ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ

Πατρὸς ἡμῶν

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΤΩΝ

Θεισκεμβρίων

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ,

Δι' ὑπηρεσίας καὶ ἀναλώματος ΕΡΡΙΚΟΥ τοῦ ΣΑΒΙΛΙΟΥ

ἐκ παλαιῶν ἀντιγράφων ἐκδοθείς.

ΕΤΟΝΑΕ, *in Collegio Regali,*

Excudebat IOANNES NORTON, in Græcis &c.

Regius Typographus.

ANNO cIↃ. IↃc. XII.

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΤΩΝ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

SECVNDI TOMI CATALOGVS.

IN Euangelium Matthæi sermones nonaginta. Pag. 1

In Euangelium Iohannis sermones octoginta octo. Pag. 555

Τῦ σὲ ἁγίοις παῤῥησίας πλήρη

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

τῦ Χρυσοστόμυ Εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον

εὐαγγέλιον ὁμιλία α.

ΔΕΙ μὴ ἡμᾶς μηδὲ διῦλᾶς τῆς ἀπὸ τῶν γραμμάτων βοηθείας, ἀλλ' ὅπως βίον πρὸ ἐγκαθάγ καθαρὸν, ὡς τὸ πνεύματος τιμὴν χάριν ἀντὶ βιβλίων ἡρέσθαι τὰς ἡμετέρας ψυχάς· ἐν καθαίρῃ ταῦτα δεῖ μόνον, ὅπως ταῖς καρδίαις τὰς ἡμετέρας δεῖ πνεύματος ἐγγεγράφθαι. ὅπερ ὁ ταύτην διεκρυσάμβα τιμὴν χάριν, φησὶ καὶ τὸ δὶς τίκτειν ἀπατεώνα πλοῦτον ἐπεὶ ὅτι τὸ τοσοῦτον ἄμεινον *, ἐξ οὗ ὧν εἶπε, καὶ δι' ὧν ἐποίησεν, ἐνέλωσεν ὁ Θεός. καὶ γὰρ τῷ Νῶε, καὶ τῷ Ἀβραὰμ καὶ τοῖς ἐκγόνοις τοῖς ἐκείνῳ, καὶ τῷ Ἰωὼ, ἐξ οὗ Μωυσεῖ * δεῖ γραμμάτων διελέγετο, ἀλλ' αὐτὸς δι' ἑαυτῦ, καθαιρῶν βυσσοκων αὐτῶν τὸ δεῖσθαι. ὅπερ ὁ Εἰς αὐτὸν τῆς κακίας ἐπέπεσε τὸ πυθμένα ἅπας τῶν Ἑβραίων ὁ δῆμος, ἀναλγήτως λοιπὸν γράμματα καὶ πλάκες, καὶ ἡ δεῖ τύπων ἐπόμενος. καὶ ὅτε οὐκ ὀκνεῖ τὸ ἐν τῇ παλαιᾷ ἀγίων [μόνον], ἀλλὰ ἐξ ὅπου τὸ ἐν τῇ καινῇ συμβαῖνει ἰδεῖν πῆς ἀῦ. οὐδὲ γὰρ τοῖς ἀποστόλοις ἐδοκεῖ ἀγαπᾶν ὁ Θεός, ἀνὴ αὐτὴ γράμμα τὸ τῦ πνεύματος ἐπιπλείονα δῶσειν χάριν. Ἐκβίος γὰρ ὑμᾶς ἀναμνήσει, φησὶ, πάντα. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι τῦτο πολὺ ἄμεινον ἐῶν, ἄκουσον δεῖ τῦ προφήτου τί φησι· Διαθήσομαι ὑμῖν δεῖα θήκην καινὴν, διδοὺς νόμους μου εἰς δεῖαν αὐτῶν, καὶ ὅπερ καρδίας αὐτῶν γράψω αὐτοῖς, καὶ ἔσομαι πᾶσιν διδακτὸς Θεῦ. καὶ ὁ Παῦλος ὁ ταύτην ἐδυνατὸν μένος τὸ ἱκανοῦν ἐλευθερίας νόμου, οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀνὴ ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις. ὅπερ ὁ * τὸ χρόνῳ προϊόντος ἐξώκειλεν, ἡ μὲν δόγμα ἕνεκεν, ἡ δὲ βίου καὶ ἔθνων, ἐδόκει πάλιν τῆς ἀπὸ τῶν γραμμάτων ἐπανόδου. σπουδὴν οὖν πλείχην ὅσι κακὸν, ὅσοις ὅπως ὀφείλομεν ζῆν καθαρῶς ὡς μηδὲ διῦλᾶς γράμματος, ἀλλ' ἀντὶ βιβλίων πνεῦμα ἔχειν ταῖς καρδίαις τὸ πνεύματος. ὅπερ πλεῖ τιμῶν ἀπολέσαμεν ἐκείνῳ, καὶ κατεκρίθημεν εἰς πλεῖ τύπων χρείαν, μηδὲ τῦ δεῖ πρὸ πάλιν κεχρῆσθαι φαρμάκῳ εἰς δεῖν. εἰ γὰρ ἔκλημα, τὸ γράμματος διηθεῖναι, καὶ μὴ τὸ πνεύματος ὑπεισδῦναι, χάριν, σκέψασθε πλείχην κατηγορίαν, τὸ μηδὲ μὲ πλεῖ βοηθήσαν τῶν ἐγκλημάτων, ἀλλ' ὡς εἰκὸς καὶ μᾶλλον κείμενα τὰ γράμματα παρῆν, καὶ μείζονα ὑπεισδῦναι τὸ κόλασιν. ὅθεν ἵνα μὴ γένηται, παρέχωμεν μὲ ἀκριβείας τοῖς τεγραμμένοις, καὶ μάθωμεν πῶς μὲ ὁ παλαιὸς ἐδόθη νόμος,

νόμος, πῶς ἦ * ἡ χαρὰ ἀφῃρῆσθαι. πῶς δὲ ὁ νόμος ἐκρίνος ἐδόθη τότε, ἢ πότε, ἢ ποδὶ μὴ τ̄ τ̄ Αἰ- * ἢ
γυπτίων ὀλεθρον, ὅτι τῆς ἐρήμου, ὃν ὄρη Σπα᾽ [ἢ τ̄] καπνοῦ ἢ [δ᾽] πυρὸς ἀνίατος ἀπὸ τ̄
ὄρεως, σάλπιγγος ἠχούσης, βροντῶν ἢ ἀστραπῶν ἠμυθύνη, τ̄ Μωϋσέως εἰς αὐτὸν εἰσιόντος
ὡ γνόφου. ἐν τῇ καρῇ ἦ, οὐχ ὕπως. ὅτε γὰρ ἐν ἐρήμῳ, ὅτε ἐν ὄρει, ὅτι μὴ καπνοῦ ἢ σκότους
ἢ γνόφου ἢ θυέλλης, ἀλλ᾽ ἐρχομένης ἡμέρας, ἐν οἰκίᾳ πάντων συλλεγομένων, μὴ πολλῆς 5
τῆς ἡμερότητος πάντα ᾽ἐγένετο. τοῖς μὲν γὰρ ἀλογωτέροις ἢ δυσπείοις σωμαλικῆς ἔδει φαν- χ. ἰμάλικ
τασίας, οἵ ἐρημίας, ὄρους, καπνοῦ, σάλπιγγος ἠχῆς, ἢ τῶν ἄλλων * τοιούτων· τοῖς δ᾽ ὑψηλοτέ- * ὧν
ροις δὲ καὶ παπειθέσι ἢ τ̄ τ̄ σωμ̄ᾳ ἔννοιαν ἀναδεδικόσιν, ἐνδεὴς ἰῶ τούτων χρεία. εἰ δ᾽ ἢ ἐπ᾽
αὐτῶν ἦχος ἐγίνετο, ἀ ἀφῆκεν ὁ ἀπόστολος, ἀλλὰ σφόδρα ὁ προφήτας Ιουδαίους, διὰ ὧς ἢ αἱ τοῦ χ. ἀπῶ
πυρὸς ὤφθη γλῶσσαι. εἰ γὰρ δὲ μὴ ᾽ τούτων ἔλεγεν, ὅτι γλώτταις μεμεγωμένοι εἰσί, 10 χ. τῶν
πολλῷ μᾶλλον, εἰ μηδὲν τούτων εἶδον, ταῦτα ἂν εἶπεν. ἢ ὅτι μὴ τῆς παλαιᾶς Μωϋσέως
ἀναβάντος, ὕπως ὁ Θεὸς κατέβη· ἐν ταύτῃ δὲ τῆς φύσεως τ̄ ἡμετέρας εἰς τ̄ ὑψηλὸν, μᾶλ-
λον δὲ εἰς τ̄ θεῖον τ̄ βασιλικὸν διεγερθείσης, ὕπω τὸ πνεῦμα ᾽κατῆλθε. εἰ δὲ τὸ πνεῦμα ἐλατ- χ. κάτωθεν
τοῦν, οὐκ ἂν μείζονα ἰῶ τὰ γλωσσήματα ἢ τῶν μαστότερα. ἢ γὰρ αἱ πλάκες αὗται πολλῷ βελτίους
ἐκείνων, ἢ τὰ κατορθώματα λαμπρότερα. ὁ γὰρ ἓξ ὄρους κατῆλθεν φέρων λι- 15
θίνας ὅτι τῇ χειρὶ οἱ ἀπόστολοι, καθάπερ Μωϋσῆς, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα ἐν τῇ καρδίᾳ ἐγ-
φέροντες, ἢ θησαυρὸν τινα [ἢ] πηλίνοις [ἢ] δογμάτων ἢ χαρισμάτων ἢ πάντων τ̄ ἀγαθῶν
ἀναβλύζοντες, ὕπω πάντα τοῦ ἐκείνου βιβλία ἢ νόμοι * ἀφ᾽ τῆς καρδίας ἐμψυχοι. ὕπω ἢ * κληθῶν
τοῦ τετρακλίνους, ὕπω ἢ τοῦ πενταχιλίνους, ὕπω τοῦ τῆς οἰκουμένης ἐπιπάσαντο δήμους, τ̄
Θεοῦ ἀφ᾽ τῆς ἐκείνων γλώττης τοῖς προσιοῦσιν ἅπασι ἀφελεγομένου. ἀφ᾽ ὧ ἢ ὁ Ματθαῖος 20
τοῦ πνεύματος ἐμπλησθείς, ἔγραψεν, ἀφ᾽ ἑνὸς, Ματθαῖος ὁ τελώνης. ὁ γὰρ ᾽ αἰχμώ- χ. ἰσπυγ
μενος καλῶν αὐτὸν ἀπὸ τῆς τέχνης, ὅτι τ̄ τον, ὅτε τοῦ ἄλλους. τ̄το γὰρ μάλιστα δείκνυσι ἢ
τὴν τ̄ πνεύματος χάριν, ἢ τὴν ἐκείνων ἀρετήν. εὐαγγέλιον δ᾽ αὖ τὴν τοσαγματικὴν εἰ-
κότως ἐκάλεσε. ἢ γὰρ κολάσεως ἀναίρεσις, ἢ ἀμαρτημ̄ᾳ λύσις, ἢ δικαιοσύνη, ἢ ἁγι-
ασμὸς, ἢ ἀπολύτρωσις, ἢ υἱοθεσία, ἢ κληρονομία τῶν οὐρανῶν, ἢ συγγένεια πρὸς ὡ υἱὸν τ̄ 25
Θεοῦ πᾶσιν ἦλθεν ἀπαγγέλλων, τοῖς ἐχθροῖς, τοῖς ἀγνώμοσι, τοῖς ἐν σκότῳ * καθημένοις. Οἱ * ἢ καὶ
ποτ᾽ οὖν ἴσασι τῶν εὐαγγελίων τούτων ὄφελος ἄν; Θεὸς ὅτι γῆς, ἀγγέλοις τὸ οὐρανῷ, ἢ πάντα
ἀνακρίνει *, ἀγγέλοι ζωηρόθυμοι ἀν, ἀγγέλοις τοῖς ἀγγέλοις ἐκπονοῦσιν δὲ τῆς ἄλ- *ἐγκόπτ
λοις τῆς ἄνω δυνάμεσι. ἢ ἰῶ ἰδεῖν ὡ χρόνον λυθέντα πάλεμον, δὲ καθημένας Θεοῦ
πρὸς τ̄ ἡμετέραν γεγυμνένας φύσιν, ἀφέλειν ἀγκυλόμυθον, δαίμονας ἁραπετυόντας, θά- 30
νατον δεδεμένον, ᾅδην ἀνοιγόμενον, κατέραν ἀφανισμένην, ἁμαρτίας ἐκποδὼν γεγε-
νημένην, πλάνην ἀπελαυνομένην, ἀληθείαν ἐπανελθοῦσαν, τῆς βυσσείας τ̄ λόγου πάντα-
χοῦ καταπαυομένου ἢ κομμένα, τὴν τῶν ἄνω πολιτείαν ἐπὶ τῆς γῆς πεφυτευμένην, μὴ
ἀδείας τὰς δυνάμεις ἐκείνας ὁμιλούσας ἡμῖν, ἢ τῇ γῇ ζωηρὸς ἀγγέλους ἐπιχωριάζοντας,
ἢ πολλὴν ὑπὸ τῶν μυρίων τὴν ἐλπίδα ἔσαν. ἀφ᾽ τοῦτο εὐαγγέλιον τὴν ἰσοείαν ἐκά- 35
λεσεν· ὡς ταῦτ᾽ ἄλλα πάντα, ῥήματα μόνον ὄτι πρεσγμ̄ᾳ ἔρημα, οἵ χρημ̄ᾳ πρεσουσία,
δυναστίας μέγεθος, ἢ ἀρχαὶ ἢ δόξαι ἢ τιμαὶ, δὲ τὰ ἄλλα ὅσα πρὸς ἀνθρώπους ἀγα-
θὰ τ̄ νομίζε᾽ται ὑπὸ πρὸς τῶν ἀλιέων ᾽ἀπαγγελθέντα, γνησίως τε ἢ κυρίως εὐαγγέλια ἂν χ. ἰσαγγ
καλοῖντο· οὐκ ὀφθῆ βέβαια καὶ ἀκίνητα μόνον ὄντα ἀγαθὰ, ἢ ὑπὸ τ̄ ἀξίαν τ̄ ἡμετέραν,
ἀλλ᾽ ὅτι δὲ μετ᾽ εὐκολίας ἁπάσης ἡμῖν ἐδόθη. οὐδὲ γὰρ πονήσαντες καὶ ἱδρώσαντες, ᾽ἢ κα- χ. ἢ κάμον
μόντες καὶ ᾽τὰ λαιπωρηθέντες, ἀλλ᾽ ἀναπλέντες πρὸς τ̄ Θεοῦ μόνου, ᾽ἐλάβομεν ἀφ᾽ ἑλά- χ. πελασ
βομεν. ἢ τί δήποτε, τοσούτων ὄντων τ̄ μαθητ̄, δύο χαρίσεται σὺν τ̄ ἀποστόλων ᾽μόνοι, ἢ δύο χ. ἔλαβεν
σὺν τῶν τούτοις ἀκολουθῶν; (ὁ μὲν γὰρ Παῦλος, ὁ δὲ Πέτρου μαθητὴς ὢν, μετ᾽ Ιωάννου καὶ χ. μόνοι,
Ματθαῖος τὰ εὐαγγέλια ἔγραψαν) ὅτι οὐδὲν πρὸς φιλοτιμίαν ἐποίουν, ἀλλὰ πάντα πρὸς

χρείαν.

χρείαν. τί οὖν; οὐκ ἦρκει εἰς εὐαγγελισμὸν πόλεως εἰπεῖν; ἦρκει μόνον· ἀλλὰ καὶ τέσσαρες οἱ γράφοντες ὧσι, μήτε κατ' οὐδὲν χαίρουσι, μήτε τοῖς αὐτοῖς τόποις, μήτε τὰ αὐτὰ λέγοντες ἀλλήλοις, εἶτα ὥσπερ ἀφ' ἑνὸς στόματος πάντα φθέγγονται, μεγίστη τῆς ἀληθείας ἀπόδειξις τοῦτο ἐστί. καὶ μὴν οὐκ ἀναγκαῖον ταῦτα συμφωνεῖν, φησί. πολλαχοῦ γὰρ διαφωνοῦντες ἐλέγχονται. ἀλλὰ μὴ οὖν τοῦτο μέγιστον δεῖγμα τῆς ἀληθείας ἐστίν. εἰ γὰρ πάντα συνεφώνησε μετὰ ἀκριβείας, οὐ μᾶλλον χαίρομεν, καὶ μᾶλλον τόποις, καὶ μᾶλλον ῥημάτων αὐτῶν, οὐδεὶς ἂν ἔπιστευσε τῇ ἐξηγήσει, ὅτι μὴ συνελθόντες ἀπὸ συνθήκης τινὸς ἀνθρωπίνης ἔγραψαν, ἅπερ ἔγραψαν. νῦν δὲ εἰς τὴν ἁπλότητος τὴν τοσαύτην συμφωνίαν. νυνὶ δὲ καὶ ἡ δοκοῦσα εἶναι μάχαις εἶναι διαφωνία, πάσης ἀπαλλάττει αἰτίας συκοφαντίας, καὶ λαμπροὺς ἀπέφηνε τοὺς τόπους τῶν γραφόντων ἀπολογίας. εἰ δέ τι καὶ χαίρουσι καὶ τόποις διαφέρουσι, τοῦτο οὐδὲν βλάπτει τὴν εἰρημένην τῆς ἀληθείας. καὶ ταῦτα δῆλα, ὡς ἂν ὁ Θεὸς παρέσχηται, πειρασόμεθα ποιήσαντες ἀποδεῖξαι· ἐκεῖνο μέντοι τῶν εἰρημένων ἀξιοῦντες ὑμᾶς· πρῶτον μὲν τηρῆσαι, ὅτι τὸ τοῖς κεφαλαίοις καὶ συνέχουσι τὴν ὅλην ζωὴν καὶ τὸ κήρυγμα συλλεγόντων, ὑδαμοῦ τισι τῶν αὐτῶν οὐδὲ μακρὰν διαφωνήσασι· εὐεικτὸν δὲ τοῦτο. τίνα δὴ ταῦτά ἐστιν; οἷον, ὅτι ὁ Θεὸς μὲν ἄνθρωπος ἐγένετο, ὅτι θαύματα ἐποίησεν, ὅτι ἐσταυρώθη, ὅτι ἐτάφη, ὅτι ἀνέστη, ὅτι ἀνῆλθεν, ὅλως μέλλει κρίνειν, ὅτι ἔδωκε τὰς ἐντολὰς, ὅτι οὐκ ἐκάλυπτεν τὴν παλαιὰν νόμον εἰσπέλαγεν, ὅλως ὑιός, ὅτι μονογενὴς, ὅλως γνήσιος, ὅλως τὰ αὐτὰ θύσας τῷ πατρὶ, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ταῦτα γὰρ ταῦτα πολλαχοῦ εὑρήσομεν τοῖς * αὐτοῖς συμφωνοῦντα. εἰ δὲ τοῖς θαύμασι μὴ πάντες πάντα εἶπον, ἀλλ' ὁ μὲν ταῦτα, ὁ δὲ ἕτερα, τοῦτό σε μὴ θορυβείτω. Εἴτε γὰρ εἷς πάντα εἶπε, τελειοῦται ἐν ὁ τῶν λοιπῶν ἀριθμός· εἴτε πάντες ἐξηλλαγμένα καὶ χωρὶς πρὸς ἀλλήλους ἔγραψαν, οὐκ ἀν ἐφαίνετο τῆς συμφωνίας ἡ ἀπόδειξις. ἀφ' οὗ τοῦτο καὶ κοινῇ πολλαχοῦ διελέχθημεν, καὶ ἕκαστος αὐτῶν ἰδίου τινὸς λαβόμενος εἶπεν, ἵνα μὴ τι τελειοῦται δόξῃ δὲ τοσοῦτον διαφέρειν ἁπλοῦς, καὶ τῆς ἀληθείας τῶν λεγομένων ἀκριβῶς ἁπτόμενον τὸν βάσανον ἡμῖν. ὁ μὲν οὖν Λουκᾶς καὶ τὸ αἴτιόν φησι, δι' ὃ οὐ ταῦτα, ὁ δὲ οὐχ ἕνα, τοῦτό σε μὴ θορυβείτω. ἵνα ἔχῃς γάρ, φησι, τελείαν ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν τοῦτον, ἵνα συνεχῶς ὑπομιμνησκόμενος, τὸν ἀσφάλειαν ἔχῃς, καὶ τὸ ἀσφαλὲς μάθῃς. ὁ δὲ Ἰωάννης, αὐτὸς μὲν ἐσίγησε τὴν αἰτίαν· ὡς δὲ λόγος ἔχει ἀνθρώπου * ἐκ πατέρων εἰς ἡμᾶς καταβάς, οὐδὲ αὐτὸς ἁπλῶς ὅτι τὸ γράφειν ἦλθεν, ἀλλ' ὅπως τοῖς τελείοις ἡ ἀπουδὴ γένηται τῆς τῶν οἰκονομιῶν διαπεύσεως, καὶ διὰ τῆς θεότητος ἐκδιδοῦσιν ἀπόρρητα δόγματα, τὴν Χριστοῦ κατήσαντος αὐτὸν λοιπὸν, ὕπως ἦλθεν ὅπερ τοῦ εὐαγγελικοῦ συλλόγου. καὶ ὅτε δῆλον καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἱστορίας, καὶ τῶν τῆς εὐαγγελίου προοιμίων. οὐδὲ γὰρ ὁμοίως τοῖς λοιποῖς κατῆρξεν ἀρχήν, ἀλλ' ἄνωθεν, ὅθεν ἦν πρέπον ἦν, καὶ ἐκ τούτου ὁ πᾶν βιβλίον συνέθηκεν. οὐκ ἐν τοῖς προοιμίοις δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ πάντος τῆς εὐαγγελίου, τῶν ἄλλων ἐστὶν ὑψηλότερος. λέγει δὲ καὶ Ματθαῖος, τῶν ἐξ Ἰουδαίων πιστευσάντων προσελθόντων αὐτῷ καὶ παρακαλεσάντων, ἅπερ εἶπε πρὸς ἡμᾶς, ταῦτα ἀφεῖναι πρὸς γραμμὴν αὐτοῖς, καὶ τὴν τῶν Ἑβραίων φωνὴν συνηθῆναι τὸ εὐαγγέλιον· καὶ Μάρκος δὲ ὁ Αἰγύπτιος, τῶν μαθητῶν παρακαλεσάντων αὐτὸν, αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι. πρὸς δὴ τοῦτο ὁ μὲν Ματθαῖος, ἅτε Ἑβραίοις γράφων, οὐδὲν πλέον ἐζήτησε δεῖξαι, ἢ ὅτι ἀπὸ Ἀβραὰμ καὶ Δαβὶδ ἕως· ὁ δὲ Λουκᾶς, ἅτε κοινῇ πᾶσι πρὸς ἁπλουστέρους, * ἀνωτέρω μὲν λόγου ἀνάγει, μέχρι τοῦ Ἀδὰμ προσιών. καὶ ὁ μὲν ἀπὸ τῆς γενέσεως ἄρχεται. (οὐδὲν γὰρ ὕστερον ἀνέπαυσε τοὺς Ἰουδαίους, ὡς τὸ μαθεῖν αὐτοὺς, ὅτι τοῦ Ἀβραὰμ καὶ Δαβὶδ ἔκγονος ἦν ὁ Χριστὸς) ὁ δὲ οὐχ ὕστερον, ἀλλ' ἑτέρων πλειόνων μέμνηται προαγμάτων, καὶ τότε ὅτι τὴν γενεαλογίαν προσθήσει. τὴν δὲ συμφωνίαν αὐτῶν καὶ ἀπὸ τῆς οἰκονομίας πρόδηλον τοῦ δόξαμεν καὶ εἰρηκέναι, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ τῆς ἀληθείας ἐξηγοῦ. καὶ γὰρ πολλαὶ μετ' ἐκείνους αἱρέσεις ἐτέχθησαν, σκάνδαλα δοξάζουσαι τοῖς εἰρηνικοῖς. καὶ αἱ μὲν πρώτας κατεδέξαντο καὶ λεχθέντα, αἱ δὲ μέρη τῶν εἰρηνικῶν ἀποκόψασαι τῶν λοιπῶν, ὕστερον ἑαυτοῖς ἔχουσιν. εἰ δὲ μάχη ἦν τοῖς εἰρη-

μβόις, ὅτ᾽ δὴ αἱ παλαιότια λέγουσαι ἀπόστολοι αὖ ἐδίξαντο, ἀλλὰ μέρος ὃ δικαιῶ αὐτοῖς ζωγράφειν· ὅτ᾽ δὴ αἱ μέρος ἀποκαθοῦσαι διελέξθησαν ἀπὸ τῶ μέρους, ὡς μηδὲ τὰ κόμματα αὐτὰ λαμβάνειν, ἀμὰ βοᾶν τ᾽ πρὸς ὃ ὅλον σῶμα συνίστειδν. ὃ καθάπερ δὴ ἀπὸ πλευρᾶς λαβὼν τὰ μέρος, ἡ σὰρξ ἡ μέρη τὰ πάντα θύρσους, ἀφ᾽ ὧν ὃ ἅλον ζῶον ζωόπηκε, ὃ νδρεα, ἡ φλέβας, ἡ ὀστᾶ, ἡ ἀρτηρίας, ἡ αἷμα, ἡ ὁλοκλήρου, ὡς αὖ ἕκαστος, ὅ φυράματος δῆγμα· οὕτω ἡ ὅτι τῶν γραφῶν ὅστιν ἰδεῖν, σὺ ἐκὰς ὢ τῶν εἰρημένων μέρη τινὰ τ᾽ παντὸς συνῆρεν ἀφαρμοθέν. εἰ ᾗ διεφώνουν, ὅτ᾽ ἂν τοῦτ᾽ ἐδέχθη, ἡ αὐτὸ πάλαι δὴ διελυθη Λκ. ια. κζ. ὃ δόγμα. Πᾶσα γὰ βασιλεία, φησὶν, ἐφ᾽ ἑαυτ᾽ μερισθεῖσα, οὐ σταθήσεται. νῦν ᾗ καὶν τῷ τῶ πνεύματος ἡ ἰσχὺς λάμπει, πείσασα τοὺς ἀνθρώπους τὰ ἀναγκαιότερα ἡ κατεπείγοντα γνωρίζειν, μηδὲν ἀπὸ τ᾽ μαρῶν τούτων ἀβλαβέστερα. εἶτα μὴ ὅτι ἕκαστος δόγματέλεων ἔχεται, ὅ σφόδρα ἡμῖν δυνατ᾽ διακρίσασθαι· ὅτι ᾗ ὅ καὶ ἀγνώτων ἔστιν, ὅτο διὰ πάσης τ᾽ γραμματείας πειρασόμθα ἀποδείξαι. αὖ ᾗ ζητοῦντα ποιῆς, ἀφαφωνίαν αἰτιώμενος, ὥσπερ ἂν εἰ ἡ ῥήματα τὰ αὐτὰ σκέλθυες εἰπεῖν, ἡ ζῆπες λέξεων. ἡ οὕτω λέγω ὅτι ἡ οἱ μέγα ὀφθαλμοῦντες φιλοσοφίᾳ κομπάζοντες, πολλοὶ πολλὰ βιβλία γράψαντες περὶ τῶν αὐλῶν γραμμάτων, ὅ μόνον ἁπλῶς διεφώνησαν, ἀλλὰ ἡ σφοδρῶς ἀγνῶτες εἶπον (ὃ γὰ ἕτερόν ὅστι ἀφαφόρως εἰπεῖν, ἡ μαχομένως εἰπεῖν) ἀλλ᾽ ὅδεν τούτων λέγω· μὴ μοι γένοιτο σκ τ᾽ σκείνων πρᾶνοίας ζωθῆναι τὴν ἀπολογίαν. σὺδὲ γὰ ἀπὸ ᾧ ψεύδους τὴν ἀλήθειαν συνῆραι βούλομαι. ἀλλ᾽ σκῆνο ὑδέως ἂν ἐρωίμην, πῶς ἐπιστεύθη τὰ διαφωνούντα, πῶς σκεφάτησε; πῶς σφόδρα λέγοντες ἐθαυμάζοντο, ἐπιστεύοντο, ἀνεκηρύττοντο πάντα χοῦ τ᾽ οἰκουμένης; καίτοι πολλοὶ οἱ μάρτυρες τ᾽ λεγομένων ἦσαν, πολλοὶ ᾗ οἱ ἐχθροὶ ἡ πολέμιοι. ὅ γὰ σφόδρα μικρὰ γράψαντες αὐτὰ κατώρυξαν, ἀλλὰ πάντα χοῦ [τ᾽] γῆς ἡ θαλάττης ἢ πλωτὸς ἐκτὸ πάσης πάντων ἀκοῆς. ἡ ἐχθρῶν πρόντων ζῶντα διεγνώσκετο, καθάπερ ἡ νῦν· ἡ ὑδένα ὑδὲν τῶν ἐρημένων ἐσκανδάλισε· ἡ μάλα εἰκότως. θεία γὰ δυνάμις ἦν ἡ πάντα ἐπιοῦσα ἡ καταρχθοῦσα τῶν πάντων. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, πῶς ὁ τελώνης ἡ ὁ ἁλιεὺς ἡ ὁ ἀγράμματος τοιαῦτα ἐφιλοσόφει; ἃ γὰ ὐδὲ ἕλληνες οἱ ἔξωθεν φαιδρυνθῆναι ἠδυνήθησάν ποτε, ζωῆς ὄντοι μετὰ πολλῆς τῆς πλεονεξίας ἡ ἀπαγγέλλοντες ἡ πείθοντες· ὃ δὲ καὶ ζῶντες μόνον, ἀλλὰ ἡ τελευτήσαντες· σὺδὲ δύο ἡ εἴκοσιν αἱρεθέντες, σὺδὲ ἑκατὸν ὃ χιλίους ἡ μυρίους, ἀμὰ πόλεις ἡ ἔθνη ἡ δήμους, ἡ γῆν ἡ θάλασσαν, ἡ Ελλάδα ἡ βαρβάρους, ἡ τ᾽ οἰκουμένην ἡ τ᾽ ἀοίκητον, ἡ τὰ γραμμάτων σφόδρα τ᾽ ἡμετέρων ἀνθρωπίνων φύσιν. τ᾽ γὰ γλῶ ἀφέντες, πάντα τὰ τῶν σοφιστῶν ἀγαλέγηται, ἐτέρων ἡμῖν ζωὴν εἰσαγόντων, καὶ βίον ἄλλον ἡ πλοῦτον, ἡ πενίαν· ἡ ἐλευθερίαν, ὃ δουλείαν· ἡ ζωὴν, ἡ θάνατον· ὃ κόσμον ἡ πολιτείαν, πάντα σκυλλαγμένα· ἡ καθάπερ Πλάτων ὁ τ᾽ καταγέλαστον ἐκείνην πολιτείαν ζωγρεῖς, ἡ Ζήνων, ἡ εἴ τις ἕτερος πολιτείαν συνέγραψεν, ἢ νόμους ζωνέθηκε. ἡ γὰ αὐτόθεν ἅπαντες ἐδείκνυντο ὄντοι, ὅτι πνεῦμα πονηρὸν, καὶ δαίμων τις ἄγριος πολεμῶν ἡμῖν τῇ φύσει, ἡ σωφρονισμὸς ἐχθρὸς, ἡ ταραχίας πολέμιος, πάντα δῶρα ἡ κακὰ ποιῶν, σκήνωσεν αὐτ᾽ τῇ ψυχῇ. ὅταν γὰ καπὶ πᾶσι ταῖς γυναιξὶ ποιῶσι, ἡ πρόγονους γυμνώσαντες ὅτι τ᾽ παλαίστρας ἄγωσι ὅτι θέαι αἱ θεσπίσιοι, ὃ λαθεσίοις καπασκυάζωσι γάμοις, πάντα ὁμοῦ πράγματα μιγνύντες ἡ ζωντανάπτοντες, ὃ τοῦ ὅρους τ᾽ φύσεως ὑπερπέποντες, ἵ᾽ ἕτερόν ὅστιν εἰπεῖν; ὅτι γὰ δαιμόνων σκέψα ἄπαντα εὑρήματα, ἡ τὰ φύσιν τὰ λεγόμενα, ὃ αὐτὴ μάρτυρήσειεν ἂν ἡμῖν ἡ φύσις, ὐκ ἀναγομένη τ᾽ εἰρημένων· ἡ ζῶντα ὅ μὴ διωγμοῖ, ὅ μὴ κακοῦχοι, ὅ μὴ πολέμοις, ἀμὰ μὴ ἀδείας ἡ ἐλευθερίας ἀπάσης γραφόντων, ὃ πολλοῖς πολλαχόθεν κεκωμῳδημένων. πᾶ ᾗ τ᾽ ἀλιέων ἐλαυνομένων, μαστιζομένων, κακουχουμένων, ἡ ἰδιωτῶν ἡ σοφοὶ, ἡ ἄρχοντες ὃ ἐλεύθεροι, ἡ βασιλῆς ἡ στρατιῶται, ἡ βάρβαροι ἡ Ελληνες μὴ πάσης ἐδίξαντο τ᾽ εἰποίας. ἡ οὐκ ἀνέχοις εἰπεῖν, ὅτι ἀγὰ ὃ μικρὰ ἐστὶ ταῦτα ἡ χαμαίζηλα,

λα, "βιῶναι δέδεικλα γένγνει ἅπασι. καὶ γὰρ πολλῷ ταῦτα ἐκείνων ὑψηλότερα. πρὸς δὲ τούτοις μὴ γὰρ ἐκεῖνοι σοφοὶ ἦσαν σοφοὶ ὄντως σοφοὶ ὀνόματι ἐφαντάσθησαν, σοφοὶ ἀκτημοσύνης, σοφοὶ ἐγκρατείας, σοφοὶ λόγος
ἀλλ' "ἀλλὰ τῶν ὑψηλῶν. ⁂ ἦ πρὸς ἡμᾶς οὐκ ὀπ. θυμίδιν ἐζοεἰζοισι μόνον, σοφοὶ δὲ τοῖς ἔξω καλοῦσι, ἀλλὰ καὶ ὄψιν ἀκόλαστον, καὶ ῥήματα ὑβριστικὰ, καὶ γλῶττα ἀτακτοῦσα, καὶ χεῖμα, καὶ βάδισμα,
καὶ κεφαλὴν, καὶ μέχρι τῶν μακροτάτων "σοφίσμασι τινὶ * ἀκριβείᾳ, καὶ τινὶ οἰκονομίᾳ ἅπασαν τὴν τῆς πρὸς ἀλήθειας ἐκέπλησαι φυτόν. καὶ σοφοὶ Θεοῦ ἦ ταῦτα φιλοσοφεῖν πείθουσι, καὶ τὸ ὑφηγοῦσι σοφισμοῖς, ἃ μηδεὶς μηδέποτε ἐκείνων μηδὲ εἰς νοῦν λαβεῖν ἴσχυσε. πῶς γὰρ, ⁂ κηρὸν ἄλων καὶ θηρίων χαμαὶ ἑρπόντων καὶ ἑτέρων ἀπιμοτέρων εἰκόνας ποιησαντες; ἀλλ' ὅμως καὶ ἐδέχθη καὶ ὑπεστεύθη τὰ ὑψηλὰ ταῦτα δόγματα, καὶ καθ' ἑκάστην αὐθεῖ τινὶ ἡμέραν,
καὶ ὑπισίδωσι τὰ ἦ ἐκείνων οἴκεται καὶ ἀπόλωλεν, ἀρχαίων "βιωτολώτεροι ἀφθονιαθέντα. καὶ μᾶλλα εἰκότως. δαίμονες γὰρ ταῦτα διηγόρθυον. διὸ καὶ μετ' ἀσυλησίας καὶ πολιὼ ἔχα ⁂ ζόφον, καὶ πλέον "ὃ ἄτοπον. τί γὰρ αὖ ἥμοιτο καταγλαστότεροι τῆς πολιτείας ἐκείνης, ὃ ἡ μετὰ τῶν ἐρημιτῶν μυείας ἀνδηλώσας σήμερον ὁ Φιλόσοφος, ὥστε δυνηθῆναι διεξαγαγεῖν τί ποτέ ἐστι τὸ δίκαιον, μετὰ τῆς μακροημερείας, καὶ ἀσαφείας πολλῆς τὰ ἐρημιτῶν ἐκέπλησεν; ὅσον εἰ καί
τι συμφέρον εἶχε, σφόδρα ἂν ἐχρῆσον ἔμελλον εἰ) τῷ τῶν ἀνθρώπων βίῳ. εἰ γὰρ ὁ γεωργὸς, καὶ ὁ χαλκοτύπος, καὶ ὁ οἰκοδόμος, καὶ ὁ κυβερνήτης, καὶ ἕκαστος ἀπὸ τῶν χερῶν τεχνόμενος ἐργασίας, μέλλοι τὰς τέχνης μὴ ἀφίσασθαι καὶ τῶν δικαίων πόνων, ἀπολείπῃ ἦ ἔτη τόσα καὶ τόσα, ὥστε μαθεῖν τί ποτέ ἐστι τὸ δίκαιον, καὶ πρὶν ἢ μαθεῖν, πολλάκις φθάσῃ λιμῷ διαφθαρεὶς, καὶ ἀπολεῖσθαι), διὰ τὸ δίκαιον τοῦτο, μήτε τῶν ἄλλων τῶν χρησίμων μηδὲν μαθὼν, καὶ βιαίῳ θανάτῳ καταλύσας ⁂ βίον. ἀλλ' ὑπὲρ ἡμέτερα τοιαῦτα· ἀλλὰ τὸ δίκαιον καὶ τὸ πρέπον καὶ τὸ συμφέρον καὶ πᾶσαν τινὰ ἄλλην ἀρετὴν ἐν βραχέσι καὶ σαφέσι συλλαβὼν ῥήμασιν ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ
Χριστὸς "ποτὲ μὲν λέγων, Ὅτι ἐν δυσὶ ἐντολαῖς ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται, τούτοις, τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγάπῃ καὶ τῇ τοῦ πλησίον "ποτὲ ἦ λέγων, Ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται. ἄνθρ καὶ γυναῖκα καὶ οἰκέτην καὶ γυναικὶ χήρᾳ, καὶ παιδὶ αὐτῷ, καὶ ᾧ σφόδρα ἀνοίκτῳ δοκιμῶντι εἰ), πάντα εὐσυνόητα καὶ ῥάδια κατανοεῖν. τοιαῦτα γὰρ τὰ τῆς ἀληθείας. καὶ μάρτυρες τῶν προφητῶν τὸ τέλος. πάντες γοῦν ἔμαθον τὰ προκείμενα· καὶ οὐκ ἔμαθον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐζήλωσαν· καὶ οὐκ ἐν ταῖς πόλεσι μόνον, οὐδὲ ἐν μέσαις ταῖς ἀγοραῖς, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς κορυφαῖς τῶν ὀρῶν καὶ γὰρ ἐκεῖ πολλὴν ὕλην τοῦ φιλοσοφεῖν εὗρε, καὶ χορεῖς ἀγγέλων ἐν ἀνθρωπίνῳ σώματι λαμπρυνόμενα, καὶ τοῦ τῶν ἀγγέλων πολιτεύματος ἐναργῆ φαντάσματα. καὶ γὰρ καὶ πολιτείαν ἔχρανταν ἡμῖν οἱ ἁλιεῖς, οὐκ ἀπὸ παίδων κελευσάντες λαμβάνεσθαι, καθαρὸν ἐκεῖνοι, οὐδὲ τόσων καὶ τόσων ἐτῶν νομοθετουμένων εἰ) "τὸ εὐάρεστον, ἀλλ' ἁπλῶς πᾶσι διαλεγόμενοι ἁλιεῖς. ἐκεῖνα μὲν γὰρ παίδων παίγνια· ταῦτα δὲ, πραγμάτων ἀλήθεια. καὶ τόπον δὲ ἀπέδωκεν τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ, ⁂ ἀγαθοῖς, καὶ "τειχίτιν αὐτὴν τοῦ Θεοῦ εἰσήγαγον, καὶ νομοθέτιν τῶν ἐκεῖ * νόμων, ὥσπερ
οὖν καὶ ἐκεῖνο. τὰ δὲ ἔπαθλα τῆς πολιτείας, οὐ φύλλα δάφνης, οὐδὲ κότινος, οὐδὲ ἡ ἐν πυλαιανείῳ σίτησις, οὐδὲ εἰκόνες χαλκαῖ, τὰ ψυχρὰ ταῦτα καὶ εὐτελῆ· ἀλλὰ ζωὴ τέλος οὐκ ἔχουσα, καὶ τὸ Θεοῦ ἀγάλλεσθαι παῖδας, καὶ τὸ μετ' ἀγγέλων χορεύειν, καὶ τῷ δεσπότῃ πλησιάζειν τῷ βασιλικῷ, καὶ διηνεκῶς εἰ) μετὰ τοῦ Χριστοῦ. δημαγωγοὶ δὲ τῆς πολιτείας * εἰσὶ ταύτης, τελῶναι, ἁλιεῖς, καὶ σκηνοποιοὶ, οὐκ ἐν χρόνῳ ζήσαντες ὀλίγῳ, ἀλλὰ διηνεκῶς ζῶντες. διὸ ὅταν καὶ τελευτήσωσι, τοῦτο πολιτευομένους τὰ μέγιστα ὀφείλουσαν διωκεῖν. ταύτῃ τῇ πολιτείᾳ πόλεμος καὶ πρὸς ἀνθρώπους, ἀλλὰ πρὸς δαίμονας καὶ τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις ἐκείνας ἐστὶ διὸ καὶ στρατηγὸς ἀοράτου, οὐκ ἀνθρώπων, οὐδὲ ἀγγέλων οὐδείς, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Θεός· καὶ πανόπλια δὲ τὰ στρατιωτικὰ τούτων μιμεῖται ὁ πόλεμος τὸν φύσιν. οὐδὲ γὰρ ἀπὸ δέρματος καὶ σιδήρου κατεσκευασμένα εἰσὶν, ἀλλ' ἐξ ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης καὶ πίστεως καὶ φιλοσοφίας ἀπάσης. ἐπεὶ οὖν

περὶ τῆς πολιτείας ταύτης ἢ ὃ βούλοιτο ὑπὸ γένεσθαι, ἢ ἡμῖν περὶ αὐτῆς) πῶς εἰπεῖν, περιέχομεν ἀκριβῶς τῷ Ματθαίῳ περὶ ταύτης τὰ νῦν διαλεγόμενον. ἀ γὰρ αὐτὸς, ἀλλὰ τὸν τὴν πολιτείαν νομοθετήσαντος Χριστοῦ, ταῦτα ὅσα λεγόμενα. περιστέλλομεν δ', ἵνα καὶ ἐλεημοσύναι διωκῶμεν εἰς αὐτὴν, ἢ λάμψαι μὴ τῶν ἔξω πολιτευσαμένων, ἢ τοὺς ἀμφιέστους ἑαυτοὺς ἐκδεχομένων τὴν αἴσθησιν. καίτοι γε πολλοῖς δύσκολος ὁ λόγος ἐστὶ τοῦτο εἰπεῖν) δοκεῖ, ἢ τῶν περιφρόνων δυσκολίαν ἔχειν. ἀλλὰ ἢ τοῦτο ἀγνοοῦντων ὅτι ὁ βάθος τῶν ἐναποκειμένων αὐτοῖς κειμάτων. διὸ παρακαλῶ μὴ πολλῆς ἡμῖν ἐπιθεῖναι τὴν ἀσυνδοσίαν, ὥστε εἰς αὐτὸ τὸ πέλαγος τῶν γεγραμμένων εἰσελθεῖν, τοῦ Χριστοῦ περιηγουμένου ταύτης ἡμῖν τὴν εἴσοδον. ὥστε ἢ ἐμεθύστερον ἡμᾶς (ἢ λόγῳ, διὸ καὶ ἢ παρακαλοῦμεν, ὅταν ἢ ὅτι τῶν ἄλλων γραφῶν πεποιήκαμεν, περιλαμβάνειν τὴν περικοπὴν τῆς γραφῆς, ἕως ἂν μέλλωμεν ἐξηγεῖσθαι, ἵνα τῇ γνώσει ἡ ἀναγνῶσις περιποιοῦσα (ὃ ἢ ὅτι τοῦ βίου γένηται) πολλὴν παρέχοι τὴν ὠφέλειαν ἡμῖν. καὶ γὰρ τὰ ζητούμενα, πολλὰ ἢ ἐπάλληλα. ὅσα γοῦν θέλεις εἰ περιοιμεῖς τοῦ διαγελίου αὐτοῦ, πόσα ἂν ἡμᾶς ἐπαπορήσειε. περιττὸν μὲν, ἕως ἔτεκεν ὁ Ἰωσὴφ ἡμελογεῖται, οὐκ ὢν τοῦ Χριστοῦ πατήρ. δεύτερον δ', πῶς ἔσαι δῆλος ἡμῖν ἀπὸ τοῦ Δαβὶδ καταγων ὁ λόγος, τῆς Μαρίας, ἀφ' ἧς ἐτέχθη ὁ Χριστὸς, τοῦ περὶ ὧν ἀγούμενων. ὑδὲ γὰρ ἐμνεαλογήθη ἡ πρόνοια. τέτον, ἕως ἔτεκεν ὁ μὴ Ἰωσὴφ, ὁ μηδὲν ζωπλοῦν πρὸς τὴν ἡμῶν, ἡμελογεῖται· ἢ ὁ πρόνοιος, ἢ ἡ μήτηρ ἡμολόγη, οὐ δείκνυται τίνων πατέρων ἢ παππων ἐξ ὅτι παππων ὅτι. μὴ δ' τοῦτο ἄξιον καιροῦ ζητῆσαι, τί δήποτε ἐξ αὐτῶν ἀνδρῶν περιάγει τὴν ἡμελογίαν, ἐμνήσθη ἢ γυναικῶν. καὶ ὅπερ τοῦτο δήπου ἄντικρυς ἔδοξεν, ὑδὲ πάσας τέθεικε ταῖς γυναῖξι· ἀλλὰ ταῖς ἀδόκιμοις παραδραμὼν, οἷς τὴν Σάρραν, τὴν Ῥεβέκκαν, ἢ ὅσαι τοιαῦται, ταῖς ὅτι καλαὶ βεβοημθῶσι, ταύταις εἰς μέσον ἤγαγε μόνον, οἷς εἴ τις πόρνη ἢ μοιχαλὶς, εἴ τις οὐ παράνομον γάμον, εἴ τις ἀλλόφυλος ἢ βαρβάρου ἦν. ἐν γὰρ τῆς τοῦ Οὐρίου [ἢ] καὶ τῆς Θαμὰρ ἢ τῆς Ῥούθ ἐμνημόνευσεν· ὧν ἡ μὲν ἀλλογλῶς ἦν, ἡ δὲ πόρνη, ἡ δὲ τῷ κηδεστῇ προσέφθαρη, ἢ οὐδὲ τοῦτο νόμου γάμου, ἀλλὰ κλέψασα τὸν μίξιν, καὶ πόρνης παρελήμθη προσωπεῖον ἑαυτῇ. ἢ τὴν τοῦ Οὐρίου ἢ οὐδεὶς ἀγνοῖ δήπου τὸν παρεφθαρμένον τοῦ τολμήματος. ἀλλ' ὅμως πάσας ταῖς ἄλλας ἀφεὶς ὁ διαγελιστὴς, ταύταις ἐνέθηκε τῇ ἡμελογίᾳ μόνας. καίτοι εἰ μνησθῆναι γυναικῶν ἔδει, πασῶν ἐχρῆν· εἰ δὲ μὴ πασῶν, ἀλλ' ἐνίων, τῶν ἐν ἀρετῇ, ἢ τῶν ἐν ἁμαρτήμασι βεβοημθώντων. ἐδύνατο πόσης ἡμῖν δεῖ περοχῆς ἐν τοῖς περιοιμοῖς αὐλέως, καίτοι δοκεῖ σαφέστερον εἶναι τῶν ἄλλων τὸ περιοίμενον· τάχα δ' πολλοῖς ἢ περιττὸν, δήπου τὸ ὀνομάτων ἀριθμὸν εἶναι) μόνον. μὴ τοῦτο ἄξιον καιροῦ ζητῆσαι, τίνος ἕνεκεν τρεῖς πρόεδραμε βασιλεῖς. εἰ γὰρ ὡς σφόδρα ἀστοῦσι ἀπεσιώπησε τὴν περονηρείαν, οὐδὲ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων μνησθῆναι ἔδει. ἢ γὰρ ἢ τοῦτο ἕτερόν ἐστι ζήτημα. δικαίως γὰρ εἴποι τις ἀεὶ, ὁ τῇ τετάρτῃ μερίδι τὸν ἀριθμὸν ὑ διέσωσε. ἢ ἵνος ἔνεκεν ὁ μὲν Λουκᾶς ἑτέρων ἐμνημόνευσεν ὀνομάτων, ἢ ὑ μόνον ὑ τὸν αὐτῶν ἀπόντων, ἀλλὰ ἢ πολλῷ πλειόνων· ὁ δὲ Ματθαῖος, ἢ ἐλαττόνων, ἐξ ἑτέρων· καίτοιγε εἰς τὸν Ἰωσὴφ ἢ αὐτὸς πολυτίμησας, εἰς ὃν ἢ ὁ Λουκᾶς κατέληξεν. ὁρᾶτε ὅσης ἀγχινοίας ἡμῖν χρεία, οὐκ εἰς τὸ λῦσαι μόνον, ἀλλὰ ἢ εἰς τὸ μαθεῖν, πῶς χρὴ λῦσαι. οὐδὲ γὰρ τὸν μικρὸν, τὸ παραπορούμενα διωκῶμεν βίβλῳ. ἐν γὰρ ἢ σκῶλον ἀπορεῖ, πῶς ἡ Ἐλισάβετ ἀπὸ τῆς Λευϊτικῆς φυλῆς οὖσα, συγγενὴς ἦν τῆς Μαρίας.

ΗΘΙΚΟΝ Ἀλλ' ἵνα μὴ καταχώσωμεν ὑμᾶς τὴν μνήμην πολλὰ ζωπείροντες, σπεύδωμεν πῶς τὸν λόγον σώσωμεν. ὀρθὴ γὰρ ὑμῖν εἰς τὸ διεξελθεῖν, ἢ * τὰ ζητούμενα σπεύδειν μαθεῖν. εἰ δὲ ἢ τὸ λύσιν ἐρᾶτε, ἢ τοῦτο ποιεῖν τῶν λόγων τῶν ἡμετέρων ὑμεῖς κύριοι. ἀλλὰ μὲν γὰρ ἴδωμεν διεξελθόντες ἢ ὅτι ἐπιθυμιοῦντες μαθεῖν, πειρασόμεθα ἢ τὴν λύσιν ἐπαγαγεῖν. ἂν δ' ἀκαμπεῖς ὦμεν, ἢ μὴ προσέχοντες, ἀποκρυψόμεθα ἢ τὰ ζητήματα ἢ τὴν λύσιν, θείᾳ νόμῳ πειθόμενοι. Μὴ δότε γὰρ, Matt. 7. 6. φησι,

φησι, τὰ ἅγια τοῖς κυσὶ, μηδὲ ῥίψητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, ἵνα μὴ καταπατήσωσι τοῖς ποσὶν αὐτῶν. τίς δέ ἐστιν ὁ καταπατῶν; ὁ μὴ τίμια ταῦτα ἡγούμενος ἢ σεμνά. καὶ τίς ὅπως ἀθλιός, φησὶ, ὡς μὴ σεμνὰ ταῦτα καὶ πόνων κτᾶσθαι ἡμιῶντας; ὁ μηδὲ τοσαύτην προσέχων ἀσφάλειαν, ὅσην ταῖς πορναις γυναιξὶν οἱ τοῖς σατανικοῖς χαίρουσι. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἡ διαφθορὰ ποιεῖ πολλοὺς, καὶ πολλὰ τῶν ὅτι τῆς οἰκίας προσιδέσθαι, ἀλλ' ἡ ἀκαιρος ἀφορμὴ ἀφαιρεῖται ταῦτα, καὶ μετ' ἀκριβείας ὅσα ἂν ἀκούσωσι, κατέχουσι, καὶ ταῦτα ὅτι λύμη τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς φυλάττοντες. ἐνταῦθα δὲ τοῦ Θεοῦ φιλοσοφοῦντος οὐδὲ μακρὰν ἀνέχονται προσμεῖναι χρόνον. διὰ τι καὶ τοῦτο οὐδὲν κοινὸν ἔχομεν πρὸς τοὺς αἱρετικούς, ἀλλὰ μέχρι ῥημάτων ἡμῖν ἡ πολιτεία. κατοικοῦμεν δὲ ἀλλήλοις, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο ἐποίησεν ὁ Θεὸς, ἵνα ἐμβαλὴ, ἀλλ' ἵνα πείσῃ φυτεῦσαι τὴν ἀλήθειαν ταύτην, δι' ἣν ἀκούομεν. ἡμεῖς δὲ τἀναντίον ποιοῦμεν. ἀκούομεν, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν φέρομεν ἑαυτοὺς, ἀλλ' οὐ τοῦ Θεοῦ κελεύοντος μὴ μόνον ἀκούειν, ἀλλὰ καὶ ποιεῖν ἃ λεγόμενα, οὐδὲ ἀκούσαι ἀνεχόμεθα. πότε οὖν προσέξομεν, αὐτοὶ μοι, τὰ κελευόμενα, καὶ τὴν ἔργων ἀφόμεθα, ὅταν μηδὲ τοὺν λόγους ἀκούειν ἀνεχώμεθα, ἀλλὰ καὶ ἀφαλλόμεθα καὶ ἀλύομεν πρὸς τὸν τοῦτα διδάσκοντα, καὶ τοὺς βαρεῖς ἡμῖν καὶ σφοδρα; εἶτα ἡμεῖς μὲν πρὸς ἑαυτοὺς διαλεγόμενοι πρὸς γραμμάτων, ἂν τοῦ συνήθους ἡμέρας μὴ προσέχωμεν ἴδωμεν, ὕβρεως τὸ πρᾶγμα φαμὲν. καὶ Θεοῦ καὶ ἡγούμεθα προσεῖναι, ὅταν αὐτοῦ πρὸς τοιοῦτον διαλεγομένου, καταφρονήσαντες τῶν λεγομένων, ἑτέρωσι βλέπωμεν; ἀλλ' ὁ μὲν τηνικαῦτα πολλοὶ ἐπλήθυν γῆν, καὶ σταδίων ἀριθμοὶ, καὶ πόλεων θέσεις, καὶ χήματα καὶ λιμένας καὶ ἀγορὰς μετ' ἀκριβείας ἡμῖν ἀπαγγέλλει πᾶσιν· αὐτοὶ δὲ, οὐδὲ ὅσον ἀπέχομεν τῆς ἐν ταῖς ἁγίαις πόλεως ἴσμεν. ἢ γὰρ ἂν καὶ ἐσπουδάσαμεν ὅπως μεῖναι τὸ μῆκος, καὶ τὸ διάστημα ἔγνωμεν. ἀ γὰρ ποσοῦτον ἡμῶν ἀφέστηκεν ἡ πόλις ἐκείνη, ὅσον οὐρανοῦ πρὸς τὴν γῆν τὸ μέσον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλέον, ἐὰν ἀμυγδαλὴν· ὥσπερ οὖν ἐὰν σπουδάζωμεν, καὶ ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ ὅπου ταῖς πύλαις αὐτῆς ἥξομεν. οὐ γὰρ μήκει τόπων, ἀλλὰ γνώμῃ δίκαιον ταῦτα διαστήματα ταῦτα ὥρισται. συὴ τὰ μὲν τοῦ βίου πράγματα μετ' ἀκριβείας οἶδας, καὶ τὰ νέα καὶ τὰ ἀρχαῖα καὶ τὰ παλαιά, καὶ ἄρχοντας ἀριθμεῖν δυνάσαι, οἷς ἐστρατεύσω· ἔμπροσθεν χρόνοι, καὶ ἀγωνοθέτην, καὶ ἀθλοθέσεις, καὶ στρατηγοὺς, τὰ μηδὲν σοι διαφέροντα· τίς δ' ἄρχων ἐν τῇ πόλει ταύτῃ γέγονεν ἢ πρῶτος ἢ δεύτερος ἢ τρίτος, ἢ πόσον ἕκαστος χρόνον, οὐκ οἶδας ἀκριβῶς καὶ ἐργασάμενος, οὐδὲ ὅναρ ἐφαντάσθης ποτέ. νόμιζε δὲ τὴν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ κειμένην, οὐδὲν ἑτέρων λεγόντων ἀκούσαι καὶ προσέχειν ἀναγκαίως. πῶς οὖν, εἰπέ μοι, προσδοκᾷς τὴν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν, μηδὲ τοῖς λεγομένοις προσέχων; ἀλλ' εἰ μὴ προσέτερον, νῦν γοῦν τοῦτο ποιῶμεν. εἰ γὰρ εἰς πόλιν μέλλομεν εἰσιέναι, ἐὰν ὁ Θεὸς ὁδὸν ἐπὶ χρυσῶν, καὶ χρυσῶν πάντως τιμιωτέραν. καταμάθωμεν οὖν αὐτοῦ τὰ ἀναβήματα, τὰς πύλας τὰς ἀπὸ σαπφείρου καὶ μαργαρίτου συγκειμένας. καὶ γὰρ ἔγραψεν ἄλειτον χειραγωγῶν, ὁ Ματθαῖον. διὰ γὰρ τῆς αὐτοῦ πύλης εἰσιέναι νῦν, καὶ δὴ πολλῆς ἡμῖν ἡ ἀσυνθησία. καὶ γὰρ ἴδοι τις ἂν μὴ προσέχοντα, ὀκλάζοντα τὸν πολέως. καὶ γὰρ ὅτι βασιλικωτάτη ἡ πόλις ἡ προφῆται, οὐχ ὥσπερ αἱ παρ' ἡμῖν, εἰς ἀγορὰν καὶ βασιλέα διηρημένη, ἀλλὰ πάντα βασιλέα ἐκεῖ. διαπεπάσωμεν τοίνυν ταῖς πύλαις τῆς διανοίας, διαπεπάσωμεν τὴν ἀκοὴν, καὶ μετὰ φέρειν πολλῆς, μέλλοντες εἰσιέναι τῶν προφητῶν, προσκυνήσωμεν καὶ αὐτὴν βασιλέα. καὶ γὰρ οὐδέποτε ἡ προφητικὴ προσοδος καταπλῆξαι δύναται τὸ ἀκατιόν. κεκλεισμέναι μὲν ταῦτα ἡμῖν αἱ πύλαι· ὅταν δ' ἴδωμεν αὐτὰς διαπεταθείσας (τοῦτο γὰρ ἐστιν ἡ τῶν ζητημάτων λύσις) τότε ἀφόμεθα πολλῷ ἔνδον τὴν ἀγραπτον. ἐκ γὰρ τοῦ ῥητοῦ ἐδηγούμεθα ὀφθῆναι μοῖς πάντα σοι ἐπηγγέλλεται δικαιοῦσθαι ὁ τελώνης ἐκεῖ, ποδὶ μὲν ὁ βασιλεὺς καθῆται, καὶ ἵνα αὐτῷ τῶν στρατευμάτων πρέσβεις, καὶ ποδὶ μὲν ἄγγελοι, ποδὶ δὲ ἀρχάγγελοι, καὶ τίς τῶν νέων πολίτης ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τόπος ἀφώρισται, καὶ ποία ἡ ἐκεῖ φέρουσα ὁδὸς, καὶ ἵνα ἕλ-

βον λῆξιν ⓐ ϖεῖτον" πολιτευσάμθνοι ἐκεῖ, ϗ ⓐ μετ' ἐκείνους, ϗ ⓐ μὴ τύτους, ⸫ ὅσα τῶν δήμων ἐκείνων πάγματα, ϗ ὅσα τῆς βουλῆς, ⸫ πόσαι ἀξιώματων διαφοραί. μὴ τοί- χ. πολιτευ- σάμθνοι
νυν μὴ θορύβου καὶ ϑαρσαλέας ἐισίωμθν, ἀλλὰ μὴ σιγῆς μυστικῆς. εἰ γὰρ ὅτι ϑαῤῥοῦντας πολ- 8
λῆς σιγῆς ἠμοιμθνης, τότε πᾶ τῶν βασιλέως ἀναγινώσκε) ϗ χράμματα, πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῆς πόλεως ταύτης ἅπαντας δεῖ καταϑαλῆναι, ϗ" ὀρθὰς ταῖς ψυχαῖς ϗ ταῖς ἀκοαῖς ἐστάναι. χ. ὀρθὰς
ὁ γὰρ ὑπηγείτω λόγος, ἀλλὰ τῶν ἀγγέλων διαστίξαντα τὰ χράμματα ἀναγινώσκεσθαι μέλ- λει, αὖ ὕτως ἑαυτοὺς ῥυθμίσωμθν, ⸫ αὐτοὶ τῶ πνθύματος ὑ χάρις ὁδηγήσει μὴ πολλῆς ἀ- κριβείας ἡμᾶς, καὶ ϖρὸς αὐτὸν ἥξομθν τὸν ϑεῖον τὸν βασιλικόν, ϗ πάντων ὑπιτευξό- μεθα τῶν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα ϗ ὸ κράτος ἅμα τῷ ἁγίῳ πνθύματι, νῦν ϗ ἀεί, ϗ ⸫ τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. β. 1 ΒΙΒΛΟΣ ΓΕΝΕΣΕΩΣ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ὑοῦ Δαβὶδ, ὑοῦ Ἀβραάμ.

ΑΡα μέμνησθε τῆς ϖαγγελίας, ἣν ϖρώην ἐποιησάμθν ϖρὸς ὑμᾶς, ϖαρακαλοῦντες μὴ σιγῆς ἀπάσης ϗ μυστικῆς ἡσυχίας ἀνέχεσθαι τῶν λεγομθνων ἀπὸ μέρους; ϗ" νῦν μέλλομθν τῶν ἱερῶν σήμερον ἐπιβαίνειν ϖροθύρων· διὸ ϗ τῆς ϖαγγελίας ἀνέμνησα. Εἰ γὰρ Ἰουδαῖοι κεκαυ- μθνῳ ὄρει ϗ πυρὶ ϗ γνόφῳ ϗ σκότῳ ϗ θυέλλῃ ϖροσιέναι μέλλοντες (μᾶλλον δὲ οὐδὲ ϖροσιέναι, ἀλλὰ πόῤῥωθεν ταῦτα ϗ ὁρᾶν ϗ ἀκούειν) ϖρὸ τριῶν ἡμερῶν ἐκελεύοντο γυναικὸς ἅπτεσθαι, ϗ τὰ ἱμάτια ἀποπλύνασθαι, ϗ ὁ ϑέμων ἦσαν ϗ φόβος ⸫ αὐτοῖς, ⸫ μετ' ἐκείνων Μωϋσῆς· πολλῷ μᾶλλον" ὑμᾶς τοιούτων μέλ- λοντας" ἀκούειν λόγων, ϗ ὄ πόῤῥω ὄρους ἑστάναι καπνιζομθνου, ἀλλ' εἰς αὐτὸν εἰσιέναι" τ' ὐρανὸν, πλείονα χρὴ ἐπιδείκνυσθαι φιλοσοφίαν, οὐχ ἱμάτια ἀποπλυνομένους, ἀλλὰ τ' σο- λισμὸν τ' ψυχῆς ἀποσμηχομένους, ϗ πάσης βιωτικῆς ἀπαλλαττομθνους μίξεως. ὁ γὰρ γνόφος ὀφλισθεὶς, οὐδὲ καπνὸς, οὐδὲ θύελλα· ἀλλ' αὐτὸν ⓦ βασιλέα καθήμθνον ὑπὸ τῶ ϑεῖον τ' ἀπορρήτου δόξης ἐκείνης, ϗ ἀγγέλους ϗ ἀρχαγγέλους ϖρεσβεύοντας αὐτῷ, ϗ ⸫ δήμους τῶν ἀγγέ- λων μὴ τ' ἀπείρων μυριάδων ἐκείνων. τοιαύτη γὰρ ἡ" τότε πόλις, τὴν ἐκκλησίαν ἔχου- σα τῶν ϖρωτοτόκων, τὰ πνθύματα τῶν δικαίων, τὴν ϖομπὴν τῶν ἀγγέλων, ὁ αἷμα τοῦ ῥαντισμοῦ, δι' οὗ" ϖάντα ζωοποιήθη, ϗ ὁ σταυὸς ἐδίξατο ϗ ἀπὸ τῆς γῆς, ϗ γῆ τὰ ἀπὸ τῦ ὐ- σταυοῦ, ϗ ἡ ϖάλαι ϖοθουμθνη ϗ ἀγγέλους ϗ ἀγίους ϖαγαγέσθαι Εἰρήνη. ὁ ταύτῃ ὁ ξ- ϖαγοι ἔση τῦ σαυοῦ ὁ λαμϖρὸς ϗ ϖεφανές, ϗ λάφυρα τῦ Χριστοῦ, τὰ ἀχρο- θίνια τῆς φύσεως τ ἡμετέρας, τὰ σκύλα ϗ ὑ βασιλέως ἡμῶν. ταῦτα γὰρ ἅπαντα ἀπὸ τ βδ ἀγγελίων εἰσόμθα μὴ ἀκριβείας. καὶ" ἀκλυθῆς μὴ ἡσυχίας τῆς ϖροσηκούσης, δυ- νησόμθα σι ϖρὸς ἀγαλλιᾶν ϖάντα χόν, ϗ δίξαι, ϖοῦ μὲ ὁ ϑάνατος ἀνεσκολοπισμένος κεῖται· ϖοῦ δὲ ἡ ἁμαρτία κρεμαμθνη· ϖῦ ὄ τὰ ϖολλὰ ϗ ϖαράδοξα ἀπὸ τοῦ ϖολέμου τούτου, ἀπὸ τῆς μάχης ταύτης [τὰ] ἀνάθήματα. ὁ ϖλὴ καὶ ⓦ τύραννοι σὺν ταῦτα δεδιδαγμένοι, καὶ τῶν ἀρχαλώτων ὁ ϖλῆθος ἑπόμθνοι, ϗ τὴν ἀκρόπολιν ἀφ' ἧς ὁ μιαρὸς δαίμων ἐκεῖνος ἅ- ϖαντα κατέδραμε ⓦ ἔμπορεύεται χρόνοι· ὁ ϖλὴ τοῦ λησοῦ ταῦτα καταδύσεις ϗ τὰ ϖαλαια δι- ερρωγότα λοιπὸν καὶ ἀναϖεϖαμθνα. ⸫ γὰρ καὶ ἐκεῖ ϖρεσβύετο ὁ βασιλεύς. ἀλλὰ μὴ ἀ- ϖοκάμῃς, ἀγαπητέ. οὐδὲ γὰρ εἰ ϖολεμοῦντες διηγεῖτο ἀγαθὸν ϗ ὄμαγα καὶ νίκας, κόσ- μει" ἐλαμβάνετε δῦ· ἀλλ' οὐδὲ σιτίων" οὐδὲ ποτῶν ϖρὸς ταύτης δὸ ἔχου τῆς ἰσοτείας. Εἰ δὲ ἐκείνη" ϖοθητὴ ἡ διήγησις, πολλῷ μᾶλλον αὕτη. σπόσοι γὰρ κλίκοι ὄτι ἀκούσαι, ϖῶς μὴ ὁκ τῶν ὀρέων ϗ τῶν ϑείων ἀναβάντες τῶν βασιλικῶν, ⸫ εἰς τὸν γλῶ ϗ εἰς αὐτὸν ⓦ ἀδὸν χ. ἔλαβον χ. ἢ χ. ϖοθητὴ

ἀδὸν

ἄδλων ἤλεγε ὁ Θεός, ᾗ ὅτι τῆς πρωταπάξεως ἐστι· πῶς ᾗ Θεῷ ἀντιπρ ἐπάξαι ὁ διάβολος, μᾶλλον ᾗ ἀ Θεᾷ γυμνῷ, ἀνθ' Θεῷ αἰδεσπότῃ κρυπτομένῳ φύσει. ἐπ τοῦ ᾗ δαιμονιστί, ὅτι δαιμόνια δαίμονιν ὄνομι λυόμενον, ἐπ καπέρα ἀφομοιομένου καπέρᾳ, ᾗ δι' ὧν ἴσχυσεν ὁ διάβολος, διὰ τ τόπου αὐλοῦ καταλυομένου τοῦ τυραννίδα. διϰαιοῦμθ τοίνυν, ϰαὶ μὴ ϰαθεύδομθ. ἰδοὺ γὰ ὁρᾷ τὰς πύλας ἡμῶν ἀνῳγομένας· ἀλλ' εἰσίωμθ μετὰ βυταξίας ἁπάσης ᾗ ἕξεως, τῶν προθύρων αὐτῶν βύλεως ὑπεδαφούσης. ἵνα δ' ὅτι ταῦτα τὰ προθύρα; βίβλος γλυφίσεως Ιησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαβὶδ, υἱοῦ Αβρααμ. τί λέγεις; πρὸς τὸ μονογλυφὸς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ διαλέξαθαι ἐπαγγέλλω, ϰαὶ τοῦ Δαβὶδ μνημονεύειν, αἰδεσπότου μὴ μυείας γλυφὰς γλυφούσης, ἐπ αὐτὸν ἐπ φῆς ᾗ πατέρα ᾗ προφήτου; ὑπάρχει, ᾗ μὴ πάντα ἀδεσπότως ζήτει μαθεῖν, ἀλλ' ἡρέμει ϰαὶ χρὴ μικρόν. ἐν γὰρ τοῖς προθύροις ἔστηϰας ἔτι πρὸ αὐτὰ τὰ προπύλαια. τί τοίνυν ἀπύδεις προὸς τὰ ἄδυτα; ὅπου τὰ ἔξω ϰαλῶς ϰατασθλιβουσας ἄπαντα. οὐδὲ γὰρ ἐϰείνῳ σοι τέως διηγούμεθ τὴν γλῶσσαν· μᾶλλον ᾗ οὐδὲ τ μὴ ταῦτα. δυσέρμηνευτος γὰ ᾗ ἀπόρρητος ϰαὶ αὕτη. ϰαθ' ἐμοῦ σοι ὅτο ὁ προφήτης εἶπεν Ησαΐας. ἀναϰηρύττων γὰ αὐτῆ ὅ πάθος ἐπ τὴν πολλὴν ὑπὸρ τῆς οἰϰουμθῆς" ϰηδεμονίαν, ᾗ ϲϰληπτὸ μθμος, τίς ὢν ἢ γέγονε, ἐπ ποῦ ϰατέβη, αἰσθάσθε μέγα ἐπ λαμπρὸν ὅτω λέγων· Τὴν γλῶσσαν αὐτῆ τίς διηγήσεται; ϰ τοίνυν προὸς ϲϰείνης ἡμᾶς ὁ λόγος ἡμῖν, ἀλλὰ προὸς ταύτης τῆς ϰάτω, τῆς ὑπὸ τὴν γῆν γλωσθῆς, τῆς μὴ μυείων μῦρτύρων. ϰαὶ προὸς ταύτης ᾗ, ὡς ἡμῖν δυνατὸν εἰπεῖν δοξαμθίοις τὴν τῦ πνεύματος χάριν, ὅτω διηγησόμθα. οὐδὲ γὰρ ταύτην μὴ σαφῶνείας πάσης" πρωταξῆσαι ἔστι· ἐπεὶ ἐπ" αὕτη φειϰωδεστάτη. μὴ τοίνυν μιϰρὰ ποιμίσης ἀϰούειν, ταῦτην ἀϰούειν τὴν γλῶσσαν· ἀλλ' ἀνάσχεσθέ σου τὴν διάνοιαν, ϰ βύλεως φρίξον, ἀϰούσας ὅτι * Θεὸς ὅτι * γῆς ἦλθεν. ὅτω γὰ τοῦτο θαυμάσον ϰαὶ προδόξον ἴσθ, ὡς ϰαὶ σὺ ἀγέλεως χρεὼν ὑπὸρ" τούτου ϲήσαντας τὴν ὑπὸρ τῆς οἰϰουμθῆς ὅτι τούτοις ἀφέρειν βύφημίαν· ϰαὶ σὺν προφήτᾳ ἀνῶθι τοῦτο ϲϰληθῆναι, ὅτι ὅτι τῆς γῆς ὤφθη, ϰ τοῖς ἀνθρώποις συνεμεσράφη. ᾗ γὰρ ᾗ σφόδρα προδόξον ἀϰούσαι, ὅτι ὁ Θεὸς ὁ" ἀπρόσιτος, ϰαὶ ἀνέφιϰτος, ϰαὶ ἀπερινόητος, ϰαὶ τῷ πατρὶ ἴσος, διὰ μήτρας ἦλθε παρθενιϰῆς, ϰαὶ γλῶσθαι ϲϰ γυναιϰὸς ϰατεδέξατο, ϰαὶ σχεῖν προγόνους τὸν Δαβὶδ ϰαὶ τὸν Αβρααμ. ᾗ τί λέγω τὸν Δαβὶδ ᾗ τὸν Αβρααμ; ὅ γὰ δὶ φειϰωδέστερον, ταῖς γυναιξὶ ϲϰείναις ταῖς πόρναις, ὧν ἀρτίως ἐμνήσθημθ. ταῦτα ἀϰούων ἀνάσχου, ϰαὶ μηδὲν ταπεινὸν ὑπονοήσῃς· ἀλλὰ ἐπ διὰ ταῦτα αὐτὸ μάλιστα θαύμασον, ὅτι υἱὸς ὢν τῦ ἀναρχου Θεοῦ, ᾗ γνήσιος υἱός, ὠνείδετο ἀϰούσας ἐπ Δαβὶδ υἱὸς, ἵνα σε ποιήσῃ ᾗ Θεοῦ υἱόν· ἠνέσχετο πατέρα αὐτῷ γλυφθαι δοῦλον, ἵνα σοι τῷ δούλῳ πατέρα ποιήσῃ τὸν δεσπότην. Εἶδες ϲϰ προθυμίαν βύλεως οἵα ταῖς εὐαγγελίαις; Εἰ ᾗ ἀμφιδάλλεις πρὸς τὴν σῶν, ἀπὸ τῶν ϲϰείνῃ ᾗ ταῦτα πίϲτευε. πολὺ γὰ δυσχερώτερον, ὅσον ἐπ δι' ἀδεσπότου λογισμοῦ, θεὸν ἀϊδεσπότου γλυφθαι, ἢ δι' ἀδεσπότου υἱὸν Θεοῦ ϰτισματίσαι. ὅταν οὖν ἀϰούσῃς, ὅτι ὁ υἱὸς τῦ Θεοῦ, υἱὸς τῦ Δαβὶδ ὅτι ᾗ τῦ Αβρααμ, μὴ ἀμφιδάλλε λοιπόν, ὅτι ᾗ σὺ ὁ υἱὸς τῦ Ἀδὰμ, υἱὸς ἔσῃ τῦ Θεοῦ. οὐδὲ γὰρ ἐϊχῃ ἐπ μάτην ϲωσθῆναι ἑαυτὸν ἐπαπείνωσεν, εἰ μὴ ἔμελλεν ἡμᾶς ἀνυψοῦν. ἐγλυπτὸν [μὲν] γὰρ ϰτ σάρϰα, ἵνα σὺ γλυπθῇς ϰτ πνεῦμα· ἐγλυπθη ϲϰ γυναιϰὸς, ἵνα σὺ παύσῃ γυναιϰὸς ὢν υἱός. διὰ τοῦτο διπλῆ γέγονεν ἡ γλῶσσα, ᾗ ἑοιϰυῖα ἡμῖν, ᾗ ὑπερβαίνουσα τὴν ἡμετέραν φύσιν. ὃ μὲ γὰρ ϲϰ γυναιϰὸς γλυπθῆναι, ἡμῖν ζωνέβαινε· τὸ ᾗ μὴ ϲἔ, ἄμεσσος, μηδὲ ϲϰ θελήματος ἀνδρὸς ἢ σαρϰὸς, ἀλλ' ϲϰ πνεύματος ἁγίου, τὴν ὑπερβαίνουσαν ἡμᾶς ᾗ τὴν μέλλουσαν" προσαφωνῆ γλῶσσαν, ἵν ἡμῖν ἔμιμνεν ϲϰ πνεύματος χωρίζεσθαι. ᾗ πάντα ᾗ ταῦτα ἄλλα τοιαῦτα ἵν. ᾗ γὰρ ὃ λυσθὲν τοιοῦτον ἵν. εἶχε γὰρ ἡ τῦ παλαιοῦ, εἶχέ τι ᾗ τῦ ϰαινοῦ." ὃ μὲ" γὰ ὑπὸ τῦ προφήτου βαπτισθῆναι, ὃ παλαιὸν ἐλύκνου· πῶς ᾗ ὃ πνεῦμα ϰατελθὸν, ὃ νέον ὑπέζευξε· ᾗ ϰαθάπερ τις ἐν μεταρχμίῳ ϲὰς δύο ῥω-

νῶν ἀλλήλων διεσπικότων, ἀμφοτέρους ἁπλώσας τὰς χεῖρας ἑκατέρωθεν λαβὼν ζωώ-
ψωσεν· ὅτω καὶ αὐτὸς ἐποίησε, τὴν παλαιὰν τὴν χαμαὶ ζωὴν ἀπώλεσεν, τὴν θείαν φύσιν τὴν ἀνθρω-
πίνην, τὰς αὐτῆς τοῖς ἡμετέροις. Εἶδες τὴν ἀσφάλειαν τῆς πόλεως, ὅσην σε οὐκ ἐποιμίων κα-
τηύγασε τῇ λαμπηδόνι; πῶς σοι Ⓦ βασιλέα ἔδειξεν ἐθέλοντα ἐν τῷ σῷ χήματι, ὡσανεὶ ἐν
τῷ γραπτίδι; οὐδὲ γὰρ ἐκεῖ τὴν οἰκείαν ἀξίαν φαίνεται ἔχων διὰ παντὸς ὁ βασιλεύς, 5
ἀλλὰ τὴν ἀλυσιτέλειαν ἀφεὶς καὶ τὸ ἀγάθημα, γραπτὸν ἄγαλμα ὑπάρχων πολλάκις. ἀλλὰ
ἐκεῖ μέν, ἵνα μὴ γνώσιμος ἐθνομάνος ἐφ' ἑαυτὸν ἑλκύσῃ τοὺς πολεμίους· ἐνταῦθα δὲ τοὐ-
ναντίον, ἵνα μὴ γνώσιμος ἐθνομάνος, φυγεῖν ποιήσασθαι τῆς ποιᾶς αὐτὸν συμπλοκῆς Ⓦ
ἐχθρὸν, καὶ τοὺς οἰκείους ἀπατεάξῃ πάντας. σῶσαι γὰρ, οὐκ ἐκπλῆξαι ἐσπούδασε. ἀφ' τοῦ-
το καὶ βούλεως αὐτὸν ἀπὸ ταύτης ἐκάλεσε τῆς ποιησείας, Ἰησοῦν ποιοῦσι πάντα. Ὁ γὰρ Ἰησοῦς 10
τοῦτο ὄνομα, οὐκ ἔστιν Ἑλληνικὸν, ἀλλὰ τῇ Ἑβραίων φωνῇ οὕτω λέγε Ἰησοῦς· ὅ ἐστιν Εἰς
τὸν Ἑλλάδα γλῶτταν ἑρμηνευόμενον, σωτήρ· σωτὴρ γὰρ, ἀπὸ τοῦ σῶσαι Ⓦ λαὸν αὐτοῦ. χ Ἑλλη-
Εἶδες πῶς ἀνεπαίρωσε τὸν ἀκροατὴν, ἀπὸ τε τῆς ζωηθείας ἀφεγξάμενος, καὶ δι' αὐτῶν πάντων ὑ- χ ἀπὸ τοῦ
ποβὰς ἐλπίδα ἅπασαν ἡμῖν ἐμφύσας; καὶ γὰρ ἀμφοτέρων τῶν ὀνομάτων τούτων πολλὴ ἡ γνώ- μάθε.
σις ποιᾷ τοῖς Ἰουδαίοις [ἰῶ]. ὅπερ γὰρ ποιᾷ δόξα ἰῶ τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ Ⓓ τῶν ὀνομά- 15
των ποιέδραμον τύποι, ὥστε δῦναι πάντα χαμαιρμίας ποιᾷ μαργαρίτου λόγον. καὶ
γὰρ Ἰησοῦς ὁ μὲν Μωϋσέα εἰσαγαγὼν Ⓦ λαὸν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας λέγει. Εἶδες τὸν
τύπον, βλέπε καὶ τὸν ἀληθῆ. ἐκεῖνος εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, οὗτος εἰς τὸν οὐρανὸν
καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀγαθά· ἐκεῖνος μὲν τὸ τελευτῆσαι Μωϋσέα, οὗτος μὲν ὁ παύσασθαι
τὸν νόμον· ἐκεῖνος ὡς δημαγωγὸς, οὗτος ὡς βασιλεύς. ἀλλ' ἵνα μὴ Ἰησοῦ ἀκούσας, ἀφὰ τὸν 20
ὁμωνυμίαν πλανηθῇς, ἐπήγαγε· Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαβίδ. ἐκεῖνος ἦν οὐκ ἰῶ τοῦ Δαβίδ,
ἀλλ' ἑτέρας φυλῆς. τίνος ἦν ἔνεκεν βίβλον αὐτὸν γενέσεως καλῇ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καί τοι γε
οὐ τοῦτο ἔχει μόνον τὸν γόμον, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν οἰκονομίαν; ὅτι πάσης τῆς οἰκονομίας τὸ
κεφάλαιον τοῦτο, καὶ ἀρχὴ καὶ ῥίζα πάντων ἡμῖν τῶν ἀγαθῶν γέγονεν. ὥσπερ οὖν βίβλον οὐρα-
νοῦ καὶ γῆς καλῇ Μωϋσῆς, καίτοιγε οὐ περὶ οὐρανοῦ καὶ γῆς ἀφαλεχθεὶς μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ 25
τῶν ἐν μέσῳ πάντων· οὕτω καὶ οὗτος, ἀπὸ τοῦ κεφαλαίου τῶν κατορθωμάτων τὸ βιβλίον ἐκά-
λεσε. τὸ γὰρ ἐκπλήξεως γέμον καὶ ὑπὲρ ἐλπίδα καὶ ποησιδικίαν πᾶσαν, αἰνιγμὸν ἡμέ-
ρας θεοῦ. τούτου γὰρ ἡμοιμένου, ἵνα μὴ ταῦτα ἀπόντα τις λάβῃ καὶ ἀκολουθίαν ἕπεται. ἵνος
γὰρ ἔνεκεν οὐκ εἶπεν, υἱοῦ Ἀβραάμ, καὶ τότε υἱοῦ Δαβίδ; ὄχ, ὡς τινες οἴονται, κἀντεῦθεν δῦω
βουλόμενος ἐλθεῖν. ἐπεὶ ἐποίησεν δῦο, ὅπερ καὶ ὁ Λουκᾶς. νῦν γὰρ τὸν ὠδυμτίου ποιᾷ. ἵνος οὖν ἔνεκεν 30
ποιᾷτον δὲ Δαβὶδ ἐμνημόνευσεν; ἐν τοῖς πάντων γόμασιν ὁ αἰνιγμὸς ἰῶ, ἀπό τε τῆς ποιᾷ-
φανείας, ἀπό τε τοῦ χρόνου. ὁ γὰρ πάλαι ἦν τελεβυτηκώς, ὥσπερ ὁ Ἀβραάμ. εἰ γὰρ ἀμφοτέρους ἐ-
πηγείλατο ὁ Θεὸς, ἀλλ' ὅμως ἐκεῖνο μέν, ὡς παλαιὸν ἐσιγᾶτο, τοῦτο γὰρ ὡς ποῶτον καὶ
νέον ὑπὸ πάντων ποιεφέρετο. αὐλοὶ γὰρ λέγουσιν· Οὐκ ἐκ τοῦ σπέρματος Δαβὶδ, καὶ χ.28
Ιω.ζ.μβ. ἀπὸ Βηθλεὲμ τῆς κώμης, ὅπου ἰῶ Δαβὶδ, ἔρχεται ὁ Χριστός; καὶ σοὶ αὐτοὶ υἱοὶ Ἀβρα- 35
ὰμ, ἀλλὰ πάντες υἱοὶ Δαβὶδ ἐκάλουν. καὶ γὰρ ἀφὰ τὸν χρόνον, ὡς ἔφθην εἰπών, καὶ ἀφὰ
τὴν βασιλείαν μᾶλλον ἐν μνήμῃ πᾶσιν ἦν ἰῶ. οὕτω γοῦν, καὶ ὃς ἐπίμων βασιλέας μετ'
ἐκεῖνον, ὃς ἐκείνου ἅπτεσθαι ἐκάλουν καὶ αὐλοὶ καὶ ὁ Θεός. καὶ γὰρ καὶ Ἰεζεκιὴλ, ἐν ἑτέροις δὲ
ποεφῆται λέγουσι αὐλοῖς ποιᾷκαλεῖσθαι Δαβὶδ καὶ ἁγίσασθαι· καὶ περὶ ἐκείνου λέγον-
τες τοῦ τετελευτηκότος, ἀλλὰ τῶν ζηλωτῶν τὸν ἀρετὴν τοῦ ἐκείνου. ἐν ὁ Θεὸς τῷ Ἐζεκίᾳ δὲ 40
δ Βασ. ιθ. λθ. φησιν· Ὑπερασπιῶ τῆς πόλεως ταύτης δι' ἐμὲ καὶ ἀφὰ Δαβὶδ Ⓦ παῖδά μου. καὶ τῷ
γ Βασ ια. λδ. Σολομῶνι μὲν ἕνεκεν ἔλεγεν· Ὅτι ἀφὰ τὸν Δαβὶδ ὃ διέρρηξε ζῶντος αὐτοῦ τὴν βασιλείαν. πολλὴ γὰρ χ. Σολομ
ἡ δόξα τοῦ ἀνδρὸς ἰῶ καὶ ποιᾷ Θεοῦ καὶ ποιᾷ ἀνθρώπους. ἀφὰ τοῦ βούλεως ἐκ τοῦ γνωσιμωτέ-
ρου τὴν ἀρχὴν ποιῆται, καὶ τότε ὅτι Ⓦ πατέρα ἀναπέχει, φησὶ καὶ ἡσύμβιος, ὅσον πρὸς

Ιουδαίους,

Ιουδαίοις, ἀνώτερω Ⓦ λέγει· ἀγαγεῖν. ὅτοι γὰρ μάλιστα ἦσαν Ⓖ θαυμαζόμενοι, ὁ μὲν, ὡς προφήτης δὲ βασιλεύς· ὁ δ', ὡς πατριάρχης καὶ προφήτης. καὶ πόθεν δῆλον ὅτι οὐκ τοῦ Δαβὶδ ἐστί, φησιν; Εἰ γὰρ ἐξ ἀνδρὸς οὐκ ἐγεννήθη, ἀλλ' ἀπὸ γυναικὸς μόνον, ἡ δὲ παρθένος ἀγνεύεται, πῶς εἰσόμεθα ὅτι τοῦ Δαβὶδ ἔκγονος ἦν; δύο γάρ ἐστι τὰ ζητούμενα· εἶνος τε ἔνεκεν ἡ μήτηρ ἀγνεύεται, καὶ τί δήποτε ὁ Ἰωσὴφ, ὁ μηδεὶ" ζωτελῶν προσὼν τῇ γλώσσῃ, μνημονεύει) πρὸ αὐτῶν. δοκεῖ γὰρ ὃ μὴ προσῆκον εἶ), ὃ δὲ σπουδές. ποῖον οὖν προτερον ἀναγκαῖον εἰπεῖν; πῶς οὐκ τοῦ Δαβὶδ ἡ παρθένος. πῶς οὖν εἰσόμεθα ὅτι οὐκ τοῦ Δαβίδ; ἀκούσον τοῦ Θεοῦ λέγοντος τῷ Γαβριὴλ ἀπελθεῖν πρὸς τὴν παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρὶ, ᾧ ὄνομα Ἰωσὴφ, ἐξ οἴκου δὲ πατριᾶς Δαβίδ. Τί τοίνυν βούλεται τοῦτο" σαφέστερον, ὅταν ἀκούσῃς, ὅτι ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαβὶδ ἦν ἡ παρθένος; ὅθεν δῆλον, ὅτι καὶ ὁ Ἰωσὴφ ἐκεῖθεν ἦν. καὶ γὰρ νόμος ἦν, ὁ κελεύων μὴ ἐξεῖναι γαμεῖν ἄλλοθεν, ἀλλ' ἢ ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς. καὶ ὁ πατριάρχης ὁ Ἰακὼβ ἀπὸ τῆς Ἰούδα φυλῆς ἀνάστασθαι αὐτὸν προεῖλεγθ, ὅτε λέγων· Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, σὺν ἡγουμένος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ, ᾧ ἀπόκειται καὶ" αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν. ἡ γὰρ προφητεία αὕτη, ὅτι μὴν ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα γέγονε δηλοῖ· ὅτι δὲ καὶ τοῦ γένους Δαβὶδ, σάκει. ἆρ' οὖν τῇ φυλῇ Ἰούδα καὶ γένος ἓν ἦν μόνον ὃ τοῦ Δαβίδ; ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἕτερα· καὶ ζωνέβαινε τῆς μὲν φυλῆς εἶ) τοῦ Ἰούδα, οὐκ ἐπὶ δὲ καὶ τὸ γένους Δαβίδ. ἀλλ' ἵνα μὴ πολλὰ λέγῃς, ἀνάγλεσον τὴν εὐαγγελιστὴν, εἰπόν· ὅτι καὶ ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς ἦν Δαβίδ. Εἰ δὲ καὶ ἑτέρωθεν ἔστι βούλει μαθεῖν, καὶ ἑτέρας ἀποδείξεως. καὶ γὰρ διὰ μόνου ἀπὸ φυλῆς οὐκ ἐξῆν ἕτερας, ἀλλ' οὐδὲ ἀπὸ πατριᾶς ἑτέρας, τοῦτ' ἔστι συγγενείας, γαμεῖν. ὥστε εἴ τι τῇ παρθένῳ ὃ ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαβὶδ ἁρμόσωμεν, ἔσηκε ὃ εἰρημένον· δοῦ τι τῷ Ἰωσὴφ, δι' ἐκείνου καὶ τοῦτο κατασκευάζεται. Εἰ γὰρ ἐξ οἴκου Δαβὶδ καὶ πατριᾶς ἦν ὁ Ἰωσὴφ, οὐκ ἂν ἄλλοθεν ἔλαβε τὴν γυναῖκα, ἢ ὅθεν καὶ αὐτὸς ἦν. Τί οὖν Εἰ παρέβη Ⓦ νόμον, φησίν; ἀλλὰ διὰ τοῦτο προλαβὼν ἐμαρτύρησεν, ὅτι δίκαιος ἦν ὁ Ἰωσὴφ, ἵνα μὴ τοῦτο λέγῃ· ἀλλὰ μαθὼν αὐτὴν τὴν ἀρετὴν, κἀκεῖθ" Εἶδῃς, ὅτι οὐκ ἂν παρέβη Ⓦ νόμον. ὁ γὰρ ὕπω" φιλάνθρωπος καὶ παθεῖν ἑκτὸς, ὡς μηδὲ κατηγορίας ἀναγκαζούσης βουληθῆναι ἐπιχειρῆσαι κωλῦσαι τὴν παρθένον, πῶς ἂν δι' ἡδονὴν παρέβη Ⓦ νόμον; ὁ γὰρ νόμον φιλοσοφήσας (καὶ γὰρ ὃ ἀφιέναι, καὶ λοίδορα ἀφιέναι, κατὰ νόμον φιλοσοφοῦντος ἦν) πῶς ἂν" παρέβη νόμον ἑκὼν προαιρέσει, καὶ ταῦτα οὐδὲ μιᾶς ἀναγκαζούσης αἰτίας; ἀλλ' ὅτι μὴ ἐκ τῆς γλώσσης τοῦ Δαβὶδ ἦν ἡ παρθένος, ἐκ τούτων δῆλον. εἶνος δ' ἕνεκεν αὐτὴν οὐκ ἐμνεστεύθη, ἀλλὰ τὸν Ἰωσὴφ, ἀναγκαῖον εἰπεῖν. εἶνος οὖν ἕνεκεν; οὐκ ἦν νόμος τοῖς Ἰουδαίοις γαμεῖσθαι γυναῖκας. ἵν' οὖν ὁ ἔθνος φυλάξῃ καὶ μὴ δόξῃ τοῖς ἀλλοφύλοις ἐκ προαιρέσεως, καὶ τὴν κόρην ἡμῶν γνωρίσῃ, διὰ τοῦτο οὐδὲ προγόνους αὐτῆς σιγήσας, τὸν Ἰωσὴφ ἐμνεστεύθησεν. Εἴτε γὰρ διὰ τῆς παρθένου τοῦτο ἐποίησεν, ἔδοξεν ἂν κηποτομεῖν· Εἴτε Ⓦ Ἰωσὴφ ἐσίγησεν, οὐκ ἂν ἐγνωμεν τῆς παρθένου τοὺς προγόνους. ἵν' οὖν μάθωμεν τὴν Μαρίαν, τίς ἦν, καὶ πόθεν, καὶ τὰ τῶν νόμων ἀκίνητα μείνῃ, τὸν μνηστῆρα [αὐτῆς] ἐμνεστεύθησε, καὶ ἔδειξεν ὄντα ἐκ τῆς οἰκίας Δαβίδ. τοῦτο γὰρ ἀποδεικτέον, καὶ ἕνεκα ζωναποδείξεως, ὃ καὶ τὴν παρθένον ἐκεῖθεν ἦν εἶ), δεῖ τὸ Ⓦ δίκαιον τοῦτον, καθάπερ ἔφθην εἰπών, μὴ ἀναγράθαι ἑτέρωθεν" ἀναγκάζοντα γυναῖκα. ἔστι δὲ καὶ ἕτερον λόγου εἰπεῖν μυστικώτερον, διὰ ἣν ἐσιγήσαμεν Ⓖ τῆς παρθένου προγόνους· ὅπερ οὐκ βύλομαι νῦν ἐκκαλύπτειν διὰ τὸ πολλὰ εἶ) τὰ εἰρημένα.

Διόπερ ταῦτα φήσαντες Ⓦ πρὸς τὴν ζητουμένην λύσιν, κατέχωμεν τέως μὴ ἀκριβείας καὶ ἐκκαλυφθῆναι νῦν· οἷον, διατί τοῦ Δαβὶδ ἐμνήσθη προφήτου· διατί τὸ βιβλίον, γλυφίσεως ἐκάλεσε βιβλίον· διατί εἶπεν Ἰησοῦ Χριστοῦ· πῶς ἡ γλῶσσις κοινὴ, καὶ ἡ χοινή· πόθεν ὅτι ἡ Μαρία ἐκ τοῦ Δαβὶδ ἦσα ἐδείχθη· καὶ ἵνα ἐκ τῆς οἰκίας ἐγνωρίσθη,

ΗΘΙΚΟΝ

σιγηθέντων

στηλώτων τ' ἐκείνης προγόνων. διὸ μὴ γὰρ φυλάττητε ταῦτα, προθυμοτέρους ἡμᾶς ὁ θεὸς τὰ μέλλοντα ἐργάσεσθαι αἰσθήσεται καὶ ἐκβάλητε αὐτὰ τ' ψυχῆς, ὁ θεὸς τὰ λοιπὰ εὐπειθέστερον διακοσμήσει. διὸ γὰρ τῆς τὰ πρότερα διαφθειρούσης αὐτὰ μὴ ἐπιμελησαμένης γεωργός. διὸ τοῦτο καὶ ταῦτα γράφω. ἀπὸ γὰρ ὧν ἐπαίδευτα μεμνημένα μέγα ἐν τῇ ψυχῇ ὁ σωτὴρ ἡμῶν ἐγκείμενος ἀγαθόν. ἐν γὰρ καὶ ὁ θεῖος δωρησόμενος ἀρέσαι ταῦτα φεύγοντες, καὶ ὕβρεων καὶ αἰσχρολογίας καὶ λοιδορίαι τὰ στόματα καθαρὰ ἔσται, πνευματικὰ μελετῶντα ῥήματα· καὶ δαίμονι ἐσόμεθα φοβεροὶ, καθοπλίζοντες ἡμῶν τ' γλῶτταν τοιούτοις ῥήμασι· καὶ τῷ θεοῦ τιμῷ χάριν ὑπασπασόμεθα μᾶλλον, ὁ δὲ σεσιτισμένος ἡμῖν ἐργάσηται [μᾶλλον] τὸ ὄμμα. καὶ γὰρ ὁ ὀφθαλμὸς, ὁ στόμα, ὁ ἀκοὴ διὰ τοῦτο ἡμῖν ἐδόθησαν, ἵνα αὐτῷ πρὸς δουλεύῃ· ἵνα τὰ αὐτοῦ φθεγξώμεθα· ἵνα τὰ αὐτοῦ πράξωμεν· ἵνα ἀδωμεν αὐτῷ ὕμνους· διὰ συνεχείας· ἵνα βύσσεισίας ἀναπέμπωμεν, ὁ διὰ τοῦτον ὁ ζωοδὸς ἐστεφάνωμεν. ὥσπερ γὰρ σῶμα ἀέρος ἀπολαῦσαι καθαροῦ ὑγιεινότερον ἔσται· οὕτω καὶ ψυχὴ φιλοσοφωτέρα τοιαύτης· ἐστεφομένη μελέτης. οὐχ ὁρᾷς ὁ σοῦ τοῦ σώματος ὀφθαλμοὶ, ὅταν μὲν ἐν καπνῷ διατρίβωσι, διὰ πάντος δακρύοντας· ὅταν δὲ ἀέρι λεπτῷ καὶ λαμπρῷ πηγαῖς καὶ ῥᾳδιουργίαις, ὀξυτέρους τε γινομένους καὶ ὑγιαινοτέρους; τοιοῦτος καὶ ὁ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμός. διὰ μὲν γὰρ ἐν τοῦ λειμῶνι τῶν πνευματικῶν βόσκηται λογίων, καθαρὸς ἔσται καὶ διαυγὴς καὶ ὀξυδερκής· διὰ δὲ ἐν τὸν καπνὸν τῶν βιωτικῶν ἀπίῃ περιγμάτων, δακρύσει μυεία καὶ κλαύσεται, καὶ νῦν, καὶ τότε. καὶ γὰρ καπνῷ ἔοικε τὰ δυσθέατα πράγματα. διὰ τοῦτο καὶ Ψαλμ. ρα. δ. "Ὡς ἔλεγε· Ἐξέλειπον ὡσεὶ καπνὸς αἱ ἡμέραι μου. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν πρὸς τὸ ὀλιγοχρόνιον ἰδὼν καὶ διυπόστατον· ἐγὼ δὲ οὐκ εἰς τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ "Ὅτι ἐσκοτάσθη ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη ἐστάθη· ἀεὶ δεῖν ἐκλαμβάνειν τὰ εἰρημένα. δεῖ γὰρ οὕτω λυπεῖν ψυχὴν ὀφθαλμὸν καὶ δάκνειν, ὡς ὁ τῶν βιωτικῶν φροντίδων ὄχλος, καὶ ὁ τῶν ἐπιθυμιῶν ἐσμός. ταῦτα γὰρ τοῦ καπνοῦ τούτου τὰ ξύλα. καὶ καθάπερ τὸ πῦρ, ὅταν ὑγρᾶς καὶ βαρέος τινὸς ἐπιλαβόμενον ὕλης, πολὺν ἀνάπτει καπνόν· οὕτω καὶ ἡ ἐπιθυμία ἡ σφοδρὰ αὕτη καὶ φλεγμώδης, ὅταν ὑγρᾶς τινος καὶ βαρυλυμένης ἐπιλάβηται ψυχῆς, πολὺν ἐν αὐτῇ πίπτει τὸν καπνόν. διὰ τοῦτο χρεία τ' δρόσου τοῦ πνεύματος καὶ τῆς αὔρας ἐκείνης, ἵνα τὸ πῦρ σβέσῃ, καὶ τ' καπνὸν διαχύσῃ, καὶ πλουσίου ποιήσῃ ἡμῖν τ' λογισμόν. ὁ γὰρ ὅστις, οὐκ ἔστι τοσούτοις βαρυνόμενον κακοῖς πρὸς ὕψος ἀναπτῆναι, δεῖ ἀγαπητὸν βίζωνος ἡμᾶς ὄντας, δυνηθῆναι ταύτην τελεῖν τ' ὁδόν· μᾶλλον γὰρ οὐδὲ ὅπου δυνατὸν, διὰ μὴ τοῦ πνεύματος λάβωμεν τὸ πτερόν. εἰ τοίνυν ὁ χοῦφος ἡμῖν διανοίας καὶ πνευματικῆς χάριτος δεῖ, ἵνα διαδράμωμεν εἰς τὸ ὕψος ἐκεῖνο, ὅταν μηδὲν τούτων, ἀλλὰ τὰ ἐναντία πάντα ἐφελκώμεθα, καὶ βάρος σαρκικὸν, πῶς δυνησόμεθα διαπτῆναι, τοσούτῳ βαρεῖ καθελκόμενοι; γὰρ εἰ ὡς ὥσπερ οἱ διχόμοις σταθμοῖς τὸν λόγοις ἡμῶν ζυσαν ἐπιχειρήσειεν, οἱ μυρίοις ταλάντοις βιωτικῶν λόγων μόλις ῥοπὴν δηναρίου ἑκατὸν ῥημάτων πνευματικῶν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ὁλοσὶς δέκα. ἆρ' οὖν οὐκ αἰσχύνη ὁ γέλως ἔχατος, οἰκέτην μὲν ἔχοντας, τὰ πλείονα εἰς τὰ ἀναγκαῖα χαλεπῶς αὐτῷ πράγματα· σῶμα δὲ κεκτημένους, μηδὲ οἰκέτην ὁμοίως προσφέρεσθαι τῷ μέλει τῷ ἡμετέρῳ, ἀλλ' ἀντιτρόφως εἰς ἄχρηστα καὶ πρόσκαιρα πράγματα; καὶ εἶτα εἰς πρόσκαιρα μόνον νῦν δὲ εἰς σαρκία καὶ βλασφεμά, καὶ εἰς οὐδὲν ἡμῖν χρήσιμα. εἰ γὰρ ἦν ἡμῖν χρήσιμα, ἂν ἐφελκόμεθα, καὶ τῷ θεῷ πάντως φίλα ἦν τὰ λεγόμενα. νυνὶ δὲ ἅπερ ἂν ὁ διάβολος ὑποβάλλῃ, πάντα φθεγγόμεθα, νῦν μὲν γελῶντες, νῦν δὲ ἀσελγαίνοντες· νῦν μὲν καταρώμενοι καὶ ὑβρίζοντες, νῦν δὲ ὀμνύοντες καὶ ψευδόμενοι καὶ ἐπιορκοῦντες· καὶ νῦν μὲν ἀπεδυσπετοῦντες, νῦν δὲ βατταλογοῦντες, καὶ χαϊδίων λεγομένων πλέον, τὰ μηδὲν πρὸς ἡμᾶς πάντα εἰς μέσον φέροντες. Ὡς γὰρ ὑμῖν, εἶπέ μοι, τῶν σκωμμάτων ἐστὶν ὅπου, ψαλμὸν ἵνα ἀπαγγείλῃς εἰσπεῖν δυνήσεται· ἀλλ', ἢ ἄλλο τι μέρος τῶν θείων γραφῶν; οὐκ ἔστιν οὐδείς. καὶ τοῦτο μάτην

ἐξ

δεῖ δ᾽ εἰπεῖν, ἀλλ᾽ ὅτι πρὸς τὰ πνευματικὰ ἀμαυρωτέρους ὄντας, πρὸς τὰ σαρκικὰ πιεροὺς ἔτι σφοδροτέρους. ἡ γὰρ ἐπιβουλὴ πῆς ὑμᾶς ὡδὰς ἐξεπίσαν ἀφεδολικὰς, ἡ παρικὴ καὶ κατακλασμένα μέλη, πολλοὺς ἀφῆσαι μὴ ἀκριβείας ταῦτα εἰδότας, ἡ μὴ πολλῆς αὐτὰ ἀπαγγέλλοντας τοῖς ἐδοῦσι. ἀλλά πῆς ἡ ἀπόλογία τῶν ἐγκλημάτων; οὐκ εἰμί, φησι, τῶν μεταχῶν, ἀλλὰ καὶ γυναῖκα ἔχω καὶ παιδία, ἡ οἰκίας ἐπιμελοῦμαι. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ πρώτα ἐλυμήνατο, ὅτι ἐκείνοις μείοις νομίζετε προσῆκειν τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἁγίας γραφῆς, πολλῷ πλέον ὑμεῖς ἐκείνων ὑμεῖς δεόμενοι. τοῖς γὰρ ἐν μέσῳ ἐρεφομένοις, καὶ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν τὰ αὐματα διχεμένοις, τούτοις μάλιστα δεῖ φαρμάκων. ὥστε τὸ μὴ ἀναγινώσκειν, πολλῷ χεῖρον τοῦ ἡ πεπτῶσθαι ἐστὶ τὸ πρᾶγμα νομίζειν. ταῦτα γὰρ σατανικῆς μηχανῆς ῥήματα. οὐκ ἀκούετε Παύλου λέγοντος· ὅτι πρὸς τοιούτοις ἡμῶν ταῦτα πρῶτα ἐγράφη; σὺ δὲ μὴ βιαγέλιον δέξασθαι δεῖ, χαρὰν αἰτήσεις οὐκ ἂν ἔλαιον τοῦτο ποιήσαι· ἀλλ᾽ ἔνδον ἐγκείμενα οὐχ ἡγῇ σφόδρα· ἀναγκαῖον εἶ); ἀλλὰ τοῦτο πρῶτα αὖω ἡ καὶ πάλιν γένωνται. εἰ γὰρ βούλει μαθεῖν ὅσον τὴν γραφὴν ὁ κέρδος, ἐξέπασον σαυτὸν, ἵνα μὴ ζήλῳ ἀλλοτρίῳ ἀκούσῃς, πῆς σατανικῆς ὠδῆς ἡ πῶς ἀχάκειστος ἐν ἐκκλησίᾳ διατρίβουσι, ἡ πῶς ἐν θεάτρῳ καθήμενος ἡ ὄψει πολὺ ὁ μέσον ταύτης καὶκείνης τὴν ψυχῆς, κρίσεως μᾶς ὕσης. διὰ τοῦτο Παῦλος ἐλεγε· Φθείρουσι ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί. ἀλλ᾽ ὅτι συνεχῶν ἡμῖν δεῖ τῶν ἀπὸ τῶν πνευμάτων ἐπῳδῶν. ἐ γὰρ τοῦτό ἐστι, ᾧ τῶν ἀλόγων πλεονεκτοῦμεν, ὡς τῶν τι ἄλλων ἔσχεν ἡ σφόδρα αὐτῶν ἐλαττούμενα. τοῦτό ἐστι ζωφὴ ψυχῆς, τοῦτο κόσμος, τοῦτο ἀσφάλεια· ὥσπερ οὖν ὁ μὴ ἀκούων, λιμὸς ἡ φθορά. Διόσω γάρ, φησι, αὐδῆς οὐ λιμοὶ ἄρτου, οὐδὲ δίψαι ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγου Κυρίου. τί ἄμοιτ᾽ αὖ νῦ ἀθλιώτερον, ὅταν ὅταν ὁ Θεὸς σὺ ζάξῃ χαλεπώτερος ἀπειλῇ, τοῦτο αὐδεμάτως σὺ κῆ τῆς σαυτοῦ κεφαλῆς ἕλκης τὸ κακὸν, λιμὸν τινα χαλεπὸν ἐπισπώμενον τῇ ψυχῇ, ἡ πόθεν αὐτὸν ἀναπείσεις ποιεῖν; ἀπὸ γὰρ λόγων καὶ φθείρεσθαι ἡ σώζεσθαι πέφυκε. ἡ γὰρ εἰς ὀργὴν τοῦτο αὐτὸν ἐξάγει, ὁ ταὐτὸ τοῦτο πάλιν· ἡ πρὸς ὑπερημάν ἐξήνεγκε ῥᾶμα αἰσχρὸν, ἡ εἰς σωφροσύνην ἤγαγε λόγος σεμνότητος γέμων. εἰ δὲ λόγος ἁπλῶς τοσαύτην ἔχει τὴν ἰσχύν, πῶς τῶν γραφῶν καταφρονῆς, εἰπέ μοι; εἰ γὰρ πρὸς ἀνίους τοσαῦτα δυνάται, πολλῷ μᾶλλον ὅταν μὴ πνεύματος ὦσιν αἱ πρὸς ἀνίους. ἡ γὰρ πνεῦς μᾶλλον τὴν πεπτωκυῖαν μαλάττει ψυχήν, ἡ πρὸς ἄπιστα ὑπερηφάνως καταπλήττει καὶ καλὰ λόγος ἀπὸ τῶν ἁγίων ἐπηχούμενος γραφῶν. οὕτω ἡ Κορινθίους πεφυσιωμένους λόγων ὁ Παῦλος ἐ φλεγμαίνοντας, κατέσειλε ἡ ὑπερεχούσας ἐποίησι. ἡ γὰρ ἐφ᾽ οἷς αἰσχύνεσθαι ἔδει καὶ ἐγκαλύπτεσθαι, ὑπὲρ τούτοις μέγα ἐφρόνουν. ἀλλ᾽ ὑπὲρ τὴν ὑπερβολὴν ἐδείκνυτο, ἄκουσον αὐτῶν τὴν μεταβολὴν, ὧν αὐτὸς ὁ διδάσκαλος αὐδοῖς ἐμαρτύρησι, οὕτω λέγων· Αὐτὸ γὰρ τοῦτο ὁ κῆ Θεὸς λυπηθῆναι ὑμᾶς, πόσων "Εἰργάσατο ἐν ὑμῖν σπουδήν; ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀγανάκησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλὰ ἐκδίκησιν. οὕτω καὶ οἰκέτας, καὶ παιδας, ἡ γυναῖκας ἡ φίλους "ῥυθμίζομεν, ἡ τοὺς ἐχθροὺς φίλους "ποιοῦμεν· οὕτω ἡ Φ μεγάλοι ἄνδρες [ἡ] τῷ Θεῷ φίλοι * βέλτιοι ἐγίνοντο. ἡ γὰρ ὁ Δαβὶδ μὴ τὴν ἁμαρτίαν, ὑπὲρ λόγων ἀπήλγυνε, τότε ἐπὶ τὴν κακλίστων ἐκείνων ἦλθε μετανοίαν· καὶ Φ ἀπόστολοι ἡ οὕτω γενήσεσθαι ὅπερ γεγόνασι, καὶ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐπιτρέπουσιν. ἡ τί τὸ κέρδος, φησὶ, ὅταν ἀκούσῃ τις, καὶ μὴ ποιῇ τὰ λεγόμενα; ἃ μακρὰν μὲ καὶ ἀπὸ τῆς ἀκροάσεως ἔσται τὸ κέρδος. καὶ γὰρ καταγινώσκεται ἑαυτῷ καὶ τιτάζει, καὶ ὄζει ποτὲ καὶ ὅτε τὸ ποιῆσαι τὰ λεγόμενα· ὁ μισῇ ὅτι ἁμάρτια εἰδὼς, πότε ἀποστήσεται τῆς πλημμελείας; πότε καταγνώσεται ἑαυτοῦ; μὴ τοίνυν καταφρονῶμεν τὴν ἀκροάσεως τῶν ἁγίων γραφῶν. σατανικῆς γὰρ ταῦτα μηχανῆς, οὐκ ἀφιείσης Φ θησαυρὸν ἰδεῖν, ἵνα μὴ τὸν πλοῦτον κερδάνωμεν. ἀλλὰ τοῦτο σπεῦδε ἔνδον εἶναι φησι τὸν ἀκροατὴν τῶν ἁγίων γραμμῶν, ἵνα μὴ τοῦ πρᾶξαι ἀπὸ τῆς ἀκροάσεως ἴδῃ πρὸς σχολομένου ἡμᾶς. εἰδότες πόσων

τὴν ποιησάμενον τούτων αὐτὸν τέχνην, πάντων ἐπιστήμονα" ἀπεργαζόμενον· ἵνα τοῖς ὀπλοις τούτοις φραξάμενοι, αὐλοί τε ἀναλωτοι μένωμεν, καὶ τὴν σκηνὴν βαλόμενον κεφαλήν, καὶ ὅταν λαμπτέρας τὰς πυρίτιδας ἀφάπτωμεν, τῶν μηχανῶν ὑπερτείνομεν ἀσφαλῶς, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. χ. ὑπερ ζαμένον· 5

Ομιλ. γ. ΒΙΒΛΟΣ ΓΕΝΕΣΕΩΣ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, υἱοῦ Δαυὶδ, υἱοῦ Ἀβραάμ.

Ἰδοὺ τέτταρα διηλεγξε, καὶ τὰ ὑπὲρ τοσούτοις διελυσάμεθα. Οὐκ 10
ἄρα μάτην ἔλεγον, ὅτι πολὺ τὸ βάθος ἔχει τῶν νοημάτων τούτων ἡ φύσις. Φέρε δὴ τὰ λειπόμενα σήμερον εἰπωμεν. τί πολλοῦ ἐστὶ τὸ ζητούμενον πού; ἵνα ἔτερος ὁ Ἰωσὴφ γνήσιος ἦται, οὐδὲν πρὸς τὴν γένεσιν συντελοῦν. καὶ μάταν μὲ αἰτίαν εἰρήκαμεν πάλαι· ἀναγκαίου δὲ τὴν ἑτέραν εἰπεῖν τὴν μυστικωτέραν καὶ ἀπορρητοτέραν ἐκείνης. 15
Τίς οὖν ὅτι αὐτὴν οὐκ ἐβούλετο τοῖς Ἰουδαίοις εἰ δῆλον" πρὸ τοῦ τὸν τῶν ὠδίνων καιρόν, ὅτι γ. ἡ ὠδίνων κ
οὐκ παρθένου γεγένηται ὁ Χριστός. ἀλλὰ μὴ θορυβοῦ πρὸς τὸ παράδοξον τῆς λεγομένης. οὐδὲ γὰρ ἐμοὶ ὁ λόγος, ἀλλὰ πατέρων ἡμετέρων θαυμαζῶν καὶ θεσπισμῶν ἀνδρῶν. Εἰ γὰρ πολλὰ ζωοποιοῦσι δεῖ πρᾶγμα, ἰδοὺ δώ, θεάσου καλῶν ἑαυτόν, καὶ οὐδὲν πρὸς τὸν πατέρα ἰσότητα πάντοθεν ἀσφαλῆ ἡμῖν ἐξεκάλυψε, τί θαυμάζεις εἰ καὶ τῦτο ζωοποιοῦσι τέ- 20
ως, θαυμαστὸν καὶ μέγα οἰκονομῶ; ἢ ποῖον θαυμαστόν, φησι; ὃ δίκαιον ἦν τὴν παρθένον, ἢ ἰσοτιμίας ἀπαλλαγῆναι πόνου. Εἰ γὰρ τοῦτο δεῖ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους λέγειν καὶ ἀπόδηλον, "καὶ κατέλθωσιν τὴν παρθένον, καθυβριζομένης ὡς λεγομένης, καὶ μοιχείας αὐτὴν καὶ ἔκρινον ἄν. Εἰ γὰρ τὴν ἄλλων, ὧν πολλάκις καὶ ἐποδύγματα εἶχον ἐν τῇ παλαιᾷ, φανερῶς ἐναιμομένων (καὶ γὰρ ὅπου δαίμονας ἐξέβαλε, δαιμονιάται ἐκάλουν, καὶ ὅπου ἐν σαββάτῳ ἐθεράπευσε, ἀντίθεον εἶ) ἐνόμιζον, κἂν ἐποίει πολλάκις καὶ προφητικὸν ἐλύθη τὸ σάββατον) τί οὐκ ἂν εἶπον τότε λεχθέντος; καὶ γὰρ εἶχον πολλὰ τὸν πρὸ τούτου ζηλωτὴν ἐμοὶ αὐτοῖς καλεῖν, οὐδὲ πιστὸν τὸ τοιοῦτον ἐνεγκόντα. Εἰ γὰρ μὴ τοσαῦτα σημεῖα ἔστι αὐτὸν τῷ Ἰωσὴφ ἐκάλουν [ἐμοὶ,] πῶς ἂν πρὸς τῶν σημείων ἐπίστευσαν ὅτι [καὶ] ἐκ παρθένου ἐστί; ὅμοιον δὴ τοῦτο ἐστὶ γεγαλογεῖται, καὶ μνηστεύεται τὴν παρθένον. ὅπου γὰρ ὁ Ἰωσὴφ, καὶ δίκαιος ὢν καὶ θαυμαστὸς ἀνὴρ, πολλῶν ἐδεήθη ὥστε δέξασθαι τὸ γεγεννημένον, καὶ ἀγγέλου, καὶ τῆς διὰ ὀνείρατων ὁμιλίας, καὶ τῆς ἀπὸ τῶν προφητῶν μαρτυρίας, πῶς ἂν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ σκαιοὶ ὄντες καὶ διεφθαρμένοι, καὶ πολεμίως οὕτω πρὸς αὐτὸν ἔχοντες, τοιοῦτον ἂν προσεδέξαντο ὑπόνοιαν; σφόδρα γὰρ αὐτῶν ἐκείνη θορυβεῖ τὸ ξένον καὶ καινὸν, καὶ τὸ μηδέποτέ τι τοιοῦτον μηδὲ ἀκοῇ προσδέξασθαι ὅτι τῶν προγόνων συμβεβηκός. ὁ μὲν γὰρ ἅπαξ πεπαῦσθαι ὅτι τοῦ Θεοῦ υἱός ἐστιν," οὐδὲ πρὸς τοῦτο λοιπὸν ἀμφισβητεῖν εἶχον· ὃ δὴ καὶ πάλαι καὶ ἀντίθεον αὐτὸν εἶ) νομίζων, πῶς οὐκ ἂν ἀπὸ τούτου καὶ ἐπὶ πολὺ διαλίαθη μειζόνως, καὶ πρὸς ἐκεῖνα ὠδηγήθη τὴν ὑπόνοιαν; δεῖ τοῦτο οὐδὲ (4) ἀπόστολοι πρὸς τὴν ἀρχὴν διὰ τοῦτο λέγουσι· ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τῆς ἀναστάσεως πολλὰ διαλέγεται) καὶ πολλάκις, ὅπου τούτης ὑποδύγματα ἦν τοῖς ἐμπροσθεν χρόνοις, εἰ καὶ μὴ ἐναῦθα. ὅτι δὲ οὐκ παρθένου γέγονεν, ὃ συνεχῶς λέγουσι· ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸν ἡ μήτηρ ἀξιοπιστεῖν τοῦτο ἐτόλμησεν ὀφειλόντων καὶ πρὸς αὐτὸν τὸ φῆσιν ἡ παρθένος· Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ σου ἐζητοῦμέν σε. Εἰ γὰρ τοῦτο ὑποπτεύοντο, οὐδ' ἂν τὸ Δαυὶδ λοιπὸν ἐπομένοις εἶ) υἱός· τοῦτο δὲ μὴ νομιζόντος, πολλὰ ἂν ἐτέρα καὶ ἐτέρα καινά. Διὰ τοῦτο οὐδὲ (4) ἄγγελοι πᾶσι ταῦτα λέγουσι· ἀλλὰ τῇ Μαρίᾳ μόνῃ καὶ τῷ Λεπ. β. μα.

τοῦ Ιωσὴφ διεσάφησαν τοῖς ἢ ποιμέσιν εὐαγγελιζόμενοι τὸ γεγονὸς θῶμα, οὐκέτι τοῦτο προσέθηκαν. ἵνα ἢ ἔνεκεν μανθάνεις τῆς Ἀβραὰμ, καὶ εἶπεν, ὅτι

2 Ἐγέννησεν Ⓦ Ισαὰκ, ὁ δὲ Ισαὰκ Ⓦ Ιακὼβ, Οὐκ ἐμνημόνευσεν τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν· ὅτι ἢ εἷς Ⓦ Ιακὼβ ἦλθε, ὁ τῆς Ιούδα ὁ τῶν ἀδελφῶν τούτου μέμνηται; τίνες μὲν οὖν φασι, δηλοῖ τὸ δύσκρητον τοῦ Ησαῦ, ὁ τῶν ἄλλων τῶν προτέρων. ἐγὼ δὲ οὐκ ἂν τοῦτο φαίην. Εἰ γὰρ τοῦτο ἦν, πῶς μικρὸν ὕστερον τούτων μέμνηται χωρὶς; ἀπὸ γὰρ τῶν ἐναντίων ἐνταῦθα ἡ δόξα αὐτοῦ φαίνεται, οὐκ ἀπὸ τοῦ μεγάλους ἔχειν προγόνους, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ μικροὺς καὶ ἀτελῆς. τῶν γὰρ ὑψηλῶν δόξα πολλὴ, τὸ διωρθωμένων ταπεινωθέντων σφοδρῶς. τίνος οὖν ἕνεκεν οὐκ ἐμνημόνευσεν; ὅτι ποτὲ καὶ οὗτοι εἶχον ἐκφύλους πρὸς τὸ τῶν Ισραηλιτῶν γένος, Σαραχλαῖοι καὶ Ισμαηλῖται καὶ Ἀγαρῆνοι, καὶ ὅσοι γεγόνασιν ἐκ τῶν προγόνων ἐκείνων. ἀφῆκε δὲ τοῦτο ἐκείνους μὲν ἐσιγῆσαι, ἐπιτίμησαι δὲ πρὸς τοὺς αὐτοῦ προγόνους, καὶ ὑβρίσαι τοῦ Ιουδαϊκοῦ. διὸ φησι· Ιακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ιούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ.

Ενταῦθα γὰρ τὸ τῶν Ιουδαίων λοιπὸν χαρακτηρίζεται γένος.

3 Ιούδας δὲ ἐγέννησε Ⓦ Φαρὲς καὶ τὸν Ζαρὰ ἐκ τῆς Θαμάρ.

Τί ποιεῖς, ὦ αἵρετε, δέσποτα, ἰσοτιμίας ἡμᾶς ἀναμιμνήσκων * καθάπερ μίξιν ἐχούσης καὶ τοῦτο, φησὶν, Εἰ μὲν γὰρ ἀνθρώπου καταλέγοντος γένος ψιλοῦ, εἰκότως ἂν ταῦτα τις ἐσιγήσειν· εἰ δὲ Θεοῦ σαρκωθέντος, ὃ μόνον οὐ σιγᾶν, ἀλλὰ καὶ ἐκπομπεύειν αὐτὰ χρὴ, δεικνύοντας αὐτοῦ τὴν κενοδεμονίαν καὶ τὴν δύναμιν. διὰ γὰρ τοῦτο ἦλθεν, οὐχ ἵνα φύγῃ τὰ ὀνείδη τὰ ἡμέτερα, ἀλλ' ἵνα αὐτὰ ἀνέλῃ. ὥσπερ οὖν οὐκ ὀκνεῖ ἀπέθανεν, ἀλλ' ὀκνεῖ δὲ ἐσταυρώθη, μᾶλλον θαυμάζεται, καίτοι ἐπονειδίστου τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ὅσῳ ἐπονειδίστου τὸ πρᾶγμα, τοσούτῳ φιλάνθρωπον αὐτὸν δείκνυσιν· οὕτω καὶ ὅτι τῆς ἡμετέρας ὕβρεως ἦν εἰπεῖν, οὐκ ὀκνεῖ σάρκα ἀνέλαβε καὶ ἀνθρώπου ἐγένετο, θαυμάζῃ αὐτὸν δίκαιον μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ τοιούτους συγγενεῖς κατεξίωσεν ἔχειν, οὐδαμοῦ τὰ ἡμέτερα ἐπαισχύνου ὁ λόγος καλέ. καὶ τοῦτο δὲ αὐτῷ τῆς ἡμετέρας κηρύττει τῶν προοιμίων, ὅτι οὐδὲν ἐπαισχύνεται τῶν ἡμετέρων, παιδῶν καὶ ἡμᾶς ὀκνῶ τοῦτον μηδέποτε ἐγκαλύπτεσθαι διὰ τὴν τῶν προγόνων κακίαν, ἀλλ' ἐν μόνον ὀκνῶ φεύγειν, τὴν ἀρετήν. ὁ γὰρ τοιοῦτος, κἂν ἀλλόφυλον ἔχῃ τὸν γόνον, κἂν πεπορνευμένων μητέρα, κἂν ὁποιωνοῦν ἔτερον ᾖ, οὐδὲν παραβλαβῆναι δυνήσεται. Εἰ γὰρ αὐτὸν Ⓦ πόρνον μεταβληθέντα οὐδὲν ὁ προτέρας αἰσχρὸς βίος, πολλῷ μᾶλλον τὸν ἐκ πορνῆς καὶ μοιχαλίδος ἀνάρετον ὄντα, οὐδὲν ἡ τῶν προγόνων κακία καταισχῦναι δυνήσεται. οὐχ ἡμᾶς ὀκνῶ μόνον ταῦτα παιδεύων ἐποίει· ἀλλὰ καὶ Ιουδαίων καταγέλωτα τὸ φύσημα. ὀκνῶ γὰρ τῆς νῦν ψυχρὸν ἀρετῆς ἀμελοῦντες ἐκφύλους Ⓦ Αβραὰμ αὐτὸν καὶ κατὰ πρόσωπον, νομίζοντες ἔχειν ἀπολογίαν, τὴν τῶν προγόνων ἀρετὴν, δείκνυσιν ἐξ αὐτῶν τῶν προοιμίων, ὅτι οὐκ ὀκνεῖ τούτοις αὐχεῖν δεῖ, ἀλλ' ὀκνεῖ τοῖς οἰκείοις κατορθώμασι. μὴ τοίνυν ἕτερον κατασκευάζει, ὃ δεῖξαι πρώην ὑπωδυνίους ἀμυρτήμασιν ὄντας, καὶ τῶν προγόνων αὐτῶν· ὁ γοῦν πατριάρχης αὐτῶν καὶ ὁμώνυμος, ὃ μικρὸν φαίνεται ἡμαρτηκώς. καὶ γὰρ ἐφέστηκεν ἡ Θαμὰρ κατηγορεῖσα αὐτοῦ τὴν πορνείαν. καὶ ὁ Δαυὶδ ἢ ἀπὸ τῆς πορνευθείσης γυναικὸς Ⓦ Σολομῶνα ἐκτήσατο. Εἰ ἢ ὑπὸ τῶν μεγάλων ὁ νόμος οὐκ ἐπληρώθη, πολλῷ μᾶλλον * ὑπὸ τῶν ἐλαττόνων. Εἰ ἢ οὐκ ἐπληρώθη, πάντες ἥμαρτον, καὶ ἀναγκαῖα γέγονεν ἡ τοῦ Χριστοῦ παρουσία. Διὰ τοῦτο καὶ τῶν δώδεκα πατριαρχῶν ἐμνημόνευσε, καίτοι δῆλον ὅτι τὴν τῶν προγόνων ὑβρεῖα Φύσημα καταπαῶν. καὶ γὰρ πολλοὶ τότων ἀπὸ δουλίδων ἦσαν τεχθέντες γυναικῶν· ἀλλ' ὅμως ἡ τῶν γονέων διαφορὰ, διαφορὰ τοῖς τεχθεῖσιν οὐκ ἐποίησε. πάντες γὰρ ὁμοίως ἦσαν καὶ πατριάρχαι καὶ φυλάρχοι. τοῦτο γὰρ τῆς ἐκκλησίας ἴδιον τὸ προτέρημα, αὕτη τῆς πρὸ ἡμῶν ὑβρείας ἡ προεστία, ἀνέωγεν Ⓦ τὸν λαμβάνουσα. ὥστε, κἂν δοῦλος ᾖς, κἂν ἐλεύθερος, οὐδὲν σοι πλέον, οὐδὲν ἔλαττον ἐντεῦθεν ἔχεις, ἀλλ' ἓν ἐστὶ τὸ ζητούμενον,

τούμβυσι, ἡ γνώμη καὶ ὁ τῆς ψυχῆς ὕπνος. ἔστι δὲ ἃ μὴ τῶν ἑρμηνέων καὶ ἕτερα, δι' ὧν καὶ τῆς ἱστορίας ταύτης ἐμνημόνθυσεν. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς παρεσίρπησε τῷ Φαρὲς ὁ Ζαρά. ἦ γὰρ πρόληψις ἦν καὶ παλαιὰ τοῦ Φαρὲς μεμνημένοι, ἀφ' οὗ τὴν Κύεσι ἔμελλε γηγαλοτοκεῖν, καὶ τοῦ Ζαρὰ μνησθῆναι πάλιν. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐμνήσθη; ἐοίκασι ἔμελλεν αὐλὴς πληγὴν ἡ Θαμάρ, τῶν ὠδίνων παραγενομένων, δέξεσθαι· παρῆλθεν ὁ Ζαρὰ τὴν χεῖρα· εἶτα ἡ μαῖα θαυμάσιόν τοῦτο, ὥστε γνώσιμον εἶναι τὸ παρὸν, κόκκινον τὴν χεῖρα ἔδησεν. ὡς δὲ ἐδέθη, συνέσυρε τὸ παιδίον τὴν χεῖρα, καὶ συσπάσαντος ἐκείνου παρῆλθεν ὁ Φαρὲς, καὶ ἔστι ὁ Ζαρά. ταῦτα ἐδόξασε ἡ μαῖα, φησί. Τί διέκοψε δι' σὲ φραγμός; Εἶδες μυστήρια ἀρίγματα; ἃ γὰρ ἁπλῶς ταῦτα ἡμῖν ἀναπέφανται, οὐδὲ γὰρ ἱστορίας ἄξιον ἦν τὸ μαθεῖν, τί ποτε ἐφθέγξατο ἡ μαῖα· οὐδὲ δι' ἡσυχίαν, τὸ γεγονὸς, ὅτι τὴν χεῖρα παρέσχε παρῆλθε τοῦτος ὁ δεύτερος ἐξελθών. τί οὖν ἐστὶ τὸ αἴνιγμα; παρῆλθον ἀπὸ τῆς παρουσίας τοῦ παιδίου μεμαθήκαμεν τὸ ζητούμενον. τί γὰρ Φαρὲς, δι' αἱρέσεως ὅτι καὶ δι' ἁρπαγῆς. ἔπειτα ἀπ' αὐτοῦ τὸ συμβαίνος. οὐδὲ γὰρ φυσικῆς ἀκριβείας ἕνεκεν, τὴν χεῖρα ἐκβαλόντα συσπᾶσαι πάλιν δίδοται. οὐδὲ γὰρ κτίσεως ἦν λόγους ταῦτα, "οὐδὲ ἀπὸ φυσικῆς τάξεως ἀκριβείας." παρεκπεσούσης μὲν γὰρ τῆς χειρὸς ἕτερον παρεξελθεῖν, ἴσως φυσικὸν· τὸ δὲ συσπᾶσαι ταύτην, καὶ ἑτέρᾳ δοθεῖσαν πρόοδον, οὐκ ἐπὶ τῶν [illegible]μένων νόμον ἦν, ἀλλ' ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις παρέσχε τοῖς παιδίοις ταῦτα οἰκονομοῦσα, καὶ εἰκόνα ἡμῖν ἔδωκε τῶν μελλόντων ἐσεσθαι φέουσα δι' αὐτῶν. τί οὖν φασίν τινες ταῦτα ἀκριβῶς ἐξεπαστόν; ὅτι δύο λαοί τύποι ἔστι ταῦτα τὰ παιδία. εἶτα ἵνα μάθῃς, ὅτι τοῦ δευτέρου λαοῦ ἡ πολιτεία παρεξέλαμψε τῆς τοῦ πρώτου γλυπίσεως, τὴν χεῖρα ἐκτεινομένην ἔχει τὸ παιδίον, οὐχ ὁλόκληρον ἑαυτὸ δείκνυσι, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν συσπᾶται πάλιν· καὶ μὴ τὸ ὁλόκληρον ἐξολισθῆσαι τοὺς ἀδελφοὺς, τότε καὶ αὐτοὺς ὅλους φαίνεται· ὃ καὶ ὅτι τῶν λαῶν ἀμφοτέρων γέγονε. τῆς μὲν πολιτείας τῆς ἐκκλησιαστικῆς τὸ τοῖς τοῦ Ἀβραὰμ χρόνοις φανείσης, εἶτα τὸ τῷ μέσῳ συναλείσης, ἦλθεν ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς καὶ ἡ νομικὴ πολιτεία, καὶ ὅτι ὁλόκληρος ὁ νέος ἐφάνη λαὸς μὴ τῶν αὐτοῦ νόμων. διὰ τί ἡ μαῖα φησι· Τί διέκοψε δι' σὲ φραγμός; ὅτι τὴν ἐλευθερίαν τῆς πολιτείας ἐπεισελθὼν ὁ νόμος διέκοψε. καὶ γὰρ φραγμὸν ἀεὶ τὸν νόμον ἡ γραφὴ καλεῖ· εἴωθεν. ὥσπερ καὶ ὁ προφήτης Δαυίδ φησι· Καθαίρεις τὸν φραγμὸν αὐτοῦ, καὶ τυγχάνουσιν αὐτοῦ πάντες οἱ παροδεύοντες τὴν ὁδὸν· καὶ [ὁ Ησαΐας, Καὶ] φραγμὸν αὐτῇ προσέθηκε· καὶ ὁ *Παῦλος, Καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας. ἄλλοι δέ, τί διέκοψε δι' σὲ φραγμός; ὅτι τοῦ νέου φασὶν εἰρηνοῦς λαοῦ. ἦν γὰρ παραβαίνοντος τὸν νόμον κατίλυσιν. ὁρᾷς ὡς οὐκ ὀλίγων οὐδὲ μακρῶν ἔνεκεν ἐμνημόνθυσε τῆς τοῦ Ἰούδα ἱστορίας ἁπάσης; διὰ τοῦτο δὲ τὴν Ρουθ καὶ τὴν Ραὰβ μέμνηται, τῆς μὲν ἀλλοφύλου, τῆς δὲ πόρνης, ἵνα μάθῃς, ὅτι πάντα ἦλθε καὶ κακὰ λύσων καὶ ἁμάρτημα. ὡς γὰρ ἱερεῖς, οὐχ ὡς δικαιοῦντες παρεγένοντο. ὥσπερ οὖν πόρνας ἔλαβεν γυναῖκας ὁ υἱός· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς τὴν φύσιν τὴν ἐκπορνεύσασαν ἁρμόσατο ἑαυτῷ. ὁ καὶ προφῆται αὐτῶν παρελήφασι ὅτι τὴν Σαμαρείτιν γαμετήν. διὰ ἐκείνη μὲν ἀγνώμων γεγόνασι παρὰ τὸν Σωσοκόσαντα· ἡ δὲ ἐκκλησία ἄπαξ ἀπαλλαγεῖσα τῶν πατρώων κακῶν, ἔμεινεν ἀσπάζομένη τὸ νυμφίον. ὅσα γοῦν καὶ ὅτι τῆς Ρουθ γενόμενα ἐοίκοτα τοῖς ἡμετέροις. αὕτη γὰρ ἀλλόφυλός τε ἦν, καὶ εἰς ἐφάπαξ κατηνέχθη πενίαν. ἀλλ' ὅμως ἰδὼν αὐτὴν ὁ Βοὲζ, ὅτι τῆς πενίας κατεφρόνησεν, οὐτε τὸν δυσγένειαν ἐδειλιάξατο· ὥσπερ οὖν καὶ ὁ Χριστὸς τὴν ἐκκλησίαν δεκάμβυος, καὶ ἀλλόφυλον, καὶ τὸ πενίᾳ πολλῇ, τῶν μεγάλων ἀγαθῶν ἔλαβεν αὐτὴν κτησάμενος. ἀλλ' ὥσπερ αὕτη εἰ μὴ παρέσχε πατέρα, καὶ ἀνέτεμεν οἰκίαν καὶ γένος καὶ πατρίδα καὶ συγγενεῖς, οὐκ ἂν ἐπέτυχε τῆς ἀγχιστείας ταύτης· ὅτε καὶ ἡ ἐκκλησία τὰ πατρῷα ἔδη καταλιποῦσα, τότε ἐπέρασεν ἐλθοῦσα τοῦ νυμφίου. ὅπερ οὖν ὁ προφήτης [αὐτῇ] προλεγόμενος φησι· Ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου, καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου· τοῦτο καὶ ἡ Ρουθ ἐποίησε. διὰ τοῦτο καὶ

μήτηρ

Γεν. λα. κθ.

χ. ἐκβαλόντα

χ. ἀλλ' ἐκ

χ. παρεξ

Φαλ. πθ. ια. ιβ. ϙϑ

Ησ. ε. β.

Εφ. β. ιδ.

χ. αἰνίγ

* παίσαν

χ. γαμ.

Φαλμ. μδ. ιβ.

μήτηρ ἐγήμετο βασιλέως, ὥσπερ οὖν ἡ ἐκκλησία. ⁘ γὰρ ἐκ ταύτης ἔσται ὁ Δαυίδ. ἀλλὰ μὴ τοίνυν πρόπτων ἀπογένηται αὐτοῦ, μὴ πίθηται μὴ μέγα φρονῆσαι, πλὴν τι ἠμεταλογήσατο, καὶ ταῖς γυναιξὶν ταύταις ἐπὶ μέσον ἤγαγε. καὶ γὰρ τὸν βασιλέα τὸν μέγαν αὕτη ἀπὸ τῶν μέσων ἐγήγειρε. καὶ οὐκ αἰσχύνει) ὁ Δαυὶδ ὅτι τύπος. οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστιν ὅτι ἐξ ἀρετῆς, 5 ὅτε ἀπὸ κακίας προηγήσατο εἰ) ἀπουδαῖος, ἢ φαῦλον, ἢ ἄσημον, ἢ λαμπρόν· ἀλλ' ἐὰν χρὴ καὶ τοῦτο εἰπεῖν, οὐκ ἔστιν ἐλάττων μιαίνων, ὁ μὴ [οὐκ] ἐκ τῶν ἀπουδαίων προηγούμενος, γενόμενος δὲ ἀγαθός.

Μηδεὶς τοίνυν ὅτι τούτοις μέγα φρονείτω· ἀλλ' ἐννοήσας τὸν ἑαυτοῦ τὸν προηγόνους, ὃ ΗΘΙΚΟΝ φύσημα ἅπαν ἀποθέσθω, καὶ ὅτι καταρθώμασι μέγα φρονείτω· μᾶλλον δὲ μηδὲ ὅτι τούτοις. 10 ὅταν γὰρ ὁ Φαρισαῖος τὸν τελώνου γένηται ὑστερος. Εἰ" γὰρ βούλει μέγα δεῖξαι τὸ κατόρθωμα, μὴ μέγα φρόνει, ⁘ τότε τοῦτο μειζονι ἀπώλειαν· μὴ νομίσῃς τι πεποικέναι, καὶ τὸ πᾶν ἐργάσῃ. Εἰ γὰρ, ὅταν ἁμαρτωλοὶ ὦμεν, οὐ νομίσωμεν τοῦτο εἶ) ὅταν ἐσμὲν, δίκαιοι γενόμενα, ὥσπερ οὖν καὶ ὁ τελώνης· πόσῳ μᾶλλον, ὅταν δίκαιοι ὄντες ἁμαρτωλοὺς ἑαυτοὺς εἶ) νομίζωμεν; Εἰ γὰρ ἐξ ἁμαρτωλῶν δικαίους" ποιεῖ τὸ ταπεινοφρονεῖν (καίτοιγε οὐδὲ ταπεινοφρονεῖν ἐῶ σήμερον, ἀλλὰ ὑπερηφανεῖν) Εἰ οὖν ὑπερηφανεῖν τοσοῦτον δύναται) ὅτι ἁμαρτωλοὺς, ἢ ταπεινοφρονεῖν σκήπτεσθαι ὅτι δικαίους ἢ οὐκ ἐργάσεται); μὴ τοίνυν λυμαίνῃ σεαυτὸν πόνοις, μηδὲ" ἀνατεμνε σεαυτὸν ἱδρῶσι, μηδὲ εἰκῇ δράμῃς, μὴ σεαυτοῦ μυρίους σχοίνους πάντα χεῖν ⁘ πόνον. καὶ γὰρ σου μᾶλλον οἶδε τὰ κατορθώματα ὁ διαπαντὸς πατάσσων. κἂν ποτήριον ψυχροῦ δῷς, οὐδὲ τοῦτο προσφορᾷ· κἂν ὀβολὸν καταβάλῃς, κἂν γυάλιον μίσον, μετὰ πολλῆς πάντα δείκνυται τῆς βιοίας, καὶ μέμνηται, ⁘ μεγάλοις αὐλοῖς σείζει μισθούς. Ὕπνος δὲ ἔσχεν ἀζεπάζεις τὰ σά, καὶ φέρεις ἡμῖν εἰς μέσον διωκεχῶς; οὐκ οἶδας, ὅτι ἐαυτὸν ἐπαρίσῃς σαυτοῦ, οὐκ ἔστι σε ὁ Θεὸς ἐπαρέσεται; ὥσπερ οὖν, ἂν ταλανίσῃς [σαυτὸν,] οὐ παύσεταί σε κολάζων πάσῃ ἀνακρίσεων. οὐδὲ γὰρ βούλεται σου τοὺς πόνους ἐλεεῖσθαι· καὶ τί λέγω ἐλεεῖσθαι; πάντα μᾶλλον οὖν ποιεῖ καὶ προσχηματίζεται, ὡς καὶ ἀπὸ μικρῶν σε" σφαιροῦσθαι· καὶ εὐκαίρους προφάσεις ζητῇ, δι' ὧν δύνασαι ἀπαλλαγῆναι τῆς ζημίας. ἀλλὰ τοῦτο καὶ ἐνδεικνύμενος ὥσπερ ἐργάσῃ τῆς ἡμέρας, ὀλόκληρον τὸν μισθὸν δίδωσι. καὶ μηδεμίαν ἔχῃς ἀφορμὴν σωτηρίας, φησὶ, δι' ἐμὲ ποιεῖ, ὅπως μὴ τὸ ὄνομά μου βεβηλωθῇ. καὶ Εζ.λαʹ.κβ.λϛ. γυάλιζε μόνον, καὶ δακρύσῃς, ἁρπάζει ταῦτα πάντα ταχέως εἰς ἀφορμὴν τῆς σῆς σωτηρίας αὐτός. μὴ τοίνυν ἐπαιρώμεθα· ἀλλὰ [ἡ] λέγωμεν ἑαυτοῖς ἀχρεῖοι, ἵνα γνώμεθα σύζηγοι. εἰ μὲ γὰρ σὺ εἶπῃς σαυτὸν διδάκιμον, γέγονας ἄχρηστος, καὶ διδάκιμος ἦς· ἂν δὲ ἀχρεῖον ὀνομάσῃς, γέγονας σύζηγος, καὶ ἀδόκιμος ἦς. διὸ ἀναγκαῖον διπλασθῆναι κατορθωμάτων. καὶ πῶς δυνατὸν τοῦτό, φησὶ, ἅπερ ὑπισάμεθα, ταῦτα μὴ εἰδέναι; τί λέγεις; προσκεφύων διωκεχῶς τῷ διαπαντὶ πνεύμας καὶ γελᾶς, καὶ οὐδὲ οἶδας ὅτι ἁμάρτιες, λήθῃ παθεδοὺς πάντα· κατορθωμάτων δὲ καὶ δύνασαι σκεπαλφῆναι τὸν μισθόν; καὶ πῶς ἀφανίζεται ὁ φόβος. ἡμᾶς δὲ τοιναντίον ποιοῦμεν. καθ' ἑκάστην μὲ [γὰρ] ἡμέραν προσκεφύοντες οὐδὲ εἰς νοῦν βαλλόμεθα· αἱ δὲ μικραὶ ἀζημίαι πέπτωκαν δῶμεν, ἄνω καὶ κάτω τὸν γρέφομεν· ὅπερ ἐκάστης ὄψεως ἀνοίας, καὶ μεγίστη τῆς συλλήπτορος ζημία. ἀσφαλὲς γὰρ τὰ μικρὸν κατορθώματον, λήθη κατορθωμάτων. ⁘ καθάπερ τὰ ἱμάτια καὶ ὁ ζρυσὸς, ὅταν μὲ ἐπ' ἀγορᾶς ταῦτα προσθώμεν, πολλοὺς" ὑπισχνούμεθα τοὺς ὑπισούλους, ὧν δ' ἀποθώμεθα, οἴκοι καταχρύβωμεν, ὡς ἀσφαλείᾳ κατατιθέμενοι ἅπαντα· ὅτω δὴ καὶ τὰ κατορθώματα, ἂν μὴ ζωσχῶς ὑπὲρ τῆς μνήμης φέρωμεν, προδίδομεν ⁘ διαπαντὶ, τ' ἐξοδρον ὀπλίζομεν, ὑπὲρ τ' κλοπτεῖν καλοῦμεν· ὧν δὴ μηδεὶς εἴθη αὐτὰ, ἀλλ' ὡς εἰδέναι χρὴ μόνον, ὡς ἀσφαλείᾳ κείσε). μὴ τοίνυν" προδίσρεφε ζωσχῶς, ἵνα μή τις αὐτὰ ἀφέληται, μηδὲ πάθῃς ὅπερ ὁ Φαρισαῖος ἔπαθε, ὑπὲρ τῆς γλώττης αὐτὰ προσφέρων. ὅθεν καὶ ἅπρασεν αὐτὰ ὁ

δξέως λέγει· κάτω γε μᾶ" ὑπερβολὴν αὐτῶν ἐμέμνητο, ἡ ὃ πολλῶ ἀνέθηκε τῷ Θεῷ. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἤρκεσεν αὐτῷ. ὁ γὰρ" ὑπερβολὴν ὃ ἀναθὲς ἕτερος, ὃ φιλοτιμίαν, ὅτι πολλῶν, ὃ κάτω ξενίσασθαι τῶν πεπλημμεληκότων. Εἰ γὰρ ὑπερεκτὸς τῷ Θεῷ, ἐρχέσθω μόνον αὐτῷ, ἡ μὴ ὀξυέγχης εἰς ἀνθρώπους, μηδὲ καταδικάσῃς πλησίον. ὁ γὰρ τοῦτο" ὑπερβολήν. βούλει μαθεῖν ὑπερβολὴν λόγους; ἄκουσον τῶν τελωνῶν παίδων λεγόντων· ἡμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, δίκαιος εἶ, Κύριε, ὅτι πᾶσιν οἷς ἐποίησας" ἡμῖν, ὅτι σὺ ἀληθινῶ κρίσει πάντα ἐπήγαγες. ὃ γὰρ σὺ οἶδα ἁμαρτήματα ὁμολογῶ, τοῦτο ἔστιν ὑπερβολὴν τῷ Θεῷ ὁμολογοῦσα, ὅπερ δείκνυσι μείζων μᾶ αὐτὸν ὅτα κατάβασιν, οὐκ ἀπαιτούμενον ἢ τὸν ἀξίαν δίκην. διὸ μάλιστα ἔστιν ὁ ἐνδεικτῶν. φυλαξώμεθα οὖν τὸ καθ' ἑαυτῶν τι λέγειν. τοῦτο γὰρ ἐστὶ πρὸς ἀνθρώπους μισητούς, ἡ πρὸς Θεῷ" βουλευσεις ἐργάζεται. δεῖ τοῦτο ὅσῳ αὖ μεγάλα κατορθώσωμεν, τοσούτῳ μικρὰ περὶ ἑαυτῶν λέγωμεν. ὅταν γὰρ μείζονα καρπωσόμεθα δόξαν, ἡ πρὸς ἀνθρώπους, ἡ πρὸς Θεῷ· μᾶλλον ἢ ὑπὲρ δόξαν μόνον πρὸς Θεῷ, ἀλλὰ καὶ μισθὸν ἡ ἀντίδοσιν μεγάλην. μὴ τοίνυν ἀπαίτει μισθόν, ἵνα λάβῃς" μισθόν. χαίρει ὁμολογῶν σώζεσθαι, ἵνα σοι αὐτὸς ὀφειλέτην ἑαυτὸν ὁμολογήσῃ, ἡ χρὴ τῶν κατορθωμάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τοιαύτης βλασφημίας. ὅταν μὲν γὰρ κατορθῶμεν, τῶν κατορθωμάτων ὀφλέτην ἕξομεν μόνον· ὅταν ἢ" μὴ κατορθῶμεν, καὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἀφειλέτην ἕξομεν. ὥστε ἀντίρροπον τῶν κατορθωμάτων τοῦτό ἐστιν. δῦ γὰρ μὴ τοῦτο πρῇ*, οὐδὲν ὄκνος φανῆναι μεγάλα. καὶ γὰρ ἡμεῖς οἰκέτας ἔχοντες, τότε αὐτὸν μάλιστα ἀποδεχόμεθα, ὅταν πρῶτα μετ' ἐπιεικείας ἀσχοπούμενον, μηδὲν κολάζηται πεποικέναι μέγα. ὥστε εἰ βούλει ἡ σὺ μεγάλα σε ποιῆσαι τὰ κατορθώματα, μὴ νόμιζε αὐτὰ εἶναι μεγάλα, ἡ τότε ἔσται μεγάλα. οὕτω καὶ ὁ ἑκατοντάρχης ἔλεγε· Matθ. 8. 8. Οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς. ὄκνος τοῦτο ἄξιος γένῃ, καὶ ὑπὲρ πόλεις Ἰουδαίας ἐθαυμάζετο. οὕτω καὶ Παῦλος λέγων, Οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι 2. Cor. 11. 9. ἀπόστολος, ὄκνος τοῦτο πάντων ἐλάμβανε. οὕτω καὶ Ἰωάννης, Οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι Matθ. 3. 11. αὐτοῦ ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος, ὄκνος τοῦτο καὶ φίλος ἦν τοῦ νυμφίου, καὶ τὴν χεῖρα, ἣν ἀπαξίαν ἔφησεν εἶναι τῶν ὑποδημάτων, ταύτην ὁ Χριστὸς ὅτι τὴν κεφαλὴν ἑλίκυσε τὴν ἑαυτοῦ. οὕτω καὶ ὁ Πέτρος ἔλεγε· Ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι*. ὄκνος τοῦτο θεμέλιος τῆς ἐκκλησίας γέγονε. οὐδὲν γὰρ οὕτω τῷ Θεῷ φίλον, ὡς ὃ μὴ τῶν ἑαυτῶν ἁμαρτωλὸν ἑαυτὸν ἀριθμεῖν. τοῦτο φιλοσοφίας πάσης ἀρχή. ὁ γὰρ* τεταπεινωμένος καὶ συντετριμμένος ἡ κενοδοξήσει, οὐκ ὀργισθήσεται, ἡ φθονήσει τῷ πλησίον, οὐκ ἄλλο τι δίξεται πάθος. οὐδὲ γὰρ συντετριμμένῳ, καὶ μυριάκις φιλονεικήσωμεν, εἰς ὕψος ἀναι δυνησόμεθα. καὶ τοίνυν καὶ τὴν ψυχὴν ὅταν συντρίψωμεν, καὶ μυρία αὐτῇ ἐπέλθῃ φυσήματα [τὰ] πάθη, οὐδὲ μαρὰν ἀφεῖναι δυνήσεται). Εἰ γὰρ ὑπὲρ βιωτικὴν ἡς πτωχὴν προαιρέσεως, πόσα ἀξιοῖ καὶ νοήματα τῆς ψυχῆς· πολλῷ μᾶλλον ὁ ὑπὲρ ἁμαρτιῶν τὸν ποιῆσαι, ἀπολαύσεται τῆς φιλοσοφίας. καὶ ἵς οὕτω δυνήσεται συντρίψαι τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν, φησίν· ἄκουσον τοῦ Δαβὶδ τοῦ ὃ τοῦτο μάλιστα λάμψαντος, ἡ" ἔθου ἀνθρώπους ἐπὶ τὰ συντετριμμένα τῆς ψυχῆς. μὴ γὰρ μυρία κατορθώματα ἡ παιδεῖας ἡ οἰκίας, ἡ αὐτὰς μέλλων σκηνοῦν τῆς ζωῆς, πρὸς αὐτὸν χαίρει τῆς συμφορᾶς, γραπτώτην ἀτελῆ καὶ ἀπερρίμμενον ὁρᾷ ἑστηκότα ἀνθρώπου τοῦ χαίρειν ἡ λοιδορούμενον, ὁ μόνον οὐκ ἀνταποδίδωσιν, ἀλλὰ καὶ τοῦ γραπτοῦ ἅπερ βουλόμενον αὐτὸν ἀμύνειν διακώλυσιν, ἐνέπτυσε· Ἄφετε αὐτόν, ὅτι ὁ Κύριος ἀπέστειλεν αὐτῷ. ἡ πάλιν, τῶν ἱερέων ἀξιούντων μὴ ἀνθρώπου τὸν χλευασμὸν συμπαραφέρειν, "οὐ κατεδίξατο· ἀλλὰ τί" φησι; Ἀπόστρεψον τὸν χλευασμὸν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν πόλιν, ἡ καθίσατο εἰς τὸν τόπον αὐτῆς. ἐὰν εὕρω χάριν ἐνώπιον Κυρίου, ἡ ἀπαλλάξῃ με τῶν ἐν χερσὶ διωγῶν ὁ Θεός, ἵνα μὴ ἡ ἀνάπαυσις αὐτῆς· αὐτὸς εἶπε μοι, ἡ τελέλη-

χθῶ

καὶ σε, ἰδοὺ ἐγὼ, παρίστω μοι ὁ ἀρχιστράτηγος κύριος. Ὃ γὴ ὅτι τῶ Σαοὺλ ἡ ἀπειθεία τῆς ὁδοῦ ἦν ἡ παλαιὰ γεγηθυῖα, ποίαν τέχνην φιλοσοφίας ἐπιβουλεύω; ἐγὼ [δὲ] τὴν παλαιὰν ἐπαρθεῖσαν νόμων, καὶ τὴν ἀπόστολικὴν εἰσῆγον ἐπιεικείαν τῶν ἐγγραμμάτων. ὅρα τοῦτο πάλιν ἕτερον ἐπὶ τοῦ διαβόλου, ὃ διακόνων τοῖς χοιρομύσοις· ἀλλ' εἰ μόνον ἀπουδάζων, καὶ πόνους καὶ πληγὰς καὶ ἐπιβουλὰς τοῖς περὶ αὐτὸν χειμάζων νόμοις. καὶ ὁρᾶν μὴ ποιεῖτε ἐπὶ τῶ κατορθώματι τὸν τύραννον, ὃν παρεκάλεσεν, τὸν ἀδελφοκτόνον, τὸν ὑβριστὴν, τὸν μοιχὸν οὐκ αὐτὸν ἐπὶ αὐτοῦ τὸν αὐτοῦ ἔχοντα βασιλείαν, οὐδὲ ὅτως ἐσκανδαλίζετο· ἀλλ', ἂν ὁ Θεὸς τοῦτο δοκῇ, φησὶ, ἐμὲ δεῖ ἐλαύνεσθαι [καὶ πλανᾶσθαι] καὶ φεύγειν, ἐκεῖνον δὲ εἶναι, φέρω καὶ ὑπομένω, καὶ χαίρων ἔχω τὴν μανίαν αὐτοῦ κενήν· ὃν οὐκ ἂν πολλοὶ τὴν ἀναιμωτὶ καὶ ἐπαμῦναι, οὐδὲ ὁ πολλοὶ κατορθοῦντες τὴν ἐκείνου κατορθωμένην, ἂν ἐδίδουν ἵνα ὁ θυμηρείας ὄντως, ἐκ τοῦ μὴ μετὰ ἐπανορθώσεως τὰς ἀγνοίας, μᾶλλον τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς ἀπολλύουν βλασφημίας. ἀλλ' οὐχ ὁ Δαβὶδ τοιοῦτος, ἀλλὰ πᾶσαν ἐπεδείκνυτο ἐπιείκειαν. διὸ καὶ ἔλεγεν ὁ Θεός· Εὗρον Δαβὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαὶ, ἄνδρα κατὰ τὸν καρδίαν μου. τοῦτον αὐτὸν καὶ ἡμεῖς κεκτώμεθα ψυχὴν, καὶ ὅπερ ἀν πάθωμεν, οἵαν μόνον ῥᾳδίως, καὶ τοῦ τῆς βασιλείας ἐπιτυχεῖν καρπούμεθα τῆς ἐπιτροφεσσούσης τοῦ παραδόσου. Μάθετε γὰρ, φησὶν, ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. ἵν' οὖν ἀπολαύσωμεν ἀναπαύσεως καὶ σωτηρίας ἐκεῖ, μὴ πολλῆς [τῆς] κατασυβῆς πρόνοιαν μανιτέον τῶν ἀγαθῶν, τοῦ ταπεινοφρονεῖν λέγω, ἐν ταῖς ἑαυτῶν φυτεύσωμεν ψυχαῖς. οὕτω γὰρ καὶ ὁ τοῦ βίου τούτου πέλαγος χωρὶς κυμάτων διανήσομεν ἀβλαβεῖς, καὶ εἰς τὸν γαλήνιον ἐκεῖνον καταπλεύσαι λιμένα, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ματθ. ια. κθ.

Ομιλ. ιζ. 17 ΠΑΣΑΙ ΟΥΝ ΑΙ ΓΕΝΕΑΙ ΑΠΟ ΑΒΡΑΑΜ

ἕως Δαβὶδ, γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ Δαβὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος, γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ, γενεαὶ δεκατέσσαρες.

Εἰς τρεῖς διέλε μερίδας τὰς γενεὰς ἁπάσας, δυκεῖ ὅτι" τοῦδὲ τῶν πολιτικῶν μεταβολῶν ἐγίνοντο βέλτιον· ἀλλὰ καὶ ἀνέτρεπτόμενοι, καὶ βασιλευόμενοι, καὶ ὀλιγαρχούμενοι, τοῖς αὐτοῖς ἦσαν κακοῖς· ἔστι δημαγωγοὶ, ἔστι ἱερεῖς, ἔστι βασιλεῖς οὐ τοῦ διεπέτησαν, ἐν ἅπασι πλέον εἰς ἀρετῆς λόγον. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐν μὲν τῇ μέσῃ μερίδι τρεῖς ἡμέρας βασιλεῖς ὁρᾷ τὴν ἑβδόμην δεκάδα ἵνα γενεάς, δεκατέσσαρας αὐτὰς [δὲ] ἔφησι; δεῖ μὲ τοίνυν ὑμῖν ἀφηγήσασθαι (τοῦδὲ γὰρ πάντα ὑπόλοιπον ὑμῖν ἀνάγκαιον, ἵνα μὴ ἀναπίπτητε) τὸν δὲ λόγον περὶ ἡμῶν ἐρῶμεν. ἐμοὶ γὰρ ἐν τοῖς δοκεῖ ἡ τοῦ χρόνου τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τάξει γενεὰς λέγειν, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, πάντα τὰ ἔθνη (ἐθνικὰ γὰρ ἦν αὐτοῦ) ἀναμεμῖχθαι τῆς ἀρχαιολογίας ἐκείνης καλῶς, δηλοῦν ὅτι οὐδὲ ἐκεῖ κατελήγετο, ἐγίνοντο συμφερόμενοι ὥστε πάντα γενεὰν φυλὴν ἢ ἄλλο προσῆκα. ἢ οὖν ὁ Μάρκος, φησὶν, ὁ ποῖος τοῦτο, οὐδὲ γενεαλογεῖ τὸν Ἰησοῦν, ἀλλ' ὁπόθεν ἄπαντα φέρει; ἐμοὶ δοκεῖ ἀλλ' Ματθαῖος, τὸν τὴν ἄλλην ἀρχὴν ἄρχεται ὁ τοῦ σώματος, διὰ τὴν γενεαλογίαν ἤθησι μὴ ἀκριβείας, ἢ τοὺς ἀπὸ κατεπείγοντα ἱστᾶσι· ὁ δὲ Μάρκος μετ' ἐκείνου. διὸ ὅτι ἐνόμισαν πλάνην οὐδὲν, ἄτε τοῖς πάνυ λεπτοῖς καὶ δήλοις γεγυμνωμένοις ὁπτικοῖς. πῶς οὖν ὁ Λουκᾶς καὶ γενεαλογεῖ, καὶ διὰ πλειόνων τὸν ποιεῖ; ἀπὸ τοῦ Ματθαίου τοῦ δοκοῦντος, βούλεταί τι τὴν Ἑβραϊκὴν διδάξαι πλέον ἡμᾶς. ἐπὶ δὲ ἐκ-

τος

τας ὃ ὁμοίως ζῆν διδάσκαλον ἐμιμήσαντο· ὁ μὲν τὸν Παῦλον ὑπερ τοὺς ἁπαμιὺς φέρεται· ὁ δὲ τὸν Πέτρον, βεβαχυλογίας ὑπιμελούμενον. Ἐπὶ τί δήποτε ἐρχόμενος ὁ Ματθαῖος οὐκ εἶπεν, ὥσπερ ὁ τοὺς φαρισαίους· ὄψεσθε ἰὼ εἶδον, καὶ ὁ λόγος ὁ ἡμούμενος πρὸς μέ; ὅτι πρὸς ἀνθρώπους ἔχρατο καὶ σφόδρα αὐτῶν προσέχοντας. καὶ γὰρ ἡ τοῦ ἡμόμενα θαύματα ἐφόρα, καὶ ὁ δηχόμενος σφόδρα ἦσαν πιστοί. ὅτι δὲ τῶν προφητῶν, ὅτι θαύματα ἰὼν τοσαῦτα αὐτὸν ἀναιρήσοντα, καὶ πολὺ ὃ τῶν Ἰουδαίων δῆμος. διόπερ ἀναγκαῖος ἦν τῶν προσομίων ὁ τύπος ἰὼ πᾶν ἀνθὶς. Εἰ δέ ποτε καὶ ἐλθὲν σημεῖα, τῶν βαρβάρων ἔσχεν ἐγένετο, ὥστε πολλοὺς τῶν προσηλύτους, καὶ εἰς ἔνδειξιν τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως, εἰ ποτε αὐτῶν καὶ πολέμιοι λαβόντες, ὡς τῶν πρὸ αὐτῶν θεῶν ἰσχυρὰν ὄντων, ἐνόμιζε κεκρατηκέναι· καθάπερ οὖν Αἰγύπτῳ, ὅλην καὶ πολὺς ὁ σύμμικτος αὐτῶν λεὼς καὶ μὴ τοῦτο ὂν Βαβυλῶνι, τὰ κτήνη καὶ τὰ ἀνείρεσθαι. ἐλθὲν ὄ, καὶ ἰωΐκα καθ' ἑαυτοὺς ἦσαν, σημεῖα ὂν τῇ ἐρήμῳ, καθάπερ καὶ ἐφ' ἡμῶν. καὶ γὰρ καὶ ἐφ' ἡμῶν, ἰωΐκα τῆς πλάνης" ἐζητήθη, πολλὰ θαύματα ἐδείχθη. μὴ ὃ τοῦτο ἔστι, τῆς "διστρεφείας πάντα χοῦ φυτοθυσίσης. Εἰ ὃ καὶ μὴ τοῦτο γένοιτο, ὁλίγα καὶ ἀποφεύγω· οἷον, ἰωΐκα ὁ ἥλιος ἔστη τὸν δρόμον, καὶ πάλιν ἀνεχαίτισεν εἰς τὰ ὀπίσω. ἴσθι δ' ἂν τις τοῦτο πάλιν καὶ ἐφ' ἡμῶν γενήσεσθαι. καὶ γὰρ [καὶ] ὁ τῇ ἡμέρᾳ" τῇ ἡμετέρᾳ, ὅτι τὸν πάντας ἀστρείᾳ ἡμίσαντος Ἰουλιανοῦ, πολλὰ καὶ παράδοξα ζωνέσθη. καὶ γὰρ τῶν Ἰουδαίων τὸν ὁ Ἱεροσολύμοις ναὸν ἀνασῆσαι ἐπιχειρούντων, πῦρ τῶν θεμελίων" ἐκπηδῆσαι ἀπάντας διεκώλυσε· καὶ ὅτι ὅτι τὰ σκηνὴ τὰ ἱερὰ τὴν αὐτὴ" παρασίαν ἐπεδείξατο ὅ τε ζάμιας, ὅ τε ἥλιος καὶ" ὁμόφυμος ἐκείνῃ, ὁ μὴν σκωληκόβρωτος ἡμούμενος ἐξέψυξεν, ὃ" ἐλάχιστοι μέσος. καὶ ὃ ζάμιας πηγὰς ὃ ὑπολιπεῖν ὑσιαν ἐκεῖ ἡμουμένων, καὶ ὃ μεῖ' αὐτὸ τὸ βασιλέως τὸν λιμὸν εἰς ζάμιας πόλεις ζωεμπεσεῖν, σημεῖον μέγιστον ἰὼ. ἔθος γὰρ ἰδιαίτατα πιστὶ τῶν Θεῷ, ὅταν αὐξηθῇ τὰ κακὰ καὶ τοὺς μὴν αὐτοῦ καὶ κεφαλὰς ἴδῃ, τότε ὃ ὑπατίνης σφόδρα τῆκατ' αὐτὴν τυραννίδι μεθύοντας, τότε τὴν οἰκείαν ὑπιδείκνυσθαι δυναστείαν· ὃ καὶ ὁ Περσίδι πεποίηκε ὑπὲ τῶν Ἰουδαίων. ὅτι μὴν οὖν ὑχ ἁπλῶς οὐδὲ ὡς ἔτυχε ποιεῖ εἰς τρεῖς μοίρας τοὺς προγόνους διένειμε τοῦ Χριστοῦ, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων. σκόπει ὃ καὶ πόθεν ἀρξαμένη, καὶ ποῦ τελευτᾷ. ἀπὸ τοῦ Ἀβραὰμ εἰς τὸν Δαβίδ· ἀπὸ τοῦ Δαβὶδ εἰς τὴν μετοικεσίαν Βαβυλῶνος· ἀπὸ τούτης εἰς αὐτὸν τὸν Χριστόν. καὶ γὰρ [καὶ] ἀρξόμενος τοὺς δύο πέφευγε ἐφεξῆς, τόν τε Δαβὶδ καὶ τὸν Ἀβραάμ, ἐπὶ ἀναχεφαλαιούμενος ἀμφοτέρων ἐμνημόνευσιν ὁμοίως. ἐπὶ γὰρ, ὅπερ ἔφθην εἰπών, πρὸς αὐτοὺς ἦσαν αἱ ἐπαγγελίαι γεγενημέναι. τί δήποτε ὃ, ὥσπερ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἐμνήσθη, οὐκ ἐμνήσθη καὶ τῆς καθόδου τῆς εἰς Αἴγυπτον; ὅτι ἐκείνης μὲν οὐδὲν ἐδεδόκεσαν, τούτου ὃ ἕτεμοι ἦσαν καὶ τὸ μὲν ἀρχαῖον ἰὼ, τὸ δὲ πρόσφατον ἐπ' ἀρχῆς γενόμενον· καὶ μὴν ὑ δι' ἀμαρτήματα κατηνέχθησαν, οὐ τοῦδε δὲ ἀδικουμένας ἀπῆχθησαν. Εἰ δέ τις καὶ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν τὰς ἑρμηνείας μεταλαβεῖν ὑπεμείνοι, πολλὰ" εὑρήσει καὶ οὐ τοῦδε τὴν ἀκρίβειαν ὕσαν, καὶ μεγάλα προφῆτην" ζωτηλεύσαν ἀγαθόν· οἷον, ἀπὸ τοῦ Ἀβραὰμ, ἀπὸ τοῦ Ἰσαὰκ, ἀπὸ τοῦ Σολομῶντος, ἀπὸ τοῦ Ζοροβάβελ. οὐ γὰρ ἁπλῶς τοῦτα αὐτοῖς ἐπετίθετο τὰ ὀνόματα. ἀλλ', ἵνα μὴ δόξωμεν πολὺ μῆκος ποιοῦντες ἐνοχλεῖν, τοῦτα πρὸ ἑνὸς ὅτι τὰ καὶ πεπίστευται ἴσωμεν, εὑπὸν τούτου τοὺς προγόνους ἀπάγων, καὶ τελευτήσας εἰς τὸν Ἰωσὴφ, οὐκ ἔστι μέχρι τούτου, ἀλλὰ προσέθηκεν Ἰωσὴφ τὸν ἄνδρα Μαρίας, δικαίως ὅτι δι' ἐκείνου καὶ τοῦτον ἐγεννήθησαν. Εἶπα, ἵνα μὴ ἀκούσας ἀνδρὸς Μαρίας, τοῦ κοινοῦ νομίσῃς τεθῆναι τῆς φύσεως νόμου, σκόπει πῶς αὐτὸ διορθοῦται τῇ ἐπαγωγῇ. ἤκουσας, φησὶν, ἄνδρα, ἤκουσας μητέρα, ἤκουσας ὄνομα τοῦ παιδίου τεθέν· ἄκουε καὶ τὸν τρόπον τῆς γεννήσεως.

18 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν.

Ποίαν

Πεῖσόν [μοι] ῥῆσιν λέγῃς, εἰπέ μοι; καίτοιγε τὸν προφήτην εἶπας· ἀλλὰ βούλομαι δὲ καὶ τύπον τῆς ῥήσεως εἰπεῖν. Εἶδες πῶς ἀφαιρεῖται καὶ ἀκροατήν; ὡς γὰρ μέλλων τι κρύπτειν ἐρεῖν, ἐπαγγέλλεται δὲ τὸν τύπον λέγειν. δὲ σκέπει τὴν εἰρημένων ἀκολουθίαν ἀρίστην. σὺν γὰρ οὐδὲν ὅτι τὴν ῥῆσιν ἦλθεν, ἀλλ' ἀναμιμνήσκει πρότερον ἡμᾶς, πόσος ἦν ὁ πρὸ τοῦ Ἀβραάμ, πόσος ὁ πρὸ τοῦ Δαυΐδ, πόσος ὁ πρὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος, δὲ τὸν ἀκριβῆ λόγον τῶν ἀκροατῶν εἰς ἔξετασιν ἐρεθίζει τῶν χρόνων, δεικνύς, ὅτι οὐτός ἐστιν ἐκεῖνος ὁ Χριστός, ὁ λόγῳ τῶν προφητῶν κηρυχθείς. ὅταν γὰρ ἀριθμήσῃς τοὺς ῥηθέντας, οὐ μαθήσῃ πρὸ τοῦ χρόνου, ὅτι δεῖ ἐκεῖνός ἐστιν, εὐκόλως δέξῃ δὲ τὸν λεγόμενον τὸν περὶ τῆς ῥήσεως συμβολόν. ὅπερ γὰρ ἔμελλε μέγα τι φθέγγεσθαι, ὅτι ἐκ παρθένου ἐτέχθη, πρὶν ἢ μὲ ἀριθμῆσαι τὸ χρόνον, συσκιάζει δὲ τὸ εἰρημένον, ἄνδρα Μαρίας εἶπών, μᾶλλον δὲ οὐ βουλόμενος τὴν διήγησιν αὐξῆσαι τῆς ῥήσεως. ἀριθμεῖ δὲ καὶ ἔτι λοιπόν, ἀναμιμνήσκων καὶ ἀκροατήν, ὅτι οὗτός ἐστιν, οὐ ὁ παρελθὼν Ἰακώβ, ὑπολειπόντων λοιπὸν τῶν Ἰουδαίων ἄρχοντα, πρέσεσθαι ἔφησεν· οὐ ὁ προφήτης Δανιὴλ μὲν καὶ ἑβδομάδας καὶ πολλὰς ἐκφυγὰς ἤξειν προαναφώνησε. καὶ ἐθελήσῃ τις τὰ ἔτη ταῦτα καὶ τὰς ἑβδομάδας ἀριθμῶ πρὸς τὸ ἀπὸ τοῦ εἰρημένου τοῦ Δανιὴλ ἀπὸ τῆς οἰκοδομῆς τῆς πόλεως ἀριθμόν, καταβῆναι εἰς τὸν αὐτὸν ῥῆσιν, ὅταν ταῦτα ἐκείνοις συμφωνοῦντα. πῶς οὖν ἐλπισθῇ εἰπεῖν;

Μηκυνθείσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας. Οὐκ εἶπεν, πρόδηλον· ἀλλ' ἁπλῶς μητρός, ὥστε δὲ πρόδηλον ἦν ῥηθῆναι τὸν λόγον. διὸ προτίθησι πρόσωπα καὶ τοῦ ἀκροατοῦ ἀκούσασθαί τι τῶν Ἰουδαίων, καὶ καταχωρῆσαι τοῦτο, τότε ἐκπλήττει τῇ τοῦ πράγματος ἐπαγωγῇ, λέγων·

Ὅτι πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτούς, εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου.

Οὐκ εἶπε, πρὶν ἢ ἀγαγεῖν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ νυμφίου. καὶ γὰρ ἔνδον ἦν. ἔθος γὰρ τοῖς παλαιοῖς ὡς τὰ πολλὰ ἐν οἰκίᾳ καὶ μεμνῆσθαι εἶχεν, ὅπου τι καὶ νῦν τοῦτο γινόμενον ὁρᾶν ἔθος ἐστί· καὶ γαμβρὸς ὁ τοῦ Λὼτ ἔνδον ἦσαν μετ' αὐτῶν. ἔνδον δὲν καὶ αὐτὴ μετὰ τοῦ Ἰωσὴφ ἦν. καὶ ἵνα ἔνεχεν οὐ προῆκε τὴν μητρῴαν ἐκείνην; ἵνα, ὅπερ ἔφθην εἰπὼν [ἐξ ἀρχῆς,] συσκιασθῇ τὸ γινόμενον τέως, καὶ ἵνα πᾶσαι ποιήσῃ ἀφαίρεσιν ἡ παρθένος τοιούτου. ὅταν γὰρ ὁ ζηλοτυπεῖν ὀφείλων μάλιστα πάντων, φαίνῃ μὴ μόνον μὴ ἐκπομπεύων αὐτήν, μηδὲ ἀπαιτῶν, ἀλλὰ καὶ διορθούμενος καὶ θεραπεύων μετὰ τῆς κρύψεως, οὐδηλονότι, εἰ μὴ σαφῶς ἦν πεπεισμένος ἑαυτόν, ὅθεν ἐκ τῆς τοῦ πνεύματος ἦν ἐνεργείας τὸ γεγονός, οὐκ ἂν κατέσχε, καὶ πάλαι πάντα ἐποίησε. κυρίως δὲ σφόδρα καὶ τὸ εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα τίθεται· ὅσῳ ὅτι τὴν ὑπόνοιαν καὶ τὴν ἐλπίδα πᾶσαν ἐκβαλόντων, καὶ τὰ προσδοκωμένων λέγεσθαι οὕτω. μὴ τοίνυν περαιτέρω χάρει, μηδὲ ζήτει πλέον τι τῶν εἰρημένων, μηδὲ λέγε, καὶ πῶς τὸ πνεῦμα εἰργάσατο τοῦτο ἐκ παρθένου; εἰ γὰρ, τῆς φύσεως ἐργαζομένης, ἀδύνατον ἐφαίνετο τῆς παλαιότητος τὸν τόκον πῶς, τοῦ πνεύματος θαυματουργοῦντος, δυνησόμεθα ταῦτα εἰπεῖν; ἵνα γὰρ μὴ σκώπτῃς τὸ εὐαγγέλιον, μηδὲ εὐχερῶς ταῦτα ἐρωτῶν, εἰπὼν τὸ ἐργασάμενον τὸ θαῦμα, ἀπήλλαγη. σὺν γὰρ οἶδά, φησι, πλέον, ἀλλ' ἢ οὐκ ἐκ πνεύματος ἁγίου γέγονε τὸ γεγονός. ἀφαιρεῖται καὶ τὸν ἀπὸ τῶν ἐργαζομένων ὑπόνοιαν. εἰ γὰρ ταύτην τὴν μυρίους ἔχουσαν μαρτυρίας, καὶ τοσούτων ἀκαταπαύστων χρόνων, καὶ φανεῖσαν καὶ ἁλοφθεῖσαν, σὺν εὐκόλως ἐρμηνευθεῖσαν δυνάμενον, πῶς καταλύσουσι μυρίας ὑποβολὰς καὶ τὸ ἀπόρρητον ἐκεῖνο τῶν ἐργαζομένων δὲ πολυτρόπους; σὺν γὰρ ὁ Γαβριὴλ, σὺν ὁ Ματθαῖος ἐδυνήθησαν ἂν πλέον εἰπεῖν, ἢ ὅτι οὐκ ἐκ πνεύματος μόνον τὸ, πῶς οὐκ ἀνδρός, δὲ ἵνα ἔφην, σὺν εὐκόλως ἐρμηνεύθησαν. σὺν γὰρ δυνατὸν ἦν. μὴ τοίνυν ἀπιστῶμεν τὸ πῶς μεμαθηκέναι, ἐκ πνεύματος ἁγίου. καὶ γὰρ πολλὰ ἀγνοοῦμεν ἕως, καὶ τοῦτο μανθάνοντες, οἷς· "πῶς ὁ ἄπτερος ὁ μήτηρ" ὅτι πᾶς ὁ πτηνὸν συν-

ἔχων

ἐγὼν κυοφορῆται ἐκ τοῦ γυναικός· πῶς τίκτει ἡ παρθένος, ἢ ἰδίᾳ παρθένος· πῶς ἔπλασεν, εἰ πνεῦμά ⸂ἐστι⸃ καὶ σκῆνος· πῶς οὐ πᾶσαι τίκτουσι θρέμματα δίχα τῆς μίξεως ἔλαβεν, ἀλλὰ μέρος αὐτῆς, ἢ σύζησε ἢ διετύπωσεν. ὅτι μὲν γὰρ ἐκ τῆς ⸂ἐστι⸃ τῆς παρθένου παρῆλθεν, ἐδήλωσεν εἰπών· ὃ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθέν· ⸂ἐστι⸃ δὲ ὁ Παῦλος, "Γενόμενον ἐκ γυναικός. ἐκ γυναικός φησι, ὑπισχνούμενος τὸν λέγοντα, ὅτι ὥσπερ σπέρματος πνευματικοῦ παρῆλθεν ὁ Χριστός. Εἰ γὰρ ⸂ἦν⸃ ἐκ σοῦ, ἵνα χρεία τῆς μήτρας; Εἰ ⸂ἦν⸃ ἐκ σοῦ, οὐδὲν ἔχει χρεὼν παρ' ἡμᾶς· ἀλλ' ἄλλη ἐστὶν ἐκείνη ἡ σάρξ, οὐ τὸ φυσήματος τὸ ἡμετέρου. πῶς οὖν ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί; πῶς ἡ ῥάβδος; πῶς ὁ υἱὸς αὐθρώπου; πῶς ἡ μήτηρ ἡ Μαριάμ; πῶς ἐκ σπέρματος Δαυίδ; πῶς ἡ μορφὴ δούλου ἔλαβε; πῶς ὁ λόγος ἐγένετο σάρξ; πῶς Ῥωμαίοις φησὶν ὁ Παῦλος· Ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεός; οὐκ ἐμοῦ οὖν ἐξ ἡμῶν ⸂ἦν⸃ καὶ τὸ φυσήματος τὸ ἡμετέρου, καὶ τῆς μήτρας τῆς παρθενικῆς, δῆλον ἐκ τούτων καὶ ἐξ ἑτέρων πλειόνων· τὸ γάρ, πῶς, σκέλλει δῆλον. "μὴ τοίνυν μηδὲ σὺ ζήτει, ἀλλὰ δέχου τὸ ἀποκεκαλυφθέν, καὶ μὴ παραμεταίζου τὸ σιγηθέν. 19 Ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς δίκαιος ὢν, φησὶ, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρᾳ ἀπολῦσαι αὐτήν. Εἰπὲ οὖν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου, καὶ ζωωσίας χωρὶς, καὶ ἑτέρωθεν κατασκευάζῃ τὸν λόγον. ἵνα γὰρ μή τις λέγῃ, πόθεν τοῦτο δῆλον; τίς εἶδε, φησὶν, ἢ ἤκουσε τοιοῦτόν τι πώποτε συμβεβηκός; μὴ δὲ ὑποπτεύσῃς τὸ μαθητὴν, ὡς χαριζόμενον τῷ διδασκάλῳ [καὶ] ταῦτα πλάττοντα, εἰσάγει τὸν Ἰωσήφ, δι' ὧν ἔπαθε, πρὸς τὴν τῶν Εἰρηναίων ζωοτελουμένην πίστιν, μονονουχὶ λέγων δι' ὧν ἀπαγγέλλει· Εἰ ἀπιστεῖς ἐμοὶ, καὶ ὑποπτεύῃς μου τὴν μαρτυρίαν, πίστευσον τῷ ἀνδρί. Ἰωσὴφ γάρ, φησὶν, ὁ ἀνὴρ αὐτῆς δίκαιος ὤν. δίκαιον δὲ τοῦτο, καὶ σφόδρα ἀρετὴν ἔλεγε. ἔστι μὲν γὰρ δικαιοσύνη, ἡ δὲ μὴ πλεονεκτεῖν· ἔστι δὲ καὶ ἡ καθόλου ἀρετή. καὶ μάλιστα ὅτι τοῦτο τῇ τῆς δικαιοσύνης προσημειοῦται χαρακτῆρι ὁ Σωτὴρ, ὡς ἑτέρῳ λέγει· Ἄνθρωπος δίκαιος, ἀληθινός· καὶ πάλιν, ἦσαν δίκαιοι ἀμφότεροι. δίκαιος οὖν ὤν, τοῦτ' ἔστι χρηστὸς καὶ ἀγαθοεργός, ἐβουλήθη λάθρᾳ ἀπολῦσαι αὐτήν. Τοῦτο λέγει τὸ συμβαῖνον διὰ τὴν γνῶσιν, ἵνα μὴ ἀπιστήσῃς τοῖς μὴ τὴν γνῶσιν λελημμένοις. καίτοι καὶ παραδειγματισμοῦ μόνου ἦν ἀθώου καὶ τοιαύτη, ἀλλὰ καὶ κολάζεσθαι αὐτὴν ὁ νόμος ἐκέλευεν. ἀλλ' ὁ Ἰωσὴφ οὐ μόνον τὸ μεῖζον ἐσκόπει, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔλαττον συνεχώρησε, τὴν αἰσχύνην. οὐ γὰρ μόνον οὐ κολάσαι, ἀλλ' οὐδὲ παραδειγματίσαι ἐβούλετο. Εἰδὼς φιλόσοφον ἄνδρα καὶ πάθους ἀπηλλαγμένον τὴν τυραννικωτάτην· ἴσχε γὰρ πλείστην ζηλοτυπία. σχεδὸν τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς σαφῶς εἰδὼς ἔλεγε· Μεστὸς γὰρ ζήλου θυμὸς ἀνδρὸς [αὐτῆς,] οὐ φείσεται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως· καὶ, Σκληρὸς ὡς ἅδης ζῆλος. καὶ ἡμεῖς δὲ πολλοὺς ἴσμεν τὴν ψυχὴν ἐλεηθέντας παρέσθαι μᾶλλον, ἢ εἰς ζηλοτυπίας ἐκπεσεῖν. ἐν τούτοις δὲ σοφὸς ἐκεῖνος, ὃς τῆς χαρᾶς ὄγκου διελέγχοντος. ἀλλ' ὅλως οὕτως ἐκεῖνος πάντες καθαροὶ, ὡς μὴ θελῆσαι μηδὲν τῶν μυροθατῶν λυπῆσαι τὸν παρθένον. ὅπου γὰρ τὸ μὴ κατέχειν ἔνδοθεν, παρανομίας εἶναι ἐδόκει· τὸ δὲ ἐκπορνεύειν καὶ εἰς δικαστήριον ἄγειν, θανάτου παραδοῦναι ἐκείνην ἀναγκάζειν, οὐδὲν τούτων ἐποίει, ἀλλὰ σοφὸν νόμον ἤδη πολιτεύεται. ἔδει γὰρ, τῆς χάριτος παραγενομένης, πολλὰ λοιπὸν εἶναι τὰ σημεῖα τῆς ὑψηλῆς πολιτείας. καθάπερ γὰρ ὁ ἥλιος καὶ μηδέπω ταῖς ἀκτῖσιν διΐσας, πρόρρωθεν τοῦ φωτὸς καταυγάζει τὴν οἰκουμένην ὃ πλέον· ὅταν δὲ ὁ Χριστὸς μέλλων δύεσθαι ἀπὸ τῆς μητρὸς ἐκείνης, καὶ πρὶν ἢ ἐξελθεῖν, τὴν οἰκουμένην κατέλαμψεν ἅπασαν. διὸ [καὶ] τοῦ τῶν ὠδίνων παραφῆναι ἐσχήρτων, ἵνα γυναῖκες τὰ μέλλοντα παρθένου λέγειν, καὶ Ἰωσὴφ ὅπως τῆς μητρὸς παρελθοῦσι, ἀπὸ τῆς μήτρας αὐτῆς ἐπήδα· ἐντεῦθεν δὲ ἐπὶ πολλοὺς" ἐπεδείκνυτο φιλοσοφίαν. ὅτε γὰρ ἐκέλευσεν, ὅτε ὠνείδισεν· ἀλλ' ἐκδυσῴ ἐπεχείρησε μόνον. ἐν τούτῳ τοίνυν τῷ παραγμῷ ὄντων, καὶ πάντων ἐν ἀμηχανίᾳ καθεστώτων, παραγίνεται [ὁ] ἄγγελος πάντα λύων καὶ ἄπορα. ἄξιον δὲ ἐξετάσαι, διὰ τί μὴ πρὸ τούτου" εἶπεν ὁ ἄγγελος,

πρὸ

περὶ τῆς ἐγγυωμένης Μαρίας ἄνδρα τινὰ· ἀλλ' ὅπερ ἐσκοτωμένοι, τοῦτο ἀφικνοῦνται. Ταῦτα γὰρ αὐτοῖς φησι, σκοτωμένοις, ὁ ἄγγελος ἔρχεται· κατὰ τοῦτο καὶ τὸν περὶ τοῦ συλλαβεῖν διαγελίζεται, ὃ καὶ αὐτὸ πάλιν ἐπιφορὰν ἀπειλὴν ἔχει. Εἰ γὰρ καὶ ὁ ἄγγελος οὐκ εἶπε, τίνος ἕνεκεν ἡ παρθένος ἐκύησεν, ἀκούσασα ταῦτα τοῦ ἀγγέλου, καὶ μηκέτι ὁρῶσα θορυβούμενον, οὐκ ἔλυσεν αὐτοῖς τὴν ἀπορίαν. Τίνος οὖν ἕνεκεν περὶ τὸ θορυβηθῆναι αὐτὸν ὁ ἄγγελος οὐκ εἶπε; ἡ γὰρ ἀναγκαῖον ἦν τὸ περὶτεσον λύσαι πρῶτον. Τίνος οὖν ἕνεκεν οὐκ εἶπεν; ἵνα μὴ ἀπιστήσῃ, καὶ πάθῃ τὸ αὐτὸ τῷ Ζαχαρίᾳ. ὁρωμένου μὲν γὰρ τοῦ πράγματος, εὔκολος ἡ πίστις λοιπόν· μηδενὸς δὲ ἐκείνου γενομένου, οὐκ ὁμοίως εὔπιστον ἴσως τὸ λεγόμενον. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν ἐξ ἀρχῆς ὁ ἄγγελος καὶ ἡ παρθένος ἢ τῆς αὐτῆς ἔσχηκεν αἰτίας ἐστίγησεν. ἡ γὰρ ἐσόμενα πιστεύεσθαι τοῦτο τῷ μηδέπω, τοσοῦτον ἀπαγγέλλουσα ξένον· ἀλλὰ καὶ προξενῶν μᾶλλον αὐτὸ, ὡς ἀμύθητον γεγενημένον συσκιάζουσα. Εἰ γὰρ, αὐτὴ ἡ τοσοῦτον θαῦμα μηνύσασα τοσούτῳ τινὶ χάρμι, δι' ὀλίγου τινὰ παλιν, καὶ φησι, πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω· πολλῷ μᾶλλον ἐκείνος ἀμφέβαλεν ἄν, καὶ μάλιστα τοῦτο γυναικὸς ἀκούων τὸν ἀποπλανήσεως. Διὰ τοῦτο ἡ παρθένος μὲν οὐδὲν αὐτῷ λέγει, ὁ δὲ ἄγγελος τὸ καιρὸν κελεύων τοῦτο ἐφίστασθαι, τίνος οὖν ἕνεκεν, φησι, καὶ ὅτι τὸν παρθένου τοῦτο ἐποίησε, καὶ μετὰ τινὰ χρόνον αὐτῷ ἀνηγγέλησεν; ἵνα μὴ τὸ παραχρῆμα ἡ καὶ φόβου πολλοῦ. Εἰ γὰρ εἰκὸς ἦν, τὸ σαφὲς οὐκ εἰδέναι, καὶ βουλεύσασθαί τι περὶ ἑαυτῆς ἄτοπον, καὶ ὅτι βέλτιον ἐλθεῖν εἰ ὅτι ξίφος, οὐ φέρουσα τινὰ αἰχμήν. καὶ γὰρ ἅπαν μᾶλλον ἦν ἡ παρθένος, καὶ δείκνυσιν αὐτῆς τὴν ἀρετὴν ὁ Λουκᾶς, λέγων ὅτι, ὅπερ ἀπορίαν ἔσχηκεν, οὐκ ἀθέως ἑαυτῇ ἐξέλαβεν, οὐδὲ ἐδέξατο τὸ λεχθὲν· ἀλλ' ἐπανέρχεται ζητοῦσα, πόθεν ἐστὶν ὁ ἀπορισμὸς οὗτος. ἡ ἢ ὅπως ὅσα διπρισαμένη, καὶ ἐξέσει τῇ ἀγνοίᾳ, τὴν αἰχμὴν λεγομένην, καὶ οὐ παρεδόκησα, ὅσα δὲ λέγει; πίστιν ἴσως τῶν ἀκουόντων, ὅτι οὐ μοιχεία τὸ γεγενημένον. ἵν' οὖν ταῦτα μὴ γένηται, ἦλθε περὶ τῆς συλλήψεως ὁ ἄγγελος. καὶ γὰρ ἔδει ταραχῆς ἐκτὸς εἶναι τὸν τοιοῦτον ἐκείνῳ, ὃς ὁ πάντων δημιουργὸς ἐπέβη· καὶ πάντος ἀπηλλάχθαι θορύβου τὴν ψυχὴν, τὴν καταξιωθεῖσαν ξενίτευσιν γένεσθαι ἀμόλυντον μυστηρίων. Διὰ τοῦτο τῇ μὲν παρθένῳ περὶ τῆς κυήσεως, ᾧ ἡ Ἰωσὴφ ἐν τῷ καιρῷ τῶν ὠδίνων ἀμελεῖ). "Ὁ πολλοὶ τῶν ἀφελεστέρων οὐ ζηλωτοὶ, ἀμαθεῖς ἔφασαν εἶναι)· διὰ δὲ τὸν μὲν Λουκᾶν λέγει, ὅτι τῇ Μαρίᾳ διήγγελίζετο ὁ Ματθαῖος, ὅτι τῷ Ἰωσὴφ, οὐκ εἰδότες, ὅτι ἀμφότερα γέγονεν· ὅπερ ἀναγκαῖον ἦν καὶ πάσαις τὴν ἱστορίαν διατηρῆν. καὶ γὰρ πολλαὶς ὕστερον λύσωμεν δοκούσας εἶναι ἀμφωνίας. ἔρχεται τοίνυν ὁ ἄγγελος θορυβουμένου τὸν Ἰωσὴφ. Εἰ γὰρ καὶ τῶν εἰρημένων ἔσχεν, καὶ ἵνα φανῇ αὐτοῦ ἡ φιλοσοφία, ἀναβάλλεται τὴν παρουσίαν. ὅπερ ἡ ὁ ἔργον ἐμάθομεν ἐκβαίνειν, τοῦτο γίνεται λοιπόν.

20 Ταῦτα ἡ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, "ἄγγελος κατ' ὄναρ φαίνεται τῷ Ἰωσὴφ. Ὅρα τὸν ἀνδρὸς τὴν ὑπεύθυνον· οὐ μόνον ὅτι οὐκ ἐκόλασεν, ἀλλ' ὅτι οὐδὲ ἐξήτασεν, οὐδὲ αὐτῇ τῇ ὑποπτευομένῃ, ἀλλὰ καθ' ἑαυτὸν ἐλεγχόμενος, καὶ "αὐτῇ τῇ πρᾴνει καταδάζων κρύπτει τὴν αἰτίαν. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἐκβαλεῖν αὐτὴν ἤθελεν, ἀλλ' ἀπολῦσαι. τοσοῦτον ἦν ἄνεσις ὁ ὑπεύθυνος ὁ ἀνήρ. Ταῦτα ἡ αὐτοῦ ἐνθυμουμένου, κατ' ὄναρ φαίνεται ὁ ἄγγελος τῷ Ἰωσὴφ. καὶ διὰ τί μὴ φανερῶς, καθὼς τοῖς ποιμέσι καὶ τῷ Ζαχαρίᾳ, καὶ τῇ παρθένῳ; σφόδρα πιστὸς ἦν ὁ ἀνὴρ, ὃ οὐκ ἐδεῖτο τῆς ὄψεως ταύτης. ἡ μὲν γὰρ παρθένος, ἅτε πολὺ μέγα ἐμβιαγελισμένη, καὶ τοῦ Ζαχαρίου μεῖζον, καὶ περὶ τοῦ πράγματος ἔσχηκε καὶ παρὰ δόξαν ὄψιν· ὁ δὲ ποιμένες, ἅτε ἀγροικότεροι διὰ σχεδίου. Διὰ τοῦτο μὲν ἔσχεν, τὰς ψυχὰς λοιπὸν "ἀπὸ τῆς πανηγύρεως ἀπὸ ὄψεως καταπληξάσης καὶ ἑτοίμου ὕπνος πρὸς ταῦτα χρησάς μεταλάβωμεν ἐλπίδας, εἰ φανείη τις ὁ περὶ τούτου ὁδηγῶν, "ἀκόλουθος δίκαιος τὸν ἀποκάλυψιν. Διὰ μὲν τὸν ἀπὸ ὄψεως ἐμβιαγελίζεσθαι· ἵνα αὐτὸ τοῦτο φήσωμεν αὐτοῦ τὸν λεγόμενον

γεμάτων ἀπέδειξε. τὸ γὰρ μεθυσθῆναι ἐξεστιν, ἐὰν μὴ ἀπὸ τῆς ἀθέσεως ὁ οἶνος μεθύσῃ. ζῶντα ἀκούσαντες λέγοντος τοῦ ἀγγέλου, ἀναμφισβήτητον εἶναι παρέχεται σημεῖον τὸ τοῦ Θεοῦ λέγεται ἀφῆναι. αὐτὸ γὰρ μόνον ἐστὶ ἀπόῤῥητα τῆς καρδίας εἰδέναι ὅστις. ἄρα γοῦν πόσοι γέγονται; καὶ ἐντεῦθεν φιλοσοφία δηλονότι· καὶ πρὸς τοῦτο πίστει αὐτὴν συμβάλλεται ὁ διηγήσεως λεχθῆναι· καὶ ὁ λόγος; ἀνύποπτος ἦν, δικαίως ὅτι ἔπαθεν ἅπερ εἰκὸς ἦν παθεῖν ἄνδρα. πῶς οὖν αὐτῷ πιστεύσαι ὁ ἄγγελος; ἄκουσον καὶ ἡμῶν τὴν σοφίαν τὴν ἐμφυτον. ἐλθὼν γάρ φησι·

Ἰωσὴφ υἱὸς Δαυὶδ, μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου.

Εὐθέως αὐτὸν ἀναμιμνήσκει τοῦ Δαυὶδ, ὃν ὁ Χριστὸς ἔμελλεν ἔσεσθαι, καὶ οὐκ ἀφίησιν αὐτὸν ἀφ' ἑαυτοῦ ἀγωνιᾶν, ἀφ' ὧν τῆς τοῦ προφήτου προσηγορίας τῆς ἐπαγγελίας τῆς πρὸς τὸ ἔθνος ἦμος ἡμοιβῆς αἰαμυήσας. ἐπεὶ πόσος ἔσχεν * υἱὸς Δαυὶδ αὐτὸν καλέσει μὴ φοβηθῇς. καίτοι ἄλλαχοῦ ὁ Θεὸς οὐχ οὕτω ποιῶ, ἀλλ' βουλευσαμένου πρὸς τὸν γυναικὸς τοῦ Ἀβραὰμ ἅπερ οὐκ ἔδυ, ὑπεπλησιάσθησαν καὶ μὴ ἀπιστῆς τοῦ λόγου κέχρηται· καίτοι τὸ πρᾶγμα ἐκ οὐκ ἀγνοίας ἰσῶ. οὐδὲ γὰρ εἰδὼς ἔλαθε τὸν Σάῤῥαν σκῆνος, ἀλλ' ὅμως ἐπέπληξεν. οὐκοῦν ἡμαρτάνετο. πολὺ γὰρ τὸ μέγεθος τῶν οἰκονομουμένων ἰσῶ, καὶ τὸ μέσον ἐκπέραν τῶν ἀνθρώπων. διόπερ οὐδὲ ὑπεπλήξεως ἔδυ. εἶπον δή, μὴ φοβηθῇς, δίκαιοσύνη αὐτὸν διδαξάντα, μὴ προσκρούσῃ τῷ Θεῷ, ὡς μοιχαλίδα ἔχειν. ὡς εἰ μὴ τοῦτο ἰσῶ, ἀλλ' ἂν ἐνέπεσεν σκάνδαλον. ἀφ' ἑτέρων τοίνυν δείκνυσιν, ὅτι παρὰ τοῦ Θεοῦ ὁ ἄγγελος ἦκει, καὶ ἅπερ ἐνενόησε καὶ ἅπερ ἔπαθε καὶ ἀφ' οἵων ἅπαντα, εἰς μέσον ἐκφέρων καὶ προτιθείς. εἶπον δὴ αὐτῆς τὸ ὄνομα, οὐκ ἔστι μακρὰ τοῦτο, ἀλλ' ἑπόμενα· τὴν γυναῖκά σου, οὐκ ἂν ὕστερον καλέσας, εἰ διέφθαρτο. γυναῖκα δὴ οὐκοῦν τὴν μνηστὴν λέγει· ὥσπερ οὖν καὶ γαμβρὸς εἴωθεν ὁ γραφὴ λέγειν καὶ πρὸς τὸν γαμετὸν τοῦ μνηστῆρας. ἵνα δὲ μὴ τοῦτο; ἐνόθευε κατέχῃ. ἤδη γὰρ αὐτῇ τῇ ἀγνοίᾳ ἀπολέλυτο. "Τούτων τὴν ἀπολελυμένων, φησί, κατέχει, ἵνα σοι παραδίδωσι ὁ Θεός, οὐχ ὡς ζητῆς. παραδίδωσι δή, οὐκ εἰς γάμον, ἀλλ' εἰς τὸ ζωοτροφεῖν· καὶ παραδίδωσι ἀφ' φωνῆς τῆς ἐμῆς. ὥσπερ οὖν καὶ αὐτὴν ὁ Χριστὸς ὕστερον προέδωκε δὲ μαθητῇ, ἵνα καὶ ἡμῖν δὲ Ἰωσήφ. εἶτα καὶ τὴν ἀπόθεσιν ἀριξάμενος, τὴν μὲν παιδαγωγίαν οὐκ εἶπε· σεμνότερον δὲ καὶ πρεπωδέστερον" τῇ τῶν ὠδίνων ἀτιμίᾳ καλέσαι ἀγγέλῳ, δικαίως ὅτι, ἀφ' ὅσον εἰδυῖα καὶ ἐκβαλοῦσα ἦλθε, φέρουσα μὲν οὖν τοῦτο καὶ λαβοῦσα καὶ καταχεῖν ἔνδον ἂν εἶπε δίκαιος, ἐκ πρεσβείας λύσει τὴν ἀγανίαν. οὐ γὰρ μόνον παραιτοῦμαι, φησὶ, ἀπόλλακίαν μίξεως· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ φύσεως κωλύσεις μόνον, ἀλλὰ καὶ διαφθορᾶς μιᾶς ὥρας.

Τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γνησίως ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου. Παραδίδωσι δὲ ἐγκλήματα, ἀπορρήτους λογισμοὺς, καὶ ἀνώτερα τῶν τῆς φύσεως νόμων. πῶς οὖν πιστεύσει ὁ τούτων ἄπιστος τῶν διηγημάτων αὐτῷ; "ἀπὸ τῆς τῶν προφητῶν, φησίν, ἀποκαλύψεως. ἀφ' ὧν γὰρ τοῦτο τὰ ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ἅπαντα ἐξεκάλυψαν, ἅπερ ἔπαθεν, ἅπερ ἔδυσιν, ἅπερ ποιῆσαι" ἐβουλεύσατο· ἵνα ἐξ ἐκείνων καὶ τούτου πιστώσηται. μᾶλλον δή, οὐκ ἀπὸ τῶν παρῳχηκότων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν μελλόντων αὐτὸν ἐπάγει).

21 Τέξεται δέ, φησιν, υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. Μὴ γάρ, ὅπερ ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου, νομίσῃς ἀλλότριόν σε τῆς οἰκειότητος εἶναι τῆς πρὸς τὸν οἰκονομίαν. εἰ γὰρ καὶ εἰς τὴν γένησιν οὐδὲν συντελεῖ, ἀλλ' ἀνέπαφος ἔμεινεν ἡ παρθένος, ὅμως ὅπερ ὅστι παρὸς ἴδιον, καὶ λυμαινόμενον τὸ τῆς παρθενίας ἀξίωμα, τοῦτό σοι δίδωμι, τὸ ὄνομα ἐπιθεῖναι τῷ πεπλασμένῳ. σὺ γὰρ αὐτὸν καλέσεις. εἰ γὰρ καὶ μὴ σὸς ὁ τόκος, ἀλλὰ τοῦ παρὸς ὑπεδέξῃ πρὸς αὐτόν. οἰκεῖ τοῦτό σε καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ ὀνόματος θέσεως αὐτὸν οἰκειοῦσθαι τοῦ παιδίου. εἶτα ἵνα μὴ πάλιν ἐκ τούτου πατέρα τις αὐτὸν ὑποπτεύσῃ, ἄκουσον τὰ ἑξῆς πῶς μετ' ἀκριβείας λύθησι. "τέξεται γάρ, φησιν, υἱόν· οὐκ εἶπε, τέξεταί σοι, ἀλλ' ἁπλῶς τέξεται. διὸ μαθήσῃ

τέωεγη αὐτὸ τέλιχεν. ϐ γὰ αὐτῷ ἔπιλεν, ἀλλὰ τῇ οἰκεμβμένῃ πάσῃ. δ|ὰ τῦτο γ δ ἄνομα ὀκ τῶ ϐ ερσῶν ἦλθε κεμίζων ὁ ἄγγελος, ἐ ὀντεῦθεν δικαίς θαυμασὸν ὅπα ὂν ἔχεν, ᾧ ὂν Θεὸν ἐ|) ὂν τὸν ωεφητεμένων δύωδεκα πέμποντα δ|ὰ τῦ ἀγέλε ᾧ Ιωσὴφ. ὀνδὲ γὰ, ὀνδὲ τῦτο" ἁπλῶς ἰῶ, ἀλλὰ μνείμη ἀγαθῆ θησαυρός. δ|ὰ γ ἑρμενεύει τῦτο ὁ ἄγγελος, γ χρησιάς" ὑποστάσις ἐλπίδας, γ ταύτῃ ωεὸς πίσιν αὐτὸν ἐπαγόμενος. ωεὸς γὰ τᾶτα ἐπιρρέπεσεν ἐϊῶθαμεν ἔχειν· δ|ὰ γ μᾶλλον αὐτῶς πισεύειν" φιλεσόφων. ἀπὸ πάντων τοίνυν κατασκευάσας τὴν πίσιν, ἀπὸ τῶ παρελθόντων, ἀπὸ τῶ μελλόντων, ἀπὸ τῶν ὁρατῶν, ἀπὸ τῆς ἐις αὐτὸν ἡμῆς, εἰσάγ γ τὸν ωεφήτην δικαίρως τέτοις ἅπασι ψηφιζόμενον. ωρὶν ἢ γ αὐτὸν εἰσαγαγεῖν, τὰ μέλλοντα τῇ οἰκεμένῃ δι' αὐτῦ συμβήσεθαι ἀγαθὰ ωεθναφωνῆ. ἵνα γ τᾶτα" ὅστιν; ἀμάρτιῶν ἀπαλλαγὴ γ αἱρέσις.

Αυτὸς γὰ σώσει, φησί, τὸν λαὸν αὐτῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.

Καὶ ὁ τᾶτο δ τὸ ωᾶν δόξον ὁσδιήκεν. ϐ γὰ πολέμων αἰθητῶν, ὀνδὲ βαρϐάρων, ἀλλ' ὃ πολλῷ τέτων μεῖζον ἰῶ, ἁμαρτημάτων ἀπαλλαγὴν ϐιαγελίζεται· ὃ μηδενί ποτε ἔμωεσθεν ἐγένετο δυνατόν. γ τίνος ἕνεκεν, φησί, τὸν λαὸν αὐτῦ εἶπε, γ ὁυχὶ καὶ τὰ ἔθνη ωεσέθηκεν; ἵνα μὴ ωοίηση τοὶ ἀκροατὰς τέως. ωῶ γὰ ζωετῶς ἀκροωμένῳ γ τὰ ἔθνη ἠνίξατο. λαὸς γὰ αὐτῦ, ϐχ Ⓐ Ιϐδαῖοι μόνον, ἀλλὰ Ⓒ πάντες Ⓐ ωεσιόντες καὶ διεγόμενοι τὴν ωῦ αὐτῦ γνῶσιν. σκόπει γ πῶς αὐτῦ γ ὃ ἀξίωμα ἡμῖν παρίωιξε, λαὸν αὐτῦ καλῶν τὸν δῆμον τὸν Ιουδαϊκόν. τᾶτο γὰ ὀνδὲν ἄλλο δικαιῶσός ὅστιν, ἢ ὅτι Θεοῦ παῖς ὁ ὑκίομενος, γ ωᾶσι τᾶ τῶν δύω βασιλέως ὁ λόγος ὅστιν αὐτῷ. ὀνδὲ γὰ ἁμάρτήματα ἀφιέναι ἑτέρας ὅστι δυνάμεως, ἀλλ' ἢ τῆς ϐσίας μόνης ἐκείνης.

Επὶ δῶν τοσαύτης ἀπελαύσαμεν δωρεᾶς, πάντα ποιῶμεν ὥστε μὴ τὸν ἐυεργετσάντα" καθυϐρίσαι [τὸν] τοσαύτην. ἐ γὰ Ⓒ ωερὶ τῆς ἡμῆς ταύτης ἀξία κολάσεως τὰ γενόμενα ἰῶ, πολλῷ μᾶλλον μὴ τὸν ἄφατον ταύτην ἐνεργασάμενον. γ ταῦτα ϐχ ἁπλῶς λέγω νῦν, ἀλλ' ὁρᾷ πολλοὺς ὁρῶ μὴ ὃ βάπτισμα ῥαθυμότερον τῶν ἁμητῶν διατελεθῶντας, γ ὀδὲν ἔχοντας ἴδιον γνώρισμα πολιτείας. δ|ὰ τοι τᾶτο ὀκ ἐν ἀγορᾷ, ὀκ ἐν ἐκκλησίᾳ δυνατὸν εἰδέναι ταχέως, τίς μ ὁ πιστός, τίς γ ὁ" μὴ πιστός· πλὴν εἰ μὴ τις ἔχ ὃν ἐκεῖνον ἐπιζατῆσαι τῶν μυτηρίων, γ ἴδοι τοὺς μὴ ἐκϐαλλομένους, τὰς γ ἔνδον μένοντας. ἐ|χρῆν γ ὀκ ἀπὸ τῦ τόπου, ἀλλ' ἀπὸ τῦ τρόπου γνωρίζεσθαι. τὰ μ γὰ τῶν ἔξωθεν ἀξιώματα εἰκότως ἀπὸ τῶν ἔξωθεν ωεκειμένων τεκμηρίων ὅστι καταδηλα· τὰ γ ἡμέτερα ἀπὸ τῆς ψυχῆς εἰ|) γνώρισμα χρή. Ⓦ γὰ πιστὸν ὀκ ἀπὸ τῆς δωρεᾶς χρὴ φαίνεσθαι μόνον, ἀλλὰ Ⓒ ἀπὸ τῆς ζωῆς τῆς χρηῆς. Ⓦ πιστὸν φωτῆρα δ|ὰ εἰ|) τῦ κόσμου γ ἅλης. ὅταν γ μηδὲ σαυτῷ φαίνῃς, μηδὲ τὸν οἰκεῖόν σε πεδινα ὀλιτοφιλῆς, πόθεν σε εἰσόμεθα λοιπόν; ὅτι τῶν ναμάτων ἐπέζης τῶν ἱερῶν; ἀλλὰ τᾶτό σοι κολάσεως ἐφόδιον γ|ζ. ἡμῆς γὰ μεγάλης τοῖς ὀκ ἀξίως τ τιμῆς ζῆν ωεταγμένοις, ωεσθήκη ἡμωείας ὅστι. Ⓦ γὰ πιστὸν, ὀκ ἀφ' ὧν ἔλαϐε παρὰ τῦ Θεοῦ μόνον, ἀλλὰ γ ἀφ' ὧν αὐτὸς εἰσώκεγκε, λαμπτὴν δίκαιον, γ πάντα χόδον εἰ|) γνώεμον, [γ] ἀπὸ τῦ ϐαδίσματος, [γ] ἀπὸ τῦ βλέμματος, [γ] ἀπὸ τῦ ῥήματος, [γ] ἀπὸ τ φωνῆς. ταῦτα γ εἶπεν, ϐχ ἵνα ωρὸς ὑπόδειξιν, ἀλλ' ἵνα ωρὸς ὠφέλειαν τ ὁρώντων ἑαυτοὺς ῥυθμίσωμεν. πολὶ γ ὅλην μῦ ζητήσω σε ἐπιγνῶναι, πάντα χῦ σε ἀπὸ τ ἐναντίων διείσκειν φαινόμενον. αἴ τε γὰ ἀπὸ τῦ τόπου ϐλεπῆ σε καταμαθεῖν, ἐν ἱπποδρομίαις γ ϑεάτρις γ ωᾶσα ὁμίλ ὁρᾷ διημερεύοντα, ὁ ποτηρὶς συλλόγοις τοῖς ὁ ἀγορᾷ, γ μυθεσπίαι ζωσίαις διεφθαρμένων· μῦ τε ἀπὸ τῦ ῥήματος τῆς ὄψεως, μάκρυγχάζοντα ϐλέπω διλωσεχῶς γ ὁλελυμένον, καθάπαξ [" μυοκλῶν ἔχουσ ὃ τόμα] σεσηπτῆν ἐπιμείδα γ ἀπολελυμένην· αἴ τε ἀπὸ τῶν ἱματίων, τῶν ὀθνείων ἀμένων ἁλισκόμενον ὁρᾷ· αἴ τε ἀπὸ τῶν ἐπομένων, ωᾶσιν ὁτιοῦν ωεσφέρεις ὁ κόλασις· μῦ τε ἀπὸ τῶν ῥημῦ, γδὲν ὑγιὲς ὀνδὲ μέτ-

χῆσον ὑδὲ συνέχει ἡμῶν τ̃ ζωὴν ἀχθόω φθεγόμενον· ἀλ̓ τι ἀπὸ τ̃ τραπέζης, μείζων ὀστοῦ ἡ κατηγορία φαίνεται. πόθεν οὖν, εἰπέ μοι, δυνήσομαί σε ὀπτᾶναι τ̃ πιστὸν, τ̃ εἰρηνεύοντα ἀπαίλων παθημάτια ψηφιζομένων; ἢ τί λέγω τ̃ πιστόν; σὺδὲ γὰ, εἰ ἀλ̓ θεσπέσιος εἶ, σαφῶς δυνάμενος μαθεῖν. ὅλον μὲ γὰ λαγχάζης μὲ ὥσπερ ἵππος, σκιρτᾶς ἢ ὥσπερ ταῦρος, χρεμπίζης ἢ ὅτι γοναξὶν ὥσπερ ἵππος· ἢ γαστριμάργης μὲ ὥσπερ ἀρκτος, πιαίνῃς ἢ τ̃ σάρκα ὥσπερ ἡμίονος, μυκτηριᾶς ἢ ὥσπερ κάμηλος· ἢ ἁρπάζης μὲ ὡς λύκος, ὀργίζῃ ἢ ὡς ὄφις, σπλήπῃς ἢ ὡς σκορπίος, ὕπτιλος ἢ [ἧς] ὥσπερ ἀηδών, ἰὸν ἢ ποιμένας διαίρῃς ὥσπερ ἀσπὶς ἢ ἔγχος, πολεμῇς ἢ χ τ̃ ἀδελφῶν ὥσπερ ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνος· πῶς δυνήσομαί σε μ τ̃ ἀνθρώπων ἀριθμεῖν, ὑχ ὁρῶν σε σοὶ τ̃ τοιαύτης φύσεως σὺν χαρακτῆρας; κατηχουμένῳ γὰ χ πιστοῦ ἀξιόφοβόν ζητ̃, χὐδυνᾶσθαι μηδὲ ἀνδρὸς χ θηρίου θάρρη ἀξιόφοβόν. ἵ γάρ σε εἴπω; θηρίον; ἀλλὰ ταῦ θηρία ἐνὶ τύπῳ τ̃ ἐλαττωμέν χ κατέχει· σὺ ἢ ὁμῦ συμφορήσας πάντα, πορρωτέρω τ̃ ἐκείνων ἀλογίας ὁδεύεις. ἀνθρώπου σε προσείπω; ἀνθρώπων δέ τε γαστρὸς ἀγαθὸν τυραννίδι, ὅτε χειμ̃ ἐρᾷ. ὅταν οὖν χ θηρίων χ δαιμόνων ἐλαττώματα πλείονα ἔχῃς, πῶς σε ἄνθρωπον καλέσωμεν, εἰπέ μοι; εἰ ἢ ἄν, θεσπέσιον σε ὐκ ἔστιν εἰπεῖν, πῶς σε προσερεῦμεν πιστόν; χ ὃ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι ὕπερ διαχείμενοι κακῶς, ὑδὲ ἐννοοῦμεν τ̃ ψυχ̃ ἡμῶν τὸν ἀμορφίαν, σὺδὲ καταμανθάνομεν αὐτ̃ ὃ δυσειδές. ἀλλ̓ ὡς κουρείῳ μὲ καθήμενος χ τὸν κόμην ἀποκείρων, [ὡς] ὃ κάτοπτρον λαβὼν προσκοπεῖς μ̃ ἀκριβείας τὸν τῶν τειχῶν ζωγράφον, χ σὸν πρεσβύτας ἐρωτᾶς, χ ⓦ ἀποκείρασθαι αὐτόν, εἰ καλῶς τὰ προ̃ς τῷ μετώπῳ ζωγράφηκε, χ γέρων ὢν πολλάκις ὐκ αἰσθάνῃ νεωτερικ̃ς φαντασίας ὑπομαινόμενος· τ̃ς ἢ ψυχ̃ς ἡμῶν ὐκ ἀμόρφου μόνον, ἀλλὰ χ θηριομόρφου, καὶ σκύλλης πάνυ ἢ χιμαίρας καπὰ ⓦ ἓξ μῦθον γεγονυίας ὑδὲ μακρὰν αἰδαιότερα. καίτοιγε καὶ ὐ ταῦτα κατορθοῦν ὅσῳ πνευματικὸν, καὶ πολλῷ βέλτιον ἐκείνου καὶ χρησιμώτερον. σὺδὲ γὰρ δείκνυσι τὸν ἀμορφίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ μεταπλάσιν αὐτ̃ προ̃ς κάλλος ἀμήχανον, ἂν θέλωμεν. τοῦτο δέ ὅστιν, ἡ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν μνήμη καὶ τ̃ς μακαρίας ζωῆς αὐτῶν ἱστορία, ἡ τῶν γραφῶν ἀνάγνωσις, ⓓ παρὰ τ̃ Θεοῦ δοθέντες νόμοι. καὶν βουληθῇς ἅπαξ μόνον ἰδεῖν εἰς ταῦ τῶν ἁγίων ἐκείνων εἰκόνας, ἐκ ὃ δυσειδὲς ὄψῃ τ̃ς ψυχ̃ς τ̃ς σ̃ς· χ ἰδὼν σὺδένος δεήσῃ λοιπὸν ἑτέρου εἰς ὃ ἀπαγγελῶαι τ̃ς αἰσχρότητος ταύτης. χ γὰ εἰς τοῦτο χρήσιμον ἡμῖν ὃ κατορθοῦν, χ ῥᾳδίαν ποιεῖ τὴν μετάθεσιν. μηδεὶς τοίνυν ἐν τ̃ τῶν ἀλόγων μένετω μορφ̃. εἰ γὰ ὁ δοῦλος εἰς τὴν οἰκίαν τὸ παρ̃ς ὐκ εἰσέρχεται, ὅταν αὐτὸς χ θηρίον γένῃ, πῶς δυνήσῃ τῶν παρόντων ὑπολῦσαι ἐκείνων; ἐκ τί λέγω θηρίον; θηρίου μὲ πάντος χαλεπώτερος ὁ τοιοῦτός ὅστιν. ἐκεῖνα μὲ γὰρ, κἂν τ̃ φύσει [ὄντα] ἄγρια, ἀνθρώπ̃ς ἀπολαύσαντα τέχνης πολλάκις ἥμερα γίνεται· σὺ ἢ ὁ τὴν ἐκείνων θηριωδίαν τὴν χ φύσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν ἡμερότητα μεταβαίνων, ποίαν ἕξεις ἀπολογίαν τὴν σαυ̃ παρανόητα τὴν χ φύσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν θηριωδίαν ἐξαγαγών; χ ὃ μὲ ἄγριον φύσει διακεῖσθαι ἥμερον, σαὺτ̃ ἢ ⓦ ἥμερον φύσει παρὰ φύσιν ἄγριον ἰσᾶς; χ λέοντα μὲν θαυμαστεύων χ χρυσοῦν τὴν ἢ θυμὸν τ̃ σὸν λέοντος ἀγριώτερον κατασκευάζων; καὶ τοι δύο ἐκεῖνα κωλύματα, χ ὃ λογισμοῦ ἐστερῆσθαι τὸ θηρίον, χ τὸ πανοῦργον εἶ ἢ θυμοδάκτερον· ἀλ̓ ὅμως τ̃ παρούσ̃ τ̃ παρὰ τοῦ Θεοῦ δοθείσης σοι σοφίας, χ τ̃ς φύσεως κρείττω. ὁ τοίνυν ὑπὲ τῶν θηρίων χ τὴν φύσιν νικῶν, πῶς ὑπὲ σαυτοῦ μ̃ τ̃ς φύσεως χ τὸ τ̃ς παραιρέσεως παρ̃ δίδως κρατεῖν; καὶ εἰ μὲν ἄλλον ἐκέλευον ἀλ̓ θεσπέσιον ποιῆσαι σῶαι, σὺδὲ ὕπερ μὲν ἀδύνατα ἔδοξα ἀλ̓ ὑπισχνεῖσθαι· πλὴν ἀλλ̓ ἐκεῖνο σοι παρακελεύομαι τὸ μὴ κύριον εἶ ἢ τ̃ς ἑτέρου γνώμης, μηδὲ ὑπὲ σοὶ κεῖσθαι τὸ πρᾶν. νυνὶ ἢ τὸ σαυτοῦ λέγω ποιῆσαι θηρίον ἥμερον, καὶ ὃ πάντος κύριος εἶ. ἵνα οὖν ἔχεις ἀπολογίαν, τ̃ς φύσεως μὴ κρατῶν; ἵνα ἢ παρέφασιν ὑπαρχόντων παρακελεύσασθαι δυνήσῃ, λέοντα μὲν ποιῆσαι ἀλ̓ θεσπέσιον, σαυ-

τὸν

τὸν ὃ πεζιορῶν ὄξ δὺ θεῖπου γινόμενον λέοντα; καὶ εἰκῆ μὴν τὰ ὑπὲρ φύσιν ζητοῦμεν, σαυτῷ ὃ ὐδὲ τὰ κατὰ φύσιν τηρῶν· ἀλλὰ σὺν μὴ ἀγελάσῃς ἡμᾶς εἰς τὴν ἡμετέραν φιλονεικίαν" σπάσαι βούλεται, σαυτὸν ὃ ἀπὸ τῦ θείου τῆς βασιλείας καταῤῥέφων, καὶ εἰς τὰ μυρίδα ἐκφωτῶν τὴν ἐκείνων; νόμισον γὰρ, εἰ βούλει, καὶ ⟨illegible⟩ θυμὸν θηρίου εἶ)· καὶ ὅσῳ πεῖ σὺν λέοντας ἕτερος, τοσαύτην σὺ πεῖ σαυτὸν ὑπόδειξαι τ' ἀσυδίαν· καὶ ποίησον ἥμερον καὶ πρᾶον εἶ) τ' τοιῦτον λογισμόν. καὶ γὰρ ὅστε χαλεποὺς ὀδόντας ἔχῃ καὶ ὄνυχας· καὶ μὴ ἡμερώσῃς αὐτὸν, πάντα ἀπολῇ. σὺ δὲ γὰρ ὥσπερ λέων καὶ ἔχεις τὰ ἀπλάγχνα θαυμασεξαι δυνάται, ὡς θυμὸς, τοῖς σιδηροῖς ὄνυξι διωνεχῶς τῦτο ποιῶν. ὁ γὰρ δὴ ὃ σῶμα λυμήνεται μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τῆς ψυχῆς θαφθείρει τὴν ὑγίειαν, καταθύων, ἀπαρτίζων, θαξαίρων τὴν δυναμιν αὐτῆς ἅπασαν, καὶ ἄχρηστον πεῖς πάντα" πηδεῖς. Εἰ γὰρ σκώληκας ὃς ἐν τοῖς ἐγκάτοις πτέφων, σὺν δυνήσῃ δυνῆσαι)," πάντως τὴν ἔνδον" αὐτὸ δαπάνωμένων· πῶς ὄφιν ἡμᾶς τηλικοῦτον ἔχοντες καταπτώσεται πάντα" τὰ ἔνδον, τὸν θυμὸν λέγω, δυνησόμεθά ποι γενόμενοι τεκεῖν; πῶς οὖν ταύτης ἀπαλλαγησόμεθα τῆς λύμης; αὖ πίωμεν ποτὸν νεκρωσαν δυνάμενον τὰς ἔνδον σκώληκας καὶ τὰς ὄφεις. καὶ ποῖον δὴ Εἴη ὃ ποτόν, φησι, ὃ τὴν ἰσχὺν ταύτην ἔχον; ὃ αἷμον αἷμα τῦ Χριστοῦ, εἰ μὴ πῦρ ῥησίας ληφθείη (πᾶσαν γὰρ νόσον σβέσαι δυνῆσε) τῦτο) καὶ μὴ" τῦτο τὸν θεῖον θαφῶν ἢ μὴ ἀκριβείας ἀκρίασις, ὃ ἐλεημοσύνη τῇ ἀκροάσει πεσγινομένη. θαὶ γὰρ τῦτων πάντων δυνῆσε) νεκρωθῆναι καὶ λυμηνόμενα τὴν ψυχὴν ἡμῶν πάθη· καὶ ὅτι ζησόμεθα μόνον. ὡς νῦν γε ὅσὴν τῶν πεθνεώτων ἀμεινον θαχείμεθα· ἐπεὶπερ οὐκ ἔστι ζώντων ἐκείνων καὶ ἡμᾶς ζῆν, ἀλλ' ἀνάγκη ἡμᾶς ἀπολέσθαι." ἀν γὰρ μὴ φθάσωμεν αὐτὰ ἀποκλείσαντες ἐκ ζωῦντα, ἐκεῖ πάντως ἡμᾶς [αὐτὰ] ἀποκλεῖσ μᾶλλον ὃ ὁ πεσὶ ἐκείνου τὸ θανάτου τ' ἐλάττων ἡμᾶς καὶ ἐνταῦθα ἀπαιτήσει δίκην. ὃ γὰρ ἔχασι τῶν παθῶν τῶν τοιῦτων, καὶ ὠμὸν καὶ τυραννικὸν καὶ ἀκόρεστον, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμᾶς ἐαθίον τ' ἡμέραν σὺν ἔποτε ἴσα ταῖς ὀδοῦσι γὰρ λέοντος ⟨illegible⟩ ὀδόντες αὐτῶν, μᾶλλον ὃ ὁ πολλῷ χαλεπώτερος. ὁ μὴ γὰρ λέων ὁμοῦ τε ἐκορέσθη, καὶ ἀπέστη τῦ" πεθαπεσόντος αὐτῷ σώματος· ταῦτα ὃ τὰ πάθη, ὅτε ἐμπίμπλαται, ὅτε ἀφίσται, ἕως ἂν ἐγκύς τῦ θανάτου ᾖσιν ἐκ ἀλόντα ἀν θεφπον. τοσαύτη γὰρ αὐτῶν ἡ δυνάμις, ὡς τὴν δουλείαν, ἵν' ὁ Παῦλος πεῖ τοῦ Χριστοῦ ἐπεδείκνυτο, καὶ γέενης ὁ βασιλείας δι' αὐτὸν καταφρονῶν, τὴν αὐτὴν καὶ πεῖ τῶν ἀλόντων ἀπαιτῶν. ἂν τε γὰρ σωμάτων ἔρωτι, αἴ τε χρημάτων, ἂν τε δόξης πεθπίπτῃ τις, καὶ γέενης καταγελᾷ λοιπὸν, καὶ βασιλείας καταφρονῶν, ἵνα τὸ θέλημα τῦτων ἐργάσηται). μὴ τοίνυν ἀπιστῶμεν Παύλῳ λέγοντι, ὅτι τὸν Χριστὸν ὕτως ἐφίλησεν. ὅταν γὰρ εὑρεθῶσί τινες τοῖς πάθεσιν ὕτω δουλεύοντες, πῶς ἄπιστον ἔχῃσι δόξει εἶ) λοιπόν; καὶ γὰρ διὰ τῦτο ὁ πεῖ Χριστὸν πόθος ἀθενέστερος, ὅτῳ" πᾶσα ἡμῶν ἡ δυνάμις εἰς τῦτον κατεπαλύεται τὸν ἔρωτα, καὶ ἁρπάζομεν, ὃ πλεονεκτοῦμεν, ὃ δόξῃ διαλυόμεθα κενῇ· ἧς ἵ γένοιτ' ἂν θὐτελέστερον; καὶ γὰρ μυειάκις γέγονεν πεῖβλεπτος, ὅσὸν τῶν ἀτίμων ἔσχε βλέπων· ἀλλὰ διὰ τῦτο μᾶλλον ἔσχε θεβλεπτος. ὅταν γὰρ ⟨illegible⟩ βαλόμενοί σε δοξάζειν καὶ λαμπρὸν ἀποδείκνυσαι, διὰ τῦτο τῦτό σε γελῶσιν, ὅτι τῆς πεῖ αὐτῶν ὑπερφυοῦς δόξης, πῶς ὃν εἰς ὃ σαυτόν" πεῖς ἀπιστεῖ σοι τὰ τῆς τοιαύτης ἀτυφίας; ὃ γὰρ τῶν κατηγορουμένων ὃ πεῖγμά ἐστιν. ὥσπερ γὰρ ⟨illegible⟩ ὑπερφυοῦντα μοιχεύειν ἢ πορνεύειν δὺ ἐπαινῇ τις ὃ κλαπεύῃ, αὐτῷ τῦτο μᾶλλον κατήγορος γίγνῃ, ἢ ἐπαινέτης τῦ θαὶ τοιαῦτα ὑπερφυομένου· ὕτω καὶ τὸν δόξης ὑπερφυομένου ὅταν ἐπαινῶμεν ἁπάντες, κατήγοροι μᾶλλόν ἐσμεν, ἢ ἐπαινέται τῶν βουλομένων δοξάζεσθαι. Τί τοίνυν ὠφέλησεν ὃ πεῖγμα, ἀφ' ᾧ ὃ σαυτόν σοι συμβαίνειν ἔνεστιν; εἰ [γὰρ] δοξάζεσθαι βούλῃ, καταφρονῆ δόξης, καὶ πάντων ἔσῃ λαμπρότερος. Τί πάσχεις ὅπερ ἔπαθε Ναβουχοδονόσορ; καὶ γὰρ σκῆνος εἰκόνα ἔστησεν, ἀπὸ τῦ ξύλου καὶ" τῆς ἀναθέτου μορφῆς πεσκύνει

νομίζων ἑαυτὸν παρίξειν ὑφημίας, ἢ ὁ ζηλῶν ἀπὸ τῶ μὴ ζηλοῦντος λαμπροτέρους ἤλπιζε φαίνεσθαι. Εἶδες τῆς μανίας τὴν ὑπερβολήν; διακρῦναι γὰρ ἑαυτὸν ἡμᾶς, μᾶλλον ἀξιόλογον. ὅταν γὰρ φαίνῃ τῇ ἀψύχῳ παρρησίᾳ μᾶλλον, ἢ ἑαυτῷ καὶ τῇ σῇ αὐτοῦ ζωσῃ ψυχῇ, καὶ ἀγαθὸν ὃ ζηλοῖ τὸ ξύλον ὅτι τοσαύτην ἄγει τὴν εὐδρίαν, πῶς οὐκ ἂν εἴη γέλωτος ἄξιος, οὐκ ἀπὸ ζώντων, ἀλλ' ἀπὸ σανίδων καλλωπίζεσθαι ἀνθρώπων; ὥσπερ ἂν εἴ τις ἀγαθὸν βασιλέα ἢ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἢ ἀγαθὸν τὸν κλίμακα καλῶν ἔσται ἄξιοι μᾶλλον, ἢ ἀγαθὸ ἀνθρωπος εἶ); διακρινώμεθα. τοῦτον ἢ ἐφ' ἡμῶν πολλοὶ μεμιμῶνται νῦν. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος ἀπὸ τῆς εἰκόνος· οὕτως ἀπὸ τῶν ἱματίων ἕτεροι, ἢ ἀπ' οἰκίας ἄλλοι, ἢ ἀπ' ἡμιόνων ἢ ὀχημάτων, καὶ ἀπὸ χιόνων τῶν ἐν ταῖς οἰκίαις ἀξιοῦσι θαυμάζεσθαι. ὅπερ γὰρ ὃ ἀνθρωποι εἰ) ἀπώλεσαν, περιέρχονται συλλέγοντες ἑαυτοῖς ἑτέρωθεν τὸν πολλῶ γέλωτος γέμουσαν δόξαν. ἀλλ' οὐχ Ἕλληνες ἢ μεγάλοι τῶ Θεοῦ θεραπόντες ἐντεῦθεν, ἀλλ' ἀφ' ὧν ἔδει μάλιστα, ἐκ τούτων ἔλαμπον. ἢ γὰρ [ἢ] ἀγχμάλωτοι, ἢ δοῦλοι, ἢ νέοι, ἢ ξένοι, καὶ πάντων τῶν οἰκοθεν ὄντες ἔρημοι, τὰ πάντα περιβεβλημένοι ζῶντα σεμνότερα πολλῶ τότε ἐφαίνοντο. ἢ τῶ μὲ Ναβουχοδονόσορ, οὐκ εἰκὼν ἐαυτὸν, ἢ σαπρὰ, ἢ χρατηρὶ, ἢ χρυσοῦν πλῆθος, ἢ ἄλλη φαντασία περὶ τὴν ὑπερβολὴν ἤρκεσε καὶ ὃ" δεῖξαι μέγαν· τούτους ἢ τούτων πάντων γεγυμνωμένους ἤρκεσεν ἡ φιλοσοφία μόνον, καὶ τοῦ τὸ σχῆμα ἢ τὴν πορφυρίδα ἔχοντας καὶ τοιαῦτα περιβεβλημένου τὸν θεὸν τούτων κεκλημένους λαμπροτέρους ἀπέφηνε, ζοσῦτοι, ὅσον ὁ ἥλιος ὅστι" μαργάρου λαμπρότερος. καὶ γὰρ ἐν μέσῳ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης ἦγοντο, νέοι τε ὄντες καὶ ἀχμάλωτοι καὶ δοῦλοι, καὶ Φαραὼ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς πῦρ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἠφίει, καὶ χρατηρὶ, καὶ ὑπαρχοι, ἢ ἅπαν τὸ θέατρον τὸ θέαμα περιέσχεν, καὶ φωνὴ συείχων" πάντα ἠχεῖ καὶ σαλπίζων ἢ πάσης μεσούσης περὶ ὦ ἀρχαῖοι Φαραὼ περιέχει ἐκ ἐκείνων αἰχμάς· ἢ κάμπος ἀνεκείετο περὶ ὕμνος ἀπιέναι, ἢ αὐτῶν ἡ φλὸξ ἥπτετο τῶν νεφελῶν, ἢ πῶλα φόβου ἢ" ὀκπλήξεως ἦν δυάμεσα. ἀλλ' ὀκείνης ὠδὴν τότων" ὠξέπληξεν· ἀλλ' ὥσπερ" παίδων παίζόντων κατατλάσαντες, τὴν ἀνδρείαν ἢ τὴν" ὑπείκειαν ἐπεδίκνυντο, καὶ τῶ σαλπίγων ὀκείνων λαμπροτέρως ἀφιέντες φωνὴν ἔλεγον· Γνωσὶ ἔζω σοι, βασιλεῦ. οὐδὲ γὰρ μέχρι ῥήματος ὑλείσας ἐβούλοντο ὦ τύραννοι, ἀλλὰ τὴν εὐσέβειαν ὑπεδείξασθαι μόνον. ὅσπερ οὖν μακροὺς" ἀπετείναντο λόγους, ἀλλ' ὀ βραχεῖ πάντα ὑπεδείκνυται. ἔστι γὰρ, φησι, Θεὸς ὁ ὑραιῶ δυνατὸς ἐξελέσθαι ἡμᾶς. Οἰ μοι ὃ πλῆθος δικηύων; Οἰ μοι τὴν κάμπον;" τί μοι τὰ ξίφη τὰ ἀκτημόνα; Οἰ τὸν φοβερὰς ἀορυφόρους; πάντων τούτων ἀνώτερος ἡμῶν ὁ δεσπότης ἢ δυνατώτερος. Εἶτα, ὁπόταν ὦ Θεὸν βουληθῶμεν ἢ συγχωρῆσαι αὐτὸν κενθῆναι, ἵνα μὴ τότε ἡμομένου δόξωσι ψευδῆ λέγειν, περιτίθασι ἢ τῦτο, λέγοντες· ὅτι ἐὰν μὴ τοῦτο ἡμῖται, γνωσὶ ἔζω σοι, ὅτι τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν. Εἰ γὰρ εἶπον, ὅτι δι' ἁμαρτήματα οὐ ῥύε), καὶ μὴ ῥύσηται, ὑπιρόπτως ἄν. ἀγὼ τοῦτο τὸ ζῶθαι μὲν τοῦτο σιγῶσι· λέγουσι ἢ αὐτὸ ὅτι τῆς καμάνου, ἀλλ' ἢ κάτω τὰ ἁμαρτήματα προδεικνύμενοι· ὅτι ἢ ὃ βασιλέως ὑδὲν τοιοῦτον, ὡς ὅτι καὶ κατέσθαι μέλλουσι, τὴν εὐσέβειαν ὦ περιδύσουσι. ὦ γὰρ ἐπ' ἀμοιβαῖς ἢ ἀνθιδόσεσι ἔστι τὰ περὶ θεοῦ, ἀλλ' ὀξ ἀγάπης μόνης· κατοικεῖ δὲ ἀχμαλωσία ἦσαν ἢ ὁ δουλεία, ἢ ὑδαμοῦ ἀπλεονεκτοῦσι χρησοί. ἢ γὰρ ἢ πατρὶς, ἢ ἐλευθερία, ἢ τῶν ὅπου πάντων ὀξέπεσον. μὴ γὰρ μοι ζῶ ὁ τῆς βασιλικῆς αὐλαῖς εἴπῃς ἡμᾶς. ὅσοι γὰρ ὄντες καὶ δίκαιοι, μυριάκις ἂν ἑλοντο περὶ σαυτῶν οἴκοι, ἢ τῶν ὁ τῶ παρὰ καλῶ ἀπολαύειν. Ἐξελεξάμην γὰρ, φησι, παραῤῥιπῖσθαι ὁ τῶ οἴκῳ τῶ Θεοῦ μᾶλλον, ἢ οἰκεῖν με ὁ σκηνώμασιν ἁμαρτωλῶν· ἢ, χρείττων ἡμέρα μία ὁ τῶν αὐλαῖς σου ὑπὲρ χιλιάδας. μυριάκις [οὖν] ἂν ἑλόμενος ἀπορῖφθαι οἴκοι, ἢ βασιλεύειν ὁ Βαβυλῶνι. ἢ ὅτι δῆλον ὀξ ὧν ἢ ὁ τῇ καμίνῳ

δηλοῦσι,

δηλώσει, βαρούμενοι τῷ αὐτόθι λιμῷ. Εἰ γὰρ ἡ αὐλὴ πολλῆς ἀπέλαυνε λιμῆς, καὶ τῶν ἄλλων ὁρώντες συμφορὰς σφόδρα ἐδάκνοντο. ὅπερ μάλιστά ἐστιν ἀγίων ἴδιον, μὴ δόξῃ, μὴ λιμῷ, μηδὲν ἄλλο τοιοῦτον τῆς ἰδίας πλησίον σωτηρίας. ὅρα γοῦν, πῶς οἱ καμίνῳ ὄντες, ὑπὲρ ἑαυτοὺς τὸ ἱκετηρίαν ἐποιοῦντο· ἡμεῖς δὲ καὶ αἰσθόμενοι ὄντες, τὰ ἀληθῆ μὴ μεμνήμεθα. ἡ ἰωνία δὲ καὶ σύμπνοια ἐζήτουν, ἃ ὃ ἑαυτῷ ἐσκόπουν, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν. ὅτι γὰρ θανάτῳ καταφεύγουσι, δῆλον πολλοὶ μὴ ταῦτα εἴδυξαν. πολλαχοῦ δὲ ἑαυτοὺς παραβάλλονται, ὡς θεὸν δυσωπῆσαι βουλόμενοι. Εἶτα ὅπως οὐδὲ ἑαυτοὺς ἀρκεῖν ἡγοῦνται, ὅτι τοὺς πατέρας καταφεύγουσι· αὐλὴ δὲ οὐδὲν πλέον ἔφασαν εἰσφέρειν, ἀλλ' ἢ πνεῦμα ζωοτεκνημένον. τούτους δὲ οὐ μόνον ἐλώσωμεν. οὐ γὰρ οὐ νῦν ἔσχεν εἶχαν χρυσῆν, ἢ τὸ μαμωνᾶ τυφλόν. ἀλλὰ μὴ παραιτώμεθα τοὺς τυμπάνους, μηδὲ τοὺς αὐλοὺς, μηδὲ τὰς χαρᾶς, μηδὲ τὴν λοιπὴν τοῦ πλούτου φαντασίαν· ἀλλὰ κἂν εἰς κάμινον ἐμπεσεῖν δεῖ πενίας, ἑλώμεθα ὥστε μὴ παρασκιωπῆσαι ἐκείνῳ· καὶ ἔσται δρόσος ἐν μέσῳ φλογὶ ζώσα. μὴ τοίνυν φείδωμεθα, πενίας ἀκούοντες κάμινον. οὐ γὰρ καὶ τότε, οἱ μὴ ἐμπεσόντες εἰς τὴν κάμινον ἀπεδείχθησαν λαμπρότεροι· οἱ δὲ παρασκιωπήσαντες ἀνῃρέθησαν. ἀλλὰ τότε μὲν ὁμοῦ πάντα ἐγίνετο· νῦν δὲ τὰ μὲν σώματα ἔσται, τὰ δὲ σκῆνος, τὰ δὲ σώματα καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ ἡμέρᾳ. οἱ μὲν γὰρ οὐδὲ οὐ μὴ προσκιωπήσαι τὸ μαμωνᾶ πενίαν ἑλόμενοι, καὶ σώματα καὶ τότε ἔσονται λαμπρότεροι· οἱ δὲ πλουτοῦντες σώματα ἀδίκως, τότε τὴν ἐσχάτην δώσουσι δίκην. ἀπὸ ταύτης καὶ ὁ Λάζαρος τῆς καμίνου δεξιᾶς, τῶν παίδων ἐκείνων οὐχ ἥττων λαμπρός· ὁ δὲ ἐν τῇ τάξει τῶν παρασκιωπησάντων τῷ εἴκοσι πλούσιος, ἐν γεέννῃ χαλεπωτέρᾳ δικάζεται. καὶ γὰρ τὰ εἰρημένα τύπος ἐκείνων. ὥσπερ οὖν ἐν τούτοις, οἱ μὴ ἐμπεσόντες οὐδὲν ἔπαθον, οἱ δὲ ἔξω καὶ θηλυμένοι μετὰ πολλῆς ἠπατήσησαν τὸ σφοδρότητος· οὕτω καὶ τότε ἔσται, οἱ μὴ ἅγιοι δι' τῆς ποταμοῦ τῆς πυρὸς βαδίζοντες οὐδὲν πείσονται ἀνδρὸς, ἀλλὰ δὲ φαιδροὶ φανοῦνται· οἱ δὲ τῷ εἴκοσι παρασκιωπήσαντες, ὅλοι ὁ πῦρ αὐλῶν θηρίου χαλεπώτερον πάντος ὀπτήσουσι δὲ καθέλκον ἔνδον. ὥστε εἴ τις δύναται τῇ γεέννῃ, ταύτῃ ἰδὼν τῷ κάμινον, ἀπὸ τῶν παρόντων πιστευέτω τοῖς μέλλουσι, καὶ μὴ φοβείσθω πενίας κάμινον, ἀλλὰ ἀμυρτίας κάμινον. τότε μὲν γὰρ φλὸξ καὶ ὀδύνη, σκότος δὲ δρόσος καὶ ἀνεσις· καὶ ἐκεῖ μὲν τῇ καμίνῳ παρέσχεν ὁ Δροσόλος, ταύτῃ δὲ ἄγγελοι, λυόμενοι τῷ φλόγα. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ πλουτοῦντες, οἱ τὴν κάμινον τὴν πενίας δυὰ φοβοῦνται. ἐκείνους μὲν γὰρ οὐδὲν βλάψουσι, τὴν δρόσου παραβλωμένης αὐλῆς· ἑαυτοὺς δὲ ἐνεργάσονται τῇ φλογί, ὧν ἀπὸ τῶν ἰδίων δημάτων χειρῶν. τότε μὲν οὖν ἄγγελος συγκατέβη τοῖς παισὶν ἐκείνοις· νῦν δὲ ἡμεῖς τοῖς ἐν καμίνῳ πενίας ὄντες συγκαταβαίνωμεν, καὶ δρόσον τῆς ἐλεημοσύνης ἐργασώμεθα δρόσον, καὶ σκιάζωμεν [τὴν] φλόγα, ἵνα δὲ τῶν σφαίων αὐτῶν γλυκάνωμεθα κοινωνοί· ἵνα καὶ τὴν φλόγα τῆς γεέννης καὶ τὸν Χριστὸν Δροσεδάσῃ φωνὴ λέγουσα· Πεινάντα ἐμὲ ἐδέτε καὶ ἐθρέψατε. Matth. 25. λδ. λε. αὕτη γὰρ ἡ φωνὴ ὅτι αὐτὴ δρόσον παραχώσεται ἡμῖν, δροσὰ μέσης συνείρουσα τῆς φλογός. καὶ τέλεον λυόμεθα τοίνυν μὴ ἐλεημοσύνης εἰς τὴν τῆς ψυχρίας κάμινον· ἴδωμεν οὖν φιλοσοφοῦντας βαδίζοντας ἐν αὐτῇ, καὶ οὐκ ἀνθρακας πατοῦντας· ἴδωμεν δὲ ἡδὺ μα δὲ χαρὰν καὶ παράδοξον, ἀνθρακας ἐν καμίνῳ φάλλοντα, ἀνθρακας ἐν πυρὶ διηγουμένους, πενίας προσδεδεμένους ἑκάστῃ, καὶ πολλὴν φέροντα τὴν δύψημίαν τοῦ Χριστοῦ. καὶ γὰρ τοῖς παισὶν ἐκείνοις ἴσοι γίνονται οἱ πενίαν μετὰ διηγεσίας φέροντες. καὶ γὰρ πυρὸς φοβερώτερον ἡ πλουσία, καὶ μᾶλλον ἐμπιπράει ἐκείνου· ἀλλὰ οὐ παῖδας οὐκ ἐκάρπωσεν ἐκείνους, ἀλλ', ὅπου χάριτας ὡμολόγησαν θεῷ διασώσαντι, καὶ τὰ δεσμὰ διῆκεν αὐλοῖς διελύετο. οὕτω καὶ νῦν, αὐ ἐμπεσὼν εἰς πενίαν εὐχαριστήσῃς, καὶ τὰ δεσμὰ λύεται, καὶ ἡ φλὸξ σβέννυται. κἂν μὴ σβεσθῇ, ὃ πολλῷ μᾶλλον μαστότερον, διὰ τὴν φλογὸς πτῆσιν ἔχει. ὁ δὴ καὶ τότε ζωγόνει καὶ σὺ τῇ καμίνῳ μέσῃ δρόσου καθαρᾶς ἀπέλαυνον. τὸ μὲν γὰρ πῦρ οὐκ ἔσβεσε, τὸ δὲ καυθῶσαι σὺν ἐμβληθέντας διεκώλυσε.

διεκώλυσε. τοῦτο καὶ ὅτι τῶν φιλοσοφούντων ἴδιον. ἡ γὰρ ὑπὲρ τὴν πενίαν τῶν πλουτούντων ἀφιέτεσαν ἀχθος). μὴ τοίνυν ἔξω τῆς καμίνου καθεζώμεθα, ἀπλεῶς τοὺς τοῦ πένητας ἔχοντες, ἵνα μὴ παθωμεν ὅπερ ἔπαθον τότε Ἑβραῖοι. ἂν μὲ γὰρ καταβαὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπε μετὰ τῶν παίδων, Οὐκέτι σε τοῦτον ἐργάσονται δουλον τὸ πῦρ· ἐὰν δὲ ἄνω καθήμενος προσίδηται αὐτοὺς ἐν τῇ φλογὶ τῆς πενίας, καταναύσει σε ἡ φλόξ. καταβηθι τοίνυν εἰς τὸ πῦρ, ἵνα μὴ καταναῆς ὑπὸ τοῦ πυρός· μὴ καθίσῃς ἔξω τοῦ πυρός, ἵνα μή σε ἁρπάσῃ ἡ φλόξ. δῦ μὰν γὰρ ἴδῃ σε μετὰ τῶν πενήτων, ἀποχήσεταί σε· ἂν δὲ ἀλλοτρεύμενον αὐτῶν, ὑπισχνεῖται σοι θαλάσσης, καὶ ἁρπάσεταί σε. μὴ τοίνυν ἀποξῆς αὐτῶν ἐμβληθέντων. ἀλλ' ὅταν ὁ ἀργύρολος κελεύῃ σοῦ μὴ προσκωπῆσαι τῷ χρυσῷ βαλεῖν εἰς τὸν καμινον τῆς πενίας, μὴ τοῦτο ἐμβαλλόντων, ἀλλὰ τῶν ἐμβαλλομένων χίου· ἵνα γένῃ τῶν σωζομένων καὶ μὴ τῶν καιομένων. ἡ γὰρ μεγίστη δρόσος, ὁ μὴ κατέχεσθαι ἐπιθυμίᾳ πλούτου, ὁ πᾶσιν ὁμιλεῖ. ὅτι πολλῷ εὐπορώτεροι, ἢ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πλούτου καταπατήσαντες· ἐπεὶ οἱ πλούσιοι καταφρονήσαντες τότε τοῦ βασιλέως, ἐλήφονται τοῦ βασιλέως λαμπρότεροι. καὶ σὺ τοίνυν αἰ ὑποδεῖδῃς τῶν ἐν τῷ κόσμῳ πραγμάτων, τοῦ κόσμου πολλοὺς ἔσῃ λαμπρότερος, καὶ τοὺς ἀγίους ἐκείνους, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος. ἵν' οὖν ἄξιος γένῃ τῶν ἀγαθῶν, καταγέλασον τῶν πρόντων. οὕτω γὰρ καὶ ἐν τούτῳ ἔσῃ λαμπρότερος, καὶ τῶν μελλόντων ἀπολαύσεις ἀγαθῶν, Ε΄. ιε.λη. χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ε. 22 ΤΟΥΤΟ ΔΕ ΟΛΟΝ ΓΕΓΟΝΕΝ, ΙΝΑ ΠΛΗ- 20
ρωθῇ ὃ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος·
23 Ἰδοὺ, ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι χ. καλέσ.
τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ.

Πολλὴν ἀκούω λεγόντων, ὅτι πρόντες μὲ ἐκ τῆς ἀκροάσεως ἀπολαύοντες, συγκελόμεθα· ἐξελθόντες ἢ ἕτεροι πάλιν δὺ ἢ ἑπτὰ γινόμεθα, ὁ πῦρ τῆς προθυμίας σβεννύντες. τί οὖν δὺ γένηται, ὅπως τοῦτο μὴ γένῃ); σκεψώμεθα ὅθεν γένεται). πόθεν οὖν γένεται) ἡμῖν ἡ τοσαύτη μεταβολή; ἀπὸ τῆς ἀγαπεσθῆς τὸ μὴ προσκύσης, ἀπὸ τῆς τῶν ποιμνῶν διαθέσεως. ὁ γὰρ ἐκεῖθεν ἀπὸ τῆς ζωῆς ἀναχωρῶν εἰς τὰ μὴ προσήκοντα τῇ ζωῇ ἐμβάλλειν ἑαυτὸν προάγματα· ἀλλ' ἀθρόως οἴκαδε ἐλθόντας τὸ βιβλίοις μεταχειρίζεσθαι, καὶ τὴν γυναῖκα εἰς τὰ παιδία προτρέπειν τὴν κοσμικὴν τῆς τῶν ἑρμηνῶν καλῆς συλλογῆς, καὶ τότε τῶν βιωτικῶν ἀπολέσας προαγμάτων. εἰ γὰρ ἀπὸ βαλανείου ὁκ" ἂν ἔλοιο εἰς ἀγορὰν ἐμβάλλειν, ὥστε μὴ τὸ σκῶλον αἴρεσιν λυμαίνασθαι τοῖς ἐν ἀγορᾷ προάγμασι· πολλῷ μᾶλλον ἀπὸ ζωῆς ὅτου ποιῇ ἐγκρίνων. νῦν ἢ τοιαυτοῖ ποιῶμεν. σχολὴ δὴ ὅτου καὶ πόντα ἀπόλλυμεν. ὅπου γὰρ τὸ ὠφελείας τὸ λεγόντων παγκόσμως καλῶς, ἡ πολλὴ ῥύμη τὸ ἔξωθεν προσαπολόντων πόντα" ὠδαύσασα οἴχε). ἵν' οὖν μὴ ὅτου γένῃ), ἀπὸ ζωῆς ἀναχωρῶν, μηδὲν ποιῶ τὸ τῶν ἑρμηνῶν συλλογῆς δυσχερέστερον. καὶ γὰρ ἑκάστης ἀγαπεσθῆς ἀν εἴη, πέντε καὶ ἓξ ἡμέρας τοῖς βιωτικοῖς ἀποτεμόντας, τοῖς πνευματικοῖς μηδεμίαν ἡμέραν, μᾶλλον ἢ μηδὲ μακρὸν τὸ ἡμέρας μέρος" δεδόναι. ὁκ ὀφείλετε τὰ παιδία ζῆν" ἡμέτερα, ὅτι τὰ μαθήματα, ἅπερ δὺ δέξῃ), ζῶντα δὲ ὅλης μελετήσει τῆς ἡμέρας; τοῦτο δὲ καὶ ἡμεῖς ἐργασώμεθα· ἐπεὶ πλέον οὐδὲν ἡμῖν ἔσται τῆς ἐν ζωῇ ἀφίξεως, εἰς πίδον τετιμημένοι δύπλουσι καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ μηδὲ τοσαύτην προσχοιμένοις ἀπουδὴν τῇ τῶν ἑρμηνῶν φυλακῇ, ὅσην περὶ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἐπιδεικνύμεθα. δυνάμεθα μὲ

γὰρ

γλῶττης ὀλίγα λαβοῦσα, καὶ εἰς βαλλάντιον ἀποθεμένη, καὶ σφραγῖδα ἐπιθεῖσα· ἡμεῖς δὲ χρυσίου καὶ λίθων πολυτελῶν πολὺ τιμιώτερα δεχόμενοι λόγια, καὶ τοῦ πνεύματος ἐκδεχόμενοι θησαυρούς, οὐκ εἰς τὰ τοῦ σώματος τῆς ψυχῆς ἀποθέμεθα· ἀλλ' ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε φαίνεται τῆς ἡμετέρας ἀφροσύνης ἐκφῆναι. τίς οὖν ἡμᾶς ἐλέγξει λοιπόν, ὅτι συλλαβόντας ἐαυτοῖς, καὶ εἰς τοσαύτην ἐμβαλλομένους πενίαν; ἵν' οὖν μὴ τοῦτο γένηται, γράψωμεν ἑαυτοῖς νόμον ἀκόπτον, καὶ ταῖς γυναιξὶ καὶ τοῖς παισὶ τοῖς ἡμετέροις, μίαν τῆς ἑβδομάδος ἡμέραν ταύτην ὅλην ἀναπαύειν τῇ ἀκροάσει καὶ τῶν ἀκουσθέντων τῇ συλλογῇ. ὅταν γὰρ καὶ βιαζώμεθα πρὸς τὰ μέλλοντα ῥηθήσεσθαι ἀπαντήσομεν, καὶ ἡμῖν ἐλαφρὸν ὁ πόνος ἔσται, καὶ ὑμῖν ὁ κέρδος πλέον, ὅταν τὰ παρ' ἡμῶν εἰρημένα φέροντες ὑπομνήσητε, ὅταν τὰ μὴ ταῦτα ἀκούσητε. καὶ γὰρ μακρόν τι καὶ τοῦτο ζωτελὲς πρὸς τὴν τῶν λεγομένων ζωὴν, τὸ τὴν ἀκόλουθίαν εἰδέναι μὴ ἀκριβείας τῶν παρ' ἡμῶν ὑφαινομένων ὑμῖν νομῆς. ὅπως γὰρ οὐκ ἔνι πάντα ἐν μιᾷ καταβαλεῖν ἡμέρᾳ, καὶ ἐν πολλαῖς ὑμῖν ἡμέραις καταπεμφθῆναι τὴν τῆς μητρὸς ζωοτροφίαν, ὥσπερ σιτευτόν τινα ποιήσαντες, ὅτω δὴ πρεπεπεσθαι τὴν ψυχὴν, ὡς τὸ ὁλόκληρον φαγεῖν τὸ σῶμα τῆς γραφῆς. ἀναμνήσαντες τοίνυν τὸν ἐναγχος εἰρημένων ἑαυτοὺς, ὅτων καὶ σήμερον ὅπερ τὰ προκείμενα ἴωμεν. ἵνα δὲ ὅτι τὰ προκείμενα σήμερον; ὅταν ὁ ὄλεθρος γένηται, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος. ἀξίως τοῦ θαύματος, ὡς αὐτὸν δυνατὸν ἰδεῖν, ἀνεβόησεν, εἰπών· ὅταν ὁ ὄλεθρος γένηται. ὅπως γὰρ εἶδε τὸ πέλαγος καὶ τὴν ἀβυσσον τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ μεσότοιχον ἐλπίσαν εἰς ἔργον ἐλθόν, καὶ φύσεως λυθείσας νόμους, καὶ χαλαλαγὰς γενομένας, καὶ πόντων δυώτερον πρὸς πόντων κατώτερον καὶ ποτὰ, καὶ τὰ μεσότοιχα λυόμενα, καὶ τὰ κωλύματα διαιρούμενα, καὶ πολλῷ πλείονα τούτων ἕτερα γενόμενα, ἐνὶ ῥήματι τὸ θαῦμα προέφησεν, εἰπών· τότε ὁ ὄλεθρος γένηται, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου. μὴ γὰρ νομίσῃς, φησὶν, ὅτι νῦν ταῦτα ἔδοξε παλαι προετυπούτο. ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος πάντα χοῦ δεῖξαι ἐσπούδασε. καὶ προαπέμπει τῷ Ἰωσὴφ τὸν Ἡσαΐαν λοιπόν· ἵνα καὶ τῶν αὐτοῦ ῥημάτων ἐπιλάθηται ἀφυπνιστὴς, ἅτε προφάτου εἰρημένων, τῶν προφητικῶν, οἷς Σωμετσάφη, διὰ πάντος ἀναπεπαθεῖς, καὶ τὰ πρὸς αὐτὸν λεχθέντα χατάσχῃ. καὶ τῇ μὲν γυναικὶ οὐδὲν τούτων εἴρηκεν, ἅτε χόρη οὔσῃ καὶ ἀπείρως τούτων ἐχούσῃ· τῷ δὲ ἀνδρὶ, ἅτε δικαίῳ [τι] ὄντι καὶ μαγεστῶντι προφήτῃ, σκυθρωπάζει ὀργιλέτω). καὶ πρὸς μὲν τοῦτο Μαρίαμ τὴν γυναῖκά σου λέγει· σὺ δὲ οἶδα δὲ ὅτι τῶν προφητῶν εἰλκυσεν εἰς τὸ μέσον, τότε αὐτῷ πιστεύει τὸ τῆς παρθενίας ὄνομα. καὶ γὰρ ἂν οὕτως ἀπαράκτος ἔμεινε, παρθένος παρ' αὐτοῦ ἀκούων, εἰ μὴ προεῖπον τὰ δὲ Ἡσαΐου. καὶ γὰρ οὐδὲν ξένον, ἀλλὰ τὸ Σιὼν καὶ τὸ σὺν πολλῷ χρόνῳ μαγεστηὼν ἔμελλεν ἀκούσεσθαι παρὰ τοῦ προφήτου. διὰ τοῦτο ποιοῦ μὲν παρὰ δεξιὸν τὸ εἰρημένον ὁ ἄγγελος, παρὰ εἰς μέσον τὸν Ἡσαΐαν. καὶ οὐδὲ σὺ ταῦτα ἴσα)· ἀλλ' ὅτι τὸν Θεὸν ἀναρτᾷ τὸν λόγον. οὐ γὰρ αὐτὸν φησιν εἶ) τὸ εἰρημένον, ἀλλὰ τὸν τῶν ὅλων Θεοῦ. διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν· ἵνα πληρωθῇ ὃ ῥηθὲν διὰ τοῦ Ἡσαΐου, ἀλλὰ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου. τὸ μὲν γὰρ σῶμα τοῦ Ἡσαΐου ὁ χρησμὸς ἀνῄρει ἐφέρετο. τί οὖν φησιν ὁ χρησμός; Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται)· υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ. πῶς οὖν οὐκ ἐκλήθη, φησὶ, τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ἀλλὰ Ἰησοῦς Χριστός; ὀλιγοψυχοῦντες, οὐκ εἶπε, καλέσουσι, ἀλλὰ καλέσουσιν, ὡς ὄχλοι τοῦτ' ἔστι, καὶ ἡ τῶν προσηλύτων ἐκκλησία. ἐν ταῦτῃ γὰρ ἐν ζυμβαίνουσι τὸ ὄνομα τίθησι. καὶ ἔθος τοῦτο τῇ γραφῇ, τὰ συμβαίνοντα πράγματα αὐτοῖς ὀνόμασι λαλεῖν. ἐστὶν οὖν ἄλλο δηλοῖ τὸ, καλέσουσιν Ἐμμανουήλ, ἤ ὅτι ὄντως) Θεὸν μεθ' ἡμῶν γέγονε μὴ διὰ θεάτων. ἀεὶ γὰρ γέγονε μὴ διὰ θεάτων· οὐδέποτε δὲ ὅτω σαφῶς. εἰ δὲ ἀναισχυντοῦσιν Ἰουδαῖοι, ἐρησόμεθα αὐτούς· πότε παιδίον ἐκλήθη, ταχέως σκύλευσον, ὀξέως προνόμευσον; ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν. πῶς οὖν ὁ προφήτης ἔλεγε· Κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ταχέως σκύλευσον· ὅτι μεθ' ἡμῶν ὁ θεὸς αὐτοῦ, προνομὴν σκύλων ἐγὼ δὲ καὶ ἐγὼ δώσω μοι, διὰ τοῦτο τὸ ἐπ' αὐτοῦ προφητικὸν συμβεβηκὸς, ὡς ὄνομα

αὐτοῦ

αὐτὸ τιθησι. καὶ ἡ πόλις δέ, φησι, χληθήσετ) πόλις δικαιοσύνης, μητρόπολις πιστὴ Σίων. Ὅ
ὐδαμοῦ θυείσκομεν ὅτι ἠδικαιοσύνη ἐκλήθη ἡ πόλις, ἀλλ' ἔμεινεν Ιερουσάλυμα καλουμένη. χξ. γρ
ἀλλ' ὅπερ τῶν ἔξεστι τοῖς τὸ βέλτιον αὐτῆς μεταβεβληκόσης, ἀφ' οὗ τοῦτο αὐτὸ ὕστερον κλη-
σθαι "ἔφησεν. ὅταν γὰρ ἡ συμφορὰ τοῦ ἁγίσματος, ὃ τῆς προσηγορίας σαφέστερον γνωρίζει τ χ ἔτι
κατορθοῦται αὖθις, ἢ καὶ ἀπολαύσῃ αὐτὸ, ὄνομα αὐτῷ φησιν εἶ) τὸ προσήκοντος τιμὴ ἀ- 5
λήθειαν. Εἰ δὲ σκοτεινὸν ὑπισχνεῖται ἕτερον ζητοῦσι τὸ περὶ τῆς πρεσβείας λέγειν, καὶ προ-
σκαλοῦνται ἡμᾶς ἑτέρως ἑρμηνεύσαι λέγοντες, ὅτι οὐκ "εἶπον πρεσβύτου, ἀλλὰ νεανίου· προ- χ. οὐκ
τον μὲν σκοπὸν ἐροῦμεν, ὅτι τῷ ἄλλῳ μᾶλλον ἀπέβαινεν τὸ ἀξιόπιστον ⓐ ἑβδομήκοντα ἔχειν
ἂν δικαίως. οἱ μὲν γὰρ μὴ τιμῶ τοῦ Χριστοῦ πρεσβείαν ἑρμηνεύσαι, Ιουδαῖοι μεμαθηκότες, 10
καὶ δικαίως ἂν ἐκαπέβαινον, ἅτε ἀπειθείᾳ μᾶλλον εἰρηκότες, καὶ "τὰς προφητείας συσκι- χ. διηγεῖ
άζοντες ἐπίτηδες· ⓐ δὲ ἑβδομήκοντα προ ἑκατὸν ἢ καὶ πλειόνων ἐτῶν τῆς τοῦ Χριστοῦ πρεσ-
βείας ἐπὶ τοῦτο ἐλθόντες, καὶ τοσοῦτοι ὄντες, πάσης τοιαύτης εἰσὶν ἐκκλησίας ἀπηλλαγμένοι, καὶ
διὰ Ⓦ χρόνου καὶ διὰ τὸ πλῆθος καὶ διὰ τιμῶ συμφωνίαν μᾶλλον ἂν εἶεν πιστεύεσθαι δίκαιοι.
εἰ δὲ καὶ τιμῶ ἐκείνων προσήκειν μαρτυρίαν, καὶ ὅτε τὰ νικητήρια πρὸς ἡμᾶς. καὶ γὰρ τὸ τῆς "νεα- χ. νεάνιδ
νιότητος ὄνομα ἐπὶ τῆς παρθενίας εἴωθεν ἡ γραφὴ λέγειν, οὐκ ἐπὶ γυναικῶν [δὲ] μόνον, ἀλ-
λὰ καὶ ἐπὶ ἀνδρῶν. νεανίσκοι γάρ, φησι, καὶ παρθένοι, πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέρων. καὶ "ἐπὶ κόρης χ. οὐκ
δὲ ἐπιβουλευομένης ἀκολεσθείσης πάλιν φησίν· ἐὰν φωνήσῃ ἡ νεᾶνις, τουτέστιν ἡ παρθένος. καὶ
τὰ περὶ τούτου δὲ εἰρημένα, τοῦτον Ⓦ λόγον ζωώσουσιν. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς εἶπεν, ἰδοὺ ἡ παρ-
θένος ἐν γαστρὶ ἕξει· ἀλλὰ προστιθεὶς εἶπεν, ἰδοὺ δώσει Κύριος αὐτὸς ὑμῖν σημεῖον, τότε
ἐπήγαγεν, ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει. καὶ τοι εἰ μὴ παρθένος ἦν ἡ μέλλουσα κύειν, ἀλ-
λὰ νόμῳ γάμου τοῦτο ἐλάμβανε, ποῖον ἂν εἴη σημεῖον τὸ γινόμενον; τὸ γὰρ σημεῖον ἐκφαί-
νειν δεῖ τὴν τῶν πολλῶν ἀκαλευθίαν, καὶ ξένον εἶ) καὶ παραλλαγμένον. ἐπεὶ πῶς ἂν
εἴη σημεῖον;

24 Διεγερθεὶς δὲ ὁ Ιωσὴφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος Κυ-
ρίου. Εἶδες ἐκκλησίαν, καὶ καταπεπτωκυῖαν; εἶδες ψυχὴν διεγηγερμένην καὶ ἐν ἅ-
πασιν ἀδέκαστον; ὅτε γὰρ ἐνίκα ἐκκόπτειν ἀνδρὸς ἁγίου, καταφρονεῖν ἐνόμισε τὴν
παρθένον· "ὅθεν ὅπερ τούτης ἀπηλλάγη τῆς ἐκκλησίας, ἐκβαλὼν ἐκ ἔμεινεν, ἀλλὰ καὶ χ. ὃν
κατέχει καὶ διακοσμεῖται τῇ οἰκονομίᾳ πάσῃ.

Καὶ παρέλαβε [γὰρ φησι] Μαριὰμ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ.

Εἶδες πῶς ζωηρῶς πᾶν τὸ λεγόμενον ὄνομα ὁ εὐαγγελιστὴς, οὐ βουλόμενος ἐκκαλυφθῆναι
τὸ μυστήριον ἐκεῖνο τέως, καὶ τὴν ποινὴν ὃ ἐκείνῳ ἀναιρῶν ἐκκόπτω; παραλαβὼν
ὃ αὐτὸν,

25 Οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὸν, ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον.

Τὸ ἕως, ἐν τούτοις εἴρηκεν, οὐχ ἵνα ἐκκοπίσῃς ὅτι μὴ τούτων αὐτὸν ἔγνω, ἀλλ' ἵνα
μάθῃς, ὅτι περὶ τὴν ὠδῖνων πρώτως ἀνέπαφος ἦν ἡ παρθένος. ἵνος οὖν ἕνεκεν, φησι, τὸ ἕ-
ως τέθεικεν; ὅτι ἔθος τῇ γραφῇ τοῦτο πολλάκις ποιεῖν, καὶ τὴν ῥῆσιν ταύτην μὴ ὅτι διωρισμέ-
Γεν. μ. νον ὑπέρ χρόνου. καὶ γὰρ καὶ ὅτι τῆς κιβωτοῦ φησιν, Οὐκ "ἐπέστρεψεν ὁ κόραξ ἕως οὗ ἐξηράν- χ. ὑπέστ
ψαλμ. οθ. β. θη ἡ γῆ· καίτοιγε οὐδὲ μετὰ τοῦτο ἐπέστρεψε. καὶ περὶ τοῦ Θεοῦ δὲ ἀφελεγομένη φησὶν,
Ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος σὺ εἶ, οὐχ ὁρᾷς ὑπεῖσα ἐνταῦθα. καὶ πάλιν διαπελιζομένη καὶ
λέγουσα· Ἀναπλήσει τοὺς ἡμέρας αὐτοῦ δικαιοσύνη, καὶ πλῆθος εἰρήνης ἕως οὗ ἀφανι-
σθῇ ἡ σελήνη· οὐ πέρας δίδωσι τῷ καλῷ τούτῳ στοιχείῳ. οὕτω δὲ καὶ ἐνταῦθα τὸ ἕως εἶ-
πε, "τὰ περὶ τῶν ὠδίνων ἀσφαλιζομένη, τὰ δὲ μετὰ ταῦτα * σοι καταλιμπανούσα συλλο- χ. τὸ ἐσόμενον
γίζεσθαι. ὃ μὲν γὰρ ἀναγκαῖον ἦν αὐτὸν σε μαθεῖν, ὅτε αὐτὸς εἴρηκεν, ὅτι ἀνέπαφος ἦν
ἡ παρθένος ἕως τοῦ τόκου· ὃ δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων ἀκόλουθόν τε ἐφαίνετο καὶ ὡμολογημένον, τοῦτο

σοι

σοι λειποὶ ἀφίκοντο ζωοδόχοι· οἷοι, ὅτι οὐδὲ μὴ ζώσιν τὴν οὕτω θαυμαζομένην μητέρα, καὶ καταῤῥώνωσιν καὶ ξένων κρείττονας ἀποδείξωσι πολλῷ μᾶλλον, οὐκ ἂν δίκαιος ὢν ὁ κύριος ἐπέμενε λοιποὶ γενέσθαι. Εἰ γὰρ ἔγνω αὐτὴν, καὶ ὅτε πάλαι γυναικὸς εἶχε, πῶς οὐκ ἀπεσκάρθυνεν αὐτὴν καὶ σοβεῖσθαι ἔχουσαν τῷ μαθητῇ προσῆκεν, καὶ κελεύειν αὐτῷ εἰς τὰ ἴδια αὐτὴν λαβεῖν; πῶς δέ, φησὶ, ἀδελφοὶ αὐτοῦ χρηματίζουσιν ⓐ τοῦ ἰάκωβοι; ὥσπερ καὶ "ὅτε σὺν μίζειν αὐτὸν τῆς Μαρίας. πολλὰ γὰρ ἐλάμβανε τὰ προπατόματα, ὥστε συσκιαθῆναι τέως τ' τοιοῦτον τόκον. διὸ καὶ ὁ Ἰσαάκης ὕστερος" αὐτὸς ἐκάλει λέγων· Οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν. ἀλλ' ὅμως ⓐ μὴ πιστεύοντες προέτρεψαν, θαυμαστοὶ καὶ περιφανεῖς γενόμενοι ὕστερον. ὅτε γὰρ εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπῆλθον οἱ περὶ Παῦλον δογμάτων ἕνεκεν, πρὸς Ἰάκωβον βλέπων εἰσῆλθον. οὕτω γὰρ ἦν θαυμαστὸς, ὡς ὑπὸ τοῦ ὄχλου ἐν χερσὶ διαφθαρῆναι προσῆκεν. φασὶ δὲ αὐτὸν καὶ σκληραγωγίαν προσέχειν τοσαύτην, ὡς καὶ τὰ μέλη νεκρωθῆναι ἄπαθτα, καὶ διὰ τῆς ζωηρᾶς βύκης καὶ τῆς διηνεκοῦς πρὸς Θεὸν εὐδαίμονος ὁμιλίας ὃ μέτοπον ὕπνος αὐτῷ καταπλήσσειν, ὡς μηδὲν ἄμεινον γινάτων καμήλῳ ἀφεκεῖσθαι τῆς αὐτῆς τοιαύτης ἕνεκεν αὐτῆς. Ἰακ. ζ. ιβ.

Σοῦ καὶ ⓐ Παῦλον μὴ ζῶντα πάλιν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἀνελθόντα ῥυθμίζει λέγων· Θεωρεῖς, ἀδελφέ, πόσαι μυριάδες εἰσὶ τῶν ζωηλωτῶν; τοσαῦται εἰσὶν αἱ ζωώσεις τοῦ ζῆλος· μᾶλλον δὲ τοσαύτη καὶ τῆς Χριστοῦ δυνάμις. ⓐ γὰρ ἀφανίζοντες αὐτὸν ζῶντα, μᾶλλον δὲ ἀποθανεῖν ὄντως αὐτὸν ἐξεπλάγησαν, ὡς καὶ ἀποθανεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ μὴ πολλῆς τῆς προθυμίας· ἄνδρα μάλιστα δείκνυσι τῆς ἀναστάσεως τοῦ ἰσχυροῦ. διὰ γὰρ τοῦτο τὰ λαμπρότερα ὕστερον ἐτηρεῖτο, ἵνα ἀναμφισβήτητος αὐτοῦ καὶ ἡ ἀπόδειξις γένηται. Πραξ. κα. κ.

Εἰ γὰρ ἐν τῇ ζωῇ θαυμαζόμενον πρὸς ἡμῶν ἀπελθόντων ὑπολαμβανόμεθα, πῶς ⓐ ζῶντα ἐξεχλευάζοντες τὸν ὕστερον Θεὸν εἶναι ὀμόσαιεν, εἰ τῶν πολλῶν εἷς ἦν ὁ Χριστός; πῶς δ' ἂν ἀνδρὸς καὶ σφαγῆναι κατεδέξατο, εἰ μὴ σαφῆ τῆς ἀναστάσεως ἔλεγεν τὴν ἀπόδειξιν.

Ταῦτα δὲ οὐχ ἵνα ἀκούσαντες μόνον λέγωμεν, ἀλλ' ἵνα ἐπὶ μιμήσεσι τοῦ τε ἀνδρείου, τοῦ τε ἐπιεικοῦς, τοῦ τε διηκονοσυνίου ἅπασαν, ἵνα μηδεὶς ἑαυτὸν ἀπογνώσκῃ, καὶ πρὸς τούτου ῥᾳθυμίας ἴῃ, ἵνα εἰς μηδὲν ἕτερον ἔχῃ τὰς ἐλπίδας μὴ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' εἰς ἀρετὴν τὴν οἰκείαν. Εἰ γὰρ οὗτοι τῆς τοιαύτης σφόδρα ἀπώναντο συγγενείας καὶ οἰκειότητος, ἐπειδὴ πίστεως τοῦ αὐτοῦ ὄντες τῷ Χριστῷ, ἕως ἀρετῆς ἐπεδείξαντο, οὗπερ δωποσόμεθα ἀπολαύσαι συνηνωμένης ἡμῖν, συγγενεῖς δὲ ἀδελφοὺς δικαίους προσκαλούμεθα, ἂν μὴ σφόδρα ὦμεν ὑπτιοκεῖς καὶ τὸν ἀρετὴν βεβιωκότες; καὶ γὰρ ὁ προφήτης αὐτὸ οὗτο αἰτιᾶται λέγων· Ἀδελφὸς οὐ λυτροῦται, λυτρώσεται ἄνθρωπος; καὶ Μωϋσῆς ἦν, καὶ Σαμουὴλ, καὶ Ἱερεμίας. ἄκουσον γοῦν τί φησι πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός· Μὴ προσεύχου γὰρ περὶ τοῦ λαοῦ τούτου, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαί σου. καὶ τί θαυμάζεις εἰ σὺ οὐκ ἀκούῃ; καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ Μωϋσῆς, φησὶν, εἰ στῆ ἐνώπιόν μου Σαμουὴλ, οὐκ ἂν αὐτῷ ἐδεξάμην τοῦ γὰρ τοιούτου ἱκετηρίαν. καὶ Ἱεζεκιὴλ ἦν ὁ προφήτης, ἀκηκόασιν, ὅτι ἐὰν ᾖ Νῶε καὶ Ἰὼβ καὶ Δανιὴλ, φησὶν, οὗτοι αὐτῶν καὶ θυγατέρας οὐ μὴ ἐξέλωνται. καὶ Ἀβραὰμ ὁ πατριάρχης ἦν γὰρ τῶν σφόδρα θαύματα τοσούτων καὶ μὴ μεταδεδομένων διὰνθρωπος, ἀπελπίσεται ὁ Θεὸς αὐτὸν καταλιμπάνων, ὥστε μὴ δέξασθαι τοῦ γὰρ τούτων φανεῖσθαι. καὶ Σαμουὴλ πάλιν ἦν ὁ οὗτο ποιῶν, ἐρᾷ προσεύχου αὐτὸν, μὴ πάθῃ τοῦτο τοῦ Σαούλ. καὶ γὰρ ἀδελφῆς τις προσκαλῇ μὴ προσοπάτως, ἀκούσεται πάλιν ὅταν Μωϋσῆς· Εἰ ἐμπτύων ἐπέπτυσεν ὁ πατὴρ εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῆς. μὴ δὴ προσεύχεσθε ἑτέρους ὑμᾶς κελεύοντες. ἔγγυοι γὰρ δυνάμεθα αἱ ψυχαὶ τῶν ἁλόντων μεγάλων· ἀλλ' ὅταν ἡμεῖς μετανοήσωμεν καὶ γενώμεθα βελτίους. ἐπεὶ καὶ Μωϋσῆς ⓐ ἀδελφὸν ἑαυτοῦ τὴν μυριάδας ἐξήκοντα τῆς ἀπολέσθαι "ἔμελλον τῆς ὀργῆς ἁρπάσας, τοῦ ἀδελφοῦ οὐκ ἴσχυσεν ἐξελέσθαι· καίτοι οὐκ ἴσον τὸ ἁμάρτημα ἦν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ⓐ Μωϋσέα ὕβριζον· οὗτοι δὲ ἀσέβειαν εἰς τὸν "παλαιόν.

ΗΘΙΚΟΝ

Ἀλλὰ

ἀλλὰ τοῦτο μὴν ὑμῖν ἀφίημι τὸ ζήτημα· τὸ δὲ ἐπὶ τούτῳ χαλεπώτερον ὀπτιλύσαι πειράσομαι. τί γὰρ χρὴ λέγειν τὸν ἀδελφόν; ὁ γὰρ θυσιάτου δήμου πρεσβὰς, ἑαυτῷ ἀρκέσαι οὐκ ἴσχυσεν, ἀλλὰ μυρίους πόνους καὶ ζημίας καὶ ἀλγηδόνας, καὶ τὸν οἰκεῖον πάντα εἰσηνεγκάμενος ἔτεσι πρεσβυτέροις, ἐκωλύετο τῆς γῆς ὀπτιβαίνειν, ὑπὲρ ἧς ἐπηγγελίατο τοσαῦτα καὶ ὑπεσχέσεις. τί οὖν τὸ αἴτιον; οὐκ ἰσχὺς λυσιτελοῦσα ἢ χάρις αὐτὴ, ἀλλὰ τὸ πολὺ τὸ βλάβος ἔχουσα, καὶ πολλοὺς τῶν Ἰουδαίων ὑποσκελίζειν ἐμελλεν. εἰ γάρ, ὅπερ τῆς Αἰγύπτου μόνης ἀπηλλάγησαν, Θεοὶ ἀφέντες, Μωϋσέα ἐζήτουν, καὶ αὐτῷ τὸ πρῶ ἐλογίζοντο, εἰ καὶ εἰσαγαγόντα εἶδον εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, πολὺ οὐκ αἰσχύ- χ.Α
Δευτ. δ. λ ς. νειλαν ἀσεβείας; ὅμοιόν τι τοῦτο οὐδὲ ὁ Ζάφος αὐτῷ καὶ πάλαι γέγονε. καὶ Σαμουὴλ ὁ, Θεοῦ μὴν
α. Βασ. ιε. α. Σαοὺλ οὐκ ἴσχυσεν ἀπαλλάξαι τῆς ἀρχῆς ὀργῆς· τοῦτο ὁ Ἰσραηλίτας πολλάκις διέσωσεν. καὶ
Δευ. β. ὁ Ἱερεμίας Ἰουδαίοις μὲν οὐκ ἤρκεσεν· ἕτεροι δὲ ὕστερον ἐκάλυψαν αὐτὸν τῇ προφητείᾳ. καὶ ὁ Δα- χ ὕστερον
νιὴλ τοῦτο μὲν βαρβάροις ἐξείλετο σφαπομένοις· τοῦτο ὁ Ἰουδαίοις οὐκ ἐξείλετο αἰχμαλωτιζομένοις. καὶ αὐτοῖς εὐαγγελίοις ὁ ὀφθαλμὸς οὐκ ἐφ' ἑτέρων, ἀλλ' ὅτι τῶν αὐτῶν ἀμφότερα ταῦτα γινόμενα· καὶ Θεὸν μὲν ἐκέκτηντο ἑαυτοῖς, νῶν δὲ προδεδομένον. ὁ γὰρ
Ματθ. ιη. τὰ μείζω τὰ λοιπὰ ὀφείλων, τὸ ὀφείλειν ἑαυτοῦ τὸν χειρόνου διηνεῖς, καὶ πάλιν οὐκ ἴσχυσεν. ἕτερος δὲ ἀντιστρόφως πρὸς ἕτερον ἑαυτὸν πρόδοτος, ὕστερον τὰ μέτρια ἑαυτῷ βοηθῆσαι ἴσχυ-
Λουκ. ιη. σεν. τίς δὲ οὗτός ἐστιν; ὁ τὴν πατρῴαν καταφαγὼν οὐσίαν. ὥστε ἐὰν μὲν ῥᾳθυμῶμεν, οὐδὲ δι' ἑτέρων δυνησόμεθα σώζεσθαι· ἐὰν δὲ νήφωμεν, καὶ δι' ἑαυτῶν τοῦτο ἰσχύσομεν, καὶ δι' ἑαυτῶν μᾶλλον, ἢ δι' ἑτέρων. καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῖν μᾶλλον δυνᾶται βούλεται τὴν χάριν, ἢ ἕτεροις ὑπὲρ ἡμῶν· ἵνα καὶ παῤῥησίας ἀπολαύωμεν, καὶ βελτίους γινώμεθα, σπουδάζοντες αὐτοὶ λῦσαι τὸ χ-τῦ
ὀργήν. οὕτω τὴν Χαναναίαν ἐλέησεν· οὕτω τὸν πόρνον ἔσωσεν· οὕτω καὶ ληστὴν, οὐδενὸς γενομένου μεσίτου τοῦ πρόσθεν. τοῦτο λέγω, οὐχ ἵνα μὴ ἱκετεύωμεν τοὺς ἁγίους, ἀλλ' ἵνα μὴ ῥᾳθυμῶμεν, μηδὲ ἀναπίπτοντες αὐτοὶ τοῦτο καταδύοντες, ἑτέροις τὰ καθ' ἡμᾶς ὀπιτρέπωμεν μόνοις. καὶ γὰρ εἶπόν, πείσατε ὑμᾶς φίλους, ἀλλὰ μέτρον τοῦτο ἔστι μόνον, ἀλλὰ προσῆκεν, οὐκ τὰ ἀδίκου μαμωνᾶ· ἵνα πάλιν σὺν τοῦτο κατόρθωμα γένηται. οὐδὲν γὰρ ἕτερον, ἢ ἐλεημοσύνην ἐνταῦθα νενίκαν. καὶ τοῦτο ἀκριβολογεῖται πρὸς ἡμᾶς, ἐὰν χ.ὅτι
ἀποστῶμεν τῆς ἀδικίας. ὁ γὰρ λέγει, ὅτι τοῦτό ἐστιν* ἐκτίσω κακῶς; ἀπάλωσον καλῶς.* συν- *.α
ἐλέξας ἀδίκως; σκόρπισον δικαίως. καίτοιγε πόθεν τοῦτο ἀρετὴ τὸ ἐκ τῶν τοιούτων δίδοναι; *.α
ἀλλ' ὅμως ὁ Θεὸς φιλάνθρωπος ὤν, καὶ μέτρον τοῦτο συγκαταβαίνει· καὶ ὅταν ποιῶμεν, χ. πάντα
πολλὰ ἡμῖν ἐπαγγέλλεται ἀγαθά. ἀλλ' ἡμεῖς εἰς τοσοῦτον ἀναισθησίας ἤλθομεν, ὡς μηδὲ ἐκ τῶν ἀδίκων δόσεις· ἀλλὰ μείζω ἁρπάζοντες, οὐ πολλοστὸν μέρος καταβάλλομεν, ὃ πρῶ
β. Κορ. θ ς. νομίζομεν πεπληρωκέναι. οὐκ ἤκουσας Παύλου λέγοντος, Ὅτι ὁ σπείρων φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσει; ἵνα οὖν ἔνεκεν φείδῃ; μὴ γὰρ ἀνάλωμα τοῦτο γέγονε; μὴ γὰρ δαπάνη; πρόσοδός ἐστι καὶ ἐμπορεία. ὅπου γὰρ σπόρος, ἐκεῖ καὶ ἀμητός· ὅπου ἐμπορεία, ἐκεῖ καὶ πλεονασμός. σὺ δέ, ἐὰν μὲν χρυσὸν λιθοβόλῳ καὶ βαθείᾳ, καὶ πολλὰ ἐναμβλύνῃ δίξασθαι σπέρματα γεωργεῖν ἔλθῃς, καὶ τὰ ἐντὸς αἰσθέσθαι, καὶ παρ' ἑτέρων ἂν ἐδεήθεις, ζημίαν τοῦτο ἐν τοῖς τοιούτοις φειδὼ νομίζων εἶναι· Θεοῦ δὲ ἀγαπῶν μέλλων γεωργεῖν, Θεοῦ δὲ μιᾶς ἀνωμαλίας ἀέρων ὑποκείμενον, ἀλλὰ πάντως ἀποδώσοντα μετὰ πλείονος προθυμίας καὶ καταβαλλόμενα, ὀκνεῖς καὶ ἀναδύῃ, καὶ οὐκ οἶσθας ὅτι ἔστι φειδόμενον ἀπολέσαι, καὶ μὴ φειδόμενον κερδῆναι; σκόρπισον τοίνυν, ἵνα μὴ ἀπολέσῃς· μὴ κατάσχῃς, ἵνα κατάσχῃς· ἔκβαλε, ἵνα φυλάξῃς· ἀνάλωσον, ἵνα κερδάνῃς. καὶ φυλάξαι αὐτὰ δεῖ, μὴ σὺ φύλαττε (πάντως γὰρ [αὐτὰ] ἀπολεῖς) ἀλλὰ ὀπίτρεψον Θεῷ. οὐδεὶς γὰρ ὀκνῶν ἁρπάζει. μὴ σὺ προσγ. ὀκνῶν
ματεύου (οὐδὲ γὰρ οἶδα κερδαίνειν) ἀλλὰ δάνεισον τὸ πλέον τῷ χρείαν τοῦτον παρέχοντι· δάνεισον, ἵνα μηδεὶς φθόνος, ἵνα μηδεμία κατηγορία, μηδὲ ὀπιβουλὴ, μηδὲ φόβος.

Cος. δῶμεν δῶ μηδενὸς δεομένῳ, ἢ χρείαν ἔχοντι αἰτῶ σε· δῶ πάντας πρέποντι, ἢ πεινῶντι, ἵνα σὺ μὴ λιμοῦ ἐξῇς· δῶ πενομένῳ, ἵνα σὺ πλουτήσῃς. δῶμεν, ὅλως οὐκ ἔστι θανάτου, ἀλλὰ ζωὴν αὐτὴ θανάτου κερδῶσαι θαι. ὅταν μὲν γὰρ βασιλεύσῃ, ἐκεῖνοι ἢ γέεννα προξενοῦσιν ⓐ ζῶντι. ⓐ μὲν γὰρ φιλαργυρείας*, ⓐ ἢ φιλοσοφίας εἰσί· καὶ ⓐ μὲν ὠμότητος, ⓐ ἢ φιλ-
5 ανθρωπίας. τίνα οὖν ἔξομεν ἀπολογίαν, ὅταν καὶ πλείονα ἔχωμεν λαβεῖν, ἐὰν μὴ ἀσφαλείας, ἢ σὺ κερδῶ δῶ προσκτήσῃ, ἢ σὺ ἐλευθερίαν πολλῆς, ἢ σκωμμάτων χωρὶς ἢ φόβων ἢ κινδύνων, ἀφέντες ταῦτα κερδῆναι, διώκωμεν σαφῆ καὶ αἰσχρὰ ἢ ἀτελῆ ἢ σφαλερὰ καὶ ἐπαπάτητα, ἢ πολλῶν προξενοῦντα τῶν κάμνοντι ἡμῖν; οὐδὲν γάρ, οὐδὲν τῶν ἐν ταύτῃ τῇ τόπῳ αἰσχρότερον, οὐδὲν ὠμότερον. ταῖς γὰρ ἀλλοτρίαις ὁ ζιοῦτος προσματεύεται συμ-
10 φοραῖς, ἐκ προόδου τῶν ἑταίρων δυσημερίαις ποιῆται, καὶ μισθὸν ἁπαιτῇ φιλανθρωπίας, ἐκ καθάπερ δεδοικὼς μὴ ἀνελεήμων φανῇ, προσκόμματι φιλανθρωπίας βαθύτερον ὀρύσσει· ⓦ βόθρον, ἐν τῷ βοηθεῖν ὑπιτεύων τῷ πενίᾳ, ἢ ἐν τῷ χεῖρα ὀρέγειν ὠθῶν, ἐκ δισχιλίους μὲν ὡς εἰς λιμῶνα, ναυαγίῳ ἢ προβάλλων, ὡς ἐν σκοπέλῳ ἢ ὑφάλῳ καὶ ἀπο-
λωλότι τοῦτον. ἀλλά μοι κελεύεις, φησί, δοῦναι ἀργύριον ἢ ἐμοὶ χρήσιμον ἑτέρῳ δοῦναι
15 εἰς ἐργασίαν, ἢ μηδένα μισθὸν ἀπαιτεῖν; ἀπαιτεῖ· οὐ φημι τοῦτο ἐγώ, ἀλλὰ ἢ σφόδρα βούλομαί σε μισθὸν λαβεῖν, οὐ μικρὸν ἢ μακρὸν, ἀλλὰ πολλῷ μείζονα. δύνῃ γὰρ χρυσίου, ⓦ ἀρετὴν βάλλομαί σε τοῦτον λαβεῖν. ἵνα οὖν εἰς τὸν οὐρανὸν σεαυτὸν καταχλείσῃς, τοῦ τῶν γηΐνων συνεθισμοῦ, ἢ μικρὰ δύνῃ μεγάλων ἀπαιτεῖν; τοῦτο γὰρ οὐκ εἰδότες ὅτι πλουτεῖν. ὅταν [γὰρ] ὁ μὲν Θεὸς δύνῃ χρημάτων ὀλίγων ἐπαγγέλληταί σοι τὰ ἐν τοῖς ἀγα-
20 θοῖς ἀγαθά· σὺ δὲ λέγῃς, μὴ ἀρετὴν μοι δῷς, ἀλλ' δύνῃ τὴν ἀρετὴν χρυσίον δὸς ἀπολλύμενον, τοῦτο βουλομένου μάθειν ὅτι ἐν πενίᾳ· ὡς ὅγε ὑπὲρ ὑμῶν πλοῦτον ἢ ἀπορίαν τὰ μέλοντα προσδοκῶν, τὰ δυάλωτα προσδοκῶν, τὰ πολλὰ προσδοκῶν ὀλίγων, τὰ ἀκήρατα προσδοκῶν φθειρομένων αἰρήσεται. ὅταν γὰρ κἀκεῖνα ἔψεται. ὁ μὲν γὰρ τῷ χρυσῷ καὶ προσδοκῶν ζητῶν, ἢ τούτῳ ἐκπεσεῖται πόντου· ὁ δὲ ἐκεῖνον τοῦτον προσδεχόμενος,
25 ἀμφοτέρων ἀπολαύσεται μετὰ πολλῆς τῆς εὐκολίας. ὅσῳ ἵνα ἐκ ἐφ' ἡμῶν γένηται, καὶ ἀφέντες τὰ ἐν τούτῳ πόντου, ἐλώμεθα τὰ μέλλοντα ἀγαθά. ὅπερ γὰρ καὶ τούτων κἀκείνων τυγχάνομεν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

30 Ομιλ. ϛ. 1 ΤΟΥ ΔΕ ΙΗΣΟΥ ΓΕΝΝΗΘΕΝΤΟΣ ΕΝ ΒΗΘ- ϰζ β.
λεὲμ τῆ Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα, 2 λέγοντες· ποῦ ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἴδομεν γὰρ αὐτοῦ ⓦ ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, ἐκ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ.

35

Πολλῆς ἡμῖν δεῖ τῆς ἀγρυπνίας, πολλῶν τῶν θυρῶν, ὡς διωκθῶναι ἐπιτειχεῖν τῷ πρόσωπι χωρίῳ, ἢ μαθεῖν ἵνες ⓐ μάγοι ἦσαν, ἢ πόθεν ἦλθον, ἢ πῶς, ἢ ἵνος αὐτοῦ πεισάντος, ἢ τίς ὁ ἀστήρ. μᾶλλον δέ, εἰ βούλεσθε, πρότερον ἃ φασιν ⓐ τῆς ἀληθείας ἐχθροί, ταῦτα εἰς
40 μέσον ἀναγάγωμεν. ἢ γὰρ τοσοῦτον κατ' αὐτῶν ἐπνεύσαν ὁ διάβολος, ὡς ἐ σταθῆναι αὐτοῦ ὑπὸ χεῖρα ὁπλίζων καὶ τῶν τῆς ἀληθείας λόγων. τί οὖν φασιν; ἰδού, φησι, ἢ τοῦ Χριστοῦ γεννήτορος, ἀστὴρ ἐφάνη, ὅσῳ δῆτα σημεῖον τῶν ἀστρολογίαν εἶ) βεβαίαν. πῶς οὖν, εἰ κατ' ἐκεῖνοι ἐτέχθη ⓦ νόμον, ἀστρολογίαν ἔλυσε, ἐ εἱμαρμένην ἀνῆλε, ἢ δαίμονας ἐπετόμισε, ἢ πλανῶν ἐξέβαλε, ἢ πᾶσαν ταυ-

τὴν

πλω μαχδωνείαν ἀνέτεμλε; Ἀλλ' δαὶ γὰ οἱ μάγοι ταῦτα τὸ ἀστέρος αὐτὸ μαθηταὶ ὄντες; ὅτι βα- κ.β.
σιλεὺς τῶν Ἰουδαίων ἰδοῦ; Ἐγὼ μὲν ὁ τούτης ἰδοῦ τῆς βασιλείας βασιλεὺς, καθὼς γὰ τῷ Πι-
Ἰωαν. ιη. λε. λάτῳ ἔλεγλε· Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. οὐδὲν γοῦν ἐπεδείξατο τοιοῦτον. οὐδὲ γὰ δορυφόρους, ὅτε ἐστρατιάσατο, ὅτε ἵππους, ὅτε ἡμιόνων ζεύγλας, ὅτι ἄλ-
λο τι τοιοῦτον ἔσχε περὶ ἑαυτόν· ἀλλὰ τὴν βίοτελῆ τοῦτον βίον καὶ πλωχὸν μετιών, δώδεκα μό- 5 κ. αὐτὸ
τελφς αὐτοδεσπότοις μόνοις ἑαυτῷ παρέφερεν. Εἰ δὲ καὶ βασιλέα ἤδεσαν ὄντα, τίνος ἕνεκεν προσ-
γάνονται; οὐ γὰρ δὴ τοῦτο ἀστρονομίας ἔργον ἐστίν, ἀπὸ τῶν ἄστρων εἰδέναι τοὺς πλουμένους,
ἀλλ' ἀπὸ τῆς ὥρας τῶν πλουμένων προαναφωνῆ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι, ὡς φασι. ὅτοι δέ,
" ὅτε ὠδίνουσα τὴν μητέρα πρῆσσαι, ὅτε καιρὸς ἔγνωσαι, καὶ οἱ ἐπέζθη, ὅτε σὺτεύδει κ. ἐλ
λαβόντες τὸν ἀρχηγὸν, ζωοέθηκαν ἀπὸ τῆς τῶν ἄστρων κατόσεως τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι· 10
ἀλλ' ἀντιτρόφως, ἀστέρα προ πολλοῦ τὸ χρόνο θεασάμενοι φανέντα ὀπί τῆς αὐτῶν χώρας,
ἔρχονται ὀφόμενοι καὶ πεσόντα· ὅσῳ δ' αὖ τοῦτο τὸ προτέρω σφόδρα ἀπορώτερον ἂν εἴη.
τίς γὰ αὐτοῦ ἔπεισε λόγος, ποίων ἀγαθῶν ἐλπὶς καὶ τοσούτου ζημίματος προσκωπ-
σαι βασιλέα; Εἰ μὲ γὰρ αὐτῶν ἔμελλε βασιλεύειν, μάλιστα μὲ οὐδὲ ὅτι λόγον εἶχε τὸ
γινόμενον. καὶ γὰρ εἰ μὲ ὁ βασιλικῆς αὐλῆς ἐπίλεκτος, καὶ παῖς αὐτῷ βασιλέως πρόκτος, 15
εἰκότως ἂν τις ἔφη τοῦτο, βουλομένους καὶ πατέρα θεραπεῦσαι, προσκωπῆσαι τὸ παιδίον
παιδίον, καὶ ταύτη πολλὴν ἑαυτοῖς κατάθεσιν προαποθέσθαι εὐνοίας. νυνὶ δὲ μὴ αὐτῶν
προσδοκῶντες ἔσεσθαι βασιλέα, ἀλλὰ ἔθνους ἀλλοκότου καὶ πολὺ τῆς αὐτῶν ἀφεστηκότος
χώρας, ὅτε ἄνδρα ὀρῶντες ἤδη γηρόμενον, τίνος ἕνεκεν τοσαύτην στέλλονται ἀποδημίαν, καὶ δῶ-
ρα προσφέρουσι, καὶ ταῦτα μέλλοντες μετ' κινδύνων ἄπεμπτα πρᾶξειν; καὶ γὰρ καὶ Ἡρῴ- 20 κ. προ
δης ἀκούσας διεταράχθη, καὶ ὁ δῆμος ἅπας ἐθορυβήθη, ταῦτα ἀκούσαντες παρ' αὐτῶν. ἀλλ' ὅ
προσήδεσαν ὅτοι ταῦτα; ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοι λόγον. εἰ γὰ καὶ σφόδρα ἦσαν ἀνόητοι, τοῦτο οὐκ ἂν
ἠγνόησαν, ὅτι εἰς πόλιν βασιλευομένην ἐλθόντες, καὶ τοιαῦτα κηρύξαντες, καὶ βασιλέα ἕτερον
παρὰ τὸν τότε οἰκοῦντα δείξαντες, καὶ μυρίοις καθ' ἑαυτῶν ἂν ἐπεστράσαντο θανάτοις; τί
δὲ ὅλως καὶ προσκυνοῦσιν ὡς ἀπαρχομένοις ὄντα; Εἰ μὲ γὰρ ἀνὴρ ἦν, εἶχεν ἂν τις εἰπεῖν, 25 κ. λε
ὅτι προσδοκῆσαι τὴν πρὸς αὐτὸ βοήθειαν εἰς προῦπτον ἑαυτὸν ἔρριψαν κίνδυνον· ὅσῳ
καὶ αὖ τῆς ἑκάστης ἀλογίας ἦν, Πέρσαι, βάρβαροι, καὶ οὐδὲν κοινὸν ἔχοντα πρὸς κ. καὶ
τὸ Ἰουδαίων ἔθνος, βούλεσθαι μὲ τῆς οἰκείας * ἀφίστασθαι, καὶ πατρίδα καὶ συγγενεῖς καὶ " οἰ- κ. εἰσι
κείους ἀφῆναι, ἑτέραν δ' ἑαυτοῖς ἐπιβάλλειν βασιλείαν. Εἰ δ' τοῦτο ἀνόητον, τὸ μετ' τοῦτο ἀ- ναι,
νοητότερον πολλῷ πλέον. ποῖον δὴ τοῦτο; τὸ μακρὰν ὄντως ἀποδημίαν ἐλθόντας, καὶ προσ- 30
κυνήσαντας καὶ θεραπεύσαντας πρώτους, ἀπελθεῖν οὐδέως. τί δ' ὅλως καὶ βασιλείας σύμβολον
εἶδον, καλύβιον δὲ φατνίον, καὶ παιδίον σὺν ἀπαρχομένοις, καὶ μητέρα πλωχὴν ἰδόντες; τίνι δ'
καὶ [ταῦ] δῶρα προσέφερον; καὶ τίνος ἕνεκεν; ἆρα νόμος ἦν καὶ ἔθος, τοὺς πάντα χοῦ λοιπο-
μένους βασιλέας ὅτω θεραπεύειν; καὶ πᾶσαν πρεσβεῖσαι ἀεὶ τὸν οἰκουμένην, ὡς ἡδέως ἐσο-
μένους βασιλέας ἀπὸ μακρῶν καὶ οὐτελῶν, πρὶν ὀπτὶ τὸ θρόνου τὸ βασιλικὸν ἀναβῆναι, προσκυ- 35
νοῦντες; ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοι τις ὅτε εἰπεῖν. Λίνος δ' ἕνεκεν καὶ προσκυνοῦσι; εἰ μὲ τὸ παρόντων ἕνε-
κεν, καὶ τί προσδόκων παιδίου καὶ μητρὸς οὐτελοῦς λήψεσθαι; Εἰ δὲ τὸν μέλλοντα
ἕνεκεν, καὶ πόθεν ἤδεσαν ὅτι ἀπομνημονεύσει τὸν τότε γινομένων ὁ παῖς, ὢν ἀπαρχαίοις προσ-
κυνηθείς; Εἰ δ' ἡ μήτηρ ἐμέλλεν ἀναμιμνήσκειν αὐτοὺς, οὐδὲ ὅτω τιμῆς, ἀλλὰ χαλεπό-
τως ἦσαν ἄξιοι, εἰς προῦπτον ἐμβάλλοντες αὐτὴν κίνδυνον. σὺτευδεν γοῦν ὁ Ἡρῴδης πα- 40
ρεσκευάς, καὶ ἐζήτει καὶ πόρευργάζετο, καὶ ἀνελεῖν ἐπεχείρει. καὶ πάντων δ', ὁ μέλλοντα βα-
σιλεύειν καταδήλων ποιῶν, οὐκ προῆτο κλητείας ἰδιώτην ὄντα, οὐδὲν ἕτερον ἢ σφαγὴν παρα-
δίδωσι, καὶ μυρίους ἀνάπλεω πολέμους αὐτῷ. Εἶδες" πόσα τὰ ἄτοπα φαίνεται, εἰ χῦ δι' ἐφ- κ. ἐπ
πίδων ἀχολθίαν καὶ κηλῖδα ζωοήσαμεν τοῦτα ἐξεπάσαμεν; οὐδὲ γὰ τοῦτα μέτοι, ἀλλὰ καὶ

πλείονα

πλείονα τούτων ὀλίγων εἰπεῖν, ζήτησιν ἔχοντα· πλείω τῶν εἰρημένων. Ἀλλ' ἵνα μὴ ζωὰ πλοντες ἀπορίας ἀπορίαις ἰλιγγιᾶν ὑμᾶς ποιῶμεν, φέρε δὴ λοιπὸν ἐπὶ τὴν λύσιν τῶν ζητημάτων ἔλθωμεν, ἀρξώμεθα τῆς λύσεως ἀπὸ τοῦ ἀστέρος αὐτοῦ ποιούμενοι. δοῦ γὰρ μάθωμεν τίς ὁ ἀστὴρ, καὶ ποταπὸς, καὶ εἰ τῶν πολλῶν εἷς, ἢ ξένος τοῦτο καὶ ἄλλως· καὶ εἰ φύσει ἀστὴρ, ἢ ὀφθεὶς μόνον ἀστὴρ, εὐκόλως καὶ τὰ ἄλλα πάντα εἰσόμεθα. πόθεν οὖν τοῦτα ἔσται δῆλα; ἀπὸ τῆς γεγραμμένης αὐτῶν. ὅτι γὰρ οὐ τῶν πολλῶν εἷς ὁ ἀστὴρ οὗτος ἴσως· μᾶλλον ἢ οὐδὲ ἀστὴρ (ὡς ἔμοιγε δοκεῖ)· ἀλλὰ δυνάμις τις ἀόρατος εἰς τοιοῦτον μεταχηματισθεῖσα τοῦ ὄψιν, τοσοῦτον ἀπὸ τῆς πορείας αὐτῆς δῆλον. οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστιν ἀστὴρ τις τοιοῦτον βαδίζων τὴν ὁδόν· ἀλλὰ καὶ ἥλιον εἶπεν, καὶ σελήνην, καὶ τοὺς ἄλλους ἀπάντας ἀστέρας, ὧν ἀμαυρωθέντων ὅτι δύσιν ὁρᾶσθαι χωρησιν οὗτος ἀπὸ ἀρχῆς τοσοῦτος μεσημβρίαν ἐφέρετο. οὕτω γὰρ ἡ Παλαιστίνη τοσοῦτος τὴν Περσίδα κεῖται. δεύτερον δὲ ἀπὸ τούτου τοῦτο ἔστιν ἰδεῖν. οὐ γὰρ ἐν νυκτὶ φαίνεται, ἀλλ' ἐν ἡμέρᾳ μέσῃ λαμπρότερος ἡλίου· ὅπερ οὐκ ἔστι δυνάμεως ἀστέρος, ἀλλ' οὐδὲ σελήνης. ἡ γὰρ τοσοῦτον πάντων ὑπερέχουσα τῶν ἀστέρων, τῆς ἀκτῖνος φανείσης τῆς ἡλιακῆς κρύπτεται) οὐδέποτε καὶ ἀφανίζεται. οὗτος δὲ τῇ τῆς οἰκείας λαμπρότητος ὑπερβολῇ, καὶ τὰς ἀκτῖνας ἐνίκησε τὰς ἡλιακὰς, φαιδρότερος ἐκείνων φανείς, καὶ ἐν τοσούτῳ φωτὶ μείζονα λάμψας. τέταρτον, ἀπὸ τοῦ φαίνεσθαι, καὶ πάλιν κρύπτεσθαι. τὴν μὲν γὰρ ἕως Παλαιστίνης ὁδὸν ἐφαίνετο χειραγωγῶν. ὅθεν δὲ ἐπέβησαι τῶν Ιεροσολύμων, ἔκρυψεν ἑαυτόν. Εἶτα πάλιν ὅτε Ηρῴδου ἀφέντος, καὶ διδάξαντος αὐτὸν ὑπὲρ ὧν ἦλθον, ἐμελλον ἀπιέναι, δείκνυσιν ἑαυτόν· ὅπερ οὐκ ἔστιν ἀστρου κινήσεως, ἀλλὰ δυνάμεώς ἴσως λογικωτάτης. οὐδὲ γὰρ ἰδίαν ἴσως πορείαν ἔχει· ἀλλ' ὅτε μὲν ἔδει βαδίσαι αὐτόν, ἐβάδιζεν· ὅτε δὲ ἔστησαν, ἵστατο, ποτὲ δὲ δεῖ πάντα οἰκονομῶν· καθάπερ ὁ φύλαξ τῆς νεφέλης, καθίζων καὶ ἐγείρων τὸ στρατόπεδον τῶν Ιουδαίων, ἐνίοτε ἐκρεῖν. τέταρτον, ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς δείξεως τοῦτο αὖ τις καταμάθοι σαφῶς. ὁ γὰρ αὖ μήνων τόπον ἐδείκνυ (οὐδὲ γὰρ δυνατὸν ἦν ἀνθρώπου ὕστερον μαθεῖν) ἀλλὰ κάτω καταβὰς τοῦτο ἐποίει. ἵστε γὰρ ὅτι τοῦτον ὕστερον μακρὸν καὶ ὅσον εἰκὸς κελεύσαι κατασχεῖν, μᾶλλον ἢ ὅσον εἰκὸς σῶμα παιδίου μικροῦ κατέχειν, ὃ οὐδέποτε ἀστέρα γνωρίζειν. ὅθεν δὲ ἄπειρον τὸ ὕψος, οὐκ ἤρκει ὕστερον τινὸν τόπον χειραγωγήσαι καὶ γνωρίσαι τοῖς βουλομένοις ἰδεῖν. καὶ τοῦτο ἀπὸ τῆς σελήνης ἴδοι τις ἄν· ἡ τοσοῦτον ὑπερφερὴς ὢν τῶν ἀστέρων, πᾶσι τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην οἰκοῦσι, καὶ εἰς τοσοῦτον πλάτος γῆς ἐκχεομένοις ἅπασιν ἐλλύχνει δοκεῖ. πῶς οὖν ὁ ἀστὴρ, εἰπέ μοι, τόποι ὕστερον φαίνεται καὶ κατὰ λύσιν ἐδείκνυ, εἰ μὴ τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ἀφεὶς, κάτω κατίδοι καὶ ὑπὲρ αὐτῆς ἔστη τῆς κεφαλῆς τοῦ παιδίου; ὅπερ οὖν καὶ ὁ Βαπτιστὴς αἰνιττόμενος ἔλεγεν· ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ προῆγεν αὐτοὺς, ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω ὅπου ἦν τὸ παιδίον. ὁρᾷς δὲ ὅσων δείκνυ) καὶ τῶν πολλῶν εἷς ὢν οὗτος ὁ ἀστὴρ, οὐδὲ κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἔξω γυμνάσεως δεικνὺς ἑαυτόν; καὶ πόθεν ἔνεκεν ἐφάνη; ὥστε καθικέσθαι τῆς Ιουδαίων ἀναισθησίας, καὶ πᾶσαν αὐτοῖς ἀποκλεῖσαι ἀπολογίας ἀφορμὴν ἀναπόδραστον. ὅθεν γὰρ ὁ προσκυνούμενος, τὸν μὲν παλαιὸν ἀναπαύειν ἔμελλε πολιτείαν, τὴν δὲ οἰκουμένην εἰς τὴν αὐτοῦ προσκύνησιν καλεῖν, καὶ ἐν γῇ καὶ ἐν θαλάττῃ προσκυνεῖσθαι πάσῃ, οὐκ προσοιμίων θείων τοῖς ἔθνεσιν ἀνοίγει τὴν θύραν, ἀφ' ὧν ἀγαλτείαν τοὺς οἰκείους παιδεύσας θεῶν. ὅθεν γὰρ τῶν προφητῶν συνεχῶς ἀκούοντες λεγόντων περὶ τῆς αὐτοῦ παρουσίας ὑπὸ σφόδρα προσεῖχον, ἐποίησε καὶ βαρβάρους ἐλθεῖν ἀπὸ γῆς μακρᾶς, καὶ πρὸ αὐτοῦ βασιλέα ὁπτίζεσθαι, καὶ τοῦτο Περσικῆς προτέρης φωνῆς μανθάνουσι, ἃ τοῦτο τῶν προφητῶν μαθεῖν οὐκ ἠνέσχοντο· ἵνα αὖ μὴ ὑπὸ γνωμονίας, μεγίστου ἔχωσι τὸ πεισθῆναι προφάσεως· ἐὰν δὲ φιλονεικῶσι, πάσης ὦσιν ἀπεστερημένοι λοιπὸν ἀπολογίας. Οὐ γὰρ ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν, μὴ δεξάμενοι Χριστὸν μὴ τὰς τοσούτους προφήτας, ὅτε ἴδωσι μάγους ἀπὸ ὅλου ἑνὸς ἄστρου τοῦτον δεξαμένους, καὶ προσκυνήσαντας φανέν-

τα; ὅπερ [οὖν] ὅτι τῶν Νινευϊτῶν ἐποίησε, πέμψας τὸν Ιωνᾶν, καὶ ὅπερ ὅτι τῆς Σαμαρείτι-
Ματθ. ιβ. μα. δος καὶ τ Χαναναίας, ὅτε καὶ ὅτι τῶν μάγων. διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν· Ανδρες Νινευῖται ἀναστήσον) καὶ
Δευτ. ιε. λα. κατακρινοῦσι, καὶ βασίλισσα νότου ἀναστήσ) καὶ καταχρινεῖ τ γενεὰν ταύτην· ὅτι ἐκεῖνοι μὲ τοῖς
ἐλαττοῦσιν ὑπίσευσε, οὗτοι δὲ οὐδὲ τοῖς μείζοσι. καὶ τίνος ἕνεκεν διὰ τοιαύτης αὐτοὺς εὐλυσεν ὄψεως,
φησίν; ἵνα τί πρὸς ἐλεγῇ; προφήτας πέμψας; ἵνα μὴ ἐκ δὲ οἱ μάγοι προφῆτ ἦσαν. ἀλλὰ φω- 5
τὶ δῶσει ἀφορμὴν ἀφίσεως; ἀλλ' οὐκ ἔδει τοιοῦτον. ἀλλ' ἄγγελον ἀποστεῖλαι; ἀλλὰ καὶ οὗτοι αἱ πρ-
έσβεμον. διὰ δὴ οὗτο πάντα ἐκίνησε ὁ Θεός, διὰ τ Ζωσήφαν αὐτοῦ καλῶ, σφόδρα συγ-
κατάβασιν, καὶ δείκνυσιν ἄγριον μέγα ὃ ἔξηλλαγμένον· ὥστε ὃ μετέβη καὶ ὃ κάλλει τ ψυχῆς
αὐτοῦ ἐκπλῆξαι, ὃ ὃ ὄψιν τ πρείας. ταῦτα καὶ ὁ Παῦλος μιμούμενος ἔπὶ βωμῶ τοῖς
Ελλησι διαλέγε), καὶ πίστ μάρτυρείας πᾶσαν εἰς μέσον, καὶ μὴ ἀποτομῆς τοῖς Ιουδαίοις δη- 10 κ. ἀλλ
μηγορῶ, καὶ ἀπὸ θυσιῶν ποιεῖ τοῦ ἐν νόμω ζῆλος τὴν ἀρχὴν ποιῆται τῆς διδασκαλίας. ἐ- κ. ἰδίων
πειδὴ γὰρ ἐκεῖσε ὡ ὁ Ζωσήφ φίλα, καὶ ὁ Θεὸς καὶ ὃ πρ αὐτῶ πεμφθέντες μὴ δεσποτικοὶ ποιεῖς
τὴν τῆς οἰκουμένης σωτηρίαν, οὕτω καὶ ποιήματα μεταχειρίζουσι. μὴ τοίνυν ἀνάξιον εἶ-
ναι νομίσῃς αὐτῶ, ὃ διὰ ἀγέρος αὐτοῦ καλέσαι· ἐπεὶ οὕτω καὶ Ιουδαϊκὰ πάντα ἔμβαλλε,
ὃ καὶ θυσίας, καὶ τὸν καθαρμοὺς, καὶ τὰς νεομηνίας, καὶ τὴν κιβωτὸν, καὶ ὃ ναὸν ὃ αὐτόν. καὶ 15
γὰρ ἐξ Ελληνικῆς ταῦτα παχύτητος ἔλαβε τὴν ἀρχήν. ἀλλ' ὅμως ὁ Θεὸς διὰ τὴν τῶν
πλανηθέντων σωτηρίαν ἠνέσχετο διὰ τούτων θεραπεύων, δι' ὧν ὃ ἔξωθεν δαίμονας ἐθε-
ράπευον, μικρὸν προάγων αὐτά· ἵνα αὐτοῦ χ μικρὸν τῆς Ζωσηφίας ἀπαλλάσας, ὅτι κ. αὐτ
τὴν ὑψηλὴν ἀναγάγῃ φιλοσοφίαν· ὃ δὴ καὶ ὅτι τ μάγων ἐποίησε, δι' ὅλως ἄγρου καλέ-
σας αὐτοῦ ἀναχώνησε, ἵνα λοιπὸν ὑψηλοτέρας ἐργάσῃ). ἐπεὶ οὖν ἦγαγε καὶ ἐκιεσκαγάγη- 20
σε καὶ πρὸς τὴν φάτνην ἔφησεν, οὐκ ἔτι δι' ἄγρου, ἀλλὰ δι' ἀγέλου λοιπὸν αὐλῆς διαλέγε- κ. ἀπ
a. Bas. 1. ται· ὅτε καὶ μάγοι βελτίους ἐγένοντο. τοῦτο καὶ ὅτι τῶν Ασκαλωνιτῶν καὶ Γαζαίων ἐποίησε. καὶ
γὰρ αἱ πέντε πόλεις ἐκεῖναι, ὅπερ τῆς κιβωτοῦ ἁψαμένης ἐπλήγησαν καρκίνω πλη-
γῶ, καὶ ἀπαλλαγῶ οὐδεμιᾶ ἔνεσιν τῶν ὀπισθίων κακῶν, τοὺς μάντεις καλέσαντες,
a. Bas. 5. καὶ ἐκκλησίαν ζωαγαγόντες, ἐζήτουν λύσιν βύρσῃ τῆς δεινοτάτης πληγῆς ἐκείνης· εἶτα 25
τῶν μαντέων ἐκείνων εἰπόντων, ὅτι δαμάλεις ἀδαμάστους καὶ πεφυτουκύσας ὑποζεύξαι
τῇ κιβωτῷ χρὴ, καὶ μηδενὸς χαλιναγωγοῦντος ἀφίναι βαδίζειν· ὅτε γὰρ ἔσαι καταδηλον, εἴ-
τε θεήλατος ἡ πληγή, εἴτε σὺν τυχαίας τινὸς ἡ νόσος. καὶ μὲ γὰρ, φησι, ζυγὸν
ὑποῦ τῆς ἀπειρίας ζωτεύξωσιν, ἢ πρὸς τὰς δαμάλεις μυκωμένας ὑπισχνῶνται, συν-
τυχία ὃ γενομένου ἐστίν· αἱ δὲ ὀρθαὶ βαδίσωσι, καὶ οὔτε πρὸς μυκηθμὸν τῶν παιδίων 30
πάθωσί τι, οὔτε ὑποῦ τῆς ἀγελαίας τῆς κ τ ἐδὸν πλανηθῶσιν, δῆλον ὅτι ἡ τοῦ Θεοῦ χεὶρ
ἐστὶν ἡ ἁψαμένη τῶν πόλεων τούτων. ἐπεὶ οὖν ταῦτα τῶν μάντεων εἰπόντων ἐπείσθησαν ὃ
ταῖς πόλεις οἰκοῦντες ἐκείνας, καὶ ἐποίησαν ὡς ἐκελεύσθησαν· καὶ ὁ Θεὸς τῇ τῶν μάντεων ἀ-
κολουθήσει γνώμῃ, συγκαταβαίνων πάλιν, ὃ οὐκ ἐνόμισεν ἀνάξιον εἶ) αὐτοῦ τῶν αὐτ μάν-
τεων τὴν προῤῥησιν εἰς ἔργον ἀγαγεῖν, καὶ ποιῆσαι πίστοις εἶ) δοκεῖν, ἐν οἷς τότε εἰρήκα- 35
σι. καὶ γὰρ μεῖζον ὃ καταβρυθμιον ἦν, πῶς καὶ αὐλὸς τοὺς ἐναντίους μάρτυρῆσαι τῇ τοῦ Θεοῦ
δυνάμει, καὶ τὴν θεῖαν αὐτοῦ ψῆφον τοὺς αὐτῶν διδασκάλους ἐξενεγκεῖν. καὶ ἕτερα ἦ πολλὰ
a. Bas. xa. διαστα ἴδοι τις ἂν οἰκονομούντα ὃ Θεόν. ὃ γὰρ καὶ ὁ ὅτι τῆς ἐπαγριμένου τούτῳ προσέ-
οικε τῆς οἰκονομίας τῷ Ζήπῳ, ὃ καὶ ὑμεῖς λοιπὸν ἀπὸ τῶν ἐρημιῶν ὑπιδόσαι δυνήσεσθε.
τοῦ μὲ οὖν ἀγέρος ἕνεκεν πρὸ μὲ ἡμῶν ταῦτα εἴρηται· πρὸ ἦ ὑμῶν καὶ πλείονα λε- 40 κ. ὑμῶν
Παρ. β. δ. γόμενα δυνατ' ἂν. Δίδου γὰρ, φησι, σοφῷ ἀφορμὴν, καὶ σοφώτερος ἔσαι. δεῖ ἦ λοι-
πὸν ὅτι τὴν ἀρχὴν τῶν ἀναγνωσθέντων ἐλθεῖν. τίς ἦ ἡ ἀρχή; τοῦ ἦ Ιησοῦ γεννηθέντος ἐν Βη-
θλεὲμ τῆς Ιουδαίας, ἐν ἡμέραις Ηρῴδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ, μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν ἔρ-
χονται εἰς Ιερουσόλυμα. μάγοι μὲν ἀγέρος καταρχοντος ἠκολούθησαν, ὅτοι ἦ οὐδὲ πρε-

φητῶν

φητῶν ἐπηκριώτων διδάσκειν. Ποῦ ἦν ἔνεκεν ἡμῖν ἡ Χ̄ς γένηται λέγει ἡ Χ̄ς τόπου, ἐν Βηθλεὲμ Ἰούδα, ἡ ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως; Ποῦ ἦν ἔνεκεν καὶ τὸ ἀξίωμα προσέθηκε; τὸ ἀξίωμα μοι, ὅτι ἡ ἕτερος ἦν Ἡρῴδης, ὁ Χ̄ς Ἰωάννου ἀνελών· ἀλλ' ἐκεῖνος τετράρχης ἦν, οὗτος δὲ βασιλεύς. Χ̄ς Ποῦ ἦν ἡ Χ̄ς γένηται λέγει, προφητείας ἡμᾶς ἀναμιμνήσκων παλαιᾶς· ὧν τινὰ μέν ὁ Μιχαίας προεφήτευσε λέγων· Καὶ σὺ Βηθλεὲμ γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ. Μιχ. ιβ.

Τὸ μὲν οὖν χρονικὸν ἐκεῖνο τῆς γενέσεως ἐπέκρυπτεν, ἡ δὲ προφητεία τὸν τόπον ἐδήλου. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἡρῴδης ἐπυνθάνετο τὸν τόπον, ἵνα μὴ ἀγνοήσας τὸν τόπον, ἀγνοήσῃ καὶ τὸν καιρόν. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκ τοῦ χρόνου τὸν τόπον ἐζήτουν, ἐκ τοῦ τόπου τὸν χρόνον ἐμάνθανε

Πῦρ ἦλθον βαλεῖν. "ὅτι τοῦτο γλῶ. καὶ τί ἤθελεν, εἰ ἤδη ἀπῆν; ἢ ὅτι πνεῦμα ἐν πυρὶ ἀφῆ τοῦτο φάσκειν. ἀλλ' ἡμεῖς τὸ φοβερὸν ψυχρότερον γεγενήμεθα, καὶ τῶν τιθηνίων νεκρότερον· καὶ ζῶπα παῦλον ὀρυττόμενον ὑπὲρ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἰατρεύομεν, καὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ τὸν ὄφιν, καὶ φλεγμὴν ἀπάσης σφοδρότερον ἀπόντα νικῶμεν καὶ ὑπερβαίνομεν, τὰ κάτω, τὰ ἄνω, τὰ πρόσθια, τὰ μέλλοντα, τὰ ὄπισθια, τὰ οὐκ ὄντα. εἰ δὲ μείζων σου ἐκφύῃ ὁ ὑποδήματος, μάλιστα μὲν οὐκ ἂν καὶ νωθείας ὁ λόγος. τί γὰρ σε πλέον εἶχεν ὁ Παῦλος, ὅτι ἀδυνάτου τοῦ ἐκφῦναι σοί φησι ζῆλον; πλὴν ἀλλ' ἵνα μὴ φιλονεικῶμεν, τῷ Παύλῳ ἀφέντες, τὸν μετ' ἐκεῖνον πιστεύσαντας ἐννοήσωμεν, οἳ καὶ χρήματα, καὶ κτήματα, καὶ φροντίδα, καὶ ἀφ' ἑστίας ἅπασαι βιωτικὰ ἐξέβαλον, καὶ ὅλους ἑαυτοὺς ἀνέθηκαν τῷ Θεῷ, καθ' ἑκάστην νύκτα καὶ ἡμέραν τῇ τοῦ λόγου διδασκαλίᾳ προσεδρεύοντες. τοιοῦτον γὰρ ὁ πῦρ ὁ πνευματικὸν, οὐδεμίαν ὅπου θυμίαν ἀφίησιν ἔχειν τῶν ἐντεῦθεν, ἀλλ' εἰς ἕτερον ἡμᾶς μεθίστησιν ἔρωτα. ἀφ' οὗτος ὁ τοιοῦτον ἔρωτα προσγενόμενος, καὶ τὰ ὄντα προσέσθαι δεῖ, καὶ τυφῆς, καὶ δόξης καταγελάσαι, καὶ αὐτοῦ ἐκδῦναι τοῦ ψυχικοῦ, καὶ πάσης βιωτικῆς πόμπα ζῶπα ποιῆς. ἡ γὰρ τοῦ πυρὸς ἐκείνου θερμότης εἰς τὸν ψυχικὸν εἰσιοῦσα, πᾶσαν ἐκβάλλει νωθείαν, καὶ πλείονα ποιῆς καὶ φοβερώτερον τὸν ἀληθῆ, καὶ πάντων τῶν ὁρωμένων ὑπερορᾶν. λοιπὸν ὁ τοιοῦτος ἐν κατηφείᾳ μὴ διαπαντὸς διατελεῖ, πηγὰς ὑπενεγκεῖν ἀφιεὶς δακρύων, καὶ πολλοῦ δεῖ θρηνῶν καρπούμενος τοῦ ἡδονοῦ. ἐνδὲν γὰρ ὕστερος συνέλλαβε καὶ ἐνοῖ τῷ Θεῷ, ὡς τὰ τοιαῦτα δάκρυα. ὁ τοιοῦτος καὶ ἐν μέσαις πόλεσιν ἢ καπηλείῳ, ὡς ἐν ἐρημίᾳ ἀφανίζει καὶ ὄρεσι καὶ ἀσπιλαίοις, ὑδὲ ἕνα τῶν παρόντων ὁρᾷ, οὐδὲ χόρον τῶν τοιούτων λαμπρῶν ὀφθαλμῶν, οὐ τι ὑπὲρ ἑαυτὸν, οὐ τι ὑπὲρ τῶν ἑτέρους πεπληρωμένων δακρύων. ἀφ' τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων τούτοις ἐμακάρισεν ὁ Θεὸς, Μακάριοι οἱ πενθοῦντες * λέγων. καὶ πῶς ὁ Παῦλός φησι, Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε; πλὴν οὐκ τῶν δακρύων τούτων λέγων ἡδονῶν. ὥσπερ γὰρ ἡ ἀφ' κόσμου χαρὰ, λύπην ἔχει συγκεκληρωμένην· οὕτω καὶ ἡ πρὸς Θεοῦ δάκρυα χαρὰν βλαστάνει διηνεκῆ καὶ ἀμάραντον. οὕτω καὶ ἡ πόρνη πρὸ δένδρων ἐλθοῦσα σεμνοτέρα, τοὐτῳ καθαρθεῖσα τῷ πυρί. ὅπερ γὰρ διεθερμάνθη τῇ μετανοίᾳ, ἐξεδαχρύσθη λοιπὸν ὃ πρὸ τοῦ Χριστοῦ πόθῳ, καὶ τείχας λύουσα, καὶ σὺν ἁγίοις αὐτὸ βρέχουσα πόδας τοῖς δάκρυσι, καὶ ταῖς ἰδίαις αὐτοῦ ἀπομάσσουσα κόμαις, καὶ ὃ μύρον χεούσα. καὶ ζῶπα μὲν ἄπονα ἔξωθεν ἐγένετο· πολὺ δὲ τῇ δικαίᾳ τελούμενα, πολλῷ τούτων θερμότερα ἐνῆν, ἃ μόνος αὐτὸς ἔβλεπεν ὁ Θεός. δικὴ δὲ πάντα ἔκαιεν [ἡμῶν] ἀχυρον, συγχαίρει τε αὐτῇ, καὶ "θυσιαστηρίοις τοῖς ἐκείνης καταρθώμασι, καὶ πόμπαν ἀπαλλάττῃ τῶν ἐγκλημάτων αὐτοῦ. εἰ δὲ ἡμεῖς ἐπὶ τοσοῦτον φέρομεν τὸν ψῆφον, ἐννόησον, ὅσους ἀπόλαυσιν ἔχει τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, καὶ πόσα καὶ προσῆν "ἔ Θεοῦ δωρεᾶν ἀπὸ τῆς μετανοίας ἐκαρπώσατο τὰ ἀγαθά. καθάπερ γὰρ, ὑετοῦ καθαρᾶς ὄντος σφοδρῶς, αἰθρία ἔστι καθαρὰ· ὅπου καὶ δακρύων καταφερομένων, γαλήνη ἔστι καὶ βυθὸς τῇ ψυχῇ, καὶ οὐκ ἔστιν ἁμαρτημάτων ἀφανίζειν σκότος. καὶ ὥσπερ ἐκ ὕδατος καὶ πνεύματος, ὕσπερ ἀπὸ δακρύων καὶ ὁμολογήσεως καθαιρόμεθα πάλιν, ἂν μὴ πρὸς ὀπίσω τρέπωμεν καὶ προσφιλονεικίαν. τὸ γὰρ οὕτω δακρύειν τῆς καλλωπιζομένης" ἐν ὑποκρίσεως καὶ ὑπερηφανίαις καὶ μᾶλλον καταπορνεύειν φαίην ἂν εἶναι δίκαιον. ἐγὼ γὰρ σκῆνα ζητῶ τὰ δάκρυα τὰ μὴ πρὸς ὀπίσω, ἀλλὰ πρὸς καπύειν γινόμενα· τὰ λαθρα καὶ ἐν τοῖς ταμείοις καὶ μηδενὸς ὁρῶντος, ἀλλ' ἡρέμα καὶ ἀφοφητὶ ταῖς ὀπὸ βάθους δικαίας· ταῖς ἐν ὀδυνηρᾶς καὶ ὀδυνᾶς· ταῖς καὶ Θεοῦ [μόνου] γινόμενα, οἷα" καὶ ἡ Ἄννης ἐκείνη. ταῖς γὰρ χείλη αὐτῆς, φησὶν, "ἐκινοῦντο, καὶ ἡ φωνὴ αὐτῆς οὐκ ἠκούετο· ἀλλὰ τὰ δάκρυα μόνα σάλπιγος λαμπροτέραν ἠφίει φωνήν. καὶ δὴ τοῦτο καὶ τὸν μήτραν" πέπεικεν ὁ Θεὸς, καὶ τὸν σκληρὸν πέτραν ἀπαλὸν ἄρδειν ἐργάσατο. διὸ ὅτι καὶ αὐτὸς δακρύει, μιμητὴς τῶν διαπαντὸς σου γίγνεσθαι. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐδάκρυσε, καὶ ὑπὲρ Λαζάρου, καὶ ὑπὲρ τῆς πόλεως, καὶ ὑπὲρ τοῦ Ἰούδα διεπερᾶζη.

Luc. 18. μθ.

Mat. 5. δ. Luc. 6. κδ.

a. Bas. κε.

Ioan. 16. λε. Luc. 18. μα.

διεπερᾶθη. καὶ τοῦτο μὲν πολλάκις ὄντων ἰδεῖν αὐτὸν ποιοῦντα, γελᾶντα ἢ ὑδαμοῦ· ἀλλ' οὐδὲ μειδιῶντα πρέμα. Οὐκοῦν τῶν βιαίων οὐδεὶς τοῦτο εἴρηκε. δι' ὃ τοίνυν ὁ Παῦλος ὅτι μὲ ἐδάκρυσε, καὶ πειρατὰς νύκτα καὶ ἡμέραν τοῦτο ἐποίει, καὶ αὐτὸς πρὸς ἑαυτόν, καὶ ἕτεροι πρὸς αὐτὸν τοῦτο λέγουσιν· ὅτι ἢ ἐγέλασεν, ὑδαμοῦ ὅτε αὐτὸς εἴρηκεν, οὐδὲ ἄλλος, οὐδὲ εἷς τῶν ἁγίων, ὅτε πρὸς" αὐτὸν, οὔτε πρὸς ἕτερόν τινος τοιοῦτόν·" ἀλλ' ἢ πρὸς Σάρρας μόνης ὅτε εἴρηται, ἵνα ἐπιτιμήσῃ· καὶ πρὸς τοὺς ἱερεῖς Νῶε, ὅτε αὐτὸ ἐλευθέρους δοῦλος γέγονε. καὶ ταῦτα λέγω, ὅτι γέλωτα ἀκούσιον, ἀλλὰ τοῦ" διαβόλου ἀναιρῶν. τίνος γὰρ ἕνεκεν, εἰπέ μοι, ἀφύπνη καὶ διεῤῥέες τοσαύτας ἐνοχλεῖς ὧν ἔτι, καὶ φοβερῷ μέλλων" παρίσασθαι διακονίᾳ, καὶ πάντων πρέχειν λόγον μὴ ἀκριβείας τῶν ἐνταῦθα γεγυμνιδίων; καὶ Matth. 5 λγ. Luc. 18. β.
γὰρ ὧν ἐκόντες καὶ ὧν ἄκοντες ἡμάρτομεν, δώσομεν λόγον. Ὃς γὰρ ἂν ἐρεῖ μέ, φησίν, ἐμισεθάθη τῶν ἀνθρώπων, κἀγὼ ἐρῶ σοι ἐμισεθάθη τοῦ παρ' ἐμὲ μᾶλλον ἢ σὲ ἀγαθοῦ. καίτοιγε ἀκούσιος ἡ τοιαύτη ἁμαρτία, ἀλλ' ὅμως ἀ διαφθορά τινὰ κόλασιν, ἀλλὰ καὶ ταύτης δίδομεν ἀθῳώσας, καὶ ὧν ἴσμεν, καὶ ὧν οὐκ ἴσμεν (Οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ συνοιδά, φησὶν, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι) καὶ ὧν κατ' ἄγνοιαν, καὶ ὧν κατὰ γνῶσιν. Μαρτυρῶ γὰρ a. Kορ. δ. α. Ρω. ιβ. β.
αὐτοῖς, φησὶν, ὅτι ζῆλον Θεοῦ ἔχουσιν· ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν. ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐρεῖ τοῦτο εἰς ἀπολογίαν αὐτοῖς. καὶ Κορινθίοις δὲ ἐπιστέλλων ἔλεγε· Φοβοῦμαι μή πως ὡς ὁ ὄφις Εὔαν ἐξ- β. Κορ. α. γ.
ηπάτησεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτω φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἁπλότητος τῆς εἰς τὸν Χριστόν. Τοσούτων τοίνυν μέλλων διδόναι ἀθῳώσεις, πάθη γελῶν, καὶ αἰσχρὰ λέγων, καὶ τραυμάτων ἀνεχόμενος; δι' ὃ γὰρ μὴ ταῦτα ποιήσω, φησὶν, ἀλλὰ πενθήσω, ἵνα ὀφέλω; μέγαν μὲν οὖν, καὶ τοσοῦτον, ὅσον οὐδὲ τὰ λόγῳ παραστῆσαι δυνατόν. ὅτι μὲν γὰρ τῶν ἔξωθεν δικαστηρίων, ὅταν δὲ δακρύσῃς, οὐκ ἀκροᾶται τοῦ κόλασιν μετὰ τοῦ ἀποφάσεως· ἐνταῦθα δέ, ἂν συνάσῃς μόνον, ἔλυσας τοῦ ψήφου, καὶ συγγνώμης ἀπέλαυσας. Διὰ τοῦτο πολλαχοῦ πειθοῦς ἡμῖν ὁ Χριστὸς διαλέγεται, καὶ μακαρίζει τοὺς πενθοῦντας, καὶ ταλαιπωρίζει τοὺς γελῶντας. ὁ γὰρ ἔστι τὸ λυπεῖσθαι τοῦτο γέλωτος, οὐδὲ διὰ τοῦτο ζημιώθημεν, ἵνα ἀπαχαγχάζωμεν, ἀλλ' ἵνα συναξώμεθα καὶ βασιλείαν ἐκ τοῦ συναγωνιᾶν τοῦτο κληρονομήσωμεν. σὺ δὲ βασιλεῦ μοι πρεσβεύσας, οὐδὲ ἁπλῶς μειδιάσας ἀνέχῃ· ὦ τῆς ἀγελάστου διατριβῆς ἔχων ἔννοιαν, οὐκ ἔσπαξας" τρέμων καὶ μὴ σωφρονισθῆς τῆς παρησχυσμένης, ἀλλὰ γελᾷς, αὖθις πολλάκις ὀργιζόμενος, ἐκ δὲ σπουδῆς ὅτι τῶν ἁμαρτημάτων ταύτην μείζονα προξενεῖς αὐτῷ; ὁ γὰρ οὕτω τοὺς ἁμαρτάνοντας, ὡς τοὺς μὴ τὰ ἁμαρτάνειν μὴ συγκαλουμένους ἀποτρέφεσθαι ἔοικεν ὁ Θεός. ἀλλ' ὅμως οὕτως εἰσὶν ἀνεπιδιόρθωτοι ἵνες διακείμενοι, ὡς μὴ ταῦτα τὰ ῥήματα λέγειν· ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο δακρύσαι ποτέ, ἀλλὰ δι' ὅλου μου γελᾶν ἐκ παίζειν ὁ Θεὸς πρόσταττεν. ὁ δὲ ταύτης παιδιᾶς τῆς διαφόρου γένοιτ' ἄν; ὁ γὰρ ὁ Θεὸς δίδωσι παίζειν, ἀλλ' ὁ διάβολος. ἄκουσον γοῦν ἑνὸς παίζοντος δι' ἕπαθον. Ἐκάθισε, φησὶν, ὁ λαὸς τοῦ Ps. 5. λβ. δ.
φαγεῖν καὶ πεῖν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν. τοιοῦτοι ἦσαν οἱ Σοδομῖται, τοιοῦτοι οἱ ὅτε τὸν κατακλυσμόν. καὶ γὰρ καὶ πρὸ ἐκείνου φησὶν, ὅτι ἐν ἀφροσύνῃ καὶ ἐν βδελυρίαις καὶ ἐν πλησμονῇ ἄρτων ἐσπατάλων· καὶ οἱ τοῦ Νῶε ὅτε τὸ κιβωτὸν ὅτι τοσοῦτον ὀργίζεται κατασκευαζομένῳ" χρόνον, δυσμηχάνως διέφευγον, μηδὲν τῶν μελλόντων προορώμενοι. διὰ τοῦτο καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐπελθὼν πρέσβευε ὁ κατακλυσμός, καὶ ὃ κεφὴ τῆς οἰκουμένης ἀνάλωσε τότε εἰρήσαντος. μὴ τοίνυν αἰτιῶμαι τὰ τοῦ Θεοῦ ταῦτα, ἀλλὰ τὰ τοῦ διαβόλου λαμβάνειν, τὰ δὲ Θεοῦ ὅτι δοῦναι βουλόμενα καρδίαν καὶ πεπαιδευμένην, πέφυκεν, σωφρονοῦσαν καὶ κατεσταλμένην, μετανοοῦσαν καὶ κατανενυγμένην. ταῦτα ἐκείνου τὰ δῶρα· ὅπερ ἐκ τούτων ἡμῖν χρεία μάλιστα. καὶ γὰρ ἀγὼν ἐφέστηκε χαλεπὸς, καὶ πρὸς ἀοράτους ἡμῖν δυνάμεις ἡ πάλη, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἡ μάχη, πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας ὁ πόλεμος, καὶ ἀγαπητοὶ καθυδαίζοντας ἡμᾶς καὶ νήφοντας καὶ διεγηγερμένους δυνα-

διῶαι τὴν ἀγρίαν" ἐκείνων φάλαγγα ἐνεγκεῖν. ἀν᾽ ἡ γελασθῶμεν, καὶ παίζωμεν, καὶ ἀφῶ πάν-
τας ῥᾳθυμῶμεν, καὶ περὶ τῆς συμβολῆς ἐκ τῆς οἰκείας καταπισύμβα ῥᾳθυμίας. ἀ πέ- χ. ἐκεῖ
τωμεν ἡμέτερον τὸ γελᾶν διηνεκῶς καὶ θρύπτεσθαι καὶ τρυφᾶν, ἀλλὰ τὴν ὅπλα σκαπῆς, τῶν πα-
νθυμένων γυναικῶν, τὴν εἰς τοῦτο ἐξθυρημένων ἀνδρῶν, τὴν πορνείων, τὴν κολάκων,
οὐ τῶν ὅπλα ⟨Ⓐ⟩ ὀρχηστὴν κεκλημένων, οὐ τὴν εἰς τὴν αὖω πόλιν ἐκστρατευμένων, οὐ τῶν
τῶν ὅπλα βαστάζοντων πνευματικὰ, ἀλλὰ τῶν τὴν διαβόλου πλουμένων.
ἐκεῖνος γὰρ ὅστις ἐκεῖνος ὁ καὶ τείχεσι τὸ πρᾶγμα ποιήσας, ἵνα τὰς γραπτὰς ἐλκύσῃ τοῦ
Χριστοῦ, καὶ μαθητὰς αὐτὴν ποιήσῃ τῆς πορνείας ⟨καὶ πένητας. διὰ τοῦτο καὶ διάτρεχε φω-
κοδόμησεν ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ τὰς γελωτοποιοὺς ἐκείνους ἀσκήσας, διὰ τῆς ἐκείνων λύμης
Ep. ad A. καὶ τὴν πόλεως ἀπάσης τὸ τοιοῦτον" ἐγείρει λοιμὸν, ἃ φεύγειν ὁ Παῦλος ἐκέλευσε, τὴν μω- 10 χ. ἐκεῖ
ρολογίαν, καὶ τὴν βωμολοχίαν [φημὶ,] ταῦτα διώκειν ἀναπείθων· καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον
τούτων, ἡ τοῦ γέλωτος ὕστις ἐστὶ σύνθεσις. ὅταν μὲν γὰρ βλασφημίαν τινὰ εἴπωσιν ἢ αἰσχρὸν Ⓐ
μίμοι τῶν γελοίων ἐκείνων, ὅτε πολλοὶ τὸ αὐτοπτέρων γελῶσι καὶ τέρπονται, ὥστε ὧν αὐτοὺς
λιθάζειν ἐχρῆν, ὥστε τούτων κροτοῦντες, καὶ τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς διὰ τῆς ἡδονῆς ταύ-
της καὶ τῆς ἑαυτῶν ἕλκοντες κεφαλῆς. Ⓐ γὰρ ἐπαινοῦντες τοὺς τοιαῦτα λέγοντας, ὅταν 15
μάλιστα ἐθίσωσιν Ⓐ λέγειν ἀναπείθοντες. διὰ καὶ τῆς καλάσεως τῆς ὑπὲρ τούτοις κειμένης, δικαιό-
τερον ἂν εἶεν ὑπόδικοι. εἰ γὰρ μηδεὶς ἐῶν τὰ τοιαῦτα θεώμενος, μηδ᾽ ἂν ὁ ἀγωνιζόμενος
ἐῶν. ὅταν δὲ ἴδωσιν" ὑμᾶς δὲ ἐργασίαν καὶ τέχνας καὶ τὴν ἐκ τούτων πρόσοδον, καὶ πάντα ἁ- χ. ἐκεῖ
πλῶς ὥστε τῆς ἐκ θεάτρου ἀφέντας, μείζονα δέχονται τὴν πορνείαν, καὶ πλείο-
να παρὲ ταῦτα ποιοῦνται κατηγορίαν. δὲ ταῦτα οὐκ ἐκείνης ἀπαλλάττων ἐγκλημάτων 20
λέγω, ἀλλ᾽ ἵνα ὑμεῖς μάθητε, ὅπη τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ῥίζαν τῆς τοιαύτης πλανομίας ὑ-
μεῖς μάλιστά ἐστε Ⓐ" πρόσχοντες, Ⓐ τὴν ἡμέραν ἅπασαν εἰς ταῦτα" ἀναλίσκοντες, καὶ Ἰσ. πρ
τὰ σώματα τῆς γάμου παράγματα ἐκπομπεύοντες, καὶ δὲ μυρίων δὲ μέγα πλανώμενον χ κρ
ζοντες. ὅθεν γὰρ ἅπαντας ἐκεῖνος ὁ ταῦτα ὑποκρινόμενος ὅστις ὁ πλημμελῶν, ὡς παρὰ ἑαυτ
ἐκείνου σὺ, ὁ ταῦτα κελεύων ποιῶν· μᾶλλον δὲ οὐ κελεύων μόνον, ἀλλὰ καὶ καταδιάζων καὶ βι- 25 χ λοι
αζόμενος, καὶ γελῶν, Ⓐ ἐπαινῶν τὰ" γινόμενα, καὶ πάντι" τρόπῳ συγκροτῶν τὰ τοιαῦτα ἐργα- χ. ποι
σίαν τῶν δαιμόνων. ποίοις οὖν ὀφθαλμοῖς, εἰπέ μοι, λοιπὸν τὴν γυναῖκα ὅπη τῆς οἰκί-
ας ὄψῃ, ἰδὼν αὐτὴν ὑβριζομένην ἐκεῖ; πῶς δὲ οὐκ ἐρυθριᾷς ἀναμιμνησκόμενος τῆς συνοί-
κου, ἐνίκα δὴ τὴν φύσιν αὐτὴ παραδειγματιζομένην ἴδῃς; μὴ γὰρ μοι τοῦτο εἴπῃς, ὅτι
ὑποκρισίς ἐστι τὰ γινόμενα. ἡ γὰρ ὑπόκρισις αὕτη πολλοὺς εἰργάσατο μοιχοὺς, Ⓐ πολλὰς 30 χ. ἀνδ
αἰτίες οἰκίας. καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα φένω, ὅτι" οὐδὲ δοκεῖ ποιεῖν τὸ γινόμενον· δη-
λαδὴ καὶ κρότοι, καὶ κραυγὴ, καὶ γέλως πολὺς, μοιχείας πλημμελοῦς ὑποκρίσεως. τί λέγεις; ὑ-
πόκρισις Ⓐ γινόμενα; διὰ τοῦτο μὴ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐστὶν ἐκεῖνοι θανατώτεροι ἄξιοι, ὅτι ἃ φεύ-
γειν Ⓐ νόμοι κελεύουσιν ἅπαντες, ταῦτα μιμεῖσθαι ἐπαινοῦσιν ἐκεῖνοι. εἰ γὰρ αὐτὸ κα-
κὸν, καὶ ἡ μίμησις τούτου κακή. καὶ οὕτω λέγω, πόσους ἐργάζονται μοιχοὺς Ⓐ [τὰ] τοιαῦτα 35
τῆς μοιχείας ὑποκρινόμενοι δράματα· πῶς ἱστάμενοι καὶ ἀναχωροῦντες καταισχύνουσι τοὺς
τῶν τοιούτων θεατάς. ὅθεν γὰρ παρικάστερον ὅθεν" ἱστάμενον ὀφθαλμοὺς τοιαῦτα βλέπειν χ. ἐ
ἀνεχομένους. σὺ δὲ σὲ ἀγαπᾷ μὴ ὅτι ἂν ἕλοιο γυναῖκα γυμνουμένην ἰδεῖν· μᾶλλον δὲ ὅθεν σὸν
οἰκίαν, ἀλλὰ καὶ ὕδωρ τὸ πρᾶγμα καλῶς· ὅτι δὲ τὸ θέατρον αἰσχύνης, ἵνα τὸ κοινὸν τῶν
ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν συνδείσῃς ἦθος, καὶ τοὺς σαυτοῦ αἰσχύνῃς ὀφθαλμούς; μὴ γὰρ δὴ 40
τοῦτο ἔστω, ὅτι πορνή ὅστιν ἡ γυμνουμένη, ἀλλ᾽ ὅτι ἡ αὐτὴ φύσις, καὶ τὸ σῶμα τὸ αὐτὸ καὶ τῆς
πόρνης καὶ τῆς ἐλευθέρας. εἰ γὰρ ὅθεν ἄτοπον τοῦτο, ὅτου ἕνεκεν ἐπ᾽ ἀγορᾶς αὐτὴν ἴδῃς τοῦ-
το γινόμενον, καὶ αὐτὸς ἀποπηδᾷς, καὶ τὴν ἀκηκοοῦσαν ἐλαύνεις; ἢ" ὅταν μὲν διηκριβωμένον ὦ- χ. ἐπ
σθαι, τότε αὐτὸν τὸ τοιοῦτον· ὅταν δὲ ⟨ωσημένον καὶ πάντες ὁμοῦ κροτῶμεν, οὐκ ἔστι ὁμοί-

ως

ως αἱρέσεων· ἀλλὰ γέλως ταῦτα ἡ ἔνεδος, ἢ ἐφάπτης τῆς ἁπλότητος ῥήματα· ἢ βέλτιον πολλῷ ἢ βορβόρῳ τὸν ὄψιν ἀναχρῶσαι πᾶσαι, ἢ τοιαύτην θεωρῆσαι τερατολογίαν. ὅτι γὰρ ὥσπερ ὀφθαλμῶν βλάβη βόρβορος, ὡς ἀκόλαστος ἔλπις ἢ μεγαλωμένης γυναικὸς θεωρία. ἀκούσατε γοῦν τί τὸν γύμνωσιν ἐποίησεν ἐξ ἀρχῆς, καὶ φοβήθητι τῆς ἀκηλιδώτης τῆς ταύτης τὸν ὑπόθεσιν. Τί οὖν ἐποίησε τὸν γύμνωσιν; ἡ παρακοή, ἢ ἡ τοῦ ὄφεως συμβουλή. ὥσπερ αὖθις ἢ ἐξ ἀρχῆς ἐκείνου τοῦτο γέγονε [ὃ] ὑπεπόδυμα. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν καὶ ἠμύνοντο γυμνοὶ ὄντες· ὑμεῖς δὲ ἐγκαλλωπίζεσθε, καὶ ὁ ἀπόστολος ἐκεῖνο, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τὸν δόξαν ἔχοντες. πῶς οὖν ὀφθαί σε λοιπὸν ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ταύτης ἐπιμελείας θηρία παρανομίας; πῶς δέξεται; πῶς τρέφει, ὕπνος ἀτίμως ὁ κοινὸς τῆς γυναικείας παραγματίσαται φύσεως, ἢ ἀρχμάλωτον ἐκεῖνο τῆς ταύτης ἕλκους, καὶ δούλην γεγενημένην τῆς παρανόμου γυναικός; εἰ δὲ ἀλγεῖτε ταῦτα ἀκούοντες, χάριν ὑμῖν ἔχω πολλήν. τίς γὰρ ὅστις ὁ βλασφημῶν με, εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ; μὴ δὲ παύσασθέ ποτε γένοιτο ὅπως πάντως καὶ ἀκηκόαμεν. ἢ γὰρ τρέφοιμι ὑμᾶς ἔσαι τῆς ὅπως ὁ κρείττων μεταβολῆς ἡ ἐκ τῶν τοιούτων ὁδυνῶν. διὰ τοῦτο κἀγὼ σφοδρότερον ἢ λόγων ἐποιησάμην, ἵνα βαθυτέραν δοὺς τὴν τομήν, ἀπαλλάξω τῆς σηπεδόνος τῶν μεμυσαγμένων ὑμᾶς, ἵνα τρὸς καθαρὰν ἐπανάγαγω ψυχὴν ὑγιᾶ τῆς ἡμέτερα πόλεως ἡμᾶς] ἀπολαύοντας διὰ πάντων, ἢ τῶν χειμάρρων ἐπάθλων τοῖς καταρθώμασι τούτοις ὑπαντᾶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα ἢ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ζ. 4 ΚΑΙ ΣΥΝΑΓΑΓΩΝ ΠΑΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΑΡΧΙ-

ερεῖς ἢ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ, ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν, ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται. 5 Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας.

Εἶδες ἀπόνοια εἰς ἔλεγχον γενόμενα Ἰουδαίων; ἕως μὲν γὰρ αὐτοὶ ἦσαν ἐν ἡσυχίᾳ, οὐδὲν ἐκινήθησαν τῆς βασκανίας ἠλίσκοντο, μὴ ἀληθείας τὰς μαρτυρίας διηλέγχουσαι. ὅπερ δὲ εἶδον τὸν ἀπὸ τῶν θαυμάτων ὑπερηφανωμένων δόξαν, ἐκινήθησαν τοῦ φθόνου καταφρονήσαντες λοιπὸν παρεῦδωκαν τὴν ἀλήθειαν. ἀλλ' ἡ ἀλήθεια δεῖ πάντων ἥρετο, ἢ ἐκινήθη τὸ ἐφθόνει μείζονος ζωοτροφήσαι. ὅσα γοῦν καὶ ἐν ταῦθα πῶς θαυμαστὰ καὶ παράδοξα οἰκονομεῖται παράλογα. ὁμοῦ τε γὰρ καὶ μανθάνουσί τι πλέον παρ' ἀλλήλων, καὶ διδάσκουσιν ἀλλήλους, οἵ τε βάρβαροι καὶ οἱ Ἰουδαῖοι. οἱ μὲν γὰρ Ἰουδαῖοι παρὰ σοφῶν μάγων ἤκουσι, ὅτι ἡ ἀστὴρ αὐτοῖς ὅτι τῆς Περσῶν ἐκήρυξε χώρας· οἱ δὲ μάγοι παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἐμάθησαν, ὅτι τοῦτον, ὃν ὁ ἀστὴρ ἀνεκήρυξε, καὶ προφῆται περὶ πολλῶν ἀνωθεν διηγοῦνται χρόνων. καὶ τῆς ἐρωτήσεως ἡ ἀπόκρισις, διδασκαλίας σαφεστέρας τι καὶ ἀκριβείας ἐκάτεροις ἀπέδειξε γένος. καὶ οἱ τῆς ἀληθείας ἐζήτουν τὰ ἀπὸ τῆς ἀληθείας καὶ ἀκριβῶς ἀναγκάζονται δυσανώσκειν γράμματα, καὶ τὴν προφητείαν ἐμπαίζειν, εἰ καὶ μὴ πᾶσιν. εἰπόντες γὰρ τὴν Βηθλεέμ, καὶ ὅλη ἐξ αὐτῆς ἐξελεύσεται ὁ ποιμαίνων Ἰσραὴλ, λοιπὸν οὐκ ἐλυ προσέθηκεν ὃ ἔξης, κολασθεύοντες Ἡρῴδην βασιλέα. τί γὰρ τοῦτο ἐστί; Ὅτι αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος. καὶ τίνος ἕνεκεν, φησιν, εἰ οὐκ ἦσαν ἔμελλε Μιχ. 5. 2.
μανθάνεσθαι, ὁ Ναζαρὲτ μὴ Ἡρῴδην πάσαν διῆλθε, καὶ ζωοτροφίας τὴν προφητείαν; καὶ μὴν ἐζωοτρόφησαν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐξεκάλυψε. ὁ γὰρ, οὐκ ἦσαν μὴ ἐξ οἰκείους ἐξ ἀστοῦ, ὁ ταῦθα ἐμπαθῶν, δείκνυσιν ἐξ αἰσχημοσύνης ὃ πρᾶγμα γενόμενον. διὰ τοι τοῦτο οὐδὲ ἀδήλως τερατὶς ἐξῆλθον οὐκ ἦσαν, ἀλλ' ἐποίησεν ἡμᾶς παραφυγὴν, τοῖς βουλομένοις παρεναγάζεσθαι διὰ μὴ ἀκριβείας ἐξεπάζειν ἁπάντα. καὶ γὰρ πολλὰ ἐν τοῖς

χαιρόντα

κινοῦντα πρὸς τὴν τοιαύτην ζήτησιν, εἶναι προσέχειν ἐβούλοντο. καὶ γὰρ ἐλθόντων τῶν μάγων, ἀνεταράχθη πᾶσα ἡ πόλις, καὶ μετὰ τῆς πόλεως ὁ βασιλεύς· καὶ ὁ προφήτης εἰς μέσον παρῆκτο, καὶ δικαστηρίου μέγιστον συνεκρότει· καὶ ἕτερα ἢ πλείονα γέγονεν αὐτόθι, ἅπερ ὁ Λουκᾶς μετὰ ἀκριβείας διηγεῖται ἅπαντα· οἷς, τά τε τῶν Ἀσάφ καὶ τὰ τῶν Συμεὼν καὶ τὰ τοῦ Ζαχαρίου, καὶ τὸν ἀγγέλους, καὶ τὸν ποιμένας, ἅτερ ἅπαντα τοῖς προσέχειν ἱκανὰ ἰδεῖν παρέχειν ἀφορμὰς ὁ γεγηνεμένου βίβλος. Εἰ γὰρ ἀπὸ Περσίδος ἐλθόντες μάγοι οὐκ ἠγνόησαν τὸν τόπον, πολλῷ μᾶλλον οἱ ἐκ Παλαιστίνης ὄντες ταῦτα μαθεῖν ἠδυνάμην. ἔδειξε μὲν οὖν ἑαυτὸν ἐξ ἀρχῆς ἀφ' πολλῶν θαυμάτων. ὅπερ οὐκ ἠθέλησαν ἰδεῖν, κρύψας τὸν μέλαν χρόνον ἑαυτὸν πάλιν ἐξ ἑτέρας ἀπεκάλυψε λαμπροτέρας ἀρχῆς. οὐδὲ γὰρ μάγοι λοιποί, οὐδὲ ὁ ἀστήρ, ἀλλ' ὁ πατὴρ δύνωται ἀνεκήρυττεν ὅτι τῶν Ἱεροσολυμείων ῥεῖθρον, καὶ τὸ πνεῦμα ἐπεφοίτα, τὸν φωνὸν ἐκείνων ἔλκον ὅτι τὸν κεφαλὸν τοῦ βαπτιζομένου· καὶ Ἰωάννης μετὰ παῤῥησίας ἁπάσης πάντα χοῦν τῆς Ἰουδαίας ἐβόα, τὸν οἰκουμένων, τὸν ἀοίκητον τῆς τοιαύτης διδασκαλίας πληρῶν. καὶ ἡ τῶν θαυμάτων ἡ μαρτυρία· καὶ γῆ, καὶ θάλαττα, καὶ ἡ κλίσις ἅπασα λαμπρὰ ἠφίει φῶς ἀπὸ φωνῶν. πρὸς δὲ τούτοις καὶ τῶν ὠδίνων τοσαῦτα ἐγένετο, ὅσα ἐν εἰκὸς ἦν μᾶλλον δεῖξαι τὸν παράδοξον. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι οὐκ ἴσμεν πότε ἐτέχθη, οὐδὲ ἐν ποίῳ χωρίῳ, διὰ τι καὶ τὸν μάγοις πάντα φανερὰ ἦν, καὶ τὰ ἄλλα, ἅπερ εἰρήκαμεν, ὥστε οὐδεμίαν αἰτίαν αὐτοῖς ἔχοντες εἰπεῖν, μὴ ζητήσαντες δὲ γεγηνεμένου. σκήπτει δὲ καὶ τῆς προφητείας τὴν ἀκρίβειαν. καὶ γὰρ ἔλεγεν, ὅτι ἐν Βηθλεὲμ μόνῃ, ἀλλ' ἐξελεύσεται. ὥστε καὶ τοῦτο προφητείας ἴσον, δεῖξαι ἐκεῖ μόνον. Ἵνες δὲ αὐτῶν αἰσχυντηλοὶ φασι πρὸς τὸ Ζοροβάβελ ταῦτα εἰρῆσθαι. καὶ πῶς οὖν ἔχοιεν λέγειν; καὶ γὰρ δὴ αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰώνος. πῶς δὲ ἐν ἀρχῇ λεχθῆναι, ὅτι ἐκ σοῦ ἐξελεύσεται, ἁρμόσειεν ἂν ἐκείνῳ; καὶ γὰρ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, ἀλλ' ἐν τῇ Βαβυλῶνι ἐτέχθη· ὅθεν καὶ Ζοροβάβελ ἐκλήθη, ἀφ' ὧν ἐκ παρῶνος. καὶ ὅσοι τὸν Σύρων ἴσασι γλῶτταν, ἴσασι τὸ λεγόμενον. μετὰ δὲ τῶν Εἰρημένων καὶ ὁ μετὰ ταῦτα χρόνος ἅπας ἱκανὸς συνῆσαι τὸν μαρτυρίαν. τί γάρ φησιν;

6 Οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα.

Καὶ τὸν αἰτίαν προσίθησι τῆς ὠφελείας, λέγων, Οὐ μὴ ἐκ σοῦ ἐξέλθῃ).

Οὐδεὶς δὲ ἕτερος λαμπρὸν καὶ σαφεῖς ἐκφέρει τὸ χωρίον ἐποίησεν, ἀλλ' ἢ μόνος αὐτός. μετὰ γὰρ τὸν τόκον ἐκφέρει, ἀπὸ τῶν πετρῶν τῆς οἰκουμένης ἔρχομαι) ὁμολόγησε τὸν φάτνιν καὶ τῆς καλύβης τὸν τόπον· ὅπερ αἰνίττεται ὁ προφήτης προσημαίνων λέγων· Οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· τουτέστιν, ἐν τοῖς φυλάρχοις. τοῦτο δὲ εἶπεν, καὶ τὸν Ἱερουσαλὴμ προεῖλκεν. ἀλλ' οὐδὲ ὅτω προσεῖχον, καὶ τὴν τῆς ὠφελείας εἰς αὐτοὺς διαβαινούσης. καὶ γὰρ ἐκ τοῦτο ὑδαμοῦ πρὸς τῆς ἀξίας αὐτὸν ἐμαλέχηται ὁ προφήτης ἐν ἀρχῇ τοσοῦτον, ὅσον πρὸς τῆς ἐνεργείας τῆς πρὸ αὐτοῦ γινομένης εἰς αὐτούς. καὶ γὰρ Ἰωὴλ καὶ ἑταλεῖν ἡ παρθένος, καλέσεις, φησί, τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· καὶ ἑπάγει λέγων, αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. καὶ ὁ μάγοι ἦ οὐκ ἔλεγον, ποῦ ἐστιν ὁ γεννώμενος υἱὸς Θεοῦ, ἀλλ' ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. καὶ ἐν τοῦτο πάλιν οὐκ εἶπεν, Οὐ μὴ ἐκ σοῦ ἐξέλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ,

Ἀλλ' ἡγεμών, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ.

Εἶδε γὰρ καὶ συγκαταβατικὰ ἔχοντα ἐμαλέπεσθαι ἐν προοιμίοις, ἵνα μὴ σκανδαλίζωνται, καὶ τὰ πρὸς τῆς σωτηρίας αὐτῶν κηρύττειν, ἵνα τούτῳ μᾶλλον ἐπάγωνται). ὅσα γὰρ προεῖπεν προφέρεται μαρτυρίαν, καὶ ὧν θέλεις προσῆκε τὸν ἡμῶν χρόνος ἰδεῖν, οὐδὲν μέγα οὐδὲ ὑψηλὸν πρὸς αὐτὸν λέγουσιν, οὐδὲ οἷς αἱ μετὰ τὸν τῶν σημείων ἐπιδείξεις. ἐκφέρει γὰρ τεθνεῶτες πρὸς τῆς αὐτοῦ ἀξίας ἐμαλέχηται. ὅτι γὰρ μετὰ πολλὰ θαύματα, παιδία εἰς αὐτὸν

τὸν

τὸν ὕμνους ᾠδὴν, ἄκουσον τί φησιν ὁ προφήτης· Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον. καὶ πάλιν, ὅτι ὤφθησαν τοῖς ἐχθροῖς ἔργα τῆς δακτύλων σου· ὅταν δημιουργὸν αὐτὸν δείκνυσι τοῦ παντὸς ὄντα. ἢ τί μὴν τὴν ἀνάληψιν ἡ προφητεύσασα μαρτυρεῖα τὸν πρὸς πατέρα ὁμότιμον δηλοῖ. Εἶπε γάρ, φησι, ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου. Ψαλμ. ρθ. α. Ψαλμ. ρθ. α.

καὶ ὁ Ἡσαΐας δέ φησιν· Ὅτι ὁ ἀκρογωνιαῖος ἀρχὴν ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσι. πῶς δὲ φησι τὴν Βηθλεὲμ σὲ τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα οὐκ εἶ ἐλαχίστη εἶ; οὐδὲ γὰρ σὺ Παλαιστίνη μόνον, ἀλλὰ καὶ σὺ τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ περίβλεπτος γέγονεν ἡ χάρις. ἀλλὰ τίνας πρὸς Ἰουδαίους ὁ λόγος. διὸ καὶ ἐπήγαγε, ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραὴλ, καίτοιγε τὴν οἰκουμένην ἐποίμανεν. ἀλλ' * ὅπερ ἔφην, ὁ βούλεται σκανδαλίσαι τίνας, τοὺς πρὸ τῆς ἐθνῶν Ησ. ια. ι.

ἐγκαλύπτων λόγον. καὶ πῶς οὐκ ἐποίμανε, φησι, τὸν λαὸν τὸν Ἰουδαϊκόν; μάλιστα μὲν καὶ αὐτὸ γέγονε." τὸν γὰρ Ἰσραὴλ σὺν σωθῆναι εἶπεν, οὐκ αὐτοῦ πεπιστευκότας ἐξ Ἰουδαίων πλῆθος. καὶ τοῦτο ἑρμήνευσεν ὁ Παῦλος ἔλεγε· Οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, οὗτοι Ἰσραήλ, ἀλλ' ὅσοι δι' πίστεως εὐηγγελίας ἐλπιτήθησαν. εἰ δὲ μὴ πάντας ἐποίμανε, τοῦτο αὐτῷ ἔγκλημα καὶ κατηγορία. δεῖ γὰρ αὐλοὺς προσκυνῆσαι μὲν τὸν μάγον εὐδοξάσαι τὸν Θεόν, ὅπερ ἐπέσχε χαμερὲς τοιοῦτος πάντα" λύων αὐτῷ τὰ ἁμαρτήματα (καὶ γὰρ οὐδεὶς πρὸς δικαστηρίων" ἦκεν, οὐδὲ δίωκων, ἀλλὰ πρὸς ἡμέρου καὶ πραέος ποιμένος) τοιοῦτον ποιοῦσι, καὶ ἐμφάπτονται, καὶ δορυφοροῦσι, καὶ μυείας μὲν ταῦτα καπασκευάζουσι δημιουργός. Φαρ. β. ζ.

7 Τότε Ηρῴδης καλέσας λάθρα τοὺς μάγους, ἠκρίβωσε παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος·

Ἐπιχειρῶν ἀμέλει ὁ τηλίκον, ὅπερ ἑκάστης ἡμέρας ἵππων, καὶ μανίας μόνον. ἐν γὰρ τοῖς ἱερομηνίαις καὶ τοῖς γενεθλιακοῖς ἱκανὰ ἵππων ἀποσῆσαι αὐτὸ πάσης [τὸ] τοιαύτης ἐπιχειρήσεως. οὐδὲ γὰρ χρὴ ἀνδρεῖον ἵππων τοῖς συμβόλοις. ὁ δὲ ἀστέρας καλέσας τοὺς μάγους ἀνῶφθη, καὶ ὁ βαρβάροις ἀνδράσι τοσαύτην ἀποδημίαν εἰλήφασι, ὥστε προσκυνῆσαι τὸ ἀπαργαίοις καὶ φάτνῃ χείμενον, καὶ ὁ προφήτας ἡ ἀνῶφθη ταῦτα πάντα προφανῶς, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, μείζονα ἢ κατ' ἀνθρώπων ἵππων. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν αὐτὸ τούτων κατεῖχε. τοιοῦτον γὰρ ἡ ποιμένια· ἑαυτὴν προπέμπει, καὶ ἀνίκητος ἀεὶ προάγμασιν ἐπιχειρῇ. σκόπει δὲ αὐτοῦ. εἰ μὲν ἐπίστευε τῇ προφητείᾳ, καὶ ἀκίνητον αὐτὸν εἰ νομίζει, οὐδὲν ἦν ὅτι "ἀνίκητος ἐπιχειρῇ προάγμασιν· εἰ δὲ ἠπίστει πάλιν, ἐν οὐ προσεδόκα ἐκβήσεσθαι τὰ λεγόμενα, διδοικέναι καὶ φοβεῖσθαι οὐκ ἐχρῆν, οὐδὲ ἁπλῶς τοῦτο ἐπίστευεν. ὥστε ἑκατέρωθεν προπετὴς ὁ" δόλος ἦν. καὶ τοῦτο δὲ ἀνοίας ἑκάστης, ὃ νομίσας τοὺς μάγους" αὐτὸ προπηδήσειν τὸ τηλίκους, ἵνα μὴ τοσαύτην ὕλην ἀποδημίαν. εἰ γὰρ περὶ ἰδίων ὄντως ἦσαν ἐσκεκευμένοι τοῦ πάθους, μὴ ὃ ἠπόσασθαι καὶ πίστωσιν ἀπὸ τῆς προφητείας, πῶς ἤλπιζεν αὐτοὺς πεῖσαι προδοῦναι ὃ παῖδιον αὐτοῦ; ἀλλ' ὅμως ἡ τοσούτων ὄντων τῷ ἀπαγόντων αὐτὸν, ἐπιχείρει καὶ καλέσας λάθρα τοὺς μάγους, ἐπιμαθάνετο παρ' αὐτῶν. καὶ γὰρ ἐνόμιζεν Ἰουδαίους κήδεσθαι τοῦ παιδίου· καὶ οὐκ ἂν προσεδέχησαν εἰς τοῦτο μανίας ἐξολισθαίνειν αὐλοὺς, ὡς [" ἀπὸ τοῦτο] τὸν προσάτην καὶ σωτῆρα καὶ ἐπ' ἐλευθερίᾳ τοῦ ἔθνους προκαλούμενοι βουλεύεσθαι ἐπιδιδόναι τοῖς ἐχθροῖς. ἀπὸ τοῦτο καὶ λάθρα καλεῖ, καὶ ζητεῖ τὸν χρόνον, οὐ τοῦ παιδίου, ἀλλὰ τοῦ ἀστέρος, οὐ πολλῆς τῆς περιουσίας πηλίκος ὁ ἥλιος. καὶ γὰρ πρὸ πολλοῦ χρόνου δοκεῖ μοι ὁ ἀστὴρ φαίνειν. ὅπου γὰρ πολιὸν τὴν ὁδοιπορίαν ἔμελλον ἀναλίσκειν χρόνοι μάγοι, ἵνα θέλων ὑπὸ τῶν παιδίων (ἔδει γὰρ σὺν αὐλοῖς προσκυνηθῆναι τοῖς ἀπαργαίοις αὐτοῦ, ὥστε θαυμασιν καὶ προδόξον φανῆναι τοῦ προάγματος) πρὸ πολλοῦ τοῦ χρόνου δείκνυσιν ἑαυτὸν ὁ ἀστήρ. εἰ γὰρ ἐνιαύσια ἐτήρει σὺν Παλαιστίνη, ὅτι αὐλοῖς ὤφθη σὺν τῇ ἀνατολῇ, πολιὸν τὴν ὁδοιπορίαν ἀφανίζοντες χρόνον, οὐκ ἂν σὺν ἀπαργαίοις εἶδον αὐτὸν προπηδήσειν. εἰ δὲ ἀπὸ διετοῦς αἴρῃ καὶ κατωτέρω, μὴ θαυμάσωμεν. ὁ γὰρ θυμὸς καὶ τὸ δίος ὑπὲρ πλεί-

ονος

οιος ἀσφαλείας καὶ πλείονα" προστιθῆ χρόνοι, ὥστε μηδένα ἀφυγεῖν. καλέσας οὖν αὐλοὺς, φησι·

8 Πορευθέντες ἀκριβῶς ἐξετάσατε περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὰν δὲ εὕρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ. Εἶδες πῶς ἀγνοῶ; Εἰ μὴν δι' ἀλήθειαν ταῦτα λέγεις, ἵνος ἕνεκεν * λάθρα ἐρωτᾷς; Εἰ δὲ βουλόμενος, πῶς οὐ συνῆδες ὅτι οὐκ ἔστι λάθρα ἐρωτᾶν δυνησόμενος; συνῆδε δὲ μάγοι τὸν δόλον; ἀλλ', ὅπερ ἔφην, ψυχὴ ἐκστᾶσα πονηρίας ἀλόυσα, πάντων αὐτοτυφλοῦται. καὶ οὐκ εἶπεν, ἀπελθόντες μάθετε περὶ τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ περὶ τοῦ παιδίου. οὐδὲ γὰρ τὸ ὄνομα τῆς ἀρχῆς καλέσαι ἠνέσχετο. ἀλλ' οἱ μάγοι τούτων οὐδὲν συνιδόντες, ἐκστὰ πολλῆς βλακείας (οὐ γὰρ ἂν προσεδόκησαν, ὅτι εἰς" τοσοῦτον πονηρίας ἐξῆλθεν αὐ ἐκφρὼν, καὶ ὅτω θαυμαζῇ οἰκονομία, ὑπονοήσουσαν" ὑπερχειρήσειν) ἀπέρχονται τούτων ὑδὲν ὑφορώμενοι, ἀλλ' ἐκ τῶν καθ' ἑαυτοὺς καὶ τῶν ἄλλων τοιαῦτα ὑμνοῦσι πάντα.

9 Καὶ ἰδοὺ, ὁ ἀστὴρ, οὓν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ, προῆγεν αὐτούς.

Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ σκηνὴν, ἵνα ἀπολέσαντες Χριστὸν χλευάσωσι, εἰς αἰσχίονα ἐμπέσωσιν ἐρωτῆσαι τοῦ Ἰουδαίους, καὶ πᾶσι καταδηλον ὃ πεπόηκε γένηται. ὅπερ γὰρ πρώτης, καὶ διδασκάλους ἔσχον τοὺς Ἰουδαίους, φαίνεται πάλιν αὐτοῖς. ἐκ σκότους ἀναθυμίασι ἀρίστην ὑμομοίαν. ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ ἀστέρος δέχεται αὐτοὺς ὁ τῶν Ἰουδαίων δῆμος καὶ ὁ βασιλεὺς, καὶ τὸ προφήτου εἰσάγουσι διδάσκοντα ὃ φαινόμενον. ἀπὸ δὲ τοῦ προφήτου πάλιν ἄγγελος αὐτοὺς πρὸς ἀλαζόνων πόντα ἐδίδαξε. πῶς δὲ ἀπὸ Ἱερουσολύμων εἰς Βηθλεέμ ὁδὸν ὁ ἀστέρος βαδίζουσιν. ὁ γὰρ ἀστὴρ πάλιν καθηγήσεν αὐτοῖς· ἵνα μάθῃς καὶ ἐντεῦθεν ὅτι οὐ τὸ πολλῶν εἶναι ἰῶν ἔστι. οὐδὲ γὰρ ἔχει ταύτην τὴν φύσιν ἀστὴρ οὐδὲ εἷς. καὶ οὐχ ἁπλῶς ἐβάδιζεν, ἀλλὰ προῆγεν αὐτοὺς ἕλκων καὶ χειραγωγῶν ἐν ἡμέρᾳ μέσῃ. καὶ τί τοῦ ἀστέρος τούτου ἔδει, φησὶ, λοιπὸν, τοῦ χωρίου γνωρισθέντος; ἵνα καὶ ὁ παιδίον ὀφθῇ. οὐδὲ γὰρ ἰῶν τι ὁ δηλοῦν αὐτό· ὅπερ μηδὲ ἡ οἰκία προδηλοῦν ἰῶν, μήτε ἡ μήτηρ λαμπρὰ καὶ ὑπέσημος. ἔδει τοίνυν τοῦ ἀστέρος ὑπερῆσαντος" αὐτοὺς τῷ τόπῳ. διὸ καὶ ἀπὸ Ἱερουσολύμων ἐξελθοῦσι φαίνεται, καὶ ὑστεροῦσα ἴσαται, ἕως τῷ φάτνῃ κατέλαβε, καὶ θαῦμα συνῆκε τὸ θαύματι. καὶ γὰρ ἀμφότερα παραδόξα ἰῶ, καὶ ὁ τοὺς μάγους προσκυνῆν, καὶ ὁ ἀστέρα" προσάγειν, καὶ ἱκμὰς καὶ τοὺς σφόδρα λιθίνους ὑπερπάσασθαι. Εἰ μὲν γὰρ εἶπον οἱ μάγοι, ὅτι προφητῶν ἤκουσαν ταῦτα λεγόντων, ἢ ὅτι ἄγγελοι κατ' ἰδίαν αὐτοῖς διελέχθησαν, καὶ ὑπεσήμηναν· νῦν δὲ τῆς ὄψεως τοῦ ἀστέρος δῶρα φαινομένης, καὶ σφόδρα δυσκινήτους ἐπεσοβοῦντο. Εἶτα ὅπερ ἐπέσχε τοῦ παιδίου, ἔσχε πάλιν ὁ ἀστὴρ· ὅπερ καὶ αὖθ" μείζονος δυνάμεως, ἢ κατ' ἀστέρα ἰῶ, ὃ νῦν μὲν χρύπτεσθαι, νῦν δὲ φαίνεσθαι, καὶ φανέντα ἴσασθαι. ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖνοι προσηκόντως πίστεως ἐλάμβανον. διὰ τοῦτο καὶ ἐχάρησαν, ὅτι ὃ ζητοῦμενοι εὗρον, ὅτι ἄγγελοι ἀληθείας γεγένασι, ὅτι οὐκ εἰκῇ τοσαύτην ἦλθον ὁδόν. οὕτω πολλοῦ πένα πόθον περὶ Χριστὸν εἶχον. καὶ γὰρ ἐλθὼν, κατ' αὐτῆς ἔσχε τῆς κεφαλῆς, δεικνὺς ὅτι θεῖόν ἐστι ὃ ῥῆμα· καὶ σαθεὶς, ὅτι τοῦ προσκυνῆσαι ἄγαν, οὐκ ἁπλῶς βαρβάρους, ἀλλὰ τοὺς σοφωτέρους πρὸ ἐκείνους. ὁρᾷς ὅτι εἰκότως ἀστὴρ ἐφάνη; καὶ γὰρ καὶ μετὰ τὸ προφητεῖσθαι, καὶ μετὰ τοῦ τῶν ἀρχιερέων καὶ γραμματέων ἐξήτησαι, ἐπὶ τούτῳ προσῆλθον.

ΗΘΙΚΟΝ Αἰσχυνέσθω Μαρκίων, αἰσχυνέσθω Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς, μὴ βουληθέντες ἰδεῖν ἅπερ οἱ μάγοι εἶδον, οἱ τῆς ἐκκλησίας προφῆται (οὐδὲ γὰρ αἰσχύνομαι οὕτως αὐτοὺς καλεῖν) αἰσχυνέσθω Μαρκίων, ὁρῶν Θεὸν ἐν σαρκὶ προσκυνούμενον· αἰσχυνέσθω ὁ Παῦλος, ὁρῶν οὐχ ὡς ἀνθρωπον προσκυνούμενον ἁπλῶς. ἀλλ' ὅτι μὲν ἐν σαρκὶ, τὰ παράγματα δείκνυσι καὶ ἡ φάτνη· ὅτι δὲ οὐχ ὡς ψιλὸν ἄνθρωπον προσκυνοῦσιν, δηλοῦσιν ἐν ἀώρῳ τῆς ἡλικίας

τοιαῦτα

ποιαδήποτε δῶρα προσάγοντες, ἃ Θεῷ προσάγειν ἐκεῖνος ἐνομοθέτησεν. ἀγανακτήσουσι μετ' αὐτῶν καὶ Ἰουδαῖοι, βαρβάρους καὶ μάγους ὁρῶντες αὐτοὺς φθάνοντας, καὶ οὐδὲ μετ' ἐκείνους ἐλθεῖν ἀνεχόμενοι. ἐστὶ γὰρ τύπος ἐνταῦθα τῶν μελλόντων καὶ τότε γενόμενα, ἐστὶ δὲ αὐτῶν τῶν προοιμίων ἐδηλοῦτο, ὅτι φθάσει Ⓦ δῆμον τὸ ἐκείνου τὰ ἔθνη. καὶ πῶς, φησίν, οὐκ ὀρθῶς, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἔλεγε, παρελθόντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη; ὅτι τῶν μέλλοντος (ὅπερ ἔφην) γίνεσθαι τύπος ἐνταῦθα ὁ συμβαίνοις ἐστὶ προαφήσεις τις. ὃ μὲν γὰρ ἀκόλουθον ἐνταῦθα, Ἰουδαίους προσελθεῖν προφήτας· ἐπειδὴ ἦ ἐκόντες προσύδωκαν τὴν οἰκείαν ἀνεργασίαν, ἀπεστρόφως τὰ πράγματα γέγονεν. ἐπεὶ οὐδὲ ἐνταῦθα περὶ τῶν Ἰουδαίων ἔδει τοὺς μάγους ἐλθεῖν, οὐδὲ τοὺς οὐκ τοσούτου διαστήματος προλαβεῖν τὴν πρὸ αὐτῆς τὴν πόλιν καθημένους, οὐδὲ τοὺς οὐδὲν ἀκηκοότας φθάσαι τοὺς προφητείας ζωντας φέροντας τοσαύτας. ὅπου ἦ μὲν ἐκ Βαβυλῶνος καὶ οἰκεῖα ἠγνόησαν καλά, Ⓐ ἀπὸ Περσίδος τοὺς εἰ Ἱεροσολύμοις προσκυνοῦσιν. ὅπερ οὖν καὶ ὁ * Παῦλός φησιν· Ὑμῖν [ἐστὶ] ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι Ⓦ Πραξ. ιγ΄. λόγον τοῦ Κυρίου· ὅπου ἦ ἀναξίους ἑαυτοὺς ἐκείνους, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη. Εἰ γὰρ καὶ μὴ πρὸ τούτου ἐπείγοντο, πρὸ γοῦν τῶν μάγων ἀκούσαντας ἔδει δραμεῖν. ἀλλ' οὐκ ἠθέλησαν. διὰ τοῦτο καθυδόντων ἐκείνων ὕστερον ἐπεισέρχεται. ἀκόλουθον οὖν τοίνυν καὶ ἡμᾶς τοῖς μάγοις, καὶ τῆς βαρβάρου ζωοποιείας ἀπαλλαγῶμεν, καὶ πολὺ τὸ διάστημα ποιήσωμεν, ἵνα ἴδωμεν Ⓦ Χριστόν. ἐπεὶ καὶ ἦν ἡμεῖς, Εἰ μὴ μακρὰν τῆς αὐτῶν ἐβιάζοντο χώρας, οὐκ ἂν αὐτὸν εἶδον. ἀποτρώμεθα τῶν γηΐνων πραγμάτων. καὶ γὰρ Ⓐ μάγοι, ἕως μὲν ἦσαν ἐν τῇ Περσίδι, τὸν ἀστέρα ἐώρων· ὅπου ἦ ἀπέστησαν τῆς Περσίδος, Ⓦ ἥλιον τῆς δικαιοσύνης ἐθεάσαντο· μᾶλλον ἦ οὐδὲ τὸν ἀστέρα εἶδον αὖ, Εἰ μὴ προθύμως ἐκεῖθεν ἀνέστησαν. ἀναστῶμεν οὖν καὶ ἡμεῖς καὶ πάντες ταράττωνται, ἡμεῖς ὅτι τὸν οἰκίαν τοῦ παιδίου τετέχωμεν. καὶ βασιλεῖς, καὶ δῆμοι, καὶ τύραννοι τὴν ὁδὸν ταύτην ἐκκόπτωσι, μὴ καταλύωμεν τὸν πόδα. ὕστερον γὰρ πάντα τὰ ὀπτικείμενα ἀφανισθήσεται δεινά. ἐπεὶ καὶ ὅτοι, Εἰ μὴ τὸ παιδίον εἶδον, οὐκ ἂν τὸν κίνδυνον ἐξέφυγον τὸν παρὰ τοῦ βασιλέως. πρὶν ἢ τὸ παιδίον ἰδεῖν, φόβοι καὶ κίνδυνοι καὶ παραχαὶ πάντοθεν ἐπέκειντο· μετὰ ἦ τὴν προσκύνησιν, γαλήνη καὶ ἀσφάλεια, καὶ οὐκ ἔτι ἀσὴρ, ἀλλ' ἄγγελος αὐτοῖς δίκτεται, ἱερέας ἀπὸ τῆς προσκυνήσεως ἡμοιβούσης. καὶ γὰρ καὶ δῶρα προσέφερον. ἀφεὶς τοίνυν καὶ σὺ Ⓦ Ἰουδαϊκὸν λαόν, τὴν παραπομπὴν πόλιν, τὸν φονεύοντα τύραννον, τὴν βιωτικὴν φαντασίαν, σπεῦσον ὅτι τὴν Βηθλεέμ, ὅπου ὁ οἶκος τοῦ ἄρτου τοῦ πνευματικοῦ. καὶ γὰρ ποιμένι ἥξεις, καὶ σὺ ταῦτα ἔλθῃς, ὄψει τὸ παιδίον τὸ καταλύματι· καὶ βασιλεὺς ἦς, καὶ μὴ προσκύνει, ὑδεὶς σοι τῆς πορφυρίδος ὄφελος· καὶ μάγος ἦς, οὐδέν σε κωλύσει τότε, μόνον δὲ ὅτι ταχὺ πιμῆσαι ἐλθεῖν προσκυνῆσαι, καὶ μὴ καταπατῆσαι τὸν γόνυ τοῦ Θεοῦ, δὲ μετὰ δόξης καὶ χαρᾶς τοῦτο ποιῆς. ἔστι γὰρ ταῦτα ὁμοῦ ζωωθῆναι ἀμφότερα. ἀλλ' ὅρα μὴ κατὰ τὸν Ἡρῴδην γένῃ, καὶ εἴπῃς· ὅπως ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ, καὶ ἐλθὼν ἀνελεῖν βουληθῇς. τοῦτο γὰρ ἐοίκασιν Ⓐ τῶν μυστηρίων ἀναξίως μετέχοντες. Ενοχος γὰρ ὁ τοιοῦτος ἔσται, φησὶ, τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου. καὶ Κορ. ια΄. γὰρ ἔχουσι τὸ ἑαυτοῖς τὸν τύραννον ἀληθῶς τὴν βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ, τὸν ἐκείνου τοῦ Ἡρῴδου βλασφημότερον, μαίνονται. ἔστι γὰρ βούλεται κεκτῆσθαι, καὶ πάντας τοὺς οἰκείους τοὺς ἑαυτῷ προσκυνήσοντας μὴ σήματι, σφάττοντας ἦ τὸ τῷ προσκυνῆν. φοβηθῶμεν τοίνυν μὴ ποτε σῆμα μὴ ἰκετῶν καὶ προσκυνητῶν ἔχωμεν, ἀλλ' ἦ τῷ ἔργῳ τὰ ἐναντία δείκνυμεν· καὶ πάντα ἀπὸ τῶν χειρῶν ῥίπτωμεν, προσκυνῆσαι μέλλοντες. καὶ χρυσὸν ἔχωμεν, αὐτῷ προσενέγκωμεν, καὶ μὴ κατορύξωμεν. Εἰ γὰρ Ⓐ βάρβαροι τότε ἐκόντες εἰς σπήλαιον προσῆνεγκαν, τίς ἔσῃ μηδὲ τῷ χρείαν ἔχοντι διδούς; Εἰ ἐκόντες τοσαύτην ἦλθον ὁδόν, ἵνα σπήλαιον ἴδωσι, πόσην ἔξεις ἀπολογίαν σύ, μήτε ξενιτεύσας ἵνα ἀπιὼν, ἵνα ἀρρωστοῦντας ἐπισκέψῃ καὶ δεδεμένους; καίτοιγε καμνόντας καὶ δεδεμένους, καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἐλεοῦμεν· σὺ ἦ δὲ

δὲ ⁂ βυέρτιτλω τ̄ σὸν καὶ διασόπλω; κἀκῆνοι μὲν χρυσίον προσωνήγκω, σὺ δὲ ἄρτον μόλις δίδως; ἐκεῖνοι εἶδον ⁂ ἀσθένα, καὶ ἐχάρησαν· σὺ δὲ αὐτὸν ὁρᾷς τ̄ Χεισὸν ξένον ὄντα καὶ γυμνόν, οὐκ ἐπεκάμπθη; ὑὸς γὰρ ὑμῶν ἐγὼ τ̄ Χεισὸν τοσαύτλω ἀποδημίᾳ ἀπεδήμησε τ̄ μυελὸς βυέρτιτηθέντων, ὅσλων ἐκῆνοι ⁂ βαρβάροι, μᾶλλον δὲ ⁂ φιλοσόφων" φιλοσοφώτεροι; καὶ τί λέγω τοσαύτλω ὁδόν; πολλαὶ γὰρ τ̄ γυναικῶν ὧτινες ἡμῖν μαλακίζονται, ὡς μηδὲ ἀμφοδον ἐν ἐπερβλῶναι καὶ ἰδῆν αὐτὸν ὅτι *τῆς πνευματικῆς [τραπέζης], εἰ μὴ ἡμιόνων ὑπιλάβοντο. ἕτεροι δ' ὅπῃ βαδίζειν ἔχουσιν, ⁂ μὲ βικοτικῶν προσχημάτων ὄχλοι, ⁂ δ' θέατρα τῆς ἐκκλῶσα ἀφίξεως πεπλήκασι. ἐκ ⁂ μὲ βαρβάροι φρὶν ἰδεῖν αὐτ", τοσαύτλω ἐλθοῦσαν ὁδὸν δι' αὐτόν· σὺ δὲ οὐδὲ μ̄ τ̄ ἰδεῖν, ἐκεῖνος ζηλοῖς· ἀλλ' ἀφεὶς αὐτὸν μ̄ τ̄ ἰδεῖν, τρέχεις ἵνα τ̄ μίμον ἴδῃς (τ̄ γὰρ αὐτ̄ ἀσθομαι πάλιν ὧν κ̄ προθέλω) ἐκ χείμθνον τ̄ Χεισὸν ὁρῶν ὑπὸ τῆς φάτνης καταλιμπθέντα, ἵνα μανάρχας ὑπὸ σκλῶς ἴδῃς. πόσων οὖν ἄξια ταῦτα σκηπτῶν; εἰπέ μοι, εἴ τις σε εἰς βασίλεια εἰσαγαγὼν" ἐπηγγέλλετο, καὶ δείξειν τ̄ βασιλέα καθήμθνον, ἆρα ἂν εἶλε τ̄ θέαν ἐκείνλ τ̄ τότων ἰδῆν; καίτοιγε οὐδὲν ὅτε" ἐκεῖ χερδῆναι ἐμ̄· ἐνταῦθα δ' πηγὴ πυρὸς" πνευματικὴ ἀπὸ ταύτης ἀναλύζει τῆς τραπέζης· κ̄ σὺ ταύτλω ἀφεὶς," καπεῖτα ἔχεις εἰς τ̄ θέαν ἰδῆν πηχθμόνας γυναῖκας, ἐκ φύσιν πλασθεγματιζομθνίων, καταλιπὼν τ̄ Χεισὸν πλησθέντα καθήμθνον; ἐκ γὰρ κ̄ νεῶ πλησθέντα καθῆται, ὡ Σαμαρείτλ Ἰεροσολόμθος, ἀλλ' ὁλοκλήρω πόλει· ταύτα δ' κ̄ νεῶ Σαμαρείτλ μόνῃ. οὐδὲ ἐκείνλς γὰρ αὐτῷ πρέσειν οὐδὲ νεῶ· ἀλλ' ⁂ μὲ τοῖς σώμασι μόνοι, ⁂ δ' οὐδὲ αὐτοῖς. ἀλλ' ὅμως αὐτὸς οὐκ ἀναχωρῇ, ἀλλὰ" μάθῃ, κ̄ πῦ ἡμᾶς αὐτῇ πιεῖν, κ̄χ ὕδωρ, ἀλλ' αἷμα σωτῆλον. ταῦτα γὰρ ἄγια τοῖς ἁγίοις δίδωσιν. οὐδὲ γὰρ ὕδωρ ἀπὸ ταύτης ἡμῶν πρέχει τῆς πηγῆς, ἀλλ' αἷμα ζωῆς γέγονεν αἴτιον. σὺ δὲ ἀφεὶς τλὸ πηγλὸ τ̄ αἵματος, τ̄ ποτήριον τ̄ φειδωλῆς, εἰς τ̄ πηγλὸ ἀφῆχη τλὸ ἀκολαλίλ, ὥστε πηχθμόλω πόρλν ἰδῆν, κ̄ ναυάγιον ἐπιθυμίαν ψυχῆς. τ̄ γὰρ ὕδωρ ἐκῆνο πέλαγος ἀσελγείας ἐστίν, ἃ σώματα ποιοῦν ἐπιθορύχια, ἀλλὰ ψυχῶν ναυάγια ἐργαζόμθνον. ἀλλ' ἢ μὴ πήχεται γυμνουμθνίη τὸ σῶμα, σὺ δὲ ὁρῶν καταπονπίζῃ πρὸς τ̄ τῆς ἀσελγείας βυθόν. τοιαύτη γὰρ ἡ τ̄ ἀκολάσου σαγλύη· οὐκ εἰς αὐτὸ καπίζας τὸ ὕδωρ, ἀλλ' ἀνῶθεν καθημθνῆς τ̄ ἐκῆ καλισδυμένων μᾶλλον ὑποβρυχίους ποιεῖ, κ̄ χαλεπώτερον ἀποπνίγλ ἢ Φαραὼ, ἢ μ̄ τ̄ ἵππων κ̄ τ̄ ἁρμάτ̄ καταποντισθέντος τότε. καὶ εἴτε τ̄ ψυχὰς ἰδῆν, πολλὰς ἂν ὑμῖν ἔδειξα ὑπιπλεούσας τοῖς ὕδασι τούτοις, ὥσπερ τ̄ Αἰγυπλίων τότε τὰ σώματα. ἀκὰ δὲ χαλεπώτερον ἐκῆνό ἐστιν, ὅτι κ̄ τέρψιν τ̄ τοιαύτην πανωλεθρίαν καλοῦσι, κ̄ δὲ πέλαγος τ̄ ἀπωλείας ἡδονῆς θέλειν ὀνομάζουσι· καίτοιγε λιχνλώτερον αἴ τις δ' Αἰγαῖον ἐκ δ' Τυρρίωνικὸν πλησθείμοι πέλαγος μ̄ ἀσφαλείας, ἢ τ̄ ἀκειδίου ταύτλω. πρῶτον μὲ γὰρ δι' ὅλης νυκλὸς προσλαμβάνει τ̄ προσδοκίαν ταῖς ψυχαῖς ὁ σκάβολος· εἶτα, διίξας δ' προσδοκηθέν, ἔδησεν αὐτέως κ̄ ἁρπαλώτερος ἐποίησε. μὴ γὰρ ὅπῃ μὴ ἐμίγης τ̄ πόρνῃ, καθαρὸς εἶ νομίσῃς τῆς ἁμαρτίας. τ̄ γὰρ προθυμίᾳ δ' πολ̄ ἀπήρκισας. εἰ μὲ γὰρ ἐπὶ δ' ἐπιθυμίας κατέχῃ, μείζονα τλὸ φλέγα δώσ̄ψας. εἰ δ' ὁπῃδὴ πάσῃς προσῆς ταῖς ὁρώλθμα, μείζονος ἐσῇ ἄξιος κατηγείας, ἑτέρως σκαίδαλον γινόλθμος, κ̄ τ̄ τ̄ γαμ̄χ τότων προσεχπῇ κ̄ τλὸ σαῡ καταισχύνων ἄνδρα, κ̄ μ̄ τ̄ ὄψεως τλὸ ψυχλό. ἀλλὰ γὰρ ἵνα μὴ μόνον ὑπιπλήξθμεν, φέρε κ̄ ἕτερον ὑπινοήσωμεν διορθώσεως. ὑὸς οὖν ὁ ἕτερος ἔσαι; παῖς γυναιξὶν ὑμᾶς πλασθοῦναι βούλθμαι παῖς ὑμετέρας, ἵνα αὐταὶ ὑμᾶς παιδδύσωσιν. ἔδει" μὲ, χ̄ ⁂ τ̄ Παύλου" νόμον, ὑμᾶς εἶ) οὖν διδασκάλους· ὅπῃ δ' ἡ τάξις ἀντιστράφη διὰ τ̄ ἁμαρτίας, κ̄ αὖω μὲ τὸ σῶμα, κἄπα δ' ἡ κεφαλὴ γέγονε, καὶ ταύτλω ἐλώφθα τλὸ ὁδόν. εἰ δ' αἰσχύνῃ διδάσκαλον ἔχων γυναῖκα, φύγε τλὸ ἁμαρτίαν, κ̄ δυνήσῃ ταχέως ὑπὸ ⁂ θεῖον ἀναδῦναι ⁂ πλοῦτον τ̄ Θεοῦ σοι δοθέντα. ὡς ἕως ἂν πλημμ-

Ioan. 2. a.

μθνῃς,

μβῆς, ὄχι πρὸς" γυναῖκας μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀλογά σι" ἐντιλέγεται πέμπει ἡ γραφή· καὶ οὐκ αἰσχύνεται τ' ταῦ λόγου τελιμηθῆναι ὦ μύρμηκι πέμπουσα μαθητεύ. ὑ γὰρ τῆς γραφῆς τοῦτο κατηγορία, ἀλλὰ τῶν ὕπο τοῦ ἑαυτῶν εὐγλωσσίαν προδιδόντων. τοῦτο δὴ καὶ ἡμεῖς ποιήσομεν, ὦ νιῶ μοῦ σε τῇ γυναικὶ παραδώσομεν. ἀπὸ ταύτης καταφεύσης, καὶ εἰς τὸ τῶν ἀλόγων διδασκαλεῖον ἀποτελοῦμεν, ὑ δείξομεν πόσοι μὲν ὄρνιθες, πόσοι δ' ἰχθύες, πόσα δ' τετράποδα ὑ ἑρπετὰ συμφώνως καὶ συμφερόντως φάγεται. εἰ δ' αἰσχύνη καὶ ἐρυθριᾷς τοῦ σύγκρισιν, ἀπάλειψι πρὸς τοῦ οἰκείου εὐγλωσσίαν, καὶ τὸ τῆς γεέννης πέλαγος, καὶ τὸν τοῦ πυρὸς ποταμόν" λαβὼν κατανόησον, φεῦγε τοῦ ἐν ταύτῃ κολυμβήθραν. αὕτη γὰρ ἡ κολυμβήθρα ἐκεῖνο τὸ πέλαγος προξενεῖ, ὑ τοῦ ἄλυσιν ἐκείνου ἀπάτησε τῆς φλογός. εἰ γὰρ ὁ ἐμβλέπων εἰς γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν, ὁ δὲ γυμνοῦ ἀπαλλαχὰ ὁμῶς ἰδεῖν, πῶς ὑ μυριάκις αἰσχιστ' ὤλεσε ψυχήν; ὄχι ὕπνος ὁ ὑπὲρ τοῦ Νῶε κατακλυσμὸς τοῦ τῶν ἀνθρώπων ἀπώλεσε γένος, ὡς αὕτη αἰσχύνομαι ἅπαξ μὴ πολλῆς ἀποπνίγεσι τῆς αἰσχύνης. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ὁ ὕπνος, εἰ καὶ θάνατον εἰργάσατο σώματος, ἀλλὰ τοῦ τῆς ψυχῆς κακίαν ἀνέκλυσεν· οὗτος δ' τοιοῦτος ποιεῖ τῶν σωμάτων μόνον, τοῦ ψυχοῦ ἀπόλλεσι. ὑμεῖς δ', ὅταν μὲ πορνείας ἡ λάγνειας, ἀξιοῦτε τῆς οἰκουμένης προκαθῆσθαι πάσης, ὅπου πορνεῖα ἡ πόλις ἡμῶν τὸ τῶν χριστιανῶν ἀνεδήσατο ὄνομα· σὺ δ' ὦ τῆς σωφροσύνης ἀγῶνι, καὶ τῶν ἀγενεστέρων πόλεων ἥττονι φέροντες οὐκ αἰσχύνεσθε; ναί φησι. καὶ τί οὖν κελεύεις ποιεῖν; ταῖς ὄρνισι καταλαμβάνειν καὶ μοναχοῖς γίνεσθαι; ὄχι γὰρ τοῦτο γένοιτο, ὅτι μόνοις ἐκείνοις ἡγιάσθαι ἁρμόζει τὴν σωφροσύνην· καίτοι ὁ Χριστὸς καινοὺς τοῦ νόμους ἔθηκε. καὶ γὰρ ὅταν λέγῃ· Ἐάν τις ἐμβλέψῃ γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ὑ ὦ μοιάζοντι λέγει, ἀλλὰ καὶ ὦ γυναῖκα ἔχοντι. καὶ γὰρ τὸ ὄρος ἐκεῖνο ὄντι, πολλῶν τῶν τοιούτων πεπληρωμένον ἦν. ἐννόησον τοίνυν ἐκεῖνο τὸ θέατρον, καὶ μίσησον τοῦτο τὸ ἀμφιθολικόν, καὶ μὴ καταγνῷς τοῦ λόγου βαρύτητα. οὐδὲ γὰρ κωλύω γαμεῖν, οὐδὲ ἐμποδίζω τέρπεσθαι· ἀλλὰ μὴ σωφροσύνης τοῦτο βούλεσθαι, ὑ μὴ αἰσχύνης καὶ κατηγορίας καὶ μυρίων ἐγκλημάτων. ὑ νομοθετῶ δὲ ὄρη καταλαμβάνειν ὦ δὲ ἐρημίας, ἀλλὰ χρηστὸν εἶ) καὶ ὠφέλιμον ὦ σώφρονα, μέσῳ οἰκοῦντα τοῦ πόλει. καὶ γὰρ πολλὰ ἡμῖν δὲ τῶν νόμων κοπὰ πρὸς τοὺς μοναχοὺς ἔστι, πλοῦ τοῦ γάμου. μᾶλλον δ' καὶ σὺν τούτῳ κελεύει ὁ Παῦλος σὺν ἅπασιν ὀξιοῦσθαι αὐδοῖς, λέγων· Παράγει [γὰρ] τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου, ἵνα καὶ ὡ ἔχοντες γυναῖκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσιν. ὥστε ὑ κελεύω δὲ κορυφὰς τῶν ὀρέων καταλαμβάνειν. ἐβουλόμην μὲν γὰρ, ὅλη δ' δὲ πόλεις μιμεῖσθαι τὰ σὺ Σοδόμοις γινόμενα· πολλοῦ ὑ κατεπαγγέλλω τοῦτο. μᾶλλε οἰκίαν ἔχων ὦ παιδία καὶ γυναῖκα· ἀλλὰ μὴ ὑβρίζε τοῦ γυναῖκα, μηδὲ παραδειγμάτιζε τὰ παιδία, μηδὲ εἴσαγε εἰς τοῦ οἰκίαν τοῦ ἀπὸ τῶν θεάτρων λύμης. οὐκ ἀκούεις Παύλου λέγοντος· ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ὀξουσιάζει, ἀλλ' ἡ γυνή, καὶ κοινοὺς ἀμφοτέροις ὁρίσας νόμους; σὺ δ', ὦ μὴ εἰς ἐκκλησίαν συνεχῶς ἐμβάλῃ ἡ γυνή, βαρὺς κατήγορος γένῃ· αὐτὸς δ' εἰς θέατρα διημερεύων, οὐχ ἡγῇ κατηγορίας ἄξιος εἶ); ἀλλὰ παρεὶ μὲν τοῦ τῆς γυναικὸς σωφροσύνην ὕπως εἰ ἀκριβὴς, ὡς καὶ παρεπίσης εἶ) καὶ ἄμεμπτος, καὶ μηδὲ ταῖς ἀναγκαίας ὀξόδοις συγχωρῶν, σαυτῷ δ' νομίζεις πολλὰ ὀξῆναι. ἀλλ' οὐκ ὑπεπέπει σοι Παῦλος, ὁ καὶ τῇ γυναικὶ τοῦ αὐτοῦ ὀξουσίαν διδούς. καὶ γὰρ τῇ γυναικί, φησιν, ὁ ἀνὴρ τοῦ ὀφειλομένην ὕνοιαν ἀποδιδότω. ποία οὖν αὕτη ἡ τιμή, ὅταν σὺ τοῖς κτηνείοις αὐτοῦ ὑβρίζῃς, καὶ τὸ σῶμα αὐτῆς ταῖς πόρναις παρέχῃς; (τὸ γὰρ σὸν ἐκείνης σῶμά ὑστιν) ὅταν μοιχοὺς καὶ πολέμους εἰσάγῃς εἰς τοῦ οἰκίαν; ὅταν τοιαῦτα ποιῇς σὺ ἀνδρᾶ, ἃ δικαίως σὺ οἰκία, καταισχύνεις μὲν τοῦ ἀκούουσαν γυναῖκα, αἰσχύνεις δὲ τοῦ προδοσίαν θανατέρα, καὶ πρὸ γε ἐκείνων σαυτόν. ἀνάγκη γὰρ ἡ σηγᾶν, ἢ τοιαῦτα ἀκηκοέναι, ἐφ' οἷς καὶ σὺν οἰκέτας φλεγομένους μαίζεσθαι δίκαιον. τίνα οὖν ἔχεις

Matth. 5. 28.

1. Cor. 7. 29.

ἀπολησίαν, εἰπέ μοι, ἃ μηδὲ εἰπεῖν καλὸν, ταῦτα βλέπειν μὴ πολλῆς τῆς ἀσυδίας; ἃ μηδὲ διηγήσασθαι ἀνεκτὸν, ταῦτα πρᾶγμα περιβλέπειν τίνος μὲν οὖν, ὥστε μὴ ἡμέραν φορτικώτερος, ἀπὸ ταύτης καταλύσω ☞ λόγον· ἐὰν δὲ τοῖς αὐλοῖς ὑπομείνητε, ὀξύτερον τὸ σιδέριον ποιήσας, βαθυτέραν δώσω τὴν τομήν· καὶ μὰ παύσομαι, ἕως ἂν ἀφανισθῶσιν τῆς ἀγορᾶς τὸ δυσῶδες, καθαρὰν ποιήσω τῆς ἐκκλησίας ☞ σύλλογον. ὅπου γὰρ ἡ τῆς πορνείας ἀκμὴ ἀπαλλαγησόμεθα, καὶ τὴν μέλλουσαν καρπωσόμεθα ζωήν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. π. 11 ΚΑΙ "ΕΙΣΕΛΘΟΝΤΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΙΚΙΑΝ, "εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ. 10 χλϛ χλζ

Ὡς οὖν φησιν ὁ Λουκᾶς, ὅτι ὑπὸ τῆς φάτνης κείμενον ἴδοι; ὅτι τεκοῦσα μὴ βιάτως αὐτὸ κατέκλινεν εἰκός. ἄτε γὰρ πολλῶν ζωοτόκων ἀφειμένων τὴν ἀπογραφήν, οὐκ ἰδίαν οἰκίαν εὗρεν. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Λουκᾶς ὑποσημαίνεται λέγων· ὅτι ἀφεὶς ὃ μὴ εἶχε τόπον, ἀνέκλινεν αὐτόν. μετὰ ταῦτα δὲ ἀνείλετο, καὶ ὅτι τῶν γονάτων εἶχεν. ὁμοῦ τε γὰρ ἐπίδοι τῆς Βηθλεέμ, καὶ ταῖς ὠδῖσιν ἔλυσεν· ἵνα μάθῃς καὶ τὴν τῶν οἰκημάτων ἀπασαν, καὶ ὅτι οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ ὡς ἔτυχε ταῦτα εἴρηται· ἀλλὰ καὶ προνοίᾳ θείᾳ καὶ προφητείας ἀκολουθίᾳ ταῦτα πάντα ἐπληροῦτο. ἀλλὰ τί ὁ πεῖσαι αὐτοὺς προσκυνῆσαι; οὔτε γὰρ ἡ πρόδηλος ὑπόσημος ἦν, ὅτε ἡ οἰκία προφάσις, ὅτε ἄλλο τι τῶν ὁρωμένων ἱκανὸν ἦν ἐκπλῆξαι καὶ ὑποπτεύσαι. ☞ οὐ μόνον προσκυνοῦσι,

Ἀλλὰ δὲ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, δῶρα προσάγουσι·

Καὶ δῶρα, οὐχ ὡς ἀνθρώπῳ, ἀλλ' ὡς Θεῷ. ὁ γὰρ λιβανωτὸς καὶ ἡ σμύρνα τοῦτο σύμβολον ἦν. τί οὖν ὃ πεῖσαν αὐτούς; τὸ προφασθῆναι οἴκοθεν ἀνάγκην καὶ τοσαύτην ἐλθεῖν ὁδόν; τοῦτο μέν, ὁ τε ἀστὴρ, καὶ ἡ προφητεία τοῦ Θεοῦ ἠμορφωμένη τῇ διανοίᾳ αὐτῶν ἔλλαμψις, καὶ μυρίοι αὐτοῖς προεῖπον τὴν τελευτήσειν ὁδηγοῦντα γνῶσιν. ὁρᾷς γὰρ ἀν, εἰ μὴ τοῦτο ἦν, τὸ φαρμάκων θύτελῶν ὄντων ἀπόντων, τοσαύτην ἐπιδείξασθαι ῥᾳθυμίαν. δέχου τοῦτο σαφῆ τὴν ἀληθῆ μέγα ἦν ἐκεῖ, ἀλλὰ φάτνη, καὶ καλύβη, καὶ μήτηρ πτωχή· ἵνα γυμνὴν τὴν μάγων ἴδῃς τὴν φιλοσοφίαν, καὶ μάθῃς, ὅτι οὐχ ὡς ἀνθρώπῳ ψιλῷ, ἀλλ' ὡς Θεῷ προσῆσαν καὶ "ἀνεργέτῃ. διόπερ οὐδενὶ τῶν ὁρωμένων ἐζωθεν ἐσκανδαλίζοντο, ἀλλὰ καὶ προσεκύνουν καὶ χλη δῶρα προσῆνεγκαν, τῆς μὲν Ἰουδαϊκῆς ἀπηλλαγμένα παχύτητος (οὐδὲ γὰρ πρόβατα καὶ μόσχοις ἔθυσαν) τῆς δὲ ἐκκλησιαστικῆς ἐγγὺς ὄντα φιλοσοφίας. ὑπῆγαγεν γὰρ ὁ Παῦλος καὶ ἀγάπην αὐτῷ προσῆγεν.

12 Χρηματισθέντες δὲ κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρῴδην, διʼ ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. Θέα καὶ ταύτην τὴν πίστιν αὐτῶν, πῶς οὐκ ἐσκανδαλίσθησαν, ἀλλ' εἰσὶν βέλτιονες καὶ εὐγνώμονες, καὶ ὑπὸ θορυβοῦνται, ὑδὲ σκανδαλίζονται πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες καὶ μέν εἰ μέγα τὸ παιδίον ὅτι τοῦτο ἐστὶ καὶ ἔχει τινὰ ἰσχύν, τίς χρεία φυγῆς καὶ "ἀποδημίας ἀνακωχήσεως; καὶ τί δήποτε φανερὰς ἐλθόντας ἡμᾶς, καὶ μὴ πρόρρησις καὶ πρὸς δῆμον τοσοῦτον καὶ πρὸς βασιλέως μανίαν σάντας, ὡς δραπέτας καὶ φυγάδας ἐκπέμπει ὁ ἄγγελος τῆς πόλεως; ἀλλ' οὐδὲν τούτων ὅτε εἶπον, ὅτε ἐνεόησαν. τοῦτο γὰρ μάλιστα πίστεως, τὸ μὴ ζητεῖν βάθρα τῶν προσταγμάτων, ἀλλὰ πείθεσθαι τοῖς ὑποπεμπομένοις μόνον.

13 Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ, ἄγγελος Κυρίου φαίνεται τῷ Ἰωσὴφ κατ' ὄναρ λέγων, ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον.

Ἄξιον

Ἄξιον σὺ τοῦτο θαύμασον καὶ τὴν μάγων, καὶ τὴν τοῦ παιδίου. Εἰ γὰρ καὶ ἐκεῖνοι μὴ ἐθορυβήθησαν, ἀλλὰ μὴ πίστεως πάντα ἐδέξαντο, ἡμᾶς ἄξιον ζητῆσαι, διὰ τί μὴ πρότερον σώζονται ἐκεῖνοι καὶ τὸ παιδίον, ἀλλ' ὁ μὲν εἰς Περσίδα, τὸ δὲ εἰς Αἴγυπτον φυγαδεύεται μετὰ τῆς μητρός; ἀλλὰ τί; ἔδει αὐτὸν ἐμπεσεῖν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ηρῴδου, καὶ ἐμπεσόντα μὴ καταχόπλεσθαι; ἀλλ' οὐκ ἂν οἰκονομίθη σάρκα ἀνθρωπίνην, οὐκ ἂν ἐβαπτίσθη τῆς οἰκονομίας τὸ μέτρον. Εἰ γὰρ τὸν τῶν ἡμερῶν, καὶ πολλοὶ ἂν δεσποτικῶς οἰκονομουμένων, ἐτόλμησαν εἰπεῖν ὅτι, ὅτι μῦθος ἡ τῆς ἁρπαγῆς ἀνάληψις, πῶς οὐκ ἂν ἐξέπεσαν ἀσεβείας, εἰ πάντα ἀνθρωπίνως καὶ κατὰ τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἐποιήσατο; σὺ δὲ μάγους ἐκπέμπει ταχέως, ὁμοῦ μὲ διδασκάλους ἀποστέλλων τῇ Περσῶν χώρᾳ, ὁμοῦ δὲ ἐκκόπτων τοῦ τυράννου τὴν μανίαν, ἵνα μάθῃ ὅτι ἀνίκητοι ὑπὸ χειρὸς θεάσωνται, καὶ τὴν μεταμόρφωσιν αὐτῶν ἀπαγάγῃ ταύτης. Ὁ γὰρ δὴ τὸ μὴ πρόνοιας ἀθετήσεως τὴν ἐμφρονῆ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ μετ' ἀκριβείας αὐτὸν ἀπατᾶν, τῆς αὐτοῦ δυνάμεως ἄξιον. ὅτι γοῦν καὶ τοὺς Αἰγυπτίους ὅτι τὸν Ιουδαίων ἠπάτησε, καὶ δυναμένους φθονερῶς τὸν ἐκείνων πλοῦτον εἰς τὰς τοῦ Εβραίων μεταῤῥῆσαι χεῖρας, λάθρα καὶ μετὰ ἀπάτης κελεύει τοῦτο ποιῆσαι· ὅπερ οὐκ ἔλαττον τῶν ἄλλων σημείων φοβερὸν αὐτὸν καὶ τοῖς ἐναντίοις ἐποίησεν. Οἱ μὲν Ασκαλωνῖται, καὶ οἱ λοιποὶ πάντες, πλὴν τῶν χιλιάρχων ἔλαθον, καὶ πληθύτης λοιπὸν πρὸς τοὺς οἰκείους μετὰ πολεμεῖν, μηδὲ ὀξὺ ἐναντίας ἴσασθαι, μετὰ τῶν ἄλλων θαυμάτων καὶ τοῦτο εἰς μέσον ἦγον, λέγοντες· Ινα τί βαρύνετε τὰς καρδίας ὑμῶν, καθὼς ἐβαρύνεν Αἴγυπτος καὶ Φαραώ; οὐχ, ὅτε ἐνέπαιζεν αὐτοῖς, τότε ὤκλαπέσιλε τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἀπῆλθον; ταῦτα δὲ ἔλεγον, τῶν ἄλλων σημείων τῶν φθονερῶς γενομένων οὐκ ἔλαττον τοῦτο νομίζοντες εἶναι εἰς τὴν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ καὶ τῆς μεγαλωσύνης ἀπόδειξιν. Ὁ δὲ καὶ σὺν τοῦτο γέγονεν, ἐκπλῆξαι τὸν τύραννον ἐκεῖνον. σύνισον γὰρ οἷα πάσχειν εἰκὸς ἦν τὸν Ηρῴδην, καὶ πῶς ἀποπνίγεσθαι ἀπατηθέντα τοὺς μάγους καὶ ὅτι καταγελασθέντα. τί γὰρ, εἰ μὴ γέγονε βέλτιον; οὐ τοῦτο οἰκονομήσαντος ἔγκλημα, ἀλλὰ τῆς ἐκείνου μανίας καὶ ὠμότητος, μηδὲ τοῖς δυναμένοις αὐτὸν φθάσαι θῆσθαι καὶ ἀπιέναι τῆς ποινείας ἐπιόντος, ἀλλ' ἐπιζήτητος περιμένειν, ἵνα καὶ χαλεπώτερον δέξηται δίκην τοσαύτης ὠμότητος. καὶ τίνος εἵνεκεν, φησίν, εἰς Αἴγυπτον τὸ παιδίον πέμπει; μάλιστα μὲν ὁ εὐαγγελιστὴς τὴν αἰτίαν εἴρηκεν· ἵνα πληρωθῇ γάρ, φησίν, Οπ ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου. ἅμα δὲ χρειῶν προσοίμια λοιπὸν ἐλπίδων τὴν οἰκουμένην προσδέχεσθαι. ἐπειδὴ γὰρ Βαβυλὼν καὶ Αἴγυπτος μάλιστα τῆς γῆς ἁπάσης τὴν πλάνην τῆς ἀσεβείας ἦσαν ἐκκεκαυμένα, ἐκ προοιμίων δείκνυσι ὅτι ἀμφοτέρας διορθώσεται, καὶ βελτίους ποιήσει, καὶ πείθων διὰ τούτων καὶ τὴν τῆς ὅλης οἰκουμένης πάλαι προσδοκᾶν, τῇ μὲν σὺν μάγοις ἀπέστειλε, τῇ δὲ αὐτὸς ἐπέβη μετὰ τῆς μητρός. πρὸς δὲ τοὺς Εἰρηναίους καὶ ἕτερον ἐστὶν παιδαγώγημα, οὐ μακρὰν εἰς φιλοσοφίαν ἡμᾶς ζωτικὸν. ποῖον δὴ τοῦτο; ὃ ἐκ προοιμίων πειρασμοὺς προσδοκᾶν καὶ βουλόμενος. ὅσα γὰρ καὶ ἀπὸ τῶν ἀπορρήτων βύβλων τοῦτο μανθάνομεν. καὶ γὰρ τεκοῦσα αὐτὴ, καὶ τύραννος μέλλεται, καὶ φυγὴ καὶ μέριμνα πρὸς τὴν ὑποστροφὴν, καὶ σὺν αὐτῷ ἀδικήσασα ἡ μήτηρ, εἰς τὴν τῶν βαρβάρων φυγαδεύεται χώραν· ἵνα σὺ ταῦτα ἀκούων, ὅταν καταξιωθῇς μαθητὴς γενέσθαι πνευματικῷ προσώπῳ, εἶτα δὲ ἴδῃς σαυτὸν πάσχοντα τὰ δυσκλεᾶ καὶ μυρίους ὑποφθόνους κινδύνους, μὴ θαυμάσῃς, μηδὲ ἐκπίπτῃς, ἢ ποτε τοῦτο ἔστι; καὶ μάλα σφοδρὰν θαλάσσαν μέλλει σε δυσκηρύττεσθαι, καὶ λαμπρὸν εἶναι καὶ θεοφιλῆ, πρόσχημα πληρωθῆναι διανοίκου· ἀλλ' ἔχων τοῦτο τὸ ὑποδεῖγμα, φέρῃς πάντα γενναίως, εἰδὼς ὅτι μάλιστα αὕτη τῶν πνευματικῶν ἡ ἀκολουθία ἐστὶ, τὸ πάντα χοῦ πειρασμοὺς συγκεκλεισμένους ἔχειν. ὅσα γὰρ οὐκ ὀπὶ τῆς μητρὸς τοῦ παιδίου τοῦτο γενόμενον μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῶν βαρβάρων ἐκείνων. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι λάθρα ἀνα-

χωρεῦσαι σὺ τάξει φυλάττων· καὶ αὖθις πάλιν οὐδέποτε τὴν οἰκίαν ἐπῆλθασα, μακρὰν ὅτι τῆς ἀλιτηρείας ὁδὸν ἐπορεύετο κελεύσ), ἀλλὰ καὶ θαυμαστὸν τοῦτον ἔχει καὶ τὰς πανουργικὰς ὠδῖνας. καὶ θέα ὃ παράδοξον πάλιν. Παλαιστὴν μὲν ὀπίσω λαβεῖν, Αἴγυπτος ὑποδέχεται καὶ διασώζει τὸν ὀπίσω βουλευόμενον. οὐ γὰρ δὴ μόνον ὅτι τὴν παίδων τοῦ πατριάρχου τύπον ἐνέφαινον, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ δεσπότου. πολλὰ γοῦν, ἀφ' ὧν ἐπ' αὐτοῦ γεγενημένων ὅτε, παρῆνει ἡ προφητεία συμβαίνειν μηνύοντα· ὅπερ οὖν καὶ ὅτι τῆς οὐσίας καὶ ὅτι τοῦ πάλου γέγονε. Φανεὶς τοίνυν ὁ ἄγγελος, καὶ τῇ Μαρίᾳ, ἀλλὰ τῷ Ἰωσὴφ ἀφανίζεται· καὶ τί φησιν; ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ. σκοπεῖν οὐκ ἔνι λέγει, τὴν γυναῖκά σου, ἀλλὰ τὴν μητέρα αὐτοῦ. ὅτι γὰρ ὁ τόκος ἄῤῥητος, καὶ ἡ παρουσία ἐλύθη, καὶ ὁ ἀνὴρ βεβαπτίσθη, μὴ πρόφασις λοιπὸν ἀφανίζει) ὁ ἄγγελος, οὔτε παιδίον, οὔτε γυναῖκα αὐτοῦ καλῶν· ἀλλὰ, τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φθάνει εἰς Αἴγυπτον. καὶ τὴν αἰτίαν λέγει τῆς φυγῆς. Μέλλει γὰρ [ὁ] Ηρῴδης, φησί, ζητεῖν τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἰωσὴφ, οὐκ ἐσκανδαλίσθη, οὐδὲ εἶπεν, ἄπιστα τὰ πράγματα· ὅτι. σὺ πρόφαλες ἔλεγες, ὅτι σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ· καὶ νῦν οὐδὲ ἑαυτὸν σώζει, ἀλλὰ φυγῆς ἡμῖν χρεία, καὶ ἀποδημίας καὶ μακρᾶς" μεταναστάσεως; σὺ μὲν τὰ ἐναντία τῇ ἐπαγγελίᾳ τὰ γινόμενα. ἀλλ' οὐδὲν τούτων λέγει (πιστὸς γὰρ ὢν ὁ ἀνὴρ) οὐδὲ ἀντιποιεῖται τῆς ἐπαγγελίας τὸ χρήσιμον, καὶ τοῦτο τοῦ ἀγγέλου ἀδιορίστως αὐτὸν τιμῶντος. Εως γὰρ δὴ εἶπεν σοι, ἴσθι σκῆ.

Ἀλλ' ὅμως οὐδὲ πρὸς τοῦτο ἐπάρκησεν, ἀλλ' ὑπακούει καὶ πείθεται), πάντας μὲν χαρᾶς τοὺς προφασισμοὺς ὑπερβάν. καὶ γὰρ ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς τοῖς ὀπτανίοις τούτοις καὶ ἡδέα ἀνέμιξεν. ὅπερ καὶ ὅτι πάντων τὰ ἀγίων ποιεῖ, ὅτε οὐκ κινδύνους, ὅτε τὰς ἀνέσεις συνεχεῖς ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τούτων καὶ δι' ἐκείνων ὑφαίρων τὴν διηνεκῆ βίον· ὃ δὴ καὶ ἐνταῦθα πεποίηκε. σκόπει γάρ. εἶδε κύουσαν τὴν παρθένον· εἰς ταραχὴν αὐτὸν ἐβαλε τοῦτο καὶ ἕκαστον" θόρυβον. ὅτι μοιχείᾳ γὰρ τὴν κόρην ἐπῆλθεν. ἀλλ' αὐτίκα ἐπέστη ὁ ἄγγελος, τὴν τε ἐπαφὴν λύων, καὶ φόβον ἀναιρῶν τοῦτον· καὶ ὃ παιδίον τεχθὲν ὁρᾷ, χαρᾶς ἐκαρπώσατο μείζονος. πάλιν τὴν χαρὰν ταύτην κίνδυνος οὐ μακρὸς διαδέχεται, τῆς πόλεως ταραττομένης, καὶ τοῦ βασιλέως μαινομένου, ὡς τὸν τεχθέντα ὀπτιζηπιωμένου. ἀλλὰ τὸν θόρυβον τοῦτον ἑτέρα πάλιν διεδέξατο χαρά· ὁ ἀστὴρ, ὡς ἡ τῶν μάγων προσκύνησις. πάλιν μὴν τὴν ἡδονὴν ταύτην φόβος καὶ κίνδυνος. ζητεῖ γάρ, φησιν, Ηρῴδης τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. καὶ πάλιν ὁ ἄγγελος μυεῖ καὶ φυγεῖν καὶ" μεταναστάσασθαι ἀνθρωπίνως. θαυματουργεῖν γὰρ τέως οὐκ ἔδει. Εἰ γὰρ σὺ προφητικὴν ἡλικίαν θαύματα ἐπεδείξατο, ὥδ' ἂν ἐνομίσθη ἀνθρωπος εἶναι. ἀλλά τοι ὅτο, ὥδε ἁπλῶς ἰσως πλάττει), ἀνάγκαις ἡμᾶς, καὶ κύπροις ἡμᾶς, καὶ συναναμιγνύμενος χρόνος, καὶ ὠδῖνες ὡς τόκος, καὶ γαλακτοτροφία, καὶ ἀφ' ἑκάστου ἡσυχία ὑ χρόνου, ὡς ἀναμιμνῦσι τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν πρέπουσαν ἡλικίαν· ἵνα ἀφ' ἑκάστων ὑπόδειγμα λάβητε τῆς οἰκονομίας ὁ μυστήριον. Τίνος οὖν ἕνεκεν καὶ ταῦτα τὰ σημεῖα ἐγίνετο, φησιν, ἀπ' ἀρχῆς; ἀφ' ἑαυτοῦ μὲν, ἀφ' ἑαυτοῦ Ἰωσὴφ, ἀφ' ἑαυτοῦ" Ἰουδαίων μέλλοντα ἀπιστεῖν λοιπὸν, ἀφ' ἑαυτοῦς ποιμένας, ἀφ' ἑαυτοῦς μάγους, ἀφ' ἑαυτοῦς Ἰουδαίους. Εἰ γὰρ ἐβούλοντο προσέχειν μὴ ἀκριβείας τοῖς γινομένοις, ὁ μικρὸς καὶ σπιθῆναι ἂν πρὸς τὰ μέλλοντα σκαρπώσασθαι. Εἰ δὲ μὴ λέγουσιν οἱ προφῆται τὰ περὶ τῶν μάγων, μὴ θορυβηθῆς. ὅτε γὰρ πάντα προεφησαν, ὅτε πάντα ἐσιώπησαν. ὥσπερ γὰρ ὁ, μηδὲν ἀκούσαντας ἰδεῖν προσδοκώμενα τὰ προφήματα, πολλοῦ ἐποίει τὸν ἔκπληξιν καὶ τὸν θόρυβον· ὅτω καὶ ὁ πάντα μαθὼν, καθ' ὕδατος πρεσκεύαζε τὴν ἀκροατήν, καὶ τοῖς διαστολαῖς οὐδὲν ἧττον πλέον. Εἰ δὲ περὶ τῆς προφητείας ἀμφισβάλλουσιν Ἰουδαῖοι λέγοντες, ὁ δὲ ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν" μου, μὴ ἐπ' αὐτὸν εἰρῆσθαι, εἶποιμεν ἂν πρὸς αὐτούς· ὅτι καὶ οὗτος προφητείας νόμος, ὁ πολλὰ πολλάκις λέγεσθαι μὲν ἐπ' ἄλλων, πληροῦσθαι δὲ ἐφ' ἑτέρων, οἷς ὁ ὅτι τῶν Συμεὼν καὶ Λευὶ ἐρημώσω αὐτούς· διαμερεῖ γὰρ αὐτούς, φησιν, ἐν

Ιακώβ,

Ιακὼβ, ὃ ἐστιν πρὸ αὐτοῦ ὁ Ισραήλ. κρίνεται οὐκ ἐπ' αὐτῷ τοῦτο γίνεται, ἀλλ' ὅτι τῶν ἐκλεκτῶν. καὶ διὰ τοῦτο τοῦ Χαναὰν ἢ πρὸ τοῦ Νῶε λέγεται, εἰς τοὺς Γαβαωνίτας τοὺς ἐκλεκτοὺς τοῦ Χαναὰν ὄντας. ὃ δὲ ὅτι τοῦ Ιακὼβ ὕστερος ἴδοι τις ἂν συμβαλών. αἱ γὰρ βλασφημίαι ἐκφαναὶ αἱ λέγουσαι· Γίνῃ κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ προσκυνησάτωσάν σοι οἱ υἱοὶ τοῦ πατρός σου, οὐκ ἐπ' αὐτῷ τέλος ἔσχεν (πῶς γάρ, ὅ διδοικότος καὶ τρέμοντος, καὶ μελάχις αὐτὸν προσκυνοῦντος;) ἀλλ' ὅτι τῶν ἐκλεκτῶν τῶν αὐτοῦ. ὃ δὴ καὶ συνῳδὰ ἐστὶν εἰπεῖν τις ἄν. τίς γὰρ ἀληθέστερον υἱὸς Θεοῦ λεχθείη· ὁ μόσχῳ προσκυνῶν καὶ θύων Βεελφεγὼρ τελούμενος, καὶ τοῖς υἱοῖς θύων τοῖς δαιμονίοις, ἢ ὁ φύσει υἱός, καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς μορφῆς; ὥστε εἰ μὴ προεῖτο οὗτος, οὐκ ἂν ἡ προφητεία τέλος ἔλαβε τὸ προσῆκον. ὅσα γοῦν πῶς αὐτὸ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπίστησε λέγων· ἵνα πληρωθῇ, διασαφεῖ ὅτι οὐκ ἂν ἐπληρώθη, εἰ μὴ προεγράφη. ἦν ὡς ἔτυχε γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ λαμβάνειν τοῦτο ποιεῖ καὶ προφανῆ. ὅπερ γὰρ εἶχεν ὁ δῆμος ἅπας ὡς ἐγκωμίου τάξει, τοῦτο καὶ αὐτὴ λοιπὸν ἔχειν ἠδύνατο. ὅθεν γὰρ μέγα ἐφρόνουν ὅτι τὰ ἀνέλθοι ἐξ Αἰγύπτου, καὶ σκώμπαζον (ὅπερ οἶδεν καὶ ὁ προφήτης ἀνιστόμενος ἔλεγεν, Οὐχὶ τὰς ἀλλοφύλους ἀπήγαγεν ὁ Καππαδοκίας, καὶ τοὺς Ασσυρίους ὁ βόθεος;) ποιεῖ καὶ τῆς πρώτης τὸ προτέρημα τοῦτο [εἶ]. μᾶλλον ἢ καὶ ὁ λαὸς καὶ ὁ πατριάρχης καταβάντες ἐκεῖ, καὶ ἀναβάντες ἐκεῖθεν, τοῦ τῆς ἀνόδου τούτου τύπον ἐπλήρουν. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι θανάτου φυγόντες τὸν ἀπὸ τοῦ λιμοῦ, κατῆσαν· καὶ οὗτοι θανάτου τὸν ἐξ ὑπεροψίας. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἐλθόντες οὐκ τοῦ λιμοῦ τότε ἀπηλλάγησαν· οὗτος δὲ καταβάς, τοῦ χάους πᾶσαν ἐξεῖς τῆς ὑπερβάσεως κήλασε. σκόπει γοῦν πῶς μεταξὺ τῶν τριακοσίων, καὶ τὰ τῆς ἡσύχου ἐκκαλύπτεται. ὃ γὰρ ὁ ἄγγελος εἶπεν, φεύγει εἰς Αἴγυπτον, οὐκ ἐπηγείλατο αὐτοῖς ζωοδιπορεῖν, ὅτι καπηλεύσουσιν, ὅτι ἀμησοῦσιν, ἀπιστούμενος ὅτι μεγάλα ἔχουσι ζωοδιπόρεια, ὃ τεκοῦσι παιδίοι· ὃς καὶ τὰ τοιαῦτα πρόγματα πολλὰ μετέβαλεν ὁμοῦ φανείς, καὶ τοὺς ἐχθροὺς πρεσκύσασθαι πολλὰ πρὸς τοῦ οἰκονομίαν ἀφικνήσασθαι τούτου. καὶ γὰρ μάχῃ καὶ βαρέσαι τοῦ παρόντος δισσαιμονίου ἀφέντες, ἔρχονται προσκυνήσοντες, καὶ ὁ Αὔγουστος ὑπανρετεῖται τοῦ ἐν Βηθλεὲμ τόκου ἀπὸ τοῦ προστάγματος τῆς ἀπογραφῆς, ἣ Αἴγυπτος ἀφικνεῖται δεξαμένη φάτνην καὶ ἐπιβουλευόμενον, καὶ λαμβάνει ἵνα τοῖς πρὸς αὐτὸν οἰκειώσεως ἀφορμὴν· ἵν', ὅταν μέλλῃ κηρυττόμενον αὐτὸν ἀκούειν πρὸ τῶν ἀποστόλων, καὶ ὅτι τούτων καλλωπίζηται, ἅτε αὐτὸν δεξαμένη πρώτη. καὶ μὴν τῆς Παλαιστίνης ἐστὶν ὃ προτέρημα τοῦτο μόνης, ἀλλ' αὐτὴ θερμοτέρα ἐκείνης γέγονε.

Καὶ σὺ νῦν ἐλθὼν εἰς τὴν ἔρημον τῆς Αἰγύπτου, πρόβαινε πάντες βήματι τὴν ἔρημον ΗΘΙΚΟΝ
τούτην ὅλην μεμνημένην, καὶ χορεῖς ἀγέλαις μυρίας ἐν ἀθέρτῳ σχήματι, καὶ δήμους μυρίους, καὶ συλλόγους πρώτων· καὶ πᾶσαν μὲν τὴν Διαβολὴν τὴν τυραννίδα καταλελυμένην, τὴν δὲ τοῦ Χριστοῦ βασιλείαν λαμπρυνομένην· καὶ τὴν ποικίλην καὶ ἀφιλοσόφων καὶ μάταιον μυθείαν, καὶ τὴν πολὺ εἶδος μαγδαλείας βυθισθείσας καὶ τοῖς ἄλλοις Διαβόλοις, τούτων ὅλων νῦν ὅτι τοῖς ἀληθῶς καλλωπιζομένοις, καὶ σκείνων μὲν καταφρονούσας ἁπάντων, τὸν δὲ τελείως καὶ σκιωσπουδὶ πάντα χοῦν ἀφιερούσας, καὶ τὸν σταυρὸν προβαλλομένους. καὶ ταῦτα οὐκ ἐν ταῖς πόλεσι μόνον ἀγαθά, ἀλλὰ δὲ ἐν ταῖς ἐρήμοις μᾶλλον ἢ ἐν ταῖς πόλεσι. καὶ γὰρ ὅσην ἰδοὺ πάντα χοῦ τῆς χώρας σκείνης τὸν Χριστοῦ ὃ γραπτόπους, καὶ τὴν βασιλικὴν ἀγέλην, καὶ τὴν τῶν ἄνω δυναμένων πολιτείαν· καὶ ταῦτα οὐκ ἐν ἀνθρώποις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν γυναικείᾳ φύσει κεκτημένη βυθεῖσ ἰδοὺ ἄν. καὶ γὰρ καὶ ἐκείναι ἀνδρῶν οὐχ ἧττον φιλοσοφοῦσι· οὐκ ἀσπίδα λαμβάνουσαι καὶ ἀναβαίνουσαι ἵππον, καθάπερ ἐν σιμνοῖ τῶν Ελλήνων καλθύουσι νομοθέται δὲ φιλόσοφοι, ἀλλ' ἑτέρας πολὺ χαλεπωτέρας δεχόμεναι μάχας· κηπὸς γὰρ αὐταῖς καὶ ἀνδράσι ὁ πόλεμος πρὸς τοὺ διαβόλου καὶ ταῖς ἐξουσίας τοῦ σκότους. καὶ ὕδαμοῦ ὃ τῆς φύσεως ἀπαλὸν ἐμπόδιον γίνεται ταῖς τοιαύταις συμβολαῖς.

ὐ γὰρ σωμάτων φύσει, ἀλλὰ ψυχῆς προαιρέσει ταῦτα κρίνεται τὰ παλαίσματα. Διὰ τοῦτο καὶ γυναῖκες ἀνδρῶν μᾶλλον ἠγωνίσαντο πολλάκις, καὶ" φανερότερα ἔπαθλα ἔκτησαν. οὐχ ὕτως ὅτι λαμπρὸς ὁ οὐρανὸς τῷ ποικίλῳ τῶν ἄστρων χορῷ, ὡς ἡ ἔρημος Αἰγύπτου ταῖς σκιωραῖς πτυχαῖς ἡμᾶς διακρούουσα τῶν μοναχῶν. Εἴ τις τὴν παλαιὰν Αἴγυπτον ἐκείνην τὴν θεομάχον καὶ μαιομυΐαν, τὴν τῶν αἰλούρων δύλιν, τὴν κρόμμυα δεδοικυῖαν καὶ πτέμουσαν" εἶδεν, οὐκ ἔστι καλὰς τὸν Χριστὸν τὴν ἐκκλησίαν. μᾶλλον δὲ ἡ χειρία ἡμῖν παλαιὰν διηγεῖται. ἐπὶ γὰρ καὶ νεῶν τῆς ἀοράτου ἐκείνης λείψανα μόνα ἐστὶ τοῖς ἀπιδεῖν τῆς τοιαύτης μοίρας. ἀλλ' ὅμως ὅτοι ⓐ τὸ παλαιὸν πεμπτοὶ τοῖς τοσαύτην" ἀποβαλόντες μοῖραν, ὅτι ἡ χειρὸς ⓦ ἡ χειροὶ φιλοσοφοῦσι τοῖς γράμμασιν, καὶ καταγελῶσι τῶν πατρῴων ἐθῶν, καὶ τοῦ τοιούτους ταλαιπωροῦσι, καὶ τῶν φιλοσόφων τούτων ποιοῦνται λόγον. ἔμαθον γὰρ διὰ τῶν γραμμάτων αὐτῶν, ὅτι ταῦτα ἐκείνων, γραϊδίων μεθυόντων ὄντα ῥήματα· ἢ ὄντως" σοφία καὶ τῶν ἡ χειρῶν ἀξία αὕτη ἐστὶν ἡ διὰ τῶν ἀλιέων αὐλῆς καταγελωμένη. διὰ δὴ τοῦτο μὴ τῆς τοσαύτης ἀκριβείας τῶν δογμάτων, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ βίου πολλὴν" ἐπιδείκνυται σπουδήν. τὰ γὰρ ὄντα ἀποδυσάμενοι πόντα, καὶ τῷ κόσμῳ ταυρωθέντες πάντι, καὶ περαιτέρω πάλιν ἐλαύνοντες, τὴν τοῦ σώματος ἐρασίαν τοῖς τῶν δαιμόνων ἀποχρώμενοι ἐγκρίνουσιν. οὐδὲ γὰρ, ὅπερ" νηστεύουσι καὶ ἀγρυπνοῦσιν, ἀρκεῖν μοὶ ἡμέραν ἀξιοῦσιν· ἀλλὰ ταῖς μὲν νύκτας τοῖς ἱεροῖς ὕμνοις καὶ ταῖς πάννυχίσι, ταῖς δ' ἡμέραις εἰς θυσίας τι ὁμοῦ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν χειρῶν ἐργασίαν καταμιγίσχουσι, ⓦ ἀποστολικοὶ μιμούμενοι ζῆλον. Εἰ γὰρ ἐκεῖνος, τῆς οἰκουμένης τοῖς αὐτὸν βλέπουσιν, ἵνα τοὺς δαιμόνους ἀφαιρεθῇ, καὶ ἐργαστήριον κατέλαβε, καὶ τέχνην μετεχείρησε, καὶ οὐδὲ ταῖς νύκτας ἐκάθευδε τοῦτο ποιῶν· πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς, φησὶ, τοὺς ἐρήμους καταπεπλουτικότας, καὶ οὐδὲν κοινὸν τοῖς τὰ πόλεσι θορυβοῖς ἔχοντας, τὴν τῆς ἡσυχίας σχολὴν εἰς ἐργασίαν πνευματικὴν καταχρήσασθαι δίκαιον. αἰσχυνώμεθα τοίνυν ἅπαντες οἱ ⓐ πλουτοῦντες καὶ ⓐ πενόμενοι, ὅταν ἐκεῖνοι μὲν μηδὲν ὅλως ἔχοντες, ἀλλ' ἡ" σῶμα μόνον οἱ χεῖρας, βιάζωνται οἱ φιλονεικῶσι πρὸς τοὺς δαιμόνους ἐντεῦθεν θύρᾳ· ἡμεῖς δ', μυρίων ἔνδοι ἀποκειμένων, μηδὲ τῶν ἐσθιόντων εἰς ταῦτα ἀπολώμεθα. ποίαν οὖν ἔξομεν ἀπολογίαν, εἰπέ μοι; ἵνα δὲ συγγνώμεθα; κἄντοιγε ἐνίσχυσον, πῶς ὁ παλαιοὶ ἦσαν ὅτοι καὶ φιλοχρήματοι, καὶ γαστρίμαργοι μᾶλλον τῶν ἄλλων κακῶν. ἐκεῖ γὰρ ἦσαν ⓐ λέοντες τῶν χρεῶν, ὧν ⓐ Ἰουδαῖοι μεμνῶνται· ἐκεῖ ἡ πολλὴ τῆς γαστρὸς τυραννίς. ἀλλ' ὅμως ὅπερ ἐβιάσθησαν, μετεβάλοντο, καὶ ὁ πῦρ τοῦ Χριστοῦ δεξάμενοι, πρὸς ⓦ ὑετοὶ ἀγγέοι" μεθαρμόσαντο· καὶ θερμότεροι τῶν ἄλλων ὄντες, καὶ πρὸς ὀργὴν καὶ πρὸς ἡδονὴν σωμάτων προπετέστεροι, ταῖς ἀσωμάτοις δυνάμεις τὴν ὀπτικείαν καὶ τὴν λοιπὴν τῆς φιλοσοφίας ἀπάθειαν μιμοῦνται. καὶ Εἴ τις σὺ τὴν χώραν γένοιτο, οἶδεν ἃ λέγω. Εἰ δέ τις σοὶ ἐπέβη τῶν σκιωρῶν ἐκείνων, σκόπει τὸ ⓦ μέχρι νῦν σὺ τοῖς ἀπόντων σώμασι θῆλα, οἳ μοὶ τοῦ ἀποστόλου ἡ Αἰγυπτίους ἤνεγκα, ⓦ μακαρίους καὶ μέγαν Ἀντώνιον· καὶ λογίζεσθω ὅτι καὶ σοὶ σὺ ἐκείνη τὴν χώραν γένοιτο, σὺ ἢ καὶ Φαραώ· ἀλλ' ὅμως σοὶ πρεβλήθη, ἀλλὰ διὰ θείας ὄψεως κατηξιώθη, καὶ τοιοῦτον ἐπεδείξατο βίον, οἷ ⓐ τὸν Χριστοῦ νόμοι ζητοῦσι. διὰ τοῦτο Εἴσεταί τις μοὶ ἀκριβείας σύντυχον τῶν βιβλίων τῶν τὴν ἰσοτέλειαν ἔχοντα τῆς ἐκείνου ζωῆς, σὺν ᾧ καὶ πολλὴν ὄψεται τὴν προφητείαν. καὶ γὰρ περὶ τῶν διὰ Ἀρείου νοσούντων προεμαντεύσατο τε, καὶ Εἶπε τὴν δι' ἐκείνων μέλλουσαν βλάβην γίνεσθαι, τοῦ Θεοῦ δείξαντος αὐτῷ τότε, καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ μέλλοντα ὑποτρέχοντος ἄπαντα. ὃ δὴ μάλιστα μοὶ τῶν ἄλλων τῆς ἀληθείας ἐστὶν ἀπόδειξις," τῷ μηδένα τῶν ἐξωθεν αἱρέσεων ἄνδρα τοιοῦτον ἔχειν. ἀλλ' ἵνα μὴ πρὸς ἡμᾶς ταῦτα ἀναφύσητε, τοῖς γράμμασιν ἐγκύψαντες τοῖς τοῦ βιβλίου, πάντα μαθήσεσθε μοὶ ἀκριβείας, καὶ πολλὴν παιδευθήσεσθε τὴν φιλοσοφίαν ἐκεῖθεν. τοῦτο δὲ παρακαλῶ, οὐχ

ἵνα

ἵνα " ἐπέλθωμεν τὰ γεγραμμένα μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ ζηλώσωμεν, καὶ μήτε χάρεν, μήτε " ἀναζῆφαι, μήτε τοσούτων πονηρίαν τοσοῦτον ὑπομείνωμεν. δῦ γὰρ θέλωμεν ἑαυτοῖς τοσοῦτον κακὸν ἔχειν, οὐδὲν τοῦτων ἡμῖν ἔσαι κώλυμα. ἐπεὶ καὶ Αβραὰμ ἀσιδῆ πατέρα ἔχεν, ἀλλ' ὑ διεδέξατο τὴ τοιαύτην ὁμοίαν. καὶ ὁ Εζεκίας ⟨W⟩ Αχαζ, ἀλλ' ὅμως οὐδὲν φίλος τῷ Θεῷ ἐγένετο. καὶ ὁ Ιωσὴφ ὁ ἐν μέσῃ τότε Αἰγύπτῳ τοῦ τῆς σωφροσύνης ἀνεδήσατο στεφάνους. καὶ ⟨Δ⟩ παῖδες [ὁ] ⟨Δ⟩ τρεῖς ἐν Βαβυλῶνι μέσῃ, καὶ ἐν οἰκίᾳ μέσῃ, συναριπτικῆς τοσαυτομιᾶς τραπέζης, τὴ ἄκραν ἐπεδείξαντο φιλοσοφίαν. ⟨C⟩ Μωϋσῆς ὁ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ὁ Παῦλος ἐν τῇ οἰκουμένῃ καὶ οὐδὲν οὐδενὶ τούτων ἐγένετο κώλυμα τοσοῦτον πρὸς ⟨W⟩ τὴν ἀρετῆς δρόμον. ταῦτ' οὖν καὶ ἡμεῖς πάντα ἐννοοῦντες, ταῖς μὲν τοιούτοις ταύταις σκήψεις καὶ προφάσεις ἐκ μέσου " ποιησώμεθα· τῶν γὰρ τῆς ἀρετῆς ἱδρώτων " ἀφώμεθα. ὅταν γὰρ καὶ ⟨W⟩ Θεοῦ ὁπτὶ μείζονα ἐπιτασσόμεθα βοηθὸν, καὶ πείσομεν ⟨ωεφάπλεσθαι τῶν ἀγώνων ἡμῖν, καὶ τῶν αἰωνίων ἀπολαύσομεν " στεφάνων· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρχειν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα ⟨C⟩ ὁ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. θ. ΤΟΤΕ ΗΡΩΔΗΣ ΙΔΩΝ ΟΤΙ ΕΝΕΠΑΙΧΘΗ ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν.

ΚΑὶ μὴν οὐκ ἐγχειῶ θυμωθῆναι, ἀλλὰ φοβηθῆναι ⟨C⟩ συγχαλῶναι, καὶ ἰδεῖν ὅτι " ἀνθρώποις ἐπιχειρῶ τοσαῦτα. ἀλλ' ὑ καταγέλα). ὅταν γὰρ ἀγνώμων ἡ ψυχὴ καὶ ἀνίατος, ὑδενὶ εἴκει τῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ δεδομένων φαρμάκων. ὅσα γοῦν καὶ τοῦτον τοῖς τοσούτοις ἐπαγωνιζόμενον, καὶ φόνου " φόνου ⟨ωαύσαντα, καὶ κρημνοῦ πάντα τὸν φεύγοντα. ὥσπερ γὰρ ὑπὸ τινος δαίμονος, τῆς ὀργῆς ταύτης καὶ τῆς βασκανίας ἐκβακχευθεὶς, οὐδένος ποιῆται λόγον· ἀλλὰ ⟨C⟩ τῆς φύσεως αὐτῆς μαίνεται, καὶ τὸν ὀργὴν τὸν τῶν ἐμπαίξαντων μάγων, τῶν οὐδὲν ἠδικηκότων παίδων ἀφίησι, συντρῶν δρᾶμα τῶν ἐν Αἰγύπτῳ " πεποιημένων τότε ἐν Παλαιστίνῃ τολμῶν.

Αποστέλλας γάρ, φησιν, ἀνῄρε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον, ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων.

Ενταῦθά μοι μὴ ἀκριβείας ποιοῦ. καὶ γὰρ πολλοὶ πολλὰ φλυαροῦσιν ὑπὲρ τῶν παίδων τούτων, ἀδικίαν ἐγκαλοῦντες τοῖς γεγονόσιν. καὶ ⟨Δ⟩ μὴ ἐπιτείνεσθε ὑπὲρ αὐτῶν λίαν προθύμως. ⟨Δ⟩ ὑ θρασύνεσθε καὶ μανιάνετε. ἵν' οὖν τοῦτο μὴ τῆς μανίας, τοῦτο ὑ τῆς ἀπονοίας ἀπαλλάξωμεν, ἀνάσχεσθε μακροὶ παρακαλοῦμεν ἡμῶν " ποιεῖ τῆς ὑπὲρ θέσεως ταύτης. Εἰ γὰρ δὴ τοῦτο ἐγκαλοῦσιν, ὅτι ποιεῖ ὠφθη τὰ παιδία ἀναιρούμενα, ἐγκαλέσωσιν καὶ τῇ τῶν γραπτῶν σφαγῇ, τῶν τὸν Πέτρον φυλακῇ τηρούντων. ὥσπερ γὰρ ἐν ταῦθα τὸ παιδίον " φυγόντος, ἕτερα παιδία ἀντὶ τοῦ ζητουμένου κατασφάττεται), οὕτω δὴ τότε καὶ τὸν Πέτρον τοῦ δεσμωτηρίου καὶ τῶν ἀλύσεων ἀπαλλάξαντος τοῦ ἀγγέλου, ὁμοφυμοὺς ἂν τοῦ τυράννου τούτου καὶ ὁμόζηλος, ζητήσας αὐτὸν καὶ μὴ εὑρών, τοὺς τηροῦντας αὐτὸν γραπτὰς ἀπέκλεινεν ἀντ' ἐκείνου. Εἶτα τί τοῦτό φησι; τοῦτο γὰρ ὑ λύσις, ἀλλὰ τοσαύτη τοῦ ζητουμένου. οἶδα κἀγὼ, καὶ διὰ τοῦτο εἰς μέσον πάντα φέρω τὰ τοιαῦτα, ἵνα πᾶσι μᾶλλον ἐπαγάγω τὴν λύσιν. τίς οὖν ὁ ζῆλος τούτων ἡ λύσις; καὶ τίνα ἀν " ἔχειμεν λόγον ὑ τοσοῦτον εἰπεῖν; ὅτι ὑχ ὁ Χριστὸς τῆς σφαγῆς " αὐτοῖς αἴτιος γέγονεν, ἀλλ' ἡ ὠμότης τοῦ βασιλέως· ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἐκείνοις ὁ Πέτρος, ἀλλ' ἡ ἄγνοια τοῦ Ηρῴδου. Εἰ μὲ γὰρ τοῖχον διορυχθὲν εἶδεν, ἢ ζυγὸς ἀνατεταμένος, εἶχεν ἴσως ῥᾳδιουργῆσαι ἐγκαλέσαι τοῖς φυλάττουσι τὸν ἀπόστολον γραπτὰς· νυνὶ δὲ πάντων ὁπτὶ σημάτων μεμόντων, καὶ τῶν θυρῶν ἀποκεκλεισμένων, καὶ τῶν ἀλύσεων ταῖς χερσὶ τῶν

φυλαττόντων

φυλαξθέντων συμβεβληκόσιν (καὶ γὰρ ἦσαν αὐτῷ ζωνδεδεμένοι) ἠδυνάτο συλλογίσασθαι οὐκ τούτων (εἶγε ὀρθῶς ἐδίκαζε τοῖς ἡμομένοις) ὅτι οὐκ ἀνθρώπινος δυνάμεως ἰῶ, οὐδὲ κακουργίας ὁ γεύομαι, ἀλλὰ θείας τινὸς ἐξ ἀοράτου δυνάμεως, ἢ παρασκευῆσαι τὸ ποιήσαντα ζῶντα, ἀλλ' ὑπολειμῆσαι τοῖς φυλάττουσιν. ὅπω γὰρ ὁ Θεὸς ἐποίησεν, ἅπερ ἐποίησεν, ἅπαντα, ὡς μὴ μόνον τοὺς φύλακας μὴ παραδῶναι, ἀμὰ καὶ τὸ βασιλέα δι' αὐτῶν χειραγωγῆσαι πρὸς τὸν ἀληθῆ. Εἰ δ' ἀγνώμων ἐκεῖνος ἔφαν, τί πρὸς τὸ σοφὸν τῶν ψυχῶν ἰατρὸν, καὶ πάντα ἐπ' εὐεργεσίᾳ παραγματευόμενον, τῆς τοῦ κάμνοντος ἀταξίας; ὃ δὴ καὶ σὺ ζητῶ δ' ὅστις εἶπεν. Ἴσως γὰρ ἔτυχεν ἐθυμώθης, ὦ Ἡρῴδη, παρὰ τῶν μάγων ἐμπαιχθείς; οὐκ ἔγνως ὅτι θεῖος ὁ τόκος ἰῶ; οὐ σὺ τοὺς ἀρχιερεῖς ἐκάλεσας; οὐ σὺ τοὺς γραμματέας συνήγαγες; οὐχὶ κληθέντες εἶπον καὶ τὸ προφήτου μηδ' ἑαυτῶν" ἤκουσεν εἰς 10 χ. οὐκ ἔστιν
ὃ σὺν δικαίῳ ἔμοιγε ζῶντα αἴσθοιτο παραφωνοῦντα; οὐκ εἶδες τὰ παλαιὰ τοῖς νέοις συμφωνοῦντα; οὐκ ἤκουσας ὅτι ἡ ἀρχὴ τούτοις διηκονήσατο; οὐκ ἠδίαθης τῶν βαρβάρων τὸ ἀσθενές; οὐκ ἐθαύμασας αὐτῶν τὸν πρόρρησιν; οὐκ ἔφριξας τὸ προφήτου τὸν ἀληθινὸν; οὐκ" ἐνεύσησας ἀπὸ τῶν προτέρων καὶ τὰ ἔκπατα; τίνος ἕνεκεν οὐκ ἐλογίσω σεαυτὸν οὐκ τούτων χ. ἐλέγχου
ἀπόντων, ὅτι οὐ τῆς ἀπάτης τὸ μάγων ἰῶ ὃ γεύομαι, ἀμὰ θείας δυνάμεως πάντα πρὸς 15
ὃ δέον οἰκονομούσης; Εἰ δ' καὶ ἠπατήθης παρὰ τῶν μάγων, τί πρὸς τὰ παιδία τὰ σοὶ ἠδικηκόσι; ναί φησιν. ἀμὰ τὸ μὴ Ἡρῴδῃ καλῶς ἀπιστέρησας τῆς ἀπολογίας, καὶ μαφόνον ἔδειξας· σοὶ δὲ πρὸς τὸ τῆς ἀδικίας τῶν γεγημμένων ἔλυσας λόγον. Εἰ γὰρ ὁ σκληρὸς ἀδίκως ἐφάνη, τίνος ἕνεκεν ὁ Θεὸς συνεχώρησε; τί οὖν φῶ ἐγὼ πρὸς τοῦτο; ὅπερ ἀεὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐν ἀγορᾷ, καὶ πάντα χοῦ λέγων ἀ" παύομαι, ὃ καὶ ὑμᾶς βούλομαι μὴ 20 χ. πάντως
ἀκριβείας ἀφαιρεῖσθαι. καινὸν γὰρ τίς ὅστι πρὸς ἅπασαν ἡμῶν τοιαύτην ἁρμόσθην ἀποδέδωκεν. Τίς οὖν ὅτός ἐστιν ὁ καινὸς, καὶ τίς ὁ λόγος; ὅτι ⓐ μὲ ἀδικουμένους πολλοὶ, ὁ δ' ἀδικούμενος ὑδὲ εἷς. καὶ ἵνα μὴ ὅτι πλέον ὑμᾶς ὁ ἄπιγμα ταράξῃ, καὶ τὴν λύσιν ἐπαγάγω ταχέως. ὅταν γὰρ ἀδίκως πάθωμεν ἀδίκως πρὸς ὁτουοῦν, ἢ εἰς ἁμαρτήματον ἀφέλυσιν ὁ Θεὸς ἡμῖν λογίζεται τὴν ἀδικίαν ἐκείνου, ἢ εἰς μισθῶν" ἀνταπόδοσιν. καὶ ἵνα σαφέστερον γένηται ὃ λεγόμενον, 25 χ. καὶ τὸν
ὅτι ⓦ τοῦ δείγματος λόγου ἀγαγωμεν. Θαλῆν γὰρ εἶναί τινα οἰκέτην πολλὰ ὀφείλοντα τῷ δεσπότῃ χρήματα· εἶτα παρὰ ἀδίκων ἀνθρώπων ἐπηρεασθῆναι ⓦ οἰκέτην ὄντον, καὶ ἁφαιρεθῆναί ἅπαντα τὸν αὐτοῦ. ἂν τοίνυν ὁ δεσπότης ὁ κωλύσας δυνάμενος ⓦ ἁρπαγὰ καὶ πλεονέκτην, ἐκόντα μὴ ἀποκατάστησι τὰ χρήματα, εἰς ἢ τὰ ὀφειλόμενα αὐτῷ παρὰ τοῦ δούλου λογίσηται τὰ ἁφαιρεθέντα, ἆρα μὴ ἠδίκηται ὁ οἰκέτης; ὑδαμῶς. τί δ', αὖ καὶ πλείονα ἀποδῷ; ἆρα οὐχὶ καὶ μείζονος ἐκέρδανε; πάντι που δῆλον. τοῦτο τοίνυν καὶ ἐφ' ὧν ἡμεῖς πάσχομεν, λογισώμεθα. ὅτι γὰρ ὧν αὖ πάθωμεν κακῶς, ἢ ἁμαρτήματα ἀφαιρούμεθα, ἢ λαμπροτέρας λαμβάνομεν στεφάνους, αἱ μὴ ἁμαρτήματα τοσαῦτα ἔχωμεν, ἄκουσον τοῦ Παύλου λέγοντος πρὸς ⓦ πεπορνευκόσι· Παραδόντα τὸν τοιοῦτον τῷ Σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ. καὶ τί τοῦτό φησι; πρὸς γὰρ τῶν ἀδι- 35
κουμένων πρὸς ἑτέρων ὁ λόγος ἰῶ, ἀ πρὸς τῶν παρὰ τῶν διδασκάλων ἀμαρτουμένων. μάλιστα μὲ οὖν τὸ μέσον. τὸ γὰρ ζητούμενον ὅτο ἰῶ, Εἰ τὸ παθεῖν κακῶς οὐκ" ἔστιν ἐπήρεια τῷ πάσχοντι. ἀλλ' ἵνα καὶ πρὸς τὸ ἐγκύτερον τὸ ζητούμενον ἀγάγω ⓦ λόγον, ἀναμνησθῆτε τοῦ Δαβὶδ, ὃς τὸν" Σεμεεὶ τότε ὁρῶν ἐπικείμενον καὶ σκώπτοντα αὐτοῦ τὴν συμφοράν, καὶ μυρίοις αὐτὸν ὀνείδεσι πλυνόντα, βουλομένων ἀνελεῖν τῶν στρατηγῶν, διεκώλυσε λέγων· Ἄφετε αὐτὸν 40
β. Βασ. χ. ις. ιδ. " καταράσασθαι, ὅπως ἴδῃ Κύριος τὸν ταπείνωσίν μου, καὶ ἀνταποδῷ μοι ἀγαθὰ ἀντὶ τῆς χ. τῆς
Ψ. χδ'. ιθ. καταράς" ταύτης σου τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ σὺ τοίνυν ἡμεῖς ἢ ἀδὼν ἔλεγε· Ἰδὲ σὺ ἐχθρούς χ. ἰωσὴ
μου ὅτι ἐπληθύνθησαν, καὶ μίσει ἀδίκῳ ἐμίσησάν με, καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου. καὶ ὁ Λάζαρος ἢ δίκαιος τὸν ἀπόλαυσιν ἀνέσεως, ὅπου μυρίων καὶ τοῦ βίου τούτου ἔπαθε κακῶν.

οὐκ

οὐκ ἄρα ἀδικοῦνται ⓐ ἀδικηθέντες, ἐὰν ὑβριάμως ὑπέγκωσιν ἅπερ πάσχουσιν ἄπωτα, ἀνδρα-
χαὶ μειζόνως" κερδῶσοσι, αὖ τι παρὰ τοῦ Θεοῦ πλήσιον ⓑ, ἀν τι παρὰ τοῦ Διαβόλου μαστί-
ζωνται. καὶ ποίαν εἶχον ἁμαρτίαν τὰ παιδία, φησὶν, ἵνα τούτων" Διαλύσωνται; ἐπεὶ μὴν
γὰρ τῶν ὑπὲρ ἡλικίαν ὑβριζόντων καὶ πολλὰ πεπλημμεληκότων εἰκότως ἂν τις ταῦτα εἴποι· ⓒ
ἢ ἄωρον ὄντας ἀποθνήσκοντας τελευτῶσι, ποίαν ἁμαρτήματα, δι' ὧν κακῶς ἔπαθον, ἀπέθανε-
το; οὐκ ἤκουσάς μου λέγοντος, ὅτι καὶ ἁμαρτήματα μὴ ἦ, μαθὼν" ἀντὶ πόθου σχεῖν τοῖς
πάσχουσι κακῶς ἐπαθε; τί τοίνυν ἐλέγθη τὰ παιδία ἀναιρεθέντα ὑπὸ ἀποθνήσκει τοι-
αύτη, καὶ ὡς ὑπὸ τὸν ἀκύμονον ταχέως ἀπενεχθέντα λιμένα; ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα [πολ-
λαχοῦ], φησὶν, ἔμελλον ζήσαντες κατορθοῦν. ἀλλὰ Διὰ τοῦτο ὁ μακρὸν αὐλὸς ὡς ἀποτίθε-
ται τὸν μισθὸν τὸ ὑπὲρ ἀποθνήσκει τοιαύτη καταλύσαι τὸν βίον. ἄλλως δ', ὁσοι ἂν εἶασιν, εἰ
μεγάλοι ταῖς ἔμελλον ἔσεσθαι ⓓ παῖδες, ὡς ἀναπαθῶν. εἰ γὰρ τοῦ ἐν πονηρίᾳ
μέλλοντας ζῆν διωκεῖν, μὴ μακροθυμίας φέρει τοσαύτης, πολλῷ μᾶλλον τούτους οὐκ
ἂν εἶασεν ὅπως ἀπενεχθῶσιν, εἰ ποτα μεγάλα ὠφελεῖ δύνανται. καὶ ὅτοι μὴ ⓔ πρὸ
" ἡμῶν λέγει ὁ μὲν ἀποθνήσκει ὅτοι, ἀλλ' εἰσὶ καὶ τούτων ἀπορρητότερα ἕτερα, ἃ μὴ ἀκρι-
βείας οἶδεν ὁ ταῦτα οἰκονομῶν αὐτός. Διαχωρήσαντες τοίνυν αὐτῷ τῆς ἀκριβεστέρας ἐν τού-
τῳ καταλήψεως, τῇ ἐξῆς ἡμᾶς ἐχώμεθα, καὶ ἐν ταῖς ἑτέρων συμφοραῖς παιδευώμεθα πρό-
τα φέρειν ὑμνικῶς. καὶ γὰρ ὁ μακρὸς τότε κατέλαβε τὴν ἀγωνία τοῦ Βηθλεέμ, τῶν παίδων
ἁρπαζομένων ἀπὸ τῆς θηλῆς τῶν μητέρων ἐξ ὅτι τοῦ ἄδικον ταύτην ἀγομένων σφαγήν.
εἰ δ' ἔτι μακροψυχεῖς, καὶ ἐλάττων εἶ τῆς ὅτι" τοιούτους φιλοσοφίας, μάθε τὸ ταῦτα τολ-
μήσαντος ὁ τέλος, καὶ μακρὰν ἀπώθυσον. ταχέως γὰρ αὐτὸν ὁ Θεὸς τούτων κατέλαβε δίκη, ἐξ
τοῦ μιάσματος τούτου τοῦ ἐσήκουσαν ἐδίδου ὑμῶν αἷμα, θανάτῳ χαλεπῷ ἐξ τοῦ νῦν τολ-
μηθέντος ἐλεεινοτέρῳ καταλύων ⓕ βίον, ἐξ ἕτερα μυρία πάσχων κακά· ἅπερ εἴσεσθε, τοῦ
" Ἰωσίππου ὡς τούτων ἰσορροπήσαντος ἐπελθόντες λῦ, ἵνα μὴ μακρὸν ποιῶμεν ⓕ λόγον καὶ τοῦ
Συνέχοντος Διαπορώμεθα, οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι ἡγούμεθα τοῖς παροῦσιν ἐνθυμεῖσθαι.

17 Τότε ἐπληρώθη ὃ ῥηθὲν" Διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος·

18 Φωνὴ ἐν Ραμᾶ ἠκούσθη, θρήνου καὶ κλαυθμὸς ἐξ ὀδυρμὸς πολύς, Ραχὴλ κλαίουσα τὰ
τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσίν.

Ἐπειδὴ γὰρ φείκης ἐπλησε τὴν ἀκροατήν, τούτου διηγησάμενος τοῦ σφαγίου τοῦ
βιαίου, τοῦ ἀδίκου, τοῦ ὠμοτάτου, τοῦ παρανόμου, παρὰ μωσέως πάλιν αὐτὸν λέγων·
ὅτι οὐκ ἀδυνατοῦντος τοῦ Θεοῦ κωλύσαι, ταῦτα ἐγένετο, οὐδὲ ἀγνοοῦντος, ἀλλὰ καὶ προ-
ειδότος καὶ προμαχηρύττοντος διὰ τοῦ προφήτου. μὴ τοίνυν θορυβηθῆς, μηδὲ καταπέσῃς,
εἰς τοῦ ἀπόρρητον αὐλὸν προνοίαν ἀφορῶν, ἵνα καὶ δι' ὧν ἐνεργεῖ, καὶ δι' ὧν συγ-
χωρεῖ μάλιστα ὅστις ἰδεῖν· ὅπερ οὖν καὶ ἀλλαχοῦ τοῖς μαθηταῖς Διαλεγόμενος ἠνίξα-
το. ὅταν γὰρ τὰ δικαστήρια καὶ εἰς" ἀπαγωγὰς, καὶ οὐ τῆς οἰκουμένης πολέμους, καὶ τοῦ
ἀσταθοῦς μαίνεσθαι αὐλοῦ προαναφέρηται, ἀνέχων αὐτῶν τοῦ ψυχροῦ καὶ Διαμυθουμένου,
φησὶν· Οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς. ταῦτα δὲ ἔλεγε, δεικνὺς ὅτι οὐδὲν ἀγνοοῦντος αὐτοῦ γίνεται· Matθ. ι. λθ.
ἀλλ' εἰδότος μὲν ἅπαντα, οὐ μὴν πάντα ἐνεργοῦντος. μὴ τοίνυν, φησὶ, ταραττέσθω, μη-
δὲ θορυβείσθω. ὁ γὰρ εἰδὼς ἃ πάσχετε, καὶ κωλύσαι δυνάμενος, ἔνδηλον ὅτι προσδοκᾷ ὑμᾶς
καὶ κηδόμενος οὐ κωλύει. ὅπερ καὶ ὅτι τῶν πεπρωμένων τῶν ἡμετέρων" ἐπόψει δεῖ· καὶ ἐνθυμοῦ
ἐστιν ἀληθῶς τοῦ προφήτου. καὶ τί κοινὸν τῇ Ραχὴλ πρὸς τοῦ Βηθλεέμ, ἴσως εἴ-
ποι τις ἄν; Ραχὴλ γάρ, φησι, κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς. Ποίᾳ δὲ τῇ Ραμᾶ πρὸς τοῦ Ρα-
χήλ; ἡ Ραχὴλ μήτηρ ἦν τοῦ Βενιαμὶν τελευτήσασαν δ' αὐτὴ ἔθαψαν εἰς τὸν ἱππόδρομον
τὸν πλησίον ὄντα τοῦ χωρίου τούτου. ἐπεὶ οὖν ἐξ ὁ τάφος πλησίον, καὶ ὁ κλῆρος τοῦ παιδίου

τούτου

τούτῳ ζωὴν τῆς βενιαμὶν (ἡ γὰρ Ραμᾶ τῆς βενιαμίτιδος ἐστὶ φυλῆς) ἀπό τε τῆς φυλῆς ἀρχῆς, ἀπό τε τοῦ τόπου τὴν ζωφῆν εἰκότως αὐτῇ καὶ παιδία καὶ σφαγιασθέντα καλεῖ. εἶτα δυνατὸς ὅτι ἀνίατον ἦν τὸ συμβὰν ἕλκος καὶ ὠμόν, φησὶν· οὐκ ἤκουσε ῥᾳδιουργηθῆναι, ὅλως οὐκ εἰσί. πάλιν καὶ ἐντεῦθεν παιδιόμενα ὅτι, ὅπερ ἔμπροσθεν ἔλεγεν, τὸ μηδέποτε θορυβεῖσθαι, ὅταν τὴν τοῦ Θεοῦ ἐπιστρέφωσι πανοπλίαν σὺν αὐτῇ. ἰδοὺ γοῦν ῥᾳδιουργούμενοι αὐτοὶ ὅτι σωτηρία τοῦ λαοῦ, μᾶλλον δὲ ὅτι σωτηρία τῆς οἰκουμένης, οἷα λέγουσι τὰ προοίμια; "σὺ φυγῇ μόνη [γὰρ] καὶ μήτηρ, συμφορεῖς δὲ ἀνηκέστους καὶ πατεὶς ἐξεπίπλει, καὶ τολμᾷ πᾶν φῶς πόλιν φώτων ὁ πυρόπατος, καὶ θρίων καὶ ὀδυρμὸς πολιᾶς, καὶ οἰμωγαὶ πάμπαχυ. ἀλλὰ μὴ ταράχθῃς. εἰ-ωθε γὰρ ἀεὶ δι' ὧν ἐναντίων τὰς οἰκονομίας τὰς ἑαυτοῦ πληροῦν, μᾶλλον ἵνα ἐντεῦθεν τῆς αὐτοῦ δυναμέως προφέρωμεν ἡμῖν ἀπόδειξιν. ὅτι καὶ τοὺς μαθητὰς ἐπῆγε τοὺς ἑαυτοῦ, καὶ καταρχοῦσι πάντα προσκυλίζει, διὰ τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία οἰκονομῶν, ἵνα μείζων ὁ θαυμασμὸς γένηται. μᾶλλον γοῦν καὶ ἐκεῖνοι καὶ ἐλαυνόμενοι, εἰ μυρία πάσχοντες δεινά, οὕτω τῶν μᾶλλον ζώντων καὶ ἐλαυνόντων προεχώρουν.

19 Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ηρῴδου, ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ φαίνεται τῷ Ιωσήφ*, 19 Alij

20 λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου εἰς γῆν Ισραήλ. Οὐκέτι φησί, φεῦγε, ἀλλὰ πορεύου. Εἶδες πάλιν μὴ Ⓦ πειρασμοὶ ἄνεσιν, εἶτα μὴ τὴν αἴσθησιν κίνδυνον πάλιν. τῆς μὲν γὰρ ἐκφοβείας ἀφείθη καὶ πρὸς τὴν οἰκείαν ἐπανῆλθε χώραν, καὶ Ⓦ φονέα τῶν παίδων σφαγιασθέντα εἶδεν. ὑπεκδὰς δὲ τῆς οἰκείας, πάλιν λείψανα τῶν πρότερον βλεπόντων κινδύνων, Ⓦ υἱὸν τὸν τυράννου ζῶντα, καὶ βασιλεύοντα. καὶ πῶς Αρχέλαος ἐβασίλευσε τῆς Ιουδαίας, Ποντίου Πιλάτου ἡγεμονεύοντος; πρόσφατος ἦν ἡ τελευτὴ τιμημένη, καὶ οὐδέπω εἰς πολλὰ ἦν διῃρεθεῖσα ἡ βασιλεία· ἀλλ' ὡς ἀρτίως καταλύσαντος ἐκείνου τὸν βίον, τέως ὁ υἱὸς τὴν ἀρχὴν κατεῖχεν αὐτὴν Ηρῴδου τοῦ παρ' ἐκείνου. καὶ γὰρ καὶ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ τοῦτο ὄνομα ἦν. "Διὸ τοῦτο προσέθηκεν ὁ εὐαγγελιστής,

22 Αὐτὴ Ηρῴδου τοῦ παρ' ἐκείνου. Ἀλλ' εἰ τὴν Ιουδαίαν ἐδεδοίκει, φησί, καταλαβὼν Διὰ Ⓦ Ἀρχέλαον, ἔδει καὶ τὴν Γαλιλαίαν Διὰ Ⓦ Ηρῴδην φοβηθῆναι. Ἀλλ' εἰ ὁ χωρίον ἥμισυ, ὁ πρᾶγμα ζωοποιὸς ἐλπίζειν λοιπόν. ἡ γὰρ ὁρμὴ πᾶσα κεῖτο τῆς Βηθλεὲμ καὶ τῶν ὁρίων αὐτῆς. τῆς τοίνυν σφαγῆς γενομένης, ὥσπερ λοιπὸν ὁ "παῖς Αρχέλαος ἐφοβήθη τέλος ὁ πᾶς, εἰ καὶ τοῖς πολλοῖς καὶ Ⓦ ζητούμενον" διαφεύγειν. ἄλλως δὲ καὶ Ⓦ πατέρα ὅτι καταλύσαντα Ⓦ βίον ἰδών, βλαβέστερος πρὸς τὸ παραυτίκα προελθεῖν ἐγένετο, καὶ ἐπαγωνίσασθαι τῇ παρανομίᾳ. ἔρχεται τοίνυν ὁ Ιωσὴφ εἰς τὴν Ναζαρέτ, ὁμοῦ τε Ⓦ κίνδυνον φεύγων, ὁμοῦ τε ἐμφιλοχωρῶν τῇ πατρίδι· ἵνα δὲ μᾶλλον θαρρῇ, καὶ χρηματισμὸν δέχεται πρὸς τοῦ ἀγγέλου περὶ τούτου. καὶ μὴν ὁ Λουκᾶς δέ φησι κἀκεῖ "χρηματισμοὶ ἐληλυθέναι αὐτοὶ σαφῶς, ἀλλ' ὅτι Ⓦ" καθαρισμὸν πληρώσαντες πάντα, ὑπέστρεψαν εἰς Ναζαρέτ. τί οὖν ἐστιν εἰπεῖν; ὅτι Ⓦ χρόνον Ⓦ πρὸς τὴν καθόδου τὴν εἰς Αἴγυπτον ἱστορῶν ὁ Λουκᾶς ταῦτα λέγει. οὐδὲ γὰρ δὴ πρὸς τὸ καθαρμοῦ κατήγαγεν αὐτοὺς σπουδὴ, ὥστε μηδὲν ἡμέσθαι πρόφασιν, ἀλλ' ἔμελλε καθαριεῖσθαι καὶ ἐλθεῖν εἰς Ναζαρέτ, καὶ τότε καταβαίνειν εἰς Αἴγυπτον· εἶτα μὴ τὸ ἀνελθεῖν, κελεύει αὖθις εἰς τὴν Ναζαρὲτ ἐλθεῖν. πρὸς δὲ τούτοις οὐκ ἦσαν χρηματισθέντες σπουδὴ ἐλθεῖν, ἀλλ' ἐμφιλοχωροῦντες τῇ πατρίδι, αὐθομάτως τοῦτο ἐποίουν. ὅπερ γὰρ δι' οὐδὲν ἕτερον, ἢ διὰ τὴν ἀπογραφὴν αἰδέσθησαν, καὶ "οὐδέ που ἔτι ἦσαν, πληρώσαντες δι' ὅπερ ἀνῆλθον, κατέβησαν εἰς τὴν Ναζαρέτ. Διὰ δὲ τοῦτο ὁ ἄγγελος αὐτοῦ λοιπὸν ἀναπαύων ἀποδίδωσι" τῇ οἰκίᾳ· καὶ οὐδὲ τοῦτο ἁπλῶς, ἀλλὰ διὰ αὐτὸ μὴ προφητείας πιστ.

23 Ινα πληρωθῇ γάρ, φησι, τὸ ῥηθὲν "ὑπὸ τῶν προφητῶν, ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.

θήσεται. Καὶ πῶς προφήτης τοῦτο εἶπε; μὴ προεργάζου, μηδὲ πολυπραγμόνει. πολλὰ γὰρ τῶν προφητῶν ἀφάνισαι βιβλίων. Ἐκ ταῦτα ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν παραλειπομένων ἴδοις ἂν. ῥᾴδιον γὰρ ὄντες ἐν ἁμαρτίαις συνεχῶς ἐμπίπτοντες, καὶ μὴ ἀφίεσαι ἀπόλλυσθαι, καὶ ἦν αὐτοῖς κατάκριμα καὶ κατάκριτον. καὶ τὸ μὲν Ἱερεμίας δηλοῖ τοῦτο· τὸ δὲ ὁ τῶν τελωνῶν συντάκτης τῶν βασιλέων, λέγων μὴ πολὺν χρόνον μέλλειν τὸν δικαιοσύνην ἁρπάζεσθαι· καταρωρυγμένον που καὶ ἀφανισμένον. Εἰ δὲ ὄντος βαρβάρου, ὅτε τὰ βιβλία προσῆκαν, πολλῷ μᾶλλον τῶν βαρβάρων ἐπελθόντων. ἐπεὶ ὅλως γε προῆκεν ⓖ προφῆται, καὶ ⓖ ἀπόστολοι πολλαχοῦ Ναζωραῖοι [αὐτὸν] καλοῦσι. τοῦτον οὖν συνεσκιάζετο τῶν προφητείαν, φησί, τῶν ἐκ τῆς Βηθλεέμ; ἀδαμῶς· ἀλλ' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μάλιστα σκίνει, καὶ προὴς τὸν ἔρανον διήλεγχε τῶν ἐκ αὐτοῦ λεγομένων. ὅτε γοῦν ὁ Ναθαναὴλ προὴς τὸν ζήτησιν ἔρχεται τῶν ἐκ αὐτοῦ, λέγων· Ἐκ Ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; καὶ γὰρ ἐν τελεῖ τὸ χωρίον μᾶλλον ἢ ὁ χωρίον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἅπαν τὸ μέρος τῆς Γαλιλαίας. Διὰ τοῦτο ἔλεγον ⓖ φαρισαῖοι· Ἐρεύνησον, καὶ ἴδε ὅτι ἐκ τῆς Γαλιλαίας προφήτης οὐκ ἐγήγερται. Ιωα.μς. Ιω.ζ,ιβ.

Ἀλλ' ὅμως αὐτὸς οὐδὲν ἐκώλυεν ἐπαισχύνεσθαι καλεῖσθαι, δεικνὺς ὅτι οὐδενὸς δεῖται τῶν ἀνθρωπίνων. καὶ σὺ μανθάνε ἢ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ἐκλέγε), πανταχοῦ τὰς σκήψεις προεκκόπτων τῶν ῥᾳθυμεῖν βουλομένων, καὶ δεικνὺς ὅτι οὐδενὸς ἡμῖν τῶν ἔξωθεν δεῖ, ἐὰν ἀρετὴν ἀσκήσωμεν. Διὰ τοῦτο οὐδὲ οἰκίαν ἐκλέγεται· Ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, φησίν, οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ· καὶ Ἡρώδου ἐπιβουλεύοντος φθάνῃ, καὶ σὺ φάτνῃ τιμᾷς ἀνακλίνε), καὶ σὺ καταλύματι ὑφεῖ, καὶ μητέρα βούλεται, διδάσκων ἡμᾶς μηδὲν τούτων ἀναγκαῖον εἶναι νομίζειν, καὶ ⓦ ἀνθρώπινον καταπατῶν ἐκ προοιμίων τύφον, καὶ μόνης ἐν τῆς ἀρετῆς κελεύων. Εἰ γὰρ ὅτι πατρίδι μέγα φρονῇς, ὅταν πάσης τῆς οἰκουμένης ξένον εἶναί σε κελεύω, φησίν; ὅταν δέῃ σοι γενέσθαι τοιοῦτον, ὡς ⓦ κόσμου ἅπαντα μὴ εἶναί σε ἄξιον; ὅτε γὰρ ταῦτα "μὴ καταφρόνητα, ὡς μηδὲ τοῖς φιλοσοφοῦσι τῶν Ἑλλήνων ἀξιοῦσθαι, λήσῃ ἴσως, ἀλλὰ πάντως ἐκεῖσε καλεῖσθαι, καὶ τὴν ἐσχάτην χώραν κατέχειν. κατέσχεν ὁ Παῦλος καταδέχεται, φησίν, ὅτε λέγων· Καταξιοῖ τὴν ἐκλογὴν ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας. ἀλλ' εἰπέ, πότε, καὶ ποῦ πίνων, καὶ ποῦ πίνας Διαλεγόμενος; ποῦ [γὰ] τοὺς ἐθνῶν "μέγα φυσῶντας ὅτι τῇ πίστει, καὶ τῶν Ἰουδαίων καταξιωσαμένους, καὶ ταύτῃ μείζονος αὐτοὺς ἀπορρηγνῦντας, καταγέλων μὲν ἐκείνων τὸ φύσημα, τούτους δὲ ἐφελκόμενος καὶ ποῖς ⓦ αὐτοῦ διεγείρων ζῆλον. ἐπεὶ ὅταν ποῦ τῶν γνησίων ἐκείνων καὶ μεγάλων ἀνδρῶν λέγῃ, ἄκουσον πῶς φησι· Οἱ δὲ ταῦτα λέγοντες, ἐμφανίζουσιν ὅτι πατρίδα ἐπιζητοῦσι. καὶ Εἰ μὲν ἐκείνης ἐμνημόνευον ἀφ' ἧς ἐξῆλθον, εἶχον ἂν καιρὸν ἀνακάμψαι· νῦν δὲ ἑτέρας κρείττονος ὀρέγονται. καὶ πάλιν· Κατὰ πίστιν ἀπέθανον ὅτοι πάντες, μὴ κομισάμενοι ταῖς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ πόρρωθεν αὐτὰς ἰδόντες καὶ ἀσπασάμενοι. καὶ Ἰωσήπης δὲ τοῖς ποῖς αὐτὸν ἐρχομένοις ἔλεγε· Μὴ δόξητε λέγειν, ὅτι πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ. καὶ ὁ Παῦλος πάλιν· Οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, οὗτοι Ἰσραὴλ, οὐδὲ πάντα τέκνα σαρκός, ταῦτα τέκνα τοῦ Θεοῦ. Διὰ τί δὲ ⓖ τοῦ Σαμουὴλ ἀπώσατο παῖδας; Εἰπέ μοι, τῆς βιωτικῆς τοὺς παῖδας, μὴ ζηλωτὰς τῆς ἀρετῆς τοῦ πατρὸς κληρονόμους; Διὰ δὲ ⓖ τοῦ Μωϋσέως ἐκέρδανον, μὴ ζηλώσαντες αὐτοῦ τὴν ἀκρίβειαν; ἐκώλυε δὲ οὐδὲν διεδέξασθαι τὴν ἀρχήν· ἀλλ' "ὅτοι μὲν αὐτοὶ ἐπιλεάφοντο πατέρα, ἡ δὲ δημαγωγία ποῖς ἕτεροι μετέβαλε, ⓦ κατ' ἀρετὴν αὐτοῦ γνωρίζοντες υἱόν. Διὰ δὲ ὁ Τιμόθεος πατρὸς ἕλληνος ὢν ἐλήφθη; Διὰ δὲ αὖ πάλιν ὁ τοῦ Νῶε υἱὸς ἐκέρδανε ἐκ τῆς τοῦ πατρὸς ἀρετῆς, δοῦλος αὐτοῦ ἐλεύθερου γινόμενος; Εἶδες πῶς οὐκ ἐκ πατρὸς αὐτάρκεια τοῖς γνωρίμοις εἰς προσασίαν; ἡ γὰρ κακία τῆς προαιρέσεως οὐ τῆς φύσεως ἐπίκτητος νόμους, καὶ δ' μόνον αὐτὸν τῆς βιωτικῆς τῆς ποῖς ⓦ γενομένοις, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐξέβαλε. ΗΘΙΚΟΝ Λκκ.θ,νδ. Λκκ.θ,νη. Ρω.ια,κη. Εβ.ια.ιθ. Εβ.ια.ιγ. Λκκ.γ,κ. Ρω.θ.ε.η. Ρω.θ.ε.η.

Ιω. α. ιβ.

Γαλ. ε. β.

Ου" γ' ὑχὶ ϗ ὁ Ησαῦ υἱὸς ἰω̃ τ̃ Ισαὰκ, ϗ ⓦ ἐμνήσαντο εἶχε τ̃ ϑεσίαν μόνον αὐτ̃; ϗ γὰρ ⓒ ὁ πατὴρ ἐπαισύδαζε ϗ ἐπεθύμει μεταχειρ" αὐτὸν τ̃ν εὐλογιῶν, ϗ αὐτὸς γοῦν τούτου τ̀ κεκλυθότα πάντα ἐποίει· ἀλλ' ὅμως ὅπ̃ σκαιὸς ἰω̃, ϑέλει αὐτὸν τ̀ν τιμ̃ν ὤπισεν· ἀλλὰ ϗ τ̃ φύσει" ϑετέρως ὢν, ⓒ ⓦ πατέρα μ̃ν ἑαυ̃ πάντα γοῦν τ̀ τοιαῦτα ϑεσπόντα ἔχων, ἐπειδὴ ⓦ Θεὸν οὐκ εἶχε μ̃ν ἑαυ̃, πάντων ἐξέπεσε. ϗ τί λέγω σὸν ἀνθρώπους; γοῦν τ̃ Θεοῦ γεγόνασιν ⓓ Ιουδαῖοι, ϗ ϑέλει ἀπὸ τ̃ς εὐγλωσσίας ταύτης σκέρδηναι. Εἰ γ' υἱὸς τοῦ Θεοῦ τις γλώσσης, ἀλ̃ μὴ τ̃ς εὐγλωσσίας ταύτης ἀρετὴν ὀντιδιδ̃ξ) ἀξίαν λόγου, ϗ καλ̃ζ) μειζόνως, τί μοι ϑεσγένιον ϗ πάπαπαῖ εὐγλωσσίαν ϑεσφέρεις εἰς μέσον; ϑέλει γὰρ ὁ τ̃ παλαιᾶ μόνον, ἀλλὰ ϗ ὁ τ̃ καινῆ τοῦτο κεκεφωτικὸς ὄφις τις αἰ. Οσοι γὰρ ἔλαβον αὐτὸν, φησὶν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι· ἀλλ' ὅμως τ̃ν τέκνων τούτων πολλοὺς ἔφησε μηδὲν ὠφελ̃σθαι ϑεγὰρ τ̃ παυ̃λος ὁ Παῦλος. Εαὶ γὰρ ϑεσεπέμνησθε, φησὶ, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν" ὠφελήσει. Εἰ γ' Χριστὸς οὐδὲν ὠφελ̃σ σὺν μὴ βουλομένοις ἑαυτοῖς ϑεσέχειν, πῶς αἰ ϑεσπος ϑεσχήσει); μὴ τοίνυν μήτε ἐπ' εὐγλωσσίᾳ, μήτε ὅτι πλούτῳ μέγα φρονῶμεν, ἀλλὰ ϗ καταφρονῶμεν τ̃ν οὕτω ϑαυμαζομένων· μήτε ὅτι πενίᾳ καταπίπτωμεν, ἀλλ' ἐκζητ̃σι ζητῶμεν ⓦ πλοῦτον, ⓦ τ̀ ἔργοις ἀγαθοῖς· ἐκεῖνον φθάνωμεν τιμ̀ πενίαν, τιμ̀ τ̀ κακίᾳ καθιζῶσαν ἡμᾶς, δι' ἣν ϗ ὁ πλούσιος ἐκ̃νος πένης ἰω̃· ὅθεν οὐδὲ ϛαγόνος ἐγένετο κύριος, ⓒ ταῦτα πολλ̀ν ϑεὶς ἱκετηρίαν. καί τοι τίς ἂν εἴποι γλῶττα πένης π̃ν ἡμῖν, ὡς ϗ ὕδατος ϑεὶς ἀπόλαυσιν ἀπορ̃ν; οὐκ ἔστι οὐδείς. ϗ γὰρ [ϗ] ⓓ ἑκάστῳ λιμῷ τηκόμενοι, ϛαγόνος ἀπολαύσαι δυνάμενοι ϗ οὐδὲ ϛαγόνος μόνης, ἀλλὰ καὶ πολλ̃ πλείονος ἄλλης ϑαμυδ̃ας. ἀλλ' ὑχ ὁ πλούσιος ἐκ̃νος, ἀλλὰ ϗ μέχρι τούτου πένης ἰω̃. ϗ ὃ δὴ καλεπώτερον, ὅτι οὐδὲ ϑαμυ.θησαθαί ποθεν τιμ̀ πενίαν" ἠδυνάτο. τί τοίνυν ϑεῖα χρήματα κεκτήμεθα, ὅταν εἰς ⓦ ὐσεβ̀ν ἡμᾶς μὴ" Εἰσάγῃ; Εἰπέ γὰρ μοι· εἰ βασιλεύς τις τ̃ ὅπ̃ γ̃ς εἶπεν, ὅτι τ̃ πλουτοῦντα ἀμὴ χρυσὸν ἐν βασιλείοις λαμπ̃, ἢ ἡμᾶς ἀπολαύσαι ἔασε, ἆρα οὐκ ἂν ἅπαντες ἀπιμάσαντες ἐρρίπτατε τὰ χρήματα; εἶτα, ἂν μ̃ τ̃ς ἐν τοῖς κάτω βασιλείοις τιμ̃ς ἡμᾶς ἐκβάλλῃ, ἕνεκα τοσούτου ἔσται· τ̃ γ' τ̃ν ὐρανῶν βασιλέως καθ' ἑκάστην ἡμέραν βοῶντος ϗ λέγοντος, ὅτι δύσκολον μετ' αὐτ̃ν ὀντιζ̃ν τ̃ν ϑεσθύρων ἐκείνων τ̃ ἱερῶν, ἃ ϑεσησόμεθα πάντα, ϗ ἀποσησόμενα πάντων τ̃ν ὄντων, ἵνα μ̃ παρ̃σίας εἰς τ̀ βασιλείαν εἰσέλθωμεν; ϗ ποίας ἀξίοι συγγνώμης ἐσμέν, ἐκ̀ ἀποτιχίζοντα τιμ̀ ἐκκλησίαν" εὔοδον μ̃ πολλ̃ς ϑεκαλλόμενοι ταπεινοφροσύνης, ϗ ἃ μόνοι ἐν κόσμῳ ὄντες, ἀλλὰ ⓒ ἐν γῇ καταχρύπτοντες, π̃ν ἐν τ̃ τ̃ν ὐρανῶν" ϑαμυδιῶαι φυλακ̃; ὡς νῦν γέ τι ὃ αὐτὸ ποιῇς, ὅτ' ἂν εἴ τις γεωργὸς σῖτον λαβὼν ὥστε σπεῖραι * λιϑάρια ἀρύξειεν, ἀφεὶς τιμ̀ ἀρύξειαν, εἰς λάκκον τ̀ σῖτον πάντα καταρύξῃ, ἵνα μήτε αὐτὸς ἀπολαύσῃ, ϗ ὁ σῖτος διαφθαρεὶς ἀπόλῃ). Ἀλλά τίς ὁ πολὺς λόγος αὐτ̃ν, ὅταν ταῦτα ἐγκαλ̃μεν ἡμ̃ν; ϗ μικρόν τινα ϑαμυδίαν, φησὶ, φέρει ὃ εἰδέναι, ὅλη μ̃ ἀσφαλείας ἡμ̃ν ἀπόκειται εἴσοδον ἅπαντα. ὃ μὴ εἰδέναι μ̀ οἷόν, ὅλη ἀπόκειται, ϑαμυδία. Εἰ γὰρ ⓒ μὴ λιμὸν δέδοικας, ἀλλ' ἕτερα χαλεπώτερα δι' τιμ̀ ἀποθήκην ταύτην δεδοικέναι δυνάγκη, θανάτους, πολέμους, ὀντιβουλάς. Εἰ γ' λιμὸς ποτε καταλάβοι, πάλιν ὁ δ̃μος ὑπὸ τ̃ς χαρ̃ς καταθυμαγκαζόμενος, τ̃ δόξιδι ὁπλίζει ϗ τ̃ς * οἰκίας· μᾶλλον γ', ὅταν παύσα ποιῇς, σὺ ϗ τὸν λιμὸν" εἰσφέρεις εἰς ϛὰς πόλεις, ϗ τ̃ λιμ̃ χαλεπώτερον τυρὶ ὃ βάρος θεν τ̃ σ̃ καταπνυάζεις οἰκίᾳ. λιμ̃ μ̀ γὰρ δυάγκη οἶδά τινας τετιλυτηκόϛας ταχέως (καὶ γὰρ ὅτι πολλὰ πολλαχόθεν ὀντιποῆσαι ϑεὶς τιμ̀ ἃ κακὰ τοῦτο ϑαμυδίαν) ὅλη γ' χρήματα ϗ πλοῦτον ϗ ϛὰς τοιαύτας ϑεσγματείας, πολλοὺς αἰρημένους δείκνυμι, σὺν μ̀ λάθρᾳ, σὺν γ' δημοσίᾳ. ϗ πολλῶν μὴ τοιούτων ϑαδειγμάτων γέμουσιν αἱ ὁδοὶ, πολλῶν γ' ϛὰ δικαστήρια ϗ αἱ ἀγορά. ϗ τί λέγω ϛὰς ὁδοὺς ϗ τὰ δικαστήρια ⓒ ϛὰς ἀγορά; ϗ γὰρ τιμ̀

θαλαττίαν

θαλεπῆδν αὐτῖω ὄψι τῶν τοιούτων ἁμαρτιῶν ἐμπεπλησμένῖω. οὐ γὰρ δι' γῆς ἐκρέπτοι μόνον ἡ τυραννὶς αὕτη, ἀλλὰ καὶ εἰς ὃ πλῆθος μὴ πολλῆς εἰσεκώμαστ τῆς παρρησίας. καὶ ὁ μὲ πλοῦτος χρυσοῦ, ὁ δὲ σφάττεται δι' αὐτὸ τοῦτο πάλιν· καὶ ἡ αὐτὴ τυραννὶς, ⟨W⟩ μὴν ἔμπορον ἐποίησε, τὸν δὲ ἀνδροφόνον. Τί τοίνυν ἀπιστότερον γένοιτ' ἂν τοῦ μαμωνᾶ, ὅταν δι' αὐτὸν ἀποδημῇ καὶ κινδυνεύῃ καὶ σφάττηται; Ἀλλ' ὡς ἐλέησον, φησίν, ἐπαοιδὸν ὀφιοδηκῖον; ἔδει γὰρ εὐδοκεῖν τὸν ὠμὴν τυραννίδα, φεύγειν τὴν δουλείαν, καὶ καταλῦσαι τὸν χαλεπὸν ἔρωτα. καὶ πῶς, φησι, ἔστο δυνατόν; ἄν ἕτερον εἰσαγάγῃς ἔρωτα, τὸν τοῦ θεοῦ. ὁ γὰρ ἐπιθυμῶν βασιλείας, καταπατήσει καὶ πλεονεξίας, ὁ γνώμενος τοῦ Χριστοῦ δοῦλος, οὐκ ἔσται δοῦλος τοῦ μαμωνᾶ, ἀλλὰ καὶ διασώσει. τὸν μὲν γὰρ φεύγοντα, διώκειν εἴωθε· τὸν δὲ διώκοντα, φεύγει· οὐχ ὅτω τὸν διώκοντα τιμᾷ, ὡς τὸν καταφρονοῦντα αὐτοῦ· οὕτως ὅτω καταγελᾷ, ὡς τῶν ἐπιθυμούντων αὐτοῦ· ὁ καταγελᾷ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ μυρίοις αὐτὸν περιβάλλει δεσμοῖς. λύσωμεν οὖν ὀψέ ποτε τοὺς χαλεποὺς τούτους σιδηροῦς. τί καταδουλοῦς τὸν λογικὸν ψυχὴν τῇ ἀλόγῳ ὕλῃ, τῇ μητρὶ τῶν μυρίων κακῶν; ἀλλ' ὦ τοῦ γέλωτος· ἡμεῖς μὲν γὰρ αὐτῷ πολεμοῦμεν λόγοις, αὐτὸς δὲ ἡμῖν πολεμεῖ δι' αὐτοῦ τῶν ἔργων, καὶ ἄλλα πάντα χεῖρον καὶ περιφέρει, καθάπερ ἀργυρωνήτους καὶ μισθίας ἀπαιτίζων. ὅ τι γοῦν δῶ αἰσχρότερον τι εἰς ἀπιμότερον; εἰ γὰρ ὕλων δυναμένων ὁ περιπόμεθα, πῶς τὸ ἀσωμάτως περιεσόμεθα δυναμένων; εἰ δὲ τῆς ὑπελθούσης [ὕλης] ὁ καταφρονοῦμεν καὶ λίθων ἀφρημένων, πῶς καὶ δεχαὶ καὶ ἀξιούσης ἐπανορθώσομεν; πῶς σωφρονοῦντα ἀσκήσομεν; εἰ γὰρ ἄργυρος καταλάμπων ἡμᾶς ἐκπλήττει, πότε καλλὸς ὄψεως δυνησόμεθα καταφρονεῖν; καὶ γὰρ ὅτι τινὲς ἐκδεδομένοι περὶς τοῦτον εἰσὶ τὸν τυραννίδα, ὡς καὶ περὶς αὐτὸ πάσχειν τὸ τοῦ χρυσίου τὸν ὄψιν, καὶ χρεωκλοῦμενοι λέγει, ὅτι καὶ ὀφθαλμοὶ ὠφελοῦ νόμισμα χρυσοῦν φαινόμενον. ἀλλὰ μὴ παίζε τοιαῦτα, δέσποτα. ἔστιν γὰρ ὅτως ἀδικεῖ ὀφθαλμοὶ, καὶ τοῦ τοῦ σώματος καὶ τοῦ τῆς ψυχῆς, ὡς ἡ τοῦτων ἐπιθυμία. τοῦτ' γοῦν ὁ χαλεπὸς ἔρως τῶν πρόσθεν ἐκείνων τοὺς λαμπάδας ἔσβεσε, καὶ τοῦ νυμφῶνος ἐξέβαλεν. αὕτη ἡ ὄψις, ἡ τοῦ ὀφθαλμοὺς ὠφελοῦσα, καθὼς ἔφης, ⟨W⟩ ἀθλίους Ἰούδαν οὐκ ἀφῆκεν ἀκοῦσαι τῆς διασωτικῆς φωνῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς βόρβορον ἤγαγε, καὶ μέσον λακκῆσαι πεποίηκε, καὶ μετ' ἐκεῖνα πάντα, εἰς γέενναν παρέπεμψε. τί τοίνυν ταῦτα παραμυθούμεθα γοῦν; πῶς δὲ φεικωδίζεσθαι; καὶ τῆς ὕλης τῶν χρημάτων λέγω, ἀλλὰ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῶν τῆς ἀκαίρου καὶ μανικῆς. καὶ γὰρ αἱμάτων δὲ θεσπίων σάζῃ, καὶ φόνον βλέπει, καὶ θηρίου πάντος ὄντι χαλεπώτερος, καὶ ἀναβαίνουσα τοῦ ἐμπεσόντας, καὶ ὁ πολλῷ χεῖρόν ἐστιν, οὐδὲ τῶν ἀναβαλλομένων ἀφίσιν αἰσθάνεσθαι τούτων. δέον γὰρ ὅτω τοῦ τοιαῦτα πάσχοντας, καὶ περὶς τοῦ πλησίονας χεῖρα σκίεινῃ καὶ εἰς συμμαχίαν καλεῖν· ⟨W⟩ ὁ δὲ καὶ ἐχοισι τούτων τῶν ἑλκηθμῶν· ὅ τι γοῦν αὐ ἀθλιώτεροι; ταῦτα οὖν ἅπαντα σκοποῦντες, φύγωμεν τοῦ ἰάτον νόσον, θεραπεύσωμεν αὐτῆς τὰ* δήγματα, καὶ μακρὰν ἀποστῶμεν τῆς τοιαύτης λύμης· ἵνα καὶ σὺν τοῦτοις ἀσφαλῶς καὶ ἀπαθεῖς χοι ζήσωμεν βίον, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτυχωμεν θησαυρῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ὁ πατρὶ ἅμα σὺν ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμή, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Σηρ. 1β. π.

Ομιλ. ι. 1 ΕΝ ΤΑΙΣ ΗΜΕΡΑΙΣ ΕΚΕΙΝΑΙΣ ΠΑΡΑΓΙνεται Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς, κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας,
2 Καὶ λέγων· μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

ΠΟίας ἡμέρας ἐκείνας; οὐδὲ γὰρ τότε, ἰωάννα παῖς ἰω, ἡ εἰς Να-
ζαρὲτ ἦλθεν, ἀλλὰ μὴ τεσσαρακοστὸν ἔτη παρεγένετο ὁ Ἰωάννης,
καθὼς δὲ ὁ Λουκᾶς μαρτυρεῖ. πῶς οὖν φησι, τὸ ταῖς ἡμέραις ἐκεί-
ναις; ἔθος ἀεὶ τῇ γραφῇ τοῦτο κεχρῆσθαι τοῦ ῥητοῦ· οὐχ ὅταν τὰ 5
τοῦ ἑξῆς χρόνου συμβαίνοντα λέγῃ μόνον, ἀλλ' ὅταν ἡ τὰ πολλοῖς
ὕστερον ἔτεσιν ἐκβησόμενα. ὅτω γοῦν ἡ ἰωάννα ὅτι τὴν ὄρεξιν τοῦ ἐ-
λαίου αὐτοῦ κεκτημένου παρεσπάσθη Ⓐ μαθηταί, ἡ ἐκεῖ τῆς πτωχείας αὐτοὺς μαθεῖν ἐζή-
τουν, ἡ τῆς τοῦ Ἱεροσολύμων ἀλώσεως· καίτοιγε ὅσον ὁ μέσον ἑκατέρων τῶν καιρῶν. εἰ-
πὼν γὰρ περὶ τοῦ κατασκαφοῦ τῆς μητροπόλεως, ἡ Ⓦ ἐκεῖ τούτων ἀκριβήσας λέγει, ἡ μέλ- 10
λων εἰς Ⓦ ἐκεῖ τῆς συντελείας ἐκβαίνειν, ἐπήγαγε· τότε δὲ ταῦτα ἔσται· ἡ συνάγων
τοὺς χρόνους τοῦ τότε εἰπεῖν, ἀλλ' ἐκεῖνον μόνον δηλῶν Ⓦ καιρόν, ἐν ᾧ ταῦτα συμβήσεσθαι
ἔμελλεν. ὅταν ἡ νῦν ποιῇ, λέγων· ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. ἡ γὰρ ταῖς ἑξῆς δηλοῖ, τοῦτο τί-
θησιν, ἀλλ' ἐκείνας, ἐν αἷς ταῦτα συμβαίνειν ἔμελλεν, ἃ διηγήσασθαι προεκαθίζετο. ἡ ἵνος
ἔσεται μὴ τεσσαράκοντα ἔτη, φησὶν, ὅτι ὁ βάπτισμα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς; λύει Ⓦ νόμον ἔμελλε μὴ 15
ὁ βάπτισμα τοῦτο λοιπόν. δεῖ τοῦτο μέχρι ταύτης τῆς ἡλικίας τῆς πρώτης διεκρίθησαν τὰ
ἀμαρτήματα, μᾶλλον αὐτὸν πλησαι ἄπαντα, ἵνα μηδεὶς λέγῃ, ὅτι δεῖ ὁ μὴ δυνάσθαι αὐ-
τὸν πλησαι ἔλυσεν. οὐδὲ γὰρ ἀεὶ πάντα ἡμῖν ὑπέπιπτε τὰ παθήματα· ἀλλ' ἐν μὲν τῇ πρώ-
τῃ ἡλικίᾳ πολὺ ὁ ἀνόητον ἡ μακρόψυχον· ἐν δὲ τῇ μετ' ἐκείνην σφοδροτέρα ἡ ἡδονή· ἐν μὴ
ταύτην πάλιν, ἡ τῶν χρημάτων ἐπιθυμία. δεῖ τοῦτο πάσαν τὴν ἡλικίαν διαμεῖναι, ἡ δεῖ 20
πάσης πληρώσας αὐτὸν, ὕστερον ἐπὶ ὁ βάπτισμα ἔρχεται, ὕστερον αὐτὸ ὑπιπτεῖν τῇ τῶν ἄλ-
λων ἐντολῶν ἐκπληρώσει. ὅτι γὰρ τοῦτο ἕκαστον ἰῶ αὐτοῦ κατόρθωμα τῶν νομίμων, ἄκουσον τί φησι· ὅτω γὰρ πρέπον ἡμῖν ὕδατι πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. ὃ δὴ λέγει, τοιοῦτόν
ὕδατι· πάντα ἰώμεθα τὰ νομικὰ, οὐδὲν ἡμῖν ἐπέκειτο ἐντολῶν. ἐπεὶ οὖν ὕστο πρέπον
μόνον, δεῖ ἡ ὕστο προσθεῖναι, ἡ ὅτω πᾶσι πληρώσωμεν τὴν δικαιοσύνην. δικαιοσύνη γὰρ ἐστὶν, 25
ἡ ἐκπλήρωσις κατὰ τὰς ἐντολὰς ἁπασῶν. διὰ τί οὖν μὴ ὁ Χριστὸς διὰ ὕστο ὅτι ὁ βάπτισμα ἦλθε,
δῆλον ἐκ τούτου. ἵνος ἡ ἔσεται ὁ βάπτισμα αὐτοῦ ἐπεινοήθη τὸτε; ὅτι μὴ γὰρ οὐκ οἴκοθεν ὁ Ζαχα-
Λυκ. γ. β. ρίου παῖς, ἀλλὰ ὑπὸ Θεοῦ κινήσαντος αὐτὸν, διὰ τοῦτο ἦλθε, φησὶ ὁ Λουκᾶς αὐτὸ δηλοῖ λέγων· Ῥῆμα
Ἰωαν. α. λγ. Θεοῦ ἐγένετο ἐπ' αὐτὸν, τουτέστι, προσέταγμα. ἡ αὐτὸς δὲ φησι· Ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν Ἰω. α. λγ.
ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον, ὡσεὶ περιστερὰν, ἡ μένον ἐπ' 30 χ. ιθ
αὐτὸν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ἵνος οὖν ἔτι ἐπέμφθη βαπτίζειν; πά-
Ἰωαν. α. λε. λιν δὲ τοῦτο ὁ βαπτιστὴς δῆλον ἡμῖν ποιῇ, λέγων· Οτι ἐγὼ οὐκ ἤδειν αὐτὸν, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ χ. ιη
τῷ Ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐν ὕδατι βαπτίζων. ἐ Εἰ αὐτὴ ἰῶ μόνη ἡ αἰτία, πῶς φησιν
ὁ Λουκᾶς, ὅτι ἦλθεν εἰς τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου, κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς
ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· καίτοιγε οὐκ εἶχεν ἄφεσιν, ἀλλὰ τοῦτο ὃ δώσειν τοῖς μὴ ταῦτα δοθέ- 35
σιν βαπτίσμασθαι ἰῶ; ἐν τούτῳ γὰρ συνεπάφηλθε, ἡ ὁ παλαιὸς ἡμῶν αὐθρωπος τότε συν-
εσταυρώθη, ἡ περὶ τοῦ σαρκικοῦ ὑδατικοῦ φαίνεται ἄφεσις ὕστα. πάντα γὰρ τῷ αἵματι
α Κορ. ε. ια. αὐτοῦ τοῦτο λογίζεται. καὶ ὁ Παῦλος δέ φησιν· Ἀλλ' ἀπελούσασθε, ἀλλ' ἡγιάσθητε, οὐ
δεῖ δὲ βαπτίσματος Ἰωάννου, ἀλλ' ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐ ἐν τῷ
Πραξ. ιθ. δ. πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. ἡ ἀλλαχοῦ δέ φησιν· Ἰωάννης μὲν ἐκήρυξε βάπτισμα μετανοίας 40
(καὶ ὃ λέγει ἀφέσεως) ἵνα πιστεύσωσιν εἰς Ⓦ ἐρχόμενον μετ' αὐτόν. ὅτω γὰρ τῆς θυσίας
προσενεγκθείσης, οὐδὲ τοῦ πνεύματος καταδεχθέντος, οὐδὲ τῆς ἁμαρτίας λυθείσης, οὐδὲ τῆς
ἕξεως ἀπηρημένης, οὐδὲ τῆς κατάρας ἀφαιρεθείσης, πῶς ἔμελλεν ἄφεσις γίνεσθαι; ἵ οὖν
ὅτι ὃ, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν; ἀγνώμονες ἦσαν Ⓐ Ἰουδαῖοι, ἐ τῷ οἰκείων οὐδέποτε ἠθάνον-

τὸ ἁμάρτημάτων, ἀλλὰ τοῖς ἐχάτοις ὄντες κακοῖς, ἐδικαίουν ἑαυτοὺς πάντα χρόν· ὅπερ αὐτοὺς μάλιστα ἀπώλεσε καὶ τῆς πίστεως ἀπήγαγε. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ Παῦλος ἐλεγχαλῶν αὐτοῖς ἔλεγε· Ὅτι ἀγνοοῦντες τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν ζητοῦντες στῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν. καὶ πάλιν, Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην, κατέλαβε δικαιοσύνη· Ισραὴλ δέ, διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε; διατί; ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὡς ἐξ ἔργων. ἐπεὶ οὖν τοῦτο ἦν ὃ αἴτιον τῶν κακῶν, φησίν· ὁ Ἰωάννης, οὐδὲν ἕτερον ποιῶν, ἢ εἰς ἔννοιαν αὐτοὺς ἄγων τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων. τοῦτο γοῦν καὶ ὃ ῥῆμα αὐτοῦ ἐδήλου, μετανοίας εἶναι ὁμολογήσεως οὖσι· τοῦτο δὲ τὸ κήρυγμα ἐδείκνυ. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἔλεγεν, ἀλλ' ἢ, ὅτι ποιήσατε καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας. ἐπεὶ οὖν τὸ μὴ καταγινώσκειν τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων, ὡς καὶ ὁ Παῦλος ἐδήλωσεν, ἀποκιρτᾷ αὐτοὺς ἐποίησε τοῦ Χριστοῦ· τὸ δὲ Εἰς ἔννοιαν ἔρχεσθαι, εἰς ἐπιθυμίαν καθίστησι τοῦ Ⓦ λυτρωτοῦ· ἐπιζητῶ γὰρ τῆς ἀφέσεως ἐπιθυμῶ, τοῦτο ἦλθε κατασκευάζων Ἰωάννης δὲ πείθων αὐτοὺς μετανοεῖν· οὐχ ἵνα κολασθῶσιν, ἀλλ' ἵνα τῇ μετανοίᾳ χρώμενοι ταπεινότεροι, καταγνόντες ἑαυτῶν, εἰς τὸ λαβεῖν τὴν ἄφεσιν ἁρμόσωσιν. ὃ ἐγὼ πῶς αὐτὸ τέθεικεν ἀκριβῶς. Εἰπὼν γάρ, ὅτι ἦλθε κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας, ἐπήγαγε, εἰς ἄφεσιν· ὡσανεὶ ἔλεγε, διὰ τοῦτο αὐτοὺς ἔπειθον ὁμολογεῖν δὲ μετανοίᾳ ὅτι ταῖς ἁμαρτίαις οὐχ ἵνα κολασθῶσιν, ἀλλ' ἵνα δυνηθῶσιν τὴν μὴ χρῶτα ἄφεσιν δέξωνται. εἰ μὴ γὰρ κατέγνωσαν ἑαυτῶν, οὐκ ἂν οὐδὲ τὴν χάριν ἠτήσαντο· μὴ ζητοῦντες δέ, οὐκ ἂν οὐδὲ τῆς ἀφέσεως ἔτυχον. ὥστε τοῦτο ἐκείνῳ προοδοποιεῖ τὸ βάπτισμα. διὰ τί ἔλεγεν, ἵνα πιστεύσωσιν εἰς Ⓦ ἐρχόμενον μετ' αὐτόν, μὴ τῆς εἰρηνικῆς τοῦ χρώτου ἑτέρᾳ αἰτίᾳ λάβωσι τοῦ βαπτίσματος. οὐδὲ γὰρ ἴσον ἦν προτιμᾶσθαι τῆς οἰκίας, καὶ προτιμᾶσθαι Ⓦ Χριστοῦ τῆς χειρός" λαμβάνομαι, καὶ λέγει, εἰς τοῦτον πιστεύσατε, καὶ πάντων προσγενομένων καὶ ὁρώντων τὴν μακαρίαν ἐκείνην ἐπιφωνῆσαι φωνὴν, καὶ τὰ ἄλλα ὑπετελέσθησαν ἅπαντα. διὰ τοῦτο ἔρχεται ὅτι τὸ βάπτισμα. καὶ γὰρ ἡ τοῦ βαπτίζοντος ἀπόληψις, καὶ ἡ τοῦ προσήλυτος ἀπόθεσις, πᾶσι τὴν πόλιν εἶλκε, καὶ πρὸς Ⓦ Ἰορδάνην ἐκάλει, ὃ δὴ καὶ ἐγένετο μέγα. διὰ τοῦτο αὐτοὺς καὶ προσγενομένους καταστέλλει, καὶ πείθει μηδὲν μέγα περὶ ἑαυτῶν φαντάζεσθαι, δεικνὺς τῶν ἐχάτων ὄντας κακῶν, εἰ μὴ μετανοήσαιεν, καὶ τῶν προγόνων ἀφέντες καὶ ὑπερβάντες ἐκείνους ἀγαλλεσθαι, δέξων τὸν προσερχόμενον. καὶ γὰρ ἐνεστήκασι τὰ τοῦ Χριστοῦ τέως, καὶ ἐδόκει τεθνάναι πρὸ πολλοῦ διὰ τὴν εἰς Βηθλεὲμ γεγενημένην σφαγήν. εἰ γὰρ καὶ δώδεκα ἐτῶν ἡμῶν ὤφθη ἑαυτοῦ, ἀλλὰ ταχέως καὶ ἐνεστήκασι πάλιν. διὰ δὴ τοῦτο λαμπρᾶς ἔδει τῶν προοιμίων καὶ ὑψηλοτέρας ἀρχῆς. διὰ καὶ προῆλθον οὗτοι, ἃ μηδέποτε ἤκουσαν Ἰουδαῖοι, μήτε παρὰ προφητῶν, μήτε παρ' ἄλλων τινῶν, αὐαχωρήσεις λαμπρᾶς τῇ φωνῇ, τῶν ὀρέων καὶ τῆς ἐκ βασιλείας μεμνημένος, * οὐδὲν πρὸς τῆς γῆς λέγων λοιπόν. βασιλείαν δὲ ἐνταῦθα, τὴν παρουσίαν αὐτοῦ τὴν τε προτέραν καὶ τὴν ἐκάτην λέγει. καὶ τί τοῦτο πρὸς Ἰουδαίους, φησίν; οὐδὲ γὰρ ἴσασι τί λέγεις. διὰ γὰρ τοῦτο ἄπτα λέγω, φησίν, ἵνα τὸ τῆς ἀσαφείας τῶν λεγομένων διελεγχόμενοι, ἔλθωσιν εἰς ὃ ζητῆσαι τὸ κηρυττόμενον. ὅπερ οὖν αὐτοὺς ἐπῆρε τὸ χρῆσαι ἐλπίσι προσδοκωμένοις, ὡς καὶ πολλάκις καὶ γραπτῶς πολλοῖς ἐρωτᾷ, τί δεῖ ποιεῖν, καὶ πῶς τὸ ἑαυτοῦ βίον οἰκήσομεν. ὅπερ ἐνῆν σημεῖον καὶ τὸ βιωτικῶν λοιπὸν ἀπηλλάχθαι προσδοκίᾳ, καὶ πρὸς ἕτερα μείζονα ὁρᾶν, καὶ τὰ μέλλοντα ὀνειροπολεῖν. καὶ γὰρ ἅπαντα αὐτοῦ, καὶ τὰ ὁρώμενα καὶ τὰ λεγόμενα, εἰς ὑπόνοιάν τινα φέοντα. ἐνόησεν γάρ πολίχνιον ἐνῆν ἰδεῖν δώδεκα μὴ τεσσάκοντα ἔτη καταβαίνοντα ἀπὸ τῆς ἐρήμου, ἀρχιερέως υἱὸν ὁμολογοῦντα, μηδὲν δεηθέντα τῶν ἀνθρωπίνων πώποτε, καὶ πόθεν ὄντα αἰδέσιμον, καὶ τῆς Ησαΐου ἐγγὺς μὲν ἑαυτοῦ πρώην γὰρ καὶ αὐτὸς αὐαχωρήσεις, καὶ λέγων· ὅτις ἐστὶν, οἱ πρόσθεν ἔφων βοῶντα, καὶ τὴν ἔρημον λαμπρᾷ τῇ φωνῇ κηρύττοντα

ρήτοντα ἀπόστολα. Τοσαύτη γὰρ ἀσυνήθεια τοῖς προφήταις περὶ τὰ τῶν ἐλπιζομένων πράγματα, ὡς μὴ Ⓦ δεικνύειν τὴν ἑαυτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ Ⓦ μέλλοντα αὐτοὺς ἀφικνεῖσθαι ὑπὸ πολλοῦ προδιαμαρτύρεσθαι τοῦ χρόνου· καὶ μὴ μόνον αὐτὸ λέγειν, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον, ἐν ᾧ διατρίβειν ἔμελλε, καὶ τὴν τοῦ κηρύγματος ὥραν, οἵαν διδάξαι προῃρημένος εἶχε, καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ συμβαῖνον καιτόρθωμα. ὅσα γοῦν πῶς ἐπ' αὐτῶν ἔρχονται τῶν νοημάτων, εἰ καὶ μὴ ἐπ' αὐτῶν τῶν ῥημάτων, ὅ τε προφήτης, καὶ ὁ βαπτιστής. ὁ μὲν γὰρ προφήτης φησὶν, ὅτι πρέσαι λέγων,

3 Ετοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιήσατε τὰς τρίβους αὐτοῦ.

Ησ. μ. γ. Αὐτὸς ὁ προδιαμαρτόμενος ἔλεγε· Ποιήσατε καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, ὅπερ ἴσον ἐστὶ τῷ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου. ὁρᾷς ὅτι καὶ δι' ὧν ὁ προφήτης εἶπε, καὶ δι' ὧν αὐτὸς ἐκήρυττεν, ἓν τοῦτο δηλοῦται μόνον, ὅτι προοδοποιεῖν παρεῖχετο καὶ προετοιμάζων, ἃ τὴν δωρεὰν χαριζόμενος, ὅπερ ἰδίᾳ ἡ ἄφεσις, ἀλλὰ προπαιδαγωγῶν τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν δέχεσθαι Ⓦ τὸν ὅλων Θεόν. ὁ δὲ Λουκᾶς καὶ πλέον τι φησιν. ἅπερ γὰρ ὁ προοίμιον εἶπεν, Ησ. μ. δ. ἀπηλλάγη, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τίθησι τὴν προφητείαν. Πᾶσα γὰρ φάραγξ, φησὶ, πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται· καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθείαν, καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας, καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ. Εἶδες πῶς προλαβὼν ὁ προφήτης πᾶσι εἶπε, καὶ τὴν τοῦ δήμου ζωοφορμὴν, καὶ τὴν τῶν προσκυνητῶν ὅτι τὸ βέλτιον μεταβολὴν, καὶ τὴν τοῦ κηρύγματος εὐκολίαν, καὶ τὴν αὐτάρκειαν τῶν ἡμερῶν ἀπόντων, εἰ καὶ ἐπιχαίτερον ταῦτα τέθηκε. καὶ γὰρ ἰδοὺ προφητεία τὸ λεγόμενον. ὅταν γὰρ εἴπῃ, πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται, καὶ ἔσονται αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας, καὶ τοὺς ταπεινοὺς ὑψουμένους δείκνυσι, καὶ τοὺς ἀπογεγονημένους ταπεινουμένους, καὶ τὴν τοῦ νόμου δυσχολίαν εἰς εὐκολίαν πίστεως μεταδημοῦντα. οὐκ ἔτι γὰρ ἱδρῶτες καὶ πόνοι, φησὶν, ἀλλὰ χάρις καὶ συγχώρησις ἁμαρτημάτων, πολλὴν παρέχουσα τῆς σωτηρίας τὴν εὐχολίαν. Εἶτα τὸ αἴτιον τούτων τίθησι, λέγων· ὅτι ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ. οὐκ ἔτι Ιουδαῖοι καὶ προσήλυτοι μόνοι, ἀλλὰ καὶ πᾶσα γῆ καὶ θάλασσα, καὶ ὅλη τῶν ἀνθρώπων ἡ φύσις. Ἀφεὶς γὰρ τῶν σκολιῶν, πάντα Ⓦ διεφθαρμένον βίον ἠνίξατο, πλάνας, καὶ" πόρνους, καὶ λῃστὰς, καὶ μάγους, οἵτινες ὄντες διεγραμμένοι πρότερον, Ματθ. κα. λα. τὴν ὀρθὴν ὕστερον ἐβάδισαν ὁδὸν· ὅπερ οὖν καὶ αὐτὸς ἔλεγε, Οτι τελῶναι καὶ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐπίστευσαν. καὶ δι' ἑτέρων ἡ ἑνότης ἐμφαίνεται ὁ Ησ. ξε. κα. προφήτης πάλιν τὸ αὐτὸ τοῦτο, ὧδέ πως λέγων· Τότε λύκοι καὶ ἄρνες ἅμα βοσκηθήσονται). ὥσπερ γὰρ ἐν τούτοις δηλοῖ τῶν βουσὶ καὶ φαύλοις, τὸ αὐθάδες ἦθος εἰς μίαν φιλοσοφίας ἰσότητα χίρνασθαι ἔφησεν· ὧδέ πως καὶ ἐνταῦθα τοὺς τῶν ἀλόγων ἤθεσι τοὺς διαφόρους τῶν ἀνθρώπων ἐμφαίνων τρόπους, πάλιν εἰς μίαν αὐτοὺς εὐσεβείας συμφωνίαν ξυναπτέσθαι ἔλεγε· καὶ ἐνταῦθα πάλιν τὴν αἰτίαν τίθεις· αὐτὴ δέ ἐστιν. Εσται γάρ, φησὶ, ὁ αἰσχυσάμενος ἄρχειν ἐθνῶν, καὶ ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσιν ὅπερ οὖν καὶ ἐνταῦθα ἔλεγεν, ὅτι ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ· πάντα χοῦ δηλοῖ ὅτι πρὸς τὰ σφάλματα τῆς οἰκουμένης χωρήσεται τῶν εὐαγγελίων τούτων ἡ δύναμις καὶ ἡ γνῶσις, ἀπὸ σκοτεινότητος βάθους καὶ σκληρότητος γνώμης εἰς ἡμερότητα πολλὴν καὶ" ἀπαλότητα μεταβάλλουσα τῶν ἀνθρώπων τὸ ἦθος. χ. ἀπάλ. χ. αὐτῆ

4 "Οὗτος ὁ Ιωάννης εἶχε τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ. Εἰδὲς πῶς τὰ μὲν Ⓦ προφήταις προφητῶν, τὰ δὲ τοῖς εὐαγγελισταῖς καταλιπών; ὅπερ καὶ ὁ Ματθαῖος καὶ τὰς προφητείας λύθησι, καὶ τὰ πρὸς ἑαυτὸν προσίθησι, οὐδὲν τοῦτο πρόσεργον ἡγούμενος εἶναι), τὸ περὶ τῆς στολῆς εἰπεῖν τοῦ διηκόνου. καὶ γὰρ ἰδοὺ θαυμαστὸν καὶ προφάσεως ἀξιον τὸ αἰσθητὸν σώματι τοσαύτην καρτερίαν ἰδεῖν· ὃ δὴ καὶ τοὺς Ιουδαίους μᾶλλον ἐφείλκετο, τὸν μέγαν Ηλίαν τὸ αὐτῷ βλέποντας, καὶ πρὸς

τὴν

τὴν τῶ μακαρίου μηνίμιον ἐκείνου ἀφαπεμπομένους ἐκ τῶν ὀρωμένων τότε· μᾶλλον δὲ καὶ πρὸς πλείονα ἐκπλῆξαι. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐν πόλεσι, καὶ ἐν οἰκίαις ἐτρέφετο, οὗτος δὲ διὰ ὅλου τοῦ ἔρημου ὤκησεν ἐκ ἀπαργάνων αὐτῶν. ἔδει γὰρ ⓦ τρέφεσθαι τὸν μέλλοντα τὰ παλαιὰ λύειν ἁμαρτήματα (οἶς, ⓦ πόνοις, τοῦ καπήλου, τοῦ λύπου, ⓦ ἱδρῶτα) ἔχειν ἀνάγκη καὶ αὐτὸν σύμβολα τῆς τοιαύτης δωρεᾶς, καὶ ἀνωτέρω γενέσθαι λοιπὸν τῆς καταδίκης ἐκείνης. ὅτε γοῦν γυμνὸς ἦν ἔσω, ὅτε αὐλαῖα ἔτεμνε, οὐκ ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου ⓦ ἄρτον ἔφαγεν, ἀλλ' ἐν ἐκκαθαιρομένη αὐτῷ ἡ τράπεζα, καὶ εὐκολωτέρα τῆς τραπέζης ἡ τροφή, καὶ ἀπερεμπτοτέρα τῆς τροφῆς ἡ οἴκησις. ὅτε γὰρ σπήλαιον, ὅτε κλίτος, ὅτε τραπέζης, ὅτε ἄλλου τινὸς τούτων ἐδεήθη· ἀλλὰ ἀγγελικὸν ἦν βίον ἐν τῇ σαρκὶ ταύτῃ ἐπιδείκνυτο. ἀφ' οὗ τοῦτο δὲ τεῖχος ἱμάτιον αὐτῷ ἐγένετο, ἵνα ἀφ' οὗ ἀπορρίπτων ἀφίσταται, καὶ μηδὲν κοινὸν ἔχειν πρὸς τὸν κόσμον, ἀλλ' ὅτι τοῦ προστέσθαι ἐπιμαστέχθη ἐνυβρίσθη, ἐν ᾗ ἦν πρὶν ἢ δενδρίων ἱματίων καὶ τροφῆς ὁ Ἀδάμ. ὅτου καὶ βασιλείας καὶ μετουσίας εἶχε σύμβολα τὸ ἀῆμα ἐκεῖνο. καὶ μή μοι λέγε, πόθεν αὐτῷ τεῖχος ἱμάτιον καὶ ζωή, καὶ ἔρημον οἰκουμένῃ; εἰ γὰρ τοῦτο μέλλοις ἀπορεῖν, καὶ ἕτερα πλείονα ζητήσεις· πῶς ἐν τοῖς χειμῶσι, πῶς ἐν τοῖς καύμασι διέτριβεν ὅτε τῆς ἐρημίας, καὶ ταῦτα ἐν ἀπαλῷ σώματι καὶ ἀώρῳ ἡλικίᾳ· πῶς ἤρκεσεν ἡ τῆς παιδικῆς ἁρκὸς φύσις δύο μαλία ἀέρων τοσαύτη, καὶ τραπέζῃ ὅτου ἐξηλλαγμένῃ, καὶ τῇ ἀλλῃ τῇ ἀπὸ τῆς ἐρημίας ἀλλοιπωρείᾳ. πού νῦν εἰσιν ⓐ τῶν Ἑλλήνων φιλόσοφοι, ⓐ εἰκῇ καὶ μάτην τὴν Κωμικὴν αἰσχρολογίαν ζηλώσαντες; ἵ γὰρ ὄφελος τοῦ καταπλεύσαι ἐν πίθῳ, καὶ τοιαῦτα ἀσελγαίνειν ὕστερον; οἱ καὶ δακτυλίους, καὶ φιάλας, καὶ θεραπόντας, καὶ θεραπαινίδας, καὶ πολλὴν ἄλλην πρόσκαιρον ἐπιβάλλοντο φαντασίαν, εἰς ἑκατέραν ἀμετρίαν ἐκπίπτοντες. ἀλλ' οὐχ' οὗτος τοιοῦτος· ἀλλ' ὥσπερ ⓦ θεῖον, τὴν ἔρημον ᾤκησε, πᾶσαν ἀκριβῆ φιλοσοφίαν ἐπιδεικνύμενος, καὶ ἀκήκοεν, ὡς ἀγγέλου τις ὢν ἐν θεσπεσίοις, ὅτι τὰς πόλεις κατέλαιπεν, ἀθλητὴς εὐσεβείας ὤν, καὶ τῆς οἰκουμένης στεφανίτης, καὶ φιλόσοφος τῆς τῶν θείων ἀξίας φιλοσοφίας. καὶ ταῦτα ἐν, ὅπου τῆς ἀμυρτίας λυθείσης, ὅπου τοῦ νόμου παυσαμένου, ὅπου τοῦ διαβόλου δεδεμένου, οὔπω τῶν χαλκῶν πυλῶν κατακλασθεισῶν, ἀλλ' ἐπὶ τῆς παλαιᾶς κεκρυμμένης πολιτείας. τοιοῦτον ὄντι ψυχὴ καὶ διεγηγερμένη. καὶ γὰρ πόντος χοῦς πνεῦμα ἐναφανίζει σκάμμασι· καθάπερ καὶ ὁ Παῦλος ὅτι τῆς κοινῆς ἐποίει πολιτείας. ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν, φησὶ, καὶ ζωὴν μετὰ τοῦ ἱματίου ἐζήτησαν; ἔδος τοῦτο τοῖς παλαιοῖς ἐν, πρὶν εἰς τὸ μακρὸν τοῦτο καὶ βαρύτερον σῶμα ἐξελθεῖν. ὅτω γοῦν καὶ ὁ Πέτρος φαίνεται ἐζωσμένος, καὶ ὁ Παῦλος. Τοῦ γὰρ ἀνδρὸς, φησὶν, ἐστὶν ἡ ζωὴ αὕτη. καὶ ὁ Ἠλίας ὁ ὅτως ἐν ἐσαλπισμένος, καὶ τῶν ἀγίων ἕκαστος, ἀφ' οὗ εἰς ἔργον διανεκῶς, ἤτοι ὁδοιπορίας, ἤτοι * ἑτερόν τι τῶν ἀναγκαίων πονουμένους καὶ ἀσυδαίζοντας· καὶ ἀφ' οὗτος ὁ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀφ' οὗ καλλωπισμοὶ ἄπαντα καταπατεῖν, καὶ σκληραγωγίαν ἅπασαν μετελθεῖν. ὅπερ οὖν καὶ αὐτὸ μέγιστον ἀρετῆς ἐγκώμιον εἶναί φησιν ὁ Χριστὸς, ὅτω λέγων· Τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; ἀνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδού, οἱ τὰ μαλακὰ φορεῖοντες, ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν. εἰ γὰρ ἐκεῖνος ὁ καθαρὸς ὅτω, καὶ τοῦ οὐρανοῦ λαμπρότερος ὤν, καὶ τοσαῦτα προφήτας πέμψας, καὶ ἀφ' μείζων οὐδεὶς ἐγήγερτο, καὶ πτωχείαν ἔχων τοσαύτην, ὅτως ἑαυτὸν ἐσκληραγώγει, τίνι μὴ ἀνανδρούσαν τυφλοῦ ἀπαμαίζων μὴ πολλῆς τῆς περιουσίας, ὅτι ὁ ⓦ σκληρὸν τοῦτον ἄγων βίον ἑαυτὸν, τίνα ἐξόμεθα ἀπολογίαν ⓐ μὴ τοσαύτην ὑπερβαλλούσας καὶ τὰ μυρία φορτία τῶν ἁμαρτημάτων, μηδὲ τὸ πολλοστὸν μέρος τῆς ἐξομολογήσεως ἐπιδεικνύμενοι τῆς ἑαυτοῦ, ἀλλὰ μεθύοντες καὶ κατακλινόμενοι καὶ μύρων ὄζοντες, καὶ τῶν ἐν τῇ σκιᾷ περιθυμιάσεων γυναικῶν ἐσθῆτι ἀμενον ἀφειμένοι, καὶ πόντα χόην ἑαυτὸν καταμαλακίζοντες, καὶ ὑγιρώτατα τῶν ἀφροδίτων ποιούμενοι;

5 Τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία καὶ Ἱεροσόλυμα, καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ Ἰορδάνου,

6 Καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

Ὁρᾷς πόσον ἴσχυσεν ἡ προφητεία τοῦ προφήτου; πῶς πάντα ℣ δῆμον ἀνέσπασε; πῶς αὐτοὺς εἰς ἔννοιαν ἤγαγε τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων; καὶ γὰρ θαύματος ἄξιον ἰδεῖν ἐν αὐτῷ τῷ ἐνδύματι τοιαῦτα ὑπιδεικνύμενον αὐτὸν καὶ τοσαύτῃ χαριζόμενον τῇ παῤῥησίᾳ, καὶ πόλεων, ὡς παίδων, καταφρονοῦντα, καὶ ἐξαισταμένων, καὶ πολλῷ ἀπὸ τοῦ προσώπου τιμῶν χαίειν ἔχοντα ἀπολαμπόμενον. Ὡς δὲ τέλειος ἦν εἰς ἔκπληξιν, καὶ ὃ ἀφ' ὅλου τοῦ χρόνου προφήτου φανεῖσαν (καὶ γὰρ ἐκέλιπεν αὐλοὺς ὁ χαρισμα, καὶ ἀφ' μακροῦ προὴς αὐλοὺς ἐπεσπάσθη τὸ χρόνου) καὶ ὁ τοῦ κηρύγματος ὁ τρόπος, ξένος καὶ παραλλαγμένος. Οὐδὲν γὰρ τῶν Ἰωάννου ἦχουν, οἷς, πολέμους καὶ μάχας, καὶ νίκας καὶ κάπα, καὶ λιμοὺς καὶ λοιμούς, καὶ *Βαβυλωνίους, καὶ Πέρσας, καὶ πόλεως ἅλωσιν, καὶ τὰ ἄλλα τὰ Ἰωήλ· ἀλλ' ὑγιεινὰς καὶ τοῦ ἐκεῖ βασιλείας, καὶ τῶν ἐν τῇ γεέννῃ κολάσεων. ἀφ' οἵων ταῦτα, καὶ τίνων ἕνεκα τῶν ἔρημον ἀποσατῶν σφαλῶν πόλεων τοῦ πολλοῦ τοῦ χρόνου, τῶν μὴ Ἰούδα καὶ Ὀδούδα, οὐκ ἐλθόντα ὀκτεσόμενοι οὗτοι πρὸς τὴν ἔξοδον τοῦ ἐκεῖσε. Οὐδὲ γὰρ ὅτι τοῖς αὐλοῖς αὐτοῦ ἐκάλει, οἷς, ὅτι τυραννίδι καὶ ἀποστασίᾳ, καὶ νεωτερισμοῖς· ἀλλ' ὥστε πρὸς τοῦ ἄνω χειραγωγῆσαι βασιλείαν. ἀφῆκεν οὐδὲ κατεῖχεν ἐν τῇ ἐρήμῳ μόνῳ ἑαυτῷ προσφέρων· ἀλλὰ βαπτίζων, καὶ τοὺς προσφιλονεικίας παιδοῦσιν λόγοις, ἀπέλυε· διὰ πάντων αὐλοῦ διδάσκων, τῶν μὲν ἐν τῇ γῇ πάντων ὑπερορᾶν, πρὸς δὲ τὰ μέλλοντα ἄρρεπτα, καὶ καθ' ἑκάστην ἐπείγεσθαι τοῦ ἡμέρου.

ΗΘΙΚΟΝ Τοιγαροῦν δὴ καὶ ἡμεῖς ζηλώσωμεν, καὶ τὰς τυφὰς καὶ τοῦ μέθου ἀφέντες, ὅτι ℣ "Ὡς ἐσταλμένον μεταθώμεθα βίον. καὶ γὰρ ἐξομολογήσεως ὁ καιρός, καὶ τοῖς ἀμυήτοις καὶ τοῖς βαπτισθεῖσι· τοῖς μέν, ἵνα μετανοήσαντες, τῶν ἱερῶν τύχωσι μυστηρίων, τοῖς δέ, ἵνα ἀποπλύνωνται ἐν τῷ βαπτίσματι τὰς κηλῖδας, καθαρῷ ὡς εἰδότι τῇ τραπέζῃ προσέλθωσιν. ἀποζώμεν τοίνυν τοῦ ὑγιοῦ τούτου καὶ ἀφελεμένου βίου. ὃ γὰρ ὄντως, οὐκ ἔστιν ὁμοῦ καὶ ἐξομολογεῖσθαι καὶ τρυφᾶν. καὶ ταῦτα διδάσκει ὑμᾶς ὁ Ἰωάννης, ἀπὸ δὲ σκευάσματος, ἀπὸ τῆς τροφῆς, ἀπὸ τῆς οἰκίας. τί οὖν; ὅτω κελεύεις ἡμᾶς καταιτάλθαι, φησίν; ὃ κελεύω, ἀλλὰ συμβουλεύω καὶ παραινῶ. Εἰ δὲ μὴ δυνατὸν ὑμῖν τοῦτο, καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν οἷς ὑπιδειξώμεθα τοῦ μετάνοιαν. καὶ γὰρ ὅτι θύραις ὁ διαιτήμενον. Εἰ δὲ καὶ μακροτέρω ἰέναι, οὐδὲ ὅτω θαρρεῖν ἔδει. τὸ γὰρ ἐκάστου πέρας τῆς ζωῆς, τῆς σωτηρίας ἐπίσχει δυνάμει τῷ καλλιθύῳ. ὅθι δὲ καὶ ὅτι θύραις, ἄκουσον τοῦ Παύλου λέγοντος· Ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικε. καὶ πάλιν· Ἥξει γὰρ ὁ ἐρχόμενος, καὶ οὐ χρονιεῖ. Ὡς γὰρ τὰ σημεῖα λοιπὸν ἀπήρτισται, τὰ καλούμενα τοῦ ἡμέρου ἐκείνου. Κηρυχθήσεται γάρ, φησι, τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος. προσέχετε μὴ ἀκριβείας τῶν λεγομένων. οὐκ εἶπεν, ὅταν πιστευθῇ παρὰ πάντων ἀνθρώπων, ἀλλ' ὅταν κηρυχθῇ παρὰ πᾶσι. διὰ τοῦτο δὲ ἔλεγεν, εἰς μαρτύριον * τοῖς ἔθνεσι· δείκνυσι, ὅτι οὐκ ἀναμένει πιστευθῆναι πάντας, ἀλλὰ τότε παραγενέσθαι. τὸ γὰρ εἰς μαρτύριον, τοῦτο ἐστιν, εἰς κατηγορίαν, εἰς ἔλεγχον, εἰς κατάκρισιν τῶν μὴ πιστευσάντων. ἀλλ' ἡμεῖς ταῦτα ἀκούοντες καὶ ὁρῶντες, καθεύδομεν καὶ ὀνείρατα βλέπομεν, καθάπερ ἐν βαθυτάτῃ νυκτὶ, μέθῃ κεκαρωμένοι. Οὐδὲν γὰρ ὀνειράτων ἄμεινον τὰ παρόντα πράγματα, καὶ χρῆσαι ἦν, καὶ λυπηρά. διὸ δὴ παρακαλῶ λοιπὸν ἀφυπνιαθῆναι, καὶ πρὸς ℣ πλίον τῆς δικαιοσύνης ἀπιδεῖν. ὑδεὶς γὰρ καθεύδων πλίον ἰδεῖν δύναται, οὐδὲ "θέρειαν τὰς ὄψεις τοῦ κάλλους τῆς ἀκτῖνος· ἀλλ' ἄφαρ ἀνοίξῃ, πάντα ὡς ἐν ὀνείρῳ βλέπει. ἀφ' τοῦτο πολλῆς ἡμῖν δεῖ τῆς ἐξομολογήσεως καὶ πολλῶν τῶν δακρύων, καὶ ὅτι ἀνάγκης ἁμαρτήματα πλημμελοῦντες, καὶ ὅτι μεγάλα τὰ ἁμαρτήματα καὶ συνηθέμενα μείζονα. καὶ ὅτι ὑ ψευδόμενοι, μάρτυρες ℣ πλείονες τῶν ἀκουόντων.

ἀχυόντων. ἀλλ' ὅμως εἰ δὲ συντιθώμεθα μείζονα, μετάνοησωμεν, καὶ τῶν φόβων ἀπολαυσώμεθα.
μετάνοιαν ἢ λέγω, ἣ δὲ τῶν πρότερον ἀποστάσεως καὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἄμεινον, ὑπισχνεῖσθαι καὶ.
ποιήσατε γὰρ, φησι, καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας. πῶς ἢ ποιήσωμεν; δῦμι γὰρ σκαπτεῖν προέπωμεν. οἷον τι λέγω· ἥρπασας γὰρ ἀλλότρια; δὸς καὶ σὺ λοιπόν. πολιὼ ἐπόρθησας χρόνον; ἀπόσχου καὶ τῆς γυναικὸς τῆς σῆς ἠρεσμένης ἡμέρας, ἄσκησον ἐγκράτειαν. ὕβρισας καὶ ἐτύπτησας παροινίας; βλάβης λοιπὸν τοὺς ὑβρίζοντας, καὶ ἀνάργετει τοὺς πλήττοντας. ἃ γὰρ ἔρχεται εἰς ὑγείαν ἡμῖν τὸ βέλος ἕλκειν μόνον, ἀλλὰ δεῖ καὶ τῷ τραύματι φάρμακα ἐπιτιθέναι. ἐτύφησας καὶ ἐμέθυσθης ⓜ ἔμπροσθεν χρόνον; νῆψον καὶ ὑδροπότει· πρόσεχε, ἵνα τοὺς ἐκεῖθεν ἐγκωμίοις λύμης ἀνέλῃς. εἶδες ἀκολασίοις ὀφθαλμοῖς κάλλος ἀλλότριον; μηδὲ ὅλως ἴδῃς γυναῖκα λοιπόν, ἵν' μὴ σὺ πλείονι κατασῇς ἀσφαλείᾳ. Ἐκκλινον γὰρ, φησιν, ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησον ἀγαθόν. καὶ πάλιν, Παῦσον τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ κακοῦ, καὶ χείλη σου * μὴ λαλῆσαι δόλον. ἀπὸ εἰπέ μοι καὶ τὸ ἀγαθόν. Ζήτησον εἰρήνην, καὶ δίωξον αὐτήν· ἃ τοὺς μὲν θεοφόβους λέγω μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ⓜ Θεόν. καὶ καλῶς εἶπε, δίωξον. ἀπεπλήσθην γὰρ καὶ ἐκβέβλημαι, καὶ τὴν γλῶσσαν ἀφῆσα, εἰς τὸ ἔρεσθαι ἀπεδήμησεν. ἀπὸ δυὰ μὲν πάλιν αὐτὴν ἐπάναγαγεῖν, ἐὰν θέλωμεν, ἀπόντων καὶ ἀλαζονείαν δὲ πάντα τὰ κωλύματα αὐτῆς ἐκβαλόντες, τὸν σώφρονα τοῦτον καὶ λιτὸν διώκειν βίον. ὀξεῖα γὰρ ὀργῆς χαλεπώτερον καὶ θρασύτητος. αὕτη γὰρ καὶ τετυφωμένους καὶ δουλοπρεπεῖς ἐργάζεται, δι' ἐκείνου μὲ καταγελάσεις, ἀφ' τοῦτο ἢ μισητοὺς ποιοῦσα, καὶ ἐπαχθεῖς εἰσάγουσα κακίας, ἀπόνοιάν τε ἐμοῦ καὶ κολακείαν. ἀλλ' ἐὰν τὴν πλεονεξίαν τοῦ παθεῖν προκόψωμεν, καὶ ἀπείροι μὲν ἀκριβείας, καὶ ὑψηλοὶ μὲν ἀσφαλείας ἐσόμεθα. καὶ γὰρ καὶ ἐν τοῖς σώμασι τοῖς ἡμετέροις ἀπὸ πλεονεξίας αἱ δυσκρασίαι γίνονται· καὶ ὅτι τοῦ οἰκείους ὅρους ἀφέντα τὰ στοιχεῖα εἰς ἀμετρίαν ἐξέλθῃ, τότε αἱ μυρίαι νόσοι δὲ ⓓ χαλεποὶ πλὴν ἢ γίνονται· ὅσαν δὲ ὅπου τῆς ψυχῆς συμβαίνοι ἴδοι τις ἄν. προκόψωμεν τοίνυν τὴν ἀμετρίαν, καὶ τὸ σωτήριον τῆς συμμετρίας πάντες φάρμακον, μόνωμεν ὅπου τῆς ὀκρασίας τῆς προσηκούσης, καὶ ταῖς εὐχαῖς μὴ ἀκριβείας προσέχωμεν. κἂν μὴ λάβωμεν, προσμείνωμεν ἵνα λάβωμεν· κἂν λάβωμεν, ὅπως ἐλάβομεν, μὴ ἀπεζῶμεν. οὐδὲ γὰρ αὐτὸς βούλεται ἀναβάλλεσθαι τὴν δόσιν, ἀλλὰ τῇ μελλήσει τὴν προσοδρίαν ἡμῶν σοφίζεται. Διὰ τοῦτο καὶ ὑπομένεται τὴν αἴτησιν, δὲ πειρασμὸν συγχωρῇ πολλάκις ἐπελθεῖν, ἵνα συνεχῶς πρὸς αὐτὸν καταφεύγωμεν, καὶ καταφεύγοντες μένωμεν. ὕτω καὶ πατέρες φιλόστοργοι ποιοῦσι, καὶ μητέρες φιλόπαιδες. ἐπειδὴ γὰρ ἴδωσι τὰ παιδία τὴν πρὸς αὐτοὺς συνοῦσιν ἀφέντα, δὲ μὴ τὴν ὁμηλίκων παίζοντα, πολλὰ τοὺς οἰκέτας ὑποκρίνασθαι προσποιοῦνται φοβερά, ὥστε ὑπὸ τοῦ δείους καταναγκασθῆναι πρὸς ⓜ μητρικὸν κόλπον καταφυγεῖν. ὕτω καὶ ὁ Θεὸς ἀπαλείνει πολλάκις ἀπειλῶν, οὐχ ἵνα ἐπαγάγῃ, ἀλλ' ἵνα πρὸς αὐτὸν ἐφελκύσῃ. ὅταν γοῦν ἐπανέλθωμεν πρὸς αὐτὸν, λύει ⓜ φόβον εὐθέως· ὡς εἴτι ὁμοίοις ἡμῖν ἐν πειρασμοῖς καὶ ἐν ἀνέσει, οὐδ' ἂν ἐδίκησε πειρασμῶν. διὸ λέγω πρὸς ἡμᾶς· καὶ γὰρ τοῖς ἁγίοις ἐκείνοις πολὺς ἐπέλευθεν ὁ σωφρονισμός. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης λέγει· Ἀγαθόν μοι ὅτι ἐτάπεινώσας με. καὶ αὐτὸς ἢ τοῖς ἀποστόλοις ἔλεγεν· Ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἕξετε. καὶ ὁ Παῦλος τοῦτο αὐτὸ αἰνίττεται, ὅταν λέγῃ· Ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκὶ, ἄγγελος Σατᾶν, ἵνα με κολαφίζῃ. διὰ δὲ δεηθεὶς ἀπαλλαγῆναι τοῦ πειρασμοῦ, οὐκ ἐπέτυχε, διὰ τὸ πολλοῦ ἄξιν αὐτὸν τοῦ ὠφελῆσθαι ὑπομένεσθαι. ἐὰν ἢ καὶ τοῦ Δαβὶδ τὸν βίον ἐπέλθωμεν ἅπαντα, εὑρήσομεν αὐτὸν ἐν τοῖς καθεστῶσι λαμπρότερον ὄντα, καὶ αὐτὸν, καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας τοὺς κατ' ἐκεῖνον. καὶ γὰρ ὁ Ἰὼβ τότε μείζονας ἔλαμψε, καὶ ὁ Ἰωσὴφ ὅτε ὑπὲρ εὐδοκίμησε, καὶ ὁ Ἰακὼβ ἢ, καὶ ὁ τούτου πατὴρ, καὶ ὁ ἐκείνου, καὶ πάντες, ὅσοι πώποτε ἔλαμψαν καὶ λαμπρότεροι ἀνεδείχθησαν τοῖς,

Φιλ. κεφ. Φιλ. γ. ιθ. Φιλ. γ. ιε.

νοις, ἀπὸ θλίψεων καὶ πειρασμῶν καὶ ἐκφανῶσαι καὶ ἀνεκπύστους. ἄνθρ πάντα
Num. 8 f. 2. ζωοειδέστερα, καὶ τὸν σοφὸν λόγον, Μὴ ἀπενδώμεθα ἐν καιρῷ ἐπαγωγῆς, ἀλλ' ἓν μόνον ἑαυτοὺς παραδῶμεν, ὃ φέρειν πάντα γενναίως ἐστὶ μηδὲν πολυπραγμονοῦν, μηδὲ περιεργάζεσθαι τῶν γινομένων. ὃ μὲν γὰρ εἰδέναι ποτὲ δεῖ λυθῆναι τὰς θλίψεις, τὸ συγχωρεῖσθαι αὐτὰς παραγενέσθαι Θεοῦ· ὃ δὲ ἐπενεχθείσας μὴ πάσης φέρειν εὐχαριστίας, τῆς ἡμῶν εὐγνωμοσύνης λοιπὸν ἔργον ἐστίν. ὅπερ ἐὰν γένηται, πάντα ἔνεστι τὰ ἀγαθά. ἵν' οὖν ταῦτα ἔπηται, καὶ δοκιμώτεροι μὲν φανῶμεν, λαμπρότεροι δὲ ἐκφανέστεροι γενώμεθα, πᾶν, ὃ ἐὰν ἐπενεχθῇ, δεχώμεθα, χάριν εἰδότες τῷ παρόντων τῷ εἰδότι μᾶλλον ἡμῶν τὸ συμφέρον, καὶ τῷ γεγυμνικότων σφοδρότερον ἡμᾶς φιλοπονοῦντι· καὶ τούτους ἀμφοτέρους ἐκδυσώμεθα λογισμοὺς καθ' ἑκάστου τῷ δεινὰ ἑαυτοῖς ἐπάδοντες, καταγέλωμεν τῶν ἀθυμούντων, καὶ δοξάζωμεν ἐν πᾶσι πάντα τὸν παρ' ἡμῶν ποιούμενα καὶ πραγματευόμενον Θεόν. ὅταν γὰρ καὶ ταῖς ὑπερβολαῖς ἐγκαρτερούμεν ῥᾳδίως, καὶ τῶν ἀκηράτων ὑπερβαίνωμεν φαύλων· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπερτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, κράτος, τιμή, σὺν ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁμιλ. ια. 7 ΙΔΩΝ ΔΕ ΠΟΛΛΟΥΣ ΤΩΝ ΣΑΔΔΟΥΚΑΙΩΝ καὶ Φαρισαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ, Εἶπεν αὐτοῖς· γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς.

Ἰωαν. ε μς.

Ματ. κα κε κζ

Ἰω. α κα κβ.

Ὡς οὖν φησιν ὁ Χριστός, ὅλη σὺν ἐβαπτίσθη Ἰωάννῃ; ὅλη οὐκ ἐπίστευσε τούτῳ πιστεῦσαι, ὃ τὸν κηρυττόμενον ὑπ' αὐτοῦ μὴ δέξασθαι. ἐπεὶ καὶ τοῖς Φαρισαίοις ἔδοξεν ἀποστασίαν καὶ τοῦ νομοθέτου· ἀλλ' ὅμως ἔφησεν αὐτοὺς μὴ ἀποστατεῖν, ὅτῳ τὸν περὶ ἐκείνου ἀποφητευόμενον οὐκ ἐδέξαντο. Εἰ γὰρ ἐπιστεύσατέ, φησι, Μωϋσῇ, ἐπιστεύσατε ἂν ἐμοί. ἐκ μὲν τούτων δὲ ἐρωτώμενοι παρὰ τοῦ Χριστοῦ, τὸ βάπτισμα Ἰωάννου πόθεν ἦν· ἔλεγον, ὅτι ἐὰν εἴπωμεν, ἀπὸ γῆς, φοβούμεθα τὸν ὄχλον· ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἀπὸ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν, πῶς οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; ὥστε ἐξ ἀπόντων τούτων δῆλον, ὅτι προεγίνοντο μὲν ἐβαπτίσθησαν· ἐπὶ μὴ ἔμενον ἐπὶ τῆς πίστεως τοῦ κηρύγματος. καὶ γὰρ ὁ Ἰωάννης διέκρυπτεν αὐτῶν τὴν ποτε ἰδίαν, ἐξ ὧν φωνὴν βαπτίζων ἔπεμπον, λέγοντες· Εἰ σὺ εἶ Ἠλίας; εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός; ἐξῆλθεν ἐπήγαγον· οἱ δὲ ἀπεστελμένοι ἦσαν οὐκ ἐκ τῶν Φαρισαίων. τί δήποτε οὖν οἱ ὄχλοι ὡς ὄντως ἐνόμιζον; ναί, ἐνόμιζον. ἀλλὰ διὰ μὲν ὄχλοι ἀπὸ γνώμης ἁπλάστου ἦσαν ὑπόπτευον· οἱ δὲ Φαρισαῖοι, ἐπιλαβέσθαι βουλόμενοι. ὅθεν γὰρ ὡμολόγησαν ἀπὸ τῆς κώμης τοῦ Δαβὶδ ἔρχεσθαι τὸν Χριστόν, ἐκεῖθεν δὲ ἀπὸ τῆς Λυδίαν φυλῆς ἦν, ἐπέδραμον ἐλάθρᾳ οὐκ ἐκ ἐρωτήσεως· ἵνα, εἴ τι τοιοῦτον εἴποι, ταχέως ἐπιλάβωνται. τοῦτο γοῦν καὶ οὐκ τῶν ἐξῆς ἐδήλωσε. μηδὲν γὰρ ὧν προσεδόκησαν ὁμολογήσαντος, καὶ ὅτως ἐπιλαμβάνονται λέγοντες· Τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ Χριστός; καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι ἑτέρᾳ μὲν Φαρισαῖοι, ἑτέρᾳ δὲ ὁ δῆμος προεγίνοντο γνώμῃ, ἄκουσον πῶς καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς καὶ τοῦτο ἐδήλωσε· πρὸ μὲν τοῦ δήμου λέγων, ὅτι προεγίνοντο, καὶ ἐβαπτίζοντο ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν· περὶ δὲ τῶν Φαρισαίων οὐκ ἔτι ὁμοίως, ἀλλ' ὅτι ἰδὼν πολλοὺς τῶν Σαδδουκαίων καὶ Φαρισαίων ἐρχομένους ἔλεγε· γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; βαθεῖαν τῆς μεγαλοψυχίας. πῶς γὰρ ἐβλέπετο πρὸς δολεροὺς αἱμάτων ἀεὶ διψῶντας προφήτας, καὶ ὄφεων ὄντων ἄμεινον ἐφαίνοντο; πῶς καὶ αὐτοὺς καὶ τοῦ γεγυμνικότος μὴ πολλῆς ἐφάλλετο παῤῥησίας; ναί φησιν· ἀλλ' ἡ μὲν παῤῥησία πολλή· ὃ δὲ ζητούμενον, εἰ λόγον ἔχει καὶ ἡ παῤῥησία αὕτη. οὐδὲ γὰρ ἀμαρτάνοντας εἶδεν, ἀλλὰ μεταβαλλομένους;

νης· διὸ δὴ οὐδὲ ἐλεγχέσαι ἐχρῆν, ἀλλὰ καὶ ἐπαινέσαι καὶ ἀποδέξασθαι, ὅτι πόλιν ἀφέντες καὶ οἰκίας, ἔδραμον ἀκουσόμενοι τοῦ κηρύγματος. Τί οὖν ἂν εἴποιμι; ὅτι οὐ τοῖς πρῶσιν, οὐδὲ τοῖς γνωμένοις ἐφεστήκει· ἀλλὰ τὰ ἀπόῤῥητα τῆς διανοίας αὐτῶν ἠπίστατο, τοῦτο ἐκκαλύψαντος τοῦ Θεοῦ. ἐπεὶ οὖν μέγα ἐφρόνουν ὅτι τοῖς προφήταις, καὶ τοῦτο αἴτιον αὐτοῖς τῆς ἀπωλείας ἐγίνετο· εἰς ῥᾳθυμίαν ἐτέλει, τὴν ῥίζαν τῆς ἀπονοίας ἐφυτόπει. διὰ τοῦτο Ησαΐας ἄρχοντας Σοδόμων καλεῖ, καὶ λαὸν Γομόῤῥας. καὶ ἕτερος προφήτης φησὶν, Οὐχ Ησ. α. ι. Αμ. θ. ζ.
ὡς υἱοὶ Αἰθιόπων ὑμεῖς" ἐστε; καὶ πάντες αὐτοὺς τοῦτης ἀπάγουσι τῆς ὑπολήψεως, τὸ φύσημα αὐτῶν κενοῦντες, τὸ μεῖζον αὐτοῖς αἴτιον γινόμενον κακοῦ. ἀλλ' ὁ μὲν προφήτης, φησὶν, εἰκότως (ἁμαρτάνουσι γὰρ ἑκόντες) ἐνταῦθα ὁ Χριστός ἔνεκεν καὶ διαβάλλειν βουλόμενος ἔφη, τοῦτο αὐτὸ ποιεῖ; ἵνα ἀπαλωτέρους ἐργάσηται. εἰ δέ τις μὴ ἀκριβείας προσέχει τοῖς λεγομένοις, καὶ ἐκκωμίῳ τὴν ὑπερβολὴν σκέψεται. θαυμάζων γὰρ αὐτοὺς, ὅτι οὐδέποτε τὰ ἀδυνάτα αὐτοῖς ἐφέρετο εἰ δοκοῦντα ἠδυνήθησαν, τοῦτο ἔλεγεν. ἐφοβοῦντο τοίνυν αὐτοὺς μᾶλλον ὅστις ἡ ὑπερβολή, καὶ προσκυνάζοντος αὐτοὺς. ὅταν γὰρ φάρυγγα σκληρὸν ὁμολογῶμεν, καὶ τὴν ἔμφασιν δείκνυσιν αὐτῶν πονηρὰν πολλοῦ οὖσαν, καὶ τὴν μεταβολὴν θαυμαστὴν καὶ προσδόκητον. Τί γὰρ γέγονε, φησὶν, ὅτι πάλαι ὄντες σκεῦος, καὶ ὕστερον τραφέντες καλῶς, μετεπέσατε; πόθεν ἡ τοσαύτη γέγονε μεταβολή; τίς ὁ τραχὺς τῆς γνώμης ὑμῶν κατεμάλαξε; τίς διώρθωσε τὸν αἰῶνα; καὶ ὅσα πῶς αὐτοὺς βλέπων ἀπὸ τῶν παροιμιῶν ἐξέπληξε, τὰς περὶ τῆς γεέννης καταδεδημόσιος λόγους. οὐ γὰρ εἶπε τὰ εἰωθότα· Τίς σοι ἔδειξεν ὑμῖν φυγεῖν τὰς πολέμους, ἀπὸ τῶν βαρβάρων ἐφόδους, ἀπὸ αἰχμαλωσίας, τὰς λιμοὺς, τὰς λοιμούς; ἀλλ' ἄλλων ἅπερ κόλασιν παρεμφερῆ μηδέποτε αὐτοῖς φανερὰν γενησομένην, ὅταν λέγων· Τίς σοι ἔδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; καλῶς γ' αὐτοὺς καὶ γνησίους ἐχθροὺς ἐκάλεσε. καὶ γὰρ ἐκεῖνο ὁ θεῖος" Παῦλος τὴν ὠδῖνα διαφθείρει τὴν ὠδίνουσαν, καὶ διαπτοῶν τὴν γαστέρα αὐτῆς, οὕτω λέγεται παρεῖναι εἰς φῶς. ὅπερ καὶ οὗτοι ἐποίουν, πατραλοίαι δὲ μητραλοίαι γινόμενοι, καὶ τὰς διδασκάλους ταῖς ἑαυτῶν διαφθείροντες χαροπὸν. ἀλλ' οὐχ ἵστανται μέχρι τοῦτης τῆς ὑπερβολῆς, ἀλλὰ καὶ συμβουλὴν εἰσάγει.

8 Ποιήσατε, φησὶ, καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας. Οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὸ φυγεῖν τὴν πονηρίαν, ἀλλὰ καὶ ἀρετὴν δεῖ πολλὴν ἐπιδείξασθαι. μὴ γάρ μοι τὰ σύνηθη καὶ συνήθη· ὅτι πολλοὶ ὀλίγην" ζωσταλμένοι χρόνον, πολὺ τὴν αὐτὴν ἐπέμψατε πονηρίαν. ὁ γὰρ ὅτι τοῖς αὐτοῖς προσκυνήσαμεν, ὡς καὶ ἐμπροσθεν προφήται. ἐξηλλαγμένα γὰρ τὰ παρόντα καὶ ὑψηλότερα· ἐπεὶ [καὶ] αὐτὸς προσῆλθε λοιπὸν ὁ χριστὸς, αὐτὸς ὁ τῆς βασιλείας διαστὴς, πολὺ μείζονα ἄγων φιλοσοφίαν, εἰς τὸν ὑπερῶον καλῶν, καὶ πολὺ τὰς" ἐκεῖ δεκτερεκλὰς ἀνέλκων. Διὰ τοῦτο καὶ τὸν πρὸ τῆς γεέννης" ἀναπεκαλύπτω λόγον. καὶ γὰρ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ λυπηρὰ, ἀθάνατα. μὴ τοίνυν τοῖς αὐτοῖς ἐμμένετε [κακοῖς,] μηδὲ τὰ εἰωθυίας πολεμάλλεσθε πολεμάσεις, Ⓦ Αβραὰμ, Ⓦ Ισαὰκ, Ⓦ Ιακὼβ, τῶν πολεμίων τὴν ἀνθρωπίαν. ταῦτα δὲ ἔλεγεν, ὑπὸ κωλύων αὐτοὺς λέγειν ἐξ ἐκείνων εἶναι τῶν ἁγίων, ἀλλὰ κωλύων μὴ τούτῳ θαῤῥεῖν, τῆς κατὰ ψυχὴν ἀρετῆς ἀμελοῦντας, καὶ τὰ κατ' διάνοιαν εἰς μέσον ἐκφέρων, καὶ τὰ μέλλοντα προφητεύων. καὶ γὰρ μὴ ταῦτα φαίνονται λέγοντες Ημεῖς Ιωαν. η. ζ.
πατέρα ἔχομεν τὸν Αβραὰμ, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε. ἐπεὶ οὖν τοῦτο ἦν, ὃ μάλιστα αὐτοὺς εἰς ὑπόνοιαν ἦρε καὶ ἀπώλεσε, πρῶτον αὐτὸ καταῤῥέλλει. ὅπερ ἦν πῶς μὴ τὸ εἰς τὸν πατριάρχην τιμῆς, τὴν ἐκ τούτων ποιᾶσθαι διόρθωσιν. εἰπὲ γὰρ,

9 Μὴ δόξητε λέγειν ὅτι πατέρα ἔχομεν τὸν Αβραάμ. Οὐχ εἶπεν, οὐδὲν γὰρ ὑμᾶς ὁ πατριάρχης ὠφελῆσαι δυνήσεται· ἀλλ' ἡμερώτερόν πως καὶ προσηκόντως ἐποίησε τοῦτο ἡτίσατο, εἰπών· Δυνάται γὰρ ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Αβραάμ. Τινὲς μὲν οὖν φασιν, ὅτι περὶ τῶν ἐθνῶν ταῦτα λέγει, λίθους αὐτοὺς μεταφορικῶς

φοείχως καλῶν· ἐγὼ γὲ ἑτέρων ἕποιδα τὸ εἰρημένον φημὶ ἔχειν. ποίων δή; τῶν τοιούτων; μὴ νομίζετε, φησὶν, ὅτι, ἐὰν ὑμεῖς ἀπόλησθε, ἄπαιδα ποιήσετε τὸν πατριάρχην. οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστι. τῷ γὰρ Θεῷ δυνατόν ἐστιν ἀπὸ λίθων τούτων ἀναστῆσαι, καὶ εἰς τὴν συγγένειαν ἐκείνην ἀγαγεῖν, ἐπεὶ καὶ ἐξ ἀρχῆς οὕτως ἐγένετο. τί γὰρ ἐκ λίθων ἀνθρώπους γενέσθαι, ὁμοίων ἐμοὶ τῷ ἀπὸ τῆς μήτρας ἐκείνης τῆς σκληρᾶς προφητῶν παιδίον. ὅπερ οὖν καὶ ὁ προφήτης ἀριτόμβους ἔλεγεν· Ἐμβλέψατε εἰς τὸν τετρημένον πέτραν, ἐξ ἧς ἐλατομήθητε, καὶ εἰς τὸν "βάθυνσιν λάκκου, ἐξ οὗ ὠρύγητε· ἐμβλέψατε εἰς Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ὑμῶν, καὶ εἰς [τὴν] Σάρραν τὴν ὠδίνουσαν ὑμᾶς. τούτῳ τοίνυν τῷ προφητείᾳ αὐξῆσαι ἀναμιμνήσκων, καὶ δεικνὺς ὅτι ἐξ ἀρχῆς οὕτω "θαυμαστῶς αὐτὸν ἐποίησε πατέρα, ὡσανεὶ ἐκ λίθων αὐτὸν ἐποίησέ, φησι δυνατὸν καὶ νῦν τοῦτο γενέσθαι. καὶ ὅρα πῶς καὶ φοβεῖ, καὶ ἐκκόπτει. οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἤγειρεν ἤδη, ἵνα μὴ ἀπογνῶσιν ἑαυτῶν· ἀλλ' ὅτι δυνατὸν ἐγεῖραι. καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι δύναται αὐξῆσαι "ἀπὸ λίθων, ἀλλ' ὃ πολλῷ μεῖζον ἦν, καὶ συγγενεῖς καὶ παῖδας τῇ Ἀβραάμ. εἶδες πῶς τέως ἀπίστησεν αὐτοῖς τῆς περὶ τὰ σωματικὰ φαντασίας, καὶ τῆς εἰς τοὺς προγόνους καταφυγῆς, ἵνα ἐν τῇ οἰκείᾳ μετανοίᾳ καὶ σωφροσύνῃ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας ἔχωσιν; εἶδες πῶς τὴν τῆς ἔργων "ἀναβάλλων συγγένειαν, τὴν ἀπὸ τῆς πίστεως εἰσάγει; σκόπει τοίνυν πῶς καὶ ἀφ' ἑαυτῶν ἐξῆς αὔξει τὸν τόπον τὸν φόβον, καὶ ἐπιτείνει τὸν ἀγωνίαν. εἶπεν γὰρ, ὅτι δύναται ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ, ἐπήγαγεν· Ἤδη γὰρ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται, Διὰ πολλῶν τοίνυν τὸν λόγον φοβερὸν ποιεῖ. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς πολλῷ ἀπὸ τοῦ βίου τὴν παρρησίαν εἶχε, καὶ ἐκεῖνοι σφοδρᾶς ἐδέοντο τῆς ἐπιπλήξεως, πολλῷ ἤδη χειρωθέντες χρόνῳ. τί γὰρ λέγω, φησίν; ὅτι "ἀποπίπτειν μέλλετε τῆς πρὸς τὸν πατριάρχην συγγενείας, καὶ ἑτέρους ὁρᾶν τοὺς ἀπὸ λίθων εἰς τὴν ὑμετέραν εἰσαγομένους καθέδρας; οὐδὲ γὰρ μέχρι τούτου τὰ τῆς ὑμετέρας ὑμῖν, ἀλλὰ καὶ παραπέρω προβήσεται τὰ τῆς κλάσεως. ἤδη γάρ, φησιν, ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται. οὐδὲν φοβερώτερον τούτης τῆς λήξεως τῆς ἐφ' ἡμῖν. "οὐκέτι γὰρ δρεπάνιον περίκειται, οὐδὲ φειδοῦς καθαίρεσις, οὐδὲ τὸ κατατραπῆναι τὸν ἀμπελῶνα· ἀλλὰ ἀξίνη σφοδρὰ ἀκμάζουσα, καὶ τὸ δηλητηριωδέστερον, ὅτι καὶ ὀπὴ θύραις αὕτη. ὅπερ γὰρ τοῖς προφήταις συνεχῶς ἀπιστοῦντες ἔλεγον· Πῦ ἐστιν ἡ ἡμέρα Κυρίου; καὶ, ἐλθέτω ἡ βουλὴ τοῦ ἁγίου Ἰσραήλ, ἵνα γνῶμεν, τοῦτο μὲν πολλὰ πολλάκις ἔτη ἐκδαφεῖ τὰ λεγόμενα, καὶ ταύτης αὐτοῖς ἀπάγων τῆς ῥᾳθυμίας, ἐγείρει αὐτοὺς ἴσως τὰ δεινά. καὶ τοῦτο ἐδήλωσε τῷ εἰπεῖν, ἤδη, καὶ τῷ τῇ ῥίζῃ αὐτὸν "προσαγαγεῖν. οὐδὲν γὰρ τὸ μέσον λοιπόν, φησιν· ἀλλ' αὐτὴ γὰρ ὀπτέχειται τῇ ῥίζῃ. καὶ οὐκ εἶπε, τοῖς κλάδοις, οὐδὲ τοῖς καρποῖς, ἀλλὰ τῇ ῥίζῃ· δεινὸς αὐτοῖς, εἰ ῥᾳθυμήσαιεν, ἀνίατα πεισομένοις δεινὰ, καὶ οὐδὲ ἐλπίδα ἔξοντας θεραπείας. οὐδὲ γὰρ ὅλως ὅστις ὁ προφητόμβους, ὡς τῷ προτέρων· ἀλλ' αὐτὸς ὁ τῶν ὅλων δεσπότης, "σφοδρὰν ἐπάγων τὴν τιμωρίαν καὶ δυναστικωτάτην. ἀλλ' ὅμως καὶ φοβήσας πάλιν αὖθις, οὐκ ἀφίησιν εἰς ἀπόγνωσιν ἐμπεσεῖν· ἀλλ' ὥσπερ αἰωρῶν οὐκ εἶπεν, ὅτι ἤγειρεν, ἀλλ' ὅτι δύναται ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ, φοβῶν τε ὁμοῦ καὶ "παραμυθούμενος, ὅταν καὶ ἐνταῦθα οὐκ εἶπεν, ὅτι ἤδη τὴν ῥίζης, ἀλλ' ὅλη ὀπτέχεται καὶ ὁμιλεῖ τῇ ῥίζῃ. καὶ οὐδεμίαν ἀναβολὴν ἐνδείκνυται, πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐκλεῖσαι αὐτὴν ἀγαθῶν, ὑμᾶς κυρίους ποιῆς τῆς τομῆς. ἂν μὲν γὰρ μεταβάλησθε καὶ γένησθε βελτίους, ἀπελθούσης μηδὲν ἐργασαμένης ἡ ἀξίνη αὕτη· ἂν δὲ τοῖς αὐξοῖς ὀπιμείνητε, προσῤῥιζοῦν ἀναπαύσει τὸ δένδρον. διὰ τοι τοῦτο οὔτε ἀφέσηκε τῆς ῥίζης, οὔτε ὀπτεκειμένην τέμνει· τὸ μὲν, ἵνα μὴ ἀνάπεσόντες, τὸ δὲ, ἵνα μάθητε ὅλη δυνατὸν καὶ ἐν [τῷ] βεχεὶ χρόνῳ μεταβαλομένους σωθῆναι· διὰ τοῦτο πανταχόθεν αὔξει τὸν φόβον, διεγείρων αὐτοὺς καὶ ὠθῶν πρὸς μετάνοιαν. τὸ γὰρ [τὸ] τῶν προγόνων ἐκπεσεῖν, καὶ τὸ ἑτέρους ἀντεισαχθῆναι,

καὶ

καὶ ὅτι ὑγρᾶς ἐστι πᾶσα, καὶ τὸ ἀπήκασα πίστεσθαι (ἅπερ ἀμφότερα ἀφῃρέθη τῆς ῥίζης καὶ τῆς ἀξίνης ἐπιλωσαμένης) ἱκμάδι ὧν τὰς σφόδρα ἀναπεπωκόσας ἀφαιρήσαι τὰ ἐναγώνια ἐργάσασθαι. τοῦτο γοῦν ἐστὶν ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· Ὅτι λόγον ζωντετ μηδὲν ποιήσει Κύριος ὅτι σπουδαίων οἰκεμβόλιον ὄλιον. ἀλλὰ μὴ φοβηθῇς, μᾶλλον δὲ φοβήθητι μέν, μὴ ἀπογνῷς δέ. ἔστι γὰρ ἔχεις ἐλπίδα μεταβολῆς. ὁ γὰρ αὐθοτελὴς ἡ ἀποφασις, οὐδὲ ὅτι τὸ "τέμνειν ἡ ἀξίνη ἤλθεν (ἐπεὶ τί κωλύει αὐτὴν τεμεῖν ὁμιλεῖσαι τῇ ῥίζῃ;) ἀλλ' ὅτι τὸ σε δι' φόβου τούτου ποιῆσαι βελτίονα, καὶ ἀναστυλάσαι καρπὸν ἐνεγκεῖν. διὰ τοῦτο ἐπήγαγε· Hs. 1. xy. Ps. 8. xa.

Πῶς δύο δένδρων μὴ ποιούντων καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται ἡ εἰς πῦρ βάλλεται.

Οτε μὲν εἶπε, πῶς, ἐκβάλλει πάλιν τὴν ἀπὸ τῆς βλάβης ἀπεγνωσμένην. καὶ γὰρ αὐτὸς Αβραάμ ἔκγονος ἦν, φησι, καὶ μυρίους ἔχων ἀριθμὸν πατριάρχας, διπλοῦν ἐστησι τὸν κόλασιν, ἄκαρπος ὤν. ἀπὸ τούτων δὲ ῥημάτων, καὶ τελείως ἐφόβησε, καὶ "γραπτῶν διδάσκαλος κατέστησεν, ὅτι εἰς ἀπόγνωσιν ἐμβαλεῖν, καὶ ῥᾳθυμίας ἀπαλλάττειν ἁπάσης. μετὰ γὰρ τοῦ φόβου καὶ παραμυθίαν ἔχει τὸ εἰρημένον. τῷ γὰρ εἰπεῖν, μὴ ποιοῦντι καρπὸν καλὸν, ἔδειξεν ὅτι τὸ ποιοῦντι" καλὸν, πάσης" ἀπήλλακται ζημίας. καὶ πῶς δυνησόμεθά, φησι, ποιῆσαι καρπὸν, τῆς τομῆς ἐπιτεινομένης, καὶ τοῦ χρόνου ὥστε" ζητοῦντος, καὶ τῆς παρρησίας ζωντετ μηδεμιᾶς; δυνήσῃ, φησίν. ὁ γὰρ τοιοῦτος ἔστιν ὁ καρπὸς, οἷος ὁ τῶν δένδρων, χρόνου δαπανῶντος πολλοῦ καὶ ὥρας δουλεύειν ἀναγκαίας, καὶ πολλῆς ἑτέρας διορθώσεως παρασκευῆς· ἀλλ' ἀρκεῖ θελῆσαι, καὶ τὸ δένδρον βλάβης ἐλευθέρωσεν. ὁ γὰρ ἡ φύσις τῆς ῥίζης μόνον *, ἀλλὰ καὶ ἡ τύχη τοῦ γεωργοῦ παρὰ πολὺ ταύτην πάντα μείζονα ζωπυρεῖ τὸν καρποφορίαν. διὰ γάρ τοι τοῦτο, ἵνα μὴ ζῶντα λέγωσι, πολλαχοῦ ἡμᾶς καὶ κατεπείγει καὶ "ἀγχόνας, ἀξίνην τε ὑπεμφαίνει καὶ πυρὸν ἀπειλεῖ, καὶ παρασύρεσθαι εἰς χειρὼ ζημίας αὐτὸν, ἐπήγαγε, δεικνὺς πολὺν βλάβην τῆς καρποφορίας.

11 Ἐγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω εἰς ὕδατι *· ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μού ἐστιν, οὗ οὐκ εἰμὶ" ἄξιος ⓜ ἱμάντα τὸ ὑποδήματος λῦσαι· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει εἰς πνεῦμα καὶ πῦρ. Διὰ τούτων δείκνυσι, ὅτι γνώμης μόνης δεῖται καὶ πίστεως, καὶ πόνων καὶ ἱδρώτων· καὶ ὥσπερ βέλτιον βαπτισθῆναι, οὕτως βέλτιον μεταβληθῆναι καὶ γλυκάναι ἀμείνους. καταστείσας τοίνυν αὐτῶν τὴν δόξαν τὴν φόβου τῆς κρίσεως, καὶ τῇ προσδοκίᾳ τῆς κολάσεως, καὶ τῷ ὀνόματι τῆς ἀξίνης, καὶ τῇ ἀποβολῇ τῶν προγόνων, καὶ τῇ εἰσαγωγῇ τῶν ἑτέρων τέκνων, καὶ τῇ διπλῇ ζημίᾳ, "τῇ ἐκτομῇ καὶ τῷ ἐμπυρισμῷ, καὶ πάντοθεν αὐτῶν καταμαλάξας τὸ σκληρὸν, καὶ καταστήσας εἰς ἐπιθυμίαν τῆς ἀπαλλαγῆς [τῶν] τοσούτων κακῶν, τότε εἰσάγει ⓜ περὶ τοῦ Χριστοῦ λόγον· καὶ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς ὑποδοχῆς. Εἶτα τὸ μέσον αὐτοῦ καὶ ἐκείνου λαβὼν, ἵνα μὴ δόξῃ χαριζόμενος τοῦτο λέγειν, ἀπὸ τῆς συγκρίσεως τῶν πρὸ ἑκατέρου διδασκάλων τοῦτο κατασκευάζει. ὁ γὰρ βέλτιον εἶπεν, οὐκ εἰμὶ ἄξιος αὐτοῦ λῦσαι τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος, ἀλλὰ προέτρεψε τὸ βέλτιον τοῦ βαπτίσματος ἑαυτοῦ ποιῆσαι, καὶ δείξας ὡς οὐδὲν πλέον ἔχει τὸ πρὸς μετάνοιαν αὐτὸν ἀγαγεῖν (οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι ὕδατι ἀφέσεως, ἀλλὰ μετανοίας) τίθησι καὶ τὸ αὐτοῦ, τὸ τῆς ἀφάτου δωρεᾶς γέμον. ἵνα γὰρ μὴ ἀκούσας, φησὶν, ὅτι μετ' ἐμὲ ἔρχεται, καταφρονήσῃς αὐτοῦ ὡς "ὑστερον παραγινομένου, μάθῃ αὐτοῦ τῆς δωρεᾶς τὴν δύναμιν, καὶ εἴσῃ σαφῶς, ὅτι οὐδὲν ἄξιον εἴρηκα, οὐδὲν μέγα, εἰ πάντων [οὐκ] οὐκ εἰμὶ ἄξιος λῦσαι ⓜ ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος. ὥστε, ὅταν ἀκούσῃς, ὅτι ἰσχυρότερός μού ἐστι, μὴ νομίσῃς τῷ σύγκρισιν με τοῦτο εἰρηκέναι. οὐδὲν γὰρ εἰς δούλους ἄξιος εἰμι τοιοῦτος εἶναι ἐκείνου, οὐδὲν εἰς δούλους ἑκάτερος, οὐδὲν τὸ βέλτιον τῆς ἀγαθότητος δυνάμεως μέρος. διὰ τοῦτο οὐχ ἁπλῶς εἶπε, τὰ ὑποδήματα, ἀλλ' οὐδὲν ⓜ ἱμάντα, ὅπερ ἔχαιρε πάντων ἐδόκει εἶναι). εἶτα, ἵνα μὴ νομίσῃς ταπεινοφρονῶν εἶναι τὰ εἰρημένα, ἐπάγει τὸ τοῦ ἀπὸ τῶν πραγμάτων ἀπόδειξιν. ἐκεῖνος γὰρ ὑμᾶς, φησι, βαπτίσει

σει ὲν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί. εἶδες πόση ἡ βαπτισοῦ ἰσχύς; ὅταν γὰρ αὐτὸς κηρύττῃ, πᾶ φοβερὰ πάντα λέγῃ καὶ ἀγωνίαν ἐμβάλλοντα· ὅταν ὁ τοιοῦτος σκάφον πέμπῃ, τὰ χρηστά, καὶ ἀναπαύσασθαι ἐκέλευε. ὅ γὰρ τῷ ἀξίνῃ, τοῦτό ἐστι τὸ δένδρον τὸ σκληπτόμενον καὶ κοπτόμενον, εἰς πῦρ βαλλόμενον, οὔτε τῷ μέλλουσαν ὀργὴν εἰς μέσον ἄγει· ἀλλ' ἀμέτοχα μάτων ἀφέσεων, εἰς ὑμφείας ἀναίρεσιν, καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἁγιασμόν, καὶ ἀπολύτρωσιν, καὶ υἱοθεσίαν, καὶ ἀδελφότητα, καὶ χλεσμοῦς χαρακτῆρα, καὶ πνεύματος ἁγίου δαψιλῆ χορηγίαν. ταῦτα γὰρ πάντα ἠνίξατο, εἰπών, βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ αὐτῇ τῇ μεταφορᾷ τῆς λέξεως τὸ δαψιλὲς τῆς χάριτος ἐμφαίνων. οὐ γὰρ εἶπε, δώσει ὑμῖν πνεῦμα ἅγιον· ἀλλὰ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ἐπὶ τῇ ἐπιζητήσει τοῦ πυρὸς πάλιν τὸ σφοδρὸν καὶ ἀκαθαίρετον τῆς χάριτος ἐνδεικνύμενος. ἐπόησεν γοῦν ἵνας εἰκὸς ἦν ὑμᾶς ἀκούσαι, λογιζομένους ὅτι κἂν τοῦτο φρίκης ἀλλοίας ἔσονται [καὶ κἂν] τοῦ μεγάλους σκεύους. δεῖ γάρ τοι ἐκεῖ καὶ πυρὸς ἐμπεμισθῆναι, ἵνα εἰς ἕποιαν αὐτοῦ τῆς μνήμης σκεύων ἀγάγῃ. καὶ γὰρ ὅσαι χαρὰ αὐλῆς ὄψεις ἐφάνησαν, αἱ πλείους διὰ πυρὸς ἐφάνησαν. οὕτω δὲ Μωϋσῆ διελέχθη ὁ θεὸς ἐν τῇ βάτῳ ὁ Θεός· οὕτω δὲ Δαμὼ πάντι ὁ δὲ ὤρει Σινᾶ· ὅτω δὲ Ἰεζεκιὴλ ὅτι τὸν χερουβίμ. σκόπει δὴ πῶς καὶ διεγείρει καὶ ἀκροατὰς, καὶ ἐτέρωσι μὲν θεὶς ὁ μὴ πάντα ἐμελλε γλυέσθαι. ἔδει γὰρ σφαγῶναι τὸν ἀμνὸν, καὶ τοῦ ἁμαρτίας ἀφανισθῆναι, καὶ καταλυθῆναι τοῦ ἅδου, καὶ τοῦ θανάτου γλυέσθαι καὶ τοῦ ἀναστάσεως, καὶ τότε τὸ πνεῦμα δοθῆναι. ἀλλὰ τούτων οὐδὲν λέγει πώς· ἀλλὰ δεῖ τὸ τελευταῖον, καὶ δι' ὃ πάντα σκῶλα ἐγίνετο, καὶ ὃ μάλιστα ἐκεῖνοι καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τοῦ ἀξίνῃ κηρύξαι· ἵν', ὅταν ἀκούσῃ ὁ ἀκροατὴς, ὅτι πνεῦμα λήψεται τοσοῦτον, ζητήσῃ πρὸς ἑαυτὸν, πῶς, καὶ ἵνα τούτῳ τοῦτο ἔσται, τῆς ἁμαρτίας οὕτω κρατούσης· ἵνα λαβὼν αὐτὸν μεμελετημένον καὶ ἐμπεδούσκευον πρὸς τοῦ ἀκρόασιν, οὕτω δὲ πρὸ τοῦ πάθους εἰσαγάγῃ λόγοι, μηδενὸς λοιποῦ σκανδαλιζομένου τῇ προσδοκίᾳ τῆς τοιαύτης δωρεᾶς. δεῖ πάλιν ἐκεῖνα λέγειν· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τοῦ ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. οὐκ εἶπεν, ὁ ἀφείς, ἀλλ', ὁ μείζονος ἦν κηδεμονίας, ὁ αἴρων. ὅ γάρ ἐστιν ἴσον ἀφεῖναι ἁπλῶς, καὶ τὸν αὐτὸν ἀπαλλαξαι. ὃ μὲν γὰρ οὐκ ἀκριβὴς ἐγίνετο, ὃ δὲ μὴ θανάτου. καὶ πάλιν ἔλεγεν, ὅτι υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐστιν. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο τοῖς ἀκούουσι τοῦ ἀξίαν ἐδήλου (οὐδὲ γὰρ ἤδεισαν οὐδέπω γένοιτο αὐτοῦ σπορὰν υἱόν) ἀπὸ δὲ τῆς τοσαύτης τοῦ πνεύματος δόσεως κἀκεῖνο "ζωϊσαι". δεῖ δὲ τοῦτο καὶ ὁ πατὴρ πέμπων Ἰωάννην, τοῦτο αὐτῷ δεῖγμα πρότου τῆς "βαπτιζομένου δέδωκεν ἀξίας, εἰπών· Ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτὸν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ. δεῖ καὶ αὐτὸς φησι· ἐγὼ ἑώρακα καὶ μεμαρτύρηκα, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὡς ἀπὸ τούτου κἀκείνου λοιπὸν σαφῶς ζωϊσαμένου. εἶτα, ὅπως τὰ χρηστὰ εἶπε, καὶ δύνηται ἀκροατὴς, καὶ ἐλάλησε, πάλιν ὀπισθίγει, ὥστε μὴ γλυέσθαι ῥᾳδίως. τοιοῦτον γὰρ ὁ γλυὸς τοῦ Ἰουδαϊκοῦ, ἀπὸ τῶν χρηστῶν ἐλαφρῶς ῥᾳδίως καὶ χείρους ἐγίνοντο. δεῦρο πάλιν ἐπάγει τὰ φοβερά, λέγων·

12 Οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. Αὐστηρότερα μὲν γὰρ τοῦ κόλασιν εἶπεν, ἐν τούτοις δὲ καὶ ἡ ἀκροατὴς δείκνυσι, καὶ τοῦ τιμωρίαν ἀθάνατον εἰσάγει.

Ioan. II. a. Καθαριεῖ γὰρ, φησι, τὸ ἅλωνα πυρὶ ἀσβέστῳ. Ὁρᾷς αὐτὸν καὶ τῶν πραγμάτων κύριον, καὶ αὐτὸν ὄντα καὶ γεωργὸν, "καὶ καὶ πατέρα ἄλλαχοῦ "τούτου λέγῃ; Ὁ πατήρ μου γὰρ, φησιν, ὁ γεωργός ἐστιν. "Εἶτα, ὅπως εἶπεν, ἄξιον, ἵνα μὴ νομίσῃς πόνου δύνασθαι τὸ πρᾶγμα, καὶ δυσδιάκριτον ἦ, ὃ ἕτερα "παραδείγματος τοῦ βυκαλίδου εἰσάγει, δικεῖς πάντα αὐτοῦ ὄντα καὶ κόσμον. ὅ γὰρ δῶ τοῦτο μὴ "ἑαυτῷ σκόλασε. νῦν μὲν οὖν πολλὰ ἀναμένουσι. καὶ γὰρ "φάρυγα ἀλαβάστου ὁ σῖτος, ἀλλ' ὅμως μὴ τῶν ἀχύρων κεῖται, ὡς ἐν ἄλωνι, οὐχ ὡς ἐν ἀποθήκῃ· τότε δὲ πολλὴ ἔσται ἡ διάκρισις. πού" νῦν εἰσιν οἱ τῇ γεέννῃ παραπεσοῦντες; καὶ γὰρ δύο τέθεικε, καὶ ὅτι βαπτίσει πνεύματι ἁγίῳ, καὶ ὅτι

καταχεύσει

καταπαύσει τὸν ἀπιστοῦντα. Εἰ τοίνυν σκληρὸν πιστεῦ, καὶ τοῦτο πάθητε. Διὰ γὰρ τοῦτο ἐφεῖς τὰς δύο προφήτους τέθνηκεν, ἵνα ἀπὸ τῆς ἤδη γνωσθείσης καὶ τοῖς μηδέπω συμβᾶσαν πιστώσηται. καὶ γὰρ [καὶ] ὁ Χριστὸς πολλαχοῦ τοῦτο ποιεῖ, πολλάκις μὲν ὅτι τῶν αὐτῶν προφητῶν, πολλάκις δὲ ὅτι τῶν σωμάτων, δύο λήθεις προφητείας· καὶ τοῖς μὲν σεσωσμένα προεξεμβυος, τοῖς δὲ τὰ μέλλοντα προκαταγγέλλων, ἵνα ἀπὸ τῆς ἤδη γνωσθείσης καὶ τῇ μηδέπω γνωσθείσῃ πιστεύσωσιν. Φιλονεικότεροι. καὶ γὰρ τοῖς δι' αὐτοῦ ἀποδυομένοις τὰ ὄντα πάντα, ἑκατονταπλασίονα προκατέχει δοῦναι τὰ τῆς παρούσης βίου, καὶ ζωὴν αἰώνιον τὰ τῆς μέλλοντος, ἀπὸ τῶν ἤδη δοθέντων καὶ τὰ μέλλοντα ἀξιόπιστα καθίστησι. ὅθεν καὶ Ἰωάννης τὸν Χριστὸν πεποίηκε δύο φάσκοντα· ὅτι καὶ βαπτίσει πνεύματι ἁγίῳ, καὶ κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ. Εἰ τοίνυν μὴ ἐβάπτισεν [τὸ] πνεύματι τοὺς ἀποστόλους καὶ πάντας καθ' ἑκάστην ἡμέραν τοὺς βουλομένους, ἔχεις δὴ καὶ περὶ ἐκείνου ἀμφιβάλλειν. Εἰ δὲ μεῖζον καὶ δυσκολώτερον τὸ δέχεσθαι καὶ πάντα προφέρειν λόγον, καὶ γέγονε, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, πῶς ὁ βαπτίζων καὶ τῷ λόγῳ γινόμενον ὕδωρ ἦν τὸ ἀληθές; ὅτῳ γὰρ εἶπεν, ὅτι βαπτίσει σε πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί, καὶ μεγάλα τὰ σώματα προεφέρετο ἀγαθά, ἵνα μὴ ἀναπίσης τῶν προτέρων ἀπάντων ἀφεθείς. ἐπήγαγε τὸ πῦρ, καὶ τοῦτο χρῖσον ἐμφανισθήσεται. μὴ γὰρ δὴ νομίσητε, φησίν, ἀρκεῖν τὸ βάπτισμα, εἰ φαῦλοι μὴ ταῦτα γένοισθε. δεῖ γὰρ ἡμᾶς καὶ ἀρετῆς καὶ πολλῆς τῆς φιλοσοφίας. διὰ τοῦτο εἰς μὲν τοὺς ἀγαθοὺς τὸ λυτρῶσαι ἀπὸ τῆς ἀξίας αὐτοὺς ὠθεῖ· μὴ δὲ τοὺς φαύλους, ἀπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἀσβέστου φοβεῖ. καὶ τῶν μὲν περὶ τοῦ βαπτίσματος οὐδεμίαν ποιεῖται διαίρεσιν, ἀλλ' ἁπλῶς· Πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται, φησί, τοῖς ἀπίστοις ἀπειλῶν κολάζων· μὴ δὲ τὸ βάπτισμα διαιρεῖ ἵνα ἐργάζῃ, ὅτῳ πολλοὶ τῶν πιστευσάντων ἀναξίως ἔμελλον τῆς πίστεως ὑποδείκνυσθαι βίον. μηδεὶς τοίνυν γενέσθω ἄχρεως, μηδεὶς ὑπολείπεσθω ἔξω, μηδεὶς τῆς ποθεινῆς ὑπεξιτω μίας προσκαιρέσθω, πάντα γὰρ ῥᾳδίως τὰ αὐτῆς ἀναρρίπτει ὄγκος. ἂν μὲν γὰρ μείνῃς σῖτος, καὶ πυρισμὸς ἐπενεχθῇ, σώσει πίστις δεινὸν (καὶ γὰρ καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἀμάξης οἱ ἔξωθεν ἐμπορευόμενοι σῖτον ὑπὲρ ἑξακοσίων) ἂν δὲ εἰς ἀχύρου μεταπίσῃς ἀσθένειαν, καὶ σκωλῦον ἀνέχεται πίστις καταπονούμενος ὑπὸ πόνων, καὶ σκῆπτρα ἀβάστακτον ἐπιτιθέασι κόλασιν. οἱ γὰρ τοιοῦτοι πόνοι καὶ περὶ τὰ σκῆπτρα καμίνου ἔχουσι τοῖς ἀλόγοις γένος· σκωλῦον πάσχουσιν, ὥσπερ τὸ ἄχυρον τοῖς ἀλόγοις ζώοις· καὶ σκῆπτρα πάλιν ὕλη καὶ ἔχουσι τὸ πυρί. τὸ μὲν οὖν εἰπεῖν ἐξ ὑβρέως, ὅτι αὐτὸς δικαίως τοῖς γινομένοις, οὐχ ὅτως ἐποίησε βούλεται δοκεῖν· τὸ δὲ λόγῳ τὸ μὲν ἀναμίξαι τὰ παρακολουθοῦντα καὶ διὰ ταύτης κατασκευάσαι τὸ πρᾶγμα, μᾶλλον ἔπεισε, καὶ μὴ πλείονος παραμυθίας ἐφείλκετο ἀκροατήν. διὸ δὲ καὶ πλείονα ὅτως αὐτὸς αὐτοῖς διαλέγεται, ἄλωνα, καὶ ἀμητόν, καὶ ἀμπελῶνα, καὶ λίνον, καὶ ἄρουραν, δὲ σταφυλίνην, καὶ ἀλείφειν, καὶ πάντα τὰ ζωνύντα δὲ οἷς ἐχρέφοντο, τοῖς λόγοις μάχεται τοῖς αὐτῶν. ὅταν οὖν ὁ βαπτίσας σκωλῦον πεποίηκε, καὶ ἀπόδειξιν μείζονα προσέχετο τῶν εἰρημένων, τοῦ τὸ πνεύματος δόσιν. ὁ γὰρ τοσαῦτα δυνάμενος, ὡς δὲ ἀμαρτήματα ἀφεῖναι, καὶ πνεῦμα δοῦναι, καὶ σῶσαι πολλῷ μᾶλλον δυνήσεται, φησίν. Εἶδες πῶς ἤδη τὸ μυστήριον προεκτεθέλλετο ἀκολούθως τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς κρίσεως. καὶ τίνος ἕνεκεν, φησίν, οὐκ εἶπε τὰ θεῖα ἐσόμενα περὶ αὐτοῦ σημεῖα καὶ τέρατα; ὅτι τοῦτο μεῖζον ἁπάντων ἦν, καὶ διὰ τοῦτο πάντα ἐγίνετο. τὸ γὰρ κεφάλαιον θεὶς, πάντα προεῖλκεν, θανάτου λύσιν, ἁμαρτημάτων αἵρεσιν, καταλλαγὰς ἀφανισμοῦ, τῶν χαλεπῶν πολέμων ἀπαλλαγὴν, τοῦ εἰς τὸν παράδεισον εἴσοδον, τοῦ εἰς ἔσχατους ἀνόδου, τοῦ μὴ ἀγγέλων πολιτείαν, τοῦ τῶν μυρίων ἀγαθῶν κοινωνίαν· δὲ γὰρ τούτων ἀπάντων ἐκείνων ἕνεκεν. Εἰπὼν τοίνυν τοῦτο, εἶπε καὶ τοῦ τῶν σωμάτων ἀνάστασιν, καὶ τοῦ τῶν σκωλήκων σημεῖον ὅτι δείξει, καὶ τοῦ τῆς βασιλείας κοινωνίαν, καὶ τὰ ἀγαθά, Ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ ἃ οὐκ ἀκούσει, καὶ ὅτι καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη. Ταῦτα γὰρ πάντα διὰ ἐκείνου τοῦ μεγέθους

ματος ἡμῖν προέκειτο. ὥστε τοίνυν ἰωμεν τὰς σημείοις εἰπεῖν τὴν βλάβης ἐκβησομένην, καὶ τῆς ἐκ τῶν χρημάτων· ἀλλ' ὑπὲρ ἐκείνων ἔδει διαλεχθῆναι, ὧν ἀμφέβαλον· οἷς, ὅτι υἱὸς Θεοῦ ἐστιν, ὅτι ὑπερέχων τοῦ Ιωάννου ἀσυγκείτως, ὅτι αἴρει τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ὅτι δίκην ἀπαιτήσει τῶν πεπωρωμένων, οὐκ οὐ μέλει τοῦ πρότερα ἡμέτερα, ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ ἀξίας ἕκαστος ὑποστήσεται τιμωρίαν. ταῦτα γὰρ οὐκ ἐβλασφήμησαν τέως οὐκ ἰών.

ΘΕΙΚΟΝ Ταῦτα οὖν εἰδότες, πολλῇ τῇ ἀσυδῇ χρώμεθα ἕως ἂν ὦμεν ἐν τῇ ἄλωνι. ἐν γὰρ ἔξεσι [καὶ] ἀνταῦθα οὖσι τὰ ἐκ ἀχύρου μεταβάλλεσθαι εἰς σῖτον, ὥσπερ οὖν καὶ ἀπὸ σίτου πολλοὶ γεγόνασιν ἄχυρον· μὴ τοίνυν ἀναπέσωμεν, μηδὲ ἀνέμῳ πολλῷ προσφερώμεθα, μηδὲ τῶν ἀδελφῶν ἀποκλίνωμεν τῶν ἡμετέρων, κἂν μικροὶ δοκῶσιν εἶναι ἐν βύτλεσι· ἐπεὶ ἐν ὁ σῖτος τὸ ἀχύρου κρεῖττόν ἐστιν, ἐλάττων, κρείττων τῇ φύσει, βελτίων. μὴ δὴ τοίνυν ἔξωθεν φαντασίας ἴδῃς (τῶν πυρῶν γάρ εἰσι πρόσκαιρα) ἀλλὰ τὴν κρείττονα Θεοῦ ταπείνωσιν, τὴν φέρουσαν ταύτην ἐν ἀσφαλείᾳ, καὶ τὴν μηδὲν ἀναμένειν μὴ δυναμένην, μηδὲ ὑπὸ τῶν πυρῶν κατακρίνεσθαι. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τῶν ἀχύρων μακροθυμεῖ, ἵνα ἀπὸ τῆς πρὸς αὐτοὺς ὁμιλίας βελτίους γένωνται. διὰ τοῦτο ἔτι κεῖσαι, ἵνα κοπῇ πρώτης σεφανωθῶμεν, ἵνα ἀπὸ πτωχείας πολλοὶ μεταβληθῶμεν εἰς ἀρετήν. φείξωμεν τοίνυν τῆς παραβολῆς ταύτης ἀκούοντες. καὶ γὰρ ἀσβεστόν ἐστιν ἐκεῖνο τὸ πῦρ. καὶ πῶς ἀσβεστόν, φησίν; οὐχ ὁρᾶς τοῦτο τὸ πλείονα κατακαόμενον ἀεί, καὶ μηδέποτε σβεννύμενον; οὐκ εἶδες τὸν βάτον καιόμενον, καὶ μὴ κατακαόμενον; εἰ τοίνυν καὶ αὐτὸς βούλει διαφυγεῖν τὴν φλόγα, τὸν ἀνθρακοσωρὸν" τοῦτον ἀπόθου, καὶ οὕτως οὐδὲ πεῖραν λήψῃ τοῦ πυρός ἐκείνου. ἂν μὲν γὰρ ἀνταῦθα πιστεύσῃς τοῖς λεγομένοις, οὐδὲ ὀφείλει τὸν καιόμενον ταύτην ἀπολῦσαι ἐκεῖσε· ἐὰν δ' ἀπιστήσῃς αὐτῇ νῦν, ἐκεῖ διὰ τῆς πείρας εἴσῃ καλῶς, ὅτι οὔτε διαφυγεῖν δυνατόν. καὶ γὰρ ἀπραίτητος ἡ κόλασις τοῖς οὐκ ὀρθὸν βεβιωκόσι βίον. οὐδὲ γὰρ ἔρχεται ὁ πιστεύσας μένειν, ἐπεὶ καὶ δαίμονες φείδονται Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ οὕτω ὠμωρήθησονται· διὰ πολλῆς ἡμῖν τῆς καὶ βίου βελτιώσεως δεῖ. διὰ τοῦτο καὶ ἀνταῦθα ὑμᾶς σωρεύω σωρὸν, οὐχ ἵνα ἐκπέλθητε μόνον, ἀλλ' ἵνα τι καὶ καρπώσησθε ἀπὸ τῆς ἀνταῦθα διατριβῆς. ἂν δ' ὀλιγώρησθε μὲ ἀεί, μηδὲν ὄντες καρπούμενοι ἀναχωρῆτε," οὐδὲ τῆς ἀνταῦθα εἰσόδου καὶ παρουσίας ἔσται τι πλέον. εἰ γὰρ παιδία πρὸς διδασκάλους πέμποντες, ἂν ἴδωμεν ἐκεῖθεν μηδὲν καρπούμενα, σφοδροὶ κατηγορεῖ τῶν διδασκάλων γινόμεθα, καὶ πρὸς ἑτέρους αὐτὰ μεθίσταμεν πολλάκις ἵνα ἔξωθεν ὠφεληθέν, μηδὲ, ὅσον ἀνταῦθα τοῖς γνήσιοις τούτοις, τοσαύτην τὴν ἀρετὴν προέχοντες τοῦ ἀσυδοῦ, ἀλλὰ κενὰς αἰεὶ ταῖς δέλτοις οἴκαδε φέροντες· καὶ τοι καὶ πλείους καὶ μείζους ἀνταῦθα οἱ διδάσκαλοι· ἐν γὰρ προφήταις καὶ ἀποστόλοις καὶ πατριάρχαις καὶ δικαίοις ἅπασιν καθ' ἑκάστην ὑμῖν ἐφιστῶμεν ἐκκλησίαν διδασκάλους· καὶ οὐδὲ οὕτω γίνεται τι πλέον· ἀλλὰ δύο ψαλμοὺς ἢ τρεῖς ὑποκρινάμενοι, καὶ ταῖς σωθείσαις βύβλοις ἀπλῶς ἐν ὡς ἔτυχε ποιούμενοι διαλυθῆτε, νομίζετε ἀρκεῖν τοῦτο εἰς σωτηρίαν ὑμῖν. οὐκ ἠκούσατε τοῦ προφήτου λέγοντος, μᾶλλον δὲ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ προφήτου, Ὅτι ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ; ἵν' οὖν τοῦτο μὴ γένηται καὶ ἐφ' ἡμῶν, ἐξαλείφωμεν τὰ γράμματα, μᾶλλον δὲ τὰ χαράγματα, ἅπερ ὁ διάβολος ἐνετύπωσέ σου τῇ ψυχῇ, καὶ φέρε μοι καρδίαν βιωλάκην ἀπηλλαγμένην θορύβων, ἵνα μὴ ἀδείας, ἃ βούλομαι, ἐγγράφω. ὡς νῦν γε οὐδὲν ἕτερόν ἐστι γινώσκειν, ἢ τὰ ἐκείνου γράμματα, ἁρπαγὰς, πλεονεξίας, φθόνον, βασκανίαν. διὰ δὴ τοῦτο, ὅταν ταῖς δέλτοις λάβωμεν ταῖς ὑμετέραις, οὐδὲ ἀναγνῶναι δυνάμεθα. ὑπερείσκεται γράμματα, ἅπερ ἡμεῖς τῷ κανόνι ἐγγράφοντες ὑμῖν ἀφίεμεν· ἀλλ' ἕτερα ἀνθ' ἑτέρων, ἄσπιλα καὶ διεγραμμένα· εἶτα, ὅταν" ἐξαγείραντες αὐτὰ," γράψωμεν τὰ ἀπὸ τῆς πνευματος, ἀπολήγοντες ὑμεῖς, καὶ ταῖς διαβολικαῖς

λιπαρίαις

λικῆς ἐσερτίας δόντες τὰς καρδίας ὑμῶν, πρόσεχετε ἐκείνῳ πάλιν τὰ ἑαυτοῦ μὴ τιθέντι σφραγῖδα ὑμῖν. Τί οὖν ἔσται τούτων τὸ πέρας; καὶ ἐγὼ μὴ λέξω, τὸ ἐκείνου σιωπᾶν οἶδα. ἐγὼ μὲν γὰρ οὐ παύσομαι τὸ ἐμαυτοῦ ποιῶν, ἐκ τοῦ ὀρθὰ γράμματα ἐπιγράφων. Εἰ δὲ ὑμεῖς λυμήνασθε ἑαυτῶν τὴν ἀσυλίαν, ἡμῖν μὲν ὁ μισθὸς ἀπόκειται· ὑμῖν δὲ μακρὸς ὁ κίνδυνος. ἀλλ' οὐδὲν βούλομαι φορτικὸν εἰπεῖν· ἀλλὰ δέομαι πάλιν καὶ παρακαλῶ, καὶ τὴν παῖδα τὴν μικρὰν μιμησάμενοι τὴν ἀσυλίαν. καὶ γὰρ ἐκείνοι φρόντιστον μὲν τὸν τύπον μεμαθήκασι τῶν στοιχείων· ἔστιν ὅτε δὲ διεγραμμένα αὐτὰ γινώσκειν μαγητῶν· ἐκ τούτου δὲ καὶ τῆς ἀναγνώσεως ὁδὸν βαδίζουσι τὴν ἐκείνων. οὕτω δὲ καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν· διελόμενοι τὴν ἀρετήν, μαθήσωμεν πρότερον ὃ μὴ ὀμνύναι, μηδὲ ἐπιορκεῖν, μηδὲ καταγορεῖν· εἶτα, ἐπ' ἄλλο στοιχεῖον ἐλθόντες, ὃ μὴ βασκαίνειν, μηδὲ σωμάτων ἐρᾶν, μὴ γαστρίζεσθαι, μὴ μεθύσκεσθαι· μὴ ὠμοί, μὴ νωθεῖς, ἵνα ἀπὸ τούτων πάλιν εἰς τὰ πνευματικὰ μεταβάντες, μάθωμεν ἐγκράτειαν καὶ γαστρὸς ἀκροφιλίαν, σωφροσύνην, δικαιοσύνην, τὸ δόξης ἐπιθυμίας, καὶ ἐπιεικεῖς, καὶ τῇ διανοίᾳ σωτετειμμένους, καὶ σωφρόνως ζῶντα ἀλλήλοις, καὶ ἐγγεγράφωμεν ἡμῶν τῇ ψυχῇ. καὶ ζῶντα ὑπὲρ τῆς οἰκίας, ὑπὲρ τῶν φίλων, ὑπὲρ τῆς γυναικός, ὑπὲρ τῶν παίδων γυμνάζωμεν ἀπόστολα· καὶ τέως ἀπὸ τῶν ῥητῶν ἀρχώμεθα τῶν βιαιοτέρων, οἷς ἀπὸ τοῦ μὴ ὀμνύειν, καὶ τοῦτο σωφρόνως μαθητέον τὸ στοιχεῖον ὑπὲρ τῆς οἰκίας. καὶ γὰρ πολλοὶ τῶν ἐμποδίζοντες οἴκοι τῇ μαθητῇ ταύτῃ. καὶ γὰρ οἰκέτης πρόσκαιρος, καὶ γυνὴ λυπηθεῖσα εἰς ὀργὴν ἐμβάλλει, καὶ παιδίον ἀμαθαῖνον καὶ ἀτακτοῦν εἰς ἀπειλὴν καὶ ὀργὴν ἄξαγει. ἂν τοίνυν ὑπὲρ τῆς οἰκίας σωφρονίζωμεν, κατορθώσωμεν δὲ μὴ παροξύνεσθαι εἰς ὀργάς, ἀκόλουθος καὶ ὑπὲρ τούτων παρακαλῶ ἡ διάλεκτος, καταρθώσης δὲ μὴ παροξύνεσθαι εἰς ὀργάς, θυμὸν ὑπὲρ τῆς ἀγορᾶς διωθήσῃ μιᾶναι ἀνάλωτος. ἀλλὰ μᾶλλον δὲ τὸ μὴ ὑβρίζειν καταρθώσεις, μήτε τὴν γυναῖκα ὑβρίζων, μήτε τὸν οἰκέτην, μήτε τὴν ὑπὲρ τῆς οἰκίας ἑτέραν ἅπασαν. καὶ γὰρ γυνὴ πολλάκις ἐπαρθεῖσα τοῖς δεῖπνα καὶ παλαίσασα ἑαυτῇ, ἀξιάσθησει εἰς τὸ κακῶς ἀκοῦσαι ἐπῆλθεν. ἀλλὰ σὺ μὴ ἀναλγησθῇς κατηγορήσασαν τὸν ἐπαινούμενον, ἀλλὰ φέρε πρὸς γυναῖκος. καὶ σὺ οἰκέτας ἑτέρους ἐπαινουμένους διασώσας ἴδῃς, μὴ ταράχθῃς, ἀλλὰ ζῆλον γυναῖος. ἀγὼν ἔστω καὶ παλαίστρα ἀρετῆς ἡ οἰκία, ἵνα σκῆψιν καλῶς γυμνασάμενος, μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιεικείας τοῖς ὑπὲρ ἀγορᾶς προσβάλλῃς. τοῦτο καὶ ὑπὲρ τῆς κενοδοξίας ποίει. ἂν γὰρ μαθητὴς μὴ κενοδοξῇ ὑπὲρ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων καὶ τῶν οἰκετῶν, ἐπ' ἀνδρὸς λοιπὸν ἑτέρου ῥᾳδίως ἀλώσῃ τούτῳ τῷ πάθει. πονηρὸν μὲν γὰρ ὁ νόσημα τοῦτο καλεπὸν καὶ τυραννικόν, μάλιστα δ' ὅταν γυνὴ πρὸς ᾖ. ἂν τοίνυν ἐκεῖ καταλύσωμεν αὐτὸ τὸ ἰκμὸ, ῥᾳδίως αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοὺς ἄλλους προσελεύσομεθα. καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων δὲ παθῶν τοῦτο ποιῶμεν, ὑπὲρ τῆς οἰκίας γυμναζόμενοι κατ' αὐτῶν, καὶ καθ' ἑκάστην ἀλλοφόρμενοι τὴν ἡμέραν. καὶ ἵνα βιωλωτέρα ἡμῖν ἡ γυμνασία γένηται, καὶ ὑπὲρ τιμίων καθ' ἑαυτῶν ἐκφέρωμεν, ὅταν τι τῶν ἀσχημόνων προσκαλῶμεν. ἔστω δὲ καὶ τὸ ὑπὲρ τίμιον πάλιν, μὴ ζημίαν, ἀλλὰ μαθὸν ἔχον, καὶ κέρδος προσηνοῦν μέγιστον. τοῦτο δέ ἐστιν, ἂν ἡσυχίας ὑπερτιθέμεθα ἑαυτοὺς καταδικάζωμεν καὶ χαμευνίας, καὶ ἑτέρα τοιαύτη σκληραγωγία. οὕτω γὰρ πόλεμον ἡμῖν πολλὰ ἡδέα τὰ κέρδη· καὶ συζῶντα τῇ ἀρετῇ βιωσόμεθα βίον, καὶ τῶν μαθητῶν ὑπερθυξόμεθα ἀγαθῶν, καὶ τοῦ Θεοῦ διηνεκῶς ἐσόμεθα φίλοι. ἀλλ' ὅπως [ἂν] μὴ τὰ αὐτὰ γένηται πάλιν, καὶ θαυμάσαντες συζῶντα τὰ εἰρημένα, ἀπελθόντες ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε τὸν δέλτον τῆς διανοίας ὑμῶν ῥίψαντες, προσέχητε τοῦ διαβόλου ταῦτα ἀξιοῦντος, καὶ διαχωρήσας οἰκαδε ἕκαστος καλείτω τὴν γυναῖκα τὴν ἑαυτοῦ, καὶ ἀπαγγελλέτω ταῦτα καὶ λαμβανέτω βοηθὸν, καὶ ἀπὸ τῆς σήμερον ἡμέρας εἰς τὸν καλὸν ταῦτον εἰσίτω παλαίστρον, ἐλαίῳ τῷ τοῦ πνεύματος χρώμενος χορηγίᾳ. καὶ ἅπαξ, καὶ δίς, καὶ πολλάκις καταπίπτων γυμναζόμενος, μὴ ἀπογνώς, ἀλλὰ σφόδρα πάλιν καὶ πάλαισον, καὶ μὴ προσέσται ἀποχῆς, ἕως ἂν λαμπρὸν ἀναδήσῃ τὸν τοῦ διαβόλου καὶ ἀσύλλητον θησαυρὸν λοιπὸν τῆς ἀρε-

τῆς ἀπάθη τὴν κίνησιν. ἀν γὰρ ὁ σωτηρία τῆς καλῆς ταύτης σαυτὸν καταςήσῃς φιλοσοφίας, οὐδὲ ῥᾳθυμῶν λοιπὸν δυνήσῃ παραδραμεῖν τι τῶν ὑπὸ τὰ μμένων, τῆς σωτηρίας τ τῆς φύσεως μιμνησκόμενος εὐπρόσιτα. ὥσπερ γὰρ ὁ καθεύδειν ὄψεται, καὶ ἐαθίειν ὁ πίνειν καὶ ἀναπαῦσι, ὅτως ἔσται καὶ τὰ τῆς ἀρετῆς " ἡμῖν ῥᾴδια, ἂν τὴν ἐπιλαμπὴ καρπωσόμθα ἡδονὴν, ὁ ἀκυμόντῳ λιμένι καθημένοι, καὶ γαλήνης διηνεκῶς ἀπολαύοντες, καὶ μὴ πολλῶ χ'ιβ
5 φ φόρτω τὸ πλοῖον εἰς ἐκεῖνον ὁρμίζοντες τὸν πόλιν ὁ ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ, ἂν τῶν ἀκηράτων ὑπαντήσαιμθ σεφθμων· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπεύχεσθαι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα ὁ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

10

Ομιλ. ιβ. 13 ΤΟΤΕ ΠΑΡΑΓΙΝΕΤΑΙ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΑΠΟ τῆς Γαλιλαίας " Εἰς Ⓜ Ἰορδάνην τοὺς Ⓜ Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. χ'ιβ

ΜΕτὰ τῶν δούλων ὁ δεσπότης, μετὰ τῶν ὑπηκόων ὁ κριτὴς ἔρχεται βαπτισθησόμενος. ἀλλὰ μὴ θορυβηθῇς. ὁ γὰρ τοῖς ταπεινοῖς τούτοις μάλιστα προσέρχεται αὐτὸς ὁ ὑψηλός. ὁ γὰρ κυοφορηθῆναι τοσοῦτον χρόνον ὑπὸ μήτραν καταδεξάμενος παρθενικὴν, καὶ τοσοῦτον μετὰ τῆς ἡμετέρας φύσεως, καὶ βαπτισθῆναι καὶ σταυρωθῆναι *, καὶ τὰ ἄλλα πάθῃ ἅπερ ἔπαθε, πῶς οὐκ ἂν θαυμάζοις εἰ καὶ " βαπτισθῆναι καταδέξατο, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἐλθὼν τοὺς Ⓜ δούλους; ὁ γὰρ σκληροὶ σφόδρα ἦσαν, ὁ θεῖον ὄντα βλητθῆναι ἡγέσθαι δεσποτικόν· τὰ δὲ ἄλλα [λοιπὸν] μετὰ τοῦτο ἕπεται ἅπαντα. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰωάννης τοσοῦτον ἔλεγεν σφόδρα ἀπὸ εἶπεν· ὅτι οὐκ ἔστιν ἄξιος λύσαι Ⓜ ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος, καὶ τὰ ἄλλα πάντα· οἶδεν, ὅτι κριτὴς ἐστὶ, ὁ κατ' ἀξίαν ἀποδώσων ἑκάστῳ, καὶ πνεῦμα πρόδηλα δαιμόνων ἅπασιν· ἵνα, ὅταν ἴδῃς αὐτὸν ὅτι τὸ βάπτισμα ἐρχόμενον, μὴ δὴ ταπεινὸν ὑποπτεύσῃς. διὰ τοῦτο καὶ πρόσθεν

14 Αὐτὸν διεκωλύει λέγων· ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός μέ;

Ἐπειδὴ γὰρ τὸ βάπτισμα μετανοίας ἦν, καὶ εἰς καταγγελίαν τῶν πεπλημμεληκότων σπένδετο, ἵνα μή τις νομίσῃ, ὅτι καὶ αὐτὸς μετὰ τῆς τοιαύτης γνώμης ὅτι Ⓜ Ἰορδάνην ἔρχεται, προσδιορθοῦται " αὐτὸ, τήν τε ἀμαρτίαν καλέσας, καὶ λυτρωτὴν τῆς τοῦ οἰκουμένου ἁμαρτίας ἅπασης. ὁ γὰρ τὰ πάντος τῶν ἀνθρώπων ἥνους ἁμαρτήματα δυνάμενος ἀνελεῖν, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς ἀναμάρτητος ἦν. διὰ δὴ τοῦτο οὐκ εἶπεν· ἴδε ὁ ἀναμάρτητος· ἀλλ' ὁ πολλῷ πλέον ἦν, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἵνα " μήτε κἀκεῖνο μὴ πάσης δέξῃ πληροφορίας, καὶ δεξάμενος ἴδῃς, ὅτι ἕτερά ἐστιν οἰκονομία, ὅτι τὸ βάπτισμα ἔρχεται· διὰ καὶ ἐλθόντι αὐτῷ ἔλεγεν· ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός μέ; καὶ οὐκ εἶπε, καὶ σὺ βαπτίζῃ ὑπ' ἐμοῦ (καὶ γὰρ [καὶ] τοῦτο ἔδυσε εἰπεῖν) ἀλλὰ τί; καὶ σὺ ἔρχῃ πρός μέ; τί οὖν ὁ Χριστός; ὅπερ ὅτι τοῦ Πέτρου πεποίηκεν ὕστερον, τοῦτο καὶ τότε ἐποίησε. καὶ γὰρ ὁ κύριος διεκώλυεν αὐτὸν νίψαι σοῦ πόδας· ἀλλ', ὅπου ἥκουσεν, ὁ ποιμὴν ἡμῶν, σὺ οὐκ οἶδας, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα, καὶ, ὅτι οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ, ταχέως ἀπέστη τοῦ τόπου, καὶ πρὸς τὸ σωτήριον μετέστη. καὶ οὗτος ὁμοίως πάλιν, ἀκούσας,

15 Ἄφες ἄρτι· ὕστερον γὰρ ἔστιν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην,

Εὐθέως ὑπήκουεν. οὐ γὰρ ἀμέτρως ἦσαν φιλόνεικοι· ἀλλὰ καὶ τὴν ἀγάπην ἐπιδείκνυντο, καὶ τὴν ὑπακοὴν, καὶ πάντα πείθεσθαι ἐμελέτων τῷ διδασκάλῳ. σκόπει δὲ πῶς ὑπετάγη αὐτῷ

κ̀ὼτὸν σάγλ, ἀφ' ὧν μάλιστα ἐπῳκοδόμηθε τὸ γινόμενον. σοὶ γὰρ ἔλεγεν, ὕτω δίκαιόν ἐστιν, ἀλλ' ὕτω πρέπον ἐστίν. ὅπερ γὰρ ἀναίτιον αὐτὸ μάλιστα " ἐνόμιζε τοῦτο, τὸ βαπτίσασθαι τοῦ δούλου βαπτισθῆναι, τοῦτο μάλιστα τέθεικε τὸ πρὸς ἐκεῖνο ἀντιδιαστελλόμενον. ὡσανεὶ ἔλεγεν· οὐχ ὡς ἀπρεπὲς τοῦτο φεύγεις κ̀ὴ διακωλύεις; " διὰ τοῦτο μὲ οὖν ἄφες, ὅτι καὶ μάλιστα πρέπον ἐστί. κ̀ὴ οὐκ ἁπλῶς ἔλεγεν, ἄφες· ἀναβάλλεται, ἀρτὶ, προσέθηκεν. ὡς γὰρ διϊσχυρίζοντα ταῦτα ἔσται, φησὶν, ἀλλ' ὅμως με σὺ τούτοις οἷς ὑπτιάζομαι· ἀρτὶ μόνον ὑπόμεινον τοῦτο. εἶτα κ̀ὴ διίσχυσιν πῶς οὕτω πρέπον ἐστί. πῶς οὖν πρέπον ἐστίν; ὅτι Ⓦ νόμον πληροῦμεν ἅπαντα· ὅπερ οὖν δηλῶν, ἔλεγε, πᾶσαν δικαιοσύνην. δικαιοσύνη γάρ ἐστιν ἡ τῶν ἐντολῶν ἐκπλήρωσις. ἐπεὶ οὖν πάσας ταῖς ἄλλας ἐντολὰς ἐνυσταμεῖν, φησὶ, τοῦτο ὃ " ὑπολείπεται μόνον, δι' ὃ προσῆλθεν κ̀ὴ τοῦτο. κ̀ὴ γὰρ ἦλθεν λῦσαι τὴν δεξιὰν τὴν ὑπὸ τῇ Ⓦ βαπτίσματος ἡ νόμου κειμήλιον. δεῖ οὖν πρὸς ἐμοῦ με αὐτὸν πᾶντα πληρῶσαι, κ̀ὴ ἀξιολόγημον ὑμᾶς τῆς καταδίκης, ὕτως αὐτὸν ἀναπαῦσαι. πρέπον οὖν ἐστιν ἐμοὶ πληρῶσαι Ⓦ νόμον ἅπαντα· ὅπερ κ̀ὴ πρέπον ἐστὶ λῦσαι τὴν κατ' ὑμῶν " ὑπὸ Ⓒ νόμῳ γεγραμμένων χειρόγραφον. διὰ γὰρ τοῦτο κ̀ὴ σάρκα ἀνέλαβον, Ⓒ πεπονθόμην.

15 Τότε ἀφίησιν αὐτόν. 16 Καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εὐθὺς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος· κ̀ὴ ἰδοὺ, ἀνεῴχθησαν αὐτῷ Ⓐ οὐρανοὶ, κ̀ὴ εἶδε τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον, ὡσεὶ περιστερὰν, κ̀ὴ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν. Ἐπειδὴ γὰρ πολλῷ μείζονα αὐτὸν Ⓦ Ἰωάννου εἶναι ἐνόμιζον, διὰ τοῦτο Ⓦ μὴν ἐν " ἐρήμῳ πόντα τραφῆναι τὸν χρόνον, κ̀ὴ υἱὸν ἀρχιερέως εἶναι, κ̀ὴ τοιοῦτον περιειλῆφθαι τοιαύτην, καὶ πόντας ὅτι τὸ βάπτισμα χαλεῖν, κ̀ὴ ἀπὸ τριάδος τετιμῆσθαι Ⓦ τὸ Ἰησοῦ καὶ ἀπὸ βύτιλειᾶς χάρις εἶναι) (ὁ γὰρ τῆς πρόνοιας ἰσχὺς οὐδέπω πᾶσι καταδῆλος ἦν) κ̀ὴ διὰ τὸ ἐν οἰκίᾳ τραφῆναι, Ⓒ μὴ πόντων " ἀναστρέφεσθαι, κ̀ὴ τὴν κοινὴν ταύτην ἐσθῆτα περιειλῆφθαι, ἐλάττονα αὐτὸν " εἶναι) νενόμισται, οὐδὲν οὐδέπω τῶν ἀπορρήτων εἰδότες ἐκείνου συνέσει· ἢ κ̀ὴ βαπτισθῆναι αὐτὸν νενόμισται τοῦ Ἰωάννου (ὅπερ ταύτην μᾶλλον ἐβεβαίου τὴν νόσον, εἰ κ̀ὴ μηδὲν τῶν προτέρων ἦν. σπεύδων γὰρ ὅτι ταχὺ μὴν τὴν πολλὴν εἰς ἦν· ὑδὲ γὰρ, εἰ μὴ τὴν πολλὴν εἰς ἦν, οὐκ ἂν μὴ τὴν πολλὴν ὅτι τὸ βάπτισμα ἦλθεν· ἐκεῖνος ἢ μείζων αὐτὸν κ̀ὴ πολλῷ θαυμαστότερος) ἵν' οὖν μὴ αὐτὴ χειροτονήσῃ πρὸς τοῖς πολλοῖς ἡ δόξα, καὶ Ⓐ οὐρανοὶ ἀνοίγονται βαπτισθέντος αὐτοῦ, κ̀ὴ τὸ πνεῦμα κάτεισι, Ⓒ φωνὴ μὴ τοῦ πνεύματος κηρύττουσα τοῦτον τοῦ μονογενοῦς τὴν ἀξίαν. ὅπερ γὰρ ἡ φωνὴ ἡ λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, πρὸς τοῖς πολλοῖς μᾶλλον ἀρμόσειεν ἐδόκει Ⓒ Ἰωάνῃ (ὃ γὰρ προσέθηκεν, οὗτός ὁ βαπτίζομενος, ἀλλ' ἁπλῶς οὗτος· καὶ τὸ ἀκροατὴν ἕκαστος αὐτὸ τὸ βαπτίζοντος μᾶλλον, ἢ τὸ βαπτιζομένου εἰρῆσθαι αὐτὸν ἐνόει, διὰ τε αὐτὸ τὸ βαπτισθὲν τὸ ἀξίωμα, διὰ τε τὰ εἰρημένα ἅπαντα) ἦλθε τὸ πνεῦμα σὺν εἴδει περιστερᾶς, τὸ φωνὴν ἔλεγεν ὅτι Ⓦ Ἰησοῦν, κ̀ὴ πᾶσι δῆλον ποιοῦν, ὅτι τὸ, οὗτος, οὐ περὶ Ἰωάννου τοῦ βαπτίζοντος, ἀλλὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ βαπτιζομένου εἴρηται. Ⓒ πῶς, φησὶν, οὐκ ὑπέμεινεν τοῦτον γενόμενον; ὅτι κ̀ὴ ὅτι Μωϋσέως πολλὰ γέγονε θαύματα, εἰ κ̀ὴ μὴ ἴσασιν, κ̀ὴ μὴ πόντα ἐκεῖνα Ⓒ ταῖς φωναῖς κ̀ὴ ταῖς σάλπιγξι κ̀ὴ ταῖς ἀστραπαῖς, κ̀ὴ μόνον " ἐκάλυπτον, κ̀ὴ ὃ Βεελφεγὼρ ἐτελέσθησαν. κ̀ὴ αὖθις ὅτι Ⓐ τότε πρόντες, κ̀ὴ Ⓦ Λάζαρον ἀναστάντα ἰδόντες, τοσοῦτον ἀπέχουσι πιστεῦσαι τοῖς τοῦτο ἐργασαμένοις, ὅτι κ̀ὴ αὐτὸν ἀνελεῖν ἐπεχείρησαν πολλάκις. Εἰ τοίνυν τοσοῦτον ὀφθαλμῶν ὁρώντες νεκρῶν ἀνάστασιν, οὕτως ἦσαν ποτηροὶ, τί θαυμάζεις, εἰ φωνὴν οὐκ ἐδέξαντο φερομένην οὐρανόθεν; ὅταν γὰρ ἀγνώμων ἡ ἡ ψυχὴ κ̀ὴ διεστραμμένη, κ̀ὴ τῶν τῆς βασιλείας χαριτωμένων νοημάτων, οὐδὲν ἔχει τούτων· ὥσπερ οὖν ὅταν ἀγνώμων " ἦ, μὴ πίστεως ἅπαντα δέχεται, κ̀ὴ τοῦτον οὐ σφόδρα θαυμαστὸν· μὴ τοίνυν τοῦτο ἔλεγε, ὅτι οὐκ ἐπίστευσαν· ἀλλ' ἐκεῖνο ζητεῖ, εἰ μὴ πόντα γένηται ἀφ' ὧν αὐτοὺς πιστεῦσαι ἐχρῆν. κ̀ὴ γὰρ διὰ τοῦτο προφήτην ὑπὲρ τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀπόντων τοῦτον ζωντιθησι Ⓦ ἔφησι τῆς ἀπολογίας ὁ Θεός. ἐ-

Βσιλ. πειδὴ γὰρ ἀπόλλυσθαι ἔμελλον Ιουδαῖοι καὶ ἑκάτερ παραδίδοσθαι κολάσει, ἵνα μὴ ἵνα ἀπὸ τ ἐκείνων ποπείας τὴν αὐτὴν ἀβαλὴ προσποιῶ, φησιν· Οτι τί με ἔδει ποιῆσαι τῷ ἀμπελῶνι τούτῳ, καὶ οὐκ ἐποίησα; τοῦτο δὲ καὶ ἐν τούτοις σκόπει· Τί ἔδει γίνεσθαι καὶ οὐκ ἐγένετο; ☩ ἐπὶ ποτε ἦ λόγοι γίνοιντο περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας, τότε χάριτος τῷ ξύλῳ τῆς ἀπολογίας πρὸς σοῦ ἀπὸ τῆς "πολλῆς κακίας βαβάλλει αὐτὴν ὅτι χωρεῖν ὧν ἔφην, οἷα παραδόξα ἦν, καὶ τὴν μελλόντων προνοίαν. οὐκ ἐπὶ γὰρ παραδόσεως, ἀλλ' ὑπερβολὴν ἀνοίγεται. ἀλλ' ὁ μὲν πρὸς Ιουδαίους λόγος εἰς ἕτερον ἡμῶν καιρὸν ἀναβεβλήσθω καιρόν· νυνὶ δὲ, τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος ἡμῖν, ὅπως τὰ προκείμενα ☩ λόγον ἀναλάβωμεν. καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ιησοῦς, εὐθὺς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἀνεῴχθησαν αὐτῷ ☩ οὐρανοί. ὅπως οὖν ἔνεκεν ἀνεῴχθησαν ☩ οὐρανοί; ἵνα μάθῃς, ὅτι καὶ σὺ βαπτιζόμενος τοῦτο γίνῃ, πρὸς τὸν ἄνω πατρίδα τοῦ Θεοῦ σε καλοῦντος, καὶ πείθοντος μηδὲν κοινὸν ἔχειν πρὸς τὸν γῆν. Εἰ δὲ μὴ ὁρᾷς, μὴ ἀπιστήσῃς. καὶ γὰρ οἱ προφῆται ἀεὶ τῶν παραδόξων καὶ πνευματικῶν πραγμάτων αἰσθητὰ φαίνονται αἰνίγματα τοιαῦτα, διὰ τοῦ αἰσθητοτέρων διδασκαλίαν καὶ χειραγωγίαν οὕτως αἰσθητῆς, καὶ μεθειμένην ἔννοιαν ἀσωμάτου φύσεως λαβεῖν δυναμένους, πρὸς ἃ τὰ ὁρατὰ μόνον ἐπιστημένους· ἵνα, κἂν μὴ ταῦτα μὴ γένηται ταῦτα, τὰ ἐξ αὐτῶν δηλωθέντα ἅπαξ καὶ σὺ δέξῃ" παραδέξῃ τῇ πίστει. καὶ γὰρ ὅτι τῶν ἀποστόλων ἦχος ἐξῆλθε πνοῆς βιαίας, καὶ ὄψεις γλωσσῶν πυρίνων ἐφάπτουσαι· ἀλλ' οὐ διὰ τοῦ ἀποστόλους, ἀλλὰ διὰ τοῦ παρόντας τότε Ιουδαίους. ἀλλ' ὅμως εἰ καὶ μὴ αἰσθητὰ γίνῃ σημεῖα, τὰ ἐξ αὐτῶν δηλωθέντα ἅπαξ καταδεχόμενα· ἐπεὶ καὶ ἡ περιστερὰ διὰ τοῦτο τότε ἐφάνη, ἵν' ὥσπερ διὰ τοῦ κλύδωνος ἐδείχθη τοῖς πρόσω καὶ τῷ Ιωάννῃ ☩ υἱὸν τοῦ Θεοῦ· οὐ μόνον δὲ διὰ τοῦτο, φησὶν, ἵνα καὶ σὺ μάθῃς, ὅτι καὶ ὅτι σὲ βαπτιζόμενον τὸ πνεῦμα ἔρχεται. λοιπὸν δὲ ἡμῖν αἰσθητὴς οὐ χρεία ὅλως, τῆς πίστεως ἀντὶ πάντων ἐξουσίας. τὰ γὰρ σημεῖα οὐ τοῖς πιστεύουσι, ἀλλὰ τοῖς "ἀπιστοῦσι. διὰ τί δὲ εἶδεν περιστερᾶς; ἡμερον τὸ ζῶον καὶ καθαρόν. ἐπεὶ οὖν καὶ τὸ πνεῦμα παράτητος ὄντι πνεῦμα, διὰ τοῦτο ἐν τούτῳ φαίνεται· ἄλλως δὲ, καὶ παλαιὰς ἡμᾶς ἀναμιμνήσκει ἱστορίας. καὶ γὰρ ναυαγίου ποτὲ κόσμου τὸν οἰκουμένην καταλαβόντος ἅπασαν, καὶ τοῦ θηρίου ἡμῶν κατδυσεύοντος ἀφανισθῆναι, ὅτε ἐφάνη τὸ ζῶον, καὶ τὸν λύσιν ὁ χειμὼν ἔδειξε, καὶ χλάδον φέρουσα ἐλαίας, τὸν κόσμον τῆς οἰκουμένης γαλήνην εὐηγγελίσατο· ἅπερ πάντα τύπος τῶν μελλόντων ἦν. καὶ γὰρ ὅτε πολλῷ χεῖρον καὶ τῶν ἀνθρώπων διέκειτο, καὶ πολλῷ μείζονος ἡμαρτίας ἄξιοι ἦσαν. ἵν' οὖν μὴ ἀπογνῷς, ἀναμιμνήσκει σε τῆς ἱστορίας ἐκείνης. καὶ γὰρ τότε τῶν πραγμάτων ἀπηγορευόντων, γέγονε λύσις ἡ καὶ διόρθωσις· ἀφ' ὅτε δὲ ἁμαρτίας, νῦν δὲ ἀφ' ὑμῶν εἰπὸς καὶ δωρεᾶς ἀφάτου. διὰ τοῦτο καὶ ἡ περιστερὰ φαίνεται, οὐ χλάδον ἐλαίας φέρουσα, ἀλλὰ τὴν πάντων τῶν κακῶν ἐλευθερωτὴν ἡμῖν δεικνύουσα, καὶ χρησάς ὑποτείνουσα τὰς ἐλπίδας. οὐδὲ γὰρ ἀπὸ κλωστῆς ἀνθρώπου ἀξιάγαν ἕνα, ἀφ' ὅτε τὸν οἰκουμένην ἅπαξ εἰς τὴν ὀργὴν ἀναλαβοῦσα, καὶ ἀντὶ "χλάδου ἐλαίας τὴν ὑγρασίαν τῆς χειρὸς τῆς οἰκουμένης χαμίζει γένει. ὑπονοήσας τοίνυν τὸ μέγεθος τῆς δωρεᾶς, μὴ ἦ ἐλάττονα αὐτὸν τὴν ἀξίαν νομίσῃς ἔχειν), διὰ τὸ σὺ τοιαύτη φαντασίαν ὄψῃ. καὶ γὰρ ἀκούω τινὰς λεγόντων, ὅτι ὅσον δὺ θεότητος καὶ πνεύματος τοσοῦτον τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ πνεύματος ἔδωκεν ὁ μὲν σὺ τῇ ἡμετέρᾳ φύσει, τὸ δὲ σὺ ὅλῃ περιστερᾶς ἐφάνη. Τί οὖν πρὸς ταῦτα ἐστιν εἰπεῖν; ὅτι ὁ μὲν υἱὸς τοῦ Θεοῦ φύσιν ἀνθρώπου ἀπέλαβε· τὸ δὲ πνεῦμα οὐ φύσιν ἀνέλαβε περιστερᾶς. διὰ τοῦτο καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς οὐκ εἶπεν, ὅτι σὺ φύσει περιστερᾶς, ἀλλὰ σὺ εἶδεν περιστερᾶς. σύνοιδα δὲ μὴ ταῦτα ὠφθῆναι σὺ τούτῳ τῷ σχήματι, διὰ τοῦτο μένον. εἰ δὲ διὰ τοῦτο ἐλάττονα αὐτὸν τὴν ἀξίαν φῂς ἔχειν), εὑρεθήσεται καὶ τὰ χερουβὶμ τοῦ ☩ λόγου τοῦτον ἀμείνω πολλῷ, καὶ τοσοῦτον, ὅσον περιστερᾶς ἀετός· οὐ γὰρ εἰς "ταύτην κατέφυγε σχῆμα ἐσχηματίσθη τὴν ὄψιν. καὶ ☩ ἄγγελοι ἦ ἀμείνους πάλιν· καὶ γὰρ σὺ σχήματι ἀνθρώπου πολλάκις

ἐφάνησαν,

ἐφάπτειν. ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι. καὶ γὰρ ἕτερα οἰκονομίας ἀλήθεια, καὶ ὄψεις πρὸς καιρὸν συγκαταβάσεις. μὴ τοίνυν ἀχάριτος γένου πρὸς Θν βυεργέτιν, μηδὲ τοῖς ἑαυτοῦ ἀμείσου Θν τὸν πτωχὸν σοι τῆς μακαριότητος δωρησάμενον. ὅπου γὰρ ὑμολογίας ἀξίωμα, ἐκεῖ καὶ τῶν κακῶν ἀναίρεσις, καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀπόντων δόσις. διὰ δὲ τοῦτο, ὃ μὴ Ιουδαϊκὸν παύεται βάπτισμα, ὃ καὶ ἡμέτερον ἐχθρὸν λαμβάνει· καὶ ὅπερ ὅτι τὸ παίδα γένεσθαι, τοῦτο καὶ ὅτι τὸ βαπτίσματος συμβαρές. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖ ἀμφότερα μεταλθών, ὃ μὲν ἀπέπαυσε, τὸν δὲ ἐχθρὸν δέδωκε· καὶ σὺ ταῦτα πάλιν πληρώσας τὸ Ιουδαϊκὸν βάπτισμα, ὁμοῦ καὶ τὸ τῆς ἐκκλησίας ταῖς θύραις ἀνοίγησι, ὥσπερ ἐκ μιᾶς πατρίζη τότε, ὅπως ἐκ τοῦ ποιμαίνειν καὶ τοῦ σκιρτᾶν ἐπὶ τὸ γελᾶν, καὶ τοῦ ἀληθεύειν πρὸς μάτος γὰρ χάριν τοῦτο ἔχει τὸ βάπτισμα μόνον· ὃ δὲ Ιωάννου, ταύτης ἔρημον τῆς δωρεᾶς ἦν. διὰ δὲ τοῦτο ὅτι μὴ τῶν ἄλλων τὰ βαπτιζομένων ἐκεῖνα τοιοῦτον ζωνέδη, ὅτι δὲ αὐτὸ μόνου τοῦ μέλλοντος ἔτι παραδίδοσθαι· ἵνα μὴ τῶν ἐπηρμένων καὶ τὸ μάθῃς, ὅτι οὐκ ἦν καθαρότης τοῦ βαπτίζοντος, ἀλλ' ἡ δυνάμεις τοῦ βαπτιζομένου τοῦτο ἐποίησε. ὅτι γοῦν καὶ Θ πνεύματι ἀνεῴχθησαν, καὶ ὃ πνεῦμα ἐπῆλθε. διὰ γὰρ τῆς παλαιᾶς λοιπὸν ὅτι τὴν καινὴν ὁδὸν ἦγε πολιτείαν ἡμᾶς, ταῖς πύλαις ἡμῶν ἀνοίγουσι ταῖς ἄνω, ἐκ πνεύματος πίπτων ἐκεῖθεν, καλοῦν εἰς τὴν ἐκείνου πατρίδα· καὶ οὐκ ἁπλῶς καλοῦν, ἀλλὰ καὶ μετ' ἀξιώματος τοῦ μείζονος. οὐ γὰρ ἁπλῶς καὶ ἀσχαλῶς ἐποίησεν, ἀλλὰ υἱὸς Θεοῦ καταστὰς ἐκ ἀγαπητοῦ, ὅπως ἕλκυσε πρὸς ἐκεῖνον τὸν λαὸν ἡμᾶς.

Ταῦτ' οὖν ἐποίησας ἅπαντα, καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ καλοῦντος, καὶ τῆς πολιτείας τῆς ἐκείνου, ΗΘΙΚΟΝ ἐκ τῆς τιμῆς τῆς δοθείσης ἄξιον ὀπίδειξαι βίον, τῷ κόσμῳ σταυρωθεὶς καὶ σταυρώσας αὐτὸν σαυτῷ, τὸν τῶν Θεσπιῶν πολιτεύου πολιτείαν μετ' ἀκριβείας ἁπάσης· μηδὲ, ὅπερ ὁ σῶμά σου μὴ μετέσχε πρὸς Θν Θεσπιῶν, νομίσῃς ἔχειν τι κοινὸν πρὸς τὸν γλῶ. τὸν γὰρ καθεύδοντα αὖθις ἔχεις καθημένου. καὶ διὰ τοῦτο ὃ πρότερον ἐκ ταῦτα παραβαλλόμενος ὁ δεσπότης, καὶ εὐθὺς ἀπέλυσε ἀγαγών, ὅτι σε ἀνάγκαζεν ἀπῆλθε ἐκεῖ· ἵνα ἐκ πρὸς τῆς ἀνόδου τῆς ἐκείνου μάθῃς, ὅτι δυνατόν σοι τὸν γλῶ ὡς Θν Θεσπιῶν οἰκεῖν. ἰδοὺ γοῦν πάντα τὸν θυμὸν τὸν ἐμὸν τηρωῦντες, ἵν' ἐδέξαμθα ὀξ ἀρχῆς, καὶ τὰ ἐκείνου βασίλεια καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν ὀπιζήτουμθα, καὶ πάντα τὰ ἐκ ταῦτα σκιὰν ἐκ ὄναρ εἶ νομίζωμθα. οὐδὲ γὰρ, εἰ βασιλεύς τις Θν ὀπὶ τῆς γῆς πλανᾶν ὄντα ἐκ πρεσβεύοντα λαβὼν, υἱὸν ἐξαίφνης ἐποιήσατό σε, τὸν κηδεμόνα καὶ τὸν ὀπίτροπον τῆς κηδεμονίας τῆς σῆς ἐνόησας αὖ· καίτοιγε ὁ πολὺ τὸ μέσον ἐκείνου. μὴ τοίνυν μηδὲ ἐκ ταῦτα λογίζου τι Θν πρότερον. καὶ γὰρ ὀπὶ πολλῷ μείζοσιν ἐκλήθης. "ὅταν γὰρ ὁ κηδεμὼν, ὁ Θν ἀπέλεως δεσπότης" ἦ, τὰ μὲν διδόμενα ἀγαθὰ, καὶ λόγου καὶ ἀθανασίας ἐπαγγελίαν πᾶσαν (ὁ γὰρ ἀπὸ γῆς εἰς γλῶ σε μεθίστησι, καθάπερ ὁ βασιλεύς, ἀλλ' ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανὸν, καὶ ἀπὸ φύσεως ζητῆς εἰς ἀθανασίαν δόξαν καὶ ἄῤῥησίαν, ὅτι δυναμθήσῃ μόνον φοβηθῆναι καλῶς, ὅταν αὐτῆς ἀπολαυσώμθα) τοιούτων τοίνυν μελλόντων μετέχειν ἀγαθῶν, χρημάτων μοι μέμνησαι καὶ τῶν ἐκείνου φαντασίας ὠτέχνης; ἐκ ὃ νομίζεις ἅπαντα ταῦτα ὁρώμθα Θν τὸ Θεσπιτοῦντος ῥᾳδίων θυτελέστερα εἶναι); ἐκ πῶς ἄξιος φανῇσῃ ταύτης τῆς τιμῆς; ποῖόν γ' ἔξεις ἀπολογίαν εἰπεῖν; μᾶλλον γ' ποῖόν σ' ὀφθαλμοῖς ὀπίδειν, μετ' ταυτὸν δωρεὰν ὅτι τ' Θεσπιτοῦντος ἔμετον πέχων; οὐκ ἔστι γὰρ ὡς ἀνθρωπος ἁπλῶς, ἀλλ' ὡς υἱὸς Θεοῦ ἀμύητον χολάζῃ, ἐκ γένηται σοι ὃ τῆς ὑμῆς μέγεθος, ἐφόδιον τιμωρείας μείζονος. καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς ὁμοίως δούλων ἀμύητον ὄντας, καὶ υἱὸς ὃ αὐτὸ πλημμελοῦντας χολάζομθα· καὶ μάλιστα, ὅταν μεγάλα Θν ἡμῶν ἀεργετούμθοι τυγχάνωσιν. εἰ γὰρ ὁ Θν δέδωκεν λαβὼν, ὀφθαλμὸν διὰ τοῦτο Θν τὸν ὑμὸν ἐκ ἔστι δυνατὸν, καὶ Θν ἀπολαβόντες ἡμεῖς, καὶ τῶν μετοχῆς ἠνύσθοι συγκληθησόμενοι, τίνα ἔξομθα συγνώμων, ὃ ὄφει μετὰ τοῦ πρότερον πρεσβεύοντες; οὐκ ἔστι γὰρ, Γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν γλῶ. γῆν.

γλῶ ἀπειλθύσῃ, ἢ ἐργᾷ τὴν γλῶ, ἢ ζᾷ πορώτερα ἀκκισόμθα ὀκφία, ἀλλὰ ζᾷ πολλῷ τῶν ταν χαλεπώτερα, ὃ σκότος ὃ ἐξώτερον, ζᾷ δισμὰ πὰ ἄλυτα, ⓦ σκώληκα ⓦ ἰοβόλον, τ βρυγμὸν τῶν ὀδόντων· ἢ μάλα εἰκότως. ὁ γὰρ μηδὲ θύεργασίᾳ τοσαύτῃ ἡμόρθμος βελτίων, δικαίως δὴ τὴν ἐκάτλεν ἢ χαλεπωτέραν" δοίη δίκλν. ἠνοιξέ ποτε ἢ ἔχλεισε ⓦ ὄφεα- νὸν ὁ Ηλίας, ἀλλ' ὥςε υετὸν καταπεγκεῖν ἢ ἀναςεῖλαι· σοι ὃ ὐχ ὕπως ἀνοίξῃ πᾶ ὁ ὄφεὸς, ἀλλ' ὥςε ἀναζωῶαί σε ὀκφ. ἢ ὃ δὴ μεῖζον, ὐχ ὥςε ἀναζωῶαι, ἀλλ' ὥςε ἢ ἑτέρως ἀναγαγεῖν, ἐ- καὶ βελητέος. τοσαύτλν σοι πρόνοιάν ἢ ἐξεισάγει τοῖς" ἑαυῖ ἔδοκει ἅπασι. ἐπεὶ οὖν ὀκφ ἡμῶν ἡ οἰκία, ὀκφ πᾶν τὰ ἀποθνόμθα, ἢ μηδὲν ὀκῶδα καταλείπωμθ, ἵνα μὴ αὐ- τὰ ἀπολέσωμθ. ὀκῶδα μὲ γὰρ καὶν" κλφὴ ὀπιθῆς, καὶν ὄφεας ἢ μοχλοὺς, καὶν μυρίας ὀπιςήσῃς οἰκέτας, ⓒ πάντων ταχυτέλν τῶν κακούργων, ἢ σὺν τῶν βασκαίνων ὄχλοφύγης ὀφ- θλμοὺς, καὶν σὺν σῶτας, καὶν τὴν ἀπὸ τᾶ χρόνου γηροβόσκον ἀπώλειαν (ὅπερ ἀδύνατον) τ γενῶθαί τινα ἀθάνατον ἢ ἀφανεύξῃ ποτὲ, ἀλλ' ἀφαιρεθήσῃ) ἅπαντα ὀκφία σὺ μιᾷ κυμεσθ ῥοπῇ ἢ οὐκ ἀφαιρεθήσῃ) μόνον, ἀλλὰ ἢ εἰς τὰς τῶν ἐχθρῶν πολλάκις παλαιπέμψῃς χεῖρας. διὸ ὃ εἰς ἐκείνλν παλαιπέμψῃς τὴν οἰκίαν, πάντων ἀνώτερος ἔσῃ. ὅτι γὰρ κλφὴ ὄντι θύ- εας ἢ μοχλοὺς ὀπιθεῖναι δλφ. τοιαύτη τᾶς πόλεως ὀκείνης ἡ δλναμις· ὅτως ἀσυλον ὃ χωρίον ὄςι, ἢ φθορᾶς καὶ ποινείας παύσῃ ἄδακτον τῶν ὑφέξκα. πῶς οὖν οὐκ ἐκάτης αἰσί- ας, ἔνθα ἰδὼ" ἀπόλλυ) ἢ ἁφθείρεται ζᾷ ἀποπλέμθα, σωζθναι ἅπαντα· ἔνθα ὃ ἀνέ- παφα μθεῖ ἢ πλείω χῦ, ὀκῶδα μηδὲ ὃ πολλοσὸν ἀπολιθεσθαι μέρος· ἢ ταῦτα ⓦ ἅπαντα μέλλοντας ὀκεῖ βιώσασθαι χρόνον; διὰ τῦτο ἢ ἕλλλνες ἀπιςοῦσι τοῖς πρ ἡμῶν λε- γομθοις. ἀφ' ὧν γὰρ πεφύκομθ, οὐκ ἀφ' ὧν λέγομθ, τὴν πρ ἡμῶν ἀπόδειξιν λαμ- βάνειν ἐθέλουσι· ἢ ἐπειδὴ ἴδωσιν οἰκίας οἰκοδομουμθους λαμπρὰς, ἢ πολυτελῶς κα- τασκυαζομθας, ἢ λουτρὰ ⓒ ἀγορὰς ὠνουμθους, οὐκ ἐθέλουσι πιςεύειν, ὅτι πορὸς ἑτέρα πρόσκυασάμθα πόλεως ἀποδημίαν. εἰ γὰρ τῦτο ἦν, φασὶν, ἅπαντα τὰ ὀκῶδα ἂν ὀκ- αρνησάμενοι, ὀκφ πορευπέμπετο. ἢ τῦτο ἀπὸ τῶν ὀκῶδων γνωμθῶν τοκάζονται. ἢ γὰρ ὁρῶμθ σὺν σφόδρα θύπορους ὄντας ὀκείνας μάλιςα τ πόλεσιν οἰκίας ἢ ἀγορὰς ἢ ζᾷ " ἄγ- λα πάντα κεκτημθους, ὧν αἷς ζᾷτείσθαι μέλλουσιν. ἀλλ' ἡμᾶς τὸν ἀντίον ποιοσμθ· καὶ τὴν μθ' γλῶ, ἵν' μικρὸν ὕςερον ἀφίναι μέλλωμθ, μ πολλῆς κλώμθα τᾶς ἀσυδᾶς, ὐχὶ χρήματα μόνον, ἀμᾶ ἢ ὃ αἷμα αὐτὸ πορϊέμθοι ὑπὲρ πλέθεσιν γᾶς ἢ οἰκημάτων ὀλί- γων· ὑπὲρ ὃ τῦ ⓦ ὄφεὸς" πριάσασθαι, οὐδὲ ζᾷ πρεπὰ τᾶς χρείας ἀνεχόμθα δοῦναι, καὶ ζᾶτα ὀλίγης αὐτὸν μέλλοντες ὠνεῖσθαι ὑμῆς, καὶ διὰ πάντος ἔχειν, εἶτα αὐτὸν ὠπολίμε- θα. διὰ τι τῦτο τὴν ἐκάτλεν δώσομθ δίκλν, γυμνοὶ ἢ πέπτις ἀπιότις ὀκεῖ· μᾶλλον ὃ ὐχ ὑπὲρ τᾶς ἡμετέρας σωτηρίας μόνης, ἀλλὰ ἢ ὑπὲρ ὧν ἄλλος τοιούτος ποιοσμθ, ζᾷ ἀπηκέσος ὑποσπομθα συμφορᾶς. ἴτθι γὰρ ἴδωσιν ἕλλλνες πρὸς ζᾶτα ασυδαζόντας σὺν ζοσύτων ἀπολωσάντας μυριάδων, πολλῷ μᾶλλον αὐτοὶ τῶν παρόντων αἰσθήσονται, καὶ πολὺ ἢ σύντομον ὅτι τὴν ἡμετέραν κεφαλὴν σωρεύοντες πῦρ. ὅτθι γὰρ ⓕ διδάσκει αὐ- τὸν ὀφείλοντες ὑπὲρ ἀρᾶν τῶν φαινομθων ἀπάντων, αὐτοὶ μάλιςα πάντων αὐτὸν εἰς τ τῦτον ἐμβάλλωμθ ὀπιθυμίαν, πότε δυνησόμθα σωθλῶαι, τᾶς ἑτέρων ἀπωλείας ζᾷ βλ- βλώας· ὑπὲρ ἔχοντες; οὐκ ἀκύεις τὸ Χριςοῦ λέγοντος, ὅτι ἀντὶ ἀλῶν καὶ λαμπάδων ἀ- φῆκεν ἡμᾶς εἶ) ὁ Χριςὸς ὑπὲρ τᾶ κόσμου τῦτου· ἵνα ἢ σὺν ἀγρέοντας ὑπὸ τρυφῆς ὀπι- σφίγξωμθ, ἢ σὺν τῇ μερίμνῃ τῶν χρημάτων ἐσκοτωμθους φωτίζωμθ; ὅτθι οὖν καὶ εἰς σκότος αὖθις ἐμβάλλωμθ πλείον, ⓒ χαμωτέρους ποιοσμθ, τίς ἔςαι σωτηρίας ἡμῖν ἐλπίς; οὐκ ἔςιν ὀδεμία· ἀλλ" οἰμώζοντες καὶ σὺν ὀδόντας βρύχοντες, ἢ δεδεμθοι πόδας ἢ χεῖ- ρας εἰς ὃ τῆς γεέννης" ἀπειλυσόμθα πῦρ, μ ὃ κατεργασθῶαι καλὰς παῖς τᾶ πλούτᾳ φερντίσι. ζαῦτ' οὖν ὑποπτεύοντες ἅπαντα, τὰ δισμὰ λύσωμθ τῆς τοιαύτης ἀπάτης, ἵνα

μηδὲ

μηδὲ εἰς ἑκάστα ἐμπίπτωμεν τῷ τῆς πυρὶ τῷ διαβόλου παγίδι τὰς ἡμᾶς τῷ ἀσθενείᾳ. ὁ μὲν γὰρ χρήμασι δουλεύων, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις ἀλύσεσι καὶ ταῖς ἐκεῖ διηνεκῶς ἔσται ἐστραμμένος· ὁ δὲ ἑαυτὸν ἀπηλλαγμένος τῆς ὀπτυμίας, ἑκατέρας τυγχάνει τῆς ἐλευθερίας· ἧς ἵνα καὶ ἡμεῖς ἐπιτύχωμεν, καὶ χαλεπὸν τῆς φιλοχρηματίας ζωοτεύσαντες ζυγὸν, περιώσωμεν ἑαυτοὺς τοῖς ἁγίοις, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ιγ. Ι ΤΟΤΕ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΑΝΗΧΘΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύματος πειρασθῆναι [ὑπὸ τοῦ Διαβόλου.]

ΤΟΤΕ· πότε; μὴ τοῦ τοῦ πνεύματος καθοδοῦ, μὴ τοῦ φωνοῦ τοῦ ἐνεχθεῖσαν ἄνωθεν καὶ λέγουσαν· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς ἐν ᾧ ηὐδόκησα. καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν, ὅτι ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου. τοῦτο γὰρ αὐτὸν ἐκβαλεῖν φησιν ἀνάγκη. ὅπως γὰρ πάντα τοῖς διδασκαλίαν ἡμῖν ἐπαρκῆ τε καὶ ὑπόμνησιν, ἀνέχεται καὶ τῆς ἐκείνου ἀναγωγῆς, καὶ τῆς τοῦ διαβόλου πάλης, ἵνα ἕκαστος τῶν βαπτιζομένων, εἰ μὴ τὸ βάπτισμα μείζονας ὑπομείνειε πειρασμοὺς, μὴ ἐκφύγοιτο, ὡς μηδὲ τοῦ σοδομίτου τὸ σκίμμαλος γενόμενος, ἀλλὰ μάλιστα ἡμιαίως πάντα φέρων, ὡς καὶ ἀκολουθίαν τούτῳ συμβαίνοντος. καὶ γὰρ διὰ τοῦτο ἔλαβες ὅπλα, οὐχ ἵνα ἐργῇς, ἀλλ' ἵνα πολεμῇς. διὰ τοῦτο οὐδὲ ἐπιτίθησι κωλύει τὸν πειρασμὸν ὁ Θεός· ἀγῶνον μὲν, ἵνα μάθῃς, ὅτι πολλῷ γέγονας ἰσχυρότερος· ἔπειτα, ἵνα μάθῃς μετεωρίζων, [καὶ] μηδὲ τῷ μεγέθει τῶν δωρεῶν ἐπαρθῇς, τῶν πειρασμῶν συστέλλειν σε δυναμένων· τοῖς τούτοις, ἵνα ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνος, "ὁ τοῖς ἀμφιβάλλων τοῦ τῆς σῆς" ἀποστάσεως, ἀπὸ τῆς βασάνου τῶν πειρασμῶν πληροφορηθῇ, ὅτι τέλεον αὐτὸν ἐγκαταλιπὼν ἀπέστης· [ὁ] τέταρτον, ἵνα ἰσχυρότερος καὶ σιδήρου πάντος θυρεωτέρας ταύτῃ κατασκευασθῇς· πέμπτον, ἵνα ἀποδείξῃ λαβὼν σαφῶς τῶν πιστευθέντων σοι θησαυρῶν. οὐδὲ γὰρ ἂν ἐπῆλθεν ὁ διάβολος, εἰ μή σε ἐν μείζονι ἠξιώθημεν εἶδε λιμῷ. ἐστεύδευε γοῦν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐπαμύνειν τῷ Ἀδὰμ, ὅπως πολλῆς αὐτὸν εἶδεν ἀπολαύσαντα τῆς ἀξίας. διὰ τοῦτο προεβάλετο τοῖς τὸν Ἰωβ, ὅπως φανερώμενον αὖθις καὶ ἀναχηρυττόμενον ἐθαύμασεν ὑπὸ τῶν ὅλων Θεοῦ. Ἐπὶ πῶς οὖν, φησι, ἔνεχθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν; διὰ τοῦτο οὐκ ἀμέτρητα αὐτὸν ἀπλῶς δείκνυσι τὸ Ἰησοῦς, ἀλλ' ἀναγόμενον κατὰ τὸν τῆς οἰκονομίας λόγον, ἀνιτόμενος διὰ τούτων, ὅτι αὐτοῦ οὐκ ὑπεπλάκη χρή, ἀλλ' ἑλκόμενος ἑαυτὸν ἡμιαίως. καὶ ὅρα πρὸ λαοῦ αὐτὸν τὸ πνεῦμα ἀπήγαγε· οὐκ εἰς πόλιν καὶ [εἰς] ἀγορὰν, ἀλλ' εἰς τὴν ἔρημον. ὅπως γὰρ τὸν διάβολον ὑπεραπόσασθαι ἐβούλετο, ὑ διὰ τῆς πείνης μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ τόπου δίδωσιν αὐτῷ λαβεῖν. τότε γὰρ μάλιστα ὑπολήψεται ὁ διάβολος, ὅταν ἴδῃ μεμονωμένους καὶ καθ' ἑαυτοὺς ὄντας. ὅπου καὶ τῇ γυναικὶ διὰ τοῦ ὄφεως ἐπέθετο, μόνην αὐτὴν ἀπολαβών, ἐπὶ τὸν ἀνδρὸς χωρὶς ὄντων εὐρών. ὅταν μὲν γὰρ μὴ ἑτέρων ὄντας ἴδῃ καὶ συλλεκτομένους ἀκροτηριάζοντας, οὐδὲ ἔπεισι. διὸ χρὴ μάλιστα καὶ διὰ τοῦτο μετ' ἀλλήλων ἀντιλαμβάνεσθαι σωτηρίως, ὥστε μὴ εὐχειρώτους εἶναι τῷ διαβόλῳ. θῆρων τοίνυν αὐτὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐρήμῳ ἀδάτῳ (ὅτι γὰρ τοιαύτη ἡ ἔρημος ἴσμεν, ὁ Μάρκος ἐδήλωσεν εἰπών, ὅτι μετὰ τῶν θηρίων ἦν) ὅρα μὴ ὅσπερ τοῦ σπέρματος καὶ κακουργίας ἐπὶ πονηρίας, καὶ ποῖον ἁρμόσει καιρόν. οὐδὲ γὰρ πιστεύομεν, ἀλλὰ πειρώμενοι τοῦ σπέρματος· ἵνα σὺ μάθῃς, πλέον ἡ πίστις καλὸν, καὶ πῶς ὅπλον ὄντι τοῦ διαβόλου μέγιστον, καὶ ὅτι μὴ δόλου ἐν ᾗ πνοῇ καὶ μέθῃ καὶ τραπέζῃ πλησθῆναι, ἀλλὰ πίστεως προσέχειν δεῖ. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ αὖθις ἐπέστευσεν, ὅτε αὖθις ταύτης δεόμενος, ἐκ ἡμᾶς παιδεύων.

ὅπως

ὅπῃ γὰρ αἱ ἁμαρτήματα τὰ περὶ τοῦ λαοῦ, ὁ γαστὴρ δυναθεὶς εἰσήγαγε· ὥσπερ αἱ εἴ τις γυναῖκα ὑγιᾶ ποιήσας, κελεύοι μὴ ποιεῖν ἐκείνα, ἐξ ὧν ἡ νόσος γέγονεν, ὅτω δὴ κἀκεῖθα κἀκεῖθεν αὐτὸς μὴ ὁ λαὸς τοιοῦτον εἰσήγαγε. καὶ γὰρ καὶ τὴν Ἀδὰμ ἡ ἀκεσία τῆς γαστρὸς ἐξέβαλε τοῦ παραδείσου, καὶ τὸν κατακλυσμὸν τὸν ὕστερον τοῦ Νῶε αὕτη πεποίηκε, καὶ τὸν Σοδόμων καπνὸν αὕτη κατήγαγεν. Εἰ γὰρ μὴ πορνείας ἔγκλημα ἦν, ἀλλ' ὅμως ἐκατέρας τῆς χολάσεως ἡ ῥίζα ἐντεῦθεν ἐφύη. ὅπερ καὶ ὁ Ἡσαΐας ἀπεπήδησε λέγων· Πλὴν τοῦτο ὃ ἀνόμημα Σοδόμων, ὅτι ἐν ὑπερηφανίᾳ καὶ πλησμονῇ ἄρτων καὶ ἐν ἡδυπαθείαις ἐσπατάλων. ὅτω καὶ Ἰουδαῖοι τὰ μέγιστα εἰργάσαντο κακά, ἀπὸ τῆς μέθης καὶ τῆς τρυφῆς ὅτι τὴν δύναμιν ὀξυκείλαντες. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ αὐτὸς νηστεύει πεντεκαίεικοντα ἡμέρας, ἡμῖν τὰ φάρμακα τῆς σωτηρίας δεικνύς· καὶ ὑπὲρ ἔρχεται περαιτέρω, ὥστε μὴ πάλιν τῇ ὑπερβολῇ τοῦ θαύματος ἀπιστηθῆναι τῆς οἰκονομίας τὴν ἀλήθειαν. νυνὶ μὲν γὰρ τοῦτο οὐκ ἀν ἐλύμηνε, ὅπερ καὶ Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας παραλαβόντες εἰς τοσοῦτον ἴσχυσαν ἐξελθεῖν μῆκος, τῇ τοῦ Θεοῦ χειρὶ τύμβοι δυναμένοι. Εἰ δὲ περαιτέρω παρέβη, πολλοῖς ἂν καὶ σκάνδαλον ἄπιστος ἔδοξεν εἶναι ἡ τῆς ἔρημος ἀνάληψις.

2 Νηστεύσας τοίνυν τεσσαρακοντα ἡμέρας καὶ νύκτας τοσαύτας, ὕστερον ἐπείνασε, Λαβὼν αὐτὸν πρέχων εἰς ὃ παρασταθεῖν, ἵνα συμπλακεὶς διέξῃ πῶς δεῖ παρελθεῖν καὶ νικᾶν. ὅτω δὴ καὶ ἀθλητὰς ποιοῦσι. τοῦτον [γὰρ] μαθηταῖς τοῦτον ἑαυτῷ διδάσκοντες παρελθεῖν καὶ νικᾶν, ἐκόντες ἐν ταῖς παλαίστραις συμπλέκονται ἑτέροις, ἐν τοῖς τῶν ἀντιπάλων σώμασι πρέχοντες τούτοις θεωρεῖν, καὶ παιδεύεσθαι τῆς νίκης τρόπον· ὃ δὴ καὶ τότε ἐγένετο. ὅπῃ γὰρ ἐβούλετο αὐτὸν ὅπλα σασθαι εἰς τοῦτο, καὶ ὃ πεινῆν αὐτῷ καταδήλον ἐποίησε, καὶ παρελθόντα ἐδέξατο, καὶ ὁδὸν ἄθλιον, ἄπαρξ καὶ δὶς καὶ τρὶς αὐτὸν κατέρριξε μετ' εὐκολίας τῆς αὐτῷ παρασκούσης. ἀλλ' ἵνα μὴ πάντα ἔχοντες ταῦτα, λυμαινώμεθα ὑμῶν τὸν ὠφέλειαν, ἀπὸ τῆς παρούσης ἀρξάμενοι παρασκολῆς, ἐκείνην μετ' ἀκριβείας ἐξετάζωμεν. ὅπῃ γὰρ ἐπείνασε, φησί·

3 Προσελθὼν ὁ πειράζων εἶπεν αὐτῷ, Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. Ἐπειδὴ γὰρ ἤκουσε φωνῆς αἰώνιον φερομένης καὶ λεγούσης, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἤκουσε δὲ καὶ Ἰωάννου τοσαῦτα περὶ αὐτοῦ μαρτυρήσαντος, εἶτα εἶδε πεινῶντα, ἐν ἀμηχανίᾳ λοιπὸν ἦν καὶ ὅτι ὅτι ἀληθὴς υἱὸς πιστεύσας ἠδυνάτο διὰ τὰ περὶ αὐτοῦ λεχθέντα, καὶ αὖ πάλιν παραδέξασθαι ὅτι υἱὸς ἦν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸ βλέπειν αὐτὸν πεινῶντα· ὅθεν ἐν ἀμηχανίᾳ ἦν ὁμοῦ, ἀμφιβόλως ἀφῆκε φωνάς. καὶ ὥσπερ τῷ Ἀδὰμ προσελθὼν παρὰ τὸν ἀρχὴν πλάτη τὰ μὴ ὄντα, ἵνα μάθῃ τὰ ὄντα, ὅτω δὴ κἀκεῖθα, οὐκ εἰδὼς σαφῶς τὸ ἀπόῤῥητον τῆς οἰκονομίας μυστήριον, καὶ τίς ποτέ ἐστιν ὁ πρῶτος, ἕτερα ὑπεχωρεῖ πλέκειν δίκλωα, δι' ὧν ᾤετο εἴσεσθαι τὸ κεκρυμμένον καὶ ἀσαφές. καὶ τί φησιν; Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. οὐκ εἶπεν, ὅπῃ πεινᾷς, ἀλλ' Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, νομίζων ἀποκλείσειν αὐτὸν τοῖς ἐγκωμίοις. διὰ τοῦτο καὶ τὸν πεῖναν ἐσίγησεν, ἵνα μὴ δόξῃ προσφέρειν αὐτῷ τοῦτο καὶ ὀνειδίζειν. ὁ γὰρ εἰδὼς τὴν οἰκονομουμένων τὸ μέγεθος, αἰσχρὸν αὐτῷ ἔτο ἐνόμιζεν εἶναι διὰ τοιαύτην αὐτὸν, ἀναυδίαν τὴν ἀξίας μέμψασθαι μέτρου. τί οὖν ὁ Χριστός; καὶ τύφον αὐτὸν καθαιρῶν, καὶ δεικνὺς οὐκ αἰσχύνης ἄξιον οὐ τὸ συμβαῖνον, οὐδὲ ἀνάξιον τῆς αὐτοῦ σοφίας, ὅπερ καὶ ἀναυδίαν αὐτὸν ἐκεῖνος ἀπεσίγησε, τοῦτο εἰς μέσον αὐτὸς προφέρει καὶ ὑδατι, λέγων·

4 Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος· Ὅθεν ἄρχεται ἀπὸ τῆς κοινῆς τοῦ γαστρὸς ἀνάγκης. σὺ δέ μοι σκόπει τοῦ πονηροῦ δαίμονος ἐκείνου τὴν κακουργίαν, καὶ πόθεν ἄρχεται τῶν παλαισμάτων, καὶ πῶς τῆς οἰκείας οὐκ ἀπολαθάνεται τέχνης. ἀφ' ὧν γὰρ καὶ τὸν πρῶτον ἐξέβαλεν ἄνθρωπον, καὶ ἑτέρους μυρίους παρέβαλε κακοῖς, ἀπὸ τούτων καὶ τοῦτον κατα-

δα

ζαι πλείω τοῦ δόλου, τῆς κζ' τοῦ χαρίεντος ἀκριβείας λέγω. πολλοὶ γοῦν εἰσὶ τῶν ὄντως ἀγίων ἁγίους καὶ ὁσίους λεγόντων τὰ μυρία δηλ. τοῦ χιλίαρχου καὶ· ἀλλ' ὁ Χριστὸς δείκνυσιν ὅτι τὸ σπάρτον οὐδὲ αὐτὴ ἡ τυφλότης κατέναγκάζει τι τῶν μὴ προσηκόντων ποιῆν, ἢ πεινᾶν, ἢ ὑπαχθῆναι τῷ ὀπτασίᾳ, παιδεύων ἡμᾶς ὡς μηδενὶ πείθεσθαι τῶν δηλούντων. ὅπου γὰρ ὁ προφήτης ἀνθρωπος ὑπερβαίνει ἢ τοῦ Θεοῦ προστάγματα ἢ νόμου πρόσταξιν, οὐκ ἐξουσίας σε διδάσκει, καὶ μὴ πειθόμενος ἢ ὁ προφήτης αὐτὸς κολασθήσεται, μηδὲ οὕτω πείθεσθαι. εἰ δὲ λέγω πειθόμενος; καὶ γὰρ τί χρήσιμον λέγουσιν οἱ δαιμόνες, φησὶ, μηδὲ ὕστερον προσέχειν αὐλοῖς. οὕτω γοῦν εἰ καὶ τὸν δαίμονας ἐπεστόμισεν ὁ Κύριος, κηρύττοντας αὐτὸν ὑὸν Θεοῦ· ἢ ὁ Παῦλος ἢ πάλιν αὐτὸ τοῦτο βοῶσαν ἐπαύμενος, καὶ τοι ὂν λεγόμενον χρήσιμον ἦν. ἀλλ' οὐκ ἐξουσίας ἀπομάζων αὐλοῖς, ἢ ἀποτειχίζων τὸν κατ' ἡμῶν διαβουλίου, ἢ σωτήρια δόγματα κηρύττοντας ἤλαυνεν, ἐμφερόμενα αὐτῷ τὰ σώματα ἢ σιγᾶν κελεύων. [καὶ] Διὰ τοῦτο οὐδὲ σιγῶντα τοῖς λεγομένοις ἐπαύσεν· "ἀλλὰ τί φησιν; οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος (ὃ δὴ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ὅτι δυνάμενος ὁ Θεὸς καὶ ῥήματι θρέψαι τὸν πεινῶντα) ἀπὸ τῆς παλαιᾶς φέρων αὐτῷ μαρτυρίαν γραφῆς, καὶ παιδεύων, καὶ λιμοκτονῶν, καὶ ὁποιοῦν πάσχοντα, μηδέποτε ἀφίσασθαι τῶν διανοιῶν. εἰ δὲ λέγοι τις, [ὅτι] καὶ μεῖς ἐπιδείξασθαι ἐγχείρουσιν, ἐρεῖμεν ἂν αὐτοῖς, ὅτι ἔνεκεν καὶ διὰ τί; οὐδὲ γὰρ ἵνα πιστεύσωμεν, ζῶντα ἐλέγχειν ἐχείρουν, "ἀλλ' ἵνα ὡς φέρει [εἰς] ἀπιστίαν ἐλέγξῃ· ἐπεὶ καὶ τοὺς νεκροὺς ὕστερον ἀνέστησε καὶ ἤλεγξεν, ὡς σφόδρα πιστεύοντας τῷ Θεῷ. σφαλερὸν γὰρ ὧν εἶπεν ὁ Θεὸς, ἀκριβὲς ἀποφαίνων, καὶ κενὰς αὐλοῖς φυσήσας ἐλπίσι, καὶ εἰς ἀπιστίαν ἐμβαλῶν, ὅτε καὶ ὧν εἶχεν ἀγαθῶν ἐξέβαλεν. ἀλλ' ὁ Χριστὸς δείκνυσιν ἑαυτὸν μήτε τοῦτο τότε, μήτε ὕστερον τοῖς τὰ αὐτοῦ φρονοῦσιν Ιουδαίοις σημεῖα αἰτοῦσιν ὑπερεύοντα, πολυπαθοῦ παιδεύων ἡμᾶς, καὶ δυσωπῶν τί ποιῆν, μηδὲν προσέχειν εἰκῇ καὶ μάτην, μηδὲ ἀνάγκης ὑπερκειμένης πείθεσθαι τῷ διαβόλῳ. τί οὖν ὁ μακάριος οὗτος πάσχει, καὶ πείσας μὴ δυνηθεὶς τὸν κολασθέντα ποιῆσαι, καὶ ταῦτα πείσης ὑπερκειμένης ἑαυτοῦ; ἐφ' ἕτερον προέισι, λέγων·

6 Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω· γέγραπται γὰρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε. Τί δήποτε καθ' ἑκάστην πεῖραν τοῦτο προτίθησι, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ; "ὅπερ ὑπὸ τῶν προτέρων ἐποίησε, τοῦτο δὲ νῦν ποιεῖ. ὥσπερ γὰρ τότε διέβαλε τὸν Θεὸν, λέγων, ὅτι ἢ δι' ἡμέρας φάγητε, ἀγνοήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ, ἀφ' ὧν δεῖξαι βουλόμενος, ὅτι ἠπάτηται καὶ ψεύδεται, καὶ οὐδὲν εἰσὶν εὐηρεστημένοι· οὕτω δὴ καὶ σκοπῶν τὸ αὐτὸ τοῦτο αἰτεῖται, λέγων, ὅτι εἰκῇ σε κάλεσεν υἱὸν καὶ ἠπάτησε τῇ δωρεᾷ. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἔστι, πρόσχες ἡμῖν ἀπόδειξιν τοῦ τῆς δυνάμεως εἶναι σκεύους. εἶτα, ὅπου ἀπὸ γραφῶν αὐτῷ διελέχθη, καὶ αὐτὸς τὸ προφήτου παρέχει μαρτυρίαν. πῶς οὖν ὁ Χριστὸς οὐκ ἠγανάκτησεν, "οὐδὲ προσώκνησεν, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς ὑπερκειμένης πάλιν ἀπὸ τῶν γραφῶν αὐτῷ διελέγετο), λέγων,

7 Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου; Παιδεύων ἡμᾶς, ὅτι τοῦ διαβόλου οὐ δεῖ σημείων, ἀλλὰ δεῖ ἀνεξικακίας καὶ μακροθυμίας προσγίνεσθαι χρὴ, καὶ μηδὲν προσδεῖσθαι ποιῆν καὶ φιλοτιμίας ἁπλῶς. σκόπει δὲ αὐτοῦ τὸ αἴσιον καὶ ἀπὸ τῆς μαρτυρίας αὐτῆς ἧς προσήγαγε. αἱ μὲν γὰρ πρὸ τοῦ Κυρίου προφητευθεῖσαι μαρτυρίαι, σφόδρα ἁρμοδίως ἀμφότερα εἰρῆσθαι· αἱ δὲ πρὸς ἐκείνου, ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, καὶ ὑδὲ τοῖς προκειμένοις ὁ προσῆκεν· αἰτιᾶται. ὑ γὰρ δὴ ὁ γεγραφὼς, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, προσπεῖ ῥίπτειν ἑαυτὸν καὶ κρημνίζειν· ἄλλως δὲ, οὐδὲν περὶ τοῦ Κυρίου τοῦτο εἰρημένον ἐστίν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν τέως οὐκ ἤλεγξε, καίτοιγε ὑ ὑβριστικῶς αὐτὸν χρησαμένου τῷ λόγῳ καὶ σφόδρα σοφῶς. οὐδὲν γὰρ προσῆκε τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ταῦτα αἰτεῖν, ἀλλὰ διαβόλου καὶ δαιμόνων ὃ βάλλειν ἑαυτὸν κάτω· [ὁ] Θεοῦ δὲ καὶ πιστοῦ ἀνθρώπου ἐστὶν. εἰ δὲ δυνά-

μει

μὶν ὀπιδιέξασθαι ἔδει, ὐχ ἑαυτοὶ ῥιπτοῦντα εἰκὴ ϗ κρημνίζοντα, ἀλλ' ἑτέρους σώζοντα. ὃ δ' ἐστὶν ἑαυτοὶς ῥίπτειν εἰς φάραγγας ϗ κρημνοὺς, τῆς ἐκείνου φαλακρὸς ὄντι. οὕτω γοῦν ὁ [πρὸς αὐλοῖς] πλησμὸς ποιεῖ πάντα χορδ. ἀλλ' ὁ Χριστὸς ϗ τούτων ἐρημάζων, οὐδέπω ἑαυτὸν ἐκκαλύπτει, ἀλλ' ὡς αὐθέντης τίνος αὐτῷ προσλέγει). ὃ γὰ εἰπεῖν, οὐκ ἐπ' αὐτῷ μόνῳ ζήσεται ἀνθρωπος, ϗ ὃ, οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον Θεόν σου, ϗ σφόδρα ἑαυτὸν ἐκκαλύπτοντος ἰοῦ, ἀλλ' ἕνα τῶν πολλῶν διορθώτης. μὴ θαυμάσῃς ὄ, εἰ ὁ Χριστὸς ὡς προσλεγόμενος παρεπέμπει) πολλάκις. καθάπερ γὰ οἱ πλεύοντες, ὅταν χειμὼν δέξωνται) πληγὰς, αἵματι παρερρεόμενοι πολλῷ ϗ σκοτόμενοι παρεφέρονται) · οὕτω δὴ ϗ αὐτὸς ἀπὸ τῆς παρούσης ϗ δολερᾶς πλάνης σκοτωθεὶς, ἁπλῶς ϗ ὀπίσω φύγεται, ϗ παρέσει ὀπὶ τὸν τέλους παρουσίαν. 8 Καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν εἰς ὄρος ὑψηλὸν, δείκνυσιν αὐτῷ πάσας ϗ βασιλείας *, 9 Καὶ φησὶ · πάντα ταῦτά σοι δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι. 10 Τότε λέγει αὐτῷ * · ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ. γέγραπται γὰ, Κύριον Θεόν σου προσκυνήσεις, ϗ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.

Επειδὴ γὰ λοιπὸν εἰς τὸν πατέρα ἠμῶν ἐτράπημεν, ϗ ἐκείνου πάντα αὐτῷ λέγων εἶναι, ϗ Θεὸν ἑαυτὸν ἀποφαίνεσθαι, ὡς δημιουργὸν τῶν πάντων, ὅτε ἐπετιμήσαμεν ϗ οὐδὲ τότε μὴ σφοδρότητος, ἀλλ' ἁπλῶς, ὕπαγε [ὀπίσω μου] Σατανᾶ · ὅπερ ϗ προστάγμα μᾶλλον ἰοῦ, ἢ ἐπιτίμησις. ὁμοῦ τε γὰ εἶπεν αὐτῷ, ὕπαγε, ϗ δραπετεύσαντα αὐτὸν ἐποίησεν. ὅτι γὰ ἑτέρους πειρασμοὺς προσῆγαγε. ϗ πῶς ὁ Λουκᾶς φησὶν, ὅτι πάντα συντελέσας πειρασμὸν; ἐμοὶ δοκῶ ϗ κεφάλαια τῶν πειρασμῶν εἶπεν, πάντα εἰρηκέναι, ὡς ϗ τῶν ἄλλων ὁ τούτοις παρειλημμένων. ϗ γὰ μυρία συνέχοντα κακὰ, ταῦτά ὅστι, ὃ γαστρὶ δουλεύειν, ὃ πρὸς κενοδοξίαν ϗ ποιεῖν, ὃ χρημάτων μανίαν ἐπιτίθησιν ἑαυτοῖς). ὅθεν οὖν ϗ ὁ μακρὸς τοῦτ' συνιδὼν, ὃ πάντων ἰσχυρότερον ὑπῆρχε, τῶν τὸ πλείονος ὀπιθυμίαν, ἄνωθεν μὴν ϗ ἐξ ἀρχῆς ὠδίνων ἐλθεῖν ὀπὶ τοῦτο, ἕκαστον ὃ ὅτε τηρῶν, ὡς τ' ἄλλων δυνατώτερον ὄν. ϗ γὰ τοῦτ' αὐτῷ τῆς πάλης ὁ νόμος · ϗ' δυνάμενα μᾶλλον προσκελίζειν, ταῦτα προσάγει ἕκαστον · ὅθεν ϗ ὀπὶ τὸν Ιὼβ ἐποίησε. δῆλον δὴ ϗ σὲ ταῦτ' ἀπὸ τῶν δοκούντων ὑπελεχέρων εἶναι) ϗ ἀσθενεστέρων ἀρξάμενος, ὀπὶ τὸ ἰσχυρότερον προέσει. πῶς οὖν τοῦτο προεληφέναι δῆλ; ὅτως ὡς ὁ Χριστὸς ἐπαίδδυσιν, ὀπὶ τὸν Θεὸν καταφθέγγεται ϗ μήτε ἐν λιμῷ ταπεινοῦσθαι, πιστεύοντας ὃ δυναμένῳ ϗ δῶ λόγου τρέφειν · μήτε ἐν οἷς ἂν λαμβάνωσιν ἀγαθοῖς, πειράζειν τὸν δεδωκότα, ἀλλ' ἀρκεῖσθαι τῇ ἄνωθεν δόξῃ, τῆς ἀνθρωπίνης οὐδένα ποιουμένους λόγον, ϗ πάντα χορδ τῆς χρείας τὸ προτιμᾶν ἀπαιτεῖν. οὐδὲν γὰ οὕτω ὃ διαβόλῳ ἀνατρέπειν ποιεῖ, ὡς τὸ τοῦ πλείονος ἐφίεσθαι ϗ πλεονεξίας ἐραῖν. ϗ τοῦτο ϗ ἀπὸ τῶν νεῶν γνωρίζεται ὅστιν ἰδεῖν. ϗ γὰ οἱ νεῶν εἰσιν ἀκόλουθοι, ταῦτά σοι πάντα δώσομεν, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς *, ἀνθρωποι μὲν ὄντες τὸν φύσιν, ὄργανα δ' ἐκείνου γενόμενοι. ἐπεὶ ϗ ὅτε ὑ δι' ἑαυτοῦ μόνον, ἀλλὰ ϗ δι' ἑτέρων αὐτῷ προσῆκε. ὅπερ ϗ ὁ Λουκᾶς δηλοῖ ἐλεγεν, ὅτι ἕως καιροῦ ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ, δηλοῖ ὅτι μὴ ταῦτα δι' ἑαυτοῦ τῶν οἰκείων αὐτῷ ὀργάνων προσῆκε.

11 Καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσῆλθον, ϗ διηκόνουν αὐτῷ. Ηνίκα γὰ τὰ τ' προσκολῆς ἐλίνετο, οὐκ εἴασεν αὐτοὺς φαίνεσθαι, ὥστε μὴ ταύτην σοφὴν τῷ ἄγρᾳ. ὅπου ὄ αὐτὸν ἐν ἅπασιν ἤλεγξε ϗ δραπετεύσαντα προεσκεύαζε, τότε φαίνονται σκῆνος · ἵνα μάθῃς ϗ σὺ, ὅλως σὲ μὴ ταῖς κατ' ἐκείνων νίκαις ἄγγελοι δέξον), χροτοιῶντες ϗ δορυφορεῖν ὀπὶ ἅπασιν. ὅπου ϗ τὸν Λάζαρον, μὴ τῶν κόλπων τῆς σωτηρίας ϗ τοῦ λιμοῦ ϗ τῆς εὐνομίας ἀπάσης, ἀγγέλοι λαβόντες ἀπῆλθον. ὅθεν γὰ ἔφθην εἰπὼν, πολλὰ ὁ Χριστὸς ὀπιδιέκρυπται νῶν, ὧν ϗ ἡμεῖς ἀπολαύειν μέλλομεν.

ΗΘΙΚΟΝ Επεὶ οὖν ταῦτα πάντα δι' σὲ γέγονε, ζήλωσον ϗ μίμησαι τὸν νικῆσαν. κἂν προσ-

ἐλθῃ

ἐλθῃ σοί τις τῶν τοῦ δαίμονος ἐκείνου θεραπευτῶν καὶ τὰ ἐκείνου φρονούντων, ἀνειδίζων καὶ λέγων, Εἰ θαυμαστὸς εἶ καὶ μέγας, μετάσχου δὲ ὄχλου, μὴ τὰ ἐναντία μηδὲ θορυβοῦ· δηλαδὴ [καὶ] μὴ ὑπευθύνους ἀποκρίνῃ καὶ εἰπεῖν, "ὥσπερ τοῦ διαστῆσαι σε ἥκουσας λέγοντος· οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου. καὶν ἐκεῖνος δίξαι καὶ δυναστείαν προβαλλόμενος καὶ χρημάτων πλῆθος ἀπειλῇ," κελεύσῃ προσκυνεῖν, ἴσθι πάλιν ψυχαγώγει. οὐδὲ γὰρ ὅτι τὸ χαμαὶ διαστῆσαι πάντων ἡμῶν τοῦτο πεποίηκεν ὁ διάβολος μόνον, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐφ' ἑκάστου τῶν ἐκείνου δούλων ταύτας προστάττει τὰς μηχανάς, οὐκ ἐν ὄρεσι μόνον" καὶ ἐν ἐρημίαις, ἀλλὰ καὶ ἐν πόλεσι, καὶ ἐν ἀγοραῖς, καὶ ἐν δικαστηρίοις· καὶ οὐδὲ δι' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ διὰ τῶν συγγενῶν ἡμῖν ἀνθρώπων. Τί οὖν δεῖ ποιεῖν; ἀπιστεῖν αὐτῷ κελεύσω, καὶ τὰς ἀχθοὰς ἀποφέρεσθαι, καὶ κελεύοντα μισεῖν, καὶ ὅταν μείζονα ἐπαγγέλληται, τότε μειζόνως ἀποστρέφεσθαι. ἐπεὶ ἐκεῖνο τὸν Εὐδοκίμου, ὅτι μάλιστα ἐπῆρε τὰς ἐλπίσι, τότε κατέβαλε, καὶ τὰ μέγιστα εἰργάσατο κακά. καὶ γὰρ ἐχθρός ἐστιν ἀσυνδος, καὶ πόλεμον ἀκήρυκτον" ἀεδέξατο πρὸς ἡμᾶς· καὶ οὐχ ὅτως ἡμεῖς ἀσυνδαζόμεθα ὡς τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ὡς ἐκεῖνος ὡς τῆς ἀπωλείας τῆς ἡμετέρας. ἀποστραφώμεθα τοίνυν αὐτὸν, μὴ ῥήμασι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔργοις, μὴ διανοίᾳ, ἀλλὰ καὶ προσέξεσι, καὶ μηδὲν ποιῶμεν τῶν ἐκείνῳ δοκούντων. ὅταν γὰρ πάντα ποιήσωμεν τὰ τῷ Θεῷ δοκοῦντα. ἐὰν γὰρ ἐπαγγέλλεται πολλὰ, οὐχ ἵνα δῷ, ἀλλ' ἵνα λάβῃ ἐπαγγέλλεται ἐξ ἁρπαγῆς, ἵνα ἀφέλῃ βασιλείαν καὶ διαδοσιωτὴν καὶ πίστιν, ὥσπερ τινὰς παγίδας καὶ θηρατρα, θησαυροὺς ἐν τῇ γῇ, ἵνα καὶ τούτων καὶ τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀποστερήσῃ θησαυρούς βουλεται) * ἐν ταῦτα πλουτῆσι, ἵνα μὴ πλουτήσωμεν ἐκεῖ. καὶν μὴ δυνηθῇ δι' πλούτου τῆς ἐκείθεν ἡμᾶς ἐκβαλεῖν, ἑτέραν ἔρχεται τὴν διὰ τῆς πενίας ὁδόν· ὥσπερ ὅτι τὸν Ἰωβ πεποίηκεν. ὁρᾷς γὰρ εἶδεν, ὅτι οὐδὲν αὐτὸν ὁ πλοῦτος ἠδίκησε, διὰ τῆς πενίας πλέκει τὰ δίκτυα, ἐκεῖθεν αὐτὸ κωλύεσθαι προσδοκῶν· οὐ δι' ἡμᾶς δὲ ἀνοητότερον; ὁ γὰρ πλοῦτον δυνηθεὶς ἀνεγκεῖν σωφρόνως, πολλῷ μᾶλλον πενίαν οἴσει γενναίως· καὶ ὁ πρότερον οὐκ ὀπτιλυμένων χρημάτων, οὐδὲ ἀπόντα" ζητήσειεν. ὥσπερ οὖν οὐδὲ ὁ μακάριος τότε ἐπεχείνος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πενίας λαμπρότερος ἐγένετο πάλιν. τὰ μὲν γὰρ χρήματα ἔᾳσεν ἀφελίαν ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνος· τὴν δ' ἀγάπην τὴν πρὸς Θεὸν οὐ μόνον ἀφελεῖν οὐκ ἠδυνήθη, ἀλλὰ καὶ δυνατωτέραν ἐποίησε, καὶ πάντων αὐτὸν γυμνώσας, πλείονα ἐποίησε κομπὸν ἀγαθοῖς δι' ἃ καὶ ἀμηχανία ἦν. ὅσῳ γὰρ πλείους ἐπήγαγε πληγάς, τοσούτῳ τότε δυνατώτερον ἐώρα γινόμενον. διὰ δὴ πάντα ἐπελθὼν τὰ διαχωδωνίσας, ὅτι πλέον οὐδὲν ἴσχυσεν, ὅτι τὸ παλαιὸν ὅπλον ἔδραμε, τὴν γυναῖκα, καὶ προσωπεῖον ὑποδύεται κηδεμονίας, καὶ τὰ συμφορὰς εἰσαγωγεῖ τὰς ἐκείνου σφόδρα ἐλεεινὰς, καὶ προσπαίσται γὰρ ἀπαλλαγῆς τῶν ἐκείνου κακῶν τὴν ὀλεθρίαν ἐκείνην" εἰσάγει συμβουλίαν. ἀλλ' οὐδὲ ὅτως ἐκφεύξεται. εἰ γὰρ ζωσθεὶς αὐτὸν ὁ Δέλεαρ ὁ θαυμαστὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ, εἰ μὴ πολλῆς τῆς ζωστότητος τὴν ἐξ ἐκείνης φλεγομένην γυναῖκα ἐπεσόμενον· ὁ δὴ καὶ ἡμᾶς χρὴ ποιεῖν· καὶν ἀδελφὸν, καὶν φίλον γνήσιον, καὶν γυναῖκα, καὶν ὁτιναοῦν τῶν ἀναγκαιοτάτων ἡμῖν ὑποδύς, φθέγξηταί τι τῶν ὑπεναντίων, μὴ ἀπὸ τοῦ προσώπου τοῦτο λέγοντος δέχεσθαι τὴν συμβουλίαν· ἀλλ' ἀπὸ τῆς συμβουλῆς τῆς ὀλεθρίας τὸν ταῦτα λέγοντα ἀποστρέφεσθαι. καὶ γὰρ καὶ νῦν πολλὰ τοιαῦτα ποιεῖ, καὶ συμπαθείας προβάλλεται προσωπεῖον· καὶ δοκεῖ μὲν ἁπλοῦς εἶ), τὰ δ' ὀλέθρια καὶ δηλητήρια χαλεπώτερα εἶναι ῥήματα. τὸ μὲν γὰρ ὅτι βλάβῃ κολακεύει, ἐκείνου· τὸ δ' ὅτι δῆθεν συμφέρειν παιδεύει," Θεοῦ. μὴ δὴ προσαλυζώμεθα, μηδὲ ἐκ πάντος ζήτω" δοῦλον ὑπεζητῶμεν βίον. οὗ γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει, φησίν. ὥστε ὅταν ἀπωλείας ἀποκαθαίρωμεν τὰ πονηρὰ ζῶντες, τότε μάλιστα ἀλγῶμεν. ἀεὶ μὲν γὰρ ἁμαρτάνοντας δεδικέναι χρὴ· μάλιστα δ', ὅταν μηδὲν πάσχωμεν δεινόν. ὅταν μὲν γὰρ τῆς μέσης ἀπαιτῇ τὰς

ὑμωεῖας ὁ Θεός, κ̀ύφιω ἡμῖν" ποιῆται τὴν ἐπ' τούτων ἔκλισιν· ὅταν γὰρ ἐφ' ἑκάστου τ̃ πλημμελημάτων μακροθυμῇ, εἰς μεγάλιω ἡμᾶς τοῖς" αὐξοῖς ὑπερμύονται ταμιεύεται δίκιω. εἰ γὰρ τοῖς" κατεπειγομένοις ἀναγκαῖον ἡ θλῖψις, πολλῷ μᾶλλον τοῖς ἀμελοῦσιν. ὅσα γὰρ ὧν πόσης μακροθυμίας ἀπολαύσας ὁ Φαραὼ, ἐφάτνη ὕστερον ἐπ' ἀπείρων ἐδωκε δίκιω· πόσα ὁ Ναβουχοδονόσορ πλημμελήσας, πρὸς τὸ τέλει ὃ πάν ὤξέπεσε. καὶ ὁ πλούσιος, ἐπεὶ μηδὲν ἔπαθεν σύταυθα δεινὸν, διὰ αὐτὸ τοῦτο μάλιστα γέγονεν ἄθλιος, ὅτι τυφήσας ἐν τῷ πρόσπι βίῳ, ἀπῆλθεν ἐκεῖ πάντων τούτων δώσων δίκιω, εἴθα οὐδὲ παραμυθίαν ἐῶ ὑρῆν τὸ κακοῦ. ἀλλ' ὅμως εἰσί τινες οὕτω ψυχροὶ καὶ ἀσύητοι, ὡς τὰ σύγραμμα ὑπιζητεῖν" ἀεὶ μόνον, καὶ τὰ καταγέλαστα σχήματα λέγειν ῥήματα· ἀπολαύσω τῶν πρόσπων πάντων, καὶ τότε" σκέψομαι πρὸς τὴν ἀθλίαν· χαείσομαι τῇ γαστρὶ, δουλεύσω ταῖς ἡδοναῖς, πλουτήσομαι καὶ τῷ παρόντι βίῳ· δίδου μοι τὸν σήμερον, καὶ λάμβανε τὸν αὔριον. ὦ ὑπερβολῆς ἀνοίας· καὶ τί πάσχων καὶ χίρων (ἀ) ταῦτα λέγοντες διαφέρουσιν; εἰ γὰρ σὺν ὑπὲρ τοῦ γυναῖκα τὸν πλησίον ζημιοῦσθαι οὐκ ἀφίησιν ὁ πρόσφατος μὴ θεσπέσιος νομίζεσθαι· πῶς ἡμῖν ἐγκαλέσει τούτους πάσχοις καὶ χοίρους καὶ ὄνων μυσητοτέρους εἶναι νομίζουσιν, οἳ τὰ τῶν ὁρωμένων" φαινερώτερα, ταῦτα ἀδηλα εἶναι νομίζουσιν; εἰ γὰρ μηδενὶ τῶν ἄλλων πιστεύεις, πίστηθι δαίμοσι μαστιζομένοις, τοῖς ὑπὸ [τὴν] βλάβην τὴν ἡμετέραν ἅπαντα καὶ λέγειν καὶ πράττειν μεμελετηκόσιν. οὐ γὰρ δὴ πρὸς τοῦτο μυτέρας· ὅτι οὐ πάντα ὥστε αὐξῆσαι. τὸν ῥαθυμίαν ἡμῶν πρασπίπτουσι, καὶ (ω) τῆς γεέννης σκιδᾶσαι φόβον, καὶ ἀπιστηθῆναι τὰ σκῆ διηκριβωμένα. ἀλλ' ὅμως (ἀ) ταῦτα βουλόμενοι, βοῶντες καὶ ὀλολύζοντες πολλάκις ταῖς ἐκεῖ βασάνοις μαχηρύτηται. πόθεν οὖν ταῦτα λέγουσι, καὶ σκάπτα ὧν βούλονται φθέγγονται; ἄδαμόθεν ἄλλοθεν, ἀλλ' ἐκ τῆς πλείονα ὑπομένειν ἀνάγκιω. οὐ γὰρ ἂν ἠβουλήθησαν ἑκόντες ὁμολογεῖν, ἀλλ' ὅτι ὑπὸ νεκρῶν ἀνθρώπων βασανίζονται, ἀλλ' ὅτι ὅλως πάσχουσί τι δεινόν. πρὸς τί οὖν μοι ταῦτα εἴρηται; ὅτι δαίμονες ὁμολογοῦσι γέενναν, (ἀ) βουλόμενοι ἀπιστεῖσθαι γέενναν· σὺ δὲ ὁ τοσαύτης ἀπολαύων ἡμῆς καὶ ἀπορρήτων κοινωνήσας μυστηρίων, οὐδὲ σκείνης μνήμην, ἀλλὰ καὶ τούτων ἀγνωμονέστερος γέγονας; καὶ τίς ἦλθεν ἐκ τῶν σκάδου, φησί, καὶ ταῦτα ἀπήγγειλεν; ἀπὸ γὰρ τῶν ὑρωμένων τίς πρεσβύτερος, καὶ εἶπεν ὅτι Θεός ἐστιν ὁ τὰ πάντα δημιουργήσας; ὅθι δὲ ψυχὴ ἔχουσα πόθεν ἦλθεν; εἰ γὰρ δὴ τοῖς ὁρωμένοις μέλλεις πιστεύειν, καὶ πρὸς Θεοῦ, καὶ πρὸς ἀγγέλων, καὶ πρὸς νοῦ καὶ πρὸς ψυχῆς" ἀμφισβάλλεις, καὶ οὕτω σοι πάντα οἰκήσεται τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα. κἂν πῃτε εἰ τοῖς φανεροῖς πιστεύειν βούλει, τοῖς ἀοράτοις μᾶλλον, ἢ τοῖς ὁρωμένοις πιστεύειν δεῖ. εἰ γὰρ καὶ πρόδοξον ὃ εἰρημένον, ἀλλ' ὅμως ἀληθές, καὶ παρὰ τοῖς νοῦν ἔχουσι σφόδρα ὡμολογημένον. (ἀ) μὴ γὰρ ὀφθαλμοὶ πολλὰ σφάλλονται), οὐκ ἐν τοῖς ἀοράτοις" μόνοις (ἐκεῖνα γὰρ οὐδὲ ἴσασι) ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς οἷς δοκοῦσιν ὁρᾶν, καὶ σχήματος, καὶ ἕρεος, καὶ διαφορᾶς ἀλλαχοῦ τετραμμένης, καὶ θυμοῦ, καὶ φερνίδος, καὶ μυρίων ἑτέρων ἐμποδιζόντων αὐτὴν τὴν ἀκρίβειαν· ὁ δὲ τῆς ψυχῆς λογισμὸς, καὶ ὃ φῶς δέχεται τὸ θεῖον γραφῆς, ἀκριβέστερον καὶ ἀνεξαπάτητον τῶν ὄντων ἔσται κριτήριον. μὴ δὴ μάτην ἑαυτὸν ἀπατῶμεν, μηδὲ πρὸς τὴν ῥαθυμίαν τὸν βίου τὴν σὴν τῶν τοιούτων λαμβανώμεν δογμάτων, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν τῶν δόγμάτων χαλεπώτερον ἑαυτοῖς ὑπισωρεύσωμεν πῦρ. εἰ γὰρ μὴ ὄστι κρίσις, μηδὲ εὐθύνας δώσομεν τῶν πεπραγμένων, οὐδὲ τιμὰς τῶν πεπονημένων λῆψόμεθα, σκάσον" οἱ τείνει τὰ τῆς βλασφημίας ὑμῶν, ὅταν λέγητε (ω) δίκαιον Θεὸν καὶ φιλάνθρωπον καὶ ἥμερον τοσούτους πόνους καὶ ἱδρῶτας ὑπορᾶν. καὶ πῶς ἂν ἔχοι ταῦτα λύσαι; εἰ γὰρ μηδαμόθεν ἄλλοθεν, ἀπὸ γοῦν τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν τὴν ἐμὸν ταῦτα" συλλογίζου, καὶ τότε ὄψῃ τὸ ἄτοπον. κἂν γὰρ μυριάκις ἦς αὐτὸς ὠμὸς καὶ ἀπάνθρωπος καὶ θηρίων αὐτῶν" ἀγριώτερος, οὐκ ἂν ἔλθοι (ω) οἰκέτην (ω) ἔνδοον θυμούμενον τελευτῶν ἀφεῖναι ἄτιμον, ἀλλὰ καὶ ἐλευθερίας ἀμείβεις καὶ χρημάτων δωρεᾶς. καὶ ὅπου αὐτὸς λοιπὸν ἀπιὼν

οὐδὲν

σὸν δυνάσαι εἰς αὐτὸν ἐργάσασθαι ἀγαθόν, τοῖς μέλλουσί σε κληρονομεῖν τιμὴ οὐσίαν
βπισκήπτῃς; ἀλλ' αὐτὸς, δεόμενος, παρακαλῶν, πάντα ποιῶν, ὥστε μὴ μεῖναι αὐτὸν ἀγέ-
ραστον. Εἶτα σὺ μὲ ὁ ποιητὴς, ὅταν χρηστὸς καὶ φιλάνθρωπος γένῃ πρὸς ϖ οἰκέτην· ἢ
ἄπειρος ἀγαθότης, ὁ Θεὸς, ἢ ἄφατος φιλανθρωπία, ἢ τοσαύτη χρηστότης, τὸν οἰκέτας
τὸν ἑαυτῆς τὸν παρὰ Πέτρου καὶ Παύλου καὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου, τὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν
δι' αὐτὸν λιμοῦ δυσμενῶς, διασυρθέντας, μαστιγθέντας, καταποντισθέντας, θηρίοις παραδο-
θέντας, ἀποθνήσκοντας, τοσαῦτα παθόντας, ἃ μηδὲ ἀριθμῆσαι ἔστι, ἀσεφανώτους παρέλ-
ψεται; καὶ ὁ μὲ ἀγωνοθέτης ϖ Ολυμπιονίκου ἀναχηρύττει καὶ στεφανοῖ, καὶ ὁ δεσπότης τὸν
οἰκέτην, καὶ ὁ βασιλεὺς τὸν στρατιώτην, καὶ ἕκαστος ἁπλῶς τὸν θεραπεύσαντα αὐτὸν, οἷς
δύνα), ἀμείβεσθαι κελεύει· ὁ δὲ Θεὸς μόνος μὴ τοὺς τοσούτους ἱδρῶτας καὶ πόνους, καὶ μαρὸν, καὶ μέγα
αὐτοῖς ἀγαθὸν ἀποδίδωσιν· ἀλλ' οἱ δίκαιοι καὶ εὐσεβεῖς ἔκφυροι, καὶ πᾶσι ἀρετῇ ἐπελθόντες, εἰς τοῖς
αὐτοῖς κείσονται) τοῖς μοιχοῖς, καὶ πορνοβοσκοῖς, καὶ ἀνδροφόνοις, εἰς τοιχωρύχοις; καὶ πολλῷ τῷ ἐ-
χθίστῳ ἂν λόγῳ; εἰ γὰρ μηδὲν μετὰ τὸν θάνατόν ἐστιν ἀποδημίαν ὄντες, ἀλλὰ μένει πάντα τὰ
ἡμέτερα, εἰς τοῖς αὐτοῖς ἔκφυροι τυγχάνοντες· μᾶλλον δὲ οὐδὲ εἰς τοῖς αὐτοῖς. εἰ γὰρ καὶ μὴ ταῦτα ἐν τοῖς
αὐτοῖς κεῖται τόποις, ἀλλ' εἰς ταῦτα εἰς ἀνέσεις μὲν ἕτοιμοι, εἰς κολάσεις δὲ ἔκφυροι πάντα γε-
νήσονται χρόνου. Εἰ πῶς τοῦτο τύραννος, "ὡς ὠμὸς ἂν δεσπότης καὶ ἀπηνὴς οὕτω πρὸς τὸν αὐτοῦ
ποτε ἐβουλεύσατο θεραπόντων καὶ συνηκόων; Εἶδες τῆς ἀβουλίας τὸν παροξυσμὸν, καὶ
πρὸς τελευτὰς ὁ λόγος ἔστι; Οὐκοῦν εἰ καὶ μηδαμόθεν ἄλλοθεν βούλῃ, ἀπὸ τούτων τῶν
λογισμῶν παιδεύθητι, ἀπαλλάγηθι τῆς ποικίλης ταύτης συνουσίας, καὶ φεῦγε κακίαν,
καὶ τὸν παρὰ [τῆς] ἀρετῆς ἀντίζυγον πόνον. Εἰ δ' ὅτε εἶσῃ σαφῶς, ὅτι τὰ μέλλοντος βίου
ταῦτα ἡμέτερα ἔσται. καὶ τίς ἐρεῖ σε· Τίς ἐλθὼν ἔκφυρεν ἀπήγειλε τὰ ἔκφυρα; εἰπὲ πρὸς
αὐτόν· αὐθέντην μὲ θεὸς (ἢ γὰρ δή, καὶ πιστὸν ἦν πολλάκις, ἅτε χαμπάζων καὶ ἐπαίρων
τὸ πρᾶγμα) ὁ δὲ τῶν ἀγγέλων διακονίας, πάντα μετ' ἀκριβείας ἔκφυρα ἀπήγειλε. Τί τοίνυν
ἡμῖν δεῖ δὴ θέντου, τὰ μέλλοντος ἡμᾶς βιώσεως ἀπαλλάξαι καθ' ἑκάστην βοῶντος [τὴν] ἡμέ-
ραν, ὅτι καὶ γέενναν ἡτοίμασε, καὶ βασιλείαν πρόκεισθαι, καὶ τούτων ἡμῖν ἀποδείξεις πολλαχόθεν
ἔφης; εἰ γὰρ μὴ ἔμελλε κείνειν, οὐδ' ἂν ἐπαγγέλλειν ἀπήτησε. Εἰ δὲ αὖθ' ὅτου πῶς δὴ ἔχοι
λόγου, ὃ τὸν ποιητὴν σὺν μὲ κολάζειν, τοὺς δὲ μὴ κολάζειν; εἰ γὰρ μὴ πρόσωπολήπτης
ἐστὶν ὁ Θεὸς (ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἔστι) τί δήποτε ϖ μὲ ἀπήτησε δίκην, ϖ δ' ἀφῆκεν ἀτιμώρη-
τον ἀπελθεῖν; τοῦτο γὰρ τοῦ πρότερα πάλιν ἐστὶν ἀπορώτερον. ἀλλ' εἰ βούλεσθε μετ' εὐ-
γνωμοσύνης ἀκοῦσαι τῶν λεγομένων, καὶ ταύτην ἀφαλύσομεν τὴν ἀπορίαν. τίς οὖν ἐστιν
ἡ λύσις; Θεὸς πάντα σε ταῦτα ἀπαιτῆσαι δίκην, ἵνα μὴ ἀπογνῷς τὴν σωτηρίαν, καὶ ἀπελ-
πίσῃς τὴν κείνου, ὡς πάντων σε ταῦτα διδόντων λόγον· Θεὸς πάντα ἀφίησιν ἀτιμωρητὶ ἀ-
πελθεῖν, ἵνα μὴ πάλιν ἀπρονοησίαν εἰς τὰ πάντα νομίσῃς· ἀλλὰ καὶ κολάζει, εἰ δ' κολάζει
δι' ὧν μὲ κολάζει, δείκνυσιν ὅτι καὶ σὲ κολασθέντας σε ταῦτα ἀπαιτήσει λόγον· δι' ὧν δ'
δ' κολάζει, παρασκευάζων σε πιστεύειν, ὅτι ἐστί τις μετὰ τὸν σε θάνατον ἀποδημίαν κεκτημένον
φόβεσιν. Εἰ δὲ καθ' ὅλου τῶν παντὸς ἡμᾶς, δι' ἃ σὺ κολασθέντας ταῦτα, δι' ἃ δὲ
βυπρεπίσει. πῶν δὲ ὁρᾷς αὐτὸν ἅμα σε εἰς ὑπερορίαν τίνοντα, καὶ ἥλιον δυόμενον, καὶ γῆν θα-
μβοῦντα, καὶ θάλατταν χέουσαν, καὶ ἀέρα ἁπλοῦν, καὶ σελήνης τάττοντα δρόμους, εἰς ταῖς ὥ-
ραις τὰ ἔτους ἀκινήτους ἔχοντα νόμους, καὶ τὰ ἄλλα δὲ ἅπαντα τῷ νόμῳ τῷ ἐκείνου ϖ ὑ-
παντῶν μὴ ἀκριβείας δύνασθαι δρόμου. καὶ γὰρ ἡ Φύσις ἡ ἡμετέρα, καὶ ὁ τῶν ἀγόντων, τῶν ἑρ-
πόντων, τῶν βαδίζόντων, τῶν πετομένων, τῶν νηχομένων, τῶν ἐν λίμναις, τῶν ἐν πηγαῖς, τῶν
ἐν πολεμοῖς, τῶν ἐν ὄρεσι, τῶν ἐν πάπαις, τῶν ἐν οἰκίαις, τῶν ἐν ἀέρι, τῶν ἐν πεδίοις, καὶ
φυτὰ, καὶ σπέρματα, εἰς δένδρα, πάντα ἄγελα, πάντα ἥμερα, πάντα ἔγκαρπα, καὶ πάντα ἁπλῶς
ἀπὸ τῆς ἀκαμάτου κινούμενα χειρὸς ἐκείνης, τὴν ἡμετέραν οἰκονομεῖ ζωὴν, οὐ πρὸς

χρείαν μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς φιλοτιμίαν τὴν ἀρχαίαν ἡμῖν ἐξ αὐτῶν προσῆκεν. τοσαύτην τοίνυν ὁρῶν εὐλαβείαν (καίτοιγε οὐδὲ ὁ πολλοστὸν εἶπον μέρος) τολμᾷς εἰπεῖν, ὅτι ὁ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ἐργασάμενος δέδοκέ σε, ἐν τοῖς καιρίοις σε προΐσται, καὶ μὴ τῶν ὄνων καὶ τῶν χειρῶν ἀφίησι τελευτήσαντα κεῖσθαι; καὶ δώρῳ σε τιμήσας τοσούτῳ, τῷ τῆς εὐσεβείας, ᾧ καὶ τῶν ἀγγέλων ἐποίησεν ἴσον, ῥᾳθύμως σε μὴ οὐδὲ μικροῖς πόνοις καὶ ἱδρῶσι; καὶ πῶς ἂν ἔχοι ταῦτα λόγον; ταῦτα γὰρ καὶ ἡμᾶς σιγήσωμεν, οἱ λίθοι κεκράξονται. ὅπου σαφῆ καὶ δῆλα, τί τὰ ἀκριβῆ αὐτά; ἀνώτερα. ταῦτα οὖν ἀπωθούμενοι, καὶ πείσαντες τὴν ἑαυτῶν ψυχήν, ὅτι μὴ τὴν ὀντῶς ἀποδημίαν, καὶ βήματι φοβερῷ δικασπόμενα φοβερῷ, καὶ λόγον δώσομεν τῶν πεπραγμένων ἀπάντων, καὶ βδελυρίας ὑφέξομεν καὶ δίκην ἀνοσιουργίας, ἂν μὴ ὦμεν πλημμεληθωμεν· καὶ σεφαίων ἀπολαύσομεν καὶ ἀγαθῶν ἀπορρήτων, ἃ μακρὰν ἑαυτοῖς προσέχειν βουληθῶμεν, τοὺς τε ἀνιλεήμονας ὅτι τούτοις ὑπεισερχόμεθα, καὶ αὐτοὶ τὴν τῆς ἀρετῆς ὁδὸν ἐλώμεθα, ἵνα μὴ πρήσεως τῆς προσηκούσης εἰς σκάφιον τὸ δικαστήριον ἀπελθόντες ὑπὲρ τούτων τῶν ἐπηγελμένων ἡμῖν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ιδ. 12 ΑΚΟΥΣΑΣ ΔΕ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΟΤΙ ΙΩΑΝΝΗΣ παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

Τίνος ἕνεκεν ἀνεχώρησε πάλιν; παιδεύων ἡμᾶς μὴ ὁμόσε χωρεῖν τοῖς πειρασμοῖς, ἀλλ' εἴκειν καὶ παραχωρεῖν. καὶ γὰρ ἔγκλημα τὸ μὴ ῥίπτειν ἑαυτὸν εἰς κίνδυνον, ἀλλὰ τὸ ἐμπεσόντα μὴ ζῆναι γενναίως. τοῦτο τοίνυν διδάσκων, καὶ Ⓦ φθόνον Ⓦ Ἰουδαίων παραμυθούμενος, ἀναχωρεῖ εἰς τὴν Καπερναούμ, ὁμοῦ μὲν τὴν προφητείαν πληρῶν, ὁμοῦ δὲ καὶ τὸν διδασκάλους τῆς οἰκουμένης ἀλιεῦσαι ἀπέδειξεν, ὅπως ἐκεῖ διατελέσουν τῇ τέχνῃ χαίροντες. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς πάντα μᾶλλον ὅτι τὰ ἔθνη ἀπίστου, παρὰ Ἰουδαίων λαμβάνει τὰς ἀρχάς. καὶ γὰρ ἐσταυρώθη ὑπὸ βουλευσάντων ὧν προέρχομαι, καὶ εἰς δεσμωτήριον ἐμβαλόντες, ὠθοῦσιν αὐτὸν εἰς τὴν Γαλιλαίαν τῶν ἐθνῶν. ὅτι γὰρ ὅτε ἀπὸ μέρους λέγει τὸ ἔθνος τὸ Ἰουδαϊκόν, ὅτε πάσας αἱρέτης τὰς φυλὰς, σκόπει πῶς δηλοῖ τὸ χωρίον σκάφιον ὁ προφήτης, ὅταν λέγων·

15 Γῆ * Νεφθαλὶμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν,

16 Ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει, φῶς εἶδε μέγα·

Σκότος ἐνταῦθα τὸ ἀμαθὲς καλεῖ, ἀλλὰ τὴν πλάνην καὶ τὴν ἀσέβειαν. διὰ καὶ ἐπήγαγε, Τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.

Ἵνα γὰρ μάθῃς, ὅτι ὅταν φῶς ὄντι σκότος ἀμαθὲς φησι, διὰ μὲν τὸ φωτὸς ἀλαζονευόμενος οὐχ ἁπλῶς φῶς καλέσει, ἀλλὰ φῶς μέγα, ὅπερ ἀλλαχοῦ ἀληθινὸν φησι· τὸ δὲ σκότος ἐπεξηγούμενος, σκιὰν θανάτου ὠνόμασεν. εἶτα, δείκνυσι ὅτι οὐκ αὐτοὶ ζητήσαντες εὗρον, ἀλλ' ὁ Θεὸς αὐτοῖς δοὺς ἔφανεν ἐπιφάναι, φησί, φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς τουτέστιν, αὐτὸ τὸ φῶς ἀνέτειλε καὶ ἔλαμψεν, οὐκ αὐτοὶ προέτρεψαν τῷ φωτὶ προσδραμόν. καὶ γὰρ οὐκ ἐκάτοις ἦν ἀναθέσπιτα ἕως τῆς Χριστοῦ παρουσίας. οὐδὲ γὰρ ἐβάδιζον ἐν σκότει, ἀλλ' ἐκάθηντο ἐν σκότει· ὅθεν σημεῖον ἦν, τὸ μηδὲ ἐλπίζειν αὐτοὺς ἀπαλλαγήσεσθαι. ὥσπερ γὰρ οὐδὲ εἰδότες πῦ δεῖ προέρχεσθαι, ὅτε καταληφθέντες ὑπὸ τοῦ σκότους ἐκάθηντο, μὴ δυνάμενοι μηδὲ ζῆναι λοιπόν.

17 Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρύσσειν καὶ λέγειν· μετανοεῖτε, ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ἀπὸ τότε· πότε; ὅτε ὁ παρεδόθη Ἰωάννης. καὶ διατί μὴ ἐξ ἀρχῆς αὐτοῖς ἐκήρυξε;

ἐκήρυξε; ἵ ἢ ὅλως Ἰωάννου ἦδει, τῆς τῶν ἔργων μαρτυρίας αὐτὸ κηρυττούσης; ἵνα καὶ τὸ δεῦρο μάθῃς αὐτὸν τίνα ἀξίαν, ὅτι καθαρὸν ὁ πατήρ, ὅπερ ἡ αὐτοῦ προφήτας ἔχει· ὅθεν δὲ ὁ Ζαχαρίας ἔλεγε, Καὶ σὺ παιδίον προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ· ἡ ἵνα μηδεμίαν τοῖς ἀναισχύντοις αἰτίαν καταλείπῃ Ἰουδαίοις. ὅταν οὖν ἡ αὐτὸς τέθηκε λέγων· Ἦλθεν Ἰωάννης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ λέγουσι, δαιμόνιον ἔχει· ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, δὲ λέγουσιν, ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν· καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς. ἄλλως δ', καὶ ἀναγκαῖον ἦν πρὸ ἑτέρου προτερεῖν λεχθῆναι τὰ περὶ αὐτοῦ, ἢ μὴ πρὸ αὐτοῦ. εἰ γὰρ καὶ τοσαύτας καὶ τηλικαύτας μαρτυρίας τε δὲ ἀποδείξεις ἔλεγεν, σὺ μάρτυρός μοι σεαυτοῦ, ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής· εἰ, μηδὲν εἰρηκότος Ἰωάννου, προελθὼν εἰς μέσους προῆτο αὐτὸς ἐμαρτύρησε, τί οὐκ ἂν ἐφθέγξαντο; διὰ τοῦτο ὅτε ἐκήρυξε περὶ ἐκείνου, ὅτε ἐβαπτούργησεν, ἕως ἐπέπεσεν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἐκεῖνος, ἵνα μὴ σὺν τῷ πλήθει φλέγηται. διὰ τοῦτο καὶ σημεῖον οὐδὲν ἐπίσησεν Ἰωάννης, ἵνα καὶ ἀπὸ τοῦ πλήθους τῷ Ἰησοῦ προσδοθῇ, τῷ θαυμάζεσθαι παρὰ ἐκείνου ἐλκόμενον αὐτούς. Εἰ γὰρ ἦν τοσοῦτον οἰκεῖον μηδέποτε καὶ πρὸ τοῦ δεσμωτηρίου, καὶ μετὰ τὸ δεσμωτήριον, ζηλοτύπως ἂν εἶχον οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου, καὶ οἱ πολλοὶ δὲ ἀπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ Ἰωάννου ἐπαύσαντο ἂν Ἰησοῦ, Εἰ μηδὲν τοιοῦτον ἐγίνετο, οὐκ ἂν ζωὴ ἦν· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ματθαῖος διεσημήνατο, ὅτι ἀπὸ τότε ἤρξατο κηρύσσειν· καὶ ἀρξάμενος τὸ κήρυγμα, ὃ ἐκεῖνος ἐκήρυττε, τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐδίδασκε, δὲ οὐδὲν οὐδέπω περὶ ἑαυτοῦ κηρύττων λέγει. δὲ γὰρ καὶ τοῦτο τέως ἀγαπητὸν ἦν προσδεχθῆναι, ἐπεὶ μηδέπω τινὰ προσήκαν περὶ αὐτοῦ δόξαν εἶχον. διὰ τοῦτο καὶ ἀρχόμενος οὐδὲ φορτικόν τι φησὶ καὶ ἐπαχθές, οἷς ἐκεῖνος, ἀξίνας, καὶ δένδρον κατακόπτον, καὶ πτύον καὶ ἅλωνος καὶ πυρὸς ἀσβέστου μεμνημένος· ἀλλὰ ἡσυχῇ προοιμάζεται, τὴν οὐρανοὺς καὶ τὴν βασιλείαν τῶν ἐκεῖ τοῖς ἀκούουσιν εὐαγγελιζόμενος.

18 Καὶ περιπατῶν* παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, εἶδε δύο ἀδελφοὺς· Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον, δὲ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν (ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς)

19 Καὶ λέγει αὐτοῖς· δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων.

20 Οἱ δὲ* ἀφέντες τὰ δίκτυα, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Καίτοι Ἰωάννης φησὶν ἑτέρως αὐτὸν κεκλῆσθαι· ὅταν δέ φησιν ὅτι δευτέρα αὕτη ἡ κλῆσις ἦν, δὲ πολλαχόθεν τοῦτο δύναιτις ἰδεῖν. ἐκεῖ μὲν γάρ φησιν, ὅτι οὔπω βεβλημένου Ἰωάννου εἰς τὸ φυλακεῖον παρεσπάσθην· ἐνταῦθα δὲ μετὰ τὸ ἐμπεσεῖν αὐτόν. κἀκεῖ μὲν ὁ Ἀνδρέας καλεῖ Πέτρον· ἐνταῦθα δὲ ἀμφοτέρους ὁ Ἰησοῦς. καὶ Ἰωάννης μὲν φησιν, ὅτι ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς Σίμωνα ἐρχόμενον λέγει· σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωνᾶ, σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς, ὃ ἑρμηνεύεται Πέτρος· ὁ δὲ Ματθαῖός φησιν, ὅτι ἤδη τοῦτο ἦν κεκλημένος τὸ ὄνομα. ἰδὼν γάρ, φησι, Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον. καὶ ἀπὸ τότε ὅταν ὅλην ἐκλήθησαν, δὲ πολλαχόθεν ἄλλοθεν ἄν τις τοῦτο συνιδοι, δὲ ἐκ τοῦ ῥᾳδίως ἀκουσαι, καὶ ἐκ τῆς πρώτης ἀφέσεως. ἤδη γὰρ ἦσαν παιδευόμενοι καλῶς. ἐκεῖ μὲν γὰρ εἰς τὴν οἰκίαν φαίνεται ὁ Ἀνδρέας ἐρχόμενος καὶ πολλὰ ἀκούων· ἐνταῦθα δὲ ἅμα ῥήματι ἀκούσαντες εὐθέως ἠκολούθησαν. καὶ γὰρ εἰκὸς ἀκολουθήσαντας ἐξ ἀρχῆς ἀφέσεως πάλιν, τότε τὸν Ἰωάννου ἰδόντας εἰς δεσμωτήριον ἐμπεσόντα καὶ αὖθις ἀναχωρήσαι, καὶ ὅτι τὴν οἰκείαν πάλιν τέχνην ἐπεμελεῖτο. ὅτε γοῦν αὐτὸν εὐεσκέτουν ἁλιεύοντας. αὐτὸς δὲ οὔτε βαλεομένους ἀναχωρῆσαι τὸ ἀρχὴν ἐκώλυσεν, οὔτε ἀναχωρήσαντας εἰς τέλος ἀφῆκεν· ἀλλ' εἶδεν ὅτι ἀπεπήδησαν, ἔρχεται πάλιν αὖθις ἀναστρέφων· ὅπερ μέγιστος τύπος ἁλιείας ἐστί. σκέπτει δὲ αὐτῷ καὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν ὑπακοήν. καὶ γὰρ ἐν μέσοις τοῖς ἔργοις ὄντες (ἴσως δὲ πῶς λίαν καὶ ἁλιεία) ἀκούσαντες αὐτοῦ καλοῦντος, οὐκ ἀνεβάλ-

λοιπὸν, οὐχ ὑπερέβητο, οὐκ εἶπεν, ὑπερφέρεται οἰκειῶν ἀγαλμάτων τοῖς πρόσθεν· ἀλλὰ πόντα ἀφέντες εἶπον, καθάπερ καὶ Ἐλισσαῖος ἐποίησεν ὅτε Ἠλίου. τοιαύτην γὰρ ὁ Χριστὸς ὑπῆρχεν ζητῶν πρὸ ἡμῶν, ὥστε μήτε ἀκριβείαν ἀναζάλλεσθαι χρόνου, καὶ σφόδρα τῶν ἀναγκαιοτάτων ἡμᾶς κατεπείγῃ. διὸ καὶ ἑτέραν τινὰ προσελθόντα καὶ ἀξιοῦντα θάψαι ⟨W⟩ ἑαυτῆς πατέρα, οὐδὲ τοῦτο ποιῆσαι ἀφῆκε, δείκνυς ὅτι πάντων τῶν ἀκολούθων τῶν ἑαυτοῦ προτιμᾶν δεῖ. Εἰ δέ λέγοις, ὅτι μεγάλη ἡ ὑπόσχεσις· καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον αὐτὸν θαυμάζω, ὅτι μηδὲν μηδέπω σημεῖον ἰδόντες, μεγάλης τοσούτων ἐπαγγελίας ἠκούσατε, καὶ πόντα δεύτερα ἔθεντο τῆς ἀκολουθήσεως ἐκείνης. καὶ γὰρ διὰ ὧν ἠκούσθησαν λόγων, ἠκούσατε ὅτι ⟨C⟩ ἑτέρους διὰ τούτων ἀλιεύειν διανίσονται. τούτοις μὲν οὖν τοῦτο ὑπέσχετο· τοῖς δὲ περὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην οὐδὲν τοιοῦτόν φησιν. ἡ γὰρ τῶν ⟨W⟩ φθασάντων ὑπαγωγὴ προσεδοκήθη λοιπὸν τούτοις· ἄλλως δέ, καὶ πολλὰ ἦσαν προτέρων ἀκηκοότες περὶ αὐτοῦ. διὰ δὲ πῶς καὶ τὸ πενίαν αὐτῶν ἡμῖν μὴ ἀκριβείας ἀπίτηται. βύρσε γὰρ αὐλοὺς ῥάστα ἂν ἔχοις τὰ δίκτυα αὐτῶν. τοσαύτη ἦν τῆς πλωγείας ἡ ὑπερβολή, ὡς καὶ πεποικότα διορθοῦν, μὴ δυναμένους ὑπομεῖναι ἕτερα. ὁ μὲν γὰρ δὴ τέως καὶ αὐτὴ ἔνδειξις ἀρκετὴς, ὁ πενίαν φέρων βιάλως, ὁ ἀπὸ δικαίων πόνων τρέφεσθαι, ὁ ζωοδιδάσκαλον ἀλλήλοις τὴν τῆς ἀγάπης δυνάμει, ὁ ⟨W⟩ πατέρα ἔχειν μὴ ἑαυτῷ ⟨C⟩ προσπαθοῦντα. ὅπερ τισὶν αὐλοῖς ἠλίθιον, τότε ἀρχὴν πρέπειν θαυματουργεῖν, δι' ὧν ἐποίει, καὶ ὑπὸ Ἰωάννου περὶ αὐτοῦ εἰρημένα βεβαιοῦν. ζωοχῶς δὲ τοῖς ζωαγωγοῖς ἐπιχωρεῖ, καὶ σιτεῖσθαι αὐλοὺς παιδιόν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀντίθεός τις καὶ πλάνος, ἀλλὰ συμφωνεῖ τῷ πατρὶ προσαγόμενον. ὑπιχωριάζων δέ, οὐκ ἐκήρυττε μόνον, ἀλλὰ καὶ σημεῖα ἐπεδείκνυτο. καὶ γὰρ πόντα χοῦ, εἴ που τι ξένον γίνεται ⟨C⟩ προσδόξου καὶ πολιτείας τινὸς εἰσαγωγὴ, σημεῖα πυρὶ εἰώθασι θεοῦ, σὺν ἐχυρᾷ τῆς αὐτοῦ δυνάμεως πρέπον τοῖς τὰς νόμους δέχεσθαι μέλλουσι. οὕτω γοῦν ὅτι ⟨W⟩ διὰ βάτου πυρὶ ἐμβὰς, ⟨W⟩ κόσμον ἔκτισεν ἅπαντα, καὶ τότε αὐτῷ ⟨W⟩ νόμον ἐκρίνοι ἔδωκε ⟨W⟩ τὸ πῦρ προδείσας. καὶ ὅτε τῷ Νῶε νομοθετῆσαι ἐμέλλε, πάλιν μεγάλα ἐπεδείξατο θαύματα, δι' ὧν ἅπασαν ἀφεστοιχείου τὴν κτίσιν, καὶ ὃ φοβερὸν κρίνοι πέλαγος ἐπ' ἐναυτοῦ ὁλόκληρον ἐποίει κεῖσθαι, καὶ δι' ὧν ἐν τοσαύτῃ ζάλῃ ⟨W⟩ δίκαιον ἐκρίνοι διέσωσε. καὶ ὅτι τὸ Ἀβραὰμ ἦν πολλὰ σημεῖα πρέπον· ὅτι, τὴν κτίσιν τὸν ὃν πολέμει, τὴν πλημμύραν τὴν κατὰ τῶν Φαραὼ, τὴν ἐκ τῶν καπνίων ἀπαλλαγήν. καὶ Ἰουδαίοις νομοθετεῖν μέλλων, καὶ θαύματα ἐκρίνα καὶ μεγάλα τερατεία ἐπεδείξατο, καὶ τότε ⟨W⟩ νόμον ἔδωκεν. ὅπου δὴ καὶ ὁ τοῦτο μέλλων ὑψηλὸν ἅμα εἰσάγειν πολιτείαν, καὶ ἃ μηδέποτε ἤκουσαν λέγειν αὐτοῖς, τῇ τῶν θαυμάτων ὑπεδείξει βεβαιοῖ καὶ λεγόμενα. ὅπερ γὰρ ἡ κηρυττομένη βασιλεία οὐκ ἐφαίνετο, ἀπὸ τῶν φαινομένων τὴν ἀόρατον ποιεῖ φανερᾶν. καὶ σκόπει ὃ ἀπίστητον τὸ εὐαγγελιστοῦ, πῶς ὑπὲρ ἔκεινοι ἡμῖν διατεῖται τῶν θεραπευομένων, ἀλλὰ βεκρίσι ῥήμασι νῦ φάσας προδηλοῖ σημείων.

24 Περσιώνεγκαν γὰρ αὐτῷ, φησι, πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις ζωχομένους, καὶ δαιμονιζομένους, καὶ σεληνιαζομένους, καὶ παραλυτικούς, καὶ ἐθεραπεύσεν αὐτούς.

Ἀλλὰ ὃ ζητούμενον ἐκρίνο ἐστὶ, πῶς δήποτε πρὸ τοῦδενὸς αὐτῶν πίστιν ἐπεζήτησεν. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὃ μὴ ταῦτα φαίνεται λέγων· πιστεύετε ὅτι δυνάμει τοῦτο ποιῶ· ἀλλ' ἀπλῶς τὴν αὐτοῦ δυνάμεως ἀπέδειξεν ἅπασιν· ἄλλως δέ, καὶ αὐτῷ τῷ προσιέναι ⟨C⟩ προσαγαγεῖν, καὶ τῷ τυχοῦσαν ἐπεδείκνυτο πίστιν. καὶ γὰρ πόρρωθεν αὐτὸν ἔφερον, οὐκ ἂν εἰσενεγκάντες, εἰ μὴ μεγάλα ἦσαν περὶ αὐτοῦ πεπεικότες ἑαυτούς.

ΗΘΙΚΟΝ Ἀκολουθήσωμεν τούτων αὐτῷ καὶ ἡμεῖς. καὶ γὰρ νοσήματα πολλὰ ἔχομεν ψυχῆς, καὶ ταῦτα προσηκόντως βούλεται θεραπεύειν. διὸ γὰρ τοῦτο καὶ ἦλθε διορθούμενα, ἵνα ταῦτα ἐκθεραπεύσῃ τῆς ψυχῆς τῆς ἡμετέρας. προσέλθωμεν τούτων αὐτῷ, καὶ μηδὲν βιωτικὸν αἰτῶμεν·

ἀλλ'

ἀλλ' ἁμαρτημάτων ἄφεσιν. καὶ γὰρ δίδωσι καὶ πῶς, ἐὰν ἀπευδαίζωμεν. τότε μὲν γὰρ εἰς τὴν
Συρίαν ἐξέλθων αὐτὴν ἠνάκτησε· νῦν δὲ εἰς τὴν οἰκουμένην ὅλην. καὶ ἡμεῖς μὲν ἀκούσαντες, ὅτι
δαιμονῶντας ἐλευθέρωσε, ζωντες· σὺ δὲ πολλῷ πλείονα πεῖραν αὐτὴν λαβὼν τῆς δυ-
νάμεως καὶ μείζονα, καὶ ἀφῃρέσατο καὶ τέχνας; ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν καὶ πατρίδα ἀφῆκαν, καὶ φί-
λους, καὶ συνήθεις· σὺ δὲ τὴν οἰκίαν ἀφεὶς ἀνέχῃ ὑπὲρ ὃ προσῆλθες, καὶ πολλῷ μείζοσιν τυ-
χοῦσι; μᾶλλον δὲ τὴν αἰτίαν ἀπαιτήσωμεν σέ. ἀλλὰ ζωπύρησον ἄφες πονηρὸν μόνον, καὶ
μᾶλλον οἴκει μετὰ τοῦ σταυροῦ, δυνήσῃ θαυμάσιον ῥᾳδίως. καὶ γὰρ αἱ μὲν σωματικαὶ ἔχουσι πάθος,
πόνον ποιοῦσι καὶ προσκαλοῦνται, ὥστε ἀπαλλαγῆναι τοῦ λυποῦντος ἡμᾶς· τῆς δὲ ψυ-
χῆς ἡμῖν κακῶς διακειμένης, μέλλομεν δὲ καὶ δυόμεθα. διὰ τοῦτο οὐδὲ ἐκείνων ἀπαλλασ-
σώμεθα· ὅταν γὲ μὲν ἀναίσχυντα ἡμῖν πράγματα γίνεται, τὰ δὲ πράγματα αἰσχύνη, καὶ τὸν πηλὸν
τῶν κακῶν ἀφέντες, τοῦ ῥύακος ἐκκαθαίρειν ἐθέλομεν. ὅτι γὰρ τῶν ἐν τῷ σώματι κακῶν
ἡ ποινὴ τῆς ψυχῆς αἰτία, καὶ ὁ παραλελυμένος τεταίχατο καὶ ὀκτὼ ἔτη, καὶ ὁ διὰ τὸ ἔγγυς
χαλεπαίνεις, ἐπὶ τούτων δὲ ὁ Καὶν ἐδήλωσε. καὶ πολλαχόθεν δὲ ἑτέρωθεν τοῦτο μὲν ἔστιν ἰδεῖν.
ἀθέλωμεν τοίνυν τῶν κακῶν τὸν πηλὸν, καὶ πόνον ἕξομεν τῶν ποσμῶν καὶ ῥᾴδιον. ἡ γὰρ
ὃ παραλελοιδαται μόνον, νόσημα, ἀλλὰ καὶ ὃ ἁμαρτάνει· καὶ τοῦτο μᾶλλον, ἢ ἐκεῖνο, ὅσῳ καὶ
ψυχὴ σώματος ἀμείνων. προσλάβωμεν τοίνυν αὐτὰ καὶ ἡμῶν, καὶ παραλέσωμεν ἵνα σφίξῃ
τὸν ψυχὸν ἡμῶν παραλελυμένον, καὶ τὰ βιωτικὰ ἀφέντες πόνον, ὑπὲρ τοῦ πνευμα-
τικοῦ μόνον ποιώμεθα λόγον. Εἰ δὲ καὶ τούτων ἀντέχῃ, μετ' ἐκεῖνα αὐτοῦ φεύξεται. μηδὲ
ὅτι οὐκ ἀγαθὸς ἁμαρτάνων καταφεύγει, ἀλλὰ διὰ τοῦτο μᾶλλον τοῦναντίον, ὅτι
οὐκ ἀγαθὸς τῆς οἰκείας τῶν πλημμελημάτων. καὶ γὰρ παρὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὸν ἁμαρτίαν
τοῦτο γίνεται, ἀλλὰ παρὰ τὸ αἰσθάνεσθαι τὸν πλημμελοῦντα ψυχόν. ἐπίσπουν ζητῶ τοῦ
ἀγαθυνομένους τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων, πῶς τῶν τιμωμένων καὶ χαιρόντων παρόντων ὀ-
λολύζουσι; πόσα πράγματα; πόσα πάθεσι; πόσα πείθουσι δὲ ὀδύρεσθαι, ὥστε ἀπαλλα-
γῆναι τοῦ πονηροῦ ζωπυρίου; ὅταν οὖν αὐ ἐπέλθωσιν, εἰ μὴ σφόδρα πλήσωσι καὶ ψυχόν,
τὸ μὲν οὖν ἁμαρτεῖν, τὸ μηδὲ ὅλως ἁμαρτάνειν· τὸ δὲ μετ' ἐκεῖνο, τὸ ἁμαρτάνοντας ἀγαθὰ
ποιεῖσθαι καὶ διορθοῦσθαι. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἔχομεν, πῶς δεησόμεθα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄφεσιν αἰτησό-
μεθα ἁμαρτημάτων, ⟨illegible⟩ τούτων μηδένα ποιούμενοι λόγον; ὅταν γὰρ σὺ αὐτὸς ὁ πεπλημ-
μεληκὼς, μηδὲ αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ἥμαρτες, εἰδέναι ἐθέλῃς, ὑπὲρ ποίων προσκαλέσεις ⟨illegible⟩ Θε-
ὸν πλημμελημάτων; ὑπὲρ ὧν οὐκ οἶδας; καὶ πῶς ἔσῃ τῆς συνεργασίας τὸ μέγεθος; Εἰπὲ
τοίνυν σοι τὰ πλημμελήματα κατ' εἶδος, ἵνα μάθῃς τίνων λαμβάνεις συγχώρησιν, ἵν' ὅτα
ἐνηχώμενον ᾖ σοι ⟨illegible⟩ ἐνεργέστερον. σὺ δὲ ἄνθρωπον μὲν προξένει, καὶ φίλους, καὶ γείτονας,
καὶ θυρωρὸν προσκαλοῦ, καὶ χρήματα δαπάνας, καὶ πολλὰς ἀναλίσκεις ἡμέρας προσοι-
κεῖ καὶ διόλλυσι· καὶ πάλιν, καὶ δὶς, καὶ μυριάκις σε βοῶντα ὁ προξενητὴς, οὐκ ἀνα-
πείθεις· ἀλλ' εὐαγώνιος μᾶλλον ἠμύνου, πλείονα τοῦ ἰκετηρίου ἔχων. τὸν δὲ τῶν ὅ-
λων Θεοῦ προξενοῦντος, χασμῶμαι, καὶ ἀναπίπτομαι, καὶ τυφλοῦμαι, καὶ μεθύομαι, καὶ
τὰ τοιαῦτα πάντα προσπίπτομεν· καὶ πότε αὐτὸν δυσπολλῶμεν ἵλεων ποιῆσαι; πῶς δὲ
οὐκ αὐτοῦ τούτου μείζονος προξενοῦμεν αὐτόν; ἢ γὰρ ἁμαρτάνειν τὸ μηδὲ ἀγνοῆ ἁμαρ-
τάνοντα μᾶλλον ἀναπείθει αὐτὸν ποιῆ ὀργίζεσθαι. διόπερ εἰς αὐτοῦ λοιπὸν ἄξιον κα-
ταδυῶμεν τὸν νοῦν, καὶ μηδὲ ⟨illegible⟩ πλέον ὁρᾶν τοῦτο, μηδὲ αἰσθηθῆναι ὅλως, ὅτι ὕπνος ἀπαλλαγ-
ῆναι δυνατὸν ἔχοντες, προξενοῦμέν τι αὐτὸν, καὶ προξενοῦντες οὐδὲ μετέχομεν. κάτοχος
αὐτὸς, ὡσὶ ὅταν ὀργίζηται, μισῶν καὶ ἀπεστρεφόμενος ἡμᾶς τοῦτο ποιῇ, ἀλλ' ἵνα καὶ ὕπνος ἡ-
μᾶς ὀπτασάσηται προσέχειν αὐτοῖς. Εἰ γὰρ ὑβριζόμενος διηνεκῶς ἐνεργέτει, μᾶλλον αὖ
κατοφείσας. ἵν' οὖν μὴ τοῦτο γένηται, ἀπεστρέφεται πρὸς ὀλίγον, ἵνα ἀεὶ πρὸς σε ἔ-
χῃ μᾶλλον ἑαυτόν. παῤῥησιάσωμεν τοίνυν αὐτῷ τῇ φιλανθρωπίᾳ, καὶ μετάνοιαν ὀπιδυξώμεθα

μεμε-

μεμεεμμηνθότων, πρὶν ἢ τὴν ἡμέραν ὅπως ἰδωσι τὸν Θεὸν ἐλθεῖν ἡμᾶς κεκριμένους ἐκ τούτου. νῦν μὲν γὰρ ἐφ' ἡμῖν ὁ πόνος κεῖται· τότε δὲ, ὁ δικάζων μόνος τῆς ψήφου γίνεται κύριος. προσφιλοσοφήσωμεν οὖν ὅπως ὁ προσωπον αὐτὸν ἐξομολογήσει, κλαύσωμεν, ὀδυρώμεθα. εἰ γὰρ δυνηθῶμεν προκαλέσασθαι τὸν δικαστὴν περὶ τῆς κυρίας ἀφέσεως ἡμῖν τῶν ἁμαρτημάτων, οὐδὲν εἰσόδου χρεία λοιπόν· ὥσπερ οὖν ἐὰν μὴ τοῦτο γένηται, δημοσία τῆς οἰκουμένης πασούσης, ἕκαστος ἡμῶν εἰσαχθήσεται, ἡ οὐδεμία ἡμῖν ἔσται λοιπὸν συγγνώμης ἐλπίς. οὐδεὶς γὰρ τῶν ἐνταῦθα, μὴ ἀγκυλοστόμους τὰς ἁμαρτήματα, ἀπελθὼν ἐκεῖ δυνήσεται τὰς ὅπλα φυγεῖν· ἀλλ' ὥσπερ ἀπὸ τῶν δεσμωτηρίων τούτων μετὰ τὴν ἀλύσεων προσάγονται εἰς τὸ δικαστήριον· οὕτω καὶ ψυχαὶ πᾶσαι, ὅταν ἐκτὸς ἀπέλθωσι, τὰς ποικίλας περικείμεναι σειρὰς τῶν ἁμαρτιῶν, ὅπου τὸ βῆμα ἄγονται τὸ φοβερόν. καὶ γὰρ δεσμωτηρίου οὐδὲν ἄμεινον ὁ παρὼν βίος ἀφῖκται. ἀλλ' ὥσπερ εἰς τὸ οἴκημα εἰσελθόντες ἐκεῖνο, πολλὰς ὁρῶμεν ἁλύσεις περικειμένους, ὅταν ἐκ νεῶν, καὶ τῆς φαντασίας τῆς ἔξωθεν ἑαυτοὺς ἀποκόψαντες, εἰς τὸν ἐκείνου βίον εἰσέλθωμεν, εἰς τὸν ἐκείνου ψυχικὸν, ὀψόμεθα σιδήρου χαλεπώτερα δεσμὰ περικειμένους, ἐκ μάλιστα, καὶ εἰς τὰς τῶν πλουτούντων εἰσελθῃς ψυχάς. ὅσῳ γὰρ αὐ πλείονα ὦσι περιβεβλημένοι, τοσούτῳ μᾶλλον εἰσι δεδεμένοι. ὥσπερ οὖν δεσμώτην, ἐπειδὴν ἴδῃς καὶ ὅτι τὸ πεζάλου καὶ ὅτι τῶν χειρῶν, πολλαχοῦ καὶ ὅτι τῶν ποδῶν στεδηρωμένον, ἀλλὰ τοῦτο μάλιστα ταλανίζεις· οὕτω καὶ πλούσιον, ὅταν θεάσῃ μυρία περιβεβλημένον πράγματα, μὴ ἀλλὰ ταῦτα πλούσιον, ἀλλὰ δι' αὐτὰ μᾶλλον οὗτα ταῦτα ἄθλιον εἶναι νόμιζε. μυρία γὰρ τῶν δεσμῶν τούτων, καὶ δεσμοφύλακα ἔχει χαλεπὸν, καὶ πονηρὸν ἔρωτα τῶν χρημάτων· ὃς οὐκ ἀφίησιν ἀναπνεῦσαι τοῦτο τὸ δεσμωτήριον, ἀλλὰ μυρίας αὐτῷ κατασκευάζει πέδας καὶ φυλακάς, καὶ ὄνυχας, καὶ μοχλούς· καὶ εἰς τὸν σκοτεινὸν αὐτὸν ἐμβοηθῶν φυλακίτην, πείθει καὶ ἥδεσθαι τοῖς δεσμοῖς τούτοις, ἵνα μηδὲ ἐλπίδα ἴσχῃ ἀπαλλαγῆς βύρη τῶν ἐπικειμένων κακῶν. κἂν ἀποκαλύψῃς τὸν λογισμὸν τὸν ψυχικὸν τὸν ἐκείνου, καὶ δεδεμένον μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐχμηρὸν καὶ ῥυπῶντα καὶ φθειρῶν γέμοντα εὑρήσεις. καὶ δὲν γὰρ ἐκείνων ἀμείνους αἱ τῆς ψυχῆς ἕδραι, ἀλλὰ πολὺ βδελυρώτεραι, καὶ μᾶλλον τὸ σῶμα αὐτῶν λυμαίνονται μᾶλλον καὶ τῆς ψυχῆς, καὶ τούτου καὶ ἐκείνη μυρίας ἐπιφέρουσι νοσημάτων πλημμύρας. ἀλλὰ δὴ ταῦτα πάντα, καὶ λυτεῶντα τὴν ψυχὴν τὴν ἡμετέραν προκαλέσωμεν, ἵνα καὶ τὰ δεσμὰ διαρρήξῃ, καὶ καλὴν ἡμῖν τοῦτον ἀποσκήνωσιν φύλακα, καὶ τοῦ φορτίου τῶν σιδηρῶν ἐκείνων ἀλύσεων ἀπαλλάξας, πολὺ κουφότερον ἡμῖν ποιήσῃ τὸ φρόνημα. προκαλεσώμεθα οὖν αὐτὸν, καὶ τὰ παρ' ἑαυτῶν εἰσενέγκωμεν, κατανυστὸν καὶ γνώμιλον καὶ πολυθρύλητον ἀγαθόν. ὅταν γὰρ δυνηθῶμεν καὶ ὀλίγα καιρῷ τῷ κατιόντων ἡμᾶς ἀπαλλαγῆναι κακῶν, καὶ μαθεῖν ὃ οἷς ἦλθε πολλοῖς, καὶ τῆς προσηκούσης ἀντιλαβέσθαι ἐλευθερίας· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χξζ ε. Ομιλ. κε. 1. ΙΔΩΝ ΔΕ [Ο ΙΗΣΟΥΣ] ΤΟΥΣ ΟΧΛΟΥΣ, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος. καὶ καθίσαντος αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· 2 καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς, λέγων.

ΟΡα τὸ ἀφιλότιμον καὶ ἀκόμπαστον. ὁ γὰρ προσῆλθον αὐτῷ μόνοι ἑαυτοῖς· δηλονότι μὴ θορυβήσαντες ἕδρι, αὐτοὺς προσῆλθον πάντας οἱ πόλεις καὶ χῶρας ὑπισχνούμενος· ὅτε γὰρ πολὺς ὄχλος γίνεται, ὅταν εἰς καθίζεται χωρίον, καὶ οὐκ ἐν πόλει ἐν ἀγορᾷ μέσῃ, ἀλλ' ἐν ὄρει καὶ ἐρημίᾳ, παιδεύων ἡμᾶς μηδὲν προσδιδόναι ποιεῖν, μηδὲν ἐπίδειξιν ποιεῖν, μηδὲν ἐν μέσῳ θορύβων ἀπαλλάττεσθαι, καὶ μάλιστα ὅταν φιλοσοφεῖν δέῃ, καὶ προσευχὴν ἀναγκαίων ἀπαλείφειν πραγμάτων.

προσχήματων. ἀναβάντος ὃ αὐτῶ ἡ καθίσαντος, προσῆλθον ⓐ μαθηταί. Εἶδες αὐτῶν τὴν ὑπόδοσιν τῆς ἀρετῆς, ἡ πῶς ἀληθῶν βελτίονες ἐγίνοντο; ⓐ μὴ γὰρ πολλοὶ τῶν θαυμάτων ἦσαν θεαταί, ἢ τοι ὃ ἡ ἀκηκοσαί τι λοιπὸν ἐπεθύμουν μέγα ἡ ὑψηλόν· ὅπερ οὖν αὐτὸν ἡ εἰς τὴν διδασκαλίαν ἐκάλεσε, ἡ τῶν λόγων ἀρξασθαι τούτων ἐποίησεν. οὐδὲ γὰρ σώματα ἐθεράπευε μόνον, ἀλλὰ ἡ ψυχὰς διώρθου, ἡ πάλιν ἀπὸ τῆς τούτων ὑπομελείας ὑπὶ τὴν ἐκείνων μετέβαινεν ὑπομέλειαν, ποικίλλων τι ὁμοῦ τὴν ὠφέλειαν, ἡ δυναμιοῦς τῇ τῶν λόγων διδασκαλίᾳ τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων ὑπόδειξιν, ἡ τὰ διαίρεμενα τῶν αἱρετικῶν ἐμφράττων σώματα, δι' ὧν ἑκατέρας ὑσίας ἐκπίπτει, δείκνυς ὅτι ὁλοκλήρου τοῦ ζώου αὐτός ἐστι δημιουργός. διὸ ὁ ἡ πολλῆς ἑκατέρᾳ τῇ φύσει μεταδίδου προνοίας, νῦν μὲν ἐκείνῳ, νῦν ὃ ταύτην διῃρούμενος· ὃ δὴ ἡ τότε ἐποίει. ἀνοίξας γάρ, φησι, τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτούς. ⓒ τίνος ἕνεκεν προέσκεπται, ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ; ἵνα μάθῃς ὅτι ⓒ σιγὴν ἐπαίδευεν, ἡ μὴ φλεγμήνομος μόνον· ἀλλὰ νῦν μὲν τὸ στόμα ἀνοίγων, νῦν ὃ τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων ἀφιεὶς φωνήν. ὅταν ὃ ἀκούσῃς ὅτι ἐδίδασκεν αὐτούς, μὴ τοῖς μαθηταῖς αὐτὸν νόμιζε διαλέγεσθαι μόνον, ἀλλὰ ἡ δι' ἐκείνων ἅπασιν. ὑπὲρ γὰρ τοῦ πλήθους δηλονότι ἐστίν, ἔτι ὃ ⓒ τῶν μαθητῶν ⓦ χρεῖαν ὑποφαίνοντος, πρὸς ἐκείνους ποιῆται τοὺς λόγους, ἐν τῇ πρὸς αὐτοὺς διαλέξει ἡ τοῖς λοιποῖς ἅπασι τοῖς σφόδρα ἀποδέουσι τῶν λεγομένων, ἀνεπαχθῆ γίνεσθαι παρασκευάζων τὴν φιλοσοφίαν τὴν διδασκαλίαν. ὅπερ οὖν ⓒ ὁ Λουκᾶς ἀπηκριβωμένος ἔλεγεν, ὅτι ⓦ λόγων ἀπέστρεφε πρὸς αὐτούς· ἡ ὁ Ματθαῖος ὃ αὐτὸ τοῦτο δηλῶν ἔγραφεν, ὅτι προσῆλθον αὐτῷ ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἡ αὐτοῖς ἐδίδασκεν. οὕτω γὰρ ἡ ⓐ λοιποὶ προσέχειν ἔμελλον προθυμότερον, ἢ εἰ πρὸς ἅπαντας ἀπετείνατο αὐτόν. πόθεν οὖν ἄρχεται, ἡ ποῖα θεμέλια τίθησι τῆς καινῆς πολιτείας ἡμῖν; ἀκούσωμεν μετ' ἀκριβείας τῶν λεγομένων. Εἴρηται μὲν γὰρ πρὸς ἐκείνους, ἐγράφη ὃ ἡ δι' ἃ καὶ τοὺς μετ' ταῦτα ἀπέστελλε. διὰ δὴ τοῦτο "προσέχει μὲν τοῖς μαθηταῖς δηλονοτι· οὐκ εἰς ἐκείνους ὃ προσέσχε τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἀδιορίστως "προσάγει τοὺς μακαρισμοὺς ἅπασιν. οὐδὲ γὰρ εἶπε, μακάριοί ἐστε ὑμεῖς, ἐὰν πτωχοὶ γένησθε, ἀλλὰ μακάριοι ⓐ πτωχοί. καὶ τοι ⓒ εἰ "ἐκείνοις εἴρηκεν, καινὰ τῆς συμβουλῆς ἔμελλε γίνεσθαι. ἡ γὰρ ὅταν λέγῃ, Ἰδοὺ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, οὐ πρὸς ἐκείνους ἀπελεύσεται μόνους, ἀλλὰ ἡ δι' ἐκείνων πρὸς τὴν οἰκουμένην ἅπασαν. καὶ ὅταν αὐτοὺς μακαρίζῃ διωκομένους ⓒ ἐλαυνομένους ἡ τὰ ὑπήκοα παραγγέλλοντας, οὐκ ἐκείνοις μόνον, ἀλλὰ ἡ πᾶσι τοῖς τὰ αὐτὰ κατορθοῦσι πλέκει ⓦ στέφανον. πλὴν ἀλλ' ἵνα καὶ ἀφέστερον τοῦτο ᾖ, καὶ μάθῃς ὅτι καὶ πρὸς σὲ ἔχει κοινωνίαν πολλὴν τὰ λεγόμενα, ἡ πρὸς τὴν φύσιν ὃ ἅπασαν τὴν ἀνθρωπίνην, εἴ τις βούλοιτο προσέχειν, ἄκουσον πῶς τῶν θαυμαζομένων τούτων ἄρχεται λόγων.

3 Μακάριοι ⓐ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

"Τί ἐστιν, ⓐ πτωχοὶ τῷ πνεύματι; ⓐ ταπεινοὶ ἡ ζωστερισμένοι τὴν" διάνοιαν. πνεῦμα γὰρ εἰώθασι, τὴν ψυχὴν ἡ τὴν προαίρεσιν εἴρηκεν. ὅτι γὰρ εἰσὶ πολλοὶ ταπεινοὶ οὐχ ἑκόντες, ἀλλ' ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων ἀνάγκης βιαζόμενοι, ἀφεὶς ἐκείνους (οὐδὲ γὰρ" ἂν εἴη τοῦτο ἐγκώμιον) τοὺς ἀπὸ προαιρέσεως ἑαυτοὺς ταπεινοῦντας ἡ καταγέλωντας μακαρίζει προφήτης. ἡ ἵνος ἔνεκεν οὐκ εἶπεν, ⓐ ταπεινοί, ἀλλ' ⓐ πτωχοί; ἔτι τοῦτο ἐκείνου πλέον. τοὺς γὰρ καταπεπληγότας ἐκ ταύτα φησι ἡ τρέμοντας τοὺς Θεοῦ τὰ "ὑπὸ τάγματα, οὓς ἡ μετὰ Ησαΐου τὸν προφήτην σφόδρα ἀποδεχόμενος ὁ Θεός, ἔλεγεν· Επὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ὅτι ⓦ πραΰν ἡ ἡσύχιον ⓒ τρέμοντά μου τοὺς λόγους; ἡ γὰρ πολλοὶ τῆς ταπεινοφροσύνης ⓐ ἔφοροι· ἡ ὁ μὲν ὅτι ταπεινὸς συμμέτρως, ὁ ὃ μετ' ὑπερβολῆς ἁπάσης. ταύτην καὶ ὁ μακάριος προφήτης* ἐπαινῶν τὴν ταπεινοφροσύνην, ἡ τὴν ἁπλῶς κατεσκληκυῖαν ἡμῖν μετὰ φόβου, ἀλλὰ τὴν σφόδρα συντεθραυσμένην

Ματθ. κη. ε.

Ησ. ξς. β.

Ψαλμ. ν. ιη. ηραυσμένῳ, ἃ ὧν φησι· Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένῳ καὶ τεταπεινωμένῳ ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει. καὶ ⓖ παῖδες ἦ ⓖ τρεῖς ταύτην αὐτὴ θυσίας μεγάλης προσάγουσι τῷ Θεῷ, λέγοντες· Ἀλλ' ἐν ψυχῇ συντετριμμένῃ καὶ πνεύματι ταπεινώσεως προσδεξθείημεν. ταύτην καὶ ὁ Χριστὸς μακαρίζει νῦν. ὅτῳ γὰρ τὰ μέγιστα τῶν καλῶν ἐστὶν οἰκεῖα" λυμαινόμενα ἅπασαν ἐξ ἀπονοίας εἰσῆλθεν (ὁ τι γὰρ διάβολος οὐκ ἂν πρὸς τοῦτο τοιοῦτος, ὅτε διάβολος γέγονεν· ὅπερ οὖν καὶ ὁ 1. Τιμ. γ. ς. Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν, Ἵνα μὴ τυφωθεὶς, εἰς κρῖμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου· ὁ τε πρῶτος ἀνθρωπος ταύτας πρὸς τοῦ διαβόλου φυσηθεὶς ταῖς ἐλπίσιν, ἐξεπετάσθη καὶ ἀπὸ τοῦ παντὸς ἐγένετο. προσδοκήσας γὰρ ἔσεσθαι Θεὸς, καὶ ὅπερ εἶχεν ἀπώλεσεν. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Θεὸς ὀνειδίζων αὐτῷ, καὶ τὴν ὀψὶν αὐτοῦ κωμῳδῶν ἔλεγεν· ἰδοὺ, Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν. καὶ ἕκαστος ἦ τῶν μὴ ταῦτα ἐντεῦθεν εἰς ἀσέβειαν ἐξώκειλεν, ἰσοθεΐαν φλυαρήσας) ἐπεὶ οὖν αὕτη ἡ ἀκρόπολις τῶν κακῶν ἐστιν, ἡ ῥίζα καὶ ἡ πηγὴ τῆς πονηρίας ἁπάσης, τῷ νοσήματι τὸ καταλληλον καταισχύνων φάρμακον, ὥσπερ ἡμῖν ἰσχυρὸν ἵνα καὶ ἀσφαλὲς, τοῦτον προῆκτο· καταβάλετο τὸν νόμον. ταύτης γὰρ ὑποκειμένης, μὴ ἀσφαλείας ἅπαντα τὰ ἄλλα ὁπωσοῦν ἔσται δι' ἡμῶν· ταύτης ἦ ἀμπελουργούσης, κἂν μέχρι τῶν ἀέρων φθάσῃ πολυτελὴς ὤν, ἅπαντα ὑποσύρεται ῥᾳδίως, καὶ εἰς χαλεπὸν καταστρέφει τέλος. κἂν νηστείαν, κἂν σύχνυσιν, κἂν ἐλεημοσύνην, κἂν σωφροσύνην, κἂν ἄλλο τι οὖν σωσάσης ἀγαθὸν, ταπεινοφροσύνης χωρὶς διαῤῥεῖ καὶ ἀπόλλυται ἅπαντα· ὅπερ οὖν καὶ ὅτε τῶν Φαρισαίων ἐγένετο. καὶ γὰρ μὴ ὃ φθάσαν εἰς αὐτὴν τὴν κορυφὴν, πρὸς τὰ ἀπολέσασα κατέβη, ὅτῳ τὴν μητέρα τῶν ἀγαθῶν οὐκ εἶχεν. ὥσπερ γὰρ ἡ ἀπόνοια πηγὴ κακίας ἁπάσης ὄντως ἐστὶν, οὕτως ἡ ταπεινοφροσύνη φιλοσοφίας ἁπάσης ἀρχὴ δὴ καὶ ἐντεῦθεν ἄρξεται, προῤῥιζον δυνάσασθαι τὴν ἀλαζονείαν ἐκ τῆς τῶν ἀκουόντων ψυχῆς. καὶ τί τοῦτο πρὸς τοὺς μαθητάς, φησι, τοὺς πρώτους ἕνεκα ταπεινοῦ; οὐδὲ γὰρ εἶχον ἀφορμὴν ἀπονοίας ἴσως, ἁλιεῖς ὄντες καὶ πένητες, καὶ ἄσημοι καὶ ἰδιῶται. Εἰ καὶ μὴ πρὸς τοὺς μαθητὰς ταῦτα, ἀλλὰ πρός γε τοὺς πρώτους τότε," καὶ τοὺς μὴ ταῦτα μέλλοντας αὐτοῖς ἐπανδέχεσθαι, ἵνα μὴ δι' ταῦτα αὐτῶν καταφρονῶσι· μᾶλλον ἦ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς ταῦτα. Εἰ γὰρ καὶ μὴ τότε, ἀλλ' ὕστερον ἔμελλον δεῖσθαι τῆς ὠφελείας" ταύτης μὴ τὰ σημεῖα καὶ τὰ θαύματα, καὶ τὴν τῆς οἰκουμένης ἁλιεῖς καὶ τὴν πρὸς ⓦ Θεὸν παῤῥησίαν. ὅτε γὰρ πλοῦτος, ὅτε δυναστεία, οὐκ αὐτὴ ἡ βασιλεία ὅτως ἐπᾶρσι τοῖς ἰσχυροῖς, ὡς τὰ ἐκείνοις ἐπαρξάμενα ἅπαντα. ἄλλως ἦ, καὶ πρὸς τῶν σημείων εἰκὸς ἦν αὐτοὺς καὶ τότε ἐπιθαυμάζειν, ὁ πλῆθος ὁρῶντας καὶ ὃ θεάτρου ἐκεῖνο ὃ πρεσβυτικὸς ⓦ διδάσκαλον, ὃ παθεῖν τι ἀνθρώπινον. διόπερ αὐτῶν βιάιως καταστέλλει ὃ φθόγγος. καὶ οὐκ εἰσάγει σκάζει" πρὸς παθέστερα τὰ λεγόμενα καὶ ὑπερπαθῶν, ἀλλ' ἐν ταύτῃ μακροθυμοῦσι, ἀνεπαχθέστερον ⓦ λόγον ποιῶν, καὶ πᾶσιν ἀνοίγων ὃ τῆς διδασκαλίας στάδιον. ὃ γὰρ εἶπεν, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα, ἀλλ' ⓖ πάντα ποιοῦντες μακάριοι πάντες. ὥστε, κἂν δοῦλος ᾖς, κἂν πλούσιος, κἂν πένης, κἂν ξένος, κἂν ἰδιώτης, ἔσεσθε ὅτι ὃ κωλύον ἔσεσθαί σε μακάριον, αὐτὴν ἀρετὴν ταύτην ζηλώσῃς. ἀρξάμενος τοίνυν ἐντεῦθεν, ὅθεν μάλιστα ἐχρῆν, προεισιν ἐφ' ἑτέραν ἐντολὴν," ἀπειθυτίας δοκοῦσι εἶ τῇ τῆς οἰκουμένης ψήφῳ. ἅπαντων γὰρ ἔσεσθαι ζηλωτὰς εἶ νομιζόντων, ἔσεσθαι ἦ ὧν ἀθυμίᾳ καὶ πενίᾳ καὶ πένθει ἀθλίοις, αὐτοῖς τυχοῦσι αὖτ' ἐκείνων μακαρίζει, λέγων ὅτι·

4 Μακάριοι ⓖ πενθοῦντες. Κατόπιν πάντες αὐτὸν ἀγαπῶσιν. ἀφ' ἑνὸς γὰρ τοῦ τρόπου πρὸς ἅπαντα τὰ σημεῖα εἰργάσατο, ἵνα τοιαῦτα νομοθετῶν ἀξιόπιστος ᾖ. ἔστι δὲ οὗτος ἦ πάλιν οὐχ ἁπλῶς πενθοῦντας τέθεικεν, ἀλλὰ πρὸς ἁμαρτημάτων τοῦτο ποιήσας· ὡς τοίνυν ἕτερον καὶ σφόδρα ὅτι κεκωλυμένον, ὃ ὅτι ἐνὶ τῶν βιωτικῶν θρηνῶν. ὅταν οὖν

ἃ

κ ὁ Παῦλος ἐδάκρυ λέγων· Οπι ἡ μὲ τῦ κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται· ἡ δὲ κτ Θε- β.Κορ. ζ.ι.
ὸν λύπη μετάμεια εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζε). τύτους τοίνυν ὁ αὐτὸς σὺν ἑαυτῷ μακαρίζει τὸν ὅτι λυπυμένους· κ οὐκ ἁπλῶς τὸν λυπυμένους τέθεικεν, ἀλλὰ τὸν μετ' ἐπιτάσεως. διόπερ οὐδὲ εἶπεν, ⓐ λυπούμενοι, ἀλλὰ ⓐ πενθοῦντες.
5 κ γὰρ [ὁ] αὕτη πάλιν ἡ ἐντολὴ πάσης ἐστὶ φιλοσοφίας διδάσκαλος. Εἰ γὰρ ⓐ παίδας κ γυναῖκα, ἢ ἄλλον τινὰ τῶ προσηκόντων ἀπελθόντα" πενθοῦντες, ἢ χρημάτων, ἢ σωμάτων ἐρῶσι κατ' ἐκφορὰν τῆς ὀδύνης ⓦ κρατεῖ, ἢ δόξης ἐφίε), οὐχ ὕπνοι προσίσιν), ἢ ἐπὶ βασιλείας ἀλίσκε), ἢ ἐπὶ ἄλλου πολιορκῶνταί τινος πάθοις, ἢ πένθοις γενόμενοι μόνον· πολλῷ μᾶλλον ⓐ τὰ ἁμαρτήματα πενθοῦντες τὰ ἑαυτῶν, ὡς πενθεῖν ἄξιον, πενῶντες,
10 μείζονα τούτης ἐπιδείξον) φιλοσοφίαν. Εἶτα, τί ὃ ἔπαθλον αὐτοῖς;

Οτι αὐτοὶ παρακληθήσονται, φησιν. Εἰπέ μοι, πῶς παρακληθήσον) οὗτοι; κ ἐκεῖνα, κ ἐκεῖ. ὅπερ γὰρ ὃ ἐπίταγμα σφόδρα ἐν φορτικὸν ὂν ἐπαγθὲς, ὁ μάλιστα αὐτὸ κοῦφον ἐποίει, τοῦτο ἐπέτρεπε δώσειν. ὥστε εἰ θέλεις παρακληθῆναι, πένθει. κ μὴ νομίσῃς ἁπλοῦν εἶ) τὸ εἰρημένον. ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς παρακαλῇ, καὶ μυρίας ἀφάδες ἐπέλθωσι λυ-
15 πηρὰς, πάντων ἀνώτερος ἔσῃ. κ γὰρ πολλῷ μείζονας ἀεὶ δίδωσι τῶν πόνων ὁ Θεὸς τὰς ἀμοιβάς· ὃ δὴ κ ἐνταῦθα πεποίηκε, μακαρίσας ἀποφαίνων τὸν πενθοῦντας, οὐ κτ τὴν τοῦ πράγματος ἀξίαν, ἀλλὰ κτ τὴν αὐτοῦ φιλανθρωπίαν· ὅπερ ἐ τῆς τοῦ πράγματος ἀξίας, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας ἐστίν. ⓐ γὰρ πενθοῦντες, πλημμελήματα πενθοῦσι· τοῖς δὲ τοιούτοις ἄφεσις [ἐ] ὃ συγγνώμης ἀπολαῦσαι κ ἀπολυτρώσεως τυχεῖν. ἀλλ'
20 ὅπερ αὐτὸς σφόδρα ἐστὶ φιλάνθρωπος, τοῦτο ἐν τῇ τοῦ χαλάσεων διαιρέσει, τοῦτο ἐν τῇ τοῦ ἁμαρτημάτ ἀπαλλαγῇ τὴν ἀντίδοσιν ἴσην. ἀλλὰ κ μακαρίους ποιῇ, ἐ πολλῆς μεταδίδωσι παρακλήσεως. πενθεῖν δὲ ἡμᾶς ἐκ ἐπὶ τῶν οἰκείων μόνον, ἀλλὰ κ ἐπὶ τῶν ἀλλοτρίων κελεύει πλημμελημάτ· οἷαι τῶν ἁγίων ἦσαν αἱ ψυχαὶ, οἷα ἐπὶ τῦ Μωϋσέως, οἷα ἐπὶ τῦ Παύλου, οἷα ἐπὶ τῦ Δαβίδ. κ γὰρ ἐ ὅτοι πάντες ἀλλότρια πολλάκις ἐπένθησαν κακά.

25 5 Μακάριοι ⓐ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν.

Ποίαν γῆν, εἰπέ μοι; τὴν νοητὴν φασιν· ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο. οὐδαμοῦ γὰρ εὑρίσκομεν ἐν τῇ γραφῇ γῆν νοητήν. ἀλλὰ δὴ ποτέ ἐστι τὸ εἰρημένον; μανθάνωμεν δὴ ἐπαθλον," ὥσπερ κ ὁ Παῦλος. Εἰπὼν γὰρ, ἵνα ⓦ πατέρα σε κ τὴν μητέρα σε, ἐπήγαγε· ὅτω γάρ ἐστι μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ αὖθις τῷ λῃστῇ πάλιν· σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ
30 παραδείσῳ. ὅτε γὰρ ἀπὸ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν προτρέπει μόνον, ἀλλὰ κ ἀπὸ τῶν παρόντων, ἀφ' ὧν παχυτέρους τῶν ἀκροωμένων, ἐ περὶ τῶν μελλόντων ἐκεῖνα ζητεῖσθαι. ἀφ' τοῦτο γοῦν παχυτέρους· ἔλεγε· ἵνα δι ἐννοιῶν τῷ ἀπιδείκῃ σε. Εἶτα τῆς τοιαύτης φιλοσοφίας ὃ ἔπαθλον εἴθισται, καὶ φησι· μή ποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτὴς τῷ ὑπηρέτῃ. ὁρᾷς πόθεν ἐφόβησεν; ἀπὸ τῶν ἀιδίων, ἀπὸ τῶν παρὰ πόδας συμβαι- ὁ Π. ἡ
35 νόντων. καὶ πάλιν· ὃς ἐὰν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ." καὶ ὁ Παῦλος ἡ ἀιδία τιθεὶς ἔπαθλα, πολλαχοῦ ὅτι καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων προτρέπων· οἷ, ὡς ὅταν περὶ παρθενίας ἀφελέγη). ἀδὲν γὰρ περὶ τῶν ἀγαθῶν εἰπὼν ἐκεῖ τίνος, [ἀλλ'] ἀπὸ τῶν παρόντων εὐαγῆ, λέγων, ἀφ' τοῦ ἀνεσταλμένος ἀνάγκην· καὶ, ἐγὼ γὰρ ὑμῶν φείδομαι· καὶ, θέλω ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶ). οὕτω δὴ καὶ ὁ Χριστὸς τοῖς πολυμαθεστέροις τὰ ἀιδία αἰνέ-
40 μιξεν. ὅπερ γὰρ νομίζεται ὁ πραΰς ἀπόντα ἀπολλύναι τὰ ἑαυτῦ, τοῦτο ἐνταῦθα ἐποίησε, λέγων· ὅτι ἐγὼ μὲ οὖν ἐστιν ὁ μὴ ἀσφαλείας τὰ ὄντα κεκτημένος, ὁ μὴ θρασύς, μηδὲ ἀναζωὸς· ὁ δὲ τοιοῦτος, κ τῶν παρόντων ἐκτήσεται πολλάκις, κ αὐτῆς τῆς ψυχῆς. ἄλλως δὲ, κ ὅπερ ἐν τῇ παλαιᾷ συνεχῶς ὁ προφήτης, ⓐ γὰρ πραεῖς κληρονομήσουσι τὴν γῆν, εἶ-πε, ἀπὸ τῶν συνδέσμων αὐτοῖς ῥημάτ ἀναφαίνει ⓦ λόγον, ὥστε μὴ πόντα χρὴ ξενοφωνεῖ-

σθαι.

σθαι. Ταῦτα ᾗ λέγει, οὐ μέλλει τῶν πρότερον ἰσας τὰς ἀμοιβάς, ἀλλὰ μὴ τούτων καὶ χείρονα πρὸ ἐλπίδων. εἰ δέ τις γὰρ πνευματικὸν εἶπῃ τι, οὐκ ἀφαιρήσεται τὰ ἐν τῷ πρότερον βίῳ· Ματθ. ε. λγ. ἂν δέ τις τῶν ἐν τῷ βίῳ τι πάλιν ἐπισχήσεται, ὑ μέλλει τούτου τιμὴν ἐπισχήσειν ἴσην. Ζη- Ματθ. ιθ. κθ. τεῖτε γὰρ, φησι, τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. καὶ πά- Μαρ. ι. κθ. λιν· Ὅστις ἀφῆκεν οἰκίας, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀ- γρούς, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, καὶ ἐν τῷ μέλ- λοντι ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.

6 Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην.

Ποίαν δικαιοσύνην; ἢ τὴν καθόλου φησὶν ἀρετὴν, ἢ τὴν μερικὴν ταύτην τὴν ἀπε- νθυτίας τῆς πλεονεξίας κειμένην. ὅπου γὰρ μέλλει περὶ ἐλεημοσύνης ὑποτάττειν, δεικνὺς πῶς ἐλεεῖν χρὴ (οἶδ), ὅτι οὐκ ἐξ ἁρπαγῆς, οὐδὲ ἐκ πλεονεξίας) μακαρίζει τὸν δικαιο- σύνης ἀντιποιουμένους. καὶ ὅρα μὴ ὅσης αὐτὸ τίθησι τῆς ἐπιτάσεως. ὑ γὰρ εἶπε, μα- κάριοι οἱ δικαιοσύνης ἀντεχόμενοι, ἀλλὰ μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιο- σύνην· ἵνα μὴ ἁπλῶς, ἅμα μὴ ὑπερθυμίας ἁπάσης αὐτὴν μετιόντες. ὅπου γὰρ τὸν μάλιστα ἴδιον τῆς πλεονεξίας ὄντα, καὶ ὑκ ὄντως ἐρῶμεν σιτίων καὶ ποτῶν, ὡς τὸ πλείονα κλᾶσαι καὶ προσαλλεαθαι, τοῦτ' ἐπιθυμοῦμεν ταύτην προσὸ μὴ πλεονεκτεῖν μεταθεῖναι ἐκέλευσεν. εἶ- τα πάλιν αἰσθητὸν ὃ ἔπαθλον ὀρίζει, λέγων·

Ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. Διὰ γὰρ τὸ νομίζεσθαι τὴν πλεονεξίαν εὐπόρους ποιεῖν τοὺς πολλοὺς, λέγει ὅτι τοὐναντίον μᾶλλόν ἐστιν. ἡ γὰρ δικαιοσύνη τοῦτο ἐργάζεται. μὴ τοί- νυν δίκαια προφάσεων φόβου πενίας, μηδὲ τρόμε λιμοῦ. οἱ γὰρ ἁρπάζοντες, ὅταν μάλιστα εἰσὶν οἱ πάντων ἐκπίπτοντες· ὡς ὁ ζηλῶν δικαιοσύνης ἐρᾷ, καὶ πάντα αὐτὸς ἔχει μετ' ἀσφαλείας. εἰ δὲ οἱ τῶν ἀλλοτρίων μὴ ἐφιέμενοι, τοσαύτης ἀπολαύουσιν εὐπορείας, πολ- λῷ μᾶλλον οἱ τὰ αὐτῶν προϊέμενοι.

7 Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες. Ἐν ταύτῃ δὲ τοῦ δόγματος ἐλεοῦντας μόνον ἐ- μοὶ δοκεῖ λέγειν, ἀλλὰ καὶ τοῦ δόγματος. ποικίλος γὰρ ὁ τῆς ἐλεημοσύνης τρόπος, καὶ πλατεῖα αὕτη ἡ ἐντολή. τί οὖν αὐτῆς τὸ ἔπαθλον;

Ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. Καὶ δοκεῖ μοὶ ἀντίδοσις εἶναί τις ἴση· ἔστι δὲ πολὺ μεῖζον τοῦ κατορθώματος. αὐτοὶ μὲν γὰρ ἐλεοῦσιν ὡς δοῦλοι· ἐλεοῦνται δὲ ὡς τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ. οὐκ ἔστι δὲ ἴσον αἰ δεσπότου ἔλεος καὶ θεῖος, ἀλλ' ὅσον ποιητοῦ καὶ ἀγαθότητος τὸ μεῖ- ζον, τοσοῦτον τοῦτ' ἐκείνου διέστηκε.

8 Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται. Ἰδοὺ πάλιν πνευ- ματικὸν τὸ ἔπαθλον. καθαρότης δὲ ἐνταῦθά φησιν, ἤτοι τοῦ καθολικοῦ ἀρετοῦ κεκτημέ- νος, καὶ μηδὲν ἑαυτοῖς ζωιδόξας ποιεῖν, ἢ τὸ ἐν σωφροσύνῃ διάγοντας. οὐδενὸς γὰρ Εβ. ιε. ιδ. ἧττον δεῖ σπεύδειν τοῦ ΦΝ Θεὸν ἰδεῖν, ὡς τῆς ἀρετῆς ταύτης. διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Εἰ- ρήνην διώκετε μετὰ πάντων καὶ ΦΝ ἁγιασμὸν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται ΦΝ Κύριον. ὄψιν δὲ ἐν- ταῦθά φησι, ἵνα αἰ δεσπότῳ δυνατὸν ἴδῃ. ὅπου γὰρ πολλοὶ ἐλεοῦσι μὲν, καὶ οὐχ ἁρπά- ζουσιν, οὐδὲ πλεονεκτοῦσι, πορνεύουσι δὲ καὶ ἀσελγαίνουσι, δεικνὺς ὅτι οὐκ ἀρκεῖ τὸ προτερεῦσαι, καὶ τοῦτο προσέθηκεν· ὅπερ δὴ καὶ ὁ Παῦλος Μακεδόσιν ἐμμαρτύρησε, Κορινθίοις ἐπιστέλλων, ὅτι οὐ μόνον ἐλεημοσύνῃ ἐπλούτουν, ἀλλὰ καὶ τῇ ἄλλῃ ἀρετῇ. Εἰπὼν γὰρ περὶ τῆς φιλο- τιμίας αὐτῶν τῆς ἐν τοῖς χρήμασι, φησὶν· ὅτι καὶ ἑαυτοὺς ἔδωκαν τῷ Κυρίῳ καὶ ἡμῖν.

9 Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί. Ἐνταῦθα δὲ τὸ μὴ στασιάζειν ἑαυτοῖς μόνον καὶ ἀ- πεχθάνεσθαι προὸς ἀλλήλους δυναμαι, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις τινὰ πλέον ὀπτίζητε, ἵνα καὶ ἑτέρους στα- σιάζοντας ζωάγωμεν. καὶ πάλιν πνευματικὸν ἐπάγει τὸ ἔπαθλον. ποῖον δὴ τοῦτο;

Ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται. Καὶ γὰρ τοῦ μονογενοῦς ἔργον ἐνόμιστο τοῦτο, ζωαγα-

γεῖν

γαῖν τὰ διεζῶτα, ⁊ καταλλάξαι τὰ ἐκπεπολεμωμένα. Εἶτα, ἵνα μὴ νομίσῃς, ὅτι πόνται-χρὴ εἰρώνη καλόν, ἐπήγαγε·

10 Μακάριοι ⁂ διδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης· Τοῦτο, τῆς ἀρετῆς ἕνεκεν, τῆς εἰς θεὸν ἑτέρων τοσούτων, τῆς εὐσεβείας. διδιωγμένος γὰρ εἴωθεν ἀεὶ πᾶσαν λέγειν τῆς ψυχῆς φιλοσοφίαν.

11 Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς ⁊ διώξωσι, ⁊ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ. 12 Χαίρετε ⁊ ἀγαλλιᾶσθε. Οἷον, καὶ γόητας, καὶ πλάνους, καὶ λυμεῶνας, καὶ ὁτιοῦν ἕτερον καλέσωσι, μακάριοί ἐστε, φησί. Τί τούτων χαλεπώτερον γένοιτ' ἂν τῶν ὑβριγμάτων, ὅταν τὰ τοῖς ἄλλοις φίλτατα, ταῦτα πρὸς ἡμᾶς λέγῃ; ὃ πλημμελοῦσι λέγω ⁊ πείθῃ ⁊ διώκεσθαι ⁊ κακῶς ἀκούειν. Ἀλλ' ὅμως ⁊ εἶπε, ⁊ ἔπεισεν, οὐχὶ δύο ⁊ δέκα καὶ εἴκοσι ⁊ ἑκατὸν καὶ χιλίους ἀνθρώπους, ἀλλὰ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν. ⁊ ἀκούοντες τὰ φορτικὰ ⁊ ἐπαρθῆ ⁊ ἀπειθείας τῆς τῶν πολλῶν ζωηθεῖσα, ἐξεπλήττοντο ⁂ ὄχλοι. Τοσαύτη ἡ τοῦ λέγοντος δυνάμις ἦν. πλὴν ἀλλ' ἵνα μὴ νομίσῃς, ὅτι ὃ κακῶς ἀκούειν ἁπλῶς μακαρίους ποιῇ, δύο τέθεικε διορισμούς· ὅταν μὲν δι' αὐτὸν, ⁊ ψευδῆ ᾖ τὰ λεγόμενα. ἐπεὶ ἐὰν μὴ ταῦτα πάσχῃ, οὐ μόνον οὐ μακάριος, ἀλλὰ καὶ ἄθλιος ὁ κακῶς ἀκούων. Εἶτα ὅρα ὃ ἔπαθλον πάλιν· Οτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Συὴ εἰ ⁊ μὴ καθ' ἕκαστον τῶν μακαρισμῶν βασιλείαν ἀκούεις δωρουμένων, μὴ ἀθύμει. εἰ γὰρ καὶ διαφόρως ὀνομάζει ταῦτα ἀμοιβὰς, ἀλλὰ πάντα εἰς τὴν βασιλείαν εἰσάγει. καὶ γὰρ ὅταν εἴπῃ, πλησθήσονται ⁂ πεινῶντες, καὶ ἐλεηθήσονται ⁂ " ἐλεοῦντες, καὶ ⁂ Θεοῦ ὄψονται ⁂ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ⁊ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται ⁂ εἰρηνοποιοὶ, οὐδὲν ἄλλο, ἢ τὴν βασιλείαν δείκνυσι τούτων ἁπάντων ἀρίστην). ⁂ γὰρ τούτων ἀπολαύοντες, εἰκότως ἔσονται πάντες. μὴ τοίνυν τῷ τραύματι πλουτῶν μόνον νόμιζε εἶναι τὸ ἔπαθλον, ἀλλὰ ⁊ τῷ πεινῶντας τὴν δικαιοσύνην, ⁊ τῷ θεᾶσθαι ⁊ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀπαξαπλῶς. Διὰ γὰρ τοῦτο ὅτι πάντων ⁂ μακαρισμὸν ἔδωκεν, ἵνα μηδὲν ἀμάθητον ἀπολίπῃ. οὐδὲ γὰρ ἂν εἴπῃ μακάριος ὁ ἐν τούτοις στεφανούμενος, ἀπὸ τοῦ πρόσθεν συγκαταλύεται βίᾳ, ⁊ σκιᾶς ταχύτερον διατρέχει. εἰπὼν γάρ, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολύς, ἐπήγαγε ⁊ ἑτέρως διδάσκων, λέγων· Οὕτω γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν. Επειδὴ γὰρ ἐκεῖνο ἔμελλε, τὸ τῆς βασιλείας, ⁊ ἐν ἐλπίσιν ἔσεσθαι μόνον, ἐποίησεν αὐτοῖς πρόχειρα τὴν ἀναμνησιν, ἀπὸ τῆς κοινωνίας τῶν πρὸ αὐτῶν πεπονθότων κακῶς. μὴ γὰρ νομίσητέ, φησιν, ὅτι σὺ μὲν τοιαῦτα ἅπερ λέγοντες ⁊ νομοθετοῦντες ταῦτα πάσχετε· ἢ ὅτι πονηρὸν δόγμα ἔχοντες διδάσκαλοι, μέλλετε ἐλαύνεσθαι πρὸς αὐτῶν. ⁊ γὰρ τῆς πονηρίας τῶν λεγομένων, ἀλλὰ τῆς κακίας τῶν ἀκουόντων αἱ ὑβρεῖς ⁊ ⁂ κίνδυνοι· ὅθεν οὐδὲ " ὑμᾶς τὰς κακῶς πάσχειν ἀφῆκε λέγειν, ἀλλὰ τὰς κακῶς ποιοῦσας ἐκείνους. καὶ μάρτυρεῖ τούτοις ἅπας ὁ ἔμπροσθεν χρόνος. ὑδὲ γὰρ τοῖς προφήταις ἐφάνη μία ⁊ αὐτὴ θέσις φέρουσα ἐγκαλοῦντες, τοὺς μὲν ἐλίθαζον, τοὺς δὲ ἠλάσυνον, τοὺς δὲ μυρίοις ἑτέροις ἐξεδέδησαν κακοῖς. μὴ δὴ τοῦτο θορυβείτω ὑμᾶς. ἀπὸ γὰρ τ αὐτ γνώμης ⁊ τὰ νῦν ἅπαντα πράττουσιν. εἶδες πῶς τὰ φρονήματα αὐτῶν αἰσχύνει, ἐγκλείσας τοὺς πρὸ Μωϋσέα ⁊ Ηλίαν φήσας αὐτοὺς; ὅπου ⁊ ὁ Παῦλος Θεσσαλονικεῖς γράφων, φησὶν· Υμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῇ Ιουδαίᾳ. ⁊ γὰρ ⁊ ὑμεῖς τὰ αὐτὰ ἐπάθετε ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθάπερ κἀκεῖνοι ὑπὸ τῶν Ιουδαίων, τοῦ καὶ τὸν Κύριον ἀποκτεινάντων Ιησοῦν, καὶ τοὺς ἰδίους προφήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων, καὶ Θεῷ μὴ ἀρεσκόντων, ⁊ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων. ὃ δὴ ⁊ σοφῶς " κατεσκεύασεν ὁ Χριστός. ⁊ ὅτι μὲν τῶν ἄλλων μακαρισμῶν ἔλεγε, μακάριοι ⁂ πτωχοὶ ⁊ ⁂ ἐλεήμονες· σοφῶς δὲ οὐκ ἀσφαλείστερον αὐτὸ τέθεικε, ἀλλὰ πρὸς αὐτοὺς πρέπει τοῦτο λέγειν, λέγων· μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς ⁊ διώξωσι ⁊ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα

μα καθ' ὑμῶν, δεικνὺς ὅτι αὐτῷ τοῦτο μάλιστα ἀξιάρεστόν ἐστι, καὶ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, τῷ διδασκάλων ἴδιον τοῦτο. ὁμοῦ δὲ καὶ ὃ αὐτὸς ἀξίωμα ἐπιδέδεται ἀρίστεται, καὶ τιμῶν παρὰ τοῦ γεγυμνικότα ὁμοτιμίαν. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνοι δέχονται τὸν πατέρα, φησίν, ὅταν καὶ ὑμεῖς δι' ἐμὲ ταῦτα πάσχητε. ὅταν δὲ εἴπῃ, τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν, δείκνυσι καὶ αὐτοὺς προφήτας ἅπαντας γεγυμνικότας. εἶτα, δηλῶν οὐ τοῦτο μάλιστα αὐτοῦ ὠφέλιμον καὶ ποιεῖ λαμπροὺς, οὐκ εἴπεν, ὅτι κακῶς μὲ ἐρεθίσουσι, καὶ διώξουσιν, ἐγὼ δὲ κωλύσω τοῦτο. ἃ γὰρ ἐγὼ μὴ ἀκούειν κακῶς, ἀλλ' ἐκ τῶν κακῶς ἀκούοντας φέρειν γενναίως, καὶ διὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἐλέγχειν, τοῦτο ἀσφάλειαν αὐτοῖς βούλεται. πολλῷ γὰρ τοῦτο ἐκείνου μεῖζον ὥσπερ τὸ μὴ πλήττεσθαι, τοῦ πλήττεσθαι μηδὲν παρὰ δεινὸν πολλῷ μεῖζόν ἐστιν. ἐντεῦθεν μὲ οὖν φησιν, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ὁ δὲ Λουκᾶς καὶ ὑπερπερισσοτέρως καὶ μὴ πλείονος αὐτὸν ὠφελημένους τοῦτο ἐμφαίνει φησίν. ἃ γὰρ δὴ μόνον τοὺς κακῶς ἀκούοντας μακαρίζει, ἀλλὰ καὶ τοὺς καλῶς πάσχοντας ἀκούοντας ζηλωτοὺς ποιεῖ. ἀκαὶ γὰρ ὑμῖν, φησιν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσι πάντες οἱ ἄνθρωποι. καίτοι καὶ τοὺς ἀποστόλους καλῶς ἔλεγον ἀλλ' οὐ πάντες. δηλῶ τοῦτο οὐκ εἴπεν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' ὅταν πάντες. οὐδὲ γὰρ δυνατὸν τοὺς ἐν ἀρετῇ ζῶντας παρὰ πάντων ἀκούειν καλῶς. καὶ πάλιν φησίν· ὅταν ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν, χαίρετε καὶ σκιρτήσατε. οὐδὲ γὰρ τῶν κινδύνων μόνον ὢν ἐπέμνοι, ἀλλὰ καὶ τῆς κακηγορίας πολλῷ ὀλίζει τιμῶν αὐτῶν δοσιν. δηλῶ τοῦτο οὐκ εἴπεν, ὅταν ἐλάσωσιν ὑμᾶς καὶ ἀποκλείσωσιν· ἀλλ' ὅταν ὀνειδίσωσι καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρόν. μάλιστα γὰρ τῶν τοιούτων αὐτῶν χαλεπώτερον δάκνουσι αἱ κακηγορίαι. ἐν μὲν γὰρ τοῖς κινδύνοις πολλὰ τὰ κουφίζοντα τὴν πόνον ἐστίν· οἷον, τὸ παρὰ πάντων ἀλείφεσθαι, τὸ πολλὰς ἔχειν τὰς χρησιμότητας καὶ σεφθυσιώτητας καὶ ἀναχηρύττοντας· ἐνταῦθα δὲ ἐν τῇ κακηγορίᾳ, ἐξ αὐτῆ ἀνήρηται ἡ παραμυθία. ἃ γὰρ δοκεῖ τι μέγα εἶναι τὸ κατόρθωμα, καὶ μᾶλλον τῶν κινδύνων διάκειται τὸν ἀγωνιζόμενον. πολλοὶ γοῦν καὶ ὑπὲρ βέλτιον ἦλθον, πονηρὸν οὐ φέροντες δόξαν. ἐξ ἧς θαυμάζεις "ὑπὲρ τῶν ἄλλων; τὸν γὰρ παρόντων ἐκεῖνον, τὸν ἀναίσχυντον καὶ μιαρὸν, καὶ παρὸν πάντα ἀπερυθριάσαντα ἁπλῶς, τοῦτο μάλιστα ὑπὲρ βέλτιον ὥρμησαν πρεσβεύσασθαι. καὶ ὁ Ἰωάννης, ὁ ἀδάμας, καὶ πέτρας στερρότερος, ἵνα μὲ τὰ χρήματα ἀφήρηται, καὶ τὰ ἀνήκεστα ἔπαθε δεινὰ, καὶ ἅπαντες ἔξαίφνης ἐλύθεν, καὶ πολλῶ σκωλήκων τὸ σῶμα ἀναλούμενον εἶδεν, καὶ τιμωρίας * ὑπεκειμένης, διεκρούσατο μετὰ θυμηδίας ἅπαντα· ὅπερ δὲ εἶδε τοὺς φίλους ὀνειδίζοντας καὶ ἐπεμβαίνοντας, καὶ πονηρὸν δόξαν παρ' αὐτῶν ἐχόντας, καὶ λέγοντας ὡς ἀμυρτημάτων ταῦτα πάσχειν, καὶ κακίας διδόναι δίκην, ὅτι ἐθορυβήθη, τότε ἐπαρρησιάσθη ὁ γενναῖος καὶ μέγας" ἀνήρ. καὶ ὁ Δαβὶδ δὲ πάντα ἀφεὶς ἅπερ ἔπαθεν, ἀντὶ τῆς κακηγορίας" μόνης ἀμοιβὴν ἐζήτει παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ἄφες γὰρ αὐτοὺς καταρᾶσθαι, φησὶν, ὅτι Κύριος εἰρηκέναι αὐτῷ, ὅπως ἴδῃ Κύριος τὴν ταπείνωσίν μου, καὶ ἀνταποδῷ μοι ἀγαθὰ ἀντὶ τῆς καταρᾶς τῆς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. καὶ ὁ Παῦλος δὲ οὐχὶ τοὺς κινδυνεύοντας μόνον, οὐδὲ τοὺς ἀφαιρεθυμένους καὶ ὀπτα, ἀλλὰ καὶ τούτους ἀναχηρύττει οὕτω λέγων· Ἀναμιμνήσκεσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες πολλὴν ἄθλησιν παθημάτων, τοῦτο μὲ ὀνειδισμοῖς καὶ θλίψεσι θεατιζόμενοι, τοῦτο δὲ κοινωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφομένων γενηθέντες. δηλῶ δὴ τοῦτο τὸ τ μισθὸν πολλοῦ τέθεικεν ὁ Χριστός. εἶτα ἵνα μή τις λέγῃ, ἐντεῦθεν οὐκ ἀμοιβὰς οὐδὲ ἀπορράπτεις αὐτῷ τὰ σώματα, κἀκεῖ μισθὸν δίδωσι; τέθεικε τοῦτο προφήτας, δεικνὺς, ὅτι οὐδὲ ἐκεῖ ἡμοιβὴ ὁ Θεός. εἰ δὲ ὅπου παρὰ πόδας ἡ ἀντιδόσεις, ἀπὸ τῶν μισθοῦντων αὐτοὺς ἔλειψε· πολλῷ μᾶλλον ἐνταῦθα ἔσται ἡ ἐλπὶς, καὶ μείζων ἡ φιλοσοφία. διὰ δὲ καὶ μὴ πόσας ἐστὶν ἀπολαῦς αὐτὸ τέθεικεν. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς αὐτὸ πεποίηκεν, ἀλλὰ δηλῶν ὅτι οὐκ ἔστι τὸν μὴ πᾶσιν ἐκείνοις κατεσκευασμένον καὶ συγκεκροτημένον πρὸς τοῦτο ἐκδύεσθαι τοῦ ἀγῶνας. διὰ τι δὲ τοῦτο ἀπὸ τῆς πρότε-

ρας

ρας ἀεὶ τῇ ὀπτούσῃ παροδοποιῶν ἐστολῇ, σιεφὴν ἡμῖν ἐκ χρυσοῦ ὕφηνεν. ὁ τε γὰρ ταπεινὸς, ἐστὶ τὰ οἰκεῖα πάντως πεινθήσει ἁμαρτήματα· ὁ πεινῶν, ἐστὶ φαῦλος ἔσται καὶ ὀπτικὸς ἐστὶ ἐλεήμων· ὁ ἐλεήμων, καὶ δίκαιος καὶ κατηφιεγμένος πάντως ἐστὶ καθαρὸς τῇ καρδίᾳ· ὁ δὲ τοιοῦτος, καὶ εἰρηνοποιός· ὁ δὲ πάντα τοῦτα κατορθωκὼς, ἐστὶ πρὸς κακδιώκους ἔσται παρατεταγμένος, καὶ ὑπ' αὐτῶν πείσεται ἀκούσιον κακῶς· καὶ τὰ μυρία πάσχων δεινά. παραινέσας τοίνυν ἃ προσῆκε, πάλιν ἀναπαύει τοὺς ἐγκωμίοις αὐξῶν. ὅπερ γὰρ ὑψηλὰ τὰ ὀπτάγματα ἰδών, καὶ πολλῷ μείζονα τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ, ἵνα μὴ ἀθορυβῶνται καὶ ἀπαγορεύωσι· πῶς δυνησόμεθα ταῦτα κατορθοῦν; ἄκουσον τί φησι·

13 Ὑμεῖς ἐστε ὁ ἅλας τῆς γῆς, Δείκνυσιν ὅτι ἀναγκαίως ταῦτα ὀπτάτθει. ὑ γὰρ τῆς καθ' ἑαυτὸν ζωῆς, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης, φησὶν, ἀπάσης ὁ λόγος ἔσται ὑμῖν. οὐδὲ γὰρ εἰς δύο πόλεις, οὐδὲ δέκα ἐστὶ εἰπεῖν, οὐδὲ εἰς ἕν ἔθνος ὑμᾶς ἀποστέλλω, καθάπερ τοὺς προφήτας, ἀλλ' εἰς ὅλῳ τῇ θαλάττῃ καὶ τῇ οἰκουμένῃ ἅπασαι, καὶ ταύτῃ κακῶς ἀφεικυίᾳ. "ὃ γὰρ εἰπεῖν, ὑμεῖς ἐστε ὁ ἅλας τῆς γῆς, ἐδιδαξε μορφοῦσαν ἅπασαν τῇ αἰθερίνῃ φύσει καὶ κατασαπῆσαν ὑπὸ τῶν ἁμαρτημάτων. διὰ τοῦτο ταύτας πρὸς αὐτῶν" ὀπτίζητε ἐρεπτὰς, αἳ μάλιστα προὸς τῇ τῶν πολλῶν ὀπιμέλειαν εἰσὶ ἀναγκαῖαι καὶ χρήσιμοι. ὅτε γὰρ θαῦμος καὶ ὀπτικὸς καὶ ἐλεήμων καὶ δίκαιος οὐκ εἰς αὐτὸν συγκλείει τὰ κατορθώματα μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν [τ̅] ἕτερον ὠφέλειαν ταῖς κακαῖς ταύταις ὑπὸ χεῖρας πηγὰς παρασκευάζει· "ὁ δὲ αὖ καθαρὸς τῇ καρδίᾳ καὶ εἰρηνοποιὸς, ἐστὶ ἐλεημόνων ὑπὸ τῆς ἀληθείας, πάλιν προὸς ὃ χρὴ συμφέρον καὶ βίον καθίσαται. μὴ τοίνυν νομίσητε, φησὶν, ὅτι τοὺς τυχόντας ἀγῶνας ἔλκεσθαι, μηδὲ ὑπὸ μακρῶν λόγων εἰς τὸν λόγον ὑμῖν· ὑμεῖς ἐστε ὁ ἅλας τῆς γῆς. Οἱ οὖν; τὰ σεσηπότα αὖθις διορθῶσαι; ὐδαμῶς. οὔτε γὰρ δυνατὸν τὰ διεφθορότα ἤδη ὀπτὰ ὄντας ἅλας ὠφελῆσ. ὐδὲ τοῦτο ἐποίουν· ἀλλὰ δυσεκβίαστα προὸς τὸ φθορὰν καὶ τῆς δυσωδίας ἀπαλλαγῆτα ἐκείνης, ὅτε ἤλιζον, κατέχοντες καὶ ἀφατηρούμενοι ἐν τῇ νεαρότητι ταύτῃ, ἵνα μὴ τὸ διαπύον πρὸς ἕλκωσιν. ὃ μὲν γὰρ ἀπαλλαγῆναι τῆς σηπεδόνος τῶν ἁμαρτημάτων, τὸ Χριστοῦ κατόρθωμα γέγονε· ὃ δὲ αὖ πάλιν μηκέτι ἐπ' ἐκείνῳ ἐφημελεῖν, τῆς τούτων ἀσυνδησίας καὶ ἀλογιστείας ἔργον ἐστὶν. ὁρᾷς πῶς καὶ μαρὸν δείκνυσι καὶ τῶν προφητῶν ὄντας βελτίους; οὐ γὰρ τῆς Παλαιστίνης διδασκάλους εἶναί φησιν, ἀλλὰ τῆς γῆς ἁπάσης· καὶ ὐχ ἁπλῶς διδασκάλους, ἀλλὰ καὶ φοβερούς. τὸ γὰρ δὴ θαυμαστὸν τοῦτο ἐστὶ, ὅτι οὐ κολακεύοντες, οὐδὲ θεραπεύοντες, ἀλλ' ὀπτιζόμενοι, ὥσπερ ὁ ἅλας, ὑπὸ πολλοὶ πᾶσι γεγόνασι. μὴ τοίνυν θαυμάσητε, φησὶν, εἰ τοὺς ἄλλους ἀφεὶς, ὑμῖν προσλέγομαι, καὶ προὸς τοσούτους ἔλκω κινδύνους. συνοίσειν γὰρ ὅσους πόλεσι καὶ δήμοις καὶ ἔθνεσι μέλλω πέμπειν ὑμᾶς ὀπτιζούσας. διὰ τοῦτο οὐχ ὑμᾶς εἰ βούλομαι φερίμους μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους τοιούτους ποιῆν. ὅτις γὰρ τοιούτους πολὺ δεῖ ζωντὸς εἶ, ἐν οἷς ἡ τῶν ἄλλων καθυβρίσεται συντέλεια, καὶ ταύτῃ αὐτοῖς τὴν παρουσίαν εἰ τῆς ἀρετῆς, ὡς καὶ ἄλλοις μεταδιδόναι τῆς ὠφελείας. Εἰ γὰρ τοιοῦτοι μὴ ἦμεν, οὐδὲ ὑμῖν αὐτοῖς ἀρκέσοντι. μὴ τοίνυν δυσχεράνητε, ὡς ἐπαινῶν ὄντων τῶν λεγομένων. ὅτις μὲν γὰρ ἄλλοις μορφοῦσθαι δυνατὸν ἐπιμελεῖν δι' ὑμῶν· ὑμεῖς δὲ, Εἰ τοῦτο πάθοιτε, μῶν ἑαυτῶν καὶ ἑτέρους παρασαπεῖτε. ὥστε ὅσῳ μεγάλα ἐγκλείζεσθε παράγματα, τοσούτῳ καὶ μείζονος δεῖσθε ταπεινώσεως. διὸ φησὶν·

40 Ἂν ὁ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι, εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω, καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι μυριάκις πίπτοντες, δυνατὰ τυχὸν συνιστώμεθ· ὁ δὲ διδάσκαλος, ἐὰν τοῦτο πάθῃ, πάσης ἀπειρήκῃ ἀπολογίας, καὶ τῶν ἐσχάτων δώσει δικαίαν. ἵνα γὰρ μὴ ἀκούσαντες, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν,

μῶν, δειλιάσωσιν εἰς μέσον παρελθεῖν, λέγε ὅτι, ἂν μὴ πρὸς ταῦτα ἦτε παρατεταγμένοι, εἰκῆ ἐξελέγητε. οὐ γὰρ ὃ κακῶς ἀκούειν χρὴ δεδοικέναι, ἀλλὰ ὃ ζωυπόκριτον φαίνεσθαι. τότε γὰρ μωρανθήσεσθε καὶ καταπατηθήσεσθε. ἐὰν δὲ μόνοι ἐπιεύφοντες, εἶτα κακῶς ἀκούητε, χαίρετε. τοῦτο γὰρ ἀλὸς ἔργον ἐστί, τὸ δάκνειν καὶ λυπεῖν τὸν ἀκούοντα. ὥστε ἀναγκαίως ἡ κακηγορία ἕπεται τοῖς ὑμᾶς βλασφημοῦσα, ἀλλὰ καὶ μαρτυροῦσα ὑμῶν τῇ ἐρρώστῃ. αἰδεσθέντες αὐτὴν, πρόσθετε τὴν προσοῦσαν ὑμῖν σφοδρότητα, πολλῷ χαλεπώτερα πείσεσθε, καὶ κακῶς ἀκούοντες καταφρονούμενοι παρὰ πάντων. ἔστω γὰρ ἐστὶ καταπατήσεσθε. εἶτα ἐφ' ἕτερον ὑψηλότερον ἀγε παράδειγμα. 14 Ὑμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Πάλιν τοῦ κόσμου, οὐκ ἔθνους ἑνός, οὐδὲ ἐθνῶν πόλεων, ἀλλὰ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης· καὶ φῶς νοητόν, καὶ τῆς ἀκτῖνος ταύτης πολὺ βέλτιον, ὥσπερ οὖν καὶ ἄλλας πνευματικόν. καὶ πρότερον ἄλας, καὶ τότε φῶς· ἵνα μάθῃς ἡλίκον τὴν κατεγνωσμένων ῥημάτων ὁ κέρδος, καὶ τῆς σεμνῆς διδασκαλίας τὸ ὄφελος. καὶ γὰρ σφίγγει, καὶ οὐκ ἀφίησι διαῤῥῦναι, καὶ διαβλέψαι ποιεῖ πρὸς ἀρετὴν χειραγωγοῦσα.

Οὐ δυνάται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη· 15 Οὐδὲ καίουσι λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον. Πάλιν αὐτὸν ἀπὸ τούτων εἰς ἀκρίβειαν ἄγει βίου, παιδεύων ἀγωνίσασθαι, ὡς ὑπὸ τοῖς ἀπόντων ὀφθαλμοῖς κειμένης, ἀλλ' ἐν μέσῳ τῷ τῆς οἰκουμένης ἀγωνιζομένους θεάτρῳ. μὴ γὰρ δὴ τοῦτο" εἰδότε, φησὶν, ὅτι ἐν ταῦτα καθήμεθα νῦν, καὶ ἐν μικρῷ γωνίας ἐσμὲν μέρει· οὕτω γὰρ καταδήλοι ἔσεσθε πᾶσιν, ὡσανεὶ πόλις ὑπὸ κορυφῆς ὄρους κειμένη, ὡσανεὶ λύχνος ἐν οἰκίᾳ ὑπὸ τῆς λυχνίας φαίνων. ποῦ νῦν οἱ τῇ δυνάμει τοῦ Χριστοῦ ἀφιστάμενοι; ἀκουέτωσαν ταῦτα, καὶ τῆς προφητείας τὴν δύναμιν ἐκπλαγήτωσαν, προσοικειούσθωσαν αὐτὴν τὴν ἰσχύν. ἐπίκεινται γὰρ ἡλίκα ὑπέσχετο τοῖς ὑπὲρ τὴν χώραν γινομένοις ὑπὲρ τὴν αὐτῶν· ὅτι γῆ καὶ θάλασσα αὐτὸν ὑπέστησαν, καὶ πρὸς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης ἤχησε τῇ φήμῃ· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τῇ φήμῃ, ἀλλὰ καὶ τῇ τῆς ἐνεργείας ἐνεργείᾳ. οὐδὲ γὰρ ἡ φήμη φέρουσα πάντα χοῦ δυλοις αὐτοῖς ἐποίησε, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ὄψις τῶν ἔργων ὑπέδειξε. καθάπερ γὰρ ὑπὸ πλεονος ἡλιούμενοι, τῆς ἀκτῖνος σφοδρότερον τὸν ἐπίδρομον ἅπασαν, ἀπείργοντες τῆς βυσσείας τὸ φῶς. σταῦλα δέ μοι αὐλοὺς καὶ πρὸς πρόῤῥησιν ἀλείφει δοκῇ. τὸ μὲν οὖν εἰπεῖν, οὐ δυνάται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη, τὸ αὐτὸ δυνάμιν ὄντι ἐμφαίνοντος. ὥσπερ γὰρ ἐκείνου κρυβῆναι ἀμήχανον, οὕτω τὸ κήρυγμα ἀδύνατον σιγηθῆναι καὶ λαθεῖν. ὅπου γὰρ εἶπε διωγμοὺς καὶ κακηγορίας καὶ ὑπουλασίας καὶ πολέμους, ἵνα μὴ νομίσωσιν ὅτι ταῦτα αὐλοὺς ὑπισχνούμενος δύνησι), θαῤῥύνων αὐτούς, φησὶν, ὅτι οὐ μόνον οὐ λήσει), ἀλλὰ καὶ παλαμῶν τὴν οἰκουμένην ἅπασαν καὶ σὺν αὐτὸ μὲν οὕτω τοῦτο ἔσονται λαμπροὶ καὶ ὑπέρμεγοι. τοῦτο μὲν οὖν τὴν ἑαυτοῦ δυνάμεως ἐνδείκνυται, τὸν δὲ ἐξῆς τὴν προῤῥήσεων ἅπαντα τὴν πρὸς αὐτὸν, οὕτω λέγων· οὐδὲ καίουσι λύχνον καὶ τιθέασιν ὑπὸ τὸν μόδιον,

Ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ· 16 Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Ἐγὼ μὲν γὰρ εἶπα τὸ φῶς, φησὶ· σὺ δὲ μείναι κελεύεις, τῆς ὑμετέρας γλώττης ἀπουδῆς· οὐ δὲ ὑμᾶς αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς τοὺς μέλλοντας" τῆς αὐγῆς ἀπολαύειν ταύτης, καὶ πρὸς τὴν ἀγάπην χειραγωγεῖσθαι. οὐ γὰρ δὴ δυνήσονται αἱ κακηγορίαι συσκιάσαι ὑμῶν τὴν λαμπηδόνα, ἐὰν ὑμεῖς ἦτε μὴ ἀκριβείας βιοῦντες, καὶ οὕτως, ὡς μέλλοντες ἅπασαν ὑπερφέρειν τὴν οἰκουμένην. ἄξιον οὖν τῆς χάριτος ὑπεδέξασθε βίον, ἵν', ὥσπερ ἐκείνη πάντα χοῦ κηρύττεται, οὕτω καὶ αὕτη ἐκείνῃ ζωντοέχῃ. εἶτα καὶ ἕτερον κέρδος φαίνησι μὴ τῆς

τῶν

τὴν δὲ θεήπων ὠφελείας, ἱκανοὶ αὐτοὶς ἀναγκαίους ποιῆσαι καὶ εἰς πᾶσαι ἀγαγεῖν ἀσυνδύω. ὁ γὰρ δι' τὴν οἰκουμένην διορθώσοντες, φησι, μᾶλλον ὀρθῶς βιοῶντες, ἀλλὰ δὲ Θεὸν δοξάζεσθαι παρασκευάσοντες· ὥσπερ οὖν καὶ ὁ τὴν ἀνθρώπους ἀπολεῖται, δὲ τὸ Θεοῦ ὄνομα βλασφημεῖσθαι ποιήσοντες. δὲ πῶς, φησι, ὁ Θεὸς δοξασθήσεται δι' ἡμῶν, εἴγε μέλλοιεν ἡμᾶς Θ δι' ἀνθρώποι κακηγορεῖν; ἀλλ' ὁ πάντες, καὶ εἰσὶν ἢ αὐτοὶ "ἀπὸ βασκανίας· δὲ Θ ὁ βασκανία τοῦτο ποιοῦντες, καὶ τὸ ζωτικὸς ὑμᾶς θαυμάσονται καὶ ἀποδέξον)· ὥσπερ οὖν Θ φανεροὶς καὶ λαμπροὶ ὄντες τοὶς τὸ πορεία ζῶντας, καὶ νοῦν ἔχουσι καλλοισι. ἢ οὖν καλυβίης; ποῖος ἐπίδειξιν ἡμᾶς ζῆν καὶ ποῖος φιλοτιμίαν; ἄπαγε, ὁ τοῦτο "φημι· οὐδὲ γὰρ εἶπον, ἀσυνδάζετε ὑμεῖς εἰς μέσον φέρειν τὰ καταρθώματα ὑμῶν, οὐδὲ εἶπον, δεῖξατε αὐτὰ, ἀλλὰ λαμπάτω τὸ φῶς ὑμῶν, τοῦτοι, πολλὴ ἔστω ἡ ἀρετὴν, δαψιλὲς ἔστω τὸ πῦρ, καὶ τὸ φῶς ἄφατον. ὅταν γὰρ τοσαύτη ᾖ ἡ ἀρετὴν, ἀδύνατον αὐτὴν λαθεῖν, κἂν μυριάκις ὁ μᾶλλον αὐτὴ συσκιάσῃ. ἀλλὰ δεῖ τοίνυν ἑαυτοῖς παρέχειν βίον, καὶ μηδεμίαν ἐχέτωσαν ἀληθῆ κατηγορίας ἀφορμήν· καὶ, καὶ μυρίοι Θ κατηγορεῖν ὦσιν, οὐδὲν ὑμᾶς ὀπτικιάσαι δυνήσεται. καὶ καλῶς εἶπε, τὸ φῶς. οὐδὲν γὰρ ὕπως ὀπτίσημον δύναται ποιῆσαι, κἂν μυριάκις λαθεῖν βάλλῃ, ὡς ἀρετῆς ἐπίδειξις. ὥσπερ γὰρ αὐτὴν τὴν ἀκτῖνα παρεκβεβλημένος ὕπως αὐτῆς φαιδροτέρας λάμπει, οὐκ εἰς γῆν ταῖς μύρμυξαις ἀφεὶς, ἀλλὰ δὲ αὐτοὶ ἀναβαίνων Θ ὑψοῦ· οὕτω δὴ καὶ παραμυθεῖται αὐτοὶς μείζονας. εἰ γὰρ ἀληθῆτέ, φησι, βλασφημούμενοι, ἀλλ' ἔξετε πολλοὶς τοὶς καὶ δι' ὑμᾶς θαυμάζοντας Θ θεόν. ἐκαπρώθη ὁ μισθὸς ὑμῖν συλλέγεται, καὶ δοξάζοιθ' ὑμῶν τὸν Θεοῦ δι' ὑμᾶς, καὶ βλασφημούμενοι ὑμῶν δι' Θ θεόν. ἵνα γὰρ μὴ ὀπτηδοῦν ἡμῶν κακῶς ἀκούειν, μαθόντες ὅτι μισθὸν ἔχει τὸ πρᾶγμα, ὅτε ἁπλοῦς ἀπλῶς τίθηται, ἀλλὰ μετὰ δύο διορισμῶν· οἷς, ὅταν ψευδῶς λέγωνται, καὶ ὅταν δι' Θ θεόν· δὲ δείκνυσιν, ὅτι οὐκ ἁπλοῦν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ καλῶς ἀκούειν πολὺ φέρει τὸ κέρδος, τῆς δόξης εἰς Θ θεὸν ἀναφερούσης· καὶ χρησιμεύει αὐτοῖς ἀπολείπει ταῖς ἐλπίδας. ὁ γὰρ τοιοῦτοι, φησι, ἰσχυρὰ ἡ κακηγορία τὴν πονηρὰν, ὡς καὶ τοὶς ἄλλοις ὀπτικοῖς εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν τὸ φῶς. ὅταν γὰρ μισεῖσθε, τότε ὑμᾶς καταπατήσουσι μόνον, οὐχ ὅταν ταῖς ὀρθαὶ πράττοντες ἀναβαίνητε. τότε γὰρ καὶ πολλοὶ ἔσονται Θ θαυμάζοντες, οὐχ ὑμᾶς μόνον, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς καὶ Θ πατέρα Θ ὑμέτερον. καὶ οὐκ εἶπε, Θ θεόν, ἀλλὰ Θ πατέρα, τῆς μισηθείσης δίδοται αὐτοῖς βλασφημίας πᾶσι παρακαταβάλλων τὰ σπέρματα. εἶπα, δικαίως τὸ ὁμότιμον, ἀνωτέρω μὲ ἔλεγε, μὴ λυπεῖσθε ὅταν κακῶς ἀκούητε (ἔρχεται γὰρ ὑμῖν τὸ δι' ἐμὲ ταῦτα ἀκούειν) σὺ τοῦτο δὴ Θ πατέρα δόξει," πάντα γοῦν τὸ ἴσον δηλοῖ.

Εἰδότες τοίνυν τὸ ἀπὸ τ' ἀσυνδύω τούτης κέρδος, καὶ τ' ῥᾳθυμίας τ' κἀκείνου (τ' γὰρ ἡμετέρας ΗΘΙΚΟΝ ἀπωλείας πολλῷ χεῖρον τὸ τ' διαφθορὰν τ' ἡμετέραν βλασφημεῖσθαι δι' ἡμᾶς) ἀναβαίνοντες γοῦν ἡμᾶς καὶ Ἰουδαίους καὶ ἕλληνας, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τ' Θεοῦ, τοὶ [τι]βίου ἡλίου λαμπροτέρην πᾶσι ἐχόμενοι, κἂν τις βάλλῃ) κακηγορεῖν, μὴ τὸ κακῶς ἀκούειν ἡγούντες, ἀλλὰ τὸ δικαίως ἀκούειν κακῶς. δὲ μὲ γὰρ τὸ πονηρεία ζῶμεν, κἂν μηδεὶς ὁ κακηγορῶν ᾖ, πάντων ἐσμὲν ἀθλιώτεροι· δὲ τ' ἀρετὴ ὀπτιμιζόμεθα, κἂν ἡ οἰκουμένη λέγῃ κακῶς, ὅτε πάντων ἐσμὲν ζηλωτότεροι καὶ πάντας ὀπτικοὺς σώζεσθαι παρασκευάζομεν. ὁ δὲ γὰρ τῇ κακηγορίᾳ τ' πονηρὰν, ἀλλὰ τῇ ἀρετῇ τ' βίου παρίστησι. καὶ γὰρ σάλπιγγος ἁπάσης λαμπροτέρα ἡ ὄψις τῶν ἔργων ὀπιδείξις, καὶ τ' φωτὸς αὐτ'* φανερώτερος βίος καθαρὸς, καὶ μυρίοι Θ θαυμάζοντες ὦσιν. δ'' γὰρ τὰ παρεπόμενα ἁπάντα ἔχομεν, καὶ φρᾶοι, καὶ ταπεινοὶ καὶ ἐλεήμονες ὤμεν, δὲ καθαροὶ καὶ εἰρηνοποιοὶ, καὶ κακῶς ἀκούοντες μὴ δυσφορίζωμεν, ἀλλὰ χαίρωμεν, τῶν σημείων οὐκ ἐλάττονι ὀπτικασόμενα τοὺς θεωροῦντας ἡμᾶς, καὶ πάντες ἀπάντων παρὸς ἡμᾶς ἥξουσι, καὶ ἀνδρῶν, καὶ δαίμονα ἢ λύσ, καὶ ὁλοσῶ. εἰ δὲ εἶεν τινες Θ κακηγορεῖν,

μηδὲ θορυβοῦ ἐντεῦθεν, μηδ' ὅτι σε δημοσίᾳ ὑβρίζουσιν ἴδῃς, διὰ τοῦτο αὐτοῖς τὰ ζωνυδόος, ἢ ὀλίγα χρυσοῦ ἕνεκα σε ἢ θαυμάζουσι, ἢ μυρίας ἀριθμοῦσι ἐπαίνους. ὅρα γοῦν πῶς ὁ Ναβουχοδονόσορ ἐπαρθεὶς τοῖς παιδαρίοις τοῖς ἐν τῇ καμίνῳ, καίτοιγε ἐχθροὺς ὄντας καὶ πολεμίους ἀλλ' ὅμως εἶδε θηρία ὄντας, δυσκηρύτους καὶ σφοδροὺς· διὸ ἕτερον μὲν οὐδὲν, ὅτι ἦν αὐτοῦ πρόκριτος, καὶ τῶν τόκων ἠξίωσαν τοῦ Θεοῦ. ὁ γὰρ ἀληθῶς ὅταν ἴδῃ ἑαυτὸν μηδὲν αὐχοῦντα, ἀφίσταται λοιπὸν, διδοὺς καὶ μὴ πλείονα τιμῶν σφῶν αἰτίας ὑβρίζειν· ἐκεῖνον δὲ ἀποστάντος, καὶ μᾶλλον ἢ ὄντος, διεφθαρμένος, γινώσκει τὴν ἀρετὴν, τῆς αὐχμοῦς ἐκείνης ἀπαρεθείσης. διὸ καὶ διὰ θεσπισμῶν ἀληθεύοντα, καὶ τοῦ Θεοῦ ἔχοντα τὰ ἔπαινον ἐδοκίμασεν. μὴ τοίνυν ἀλγῶμεν, μηδὲ κατάπιπτε· ἐπεὶ καὶ ὁ ἀπόστολος, τοῖς μὲν ὁσιοῖς θανάτου εἶναι, τοῖς δὲ ὁσιοῖς ζωῆς. αὐτὸς γὰρ σὺ μηδεμίαν ἀθρόσχοις λαβὼν, πάντων ἀπήλλαξαι τῶν ἐγκλημάτων, μᾶλλον δὲ μακαριώτερος γέγονας. λάμπε τοίνυν τῷ βίῳ, καὶ τὴν καινοτομουμένην μηδένα ποιοῦ λόγον. ὁ γὰρ ὄντως, οὐκ ἔστιν ἀρετῆς· ὀλιγωρούμενον μὴ πολλοὺς ἔχειν ἐχθρούς· ἀλλ' ὁρᾶν τὸν τοῦ θεοῦ τὰ εὐαρεστοῦντα. ἀθρόσχοι τοίνυν τοιούτων λαμπρότερος ἔσαι μυρίων. ταῦτ' οὖν σπουδάζοντες, εἰ μόνοι σχοίημεν, μιᾷ ἀκριβείᾳ ἑαυτὸν οἰκονομεῖν βίον. ὅταν γὰρ τοὺς τὴν σκιὰν καθημένους. τοιαύτη γὰρ τοῦ φωτὸς τούτου ἡ δυνάμις, ὡς μὴ σὲ μόνον λάμπειν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἐφοδηγεῖν σὸν ἐπόμενον. ὅταν γὰρ ἴδωσι πάντων τῶν πλουσίων καταφρονοῦντα, καὶ τοὺς δὲ μέλλοντας θαυμάζομένους, τοὺς λόγου πάντας τῆς ἔργοις ἡμῶν πειθήσονται. πῆς γὰρ ὕστως ἀνόητος, ὡς ὁρᾶν τὰ μὲν πλούτου καὶ πλουτοῦντα, πάντα ἀποδυόμενον καὶ περιῤῥιπτοῦντα, καὶ τοὺς λιμοὺς καὶ πενίαν, καὶ τοὺς σκληραγωγίαν ἅπασαν, δὲ τοὺς κυδοιμοὺς καὶ τοὺς αἵματα, καὶ τοὺς σφαγὰς καὶ τοὺς πάντα ταῦτα δοκοῦντα δεινὰ θαυμαζόμενον, μὴ σαφῆ λαβεῖν τῶν μελλόντων ἐντεῦθεν ἀπόδειξιν; διὸ τοῖς πλοῦσιν ἑαυτὸν ἐμπλέκωμεν, [καὶ σκληρότερα ὠθῶμεν,] πῶς δυνήσονται πειθῶμεν, ὅτι τοὺς ἀποδυόμενον ἐπιτηδεία ἐτέραν; ἵνα ἦν ἡμῖν ἔσαι ἀπολογία λοιπὸν, ὅταν, ὅσον ἰσχύσεν ἡ διὰ θεσπίσι δόξα τοῖς ἑλλιμένων φιλοσόφοις, μὴ ἰσχύσῃ πρὸς ἡμᾶς ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος; καὶ γὰρ σκεύων ἰατὲς καὶ χρήματα ἀπεδύσαντο, καὶ θανάτου κατεφρόνησε, ἵνα διὰ θεσπίσι ὑπεδέξωνται· διὸ καὶ καινὰ γενέσαν αὐτοῖς αἱ ἐλπίδες. ἵνα οὖν ἡμᾶς ὠφελήσῃ λόγος, ὅταν, τοσούτων παρακειμένων, καὶ τοσαύτης τῆς φιλοσοφίας ἡμῖν διορθεῖσης, μηδὲ τὰ αὐτὰ διανοηθῶμεν ἐκείνοις, ἀλλὰ καὶ ἑαυτοὺς καὶ ἑτέρους παρασπάλλυμεν; οὐδὲ γὰρ ὕστω βλάπτει ἕλλιν παρόμενα παρόντων, ὡς χρυσόστομος· ταῦτα ποιοῦ· καὶ μάλα εἰκότως. ἐκείνων μὲν γὰρ διεφθαρμένη ἡ δόξα· ἡ δὲ ἡμετέρα ὠφελεῖ τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν, καὶ παρὰ τοῖς ἀσεβέσι σεμνὴ καὶ παρὰ φανής. διὸ ὅταν μάλιστα ἡμῖν ἀνεύδοσαν βουλῶν) δὲ τὴν καινοτομίαν αὐξήσαν, τότε ἀπολέγουσιν· οἷον, ὁ χρυσόστομος (οὐκ ἀν εἰπόντος, εἰ μὴ μεγάλην παρεῖχε τὰ δόγματος ἔχον ὑπόνοιαν) οὐκ ἤκουσας πόσα ὁ Χριστὸς ἐπέταξε καὶ ἠλίκα; πότε οὖν δυνήσῃ μίαν ἐκείνων αὖσαι τῶν ἐντολῶν, ὅταν πάντα ἀφεὶς παρέρχῃ τόκους συλλέγων, δανεισματα ῥάπτων, παραπετείας ζωντῆς, ἀτίλως ἀνδραποδῶν ὠνούμενος, ἀγρεύων σαυτὸν καταπαυόμενος, ἀγρεῖς καὶ οἰκίας καὶ ἔπιπλα ἀγοράζων μυεία; καὶ εἰ τοῦτο μόνον· ὅταν δὲ ταῖς ἀγρίοις ταύταις ἀπονοίαις καὶ ἀδικίαις παρεπιδῇς, γλῶν ἀποτεμνόμενος, οἰκίας ἀπαιτῶν, πενίαν ἐπιτείνων, λιμοὺς αὔξων, πότε δυνήσῃ τῶν θηρίων ἐπιδείξαι ταύτων; ἀλλ' ἔστι ὅτε καὶ πόνους ἐλεεῖς· οἶδα καγώ. ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ πολλὴ πάλιν ἡ λύμη. ἢ γὰρ μὴ τύφου, ἢ μὴ κενοδοξίας τοῦτο ποιῇς, ἵνα μηδὲν σὺ τοῖς ἀγαθοῖς κερδάνῃς· ἢ ἵνα ἡμῶν δὲ ἀθλιώτερος, ὅταν καὶ τὸν λιμὸν καναγῇς; ἵν' οὖν μὴ τοῦτο ἡμῖν), ποιήσας τι καλὸν, μὴ ζήτει παρ' ἐμοῦ τὴν χάριν, ἵνα τοῦ Θεοῦ ἔχῃς ὀφειλέτην. δανείζετε γὰρ, φησι, παρ' ὧν μὴ προσδοκᾶτε λήψεσθαι. ἔχεις χρεώστην· ἵνα ἐκεῖνον ἀφεὶς, ἐμὲ ἀπαίτησον, διὰ θεσπίσι πάντα καὶ ταλαίπωρον μὴ

Δαν. γ.

Β. Κορ. β. 16.

Λουκ. ε. λδ.

μὴ γὰρ ἀγανακτεῖ ὁ χρεώστης ἀπαιτούμενος; μὴ γὰρ πένης ἐστί; μὴ γὰρ οὐ βούλεται κατα-
γνῶναι; οὐχ ὁρᾶς αὐτὸν τοὺς ἀφάτους ἡσαυχοὺς; οὐχ ὁρᾶς τὴν αἰσχυντηλοτέραν φιλοτιμίαν; αὐτὸν
τοίνυν κατάγνωθι. ἀπαίτησον. οὕτω γὰρ ἀπαιτούμενος χαίρει. δοῦ γὰρ ἕτερον ἀπαιτού-
μενον ἴδῃ αὐτὸν ἐφ' οἷς αὐτὸς ὀφείλει, ὡς ὑβριζομένης οὔσης τῆς χαίσεως, καὶ οὐκέτι σοι ἀποδίδω-
σιν, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλεῖ δικαίως. ποίαν γὰρ μοι ἀγανακτοῦσιν ὑπολογίζῃ, φησί; ποίαν μοι πέ-
πλαγε Ζωσιμᾶς, ὅτι τὸν δηνάριόν μου ἐμοὶ, ἐφ' ἑτέρους ἦρχε; ἄλλῳ ἐδάνεισας, καὶ ἄλλου ἀπαι-
τεῖς; θέλει γὰρ καὶ ὁ θεὸς ἀποδόσθαι, ἀλλ' ὁ θεὸς οὐκέλθοι καταδῆναι· καὶ αὐτὸς καὶ
τοσοῦτος ὀφειλέτης, ἐπὶ ἐπιτηδείῳ βούλεται, μυρίας σοι πρόφασιν ἀφορμὰς τοῦ πρά-
ττειν αὐτὸν ἀπαιτεῖν. μὴ δὴ οὖν τοσαύτην βιοτικὴν καὶ βιωτικὴν ἀφεὶς, πρὸς ἐμοῦ ζήτει
λαβεῖν τὰ μηδὲν ἔχοντα. ἴσως γὰρ ἔπεκεν ἐμοὶ ὑπεδύσαντα ἐλεεῖν πένητα; μὴ γὰρ ἐγώ σοι
εἶπον, δός; μὴ γὰρ πρὸς ἐμοῦ ἤκουσας, ἵνα καὶ πρὸς ἐμοῦ ἀπαιτήσῃς; αὐτὸς εἶπεν, Ὁ ἐ- Παρ. ιθ. κζ.
λεεῖν πένητα, δανείζει τῷ θεῷ. Θεῷ ἐδάνεισας, αὐτὸν ἀπαίτει. ἀλλ' οὐκ ἀποδίδωσι. τὸ πρᾶ-
γμα τοίνυν ἐπὶ τῶν σῶν ποιῶ. τοιοῦτος γὰρ ὁ ὀφειλέτης· οὐχ ὡς πολλοὶ τὸ δάνειον ὑπερβάλ-
λουσιν ἀποδιδόναι μέλον, ἀλλ' ὥστε καὶ τὸ δοθὲν εἰς ἀσφάλειαν καταθεῖναι, πρᾶγμα παράμυθον)
καὶ πολλοὺς ὅτι ἐκ μὲν ἑαυτῶν καταβάλλει, παρ' ἑτέρου λαμβάνει). ταῦτ' οὖν εἰδότες πολὺν ποιῶ-
μεθα τὸν ἔλεον, καὶ πολλὴν τὴν φιλανθρωπίαν ὅτι δυσχωμένα, καὶ δεῖται χειμῶνος, καὶ δεῖ παραμυθίου.
καὶ ἰδιωμένα ἴσα κακῶν πάσχοντα καὶ τυπτόμενον εἰς ἀγορᾶς, καὶ ἀσχύνεσι δυνατὸν καταβα-
λεῖν, ποιῶμεν· καὶ λόγοις δυναζὸν δαλύσαι, μὴ ἀναλίσκωμεν. ἔστι γὰρ καὶ λόγου μισθὸς,
μᾶλλον δὲ καὶ στεναγμός. καὶ τοῦτο ὁ μακάριος Ἰὼβ ἔλεγεν· Ἐγὼ δὲ ἔκλαυσα ὅτι πονηρὰ ἀ- Ἰωβ λ. κε.
δυνάτῳ, ἐστέναξα δὲ ἰδὼν ἄνδρα εἰς ἀνάγκας. Εἰ δὲ δακρύων καὶ στεναγμὸς ἐστὶ μισθὸς,
ὅταν καὶ λόγοι καὶ ἀσυνδὴ, καὶ πολλὰ ἕτερα προσῇ, σπάσωσιν πλίκην ἡμῖν ἀμοιβὴν γένεται. καὶ γὰρ καὶ
ἡμεῖς ἐχθροὶ ἦμεν τῷ θεῷ· καὶ ὁ μονογενὴς ἡμᾶς καταλλαξε, μέσον ἑαυτὸν ἐμβαλών, καὶ πλη-
γὰς ἔσχε δι' ἡμᾶς δεξάμενος, εἰ θάνατον ἔσχε δι' ἡμᾶς. ἀσυνδήσωμεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς τοὺς ἐμπίπτοντας μυρίων ἀπολαύειν κακῶν, ἀλλὰ μὴ ὡς νῦν ποιοῦμεν, ἐπειδὴν
ἰδιωτῶν ἴσως συγχρωμένους καὶ συρρηγνυμένους ἀλλήλοις, ἱσταμένους καὶ διαφερομένους ταῖς ἑτέ-
ραν ἀδικοσύναις, καὶ θέλοντας ἐλεύθερον ἀβολιόν· ὃ τί γέγονεν δοῦ; ὠμότερον; ὁρᾶς κα-
κῶν ἀχθόμενος, ἀναρρηγνυμένους, καταπίπτοντας τὴν ἐδαφος, συγκατοικτείρομένους δὲ μόνον,
καὶ ὑποδύεις τὸν ὦμον πρεσβεῦσαι; μὴ γὰρ ἀρχὴς ἐστὶν ὁ μαχόμενος; μὴ γὰρ θεῖον; μὴ γὰρ ὄφις; ἀδελφός ἐστι, μέλος ἐστί. μὴ
θεώρει, ἀλλὰ δάκνυε· μὴ πίπτοντα, ἀλλὰ διόρθου· μὴ ἐτέρᾳ προσκείμενον ὅτι τὴν ἀδικοσύ-
νην, ἀλλὰ καὶ ζῶντες συνελεήμονες ἀποσόβει καὶ δάκνυε. δύναται γὰρ καὶ οἰκοτεκόντων τὸ
χαίρειν πᾶσι τοιαύταις συμφοραῖς, καὶ καθαρμὸς καὶ ὄνων ἀλόγων. ὁρᾶς αὐτὸν ἀδικημα-
τούμενον, καὶ οὐχ ἡγῇ αὐτὸς ἀδικεῖσθαι, σοὶ ἐστέρχη μέσος καὶ διασκεδάζεις τὸ δάκος καὶ
φάλαγγα, καὶ τὰ δοῦ ἀδικήματα δάκνυεις καικά; ἵνα καὶ αὐτὸς πληγὰς λάβω, φησὶ, καὶ σὺ τοῦτο
καλὸν; μάλιστα μὲν οὖν τοῦτο πεῖσον. δοῦ δὲ καὶ τοῦτο πάθῃς, μαρτύριόν σοι τὸ πρᾶγμα
ἔσται. δάκε γὰρ τὸν θεὸν ἔπαθες. Εἰ δὲ πληγὰς ὀκνεῖς λαβεῖν, σκόπησον ὅτι ὁ διαπάντης σε φεύ-
γει οὐκ ὤκνησεν ὑπομεῖναι δάκε σε. σκῆνος μὲν γὰρ μύωσι καὶ ἐσκήπτονται, τὸ δὲ μυοῦν τυ-
φοποιοῦσι καὶ στρατηγοῦσι αὐτοῦ· δίοπται δὲ ἴσως ὑγιαίνοντος τοῦ βοηθοῦντος αὐτοῖς, ὅ τι
ἀδικῶν, ὅ τι ἀδικούμενος· ἐμὲ, ἵνα ἀπαλλαγῇ πάσχων κακῶς, ὁ δὲ, ἵνα παύσηται πείσῃ κα-
κῶς. πρόσθε τοίνυν καὶ χεῖρα ὄρεξον, ὁ τὴν φωνὴν τοῦ μύοντι. ἔστι γὰρ καὶ ὀργῆς μέθη, καὶ τῆς
ἐκ τοῦ οἴνου χαλεπωτέρα. οὐχ ὁρᾶς τοὺς ναύτας, [οἱ] ὅταν ναυαγίῳ ἴσως ἐπισπόσθαι ἴδωσι,
πῶς καὶ ἱστία πετάσαντες μετὰ πολλῆς ἀσφαλείας ἀσυνδῶς, ὥστε τοὺς ὁμοτέχνους ἐξαρπά-
σαι τοῦ κινδύνου; εἰ δὲ τέχνης κυβερνητικοὶ τοσαύτην ὑπεδύσαντο) πρόνοιαν, πόσῳ μᾶλ-
λον τοὺς τῆς φύσεως κοινωνοὺς ζῶντας πρόθυμα ποιῆσαι δίκαιον; καὶ δὲ καὶ ναυάγιόν ἐστιν

σκάφους

ἐκείνου χαλεπώτερον. ἢ γὰρ ἐβλασφήμησεν ἐπηρεασθείς, ἢ πάντα ἐκείνων ἦν ὑπεύθυνα· ἢ ὑπεύθυνος ἦν τῷ θυμῷ τυραννουμένῳ, ἢ πάλιν εἰς γέενναν ἐνέπεσεν· ἢ πληγὴν δίδωσι ἢ φόνον ἐργάζεται, καὶ τὸ αὐτὸ τοῦτο πάλιν ἐπανορθοῖ ναυάγιον. ἄπιθι τοίνυν, ἢ φησὶ τὸ κακὸν, καὶ κατάπονητι ζοιλήσεις ἀνάστασιν, εἰς αὐτὸ τῆς ζάλης τὸ πέλαγος καταβάς, ἢ διαλύσας τὸ διάβολον τοῦ διαζεῦξαι, ἢ κατ' ἰδίαν λαβὼν ἕκαστον, παραίνεσον, καπάσιλαι τὰ φλόγα, τὰ κύματα κοίμισαν. εἰ γὰρ μείζων ἦν πυρὰ, καὶ χαλεπωτέρα ἦν ἡ χείμων, μὴ φοβηθῇς. πολλοὺς γὰρ ἔχεις τοὺς ζωσεφαπομένους καὶ χεῖρα ὀρέγοντας, αὐ ἀρχὴν παράσχῃς μόνον, καὶ παρ' ἐμοῦ πάντων τῶν εἰρήνης Θεὸν. καὶ πάντως διαπαύσεις τὸ φλόγα, πολλοὶ καὶ ἕτεροι ἀκολουθήσουσι, καὶ τῶν ἐκείνων καταφρονοῦντων αὐτὸς λήψῃ μισθόν. ἀκήκοεν οὖν πρότερον ὁ Χριστὸς τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς χαμαὶ ἕρπουσι· αὐ τὸ ἄνω ζύγιον ἴδῃς τῆς ἐλπίδος σου, φησὶ, καταπίπτον, μὴ παραδράμῃς, ἀλλὰ ἀνάσχου. κἂν τὸ χείμαρρον ἄνω ζύγιον ἀνάσχῃ, πολὺ κουφότερον τὸ μεγαλοψύχους ἀνθρώπους διαλῦσαι καὶ διαλλάξαι. εἰ γὰρ ἐχθρὸν ὄντα, πολλῷ μᾶλλον φίλων ψυχὰς ζωνδιαναπῆσαι χρή· καὶ μάλιστα, ὅταν χαλεπώτερον ᾖ τὸ πάθημα. ἢ γὰρ εἰς βόρβορον αὐτὰς πίπτουσι, ἀλλ' εἰς τὸ τῆς γεέννης πῦρ, τὸ φορτίον ἢ φέρουσα τοῦ θυμοῦ. σὺ γὰρ ὁρᾷς ἀδελφὸν ἄνω γόμον χείμαρρον, ἢ διάβολον ἐφεζῶντα ἢ τῷ πυρὰ ἀναπτόντα, παραπέχεις ὡμῶς ἢ ἀνιλεῶς· ὅπερ οὐδὲ ἐπὶ Λυκ. ι. λδ. δήλων πιθῆσαι ἀνάδικον. ἢ ὁ μὲ Σαμαρείτης τραυματίαν ἰδὼν ἀγνῶτα ἢ οὐδὲν αὐτῷ προσήκοντα, ἢ ἐπόνει, ἢ ὅτι τὸ ἄνω ζύγιον ἀνεῖλκυσαν, καὶ εἰς τὸ πανδοχεῖον κατήγαγε, ἢ ἐθεράπευσε μισθώσατο, καὶ τὸ μὲ ἔδωκεν ἀργύριον, τὸ ἦν ἐπέκεινα. σὺ γὰρ ἀ λησταῖς περιπεσόντα βλέπων, ἀλλὰ δαιμόνων φάλαγγι καὶ θυμοῦ πολιορκίᾳ, οὐκ ἐν ἐρημίᾳ, ἀλλ' ἐν ἀγορᾷ μέσῃ, ἀ χρήματα ἀναλίσκειν μέλλων, οὐδὲ ἄνω ζύγιον μισθοῦ, οὐδὲ μικρὸν πίμπλειν ὀδὸν, ἀλλὰ ῥήματα φθέγγεσθαι μόνον, ὀκνεῖς ἢ ἀναδύῃ, ἢ παραπέχεις ὡμῶς ἢ ἀνιλεῶς; καὶ πῶς προσδοκᾷς, Θεὸν καλῶν, ἱλεών ποτε ἕξειν; εἶπω γὰρ ἢ πρὸς ὑμᾶς τοὺς ἀχρημονοῦντας δημοσίᾳ, πρὸς ἐπηρεάζοντα ἢ ἀδικοῦντα· πληγὰς ὑπτείνεις, εἰπέ μοι, καὶ λοιδορίας καὶ δάκνεις; ὑς ἄγγελος ἐγένου, ἢ ὄνος ἄγγελος; ἢ οὐκ αἰσχύνῃ, οὐδὲ ἐρυθριᾷς ἀναθεμούμενος, ἢ τῷ οἰκείῳ ἀδελφῷ βλάπτειν προσδιδούς; εἰ γὰρ πένης εἶ, ἀλλ' ἐλεύθερος· εἰ γὰρ χειροτέχνης εἶ, ἀλλὰ χειρίστης. διὰ τοῦτο οὖν τοῦτο ὅτι πένης εἶ, ἀναίσχυντον ἑαυτὸν ἀναζέειν. τῶν γὰρ πλουτούντων ὅστις ἐστὶ μαίνεσθαι, ἢ τῶν πενήτων, τῶν πλουτούντων, τῶν πολλὰς ἐχόντων ἀνάγκας πολέμων. σὺ γὰρ τῷ ἡδονῷ οὐκ ἔχων τὸ πλοῦτον, τὰ καὶ καλὰ τοῦ πλούτου προσέρχῃ ζωάγων σεαυτῷ, ἔρωτας, καὶ φιλονεικίας, ἢ μάχας, καὶ ἀποπνίγῃ τὸν ἀδελφὸν ἢ ἄγχεις, καὶ καταβάλλῃς δημοσίᾳ ἀπήνταν ὁρώντων· καὶ οὐχ ἡγῇ αὐτὸς μᾶλλον ἀχημονεῖν, τῶν ἀλόγων μιμούμενος τὰς ὁρμὰς, μᾶλλον δὲ καὶ χείρων γινόμενος; πάντα γὰρ ἐκείνοις κοινὰ, ἢ ζωαγλάζονται ἀλλήλοις ἢ συμβαδίζουσιν· ἡμῖν δὲ οὐδὲν κοινὸν, ἀλλὰ πάντα ἄνω καὶ κάτω, μάχαι, [ἢ] φιλονεικίαι, λοιδορίαι, καὶ ἀπέχθειαι καὶ ὕβρεις. καὶ ὅτε τὰ ἀγαθὰ αἰδούμεθα, εἰς ἃ συλλήβδην κοινὰ ἅπασι, οὐδὲ τῷ γλίσχρῳ ἔρωτι παραδεδώκαμεν ἑαυτούς; οὐκ εἶδες ἐκεῖνον τὰ μύρια τάλαντα ὀφείλοντα, εἶτα μὴ τῶν ἐκείνων ἄφεσιν ἀπαιτήσαντα τὸν ἑαυτοῦ ζωδούλων ἀνάρ ἔχοντα δηνάρια, ἴσα ἄνω κάτω, ἢ πῶς ἀγανακτήσαντα προσέβαλεν χολάσει; ἢ δίδαχας τὸ ἀπόδειγμα; οὐ φοβῇ μὴ ἢ αὐτὸς τὰ αὐτὰ πάθῃς; ἢ γὰρ ἢ ἡμεῖς ὀφείλομεν τῷ δεσπότῃ πολλὰ ἢ μεγάλα ὀφλήματα· ἀλλ' ὅμως ἀνέχεται ἢ μακροθυμεῖ, καὶ οὐδὲ ἀπαίτει, καθάπερ ἡμεῖς τοῖς ζωδούλοις, ὅτι ἀγχεῖ ἢ ἀποπνίγει· κἂν τοίνυν εἰ ἢ ὁ πολλοστὸν μέρος αὐτῷ ἡμᾶς ἐβουλήθη ἀπαιτῆσαι, πάλαι ἂν ἀπολώλειμεν. ταῦτ' οὖν ἐννοοῦντες, ἀγαπητοὶ, ταπεινωθῶμεν, ἢ χάριν ἔχωμεν τοῖς ὀφείλουσιν ἡμῖν. γίνονται γὰρ ἡμῖν, ἂν φιλοσοφῶμεν, ἀφορμαὶ

συγχωρήσεως

συγχωρήσεως μεγάλης, καὶ ὀλίγα διδόντες, πολλὰ ληψόμεθα. τί τοίνυν ἀπαλλάξ μὴ βίας, δέον, εἰ καὶ ἐκεῖνος ἐβούλετο δοῦναι, αὐτὸν συγχωρῆσαι, ἵνα καὶ διὰ τοῦ Θεοῦ τὸ πρᾶγμα λάβῃς; νυνὶ δὲ τἀναντία ποιεῖς, καὶ βιάζῃ καὶ φιλονεικεῖς, ὥστε σοι μηδὲν ἀφεθῆναι τῶν σῶν· καὶ δοκεῖς μὲν ἐπηρεάζειν τῷ πλησίον, κὴ δὲ σαυτοῦ τὸ ξίφος ὠθεῖς, αὔξων τὴν σὲ τῇ γειτνιᾷ κόλασιν. Εἰ δὲ μακρὸν σοι ταῦτα φιλοσοφήσεις, ἡμέρας σαυτῷ τὰς βαθυτάτας ποιεῖς. καὶ γὰρ ὁ Θεὸς διὰ τοῦτο ἡμᾶς βούλεται ἄρχεσθαι τῆς τοιαύτης φιλοτιμίας, ἵνα ἀφορμὴν λάβῃ τοῦ πλείονα ἡμῖν αὐτὸν δοῦναι. ὅσους τοίνυν ὀφειλέτας ἔχεις καὶ χρεμπτὴν καὶ ἁμαρτημάτων, πάντας ἀφεὶς ἐλευθέρους, τοῦ Θεοῦ ἀπαίτει τῆς τοιαύτης μεγαλοψυχίας τὴν ἀμοιβήν. ἕως μὲν γὰρ αὐτὸν ἐκεῖνοί σοι μὴ ὦσιν ὀφείλοντες, οὐκ ἔξεις τοῦ Θεοῦ ὀφλέτην· ἐὰν δὲ ἐκείνους ἀφῇς, δυνήσῃ τοῦ Θεοῦ καταπαῦσαι καὶ ἀπαιτῆσαι μὴ πολλῆς τῆς φιλοτιμίας τῆς τοσαύτης φιλοσοφίας τὴν ἀμοιβήν. Εἰ γὰρ ἀνθρωπος πρᾷος καὶ ἡδὺς ὢν τοὺς οἰκέτας κατέχοντα, καὶ κελεύσας ἐκείνους μὲν ἀφεῖναι, τοὺς δὲ αὐτὸν ἔχειν τοὺς ἐκείνου λήξει, οὐκ ἂν ἔλοιτο ἀγνωμονῆσαι μὴ τὴν ἄφεσιν (ἄτιμον γὰρ ἐφ' ἑαυτὸν τὸ πᾶν μεταθεῖς) πῶς ὁ Θεὸς ὁ πολλαπλασίονα καὶ μυριοπλασίονα ἀποδώσει, ὅταν μάθῃ τὸ αὐτὸ παράγγελμα τοὺς οἰκέτας ἡμῖν ὄντας, μὴ μικρὸν μὴ μέγα ἐγκαλέσαντες, ἀφωμὲν ἀπελθεῖν ἀνθρώπους ὀφλημάτων; μὴ δὴ τὴν παράσχεσιν σπουδάσωμεν ἡδονὴν τὴν ἐκπομπὴν ἡμῖν οὐκ τοῖς τοὺς οἰκέτας ἀπαλλάξαι, ἀλλὰ τὴν ζημίαν, ὅσην εἰς τὸ μέλλον ἐκτίσθην οἰκετῶμεν, ἐν τοῖς ἀγαθοῖς [ἀγαθοῖς] ἑαυτοὺς καταβαλόντες. πάντων οὖν ἀνώτερον ὀφείλομεν, χαρισώμεθα καὶ χρήματα καὶ πλημμελήματα τοῖς ὑπευθύνοις ἡμῖν, ἵνα ἡμέρας αὐτοῖς ἡμῖν τὰς βαθυτάτας καταπαύσωμεν· καὶ ὅπερ οὐκ ἰσχύσαμεν διὰ τὴν ἄλλης ἀρετῆς αὐδυσαν, τοῦτο διὰ τοῦ μὴ μνησικακεῖν τοῖς πλησίον ἐπιτυχόντες, τῶν αἰωνίων ἀπολαύσωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ις'. 17 ΜΗ ΝΟΜΙΣΗΤΕ ΟΤΙ ΗΛΘΟΝ ΚΑΤΑΛΥΣΑΙ Ⓦ νόμον ἢ τοὺς προφήτας.

Τίς γὰρ τοῦτο ἐποίησεν; ἢ τίς ἐκάλεσεν, ἵνα περὶ τούτου ποιήσηται ἀπόκρισιν; οὐδὲ γὰρ ἐκ τῶν εἰρημένων τοιαύτη τις ὑπόνοια ἐλάμβανετο. τί γὰρ κελεύει πρᾴους εἶναι καὶ ὀπτικὸς καὶ ἐλεήμονας, καὶ καθαρεύειν τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐπὶ δικαιοσύνης ἀγωνίζεσθαι, οὐδὲν τοιοῦτον ἐπεδείκνυτο, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἅπαν. τί δήποτε οὖν τοῦτο εἴρηκεν; οὐκ ἀπλῶς οὐδὲ εἰκῇ, ἀλλ' ὅτι μείζονα τῶν παλαιῶν ἔμελλε νομοθετεῖν πράγματα (λέγων· ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μηδὲ ὀργίζεσθαι) καὶ θείας ὁδοὺς καὶ ἐπουρανίου πολιτείας τέμνειν ὁδόν, ἵνα μὴ τὸ ξένον τὰ ἐφάπτηται τῶν ἀκουόντων τὰς ψυχάς, καὶ διεγείρει πρὸς τὰ λεγόμενα, ταύτῃ κἀκεῖνος τῇ προθέσει. Εἰ γὰρ οὐ μὴ ἐπλήρωσεν τὸν νόμον, ἀλλ' ὅμως πολλῆς κατεῖχοντο πρὸς αὐτὸν ζωνεικήσει, καὶ τοῖς πράγμασι καθ' ἑκάστην αὐτὸν παλαίοντες τὴν ἡμέραν, τὰ γράμματα ἤθελον μόνον ἀκίνητα, καὶ μηδὲν προσθεῖναι πλέον αὐτοῖς· μᾶλλον δὲ προσεδέοντο μὲν ἐπιτείνοντος τῶν δεχόντων, οὐκ ὅτι ὁ χρήσιμον ἦν, ἀλλ' ὅτι ὁ χεῖρον. καὶ γὰρ τὴν εἰς τοὺς γονέας τιμὴν ὅτι πλέονι ταῖς ἐαυτῶν προσθήκαις, καὶ ἕτερα ἦν πλείονα τοῦ ἐκκειμένου ἐζέλυον τοῖς ἀκριβεστέροις τούτοις πλεονασμοῖς. ἐπεὶ οὖν ὁ Χριστὸς ὅτε ἐξ ἱερατικῆς φυλῆς ἐτύγχανεν ὤν, καὶ ἄνωθεν ἔμελλεν εἰσπεσεῖσθαι, προσθήκη τις ἦν, ὁ μὴν ἐλαττώσας, ἀλλ' ἐπιτείνας τὴν ἀρετὴν, προειδὼς ἀμφότερα τοῦτα μέλλοντα αὐτοὺς ταράττειν, ἵνα μὴ τοῦ θαυμαστοὺς ἐκείνους ἐγκαλέσαι νόμους, ἐκβάλλει τὸ μέλλον αὐτὸν ὑφορμᾶν τῇ διανοίᾳ. τί οὖν

ἦν ὃ ὑφορμοῦ ϗ ἀντιχρῶσι; ὁμολογοῦσι γὰρ ταῦτα λέγοντα, ἐπ' ἀναιρέσει τῶν παλαιῶν νομίμων ποιεῖν. ταύτην τοίνυν ἰᾶται τὴν ὑποψίαν· ϗ οὐκ ἐναντία μόνον τοῦτο ποιεῖ, ἀλλὰ ϗ ἑτέρωθι πάλιν. ὅπερ γὰρ καὶ αὐτήκοον ἐστέδωκεν αὐτὸν ὁμολογοῦσι εἶναι, ἀπὸ τοῦ τὸ σάββατον μὴ τηρεῖν, θεραπεύων αὐτὴν τὴν ἰδιαυτήν ὑποψίαν, καὶ πάλιν λύπησιν ἀπολογίας, ταῖς μὲν ἑαυτῷ πρεπούσας· ὥσπερ ὅταν λέγῃ, Ὁ πατήρ μου ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι· ταῖς Ιω. ε. ιζ. δὲ πολὺ ὃ συγκαταβατικὴν ἐχούσας· οἷς, ὡς ὅταν εἰς μέσον παραγάγῃ τὸν σάββατον ἀπολλύμενον ὑπὸ σαββατίου, ϗ διὰ τοῦτο Ματθ. ιβ. ὡς νόμον καινούμενον, ϗ παρεισομῆς μνημονεύῃ τὸ αὐλῶ τοῦτο· ποιούσης πάλιν. διὸ δὴ ὑποπτότερα φθέγγεται πολλάκις ῥήματα, ἵνα ὃ δοκεῖν ἀσθενὴς ἀνέλῃ. διὰ τοῦτο ὁ μυείοις νεκρὸς ἐπίσης λόγῳ μόνῳ, ὡσὶν καὶ Λάζαρον ἐκάλει, ϗ βοᾶν παρεστήκει. εἶτα, ἵνα μὴ τῷ ἐλαττοῦσθαι Ιω. ια. μα. μβ. αὐτὸν δείξῃ τῷ μεγαλυνόμενος, διορθούμενος τὴν ὑποψίαν, ἐπήγαγε· ὅτι ταῦτα ἐποίουν διὰ τὸν ὄχλον τὸν παρεστῶτα, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας. ϗ οὐτε πρώτα ὡς αὐθεντῶν ἐργάζεται, ἵνα τὴν ὑποψίαν ἀσθενείας διορθώσηται· οὔτε πάντα αὐτοβούλως ποιεῖ, ἵνα μὴ τοῖς μὴ ταῦτα καταλίπῃ ποιεῖν ὑποψίας ὑπόθεσιν, ὡς ἀσθενῶν ϗ ἀδυνάτως ἔχων, δηλαδὴ μίγνυσι ταῦτα ἐκείνοις, καὶ εἶτα τούτοις· ἐξ οὗ δὲ τοῦτο ἁπλῶς ποιεῖ, ἀλλὰ μὴ τῆς αὐτῷ παρεσκευάσης συνέσεως. τὰ γὰρ μείζονα ἐξουσιαστικῶς ποιῶν, εἰ τοῖς ἐλαττοῦσιν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέπει. ἁμαρτήματα μὲν γὰρ λύων, ϗ τὰ ἀπόρρητα ἀποκαλύπτων, ϗ παράδεισον ἀνοίγνυς, ϗ δαίμονας ἀπελαύνων, ϗ λεπρεῖς καθαρίζων, ἐξ ὑδάτων χάλαζαν, ἐξ νεκροὺς ἐγείρων μυείοις, ἐξ ὀπτάσμασι πάντα ἐποίει· ὡσὶν καὶ ὅ, ὃ πολλῷ τούτων ἔλαττον ἦν, ἄρτους ἐξ ὀλίγων πολλοῖς παρεσκεύαζε παράγειν, οὐτε εἰς οὐρανὸν ἀνέβλεπε, δεικνὺς ὅτι ὑ σὺν ἀσθενείᾳ τοῦτο ἐργάζεται. ὁ γὰρ τὰ μείζονα δωρηθεὶς μετ' ἐξουσίας ἁπάσης ποιῆσαι, πῶς ἂν ἐν τοῖς ἐλαττοῦσιν ἀρχὴν ἐδεήθη; ἀλλ' ὅπερ ἔφθην εἰπών, ἵνα ἐκείνων ἐπισκοτίσῃ τὴν ἀναισχυντίαν, τοῦτο ποιεῖ. ὃ αὐτὸ τοίνυν ϗ ἐν τοῖς ῥήμασιν, ὅταν ἀκηκοὼς αὐτῶν παρανομεῖν φθεγξαμένων, λοιδόρου. ἐξ γὰρ πολλαὶ ϗ τῶν ῥημάτων ϗ τῶν πραγμάτων τοιούτων εἰσὶν αἱ αἰτίαι· οἷς, ὃ μὴ νομίζεσθαι ἀλλότριον εἶναι τοῦ Θεοῦ, ὃ παίδας παιδεύειν αὐτὸν ϗ θεραπεύειν, ὃ παρεμφερῆ σαρκὶ ἀκούειν, ὃ μὴ δύνασθαι Ιουδαίους πάντα ἀθρόως ἀκούειν, τὸ διδάσκειν μηδὲν μέγα περὶ ἑαυτῶν φθέγγεσθαι. διὰ τοῦτο πολλὰ παρεμφερῆ αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ πολλάκις εἶπεν, ἃ μεγάλα ἑτέροις ἀφῆσι λέγειν. αὐτὸς μὲν γὰρ Ιουδαίοις διαλεγόμενος, ἔλεγε· Πρὸ τοῦ Αβραὰμ Ιω. η. νη. γενέσθαι, ἐγὼ εἰμι. ὁ μαθητὴς δὲ αὐτοῦ οὐχ οὕτως· ἀλλ', Εν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, ϗ ὁ λόγος ἦν Ιω. α. α. πρὸς τὸν Θεόν, ϗ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. πάλιν, ὅτι οὐρανὸν ϗ γῆν ϗ θάλατταν αὐτὸς ἐποίησε, ϗ τὰ ὁρώμενα ϗ τὰ ἀόρατα πάντα, αὐτὸς μὲν ὑδαμοῦ σαφῶς εἴρηκεν· ὁ δὲ μαθητὴς μετὰ πολλῆς τῆς παῤῥησίας ὑδέν ὑποστειλάμενος, ϗ ἅπαξ ϗ δὶς ϗ πολλάκις τοῦτό φησι, Πάντα δι' Ιωαν. α. γ. αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ φῶς, ϗ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν· ϗ, ὁ δι' οὗ κόσμος ἦν, οὗτος ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο. ϗ τί θαυμάζεις εἰ ἕτερα μείζονα περὶ αὐτοῦ εἰρήκασιν, ὧν αὐτὸς εἴρηκεν ὅπου γε πολλὰ διὰ τοῦ παρεμφερῆ ὑπεδείκνυτο, διὰ τοῦ ῥημάτων σαφῶς οὐκ ἔλεγεν; ὅτι γὰρ τὸν ἀνθρωπον αὐτὸς ἐποίησεν, ἔδειξε σαφῶς ϗ διὰ τοῦ τυφλοῦ. ὡσὶν καὶ περὶ τῆς ἀρχῆς πλάσεως ὁ λόγος ἦν αὐτός, οὐκ εἶπεν, ὅτι ἐγὼ ἐποίησα· ἀλλ' ὁ ποιήσας, αἴρεσιν ϗ δῆλον ἐποίησεν αὐτοῦ. πάλιν, ὅτι τὸν κόσμον ἐδημιούργησε ϗ τὰ ἐν αὐτῷ, διὰ τῶν ἰχθύων, διὰ τοῦ οἴνου, διὰ τῶν ἄρτων, διὰ τῆς γαλιλαίας τῆς ἐν τῇ θαλάσσῃ, διὰ τῆς ἀκτῖνος, ἧς ἀπήστραψεν ἐν τῷ σαυρῷ, διὰ πλειόνων ἑτέρων ἀπέδειξε ῥήμασιν οὐδαμοῦ τοῦτο σαφῶς εἶπεν, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ συνεχῶς τοῦτο φθέγγονται, καὶ Ιωάννης, ϗ Παῦλος, ϗ Πέτρος. εἰ γὰρ σκῆνος οἱ τὸν κύκλῳ καὶ μὴ ἡμέραν ἀκούοντες αὐτὸν διαμαρτυρούμενον βλέποντες, ϗ οἷς κατ' ἰδίαν πολλὰ ἐπέλυσε, ϗ τοσαύτην ἔδωκε δύναμιν, ὡς ϗ νεκροὺς ἐγεῖραι, καὶ ὕστερον ἀπηρ-

ωσμένους

ῦσμένους ἐἰργάσατο, ὡς πάντα ἀφῆναι σὶ αὐτὸν, μᾶ τὴν τοσαύτην ἀρετὴν κ᾽ φιλοσοφίαν οὐκ ἴσχυον τὰ πάντα βασάσαι πρὸ τῆς τοῦ πνεύματος χορηγίας· πῶς δῆμος Ιουδαϊκὸς καὶ Συνέσεως ἄμοιρος, κ᾽ τῆς τοσαύτης ἀρετῆς ἀπολιμπανόμενος, καὶ ὁ τοῦ πραϋτάτου προφήτου προφητόμενος τοῖς γενομένοις ἢ τοῖς λεγομένοις ποτὲ, μὴ ἀλλότριον αὐτὸν τῆ εἰ) τοῦ παντὸς Θεοῦ ἐπείθη, Εἰ μὴ συγκαταβάσει τοσαύτη δι᾽ ἃ πάσχων ἐχρήσατο; διὰ γάρ τι τοῦτο, κ᾽ ὅτε τὸ σάββατον ἔλυεν, ὁ προφητευόμενος τὸν τοιαῦτα εἰσῆγε νομοθετήσων, ἀλλὰ ποικίλως ἐ πολλὰς προφέρει συντάξεσιν ἀπολογίας. Εἰ γὰ μέλλω ἐπιτολὴν μέλλων" ἀπολύειν, τοσαύτη χρῆσθαι λόγων οἰκονομίᾳ, ἵνα μὴ πλήξῃ τοὺ ἀκούοντας, πολλῷ μᾶλλον προσθεὶς ὁλοκλήρῳ τῷ νόμῳ ὁλόκληρον ἑτέραν νομοθεσίαν, πολλῆς ἐδεῖτο τῆς κατασκευῆς κ᾽ τῆς θεραπείας, ὥστε μὴ θορυβῆσαι τοὺ ἀκροωμένους τότε. Διὰ δὴ τοῦτο τοῦδε τοῦ τῆς θεότητος τῆς ἑαυτῆ πάντα χορηγοῦ φαίνεται σαφῶς" παιδεύων. Εἰ γὰρ ἡ τοῦ νόμου προσθήκη τοσοῦτον αὐτοὺ ἐθορύβει, πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς ἑαυτὸν ἀποφαίνειν. διὰ τοῦτο πολλὰ καταδέχεται τῆς οἰκείας φθέγγεται ἀξίας· κ᾽ σὺ ταῦτα, μέλλων ἐκβαίνειν εἰς τὴν τοῦ νόμου προσθήκην, πολλῆ τῆ προδιορθώσει χρῆσθαι. Οὐδὲ γὰρ ἄπαξ εἶπεν, ὅτι οὐ λύω ⓦ νόμον, ἀλλὰ κ᾽ δευτέραν αὖθ᾽ δύέλαβε. πάλιν καὶ ἑτέραν προσέθηκε μείζον. Εἶπὼν γάρ· μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸ νόμον, ἐπήγαγεν· Οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι. Τοῦτο γὰ οὐκ Ιουδαίων ἐμφερὲς τῆ αἱμοχαριτίᾳ μόνον, ἀλλὰ τῆ αἱρετικῆς ἀπορραπίδι τὰ σώματα, τὰ ἐκ τῆς ἁγιοβόλου λεγόντων εἰ) τὴν παλαιάν. Εἰ γὰ καταλῦσαι τὴν ἐκείνου τυραννίδα προσῆλθεν ὁ Χριστὸς, πῶς τοῦτον ὁ μόνον ὁ καταλύει, ἀλλὰ πλειόνων; ὁ γὰρ μόνον εἶρηκεν, ὅτι οὐ καταλύω (καίτοι ἦρκει τοῦτο) ἀλλ᾽ ὅτι καὶ πληρῶ· ὅπερ ὁ μόνον οὐκ ἐσμικρύνομεν ἡμῶν, ἀλλὰ κ᾽ συγκροτοῦντος αὐτόν. καὶ πῶς ὁ κατέλυσε, φησι; πᾶς γὰ κ᾽ ἐπλήρωσεν, ἢ ⓦ νόμον, ἢ τοὺς προφήτας; τοὺς προφήτας μέ, δι᾽ ὧν τὰ περὶ αὐτοῦ λεγόμενα ἅπαντα τοῖς ἔργοις ἐβεβαίωσε. δι᾽ ὃ καὶ καθ᾽ ἕκαστον ὁ διαγελιστὴς ἔλεγε· Ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ προφήτου, κ᾽ ἰδοὺ ἡ ἔτεκεν, κ᾽ ἰδοὺ ἡ Λυκ.κα.κβ. παρθένος ⓦ ἐν μασὶ ὕμνον ἕξει ἐν αὐτῇ, κ᾽ ἰδοὺ ὅτι τῆς ὄνου ἐκάθισε, κ᾽ ἐφ᾽ ἑτέρων γ πλειόνων τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐπλήρωσεν· ἅπερ πάντα ἀπλήρωτα ἔμελλον εἶναι, εἰ μὴ παρεγένετο. ⓦ γὰ νόμου οὐχ ἑνὶ μόνῳ, ἀλλὰ κ᾽ δευτέρῳ κ᾽ τρίτῳ ἐπλήρωσε θεσπίσματι. ἑνὶ μὲ, ᾧ μηδὲν προσθεῖναι τὴν νομίμων. ὅτι γὰρ πάντα αὐτὸν ἐπλήρωσεν, ἄκουσον οἵ φησι τῶν Ιωάννη· Οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσ᾽ δικαιοσύνην. κ᾽ Ιουδαίοις γ᾽ ἔλεγε, Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; καὶ τοῖς μαθηταῖς γ᾽ πάλιν· Ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου, κ᾽ ἐν ἐμοὶ οὐκ" ἔχει οὐδέν. καὶ ὁ προφήτης γ᾽ αὖθις ἔλεγε, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν. ἑνὶ μὲ οὖν αὐτὸν ἐπλήρωσε τούτῳ τῷ ἑβδόμῳ· ἑτέρῳ γ᾽, τῷ κ᾽ δι᾽ ἡμῶν τοῦτο ποιῆσαι. ὃ γὰρ μασεσὶ τοῦτο ἔστιν, ὅτι ὁ μόνος αὐτὸς ἐπλήρωσεν, ἀλλὰ κ᾽ ἡμῖν ἐχαρίσατο τοῦτο· ὅπερ δὲ ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγε· Ὅτι τέλος νόμου Χριστὸς εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ Ρω.ι.δ. πιστεύοντι. κ᾽ τὴν ἁμαρτίαν γ᾽ αὐτὸν ἔλεγε χρῆναι ἐν τῇ σαρκί· Ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσι. κ᾽ πάλιν· Νόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ γένοιτο, ἀλλὰ νόμον ἱστῶμεν. ὅπερ γὰρ ὁ νόμος τοῦτο ἐκωλύσατο δικαίους ποιῆσαι ⓦ διὰ θεσπίου, πέμπει γ᾽, ἐλθὼν αὐτὸς κ᾽ ἐν σώματι εἰσαγαγὼν δικαιοσύνην ⓦ διὰ τῆς πίστεως, ἔστησε τοῦ νόμου τὸ βούλημα· κ᾽ ὅπερ οὐκ ἴσχυσε διὰ γραμμάτων σκιᾶς, τοῦτο αὐτὸς διὰ τῆς πίστεως ἰᾶται. Διὰ τοῦτό φησιν, οὐκ ἦλθον καταλῦσαι ⓦ νόμον. Εἰ δέ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειε, κ᾽ ἕτερον τρίτον θεσπίσμα εὑρήσει καθ᾽ ὃν τοῦτο γέγονε. ποῖον γ᾽ τοῦτον; ⓦ τῆς μυστικῆς νομοθεσίας, ἣν ἔμελλεν παραδιδόναι. ὁ γὰρ διάφορος τῶν πατέρων, ἀλλ᾽ ὁμότιμος κ᾽ πλήρωσις ἰᾶται τὰ λεγόμενα. τὸ γὰρ μὴ φονεύειν, οὐκ αἵρεσις τὸ μὴ ὀργίζεσθαι, ἀλλὰ πλήρωσις κ᾽ πλείων ἀσφάλεια, κ᾽ ὁπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. διὸ δὴ κ᾽ τὰ σπέρματα τοῦ-

τῶν

των προηγουμένων ἀνυπόπλως, τότε, ὅτε ἐφέρετο ἔμπροσθεν τῶν παλαιῶν ἢ νέων νομίμων ὅτι σφαττόμενα τοῖς δαίμοσι θύεσθαι, τῇ προσδιορθώσει χέχρηται. αἰνιγματωδῶς μὲν γὰρ αὐτὰ καὶ ἤδη κατεβάλετο διὰ τῶν εἰρημένων. ὁ γάρ, μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, τοῦτόν ἐστι τῷ μὴ ὀργίζεσθαι· καὶ ὁ, μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, τῷ μὴ ἐμβλέπειν εἰς γυναῖκα πρὸς ἐπιθυμίαν· καὶ ὁ μὴ ὀμνύειν ὀμνύουσι ὅτι τῆς γῆς, τῷ μακάριοι οἱ ἐλεήμονες ζηλοῦσι· καὶ ὁ πειθεῖν ἢ καὶ ὁ διώκεσθαι δὲ ὀνειδίζεσθαι, ἴσον ἐστὶ τῷ διὰ τῆς στενῆς πύλης εἰσιέναι· καὶ ὁ πεινᾶν καὶ διψᾶν τὴν δικαιοσύνην, οὐδέν ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ' ἢ σκῆνος, ὃ μὴ ζοῦτά φησιν, ὅτι ὅσα αἱ θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· καὶ ὡς εἰρηνοποιοὶ μακαρίσας, πάλιν δὲ αὖθις φεύδει εἴρηκεν, ὅτε σκέλυσιν ἀφῆναι δοῦναι, καὶ ὅτι τὴν καταλλαγὴν ἀσύνθετον τὸ λελυπημένου, ἢ δὲ λύσαι τῷ ἀντιδίκῳ. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν τὰ ἔπαθλα τῶν καρτερούντων τέθεικεν· ἐνταῦθα δὲ τῶν μὴ ποιούντων ζημίας. διόπερ ἐκεῖ μὲν ἔλεγεν· ὅτι ὁ ῥαφὴς κληρονομήσουσι γῆν· ἐνταῦθα δέ, ὁ μωρὲ καὶ ἀδελφὲ αὐτοῦ, ἔνοχος ἔσται τῇ γεέννῃ τοῦ πυρός. καὶ ἐκεῖ μὲν, ὅτι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ· ἐνταῦθα δέ, ὅτι μοιχὸς ἐστὶν ἀπηρτισμένος ὁ ἀκολάστως ἰδών· καὶ τοὺς εἰρηνοποιοὺς υἱοὺς θεοῦ καλέσας ἐκεῖ, ἐνταῦθα δὲ ἑτέρωθεν φοβεῖ, λέγων· μή ποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ. ὅτε καὶ τοὺς πεινῶντας καὶ τοὺς διωκομένους μακαρίζων ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ἐνταῦθα δὲ ἀνὼ τοῦτο κατασκευάζων, ἀπώλειαν ἀπειλεῖ τοῖς μὴ τοιούτοις ἐρχομένοις τὴν ὁδόν. ὁ γὰρ ἀφὼ τῆς πλατείας βαδίζοντας, φησὶν, ἐκεῖ καταφρέφουσι. καὶ ὁ δύνασθαι Θεῷ δουλεύειν δὲ μαμωνᾷ, ἴσον εἶναί μοι δοκεῖ, τοῦ μακάριοι ὁ ἐλεήμονες καὶ ὁ πεινῶντες τὴν δικαιοσύνην. ἀλλ' ὅπερ ἔφθην εἰπών, ὅτι μέλλει τραγικώτερα αὐτὰ λέγειν, καὶ δὲ τραγικώτερα μόνον, ἀλλὰ καὶ πλείονα τῶν εἰρημένων προσθήσειν πάλιν (οὐκέτι γὰρ ἐλεήμονα ζητεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ χαπνίσκειν δέεσθαι κελεύει· οὐδὲ ῥᾳδίως ἁπλῶς, ἀλλὰ δὲ τὴν ἑτέραν σιαγόνα τρέφειν τοῦ βουλομένου ῥαπίζειν) τὴν δοκοῦσαν αὐτοῖς εἶναι προσθήκην ἐν προσθήκῃ δυσερῆ. ἀφὼ δὲ τοῦτο, ὅπερ ἔφθην εἰπών, οὐδὲ ἅπαξ τοῦτο εἴρηκεν, ἀλλὰ καὶ δεύτερον. εἰπὼν γάρ, μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι, ἐπήγαγεν· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι, [πάλιν φησίν.]

18 Ἀμὴν [γὰρ] λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ * τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται. Ὃ γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἀμὴ χάνον ἀτέλεστον μένειν, ἀλλὰ καὶ ὃ βεβαιότατον αὐτοῦ πληρωθῆναι δεῖ· ὅπερ αὐτὸς ἐποίησε, μὴ ἀκριβείας αὐτοῦ ἀπάσης ἀπαρτίσας. ἐνταῦθα δὲ ἡμῖν αἰτίαν), ὅτι καὶ ὁ κόσμος ἅπας μεταμορφοῦται. ἢ οὐκ ἁπλῶς αὐτὸ τέθεικεν, ἀλλ' ἵνα ἐπὶ τὴν ἀκροατὴν, καὶ διέξῃ δικαίως ἑτέραν εἰσαγαγὼν πολιτείαν· εἶτα μέλλοι καὶ τὰ τῆς κλίσεως ἀπαντα μεταμορφοῦσθαι, ἢ ὃ τῶν ἀνθρώπων γένος πρὸς ἑτέραν καλεῖσθαι παιδείαν, καὶ βίου πρὸς τελειοτέρου ὑφηλοτέρου.

19 Ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλαχίστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Ἐπειδὴ γὰρ ἀπήλλαξεν ἑαυτὸν τῆς πονηρᾶς ὑποψίας, καὶ τοῦ βουλομένου ἀντιλέγειν ἐπεστόμισε· τότε λοιπὸν καὶ φοβεῖ, καὶ ἀπειλὴν ἤδη μείζονα ἐπάγει τῆς μέχρι τοῦδε νομοθεσίας. οὐ γὰρ ἔχ ὑπὲρ τῶν παλαιῶν νόμων τοῦτο εἴρηκεν, ἀλλ' ὑπὲρ ὧν αὐτὸς ἔμελλε νομοθετεῖν, ἀκούσουσι τῶν ἑξῆς.

20 Λέγω γάρ, φησὶν, ὑμῖν· ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν γραμματέων καὶ φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Εἰ δὲ περὶ τῶν παλαιῶν ἐπείλει νόμων, πῶς ἔλεγε· ἐὰν μὴ περισσεύσῃ; τοὺς γὰρ αὐτὰ ποιοῦντας,

ποιοῦσας, ἅπερ ἐκεῖνοι ἐποίουν, οὐκ ἰδοὺ παρεισπεσοῦσα καὶ τὴν δικαιοσύνης λόγον. ἀλλὰ ποῖον ἰδοὺ τὸ παρεισπεσόν; τὸ μὴ ὀργισθῆναι, ὃ μηδὲ ἐμβλέψαι εἰς γυναῖκα ἀκολάστως. Ἵνος οὖν ἕνεκεν ἐλαχίστας αὐτὰς ἐκάλεσε, καίτοι ὄντα μεγάλας καὶ ὑψηλὰς ὄσας; ὅπως αὐτὸς τὸν νομοθεσίαν εἰσάγῃ ἔμφυτον. ὥσπερ γὰρ ἑαυτὸν ἐπαπείνωσε, καὶ μέτεισι παρ' ἑαυτῷ πολλαχοῦ φιλεῖται· ὅτω καὶ παρ' τῆς ἑαυτῷ νομοθεσίας, παιδεύων ἡμᾶς καὶ τούτῳ πολλαχοῦ μετεισάζειν. ἄλλως δ', καὶ ὅπως χαριτομίας ἐδόκει ὡς ὑπερψία εἶναι), ὑπερεσαλπώσης τέως χέζηται ὧδε λέγω. ὅταν γὰρ ἀκούσῃς ἐλάχιστον ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, μηδὲν ἀλλο ὑπόπτευσον, ἢ γέενναν καὶ κόλασιν. βασιλείαν γὰρ οἶδεν οὐχὶ τὴν ἀπόλαυσιν μόνον λέγειν, ἀλλὰ καὶ τὴν χαρὰν τῆς ἀναστάσεως, καὶ τὴν παρουσίαν ἐκείνην τὴν φοβερὰν. ἐπεὶ πῶς ἂν ἔχοι λόγον, τὸν μὴ εἰσπίπτοντα ἀδελφὸν μωρὸν, καὶ μίαν παραδιδόντα σπουδὴν εἰς τὴν γέενναν ἐμπεσεῖν· τὸν δ' ὅλως λύοντα, καὶ ἑτέρους εἰς τοῦτο σπεύδοντα ἐν τῇ βασιλείᾳ εἶναι; ὁ τοίνυν τοῦτό φησιν, ἀλλ' ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ χαρᾷ ἐλάχιστος ἔσται, τουτέστιν ἀπαρίθμητος, ἔκαστος. ὁ δὲ ἕκαστος πρώτως εἰς τὴν γέενναν ἐμπεσεῖται τότε. ἐπεὶ γὰρ Θεὸς ὢν, παρεῖδε τὸν τῶν πολλῶν ῥᾳθυμίαν, ἐπὶ μέλλουσι τοῖς ὑπερβολὴν νομίζειν εἶναι τὰ εἰρημένα μόνης, καὶ συλλογίζεσθαι τὸν νόμον, καὶ λέγειν· ἐὰν οὖν τις μωρὸν καλέσῃ, κολάζεται; ἐὰν οὖν ἴδῃ τις ἁπλῶς, μοιχὸς γίνεται; διὰ δὴ ταύτην παρῃρημένην τὴν ὀλιγωρίαν, ἀπειλεῖ τίθησι μείζονα ἑκατέρων, καὶ τοῖς παραβαίνουσι, καὶ τοῖς ἑτέρους εἰς τοῦτο σπεύδουσιν. "ἰδόντες τοίνυν τὴν ἀπειλήν, μήτε αὐτοὶ παραβαίνωμεν, μήτε τοὺς βουλομένους ταῦτα φυλάττειν σκλύωμεν. ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, φησί, μέγας κληθήσεται. καὶ γὰρ ἑαυτοῖς δεῖ χρησίμους εἶναι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους. οὐδὲ γὰρ ἴσος ὁ μισθὸς τῷ ἑαυτὸν κατορθοῦντι, καὶ τῷ μὴ ἑαυτῷ ἕτερον παρεσκευάντι. ὥσπερ γὰρ ὁ διδάσκων μόνον τὸ ποιεῖν χρείαν ἔχει τοῦ διδάσκεσθαι (ὁ γὰρ διδάσκων, φησίν, Rom. 2. 21. ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις;) ὅταν δὲ ποιῇ μὲν, ἕτερος δὲ μὴ ὑφηγεῖσθαι, ἐλαττοῖ τὸν μισθόν. δεῖ τοίνυν καὶ ἑκατέρους ἄκρον εἶναι, καὶ παρέτερον ἑαυτὸν κατορθώσαντα, ὅταν καὶ ὅτι τῶν ἄλλων ἐκβαίνῃ ἐπιμέλεσθαι. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ αὐτὸς τὸν ποιῆσαι παρὸ τῆς διδασκαλίας ἔθηκε, δείκνυς ὅτι ὅταν μάλιστα τις διδάξαι δύνηται, ἑτέρως δὲ ἀδυνάτως. ἀκούσατε γὰρ, ἰατροὶ, θεραπεύσαι σεαυτόν. ὁ γὰρ ἑαυτὸν διδάξαι μὴ δυνηθεὶς, καὶ ἑτέρους ἐπιχειρῶν διορθοῦν, πολλοὺς ἕξει τοὺς κωμῳδοῦντας αὐτόν· μᾶλλον δὲ ὁ τοιοῦτος δυνήσεται, τῶν παρόντων ἀνθιστάμενος αὐτῷ. ἂν δὲ ἐκατέρωθεν ἀπηρτισμένος ᾖ, μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. λέγω γὰρ ὑμῖν· ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ἐνταῦθα δικαιοσύνην τὴν πᾶσαν ἀρετὴν λέγει, ὥσπερ καὶ περὶ τοῦ Ἰὼβ ἐμαρτύρησεν ἔλεγε· καὶ ἰδοὺ δοῦλος ἄμεμπτος, δίκαιος. καὶ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος τὸ συμφέρον δίκαιον ἐκάλεσεν, ὃ μηδὲ κεῖσθαι νόμον ἔλεγε. Δικαίῳ γὰρ, νόμος οὐ κεῖται, φησὶ, καὶ πολλαχοῦ 1. Tim. 1. 9. δὲ ἄλλαχοῦ τοῦτο δὲ ὄνομα ὅτι τῆς ἀρετῆς τῆς καθόλου κείμενον θέσει λίαν δύο. σὺ δέ μοι σκέπτει τῆς χάριτος τὴν ὑπόδοσιν, ὅπου τοὺς μαθητὰς τοὺς νεηλύδας τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ διδασκάλων κρείττονας εἶναι βούλεται. γραμματέων μὲν οὖν τῶν Φαρισαίων, οὐχ ἁπλῶς εἶπε τὸν παρανόμων, ἀλλὰ τῶν κατορθούντων. οὐ γὰρ εἰ μὴ κατώρθουν, ἔφησεν αὐτοὺς ἔχειν δικαιοσύνην, οὐδὲ δὴ προέβαλε τὸν οὐκ ὄντα τῇ ὄντι. ὅρα δὲ πῶς ζωγράφησι τὴν παλαιὰν, συγκρίσιν ποιούμενος τούτης πρὸς ἐκείνην· ὅπερ δείκνυσιν ὁμόφυλον αὐτὴν ὄντα καὶ συγγενῆ. τὸ γὰρ πλέον καὶ ἔλαττον, τὸν αὐτὸν γένους ὄντων. οὐ τοίνυν παραβάλλει τὴν παλαιὰν, ἀλλ' ὅπως ἀθῶαν αὐτὴν βούλεται. εἰ δὲ ἦν πονηρὰ, οὐκ ἂν τὸ πλέον ἐζήτησεν, οὐδὲ ἂν αὐτὴν διώρθωσεν, ἀλλ' ὀρύξαι ἂν. καὶ πῶς, φησὶν, εἰ τοιαύτη ἐστὶν, εἰς τὴν βασιλείαν οὐκ εἰσάγει νῦν; οὐκ εἰσάγει τοὺς μὴ τὴν τοῦ Χριστοῦ προαίρεσιν πολιτευομένους, ἅτε δὴ πλείονος ἀπολελαυκότας δυνάμεως, καὶ μείζονα ὀφείλοντας ἀγωνίζεσθαι·

Matθ. ιι. ιε. Λυκ. ιε. ἐπεὶ τὰς γε αὐτῆς ἐξοφίμους εἰσάγει ἀποστάσεις. Καὶ γὰρ πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἥξουσι, φησι, καὶ ἀνακλιθήσονται εἰς τοὺς κόλπους Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ. καὶ ὁ Λάζαρος τῶν μεγάλων ἀπολαύων ἐπάθλων, ἐν τοῖς ἐκείνου κόλποις φαίνεται διαπρέπων· καὶ πρῶτος ὅσοι μετὰ χάριτος ἔλαμψαν ἐν τῇ παλαιᾷ, διὰ ταύτης ἔλαμψαν ἅπαντες. καὶ ὁ Χριστὸς γέ, Εἰ ποινὴν ἂς ἐγὼ καὶ ἀλλοτρία, οὐκ ἂν αὐτὴν ἐπλήρωσεν ἐλθὼν ἄνθρωπος. Εἰ γὰρ "χάριν τοῖς Ἰουδαίοις ὑπισχνούμενος, οὐκ ἐποίει μόνον, καὶ οὐκ ὤκνει δεῖξαι συνεργὸν ταύτην διὰ τῆς χαρᾶς καὶ συμβαίνοις, ἵνος ἕνεκεν οὐχὶ καὶ τὰ ἐλλιπῶν ἐπλήρωνόμιμά τε καὶ ἔθη, ἵνα καὶ ἐλλείψας ὑπισχνούμενος· ὥστε πολλαχόθεν δῆλον, ὅτι διὰ τὸ ποιητικὸν εἶναι οὐκ εἰσάγει, ἀλλὰ διὰ τὸ μείζονων ἐντολῶν εἶναι χορηγόν. εἰ δὲ ἀτελεστέρα ἐστὶ τῆς χαρᾶς, οὐδὲ τοῦτο δείκνυσιν αὐτὴν ποιητικόν· ἐπεὶ καὶ τοῦτο καὶ ἡ χάρις ὁ αὐτὸ τοῦτο πείσει. καὶ γὰρ ἡ ταύτης γνῶσις πρὸς τὴν μέλλουσαν συγκρινομένη, μερικὴ τίς ἐστι καὶ ἀτελής, καὶ καταργεῖται σκιᾶς ἐλθούσης. Ὅταν γὰρ ἔλθῃ, φησί, τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται· ὅπερ ἔπαθεν ἡ παλαιὰ "διὰ τῆς χαρᾶς. ἀλλ' ἐστὶ διὰ τοῦτο αὐτὴν διαδεδόμθα· καὶ τοι καὶ αὕτη σκιὰ ἐξίσταται, ὅταν τῆς βασιλείας ὑπιτύχωμθα (τότε γὰρ τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται, φησιν) ἀλλ' ὅμως μεγάλην αὐτὴν εἶναι φαμθα. ἐπεὶ οὖν τὸ μείζονα καὶ ἔπαθλα, καὶ πλείων ἡ χάρις διὰ πνεύματος δυνάμεις, εἰκότως καὶ μείζονα ἀπαιτῆς καὶ χαρίσματα." Οὐκ ἐλεύσῃ γὰρ ῥέουσα γάλακτος καὶ μέλιτος, οὐδὲ γῆθεν λιπαρούς, οὐδὲ πολυπαιδίαν, οὐδὲ σῖτος καὶ οἶνος, καὶ πόιμνια καὶ βουκόλια· ἀλλ' οὐρανὸς καὶ καὶ ἐν "οὐρανοῖς ἀγαθά, καὶ ὁμόθεσία, καὶ ἀδελφότης ἡ πρὸς τὸν μονογενῆ, καὶ κοινωνία κληρονομίας, καὶ τὸ συνδοξασθῆναι καὶ συμβασιλεῦσαι, καὶ τὰ μυστήρια ἃ ἔπαθε ἐκεῖνα. Ὅθεν καὶ πλείονος βοηθείας ἀπολαύσαμθα, ἀκούσαντες τοῦ Παύλου λέγοντος· Οὐδὲν ἄρα κατάκριμα τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου. ἀπειλήσας τοίνυν τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ μεγάλα ἔπαθε θεὸς τοῖς καταδικασθεῖσι, καὶ δείξας ὅτι δικαίως πλέον ἡμᾶς ἀπαιτῆς τῶν προτέρων μέτρων, ἄρχεται τῆς νομοθεσίας λοιπόν, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ κατὰ σύγκρισιν τῶν παλαιῶν νομίμων· δύο ταῦτα δεῖξαι βουλόμενος, ὅτι τε οὐ μαχόμενος τοῖς προτέροις, ἀλλὰ καὶ σφόδρα συμφωνῶν ταῦτα νομοθετεῖ· καὶ ὅτι εἰκότως καὶ σφόδρα δικαίως τὰ δεύτερα ἐκείνοις προσέθηκεν. ὅπερ ἵνα καὶ σαφέστερον γένηται, αὐτῶν ἐπαναγάγωμθα τῶν τοῦ νομοθέτου ῥημάτων. Τί οὖν αὐτός φησιν;

21 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις.

Καὶ τοι ὁ καὶ σκιὰν εἰσὶ αὐτοὶ ὄντες· ἀλλὰ τίνος ἀπροσώπως αὐτὰ τίθησιν. Εἴτε γὰρ εἶπεν, ὅτι ἠκούσατε ὅτι εἶπον τοῖς ἀρχαίοις, δυσαπροσδιόριστος ὁ λόγος ἐγίνετο, καὶ πᾶσιν ἂν προσέκειτο τοῖς ἀκούσιν· εἴτε αὖ πάλιν εἶπεν, ὅτι ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις τοῦτο παῖδες μου, ἐπήγαγεν· ἐγὼ δὲ λέγω, μείζων ἂν ἔδοξεν εἶναι ὁ αὐθαδιασμός. διὸ δὴ ἁπλῶς αὐτὸ τέθεικεν, ἐν μόνον ἀπ' αὐτοῦ κατασκευάζων, ὃ δεῖξαι ὅτι εἰς σκιὰν ἦλθε πρόσωπα ταῦτα λέγων. Ὃ γὰρ εἶπειν, ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, ἀνέφηνε πολὺν χρόνον, ἐξ οὗ τὸν ἐντολὸν ταύτην ἔλαβον. τοῦτο δὲ ἐποίησεν, ἵνα ἐντείνῃ πρὸς ἀκροατὴν τὸν ἀναδυόμενον πρὸς τὰ ὑψηλότερα σκέλη τῆς ὑποταγμῆς· ὡσανεὶ διδάσκαλος παιδίῳ ῥᾳθυμοῦντι λέγοι, οὐκ οἶσθα πόσον δὴ χρόνον συλλαβὰς μανθάνεις; τοῦτο δὴ καὶ αὐτὸς ἀντιβόμενος ὡς τῶν ἀρχαίων ὀίομαι, ἀνακαλεῖται λοιπὸν αὐτὸν πρὸς τὰ μείζονα τῶν διδαγμάτων, ὡσανεὶ ἔλεγε· ἀρκοῦντα ἔχετε τὸν χρόνον ταῦτα μανθάνοντες, καὶ διὰ λοιπὸν πρὸς τὰ ὑψηλότερα τούτων ἐπείγεσθε. "Θὺ δὲ ὁ μὴ συγχεῖν τὴν τάξιν τῶν ἐντολῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς προτέρας ἀρξάμενος" πρώτου, ἀφ' ἧς καὶ ὁ νόμος ἤρξατο. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο δεικνύοντος ὅτι τὴν συμφωνίαν.

22 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει.

κρίσει. Εἶδες ἐξουσίαν ἀπηρτισμένην; Εἶδες ἄρχοντα νομοθέτην παρόντα; Ἵνα γὰρ τοῦτο φανερὸν ᾖ ὅτι ποτὲ ἐφθέγξατο; Ἵνα δικαίωσι; Ἵνα πατριάρχην; Οὐδείς· ἀλλὰ, τί δὲ λέγει Κύριος. Ἀλλ' ἐγὼ ὁ γάρ φησιν οὕτως. ἐκφοβοῦσι γὰρ τὰ τοῦ δεσπότου διηγέλματα, ἐξὸν ἦν τὰ τοῦ παιδὸς. ὅταν γὰρ Εἴπω τὰ τοῦ παιδός, τὰ αὐτοῦ λέγω. Τὰ γὰρ ἐμά, φησι, σά ἐστι, καὶ τὰ σὰ ἐμά. καὶ ⓦ μὲ τοῖς μοδυλίοις [ἔλεγον] ὁ δὲ τοῖς αὐτοῦ βουλομένοις συνομολογεῖ. ἐρωτήσωμεν τοίνυν οὖν τὸν νόμον ἐκβάλλοντας, ὃ μὴ ὀργίζεσθαι τῷ μὴ φονεύειν συνεβούλευσεν, ἢ μᾶλλον ἐκείνου τελείωσις τοῦτο καὶ κατασκευὴ δῆλόν ἐστιν ὅτι τοῦτο ἐκείνου πλήρωσις καὶ μείζον τούτου ἔστιν. ὁ γὰρ τοῦ ὀργίλου οὐκ ἐκφεύξεται, πολλῷ μᾶλλον φόνου ἀφέξεται· καὶ ὁ θυμὸν χαλινῶν, πολλῷ μᾶλλον καὶ χεῖρας κατέξει πρὸ ἑαυτοῦ. ῥίζα γάρ τοῦ φόνου ὁ θυμός. ὁ τοίνυν τὴν ῥίζαν ἐκκόπτων, πολλῷ μᾶλλον δυσαρέστους οὐ χλευάζει· μᾶλλον δὲ οὐδὲ φιλῶν τὸν ὀργίλον ἐάσει. Οὐκοῦν οὐκ ἐπ' ἀναιρέσει τοῦ νόμου, ἀλλ' ὅπως πλείονι ταῦτα συνομοθετεῖ φυλακῇ. Τί γὰρ βούλεσθαι ὁ νόμος ταῦτα ἐπέταξεν; ἵνα μηδεὶς φονεύῃ τὸν πλησίον; οὐκοῦν τοῦ μαχομένου καὶ νόμῳ τῷ κελεύειν φονεύειν πῦρ. Τὸ γὰρ φονεύσαι τοῦ μὴ φονεύσαι σαφέστερον. εἰ δὲ μηδὲ ὀργίζεσθαι ὅπερ ἐστί, σαφῶς ὁ νόμος ἐβούλετο, ἵνα μᾶλλον ἴσχυσιν. οὐ γὰρ ὁμοίως ἀφέξεται φόνου ὁ μηδὲ μὴ φονεύειν καὶ τὴν ὀργὴν μὴ πρόσκοπον. πορρώτερω γὰρ οὗτος ἔσπευσε τοῦ τολμήματος. ἵνα δὲ καὶ ἕτερος αὖ τοῦτο ἔλωμεν, εἰς μέσον ἃ λέγουσιν ἀγαγώμεθα ἄπρακτα. Ἵνα οὖν ἐστιν ἃ φασι; λέγουσιν ὅτι ὁ τὸν κόσμον ποιήσας Θεὸς, ὁ τὸν ἥλιον ἀνατέλλων ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, ὁ βρέχων ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους, πονηρός ἐστιν. οἱ δὲ ἐπειχέρησαν λέγειν αὐτὸν, τοῦτο μὲν ἀναιροῦντες, δίκαιον δὲ αὐτὸν λέγοντες εἶναι, ἀποστεροῦσι τοῦ εἶναι ἀγαθόν· ἕτερον δέ ἵνα τὸν οὐκ ὄντα, ὅτε ποιήσαντά τι τῶν ὄντων, πατέρα διδάσκει τῷ Χριστῷ. καὶ τὸν μὲ οὐκ ἀγαθὸν * ἐν τοῖς ἑαυτοῦ μόνοις, ἐπὶ τοὺς ἑαυτοῦ δημιουργοῦ, φασὶ· τὸν δὲ ἀγαθὸν τῶν ἀλλοτρίων ἐφίεσθαι, καὶ ὧν οὐκ ἐγένετο δημιουργὸς, τούτων ἁρπαγὴν βούλεσθαι γενέσθαι σωτῆρα. Εἶδες τοῦ διαβόλου τὰ τέκνα, πῶς ἀπὸ τῆς πηγῆς τοῦ παιδὸς αὐτῶν φθέγγονται, ἀλλοτριοῦντες τοῦ Θεοῦ τὴν δημιουργίαν, τοῦ Ἰωάννου βοῶντος, ὅτι Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ ὅτι ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο; Εἶπα ⓦ νόμον ἀξιοπιστοῦντες ⓦ ἐν τῇ παλαιᾷ, τὸν κελεύοντα ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος σκεδάλλειν, ἐπεμβαίνουσιν βλάσφημοι λέγοντες· καὶ πῶς ἂν δυνατὸν ἀγαθὸν Εἶναι ὁ ταῦτα λέγων; Τί οὖν ποιεῖς ταῦτα φαμέν; ὅτι μέγιστον Εἶδος φιλανθρωπίας ἐστίν. οὐ γὰρ ἵνα ἀλλήλων ἐκκόπτωμεν ὀφθαλμὸν ⓦ νόμον ἔθηκε τοῦτον· ἀλλ' ἵνα φόβῳ μὴ παθεῖν ὑφ' ἑτέρων, ἀπεχώμεθα τοῦ δρᾶσαί τι τοιοῦτον ἑτέρους. ὥσπερ οὖν τοῖς Νινευίταις ἠπείλησε καταστροφὴν, οὐχ ἵνα αὐτοὺς ἀνέλῃ (Εἰ γὰρ τοῦτο ἐβούλετο, σιγᾶν ἐχρῆν) ἀλλ' ἵνα τῷ φόβῳ βελτίους ποιήσας, παύσῃ τὴν ὀργήν· οὕτω καὶ τοῖς πρὸ χείρους ὑπεπτοημένοις τοῖς ἑτέρων ὀφθαλμοῖς ὑμῶν εἶδε ἔθηκεν, ἵνα, καὶ ἀπὸ προαιρέσεως ἀγαθῆς μὴ βούλωνται ἀπέχεσθαι τῆς ὠμότητος, ἀπὸ τοῦ φόβου κωλυθῶσι λυμαίνεσθαι τοὺς τῶν πλησίον ὀφθαλμούς. Εἰ δὲ ἐκφοβεῖ ὠμότητος, καὶ τὸ κατέχεσθαι ⓦ αἱμοροφοίνου, καὶ τὸ κωλύεσθαι ⓦ μοιχόν. ἀλλ' ἀνόητα ταῦτα καὶ ῥήματα, καὶ τῶν ἐσχάτων μανιωδῶν μανίαν. ἐγὼ γὰρ τοσοῦτον δέω ταῦτα ὠμότητος εἶναι λέγειν, ὡς τοὐναντίον τοῦτο φάναι εἶναι προσήκουσαν καὶ αἱμοφόνου λογισμόν. σὺ μὲν γὰρ λέγεις, ὅτι ὅπου ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ ἐκκόπτειν ἐκέλευσε, ἐκεῖ ὅτι ὠμός· ἐγὼ δὲ λέγω, ὅτι Εἰ μὴ τοῦτο ἐκέλευσε, τότε ἂν ἔδοξε πρὸς τοὺς πολλοὺς τοῦτο εἶναι, ὃ σὺ φῂς. θαυμάζω γὰρ τῷ λόγῳ λελύσθαι ⓦ νόμον ἅπαντα, καὶ μηδένα τὸν ἐκ τούτου δεδοικέναι ὑμῶν, ἀλλ' ἕξειναι τοῖς πονηροῖς ἅπασι μετ' ἀδείας ἁπάσης τοῖς ἑαυτῶν κεχρῆσθαι ἔθεσι, καὶ τοῖς μοιχοῖς, καὶ τοῖς ἀνδροφόνοις, καὶ τοῖς κλέπταις, καὶ τοῖς ἐπιόρκοις, καὶ τοῖς πατραλοίαις· ἅρα οὐκ ἂν πολλὰ ἄνω καὶ κάτω γένοιτο, καὶ μυρίων μιασμάτων καὶ φόνων πόλις καὶ ἀγορὰ, καὶ οἰκία, καὶ γῆ καὶ θάλαττα, καὶ πᾶσα ἐνεπλήσθη ἂν οἰκουμένη; πάντα που δῆλον. εἰ

γὰρ νόμων ὄντων καὶ φόβου καὶ ἀπειλῆς, μάλις αἱ πονηραὶ ἐπέχονται γνῶμαι· εἰ δὲ αὗται αἱρηθῶσιν ἡ ἀσφάλεια, τί δὲ κωλύει" αἱρεῖσθαι τὴν κακίαν; πόση δ' οὐκ ἂν εἰσεκώμασεν εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον [ἡ] λύμη; οὐδὲ γὰρ τοῦτο ὠμότητος μόνον, ὃ συγχωρῶ τοῖς κακοῖς ἅπαντα πράττειν· ἀλλὰ καὶ ἕτερα οὐκ ἐλαττόνως τούτου, ὃ Ⓦ πλεονεκτοῦσι μὴ οὐδὲν, κακῶς δ' πάσχοντα εἰκὸς καὶ μάτην πλεονεξίαν ἀποφαίνοντα. εἰπέ γάρ μοι, εἴ τις ἀνθρώπους μοιχείας πονηρὰς ζημιοῦν καὶ ξίφεσιν ὁπλίσας ἐκέλευσε [καὶ] τὴν πόλιν πᾶσαν, ἐκ τοῦ ἀπαντῶντας καταφάτειν ἅπαντας, ἆρα ἂν διὰ τοῦτο πλεονάζειεν; τί δ' εἴ τις ἕτερος τοῦ μὴ κλέπτειν ἐκείνου καθοπλισθέντας ἔδησε καὶ καθεῖρξε μετὰ σφοδρότητος πάσης, τοῦ δ' ἀποσφάττεσθαι μέλλοντας τῶν ἀνόμων ἐκείνων ἁρπάσαι χεῖρας, ἆρα διὰ τοῦτο πλείονες ἂν εἶεν κλέπται; ταῦτα ποιῶν καὶ ὅπλα Ⓦ νόμου παίδευμα. ὁ μὲν γὰρ κελεύων ὀφθαλμὸν ἀντ' ὀφθαλμοῦ ἐξορύττειν, ὥσπερ δεσμὸν ἰσχυρὸν, Ⓦ φόβον τοῖς τῶν πονηρῶν ἐνέβαλε ψυχαῖς, καὶ κεῖνος ποιεῖ ὁ τοῦ ξίφους κελεύσας ἀπέχεσθαι τῶν ἀλλοτρίων· ὁ δὲ μηδεμίαν αὐτοῖς ὠφέλειαν πηγὴν, μονονουχὶ ὁπλίζει τὴν ἀδείαν, καὶ κεῖνοι μιμεῖται Ⓦ ἐγχειρίσαντα αὐτοῖς καὶ ξίφη, καὶ τῆς πόλεως ἀφέντα πάσης. ὁρᾷς πῶς οὐ μόνον οὐκ ὠμότητος, ἀλλὰ καὶ πολλῆς φιλανθρωπίας ἐστὶ τὰ ὑπερπάγματα; εἰ δὲ βαρὺ καλεῖς τὰ ταῦτα Ⓦ νομοθετοῦντα καὶ φορτικὸν, ποῖον ὑπερπονώτερον, εἰπέ μοι, καὶ βαρύτερον; ὃ μὴ φονεύειν, ἢ ὃ" μηδὲ ὀργίζεσθαι; τίς σφοδρότερος, ὁ τοῦ φόνου δίκας ἀπαιτῶν, ἢ καὶ ὁ τῆς ὀργῆς; ὁ Ⓦ μοιχὸν μετὰ τῶν πραγμάτων ἀποβάλλων τῇ γυναικείᾳ, ἢ ὁ καὶ τῆς ὑπερθυμίας αὐτῆς κελεύων δίκας διδόναι καὶ δίκας ἀθανάτους; ὁρᾶτε ὅτι εἰς τοιοῦτον αὐτοῖς ὁ λόγος προεξέπεσε; καὶ ὁ μὲν τῆς παλαιᾶς Θεὸς, οὗ φασιν οἱ Ἰουδαῖοι εἶναι, ὠμὸς ἦν καὶ πικρὸς· ὁ δὲ τῆς καινῆς, οὗ ἀγαθὸν ὁμολογοῦσι, φορτικὸς καὶ βαρὺς καὶ τῶν ἐκείνου δυσκολώτερος; ἡμεῖς γὰρ ἕνα καὶ Ⓦ αὐτὸν φαμὲν ἑκατέρων τῶν διαθηκῶν νομοθέτην, πρὸς τὸ δίκαιον πάντα οἰκονομήσαντα, καὶ τῇ τῶν καιρῶν διαφορᾷ τὴν διαφορὰν ἑκατέρας τῆς νομοθεσίας ἁρμόσαντα. οὐκοῦν ὅτε ἐκεῖνα ὠμὰ τὰ ὑπερπάγματα, ὅτε ταῦτα ἐπαχθῆ καὶ φορτικά, ἀλλὰ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς κηδεμονίας ἅπαντα. ὅτι γὰρ καὶ τῶν παλαιῶν αὐτὸς δέδωκεν, ἄκουσον τί φησιν ὁ προφήτης· μᾶλλον δὲ τί, ἐγὼ λέγω, ἐκεῖνος δὲ τοῦτό. "Διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην καινὴν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν διεθέμην τοῖς πατράσιν ὑμῶν. εἰ δὲ οὐ δέχεται ταῦτα ὁ τὰ Μανιχαίων νοσῶν, ἀκουέτω τοῦ Παύλου λέγοντος τὸ αὐτὸ τοῦτο πάλιν· Ἀβραὰμ γὰρ δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἕνα ἐκ τῆς παιδίσκης, καὶ ἕνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας. αὗται δέ εἰσι δύο διαθῆκαι. ὥσπερ οὖν ἐκεῖ διαφορᾷ μὲν αἱ γυναῖκες, εἷς δὲ ὁ ἀνὴρ· οὕτω καὶ ἐνταῦθα, δύο μὲν αἱ διαθῆκαι, εἷς δὲ ὁ νομοθέτης. ἵνα μάθῃς, ὅτι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἡμερότητος ἦν, καὶ ἃ μὴ φησιν, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ· ἐνταῦθα δέ, ἐάν τίς σε ῥαπίσῃ εἰς τὴν σιαγόνα τὴν δεξιὰν, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖ τῷ φόβῳ τῶν πάλαι σωφρονίζει Ⓦ ἀδικουμένους· οὕτω καὶ ἐνταῦθα. καὶ πῶς, φησιν, ὁ κελεύων αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην παρέχειν; καὶ τί τοῦτο; καὶ γὰρ Ⓦ φόβον ἐκλύων οὗτος ἐπέταξεν, ἀλλὰ αὐτῷ κελεύων παρέχειν τοῦ πλήκτου ἐμφορᾶσθαι· οὐδὲ εἶπεν, ὅτι ἀπιμφρικτος ἐκεῖνος μένει, ἀλλὰ σὺ μὴ κολάσῃς· ὁμοῦ δὲ τὸ πληγὴν μείζονος φόβου ὑπομένοντα, καὶ Ⓦ πληγὴν ὁμοῦ καὶ ἀδικούμενον. ἀλλὰ ταῦτα μέν, ὡς ἂν τις ἐκ προόδου περὶ πασῶν εἴποι τῶν ἐντολῶν, ἡμῖν εἰρήσθω). ἀναγκαῖον δὲ ὅτι τὸ προκείμενον ἐλθεῖν, καὶ τῆς ἀκολουθίας ἔχεσθαι τῶν ἐμπροσθεν εἰρημένων. ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει, φησίν. ὁ γὰρ πρώτη τὸ προσταγμα ἀμῦλε· προσθεὶς μὲν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνθρώπου ὀργὰς, παθῶν ἁπάντων ἀπαλλάξαι· ἀλλὰ κατὰ μὲν δύναται, ἐκτὸς δὲ αὐτῶν πάντως ἐστὶ) ἀμήχανον. ἔπειτα δὲ, ὅτι καὶ χρήσιμον τοῦτο τὸ πάθος, ἀν μὴ τοῦ προσήκοντος οἰδαλμὸν αὐτῷ χρῆσθαι κελεύῃ. σκόπει γοῦν πολλάκις εἰργάσατο ἀγαθὰ ἡ τοῦ Παύλου ὀργὴ ἡ κατὰ Κορινθίων τότε γενομένη (καὶ γὰρ καὶ ἐκείνους αὕτη μεγάλης λύμης ἀπήλλαξε) καὶ

ὃ

ὁ Γαλατῶν ἢ ἔθνος ζωὴν πάλιν ἐκκεκεντημένος ἀνέκτησατο, καὶ ἑτέρους ἢ πλείους τούτων. Πῶς οὖν ὁ προσέχων τῆς ὀργῆς κριτής; ὅταν μὴ ἑαυτοῖς ἀμυνώμεθα, ἀλλ' ἑτέροις σκιρτῶμεν ἄγχωμεν, καὶ ῥᾳδυμοτέρως ὑπερφέρωμεν. Πῶς δ' ὁ μὴ προσέχων; ὅταν ἑαυτὸν ἐκδικῶμεν τοῦτο ποιοῦμεν (ὅπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλος κωλύων ἔλεγε· Μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες

ἡμετέρας ῥᾳθυμίας. καὶ ὅρα πῶς κἂν μικρὸν παρῇσιν ἐν ταῖς ψυχείαις, μονονοὺχὶ ἀπολογεῖται λοιδορούμενός σοι καὶ δείκνυσι, ὅτι αὐτὸς μὲν οὐδὲν βάλεται τοιοῦτον ἀπειλᾷν, ἡμεῖς δὲ αὐτὸν εἰς τοιαύτας ἐλκύομεν ἀποφάσεις. σκόπει γάρ· εἶπόν, φησι, μὴ ὀργισθῇς μάτην, ἐπεὶ ἔνοχος ἔσῃ τῇ κρίσει. κατεφόρτισας τὸν παρόντα; ὅρα τί ἔτεκεν ἡ ὀργή· εἰς ὕβριν σε βιάσεως ἤγαγε. ῥᾳκὰ γὰρ ἐκάλεσας ⟨W⟩ ἀδελφόν. πάλιν ἔθηκα ἑτέραν ψυχείαν, τὸ συνέδριον. ἀλλ' καὶ τοῦτο πρόδηλον, ὅτι τὸ χαλεπώτερον παρῆλθε, οὐκ ἔτι σε τοῖς συμμέτροις τούτοις ψυχρανοῦμεν, ἀλλὰ τῇ τῆς γεέννης ἀθανάτῳ καίσει, ἵνα μὴ λοιπὸν καὶ παρὰ φόνον ἐκπηδήσῃς. οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστιν οὐδὲν ὕβρεως ἀφορητότερον, καὶ ὃ μάλιστα δύναται διάκαιον αἰθέρος ψυχρόν. ὅταν δὲ αὖθις τὸ ῥῆμα τῆς ὕβρεως πληκτικώτερον ᾖ, διπλῆ ἡ πυρά. μὴ τοίνυν τὸ τυχὸν νομίσῃς εἶναι, τὸ καλέσαι μωρόν. ὅταν γὰρ ὦ τῶν ἀλόγων διεφθαρμένων, καὶ ὦ μάλιστα ἐσμὲν δοῦλοι τῷ νῷ καὶ τῇ συνέσει, τοῦτο ἀφέλῃ τὸν ἀδελφόν, πόσης αὐτὸν ἀπεστέρησας τὸν θησαυρίας. μὴ δὴ τοῖς ῥήμασιν ἁπλῶς προσέχωμεν, ἀλλ' ὅτι τὸν προαιρούμενον αὐτῶν ἡμῶν ὁρῶντες καὶ τὸν πάθους, λογισώμεθα ὅσον ἐργάζεται τὸ ῥῆμα τοῦτο πληγῶν, καὶ εἰς ὅσον προέρχεται κακόν. ὅθεν καὶ ὁ Παῦλος οὐ τοὺς μοιχοὺς μόνον καὶ τοὺς μαλακοὺς, ἀλλὰ καὶ τοὺς λοιδόρους τῆς βασιλείας ἐξέβαλε· καὶ μάλα εἰκότως. ὁ γὰρ ὑβρίζων τὸ τῆς ἀγάπης κάλλος λυμαίνεται, καὶ μυρίοις ⟨W⟩ πλησίον προσβάλλει δεινοῖς, καὶ διηνεκεῖς ἀπωθείας ἐργάζεται, καὶ τὰ τοῦ Χριστοῦ διαπαντὸς μάχῃ, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ ποθεινὴν εἰρήνην καθ' ἑκάστην ἀπελαύνει τὴν ἡμέραν, πολλῷ τοῦ διαβόλου διὰ τῶν ὕβρεων διδοὺς τὴν βυρσωείδη, καὶ ἰσχυρότερον σκῆνος ποιῶν. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς τὰ νεῦρα τοῦ σκήνους ἐκείνου διωκέμεως σκηνοποιῶν, τοῦτον ⟨W⟩ νόμον εἰσήγαγε. καὶ γὰρ πολὺ αὐτοῦ τοῦτο τὰς ἀγάπης ὁ λόγος. ἡ γὰρ τῶν ἀγαθῶν μήτηρ ἀπόντων, καὶ τὸ τῶν μαθητῶν γνώρισμα, καὶ ἡ πόντα συνέχουσα καὶ καθ' ἡμᾶς, αὕτη μάλιστα πάντων ἐστίν. εἰκότως οὖν τὰς ῥίζας τῆς λυμαντικῆς αὐτῶν ἀπειθείας καὶ τὰς πηγὰς μὴ πολλῆς αἴρῃ τῆς σφοδρότητος. μὴ τοίνυν ὀχληρὸς ἴσως εἶναι νόμιζε τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἐννοήσας τὰ ἐξ αὐτῶν κατορθούμενα, θαύμασον τῶν νόμων τούτων τὴν ἡμερότητα. οὐδὲν γὰρ οὕτω τῷ Θεῷ προσεπαύδασεν, ὡς τὸ ἡνῶσθαι καὶ συνδεδέσθαι ἡμᾶς ἀλλήλοις. διὰ τοῦτο καὶ δι' ἑαυτοῦ καὶ διὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ τῶν ἐν τῇ καινῇ, καὶ τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ, πολλαχοῦ τῆς ἐντολῆς ταύτης ποιεῖται τὸν λόγον, καὶ σφοδρός ἐστιν ἐκδικητὴς καὶ τιμωρὸς τῶν τοῦ πράγματος καταφρονούντων. καὶ γὰρ οὐδὲν οὕτω τὴν Ματθ. κδ. ιβ. πονηρίαν εἰσάγει πᾶσαν καὶ ῥίζοι, ὡς ἡ τῆς ἀγάπης αἵρεσις. διὰ τοῦτο καὶ ἐλεγεῖον· Ὅταν πληθυνθῇ ἡ ἀνομία, ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. οὕτως ὁ Καὶν ἀδελφοκτόνος ἐγένετο· οὕτως [ὁ] Ησαῦ· οὕτως ⟨A⟩ τοῦ Ιωσὴφ ἀδελφοί· οὕτω τὰ μυρία εἰσέτι κακὰ, ταύτης διαπαντὸς ἀπόντος. διὰ δὴ τοῦτο καὶ αὐτὸς τὰ λυμαινόμενα ταύτην μὴ πολλῆς πόντος λάβῃ τὴν αἵρεσιν τῆς ἀκριβείας. καὶ οὐδὲ μέχρι τῶν εἰρηνικῶν ἴστησι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρα τῶν εἰρηνικῶν ἐπάγει πλείονα, δι' ὧν δείκνυσιν ὅσον αὐτῆς ποιεῖται τὸν λόγον. ἀπειλήσας γὰρ διὰ τοῦ συνεδρίου καὶ τῆς κρίσεως καὶ τῆς γεέννης, ἐπήγαγεν ἑτέρα πάλιν συνῳδὰ τοῖς προτέροις, ὅτι λέγει·

23 Ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, 24 ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἄπελθε, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. Ὡς τῆς ἀγαθότητος, ὡς τοῦ φιλανθρωπίας τοῦ πατρὸς λόγον ἐπαγομένους. τὸ Εἰς αὐτὸ καταφρονῆσαι ὑμᾶς ἐπὶ τῆς εἰς τὸν πλησίον ἀγάπης, δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ τὰ πρότερα, ἅπερ ἀπείλησεν, ἕνεκα ἀπειθείας ἦσαν, οὐδὲ ὀπτασίαν κολάσεως ἀπείλησεν, ἀλλὰ φιλοσοφίας πολλῆς. ἵνα γὰρ ἀναθῶσιν τὸν ἡμερώτερον τῶν ῥημάτων; ἐγκοπιάσωσι, φησὶν, ἡ ἐμὴ λατρεία, ἵνα ἡ σὴ ἀγάπη μείνῃ· ἐπεὶ καὶ τοῦτο θυσία, ἡ πρὸς ⟨W⟩ ἀδελφὸν καταλλαγή. διὰ γὰρ τοῦτο οὐκ εἶπε, μὴ δὸς προσενεγκεῖν, ἢ πρὶν ἢ προσενεγκεῖν· ἀλλ' αὐτὸ τὸ δῶρον κειμήλιον, καὶ τῆς θυσίας

ἀρχὴν

δρχιλὼ ἐχούσης, πέμπει διαλλαγησόμενον τῷ ἀδελφῷ· ἐ ὅτι ζωηλότυπα τὰ πρεσχείμενα, ὅτε πρὶν ἦ πρεσθεῖναι, ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ χειμῶνος χαλβύει τρέχειν ἐκφοβ. ἵνος οὖν ἔνεκεν ὅπω χαλβύει τοῦτο ποιῇν, ϗ διατί; δύο ταῦτα, ὡς ἐμοὶ δοκῇ, διὰ τούτων αἰτιώμενος ϗ κατασκυάζων· ἓν μὲν, ὅπερ ἔφθιν, δεῖξαι θέλων ὅτι πολλοῦ ἰσπᾶται τιὼ ἀγάπιν, ϗ ταύτιν μεγίστιν ἡγεῖται εἶ) τιὼ θυσίαν, καὶ ταύτης αὖθι πρὸ ἐκείνιν πρεσδέχεται· ἕτερον ἦ, ἀναγκαῖν ὑπιλαδεῖν ἀπροθαίτητον τῆς χαλεπαγῆς. ὁ γὰρ χαλβυθεὶς μὴ πρέπειν πρεσενεγκεῖν, ἕως ἂν χαλεπαγῇ, κἂν μὴ διὰ τιὼ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπιν, διὰ γοῦν τὸ μὴ χεῖσθαι ἀτέλεστον, ἐπειρήσεται δραμεῖν πρὸς ⓐ λελυπημένιν ϗ καταλῦσαι τιὼ ἔχθραν. διὰ τοῦτο ϗ "ἐμφανιχώτατα ἅπαντα εἴρηκε, φοβῶν αὐτὸν ϗ διεγείρων. Εἰπὲ γάρ, ἄφες τὸ δῶρόν σου, οὐκ ἔστι μέγα τοῦτο, ἀλλ' ἐπάναγμα· ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου πάλιν εἰς φείκιλον αὐτὸν ἐμβοηθῶν, ϗ ἄπελθε. καὶ οὐχ ἁπλῶς εἶπεν, ἄπελθε, ἀλλὰ πρόσθηκε, πρῶτον, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου, διὰ πάντων "τούτων δηλῶν, ὅτι οὐ δέχεται οὐ ἀπερισκέπτως πρὸς ἀλλήλους ἐχόντας αὐτὴ ἡ τράπεζα. ἀκουέτωσαν ⓐ μεμνημένοι, ὅσοι μὴ ἕξεις πρόσερχον) ἀκουέτωσαν ϗ ⓐ ἀμύητοι. ϗ γὰρ ϗ πρὸς τούτους ἔχει λιμὸν ὁ λόγος. πρόσταγμα γὰρ καὶ αὐτοῖς δῶρον καὶ θυσίαν, βύχλω λέγω καὶ ἐλεημοσιώλω. ὅπι γὰρ καὶ τοῦτο θυσία, ἄκουσον λί φησιν ὁ προφήτης· Θυσία αἰνέσεως δοξάσει με. ϗ πάλιν· Θύσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως· καὶ, ἐπάρσις τῶν χειρῶν μου, θυσία ἑσπερινή. ὥστε κἂν βύχλω μὴ τοιαύτης γνώμης πρόσαγῃς, βέλτιον ἀφεῖναι τιὼ βύχλω, καὶ ὑπὲ τιὼ καταλλαγὼ ἐλθεῖν τοῦ ἀδελφοῦ, ϗ ὕστε τιὼ βύχλω πρόσφερειν. διὰ γὰ τοῦτο πάντα ἐλθέτω· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ἀνθρωπος γέγονε, καὶ πάντα ἐκφοβεῖ ἐπρόσκαλεῖται, ἵνα ἡμᾶς ζωαγάγῃ. σὺ ζῶν μὲ οὖν τὸ ἡδικηκότα πέμπει πρὸς τὸ ἠδικημένον· σὺ ἢ τῇ βύχῃ, τὸ ἠδικημένον ἄγε πρὸς τὸ ἠδικηκότα, ϗ καταλλάσσει. ἐκφοβεῖ γάρ φησιν· Ἀφετε τοῖς ἀνθρώποις τὰ ὀφλήματα αὐτῶν σὺ ζῶν ἢ, ἐὰν ἔχῃ λί χῖ σου, ἀπῆλθε πρὸς αὐτόν. Matth. 5. 18. μᾶλλον ἢ καὶ ζῶν τὰ μοι δοκεῖ ⓐ ἠδικημένον ἀποστέλλειν. διόπερ οὐδὲ εἶπεν, καταλλάξον σεαυτὸν τῷ ἀδελφῷ σου, ἀνάγκαζε, καὶ ἀναγάγῃ. ϗ δοκεῖ μὲ ὑπὲρ ὃ λελυπηκότος εἶ) ὃ λεγόμενον· ὃ ἢ πρὸ ὑπὲρ ὃ λελυπημένου ἐστίν. αὖ γὰρ ἐκείνῳ καταλλαγῆς, φησί, διὰ τί εἰς ἐκφοβον ἀγάπης ϗ ἐμὲ ἕξεις ἵλεων, ϗ μὴ πολλῆς δεήσεως τῆς παρρησίας τὴν θυσίαν προσαγαγεῖν. Εἰ δ' ὁ φλεγμαίνους ἔπι, σκόπησον ὅπι κἀγὼ ἡδέως τὰ ἐμὰ καταφρονεῖσθαι κελεύω, ἵνα ὑμεῖς φίλοι γένησθε. καὶ ταῦτά σοι γέγραφα παραμυθία τῆς ὀργῆς. καὶ οὐκ εἶπεν, ὅταν τὴν τὰ μεγάλα ἠδικημένος ἦς, τότε καταλλάγηθι· ἀλλὰ κἂν τὸ τυχὸν ἔχῃ λί χῖ σου. καὶ οὐ προσέθηκεν, εἴτε δικαίως, εἴτε ἀδίκως· ἀλλ' ἁπλῶς, ἐάν ἔχῃ λί χῖ σου. κἂν γὰρ δικαίως, οὐδὲ ὕπως ὑπιτείπειν δεῖ τιὼ ἔχθραν· ἐπεὶ ϗ ὁ Χειστὸς δικαίως ἡμῖν ὠργίζετο, ἀλλ' ὅμως ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἐξέδωκεν εἰς σφαγὼ, μὴ λογισάμενος [ἡμῖν] ἐκφανα τὰ πεπλημμελήματα. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἑτέρῳ τρόπῳ ὑπὲ τὰς καταλλαγὰς ἐπείγων ἡμᾶς, ἔλεγεν· ὁ ἥλιος μὴ ὑπιδύτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν. ὥσπερ γὰρ ἐντεῦθεν ἀπὸ τῆς θυσίας ὁ Χειστὸς· ὕπως ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκεῖ ζωωθεῖ πρὸς τὸ αὐτὸ τοῦτο ὁ Παῦλος. ϗ γὰρ δέδοικα τιὼ νύκτα, μήποτε μόνον ἀπολαβοῦσα τὸ πεπληγότα, μείζονι τὸ ἕλκος ἐργάσηται. ἐκ ἡμέρα μὲν γὰρ πολλοὶ ⓐ πρεσιόντες ϗ αἰδέλκοντες· ἐκ νυκτὶ ἦ, ἐπειδὴ μόνος γένῃ), ϗ καθ' ἑαυτὸν ἀναλογίζηται, ὀγκοῦται τὰ κύματα, ϗ μείζων ἡ ζάλη γίγ. διὰ τοῦτο οὖν πρὸ καταλαμβάνων ὁ Παῦλος, καταλλαγὴν ζᾶ βούλε) πρόδοσιν τῇ νυκτὶ, ἵνα μηδεμίαν ἀπὸ τῆς ἡρεμίας ἀφορμὴν ἔχῃ λοιπὸν ὁ διάβολος εἰς τὸ τιὼ καὶ μικρὸν ἀνάψαι τῆς ὀργῆς ϗ ποιῆσαι σφοδροτέραν. ὕπω ϗ ὁ Χειστὸς οὐκ ἀφίησι πρὸ μακρὸν ὑπὲρ ἡμέραν, ἵνα μὴ, τῆς θυσίας πληρωθείσης, ῥᾳθυμότερος ὁ τοιοῦτος γένῃ), ἡμέραν δὲ ἡμέρας ἀναλαλόμενος. οἶδε γὰρ τὸ πάθος πολλῆς δεόμενον τῆς ζαχυτῆτος. ἐ καθάπερ σοφὸς ἰατρὸς οὐ

μόνον

μόνον ἀ πρὸς φυλακὴν τῶν νοσημάτων ὑφηση, ἀλλὰ κ τὰ διορθωτικὰ [δείκνυσιν·] ὅτου κ αὐτὸς ποιῇ. τὸ μὲν γὰρ κωλύειν καλῶς μοιρῶν, πρὸς φυλακὴν ὂν τῆς ἕξεως· τὸ δὲ κελεύειν καταλλαγῆναι, τῶν μετὰ τὴν ἕξιν γινομένων νοσημάτων ἀναιρετικόν. κ ὅρα ἐκάτερον πῶς μετὰ σφοδρότητος κεῖται. ὀκνῶ μὲν γὰρ γέεννάν τινα ἐπιλήσει, ὁ τοσοῦτα ὢν τὸ δῶρον ἀ δέηται πρὸ τῆς καταλλαγῆς, πολλὴν ἐνδεικνύμενος τὴν ὀργήν, κ ὀκνῶ τούτων πάντων κ τὴν ῥίζαν καὶ τὸν καρπὸν ἀναιρῶν. κ πρόσεχον μοι φησι, μὴ ὀργίζου· μετὰ ταῦτα, μὴ λοιδόρει. καὶ γὰρ ἀμφότερα ταῦτα δι' ἀλλήλων αὔξει· ἀπὸ τῆς ἕξεως, ἡ λοιδορία· ἀπὸ τῆς λοιδορίας, ἡ ἕξις. ὀκνῶ δὴ τοῦτον νῦν μοι τὴν ῥίζαν, νῦν τὸν καρπὸν ἰάσασθαι, κωλύων μοι καὶ φυῶσαι τὸ κακὸν τὴν ἀρχήν· ἂν δ' ἄρα βλαστήσῃ κ καρπὸν ἐνέγκῃ πονηρότατον, πάντοθεν αὐτὸ καταχρίων μείζονος. ὀκνῶ τοι τοῦτον καὶ χρίσιν εἰπὼν κ συνέδριον καὶ γέενναν, κ πρὸς τῆς αὐτοῦ θυσίας ἀφαλερᾶς, καὶ ἕτερα προσέθηκε πάλιν, ὅτου λέγων·

Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ.

Ἵνα γὰρ μὴ λέγῃς· τί οὖν, δεῖ ἀδικῶμαι; τί οὖν, δεῖ ἁρπάζωμαι κ εἰς δικαστήριον ἕλκωμαι; κ ταύτην ἀφεῖλε τὴν ἀφορμὴν καὶ τὴν πρόφασιν. κελεύει γὰρ μηδὲ ὅτουοῦν ἐκβραχέως. εἶτα, ὅπως τοῦτο μέγα ἰῶ τὸ ἐπίταγμα, ἀπὸ τῶν μελλόντων πίστιν τὴν συμβουλίαν, ἣ[ν] δεῖ παχυτέρους μᾶλλον τῶν μελλόντων κατιδεῖν εἰώθασι. Τί γὰρ λέγεις, φησίν; ὅτι δυνατώτερός ἐστι καὶ ἀδικῇ; ὀκοῦν μᾶλλόν σε ἀδικήσει, ἐὰν μὴ καταλύσῃς, ἀλλὰ ἀναγκασθῆς εἰς δεσμωτήριον ἐλθεῖν. ὅτε μὲν γὰρ χρημάτων ἀποστᾷς, τὸ σῶμα ἔξεις ἐλεύθερον· ὅταν δὲ τῇ ψήφῳ νικώμενος τοῦ δικαστοῦ, κ δεσμευθήσῃ, καὶ τὴν ἐσχάτην δώσεις δίκην. ἂν δὲ φύγῃς τὸν ἐκεῖ μάχην, δύο καρπώσῃ καλά· καὶ τὸ μηδὲν παθεῖν ἀνδρὸς, καὶ τὸ σὸν νικέσαι τὸ κατόρθωμα λοιπόν, κ μηκέτι τῆς ἐκείνου βίας. Εἰ δὲ βούλει πειθοῖ τοῖς λεγομένοις, ὀκνῶ ἐκεῖνον ἀδικήσεις τοσοῦτον, ὅσον σαυτόν. ὅρα δὲ κ τοῦτο πῶς αὐτὸ ἐπάγει. Εἰπὼν γάρ, ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου, ἐπήγαγε, ταχύ. κ οὐκ ἠρκέσθη τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ταύτης τῆς ταχυτῆτος ἑτέραν ἐζήτησεν ὑπόταση, Εἰπών· ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, δηλονότι τούτων ὠφελῶν αὐτὸ κ κατεπείγων μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος. οὕτω γὰρ οἶδε κ βίον διατρέπει τὸ ἡμέτερον, ὡς ὁ μέλλειν κ διαβάλλεσθαι ἐν τῇ τῶν ἀγαθῶν ἐργασίᾳ. πολλάκις γοῦν τοῦτο κ ἐκπεσεῖν ἡμᾶς τοῦ πόντου ἐποίησεν· ὥσπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλός φησι· πρὶν ἢ τὸ ἅλιον δῦναι, λύσον τὸν ἐχθρὸν· καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν αὐτὸς, πρὶν ἢ τὸ προσφορεῖν ἀποδύσασθαι, καταλλάγηθι. ὅτου κ ἐνταῦθά φησι, ταχύ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, πρὶν ὅπως ταῖς ὕλαις ἐλθεῖν τὸ δικαστήριον, πρὶν ἢ τῷ βήματι προσχωρῆσαι, καὶ γενέσθαι λοιπὸν ὑπὸ τὴν τοῦ δικάζοντος ἐξουσίαν. προσὸ μὲν γὰρ τῆς εἰσόδου, συνύειος εἶ τοῦ πόντου· ἐὰν δὲ ὑπερβῇς ἐκείνων τὸν προθύρων, οὐδὲ σφόδρα σπουδάζων δυνήσῃ τὰ καθ' ἑαυτὸν, ὡς βούλει, διαθεῖναι, ὑπὸ τὸν ἕτερον νομοθέτην ἀνάγκαν. Τί δέ ὅτι θύουσιν; ἢ τοῦτό φησιν, ὅτι κατάδεχου μᾶλλον ἀδικηθῆναι, ἢ ὅτου δίκασιν τὴν δίκην, ὡσανεὶ τὸν ἐκείνου ζῆξιν ἔχων, ἵνα μὴ τῇ φιλαυτίᾳ τὸ δίκαιον διαφθείρῃς, ἀλλ' ὡς "πρὸς οἰκείᾳ, τοῦ ἀλλοτρίου βαλθυόμενος πρᾴγματος, ἵνα ταύτην ὀξυτέραν τὴν ψῆφον. Εἰ δὲ μέγα τοῦτο, μὴ θαυμάσῃς. διὰ γὰρ τοῦτο πόντου ἐκείνους ἔθηκε τοὺς μακαρισμούς, ἵνα προλεάνας κ προσαγαγόμενος τοῦ ἀκροατοῦ τὸν ψυχὴν, ὕστερον ἐργάσηται πρὸς τὸν ὑποδοχὴν τῆς νομοθεσίας ταύτης ἁπάσης. ὁρᾷς μοι οὖν τοῦτον ἀμύνεσθαι φασὶ τῇ τοῦ ἀντιδίκου προσοπωρείᾳ, κ κελεύειν μηδὲν ἔχειν τῶν ἐκείνου (τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ θύουσιν αὐτῷ) ὡς ὀκνῶν σὸν διαλύσασθαι μετὰ τὸν σὸν θυμὸν "ἀπαλλαγῆναι, τῆς ἀπραγμοσύνης λοιπὸν ὑποδεχομένης ἡμᾶς κ γαλάσεως. ἐμοὶ δὲ πρὸς τῶν σῶν δοκεῖ λέγειν δικαστῶν, κ τῆς "ὅτι τὸ δικαστήριον ὁδοῦ, κ οὐ δεσμωτηρίου τοῦτο. ὅπως γὰρ ἀπὸ τῶν ὑπερτέρων "ἀνατρέψῃ κ τῶν μελλόντων, καὶ ἀπὸ τῶν ἐν ᾧ παρόντι βίῳ φόβων. ὅπερ οὖν κ ὁ Παῦλος ἐργάζεται, ἀπὸ

πι

τε τῶν μωρόντων, ἀπό τε τῶν πορνῶν σκάνων τ' ἀκροατηρίου· οἷς ὡς ὅταν ἀπάγων καχίας, τ' ἀρχοντα ὁπλιζόμενον" δεικνύη ζῶ πυρβυομβύρ, ὅτω λέγων· Ἐαν δὲ τὸ καχὸν ποιῆς, φο- Ps. 17. 8.
βοῦ. ὁ γὰρ εἰκῆ τὴν μάχαιραν φορᾷ· Θεοῦ γὰρ" δίκονός ὅστ. ἡ πάλιν κελεύων ἀνατάσσεσθαι αὐτῷ, ὁ τ' τὸν Θεοῦ φόβον λίθοις μόνον, ἀλλὰ ἡ τὴν ἀπειλὴν τὴν ἐκείνου καὶ τὴν
5 κόλασιν. ἀναγκὴ γὰρ ἀνατάσσεσθαι, ὁ μόνον δίκη τὴν ὀργὴν, ἀμὰ ἡ δίκη τὴν ζωὴν δίδωσιν. οὐν γὰρ ἀληθὴς ἦρας, ὅπερ ἔφθιν ἐν ἔπτη, τοῦτα μᾶλλον ἐνοῦτε δίκαιον ἀγαθοῦ τὰ φαινόμβυα ἢ τὰ μὴ ὁρώμενα. δίδ ἡ ὁ Χριστὸς οὐ γέενναν μόνον ἐμνημόνβυσεν, ἀλλὰ ἡ δικαστηρίου ἡ" ἀπαγωγῆς ἡ δεσμωτηρίου, ἡ τῆς ἐκεῖ ταλαιπωρίας ἁπάσης, δίκη πάντων τούτων τὰς
10 ῥίζας ἀναιρῶν τοῦ φόνου. ὁ γὰρ μήτε λοιδορούμβυος, μήτε δικαζόμβυος, μήτε τὴν ἔχθραν ἐκτείνων, πῶς φονεύσει ποτέ; ὥστε καὶ τοῦτ' ἔνδειξιν δῆλον, ὅτι σὺ τῶν τοῦ πλησίον συμφέρειν τὸ ἡμέτερον καὶ ταῦτα συμφέρον. ὁ γὰρ τῶν ἀντιδίκων βύνασθαι, πολλῷ" μείζονα ἑαυτὸν ὠφελήσει, δικαστηρίων καὶ δεσμωτηρίων καὶ τῆς ἐκεῖ ταλαιπωρίας ἑαυτὸν ἀπαλλάττων.

Παιθώμβυα τοίνυν τοῖς λεγομβύοις, ἡ μὴ ἀντιτείνωμβυ, μηδὲ αὐθιφιλονεικῶμβυ. μάλιστα μὲν ΘΕΙΚΟΝ
γὰρ ἐστὶ τοῦτ' ἐπάθλων σὺ ἑαυτοῖς ἔχει τ' ἡδονὴν ἡ τ' ὠφέλβιαν τὰ ὑπιτάγματα ταῦτα. εἰ
15 δ' ἡ τοῖς πολλοῖς ἐπαχθῆ ἔδοξεν ἡ πολιὼ πρέχειν τ' πόνον, σύνοισον ὅτι δίκη τ' Χριστὸν ταῦτα ποιεῖς, ἢ ὃ λυπήσει ἔσαι ἡδύ. ἐαν γὰρ τ' λογισμὸν ὅταν ἔχωμβυ δίκαιον τὸν, ὁ δεινὸς πειρασόμβυα φορλικῶ, ἀμὰ πολλιὼ πόμυτον χαρπωσόμβυα τ' ἡδονήν. ὁ γὰρ πόνος οὐκ ἔστι πόνος φανείσαι· ἀλλ' ὥσφπερ αἱ ὑπιτείνη), τοσούτῳ γλυκύτερος ἢ ἡδίων ἡμῖν. ὅταν τοίνυν ὑπιμβύῃ ἡ ζωὴ-
θά σε τ' καχὸν γενήθουσα, ἡ ἡ τῶν χρημάτων ὑπιθυμία, ἀνίσρατθυσον αὐτῇ τ' λογισμὸν
20 ἐκεῖνον ἢ λέγοντα, ὅτι πολιὼ ληψόμεθα ἢ μαθὸν τῆς τοσοσκαίρου καταφρονήσαντες ἡδονῆς· ἡ ἐπὶ τοσῆς τὴν ψυχὴν, [πόνυ] ἀνυμείς, ὅτι σε ἡδονῆς ἀποστερῶ· * ἀλλ' ἀνάφερε, ὅτι σοι τ' ἀρχοντα τοσῆξειν· ὁ δὲ ἀνθρωπον ποιεῖς, ἀλλὰ δίκη τὸν Θεόν. αἰάλου τοίνυν μακρὸν, ἢ ὅλη ὁ κέρδος ἡλίκον· καρτέρησον κἡ τὸν πρόντα βίον, ἡ λήψῃ παῤῥησίαν ἄφατον. ἀνθ' γὰρ τοιαῦτα αὐτῇ δίκαλεγώμεθα, ἢ μὴ μόνον ὁ φορλικὸν ἀποσβήσομεν τῆς ἀρε-
25 τῆς, ἀλλὰ ἡ τοὐναντίον αὐτῆς λογιζώμεθα ἄφατον, ταχέως αὐ τὴν κακίας ἀποκήσομεν ἁπάσης. Εἰ γὰρ ὁ δίκαιος δεινὸς ὁ μὴ ἡδὺ τοσοκαίρου, ὁ δ' ὀδυνηρὸν διωνεκές, ὅμως ἰσχὺ καὶ τοσιγάτω)· ὅταν ἀνίκητρόφως πρὸς ἡμᾶς ταῦτα" φαίνῃ), τὸ μὲν ὀπίπονον, τοσοκαίρου, τὸ δ' ἡδὺ καὶ χρήσιμον, ἀθάνατον, τίς ἡμῖν" ὅστ λόγος μὴ μετιοῦσιν ἀρετὴν μὴ τοσαύτην τοδαμυδίαν; ἀρκεῖ γὰρ ἡμῖν ἀντὶ πολιὼν ἡ τῶν πόνων ἀνάθεσις, καὶ τὸ πεπεῖσθαι σα-
30 φῶς, ὅτι δίκη τὸν Θεὸν ἀνομβύομεν ταῦτα πάντα. Εἰ γὰρ τὸν βασιλέα ἔχων τις ὀφειλέτην, ἀρχάσαν εἰς πάντα νομίζει τὸν βίον ἀσφάλειαν ἔχειν, σύνοισον ἡλίκος ὅστν ὁ τὸν φιλόθεον θεῖον καὶ ἀεὶ ζῶντα Θεὸν, καὶ μακρὰν ἡ μεγάλων κατορθωμάτων χρεὼς ἰὼν ἑαυτῷ καταστήσας. μὴ τοίνυν τοσβάλλου μοι πόνους ἡ ἱδρῶτας. οὐδὲ γὰρ τῇ τῶν μωρόντων ἐλπίδι μόνον, ἀλλὰ ἐτέρῳ τρόπῳ κρύφιον τὸν ἀρετὴν ἐποίησεν ὁ Θεὸς, ζωοφανὲς ἀπόνβυος
35 ἡμῖν πόνυτα χορὸν ἡ ζωνθυλακβυσόμβυος. καὶν βυληθῇς μόνον ὀλίγον εἰσενεγκεῖν τοσθυμίδιον, τὰ ἄλλα πάντα ἔπεται. δίκη γὰρ τοῦτο βύλεται ἡ σὲ μικρὸν πονῆν, ἵνα ἡ σὴ νίκη λάμπαι. ἡ καθάπαρ βασιλεὺς βύλεται μὲν ἢ ἑαυτῷ παῖδα πρῆναι ὑπὸ τῆς τοδαζέξεως, ἡ τοξεύειν, ἡ φαίνεσθαι, ὥστε αὐτῷ λογισθῆναι ὃ ἔσπαιον, ὃ δ' πᾶν αὐτὸς δύνῃ· ὅταν ἡ ὁ Θεὸς σὲ τῷ πολέμῳ τῷ κατὰ τοῦ σωφρονεῖν ποιῇ. ἓν γὰρ ἀπαιτεῖ τοδὲ σοῦ μόνον, ὥστε ἔχ-
40 θρὸν τοῖς ἐχθροῖς ὑπιδείξασθαι γνησίαν· καὶν" ταῦτα αὐτῷ τοδώσῃς, αὐτὸς πάντα δύνει ἢ πόλεμον. καὶν" ὀργὴ φλεγμαίνῃ, καὶν χρημάτων" ὑπιθυμία, καὶν ὁτιοῦν ἕτερον πάθος τυραννικὸν τοδημήνηται," ταχέως, καὶ ἰδὴ σε μόνον τοῖς αὐτὸν ἀποδυόμβυον ἡ πρεσκυασμένον, ἡ ῥᾴδια πάντα ποιεῖ, ἡ ἀνώτερον ἴσησι τῆς φλογὸς, καθάπαρ τοὺς παῖδας τότε ἐκείνους ὑπὲ τῆς Βαβυλωνίας καμίνου. ἡ γὰρ ἐκεῖνοι πλέον τοσθὲν τῆς γνώμης ἐισπεσ-

χθν.

χαι. ἵν' οὖν ἐ ἡμεῖς, πᾶσαν κάμινον ἡδονῆς ἀ ἐκβάλου καὶ πάλυσαντες ἐ ταῦθα, τῷ ἐκεῖ
ἀφ φύγωμεν γέενναν, ταῦτα καθ' ἑκάστην ἡμέραν κ̀ βαλλώμεθα κ̀ μεμνώμεν καὶ χ.β
προσέτι ωμεν, τῆ τε ωδεῖ τὰ ἀγαθὰ ωροξένει, καὶ ταῖς ψυχαῖς εὐχαῖς τὸ Θεοῦ τὴν εὔνοιαν
ἐπισπώμεθα. ὅπω γὰρ καὶ τὰ δικαιώματα ἀφόρητα ἐ νῶν, ῥᾴστα ἔσται ἐ κοῦφα καὶ ἐπέραστα.
ἕως μ̀ γὰρ ἐ τοῖς πάθεσιν ὦμεν, τραχεῖαν κ̀ δύσκολον κ̀ ἀνάντη τὴν ἀρετὴν ἐ νομί- 5 χ.ιε
ζομεν, τὴν δ' κατάβασιν πρόθυμον καὶ ῥᾳδίαν· ἂν δ' μικρὸν ἀποστῶμεν τούτων, τότε κἀκεῖνα φα-
νεῖται βδελυρὰ καὶ δυσειδῆ, καὶ αὖτη ῥᾳδία καὶ εὔκολος καὶ ποθητή. κ̀ ταῦτα ἐκ τῶν κα-
τορθωκότων ὅτι ῥᾴως μαθεῖν. ἀκούσωμεν οὖν πῶς ὁ Παῦλος ἐκεῖνα μ̀ κ̀ μὴ τὰ ἀπαλ-
λαγὴν ἀγωνίσεται, λέγων· Τίνα γὰρ καρπὸν ἐ εἴχετε τότε, ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; Ρω. ϛ. κα.
ταύτων δ' κ̀ μὴ τῶν ποίων χύφλων εἶναί φησι, τὸ παντάπασι τῆς θλίψεως κ̀ τὸ ὁπόσον ἐ- 10
λαφρὸν κόπων, κ̀ χαίρων ἐ τοῖς παθήμασι, ἐ ἀγαλλόμενος ἐ ταῖς θλίψεσι, καὶ μέγα
φρονῶν ἐπὶ τοῖς στίγμασι τοῖς δι' Χριστόν. ἵν' οὖν καὶ ἡμεῖς ἐ ταύτην καλισθῶμεν τὴν ἕξιν,
τοῖς εἰρημένοις καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἑαυτὸν ῥυθμίζοντες, κ̀ τῶν μ̀ ὁπλισθέντων ὁπλισθησόμε-
νοι, ωρὸς δὲ τὰ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενοι, διώκωμεν ὅπως ἐ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως·
ᾧ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρχειν, χάριτι κ̀ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, 15
ᾧ ἡ δόξα κ̀ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ιζ. 27 ΗΚΟΥΣΑΤΕ ΟΤΙ ΕΡΡΕΘΗ ΤΟΙΣ ΑΡ-

χαίοις, Υ̓ μοιχεύσεις. 28 Ἐγὼ δ' λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ
"ἐμβλέπων γυναικὶ ωρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι" αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν 20 χ. βλ
αὐτὴν ἐ τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. γυναικ
χ. καὶ

Παρτήσας * τὴν ωροτέραν ἐντολήν, ἐ εἰς "ἄκρον φιλοσοφίας αὐ- * πάλιν
τὴν ἐκτείνας, ἰδοὺ κ̀ ταύτην ωροβαίνων, λοιπὸν ὅτι τὴν δευτέ- χ. ἐκτείνας
ραν ωρέσει, καὶ ταύτην τῷ νόμῳ πιθόμενος. καὶ μὴν Υ̓ δευτέ- λοιπ
ραν αὐτὴν, φασίν, ἀλλὰ πρώτην. οὐ γὰρ ωροτέραν ὅστις, οὐ φονεύσεις· 25
ἀλλὰ Κύριος ὁ Θεός σου, Κύριος εἷς ἐστι. δι' ἣν ζητῆσαι ἄξιον, τίνος
ἕνεκεν ἐκ ἐκάλυεν ἦρξατο. τίνος οὖν ἕνεκεν; ὅτι ἀρχὴν ἐκάλυε, ἔ-
δει κ̀ αὐτὴν αὔξῆσαι, κ̀ ἑαυτὸν ζωποιῆσαι λοιπόν. οὕτω δ' καθεὶς ἐμὲ ωρῶτον διδάσκει τὰ
πιστοῦσθαι· ἄλλως δ', κ̀ ᾧ ἠλίκον τέως ἐγύμναζε λέγειν, ἐκ τοῦδ' ἂν βουλόμενος ωρῶτον, κ̀ ἐκ 30
τῶν θαυμάτων πεῖσαι σὸν ἀκούσασθαι, ὅτι ὑὸς ἐστὶ τοῦ Θεοῦ. τὸ μ̀ οὖν εὐθέως, ωρὶν ἢ τι φθέγ-
ξασθαι καὶ πεῖσαι, λέγειν· ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός σου, κ̀ ωλὴν ἐμοῦ ἐκ ἔστιν ἄλλος, ἐγὼ δ' λέγω ὑμῖν κ̀ ἐμὲ ωροσκυνῆν ὡς ἐκθρόν, ἐπεὶ ωόθεν ἂν
ὡς μαινομένῳ ωροσέχειν αὐτῷ. Εἰ γὰρ κ̀ μὴ τὴν διδασκαλίαν κ̀ τὰ ἰσταῦτα σημεῖα Ιω. ιι. νβ.
ἐδέπω φανερῶς αὐτὸ τοῦτο λέγοντος, δαιμονῶντα ἐκάλυεν, εἰ ωοῦ τούτων ἀπόντων 35 κγ. ι. κ.
ἐπεχείρησε τι τοιοῦτον εἰπεῖν, τί ἐκ ἂν εἶπον; τί ἐκ ἂν ἐνόησαν; τῷ δ' ἐ χωρῆν τῷ
ωροϊσχυντι τὴν ωρὸ τούτων τηρῆσαν διδασκαλίαν, εὐκαταδείκτως ἐποίει τοῖς πολλοῖς γίνε-
σθαι τὸ δόγμα. διὸ περ νῦν μὴν αὐτὸ πρέδραμεν, ἀπὸ τῶν σημείων αὐτὸ ωόντα δοῦ κατα-
σκευάσας κ̀ τῆς ἀρίστης διδασκαλίας. ὕστερον δ' αὖθ' κ̀ ὅλως ἡμῖν ἔξεκάλυψε. νῦν μὴν
τοι τὴν τῶν σημείων ὑποδείξει ἐ αὐτῷ τῆς διδασκαλίας τὸ ὄφος κ̀ μικρὸν καὶ ῥῆμα αὐ- 40
τὸ "ωαραδείκνυσι. τὸ γὰρ μετ' ἐξουσίας τὰ τοιαῦτα νομοθετεῖν καὶ διορθοῦν, Ⓦ
Ματθ. ζ. κθ. ωροστάττοντα κ̀ νοῶν ἔχοντα" ἀνήγαγε κ̀ κ̀ Ⓦ τὸ δόγματος λέγειν. Ἐξεπλήττοντο γὰρ κ̀ νοῦν.
Μαρκ. α. κβ. αὐτὸν, φησὶν, ὅτι οὐχ ὡς Ⓖ γραμματεὺς αὐτῶν ἐδίδασκεν. ἐξαίρνης γὰρ ἀπὸ τῶν γε- κ̀ αὐτὸ
νικωτάτων ἐ ἡμῖν παθῶν, θυμοῦ λέγω κ̀ ἐπιθυμίας (ταῦτα γὰρ ὅτι μάλιστα τὰ τυραν-

νοῦντα

νουῶτα δὲ ἡμῖν, καὶ τῷ ἄλλων ὅσα φυσικώτερα) μὴ πολλῆς τῆς αὐθεντίας καὶ ὅσης νομοθέτη πρέπον ἦν, διώρθωτέ τι αὐτά, καὶ μὴ πάσης ἐκόσμησε τῆς ἀκριβείας. ὅθεν γὰρ εἶπεν, ὅτι ὁ μοιχὸς κολάζεται μόνον, ἀλλ' ὅπερ ἐποίησεν ὅτι τὸ φονεύοντος, τοῦτο δὲ ἐνταῦθα ποιεῖ, καὶ τίνι ἀκόλαστον ἴνα κολάζων, ἵνα μάθῃς ὃ πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων ἐπεζήτησε. διόπερ φησίν· ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· τουτέστιν, ὁ ποικίλμος ἔργον τὸ τὰ λαμπρὰ σώματα κατεργάζεσθαι, καὶ τὰς εὐμόρφους ὄψεις θηρᾶν, καὶ ἑστιᾶν τὴν θέαν τῷ ψυχρῷ, καὶ πρόσπλοκὰ τὰ ὄμματα τοῖς καλοῖς προσώποις. οὐ γὰρ τὸ σῶμα ἦλθεν ἁπαλλάξαι τῶν πονηρῶν πράξεων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἐκείνου. ὅπερ γὰρ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ τῆς πνεύματος διεχθίστα χαίρει, αὐτῆς ἔκκαθαίρει πρόθυμον. καὶ πῶς δυνατὸν ἐπιθυμίας, φησίν, ἀπηλλάχθαι; μάλιστα μέν, εἰ βουληθείημεν, δυνατὸν καὶ αὐτὴν νεκρωθῆναι καὶ ἀνενέργητον μένειν· ἄλλως τε οὐ ταῦτα ὃν ἁπλῶς τὴν ἐπιθυμίαν ἀναιρεῖ, ἀλλὰ τὴν ἐκ τῆς ὄψεως ἐπιγινομένην ἐπιθυμίαν. ὁ γὰρ ἀσυνδάζων ὁρᾶν τὰς εὐμόρφους ὄψεις, αὐτὸς μάλιστα τὴν κάμινον ἀνάπτει τοῦ πάθους, καὶ τὴν ψυχὴν ἀχμάλωτον ποιεῖ, καὶ ταχέως δὲ ἐπὶ τὴν πρᾶξιν ἔρχεται. διὰ δὴ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ὃς ἂν ἐπιθυμήσῃ πρὸς τὸ μοιχεῦσαι ἀλλ', ὃς ἂν ἴδῃ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι. καὶ ἐπὶ μὲν τῆς ὀργῆς διεσείσμοι ἵνα τύχῃ, ἐπαγαγὼν καὶ εἶπὼν τὸ εἰκῇ· ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ καθάπαξ τὴν ἐπιθυμίαν ἀνῄρει. κατέτεινε ἀμφότερα ἔμφυτα, καὶ χρήσιμα ἡμῖν ἀμφότερα ἔγκειται, καὶ ὀργὴ καὶ ἐπιθυμία· ἡ μὲν, ἵνα τοὺς πονηροὺς κολάζωμεν καὶ τοὺς ἀκοσμοῦντας διορθώμεθα· ἡ δὲ, ἵνα παιδοποιώμεθα καὶ τὸ γένος ἡμῖν συγκεκαθῆται ταῖς τοιαύταις διαδοχαῖς. Ὑπὸ οὖν ἔτεκεν οὐκ ἔδησε διεσείσμοι καὶ ἐνταῦθα; μέγιστον μὲν οὖν, ἐὰν προσέχῃς, ὅμως καὶ ἐνταῦθα διεσείσμοι ἔγκειται. καὶ γὰρ ἁπλῶς εἶπεν, ὃς ἂν ἐπιθυμήσῃ (ἐπεί ἐστι καὶ ἐν ὄρεσι καθήμενον ἐπιθυμῆσαι) ἀλλ' ὃς ἂν ἐμβλέψῃ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι· τουτέστιν, ὁ ἑαυτῷ τὴν ἐπιθυμίαν συλλέγων, ὁ μηδενὸς ἀναγκάζοντος τὸ θηρίον ἐπισάγων ἠρεμοῦντι τῷ λογισμῷ. τοῦτο γὰρ οὐκ ἐπὶ τῆς φύσεως κεῖται, ἀλλὰ τῆς σῆς ῥᾳθυμίας. τοῦτο καὶ ἡ παλαιὰ διορθοῦται ἄνωθεν λέγουσα· Μὴ καταμάθῃς κάλλος ἀλλότριον. εἶπα, ἵνα μή τις λέγῃ· Τί οὖν, ἐὰν [καὶ] καταμάθω, καὶ μὴ ἁλῶ; κολάζει τὴν ὄψιν· ἵνα μὴ τῇ ἀδείᾳ ταύτῃ θαρρῶν, καταπέσῃς ποτὲ εἰς τὸ ἀμέτρητον. Τί οὖν, ἐὰν ἴδω, φησί, καὶ ἐπιθυμήσω μόνον, μηδὲν δὲ πρᾶξαι πονηρόν; καὶ ὅτι μὴ τῶν μοιχῶν ἔσηκας. ἀπεφήνατο γὰρ ὁ νομοθέτης, καὶ οὐδὲν δεῖ κατεργάζεσθαι πλέον. ἁπλῶς μὲν γὰρ καὶ δίς καὶ τρὶς ἴδοις, ἴσως δυνήσῃ κρατῆσαι· ἂν δὲ συνεχῶς ὅτου ποιῇς καὶ ἀναπλήσῃς τὸ κάμινον, ἁλώσῃ πάντως. ἃ γὰρ ἔξω τῆς ἀνθρωπίνης ἔσηκας φύσεως. ὥσπερ ἂν ἡμᾶς, ἐὰν ἴδωμεν παιδίον μάχαιραν κρατοῦν, καὶ ἂν μὴ πληγὴν ἴδωμεν, μαστιγῶμεν καὶ ἀπαγορεύομεν αὐτῷ μηδέποτε αὐτὴν κατέχειν· ἵνα καὶ ὁ Θεὸς τὴν ἀκόλαστον ἵνα καὶ τὴν πρᾶξιν ἀναιρῇ, μήποτε καὶ εἰς πρᾶξιν ἐμπέσῃ. ὁ γὰρ τὴν φλόγα ἀνάπτας ἁπλῶς, καὶ ἀπούσης τῆς ὀφθείσης γυναικὸς, πλάττει πρὸς ἑαυτῷ διηνεκῶς εἴδωλα πράξεως ἐκείνης, καὶ ἀπ' αὐτῶν πολλάκις καὶ ὅπερ οὐκ ἔργον πράττει. διὰ τοῦτο δὲ τὴν διὰ τῆς καρδίας συμπλοκὴν ὁ Χριστὸς ἀναιρεῖ. Τί ποτέ ἐστιν οὖν ὃ ἐποίησεν ἡ γυνὴ Χαναναία οἰκοῦσα ἔσχατα πρὸς ἔθνους; ἀπὸ γὰρ τῆς τοῦ νόμου θέσεως μυρίων ὄντων ἐθνῶν, ἐν ὀλίγοις ἦν ἐκείνοις ἡμέραις μὴ ἐπιθυμίας ὁρῶντες αὐτάς. διὰ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Ἰὼβ τοῦτον ὃν ἔχρης ἐπίστη νόμον, ἀποτειχίζων ἑαυτῷ πάντα χόρτον τοιαύτην θεωρίαν. καὶ γὰρ μείζων ὁ ἀγὼν μὴ τὸ ἰδεῖν, καὶ μὴ ἀποκλεῖσαι τῆς ἐννοίας· καὶ ὅσῳ τοσούτῳ ἀπὸ τῆς ὄψεως χαρπούμεθα τὴν ἡδονὴν, ὅσῳ ἀπὸ τοῦ τὴν ἐπιθυμίαν αὐξῆσαι ταύτην ἀποτεμνόμεθα τὴν λύμην, ἰσχνοὶ ποιοῦντες τὸν ἀγωνιστὴν, καὶ πλείονα διδόντες τὴν βύρυσσειαν τῷ διώκοντι, καὶ οὐκ ἐπὶ ἰσχύοντες αὐτὸν ἀποκρούσασθαι, ὅταν εἰς τὰ εὐδόκιμα εἰσαγάγωμεν καὶ ἀναπετάσωμεν αὐτῷ τὴν διάνοιαν. διὰ τοῦτό φησι, μὴ μοιχεύσῃς ταῖς ὀφθαλμοῖς,

καὶ

κ᾽ μοιχεύσεις τῇ διανοίᾳ. ἔστι γὰρ κ᾽ ἄλλως ἰδεῖν, ὡς ⓐ σώφρονες βλέπουσι. διὰ τοῦτο οὐχ ἁπλῶς τὴν ὄψιν αἰτιᾶται, ἀλλὰ τὴν μετ᾽ ἐπιθυμίας ὄψιν. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἐβούλετο, εἶπεν ἄν, ὁ βλέπων γυναῖκα ἁπλῶς· νυνὶ δὲ οὐχ οὕτως εἶπεν, ἀλλ᾽ ὁ βλέπων πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ὁ βλέπων ὥστε πεῖραν τὴν ὄψιν. Διὰ τί γὰρ εἰς τοῦτό σοι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐποίησεν ὁ Θεὸς, ἵνα διὰ τούτων μοιχείαν εἰσαγάγῃς; ἀλλ᾽ ἵνα αὐτὰ τὰ κτίσματα βλέπων θαυμάζῃς τὸν δημιουργόν. ὥσπερ οὖν ὅτε εἶχε ὀργίζεσθαι, οὐτως ὅτε εἶχε ὁρᾶν, ὅταν πρὸς ἐπιθυμίαν τοῦτο ποιῇς. Εἰ γὰρ βούλει ὁρᾶν κ᾽ πέρνασθαι, ὅρα τὴν σαυτοῦ γυναῖκα, καὶ ταύτης ἔρα διὰ παντός· οὐδεὶς κωλύει νόμος. Εἰ δὲ πρὸς ἀλλότρια μέλλεις πρόσεργάζεσθαι κἀλλη, κἀκείνῃ ἀδίκως ἀλλοτρίους μετρεῖζων τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ταύτην, ἵν᾽ εἴδῃς, ἀπορόμβους αὐτῆς ποιῶ νόμους. Εἰ γὰρ κ᾽ μὴ ἅψῃ τῇ χειρὶ, ἀλλ᾽ ἐνέλαφρυσας τοῖς ὀφθαλμοῖς. διὰ τοῦτο καὶ τοῦτο μοιχεία νενόμισται, κ᾽ περὶ τῆς κλάσεως ἐκείνης κόλασιν ὑπὲρ τὴν τυχοῦσ᾽ ἐπάγει. κ᾽ γὰρ θορύβου καὶ ταραχῆς πόντα τὰ ἔνδον πληρῶται, καὶ πολλὴ μὲν ἡ ζάλη, χαλεπωτάτη δ᾽ ἡ ὀδύνη, καὶ τὴν αἰχμαλώτων κ᾽ δεδεμένων ὀδύνην μένων ὁ ταῦτα παθὼν διακείσεται. κ᾽ ἡ μὲν τὸ βέλος ἀφεῖσα πολλάκις ἀπέστη, ἡ δὲ πληγὴ κ᾽ οὕτω μένει· μᾶλλον δὲ" οὐδὲ ἐκείνη τὸ βέλος ἀφῆκεν, ἀλλὰ σὺ καιρίαν ἔδωκας ἑαυτῷ τὴν πληγὴν ἀκολάστως ἰδών. καὶ ταῦτα λέγω, ἵνα σωφρονοῦσας ἀπαλλάττωμεν τῆς κατηγορίας. ὡς εἴγε ἦς καλλωπίζοιτο καὶ καλοῖ πρὸς ἑαυτὴν τοὺς" ἀπόντων ὀφθαλμοὺς, κἂν μὴ πλήξῃ τ᾽" ἐντυχόντα, δίκην δώσει τὴν ἐκάτην. Ὁ γὰρ φαρμακὸν ἐκέρασε, καὶ τὸ κώνειον κατέσκαψεν, Εἰ καὶ μὴ τὴν κύλικα πρόσφαγε· μᾶλλον δὲ καὶ τὴν κύλικα προσφάγοι, Εἰ καὶ μηδεὶς ὁ πίνων εὑρέθη. Τί οὖν; οὐχὶ καὶ πρὸς αὐτὰ διαλέγεται, φησιν; ὅτι κοινοὺς τοὺς νόμους πόντα ποιῶ τίθησιν, " Εἰ καὶ πρὸς τὰς ἀνδρας ἀποτείνεσθαι δοκεῖ μόνοις. τὴν γὰρ κεφαλὴν διαλεγόμενος," κοινὴν κ᾽ πρὸς τὸ σῶμα ἅπαν ποιῆται τὸν προφήτην. γυναῖκα γὰρ κ᾽ ἄνδρα ἓν οἶδε ζῶον, κ᾽ οὐδαμοῦ διαιρεῖ ὁ νόμος. Ἐὰν δὲ κ᾽ ἰδίως ἀκούσαι βούλει τῆς κατ᾽ αὐτὴν ὑπερπλήξεως, ἄκουσον τοῦ Ησαΐου πολλὰ πρὸς αὐταὶς ἀποτεινομένου, κ᾽ κωμῳδοῦντος αὐτὴν ὃ ἐρῶ, τὸ βλέμμα, τὸν βάδισιν, τοὺς συρομένους χιτῶνας, τοὺς παίζοντας πόδας, τοὺς διαχλωμένους πραχήλους· ἄκουσον μετ᾽ ἐκείνου κ᾽ τοῦ μακαρίου Παύλου πολλοὺς αὐτοὺς ὑφέντος νόμους, κ᾽ ὑπὲρ ἱματίων, κ᾽ ὑπὲρ χρυσίων, κ᾽ ὑπὲρ πλοκῶν πλοκῆς, κ᾽ ὑπὲρ ἀπατάλης, καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων τοιούτων σφοδρῶς ὑπερμένοντος τῷ ῥήματι τούτῳ. Ὁ δὲ ὁ Χριστὸς διὰ τῶν ἑξῆς αἰνιγματωδῶς αὖθ᾽ τοῦτο ἐπέφηνεν. ὅταν γὰρ λέγῃ, ἔξελε κ᾽ ἔκχεον ⓑ σκανδαλίζοντα, τὸν πρὸς ἑτέραν ὀργὴν ἐκδικούμενος φησι. διὰ τοῦτο κ᾽ ἐπήγαγεν·

Ησ. γ. 16.

a. Τιμ. β.

29 Εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζῃ σε, ἔξελε αὐτὸν κ᾽ βάλε ἀπὸ σοῦ.

Ἵνα γὰρ μὴ λέγῃς· Τί οὖν, ἐὰν συνήθης ᾖ; τί οὖν, ἐὰν ἄλλως μοι πρόσοψις; διὰ τοῦτο" ταῦτα προσέταξεν, ὁ πρὸς μέλων διαλεγόμενος, ἅπαξ· ὑδαμοῦ γὰρ τῆς σαρκὸς τὰ ἐγκλήματα ἐναί φησιν, ἀλλὰ πόντα τῆς γνώμης τῆς πονηρᾶς ἡ κατηγορία. ὁ γὰρ ὀφθαλμός ἐστιν ὁ ὁρῶν, ἀλλ᾽ ὁ νοῦς κ᾽ ὁ λογισμός. πολλάκις γοῦν ἀλλαχοῦ τετραμμένων ἡμῶν ὁ ὀφθαλμὸς τὸν πρόσωπον οὐ βλέπει· ὥστε οὐκ ἔστιν αὐτοῦ τῆς ἐνεργείας τὸ πρᾶγμα. Εἰ γὰρ πρὸς μέλων ἔλεγεν, οὐκ ἂν πρὸς ἑνὸς εἶπεν ὀφθαλμοῦ, οὐδ᾽ ἂν τοῦ δεξιοῦ μόνου, ἀλλὰ πρὸς ἀμφοτέρων. ὁ γὰρ ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ σκανδαλιζόμενος, δῆλον ὅτι κ᾽ ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ τὸ αὐτὸ τοῦτο πείσεται. Ἕνεκεν οὖν τοῦ δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ ἔθηκε, κ᾽ τὴν χεῖρα προσέθηκεν; ἵνα μάθῃς, ὅτι ὑ πρὸς μέλων ὁ λόγος, ἀλλὰ πρὸς τὴν οἰκείως πρὸς ἡμᾶς ἐχόντων. διὰ γὰρ ἵνα ὕτω φιλῇς, φησιν, ὡς σὸν χάρα πηδάλιον δεξιὸν ὀφθαλμόν, ἢ οὕτω χρήσιμον εἶναι νομίσῃς, ὡς σὸν ταῖξει ἔχειν χειρός, κ᾽ βλάπτοντα τὴν ψυχήν, κ᾽ τοῦτον ἀποτεμεῖν. κ᾽ ὅρα τὴν ἔμφασιν. οὐ γὰρ εἶπεν, ἀπόκοψον ἀλλὰ τ᾽ πάλιν χρησιμεύον ἐμφαίνων, ἔξελε, φησι, κ᾽ βάλε

λε

λε ἀπὸ σοῦ. Εἶτα, ἵνα μὴ ἀποτόμως σκέλλυσι, δείκνυσι καὶ ὃ κέρδος ἑκατέρωθεν, ἀπό τε τῶν ἀγαθῶν, ἀπό τε τοῦ κακοῦ, ὑπομιμνήσκων τῇ μεταφορᾷ.

Συμφέρῃ γάρ σοί, φησι, ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν. Ὅταν γὰρ μήτε ἑαυτὸν ἀφανίζῃ, καὶ σὲ πρόσταπολλύῃ, πόσα φιλανθρωπία ἀμφοτέρους κατασπουδάζεσθαι, ἔξον χαριεστέρως καὶ ἕνα σωθῆναι; Πῶς οὖν ὁ Παῦλος Ps. 8. 7.
εἵλετο, φησίν, ἀνάθεμα γενέσθαι; οὐχ ὥστε μηδὲν κερδᾶναι, ἀλλ' ὥστε ἑτέρους σωθῆναι. σκόπει δὲ ἀμφοτέρων ἡ βλάβη ἐνταῦθα. διόπερ οὐκ εἶπεν, ἔξελε μόνον· ἀλλά, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ, ὥστε μηκέτι λαμβάνειν, ἐὰν ὁ τοιοῦτος μένῃ. οὕτω γὰρ καὶ κρεῖττον μείζονος ἀπαλλάξεις ἐγκλήματος, καὶ σαυτὸν ἀπωλείας ἐλευθερώσεις. ἵνα δὲ καὶ σαφέστερον ἴδῃς τὸν νόμου τὸν κέρδος, εἰ δοκῇ, καὶ ὅπως σώματος καθ' ὑπόθεσιν ἐξεπάσωμεν τὸ ἐπίρρημα. εἰ γὰρ αἵρεσις προῦκειτο καὶ ἀνάγκη ἦν ἢ τὸν ὀφθαλμὸν ἔχοντα ἐμβληθῆναι εἰς ὄρυγμα καὶ ἀπολέσθαι, ἢ ἐξελόντα τὸ λοιπὸν σῶσαι σῶμα, ἆρα σὺκ ἂν τὸ δεύτερον ἐδεξώ; πάντι που δῆλον ὅτιν. οὐ γὰρ μισοῦντος ἦν τοῦτο ὁ ὀφθαλμόν, ἀλλὰ τὸ λοιπὸν φιλοῦντος σῶμα. τοῦτο δὴ καὶ ἐπ' ἀνδρῶν λογίζου καὶ γυναικῶν. εἰ γὰρ ὁ βλάπτων σε τῇ φιλίᾳ ἀνίατος μένοι, καὶ σὲ λύμης ἀπαλλάξει πάσης σκηπτόμενος οὕτω, καὶ αὐτὸς τῶν μειζόνων ἀπαλλαγήσεται ἐγκλημάτων, μετὰ τοῦ αὐτοῦ κακοῦ καὶ τῆς σῆς ἀπωλείας λόγον ἔχων. ἴδε ὅσης ἡμερότητος ὁ νόμος γέμει καὶ κηδεμονίας, καὶ ἡ δοκοῦσα τοῖς πολλοῖς ἀποτομία εἶναι, πόσῳ σεσάρκυται φιλανθρωπίαν. ἀκουέτωσαν τούτων οἱ τὰς γαστέρας ἀπύδοντες, καὶ μοιχοὺς ἑαυτοὺς καθ' ἑκάστην ποιοῦντες τὴν ἡμέραν. Εἰ γὰρ οἰκειωθέντα ὅτι βλάβην ἔκοπτεν ὁ νόμος κελεύει, ἵνα μὴ ἔχοιεν ἀπολογίαν, οὐδὲ οὕτω γνωρίμους ὄντας ἐκ τῆς καθ' ἑκάστην ὁμιλίας καὶ ἑκάστην τὴν ἡμέραν, καὶ μυρίας κατασκευάζοντες ἑαυτοῖς ἀπωλείας ἀφορμάς; οὐ γὰρ μόνον ἀκολάστου ἰδὼν ὁ συγχωρῶν λοιπόν· ἀλλ' ἐπιδὴ τὴν ἔκ τοῦ σχήματος ἔδυξε βλάβην, καὶ ἐπιτείνει νόμον τοιοῦτον, ἔκκοπτε κελεύων καὶ ἀποτέμνειν καὶ πόρρω που βάλλειν. καὶ ταῦτα ὁ μυρίους πρὸ ἀγάπης κτησάμενος λόγους νομοθετῶν, ἵνα ἑκατέρωθεν αὐτοῦ μάθῃς τὴν προαίρεσιν, καὶ πῶς πάντα λογίζηται τὸ σοὶ συμφέρον ζητῶν.

31 Ἐρρέθη δέ, Ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ βιβλίον ἀποστασίου.

32 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι· καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται.

Οὐ πρότερον ὅτι τὰ ἔμπροσθεν πρόσωπα, ἕως τὰ πρότερα σκηνὴ πάρῃ καλῶς. ἰδοὺ γὰρ καὶ ἕτερον δείκνυσιν ἡμῖν πάλιν μοιχείας εἶδος. τί δέ τοῦτο ἐστι; νόμος ὢν [καὶ μῦθος] παλαιός, μισοῦντα τὴν γυναῖκα τὴν ἑαυτοῦ ἐξ οἱασδήποτε αἰτίας, μὴ κωλύεσθαι σκεδάλλειν, καὶ ἑτέραν αὐτῇ σκεύης εἰσάγειν. οὐ μὴν τοῦτο ἁπλῶς ποιεῖ ὁ νόμος σκελεύσας, ἀλλὰ δόντα βιβλίον ἀποστασίου τῇ γυναικί, ὥστε μὴ εἶναι κυρίαν πάλιν ἐπ' αὐτὸν ἐπανελθεῖν, ἵνα καὶ τὸ κῆμα μένῃ τοῦ γάμου. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἐπέταξεν, ἀλλ' ἐξὸν σκεδάλλειν τε αὐτὴν καὶ ἑτέραν λαμβάνειν, εἶτα τὸν πρότερον ἐπανάγειν, πολλὴ ἡ σύγχυσις ἔμελλεν εἶναι, συνεχῶς τῶν ἀλλήλων λαμβανόντων ἀπηυτῶν, καὶ μοιχεία τὸ πρᾶγμα λοιπὸν ἐφαίνετο. διόπερ οὐ μικρὸν ἐπέσπασε πρόσκομμα τὸ βιβλίον τοῦ ἀποστασίου. ἐνῆν δὲ ταῦτα καὶ ἑτέραν πολλῷ μείζονα κακίαν. εἰ γὰρ ἀνάγκασε καὶ μισουμένην κατέχειν ἔνδον, ἔσφαλεν ἂν ὁ μισῶν. τοιοῦτον γὰρ τῶν Ἰουδαίων τὸ ἔθνος. οἱ γὰρ παίδων μὴ φειδόμενοι, καὶ πρόφασιν ἀναιρούμενοι, καὶ ὡς ὕδωρ αἷμα σκεδάσαντες, πολλῷ μᾶλλον γυναικῶν οὐκ ἂν ἐφείσαντο. διὰ τοῦτο τοῦτο τὸ ἔλαττον συνεχώρησε, τὸ μεῖζον σκεκωλῦσθαι. ἐπεὶ ὅτι οὐ πρόσκαιρος ἐστὶν ὁ νόμος οὗτος, ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· Μωϋσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν Matth. 19. 8.
ταῦτα ἔγραψεν, ἵνα μὴ ἔνδον σφάπτητε, ἀλλ' ἔξω σκεδάλλητε. ὅπου δὲ αὐτὸς τῷ ὁρισμῷ πᾶ-

σαν ἀγῆλεν, οὐχὶ ⟨W⟩ φόνον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἁπλῶς θυμοῦσθαι κωλύσας, μετ' εὐκολίας καὶ τοῦτον εἰσάγει ⟨W⟩ νόμον. διὸ καὶ τοῦτο τῶν πρότερον ἀεὶ ῥηθέντων ἀναμιμνήσκει, ἵνα δείξῃ ὅτι οὐκ ἐναντία ἐκείνοις, ἀλλὰ συμβαίνοντα λέγει, ὑπτιαίνων αὐτὰ, οὐκ ἀνατρέπων· καὶ διορθούμενος, οὐ λύων. ὅρα δὲ αὐτὸν πάντα χοῦ τῷ ἀνδρὶ ἀφαιρούμενον. ὁ γὰρ ἀπολύων, φησὶ, τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι· καὶ ὁ γαμῶν ἀπολελυμένην, μοιχᾶται. ὁ μὲν γὰρ, κἂν ἑτέραν μὴ λάβῃ, τούτῳ αὐτῷ κατέκρινεν ἑαυτὸν ἐγκλήματος οὐ βιαίου, μοιχαλίδα ποιήσας ἐκείνην· ὁ δὲ, τοῦ τὴν ἀλλοτρίαν λαβεῖν, μοιχὸς γέγονε πάλιν. μὴ γάρ μοι τοῦτο εἴπῃς· ὅτι δίκαιόν ἐστιν ἐκεῖνος. καὶ γὰρ καὶ ἐκβληθεῖσα μένει ἡ ἐκβάλλουσα οὖσα γυνή. εἶτα, ἵνα μὴ ὅλον ὅτι τὸ ἐκβάλλοντα ῥίψας, αὐθαδιάσεται ἐργάσηται τὴν γυναῖκα, καὶ ἐκ τῶν δικαίων μὴ ταῦτα ἀπέκλεισεν αὐτῇ φύσις, ὧν μένειν, ὃς δὴ ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται, τὴν γυναῖκα καὶ ἄκουσαν σωφρονίζων, καὶ τὸν πρὸς ἕτερον ἄνδρα πάντως ἀποτειχίζων εἴσοδον αὐτῇ, καὶ οὐκ ὑπιτιάπων ἀφορμὰς πολλὰς ἔχειν μακροψυχίας. ἡ γὰρ μαθοῦσα ὅτι πᾶσα ἀνάγκη ἡ τὸν ὄζον ἀρχὰς κληρωθέντα ἔχειν, ἢ τῆς οἰκίας ἐκπεσοῦσα ἐκείνης, μηδεμίαν ἑτέραν ἔχειν καταφυγὴν, καὶ ἄκουσα ἀναγκάζεται φέρειν τὸν ζυγὸν. εἰ δὲ μηδὲν αὐτῇ πρὸς τοῦτον διαλέγει, μὴ θαυμάσῃς. ἀσθενέστερον γὰρ ἡ γυνή. διὸ καὶ τοῦτο αὐτοῦ ἀφεὶς, ἐπὶ τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἀπειλὴν τοῦ αὐτὸν διορθοῦσθαι ῥαθυμίαν. ὥσπερ οὖν εἴ τις παῖδα ἄσωτον ἔχων, ἐκέλευσεν ἀφεὶς, τοῖς ποιοῦσιν αὐτὸν τοιοῦτον ὑπιπλήττοι, καὶ ἐκείνοις ἀπαγορεύοι μὴ συγγίνεσθαι μηδὲ πλησιάζειν αὐτῷ. εἰ δὲ φορτικὸν τοῦτο, ἀναμνήσθητί μοι τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων, ἐφ' οἷς ἐμακάρισεν ὁ Χριστὸς, καὶ ὅλως πολὺ δυνατὸν καὶ βάσκανον ὄν. ὁ γὰρ πρᾶος καὶ εἰρηνοποιὸς ὁ πλησίον τοῦ πνεύματι καὶ ἐλεήμων πῶς ἐκβάλῃ τὴν γυναῖκα; [καὶ] ὁ ἕτερος καταλαλήσειν, πῶς αὐτὸς ἀφασιάσει πρὸς τὴν ἑαυτοῦ; ὃ τοίνυν ὁ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερον ἔμπροσθεν κωλῦσον ἐποίησε ⟨W⟩ νόμον. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο καταλιμπάνει ζητοῦσιν ἕνα ἀφέσεως, εἰπὼν, παρεκτὸς λόγου πορνείας· ἐπὶ πάλιν εἰς ὃ αὐτὸ πάντα ἀνείλκυσε. εἰ γὰρ ἐκέλευσε καὶ πολλοῖς συγγινομένην κατέχειν ἔνδον, πάλιν εἰς μοιχείαν τὸ πρᾶγμα κατέστρεφεν. ὁρᾷς πῶς συμβαίνουσι ταῦτα τοῖς ἔμπροσθεν; ὁ γὰρ μὴ βλέπων ἑτέραν γυναῖκα ἀκολάστοις ὀφθαλμοῖς, καὶ πορνεύσει· μὴ πορνεύων δὲ, καὶ πρόξει [τῷ ἀνδρὶ] ἀφορμὴν ἐκβαλεῖν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα. ἆρα δὴ τοῦτο λοιπὸν μετὰ ἀδείας ὑπισφίγξει καὶ ⟨W⟩ φόβον ὑπιτιθήσει, μέγαν ὑπισχνούμενον τῷ ἀνδρὶ ⟨W⟩ κίνδυνον, εἶτα ἐκβάλοι. τῆς γὰρ μοιχείας τῆς ἐκείνης ἑαυτὸν ποιεῖ. ἵνα δὲ μὴ ἀκούσας, ἕλκε ⟨W⟩ ὀφθαλμὸν, νομίσῃς δὲ καὶ γυναικὸς ταῦτα λέγεσθαι, εὐκαίρως ἐπήγαγε τὴν διορθωσιν ταύτην, ἐνὶ ζητοῦντι μόνῳ συγχωρῶν ἐκβάλλειν αὐτὴν, ἑτέρῳ δὲ οὐδενί.

33 Πάλιν ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐκ ὀπιορκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ Κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου· 34 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως.

Τίνος ἕνεκεν οὐκ εὐθέως ἦλθεν ὅτι τὸ κλοπὴν, ἀλλ' ὅτι τὸ ψευδομαρτυρῆσαι, ἐπάρξας ἐκείνην τὸ σπουδαιοτέραν; ὅτι ὁ μὲν κλέπτων ἔστιν ὅτε καὶ ὀμνύει· ὁ δὲ ὀμνὺς μήτε ὀμνύων μήτε ψευδόμενος εἰδὼς, πολλῷ μᾶλλον οὐκ ἀφήσεται κλέπτειν· ὥστε δέδωκε καὶ ἐκείνου αἰτίαν τῷ ἁμαρτάνειν. τὸ γὰρ ψεύδεσθαι ἀπὸ τοῦ κλέπτειν. Τί δέ ἐστιν, ἀποδώσεις τῷ Κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου; τοιοῦτόν ἐστιν, ἀληθεύσεις ὀμνύς. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως. εἶτα προάγει τὸν λόγον ἀπάγων τοῦ κατὰ Θεοῦ ὀμνύναι, φησί·

Μήτε κατὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ· 35 μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε κατὰ Ἱερουσαλήμ, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως, Ἀπὸ τῶν προφητικῶν ἔτι φιλονεικῶν, ὁ δικαιῶν ἑαυτὸν οὐκ ἐθέλει πείθεσθαι τοῖς παλαιοῖς· ὁ γὰρ ἔθος εἶχον κατὰ τούτων ὀμνύναι· ἐν δείκνυσι πρὸς ὃ τέλει τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο τὸ ἔθος. σὺ δέ μοι θέα πόθεν ἐπαίρῃ τὰ στοιχεῖα, οὐκ ἀπὸ τῆς οἰκείας φύσεως,

ἀλλ'

ἀλλ' ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὰ φύσεως τῆς χ̄ς συγκαταβάσεσι εἰρημένης. ὅπερ γὰρ πολλαχοῦ καὶ τῆς εἰδωλολατρείας τυραννὶς ἐνῶκει, ἵνα μὴ δόξῃ τὰ στοιχεῖα δι' ἑαυτὰ εἶναι θεὸν, τούτῳ τιθέασι τῷ αἰτίῳ ταῦτα ἐνοικεῖν, καὶ πάλιν εἰς τοῦτο τοῦ Θεοῦ δόξαν διέβαινεν. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅτι κύριός καὶ μέγας ὁ ἥλιος· οὐδὲ, ὅτι χρησίμη καὶ γῆ· ἀλλ', ὅτι τοῦ Θεοῦ ὁμοῦ ἐστι, θεῖος, καὶ ὃ ἐκεῖνον ποθοῦσι, πάντα χρὴ ἐκεῖνον ὅτι Ⓦ διακοσμεῖν ζωωθῆναι.

36 Μήτε χ̄ς τὴ κεφαλῆς σῦ, φησὶν, ὅτι οὐ δυνάσαι μίαν τρίχα λευκὴν ποιῆσαι ἢ μέλαιναν. Πάλιν ἐπεζωῶθαι οὐ θαυμάζω Ⓦ δῶ, θεῖον, ἐπήγαγε· ὃ μηδὲ χ̄ς τῆς κεφαλῆς ὁμοιωσαι (οὐ γὰρ αἰ ἐξ αὐτῆς προσοικειωθῇ) ἀλλὰ τοῦτο δόξαι ὅτι Ⓦ θεοὶ ἀγαθοὶ, καὶ δίκαιοι ὅτι οὐδὲ σαυτῆς ἐστὶ κύριος· σκόπει οὖν οὐδὲ τῶν χ̄ς τῆς κεφαλῆς ἔρχου. εἰ γὰρ ὃ παιδίον οὐκ ἂν ἦς δοὺς ὃ ἑαυτῆς ἑτέρῳ· πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς ὃ ἔργοις ὃ ἑαυτῆς οὐ προσήκεταί σοι. εἰ γὰρ καὶ σὴ ἡ κεφαλὴ, ἀλλ' ἑτέρου τὸ κλῆμα· καὶ τοσοῦτον ἀφέστηκας τοῦ κύριος εἶναι, ὅτι οὐδὲ τὸ πάντων ἔλαττον ἐργάσασθαι δύνασαι ἐν αὐτῇ δυνήσῃ. οὐ γὰρ εἶπεν, οὐ δύνασαι ἐξενεγκεῖν τρίχα· ἀλλ' οὐδὲ ἀλλάξαι αὐτῆς τὴν ποιότητα. Τί οὖν, ἂν ἅπαντες ἦς ὅρκον, φησὶ, καὶ ἀνάγκην ἐπάγῃς; ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος τὴν ἀνάγκης ἔξω δυνατώτερος. ἐπεὶ, εἰ μέλλοις τοιαύτας προβάλλεσθαι προφάσεις, οὐδὲν φυλάξεις τῶν ὁπισθογραφίντων. καὶ γὰρ ἐκεῖ τὸ γναθικὸς ἐρᾷς· τί οὖν; ἐὰν μάχωμαι ἢ καὶ δακτύλους; καὶ ἐκεῖ τὸ ὀφθαλμῶ τὸ δεξιῶ· Τί οὖν; ἐὰν ἀφέλω αὐτὸν, καὶ ἁμαρτάνωμεν; καὶ ἐκεῖ τῆς ὄψεως τῆς ἀκριβείου· Τί οὖν; δύναμαι μὴ ὁρᾶν; καὶ ἐκεῖ τοὺς τὸν ἀδελφὸν ὀργῆς· Τί οὖν, ἐὰν προπετὴς ὦ καὶ μὴ δύνωμαι γλώττης κρατῆσαι; καὶ πάντα ἁπλῶς οὕτω καταπατήσεις τὰ εἰρημένα. κρίτιγε ἐκεῖ τὸν νόμον τὸν αἰθεσπίσιον ὑδαμοῦ τοῦτο πολεμᾶς προβάλλεσθαι, οὐδὲν εἰπεῖν, Τί οὖν, ἐὰν τὸ ζ τὸ; ἀλλ' καὶ ἔχω καὶ ἄκων καταδέχῃ τὰ γεγραμμένα· ἄλλως ὄ, οὐδὲ δυνάγκιν ἔσεσθαι ποτέ. ὁ γὰρ τὸν ἔμπροσθεν μοιχείαν μοιχείαν ἀκούσας, καὶ τοιοῦτον ἑαυτὸν προβαλόμενος, οἷς ἐπέταξεν ὁ Χριστὸς, οὐδέποτε ἔσεσθαι τοιαύτην δυνάγκιν, ἀδιόρθωτος ὢν πρὸς πᾶσι καὶ σεμνός.

37 Ἐγὼ δὲ ὁ λόγος ὑμῖν [τὸ] ναὶ, ναὶ, [καὶ τὸ] οὔ, οὔ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστι. Τί οὖν ἐστὶ τὸ περισσὸν τῆς ναὶ καὶ τοῦ οὔ; ὁ ὅρκος, καὶ τὸ ἐπιορκεῖν. ἐκεῖνο γὰρ ζ ὠμολογημένον ἐστὶ, καὶ οὐδεὶς δεῖται μαθεῖν, ὅτι ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστι, καὶ ὑ περιττὸν, ἀλλ' ἐναντίον· ὃ δὲ περιττὸν, τὸ πλέον ζ ἐκ περιουσίας προσκείμενον, ὅπερ ἐστὶν ὁ ὅρκος. Τί οὖν, φησὶν; ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν; καὶ εἰ ἐκ τοῦ πονηροῦ ἦν, πῶς νόμος ἦν; τὸ αὐτὸ δὲ καὶ τοῦτο καὶ τῆς μοιχείας ἐρᾷς· πῶς μοιχεία νῦν γενόμεται τὸ προστεθὲν ὑπὸ τοῦ σταυροῦ ἐστιν εἰπεῖν; ὅτι τῆς ἀληθείας τὴν διαμόρφωσιν νόμους ἐστὶ καὶ λεγόμενα τότε. ἐπεὶ καὶ ὁ Χριστὸς θεμελίους σφόδρα ἀναίξιον Θεοῦ, ὥσπερ καὶ ὁ Ψαλμῳδὸς ἀνάξιον φιλοσόφου. μοιχεία τοίνυν ἐνομίσθη πῶς τὸ τοιοῦτον, ζ ἐκ τοῦ πονηροῦ ὂν ὁμνύναι, ὅτι ἐπίδοκεν τὰ τῆς ἀρετῆς. εἰ δὲ ἀμφίβολα ταῦτα ἐξ ἀρχῆς ἦσαν νόμοι, οὐκ ἂν τοσοῦτον κατώρθωσε. ζ γὰρ ἐπὶ μὴ ἐκεῖνα προῆλθον προέβαμεν, οὐκ ἂν ὕστερος εὐκόλως ἐδέχθη τὰ πῶν. μὴ τοίνυν αὐτῷ ἀπαίτει τὸν ἀρετὸν, ὅτι πρὸ ἦλθεν αὐτῷ ἡ χρεία· ἀλλὰ τότε, ὅτε ὁ καιρὸς αὐτὰ ἐκάλει· μᾶλλον δὲ, ἐπὶ βάλῃ, καὶ πῶν. καὶ γὰρ καὶ πῶν ἡ ἀρετὴ αὐτῷ δείκνυται, καὶ ἐκ τούτου μάλιστα πρὸς αὐτὸν ἐκβάλλεται. ὃ γὰρ τοιαῦτα αὐτὰ φαίνεσθαι πῶν, ἐγκώμιον αὐτὸν μέγιστόν ἐστιν. εἰ γὰρ μὴ καλὸς ἡμᾶς ἔθρεψε, καὶ πρὸς τὸν τῶν μειζόνων ἐπροθυμεῖτο ἐπίσπεσθαι, οὐκ ἂν ἐφθέγγετο τοιαῦτα. ὥσπερ οὖν ὁ μαστὸς, ὅταν ὃ αὐτὸ πληρώσῃ πᾶν, καὶ πρὸς τὸ τελειότερον πρόπεζον ὃ παιδίον προσπέμπῃ, λοιπὸν ἄχρηστος φαίνεται, καὶ Ⓦ πρότερον δυναγκαῖον αὐτὸ νομίζοντες τῷ παιδίῳ γονεῖς, μυρίοις αὐτὸν ἐκβάλλουσι σκώμμασι· πολλοὶ δὲ ῥήμασιν αὐτὸ μόνον ἐκβάλλουσιν, ἀλλὰ καὶ πικροῖς ὀπτηρεύουσι φαρμάκοις, ἵν', ὅταν μὴ ἰσχύσῃ τὰ ῥήματα τὸν ἄκαιρον πρὸς αὐτὸν ἐκβάλωσι δυνηθῇ τὸ παιδίου, τὰ πράγματα σβέσῃ τὸ πόθον· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ἐκ τοῦ πονηροῦ ἔφησεν αὐτὰ εἶναι, οὐχ ἵνα δείξῃ τὸν ἐκβάλλοντα τὸν παλαιὸν ὄντα,

ἀλλ' ἵνα μὴ πολλῆς τῆς ὑποβολῆς ἀπαγάγῃ τῆς παλαιᾶς βύτελείας. καὶ τοῖς μὲν αὐτοῦ ταῦτα λέγε· ὅτι ἡ τῶν δυναθήτων Ιουδαίων καὶ ὑπιμθύντων τοῖς αὐλοῖς, καθάπερ πικρία ἰοὶ, ὧ τῆς αἰχμαλωσίας φόβῳ τὴν πόλιν τοσοῦτος, ἅλατον ἐποίησεν. ὅπερ ἡ οὐδὲ τοῦτο ἴσχυσεν αὐλοὶς κατέχειν, ἀλλὰ πάλιν αὐτὴν ἐπεθύμουν ἰδεῖν, ὥσπερ παιδίον ὅτι τὸ ἡλίου κατατέλοντες, τέλεοι αὐτὴν ἀπέκρυψα, καθελών τε αὐτὴν καὶ ἐδὲ πλείονας πόρρω ταύτης ἀπαγαγών· καθάπερ ὅτι τὴν βοὴν πολλοὶ τὰς δαμάλεις ἀποκλείοντες, τῷ χρόνῳ πείθουσιν ἀπὸς ἰῶσαι τῆς παλαιᾶς τὸ γάλακτος ζωηθείας. Εἰ δὲ τὸ ὑγιεινὸν ἰῶ ἡ παλαιά, οὐκ αὖ τῆς εἰδωλολατρείας ἀπήγαγε· ἀλλὰ τοὐναντίον σὺν ἦγε αὖ εἰς αὐτὴν, καὶ ἐνέδηκε. τοῦτο γὰρ ὁ ὑγιεινὸς ἤθελε. νῦν δὲ τοὐναντίον ὁρᾶται τὸ τῆς παλαιᾶς γινόμενον. καὶ αὐλὸ δὲ τοῦτο ὁ ὄρχης ὃ παλαιὸν ἀφ' τοῦτο ἐνομοθετήθη, ἵνα μὴ κατ' τῶν εἰ-
Ισρ. δ. ς. δώλων ὀμνύωσιν. Ὁμεῖδε γάρ, φησι, τ Θεὸν τὸν ἀληθινόν. ὑ τοίνυν μικρὰ κατόρθωσεν ὁ νόμος, ἀλλὰ ὑ σφόδρα μεγάλα. ὃ γὰρ ὅτι τὴν περεαὶ αὐλοὶ ἐλθεῖν ἔφθη, τῆς ἐκείνου ἀπουδῆς γέγονεν ἔργον. τί οὖν; ὑχὶ τοῦ ποτε φησι, δεῖ ὀμνύναι; καὶ σφόδρα μὲν οὖν τ ποτε· ἀλλὰ νῦν μὴ τὴν τοσαύτην φιλοσοφίαν, τότε ἦ ὄ. καὶ πῶς δ' ὃ αὐλὸ ἠμύοντο, φησι, νῦν μὲ καλὸν, νῦν δὲ οὐ καλόν; ἐγὼ δὲ τοὐναντίον λέγω· πῶς δὲ οὐκ ἂν ἠμύοντο καλὸν καὶ οὐ καλόν, τῶν ἀεμμύτων ἀπόντων αὐτὰ βοῶντων, τῶν τειχῶν, τῶν καρπῶν, τ ἄλλων ἀπόντων; ὅρα γοῦν ὅτι τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας αὐλὸ ἀεῖτον συμβαῖνον. ὃ γὰρ βασάζεσθαι ἐν μὲν τῇ ἀεῖτῃ ἡλικίᾳ καλὸν, μὴ ἦ ταῦτα ὀλέθριον· ὃ μεμασημένῳ ἔφθῳ ἐλθεῖν, ἐν μὲ ἀεσιμίοις τῆς ζωῆς ἡμῶν καλὸν, μὴ ἦ ταῦτα βδελυγμίας γέμει ὃ γαλακτοφθορεῖσθαι καὶ ἀεὸς τὴν ἡλίου φθορὰν, ἐν ἀρχῇ μὲ χρήσιμον ἐ σωτήριον, μὴ ἦ ταῦτα ὀλέθριον καὶ βλαβερόν. ὁρᾷς πῶς τὰ αὐτὰ ἀεάγματα ὑπὸ τῶν χειρῶν καλὰ, καὶ ὑ ἰσαῦτα φαίνε) πάλιν; ἐ γὰρ ὃ ἱμάτιον φορεῖν παιδικὸν, μειρακίῳ μὲ ὄντι καλὸν, ἀνδρὶ ἦ ἡμομένῳ πάλιν αἰσχρόν. βούλει δὲ καὶ τῶν ἐναντίων μαθεῖν πῶς τῷ παιδὶ τὰ τ ἀνδρὸς ἁάρμοστα πάλιν; ὃς τῷ παιδὶ ἱμάτιον ἀνδρικὸν, καὶ πολὺς ἔσαι ὁ γέλως, καὶ μείζων ὁ κίνδυνος ἐν τῷ βαδίζειν ὕτω ἀεισεπομένου πολλάκις. ὃς αὖτ μεταχειρίζειν ἀράγματα πολιτικὰ, ἐ ἐμπορεύεσθαι καὶ ναυτίρειν καὶ ἀμᾶσθαι, ἐ πάλιν πολὺς ἔσαι ὁ γέλως. καὶ τί λέγω ταῦτα; ὁ γὰρ φόνος ὁ τοῦ πᾶσιν ὠμολογημένος εὕρεμα εἶ) τοῦ ποτε, ὃν ἐ-
Αειθ. ιε. ια. πιλαβόμενος καὶ ἐφ τ ἀεσπκότος, ὡ ἐργασάμενον αὐτὸν Φινεὲς ἱερωσυνῆ ἀμοιθῶσαι
Ψαλμ. ρε. λ. ἐποίησεν. ὅτι γὰρ ὁ φόνος ἔργον ἐκείνου, ἄκυρον τί φησιν· Υμεῖς τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν
Ιωαν. μ. μα. θέλετε ποιεῖν· ἐκεῖνος δὲ ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς. ἀλλ' ἐβούετο αἰ ἀνθρωποκτόνον ὁ Φι-
μς. Γεν. κδ. νεές, ἡ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, φησίν. ὁ ἦ Αβραὰμ οὐκ αἰ ἀνθρωποκτόνος μόνον, ἀλλὰ καὶ παιδοκτόνος (ὃ πολλῷ χαλεπώτερον ἦν) ἠμόμενος, μειζόνως βεβαιώσων πάλιν.
Πρ. ε. καὶ ὁ Πέτρος δὲ διπλοῦν εἰργάσατο φόνον, ἀλλ' ὅμως πνευματικὸν ὃ ἠμόμενον ἦν.

ΗΘΙΚΟΝ Μὴ τοίνυν ἁπλῶς τὰ ἀεάγματα ἐξετάζωμεν· ἀλλὰ καὶ καιρὸν, καὶ αἰτίαν, καὶ γνώμην, καὶ ἀεσώπων διαφοράν, καὶ ὅσα δὲ αὐλοῖς ἕτερα συμβαίνει πρὸς μὴ ἀκριβείας ζητῶμεν (οἶδε γὰρ ὅτι ἑτέρως ἐφικέσθαι τῆς ἀληθείας) καὶ απουδάζωμεν, εἰ βουλοίμεθα βασιλείας ἐπιτυχεῖν, πλέον τὰ τῶν παλαιῶν ἐπιδιέξασθαι ἐπιταγμάτων, ὡς οὐκ ἔνι ἄλλως ἐπιλαβέσθαι τῶν ἀρετῶν. δὲ γὰρ εἰς ὃ αὐλὸ μέγεθος τῶν παλαιῶν φθάσωμεν, ἔξω τ ἀεθύρων εὑρήκαμεν τούτων. ἂν γὰρ μὴ ἀειατύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ δύνασθε εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν ὐρανῶν, φησί. ἀλλ' ὅμως καὶ τοσαύτης ἀπειλῆς κειμένης, εἰσὶ ἰοὶ, οἳ οὐ μόνον ὑχ ὑποφαίνουσι τὴν δικαιοσύνην ἐκείνην, ἀλλὰ καὶ ὑπερβάλλουσιν αὐτῆς. οὐ γὰρ μόνον ὄρκους οὐ φθέγγονται, ἀλλὰ καὶ ἐπιορκοῦσιν· οὐ μόνον ἀκόλαστοι ὀφθῆναι οὐκ ἐκκλίνουσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ποτε ἐμπίπτουσι ἀεᾶξιν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἀδιηγήτως τὰ κεκωλυμένα τολμῶσιν, ἓν μόνον ἀναμένοντες, τῆς κα-

λάσεως

λάσεως τὴν ἡμέραν, ἢ πότε τὴν ἐξάτιμον τῶν πεπλημμεληκότων δώσουσι δίκην· ὁ τῶν ὑ-
ποπτείαι καταλυσάντων Ⓦ βίοι ὅτι μόνον. ἐκείνους γὰρ ἀπογινώσκειν χρὴ, καὶ μηδὲν ἕτερον, ἢ
τὴν κόλασιν λοιπὸν ἀναμένειν. Ⓐ γὰρ ἐν ᾅδου ὄντες ἔτι, καὶ μαχόσασθαι δυνήσονται, καὶ νι-
κῆσαι καὶ σεφθμωθῆναι ῥᾳδίως. μὴ τοίνυν ἀναπέσῃς, μηδὲ τὴν χαλεπὴν καταλύ-
σῃς σωφροσύνην. σὺ δὲ γὰρ φορτικὰ καὶ ὀπισταπόμβα. ποῖος πόνος, εἰπέ μοι, ὅρκον φύ-
γειν; μὴ γὰρ χρημάτων δαπάνη ὅτι; μὴ γὰρ ἱδρὼς καὶ ταλαιπωρία; ἀρκῆ θελῆσαι μόνον,
καὶ ὃ πᾶν γέγονεν. Εἰ δὲ τὴν Σωσθένη μοι σωβάλλῃ, δι' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μάλιστα οὐκ ἐλεγεν
εἶναί φημι ὃ κατόρθωμα. σὺ γὰρ εἰς ἑτέραν σαυτὴν καταστήσῃς Σωσθένη, ὃ πᾶν κατόρ-
θωσας. σύνοισθα γοῦν ὅτι πρὸ ἔλλησι πολλοὶ, Ⓐ μὲν τραυλίζοντες, μελέτῃ πολλῇ χωλεύου-
σαν αὐτοῖς τὴν γλῶτταν διώρθωσε· Ⓐ δὲ τοὺς ὤμους ἀτάκτως ἀναφερομένους καὶ κινουμένους
Σωσιχῶς, ξίφος ὀπτανθέντες ἀπέστησε· ὅπως γὰρ ἀπὸ γραφῆς οὐ πείθεσθε, ἀπὸ τῶν ἔξωθεν
ἀναγκάζομαι σύντομον εἶπειν. τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς σωσὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἐποίει λέγων· Πορεύθητε εἰς νῆ- Ier.β.1.
σους Χεττιείμ, καὶ εἰς Κηδὰρ ἀποστείλατε, καὶ γνῶτε εἰ ἄλλα ἔχουσιν ἔθνη θεοὺς αὐτῶν· καὶ αὐ-
τοὶ οὐκ εἰσὶ θεοί. καὶ πρὸς τὰ ἄλογα δὲ πέμπει πολλαχοῦ ὧδε λέγων· Ἴθι πρὸς Ⓦ μύρμη- Παρ.ς.ς.
κα, ὦ ὀκνηρέ, καὶ ζήλωσον τὰς ὁδοὺς αὐτῆς, καὶ πορεύθητι σωσὶ τὴν μέλιτταν. τοῦτο τοίνυν καὶ καλ.κα.
ἐγὼ νῦν ὑμῖν ἐρῶ· σύνοισατε οὖν ἐλλιμένων φιλοσόφοις, καὶ πόσοι εἰσὶν ἄξιοι
κολάσεως Ⓐ τῶν νόμων τῶν θείων παρακούοντες· ὅταν σκῆφοι μὲν ὑπὸ θυέλλης Σωσὶ δυ-
σθαλπίας μυεία ὧσι πεπονηκότες, ὑμᾶς δὲ μηδὲ ὑπὸ τῶν ἀγρίων τὴν αὐτὴν πρέπει ἔχειν
ἀπονοίαν. Εἰ δὲ καὶ μὴ ταῦτα λέγεις, ὅτι δεινὸν ἡ Σωσθένια κλέπτας δὲ σὺν σφόδρα ἀπου-
δάζοντας, ὁμολογῶ μὲν τοῦτο κἀγώ. πλὴν κἀκεῖνο μὴ τοῦτο φημί, ὅτι ὥσπερ δεινὸν ἁπα-
τῆσαι, οὕτω καὶ οὐκ ἔλαττον διαρθωθῆναι. σὺ γὰρ ὀπτήσῃς ὅτι τῆς οἰκίας πολλοὺς σαυτῷ φύ-
λακας, οἷς, Ⓦ οἰκέται, τὴν γυναῖκα, Ⓦ φίλοι, ῥᾳδίως ἂν ἀπὸ πόντων Σωσωσυμένους τε
καὶ Σωσεληνιόμενος ἀποστήσῃ τῆς πονηρᾶς Σωσθένους. κἂν δέκα ἡμέρας μόνον αὐτὸ κατορθώ-
σῃς, οὐκ ἔτι δεήσῃ λοιπὸν ἑτέρου χρόνου, ἀλλὰ κείσεταί σοι μετ' ἀσφαλείας ὃ πᾶν, τῇ τῆς καλ-
λίστης Σωσθένους περιόδοτητι πάλιν ῥιζωθέν. ὅταν οὖν ἄρξῃ τοῦτο διορθοῦν, κἂν ἅπαξ, κἂν
δεύτερον παραβῇς τὸν νόμον, κἂν τρίτον, κἂν εἰκοστὸν, μὴ ἀπογνῷς· ἀλλὰ πάλιν ἀνάσχη-
θι καὶ ὀπτιλαβοῦ τῆς αὐτῆς ἀσυδησίας, καὶ μετιέσῃ πάντως. σὺ δὲ γὰρ τὸ τυχὸν ὅτι κακὸν ἡ ὀπτι-
ορκία. Εἰ δὲ τὸ ὀμνύειν τὸ πονηρὸν, τὸ ὀπτιορκῆν πόσῳ οἴσει τὴν ὑμωσίαν; ἐπηρέσατε καὶ
εἰρηνεῖα; ἀλλ' ἐμοὶ χρῶτον ὑ δεῖ, σὺ δὲ θορύβων, σὺ δὲ ἠχῆς· ἐν βούλομαι μόνον, μὴ κατυχίας
καὶ ὀπτιήμενης ἀκούοντας ποιῶν καὶ λεγόμενα. τοῦτό μοι χρῶτος, τοῦτο ἐγκώμιον. ἂν δὲ ἐπαι-
τῆς μὲν καὶ εἰρηνεῖα, μὴ ποιῆς δὲ ἅπαξ ἐπαιτῆς, μείζων μὲν ἡ κόλασις, πλείων δὲ ἡ κατηγορία,
καὶ ἡμῖν αἰσχύνη καὶ γέλως. σὺ δὲ γὰρ θέατρόν ἐστι καὶ πρόντα, οὐ τραγῳδοὶ καθήμενοι θεώ-
μενοι νεῦ, ἵνα κροτῆτε μόνον· διδασκαλεῖόν ἐστι καὶ σύνταγμα πνευματικόν. διὸ καὶ τὸ ἀσυσ-
δαζόμενον ὅστιν ἐν, ὥστε κατορθῶσαι καὶ εἰρηνεῖα, καὶ διὰ τῶν ἔργων ὀπτιδεῖξαι τὴν ὑπακοήν.
κοὴν. Ὅτε γὰρ τὸ πᾶν ἐσόμβα ἀπειληφότες· ὡς νεῦν γε καὶ ἀπηορθύσαμεν λοιπόν. καὶ γὰρ
[καὶ] τοῖς ἰδίοις Σωστυγχάνουσιν ὑ διέλιπον ταῦτα παραινῶν, καὶ ὑμῖν καὶπὴ Σαλευόμενος, καὶ
σοὶ δὲν" οὐκ ὀρῶ γεγυμνωμένον πλέον, ἀλλ' ἕνα τῶν πέντε ὑμᾶς ἐχομένους στοιχείων· ὅταν
ἴκμοι ὦ διδάσκειν πολλὴν ἀνθεῖναι τὸν ὄχλον. ὅρα γοῦν καὶ Παῦλον Σαλευόμενον τοῦτο δυσκαταγε-
τοῦντα, ὅτι πολλὴν χρόνον τοῖς πέντε σύντομον μαθήμασιν Ⓐ ἀκροατάς. Καὶ γὰρ Εβ.ε.ιβ.
ὀφείλοντες εἶναι, φησὶ, διδάσκαλοι Σαλευόμενον, πάλιν" χρείαν ἔχετε τοῦ διδάσκεσθαι ὑ-
μᾶς τίνα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ. διὸ καὶ ἡμεῖς ἀρνούμεθα καὶ ὀδυσόμε-
θα. κἂν ὀπτιμύσωμεν ἴδω, " ἀπαγορεύσω λοιπὸν ὑμῖν τῶν ἱερῶν τούτων ὀπτιδεῖναι πέντε,
καὶ τῶν ἀγαπάτων μεταφεῖν μυστηρίων, ὥσπερ τοῖς πορνεύουσι καὶ μοιχεύουσι καὶ ὀπτὶ φόνοις ἐγ-
καλουμένοις. σὺ γὰρ βέλπιον μὲν δύο καὶ τριῶν σοῦ τοῦ Θεοῦ φυλακτήρων νόμους τὰς συν-

ήθης διαφέρειν βίχας, ἢ πλῆθος ὑπισύρεσθαι παρανομούντων καὶ σὺν ἄλλοις ἁμαρτάνοντων. μὴ μοί τις πλούσιος, μὴ μοί τις δυνάστης ἐν ταῖς ὁδοῖς διαπατάτω· πάντα μοι τὰ τοιαῦτα μῦθος καὶ σκιὰ καὶ ὄναρ. σοβεῖς γὰρ τὴν νῦν πλουτούντων ἐκφυομένην ὀρχησόμενον, ὅταν ἐγκαλῶμεν καὶ κατηγοροῦμεν, ὡς μὴ μετὰ τῆς παρούσης σφοδρότητος σὺν τῷ Θεοῦ διεκδικήσας νόμους. τοῦτο γὰρ, τοῦτο καὶ τὸν δαιμονιώδη ἐκφύον παρεσύρτιλεν, ἐκφύον τὴν Ἡλὶ λέγω, ἀπώλεσε, καὶ τοὺς βίους παρεχόμενον ἀλύπητον· ἀλλ' ὅμως ὅπως σὺν τῷ Θεοῦ νόμοις πατουμένοις ἐπαρήσει, ἐκλαβέσθε μὴ τῶν παίδων, καὶ τῶν καλεπτῶν ἐδίδου ὑμῖν εἰδῶν. Εἰ δὲ ἔνθα τοσαύτη τῆς φύσεως ἰσχὺς καὶ τυραννὶς, ὁ μὴ μετὰ τῆς παρησίας αἰδρείας τοῖς ἑαυτοῦ παισὶ χρησάμενος, οὗτω καλεπτῶν ἔδωκε δίκην· ἵνα ἔξομεν συγχωρούμενοι ἡμεῖς, καὶ τῆς τυραννίδος ἐκείνης ἀπηλλαγμένοι, καὶ κολάσεως τὸ πρῶν ἀφαφθείσης; ἵν' οὖν μὴ καὶ ἡμᾶς καὶ ὑμᾶς αὖ σὺν παρησιαπολέσητε, πείσθητε, παρακαλῶ, καὶ μείους ὄζεπαστὰς καὶ λογισμὰς ἑαυτοῖς καταστήσαντες, ἀπαλλάγητε τῆς τῶν ὅρκων ζημίας· ἵνα ὁδῷ παρέλθοντες, ἐντεῦθεν καὶ τὸν ἄλλον ἀγῶνα μετ' εὐκολίας καταρθώσητε πάσης, καὶ τῶν μελλόντων ἀπολαύσητε ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπερτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ν. 38 ΗΚΟΥΣΑΤΕ ΟΤΙ ΕΡΡΕΘΗ, ΟΦΘΑΛΜΟΝ ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. 39 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίσει εἰς τὴν δεξιάν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· 40 καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον.

ΟΡᾷς ὅτι οὐ περὶ ὀφθαλμῶν τὰ παρόντα ἔλεγεν, ἰνίκα κελεύει μὴ ὀφθαλμοὺς ἐκκόπτειν μηδὲ σκανδαλίζοντα· ἀλλὰ περὶ τῆς ἀφανείας βλάπτοντος ἡμᾶς, καὶ εἰς τὸ τῆς ἀπωλείας ἐμβάλλοντος βάραθρον; ὁ γὰρ τοιαύτην ἐπάγων συμβολὴν, καὶ μηδὲ ἑτέρου ὀξορύττοντος μηδὲ ὀφθαλμοὺς ὑπιτρέπων ἐκκόπτειν μηδὲ ἑκείνου, πῶς ἂν ἐαυτῷ ἐκκόπτειν κελεύσειεν; Εἰ δέ τις τὸ παλαιοῦ κατηγορῆ νόμου, ὅρα τὸ χαλεπὸν ὅπως ἀμυνεῖται, σφόδρα μοι δοκῶ σοφίας νομοθέτην παρεπούσης ἀπειρος εἶναι, καὶ χαμαὶ δυνάμεων ἀγνοῶν καὶ συγκαταβάσεως κέρδος. πῶς γὰρ ἐνοήσεν, ἵνες ἦσαν οἱ ταῦτα ἀκούοντες, καὶ πῶς διαχείμενοι, καὶ πότε τὴν νομοθεσίαν ἐδέξαντο ταύτην, σφόδρα ἀποδέξῃ τὸν νομοθέτην τὴν σοφίαν, καὶ ὑπολήψῃ ὅτι εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὁ ἐκεῖνα καὶ ταῦτα νομοθετήσας ὑμῖν, καὶ σφόδρα χρησίμως ἑκάτερα καὶ μὴ τοῦ παρόντος χρόνου καιροῦ. καὶ γὰρ, εἰ μὴ τὴν ἀρχὴν τὰ ὑψηλὰ ταῦτα καὶ ὑπερβολὴν εἰσήγαγε μηδὲ ἐπέλυσε, ὅτε δὴ ταῦτα ἐδέξατο, ὅτε ἐκεῖνα· νῦν ἦν ἂν καιρὸν τῷ παρόντι ἑκάτερα διαφθεὶς, τὴν οἰκειοτέραν δι' ἀμφοτέρων κατώρθωσεν ἅπασαν. ἄλλως δὲ καὶ τοῦτο ἐκέλευσεν, οὐχ ἵνα σὺν ἀλλήλων ἐκκόπτωμεν ὀφθαλμούς, ἀλλ' ἵνα πρὸς ἑαυτοὺς τὰς χεῖρας κατέχωμεν. ἡ γὰρ ἀπειλὴ τοῦ παθεῖν, τὸν ὅτι τὸ δρᾶσαι ὁρμὴν διεκώλυε· καὶ οὕτω δὴ πολλαχοῦ φάρμακον ἐπεισαπείρει τὸ φιλοσοφίαν, ὅπουγε παθόντα τοῖς ἴσοις ἀμύνεσθαι κελεύει καὶ τοιαῦτα μείζονος κολάσεως ἄξιος ἐστὶν ὁ τῆς παρανομίας ταύτης κατάρξας, καὶ τοῦτο ὁ τοῦ δικαίου λόγος ἀπαιτεῖ. ἀλλ' ὅπως ἡ φιλανθρωπία ἐβούλετο κερδῆσαι τὸν δικαίως, μείζονα πλημμελήσαντα ἐλάττονι τῆς ἀξίας καταδικάζει ὑμωμοσίᾳ, παιδεύων καὶ διὰ τοῦ παρόντος πολλαχοῦ ὑπιδείκνυσθαι τὴν ὑπιείκειαν. Εἰπὼν τοίνυν παλαιὸν νόμον, καὶ ἀναγκαίως αὐτὸν ἀπόντα,

πθωτα, δείκνυσι πάλιν ου (W) ἀδελφοὶ ὄντα τ̃ ταῦτα ἐργασάμενον, ἀλλὰ τ̃ πονηρόν. Διὰ
τοῦτο καὶ ἐπήγαγεν· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ. Οὐκ εἶπε μὴ δυτικ ἰσχύειν τῷ
ἀδελφῷ, ἀλλὰ τῷ πονηρῷ, δεικνὺς ὅτι ἐκείνου κινοῦντος ταῦτα τολμᾶται, καὶ ταύτην δὲ πο-
λὺ τῆς ὀργῆς τῆς πρὸς τ̃ πεποιηκότα χαλῶν καὶ ἰσοτεμνόμενος τῷ τιμωμένῳ ἐφ' ἑ-
τέρων μεταθεῖναι. τί οὖν; ὑ χρὴ ἡμᾶς ἀνθίστασθαι τῷ πονηρῷ, φησι; δῆλον μὲν, οὐ τούτῳ δὲ
γε φησὶ· ἀλλ' ὡς αὐτὸς ἐπέταξε, τῷ μὴ ἀντέχειν " ἑαυτὸν παθεῖν κακῶς· οὕτω γὰρ αὐτὸν
πρέπει. Οὐδὲ γὰρ πυρὶ σβέννυται πῦρ, ἀλλ' ὕδατι πῦρ. ἵνα δὲ μάθῃς ὅτι καὶ ἐν τῷ παλαιῷ
νόμῳ ὁ παθεῖν κρατῆσαι μᾶλλον, καὶ οὗτός ἐστιν ὁ σιφανούμενος, ἐξέτασον αὐτὸ δὲ γινόμενον, καὶ
ὅλῃ πολλῷ αὐτοῦ τιμῶ πρεπόντα ὄντα. ὁ μὲ γὰρ ἄρξας χεῖρων ἀδίκων, ἀμφοτέρους αὐ-
τοὺς ἔσται δυνηρικοὺς τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ τ̃ τοῦ πλησίον, καὶ τ̃ αὐτοῦ. δεῖ δὲ μισεῖται μὲν πο-
νων δικαίως, καὶ " μυείαις βάλλε") κατηγορείας· ὁ δὲ ἠδικημένος, καὶ μὴ δὲ τοῖς ἴσοις ἀμύνε-
σθαι. Οὐδὲν ἔσται δεινὸν πεποιηκώς. δεῖ δὲ πολλοὺς ἔχει τοὺς συνηγοροῦντας, ἅτε κρατοῦς ὢν
καὶ μὴ δὲ ποιῆσαι ταύτης τῆς πλημμελείας. καὶ τὰ μὲ τῆς συμφορᾶς ἴσα ἀμφοτέρους· τὰ
δὲ τῆς δόξης οὐκ ἴσα, οὐδὲ πρὸς Θεὸν, οὐδὲ πρὸς ἀνθρώπους· δεῖ περ λοιπὸν ὅτι τὰ τ̃ συμ-
φορᾶς ἴσα. Ἀρχόμενος μὲ οὖν ἔλεγεν· ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, καὶ ὁ μωρὸν
κακῶν, ἔνοχος ἔσται τῇ γεέννῃ τοῦ πυρός· ὁρᾶτε δὲ καὶ πλείονα ἀπαιτεῖ φιλοσοφίαν, οὐ
μόνον κακῶν ἀνέχεσθαι τ̃ πάσχοντα κακῶς, ἀλλὰ δὲ μὴ φιλοτιμεῖσθαι μειζόνως τιμῶ ἑ-
τέρων πρέποντα σιωπᾶν. ὅτο δὲ λέγει, οὐ πρὸς τῆς τοιαύτης πληγῆς νομοθετῶν μόνον, ἀλλὰ
δὲ τιμῶ ὁρᾶν ἀπὸ πάσι τοῖς ἄλλοις ἀνεχικακίαν παιδεύων ἡμᾶς. ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγῃ, ὅτι ὁ κα-
λῶν τ̃ ἀδελφὸν αὐτοῦ μωρὸν, ἔνοχος ἔσται τῇ γεέννῃ τοῦ πυρός, οὐ πρὸς ῥ̃ ῥήματος τούτου λέ-
γει μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς λοιδορείας ἁπάσης· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, οὐχ ἵνα ῥαπιζόμενοι μόνον
φέρωμεν γενναίως νομοθετῇ, ἀλλ' ἵνα καὶ πᾶν ὁλοσχερῶς πάσχοντες μὴ θορυβώμεθα. δεῖ τοῦτο κα-
κῶς τ̃ ἐκ τῶν ὕβρεων ἐπελέξατο, καὶ ἐνταῦθα τῶν μάλιστα δοκούσαν τ̃ πληγῶν ἐπονείδι-
στον, τ̃ ὅτι σιωπῶνος, καὶ πολλῷ ἔχουσαν τῶν ὕβρεων τέθηκε. κελεύει δὲ τοῦτο, ἐπὰρ τε τοῦ
πλήττοντος, ἐπὰρ τε τοῦ πληττομένου (W) λέγων ποιούμενος. ὁ τε γὰρ ὑβρισμένος, οὐδὲν κρεῖτ-
τον) πάσχειν δεινὸν ὕτω προσκυνασμένος φιλοσοφῆν (οὐδὲ γὰρ τῆς ὕβρεως αἴσθησιν λήψε-
ται, ἅτε ἀγωνιζόμενος μᾶλλον ἢ τυπτόμενος) ὁ τε ἐπηρεάζων καταισχυνθεὶς οὐκ ἔτι δυ-
τέρων ἐπάξει πληγῶν, καὶ θηρίου πρωτος χαλεπώτερος ἦ, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῇ προτέρᾳ
σφοδρᾷ ἑαυτῷ καταγνώσεται. Οὐδὲν γὰρ ὕτω κατέχει οὐδ' ἀδικεῖν ὡς ὃ φέρειν τοὺς ἀ-
δικουμένους ὀρθίως καὶ γενόμενα. ὑ κατέχει δὲ μόνον τῆς " προσωτέρω ῥύμης, ἀλλὰ δὲ ὅτι
τοῖς φιλοσοφοῦσι μετὰ μόνων προσκυνᾶζει, καὶ θαυμάζοντας τῶν ὀρθείκειαν διαχωρῆν, καὶ
οἰκειοτέρους καθίστησι, καὶ δούλους, οὐχὶ φίλους μόνον, ὅτι ἐλευθέρων καὶ πολεμίων ποιεῖ ὥσπερ οὖν
ὃ ἀμύνεσθαι, καὶ συμφυτα ἄπαντα. ἀμφοτέρους τι [γὰρ] καταισχύνει, καὶ χείρους κατασκευ-
άζει, καὶ τῶν ὀργῶν εἰς μείζονα διὰ φλόγα, καὶ πολλάκις δὲ καὶ εἰς θάνατον καταφέρει
περαιτέρω δὲ δεινὸν προσβαῖνον. δεῖ δ τ̃ το ὑ μόνον ῥαπιζόμενον συκέλθυσε μὴ ὀργίζεσθαι, ἀλ-
λὰ καὶ ἐμπιπλᾶν αὐτοῦ τ̃ ὀπτυσμοῦ ἐπέταξεν, ἵνα μηδὲ ὃ προτέρων δόξης ἄκων ἰσοτι-
μεμνηκέναι. ὕτω γὰρ δὲ αἰσχιστον ὄντα " κηρία δυνήσῃ πλῆξαι " πληγῆ μᾶλλον, ἢ
εἰ τῇ χειρὶ ἔπληξας, καὶ δυσχιμώτερον ὄντα ὀπτυκέτερον ποιήσεις. ᾧ θέλοντί σοι κρι-
θῆναι καὶ (W) χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον. Οὐδὲ γὰρ ὅτι " πληγῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ
ὅτι χρημ̃ ζημίας βούλεται τῶν τοιαύτων ἀνέχικακίαν πρέχεσθαι. δεῖ πάλιν τ̃ αὐ-
τῶν τί θησιν ἐπὰρ βολίου. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἀρκεῖ νικᾶν ἐν τῷ πάσχειν, ὕτω καὶ ἐνταῦθα φ̃
ἁρπασθῆναι πλείονα, ὧν ὁ " πλεονεκτῆσι θέλων προσεδόκησε. πλὴν οὐχ ὕτως ἁπλῶς αὐ-
τὸ τέθεικεν, ἀλλὰ μὴ προσθήκης. ὑ γὰρ εἶπε, δὸς τῷ αἰτοῦντί σε ἱμάτιον, ἀλλὰ τῷ θέ-
λοντί σοι κριθῆναι· τοῦτέστιν, ἐὰν εἰς δικαστήριον ἕλκῃ καὶ πράγματά σοι πρέχῃ. καὶ

ὥσπερ

ὥσπερ εἰ πὼν μὴ καλεῖν μηδὲ ὀργίζεσθαι εἶχεν, πολλῶν πλέον ἀπήτησεν, ἵνα μὴ ἐκέλθωσι τὴν δεξιὰν σαγήνην πρὸς ἑαυτὸν ὕστερον, εἰ πὼν βύθος τῷ ἀντιδίκῳ, παλὼν ὑπτείνει τὸ ὑπόταγμα. οὐ γὰρ δὴ μόνον ἃ βούλεται λαβεῖν, κελεύει δοῦναι, ἀλλὰ καὶ πλείονα ὑπιδείξασθαι φιλοτιμίαν. Τί οὖν; γυμνὸς μέλλω περιέσεσθαι, φησίν; οὐκ ἀλλ' ἡμῶν γυμνοὶ, εἰ τύχοις ἐπιζητοῦμεν μὴ ἀκριβείας· ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλείονα· ἀπόντων δὲ ἡμῶν περιβεβλη- 5 χα
μένοι. πρῶτον μὲν γὰρ οὐδεὶς ἂν ὕπω ληστὰς ἐπῆλθεν· δεύτερον δ', εἰ καὶ ἔτυχέ τις χ.
ὕπως ἄγριος ὢν καὶ ἀπήμερος, ὡς καὶ μέχρι τοσούτου προελθεῖν· ἀλλὰ πολλῷ πλείους ἂν ἐφάνησαν Ⓜ ὕτω φιλοσοφοῦντα καὶ ἱματίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ σαρκὶ τῇ ἑαυτῶν, εἴγε οἷόντε ἦν, περιβαλλοντες. Εἰ δὲ ἐκεῖνοι γυμνοὶ περιῆσαν ἀφ' τοιαύτης φιλοσοφίας, ὑ-
Γεν. β. δὲ ὕτως αἰσχρὸν ἦν· ἐπεὶ καὶ ὁ Ἀδὰμ γυμνὸς ἦν ὅτε τῷ Θεῷ ἐπείσθη, καὶ οὐκ ἠμύνετο· καὶ ὁ 10
Ησ. κ. γ. Ησαΐας γυμνὸς καὶ ἀνυπόδητος, καὶ πάντων Ἰουδαίων λαμπρότερος ἦν· καὶ ὁ Ἰωσὴφ δὲ,
Γεν. λθ. ὅτε ἀπεδύσατο, τότε μάλιστα ἔλαμψεν. οὐ γὰρ τὸ ὕπο γυμνοῦσθαι κακὸν, ἀλλὰ τὸ ὕτως ἐν-
δύεσθαι, καθάπερ νῦν ἡμεῖς, ἱματίοις πολυτελέσι, τοῦτο καὶ αἰσχρὸν καὶ καταγέλαστον. Διὰ τοι
τοῦτο ἐκείνοις μὲν ὁ Θεὸς ἐπήνεσε, τούτοις δὲ ἐγκαλεῖ, καὶ διὰ προφητῶν καὶ δι' ἀποστόλων. μὴ
τοίνυν ἀδυνάτα εἰ νομίζωμεν τὰ ὑπτάγματα. καὶ γὰρ μετὰ συμφέροντος σφόδρα ὄντι 15
βύκολα, ἐὰν νήφωμεν· καὶ τοσοῦτον ἔχει τὸ κέρδος, ὡς μὴ μόνον ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους τοὺς ἐ-
πηρεάζοντας τὰ μέγιστα ὠφελεῖν. καὶ τοῦτο μάλιστα αὐτῷ δῆλόν ἐστι τὸ ἀρέσκειν, ὅτι πείθοντες ἡμᾶς
πάσχειν κακῶς, διὰ τῶν αὐτῶν καὶ τοὺς ποιοῦντας διδάσκουσι φιλοσοφεῖν. ὅταν γὰρ ἐκεῖνος
μὴ κλέπτειν μέγα τὸ καὶ ἑτέρων λαμβάνειν, σὺ δὲ αὐτὸ δείξῃς, ὅτι σοι κοῦφον καὶ ἃ μὴ αὐτὸς δοῦ-
ναι, καὶ ἀντιρρόπων φιλοτιμίαν εἰσαγάγῃς τῆς ἐκείνου πλεονεξίας, εἰκότως ὅσης ἀποκαύσει διδασκαλίας, οὐ διὰ ῥημάτων, ἀλλὰ διὰ τῶν ἔρ-
γων αὐτῶν παιδεύόμενος καταφρονεῖν μὲν κακίας, ἐφίεσθαι δὲ ἀρετῆς. Θεὸς γὰρ ἑαυτοῖς
χρησίμους ἡμᾶς εἶναι μόνον βούλεται ὁ Θεὸς, ἀλλὰ καὶ τοῖς πλησίον ἅπασι. διὸ μὴ οὕτω διῶμεν καὶ
μὴ δικαίως, ἵνα σαυτὸν συμφέροντα ἐζητήσας μόνον· ἀλλὰ καὶ τοῖς πλησίον ἕτερον, καὶ κοινὸν βλ-
πτίω ποιήσας ἀξιέπεμψας. τοιοῦτόν ἐστι τὸ ἄλας, ὅπερ αὐτοὺς εἶναι βούλεται. καὶ γὰρ ἑαυτὸ
συγχροτεῖ, καὶ τὰ ἄλλα χαίρουσι σώματα οἷς ἂν ὁμιλήσῃ. τοιοῦτός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· καὶ γὰρ ἑαυτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις φαίνει. ἐπεὶ οὖν τὰ τοιαῦτα κατέσκηνεν, ὠφέλησον καὶ
τὸν σὸν σκότῳ καθήμενον, καὶ δίδαξον αὐτὸν ὅτι Θεὸν τὸ πρᾶγμα βία ἔλαβε· πεῖσον ὅτι
οὐκ ἐπηρέασεν. ὕπου γὰρ καὶ αὐτοὺς αἰδεσιμώτερος ἔσῃ καὶ σεμνότερος, ἐὰν δείξῃς ὅτι ἐ-
λεήσω, καὶ οὐχ ἁρπάσῃς. ποίησον τοίνυν αὐτοῦ τὰ ἁμαρτίαν δεῖ τῆς σῆς ὑπερεκείας φιλο- 30
τιμίαν σῶν. Εἰ δὲ μέγα τοῦτο εἶναι νομίζεις, ἀνάμεινον, καὶ ὄψῃ σαφῶς, ὅτι Θεοῦ πρᾶγμα τὸ
τέλος ἀπιώτηκας. Θεὸς γὰρ οὐρανοῦ ἴσα παίσει ὁ Θεὸς τὰ ἀνεξικακίας ἡμῖν νόμους, δη-
λαδὴ καὶ περαιτέρω πείσεται, ὕπου λέγων·

41 Ἐάν τίς σε ἀγγαρεύσῃ μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο.

Εἶδες ὑπερβολὴν φιλοσοφίας; μὴ χρῶ τὸ δοῦναι Ⓜ χιτῶνα καὶ τὸ ἱμάτιον, Θεὸς εἰ 35
γυμνῷ τῷ σώματι χρῆσθαι βούλοιτο ὁ ἐχθρὸς πρὸς ἀλαζονείας καὶ πόνους, Θεὸς ὕπως αὐ-
τὸν δεῖ κωλύειν, φησί. πάντα γὰρ βούλεται ἡμᾶς κοινὰ, τὰ σώματα καὶ τὰ χρήμα-
τα, καὶ τοῖς δεομένοις πρόσεχειν καὶ τοῖς ὑβρίζουσι. Τὸ μὲν γὰρ ἀνδρείας, τὸ δὲ φιλανθρωπίας
ἐστί. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν· ἐάν τίς σε ἀγγαρεύσῃ μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο, ἀναπείρων σε
ἀνάγων πάλιν, καὶ τὴν αὐτὴν φιλοτιμίαν ὑπιδείκνυσθαι κελεύων. Εἰ γὰρ, ἅπερ ἀναγκά- 40
ζομένους ἔλεγεν ἐλαφρὰ οὕτω τῶν πολλῷ, τοσούτους ἔχει μισθαποδοσίους, εἰκότως οἷα λῆξις τοῦ
τοῦτο καρτεροῦντας ἀναμένει, καὶ ὅσοι πρὸς τῶν ἐπαθλων γίνονται, οὐ ἀνθρωπίνῳ σώματι
καὶ παθητῷ ἀπαθῆ ἄπασαν καρτεροῦντες. ὅταν γὰρ μηδὲ ὕβρεσι καὶ πληγαῖς, μήτε χρη-
μάτων ἀφαιρέσει δάκνων, μήτε ἄλλῳ μηδενὶ εἴκωσι τοιούτῳ, ἀλλὰ καὶ ὑπιδαμιλεύων

ᾧ πα᾽ᾗ μᾶλλον, σκῶπτον οἷα αὐτοῖς καπασκυάζει ἡ ψυχή. ὅμως δὲ τοῦτο ὅπερ ὅτι τῶν πλησίον, ὅπερ ὅτι τῶν χρημάτων, τοῦτο καὶ σύνταυθα ἐκέλευσε ποιεῖν. Τί γὰρ λέγω, φησίν, ὕβρεις καὶ χρήματα; κἂν αὐτῷ τῷ σώματί σου βουληθῇ εἰς πόνους χρήσασθαί σε καὶ κάματον, καὶ τοῦτο ἀδίκως, πάλιν νίκησον καὶ ὑπόδειξον τὴν ἀδικίαν ὅτι θυμίαν ἐκείνου. τὸ γὰρ ἀγγαρεύσαι, τοῦτο ἐστι, τὸ ἀδίκως ἑλκῦσαι, καὶ ἄλλο λόγου ἐστὶν, καὶ ἐπηρεάζοντα. ἀλλ᾽ ὅμως καὶ πρὸς τοῦτο ἕτοιμος παρασκευάζου, ὥστε πλέον παθεῖν, ἢ ἐκεῖνος βουλεύσηται ποιῆσαι.

42 Τῷ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ τὸν θέλοντα δανείσασθαι ἀπὸ σοῦ μὴ ἀποστραφῇς.

Ταῦτα ἐκείνων ἐλέχθησαν· ἀλλὰ μὴ ταραττέσθω. τοῦτο γὰρ ἔθος ἐστὶν ἀεὶ ποιεῖν· αἰνίττεσθαι τοῖς μεγάλοις τὰ μικρά. Εἰ γὰρ ταῦτα μικρὰ πρὸς ἐκεῖνα, ἀκούσατε καὶ τὰ ἑτέρων λαμβάνοντες, καὶ πόρρωθεν τὰ ἑαυτῶν ἀναμένοντες καὶ διπλοῦν ἑαυτοῖς ἀναπλοῦντες πυκάζειν, καὶ ὅτι τῆς προσόδου τῆς ἀδίκου, καὶ ὅτι τῆς δαπάνης τῆς ὀλεθρίας. δόμφισμα γὰρ ἐστὶν ταῦτα, ὑπὲρ τοῦ μὴ τῶν τόκων λέγειν συμβόλαιον· ἀλλὰ τοῦ χρῆσιν ἁπλῶς. ἀλλαχοῦ γοῦν αὖ καὶ ὑπὲρ τοιούτου, λέγων ἐκείνοις διδόναι, ὧν ἂν ὑμεῖς προσδοκῶμεν ἀπολαμβάνειν.

43 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου· Λεν. ιθ. κ.

44 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων καὶ διωκόντων ὑμᾶς· βούλεσθε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς,

45 Ὅπως γένησθε ὅμοιοι τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ὅτι πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ὅτι δικαίους καὶ ἀδίκους. Οσα τοῦ χορωνίδα τῶν ἀγαθῶν πῶς ἐπέδειξεν ἑκάτερον. ὅμως γὰρ τοῦτο παιδεύει μὴ μόνον ῥᾳδίως φέρειν, ἀλλὰ καὶ πρόχειρον τοῦ δοξάζειν σιγήν· μηδὲ μόνον δὲ χιτῶνι τὸ ἱμάτιον προστίθεναι, ἀλλὰ καὶ δύο χιτῶνας μίλια παρ᾽ ἐναρθόνου, ἵνα τὸ πολλῷ πλέον τούτων μᾶλλον εὐκολίας δίξῃ πάσης. καὶ τί τούτων πλέον ἐστί, φησι; τὸ τοιοῦτα ταῦτα μηδὲ ἐχθρὸν ἔχειν· μᾶλλον δὲ καὶ τοῦτο ἔτερόν τι πλέον. καὶ γὰρ εἶπε, μὴ μισήσῃς, ἀλλὰ καὶ ἀγάπησον. οὐκ εἶπε, μὴ ἀδικήσῃς, ἀλλὰ καλῶς ποίησον. Εἰ δὲ ὡς ἀκριβῶς ἐξετάσεις, καὶ τούτων αὐτῶν ἑτέραν ὄψεσθαι πολλῷ μείζονα τούτων. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς ἐκέλευσεν ἀγαπᾶν, ἀλλὰ καὶ εὔχεσθαι. Εἶδες ὅσους ἀνέβη βαθμοὺς, καὶ πῶς εἰς αὐτὸν ἡμᾶς τὸν κορυφαῖον ἔστησε τῆς ἀρετῆς; σκόπει δὲ αὖθις ἀριθμῶν· πρῶτος ὅστις βαθμὸς, μὴ ἄρχειν ἀδικίας· δεύτερος, τὸ μὴ ἄρξαι, καὶ ἀδικουμένους τοῖς ἴσοις μὴ ἀμύνεσθαι· τέταρτος, μὴ δρᾶσαι καὶ ἐπηρεάζοντα ταῦτα, ἀλλὰ πάλιν, δεύτερον ἀνασχέσθαι· τέταρτος, τὸ καὶ εὐεργετῆσαι ἑαυτὸν εἰς τὸ παθεῖν κακῶς· πέμπτος, τὸ καὶ πλέον προθέσθαι καὶ εὔχεσθαι ὁ ποιήσας ἔλεος, τὸ μὴ μισῆσαι τὰ ταῦτα ἐργαζόμενον· ἕβδομος, τὸ καὶ ἀγαπῆσαι· ὄγδοος, τὸ καὶ εὐεργετῆσαι· ἔπατος, τὸ καὶ τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτῶν προσκαλεῖν. Εἶδες ὕψος φιλοσοφίας; ἀλλὰ τοι τοῦτο καὶ λαμπρὸν τὸ ἔπαθλον ἔχει. ὀφθῇ γὰρ μέγα ἰδεῖν τὸ ὑπόδειγμα καὶ νεανικῆς δεόμενον ψυχῆς καὶ πολλῆς τῆς ἀσυνδήτου, καὶ μιαδὸν αὐτοῦ ἐνθυμεῖσθαι τοιοῦτον, οἷος ἐκεῖνος τῶν ἑτέρων. καὶ γὰρ γῆς ἐκάλεσε μέμνησο, καθάπερ ὅτι τῶν τρόπων· ὅτι προσκλίσεως καὶ ἐλέους, καθάπερ ὅτι τῶν πενθούντων καὶ ἐλεημόνων· ὅτι βασιλείας οὐρανῶν· ἀλλ᾽ ὁ πρώτων τούτων ἰδεῖν ἐστιν, καὶ γένεσθαι ὁμοίους τῷ Θεῷ, ὡς ἀνθρώποις γένεσθαι εἰκός. ὅπως γένησθε, φησίν, ὅμοιοι τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν οὐρανοῖς. Εἰ δέ μοι προσπέσει, πῶς οὖν ἐκάλεσα, οὖν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν πατέρα ἑαυτῷ καλῶ· ἀλλ᾽ ἐκεῖ μὲν Θεὸν καὶ βασιλέα μέγαν, ὅτε περὶ τῶν ὅρκων διελέγετο· ἐνταῦθα δὲ πατέρα αὐτῶν. ποιῶ δὲ τοῦτο, τῷ προσήκοντι καιρῷ τοῦ περὶ τούτων τηρῶν λόγους. Εἶτα ἐπιζητοῦμεν τὴν ὁμοιότητα, ἐπειδὴ, ὅτι ὁ ἥλιον αὐτοῦ δυνατέλλει ὅτι πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ὅτι δικαίους καὶ ἀδίκους. καὶ γὰρ αὐτὸς οὐ μόνον οὐ μισεῖ, φησίν, ἀλλὰ καὶ εὐεργετεῖ τοὺς ὑβρίζοντας· κατέστω δὲ μοῦ τὸ γενόμενον ἔσον, οὐ μόνον ὅμως τὴν τῆς εὐερ-

γεσίας

ὥσπερ εἰ πὼν μὴ καλεῖν μηδὲ ὀργίζεσθαι εἶχεν, οὐδὲν πλέον ἀπήτησεν, ὥστε ἐξελθοῦσι τὴν ὁδὸν σαγήνας πλέκειν ὅτῳ γε καὶ ταῦτα, εἰ πὼν οἴνῳ τῷ αὐτοδίκῳ, παλιν ὑπτείνει ὁ ὑπέρογμα. οὐ γὰρ δὴ μόνον ἃ βούλεται λαβεῖν, κελεύει δοῦναι, ἀλλὰ καὶ πλείονα ὑπεδείξαθαι φιλοτιμίαν. Τί οὖν; γυμνὸς μέλλω οὐδὲ ἐνεῖναι, φησίν; οὐκ αὖ ἡμῶν γυμνοὶ, εἰ τούτοις ἐπιτρέπομεν μὴ ἀκριβείας· ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλείονα" ἀπόντων αὖ ἡμῶν οὐδὲ ἐνεβεληβλη- 5 χ
μένοι. οὐδὲν μὲν γὰρ τοιοῦτοι αἱ ὅτω ἐμαχειμένοις ἐπέλθοι· δεύτερον ἦ, εἰ δὲ ἔτυχέ τις χ
ὅτως ἄγριος ὢν καὶ ἀνήμερος, ὡς καὶ μέχρι τοσούτου οὐδὲν ἐλθεῖν· ἀλλὰ πολλῷ πλείους αἱ ἐφάνησαν ἂν ὅτω φιλοσοφοῦντα καὶ ἱματίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ σαρκὶ τῇ ἑαυτῶν, εἴγε οἷόντε ἦν, οὐδὲ ἐνεῖναι. Εἰ δὲ ἐχρῆν γυμνοὺς οὐδὲ ἐνεῖναι ἐμὲ τοιαύτην φιλοσοφίαν, ὑ-
Γεν. β. δὲ ὅτως αἰσχρὸν ἦν· ἐπεὶ δὲ ὁ Ἀδὰμ γυμνὸς ἦν ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ οὐκ ἠμύνετο· καὶ ὁ 10
Ησ. κ. γ. Ησαΐας γυμνὸς καὶ ἀνυπόδητος, δὲ πάντων Ἰουδαίων λαμπρότερος ἦν· καὶ ὁ Ἰωσὴφ δὲ,
Γεν. λθ. ὅτι ἀπεδύσατο, τότε μάλιστα ἔλαμψεν. οὐ γὰρ τὸ ὅτω γυμνοῦσθαι κακὸν, ἀλλὰ τὸ ὅτως ἐν-
δύεσθαι, καθάπερ νῦν ἡμεῖς, ἱματίοις πολυτελέσι, τοῦτο καὶ αἰσχρὸν δὲ καταγέλαστον. Διὰ τοι
τοῦτο ἐκείνους μὲν ὁ Θεὸς ἐπῄνεσε, τούτους δὲ ἐγκαλεῖ, καὶ διὰ τῶν προφητῶν καὶ διὰ τῶν ἀποστόλων. μὴ
τοίνυν ἀδιάφορα εἶναι νομίζωμεν τὰ ὑπερβάλλοντα. καὶ γὰρ μὴ τὸ συμφέροντος σφόδρα ἐστὶν 15
εὔκολα, ἐὰν νήφωμεν· καὶ τοσοῦτον ἔχει τὸ κέρδος, ὡς μὴ μόνον ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους τοὺς ἐ-
πηρεάζοντας τὰ μέγιστα ὠφελεῖν. καὶ τοῦτο μάλιστα αὐτῶν ὅτι τὸ ἀγαπητὸν, ὅτι πείθοντες ἡμᾶς
πάσχειν κακῶς, διὰ τῶν αὐτῶν καὶ τοὺς ποιοῦντας διδάσκουσι φιλοσοφεῖν. ὅταν γὰρ ἐκεῖνος
μὴ ἡττᾶται μέγα τὸ τὰ ἑτέρων λαμβάνειν, σὺ ἦ αὐτῷ δείξῃς, ὅτι σοι κοῦφον καὶ ἃ μὴ αὐτὸς δοῦ-
ναι, καὶ ἀντίρροπον φιλοτιμίᾳ εἰσαγάγῃς τῆς ἐκείνου πονηρίας, καὶ φιλοσοφίᾳ τῆς ἐκεί- 20
νου πλεονεξίας, ἐνόησον ὅσης ἀπολαύσει ἦ διδασκαλίας, οὐ διὰ ῥημάτων, ἀλλὰ διὰ τῶν ἔρ-
γων αὐτῶν παιδαγωγούμενος καταφρονῆσαι μὲν χαλκίας, ἐφίεσθαι δὲ ἀρετῆς. οὐδὲ γὰρ ἑαυτοῖς
χρησίμους ἡμᾶς εἶναι μόνον βούλεται ὁ Θεὸς, ἀλλὰ καὶ τοῖς πλησίον ἅπασι. διὸ μὴ οὖν ὅλως καὶ
μὴ δικάσῃ, τὸ σαυτὸν συμφέρον ἐζήτησας μόνον· ἂν ἦ πρὸς ὅλως καὶ ἕτερον, καὶ κεῖνον βέλ-
τίω ποιήσας ἀπέπεμψας. τοιοῦτόν ἐστι τὸ ἅλας, ὅπερ αὐγοὺς εἶναι βούλεται. καὶ γὰρ ἑαυτὸ 25
" συγκροτεῖ, καὶ τὰ ἄλλα διαφθαρτὰ σώματα οἷς ἂν ὁμιλήσῃ." τοιοῦτός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· χ
γὰρ ἑαυτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις φαίνει. ἐπεὶ οὖν σε τάξει τοιούτων κατέστησεν, ὠφέλησον καὶ χ
τὸν σὺν" σκότῳ καθήμενον, καὶ δίδαξον αὐτὸν" ὅτι οὐδὲν τὸ" πρότερον βίᾳ ἔλαβε· πεῖσον ὅτι χ
οὐκ ἐπηρέασεν. ὅταν γὰρ καὶ αὐτὸς αἰδεσιμώτερος ἔσῃ καὶ σεμνότερος, ἐὰν" δείξῃς ὅτι ἐ- χ
λεήσω, καὶ οὐχ ἁρπάσῃς. πείσῃ τοίνυν αὐτὸν τὰ ἁμαρτίαν διὰ τῆς σῆς ὑπεικείας φιλο- 30
τιμίᾳ σοῦ. εἰ δὲ μέγα τοῦτο εἶναι νομίζεις, ἀναμενεῖ, καὶ ὄψῃ σαφῶς, ὅτι οὐδέπω πρὸς τὸ
τέλος ἀπῆλθες. οὐδὲ γὰρ ταῦτα ἴσα ταῖς σοῖς ὑπερβολαῖς φιλο-
τιμίᾳ σοῦ.

ᾧ πα᾽ ᾗ μᾶλλον, σκήπτουσιν οἷα αὐτοῖς κατασκευάζει ἡ ψυχή. ὅθεν δὴ τοῦτο ὅπερ ὅτι τῶν πλησίον, ὅπερ ὅτι τῶν χρημάτων, τοῦτο ἡ σταῦλα ἐκέλευσεν εἰπεῖν. Τί γὰρ λέγω, φησίν, ὕβρεις καὶ χρήματα; καὶ αὐτῷ τῷ σώματί σου βούλεται εἰς πόνους χρήσασθαι καὶ κάματον, καὶ τοῦτο ἀδίκως, πάλιν νίκησον καὶ ὑπόδειξον τὴν ἀδικίαν ὅτι ψυχῆς ἐστιν ἐκείνου. τὸ γὰρ ἀγαπᾶσαι, τοῦτο ἐστί, τὸ ἀδίκως ἐλκῦσαι, καὶ ἄνθρωπον λῃστὴν καὶ ἁρπαγὰς ὄντα. ἀλλ᾽ ὅμως καὶ πρὸς τοῦτο ἕτοιμος παρατεταγμένος, ὥστε πλησίον παθεῖν, ἢ ἐκεῖνος βούλεται ποιῆσαι.

42 Τῷ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ τὸν θέλοντα δανείσασθαι ἀπὸ σοῦ μὴ ἀποστραφῇς.

Ταῦτα ἐκείνων ἐλάττονα· ἀλλὰ μὴ θαυμάσῃς. τοῦτο γὰρ ἔθος ἀεὶ ποιεῖν· αἰνίττεται τοῖς μεγάλοις καὶ μικρά. Εἰ γὰρ ταῦτα μικρὰ πρὸς ἐκεῖνα, ἀκούσωμεν καὶ τὰ ἑτέρων λαμβάνοντες, καὶ πόρισμα τὰ ἑαυτῶν ποιούμενοι καὶ διπλοῦν ἑαυτοῖς ἀναπλοῦντες τὸν ἐκ, καὶ ἀπὸ τῆς προσόδου τῆς ἀδίκου, καὶ ἀπὸ τῆς δαπάνης τῆς ἐλευθερίας. δηλῶσαι γὰρ βούλεται, ὅτι τὸ μὴ τῶν τόκων λέγε συμβόλαιον· ἀλλὰ τοῦ χρῆσιν ἁπλῶς. ἀλλαχοῦ γοῦν καὶ ὑπὲρ τοῦ τόκου φησίν, λέγων ἐκείνοις διδόναι, παρ᾽ ὧν καὶ τὸ προσδοκῶμεν ἀπολαμβάνειν.

43 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου· Λεν. ιθ. κ.

44 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων καὶ διωκόντων ὑμᾶς· ὅπως γένησθε τοῦ καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς,

45 Ὅπως γένησθε ὅμοιοι τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ὅτι πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχει ὅτι δικαίους καὶ ἀδίκους. Ὅρα τὴν χρηστότητα τῶν ἀγαθῶν πῶς ἐπέθηκεν ἑκάτερα. ὅθεν γὰρ τοῦτο παιδεύει μὴ μόνον ῥαπίζομένους φέρειν, ἀλλὰ καὶ προσθεῖναι τὴν δεξιὰν σιαγόνα· μηδὲ μόνον τὸν χιτῶνα ἱμάτιον προσθεῖναι, ἀλλὰ καὶ δύο χιλίους μίλια τοῦ ἐν ἀγγαρείᾳ, ἵνα τὸ πολλῷ πλέον τούτων μετ᾽ εὐκολίας δέξῃ πάσης. καὶ τί τούτων πλέον ἐστί, φησι; τὸ τοιούτους ὄντας μηδὲ ἐχθροὺς ἔχειν· μᾶλλον δὲ καὶ τούτου ἕτερόν τι πλέον. καὶ γὰρ εἶπε, μὴ μισήσῃς, ἀλλὰ καὶ ἀγαπήσεις. οὐκ εἶπε, μὴ ἀδικήσῃς, ἀλλὰ καὶ εὖ ποιήσεις. Εἰ δὲ ἵνα ἀκριβῶς ἐξετάσεις, καὶ τούτου αὐτῷ ἑτέραν ὑπόθεσιν προσθήκην πολλῷ μείζονα τούτων. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς ἐκέλευσεν ἀγαπᾶν, ἀλλὰ καὶ εὔχεσθαι. Εἶδες ὅσους ἀνέβη βαθμούς, καὶ πῶς εἰς αὐτὸν ἡμᾶς τοῦ χειροῦ ἔστησε τῆς ἀρετῆς; σκέπτει δὲ ἄνωθεν ἀριθμῶν· πρῶτος ὅτι βαθμός, μὴ ἄρχειν ἀδικίας· δεύτερος, μετὰ τὸ μὴ ἄρξαι, καὶ ἀδικουμένους τοῖς ἴσοις μὴ ἀμύνεσθαι· τρίτος, μὴ δρᾶσαι καὶ ἐπηρεάζοντα τοῦτο, ἄνωθεν ἔπαθεν, ἀνῆκε· τέταρτος, τὸ καὶ προσθεῖναι ἑαυτὸν εἰς τὸ παθεῖν κακῶς· πέμπτος, τὸ καὶ πλέον προσθεῖναι καὶ ἐκόντος βουλεται· ὁ ποιήσας ἔχθος, τὸ μὴ μισῆσαι τὰ τοῦτο ἐργαζόμενον· ἕβδομος, τὸ καὶ ἀγαπῆσαι· ὄγδοος, τὸ καὶ εὐεργετῆσαι· ἔνατος, τὸ καὶ τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ προσκαλεῖν. Εἶδες ὕψος φιλοσοφίας; ὅθεν τοι τοῦτο καὶ λαμπρὸν τὸ ἔπαθλον ἔχει. ὅπερ γὰρ μέγα ἐστὶ τὸ βάπτισμα καὶ νεκρικῆς δεδέμθαι ψυχῆς καὶ πολλῆς τῆς ἀσυνδήσεως, καὶ μισθὸν αὐτοῦ εἴρηκεν τοιοῦτον, οἷος οὐδενὶ τῶν προτέρων. καὶ γὰρ γῆς ἐστὶ τὰ μέμνηται, καθάπερ ὅτι τῶν τροφῶν· ὅτε προσκλήσεως δὲ ἐλέους, καθάπερ ὅτι τῶν πτωχούντων καὶ ἐλεημόνων· ὅτε βασιλείας οὐρανῶν· ἀλλ᾽ ὁ πάντων τούτων ἐστὶ φιλοσοφώτερον, τὸ γίνεσθαι ὁμοίους τῷ Θεῷ, ὡς ἂν θεσπέσιον γένεσθαι εἰκός. ὅπως γένησθε, φησίν, ὅμοιοι τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Σὺ δέ μοι πρόσεχε, πῶς οὐδὲ ἐστὶ τὰ, οὐδὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν πατέρα ἑαυτῶν καλεῖ· ἀλλ᾽ ἐκεῖ μὲν Θεὸν τὸν βασιλέα μέγαν, ὅτε περὶ τῶν ὅρκων διελέγετο· ἐνταῦθα δὲ πατέρα αὐτῶν. ποιᾷ δὲ τοῦτο, τῷ προσήκοντι καιρῷ τοῦτο περὶ τούτων πανταχοῦ λέγουσι. Εἶτα ἐπεξηγούμενος τὴν ὁμοιότητα, ἐπάγει, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ὅτι πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχει ὅτι δικαίους καὶ ἀδίκους. καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ μισῶν ὁ μισεῖ, φησίν, ἀλλὰ καὶ ὁ διώκειν τοῦτο ὑβρίζοντας· καίτοιγε ὁ δαιμονῶν ὁ τοιοῦτος ἐστίν, ὁ μόνον ἀφ᾽ ἑαυτοῦ τῆς

γνώμης

γεσίας ὑπερβολὴν, ἀλλὰ καὶ δίκαι τὴν τῆς ἀξίας ὑπερβολήν. σὺ μὲν γὰρ περὶ τὸ ὁμοδούλου καταφρονῇ, ἐκεῖνος δὲ περὶ τὸ δούλου τὲ μυεῖα ὑπερτεθέντος· καὶ σὺ μὲν ῥήματα χρείζῃ βαχόμενος ὑπὲρ αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ πράγματα πολὺ μεγάλα καὶ θαυμαστὰ, τὴν ἥλιον ἀνάστασιν, καὶ τοὺς ἐτησίους ὄμβρους διδοὺς. ἀλλ' ὅμως καὶ ὕπω δίδωμι ἴσως τινὶ ἐξουσίαν). μὴ τοίνυν μίσει τὸν ποιοῦντα κακῶς, τοιοῦτον ὄντα σοι πρόξενον ἀγαθῶν, καὶ εἰς τοσαύτην ἀγαπᾶ σε φιλίαν. μὴ χαίρῳ ὃ ἐπηρεάζοντί σε· ἐπεὶ καὶ μὴ πόνοι ὑπέστης, τοῦ δὲ καρποῦ ἀπεστερήθης καὶ τὴν μὲν ζημίαν οἴσεις, τὴν δὲ μισθὸν ἀπολεῖς· οὐκ ἐκάτερα ὅτι δυοῖν, ὃ χαλεπώτερον· καὶ μείζονας τὸ ἔλαττον τούτου μὴ φέρε. καὶ πῶς ἔνι τοῦτο γενέσθαι, φησί; Θεὸν ἰδὼν δοῦλον πένητα γινόμενον, καὶ τοσούτοις κατακόπτα, καὶ τοσαῦτα παθόντα ὑπὲρ σὲ, ἐρωτᾷς ἔτι καὶ ἀμφιβάλλεις, πῶς δυνατὸν τοῖς ὁμοδούλοις ἀφεῖναι τὰς ἀδικίας; οὐκ ἀκούεις αὐτοῦ σοι φωνῶ λέγοντος,

Ακκ. κγ. λδ. Ρω. ιι. λδ. Ἄφες αὐτοῖς, καὶ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσιν; οὐκ ἀκούεις Παύλου λέγοντος, Οτι ὁ ἀναβὰς μόνον καὶ καθήμενος ἐν δόξῃ, ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν; καὶ οὐχ ὁρᾷς ὅτι καὶ μὴ τὸ φανῆναι καὶ μὴ τὴν ἀνάληψιν τοῖς ἀπηνεστάτοις Ιουδαίοις ἔπεμπε τοὺς ἀποστόλους τὰ μυεῖα οἴσοντας ἀγαθά, καὶ ταῦτα μέλλοντας μυεῖα πρὸς αὐτοὺς πάσχειν δεινά; ἀλλὰ σὺ μεγάλα ἠδίκησαι; καὶ τί τοιοῦτον πέπονθας, οἷ ὁ σὸς δεσπότης, δεσμούμενος, ῥαπιζόμενος, μαστιζόμενος, καὶ οἰκέτου ἐμπτυόμενος, θανάτου ὑπομένων, καὶ θανάτου τοῦ θανατώτου ἀπάντων αἴρεσιν, μὴ τὰς μυείας ἀνεργασίας; Εἰ δὲ μεγάλα ἠδίκησαι, καὶ σὺ τοῦτο μάλιστα ἐνεργάτησον, ἵνα καὶ σαυτῷ λαμπρότερον ποιήσῃς τὸν στέφανον, καὶ τὸν ἀδελφὸν τῆς ἐχάτης ἀπαλλάξῃς ὀργῆς. ἐπεὶ καὶ ὁ ἰατρὸς, ὅταν λοιδορῶνται καὶ ὑβρίζωνται καὶ τοὺς μαινομένων, τότε μάλιστα αὐτοὺς ἐλεοῦσι καὶ προσκυλίζονται πρὸς τὰ ἐκείνων διήρθωσιν, εἰδότες ὅτι τῆς ὑπερβολῆς τοῦ νοσήματος ἡ ὕβρις ὅδε. καὶ σὺ τοίνυν τοῦτο πρὸ τοῦ βλασφημοῦντος ἔνεκα τοῦ νοσήματος καὶ τοῦ βίου κέχρησο τοῖς ἀδικοῦσιν. ἐκεῖνοι γὰρ εἰσὶ μάλιστα ὁ νοσοῦντες καὶ τὰ βίᾳ ὑπερβαίνοντες [ἅπασαι.] ἀπάλλαξον τοίνυν αὐτοὺς τῆς χαλεπῆς ταύτης ἐπηρείας, καὶ δὸς ἄφεσιν τοῦ ὀργῆ, καὶ δαίμονος ἐλευθέρωσον χαλεποῦ, τοῦ θυμοῦ. καὶ γὰρ δαιμονιῶντας ἐαὶ ἰδωμεν, διαφυόμεν· οὐχὶ δὲ αὐτοὶ ὑπὸ δαιμονῶμεν. τοῦτο καὶ νῦν ποιῶμεν ὅπὶ τὴν ὀργιζομένων. καὶ γὰρ ἐκείνοις ἐοίκασιν ὁ θυμούμενοι, μᾶλλον δὲ καὶ ἐκείνοι εἰσὶν ἀθλιώτεροι, μὴ αἰσθόμενοι μαινόμενοι· διὸ καὶ ἀσύγγνωστος αὐτῶν ἡ πλημμέλεια. μὴ τοίνυν ἐπίμεμψαι χειμῶνι, ἀλλὰ καὶ ἐλέει. καὶ γὰρ σὺν πολλῆς ἴσως ἐνοχλούμενοι δὲ σκυθρωπάζοντα καὶ ἐμέσαι ἐπιγέμοντι ὅταν ποτὲ τοῦτον χυμὸν ἴδωμεν, χεῖρα ὀρέγομεν καὶ βαστάζομεν" ἀπαρεπόμενοι, καὶ ὁ ἰμάτιον μολυνώμεθα, οὐκ" ἀποστρεφόμεθα· ἀλλ' εἰ μόνον ζητοῦμεν, ὅπως ἐκεῖνοι ἀπαλλαξώμεθα τῆς χαλεπῆς ταύτης ἐνοχλείας. τοῦτο τοίνυν καὶ ὅπὶ τούτων ποιῶμεν, καὶ βαστάζωμεν ἐμοιῶς καὶ ἀπαρεπόμενοι· μὴ δὴ ποτὲ μὲν ἀφῶμεν, ἕως ἂν ἅπασαν ἀποθῆται τὴν πικρίαν· καὶ τότε σοι χάριν ἕξομεν μεγίστην, ἐπειδὴ παύσηται, ὅτε γνώσεται σαφῶς, ὅσης αὐτοὶ ἀπήλλαξας ταραχῆς. καὶ τί λέγω τὴν πρὸς ἐκείνου χάριν; ὁ γὰρ Θεὸς σε βαθέως ἐφιλονείκησε καὶ μυρίοις ἀμείψεται καλοῖς, ὅτι σου ἀδελφὸν νοσήματος ἠλευθέρωσας χαλεποῦ· καὶ ἐκεῖνος δὲ ὡς δεσπότην ὑμνήσει, καὶ πάντας αἰδουμένους σου τὴν ὀπτείκειαν. οὐχ ὁρᾷς ταῖς ἁλισάσαις γυναῖκας, πῶς διέκεισαι ταῖς πρεσβούσαις, καὶ οὐκ ἀληθῶς ἐκείνας; μᾶλλον δὲ ἀληθῶς μὲν, φέρεσι δὲ ἡμερώτερον, καὶ ξυνηθροῦσι ταῖς ὀδυνωμέναις καὶ ἀλγεινομέναις ὑπὲρ τοῦ ἀνδρός. ταύτας καὶ σὺ ζήλωσον, καὶ μὴ γένου σὺ μαλακώτερος γυναικῶν. ἐπειδὴ γὰρ τίκτουσιν αἱ γυναῖκες αὗται (γυναικῶν γὰρ εἰσι μακροψυχότεραι) τότε σε ἀνδρα εἶσονται· εἰ δὲ βαρέα τὰ ὀπτάγματα, σκόπησον ὅτι διὰ τοῦτο παρεγένετο ὁ Χριστὸς, ἵνα ταῦτα σὺ τῇ ἡμετέρᾳ καταφυτεύσῃ διανοίᾳ, ἵνα καὶ ἐχθροῖς καὶ φίλοις χρήσιμος κατασκευάσῃ. διὰ τοῦτο καὶ ἑκατέρων τούτων ὀπτιμυήσθαι καλεῖ· τὸν μὲν ἀδελφὸν, ἵνα εἴπῃ, ἐὰν ἁμάρτῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου· τὸν δὲ ἐχθρὸν, ἐπειδὴ νομοθετῇ φιλῶν

τι

τι γ εὐχεσθαι ὑπερ αὐτῶν. γ οὐκ ἀπὸ τ̃ ὑποδείγματος τ̃ κ̃υ τ̃ Θεοῦ σπάγη μόνοι εἰς τοῦτο, ἀλλα ⁊ ἐκ τ̃ σπυρίου.

46 Εἰ γὰρ ἀγαπήσητε, φησι, τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ἵνα μισθὸν ἔχητε; οὐχὶ καὶ ⁊ τελῶναι τ̀ αὐτὸ [τοῦτο] ποιοῦσι; Τοῦτο γ ὁ Παῦλός φησιν· Οὕτω μέτρια αἰ- Εβ.13.5.
μάτος αὐτὴ κατέχητε τοὺς τὴν ἁμαρτίαν ὑπατανιζόμενοι. αἰ μὴ οὖν τοιοῦτα ποιεῖς, μ̃ τ̃ Θεοῦ ἔσηκας· δι᾽ ὃ ἐγκαταλιμπάνῃς αὐτά, μ̃ τὴν τελωνῶν. Εἶδες πῶς οὐ τοσοῦτον τὴν ἀποστολὴν τ̀ μέγεθος, ὅσον τὴν προσώπων τ̀ διαφορὰν; μὴ τοίνυν τοῦτο λογιζώμεθα, ὅτι δυσχερές τ̀ ὑπόταγμα, ἀλλὰ γ τ̀ ἔπαθλον σκοπῶμεν, γ λογισώμεθα ὅτι ὁμοῖοι γενόμενα καταρθώσαντες, ⁊ ἴσοι διαμείψαντες. τῷ μὲν οὖν ἀδελφῷ κελεύει καταλλάγῆναι, γ μὴ προτερεῖν ἀφίσασαν, ἕως αὐ τ̃ ἔλθῃ καὶ ἐλέωμεν· ὅταν γ πρὸς πόνων διαλέγῃ), οὐκ ἔτι ταύτην ἡμᾶς ὑποβάλλει τὴν ἀνάγκην, ἀλλὰ ⁊ πρὸ ἡμῶν ἅπαντες μόνον, βούλεται καὶ ταύτην ποιεῖν τ̀ νόμον. ὅθεν γὰρ εἶπεν ὅτι ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν, ἵνα μὴ διὰ ταῦτα αὐτὰ ἀνδρῶς πρὸς αὐτοὺς ἔχωσι, κελεύει μὴ μόνον φέρειν ταῦτα ποιοῦντας, ἀλλὰ γ ἀγαπᾶν. ὁρᾷς πῶς προῤῥίζει τὴν θυμοῦ γ τὴν ὑπερηφανίαν τ̀ περὶ τὰ σώματα, τ̀ περὶ τὰ χρήματα, τὴν περὶ τὴν δόξαν, τ̀ περὶ τὸν πρόσκαιρον βίον ἀνατρῆ; τοῦτο γὰρ ἐποίησε μὴ ἐξ ἀρχῆς, πολλῷ πλέον γ νῦν. ὁ τι γὰρ πλουτῶν γ ὁ τρᾶχος γ ὁ πενθῶν κενοῖ τ̀ ὀργήν· ὅ τε δίκαιος γ ἐλεήμων κενοῖ τ̀ τῶν χρημάτων ὑπερηφανίαν· ὁ καθαρὸς τὴν καρδίαν ἀπαλλαγεὶς ὑπερηφανίας ποικίλης· ὁ διεσταλμένος καὶ φέρων τὰς ὕβρεις γ κακῶς ἀκούων πᾶσαν ἀσχημοσύνην τὴν τῶν πρόσκαιρων προσκμάτων ἀναφυομένην, ⁊ τύφου ⁊ κενοδοξίας ὅτι καθαρός. λύσας τοίνυν τὸν δεσμὸν τούτων τὸν ἀκροατὴν γ εἰς τὰς ἀγῶνας ἀλείψας, πάλιν ἑτέρως ἀναπαύει ταῦτα τὰ πάθη, ⁊ μ̃ πλείονος τῆς ἀκριβείας. ὀργίζεσθαι γὰρ ἀπὸ τῆς ὀργῆς καὶ πόνον ἐκκόψας τὰ πάθη τοῦτο ⁊ ποίησον, καὶ εἰπών, ὁ ὀργιζόμενος τ̃ ἀδελφῷ [αὐτοῦ,] γ ὁ μωρὸν καλῶν, ⁊ ὁ ῥακά, κολασθήσεται· γ ὁ προσφέρων τὸ δῶρον μὴ προτερεῖν προσοίσειν τῇ πραπέζῃ, ἕως αὐ καταλύσῃ τὴν ἔχθραν· γ ὁ ἀντίδικον ἔχων, πρὶν ἢ τὸ δικαστήριον ἰδεῖν, φίλον ποιεῖσθαι τ̀ ἐχθρόν, ὅτι τὴν ὑπερηφανίαν μεταβάλει πάλιν. γ τί φησιν; ὁ ἐμβλέπων ἀκαθάρτοις ὀφθαλμοῖς, ὡς μοιχὸς γυναικὸς ἀκαθάρτου ἢ πόρνης ἢ πόρνου ἄλλου τινὸς τ̃ αὐτῶν προσώπων, ἀπάσας ἐκκοπέτω τούτους· ὀνόμα γάμου κατέχων γυναῖκα, μηδέποτε αὐτὴν ἐκβαλλέτω γ πρὸς ἑτέραν βλεπέτω. σχεδὸν γὰρ τούτων τῆς πονηρᾶς ὑπερηφανίας ταῖς ῥίζας ἀνέλει. εἶτα συστέλλει τ̃ χρημάτων τ̀ ἔρωτα ἀναιρέλλει, κελεύων μήτε ὀμνύναι, μήτε ψεύδεσθαι, μήτε αὐτὴν ἀντὶ χάριτος προσλαμβάνειν, εἴ ἀν τις εὐδιάβολος τύχῃ· ἀλλὰ γ τὸ ἰμάτιον προσίεσθαι δι᾽ βούλεται, γ τ̀ τοῦ σώματος χρῆσιν, ἐκ πολλῆς περιουσίας τ̀ περὶ τὰ χρήματα ἀναιρῶν πόθον· γ τότε μ̃ τάσσει πρώτα καὶ τ̀ ποικίλων τ̀ ὑπερηφανιῶν τὸν σίφωνα ἐπάγει, λέγων· Οὐχὶ θεᾶσθε τὴν ἐπηρεάζοντων ὑμᾶς, ἐπ᾽ αὐτὸν ἄνω τὸν ἀκροατὴν τ̀ φιλοσοφίας ἀνάγων [τὸν] χορυφαῖον. ὥσπερ γὰρ τοῦ πρᾶου ἕνεκα μείζονα τὸν ῥαπίζεσθαι, γ τοῦ ἐλεήμονα ἕνεκα τὸ γ τὸ ἰμάτιον προσίεσθαι μ̃ τ̀ κτησίσκου, καὶ τ̀ δίκαιον ἕνεκα τὸ καὶ ἀδικούμενον φέρειν, καὶ τοῦ εἰρηνοποιὸν ἕνεκα τὸ καὶ ῥαπιζόμενον καὶ ἁρπαζόμενον ἔπεσθαι· οὕτω γ τὸ διώκεσθαι τὸ διωκόμενον ὑπέλαβεν. ὁρᾷς πῶς κ̃ μακρὰν εἰς αὐτὰς ἡμᾶς ἀνάγῃ τ̀ εὐαγοῦς ταύτας ἐλπίδας; ἵνος οὖν αἱ εἰσημῶν ἄξιοι, ⁊ πρὸς τ̀ Θεὸν κεκλυόμενοι τὴν ζῆλον ἔχειν, καὶ τάχα μηδὲ τῶν τελωνῶν γενόμενοι ἴσοι; εἰ γὰρ τὸ φιλῆσι τοὺς φιλοῦντας, τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν καὶ ἐθνικῶν· ὅταν μηδὲ τοῦτο ποιῶμεν (οὐ γὰρ ποιοῦμεν αὐτὸ βασκαίνοντες διδασκαλοῦσι τοῖς ἀδελφοῖς) ποίαν ἔχ ὑποστησόμεθα δίκην, ὑπερβαίνειν τοὺς γραμματῆς κεκλυόμενοι, γ τῶν ἐθνικῶν ἐστῶτες κατώτεροι; πῶς οὖν ὀψόμεθα βασιλείαν, εἰπέ μοι; πῶς ὑπισχνησόμεθα τῶν ἱερῶν προθύρων ἐκείνων, οὐδὲν τῶν τελωνῶν ἀμείνους γενόμενοι;

νόμθοι; τοῦτο γὰρ ἠνίξατο εἰπών· οὐχὶ καὶ ⓐ πλοῦτον τὸν αὐτὸν ποιοῦσι; ὃ καὶ μάλιστα θαυμάσας αὐτοῦ τῆς διδασκαλίας ἐστὶν· ὅτι πόντοχος καὶ ἔπαθλα τὰ ἀγῶνα ὑμᾶς μὴ πολλῆς τῆς οὐσίας, οἷον καὶ τὸν ⓦ Θεὸν ὁρᾶν, καὶ βασιλείαν οὐρανῶν κληρονομεῖν, καὶ τὸ υἱὸς Θεοῦ γενέσθαι, καὶ τὸ ὁμοίους Θεοῦ, καὶ τὸ ἐλεῆσαι, καὶ τὸ πραϋπαθῆσαι, καὶ τὸ τοῖς οὐρανοῖς ἔχειν πολιτεύεσθαι· εἰ που καὶ λυπηρὰν μαθημάτων ἔδει, ὑφεμένως τοῦτο ποιεῖ. τὸ μὲν γὰρ τῆς γενέσεως ὄνομα ἁπαξ τοῦτοις τέθεικε λέγων· καὶ ἑτέρωθι δὲ ὕστερον παλαιόνως καὶ ὑποτρεπτικώτερον μᾶλλον, ἢ ἀπειλητικώτερον καὶ χαλεπώτερον τῷ λόγῳ, διέρρηξεν τὸ ἀκροατήριον λέγων· Οὐχὶ καὶ ⓐ πλοῦτον τὸν αὐτὸν ποιοῦσι; καὶ, Ἐὰν τὸ ἅλας μωρανθῇ καὶ, Ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. ἔστι δὲ ὅπου καὶ τὰ ἀμαρτήματα αὐτὰ χαλάσεως ὀνόματι φησί, τὸ φορτικὸν τῆς χαλάσεως τοῦ ἀκροατοῦ διδοὺς συνιέναι. ὡς ὅταν λέγῃ· ἐμοίχευσεν αὐτὸν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· καὶ ὁ ἀπολύων ποιεῖ αὐτὸν μοιχευθῆναι· καὶ τὸ πλεῖστον τούτων ἐκ τοῦ πατρὸς δῆλον. τοῖς γὰρ νοῦν ἔχουσιν αὐτὰ τὰ τῆς χαλάσεως ὀνόματος ἀρκεῖ καὶ τὸ τῆς ἁμαρτίας μέγεθος εἰς σωφρονισμόν. διὰ δὴ καὶ ὁ σωτὴρ τοὺς ἐθνικοὺς καὶ τοὺς τελώνας εἰς μέσον ἄγει, τῇ ποιότητι τοῦ προσώπου ⓦ μαθητὰς ἐντρέπων. ὃ καὶ ὁ Παῦλος ἐποίει λέγων·

Mαρ. 8. γ. Λκκ. 18. λδ. Ματθ. ε. 18.

α. Θεσ. δ. ιζ. Μὴ λυπεῖσθε ὡς καὶ ⓐ λοιποὶ ⓐ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα· καὶ πάλιν, καθάπερ καὶ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα τὸν Θεόν. καὶ δεικνὺς ὅτι οὐδὲν ἀπαιτεῖ, ἀλλὰ μικρῷ πλέον τοῦ ἀναγκαίου, φησίν· οὐχὶ καὶ ⓐ ἐθνικοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; ἀλλ' ὅμως οὐκ ἴσασιν αὐτοῦ τὸν λόγον· ἀλλ' εἰς τὰ ἔπαθλα αὐτὸν καταλύει καὶ τὰς χρείας ἐλπίδας, λέγων·

ΗΘΙΚΟΝ 48 Γίνεσθε οὖν τέλειοι, ὡς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. Καὶ πολὺ τὸ τῶν οὐρανῶν ὄνομα διαπείρει πόντοχος, καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου τὰ φερώνυμα αὐτῶν διετίρωσε. τίνος γὰρ ἀθενέστερον καὶ παχύτερόν πως ἦσαν διακείμενοι. Ἀπόντα οὖν ὑποσοῦται τὰ εἰρημένα, πολλοῦ καὶ τοὺς τοῦ ἐχθροὺς ὑπιδιεξώμεθα τοῦ ἀγάπου· καὶ τὸ καταγέλαστον ἐκεῖνο ἔθος ἐκβαλώμεθα, ὅπερ πολλοὶ τῶν ἀλογωτέρων ὑπομένουσιν, αἰσθόμενοι τοῦ ἀπόντων πρόσωπα προσειπεῖν, ὃ μὴ ἔχει πολλοῦ μακαρισμοῦ, μὴ ζηλοῦντες, ὃ δὲ δεῖ καταπίλασον, τὸ διώκοντες. Τίνος οὖν ἕνεκεν ὁ πρὸς αὐτὸν πρόσωπος; ὅτι ὑπὲρ ὅτου ἀναμένει, φησίν. ἐκκόπω δὲ αὐτοῦ τοῦτο μάλιστα ὑπιππιάζειν ἔδει, ἵνα σὺ λάβῃς ⓦ εὐφημον. ὃ, φησιν· ὅτι τοῦτο ἐσπούδακε. καὶ τί ταύτης τῆς ἀσχολίας χρήσιμον ἀκοῦσαι; ὅτι γὰρ ὅτου ἐσπούδακέ, φησι, μαθοῦ μοι γενέσθαι πρόξενος, οὐ βούλομαι ὑπολαβέσθαι τῆς ὑποθέσεως ταύτης. ἀλλὰ μὴ οὖν ἐκεῖνός σε προσείπῃ πρότερος, ἐκεῖνον σοὶ πλέον καὶ προσειπόντι· ἐὰν δὲ σὺ πρότερος ὑπιππάσῃς τῇ προσρήσει, ἐπισκιάσθησον τὸ τύφον ἐκείνου, καὶ δαψιλῆ ποιήσας τὴν ἀπονοίας αὐτοῦ τὸ καρπὸν ἐτύγησας. πῶς οὖν ἐκάτης ἀνοίας ἐσταῦτα μὴ θέλοντας καρπώσασθαι ἀπὸ φιλῶν ῥημάτων, προσδιδόναι ὁ κέρδος, καὶ καταγιώσκοντας αὐτοῦ, τοῖς αὐδοῖς προσπίπτειν; εἰ γὰρ διὰ τοῦτο αὐτὸν αἰτιᾷ, ὅτι πρότερος ἀσπάζεται πρὸς ἑτέρου προσόρησιν, ἵνα ἔνεκεν ζηλοῖς ὅταν ἐγκαλεῖς, καὶ ὅταν ἔφης εἰ πιπτεῖν, τοῦτο ὡς ἀγαθὸν μιμεῖσθαι ἐσπούδακας; ὁρᾷς πῶς οὐδὲν ἀνθρώπου χαλεπὸν συζῶντος ἀνοσιώτερον; διὰ τοῦτο καλῶ, φύγωμεν τὸ πονηρὸν τοῦτο ἔθος καὶ καταγέλαστον. καὶ γὰρ μυρίας ἀνέτρεψε φιλίας τὸ νόσημα τοῦτο, καὶ πολλὰς ἔχθρας εἰργάσατο. διὰ δὴ τοῦτο φθάνωμεν αὐτὸν ἡμεῖς. ἀλλὰ γὰρ ῥαπίζεσθαι καὶ ἀτιμάζεσθαι καὶ γυμνοῦσθαι πρὸς ἐχθρῶν κελευόμενοι, καὶ φέρειν, πολλὰς αἱ ἐπήμων συνιόντες ἄξιοι, οἱ προσρήσει μικρᾷ τοσαύτῃ ὑπιδιεκνεύμενοι φιλονεικίᾳ; ἀλλὰ καταφρονούμεθά, φησι, καὶ διαπτυόμεθα, ὅταν αὐτῷ χαριζώμεθα τοῦτο. καὶ ἵνα μὴ καταφρονήσῃ αἰθέριος, προσκυνεῖν Θεῷ; καὶ ἵνα μὴ καταφρονήσῃ σου ὁ μισόδουλος, καταφρονεῖ τοσαῦτα, ὃ τοσαῦτά σε ἐργατικότος; εἰ γὰρ ἄτοπον τὸ καταφρονεῖν σου ⓦ ὁμότιμον, πολλῷ μᾶλλον τὸ σε καταφρονεῖν τοῦ σε πεποιηκότος Θεοῦ. μὴ οὖν τοῦτο καὶ ἐκεῖνο σκόπει, ὅτι ὅταν σε καταφρονήσῃ, τότε σοι μείζονος μισθοῦ πρόξενος.

ἀφ' ἡδ τ̃ Θεὸν ζωῦτα ὑποπτεύεις, ὅτῳ" τ̃ῳ αὐτὸ νόμων ἤκουσας. τοῦτο γ̃ ποίας σὸκ ἀν" εἴη ἡμῖν ἀπαξιοι; πόσων ἀφαδημί̃χ; ἐμοὶ γ̃ ἤρκετο ἂν ὑδρίζεαλ ἡ καταφρονεῖαλ ἀφ' τ̃ Θεοῦ, ἢ ἡμᾶαδαι τ̃ δὲ βασιλέων ἀπρώτων. σὸδὲ γὰρ, σὸδὲν τ̃ς δόξης ζωύτης ἴσον. ζωύτῳ τοίνυν διώκωμθ ὕπας, ὡς αὐτὸς ἐκέλευσι, καὶ τ̃ῳ αἰ,θεφπίνων μηδένα" ποιούμθοι λόγον, ἀλλὰ τῳ̃ ἀκριβ̃ φιλοσοφίαν ὑπιδεικνύμθοι ἀφ' πρώτων *, ὕπα ⓐ ἑαυτ̃ῳ βίον οἰκονομ̃σμθ. καὶ γὰρ τ̃ῳ ὑφκείων καὶ τ̃ῳ ἐκείνοι τεφαίων ἐπιτυγχ̃ν ἥδιν καρπωσόμεθα τ̀ ἀγαθὰ, ὡς ἄγγελοι μ̃ τ̃ῳ αἰ,θεφπίνῳ βαδίζοντες, ὡς αἱ τ̃ῳ" ἀγγέλων δυνάμεις ἐν τ̃ γ̃ῇ" σπεπολιτ̃ώμθοι, καὶ πάσης μ̃" ὑπιθυμίας, πάσης γ̃ ἐκτὸς μένοντες ζαφχ̃ς· καὶ μ̃ τύπτων γ̃ πρώτων, καὶ τ̀ ἀπόῤῥητα ἀπολαμβ̃όμθα ἀγαθά· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπιτυχ̃ῖν, χ̃ῥιτι καὶ φιλοφθεφπία τ̃ Κυρίου ἡμῶν Ἰησ̃ Χριστ̃, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος καὶ ἡ προσκύνησις ζων̃ σ̃ ἀναρχω πατρὶ καὶ σ̃ ἁγίῳ καὶ ἀγαθ̃ πν̃ματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τ̀ς αἰ̃νας τ̃ν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ιθ. ΠΡΟΣΕΧΕΤΕ ΤΗΝ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗΝ ΥΜ̃Ν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τ̃ν αἰ,θεφπίων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς. κεφ. ς.

ΤΟ πνευματικώτερον πρώτων λοιπὸν ἅπτεσθαι πάθος, τῳ̃ λύπης καὶ τῳ̃ μανίας τῳ̃ πρὸς τῳ̃" κενὴν δόξαν ἐπιπομπ̃ῆν τοῖς κατορθ̃σιν. ὅθεν ἀρχ̃ς μ̃ γὰρ σὸδὲν πρὸς αὐτὸ διελέχθη. ἐπὶ γὰρ ἰω̃ πρόκειτ̃αι, περὶ ἡ πείσας ποιεῖν ἢ τῶν δεόντων, πρὸς τ̃ πῶς δεῖ ποιεῖν αὐτὰ καὶ μετιέναι διδάσκω. ὅτῳ γ̃ σπ̃ῆμθ εἰς φιλοσοφίαν, ζότε λοιπὸν καὶ τῳ̃ πεφυφισαμ̃ῆνῳ αὐτ̃ῃ καθαίρῃ λύμῃν. σὸδὲ γὰρ ἁπλῶς πέπτεται τ̃το τὸ νόσημα, ἀλλ' ὅταν πολλὰ κατορθώσωμθ τ̃ν ὑπιζαπομθόων. ἔδει τοίνυν πρότερον φυτεῦσαι τῳ̃ ἀρετῳ̃, καὶ τότε τὸ ἐπηρεάζον αὐτ̃ς ⓐ καιρὸν ἀνελεῖν πάθος. ἔστι πόθεν ἄρξαται. ἀπὸ πτωχείας καὶ βύχ̃ς καὶ ἐλεημοσύνης. τούτοις γὰρ μάλιστα ἐμφιλοχωρ̃ῖ ἕως τοῖς κατορθώμασιν. ὁ γοῦν Φαρισαῖος ἐντεῦθεν ἐφυσ̃το, λέγων· Νηστεύω δὶς τ̃ς ἑβδομάδος, ἀποδεκατ̃ῶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα· ἐν αὐτ̃ῃ γ̃ σκηνοδοξεῖ τ̃ῃ βύχ̃ῃ, πρὸς ὑπίδειξιν αὐτῳ̃ ποιούμθος. ὅτῳ γὰρ σὸδεὶς ἄλλος πτωχ̃ῶν, τ̃ῳ τελώνῃ ἐπεδείκνυτο, λέγων· σὸκ εἰμὶ ὡς ⓐ λοιποὶ τ̃ῳ̃ αἰ,θεφπίνων, σὸδὲ ὡς οὗτος ὁ τελώνης. καὶ σκέπει πῶς ἤρξατο, ὡς πρὸς θηρίου τινὸς δυσφορωτάτου ἀγωνιζόμθος, καὶ δεινῶν κλέπτας τ̃ μὴ σφόδρα ἐγκηρεύσαι. προσέχετε γάρ, φησι, τῳ̃ ἐλεημοσύνην ὑμῶν. ὅπα καὶ ὁ Παῦλος λέγει Φιλιππησίοις· Βλέπετε σὺν κυσίν. καὶ γὰρ λαθραία ἐπισέρχεται τὰ θηρία, καὶ πάντα ἐκφυσᾷ ἀλοφητῷ, καὶ ἀνέπαφα τ̃ πάντα. ἐπεὶ δ̃ν πολλῷ πρότερον τ̃ ἐλεημοσύνης ἐποίησατο λόγον, καὶ τ̃ Θεοῦ εἰς μέσον ἤγαγε, τ̀ ἀνατέλλοντα τ̃ ἡλίου ὑπὲρ πονηρ̃ς καὶ ἀγαθούς, καὶ πάντα χάρτην προέτεινεν εἰς τ̃το, καὶ κομᾷν ἔπεισε τ̃ῃ ἀναλγησίᾳ τ̃ς χρημάτων, αἱματ̃ς λοιπὸν καὶ τὰ σκοτεινότερα τ̃ῃ καλ̃ῃ ταύτ̃ῃ ἐλαίᾳ πάντα. διὸ φησι, προσέχετε τ̃ ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τ̃ν αἰ,θεφπίνων. ἐκεῖνο γὰρ ἡ ἔμπροσθεν εἰρημένη, ὅ Θεοῦ ὄντων ἐλεημοσύνη. καὶ εἰπὼν, μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τ̃ν αἰ,θεφπίνων, ἐπήγαγε, πρὸς τὸ θεαθ̃ῆναι αὐτοῖς. καὶ δοκεῖ μ" πρότερον εἰρηκὼς τὸ αὐτὸ· ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ἁπλούστερον προέτεινε, καὶ πολλῷ ἔχει τῳ̃ ἀσφαλείᾳ καὶ ἄφατον τ̃ κηδεμονίας τ̃ τ φειδώ. ἔστι γὰρ ἡ ἔμπροσθεν τ̃ αἰ,θεφπίνων ποιοῦντα, μὴ πρὸς τὸ θεαθ̃ῆναι ποιεῖν· καὶ μὴ ποιοῦντα [πάλιν] ἔμπροσθεν, πρὸς τὸ θεαθ̃ῆναι ποιεῖν. διόπερ οὐχ ἁπλοῦς τὸ γενόμθον, ἀλλὰ τῳ̃ γνώμῃ κολάζει καὶ σιφμοῖ. εἰ γὰρ μὴ αὕτη ἡ ἀκρίβεια" προσκέμθη ἰω̃, πολλοὶ ἂν τοῦτο ὀκνηρότερον ἐποίησαν πρὸς τῳ̃· τ̃ς ἐλεημοσύνης δόσιν, διὸ τὸ μὴ

πάντα χρὴ πάντως δίκαιον εἶναι λογισμόν ποιεῖν. ἀλλὰ τοῦτο ἀπολύων σε τῆς ἀνάγκης ταύτης, οὐ τῷ τέλει τοῦ πράγματος, ἀλλὰ τῇ προαιρέσει τοῦ ποιοῦντος καὶ τῷ ζημιῶσθαι καὶ μαθεῖν ἀείζηλ. ἵνα γὰρ μὴ λέγῃς, Τί γὰρ ἐγὼ πάθω, ἂν ἕτερος ἴδῃ; οὐ τοῦτο ζητῶ, φησι, ἀλλὰ τὸν ἀγαθὸν ἐκείνην τὸν Θεὸν, καὶ τὸ ἔσεσθαι τοῦ γεωργοῦ. τὸν γὰρ ψυχὴν ἁπλώσαι βλέπει, καὶ πάντως ἀπαλλάξαι νοσήματος. ἀπαγορεύσας τοίνυν ὁ πρὸς ἐπίδειξιν ποιῶν, καὶ τὸν ἐκ τούτου ζημιῶν διδάξας, ὁ μὲν τὸν καὶ εἰκῇ τοῦτο ποιῶν, πάλιν αὐτῷ ἐγείρει τὰ φρονήματα, τοῦ παθεῖν ἀναμνήσας καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, ἵνα μὴ τῇ ζημίᾳ μόνῃ καθάψηται, ἀλλὰ καὶ τῇ μνήμῃ τοῦ γεγυμνικότος ἐστιέψῃ.

Οὐκ ἔχετε γὰρ μισθὸν, φησὶ, παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν οὐρανοῖς. Καὶ ὁρᾷς ἐνταῦθα ἔξιν, ἀλλὰ καὶ περαιτέρω προέρχεται, καὶ δι' ἑτέρων πολλῶν τὸν ἀποστολικὸν ἐργαζόμενος. ὥσπερ γὰρ ἀνωτέρω τελώνας καὶ ἐθνικοὺς ἔθηκε, τῇ ποιότητι τοῦ προσώπου κατασχὼν τὸν μισθὸν ὅτου καὶ ἐνταῦθα τὸν ὑποκριτάς.

2 Ὅταν οὖν ποιῇς, φησὶν, ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταί. Οὐχ ὅτι σάλπιγγας εἶχον ἐκεῖνοι, τοῦτο λέγει, ἀλλὰ τὸν πολλὸν αὐτῶν ἐπιδείξασθαι βούλεται μανίαν, τῇ λέξει τῆς μεταφορᾶς ταύτης κωμῳδῶν καὶ ἐκπομπεύων αὐτούς. καὶ καλῶς ὑποκριτὰς εἶπε. Τὸ μὲν γὰρ προσωπεῖον, ἐλεημοσύνης ἐστί· ἡ δὲ ἀλαζονεία, ὑμότητος καὶ ἀπανθρωπίας. οὐ γὰρ ἄρα ὁ τὰ πλησίον ἐλεῶν ποιοῦσιν, ἀλλὰ διὰ δόξης ἀπολαῦσαι αὐτοῖς· ὅπερ ἑκάστης ἐστὶν ὠμότητος, ἑτέρᾳ λιμῷ διαφθειρομένου φιλοτιμίαν ζητῆσαι, καὶ μὴ λύσαι τὸν συμφορέα. οὐκ ἄρα τὸ δοῦναι ἐλεημοσύνη, ἀλλὰ τὸ, ὡς χρή, δοῦναι ἐστὶ τὸ ζητούμενον, καὶ διὰ τοῦτο δοῦναι. κωμῳδήσας τοίνυν αὐτοὺς ἱκανῶς, καὶ καθαμάξας αὐτῶν, ὡς καὶ αἰχμὴν δίκην ἀκροατὴν, διέρχεται πάλιν τὰ τοιαῦτα νοσοῦσαν γνώμην, καὶ εἰπὼν πῶς δεῖ μὴ ποιῆσαι, δείκνυσι πάλιν πῶς δεῖ ποιῆσαι. πῶς οὖν δεῖ ποιεῖν;

3 Μὴ γνώτω, φησὶν, ἡ ἀριστερά σου, τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου. Πάλιν τὸ ταῦτα ὑπὸ χεῖρας ἀρίστῃ), ἀλλ' ὑπερβολικῶς αὐτὸ εἴρηκεν. Εἰ γὰρ οἷόν τε ἦν, φησὶ, καὶ σαυτὸν ἀγνοῆσαι, προεπαιδεύσαμεν ἔγωσοι τοῦτο, καὶ αὐτὰς δυνατὸν ἦν ἀγνοεῖν χεῖρας λαθεῖν· οὐχ ὡς ἰνιές φασιν, ὅτι τοῦ σκαιοὺς δεῖ κρύπτειν ἀνθρώπους. πόθεν γὰρ τοῦτο λαθεῖν ἐκέλευσεν. Εἶτα καὶ ὁ μισθὸς ἀνίησιν ὅσος. ὅπερ γὰρ εἶπε τὸν σκοῦ λόγον, δείκνυσι καὶ τὸν ἑτοῦλον ἡμῖν, ἑκατέρωθεν αὐτοὺς ὠθῶν καὶ εἰς ὑψηλὰ ἄγων διδάγματα. καὶ γὰρ πείθει εἰδέναι, ὅτι πάντα χρὴ πρᾶττειν ὁ Θεὸς, καὶ ὅτι οὐ μέτρει τοῦ παρόντος βίου ἔσηκε τὰ ἡμέτερα, ἀλλὰ καὶ φοβερώτερον ἡμᾶς ἑτοῦλον ἐκδέχεται δικαστήριον, καὶ αἱ τῶν πεπραγμένων βάθρων ἁπάντων καὶ ἡμῖν καὶ κλήσεις, καὶ ὅτι τοῦδὲ, καὶ μικρὸν, καὶ μέγα ἡμῖν ποιῶν λήσεται, καὶ δόξῃ τοῦ ἀνθρώπους λαθεῖν. ταῦτα γὰρ ἅπαντα ἡνίξατο εἰπών,

4 Ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ· Μέγα δὲ συμβόλου αὐτῷ κεφάλαιον θάλλει, καὶ ὅπερ ἐπιθυμεῖ, τοῦτο μὴ πολλῆς αὐτῷ δεῖσθαι τῆς παρουσίας. Τί γὰρ βούλει, φησὶν; οὐχὶ δικαίας ἔχειν τὸν μισθὸν ἡμᾶς; ἰδοὺ τοίνυν ἔχεις, οὐχὶ ἀγγέλους ἢ ἀρχαγγέλους, ἀλλὰ τὸν ὅλων Θεόν. Εἰ δὲ καὶ ἀνθρώπους ἐπιθυμεῖς ἔχειν θεωρούς, ἐνταῦθα ταύτης σε ἀποστερῶ τῆς ἐπιθυμίας χαίρων τῷ παρόντι, ἀλλὰ καὶ μὴ πλείονός σοι αὐτὸ πρέπειν τῆς ὑποκρίσεως. τοῦτο μὲν γὰρ ἀνθρώπους ἐπιδείξασθαι δυνήσῃ μόνους· ἀνθρώπους δὲ ἀσυνδάζης τῶν λαθεῖν, πότε σε αὐτὸς ὁ Θεὸς ἀναγκάζει, τῆς οἰκουμένης πρόσωπα ἁπάσης. ὥστε μᾶλλον, εἰ βούλει ἀνθρώπους ἰδεῖν σε τὰ κατορθώματα, κρύψον αὐτὰ τῶν, ἵνα μὴ πλείονος ἡμῖν τότε αὐτὰ πάντες θαύσωσιν, τοῦ Θεοῦ φήμης τοιούτου καὶ ἐπαίνου τὰ πρὸς πᾶσιν ἀναχηρύττοντος. τῶν

μὲ

μὴ γὰρ σε ϰ̀ καταγνώσονται ⓐ ὁρῶντες, ὡς ϰενοδόξῳ τε φαινόμενον ϗ ἰδόντες, οὐ μόνον σ̀ ϰαταγνώσονται, ἀλλὰ ϰ̀ θαυμάσουσι ϗ ἅπαντες. ὅταν οὖν ϰ̀ μισθὸν ᾖ λαβεῖν, ϰ̀ θαῦμα χαρπώσασθαι μεῖζον, ὀλίγην ἀναμείναμεν χρόνον, ϊνα πόσην πλίκης ἀνοίας ὑπὸν ἀμφοτέρων σχῶμεν τύτων, ϰ̀ τῷ θεῷ ⓦ μισθὸν ἀπολώλαμεν, ϰαὶ τ θεοῦ ὁρώντος, τὺς ἀνθρώπους ϰελεῦσαι τὸν ὑπόδειξιν τῶν γινομένων. εἰ γὰρ ὑπεδείκνυτο δεῖ, ὦ παῖ, τῷ πάντων ὑπεδείκνυσθαι χρή· ϰαὶ μάλιστα, ὅταν ϰὶ τ σεσιωπηκότος ϰ̀ τὸ ζημιῶσαι ϰύριος ὁ πατὴρ ᾖ. ϰἂν τοι εἰ ϰαὶ ζημία μὴ ἦν, ὁμῶς ἔδει τὸ θάρσος τοῦτο ἀφιέναι, ἀλλὰ ἁλῶναι τῷ ἀνθρώπων, ⓦ τῆς δόξης ὑπερθυμοῦντα. ὡς γὰρ ὕπνος ἄθλιος, ὡς τ βασιλέως ἀπεύδοντος ὑπὸ τῶν θεωρίαν τῶν αὐτοῦ ϰατορθωμάτων ἐλθεῖν, ὁμοίως μὲ ἀφιέναι, ἀπὸ δὲ τῶν πόνων ϰ̀ τῶν πεφυσιγμένων ϰαθίζειν αὐτὸ τὸ θάρσος; ἀλλ̀ δὴ τοῦτο, οὐχὶ μόνον ὁμοίως ὑπεδείκνυσθαι ϰελεύει, ἀλλὰ ϰὶ ἀπουδάζειν λανθάνειν. ὁπόσὸν γάρ ἐστιν ἴσον, μὴ ἀπουδάσαι φανῆναι, ϰ̀ ἀπουδάσαι λαθεῖν.

5 Καὶ ὅταν πεφυσιγμένοι, φησὶν, ὁμοίως ἔστε ὥσπερ ⓐ ὑποϰριταί· ὅτι φιλοῦσιν οἱ πᾶσι ζωηρογραφίαις ϰ̀ οἱ πᾶσι γωνίαις τῶν πλατειῶν ἑϛῶτες πεφυσιγμένοι, ὅπως δῶ φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, * ἀπέχουσι ⓦ μισθὸν αὐτῶν.

6 Σὺ δ̀, ὅταν πεφυσιγμένος εἰσέλθῃς εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, ϰαὶ ϰλείσας τὴν θύραν σου, πεφυσιγμένος τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ ϰρυπτῷ.

Πάλιν ϰ̀ τύτου ὑποϰρίσεως ϰαλῆς· ἐν μάλα εἰϰότως, ὅτι Θεῷ πεφυσιμένοι πεφυσιγμένοι, ἀνθρώποις πρόσϰομποῦσιν, οὐχ ἱϰετῶν πρόσϰειμένοι αἴτημα, ἀλλ̀ ἀνθρώπων ϰαταγελάσων. ὁ γὰρ μέλλων ἱϰετεύειν, ἅπαξ ἀφεὶς, πρὸς ἐϰεῖνον μόνον ὁρᾷ ⓦ ϰύριον ὄντα δοῦναι τὴν αἴτησιν. ἂν δ̀ τοῦτον ἀφεὶς, πρόσειρχηται πλανώμενος ἐν πάντα χοῦ πρόφερον τὺς ὀφθαλμοὺς, ϰενᾶς ἀπελεύσῃ χεροί. τοῦτο γὰρ αὐτὸς ἐδιδάχθης. διὰ τοῦτο ϰὐϰ εἶπεν, ὅτι ὑ λήψονται μισθὸν ⓐ ὑποϰριταί, ἀλλ̀ ὅτι ἀπέχουσι· τουτέστιν, ὅτι λήψονται μὲν, παρ ὧν δ̀ ὑπεθυμοῦσιν αὐτοί. οὐ γὰρ ὁ Θεὸς τοῦτο βούλεται, ἀλλ̀ αὐτὸς μὲν τὴν παρ ἑαυτοῦ παρέχειν ἤθελεν ἀμοιβήν· ϰἀϰεῖνοι δ̀ τὴν τῶν ἀνθρώπων ζητοῦντες, ϰὐϰέτ ἂν εἶεν δίϰαιοι λαβεῖν παρ ἐϰείνου, διὰ ὃν οὐδὲν πεποιήϰασι. σὺ δέ μοι σϰόπει τὸν Θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν, ὅταν δ̀, ὡσανεὶ ὢν ἀϛεῖα παρ ἡμῶν ἀγαθῶν, ἐπαγγέλληται μισθὸν παρέξειν. διὰ ϰαλὸν ποιῶν τοὺς ὑ πεφυσιγμένους ὡς πεφάνατι χεωμένους, ϰαὶ ἀπὸ τοῦ ὕπου, ϰ̀ ἀπὸ τῆς δόξης, ϰ̀ διίξας σφόδρα ϰαταγελάσεως ὄντας, εἰσάγει τ ἄϊσον τῆς πεφυσιγμένης ὑπόκρισιν, ϰ̀ πάλιν τ μισθὸν δίδωσιν, εἰπών· εἰσέλθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου. τί οὖν; ἐν σϰληρία, φησὶν, ὑ δεῖ πεφυσιγμένος; ϰαὶ σφόδρα μὲν οὖν, ἀλλὰ μετ γνώμης τοιαύτης. πάντα χοῦ γὰρ ὁ Θεὸς τ σϰοπεῖ ζητεῖ τῶν γινομένων· ἐπεὶ, ϰἂν εἰς τὸ ταμιεῖον εἰσέλθῃς, ϰ̀ ἀποϰλείσας πρὸς ἐπίδειξιν αὖθ̀ ἐργάσῃ, οὐδὲν σοι τῶν θυρῶν ὄφελος. ὅσα γοῦν ϰ̀ σὺ ἴδοις πῶς ἀϰριβῶν τὸν διαϑεσμὸν τέθεικεν, εἰπών, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις. ὥστε, ϰἂν τὰς θύρας ἀποϰλείσῃς, τοῦτο πρὸς τῆς τῶν θυρῶν ἀποϰλείστως ϰατορθῶσαί σε βούλεται, ϰαὶ τὰς τῆς διανοίας ἀποϰλείσεις θύρας. ϰενοδοξίας γὰρ πάντα χοῦ μὲν ἀπηλλάχθαι ϰαλὸν, μάλιστα δ̀ ϰὸ εὐχῆς. εἰ γὰρ ϰαὶ τοῦτο χωρὶς πλανώμεθα ϗ πρόφερόμεθα, ἂν ϰαὶ ταύτην εἰσερχώμεθα τ τόσον ἔχοντες, πότε ἀϰουσόμεθα τῶν πρὸς ἡμῶν λεγομένων; εἰ δ̀ ἡμᾶς ⓐ διόλυσι ϗ πάντα ϰαλυόμενοι ὐϰ ἀϰούομεν, πῶς τ Θεὸν ἀξιοῦμεν ἀϰούειν; ἀλλ̀ ὅμως εἰσί τινες, ⓐ μετ ταῦτα ϗ τοσαῦτα πάντα πλάσματα ὕστερον ἀφημονοιῶντες ϰὸ [τῇ] εὐχῇ, ὡς ϗ τοῦ σώματος ϰρυπτομένου διὰ τῆς φωνῆς πᾶσι ϰατα δήλους ἑαυτοὺς ποιῆν, συρφετωδῶς βοῶντες, ϗ τῷ σχήματι ϰαὶ τῇ φωνῇ ϰαταγελάστους ποιοῦντες ἑαυτούς. ὁϗ ὁρᾷς ὅτι ϗ ἐν ἀγορᾷ, ἀν μὲ τινα τοιαῦτα προσέλθῃ τις ποιῶν ϗ μετ βοῆς ἱϰετεύων, σώσει τὸν ἱϰετεύοντα· ἀν δ̀ ἡσυχῇ ϗ μετ τ πεφυσιγμένος σχήματος, ὅτι ὑπερπάτησε μᾶλλον ⓦ δυνάμενον δοῦναι τὴν χάριν; μὰ δίνην τῶν

σήματι τῦ σώματος, μηδὲ τῇ κραυγῇ τῆς φωνῆς, ἀλλὰ τῇ προθυμίᾳ τῆς γνώμης ταῖς εὐχαῖς ποιώμεθα, μήτε μετὰ φόφου καὶ ἠχῆς καὶ προὸς ἐπίδειξιν, ὡς καὶ τὸς πλησίον· ἐκκρούειν, ἀλλὰ μετὰ ἐπιεικείας πάσης καὶ τῆς πρὸς Θεὸν σωτερόν τῶν ἔνδοθεν. ἀλλ' ἀλγεῖς τὴν ψυχήν, καὶ οὐκ ἀν δύναιο μὴ βοᾶν; καὶ μὴν τῦ σφόδρα ἀληθῶτός ἐστι, τὸ οὕτως ἠχεῖν καὶ προσκαλεῖν ὥσπερ εἶπον· ἐπεὶ καὶ Μωϋσῆς ἤλγει, καὶ ὅτως ἠυχετο, καὶ ἠκούετο. Ex. 14. 15. Θεὸς πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός· Τί βοᾷς πρὸς μέ; καὶ ἡ Ἄννα ἐν πάλιν, τῆς φωνῆς αὐ τῆς οὐκ ἀκουομένης, πάντα ἰῶσεν ὅσα ἠθέλησεν, ὅπερ ἡ καρδία αὐτῆς ἐβόα. ὁ δὲ Ἰωὴλ φησίν· Ἀβελ καὶ σιγῶν, ἀλλὰ καὶ τελευτήσας ἠυχετο, καὶ τὸ αἷμα αὐτῦ σάλπιγγος λαμπροτέραν ἠφίει φωνήν. κέκραξον τοίνυν καὶ σὺ οὕτως ὡς ὁ ἅγιος ἐκεῖνος· οὐ κωλύω· Διάῤῥηξον, ὡς ὁ προφήτης ἐκέλευσε, τὴν καρδίαν σου, καὶ μὴ τὰ ἱμάτιά σου. ἐκ καρδίων κάλεσον Θεόν. Ioel 2. 13. Psal. 118. a. Ἐκ βαθέων γάρ, φησιν, ἐκέκραξά σοι, Κύριε. κἀκεῖθεν ἀπὸ τῆς καρδίας σου ἔλκυσον φωνήν, μυσήριον ποίησόν σε τὴν εὐχήν. οὐχ ὁρᾷς ὅτι καὶ ἐν τοῖς βασιλείοις θορύβου ἐκπεσόντος ἅπας, καὶ πολλὴ σιγὴ γέγονεν ἡ σιγή; καὶ σὺ τοίνυν ὡς εἰς βασίλεια εἴσιθι, οὐ τὰ ἐν τῇ γῇ, ἀλλὰ τὰ πολλῷ φερεκωδέστερα τούτων, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, πολλὴν ἐπίδειξιν σοῦ τὴν εὐχὴν μυσιώσαν. καὶ γὰρ ἐν ἀγγέλων εἶ συγχορευτής, καὶ ἀρχαγγέλων κοινωνός, καὶ μετὰ τῶν σεραφὶμ ἅδεις. πάντες ἕν ὅτοι τὴν δύναμιν πολλὴν ἐπιδείκνυνται τὴν εὐταξίαν, μετὰ πολλῆς τῆς φείσης τὸ μυστικὸν ἐκεῖνο μέλος καὶ τὸν ἱερὸν ὕμνον ᾄδοντες τῷ βασιλεῖ τῶν ὅλων Θεῷ. τούτοις τοίνυν ἐγκατάμιξον σαυτὸν εὐχόμενος, καὶ τὸν μυστικὸν αὐτῶν ζήλωσον χόρον. οὐδὲ γὰρ δούλοις ἔστιν εὐχή, ἀλλὰ τῷ Θεῷ τῷ πάντων δεσπόντι, τῷ καὶ τῶν φωνῆς ἀκούοντι, τῷ καὶ ἀπορῤῥήτα τῆς διανοίας ἐπιστάμενῳ. οὕτως εὔχου, πολὺν ἀπολήψῃ τὸν μισθόν.

Ὁ πατὴρ γάρ σου, φησιν, ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

Οὐκ εἶπε, χρείαν ἔχει σοι, ἀλλ' ἀποδώσει σοι. ἐπὶ γὰρ χρεώστου ἑαυτὸν σοι κατέστησε, καὶ μεγάλη σε ἐντεῦθεν ἐπίμησε δόμη. ὅπερ γὰρ αὐτός ἐστιν ἀόρατος, καὶ τὴν εὐχήν σου τοιαύτην εἰσδέχεται βούλεται. εἶτα λέγει καὶ τὰ ῥήματα αὐτὰ τῆς εὐχῆς.

7 Προσευχόμενοι γάρ, φησι, μὴ βαττολογῆτε, ὥσπερ οἱ ἐθνικοὶ ποιοῦσιν.

Ὅτι μὲν γὰρ περὶ τὸ ἐλεημοσύνης διελέγετο, τὴν ἀπὸ τῆς κενοδοξίας λύμην ἀπέσησι μόνον, καὶ οὐδὲν πλέον προσέθηκεν, οὐδὲ εἶπε πόθεν ἐλεημοσύνην δεῖ ποιεῖν, οἷ ἀπὸ δικαίων πόνων, ἀλλὰ μὴ ἐξ ἁρπαγῆς, μηδὲ ἀπὸ πλεονεξίας· καὶ γὰρ σφόδρα ἐν ὡμολογημένον πᾶσι. καὶ ἀνωτέρω ἔν τῦτο προδιεκάθαρεν, ὅτι οὐ πενίαν καὶ διψῶντας τὴν δικαιοσύνην ἐμακάρισεν. ὅπερ ἔν τῆς βύχης καὶ ἑτέρου τι προσίθησι πλέον, ὃ μὴ βαττολογεῖν. καὶ ὥσπερ ἐκεῖ οὐ παρεκρίνας, ὅτως οὐδὲ οὐ τῶν ἐθνικοὺς κωμῳδεῖ, πάντα χοῦ τὴν τῶν προσώπων βυτέλειαν μάλιστα σπουδάζων ἀκριβοῦν. ὅπερ γὰρ ὡς τὰ πολλὰ τῦτο μάλιστα διάκειται καὶ καθάπτεται, ὃ δοκεῖν ἀπειρημένοις δὲ θεσπίοις δέχεσθαι, σπουδὴν αὐτοῦ ἀποτείνει, βαττολογίαν σημαίνων τὴν φλυαρίαν λέγων· οἷ ὅταν τὰ μὴ προσήκοντα αἰτῶμεν παρὰ τῦ Θεοῦ, δυναστείας καὶ δόξας, καὶ ὃ τῶν ἐχθρῶν περιγενέσθαι, καὶ χρημάτων περιουσίας, καὶ ἁπλῶς τὰ μηδὲν ἡμῖν συμφέροντα. οἶδε γάρ, φησιν, ὧν χρείαν ἔχετε. μετὰ τούτων δοκεῖ μοι κελεύειν σημαίνων μηδὲ μακρὰς ποιεῖσθαι τὰς εὐχάς· μακρὰς δὲ οὐχὶ τῷ χρόνῳ, ἀλλὰ τῷ πλήθει καὶ μήκει τῶν λεγομένων. παραιτοῦνται μὲν γὰρ χρηστὰ αὐτὰ αἰτούμενοι. Τῇ γὰρ εὐχῇ, φησι, προσκαρτεροῦντες. καὶ αὐτὸς δὲ ἐκ τῦ παραδείγματος ἐκείνου τῦ κατὰ τὴν χήραν, ἣ τὸν ἀνελεῆ καὶ ὠμὸν ἐπέκαμψεν ἀρῶντα τῇ συνεχείᾳ τῆς ἐντεύξεως, καὶ τῦτ' ἔστιν τὸν ἀεὶ τῶν πυκνῶν παραλυόμενον καὶ τὸν καταθύδοντα ἀπὸ τῆς κλίνης ἀναστάντα ἐκ δικαίαν τὴν φιλίαν ἀλλὰ δικαίαν τὴν προσῤῥίαν, ἐκ δὲν ἕτερον ἢ τὸ συνεχῶς ἐντυγχάνειν αὐτῷ ἀπαιτῶντας ἐνομοθέτησεν, ἐκ μὲν μυρίων στίχων

εὐχὴν

ἐυχλιὼ ζωλιθάζας αὐτῷ προσιέναι καὶ ἀπαγγέλλειν ἁπλῶς κελεύει. τοῦτο γὰρ ἠίξατο εἰπών·

Δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται·

8 Μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὧν χρείαν ἔχετε, πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. Καὶ εἰ οἶδέ, φησι, ὧν χρείαν ἔχομεν, ἵνος ἕνεκεν βύχεσθαι δεῖ; ἠχ ἵνα διδάξῃς, ἀλλ' ἵνα ὑπτιάσῃς, ἵνα οἰκειωθῇς τῇ ζωῆς τῆς στούξεως, ἵνα ζαπεινωθῇς, ἵνα δυαμνησθῇς τῶν ἁμαρτιῶν τῶν σῶν.

9 Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς, φησι· πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Οὐκ ἐπὶ τοῦ θεοῦ τὸ ἀκροατοῦ, ἢ πάσης ἀνέμνησε τῆς διαστάσεως ἐν προοιμίοις. ὁ γὰρ πατὴρ εἰπὼν τοῦ Θεοῦ, ἢ ἀμαρτιῶν ἄφεσιν, ἢ κλήσεως ἀναίρεσιν, ἢ δικαιοσύνης, ἢ ἁγιασμοῦ, ἢ ἀπολύτρωσιν, ἢ ἰοθεσίαν, ἢ κληρονομίαν, ἢ ἀδελφότητα τοῦ προὸς τὸν μονογενῆ, ἢ πνεύματος χορηγίαν ἄχρι τῆς μιᾶς ταύτης ὠμολόγησε προσηγορίας. οὐδὲ γὰρ δυνατὸν κελεύσαι πατέρα τοῦ Θεοῦ, μὴ πρότερον ἐκείνων ἐπιτυχόντα τῶν ἀγαθῶν. διπλῆν τοίνυν αὐτῶν διατίθησι τὴν φρόντισιν, ἢ τῷ ἀξιώματι τοῦ κελευσθέντος, καὶ τῷ μεγέθει τῶν ἐνεργειῶν ὧν ἀπέλαυσαν. τὸ δέ, ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι μὴ εἶπε, οὐκ ἐκεῖ τοῦ Θεοῦ συγκλείων τοῦτό φησι· ἀλλὰ τῆς γῆς ἀπάγων τοὺς ἐυχομένους, καὶ τοῖς ὑψηλοῖς προσκλίνει χωρίοις καὶ ταῖς ἄνω διατριβαῖς. παιδεύει δὲ καὶ ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν ποιεῖσθαι τὴν εὐχήν. οὐ γὰρ λέγει, ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἀλλ' ὁ πατὴρ ἡμῶν, ἀπὸ τοῦ κοινοῦ σώματος καὶ δεήσεις ἀναφέρων, καὶ οὐδαμοῦ σκοπῶν τὸ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ πάντα τὸ τοῦ πλησίον. διὸ καὶ τούτου καὶ ἐξόδου ἀναιρεῖ, καὶ ἀπίνοιαν καταστέλλει, καὶ βασκανίαν ἐκβάλλει, καὶ τὴν μητέρα τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων τὴν ἀγάπην εἰσάγει, καὶ τὴν ἀνωμαλίαν τῶν ἀνθρωπίνων ὀξυρείζει προσκλίσεων, καὶ πολλὴν δείκνυσι τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς πλησίον τὴν ὁμοτιμίαν. εἶτα τοῖς μεγίστοις καὶ ἀναγκαιοτάτοις κοινοποιοῦμεν ἅπαντες. ἡ γὰρ βλάβος ἐκ τῆς κοίτου συνηθείας, ὅταν μὴ τὴν ἄνω ἅπαντες ὦμεν ζωημένοι, καὶ μηδὲν ἕτερον πλέον ἔχῃ μηδείς, μήτε ὁ πλούσιος τοῦ πένητος, μήτε ὁ δυνάστης τοῦ δούλου, μήτε ὁ ἄρχων τοῦ ἀρχομένου, μήτε ὁ βασιλεὺς τοῦ ζωλιώτου, μήτε ὁ φιλόσοφος τοῦ βαρβάρου, μήτε ὁ σοφὸς τοῦ ἰδιώτου; πᾶσι γὰρ μίαν ἐζεφέρατο εὐγένειαν, πάντων ὁμοίως κληθέντων καταξιώσας πατέρα. διαμνήσας τοίνυν τῆς εὐγενείας ταύτης καὶ τῆς ἄνωθεν δωρεᾶς, καὶ τῆς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ὁμοτιμίας καὶ τῆς ἀγάπης, καὶ τῆς γῆς ἀπορήσας, καὶ τοῖς ἐν οὐρανοῖς προσπλώσας, ἵδωμεν ἂν κελεύει λοιπὸν αἰτεῖν μάλιστα μέν γὰρ καὶ αὐτὴ ἡ λέξις ἐχρὴ πάσης ἀρετῆς διδασκαλίαν ἐνθεῖναι. ὁ γὰρ πατέρα κελεύσας τὸν Θεόν, καὶ πατέρα κοινόν, δίκαιος ἂν εἴη τοιαύτην ὑπὲρ δείκνυσθαι πολιτείαν, ὡς μὴ τῆς εὐγενείας ταύτης ἀνάξιος φανεῖσθαι, καὶ ἴσον τῇ δωρεᾷ πρὸς ἔχεσθαι τὴν εὐσπουδίαν. πλὴν ἀλλ' οὐκ ἐρεῖπαι τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἑτέρωθι προσέθηκεν, ὅπου λέγων·

Ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. Ἀξία τοῦ Θεοῦ προσκαλουμένου ἡ εὐχή, τὸ μηδὲν αἰτῆσαι πρὸς τοῦ παρόντος δόξης, ἀλλὰ πάντα δόντος ἡμᾶς ἀπὸ τῆς εἰς ἔπειτα εὐφημίας. τὸ γὰρ ἁγιασθήτω, τοῦτ' ἔστι, δοξασθήτω. τὸν μὲν γὰρ οἰκεῖον ἔχει δόξαν πεπληρωμένην, καὶ ὡσαύτως ἀεὶ μένουσαν· ἀξιοῖ δὲ κελεύει τὸν εὐχόμενον καὶ ἄχρι τῆς ἡμετέρας αὐτὸν δοξάζεσθαι ζωῆς. ὅπερ καὶ ἐμφαίνεσθαι ἔλεγε· λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ὑμῶν ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ἢ γὰρ τὰ σεραφὶμ δοξάζοντα αὐτὸν ἔλεγεν· Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος ὢν τὸ, ἁγιασθήτω, τοῦτ' ἔστι, δοξασθήτω κατάξιωσον γάρ, φησι, ἡμᾶς βιοῦν καθαρῶς, ὡς δι' ἡμῶν ἅπαντα δοξάζεσθαι· ὅπερ πάλιν ἀπηρτισμένης ἤδη φιλοσοφίας, τὸ οὕτω βίου ἄληπτον πρόσεχε θαι τὸ πᾶσιν, ὡς ἔχειν τῶν ἐρώντων τὸν δυνάστην τὴν χάριν τούτων ἀναφέρων εὐφημίαν. Hs. r. γὰ

10 Ελθέτω ἡ βασιλεία σου. Καὶ τοῦτο πάλιν παιδὸς ἐνηχώμενος τὸ ῥῆμα, τὸ μὴ προσηλῶσθαι τοῖς ὁρωμένοις, μηδὲ μέγα τι τὰ παρόντα ἡγεῖσθαι, ἀλλ' ἐπείγεσθαι πρὸς τὸν πατέρα, καὶ τὰ μελλόντων ἐφίεσθαι· ὅπερ ἀπὸ ζωηδότου ἀγαθοῦ ἦν, καὶ ψυχῆς ἀπηλλαγμένης τὸν ἐν τῇ γῇ πρόσκαιρον. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ Παῦλος καθ' ἑκάστην ἐπιθυμεῖ τὴν ἡμέραν. Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν· Ὅτι ἡμεῖς αὐτὴν τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες στενάζομεν, υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν. ὁ γὰρ τοῦτον ἔχων τὸν ἔρωτα, οὔτε ὑπὸ τῶν παρόντων τοῦ βίου τούτου δύναται φυσηθῆναι, οὔτε ὑπὸ τῶν λυπηρῶν καταπεπλῆχθαι· ἀλλ' ὡς ἐν αὐλοῖς διαπελῶν τοῖς οὐρανοῖς, ἑκατέρας ἀπήλλακται τὰς αἰωμαλίας. Ps. ii. xcv.

Γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Εἰδὼς ἀκριβῶς ἡμῶν τὴν ἀσθένειαν, ὅτι ἐπιθυμεῖ μὲν γὰρ ἐκέλευσε τὴν μνήμην ποιεῖσθαι τοῦ "ἀποδημίαν ἔως οὗ δὴ τοῦτο μὴ γένηται), καὶ ἐναγωνίζεσθαι πρὸς ἀπόνοιαν τοῦ αὐτοῦ τοῖς δύο πολιτεύμασι διαδείκνυσθαι. ἐπιθυμεῖ μὲν γὰρ δεῖ τὴν οὐρανὸν, φησὶ, καὶ τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς πολιτείαν καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν τοῦ γοῦν οὐρανοῦ ἐκέλευσε ποιῆσαι, καὶ ἐν αὐτῇ διαγωνίζεσθαι, ὡς ἐκεῖ πολιτευομένους, οὕτω πάντα ποιεῖν καὶ λέγειν, ὡς καὶ ἐκεῖ τούτων παιδαγωγεῖν τὸ διάφορον. Οὐδὲν γὰρ ὃ κωλύει φθάσαι τοῦ τὴν δύο διαιρέσεων ἀκριβείαν διὰ τοῦ γοῦν οἰκεῖν· ἀλλ' ἐνίοις ἐναγωνίζεσθαι, ὡς δύο νομόμενοι ἤδη, πάντα ποιεῖν. ὃ λέγει τοίνυν, "τοιοῦτόν ἐστιν· ὥσπερ ἐκεῖ πάντα ἀκωλύτως ἔχει, καὶ ὑμᾶς μὴ ἐκκόπτεσθαι ἀγγέλοις, ἀλλὰ συναυξάνεσθαι, ἀλλὰ πάντα ἐξ ἴσου καὶ πείθοντος (δυνατὸν γάρ, φησιν, ἰσχύι, ποιοῦντες ὃ λέγει αὐτὸ) ὕστερον καὶ ἡμᾶς καταξίωσον τοῦ δυνηθῆναι μὴ ἧττον ἡμετέρας τὸ θέλημά σου ποιεῖν, ἀλλὰ πάντα, καθάπερ θέλεις, πληροῦν. Εἶδες πῶς καὶ μετεπαίδευσεν ἐδίδαξε, δηλώσας ὅτι οὐ τῆς ἡμετέρας ἀσθενοῦς καὶ ἀρετῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς αὐτοῦ χάριτος; καὶ πάλιν τοῦ τὴν τῆς οἰκουμένης προθυμίαν ἔχειν ἡμᾶς τὸν προσευχόμενον δυναμένην ἐπέτεινεν. Οὐδὲ γὰρ εἶπε, γενηθήτω τὸ θέλημά σου ἐν ἐμοὶ, ἢ ἐν ἡμῖν· ἀλλὰ πάντα τὸν τῆς γῆς, ὥστε λυθῆναι τοῦ πλάνου, καὶ φυτευθῆναι τοῦ ἀληθοῦς, καὶ σκληρότητα καὶ ἀπάσαν, καὶ ἐπιμελητὴν ἀρετοῦ, καὶ μηδὲν τούτῳ διαφέρῃ λοιπὸν τὸν οὐρανὸν τῆς γῆς. Εἰ γὰρ τοῦτο γένοιτο, φησὶ, τοῦδε βίοις καὶ κόσμου τοῦ αὐτοῦ, εἰ καὶ τῇ φύσει διέστηκεν, ἀγγέλους ἐτέρους τῆς γῆς ἡμῖν ἐπιδεικνύμενος.

11 Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον. Τί ἐστι, τὸν ἄρτον τὸν ἐπιούσιον; τὸν ἐφήμερον. Εἶπε γὰρ εἶπεν, ὕστερον γένηται τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, δύο θεάσεις διελέγετο σάρκα προσειμένους, καὶ αἰσθησιν φύσεως ὑποκειμένους, καὶ οὐ δυναμένους τοῦ αὐτοῦ ἔχειν ἀπάθειαν τοῖς ἀγγέλοις· καὶ μὲν ἐπιτάγματα ὁμοίως κελεύει γίνεσθαι καὶ παρ' ἡμῖν, καθάπερ αὐτὰ κἀκεῖνοι πληροῦσι· συγκαταβαίνει καὶ τῇ τῆς φύσεως ἀσθενείᾳ λοιπόν. ἀκρίβειαν μὲν γάρ, φησι, πολιτείας ἀπαιτῶ τοσαύτην, ἣν μὲν ἀπάθειαν. Οὐδὲ γὰρ ὑπηγέπει τῆς φύσεως ἡ τυραννίς. δεῖται γὰρ τροφῆς τῆς ἀναγκαίας. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς καὶ ἐν τοῖς σωματικοῖς πολὺ τὸ πνευματικόν. Οὐδὲ γὰρ χρημάτων, οὐδὲ γὰρ τυφῆς, οὐδὲ γὰρ πολυτελείας ἰματίων, οὐδὲ γὰρ ἄλλου οὐδενὸς τῶν τοιούτων ἀλλ' ἄρτου μόνου ἐκέλευσε τοῦ θύραθεν ποιεῖσθαι, καὶ ἄρτου τοῦ ἐφημέρου, ὥστε μὴ γὰρ τῆς αὔριον μεριμνᾶν. διὰ τοῦτο προσέθηκε, τὸν ἄρτον τὸν ἐπιούσιον, τουτέστι, τὸν ἐφήμερον. Ἐν οὐδὲ τούτῳ ἠρκέσθη τοῖς ῥήμασι, ἀλλὰ καὶ ἕτερον μέτρον τοῦτο προσέθηκεν, εἰπών, δὸς ἡμῖν σήμερον· ὥστε μὴ περιττότερον ζωντείνειν ἑαυτοὺς τῇ φροντίδι τῆς ὑπερούσης ἡμέρας. Τί γὰρ οἶδας εἰ ὁ δεσπότης ἐλθὼν, ἵνα ἔσεσθαι ἀπομένεις τοῦ μεριμνᾶν; τοῦτο καὶ παρῄνει διὰ πλειόνων ἐπέτεινε, λέγων· μὴ μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον. καὶ γὰρ βουλόμενος πάντοθεν ἡμᾶς ἀζώνους εἶναι καὶ ἐπαλειφομένους, τοῦτον ἐκκόπτει τῇ φύσει, ὅσον ἡ χρεία-

as

ας ἀνάγκη πρὸ ἡμῶν ἀπαιτῆς. Εἶτα, ὅταν συμβαίνει ἡ μὴ δι' ὀλιγωρίαν τῆς παλιγγενεσίας ἀμαρτάνειν, πολλῷ ἡ σὺ ταύτην τὴν φιλανθρωπίαν αὐτοῦ ὑπερβάλλουσαν, καθάπερ τῆς τῶν ἁμαρτημάτων [τούτων] ἀφέσεως προσοφείλομεν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, ἡ λέγει ὅτι·

12 Ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν.

5 Εἶδες φιλανθρωπίας ὑπερβολήν; μὴ τοσούτων κακῶν αἰτίαν ἡ δωρεὰς μεγάλης ἀφατον, πάλιν ἁμαρτάνοντας ἀξιοῖ συγχωρεῖσθαι. ὅτι γὰρ πίστις αὕτη ἡ προσευχὴ προσήκει, καὶ ὁ νόμος τῆς ἐκκλησίας διδάσκουσι, καὶ τὸ προοίμιον τῆς βίβλου. ὁ γὰρ ἀμύητος τούτων οὐκ ἂν δύναιτο πατέρα καλεῖν Θεόν. Εἰ τοίνυν πίστις προσήκει ἡ βίβλῳ, δῆλον ἢ ὅτι ἁμαρτήματα ἑαυτοῖς ἀφεθῆναι [διόμνυσι,] δῆλον ὅτι οὐδὲ μὴ τὸ λυσιτελὲν ἀπόρῃ τῆς μετανοίας τὸ
10 κέρδος. εἰ γὰρ μὴ ἦν ἐβούλετο δίκῃ, οὐδ' ἂν τοῦτο ὁμολόγησεν βίᾳ. ὁ δὲ ἁμαρτήσας ἀναμιμνήσκων, καὶ καθιὼν αἰτεῖν ἄφεσιν, καὶ διδάσκων ὅπως αἰτεῖν ὑπεύθυνον τῆς ἀφέσεως, καὶ βίᾳ λέγει ταύτην ποιεῖν τὴν ὁδόν, δῆλόν ἐστιν ὅτι εἰδὼς καὶ δυνάμενος, ὅτι καὶ μὴ τὸ λυσιτελὲν ἐστὶν ἀποφάσασθαι τὰ πεπλημμεληθέντα, τοῦτον τῆς ἱκετηρίας τῷ νόμον εἰσηύξησε· τὸν μὲν ὑπομνῆσαι τῶν ἁμαρτημάτων, μετεμάζειν πείθων· τὸν δὲ ἑτέρωσις ἀφεῖναι καθιὼν, μηπικα-
15 κίας ἀπάσης ἀπαλλάττων ἡμᾶς. ὃ δὴ αὐτὸ τοῦτον καὶ ἡμῖν ἐπαγγέλλεσθαι συγχωρεῖ, χρηστὰς ὑποτίπτων ἐλπίδας, ὡς παρὰ τῆς ἀφάτου τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας φιλοσοφεῖν ἡμᾶς παιδεύων. ὃ δὴ μάλιστα χρὴ προσδιατηρῆσαι, τοῦτ' ἔστιν· ὅτι καθ' ἑκάστην τῶν εἰρημένων ὁλοκλήρου μνημονεύουσας τῆς δεήσεως, καὶ ταύτῃ δὲ τὸ μνησικακεῖν παραιτεῖσθαι (καὶ γὰρ τὸ ἀγαθὸν τοῦ ὄνομα αὐτοῦ, ἀπηρτισμένης ὅλης πολιτείας ἀκρίβεια· καὶ τὸ ἡμιτελὲς αὐτοῦ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ
20 ἦν τὸ πάλαι [δηλοῖ]· καὶ τὸ πατέρα δύνασθαι καλεῖν τὸν Θεὸν, ἀμέμπτου πολιτείας ὑπόθεσις ἐστί· ἐν οἷς ἅπασι (συνειλημμένοις καὶ τὸ δεῖν ἀφιέναι τοῖς πεπλημμεληκόσι τὴν ὀργήν) ἀλλ' ὅμως οὐκ ἠρκέσθη τούτοις, ἀλλὰ δεῖξαι βουλόμενος ὅσον ὑπερτέθειται τοῦ κατορθώματος ποινὴν τὸν καταδικῶν, καὶ ἰδικὰς αὐτοῦ ἡγήσηται, καὶ μὴ τὴν βίᾳ καθημένας ἄλλης ἐντολῆς μέμνηται ἢ ταύτης, οὕτω λέγων· ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει ὑ-
25 μῖν καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. ὥστε πρὸ ἡμῶν ἡ δεχὴ, καὶ κύριοι τῆς χρίσεως τῆς κατ' ἡμῶν ἡμεῖς. ἵνα γὰρ μηδὲν τῶν δυναμένων μηδεὶς ἐγκαλεῖν ἔχῃ δικαζόμενος, μὴ μικρὰ, μὴ μέγα, σὺ μὲν ὑπεύθυνον κύριον ποιεῖ τῆς ψήφου· καὶ ὡς δὴ αὐτὸς ἑαυτὸν κρίνας σαυτῷ, φησὶν, ὅτω σοι δικάζω καγώ. καὶ ἄφης τὰ συνδούλῳ, καὶ πρὸς ἐμοῦ τῆς αὐτῆς τεύξῃ χάριτος· καὶ τοίνυν οὐκ ἴσον τοῦτο ἐκείνῳ. σὺ μὲν γὰρ δεόμενος ἀφίης, ὁ δὲ Θεὸς
30 μηδενὸς χρείαν ἔχων· σὺ τὰ συνδούλῳ, ὁ δὲ Θεὸς τὰ δούλῳ· σὺ μὲν ὑπεύθυνος ὢν μυρίοις κακοῖς, ὁ δὲ Θεὸς ἀναμάρτητος ὤν. ἀλλ' ὅμως καὶ ὅτω τὴν αὐτὴν φιλανθρωπίαν" οὐδὲν κρύπτει. ἠδύνατο μὲν γὰρ καὶ χωρὶς τούτου πάντα σοι ἀφεῖναι τὰ πεπλημμεληθέντα, ἀλλὰ βούλεται σε καὶ σὺ τοῦτον ἐνεργεῖσθαι, μυρίας σοι πάντα χρὸν πρέχειν ἡμερότητος καὶ φιλανθρωπίας ἀφορμὰς, καὶ ὃ σὲ σοὶ ἠκριβοῦς ἐκδάλλειν, καὶ καθημένους σεσεισμένους, καὶ πάντα χρὴ σε" συγκολλᾶν τῷ μέλει τῷ Χριστῷ. Τί γὰρ ἂν ἔχοις εἰπεῖν; ὅτι ἀδίκως ἔπαθες ἃ κακῶς πάσχεις τοῦτο τὸ πλησίον; ταῦτα γάρ ἐστι τὰ ἁμαρτήματα· ὡς εἰ δικαίως, οὐκ ἁμάρτημα ὃ προσῆκε ἐστίν. ἀλλὰ καὶ σὺ τοιούτων προσόρεξη ληφθήσεσθαι ἄφεσιν, καὶ πολλῷ μείζονων. καὶ περὶ τῆς ἀφέσεως ἡ μὲν μικρὰς ἀπήλαυσας δωρεὰς, διδασκάλους δὲ θεσπεσίους ἔχεις φυλάττειν, καὶ πᾶσαν παιδευόμενος ἡμερότητα, καὶ μὴ" τούτων ἢ καὶ μαθὼν σοὶ μέγας κείσεται σκώληξ,
40 ὃ μηδενὸς ἀπαρτηθῆναι λόγου τὸ πεπλημμεληθέναι. ποίας οὖν οὐκ ἂν ἐπιμόνου κολάσεως ἄξιοι, ὅταν μὴ τὰ ἐξουσίαν λαβόντες, προσδοκῶμεν ἡμεῖς τὴν σωτηρίαν, πῶς ἢ ἐν τοῖς ἄλλοις προσήκασιν ἀξιώσομεν ἀκούεσθαι, αὐτοὶ μὴ θέλοντες, ἐν οἷς ἑσμὲν κύριοι, φείδεσθαι ἑαυτῶν;

13 Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμὸν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ· ὅτι σοῦ

ἐστὶν

ὅτι ἡ βασιλεία καὶ ἡ δυνάμις καὶ ἡ δόξα εἰς τὸν αἰῶνας, ἀμήν.

Ἐνταῦθα ἡμᾶς τὴν ἡμετέραν παιδεύει σαφῶς ἐντολήν, καὶ καταςέλλει τὸ φύσημα, διδάσκων" μήτε καταπτοεῖσθαι τοὺς ἀγῶνας," μήτε μὴν ὑπερηφανᾶν. οὕτω γὰρ καὶ ἡμῶν ἡ νίκη λαμπροτέρα ἔσται, καὶ ἡ ἧττα τῷ διαβόλῳ καταπλαστοτέρα. ἐλκωθεῖσα μὲν γὰρ δι' ἡμᾶς ἐσται· μὴ καλυπτόμενος ὤν, ἀσυχάζει καὶ τὴν κρείττονα δυναμένην τὴν ἀγῶνα, ἵνα καὶ τὴν ἀκριβοδοξοῦσαν καὶ ὁ ἡμαρτηκὼς ὑπιδιδῷ ἑαυτόν. πονηρὸν ὂν τοῦτο τὸ διάβολον καλεῖ, κελεύων ἡμᾶς ἀσυνδότους πρὸς αὐτὸν ἔχειν πόλεμον, καὶ δεικνὺς ὅτι οὐ φύσει τοιοῦτός ἐστιν. οὐ γὰρ τῶν ἐκ φύσεως, ἀλλὰ τῶν ἐκ προαιρέσεως ὑπάρχομέν ἐσμεν ἡ πονηρία. κατ' ἐξοχὴν δ' οὗτος ἐκεῖνος καλεῖται, διὰ τὸν ὑπερβολὴν τῆς κακίας, καὶ ὅτι μηδὲν πρὸς ἡμᾶς ἀδιαλλακτὸς, ἀσυνδοτον πρὸς ἡμᾶς ἔχει πόλεμον. διὰ τοῦτο οὖν εἶπε, ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ πονηροῦ· παιδεύων ἡμᾶς" μηδαμοῦ πρὸς τὸν πλησίον ἀνδρὸς ἔχειν, ἐν οἷς δὲ πάθομεν πρὸς αὐτῶν κακῶς, ἀλλ' ἀπὸ τούτων πρὸς ἐκεῖνον μεταθεῖναι τὸν ἐχθρὸν, ὡς πάντων αὐτὸν αἴτιον τῶν κακῶν ὄντα. σφαγιάσιον οἶνον ποιήσας τῇ μνήμῃ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ τὴν ῥαθυμίαν ἡμῶν ἅπασαν ἐκκέψας, πάλιν διαρρώνυσι καὶ ἀνίστησι τὰ φρονήματα, τοῦ βασιλέως ἀναμνήσας ὑφ' ᾧ ταττόμεθα, καὶ δείξας πάντων αὐτὸν ἅπτα δυνατώτερον. σὸ γὰρ ὅτι, φησὶν, ἡ βασιλεία καὶ ἡ δυνάμις καὶ ἡ δόξα. ὁρᾷς ὅτι ἐκείνη βασιλεία, οὐδὲν διδοικέναι χρὴ· ἄτε οὐδενὸς ὄντος τοῦ ἀνθισταμένου, καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν ἀρχὴν ἀφιγμένου. ὅταν γὰρ εἴπῃ· σὴ ἐστὶν ἡ βασιλεία, δείκνυσι καὶ ἐκεῖνον τὸν πολεμοῦντα ἡμῖν" ὑποτεταγμένον, καὶ ἀναπαύεσθαι δοκῇ τοῦ Θεοῦ συγχωροῦντος τέως. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς τῶν δούλων ἐστὶν, εἰ καὶ τῶν ἠτιμωμένων δὲ προσκεκρουκότων. καὶ ὁρᾷς ἀνάλυσιν οὐδενὶ τῶν ὁμοδούλων ὑπάρχοντα, μὴ πρότερον ἀνῶσθαι τὴν ἐξουσίαν λαβόν. δὲ τί λέγω τῶν ὁμοδούλων; οὐδὲ χοίρων καταπολεμῆσαι ἀνέμενεν, ἕως ὅτε αὐτὸς ἐπέτρεψεν, οὔτε ποιμένων, οὔτε βουκολίων, ἕως ὅτε τὴν ἐξουσίαν ἀνῶσθη ἔλαβε καὶ τὴν δύναμιν. οὐκοῦν καὶ μυελάκις ἀθλητὴς ἦν, δίκαιος αὖ εἶπε, ταῦτα τοιοῦτον ἔχειν βασιλεύοντα, πάντα ῥᾳδίως καὶ ἀπροσδοκήτως δυνάμενον. καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. οὐδὲ γὰρ ἀπολαύσει τῶν ὑπάτων δεσπόζει μόνον, ἀλλὰ δὲ ἔνδοξον δύναται ποιῆσαι καὶ λαμπρόν. ὥσπερ γὰρ ἡ δύναμις αὐτοῦ πολλὴ, οὕτω καὶ ἡ δόξα ἄφατος, καὶ τὰ πάντα ἀπέραντα, καὶ τέλος αὐτῶν οὐδέν. εἶδες πῶς πάντα ἀνῆκεν ἡλίῳ καὶ ἀθλητῇ καὶ ῥᾳδίως ἀπεσκεύασεν; εἶπα," ὥσπερ ἔφθην εἰπών, δεῖξαι βουλόμενος ὅτι πάντων μάλιστα μανίας ἀπεστραμμένη καὶ μισεῖ, καὶ μάλιστα πάντων τὴν ὀργὴν [τὴν κακίαν] ταύτην ἀποδίεται ἀρετὴν, καὶ μὴ τὴν δι' ἐμοῦ πάλιν αὐτὸν τὸν καταρθώματος ἀπέμπει, δὲ ἀπὸ τῆς χειρούσης κολάσεως, καὶ ἀπὸ τῆς ἀκεσμένης ὑμῖν ἀκροατὴν ὀφείλων εἰς τὴν τῆς ἀπειλῆς ταύτης ἀνάκλησιν.

14 Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε, φησὶ, τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει ὑμῖν·

15 Ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει.

Διὰ τοῦτο τὴν εὐκλειὰν πάλιν δὲ τὸ παρὸν ἐμνημόνευσεν, ὥστε καὶ τούτῳ τὴν ἀκεσιν ἐπιζεῦξαι· εἶτα τοιούτου παρόντος ὢν ἐκείνου μάλλον, καὶ πρὸς τὸν εὐκλεὴς, γνήσιος καὶ βιωτικὸς ἔχει φρόνημα. οὐ γὰρ δὴ χαρίζεται τοῖς παισὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις. οὐδεὶς γάρ πως ὁμοίως τῷ Θεῷ, ὡς τοῖς πονηροῖς καὶ τοῖς ἀδικοῦσιν εἰ συνεπιμονικὸς· ὥσπερ οὖν καὶ ἔφθη διδάξας," ἵνα ἐλέγητε τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλειν ὅτι πονηροὺς καὶ ἀγαθούς. διὰ τοῦτο καὶ καθ' ἕκαστον τὴν ῥητὴν κοπὰς καλοῦσι πρὸς τὰς εὐχὰς, πατὴρ ἡμῶν λέγων, καὶ γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ὅτι τῆς γῆς, καὶ δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον, καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμὸν, καὶ ῥῦσαι ἡμᾶς, πάντα δὲ τῷ πληθυντικῷ ῥήματι τούτῳ καλοῦντες κελεύοντες, ἵνα μηδὲ ἴχνος ὀργῆς πρὸς τὸν πλησίον ἔχωμεν.

Πόσης

Πόσης οὖν δεῖ νοήσεως ἄξιοι ⓘ μὴ τοῦτα πάντα μὴ μόνον αὐτοὶ μὴ ἀφέντες, ΗΘΙΚΟΝ
ἀλλὰ δὲ ⓦ Θεὸν ὅτι τὸν ἄμωμον τῶν ἐχθρῶν ποιοῦντες κατηγορεῖν, ὥσπερ οὐκ ἀφαιρεῖσθαι νυὸς ⓦ νόμον τοῦτον παραβαίνοντες· καὶ τοῦτα αὐτοῖς πάντα ποιοῦντος καὶ παραμυθούμενος, ὥστε μὴ ἀφαστασιάζειν ἡμᾶς πρὸς ἀλλήλους; ὅπου γὰρ ῥίζα πάντων τῶν ἀγαθῶν ἐστιν ἡ ἀγάπη, καὶ λυμαινόμενα αὐτὸν δυνατὸν, πάντοθεν ἡμᾶς πρὸς ἀλλήλους [συνάγει] συγκολλᾶν. οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστιν οὐδεὶς, κἂν πατὴρ ᾖ, κἂν μήτηρ, κἂν φίλος, κἂν ὁστισοῦν, ὃς ὕστως ἡμᾶς ἠγάπησεν, ὡς ὁ ποιήσας ἡμᾶς Θεός. καὶ τοῦτο μάλιστα καὶ ἐξ ὧν ὑφίστησι καθ' ἑκάστην ἡμέραν, δὲ ἐξ ὧν ὅπως πάσχει, δῆλον. Εἰ γὰρ λύπας μοι λέγεις καὶ πάσας οὐδυνάς δὲ τοῦ βίου κακάς, ἐνόησον ὅσα αὐτῷ προσκρούει καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ οὐκ ἔστι θαυμάσαι, καὶ πλείονα τούτων ἐπέλθῃ κακά· ἀλλ' ἂν ἀγαθοῦ ζήλου ἀπολαύσῃς, τότε καὶ θαυμάσαι καὶ ἐκπλαγῆναι. νῦν γὰρ εἰς μὲν τοὺς συμφορὰς ὁρῶμεν τοὺς ὀπτούσας καὶ τοῦ βίου κακάς· τοὺς δὲ προσκρούσματα, ἃ καθ' ἑκάστην προσκρούομεν τῇ ἡμέρᾳ, οὐκ ἐνοοῦμεν· ὥστε τοῦτο ἀλύομεν. ὡς εἶναι μᾶς ἡμέρας μόνον μὴ ἀκριβείας τὰ ἁμαρτήματα ἡμῶν ἐλογισάμεθα, πότε δὲ ἔγνωμεν καλῶς πόσων ἂν εἰρήμεθα ὑπεύθυνοι κακῶν. καὶ ἵνα τὰ ἄλλα ἀφεὶς τὰ ἰδίᾳ πεπλημμεληκότα ἑκάστῳ, τὰ σήμερον εἰρημένα γενόμενα (κἂν γε οἶδα τί ποτ' ἔχεστος ἡμῶν ἡμάρτηκεν, ἀλλ' ὅμως τοσαύτη ἡ παρουσία τῶν πλημμεληκότων, ὡς μηδὲ ⓦ ἀκριβῶς ἅπαντα εἰδότα δύνασθαι καὶ ὑπὲρ τῶν ἐλαφρῶν) τίς οὖν ἡμῶν οὐκ ἐρραθύμησεν ἐν τῷ λόγῳ; τίς οὐκ ἀπενοήθη; τίς οὐκ ἐκενοδόξησε; τίς οὐ κακῶς εἶπε τὸν ἀδελφόν, οὐδὲ ἐδέξατο ποιῆσαι ὑπὲρ ἐμοῦ; οὐκ εἶδεν ἀκαλάστους ὀφθαλμοῖς; οὐκ ἐμνησικάκησε; πάντες ἐφρόνησε, καὶ οἰδαμοῦ τῷ καρδίᾳ ἐποίησεν; εἰ δὲ ἐν ἐκκλησίᾳ ὄντες, καὶ ἐν καιρῷ δεκτῷ τοσούτοις ἐν θύθυνοι γεγόναμεν κακοῖς, τίνες ἐσόμεθα ἐξελθόντες ἐντεῦθεν; Εἰ ἐν τῷ λιμένι τοσαῦτα τὰ κύματα, ὅταν ἐξέλθωμεν εἰς τὸ ἔλεπον τῶν κακῶν, τοῦ ἀγροῦ λέγω, καὶ τὰ πολιτικὰ πράγματα, καὶ τὰ ἐν οἰκίᾳ φροντίδας, ἐφ' ἑαυτοῖς γενῶ ὑπογωνίαν δωσόμεθα; ἀλλ' ὅμως τῆς τοσούτων καὶ τηλικούτων ἁμαρτημάτων ἀπαλλαγῆς ἑδωκεν ἡμῖν χωτόμον καὶ ῥᾳδίαν ὁδὸν καὶ πάντος ἀπαλλαγμένην πόνου ὁ Θεός. ποῖος γὰρ πόνος ἀφεῖναι τῷ λελυπηκότι; πόσα μὲν οὖν, τὸ μὴ ἀφεῖναι, ἀλλὰ κατέχειν τὸν ἔγκλημα· ὡς πόσα ἀπαλλαγῶναι θυμοῦ, καὶ δύεσιν πολλὴν ἐμποιεῖ, καὶ σφόδρα βύχολον τῷ βουλομένῳ. οὐδὲ γὰρ πέλαγος ὀχληρὸν οὕτως, οὐδὲ ὁδὸν ἀποδημήσαι μακρὰν, οὐδὲ ὄρη ἀνάβασιν κορυφάς, οὐδὲ χειμάτων διαπεράσαι, οὐδὲ καταπεῖναι τὸ σῶμα· δεῖ δὲ ἑκὼν τὸ θελῆσαι μόνον, καὶ πάντα λέλυται τὰ ἁμαρτήματα. δοῦ γὰρ μὴ μόνον αὐτὸς μὴ ἀφῇς, ἀλλὰ καὶ ᾧ Θεῷ κατ' αὐτοῦ ἐντυγχάνῃς, ἵνα λοιπὸν ἔξεις σωτηρίας ἐλπίδα, ὅταν, πάντα ἐξιλεοῦσθαι αὐτὸν δέῃ, καὶ ὅτε αὐτὸς προξενῇς, ἱκέτης μὲν ἔγκλημα παρεικείμενος, θηρίου δὲ φωνὰς ἀφιεὶς, δὲ καθ' ἑαυτὸν τὰ βέλη τοῦ ποιῆσαι ἐξακοντίζων ἐκεῖνα; Ἀλλὰ τοῦτο δὲ ὁ Παῦλος βύχης μεμνημένος, οὐδὲν ὕστως ἐξεζήτησεν ὡς τῆς ἐντολῆς ταύτης τὸν φυλακτικόν. Ἐπαίεσεν γὰρ ὁσίους χεῖρας, a. Τιμ. c. ii.
φησι, χωρὶς ὀργῆς δὲ διαλογισμοῦ. Εἰ γὰρ ὅτε ἐλέους χρείαν ἔχεις, οὐδὲ τότε ἀφῆς τὸν ὀργὴν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα αὐτῆς μέμνησαι, δὲ ταῦτα εἰδὼς ὅτι κατ' σεαυτοῦ ὁ ξίφος ὠθεῖς, πότε δυνήσῃ ἡμέαθαι φιλάνθρωπος, δὲ ⓦ ποιητὴν ἀποβλύσας τῆς ποιητείας ταύτης ἰόν; εἰ δὲ οὐδέπω τῆς ἀτοπίας ταύτης εἶδες τὸ μέγεθος, ἐπ' ἀνθρώπων αὐτὸ λογίζου γινόμενον, καὶ τότε ὅλην τῆς ὕβρεως τὸν κατάβολον. Εἰ γὰρ ἀνθρώπῳ σοι ὄντι προσπλακῆναί τις ἀξιῶν ἐλεηθῆναι, εἶτα μεταξὺ κείμενος ὅτι τῆς γῆς εἶδεν ἐχθρὸν, δὲ ἀφεὶς σε ἱκετεύσαντα, ἐκεῖνον ἐτυπτεν, ἆρα σὺ οὐκ ἂν μείζονα ἐποίησω τὸν ὀργὴν; τοῦτο λογίζου καὶ ὅτι τοῦ Θεοῦ συμβαίνει. καὶ γὰρ δὲ σὺ ⓦ Θεὸν ἱκετεύων, μεταξὺ τῶν ἱκετηρίαν ἀφεὶς, τὸν ἐχθρὸν τοῖς ῥήμασι τύπτεις, καὶ τοὺς τοῦ Θεοῦ νόμους ὑπερίζεις, τὸν νομοθετήσαντα πᾶσαι ὀργὴν ἀφίεναι καὶ τὸν λελυπηκότων καλῶν, δὲ ἀξιῶν ἐναντία τοῖς ἑαυτοῦ προστάγμασι ποιῶν. οὐκ ἄρα ἀρκεῖ εἰς

ἡμερείας

ὠμοφείας σοι λόγον, ὅτι σὺ παραβαίνεις τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τοῦτον παραγελᾷς ποιεῖν; μὴ γὰρ ἐπελάθετο ὧν ἐπέταξε; μὴ γὰρ αἱρετικός ἐστιν ὁ ταῦτα εἰπών; Θεός ἐστιν ὁ τὰ πάντα εἰδώς, καὶ μετὰ ἀκριβείας ἁπάσης τὰς ἑαυτοῦ βουλόμενος φυλάττεσθαι νόμους, καὶ τοσοῦτον ἀπέχων τοῦ ποιῆσαι ταῦτα, ἅπερ ἀξιοῖ, ὅτι καὶ σὲ τοῦτα λέγοντα καὶ σαρκὸς τοῦ λέγειν μόνον ἀποχρέφει καὶ μισεῖ καὶ δίκαιον ἀπαιτεῖ τὸν ἐκάστου. πῶς οὖν ἀξιοῖς παρ' αὐτοῦ τυχεῖν, ὧν αὐτὸς μὴ πολλῆς ἀπέχεσθαί σε κελεύει κακουδίας; ἀλλὰ γὰρ εἰσί τινες, οἳ δὲ εἰς τοσοῦτον ἀλογίας ἥκασιν, ὡς μὴ μόνον τῶν ἐντολῶν κατυγνῶσθαι, ἀλλὰ καὶ τέκνοις ἐπιβουλὰς τοῖς ἐκείνων, δι' αὐτῶν, εἴγε οἷόν, ἀπεργάσασθαι τῆς σαρκὸς προαιρεῖσθαι, μᾶλλον καὶ ἀποβαλόμενοι. μὴ γάρ μοι τοῦτο εἴπῃς, ὅτι τοὺς ὀδόντας οὐκ ἐνέπηξας τῷ σώματι τοῦ λελυπηκότος. πολὺ γὰρ χαλεπώτερον ἐποίησας, τόγε εἰς σὲ ἦκον, ἀξιῶν λύεσθαι ὀργὴν ἐπενεχθῆναι κατ' αὐτοῦ, καὶ ἀθανάτῳ πραγματείᾳ κολάσει, καὶ μετὰ τῆς οἰκίας ἀπαραπαίστου ἁπάσης. ποίων γὰρ ταῦτα χαλεπώτερα δικημάτων; ποίων βελῶν οὐ πικρότερα; οὐ ταῦτά σε ἐπαίδευσεν ὁ Χριστός, οὐχ οὕτω τὸ σῶμα αἱμάττειν ἐκέλευσε. καὶ γὰρ ἡμαγμένων σωμάτων ἀπὸ σαρκὸς μὲν ἀθανάτων χαλεπώτερα αἱ ἰδιῶται γλῶτται. πῶς οὖν ἀπαύσῃ τὸν ἀδελφόν; πῶς ἄψῃ τῆς θυσίας; πῶς ἀπολούσῃ τὸ αἷμα τοῦ διαστόματος, τοσοῦτον ἔχων ὄφιν τῆς ψυχῆς; ἰοῦ; ὅταν γὰρ εἴπῃς, καταῤῥαξον αὐτόν, καὶ τὴν οἰκίαν ἀνάτρεψον, καὶ πάντα ἀπόλεσον, καὶ μυρίοις αὐτὸν ὀλέθρεις καταβύσῃ, οὐδὲν ἀνθρωποκτόνου διενηνόχας, μᾶλλον δὲ ἀνθρωφάγου θηρίου. παυσώμεθα τοίνυν τῆς νόσου ταύτης καὶ τῆς μανίας, καὶ τὴν φιλοφρονίαν, ἵνα σκέλθωσιν, ἐπιδειξώμεθα πρὸς σοὺς λελυπηκότας, ἵνα γνώμεθα ὅμοιοι τοῦ παρόντος ἡμῶν τοῦ ἐν τοῖς θρανοῖς. παυσόμεθα δή, ἀνθ' ὧν οἰκείων ἀναμπαθῶς ἡμῶν ἀμαρτημάτων, ἀνθ' ὧν ἀκριβείας ἅπαντα ἐξετάσωμεν τὰ πεπλημμεληκότα ἡμῶν, τὰ ἔνδον, τὰ ἔξω, τὰ ἐν ἀγορᾷ, τὰ ἐν ἐκκλησίᾳ. Εἰ γὰρ μηδενὸς ἑτέρου, τῆς χρείας ἐπαύσατο ὀλιγωρίας τὸν ἐκάστου ἀξιοῖ ἐσμεν δίκαιον ὑποσχεῖν. καὶ γὰρ τοὺς φαύλους, καὶ ἀποστόλων ὑμνουμένων, καὶ Θεοῦ μαλεγομένου, ἔξω πλανώμεθα, καὶ βιωτικῶν πραγμάτων ἐπισαγόμεθα χ
θα ζόφον· καὶ οὐκ ἐστὶ τοσαύτην ἀπονέμοιμεν τοῖς τοῦ Θεοῦ νόμοις τὴν ἡσυχίαν, ὅσην τοῖς τοῦ βαπλέως γράμμασιν οἱ τοῖς παρέχουσι τὴν σιγλὸν. ἐκεῖ μὲν γὰρ τῶν γραμμάτων τούτων ἀναγινωσκομένων, καὶ ὕπατοι, καὶ ὑπαρχοι, καὶ βουλὴ καὶ δῆμος ὀρθοὶ πάντες ἑστήκασι μετὰ ἡσυχίας ἀκούοντες τῶν λεγομένων· καὶ μεταξὺ τῆς ἡσυχίας τῆς βαθυπάτης ἐκείνης ἀνθρώπου [ἀν]ῆς πηδήσας καταδοκήσῃ, ἅπτεται τοῦ βασιλέα ὑβρικώς, τὴν ἐκάστου δίδωσι δίκην. οὐ ταῦτα δή, τῶν οὐκ ἐν τῷ θρανοῦ γραμμάτων ἀναγινωσκομένων, πολὺς πάμπολλος ὁ θόρυβος ἦν· καίτοι καὶ ὁ πέμψας τὰ γράμματα πολὺ τοῦ βασιλέως τούτου μείζων ὄντι, καὶ τὸ θέατρον στενώτερον (οὐ γὰρ ἀνθρώπων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀγγέλων ὄντι) καὶ τὰ ὑπηνίκια ταῦτα, ἃ τὰ γράμματα διαγελίζει), πολλῷ τῶν ἐν τῇ γῇ φεικωδέστερα. διόπερ οὐκ ἀνθρώποι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄγγελοι, καὶ ἀρχάγγελοι, καὶ τῶν θρανῶν δῆμοι, καὶ ἐν τῇ γῇ πάντες θυ-
Ψαλμ. ρβ. κβ. φημὸν κελευόμεθα. Εὐλογεῖτε γάρ, φησι, Κύριον πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. καὶ γὰρ ἁ μὴ χρὴ τὰ κατορθούμενα, ἀλλὰ πάντα ὑπερβαίνει λόγον καὶ νοῦν καὶ ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων. καὶ ταῦτα καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀναπρύτανσιν πάντα, ἀναφόρως ἕκαστος τὸ λαμπρὸν τοῦτο θέαμα ἀναγορεύων.
Ψαλμ. ξη. ιη. Εφεσ. δ. η. Ψαλμ. κγ. η. ὁ μὲν γὰρ, Ἀνέβης εἰς ὕψος, φησὶν, ἠχμαλώτευσας αἰχμαλωσίαν, καὶ ἔλαβες δόματα τοῖς ἀνθρώποις· καὶ, Κύριος κραταιὸς καὶ δυνατὸς ὁ πολέμου. ὁ δὲ φησι, τῶν ἰσχυρῶν μεμελέτηται τὰ σκύλα. καὶ γὰρ ἀφ' οὗτος ἦλθεν, ὥστε κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν. ὁ δὲ χρὴ τοῦ θανάτου τὸν ὀπτάνιον ἀλαλάζων· ὠδὴν ἔλε-
α. Κορ. ιε. νε. Ωσ. ιγ. ιδ. γε· Ποῦ σου, θάνατε, ὁ νῖκος; ποῦ σου, ᾅδη, ὁ κέντρος; ἕτερος δὲ [αὖ] πάλιν τὸν βαθυπάτην εἰρωνίαν διαγελιζόμενος ἔλεγε· Σωντείνουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς ἄντρα, καὶ
Ιωηλ γ. ι. τὰς ζιβύνας αὐτῶν εἰς δρέπανα. καὶ ὁ μὲν τὸν Ιερουσαλὴμ καλεῖ, λέγων, Χαῖρε σφό-
Ζαχ. θ. θ.

δρα

δρα θύγατερ Σιών, * ὅτι ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πραΰς, ἐπιβεβηκὼς ὄνῳ ὑποζυγίου καὶ πώλῳ νέου· ὃ δὴ καὶ τῷ δευτέρῳ αὐτοῦ ἀναφωνήσει προφήτῃ, οὕτω λέγων· Ἥξει Κύριος οὗ ὑμεῖς ζητεῖτε, καὶ ὃς ὑποδραμεῖται ἡμέραν εἰσόδου αὐτοῦ; Σκιρτήσατε ὡς μοσχάρια ἐκ δεσμῶν ἀνειμένα. καὶ ἕτερος πάλιν τοιαῦτα ἐκπληττόμενος ἔλεγε· Τοῦτ' ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. Ἀλλ' ὅμως καὶ τούτων καὶ πολλῷ πλειόνων λεγομένων, δέον φείσασθαι καὶ μηδὲν ὅτι γῆς νομίζειν εἶναι· ὡς ἐν ἀγορᾷ μέσῃ θορυβούμενοι, καὶ ἐκβάλλομεν, καὶ μηδὲν πρὸς ἡμᾶς ὅτι δεχόμενοι ἀπόντα ἀναλίσκομεν τῆς ὑπαίξεως τὴν χαράν. ὅταν οὖν καιροῖς καὶ ἐν μακροῖς καὶ ἐν μεγάλοις, καὶ ἐν ἀκροάσει, καὶ ἐν προσέχει, καὶ ἔξω, καὶ ἔνδον ἐν ἐκκλησίᾳ, οὕτως ὦμεν ῥᾳδύμοι, καὶ μὴ τούτων ἁπάντων καὶ κατ' ἐξοχὴν δύνωμεν, πόθεν ἔξομεν σωτηρίας ἐλπίδα, τοῖς τοσούτοις ἁμαρτήμασι προσθήκην ἑτέραν χαλεπὴν καὶ τούτων ἀπρόφασιν, τὴν προδήλως ταύτην προσιόντες δύνωμαι; Εἶτ' οὖν θαυμάζειν δίκαιοι, ἂν συμβῇ τι τῶν ἀδοκήτων ἡμῖν καὶ λυπηρόν; δίκαιοι ὅταν μὴ συμβῇ θαυμάζειν. ἐκφύγομεν γὰρ τῆς τῶν προσταγμάτων ἀκριβείας· τοῦτο γὰρ λέγω πάντα τὰ προσδοκώμενα. ἐὰν γὰρ λέγω, ἐχθροὺς τοῦ Θεοῦ νομιζόμενοι καὶ προσομιλοῦντας αὐτοῖς ἀπολαύειν ἡλίου καὶ ὑετῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, αἱ θεσπέσιαι ἐπιστολαὶ νικῶσαι ἐν κατ' ἀλλήλων ἰσταμένοις, καὶ τοῖς τὰ πλησίον δάγμασι τὰ γλωττήματα ἁμαυροῦσαι, μὴ τοῦ πειράζειν τὸ πνευματικὸν καὶ ἐκ τοσούτων ἐνεργασίας καὶ τὰ μυρία προσκλήματα. Ταῦτ' οὖν σπουδῶντες ἐμέσωμεν τὸν ἰόν, πεπαλύσωμεν ἐκ ἔνδρας, καὶ ἐκ ἡμῶν πρεπούσας εὐχὰς ποιώμεθα, αἰτοῦντες δαιμόνων ἀπειλῶν ἀγέλαν λῦσαι ἡμῶν τὰ μέρη, καὶ ὅσα ἂν ὦμεν πεδικημένοι, ἐκ αὐτῶν ἡμᾶς ἐκπέσαντος, καὶ ὑποστρώσαντος ἐκ ταύτης τῆς σπείρης κείμενον ἡμῖν μισθόν, μακροθυμῆσαι τοῦ ὀργοῦ, καταπαῦσαι τὰ κύματα, ἵνα καὶ τὸ παρὸν βίον ἀταράχως διέλθωμεν, καὶ ἀπελθόντες ἐκεῖ τοιούτου τύχωμεν τοῦ δικαστοῦ, οἷοι σὺν ἐκείνοις δοῦλοι γενέσθαι. Εἰ δὲ βαρὺ τοῦτο καὶ φοβερόν, ποιήσωμεν ἡμεῖς αὐτὸ κοῦφον καὶ ποθεινόν, ἐκ τῆς τῶν πρησίας τῆς πρὸς αὐτὸν λαμπρὰς ἀνοίξαντες θύρας· καὶ ὅπερ οὐκ ἰσχύσαμεν ἀνῦσαι διὰ τῶν ἁμαρτημάτων ἀπηχθῆσθαι, τοῦτο ἀνύσωμεν διὰ τοῦ γενέσθαι τοῖς ἡμαρτηκόσιν εἰς ἡμᾶς ἥμερον (τοῦτο γὰρ βαρὺ ἦν, τοῦτο δ' ἐπαχθές) καὶ σὺν ἐχθροὺς εὐεργετοῦντες σὺν ἡμετέρους, πολλῷ ἑαυτοῖς προσαποθώμεθα ἔλεον. Ὅταν γὰρ καὶ ἐκ τὸ παρὸν βίον ἀπόντας ἡμᾶς ἀγαπήσωσι, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἀπόντων ὁ Θεὸς ἐκ φιλήσει καὶ στεφανώσει, καὶ τῶν μελλόντων ἡμᾶς πόθων ἀξιώσει ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κ. 16 ΟΤΑΝ ΔΕ ΝΗΣΤΕΥΗΤΕ, ΜΗ ΓΙΝΕΣΘΕ, ὥσπερ οἱ ὑποκριταί, σκυθρωποί. ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα ἑαυτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες.

Καλὸν σύνταξιν μέγα καὶ ἁπλῆν παρῆν. ἐ γὰρ μόνον τὴν ὑποκρίσιν μιμούμεθα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκείνου πρελήλυθαμεν. οἶδα γὰρ, οἶδα πολλοὺς, οὐχὶ νηστεύοντας καὶ ὑποδικαιουμένους μόνον, ἀλλὰ καὶ μὴ νηστεύοντας καὶ τὰ τῶν νηστευόντων προσωπεῖα περικειμένους, καὶ ἀπολογίαν χάσκοντα τῆς ἁμαρτίας προσαγομένους. Ἵνα γὰρ μὴ σκανδαλίσω, φησὶ, τοὺς πολλοὺς, τοῦτο ποιῶ. Οἵ λέγεις; νόμος ὑπῆρχεν ὁ ταῦτα κελεύων, καὶ σκανδάλου μέμνησαι; καὶ φυλάττων μὴ αὐτὸν σκανδαλίζειν νομίζεις· προσδοκῶν δ' ἀπαλλάξειν σκανδάλου; καὶ οἵ ταύτης τῆς ἀπολογίας χεῖρον ἥμαρτε δῦ; καὶ

παύσῃ

παύσῃ ᾗ τῶν ὑποκριτῶν χείρων γινόμενος, ᾗ διπλοῦν τὸν ὑποκρισιν ἐργαζόμενος, καὶ πολλῷ τῆς καρδίας ταύτης τὸν ὑποβολέα σπουδῇ; οὐκ αἰσχυνθήσῃ τῆς λέξεως ταύτης τὸν ἔμφασιν; οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅτι ὑποκρίνονται ἁπλῶς· ἀλλὰ δεικνὺς μείζονως καθάπαξ βουλόμενός, φησιν· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα ἑαυτῶν, τουτέστι, διαφθείρουσιν, ἀπολλύουσιν. εἰ γὰρ τοῦτο ἀφανισμός προσώπου, τὸ προὲς κενοδοξίαν ᾠκειῶσθαι, τί δὴ ἐποίουν οἱ τὰ ἐμπλάστρας καὶ διαφθορᾶς ἐπιτιθέμενοι τὰ πρόσωπα γυναῖκες, ὅτι λύμη τῶν ἀκριβεστέρων νέων; σκήνει μὲν γὰρ ἑαυτοῦ βλέπεσθαι μόνον· αὕτη δὲ καὶ ἑαυτὴν καὶ τὸν ὁρῶντας· διὸ χρὴ φεύγειν καὶ ταύτην καὶ ἐκείνην τὴν λύμην ὡς πολλοῦ τοῦ προσόντος. οὐδὲ γὰρ μόνον μὴ ὑποδείκνυσθαι, ἀλλὰ καὶ σπουδάζειν λανθάνειν σκέλευσιν· ὅθεν καὶ ἔμπροσθεν ἐποίησε. καὶ ὅτι μὲν τῆς ἐλεημοσύνης οὐχ ἁπλῶς αὐτὸ πέφηκεν, ἀλλ' εἰπὼν, προσέχετε μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, προσέθηκε, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· ὅτι δὲ τῆς νηστείας καὶ τῆς προσευχῆς οὐδὲν τοιοῦτον διώρισε. τί δή ποτε; ὅτι ἐλεημοσύνῃ μὲν ἀδυνάτου πάντη λαθεῖν, οὐχὶ δὲ καὶ νηστείᾳ δυνατόν. ὥσπερ οὖν εἶπών, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου, οὐ προὲς χάριν ἔλεγε, ἀλλὰ προὲς τὸ δεῖν * μὴ ἀκριβείας ἅπαντας λαμβάνειν· καὶ κελεύσας εἰς τὸ ταμιεῖον εἰσιέναι, καὶ πάντως, οὐδὲ προσημάνας ἁπλῶς μόνον ἐπέταξεν εὔχεσθαι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ πάλιν ἠνίξατο· ὅταν δὲ σταθῆτε ἀλείφεσθαι κελεύσας, οὐχ ἵνα ἀλήθομβα πάντας ὁμολογήσωσιν (ἐπεὶ πάντες εὑρεθήσόμβα νόμον παραβαίνοντες τοῦτον, καὶ προέτι πάντων μάλιστα αὐτόν. φυλάττειν ἐσπουδακότες, αἱ τῶν μοναχῶν δῆμοι, αἱ τὰ ὄρη κατειληφότες) ὅ τοίνυν τοῦτο ἐπέταξεν, ἀλλ' ὅπερ τοῖς παλαιοῖς ἔθος ἀλείφεσθαι (συνεχῶς ἐν εὐφραινομένοις καὶ χαίρουσι (καὶ τοῦτο ἀπὸ τοῦ Δαυὶδ καὶ ἀπὸ τοῦ Δομινὶ ἀνίσως καταδιδάσκουσιν) εἶπεν ἀλείφεσθαι· οὐχ ἵνα πάντως τοῦτο ποιῶμεν, ἀλλ' ἵνα δείξῃ πάντων ἐσπουδάζωμεν μὴ ἀκριβείας πολλῆς κρύπτειν τὸ κέρμα τοῦτο. ἐ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτό ἐστιν, αὐτὸς τοῦτο, ὅπερ δείκνυσι τὸ λόγῳ ἐπέταξε, δείκνυσι τὸ ἔργῳ· ὑποδειξάμενος, καὶ νηστεύσας παραδόξως ἡμέρας, καὶ μὴ τοῦ λαθεῖν νηστεύσας, ὅτε ἠλείψατο, ὅτε ἐνίψατο· ἀλλ' ὅμως ἐ ταῦτα μὴ ποιήσας, μάλιστα πάντων χωλεῖς κενοδοξίας ὁ πᾶν ἰώμενος. ὁ δὲ καὶ ἡμῖν ὑποπίπτει, καὶ σὺν ὑποκρισαῖς εἰς μέσον ἀγαγών, καὶ διπλῆν παραγελάσας σὺν ἀκούοντας ἀποτρέψας· καὶ ἕτερόν τι δείκνυσι τῆς προσοχῆς ταύτης ἠνίξατο, τῆς τῶν ὑποκριτῶν λέγω. ὅ γὰρ μόνον τοῦ ὃ πρᾶγμα εἶ) καταγέλαστον, οὐδὲ τοῦ ζημίαν ἔχον ἐκάστην, ἀλλὰ καὶ τοῦ προσκαλεῖσθαι δεῖξαι τὸν τοιαύτην ἀπάτην, ἀπάγει τῆς ποιητικῆς ὑποψυχίας. ὁ γὰρ ὑποκριτὴς μέχρι τοῦτο φαίνεται λαμπρὸς, ἕως ἂν ὃ θεάσηται καὶ θαυμάσῃ· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τότε παῦσαι. ἴσασι γὰρ αἱ πλείους τῶν θεωμένων, ὡς ὧν τινα ὑποκρίνεται· πλὴν ἀλλὰ τὸ θεάσασθαι λυθέντος, σαφέστερον ἅπασιν ἐκκαλύπτεται. ὅτι τοίνυν καὶ οὗτος κενοδοξῶν ὑποπίπτει ἀνάγκη πᾶσα. καὶ σταθῆτε μὲν γὰρ τοῖς πλείοσίν εἰσι καταδηλοι, ὅτι οὐκ εἰσὶ τοῦτο ὅπερ φαίνονται, ἀλλὰ προσωπεῖον προὔχεται μόνον· πολλῷ δὲ πλέον μὴ ταῦτα ἀλώσονται, ὅτε πάντα γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα φαίνεται. καὶ ἐπέρωθεν δὲ πάλιν αὐτοῦ ἀπάγει τῶν ὑποκριτῶν, ὃ δείξαι κενὸν ὃ ὑπόταγμα ὄν. ὅ γὰρ τὴν νηστείαν ὑποτίνει, οὐδὲ μείζονα ὑποδείξασθαι κελεύει· ἀλλὰ μὴ ἀφ' ἧς αὐτῆς ἀπολέσαι σφόδρα [ἀσφαλίζεται.] ὥστε ὁ μὲν δοκεῖ φορτικὸν εἶ), κοινὸν ἡμῖν καὶ τοῖς ὑποκριταῖς (νηστεύουσι γὰρ καὶ οὗτοι) ὁ δὲ ὅτι κουφότατον, ὃ κέρμονος μὴ ἀπολέσαι μαθόν, τοῦτο ἐστὶν ὁ κελεύω, φησί· τοῖς μὲν πόνοις οὐδὲν προσιδεῖς, οὐδὲ δὲ μισθοὶ ἡμῖν συναγωγὴ μὴ ἀσφαλείας ἁπάσης, ἐ οὐκ ἀφιεὶς ἀσφαλῶτας ἀπελθεῖν, καθάπερ ἐκείνους. ἐ οὐδὲ οὐδὲ ἐν τοῖς ὀλυμπιακοῖς ἀγῶσι παλαίοντας μιμεῖσθαι ἐκέλευσεν, οἳ, τοσοῦτο καὶ δημοσίου δήμου καὶ δεχομένων τοσούτων, εἰ βούλοιντο δρέψασθαι βραβεύοντι τὸν νίκην αὐτοῖς, κρίνει πολλῷ ὅλῳ καταδεεστέρῳ· σὺ δὲ διπλοῦν ἔχων τὸν ἀφορμὴν τοῦ τὸν νίκην ὑποδείκνυσθαι ἐκείνῳ, ᾧ

ᾗ

ϗ αὐτὸν εἶ) ϖ βεβαιοῦντα, ϗ ὡ πάντων ἀσυκρίτως ὑπερέχειν τῶ ὸ θεάτρῳ καθημένων, ἑτέρους ὑπιδείκνυσιν τοῖς ϑ μόνον ϑδὲν ὠφελοῦσιν, ἀλλὰ ϗ τὰ μέγιστά σε βλάπτοντας. πλεῖν δὲ τοῦτο κωλύω, φησὶν· ἀλλ' εἰ ϗ δύνασθε ὑπιδείξασθαι βούλει, ἀναμένω, ϗ ἐγώ σοι ϗ τοῦτο μὴ πλείονος πρίεμαι τῆς οὐσίας ϗ πολλοῦ τοῦ κέρδους. 5 τοῦτο μὲν γὰρ σε ἀπορρίπτουσι τῆς ὡς μὲ δόξης τοῦτο, ὥσπερ οἶμαι συγχαίρειν ὸ τούτων ὑφορᾶν· τότε δ' πάντων ἀπολαύσῃ μὴ ἀδείας ἀπάσης, ϑ μακρὸν ϗ πρὸ ἐκείνων ϗ ὸ τοῦ καρπωσάμενος, τὸ πόσων καταπατήσας πλοῦ δύσβατον δόξης, ϗ τῆς χαλεπῆς τῶν δυσθέατον ἐλευθερωθῆναι δουλείας, ϗ γήσιον ϑμέσθαι τῆς ἀρετῆς ἐργάτην· ὡς τοῦτο γε ὕστερον ἀσχείλωμος, δὺ ὸ ἐρημία γένηται, πάσης ἔρημος ἔσῃ τῆς ἀρετῆς, ὐκ ἔχων ὸν θεωρήσαι. ὃ ὲ αὐτὸν ὑδεέζοντος ὅτι τὸν ἀρετὸν, εἶτα μὴ δι' αὐτὸν, ἀλλὰ δόξ ϖ χρυσοτόφον, ϗ ϖ χαλκοτύπον, ϗ ϖ πολὺν τῶν ἀγοραίων δήμων μέλλοις αὐτὸν μετιέναι· ἵνα ὲ ϖ κακεῖ ϗ ϖ πόρρω τούτης ὄντες σε θαυμάσωσιν, ὲ ὸν ἐχθροὺς αὐτῆς καλῇς ὅτι τὸν ὑπίδειξιν αὐτῆς ὲ τὸν θεοῦ· ὥσπερ δὺ εἴ τις σωφρονῆν ἔλεγτο, μὴ δόξ τὸ τῆς σωφρονισμοῦ κλῆθρον, ἀλλ' ἵνα ὑπιδείξηται τοῖς ἡταιρηκόσι. ϗ σὺ τοίνυν ὐκ αὖ εἶλε τὸν ἀρετὸν, εἰ μὴ δόξ ὸν ἐχθροὺς τῆς ἀρετῆς· δεῖον αὐτὸν ϗ σὺ τοῦτο θαυμάσαι, ὅτι ϗ ὸν ἐχθροὺς ἐπαινέσας ἔχει· θαυμάσαι δ', ὡς χρὴ, μὴ δι' ἑτέρους, ἀλλὰ δι' αὐτόν· ἐπεὶ ϗ ἡμεῖς ὅταν μὴ δι' ἑαυτὸν, ἀλλὰ δι' ἑτέρους φιλῶμεθα, ὕβριν ὸ πρᾶγμα νομίζομεν. τοῦτο τοίνυν ϗ ὑπὲ τῆς ἀρετῆς λογίζου, ϗ μηδὲ δι' ἑτέρους αὐτὸν δίωκε, μήτε δι' αὐθρώπους ὑπάκουε ὡ θεῷ, ἀλλὰ δόξ ϖ θεὸν δὺ αὐθρώπους· ὡς δὺ τὸ ἐναντίον ποιῆς, καὶ μετέραν δοκῆς 20 ἀρετὸν, ὁμοίως ὡ μὴ μετιόντι πρόξιμας. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος ὡ μὴ ποιῆσαι πρόκυσεν, οὕτω ϗ σὺ ὡ πρόθυμος ποιῆσαι.

19 Μὴ θησαυρίζητε ὑμῖν θησαυροὺς ὑπὲ τῆς γῆς.

Ἐπειδὴ ὸ τῆς κενοδοξίας ἐξέβαλε νόσημα, βυκαίρως λοιπὸν ϗ τ' πρὶ ἀκτημοσύνης εἰσάγει λόγον. ὀδὲν γὰρ οὕτω χρημάτ ἐρᾷ πρόθυμα, ὡς ὁ τῆς κενοδοξίας ἔρως. δόξ γοῦν τοῦτο ϗ τοῖς τῶν αὐθρώπων ἀγέλαις, ϗ ϖ ἐσμοὶ τῶν βυσύχων, ϗ ὸν χρυσοφορησίαις ἵπποις, ϗ τοῖς θέρμυσις τραπέζαις, ϗ τὰ ἄλλα τὰ καταγελαστότερα ὑπισοῦσιν αὐθρώποι, ὐχ ἵνα χρείαν πληρώσωσιν, ὐδ' ἵνα ἡδονῆς ἀπολαύσωσιν, ἀλλ' ἵνα τοῖς πολλοῖς ὑπιδείξωνται). ἀνωτέρω μὲν οὖν, ὅτι ἐλεῆν δεῖ μόνον ἔλεγον· ὸ τοῦτο ϗ πόσον ἐλεῆν χρὴ διέκρυνον, εἰπὼν, μὴ θησαυρίζητε. ὑπὲρ γὰρ ὸκ οἰκεῖον ὃ θέρμης ἀθρόον τ' πρὶ τῆς ὑπερφυΐας τῶν χρημάτ εἰσαγαγεῖν λόγον δόξ τὸν τυραννίδα τοῦ πάθους, ϗ μικρὸν αὐτὸν δόξαντα μὴν ϗ ἐλευθερώσας, εἰσῆκεν ὸ τῇ τ' ἀκροατῶν δόξοιᾳ, ὥστε ὐπαδίδικον γένεσθαι. δόξ δὴ τοῦτο πρῶτον μὲ ἔλεγε, μακάριοι ϖ ἐλεήμονες· μὴ γὰρ τοῦτο, ἵνα θύραθεν τῶν ὠφελῶ σε· ὲ μετ' ὀλίγον πάλιν, ἐὰν ὅς σοι θέλει κριθῆναι ϗ τ' χιτῶνά σου λαβεῖν, δὸς αὐτῷ ϗ ὸ ἱμάτιον· ὸ τοῦτο γὰ ὸ πολλῷ μᾶζον πάντων ἐκείνων. ἐκεῖ μὲν γὰρ εἶπεν, ὅτι αὖ δίκαιον ἴδης ὑπικειμένην, τοῦτο ποίησον (ϗ γὰρ μάχεσθαι ἔστιν ὅτε βέλτιον ὸ μὴ ἔχοντα ἀπολλαγῆναι μάχης) ὸ τοῦτο γὰ οὔτε ὠδίδικεν, οὔτε τ' κρινόμενον θεὶς, οὔτε ἄλλου τοῦτο τοιοῦτον μεμηνευσάς, αὐτὸν καθ' ἑαυτὸν διδάσκει τὸν τῶν χρημάτ ὑπερφυΐαν, δεικνὺς ὅτι ϗ δόξ τοῦ ἐλεουμένους ποιῆσαι, ὅσον δόξ τὸν διδόντα τούτων νομοθετεῖ, ἵνα καὶ μηδὲς ᾖ ὁ ἀδικῶν ϗ ἕλκων εἰς δικαστήριον, ϗ ὥστε καταφρονῆσθαι τῶν ὄντων, πρὸ ἐχόντες αὐτὰ τοῖς δεομένοις. ϗ τοῦτό γε οὐ τοῦτο ὸ ὅλον τέθεικεν, ἀλλὰ ὲ οὐ τοῦτο ἠρέμα· χρῄζομεν τοῦ ἀγῶνος τοῦ πρὸς τούτων μὴ πολλῆς ὐ τῇ ἐρήμῳ τῆς ὑπερβολῆς ὑπιδειχάμενος. ἀλλ' ὅμως ϗ τίθησι τοῦτο, τοῦτό ὲ εἰς μέσον ἄγει (τοῦτο γὰ οὐκαλύψαι χρεὼς ἦν) ἀλλὰ λογισμοὺς ἐξεπάζει τέως, συμβούλου μᾶλλον ἢ νομοθέτου τάξιν ὐ τοῖς πρὸς τούτων φυλάττων λόγοις. εἰπὼν γὰ, μὴ θησαυρίζητε ὑπὲ τῆς γῆς, ἐπήγαγεν·

Οπου σὴς ϗ βρῶσις ἀφανίζει, ϗ ὅπου κλέπαι διορύττουσι ϗ κλέπτουσι.

Τέως δείκνυσι τῶ σὺ τοῦ θησαυροῦ τὴν βλάβην, ϗ τῶ σὸν τὴν ὠφέλειαν, ϗ ἀπὸ τοῦ τόπου ϗ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων· ἐ σοὶ μέλει τούτων ἴσασι, ἀλλὰ ἐ ἑτέροις ἐπάγει λογισμούς. ἐ πρῶτον, ἀφ' ὧν μάλιστα διδάσκασι, ἀπὸ τούτων αὐτοῦ πρωτείνει. Τί γὰρ διδάσκει, φησι; μὴ ἀναλωθῇ τὰ χρήματα, ἐὰν ἐλεημοσύνην δῷς; σὺ κωλύει δὸς ἐλεημοσύνην, καὶ τότε σὸν ἀναλωθήσεται· ϗ τὸ δὴ μεῖζον, ὅτι οὐ μόνον σὸν ἀναλωθήσεται, ἀλλ' ὅτι ϗ προσθήκην λήψεται πλείονα. ϗ γὰρ τὰ σὰ τοῖς ἑτέροις προσίησι. ἀλλὰ τίνος αὐτὸ λέγει, ἀλλ' ὕστερον αὐτὸ δείκνυσι. τέως ὃ μάλιστα αὐτοῦ προτείνας ἡδύνατο, τοῦτο εἰς μέσον ἄγει, ὃ μόνον ἀσάλωτον αὐτῆς τὸν θησαυρὸν, ϗ ἐκπίπτοντα αὐτοῖς ἐφέλκεται. σοὶ γὰρ εἶπεν, οὐκ ἐὰν δῷς ἐλεημοσύνην, τηρεῖται μόνον, ἀλλὰ ϗ ὃ σὰ μὴ τολμῶν ἠπείλησεν· ὅτι ϗ ἐὰν μὴ δῷς, ἀπόλλυται. ἐ ὅσα τὴν ἄφαλτον ζωήν. σοὶ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐ ἑτέρωσε αὐτὰ κεφαλαιοῦμεν (ἐπεὶ καὶ τοῦτο πολλάκις ἤδη τοῖς σὺ θεσπίσαμεν) ἀλλ' ἑτέρωθεν αὐτοῦ φοβεῖ, δείκνυσι ὅτι σοὶ τοῦτο συγχωροῦσι. καὶ γὰρ σὺ θεσπίσαι μὴ ἀδικήσωσι, εἰσὶν ἃ ἀδικοῦντες πολλοὺς, ὁ σὴς ϗ ἡ βρῶσις. εἰ γὰρ ϗ σφόδρα ἀβάλωτος ἐστὶ δοκεῖ αὕτη ἡ λύμη, ἀλλ' ὅμως ἀμαυρός ἐστι ἐ ἀκριβέστερος. καὶ ὁποίων ὑπονοῶν, ϗ δυνήσῃ τοιοῦτον ὑπερβαλεῖν τὴν βλάβην. Τί οὖν; τὸ χρυσίον σὴς ἀφανίζει; Εἰ ϗ μὴ σὴς, ἀλλὰ κλέπται. τί οὖν; ἀπέστησαν ἐσυλήθησαν; Εἰ ϗ μὴ πάντες, ἀλλ' ἃ πλείους. διὰ δὴ τοῦτο ϗ ἕτερον, ὅπερ ἔφθην εἰπὼν, ἐπάγει λογισμὸν, λέγων·

21 Οπου * ὁ θησαυρός σου τοῦ αἰθέρος, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ.

Καὶ γὰρ μηδὲν τούτων γένηται, φησὶν, οὐ μικρὰν ἀπολήψῃ βλάβην, τοῖς κάτω προσηλωμένος, καὶ δοῦλος αὐτὸ ἐλεύθερος γινόμενος, καὶ τῶν ὑετίων ἐκπίπτων, ϗ μηδὲν τῶν ὑπηλῶν ἀποῦσαν δυναμένους, ἀλλὰ πάντα χρήματα ἐ ἔχεις ϗ δημεύσματα ϗ κέρδη ϗ κεφαλείας ἀνελευθέρους, ἃ τί γένοιτ' ἂν ἀθλιώτερον; ϗ γὰρ ἀνδραποδώδη πάντος ὁ ἄθλιος ἐκεῖνος) χεῖρον, τυραννίδα χαλεπωτάτην ὑπομένων, ϗ ὃ πάντων χαλεπώτατον πρᾶξαι, τὴ οὐσίαν τῶ ἀνθρώπου ϗ τὴ ἐλευθερίαν. ὅσα γὰρ ἂν τίς σοι ἐγκαλέσηται, τὰ ἐγκλήματα προσπλωμένης τοῖς χρήμασιν, οὐδὲν ἀκούσαι δυνήσῃ τῶν σοι προσηκόντων· ἀλλ', ὥσπερ κύων ἄφρων, προσδεδεμένος ἀλύσεως ἁπάσης χαλεπώτερον τῇ τῶν χρημάτων τυραννίδι, κτᾶ τῶν προσόντων ἀπάντων ὑλακῆς, ἐν ἔργοις τοῦτο ἔχεις διὰ παντὸς, ὃ τηρεῖ ἑτέρους ἐ κείμενα, ὃ τί γένοιτ' ἂν ἀθλιώτερον; ἀλλ' ὅμως ὅταν τοῦτο ὑψηλότερον τῶν τῆς τῶν ἀκροωμένων ἐγκειμένης, ϗ οὔτε ἡ βλάβη αὐτοῦ τοῖς πολλοῖς εὐσύνοπτος, ὅτι ὁ κέρδος φανερὸν, ἀγαπᾷ φιλοσοφωτέρας ἐδέησε γνώμης, ὥστε ἑκάτερα ταῦτα συνιδεῖν, πῶς μὲν αὖθ' μετ' ἐκεῖνα τὰ δῆλα, εἰπών· ὅπου ὁ θησαυρός σου, ἐκεῖ ϗ ἡ καρδία αὐτοῦ. ποιεῖ οὖν αὐτὸ [τοῦτο] σαφέστερον πάλιν, ἀπὸ τῶν νοητῶν ὅτι τὰ αἰσθητὰ ἐξάγων τὸν λόγον, ϗ λέγων·

22 Ο λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός.

Ο δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· μὴ καταρύξῃς χρυσίον σὸν τῇ γῇ, μηδὲ ἄλλο τι τῶν τοιούτων μηδέν. τοῦ γὰρ σπεῖραι ϗ τῇ βρώσει ϗ τοῖς κλέπαις αὐτὰ ἁλώσῃς. ἐὰν δὲ θέλῃς ἀφυγεῖν τὰς βλάβας, δὸς δουλωθῆναί σοι τῶν καρδίαν ϗ προσηλωθῆναι τοῖς κάτω πᾶσιν ἀφευκτον. ὅπου γὰρ αὐτὴ ὁ θησαυρός, ἐκεῖ ἐ ἡ καρδία σου. ὥσπερ οὖν εἰς ὑγιεινὸν ἀπαλλάγημος, οὐ τοῦτο καρποῦσαι μόνον ὃ τυχεῖν τῶν ὅτι τούτοις ἐπάθλων, ἀλλ' ἀντεῦθεν ἡδονὴν μαθεῖν λαμβάνομεν, ἐκεῖ μεθορμιζόμενος ϗ τὰ ἐκεῖ φρονῶν ϗ ὑπερ τὰ ἐκεῖ μεμενηκώς (ὅπου γὰρ ἀπέβου τὸ θησαυρὸς, ἔνθηλοι ὅτι ϗ τῶν ἀγαθῶν ἐκεῖ μεταπίπτης) οὕτως δεῖ ὅτι τῆς γῆς τοῦτο ποιήσῃς, πάντα πείσῃ. Εἰ δὲ ἀσαφές σοι ὃ εἰρημένον, ἄκουσον τῶν ἑξῆς.

Ο λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται·

23 Ἐὰν

23 Εαν ὴ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. Εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστὶ, τὸ σκότος πόσον; Επὶ τὰ αἰσθητότερα ϰατάγει τὸν λόγον. ὅπου γὰρ ἐμνημόνευσε τοῦ νοὸς, ὡς ϰαταδουλευομένου ϗ αἰχμαλωτιζομένου, τοῦτο ϗ ἁπολλοῖς ἐυσύνοπτον οἶδεν, ἐπὶ τὰ ἔξω ϗ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ϰείμενα τὸν διδασϰαλίαν μετατίθησι, ἵνα ἀπὸ τούτων ϗ ἐϰεῖ ϰἀϰείνων νοήσωσιν. Εἰ γὰρ μὴ οἶδά, φησι, τί ποτέ ἐστι βλάβος νοὸς, ἀπὸ τῶν σωματιϰῶν τοῦτο ϰαταμάθωμεν. ὅπερ γάρ ἐστιν ὀφθαλμὸς τῷ σώματι, τοῦτο ὁ νοῦς τῇ ψυχῇ. ὥσπερ οὖν οὐϰ ἀν ἔλοιο χρυσοφορεῖν ϗ σπείρειν ἀδιόβολα ϗ ἱμάτια, ϗ πεπηρῶσθαί σου τὸν ὀφθαλμὸν, ἀλλὰ τὸν ὑγίειαν τοῦ τούτων ἁπάσης τῆς τοιαύτης ἀδιουσίας πολλοστεύειν εἰ) νομίζεις(ἀπὸ γὰρ αὐτοῦ ἀπολέσης ϗ ἀμφοτέρας, οὐδὲν σοι τῆς λοιπῆς ὄφελος ζωῆς. ὥσπερ γὰρ " τῶν ὀφθαλμῶν" τυφλωθέντων, τὸ πολὺ τῆς τῶν λοιπῶν μελῶν ἐνεργείας οἴχεται, τοῦ φωτὸς αὐτοῖς συναπολομένου· οὕτω ϗ τῆς ἀληθείας ἀμφιβαρείσης, μυρίων ἀγαθῶν ἐμπλησθήσεται) ϰαθάπερ οὖν ἐν σώματι τοῦτο σκοπουμεν, ὥστε τὸν ὀφθαλμὸν ἔχειν ὑγιῆ, οὕτω ϗ ἐν τῇ ψυχῇ τὸν νοῦν. ἀν ὴ τοῦτον πηρώσωμεν τὸν ϗ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὀφείλοντα τὸ φῶς, πόθεν ἀμαθλέψωμεν λοιπόν; ὥσπερ γὰρ ὁ τὸν πηλὸν ἀνελὼν, ϗ τὸν ποταμὸν ἐξήρανεν, οὕτως ὁ τὸν νοῦν ἀφανίσας, πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ πρᾶξιν ἐδόλωσε. διὸ φησιν, Εἰ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος, τὸ σκότος πόσον; ὅταν γὰρ ὁ χειραγωγὸς ὑποδρύχιος γένηται, ϗ ὁ λύχνος σβεσθῇ, ϗ ὁ ἡγεμὼν αἰχμάλωτος " γένηται, ποία λοιπὸν ἔσται τοῖς ϰατηϰόοις ἐλπίς; Αμα δὲ πρὸς ἀφεὶς εἰπεῖν ἡμῖν τὰς ἀπιθάνους τὰς ἀπὸ Ⓦ πλούτου, τὰς μάχας, τὰς δίϰας(ἠπίζατο μὲν γὰρ αὐτὰς ἀνωτέρω εἰπὼν, ϗ διδάσϰει σε ὁ ἀνταδίϰας τῷ ϰριτῇ, ϗ ὁ ϰριτὴς τῷ ϰατηρέτῃ) τὰ πρότερα χαλεπώτερα τούτων συμβαίνοντα πρότερος ἡμῖς, οὕτως ἀπάγει τῆς πονηρᾶς ἐπιθυμίας. τοῦ γὰρ τὸ διεστραμμένον οἰϰήσαι, πολλῷ χαλεπώτερον τὸ διδουλωθῆναι Ⓦ νοῦν τῷ νοσήματι τούτῳ. ϗ τὸ μὲν οὐ πρότερος συμβαίνει, ὃ ϗ ἐφεξῆς συγϰεχλήρωται τῇ τῶν χρημάτων ἐπιθυμίᾳ. διὸ ϰαὶ μετ' ἐϰεῖνο τίθησι, ἅτε χαλεπώτερον ὂν, ϗ πρότερος συμβαῖνον. ὁ γὰρ Θεὸς, φησι, ἔδωϰεν ἡμῖν νοῦν, ἵνα τοῦ ἀγροίου ἁπασχεδάσωμεν, ϗ τοῦ τῶν πρεσγμάτων ϰρίσει ὀρθὴν ἔχωμεν, ϰαὶ πρὸς τὰ λυποῦντα πρότερα ϗ ἐπιθυμίαν, τούτῳ ὥσπερ ὅπλῳ τινὶ ϗ φωτὶ χρώμενοι, μάλωμεν ἐν ἀσφαλείᾳ· ἡμεῖς ὴ πρὸς δὲ μάλωμεν τοῦ δωρεαὶ ἁπὸ τὰ πρόσϰαιρα ϗ αὐσπετα. τί γὰρ ὄφελος γραπτῶν χρυσοφορούντων, ὅταν ὁ γραπτὸς αἰχμάλωτος " γένηται; τί ὴ ϰέρδος πολλοπλατίζοιμεν, ὅταν ὁ χειραγωγὸς ὑποδρύχιος γένηται; τί ὴ σώματος ὅλου συγϰειμένου πλέον, ὅταν Ⓦ ὀφθαλμοὶ τῆς ὄψεως ὦσιν ἐϰϰεϰαυμένοι; ὥσπερ οὖν Ⓦ ἰατρὸν Ⓦ ὀφείλοντα ὑγιάσαι, ἵνα λύσῃ τὰς νόσους, ἀν ὅς ἐμβαλὼν εἰς νόσον, εἰς ἀργυρᾶν ϰελεύσῃ ϰλίνην ϗ χρυσῆν ϰαθῆσθαι ϰλίνην ϗ χρυσῆν θάλαμον, οὐδὲν ὄφελος ἔσται τοῖς ϰάμνουσιν· οὕτως ἀν τὸν νοῦν Ⓦ ἀμφιβάλλοντες λύειν τὰ πάθη, θησαυρῷ πρόσϰαθίσης, οὐ μόνον οὐδὲν ὠφήσας, ἀλλὰ ϗ τὰ μέγιστα ἐζημίωσας ϗ πᾶσαν ἔϰλαψας τοῦ ψυχοῦ. Εἶδες πῶς οἷ ὢν μάλιστα ἐπιθυμοῦσιν ἀν, ἀφεῖται τῆς πονηρίας πρότερος, ἀπὸ τούτων αὖθις μάλιστα ἐϰείνης ἀπάγει, ϗ πρὸς ἀρετὴν ἐπανάγει; ὅπου γὰρ ἔνεϰεν ἐπιθυμίας χρημάτων, φησίν; οὐχ ἵνα ἡδυπάθειαν ἀπολαύσῃς ϗ τρυφῆς; ὅτου μὲν οὖν μάλιστα οὐϰ ἔσται σοι ἐντεῦθεν, ἀλλὰ τοὐναντίου ἄπαν. Εἰ γὰρ ὀφθαλμὸν ἐϰϰοπέντων ὁ σθένος αἰσθανόμεθα τῶν ἡδίων ἀπὸ τοῦ συμφόρου τοῦ ἐνόντος· πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῆς τοῦ νοὸς ἀπαγωγῆς ϗ πηρώσεως τοῦτο πεισόμεθα. ὅπου ὴ ἔνεϰεν ϰατορύττεις ἐν τῇ γῇ, ἵνα φυλάξῃς) μὴ ἀσφαλείας; ἀλλὰ ϰαὶ ταῦτα πάλιν τοὐναντίον, φησίν. ὥσπερ οὖν Ⓦ πηγεύοντα ϗ ἐλεοῦντα ϗ πρὸς στυγνάζοντα πρὸς ϰενοδοξίαν, ἀφ' ὧν ἐπιθυμᾷ μάλιστα, ἀπὸ τούτων αὐτὸν " ἐπανάγει ἐπὶ τὸ μὴ ϰενοδοξεῖν (πόθεν γὰρ ἔσται οὕτως ἀπλοῦς ϗ ἐλεεῖς, φησιν; ὅταν τῆς παρὰ τῶν ἀνθρώπων δόξης ἐραῖ; ϰἂν οἰϰτείρῃ μὲν οὕτως ἀπλοῦς, φησὶ, ϗ τότε αὐτῆς τεύξῃ ϰαὶ τῶν ἡμέραν τὸν μέλλουσαν) οὕτω ϗ Ⓦ φιλάργυρον,

κεφ. ς. ἀφ' ὧν μάλιστα ἐκπονδάκει, ἀπὸ τούτων εἶλε. τί γὰρ βούλει, φησί; τὰ χρήματα ἵνα φυλάττεσθαι; οὐ δῆλόν ἐστιν ὅτι καὶ δοξάζεσθαι καὶ ἡδονῆς ἀπολαύειν; ταῦτα ἵνα ἀμφότερα παρέξομεν μὴ πολλῆς τῆς περιουσίας, ἐὰν ἐκεῖ καταθῇ ὁ χρυσίον, ὅπου κλέπται οὐ διορύττουσιν μὴ σῆς οὔσης ἐν τοῖς μὴ ταῦτα τοῦ τοῦ νοῦ βλέπειν τοῦ ἐντεῦθεν γινομένου ἐπίδειξιν, ὅτι τῶν ἀχαρίτων ἐμνημόνευσε· τέως γὰρ καὶ ταῦτα οὐκ ὡς ἔτυχε τοῦτο πέπεικεν, δείξας ἐσχατωμένον τὸν τοῦ ταῦτα μεμνῆσθαι. καὶ καθάπερ οἱ ὄντες ἐν σκότῳ οὐδὲν ὁρῶσι σαφές, ἀλλὰ κἂν τι φαῦλον ἴδωσιν, ὅπερ ἐστὶν νομίζουσιν, κἂν τε ὄρη καὶ φάραγγας, ἀποτεθηκέναι τῷ δείει· οὕτω δὲ καὶ ὅτι, τὰ μὴ φοβερὰ τοῖς ὁρῶσι, ταῦτα δι' ἀπορίαν ἔχουσι. καὶ γὰρ πενίαν τεκμαίρεται· μᾶλλον γὰρ οὐκ πενίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν τυχεῖν ζημίαν. ἐὰν γὰρ μικρόν τι ἀπολέσωσι, τῶν τῆς ἀναγκαίας ἀπορεμένων ἔσεσθαι μᾶλλον ἀλγοῦσι καὶ δύσκολοι γίνονται. πολλοὶ γοῦν τῶν πλουτούντων [τούτων] καὶ ὅτι βέβηκεν ἦλθεν, τοῦ τοιούτου οὐκ ἀνέχονται δυσπαρέδρου. ἐὰν δὲ ὑβρίζεσθαι ἢ καὶ τὸ ἐπηρεάζεσθαι ὕπνος ἀφόρητον αὐτοῖς ἐστὶν δοκεῖ, ὡς καὶ δύο τούτω πάλιν τῆς παρούσης πολλοὺς ἀπαλλαγῆναι ζωῆς. ἀπὸ γὰρ πάντα μαλακὸς αὐτὸν ὁ πλοῦτος ἐποίησε, πλοῦτος τῆς αὐτοῦ δύσκολος. ὅταν γὰρ αὐτοῦ σηκοῦ λεύκη καὶ βάτος, καὶ φόνων καταπλήσῃ, καὶ μαστίγων ἐν ὀνείδων, καὶ αἰσχύνης ἁπάσης, ὅπερ τῆς ἑκάστης ὕβρεως ἐστὶν ἀηδιότητος, ὁ μὴ οἷς δὴ φιλόσοφοι, πάντων ἐστὶν μαλακώτερος· ὁ δὲ οἷς εὐλαβεστέρους ἐστὶν ἐχεῖν, αἰσχύνης τοσούτους πάλιν καὶ ἰταμωτέρους γίνεσθαι. καὶ γὰρ ὁ αὐτὸς συμβαίνει τούτοις, οἷς δὴ ἐν ἵνα πάθοι τι ἕτερα πάντα ἀναλώσας ἐπὶ τὰ μὴ δέοντα. ὁ γὰρ τοιοῦτος τῷ κενεῷ τῆς ἀναγκαίας δαπάνης ὀπτισάμενος, οὐδὲν ἔχει ὑπιδοῦναι, τὰ αἰσχρὰ πάθη διανα, πάντων τῶν αὐτοῦ περιαναλωθέντων κακῶς. καὶ καθάπερ ὁ ὑπὸ τῆς σκηνῆς τὰ ποικίλας τέχνας εἰδότες ἐκείνας, ὁ μὴ ταύτας πολλὰ τῶν παρὰ δόξαν ὑπικινδύνων ἀναμένουσιν, ὁ δὲ ἕτερος χρησίμοις καὶ ἀναγκαίοις πράγμασι πάντων ἐπὶ καταγελαστότερος, οὕτω δὲ οὗτοι. καὶ γὰρ ὁ ὑπὸ χρίαν τεταμένης βαδίζοντες, τοσαύτην ἀνδρείαν [ὁ σκηνῆ] ὑπιδεικνύμενοι, ἵνα ἂν τι τῶν ἀναγκαίων τόλμαν ἀπαιτῇ καὶ ἀνδρείαν, οὐδὲ ἀποπαύσῃ τι δυνάμενος, ἢ ἀνέχειν τοιοῦτον. ὕπου δὲ καὶ ὁ πλουτοῦντες, πάντα ἀνάγκη χρημάτων τολμῶντες, ἀνάγκη τῷ φιλοσοφῷ καὶ μικρὸν, οὐ μέγα τι τοιοῦτον ἀπομένειν ἀνέχονται. καὶ καθάπερ σκληροὶ καὶ σφαλεροὶ καὶ ἀχαρεῖς πράγματα μεταχειρίζουσιν· ὕπου δὲ ὕπου κινδύνους μὴ ἀπομένουσι πολλοὺς καὶ χρημάτων, ἵνα μὴ ἀνάγκη χρήσιμον ἀπόντων τέλος, καὶ διπλοῦν ἀπομένουσι σκότος, ἀπό τε τῆς τοῦ νοῦ ἀγαθροφῆς πεπηρωμένοι, ἀπό τε τῆς τῶν φερνιδῶν ἀπάτης πολλοῦ τοῦ ἀχλυοῦ ἀπομένοντες· διόπερ οὐδὲ ἀμβολέναι ῥᾳδίως δύνανται. ὁ μὲν γὰρ ὁ ἐν σκότει ὤν, μόνον [τὸν] ἡλίου φανέντος ἀπαλλάττει τοῦ σκότους· ὁ δὲ ὁλῆς πεπηρωμένος, οὐδὲ ἡλίου φανέντος· ὃ δὴ καὶ ὕπνος πεπόνθασιν. οὐδὲ γὰρ τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης λαμπάντος οὐ δύνανται ἀνοῦσιν, ἀποκλείσαντος αὐτοῖς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ πλούτου. διὸ καὶ διπλοῦν σκότος ἀπομένουσι, τὸ μὲν ἐξ αὐτῶν, τὸ δὲ ἐκ τοῦ μὴ παρεστάναι τὸν διδάσκαλον.

ΗΘΙΚΟΝ. Περιστέρωμεν οὖν αὐτὸν μετὰ ἀκριβείας, ἵνα ὀλίγων ποτὲ ἀναβλέψωμεν. καὶ πῶς ἀναβλέψαι δύναται; ἐὰν μάθῃ πῶς ἐτυφλώθη. πῶς οὖν ἐτυφλώθη; ἀπὸ τῆς πονηρᾶς ἐπιθυμίας. καθάπερ γὰρ κόρη [ὀφθαλμοῦ] καθαρᾶ χυμὸς ὑπιρρεύσας πονηρός, ὁ τῶν ζημιῶν ἔρως, πικρὸν τὸν νεφέλιον ἐποίησεν· ἀλλὰ δὲ διδασκεδαθῆναι καὶ ῥᾳδίως τὸν νεφέλιον ταύτην ῥᾴδιον, ἐὰν τὸν ἀκτῖνα τῆς τοῦ Χριστοῦ δεξώμεθα διδασκαλίας· ἂν ἀκούσωμεν αὐτοῦ παραινοῦντος καὶ λέγοντος, μὴ θησαυρίζητε ὑμῖν θησαυροὺς ὅπου τῆς γῆς. καὶ τί μοι, φησί, πλέον ἀπὸ τῆς ἀκροάσεως, ὅταν ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας κατέχωμεν; μάλιστα μὲν οὖν καὶ τὸν ἐπιθυμίαν ἡ συνεχὴς ἀκρόασις καταλύσαι δύναται. ἂν δ' ἄρα ἐπιμείνῃ κατέχουσα, ἐπίσκοπον ὅτι οὐδὲ ἐπιθυμία ὃ παράγγελμά ἐστι. ποία γὰρ ἐπιθυμία, χαλεπῶς δουλεύειν καὶ ὑποκλάσθαι τυραννίδι, καὶ διδασκάλου πάντα χάριν, καὶ ὑπὸ σκότου ἀφ-

διατελέσειν, καὶ θορύβου γέμειν, καὶ πόσοις ἀπορρίψειν ἀκηδεῖς, καὶ ἑτέροις φυλάττειν τὰ χρήματα, πολλάκις ἢ καὶ ἐχθροῖς; ποίας ταῦτα ἐπιθυμίας ἄξια; ποίας δὲ φυγῆς καὶ δρόμων; ποία ἐπιθυμία δηπουθεν ἀποτίθεσθαι μεταξὺ κλεπτῶν; εἰ γὰρ ὅλως ἐπιθυμεῖς χρημάτων, μετάδος εὐθέως δυνάμει μιᾷ ἀσφαλῆ καὶ ἀνεπηρέαστα. ὡς ἄγε νῦν ποιῆς, καὶ χρημάτων ἐπιθυμοῦντός ἐστιν, ἀλλὰ δουλείας, καὶ ἐπηρείας, καὶ ζημίας, καὶ ὀδυνῶν διὰ παντός. σὺ δὲ μὴ μόνον ἵνα μὴ θεάσηται ἐπὶ τῆς γῆς τόπον ἀνεπηρέαστον [σοι] δείξω, καὶ εἰς αὐτὴν ἐξαγάγω τὴν ἔρημον, καὶ τοσούτους ἀσφαλίσομαι τῇ φυλακῇ τῶν χρημάτων, καὶ κατοχῆς σοὶ ἀναδύσω, ἀλλὰ καὶ ἐμπιστεύσω καὶ ἀναβαλοῦμαι σοὶ τὰ χρήματα· τὸν Θεὸν δὲ αὐτὶ ἀνθεστηκότα σοι τοῦτο, καὶ μὴ τὴν ἔρημον, ἀλλὰ Ⓜ μεστὴν πειρατῶν, τὰ σαυτοῦ κατάδηχη. κἂν πυκνὰ καὶ μυριάκις τὸ ἀσφαλείᾳ κεῖται κεῖται, τῆς φειδοῦς μᾶλλον ἐλεύσεσθαι δώσουσι. καὶ γὰρ μὴ ἀπολέσῃς, τῷ φειδομένῳ μᾶλλον ἀπολλαγήσῃ. οὐκοῦν ἐπίσχωμεν τοῦτον. καὶ ὅτι πλέον, ὅτι μὴ καταρρύπτεις τὸ χρήσιμον μόνον, ἀλλὰ καὶ φυτεύεις. τὸ γὰρ αὐτὸ καὶ θησαυρός ἐστι καὶ σπόρος· μᾶλλον δὲ ἑκατέρων τοῦτον πλέον. ὁ μὲν γὰρ σπόρος μᾶλλον ἀφανὴς πέφυκε, καὶ τοῦτο δὲ μᾶλλον διηνεκῶς. πάλιν ὁ θησαυρὸς οὐ βλαστάνει, σὺ δὲ ἀγαπᾷς σοι φέρειν καρπούς. εἰ δὲ τὸ χρήσιμον μοι λέγεις καὶ τὴν ἀναβολὴν τῆς ἀποδόσεως, ἔχω κἀγὼ δεῖξαι καὶ εἰπεῖν, ὅσα καὶ σὺ ταῦτα ἀπολαμβάνεις· χωρὶς δὲ τούτων, καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν βιωτικῶν σε ἐλέγξαι πειράσομαι μᾶλλον ταῦτα θησαυρίζοντα. πολλὰ γὰρ καὶ σὺ τῷ παρόντι βίῳ κατασκευάζεις, ὧν οὐ μέλλεις αὐτὸς ἀπολαύειν· καὶ ἐγκαλῇς μοι, σὸν παῖδας καὶ σὸν οἰκείων παῖδας θησαυρίζοντα, ἐνταῦθα δείκνυσι τῶν ἐστὶ τῶν βίου κτήσεων πόνων. ὅταν γὰρ ἐκάστῳ γήρᾳ γένηται οἰκοδομῆς λαμπρᾶς οἰκίας, ὧν θησαυρὸς τὸ τέλος ἀπελεύσῃ πολλάκις, ἐν δένδρα φυτεύῃς, ἃ μὴ πολλὰ ἔτη Ⓜ καρπὸν οἴσει· ὅταν φυτεύῃς τὸν χρεῖον δένδρα, ὧν μὴ μικρὰ ἔτη ὁ καρπὸς ἥξει, ἐν ὑσίας ἀγρεσίας καὶ κλήσεως, ὧν μὴ πολλῷ δεῖξῃ χρόνον τὴν διαστάσεως, καὶ ἕτερα πολλὰ τοιαῦτα φιλοπονῇς, ὧν οὐ καρπώσῃ τὴν ἀπόλαυσιν, ἆρα ἁπλῶς σαυτόν, ἢ ἁπλῶς σὸν μὴ ταῦτα ποιεῖς; πῶς δὲ οὐκ ἐκάστης ἡμέρας, σὺ ταῦτα μὴ μηδὲν ἀλύεις θησαυρὸς τὴν τὸ χρόνον μέλλησιν, καὶ ταῦτα μέλλοντας ἐκ τῆς μηνύσεως ταύτης, ἀπάσης τῶν πόνων ἐκπίπτειν τῆς ἀμοιβῆς· ἐκεῖ δὲ ἁπλῶς τὴν ἀναβολὴν καρπᾷ, καὶ ταῦτα πλέον σοι φερούσης τὸ κέρδος, καὶ οὐκ εἰς ἑτέρους παρεκπεμπούσης τὰ ἀγαθά, ἀλλά σοι κομιζούσης τὰς δωρεάς; χωρὶς δὲ τούτων οὐδὲ ἡ ἀναβολὴ πολλή. καὶ γὰρ ὅτι θύραις τὰ θησαυρίσματα, καὶ οὐκ ἴσμεν μή ποτε ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γενεᾷ τέλος ἔξει τὰ καθ' ἡμᾶς ἅπαντα, καὶ ἡ φοβερὰ καὶ ἐκείνη ἡμέρα οὐκ ἐστὶν, ὃ φεισάμενος ἡμῶν ἐνδεικνυμένη καὶ ἀδήλατον δικαστήριον. καὶ γὰρ τὰ πλείονα τῶν σημείων ἀπήρτισται, καὶ ὃ εὐαγγέλιον λοιπὸν πάντα κηρύττεται τῆς οἰκουμένης κεκήρυκται, καὶ τὰ τῶν πολέμων, καὶ τὰ τῶν σεισμῶν, καὶ τὰ τῶν λιμῶν ἐξέβη, καὶ οὐ πολὺ τὸ μέσον. ἀλλ' οὐκ ὁρᾷς τὰ σημεῖα; καὶ τοῦτο αὖθ' μέγιστον σημεῖον. οὐδὲ γὰρ Ⓜ ὅτι Νῶε εἶδον θησαυρὸς τὴν πανώλεθρίας ἐκείνης, ἀλλὰ μεταξὺ παίζοντας, ἐσθίοντας, γαμοῦντας, τὰ ζωπυροῦντα θησαυρίζοντας ἅπαντα, ὕστερον κατελήφθησαν ὑπὸ τῆς φοβερᾶς δίκης ἐκείνης· ἐν Ⓜ τὸ Σοδόμοις ἢ ὁμοίως, πυρωθέντες καὶ οὐδὲν ὑφορώμενοι τῶν γενησομένων, ὑπὸ τῶν κεραυνῶν κατεφλέχθησαν τῶν τότε κατενεχθέντων. ἀπὸ πῦρ οὖν ἅπαντα ὑποπτεύοντες, ἐπιστρέψωμεν ἑαυτὸν θησαυρὸς τὴν τὸ σύντομον ἀποδημίας παρασκευήν. καὶ γὰρ ἡ κοινὴ τῆς ζωτελείας ἡμέρα μηδέπω ἐπέστη, ἐν ἑκάστου τέλος ἐστὶ θύραις, καὶ γεγηρακώς τις ἢ, καὶ νέος· ἐν οὐκ ἔστι σύντομον ἀπελθεῖν ὅτι ἕλκιον πρίασθαι λοιπὸν, ὅτε δεηθέντας ἐπιτυχεῖν συγνώμης, καὶ Ἀβραὰμ ὁ Θεὸς καλῶν ἢ, καὶ Νῶε, καὶ Ἰὼβ καὶ Δανιήλ. ἕως οὖν καιρὸν ἔχωμεν, θησαυρίσωμεν ἑαυτοῖς πολλὴν τὴν παῤῥησίαν, ζημιάσωμεν ἕλκιον δαψιλές, μεταθῶμεν ἅπαντα εἰς Ⓜ μεστὸν· ἵνα ἐν καιρῷ τῷ παρόντι καὶ Θεὸν ἔχωμεν ἵλεων, ὃ μάλιστα αὐτῶν δεόμεθα, πάντων ἀπολαύσωμεν· χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ

δεσποίνης τῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κα. 24 ΟΥΔΕΙΣ ΔΥΝΑΤΑΙ ΔΥΣΙ ΚΥΡΙΟΙΣ δουλεύειν· ἢ γὰρ Θν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἑνὸς ἀν- 5 θέξεται, καὶ τῦ ἑτέρου καταφρονήσει.

ΟΡᾷς πῶς καὶ μικρὰν τῶν ὄντων ἀφίσησι, καὶ ἅμα πλούτου Θν τοῦ τῆς ἀκηλιδωσίας εἰσάγει λόγον, καὶ τὴν τῆς φιλαργυρίας καταστέλλει τυραννίδα; οὐδὲ γὰρ ἠρκέσθη τοῖς ἔμπροσθεν, καίτοι πολ- 10 λοῖς καὶ μεγάλοις ὄσιν· ἀλλὰ καὶ ἕτερα προσέθηκε πλείονα καὶ φοβερώτερα. Τί γὰρ τῶν νῦν εἰρημένων φοβερώτερον, εἴτε μέλλομεν τῆς τοῦ Χριστοῦ δουλείας ἀπτίπτειν δι' ἃ χρήματα; τί δὲ πολυτελέστερον, εἴτε μέλλομεν αὐτῶν ὑπερείδοντες ἀκριβῆ τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν ἔχειν καὶ τὴν ἀγάπην; ὃ- περ γὰρ ἀεὶ λέγω, τῦτο καὶ νῦν ἐρῶ ὅτι δι' ἑκάτερον ὠθῦμαι τὰ ἀκροατὰ εἰς τὴν ὑπακοὴν τῶν λεγομένων, καὶ διὰ τῶν ὠφελίμων καὶ διὰ τῶν βλαβερῶν· καθάπερ ἰατρὸς ἄριστος, καὶ τὴν ὀσμὴν τῆς ἀπωσστικίας πόσαι, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς ὑπακοῆς ὑγίειαν εὐδιακρίτως. ὅρα γοῦν ὅτι πάλιν δείκνυσι τὸ κέρδος τῦτο, καὶ πῶς κατασκευάζει τὸ συμφέρον ἀπὸ τῆς τῶν ἐναντίων ἀπαλλαγῆς. Ἃ γὰρ τῦτο μόνον ὑμᾶς βλάπτει, φησὶν, ὁ πλοῦτος, ὅτι λῃστὰς ὁπλίζει καθ' ὑμῶν· οὐδ' ὅτι Θς νοῦν σχετοὶ μετ' ὀλιγωρίας ἁπάσης· ἀλλ' ὅτι καὶ τῆς δουλείας ὑμᾶς ἀπ- καλλάττει τῦ Θεοῦ, ἀφορμαλώτους τῶν ἀψύχων χρημάτων ποιῶν, καὶ ἑκατέρωθεν βλάπτων, τὸ μὲν δούλους ποιῶν ὧν κρατεῖ ἔδει, καὶ τῆς τῆς δουλείας ἀπαλλάττει τῦ Θεοῦ, ᾧ μάλιστα πάντων δουλεύειν ἀναγκαῖον ἡμῖν. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖ διπλῶν ἔδησε τὸν βλάβην, τὸν καὶ σεσωῦσθαι ὠθέναι, ὅπου σὺς ἀφαμίζει, καὶ ἐκεῖ μὴ ὠθέναι, εἶτα ἀνάλωτος ἡ φυλακή· οὕτω καὶ σεσωῦσθαι διπλῶν δείκνυσι τὸν ζημιῶν, καὶ δι' ὧν ἀφέλκει τῦ Θεοῦ, καὶ δι' ὧν ἐναποπάττει τῦ μαμωνᾶ. ἀλλ' οὐκ εὐθέως αὐτὸ πέθηκεν, ἀλλ' ἀπὸ κοινῆς αὐτὸ προῆγε καταστκευάζει λογισμῶν, ὅτε λέγων· οὐδεὶς δυσὶ κυρίοις δουλεύει, δύο γὰρ τὰ σεσωμένα ὑπεπάθησε λέγων σε- Πρεξ. δ. λβ. σωῦσθαι. ἐπεὶ, εἰ μὴ τῦτο Ἦν, οὐδὲ δύο δὲν ἦσαν. Καὶ γὰρ τῦ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία· καίτοι εἰς πολλὰ σώματα ἦσαν διηρημένοι, ἀλλ' ὅμως ἡ ὁμόνοια σὺν πολλοῖς ἦν ἐποίησε. Εἶτα ὑπεπάθησε· αὐτὸ, φησὶν· ἢ μόνον ἢ δουλεύσει, ἀλλὰ καὶ μισήσει καὶ ἀποστραφήσεται. ἢ γὰρ τὸ ἕνα μισήσει, φησὶ, καὶ Θν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ τῦ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τῦ ἑτέρου καταφρονήσει. καὶ δοκεῖ μὲν δύτερον εἰρῆσθαι τὸ αὐτό· οὐ μὴν ἁπλῶς οὕτως αὐτὸ ζωνέθηκεν, ἀλλ' ἵνα διίξῃ ῥᾳδίαν ἦσαι τὴν ὑπὸ τὸ βέλτιον μεταβολήν. ἵνα γὰρ μὴ λέγῃς, ἐδουλώθην ἅπαξ, ἐτυραννήθην ὑπὸ τῶν χρημάτων, δείκνυσιν ὅτι δυνατὸν μεταθέσθαι, καὶ ὥσπερ ἐκεῖθεν ὑπὸ τῦτο, ὕτω καὶ ἐντεῦθεν ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐλθεῖν. Εἰπὲ πάντων· ἀδιβείστως, ἵνα πείσῃ Θν ἀκροατὴν ἀδίκαστον κριτὴν γνέσθαι τῶν λεγομένων, καὶ ἀπ' αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς φύσεως τὸ ψῆφον ἐξενεγκεῖν, ὅτι ἔλαβεν αὐτὸν συμφωνοῦντα, τότε καὶ ἑαυτὸν ἀποκαλύπτει. ἐπήγαγε γοῦν·

Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.

Φείξωμεν ἐπισκοπῆσαι τί προσέθηκαν τῦ Χριστοῦ εἰπεῖν, καὶ μὴ Θεοῦ λέγει τὸ χρυσόν. εἰ δὲ τῦτο φεύγει, δῆλον τὸ ἔργον γέγονε καὶ προτιμᾶσθαι τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ τῆς τοῦ χρυσοῦ τυραννίδα πολλῷ φεύγουσι. Τί οὖν; ὅτι τῶν παλαιῶν οὐκ ἦν τὸ δυνατόν; οὐδαμῶς. πῶς οὖν ὁ Ἀβραάμ, φησὶ, πῶς ὁ Ἰὼβ ἐδοκίμησε; μή μοι τὸν πλουτοῦντα εἴπῃς, ἀλλὰ τὸν δουλεύοντα. ἐπεὶ καὶ ὁ Ἰὼβ πλούσιος ἦν· ἀλλ' οὐκ ἐδούλευε τῷ μα-

μωνᾷ,

μονᾶς, ἀλλ' ἐν ἕξει αὐτὸν καὶ σκηνάτην, καὶ διαιτητὴν, οὐ δοῦλον, ἰῶ. ὥσπερ οὖν ἀγοραίων οἰκονόμος ὢν χρημάτων, ὅτε πάντα σκῆνος σκέλλεται· ὁ μόνον τὰ ἑτέρων οὐχ ἁρπάζων, ἀλλὰ καὶ τὰ ἴδια προϊέμενος τοῖς δεομένοις· καὶ ὃ δὴ μᾶζον, ὅτι καὶ πρόθυμον ἔχαιρεν. ὃ καὶ ἐδήλου λέγων· Εἰ καὶ βιαφερόντως πολλοῦ πλούτου μοι ἐμελέτησε. Διὰ τοῦτο καὶ πλάγιον ἀπελ- Ιωϲ λα.
5 θόντες. ἀλλ' οὐχὶ πάντες τοιοῦτοι Φ πλουτοποιῶται εἰσὶν, ἀλλὰ τὸ πάντως ἀνδραποδῶδες χαίρειν διαχείμενοι, καθάπερ τυφλοὶ καὶ χαλεπῷ φόρτῳ ἄγοντες. ὥσπερ γὰρ ἀκρόπολιν ἔσω αὐτῶν καταλαβὼν τὸν δεσπόσαντα ὁ τῶν χρημάτων ἔρως, καὶ πάσης ἀνδρομέδας γάμοντα ἐπιτάγματα σκῆψαι ἀνάγκης καὶ ἐκεῖσε ἴσα πέμπει ποιῆσαι τὸν ἡμέτερον, καὶ ὁ μαμωνᾶς οὗτος. μὴ τοίνυν περιττὰ φιλοσόφει. καὶ γὰρ ἀπιθάνατος ἄπαξ ὁ Θεὸς, καὶ εἶπεν ἀδυνάτον εἶ)
10 ναι τοῦτον καὶκεῖσε συμβιῶναι τῷ δικαίῳ. μὴ τοίνυν σὺ λέγε, ὅτι δυνατόν. ὅταν γὰρ ὁ μὲν ἁρπάζῃ καθ' ἡμέραν, ὁ δὲ καὶ ὅπως ἀποδύεσθαι· ὁ μὲν σωφρονῇ, ὁ δὲ πορνεύει· ὁ μὲν μεθύῃ καὶ πυφᾷ, ὁ δὲ γαστρὸς κατέχεται· ὁ δὲ μὲν ὑπερορᾷ τῶν ὄντων, ὁ δὲ περισπᾶσθαι τοῖς πράγμασι· ὁ μὲν θαυμάζει μύρμηκα καὶ τοίχους ὁ δὲ θρόφους, ὁ δὲ ταῦτα αἰτιμάζει, ὑμᾶς δὲ φιλοσοφίας, πῶς δυνατὸν ταῦτα συμβιῶναι; κύριον δὲ ἐπαινέσαι Φ μαμωνᾶν σκάλλεσιν, ὃ δικαίου
15 τὸν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ δικαίου τὸν τῶν ὑπερκλυζόντων αὐτῷ ἀκαθαιρεσίαν. ὅτι δὲ τὸν κοιλίαν Θεὸν καλεῖ, οὐκ ἀπὸ τοῦ τῆς διανοίας ἀξιώματος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν δουλευόντων ἀθλιότητος· ὃ πάσης κολάσεως χαίρειν ὄφι, καὶ περὶ τῆς κολάσεως ἐνθυμεῖσθαι δεῖ ἀλήθεια. ποίαν γὰρ καταδίκην οὐκ ἂν εἶεν ἀθλιώτεροι, Φ Θεὸν διανοίαν ἔχοντες, καὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας βασιλείας σκεῖνος ὑπὸ τὸν καλαμῶνα ἀνθρωπεῦντες τυραννίδα, καὶ
20 ταῦτα τοσαύτης ἀπὸ τοῦ παράγματος βλάβης καὶ ἐνταῦθα γινομένης; καὶ γὰρ ζημία ἄφατος ἀπὸ τοῦ παράγματος, καὶ δίκη, καὶ ἐπήρεια, καὶ ἀγῶνες, καὶ πόνοι, καὶ ψυχῆς πάρεσις, ἢ ὃ πάντων χαλεπώτερον, ὅτι τὸν ἀγαθὸν " σκληρίαν ποιεῖ τὸν δυνατώτερον ἢ τοῦ μαμωνᾶ δουλεία. διὰ τοῦτο πάντα ὃ συμφέρει τῆς τοῦ χρημάτων ὑπερορίας ἢ πρὸς αὐτὸν τὸν χρημάτων τὸν φυλακὸν, ἢ πρὸς τὸν τῆς ψυχῆς ἡδονὸν, ἢ πρὸς τὸν τῆς
25 φιλοσοφίας κάπον, ἢ πρὸς τὸ τῆς εὐσεβείας ἀσφαλέσθαι, καταισχύνει λοιπὸν ὅτι ἢ δυνατὸν αὐτὸν ἡ πρόθεσις. τοῦτο γὰρ μάλιστα νομοθεσίας ἀρίστης, ὃ μὴ τὰ συμφέροντα μόνον ὑποτίθησι, ἀλλὰ ἢ δυνατὰ αὐτὰ ποιεῖ. Διὰ τοῦτο ἢ ἐπάγει λέγων·

25 Μὴ μεριμνήσητε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε.

Ἵνα γὰρ μὴ λέγωσι, τί οὖν; αἱ πάντα ῥίψωμεν, πῶς δυνησόμεθα ζῆσαι; πρὸς τού-
30 τοις λοιπὸν ἴσασι τὸν δημιουργὸν σφόδρα εὐκόλως. ὥσπερ γὰρ εἰ πρὸς τὸν ἀρχὸν εἶπε, μὴ μεριμνήσητε, ἐδόκει βαρεῖ εἶναι ὁ λόγος· ὅτε δὲ ἔδειξε τὸν λύμιον τὸν ἐκποδὼν ἀπὸ τῆς φιλαργυρείας, εὐπρόσδεκτον λοιπὸν ποιεῖ τὸν προαίρεσιν. διόπερ οὐδὲ τοῦ ἁπλῶς εἶπε, μὴ μεριμνήσητε, ἀλλὰ τὸν αἰτίαν προτίθεις, ὅτε τοῦτο ἐπέταξε. μὴ γὰρ ὃ εἶπεν, ὑ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ, ἐπήγαγε· διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ με-
35 ριμνήσητε. τοῦτο, ποῖον; ὃ τῆς ζημίας ἄφατον. οὐδὲ γὰρ σὺ χρήμασι μόνον ὑμῖν ἡ βλάβη, ἀλλὰ ἢ σὺ τοῖς κρείττοσι ἡ πλημμ, ἢ τῇ τῆς σωτηρίας ὑμῶν ἀναβάσῃ. τοῦ γὰρ ποιήσαντος ὑμᾶς ἢ κηδεμόνος ἢ φιλανθρώπου σκληρὰ ἡ Θεοῦ. διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνήσητε. ὅτε γὰρ τὸν βλάβην ἔδειξεν ἄφατον, ὁπότε λοιπὸν ὃ ὁπόταγμα. οὐδὲ γὰρ τὰ ὄντα καλεύει ῥίπτειν μόνον, ἀλλὰ μηδὲ πρὸς τῆς ἀναγκαίας μεριμνᾶν ἔφης, λέγων· μὴ
40 μεριμνήσητε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε. οὐκ ὅτε ἡ ψυχὴ ἔφης δεῖται (ἀσώματος γὰρ) ἀλλὰ χρὴ τὸν κοπὸν ἐφυλάξατο ζωοποιῆσαι. εἰ γὰρ δὲ μὴ δεῖται ἔφης, ἄλλως οὐκ ἂν ἀνάγκη μᾶλλον σὺν τῷ σώματι, ἀλλ' ἢ περιφρόνου αὐτῆς. ἢ τοῦτο εἶπεν, ὑχ ἁπλῶς αὐτὸ ὑπομνῆσαι, ἀλλὰ ἢ σὺν τούτοις λογισμοὺς ἀναιρεῖ· οὐδὲ μὲν οὐκ τῶν πραγμάτων ἡμῖν ἦν, οὐδὲ ὃ ἐκ ἑτέρων προσδιδόμενον. ἀπὸ μὲν τῶν πραγμάτων, ὅτε λέγων·

Οὐχὶ

Ουχὶ πλεῖόν ἐστιν ἡ ψυχὴ τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος;

Ο τοίνυν τὸ μεῖζον δούς, πῶς τὸ ἔλαττον οὐ δώσει; ὁ τὴν τεφρωθεῖσαν σάρκα ἀναπλάσας, πῶς τὴν τροφὴν οὐ πορίσει; διόπερ οὐδὲ ἁπλῶς εἶπε, μὴ μεριμνήσητε τί φάγητε καὶ τί ἐνδύσησθε, ἀναλαβὼν σώματι καὶ τῇ ψυχῇ· ἵνα ἀπ' αὐτῶν ἔμφασιν λάβωμεν ἀποδείξεως ποιήσασθαι, καὶ σύγκρισιν (ὡς) λέγει τροφῶν. ἀναλοῦν μὲν ψυχὴν ἄπαξ ἔδωκε, καὶ μόνην τοιαύτην· τὸ δὲ σῶμα καθ' ἑκάστην ὀπτιδίδωσι τὴν ἡμέραν. ἅπερ οὖν ἀμφότερα ἐνδιαιτήμενος, καὶ τῆς μὲν τὸ ἀθάνατον, τοῦ δὲ τὸ ὀπτίχηγον, ἐπήνεσε λέγων· τίς δύναται ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα; καὶ τὴν ψυχὴν σιγήσας, ἅτε ἀλαμβάνουσαν ὀπτίδοσιν, ἐπὶ τοῦ σώματος διελέχθη μόνου· ἀπὸ τούτου καιροῦ δηλονότι, ὅτι οὐχ ἡ τροφὴ αὐτὸ αὔξει, ἀλλ' ἡ τοῦ Θεοῦ
α. Κορ. γ. ζ. τροφία. ὃ καὶ δι' ἄλλων ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· Ὥστε οὔτε ὁ φυτεύων, οὔτε ὁ ποτίζων ἐστί τι, ἀλλ' ὁ αὐξάνων Θεός. ἀπὸ μὲν οὖν τῶν ἀναγκαίων οὕτω τροφέτευσεν· ἀπὸ δὲ ἑτέρων παραδείγματα,

26 Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, λέγων. Ἵνα γὰρ μὴ λέγῃ τις ὅτι ὠφελούμεθα μεριμνῶντες, καὶ ἀπὸ τοῦ μείζονος καὶ ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος αὐτὸν ἀπαιτεῖται· τοῦ μείζονος μέν, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος· τοῦ ἐλάττονος δέ, τῶν πετεινῶν. Εἰ γὰρ τῶν σφόδρα καταδεεστέρων τοσοῦτος λόγος αὐτῷ, πῶς ὑμῖν οὐ δώσει, φησί; καὶ τοὺς μὲν τοιούτους ὕπνους (ὄκνηλος γὰρ ἐκεῖνος τοῦ τρόπου ὁ τὴν ἀναβολὴν ἢ ὄκνον ὕπνους, ἀλλὰ πῶς; οὐκ ἐπ' αὐτῷ μόνον ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ὅτι πᾶσι ῥήμασι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ. ἐνταῦθα δὲ τὴν ὀρνίθων μέμνηται, καὶ σφόδρα εὐτραπελικῶς· ὅπερ μεγίστου εἰς παραινέσεως λόγου ἔχει τὸν ἰσχυόν. ἀλλὰ γὰρ εἰς τοσοῦτον αἰσίας ἦλθον ὄνειρ τὴν ἀσεβῆ, ὡς καὶ ὀπτιλαβέσθαι τῶν παραδείγματος. οὐ γὰρ ἔδει, φησί, προαίρεσιν ἀλείφουσα, ἀπὸ φυσικῆς πλεονεκτήματος εἰς τοῦτο ἀναγαγεῖν. ἐκείνοις γὰρ τοῦτο καὶ φύσει πρόσεστι, φησί. τί οὖν πρὸς τοῦτο ἀντιτείνωμεν; ὅτι εἰ καὶ φύσιν ἐκείνοις προῆκται, ἀλλὰ δυνατὸν καὶ ἡμῖν ἐκ προαιρέσεως προσγενέσθαι τοῦτο. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐμβλέψατε ὅτι πετεινὰ ὄντα πετεινά, ὅπερ ἀδύνατον ἦν ἀνθρώπῳ· ἀλλ' ὅτι πέφυε χωρεῖν μεριμνᾶν, ὅπερ, ἀντὶ ἠλωμεν, ἐξ ἡμῶν βούλεται κατορθωθῆναι. καὶ τοῦτο ἔδειξεν ἀπὸ τοῦ ἔργων αὐτὸ ἀνύσαντας. διὸ δὴ ἄξιον μάλιστα θαυμάσαι τοῦ τοῦ νομοθέτου σοφίσεως, ὅτι ἐξ ἀνθρώπων ἔχων τὸ ὑπόδειγμα προσαγαγεῖν, καὶ δυνάμενος εἰπεῖν τὸν Ἠλίαν καὶ τὸν Μωϋσέα καὶ (ὡς) Ἰωάννην καὶ ἑτέρους τοιούτους μὴ μεριμνήσαντας, ἵνα αὐτῶν καθάψῃ) μᾶλλον, τῶν ἀλόγων ἐμνημόνευσεν. Εἰ μὲν γὰρ εἶπε τοὺς δικαίους ἐκείνους, εἶχεν ἂν ὅτι λέγῃ, ὅτι οὐδέπω κατ' ἐκείνους γεγόναμεν. νυνὶ δὲ σιγήσας αὐτούς, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ προσαγαγών, πᾶσαν αὐτῶν ἐξέκλεισε πρόφασιν, καὶ ἐνταῦθα παλαιὸν μεμούμενος νόμον. καὶ γὰρ ἡ παλαιὰ ἀγωγὴ πρὸς τὸν μόχθον πέμπει, καὶ πρὸς (ὡς) μύρμηκα, καὶ πρὸς τὸν τζυκάνα, καὶ πρὸς τὸν χελιδόνα. οὐ μικρὸν δὲ καὶ τοῦτο δεῖγμα ἡμῶν, ὅταν ἅπερ ἐνῆν ἀπὸ φύσεως ἔχῃ, ταῦτα δυνώμεθα ἡμεῖς κατορθοῦν τῇ προαιρέσει. Εἰ τοίνυν τῶν δι' ἡμᾶς τοσαύτην ποιήσατο πρόνοιαν, πολλῷ μᾶλλον ἡμῶν· εἰ τῶν δούλων, πολλῷ μᾶλλον τοῦ δεσπότου. ἀγαθὸν ἔλεγεν, ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινά. καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι οὐ κατοικοῦσιν, οὐδὲ ἐμπορεύονται) (ταῦτα γὰρ τῶν σφόδρα ἀπειρημένων ἦν)

" Ἀλλ' ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσι. Τί οὖν; οὐ δεῖ σπείρειν, φησίν; οὐκ εἶπεν, ὅτι σπείρειν οὐ δεῖ, ἀλλ' ὅτι μεριμνᾶν οὐ δεῖ· οὐδὲ ὅτι ἐργάζεσθαι οὐ χρή, ἀλλ' ὅτι μακρόψυχον εἶναι) καὶ καταλείπειν ἑαυτὸν ταῖς προνοίαις τοῦ θεοῦ χρή. ἐπεὶ καὶ τὸ ἐργάζεσθαι ἐκέλευσεν, ἀλλὰ μὴ μεριμνᾶν λέγων. Τοῦτον καὶ ὁ Δαβὶδ ἀνῶθεν προκαταβάλλε) (ὡς) λέγει αἰνιγματωδῶς οὕτω λέγων· Ἀνοίγεις σὺ τὴν χεῖρά σου, καὶ ἐμπιπλᾷς πᾶν ζῶον εὐδοκίας. καὶ πάλιν, Τῷ διδόντι τοῖς κτήνεσι τροφὴν αὐτῶν, καὶ τοῖς νεοσσοῖς τῶν κοράκων τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτόν. τίνες οὖν οὐκ ἐμεριμνήσαν, φησι; οὐκ ἤκουσας πόσους προήγαγεν τῶν δικαίων;

δικαίων; οὐχ ὁρᾶς μετ' ἐκείνων Ⓦ Ιακὼβ [ἀπὸ] τῆς πατρῴας οἰκίας γύμνον ἀπιόντων ἀναχωρουῦτα; οὐκ ἀκούεις αὐτοῦ βοῶντος καὶ λέγοντος· Εἰμὶ δίκαιος ἐνώπιον Κυρίου ἀρτίως φαγεῖν καὶ πιεῖν καὶ ἱματίων ἀπεκδύεσθαι; ἔναρ οὐχὶ μεμεμιγότος, ἀλλὰ πρὸς τοῦ Θεοῦ τὸ πρῶτον "ζητουμένου ἰῶ. τοῦτο δὲ Ⓓ ἀπόστολοι κατώρθωσαν, ἅπαντα ῥίψαντες καὶ μὴ μεμεμηκότες· καὶ Ⓓ πεντακισχίλιοι, καὶ Ⓓ τρισχίλιοι. εἰ δὲ οὐκ ἀνέχῃ τοσούτων ἀκούων ῥημάτων ἀπολύσαι σαυτὸν τῶν χαλεπῶν τούτων δεσμῶν, τὸ ἀνώφελον τοῦ πράγματος ἐννοήσας, καταλυσον τὴν φροντίδα. Γεν. κη. α.

27 Τίς γάρ ἐξ ὑμῶν, φησι, μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ὅτι τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα; Ἰδὲ πῶς ἀπὸ τῶν φαινερῶν καὶ τῶν ἀφανῶν καταδήλους ἐποίησεν. ὥσπερ γὰρ τῷ σώματι, φησι, οὐδὲν μᾶλλον προσθεῖναι δύνηται μεριμνῶν· ὕτως οὐδὲ τῇ ψυχῇ συναγαγεῖν, εἰ δὲ οὕτω νομίζεις. ἀπὸ τούτου δῆλον ὅτι οὐχὶ ἡ ἡμετέρα σπουδή, ἀλλ' ἡ τοῦ Θεοῦ προνοια καὶ ἐν οἷς δοκοῦμεν ἐνεργεῖν ὁ πᾶν ἁμύνει· ὡς ἂν [εἰ] σκῆνος ἡμᾶς ἐγκαταλίπῃ, οὐ φροντὶς, οὐ μέριμνα, οὐ πόνος, οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδὲν φανῆται ποτε, ἀλλὰ πάντα οἰχόμενα.

Μὴ τοίνυν νομίζωμεν ἀδύνατα εἶναι τὰ ἐπιτάγματα· πολλοὶ γάρ εἰσι Ⓓ κατορθοῦντες αὐτὰ καὶ νῦν. Εἰ δὲ ἄγνοεῖς, ἴσως μάσον ὀδόντι· ἐπεὶ καὶ Ηλίας ὁμοίως ἐδόκει εἶναι μόνος, ἀλλ' ἤκουσεν, Οτι κατέλιπον ἐμαυτῷ ἑπτακισχιλίους ἄνδρας. ὅθεν δῆλον ὅτι καὶ νῦν πολλοί εἰσι Ⓦ ἀποστολικὸν ὑπεδεξάμενοι βίον, καθάπερ καὶ Ⓓ τρισχίλιοι τότε, καὶ Ⓓ πεντακισχίλιοι. Εἰ δὲ καὶ πιστεύομεν, οὐ πρὸς τὸ μὴ εἶναι τοὺς κατορθοῦντας, ἀλλὰ πρὸς τὸ πολὺ τῆς ῥᾳθυμίας ἀπέχειν. ὥσπερ οὖν ὁ μεθύων οὐκ ἂν βιάσαιτο λέγειν ὅτι ὅστις οὐ μεθύει πρὸς ἡμᾶς οὐδεὶς ὑγιαίνει ἀπηγορευόμενος, κἀκεῖνος καὶ τῶν πολλοὶ κατώρθωσαν ἐφ' ἡμῶν μοναχοί· καὶ ὁ μυείσθαι μεγαυχῶν μεγαύχησεν, ὅτι βιάζεται πρὸς θεούς· οὕτω καὶ ἀλλοτρίαν ἁρπάζων, ὅτι καὶ ἄλλοι τινὲς ῥᾳδίως προῆκται· ὕτως [οὐδὲ] Ⓓ καθ' ἑκάστην ἡμέραν μυείσθαι φροντίσαι ἐὰν οὐδὲν "κατατιθέντες, οὐκ ἐβιάζοντο ἂν ὕτω" προσδέχεσθαι. ὅτι μὲν οὖν πολλοὶ Ⓓ τῶν κατορθώσαντες εἰσὶν, ἀπ' αὐτῶν δυνατὸν ἡμῖν δεῖξαι τῶν ταῦτα φιλοσοφούντων καὶ ὅτι τῆς ἡμετέρας ἡμᾶς. ἀλλ' ὑμῖν τοῦτο δοκεῖ μὴ πλεονεκτεῖν μαθεῖν, καὶ ὅτι καλόν ἡ ἐλεημοσύνη, καὶ ὅτι ἐξόν ἐστὶ τῶν ὄντων μεταδιδόναι. ταῦτα γὰρ ἂν κατορθώσῃς, ἀγαπητέ, ῥᾳδίως καὶ ἐπ' ἐκεῖνα βαδεῖς. τίνος τοίνυν τοῦ πολυτελείου ἀπηλλάχθαι τοῦ πλούτου, καὶ ἀναχωρῶμεν τῆς συμμετοχῆς, ἵνα μάθωμεν ἀπὸ δικαίων πόνων κλᾶσθαι ἅπαντα, ἅπερ μέλλομεν ἔχειν. ἐπεὶ καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης ὅτι διελέγετο τοῖς περὶ τοῦ τελωνίου ἐρωτῶσι καὶ τοῖς στρατευομένοις, ἄρκεσθαι τοῖς ὀψωνίοις" ἐπέταττεν. ἐβούλετο μὲν γὰρ καὶ ἐφ' ἑτέρῳ μείζονα αὐτοὺς ἀγαγεῖν φιλοσοφίαν· ἐπεὶ δὲ οὐδέπω ἦσαν ἱκανοὶ, τὰ ἐλάττονα λέγει· ὡς εἰ τὰ ὑψηλότερα τούτων εἶπεν, οὐτ' ἂν ἐκείνοις προσέσχον, καὶ τούτων ἐξέπεσον ἄν. σχεδὸν δὲ τοῦτο Ⓒ ἡμεῖς οἱ τοῖς καταδεεστέροις ὑμᾶς γυμνάζομεν. καὶ γὰρ τοῦτο ἴσμεν, ὅτι μείζονα ὑμῖν τῆς ἀκτημοσύνης ὁ φορτίον, καὶ ὅσον ἀφέστηκεν ὁ οὐρανὸς τῆς γῆς, τοσοῦτον ὑμῶν ἡ φιλοσοφία ἐκεῖνη. σχεδὸν καὶ τῶν ἐκάστου ὑπολαβεῖν ὑπεναγμένα· οὐδὲ γὰρ αὕτη μικρὰ προαμυδία. κατώρθωσαν πολλοὶ ἴσως καὶ τοῦτο κατορθῶσαι, εἰ καὶ μὴ μετὰ τῆς προσηκούσης γνώμης, καὶ τὰ ὅπλα ἅπαντα ἀπεδύσαντο. ἀλλ' ὅμως ἡμεῖς δεχούμεθα ἐφ' ὑμῖν τῶν τοῦ ἐλεημοσύνου δαψιλῆ πρόφασιν παρ' ὑμῶν. ταχέως γὰρ καὶ ἐπ' ἐκεῖνα ἥξομεν, ἂν οὕτω προσαγάγωμεν. εἰ δὲ μηδὲ ὕτω ποιήσωμεν, ἴσως ἂν εἰπεῖν συγγνώμης ἀξιοι, Ⓓ τοῦ ἐν τῇ παλαιᾷ ἐπαρθῆναι καλοῦμεθα, καὶ τῶν πρὸς ἕλληνα φιλοσόφων ἐλαττῆσθαι φαινόμεθα; ἢ ἂν εἰ ἐποιοῦμεν ὅταν ὀφείλοντες τοῦ ἀγγέλου καὶ τοῦ Θεοῦ, μηδὲ τὸ ἂν, δεσποτοῦ δεσπόσαι ἐθελήσωμεν; τὸ γὰρ ἁρπάζειν καὶ πλεονεκτεῖν, ὃ τῆς ἀνθρώπων ἡμερότητος, ἀλλὰ τῆς τοῦ θηρίου ὠμότητος· μᾶλλον δὲ καὶ ἐκείνου χείρους Ⓓ τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιθυμοῦμεν. Τοῖς μὲν ΗΘΙΚΟΝ γ. Βασ. ιθ. ιε. Ρω. ια. δ.

γὰρ ἀνείοις ἀπὸ φύσεως τοῦτο πεφύκασιν· ἡμεῖς δὲ ὁ λόγῳ μιμηθέντες, καὶ πρὸς τὴν ἀδὲ φύσιν καταπίπτοντες δυσχερείαν, τίνος ἀπολαυσόμεθα συγγνώμης; συνέσαντες τοίνυν καὶ μέτρα τῇ πρεσκειμένῃ ἡμῖν φιλοσοφίας, καὶ εἰς τὰ μέσα φθάσωμεν, ἵνα καὶ τῆς μιγούσης ἀπαλλαγῶμεν κολάσεως, καὶ ὁδῷ πρεσβαίοντες, ἐπ' αὐτὴν ἔλθωμεν τὴν κορυφὴν τῶν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς τυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κϛ. 28 ΚΑΤΑΜΑΘΕΤΕ ΤΑ ΚΡΙΝΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΥ

πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει. 29 Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων.

ΕΙπὼν περὶ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς, καὶ δείξας ὅτι οὐδὲν χαλεπὸν τούτης χρὴ μεριμνᾶν, ὅτι τὸ κουφότερον μεταβαίνει λοιπόν. οὐδὲ γὰρ ὕπνος ἀναγκαῖον ἔδυμα, ὡς τροφή. τίνος οὖν ἕνεκεν οὐ κέχρηται ὁ Χριστὸς τῷ αὐτῷ παραδείγματι τῷ τῶν ὀρνίθων, οὐδὲ λέγει πετεινὰ ἡμῖν, καὶ πέτεσθαι, καὶ κύπτειν, καὶ ὁ περισσόν; καὶ γὰρ πολλὰ τοιαῦτα παραδείγματα εἰκάζειν ἐῶν λαβεῖν. ὅτι βούλεται ἑκατέρωθεν δεῖξαι τὴν ἀφροσύνην, ἀπό τε τῆς ἀτελείας τῶν τῆς τοιαύτης μεταλόντων εὐπρεπείας, ἀπό τε τῆς φιλοτιμίας τοῦ καλλωπισμοῦ τῆς δοκούσης τοῖς κρίνοις. δηλοῖ τοῦτο ὅτι αὐτὰ κατεσκεύασεν, οὐδὲ κρίνα αὐτὰ καλῆς λοιπόν,

30 Αλλὰ χόρτον ἀγροῦ. Καὶ ἀπ' ὀνόματι ἐκείνου τούτῳ, ἀλλὰ πάλιν ἑτέρᾳ ἀτελείᾳ πρεσκόπτουσιν, εἰπών, Σήμερον ὄντα· Καὶ οὐκ εἶπεν,

Αυριον Ουκ ὄντα, ἀλλὰ τὸ πολλῷ πάλιν καταδεέστερον,

Εις κλίβανον βαλλόμενον. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἁπλῶς ἀμφιέννυσιν·

Αλλ' οὕτως ἀμφιέννυσιν. Ορᾷς πάντα χοῦ πολλὰς καὶ περιττολογίας καὶ τὰς ὑπονοίας; ποίᾳ δὲ τούτου, ἵνα αὐτὴν καθάψηται. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἐπήγαγεν·

Ου πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς; Καὶ γὰρ πολλῷ καὶ τοῦτο ἔχει τὸ ἔμφασιν. τὸ γάρ, ὑμᾶς, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἢ ἀριστοκρατούμενον, ἢ τὸ πολυτίμητον καὶ περιεσπούδασται τῷ θεῷ· ὡσανεὶ ἔλεγεν, ὑμᾶς, οἷς ψυχὴν ἔδωκεν, οἷς σῶμα διέπλασε, δι' ὧς τὰ ὁρώμενα ἅπαντα ἐποίησε, δι' ὧς προφήτας ἔπεμψε καὶ νόμον ἔδωκε, καὶ τὰ μυεῖα εἰργάσατο ἁγιαστά· δι' ὧς τὸ μονογενῆ παῖδα ἐξέδωκε, καὶ τὰ μυεῖα δι' αὐτὸν χρείσματα ἐδωρήσατο. ὅπου γὰρ ἀπέδειξε σαφῶς, τότε καὶ ὑπερπλήττει, λέγων· Ολιγόπιστοι. Τοιοῦτον γὰρ ὁ συμβουλεύων· οὐ μόνον παιδεῦσαι, ἀλλὰ καὶ καθάψασθαι, ἵνα διεγείρῃ πλέον πρὸς τὴν πίστιν τῶν λεγομένων. ἀπὸ τούτων οὖν ἡμᾶς οὐχὶ μὴ μεριμνᾶν διδάσκει μόνον, ἀλλὰ μηδὲ ἐπιποθεῖν πρὸς τὴν πολυτέλειαν τῶν ἱματίων. χλόης γὰρ ἡ εὐπρέπεια, καὶ πόας τὸ κάλλος, μᾶλλον δὲ καὶ ἡμῶν τερος ὁ χόρτος τῆς τοιαύτης στολῆς. Τί τοίνυν μέγα φρονεῖς, ὦ οἷς τὰ ναυπήγια πρὸς τὴν βοτάνην μὴ πολλῆς τῆς περιουσίας; καὶ ἔρα πῶς ἀπὸ τῶν προσομίων κηφὸν διάγουσι τὸ ὑπόζωμα, πάλιν ἀπὸ τῶν σπαστῶν αὐλοὶ, καὶ ἀφ' ὧν διδάσκασιν, ἀπὸ τούτων ἀπάγων. Εἰπὼν γὰρ· καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ, ἐπήγαγεν· οὐ κοπιῶσιν. ὥστε κόπτων ἡμᾶς ἀπαλλάξαι βουλόμενος τούτων ἐκέλευσεν. ὁ τοίνυν δὲ μὴ μεριμνᾶν τούτων πόνος, ἀλλὰ δὲ μεριμναν. καὶ καθάπερ εἶπεν, οὐ σπείρουσιν, ὁ τοῦ σπόρου αἰτίους ἀνέτρεψεν, ἀλλὰ τὴν φροντίδα· ὕτως εἶπεν, ὁ κοπιῶσιν, οὐδὲ νήθουσιν, ὁ δὲ ἔργον αἰτεῖται, ἀλλὰ τὴν μεριμναν. εἰ δὲ Σολομὼν πᾶσῃ τῇ κάλλει αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἄπαξ οὐδὲ δίς, ἀλλὰ δι' ὅλης τῆς βασιλείας αὐτοῦ (οὐδὲ γὰρ ἔχει τις εἰπεῖν ὅτι καὶ μὴ τοιαῦτα περιεβάλετο, μᾶλλον δὲ οὐκ ἔστι, ἀλλὰ

ἀλλὰ σὺν τῇ μιᾷ ἡμέρᾳ οὕτως ἐκόπωσε. τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν εἰπών, ὁ παίζη τὴν βασιλείαν αὐτοῦ) ἡ οὐχ οὕτω τοῦτο μὴ πρὸς ἐκεῖνο ἔβλεπεν, ἀλλὰ πᾶσιν ὁμοῦ προσέχρησε, δι' ὧν καὶ ἔλεγεν, ὡς ἐν τούτοις (ὅσοι γὰρ τῆς ἀληθείας μετὰ τοῦ ψεύδους, τοῦτο τῶν ἱματίων ἐκείνων ἡ τῶν δώδεκα τούτων ὁ μέσος) εἰ τοίνυν ἐκεῖνος ὡμολόγησε τὴν πρώτην, ὁ πρώτων βασιλέων τῶν πώποτε γνωρισθέντων λαμπρότερος, πόσῳ σὺ περιγράφεσθαι δύνασαι, μᾶλλον δ' ἐγὼ περιγραφῆναι" καὶ μακρὸν τῆς τοιαύτης διαμορφίας; σὺν οὖν ἡμᾶς παιδεύει μηδ' ὅλως ἐφίεσθαι τοῦ τοιούτου καλλωπισμοῦ. ὅσα γοῦν αὐτὸς ὁ πέλος μὴ τὴν νίκην εἰς κλίβανον βάλλε). εἰ δὲ καὶ βύτινη καὶ σύνηθες λόγου ἄξια, ἡ τὴν τυχοῦσαν προφέρομαι χρείαν τοσαύτην προσήκειν ὁ Θεὸς ἐπεδείξατο," πῶς οὐ προσήκει) ὁ πρώτων" ἀναγκαιότερον ζῆν; τίνος οὖν ἕνεκεν ὕπνα καλὰ αὐτὰ ἐποίησεν; ἵνα τὴν αὐτοῦ σοφίαν ἐπιδείξῃ) καὶ τὴν προυσίαν τῆς δυνάμεως, ἵνα πάντα χρῆται αὐτοῦ τὴν δόξαν μαθόντα. οὐ γὰρ ⓐ ὑφασοὶ μόνοι δοξάζουσι τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡ γῆ. καὶ τοῦτο ὁ Δαβὶδ δηλῶν ἔλεγεν· Αἰνεῖτε ⓦ Κύριον ξύλα καρποφόρα καὶ πᾶσαι κέδροι. τὰ μὲν γὰρ ἔχει τὸ καρπός, τὰ δὲ ἔχει τὸ μεγέθος, τὰ δὲ ἔχει τὸ κάλλος· ἀναπέμπει τῷ ποιήσαντι τὴν εὐφημίαν. πολλῆς γὰρ καὶ ὅσης σοφίας καὶ προυσίας σημεῖον, ὅταν καὶ εἰς τὰ σφόδρα βύτινα (τί γὰρ βύτινον τοῦ σήμερον ὄντος καὶ αὔριον οὐκ ὄντος;) τοσοῦτον ἐκχέῃ ὁ κάλλος. εἰ τοίνυν τῷ χόρτῳ ὁ μὴ σὺν χρείᾳ δέδωκε (τί γὰρ αὐτοῦ τὸ κάλλος πρὸς τὴν τοῦ πνεύματος ὠφέλειαν;) πῶς σοι τὸ σὺν χρείᾳ ὑ" δίδωσι; εἰ τὸ πρώτων βύτινον ἐκόπωσεν ἐκ προυσίας, καὶ ταῦτα ὑ προὸς χρείαν, ἀλλὰ προὸς φιλοτιμίαν τοῦτο ποιῶν· πολλῷ μᾶλλόν σε τῶν ἀπρώτων ὑμᾶς τοῖς χρῶ τὴν χρείαν" τιμήσει. ὅπερ οὖν τοίνυν ἀπέδειξε πολλαχοῦ τοῦ Θεοῦ τὴν προσήκουσαν ὕβριν, καὶ ἔδει δὲ ὑπερπλῆξαι λοιπόν, δὲ σὺν ταῦτα κέχρηκε) τῇ φειδοῖ, σὺκ ἀπιστίαν, ἀλλ' ὀλιγοπιστίαν αὐτοῖς ἐγκαλῶν. εἰ γὰρ ⓦ χόρτον φησί, τὸν ἀγρὸν ὁ Θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσι, πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι. καίτοιγε ταῦτα πρώτα αὐτὸς ἐργάζε). πάντα γὰρ δι' αὐτοῦ ἐγένετο, δὲ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν· ἀλλ' ὅμως ὑδαμοῦ ἑαυτῷ μέμνηται τινος. ἤρκει γὰρ εἰς τὸ δεῖξαι τὴν αὐθεντίαν τινος, τὸ λέγειν καὶ ἐκάστην τῶν στολῶν, ἰσχύσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν. μὴ τοίνυν θαυμάσῃς, ὅταν ἡ σὺ τοῖς μὲν ταῦτα κρύπτῃ ἑαυτοῦ, ἢ ταπεινόν τι περὶ ἑαυτοῦ φθέγξῃ). εἰ γὰρ ἑαυτοῦδαζε τινος, οὐκ ἂν ἀόκλητοι αὐτοῖς ἐγένετο ⓦ λέγων, ἡ δὲ πάντων ἀποδεῖξαι σὺκ ἀντιθεὸν ὄντα, ἀλλ' ὁμοούσιον ἡ συμβαίνοντα τῷ πατρί· ὃ δὴ δὲ σὺν ταῦτα ποιεῖ. τοσοῦτος γὰρ ἀναλώσας λόγους συνεχῶς αὐτοῖς σὺν τῷ μέσῳ ὤφθησι, τὴν σοφίαν αὐτοῦ θαυμάζων, τὴν προσήκουσαν, τὴν κηδεμονίαν, τὴν δὲ πάντων, ἡ τῶν μεγάλων καὶ τῶν μικρῶν. ἡ γὰρ ὅτε τὴν Ἱερουσαλὴμ ἔλεγε, τὴν πόλιν τοῦ μεγάλου βασιλέως αὐτὸ σκάλεσε· ἡ ὅτε τοῦ ὑφάσοντος ἐμνημόνευσε, θρόνον πάλιν ὠνόμασε τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅτε περὶ τῆς συ ⓦ κόσμου οἰκονομίας διελέγετο, αὐτῷ πάλιν τῷ πόλῳ ἀνατίθησι, λέγων· ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, δὲ βρέχει ἐπὶ δικαίους ἡ ἀδίκους. ἡ σὺ τῇ βύχῃ ὃ ἐδίδασκε λέγων, ὅτι αὐτοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, ἡ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα. δὲ σύναδα περὶ τῆς προσήκουσας αὐτοῦ θαλεπήνθμος, ἡ δεικνὺς πῶς ἡ σὺ τοῖς μακροῖς ἀειστόμενος ἐστί, φησίν, ὅτι ⓦ χόρτον τὸν ἀγρὸν ἀμφιέννυσι· δὲ ὑδαμοῦ ἑαυτοῦ πατέρα καλεῖ, ἀλλ' ἐκείνον, ἵνα ἡ τῇ ὑμῇ καταύψηται, δὲ ὅταν" ἑαυτοῦ λέγῃ πατέρα, μηκέτι ἀγθυμαχτέσθω. εἰ δ' ὑπὲρ φιλοῦ ἡ ἀναγκαίου ὑ δεῖ μεμνᾶσθαι, πόσος ἂν εἶεν ἄξιοι συνεῖναι ⓐ ὑπὲρ τῆς πολυτελοῦς μεμνῆσθαι; μᾶλλον δ' οἱ πόσος ἂν εἶεν συνεῖναι ἄξιοι ⓐ μηδὲ καθεύδοντες, ἵνα πάντων ἄλλων λάθωσι;

31 Μὴ οὖν μεριμνήσητε, λέγοντες, Τί φάγωμεν, ἢ Τί πίωμεν, ἢ τί περιβαλώμεθα;

32 Πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη [τοῦ κόσμου] ἐπιζητεῖ.

Εἶδες

Εἶδες πῶς πάλιν αὐτοὺς ⸂δ᾽⸃ ἐπέτεινε μείζονως, καὶ προεδήλωσεν ὅτι οὐδὲν φορτικὸν, οὐδὲ ἐπαχθὲς ἐπέτασσεν; ὥσπερ οὖν ὅτε ἔλεγεν, ἐὰν ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, οὐδὲν μέγα ποιεῖτε (⸂γὰρ⸃ ⓐ ἐθνικοὶ ⸂τὸ⸃ αὐτὸ ποιοῦσιν) ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν ἐθνικῶν αὐτοὺς διήγειρε πρὸς τὸ μεῖζον· ὅτο ⸂δ᾽⸃ νῦν ἐκείνους εἰς μέσον ἄγει, καὶ παραπόμπους καὶ δείκτας ὅτι δύσχερῆ ἀπαιτεῖ πρὸς ἡμᾶς ὀφείλημα. Εἰ γὰρ τῶν γραμματέων ⸂δ᾽⸃ καὶ Φαρισαίων πλέον ὀφείλει ξαθῆναι χρὴ, ἵνος δὴ εἰσῆμεν ἄξιοι, ⓐ μὴ μόνον ἐκείνους μὴ ὑπερβαίνοντες, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τῶν ἐθνικῶν βδελυρίᾳ μολύνοντες, καὶ τίνι αὐτῶν μακροψυχίαν ζηλοῦντες; ἢ μέλει μέχρι τῆς ἐπιπλήξεως ἔστη, ἀλλὰ καθαλάμβανε ἐντεῦθεν καὶ διεγείρας αὐτὸς καὶ ἐπιτείνας μᾶλλον ὑπερβολῆς ἁπάσης, ⸂δ᾽⸃ ἑτέρωθεν πάλιν ἀπὸ ἀρχῆς λέγει·

Οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος, ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων.

Οὐκ εἶπεν, οἶδεν ὁ Θεὸς, ἀλλ᾽ οἶδεν ὁ πατὴρ, ὥστε αὐτοὺς εἰς μείζονα ἐλπίδα ἀγαπῆν. Εἰ γὰρ πατὴρ ὄντι, καὶ πατὴρ τοιοῦτος, οὐ δυνήσεται ⸂παρ᾽⸃ εἰδεῖν τὰς ὑμῶν ἐν ἑκάστοις οὕτως κακοῖς ὄντας, οὐδὲ μὴν θεραπόντων πατέρες ὄντες τοῦτο ὑποφέρουσι. καὶ ἕτερον ⸂δ᾽⸃ μέγα "τοῦτο πάλιν ἐπάγει λογισμόν. ποῖον δὴ τοῦτον; ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων. ὃ ⸂δ᾽⸃ λέγει, τοιοῦτόν ὄντι. μὴ γὰρ "παρίστασί σοι τοῦτο, ἵνα καταφρονήσῃς; καίτοιγε οὐδὲ ἐν τοῖς παρέργοις καταφρονήσει, ὅτι τὸ χρήσιμον· νυνὶ ⸂δ᾽⸃ καὶ ἀναγκαῖόν ἐστιν· ὥστε ὁ νομίζῃς αἴτιον εἶναί σοι τῆς φειδοῦς, τοῦτο ἱκανὸν εἶναί φημι τῆς φειδοῦς σε ταύτης ἀπαλλαγῆναι. Εἰ "⸂δ᾽⸃ λέγεις, ὅλως μὲν τοῦτό με χρὴ μεμνῆσθαι, ὅταν ἀναγκαῖόν ἐστι, τοιοῦτον ἐγώ φημι· ὅτι νῦν ⸂δ᾽⸃ οὐ τοῦτο μὴ μεμνήσῃς, ἐπειδὴ ἀναγκαῖόν ἐστιν. Εἰ γὰρ "παρίστασί σοι, νῦν ⸂δ᾽⸃ ὅπως ἀπογνώσῃ, ἀλλὰ θαρρῇ ⸂παρ᾽⸃ τῆς αὐτοῦ χορηγίας ἐχέτω· ὅταν ⸂δ᾽⸃ ἀναγκαῖόν ἐστιν, οὐκέτι ἀμφιβάλλῃ δεῖ. ποῖος ⸂γὰρ⸃ ὅστις πατὴρ, ὃς ⸂μὴ⸃ μόνον μὴ δὲ ⸂τὰ⸃ ἀναγκαῖα παρέχειν τοῖς παισὶν; ὥστε καὶ ἀφ᾽ ⸂τοῦτο⸃ πρέπει ὁ Θεός. καὶ γὰρ δημιουργὸς τῆς φύσεως αὐτός ὅστι, καὶ τοῦ χρυσίου αὐτῆς μᾶλλον ἀκριβείας αὐτὸς ὅστις ἐστί. οὐδὲ γὰρ τοῦτο ἂν ἔχοις εἰπεῖν, ὅτι πατὴρ μὲν ὅστι καὶ ἀναγκαῖά ὅστι ⸂τὰ⸃ ζητήματα, ἄγνοεῖ ⸂δ᾽⸃ ὅτι τὰ χρεία αὐτῶν καθηκόντως. ὁ γὰρ τοῦ φύσει αὐτοῦ εἰδὼς, ⸂δ᾽⸃ δημιουργὸς αὐτῆς γεγονὼς, καὶ τοιαύτην αὐτοῦ ⸂διαπλάσας⸃, οὐδεμία ὅτι ⸂δ᾽⸃ τοῦ χρείου αὐτῆς ὑπέστατο σοῦ μᾶλλον τοῦ τὰ χρεία" αὐτοῦ καθιστῶντος. καὶ γὰρ αὐτῷ ὅπερ ἔδοξεν, ὥστε τὰ τοιαύτην χρεία ⸂εἶ⸃ αὐτοῦ. ὑ τοίνυν ⸂σὺ⸃ μὴ μεριμνήσεται οἷς ἠθέλησε, καταζήσας μὲν τὰ ἀνάγκη" τοσαύτην τῆς χρείας, ἀποστερῶν ⸂δ᾽⸃ αὖ πάλιν τῆς χρείας καὶ τὰ ἀναγκαίων αὐτοῦ. μὴ τοίνυν φειδώμεθα. οὐδὲν γὰρ ἡμῖν ὠφελεῖται πλέον, ἢ ὃ καταπίνειν ἑαυτούς. ὅταν γὰρ καὶ μεμνώμεθα ἡμῶν ⸂δ᾽⸃ μὴ μεμνώμεθα πρέπει, καὶ μᾶλλον μὴ μεμνώμεθα, ἢ σοι πλέον ἀπὸ τῆς φειδοῦς, ἢ τὸ δίκαιον" σαυτὸ ⸂παρ᾽⸃ ἀπαιτῆσαι· οὐδὲ γὰρ ὅτι δαψιλὲς ἀπεῖναι μέλλων ἀεί τι, ὑπὲρ ⸂ἕξεως⸃ ἀνέξεται μεμνῆσθαι· οὐδὲ ὁ ὅτι πηγὴ βαθεῖα ὤν, ὑπὲρ ⸂τοῦ⸃ πίνειν φειδοῦς. μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς, ⸂δ᾽⸃ πηγῆς ἁπάσης καὶ μυρίων διπλῶν πλεονασμῶν δαψιλέστεραν ἔχοντες χορηγίαν ⸂τοῦ⸃ Θεοῦ ⸂τὸ⸃ πρόθυμον, "μεμνώμεθα μηδὲ μακροψυχῶμεν. μετὰ γὰρ ⸂τὸ⸃ εἰρημένων ⸂δ᾽⸃ ἕτερον λογισμὸν πάλιν ὑπὲρ ⸂τὸ⸃ θαρρεῖν ⸂τοῦ⸃ τοιούτων λύσει, λέγων·

33 Ζητεῖτε* τὴν βασιλείαν "⸂τοῦ⸃ οὐρανοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.

Ἐπειδὴ γὰρ ἀνῆκε τῆς φειδοῦς τὸν ψυχὸν, τότε καὶ τὸν οὐρανὸν ἐμνημόνευσε. καὶ γὰρ τὰ παλαιὰ ἀνέλυσεν ἀπορίαν γενόμενα, καὶ πρὸς μείζονα κατέσπευσε πατρίδα. διὰ τοῦτο πάντα ποιεῖ, ὥστε τῶν παρόντων ἡμᾶς ἀπαλλάττειν καὶ τὰς πρὸς τὸν χλιὸν συμπαθείας. διὰ ⸂τοῦτο⸃ καὶ τῶν ἐθνικῶν ἐμνημόνευσεν, εἰπὼν ὅτι ⸂τὰ⸃ ἔθνη ὅστις πρὸς ταῦτα, οἷς ὁ πόνος ἅπας καὶ ⓑ πρόνοια βίου, οἷς λόγος οὐδεὶς ⸂παρ᾽⸃ ἡμῶν, οὐδὲ ἔννοια τῶν οὐρανῶν· ὑμῖν ⸂δ᾽⸃ οὐχὶ ταῦτά ὅστι τὰ προσηυγμένα, ἀλλ᾽ ἕτερα. οὐ γὰρ διὰ ⸂τοῦτο⸃ ἐλήλυθα, ἵνα φάγωμεν καὶ πίωμεν καὶ περιβαλώμεθα· ἀλλ᾽ ἵνα ἀρέσωμεν τῷ Θεῷ, καὶ τῶν μελλόντων ὑπιτύχωμεν ἀγαθῶν. ὥσπερ οὖν ἐν τῇ κοσμικῇ πράγματα ταῦτα, οὕτω καὶ ἐν τῇ αἰτήσει πράγματα ἔχω. διὰ τοῦτο

τοῦτο καὶ ἔλεγε· ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. καὶ οὐκ εἶπε, δοθήσεται, ἀλλά, προστεθήσεται, ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐδεὶς τῶν διδομένων τὰ πρῶτα ὅσῳ πρὸς τὸ μέγεθος τῶν μισθῶν. διὰ δὴ τοῦτο οὐδὲ αὐτῷ αὐτὰ κελεύει· ἀλλ' αὐτῷ μὲν ἕτερα, θαρρῶν ὡς καὶ τούτων ἐκείνοις προσιδιαφόρων. ζητεῖ τοίνυν τὰ μέλλοντα, καὶ λήψῃ καὶ τὰ παρόντα· μὴ ζήτει τὰ ὁρώμενα, καὶ πάντως αὐτῷ ὀπιτεύξῃ. καὶ γὰρ ἀναξίου σε ὄντα τοιούτων προσιέναι τῷ δεσπότῃ. ὁ γὰρ τὴν ἄπασαν ἀπουσίαν καὶ τὴν μέλλουσαν ὑπὲρ τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν ἐκείνων ὀφείλων ποιεῖσθαι, σφόδρα σεαυτὸν καταγνώσεις, εἰς τὴν τῶν ῥεόντων προσγνῶσιν ὀπτιλυμένην καταμαλίσκων σαυτόν. πῶς οὖν, φησιν, ἐκέλευσε καὶ ἄρτου αἰτῆσαι; ἀλλὰ καὶ ὀπτιούσιον προσεῖπεν, καὶ τοῦτο πάλιν τὸ σήμερον· ὅπερ οὖν καὶ σὺ ζῶντα ποιεῖ. οὐ γὰρ εἶπε, μὴ μεριμνήσητε, ἀλλὰ μὴ μεριμνήσητε ὑπὲρ τῆς ἄνεσιν, ὁμοῦ καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἡμῖν προέχων, καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν προσπλάττων τοῖς ἀναλημπτέοις. καὶ γὰρ ἐκεῖνα αὐτῷ διὰ τοῦτο ἐκέλευσεν, οὐχ ὡς τοῦ Θεοῦ δεομένου τῆς παρ' ἡμῶν ἐπιμελείας, ἀλλ' ἵνα μάθωμεν ὅτι μὴ τῆς αὐτοῦ βοηθείας ἐκπορθοῦμεν, ἃ περ αὐ καταρθώσωμεν, καὶ ἵνα οἰκειωθῶμεν τῇ ζωοποιῷ ταύτῃ αἰτήσει. εἶδες πῶς καὶ σοφίζεται ἐπεισιν ὅτι λήψῃ τὰ παρόντα πρώτως; ὁ γὰρ τὰ μείζω προέχων, πολλῷ μᾶλλον τὰ ἐλάττω δώσει. οὐ γὰρ διὰ τοῦτο, φησιν, εἶπον μὴ μεριμνᾶτε, μηδὲ αἰτῆσαι, ἵνα ῥᾳθυμοῦντες καὶ γυμνοὶ προέρχησθε, ἀλλ' ἵνα καὶ τούτων ὦσι ἀφορμαὶ ὑμῖν· ὁ δὴ μάλιστα πάντων ἐκεῖνον ἐφελκύσασθαι. ὥσπερ οὖν ὀπὶ τῆς ἐλεημοσύνης ἔφην ἐκεῖνον ὀπιδείκνυσθαι τοῖς ἀνδρείοις, τοῦτο μάλιστα ἔπειθε τοῦ μὴ πλείονος αὐτὸν προέχειν τῆς φιλοτιμίας αὐτοῖς (ὁ γὰρ πατήρ σου, φησιν, ὁ βλέπων σε τοῦ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι σε τοῦ φανερῷ) ὅτου καὶ σὺ ζῶντα ἀφέλκων αὐτὸν τοῦ μὴ ζητεῖν· αὐτὰ, τοῦτο μάλιστα πείθῃ τοῦ μὴ ζητοῦσι μὴ πλείονος προσχέσθαι προέχειν τῆς περιουσίας. διὰ γὰρ τοῦτο κελεύω, φησί, μὴ ζητεῖν, οὐχ ἵνα μὴ λάβῃς· ἀλλ' ἵνα λάβῃς ἀσφαλῶς· ἵνα λάβῃς μὴ τοῦ σοι προσήκοντος χήματος, μὴ τῆς ἁρμοζούσης σοι λυσιτελείας· ἵνα μὴ μεριμνᾷς μηδὲ ζηλοῦμος εἰς τὴν τούτων φερεπίδα ἀναξίου σαυτὸν καὶ τοῦτον καὶ τὴν πνευματικὴν κατασκήνωσιν· ἵνα μὴ ταλαιπωρίαν περιπίπτῃ καὶ τὴν τῶν προσκαίρων πάλιν ἐκπτώσῃς.

34 Μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον· ἀρκετὸν [γὰρ] τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς. Τοῦτ' ἔστιν, ἡ ταλαιπωρία [αὐτῆς,] ἡ ζωτικὴ. οὐκ ἀρκεῖ σοι ὁ, Εἰ ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σου ἐσθίεις ἄρτον [σου]; τί καὶ ἕτερα εἰς τὴν ἀπὸ τῆς φερεπίδος ταλαιπωρίαν, μέλλων λοιπὸν καὶ τὴν προτέρων ἀπολύεσθαι κόπων; κακία ἡ σὴ ταῦτά φησιν, οὐ τὴν ποιητικὴν (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ τὴν ταλαιπωρίαν καὶ πόνον τὰς συμφορὰς, ὥσπερ οὖν καὶ ἀλλαχοῦ φησιν· Εἰ ἔστι κακία ἐν πόλει, ὃν Κύριος οὐκ ἐποίησεν; καὶ Αμ. γ. ε. λέγων οὐδὲ πλεονεξίας, οὐκ ἄλλο τι τὴν τοιοῦτον οὐδὲν, ἀλλὰ τὰς δώδεκα φερεπίδας πλινθας. καὶ πάλιν, Ἐγὼ, φησι, ποιῶν εἰρήνην καὶ κτίζων κακά. Οὐδὲ γὰρ ἐν ταῦτα τὴν Ησα. με. ζ. κακίαν φησὶν, ἀλλὰ τοὺς λιμοὺς καὶ τοὺς λοιμοὺς, τὰ δοκοῦντα εἶναι κακὰ καὶ παρὰ τοῖς πολλοῖς. ἔστι γὰρ τοῖς πολλοῖς ταῦτα λέγειν κακά. οὕτω γοῦν καὶ ὁ τὴν πέντε σατραπικὴν ἐκείνων ἱερεὺς καὶ μάντις, ἰδὼν τὰ βοῦς ὑποζυγέντες τῇ χιονωτῇ χειρὶ τὴν δαμάλεων ἀφῆκεν βαδίζειν, κακίαν τὰ ἀηλατήτως σκάλειν πλινθας ἐκείνας, καὶ τὴν ὀξ αὐτῶν ἀθυμίαν καὶ ὀδυνίαν ἐγκυμονῆσαν αὐτοῖς. τοῦτο τοίνυν καὶ σὺ ταῦτα δηλοῖ, λέγων, Ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς. οὐδὲν γὰρ ὅπως ἀλγύνει ψυχὴν, ὡς μέλλοντα δὲ φερεπὶς οὕτω καὶ Παῦλος εἰς πρόθεσιν σπάσαι ζωοδούλους, λέγων· Θέλω δ' ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι). ὅταν δὲ λέγῃ, ὅτι ἡ αὔριον μεριμνήσει περὶ ἑαυτῆς, οὐχ ὡς τῆς ἡμέρας μεριμνώσης ταῦτά φησιν, ἀλλ' ὅπως μὴ δόξωμεν ἀτελέστερόν τι λόγος ἔχειν αὐτῷ, βουλόμενος ἐμφατικώτερον ποιῆσαι τὸ λεγόμενον, προσωποποιεῖται καὶ λέγει, καὶ τὴν τῶν πολλῶν ζωώδη φθεγγόμενος πρὸς αὐτούς.

Λυκ. ι. δ. τὰς. ἢ σὺ ταῦτα μὴ συμβουλεύει ποιεῖν ὁ αὐτὸς ἢ νομοθετῶν λέγων· Μὴ κτήσησθε χρυσόν, μηδὲ ἀργύριον, μήτε πήραν εἰς ὁδὸν· ὅπερ γὰρ ἀφ' ἑαυτῶν ἔργων αὐτὸ ἐπεδείξατο, τοῦτο λοιπὸν ἢ τοῦ ἀπὸ τῶν ῥημάτων εἰσάγει νομοθετοῦσιν ὑπεναντίους, ὅτι ἢ διδασκαλικὸς ὁ λόγος ἐγίνετο, τοῖς ἔργοις τοῖς ἑαυτοῦ ποιοῦσιν βεβαιωτής. πῶς οὖν ἐδίδαξε διὰ τῶν ἔργων; ἄκουσον Λυκ. θ. τπ. αὐτοῦ λέγοντος· Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. καὶ οὐδὲ τούτῳ ἀρκεῖται μόνῳ· ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς μαθηταῖς πρέπειν τοῦτο ἐπεδείξατο, ἢ αὐτὸν ὕστερα σημαίνοντας, καὶ οὐκ ἀφεὶς οὕτως διανοεῖσθαι. σκόπει δὲ αὐτοῦ καὶ τοῦ κηδεμονίᾳ, πῶς πάντοθεν παίδων ἀναβαίνει φιλοστοργίαν. τοῦτο γὰρ καλύων, φησί, λέγει ἕτερον μὲν οὐδέν, ἵνα μὴ ὑμᾶς ἀπαλλάξω φροντίδων φροντίδων. καὶ γὰρ σήμερον μεμνήσεως ἀνάγκη τῆς αὔριον, καὶ πάλιν αὔριον μεμνήσεως. Τί οὖν τὸ φροντίσητε; τί καταναγκάζεις τοῦ ἡμέραν πλέον τῆς συγκεκλημένης αὐτῇ καλαπωρείας καταδέχεσθαι; καὶ μὴ τὴν οἰκείαν πόνων καὶ τὸ τῆς διατούσης φροντίσεως αὐτῇ φορτίον· ἐ ταῦτα οὐδὲ τὸ ἑτέρου μέλλον ἀπὸ τοῦ προσδοκίας τῆς γινομένης διπλασίζειν, ἀλλὰ πλεονεξίαν μόνον φροντίσητε διπλοῦσθαι πόνων; ἵνα γὰρ μείζονος αὐτὸν καθάψηται, μονονουχὶ καὶ λέγει αὐτὸν ψυχρόσας, ὡς ἀδικοῦμενον εἰσάγει καὶ καταβοᾶται αὐτῆς ψυχρᾶς τῆς φροντίδος ἐπηρείας. καὶ γὰρ ἔλεγες τοῦ ἡμέραν, ἵνα τὰ αὐτῆς φροντίζῃς. τίνος οὖν ἕνεκεν ἢ τὰ τῆς ἑτέρας αὐτῇ φροντίσεις; μὴ γὰρ σὺ ἀρκοῦν ἔχει φορτίον τὸ ἑαυτῆς φροντίδα; τί τοίνυν βαρυνεῖς αὐτοῦ μείζονος;

ΗΘΙΚΟΝ Ὅταν οὖν ὁ νομοθέτης ταῦτα λέγῃ καὶ ὁ μέλλων ἡμῖν δικαίζειν, σκόπησον πῶς ἡμῖν χρησὰς ψυχρὰς τείνει ταῖς ἐλπίδας, ὅταν αὐτὸς μάρτυρῃ ὅτι ταλαίπωρος ὁ βίος οὗτος ἐ ὀπίμοχθος, ὡς καὶ τοῦ τῆς μιᾶς ἡμέρας φροντίδα ἀρκεῖν εἰς ὃ κακοῦν ἡμᾶς καὶ σωτεῖσαι. ἀλλ' ὅμως "τοιούτων ἐρημένων καὶ τηλικούτων, ἡμεῖς ψυχρὰ μὲν τούτων μεμνησόμεθα, ψυχρὰ δὲ τῶν ὑπὸ τοῖς οὐρανοῖς οὐκ ἔστι, ἀλλ' ἀντιφρέψαμεν τοῦ ταῖς, ἐκκόπτοντες μαχόμενοι τοῖς λεγομένοις. σκόπει γάρ· μὴ ζητεῖτε τὰ πρόσκαιρα, φησί, καθόλου· ἡμεῖς δὲ ζητοῦμεν ταῦτα διηνεκῶς. ζητεῖτε τὰ ἐπουράνια, φησίν· ἡμεῖς δὲ οὐδὲ μικρὰν ὥραν ἐᾶμεν ζητοῦμεν, ἀλλ' ἐσμὲν ψυχρὰ τῶν βιωτικῶν διπλοῦσθαι πόνων μέλλοντες, τοσαύτην ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἐπιδιδόντες τοῦ ὀλιγωρεῖν, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλείονα. ἀλλ' οὐκ ἀεὶ ταῦτα προσχωρεῖ, οὐδὲ ἀεὶ ταῦτα σοδεῖται). ἰδοὺ δέκα ἡμέρας κατεφρονοῦμεν· ἰδοὺ ἑκατόν. οὐκ ἀνάγκη πάντως ἀπηλθεῖν ἐ ἐμπεσεῖν εἰς ταῖς δικαίοντος χεῖρας; ἀλλ' ἔχει προθυμίαν ἡ ἀπόλυσις. τί οὖν ἡ προθυμία ὃ καθ' ἑκάστην ἡμέραν προσδοκᾶν κόλασιν καὶ ὠμωρεῖν; εἰ δὲ βούλει προθυμίαν λαβεῖν ἵνα ἀπὸ τῆς ἀπολείας ταύτης, λάβε τοῦ ἀπὸ τῆς μετανοίας καρπούμενος διόρθωσιν. καὶ γὰρ εἰ ὃ μέλλει τοῦ ὠμωρεῖν προθυμίαν ἔχειν νομίζεις, πολλῷ μᾶλλον κέρδος τὸ μὴ "πεσεῖν τῇ ὠμωρεῖα. κατασχησώμεθα τοίνυν τῇ μνήμῃ ταύτῃ πρὸς τὸ ἀπαλλαγῆναι πάντελῶς τῶν ὑπερημένων δεινῶν. οὐδὲ γὰρ φορτικὸν οὐδ' ἐπαχθὲς τὸ τῶν ὑπεναντίων ἐστίν· ἀλλ' οὕτως εὔκολα πάντα καὶ ῥᾴδια, ὡς προαίρεσιν μόνον εἰσενεγκόντας γνησίαν πάντα δυνηθῆναι αὐδσαι, καὶ μείζων ὥρμησεν θεῖνοι πλημμελημάτων. ἐ γὰρ ὁ Μανασσῆς μιάσματα ἄπειρα εἰς τὸν τοῦ μηκός. ἐ γὰρ τῶν ἀγίων ταῖς χεῖρας ἐξέτεινε, καὶ τὰ βδελύγματα εἰς τὸν ναὸν εἰσήγαγε, καὶ φόνων τὸ πᾶν ἐνέπλησε, καὶ πολλὰ ἕτερα εἰργάσατο συγχώσεως μείζονα· ἀλλ' ὅμως μετὰ τοσούτων καὶ τηλικούτων πλημμελείας, ἅπαντα ἀπενίψατο ἐκεῖνα. πῶς, καὶ τίνι τρόπῳ; μετανοίᾳ καὶ γνώμῃ. καὶ γὰρ ἔστι, οὐκ ἔστιν οὐδὲν ἀμάρτημα, ὅπερ οὐκ ἔχει καὶ προσχωρεῖ τῇ τῆς μετανοίας δυνάμει, μᾶλλον δὲ τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι. καὶ γὰρ δὴ μεταδιηκόμεθα μόνον, αὐτὸν ἕτοιμον φανέντα πάντα ἡμῖν. καὶ θελήσῃς ἰδέσθαι καλὸς, οὐδεὶς ὁ κωλύων· μᾶλλον δὲ ὅτι μὴ ὁ κωλύων ὁ διάβολος, ὃ μὲν δύναται, οὐ ταῦτα ἄκοντα προσαιρούμενον, καὶ ταύτῃ θεὸν ὑπαπωμένου πρὸς συμμαχίαν. δὲ δὲ σὺ μὴ βουληθῇς, ἀλλ' ἀποπηδήσῃς, πῶς σε προσήσει;

ςήσει); οὐδὲ γὰρ αἰσχύνη καὶ βία, ἀλλ' ἐκόντα βούλεται σώζεσθαι. Εἰ γὰρ αὐτὸς οἰκέτην ἔχων μισοῦντά σε ἢ ἀποστρεφόμενον ἢ συνεχῶς ἀποπηδῶντα καὶ φθέγγεσθαι, οὐκ ἂν ἔλοιο κατέχειν, ἢ ταῦτα δείσαντος αὐτὸν τῆς δεσποτείας· πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς, ὁ μὴ δεόμενος τῆς σῆς οἰκείας χρείας, ἀλλὰ δεόμενος σὸν σωτηρίαν πάντα ποιῶν, οὐκ ἂν ἔλοιτό σε πρὸς βίαν κατέχειν· ὥσπερ οὖν ἐκεῖνον ἐπιδείξῃ μόνον, οὐκ ἂν ἔλοιτό σε ποτε προσέσθαι, οὐδ' ἂν ὁτιοῦν ὁ δεσπόζων ποιῇ. ὥστε ἡμᾶς αἴτιοι τῆς ἀπωλείας τῆς ἡμετέρας ἐσμέν. Οὐδὲ γὰρ προσερχόμεθα αὐτῷ, οὐδὲ ἐντυγχάνομεν, οὐδὲ παρακαλοῦμεν, ὡς χρὴ ἀλλὰ καὶ προσελθόντας, τοῦτο πιστεῦσαι ὀφείλομεν, οὐδὲ μετὰ τῆς προσηκούσης πίστεως, οὐδὲ ὡς ἀπαιτοῦντες, ἀλλὰ χαριζόμενοι ἅπαντα πεποιηκότες πάντα πεποιῆσθαι. κἂν τοιγαροῦν βούλεται ἀπαιτῆσθαι πρὸς ἡμῶν ὁ Θεὸς, ἢ χρείαν ἔχει σου τούτου πολλοῦ. μόνος γὰρ οὗτός ἐστιν ὁ χρεώστης, ὅταν ἀπαιτῆται, χρείαν ἔχει, καὶ ἃ μὴ ἐδωρήσατο δίδωσι. καὶ μὲν σφοδρῶς ἴδῃ ἐπικείμενον τὸ ἀπαιτοῦντα, ἃ μὴ ἔλαβε πρὸς ἡμῶν καταβάλλει αὐτὸς ἑκουσίως, ἢ αὐτὸς διαναβάλλεται), ἢ δεῖ τὸ μὴ βούλεσθαι δοῦναι, ἀλλ' ὅπως πρὸς ἡμῶν ἡδέως ἔχει ἀπαιτῆσαι. δεῖ τοῦτο σοι ἢ τὸ ἐπόδισμα εἶπεν ἐκείνου τοῦ φίλου τοῦ νύκτωρ παρακαλουμένου καὶ αἰτοῦντος, καὶ τοῦ δικαιοῦ τοῦ τὸν Θεὸν μὴ φοβουμένου, μηδὲ αἰδουμένου ἢ οὐκ ἔστι μέχρι τῆς παραδειγματικῆς, ἀλλὰ ἢ ἐπ' αὐτοῖς αὐτὸ τοῦτο τῶν ἔργων ἔδειξεν, ἵνα ἵνα τὸν Φοίνικα ἐκεῖνον μιμησώμεθα τῆς μεγάλης δωρεᾶς ἐμπλήσας ἐξέπεμψε. δεῖ μὲν γὰρ ταῦτης, ὅτι καὶ τὰ μὴ προσήκοντα τοῖς ἀπαιτοῦσι σφοδρῶς δίδωσιν, ἔδειξεν. Οὐ γὰρ καλόν ὅσι, φησι, λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις· δεῖ ὅμως ἔδωκεν, ὅπως σφόδρα αὐτὴν ἀπήτησε. δεῖ ἢ τοῦ Ἰουδαίων ἐδήλωσεν, ὅτι τοῖς ῥᾳδυμοῦσι οὐδὲ τὰ αὐτοῦ δίδωσιν. Οὐκοῦν ἔλαβον ἐκεῖνοι οὐδὲν, ἀλλὰ τὰ παρ' αὐτῶν ἀπώλεσε. καὶ ὅτοι μὲν, ὅπως ῥᾳδύμως ἠτήσε, οὐδὲ τὰ ἴδια ἔλαβον· ἐκεῖνο ἢ, ὅπως σφοδρῶς ἐπετέθη, καὶ τὰ ἀλλότρια ἴσχυσεν ἐκδικῆσαι, καὶ τὰ τοῦ τέκνου ἔλαβε τὸ κυνάριον. Τοσοῦτον ἡ παρρησία ἀγαθόν. κἂν γὰρ κύων ἦς, παρρησιάσου παρὰ μὴ ἦσον τοῦ τέκνου ῥᾳδυμοῦντος. ὅσα γὰρ οὐκ ἀνύει ἡ φιλία, τοσαῦτα ἰσχύσει ἡ παρρησία. μὴ τοίνυν λέγε, ὅτι ἐχθρός μοί ὅστις ὁ Θεὸς, καὶ οὐκ εἰσακούσεταί [μου]. βούλεσθαι σοι ἀποκρίνει) συνεχῶς σκοπεῖν τοῦτο, εἰ καὶ μὴ δεῖ τὸ [μὴ] εἶναι φίλον, ἀλλὰ δεῖ τὸ παρρησιάζεσθαι· καὶ ὅτε ἡ ἐχθρα, ὅτε ἡ ἀκηδία, οὔτε ἄλλο οὐδὲν χρὴ κώλυμα. μὴ εἴπῃς, οὐκ εἰμὶ ἄξιος καὶ οὐκ εὔχομαι. καὶ γὰρ ἡ Συροφοίνισσα τοιαύτην ἐῶ. μὴ εἴπῃς ὅτι πολλὰ ἥμαρτον, καὶ ἃ δυνάμει παρακαλέσαι τὰ ὡρισμένον. ἃ γὰρ τὰ ἀξίαν ὁ Θεὸς σκοπεῖ, ἀλλὰ τὴν γνώμην. Εἰ γὰρ τὰ ἄρχοντα τὸν Θεὸν μὴ φοβούμενον καὶ διαθέσεις μὴ αἰσχυνόμενον ἔκαμψαν ἡ χήρα· πολλῷ μᾶλλον τὰ ἀγαθὸν ὁπλισάσεται ἡ συνεχὴς ἔντευξις. ὥστε καὶ μὴ φίλος ἦς, καὶ μὴ τὰ ὀφλήσιμα ἀπαιτῇς, καὶ τὰ παιζόμενα κατεδηδοκὼς ἦς καὶ κατεμαλωκὼς, καὶ πολὺν χρόνον ἐξ ὅλης ἠμύνθης, καὶ ἄτιμος, καὶ πάντων ἔσχατος, καὶ ὀργιζομένῳ, καὶ ἀγανακτοῦντι προσέλθῃς· θέλησον μόνον βῦσαι ἢ ἐπιμεληθῆναι, ἢ πάντα ἀπολήψῃ, ἢ τὴν ὀργὴν ἢ τὸν καταδικασμὸν σώσεις βύθιος. ἀλλ' ἰδοὺ εὐχομαί, φησι, ἢ οὐδὲν χρῆσ πλέον. οὐ [δὲ] γὰρ εὐχῆς κατ' ἐκείνους· οἷς τὴν Συροφοίνισσαν λέγω, ἢ Ⓦ φίλον τὰ ἀεὶ προσλαμβανόμενον, ἢ τὴν χήραν τὰ συνεχῶς ἐνοχλοῦσαν Ⓦ διακρούεται, ἢ τὸν υἱὸν Ⓦ τὰ παιζόμενα κατεμαλωκότα. Εἰ γὰρ ὅτως ἠγάπησε, ταχέως ἐπετύγχανες. καὶ γὰρ Εἰ τὰ ὑβρίσθη, πατὴρ ὅστι· ἢ Εἰ ὠργίσθη, Φιλόπαιδες ὅστι· ἢ εἷς ζητῆσ μόνον, ἢ δίκην λαβεῖν τὴν ὕβρεως, ἀλλ' ἰδοὺ σε μεταδεδηλόμενον ἢ παρακαλοῦντα. ὀφείλομεν τὰ ἡμᾶς ὅτω διεθρμαίνεσθαι, ὡς ἐκεῖνα τὰ σπλάγχνα πρὸς τὴν ἀγάπην ζηλώσαντας τὴν ἡμετέραν. ἀλλ' ἀφορμὴν ὁπίζητῆ μόνον τοῦτο τὸ πῦρ· καὶ μικρὸν αὐτῷ παρασχῇς ἀποθέσεως, ὁλόκληρον ἀνάπτει φλόγα εὐεργεσίας. οὐδὲ γὰρ ὁπῆ ὕβρισαι, ἀγανακτεῖ, ἀλλ' ὁπῆ σὺ ὁ ὑβρίζων εἶ, ἢ ταύτῃ γνώμης πρόπος. Εἰ γὰρ ἡμᾶς πατρὶ ὀργιζομένοις ὁπῆ

τις τ̃ παίδων ὑβριζόμενον ὑπ' ἐκείνων ἀλγεῖ μᾶλλον, πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς, ὁ μηδὲ ὑβρι-
σθῆναι δυνάμενος, ὑπὲρ σοῦ τοῦ ὑβρικότος ἀηδιακῶς. Εἰ ἡμεῖς ⓐ φύσει ἀγαπῶντες, χ
Ησ. μθ. ιε. πολλῷ μᾶλλον ὁ ὑπὲρ φύσιν φιλόστοργος. Εἰ γὰρ ⓒ "ἐπιλαθήσεται γυνὴ, φησι, τοῦ "ἐκγόνου χ
τῆς κοιλίας αὐτῆς, ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἐπιλήσομαί σου, λέγει Κύριος. προσέλθωμεν τοίνυν χ
Ματθ. κε. κζ. αὐτῷ, ἐν ἐξόμωμεν· Ναὶ Κύριε· ἐν γὰρ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀπὸ τῶν ψιχίων τῆς τραπέζης 5
ἀπὸ τῆς τραπέζης "τῶν κυρίων αὐτῶν. προσέλθωμεν θαρρῶμεν, ἀκαίρως· μᾶλλον γὰρ οὐ χ
δέποτέ ἐστιν ἀκαίρως προσελθεῖν. ἄκαιρον γάρ ὅ μὴ δι' ὠφελείας προσιέναι. ⓑ γὰρ ἐπι-
θυμοῦντα "διδόναι ἀφ' ἑαυτοῦ δίδωσιν αἰτεῖν. ὥσπερ γὰρ ὁ αἰσχυνόμενος αἰτεῖν οὐδέποτε ἀκαίρως· οὕ-
τως οὐδὲ ὁ αἰτῶν, ἀλλ' ὁ μὴ αἰτῶν, ἀκαίρως. ἐν γὰρ καθάπερ τῆς ἀναπνοῆς δεόμεθα τοιού-
της· οὕτω καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν βοηθείας. καὶ θέλωμεν, ῥᾳδίως αὐτὸν ἐπιτρασώμεθα. ἐν τούτῳ 10
Ωσ. ε. γ. δηλοῖ ὁ προφήτης ἡ δεινὴ τῆς ἀνέργειας ὁ ἀεὶ προσκλυσμένον, ἔλεγεν· Ἕως ὄρθρου
ἕτοιμον εὑρήσομεν αὐτόν. ὁσάκις γὰρ ἂν προσέλθωμεν, ἀναμένοντα τὰ πρὸ ἡμῶν εὑρόμεθα.
Εἰ δὲ οὐδεὶς ἀπὸ τῆς πηγαζούσης αὐτὸν ἀρετῆς ἀρυόμεθα, ἡμέτερον ὁ ἔγκλημα ἀπόκειται
τοῦτο γοῦν ἐν Ἰουδαίοις ἐγκαλῶν ἔλεγε· Ὃ δὲ ἔλεός μου, ὡς νεφέλη πρωΐνη, καὶ ὡς δρόσος ὀρθρινὴ 15
παρερχομένη. οὐ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ἐγὼ μὲ πάντα πρόκειμαι· ὑμεῖς
δέ, ὥσπερ ἥλιος θερμὸς ὀφείων καὶ τὴν νεφέλην καὶ τὴν δρόσον ἀφανοῦτε) ⓒ ἀποκρύπτει, ὅτι
διὰ τῆς πολλῆς ποικιλίας τὴν ἄφατον φιλοτιμίαν· ὃ καὶ αὐτὸ πάλιν προσποιεῖται θλῖψιν. ὅταν γὰρ ⓒ ἀναξίους ἴδῃ τοῦ παθεῖν θεῖ, ἐπέχει τὰς ἀνέργειας, ἵνα μὴ ῥᾳθύμους ἡμᾶς
ἐργάσηται. διὰ δὲ μεταδηλώσομαι μικρὸν, καὶ ποιῶ ὅσον γνῶναι ὅτι ἡμάρτομεν, ὑπὲρ τὰς πε- 20
λάς αἰτούμενοι, ὑπὲρ τὸ πέλαγος χεῖται· καὶ ὅσῳ διὰ πλείονα λάβοις, τοσούτῳ μᾶλλον χαί- χ
ρει καὶ ταύτῃ προσ" τὸ πλείονα δοθῆναι ἀφορίζεται πάλιν. καὶ γὰρ πλούτου οἰκεῖον τὴν ἡμε-
τέραν ἡλικίαν σωτηρίαν, καὶ τὸ δοῦναι δαψιλῶς τοῖς αἰτοῦσιν. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλος δηλῶν,
Ρω. ι. ιϛ. ἔλεγε· Πλουτῶν εἰς πάντας καὶ ὅτι πάντας σὺν ἐπικαλουμένους αὐτόν. ὅταν γὰρ μὴ αἰ-
τήσωμεν, τότε ὀργίζεται· ὅταν μὴ αἰτήσωμεν, τότε ἀπορρέφει). ἀφ' οὗ τοίνυν ἐπαύχουσι, ἵ-
να ἡμᾶς πλουσίους ἐργάσηται· ἀφ' οὗ πάντα ὑπ' ἐσχήκασιν, ἵνα ἡμᾶς συγκαλέσηται
προσ τὸ αἰτεῖν. μὴ τοίνυν ἀπογνῶμεν· ἀλλ' ἔχοντες τοσαύτας ἀφορμὰς καὶ ἀρχὰς ἐλπί-
δας, κἂν καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν ἁμαρτάνωμεν, προσίωμεν παρακαλοῦντες, δεόμενοι,
τὴν ἄφεσιν τῶν πλημμελημάτων αἰτοῦντες. ὕπνου γὰρ ⓒ προσ τὸ ἁμαρτάνειν οὐκ ἐσόμεθα
λοιπὸν ἐσόμεθα, καὶ ⓑ σχολάζοντες ἀπουσιάσομεν, ⓒ τοῦ Θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν συγκαλε-
σόμεθα, καὶ τῶν μυστηρίων ἀγαθῶν ἐπιτυχόμεθα, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τ̃ Κυρίου ἡμῶν Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

κβ ζ. Ομιλ. κγ. 1 ΜΗ ΚΡΙΝΕΤΕ, ΙΝΑ ΜΗ ΚΡΙΘΗΤΕ.

Τί οὖν; οὐ χρὴ τοῖς ἁμαρτάνουσιν ἐγκαλεῖν; καὶ γὰρ ὁ Παῦλος τ̃ αὐ-
τοῦτό φησι· μᾶλλον δὲ καὶ ὁ Χριστὸς ἀφ' ὑμῶν Παύλου, λέγων· σὺ τί
κρίνεις ⓑ ἀδελφόν σου; καὶ σὺ τί ἐξουδενεῖς τὸν ἀδελφόν σου; καὶ σὺ τίς
εἶ, ὁ κρίνων ⓑ ἀλλότριον οἰκέτην; καὶ πάλιν· ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τι
κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ Κύριος. πῶς οὖν" ἑτέρωθί φησιν· ἔλεγξον, ἐ-
πιτίμησον, παρακάλεσον; καὶ πάλιν, σὺν ἀμαρτάνοντας ἐνώπιον πάν-
των ἔλεγχε; καὶ ὁ Χριστὸς δὲ τῷ Πέτρῳ· ὕπαγε, καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου·
καὶ παρακούσῃ, καὶ ἕτερον σαυτῷ προσάδες. διὰ δὲ μηδὲ οὕτως ἀνδρί, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ" κα-
τατείλειεν. καὶ ἐοικότως ἐπέσκηπτεν σὺν ἐπιτιμᾶν, καὶ οὐ μόνον σὺν ἐπιτιμᾶν, ἀλλὰ καὶ κο-
λάζειν. ⓑ γὰρ ἐπιτίμων τοῦτον ἀκούσαντα ἐκέλευσεν ὡς ἐθνικὸν εἶ) ⓒ τελώνην. πῶς

ἢ αὐλοῖς ἢ ᾠδὰς κλαῦσαι ἔδωκεν; Εἰ γὰρ μὴ μέλλουσι κρίνειν, ἀπόβατον ἔσονται ἄκυροι, ἢ μάτην τὴν ἐξουσίαν τὴν δεσμεῖν ἢ τὴν λύειν εἰλήφασι. Ἢ ἄλλως ἢ, Εἰ τοῦτο κρατήσειεν, ἅπαντα οἰχήσεται, καὶ τὰ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, Ἢ τὰ ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ τὰ ἐν ταῖς οἰκίαις. καὶ γὰρ ὁ δεσπότης ⓦ οἰκέτην, καὶ ἡ δέσποινα τὴν θεραπαινίδα, καὶ ὁ πατὴρ ⓦ υἱόν, καὶ ὁ φίλος ⓦ φίλον ἐὰν μὴ κρίνωσιν, ὑπεύθυνοι τὰ τῆς καρδίας. καὶ τί λέγω ὁ φίλος ⓦ φίλον; τοὺς ἐχθροὺς ἐὰν μὴ κρίνωμεν, οὐδέποτε καταλύσαι δυνησόμεθα τὴν ἔχθραν, ἀλλ' ἄνω καὶ κάτω πάντα ἡμῶν). Τί ποτ' οὖν ἐστι τὸ Εἰρηκέναι; τοσοῦτον μέν ἀκριβείας, ἵνα μὴ τὰ φάρμακα τῆς σωτηρίας καὶ τοῦτο τῆς Εἰρήνης νόμους νομίζῃ τις ἁπλῶς εἶναι ἢ συγχύσεως νόμους. μάλιστα μὲν γὰρ ἐκ τῆς ἑξῆς ἐπεδείξατο τοῖς νοῦν ἔχουσι τοῦ νόμου τούτου τὴν ἀρετὴν, εἰπών· Τί βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου· τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς; Εἰ δὲ πολλοῖς τῶν ῥᾳθυμοτέρων τὸ Εἰρηκέναι ἀσαφέστερον ἔτι εἶναι) δοκεῖ, ἄνωθεν αὐτὸ ἀναλύσαι πειράσομαι. ἐν ταύτῃ γὰρ, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, οὐχ ἁπλῶς ἅπαντα τὰ ἁμαρτήματα χαλεπὰ μὴ κρίνειν, οὐδὲ ἁπλῶς * ἀπαγορεύει τὸ τοιοῦτον ποιεῖν· ἀλλὰ τοῖς μείζοσι γάμοις κακὸν, ἢ ἄλλοις ἐπ' ἄλλων τῶν τυχόντων ἐπεμβαίνοντας. δοκεῖ δέ μοι καὶ Ἰουδαίους ἐν τούτῳ ἀφίησιν εἰπεῖν, ὅτι παροὶ τῶν πλησίον ὄντες κατήγορον μικρὸν ἔχειν καὶ ὑδαμινὸν, αὐτοὶ τὰ μεγάλα ἀνεπαισθήτως ἁμαρτάνοντες· ὃ καὶ τοῖς ἔξω τέλει ὀνειδίζων αὐτοῖς ἔλεγεν· Ὅτι δεσμεύετε φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα, ὑμεῖς δὲ τῷ δακτύλῳ οὐ θέλετε κινῆσαι αὐτά· καὶ, Ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον, καὶ καταλείπατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ ⓦ ἔλεον καὶ τὴν πίστιν. δοκεῖ μὲν οὖν καὶ πρὸς τούτους ἀποτείνεσθαι, προδιαστέλλων αὐτοῖς ἐν οἷς ἔμελλον τῶν μαθητῶν κατηγορεῖν. Εἰ γὰρ καὶ μηδὲν ἁμάρτημα ἐκείνοι τοιοῦτον, ἀλλ' ὅμως σκάνδαλα ἐνόμιζετο εἶναι), οἷον, τὸ σάββατον μὴ τηρεῖν, τὸ χεῖρα ἀνίπτοις ἐσθίειν, τὸ μὴ τελωνῶν κατακεῖσθαι. ὃ καὶ ἄλλαχού φησιν· ⓓ ⓦ κάνωπα διϋλίζοντες, καὶ τὴν κάμηλον καταπίνοντες. πλὴν καὶ ἐνταῦθα ⓦ πρὸς τούτων ὑφῆσι νόμον. καὶ Κορινθίοις δὲ ὁ Παῦλος οὐχ ἁπλῶς ἐκέλευσε μὴ κρίνειν, ἀλλὰ πρὸ ἐαυτοῦ μὴ κρίνειν, καὶ δι' ὑπόθεσιν ὠμολογημένην, [ἀλλὰ πρὸ τῶν κρυπτῶν καὶ ἀδήλων,] οὐχ ἁπλῶς τοῦ ἁμαρτάνειν μὴ δέρχου. καὶ οὐδὲ ἀδιεξίκως ἅπασι τότε ἐπέτρεψε, ἀλλὰ μαθητὰς πρὸ διδασκάλων τοῦτο ποιοῦσιν ἐπέπληττε, καὶ τοῖς μείζοσι κακοῖς ἀναθυμίοις ὄσι καὶ ἀναθυμίοις ἐμβαλλουσι. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Χριστὸς ἐνταῦθα ἠνίξατο· καὶ οὐχ ἁπλῶς ἠνίξατο, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἐπέσκηπτε ⓦ φόβοις καὶ τοῖς κόλασιν ἀποδείκνυσιν.

2 Ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, φησι, κριθήσεσθε.

Οὐ γὰρ ἐκδίκου καταδικάζεις, * φησὶν, ἀλλὰ σαυτὸν, καὶ φοβερόν σοι ποιεῖς τὸ δικαστήριον, καὶ ἀκριβοῖς τὰ βαθέα. ὥσπερ οὖν ἐν τῇ τῶν ἁμαρτημάτων ἀφέσει πρὸ ἡμῶν αἱ ἀρχαί, ὅταν δὲ ἐν ταύτῃ τῇ κρίσει πρὸ ἡμῶν τὰ μέτρα τῆς καταδίκης ἵστηται. οὐδὲ γὰρ ὀνειδίζειν δεῖ οὐδὲ ἐπεμβαίνειν, ἀλλὰ νουθετεῖν· ἢ μᾶλλον ἀκκιζομένοις, ἀλλὰ συμβαλλομένοις· οὐδὲ μὴ ἀποιοίας ὑπολαμβάνεσθαι, ἀλλὰ μὴ φιλεπεργίας διέρχου. ἢ γὰρ ἐκείνου, ἀλλὰ σαυτὸν ἀποδώσεις ἑκάστῃ ὑμωρία, μὴ φειδόμενος αὐτοῦ, ἵνα μὴ δεήσῃ ψηφίζεσθαι καὶ τῶν πεπλημμεληθέντων αὐτῷ. ὁρᾷς πῶς αὗται αἱ δύο στολαὶ καὶ χαλεπαὶ καὶ μεγάλων ἄξιαι ἀγαθῶν τοῖς πειθομένοις, ὥσπερ οὖν καὶ κακῶν τοῖς μὴ πειθομένοις; ὃ τι γὰρ ἀφιεὶς τοῦ πλησίον, ἑαυτὸν πρὸς ἐκείνου τὴν ἐγκλησιν ἀπαλλάξει, οὐδὲν κερδαίνει· ὃ τι μὴ φειδοῖς καὶ συγγνώμης τοῦ πεπλημμεληθότος ἑτέρους ὀξέπαρας, πολλῷ ἑαυτοῦ τὰς συγγνώμης ⓦ ἔξανον ἀπὸ τῆς ψήφου πεφαπέλεγε. Τί οὖν, ἀνεπιδίκητον, φησὶ, μὴ εἶπω οὐ κακοὶ ἡ πρᾶξις, μηδὲ διέρχωσομεν ⓦ ἀσυναγώνιστα; διέρχωσοι μὲν, ἀλλὰ μὴ ὡς πολέμιος, μηδὲ ὡς ἐχθρὸς ἀπαιτῶν δίκην, ἀλλ' ὡς ἰατρὸς φάρμακα κατασκευάζων. οὐδὲ γὰρ εἶπε, μὴ παύσῃς ἁμαρτάνοντα, ἀλλὰ μὴ κρίνῃς· τοῦτο, μὴ πικρὸς γίνου δικαστής. ἄλλως ἢ, οὐδὲ πρὸς τὰ μεγάλα καὶ

ἀπηρθμήσων, ὅσῳ ἔφθιεν εἰπών, ἀλλὰ πρὸς τῷ σὲ δοκοῦντα ἔχῃ) πλημμελημ͞ᾳ ὑπὸ εἴρηκε). διὸ καὶ ἔλεγε·

3 Τί βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τ͞ὸ ἀδελφοῦ σου;

Καὶ γὰρ καὶ πολλοὶ νῦν τοῦτο ποιοῦσι. καὶ ἰδὼν μοναχὸν πρεσβύτην ἱμάτιον ἔχοντα, ℣ νόμει αὐτῷ προσβάλλοντι) ℣ δεισιδαίμονι, αὐλοὺς μυρία ἁρπάζοντες καὶ καθ' ἑκάστην πλεονεκτοῦντες τὴν ἡμέραν καὶ ἰδὼν δαψιλείας ἐφῆς ἀπολαύοντα, πικροὺς γόητα) κατηγορεῖ, καθ' ἡμέραν αὐλοὺς μεθύοντες καὶ κεραυνοῦντες, οὐκ εἰδότες ὅτι μ͞ᾶ τῶν οἰκείων ἁμαρτημ͞ᾶτ μείζονι ἑαυτοὺς ἐντεῦθεν ζωπυροῦσι τὸ πῦρ, καὶ πάσης ἑαυτοῦ ἀποστεροῦσι τῆς ἀπολαύσεως. ὅτι μὴ γὰρ δεῖ μ͞ᾶ ἀκριβείας ἐξετάζειν τὰ σά, σὺ προφῆτος νόμον ἔθηκας, ὅπου τοῖς τοῦ πλησίον δικάσας. μὴ τοίνυν βαρὺ εἶναι νόμιζε, εἰ καὶ αὐτὸς μέλλεις τοιαύτας ὑπὲρ ἐχεῖν εὐθύνας.

5 Ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου.

Ἐνταῦθα τὴν ὀργὴν ἐνδείξασθαι βούλεται) τὴν πολλήν, ἣν ἔχει πρὸς σοῦ τὰ τοιαῦτα ποιοῦντας. καὶ γὰρ ὅπουπερ αἱ βουληθῇ δεῖξαι ὁ ἁμάρτημα μέγα ὄν, καὶ πολλὴν τὴν ἐπ' αὐτῷ κόλασιν καὶ ὀργήν, ἀπὸ ὑβρεως ἄρχεται. ὥσπερ οὖν καὶ πρὸς ἐκεῖνον ℣ τὰ ἑκατὸν
Ματθ.ιη.λβ. δηνάρια ἀπαιτοῦντα ἀγανακτῶν ἔλεγε, Πονηρὲ δοῦλε, πᾶσ͞α τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι· οὕτω καὶ ἐνταῦθα, ὑποκριτά. ὁ γὰρ κηδεμονίας ἡ τοιαύτη ψῆφος, ἀλλὰ μισανθρωπίας ἐστί. καὶ γὰρ προσωπεῖον μὲν φιλανθρωπίας προβάλλει), ἔργον δ' ἐχθρᾶς πονηρίας πληροῖ, ὀνείδη πρεπτὰ καὶ ἐγκλήματα προφερόμενος τοῖς πλησίον, καὶ διδασκάλου τάξιν ἁρπάζων, οὐδὲ μαθητὴς ἄξιος ὢν ἑαυ͞ῆ). διὸ καὶ ὑποκριτὴν αὐτὸν ἐκάλεσεν. ὁ γὰρ ἐν τοῖς ἑτέρων οὕτως ὢν πικρὸς, ὡς καὶ τὰ μικρὰ ἰδεῖν· πῶς ἐν τοῖς σοῖς οὕτω γένοιτο ῥᾴθυμος, ὡς καὶ μεγάλα παραδραμεῖν; ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου. ὁρᾷς, ὅτι οὐ κωλύει ὃ κρίνει, ἀλλὰ κελεύει ἐκβαλεῖν πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὅτι καὶ τῶν ἄλλων διορθοῦται; καὶ γὰρ καὶ ἑαυ͞ῆς μᾶλλον οἶδεν, ἢ καὶ ἑτέρων· ἐν καὶ μείζονα μᾶλλον ὁρᾷ, ἢ τὰ ἐλάττω· καὶ ἑαυτὸν μᾶλλον φιλεῖ, ἢ ℣ πλησίον. ὥστε εἰ καὶ κηδόμενος ποιεῖς, σαυτῷ κήδου πρότερον, ἵνα καὶ σαφέστερον καὶ μείζονι ὃ ἁμάρτημα. εἰ δ' σαυτῷ καταφρονεῖς, βούλεται ὅτι καὶ ℣ ἀδελφόν σου ὑ κηδόμενος κεῖνος, ἀλλὰ μισῶν καὶ ἐκπορπίζουσαν βουλόμενος. εἰ γὰρ καὶ δέοι τοῦτον κεῖνεσθαι, πολλὰ τ͞ῆ μηδὲν τοιοῦτον ἁμαρτάνοντος, ὑ πολλά σ͞ε. ὅπερ γὰρ μεγάλης καὶ ὑψηλῆς φιλοσοφίας ἐστὶ, ἔθηκε δόγματα· ἵνα μή τις λέγῃ, ὅτι τὰ τοιαῦτα φιλοσοφεῖν λόγοις εὐκολον, δεῖξαι βουλόμενος τὴν πρᾶξιν, ἣ δὴ μηδεὶ τῶν ἐρημιῶν ἐστιν εὔθυνον ἔχειν), ἀλλὰ πᾶσιν κατορθωτέαν, ταύτην εἶπε τὴν παρ-
Ματθ.κζ.ιδ. εκκλησίαν. καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἔμελλε κεῖνον μὴ ταῦτα, Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, λέγων. ἀλλ' οὐκ ἐᾷ τὸν εὔθυνος τοῖς ἐρημιώδεσι. ὅτε γὰρ κάρφος ἐξέβαλεν, ὅτε δοκὸν εἶχεν ὅτι τῶν ὀμμάτων, ἀλλὰ πᾶσιν τοῦτον ὢν καθαρὸς, ὅτε τὰ πᾶσιν διορθοῦσθαι πλημμελήματα. οὐδὲ γὰρ δεῖ, φησι, κεῖνον ἑτέρους, ὅταν μὴ τις τῶν αὐτῶν ὑ εὐθυνος ᾖ. καὶ πῶς θαυμάζεις, εἰ ℣ νόμον τοῦτον αὐτὸς ἔθηκεν, ὅπου γε καὶ ὁ λῃστὴς" αὐτὸν ἐλύτρωσεν ὅτι
Λυκ. κγ.μ. τοῦ ζῶντος, τῷ ἑτέρῳ λῃστῇ λέγων· Οὐδὲ φοβῇ σὺ ℣ Θεὸν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι ἐσμεν; τὰ αὐτὰ τῷ Χριστῷ" νοήματα λέγων. σὺ δὲ τὴν μὲν σαυτοῦ δοκὸν ὑ μόνον οὐκ ἐκβάλλεις, ἀλλ' οὐδὲ ὁρᾷς· ὃ δ' ἑτέρου κάρφος ὑ μόνον ὁρᾷς, ἀλλὰ καὶ κεῖνες καὶ ἐκβάλλειν ἐπιχειρεῖς; ὥσπερ εἴ τις ὑδέρῳ ζωπυροῦμενος χαλεπῷ, ἢ καὶ ἑτέρῳ ταὶ νοσήματι δυσιάτῳ, τοῦτο μὲ ἀμελεῖν, ἐγκαλοίη δ' ἑτέρῳ φυσήματος ἀμυγδωνῶντι μικροῦ. εἰ δ' καχοι, ὃ μὴ ὁρᾷν τὰ ἑαυ͞ῆς ἁμαρτήματα, διπλοῦν καὶ τριπλοῦν κακοῖ, ὃ καὶ" ἑτέρους δικάζειν, αὐτοῦ δυσαλγήσαντος ὅτι τῶν ὀφθαλμῶν προφέρονται τοὺς δοκούς. καὶ γὰρ δοκοῦ βαρύτερον ἁμάρτια. ὁ τοίνυν ἐκ τῶν ἐρημιῶν τοῦτο ἔστι, ℣ εὔθυνον ὄντα μικροῖς καὶ μικροῖς μὴ πικρὸν εἶ)

δικαζειν

δικαιῶ τὴν ἑτέρεις πλημμελημάτων, ἢ μάλιστα ὅταν μηδὲ ταῦτα ᾖ· οὐ δὲ ἐλέγχειν, οὐδὲ δὲ διορθοῦν δύναται τέχνην, ἀλλὰ δὲ τὴν οἰκείων ἀμελῆ κωλύων, ἢ * τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπάλλεσθαι. ἢ γὰρ εἰς μεγάλην ὑπεδίδοναι κακίαν ἐποίει ὕστερον, διπλοῦν ποινὴν εἰσάγων. ὁ γὰρ μελετήσας ἀμελεῖν τὴν ἑαυτῷ μεγάλων ὄντων, δεξιάζειν ἢ καὶ ἑτέρων πρὸς μηδὲν ὅταν ἢ αὐτὸν ᾖ, διπλῆν διεφθείρετο, τῶν τε τὴν οἰκείων κατορθοῦν, ᾧ τι ἔζηλος καὶ ἀπειθείας τοῖς ἄπαυστος ἀναδέχεσθαι, ἢ εἰς ἑκάστην ὠμότητα καὶ δὲ ἀσυμπαθὲς καθ' ἑκάστην ἀλείφεσθαι τὴν ἡμέραν. ταῦτ' οὖν ἄπαυστα ἀνέλων δεῖ τῆς καλῆς ταύτης νομοθεσίας, ἐπήγαγε πάλιν ἕτερον παράγγελμα, λέγων·

6 Μὴ δῶτε τὰ ἅγια τοῖς κυσί, μηδὲ ῥίψητε τοὺς μαργαρίτας [ὑμῶν] ἔμπροσθεν τῶν χοίρων. Καίτοιγε προσῆκεν εἰπεῖν, φησι, [ἢ] Ἠκούσατε εἰς ὃ ἐρρήθη, κηρύξατε ὅτι τὴν δομήν. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο εἶπεν ὅτι τῶν προτέρων. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖ πᾶσιν ἁπλῶς ἐπέταξεν εἰπεῖν, ἀλλ' οἷς δεῖ εἰπεῖν, μετὰ πολλῆς εἰπεῖν. κυνὸς ἢ συὸς, οὐ δὲ ἀσεβείας ζοῦσας δύναται ἢ μεταβολῆς τῆς ὅτι ὃ κρεῖττον οὐκ ἔχουσας· ἐλπίδα ἠνίξατο, καὶ χοίρους οὐ δὲ ἀκαθάρτου βίου μᾶλλον ἢ πάντος, ὥσπερ ἄπαυστος ἀνάξιος ἔφησεν εἶναι τῆς τοιαύτης ἀκροάσεως. Τοῦτο γοῦν ἢ ὁ Παῦλος δηλῶν, ἔλεγε Ψυχικὸς ἢ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστι. ἢ πολλαχοῦ ἢ ἑτέρωθι βίου μᾶλλον φησὶν εἶναι τοῦ μὴ δέχεσθαι τὰ τελειότερα δόγματα· δι' ἃ κελεύει μὴ ἀναπεταννύναι τοὺς θύρας αὐτοῖς. καὶ γὰρ θρασύτεροι γίνονται μετὰ τὸ μαθεῖν. τοῖς μὲν γὰρ εὐγνώμοσι καὶ νοῦν ἔχουσι συγκαλυπτόμενα, σεμνὰ φαίνεται· τοῖς δὲ ἀναισθήτοις, ὅταν ἀγνοῶνται μᾶλλον. ὅθεν οὖν ἀπὸ τῆς φύσεως ἢ δυνάμενα αὐτὰ καταμαθεῖν, καλυπτέσθωσαν, φησιν, ἵνα κἂν ἀπὸ τῆς ἀγνοίας αἰδεσθῶσιν. οὐδὲ γὰρ ὁ χοῖρος οἶδε τί ποτέ ἐστι μαργαρίτης. σχολῇ οὐκ οἶδε, μηδὲ ὀφθῇ, ἵνα μὴ καταπατήσῃ ἃ οὐκ οἶδεν. οὐδὲν γὰρ ἧττον πλέον, ἢ βλάβη μείζων τοῖς ὅταν ἀγνοήσωσι. ἐὰν γὰρ καὶ ἅγια ἐμπτύσηται πρὸς ἐκείνων οὐκ εἰδότων τινὰ ἐστι ταῦτα, ἢ σκῶμμα μᾶλλον ἐπαίσχυνται ἐὰν ὁπλίζωνται) καθ' ἡμῶν. τοῦτο γάρ ἐστι, Μὴ καταπατήσωσι, ἢ γραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.

Καὶ μάτην ὅτως ἰσχυρὰ ἔδει εἶναι, φησιν, ὡς καὶ μετὰ τὸ μαθεῖν δύνασθαι μένειν, καὶ μὴ πρόσχειν ἑτέρους λαβὰς καθ' ἡμῶν. ἀλλ' οὐκ ἰσχυρὰ πρόσχει, ἀλλὰ δὲ χοίρους εἶπε τούτους· ὥσπερ οὖν ἢ ὁ μαργαρίτης καταπατούμενος, οὐκ ὀφθεὶς ἐυκαταφρόνητός ἐστι, καταπατῆται, ἀλλ' ὀφθεὶς εἰς χοίρους ἐτέπεσε. ἐὰν καλῶς εἶπε, γραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς. ἀνταπόκρινον) γὰρ ὑπεύθυνος, ὥστε μαθεῖν· εἶτα ἐπειδὴ μάθωσιν, ἕτεροι δι' ἑτέρων ἡδυσμένοι κωμῳδοῦσι, χλευάζουσι, γελῶσιν ὡς ἀπατηθέντας ἡμᾶς. διὰ τοῦτο ἢ ὁ Παῦλος ἔλεγε τῷ Τιμοθέῳ· Οἱ ἢ σὺ φυλάσσου· λίαν γὰρ ἐνέστηκε τοῖς ἡμετέροις λόγοις. καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ· Τοὺς τοιούτους ἀποτρέπου· καὶ, Αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δεύτερον νουθεσίαν παραιτοῦ. ἢ τοίνυν πρὸς ἐκείνων ὁπλίζονται, ἀλλ' ἀνθ' αὑτῶν ταύτην γίνονται), πλείονος ἀπονοίας πληρούμενοι. διὰ τοῦτο ἢ μικρὸν κέρδος, τὸ δὲ ἀγνοίᾳ μένειν ἀνθ' αὑτῶν. ἐνδὲ γὰρ οὕτω καταφρονοῦσιν. ἂν ἢ μάθωσι, διπλῆν ἡ ζημία. αὐτοί τε γὰρ ἐπιδώσουσιν εἰς τὸ κρεῖττον), ἀλλὰ ἐὰν βλασφήσωσιν μείζονος, ἢ σοὶ μένει πρόξενα. ἀκουέτωσαν ⓐ πᾶσιν δυνατῶς συμπλεκόμενοι ἢ τὰ σεμνὰ θύειν καταφρονοῦντες. καὶ γὰρ τὰ μυστήρια διὰ τοῦτο τὰς θύρας κλείσαντες ἐποιήσαμεν, ἢ εἰσὼ ἀμυήτους εἰργάσαμεν, οὐκ ὀφθῆναι ἀνθρώπων κατήγαγομεν τὴν τελετήν, ἀλλ' ὀφθῆναι ἀπελέσθαι ⓐ πολλοὶ τοὺς αὐτὰ ἔτι διέκειντο. διὰ δὲ τοῦτο ἢ αὐτὸς ἐν τοῖς ἐκκλησίαις πολλὰ τοῖς Ἰουδαίοις διελέγετο, ὀφθῆναι βλέποντες οὐκ ἔβλεπον. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἐκέλευσεν ἐν δένα, πῶς δεῖ ἑνὶ ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι.

7 Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, ἢ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.

Επειδὴ

Επειδὴ γὰρ μεγάλα καὶ θαυμαστὰ ἐπέταξε, καὶ πόνων ἐκέλευσε τὴν παθοῦσαν εἰ) αἰωτέρους, ἵ τοὺς αὐτὸν ἤγαγε ⟨ω⟩ ὑφαυτὸν, ἵ ἀσυδάζειν ἐπέταξεν, οὐκ ἀγέλους οὐδὲ ἀξιαγέλους, ἀλλ' αὐτῷ τῷ " τῶν ὅλων δεσπότῃ, κατὰ ὃ ἐγχωρεῖν, ὁμοίους γίνεσθαι, τοῦτ' ἦ μαθητάς· οὐκ αὐτοῦ μόνους ταῦτα κατορθοῦν, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους διορθοῦν ἐκέλευσε, καὶ διακρίνειν τοὺς πονηροὺς καὶ τοὺς οὐ τοιούτους, τοὺς κυνας καὶ τοὺς ὑ κυνας (πολὺ ἦ τὸ ὀπτικεχρυμμένον ἐν αὐθεφποις) ἵνα μὴ λέγωσιν ὅτι χαλεπὰ ταῦτα καὶ ἀφόρητα (ἵ γὰρ ἐν τοῖς
Matθ.18.1. μὴ ταῦτα ὁ Πέτρος ἐφθέγξατό τι τοιοῦτον, Εἰ πὼν· Τίς δυνατὰι σωθῆναι; καὶ πάλιν· Εἰ ὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τῶ ἀνθεφπε, ὑ συμφέρει γαμῆσαι) ἵνα οὖν μὴ ταῦτα λέγωσι καὶ νῦν, μάλιστα μὲ ἵ ἀφ' ἡμῶν ἔμπροσθεν ἀπέδειξεν ὄχλα ὄντα, λογισμοὺς ὑδεὶς πολλοὺς καὶ ξενιχεῖς, τοὺς δυναμένους πεῖσαι· λοιπὸν ἦ καὶ τὴν χορωνίδα ἐπάγω τῆς εὐκολίας, ὑ τὴν τυχοῦσαν ὑπενοῶν θαρραλέαν τοῖς πόνοις, τὴν ἀπὸ τῆς εὐχῆς " ὑπομόνων συμμαχίαν. ὑ γὰρ αὐτοὺς ἀσυδάζειν ὡς μόνους, φησὶν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνωθεν καλῆν βοήθειαν, καὶ πάντως ἥξει καὶ πρέσαι καὶ ξενοφάνται τῶν ἀγαθῶν ἡμῖν, καὶ πάντα ποιήσει ῥᾴδια. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτοῖς ἐκέλευσε, καὶ τὴν δόσιν ἐπηγύσατο. πλεῖον ὐχ ἁπλῶς αὐτοῖς ἐκέλευσεν, ἀλλὰ μετὰ εὐσεβείας πολλῆς καὶ εὐτονίας. τοῦτο γὰρ ὅστι ὃ, ζητεῖτε. καὶ γὰρ ὁ ζητῶν, πάντα ἐκβαλὼν τῆς Διανοίας, τοῦτο ἐκεῖνο μόνον ὃ ζητούμενον, καὶ οὐδένα τῶν πρόντων ἑαυτοῦ. καὶ ἴσασι τοῦτο ὃ λέγω, ὅσοι ἢ χρήσιον ἢ οἰκέτας ἀπολέσαντες ὀπτίζητοῦσιν. ἀπὸ μὲν οὖν τοῦ ζητεῖν, τοῦτο· ἀπὸ ἦ τοῦ κρούειν, ὃ μετὰ σφοδρότητος πολιτείαν καὶ θερμῆς διανοίας ἐδήλωσε. μὴ τοίνυν καταπέσῃς, ἀνθεφπε, μηδὲ ἐλαττοῦσα ὀπτιδείξῃ πρὸς τὸ ἀρετεῖν ἀσυδίαν τὸ πρὸς τὰ χρήματα ὀπτιθυμίας. ἐκεῖνα μὲν γὰρ πολλάκις ζητήσας οὐχ εὑρες· ἀλλ' ὅμως ὑ ταῦτα εἰδὼς ὅτι ὑ πάντως θυρήσεις, πάντα κινεῖς ἐρεύνης ἕνεκεν· ὁ τοῦτο ἦ ἐπαγγελίαν ἔχων ὅτι λήψῃ πάντως, οὐδὲν ὃ πολλοστὸν τὴν ἀσυδίαν ἐκείνης ὀπτιδείκνυσαν μέρος. εἰ ἦ μὴ εὐθέως λαμβάνεις, μηδὲ ὕτως ἀπογνῷς. Διὰ γὰρ τοῦτο εἶπε, κρούετε, ἵνα δείξῃ, ὅτι καὶ εὐθέως μὴ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, πολεμῆσαι δεῖ. Εἰ δὲ ἀπιστεῖς μοι τῇ ἀποφάσει, καὶ τῷ ὑποδείγματι πίστευσον.

9 Τίς γὰρ ὅστιν ἐξ ὑμῶν, φησι, πατὴρ, ὃν ἐὰν ὁ ὑὸς αὐτοῦ αἰτήσῃ ἄρτον, μὴ λίθον ὀπιδώσει αὐτῷ; Επ' ἀνθεφπων μὲν γὰρ ἀνω ξενοχῶς τοῦτο ποιῆς, ὃ ὀχληρὸς καὶ βαρὺς εἰ) δοκῇς· ὀπὶ ἦ τοῦ Θεοῦ ὅταν μὴ τοῦτο ποιῆς, ὅτι προξενεῖς μειζόνως. αὖ ἦ ὀπιμείνῃς αἰτῶν, καὶ μὴ εὐθέως λάβῃς, λήψῃ πάντως. Διὰ γὰρ τοῦτο κέκληται ἡ θύρα, ἵνα σε ἐπὶς τὸ κρούειν ἀναλάβῃ· Διὰ τοῦτο οὐκ εὐθέως ὀπιτρέπει, ἵνα αἰτήσῃς. μᾶλλε τοίνυν ταῦτα ποιῶν, καὶ λήψῃ πάντως. ἵνα γὰρ μὴ λέγῃς· Τί οὖν ἀνω αἰτήσω, καὶ μὴ λάβω; ἐπιτείνασί σοι τὴν ἀκολουθίαν, λογισμοὺς πάλιν ὑδεὶς, ὃ ἀπὸ τῶν αὐθεφπίνων πειρασμῶν ἐπὶς ὃ πρὸς τοῦτων θαρρῆσαι σάλαγα, * δείκνησι Διὰ τούτων, ὅτι οὐκ αἰτεῖν χρὴ μόνον, ἀλλὰ ὃ αἰτεῖν χρὴ αἰτεῖν. Τίς γὰρ ὅστιν ἐξ ὑμῶν πατὴρ, ὃν ὁ ὑὸς αὐτοῦ αἰτήσει ἄρτον, μὴ λίθον ὀπιδώσει αὐτῷ; ὥστε ἀνω μὴ λάβῃς, ὀπτὸν λίθον αἰτεῖς, ὑ λαμβάνεις. Εἰ γὰρ ὃ ὑὸς ἐστὶ, οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο ἐπὶς τὸ λαβεῖν· ἀλλὰ καὶ ἀνω μὲν οὖν τοῦτο κωλύει τὸ λαβεῖν, τὸ ὑὸν ὄντα, ἃ μὴ συμφέρει, αἰτεῖν. καὶ σὺ τοίνυν μηδὲν αἰτήσῃς κοσμικὸν, ἀλλὰ πνευματικὰ πάντα, καὶ λήψῃ πάντως. καὶ γὰρ ὁ Σολομὼν, ἐπειδὴ ὃ ἤτησεν ἅπερ αἰτῆσαι ἐχρεὼν, ὅσα πῶς ἀχλέως ἔλαβε. δύο τοίνυν εἰ) χρὴ ὃ ὑχεμοῦν, καὶ τὸ αἰτεῖν σφοδρῶς, καὶ τὸ ἃ χρὴ αἰτεῖν. ἐπεὶ καὶ ὑμεῖς, φησὶ, καὶ πατέρες ἦτε, λύετε αἰτῆσαι τοὺς ὑοὺς· καὶ ἀσύμφορόν τι πρὸ ὑμῶν αἰτήσωσι, κωλύετε τὴν δόσιν· ὥσπερ ὃν ἐὰν συμφέρῃ, ὀπινεύετε καὶ πρέχετε. [τοίνυν] ὃ σὺ ταῦτα ὑποδὰν, μὴ ἀνοίξῃς, ἕως ἂν λάβῃς, ἕως ἂν εὕρῃς, μὴ ἀναχωρήσῃς, μὴ καταλύσῃς τὴν ἀσυδίαν, ἕως ἂν ἀσυχθῇ ἡ θύρα. ἐὰν γὰρ μὴ ταύτης προσέλθῃς τῆς Διανοίας, ὃ εἶπῃς, ἐὰν μὴ λάβω, οὐκ ἀπέρχομαι, λήψῃ πάντως, ἐὰν τοιαῦτα αἰτῇς, οἷα καὶ τῷ ἀγαθυμοῦντι δοῦναι πρέπει, καὶ σοὶ τῷ αἰτοῦντι συμφέρει.

Ἵνα

γὰρ δι' ὅτι ταῦτα; τὸ τὰ πνευματικὰ ζητεῖν ἅπαντα· τὸ ἀφέντα τοῖς πεπλημμεληκόσιν ὑπὸ προσέταγε τὴν ἄφεσιν αἰτοῦντα· τὸ χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμῶν χεῖρας ἐπαίρειν ὁσίους. δοῦλοι γάρ ἐσμεν, λυμφόμβα. ὡς καὶ γὰρ γέλως ὅστις ἡ αἴτησις ἡμῶν, καὶ μαθοῦσαν δεσπότου, ἢ μὴ φάντων. Τί οὖν, φησιν, ὅταν τὰ πνευματικὰ αἰτήσω, καὶ μὴ λάβω; ἢ μᾶλλον ἐκπύρωσις. 5 κατευδοκοῦσας ἔχουσας πάντως, ἢ σαυτὴν ἀνάξιον παρεσκεύασας τοῦ λαβεῖν, ἢ τὰ χάριτος ἀπέρρηξας. καὶ ἵνα ἔνεκεν, φησι, μὴ εἴπῃς ἃ χρὴ αἰτεῖν; καὶ μικρὸν εἶπεν ἅπαντα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, καὶ ἔδειξεν ὑπὲρ τίνων χρὴ προσεύχεσθαι. μὴ τοίνυν λέγε, ὅτι προσῆλθον, καὶ οὐκ ἔλαβον. ὑδαμοῦ γὰρ τοῦτο τῷ Θεῷ τὸ μὴ λαβεῖν, ὃς οὕτω φιλεῖ τοὺς, ὡς καὶ πατέρας νικῆσαι, καὶ τοῦτον νικῆσαι, ὅσον τοῦ πονηροῦ ἐστιν ἡ ἀγαθότης.

10 11 Εἰ γὰρ ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν οὐρανοῖς;

Ταῦτα ἦν ἔλεγεν, ἃ διαβάλλουσι τοῦ δεσπότου φύσιν (ἄπαγε) οὐδὲ κακίζων τὸ γένος· ἀλλὰ πρὸς αὐτοὺς ἀντιβολῶν τοὺς ἀγαθότητος τῆς αὐτοῦ, τοῦ φιλοτεκνίαν τοῦ παρὰ φύσιν πονηρίας κρείττω. τοσαύτη αὐτοῦ τῆς φιλανθρωπίας ἡ ὑπερβολή. Εἶδες λογισμὸν ἀνθρώπινον, ἐκεῖνοι δὲ οὐ σφόδρα ἀπηγορευκότα πρὸς χεῖρας διανοίξαι ἐλπίδας; σὺ τοίνυν μὴ οὕτω ἀπὸ τῶν πατέρων τοῦ ἀγαθότητα δίκαιον· σὺ δὲ οἷς ἔμπροσθεν ἀπὸ τῶν μειζόνων σοι ἔδωκεν, ἀπὸ τῆς ψυχῆς, ἀπὸ τοῦ σώματος. καὶ ὑδαμοῦ τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν ἴδησιν, οὐδὲ εἰς μέσον προβέβληται τοῦ ἑαυτοῦ προνοίαν. ὁ γὰρ ὕπνος οὐ φαύλου σκέδασιν ἀνύσας, πῶς ἂν πάντα ἡμῖν χορηγοῖτο; οὐδέπω γὰρ ἦν σκεδαστικός. ἀλλ' Ρω. ιβ. ιε.
ὁ μὲν Παῦλος τοῦτο πέφηνεν, οὗτος λέγων· Ὃς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χορήσεται; αὐτὸς δὲ ἀπὸ τῶν ἀναθημάτων αὐδᾷ ἐπὶ διαλέγεται. Εἶτα δείκνυσι ὅτι οὐτε βίᾳ δεῖ παρρήσιᾳ ἀμβλοῦσθαι τῶν καθ' ἑαυτούς, οὔτε κατευδαίζεσθαι τῇ οἰκείᾳ μόνον πίστει κατευδεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἄνωθεν ὀπτίζειν βοήθειαν, καὶ τὰ πρὸ ἑαυτῶν σπουδαιοφέρειν, συνεχῶς τοῦτο καὶ πανταχοῦ ἴδησιν. καὶ γὰρ προτρέπεσθαι πολλαχοῦ, καὶ αὖ ἀναβάλλεσθαι ἐδίδαξε, καὶ διδάξας αὖ ἀναβάλλεσθαι, πάλιν ὅτι τοῦ προτρέπειν τῶν προσκαίρων ἦλθεν· εἶτα ἀπ' ἐκείνου πάλιν ὅτι ὃ δεῖ αὖ ἀναβάλλεσθαι συνεχῶς, εἰπὼν· αἰτεῖτε καὶ ζητεῖτε καὶ κρούετε· καὶ σύντομον πάλιν ὅτι ὃ δεῖ καὶ αὖθις κατευδαίμονες εἶ).

12 Πάντα οὖν, φησιν, ὅσα ἐὰν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς,

30 Εὐβρεχεῖ πάντα ἀναχαλασάμενος, καὶ δείκνυσι ὅτι σύντομον ἡ ἀρετὴ καὶ ῥᾴδια καὶ πᾶσι γνώριμος. καὶ οὐκ ἁπλῶς εἶπε, πάντα ὅσα ἂν θέλητε, ἀλλὰ πάντα οὗτα ὅσα ἂν θέλητε. ὃ γὰρ, οὖν, τοῦτο οὐχ ἁπλῶς προσέθηκεν, ἀλλ' ἀκριβούμενος· Εἰ βούλεταί, φησιν, ἀκούεσθαι, μετ' ἐκείνων ὧν εἶπον ἐν τούτοις ποιεῖτε. ποῖα δὴ ταῦτα; ὅσα ἂν βούλησθε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι. Εἶδες πῶς ἔδειξε καὶ σύντομον ὂν μὴ τῆς βίας ἐν πολιτεί-
35 ας ἡμῖν ἀκριβοῦς ὄντος; καὶ οὐκ εἶπεν, πάντα ὅσα ἂν θέλῃς γενέσθαί σοι παρὰ θεοῦ, ταῦτα ποίει εἰς τὸν πλησίον, ἵνα μὴ λέγῃς, καὶ πῶς δυνατόν; ἐγὼ γὰρ ἄνθρωπος· ἀλλ' ὅσα ἂν θέλῃς γενέσθαί σοι παρὰ τοῦ ὁμοδούλου, ταῦτα καὶ αὐτὸς ποίει τὸν πλησίον ὑπεδείκνυσιν. Τί τούτου κουφότερον; τί δικαιότερον; εἶτα καὶ ὃ ἐγκώμιον παρὰ τῶν ἐπάθλων μέγιστον.

40 Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.

Οὐκ ἀλλοι, ὅτι κατὰ φύσιν ἡμῖν ἡ ἀρετὴ, καὶ οἰκεῖα πάντα ἴσμεν, καὶ οὐκ ἔστιν εἰς ἄγνοιαν οὐδένα καταφυγεῖν.

13 Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί εἰσιν οἱ εἰσπορευόμενοι δι' αὐτῆς·

14 Καὶ

14 Καὶ στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν.

Καὶ μέντοι μέγα τοῦτο ἔλεγεν· ὁ ζυγὸς μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστι· καὶ οὐ τοῖς ἔναγχος ἢ ἐρημώποις τὸ αὐτὸ ἠνίξατο. πῶς οὖν οὐ τοῦτο στενὴν αὐτὴν εἶναί φησι καὶ τεθλιμμένην; μᾶλλον μὲν, ἐὰν προσέχῃς, καὶ οὐ τοῦτο δείκνυσι πολὺ κρεῖττον οὖσαν καὶ ῥᾳδίαν καὶ εὔκολον. καὶ πῶς, φησίν, ἡ στενὴ καὶ τεθλιμμένη, ῥᾳδία; ὅτι ὁδὸς ἐστι καὶ πύλη· ὥσπερ οὖν καὶ ἡ ἑτέρα καὶ πλατεῖα· καὶ εὐρύχωρος, καὶ αὕτη ὁδὸς καὶ πύλη· τούτων δὲ οὐδεὶς μόνιμον, ἀλλὰ πάντα προσδοκᾷ, καὶ τὰ λυπηρὰ καὶ τὰ χρηστὰ τοῦ βίου. καὶ οὐ τοῦτο μόνον ῥᾴδια τὰ τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ τῷ τέλει πάλιν εὐκολώτερα ἔστι. οὐ γὰρ τὸ "προσδοκᾶν τοὺς πόνους καὶ τοὺς ἱδρῶτας, ἀλλὰ τὸ εἰς χρηστὸν τέλος" ἀποτρέπει (εἰς ζωὴν γὰρ τελευτᾷ) ἱκανὸν ἐνδημυθῆσαι τοὺς ἀγωνιζομένους. ὥστε καὶ τὸ προσκαρτερεῖν τοῖς πόνοις, καὶ τὸ διηνεκὲς τῶν στεφάνων, καὶ τὸ τοῦτο μὴ εἶναι πρᾶγμα, ἰσχνὰ ἂν μᾶλλον ἡμῖν γένοιτο· ἂν ἐνδημυθῶμεν. διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἐλαφρὸν τὸν θλῖψιν ἐκάλεσεν, οὐ διὰ τὴν φύσιν τῶν γινομένων, ἀλλὰ διὰ τὴν προαίρεσιν τῶν ἀγωνιζομένων καὶ τὸν μισθὸν ἐλπίδα. τὸ γὰρ * ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως, φησι, [καὶ ὁ Χρυσόλιθος] αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται, μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. εἰ γὰρ τὰ κύματα καὶ τὰ πελάγη τοῖς ναύταις, καὶ αἱ σφαγαὶ καὶ τὰ τραύματα τοῖς στρατιώταις, καὶ τὰ χειμῶνες καὶ τὰ κρημνοὶ τοῖς γεωργοῖς, καὶ τοῖς πυκνοῦσιν αἱ ὁρμαὶ πληγαὶ, καὶ σφαὶ καὶ φορτία πάντα διὰ τὴν ἐλπίδα τῶν ἐπάθλων τῶν ὀπτικήρων καὶ ἀπολλυμένων· πολλῷ μᾶλλον, ὅταν ὁ οὐρανὸς προκείμενος ᾖ, καὶ τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ, καὶ τὰ ἀθάνατα ἔπαθλα, οὐδενὸς ἂν ἀφέσει) τῶν πρόσθεν δεινῶν. εἰ δὲ ἔνιοι αὐτὸν καὶ ὕπνον ὀπτικὸν εἶναι νομίζουσι, τῆς αὐτῆς ῥᾳθυμίας ἡ ὑπόνοια μόνον. ὅρα γοῦν πῶς καὶ ἐπέρωθεν αὐτὸν εὔκολον ποιεῖ, κελεύων μὴ συμπλέκεσθαι τοῖς κυσὶ, μηδὲ σκυλδύναι ἑαυτὸν τοῖς χοίρους, καὶ φυλάττεσθαι ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, καὶ πάντα χθὲς αὐτὸν σαγηνίοις ἐργαζόμενος. καὶ αὖθις ἡ ὁ στενὸς καλέσας, μέγιστον εἰς τὸ ποιῆσαι αὐτὸν εὔκολον ζωοποιεῖ. νήφειν γὰρ αὐτὸν παρεσκεύαζε. ὥσπερ οὖν ὁ Παῦλος, ὅταν λέγῃ, Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα· οὐχ ἵνα καταβάλῃ, ἀλλ' ἵνα διελκύσῃ τὰ φρονήματα τῶν στρατιωτῶν τούτου ποιεῖ· ὅτε δὴ καὶ ἡ αὐτὸς ἀφυπνίζων τοὺς ὁδοιπόρους, παρακέλευσιν ἐκάλεσε τὴν ὁδόν. καὶ οὐ τοῦτο μόνον νήφειν παρεσκεύασεν, ἀλλὰ καὶ τῷ προσδεῖναι, ὅτι πολλοὺς ἔχει τοὺς ὑποσκελίζοντας· καὶ ὃ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι οὐδὲ φανερῶς προσβάλλουσι, ἀλλὰ κρύπτοντες ἑαυτούς. τοιοῦτον γὰρ τῶν ψευδοπροφητῶν ὁ ἦθος. ἀλλὰ μὴ τοῦτο ἴδῃς, φησὶν, ὅτι παρεῖται καὶ στενὴ, ἀλλὰ πρὸς τέλος· μηδ' ὅτι πλατεῖα καὶ εὐρύχωρος ἡ ἀπώλεια, ἀλλὰ πρὸς τέλος. τοῦτο γὰρ πρόθυμα λέγει, διεγείρων ἡμῶν τὴν προθυμίαν· ὥσπερ οὖν καὶ ἀλλαχοῦ ἔλεγεν, Ὅτι βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτόν. ὁ γὰρ ἀγωνιζόμενος, ἐπειδὴ ἴδῃ σαφῶς ἀγωνοθέτην θαυμάζοντα τὸν ὑπὲρ τὸν ἀγωνισμάτων, προθυμότερος γίνεται. μὴ τοίνυν ἀλύωμεν, ὅταν πολλὰ ἡμῖν ἀπαντᾷ συμβαίνῃ λυπηρά. τεθλιμμένη γὰρ ἡ ὁδὸς καὶ στενὴ ἡ πύλη, ἀλλ' οὐχ ἡ πόλις. διὰ δὴ τοῦτο τοῦτο ἀπὸ τοῦ θεοῦ χρὴ προσδοκᾶν, τοῦτο ἀπὸ λυπηρῶν μὴ λοιπὸν ἀπαλλάττεσθαι. εἶπων δὲ, ὅτι ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν, πάλιν καὶ ἀπὸ τοῦ τῶν πολλῶν ῥᾳθυμίαν ἐδήλωσε, καὶ τοὺς ἀκούοντας ἐπαίδευσε μὴ ταῖς τῶν πολλῶν ἐυημερίαις προσέχειν, ἀλλὰ τοῖς τῶν ὀλίγων πόνοις. οἱ γὰρ πλείους, φησὶν, οὐ μόνον αὐτὸν οὐ βαδίζουσιν, ἀλλ' οὐδὲ αἱρεῖσθαι, ὅπερ ἐφάτης" ἀνοίας ὄντος. ἀλλ' ὑμεῖς τοῖς πολλοῖς μὴ προσέχετε, οὐδὲ ὑποπτεύειν δρυμεῖσθαι, ἀλλὰ ζηλοῦτε τοὺς ὀλίγους, καὶ παρακελεύεσθε ἑαυτοὺς συγκροτεῖν ὅπως αὐτὸν βαδίζειν. καὶ γὰρ προὸς τῷ στενὸν αὐτὸν εἶναι, πολλοὶ καὶ οἱ ὑποσκελίζοντες εἰσὶ τὸν εἰσιόντα φέρουσαν εἰσοδον. διὸ καὶ ἐπήγαγε·

15 Προσέχετε

15 Προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν. ἐλεύσονται γὰρ πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων· ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες. Ἰδοὺ μὴ τὴν κεφαλὴν ἢ χεῖρα ἕτερόν εἶδος σάρκας ἐπιβουλῆς πολὺ χαλεπώτερον ἐκείνου. ⁋ μὲν γὰρ ὠμολογημένοι ἦσαν φανεροί, ὅτι ἦσαν ⁋ συνεσκιασμένοι. διὰ τοῦτο μὲν ἀπήχθηται ἐκείνοις· τούτους δὲ καὶ μὴ ἀκριβείας, ὡς οὐκ ὄντι οὐκ προφήτης αὐτοῖς ἰδίαν προσοχὴν διὰ τοῦτο ἔλεγε προσέχετε, πρὸς τὴν διάγνωσιν αὐτῶν ἀκριβεστέρας ποιῶν. Εἶτα, ἵνα μὴ φιλονεικήσαντες ἐπιλιμμένωσι, καὶ ὅτι σφόδρα τοῖς πολλοῖς δοκοῦσι βαδίζειν, καὶ χεῖρας φυλακτέον καὶ ποδας, καὶ μὴ τούτοις καὶ ἑτέροις πιστεύσωμεν ἁπλῶς τοῦτο δὲ τῶν λύκων· ἵνα μὴ ταῖς πληγαῖς τῶν λυπηρῶν καταπέσωσι, μέλλοντες καὶ τὴν σφόδρα τοῖς πολλοῖς εἶναι, καὶ μὴ τούτων πάλιν καὶ τὴν ἀρχὴν τούτων ἔχειν φροντίδα, ἀπέμπουσι τοὺς ὅτι τῶν πατέρων αὐτῶν ἡμολόγουν, ψευδοπροφήτας καλέσας. καὶ γὰρ καὶ τότε ἐσιώπα ⁋ συνέβαινε. μὴ τοίνυν θορυβῶμεν, φησιν. ὑ- Ακτ. κα.
δὲ γὰρ κατὰ σφόδρα ξένον συμβέβηκεν. τῇ γὰρ ἀληθείᾳ πρυφίσκουσι ἀεὶ τὸ ἀπάτιον ὁ διάβολος. ψευδοπροφήτας ⁋ σὺν ὄντα, ὅτι τοὺς αἱρετικοὺς αἱρεῖσθαί μοι δοκεῖ, ἀλλὰ τοὺς βίου μὲν ὄντας διεφθαρμένου, προσωπεῖον ⁋ ἀρετῆς περικειμένους, ὃς τῇ τῶν ἐπιτηδευμάτων αἰσχύνῃ καλῶς ἐπώθασι ⁋ πολλοί. διὰ τοῦτο ἐπήγαγε λέγων·

16 Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

Παρὰ γὰρ αἱρετικοῖς ὅσι πολλάκις τὸ βίον βιῶσιν· ὧνπερ ⁋ τούτους οἷς ἔλεγεν, ὑδαμῶς. τί οὖν, φησιν, δεῖ τὸ σὲ τούτοις ὑποκρίνῃ ⁋; ἀλλὰ ἁλώσονται ῥᾳδίως. τοιαύτη γὰρ ἡ τῆς ὁδοῦ [ταύτης] φύσις, ἵνα σκέλευσα βαδίζειν, ὑπόπους τὸ μοχθηρὸν· ὁ ⁋ ὑποκριτὴς πεσεῖν οὐκ ἀνέλευτο, ἀλλ' ὑποδύεσθαι μόνον. διὰ τοῦτο ἐλέγχεται ῥᾳδίως. ὅπερ γὰρ ἔλεγεν, ὅτι ἁλήσει εἰσὶν ⁋ βυσσοκυντες αὐτοί, σκληραίρει πάλιν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὄχ εὐεισκύντων μὲν, ὑποκρινομένων ⁋, καλεύων μὴ τοὺς τὸ προσωπεῖα περικειμένους μόνον ὁρᾶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς μὴ ἀληθείας μετέχοντας αὐτοῦ. καὶ ἵνος ἔσεται οὐ καταφίλεις αὐτοῦ ἐποίησε, φησιν, ἵνα ἡμᾶς εἰς τοῦτο ἔρεσσαν σκέβοντες; ἵνα χρηγορῶμεν καὶ σκαγάπωσι ἀπὸ πάντος ἁμαρτίου, μὴ τοῦ φανεροὺς μόνους, ἀλλὰ δὲ τοῦ κρυπτομένους ἐλέγχοις φυλακτέον ἡμῖν. Ὥσπερ οὖν ὁ Παῦλος αἱρετίσιμος ἔλεγε· Οτι τῇ χρηστολογίᾳ ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων. μὴ Ρω.ιϛ.ιη.
τοίνυν θορυβῶμεν, ἐπειδὴ πολλοὶ τοιοῦτοι καὶ νῦν ὄντες ἰδωμεν. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο προεῖπεν ὁ Χριστός. δὲ ὄσον τὸν ἡμερότητα. σὺν γὰρ εἶπε, κολάσατε αὐτοὺς, ἀλλὰ μὴ βλασφημοῦντες πρὸς αὐτῶν, μὴ ἀφύλακτοι αὐτοῖς ἀπέσωσιν. Εἶτα, ἵνα μὴ λέγῃς ὅτι ἀδύνατον ὑπολῆψαι σὺν τοιούτους, πάλιν λογισμὸν ἀπὸ τοῦ ἐπιτηδεύματος δίδωσιν, οὕτω λέγων·

Μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκάνθων σταφυλήν; ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;

17 Οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ· τὸ ⁋ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ.

18 Οὐ δύναται ⁋ δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιῆσι, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. Ο ⁋ λέγει τοιοῦτόν ὅστι· οὐδὲν ἔχουσι ἡμερον, οὐδὲ γλυκὺ μέτεσι τῆς ὁδοῦ τὸ πρόβατον· διὰ δὲ εὔκολος ἡ διάγνωσις. καὶ ἵνα μὴ [⁋] τὸ τυχὸν ἀναδιαζῆς, φυσικῆς ἀνάγκης προβάλλει τὸ οὐκ ἐγχωρεῖν ἄλλως ἔχειν· ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε, Τὸ [γὰρ] φρόνημα τῆς σαρκὸς θάνατος. τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται· Ρω.η.ζ.
οὐδὲ γὰρ δύναται ⁋. Εἰ ⁋ δὲ ἕτερον τὸ αὐτὸ πίθησι, οὐκ ἔστι ταυτολογία. ἵνα γὰρ μή τις εἴπῃ, ὅτι τὸ πονηρὸν δένδρον φέρει μὲν καρποὺς πονηρούς, φέρει ⁋ δὲ ἀγαθούς, καὶ δύσκολον ποιῇ τὴν διάγνωσιν διπλῆς τῆς φορᾶς ὕσης, οὐκ ἔστι, φησὶ, τοῦτο. πονηρὸν γὰρ φέρει μόνον, καὶ ἀγαθοὺς οὐκ ἂν ποτε ἐνέγκοι· ὥσπερ οὖν καὶ τὸ ἐναντίον. τί οὖν; οὐκ ἔστιν ἀνὴρ ἀγαθὸς, γενόμενος πονηρός; τοὐναντίον πάλιν ὅστι, καὶ πολλοὶ ὁ βίος τοιούτων γέμει παραδειγμάτων.

ὁ ὃ Χριστὸς οὐ τοῦτο λέγει, ὅτι ⟨ΜΝ⟩ ποιῆσαι ἀμὴ χρῆναι μεταβάλλεσθαι, ἢ ⟨ΜΝ⟩ ἀγαθοὺς ἀδύνατον μεταπεῖσαι· ἀλλ' ὅτι ἕως ἂν ἡ παιδεία συζῇ, δύναται καρποὺς ἀγαθοὺς ἐνεγκεῖν. μεταβάλλειν μὲν γὰρ εἰς ἀρετὴν δύναται πονηρὸς ὤν· μένων δὲ ὁ πονηρὸς, καρποὺς οὐκ οἴσει καλούς. Τί οὖν; ὁ Δαβὶδ ἀγαθὸς ὢν οὐ ποιήσει καρποὺς ἐνέγκαι; οὐχὶ μένων ἀγαθὸς, ἀλλὰ μεταβληθείς· ὡς, εἰ ἔμεινεν ὅπερ ἦν διηνεκῶς, οὐκ ἂν καρποὺς τοιούτους ἐνέγκαι. ὁ γὰρ ἂν μένων ἐν τῇ ⟨ΜΝ⟩ τάξει τῆς ἀρετῆς ἐτόλμησεν ⟨ΜΝ⟩ ἅπερ ⟨ΜΝ⟩ ἐτόλμησε. τοῦτο δὲ καὶ τοὺς ἁπλῶς ἁμαρτάνοντας ὑποπτεύειν ἔλεγε, καὶ τὴν ⟨ΜΝ⟩ κακηγόρον γλῶτταν. ὅπερ γὰρ πολλοὶ τοὺς ἀγαθοὺς ἀπὸ τῶν πταισμάτων ὑποπτεύουσι, πάσης ἀποστεροῦντες αὐτοὺς ἀποδοχῆς. τοῦτο ἔφησεν. οὐδὲ γὰρ ἂν ἔχοις εἰπεῖν, ὅτι κἀπάτημαι πεπλανημένος. εἰ γὰρ ἀκριβῶς σοι ⟨ΜΝ⟩ πέπεικε τὸν ἀπὸ τῶν ἔργων ἐξετάσαι λογισμὸν, ⟨ΜΝ⟩ ἀφεὶς βαδίζειν ὅπῃ ⟨ΜΝ⟩ ἄγεις, καὶ μὴ πάντα ἁπλῶς ζωγραφεῖν. εἶτα ὅπως κολάζειν μὲν αὐτοὺς οὐκ ἐκέλευσε, φυλάττεσθαι δὲ μόνον, ὁμοῦ δὲ τοὺς ἐπηρεαζομένους ⟨ΜΝ⟩ αὐτῶν ⟨ΜΝ⟩ θαμυδοῦ λόγους, καὶ κείνους φοβῶν καὶ μεταβάλλων, ἐπετείχισεν αὐλοῖς τὸν ⟨ΜΝ⟩ αὐτοῦ κόλασιν, εἰπών·

19 Ὅπου πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

Εἶτα ἀνεπαλθέτευσεν ποιῶν ⟨ΜΝ⟩ λόγον, ἐπήγαγε·

20 Ἄρα οὖν ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

Ἵνα [ὁ] μὴ ⟨ΜΝ⟩ συμβουλῆς τὴν ἀπειλὴν δόξῃ εἰσάγειν, * ὃ τάξει ⟨ΜΝ⟩ παραινέσεως καὶ συμβουλῆς ⟨ΜΝ⟩ κατασείει αὐτῶν τὴν διάνοιαν. ὃ τοῦτό μοι καὶ Ἰουδαίους ἀρίτεσθαι δοκεῖ, τοιούτους καρποὺς ἐπιδεικνυμένους. διὸ καὶ τῷ Ἰωαδὰν ῥημάτῳ ⟨ΜΝ⟩ ἐχρήσατο, διὰ τὴν αὐτὴν ὁμοιότητα τῆς ὑμωσίας αὐτοῖς ⟨ΜΝ⟩ ἐπιγράψας. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνος τοῦτο ἔλεγεν, ἀξίνης, καὶ δένδρου κατατομήν, καὶ πυρὸς ἀσβέστου τοῖς αὐτοῖς μεμνημένος.

ΗΘΙΚΟΝ Καὶ δοκεῖ μὲν μία τις εἶναι ὑμωσία, ὃ κατακρίνας· εἰ δέ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειε, δύο αὐταί κολάσεις εἰσίν. ὁ γὰρ κατάκριτος καὶ τῆς βασιλείας ἐκπίπτει πρώτως· αὕτη δὲ ἐκείνης χαλεπωτέρα ἡ ὑμωσία. καὶ οἶδα μὲν ὅτι πολλοὶ τὴν γέενναν μόνοι πεφεύξεσθαι· ἐγὼ δὲ τὴν ἐκπτωσιν τῆς δόξης ἐκείνης πολὺ τῆς γεέννης κόλασιν πικροτέραν εἶναί φημι. εἰ δὲ μὴ δυνατὸν ἅπασαν τὴν λόγῳ, θαυμάσιον οὐδέν. οὐδὲ γὰρ ἴσμεν ἐκείνων τὸν ἀγαθὸν τὴν μακαριότητα, ἵνα καὶ τὴν ἀθλιότητα τὴν ἀπὸ τῆς ἐρήσεως αὐτῶν σαφῶς εἰδῶμεν· ἐπεὶ καὶ Παῦλος ὁ ταῦτα σαφῶς εἰδώς, οἶδεν ὅτι ὃ ἐκπεσεῖν τῆς δόξης τὸν Χριστὸν πάντων ἐστὶ χαλεπώτερον. καὶ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εἰσόμεθα ποτέ, ὅταν εἰς αὐτὴν τὴν πεῖραν ἐμπέσωμεν. ἀλλὰ μή ποτε τοῦτο παθοιμεν, ὦ μονογενὲς τοῦ Θεοῦ παῖ, μηδὲ λαβοιμέν ποτε ἵνα πεῖραν τῆς ἀπεκέστου ταύτης κολάσεως. ὅσον γὰρ ὅτι καλὸν ἐκπεσεῖν τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων, σαφῶς μὲν εἰπεῖν οὐκ ἔνι· πλὴν, ὡς ἂν οἷός τε ὦ, βιάσομαι καὶ φιλοσοφήσω διὰ ὑποδείγματος ὑμῖν αὐτὸ καὶ κἂν μικρὸν ποιῆσαι φανερόν. ὑποθώμεθα γὰρ εἴ παιδίον θαυμασιον, καὶ μετὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τὴν βασιλείαν τῆς οἰκουμένης ἔχειν, ὃ ὅπως εἰ ἀρέτου πάντα ταχὺ, ὡς δυνασθαι ἅπαντας αὐτοῦ τὸ φιλοσοφία πατεχῆς καταξιωσαι θεάσεως. Τί τοίνυν οὐκ ἂν οἴεσθε ⟨ΜΝ⟩ πατέρα ⟨ΜΝ⟩ τοῦτο παθεῖν ἂν ἡδέως, ὥστε μὴ ἐκπεσεῖν αὐτοῦ τῆς ὁμιλίας; Τί δὲ ἢ μικρὸν ἢ μέγα κακὸν οὐκ ἂν" δέξασθαι, ὥστε ὁρᾶν καὶ ἀπολαύειν αὐτοῦ; τοῦτο τοίνυν καὶ ὅτι τῆς δόξης ἐκείνης λογιζώμεθα. οὐ γὰρ οὕτω πατὴρ παιδίον, κἂν μυριάκις ἐπάρετον ᾖ, ποθεῖ ὅσα καὶ ἐπέρασεν, ὡς τὴν ἀγαθὴν ἡ λῆξις ἐκείνων, ἃ ὁ ἀνάλυσας καὶ ζωὴ Χριστῷ εἰς). ἀφόρητον καὶ ἡ γέεννα καὶ ἡ κόλασις ἐκείνη. πλὴν καὶ μυρίας ὑπὲρ γεέννας, οὐδὲν τοιοῦτον ἐρῶ, οἷ ὃ τῆς μακαρίας ἐκείνης ἐκπεσεῖν δόξης, ὃ μισηθῆναι παρὰ τοῦ Χριστοῦ, ὃ ἀκοῦσαι, ὅτι οὐκ οἶδα ὑμᾶς, ὃ ἐγκληθῆναι ὅτι πεπαῦται αὐτὸν ἰδόντες οὐκ ἐφρέψαμεν. καὶ γὰρ βέλτιον μυρίους ὑπομεῖναι κεφαλὰς, ἢ ὃ τοσοῦτον ἀγαθὸν ὅμμασιν ἰδεῖν ἀποστρεφόμενον ἡμᾶς, καὶ ⟨ΜΝ⟩ ἀλλοίους ὀφθαλμοὺς οὐκ ἀνεχόμενον εἰς ἡμᾶς βλέπειν. εἰ γὰρ αὐτὸς ἐζήτει

ἁλ-

ὅπα με ἡ μισοῦντα αὐτ ἡ ἀποστρεφόμενοι ὅπως ἐδοξάσατο, ὡς μηδὲ ἑαυτῦ φείσασθαι, ἀλλ' ἐκδῦναι ἑαυτ εἰς θάνατον ὅτε μὴ πάντα ἐκεῖνα μηδὲ ἀρτι ἀξιώσου αὐτ λιμοκτονῆσαι, ποίοις λοιπὸν αὐτ ὀφθαλμοῖς ὄψομαι σκότει ἡ αὐτῦ ἡ σοφίᾳ τ ἡμερότητα. ὑδὲ γὰρ καταλέγω ἅς διέρτισίας, ὑδ' ὅτι τ τοσαῦτα ὠφελήσαντα ἀνάξιος ὑδὲ γὰρ λέγω, ἐμὲ τ ἐκ τ μὴ ὄντος εἰς τ εἶναι σι παγαγόντα, τ ψυχὴν ἐμπνεύσαντα ⸌ πλάσαντά σε πᾶσι τοῖς σὺν τῇ γῇ, τ δῶρά σι γῆν ἡ ὑρανὸν ἡ θάλατταν ἡ ἀέρα ἡ πάντα τὰ ὄντα πρόσαντα, τ ἀπιμελούμενον σοῦ, ἡ τ ἀρχὴν ὅλως ἀπιμόητον εἰ) δόξαντα, ἡ μηδὲ ὅπως ἀπεράντα, ἀλλὰ μυρία μᾶ τοῦτα ὑπισχόμενον, τ ἐλόμενον ἡμᾶς δοῦλον, τ ῥαπιζόμενα ⸌ ἐμπτυόμενα, τ σφαγὴν ἡ ἀποθνήσκοντα τ αἰσχίστου θάνατον, τ ἡ αὖ ὑπὲρ σῦ σταυρωθέντα, τ πτωχεύσαντα, τ βασιλείας σε καλέσαντα, τ τοιαῦτα ἐπαγγελόμενον, τ κεφαλὴν σὺ βουλόμενον εἶ), ἡ νυμφίον, ἡ ἱμάτιον, ⸌ οἶκον, ἡ ῥίζαν, ⸌ ὄφιν ἡ πόμα, ἡ πομφόλυγα ἡ βασιλέα, ἡ ἀδελφόν, ⸌ κληρονόμον ἡ συγκληρονόμον σι ἐλόμενον, τ ἀπὸ σκότους εἰς ἄρρητον φωτὸς σι ἀγαγόντα (ταῦτα γὰρ ἡ πλείονα τούτων ἔχων εἰπεῖν, ὑδὲν τούτων λέγω) ἀλλὰ τιμώμενον αὐτὸ ὃ ἀμάρτημα ἡ σὺν τοῦτῳ δείκνυσι τ ἀγάπην, ἡ τ πόθον, ὃν ἔχω πρὸς σέ, ἐνδείκνυ). ὑδὲ γὰρ εἶπε, πορεύεσθε εἰς τὸ πῦρ τὸ ἡτοιμασμένον ὑμῖν, ἀλλὰ [τὸ ἡτοιμασμένον] ⸌ δι' ἐκεῖνο ⸌ τοῖς ἀγγέλοις αὐτ. ἡ πρότερον λέγω ἃ ἠδίκησε, ⸌ ὑδὲ ὅπως ὑπομένω πάντα εἶπεῖν, ἀλλ' ὀλίγα. ἡ πρὸ τούτων ἐκείνους καλεῖ σὺν παρρησίᾳ, ἵνα δείξῃ ⸌ σὺν οὐδενὶ δίκαιμα ἐκάλεσεν. πόσης δὴ κολάσεως τὰ ῥήματα ταῦτα οὐ χαλεπώτερα; εἰ γὰρ ἀνθρώπου τις διέρτιτην λιμοκτονῆσαι ἴδοι, οὐκ ἂν φείσαιτο εἰ μὴ ⸌ φείσαιτο, οὐκ εἰσόμενος εἴλετο μᾶλλον καταδῦναι εἰς τ γῆν, ἢ ὅτι δύο ἢ [⸌] τρεῖς φίλων ταῦτα ἀκούσαι, ἢ πιστεύθη ἡμᾶς ὅτι τ οἰκειότητος ἀπάσης ταῦτα ἀκύοντες, ἃ μὴ ὑδ' ἂν τότε εἶπεν, εἰ μὴ ὑπὲρ τ καθ' ἑαυτ ἀπολογήσασθαι ἔσπευδεν; ὅτι γὰρ οὐκ οἶδεν αὐτὰ προφέρει, μὴ ἀπολλύμενος, καὶ ὑπὲρ ὧν δείξαι ὅτι μάτην ὑδὲ εἰκῇ πρὸς αὐτὸν ἔλεγε, πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ, δῆλον ἐκ τ ἀφάτου διέρτισιν. εἰ γὰρ ἐβούλετο ὀργίσαι, πάντα ἂν ἐκεῖνα εἰς μέσον ἤγαγε νυνὶ ἡ ἅπαξ ἔπαθε λέγων μόνον. φοβηθῶμεν τοίνυν, ἀγαπήσωμεν, ὃ ταῦτα ἀκούσαντα τὰ ῥήματα. οὐκ ἔστι παίγνιον ὁ βίος μᾶλλον ἡ ὁ μὴ πρὸς ὧν βίος παίγνιον, πάντα ἡ μέλλοντα ὑ παίγνια. ταῦτα ἡ ὑδὲ παίγνιον μόνον ὁ βίος, ἀλλὰ ⸌ τούτου χαίρων. ὑ γὰρ εἰς γέλωτα τίθεντα, ἀλλὰ ἡ παλιλεῦ φέρ τ βλάβην τοῖς μὴ μετ' ἀκριβείας τὰ καθ' ἑαυτὸν οἰκονομοῦσι βλαπτόμενος. τί γὰρ παίδων, εἰπέ μοι, διεσκεδασμένων τ παιζόντων καὶ οἰκίας οἰκοδομούντων ἡμᾶς ⸌ ταῖς λαμπρᾶς οἰκίας οἰκοδομοῦντες; ἢ ἡ ἀρίστου ποιοῦσιν αὐτ ἡμᾶς οἱ τυφλοῦντες; οὐδείς, πλὴν ὅσον μὴ κολάσεως ταῦτα πράττομεν. εἰ ἡ ὑδέπω σωφρονοῦμεν τ εὐτελεστάτων γινομένων, θαυμαστὸν ὑδέν. ὅπου γὰρ ἄνδρες τιμώμενοι ὅταν ἡ γνώμεθα, εἰσόμεθα ὅτι πάντα ταῦτα παιδικά. ἐπεὶ ἡ ἐκείνων γινόμενοι ἄνδρες καταγελῶμεν παῖδες ἡ ὄντες νομίζομεν πᾶσιν ὑδασιν εἶναι, ἡ ὄψεσι ἡ πλήθει συναχθέντες, τ τῶν μεγάλων αἰσχύνην πολλὴν ὐκ ἐλάττονι φερόμενον. ἀλλ' ὅμως βλέπεσι ἀπόλλυ) ἡ καταπίπτει, ἡ ὅτε ἐσῶπά πω χρήσιμα γνοῖεν ἂν ἡμᾶς ὥσπερ δὴ ὑδὲ αὖ) αἱ λαμπραὶ οἰκίαι. τ γὰρ τ ὄντως πολίτην ὐκ ἂν δύναιτο δέξασθαι, ὑδὲ ἂν αἰσχυνθείη εἰ αὐτ ὁ τ αὖ πατρίδα ἔχων. ἀλλ' ὥσπερ ἡμᾶς τοῖς παισὶ ταῦτα καθαιρῦμεν, ὅτι καίριος ⸌ φρονήματι καταφρέφει. ἡ καθάπερ ἡμᾶς τ παίδων ὅτι τῇ καταφροφῇ χλαίνιον καταγελῶμεν· ὅτω ἡ ὅτοι, ταῦτα ὀδυρομένων ἡμῶν, ὑ γελῶσι μόνον, ἀλλὰ ἡ χλαίνιον. ὅπερ ἡ συμπαθῆ αὐτ τὰ παλαίσματα, ἡ πολλὴ σπουδὴν ἡ βλέπει. γελῶμεν τοίνυν ἄνδρες. μέχρι τίνος χαμαὶ συρόμεθα, ὅτι λίθοις ἡ ξύλοις μέγα φρονοῦντες; μέχρι τίνος παίζομεν; ἡ εἰδὼς μόνον ἐπαίζομεν· νυνὶ ἡ ἡ τ ἑαυτ προδιδόμεν σωτηρίαν. ἡ καθάπερ τὰ παιδία, ὅταν τ σὺν τούτοις σχολὴν ἄγῃ τ γραμμῆς ἀμνησάντα, ἐκμάττει ὑπομνήσει πληγαῖς ὅτω ἡ ἡμεῖς ἐν τούτοις ἅπαξ τ ἀσυδοῦν καταπαίσχοντες, ἡ τὰ πνευματικὰ ἀπαιδεύμενοι μαθήματα τότε διὰ τ ἔργων, ⸌ ὐκ ἔχοντες φθέγξαι, τ ἐκάτιον ὠμοσίαν δώσομεν ἡ ὑδεὶς ὁ ἐξαιρούμενος, καὶ πατὴρ ἢ, καὶ ἀδελφός, καὶ ὁτιοῦν. ἀμφὶ ταῦτα μὲ οἰκέτης) πάντα, ἢ ὃς αὐτ γενόμενη βάσανος, ἀθάνατος μένει ἡ διηνεκής· ὅταν δὴ ἡ ὅτι τ παίδων ἡμῖν, τὰ μὲ παιδικὰ ἀθύρματα τ πᾶσι σχὼν τ ῥᾳθυμίαν αὐτ τέλεον ἀφαμίζοντος, αὐσθῆ ἢ ἐς ὃ διηνεκὲς κλαίει καὶ θρηνοῦντος. ἡ ἵνα μάθῃς, ὅτι ταῦτα τοιαῦτά ἐστιν, ὁ μάλιστα πάντων δεῖ) δεῖκνυσι τ πλοῦτον εἰς μέσον ἀγάγωμεν, ἡ ἀπηλθώμεν αὐτῦ ψυχῆς δεῖ τ ἢ αἰ θέλῃς, ἡ τότε αὐτὸ μάλιστα ὀλῇ τ βύπλεῖσαι. θαυμάσω τοίνυν δὴ θεοῦ πρὸς δύο (⸌ ὅπως λέγω πρὸς πλεονεξίας, ἀλλὰ πρὸς δικαίου πλοῦτον) ἡ τ δύο τούτων, ὁ μὴ συνα-

τέτω χρήματα, ἢ πλείτω θαλάττης, ἢ γεωργείτω γῆν, ἢ πολλοὺς ἑτέρους ἐμπορίας διεισκέτω τρόπους (χαίροιτι γὰρ οἶδα εἰ ταῦτα ποιοῖ δύνασ) δικαίως κερδαίνει, πλὴν ἀφ' ἑαυτοῦ δίκαια κέρδη κερδαίνει αὐτῷ) ἢ ἀγορὰς ὠνείσθω ἢ ἀνδράποδα ἢ ὅσα τοιαῦτα, ἢ μηδαμοῦ τοιούτω τρόπος ἀδικία· ὁ δὲ ἕτερος [ὡς] τοσαῦτα κεκλημένος, πωλείτω ἀγοράς, πωλείτω οἰκίας, ἢ σκεύη χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ, ἢ πρεχέτω τοῖς δεομένοις, ἐπτωχείτω τοῖς πενομένοις, ἀναπαυέτω νοσοῦντας, τοὺς ἐν φυλακῇ λυέτω, ὡς ὑπὸ δεσμὰ ἐκδεδεμένους, τοὺς δὲ μεταλλεῖς ἐλθὼν ἰδέτω, τοὺς ὑπὸ βρόχου καθαίρων, τοὺς αἰχμαλώτους λυέτω τῆς ἡμετέρας. ἵνα δὲ βλέπω μείζονα εἰ) ἢ ὑδέπω τὰ μέλλοντα, ἀλλὰ τὰ ἐνταῦθα εἰρήκαμεν. ἵνα δὲ εἰ) βλέπω, ὅ συνάγοντες χρήσιον, ἢ ὃ λύοντες συμφορᾶς; ὃ τὰς ἀγορὰς ὠνούμενον, ἢ ὃ λιμῶνα καθαίροντος ἑαυτὸν τῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως; ὃ ὁ πολὺ περιβαλλόμενον χρήσιον, ἢ ὃ μυρίας ὑφημμένας ἐστεφανωμένον; οὐχ ὁμῶς ἀπήλθε πρὸς τροσίοντα ἐξ ὑστέρου κατακρίνων τοὺς τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων διαφθορᾶς· ὁ δὲ ἁπλῶς ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ παιδίῳ πρὸ μάτων ἁπλοῦς πόντα συνάγοντι; εἰ δὲ διὰ τὸ δικαίως χρηματίζεσθαι ὅτω καταβήσεται ἡ αἰσία ἐκάτερος· ὅταν μηδὲ δικαίως τροσῇ, πῶς ἂν πόντων ἀθλιώτερος ὁ τοιοῦτος; εἰ γὰρ ὁ γέλως τοσοῦτος, ὅταν ἡ τίσις τοσαύτη βασιλείας ἐκπίωσις, πόσων ἂν εἷς θρήνων ἄξιος ἦ ζῆν ἢ τεθνάναι; ἀλλ' ἕτερον, εἰ βούλῃ, τὸ ἀρετῆς μέλος χρισώμεθα μέρος. ἐκεῖνο οὖν ἀπάγωμεν [πάλιν] ἕτερον ἄνθρωπον εἰς δυνασείαν ὄντα, πᾶσιν ἐπιτάττοντα, ἀξίωμα περιβεβλημένον μέγα, κήρυκα ἔχοντα λαμπρὸν ἢ ζωηρὸν ἢ ραδιούργως, ἢ πολλὴν τὴν θεραπείας χορηγοῦντα, ὑγιᾶ δοκεῖ ὅτω μέγα εἶ) ἢ μανιῶδες; φέρε δὴ ἢ τούτῳ ἀντιθῶμεν πάλιν ἕτερον, τὸν ἀνεξίκακον ἢ τραῦν ἢ ταπεινὸν ἢ μακρόθυμον· ἢ ὃν ὑβρίζεσθαι, τυπτόμενον, ἢ φερόμενον βιαίως, ἢ τοὺς τοιαῦτα ποιοῦντας βουλόμενον. ὁρᾷς δὴ ὁπόσος μανιώδης, εἰπέ μοι, ὁ περιφυσιώμενος ἢ φλεγμαίνων, ἢ ὁ χαλεπαίνων μᾶλλον; ὑγιᾶ ὁμῶς ἔοικε πάλιν τὸν αὖθις δυνάμενον, τὸν πολλῷ ἐγκύσαντα τὸ ἀπάθειαν· ὁ δὲ φύσει ἀσωμάτου, ἢ ὑστέρου ἀνθρώπῳ ἔχοντι ἢ πολλὴν τὸ φλεγμονήν; ἢ ὁμῶς ἰατρῷ πνευματικῷ, ὁ δὲ ταῖς γνώμαις φυσῶντι παιδίῳ καταβάντι; ἆρ' οὐ μέγα φρονεῖς, ἄνθρωπε; ὅτι ὑγιὴς ὀλίγα τος φάρμακα ζέσης ἡμιόνων ἔλκει; ἢ τί ὄφελος; τί γὰρ ἢ ὅτι ξύλων ἢ ὅτι λίθων γινόμενοι ἴδοι τις ἄν. ἀλλ' ὅτι ἱμάτια καλὰ περιβέβλησαι; ἀλλ' ὅσα τ' ἀρετῆ αὐτὰ ἱματίων ὀνειδιζόμενοι, καὶ ὀνίδη σαυτὸν μᾶλλον ἐοικότα σπερμολόγῳ· ἐκεῖνοι δὲ δένδρῳ θαυμασὸν φέροντι καρπὸν, ἢ πολλὴν τοῖς ὁρῶσι παρέχοντι τὴν ὠφελείαν. σὺ μὲν γὰρ ζοφερὰν σκωλήκων περιφέρεις ἢ σηπεδόνα, οἱ, ἂν ὀπτήσωσί σε, ταχέως σε γυμνὸν ποιήσουσι τοῦ κόσμου τούτου. ἢ γὰρ ἢ ἱμάτια ἢ χρυσὸς ἢ ἄργυρος, τὰ μὲν σκωλήκων βρώματα, τὰ δὲ γῆ ἢ κόνις, ἐπὶ πάλιν γῆ ἐπὶ πλέον ὑδάτων· ὁ δὲ ἀρετῆ περιβεβλημένος, τοιαύτην ἔχει τὴν ὠφέλειαν, ὥν ὑμᾶς ἔστι, ἀλλ' ὑδὲ αὐτὸς ὁ θανάτου λυμεώσασθαι δύνασ) ἐπὶ μάλα εἰκότως. ὑ γὰρ ἀπὸ γῆς ἔχουσι τὸ ἀρχὴν αὖ) τὸ ψυχῆς αἱ ἀρεταί, ἀλλὰ πνεύματός εἰσι καρπός· διὸ ὑδὲ σκωλήκων ὑπόκεινται) σώματος· ἢ γὰρ ἐκ ὑσεως τὰ ἱμάτια τοῦτα ὑφαίνει), ὅπου ὑδὲ σής, ὑδὲ σκώληξ, ὑκ ἄλλο τι τοιοῦτον ὑδέν. τί τοίνυν, εἰπέ μοι, βέλτιον; πλουτεῖν, ἢ πένεσθαι; εὐ δυνασείᾳ εἶ), ἢ ἐν ἀτιμίᾳ; εὐ τυφῆν, ἢ εὐ λιμῶν; εὔδηλον ὅτι τὸ τιμᾶν ἢ τυφῆν ἢ πλουτεῖν. ὑκοῦν εἰ τὰ σεβάσματα βούλει ἢ μὴ τὰ σώματα, τὴν γῆν ἀφεὶς ἢ τὰ σὸν αὐτὴν, μεταρμίζου σεαυτὸν ἐν ὑσει. τὰ μὲν γὰρ σὰ ταῦτα, σκιά· τὰ δὲ ἐκεῖ, σεβάσματα ἀκίνητα ἢ πεπηγότα ἢ πᾶσιν ἀχείρωτα. ἐλώμεθα τοίνυν αὐτὰ μετ' ἀκριβείας ἁπάσης, ἵνα ἢ τοῦ μορύσσειν τὰ ταῦτα ἀπαλλαγῶμεν, ἢ σεσὸς ⟨Ϟ⟩ γαλινοὺς ἐκείνοις καταπλεύσαντες λιμένα, μετὰ πολλῆς τῆς φορτίων φαιδρότητος ἢ ἀφάτου τῆς ἐλεημοσύνης πλούτου· οὗ γένοιτο πάντας ἡμᾶς [πλήρεις ὄντας τοῦ φοβεροῦ βήματος ἀξιωθῆναι, τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας] ὑπάρχειν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κδ'. 21 Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Ps. β. ζ.

Διὰ τί μὴ εἶπεν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τὸ ἐμόν; ὅτι πάντως ἀγαπητὸν ἦν [ἢ] τοῦτο προτερεῖν δέξασθαι. ἢ γὰρ πολὺ ὅτο μέγα ἦν τοῖς τὸ ἀληθείας τὸ ἐκείνων. ἄλλως ἢ ἦ ὅτο δι' ἐκείνου ἠνίξατο. μετὰ ἢ τοῦτον καὶ χρήσιμόν ἐστι εἰπεῖν ὅτι ὑδὲ ἐστὶ θέλημα ἕτερον ἢ ἐμοῦ παρὰ τὸ τοῦ πατρός. ἐνταῦθα δέ μοι τὸ Ἰουδαίων μάλιστα καθάπτεται δόκει ἐν τοῖς δόγμασι λεγομένων τὸ πᾶν, ἢ τὸ βίου πρᾶξιν εὐθυμίαν ποιουμένων. διὸ ἢ [ὁ] Παῦλος αὐτοῖς ἐγκαλεῖ, λέγων· Ἰδε, σὺ Ἰουδαῖος

Ιουδαῖος ἐπαιρομαίζῃ, ϰ̀ ἐπαισαπαύῃ τ̃ νόμῳ, ϰ̀ κεκραξάσαι ἐν Θεῷ, ϰ̀ γεωσκῆς τ̀ θέλημα· ἀλλ' οὐδὲν σοι πλέον ἐστὶν, ὅταν μὴ ϰ̀ τὰ ἔργα ὑπόδειξις μετ' ἀληθείας ᾖ. αὐτὸς γ̀ φησὶ μείζω τούτων ἔσῃ, ἀλλὰ ϰ̀ τὸ πολλῷ πλέον εἶπε. 22 Πολλοὶ γάρ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, Κύριε, Κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν; Οὐ γὰρ δὴ μόνον, φησὶν, ὁ πίστιν ἔχων, τ̀ βάρος ὑμνημένον, τ̀ οὐρανὸν ἐκβάλλει, ἀλλὰ ϰ̀ μετ' τ̀ πίστεως σημεῖα πολλὰ πεποιηϰώς ᾖ, ϰ̀ οὐδὲν ἀγαθὸν ἐργασάμενος, ἐϰ̀ ἔστ' ὁμοίως τ̃ ἱερῶν εἴρτ). Ἰουδαῖοι ἐϰείνων. πολλοὶ γὰρ ἐροῦσί μοι ἐν ἐϰείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, Κύριε, Κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν; ὁρᾷς πῶς λαμβάνοντας ἑαυτὰ σημασίαν λοιπὸν, ὅτῳ τ̀ παρ' ἀπηρτισε δημιουργείαν, ϰ̀ δίϰαιοῦσιν ἑαυτ̀ ὄντα χριτήν; ὅτι μὲν γὰρ ϰέλευσις ἐϰδέξε τ̀ς ἀμπτωσίαν, ϰ̀ τοῖς ἔμπροσθεν ἔδωϰε· πῆς γ̀ ὁ ϰωλάζων, ϰ̀ τῷ λοιπὸν ἐϰϰλίνει. ϰ̀ ὐϰ εἶπε φανερῶς, ὅτι ἐγώ εἰμι· ἀλλὰ πολλοὶ ἐροῦσί μοι, τὸ αὐτ̀ τοῦτο πάλιν ϰατασϰευάζων. εἰ γὰρ μὴ αὐτὸς ἦν ὁ ϰριτὴς, πῶς δ̀ πρὸς αὐτὸς εἶπε· 23 Κ̀ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς; Οὐϰ μόνον ἐν τ̃ ϰαιρῷ τ̃ ϰρίσεως· ἀλλ' οὐδὲ τότε, φησὶν, ἐλαμπρυνθήσεται, φησι. διὸ τοῦτο ϰ̀ τοῖς μαθηταῖς ἔλεγε· Μὴ χαίρετε ὅτι τ̀ δαιμόνια ὑμῖν ὑποτάσσεται, ἀλλ' ὅτι τ̀ ὀνόματα ὑμῶν ἐγγέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ϰ̀ πάντα μὲν πολλαχοῦ ϰαλῶς τ̀ βίον ϰατασϰευάζει. πρὸς δὲ τοῦτο ϰ̀ τὸ παρὸν ἀπηλλαγμένον τ̃ παθῶν ἀφελοῦσα ποτὲ· ἀλλὰ ϰ̀ πλουτοῦντας τύχῃ, ϰ̀ χάριν αὐτ̃ ὁ Θεὸς πρὸς τ̀ ἀλήθειαν ὑπάγει). ἀλλ' εἰσί τινες οἱ φασιν, ὅτι ψευδόμενοι οὗτοι ταῦτα ἔλεγον· διὸ πρὸ τοῦ ἐσώθησαν, φησιν. ὐϰοῦν ὁ ἐναντίος τ̀ βάλε) ϰατασϰευάζει. ϰ̀ γὰρ βάλε) σὺν δύναται, ὅτι ϰ̀ πίστις ὑδὲν ἰσχύει χωρὶς τ̃ ἔργων· εἶτα ὑπόδειγμα αὐτῶν, πρεσσόημα ϰ̀ τὰ σημεῖα· δηλονὸτι οὐ μόνον ϰ̀ πίστις, ἀλλ' οὐδὲ ϰ̀ τῶν σημείων ὑπόδειξις οὐδέποτε τι τ̀ θαυμαστουργοῦντα ἀρϰεῖ χωρὶς εἰ μὴ ἐποίησε, πῶς δ̀ ἐδύνατ' ταῦτα συστῆναι σὺν αὐτῷ; ἄλλως γ̀, οὐδὲ αὐ ἐτόλμησαν τ̀ ϰρίσεως πρόσοψιν πρὸς αὐτ̀ ταῦτα εἰπεῖν. ϰ̀ αὐτὴ γ̀ ἡ ἀπόϰρισις, ϰ̀ ὅτ' ἐρώτησιν λέγει, δίϰαιοῦσιν αὐτὸν πεποιηϰώς. ὅπῃ γὰρ ϰεϰλυτίου τῇ πρεσσοδαίᾳ ὁ τίλος ἐϊδοι, ϰ̀ σὺν αὐτῷ μὲ θαυμασοὶ ἦσαν πρὸ πᾶσι θαυματουργοῦντες, ἐϰεῖ γ̀ ὁρῶσιν ἑαυτὸν λοιπὸν ϰλαζομένους, ὡς ἐϰπληττόμενοι ϰ̀ θαυμάζοντες λέγουσι· Κύριε, Κύριε, οὐϰὶ τ̀ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν; πῶς οὖν ἡμᾶς ἀπορρέφῃ τῶν; ἵν' βουλε) ὁ ξένον ϰ̀ προδέδοξεν ὕστο τίλος; ἀλλ' ἐϰεῖνοι μὲ θαυμάζουσι, ὅτι τοιαῦτα θαυματουργήσαντες ἐϰολάσθησε· σὺ γ̀ μὴ θαύμαζε. ἡ γὰρ χάρις πᾶσα τ̀ δεδωϰότος δωρεᾶς· ἐϰεῖνοι γ̀ ὁρῶσι πρὸς ἑαυτ̀ εἰσπεσόντα. διὸ ϰ̀ ϰολάζεσθαι δίϰαιοι, ὅτι πρὸς τ̀ ὄντα ὑμνήσαντα, ὡς ϰ̀ ἀναξίοις δοῦναι τ̀ χάριν, ἀγνώμονες γενόμενοι ϰ̀ ἀπιστήσαντες. τί οὖν, φησὶν, ἐργαζώμεθα τ̀ ἀνομίαν τοιαῦτα ἐποίουν; ϰ̀ ἴσως μὲν φασιν, ὅτι ὐϰ ἐν τ̃ σῷ ϰαρῷ, ἐν ᾧ ταῦτα ἐθαυματούργουν, ϰ̀ ἰωώμεν, ἀλλ' ὕστερον μετεβάλοντο, ϰ̀ τ̀ ἀνομίαν ἐποίουν. ἀλλ' ἐάν τοῦτο ᾖ, πάλιν ὁ αὐθαδιζόμενος οὐϰ ἴσα). ὁ γὰρ δοῦναι ἰσοῦδαχε, τοῦτο ἔστιν· ὅτι οὔτε πίστις, οὔτε θαύματα ἰσχύει, βίου μὴ πρόντος. ὅπερ ϰαὶ ϰ̀ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Ἐάν ἔχω πίστιν ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ϰ̀ εἰδῶ τ̀ μυστήρια πάντα ϰ̀ πᾶσ' τ̀ γνῶσιν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδέν εἰμι. Οἵτινες δ' εἰσὶν οὗτοί, φησι; πολλοὶ τ̀ πιστευσάντων ἔλαβον χαρίσματα, οἷος ἴσως ὁ τ̀ δαιμόνια ἐϰβάλλων ϰ̀ ὐϰ ὢν μετ' αὐτῶν, οἷος ἦν ὁ Ἰούδας. ϰ̀ γὰρ ϰ̀ ἔστ' πονηρὸς ὢν χάρισμα εἶχε. ϰ̀ ἐν τῇ παλαιᾷ δ' τ̀ εὕροι τις ἄν, εἰς ἀναξίους τ̀ χάριν ἐνεργήσασ' πολλάϰις, ἵνα ἑτέρους ὠφελήσῃ. ὅπῃ γὰρ ὁ πρώτης πρὸς πρᾶξιν ἐπιτηδείως εἶχον, ἀλλ' οἱ μὴ τ̃ βίου ϰαθαρῶς, πίστιν δ' οὐ τοσαύτην εἶχον, οἱ δ' τοιαύτην ϰαϰείνης δέον τούτων προτέπει, ὥστε πολλὴν ὑπόδειξαν πίστιν, ϰ̀ τούτους δέον τ̀ ἀφάτου ταύτης δωρεᾶς ὥστε ἠμέλησαν βεβήϰασι ϰαϰῶς. διὸ ϰ̀ μετ' πολλῆς [τ̀] δαμαλείας τ̀ χάριν ἐδίδου. δυνάμεις γάρ, φησι, πολλὰς ἐποίησαμεν· ἀλλ' ὁμολογήσω αὐτοῖς τότε, ὅτι ὐϰ οἶδα ὑμᾶς. νῦν μὲ γὰρ νομίζουσί τ̃ μοι φίλοι εἶναι τινες δ' εἰσὶν), διὰ τοῦτ' ὐϰ ὡς φίλοις ἔδωϰε. ϰ̀ τί θαυμάζεις ϵ̀ ἀνδράσι πεπιστευϰόσι μὲ εἰς αὐτ̀, βίον δ' οὐϰ ἔχουσι τ̃ πίστει συμβαίνοντα, τὰ χαρίσματα δέδωϰεν· ὅπου ϰ̀ εἰς ϵ̀ ἀμφοτέρων τούτων

Λυϰ. ι. ϰ.

α. Κορ. ιγ. β.

Ap. κδ. ἐκπεπληγότας θαύσκεται ἐεργῶν; ἐ γὰ ὁ Βαλαὰμ ἢ πίστεως ἢ πολιτείας ἀείσης ἀλλότριος ἰῶ· ἀλλ' ὅμως ἐπήργησεν εἰς αὐτὸν ἡ χάρις δι' ἑτέρων οἰκονομίαν. ἢ ὁ Φαραὼ τοιοῦτος· ἀλλ' ὅμως καὶείνῳ τὰ μέλλοντα ἔδειξε. ἢ ὁ Ναβουχοδονόσορ θαυμαστὸς· καὶ τούτῳ πάλιν διὰ μιᾶ πολλὰς ὕστερον ἐσόμενα ψυχὰς ἀπεκάλυψε· ἐ ὧ παιδὶ πάλιν ὄφιν ἐκείνου νικῶντι ἐν πατέρα τῆ θαυμασία διὰ μέλλοντα ἔδειξε, θαυμαστὰ ἢ μεγάλα οἰκονομῶν πράγματα. ἐπεὶ οὖν ἢ τότε ἀρχὰς ὁ κήρυγμα εἶχε, ἢ πολλὰ ἔδει ψυχὰς τὰς δυνάμεως αὐτοῦ διδάξαι, πολλοὶ ἐ τῶν ἀναξίων δῶρα ἐλάμβανον. ἀλλ' ὅμως ἀπὸ τῶν σημείων τούτων οὐδὲν ὠφέλουν οἱ κεῖνοι, ἀλλὰ ἐ μᾶλλον κολάζονται. διὸ ἐ τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο ῥῆμα εἶπεν αὐτοῖς· οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς. πολλοὶ γὰ ἐ σπουδὴν πᾶσι μισοῦσι, καὶ πρὸς τῆς Χρίστου ἀποστρέφεται. Φοβηθῶμεν τοίνυν, ἀγαπητοὶ, καὶ πολλὴν ἐπιμέλειαν ποιησώμεθα βίου, μηδὲ νομίζωμεν ἔλαττον εἶναι, ὅταν σημεῖα οὐ ποιῶμεν ἐν. οὐδὲν γὰ ἐκ τούτου πλέον ἔσται ἡμῖν ποτε, ὥσπερ οὖν οὐδὲν ἔλαττον ἐκ τοῦ μὴ ποιῆσαι, ἐὰν ἀρετὴν ἐπιμελώμεθα πάσης. τῶν μὲν γὰ σημείων οὐκ αὐτοὶ ὠφελοῦνται ἐσμέν, τοῦ δὲ βίου ἢ τῶν πράξεων ἐν Θεὸν ἔχομεν ὠφελέτην. ὅταν τοίνυν πάντα ἀπάρτισι, ἢ πᾶσι ἀρετὴν διελέχθη μετ' ἀκριβείας ἁπάσης, ἐ οὐ τοσαυτοχρονίους αὐτοῖς ἔδειξε διαφόρους ὄντας, τούς τε νηστεύοντας πρὸς ὀπτασίαν ἢ θυγομένους, τούς τε ἐν ὁρᾷ πρόβατον θαυμαζομένους, τούς τε λυμαινομένους αὐτοῖς, ὡς ἐ χῆρες ἐ κύνας σκάλεσι, διακρίνει λοιπὸν πόσον μεταξὺ ἀρετῆς ἢ κολάσεως ὁ κάρδος, πόσον ἢ τῆς κακίας ὁ βλάβος, φησί·

24 Πᾶς οὖν, ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους, ἐ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ.

Οἱ μὲ γὰ μὴ ποιοῦντες, κἂν σημεῖα ἐργάζωνται, πίπτουσι· οἱ δὲ ἀκηκόατε. διὸ ἢ ὑμᾶς ἐδίδαξε ἐ ὑμῶν τοῖς εἰρηνεύουσι ἅπασι ἀπολαύσουσι, οὐκ ἐκ τῶν μέλλοντι αἰῶνι μόνον, ἀλλὰ ἐ ἐνταῦθα. πᾶς γάρ, φησι, ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους, ἢ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ. Εἶδες πῶς ποικίλλει τὸ λέγειν, ποτὲ μὲ λέγων· ὁ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε, Κύριε, ἢ ἑαυτὸν ἀπαλλοτριῶν· ποτὲ ἢ λέγων, ὁ ποιῶν τὸ θέλημα ἢ πατρός μου, ἢ πάλιν κριτὴν ἑαυτὸν εἰσάγων; πολλοὶ γάρ ἐρῶσί μου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, Κύριε, Κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν; ἐ ἐρῶ, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. ἢ ἐνταῦθα πάλιν δείκνυσιν ἑαυτὸν τὸν ἐξουσίαν ἔχοντα τοῦ πάντος. διὸ ἢ ἔλεγεν· ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους. ὅταν γὰ πάντα περὶ τῶν μυστηρίων διελέχθη, ἢ βασιλείαν λέγων ἢ μισθὸν ἀφατον, ἢ κολάσεις, ἢ ὅσα τοιαῦτα, βουλεύ ἐ ἐντεῦθεν αὐτοῖς δοὺς τοὺς καρπούς, ἢ δείξαι πόσῃ ἢ κτῆ τὸ πρόκτα βίου ἡ ἰσχὺς τῆς ἀρετῆς. Ἵς οὖν ἐστιν ἡ ἰσχὺς τῆς ἀρετῆς; ὃ μὴ ἀσφαλείας ζῆν, τὸ μηδενὶ τῶν δεινῶν ὑποχείριον εἶ, τὸ πάντων αὐτὸν ἐν ἐξαίρετον τῶν ἐπηρεαζόντων· ἢ ἵ ἦν ἄρα; τοῦτο γὰ ἐνταῦθα αὐτὸς ὁ τὸ θέλημα προεπιδείκνυσθαι ἑαυτοῦ καταισχυνόμενος δι' αὐτὸ, ἀλλ' ὁ ἀρετὴν μετιών. αὐτὸς γὰ μόνος μὴ πολλῆς τοῦτο κέκληται τῆς προνοίας, ἐ τῶν τῶν πρόκτων ὑπέρτερον προαιρέσεων πολλῆς ἀπολαύσαι γαλήνης. τὸ γὰ δι' ἡμᾶς τοῦτο ἐστιν, ὅτι οὐκ ἀΐδιος ὕσπερ, ἀλλὰ σφοδρὸς τοῦ χειμῶνος, ἢ πολλῆς τῆς προσβολῆς, καὶ πολλῶν τῶν πειρασμῶν, αὐτὸς οὐδὲ μίαν ἐσάλευσε δυνάμεν.

25 Κατέβη γὰ, φησι, ἡ βροχὴ, ἦλθον ποταμοὶ, ἔπνευσαν ἄνεμοι, ἐ προσέπεσαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, ἢ οὐκ ἔπεσε. τεθεμελίωτο γὰ ὅτι τοῦ πέτρου.

Βροχὴν ἐνταῦθα ἐ ποταμοὺς ἢ ἀνέμους μεταφορικῶς καὶ ἀνθρωπίνας λέγων συμφορὰς καὶ δυναστείας· οἷ, συκοφαντίας, ὀπτασίας, πόνους, θανάτους, οἰκείων ἀπωλείας, ἀλλοτρίων ἐπηρείας, πάντα ὅσα ἀνθρώποις ἐ ἐνταῦθα πρόκτα βίῳ κακά. ἀλλ' οὐδὲν ἔσχεν, φησὶν, ἡ τοιαύτη ψυχή· τὸ δὲ αἴτιον, ὅτι ὀρθὴ τῆς πίστεως πεθεμελίωται, πίστεως δὲ τοῦ ἀσφαλίσασθαι τῆς ἑαυτῆς διδασκαλίας καλῶς. ἢ γὰ πίστεις ἰσχυρότερα ἐ κατάμαθε αὐτοῦ,

αὐτὸ, " ὑψηλότερον πάντων ποιῶντα τῶν ἀνθρωπίνων κυμάτων. ὁ γὰρ τοῦτο μὴ ἀκριβείας φυλάττων, οὐκ ἀνθρώπων ἀθετεῖται μόνον ἐπηρεαζόντων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν δαιμόνων ὑπερβουλευθέντων αὐτόν. καὶ ὅπου γε κόμπος " τὰ εἰρημένα, μάρτυς ἡμῖν ὁ Ἰωὴλ, πάσας ἀθετήσας τὰς ἀφορμὰς καὶ τὰς ἀσχολίας, καὶ μόνας ἀκάνθας· μαρτυρήσειας δ' ἂν καὶ ὁ ἀπόστολος, ὁ τὸν κυμάτων τῆς οἰκουμένης τὸν ἐπηρτημένων αὐλοῖς, καὶ δήμων, καὶ τυράννων, καὶ οἰκείων, καὶ ἀλλοτρίων, καὶ δαιμόνων, καὶ ἀφορμῶν, καὶ πάσης μηχανῆς κινηθείσης, πάντας ὑπερτερήσαντες καὶ τοῦτο πάντα ἀφανίσαντες. Τί οὖν τοῦ βίου τούτου μακαριώτερον ἡμῖν ἀνίστησιν; τοῦτο γὰρ ὁ πλοῦτος, οὐ σώματος ἰσχύς, ἡ δόξα, ἡ δυναστεία, οὐκ ἄλλο οὐδὲν ἐπαγάγεσθαι δυνήσεται, ἀλλ' ἢ τῆς ἀρετῆς κτῆσις μόνη. ἡ γὰρ ὄντως, οὐκ ἔστι βίου ῥυῆναι ἕτερον καθαρὸν ἐλεύθερον ἀπάντων, ἀλλ' ἢ τοῦτον μόνον. καὶ μάρτυρες ὑμῖν, ὁ τοὺς βασιλείους ἐνδύτας ὑπερβαλών, ὁ τοὺς θορύβους καὶ τὰς ταραχὰς καὶ ἐν ταῖς τῶν πλουσιώτων οἰκίαις. ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς ἀποστόλοις τοιοῦτον οὐδέν. Τί οὖν; οὐδὲν γέγονε τοιοῦτον, ἀλλ' ἔπαθόν τι δεινὸν πρὸς οὐδενὸς σκῶλον; ὃ γὰρ θαυμαστὸν τοῦτο μάλιστα πάντων ὄντι, ὅτι πολλοὺς μὲν ὑπερέβαλον ὑπερβουλῇ, καὶ πολλοὶ κατερράγησαν ἐπ' " αὐτοὺς ὁ χειμὼν, τὸν δὲ ψυχὴν αὐτῶν ἀνέπεσε φαι, οὐδὲ εἰς ἀθυμίαν ἐνέβαλον· ἀλλὰ καὶ γυμνοῖς σώμασι παλαιόντες ἐκράτησαν καὶ περιεγένοντο. καὶ σὺ τοίνυν, ἐὰν θέλῃς ταῦτα ποιῆσαι μὴ ἀκριβείας, πάντων κατεγέλασον. καὶ γὰρ ἡ ὠχυρωμένος τῇ τῶν θαμνίσκων τούτων φιλοσοφίᾳ, οὐδέν σε λυπῆσαι δυνήσεται. Τί γάρ σε βλάψει ὁ βουλόμενος ὑπερβουλεύειν; " χρήματά σου ἀφαιρεθήσεται; ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἀπειλῆς τῆς ἐκείνου ἐκελεύσθης αὐτῷ καταφρονῆσαι, καὶ μὴ τοσαύτης ἀπέχεσθαι τῆς ὑπερβολῆς, ὡς μηδὲ θάνατον τοῦτο διασύρειν τι ποτὲ τοιοῦτον αὐτῷ. ἀλλ' εἰς δεσμωτήριον ἐμβάλλει; ἀλλὰ περὶ τοῦ δεσμωτηρίου οὕτω ζῆν ἐκελεύσθης, ὡς καὶ πάντα ἑστραφθαι τὸν κόσμον. ἀλλὰ λέγει κακῶς; ἀλλὰ καὶ ταύτης ἀπήλλαξέ σε τῆς ὀδύνης ὁ Χριστὸς, πολλοῖς ἀποστὰς τῆς ἀνεξικακίας ἐπαγγελλόμενος μαθεῖν, καὶ ὅπως σε καθαρὸν τῆς ἐντεῦθεν ὀργῆς καὶ λύπης ποιήσας, ὡς καὶ κελεύσας ἐπ' ἐξόδῳ εὔχεσθαι. ἀλλ' ἐλαύνει, καὶ μυρίοις σε περιβάλλει κακοῖς; ἀλλὰ λαμπρότερόν σοι ποιῇ φάνον. ἀλλ' ἀνάγκης καταστάσεως; καὶ διὰ " τοῦτο τὰ μέγιστά σε ὠφελῆ πάλιν, τὰ τῶν μαρτύρων σοι ἔπαθλα καταστεφανοῦν, καὶ παχύτερον εἰς ἀκύμαντον λιμένα ἐμβάλλοντα, καὶ μείζονος ἀμοιβῆς ἐπιτυχεῖν σε παρέχον, καὶ τὸν καλὸν δίκλον περιμαρτύρεσθαί σε θαυμαστεύοντα. ὁ δὲ καὶ μάλιστα πάντων ὅτι θαυμαστότερον· ὅτι καὶ μόνον οὐδὲν θαυμαστὸν ἐποίουσι ὑπερβουλεύοντες, ἀλλὰ καὶ εὐδοκιμωτέρους ποιοῦσι τοὺς ἐπηρεαζομένους· καὶ τί ἡμῖν ἂν εἴη, τοιοῦτον ἐλεεινὸν βίοι, οἷος μόνος τοῦτ' ὄντι; ὅπου γὰρ εἶπε καινὸν καὶ τεθλιμμένον τὸν ὁδὸν, καὶ πανταχοῦ θαυμαζόμενος τοὺς πόνους, δείκνυσι πολλῷ αὐτῆς ὄντα τὸν ἀσφάλειαν, πολλῷ τὸν ἡδονὴν· ὥσπερ οὖν καὶ τῆς σωτηρίας πολλῷ τὸν σταυρὸν καὶ τὸν ζημίαν. καθάπερ γὰρ τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦτον ἔδειξε καὶ ἔπαθλα, ὕστερον καὶ τῆς κακίας καὶ ὀπίσω. καὶ γὰρ ὅπερ ἀεὶ λέγω, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ, δι' ἀμφοτέρων πομπικοῦ καταστάσεως τῶν ἀκροατῶν τὴν σωτηρίαν, διά τε τοῦ ζήλου τῆς ἀρετῆς, διά τε τοῦ τῆς κακίας μίσους. ὅπου γὰρ ἔμελλον ὄφεις εἶναι, καὶ μὴ λεγόμενα θαυμάζοιτε, τὸν δὲ διὰ τῶν ἔργων ὑπερέχοντες ὑπιδιέξῃ, περικαταλαμβάνων αὐτοὺς φοβεῖ, λέγων· ὅπου εἰ καλὰ καὶ εἰρημένα, οὐκ ἀρκεῖ εἰς ἀσφάλειαν ἡ ἀκρόασις, ἀλλὰ δεῖ καὶ τῆς διὰ τῶν ἔργων ἐπακοῆς, καὶ ὃ πολὺ ἐν τούτῳ μάλιστά ἐστι. καὶ σταυρὸν καταλύει θάνατον, " φόβον αὐτοῖς ἀναμάρτητα ἀφείς. ὥσπερ γὰρ ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς, οὐκ ἀπὸ τῶν μισούντων περιέπεμψε μόνον, βασιλείαν εἰπὼν καὶ ἀγάπας, καὶ μαθὸν ἄφατον καὶ παράκλησιν, καὶ τὰ μείζονα ἀγαθὰ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν πρόσθεν, ὃ φέρον καὶ ἀκίνητον ἐδείξαμεν τῆς πίστεως· οὕτω καὶ ὑπὲρ τῆς κακίας, οὐκ ἀπὸ τῶν περισσοκωμούντων φοβεῖ μόνον, οἷς, τὸ κατεσκιασμένου δένδρου καὶ τὸ πυρὸς ὑπάρχοντος, καὶ τὸ μὴ εἰσελθεῖν εἰς τὴν βα-

σιλείαν, ἡ τοῦ λέγειν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς, ἀλλὰ ἡ ἀπὸ τῶν παρόντων, τῆς σωσεως λέγω τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκίδμ. διὸ δὲ ἐμφανεστέρων ποιῆσαι ὅτι σκληρολῆς αὐτὸν χυμνάζων. σὺν γὰρ ἐν ἐπεῖν ἴσον, ὅτι ἀκίνδυνος ἔσται ὁ σπείρων, καὶ ἀβάλαντος ὁ ποιμὴν, καὶ πέτρα μὴ ἦναι, καὶ οἰκίαι, καὶ ποταμὸς, δὲ βρεχίων, ἡ ἄνεμοι, ἡ ὅσα τοιαῦτα.

26 Καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους, φησί, καὶ μὴ ποιῶν αὐτοὺς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον. 5

Καλῶς δὲ μωρὸν καλέσει τοῦτον. Τί γὰρ ἂν ἦν ἀνοητότερον τῆς οἰκίας οἰκοδομοῦντος ἐπὶ τῆς ἄμμου, καὶ τὸν μὲν πόνον προσμένοντος, τοῦ δὲ καρποῦ καὶ τῆς ἀναπαύσεως ἀποστερουμένου, καὶ ἀντὶ τούτων κόλασιν προσμένοντος; ὅτι γὰρ καὶ ἡ καχία μετιόντας κάμνουσι, πολλαχοῦ πολλαχῶς δῆλόν ἐστι. καὶ γὰρ καὶ ὁ ἅρπαξ, δὲ ὁ μοιχὸς, καὶ ὁ συκοφάντης πολλὰ ποιοῦσι καὶ παλαιπωρησάντα, ὥστε τὴν αὐτὴν καχίαν εἰς τέλος ἀγαγεῖν· ἀλλ' οὐ μόνον τοῦτο ἀπὸ τῶν πόνων τούτων καρποῦται κέρδος, ἀλλὰ δὲ πολλῷ προσμένουσι τὴν ζημίαν. ἐπεὶ δὲ ὁ Παῦλος "ὃ γὰρ ἀνθρωπος ἔλεγεν· Ὁ ἀπείρων εἰς τὴν σάρκα αὐτοῦ, σὺν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ θλείσει φθορέα. τοῦτο ἐοίκασι" καὶ οἱ ὅτι τῷ ψάμμῳ οἰκοδομοῦντες· οἷς οἱ ὅτι πορνεία, οἱ ὅτι ἀσελγεία, οἱ ὅτι μέθη, οἱ ἐπὶ θυμῷ, οἱ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι. τοιοῦτος ἦν ὁ Ἀχαάβ, ἀλλ' ὁ τοιοῦτος ὁ Ἠλίας. καὶ γὰρ σκληλὸς ὄντες τὸν αρετὴν καὶ τὴν καχίαν, ἀκριβέστερον ἐσόμεθα διαφορεῖν. ὁ μὲν γὰρ ὅτι τῷ πέτρᾳ ᾠκοδόμησεν, ὁ δὲ ὅτι τῷ ψάμμῳ· διὰ καὶ βασιλεὺς ὢν ἐδιδάσκει καὶ ἔτερα πολλοῖς σκληφήτοις, πολλοῖς τοῖς μαλακοῖς ἔχοντα μόνοις. Ἰουδαῖοι, ἀλλ' οὐκ Ἰουδαῖοι. διὸ καὶ ὀλίγοι ὄντες δὲ δεδιδάχασιν τὸν τρόπον· σκληροὶ δὲ καὶ πολλοὶ καὶ ὡπλισμένοι, τῷ ψάμμῳ τὸ ἀσθενές*. καὶ γὰρ ἔλεγεν, Τί ποιήσομεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις; ὁρᾷς ὅτι ἀπειλὰς ὁρᾷς, ἀλλὰ τὸν ἀπειλοῦντα δεδιότας, ἀλλὰ τὸν κατέχοντα καὶ δεσμεύοντα· διὰ τί ἡμῖν ἀπειλοῦσι; σὺ κατέχεις, καὶ ἁρπάζεις; καὶ μάλα εἰκότως. διὰ γὰρ ὅτι τῷ ψάμμῳ [πρώτῳ] ᾠκοδόμησε, διὰ τοῦτο καὶ ἀσθενέστεροι πρώτων ἦσαν. διὰ τοῦτο καὶ πάλιν ἔλεγεν· τί ποιῆσαι βουλόμενοι ἐπαγάγῃ ἐφ' ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου; τί φησι; σὺ μαίνῃ, καὶ σὺ φονᾷς; σὺ ἐπηρεάζεις, καὶ σὺ" δέδιας; σὺ χρίνεις, καὶ σὺ τρέμεις; ὕπου ἀσθενὴς καὶ καχία. ἀλλὰ ἀπόστολοι οὐχ ὕπου· * ὃ δυνάμεθα ἡμεῖς ἀ" εἴδομεν καὶ ἠκούσαμεν μὴ λαλῆσαι. Εἶδες φρόνημα ὑψηλόν; Εἶδες πίστιν κυμῷ καταγωνίσασαν; Εἶδες οἰκίαν ἀσείστον; καὶ τὸ δὴ θαυμαστότερον, ὅτι οὐ μόνον τοῦτο ἐγένοντο αὐτοὶ δεδεμένοι δι' ὧν ἐπιβουλεύοντο, ἀλλ' ὅτι δὲ πλείονα ἐλάμβανον θάρσος, καθάπερ εἰς μείζονα ἀγῶνα προβαίνοντες. καὶ γὰρ ὁ ἀδάμαντα πλήττων, αὐτὸς ὅστις ὁ πληττόμενος· καὶ ὁ τὰ κέντρα λακτίζων, αὐτὸς ὅστις ὁ κεντούμενος δὲ τὰ χαλεπὰ διεξόμενος πάθη· καὶ ὁ τοῖς ἀρετοῖς ἐπιβουλεύων, αὐτὸς ὅστις ὁ κακοῦργος. ἡ γὰρ καχία τοσούτῳ μᾶλλον ἀσθενεστέρα ἐστί, ὅσῳπερ ἂν πρὸς τὴν ἀρετὴν προσβάλῃται. καὶ καθάπερ ὁ πῦρ τὸν ἱματίῳ δεσμῷ, τὴν μὲν φλόγα οὐκ ἐδέσει, δὲ ἱματίου ἐδαπάνησε· οὕτως ὁ τοῖς ἀρετοῖς ἐπηρεάζων, δὲ κατέχων, καὶ δεσμεύων, οὐκέτι μᾶλλον ἐργάσατο, ἑαυτὸν ἢ ἐφαίσε. καὶ γὰρ ὅσα ἂν διὰ παθῆς ἐπιτεύχῃς ζωῆς, τοσούτῳ μείζονας ἰσχυροτέρας. ὅσῳ γὰρ ἂν" ἐπιτείνωμεν τὴν φιλοσοφίαν, τοσούτῳ μᾶλλον σὺν ἐνὸς δεσμούμεθα· καὶ ὅσῳ ἂν μηδενὸς δεώμεθα, τοσούτῳ μᾶλλον ἰσχυροὶ γινόμεθα καὶ πολλῶν δυνατώτεροι. "οὕτως ἐν ὁ Ἰωάννης· διὰ σκληρὸν μὲν τὸν δεσμὸν ἐλύπει, αὐτὸς δὲ ἐλύπει Ἡρῴδην· καὶ ὁ μὲν μηδὲν ἔχων, κατεξανέστη τοῦ κεφαλοῦντος· ὁ δὲ δεσμὰ καὶ ἀλυσίδα καὶ μυρίας φαντασίας ἐπιβεβληκὼς, τρέμει καὶ δέδοικε πάντων γεγυμνωμένων, καὶ σὺν ἀποτετμημένον τὴν κεφαλὴν ἀδεῶς ἰδεῖν" ἐδύνατο. ὅπου γὰρ καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν ἀκμάζοντα εἶχε φόβον, ἀκουσον τί φησι· σὺτος ἐστὶν [ὁ] Ἰωάννης, ὃν ἀπεῖλεν ἐγώ. Ὃ δὲ, ἀπεῖλεν, οὐκ ἐπαγορεύοντος ἐν, ἀλλὰ φόβου μυδῶντος, καὶ πείθοντος τὴν ψυχὴν τὴν ἀφεστηκυίαν ἀναμπαλῶναι, ὅπου αὐτὸς αὐτὸν ἔσφαξε. Τοσαύτη τῆς ἀρετῆς ἡ ἰσχύς,

ὅπου

ὅτι ϗ μὴ πλουτιῶ τὴν ζωὴν ὅσι δυνατὸν ἐστί. δῆλα δὴ ὅτι ϗ, ἰδίᾳ ἔζη, ϗ τὰ πολλὰ κεκλημένοι χρήματα τοῖς αὐτὸν ἐρχόμενοι ἔλεγον· τί ποιήσομεν; τοσαῦτα ἔχετε, ϗ τοῖς τῶ μηδὲν ἔχοντος βούλεσθε μαθεῖν τὴς ὑμετέρας διημερίας τὴν ὁδόν; τοῖς δὲ τοῖς πένησι ϗ πλουτοῦσιν; τοῖς δὲ τοῖς οἰκίαν ἔχουσι ϗ στρατοῦσθαι; τοιοῦτος ϗ ὁ Ηλίας ἦν· διὸ ϗ μὴ τῆς αὐτῆς παῤῥησίας ταῖς δήμῳ διελέγετο. ὁ μὲν γὰρ ἔλεγε, ῥητήματα ἐχιδνῶν· ἕως πότε χωλανεῖτε ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις ὑμῶν; ϗ ὁ μὲν ἔλεγεν· Ἐφόβησας ϗ ἐκλεγόμενος; ὁ δὲ ἔλεγεν· Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ σου. Εἶδες τὴν πέτραν; Εἶδες τὴν ψάμμον πῶς βιάιως καταπίπτει; πῶς ἔοικε ταῖς συμφοραῖς; πῶς τοῖς τῆς ἑπέρας, καὶ μὴ βασιλέως, καὶ μὴ πλήθους ἦν, καὶ μὴ δυναστείας; ἁπάντων γὰρ τοῦτο μεπόντας αὐτὴν ἀναισθητοτέρους ποιεῖ ϗ τοῦτο ἁπλῶς καταπίπτειν, ἀλλὰ μὴ πολλῆς τῆς συμφορᾶς.

γ. Bas. in xx. γ. Bas. in. Matth. ιδ. δ.

27 Καὶ [γὰρ] ἰδοὺ, φησὶν, ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη [σφόδρα.]

ΗΘΙΚΟΝ

Οὐδὲ γὰρ ὑπὲρ τῶν τυχόντων ὁ κάδυνος, ἀλλ' ὑπὲρ ψυχῆς, ὑπὲρ ἐκπτώσεως ἀϊδίου ϗ τῶν ἀθανάτων ἐκείνων ἀγαθῶν· μᾶλλον δὲ ϗ περὶ ἐκείνων πάντων ἀθλιώτερον ὁ τοῦτον διώκων βιώσεται βίον, ἀθυμίαις διηνεκέσι, δειλίαις, φροντίσι, ἀγωνίαις συζῶν· ὅπερ οὖν ϗ ἰδὼν ὁ σοφὸς ἀριστόμυθος ἔλεγε, Φεύγει ἀσπὶς, σπουδὴς διώκοντος. ϗ γὰρ τοιοῦτοι τοῖς σκιὰς πτέμουσι, τοῦτ' φίλους ὑποπτεύουσι, τοῦτ' ἐχθροὺς, τοῦτ' οἰκέτας, τοῦτ' εἰδότας, τοῦτ' οὐκ εἰδότας αὐτοῦτ', ϗ περὶ τῆς κολάσεως ἀκριβῶς τὴν ἐκάστην ὑποπτεύουσι κόλασιν. ϗ τοῦτο πάντα δηλοῖ ὁ Χριστὸς ἔλεγε· ϗ ἰδοὺ ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη [σφόδρα,] εἰς τὸ περιπεσεῖν τέλος καταπλεῖον τοῖς καλοῖς τοῦτο πρόσταγμα, ϗ τοῦτ' σφόδρα ἀπίστους πείθων τοὺς ἀπὸ τῶν πρόσθεν φθόνῳ κακίᾳ. Εἰ γὰρ ϗ μείζων ὁ περὶ τῶν μελλόντων λόγος, ἀλλὰ τοῦτ' παχυτέρους τοῦτ' μᾶλλον ἰσχυὸς [ἦν] καταπεῖν ϗ ἀπαγαπεῖν τῆς πονηρίας. διὸ ϗ εἰς αὐτὸν κατέληξεν, ὅτι ἔναυλον τοῖς τὴν ὠφέλειαν αὐτοῖς. πάντα τοίνυν τοῦτο ζωντες, τοῖς τὰ πρόσθεν ϗ τὰ μέλλοντα, φύγωμεν [τὴν] κακίαν, ζηλώσωμεν ἀρετὴν, ἵνα μὴ μάτην μηδὲ εἰκῆ κάμνωμεν, ἀλλὰ καὶ τῆς τοῦδε ἀπολαύσωμεν ἀσφαλείας, καὶ τῆς ἐκεῖ μετάσχωμεν δόξης· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρχειν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Παρακλ. κη. α.

Ομιλ. κε.

28 ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ΟΤΕ ΕΤΕΛΕΣΕΝ Ο Ιησους * τους λογους τουτους, εξεπλησσοντο ϗ οχλοι επι τη διδαχη αυτου.

Καὶ μὴν ἀκόλουθον ἦν αὐτὸν λαλεῖν αὐτοὺς πρὸς τὸ φορτικὸν τῶν εἰρημένων, ϗ ναρκᾶν πρὸς τὸ ὕψος τῶν ἐπιτεταγμένων· πῶς γὰρ τοσαύτη ἰσχὺς τοῦ διδάσκοντος ἦν, ὡς πολλοὺς αὐτῶν ϗ ἑλεῖν, ϗ εἰς θαῦμα μέγιστον ἐμβαλεῖν, καὶ πεῖσαι δι' τὴν ἡδονὴν τῶν εἰρημένων μηδὲ παυσαμένου τὸ λέγειν ἄπος ἦναι λοιπόν. τοῦτ' γὰρ ὅπερ ἐκ τοῦ ὄρους κατέβη, ἀπέστασι ϗ ἀκροαταὶ, ἀλλὰ ϗ ἔνδον τὸ θεατὴν ἀπέμ ἠκολούθησι. τοσοῦτον ἐπέθηκεν αὐτοῖς τῶν εἰρημένων ἔρωτα. ἐξεπλήσσοντο δ' αὐτῶν μάλιστα τὴν ἐξουσίαν. οὐ γὰρ εἰς ἕτερον ἀναφέρων, ὡς ὁ προφήτης * Μωϋσῆς, ἔλεγεν, ἅπερ ἔλεγεν, ἀλλὰ πάντα ἐφ' ἑαυτὸν ἐπεδείκνυ λόγος εἶναι ϗ τὸ κύριος ἔχοντα. ἐπὶ γὰρ νομοθετῶν ἔνιοι πρόσεισι, ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν· ϗ τῆς ἡμέρας ἀναμιμνήσκων ἐκείνης, ἑαυτὸν ἐδείκνυ ϗ δικαίζοντα εἶναι, ϗ ἀφῃρῆσθαι τῆς κολάσεως, ϗ ἀφῃρῆσθαι τῆς ἡμῶν. καίτοι ϗ σπουδὴν μορφὴν ἐδείκνυ εἰ-

κὸς

χος ἰῶ. Εἰ γὰρ ὀφθαλμὸν τὸ ἔργον ὁρῶντες ὑπιδεικνύμενον αὐτὸν τὴν ἐξουσίαν ἐλίθαζον οἱ γραμματεῖς καὶ πλησυνοι, ὅπου ῥήματα [ἰῶ] μόνον τοῦτο ἐμφαίνοντα, πῶς οὐκ εἰκὸς ἰῶ αὐτοὺς σκανδαλίζεσθαι, [ὃ] μάλιστα ὁπότε οὐ προσοιμίοις ταῦτα ἐλέγετο, καὶ πρὶν ἢ πεῖραν αὐτὸν δεδωκέναι τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως; ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων ἔπαθον. ἔτυμον γὰρ ψυχὴ καὶ ὀφθαλμοῖα βλεπόμενα ῥᾳδίως πείθει τοῖς τῆς ἀληθείας λόγοις. ὀφθαλμὸν τοῦτο εἶχον μὴ καὶ τῶν σημείων ἀναπρυτθέντων αὐτοῦ τὴν δύναμιν ἐσκανδαλίζοντο· ὅτοι γὰρ λόγοι ἀκούοντες ψιλοὶ, ἐπεὶ ἦσαν τοιοῦτοι καὶ ἠκολούθουν. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ βαπτιστὴς αἰτιώμενος ἔλεγεν· ὅτι ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί· οὐχὶ τῶν ἀρχόντων τινὲς οὐδὲ τῶν γραμματέων, ἀλλ' ὅσοι κακίας ἦσαν ἀπηλλαγμένοι, καὶ γνώμην εἶχον ἀδέκαστον. ὀφθαλμὸν γὰρ τοῦ βαπτιστοῦ τοῦτο ὁρᾶς αὐτὸν προσηλωμένους. καὶ γὰρ ἰδίᾳ ἔλεγε, μὴ σιγῆς ἤκουσι, οὐδὲν προσβάλλοντες οὔτε ὀφθαλμοῦντες τὴν ἀκολουθίαν, οὐδὲ ἀποπειρώμενοι καὶ λαβεῖν ὑπιθυμοῦντες λύρῃ, καθάπερ οἱ Φαρισαῖοι· καὶ μὴ τὴν δημηγορίαν ἠκολούθουν πάλιν θαυμάζοντες. σὺ δέ μοι σκόπει τὸ δεσπότου τὴν ζωὴν, πῶς ποικίλλει τὴν ὠφέλειαν τῶν παρόντων, ἀπὸ θαυμάτων εἰς λόγους ἐμβαίνων, καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς τῶν λόγων διδασκαλίας εἰς θαύματα μεταβαίνων. καὶ γὰρ πρὶν ἢ διαβλῆναι εἰς ὃ ὄρος, πολλοὺς ἐθεράπευσε, προδιδοὺς τοῖς λεγομένοις, καὶ μὴ ὁ τὴν μακρὰν ταύτην ἀπαρτίσας δημηγορίαν, πάλιν ὑπὸ θαύματα ἔρχεται, βεβαιῶν σὺν τῇ γνώμῃ τὰ εἰρημένα. ἐπειδὴ γὰρ

29 Ὡς ἐξουσίαν ἔχων ἐδίδασκεν,

Ἵνα μὴ νομισθῇ κόμπος εἶναι καὶ αὐθαδιασμὸς ἡ τῆς διδασκαλίας ὁ τόπος, ἐν ᾧ τοῖς ἔργοις ὃ αὐτὸς τοῦτο ποιῶν, καὶ ὡς ἐξουσίαν ἔχων θεραπεύει, ἵνα μηκέτι θορυβῶνται ὁρῶντες αὐτὸν οὕτω διδάσκοντα, ὁπότε καὶ τὰ θαύματα ὕστερα ἐποίει.

κεζ΄ η. 1 Καταβάντι γὰρ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί.

2 Καὶ προσελθὼν λεπρὸς ἔλεγεν· Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.

Πολλὴ ἡ χώρησις καὶ ἡ πίστις τοῦ προσελθόντος. οὐ γὰρ διέκοψε τὴν διδασκαλίαν, οὐδὲ ἔτεμε τὸ θεᾶσθαι, ἀλλ' αὐέμενε τῷ προσιόντα χειρὶ, καὶ καταβάντι αὐτῷ προσέρχεται· καὶ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ [καὶ] μετὰ πολλῆς τῆς θερμότητος, καὶ πρὸς τὸν γενάμενον αὐτὸν προσκαλεῖ, ὡς ἑτέρου φησὶν θαυμασίας τῆς πίστεως καὶ τῆς προσκύσεως ἄξιον αὐτοῦ δόξης. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἐὰν ἀξιώσῃς τὸν Θεὸν, οὐδὲ, ἐὰν εὔξῃ· ἀλλ' ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι· οὐδὲ εἶπε· Κύριε, καθάρισον, ἀλλ' αὐτῷ ὃ πρῶτον ὑπιτρέπει, καὶ κύριον πίστεως τῆς διορθώσεως, καὶ τὴν ἐξουσίαν αὐτῷ μαρτυρῷ ἅπασαν. τί οὖν, φησὶν, εἰ ἐσφαλμένη ἡ δόξα τοῦ λεπροῦ ἦν; καταλύσαι αὐτὴν ἐχρῆν καὶ ὑπιλιμῆσαι καὶ διορθῶσαι. ἆρ' οὖν τοῦτο ἐποίησεν; οὐδαμῶς· ἀλλὰ δι' οἰκονομίαν ἅπαν, καὶ σωίζησι καὶ βεβαιοῖ ὃ εἰρημένον. ἅμα τοι τοῦτο οὐδὲ εἶπε, καθάρθητι·

3 Ἀλλὰ, θέλω, καθαρίσθητι, Ἵνα μηκέτι τῆς ὑποψίας τῆς ἐκείου, ἀλλὰ τῆς γνώμης τῆς αὐτοῦ ὃ δόγμα ᾖ. ἀλλ' οὐχ ἅπτεσθαι οὕτως· ἀλλὰ πῶς; ὅπως ὁ δῆμος ἐξεπλήττετο ἅπας, ἔλεγον· τί προσέχετε ἡμῖν, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ ἐξουσίᾳ πεποικόσι τοῦτο τοιαῦτης; ὁ δὲ ἀεὶ τοῦτο, κρύπτει πολλὰ μέτεστα φθεγξάμενος πολλάκις καὶ καταδιέτεμε τῆς αὐτοῦ δόξης, ὥστε πῆξαι ὃ δόγμα ἐν τοῖς τῶν ἐκπλησσομένων αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ἐξουσίας, [ὅτι] φησὶ; θέλω, καθαρίσθητι. κρύπτει τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ποιήσας σημεῖα, οὐδαμοῦ φαίνει τοῦτο εἰρηκὼς ὃ ῥῆμα· εἰ μὴ ὅτι ὡς κυρώσας τὴν οἰκονομίαν καὶ τοῦ δήμου πάντος καὶ τοῦ λεπροῦ τὴν περὶ τῆς ἐξουσίας, ὀφθαλμὸν τοῦτο προσέθηκε, θέλω. καὶ οὐκ εἶπε μὲν τοῦτο, οὐκ ἐποίησε δ'· ἀλλὰ καὶ ὃ ἔργον εὐθέως ἠκολούθησεν. εἰ δὲ μὴ καλῶς ἐλεγον, ἀλλὰ βλασφημία ἦν ὃ εἰρημένον, ἔδει παραχρῆμα ὃ ἔργον· νυνὶ δὲ καὶ ἔλεγεν ἡ φύσις ὑπιπαρομένη, καὶ μὴ τοῦ προσόντος ἔχεις, καὶ μείζονος ἢ ὁ βαπτιστὴς εἶπε. καὶ γὰρ

τὸ βάθος, πολὺ βεβαθύτερόν ἐστι τῆς ἁλὸς τὸ χῦμα τὸ ἐργον γεγυμνάσθαι. οὐχ ἁπλῶς ὁ εἶπε, θέλω, καθαρίσθητι· ἀλλὰ καὶ

Τὴν χεῖρα ἐκτείνας ἥψατο αὐτοῦ. Ὁ δὲ μάλιστα ἄξιον ζητήσεως. τίνος γὰρ ἕνεκεν θελήματι καθαίρων αὐτὸν καὶ λόγῳ, τὴν τῆς χειρὸς προσέθηκεν ἀφῇ; ἐμοὶ δοκεῖ δι' ὧνπερ ἕτερα, ἀλλ' ἵνα δείξῃ καὶ ἐντεῦθεν ὅτι οὐχ ὑποκείται τῷ νόμῳ, ἀλλ' ὑπίκειται· καὶ ὅτι τῷ καθαρῷ λοιπὸν οὐδὲν ἀκάθαρτον. Διὰ δὲ τοῦτο Ἐλισσαῖος μὲν οὐδὲ ἑώρα Ν Ναιμαὶ, ἀλλὰ καὶ σκυθαλιοῦται ἰδών, ὅπερ μὴ ὄφελε· μηδὲ ἥψατο, τηρῶν τὸ νόμιμον τὴν ἀκρίβειαν οἴκοι μένῃ, καὶ πέμπει πρὸς Ι Ἰορδάνην αὐτὸν λυσόμενον· ὁ δὲ διαστὰς, δείκνυς ὅτι οὐχ ὡς δοῦλος ἀλλ' ὡς Κύριος θεραπεύει, καὶ ἅπτεται. οὐ γὰρ ἡ χεὶρ ἀπὸ τῆς λέπρας ἐλάμβανε ἀκάθαρτος, ἀλλὰ τὸ σῶμα τὸ λεπρὸν ἀπὸ τῆς χειρὸς τῆς ἁγίας καθίστατο καθαρόν. οὐ γὰρ δὴ μόνοι σώματα προσέλαβεν θεραπεύσων, ἀλλὰ καὶ ψυχὰς εἰς φιλοσοφίαν ἐκάλεσεν. ὥσπερ οὖν [καὶ] χρυσὸν ἀνίατοις ἑαυτὸν οὐκ ἔτι λοιπὸν ἐκώλυε, Ν ἄμεινον ἐκεῖνον εἰσάγων νόμον, Ν τὸ τῆς τῶν βρωμάτων ἀδιαφορίας· ὕστερον δὲ καὶ τοῦτο [λοιπὸν] παιδεύων ὅτι τῆς ψυχῆς ὑπομελεῖσθαι χρή, καὶ τῶν ἔξωθεν ἀπαλλαγὴν καθαρμῶν ἐκείνων ἀποσημήνειν καὶ τὴν αὐτῆς λέπραν δεδοικέναι μόνον, ὅπερ ὄντι ἁμάρτημα (τὸ γὰρ λεπρὸν εἶναι) οὐδὲν κωλυμα εἰς ἀρετὴν) προῆγεν αὐτὸς ἅπτεσθαι τοῦ λεπροῦ, καὶ οὐδεὶς ἐγκαλεῖ. Οὐδὲ γὰρ ἐν διεφθαρμένον ὃ δικαιοῦμεν, οὐδὲ ἐκ τοῦ φαύλου κατεχόμενοι Α ἀκροαταί. διὰ τοῦτο οὐ μόνον οὐκ ἐπέσκηψαι, ἀλλὰ καὶ ὀξεπλάγησαν ὃ θαῦμα καὶ πεπεχώρησαν, ἀπό τε τῶν Ἱερημένων, ἀπό τε τῶν γινομένων τὴν ἀμήχανον αὐτοῦ δύναμιν προσκυνήσαντες. θεραπεύσας τοίνυν αὐτοῦ τὸ σῶμα, κελεύει

4 Μηδενὶ εἰπεῖν, ἀλλὰ δεῖξαι ἑαυτὸν τοῖς ἱερεῦσι καὶ προσενεγκεῖν ὃ δῶρον ὃ προσέταξε Μωϋσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. Τινὲς μὲν οὖν φασιν, ὅτι διὰ τοῦτο ἐκέλευσε μηδενὶ μηδὲν εἰπεῖν, ἵνα μὴ κακοργήσωσι περὶ τὴν διάκρισιν τοῦ καθαρμοῦ, σφόδρα δυσκόλως τοῦτο ἐπαπορεύοντες. καὶ γὰρ ὕστερον ἐκάθηρεν, ὡς καὶ ἀμφισβητήσιμον εἶναι τὸ καθαρμόν· ἀλλὰ μηδενὶ εἰπεῖν κελεύει, διδάσκων ὃ ἀκόμπαστον καὶ ἀφιλότιμον. καίτοιγε ἤδει ὅτι οὐ πεισθήσεται ὄχλος, ἀλλὰ διαχυρύξει Ν διεγείρειν· ἀλλ' ὅμως ὃ αὐτοῦ ποιεῖ. πῶς οὖν διαλεχθεὶς κελεύει εἰπεῖν, φησιν; οὐχὶ ἑαυτὸν προεπίστωσιν οὐδὲ σκληρούμενος, ἀλλὰ παιδεύων ὑγιαίνοντας εἶναι). οὐδὲ γὰρ ἐκεῖ διαχυρίζεται ἑαυτὸν ἐκέλευσεν, ἀλλὰ δοκῶν δόξαν τῷ Θεῷ· διὰ μὲν τοῦτο λεπρὸν τοῦτο, ἀτυφοτέρους ἡμᾶς προδασκυλίζων καὶ ἀκενοδόξους, διὰ δὲ ἐκείνους, εὐγενεστέρους καὶ εὐγνώμονας εἶναι), καὶ παιδεύων πάντα χρὴ γινομένων τὴν εὐφημίαν ἀναφέρειν τῷ δεσπότῃ. ὅπερ γὰρ, ὡς ἐπὶ πολλοῦ, Α ἀνθρωποι νοσοῦντες μὲν μεμνῆσθαι τοῦ Θεοῦ, τῆς δὲ ἀρρωστίας ἀπαλλαγέντες ῥᾳθυμότεροι γίνονται), κελεύων διηνεκῶς καὶ νοσοῦσας καὶ ὑγιαίνουσας προσέχειν τῷ δεσπότῃ, φησὶ· δὸς δόξαν τῷ Θεῷ. τίνος δὲ ἕνεκεν καὶ δεῖξαι ἑαυτὸν ἐκέλευσε τοῖς ἱερεῦσι καὶ δῶρον προσενεγκεῖν; πάλιν Ν νόμον ἐπληροῦ. οὐδὲ γὰρ πάντα αὐτὸν πρέλυεν, ὥσπερ οὐδὲ πάντα ἐφύλαττεν· ἀλλὰ ποτὲ μὲν τοῦτο ἐποίει, ποτὲ δὲ ἐκεῖνο· τοῦτο μὲν τῇ ὠμότητι φιλοσοφίας προδοποιῶν, ἐκεῖνο δὲ τὴν διαίρεσιν τῶν Ἰουδαίων τέως κατέχων γλωττῶν, καὶ συγκαταβαίνων αὐτῶν τῇ ἀσθενείᾳ. καὶ τί θαυμάζεις εἰ καὶ προσοικείοις αὐτὸς τοῦτο ἐποίησεν· ὅπου καὶ Α ἀπόστολοι μὴ τὸ κελευσθῆναι εἰς ἅπαντα ἔθνη ἀπελθεῖν, καὶ τὰς θύρας διοιγῆναι τῆς πίστεως διδασκαλίας, καὶ Ν νόμου ἐκκλεισθῆναι, καὶ διαλυθῆναι τὰ προσκόμματα, καὶ τὰ παλαιὰ παραπαύσασθαι πάντα, φαίνονται ποτὲ μὲν τηροῦντες Ν νόμον, ποτὲ δὲ αὐτοὶ παραβαίνοντες; καὶ τί τοῦτό, φησι, πρὸς τὸν τοῦ νόμου Σωτῆρα φυλακήν, ὃ εἰπεῖν, δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ; καὶ ὁ τυφλός. καὶ γὰρ νόμος ἦν παλαιὸς, Ν λεπρὸν καθαρθέντα μὴ ἑαυτὸν τοῖς δοκιμασίαν ὑπιτρέπειν τοῦ καθαρισμοῦ, ἀλλὰ φαίνεσθαι τοῖς ἱερεῦσι, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῖς ἐκείνου

πρέχειν

πρέχειν τὴν ἀπόδειξιν, καὶ ἀπὸ τῆς ψήφου ταύτης ἐγκρίνεσθαι τοῖς καθαροῖς. Εἰ γὰρ μὴ εἶπεν ὁ ἱερεὺς ὅτι Κεκαθάρισαι ὁ λεπρὸς, ἕτι μὴ τῶν ἀκαθάρτων ἔμελεν ἔξω τῆς πόλεως. διὰ φησι, δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε ὃ δῶρον ὁ προσέταξε Μωϋσῆς. Οὐκ εἶπεν, ὁ προσεύξαι ἐγὼ, ἀλλὰ τίνας προπέμπει τῷ νόμῳ, πάντα χρὴν ἀποῤῥάπτων αὐτῷ τὰ τόμαια. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν, ὅτι τῶν ἱερέων τὴν δόξαν ἥρπασε, τὸ μὲν ἔργον αὐτὸς ἐπλήρωσε, τὴν δὲ δοκιμασίαν ἐκείνοις ἐπέτρεψε, καὶ χρίσαι αὐτὸν ἐκάθισε τῆς οἰκείας θαυμάτων. Τοῦτο γὰρ ἀπῆν. μαίνεσθαί, φησιν, ἢ Μωϋσῆ ἢ τοῖς ἱερεῦσιν, ὅτι καὶ τοῦτ' ἐμοῦ ἐνεργεστηρίους εἰς τὸ πείθεσθαι ἐκείνοις ἐκάλουν. Ἵνα δὲ ἔστιν, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς; εἰς ἔλεγχον, εἰς ἀπόδειξιν, εἰς κατηγορίαν, καὶ ἀγωνιοῦσιν. ὅπερ γὰρ ἔλεγεν· ὡς πλείονα καὶ ἀπατεῶνα διώκομεν, ὡς ἀντίθεον δὲ προσκυνοῦμεν, σὺ μοι μαρτυρήσεις, φησὶ, κατ' ἐκείνου τοῦ κηρύγματος, ὅτι ὁ προσκυνούμενος ἐγώ. καὶ γὰρ θεραπεύσας σε προπέμπω τῷ νόμῳ καὶ τῇ τῶν ἱερέων δοκιμασίᾳ· ὅπερ ἁμάρτητος ἦν τοῦ νόμου, καὶ θαυμάζοντος τὸν Μωϋσέα, εἰ μὴ σὺν αὐτῷ θύοιμεν τοῖς παλαιοῖς δόγμασιν. Εἰ δὲ μηδὲν ἔμελον χαρδαίνειν, καὶ τοῦτο μάλιστα τὸν πρὸς τοῦτον νόμον αὐτοῦ καταμηνῦον ὅτι ἁμαρτωλοί, ὅτι καὶ προφανῶς οὐδὲν καρπωσομένους, τὰ αὐτοῦ πάντα ἐπλήρου. καὶ γὰρ προηδει τοῦτο αὐτὸ καὶ προεφερεν. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, εἰς διόρθωσιν αὐτῶν, οὐδὲ εἰς διδασκαλίαν· ἀλλ', εἰς μαρτύριον αὐτοῖς, τουτέστιν, εἰς κατηγορίαν καὶ εἰς ἔλεγχον καὶ εἰς μαρτυρίαν, ὅτι σοι πᾶν ἐμοὶ πάντα ἐγίνετο· καὶ προφανῶς ἀδιορθώτους μένοντας, οὐδὲ ὅτως ἀπέλειπον ἅπερ ποιοῦσαν ἐχρῆν· ἐκεῖνοι δὲ τὴν οἰκείαν ἔ-
Ματθ. κδ. ιδ. μενον ἀφανιζοντες καινίζουσι. Τοῦτο γοῦν καὶ ἄλλαχού. Κηρυχθήσεται γάρ, φησι, τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος. τοῖς ἔθνεσι, τοῖς οὐχ ὑπακούσασι, τοῖς οὐ πειθομένοις. ἵνα γὰρ μή τις λέγῃ, καὶ τίνος ἕνεκεν πᾶσι κηρύττεις, Εἰ μὴ πάντες μέλλουσι πείθεσθαι; ἵνα τὰ ἐμαυτοῦ πάντα φανερὰ πεποιηκώς, καὶ μηδεὶς ἔχῃ μεθ' ὧν τοῦτο ἐγκαλεῖν ὡς οὐκ ἀκηκοώς. καταμαρτυρήσει γὰρ αὐτῶν αὐτὴ ἡ κη-
Ψαλμ. ιη. δ. ρυξις, καὶ οὐκ ἀνέξονται μεθ' ὧν τοῦτο εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἠκούσαμεν. Πρὸς γὰρ τὰ παράπτα τῆς οἰκουμένης ὁ λόγος ἐξῆλθε τῆς εὐσεβείας.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτα οὖν ἐννοοῦντες καὶ ἡμεῖς, τὰ πρὸς ἑαυτὸν ἁπάντα πληρώσωμεν εἰς τὸν πλησίον, καὶ τῷ Θεῷ τὰ πάντα εὐχαριστῶμεν. καὶ γὰρ ἄπιστον, ἔργων τῆς εὐεργεσίας αὐτοῦ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπολαύοντας τὴν ἡμέραν, μηδὲ λόγῳ τὴν χάριν ὁμολογεῖν, καὶ ταύτην τῆς ὁμολογίας πολλὴν ἡμῖν τὴν ὠφέλειαν φερούσης. Οὐδὲ γὰρ αὐτὸς δεῖται τῶν ἡμετέρων ὕμνων, ἀλλ' ἡμεῖς δεόμεθα τῆς ἐκείνου ἀπαντήσεως. καὶ γὰρ ἡ εὐχαριστία ἐκείνῳ μὲν οὐδὲν προσέρχεται· ἡμᾶς δὲ οἰκειοτέρους αὐτῷ καθίστησιν. Εἰ γὰρ δὴ θεόπνευστοι εἰς μνήμην λαβόντες εὐεργεσίας, θερμαινόμεθα μᾶλλον τῷ φίλτρῳ· πολλῷ μᾶλλον τὸ διαπύρους μεμνημένους διηνεκῶς τῆς καταρθωμένης εἰς ἡμᾶς, ἀπευδαιμονήσομεν πρὸς τὰς ἐντολὰς τὰς ἐκείνου ἑστόμεθα. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· εὐχάριστοι γίνεσθε. φυλακὴ γὰρ εὐεργεσίας ἡ εὐχαριστία, καὶ τῆς εὐεργεσίας μνήμη καὶ ἡ διηνεκὴς εὐχαριστία. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ τὰ φρικώδη μυστήρια τῆς πολλῆς γέμοντα τῆς σωτηρίας, τὰ καθ' ἑκάστην τελούμενα [λέγω] ζωάζειν, εὐχαριστίαν καλεῖται, ὅτι πολλῶν ἐστιν ἐνεργετημένων ἀνάμνησις, καὶ τὸ κεφάλαιον τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας ἐνδείκνυται, καὶ διὰ πάντων προσκυνεῖσθαι εὐχαριστεῖν. Εἰ γὰρ τὸ ἡμπελῶνα οὐκ ἐφύτευσε, θαῦμα μέγα, καὶ ἐκπληττόμενος ὁ εὐαγγελιστὴς ἔλεγε, τοῦτο δὲ ὅλον γέγονε· τὸ καὶ σφαγῶν ποιήσομεν, εἶπέ μοι; Εἰ γὰρ τὸ ἡμπελῶνα, τοῦτο ἄλογα καλεῖται, τὸ σωματωθῆναι καὶ τὸ αἷμα ἐκχεῖν δι' ἡμᾶς καὶ τὸ ἑαυτὸν δοῦναι ἡμῖν εἰς ἑστίασιν καὶ εὐωχίαν πνευματικήν, τί ἂν κληθείη; εὐχαριστῶμεν τοίνυν αὐτῷ διηνεκῶς, καὶ ῥήμασι καὶ ἔργοις τῶν ἡμετέρων προηγείσθω τοῦτο. εὐχαριστῶμεν δέ, μὴ μόνον τῶν οἰκείων μόνον, ἀλλὰ καὶ μόνον τῶν ἀλλοτρίων ἀγαθῶν. οὕτω γὰρ καὶ τὴν βασιλείαν ἀνύσῃ δυνησόμεθα, καὶ τὴν ἀγάπην ὀπισφίγξαι

σφίξαι καὶ γενναιοτέραν ποιῆσαι. οὐδὲ γὰρ δυνήσῃ βασκῆναι λοιπὸν ἐκείνοις, ὑφ' ὧν εὐεργετεῖς τῷ διαφόρῳ. διὰ δὲ τὴν ἱερᾶς ὑφ' ἧς οἰκοδομῆς, ὑφ' ἧς πορφύρας, ὑφ' ἧς πίνης, ὑφ' ἧς ἡμιθέντων ἔμπορεύεσθαι, ὑφ' ἧς μὴ ταῦτα εἰσομένων [εἰς] ἡμᾶς εὐεργετῶν κελεύει, τῆς ὑσίας πορφυρουμένης ἐκείνης. τοῦτο γὰρ ἡμᾶς τῆς γῆς ἀπαλλάττει, καὶ πρὸς (Μ) ὑρανὸν μεταλίζησι, καὶ ἀγγέλους ἐξ αἰθέρων ποιεῖ. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνοι χορεύουσι συναίρμενοι, ὑφ' ἧς εἰς ἡμᾶς ἀγαθῶν εὐεργεσίαν τῷ Θεῷ, λέγοντες· Δόξα ἐν ὑψίστοις Λουκ.β. ιδ.
Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. καὶ τί πρὸς ἡμᾶς, φησί, τοῦτο ἐκ ἐπὶ γῆς, οὐδὲ ἀνθρώποις; μάλιστα μὲν οὖν πρὸς ἡμᾶς. ὅτε γὰρ ἐπαιδεύθημεν τοῦ ζωοδότου φιλεῖν, ὡς καὶ ἐκείνων ἀγαθὰ ἡμέτερα εἶναι νομίζειν. διὰ δὲ Παῦλος πέμπεται τῶν ἐθνῶν ὑφ' ἧς τῆς οἰκοδομῆς εὐεργετεῖ κατορθοῦν. καὶ ἡμεῖς τοίνυν ὑφ' ἧς οἰκείων, καὶ ὑφ' ἧς ἀλλοτρίων, καὶ ὑφ' ἧς μικρῶν δὲ ὑφ' ἧς μεγάλων διωκτῶν εὐεργετῶμεν. καὶ γὰρ μικρὸν ἢ τὸ δοθέν, μέγα ἔσται τῷ δόντι τὸ Θεοῦ διδόναι (μᾶλλον δὲ οὐδὲν μικρὸν τὸ πρὸς ἐκείνου) τὸ δὲ πρὸς ἐκείνου μόνον πρόκειται, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ τῇ φύσει. καὶ ἵνα καὶ ἄλλα πέμπω πρῶτα, ἃ τὴν ἄμμον ἐκάστῃ πλήθει· τί ἴσον τῆς ὑφ' ἡμῶν ἡμερώσης οἰκονομίας; ὁ γὰρ ἰὼ αὐτοῦ τιμώτερον ἀπάντων, ὁ μονογενὴς παῖς, τοῦτον ἔδωκεν ὑφ' ἡμῶν τῶν ἐχθρῶν· καὶ οὐκ ἔδωκε μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ δοῦναι, τραπέζαις ἡμῶν αὐτὸν προέθηκε, πόνους αὐτὸς καὶ ὑφ' ἡμῶν πάσχων, καὶ τὸ δοῦναι, ἐκ τοῦ εὐεργέτους ὑφ' τούτων ποιῶν. ὅπου γὰρ ὡς καὶ πολλὰ ἀγαθός ἐστιν ὁ δεσπότης, πόνους αὐτὸς διαδέχεται καὶ καταισχύνεται πρὸς ὑφ' ἡμῶν· καὶ ὅπερ ὅτι τῶν Ιουδαίων ἐποίησεν, ἀπὸ ὕπνου καὶ χρόνου καὶ ἑορτῶν αἰσχυμμάτων αὐτοῦ τῶν ἐναργειῶν, τοῦτο καὶ σήμερον εἰργάσατο, ἀπὸ τοῦ ὄρους τῆς ὑσίας εἰς διωκτὴ τῆς ὑφ' τούτων ἐναργείας μηνύειν ἡμᾶς ἐμβάλλων. ὅτως οὐδεὶς ἐκπονδάκει δοκίμους γίνεσθαι καὶ μεγάλους καὶ διὰ πόνων εὐγνώμονας, ὡς ὁ ποιήσας ἡμᾶς Θεός. διὰ τοῦτο καὶ ἀνέχεται ἡμᾶς ἐναντίᾳ πολλάκις, καὶ ἀγνοοῦντας τὰ πλείονα. εἰ δ' θαυμάζεις ὃ εἰρηκότιον, οὐκ ὅτι τῶν τυχόντων τινός, ἀλλ' ὅτι τοῦ μακαρίου Παύλου δείκνυμί σοι τοῦτο συμβόν. καὶ γὰρ ὁ μακάριος ἐκεῖνος πολλὰ κατδυνεύων καὶ θλιβόμενος, πολλάκις παρεκάλει τὸν Θεὸν "ἀποσῆσαι αὐτὸν τοῦ πειρασμοῦ· ἀλλ' ὅμως οὐ τῇ αἰτήσει αὐτοῦ, ἀλλὰ τῇ λυσιτελείᾳ πρόσεχε ὁ Θεός· καὶ τοῦτο δῆλον ἔλεγεν, Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. ὥστε πρὶν εἰπεῖν αὐτὸν τὴν αἴτησιν, ἄκοντα εὐεργετεῖ καὶ οὐκ εἰδότα. β. Κορ.β.θ.
τί οὖν μέγα αἰτεῖ αὐτὴ τῆς τοσαύτης κηδεμονίας εὐχαρίστως κελεύων εἶναι; σωθώμεν τοίνυν, καὶ πάντα ἐκεῖνα τοῦ πατρὸς μου. καὶ γὰρ τοῦ Ιουδαίους οὐδὲν ὅτως ἀπώλεσεν, ὡς ὃ ἀγαθοποιεῖν εἶναι, καὶ πολλὰς καὶ ἐπαλλήλους ἐκείνας πληγὰς οὐδὲν ἕτερον ἢ τοῦτο ἐπήγαγε· μᾶλλον δὲ καὶ πρὸ τῶν πληγῶν τὴν ψυχὴν αὐτῶν τοῦτο ἀπώλεσε καὶ διέφθειρεν. Ἀγαθοποιεῖν Σοφ.ιε. κδ.
γὰρ ἐλπὶς, ὡς πάσχει χειμέριος, φησίν. ὅπου ναρκᾶν καὶ νεκροῦσθαι τὴν ψυχὴν ποιεῖ, ὥσπερ ἐκεῖνα καὶ σώματα. τοῦτο δὴ καὶ ἐξ ἀπονοίας καὶ τὸ νομίζειν ἑαυτὸν ἄξιον εἶναι; ὁ δὴ Ζωτυφρονήσας, οὐκ ἀγαθῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐναντίων δοκιμώτατον εἶναι, βυθισθεὶς ὑσίας ἐκείνης τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅσα δὴ πάθῃ, οὐδὲν κήπεται δυάξιον πεπονθέναι. καὶ ἡμεῖς τοίνυν, ὅσῳ δὴ πρὸς ἀρετὴν ὀπτιδῶμεν, τοσούτῳ μᾶλλον ἑαυτοὺς ζωπυρῶμεν· ἐπεὶ καὶ τοῦτο μάλιστα ἀρετή. ὥσπερ γὰρ ὅσῳ αἱ ὀξύτερον ἴδωμεν, τοσούτῳ μᾶλλον μεμφόμεθα ὅσον διεπράξαμεν τοῦ θείου· οὕτως ὅσῳ δὴ ὀπτιδῶμεν πρὸς ἀρετὴν, τοσούτῳ μᾶλλον παυδυόμεθα εἰδέναι τοῦ Θεοῦ τὸ μέσον τὸ πρὸς ἡμᾶς. οὐ μακρὰν ἢ μέσος τοῦτο φιλοσοφίας, δυνηθῆναι ζωοδῶσαι τὴν ἀξίαν τὴν ἡμετέραν. τοῦτο γὰρ μάλιστά ἐστιν ὁ ἑαυτὸν εἰδώς, ὁ μηδὲν εἶναι ἑαυτὸν νομίζων. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὁ Δαβὶδ καὶ ὁ Ἀβραάμ, ὅτι πρὸς τὴν ἄκραν Γεν.ιη.κζ.
ἀνέβησαν τῆς ἀρετῆς κορυφὴν, ὅτε μάλιστα τὸ κατώρθωσαν. καὶ ὁ μὲν γῆν καὶ σποδὸν, Ψαλ.ρα.ε.
ὁ δὲ σκώληκα ἑαυτὸν ἐκάλει· καὶ πάντες δὲ (Ν) ἅγιοι ὁμοίως τούτοις ἑαυτοὺς ταπεινοῦσιν· ὡς

ὅτε

ὄγε πρὸς ἀλαζονείαν αἰρόμενος, σκῆνός ἐστιν ὁ μάλιστα πάντων ἑαυτὸν ἀγνοῶν. διὸ καὶ τῶν τοιούτων ζιζανίων ἔσος ἡμῖν λέγει πρὸς τὴν ὑπερηφάνειαν, σὺκ οἶδεν ἑαυτόν, ἀγνοῶ ἑαυτόν.. ὁ δὲ ἑαυτὸν ἀγνοῶν, ὅσα γινώσεται; ὥσπερ γὰρ ὁ ἑαυτὸν εἰδώς, ἅπαντα εἴσεται· οὕτως ὁ τοῦτο μὴ εἰδώς, οὐδὲ τὰ ἄλλα εἴσεται. τοιοῦτος οὖν σκῆνος, ὁ λέγων· ἐπαίνω τὴν ἀρετὴν, θήσω με θεὸν μου. ὅπερ γὰρ πεποίηκεν ἑαυτὸν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ποιήσει. ἀλλ' οὐχ ὁ Παῦλος· ἀλλ' ἔκτρωμα ἑαυτὸν καὶ τῶν ἀγίων ἐλάχιστον· καὶ διὰ τοῦτο τῆς προσηγορίας ἄξιον ἑαυτὸν κρίνει) νομίζει τῶν ἀποστόλων μὴ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα κατορθώματα. τοῦτον τοίνυν ζηλώσωμεν καὶ μιμησώμεθα. μιμησόμεθα δέ, οὐ τῆς γῆς καὶ τῶν ἐν τῇ γῇ ἀπαλλαγέντες πράγματος. οὐδεὶς γὰρ οὕτως ἀγνοεῖ ἑαυτὸν ποτε, ὡς ὁ τοῖς βιωτικοῖς προσηλωθαι· οὐδεὶς οὕτω πάλιν τοῖς βιωτικοῖς προσηλωθαι πράγμασι δύναται, ὡς ὁ ἀγνοῶν ἑαυτόν. ἀλλήλων γὰρ ταῦτα ἐξήρτηται. ὥσπερ γὰρ ὁ τῆς δόξης ἐρῶν τῆς ἔξωθεν, καὶ μεγάλα καὶ πρόχειρα ἡγούμενος, καὶ μυρία φιλονεικῇ, καὶ συγχωρῆσαι ἑαυτὸν κατιδεῖν· οὕτως ὁ τούτων ὑπεροράν ῥᾳδίως ἑαυτὸν εἴσεται· ἑαυτὸν δὲ μαθὼν, οἶδε καὶ ὅτι τὰ ἄλλα πάντα βαδιεῖται μέρη τῆς ἀρετῆς. ἵνα οὖν τοῦ καλοῦ τούτου μαθόντες ἐπιτιμῶν, ἀπαλλαγῶμεν τῶν ὀπτικήρων ἁπάντων τῶν πολλῶν καὶ ἡμῖν ποιούντων τὸν φλοιόν, καὶ μαθόντες ἑαυτῶν τὸν ἀπύρηνον, πᾶσαν ὑπιδιξώμεθα ταπεινοφροσύνην καὶ φιλοσοφίαν, ἵνα καὶ τῶν πρώτων καὶ τῶν μισθῶν ὑπερτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, κράτος, τιμὴ σὺν τῷ ἁγίῳ καὶ ἀγαθῷ [καὶ ζωοποιῷ] πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κς΄. 5 ΕΙΣΕΛΘΟΝΤΙ ΔΕ ΑΥΤΩ ΕΙΣ ΚΑΠΕΡ-

ναούμ προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος παρακαλῶν αὐτὸν,

6 Καὶ λέγων· Κύριε, ὁ παῖς μου βέβληται) ἐν τῇ οἰκίᾳ· παραλελυμένος, δεινῶς βασανιζόμενος.

Μέλλοντος τοῦ Σωτῆρος καταβαίνειν ἀπὸ τοῦ ὄρους προσῆλθεν ὁ ἑκατόνταρχος τοῦτο εἰσελθόντι εἰς τὴν Καπερναούμ. ἵνα οὖν ἔνεκεν ἦν τοῦτο ἀπὸ σκῆνος εἰς τὸ ὄρος ἀνέβησαν; ἵνα μὲν ῥᾳθυμίαν (καὶ γὰρ ἀμφοτέρων ἡ πίστις θερμὴ) ἀλλ' ὡς μὴ ἐγκόλαμμα τοῦ διδασκαλείου. προσῆλθεν δέ, φησὶν ὁ παῖς μου βέβληται) ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικὸς, δεινῶς βασανιζόμενος. ἵνα μὲν [οὖν] φασὶ, ὅτι ἀπολωλεκὼς καὶ τοῦ αἰτῆσαι ἔφθασε, διὰ τοῦτο αὐτὸν σὺν ἤγαγεν (οὐδὲ γὰρ δυνατὸν ἦν, φησὶ, παραλελυμένον καὶ βασανιζόμενον καὶ πρὸς ἑκάστας ὥρας ἀναπνοὰς φοβάδιον κομίζειν. ὅτι γὰρ καὶ ἀπιστεῖ ἔμελλεν, ὁ Λουκᾶς φησιν, ὅτι καὶ ἔμελλε τελευτᾶν) ἐγὼ δὲ τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἔχειν πίστιν τοῦτο σημεῖον τίθημι, καὶ πολλῷ μείζονα τῶν διὰ τοῦ ῥήματος χαλασάντων. ὅπερ γὰρ ἤδη σαφὲς, ὅτι καὶ ἐπίταγμα ἀρκεῖ μόνον εἰς τὸ δύασθαι τοῦ κωμῳδοῦ, πρεπόντως τοῦτο) νομίσειν αὐτὸν ἀγαγεῖν. διὰ τοῦτο ὁ Ἰησοῦς; ὁ μηδαμοῦ προσέχειν ἐποίησεν, οὐ τοῦτο ποιεῖ. πάντα χρὸς γὰρ ἐπόμενος τῇ προαιρέσει τῶν ἱκετευόντων, οὐ τοῦτο καὶ ὑπισχνεῖται· καὶ οὐχὶ θεραπεύσαι ἐπαγγέλλεται μόνον, ἀλλὰ καὶ παραγενέσθαι εἰς τὴν οἰκίαν. ποιεῖ δὲ τοῦτο, ἵνα μάθωμεν τὴν ἀρετὴν τοῦ ἑκατοντάρχου. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἐπηγγείλατο, ἀλλ' εἶπεν, ὕπαγε, ἰαθήτω ὁ παῖς σου, οὐδὲν ἂν τούτων ἐγνωμεν. τοῦτο γοῦν οὐ δῆλον τῆς Φοινίσσης ἀπιστίας ἐποίησε γυναικός. οὐ τοῦτο μὲν γὰρ μὴ καλυόμενος εἰς τὴν οἰκίαν αὐτὸν παρέλθοντος φησὶν ἔχειν, ἵνα μάθῃς τοῦ ἑκατοντάρχου τὴν πίστιν καὶ τὴν πολλὴν ταπεινοφροσύνην· ὅτι δὲ τῆς Φοινίσσης οὐ δεηθῆναι τὸν δόντα, καὶ ὑπομένουσαν ὀξαπορεῖν. σοφὸς γὰρ ὢν οὐ θυμήδονος ἰατρὸς, ἀλλὰ τῶν οὐδυτίων καὶ οὐδυτία καπα-

καπασκυάζειν οἶδε. ἡ σὺ ζῶν θα μὴ δέχῃ τῆς αὐτεπαγγέλτου πρ̄ουσίας, ἐκεῖνος δέχεται τῆς ὑπερπαμφίνος ἐπαρθήσεως ἡ ραδιουργίας τὸ πίστιν ἐκκαλύπτει τῆς γυναικός· οὕτω καὶ ὁ ὑπὲρ τοῦ Αβρααμ ποιεῖ λέγων· οὐ μὴ κρύψω ἀπὸ τοῦ παιδός μου Αβρααμ, ἵνα μάθῃ ἐκείνου τὴν φιλοξενίαν καὶ τὴν ἐπαρθεῖσαν Σοδόμων προνοίαν. ἐξ ὑπὲρ τοῦ Λωτ δέονται* εἰσελθεῖν παρ' αὐτοῖς ἵνα πεμφθῶσιν, ἵνα τοῦ δικαίου μάθῃς τῆς φιλοξενίας τὸ μέγεθος. τί οὖν ὁ ἑκατοντάρχης φησίν;

8 Οὐκ εἰμὶ ἱκανός, ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς.

Ἀκούσωμεν ὅσοι Χριστιανοὶ μέλλομεν ὑποδέχεσθαι (δυνατὸν γὰρ αὐτὸν ὑποδέχεσθαι καὶ ἡμᾶς) ἀκούσωμεν καὶ ζηλώσωμεν, καὶ μὴ τοσαύτης δεξιώμεθα τῆς ἀσωτίας. καὶ γὰρ ἐκεῖνον πέντε ὑποδέξῃ πεινῶντα καὶ γυμνόν, ἐκεῖνοι [καὶ] ὑποδέξω καὶ ἐνθρεψας.

Ἀλλ' εἰπὲ μόνον, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου.

Ὅρα καὶ τοῦτον, ὥσπερ Χριστὸν λειτουργὸν, τὸν προσκυσαι θέλει αὐτοῦ δόξαν ἔχοντα. σὺ δὲ οὐδὲ εἶπε, προσκάλεσον, σὺ δὲ εἶπεν, βῦξαι καὶ ἰκέτευσον, ἀλλ' ὑπὸ τάξον μόνον. εἶπα δὲ διὰ τοῦτο μὴ μετεμάζωσι δυσανθῶσι, φησί·

9 Καὶ γὰρ καὶ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. Καὶ τί τοῦτο φησιν, εἰ ὁ ἑκατοντάρχης ὑπὸ ὑπόπτευσιν οὕτως; Οὐ γὰρ ζητοῦμεν, εἰ ὁ Χριστὸς τοῦτο ἀπεφήνατο καὶ σκύρωσε. καλῶς καὶ σφόδρα συνετῶς λέγεις. σκοπῶμεν τοῦτο αὐτό. καὶ [γὰρ] εὑρήσομεν, ὅπερ ὅτι τοῦ λειτουργοῦ γέγονε, τοῦτο καὶ σοὶ γεγενημένον. ὥσπερ γὰρ ὁ λειτουργὸς εἶπεν, ἐὰν θέλῃς (καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ λειτουργοῦ διϊσχυρίζόμεθα μόνον τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ φωνῆς. οὐ γὰρ μόνον οὐ κατέλυσε τὸν ὑπόνοιαν, ἀλλὰ καὶ ἐβεβαίωσεν μειζόνως, ὁ τοιοῦτον ἐμοὶ εἶπεν τοιοῦτος, καὶ εἶπον, θέλω, καθαρίσθητι, ἵνα κυρώσῃ τὸ δόγμα τὸ ἐκείνου) οὕτω δὴ καὶ σοὶ σκηπτὸν δίκαιον, εἴ τι τοιοῦτον γέγονε. καὶ γὰρ βιάσομαι τὸ αὐτὸ τοῦτο πάλιν συμβεβηκός. τοιαῦτα γὰρ ὁ ἑκατοντάρχου εἰρηκότος καὶ μαρτυρήσαντος ἐξουσίαν τοσαύτην, οὐ μόνον οὐκ ἐκκαλέσει, ἀλλὰ καὶ ἀπεδέξατο, καὶ πλέον τι ἐποίησεν ἢ ἀπεδέξατο. σὺ δὲ εἶπεν ὁ εὐαγγελιστὴς ἐπὶ ἐπῄνεσε τὸ εἰρημένον μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ πάσαν δηλοῖ τὴν ἔπαινον, φησίν·

10 Οπι καὶ ἐθαύμασε· Καὶ σὺ δὲ ἁπλῶς ἐθαύμασεν, ἀλλὰ καὶ τὸν δήμιον πρῶτος πρότος, καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπόδειγμα δέδωκεν ὥστε αὐτὸν ζηλοῦν. ὁρᾷς πῶς ἔκλεισε τὸν μυρτυρηθέντων αὐτῷ ἐξουσίαν θαυμάζει; καὶ ἐξεπλήττετο ὁ Χριστὸς ὅτι τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ὡς ἐξουσίαν ἔχων ἐδίδασκε. καὶ οὐ μόνον οὐκ ἐκκαλεῖται, ἀλλὰ καὶ λαβὼν αὐτὸν κατέπληξε, καὶ δι' ὧν Χριστὸς λειτουργὸν σκάθηρεν, σκύρωσεν αὐτῷ τὸν γνώμιλον. πάλιν ἔλεγεν σκήπτος· ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι καὶ οὐ μόνον οὐκ ἐπετίμησεν, ἀλλὰ καὶ μεγαλοφρόνων αὐτοῦ ὄντος, ὡς σκήπτος εἶπεν, σκάθηρε. πάλιν ὁ ἑκατοντάρχης οὕτω φησίν· εἰπὲ λόγῳ μόνον, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου.

Καὶ θαυμάζων αὐτὸν ἔλεγεν, σὺ δὲ ὁ Ισραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρεν.

Ινα γὰρ οὐκ ἀγνοήσῃς τοῦτο μάθῃς, ὅτε ἡ Μαρθα τοιοῦτόν τι εἶπεν, ἀλλὰ τοὐναντίον, ὅσα δ' ἂν αἰτήσῃ τὸν Θεὸν δώσει σοι, οὐ μόνον οὐκ ἐπῄνεσεν, καὶ τοι [καὶ] γνώριμος οὖσα καὶ ἀγαπητὴ καὶ σφόδρα παρὰ αὐτοῦ ἐσπουδασμένον, ἀλλὰ ἐπετιμήσεν καὶ διορθώσῃ περὶ αὐτοῦ, ὡς οὐ καλῶς εἰρηκυῖα. καὶ γὰρ ἔλεγεν αὐτῇ· οὐκ εἶπόν σοι, ὅτι, ἐὰν πιστεύσῃς, ὄψῃ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ; ὡς μηδέπω πιστεύσασα ἐγκαλεῖ. καὶ πάλιν, ὅτε ἔλεγεν· [ὅτι] ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν Θεὸν δώσει σοι, ἀπάγων τῆς τοιαύτης ὑπονοίας αὐτὴν, καὶ διδάσκων ὅτι περὶ ἑτέρου δεῖται λαοῦ, ἀλλ' αὐτός ἐστιν ἡ πηγὴ τῶν ἀγαθῶν, φησίν· ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή· τοιοῦτος, οὐκ ἀναμένω δέεσθαι σοῦ ἐργάσασθαι, ἀλλ' οἷός ἐστι πάντα ἐργάζο-

μη. ὅθεν τ μὲ ἐκατονταρχλω καὶ θαυμάζει, ὡ τῦ δήμυ πάντας προτίθησι, καὶ τὴ τῆς βασιλείας δόσει ὑμᾶ, καὶ σὲ ἄλλυς εἰς τὸν αὐλὸν ζῆλον" κελ. καὶ ἵνα μάθης, ὅλι δι' ἕτερ ταῦτα εἶπεν, ἵνα καὶ σὺ ἄλλυς παιδθσῃ πιστεύειν ὄντας, ἀκθσον ὃ εὐαγγελιστὴς τ ἀκρίβειάν, πῶς αὐτὸ ἠνίξατο. γραφεὶς γάρ, φησι, ὁ Ἰησῦς, εἶπε τοῖς ἀκολθοῦσιν αὐτῷ· οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτλν πίστιν εὗρον. ἄρα τὸ μεγάλα προῖκα αὐτὸ φαντάζεσθαι, ἢ τὸ μάλιστα πίστεως, ὡ βασιλείας, καὶ τῶν ἄλλων προτέρειον ἀγαθῶν. οὐδὲ γὰρ μέχρι λόγων αὐτῷ μένει ὁ ἔπαινος, ἀλλὰ καὶ τὸν νοσοῦντα ὑγιῆ ἀπέδωκεν ἀντὶ τῆς πίστεως, καὶ λαμπρὸν πλέκει αὐτῷ τ στέφανον, ὡ μεγάλως ἐπαινέλε) δωρεάς, οὕτω λέγων·

11 Πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν ὡ δυσμῶν ἥξυσι, καὶ ἀνακλιθήσονται " μετ' Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ·

12 Οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται " ἔξω. Ἐπειδὴ γὰρ πολλὰ ἐπεδείξατο θαύματα, μετ' πλείονος λοιπὸν αὐτοῖς διαλέγεται παῤῥησίας. Εἶτα, ἵνα μή τις νομίσῃ κολακείας εἶ) τὰ ῥήματα, ἀλλὰ μανθάνωσιν ἅπαντες ὅτι οὕτω διέκειτο ὁ ἑκατοντάρχης, φησίν· Ὕπαγε, ὡς ἐπίστευσας γενηθήτω σοι. Καὶ βλέπε τὸ ἔργον ἀκολούθησε μάρτυρῶν τῇ προαιρέσει.

13 Καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτῦ ἀπὸ τ ὥρας ἐκείνης· Ὅπερ ὡ ὅτι τῆς Συροφοινίσσης ζωέβη. ὡ γὰρ φησι ἐκείνη· ὦ γύναι, μεγάλη συ ἡ πίστις, γενηθήτω σοι ὡς θέλεις. Καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς. ὅπερ ὃ ὡ ὁ Λυκᾶς τῦτο τὸ θαῦμα ἀπαγγέλλων προεπέθηκεν ἕτερα πλείονα, ἃ δοκῇ διαφωνίαν ἐμφαίνειν, ὅπλυσαν ὡ ταῦτα ἀναγκαῖον" ὑμῖν. Τί οὖν φησιν ὁ Λυκᾶς; ἔπεμψε πρεσβυτέρυς τῶν Ἰουδαίων πρὸς αὐτὸν, παρακαλῶν αὐτὸν ἐλθεῖν· ὁ δὲ Ματθαῖός φησιν, ὅτι αὐτὸς προσελθὼν ἔλεγεν, ὅτι οὐκ εἰμὶ ἄξιος. καὶ ἴσως μάλ' φασι, ὅτι οὐκ ἔστιν οὗτ' ἐκεῖνος, εἰ ὡ πολλὰ ἔχει ἐοικότα. πρὸ μὲ γὰρ ἐκείνου φησὶν, ὅτι ὡ * συναγωγὴν ἡμῶν ἔκτισε, ὡ τὸ ἔθνος ἀγαπᾷ· πρὸ δὲ τύτυ αὐτὸς φησιν ὁ Ἰησῦς, ὅτε ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτλν πίστιν εὗρον· καὶ ἐπ' ἐκείνου μὲ οὐκ εἶπεν, ὅτι πολλοὶ ἥξυσιν ἀπὸ ἀνατολῶν *, ὅθεν εἰκὸς Ἰουδαῖον αὐτὸν εἶ). Τί οὖν ἐρῦμεν; ὅλι μὲ αὕτη ἔυκλες ἡ λύσις· τί δὲ ζητῦμεν, εἰ ἀληθής. ἐμοὶ γὰρ δοκῇ οὗτ' ἐκεῖνος εἶ). πῶς οὖν, φησι, ὁ μὲν Ματθαῖος λέγει, ὅλι αὐτὸς εἶπεν, οὐκ εἰμὶ ἄξιος, ἵνα μυ ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς· ὁ δὲ Λουκᾶς ὅλι ἔπεμψεν ἵνα ἔλθῃ; ἐμοὶ δοκεῖ τὴν κολακείαν τὴν Ἰουδαϊκὴν ἀφίστασθαι ἡμῶν ὁ Λουκᾶς· ὡ ὅλι ⓐ ἐν συμφορᾷ ἀκριβάζεται ὄντες πολλὰ μεταβουλθόμενα. εἰκὸς γὰρ τ ἑκατόνταρχον βουλόμενον ἀπελθεῖν κωλυθῆναι ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, κολακευόντων αὐτὸν καὶ λεγόντων, ὅλι ἡμῖς ἀπελθόντες ἄξομεν αὐτόν. ὅσα γοῦν αὐτῷ καὶ τὴν προκλησιν κολακείας μεταῖὼ ὄσαν. ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, φησι, ὡ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ᾠκοδόμησεν· ὥστε ἴσασιν ὅθεν ἐπαινοῦσι ⓦ σῴδρα. δέον γὰρ εἰπεῖν, ὅτι ἐβουλήθη μὲ αὐτὸς " ἐλθεῖν καὶ παρακαλέσαι, ἡμῖς ὃ ἐκωλύσαμεν, τὴν συμφορὰν " ἰδόντες ὡ τὸ πῶμα τὸ ὅτι τῆς αἰτίας χείμενον, ὡ ὕτω παρέσησαν τῆς πίστεως αὐτῦ τὸ μέγεθος· τῦτο μὲ οὐ λέγυσιν (διὸ γὰρ ἤθελεν ὅλως τὸ βασκαίνειν ἐκκαλύψαι ὡ σῴδρὸς τ πίστιν) ἀλλ' ἠρωῶντο μᾶλλον συσκιάσαι τ ἀρετ, ἵνα ὡ τ ἱκεσίαν ἦλθοι ποιησόμενοι, ἵνα μὴ δόξῃ μέγας τις εἶ) ὁ παρακαλούμενος, ἢ τ πίστιν αἰσχυρύξωντες τ ἐκείνου λύσαι ὕτω, διὅπερ ἦσαν ἀφιλόθεοι. ἐκεῖνον γὰρ βασκανίαν πηρῶσαι διάνοιαν. ἀλλ' ὁ μὲ ἀπόῤῥητα εἰδὼς, ὡ ἀκόντων αὐτ ἐκεῖνον ἀνεκήρυξε. ὡ ὅτι ὕτω ἐστὶν ἀληθὲς, ἄκυσον αὐτ ὡ Λυκᾶ πάλιν αὐτὸ ἑρμηνεύοντος. αὐτὸς γὰρ ὕτω φησὶν· ὅτι ὡ μακρὰν ἀπεχόντος αὐτῦ ἔπεμψε λέγων· ὦ Κύριε, μὴ σκύλλυ· ὡ γὰρ εἰμὶ ἄξιος, ἵνα μυ ὑπὸ τ στέγην εἰσέλθῃς. ὅτε γὰρ ἀπηλλάγη τ ἐπαῤῥείας αὐτ, τότε πέμπει λέγων· μὴ νομίσῃς ὅτι σοὶ ὄκνει ὡ προσεγενόμην, ἀλλ' ἐμαυτὸν ἀνάξιον εἶ) ἐνόμισα τῦ δέξασθαί σε ὑπὸ τὴν οἰκίαν. Εἰ δὲ ὁ Ματθαῖός φησι μὴ δοκῇ τῶν φίλων, ἀλλὰ σοὶ ἐαυτῦ τῦτο αὐτὸν εἰρηκέναι, διὸ τῦτο ποιῇ. τὸ γὰρ

γὰρ ζητούμενον, εἰ τὴν προθυμίαν ἐκάτερος πρόκειται τοῦ ὑδρὸς, καὶ ὅτι τὴν προσκύνησιν τοῦ Χριστοῦ δόξαν εἶχεν. εἰκὸς ἦν γὰρ αὐτὸν μὴ τὸ πέμψαι τὸν φίλους παραιτούμενον ζητεῖν εἰπεῖν. εἰ δὲ μὴ τοῦτο εἶπεν ὁ Λουκᾶς, ἀλλ' οὐδὲ ἐκεῖνο ὁ Ματθαῖος· ὅπερ ἁρμόζειν ἑαυτοῖς ἦν, ἀλλὰ τὰ ὑπὲρ ἀλλήλων παραλειπόμενα ἀναπληρούντων μᾶλλον. ἔστω δὲ αὐτὸ πῶς καὶ ἑτέρωθεν τὴν πίστιν ἐνεκήρυξεν ὁ Λουκᾶς εἰπών, ὅτι ἔμελλε τελευτᾶν ὁ παῖς. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ τοῦτο εἰς ἀπόγνωσιν αὐτὸν ἐνέβαλεν, οὐδὲ ἀπελπίσαι προεκαλέσατο· ἀλλὰ καὶ οὕτως ἤλπισε παρεῖσθαι. εἰ δὲ ὁ μὲν Ματθαῖός φησι τὴν Χριστοῦ ἐλθεῖν, οὐδὲ σὺ τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν δέδεγν, καὶ ταύτην δηλονότι οὐκ οὖσαν αὐτὸν Ἰσραηλίτην· ὁ δὲ Λουκᾶς, ὅτι φιλοδόμησε τὴν Συναγωγὴν, οὐδὲ τοῦτο σφοδρόν. δυνατὸν γὰρ καὶ Ἰουδαῖον οὐκ ὄντα, καὶ τὴν Συναγωγὴν οἰκοδομῆσαι, καὶ τὸ ἔθνος ἀγαπᾶν. σὺ δέ μοι μὴ ἁπλῶς ἐξέταζε τὰ εἰρημένα πρὸς αὐτὸ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτὸ προσίδε, καὶ τότε ἄψῃ τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός. καὶ γὰρ πολιτικὸς ὁ τύφος τῶν τοιούτων ὄντων, καὶ οὐδὲν τοιαῦτα συμφορᾶς καταβάσεως. ὁ γοῦν παρὰ Ἰωάννῃ χείμαρρος ἕλκει αὐτὸν πρὸς τὴν οἰκίαν, καὶ φησι· καταβηθι· μέλλει γάρ μου τὸ παιδίον τελευτᾶν. ἀλλ' οὐχ ὕπως οὗτος, ἀλλὰ καὶ ἐκείνου καὶ τῶν ἄλλων τὰς ψυχὰς καθάπαν τὴν κλίνην πολὺ βέλτιον. καὶ γὰρ σωματικὴν προσιόντι θεραπείαν ἐζήτησε, οὐδὲ ἐπὶς τοῦ ἱματίου μόνου ἥψατο, ὅπερ οὐ μικρὰ φαντασμάτων ἦν πρὸς αὐτόν· ἀλλὰ διαφερόντων τὴν ἐπόνοιαν ἔχων φησὶν, εἰπὲ λόγῳ μόνον. καὶ οὐδὲ ἐν ἀρχῇ λέγει, εἰπὲ λόγῳ, ἀλλὰ μόνον τὸ παῖδος διηνεῖται. οὐδὲ γὰρ προσεδόκησεν ἀπὸ πολλῆς ταπεινοφροσύνης εὐθέως ὅτι ἐνθύσειν Χριστὸν, ἐν τὴν οἰκίαν ὅτι ζητήσειν. διὰ τοῦτο ὅτι ἤκουσεν αὐτοῦ λέγοντος, ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτὸν, τότε φησὶν, εἰπὲ λόγῳ. καὶ οὐδὲ τὸ παῖδος αὐτὸν ζωέχειν· ἀλλὰ καὶ ἐν συμφορᾷ φιλοσοφεῖ, καὶ πρὸς τὴν ὑγείαν τοσοῦτον ὁρᾷ τοῦ παιδὸς, ὅσον πρὸς τὸ μὴ δόξαι μηδὲν ἀνυλαβεῖς ποιεῖν. κατέτυχε οὖν αὐτὸς ἀναγκασθῆναι, ἀλλ' ὁ Χριστὸς ἐπηγείλατο· ἀλλὰ καὶ οὕτω δέδοικε μήποτε δόξῃ τὴν ἀξίαν ὑπερβαίνειν τὴν ἑαυτοῦ, καὶ βαρὺ πρᾶγμα ἐφέλκεσθαι. εἶδες αὐτοῦ τὴν σύνεσιν; σκέπτει τῶν Ἰουδαίων τὰ αἰσθήματα λεγόντων, ἄξιός ἐστιν ᾧ παρέξει τοῦτο ποιῆσαι. δέον γὰρ ὅτι τὴν φιλανθρωπίαν καταφυγεῖν τοῦ Ἰησοῦ· (ἢ ὅτι τὴν ἀξίαν τοῦτο προβάλλονται), καὶ οὐδὲν ὅλως προβάλλεσθαι δεῖ, ἴασιν. ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνος οὕτως, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἑαυτοῦ ἀνάξιον ἑαυτὸν εἶναι (φησὶ), καὶ μόνοις τῆς ἐνεργείας, ἀλλὰ καὶ τοῦ τῆς οἰκίας δέξασθαι τὸν Κύριον. διὰ τοῦτο καὶ εἶπεν, ὁ παῖς μου βέβληται, οὐκ ἐπήγαγεν, εἰπὲ, δεδοικὼς μὴ ἀνάξιος εἴη τοῦ τυχεῖν τῆς δωρεᾶς· ἀλλὰ τὴν συμφορὰν ἀπήγγειλε μόνον. ὅπερ ἦν εἶδε τὸν Χριστὸν φιλοπόνως ἔχοντα, καὶ δὲ οὕτως ἐπεπόθησεν, ἀλλ' ἐπὶ μέρει τὸ ἑαυτοῦ προσῆκον διατηρῶν μένει. εἰ δὲ λέγοι τις, τίνος ἕνεκεν οὐκ αὐτοπροσώπησεν αὐτῷ ὁ Χριστὸς; ἐκεῖνο ἂν εἴποιμι, ὅτι σφόδρα αὐτὸν ἐτίμησε· προσῆκον μὲν τὴν δίαιταν τοῦ ἀνδρὸς, ὅπερ οὐκ ἦν μάλιστα μὴ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν ἐφάμιλλον· δεύτερον δὲ, τὸν εἰς τὸν βασιλείδην αὐτὸν εἰσαγαγεῖν, καὶ προσημῆναι πάντος τοῦ ἔθνους τοῦ Ἰουδαϊκοῦ. ὅπερ γὰρ τὸν δέξασθαι Χριστὸν εἰς τὴν οἰκίαν ἀνάξιον ἑαυτὸν (ἔφη) ἐνόμισε, καὶ βασιλείαν γένοιτ' ἄξιος, καὶ τῶν καλῶν ὑπέτυχεν, ὧν ἀπέλαυσεν ὁ Ἀβραάμ. καὶ τίνος ἕνεκεν ὁ λεπρὸς, φησὶ, μείζονα τούτων ὑπεδέξατο οὐκ ἐπηνέθη; οὐδὲ γὰρ εἶπεν ἐκεῖνος, εἰπὲ λόγῳ, ἀλλ' ὁ πολλῷ μείζων ἦν, ἤλπισεν μόνον· ὃ καὶ τῷ παρόντι φησὶν ὁ προφήτης, Οτι πάντα ὅσα ἠθέλησεν ἐποίησεν. διὰ καὶ οὐκ ἐπηνέθη. ὅταν γὰρ εἴπῃ, προσέτεθη δὲ δοῦναι ὁ προσέταξε Μωϋσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς, οὐδὲν ἕτερόν φησιν, ἢ ὅτι συκατηρήσεις αὐτῷ δέ ὧν ὑπέτευσας. ἄλλως δὲ, οὐκ ἦν Ἰουδαῖον ὄντα πιστεῦσαι, καὶ ἔξω ὄντα [ὄντα] τῶν ἐθνῶν. ὅτι γὰρ οὐκ ἦν Ἰουδαῖος ὁ ἑκατοντάρχης, καὶ ἀπὸ τῆς ἑκατοντάρχης εἶδες ἦν, καὶ ἀπὸ τῆς Εἰρήνης, οὐδὲ σὺ τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν δέδεγν. καὶ [πολὺ] μέγα ἦν δὲ θεσπέσιον ἐκτὸς ὄντα τῶν Ἰουδαϊκοῦ καταλόγου τοσαύτην λαβεῖν ἔννοιαν. εἰ γὰρ ἐφαντάσθη, ὡς ἔμοιγε δο-

καὶ, ταῦτα ὁ εὐαγγελιστὴς γράφας· ἢ ὅτι αὐτῷ τὰ πάντα ὕστερα ἐγένετο, καὶ θάνατος, καὶ τὰ ἄλλα πάθη, ὡς αὐτῷ ⓐ γράφεται. διὸ δὲ ἔλεγε· καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τελούμενος· τουτέστι, σὺ Θεὸς, ἐγὼ δὲ ἄνθρωπος· ἐγὼ ὑπὸ ἐξουσίαν, σὺ δὲ οὐχ ὑπὸ ἐξουσίαν. Εἰ τοίνυν ἐγὼ ἄνθρωπος, καὶ ὑπὸ ἐξουσίαν ὤν, τοσαῦτα δύναμαι· πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς, ὁ καὶ Θεὸς ὤν" καὶ οὐχ ὑπὸ ἐξουσίαν. μὴ γὰρ ὑπόκρισιν θέλει αὐτὸν πεῖσαι, ὅτι οὐχ ὡς ὅμοιον διδοὺς ὑποδείγμα ταῦτα λέγει, ἀλλὰ σφόδρα ὑπερέχει. Εἰ γὰρ ἐγὼ ἀμύητος ὢν τοῖς ὑπερπεπομφόσι, φησὶ, καὶ ὑπὸ ἐξουσίαν ὤν, ὅμως διὰ τὴν μικρὰν τῆς ἀρχῆς ὑποροπὴν τοσαῦτα δύναμαι, καὶ σοὶ εἰς ἀμύητος, ἀλλ' ἅπερ ὑπέπαθον, ταῦτα πέπονθα, καὶ διάφορα ἢ τὰ ὑπερπάθεια (λέγω γὰρ τύπτω, πορεύω, καὶ πορεύε), καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχε)) πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς δύνησαι. ἴσασι γὰρ ὅσοι μεμαγεύσκευσι ἴσως τὸ χωρεῖον· εἰ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπος ὢν, καὶ μάλιστα ἐξ ἀθρόας ἐπάγουσι, ὑπὸ ἐξουσίαν ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας. σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς ἔδειξεν ὅτι καὶ θανάτου κρείττω δύνασαι) ὡς δοῦλος, καὶ ὑπέπαθεν ὡς δεσπότης. ὅταν γὰρ εἴπῃ [ὅτι] ἔρχου, καὶ ἔρχε), καὶ πορεύου, καὶ πορεύε), ὅτι λέγει, ὅτι ἐὰν κελεύσῃς μὴ ἐλθεῖν τὸν παλμὸν ἐπ' αὐτὸν, οὐκ ἔχει. Εἶδες πῶς ἰσχὺς πίστις; ὁ γὰρ ἔμψυχον ἅπασι ὑγιεσιν φυτεῦσαι ἔσεσθαι, τὸν αὐτὸς ἤδη καταδηλῶν κατέστησεν, ὅτι καὶ θανάτου καὶ ζωῆς ἐξουσίαν ἔχει, καὶ" καταγὴν εἰς πύλας ᾅδου, καὶ" ἀνάτειν. καὶ οὐ τοῦ θεραπεύειν εἶπε μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ δοῦλον, ὅταν ἴσως μείζονος ὑπαρχῆς. ἀλλ' ὅμως καὶ τοσαύτην πίστιν ἔχων, ἔτι ἀνάξιον ἑαυτὸν εἰ ἐνόμιζεν. ὁ δὲ Χριστὸς δείκνυσιν ὅτι ἄξιος ἴσως τῆς εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, πολλῷ μείζονα ἐποίησε, θαυμάζων αὐτὸν, καὶ ἀναπηρύττων, καὶ πλείονα δίδους ὧν ἤτησε. καὶ γὰρ ἤλθε ὑγίειαν ζητῶν τῷ παιδὶ σωματικὴν, καὶ βασιλείαν λαβεῖν ἀπῆλθεν. εἶδες πῶς ἤδη ἐπλήρωτο, ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν; ἐπεὶ γὰρ πολλὴν πίστιν ἐπεδείξατο καὶ ταπεινοφροσύνην, καὶ τὸ θεῖον ἔδωκε, καὶ τὴν ὑγίειαν αὐτῷ προσέθηκε· καὶ οὐ τούτῳ μόνον ἐτίμησεν, ἀλλὰ καὶ τῷ δεῖξαι ὅσων ἀκολουθούντων αὐτὸς εἰσάγεται. καὶ γὰρ ἐντεῦθεν ἤδη λοιπὸν πᾶσι ποιεῖ γνώριμον, ὅτι ἀπὸ πίστεως ἡ σωτηρία, οὐκ ἀπὸ ἔργων τῶν κατ' νόμον. διὸπερ οὐκ Ἰουδαίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔθνεσι δὲ τῆς δωρεᾶς ταύτης προσκείσεται· καὶ ἐκείνοις μᾶλλον, ἢ τούτοις. μὴ γὰρ δὴ νομίσητέ, φησὶν, ὅτι ὑπὲρ τούτου γέγονε τοῦτο μόνον· καὶ γὰρ καὶ ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης τοῦτο ἔσται. τοῦτο δὲ ἔλεγε προεῖδεν τὴν ἐθνῶν προσφυΐαν, καὶ χρηστὰς αὐτῶν ὑποτυπώσεις ἐλπίδας. καὶ γὰρ ἦσαν καὶ ἀπὸ Γαλιλαίας ἀκολουθοῦντες τῇ τῶν ἐθνῶν. ταῦτα δὲ ἔλεγε, τύφος τε ἐθνικὸς οὐκ ἀφεὶς ἀπηνθρακῶσαι, τὴν τε Ἰουδαίων καθαιρῶν φρόνημα. ὥστε δὲ μὴ προσδοκᾶν αὐτοὺς τὸν λεγόμενον τοῖς ἀκούουσι, μηδὲ προσδέχεσθαι αὐτοῖς λαβεῖν μηδεμίαν, ὅτι προσκομμάτων τοῖς ἐθνεσι εἰσάγει λόγων, ἀλλ' ἀφορμὴν λαβὼν ἀπὸ τῆς ἑκατοντάρχου, ὅτε γυμνοῖ τὸ ὄνομα τῶν ἐθνῶν ἔθνη. οὐ γὰρ εἶπε, πολλοὶ τῶν ἐθνῶν, ἀλλὰ πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν· ὅπερ ἦν δηλοῦντος καὶ ἔθνη. ὑ προσοίσατο δὲ ὅτω τοῖς ἀκούουσι. Συνεσκιασμένον γὰρ ἦν τὸ λεχθὲν ὑ ταύτῃ δὲ μόνον προσκομμῆται τὴν δοκοῦσαν εἶ τῆς διδασκαλίας χρηστομάθειαν, ἀμφὶ καὶ τῷ τοῦ κόλπους Ἀβραὰμ αὐτὸ τῆς βασιλείας εἰπεῖν. οὐδὲ γὰρ ἀφνὸν γνώριμον αὐτοῖς τὸ ὄνομα ἦν· καὶ μειζόνως αὐτοῦ ἔδοκει ὁ Ἀβραὰμ εἰς τὸ μέσον τιθείς. διὸ καὶ ὁ Ἰωάννης οὐδὲν βλάβους προσγενέσθαι εἶπεν· ἀλλ' ὃ μάλιστα αὐτοῦ ἐλύπει φησὶ, μὴ δόξητε λέγειν ὅτι" πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ. μὴ δὲ τοῦτον δὲ ἕτερον καταστρέφῃ, τὸ μὴ δόξαι σαυτοῦ τῆς εἶ τῇ παλαιᾷ πολιτείᾳ. ὁ γὰρ τοῦ πατριάρχης θαυμάζων, καὶ λύχνια ἀγαθὰ τοὺς ἐκείνων κόλπους καλῶν, οὐκ πολλῆς τῆς προσουσίας καὶ ταύτην ἀναιρεῖ τὴν ὑπόνοιαν. μηδεὶς οὖν μίαν εἶ νομιζέτω τὴν ἀπειλήν. διπλῆ γὰρ ὄντι ἡ κόλασις, καὶ κείνοις ἡ ὑφεσιμή· τούτοις μὲν, οὐχ ὅτι ἐξέπεσον, ἀλλ' ὅτι τῶν ἰδίων ἐξέπεσον· ἐκείνοις δὲ, οὐχ ὅτι ἐπέτυχον, ἀλλ' ὅλως καὶ ὧν οὐ προσεδόκων ἐπέτυχον. καὶ τελευτῶν μὲν τούτων, ὅλως

ἐκείνων

ἐκείνων ἔλαβεν ὕστοι. ὑοὺς ⸌ βασιλείας φησὶν, οἷς ἡ βασιλεία ἰῶ ἡτοιμασμένη· ὃ καὶ μάλιστα αὐτοὺς ἔδακνε. δείξας γὰρ εἰς κόλπους ὄντας τῇ ἐπαγγελίᾳ καὶ τῇ ὑποσχέσει, τότε ἐξάγει. Εἶτα ὅπως ἀπόφασις ἰῶ τὸ εἰρημένον, πιστεύσατε αὐτὸ ὡς σημεῖον· ὥσπερ οὖν καὶ τὰ σημεῖα ἀπὸ τῆς προρρήσεως τῆς ⸌ ταῦτα γεγενημένης δείκνυσιν. ὁ τοίνυν ἀπιστῶν τῇ ὑγιείᾳ τῇ γενομένῃ τῷ παιδὶ τότε, ἀπὸ τῆς προφητείας τῆς ἀξιοπίστου σημείοις πιστευέτω καὶ εἰκότως. καὶ γὰρ ⸌ ἡ προφητεία καὶ περὶ τῆς ἐκβάσεως ἀπὸ τοῦ σημείου τοῦ τότε δῆλη πᾶσιν ἐγένετο. Διὰ τοι τοῦτο πρότερον ταῦτα προανεφώνησας, τότε ⸌ προαγαλλιώμενοι αἰσθήσει, ἵνα τὰ μέλλοντα ἀπὸ τῶν παρόντων πιστώσηται, καὶ τὸ ἔλαττον ἀπὸ τοῦ μείζονος. τὸ μὲν γὰρ ἐναρέτους ἀπολαῦσαι τῶν ἀγαθῶν, καὶ τοὺς ἐναντίους τὰ λυπηρὰ ὑποστῆναι, οὐδὲν ἄπιστον, ἀλλὰ [καὶ] ⸌ λίαν καὶ ⸌ ἀκολουθοῦν νόμον ἐγένετο· τὸ δὲ πρόβατον σφάγιον καὶ ἱερεῖον ἀναξῆσαι, μείζονα ⸌ φύσιν ἰῶ. ἀλλ' ὅμως εἰς τὸ μέγα ὕστο καὶ θαυμαστὸν, οὐ μικρὸν καὶ ὁ ἑκατοντάρχης ζωώσιν ἔγκειται. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Χριστὸς δηλῶν ἔλεγεν· ὕπαγε, καὶ ὡς ἐπίστευσας γενηθήτω σοι. Εἶδες πῶς ἐκήρυξεν ἡ τοῦ παιδὸς ὑγίεια καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ δύναμιν, καὶ τὴν τοῦ ἑκατοντάρχου πίστιν, καὶ τὸ μέλλον ἐπίστωτο; μᾶλλον ⸌ πρότερα τὴν τοῦ Χριστοῦ δύναμιν ἀνεκήρυττεν. οὐ γὰρ τὸ σῶμα διορθώσατο μόνον τοῦ παιδὸς· ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ ἑκατοντάρχου ψυχὴν εἰς τὴν πίστιν ὀξεῖ τῷ θαύματι αὐτὸς ἐφλεκύσατο. σὺ ⸌ μὴ τὸ σκέπτει μόνον ὅτι σοῦ ἐπίστευσε, καὶ ὅτι σκῆνος ἰάθη, ἀλλὰ καὶ τὸ ζῆλος θαύμασον. καὶ γὰρ τοῦτο δηλῶν ὁ εὐαγγελιστὴς ἔλεγε· καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ· ὥσπερ οὖν καὶ ὅτι ὃ λεπρὸς εἶπεν, ὅτι εὐθέως ἐκαθαρίσθη. οὐδὲ γὰρ ὧδε θεραπεύει, ἀλλὰ καὶ τὸν προδόξως ὕστο πιστὸν καὶ ἐν ἀκαρεῖ ῥοπῇ, τὴν δύναμιν ἐπεδείκνυτο. καὶ οὐ ταύτῃ μόνον ὠφέλει, ἀλλὰ καὶ τῶν ζώντων ἐν τῇ τῶν θαυμάτων ὄψει τοὺς περὶ τῆς βασιλείας προγαίοντας λόγους, καὶ πρὸς ἃ ἐφέλκεσθαι περὶς αὐτόν. καὶ γὰρ ὃς ἐκβάλλει ἀπείλει, οὐχ ἵνα "ἐκβάλλῃ ἀπείλῃ, ἀλλ' ἵνα τῷ φόβῳ περὶς αὐτὸν ἅμα τῶν ῥημάτων ὄψιν ἀπιστάσηται. εἰ ⸌ [μηδὲν] μηδὲ ὀνήσῃ ἐκ τούτου ἐκέρδανον, ἀυτῷ τὸ ἔγκλημα ἀπῆν, καὶ πρότερον τῶν ἰαμάτων νοσούντων. οὐδὲ γὰρ ὅτι Ιουδαίων μόνον ἦν τὸ συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῶν πιστευσάντων. καὶ γὰρ ὁ Ιούδας υἱὸς βασιλείας ἰῶ, καὶ ἦκουσε μὴ τῶν μαθητῶν, ὅτι δώδεκα θρόνους καθίσεσθε, ἀλλὰ γέγονεν υἱὸς γεέννης ὁ ⸌ Αἰθίοψ, βάρβαρος [αἰθέσπρος] ὤν, καὶ τῆς ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, μὴ Αβραὰμ καὶ Ισαὰκ καὶ Ιακὼβ ἀπολαύσεται τῶν σκηνῶν. τοῦτο δὲ ἐφ' ἡμῶν γέγραπται. Πολλοὶ γὰρ ἔσονται, φησὶ, πρόσκαιροι, καὶ ⸌ ἕκαστοι πρόσκαιροι. τοῦτο Matth. x. 15.
⸌ ἔλεγεν, ἵνα μήτε σκῆνος ῥαθυμήσωσιν, ὡς οὐ δυνάμενοι "ἐπομβρῆσαι, μήτε ὕστοι θαρρήσωσιν, ὡς "ἑστῶτες. ὕστο καὶ ὁ Ἰωάννης ἄνωθεν προανεφώνει ἔλεγε· δύναται ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Αβραάμ. ὅπερ γὰρ τοῦτο ἐμελλε γίνεσθαι, προανακηρύττεται πόρρωθεν, ὥστε μηδένα τῷ ξένῳ τοῦ πράγματος θορυβηθῆναι. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ὡς ἐνδεχόμενον αὐτὸ λέγει ("ἄν, θέσπρος γὰρ ἰῶ) ὁ ⸌ Χριστὸς ὡς πρώτως ἐσόμενον, τὸν ἀπὸ τῶν ἔργων ἀποδείξει πρέχων.

Μὴ τοίνυν θαρρῶμεν ⸌ ἑστῶτες, ἀλλὰ λέγωμεν ἑαυτοῖς, ὁ δοκῶν ἑστάναι βλεπέτω μὴ πέσῃ· μηδὲ ἀπογινώσκωμεν ⸌ καθημένοι, ἀλλὰ λέγωμεν ἑαυτοῖς· μὴ ὁ πίπτων οὐκ "ἀνίστα; καὶ γὰρ πολλοὶ εἰς αὐτὸ τὸ χορυφαῖον ἐληλύθοντες τοῦ ἀέρος, καὶ πᾶσαν τὴν καρτερίαν ἐπιδειξάμενοι, καὶ ταῖς ἐρήμοις κατοικήσοντες, καὶ οὐδὲ γυναικὸς ὅλως "εἰδότες, ῥαθυμήσαντες μικρὸν ὑπεσκελίσθησαν, καὶ περὶς αὖθις ἦλθον τὰ κακίας ὃ βάραθρον. ἕτεροι ⸌ πάλιν ἐκβληθέντες τοῦ ἀέρος ἐπέδυσαν, καὶ ἀπὸ τῆς σκηνῆς καὶ ἀπὸ τῆς ὀρχήστρας περὶς τὸν ἀγγελικὸν μετεπαίξαντο πολιτείαν· καὶ τοσαύτην ἐπεδείξαντο [τὴν] ἀρετὴν, ὡς δαίμονας ἀπελάσαι καὶ πολλὰ ἄλλα σημεῖα τοιαῦτα ἐργάσασθαι. καὶ τούτων μὲν πλήρεις εἰσὶν αἱ γραφαί, πλήρης ⸌ ὁ βίος τῶν θαυμασμῶν ἡμῖν· καὶ πόρνοι καὶ μαλακοὶ τὰ Μανιχαίων ἐμφράττουσι στόμα-

ΗΘΙΚΟΝ

τα, ⸂ τὴν κακίαν ἀκίνητον εἶ⸃ φασι, τὰ ⸂ἀμαθόλιθα τελεύθιοι, ⸃ καὶ τὴν ἀσυνδάζειαν βλεθρώων χεῖρας σκλύοντες, ⸂ καὶ τὴν ζωὴν ἅπασαν διατρέποντες. ⸃ ⸂ γὰρ ταῦτα πίθηκες, ⸃ καὶ ⸂ μέλοντα ⸂ διαφεύγουσι μόνοι, ἀλλὰ ⸂ σὺ ταῦθα ἄνω καὶ κάτω πάντα πιοῦσι, πόθεν αὐτῶν μέρος. πότε γὰρ ὀπτιμήσεται τις ἀρετὴν ⸂ ἐν κακίᾳ ζώντων, ὅταν ἀδυνάτων τὴν ⸂ σκέψιν ἐπιφοδεῖ⸃ νομίζῃ καὶ τὴν ὅτι τὸ βέλτιον μεταβολήν; εἰ γὰρ νῦν καὶ νόμων ὄντων ⸂ κολάσεων ἀπειλημμένων, καὶ δόξης ⸂ τοῦ πολλοὺς ⸃ διεπυρώσης, καὶ ζημίης ⸂ προσδοκωμένης, καὶ βασιλείας ἐπαγγελλομένης, ⸂ τῶν κακῶν ἀνειδιζομένων, καὶ τῶν καλῶν ἐγκωμιαζομένων, μόλις αἱρεῶνται ⸂ τινὲς τοῦ ⸂ τῆς ἀρετῆς ἱδρῶτας, ἂν ⸂ ταῦτα πάντα ἀνέλῃς, ⸃ τί ⸂ κωλύσει ⸂ πάντα ἀπολέσθαι καὶ ⸂ διαφθαρῆναι; ⸃ Συνιεὶς οὖν τὴν κακοηθείαν τὴν διαβολικὴν, καὶ ὅτι καὶ τοῖς ἔξω νομοθέταις, ⸂ καὶ τοῖς τοῦ ⸃ Θεοῦ ⸂ χρησμοῖς, καὶ τοῖς τῆς φύσεως λογισμοῖς, καὶ τῇ κοινῇ πάντων ἀνθρώπων δόξῃ, καὶ βαρβάροις, καὶ Σκύθαις, καὶ Θρᾳξὶ, καὶ πᾶσιν ἁπλῶς ἀπειθοῦντας ὅτοι καὶ ⸂ τὰ τῆς ⸃ Εἱμαρμένης δόγματα νομοθετεῖν ὑπερχειροῦντες φέρουσι, μηφωλιὰ, ἀλαπτοι, καὶ πᾶσιν ⸂ ἐχθροὶ ⸃ ἐρρωδῆς εἰπόντες, ὁδὸν ὠμὴν ⸂ καὶ τῆς τενὴς ὁδοῦ, καὶ θαρροῦντες καὶ διδοικότες· διδοικότες μὲν, ⸂ τὸν ἐκατέρωθεν κρημνοὺς· θαρροῦντες δὲ, ⸂ τῷ ⸃ πεποιθέναι ἡμᾶς τῷ Ἰησοῦ· ὁδοῦμεν μηφωτες καὶ ἐζητηρότες. καὶ γὰρ μικροῦ τις ἀπενυσάξη, κατιὼν ἁλήσεται χαλκέως. ὁ γὰρ ἐσμεν ἀκριβέστεροι τοῦ Δαβὶδ, ὃς μικρὸν ὀλιγωρήσας ⸂ πρὸς αὐτὸ κατακρημνίσθη τῆς ἁμαρτίας τὸ βάραθρον, ἀλλ' αὐτὸς χαλκεύς. μὴ τοίνυν ὅτι ἡμάρτηκεν ἴδῃς μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ τὴν ἁμαρτίαν ἀπενίψατο. ⸂ διὰ γὰρ τοῦτο τὴν ἱστορίαν σκεπάζει, ⸃ οὐχ ἵνα πεσόντα θεάσῃ, ἀλλ' ἵνα αἰσχύνῃ θαυμάσῃς, ἵνα μάθῃς ἐπιεικῆ πίστις, πῶς αὐξάνεσθαι χρή. καθάπερ γὰρ ⸃ ἰατροὶ τῶν νοσημάτων ⸂ τὰ χαλεπώτατα σκληρύνοντες ταῖς βίβλοις ἐλέγχουσι, καὶ τῆς τοιαύτης διορθώσεως τὴν μεθοδον διδάσκουσι, ἵνα ⸂ τοῖς μείζοσι γυμνασάμενοι, ῥᾳδίως τὰ ἐλαττόνων ⸂ διέλθωμεν ⸃· οὕτω δὴ καὶ ὁ Θεὸς ⸂ τὰ μέγιστα τῶν ἁμαρτημάτων ⸃ εἰς μέσον ἤγαγεν, ἵνα καὶ ⸃ τὰ μικρὰ ⸂ παίοντες δι' ἐκείνων ῥᾳδίαν τὴν τούτων διόρθωσιν θῶμεν. εἰ γὰρ ἐκεῖνα ἔχει ἴασιν, πολλῷ μᾶλλον ⸂ τὰ ἐλάττονα. ἰδωμὲν τοίνυν πῶς καὶ ἠρρώσησι, πῶς καὶ αὖθις ⸂ χαλκεὺς ὁ μακάριος σκῆπτος. ⸃ τίς οὖν τῆς ἀρρωσίας ὁ τρόπος ἐμοὶ χαῦσι καὶ ἐφόνλυσι. ⸂ δεῦτε γὰρ ἐγκαλύπομαι λαμπρᾷ ⸂ ταῦτα ἀναχηρύττων τῇ φωνῇ. εἰ γὰρ ὁ πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐκ ὠόμισεν ἀφεμίλιον ⸂ ταύτην ἀναδεῖναι πᾶσαν τὴν ἱστορίαν, πολλῷ μᾶλλον ⸂ δεῖ ἡμᾶς συσκιάζειν χρή. διόπερ ὑμῖν αὐτὰ ἀνακηρύττω, ἀλλὰ καὶ ἕτεροι ⸂ προσίημι. καὶ γὰρ ὅσοι ⸂ ταῦτα κρύπτουσι, ὅτοι μάλιστα τὴν ἀρετὴν συσκιάζουσι τὴν ἐκείνου. καὶ ὥσπερ ⸃ ⸂ πόλεμον σημῆντες τὸν Γολιὰθ ὑμῖν μακρὸν αὐτὸν ἀποτρέχουσι φάναν· οὕτω καὶ ⸃ ταύτην ⸂ διατρέχοντες τὴν ἱστορίαν. ἆρα οὐ δοκεῖ ⸂ διάδοξον εἶ⸃ τὸ λεγόμενον; σκάνωῦ ἀναμείνατε μικρὸν. ⸂ πότε εἴσεσθε ὅλη δικαίως ⸂ ταῦτα ἡμῖν εἰρῆ⸃. ⸂ διὰ γὰρ τοῦτο αὔξει τὸ ἁμάρτημα καὶ ⸂ διαδοξότερον ποιῶ τὸ λόγον, ἵνα σκ πλείονος ⸂ εἰσοίσῃ τὰ φάρμακα κατασκευάσω. ⸃ τί οὖν ἐστιν ὃ ⸂ προσίημι; ⸃ τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός· ὃ μεῖζον ποιεῖ [καὶ] τὸ ἔγκλημα. ὁ γὰρ ὁμοίως πάντα ὑπὲρ πάντων κείνε⸃. Δυνατοὶ γάρ, φησι, δυνατῶς ἐτασθήσονται⸃· καὶ, Ὁ εἰδὼς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ μὴ ποιῶν, πληγήσεται⸃ πολλάς· ὥστε ἡ πλείων γνῶσις πλείονος κολάσεως ἐστὶ κατάθεσις. διὰ δὴ τοῦτο ὁ ἱερὸς τὰ αὐτὰ τοῖς ἀρχομένοις ἁμαρτάνων, οὐ τὰ αὐτὰ πείσεται⸃, ἀλλὰ πολλῷ χαλεπώτερα. τάχα ὁρῶντες τὴν κατηγορίαν αὐξομένην τρέμετε καὶ διδοίκατε καὶ θαυμάζετέ με ὡς κατὰ χρημάτων ἐρχόμενον. ἀλλ' ἐγὼ οὕτω θαρρῶ ⸂ διὰ τοῦ δικαίου, ὅτι καὶ παρεμπίπτω ⸂ προσείμι. ὅσῳ γὰρ αἱ αἰτίαι τὸ ἔγκλημα, τοσούτῳ μᾶλλον δεῖξαι δυνήσομαι τὸ ἐγκώμιον τοῦ Δαβίδ. ⸃ τί τούτων πλέον ἐστὶ, φησι, εἰπεῖν; πάνυ τι πολύ. ὥσπερ γὰρ ὅτι τοῦ Καὶν, οὐ φόνος μόνον τὸ γενόμενον ἦν, ἀλλὰ καὶ πολλὴ φόνου χεῖρον (τὸ γὰρ ἀλλότριον, ἀλλ' ἀδελφοῦ, οὐκ ἀδικηκότα, ἀλλ' ἀδικημένου ἐφό-

a. Βασ. ιβ.

Λευϊτ. κζ΄.

ἐφόρευσεν, οὐ μὴν πολλοὺς φονέας, ἀλλὰ πρῶτος ὁ μῦθος εὑρών) οὕτω δὴ καὶ ὁ τελώνης ὁ φόβος ἰῶ μόνον ὃν τὸ μεμιμημένον (ὁ γὰρ ὁ τυχὼν τὴν ἀνὴρ ὁ πεπαιχώς, ἀλλὰ προφήτης) καὶ τὸ ἠδικηκότα, ἀλλὰ τὸ ἠδικημένον ἀναιρεῖ· καὶ γὰρ ἠδίκησε τοὺς κτηνώδεις τὰ γυναικὸς ἁρπαγείσης· ἀλλ' ὅμως μετ' ὀκνηρίας τοῦτο πρᾶξαι σπεύδει. εἶδέ τι πῶς οὐκ ἐφείσατο μιᾶς τῆς δικαίας; πῶς οὐδὲ μιᾶ τῶν ἐννενήκοντα ἐννέα ἴσως εἶπον καὶ πεπλημμελημένα αὐτῷ; ἀλλ' ὅμως οὐ τὸν ὑπὲρ τῆς ἀπωλείας φαρμακὸν, ὅτι μὴ τοσοῦτον ὄλεθρον ἀμαρτήματος ἐβουλήθη πρᾶξαι καὶ Μανιχαίους οὐ μάλιστα τῶν τὰ κωμῳδιῶν, καὶ τοὺς τοῦ Μαρκίωνος νοσοῦντας, ἵνα μὴ πρόφασιν αὐτῷ ἐμφράξω τοῦ στόματος. ὀκνηροὶ μὲν γὰρ λέγειν, ὅτι ἐφόνευσε καὶ ἐμοίχευσε· ἐγὼ δὲ οὐ τοῦτο λέγω μόνον, ἀλλὰ καὶ διπλοῦν Ⓦ φόνον ἀπέφηνα, ἔκ τε τοῦ ἠδικημένου, ἔκ τε τῆς ποιότητος τοῦ προσώπου τοῦ πεπλημμεληκότος. οὐ γὰρ ὅστις ἴσον πταίσματος ἀξιωθήσεται τοσαῦτα διεργασθήσεται, καὶ τηλικαύτην ἐγκόψει πρόρρησιν, καὶ ὃν τοιαύτην ἡλικίαν τοιαῦτα τολμᾷν, καὶ τούτων πρώτων χωρεῖς τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιεῖν. ἀλλ' ὅμως καὶ ταύτῃ μάλιστα θαυμαστός ἐστιν ὁ ἡμέτερος ἐκεῖνος ἀνὴρ, ὅτι εἰς αὐτὸν Ⓦ πτοήσεως τῆς κακίας καταπεσών, οὐκ ἀπέπεσεν, οὐδὲ ἀπέγνω, οὐδὲ ἔρριψεν ἑαυτὸν ὕστερον, οὕτω πολὺ τοῦ μεγέθους κτήσεως λαβὼν πλῆθος, ἀλλὰ ταχέως, μᾶλλον δὲ θείως, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος κτησιωτέρων ἔδωκεν ἢ ἔλαβε τῷ πλήθει. καὶ ταῦτ' ἠργάσατο, οἶμαι δὲ εἰ καὶ πολέμου καὶ παρατάξεως βαρβάρου τινὸς εἰς ἀνιάτους καρδίαν ἐμπήξαντος δόρυ, ἢ κατὰ τὸ ὕπατος ἀφέντος βέλος, καὶ δύτερον ὃν τοιοῦτον πρᾶγμα προσιόντος ἐκείνου κτησιώτερον, πιστὸν δὲ ἅμα καὶ πολλῷ θερρεῖν ἐμβεβληκός πόθεν ὁ ταῖς χαλεπαῖς ταύταις λαβὼν πληγαῖς, καὶ ἀναξαίνας ταχέως, καὶ δόρυ κατὰ τοῦ τοξεύσαντος ἀφεὶς, νεκρὸν ἐπὶ τοῦ πεδίου διέζευε εὐθέως. ὅτου δὴ καὶ ὁ σκοπὸς, ὅσῳ ἂν μείζονα εἴπῃς τὸν πληγὸν, τοσούτῳ θαυμαστότερον δεικνύεις τοῦ πληγέντος τὸν ψυχὸν, ὅτι ἴσχυσε μὴ ὁ χαλεπὸν τοῦτο τραῦμα καὶ αἰφνιδίως καὶ ἀπροσδοκήτως ἐπ' αὐτῷ τῷ τῆς φάλαγγος μετώπῳ, καὶ Ⓦ τρώσαντα καταπεσεῖν. τοῦτο δὲ ἠλίκον ἐστὶν, ἴσασι μάλιστα, ὅσοι χαλεπαῖς περιπίπτουσιν ἁμαρτίαις. οὐ γὰρ ὅταν θυμαίας καὶ νεανικῆς ἕξεως ψυχῆς ὀρθαὶ βασίζονται δι' ὁδοῦ πορείαν (ἔχει γὰρ) ὁ τοιοῦτος ζωοδοτικὸν τὸν ἀγαθὸν ἐλπίδα, ἀλείφουσαν, διεγείρουσαν, ῥυθμίζουσαν, πρὸς θυμὸν ἐργαζομένην) ὡς ὃν μὴ τοῦ μείζονος στεφάνους καὶ τὰ πολλὰ τρόπαια καὶ τὰς νίκας, τὸν ἑκάτερον ἀντιπαραβαλόντα ζημίαν, δυσωπῶν πάλιν ἐπιλαβέσθαι τῶν αὐτῶν δρόμων. καὶ ἵνα σαφέστερον ὃ λέγω θῶμαι, καὶ ἕτερον ὑδὲν ἔλαττον τοῦ προτέρου παραδείγματος εἰς μέσον ὑμῖν ἀγαγεῖν πειράσομαι. σκόπησον γάρ μοι ἵνα κυβερνήτην μὲν εἰς ἀκλύστους λιμένα πλάσῃ, μὴ τὸν τῶν θαλάσσαν παρασκευάσαι ἅπασαν, μὴ τοὺς πολλοὺς χειμῶνας καὶ τοὺς σκοπέλους καὶ τὰ κύματα, πολὺν ἔχοντα φόρτον, ἐν αὐτῷ καταπονίζόμενον τῇ σώματι τοῦ λιμένος, καὶ γυμνῷ μόλις τῇ σώματι τὸ χαλεπὸν τοῦτο παραφυγόντα ναυάγιον· πῶς πρὸς τὸν θαλάσσαν παρεῖναι εἰκὸς, καὶ τὸν ναυτιλίαν καὶ τοὺς τοιούτους πόνους; ἆρα αἱρήσεταί ποτε ὁ τοιοῦτος, εἰ μὴ σφόδρα ἡμαίας εἴη ψυχῆς, ἀγνοῶν ἰδεῖν, ἢ πλοῖον, ἢ λιμένα; οὐκ ἔγωγε οἶμαι· ἀλλ' ἐγκαλυψάμενος κεῖσεται νύκτα τὸν ἡμέραν ὁρᾷν, καὶ πρὸς πόντα ἀπαγορεύων· καὶ μᾶλλον αἱρήσεται πρὸ σαυτῷ τὴν ζωὴν, ἢ τῶν αὐτῶν ἅψασθαι πόνων. ἀλλ' οὐχ ὁ μακάριος οὗτος τοιοῦτος· ἀλλὰ τοιοῦτον ναυάγιον ὑπομείνας μὴ τοὺς μυρίους πόνους καὶ τοὺς ἰσθμοὺς ἐκείνους, οὐκ ἔμεινεν ἐγκεκαλυμμένος, ἀλλὰ τὸ πλοῖον καθείλκυσε, καὶ τὰ ἱστία πετάσας, καὶ τὸ πηδάλιον μεταχειρίσας, τὸν αὐτῷ ἤπλευ πόνων, εἰς πλείονα τῶν πρόσθεν Ⓦ πλοῦτον εἰργάσατο [πάλιν.] Εἰ δὲ ὃ φῆναι θαυμαστὸν *, καὶ τὸ μὴ κεῖσθαι δι' ὅλης πεσόντα, καὶ τὸ ἀναξῆναι καὶ τοιαῦτα ἐργάζεσθαι, πόσων οὐκ αἰ εἴη στεφάνων ἄξιον; κἄστοιγε πολλὰ ἰῶ τὰ εἰς ἀπόγνωσιν αὐτὸν ἐμβάλλοντα. καὶ πρῶτον, τὸ μέγεθος τοῦ ἁμαρτήματος· δύτερον, ὃ μὴ ὁ προσοιμίοις τῆς ζωῆς, ὅτι ἡ πλείοις αἱ ἐλπίδες, ἀλλὰ πρὸς τῷ τέλει ταῦτα παθεῖν. οὐδὲ γὰρ ὁ ἔμπροσθεν ἀπὸ λιμένος ἐξελθὼν εἰς

ναυάγιον

ναυάγιον βυθίως ὑποπεσόντας ὁμοίως ἁλιτῆ τῷ μὴ μυείας ἐμποιείας τοῦ σαφοῦς σκοπέλου. τείτον, ὃ πολλῶ πλέον ζωοειδεστέρα πλοῦτον, τὸν παθεῖν. ἡ γὰρ ὑμετέρα ἀπέκειτο αὐτῷ φορτία τότε, οἷς καὶ τὴν τοῦ πονηροῦ ἡλικίαν, ὡσίκα ἐποίμαινε, καὶ τὴν Γολιάθ, ὅτι ὃ λαμπρότερον ὅπλον ἔσπασε, καὶ τὴν φιλοσοφίαν τὴν ὑπὲρ τοῦ Σαούλ. ἡ γὰρ τοῦ βυακελικοῦ ἐπιδείκνυτο μακροθυμίαν, μυριάκις ἐλθροὶ εἰς χεῖρας ἐλῶν καὶ φεισάμενος διὰ παντὸς· ἡ μᾶλλον ἐλεήμων ὑπερβολὴ πατρίδος καὶ ἐλευθερίας καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς, ἢ ἀδίκως ὑπεβουλεύοντα ἀνελεῖν. ἡ μὴ τοῦ βασιλείου ἦ ὑμῖν καὶ αὐτῷ καὶ ἀποστόματα· μὴ ἦ τῶν ἐρημιῶν, ἡ ἡ τῶν πολλῶν ἀπόλαυσις, καὶ ὃ λαμπρὸς οὕτω δόξης ὑπερβολῆς, ὑ τυχόντα ἐποίει θορυβον. οὐδὲ γὰρ ὕπνος αὐτὸν ἐκαθηύπιζεν ἡ πορφύρα, ὡς κατήχμιεν ἡ τῆς ἁμαρτίας ταύτης κηλίς. ἴστε ἦ πάντως ἡλίκον ἐστὶν ἁμαρτήματα ἐκπομπεύεσθαι, ἡ πῶς μεγάλης δεῖται ψυχῆς ὁ τοιοῦτος, ὥστε μὴ τοῦ τῶν πολλῶν κατηγορείαν ἡ τὸ μάρτυρας ἔχειν τοσούτους τῶν οἰκείων πλημμελημάτων μὴ ἀπαπεσεῖν. ἀλλ' ὅμως ἄπαντα ταῦτα ὁ ἡμιναῖος ἐκφυγὼν τῆς ψυχῆς ἐξελκύσας καὶ βέλη, ὕπως ἔλαμψε μὴ ταῦτα, ὕπως ἔσμηξε τοῦ κηλῖδα, ὕπως ἐλθὼν καθαρὸς, ὡς τῶν ἐκείνων τῶν αὐτοῦ ἡ τελευτήσας τὰ ἁμαρτήματα" ἀπολαμβήσαιθαι. * ἡ ὅπερ ἐλέγετο πρὸς τὸν Αβραάμ, ἡ πρὸς τοῦτο φαίνεται ὁ Θεὸς λέγων· μᾶλλον ἦ πολλῷ πλέον πρὸς τοῦτο. ὅτι μὲν γὰρ τὸν πατριάρχου φησίν· ὅτι ἐμνήσθη τῆς διαθήκης τῆς πρὸς Αβραάμ· ἐνταῦθα ἦ οὐ τῆς διαθήκης φησὶ, ἀλλὰ πῶς; διὰ Δαβὶδ παῖδά μου ὑπερασπιῶ τῆς πόλεως ταύτης. ὃ Σολομὼν ἦ δι' αὐτὸν ἔσωσε τὴν πόλιν οὐκ ἀφῆκε τηλικοῦτον ἁμαρτήσαντα ἁμαρτίαν τῆς βασιλείας ἐκπεσεῖν. ὃ τοσαύτη ἐστὶν ἡ δόξα τοῦ ἀνδρός, ὥστε Πρᾶξ. β. κθ. Πέτρος μὲν τοσαῦτα ἔτη πρὸς Ἰουδαίους διημερεύων ἔλεγε· Ἐξὸν εἰπεῖν μετὰ παρρησίας πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ πατριάρχου Δαβὶδ, ὅτι ἡ ἐτελεύτησε ἡ ἐτάφη. ἡ ὁ Χριστὸς ἦ" πρὸς Ἰουδαίους διαλεγόμενος, δείκνυσιν αὐτὸν μὲν τοῦ ἁμαρτήματος ὑπερβάλλον τοσούτῳ, ὡς ὃ περὶ τῆς αὐτῆς θεότητος ἀξιοῦσθαι πρὸς φιλοτιμίαν πάλιν· ὃ ἐντεῦθεν αὐτὸν ὑπερμείζω ἔλεγε, πῶς οὖν ὁ Δαβὶδ ἐν πνεύματι Κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου; ἡ ὅπερ ὅτι τοῦ Μωϋσέως μέγιστε, τοῦτο ἡ ὅτι τοῦ Δαβίδ. καθάπερ γὰρ τοῦ Μαρίαν καὶ" ἄγοντος τοῦ Μωϋσέως σκόλασσε Θεὸς ἀγαπᾶν τοὺς εἰς ἀδελφὸν ὑβρεν, ὅπερ σφόδρα ἐφίλει ἄγιον· ὕπου καὶ τοῦτον ὃ παιδὸς ὑβρειοθέντα ταχέως ἤμυνε, ἡ ταῦτα μὴ βουλόμενος. ἰκανὰ μὲν οὖν ἡ ταῦτα, μᾶλλον ἦ τοῦ τῶν ἄλλων ταῦτα ἰκανὰ δεῖξαι τοῦ ἀρετοῦ τὸ ἀύθρος. ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς ψηφίζηται, οὐδὲν δεῖ περιεργάζεσθαι πλέον. εἰ ἦ βούλεσθε καὶ κατ' εἶδος αὐτὸ τοῦ φιλοσοφίαν μαθεῖν, ἔξεστιν ὑμῖν ἐπελθοῦσι τοῦ ἰσοείαν τοῦ μὴ τοῦ ἁμάρτημα ἰδεῖν αὐτὸ τοῦ παρρησίαν τοῦ πρὸς Θεὸν, τοῦ βύνοιαν, τοῦ τῆς ἀρετῆς ὑπόδοσιν, τοῦ εἰς ἐαυτὰς ἀναπνοὰς ἀκρίβειαν. ταῦτα οὖν ἔχοντες τὰ παραδείγματα, πήφωμεν ἡ ἀσυνδάζωμεν μὴ καταπίπτειν. εἰ δέ ποτε ἡ πέσοιμεν, μὴ κεῖσθαι. οὐδὲ γὰρ ἵνα ὑμᾶς εἰς ραθυμίαν" ἐμβάλω, καὶ τὸν Δαβὶδ ἁμαρτήματα εἶπον· ἀλλ' ἵνα πλείονα φόβον ἐργάσωμαι. εἰ γὰρ ὁ δίκαιος ἐκφυγὼν ῥαθυμήσας μακρὸν τοιαῦτα ἐδέξατο [πάθη ἡ] τραύματα· τί πεισόμεθα ἡμεῖς, ὃ καθ' ἑκάστην ὀλιγωρήσαντες; μὴ τοίνυν ὅτι ἔπεσεν ἴδῃς, ἡ ῥαθυμήσῃς· ἀλλ' ἐννόησον πόσα ἡ μὴ ταῦτα εἰργάσατο, πόσους θρηνώους ἐπεδείξατο, πόσῳ μετανοίαν, ταῖς νύκτας ταῖς ἡμέρας ποιοῦντες, πηγὰς δακρύων" ἀφιεὶς, τοῦ κλίνου λούων ταῖς δάκρυσι, ποιῶν τούτοις σάκκον περιβαλλόμενος. εἰ ὃ ἐκφυγὼν τοσαύτης ἐδεήθη τῆς ὑπερφῆς, πότε δυνησόμεθα σωθῆναι ἡμεῖς μὴ τοσαῦτα ἁμαρτήματα ἀνήγητον ἐξαχείλυθοι; ὁ μὲν γὰρ πολλὰ ἔχων κατορθώματα, ῥᾳδίως ἂν ἡ ἐτάφη τὰ ἁμαρτήματα συσκιάσειεν· ὁ ἦ γυμνὸς, ὅπου ἂν δέξῃ βέλος, κεῖται δέχεται πληγήν. ἵν' οὖν μὴ τοῦτο γένηται,

γήπαι, ὁπλίσωμεν ἑαυτὸν ἀγαθοῖς ἔργοις· καὶ πρὸς γήπαί τι πλημμέλημα, ἀπονίψωμεθα· ἵνα κατιδωμεν ἀξιοι τοῦ Θεοῦ ζήσαντες ☧ πρότυπα βίου, τῆς μωρίας ἀπολείσαντες ζωῆς· ἧς γήμιν πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κζ. 14 ΚΑΙ ΕΛΘΩΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΙκίαν Πέτρου, εἶδε τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν· 15 Καὶ ἥψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός, καὶ ἠγέρθη, καὶ διηκόνει αὐτοῖς.

Ὁ Δὲ Μαρκος καὶ, βαθέως, φησὶ, βουλόμενος καὶ ☧ χρόνον δηλῶσαι· ἐπεὶ καὶ μόνον τὸ σημεῖον τέθεικε, ☧ χρόνον οὐκ ὀπισημαίνομενος. καὶ ⓜ μὲν ἄλλοι φασὶν, ὅτι ἐκ πρεκάλεσεν αὐτὴν ἡ καπακειμένη, ἐπεὶ καὶ αὐτὸ ἐσίγησε. τοῦτο μὲν οὐκ ἔστι ψαφωνίας· ἀλλὰ τῆς ζωπομίας, τὸ δὲ ἀκριβοῦς ἐξηγήσεως. ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πέτρου; ἐμοὶ δοκεῖ θεραπῆς μεταλαμβάνομενος. τοῦτο χαιῶν ἐδήλωσεν εἰπών· ἀνέστη, καὶ διηκόνει αὐτοῖς. ☧ δὲ καὶ τοῖς μαθηταῖς κατέστησε, ὥσπερ καὶ ☧ δὲ Ματθαίῳ, ὅτε αὐτὸν ἐκάλεσε, ἵνα μὴ αὐτὸν καὶ προθυμοτέρους ταύτῃ ποιοῖ. σὺ δέ μοι σκόπει καὶ σὺν τοῦτο τοῦ Πέτρου τὴν αἰδῶ τὴν πρὸς αὐτόν. ἔχων γὰρ τὴν πενθερὰν οἴκοι καμνόμενον καὶ πυρέσσουσαν σφοδρῶς, οὐκ εἴλκυσεν αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν, ἀλλ' αὐτὸς ἐκ τῶν διδασκαλίων ἀπολαθῶν, καὶ τοῦ ἄλλους θεραπεῦσαι πρότερος, καὶ τότε αὐτοῦ εἰσελθόντα ἐκάλεσεν. ὅτων δὲ ἔρχης ἐπαιδεύετο καὶ τοὺς ἄλλους ἑαυτοῦ προτρέπεσθαι. σκόπει οὐκ αὐτὸς αὐτὸν εἰσάγει, ἀλλ' αὐτὸς αὐτομάτως ἐπέβη μὴ δὲ εἰπὼν ☧ ἐκβάλαρχον, οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς, δείκνυσιν ὅσον ἐδεῖτο τῶν μαθητῶν καὶ τοι σφόδρα οἶδε ἰῶ τὰ δώματα τῶν ἀλιέων τούτων· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀπηξίου ὑπὸ τὰς καλύβας αὐτῶν εἰσιέναι τὰς βυτιλεῖς, παιδεύων σε ὀλίγα πάντων ☧ δὲ θεσπίσιον καταπατεῖ * τύφον. καὶ ποτὲ μὲν λόγοις θεραπεύει μόνον, ποτὲ δὲ τὴν χεῖρα ἐκτείνει· ποτὲ δὲ ἀμφότερα ταῦτα ποιεῖ, εἰς ὕψος ἄγων τὴν ἰατρείαν. ὁ γὰρ ἐβούλετο ἀεὶ μᾶλλον ἐπιβολῆς ἦν μαστιγωτῶν. ἔδει γὰρ τέως λαθάνειν, καὶ μάλιστα ὅτι τοὺς μαθητάς. καὶ γὰρ ἐκ πολλῆς ἡδονῆς πάντα δὴ ἐκήρυξαν· καὶ τοῦτο δῆλον ἐξ ὧν μὴ δὲ ἐλθεῖν εἰς τὸ ὄρος ἐδίωξε τὸ θαρρεῖν λαβεῖν αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν. ἀλλὰ λοιπὸν τοῦτο τὸ σῶμα, ὁ ☧ πυρετὸν ἔσβεσε μόνον, ἀλλὰ καὶ καθαρὰν τὴν ὑγείαν ἀπέδωκεν. ὅθεν γὰρ ὁ νόσημα λυτρεὺς ἰῶ, τοῦτο ἔφθη τῆς ἰατρείας τὴν δύναμιν ἐπιδείκνυτο· ὅθεν οὐκ αὖ ἐβράσατο τέχνη ἰατρική. ἴσε γὰρ ὅτι δὲ μὴ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ πυρετοῦ πολλοῦ δεῖ χρόνου πάλαι τοῖς κάμνουσιν, ὥστε εἰς τὸ παρεῖναι ὑγείαν ἐπιμελεῖσθαι. ἀλλὰ ὅτε ὁμοῦ πάντα ἐγίνετο· καὶ οὐκ ἐκβολὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῆς θαλάττης. ὅθεν γὰρ ἐκεῖ σὺν ἀνέμοις ἔπαυσε μόνον καὶ ☧ χειμῶνα, ἀλλὰ καὶ ☧ σάλον θαθέως ἔσχεν, ὅπερ καὶ τοῦτο ξένον ἰῶ. εἰ γὰρ δὲ ἡ ζάλη λῆξαι, μένει πολλοῦ μόνει τὰ ὕδατα σαλευόμενα. ἀλλ' οὐκ ὅτι τοῦ Χριστοῦ ὄντως· ἀλλ' ὁμοῦ πάντα ἐλύετο. ὅπερ οὖν καὶ ὅτι τῆς γυναικὸς γέγονε. καὶ τὸ ἐμφανὲς ὁ ἀγγελιστὴς ἔλεγε· ἀνέστη, καὶ διηκόνει αὐτοῖς· ὃ τῆς τοῦ Χριστοῦ δυνάμεως σημεῖον ἰῶ, καὶ τὸ ἀληθὲς τῆς γυναικὸς, ἰῶ πρὸς ☧ Χριστὸν ἐπιδείκνυτο. καὶ ἕτερον δέ τι μὴ τούτων σκοπεῖν αὖ κατίδοιμεν, ὅτι καὶ τῇ ἑτέρων πίστει χρείζει) ὁ Χριστὸς τὴν ἑτέρων διόρθωσιν (καὶ γὰρ καὶ σὺν τοῦτο ἕτερος αὐτὸν προκάλεσε, ὡς καὶ ὅτι τοῦ παιδὸς ὁ ἑκατοντάρχου) χρείζεται δὲ, ὅταν μὴ ἀπιστῇ ὁ θεραπεύεσθαι μέλλων, ἀλλ' ἡ ἀληθὲς νόσει μὴ δυνὴ) πρὸς αὐτὸν ἰέναι, ἢ

δι

δι' ἀγνοιάν μηδὲν μέγα περὶ αὐτὸν φαντάζηται), ἢ δι' ἠλικίαν ἄωρον.

16. Οψίας γὰρ ἡμούσης, προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένους πολλούς, καὶ ἐξέβαλε τὰ πνεύματα [αὐτῶν ἀπ' αὐτῶν] λόγῳ, καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν,

17 Ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου Ησαΐου λέγοντος, ὅτι τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε, καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν.

Εἶδες τὸ πλῆθος εἰς πίστιν; αὐξόμενον λοιπόν. Οὐδὲ γὰρ τῶν χειρῶν κατεπείγοντος ἀναχωρεῖ ἰωμένου, οὐδὲ ἄχθεσιν εἶναι νομίζων τὸν ἐπιόντα προσίεται τοὺς ἀρρώστους αὐτός. σὺ δέ μοι σκόπει πόσον πλῆθος θεραπευομένων παρατείνουσιν οἱ εὐαγγελισταί, οὐχὶ καθ' ἕνα λέγοντες ἡμῖν καὶ διηγούμενοι, ἀλλ' ἑνὶ ῥήματι πέλαγος ἄφραστον θαυμάτων ἐπεξελαύνοντες. Εἶτα ἵνα μὴ πάλιν τὸ μέγεθος τῶν θαυμάτων εἰς ἀπιστίαν ἐμβάλῃ, εἶπε δῆμον τοσοῦτον καὶ ποικίλα νοσήματα ἐν μιᾷ χειρὶ ῥοπῇ ἔλυσε καὶ διώρθωσεν, ἐπάγει μαρτυρῶν τοῖς γενομένοις, μεγαλείῳ πάντα χρώμενος τῷ ἀπὸ τῆς γραφῆς ἀποδεῖξαι ἡμῖν ἐν ἑκάστοις διὰ χειρὸς, καὶ τὰ σημεῖα αὐτῆς οὐκ ἐλάττονα, καί φησιν· Ὅτι τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε, καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν. Οὐκ εἶπεν, ἔλυσεν, ἀλλ' ἔλαβεν, καὶ ἐβάστασεν. ὃ μᾶλλον ἀμφοῖν μᾶλλον εἰρῆσθαί μοι δοκεῖ τὰ προφήτου συμφώνως Ἰωαννῃ τῷ λέγοντι· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. πῶς οὖν φησὶ νοσημάτων αὐτὸ εἶναι; τί φησιν ὁ εὐαγγελιστής; ἢ καὶ ἰσοδύναμον τῇ μαρτυρείᾳ αἰαγωγὸν, ἢ δηλονότι ὅτι τὰ πλείονα τῶν νοσημάτων ἐξ ἁμαρτημάτων ἐστὶ ψυχικῶν. εἰ γὰρ ὁ κεφάλαιον αὐτὸς ὁ θάνατος ἐξ ἁμαρτίας ἔσχε τὴν ῥίζαν καὶ τὴν ὑπόθεσιν, πολλῷ μᾶλλον καὶ τῶν νοσημάτων τὰ πολλά· ἐπεὶ δὲ αὐτὸ τὸ παθεῖν ἕνεκεν ἡμᾶς σκῆπτον γέγονεν.

Ησ.νγ.δ.

18 Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους περὶ αὐτὸν, ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν.

Εἶδες πάλιν τὸ ἀκόμπαστον; οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι φασὶν, ὅτι τοῖς δαίμοσιν ἐπετίμα, ἵνα μὴ εἴπωσιν ὅτι αὐτὸς ἐστιν· οὗτος δέ φησιν, ὅτι τοὺς ὄχλους διωθεῖται. ἐποίει δὲ τοῦτο, ὁμοῦ τε μετεκαίζειν ἡμᾶς παιδεύων, ὁμοῦ τε φθόνον διαμυθούμενος Ἰουδαϊκὸν, καὶ διδάσκων ἡμᾶς μηδὲν πρὸς ἐπίδειξιν ποιεῖν. οὐ γὰρ δὴ σώματα ἐθεράπευσε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν διώρθου καὶ φιλοσοφεῖν ἐπαίδευε, δι' ἀμφοτέρων ἑαυτὸν δεικνύς, καὶ τὰ νοσήματα, καὶ τῷ μηδὲν πρὸς ἐπίδειξιν ποιεῖν. καὶ γὰρ ἦσαν αὐτῷ πρόσπλωμοι, φιλονεικοῦντες αὐτὸν καὶ θαυμάζοντες, καὶ ὁρᾶν εἰς αὐτὸν ἀεὶ βουλόμενοι. Τίς γὰρ ἂν ἀπέσχετο τοιαῦτα θαυματουργοῦντος; τίς δ' οὐκ ἂν ἐκ τοῦ προσώπου ἠθέλησεν ἁπλῶς ἰδεῖν, καὶ τὸ σῶμα τὸ τὰ τοιαῦτα φθεγγόμενον; οὐδὲ γὰρ θαυματουργὸν ἦν θαύματος μόνον, ἀλλὰ καὶ φαινόμενος ἁπλῶς πολλῆς ἔγεμε χάριτος. καὶ τοῦτο ὁ προφήτης δηλῶν ἔλεγεν· Ὡραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. Εἰ δὲ ὁ Ησαΐας λέγει, Οὐκ ἔστιν εἶδος οὐδὲ κάλλος, ἢ πρὸς τὴν τῆς θεότητος δόξαν τὴν ἀπόρρητον καὶ ἄφραστον τοῦτό φησιν· ἢ τὰ ἐν ᾧ πάθῃ συμβαίνοντα διηγούμενος, καὶ τὴν ἀτιμίαν ἣν ὑπέμεινεν ἐν ᾧ καιρῷ τοῦ σταυροῦ, καὶ τὴν εὐτέλειαν ἣν περὶ πάντα τὰ μαρτύρια βίον ἐπεδείξατο παρὰ πάντων. οὐ πρότερον δὲ ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν, ἕως γε ἐθεράπευσεν. ἢ γὰρ δὴ οὐδὲ ἰωμένου. ὥσπερ οὖν ἐν ᾧ ὄρει καὶ δημηγορῶν παρέμενον μόνον, ἀλλὰ καὶ σιγῆς οὔσης ἠκολούθουν· ὅτε δὲ ἐθαυματούργει προσήρχοντο, ἀλλὰ καὶ παυσαμένῳ πάλιν, ἀπὸ τοῦ προσώπου πολλὴν τὴν ὠφέλειαν διεκόμενοι. Εἰ γὰρ Μωϋσῆς δεδοξασμένον τὸ πρόσωπον εἶχε, καὶ Στέφανος ὡς ἀγγέλου, σκότος ἅπασιν κοινὸν διαστῆναι οἷόν εἰκὸς ἦν φαίνεσθαι τότε. ταῦτα πολλοὶ τῶν εἰς ἐπιθυμίαν ἐμπεσόντες τὴν εἰκόνα ἐκείνην ἰδεῖν· ἀλλ' ἂν ἐθέλωμεν, πολλῷ βεβαιότερα ὀψόμεθα ἐκείνης. ἂν γὰρ μὴ παῤῥησίας πρόντα διαμυσώμεν βίον, ὅπερ τῶν νεφελῶν αὐτὸν δεξόμενα, ἀπαντήσαντες ἐν ἀθανάτῳ καὶ ἀφθάρτῳ σώματι. θέα δὴ πῶς οὐδὲν ἁπλῶς ἐλαύνει, ἵνα μὴ πλήξῃ. οὐ γὰρ εἶπεν, ἀναχωρήσατε, ἀλλ' εἰς τὸ πέραν ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν, πρόσοδον δώσων

δοὺς

διδοὺς τῷ πρώτῳ ἐξῆν εἰπεῖν· ἡ μὲν ὄχλοι τοσαῦτοι ἐπεδείκνυντο τὴν ἀγάπην, ἡ μὴ πολλῆς ἠκολούθουν τῆς βεβαιώσεως· εἷς δέ τις χρημάτων δοῦλος καὶ παλιὸν ἔχων τὸν ἀπόστολον

19 Πορεύεσθε, φησὶ διδάσκοντες, ἀκολουθήσω σοι ὅπου δ' ἂν ἀπέρχῃ. Εἶδες πόσος ὁ τύφος; οὔτε γὰρ οἶδεν ἀξιοῦν μὴ τὸν ὄχλον ἀριθμεῖσθαι, ἀλλ' ἐπιδεικνύμενος ὅτι καὶ τούτων πολλοί εἰσιν αὐτοῦ, ὅτε προσίασι. τοιαῦτα γὰρ καὶ ἦν τὰ Ἰουδαϊκά, ἀκαίρως πρόρρησις ἦν ἀνάπλεα. οὕτω καὶ ἄλλος μὴ τῶν τὰ πρῶτα συνώντων [αὐτὸν] ἀναπηδήσας, φησί· Ποία σοι τολμᾷ προσέρχῃ; ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐπετίμησεν ὁ δεσπότης τῇ ἀκαίρῳ πρόρρησίᾳ, παύσων ἡμᾶς καὶ σοῦ τοιούτους φέρῃ. διὰ τοῦτο οὐκ ἐλέγχει φανερῶς σοῦ ποθοῦντος βουλθόμενος· προσὼν δὲ τῷ Matθ. κζ. λε.

10 ἐρωτήσαντι ἀποκρίνεται, μόνοις αὐτοῖς καταλιμπάνων εἰδέναι τὸν ἔλεγχον, καὶ διπλῆν αὐτοῖς ὠφελῶν, ὧν τι δηλοῦσαν ὅτι οἷδε πάντα ὁ Χριστός, καὶ ὧν μὴ τὸν ἐπίδειξιν τούτων χρείσασθαι τὸ λεχθέν, καὶ δοιῶν πάλιν, εἰ βούλοιντο, ἑαυτοῦ ἀπαλλήσασθαι· ὁ δὴ καὶ ὅτε τοῦτο ποιεῖ. οὐδὲ γὰρ ἰδὼν τὰ πολλὰ σημεῖα καὶ πολλοὺς ὑπισουμένους, προσεδόκησε χρηματίζεσθαι ἐκ τῶν τοιούτων θαυμάτων· διόπερ καὶ ἀκολουθήσαι ἐ-

15 κωλυσε. [καὶ] πόθεν τοῦτο δῆλον; ἀπὸ τῆς ἀποκρίσεως ἧς ὁ Χριστὸς ποιεῖται, ἃ προσὼν τὸν ἐρώτησιν τὴν ῥηθεῖσαν, ἀλλὰ προσὼν τὸ γνώμιον τῆς βασιλείας ἀπεδυτῶν. Τί γάρ φησι; χρήματα προσδοκᾷς ἀκολουθῶν ἐμοὶ συλλέγειν; εἶτα, οὐχ ὁρᾷς ὅτι ὑπὸ καταγωγὴν μοί ἐστιν, οὐδὲ τοσούτων ὄσων τοὺς ὄρνισιν;

20 Αἱ γὰρ ἀλώπεκες, φησί, φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώ- Δευτ. θ. πη.

20 σεις· ὁ δὲ υἱός τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.

Ταῦτα δὲ οὐκ ἦν ἀποτεμνόμενον, ἀλλ' ἐλέγχοντος μὲν τὸν ποθοῦντα γνώμιον, παρέχοντος δὲ εἰ βούλοιτο μὴ τῆς τοιαύτης προσδοκίας ἀκολουθεῖν. καὶ ἵνα μάθῃς αὐτοῦ τὴν ποθεινὴν, ὃ ἐστι ποιεῖ. ἀκούσας ταῦτα καὶ ἐλεγχθεὶς οὐκ εἶπεν, ἕτοιμός εἰμι ἀκολουθῆσαι. ἐπὶ πολλαχοῦ δὲ ἀλλαχοῦ τοῦτο φαίνεται ποιῶν ὁ Χριστός. Φανερῶς μὲν οὐκ ἐλέγχει, ἀπὸ δὲ τοῦ ἀπο-

25 κρίσεως δηλοῖ τὸν γνώμιον τῶν προσιόντων. καὶ γὰρ ἐκείνῳ τῷ λέγοντι, διδάσκαλε ἀγαθέ, καὶ προσδοκήσαντι ἀφ' ἑαυτῆς κολακείας αὐτὸν ὑπεραπάσασθαι, πρὸς τὸν γνώμιον ἀπεκρίνατο, λέγων· τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός. καὶ ὅτι ἔλεγεν αὐτῷ, Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ζητοῦσί σε, ὅπως δὲ μὴ θέλοντά τι ἐπαίρῃ, οὐκ ἀκούσας ἐν Matθ. ιβ. μζ.

30 τῷ ἑαυτοῦ βουλόμενος, ἀλλ' ὑπεδείξατο ὅτι προσόντων αὐτῷ καὶ ταύτην κενοδοξήσαι, ἀπόκρισιν ἐν φησι· Τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου; καὶ οὐδεῖς πάλιν τοῖς ἀδελφοῖς λέγουσιν αὐτῷ· Φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ, καὶ βουλοιμίοις σοι θύραν κενοδοξεῖν, ἔλεγεν· Ὁ ὑμέτερος καιρός, φησιν, ἀεί ἕτοιμος, ὁ δὲ ἐμὸς οὔπω πάρεστι. καὶ ἀπὸ τῶν σωμάτων δὲ Ιω. ζ. ζ. η.

35 τοῦτο ποιεῖ, ὡς ὅτι τὸν Ναθαναὴλ λέγων· Ἰδὲ ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι. καὶ Ιω. α. μζ.

πάλιν, Παρθένοι ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε. οὐδὲ γὰρ οὐκ ἦν πρὸς τὰ Λευκ. ζ. κδ.

ῥήματα, ἀλλὰ πρὸς τὸν γνώμιον τὸν πέμψαντος ἀπεκρίνατο. Ἐπὶ τῶν ὄχλων δὲ πάλιν ὁμοίως πρὸς τὸν Σαμαρείτην, λέγων· Τί ἐξῆλθετε ἰδεῖν εἰς τὴν ἔρημον; ὅπως γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ὡς πρὸς βύκολον καὶ διεπίστου τινὸς Ἀφικεῖσθαι τὸν Ἰωάννου, ταύτην διορθούμενος τὴν ὑπόνοιαν, φησί· Τί ἐξῆλθετε εἰς τὴν ἔρημον ἰδεῖν; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; ἢ ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἀμφοτέρων δηλονότι, ὅτι οὔτε

40 οἴκοθεν ἦν διεπίστος, οὔτε ἀπὸ τρυφῆς τινος μαλακισθήσεται. οὕτω τοίνυν καὶ οὗτος πρὸς τὸν γνώμιον τὸν ἀπόκρισιν ποιεῖται. καὶ ὅσα πῶς καὶ ἐν τούτῳ πολὺ τὸ μέτειον ἐνδείκνυται. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἔχω μὲν, καταφρονῶ δέ· ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔχω. Εἶδες ὅσῃ μὴ τῆς συγκαταβάσεως ἡ ἀκρίβεια; ὡς ὅτε μὲν ἐαθῇ καὶ πίνῃ, ὅτε μὲν φαίνεται ἀπὸ τελωνίας ὡς Ἰωάννην ποιῶν, καὶ τοῦτο τῆς τῶν Ἰουδαίων σωτηρίας ἕνεκεν ποιεῖ, μᾶλλον δὲ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης, ὁ-

μοῦ

ὁμοῦ μὴ τῶν αἱρετικῶν ἐμφορᾶσθαι καὶ σώματα, ὁμοῦ γε καὶ τοῦ τότε ἐκ τῆς οὐσίας βουλόμενος ὑπαπάσασθαι.

21 Ἔφησε δέ τις, φησὶν, εἶπεν αὐτῷ· Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν, καὶ θάψαι Ⓦ πατέρα μου. Εἶδες ὃ ἔλεγε φορτικὸν, καὶ πῶς ὁ μὲν ἀναιμώτους φησὶν, ἀκολούθησόν σοι ὅπου αὐτὸ ἀπέρχῃ· οὗτος δὲ καίτοι ὅποιον πρᾶγμα αἰτῶν, " φησὶν ἐπίτρεψόν μοι, ἀλλ' οὐκ ἐπίτρεψεν· ἀλλά τί φησιν;

22 Ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς, σὺ δέ μοι ἀκολούθει. Πάνυ γὰρ τῇ γνώμῃ πρόσκειται. καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ ἐπέτρεψέ, φησι; ὅτι καὶ Ⓦ σκῦλον " πληρώσοντες ἦσαν, καὶ οὐκ ἔμελλεν ἄταφος μένειν· καὶ τούτου τῶν ἀναγκαιοτέρων ἀπαλλαγὴν οὐκ ἐχρῆν. Εἰπὲ γὰρ τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς, δείκνυσι ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτοῦ νεκρός. καὶ γὰρ τῶν ἀπίστων, ὡς ἔγωγε οἶμαι, ἦν ὁ τετελευτηκώς. Εἰ δὲ θαυμάζεις Ⓦ πρᾶσιν, ὅτι χάριν πράγματος " ὅτου ἀναγκαίου Ⓦ Ἰησοῦ ἠρώτησε, καὶ οὐκ " αὐθωμάτως ἀπῆλθε, πολλῷ " πλέον θαύμασον, ὅτι γε κωλυτὴς ἔμενεν. ἆρ' οὖν, οὐκ ἴσῳ ἀμελείας ἑκάτης, φησὶ, τὸ μὴ προσβαλέσθαι θανατηφόρου τοῦ παθους; Εἰ μὲν ἀπὸ ῥᾳθυμίας ἐποίησεν, ἀμελείας ἴσως· εἰ δὲ ὥστε μὴ ἐγκόψαι ἔργοις ἀναγκαιοτέροις, ὃ ἀπελθὼν μάλιστα ἀγνωμοσύνης ἴσως τῆς ἑκάτης. καὶ γὰρ ὁ Ἰησοῦς ἐκώλυσεν αὐτὸν· καὶ καταφρονεῖν τῆς εἰς τοὺν γεγωνικὸς ἡμῶν κελεύων, ἀλλὰ δείκνυς ὅτι τοῦδε τῶν εὐρημένων πραγμάτων ἡμῖν ἀναγκαιότερον ἐστὶ χρῆναι, καὶ ὅτι μὴ ἀσυδῶς τούτων ἀπόσπης ἔχεσθαι δεῖ, καὶ τοῦδε μακρὰν ἀναβάλλεσθαι, καὶ σφόδρα ἀπροσκαίτητα καὶ κατεπείγοντα ἢ καὶ ἐφέλκοντα. τί γὰρ ἀναγκαιότερον δὺ εἶπε τοῦ θάψαι πατέρα; τί δὲ λυκολωτέρον; τοῦδε γὰρ χρόνου πολλοῦ ἀναλῶσαι ἴσως.

ΘΕΙΚΟΝ Εἰ δὲ μηδὲν ὅσον εἰς ταφὴν παθεῖν καιρὸν ἀναλῶσαι δεῖ, τοῦδε ποσοῦτον ἀπολιμπάνειν τῶν πνευματικῶν ἀσφαλές, ἐπίσης τίνος δὺ εἴπερ ἄξιον, ὦ πάντα Ⓦ χρόνον ἀφιερώμενοι τῷ τοῦ Χριστοῦ προσκόπτοντι πράγματι, καὶ σφόδρα βύτελῆ τὰ ἀναγκαῖα προτιθέντες, καὶ μηδενὸς καταπείγοντος ῥᾳθυμοῦντες. καὶ ἐντεῦθεν ἡ τῆς διδασκαλίας τοῦ φιλοσοφίαν θαυμάζειν χρή, ὅτι σφόδρα αὐτὸν προσήλωσε τῷ λόγῳ· καὶ μὴ " τοῦτο καὶ μείζων ἀπήλλαξε κακῶν, οἷον ἀφιλοῦν καὶ πόθους καὶ τῶν ἐντεῦθεν ἐκδεχομένων. μὴ γὰρ ὁ θάψας, ἀναγκαῖον ἴσως καὶ ἀφροντίστως προσερχόμενος, καὶ κληρονομίαν ἀφαιρούμενος, καὶ τἆλλα ὅσα τούτοις ἕπεται πάθη καὶ κύματα ἐκ κυμάτων αὐτὸν ἀφεδιχόμενα πορρωτάτω τοῦ τῆς ἀληθείας ἀπήγαγε λιμένος. ἀφ' οὗτος αὐτὸν ἕλκει καὶ ἑαυτῷ προσηλοῖ. εἰ δὲ ἔτι θαυμάζεις καὶ θορυβῇ, ὅτι καὶ συνεχωρήθη προσκολλᾶσθαι τῇ ταφῇ τοῦ πατρὸς, ἐπίσησι ὅτι πολλοὶ δοῦλοι καὶ κακῶς ἔχοντες (καὶ πατὴρ, καὶ μήτηρ ἦ, καὶ παιδίον, καὶ ἄλλος ὁτιοῦν τῶν προσηκόντων ὁ τετελευτηκώς) οὐκ ἀφιᾶσι μαθεῖν, οὐδὲ ὅτι ὃ μηνῦμα ἀκολουθήσας· ἐν οὐκ ἐγκαλεῖσθαι " ταύτῃ αὐτοῖς ὠμότητα, οὐδὲ ἀπόνοιαν· καὶ μάλα εἰκότως. πονηρότερον γὰρ δὺ ὠμότητος ἴσως, ὃ ὕστερον ἀφικνούμενοι ὅτι " ὃ πόθος ἐξάτιμον. Εἰ δὲ ὃ τοῦ προσηκόντος πεθῆσαι ἐν συντελεῖσθαι τῷ ἀφανοῦς, κακὸν, πολλῷ μᾶλλον ὃ τῶν πνευματικῶν ἀπατᾶσθαι λόγων. ἀφ' οὗ τοῦτο καὶ ἄλλα χρὴ ἐπισκοπεῖν· Οὐδεὶς βαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ γραφεὶς εἰς τὰ ὀπίσω, εὔθετός ἐστι " εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. καὶ γὰρ πολλῷ βέλτιον βασιλείαν ἀνακηρύττειν καὶ ἑτέρους ἀναπαύειν ἀπὸ θανάτου, ἢ Ⓦ τοῦδε ὠφελεῖσθαι νεκροὺς θάπτειν· καὶ μάλιστα ὅταν ὦσιν Ⓦ ζῶντα " πληρώσοντες ἄπορα. τοῦδε οὖν ἕτερον ἐντεῦθεν μανθάνομεν, ἀλλ' ἢ ὅτι τοῦδε Ⓦ τιμήσεις χρεῖαν προσπολλοῦ χρή, καὶ μυελὸς καὶ κατεπείγουσα ἦ· ἀλλὰ πάντων καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων καὶ πνευματικῶν προτιθέναι, καὶ εἰδέναι, τί μὲν ζωὴ, τί δὲ θάνατος. πολλοὶ γὰρ καὶ τῶν ζῆν δοκούντων, νεκροὶ ὄντες δὲν ἀφορῶσιν, ὅταν ὦσι κακίᾳ ζῶσι· μᾶλλον δὲ καὶ ἐκείνων ἔστι χείρους. Ὁ μὲν γὰρ ἀπεθανών, φησι, δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας· οὗτος δὲ δουλεύει τῇ ἁμαρτίᾳ. μὴ γάρ μοι τοῦτο

Ανκ. β. ξβ.

Ρο. ς. ζ.

τῦτο εἶπης ὅλι ὑπὸ σκωλήκων ὁυ κατεσθίεται, ὁδὲ ὑπὸ λάφυρακι κεῖται, ὁδὲ ἀπέκλεισε τὸν ὀφθαλμοὺς, ὁδὲ χειρίας δέδεται. καὶ γὰ τἀ χαλεπώτερα ὑπομένῃ τῦ τετελευτηκότος· ὁυ σκωλήκων αὐτὸν κατεσθιόντων, ἀλλὰ θηρίων σφοδρότερον τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς αὐτὸν ἀπεργαζομένων. Εἰ ὃ ἀνέῳξαν ⓖ ὀφθαλμοὶ, καὶ τῦτο πολὺ χεῖρον πάλιν τῦ μεμυκέναι. ⓖ μὴ γὰ τῦ νεκροῦ ὁδὲν ὁρᾶσθαι πρέπει· ὁῦτος ὃ μυρίας ἑαυτῷ ζωὰς γέγονε νόσους, ἀνεωγμένων αὐτῷ τῶν ὀφθαλμῶν. καὶ ὁ μὴ ὁὐ λάφυρακι κεῖται, πρὸς πόλεμα ἀκίνητος ὤν· ὁῦτος ὃ ὁὐ τῶν ἁφῶ μυρίων καταρρύκλαι νοσημάτων. ἀλλὰ τὸ σῶμα" αὐτῷ σπόμενον ὁυχ ὁρᾷς· καὶ τί τῦτο; πρὸ γὰρ τὸ σῶματος" αὐτῷ ἡ ψυχὴ διέφθαρται καὶ ἀπόλωλε, καὶ πλείονα ὑπομένῃ τὰ σπτεδόνα. ὁ μὲν γὰ δέκα ὁδοὺς ἡμέρας· ὁῦτος ὃ πολλὰ ⓦ βίον δυσωδίας" ἀπόπνου, σῶμα ἔχων ὀχετῶν ἀκαθαρτότερον. ὥστε ποσοῦτον αὐτὸ διειλύοχεν ἰχῶρος, ὅσον ὁ μὲν τὰ ὑπὸ τῆς φύσεως ὑπομένῃ μόνον διαφθορά· ὁῦτος ὃ μετ' ἐκείνης καὶ τὰ ὑπὸ τῆς ἀσωτίας ἐπεισάγει σπτεδόνα, μυρίας καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑπονοίας ὑπομένων διαφθοράς. ἀλλ' ἐφ' ἵππου φέρεται; καὶ πῶς; καὶ γὰ ἰχῶρος ὑπὸ κλίνης· καὶ ὃ δὴ χαλεπώτερον, λυόμενον μὲν ἰχῶρον καὶ σπόμενον ὁυδεὶς ὁρᾷ, ἀλλ' ἔχει τὰ λάφυρα τῶν πέπασμα. ὁῦτος ὃ ζῶν καὶ ὁδοὺς πόντας ὁδεύσας, καθάπερ ὁ τἀφῳ δὲ σῶμα τὰ νενεκρωμένῳ ψυχὴ περιφέρων. καὶ Εἶτα ἵνα ψυχὴ ἰδῇ ἀνδρὸς τυφῇ καὶ κακία" συζῶντος, Εἶδες ἀῦ ὅτι πολὺ βέλτιον ὁ τἀφῳ κεῖσθαι δεδεμένον, ἢ ταῖς τῶν ἁμαρτιῶν σφίγγεσθαι σειραῖς, καὶ λίθον ἔχειν ὑπερκείμενον, ἢ ὃ βαρὺ τῆς ἀναστάσεως" πῶμα. διὸ δὴ μάλιστα τοὺς τῦτοις προσέχειν τοὺς νεκροῖς, ὅπως" αὐτοὺς ἀνεγκλήτους διαφύλαττε, περσίεται διὰ τῦτο αὐτῷ τῶν Ἰησοῦ, καθάπερ ἡ Μαρία τότε ἐποίησεν ὅτι τῷ Λαζάρῳ. καὶ ὁδωδὼς ἦ, καὶ τεταρταῖος ἦ, μὴ ἀπογνῷς, ἀλλὰ περίελθε, καὶ ⓦ λίθον ἄνελε πρῶτον. καὶ γὰρ ὅτε ὅλῃ κείμενον ὥσπερ ὁ τἀφῳ, καὶ ταῖς χερσὶ δεδεμένον. καὶ Εἰ βούλεσθε, τῶν μεγάλων [τούτων] ἴσως καὶ περιφανῶν Εἰς μέσον ἀγάγωμεν. ἀλλὰ μὴ δείσητε. ἀνωτύμως γὰ ἐρῶ ὃ ὑποδειγμα· μᾶλλον ὃ Εἰ καὶ τὴν περσηγορίαν ἔλεγεν, ὁδὲ ὕτω δεδοικέναι ἐχρῆν. τίς γὰρ ποτε νεκρὸν δέδοικε; καὶ γὰρ ὅσα ἀῦ περίεξη, μᾶλλον νεκρὸς ὤν· νεκρὸς ὃ ζῶντα ὁυ μακρὰν, ὁυ μέγα ἀδικῆσαι δυνάμενον). ἴδωμεν τοίνυν τὴν κεφαλὴν αὐτῶν δεδεμένην. Ε γὰ ὅταν μεθύωσι διὰ νυκτὸς, καθάπερ ⓖ νεκροὶ τοῖς πολλοῖς ὑπολήμμασιν ἐκείνοις Ε τῆς ἀκρασίας, ὕτω πόρρω τὰ ἀμαθήματα" ἀποκλείεται καὶ δεσμεῖται. Εἰ ὃ βούλει καὶ τὰς χεῖρας ἰδεῖν, ὅλῃ καὶ αὐτὰς τῇ γαστρὶ περσδεδεμένας, καθάπερ τῶν οἰκετῶν, καὶ περιεσφιγμένας ὑπ' ἀκρασίας, ἀλλ' ὁ πολλῷ χαλεπώτερόν ὅστι, τοῖς τῆς πλεονεξίας δεσμοῖς. ὁυ γὰ ἀφίσιν αὐτὰς ἐκτανῦσαι πρὸς ἐλεημοσύνην ἐκείνη, ὁδὲ πρὸς ἄλλο τι τῶν τοιούτων κατορθωμάτων, ἀλλὰ τῶν νενεκρωμένων ἀργοτέρας ἐργάζεται. βούλει καὶ τοὺς πόδας ἰδεῖν ζωδεδεμένους; ὅρα πάλιν αὖθις περιεσφιγμένους φρουτίσι, καὶ ἀπὸ τῦτο ὁδέποτε δυναμένους Εἰς εἶχην Θεοῦ δραμεῖν. Εἶδες ⓦ νεκροὺ, βλέπε καὶ ⓦ ἐκταφιαστήν. Τίς οὖν ὅστι ὁ ἐνταφιαστὴς τῦτων; ὁ Διάβολος, ὁ ἀκριβῶς αὖθις περισφίγγων, καὶ ὁὐκ ἀφιεὶς λοιπὸν ⓦ αὖ δεσμὸν δῶ δεσμὸν φαίνεσθαι, ἀλλὰ ξύλον ξηρόν. ὅπου γὰ ὁὐκ ὀφθαλμὸς, ὁὐ χεῖρες, ἢ πόδες, ὁὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων ὁδέν, πῶς αὖ ὁ τοιοῦτος αὖ δεσμὸς φανείη; ὕτω καὶ τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἐναπεργάζεται ὅστι ἰδῇ, καὶ Εἴδωλον μᾶλλον ἢ ψυχὴ ὄντα. ἐπεὶ οὖν ἀναθήματος αὐτοὶ σχήκασί πως νεκροὶ γεγενημένοι, περσέλθωμεν ὑπὲρ αὐτῶν τῷ Ἰησοῦ, καὶ παρακαλέσωμεν ἀναστῆσαι, ἀνέλωμεν ⓦ λίθον, λύσωμεν τὰς χεῖρας. αὖ γὰ ⓦ λίθον ἀνέλῃς, ἵστησι τὴν ἀναθησίαν τὴν ὅτι τοῖς κακοῖς, τὰ χέως Ε ὀξαγαγεῖν αὖθις δύνηση τὸ μνημα τὸ ὀξαγαγὸν ὄζος, βιαιολώτερον τῶν δεσμῶν ἀπαλλάξῃς. Ὅτε σε Εἴσεται ὁ Χριστὸς, ὅταν ἀναστῇς, ὅταν λυθῇς, τότε σε ὑπὲρ ὅτι τὰ δεῖπνα" καλέσῃ τὰ ἑαυτῦ. ὅσοι τοίνυν τῦ Χριστῦ φίλοι, ὅσοι μαθηταὶ, ὅσοι ⓦ ἀπελθόντα φιλῆτε, περσέλθετε τῷ Ἰησοῦ, καὶ δεήθητε. Εἰ γὰρ

καὶ μυείας γέμῃ τῆς δυσωδίας, ἀλλ' ὅμως τὰς προσηκούσας σοὶ ὕστως αὐτὸν καταλιμπάνειν χρὴ, ἀλλὰ σοῦ τοῦτον μᾶλλον προσιέναι, [ὁπόσοι ἡ φθορὰ ὑπεδέδωσαν] (ὅπερ οὖν καὶ αἱ ἀδελφαί σου Λαζάρου τότε ἐποίησαν) καὶ μὴ πρότερον ἀφίστασθαι, πρὶν καθαλεωθῶσι, δεομένους, ἱκετεύοντας, ἕως ἂν αὐτὸν ζωπυρα λάβωμεν. διὰ γὰρ ὕπνου τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐν τοῖς πλησίον διοικῶμεν, καὶ τῆς μακρούσης ταχέως ὑπαντιποιώμεθα ζωῆς· ἧς ἐγένοντο πάντες ἡμᾶς ὑπαντιχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κβ. 23 ΚΑΙ ΕΜΒΑΝΤΙ ΑΥΤΩ ΕΙΣ ΤΟ ΠΛΟΙΟΝ, ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. 24 Καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων· αὐτὸς δὲ ἐκάθευδεν. 10 κγ

ΟΜὲν [οὖν] Λυκᾶς ἀπαλλάττων ἑαυτὸν τοῦ ἀπαρτισθῆναι τὴν χρείαν τῆς τάξεως, ὕστερον εἶπεν· ἐγένετο δὲ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἐνέβη εἰς τὸ πλοῖον καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· καὶ ὁ Μάρκος ὁμοίως. σεσιγᾷ δὲ ὅλως ὕστερον, διὰ τὴν ἀκολουθίαν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν διατηρῶν. ἐνταῦθα γὰρ ὕστερον πρότερον [πρότερον] ἔγραφον. ταῦτα δέ μοι καὶ ἔμπροσθεν εἴρηται), ἵνα μὴ τῇ παραλείψει διαφωνίαν τις εἰσφέρειν νομίσῃ. τοὺς μὲν οὖν ὄχλους ἀπέπεμψε, τοὺς δὲ μαθητὰς μεθ' ἑαυτοῦ ἔλαβε. καὶ γὰρ τοῦτο ἐκείνοις λέγουσι. πρῶτον δὲ οὐ μάτην, ἐνταῦθα εἶχεν, ἀλλ' ὥστε ποιῆσαι θαυμαστὰ τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι θαύματος. καθάπερ γὰρ τῆς παιδοτελοῦς ἄρτος εἰς ἀμφότερα αὐτοῖς ἤλειφεν, εἴς τε τὸ ἀκαπαπλήκτους εἶναι πρὸς τοὺς δεινοὺς, εἴς τε τὸ μετριάζειν πρὸς τοὺς ὁμοίους. ἵνα γὰρ μὴ μέγα φρονῶσιν ὅτι τοὺς ἄλλους ἀπέπεμψας αὐτοῖς κατέχει, ἀφίησι κλυδωνισθῆναι, τοῦτό τε κατορθοῖ, καὶ γυμνάζων πικρῶς φέρειν ἀναγκάζει. μεγάλα μὲν γὰρ καὶ τὰ πρότερα θαύματα ἦν· ἀλλὰ τοῦτο καὶ γυμνασίαν ἀνὰ εἶχεν ὑπὲρ μικρῶν, καὶ τοῦ παλαιοῦ συγγενὲς σημεῖον ἦν. ἅμα τοῦτο μόνους τοὺς μαθητὰς ἀγαγὼν μόνοις ἑαυτοῖς. εἶτα μὲν γὰρ θαυμαστὴν ὑπέδειξεν ἦν, καὶ δῆμον ἀφίησι πεῖσαι· εἶτα δὲ πειρασμοῦ καὶ φόβου ἐπήγαγε, τοὺς ἀθλητὰς τῆς οἰκουμένης, οὓς γυμνάζειν ἔμελλε, τούτοις προαναμορφῶν μόνοις. ὁ μὲν Ματθαῖος ὅτι ἐκάθευδεν εἶπεν ἁπλῶς· ὁ δὲ Λυκᾶς, ὅτι σὺν περισκέψει φησὶ, δείκνυσί τε τὸ ἄτυφον, καὶ πολλῶν ἀπαιδεύτων ἡμᾶς παιδεύων φιλοσοφίαν. τοῦ κλυδωνίου γοῦν διεληλύθοτος, καὶ τῆς θαλάσσης μεμορμυρίσης,

25 Διεγείρουσιν αὐτὸν λέγοντες· Κύριε, σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα.

Ο ὁ αὐλὸς ἐπιτίμα τῇ θαλάσσῃ. καὶ γὰρ, ὅταν ἐφῶν, γυμνασίας ἕνεκεν ταῦτα ἐποίησεν, καὶ τύπος ἦν τῶν μαθητῶν καταλήψεσθαι αὐτὸν πειρασμῶν. καὶ γὰρ καὶ μετὰ ταῦτα πολλάκις ἀφῆκεν αὐτοὺς εἰς χαλεπωτέρους χειμῶνας προαγμάτων ἐμπεσεῖν, καὶ ἐμακροθύμησε. διὰ καὶ Παῦλος ἔλεγεν· Οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ὑπὲρ δύναμιν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν. καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν· ὃς ἐκ τηλικούτων θανάτων ἐρρύσατο ἡμᾶς. διασεῖς τοίνυν σεσιγᾷ, ὅτι θαρρεῖν χρὴ, καὶ μεγάλα διεπέρασε κύματα, καὶ ὅτι πρὸς συμφερόντως οἰκονομεῖ, προτιμᾷ. καὶ γὰρ αὖθις τὸ θορυβηθῆναι, συμφερόντως ἐγένετο· ὥστε μείζονα φανῆναι τὸ θαῦμα, καὶ διαμεμενηκέναι τοῦ συμβαίνοντος πρὸ μικροῦ. ὅταν γὰρ προσδοκῶμεν ἀγαθὰ μέλλειν, πολλὰ προκατασκευάζεται πρότερον μικρὰ ποικίλα, ἵνα μὴ μεῖζον τὸ παρελθὸν τὸ θαῦμα εἰς λήθην ἐμπέσῃ. ὅτε δὲ Μωϋσῆς πρότερον φοβεῖται ὄφιν, καὶ φοβεῖται

1 Cor. 4. 11.

φοβηθῆναι ὑχ ἁπλῶς, ἀλλὰ κὴ μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας, κὴ ζητεῖ ὁρᾶν ὃ προσδόξου ἐκεῖνο γενόμενον. ὅτου κὴ ὅτου, προσδοκήσαντες ἀπόλλυσθαι προσέτρεχον, ζητοῦντες ἐσωθῆναι· ἵνα ὁμολογήσαντες ✠ κίνδυνον, μάθωσι τὸ θαύματος τὸ μέγεθος. Διὰ τοῦτο κὴ καθεύδει. Εἰ γὰρ ἐγρηγορὼς ἐφαίνετο, οὐκ ἂν ἐφοβήθησαν, οὐκ ἂν προσεκαλέσατο, οὐδ' ἂν ἐνόμισαν αὐτὸν δυνάσθαι τοιοῦτόν τι ποιῆσαι. Διὰ τοῦτο καθεύδει, διδοὺς καιρὸν τῇ δειλίᾳ, καὶ τῆς ἀσθενείας αὐτοῖς ποιοῦσι τὴν αἴσθησιν τῶν γινομένων. ὁ γὰρ ὁμοίως τοῖς ὁρᾷ τὰ ἐν τοῖς ἀλλοτρίοις σώμασι γινόμενα, καὶ τὰ ἐν ἑαυτῷ. ἐπεὶ οὖν πρὸ τοῦ ἔδει αὐτοὺς ἐγρηγορέναι, ἑαυτὸν ἦ θεῖος ἀπολελοιπώς, κὴ ὑπῆλθον ἦσαν (οὔτε γὰρ χωλοὶ, οὔτε ἄλλο τι τοιοῦτον νόσημα ἔχοντες ἦσαν) ἔδει ἦ αὐτὸν διὰ τῆς οἰκείας αἰσθήσεως ἀπολαῦσαι τῆς ἐγρηγορσεως· συγχωρεῖ ✠ χειμῶνα, ἵνα διὰ τῆς ἀπαλλαγῆς σαφέστερον λάβωσιν αἴσθησιν τῆς ἐγρηγορσίας. Διὰ τοῦτο καὶ παρόντων τῶν ὄχλων τοῦτο ποιεῖ, ὥστε μὴ καταγνωσθῆναι ὀλιγοπιστίας· ἀλλ' αὐτὸν μόνοις λαβεῖν δέρχεσθαι, κὴ περὶ τοῦ χειμῶνος τῶν ὑδάτων ✠ χειμῶνα τῆς ψυχῆς αὐτῶν λύει, ὑπολαμβάνων ἃ λέγων,

25 Τί δειλοί ἐστε, ὀλιγόπιστοι, Καὶ παραδόξων ὁμοῦ, ὅτι ✠ φόβον ὑχ ἡ τῶν πνευμάτων ἐργάζεται ἐπαγωγὴ, ἀλλὰ τὸ τῆς ἀγαθοείας ἀδυνατεῖ. Εἰ ἦ λέγοι τις, ὅτι δειλίας οὐκ ἰῶ, οὐδὲ ὀλιγοπιστίας τὸ προσελθόντας ἐτέροις, ἐκεῖνο φημὶ εἶ ἐποίμι, ὅτι τοῦτο αὐτὸ μάλιστα σημεῖον ἰῶ τοῦ μὴ τῶν προσπεσόντων αὐτοῖς δόξαν ἔχειν. ὅτι μὲν γὰρ δειλοὶ ἦ ὀλιγοπιστίας ἐγκλεῖς, ἤδεισαν· ὅτι ἦ κὴ καθεύδων, οὐδέπω. κὴ τί θαυμάζεις, εἰ νῦν, ὅπου γε κὴ μετὰ πολλὰ ἕτερα θαύματα ἀτελέστερον ἔτι διέκειντο; διὸ κὴ ὀλιγοπιστίαν πολλάκις, ὡς ἔτυχε λέγει· ἀκμιλῶ κὴ ὑμεῖς ἀσιωπητοί ἐστε; μὴ τοίνυν θαυμάσῃς. Εἰ τῶν μαθητῶν ἀτελέστερον διακειμένων ✠ ὄχλοι οὐδὲν μέγα παρὰ αὐτὸν ἐφαντάζοντο.

27 Εθαύμαζον γὰρ λέγοντες· ποταπός ὅστις ὁ ἄνεμος οὗτός ἐστιν, ὅτι κὴ ἡ θάλασσα κὴ ✠ ὑπήκουσιν αὐτῷ; Ο ἦ Χριστὸς ὑκ ἐπετίμησεν ὅτι μὴ ἄνεμον αὐτὸν ἐκάλεσεν, ἀλλ' ἐπέμενε διὰ τῶν σημείων αὐτὸν διδάσκων, ὅτι πεπληρωμένη ἰῶ αὐτῷ αὐτῶν ἡ προφητεία. πόθεν ἦ ἄνεμον αὐτὸν ὑνόμαζον; ἀπὸ τῆς ὄψεως, ἀπὸ τοῦ ὕπνου, κὴ τῶν πλοίων χειρῶσθαι. διὰ δὴ τοῦτο εἰς ἀμηχανίαν ἐξέπιπτον λέγοντες, ποταπός ὅστις οὗτός; ὁ μὲν γὰρ ὕπνος" κὴ ὁ φανόμενον, ἄνεμον ἐδείκνυ· ἡ ἦ θάλασσα κὴ ἡ γαλήνη Θεοῦ" ὑπῆρχεν. ὅθεν γὰρ κὴ Μωϋσῆς ἐποίησέ τι τοιοῦτον ποτε, κὴ σεισμὸν δείκνυσι τοῦ ὑποχθονίου· κὴ ὅτι ὁ μὲν ὡς δοῦλος, ὁ ἦ ὡς δεσπότης ἐθαυματούργει. ὁ γὰρ ῥάβδον ἔτεινεν, ὥσπερ ὑκεῖνος, οὐδὲ χεῖρας ἐξέτεινεν εἰς ✠ οὐρανὸν, οὐδὲ εὐχὴν ἐδεήθη· ἀλλ' ὥσπερ εἰκὼς δεσπότην ὑπάρχοντα θεραπαινίδι, καὶ δημιουργὸν κτίσματι, ὕπως αὐτὴν κατέσεισέ τε καὶ ἐγαλήνωσε λόγῳ κὴ ὑπάγματι μόνον· κὴ πᾶσα εὐθέως ἐγένετο ἡ ζάλη, καὶ οὐδὲ ἴχνος ἀπέμεινε τῆς ταραχῆς. τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν ὁ εὐαγγελιστής, εἰπών·

Καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. Καὶ ὃ περὶ τῶν παίδων ὡς μέγα εἴρητο, τοῦτο αὐτὸς ἦ τῶν ἔργων ἐπεδείξατο πάλιν. τί ἦ εἴρητο περὶ αὐτοῦ; Εἶπέ, φησι, κὴ ἔσῃ πνεῦμα καταγιόδες· ὅτου κὴ σὺ ζῶν θα, εἶπε, κὴ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. διὸ μάλιστα κὴ ἐθαύμαζον ✠ ὄχλοι αὐτοὶ, οὐκ ἂν θαυμάσαντες, εἰ ἦν ὅτου ἐποίησεν, ὡς " ὑκεῖνος. ὅθεν ἦ ἀπέβη τῆς θαλάττης, ἀλλὰ δι' ἕτερον θαῦμα ἕτερον φοβερώτερον. δαιμονιῶντες γὰρ, καθάπερ δραπέται πονηροὶ, δεσπότην ἰδόντες, ἔλεγον·

29 Τί ἡμῖν κὴ σοὶ, Ιησοῦ ὑὲ τοῦ Θεοῦ; ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;

Επειδὴ γὰρ αὐθέντην αὐτὸν" ἔλεγον ✠ ὄχλοι, ἦλθον ✠ δαίμονες τὴν θεότητα αὐτοῦ ἀναπρύτηοντες· κὴ ✠ τῆς θαλάττης κυμαινούσης κὴ πάλιν ἡσυχαζούσης ὑκ ἀκούσαντες, ἤκουον τῶν δαιμόνων ταῦτα βοώντων, ἅπερ ἐκεῖνη διὰ τῆς γαλήνης ἔκραξεν. Εἶπα ἵνα μὴ δόξῃ κολακείας τὸ πρᾶγμα εἶ), ἀπὸ τῆς πείρας τῶν πραγμάτων βοῶσι, λέγοντες· ἦλ-

θες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς; ἀλλὰ διὰ τοῦτο μᾶλλον ὁμολογεῖται ἡ ἕξοδος, ἵνα μὴ ὑποπτος αὐτῶν ἡ ἱκετηρία γένηται. ὁ γὰρ ἐμαίνοντο ἀοράτως, καὶ τῆς ἀναιδείας ἐχειμάζοντο μᾶλλον κεντούμενοι καὶ ἐμπιπραμένοι, καὶ τὰ δυνήσεσθαι πάσχοντες ἀπὸ τῆς προνοίας ἐκείνης. ὅπου γὰρ οὐδεὶς αὐτοῦ προσεγγίζειν ἐτόλμα, αὐτὸς πρὸς αὐτὸν ἀπάγεται ὁ Χριστός. καὶ ὁμοίως Ματθαῖος φησιν αὐτοῦ εἰρηκέναι· ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς; ὁ δὲ ἄλλοι προσέθηκαν, καὶ ὅτι προεκάλεσαν αὐτὸν καὶ ὥρκιζον, ἵνα μὴ εἰς τὴν ἄβυσσον αὐτοὺς ἐμβάλῃ. ὑπώμοσαν γὰρ ἤδη τὴν κόλασιν αὐτοῖς ἐφεστάναι, καὶ ἔδεισαν ὡς ἤδη εἰς τὴν μελλουσαν ἐμπεσούμενοι. εἰ δὲ ὁ μὲν τὸν Λαζαρον ἕνα φασὶν αὐτὸν εἶδεν, οὗτος δὲ δύο, οὐδὲν τοῦτο διαφωνίαν ἐμφαίνει. εἰ μὲν γὰρ εἶπεν, ὅτι εἷς μόνος ἦν, ἕτερος δὲ οὐκ ἦν, ἐδόκει ἀμφιβάλλειν τῷ Ματθαίῳ· εἰ δέ, ὁ μὲν τὸν ἕνα, ὁ δὲ τῶν δύο διελέχθη, καὶ μάχης ὁ 10
ἐιρημένου, ἀλλὰ διαφορᾶς διηγήσεως. καὶ γὰρ ἐμοιγε δοκεῖ, τὸν χαλεπώτερον τούτων ἐπιλεξάμενος ὁ Λουκᾶς εἰρηκέναι. διὸ καὶ παραιτεῖται ἀπαγγέλλει τοῖς συμφοραῖς· οἷς, ὅτι τὰ δεσμὰ καὶ τὰς ἀλύσεις διαῤῥήξαντα τὴν ἔρημον ἐπλανᾶτο· ὁ δὲ Μάρκος, ὅτι δὲ τοῖς λίθοις ἑαυτὸν ἔκοπτε, φησι. καὶ τὰ ῥήματα δὲ αὐτῆς ἰσχνὰ ὄντα καὶ ἀπίθανα καὶ ἀναίσχυντον ἐπιδείξασθαι. ἦλθες γὰρ ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς, φησιν; ὅτι μὲ γὰρ οὐκ ἤμαρτεν, οὐκ εἶχον εἰπεῖν· ἀξιοῦσι δὲ μὴ πρὸ καιροῦ δοῦναι τὴν δίκην. διὸ καὶ κατέλαβεν αὐτὸν τὰ αἰσχρὰ δεινὰ καὶ παράνομα σκῆνος ἐργαζομένους, καὶ τὸ πλάσμα τὸ ἑαυτῶν πάντα διαφθείροντας ζῆπω καὶ τιμωρουμένους, καὶ νομίζοντας αὐτοὺς διὰ τὴν βραδυτῆτα τῶν ἡμομένων οὐκ ἀναμένειν τὴν καιρὸν τῆς κολάσεως, διὰ τοῦτο παρεκάλουν ἐδίοντο· καὶ μηδὲ δεσμοὶ ἀνεχόμενοι σιδηροῖ, ἔρχονται δεδεμένοι, καὶ τὰ ὄρη καταπτέχοντες, εἰς τὰ πεδία ὀξύτεροι, καὶ τοὺς ἄλλους κωλύοντας διαβαίνειν, ἀποτειχίζοντα τὴν ὁδὸν αὐτοῖς ἰδόντες, ἔστησαν. Τί δήποτε ὁ καὶ τοῖς παροῦσι ἐμφιλοχωρῆσαι; ἀλέθριον δόγμα τοῖς πολλοῖς ἐνθεῖναι βουλόμενοι, οἷς, ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν ἀπελθόντων δαίμονες γίνονται· ὃ μηδέποτε γένοιτο μηδὲ μέχρις ἐννοίας λαβεῖν. Τί οὖν, φησιν, αἱ ἔπειτα, ὅταν πολλοὶ τῶν γονέων [καὶ] παῖδας λαβόντες ἀποσφάξωσιν, ὥστε αὐτοῖς μετὰ ταῦτα συμπαρεῖναι τὴν ψυχὴν ἔχειν; καὶ πόθεν τοῦτο δῆλον; ὅτι μὲν γὰρ ἀποσφάξουσι, πολλοὶ λέγουσιν· ὅτι δὲ αἱ ψυχαὶ τῶν σφαγέντων μετ' αὐτῶν εἰσι, πόθεν ἔγνως, εἰπέ μοι; αὐτοί, φησιν, οἱ δαιμονιῶντες βοῶσιν, ὅτι ψυχὴ τοῦ δεῖνος ἐγώ. ἀλλὰ καὶ τοῦτο σκιὴν τις καὶ ἀπάτην δηλοῖ. οὐ γὰρ ἡ ψυχὴ τοῦ τετελευτηκότος ἐστὶν ἡ βοῶσα, ἀλλ' ὁ δαίμων ὁ ταῦτα κρούων, ὥστε ἀπατῆσαι τὸν ἀκούοντας. εἰ γὰρ εἰς δαίμονος οὐσίαν δυνατὸν ψυχὴν εἰσελθεῖν, πολλῷ μᾶλλον εἰς τὸ σῶμα τὸ ἑαυτῆς· ἄλλως δέ, οὐδὲ ἔχει λόγον τὴν ἠδικημένην ψυχὴν συμπαρεῖναι τῷ ἠδικηκότι· ἢ ἀνθρώπων δυνάμεθα δυνάμιν ἀσώματον εἰς ἕτερον μεταβαλεῖν οὐσίαν. εἰ γὰρ ὅτι τῶν σωμάτων τοῦτο ἁμήχανον, καὶ οὐκ ἄν τις ἀνθρώπου σῶμα εἶτα σῶμα ἐργάσαιτο· πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῆς ἀοράτου ψυχῆς τοῦτο ἀδύνατον, καὶ οὐκ ἄν τις ἰσχύσειεν εἰς δαίμονος οὐσίαν αὐτὴν μετενεγκεῖν. ὥστε γραώδιον μυθεύοντων ταῦτα τὰ ῥήματα, καὶ παίδων μορμολυκεῖα. οὐδὲ γὰρ
Σοφ. γ. α. ἓν ψυχῇ ἀπορράγεισαι τοῦ σώματος οἶδα πλανᾶσθαι λοιπόν. Ψυχαὶ γὰρ δικαίων οὐ χρεὶ Θεοῦ. εἰ δὲ αἱ τῶν δικαίων, καὶ αἱ τῶν παίδων (οὐδὲ γὰρ σκῆνος ποιοῦσι) καὶ αἱ τῶν ἀμύητων καὶ ἀθέων ἀντεῦθεν ἀπόλλυνται. καὶ δῆλον ἀπὸ τοῦ Λαζάρου καὶ τοῦ πλουσίου.
Λουκ. ιβ. κ. καὶ ἀλλαχοῦ δέ φησιν ὁ Χριστός· Σήμερον τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ. οὐ γὰρ οἷόν τε ψυχὴν ἐξελθοῦσαν τοῦ σώματος οὐδὲν πλανᾶσθαι· καὶ μάλα εἰκότως. εἰ γὰρ ὁ γῆν βαδίζοντες τὴν ζωὴν καὶ γνωσίμων, καὶ σῶμα περικείμενοι, ὅταν ξένην ὁδὸν ὁδεύωμεν, ποίαν ἐλθεῖν δεῖ, οὐκ ἴσμεν, ἂν μὴ τοῦ γένους τοῦτο ἔχωμεν. πῶς ἡ τοῦ σώματος ἀπορραγεῖσα ψυχὴ καὶ τῆς ζωῆς ἐξελθοῦσα πάσης, εἴσεται ποῦ δεῖ βαδίζειν αὐθις τοῦ καθοδηγοῦντος αὐτοῦ; καὶ πολλαχόθεν ἂν ἐπέρωθεν αἴ τις κατίδοι, ὅτι οὐκ ἔστι ψυχὴν ἐξελθοῦσαν σὺν τοῦδε μεῖ-

ναι.

ναι. καὶ γὰρ ὁ Στέφανός φησι· Δέξαι τὸ πνεῦμά μου· καὶ ὁ Παῦλος, Τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι πολλῷ μᾶλλον κρεῖττον. καὶ ὡσεὶ πατριάρχου δέ φησι καὶ γραφή· Καὶ προσετέθη πρὸς τὸν πατέρας αὐτοῦ, τραφεὶς ἐν γήρᾳ καλῷ. ὅτι γὰρ εἰσὶ αἱ τῶν ἀμαρτωλῶν ψυχαὶ ἁμαρτάνουσαι ἐν τούτῳ δυνάμενα, ἄκουσον τοῦ πλουσίου πολλαχοῦ τοῦτο δεικνύοντος καὶ οὐκ ἐπιτυγχάνοντος. ὡς, εἴτε ἰδοὺ δυνατὸν, αὐτὸς μοι ἦλθε καὶ ἀπήγγειλε τοῖς ἐκεῖ γεγονόσιν. ὅθεν δῆλον, ὅτι μετὰ τοῦτο σπεύδει ἀποδημίαν, εἰς χώραν τινὰ ἀπάγονται αἱ ψυχαὶ, οὐκ ἐπὶ κυρίαις οὔσαις ἐπιμεληθῆναι, ἀλλὰ τῷ φοβερᾷ ἐκείνῃ ἡμέρᾳ ἀναμένουσαι. εἰ δέ λέγοι τις, καὶ τίνος ἕνεκεν, ὅπερ ἠξίωσαι οἱ δαίμονες, ἐποίησεν ὁ Χριστός, Πρ. ζ. 59. Φιλιπ. α. κγ. Γεν. κε. η.

31 Εἰς τοὺς ἀγέλους τῶν χοίρων ὀπισπεῖσαι αὐτοῖς ἀπελθεῖν,

Ἐκεῖνο δὲ ἐρῶ· ὅτι οὐκ ἐκείνοις πεισόμενος τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλὰ πολλὰ ἐντεῦθεν οἰκονομῶν· εἰ μὴ, τὸ διδάξαι τοὺς ἀπαλλαγέντας τῶν πονηρῶν τυράννων ἐκείνων τὸ μέγεθος τῆς λύμης τῶν ὀπισθελθόντων αὐτοῖς· δεύτερον ἦν, ἵνα μάθωσι πάντες, ὅτι οὐδὲ χοίρων καταπολεμῶσι, εἰ μὴ αὐτὸς συγχωρήσειε· τρίτον, ὅτι χαλεπώτερα τῶν χοίρων ἐκείνους δὲ εἰργάσαντο, εἰ μὴ ἐν τῇ συμφορᾷ πολλῆς ἀπήλαυον τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας. ὅτι γὰρ ἡμᾶς τῶν ἀλόγων μᾶλλον μισοῦσι, πάντι που δῆλόν ἐστιν. ὥστε καὶ τῶν χοίρων μὴ φειδόμενοι, ἀλλ' ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ πάντας αὐτοῦ καταχρημίσαντες, πολλῷ μᾶλλον αὖ τοῦ ἀνθρώπους τοῦτο εἰργάσαντο, οὓς εἶχον, ἐπ' ἐρημίας ἄγοντες καὶ ἀπάγοντες, εἰ μὴ ἐν αὐτῇ τῇ τυραννίδι πολλὴ ἰδοὺ ἡ τοῦ Θεοῦ κηδεμονία, χαλινοῦσα καὶ ἐπέχουσα τὴν πραγτέρω ῥύμην αὐτῶν· ὅθεν δῆλον, ὅτι οὐκ ἔστιν οὐδεὶς, ὃς οὐκ ἀπολαύει τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας. εἰ μὴ πάντες ὁμοίως μηδὲ καθ' ἕνα ἕπονται, ἐν τούτῳ προνοίας μέγιστον εἰδὸς ἐστι. πρὸς γὰρ τὸ ἐκάστῳ λυσιτελοῦν, ἐν τοῦτο τῆς προνοίας ὑπιδείκνυ). πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις ἕτερον ἐκ τούτου μεμαθήκαμεν, ὅτι οὐ κοινὴ πάντων προνοή μόνον, ἀλλὰ καὶ ἰδία ἑκάστου. ὃ καὶ ὅτι τῶν μαθητῶν ἐδήλωσεν εἰπών· Ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσὶ· καὶ ἀπὸ τῶν δαιμονώντων δὲ τούτων δῆλος τοῦτο καταδεῖξαι σαφῶς, οἱ πάλαι δὲ ἀπεπνίγησαν, εἰ μὴ πολλῆς τῆς δωρεᾶς καὶ προνοίας ἀπήλαυον. Διὰ δὴ τοῦτο ἐπέτρεψεν ἀπελθεῖν αὐτοῖς εἰς τοὺς ἀγέλους τῶν χοίρων, ἵνα καὶ τὰ χωρία οἰκειωσάμενα ἐκεῖνα, μάθωσιν αὐτοῦ τὴν δύναμιν. ἔνθα μὲν γὰρ πολὺ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐστιν, οὐ σφόδρα ὑπιδείκνυται· ἔνθα δὲ μηδεὶς αὐτὸν οἶδεν, ἀλλ' ἐπ' αἰσθήτως ἐξήχειται, σκληρότερον ἐποίει τὰ θαύματα, ὥστε αὐτοῖς εἰς τοὺς ἑαυτοῦ θεογνωσίαν ὑπιδαπάσασθαι. ὅτι γὰρ ἀναίσθητοί τινες ἦσαν καὶ τοὺς πόλεις ἐκείνους οἰκειώτης, δῆλον ἀπὸ τοῦ τέλους. δεῖ γὰρ αὐτοῦ προσκυνῆσαι καὶ θαυμάσαι τὴν δύναμιν· καὶ ὃ ἀπέπεμπον,

34 Καὶ παρεκάλεσαν ἀπελθεῖν ἐκ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

Ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν ἐκέλευσε τοὺς χοίρους καὶ δαίμονας; πάντα γοῦν τοὺς δαίμονας εἰς ἀνομίαν ἐμβάλλειν καὶ δαίμονες ἐπιποθοῦσι, καὶ πάντα γοῦν χαίρουσι τῇ αὐτῶν ἀπωλείᾳ. διὸ γοῦν ὁ ἀγέλαρχος ἔφη ὅτι τοῦ Ἰησοῦ ἐποίησε. καίτοι ἔφη ὁ Θεὸς ἐπέτρεψεν· ἀλλ' οὐδὲ ἐκεῖ πειθόμενος τῷ ἀγέλῃ, ἀλλὰ τὴν αὐτοῦ θεοσέπτους θέλων ἀποφῆναι λαμπροτέρους, καὶ τῷ δαίμονι πᾶσαν ἀναισχυντίας ἐκκόπτων προφάσεις, καὶ εἰς τὸ αὐτοῦ θεῖτε ἕπτων κεφαλαίου τὰ κατ' αὐτοῦ διαβόλου γυμνάσματα. ἐπεὶ καὶ πάνυ θαυμαστὸν, ὅπερ ἦλθεν ὅτε, γέγονε. καὶ γὰρ ἡ τοῦ Χριστοῦ δύναμις λαμπρῶς ἀνεκηρύττετο, καὶ ἡ πονηρία τῶν δαιμόνων, ἣν ἀπέλαυσε τοὺς ἀπ' αὐτῶν κατακομιδοῖς, ἐφέρετο διεδείκνυτο, καὶ ὅτι οὐδὲ χοίρων εἰσὶν ἄπειθαι κύριοι, μὴ τοῦ τῶν ὅλων ἐπιτρέποντος Θεοῦ. Εἰ δέ τις ἐκ ἀναγωγὴν ταῦτα σκληροὶ, ὁ κωλύων οὐδείς. ἡ μὲν γὰρ ἱστορία αὕτη. δεῖ δὲ εἰδέναι σαφῶς, ὡς καὶ χοιρώδεις τῶν ἀνθρώπων βιοτὰς χαίρουσι τοῖς τῶν δαιμόνων ὑπηρεσίαις εἰσί. καὶ ἀνθρωποι μὲν ὄντες καὶ ταῦτα πάσχοντες, δυνάμενοι καὶ ἀπελαύεσθαι πολλάκις· διὸ δὲ χαίρουσι ὅλον ἡλώντας, οὐ δαιμονίζονται

μόνον, ἀλλὰ καὶ καταχρημίζονται. καὶ ἄλλως δέ, ἵνα μὴ τὶς σκιρτῶν εἰς νομίσῃ τὰ γλυκύμυθα, ἀλλὰ πιστεύσῃ σαφῶς ὅτι "ἐξῆλθεν ὁ δαίμων, ἀπὸ τῆς χειρὸς αὐτοῦ τοῦ θανάτου τῶν χοίρων αὐτοῦ καταδῆλον. σκόπει δὲ αὐτοῦ καὶ ὃ πρᾶον μὴ τῆς δυνάμεως. ὅπου γὰρ τοιαῦτα ἐνεργεῖται θέντες ἀπήλαυνον αὐτοὺ τῇ χώρᾳ οἰκοῦντες ἐκείνῃ, οὐκ ἀντέτεινεν, ἀλλὰ [καὶ] ἀνεχώρησε· καὶ τὰς ἀναξίας ἀποφήνασθαι ἑαυτοὺς τῆς αὐτοῦ διδασκαλίας κατέλιπε, τοὺς ἐλευθερωθέντας τῶν δαιμόνων δοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς σωθέντας, ὥστε πολὺ ἐκείνων μαθεῖν πολλὰ τὰ γεγυμνασμένα, καὶ αὐτὸς ἀναχωρήσας φόβου ἀφίησιν αὐτοῖς ἐναγωνίζεσθαι. καὶ γὰρ τῆς ζημίας τὸ μέγεθος διεδίδου τοῦ γεγυμνασμένου τοῦ φήμου, καὶ καθικέτο τῆς ἀγαθοείας αὐτῶν τὸ συμβάν. καὶ πολλαχόθεν ἐφέροντο φωναὶ, ἀναχηρύττουσαι τοῦ θαύματος τὸ παράδοξον· ἀπὸ τῶν θεραπευθέντων· ἀπὸ τῶν καταποντισθέντων· ἀπὸ τῶν διασωθέντων τῶν χοίρων· ἀπὸ τῶν πεμνόντων ἀνθρώπων αὐτούς.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτα καὶ νῦν γινόμενα ἴδοι τις ἄν, καὶ πολλοὺς ἐν τοῖς μνημείοις δαιμονιζομένους, ὓς οὐδὲν κατίσχει τῆς μανίας, οὐ σίδηρος, οὐχ ἅλυσις, οὐκ ἀνθρώπων πλῆθος, οὐ παράταξις, οὐ νυκτερία, οὐ φόβος, οὐκ ἀπειλὴ, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν. ἐξ ὅτου δὲ ὑπὸ ἀκόλαστος ἦ πρὸς πάντα σώματα ἐπιζημίους, οὐδὲν διενεύοντες δαιμονῶντος· ἀλλὰ γυμνὸς ὢν ὡς ἐκφυγὼν δεσμὰ ἔρχεται, ἰμάτια μὲν ἐνδεδυμένος, τὴν δὲ ἀληθοῦς ἐλευθερίας ἀπεστερημένος, ἐξ ἧς αὐτῷ παρεσκευάσης δόξης γεγυμνωμένος· οὐ λίθοις ἑαυτὸν κόπτων, ἀλλὰ ἀμυδρήμασι πολλῶν λίθων χαλεπωτέροις. ὑπὸ οὖν τοιοῦτον δῆσαι δυνήσεται; καὶ παῦσαι ἀκηδιῶντα καὶ οἰκρούμενον καὶ οὐδέποτε ἐν ἑαυτῷ γινόμενον, ἀλλ' ἀεὶ τὰ μνήματα φοιτῶντα; τοιαῦτα γὰρ τὰ πόρρωθεν τὰ κατάγελα πολλῆς τῆς δυσωδίας γέμοντα, πολλῆς τῆς σπιδόνος. τί δὲ ὁ φιλάργυρος; οὐχὶ τοιοῦτος; ὑπὸ δὲ αὐτὸν ἰσχύει δῆσαί ποτε; καὶ φόβοι καὶ ἀπειλαὶ καὶ ἡμέραι, καὶ παρατάσεις καὶ συμβουλαί; ἀλλὰ πάντα ταῦτα διαρρήγνυσι τὰ δεσμά. κἂν ἔλθῃ τις αὐτὸν ἀπαλλάξαι τῶν δεσμῶν, ὀρχίζει ὥστε μὴ ἀπαλλαγῆναι, βάσανον ἡγούμενος εἶναι μεγίστην, τὸ μὴ εἶναι ἐν τῇ βασάνῳ οὐ τί ἦν ἥδιστα χαλεπώτερον; ἰσχύει μὲν γὰρ ὁ δαίμων, ἐὰν καὶ ἀνθρώπων κατεφέσηται, ἀλλὰ τῷ παρεστάναι εἶξε τῷ Χριστοῦ, καὶ ταχέως "ἀπεπήδησε τοῦ σώματος. τοῦτο δὲ οὐδὲ τὸ παρεστάναι εἶχε. ἰδοὺ γοῦν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀκούει αὐτοῦ λέγοντος· οὐ "δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ, καὶ γέενναν ἀπειλοῦντος, καὶ ταῖς αἰωνίοις "κολάσεις, καὶ οὐ πείθεται· οὐχ ὅτι ἰσχυρότερός ἐστι τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ὅτι ἀσθενεῖς ἡμᾶς ὁ Χριστὸς οὐ σωφρονίζει. διὰ τοῦτο ὡς ἐν ἐρήμοις καὶ τοιοῦτοι διατρίβουσι, καὶ ἐν μέσαις πόλεσιν ὦσι. διὰ γὰρ αἱ ἔλαττον νοῦν ἔχον τοιούτοις συπλίνεσθαι αἱ ἀνθρώποις; μᾶλλον δὲ ἔγωγε κατιδοξάμην μὴ μυρίων δαιμονώντων οἰκεῖν; ἢ μὴ ἑνὸς τοιούτου νοσοῦντος τὴν νόσον. καὶ ὅτι οὐ σφάλλομαι ταῦτα λέγων, δῆλον ἐξ ὧν ἐκάστοτε πάσχουσιν. ὅταν μὲν γὰρ οὐδὲν ἐνδιαιτήσωσιν ἐμφρόνως ἡγούμενοι, καὶ βούλωνται δουλεῦσαι τὸν ἐλευθέρωσιν ὄντα, ἐν μυρίοις παραβάλλουσι κακοῖς· οἱ δαιμονῶντες οὐδὲν ἄλλο ἐργάζονται, ἀλλ' ἢ ἑαυτοῖς τὴν νόσον "τρέφουσι· καὶ ὅταν μὲν πολλὰς οἰκίας δυνατὸν ἐπέσωσι, καὶ ὄνομα τοῦ Θεοῦ βλασφημεῖσθαι παρασκευάζουσι, καὶ λύμη πόλεως καὶ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης ἐστί· οἱ δὲ ὑπὸ δαιμόνων ἐνοχλούμενοι, ἐλεεῖσθαι μᾶλλόν ἐστιν ἄξιοι καὶ δακρύεσθαι. καὶ οἱ μὲν ἐν ἀναισθησίᾳ τὰ πλείονα παρέχουσι· οἱ δὲ μὴ λογισμοῦ παραπαίουσι, ἐν μέσαις πόλεσι βαχχευόμενοι καὶ κτυπῶν ὑπὸ μανόμενοι μανίαν. εἰ γὰρ τοιοῦτοι ἐργάζονται οἱ δαιμονῶντες ἅπαντες, οἷ Ἰούδας ἐτόλμησε, τὴν ἑκάτην παραμιᾶν ὑπεδέξατο; καὶ πάντες δὲ οἱ ἐκφυγόντες, καθάπερ θηρία χαλεπὰ ἀπὸ χαλεπάγρας φυγόντα, ταῖς πόλεις φορυβοῦσιν οὐδενὸς κατέχοντος. παρέκειται μὲν γὰρ καὶ τούτοις δεσμὰ πάντα χθὲς, οἷ, ὁ τῶν δικαίων φόβος, ἡ τῶν νόμων ἀπειλὴ, ἡ παρὰ τῶν πολλῶν κατάγνωσις, καὶ ἕτερα πλείονα τούτων· ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα διαρρηγνύντες πάντα φύσω καὶ κατὰ τοιοῦτοι. καὶ εἰ μὲν αὐτὰ τέλεον αὐτῶν ἀφῆλε, τότε δὴ ἔγνω σαφῶς τὸ ἐν αὐτοῖς δαίμονα,

πολὺ

πολὺ τῶν ἐξηβηκότων ἀγελαιότεροι ὄντα καὶ μανικώτεροι. ἀλλ' ὅπερ τοῦτο οὐκ ἔστι, φησὶ λέγω τοίνυν· αὐτοὶ ἐπανορθώμεθα, καὶ πάσας αὐτῶν προεκλωμεν τὰς αἰτίας· καὶ τότε αὐτῶν σαφῶς εἰσόμεθα τὴν λαμπροφόρον μανίαν. ἀλλὰ μὴ δίσσητε τὸ θηρίον, ὅταν αὐτοὶ ἐπικαλύψωμεν. σὺ γὰρ τῷ λόγῳ ἡ σκιὴ, οὐκ ἐν τῇ ἀληθείᾳ τὸ πρᾶγμα. ἔστω τοίνυν τις ἄνθρωπος πῦρ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἀφιεὶς, μέλας, ἐξ ἑκατέρων τῶν ὤμων δράκοντας αὐτὶ χειρῶν ἔχων ὀξυρρυτιδώσας· ἔστω δ' αὖ καὶ τόμα, αὖθις μὲν ὀδόντων ξίφη ὀξέα ἔχον ἐμπεπηγότα, ἀντὶδὲ γλώσσης ἰοῦ καὶ δηλητηρίου φαρμάκου πηγὴν ἀναβλύζουσαν· γαστὴρ δὲ, καμίνου πάσης δαπανηρότερος, καὶ ἐμβαλλόμενα ἀναλίσκουσα ἄπαντα· ἐκ πόδες ταχυτέροις τισὶ καὶ φλογὸς ἀπάσης σφοδρότεροι· ἐκ ὄπισθεν δὲ αὖ ἀπὸ κινὸς καὶ λύκου κατεσκευασμένον ἔστω· καὶ φθεγγέσθω μηδὲν αἰθέριον, ἀλλ' ἀπηχὲς καὶ ἀνδρὸς καὶ φοβεροῦ· ἐχέτω δὲ καὶ χροιὰ φλέγα. ταῦτα φοβερὰ δοκεῖ εἶναι ὑμῖν καὶ ἐρημία· ἀλλ' οὐδέπω κατ' ἀξίαν αὐτὸν ἐσκηματίσαμεν. μὴ γὰρ τούτων, ἐκ ἕτερα δεῖ προσθεῖναι. καὶ γὰρ καὶ τοῦ ἀπαμυνομένου σφαττέτω, κατακαιέτω, τὴν ἀρχὴν αὐτὴν ἀπολέσθω. ἀλλὰ καὶ τούτου πολλῷ χαλεπώτερος ὁ φιλάργυρος, πᾶσιν ὀπτιῶν ὥσπερ ἄδης, πάντα καταπίνων, κοινὸς πολέμιος πρὸς χάλκωμος τῶν τὴν ἀνθρώπων ψυχάς. καὶ γὰρ βούλεται μηδένα ἀνθρωπον εἶναι, ἵνα τὰ πάντα κατέχῃ. καὶ οὐδὲ σώζεσθαι ἴσασιν· ἀλλ', ὅταν πάντας ἀπολέσῃ τῇ ὀπτιμίᾳ, καὶ τῆς γῆς τὴν ἐσοίκου ἀφανίσας ὀπτιμεῖ, καὶ χρυσὸν αὐτὸν οὖσαν ἰδεῖν· οὐ τὸν γλυκὺν ἢ μέλιτος, ἀλλὰ ἐκ ἔρπης καὶ πηγάς, ἐκ πάντα ἁπλῶς καὶ φαινόμενα. καὶ ἵνα μάθητε ὅτι οὐδέπω τὴν μανίαν προεσκαμεν τὴν ἐκείνου, μηδεὶς ἔστω ὁ ἐγκαλῶν ἐκ διδιτόμενος· ἀλλ' ἄνελε τὸν ἐκ τοῦ νόμου φόβον τῶν λόγων τούτων, καὶ ὅλη αὐτοῦ ξίφος ἁρπάσαντα καὶ πάντας ἀναχρώμενον καὶ οὐδὲ ἑνὸς φειδόμενον, οὐ φίλου, οὐ συγγενοῦς, οὐκ ἀνεψιοῦ, οὐκ αὐτῆς τῆς γεγωνυκότος. μᾶλλον δὲ οὐδὲ νουθέτησιν σώζουσα χρεία· ἀλλ' ἐρωμένα αὐτὸν, εἰ μὴ ἰσαύτως πλάττει ἀεὶ καθ' ἑαυτὸν φαντασίας, καὶ πάντας ἔπεισιν ἀναιρῶν ὡς λογισμῷ, ἐκ φίλους καὶ συγγενεῖς καὶ αὐτοῦ τοῦ γεγωνυκότος. μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐρωτήσεως χρεία. καὶ γὰρ πάντες ἴσασιν, ὅστις τούτῳ χαριζόμενοι εἰσὶ ὡς ἰσοσήμαντοι, ὅτι καὶ γῆρας βαρυύσονται παῖδες, καὶ ὁ γλυκὺ καὶ πᾶσιν ἐπίφθονον τὸ παῖδας ἔχειν, βαρὺ δὲ ἐπαχθὲς εἶναι νομίζουσι. πολλοὶ γοῦν καὶ ἀτεκνίαν ἀγαθὸν ὑπέλαβον, καὶ τὴν φύσιν ἐπήρωσαν, οὐκ ἀνελόντες [μόνον] τεκνοποιοὺς τοὺς παῖδας, ἀλλὰ μηδὲ φιλίαν τὴν πρὸς αὐτοὺς συγχωρήσαντες. μὴ τοίνυν θαυμάσητε εἰ ⟨Ψ⟩ φιλάργυροι οὕτως ἐσκηματίσαμεν (καὶ γὰρ πολὺ χεῖρόν ἐστι τῶν ἐρημιῶν) ἀλλὰ σκοπήσωμεν πῶς τοῦ δαίμονος αὐτοὺς ἀπαλλάξωμεν. πῶς οὖν ἀπαλλάξομεν; εἰ μάθοι σαφῶς ὅτι [ἡ] φιλαργυρία πρὸς αὐτὸ τοῦτο μάλιστα ἡμῖν συμπέπλεκται, πρὸς τὸ πρεῖζειν χρήματα. ἀεὶ γὰρ ⟨Φ⟩ τὰ μικρὰ κερδαίνειν βουλόμενοι, μεγάλας ἀπωλείας ζημίας· ὅθεν δὴ καὶ πρόχειρος εἰς αὐτὸ τοῦτο ὀξυπαθείας. πολλοὶ γοῦν πολλάκις ὅτι μεγάλοις δόμασιν βυλόμενοι ἔχεις, τῇ προσδοκίᾳ τοῦ κέρδους οὐκ ὀξεπάσαντες τοὺς λαβόντας, μὴ τῶν ἔχων καὶ τὸ κεφαλαίου πάντος ἐξέπεσαν. πάλιν εἰς καθυμίους πρεπεσόντες ἕτεροι, καὶ οὐ βουληθέντες ὀλίγα προέσθαι, καὶ τὴν ψυχὴν μετὰ τῆς οὐσίας ἀπώλεσαν· καὶ πρὸ πάλιν, ἃ ἀξιώματα κερδαλέα, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον ὠνήσασθαι, μακρολογησάμενοι τὸ πᾶν ἀπώλεσαν. ὅπερ γὰρ οὐκ ἴσασι πειρώμενοι, ἀνάγκη μελετήσει, καὶ τοῦ ἀμπότου συνεχῶς ἐκπίπτουσιν. οὐδὲις γὰρ ἀεὶ πρεῖζειν δυνάσεται, ὥσπερ οὐδὲ ἀεὶ κερδαίνειν. ἐπεὶ οὖν οὐ βούλεται δαπανᾶν, οὐδὲ κερδαίνειν ἴσασιν· ἀνάγκη καὶ γυμνᾶσθαι δεῖ λαβεῖν, πάλιν τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐκπαθόντες. ἢ γὰρ ὀξυπατήσασιν ἄπορον αὐτὸ εὐπόρου λαβόντες, ἢ πλουσίαν εἶσα λαγόντες καὶ μυρίων γέμουσαν ἐλαπώμενοι, πλείονα πάλιν τὴν ζημίαν ἐκτίνουσιν. οὐ γὰρ ἡ πενιστία, ἀλλ' ἡ ἀρετὴ ⟨Ψ⟩ πλοῦτον ἐργάζεται. ὁ γὰρ ὄφελος τοῦ πλούτου, ὅταν δαπανηρὰ ᾖ καὶ ἄσωτος, καὶ πάντα ἀπέμεν σφοδρότερον ἐκφορῆς; ὁ μὲν, ἂν ἀσελγὴς καὶ μυρίους ἐσαγ-

σας

σας ἐφέλκηται; τί γ̃, δῦ μέθυσος; οὐ πόρνων ζαχέως πενέστερον ⓦ ὕδωρ ἐργάσεται; οὐ γαμοῦσι γ̃ μόνοι, ἀλλὰ ⸂ὲ ὠνοῦνται ὀπισφάλως, ⸂ιὰ τῆς ὀπτηυμίας τῆς πολλῆς οὐ ζὰ σουδαῖα τῶ ἀνδραπόδων, ἀλλὰ ζὰ βύσια ⸂ιεργαζόμενοι. ζαῦτ' οὖν ἅπαντα ἀναλογισάμενοι (τῶ γὰρ ⸂ιὰ τῆς γεέννης ⸀ καὶ τῆς βασιλείας ⸀ οὐδέπω λόγων ἀκούειν δυνάσθε) ⸀ καὶ ζαὶ ζημίας ⸀ ὑποσαντες, ἃς ⸀ ⸂ιεμείνατε πολλάκις ⸀ ἀπὸ τῆς Φιλοχρηματίας, καὶ ⸀ ὲ δημεύσμασι, ⸀ καὶ ἐν ὠνίοις, ⸀ ὲ γάμοις, ⸀ ὲ ⸂ιεσταίαις, ⸀ ὲ τοῖς ἄλλοις ἅπασι, ἀπίστητε τῶ χρημάτων ἔρᾳν. ὅυπω γὰρ δυνήσεσθε ⸀ καὶ ⓦ πόρνα βίου μὴ ἀσφαλείας ζῆν, ⸀ μαρὸν ὀπιδόντες ⸀ καὶ τῶν ⸂ιὰ φιλοσοφίας ἀκήρατον λόγων, ⸀ ὲ μακρὸν βλέποντες, εἰς αὐτὸν τ̃ δικαιοσύνης ἰδεῖν τ̃ ἥλιον, ⸀ καὶ τ̃ ἐπιπολαιούσης ἀγαθῶν πρὸς αὐτὸ ὀπιτυχεῖν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὀπιτυχεῖν, χάριτι ⸀ καὶ Φιλανθρωπίᾳ τῦ Κυρίου ἡμῶ Ἰησῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα ⸀ καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χξ η. Ομλ. κθ. 1 ΚΑΙ ΕΜΒΑΣ ΕΙΣ ΤΟ ΠΛΟΙΟΝ ΔΙΕΠΕ-
ρασεν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. 2 Καὶ ἰδοὺ προσέ-
φερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον. καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν
πίστιν αὐτῶν, εἶπε τῷ παραλυτικῷ· θάρσει, τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁ-
μαρτίαι σου.

Δίαν αὐτ̃ πόλιν ⸀ ὸν ζαῦτα τὴν Καπερναούμ λέγ. ἣ μὲ γὰ ἰδοῦσαν αὐτὸν, ἣ Βηθλεέμ· ἣ γ̃ ἐθρεψεν, ἣ Ναζαρέτ· ἣ γ̃ εἶχεν οἰκοῦντα*, ἣ Καπερναούμ. ὁ μὲ τοι παραλυτικὸς ἕτερος ἐστὶ ἐστὶ παρ' ὃν Ἰωάννης κείμενον. ὁ μὲ γὰ ⸀ ὸν τῇ κολυμβήθρᾳ κατέκειτο, ἐπ γ̃ ⸀ ὸν τῇ Καπερναούμ· καὶ ὁ μὲ τεσσαρακοστὸν τὸ εἶχεν ἔτη, ὡς τότε γ̃ οὐδὲν τοιοῦτον εἴρηται· ⸂ὲ ὁ μὲ ⸀ ὸν ἐρημίᾳ τῶν προσεσωμένων ἰῶ, ἐπ γ̃ εἶχε τοὺς ὀπιμελουμένους, οἳ καὶ βαστάζοντες αὐτὸν ἔφερον. καὶ τότου φησι, τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι· ⸀ ὲ κείνῳ δέ [φησι,] θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; καὶ ⓦ μὲ ἐν σαββάτῳ ἐθεράπευσε, τότου γ̃ οὐκ ⸀ ὸν σαββάτῳ. ἦ γὰ ἂν ⸀ ὲ καλέσαι καὶ τοῦτο Ἰουδαῖοι. καὶ ὅτι τότε μὲ ἐσίγησαν, ἐπ' ⸀ κείνου γ̃ ἐπέχειντο διώκοντες. ζαῦτα δέ μοι ὐκ ἁπλῶς εἴρηται, ἀλλ' ἵνα μή τις ζαφωνίαν ⸀ τῶν νομίζῃ, ἵνα καὶ ⓦ αὐτὸν ⸀ ⸂ιαπτύσας παραλυτικόν. συ δέ μοι σκόπει ὃ ἄτυφον καὶ ὃ ὀπιεικὲς τ̃ διασοτ. καὶ γὰ ὁ προ τότε τοὺς ὄχλους διακρύσαι, καὶ ⸀ ⸂ιὰ τῶν ⸀ ὸν Γαδαρέων γ̃ ⸀ ὸκληθεὶς οὐκ ἀντέτεινεν, ἀλλ' ἀνεχώρησε μᾶλλον, ὑ μᾶλλον γ̃ μεμεχανήκασιν. καὶ πάλιν εἰς τὸ πλοῖον ἐμβὰς διέβαινε, δυνάμενος καὶ πεζῇ ζαβαίνειν. ὑ γὰ ἀεὶ παραδόξοποιῶν ἐβούλετο, ὥστε μὴ τῷ τῆς οἰκονομίας λυμήνασθαι λέγω. ὁ μὲν οὖν Ματθαῖός φησιν, ὅτι προσέφερον αὐτόν· ⓐ γ̃ ἄλλοι, ὅτι καὶ τὴν στέγην διορύξαντες, αὐτὸν καθῆκαν καὶ προσῤῥήξαν τῷ Χριστῷ ⓦ κάμνοντα, λέγοντες μὲ οὖν, αὐτῷ γ̃ τὸ πρῶ ὀπιτρέποντες. ⸀ ὲ ἀρχὴ μὲν γὰ καὶ αὐτὸς προσῆλθε, καὶ ὑ τοσαύτην παρὰ τῶν προσιόντων ἦτε τὴν πίστιν· ⸀ ὸ ζαῦτα γ̃, καὶ προσήσεσαν ⸂ὲ πίστιν ἀπῃτοῦντο. ἰδὼν γὰ, φησι, τὴν πίστιν αὐτῶν, τοὺτέστι τῶν ζαλασάντων. ὑ γὰ πάντα χοῦ παρὰ τῶν κάμνοντα μόνοι ζητεῖ τὴν πίστιν οἶ, ὅταν παραπαίωσιν, ἢ ἑτέρως ⸀ τὸ τῦ νοσήματος ὦσιν ἐξεστηκότες. μᾶλλον γ̃ ⸀ ὸν ζαῦτα καὶ τῦ κάμνοντος ἰῶ ἡ πίστις. ὑ γὰ ἂν ἰώσατο ζαλασθῆναι μὴ πιστεύων. ἐπεὶ οὖν ζοσαύτην ⸀ ἐπεδείξατο πίστιν, ὑπεδείκνυται ⸂ὲ αὐτὸς τὴν αὐτ̃ δύναμιν, μεῖ' ἐξουσίας ἁπάσης λύων ζαὶ ἁμαρτήματα, καὶ δείκνυς παρὰ πάντων ὅτι ὁμοτιμός ἐστι τῷ γεγεννηκότι. σκόπει δέ. αἰῶθεν ἔδιξε διὰ τῆς διδασκαλίας, ὅτε ἐδίδαξεν αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων· διὰ τῦ λέγειν σ̃, ὅτι εἶπε, θέλω, καθαρίσθητι· διὰ τῦ ἑκατονταάρχου, ὅτι εἶπόντα, εἶπὸ λόγῳ μόνῳ,

ται, ἡ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου, ἐθαύμασεν ὁ ἑκατοντάρχης· διὰ τοῦτο πρὸς ἑαυτὸν ἀπεκήρυξε διὰ τῆς θαλάττης, ὅτε αὐτῷ ἐγκαλύπτεσθε λέγω μόνῳ· διὰ τῶν δαιμόνων, ὅτε αὐτοῦ κριτοῦ ὁμολογοῦσιν, ἡ μὴ πολλῆς τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ ὄντος. ὁ τοίνυν πάλιν ἕτερος μείζονα ζητῶ τοὺς ἐχθρούς· αὐτὸν καταναγκάζει ὁμολογῆσαι τὸν ὁμοπάτορα, ἡ διὰ τοῦ στόματος αὐτῶν αὐτὸν καθηλοῖ φάμενος. αὐτὸς μὲν γὰρ τὸ ἀφιλάνθρωπον δικαίως (ἡ γὰρ [ἡ] πολυπραγμοσύνη τὸ θαρρεῖν τὸν εἴσοδον ἀποτειχίζει, διὸ ἡ αἴρωσιν αὐτοῖς καθίστησιν) οὐκ ἐπίστρεπται μὲν θύρας τῇ τοῦ σώματος ἀσκητείᾳ τοῦ φαρισαίου, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνων λαμβάνει τὸν ἀφορμὴν· ὃ τὸ ἄδηλον προσπταίσασι, τὸν ψυχικόν, τὰ ἁμαρτήματα ἀφείς· ὅσα ἐκείνοις μὲν ἔσωζεν, αὐτῷ ἡ δὲ πολλῶν τὸν δόξαν ἔφερεν. ἐκείνοις μὲν γὰρ ἐκ τοῦ πονηροῦ" ἐνοχλουμένοις, ὃ ὑπισχνῆται βουλόμενοι, ἐκλάμψαι τὸ γεγυμνωμένον καὶ ἄχαρτες προσκύσαι. ἡ γὰρ μιμητὴς ὢν αὐτὸς, τῇ βασκανίᾳ αὐτῶν εἰς τὸν τοῦ σημείου φανέρωσιν" ἀπηνέχθησαν. ἐπεὶ οὖν ἐθορυβοῦντο, ὃ ἔλεγεν·

3 Οὗτος βλασφημεῖ· τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος ὁ Θεός;

Ἰδωμεν τί φησιν αὐτός. ἄρα ἀμύλει τὸν ἐξουσίαν; κρίνατε εἰ μὴ ἴσως ἰῶ, ἐγείρω εἰπεῖν· ἵνα μοι" προσάπτεσθε μὴ προσκόπτωσι τὸν ἀπόλυψιν; πόρρω ταύτης ἐγὼ τῆς δυνάμεως. νῦν ἡ τούτων μὲν οὐδὲν εἶπε, τοιοῦτον ἡ ἄφθη καὶ ἐβεβαίωσε ἡ ἐκύρωσε, τῇ τῇ πρὸς ἑαυτὸν φωνῇ, καὶ τῇ τοῦ ἰαύματος ὑπεισέρχῃ. ὅπερ γὰρ τὸ αὐτὸν ἰᾶται πρὸς ἑαυτὸν λέγει· ἐδόκει προσέχεσθαι τοῖς ἀκροωμένοις, διὰ τῶν ἄλλων βεβαιοῖ τὰ πρὸς ἑαυτόν· ἡ τὸ δὲ ἰαύματον, ὅτι οὐ διὰ τῶν φίλων μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἐχθρῶν. τοῦτο γὰρ ἡ πρόνοια τῆς αὐτοῦ σοφίας. διὰ μὲν τῶν φίλων, ὅτε εἶπε, θάλω, καθαρίσθητι, καὶ ὅτε εἶπεν, * οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον· διὰ ἡ τῶν ἐχθρῶν νῦν. ὅπερ γὰρ εἶπον, ὅτι οὐδεὶς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος ὁ Θεός, ἐπήγαγον·

6 Ἵνα ἡ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς, τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ· ἐγερθεὶς ἆρόν σου" ⓦ κράβαττον, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

Οὐκ ἐν τούτοις δὲ μόνοις, ἀλλὰ ἐν" ἄλλοις πάλιν αὐτῷ λεγόμενον, Περικαθαρὸν ἔργον ἡ λαλοῦσιν ὑμᾶς, ἀλλὰ πρὸς βλασφημίας, ἡ ὅτι σὺ, ἄνθρωπος ὤν, ποιεῖς" σαυτὸν Θεόν, οὐδὲ ἐκεῖ τὸν δόξαν ταύτην κατέλυσεν, ἀλλὰ πάλιν" αὐτὸν ἐκύρωσεν, εἰπών· Εἰ μὴ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι· Εἰ ἡ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ ἡ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε. ἐν τούτοις μὲν τοι ἡ ἕτερον σημεῖον τῆς ἑαυτοῦ θεότητος δείκνυσιν ἡ μικρόν, ἡ τῆς πρὸς ⓦ πατέρα ὁμοπατρίας. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἔλεγον, ὅτι * λύει ἁμαρτήματα, Θεοῦ μόνου" ὄντος· οὗτος ἡ ἁ λύει μόνον ἁμαρτήματα, ἀλλὰ ἡ πρὸ τούτου ἕτερόν τι ἐπιδείκνυται, ὃ Θεοῦ μόνου ἰῶ, ὃ τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ ἀπόρρητα ἐκφέρειν. οὐδὲ γὰρ ἐζητήσαμεν εἰς μέσον ὅπερ ἐνήνοεν.

Ἰδοὺ γὰρ ἴσως τῶν γραμματέων, φησὶν, ἐν ἑαυτοῖς εἶπον· οὗτος βλασφημεῖ. 4 Καὶ" εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν," εἶπε· τί ἐνθυμεῖσθε ὑμεῖς πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; Οτι ἡ Θεοῦ μόνου ὄντος τὰ ἀπόρρητα εἰδέναι, ἄχθονται τί φησιν ὁ προφήτης· Σὺ ἐτάζεις καρδίας καὶ νεφροὺς ὁ Θεός. β.Παρ.ς.λ. καὶ ὁ Ἱερεμίας δὲ [φησι·] Βαθεῖα ἡ καρδία παντὸς πλὴν ἡ, Ἀνθρώπου ἐστὶ, ἡ τίς γνώσεται αὐτόν; καὶ, Ἀνθρωπος ὄψεται εἰς τὸ πρόσωπον, ὁ ἡ Θεὸς εἰς καρδίαν. καὶ διὰ πολλῶν ὅτι ἰδεῖν ὅτι Θεοῦ μόνου ὄντος τὰ τῶν διανοιῶν εἰδέναι. "διακρίνει τοίνυν ὅτι Θεός ἐστιν ἴσος τῷ γεγεννηκότι, ἅπερ ἐν ἑαυτοῖς ἐλογίζοντο (διδοικότες γὰρ τὸ πλῆθος, οὐκ ἐτόλμων αὐτὸν τὸν γνώμην εἰς τὸ μέσον ἐξενεγκεῖν)· ταῦτα ἐκκαλύπτει καὶ" δῆλα ποιεῖ, πολὺ καὶ ἐν ταῦτα τὸ δυνατὸν εἰδικνύμενος. ἵνα τί γὰρ, φησὶν, ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; εἰ ἀγαναχτῆσαι ἐγείρω, τὸ κείμενον ἀγανακτῆσαι ἔδει ὡς" δὴ ἀπατηθέντα,

θέντα, καὶ εἰπεῖν· ἕτερον ἦλθον θεραπεῦσαι, καὶ ἕτερον διορθοῦσαι; πόθεν γὰρ δῆλον, ὅλα ἀφέωνταί μου αἱ ἁμαρτίαι; νυνὶ δὲ ἔχεις μὲν οὐδὲν φθέγξεταί τι τοιοῦτον, ἀλλὰ δίδωσιν ἑαυτὸν τῇ τοῦ θεραπεύοντος ἐξουσίᾳ· ὅτου δὲ πολλοὶ ὄντες καὶ βάσκαμοι, πολλῆς ἑτέρων ἐπιβουλεύουσι μανίας. διὸ ἐπισκήπτει μὴ αὐτοῖς, μετ' ἐπιεικείας δὲ πάσης. Εἰ γὰρ ἀπιστεῖτε, [φησι,] τῷ πρώτῳ, καὶ κόμπον εἶναι νομίζετε τὸ λεχθέν, ἰδοὺ καὶ ἕτερον * ἐκείνῳ παρίσταμαι, τὰ ἀπόρρητα ὑμῖν ἐκκαλύψας· καὶ μετ' ἐκεῖνο πάλιν ἕτερον. ποῖον δὴ τοῦτο; τὸ σφίγξας τὸ σῶμα τοῦ παραλελυμένου. καὶ ὅτε μὲν εἶπε τῷ παραλυτικῷ, οὐ σαφῶς τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἑαυτοῦ δηλοῖ ἔλεγεν. οὐ γὰρ εἶπεν, ἀφίημί σοι τὰς ἁμαρτίας, ἀλλ' ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι. ὅπου γοῦν ἐκεῖνοι ἠνάγκασαν, τηνικαῦτα αὐτοῦ δείκνυσι τὴν ἐξουσίαν, λέγων· ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας. ὁρᾷς ὅσον ἀπέχει τοῦ μὴ θέλειν νομίζεσθαι ἴσος τῷ πατρί; οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅτι δέδοται ἑτέρῳ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἢ ὅτι ἔδωκεν αὐτῷ ἐξουσίαν, ἀλλ' ὅτι ἐξουσίαν ἔχει. καὶ οὐδὲ ἁπλῶς πρὸς φιλοτιμίαν λέγει· ἀλλ' ἵνα ὑμᾶς πείσω, φησίν, ὅτι οὐ βλασφημῶ, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ πατρί. πάντα γοῦν ἀποδείξεις βούλει πρόχειρα σαφῆ καὶ ἀναντιῤῥήτους, ὡς ὅταν λέγῃ· ὕπαγε, σαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ· καὶ τὴν πενθερὰν Πέτρου δεικνύει διακονουσαν, καὶ τὸν χείρονα ἐπιτιμᾷ καταπραΰνει δέ. οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, τῆς μὲν τῶν ἁμαρτημάτων ἀφέσεως τεκμήριον, τὴν τοῦ σώματος σφίγξιν ποιεῖται· τῆς δὲ σφίγξεως, τὸ βαστάσαι κράβαττον, ὥστε μὴ νομισθῆναι φαντασίαν εἶναι τὸ γεγονός. καὶ οὐ πρότερον τοῦτο ποιεῖ, ἕως αὐτὸν ἠρώτησε.

5 Τί γάρ, φησιν, εὐκολώτερόν ἐστιν εἰπεῖν, ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι· ἢ εἰπεῖν, ἆρον κράβαττόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς οἶκόν σου; Ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι. Τί δοκεῖ ῥᾷον ὑμῖν εἶναι; σῶμα σφίγξαι διακισμένον, ἢ ψυχῆς ἁμαρτήματα λῦσαι; δῆλόν ὅτι σῶμα σφίγξαι. ὅσῳ γὰρ ψυχὴ σώματος βέλτιον, τοσούτῳ τὰ ἁμαρτήματα λῦσαι τούτου μεῖζον. διὰ τοῦτο τὸ μὲν ἀφανές, τὸ δὲ φανερόν, προσίσταται τὸ καταδεέστερον μέν, φανερώτερον δέ· ἵνα καὶ τὸ μεῖζον καὶ τὸ ἀφανὲς διὰ τούτου λάβῃ τὴν ἀπόδειξιν, διὰ τῶν ἔργων προαποκαλύπτων ἤδη τὸ ἀπὸ τοῦ Ἰωάννου εἰρημένον, ὅτι αὐτὸς αἴρει τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου. αἰνίξασα τοίνυν αὐτόν, εἰς τὴν οἰκίαν πέμπει, πάλιν ἐνταῦθα τὸ ἄτυφον δεικνύς, καὶ ὅτι οὐ φαντασία ἦν τὸ γεγονός. τοῦτο γὰρ τῆς ἀῤῥωστίας μάρτυρες, τούτους ποιοῦνται καὶ τῆς ὑγιείας. ἐγὼ μὲν γὰρ ἐβουλόμην, φησί, διὰ τὸ σὸν πάθος καὶ τοῦτον δοκεῖν ὑγιαίνειν, νοσοῦντας ἢ τὴν ἀφανῆ, θεραπεῦσαι· ὅπερ ἢ οὐ βούλονται, ἅπερ οἶκαδε τοῦτον ἐκπέμπουσιν ὀλοῤῥωστότερον. ὁρᾷς πῶς δείκνυσι καὶ ψυχῆς καὶ σώματος αὐτὸν ὄντα δημιουργόν; ἐκατέρας γὰρ οὐσίας τὸ παράλυτον ἰᾶται, καὶ τὸ ἀφανὲς ἐκ τοῦ φανεροῦ δῆλον ποιεῖ· ἀλλ' ὅμως ἐπὶ χαμαιπετοῦς ἐστιν).

8 Ἐδόξασαν γὰρ τὸν Θεόν, φησι, τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις.

Περισσὸν γὰρ αὐτοῖς ἡ σαρξ· αὐτὸς δὲ αὐτοῖς οὐκ ἐπέτριμα, ἀλλ' ἃ πρέπει διὰ τῶν ἔργων ἐνείρων αὐτοῦ καὶ ὑψηλὸν τὸ φρόνημα ποιῶν. πέως γὰρ οὐκ ἂν μακρὸν τὸ νομίζεσθαι πλούτου [τοῦ] ἀνθρώπων μείζων, καὶ παρὰ [τὸ] Θεοῦ ἥκειν. Εἰ γὰρ ταῦτα καλῶς ἐκεκαίωσαν πρὸς ἑαυτούς, οὐδὲν παρώκουν ἔγνωσαν ἂν ὅτι καὶ Θεοῦ υἱός ἐστιν. ἀλλ' οὐκ ἐνόησαν ταῦτα σαφῶς· διὰ τοῦτο οὐδὲ πρόσεστι ἐλθεῖν ἠδυνήθησαν. ἔλεγον γὰρ πάλιν, οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι παρὰ τοῦ Θεοῦ· πῶς ἔστι παρὰ τοῦ Θεοῦ; καὶ συνεχῶς αὐτὰ ἐστρεφον, τὴν οἰκείων παθῶν ταῦτα προβαλλόμενοι προκαλύμματα.

ΘΕΙΚΟΝ Ὁ πολλοὶ καὶ νῦν ποιοῦσι, καὶ τὸ Θεὸν δοκοῦντες ἐκδικεῖν, οἰκεῖα πληροῦσι πάθη, δέον μετ' ἐπιεικείας ἅπαντα μετιέναι. καὶ γὰρ ὁ τῶν ὅλων Θεός, σκηπτοῖς δυνάμενος ἀφιέναι ὅτι τὸν βλασφημοῦντα αὐτὸν, τὸ ἥλιον ἀνατέλλει, καὶ τὸν ὄμβρους ἀφίησι, καὶ τὰ ἄλλα πάντα μετὰ δαψιλείας παρέχει· ὃν χρὴ καὶ ἡμᾶς μιμουμένους πραΰνεσθαι, πραΰνεσθαι, τὸ δοκεῖν μετὰ πραότητος, οὐκ ὀργιζομένους,

ὀργιζομένους, οὐδὲ ἐκπειρομένους. οὐδὲ γὰρ βλάβοι τις εἰς Θεὸν ἀπὸ τῆς βλασφημίας ἐκείνου, ἵνα θυμωθῇς· ἀλλ' ὁ βλασφημήσας αὐτὸς ἑαυτὸ τραῦμα ἔλαβεν. οὐκοῦν σύναλγει, ἀρκείσθω. καὶ γὰρ δάκρυον ἄξιον τὸ πάθος, καὶ τραυματισθέντα τὸν τοῦτο ὕπνος ὡς ὀπτικὰ θεραπεῦσαι δυνατός. ὀπτικὰ γὰρ πάσης βίας δυνατώτερα. ὅρα γοῦν πῶς ἡμῖν αὐτὸς ὁ ὑβρισμένος διαλέγεται, καὶ ὅτι τῆς παλαιᾶς καὶ ὅτι τῆς καινῆς· ἐκεῖ μὲν λέγων, Λαός μου, τί ἐποίησά σοι; ἐν τούτῳ δὲ, Σαῦλε, Σαῦλε, τί με διώκεις; καὶ ὁ Παῦλος δὲ ἐν τραύματι κελεύει παιδεύειν τὸν ἀντιδιατιθεμένους. ἐκ αὐτὸς δὲ, ἵνα καὶ προσήκωσι μαθηταὶ ἀξιοῦντες πῦρ καταβῆναι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, Σφόδρα ἐπετίμησεν αὐτοῖς λέγων· οὐκ οἴδατε ποίου πνεύματός ἐστε ὑμεῖς. καὶ ἐνταῦθα δὲ οὐκ εἶπεν, ὦ μαθηταὶ καὶ ζηλωταὶ ὑμεῖς, ὦ βάσκανοι καὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας ἐχθροί· ἀλλά, τί ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; δεῖ τοίνυν μετ' ὀπτικῆς ἀφαίρειν τὸ νόσημα. ὁ γὰρ φόβος ἠνώρθωσε καὶ ἀνθρώπινα βήτια, ταχέως ἐπανήξει πρὸς τὸν πονηρὸν πάλιν. διὰ τοῦτο καὶ τὰ ζιζάνια ἀφεθῆναι ἐκέλευσε, διδοὺς προθεσμίαν μετανοίας. πολλοὶ γοῦν ὕστερον μετενόησαν, καὶ γεγόνασι σπουδαῖοι, πρότερον ὄντες φαῦλοι· οἷος ὁ Παῦλος, ὁ τελώνης, ὁ ληστής. καὶ γὰρ ζιζάνια ὄντες, ἵνα σῖτος γένησθε ὠφελιμος. ὅτι μὲν γὰρ τὸ σπερμα τοῦτο ἀμήχανον· ὅτι δὲ τῆς προαιρέσεως, ῥᾴδιόν τε καὶ εὔκολον. οὐ γὰρ φύσεως ὄρεξις αὕτη δίδοται, ἀλλ' ἐλευθερία προαιρέσεως πεδίδοται. ὅταν τοίνυν ἴδῃς ἐχθρὸν τῆς ἀληθείας, θεράπευσον, ἐπιμήκυνον, πρὸς ἐρετὸν ἐπιμάραγμα, βίον ὀπτικευόμενος ἄριστον, καὶ λόγον προσφερόμενος ἀκατάγνωστον, πρόφασίν τε καὶ κηδεμονίαν πρόφερε, πάντα ζήτει τρόπον καὶ διόρθωσις, τὸν ἀρίστην τῶν ἰατρῶν μιμούμενος. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνοι καθ' ἕνα τρόπον θεραπεύουσι μόνον· ἀλλ' ὅταν ἴδωσιν ὅτι οὐκ εἶχεν τὸ ἕλκος τῷ προτέρῳ φαρμάκῳ, προσιόντες ἕτερον, καὶ μετ' ἐκεῖνο πάλιν ἄλλο· καὶ πολλοῖς μὲν τέμνουσι, τισὶ δὲ ὀπτισμοῖς. καὶ σὺ τοίνυν ψυχῶν ἰατρὸς γενόμενος, πάντα κίνει θεραπείας ὅπως κτήσῃ τὸν τοῦ Χριστοῦ τρόπον· ἵνα καὶ τῆς σαυτοῦ σωτηρίας καὶ τῆς ἑτέρων ὠφελείας λάβῃς μισθόν, εἰς δόξαν Θεοῦ πάντα ποιῶν, καὶ ταύτῃ καὶ αὐτὸς δοξαζόμενος. Τοὺς δοξάζοντάς μοι γὰρ δοξάσω, φησί, καὶ Ὁ ἐξουθενοῦντές με ἐξουθενωθήσονται. πάντα τοίνυν εἰς δόξαν αὐτοῦ προσπαθῶμεν, ἵνα τῆς μακαρίας ἐκείνης ὀπτιτύχωμεν λήξεως· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὀπτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Μιχ. ε. γ. Πρ. θ. δ.

Ανκ. θ. ιε.

Ματθ. ιγ. κθ.

a. Βασ. ε.

Ομιλ. λ. 9 ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΚΕΙΘΕΝ, εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ὀπὶ τὸ τελώνιον, Ματθαῖον λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ· ἀκολούθει μοι. καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

Οικὼς τὸ θαῦμα οὐκ ἐπῄνεσεν, ἵνα μὴ ζήλου ὀξύτερον πλέον ὁρώμενος· ἀλλὰ χωρίζεται αὐτῶν, διαχωρῶν καὶ τὸ πάθος ἀπομυδώμενος. τοῦτο δὴ καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν, μὴ ὁμόσε χωρεῖν τοῖς ὀπτιβουλίοις, ἀλλὰ ἀπομυσσόμενα αὐτῶν τὸ ἕλκος, ἐκλιδόντες καὶ χαλῶντες αὐτῶν τὸν τόνον. ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν ὁ μὲν Πέτρου καὶ Ἰωάννου καὶ τῶν ἄλλων ἐκάλεσεν αὐτούς; ὥσπερ ἐκεῖ τότε προεῖπε, ὅτι ἁλιεῖς τοὺς ἀνθρώπους ποιήσει· ὁ δὲ τοῦτον δὲ Παῦλον μετὰ τῶν ἀνάσεων ἐλίθωσεν. Ο γὰρ τῆς καρδίας ὀπτιστὰς καὶ τὰ ἀπόρρητα τῆς ἐκείνου προαιρέσεως εἰδὼς, ἤδει καὶ ποτὲ ἐλθὼν ἕκαστος τούτων ὑπακούσεται. διὰ τοῦτο οὐκ ἐπροσωμίλει αὐτῷ ἐκάλει, ὅτι σκληρότερόν τι διέκειτο, ἀλλὰ μετὰ τὰ μυρία θαύματα, καὶ τὴν πολλὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν, ὅτε καὶ ὀπτηνδειότερον ἤδει πρὸς

Ρω. η. κξ.

τοὺς τὸν ἀπόστολον θαυμάσαι τὸν Θεόφιλον, πῶς οὐκ ἀπεκρύσθησαν αὐτὸν ἔμποροι ὄντες βίου, ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα τίθησι, τῶν ἄλλων κρυψάντων αὐδ' ὁποσηοῦν ἑτέρα. τίνος οὖν ἕνεκεν εἶπεν, ὅτι ὅτε τελωνίου καὶ δημόσιοι; δείκνυς τὸν καλέσαντος τὸν δυνάμει, ὅτι οὐ καταλήξονται οὐδὲ ἀποστάντα τῆς πονηρᾶς ταύτης καπηλείας, ἀλλ' ὡς μέσον αὐτὸν αἰτίασαι τῶν κακῶν· καθάπερ οὖν καὶ μακάριον Παῦλον μαθόμενον καὶ λυτηθῆναι καὶ σὺν ἀφιέντα μετέτησεν. ὅπερ οὖν καὶ αὐτὸς δῆλόν ποιούμενος τῆς τοῦ καλέσαντος δυνάμεως, φησὶ Γαλάταις· Ἠκούσατε τὸν ἐμὸν ἀναστροφὴν ποτε ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὸν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ. καὶ οὐκ ἀλιέας ἢ ἐν μέσοις τοῖς ἔργοις οὕτως ἐκάλεσεν. ἀλλ' ἐκείνων μὲν τέχνης ἦν ὑδρευτικῆς μόνον, αἰθρίων καὶ ἀμάκτων καὶ πολὺ τὸ ἀφελὲς ἐχούσης· τοῦτο ἦν βαπτίσμα ἀναισχυντίας γέμον καὶ ἀπαιδευσίας, καὶ κέρδος οὐκ ἔχον πρόφασιν βλάπτειν, καὶ ἐμπορία ἀναιδής, καὶ ἁρπαγὴ ἄχθος ἔχουσα ἔπονον. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων ἐπῆρεν ὁ καλέσας. καὶ τί λέγω ἐκ τελωνίου οὐκ ἐπαίρεται, ὅπου γε οὐδὲ πόρνην γυναῖκα ἀπὸ μόνου καλέσας οὐκ ἐπῆρεν, ἀλλὰ καὶ φιλῆσαι οὐκ πόδας αὐτοῦ καὶ βρέξαι τοῖς δάκρυσι πρόσχει αὐτῇ; καὶ γὰρ καὶ τοῦτο πρὸς ἀγῶνα ἦν, οὐχ ἵνα σῶμα ἁπαλύσῃ μόνον, ἀλλ' ἵνα ψυχὴν κακίας ἰάσηται. ὁ καὶ ὅτι τοῦ βαπτιστοῦ πεποίηκε καὶ δείξας σαφῶς ὅτι δυνάτας ἀφίεναι ἁμαρτίας, ὅτε ὅτι τοῦτο ἔρχεται, ἵνα μηκέτι θορυβῶνται, τελωνίου ὁρῶντες εἰς τῶν μαθητῶν ἐγκρινόμενον χορόν. ὁ γὰρ κύριος ὢν λύσαι καὶ πεπλημμεληκότα πάντα, τί θαυμάζῃς εἰ καὶ τοῦτον ἀπέστολον ποιῇ; ἀλλ' ὥσπερ εἶδες τὸν καλέσαντος τὸν δυνάμει, ὅτι καταμάθωμεν καὶ τοῦ κλητέντος τὸν ἀκολουθοῦ. ὃ γὰρ ἀνέτεινεν, οὐδὲ ἀμφισβητῶν εἶπε, τί τοῦτο; ἆρα μὴ ἀπατηλὴν κλήσει ἐμὲ τοιοῦτον καλῇ; καὶ γὰρ ἄκμηρος αὐτὴν πάλιν ἡ ἁλιεία ἐποίησε· ἀλλ' οὐδέν ἀκριβῶς, καὶ οὐδὲ οἰκείαν ἀπελθεῖν ἠξίωσε καὶ τοῖς αὐτοῦ τοῦτον κοινώσασθαι, ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἁλιεῖς· ἀλλ' ἐν ἔθνοις ἀκμῆνοι τὸ δίκτυον καὶ τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα, ὅτε καὶ ὅτος τὸν τελωνείου καὶ τὸ κέρδος ἀφεὶς εἵπετο, πρεσκυσμένων τοῦ ἅπαντα τὸν γνώμην ὑπιδεικνύμενος, καὶ πάντων ἀληθῆ ἑαυτὸν ἀποῤῥήτους τῶν βιωτικῶν, ἐμμαρτύρῃ τῇ δυκαιοσύνῃ τοῦ καλέσαντος διὰ τῆς ἀπηρτισμένης ἀκριβείας. καὶ ὅ δήποτε, φησὶν, ὑμεῖς καὶ τοῦ τῶν ἄλλων εἶπεν ἡμῖν, πῶς, καὶ τίνα ἔχοντα σκληρότητα, ἀλλὰ τοῦ Πέτρου καὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου καὶ Φιλίππου, τοῦ τῶν ἄλλων ἁπάντων; ὅτι οὐ τοιαῦτα μάλιστα ἦσαν τοῖς ἀπόστολοις καὶ ἀκριβοῦς ὑπιδεικνύμασιν. ὅτι καὶ τελωνείας τι χεῖρον, ὅτε ἁλιείας αὐτελέστερον. ὅτι γὰρ καὶ Φίλιππος τῶν σφίδρα ἀσήμων ἦν, ἀπὸ τῆς πατρίδος δῆλον. διὰ τοῦτο τούτους μάλιστα ἀναχηρύττουσι * μὴ τὰ ὑπιδεικνύμενα, δηλοῦντες ὅτι καὶ ἐν τοῖς λαμπροῖς τὰ διηνεκῆ τούτοις πιστεύειν χρή. καὶ γὰρ τὰ δοκοῦντα ἐπουσιώδη εἶναι μηδὲν ἀμελούμενοι παραλιπεῖν, ἀλλὰ περὶ τῶν ἄλλων ταῦτα μὴ ἀκριβείας ἀναχηρύττοντες, καὶ ὅτι τὸ διδασκάλου καὶ ὅτι τῶν μαθητῶν, πῶς ἂν εἶεν ὅτι τῶν σημείων ὑποστοί· καὶ μάλιστα, ὅταν σημεῖα μὴ πολλὰ καὶ θαύματα παρατέχωσι, τὰ ὑπὲρ ὅτι ὑπερφυῆ δοκοῦντα εἶναι ὀνείδη μὴ ἀκριβείας βοᾶσι καὶ τῶν μαθητῶν τὰ ὑπιδείγματα καὶ τὰ ἐλαττώματα, καὶ τὸ διδασκάλου τοὺς περὶ γένους τοὺς ὅτι ἁμαρτήμασι [τὰ παιδότητα] βεβοσκημένους λαμπρᾶς σκηνώσεσι τῇ φωνῇ; ὅταν δῆλον ὅτι πολλοῦ τῆς ἀληθείας ἐποιοῦντο [τὸν] λόγον, καὶ οὐδὲν περὶ χρῆν, οὐδὲ περὶ ὑπιδείξεν ἔγραφον. καλέσας τοίνυν αὐτοὺς, [τὰ] τιμῇ μείζονι τετίμηκε, τραπέζης αὐτοῦ κοινωνήσας οὐδέν. ταύτῃ γὰρ αὐτὰ τὰ παρὰ τῶν μηδόντων οὐδὲν ἐποίει, καὶ εἰς πλείονα προῆρσιν ἐκίνει. οὐ γὰρ χρόνῳ μακρῷ, ἀλλ' ἀθρόον ἰάσατο τοῦ κακοῦ· καὶ οὐκ αὐτοῦ συναπάχειται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους πολλοῖς. καὶ τοι καὶ τοῦτο ἐδόκει αὐτοῦ ἔγκλημα εἶναι, ὅτι οὐκ ἀπεσόβησε τοὺς ἁμαρτωλούς. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο κρύπτουσιν, ἀλλ' οἷα ὑπισχνοῦνται ὑπὲρ χειρόσοι τοῖς παρ' αὐτοῦ νομοθέτοις. συν-

ἔρχονται

ἐρχονται ὁ ④ τελῶναι ὡς πρὸς ὁμότεχνον. ἐγκαλλωπιζόμενος γὰρ τῇ εἰσόδῳ τῇ τοῦ Χριστοῦ πολλοὺς αὐτοῦ ζωοποιεῖ. καὶ γὰρ πολλῆς ἦν ἀπιστίας ὁ Χριστὸς ὀκνῶν· καὶ ὑπὸ ἁμαρτωλῶν μόνον, οὐδὲ πρεσβυτέρων, οὐδὲ ἐλεγχων τοὺς ἐντρυφῶντας, ἀλλὰ καὶ ἀρίστων διώρθου πολλοὺς τῶν κακῶς ἁμαρτανόντων, διὰ τοῦτων διδάσκων ἡμᾶς, ὅτι πᾶς κηδεμὼν καὶ πολλῆς ἔργον δυνάμεως προσήκειν ἡμῖν [τοῖς] ὠφελῆσαι. καίτοιγε τὰ τῶν ἁμαρτημάτων τότε ὄζει ἀδικίας ἐστὶν ὅταν καὶ πλεονεξίας, ἀλλ' ὅταν προσήκησαν ὁ Χριστὸς αὐτῶν μεταποιεῖν, ὅπερ μέγα τοῦ κέρδους ἐστὶν ἔνδειγμα, ἀλλὰ καὶ ὁμοεθνίου καὶ ὁμοτραπέζου τοῖς τοιαῦτα πεπλημμεληκόσι." τοιοῦτος γὰρ ὁ ἰατρός· ἂν μὴ ἀσθενήσῃ τῆς σωτηρίου ἡ χεὶρ οὐκ, οὐκ ἀπαλλάττει τῆς ἀρρωστίας αὐτούς. καίτοιγε ποιεῖν ἐστὶν ἔλαττον δόξαν, τὸ συνεσθίειν μετ' αὐτῶν φαγεῖν, τὸ ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ ἐκείνου, καὶ τῶν μετὰ πολλῶν τελωνῶν. ὅρα" γὰρ αὐτοὺς τοῦτο ὀνειδίζοντας· ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν. ἀκουέτωσαν ὅσοι μεγάλων ὀρέγονται ἐπαίνων ἑαυτοὺς ἀξιοῦν ἀποδιδόναι τοῖς δεομένοις, καὶ ἐννοείτωσαν ὅτι ὁ διδάσκαλος ἡμῶν φάγος καὶ οἰνοπότης ἐκλήθη, καὶ οὐκ ἠμύνατο, ἀλλὰ πολλῶν ἀνέσχετο τούτων, ἵνα τὸ προσκείμενον ἀνύσῃ· ὅπερ οὖν καὶ ἐγένετο. καὶ γὰρ καὶ μετεβάλετο ὁ τελώνης, καὶ βελτίων ἄνθρωπος ἐγένετο. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι μέγα τοῦτο ἴσως ὁ κοινωνῆσαι αὐτῷ τῆς τραπέζης, ἄκουσον τί φησιν ὁ Ζακχαῖος ἕτερος πάλιν τελώνης. ὅπερ γὰρ ἤκουσε τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Σήμερον ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι, ἀπὸ τῆς ἡδονῆς προσερωτεῖ, Τὰ ἡμίσιά μου τῶν ὑπαρχόντων" μοι δίδωμι πτωχοῖς, φησί, καὶ εἴ τινος τι ἐσυκοφάντησα, ἀποδίδωμι" τετραπλάσιον. καὶ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς φησι· σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο. ὅτι διὰ πάντων ἔνεστι παιδεύειν. καὶ πῶς ὁ Παῦλός, φησι, κελεύει, Εἴ τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ἢ πόρνος, ἢ πλεονέκτης, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν; μάλιστα μὲν οὖν ὅπου δύναται, εἰ καὶ διδασκάλοις ταῦτα πρέπει, ἀλλ' οὐκ ἀδελφοῖς μόνοις. ἔπειτα, ὅτοι ὅπου τῶν ἀπηρτισμένων ἦσαν, οὐδὲ ἀδελφῶν ἐγκλημάτων. πρὸς γὰρ τούτοις, ὁ Παῦλος καὶ τοὺς ἀδελφοὺς ἐγκαλεῖ τότε ἀποστρέφεσθαι κελεύων, ὅταν ὀλιγωρῶσιν· ὅτοι γὰρ ἦσαν παυσάμενοι λοιπὸν καὶ μεταβαλόμενοι. ἀλλ' οὐδὲν τούτων τοὺς φαρισαίους ἐπέτρεψεν, ἀλλ' ἐγκαλοῦσι τοῖς μαθηταῖς, λέγοντες·

Luκ. ιθ. ε.

Luκ. ιθ. η.

α. Κορ. ε. ια.

11 Διατί μετὰ τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν; Καὶ ὅταν μὲν αὐλοὶ διηχῶσιν ἁμαρτάνειν, αὐτῷ συντυγχάνουσι, λέγοντες· Ἰδοὺ ④ μαθηταί σου ποιοῦσιν, ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν σε σαββάτῳ· ἐνταῦθα δὲ πρὸς αὐτοὺς αὐτοὶ διαβάλλουσιν· ἅπερ πάντα καταγνωσθέντων μὲν καὶ βουληθέντων ἀπορρῆξαι τοῦ διδασκάλου ⓦ χρεῖαν τῶν μαθητῶν. τί οὖν ἡ ἄπειρος σοφία;

Ματθ. ιβ. β.

12 Οὐ χρείαν ἔχουσί, φησιν, ④ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. Ὅρα πῶς αὐτῶν εἰς τοὐναντίον προσέτρεψε ⓦ λόγον. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ "ἔγκλημα ἐποιοῦντο, τὸ συνεσθίειν αὐτοὺς τούτοις· αὐτὸς δὲ τοὐναντίον φησίν, ὅτι τὸ μὴ συνεσθίειν, ἀνάξιον αὐτοῦ καὶ τοῦ αὐτοῦ φιλανθρωπίας. καὶ οὐ μόνον ἐγκλήματος ἐκλύει, τὸ τοῦ τοιούτους διορθοῦν, ἀλλὰ προσηγόρευμον καὶ ἀναγκαῖον καὶ μυρίων ἄξιον ἐπαίνων. εἶτα, ἵνα μὴ δόξῃ καταμωκᾶσθαι τοῦ κλητοῦ τῷ λόγῳ, ④ κακῶς ἔχοντες, ὅρα πῶς αὐτὸ προδιδάσκεται πάλιν, ὅπερ ἐμοὶ αὐλοῖς καὶ λέγων·

13 Πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν.

Τοῦτο δὲ ἔλεγε τὸν τῶν γραφῶν ἄγνοιαν αὐτοῖς ὀνειδίζων. διὰ δὲ πλεκτικώτερον χέζεται τῷ λόγῳ, οὐχὶ αὐτὸς ὀργιζόμενος (μὴ γένοιτο) ἀλλ' ὡς ἐκείνους μὴ ἐξαπορηθῆναι. καίτοι τί οὐδύνατον εἰπεῖν· οὐκ ἐνενοήσατε πῶς ἔλυσα τὰς ἁμαρτίας τοῦ παραλυτικοῦ; πῶς δὲ σῶμα ἔσφιγξα; ἀλλ' οὐ λέγει τούτων οὐδέν· ἀλλ' ἀπὸ τῶν κοινῶν λογισμῶν προσῆκεν αὐτοῖς ἁμαλέγειν, καὶ τότε ἀπὸ τῶν γραφῶν. εἰπὼν γὰρ, ὅτι χρείαν ἔχουσι ④ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' ④ κακῶς ἔχοντες, καὶ λανθανόντως δείξας ἑαυτὸν ὄντα ⓦ ἰατρόν, τότε εἶπε, πορευθέν-

τες μάθετε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν. οὕτω καὶ ὁ Παῦλος ποιῶν. πρόσεστιν [γὰρ] ἀπὸ
α. Κορ. θ. ζ. τῶν καθ' ἡμᾶς παραδείγματι τὸν λόγον κατασκευάσας καὶ εἰπών· Τίς στρατεύεται ἰδίοις
α. Κορ. θ. θ. ὀψωνίοις ποτέ; τίς φυτεύει ἀμπελῶνα, καὶ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; πότερον καὶ τὰ ῥήματα ταῦτα
ἀνθρώπινα λέγω; ἢ καὶ ὁ νόμος ταῦτα οὐ λέγει; γέγραπται γὰρ ἐν τῷ νόμῳ Μωϋσέως· οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα· καὶ πάλιν, ὅτι ὁ Κύριος διέταξε τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν. πρὸς τί οὖν μαθητὰς οὐχ ὅτως· ἀλλὰ τῶν
σημείων αὐτὰ μιμνήσκει, ὅτε λέγων· ὅπου μνημονεύετε ὅτε πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε; ἀλλ' ὅμως πρὸς τούτους οὕτως· ἀλλὰ τῆς ἀσθενείας ἀναμιμνήσκει τῆς ἐκείνης, καὶ δείκνυσι καὶ αὐτοὺς ὄντας τῶν ἀσθενούντων, οἵ γε οὐδὲ τὰς γραφὰς ἠδεισαν, καὶ πάσης τῆς λοιπῆς ἀμελοῦντες ἀρετῆς τὸ περὶ τὰς θυσίας τὸ πᾶν ἐτίθεντο. ὁ καὶ σφόδρα αὐτοὺς
Ωσ. ε. ς. ἀνιτῶμενος, τὸ ἀκριβὲς τῶν πραγμάτων εἰρημένον ἐν βραχεῖ τινι δηλοῖ, λέγων· Μάθετε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν. ἀκριβῶς γὰρ τούτων δείκνυσιν, ὄντα οὐδαμοῦ τοῦτο, ἀλλ' ἐκείνους· ὡς δὴ εἰ ἔλεγε, τίνος ἕνεκεν ἐγκαλεῖτέ μοι; ὅτι ἁμαρτωλοὺς ἐδέξασθαι; οὐκ-
Ιωαν. ε. ιζ. οὖν καὶ τῷ πατρί μου τοῦτο ἐγκαλέσετε. ὅπερ οὖν καὶ ἀνωτέρω κατασκευάζων ἔλεγεν· Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι· καὶ ἐνταῦθα πάλιν, πορευθέντες μάθετε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος τοῦτο βούλεται, φησίν, οὕτω καὶ ἐγώ. ὁρᾷς πῶς ἐκεῖνα μὲν ἀπέστησε, ταῦτα δὲ ἀνάγκαια; οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἔλεον θέλω καὶ θυσίαν, ἀλλ' ἔλεον θέλω, ἢ οὐ θυσίαν. τὸ μὲν γὰρ ἐνέκρινε, τὸ δὲ ὅλως ἐξέβαλε· καὶ ἀπέδειξεν οὐ μόνον οὐκ ἀκωλυμένον ὅπερ ἐνεκάλουν, ἀλλὰ καὶ νενομοθετημένον, καὶ μᾶλλον [ἢ] τῆς θυσίας· καὶ τὴν παλαιὰν αὐτοῖς εἰσάγει σοφίαν τούτων φθεγξομένην καὶ νομοθετοῦσαν. καθαρμὸς πίνων αὐτῶν καὶ ἀπὸ τῶν χειρῶν ἀποδειγμάτων ἢ ἀπὸ τῶν γραφῶν, ἐπάγει λέγων·

Οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

Γεν. γ. κδ. Ταῦτα δὲ εἰρωνευόμενος πρὸς αὐτοὺς λέγει· ὡς ὅταν λέγῃ, Ἰδοὺ, Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἷς
Ψαλμ. μθ. ιγ. ἐξ ἡμῶν· καὶ πάλιν, Εἶδον πεινάσαι, οὐ μή σοι εἴπω. ὅτι γὰρ οὐδεὶς δίκαιος ἐπὶ τῆς γῆς,
Ρω. γ. κγ. Παῦλος ἐδήλωσεν εἰπών· Πάντες γὰρ ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. τοῦτο δὲ καὶ ἐκείνους προσεμνήσατο οὐδὲν κεκληκότας. τοσοῦτον γὰρ ἀπέχω, φησί, τοῦ βδελύξασθαι ἁμαρτωλοὺς, ὅτι καὶ δι' αὐτοὺς παραγίνομαι μόνους. εἶτα, ἵνα μὴ ὑπολειπόμενος ἐργάσηται, εἶπεν ἁμαρτωλούς, οὐκ εἰσήγησεν, ἀλλὰ προσετέθηκεν, εἰς μετάνοιαν. οὐ γὰρ ὥστε ἁμαρτωλοὺς μένειν προσλαμβάνομαι, ἀλλ' ὥστε μεταβάλεσθαι καὶ γενέσθαι βελτίους. ἐπεὶ οὖν πολλοὺς ἐπεσόμενοι, καὶ ἀπὸ τῶν γραφῶν, καὶ ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἀκολουθίας, καὶ οὐδὲν ἔχοντες εἰπεῖν, εὐσχήμονες [τοῖς] ἐγκλήμασιν, οἷς ἐπήγαγον αὐτῷ, φανέντες, καὶ σεμνοποιοῦντες τὸν νόμον τῇ παλαιᾷ, ἀφέντες αὐτὸν πάλιν ὅτι οὐδὲν μαθητὰς ὁ ἔγκλημα μεταφέρουσι. καὶ ὁ μὲν Λουκᾶς φησιν, ὅτι οἱ Φαρισαῖοι εἶπον· οὗτος, ὅτι οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου. εἰκὸς δὲ καὶ ἀμφοτέρους ταῦτα εἰρηκέναι. ἐξαπορηθέντες γὰρ ἐκείνους ὡς εἰκὸς μὲν ἑαυτοῖς λαμβάνουσι, ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν Ἡρῳδιανῶν ὕστερον ἐποίησαν. καὶ γὰρ ζηλοτύπως ἀεὶ πρὸς αὐτὸν εἶχον οἱ Ἰωάννου μαθηταί, καὶ ἀπενθυμίας αὐτῷ διελέγοντο, τότε μόνον παπεινωθέντες, ὅτε ὁ δεσμωτήριον ᾤκησεν [ὁ] Ἰωάννης. ἐλθόντες γοῦν τότε μηνύσαι τῷ Ἰησοῦ· μὴ δὴ ταῦτα ὅτι πρὸ ὀλίγου ἐπεσκήφθη βασκανίᾳ. τί οὖν φασι;

14 Διατί ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν πολλάκις· οἱ δὲ μαθηταί σου οὐ νηστεύουσι;

Τοῦτο ἐστὶ τὸ νόσημα, ὃ πάλαι ἐξέκοπτεν ὁ Χριστὸς λέγων· ὅταν νηστεύῃς, ἄλειψόν σου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, καὶ ἐξ αὐτῶν λαλοῦμεν κακὰ πρὸς ἐκείνους. ἀλλ' οὐδὲ τούτοις ὀρθῶς ἐμέμφοντο, οὐδὲ λέγει· ὦ κενόδοξοι καὶ πρόσκαιροι· ἀλλὰ μὴ ὀρθῆς ἀφορμῆς ἀπάσης αὐτοῖς ἐξαιρεῖται, λέγων·

15 Οὐ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος νηστεύειν, ἕως μετ' αὐτῶν ὁ νυμφίος. Ὅτε μὲν γὰρ ἑτέρων αὐτὸν ὁ λόγος ἐποίησε, τῶν τελωνῶν λέγω, ἵνα αὐτῷ πολλοὶ πληρωθῶσι τὸν ψυχὴν, σφοδρότερον ἐπιτίμησι τοῖς ὀνειδίσασιν· ἔνθα δὲ αὐτοὺς

τοὺς γὰρ σὺν μαθηταῖς ἐσκωπτον, μὴ ὑπειληφότας ἁπάσης πίστεως τὴν ἀπόκρισιν. ὃ γὴ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἔστω, σύ, φησιν, ὡς ἁμαρτωλὸς οὗτος πίστις· τί γὰρ μαθηταὶ τοῦ νηστεύειν ἀφέντες [ταῖς] τοιαύταις τραπέζαις προσέχουσιν; εἶπα, ἵνα μείζω ποιήσωσι τὴν κατηγορίαν, προφάσεις ἑαυτοῖς λαβόντες, καὶ τότε τοὺς Φαρισαίους, τῇ συγκρίσει τὸ ἔγκλημα αὐξήσαι βούλομαι. γὰρ καὶ ἡμεῖς, φησι, καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν πολλάκις. γὰρ [γὰρ] εὐχόμεθα, καὶ μὴ ἀπὸ Ιωάννου μαθόντες, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ νόμου. ὥσπερ οὖν κἀκεῖνος ἔλεγε· Νηστεύω δὶς Luc. 18. 12.
τῆς ἑβδομάδος. τί οὖν [φησιν] ὁ Ἰησοῦς; μὴ δύνανται οἱ τοῦ νυμφῶνος νηστεύειν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστιν ὁ νυμφίος; προσέτι μὴ ἁμαρτάνειν αὐτοὺς καλεῖ, σὺ δὲ αὐτοὺς ἁμαρτωλοὺς καλεῖς· ἀλλὰ τοῦτο ἐστὶ τὸ ἀπόρρητα μυστήρια διὰ τῶν ὁμοίων τούτων σκιαγραφῆσαι. κελεύει οὖν ὑπὲρ πλείονα χώραν προσέχειν αὐτοὺς εἶπεν· ὅτι οὐκ ἐστὶ τοῦτον ὑμᾶς χρεία, οἷος τοιαῦτα νομοθετῆσαι. τί γὰρ ὄφελος τῆς νηστείας, ὅταν πονηρίας ᾖ τὰ ἔργα πλήσῃ; ὅταν ἑτέρους ἐγκαλῆτε; ὅταν κατακρίνητε, δοκοὺς προφέροντες ὅτι τὸν ὀφθαλμὸν, καὶ προσὸ βλέπειν πρᾶξαι ποιῆτε; προσέτι τούτων ἀπόντων καινοδοξίαν σκεδάσαι ἐπειγόμεθα, καὶ διὰ ἄλλα κατορθοῦν ἀπόντα, ἀγάπην, πραότητα, φιλαδελφίαν. ἀλλ' οὐδὲν τούτων φησὶν, ἀλλὰ μετ' ἀκριβείας πάσης· καὶ δύνανται οἱ τοῦ νυμφῶνος νηστεύειν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστιν ὁ νυμφίος, ἀναμιμνήσκων αὐτοὺς τοῦ Ιωάννου ῥητοῦ, δι' οὗ ἔλεγεν· Ὁ ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου Ioan. 3. 29.
ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. ὃ γὴ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· χαρᾶς ὁ παρὼν καιρὸς καὶ εὐφροσύνης· μὴ τοίνυν ἐπείσακτα τὰ σκυθρωπά. καὶ γὰρ σκυθρωπὸν ἡ νηστεία, οὐ τῇ φύσει, ἀλλ' ἐκείνοις τοῖς ἀδιανέκτοις ἐστὶ διὰ τὰ ἁμαρτήματα. ὡς τοῖς γε φιλοσόφοις ἐθέλουσι καὶ σφόδρα ἡδὺ τὸ πρᾶγμα καὶ πολλοῦ. ὥσπερ γὰρ τοῦ σώματος ὑγιαίνοντος, πολλὴ ἡ εὐφροσύνη· οὕτω τῆς ψυχῆς εὖ διακειμένης, μείζων ἡ ἡδονή. ἀλλὰ πρὸς τὴν ὑπόνοιαν ἐκείνων τοῦτό φησιν. οὕτω δὲ Ησαίας πρὸ αὐτῆς διαλεγόμενος, παρείπετο ψυχῆς αὐτοῦ κενῆς· καὶ Μωϋσῆς ὁμοίως. οὐ μὴν ἐντεῦθεν αὐτοὺς ἐπιτιμᾷ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπίρρωσιν λέγων· Ησ. νη. Αρ. λ.

Ἐλεύσονται ἡμέραι, ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσι.

Διὰ γὰρ τούτων δείκνυσιν, ὅτι οὐ χαριμυθίας ὁ λόγος οὗτος ἦν, ἀλλ' οἰκονομίας ἦν θαυμαστῆς· ἅμα δὲ καὶ πρὸς τὰ πάθη προσκαταβάλλεται λόγοις, καὶ παῖς πρὸς ἑτέρους ἀπολογίας παιδεύων τοὺς μαθητάς, καὶ γυμνάζων μηκέτι ἐν τοῖς δοκοῖς εἶναι σκυθρωποῖς. πρὸς μὲν γὰρ αὐτοὺς ἦν τοῦτο εἰπεῖν φορτικὸν ἦν καὶ ἐπαχθές, ὅπερ καὶ μὴ ταῦτα λεχθὲν αὐτοὺς ἐθορύβησε· πρὸς δὲ ἑτέρους λεγόμενον, ἀνεπαχθέστερον τούτοις μᾶλλον ἐφάνη. ὅπερ δὲ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς καὶ ὅτι ὧν πάθοι Ιωάννου μέγα φρονῆσαι, καὶ τοῦτο σκοτοῦν καταστέλλει τὸ φύσημα. ἀλλά τοι πρὸς τὴν ἀναίσθησιν ὅπως πρόσεισι λόγοις. οὐδέπω γὰρ ἦν καιρός. τοῦτο μὲν γὰρ κατὰ φύσιν ἦν, τὸ ἀνθρώπου νομιζόμενον εἶναι πάσχειν, ἐκεῖνο δὲ ὑπὲρ φύσιν. εἶτα ὅπερ ἔμπροσθεν ἐποίησε, τοῦτο καὶ σὺν ταῖς παισὶν. ὥσπερ γὰρ ὀπτικοὺς ἀναγκάζουσιν οὐδὲν ἰδεῖν ἐγκλήματος ὄντα, σκοτοῦντος τὴν μὴ ἀμαρτωλοῦ ἐαυτοῦ ἔπεισε τὸν ἀνθρώπινον, ὅτι οὐ μόνον οὐκ ἔγκλημα, ἀλλὰ καὶ ἔπαινος τὸ νηστεύειν· ὅτε καὶ σὺν ταῖς βουλομένους αὐτοὺς ἀποφῆναι αὐτὸν ὅτι οὐκ οἶδε χαίρειν τοῖς μαθηταῖς, δείκνυσιν ὅτι τὸ ταῦτα λέγειν οὐκ εἰδότων ἐστὶ χαίρειν τοὺς ἐπιτηδείους, ἀλλ' ἁπλῶς ἐγκαλοῦντων.

16 Οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει, φησὶν, ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ.

Πάλιν ἀπὸ τῶν χαινῶν τὸ ἀδιόρθωτον καταισχύνει λόγοις. ὃ γὴ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· οὔπω γεγόνασιν ἱκανοὶ μαθηταί, ἀλλ' ἔτι πολλῆς δέονται [τῆς] συγκαταβάσεως· οὔπω δὲ τὸ πνεῦμα ἐνεκαινίσθησαν. οὕτω γὴ διακειμένους χρὴ βαρὺ ἐπιτιθέναι ἐπιταγμάτων. ταῦτα δὲ ἔλεγε, νόμους ἐπιτιθεὶς καινοὺς τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς, ἵν', ὅταν μέλλωσι μαθη-

καὶ λαμβάνει τὸν ἐκ τῆς οἰκουμένης ἅπαντα, μὴ πολλῆς αὐτοῖς περισφέρων τῆς ἀ-
μετρήτου.

17 Οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς.

Εἶδες καὶ ἐνταῦθα ῥήματα τῇ παλαιᾷ ἐοικότα; τί μάτην; τοὺς ἀσκούς; ἢ γὰρ ὁ Ἱερεμί-
ας παραίνω λαοῖς φησὶ· μὴ πάλιν ἀσκοὺς μίμνῃ) ἢ οἶνον. ὅπερ γὰρ περὶ χαρμολύ- 5
γίας ἐκεῖ ὁ λόγος ἢ τραπέζης, ἀπὸ τούτων λαμβάνει τὰ ἐνταῦθα. ὁ δὲ Λουκᾶς ἢ
πλέον τί φησιν, ὅτι ἢ ὁ χαλὸν ἄξει, καὶ ὅπου παλαιᾷ. ὁρᾷς ὅτι ἡ μέση
ταύτη γένε) ὄφελος, ἀλλὰ ἡ πλείων ἡ ζημία; καὶ λέγει μοι ὁ πρὸ, περὶ νηστείας ἢ ὁ χ
μέλλοντος· οἶδ, ὅτι χαλοὶ μὴ ταῦτα ἔσονται). ἕως δὲ ἐν τούτῳ ἦν), ταύτην αὐτοῖς ἐπι-
τάττειν χρὴ ἢ βαρύ. ὁ γὰρ περὶ χαλοῦ ζητῶν, φησὶ, τὸν προσήκοντος καὶ ὑψηλὸν ἐπηύ- 10
ναμεν δόγματα, ταύτην τοῦ χαλοῦ καλοῦντος λοιπὸν ἐπιτηδείους εὑρήσει, ἀχρήστους ἐργασάμε-
νος ἅπαντας. τοῦτο ἢ οὐ παρὰ ἐμοῦ οἶνον συμβαίνει, ταύτην παρὰ τῆς ἐκκλησίας ἀσκοὺς,
ἀλλὰ παρὰ τῶν ἀκριβείαν τῶν ἐμβαινόντων. ἐπεὶ δεῖ ἡμᾶς ἢ τὸν αἰτίαν εἰδέναι τοῦ πα-
ραπεσεῖν ῥήματος, ὧν ζωηρῶς περὶ αὐτοῦ διελέγετο. ἴσχε γὰρ τὸν ἀναθέτειαν αὐτῶν πολλὰ 15
ἔλεγε καταδεέστερα τῆς ἀξίας τῆς ἑαυτῶν. ὅταν οὖν ἢ ὁ Ἰωάννης ὁ διακύπτων αὐτὸν εἰρη-
Ιωαν. ιϛ. ιβ. κέναι, φησί· Πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. ἵνα γὰρ μὴ νομί-
σωσι ταῦτα εἶναι) μόνον ἅπερ εἶπεν, ἀλλὰ ἢ ἕτερα πολλῷ μείζονα φαντάζωνται, τὴν ἀθέτησιν
αὐτῶν εἰς ὃ μέσον τίθησι, ἐπαγγελόμενος, ὅταν ἔλθῃ) ἐκεῖνος, καὶ κελεύει ἐρωτᾶν· ὅπερ οὖν
καὶ ἐνταῦθά φησιν· ἐλεύσονται) ἡμέραι, ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, ἢ τότε νηστεύσουσι. 20
μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς πάντα παρὰ πάντων ἀπαιτῶμεν ἐν παντὶ τόπῳ, ἀλλ' ὅσα δυνάμεθα
καὶ ἐκείνους καὶ ἑαυτοὺς ἔχομεν. Εἰ δὲ ἐπείγῃ καὶ ἀνεύδεις, διὰ τοῦτο μὴ ἐπείγου, ἵνα μὴ
ἀνεύδεις. Εἰ δὲ ἀριθμὸν σοι ὁ εἰρημένος δοκεῖ εἶναι), ἀπ' αὐτῆς αὐτὸ τῆς παραγμῆς μάθε
τῆς φύσεως, ἢ ὅτι οὐκ αὐτὸ τοῦ δυνάμει πᾶσαν· ἢ μηδείς σε τῶν ἀκαίρως ἐγκα-
λούντων κωλύσῃ· ἐπεὶ ἢ οἱ ταῦτα φαρισαῖοι ἐγκαλοῦντες ἦσαν, καὶ μαθηταὶ ἐνοχλι- 25
ζόμενοι. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τούτοις ἔπεισε Χριστὸν μεταθεῖναι τοῦ δόξαν, οὐδὲ εἶ- χ
πεν, αἰσχύνη ὅτι τούτους πιστεύει ἢ τούτους μὴ πιστεύει· ἀλλ' ὥσπερ ὁ ἀρίστος κυβερνήτης οὐ χ
τοῖς ταραττομένοις κύμασιν, ἀλλὰ τῇ οἰκείᾳ τέχνῃ προσέχει· οὕτω ἢ ὁ Χριστὸς τότε πει-
σθ. ἢ γὰρ αἰσχύνη ἦν, ἡ τὸ μὴ πιστεύειν αὐτούς, ἀλλὰ ὃ ἐχρῆν τοῦ πιστεύειν ἐν τοῖς καιροῖς πλη-
γῆναι καὶ Ἀμαληκῖται ἢ Ἀμορραῖοι.

ΗΘΙΚΟΝ Ἀπερ οὖν ἢ ἡμεῖς ἐποιοῦμεν, οὕτω τοῖς οἰκείοις χρώμεθα πᾶσι, καὶ γυναῖκα φιλόσο-
φον ἔχῃς, μὴ ὑπερβήματα κεκτημένην [ἢ δυσπερωμένην] ἢ πολλὴν πτυφὴν ἀμφιβαλλομένην δὲ λαλιὰν ἢ αἰσχύνην. καίτοιγε οὐκ ἔστι ταῦτα πάντα εἰς γυναῖκα μίαν συνεμπεσεῖν· πλοῦ ἀλλ' ἐξαπλᾶ σωμεν τὸν λόγον καὶ ἐπὶ τῶν γυναικῶν. εἶτα οὖν ὅτι γυναικά, φησι, ἢ οὐχὶ ἄνδρα ἐξαπλάττεις; εἰσὶ ἢ ἄνδρες τοιοῦτοι χείρους τῶν γυναικῶν. ἀλλ' ὅμως ἀνδράσιν ὁ ὑπερασπίζειν ἐγκεχείρισαι, ἐξαπλᾶ τὸν γυναῖκα ἐξαπλάπομεν τίνος, ἢχ ὡς ἐκείνων τῶν κακίας πλεο-
νάζοντος. πολλὰ γὰρ ἢ παρὰ ἀνδράσιν ὀργή, ἀλλὰ παρὰ γυναιξὶν οὐκ ἔστιν· οἷον, ἀνδροφονίαι, χ
τυμβωρυχίαι, θηριομαχίαι, ἢ πολλὰ τοιαῦτα. μὴ τοίνυν νομίσωμεν τὸ γένος ἡμᾶς ἐξαπολί-
ζοντας ταῦτα πάντα (οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστιν) ἀλλ' ὅτι χρήσιμον τίνος ὑπογράψαι τὴν εἰκόνα.
ἐνταυθοῖ τοίνυν ἡμῖν γυνὴ τοιαύτη, ἢ ταυτὸ ζῆτω πάντα τρόπον αὐτὴ ἐξορθοῦσθαι ὁ ἀνήρ.
πῶς δὴ αὐτὴ ἐξορθώσει); μὴ πάντα ἀνεκτὸν ὅτι ταῦτα, ἀλλὰ τὰ κουφότερα περιτίθει ἢ οἷς
ἢ σφόδρα κατέχῃ). ἀνῆ γὰρ ὃ παῖ ἐπείξῃς αὐτὴ κατορθῶσαι ὃ ἐκτὸς, ὃ παῖ ἀπώλεσας.
μὴ τοίνυν περιέλῃς τὰ χρυσία βύβλους, ἀλλ' ἄφες ἔχειν καὶ περικεῖσθαι τίνος. δοκεῖ γὰρ ἢ τὸ ἔλαττον εἶναι) κακὸν τῶν ὑπερβημάτων καὶ τῶν ἐνταῦθα. περίτιθει τοίνυν ἐκτὸς
ἀναιρείσθω· ἢ μηδὲ ἐκτὸς φόβου καὶ ἀπειλῆς, ἀλλὰ πειθοῖ ἢ περιστείᾳ ἢ ἐξ' ἐπ-

μου

ρον κατηγορίας, καὶ δίκης τῆς σῆς ψήφου καὶ γνώμης· καὶ λέγε πρὸς αὐτὸν ζωντανῶς, ὅτι σοι οὐκ ἔξεστιν ἐπέρασιος [ν] ὄντως οὕτω καλλωπιζομένῃ, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀνδικῶς· καὶ πεῖθε, ὅτι σε μάλιστα τοῦτο λυπεῖ. καὶ μὴ τὸν ζῶντα ψῆφον καὶ τὸν πρὸ ἑτέρων δόξαν εἰσαγε, καὶ λέγε, ὅτι καὶ ζῶντες θυμόρφους τοῦτο ἀφαιρίζειν εἰώθασιν, ἵνα ὁ πάντος ἀξιέλεγκτος· καὶ μηδὲν μηδέπω πρὸς γενέσεως εἴπῃς, μηδὲ πρὸς βασιλείας (εἰκὴ γὰρ ζῶντα ἐρᾷς)· ἀλλὰ πεῖσον αὐτόν, ὅτι σε πρέπει μᾶλλον γυμνοῖ ὑποδεικνύσθαι τὸ Θεοῦ ὃ ἔργον· ἢ ὃ βασανίζουσα τὸν ὄφιν ἡ κατατείνουσα καὶ κτείνουσα, ὑδὲ πρὸς τοῖς πολλοῖς φαίνεται καλὴ καὶ εὐειδής. πρέπειν ὃ πρὸς ταῖς κτησὶ λογισμοῖς καὶ ταῖς πάντων ψήφοις ὁ νόσημα ἔκδηλος· καὶ ὅταν τύπτοις καλαμᾶσθε ῥῆξις λόγοις, καὶ ἐκεῖνα πρόσθη. κἂν ἅπαξ εἴπῃς καὶ μὴ πείσῃς, κἂν δεύτερον" καὶ τρίτον" καὶ πολλάκις ζῶντα αὐτὰ ἐπάνω ῥήματα, μὴ ἀπόκαμνε· μὴ μόνοι μὴ" ἐπαοιδίας τινός, ἀλλὰ μὴ χαλεπότερος· καὶ νῦν μὲ ἀπόστρεφον, νῦν ὃ καλέσθαι καὶ ἀκούσθαι. οὐχ ὁρᾷς ὅσον ζωγράφοις πόσα ἐξαλείφοισι, πόσα παρεγράφοισιν, ἕως ὅταν ὅλα ποιῶσι καλά; μὴ γλῶ τοίνυν ἐκείνων χείρων. Εἰ γὰρ ἐκεῖνοι σώματος εἰκόνα γράφοντες ὅσα αὐτὴ χέζει ζῶσαν τῇ ἀσουδῇ· "πόσῳ μᾶλλον ἡμᾶς ψυχὴν ἁπλάττοντας πᾶσαν δεῖ εἶναι δίκαιον καὶ μηδενός; εἰ γὰρ καλῶς τῆς ψυχῆς ταύτης ἁπλάσης τὸν" ὄφιν, οὐκ ὀφθήσεται τὸ τοῦ σώματος" ἀκριβέστερον, οὐδὲ ἡμαγμένα χείλη, οὐδὲ σῶμα ἀρκτὸν αἵματι πεφονιγμένῳ πρόσωπον, οὐδὲ ἡσβολωμένας ὄφρυς ὡς ἀπὸ χύτρας ζώσας, οὐδὲ κεχηνυίας παρειὰς καὶ ὅσον οἴχεις τὸ ζάφορον. πάντα γὰρ ζῶντα, ἀσθόλη καὶ τέφρα καὶ κόνις, καὶ ἑκάστης δυσωδίας γεωρίσματα. ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδα πῶς ἔλαθον εἰς τοῦτο ἐξενεχθεὶς ὅσον λόγους, καὶ ἑτέρῳ πρόσωπον ὥστε διδάσκειν μετ' ὀπτικείας, αὐτὸς εἰς ὀργὴν ἐξεκυλίσθην. σὺκοῦν ἐπανίωμεν πάλιν πρὸς τὸν ἡμερωτέραν πρόσωπον, καὶ πάντα φέρωμεν τὰ ἐλαττώματα τῆς γυναικός, ἵνα κατορθώσωμεν ὁ βουλόμεθα. οὐχ ὁρᾷς πῶς τὰ παιδία φέροντα κλαίοντα, ὅταν αὐτὰ τῆς μητρὸς ἀπάγῃ βουλόμενα, καὶ πάντα ὑπομένουσι δι' ὀλίγου μόνον, ἵνα αὐτὰ πείσωμεν κατασφενδονῆσαι τῆς πρωτείας τραπέζης; ὕστερον δὲ τοῦτο ποιῶμεν· πάντων ἀνεχώμεθα τῶν ἄλλων, ἵνα τοῦτο κατορθώσωμεν. ὅταν γὰρ τοῦτο διορθωθῇ, ὄψῃ καὶ ὃ ἔπειτα" ὁδῷ πρόσαντον, καὶ ὅτι τὰ χρυσία [πάλιν] ἥξεις, καὶ τῶν αὖθις ἐπὶ τὸ δὲ πρώτων ὁμοίως ἀναλέξῃ· καὶ ὕστερον μακρὸν ῥυθμίζων τὸν γυναῖκα, ἔσῃ ζωγράφος" κάλλιστος, δοῦλος πιστός, γεωργὸς" ἄριστος. μὴ ὃ τούτων δύα μίμησαι αὐτὸν καὶ τῶν παλαιῶν γυναικῶν, τῆς" Σάρρας, τῆς Ρεβέκκας, καὶ τῶν θυμόρφων, καὶ τῶν οὐ τοιούτων, καὶ" διίκνυ πάσας ὁμοίως σωφρονούσας. καὶ γὰρ Λεία ἡ τοῦ πατριάρχου γυνὴ οὐκ ἦσα θυμόρφος, οὐκ ἠναγκάσθη τοιοῦτον οὐδὲν ὑπενοῆσαι, ἀλλὰ καὶ δυσειδὴς ἦσα καὶ ὑ σφόδρα" φιλουμένη πρὸς τοῦ ζωοποιοῦντος, ὅτε ἐπεκύησέ τι τοιοῦτον, ὅτε τὸν ὄφιν διέφθειρεν, ἀλλ' ἔμενεν" ἀχείρωτον διατηροῦσα Ⓦ χαρακτῆρα, καὶ ταῦτα ἐκ τῶν ἐλλιπῶν πραφῶσα. σὺ ὃ ἡ πιστή, ἡ Ⓦ Χριστὸν ἔχουσα κεφαλήν, σατανικὸν ἐπεισάγῃς ἡμῖν μηχανήν; καὶ οὐκ ἀναμιμήσκῃ τοῦ ὕδατος τοῦ ἐκλυσαντός σε τὸν ὄφιν; τῆς θυσίας τῆς κοσμούσης σου τὰ χείλη; τοῦ αἵματος τοῦ φοινίξαντός σε τὸν γλῶτταν; δὺ γὰρ ταῦτα πάντα σύνοισης, κἂν μυριάκις" φιλόνεικος ᾖς, ὑ τολμήσεις οὐδὲ ἀνέξῃ Ⓦ κοπρίου καὶ τὸν τέφρας ἐκείνου" ὑπερβαλεῖν. μάθε ὅτι τῷ Χριστῷ ἡρμόσθης, καὶ ἀπόκτητος τῆς ἀκηλιδωσίας ταύτης. οὐδὲ γὰρ τέρπεται τοῖς χρώμασι τούτοις, ἀλλ' ἕτερόν ἐστι κάλλος, ὃ καὶ σφοδρὸς ὄντι ἐραστής, ὃ ὁ τῇ ψυχῇ λέγω. τοῦτό σοι καὶ ὁ πρόσφατος ἀσκεῖν ἐκέλευσε, καὶ ἐπέλεγε· Καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου. μὴ τοίνυν πρόσκαιρα ἀκηλιδώμεθα. οὐδὲ γὰρ ἀτελές τι τῶν ἔργων ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ διορθώσεως δεῖται τῆς παρὰ σοῦ. οὐδὲ γὰρ εἰ βασιλικῆς τις εἰκόνι μὴ ὃ δυάσῃσαι πρόσθεναι ἐπιχειρήσειε τὰ πρὸ ἑαυτοῦ, ἀσφαλὴς ἡ ἐπιχείρησις [ἔσται,] ἀλλὰ Ⓦ ἕξαντον ἐκπόσεται κίνδυνον. Εἶτα, δῦ θεσπὸς μὴ ἐργάζῃ, καὶ ὑ πρόσεδρεῖς·

Ps. xliv. 5.

Θεὸς ὁ ἐργαζε), ἡ σὺ διορθοῦσαι; ὁ οὐκ οἶσοεῖς τ γέενης ὁ πῦρ; οὐκ οἶσοεῖς τῆς ψυχῆς τ ἐρημίαν; διὰ γὰρ τοῦτο ἠμέλη) ἐκείνη, ὅπως πᾶσα εἰς τ σάρκα ἡ ασουδὴ χεοδπαι. ἡ ἵ λέγω τ ψυχήν; ἡ γὰρ αὐτὴ τῇ σαρκὶ παιαπία συμβαίνει ἅπαντα ὧν ἐασουδάκατι. σκόπει δὲ βάλλει καλὴ φάρεας; οὗτό σε ἀμόρφον δείκνυσι. βάλε ἀρέσας ὦ αἰδρί; οὗτο αὐτὸν μᾶλλον λυπεῖ ὁ οὐκ αὐτ μόνον, ἀλλ' ἡ τὰς ἔξω κατηρέσεις ᾠδασκυάζε γλυέας. βάλε ἱέα φάρεας; οὗτό σε ταχέως εἰς γῆεας ἄξει. βάλει καλλωπίζεας; τοῦτό σε αἰσχύνας ποιεῖ. ἡ γὰρ τοιαύτη οὐχὶ ταῖς ὁμοπάμοις μόνον, ἀλλὰ ἡ τ ἀεραπαίδων ταῖς ζωνειδίαις ἡ τ οἰκετ τοῦ βαπτισαμένους αἰσχύνεται, ἡ ᾠδή τι πάντων ἐαυτῇ. ἀλλὰ ἵ δεῖ ταῦτα λέγειν; τὸ γὰρ πάντων χαλεπώτερον πᾶσηκανῶν, οὗτο τῷ Θεῷ ᾠδσκεύεις, ὅπως σωφεσυνίῳ ἐσαυρύσεις, ὅπως ζηλοτυπίας ἐσαπαιδεύσεις φλόγας, οὗτο ταῖς βαπτ τὸ ἡγεῖσι ζηλοῖς "παρευομήσας γυναῖκας. ταῦτ' οὖν ἄπαντα" οἶσοεῦσαν καταγελάσατε τῆς σατανικῆς πομπῆς ἡ τῆς διαβολικῆς τέχνης, καὶ Ⓦ κόσμον τοῦτον ἀφεῖσαν (μᾶλλον ἡ τὸν ἀκοσμίαν) ὁ κάλλος ἐκεῖνο καταστολάσατε ἐν ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς, ὃν καὶ ἀγγέλοις ἐπέρασον, καὶ Θεῷ πολλῷ, ἡ τοῖς ζωοποιοῦσιν ἤδη, ἵνα καὶ τῆς μελλούσης καὶ τῆς μηγούσης βαπτύχητε δόξης· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς βαπτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθεωπίᾳ τ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χεισοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λα. 18 ΤΑΥΤΑ ΑΥΤΟΥ ΛΑΛΟΥΝΤΟΣ*, ΙΔΟΥ

ἄρχων εἰσιλθὼν ᾠδσεκύνει αὐτῷ λέγων· ὅτι ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν· ἀλλὰ ἐλθὼν βαπίθες τὴν χεῖρά σου ἐπ' αὐτὴν, καὶ ζήσει).

19 Καὶ ἐγερθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἠκολούθησεν αὐτῷ, ἡ Ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Κατέλαβε σὺν λόγοις ὁ ἔργον, ὥστε πλέον " σὺν φαρισαίοις βαπτισμιαθῶσι. καὶ γὰρ ὁ ἐλθὼν ἀρχισυνάγωγος ἦν, ἡ ὁ πένθος δεινόν. ἡ γὰρ μονογενὴς ἦν τὸ παιδίον, ἡ ἐτῶν δώδεκα γεγονὸς, αὐτὸ τῆς ἡλικίας ἄγον τὸ ἄνθος· διὸ δὴ μάλιστα καὶ θύρεως αὐτὸ ἀνέῳξεν. Εἰ ἵ ὁ Λουκᾶς λέγει, ὅτι ἤλθον λέγοντες, μὴ σκύλλε Ⓦ διδάσκαλον, τέθνηκε γάρ, ἐκεῖνο ἐεώμεθα, ὅτι τὸ ἄρτι ἐτελεύτησε, σταζομένου ἦν ἀπὸ τὸ κρημνοῦ τῆς ὁδοιπορείας, ἢ αὔξοντος τὸν συμφορόν. ἡ γὰρ ἔθος τοῖς δεομένοις ἐπαίρειν τὸν λόγον τὰ οἰκεῖα κακά, καὶ πλέον ἢ τὸν ὄντων λέγειν, ὥστε μᾶλλον βαπτισασθαι τοὺς ἰκετεύοντας. ὅρα ἵ αὐτὸ τὸν παχύτητα. δύο γὰρ ἀπαιτεῖ ᾠδὰ τὸ Χεισοῦ, ὁ ᾠδαγνέωθαι αὐτὸν, ἡ τὸν χεῖρα βαπτεῖναι, ὅπερ σημεῖον ἦν τὸ καταλιπεῖν αὐτὸν ἐμπνέουσαν ἔτι. τοῦτο καὶ ὁ
S. Bas. t. Σύρος ὀχλικὸς ὁ Νεεμαν Ⓦ ᾠδφητὴν ἀπῄτει. ἔλεγε γὰρ, ὅτι καὶ ἐξελθύσεται, καὶ τὸν χεῖρα βαπτήσει αὐτόν. ἡ γὰρ ἡ "ὄψεως δίονται καὶ αἰσθητῶν ᾠδαγμῶν Ⓐ παχύτερον ὀχεῖλθοι. ἡ ὁ μὲν Ματθαῖος φησὶν, ὅτι τοῖς τεῖς ἔλαβε μαθητὰς, ὁ ὁ Λουκᾶς· ἐπὶ ἵ ἁπλοῦς φησι τοῖς μαθητάς. ἵνος οὖν ἕνεκεν Ⓦ Ματθαῖον ἁ πᾶν ἔλαβε, καίτοιγε ἄρτι ᾠδστελλόμενον; εἰς πλείονα αὐτὸν βαπτυμίαν ἐμβάλλων, ἡ ὀχλ ὁ ἀτελέστερον ἔτι ὀχεῖλος. ὀχλ γὰρ τὸν ἐκείνοις τιμᾶ, ἵνα ὕστερον κατ' ἐκείνους γλύωνται. τύπῳ ἵ ἦρκει πῶς τὸ χῦ τὸν αἰμορροοῦσαν ἰδεῖν, καὶ τὸ τεαπέζη τι μηθῆναι καὶ "κοινωνίᾳ ἀλλ. αἰαζάντι ἵ ἠκολούθησαν πολλοί, ὡς βαπτι θαύματι μεγάλῳ, καὶ ὀχλ ὁ ᾠδσωπον ὁ ᾠδαγγελιστὴς, ἡ ὅτι Ⓐ πλείονες παχύτερον ὀχεῖλθοι, ἁ χ ὅτε ψυχῆς βαπτιμήθη, ὡς σώματος ἰατρείαν ἐζήτουν. ἡ ζωπύρησε, Ⓐ μὴ ἐσαπὸ τὸν οἰκείων ζωοποιούμενοι παθῶν, Ⓐ ἵ τῆς τ ἀλλοτρίων διορθώσεως θεατὴ ασυνδοῦντες γλύεσθαι· λόγων ἵ ἕνεκεν καὶ διδασκαλίας ᾠδσεκυνοῦμεν ὀλίγοι Ⓐ πρὸ αὐτ φοιτῶντες ἦσαν πῶς. ἁ μὲν Ἐλασὲν αὐτοὺς εἰς τὸν οἰκίαν εἰσιλθεῖν, ἀλλὰ ζοὺς μαθη-

ζοὺς

ζας μόνον, ἀλλὰ καὶ τούτους πάνυ ζηλωτοὺς, παντελῶς παιδεύων ἡμᾶς τὸν ἀληθῆ τῶν πολλῶν ἀποκρούεσθαι δόξαν.

20 Καὶ ἰδοὺ γυνὴ, φησὶν, ἀπὸ ῥύσεως αἵματος δώδεκα ἔτη ἔχουσα προσῆλθεν ὄπισθεν, καὶ ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ.

21 Ἔλεγε γὰρ ἐν ἑαυτῇ, ἐὰν ἅψωμαι μόνον τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσομαι.

Τίνος ἕνεκεν δὲ μετὰ πληρώσεως αὐτῷ προσῆλθεν; ἠκούετο γὰρ ὁ παῖς, ἀκάθαρτος εἶναι νομίζουσα. Εἰ γὰρ ἡ ἐν καταμηνίοις οὖσα οὐκ ἐδόκει εἶναι καθαρὰ, πολλῷ μᾶλλον ἡ τοιαῦτα νοσοῦσα τοῦτο ἐν οἰκίᾳ ὁμοίως ἐνόμιστε. καὶ γὰρ πολλὴ παρὰ τοῖς νόμοις ἀκαθαρσία τοῦτο εἶναι ὁ παῖς ὁμοίζετο. διὰ τοῦτο λάθρᾳ κλέπτει τὴν ἴασιν. ἄλλως τε οὐδὲ παρὰ αὐτῆς τοῦτο προσῆκεν καὶ ἀπηρτισμένῳ τῷ αὐτοῦ δόξῃ ἐπιχειρεῖν· ἐπεὶ οὐκ ἂν ὁμοίως λάθραιον καὶ προφάσεως δημοσίας αὕτη ἡ γυνή. ἐδήλου γὰρ ἥκουσεν ὅτι καὶ γυναῖκας ἰᾶται πολλὰς, καὶ ὅτι οὐδὲ γυναικείου ἀφίσταται τὸ πεπλυμένον. καὶ εἰς τὴν οἰκίαν μὲν αὐτὸν καλέσαι οὐκ ἐτόλμησε, [καίτοιγε θαρροῦσα ὅσα·] ἀλλ' ὅτε δημοσίᾳ προσῆλθε, λάθρᾳ μὲν πίστεως τὸν ἱματίων ἥψατο. οὐδὲ γὰρ ἀμφέβαλεν, οὐδὲ εἶπεν ἐν ἑαυτῇ· ἆρα ἀπαλλαγήσομαι τοῦ νοσήματος; ἆρα οὐκ ἀπαλλαγήσομαι; ἀλλὰ θαρσήσασα περὶ τῆς ὑγιείας ἦλθε προσῆλθεν. ἔλεγε γάρ, φησὶν, ἐν ἑαυτῇ· ἐὰν μόνον ἅψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσομαι. καὶ γὰρ εἶδεν οὐκ ποίας ὀξήλθεν οἰκίας, τῆς τῶν τελωνῶν· καὶ τίνες ἦσαν ⓐ ἐπόμενοι, ἀμαρτωλοὶ καὶ τελῶναι· καὶ ταῦτα πάντα βέλτιον αὐτὴν ἐποίησε. Τί οὖν ὁ Χριστός; οὐκ ἀφῆκεν αὐτὴν λαθεῖν, ἀλλ' εἰς μέσον ἄγει καὶ διὰ πολλῶν καθίστησι πολλῶν ἕνεκεν. καίτοιγέ τινες τῶν δυσαθέτων φασὶ δόξης αὐτὸν ἐραστὴν τοῦτο ποιῆσαι. Διατί γάρ, φησὶν, οὐκ ἀφῆκεν αὐτὴν λαθεῖν; τί λέγεις, ὦ μιαρὲ καὶ παμμίαρε; ὁ χαλβώνων στηρὰν, ὁ μυρία πονηρὰ ἐργαζόμενος ῥήματα, οὗτος δόξης ἐρᾷ; τίνος οὖν ἕνεκεν εἰς μέσον ἄγει; πρῶτον λύει τὸ δέος τῆς γυναικός, ἵνα μὴ κατὰ τὸ ζωηφόρος κεντυρίων, καθάπερ κεκλοφᾶναι τὴν δωρεὰν, οὕτω νομίσῃ διατείνῃ· δεύτερον, αὐτὴν διορθοῦται, ὅπως ὁμοίως λάθραιον· τρίτον, πᾶσι τὴν πίστιν αὐτῆς ἐπιδείκνυται, ὥστε καὶ τοὺς ἄλλους ζηλῶσαι· καὶ τὸ ῥῆσαι τὰς πηγὰς τοῦ αἵματος οὐκ ἔλαττον σημεῖον παρέχεται, ὃ δηλοῖ ὅτι πάντα ὑπέσχε). ἔπειτα, ⓜ ἀρχισυνάγωγον μέλλοντα διδάσκειν, καὶ ταύτην τὴν πάνυ διαφθείρειν, καὶ τοῦ διὰ τῆς γυναικός. ἐπεὶ γὰρ ⓐ ἐλθόντες ἔλεγον, μὴ σκύλλε ⓜ διδάσκαλον, ὅτι τέθνηκε τὸ κοράσιον· καὶ ⓐ ἐν τῇ οἰκίᾳ καταγέλων αὐτοῦ εἰπόντος ὅτι καθεύδει, καὶ εἰκὸς ἦν ⓜ πατέρα τοιοῦτον πεπιστεύκειν. διὰ τοῦτο προδιορθούμενος ταύτην τὴν ἀπόνοιαν, ἄγει τὸ γυναῖον εἰς μέσον. ὅπου γὰρ τὸ σφόδρα πανταχοῦ ἐκφανὲς ἦν, ἄκουσον τί φησι πρὸς αὐτόν· μὴ φοβοῦ, [σὺ] μόνον πίστευε, καὶ σωθήσῃ). καὶ γὰρ τὸ θανατοῦν ὀλίγους ἔμενεν ἐπιλαβεῖν, καὶ τότε προσκλίνεσθαι, ὥστε ἀφεῖναι γενέσθαι τὸ ἀναστάσεως τὴν ἀπόδειξιν. διὰ τοῦτο καὶ ὀλιγοστὸν βαδίζει, καὶ διαλέγεται τῷ γυναικὶ πλείονα, ἵνα συγχωρήσῃ τελευτῆσαν ἐκείνην, καὶ προσκλίνεσθαι τοὺς ταῦτα ἀπαγγέλλοντας καὶ λέγοντας, μὴ σκύλλε ⓜ διδάσκαλον. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ εὐαγγελικὸς ἀριστόμυθος βαπτισμένος λέγων· ὅτι ἐὰν λαλουῦντος αὐτοῦ, ἦλθον ⓐ ἀπὸ τῆς οἰκίας λέγοντες· τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου, μὴ σκύλλε ⓜ διδάσκαλον. ἐβούλετο γὰρ πιστευθῆναι ⓜ θανάτου, ἵνα μὴ ὑποπτευθῇ ἡ ἀνάστασις. καὶ τοῦτο πάντα χοῦ ποιεῖ. ὅτου καὶ ὅτι τὸν Λάζαρον, καὶ μέλαν καὶ δυσῳδοῦντα καὶ τεττάρων ἡμερῶν ἔμενε. διὰ δὴ ταῦτα πάντα ἄγει αὐτὴν εἰς μέσον, καὶ φησι·

22 Θάρσει, θύγατερ, Ωαυτὸν [δὲ] τοῦ παραλυτικῷ ἔλεγε· θάρσει, τέκνον. καὶ γὰρ προῄδεις ἦν ἡ γυνή· διὰ τοῦτό φησι, θάρσει, καὶ θυγάτερ καλεῖ. ἡ γὰρ πίστις αὐτὴν θυγατέρα ἐποίησεν. Εἶτα δὲ τὸ ἐγκώμιον·

Ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. Οἶδε Λουκᾶς καὶ πλείονα τούτων ἡμῖν ἕτερα ἀπαγγέλλει Luc. 8. 48.
περὶ τῆς γυναικός. ὅπου γὰρ προσῆλθε, φησὶ, καὶ τὴν ὑγίειαν ἔλαβεν, οὐκ εὐθέως αὐτὴν

τὴν ἐκάλεσεν ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ προτέρων φησὶ, τίς ἐστιν ὁ ἀναμάρτητος μᾶς; Εἶτα τῷ Πέτρῳ καὶ τῶν μετ' αὐτὸν λεγόντων· ὕπαγε, Κύριε, ἐξελθὲ ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι· καὶ τοῖς υἱοῖς Ζεβεδαίου, καὶ τοῖς ἄλλοις μαθηταῖς, οὐδὲν τοιοῦτον εἰρήκασιν, ἀλλὰ τὸν μὲν Πέτρον ἐκάλεσεν, ἐκείνους δὲ ἐσιώπησεν. Ἐπὶ δὲ τοῦ Ματθαίου καὶ τὸ ὄνομα μετέβαλε, καὶ τὸν τόπον ἐν ᾧ ἐκάθητο, καὶ τὸν τρόπον τῆς κλήσεως, καὶ τὴν ἐντολὴν τὴν διὰ λόγων, καὶ τὴν διὰ τῶν ἔργων· καὶ τὸν μὲν Πέτρον ἐκάλεσεν ἐν τῇ θαλάσσῃ, τὸν δὲ Ματθαῖον ἐν τελωνίῳ καθήμενον· καὶ τὸν μὲν Πέτρον ἐκάλεσε μετὰ τὴν ἀνάστασιν, τὸν δὲ Ματθαῖον πρὸ τοῦ σταυροῦ· καὶ τὸν μὲν Πέτρον ἐκάλεσε διὰ θαύματος, τὸν δὲ Ματθαῖον ἁπλῶς· καὶ τὸν μὲν Πέτρον ἐκάλεσε διὰ τῶν ἔργων, τὸν δὲ Ματθαῖον διὰ λόγων· καὶ τὸν μὲν Πέτρον ἐκάλεσε μετὰ τὴν ἀπόστασιν, τὸν δὲ Ματθαῖον πρὸ τῆς ἀποστάσεως· καὶ τὸν μὲν Πέτρον ἐκάλεσε μετὰ τὴν ἀπιστίαν, τὸν δὲ Ματθαῖον πρὸ τῆς ἀπιστίας· καὶ τὸν μὲν Πέτρον ἐκάλεσε μετὰ τὴν ἀρνησιν, τὸν δὲ Ματθαῖον πρὸ τῆς ἀρνήσεως· καὶ τὸν μὲν Πέτρον ἐκάλεσε μετὰ τὴν μετάνοιαν, τὸν δὲ Ματθαῖον πρὸ τῆς μετανοίας

γεόμθμοι. ἢ ὅτι τῦ Λαζάρου φησί· ποῦ τεθείκατε αὐτόν; ἵνα Φ εἰπόντες, Ερχου καὶ ἴδε, ἢ ὅτι ἄζει, τεταρταῖος γὰρ ὄθι, μηκέτι ἀπιστῆι ἔχωσι ὅτι τεθνεὼς ἀνέστησεν. ἰδοὺ τοίνυν τὰ κύμβαλα ἢ τὰς ὄχλους, ἀξήκαμψ ἀπάντας, ἢ πρότερον τῶν γενέσεων ἡμᾶς τεχνίτης· οὐχ ἑτέρως ἐπισάγων ψυχικὸν, ἀλλ' αὐτικὰ τὸν ἀξιόθρυλλον ἐπάγων, ἢ ὥσπερ ἐξ ὑπνου διεγείρων. καπήχει ἡ τῆς χειρὸς πλανοφορία τὰς ὁρατὰς, ὥστε προσοδοιπορῆσαι ἀμᾶς τῆς ὄψεως τῇ πίστει τῆς ἀναστάσεως. ὁ μὲν γὰρ πατὴρ ἔλεγεν, ὀπίσθεν τοῦ χάους· αὐτὸς δὲ" τὸ πλέον ποιεῖ. οὐ γὰρ ὀπισθήσει, ἀλλὰ ἢ καταχὼν ἀνέστησι, δείκνυσι ὅτι πάντα αὐτῷ ἕτοιμα· καὶ οὐκ ἀνέστησι μόνον, ἀλλὰ ἢ ἔσφιγε καλεῖ ἐδωκεν, ἵνα μὴ δόξῃ φαντασμα εἶναι τὸ γεγονός· ἢ οὐκ αὐτὸς δίδωσι, ἀλλ' ἐκείνοις καλεῖ· ὥσπερ ἢ ὅτε τῷ Λαζάρου λέγει, λύσατε αὐτὸν, ἢ ἄφετε αὐτὸν ὑπάγειν, ἢ μὴ τῶν τοῦ κοπιῶντος τῆς πράξεως. καὶ γὰρ ἀμφότερα ἀεὶ κατασκευάζῳ ἐκεῖνος, ἢ τὸ θαυμάτου τὸν ἀπόδειξιν ἢ τὴν ἀναστάσεως μὴ ἀκριβείας ἀπάσης ποιούμενος. σὺ δέ μοι μὴ τὸν ἀνάστασιν σκόπει μόνον, ἀλλ' ἐπὶ ἢ πρόγνωσιν" μηδενὶ εἰπεῖν, ἢ τοῦτο μάλιστα δεῖ πάντων" παιδεύων δὲ ἄτυφον ἢ ἀκατάδεκτον· ἢ μὴ" τοῦτο καλῶς μαθόντες, ὅτι τὸς κοπιῶντας ἔξω τῆς οἰκίας ἐξέβαλε ἢ ἀναξίους τῆς τοιαύτης θεωρίας ἀπέφηνε· ἢ μὴ ἐξέλθῃς μετὰ τῶν αὐλισμένων," ἀλλὰ μενῶ μετὰ Πέτρου ἢ Ιωάννου καὶ Ιακώβου. Εἰ γὰρ τότε ἐξέβαλεν ἐκείνους ἔξω, πολλῷ μᾶλλον δὲ νῦν. τότε μὲν γὰρ ὕπω δῆλος ὁ θάνατος ἦν ὕπνος γεγονὼς· νῦν δὲ καὶ αὐτὸ τοῦτο φανερώτερον. ἀλλ' οὐκ ἤλθέ σου ὁ θυγάτριον νῦν; ἀλλὰ πόνους ἔτρεφε, δὲ μὴ πλείονας τῆς δόξης. σκῆπτρον μὲν γὰρ δύασαι πάλιν ἀπόθεμαι· ὁ δὲ σὸν ἐαυτῷ δύασῃ, μόνῃ λοιπὸν ἀθάνατον.

Μηδεὶς τοίνυν κοπιάτω λοιπὸν, μηδὲ θρηνείτω, μηδὲ ὁ κατορθώσας τὴν Χειρὸν ΗΘΙΚΟΝ
βαλλέτω. δὲ γὰρ σύμπνους Φ θάνατον. τί τοίνυν προσέταξε θρηνῆσαι; ὕπνος ὁ προσέταξε γενέσθαι, ἢ ὀδύρῃ ἢ κλαίῃς; τοῦτο γὰρ Εἰ ἢ ἕλληνες ἐποίουν, καταγελᾶν" ἔδει· ὅταν δὲ ὁ πιστὸς ἐν τούτοις ἀχημονῇ, ποία ἀπολογία; ἢ ἔσται συγνώμη τοιαύτα ἀνοητιάσαντι καὶ ζῶντα μὴ ζητοῦντι τοσοῦτον, ἢ σαφῆ τῆς ἀναστάσεως ἀπόδειξιν; σὺ δὲ ὥσπερ αὐξήσας ὁ ἔγκλημα πλοῦτον, ἢ θρηνωδεῖς ἡμῖν ἄγαν ἑλληνίδας γυναῖκας, ἀξιῶν τὸ" πένθος, ἢ τὸν χειμῶνα διεγείρων, δὲ οὐκ ἀκούεις τοῦ Παύλου λέγοντος· Τίς συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαρ; ἢ τίς μερὶς πιστῷ μὴ ἀπίστου; ἢ παῖδες μὲν ἑλλήνων Φ μηδὲν πρὸς ἀναστάσεως εἰδότες, ὅμως εὐσεβοῦσιν λόγοις παραμυθίας λέγοντες, φέρε ἡμεῖς, καὶ γὰρ ἀναλῦσαι τὸ γεγονὸς οὐκ ἔστι, θεὸν διορθώσασθαι τοῦ θρήνου. σὺ δὲ ὁ φιλοσοφώτερος καὶ χριστιανὸς τούτων ἀκούων, οὐκ αἰσχύνῃ μείζονα σκήνων ἀγνοῶν; θεὸν γὰρ λέγομεν, φέρε ἡμᾶς, ὅπῃ τὸ γεγονὸς ἀναλῦσαι οὐκ ἔστι· ἀλλὰ φέρε ἡμᾶς· καὶ γὰρ ἀνάστασιν πόνου. κεφύδει τὸ παιδίον, οὐ τέθνηκεν· ὑπνοῖ, οὐκ ἀπόλωλεν. φάσις γὰρ αὖθ' ἁμαρτίας ἢ ζωὴ αἰώνιος, καὶ ἀθανασία καὶ λῆξις ἀγγελική. οὐκ ἀκούεις τοῦ ψαλμοῦ λέγοντος, Επίστρεψον ψυχή μου εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, ὅτι Κύριος εὐηργέτησέ σε; εὐηργέτησεν ὁ Θεὸς τὸ σῶμα καλῶς, καὶ σὺ θρηνῇς; καὶ τί πλέον αὐτὸ ἐποίησας, Εἰ πολέμιος ἢ ἐχθρὸς τοῦ τετελευτηκότος ἦς; Εἰ γὰρ ἦς θρηνῶν, Φ ἁμάρτανε δεῖ θρηνεῖν. σκῆπτρος κατοπτέσθω· ἐκεῖνος ὀδυράσθω, ὅτι πρὸς τὰ μείζονα ὠδίνομεν ἀγαθά. τῆς ἐκείνου πομπείας ἀξία αὐτὴ ἡ εἰμαγή, οὐχὶ σοῦ τῷ σφαδάζειν μέλλοντος δὲ ἀναπαύεσθαι. ἢ γὰρ λιμὸν ὅλος ὁ θάνατος. σκόπει γοῦν" πόσων γέμει κακῶν ὁ πρὸ ὁ βίος· ἐπόησεν" ποταπὴς ἀνὴρ κατεφάνη τῷ πρὸς ζωὴν. ἢ γὰρ ὅτι τὰ χείρονα τὰ πρόσωπα πρόσθεν, ἢ ὁ μὲν ἐκεῖνος ἢ ὁ μικρὰ σωνεκληρώθη κατάδικη. Εν γὰρ λύπαις τέξῃ τέκνα, φησί, ἢ σὸ ἰδρῶτι τοῦ προσώπου σου φάγῃ τὸν ἄρτον σου· ἢ, Εν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἕξετε. ἀλλ' οὐ πρὸ τῶν ἐκεῖνος τοιούτων θεὸν ἔδρεπεν, ἀλλὰ τῶν μυρίων ἄπαν, ὅπου ἀπέδρα ὀδυνῶν, λύπη, ἢ στεναγμός· ἢ ὅπου ἀπὸ ἀναπαύλων δὲ δυσμαῖς πέζευσι, ἢ ἀναπαυθήσονται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν· καὶ ὅπου ὁ κυμφὼν ἐκεῖνος οὐκ

πνθμενικὸς,

Ιωαν. ια. λθ.

Β. Κορ. γ. ιδ.

Ψαλμ. μδ. ζ.

Γεν. γ. ιζ.
Ιωαν. ιϛ. λγ.

πνθυμητικός, ᾗ φαῦλαι λαμπάδες, ἢ μετάσασις πρὸς ⸗ ὑγιεινόν. τί τοίνυν καταισχύνεις τὸν ἀπελθόντα; ἵνα πρὸς ἁσχυδάζεις τὰς ἄλλας διεφθαρθαι θάνατον ᾗ τρέμειν; τί ποιῆς πολλοὺς κατηγορῇ τῷ Θεοῦ, ὡς μεγάλα ἐργασαμένου δεινά; μᾶλλον ᾗ τί μὴ ταῦτα πιὼν ὡς καλῆς, ᾗ πρὸς καλῆς ἱερέας βύξασθαι; ἵνα εἰς ἀνάπαυσιν ἀπέλθῃ, φησὶ, ὁ τετελευτηκώς, ἵνα ἵλεω σχῇ τὸν δικαστήν. γὰρ τούτων οὖν θρηνεῖς ἢ ὀλολύζεις; σχοινῶ σαυτὸν μάχῃ ᾗ πολεμεῖς, γὰρ ὧν εἰς λιμένας ἀπῆλθεν σκάφος, χειμῶνας αὐτῷ κατασκευάζων. ᾗ τί πάθω, φησί; τοιοῦτον ἡ φύσις. οὐκ ἔστι φύσεως ὃ ἔγκλημα, οὐδὲ τῆς τοῦ σώματος ἀκολουθίας· ἀλλ' ἡμεῖς ⸗ πόντα ἄνω ᾗ κάτω ποιοῦντες ἐσμεν ⸗ καταμαλακιζόμενοι, ᾗ τὴν οἰκείαν προδιδόντες βύθισιν, ᾗ τοῖς ἀπίστοις χείρους ποιοῦντες. πῶς γὰρ ἑτέρῳ δεῖ ἀθανασίας ἁμιλλᾶσθαι; πῶς πείσομεν τὸν ἐθνικὸν, ὅταν μᾶλλον σκεῖνος θάνατον φοβούμενα ᾗ φεύγωμεν; πολλοὶ γοῦν πρὸ ἔλλησι, καίτοιγε οὐδὲν δεῖ ἀθανασίας ἀδότες, "ἐσεφώνησαν τὴν παίδων αὐγῆς ἀπελθοῦσαν, ᾗ λυχνεμουροῦντες ἐφάρουν, ἵνα τὴν προσδοκωμένην καρπώσωνται δόξαν· σὺ ᾗ οὐδὲ ἀρχὴ τῶν μέλλοντος παύῃ γυμναζόμενος καὶ κοπιῶμενος. ἀλλὰ κληρονόμον οὐκ ἔχεις, οὐδὲ ἀρέσκοντα τῶν ὄντων; ᾗ τί μᾶλλον ἐβούλου, τῶν σῶν αὐτὸν εἶναι κληρονόμον, ἢ τῶν ἀγγέλων; ἢ ᾗ ἐπεθύμεις, τὰ ἀπολλύμενα αὐτὸν ἀμφιέσχεσθαι, ἃ δὲ μαρὸν ὕστερον ἀφίεναι ἔμελλεν, ἢ τὰ μένοντα ᾗ ἀκίνητα; οὐκ ἔχεις κληρονόμον αὐτὸν, ἀλλ' αὐτὸ σὺ ἔχει αὐτὸν ὁ Θεός· οὐκ ἐβούλετο τῶν ἀδελφῶν τὴν ἰδίων συγκληρονόμος, ἀλλ' ἐβούλετο τὸν Χριστόν. ᾗ τίνι, φησί, τὰ ἱμάτια; ἢ τίνι τὰ οἰκήματα; ἢ τίνι τὰ ἀνδράποδα ᾗ τὰς ἀργυρᾶς καταλιμπάνομεν; αὐτῷ πάλιν, ᾗ ἀσφαλέστερον, ἢ εἰ ἔζη. ὃ γὰρ κωλύει ὑδεῖ. εἰ γὰρ [ᾗ] βάρβαροι συγκαταβαίνουσι τοῖς ἀπιοῦσι τὰ ἄντα, πολλῷ μᾶλλον σωφρονεῖν ᾧ τετελευτηκότι δίκαιον τὰ αὐτό· οὐχ ἵνα τὸ φέρε γένηται, καθάπερ σκεῦος, ἀλλ' ἵνα πλείονα τούτῳ προσβάλῃ δίξαν· ἢ εἰ μὴ ἀμάρτωλος ἀπῆλθεν, ἵνα τὰ ἁμαρτήματα λύσῃ· εἰ ᾗ δίκαιος, ἵνα προσθήκην γένηται μισθοῦ καὶ ἀντιδόσεως. ἀλλ' ἰδιῶν αὐτὸν ὀπιθυμεῖς; σχοινῶν τὸν αὐτὸν αὐτῷ βίου βίον, ᾗ ταχέως ἀπολήψῃ τὸν ἱερὸν σκεῦος ὅλον. μὴ ᾗ τοῦτον καὶ κεῖνο λογίζου, ὅτι καὶ ἡμῶν μὴ ἀκούσῃς, ὦ χρόνῳ πόντως "πειθήσῃ. ἀλλ' οὐδὲ εἰς τότε σοι ὁ μισθὸς (τὸ γὰρ πλῆθος τῶν ἡμερῶν ζῷ ἡ προθυμία) ἀν' ᾗ νῶν βλεπόμενος φιλοσοφῶν, δύο κερδανεῖς ᾗ μέγιστα· ᾗ σαυτὸν τῶν ἐν μέσῳ κακῶν ἀπαλλάξεις, καὶ πρὸς τὸν Θεοῦ λαμπρότερον ἀναδήσῃ τὸν στέφανον. ᾗ γὰρ ἐλεημοσύνης ᾗ τῶν ἄλλων πολλῷ μείζων, ὃ πρᾴως συμφορᾶν ἐνεγκεῖν. ἐνόησον ὅτι ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἀπέθανε· ᾗ ἐκεῖνος μὲν ἀφῆκέ σε, σὺ ᾗ ἀφὲς σαυτόν. ᾗ εἶπεν, Εἰ δυνατὸν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο, ᾗ λυπηθεὶς ᾗ ἀγωνιάσας, ὅμως οὐ παρέδραμε τὸν πάθους, ἀλλὰ ᾗ μὴ πολλῶν αὐτὸν ἕνεκεν τῆς προαγωφελίας. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς θάνατον ἔφυγεν, ἀλλὰ τὸν ἀγχιστα ᾗ τὸν τοῦ θανάτου μαίστορας, ᾗ τὸν μαστίγων ὀνείδη ᾗ σκώμματα ᾗ λοιδορίας, σὺ παραδοὺν πάντα φέρειν γενναίως. ἀλλ' ὅμως ἀποθανὼν καὶ τὸ σῶμα ἀποθέμενος, πάλιν αὖθις ἀνέλαβε μὴ μείζονος δόξης, καὶ σὺ ταῦτά σοι γενέσθω τοιαύτην ἐλπίδας. ταῦτα εἰ μὴ μῶδος, μὴ θρηνεῖ· ταῦτα εἰ πιστὰ νομίζεις εἶναι, μὴ δάκρυε· εἰ ᾗ δακρύεις, πῶς δυνήσῃ πεῖσαι τοὺς ἕλληνας ὅτι πιστεύεις; ἀλλὰ ᾗ ὅτως ἀφορήτου ἔτι σοι φαίνεται ὃ συμβεβηκὸς διὰ αὐτὸ τὸ μὴ ἄξιον ἐκεῖνον θρηνεῖν. πολλῶν γὰρ τοιούτων ἀπηλλάγη συμφορῶν σκῆνος. μὴ τοίνυν αὐτῷ φθόνει μηδὲ βάσκαινε. ὃ γὰρ" ἑαυτῷ μᾶλλον θάνατον αἰτεῖν ἀρχὴ τὸν ἄνω τοῦ αὐτοῦ πολιτεύειν, πεισθεὶς ᾗ σκήνους ὅτι μὴ ἔζη, ἵνα πολλὰ τοιαῦτα, φθονερώτερα μᾶλλον ὄντα ᾗ βασκάροντος. μὴ δὴ τοῦτο ἐνόει, ὅτι οὐκ ἔτι ἐπιμαστρεύῃ εἰς τὸν οἰκίαν, ἀλλ' ὅτι ᾗ αὐτὸς ἀπολαύσῃ μακρὸν ὕστερον πρὸς αὐτόν. μὴ τοῦτο λογίζου ὅτι οὐκ ἔτι ἐπανέρχεται σοι· ἀλλ' ὅτι σοὶ αὐτὰ ταῦτα τὰ ὁρώμενα μόνον τοιαῦτα, ἀλλὰ ᾗ ταῦτα μεταμορφοῦται. ᾗ γὰρ ᾗ οὐρανὸς ᾗ γῆ ᾗ θάλασσα ᾗ πόντα" μεταρμόζεται, ᾗ "τότε ἀπολήψῃ

Ματθ. κζ. λθ. Λυκ. κβ. μβ.

σα

σν δ παιδίον μ πλείονος δόξης. κ εἰ μ ἁμρτωλὸς ἀπ̃λθεν, ἕως ἡ τ̃ς κακίας (ὑ-
δὲ γὰρ δ εἰ μεταδωμόλμουν ὁ Θεὸς ἤδει, πρὸ καιρ̃ πάσιν δ τ̃ς μετδμοίας) εἰ ὁ δί-
καιος ὡ κατέλυσεν, ἐν ἀσφαλείᾳ τ ἀγαθὰ κεκλ̃) · ὅλον δ̃λοι, ὅτι οὐκ ἔστ φιλοσοργί-
ας σν τ δάκρυα, ἀλλὰ παθ̃ς ἀλογίστου. ἐπεὶ εἰ ⓦ ἀπελζόπα ἐφίλεις, χαίρειν ἔδει κ
ἐυφραίνεσθαι, ὅτι τῶν πρ̃όντων ἀπηλλάγη κυμ̃. τί γὰ δ πλέον, εἰ πί μοι; τί ὁ ξέ-
νος κ καινός; ἡ χὶ τὰ αὐτ τ καθ' ἑκάστ ἰω ἡμέραν ὁρ̃μν ἀνακυκλούμενα; ἡμέρα κ νὺξ, νὺξ κ
ἡμέρα· χειμ̃ν κ θέρος, θέρος κ χειμ̃ν, τ πλέον οὐδέν. κ τ̃τα μ ἀεὶ τὰ αὐτὰ, τὰ δὲ
κακὰ ξένα τ καινότερα. τ̃τα οὕτω αὐτὸν ἀνπλεῖν καθ' ἑκάστ ἰὸν ἐβούλου τὴν ἡμέραν, κὰ
μ̃θεῖν σ τ̃τ̃, κ νοσεῖν, τ πεν̃θεῖν, κ δεδοικέναι, κ πρέμειν· κ τὰ μὴ ὑπομ̃νειν τ̃ν δεινῶν,
τὰ ὁ μήποτε ὑπομείνῃ φοβεῖσθαι; οὐδὲ γὰ σκεῖπο μ ἔχοις εἰπεῖν, ὅτι τὸ μακρὸν τοῦτο
ἀμπλέοντα πέλαγος, δυνατὸν ἰὼ ἀθυμίας κὰ φρντίδων τ ἄλλων ἀπηλλάχθαι τ τοι-
ούτων. μ ὁ" τ̃τον λογίζ, ὅτι οὐκ ἀθάνατον ἔτεκες, κὰ ὅτι εἰ μὴ νῦν ἐτελεύτησε,
μακρὸν ὕστερον αὖ τ̃το ὑπ̃έμεινεν. ἀλλ' οὐκ ἐπλήσθης αὐτ̃; ἀλλὰ ἀπολαύσῃ πάντως
σκεῦ. ἀλλὰ κ σ τ̃τ̃ ὀπτθυμεῖς ὁρᾶν; κὰ τί τὸ κωλύον; ἔξεστ γὰ κὰ σ τ̃τ̃α, ἐὰ μὴ φ̃ς.
ἡ γὰ ἐλπὶς τ̃ν μ̃θητῶν ὅλως φαιδροτέρα. σὺ ὁ εἰ μὴ σ βασιλείοις ἰοῖς, οὐκ ἄ ποτε
αὐτὸν" ἐζ̃ήτησας ἰδεῖν, ἀκούσα ἐυδοκιμοῦντα· πρὸς ὁ τ πολλῷ βλτίω ὁρ̃ντα ἀποδιδη-
μηκότα ὑπὲρ ὀλίγου χρόνου μακροθυμεῖς, κὰ τ̃τα ἔχουσα αὐτ̃ σκείνου ⓦ ζωοποιοῦν-
τα; ἀλλ' οὐκ ἔχεις ὕδρα; ἀλλ' ἔχεις τ̃ν μ̃θητ̃ν, ⓦ πατέρα τ̃ ὀρφανῶν κὰ κριτὴν τ̃
χρω̃. ἀκουσον κὰ Παύλου τ̃τ̃ν μακαρίζοντος τὴν" χαρεῖσαν κὰ λέγοντος· Ἢ ὁ ὁν- a. Τιμ. ε. ε.
τως χήρα κὰ μεμονωμένη ἤλπισεν ὅτι Κύριον. κὰ γὰ βεβαιοτέρα ἡ τοιαύτη φανεῖται;
πλείονα ὑπιδεικνυμένη τὴν ὑπομονήν. μὴ τοίνυν ἀρνοῦ ὑπὲρ οὗ τοσαῦτα πάσχουσαν, ὑπὲρ
οὗ μαθὼν ἀπαντεῖς. κὰ γὰ ἀπέδωκας τὴν μ̃θητικὴν, "εἰ, ὅπερ σκεπτ̃ύθης,
πρέσκυσας. μηκέτ φρντίζε λοιπόν, σὺ" ἀληθεύτ̃ν τὸ κλ̃μα ἀποθεμένη θησαυρῷ. Εἰ
ὁ καὶ μάθοις τὴς μ ὁ πρ̃ὼν βίος, ὡς ὁ ἡ μέλλουσα ζωὴ, καὶ ὅτι σοὶ μ ἀρέσκει κ σκιά,
τὰ ὁ σκεῖ πάντα ἀκίνητα καὶ ἀθάνατα, οὐ δεήσῃ λοιπὸν ἑτέρων λόγων. νῦν μ γὰ πάσης
τὸ παιδίον ἀπήλλαχ) μεταβολ̃ς· σὺ ὁ ὤν, ἴσως μ χρηστὸς, ἴσως ὁ οὐ τοιούτος ἐμένει
αὖ. ἡ ὃχ ὁρᾷς ὅσοι σοὶ ἑαυτ̃ν ἀποκηρύττουσι παῖδας; ὅσοι τ̃ν ἀποκηρυττομένων χείρας οὐ-
σας αἰσχύνην) οἵοι κατέχειν; τ̃τ' οὖν ἄπαντα λογιζόμενοι φιλοσοφ̃μεν. ὅτω γὰ
κ τῷ τετελευτηκότι χαιρομένη, καὶ τ̃ν ἀθέσμων πολλῶν ἀπολαυσομένη τ ἐπαίνων,
κ τ̃ν τοῦ Θεοῦ σοὶ μεγάλων τ̃ς ὑπομον̃ς ἀπολησόμεθα μισθοὺς, κ τῶν αἰωνίων
ὑπτευξόμεθα ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπ̃τυχεῖν, χάριτι κὰ φιλανθρωπίᾳ τ Κυ-
ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα κὰ τὸ κράτος, εἰς σοὺς αἰ̃νας τ αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ. λβ. 27 ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΙ ΕΚΕΙΘΕΝ ΤΩ ΙΗΣΟΥ,
ἠκολούθησαν [αὐτ̃] δύο τυφλοὶ κράζοντες κ λέγοντες· ἐλέησον ἡ-
μᾶς, υἱὲ Δαβίδ. 28 Ελθόντ ὁ αὐτ̃ εἰς τὴν οἰκίαν, προσ̃λ-
θον αὐτ̃ ⓓ[δύο] τυφλοὶ, κ λέγ αὐτοῖς [ὁ Ιησοῦς·] πιστεύετε ὅτι δύνα-
μαι τ̃το ποιῆσαι; λέγουσιν αὐτ̃, ναὶ Κύριε. 29 Τότε ἥψατο
τ̃ν ὀφθαλμ̃ν αὐτ̃ν, λέγων· κ τὴν πίστιν ὑμ̃ν γενηθήτω ὑμῖν·
30 Καὶ ἠνεῴχθησαν αὐτ̃ν ⓓ ὀφθαλμοί.

TI

ΤΙ δήποτε πρὸ ἕλκει αὐτὸν καὶ ζητεῖ καὶ πάλιν ἐν τοῖς παιδίοις ἡμᾶς τὴν τοῦ τῶν πολλῶν διωθεῖσθαι δόξαν. ὅπου γὰρ πλησίον ἐστὶν ἡ οἰκία, ἄγει αὐτὸν ἐκεῖ, κατ' ἰδίαν θεραπεύσων. καὶ τοῦτο δῆλον ἐξ ὧν καὶ προεῖπε μηδενὶ εἰπεῖν. ἡ μὲν γὰρ αὕτη τῶν Ἰουδαίων κατηγορία, ὅτε μὲν ὅτι μὲ, τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῖς ἐκκεκομμένων, ἐξ ἀκοῆς μόνης τὴν πίστιν δέχονται· ἐκεῖνοι δὲ θεασάμενοι τὰ θαύματα, καὶ τὴν ὄψιν μαρτυρούσαν τοῖς γινομένοις ἔχοντες, τὰ ἐναντία πάντα ποιοῦσιν. ὅρα δὲ αὐτῶν καὶ τὴν προθυμίαν, καὶ ἀπὸ τῆς κραυγῆς, καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐκβολῆς. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς προσῆλθον, ἀλλὰ μεγάλα βοῶντες, καὶ οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἢ Ὃ ἐλέησον προσδεηθέντες· γίνεται δὲ Δαβὶδ ἐκάλουν, ὅπερ ὄνομα τιμῆς εἶδος ἔχει. πολλαχοῦ γοῦν καὶ Ⓦ προφῆται τοῦτο βασιλέως, ὃς ἐβούλοντο τιμᾶν καὶ μεγάλως ἀποφαίνειν, οὕτως ἐκάλουν. καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν, δῆλον πάλιν ἐρώτησιν προσάγει. πολλαχοῦ γὰρ ἐσπούδαζεν ἰκετευόμενος ἰᾶσθαι, ἵνα μή τις νομίσῃ δι' φιλοτιμίαν αὐτὸν τοῖς θαύμασιν ἐπιπηδᾶν. οὐ δι' τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἵνα δείξῃ ὅτι καὶ ἄξιοι ἦσαν θεραπείας· καὶ ἵνα μή τις λέγῃ, ὅτι εἰ ἐλεεῖν μόνοι ἔσωζε, πῶς σώζεσθαι ἔδει. ἔχει γὰρ ἵνα καὶ ἡ φιλανθρωπία λάμψῃ, Ⓦ ἀπὸ τῆς πίστεως τῶν σωζομένων. ἃ δὴ καὶ οὗτος οὐ μόνον τὴν πίστιν αὐτῶν ἀπαιτεῖ, ἀλλ' ὅπερ εἶπον, ἐᾷ Δαβὶδ, δύναμιν αὐτῶν ὅτι τὸ ὑψηλότερον, καὶ παιδίων ἃ χρὴ αὐτὰ φαντάζεσθαι, φησὶ· πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; Οὐκ εἶπεν, ὅτι πιστεύετε ὅτι δύναμαι τὸν πατέρα καλέσαι Ⓦ πατέρα μου, ὅτι δύναμαι δεῖξαι· ἀλλ' ὅτι ἐγὼ δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι. Τί οὖν ἐροῦσι; ναὶ Κύριε. οὐκ ἔτι Δαβὶδ υἱὸν αὐτὸν καλοῦσιν, ἀλλ' ὑψηλότερον δύνασθαι νομίζουσι, καὶ τὴν δεσποτείαν ὁμολογοῦσι. καὶ τότε λοιπὸν καὶ αὐτὸς ἅπτεται τῶν χειρῶν, λέγων· κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν. πιστὸν τοῦτο τὴν πίστιν αὐτῶν ῥωννὺς, καὶ δεικνὺς μείζονας οὔσας ἢ κατορθώματος, καὶ μάρτυρας ὅτι οὐ κολακείας τὰ ῥήματα ἦν. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, δώσει σοι ὁ Θεὸς ὑμῶν Ⓦ ὀφθαλμοί, ἀλλὰ κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν· ὃ πολλοῖς τῶν προσελθόντων λέγει, προσ τῆς τῶν σωμάτων ἰατρείας τὴν ἐν τῇ ψυχῇ πίστιν προσαναπυρῶσαι αὐτούς, ὡς δὲ ἐκείνους εὐδοκιμωτέρους ποιῆσαι, καὶ ἑτέρους ἀπροσδιορίστους κατασκευάσαι. οὕτω καὶ ὅτι τὸ πρόσταγμα ἦν. καὶ γὰρ προς τὸ σφίγξαι τὸ σῶμα, τὴν ψυχὴν δύσεσι κειμήλιον, λέγων· θάρσει, τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι. καὶ τὸ κρεμάσαι καὶ ἀναστῆσαι κατέλιπε, καὶ διὰ τῆς πραπέζης ἐδίδαξεν αὐτὸν Ⓦ διεργάτην· καὶ ὅτι τὸ ἑκατοντάρχου ἢ ὁμοίως ἐποίησε, τῇ πίστει τὸ πρῶτον ὑπηρέτας· καὶ τοὺς μαθητὰς ἢ ἀπαλλάττων τὸ χειμάζον τῆς θαλάσσης, τῆς ὀλιγοπιστίας προτον ἀπήλλαττεν. οὕτω δὴ καὶ ὧδέ μοι γὰρ περὶ τῆς ἐκείνων φωνῆς αὐτὸς τὰ ἀπόῤῥητα τῆς θεότητος· ἵνα ἢ καὶ ἑτέρους εἰς Ⓦ αὐτὸν ζηλωτὰς ἀγάγῃ, καὶ τοῖς ἄλλοις καταδήλους αὐτοὺς ποιῇ, διὰ τὸ τέλος τῆς ἰατρείας τὴν χρυσολογίαν αὐτῶν πίστιν δυναχηρύττων. εἶτα μετὰ τὴν ἰατρείαν κελεύει μηδενὶ εἰπεῖν· καὶ οὐκ ἁπλῶς κελεύει, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος.

Ἐνεβριμήσατο γὰρ αὐτοῖς, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς, λέγων· ὁρᾶτε, μηδεὶς γινωσκέτω. 31 Οἱ δὲ ἐξελθόντες, διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ. Οὐ μόνον ἠνέσχοντο ἐκεῖνοι, ἀλλ' ἐγίνοντο κήρυκες καὶ εὐαγγελισταί· καὶ κελευόμενοι κρύπτειν τὸ γενόμενον, οὐκ ἠνέσχοντο. Εἰ δὲ ὁ μαχόμενος φαίνεται λέγων· ἄπελθε, καὶ δόξαν τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἔστιν ἐναντίον ἐκεῖνο τούτῳ, ἀλλὰ καὶ σφόδρα συμβαῖνον. παιδεύει γὰρ ἡμᾶς αὐτοὺς μὲν ἑαυτῶν μηδὲν λέγειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς βουλομένους ἡμᾶς ἐγκωμιάζειν κωλύειν· εἰ δὲ εἰς Ⓦ Θεὸν ἡ δόξα ἀναφέρεται, μὴ μόνον μὴ κωλύῃ, ἀλλὰ καὶ ἐπιτάττειν τοῦτο ποιῇ.

32 Τούτων ἀπελθόντων, προσήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρωπον κωφὸν δαιμονιζόμενον.

Οὐ

Οὐ γὰρ τῆς φύσεως ἦν ὁ πάθος, ἀλλὰ τῆς δαίμονος ἡ ἐπιβουλή· διὸ καὶ ἑτέρων δεῖται τῶν προσαγόντων. οὐδὲ γὰρ δι' ἑαυτῆς προσκαλέσαι ἠδύνατο ἄφωνος ὤν, οὐδὲ ἑτέρους ἱκετεῦσαι τὸν δαίμονος δήσαντος τὴν γλῶτταν, καὶ τὴν ψυχὴν μετὰ τῆς γλώττης περιδήσαντος. διὰ τοῦτο οὐδὲ ἀπαρτεῖ πίστιν αὐτοῖς, ἀλλ' ἀθρόως διέρρηγνυται ὁ νοσημα.

33 Ἐκβληθέντος γὰρ τοῦ δαίμονος, φησι, ἐλάλησεν ὁ κωφός. Καὶ ἦ ὄχλοι ἐθαύμαζον, λέγοντες· οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ. Ὁ δὲ μάλιστα ἰδίᾳ τοῦ Φαρισαίους, ὅτι πρότερον αὐτοὺς προσῆλθεν, οὐ τῶν τότε ὄντων, ἀλλὰ καὶ τῶν πώποτε γεγενημένων. προσῆλθεν δὲ, οὐχ ὅτι ἐθεραπεύσατο, ἀλλ' ὅτι ῥᾳδίως καὶ παλαιὰ νοσήματα καὶ δυσίατους ἔχοντα. ἐκ ὁ μὲν δῆμος φησί· " Φαρισαῖοι δὲ τοιοῦτοι ἀπόντες. οὐ γὰρ μόνον παρεβάλλοντο, ἀλλὰ ἐναντία λέγοντες ἑαυτοῖς οὐκ αἰσχύνοντο. τοιοῦτον γὰρ ἡ πονηρία. Τί γάρ φασιν;

34 Ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. Οὐδὲ πῶς γένοιτ' ἂν ἀνεκτόν; μάλιστα μὲν γὰρ ὁ καὶ παρ' οἷς φησιν, ἀμήχανον δαίμονα ἐκβάλλειν δαίμονα (τὰ γὰρ ἑαυτῆς συγκροτεῖν εἴωθεν," οὐκ ἀναλύειν ἐκεῖνος) αὐτὸς ἦ ἐκ δαίμονος ἐξέβαλε μόνον, ἀλλὰ καὶ λεπρους ἐκάθηρε καὶ νεκροὺς ἤγειρε, καὶ παλαιτέραν ἐχαλίνου, καὶ ἀμυρτήματα ἔλυε, καὶ βασιλείαν ἐκήρυττε, καὶ τῷ πατρὶ προσῆγε· ἅπερ οὐτ' ἂν ἤλεγετό ποτε δαίμων, οὔτ' ἂν δυνηθείη ποτὲ ἐργάσασθαι. ἐκ γὰρ δαίμονες εἰδώλοις προσάγουσι, καὶ Θεοῦ ἀπάγουσι, καὶ τῇ μιγούσῃ ζωῇ ἀπιστεῖν πείθουσι· ὁ δαίμων υβριζόμενος οὐκ ἀνέχεται, ὅπου γε μὴ υβριζόμενος βλάπτει τοὺς θεραπεύοντας αὐτὸν καὶ ὑμνοῦντας. αὐτὸς ἦ τοιοῦτος ποιεῖ. μὴ γὰρ τὰς ὕβρεις τούτους ἐκ τὰ λοιδορίας

35 Περιῆγε, φησι, τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύττων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν *. Καὶ ὁ μόνον αὐτοῦ οὐκ ἐκόλασεν ἀναισθητοῦντας, ἀλλ' οὐδὲ ἁπλῶς ἐπετίμησεν· ὁμοῦ τε τὴν ῥᾳδιότητα ἐπιδεικνύμενος, καὶ τούτῳ τὸν κακηγορεῖν ἐλέγχων· ὁμοῦ τε βουλόμενος πρὸς τῶν ἔξωθεν σημείων πλείονα προσκρούειν τὴν ἀπόδειξιν, καὶ τότε καὶ ἀπὸ τῶν λόγων ἔλεγχον ἐπάγειν. περιῆγε τοίνυν καὶ ἐν πόλεσι, καὶ ἐν κώμαις, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, παιδεύων ἡμᾶς ὅπως ἀμείβεσθαι χρὴ τοὺς κακηγόρους, καὶ κακηγορίαις ἑτέραις, ἀλλ' εὐεργεσίαις μείζοσιν. Εἰ γὰρ μὴ δι' ἀνθρώπους, ἀλλὰ δι' αὐτὸν Θεὸν εὐεργετεῖς τοὺς ὁμοδούλους, ὅσα ἂν ποιήσῃς, μὴ ἀποκνῇς εὐεργετῶν, ἵνα μείζων ὁ μισθός ᾖ. ὡς ὅταν μὴ τὴν κακηγορίαν ἀφισάμενος τῆς εὐεργεσίας, δείκνυσιν ὅτι τὰ τοῦ διαβόλου ἔπαινον, ἀλλ' ὅταν τοῦ Θεοῦ τῆς τοιαύτης ἐπιλαμβάνηται ἀρετῆς. διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς παιδεύων ἡμᾶς ὅτι ἐξ ἀγαθότητος μόνης ὅτι τοῦτο " ἦν, καὶ μόνον οὐκ αἰτήσας πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν τοὺς κακίονος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς πρὸς ἐκείνους ἐπείγετο, δύο τὰ μέγιστα αὐτοῖς χαρίζων ἀγαθά· ἓν μὲν, τῆς βασιλείας τὸ εὐαγγέλιον· ἕτερον δὲ, τὴν πρότερον τῶν νοσημάτων διόρθωσιν. καὶ οὐδὲ πόλιν παρέρχεται, οὐδὲ κώμην παρέτρεχεν, ἀλλὰ πάντα ἐπῄει τόπον· καὶ οὐδὲ μέχρι τούτου ἵστατο, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους προσοικοδομεῖται.

36 Ἰδὼν γάρ, φησι, τοὺς ὄχλους, ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν " ἐσκυλμένοι καὶ ἐρριμμένοι, ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα.

37 Τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς· ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, ἦ δὲ ἐργάται ὀλίγοι.

38 Δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ἵνα ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

Ὅρα πάλιν τὸ ἀκριβόδοξον. ἵνα γὰρ μὴ ἄπορως πρὸς ἑαυτὸν ὑπισύρηται, ἐκπέμπει τοὺς μαθητάς. ὁ δὲ τοῦτο ἦ μόνον, ἀλλ' ἵνα αὐτοὺς καὶ παιδεύσῃ, καθάπερ εἴωσι παλαίστρα, τῇ Παλαιστίνῃ μεταπεσόντας, ὅπως πρὸς τοὺς ἀγῶνας τῆς οἰκουμένης ἀποδύσασθαι. διὰ δὲ τοῦτο καὶ μείζονα τὰ γυμνάσια τῶν ἀγώνων τίθησι, [καὶ] ὅσον εἰς τὸν αὐτῶν ἦκεν ἀρε-

τῶ, ἵνα βύκοπώτερον τῶν μὴ ταῦτα ἀγώνων ἅψωνται, καθάπερ τινὰς νεοττοὺς ἀπαλοὺς τοὺς δὲ σιτίων ποτὲ ἀγωνιῶντας ἤδη· καὶ πῶς αὐτοὺς ἱκανοὺς σωμάτων ποιεῖ, ὕστερον παμβυσσίμους τῶν τῆς ψυχῆς διορθώσεων τῶν προσηγμένων. καὶ σκόπει πῶς βύκολον τὸ πρᾶγμα δύκησις καὶ ἀναγκαῖον. Τί γὰρ φησιν; ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, ⓜ οἱ ἐργάται ὀλίγοι. ἀλλ' ὅτι ⓜ αὐτὸς ὑμᾶς, φησιν, ἀλλ' ὅτι ⓜ ἀμητὸν πέμπω. ὅπερ καὶ τῷ Ἰωάννῃ ἔλεγεν· Ἄλλοι κεκοπιάκασι, καὶ ὑμεῖς εἰς ⓜ κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε. ταῦτα οὖν ἔλεγε, καὶ τὸ φορτίον αὐτῶν κατασκάλλων, καὶ θαρρεῖν παρασκευάζων, καὶ δεικνὺς ὅτι ὁ μείζων προέλαβε πόνος. διὰ τοῦτο καὶ σὺ τοῦτο ἀπὸ φιλοσοφίας ἀρχόμενοι, οὐκ ἐξ ἀμοιβῆς λοιποῦ. ἐπλανήθησαν γὰρ ὅτι ἦσαν ἐσκυλμένοι καὶ ἐρριμμένοι, ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα. αὕτη τῶν ἀρχόντων τῶν Ἰουδαίων ἡ κατηγορία, ὅτι ποιμένες ὄντες τὰ τῶν λύκων ἐπεδείκνυντο. καὶ γὰρ μόνον οὐ διωρθοῦτο τὸ πλῆθος, ἀλλὰ καὶ ἐλυμαίνοντο αὐτῶν τὸν προκοπήν. σκέψαι γοῦν θαυμάζοντα καὶ λεγόντα, καὶ οὐδέποτε ἐφθέγξατο οὕτως ὡς τῶν Ἰσραηλ, οὗτοι τὰ σάρκινα ἔλεγον· ὅτι ὡς τῶν ἀρχόντων τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. ἀλλὰ τίνας ἐργάτας ὡς τούτους φησι; τοὺς δώδεκα μαθητάς. τί οὖν; εἶπεν, ⓜ οἱ ἐργάται ὀλίγοι, προσέθηκεν αὐτοῖς; οὐδαμοῦ· ἀλλ' αὐτοὺς ἔπεμψε. τίνος οὖν ἕνεκεν ἔλεγε, δεήθητε τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ἵνα ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς ⓜ θερισμὸν αὐτοῦ, καὶ οὐδένα αὐτοῖς προσέθηκεν; ὅτι ὡς δώδεκα ὄντας πολλοὺς ἐποίησε λοιπόν· καὶ τῷ ἀριθμῷ προσθεῖς, ἀλλὰ δυνάμει χαρισάμενος. εἶπε δεικνὺς ἡλίκην τὸ δωρεὰν ὅτι, φησὶ· δεήθητε [οὖν] τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ, καὶ καθαιρόντως ἑαυτὸν ἐμφαίνει ⓜ τὸ χρεῶν ἔχοντα. εἶπε γὰρ, δεήθητε τοῦ κυρίου θερισμοῦ, οὐδὲν δεηθέντων αὐτῶν οὐδὲ αἰτησάντων, αὐτὸς αὐτοῖς αὐθαίρετος χαριστής, ἀναμιμνήσκων αὐτοὺς καὶ τῆ Ἰωάννου ῥιμῇ, καὶ τῆς ἄλω, καὶ τοῦ λικμῶντος, καὶ τοῦ ἀχύρου καὶ τοῦ σίτου· ὥστε δῆλον ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ γεωργός, αὐτὸς ὁ τοῦ θερισμοῦ κύριος, αὐτὸς ὁ τῶν προφητῶν διασώτης. εἰ γὰρ ἔδει ἐπεμψε, δῆλον ὅτι οὐ τὰ ἀλλότρια, ἀλλ' ἃ ἐχρῆν τῶν προφητῶν ἔσπειρεν. οὐ ταύτῃ μόνον αὐτοὺς προτρέπων τῷ θερισμῷ καλέσαι τὸν αὐτῶν ἐχθρῶν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν δυνατὸν ποιῶν τὴν ἀναχώρησιν.

κεφ. ι. 1 Καὶ προσκαλεσάμενος, φησὶ, τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε αὐτὰ ἐκβάλλειν, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν. Καί τοι ὕπνου τοῦ πνεύματος δεδομένου. ὕπνου γὰρ τοῦ, φησι, πνεῦμα ἅγιον, ὅτι Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδεδόξαστο. πῶς οὖν ἐξέβαλον τὰ πνεύματα; ἀπὸ τῆς ὑποταγῆς τῆς αὐτοῦ, ἀπὸ τῆς ἐξουσίας. σκόπει δέ μοι καὶ τὸ βύκολον τῆς ἀποστολῆς. οὐ γὰρ εἰκὸς προσῆμεν αὐτοὺς ἔπεμψε· ἀλλ' ὅτι ἱκανοὺς τῆς ἀκολουθήσεως ἦσαν ἀπολελαυκότας, ⓒ εἶδον καὶ ψαύσαντες ἐγρήγορτα, καὶ θαλάσσαν ὑπὸ πνεῦμα γενομένην, καὶ δαίμονας ἐλαθόντας, καὶ τραύματα ἰασάμενα, καὶ ἀμπτήματα λυθέντα, καὶ λεπροὺς καθαρθέντας, καὶ ἀρχούσας αὐτοῦ τῆς δυνάμεως ἀπόδειξιν ἔλαβον καὶ δι' ἔργων καὶ διὰ λόγων, τότε [καὶ] αὐτοῖς ἐκπέμπει. καὶ οὐκ εἰς ὑποκύδυνα πράγματα (οὐδεὶς γὰρ τὸν Παλαιστίνην τότε κίνδυνος ἦν, ἀλλὰ πρὸς κακηγορίας ἦσαν ἕτοιμοι μόνον) πλὴν ⓒ τοῦτο αὐτοῖς προλέγει τὸ περὶ τῶν κινδύνων, προπαρασκευάζων αὐτοὺς καὶ πρὸ τοῦ κακοῦ, καὶ εὐαγωνίους ποιῶν τῇ συνεχεῖ περὶ τούτων προρρήσει. εἶτα, ὑπὲρ δύο συζυγίας ἡμῖν εἶπεν ἀποστόλων, τὸν Πέτρου καὶ Ἰωάννου, καὶ μετ' ἐκείνους ⓜ Ματθαῖον ἔδειξε κληθέντα, ὡς ἡ τῆς τῶν ἄλλων ἀποστόλων κλήσεως τε ⓒ προσηγορίας οὐδὲν ἡμῖν διελέχθη, σιωπῶντα αἰανγκαίως ⓜ καταλογεῖ αὐτῶν ⓒ ⓜ ἀριθμὸν πήγνησι. ⓒ τὰ ὀνόματα δῆλα ποιῶν, λέγων ὕτω·

2 Τῶν δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστι ταῦτα· πρῶτος, Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος. Καὶ γὰρ ἕτερος Σίμων ἦν, ὁ λεγόμενος Καναναίτης· καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, ὁ Ἰούδας ὁ Ἰακώβου· καὶ Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου, ⓒ Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου. ὁ μὲν οὖν Μάρ-

χος ὁ κατ' ἀξίαν αὐτοὺς ὑμνοῦσι. μετὰ γὰρ τοὺς δύο κορυφαίους τότε τὸν Ἀνδρέαν ἀριθμεῖ σὺν τῷ ὑψηλῷ τούτοις, ἀλλὰ διαφόρως, μᾶλλον δὲ τῷ Θωμᾷ πολὺ κατασείσειεν ἑαυτὸν πρὸς τὴν ὑποψίαν. ἀλλ' ἴδωμεν αὐτῶν τὰς κατηγορίας. Πρῶτος Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος, καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. Οὐ μικρὸν καὶ τοῦτο τὸ ἐγκώμιον. μὴ γὰρ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, τοῦ δὲ ἀπὸ τῆς βιωτικῆς τῆς τοῦ πατρὸς ἐπήνεσεν.

Εἶτα Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου, καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. Ὁρᾷς πῶς οὐ τὴν αὐτὴν ἀξίαν ὑμνοῦσι; ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ ὁ Ἰωάννης οὐχὶ τῶν ἄλλων μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μείζων εἶναι. Εἶτα Φίλιππον,

Φίλιππος καὶ Βαρθολομαῖος, Θωμᾶς καὶ Ματθαῖος ὁ τελώνης.

Αλλ' οὐχ ὁ Λουκᾶς οὗτος· ἀλλ' ἀξιοπίστως, καὶ παρεσήμανεν αὐτὸν τοῦ Θωμᾶ.

Εἶτα Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου. Ἦ γάρ, ὡς ἔφθην εἰπών, καὶ ὁ τοῦ Ζεβεδαίου. Εἶτα εἶπεν Λεββαῖον τὸν καὶ Θαδδαῖον, καὶ Σίμωνα τὸν Ζηλωτήν, οὓς καὶ Καναναίτην καλεῖ, Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔρχεται καὶ οὐχ ὡς ἐχθρὸς ὢν καὶ πολέμιος, ἀλλ' ὡς ἰσοτίμου γράφων οὕτω διηγήσατο. Οὐκ εἶπεν, ὁ μαθητὴς καὶ πεμπόμενος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πάλαι αὐτοῦ μόνον σκάλεσεν, Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης. Ἰοῦδα γὰρ καὶ ἕτερος Ἰούδας ὁ Λεββαῖος, ὁ καὶ ἐπικληθεὶς Θαδδαῖος, ὃν Ἰακώβου φησὶν εἶναι ὁ Λουκᾶς. Ἀπὸ τούτου τοίνυν αὐτὸν διαιρῶν, φησίν·

Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν. Καὶ οὐκ ἀρκούμενος λέγειν, ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν. οὕτως οὐδεὶς οὐδέποτε οὐδὲ τῶν δοκούντων ἐπαινεῖσθαι ἀπήρυθρος. πρῶτος μὲν πάντων ὁ κορυφαῖος, ὁ ἀγράμματος καὶ ἰδιώτης. ἀλλ' ἴδωμεν πῶς, καὶ πρὸς ἅπαντας αὐτοὺς πέμπει.

Τούτους τοὺς δώδεκά, φησι, ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς. Ποίους τούτους; τοὺς ἁλιέας, τοὺς τελώνας. καὶ γὰρ πάντας ἅπαντας ἁλιέας, καὶ δύο τελώνας, Ματθαῖος καὶ Ἰάκωβος ὁ δι' Ἑλλήνων κηρυττόμενος. καὶ τί πρὸς αὐτοὺς φησιν; Εὐθέως παραγγέλλει αὐτοῖς λέγων· εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθητε·

Πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ. Μὴ γὰρ δὴ νομίσητε, φησίν, ἐπειδή με ὑβρίζουσι καὶ δαιμονιστὴν καλοῦσι, διὰ τοῦτο καὶ αὐτοὺς καὶ ἀπορρίπτομεν. καὶ γὰρ πρώτοις αὐτοῖς διαρρήδην ἐκπορεύεσθαι ἐκέλευσα, καὶ πάντων ὑμᾶς ἀπάγειν τῶν ἄλλων, τούτοις πέμπειν διδασκάλους καὶ ἰατροὺς καὶ οὐ μόνον πρὸ τούτων ἄλλοις καταβῆναι κωλύει, ἀλλ' οὐδὲ ὁδοῦ ἅψασθαι τῆς ἐκεῖ φερούσης βαδιστέον, μηδὲ εἰς πόλιν ταύτην εἰσιέναι. καὶ γὰρ καὶ ὁ Σαμαρεὺς ἐκείνως πρὸς Ἰουδαίους διέκειτο· κατήφη καὶ δυσκολώτερα τὰ ἐκείνων ἦν (πολὺ γὰρ ἐπιτηδειότερον πρὸς τὴν πίστιν εἶχον) καὶ ἦν τούτων χαλεπώτερα. ἀλλ' ὅμως ὅτι τὰ δυσκολώτερα πέμπει, τὴν κηδεμονίαν τὴν περὶ αὐτοὺς ἐνδεικνύμενος, καὶ τὰ σώματα τῶν Ἰουδαίων ἀπαφεκτῆσαι, καὶ προοδοποιῆσαι τῇ διδασκαλίᾳ τῶν ἀποστόλων, ἵνα μὴ πάλιν ἐγκαλῶσι, ὅτι πρὸς ἀκροωμένους [Ασυρίους] εἰσῆλθον, καὶ δικαίαν δόξωσιν ἔχειν αἰτίαν τοῦ φθόνου αὐτοῖς καὶ ἀπορρίπτεσθαι. καὶ πρόβατα αὐτοὺς καλεῖ ἀπολωλότα, οὐκ ἀπηνδήσαντα, πάντα χθὲς συγχώμενα αὐτοῖς ὑπομοσί, καὶ ἐφελκόμενος αὐτῶν τὸν γνώμιμον.

Πορευόμενοι δέ, φησι, κηρύττετε λέγοντες, ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Εἶδες ἀγωνίας μέγεθος; εἶδες ἀποστόλων ἀξίωμα; οὐδὲν αἰσθητὸν κελεύονται λέγειν, οὐδὲ ὀφείλουσι πρὸς Μωϋσέα καὶ τοὺς ἐμπροσθεν, ἀλλά τινα καὶ παράδοξα. οὐ γὰρ τοιαῦτα ἐκήρυττον ἕκαστοι, ἀλλὰ γῆν καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ ἀγαθά· ἡμεῖς δὲ βασιλείαν οὐρανῶν, καὶ τὰ ἐκεῖ ἅπαντα. οὐκ ἐπτοήθην μόνον ὅτι μείζονες, ἀλλὰ καὶ ὅτι οὐκ ἐπὶ τῆς ἐσταυρωμένης. οὐδὲ γὰρ ἀναδύοι οὐδὲ ὀκνοῦσι, καθάπερ οἱ παλαιοί, ἀλλὰ κἀκεῖνοι καθυμνοῦσι καὶ

πολέμους δὲ καὶ ἀφορήτα ἀκούοντες κακὰ, μὴ πολλῆς δέχον-
ται τῆς πειθοῦς τὰ ὑπερτεί-
νοντα, ἅτε βασιλείας κήρυκες ὄντες. ἢ οὐ θαυμάσεσθε, φησὶν, εἰ μηδεὶς σκυθρωπὸν κηρύτ-
τοντες ἢ χαλεπὸν, εὐκόλως ὑπήκοον; οὐ λέγω; ὑδεὶς χαλεπὸν ἐπεπάγησεν; οὐκ ἀκούεις τῶν δεσμωτηρίων; τῶν ἀπαγωγῶν; τῶν πολέμων τῶν ἐμφυλίων; τοῦ θανάτου καὶ πάντων μύ-
ριος; ἅπερ ἅπαντα μικροῦ ὕστερον αὐθις ἀπαντήσας ἔλεγεν. ἐπίτηδες μὲν γὰρ μείων ἐ-
σωμάτους ἀγαθοὺς παρεξέσεις καὶ κήρυκας ἔπεμπεν· αὐτὸν δὲ αἰτήσεται δεινὰ πείσεσθαι ἕλεγε καὶ παραινεῖ. εἶτα, ποῖοι αὐτὸν ἀξιόπιστοι, φησὶ·

8 Ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, λεπροὺς καθαίρετε, * δαιμόνια ἐκβάλλετε, δωρεὰν
ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. Ὅρα πῶς τὴν ἀθλον αὐτὴν ὑπερβάλλεται, καὶ οὐκ ἔλαττον ἢ τὴν
σημείων, δεικνὺς ὅτι τὰ σημεῖα τύπων χωρὶς οὐδέν ἐστι. καὶ γὰρ τὰ φαινόμενα αὐτοῖς κατα-
ξέλλει λέγων, δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε, καὶ φιλοχρηματίας καθαρεύειν παρασκευάζει.
εἶτα, ἵνα μὴ νομίσῃ αὐτὸν εἰ) κατόρθωμα, καὶ ἐπὶ θύραις ἀπὸ τῶν [νομοθετῶν] σημείων,
φησὶ· δωρεὰν ἐλάβετε· οὐδὲν χρείζεσθε τοῖς δεχομένοις ὑμᾶς. ἢ γὰρ μισθοῦ τοῦτο
ἐλάβετε, οὐδὲ πονέσαντες. ἐμὴ γὰρ ἡ χάρις· ὥστε οὖν καὶ εἰκότως δότε. οὐδὲ γὰρ ὅσου τι-
μῆς ἀξίαν αὐτὴν εὑρεῖν. εἶτα τὸν ῥίζαν τῶν κακῶν βύθιον ἀνασπῶν, φησὶ·

9 Μὴ κτήσησθε χρυσὸν, μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν,

10 Μὴ πήραν εἰς ὁδὸν, μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ ῥάβδον.

Οὐκ εἶπε, μὴ λάβητε μὴδ' ἑαυτῶν, ἀλλὰ καὶ ἑτέρωθεν δεῖν λαβεῖν, φύγε τὸ ποιητικὸν νό-
σημα. καὶ γὰρ πολλὰ δεῖ τούτου καταπορθοῦ· ἓν μὲν, ἀναπόπλους ποιεῖ τοὺς μαθητάς· δεύτε-
ρον δὲ, πάσης αὐτοὺς ἀπαλλάττων φροντίδος, ὥστε [τὸν] θρέψαντα πάντα τὸν λόγῳ πρέπειν τε-
λείως, διδάσκων αὐτοὺς τὸν ἑαυτῶν δυνάμιν. τοῦτο γοῦν αὐθις καὶ λέγει μὴ τοῦτο· μή τινες
ὑστερήσατε, ὅτε ἔπεμψα ὑμᾶς γυμνοὺς καὶ ἀνυποδήτους; καὶ οὐκ ἀθλίως λέγει, μὴ κτήσησθε,
ἀλλ' ὅτι εἶπε, λεπροὺς καθαίρετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε, ὅτε εἶπε, μηδὲ κτήσησθε, πῶς
ἐπήγαγε, δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε, καὶ ὃ συμφέρον δεῖ τοῦ παραινεῖ, καὶ ὃ πρέπον αὐθις
καὶ ὃ δυνατὸν προσέχομεν. ἀλλ' ἴσως εἴποι τις ἂν, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα λόγου ἂν ἔχοι· ὃ δὲ μηδὲ δύο
πήραν ἔχειν εἰς ὁδὸν, μηδὲ δύο χιτῶνας, μὴ ῥάβδον, μηδὲ ὑποδήματα, τίνος εἵνεκεν ἐπέτεινεν
εἰς πᾶσαν αὐτοὺς ἀφροντιστίαν ἀσκῆσαι βουλόμενος· ἐπεὶ καὶ ἀνωτέρω, οὐδὲ χάριν τοῦ δύο τοὺς
ἡμέρας μεῖναι ἐπέτρεψε. καὶ γὰρ τῇ οἰκουμένῃ διδασκάλους ἔμελλε ἀποστέλλειν. δεῖ τοίνυν
καὶ ἀπέλεσεν αὐτοὺς δεῖξαι, ὡς ἔνεστιν, κατασκευάζει, πάσης ἀπολύων φροντίδος
βιωτικῆς, ὥστε μιᾷ κατέχεσθαι φροντίδι μόνῃ, τῇ τῆς διδασκαλίας· μᾶλλον δὲ καὶ ἐκεῖνος
αὐτοὺς ἀπολύει λέγων, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσετε. ὥστε ὁ δοκεῖ σφόδρα φορ-
τικὸν εἰ) καὶ ἐπαχθές, τοῦτο μάλιστα εὐκόλους αὐθις ἀποφαίνει καὶ ῥᾴδιον. ὑδεὶς γὰρ ὕστερος εὐ-
θυμεῖσθαι ποιεῖ, ὡς ὃ φροντίδος ἀπαλλάττεσθαι καὶ μεριμνῆς· καὶ μάλιστα, ὅταν ἐξῇ ταύτης ἀπ-
παλαγμένους μηδενὸς ἐλαττοῦσθαι, τὸ Θεοῦ προῖσται δὲ αὐτοῖς πάντων αὐτοῖς χορηγοῦν-
τος. εἶτα ἵνα μὴ λέγωσι, πόθεν οὖν τῆς ἀναγκαίας ἀπολαύσουσιν τροφῆς, ὑ λέγει αὐτοῖς, ὅτι ἠ-
ξιώσατε ὅλη εἶπον ὑμῖν ἔμπροσθεν, ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ (ὥσπερ γὰρ οὐκ
δυνατὸν ὃ ὑπὲρ παγμα τοῦτο ὑπὲρ τῶν ἔργων ὑπόδειξαι) ἀλλὰ ὃ πολὺ τούτου καταδείκνυσιν ἐπ-
ήγαγε, λέγων· Ἀξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστι,

Δηλονότι ὅτι πρὸς τὸ μαθητῶν αὐτοὺς τρέφεσθαι δεῖ, ἵνα μήτε αὐτοὶ μέγα φρονῶσι τῷ
τὸ μαθητευομένων, ὡς πάντα προέχοντες ἢ μηδὲν λαμβάνοντες παρ' αὐτῶν, μήτε ἐκεῖνοι
πάλιν ἀπορράπτωσιν ἑαυτοὺς διὰ τούτων. εἶτα, ἵνα μὴ λέγωσι, πρόσταττον οὖν ἡμᾶς κελεύεις ζῆν, καὶ αἰσχύνωσιν τοῦτο, δείκνυσι τὸ πρᾶγμα ὀφειλόμενον ὄν, ἐργάζεσθαι τε
αὐτοὺς καλῶν, ἢ ὃ διδόμενον μισθὸν ὀνομάζων. μὴ γὰρ, ὅπερ ἐν λόγοις ἢ ἐργασίᾳ, φη-
σὶ, νομίσητε μικρὸν εἰ) τὸν ἐνεργήσαντα τὸν παρ' ὑμῶν. ἢ γὰρ πόνος ἔχει ὃ πρᾶγμα πολ-

λοὺς

λους· ⸗ ὅπερ αὖ δῶσιν ⸗ διδασκόμενοι, ὑ χρείζόμενοι πρέχουσιν, ἀλλ' ἀμοιβὴν ἀποδιδόντες. ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἐστι. ϗ τοῦτο ἦν ἔιρηκεν, οὐ τοσοῦτον δὲ ἀποστολικὴς ἀποφαίνων πόνους ἀξίους (ἅπαντι, μὴ γένοιτο) ἀλλὰ ϗ ἐκείνοις νομοθετῶν μηδὲν πλέον ζητεῖν, ϗ τὰς παρέχοντας πείθων ὅτι ὑ φιλοτιμία ὃ γινόμενον πρὸς αὐτῶν ἐστιν, ἀλλ' ὀφειλή.

11 Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε, ἐρωτήσατε τίς ἄξιος ἐν αὐτῇ ἐστι, κἀκεῖ μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε. Οὐδὲ γὰρ, ὅπερ εἶπόν, φησιν, ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἐστι, ϗ πάντων ἡμᾶς ὑμῖν ἀπέφηνα· ἀλλὰ ϗ ἐνταῦθα πολλὴν κελεύω ποιεῖσθαι τὴν ἀκρίβειαν. τοῦτο γὰρ ⸗ εἰς δόξαν ὑμᾶς ὠφελήσει, ϗ εἰς αὐτὸ τὸ πρέφεσθαι. εἰ γὰρ ἄξιός ἐστι, πάντως δώσει ζημίαν· ⸗ μάλιστα, ὅταν μηδὲν πλέον τῶν ἀναγκαίων αἰτῆτε. ὑ μόνον δὲ ἀξίους κελεύει ζητεῖν, ἀλλὰ μηδὲ οἰκίαν ἐξ οἰκίας ἀμείβειν, ὥστε μηδὲ ⸗ δεχόμενον λυπεῖν, μήτε αὐτὸν δόξαν λαβόντα ματαιοδοξίας ⸗ εὐκολίας. τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν εἰπών, ἕως ἂν ἐξέλθητε. ⸗ τοῦτο ϗ ἐκ τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἔστι καταμαθεῖν. εἶδες πῶς αὐτὸν ϗ ταύτῃ σεμνοὺς ἐποίησε, ϗ αὖθις δεχομένους ἀγαπητούς, δείξας ὅτι αὐτοὶ μᾶλλόν ἐισιν ⸗ κερδαίνοντες ⸗ εἰς δόξαν καὶ εἰς ὠφελείας λόγου; εἶτα αὐτὸ ὕστερον πάλιν ἐπεξιών, φησιν·

12 Εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, ἀσπάσασθε αὐτήν.

13 Καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστραφήτω. Ὁρᾷς μέχρι τίνος ὑ ⸗ παραιτεῖται δίκαιος ἂν εἶναι; ϗ μάλα εἰκότως. ἀθλήσας γὰρ θυσεβείας ϗ κήρυκας καταισχύνας τῆς οἰκουμένης, καὶ ταύτῃ ϗ μετεωρίζειν αὐτὸν ⸗ δυσχεραίνων, ⸗ ἐπιεικέστερος ποιεῖ, φησι·

14 Καὶ ὃς ἂν μὴ δέξηται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσῃ τῶν λόγων ὑμῶν, ἐξερχόμενοι τῆς οἰκίας, ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἐκτινάξατε ⸗ τὸν χοῦν τῶν ποδῶν ὑμῶν.

15 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῇ Σοδόμων ϗ Γομόρρας ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. Μὴ γὰρ ὅπερ διδάσκετε, φησι, ἵνα τοῦτο παρ' ἡμῶν μάθητε πρὸς ἑτέρων ἀπαίζεσθαι, ἀλλὰ παρὰ τῆς ἡμῶν. εἶτα δείκνυς ὅτι οὐκ ἀπάτης τοῦτο ἔστι φιλὸς, ἀλλὰ βίλτιας, ἐὰν ᾖ, φησιν, ἀξία ἡ οἰκία, ἥξει ἐφ' αὐτήν· ἐὰν δ' ὑ ὑβρίζῃ, παρ' ὅτι μὴ κόλασις, ὃ μὴ ἀπόνασθαί τι τῆς εἰρήνης· δεύτερα δ', ὅτι ϗ Σοδόμων πείσεται. ϗ τί πρὸς ἡμᾶς, φησιν, ἡ ἐκείνων κόλασις; ἔξεστι ϗ τῶν ἀξίων οἰκίας. ἵν' δ' βούλει δ', ἐκτινάξατε ⸗ τὸν χοῦν τῶν ποδῶν ὑμῶν; ἢ ὥστε σῆσαι ὅτι σοδὲν ἔλαττον πρὸς αὐτὸν, ἢ ὥστε εἰς μαρτύριον αὐτοῖς γένεσθαι τῆς μακρᾶς ὀδοιπορείας, ἵν' ἐτοίμαστο δι' αὐτούς. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς σοδὲν πρὸ τοῦ πρὸ αὐτοῖς δίδωσιν. σοδὲν γὰρ προγνῶσιν τέως αὐτοῖς χρείζεται, ὥστε μαθεῖν, ἵνα ἄξιος, ϗ ἵνα οὐ τοιοῦτος· ἀλλὰ προεργάζεσθαι ϗ τὴν πίστιν δυναμοῦσιν κελεύει. πῶς οὖν αὐτὸς προφὲ τελῶν ἔμαθεν; ὅτι ἄξιος γέγονεν ἐκ τῆς μεταβολῆς. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς πρότερον αὐτοὺς γυμνώσας πρῶτα αὐτοῖς ἔδωκεν, ὅπως ἐνδυσάμενοι τὰ μαθητευομένων μᾶλλον οἰκίαις, ϗ σοδὲν ἔχοντας εἰσιέναι. ὅταν γὰρ ϗ αὐτοὶ τῆς φερντίδος ἀπηλλαγμένοι, ϗ χαίροντες ἔπειτον ὅτι μὴ τὴν αὐτῶν προφαιρήσονται σωτηρίαν μόνον, ϗ τῷ μηδὲν ὑπιφέρεσθαι, ϗ τῷ μηδὲν πλέον αὐτὸν ἀπαιτῆν τῶν ἀναγκαίων, ϗ τῷ μὴ προὶς πόλους ἁπλῶς εἰσιέναι. σοδὲ γὰρ ἀπὸ τῶν σημείων αὐτοῖς ἐβούλετο φαίνεσθαι λαμπρούς μόνον, ἀλλὰ ϗ προὶ τὰ σημεῖα ἀπὸ τῆς οἰκείας ἀρετῆς. σοδὲν γὰρ οὕτω χαρακτηρίζει φιλοσοφίαν, ὡς τὸ ἀπέρατον ⸗ ϗ τὸ ἐγχωρησιῶν ἀνενδεές. τοῦτο ϗ ⸗ ψευδαπόστολοι ἠδίσαν. διὰ τοῦτο ϗ Παῦλος ἔλεγεν· ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται, εὑρεθῶσιν ὡς ϗ ἡμεῖς. εἰ δ' ὅτι ξένης οὔσας ϗ προὶς ἀγνώτας ἀπιούσας σοδὲν δεῖ πλέον ζητεῖν τῆς ἐφημέρου τροφῆς, πολλῷ μᾶλλον οἴκοι μένουσας.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτα μὴ ἀκούωμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ μιμώμεθα. οὐ γὰρ περὶ τῶν ἀποστόλων εἴρηται μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν μὴ ταῦτα ἀγίων. ἡμώμεθα τοίνυν αὐτῶν ἄξιοι τῆς ὑποδοχῆς. ἀπὸ γὰρ τῆς γνώμης τῶν ὑποδεχομένων ἡ εἰρήνη ἔρχεται αὐτῇ, καὶ ἀφίσταται πάλιν. σοὶ δὲ μόνον ἀπὸ τῆς τῶν διδασκόντων παῤῥησίας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς τῶν λαμβανόντων ἀξίας τοῦτο ζήτει. μηδὲ μικρὸν νομίζωμεν εἶ) ζημιῶσθαι, τὸ μὴ ἀπολαῦσαι τοιαύτης εἰρήνης. 5

Naum.a.18. Rom.1.18. "Ταύτην γὰρ ὁ προφήτης ἀνῶθεν προφωνῶν λέγων· Ὡς ὡραῖοι ἐπὶ ὄρεσι τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην. Εἶτα αὐτῆς τὸ ἀξίωμα ἑρμηνεύων ἐπήγαγε· τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθά. Ταύτην δὲ ὁ Χριστὸς μεγάλην οὖσαν ἀπέφηνεν, εἰπών· Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν. καὶ οἷα πρώτα ποιεῖ, ὥστε αὐτῆς ἀπολαύειν, καὶ οἰκίαν δὲ καὶ ἐκκλησίαν. καὶ γὰρ καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὁ προεδρεύων δίδωσιν εἰρήνην. καὶ ὅταν ἐκεῖνος τύπος ᾖ, καὶ οἷς μὴ πάσης αὐτὴν δέχεσθε προθυμίας, τῇ γνώμῃ φρὸ τῆς τραπέζης. εἰ γὰρ τὸ ἀπὸ τῆς τραπέζης μὴ μεταδιδόναι φορτικὸν, τὸ καὶ λέγειν διαχρυσέα, πόσῳ μᾶλλον αἱ φορτικώτεραι; Διατί σε κάθηται ὁ προεδρεύτερος, διατί σε ἔχει ὁ διάκονος ποιῶν καὶ ταλαιπωρούμενος. ἵνα οὖν ἔξεις ἀπολογίαν, μὴ δὲ τὴν ἐκ τῆς ἀκροάσεως αὐτῷ πρέπουσαν ὑποδοχήν; καὶ γὰρ οἰκία καινὴ πρώτων ἐστὶν ἡ ἐκκλησία, καὶ προσλαβόντων ὑμᾶς εἰσιμεν ἡμεῖς, τὸν ἐκείνων τύπον διατηροῦντες. διὰ τοῦτο καὶ καινὴ πᾶσι τὴν εἰρήνην ἐπιλέγομεν εἰσιοῦσι βουλήσεως, καὶ νόμον ἔχομεν. μηδεὶς τοίνυν ἔστω ῥᾳθυμος, μηδεὶς μετέωρος, εἰσελθόντων τῶν ἱερέων καὶ λεγόντων. σοὶ γὰρ μικρὸν ὅτι τούτῳ κεῖται κόλασις. καὶ γὰρ βουλοίμην ἂν ἔγωγε μυριάκις εἰς οἰκίαν ἀνὸς ὑμῶν εἰσελθὼν ἐξαπορηθῆναι, ἢ σὲ τοῦτο λέγειν μὴ "ἀκουσθῆναι. τοῦτο ἐμοὶ φορτικώτερον ἐκείνου· ὅσῳ καὶ κινδυνωτέρα αὕτη ἡ οἰκία. καὶ γὰρ τὰ μεγάλα ἡμῶν σταῦθα κεῖται κλήματα, σταῦθα ἡμῶν αἱ ἐλπίδες πᾶσαι. οὐ γὰρ ἔχει σταῦ μείζονα Φειλῶνος; καὶ γὰρ ἡ τράπεζα αὕτη πολλῷ ἡμερωτέρα ἐκείνης δαιμόνων, καὶ ἡ λυχνία τῆς λυχνίας· καὶ ἴσασιν ὅσοι μὴ πίστεως καὶ βουλήσεως ἐλαφρᾶς χρείαν πάθοι νοσήματα ἔλυσαν· καὶ τὸ κιβώτιον ἢ τοῦτο ἐκείνου τῶν κιβωτῶν πολλῷ βέλτιον καὶ δυναγκαιότερον (ὃ γὰρ ἱμάτια, δηλαδὴ ἐλεημοσυνῶν ἔχει συγκεκλεισμένων, εἰ καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ κεκτημένοι σταῦθα) καὶ κλίνη ἐκείνης βαρυτίμου. ἡ γὰρ τῶν θείων χαρφῶν ἀνάπαυσις πάσης κλίνης ἡδίων ἐστί. καὶ εἰ καλῶς ἴσθι ἡμῖν τὰ τῆς ὁμονοίας καταρτισθέντα, ὅτι αἱ ἑτέραι ἔκλαυσαν σὺν ταύτῃ οἰκίαι. καὶ οὐκ οὐ φορτικὸν τὸ εἰρηνεύειν, μαρτυρήσουσι οἱ πεντακισχίλιοι καὶ οἱ πεντακισχίλιοι, καὶ οἰκίαν καὶ τράπεζαν καὶ ψυχὴν ἑκατὸν μίαν. Πρ.δ.λβ. Τοῦ γὰρ πλήθους τῶν πιστευσάντων, φησὶν, ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία. ὅπερ ἂν πολὺ τῆς ἐκείνων ἀποδιδόμεν ἀρετῆς, καὶ διαχίσωμεν καὶ ταῖς οἰκίαις, καὶ, ἵνα οἰκίας, καὶ, ἵνα καὶ σταῦθα συλλεγώμεθα, μὴ προθυμίας τοῦτο ποιῶμεν. εἰ γὰρ οὐ πᾶς ἄλλοις πλουτοῦμεν καὶ πέντε ἐσμεν, ἀλλ' οὐ τούτοις πλούσιοι. διὰ καὶ σταῦθα δέξασθε μετὰ ἀγάπης εἰσιόντας ἡμᾶς πρὸς ὑμᾶς· καὶ ἵνα τὸν εἴπω, εἰρήνη ὑμῖν, εἶτα εἴπητε, καὶ τῷ πνεύματί σου· ἔξω δέ μοι πολεμῆς διὰ πίνων καὶ κακηγορῶν, μυρίοις λάθρα πλεύσων ὀνείδεσι, ποία εἰρήνη αὕτη; ἐγὼ μὲν γὰρ, κἂν μυριάκις κακηγορήσῃς, μετὰ καθαρᾶς καρδίας τὴν εἰρήνην σοι δίδωμι, μετὰ εἰλικρινοῦς γνώμης, καὶ ποτὲ σοῦ ἐν δυνάμει ποτὲ πρὸς σὲ εἶπον. ἀναλάγητα γὰρ ἔχω πάντα. κἂν ὁπωσοῦν πλήξω ποτέ, κηδόμενος τοῦτο ποιῶ. σὺ δὲ λάθρα δάκνων καὶ μὴ διερεθίζεσθαι με ἐν τῇ δεσποτικῇ οἰκίᾳ, δέδοικα μὴ πάλιν μοι τὴν ἀθυμίαν αὐξήσῃς. οὐκ ὄφελον ὕβρεσας, οὐδὲ ὄφελον ἐξέβαλες, ἀλλ' ὄφελον τὴν εἰρήνην ἀπεκρούσω, καὶ τὴν χαλεπὴν σκύνην ἐπεπάτησω κόλασιν. κἂν γὰρ μὴ σκιπτάζω καινοτόν ἐγὼ, κἂν μὴ ἀποσφάττω, τὰ ἀπειλῆς ἀκόπτα μένει. ἐγὼ μὲν γὰρ ἐπιλέγω πολλάκις ὑμῖν εἰρήνην, καὶ ἀεὶ τοῦτο λέγων οὐ παύσομαι· ἂν "ἢ καὶ μὴ τῶν ὕβρεών με δέξησθε, οὐδὲ οὕτω καινοτόν σκυλεύσατε· οὐκ ὄφελον

ὅπῃ φθονήσω τῇ διαθέσει, ἀλλ' ὅπῃ σφόδρα ὑμῶν ἐπιθυμῶ. ἄλλως γε, οὐδὲ ἔπαθόν τι δι' ὑμᾶς, ὅτι μακρὰν ἦλθον ἀποδημίας, οὐδὲ μετὰ τὸ σχῆμα ἐκεῖνο ἢ τῆς ἀκτημοσύνης ἦλθον (δι' ἐμοὶ τοῦτο πρότερον ἑαυτοῖς ἐπιτηδεύομεν) οὐδὲ χρείας ἐποδημίᾳ καὶ διατέρου χιτῶνος· δι' ἐμὲ τοῦτο ἔφασκε τὰ πρὸ ὑμῶν ἐλιμπάνετε. πλοῦ ἀλλ' οὐκ ἀρκεῖ θεατὴν ὑμῖν εἰς ἀπολογίαν· ἀλλ' ἡμῖν μὲν ὁ κρίμα μᾶζον, ὑμῖν δὲ συγγνώμης οὐ μεταδίδωσι. τότε αἱ οἰκίαι ἐκκλησίαι ἦσαν, νῦν δὲ ἡ ἐκκλησία οἰκίας γέγονεν. οὐδὲν ἴσως τότε ἐν οἰκίᾳ λαλῆσαι βιωτικόν· οὐδὲν ὅτι νῦν ἐν ἐκκλησίᾳ πνευματικὸν εἴποι τις, ἀλλὰ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἐκ τῆς ἀληθείας ἐπεισάκτῳ τοῦ Θεοῦ δι' ἀγαπητοῦ ἀφέντες τὸ σιγᾶν τὴν λεγομένων ἀκοήν, πάντα πλὴν φέροντες ἐμβάλλετε πράγματα. καὶ εἶτε τὰ ὑμέτερα· νοεῖ δὲ μηδὲν ὑμῖν προσήκοντα καὶ λέγετε καὶ ἀκούετε. διὰ ταῦτα θρηνῶ, καὶ θρηνῶν οὐ παύσομαι. οὐδὲ γὰρ εἰμὶ κύριος τοῦ οἰκεῖν ἀμείνονα τούτου, ἀλλ' ἐντεῦθεν ἀπάγειν ἰδίᾳ, ἕως ἂν ἐκ τοῦ παρόντος ἐξέλθωμεν βίου. χωρήσατε τοίνυν ἡμᾶς, καθὼς ὁ Παῦλος ἐκέλευσεν. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖ τραπέζης ἐκεῖ ὁ εἰρηνεύων ἐν αὐτῇ, ἀλλὰ ἐκεῖ γεώμης δικαιοσύνης. τοῦτο καὶ ἡμεῖς πρὸ ὑμῶν ζητοῦμεν, τοῦ ἀγάπου, τοῦ φιλίας τοῦ θερμοῦ ἐκείνου καὶ γνησίας. εἰ δὲ οὐδὲ τοῦτο δυνάσθε, καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς φιλήσατε τοῦ παρόντος ἀποτελέσθαι ῥᾳθυμίᾳ. δηλοῖ τοῦτο εἰς προμηθίαν ἡμῶν, ἵνα ἰδόντες εὐδοκιμοῦντας καὶ γλυκυθύμους βελτίους ὑμᾶς. οὕτω καὶ αὐτὸς μείζονα ἐπιδείξομαι τοῦ ἀγάπου, εἰ καὶ ἄδικον ὅτερον ἀγαπῶν ἤπιον ἀγαπῶμεν. καὶ γὰρ πολλά ἡμᾶς ὅσα τὰ ζωάγρια· μία τράπεζα προκειται πᾶσι, εἷς ἐλπίσαν ἡμᾶς πατήρ, ἴσας αὐτὰς πάντας ἐλύσαμεν ὠδῖνας, ὁ αὐτὸ ποτὸν ἅπασι δέδοται· μᾶλλον γε ὁ μέτοι ὁ αὐτὸ ποτόν, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἑνὸς ποτηρίου. ὁ γὰρ πατὴρ βουλόμενος ἡμᾶς εἰς φιλοστοργίαν ἀγαγεῖν, καὶ τοῦτο ἐμηχανήσατο, ἐξ ἑνὸς ποτηρίου πίνειν ποιήσας ἡμᾶς· ὅπερ ὑπόταυδής ἐστιν ἀγάπης. ἀλλ' οὐκ ἐσμὲν ἄξιοι τῆς ἀποστόλων ἡμῖν. ὁμολογῶ κἀγώ, καὶ οὐκ οἶδ' ὅτου ἀξιώτερος. οὐ γὰρ μόνοι ἐκείνων, ἀλλ' οὐδὲ τῆς σκιᾶς ἄξιοι τῆς ἐκείνων ἡμῖν. ἀλλ' ὅμως τὰ πρὸ ὑμῶν* ἡμέσθω· οὐδὲν ὑμᾶς τοῦτο καταμεμψάμενον διωκόσται, ἀλλὰ ὠφελήσαι μείζονος. ὅταν γὰρ καὶ ἐπὶ τοσούτῳ ἐπιδείξησθε τοῦ ἀγάπου καὶ τοῦ ἀναπαύσεως, τότε μείζονα λήψεσθε τοῦ ἀντάποδοσιν. οὐδὲ γὰρ ἐμέτερα λέγομεν (ἐπεὶ μηδὲ ὅστις ἡμῶν διδάσκαλος ὅπου τῆς γῆς) ἀλλ' ἃ παρελάβομεν, καὶ διδάσκομεν, καὶ διδόντες οὐδὲν πλέον ὅπου ζητοῦμεν παρ' ὑμῶν, ἀλλ' ἢ ὃ φιλεῖσθαι μόνον. εἰ δὲ ἀξιοῖ καὶ τούτου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς φιλίας ὑμᾶς ἀξιοῖ ταχέως ἐσόμεθα. καίτοι γε προσπαγῆναι μὴ σὺν φιλοσοφίᾳ φιλεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ σὺν ἐμφροσύνῃ. ὡς δεῖ ὕστερος ἀπειλῆς, πῆς αὖτως ἄγγελος, ὃς τοιοῦτον δόξαν μόνος νόμον, καὶ σὺν φιλοσοφίᾳ ἀποστραφήσεται καὶ μισήσει, καὶ μυρίων κακῶν ἀναίμακτος ἦ; σκοπωμήσαμεν πρακτικῆς· καταμάθωμεν καὶ ἀγάπης πνευματικῆς. εἰ γὰρ λήσαι, καταμάθοντες ἀλλοι, ἐπιλαμβάνονται τῆς δόξης, ἵνα ἔχωμεν ἀπολογίαν ἡμῖν, σώματος [ἀεὶ] διαφορὰν μετέχοντες, καὶ σοῦ τοῦ ἐκείνων μισθοῦ μόνοι ἡμεῖς τὰ; ἐκείνων ἡμῖν; καίτοι πολλοῖς καὶ πράξεσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ πόλεως εἷς μιᾶς ἤρκεσεν εἰς φιλίαν· ἡμᾶς δ', ὅταν πόλιν τοῦ αὐτοῦ ἔχωμεν, καὶ οἰκίαν τοῦ αὐτοῦ, καὶ τράπεζαν, καὶ ὁδόν, καὶ θύραν, καὶ ῥίζαν, καὶ ζωήν, καὶ κεφαλήν, καὶ ποιμένα τὸν αὐτόν, καὶ βασιλέα, καὶ διδάσκαλον, καὶ κτίστην, καὶ δημιουργόν, καὶ πατέρα, καὶ πόλεμα ἡμῖν ἢ κόπον, τίνος ἂν εἰκότως συγγνώμης ἄξιοι ἀπ' ἀλλήλων δυσωπούμενοι; ἀλλὰ τὰ σημεῖα ὅπου ζητεῖτε, ἅπερ εἰσὶν ἰδόντες ἐποίουν ἐκεῖνοι, τοὺς λεπρούς τοὺς καθαιρομένους, καὶ τοὺς δαίμονας τοὺς ἐλαυνομένους, καὶ τοὺς ἐγειρομένους νεκρούς; ἀλλὰ καὶ τοῦτο [καὶ] τῆς θεωρείας ὑμῖν μέγιστον δόγμα καὶ τῆς ἀγάπης, ὃ μὴ μετ' ἐπιχείρων πιστεύειν τοῦ Θεοῦ. καὶ γὰρ καὶ δι' ἕτερον τοῦτο, καὶ δι' ἕτερον τὰ σημεῖα ἔπαυσεν ὁ Θεός. εἰ γὰρ, οὐ γεγονόσιν σημείων, ④ πλεονεκτήμασιν ἑτέροις κεκομψωμένοι, οἱονεὶ λόγου σοφίᾳ, ἢ θεωρείας ὑπιδείξει, κενοδοξοῦσι, ἐπαίρονται, ἀπ' ἀλλήλων

λων

λων χίζονται· Εἰ γὰρ σημεῖα ἐγένοντο, ποῦ ἂν ἦλθεν ῥήγματα; καὶ ὅτι ὁ σεισμὸς ὁ ἐρημῶν, μάρτυρεῖ Κορίνθιοι εἰς πολλὰ ἀντεῖδεν ἀμφιβάλλοντες μέρη. μὴ δὴ σημεῖα ζήτει, ἀλλὰ ψυχῆς ὑγείαν· μὴ ζήτει νεκροὺς ἵνα ἰδεῖν ἐγείρωμεν. καὶ γὰρ ἔμαθες ὅτι ὀλέθρου ἡ οἰκουμένη ἀνίσα). μὴ ζήτει τυφλὸν ἵνα ἴδῃ θεασάμενοι, ἀλλ' ὅρα πόσους ἀναβλέποντας νῦν τὸν βελτίω καὶ χρησιμώτερον ἀναβλέψω, καὶ μάθε γὰρ σὺ σωφρόνως ὁρᾶν, καὶ διόρθωσαί σου Ⓦ ὀφθαλμόν. καὶ γὰρ εἰ πόντος ὡς ἐγείρω ἐζωμεν, μᾶλλον δὲ τὴν θαυματουργιῶν ἐθαύμασαν αἱ ἡμᾶς ἑλλιῶν παῖδες. τὰ μὲν γὰρ σημεῖα, καὶ φαντασίας ἐποίουν ἔχῃ πολλάκις, καὶ ἑτέρους ποιεῖν ἐποψίαν, εἰ καὶ τὰ ἡμέτερα ὑ τοιαῦτα· βίος γὰρ καθαρὸς ὁδὸν ἡμῖν τοιαύτην ἐπήρειαν δυνάμενος δέξασθαι· ἀλλὰ πόντων ἐμφανίζῃ τὰ σώματα τῆς ἀρετῆς ἡ κλῆσις. ταύτης τοίνυν ὀπτιμελώμεθα. πολὺς γὰρ αὐτῆς ὁ πλοῦτος καὶ τὸ θαῦμα μέγα. αὕτη τὸν ὄντως ἐλευθερίαν πρόσεχει, καὶ ἐν τῇ δουλείᾳ θεωρεῖσθαι ταύτην κατασκευάζῃ, οὐκ ἀπαλλάττουσα τῆς δουλείας, ἀλλὰ δούλους μᾶλλον ἐλευθέρων ἀποφαίνουσα σιμωτέρους, ὃ τῶν δοῦναι ἐλευθερίαν πολλῷ πλέον ἐστίν· οὐ ποιοῦσα πλουσίους Ⓦ πένητας, ἀλλὰ μᾶλλον πένητας, ἵνα πλουσίους" ὑπερῴτερον ἀποφαίνουσα. Εἰ δὲ καὶ σημεῖα βούλῃ ποιῆσαι, ἀπαλλάγηθι πλημμελημάτων, καὶ ὁ πόντος ἰώσας. καὶ γὰρ μέγας δαίμων ἡ ἁμαρτία, ἀλλ' ἀπιστία. καὶ ταύτην ἐξέλης, τῶν μυρίους δαίμονας ἐλαυνόντων μείζονι

a. Κορ. ιβ. λα. ἐργάσω. ἄκουσον Παύλου λέγοντος, καὶ τὸν ἀρετὴν τῶν θαυμάτων προτιθέντος· Ζηλοῦτε δέ, φησι, τὰ χαρίσματα τὰ" πνευματικά· καὶ ἔτι καὶ καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι. καὶ μέλλων λέγειν τὴν ὁδὸν ταύτην, ὅτε νεκροὺς ἔλεγεν" ἔγειρε, ὅ λεπροὺς καθαρίζων, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων ὠνόμασεν· ἀλλ' ἀπὸ πάντων τούτων τὸν ἀγάπην τέθεικεν. ἄκουσον καὶ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Μὴ χαίρετε ὅτι τὰ δαιμόνια ὑμῖν ὑποτάσσεται), ἀλλ' ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν γέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ πρὸ τούτου πάλιν, Ἐρουσί μοι πολλοὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὅτι τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν· καὶ τότε" ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι οὐκ οἶδα ὑμᾶς. καὶ ὅτε ἔμελλε σταυροῦσθαι, καλέσας τοὺς μαθητὰς ἔλεγεν αὐτοῖς· Ἐν τούτῳ γνώσονται) πάντες, ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν δαίμονας ἐκβάλητε, ἀλλ' ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις. καὶ πάλιν, ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι σύ με ἀπέστειλας, ὅτι καὶ νεκροὺς ἐπίρωσιν ὅτοι, ἀλλ' ἐὰν ὦσιν ὅτοι ἕν. τὰ μὲν γὰρ σημεῖα πολλάκις ἕτερον μὲν ὠφέλησε, Ⓦ δ' ἔσχατα πρόσβλαψεν, εἰς ἀπόνοιαν ἐπῆρε καὶ κενοδοξίαν· ὅπου δὲ τῶν ἔργων ἐστὶν τοιοῦτον ἰσοστάσιον" ἔνι, ἀλλὰ καὶ τὸν μετιόντας αὐτὰ δὲ ἑτέρους πολλοὺς ὠφελῇ. ταῦτα τοίνυν μὴ πολλῆς τῆς ὀπτιμελείας ἐργασώμεθα. δὸς γὰρ ὀξὺ ἀπὸν θεωρίας εἰς ἐλεημοσύνῃ μεταβάλῃς, ξηρὰν τὴν χεῖρα οὖσαν ἐξέτεινας· δὸς θαλάττῃ ἀποσᾶς, ὅπου τὸν ἐκκλησίαν εἰσίῃς, χωλαίνοντα Ⓦ πόδα διώρθωσας· αἱ ἀποσήσῃς τοὺς ὀφθαλμοὺς σου ἀπὸ πόρνης ἢ κάλλους ἀλλοτρίου, τυφλοὺς οἷος ἀνέῳξας· ἐὰν δὲ τὰ σατανικὰ ᾠδῶν ψαλμοὺς μάθῃς πνευματικούς, κωφὸς ὢν ἐλάλησας. ταῦτα τὰ θαύματα μέγιστα, ταῦτα τὰ σημεῖα τῶν δόξα. αἱ ταῦτα τὰ σημεῖα ποιοῦντες ἀτελῶμεν, ἢ αὐτὸ μεγάλοι ἰασὲ ἢ θαυμασταὶ ὄχθ' τούτων ἐσόμεθα, καὶ τὰς πατρὸς ὀπτανασόμεθα πόντας εἰς ἀρετὴν, ἢ τῆς μελλούσης ἀπολαύσομεν ζωῆς· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὀπτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς [ἀτελευτήτους] τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λγ. 16 ΙΔΟΥ, ΕΓΩ ΑΠΟΣΤΕΛΛΩ ΥΜΑΣ, ΩΣ πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων. γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς Ⓦ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί.

Επειδὴ

Επειδὴ ὡς ἐπὶ τῆς ἀναγκαίας ἐποίησεν αὐτοὺς θαρρεῖν τοσοῦτος, καὶ ὡς πόντων ἀνέῳξεν αὐλοῖς οἰκίας, καὶ σεμνὸν τὴν εἴσοδον αὐτῶν ἀφῆμα περιέθηκεν, οὐχ ὡς ἁλιῆας καὶ ἀσήμους εἰσιέναι κελεύων, ἀλλ' ὡς τὸν ἀποδεχόμενον πολλῷ σεμνοτέροις (τοῦτο γὰρ ἔδειξε δι' ὧν ἔλεγεν· ἄξιος ὁ ἐργάτης τῆς μισθοῦ αὐτοῦ, καὶ δι' ὧν ὑπέθετο ἐρωτᾶν τὸν ἄξιος, καὶ πῶς μαθεῖν, καὶ ἀπασαμένους τοὺς δεχομένους προστάττει, καὶ δι' ὧν τοῖς μὴ δεχομένοις ἅπερ ἐποίησε καὶ ἀπείλησε καὶ) ὅπως οὖν τοῦτο ἐξέβαινεν αὐτῶν τὴν φρενῖτιδα, καὶ τὴν τῶν σημείων καθώπλισεν ὑπεδείκνυ, καὶ σιδηροῦς ἅπαντας καὶ ἀδαμαντίνους εἰργάσατο, πόντων ἀπαλλάξας τὸν βιωτικὸν, καὶ πάσης ἐλευθερώσας ὑπερόγκου μερίμνης αὐλοὺς, λέγει λοιπὸν καὶ τὰ μέλλοντα συμπίπτειν αὐλοῖς κακά· καὶ τὰ μὲν πρὸ αὐτοῦ σταυροῦ συμφοράς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἅπερ μετὰ σταυρὸν ἐστόμωσε χρόνον, ἀνέωγε καὶ πρὸ πολλοῦ τῶν πρὸς Ἕλληνας ἀγῶνας προοικοδομῶν καὶ προσκευάζων αὐτοὺς πολέμῳ. καὶ γὰρ πολλὰ ἐντεῦθεν κατορθοῦσι· καὶ πρῶτον, ὃ μαθεῖν τῆς προγνώσεως αὐτοῦ τὴν δύναμιν· δεύτερον δέ, ὃ μηδέποτε ὑποπτεῦσαι, ὅτι δι' ἀσθένειαν τοῦ διδασκάλου ταῦτα ἐπῆλθε τὰ δεινά· τέταρτον, ὃ τοὺς ὑπομένοντας ταῦτα μὴ ἐκπλήττεσθαι τῷ ἀπροσδοκήτως καὶ παρ' ἐλπίδας ἐκβαίνειν· τέταρτον, ὃ μὴ πρὸ αὐτοῦ τοῦ σταυροῦ ταῦτα ἀκούοντας θορυβεῖσθαι. καὶ γὰρ καὶ ἔπαθον τοῦτο αὐτὸ τότε, ὅτε καὶ ὠνείδιζον αὐλοῖς ἔλεγεν· Ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, ποῦ ὑπάγεις. Ioan. 16. 5. καίτοι οὐδὲν οὐδέπω πρὸς ἑαυτὸν λέγει· οἶδα, ὅτι δεθήσεται καὶ μαστιγωθήσεται) καὶ ἀναιρεθήσεται, ὥστε μὴ καὶ ταύτῃ σωτηρίαν αὐτῶν τὴν ἀφάνειαν· ἀλλὰ πάλιν καὶ αὐλοῖς συμφοράν προαναφωνεῖ. Εἶπα, ἵνα μάθωσιν ὅτι χαλεπὸς ἔσται ὁ τοῦ πολέμου νόμος, καὶ πρόδοξος ὁ τῆς παρατάξεως τύπος, γυμνοὺς πίμπων καὶ μονοχίτωνας καὶ ἀνυποδήτους, ἐς χωρεῖς ῥᾳδίους, καὶ χωρεῖς ζώσης καὶ πήγας, ἐς πρόδηλα τῶν δεχομένων κελεύων πέφευσθαι, οὐδὲ σὺν ταῦτα φησὶν λόγον ἔτι· ἀλλὰ δυσχερὲς αὐτοῦ τὴν ἄφατον δύναμιν, φησὶ· καὶ ὅτως ἀπιστοῦσι τὴν τῶν παρόντων ἡμερότητα ὑπεδείκνυτο, καὶ ταῦτα πρὸς λύκους ἰέναι μέλλοντες· καὶ οὐχ ἁπλῶς πρὸς λύκους, ἀλλὰ καὶ "ὡς μέσῳ λύκων. καὶ τὸ παρόντα ἡμερότητα μόνον ἔχειν κελεύει, ἀλλὰ καὶ τῆς φύσεως ὃ ἀκέραιον. ὅτω γὰρ μάλιστα τὴν ἐμὴν σοφίζομαι ἰσχύν, ὅταν πρόβατα λύκων περιῇ), καὶ ὡς μέσῳ τῶν λύκων ὄντα ἐς μυρία λαμβάνοντα δήγματα, μὴ μόνον μὴ κατθανατίσκηται, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους "μεταβάλλῃ· ὃ πολλῷ θαυμαστότερόν ἐστι καὶ μᾶλλον τὸ μεταπεῖσαι τὴν γνώμην καὶ μεταῤῥυθμίσαι τὴν διάνοιαν· ἐς ταῦτα δείξας ὄντας μόνον, τῆς οἰκουμένης τῶν λύκων ἐμπεπλησμένης. αἰχμὴν ὠμὰ τοίνυν ἁπαντία ποιοῦντες, ὡς λύκοι τοῖς ἐχθροῖς ὑπιτθήλυοι. ἕως μὲν γὰρ αἱ ὠμὰ πρόβατα, νικῶμεν· κἂν μυρίοι προεστοιχίσωνται λύκοι, προσγινόμεθα καὶ κερατοῦμεν· αἱ δὲ γενώμεθα λύκοι, ἡττώμεθα. ἀφίσταται γὰρ ἡμῶν ἡ τοῦ ποιμένος βοήθεια. καὶ γὰρ λύκους, ἀλλὰ προβατα ποιμαίνει, καὶ καταλιμπάνει σε καὶ ἀναχωρεῖ· οὐδὲ γὰρ συγχωρεῖ αὐτὸν διαζῆσαι τὴν δύναμιν. αἰ μὲν γὰρ πάσχων κακῶς, ἡμερότητα ὑπεδείκνυ, αὐτῷ λογίζεται ἅπαν ὃ ἔπαθον· αἰ δὲ ἐπιξίης καὶ πυκίβιης, ὑπερισχύζει τὴν νίκην. σὺ δέ μοι σκόπει τίνες εἰσὶν οἱ τῶν προσαγμάτων τούτων ἀκούοντες τὴν σκληρὰν καὶ ἀπάνθρωπον. οἱ δειλοὶ καὶ ἰδιῶται, οἱ ἀγράμματοι καὶ ἀμαθεῖς, οἱ πόντοθεν * ἄσημοι, οἱ μηδέποτε τοῖς ἔξωθεν σοφοῖς φέροντες νόμοις, οἱ μὴ παχέως εἰς ἀγορὰς ἐμβάλλοντες ἑαυτοὺς, οἱ ἁλιῆς, οἱ τελῶναι, οἱ μυρίων γέμοντες ἐλεημοσυνῶν. εἰ δὲ καὶ τοὺς ὑψηλοὺς καὶ μεγάλους ἰχθῦς ταῦτα θορυβοῦσαν ἰδού, τοὺς πόντοθεν ἀπείρους καὶ οὐδὲν οὐδέποτε φαντασθέντας γνώμῃ πῶς οὐκ ἰδοὺ ἰχθῦς καταβαλεῖν καὶ ἐκπλῆξαι; ἀλλ' οὐ κατέβαλε· ἐς μάλα εἰκότως. καὶ ἵνα μὴ ἔδωκε γὰρ αὐτοῖς ἐξουσίαν

ωσίδν λεπρους καθαίρετε, κ δαίμονας ἐκβαλλετε. ἐγω᾽ γ᾽ κ σφόδρα αὖ ἔχω πιστιν, ὅτι αὐτὸ μ᾽ οὖν τοῦτο μάλιστα αὐτοὺς ἰσχυροὺς ἐποίησεν, ὅτι κ νεκρους ἐγείρετε, τὰ δαιμόνια ἐλαύνετε, κ δικαιοσύνα, κ ἀπαγγελίας, κ τοὺς πολεμίους πολεμεῖς, κ τὸ κοινὸν τῆς οἰκουμένης μῖσος, κ τοιαῦτα αὐτοὺς θαυματουργοῦντας ἀναμφίλεκτα δεικνύ. τίς οὖν ἡ τούτων πλούτων ἀφέλησις; ἢ τοῦ πέμποντος δύναμις. διὰ τοῦτο τοὺς πλούτους τίθησι, λέγων· ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς. δέχῃ τοῦτο εἰς παραμυθίαν ὑμῶν· δέχῃ τοῦτο εἰς θαῤῥος, κ μηδὲν διδοικέναι τὴν ἐπιοῦσαν. εἶδες αὐθάδειαν; εἶδες ἐξουσίας; εἶδες δυνάμεις ἀμάχους; ὃ γ᾽ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· μὴ θορυβηθῆτε, φησὶ, ὅτι μεταξὺ λύκων πέμπω ὡς πρόβατα, κ ὡς πρὸς ὄφεις κ περιστερὰς εἶ) κελεύω. ἐδυνάμην μὲν γὰρ ποιῆσαι τοὐναντίον, κ μηδὲν ὑμᾶς ἀφῆναι δεινὸν γενέσθαι, μηδὲ ὡς πρόβατα γενέσθαι τοὺς τιθῶσαι λύκους, ἀλλὰ λέοντας ἐργάσασθαι φοβερωτέρους· ἀλλ᾽ ὅτω συμφέρει γίνεσθαι. τοῦτο γὰρ ὑμᾶς λαμπροτέρους ποιεῖ, τοῦτο δὲ τὴν ἐμὴν ἀνακηρύττει δύναμιν. τοῦτο καὶ πρὸς Παῦλον ἔλεγεν· Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. ἐγὼ τοίνυν ὅτως ὑμᾶς ἐποίησα εἶ). ὅταν γὰρ εἴπῃ· ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα, τοῦτο ἀρίτρεπτον· μὴ τοίνυν καταπέσητε. οἶδα γὰρ, οἶδα σαφῶς ὅτι ταύτῃ μάλιστα πᾶσιν ἀχείρωτοι ἔσεσθε. εἶτα, ἵνα τι κ πρὸ ἑαυτῶν εἰσφέρωσι, ἐὰν μὴ πάντα τῆς χάριτος εἶ) δοκῇ, μηδὲ εἰκῇ καὶ μάτην στεφανοῦν νομίζωσι, φησὶ· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς μὲν ὄφεις, κ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί. κ τί δυνατὸν ἂν ἡ ἡμετέρα φρόνησις, φησὶν, ἐν τοσούτοις κινδύνοις; πῶς γ᾽ ὅλως δυνησόμεθα φρόνησιν ἔχειν, τοσούτων περικυκλούμενοι κυμάτων; ὅσοι δὲ γέγονασι φρόνιμοι πρόβατα, μεταξὺ λύκων οἱ κ λύκων τοσούτων, τί δυνάμενοι πλέον ἀύσαντες; ὅσοι δὲ γέγονασ᾽ ἀκέραιοι κ περιστεραί, τί ὠφελήσει τοσούτων ὑποκειμένων ἱερείων; ὅτι μὲν γὰρ τῶν ἀλόγων, οὐδὲν ὅτι γ᾽ ὑμῶν, τὰ μεγάλα. ἀλλ᾽ ἴδωμεν ποίαν φρόνησιν σώζουσιν αὐτοὺς ἀπαιτεῖ. τίνα τὴν ὄφεως φησι. καθάπερ γὰρ ὄφις τὰ πρῶτα περιΐε), καὶν αὐτὸ δέῃ τὸ σῶμα ὅλον μηδῆναι, κ σφόδρα αὐτὴν ἔχειν αὐτὸ, ὥστε τὴν κεφαλὴν διατηρῆσαι· ὅτω δὲ σύ, φησι, πλείω τῆς πίστεως πρόβατα ἐκδίδου, καὶν χρήματα, καὶν τὸ σῶμα, καὶν αὐτὴν τὴν ψυχὴν ἐκδύναι δέῃ. ἐκείνη γὰρ ἡ κεφαλὴ κ ῥίζα· καὶκεῖνος διατηρουμένης καὶ πάντα ἀπολέσης, πάντα ἀνακτήσῃ πάλιν μᾶλλον πλείονος τῆς εὐσεβείας. διὰ δὲ τοῦτο ὅτι ἀπλοῦν ἕλαφος εἶ) δὲ ἀφελῆ παρεσήμανεν, ὅτι φρόνιμον μόνον, ἀλλ᾽ ἐκέρασε ταῦτα ἀμφότερα, ὥστε γίνεσθαι αὐτὰ χρήσιμα· τὴν μὲν φρόνησιν τοῦ ὄφεως, εἰς τὸ μὴ πλημμελεῖσθαι ἐν τοῖς κινδύνοις, παραλογῶν· τὸ δ᾽ ἀκέραιον τῆς περιστερᾶς, εἰς τὸ μὴ ἀμύνασθαι τοὺς ἀδικοῦντας, μηδὲ τιμωρεῖσθαι τοὺς βλασφημοῦντας. ἐπεὶ πάλιν οὐδὲν ὄφελος τῆς φρονήσεως, ἂν μὴ ᾖ τὸ περισῴζον. τί τοίνυν τούτων βλαπτόμεθα γίνονται ἀπὸ τῶν ἐπιταγμάτων; οὐ γὰρ ἦρκει τὸ παθεῖν κακῶς; οὐχί, φησὶν· ἀλλ᾽ οὐδὲ ἀγωνοθέτης σοι συγχωρεῖ (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ περιστερὰ) ὥσπερ ἂν εἴ τις κελεύσειε τὸν πυγμάχον τὸν μὴ κρούειν τὸν πυγμήν, ἀλλὰ σφίγγειν τὸ πῦρ. ἀλλὰ μὴ θορυβώμεθα. κ γὰρ ἐξέβη ταῦτα δὲ τέλος ἔλαβε, κ ἐπ᾽ αὐτῶν βεβαιοῦται τὸ ἔργον, κ φρόνιμοι γεγόνασιν ὡς μὲν ὄφεις, κ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραὶ, οὐκ ἄλλης ὄντες φύσεως, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς ἡμῖν. μὴ τοίνυν ἀδύνατα νομιζέτω τις εἶ) τὰ ἐπιτάγματα. πρὸς γὰρ τὰ ἄλλων ἁπάντων αὐτὸς οἶδε τὴν τῶν προσταγμάτων φύσιν· οἶδεν ὅτι ῥᾳστώνης, οὐ ῥᾳστώνην, ἀλλ᾽ ἐπιτείνει σθένος). εἰ γ᾽ δὲ ὅτι τῶν προσταγμάτων ἦν τοιοῦτον ἐν τῷ νόμῳ ἰδεῖν ἐθέλεις, ἀνάγνωθι τῶν προφητῶν τὰ ἀποστόλων τὰ βιβλίου, καὶ ὄψῃ ποσάκις ἐπὶ δήμου τῶν Ἰουδαίων κατεξανασταίντος κ τὰς ὁδοὺς ἀνήγοντος, τὴν περιστερὰν ὅτοι μιμουμένους, κ μὴ τὸ φρενοπαθὲς ἐπιτείνειν ἀποκρινομένους, κατέλυσαν τὸν ἐκείνων θυμὸν, ἐσθέσῃ τὴν μανίαν, ἐξέλυσαν τὴν ὁρμήν. ὅπερ γὰρ ἔλεγον· οὐ παρακελεύεται ὑμῖν μὴ λαλεῖν ἐν τῷ ὀνόματι τούτῳ; καίτοι μυρία δυνάμενοι θαυματουργεῖν, πρὸς μὲν οὐδὲν

ὅτι

ὅτι εἶπον οὔτε ἐποίησαν, μὴ τραότητος ἢ πάσης ἀπειληῶν λέγοντες· Εἰ δικαιόν ὅστιν ὑμῖν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ Θεοῦ, κρίνατε. Εἶδες δὲ ἀκέραιον τῆς ἀξιώσεως; βλέπε καὶ ὃ φθέγμα τοῦ ὄφεως. ἡμεῖς γὰρ ὃ δυνάμεθα ἃ οἴδαμεν καὶ ἀκούσαμεν μὴ λαλῶ. Εἶδες πῶς πάντα χθὲς ἀκριβωμένους εἰ) χρὴ, ὥστε "μὴ ἐπὶ καιδιῶν ταπεινοῦσθαι," μηδὲ ὑπὸ θυμοῦ προσχύνεσθαι; ὅθεν τοῦτο καὶ ἔλεγε·

17 Προσέχετε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων. παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς,

18 Καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσι. Πάλιν ἀφίησιν αὐτοὺς παραιτεῖσθαι, πάντα γὰρ τὸ μὴ παθεῖν κακῶς· αὐτοῖς δίδους, ὃ ἢ ποιῆσαι ἑτέρους ἀφιείς, ἵνα μάθῃς ὅτι ἐν τῷ παθεῖν κακῶς ἡ νίκη, καὶ τὰ λαμπρὰ ἐντεῦθεν ἔσπευδεν ἔργα. ὑδὲ γὰρ εἶπε, πεπλάνηνται καὶ ὑμεῖς, ἐξ αὐθέντας τοῖς ἐπηρεάζειν βουλομένοις ὑμῖν, ἀλλ' ὅτι τὰ ἔσχατα πείσεσθε μόνον. βαβαί, πόση τοῦ λέγοντος ἡ δύναμις; πόση τῶν ἀκουόντων ἡ φιλοσοφία; ἐξ γὰρ σφόδρα ἄξιον θαυμάζειν, πῶς οὐκ αὐθέως ἀπεπήδησαν ταῦτα ἀκούοντες, αὐθάδεσποι φονοδεῖς, καὶ τοῦ λίμνου "οὐδέπω ἐσφραγισμένης ἐκείνου τοῦ ἰοῦ ἦλθον· πῶς ἢ οὐκ ἐνεύσησαν καὶ πρὸς ἑαυτοὺς εἶπον, καὶ παῦ φθόγγομαι λοιπόν; ἐξ δικαιότερα καθ' ἡμῶν ἢ βασιλεῖς καθ' ἡμῶν· ἢ βασιλεῖς καθ' ἡμῶν· ἢ ἡγεμόνες*, αἱ συναγωγαὶ τῶν Ιουδαίων· ἢ δῆμοι τῶν ἑλλιμένων, ἀρχοντες καὶ ἀρχόμενοι (ἐστιν δὲν γὰρ ὑχὶ μόνον τοῦ Παλαιστίνου αὐτοῖς καὶ ἐξ ἐν αὐτῇ καιρὸν προφανήσεται, ἀλλὰ ἐξ τοὺς τῆς οἰκουμένης πρόμους ἐξέπεμψε πολέμους, εἰπών· "ὅτι βασιλεῖς ἀχθήσεσθε καὶ ἡγεμόνας, δείκνυς, ὅτι ἐξ τοῖς ἔθνεσι μὴ ταῦτα κήρυκας αὐτοὺς ἔμελλε πέμπειν) τοῦ οἰκουμένου ἡμῖν ὅλον πολέμωσας, τοὺς τοῦ γένους οἰκειώσας ἀπάσης ὥπλισας καθ' ἡμῶν, δῆμους, τυράννους, βασιλεῖς. καὶ ὃ ἑξῆς ἢ πολὺ φειδωλότερον, ὅταν καὶ ἀδελφοκτόνοι καὶ παιδοκτόνοι καὶ πατροκτόνοι σοὶ ἡμᾶς μέλλωσιν ἢ ἀθέσποι γένεσθαι. παραδώσει γὰρ, φησιν, ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται) τέκνα ὅτι γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. πῶς οὖν ἢ λοιποί, φησι, πιστεύσουσιν, ὅταν ἴδωσι σοὶ ἡμᾶς παῖδας ὑπὸ πατέρων ἀναιρουμένους, καὶ ἀδελφοὺς ὑπὸ ἀδελφῶν, καὶ μιασμοῦ καὶ πάντα πλεονάσματα; ὁ γὰρ ὡς δαίμονας ἀλάστορας, ὑχ ὡς σαγοῖς καὶ τῆς οἰκουμένης λυμεῶνας ἀπελάσουσιν ἡμᾶς πάντων, αἱμοῦ συγχεομένου τῷ γλῶ πλεονάσματι ὁρῶντες καὶ φόνων τοιούτων;" καλῶς γε τοῦ Εἰρήνου εἰς τὰ οἰκία εἰσάγοντες δώσομεν, τοσούτων αὐτὰ ἐμπιπλάντες σφαγῶν. Εἰ γὰρ πολλοί τινες ἦμεν, καὶ μὴ δώδεκα· εἰ γὰρ μὴ ἰδιῶται καὶ ἀγράμματοι, ἀλλὰ σοφοὶ καὶ ῥήτορες καὶ δεινοὶ λέγειν· μᾶλλον ἢ εἰ βασιλεῖς αὐτοὶ, καὶ στρατόπεδα ἔχοντες καὶ χρημάτων ἀφθονίαν· πῶς ἂν ἰσχύσαμεν πεῖσαι ἅπαντας, ἐμφυλίοις πολέμοις αἰωνίοις, καὶ ἐμφυλίῳ πολλῷ χαλεπωτέρους; καὶ γὰρ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας καταφρονήσουσιν, τίς ἡμῖν τῶν ἄλλων προσέξει; ἀλλ' οὐδὲν τούτων ὅτι ἐποίησαν, ὅτε εἶπον, ὅτε θαυμάσας ἀπήτησε τὴν ὑπακοήν, ἀλλ' εἶχον καὶ ἐπιτίθοντο μόνον. τοῦτο ἢ ὑ τῆς αὐτῶν ἀρετῆς [ἀλλὰ μόνον,] ἀλλὰ [καὶ] τῆς τοῦ διδασκάλου σοφίας. ὅσα γὰρ πῶς ἐκάστῳ τῶν δεινῶν παραμυθίαν προέζευξε. καὶ ὅτι [μὴ] τὴν μὴ δεχομένων αὐτοὺς ἔλεγεν, ἀνεκτότερον ἔσται γῆ Σοδόμων καὶ Γομόρρας ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. καὶ ἐπαυδᾶ πάλιν εἰπών, ὅτι ἡγεμόνας καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε, ἐπήγαγεν, ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν. οὐ μικρὰ ἢ αὕτη παράκλησις, τὸ [δὲ] μετὰ τὴν Χριστὸν ταῦτα πάσχειν, καὶ εἰς ἔλεγχον ἐκείνων. ὁ γὰρ Θεὸς, καὶ μηδὲν προσέχῃ, τὰ αὐτοῦ πάντα χορηγεῖ φάρετρα ποιῶν. ταῦτα ἢ αὐτοὺς παρεκάλει, οὐκ ὀλίγης ἑτέρων ἐπιθυμοῦν τιμωρίας, ἀλλ' ὅπως μαρτύρῃ εἶχον, ὅτι πάντα αὐτοὶ ἔξοισι συμπαθήσουσι, καὶ προειπόντα καὶ προειδότα ταῦτα, καὶ ὅτι ὑχ ὡς πονηροὶ καὶ λυμεῶνες ταῦτα πείσονται. μὴ δὲ τούτων, ὃ μικρὸν καὶ ἑτέρου "προσίδησιν αὐτοῖς παράκλησιν, λέγων·

19 Ὅταν

19 Οταν δὲ παραδιδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς, ἢ τί λαλήσητε. δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσητε.

20 Οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. Ινα γὰρ μὴ λέγωσι, πῶς πεῖσαι δυνησόμεθα τοιούτων γηγενῶν παραγμῆναι; καὶ πρὸς τὴν ἀπολογίαν κελεύει θαρρεῖν. καὶ ἀλλαχοῦ μέν φησιν, ἐγὼ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν· ἐνταῦθα δέ, τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν ὅτι τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν, εἰς τὸ τῶν προφητῶν αὐτοὺς ἀνάγων ἀξίωμα. διὰ τοῦτο οὔτε εἶπε τὴν δύναμιν τὴν δεδομένην, ὅτι καὶ τὰ δυνατὰ ἐπήγαγε, τοὺς φόνους καὶ τὰς σφαγάς.

21 Παραδώσει γὰρ ἀδελφὸς ἀδελφόν, φησι, εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον· καὶ ἀναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.

Καὶ οὐδὲν ἐνταῦθα ἔστι, ἀλλὰ καὶ τὸ πολὺ φειδωλότερον προσέθηκε καὶ πέτρην ἐκμὲν θαλασσεύουσαν,

22 Οτι καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων. Καὶ ἐνταῦθα ἡ πάλιν ὅτι θύραθεν ἡ παράκλησις. Διὰ τὸ ὄνομά μου Γάρ, φησι, ταῦτα πείσεσθε. καὶ μὴν τοῦτο πάλιν ἕτερον· Ο δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

Ταῦτα δὲ καὶ ἄλλως ἐκμανὰ ἦν" διορθῶσαι αὐτῶν τὰ φρονήματα, εἶπε τοσαύτη τοῦ κηρύγματος ἔμβριθες ἀπάπεσθαι [ἢ] δυνάμεις, ὡς φύσει ἀπομάζεσθαι, καὶ συγγενεῖ μᾶλλον ἐκβάλλεσθαι, καὶ παραπλήσια πάντων λέγειν," τί χρῆτος πάντα ἐλαύνοντα. Εἰ γὰρ φύσεως τυραννὶς οὐκ ἰσχύει παρὰ τὰ λεγόμενα δυτικῶν, ἀλλὰ διαλύεται καὶ καταπατᾶται, πῶς ἕτερον" ὑμῶν παρενεχθέντα δυνήσεται; ἢ μᾶλλον ὅπερ ταῦτα ἔσται, τὸ ἀδύνατον" ὑμῖν ἔσται ὁ βίος, ἀλλὰ καὶ χαλεποὺς ἕξεται πολεμίους ἐξ ἐχθροὺς τοῦ τῶν οἰκουμένων οἰκονόμου. ποῦ νῦν Πλάτων; ποῦ Πυθαγόρας; ποῦ τῶν Στωϊκῶν ὁ ὁρμαθός; καὶ γὰρ πολλῆς ἀπολαύσας σκέψης ἡμῶν, ὅτως ἠλέγχετο, ὡς ἀπεμπολημένων, ἐξ μηδὲν ὧν ἐβούλετο κατορθῶσαι, οὐδὲ ἐφ' ἑνὸς τυραννεῖν· ὁ δὲ τοῦ μαθητοῦ πρόδοτος, ἐλεεινὸς βίου κατέλυσε. καὶ τὰ Κυνικὰ καθάρματα, ὥσπερ ὄναρ καὶ σκιὰ πρῆλθον. κρείττων οὐδέποτε τοιούτων οὐδὲν [ὁ] σκύβαλος συνέπεσεν, ἀλλὰ καὶ λαμπρὸς ἀφ' τῶν φιλοσοφίαν τῶν ἔξωθεν εἰ ἐδόκουν, ἐξ ἐπιστολὰς ἀνέλεσαν δημοσίᾳ Αθηναῖοι τοῦ Πλάτωνος πρὸς Δίωνος πεμφθείσας, καὶ ὀνείροις πάντα δίκην χρέον, καὶ χρήμασιν ἐπλούτουν οὐκ ὀλίγοις. ὅτε γοῦν ὁ μὲν Αριστίππου πόρνας ἠράσατο πολυτελῆς· ὁ δὲ μαθητὴς ἔγραφεν, ὅ τυχόντα κλῆσιν καταλιμπάνων· ὁ δὲ τῶν μαθητῶν γεφυρωσάντων ἑαυτὸν, δῶρα ἐδάδιζε· τὴ δὲ Στωϊκὴ φασὶ δημοσίᾳ ἀχημονῆσαι διὰ τὰς ἀγορᾶς. ταῦτα γὰρ αὐτῶν τὰ σεμνά. ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον οὐδὲν, ἀλλ' ὑπεταμένη σωφροσύνη καὶ χαμαίστρωτος ἀκριβωμένη, καὶ πόλεμος πρὸς τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς εὐσεβείας, καὶ ὁ καθ' ἑκάστην σφάττεσθαι τὴν ἡμέραν, ἐξ μὴ ταῦτα τὰ ἔρπαγμα τοῦ λαμπροῦ. ἀλλ' εἰσί τινες, φησι, καὶ γραπτικοὶ τῶν αὐλῶν· οἷς, ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Περικλῆς. ἀλλὰ καὶ ταῦτα παίδων ἀθύρματα πρὸς τὰ τῶν ἀληθῶν. τί γὰρ αἱ ἔχεις εἰπεῖν; ὅτι τοῦ Αθηναίους ἔπεισεν ὑπερβαλέσθαι τῶν πλοίων, τοῦ Ξέρξου καὶ τῆς Ελλάδος ἐλαύνοντος; οὐκοῦν ἦ οὐ Ξέρξου ἐλαύνοντος, ἀλλὰ τοῦ Δημοσθένους μὴ τὴν οἰκουμένης ἁπάσης καὶ τῶν ἀπείρων δαιμόνων καὶ τῶν δώδεκα τούτων ὑπερόντος, οὐκ ἂν εἰκῆ χαρῷ, ἀλλὰ διὰ πάντος τοῦ βίου, πρεσβεύσῃ καὶ συκοφαντήσαι· καὶ ὃ δὴ θαυμαστὸν, οὐκ αἰσθόμενος τοὺς ἐναντίους, ἀλλὰ μεταδιώκοντας καὶ ματαρρυθμίσαντας. τοῦτο γὰρ μάλιστα δεῖ πάντα χορὸν προσατηρεῖν, ὅπου οὐκ ἀνεῖλεν οὐδὲ ἀφάνισεν τοὺς ὑπερβαλλόντας αὐτῆς· ἀλλὰ δαιμόνων λαβόντες ἴσους, ἀγγέλων ἐποίησαν ἐφαμίλλους, τὴν μὲν ἀνθρωπίνην φύσιν τοῖς ποιηταῖς ταύτης ἐλευθερώσαντες τυραννίδος, τοῦ δὲ ἀληθείας ἐκείνης καὶ πάντα ζωγραφοῦντας δαίμονας, οὐκ μέσων ἀγαθῶν καὶ οἰκείων, μᾶλλον δὲ ἐκ αὐτῆς ἀπελάσαντες τῆς ἐρημίας.

ἐρημίας. καὶ μάρτυρες οὗτοι ὁ τῶν μοναχῶν χορὸς, ὃς καταφύτευσαι πόντον, οὐ τὴν οἰκουμένην μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀοίκητον ἐκκαθάραντες. καὶ δὴ θαυμάσατέ μου, ὅτι οὐκ ἐκ παραστάσεως ἴσης ταῦτα ἐποίουν· ἀλλ' ἐκ τῆς πάχνης κακῶς πόντον ἐῴουν. καὶ γὰρ εἶχον αὐτὸν ἐκ τῆς μέσης, δώδεκα δὲ θεσπέσιοι ἰδιῶται, δέσμιοι, δεσμεύοντες, μάχοντες, ἄγαντες, καθαίροντες, ἐκ οὐκ ἦχουν ὑπισχνούμενοι· ἀλλ' ὥσπερ τὴν ἀκτῖνα δῦσαι ἀδύνατον, οὕτω καὶ τὴν γλῶτταν τὴν ἐκείνων. Τὸ γὰρ αἴτιον οὐκ αὐλοὶ ἦσαν ἀλλὰ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὰ τοῦ πνεύματος δυνάμεις. ὅταν γοῦν καὶ ὁ Παῦλος ἐνίκησε τοὺς ἐκεῖ Ἀγρίππαν, καὶ Βερνίκην καὶ πάσας πόλεις δαιμόνων Νέρωνα. Ὁ γὰρ Κύριός μου πρόσεστι, φησὶ, καὶ ἐνεδυνάμωσέ με, καὶ ἐρρύσατό με ἐκ στόματος λέοντος. σὺ γὰρ καὶ αὐτοὺς θαύμαζε, πῶς ἀκουσάντες, μὴ μεμνήσονται, καὶ ὑπίσχνουσαι καὶ καταδέξαντο, ἐκ οὐδὲν αὐλοὶ τῶν φοβερῶν ἐξέπληξεν. Εἰ γὰρ λέγοις, ὅτι ἐκαλοῦ αὐτοῖς δίδωκε παράκλησιν, τῷ εἰπεῖν, ὅτι Τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν ἔσται τὸ λαλοῦν, ἐξ ὧν τοῦτο μάλιστα ἐκπλήττομαι αὐτοὺς, ὅτι οὐκ ἀμφέβαλλον οὐδὲ ἐζήτησαν ἀπαλλαγὴν τῶν δεινῶν· καὶ ταῦτα δύο, οὐ τεῖα ἔτη μέλλοντες ταῦτα πάσχειν, ἀλλὰ πολλὰ πάντα τοῦ βίου. τὸ γὰρ εἰπεῖν, ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται, τοῦτο ἐστὶν ἀριθμοῦ. βούλεται γὰρ μὴ τὰ πρὸς αὐτὸν μόνον εἰσφέρεσθαι, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτῶν γίνεσθαι καὶ καταρθώματα. σκέπει γοῦν ἀνώθεν, πῶς καὶ μοὶ αὐτὸς, τὰ ὑπὲρ τῶν μαθητῶν γίνεται. Τὸ μὲν γὰρ σημεῖα ποιεῖν, αὐτὸς· τὸ δὲ μὴ κλῆσαι μηδὲν, ἐκείνων. πάλιν, τὸ καὶ οἰκίας ἀνοίξαι πάσας, τῆς αὐτοῦ γάρ ἐστιν· τὸ δὲ μηδὲν πλέον τῆς χρείας ἀπαιτῆσαι, τῆς αὐτῶν φιλοσοφίας. ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης, φησὶ, τῆς μισθοῦ αὐτοῦ. Τὸ τὴν εἰρωνίαν καὶ εἰσαῦθις, τῆς τοῦ Θεοῦ δωρεᾶς· τὸ δὲ τὰς ἀξίας ὑπιζνεῖν, καὶ μὴ πρὸς πόλεις ἁπλῶς εἰσιέναι, τῆς αὐτῶν ἐγκρατείας. πάλιν, τὸ κελεύειν τὰς μὴ δεχομένους αὐτοὺς, αὐτοῦ· τὸ δὲ μετ' ὑπεικείας ἀναχωρεῖν ἐκ τούτων, μὴ λοιδορουμένους μηδὲ ὑβρίζοντας, τῆς τῶν ἀποστόλων ἰσοῦ πραότητος. τὸ δοῦναι πνεῦμα καὶ μὴ ποιῆσαι μεμνᾶσθαι, τοῦ πέμποντος ἰσοῦ· τὸ δὲ ὡς πρόβατα γίνεσθαι καὶ ἀδικεῖσθαι, καὶ φέρειν πόντον γνησίως, τῆς τούτων ὑποτονίας καὶ σωφροσύνης. τὸ μισεῖσθαι, καὶ μὴ καταπίπτειν καὶ τὸ ὑπομένειν, αὐτῶν· τὸ ὑπομείναντας σῶσαι, τοῦ πέμποντος. διὸ καὶ ἔλεγεν· ὁ [δὲ] ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. ὅπερ γὰρ εἰώθασιν οἱ πολλοὶ, ἐπὶ μὲν τοῖς πρόσθεν εἰ σφοδροὶ, μετὰ δὲ ταῦτα ἐκλύεσθαι, διὰ τοῦτό φησιν, ὅτι τὸ τέλος ὑπιζνεῖ. Εἰ γὰρ ὄφελος ἀπερμίσχου, πρὸς μὲ τὴν ἀρχὴν ἀθυμοῦντων, μακρὸν ὑστέρων μεθαμιθμῶν; διὰ τοῦτο διὰ παντὸς τὴν ὑπομονὴν πρὸ αὐτῶν ἀπαιτεῖ. ἵνα καὶ μή τις λέγῃ ὅτι τὸ πρῶτον αὐτὸς ἐποίησε, καὶ θαυμασὸν οὐδὲν, τοιούτοις ἐκείνοις γενέσθαι πάσχουσι φορτικὸν, διὰ τοῦτό φησιν αὐτοῖς, ὅτι καὶ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν χρεία. καὶ γὰρ τῶν πρώτων ἀκαρπότερον καὶ ἀνθρώπων, ἑτέρους χαλεπωτέρους τηρῶ, καὶ μετ' ἐκείνους πάλιν ἑτέρους διαδέξονται· καὶ οὐ ῥήσεσθε ὑπισχνούμενοι, ἕως ἂν ἐμπνέητε. τοῦτο γὰρ ἤνιξατο εἰπών· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. διὰ δὴ τοῦτό καὶ εἰπών, μὴ μεμνήσησθε, ἀλλαχοῦ φησι· ἕτοιμοι γίνεσθε πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος. ὅταν μὲν γὰρ μεταξὺ φίλων ὁ ἀγὼν ᾖ, κελεύει καὶ ἡμᾶς μεμνᾶσθαι· ὅταν δὲ διωγμοῦ φοβεροῦ, καὶ δῆμοι μαινόμενοι, καὶ φόβος παντόθεν, τὴν πρὸς αὐτὸν πρόκλησιν ῥοπὴν, ὥστε θαρρήσαντας καὶ φλέγεσθαι, καὶ μὴ καταπλαγῆναι, μηδὲ προδοῦναι τὰ δίκαια. καὶ γὰρ πολὺ μέγα ἐστὶν, ἀθρόοι περὶ λίμνας ἀγομένους καὶ δίρματα καὶ πλωτείας, τυφλοῦντων καθημένων, καὶ σατραπῶν πρεσβυτέρων καὶ δορυφόρων, καὶ τῶν ξιφῶν γεγυμνωμένων, καὶ πάντων μετ' ἐκείνων ἑστώτων, εἰσελθόντα μόνον, δεδεμένον, κάτω κύπτοντα, δυνηθῆναι δίχα φόβου σῶμα. καὶ γὰρ οὐδὲ λόγου οὐδὲ ἀπολογίας αὐτοῖς μετεδίδοσαν τῶν δογμάτων ἕνεκεν, ἀλλ' ὡς κοπρὸς τῆς οἰκουμένης λυμεῶνας, οὕτως ἀπεστυμπανίζον ἐπὶ χείρονα. καὶ γὰρ τὴν οἰκουμένην, φησὶν, ἀναστατώσαντες, ὅτι καὶ ἐνθάδε πάρεισι.

πάρεισι. καὶ πάλιν· ἐνταῦθα τοῖς Καίσαρος δόγμασι" προσοφείλοντες, λέγοντες ὅτι) βασιλέα Χριστὸν Ἰησοῦν. καὶ πάντα χοῦ τὰ δικαστήρια τοσαῦτας ἐπινοίας, καὶ πολλῆς ἔδει τῆς ἀνώθεν ῥοπῆς εἰς ὃ ἀμφότερα δεῖξαι, καὶ τὸ δόγμα ἀληθὲς ὂν, ὅπερ ἐπροφέροντο, καὶ ὅτι ὑ λυμαίνονται τοῖς κοινοῖς νόμοις, καὶ μάτην ἀπορριπτοῦσι τὸ δόγματος, ἐμπεσεῖν εἰς ἐπανάστασιν τῆς τῶν νόμων διαφθορᾶς, μηδ' αὖ πάλιν ἀπορριπτοῦσι δεῖξαι, ὅτι οὐκ ἀναιρέσεως τινὸς χρηστὸν πολιτείαν, ἀλλὰ φυλακῆς τινὸς τῶν δογμάτων ἀκρίβειαν. ἅπερ ἅπαντα ὀλίγῳ καὶ τῷ Πέτρῳ καὶ τῷ Παύλῳ καὶ τοῖς λοιποῖς ἅπασι μετὰ τῆς προπούσης ζωότητος κατορθωθῆναι. ἐπεὶ γὰρ ὡς ἁπλοῦς καὶ νεωτεροποιοὶ καὶ καινοτόμοι πάντα χοῦ τῆς οἰκουμένης ἐκαλοῦντο. ἀλλ' ὅμως καὶ ταύτῃ ἀπεκρούσαντο τὴν ἐπανάστασιν, καὶ τὴν ἐνταῦθα ἑαυτοῖς ἀπελείφθησαν, ὡς σωτῆρες καὶ κηδεμόνες καὶ εὐεργέται πάσῃ πᾶσι ἀναφωνούμενοι. ταῦτα δὲ πάντα διὰ τῆς πολλῆς καταρτίσεως. διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγε· καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, καὶ μέχρι τέλους κινδύνων διέμενε.

ΗΘΙΚΟΝ Τίνος οὖν αἰ ἐπήλθομεν ἄξιοι, τοσαῦτα ἔχοντες ἐπανορθώματα, καὶ ἐν εἰρήνῃ μαλακιζόμενοι καὶ καταπίπτοντες; σθένος γὰρ πολεμούντος, σφαλόμεθα· σθένος διώκοντος, ἀνακαλούμεθα· ἐν εἰρήνῃ σωθῆναι κελεύομεθα, καὶ σθένει τοῦτο διωκόμεθα. καὶ ἐκεῖνοι μὲν, τῆς οἰκουμένης καθόλου, καὶ τῆς τῶν γῆν ἁπασῶν τῆς πυρὸς ἀναπομπῆς, εἰσιόντες ἔνδοθεν, ἐν μέσῃ ἥρπαζον τῆς φλογὸς τοὺς ἐμπιπρασμένους· σὺ δὲ σθένει σαυτὸν ἀφαιρήσῃ δυνάσῃ. τίς οὖν ἡμῖν ἔσται παῤῥησία; ποία συγγνώμη; ἢ μαίστιγες, ἢ δεσμωτήρια, οὐκ ἀρχόντες, ἢ ξυναγωγαί, οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων ὑπόκειται, ἀλλὰ καὶ τὸ ὠμότητον ἅπαν· ἡμεῖς ἀρχόμεθα καὶ κατέχόμεθα. ἐπὶ γὰρ βασιλέως βύσσος, καὶ θυμὸς πολλαὶ χρυσίδωσις, καὶ πορφύρα καὶ δόξα, καὶ ἀνέσεις· ἐπὶ σθένει ὅταν πορευόμεθα. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἀπαγόμενοι καθ' ἡμέραν, καὶ διδάσκοντοι καὶ μανθάνοντες, ἐπὶ μυρίοις μέλωπας ἔχοντες καὶ ξυνεχῆ στίγματα, τῶν σωμάτων φέροντες μᾶλλον ἐπεύφων· ἡμεῖς δὲ σθένει ὅταν τοιοῦτόν τι πάσχοντες, κενεὸν πάντος ἐσμεν μαλακώτεροι. ἀλλ' ἐκεῖνοι, φησιν, ἐθαυματούργουν. διὰ τοῦτο γὰρ οὐκ ἐμαστιγοῦντο; διὰ τοῦτο οὐκ ἠλαύνοντο; καὶ γὰρ τοῦτο ἔστι δόξαι, ὅτι ἐπὶ τῶν εὐεργετουμένων πολλάκις τοιαῦτα ἔπασχον· καὶ σθένει ὅταν ἐθορυβοῦντο, καλὰ ἀντὶ ἀγαθῶν ἀπολαμβάνοντες. σὺ δὲ, ἀπό τινα εὐεργετήσῃς μεγάλην εὐεργεσίαν, εἶτα λυπηρὸς ἅπασι ἀπολαύσῃς, θορυβῇ, ταράττῃ, καὶ ὅτι τῶν γεγονυίων μετάμοσις. εἰ τοίνυν ἦμεν (ὁ μὴ ἦμεν, μηδὲ συμβαίη ποτὲ) ἡμέαθαι πόλεμον ἐκκλησιῶν καὶ διωγμόν, σκόπησον πόσος ἔσται ὁ γέλως, πόσα καὶ ὀνείδη· καὶ μάλα εἰκότως. ὅταν γὰρ ἐν τῇ παλαίστρᾳ μηδεὶς γυμνάζηται, πῶς ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἔσται λαμπρός; ποῖος γὰρ ἀθλητὴς," παιδοτρίβου οὐκ εἰδὼς, δυνήσεται, καλουμένων τῶν Ολυμπιακῶν ἀγώνων, μέγα τι καὶ ἐνδοξον ὑποδύεσθαι πρὸς ἅπαντας ἀγωνιστήν; καὶ γὰρ ἐκεῖνον καθ' ἑκάστην ἡμέραν παλαίειν ἡμᾶς καὶ πυκτεύειν καὶ τρέχειν; οὐχ ὁρᾶτε τοὺς λεγομένους πενταθλους, ἐπειδὴ μηδένα ἔχουσι πρὸς ἅπαντας ἀγωνιστήν, πῶς δυσλαχὸν ἄμυον γεμίσαντες [πολλῆς] καὶ κρεμάσαντες, οὐκ εἰς τὴν ἐμὴν γυμνάζοισιν ἅπασαν, ἢ τούτων νεώτεροι, οἱ τοῖς τῶν ἑτέρων σώμασι μελετῶσι τὸν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς μάχιμον; τούτους καὶ σὺ ζήλωσον, καὶ μελέτα τῆς φιλοσοφίας τὰ παλαίσματα. καὶ γὰρ εἰς θυμὸν πολλοὶ προξύνουσι, καὶ εἰς ἐπιθυμίαν ἐμβάλλουσι, καὶ πολλὴν ἀνάτασιν τὴν φλόγα. ζήτει τοίνυν καὶ τῶν παθῶν, φέρε" γυναικὸς μὲν καὶ οἰκέτου ὀδύνας, ἵνα καὶ μὲν τὸ σώματος ἐνέγκῃς. καὶ γὰρ ὁ μακάριος Ἰὼβ, εἰ μὴ καλῶς ἐν γυμνασάμενος πρὸς τὸν ἀγῶνα, οὐκ ἂν ὅτε λαμπρὸς ὅτι τῶν ἀγώνων ἐλάμψεν· εἰ μὴ μεμελετήκει πάσης" ἀθυμίας ἐκτὸς εἶ), εἶπεν ἂν τι τολμηρὸν τῶν παίδων ἀποθανόντων. νυνὶ δὲ πρὸς πάντα ἔστι τὰ παλαίσματα, πρὸς χρημάτων ἀπώλειαν καὶ οὐσιῶν τοσαύτης ἀφανισμὸν, πρὸς παίδων ἀποβολὴν,

ἀποβολῶ, τοὺς γυναικὸς συμπάθειαν, τοὺς σώματος μάστιγας, τοὺς οἰκείων φίλων, τοὺς λοιδορίας οἰκετῶν. Εἰ γὰρ θέλεις καὶ τὰ γυμνάσια αὐτοῦ ἰδεῖν, ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος πῶς κατεφρόνει χρημάτων· Εἰ γὰρ ἐβούλετο δόξαν, φησί, πολλοῦ πλούτου μοι γλωμάθου, εἰ ἔ- Ιωϛ λα. xi. ταξα χρισίον εἰς χοῦν, εἰ λίθῳ πολυτελῆ ἐπεποίθην. ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲ ἁρπαγῶν αὐ- τῶν ἐφορυβεῖτο, ὅπου καὶ πρόντων οὐκ ἐπεθύμει. ἄκουσον πῶς καὶ τὰ κατ' οἶκον παιδας διώκει· καταμαλακιζόμενος τοῦτό δέον, ὥσπερ ἡμεῖς, ἀλλὰ πᾶσαν ἀκρίβειαν περὶ αὐτῶν ἁπάντων. ὁ γὰρ καὶ τῶν ἀδήλων φύσιν διαφέρων, σύνοισον πῶς ἂν ἀκριβὴς τῶν φανερῶν δικαστής. Εἰ γὰρ καὶ τοῦ μὴ σωφρονεῖν ἀγῶνας ἀκούσας βούλει, ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· Διαβήκην διεθέμην τοῖς ὀφθαλμοῖς μου τοῦ μὴ κατανοῆσαι εἰς παρθένον· διὰ Ιωϛ λα. α. τοῦτο αὐτὸν οὐ κατέκλασεν ἡ γυνή. ἐφίλει μὲν γὰρ αὐτὴν καὶ περὶ τούτου· ἀλλ' οὐκ ἦν δοῦ μίσους, ἀλλ' ὡς εἰκὸς γυναῖκα· ὅθεν μοι καὶ θαυμάσαι ἔπεισι, πόθεν ἐπῆλθε τῷ διαβόλῳ εἰδότι αὐτοῦ τὰ γυμνάσια καῆσαι τοὺς ἀγῶνας. πόθεν οὖν ἐπῆλθε; ποτηρόν ὅτι ὁ θεῖος, καὶ οὐδέποτε ἀπογινώσκει· ὃ μέγιστον ἡμῖν κατάκριμα γέγραπται, ὅτι ἐκεῖνος μὲν οὐδέποτε ἡμῶν ἀ- πελπίζει τὴν ἀπώλειαν, ἡμεῖς δὲ τὴν ἑαυτῶν ἀπογινώσκομεν σωτηρίαν. ἀλλὰ καὶ σώ- ματος πήρωσιν καὶ λώβην σκέπει πῶς ἐμηχανᾶτο. ὅπου γὰρ αὐτὸς οὐδέπω τι τοιοῦτον ὑπέ- μεινεν, ἀλλὰ τὸ πλούτῳ καὶ τυφῇ καὶ τῇ ἄλλῃ περιφανείᾳ διετέλεσε ζῶν, τὰς ἀλλοτρίας καθ' ἑκάστην ὠμοτάτας συμφορὰς. καὶ τοῦτο δηλοῖ ἔλεγε· Φόβος γάρ, οὗ ἐφοβούμην, ἦλ- Ιωϛ γ. xi. θέ μοι, καὶ οὗ ἐδεδοίκειν, συνήντησέ μοι. καὶ πάλιν· Ἐγὼ γὰρ ὅτε πρώτη ἀδυνάτῳ ἔκλαυ- σα, καὶ ἐστέναξα ἰδὼν ἄνδρα τὸν δυνάστην. ἀλλὰ δὴ τοῦτο οὐδὲν αὐτὸν ἐφορύβει τῶν περιστατι- κῶν τῶν μεγάλων ἐκείνων καὶ ἀφορήτων. μὴ γάρ μοι τὴν ἀπώλειαν εἶπης τῶν χρημάτων, μηδὲ τὴν τῶν παίδων ἀφαίρεσιν, μηδὲ τὴν πληγὴν ἐκείνην τὴν ἀνίατον, μηδὲ τὴν τῆς γυναικὸς ὑπεροψίαν· ἄλλα καὶ πολλῷ τούτων χαλεπώτερα. καὶ τί τούτων χαλεπώτερον, φησίν, ἔπαθεν ὁ Ἰώβ; πολλὰ γὰρ τῆς ἰσοτιμίας ἄδειν πλέον τούτων μανθάνομεν. ὅπου καθεύδο- μεν, ἀμνημονοῦμεν· ὡς ὅ γε μεμνημένος, καὶ μυρία εἴποι καλῶς διερμηνεύμενος, πολλῷ πλείονα τούτων εἴσεται. τὰ γὰρ χαλεπώτερα καὶ ἰσχυρὰ μείζονα ἐστὶν ὀδύνας, ἕτερα ἐκεῖ- νος καὶ ἕτερον, ὃ μηδὲν εἰδέναι περὶ βασιλείας ἀρετῆς καὶ ἀναστάσεως σαφές· ὅταν οὖν καὶ θρηνῳδῇ ἔλεγε· καὶ ἀγωνιᾷ καὶ ἀναστάσεως σαφές· ὅταν οὖν καὶ θρηνῳδῇ ἔλεγε· καὶ ἀγωνιᾷ γὰρ εἰς τὸν ἀγῶνα ζήσομαι, ἵνα μακροθυμήσω. δεύτερον, ὃ πολλὰ ἑ- αυτοῦ συνειδέναι καλά. τρίτον, ὃ μηδὲν συνειδέναι πονηρόν. τέταρτον, ὃ πρὸς Θεοῦ νομίζεσθαι ταῦτα ἀνομήσειν· Εἰ γὰρ πρὸς διαβόλου, καὶ τοῦτο ἰσχυρὸν ἐκεῖνον σκανδαλί- σαι. πέμπτον, ὃ ἀκούειν τῶν φίλων ὅτι καλὰ διαλλάττουσιν αὐτόν· οὐκ ἄξια γάρ, φησίν, ὧν ἠνέσχοντο μεμαστίγωσαι. ἕκτον, τὸ τὰς ἐν πομπείᾳ ζώσας οὐ παρορᾶσθαι ὁρᾶν καὶ ἐπι- σκέλλουσας αὐτάς. ἕβδομον, τὸ μὴ ἔχειν εἰς ἕτερον ἰδεῖν τοιαῦτα πεπονθότα ποτέ. καὶ Εἰ βούλει μαθεῖν ἀλήθειαν τούτου ὅτι, σύνοισον τὰ παρόντα. Εἰ γὰρ νῦν βασιλείας προσδοκωμένης, καὶ ἀναστάσεως ἐλπιζομένης καὶ τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν, καὶ μυεῖα συνειδότες ἑαυ- τοῖς κακά, καὶ τοσαῦτα ἔχοντες πρόσκλιτήματα, καὶ τοσαύτης μετέχοντες φιλοσοφίας, ἀν' ὀ- λίγον χρυσίον ἀπολέσωσί ἵνας, καὶ τοῦτο πολλάκις ἁρπάσαντες, ἀβίωτον τὸν βίον εἶναι νομίζου- σιν, οὐ γυναικὸς ὑπεριμένης, οὐ παίδων ἀφαιρεθέντων, οὐ φίλων ὀνειδιζόντων, οὐκ οἰκετῶν ἐπεμβαινόντων, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ὄντων τῶν πρόσκαιρων, τῶν μὲν ῥημάτων, τῶν δὲ πρα- γμάτων· πόσων οὐκ ἄξιος ἔσται φόβων ἀν' εἷς ἐφορύων, καὶ ἐκ δικαίων πόνων συλλεγόμε- νος ὁρᾶν ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἁρπαζόμενα, καὶ μυρία πόνων ἐπισωρεύων πειρασ- μῶν φάσεις, καὶ μυρίων ἀκίνητος μενῶν, καὶ τῷ προσκεῖσθαι ἀναφέρων τὴν δεσπότην πρὸς τούτων θυμηρεστεῖσθαι; ἀν' οὐδὲν ἄλλων μηδεὶς εἴπῃ, ἀλλὰ τῆς γυναικὸς μόνον ῥή- ματα καὶ πέτρας ἰσχυρὰ καὶ μυρία πελεσάσης. ὅσα γοῦν αὐτὸς κακουργίας. καὶ μέμνηται χρη- μάτων, καὶ μέμνηται καμήλων καὶ ποιμνίων καὶ βουκολίων (σιωπᾷ γὰρ τὴν δυσφορὰν τοῦ ὅτι

τούτοις φιλοσοφίαν) ἀλλὰ τῶν πόνων τούτων φορτικωτέρων, τῶν παίδων λέγω, καὶ πλατυτέρων τοῦ τραχήλου, καὶ τὰ περὶ ἑαυτῆς προεῖδησιν. Εἰ γὰρ "βδελυρία οὖσας καὶ μηδὲν πάσχουσας ἀνδρὸς πολλὰ πολλάκις ἔπεισαν γυναῖκες· σύνοισθα" πῶς ἐκείνη νεανικὴ καὶ ψυχὴ, μὴ τοσούτων ὅπλων αὐτῇ ἐπελθούσαν ἀποκρουσαμένη, καὶ δύο τὰ τυραννικώτατα πάθη καταπατήσασα, ἐπιθυμίαν καὶ ἔλεον. καί τοι πολλοὶ τῶν κρατησάντων ἐπιθυμίας, οὐκ ἐλέους κατέφθησαν. ὁ γοῦν ἡγνεμὼν ἐκεῖνος Ἰωσὴφ τῆς μὲν τυραννικωτάτης ἡδονῆς κατέβη, καὶ τὴν βαρβάρων γυναῖκα ἐκείνων διεκρούσατο μυρία προσαγούσαν μηχανήματα· δακρύων δὲ οὐ κατέβη, ἀλλ' ἰδίων μὲν ἀδελφοὺς δὴ ἠδικηκότας ἐνετράπη τῷ πάθει, καὶ ὃ "προσωπεῖον ἐκεῖνος" ῥίψας, ὃ δρᾶμα ἀπεκάλυψεν. ὅταν δὲ καὶ γυνὴ ᾖ, καὶ ἐλεεινὰ λέγῃ, καὶ Ⓦ κηδεὼν ἔχῃ συμπροσπίπτοντα, καὶ τὰ πεύματα, καὶ τοὺς μάλωπας, καὶ τὰ μυεῖα κύματα τῶν συμφορῶν, πῶς οὐκ ἂν τις δικαίως ἀδάμαντος πάντως σκληρότερος τὴν ὀργὴν εἴη τοσούτου χειμῶνος παύουσαν ψυχὴν ἀπιφήνατο; δότε μοι μὴ πρόφασιν εἰπεῖν, ὅτι καὶ τῶν ἀποστόλων, εἰ μὴ μείζων, ἀλλ' οὐδὲ ἐλάττων ὁ μακάριος οὗτος ἦν. ἐκείνους μὲν γὰρ παρεμυθεῖτο, ὃ δὴ καὶ Ⓦ Χριστὸν πάσχειν*, καὶ οὕτω τοῦτο ἐκάμνον ἵνα ὃ φαρμακὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν αὐτῶν ἀναζήσας, ὡς πάντα χοῦν αὐτὸν ἡγέναι Ⓦ διασώσειν, δι' ἐμὲ καὶ ἔνεκεν ἐμοῦ λέγοντα, καὶ, Εἰ ἐμὲ Ⓦ οἰκοδεσπότην Βεελζεβοὺλ ἐκάλεσαν. ἔκφυος δὲ τούτης ἔρημος ἦν τῆς παραμυθίας, καὶ τῆς ἀπὸ τῶν σημείων, καὶ τῆς ἀπὸ τῆς γραφῆς. Οὐδὲ γὰρ εἶχε τοσαύτην πνεύματος δύναμιν. καὶ ὃ δὴ μεῖζον, ὅπερ ἐν πολλῇ τυφῇ πραφεὶς, οὐκ ἐξ ἁλιέων καὶ τελωνῶν ὧν καὶ τῶν αὐτελῶς βεβιωκότων, ἀλλὰ τοσαύτης ἀπολελαυκὼς τιμῆς, ἔπαθεν ἅπερ ἔπαθεν ἄπορα. καὶ ὅπερ φορτικώτατον ἁπάντων ἐστὶ τῶν ἀποστόλων ἓν ἐδόκει, "ὃ αὐτὸς ἐκεῖνος ἐμὸς φίλος, ὁ δεῖνα φίλων, ὁ δεῖνα οἰκετῶν, πρὸ ἑξῆς μισούμενος, ὁ δεῖνα τῶν οὐ πεπιθότων· καὶ τὴν ἱερὰν ἀγκυραν, καὶ Ⓦ ἀκύμαντον λιμένα (τοῦτο γὰρ ἦν ὃ τοῖς ἀποστόλοις εἰρηνεύουσι, τὸ, ἔνεκεν ἐμοῦ) τοῦτο ἰδεῖν οὐκ εἶχε. θαυμάζω καὶ σοῦ τῆς παῖδας, ὅτι "κατὰ τὸ μηδὲν κεκμηκὸς, ὅτι κατεξανέστησαν τυραννοῦν· ἀλλ' ἄκουσον τί λέγουσι· Τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ ᾗ ἔστησας οὐ προσκυνοῦμεν· ὅπερ μεγίστη παραμυθία αὐτοῖς ἦν, ὃ σαφῶς εἰδέναι ὅτι δι' Ⓦ Θεὸν πάντα πάσχουσιν, ἅπερ δὴ πάσχουσιν· οὐκ ἦν οὐκ ἤδει ὅτι ἀγωνίσματα ταῦτα ἦν καὶ πάλη. Εἰ γὰρ ἤδει, οὐκ ἂν ἠνάθετο τῶν ἠμυνόμενον. ὅτε γοῦν ἤκουσεν, ὅτι ἄλλως με οἶδεν σοι κεχρηματικέναι, ἵνα ἀναφανῆς δίκαιος; σύνοισθα πῶς εὐθέως ἀπὸ φιλοτιμήματος ἀνέπνευσε· πῶς ἐξυτέλισεν ἑαυτόν· πῶς οὐδὲ πεπληγέναι ἐνόμισεν ἅπερ ἔπαθεν, οὕτω λέγων· Τί ἔτι κρινόμεθα νουθετούμενος καὶ ἐλεγχόμενος ὑπὸ Κυρίου, ἀκούων ταῦτα οὐδὲν ὧν ἐγώ; καὶ πάλιν· ἕως μιᾶς ὥρας ἀκοῆς ἠνέσχου σου ὁ πρόσωπον· νυνὶ δὲ καὶ ὀφθαλμός μου ἑώρακέ σε· διὸ ἐφαυλίσα ἐμαυτὸν καὶ ἐτάκην· ἤκουσα δὲ ἐμαυτὸν γλῶσσαν καὶ ἀποδοῦ. Τοιούτων τοίνυν τῶν ἀνδρείων, τοιούτων τῶν ὑπεικόντων καὶ ἡμεῖς ζηλώσωμεν, ἵνα μὴ νόμον καὶ χάριν, τὸν μὲν νόμου καὶ χάριτος γνωμόνους, ἵνα καὶ τῶν αἰωνίων αὐτῶν ἀπολαύσωμεν κοινωνήσαντες σκιῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λδ'. 23 ΟΤΑΝ ΔΕ ΔΙΩΚΩΣΙΝ ΥΜΑΣ "ΕΚ

τῆς πόλεως ταύτης, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Επεὶ

Ἐπεὶ οὖν τὰ φοβερὰ καὶ φευκτὰ ἀδάμαντα ἰσχυρὰ ἀφῆλθσαν, τὰ μὴ τὸν φανερὸν καὶ τὴν αἰτίαν αὐτῶν καὶ τὴν αἰτίαν ἀλλήλων αὐλοῖς συμβησόμενα, ἄγε πάλιν τὸν λόγον ὅπου τὰ ἡμερώτερα, διδοὺς ἀναπνεῦσαι τοῖς ἀθληταῖς, καὶ πολλὴν αὐλοῖς παρέχων τὴν ἄδειαν. Οὐδὲ γὰρ ἐκέλευσε διωκομένους ὁμόσε χωρεῖν, ἀλλὰ φεύγειν. ὅπερ γὰρ ἀρχὴ τέως ἦν καὶ παρασκευὴ, συγκαταβαλικώτερον κέχρηται τῷ λόγῳ. Οὐδὲ γὰρ περὶ τῶν μὴ ζώντα φησὶ διωγμῶν, ἀλλὰ περὶ τῶν μετὰ τὸν φανερὸν καὶ τὸν πάντες. καὶ τοῦτο ἐδήλωσε λέγων· ὑ γὰρ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ισραὴλ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσι· Τί οὖν ἐὰν διωκόμενοι φεύγωμεν, καὶ πάλιν ἐκεῖ καταλαβόντες ἐκφύγωσι; τοῦτον ἀναιρεῖ τὸν φόβον, φησὶν· ὑ" φθάσετε περιέρχοντες τοῦ Παλαιστίνην, καὶ βοήθειαν ὑμᾶς καταλήψομαι. Ὥστε πῶς καὶ σὺ ζῶντα ὑ λύει τὰ δεινὰ, ἀλλὰ παίζοντας τοῖς καιροῖς. ὑ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐξαρπάσομαι καὶ λύσω σοὺ διωγμούς· ἀλλὰ τί; ὑ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ισραὴλ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. καὶ γὰρ ἦρκει εἰς παραμυθίαν αὐτοῖς τὸ ἰδεῖν αὐτὸν μόνον. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς ὑ πάντα ὑπερτέρει τῇ χάριτι, ἀλλὰ τί καὶ πρὸ αὐτῶν εἰσφέρεται χαλεπά. Εἰ γὰρ φοβεῖσθε, φησὶ, φεύγετε, * καὶ μὴ φοβεῖσθε. καὶ σὺ αὐτοῖς παρόντες ἐκέλευσε φεύγειν, ἀλλ' ἐλαυνομένους ὑποχωρεῖν· καὶ οὐδὲ πολὺ τὸ διάστημα δίδωσιν, ἀλλ' ὅσον παρελθεῖν τὰς πόλεις τοῦ Ισραήλ. Εἶτα πάλιν πρὸς ἕτερον αὐτοῖς ἀλείφει μέρος φιλοσοφίας· παρήτερον μὲν, τὸν μέλλοντα τῆς ἐσχάτης" ἐκδικήσεων· δεύτερον δὲ, τὸν τῶν παρόντων φόβον· νυνὶ δὲ τὸν τῆς κακηγορείας. ἐκείνης μὲν γὰρ ἀπήλλαξε τῆς φενακίδος, εἰπών· Ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ, καὶ δείξας ὅτι πολλοὶ αὐλοὶ ὑποδέχονται· τῶν δὲ παρόντων *, εἰπών· Μὴ μεμνήσησθε πῶς, ἢ τί λαλήσητε, καὶ ὅτι ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. ὅπερ δὲ μὴ τούτων εἶχεν ἴσως αὐλοὶ δὲ ποτὲ δόξαν λαβόντα, ὅπερ πολλοῖς πάντων φορτικώτερον εἰ δεῖ, ὅρα πόθεν αὐλοὶ καὶ σὺ ζῶντα, ἀφ' ἑαυτῶν καὶ τῶν" πρὸ ἑαυτῶν εἰρημένων ἀπάντων τὴν παραμυθίαν ποιεῖς, ὅπερ ἴσως οὐδὲν ἦν. ὥσπερ γὰρ εἶπεν ἐκεῖ, ὅτι ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων, καὶ προσέθηκε, διὰ τὸ ὄνομά μου· ὅταν ὑ σὺ ζῶντα ὑ ἑτέρως αὐλοὶ παραμυθῶνται, ἕτερον μετ' ἐκείνου λυτέον. ποῖον δή ἐστιν;

24 Οὐκ ἔστι μαθητὴς, φησὶν, ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ.

25 Ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ, ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος, ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. Εἰ τὸν δεσπότην Βεελζεβοὺλ ἐκάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκειακοὺς αὐτοῦ;

26 Μὴ οὖν φοβεῖσθε αὐτούς. Ὅρα πῶς ἑαυτὸν ἐκκαλύπτει" τῶν παντῶν" τὸν δεσπότην καὶ Θεὸν καὶ δημιουργόν; Τί οὖν; Οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ; ἕως ἂν μὴ ἡ μαθητὴς καὶ δοῦλος. Οὐκ ἔστι καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν. μὴ γάρ μοι τὰ ἀσυνήθη ὑπὲρ τὰ συνήθη λέγετε, ἀλλ' ἀπὸ τῶν πλειόνων" δείκνυτε τὸν λόγον. καὶ ὑ λέγει, πόσῳ μᾶλλον τοὺς δούλους, ἀλλὰ τοὺς οἰκειακοὺς αὐτοῦ, πολλὴν παρὸν αὐτοῖς" ἀμείνονα ὑποδεικνύμενος. καὶ ἀναχωρῶν ἔλεγεν· Οὐκέτι καλῶ ὑμᾶς δούλους, ὑμεῖς δὲ φίλους μου εἴρηκα. Ὥστε οὐκ εἶπεν, Εἰ τὸν οἰκοδεσπότην ὕβρισαν καὶ ἐκακηγόρησαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ δὲ εἶδος τῆς ὕβρεως τίθησιν, ὅτι Βεελζεβοὺλ ἐκάλεσαν. Εἶτα καὶ ἑτέραν ταύτης οὐκ ἐλαττοῦσαν δίδωσι παραμυθίαν. ἴσως μὲν γὰρ μείζων καὶ αὕτη. ὅπερ ἦν τοῖς τότε φιλοσοφοῦσι καὶ ἑτέρας ἔδει τῆς μάλιστα αὐτοῖς ἀνακηκοὸς δυναμένης, καὶ τοῦτο φησι· καὶ ὃ μὴ ἐν σκότει εἶπον ὑμῖν, ἐν τῷ φωτὶ λέγετε· καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωμάτων. πολλὴν δὲ πάντων [τὴν] παραμυθίαν ἐνέφηνε, καὶ τὸ μὴ φοβεῖσθαι αὐτούς· τί γάρ φησι; μὴ φοβηθῆτε αὐτούς· Οὐδὲν γάρ ἐστι κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται· οὐδὲ κρυπτὸν, ὃ οὐ γνωσθήσεται.

ται*. Ο δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. Ἐρκεῖ μὲν ὑμῖν εἰς παραμυθίαν, τὸ καὶ ἐμὲ κοινωνῆσαι τῆς αὐτῆς λοιδορίας" ὑμῖν, ᾗ διδάσκαλον καὶ ᾗ διαπονεῖν· εἰ δ' ἔτι ἀγνοεῖτε τοῦτο ἀκούοντες, ἐκεῖθεν καὶ ἐκεῖνο, ὅτι καὶ τούτης μακρὰν ὕστερον ἀπαλλαγήσεσθε τῆς ὑπερφίας. πῶς γὰρ ἔνεστι ἀληθεῖ τοῦτο ἀκούοντες; ὅτι γὰρ ὑμᾶς καλοῦσι καὶ πλάνους; ἀλλ' ἀναμίμνησκε μακρὰν, καὶ σωτῆρας ὑμᾶς ἐξ ὑστέρας τῆς οἰκουμένης προσερεῦσιν ἅπαντες. καὶ γὰρ ἀποκαλύπτω ἅπαντα ὁ χρόνος καὶ συνεσκιασμένα, καὶ τῷ ἐκείνου συκοφαντίαν ἐλέγξει, καὶ δηλῶν ποιήσει τὴν ὑμετέραν ἀρετήν· ὅταν γὰρ ἀφ' ὧν προσαγγέλλῃ φαίνησθε φωστῆρες καὶ ὑστέρας καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἐπιδεικνύμενοι, καὶ τοῖς ἐκείνου προσέξουσι λόγοις ᾗ ἀνθέξητε, ἀλλὰ τῇ τοῦ προσαγγέλλοντος ἀληθείᾳ. καὶ ᾗ μὴ συκοφαντῆ καὶ ψεύσηται καὶ κακήσῃ· ὑμᾶς γὰρ τῶν ἡλίου φαεινοτέρους λαμπρότερον, τῶν μακρὸν χρόνου ἐκκαλυπτομένων ὑμᾶς ἐξ ἀναχηρύττοντος, καὶ σάλπιγγος λαμπροτέρας φωνὴν ἀφιέντος, ἐξ μαρτύρων ἅπαντας τῆς ὑμετέρας ποικίλης ἀρετῆς. μὴ τοίνυν τὰ λεγόμενα νῦν ὑμᾶς ταπεινούτω, ἀλλ' ἡ ἐλπὶς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν αἰωρείτω. ἀμήχανον γὰρ κρυβῆναι τὰ καθ' ὑμᾶς. εἶπα, ὅτι πάσης αὐτὰς ἀπήλλαξεν ἀγωνίας καὶ φόβου καὶ μερίμνης, καὶ ὑψηλοτέρους ἐποίησε τῶν ἐπειλῶν, τότε λοιπὸν εἰς χεῖρα αὐτοῖς καὶ πρὸς τὴν τοῦ κηρύγματος παῤῥησίαν ἀφῆκεν.

27 Ο λέγω γὰρ ὑμῖν, φησὶν, ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ φωτὶ· καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωμάτων.

Καίτοιγε οὐκ ἰδίᾳ τοῦτο ἔλεγεν, οὐδὲ εἰς τὸ οὖς αὐτοῖς διελέγετο, ἀλλὰ μεθ' ὑπερβολῆς κέχρηται τῷ λόγῳ. ὅπερ γὰρ μόνοις αὐτοῖς διελέγετο ἐν τῇ μακρᾷ γοπίᾳ τῆς Παλαιστίνης, ἀφῆ τοῦτο εἶπεν, ἐν τῇ σκοτίᾳ, καὶ εἰς τὸ οὖς, πρὸς τὴν μὴ τοῦτο παῤῥησίαν ἐσοιδήμου, ἵνα ἔμψυχον αὐτοῖς δίδοται, ᾗ ἔξω τῆς ἀγαλέξεως ἀντιδιαστέλλων ἐκείνης. ἐν γὰρ μιᾷ καὶ δυσὶ πόλεσι, ἀλλὰ τῇ οἰκουμένῃ κηρύξατε πάσῃ, φησὶ, γῆν καὶ θάλατταν ὑπερβάντες, καὶ οἰκουμένου καὶ ἀοίκητον, καὶ τυφλοὺς καὶ δήμους, καὶ φιλοσόφοις καὶ ῥήτορσι γυμνῇ τῇ κεφαλῇ καὶ μετὰ παῤῥησίας πάσης πόλιν λέγοντες. ἀφῆ τοῦτο εἶπεν, ὑπὲρ τῶν δωμάτων, καὶ ἐν τῷ φωτὶ, τουτέστι, χωρὶς ὑποστολῆς τινος, καὶ μετ' ἐλευθερίας ἁπάσης. καὶ ἀφεστὶ μὴ εἶπε, κηρύξατε ὑπὲρ τῶν δωμάτων, καὶ εἴπατε ἐν τῷ φωτὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ προσέθηκεν, ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε; ἐπαίρων αὐτῶν τὰ φρονήματα. ὥσπερ οὖν ὅτι ἔλεγεν, Ο πιστεύων εἰς ἐμὲ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, δείκνυσιν ὅτι" πάντα δι' αὐτῶν ἐργάσονται, καὶ πλέον ἢ δι' ἑαυτῶν, τοῦτο τίθησιν. τὸν μὲν γὰρ ἀφελὸν ἐγὼ διδάσκω, φησὶ, καὶ τὰ προσήκοντα· τὸ δὲ πλέον δι' ὑμῶν δύσασθαι βούλομαι. τοῦτο δὲ οὐκ ὀλιγαρκοῦντος ὄντι μόνον, ἀλλὰ καὶ ὃ μέλλοι προσθήσειν φοβερωτέρους καὶ παῤῥησιαστοτέρους τοῖς λεγομένοις, καὶ δεικνύντος ὅτι πάντων κρατήσουσι, καὶ ἐρήμων καὶ τῶν [πρὸς τὴν] κακηγορίας ἀγωνίαν πάλιν ὑποῤῥιπτοῦντος. ὥσπερ γὰρ τοῦτο τὸ κήρυγμα" λοιδόρους τέως πάντα ἐπελθόντας, οὕτω καὶ ἡ ποτὲ τῶν Ἰουδαίων ὑπόληψις ἀπολεῖται ταχέως. εἶπα, ὅτι ἐπῆρεν αὐτὸν ἐξ ὕψους, προσαναφωνῆ πάλιν καὶ σὺν καιδυίοις, ἀναπεφωνῶν αὐτῶν τὴν ἀγωνίαν καὶ ὑψηλοτέρους πάντα ποιῶν. Τί γάρ φησι;

28 Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. Εἶδες πῶς πάντων αὐτοὺς ἔχειν αἰωρεῖσθαι, καὶ φρονήσεως μόνον, οὐδὲ κακοηθείας, οὐδὲ κακοδιώξεως καὶ ἐπιβουλῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς πάντων ἐξ ἀδοκήτου φοβερᾶς θανάτου πείθων καταφρονεῖν; καὶ γὰρ ἁπλῶς θανάτου, ἀλλὰ καὶ βιαίου. καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι ἀναιρεθήσεσθε· ἀλλὰ ἐξ μετὰ τῆς αὐτῆς προσοχῆς μεγαλοφροσύνης" τὸ πρῶτον ἐδήλωσε, μὴ φοβηθῆτε λέγων ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι.

Φοβήθητε δὲ μᾶλλον ᾗ ἐξ ψυχὴν καὶ σῶμα δυναμένου ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ·

Οπερ

Οπερ ἀεὶ ποιῶ, εἰς τὸ ωαντίον ωεριτρέπων λόγον. Τί γὰρ φησι; δεδοίκατε θάνατον, ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἐστὶ κηρύττειν· δι' αὐτὸ μὲν οὖν οὐκ ἐκήρυξα, ὅπερ δεδοίκατε θάνατον. τοῦτο γὰρ ὑμᾶς ἐξαιρήσεται τοῦ ὄντως θανάτου. Εἰ γὰρ καὶ μέλλουσι ὑμᾶς ἀναιρεῖν, ἀλλὰ τοῦ κρείττονος ἀφελέσουσι), καὶ μείζονα φιλοτιμήσονται. ἀλλὰ τοῦτο οὐκ εἶπε, τὸν ψυχὴν οὐκ ἀποκτεινόντων, ἀλλὰ μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. καὶ γὰρ ἂν θελήσωσι, ἀφελέσονται· ὥστε εἰ δέδοικας κόλασιν, ἐκεῖνον φοβοῦ τὸν πολλῷ χαλεπωτέρων. ὁρᾶς πῶς πάλιν οὐκ ἐπαπειλεῖται αὐτοῖς ἀπαλλαγὴν θανάτου, ἀλλ' ἀφίησιν ἀποθανεῖν, μείζονα χαρὰν ὁμολογῶν, εἰ μὴ ζωοχόρησιν τοῦτο παθεῖν; τοῦ γὰρ ἀπαλλάξαι θανάτου τὸ πεῖσαι καταφρονῆσαι θανάτου πολλῷ μεῖζόν ἐστιν. οὐ τοίνυν εἰς κενοδοξίαν ἐμβάλλει αὐτοῖς, ἀλλ' ἀνωτέρους ποιεῖ κενοδοξίων, καὶ σὺ βεβαίως λόγῳ τὰ ωερὶ ἀθανασίας ψυχῆς σὺ αὐτοῖς πήγνυσι δόγματα. εἰ δὲ σὺ δύο εἰπεῖν λέξεσι δόγμα σωτήριον καταφυτεύσας, καὶ ἀπὸ λογισμοῦ αὐτοῦ ἑτέρων παραμυθεῖται. ἵνα γὰρ μὴ νομίσωσιν ἀναιρεθήσεσθαι, ὡς ἐγκαταλιμπανόμενοι, τοῦτο πάλιν, πάλιν τὰ ωερὶ τῆς ωροφητείας τοῦ Θεοῦ εἰσάγει λέγων, οὕτω λέγων·

29 Οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ γῆν ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

30 Ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσί. Τί γὰρ βούλεται λέγειν ἐκεῖνον, φησίν; ἀλλ' ὅμως οὐδὲν ἐκεῖνα ἀλώσεται ἀγνοοῦντος τοῦ Θεοῦ. οὐ γὰρ τοῦτό φησιν, ὅτι αὐτοῦ ἐνεργοῦντος πίπτει (τοῦτο γὰρ ἀνάξιον Θεοῦ) ἀλλ' ὅτι οὐδὲν αὐτὸν λανθάνει τῶν γινομένων. Εἰ τοίνυν ἀγνοῶν οὐδὲν τῶν συμβαινόντων, ὑμᾶς δὲ φιλεῖ παρὰ πολὺ γνησιώτερον, καὶ ὄντα φιλεῖ, ὡς καὶ τὰς τρίχας ἠριθμημένας, οὐ χρὴ δεδοικέναι. τοῦτο δὲ ἔλεγεν, οὐχ ὅτι τὰς τρίχας ὁ Θεὸς ἀριθμεῖ· ἀλλ' ἵνα τὸν ἀκριβῆ γνῶσιν καὶ τὸν πολλὸν ωρόνοιαν τὸν ωερὶ αὐτοῦ ἐνδείξηται. Εἰ τοίνυν καὶ οἶδε πάντα τὰ γινόμενα, καὶ δύναται σώζειν ὑμᾶς, καὶ βούλεται, ὅσα αὐ πάσχητε, μὴ νομίσητε ἐγκαταλιμπανόμενοι πάσχειν. οὐδὲ γὰρ ἀπαλλάξαι ὑμᾶς βούλεται τῶν δεινῶν, ἀλλὰ πεῖσαι καταφρονῆσαι τῶν δεινῶν· ὅπερ τοῦτο μάλιστα ἀπαλλαγὴ τῶν δεινῶν.

31 Μὴ οὖν φοβεῖσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς. Ὁρᾶς πῶς τὸν φόβον αὐτῶν καταπαρατήσεται; καὶ γὰρ ἦδει τὰ ἀπόρρητα τῆς διανοίας. διὰ τοῦτο ἐπήγαγε, μὴ οὖν φοβεῖσθε αὐτούς. καὶ γὰρ κρατήσουσι, τοῦτ' ἐστὶ καταδεεστέρου κρατήσουσι, τοῦ σώματος λέγω· ἃ καὶ μὴ οὗτοι ἀποκτείνωσιν, ἡ φύσις λαβοῦσα ἄπεισι πάντως· ὥστε οὐδὲ τούτῳ οὗτοι γενέσθαι κύριοι, ἀλλ' ἀπὸ τῆς φύσεως αὐτὸ ἔχουσιν. Εἰ δὲ τοῦτο δέδοικας, πολλῷ μᾶλλον τὸ μεῖζον δεδοικέναι χρή, καὶ φοβεῖσθαι τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα εἰς γέενναν ἀπολέσαι. καὶ οὐ λέγει φανερῶς ἑαυτὸν εἰ) τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι· διὰ τοῦτο δὲ ἐμφῆναι τὸν ἐρέφηνε, κριτὴν ἑαυτὸν ὄντα ἐδήλωσεν. ἀλλὰ νῦν τοιοῦτόν τινα ποιοῦμεν. τὸν μὲν γὰρ δυνάμενον ψυχὴν ἀπολέσαι (τυφλῶσαι, κωλῦσαι) οὐ φοβούμεθα· τοῦτο δὲ τὸ σῶμα ἀναιρεθῆναι πεφείκαμεν. καίτοιγε ὁ μὲν μετὰ τῆς ψυχῆς καὶ τὸ σῶμα βιωφελῆσαι· οὐ μόνον οὐ τὸν ψυχὴν, ἀλλὰ τοῦτο τὸ σῶμα κωλῦσαι δυνάμενον· καὶ μυριάκις ἀνέλωσιν, ἀλλὰ καὶ λαμπροτέρους οὕτω ποιοῦσιν αὐτό. Εἶδες πῶς δείκνυσι τοῦτ' ἀγῶνας βλαβερὰς; καὶ γὰρ σφόδρα ὁ θάνατος κατίσχυσιν αὐτῶν τὴν ψυχὴν, φοβεροὺς τοῖς ἐμπείροις, τῷ μηδέπω γεγονέναι λύπας καταγώνιος, μηδὲ τοῦτ' μέλλοντας αὐτὸν καταφρονῆσαι τῆς τοῦ ἀγίου πνεύματος ἀπολαυσικῆς χορείας. ἐκβαλὼν τοίνυν φόβον καὶ τὴν ἀγωνίαν τὴν κατασείσασαν αὐτῶν τὴν ψυχὴν, καὶ δὸς τῶν ἐξῆς ἀδεῶς ἀκροᾶσθαι πάλιν, φόβῳ φόβον ἐκβάλλων· καὶ οὐ φόβου μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπαθλον ἐλπίδι μεγάλων, καὶ μὴ πολλῆς ἀπειλῆς τῆς ἐξουσίας, καὶ ἑκατέρωθεν αὐτοῦ ωροτρέπων εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας παρρησίᾳ, καὶ ἐπάγει λέγων·

32 Πᾶς

32 Πᾶς ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

33 Ὅστις δ' ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Οὐ γὰρ ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἐναντίων ὠφελεῖ, καὶ εἰς τοῦτο δεῖται καταλήψεως. καὶ σκόπει τὸν ἀκριβειμόν. Οὐκ εἶπεν ἐμέ, ἀλλ' ἐν ἐμοί, δεικνὺς ὅτι οὐκ οἰκείᾳ δυνάμει, ἀλλὰ τῇ πίστει βοηθούμενος χάριτι ὁμολογεῖ ὁ ὁμολογῶν. τοῦτο γὰρ τοῦ ἀρνουμένου, οὐκ εἶπεν ἐν ἐμοί, ἀλλ' ἐμέ. ἔρημος γὰρ ἦν ἡμόμενος τῆς δυνάμεως, ὕπνος ἀρνήσεται. ἵνος οὖν ἔνεκεν ἐγκαλεῖται, φησιν, εἰ ὁ ἐγκαταλειφθεὶς ἀρνήσεται; ὅτι δὲ ἐγκαταλειφθῆναι, πρὸ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ ἐγκαταλιμπανόμενοι. ἵνος δὲ ἕνεκεν οὐκ ἀρνεῖται τὴν κοινὴν Δεσπότην πίστιν, ἀλλὰ διὰ τὸν Δεσπότου τὸ σῶμα ὁμολογεῖν ἀπαιτεῖ; εἰς προῤῥησιν ἡμᾶς ἀλείφων καὶ πλείονα ἀγάπην καὶ ἀσφάλειαν, καὶ ὑψηλοὺς ἐργάζόμενος· διὰ καὶ πρὸς ἀπόνοιαν Δεσπόζεται· καὶ οὐδὲ τοῦ προσώπου τῶν μαθητῶν κέχρηται μόνον. οὐ γὰρ αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν πολὺ καταισχυνεῖ γυναίους. ὁ γὰρ τοῦτο μαθών, οὐ διδάξει μόνον μὴ προῤῥησιάζεσθαι, ἀλλὰ καὶ πίστεται πάντα βιάκολως καὶ μὴ προθυμίας. τοῦτο καὶ αὐτὸς πολλοὺς τῶν ἀποστόλων προσῆκατο, ὃ πιστεύσας τῷ ῥήματι τοῦτο. καὶ γὰρ ἐν τῇ καλάσσῃ πλείονα ἡ ὑμωεία, καὶ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς μείζων ἡ ἀντίδοσις. ὅθεν γὰρ τῷ χρόνῳ πλεονεκτεῖ ὁ καταρθῶν, καὶ τῇ ἀσαδολῇ τῆς ὑμωείας νομίζει κερδαίνειν ὁ ἁμαρτάνων, ἀμφίρροπον, μᾶλλον δὲ πολλῷ μείζονα πλεονεξίαν εἰσήγαται, τὴν προθήκην τῶν ἀντιδόσεων. ἐπλεονέκησάς, φησι, τῷ προσεύξεσθαι με ὁμολογοῦντα ἐν αὐτῷ; πλεονέκησόν σε καὶ μᾶλλον, φησι, τῷ μείζονά σοι δοῦναι, ἢ ἀφάτως μείζονα. οὐκ γὰρ σε ὁμολογήσω. ὁρᾷς οὐκ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς, ἐν τοῖς κακοῖς ἀμυδόμεθα; τί τοίνυν ἀνεύδεις καὶ ἐπείγῃ; Ἵνα δὲ ζητεῖς ἐν αὐτῷ τὰς ἀμοιβὰς ἐλπίδι σωθῆς; δεῖ δὲ τοῦτο καὶ ποιήσης ἡμᾶς δεηθῆναι, ἢ μὴ λάβῃς αὐτὸν τὸν ἀντίδοσιν ἐν αὐτῷ, μὴ ἀφάτου. μὴ γὰρ προθήκης σε τῷ μέλλοντί σε χαρᾷ δυάμθαι τούτου ἡ ἀμοιβή. καὶ ποιήσῃς ἃ ποτὲ, καὶ μὴ δῶς δίκην, μὴ ῥᾳδύμει. οὐκ γὰρ σε ἐκδίκει ἡ ὑμωεία, εἰ μὴ μεταδάλῃ ἐν ἡμῖν βελτίων. Εἰ δὲ ἀπιστεῖς, ἀπὸ τῶν ἐναντίων καταπαίζου καὶ τῶν μηνόντων. Εἰ γὰρ ἐν τῷ καιρῷ τῶν ἀγώνων ὕπνος εἰσὶ λαμπροὶ οἱ ὁμολογοῦντες, ἐν τῷ καιρῷ τῶν σφαίων σπήσουσι ἵνες ἔσονται; Εἰ οἱ ἔμφρονες ἐν αὐτῷ κρούσουσιν, ὁ πάντων πατὴρ φιλοσοφότερος πῶς θαυμάσεταί σε ἐν ἀναχηρύξει; τότε γὰρ [ἡμῶν] εἰσὶ καὶ τῶν ἀγαθῶν αἱ δωρεαὶ, καὶ τῶν κακῶν αἱ ὑμωεία. ὥστε οἱ μὲν δεηούμθοι, ἐν αὐτῷ ἐν οὐρανοῖς βλαδήσονται· αὐτῷ μὲν μὴ ποτὲ δεηθῆναι ζωιδότος ζόντες, καὶ μὴ ποτε ἀποθάνωσιν, ἀποθανοῦσι πάντως· καὶ οὐκ [δὲ] τοῦ ἐκάτου κολασθήσονται δίκην. οἱ δὲ ἑτεροι, καὶ αὐτῷ καὶ οὐκ κερδήσουσι, ἐν θάνατον αὐτῷ προσγματθούμθοι, ἐν τῶν ζώντων ταύτῃ λαμπρότεροι γενόμθοι, καὶ οὐκ τῶν ἀπορρήτων ἀπολαύοντες ἀγαθῶν. οὐ γὰρ δὴ τοῦτο ὃ κολάζειν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὃ εὐεργετεῖν ἕτοιμος ὁ Θεός· καὶ τοῦτο μᾶλλον, ἢ τοῦτο οὐκ. ἀλλὰ ἵνος ἔνεκεν τοῦτο μὴ ἅπαξ ἴδωσιν, οὐκ ἂν δὲ; οἶδε μᾶλλον τοῦτο αὐτὸν ἀκούοντας σωφρονιζομένους. διὰ τοῦτο εἰπὼν· Φοδήθητε δυνάμθον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἐν γεέννῃ ἀπολέσαι, πάλιν λέγει, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγώ. οὕτω καὶ Παῦλος ἐποίει, συνεχῶς τῆς πίστεως μεμνημένος. ἀλείφας τοίνυν ἀκροατὴν διὰ πάντων (καὶ γὰρ τοῦ οὐρανοὺς ἀνέῳξεν αὐτῷ, καὶ ὃ δικαστήριον ἐκάθισε ὃ φοδερὸν, καὶ ὃ θάλασσαν ἔδειξε τῶν ἀγγέλων, καὶ τὸν ἐν τοῖς αἰσχύνης τῶν φαίων πολλὴν ἐντίδωσι προσοδοποιοῦσαν τῷ λόγῳ τῆς δυσκολίας τὴν εὐκολίαν) λοιπὸν ἵνα μὴ δειλαὶ * ἡμῶν ἐμποδισθῇ τὸ εὐσεδὲς ὃ κήρυγμα, καὶ πρὸς αὐτὰς σφαγὰς αὐτοὺς προσκυλίζεσθαι κελεύει· ἵνα μάθωσιν, ὅτι καὶ ἐν τῇ πλάνῃ μένοντες, καὶ τὸ τῶν ὑπερουλῆς δώσουσι δίκην.

ΘΕΙΚΟΝ Καταφρονῶμεν τοίνυν θανάτου, καὶ μὴ πρὸ καιροῦ ὁ Θεὸν τοῦτον ἀπαιτῶν. καὶ γὰρ

γὰρ εἰς πολλῷ βελτίονα" ἀναστησόμεθα ζωήν. ἀλλὰ φθείρεται τὸ σῶμα; καὶ δι' τοῦτο μάλιστα χαίρειν δεῖ, ὅτι ὁ θάνατος φθείρεται καὶ ἡ θνητότης ἀπόλλυται), οὐχ ἡ οὐσία τοῦ σώματος. οὐδὲ γὰρ, εἰ ἀνδριὰντα ἴδοις χωνευόμενον, ἀπώλειαν νομίσεις τὸ γινόμενον, ἀλλὰ βελτίω κατασκευήν· τοῦτο δὴ καὶ ὅτι τοῦ σώματος λογίζου, καὶ μὴ θρήνει. τότε γὰρ ἔδει θρηνῆσαι, εἰ ἔλυεν ἡ ψυχὴν τὴν κολάσει. ἀλλ' ἔδει, φησί, χωρὶς τοῦ φθείρεσθαι τὰ σώματα τοῦτο γίνεσθαι, καὶ ὁλόκληρα μένειν αὐτά. ἐπὶ τούτου ἢ τοὺς ζῶντας ἢ τοὺς ἀπελθόντας ὠφέλησεν ἄν; μέλει ποτὲ φιλοσώματοι, μέλει ποτὲ τῇ γῇ προσπλωθῆναι πρὸς τὰς σκιάς κεχήνατε; τί γὰρ τοῦτο ὠφέλησεν ἄν; μᾶλλον δὲ οὐκ ἂν ἔβλαψεν; εἰ γὰρ μὴ ἐφθείρετο τὰ σώματα, πρᾶγμα δεινὸν ἦν τὸ πρᾶγμα· καὶ μεῖζον τοῦ κακοῦ ὁ τύφος πολλοῖς ἔμελλεν ἄν. εἰ γὰρ καὶ τούτου γενομένου καὶ σκωλήκων πηγαζόντων πολλοὶ θεοὶ νομισθῆναι ἐφιλονείκησαν, τί οὐκ ἂν ἐγένετο τούτου μὴ ὄντος; δεύτερον, οὐκ ἀνθρωπίνως ἀνέστησαν ἀπὸ γῆς ἐκεῖ). εἰ γὰρ τοῦ τέλους μάρτυρες ὧν τοῦ ἀμφισβητοῦσιν ἔτι λοιπὸν, τί οὐκ ἂν ἐπεπώθησαν, εἰ μὴ τοῦτο ἐώρων; τέλος, σφόδρα ἂν ἐφιλήθη τὰ σώματα, καὶ ὁ πλείων ἐρχιχώτεροι καὶ παχύτεροι ἐγένοντο ἀνθρωποι. εἰ δὲ καὶ νῦν λοιπὸν τοῖς πάθεσι συμπλέκονται καὶ "ταῖς σοφαῖς ἀφανισθέντων ἐκείνων, τί οὐκ ἀνθρωπίνως ἐποίησαν, εἰ καὶ τὴν εἰκόνα εἶχον διατεθρυμμένην; τέταρτον, οὐκ ἀνθρωπίνως ἐπάθησαν τὰ μέλλοντα. πέμπτον, ὁ κόσμον ἀθάνατον εἶναι λέγοντες, μᾶλλον ἂν ἐβεβαιώθησαν, ἢ οὐκ ἂν "ἔφασαν θεὸν εἶναι δημιουργόν. ἕκτον, οὐκ ἂν ἔγνωσαν τῆς ψυχῆς τὴν ἀρετήν, καὶ πόσον ὅσον πρᾶγμα σώματι ψυχή. ἕβδομον, πολλοὶ τῶν ἀποδυόντων τοὺς οἰκείους, τὰς πόλεις ἀφέντες, τὰ "σώματα ἔμελλον οἰκεῖν, καὶ ἀνθρωποκτονίας γίνεσθαι τοῖς νεκροῖς τοῖς αὐτῶν διὰ παντὸς ἀναλεγόμενοι. εἰ γὰρ καὶ νῦν εἰκόνας "πλάττοντες αἰσθητοὺς (ὅπερ τὸ σῶμα καταφεύγειν οὐκ ἔχουσι· οὐδὲ γὰρ δύνανται, ἀλλὰ καὶ ἀκόντων αὐτῶν ῥεῖ καὶ ἀποπίπτει) προσπλωθῆναι πρὸς σανίσιν εἰσί, τί οὐκ ἂν τότε ἐπεποίησαν ἄτοπον; ἐμοὶ "δοκεῖν καὶ ναὸς ἂν τοῖς τοιούτοις σώμασιν "ᾠκοδόμησαν [ἀνθρωποι] πολλοί, "καὶ πείσαι δαίμονας φθέγγεσθαι δι' αὐτῶν καὶ τὰ τοιαῦτα μαγγανεύειν δεινοί, ὅπου γε καὶ νῦν τὰς νεκυομαντείας ζηλωτοῦντες, πολλὰ τούτων ἀτοπώτερα ὑπεχειρώσαντο, οἵ γε μὴ τὴν κόνιν καὶ τὴν τέφραν ταύτα ποιεῖν ἐπὶ φιλονεικοῦσι. πόσαι γὰρ οὐκ ἂν ἐδουλοπραγίαι συνῆλθεν ἐγένοντο; πόσα ποιναὶ ἀνάρρωι ὁ Θεὸς καὶ ἄδοπα, καὶ παυσάμενος ἡμᾶς ἀφίσασθαι τῶν γηίνων ἀποβλήτων, ἀφανίζει τὸ σῶμα τοῦ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἡμετέρων. καὶ γὰρ ὁ φιλοσώματος, καὶ πρὸς κόρον ἐπιποθούμενος εἶμορφον, εἰ μὴ βούλοιτο μαθεῖν τοῦ λόγου τὸ εἰδεχθὲς τῆς οὐσίας, δι' αὐτῆς αὖθις τῆς ὄψεως ἕξεται. καὶ γὰρ πολλαὶ τῆς ἐρωμένης ὁμιλίαι, πολλάκις ἂν καὶ λαμπρότεραι ἀποθανοῦσαι, μετὰ μίαν καὶ δευτέραν ἡμέραν δυσωδίαν πρὸ ἔχουσι καὶ ἰχῶρα καὶ σκωλήκων. σκυθρωποὶ οὖν οἷς κάλλος φιλεῖς, καὶ πρὸς ποίαν ἐπτοήσασθε μορφίαν. εἰ δὲ μὴ ἐφθείρετο τὰ σώματα, οὐκ ἂν τοῦτο ἐγνώσθη καλῶς. ἀλλ' ὥσπερ ὁ δαίμονες τοὺς τοῖς φωτὸς πρέχουσι· οὕτω καὶ πολλοὶ τῶν ἐρώντων τοῖς μνήμασι προσκαθήμενοι διὰ παντὸς δαίμονας δὴ ἐδέξαντο τῇ ψυχῇ, καὶ τῇ κακεπῇ ταύτῃ παγίως ἂν ἀναπέφυκον μανίᾳ. καὶ γὰρ μετὰ τὰ ἄλλων ἀπόντων καὶ τοῦτο προσαμυθεῖται τὴν ψυχήν, τὸ μὴ φαίνεσθαι τὴν εἰκόνα, καὶ εἰς λήθην "ἐμβάλλει τοὺς παῖδας. εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἦν, οὐδ' ἂν μνήματα ἦν, ἀλλὰ τὰς πόλεις εἶδες ἂν ἀντὶ ἀνδριάντων νεκροὺς ἐχούσας, ἑκάστου "ἑαυτὸν βλέπειν ὑπερθυμουμένου· καὶ πολλὴ ἂν ἐγένετο σύγχυσις εἰσεῦθεν, καὶ οὐδεὶς ἂν τῶν πολλῶν ψυχὰς ἐπεμνήσατο, οὐκ ἂν πρὸ ἐχώρησε τῷ περὶ ἀθανασίας ἐπεισελθεῖν λόγῳ. καὶ ἕτερα δὲ πολλὰ ἂν ἀτοπώτερα τούτων ἐγένετο, εἰ μηδὲ εἰπεῖν "καλόν. διὰ τοῦτο σπεύδει θεόθεν, ἵνα ἴδῃς γυμνὴν τῆς ψυχῆς τὸ κάλλος. εἰ γὰρ" ἐκείνη τοσούτου κάλλους καὶ τοσαύτης ζωῆς "προῖκος, πολλῷ μᾶλλον αὕτη βελτίων ἂν εἴη· εἰ δὲ ὕστερος εἰδεχθὲς καὶ δυσειδὲς διακεῖται, πολλῷ μᾶλλον ἑαυτήν. ὑγιὲς γὰρ τὸ σῶμα ἔστι τὸ καλόν, ἀλλ' ἡ διάπλασις, καὶ τὸ ἀνθος ὅταν τῆς ψυχῆς ὑπερχεώνυται τῇ οὐσίᾳ.

φίλη

φίλει τοίνυν ἐκείνῳ τὴν καλὴν ταύτην ποιοῦσαν φαίνεσθαι. Τί λέγω σε θάνατον; καὶ γὰρ αὐτῇ τῇ ζωῇ δείκνυμί σοι πῶς πρώτα αὐτῆς ἐστὶ καλή. εἰ μὲν γὰρ κάθηται, ῥόδα καταπάτει τῶν πρεσβυτέρων· ἂν δὲ ἀλγήσῃ, ὁ κάλλος λαβοῦσα ἐκείνο μηδαμοῦ σολῇ ὁ πρῶτον περιέβαλε· καὶ βύσσινα διϊωκέναι, γέγονεν ἀπαθὲς τὸ σῶμα· ἂν δ' ἀλγήσῃ, ἀφεκτικῆς ἰατρὸς ἐστὶ καὶ ἀδενέστερον ἐποίησεν· ἂν θυμωθῇ, πάλιν πεποίηκεν [αὖθις] ἀπροσίτατον καὶ αἰσχρόν· ἂν γαλεπὸν ὀφθαλμὸν δείξῃ, πολὺ [ὁ] κάλλος ἐξαφείσατο· εἰ βασκήνῃ, πολλοῦ τοῦ ὠχρίαν καὶ τοῦ τηκεδόνα ἔξεχεν· ἂν ἀγαπήσῃ, πολλῷ τοῦ βύσσου φίδι ἐδωρήσατο. ὅτου γοῦν πολλαὶ οὐκ ὄντος βύσσου φοροῦσι τοῦ ὄφεως, χάριν πολλῷ ἀπὸ ψυχῆς ἔλαβον· ἔτεραι [πάλιν] λάμπτουσαι τῇ ὥρᾳ, ὅτῳ ψυχὴν ἀγαθὴν εἶχον, ἐλυμήναντο τοῦ βύσσου φίδι. σκόπησον πῶς ἐρυθραίνει προσώπου λευκόν ὄν, καὶ τῇ τοῦ χρώματος ποικιλίᾳ πολλῷ ἐργάζεται τοῦ ἡδονῆς, ὅταν αἰσχύνεσθαι δέῃ καὶ ἐρυθριᾶν· ὥσπερ οὖν ἐκεῖ αἰσχύντος ἦν, θηρίου πάντως ἀνδρειότερον τοῦ ὄφεως δείκνυσι· ὅτως ἡ αἰδὼς μέσον, ἤμεσεν καὶ εὐχὴν τοῦ ὄφεως ἐργάζεται. οὐδὲν γὰρ ψυχῆς καλῆς ὠφελιμώτερον, οὐδὲ ἥδιον. ὅτι μὲν γὰρ τῶν σωμάτων, μῦθος ἀληθὴς ὁ πᾶς· ὅτι δὲ τῶν ψυχῶν, καθαρὰ καὶ ἀκύμαντος ἡ ἡδονή. Τί τοίνυν βασιλέα ἀφεὶς, πρὸς ἥρυκα ἐπτόησας; Τί φιλόσοφον καταλιπὼν, κέχηνας πρὸς ἑρμαῖον; Εἶδες καλὸν ὀφθαλμόν, κατάμαθε τὸν ἔνδον· καὶ μὴ ἡ καλὸς ἐκεῖνος, καταφρόνησον καὶ τούτου. οὐδὲ γὰρ, εἰ γυναῖκα εἶδες ἄμορφον πρόσωπον πρόκειται, ἀλλὰ καλὸν, ἔπαθες δὲ τι πρὸς αὐτοῦ· ὥσπερ οὖν οὐδὲ εὐφδὴν καὶ καλὸν ἐᾶσον αὖ κρύπτεσθαι τῷ προσώπῳ, ἀλλὰ προελθὼν αὐτὸ, γυμνὸν δὲ ἀθλήσας τοῦ ὤφθαι ἰδεῖν. τοῦτο δὴ καὶ ὅτι τῆς ψυχῆς ποιῇ, καὶ αὐτοῦ καταμαίθανε προφτου. ἐν προσώπου γὰρ χώρᾳ ὁ σῶμα πρόκειται. δεῖ δὲ μάνει τοιοῦτον οἷόν ἐστιν· ἐκείνη ἦ, καὶ ἄμορφος ᾖ, ταχέως δύναται γλυφθαι καλή· καὶ ὀφθαλμὸν ἔχῃ δυσειδῆ καὶ πρόχειρον καὶ σκληρὸν, δύναται γλυφθαι καλὸς, ἥμερος, γαλεινός, μειλίχιος, προσωπος. ταύτην τοίνυν τοῦ εὐμορφίαν ζητῶμεν, ταύτην τοῦ κοσμοποιοῦμεν ὄφιν· ἵνα καὶ ὁ Θεὸς ἀπολαύσας τῆς ἡμετέρου καλλους, μεταδῷ ἡμῖν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λε.

34 ΜΗ ΝΟΜΙΣΗΤΕ ΟΤΙ ΗΛΘΟΝ ΒΑΛΕΙΝ ΕΙΡΗΝΗΝ ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν. 35 Ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα ἀπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς· καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς. 36 Καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκειοι αὐτοῦ.

Ἄλλην τὰ φορτικώτερα πάθησι, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς παρρησίας· καὶ ὅπερ ἔμπροσθεν ἀνθυποφέρειν, τοῦτο παρελέγχει. ἵνα γὰρ μὴ ταῦτα ἀκούοντες λέγωσι, τί δήποτε τοῦτο οὖν παρῄνεσας, ὡστε καὶ ἡμᾶς ἀπειλεῖν καὶ σὺν ἡμῖν πειθομένους, καὶ πολέμια τοῦ γλυκέος ἐμπλήσαι; πρότερος αὐτὸς φησιν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν. πῶς οὖν αὖθις ἐπέταξεν εἰς ἑκάστην οἰκίαν εἰσιόντας εἰρήνην ἐπιλέγειν; πῶς δὲ καὶ τὸ ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη; πῶς δὲ καὶ παρῄνεσε πάντες τοῦτο εὐαγγελίζονται; ὅτι τοῦτο μάλιστα εἰρήνη, ὅταν ὁ νενοσηκὼς ἀποτέμνηται, ὅταν ὁ σαπιζόμενος χωρίζηται. ὅτω γὰρ δυνατὸν τὰ ἀρσενικὰ τῇ γῇ συναφθῆναι. ἐπεὶ καὶ ὁ ἰατρὸς ὅτε τὸ λοιπὸν σῴζει σῶμα, ὅταν τὸ ἀνιάτως ἔχον ἐκτέμῃ· καὶ στρατηγὸς ὅταν κακῶς ὁμονοοῦντας εἰς δέσιν ἀγάγῃ· ὅτω καὶ ὅτι τοῦ πύργου γέγονεν ἐκείνου. τὸ γὰρ

Luc. β. 14.

Gen. 12.

γὰρ κακὸν Εἰρηνίου ἡ κακὴ ἀφροσύνη ἔλυσε καὶ ἐποίησεν Εἰρηνίου. οὕτω καὶ Παῦλος τοὺς κατ' αὐτὸν συμφωνοῦντας" ἔλεγεν. ὅτι ἐν τῷ Ναβουδὲ πολέμιος πάντως ἡ συμφωνία τότε Πρ.κγ.ε.
ἐκείνη χαλεπωτέρα γέγονεν. ὁ γὰρ πάντα κακοῦ ὁμόνοια καλόν, ἐπεὶ καὶ λῃσταὶ συμφωνοῦσιν. οὐκ ἄρα διὰ τῆς αὐτῆς προθέσεως ὁ ἔρχων, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων γνώμης ὁ πόλεμος. αὐτὸς μὲν γὰρ ἐβούλετο πολέμους ὁμονοίᾳ εἰς τὸν τῆς εὐσεβείας λόγον· ὅπερ ἐν ἐκείνοις διεσατανίαζεν, πόλεμος ἦν. ἀλλ' οὐκ εἶπεν οὕτως· ἀλλὰ τί φησιν; οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἐκείνους προδεμνούμενος. μὴ γὰρ νομίσητε, φησίν, ὅτι ὑμᾶς αἴτιοι τούτων· ἐγὼ εἰμὶ ὁ ταῦτα κατασκευάζων, ὅπερ οὕτω διῴκειται. μὴ τοίνυν θορυβεῖσθε, ὡς προδιὰ τὴν προαιρετικὴν τῶν γνωμῶν. διὰ τοῦτο ἦλθον, ὥστε πόλεμον ἐμβαλεῖν. τοῦτο γάρ ἐμόν ἐστι τὸ θέλημα. μὴ τοίνυν θορυβεῖσθε, ὡς πολεμοκρατίας, ὡς ὀλιγοψυχίας τῆς γῆς. ὅταν γὰρ ἀποκλεισθῇ τὸ χεῖρον, τότε λοιπὸν τῷ κρείττονι συναίρεται ὁ θεσμός. ταῦτα δὲ λέγω πρὸς τὴν ποτὲ μὲν ἀπειθοῦσαν τῶν" πολλῶν αὐτοῦ ἀλείφων. καὶ οὐκ εἶπε πόλεμον, ἀλλ' ὁ πολλῷ τούτῳ χαλεπώτερον ἰῶ, μάχαιραν. εἰ δὲ φορτικώτερον εἴρηται ταῦτα καὶ κακεμφάτως, μὴ θαυμάσῃς. βουλόμενος γὰρ αὐτὴν γυμνάσαι τῇ τραχύτητι τῶν ῥημάτων τὴν ἀκοήν, ἵνα μὴ ἐν τῇ δυσκολίᾳ τῶν προσταγμάτων ἀποπηδήσωσιν, ὅταν τὰ λοιπὰ ἐγκωμιάζῃ. καὶ ἵνα μὴ ὡς λέγῃ, ὅτι κολακεύσας ἔπεισε καὶ τὰ δυσχερῆ κρύψας, διὰ τοῦτο καὶ ταῦτα ἕτερος ὀφείλοντα λεχθῆναι, ἐπαληθίζεσθαι ἠρμήνευσε δὲ" φορτικώτερον. βέλτιον γὰρ ὅτι τῶν προσταγμάτων τὸν ἡμερότητα ἰδεῖν, ἢ ὅτι τῶν ῥημάτων. διὰ τοῦτο οὐδὲ τούτοις ἤρκεσθη, ἀλλὰ καὶ ἀναπλώσας αὖθις τὸν πόλεμον ὃν εἶδος, δείκνυσι καὶ" τὸ ἐμφυλίου πολλῷ χαλεπώτερον" ὄντα, καὶ φησιν· ἦλθον διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς. ὁ γὰρ φίλοι, φησί," καὶ πολίται μόνον, ἀλλὰ καὶ συγγενεῖς κατ' ἀλλήλων εἰσὶν), καὶ ἡ φύσις καθ' ἑαυτὴν χαλάσεται. ἦλθον γάρ, φησι, διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς τὸ τοῖς οἰκείοις ὁ πόλεμος *, ἀλλ' ὁ τοῖς φιλτάτοις καὶ τοῖς σφόδρα ἀναγκαίοις· ὃ μάλιστα αὐτοῦ τὸν δυνάμει δείκνυσιν, ὅτι ταῦτα ἀκούοντες καὶ αὐτοὶ κατεδέχοντο, καὶ σὺν ἄλλοις ἔπειθον. καίτοιγε οὐκ αὐτὸς ταῦτα ἐποίει, ἀλλ' ἡ ἐκείνων πονηρία· ἀλλ' ὅμως αὐτὸς ταῦτα λέγει ποιῶν. τοιοῦτον γὰρ τὸ γεγραφῆς ὃ ἔθος. καὶ γὰρ ἄλλαχού φησι· Εδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς ὀφθαλμοὺς τοῦ μὴ βλέπειν. οὐ- Ιεζ. ιϛ. ϛ.
χοῦ δὲ οὕτω φησίν· ἵν', ὅπερ ἔφθην εἰπών, μεγεπισταντες οὐ τοῖς ῥήμασι τούτοις, μὴ θορυ- Ιωαν. ιϛ. μ.
βῶνται σκανδιζόμενοι καὶ ὑβριζόμενοι. εἰ δὲ ἴσως φορτικὰ ταῦτα εἶναι νομίζουσιν, ἀναμνησθήτωσαν παλαιᾶς ἱστορίας. καὶ γὰρ οὐ τοῖς αὖθις χρόνοις τοῦτο συνέβη, ὃ μάλιστα δείκνυσι τὸν παλαιὸν τῇ καινῇ συγγενῆ, οὐ ταῦτα λέγοντα τοῦτον ὄντα τὸν καὶ σκληρὸν ὑπερβάντα. καὶ γὰρ καὶ ὅτε τῶν Ιουδαίων ὅτε ἔκλεισε τὸ πλησίον ἀνεῖλε, τότε τὸν ὀργὸν αὐτοῦ ἐξέστε· καὶ Εξοδ. λϛ. κα.
ὅτε τὸ μόσχον ἐποίησαν, οὐ ὅτε τῶν Βεελφεγὼρ ἐτελέσθησαν. πολλοῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ λέγοντες,
ὅτι ποιητὴς σκληρὸς ὁ Θεός, οὗτος ἀγαθός; ἰδοὺ γὰρ συγγενικῶν αἱμάτων τὸ οἰκεῖον ἐπλή- Αριθ. κε.
ρωσεν. ἀλλ' ὅμως πολλῆς τοῦτο φιλανθρωπίας ἔργον ἐστὶ φαινόμενον. διὰ δὴ τοῦτο δικαίως αὐτὸν ὅτε τὰ σκληρὰ ἀποδεξάμενον, καὶ προφητείας μέμνηται), εἰ δὲ μὴ εἰς τοῦτο εἰρημένης, ἀλλ' ὅμως ὃ αὐτὸ ἐμφαινούσης. Τίς ἐστὶν αὕτη ὅστις; ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἰκειακοὶ αὐτοῦ. καὶ γὰρ καὶ ὅτι τῶν Ιουδαίων τοιοῦτον ἦν Σωσέβη. ἦσαν γὰρ προφῆται καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ ὁ δῆμος ἐμάζετο, καὶ αἱ οἰκίαι διηρεθίζοντο· καὶ οὐ μᾶλλον τούτοις ὀπίσευον, οὐ ἢ ἐκείνοις. διὰ τοῦτο πρόφημι ὁ προφήτης, λέγων· Μὴ πιστεύετε τοῖς φίλοις, μηδὲ ἐλπίζετε ἐπὶ ἡγεμόσιν· " ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς συγκλείστου σου φύλαττε τὰς διαθέσεις τῆς αὐτῆς, ὅτι ἐχθροὶ τοῦ ἀνδρὸς οὐ ἄνδρες οὐ τοῦ οἴκου αὐτοῦ. ταῦτα δὲ ἔλεγε, οὐ μέλλοντα δέχεσθαι οὐ λόγον πάντων ἀνώτερον ὄντα" σκανδαλίζων. ὁ γὰρ ὁ ἀποθανὼν, καλὸν, ἀγαθὸν ὁ κακῶς ἀποθανών.

διὰ

διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγε· πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν. Τοῦτο δὲ ἔλεγε τὴν σφοδρότητα καὶ θερμότητα δηλῶν τῆς ἀγάπης, ἵνα ἀπῄτει. ὅπερ γὰρ αὐτὸς ἡμᾶς σφόδρα ἠγάπησεν, ὅτε καὶ ἀγαπᾶσθαι βούλεται πρὸς ἡμῶν. Ταῦτα δὲ τούτοις ἔλειφε καὶ ῥήματα, καὶ ὑψηλοτέρους ἐποίει. Εἰ γὰρ σκῆνος μέλλουσι, φησί, συνεῖναι καὶ παῖδων καὶ γονέων κατα φρονεῖν, οὐκοῦν ἡμᾶς τοῦ διδασκάλους ὀφείλεις ἔχειν. οὐδὲ γὰρ μέχρις ὑμῶν τὰ δυσχερῆ ἥξειν, ἀλλὰ καὶ ὅτι τοῦ ἄλλους διαβήσεται. ὅπερ γὰρ μεγάλα χαμαίζων ἦλθον ἀγαθά, μεγάλων ἀπαντᾶν καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν διάβολον.

Ο φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος·

37 Καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.

38 Καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.

Εἶδες ἀξίωμα διδασκάλου; Εἶδες πῶς δείκνησι ἑαυτὸν γνήσιον τοῦ γεγυμνικότος υἱόν, πόθεν τελεῖων ἀφῆναι κἀκεῖνα, καὶ τὸν ἀγάπην τὸν αὐτοῦ προτιμᾶν; καὶ τί λέγω, φησί, φίλους καὶ συγγενῆς; καὶ τὸν ψυχὴν τὴν σαυτοῦ προτιμήσης τὴν ἐμῆς ἀγάπης, πόῤῥω τῶν ἐμῶν ἔσηκας μαθητῶν. τί οὖν; οὐκ ἀσεμνία ταῦτα τῇ παλαιᾷ; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἁρμόττοντα. καὶ γὰρ οὐκ ἦν τοῦ ἐκδιδαχθῆναι ἡμᾶς μόνον, ἀλλὰ καὶ λιθάσαι τελεῖν. Δευτ. κγ. ϛ. ἐγὼ δὲ διατί περιεργάζομαι καὶ τούτοις θαυμάζων, φησίν· Ο λέγων τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρί, οὐκ ἐώρακά σε, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ οὐκ ἔγνω, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἀπέγνω, ἐφύλαξε τὰ λόγιά σου. Εἰ δὲ ὁ Παῦλος πολλὰ περὶ γονέων διαπάτηται, καὶ πόθεν αὐτοῖς ὑπακούειν τελεῖν, μὴ θαυμάσῃς. Εἰς οὐδὲν γὰρ μόνα φησὶν ὑπακούειν, ὅσα μὴ παραβαίνειν τὸν θεόν. καὶ γὰρ ὅσον τὸν ἄλλων αὐτοῖς ἅπασαν ἀποδιδόναι τιμήν· ὅταν δὲ πλέον τῆς ὀφειλομένης ἀπαιτῶσιν, οὐ δεῖ πείθεσθαι. Διὰ τοῦτο ὁ Λουκᾶς φησιν· Εἴ τις ἔρχεται πρὸς μέ, Λουκ. ιδ. κϛ. καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀδελφούς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, οὐ δύναταί μου μαθητὴς εἶναι· οὐχ ἁπλῶς μισῆσαι κελεύει, ἐπεὶ τοῦτο σφόδρα παράνομον, ἀλλ', ὅταν βούληται πλέον ἐμοῦ φιλεῖσθαι, μίσησον αὐτὸν καὶ τοῦτο. τοῦτο γὰρ ἐστὶν τὸν φιλοῦμενον καὶ τὸν φιλοῦντα ἀπόλλυσι. Ταῦτα δὲ ἔλεγε, καὶ τοὺς παῖδας ἀνδρειοτέρους ἐργαζόμενος, καὶ τοὺς πατέρας τῆς μέλλουσας κωλύειν πραότερους ποιῶν. ὁρῶντες γὰρ ὅτι τοσαύτην ἰσχὺν ἔχει δύναμιν, ὡς ἀποκόπτειν αὐτῶν τὰ τέκνα, ἅτε ἀδυνάτους ὑπομένοντας, καὶ ἀφίσασθαι ἤμελλον. διὰ δὲ τούτου ἀφεὶς, πρὸς σκέπους ποιεῖται τὸν λόγον, τοὺς παιδεύων μὴ ὑπομένειν, ἅτε ἀμηχάνους ὑπομένοντας. Εἶπε δὲ ἵνα μὴ ἀγωνιάσωσιν ἐκεῖνοι μηδὲ δυσχεράνωσιν, ὅρα πού περαίνει τὸν λόγον. Εἰπὼν γὰρ, ὃς οὐ μισεῖ πατέρα καὶ μητέρα, ἐπήγαγε, καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν. τί γάρ μοι λέγεις τοὺς γεγυμνικότας, φησί, καὶ ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφὰς καὶ γυναῖκα; ψυχῆς οὐδὲν οἰκειότερον οὐδέν· ἀλλ' ὅμως ἂν μὴ καὶ ταύτην μισήσῃς, ταναντία τοῦ φιλεῖσθαι ποιήσει πάντα. καὶ οὐδὲν ἁπλῶς αὐτὸν μισῆσαι ἐκέλευσεν, ἀλλ' ὥστε καὶ εἰς πόλεμον καὶ εἰς μάχας αὐτὸν παραδιδόναι καὶ εἰς σφαγὰς καὶ αἵματα. ὃς γὰρ οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, ὃς ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναταί μου, φησί, μαθητὴς εἶναι). οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς εἶπεν, ὅτι πρὸς θάνατον δεῖ παρατετάχθαι, ἀλλ' ὅτι καὶ πρὸς θάνατον βίαιον, καὶ οὐ πρὸς θάνατον βίαιον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπονείδιστον. καὶ οὐδὲν οὐδέπω πρὸς τὸν οἰκεῖον προσλέγει παῖδας, ἵνα τῶν ὲ τούτοις παιδευθέντες θυμολούστερον πρὸς ἐκείνου δέξωνται λόγον. ἆρα οὐκ ἄξιον ἐκπλαγῆναι, πῶς ταῦτα ἀκούσαντων αὐτῶν οὐκ ἀπέστη ἡ ψυχὴ τοῦ σώματος, πόθεν ἔχοντος τὸν μὲ λυπῆσαι ὑπὲρ χεροὶν ὄντων, τὸν δὲ χρηστὸν ὑπὲρ ἐλπίσι; πῶς οὖν οὐκ ἀπέπτη; πολλὴ καὶ ἡ τοῦ λέγοντος δύναμις ἦν, καὶ ἡ τῶν ἀκουόντων ἀγάπη. διὰ πολλῷ φορτικώτερα καὶ ἐπαχθέστερα τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀκούοντες ἀνδρῶν τῶν περὶ Μωϋσέα καὶ Ἱερεμίαν, ἔμενον πειθόμενοι καὶ οὐδὲν ἀνταπέλεγοντες. 39 Ο εὑρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, φησι, ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν

ψυχὴν αὐτοῦ ἔσεται ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν. Εἶδες πόσον τῶν χρημάτων ὁ δέον φιλεῖται ὁ βλάβος; πόσον τῶν μισουμένων ὁ κέρδος; ὅπερ γὰρ τὰ ἐπιτάγματα φορτικὰ ἦν, τοὺς γονέας, καὶ παῖδας, καὶ φύσιν, καὶ συγγένειαν, καὶ τὴν οἰκουμένην, καὶ τοὺς αὐτὴν τὴν ψυχὴν κελεύοντος αὐτοῦ καταπατεῖσθαι, τίθησι καὶ τὸ ὄφελος, μέγιστον ὄν. Ὁ γὰρ δὴ μόνον οὐ βλάπτ-
5 φησι, ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ὠφελήσει τὰ μέγιστα, παιδιὰ ἢ καταγέλαστ. ὅπερ πάσχουσι ποιῶ, ἀφ' ὧν ὀπτῶμαι, ἀπὸ τούτων σάλπιγξ. ἀλλατί γὰρ οὐ βούλει καταφρονῆσαι σὺ τῆς ψυχῆς; ὅπως φιλῇς αὐτήν; σκοπῶ ἀφ' οὗτο καταφρόνησον, καὶ τότε αὐτὴν τὰ μέγιστα ὀνήσεις, καὶ τὰ τῆς φιλοψυχίας ἐπιδιδύξη. καὶ σκόπει ζωὴν ἄφατον. Ὁ γὰρ ὅτι τῶν γονέων γυμνάζει ὁ λόγος τοῦτο, οὐδὲ ὅτι τῶν παίδων μόνον, ἀλλ' ὅτι τῆς πάντων οἰκειότητος
10 ψυχῆς· ἵνα σκῆνος σύστοιχον δυναμιφισβήτητον γλήν), καὶ μάθωσιν ὅτι καὶ ἐκείνους οὕτω τὰ μέγιστα ὠφελήσουσιν, ὅπου τι καὶ ὑπὲρ τῆς πάντων ἀναγκαιοτέρας ψυχῆς τοῦτο συμβαίνει. ἐκβαλὲ μὲ οὖν ἐκ τοῦτο καὶ τῶν ταῦτα πᾶσαν δίκαιον τὰς μέλλουσας αὐτοὺς θεραπεύειν. ὃς γὰρ τοὺς ὑπὲρ ἡμᾶς καὶ ἀνωτέρους καὶ καθάπερ λέοντας τὴν οἰκουμένην περιτρέχοντας, καὶ πάντων καταφρονοῦντας τῶν καθ' ἑαυτοὺς ἵν' ἕτεροι σωθῶσι, οὐκ ἂν ἐδίξατο θεραπεῖαι παῖσι;
15 ἀλλ' ὅμως καὶ ἕτερον μαθὼν πίστωσι, δείκνυσ ὅτι τῶν ξενοδοχούντων φροντίζει μᾶλλον ἐν τούτῳ, ἢ τῶν ξενιζομένων. καὶ δίδωσι μὲ περὶτου τιμὴν λέγων·

40 Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με.

Οὐ τὴν ἴσην αὐτῷ, τὸν πατέρα καὶ ἐμοὶ ὑποδέχεσθαι; ἐπαγγέλλεται δὲ μετὰ τούτου καὶ ἑτέρων ἀμοιβήν.

20 41 Ὁ δεχόμενος γάρ, φησι, προφήτου εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν προφήτου λήψεται, καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου, μισθὸν δικαίου λήψεται.

Καὶ ἀνωτέρω μὲν κόλασιν ἀπειλῆς τοῖς μὴ δεχομένοις, ἐνταῦθα δὲ καὶ μέσην ἐλπίζει ἀγαθήν. ἵνα μάθῃς ὅτι τούτων φροντίζει μᾶλλον, οὐχ ἁπλῶς εἶπεν, ὁ δεχόμενος προφήτην· ἀλλ' ὁ δεχόμενος δίκαιον, ἀλλ' ἐπήγαγε, εἰς ὄνομα προφήτου, καὶ εἰς ὄνομα δικαίου·
25 τουτέστιν, ἐὰν μὴ ἀπὸ βιωτικοῦ προσχήματος, μηδὲ ἵνα ἄλλο τι τῶν ὑπαρχόντων δέξηται, ἀλλ' ὅτι προφήτης ἐστὶν, ἢ δίκαιος, μισθὸν προφήτου καὶ μισθὸν δικαίου λήψεται· ἢ οἷον εἰκὸς προφήτην ἢ δίκαιον δεξάμενον λαβεῖν· ἢ οἷς ἔοικεν μέλλει λαμβάνειν. ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε· Τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα. Εἶτα, ἵνα μηδὲ πενίαν τις προβάλληται, φησὶ· 2. Κορ. ν. 14.
30 42 Καὶ ὃς ἐὰν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. Καὶ ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος λέγει, εἶτα δεικνὺς ὅτι διαπομπῆσαι, καὶ τούτου χείρονά σοι μισθός. ἔχει γὰρ ὑμᾶς ἅπαντα παιδοτρόφους. Εἶδες πῶς ὅσων ἔπεισε, τοσαύτας οἰκίας αὐτοῖς ἀνέῳξε τῆς οἰκουμένης ἁπάσης; καὶ γὰρ ἔδωκε ἔχειν πάντων οἰκείους αὐτῶν ὄντας· τοιγαροῦν, εἰπών· ἄξιος ὁ ἐργάτης
35 τῆς μισθοῦ αὐτοῦ· δεύτερον, τὸ μηδὲν ἔχοντας ἐκπέμπειν· εἶτον, ὡς εἰς πολέμους καὶ μάχας ὑπὲρ τῶν δεχομένων ἐκδοῦναι· τέταρτον, ὡς τὰ σημεῖα αὐτοῖς ἐγχειρίσαι· πέμπτον, ὡς τὸν πάντων τῶν ἀγαθῶν αἴτιόν εἰρήνην ἔχειν τὸν πατέρα αὐτῶν εἰς τοὺς τῶν δεχομένων εἰσάγειν οἰκίας· ἕκτον, ὡς χαλεπώτερα Σοδόμων ἀπειλῆσαι τοῖς μὴ δεχομένοις αὐτούς· ἕβδομον, ὡς δίδοσθαι καὶ αὐτοῖς τὸν πατέρα δεχομένους τοὺς ἀποδεχομένους αὐτούς· ὄγδοον, ὡς τὸν προφήτην καὶ δι-
40 καίου μισθὸν ἐπαγγέλλεσθαι· ἔνατον, ὡς τὰ ποτηρίου ψυχροῦ μεγάλας ἀποφέρεσθαι τοὺς ἀμοιβάς. τούτων δὴ ἕκαστον καθ' ἑαυτὸ ἰσχυρὸν ἦν αὐτοὺς ὑποστήσασθαι. Τίς γὰρ, εἰπέ μοι, στρατηγὸν μυρία τραύματα ἔχοντα καὶ ῥεμβόμενον ὁρῶν, καὶ μὴ τὰ πολλὰ θέμενα ἀπὸ πολέμου καὶ καταξέως ἐπαινέσαντα, οὐκ ἂν ἐδίξατο, τοὺς ὑγιεῖς ἀναπεπάσας τῆς οἰκίας ἁπάσης; καὶ τίς νῦν τοιοῦτος, φησι; Διὰ τοῦτο προσέθηκεν, εἰς ὄνομα προφήτου καὶ μα-

θητοῦ ϗ δικαίου, ἵνα μαθῇς ὅτι ὑ τῇ ἀξίᾳ ὦ ϖροσηγορευόμενου, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ τῶ ξενίζοντος τ μαθητὴν ἑαυτόν.

ΗΘΙΚΟΝ Ἐντεῦθεν μὲ γὰρ ϖρὸς ϖροφητῶν ϗ δικαίων ϗ μαθητῶν φησιν· ἀλλαχοῦ ϑ ϗ τὸν σφόδρα ἀπερρυμμένους ϖροδέχεσθαι κελεύει, ϗ τὸν μὴ ϖροδεχομένους κολάζει. ἐφ' ὅσον γὰρ οὐκ ἐποίησατε εἷς τῶν ἐλαχίστων τούτων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε· ϗ τοιωδητίου πάλιν ὅτι τῶν αὐτῶν λέγει." καίτοι γε μηδεὶς ἡ καταρθῆναι τοιοῦτον, ἀδελφὸς ὄντι ⓦ αὐτὸν σοι κόσμον οἰκῶν, ⓦ αὐτὸν ἥλιον ὁρῶν, τὸν αὐτὸν ψυχὴν, ⓦ αὐτὸν ἔχων διαπότην, τῶν αὐτῶν σοι κεχοινωνηκὼς μυστηρίων, ὅτι ⓦ αὐτὸν ϑι κεκαθάρθαι συνεσπεν, ἔχων μέγα δικαίωμα, τὸν πατέρα, ϗ δεῖσθαι τῆς ἀναγκαίας ἐσθῆτος. νυνὶ ϑ ⓠ μὴ ὀξυπνίζοντες μᾶ αὐλοῦ ϗ συρίγγων τὸ χαμαιθὲς ὦρα, ϗ εἰκῇ ϗ μάτην σοροχλοῦντες, ξένα πολλὰ " λαβόντες ϖρὸς τὸ ἀναγκαῖα χ
ἐσθῦσι· ϗ ⓠ χαλιδόνας ἀφιέντες ϗ ἀσβολωμάθοι ϗ πόρτακες κακοπαθοῦντες, μαθὸν τ τεσσαρακοστὴν ταύτην λαμβάνουσιν· αὖ ϑ ϖρόσεστιν πένης αὖτῳ δεσπότης, μυρία κακοπαθεία, ϗ ὀφλήματα, ϗ ἀγρίας ἐγκλήματα, ϗ λοιδορίας, ϗ ὕβρεις ϗ σκώμματα· ϗ ὑ λογίζη ϖρὸς ἑαυτὸν, ὅτι ϗ σὺ ἀργεῖς, ϗ ὅμως ὁ Θεὸς ϖαρ' ἑαυτῷ σοι δίδωσι. μὴ γὰρ μοι τοῦτο εἴπῃς, ὅτι ϖρόπεις τι ϗ αὐτός· ἀλλ' ἐκεῖνό μοι δεῖξον, εἰ τῶν ἀναγκαίων τι ποιεῖς ϗ μεταχειρίζῃ. εἰ ϑ λέγεις μοι χρηματισμοὺς ϗ καπηλείας ϗ τ τοιούτων ὀπτιμέλειαν ϗ ϖροθήκην, εἶπον μοὶ σοὶ ϗ αὐτὸς, ὅτι ταῦτα οὐκ ἀνῆκεν ἔργα, ἀλλ' ἐλεημοσύνη ϗ βύσσα ϗ τ ἀδικουμένων ϖρόστασία, ϗ ὅσα τοιαῦτα, ὧν οὐ ϖρόπεις ζωμὸν ἀφεψόμενος. ἀλλ' ἔμοιγε ἡμῖν οὐδέποτε εἶπεν ὁ Θεὸς, ὅτῳ ἀργεῖς, οὐκ ἀπαιτῶ σοι ⓦ ἥλιον, ὅτῳ ὑδὲν ϖρόπεις τ ἀναγκαῖον, τὸν σελήνην σβεπύω, ϖηρῶ τ γαστέρα τῆς γῆς, κωλύω τὰς λίμνας, τὰς ϖηγὰς, τὸν ϖοταμοὺς, ἀφαμίζω τ ἀέρα, ἐπέχω τὰς ἐτησίας ὑετούς· ἀλλὰ ϖάντα μᾶ ἀσφαλείας ἡμῖν ϖαρέχῃ· οἷοις ϑ ὑ μόνον ἀργοῦσιν, ἀλλὰ ϗ ϖοτὲ ϖροπόποισι τούτων χαμίζεται τ ἀπόλαυσιν. ὅταν τοίνυν ἴδῃς ϖένητα, ϗ εἴπῃς, ἀπαναίσθητος, ὅτι νέος ὢν ϗ ὑγιὴς, ὑδὲν ἔχων, βούλεται ϖρόφασιν " ἀργῶν, οἰκέτης ϖου ϗ δραπέτης ὤν, ϗ τὸν ἑαυτῷ διακονίαν καταλιπών. ταῦτα ἅπερ εἶπον εἰπὼν ϖρὸς ἑαυτὸν, μᾶλλον ϑ ἐκείνῳ δὸς αὐτὰ μᾶ ϖαῤῥησίαν εἰπεῖν ϖρὸς σε, ϗ δικαιότερον ἐρῇ, ὅτι ἀπαναίσθητος, ὅτι νέος ὢν ἀργεῖς, ϗ ὑδὲν ϖρόπεις ὧν ἐπέταξεν ὁ Θεὸς, ἀλλὰ δραπετεύσας ἀπὸ τ ὀπτιμᾶ τ διακονίας, ϖεριέρχῃ, καθαῤῥῇ τὸ ἀμοδαπῇ, τῇ καχίᾳ δεσποίσῃ, μεθύων, κραιπαλῶν, κλέπτων, ἁρπάζων, ταῖς ἑτέρων ἀναιρούμενος οἰκίας. ϗ σὺ μὲ ὑπὲρ ἀργίας ἐγκαλεῖς ἐγὼ ϑ ὑπὲρ ἔργων ϖονηρῶν, ὅταν ὀπτιβουλεύῃς, ὅταν ὀμνύῃς, ὅταν ψεύδῃ, ὅταν ἁρπάζῃς, ὅταν μυρία τοιαῦτα ϖοιῇς. ταῦτα ϑ λέγω, ϗ νομιζῇ τ ἀργεῖν (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ ϗ σφόδρα βουλόμενος ϖόρρω τὰς ἐργασίας εἶναι). ϖᾶσαν γὰρ κακίαν ἐδίδαξεν ἡ ἀργία. ϖαρακαλῶ ϑ μὴ ἁπλεῖς εἶναι) μηδὲ ὠμοὶ. ἐπεὶ ϗ Παῦλος
C. Thess. γ. 1. μυρία μεμψάμενος ϗ εἶπεν, Εἴ τις ὑ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω, οὐκ ἔστι μέχρι τούτου, ἀλλὰ ϖροστέθεικε· ὑμεῖς ϑ μὴ ἐκκακήσητε ϖοιοῦντες. ϗ μέντοι τοῦτο εὐκοπόν ἐστιν. Εἰ γὰρ ἐκέλευσας αὐτοὺς μὴ ἐσθίειν, ϖῶς ἡμῖν ϖαρέμενος διδόναι; ναί φησι, ϗ ἐκέλευσα αὐτοὺς ἀπεργάζεσθαι ϗ μὴ δύναμίν τινα, ϗ πάλιν εἶπον, μὴ ἐργάζου ἡτιῶθε, ἀλλὰ κοπιᾶτε, οὐκ εὐαπτα νομοθετῶ, ἀλλὰ ϗ ϖόνου ζωὰδοντα. δὸς γὰρ σὺ ϖρὸς ἔλεον ἕτοιμος ἦς, κἀκεῖνος παχέως ὁ ϖόνος τῆς ἀργίας ἀπαλλαγήσεται, ϗ σὺ τῆς ὠμότητος. ἀλλὰ ψεύδεται ϖολλὰ ϗ πλάττεται, φησι. ἀλλὰ ϗ σὺ τεθνῆθι ἄξιος ἐλεῆσθαι, ὅτι εἰς τοιαύτην κατέπεσον ἀνάγκην, ὡς ϗ τοιαῦτα δύασχημονεῖν. ἡμεῖς ϑ οὐ μόνον οὐκ ἐλεοῦμεν, ἀλλὰ ϗ τοῖς ὠμοῖς ἐκεῖνα ϖροσήκομεν ῥήματα, οὐκ ἔλαβες ἅπαξ ϗ δίς, λέγοντες; Τί οὖν; ὑ δεῖ ϖραφῶαι πάλιν, ὅτῳ ἅπαξ ἐτράφη; Δέκατι μὴ ϗ τῇ αὐτῇ χαρὰ τούτους ὑμεῖς οὖν νόμους, ϗ λέγε * · ἐσπλήσθης χθὲς ϗ ϖρὸ τῆς χθὲς, ϗ μὴ ζήτει πῶ; ἀλλ' ἐκεῖνο μᾶ ϗ ὑπὲρ ὃ μέλλει διαῤῥήγνυες, τοῦτο ϑ ϗ τοῖς σύμμετρα

ἀπαιτοῦσα

ἀπαιτοῦντα ἀποτρέφῃ, ὀφείλων δῆλα δὴ τοῦτο αὐτὸν ἐλεῆσαι, ὅλως καθ' ἑκάστην ἀναγκάζεται σοι προσέχειν τῇ ἡμέρᾳ. Εἰ γὰρ καὶ μηδαμόθεν ἑτέρωθεν ὀπτικὰ μάθῃς, δῆλα δὴ τοῦτο αὐτὸν ἔδει σε ἐλεῆσαι. "ἢ γὰρ τῆς πενίας" ἀνάγκη ταῦτα βιάζει καὶ ποιεῖ· καὶ οὐκ ἐλεεῖς αὐτὸν, ὅτι ταλαίπωρα ἀκούων οὐκ αἰσχύνει). ἢ γὰρ ἀνάγκη δυναστοτέρα. σὺ δὲ μόνον οὐκ ἐλεεῖς, ἀλλὰ καὶ ἐκπομπεύεις· καὶ τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος λάβρα διδόναι, ἔσπευσας δημοσιεῦσαι τὸ πρόσταγμα καὶ ἀνεῖδες καὶ ἀνεῖδες, ὑπὲρ ὧν ἐλεεῖν ἐχρῆν. Εἰ γὰρ μὴ βούλει δοῦναι, τί καὶ ἐγκαλεῖς καὶ συντέλειαν τιὺ ταλαίπωρον καὶ ἀθλίαν ψυχήν; ἦλθεν, ὡς εἰς λιμένα, ταῖς σαῖς χερσὶ ὀπτιζόμενος· τί κύματα ἐγείρεις καὶ χαλεπώτερον τὸ χεῖμα ἐργάζῃ; τί καταγνώσκεις ἀνελευθερίας; μὴ γὰρ, εἰ προσεδόκησε τοιαῦτα ἀκούσεσθαι, προσῆλθεν δή; Εἰ δὲ καὶ ταῦτα προσεδόκησε προσῆλθε, διὰ τοῦτο ἄξιον καὶ ἐκεῖνον ἐλεεῖν, καὶ τιὺ Χριὺ φείδεσθαι ὠμότητα· ὅτι οὐδὲ ὕπνος, ἀπροσδιόνυσον ὀπτικοῦ ὁράν δυσκόλου, ἡμερώτερος γίνῃ. οὐδὲ [γὰρ] ἐρχεῖν αὐτῷ τοιοῦτος εἰς ἀπολογίαν "τῆς δυσχωλίας ὁ τοῦ λιμοῦ δέος, ἀλλὰ δυσχωλίαν ἐξέκλεψε· καίτοι μείζονα αὐτὸς ἐναυχώτησας πολλάκις, καὶ ὑπὲρ χαλεπῶν προσγμῆς. ἐκεῖνα μὲν γὰρ καὶ συνήθειαν ἡ ἀναγκαιότης φέρει, ἡμεῖς δὲ πολλάκις κολάσεως ἄξια προσδοκῶντες ἀπολυόμεθα· καὶ δέον ἐννοοῦντας ἐκεῖνα ταπεινοὺς γίνεσθαι, καὶ ἐπιμελώμεθα τῆς ταλαιπωρίας ταύτης, καὶ φαρμακα αὐτοῖσι προσφέρωμεν. Εἰ γὰρ μὴ βούλει δοῦναι, τί δὲ πλήττεις; Εἰ μὴ βούλει χρείζεσθαι, τίνος ἕνεκεν καὶ ὑβρίζεις; ἀλλ' οὐκ ἀνέχεται ἀποτυφλῶσαι ἑτέρως. ἐκνοῶ, ὡς ἐκέλευσεν ὁ τυφλὸς ἐκεῖνος, ὅταν ποίησον· ἀποκρίνηται αὐτῷ ἐν ταὐτῷ Εἰρωνικά. οὐδὲ γὰρ ἐκὼν τοσαῦτα ἀναισχυντεῖ. ὃ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ἀνδρεῖος ἁπλῶς βουλόμενος" αἰσχύνεσθαι· καὶ μυρία ἴσως" φιλονεικήσουσιν, οὐκ ἂν ἀναισχύμων ἐγὼ πειθοῖμί ποτε, ὅτι ἀνδρεῖος ἐν ἀφωνίᾳ τυφλῷ ἕλοιτο ἂν ἐπαιτεῖν. μηδεὶς τοίνυν ἡμᾶς τρυφερολογείσθω, ἀλλὰ, καὶ λέγῃ Παῦλος, Εἴ τις θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω, τοὺς ἐκείνους λέγει· τοὺς δὲ ἡμᾶς ὑπὲρ τούτου λέγει, ἀλλὰ τοὐναντίον, ὃ καὶ πολλοὶ ποιοῦντες μὴ ἐκκλινέτωσαν. ὅταν καὶ ἐν οἰκίᾳ ποιοῦμεν ἡμεῖς· ὅταν δύο ἴσως μάχωνται τοὺς ἀλλήλους, κατ' ἰδίαν ἕκαστον λαβόντες παιδαγωγοῦμεν· τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ἐποίησε, καὶ Μωϋσῆς. τοὺς μὲν γὰρ Θεὸν ἔλεγον, Εἰ μὲν ἀφῆς αὐτοῖς τιὺ ἁμαρτίαν, ἄφες· Εξοδ.λβ.λα. "εἰ δὲ μή, καί μὲ ἐξάλειψον· αὐτοῖς δὲ ἐκέλευε καταισχύνειν καὶ τὸν τοσοῦτον ἀπονοίας. καὶ τοι ταῦτα ἐναντία ἐστὶν, ἀλλ' ὅμως εἰς ἓν ἀμφότερα ἔβλεπε τέλος. πάλιν ὁ Θεὸς ὅτε μὲν Μωϋσῆ, Ἰουδαίων ἀκουόντων, ἔλεγε· ἄφες με, καὶ ἐκτείνω τὴν χεῖρα (εἰ γὰρ καὶ μὴ ἔφησεν, ταῦτα λέγοντος τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἔμφυτον αὐτὰ ἀκούσας ὕστερον) καθ' ἰδίαν δὲ τὰ ἐναντία τούτων αὐτῷ ἐδίδου. καὶ ταῦτα Μωϋσῆς ἀναγκασθεὶς ὕστερον ὀξελάλησεν, ὅταν λέγῃ· Μὴ Λευθ.ια.ιβ. γὰρ ἐγὼ αὐτοὺς ἐν χαρᾷ ἔλαβον, ὅτι λέγεις μοι, [ὅτι] ἆσον αὐτοὺς, ὡς ἂν ἀρὴν ὑδάτων [ἀπὸ] ἀπολέσοντα εἰς τὸ κόλπον αὐτῆς; ταῦτα καὶ ἐν οἰκίαις δεῖ, καὶ πολλάκις πατὴρ, τῷ μὲν παιδαγωγῷ ὑβρίσαντι παῖδα, κατ' ἰδίαν ὀπτιμᾷ λέγων, μὴ ἔσο πρᾶος μηδὲ σκληρός· τῷ δὲ νέῳ τὰ ἐναντία λέγει, καὶ ἀδίκως ὑβρίζῃ, φέρε, ἀπὸ τῶν ἐναντίων ἔν τι [δὲ] χρήσιμον ζωάγων. ὅταν καὶ Παῦλος, τοῖς μὲν ὑγιαίνουσι καὶ τοῖς σαυτοῦσιν ἔλεγε, Εἴ τις θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω, ἵνα αὐτὸν εἰς ἔργον ἐμβάλῃ· τοῖς δὲ ἐλεῆσαι δυναμένοις, ὑμεῖς δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῆτε, ἵνα αὐτὸν εἰς ἐλεημοσύνην ἀγάγῃ. ὅταν καὶ νίκας τοῖς ἐξ ἐθνῶν πρήνει τὸ τοῖς Ρωμαίοις ὀπτιτολῆ μὴ ὑψηλοφρονῆσαι κατὰ τῶν Ἰουδαίων, καὶ τὴν ἀγελαίαν πρήνας εἰς μέσον, καὶ ἄλλα μὲν τούτοις, ἄλλα δὲ ἐκείνοις φαίνεται λέγων. μὴ τοίνυν εἰς ὠμότητα ἐκπέσωμεν, ἀλλ' ἀκούσωμεν Παύλου λέγοντος, Ὃ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῆτε· ἀκούσωμεν τοῦ δεσπότου λέγοντος, πομπὴ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου· καὶ, γίνεσθε οἰκτίρμονες, ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν. καίτοι πολλὰ εἶπεν, ἐλεημοσύνου ὄντος τέθεικεν, ἀλλ' ὅτι τῶν οἰκτιρμῶν μόνον. οὐδὲν γὰρ ἡμᾶς ἴσους Θεῷ ποιεῖ, ὡς ὁ διεργετῶν. ἀλλ' οὐδὲν ἀ-

ναγδίτερον, φησι, πέντος. Διατί [εἰπέ μοι] ϖῶς καλῶ; ὅτι ὑπὲρ ἐχω καταδοᾶ; βύλλει οὖν δείξω ὅτι ἐκείνων ἡμᾶς ἐσμὲν ἀναγκαιότεροι, καὶ σφόδρα ἀναγδῆς; ἀναμνήσθητί μοι νῦν ἐν καιρῷ τῆς ἱκετείας, ποσάκις παρεκλήθης ϖῶς κειμένης ἐν ἑτέρᾳ, [καὶ] ϖ ἐπανορθοῦται οἰκέτην καλέσας, ἵνα σχολαιότερον βασίσῃ, πρώτα ἀπέτρεψας, λοιδορίζων, ὑβρίζων, λοιδορούμενος γὰρ ἀναβολῆς μόνον μᾶλλον, καὶ σφόδρα εἰδώς, ὅτι καὶ μὴ βούλεται, ἀλλὰ μακρὰν ὕστερον ἀπολαύσῃ τῆς ἐδωδῆς; εἶτα σαυτὸν μὲν γὰρ τῶν μηδενὸς ἐνθυμούμενον ὁ καλῶς ἀναίσχυντον, ϖ ὃ πέπονθα ϖ ὑπὲρ τῶν μειζόνων δεδιὼς τὸ πρᾶγμα (οὐδὲ γὰρ ϖῶς μηνύσεως, ἀλλὰ ϖῶς λιμοῦ πᾶς ὁ φόβος αὐτῷ) ὕστερον καὶ ἰταμὸν καὶ ἀναγδῆ καὶ ἀναίσχυντον καὶ πάντα ϖεσπερῶς καὶ αἴσχιστα; καὶ πῶς οὐκ ἐσχάτης ἦν ἀναισχυντίας; ἀλλ' οὐκ ἐνοοῦμεν ταῦτα· διὰ τοῦτο ἐπαιδεῖς οἱ ἐκείνοις εἰ νομίζομεν· ὡς ἐγὼ καὶ ἡμέτερα ἀξιῶ καὶ ζομαι καὶ προσεβάλλομεν τοῖς ἐκείνων, οὐκ ἂν αὐτοῦ ἐνομίσαμεν εἰ φορτικοῖς. μὴ δὴ γένῃ πικρὸς δικαστής. καὶ γὰρ εἰ πάντων ἁμαρτημάτων ἦς ἀπηλλαγμένος, ὅ δὲ ὕστερον σοι ἐπέτρεπεν ὁ τοῦ Θεοῦ νόμος ἀκριβῶς ἡμέραν ἀξετάζειν τὴν ἀλλοτρίαν. εἰ γὰρ ὁ Φαρισαῖος ἀξιοῖ τὸ ἀπώλετο, ποίας τυχόμενα ἀπολογίας ἡμεῖς; εἰ τοῖς [καλῶς] κεκοπωκόσιν οὐκ ὀκνεῖ πικρῶς ἀξετάζειν καὶ ἑτέρων, πολλῷ μᾶλλον τοῖς ἐσφαγικόσι. μὴ τοίνυν ὠμοὶ, μηδὲ ἀπηνεῖς, μὴ ἀσπονδοι, μηδὲ ἄστοργοι, μὴ ἀνήμερον χαίρωμεν. καὶ γὰρ πολλοὶ εἰς τοῦτο οἶδα ἀνημερότητος ἐλήλυθαν, ὡς δι' ὀκνον [ὃ] μακρὰν λιμοκτονοῦντας ϖεσεῖν, καὶ ταῦτα λέγοντας καὶ ῥήματα· οὐ πρέπει οἰκέτης ἐμοὶ νῦν, πόρρω τῆς οἰκίας ἐσμεῖ, παρεζίτης οὐδεὶς ὅστις μοι γνώσιμος. ὦ τῆς ὠμότητος. τὸ μεῖζον ἰδοῦσας, καὶ τὸ ἔλαττον οὐκ ἀνύεις; ἵνα σὺ μὴ βασίσῃς μακρὰν, ὀκνος λιμῷ διαφθείρεται; ὦ τῆς ὕβρεως, ὦ τῆς τύφου. εἰ γὰρ δέκα σταδία βασίσαι ἐχρῆν, ὀκνῆσαι ἔδει; οὐδὲ ἐνοεῖς ὅτι μείζων ὁ μισθός σοι ὕστερον γίνεται; ὅταν μὲν γὰρ δῶρεάν, ἐκὼν τὸ διδόμενον λαμβάνεις μισθὸν μένον· ὅταν δὲ καὶ αὐτὸς βασίσῃς, καὶ τότε σοι κεῖται πάλιν ἀμοιβή. ἐπεὶ καὶ ϖ πατριάρχαι διὰ τοῦτο θαυμάζονται, ὅτι αὐτὸς ὑπὲρ ταύτης βοῆς ἔδραμε καὶ ὁ μοσχάριον ἥρπασε, καὶ ταῦτα τριακοσίους δέκα καὶ ὀκτὼ οἰκογενεῖς ἔχων. νῦν δὲ τοσούτους πένητας εἶσι τύφου πεπληρωμένοι, ὡς διὰ παίδων ταῦτα ποιεῖν, καὶ μὴ αἰσχύνεσθαι. ἀλλὰ διὰ ἐμοῦ τὸ μὴ ταῦτα κελεύεις ἀνύειν, φησὶ, καὶ πῶς δ' ἂν δόξω κενοδοξεῖν; ἐγὼ μὲν καὶ νῦν διὰ ἑτέρων κενοδοξίαν τοῦτο ποιεῖς, ἀχθόμενος ὀφθῆναι πέντε διαλεγόμενος. ἀλλ' οὐδὲν γὰρ τούτων ἀκριβολογούμεθα· μόνον δίδου, εἴτε διὰ σαυτοῦ, εἶτε διὰ ἑτέρων τοῦτο βούλει ποιεῖν, καὶ μὴ ἐγκάλει, μὴ πλῆττε, μὴ λοιδόρει. φαρμάκων γὰρ, οὐ ϖαυμάτων δεῖται ὁ ϖεσιῶν· ἐλέου, οὐ ξίφους. εἰπέ γάρ μοι, εἴ τις λίθῳ βληθεὶς καὶ ϖαῦμα λαβὼν καὶ τῆς κεφαλῆς, σὺν ἄλλοις ἀφεὶς ἐπόμενος, ϖεσὼν ἐδράμε σου τοῖς γόνασι καταῤῥεόμενος τῷ αἵματι, ἆρα ἑτέρῳ λίθῳ παίξας, ϖεσεῖν ἔχεις αὖ αὐτῷ ἕτερον τραῦμα; οὐκ ἔγωγε οἶμαι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἐπιχείρησας δὴ διορθοῦσθαι. τί οὖν ὅτι τῶν πενήτων ποιεῖς καὶ σφαγήν; οὐκ οἶδας ὅσον δυνατὰ καὶ ἀναζῆσαι καὶ καθαλεῖν λόγος; χρῆσον γάρ, φησι, λόγος ἡ δόσις. καὶ λογίζῃ ὅτι τῷ σαυτοῦ τὸ ξίφος ὠθεῖς, καὶ χαλεπώτερον τραῦμα λαμβάνεις, ὅταν λοιδορηθεὶς ἐκεῖνος ἀναχωρήσῃ σιγῇ τένων καὶ πολλὰ δακρύων; καὶ γὰρ ϖῶς τοῦ Θεοῦ πέμπεται ϖρὸς σέ. σπούδασον οὖν ὑβρίζων αὐτὸν, ποῦ διαβαίνῃς τὸν ὕβριν, ὅταν ἐκεῖνος μὴν πέμπῃ ϖρὸς σέ, καὶ σοὶ δοκῶν καλῶν· σὺ δὲ μὴ μόνον μὴ δῷς, ἀλλὰ καὶ ὑβρίσῃς ἐλθόντα· εἰ δὲ ἀγνοεῖς τὸν καρδιογνώστην τῆς ἀτοπίας, ἐπ' ἀμφοτέρων αὐτὸ σκόπησον, καὶ τότε εἴσῃ καλῶς τὸ μέγεθος τῆς ἁμαρτίας. εἰ γὰρ σὸς οἰκέτης ϖῶς σοῦ κελευσθεὶς ϖρὸς ἕτερον ἀπελθεῖν οἰκέτην ἀργύριον ἔχοντα σὸν λαβὼν, οὐ μόνον χεναῖς ἐπανῆλθε χερσὶν, ἀλλὰ καὶ ὑβρισθεὶς, ἵ' οὐκ ἂν εἰργάσω ϖ ὑβριστὴν; πόσῳ οὐκ ἂν δίκαιον ἀπήτησας, ὅτε λοιπὸν αὐτὸς ὢν ὁ ὑβρισμένος; τοῦτο καὶ ὅτι τοῦ Θεοῦ λογίζου. καὶ γὰρ αὐτὸς πέμπει ϖρὸς ἡμᾶς τὸν πένητα, καὶ καὶ αὐτὸ δίδομεν, ἂν ἆρα δῶμεν· ἂν δὲ ϖρὸς τὴν μὴ δοῦναι

Λυκ. ιη.

ναι γὰρ ὑβριαθέντας ἐκπέμψωμεν, ἐπόησεν πόσων σκηπτῶν, πόσων κεραυνῶν ἄξιον τὸ ἔγκλημα ποιοῦμεν. ταῦτ' οὖν ἅπαντα λογιζόμενοι, καὶ τὴν γλῶτταν χαλινώσωμεν, καὶ τὴν ἀπθυμοθερπίαν ἐκβάλλωμεν, καὶ τὴν χάριν τοῦ ἐλεημοσύνου ἐκτείνωμεν, καὶ μὴ χρήμασι μόνον, ἀλλὰ καὶ ῥήμασι παραμυθησώμεθα τοὺς δεομένους· ἵνα καὶ τὴν ἀπὸ τῆς λιθοβολίας κόλασιν φύγωμεν, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς βλασφημίας καὶ τῆς ἐλεημοσύνης βασιλείαν κληρονομήσωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λϛ. 1 ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ΟΤΕ ΕΤΕΛΕΣΕΝ Ο ΙΗ- κζ 12.
ΣΟΥΣ ΔΙΑΤΑΣΑΜΕΝΟΣ ΤΟΙΣ ΔΩΔΕΚΑ ΜΑΘΗΤΑΙΣ ΑΥΤΟΥ, ΜΕΤΕΒΗ ΕΚΕΙΘΕΝ ΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΕΙΝ ΚΑΙ ΚΗΡΥΣΣΕΙΝ ΕΝ ΤΑΙΣ ΠΟΛΕΣΙΝ ΑΥΤΩΝ.

ΕΠΕΙΔΗ [γὰρ] αὐλοὺς ἔπεμψεν, ἐπανεζήτησε λοιπὸν ἑαυτόν, διδοὺς χώραν αὐλοῖς καὶ χαρᾶς ποιᾷ ἅπερ ἐπέταξεν. "Θᾶττον γὰρ αἱ αὐταί" παρόντος καὶ θεραπεύοντος ἠθέλησεν αὖθις εἰς ἐκείνους παρελθεῖν.

2 Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰωάννης ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, πέμψας δύο τῶν μαθητῶν*, 3 Ἠρώτα αὐτόν, λέγων· σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν; Ὁ δὲ Λουκᾶς φησιν, ὅτι καὶ αὐλοὶ ἀπήντησαν καὶ σημεῖα τῷ Ἰωάννῃ, καὶ τότε ἔπεμψαν αὐλούς. πλὴν ἀλλὰ τοῦτο μὲ ἀποείδη θορύβου ἔχει, ἀλλὰ θεωρίαν μόνον. τὴν γὰρ ζηλοτυπίαν αὐτῶν καὶ τοῦτο ἐμφαίνει τοῖς αὐτοῦ· ὃ δὴ ἐξῆς, σφόδρα ὄντι τῶν ζηλοτυπούντων. ποῖον δὴ τοῦτο; Ὃ εἶπεν, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν; ὁ γὰρ τῶν σημείων εἰδὼς αὐτόν, ὁ καὶ τὸ πνεῦμα μαθών, ὁ καὶ τὸ παῖδες ἀκούσας, ὁ ὅτι πάντων ἀνακηρύξας, νῦν πέμπει, περὶ αὐτοῦ μαθησόμενος, εἶτα αὐτὸς εἶπε, εἶτα μή; καίτοι εἰ μὴ οἶδας ὅτι αὐτός ἐστι σαφῶς, πῶς σαυτὸν ἀξιόπιστον εἶναι νομίζεις, ἀποφαινόμενος παρὰ τῶν ἀγνοούντων; ἕτερος γὰρ ἕτερος μαρτυρήσοντα, προσῆκεν αὐτὸν ἀξιόπιστον εἶναι. δεῦ. ὃ σὺ ἔλεγες, Οτι οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι Λουκ. γ. ιϛ.
αὐτοῦ τὸ ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος; ὃ σὺ ἔλεγες, Οτι οὐκ ἤδειν αὐτόν, ἀλλ' ὁ πέμψας με Ιωαν. α. λγ.
βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ; οὐκ εἶδες τὸ πνεῦμα καὶ εἶδες πεισθεῖσα; οὐκ ἐκ τῆς φωνῆς ἤκουσας; ὃ καὶ διεκώλυες αὐτὸν λέγων, ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς μέ; ὃ καὶ καὶ τοῖς μαθηταῖς ἔλεγες, ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι; οὐκ ἐδίδασκες ἅπαντα, ὅτι αὐτὸς αὐλοὺς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί; καὶ ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου; οὐκ ἐκ τῶν σημείων ταῦτα πάντα καὶ [ἐκ] τῶν θαυμάτων ἀνεκήρυξας; πῶς οὖν νῦν, ὅτε δῆλος πᾶσιν ἐγένετο καὶ πάντα κατὰ δίκην ἦλθεν αὐτῷ ἡ φήμη, καὶ νεκροὶ ἠγέρθησαν, καὶ δαίμονες ἀπηλάθησαν, καὶ σημείων Λουκ. α. μα.
τοσούτων ἐπιδείξεις γέγονε, τότε πέμπεις μανθάνων παρ' αὐτοῦ; τί δὴ γέγονεν; ἀπάτη τις ἦν πάντα ἐκεῖνα καὶ ῥήματα; σκιὰ καὶ μῦθος; καὶ οὐκ ἂν ταῦτα νοῦν ἔχων εἴποι; οὐ λέγω, Ἰωάννης, ὁ ἐν τῇ μήτρᾳ σκιρτήσας, ὁ καὶ τῶν ὠδίνων αὐτὸν ἀνακηρύξας, ὁ τῆς ἐρήμου πολίτης, ὁ τὴν ἀγγελικὴν ἐπιδειξάμενος πολιτείαν· ἀλλ' εἰ καὶ τῶν πολλῶν ἕνεκα καὶ τῶν σφόδρα ἀπηρριμμένων, οὐκ ἂν μὴ τοσαύτας μαρτυρίας καὶ παρ' ἑαυτοῦ καὶ παρ' ἑτέρων ἀμφέβαλεν. ὅθεν δῆλον, ὅτι οὐδὲ ἔστ' ἀμφισβητῶν ἔπεμπεν, οὐδὲ ἀγνοῶν ἠρώτα. οὐδὲ γὰρ οὐκ ἦν αὐτῷ ἔχοις ὃς εἶπεν, ὅτι ἤδει μὲν σαφῶς, ἀλλ' ὁ δεσμωτήριον διελύτερος γέγονεν. οὐδὲ γὰρ ἀπαλλαγήσεσθαι οὐτοῦτον προσεδόκα, οὐδὲ, εἰ προσεδόκα, προσῆδικεν ἂν τὴν βύσσον ὁ παρὰ θανάτου ῥαπτόμενος. οὐδὲ γὰρ ἄν, εἰ μὴ παρὰ τούτου ἐπρεσβευσα-

μῶν, τοὺς δαίμονι ὁλόκληρον αἵματα μελετήσαντα ἐκχέειν τοσαῦτα καὶ ἐπεδείξατο τὴν ἀνδρείαν· οὐκ αὖ ὦμὸν τύραννον ἐκφυγεῖν μὴ τοσαύτης ἠλέγξε τὴν πρᾳότητος ἐν μέσῃ πόλει καὶ ἀγορᾷ, καθάπερ παιδίον μαρτῶ, σφόδρα ὀφθῆναι μᾶλλον ἀκουόντων" ἀπόντων. χ
Εἰ δὲ καὶ δεινότερος γέγονε, πῶς σοὶ μαθηταὶ οὐκ ἠκολούθησαν σοὶ ἑαυτοὺς, ἐφ' ὧν αὐτοὶ τοσαῦτα ἐμαρτύρησαν, ἀλλὰ δι' αὐτῶν ἠρώτα, ὀφείλων δι' ἑτέρων ; καίτοιγε ἦδει σαφῶς, ὅτι καὶ ἐζηλοτύπουν αὐτὸν, ὡς λαβεῖν ἰδίαν δύρξ ἐπιθύμουν. πῶς δὲ ὦμον τοῖς Ἰουδαίοις οὐκ ἠρυθρίασεν, ἐφ' ᾧ τοσαῦτα ἐκήρυξε ; Τί δὲ αὐτῷ καὶ εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν δεσμῶν οὐτιθὲν πλέον ἐγένετο ; οὐδὲ γὰρ ὡς ὦμὸν Χριστὸν ἐμισοβλημήσω, οὐδὲ ὡς τὸ δυσκηρύξαι αὐτοῖς τὴν δυναμιν, ἀλλὰ ὡς ὦμὸν ἔλεγχον τῆς ὑπὲρ τοῦ νομίμου γάμου. ποίου δὲ παιδίου ἀνόητος, τίνος δὲ ἀνθρώπου μαινομένου οὐκ ἂν ἑαυτὸν δόξαν καταγέλαστον εἶναι ; Τί οὖν ὅτι ὁ καταπαίζομενος, οὐκ ἐκεῖνοι μᾶλλον. ὡς δὲ λοιπὸν τὴν λύσιν ἐπαγαγεῖν. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἔπεμψεν ἐρωτῶν ; ἐπειπὼν τοῦ Ἰησοῦ ὁ Ἰωάννου μαθηταὶ (καὶ τοῦτο πολλάκις ἀλλὰ ὅτι) καὶ ζηλοτύπως ἀεὶ τοῦτο εἶχον. καὶ δῆλον ἐξ ὧν τοῦτο διδάσκαλον ἔλεγον· ὃς γὰρ ἦν, φησι, σοὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν. καὶ πάλιν ζήτησις ἐγίνετο Ἰουδαίων μετὰ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου περὶ καθαρισμοῦ, καὶ αὖτοὶ πάλιν προσελθόντες ἔλεγον·
Matth.9.14. Διατί ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν [πολλά,] οἱ δὲ μαθηταί σου οὐ νηστεύουσι ; ὅπου γὰρ ἦσαν εἰδότες, ὅτι ἦν ὁ Χριστός· ἀλλὰ τὸ μὴ Ἰησοῦ ἀνθρώπου ἁπλοῦν νομίσαντες τὸν δὲ Ἰωάννου μείζονα ἢ κατ' ἄνθρωπον, ἐδέοντο βιδοκιμοῦντα ὅτου ὁρῶντες, ἐκφύγοιεν δὲ, καθὼς ἔπτε, λοιπὸν λήγοντα. καὶ τοῦτο αὐξοις ἐκώλυε προσελθεῖν, τῆς ζηλοτυπίας ἀφαιρεῖσθαι τοῦ προσδοκᾶν. ἕως μὲν οὖν ὁ Ἰωάννης μετ' αὐτῶν, παρεκάλει συνεχῶς καὶ ἐδίδασκε· καὶ δὲ ὅπως ἔπεισεν. ὅτε δὲ λοιπὸν ἔμελλε τελευτᾶν, πλείονα ποιεῖται τοῦ ἀσυδεῖν. καὶ γὰρ ἐδεδοίκει μὴ καταλίπῃ πόθεν" δόγματος ἀνθρώποις, καὶ μείνωσιν ἀπερρηγμένοι τοῦ Χριστοῦ. αὐτὸς μὲν γὰρ ἐκαινούδαζε καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ προσάγειν ἀπόντας τοῦ αὐτὸ ὅπερ οὐκ ἔπεισε, τελευτῶν λοιπὸν πλείονα ποιεῖται τοῦ θυμίαν. Εἰ μὲν γὰρ εἶπεν, ὅτι ἀπέλθετε πρὸς αὐτὸν, αὐτὸς μου βελτίων ἐστὶν, οὐκ ἂν ἔπεισε δυσαποσπάστως ἔχοντας· ἀλλὰ καὶ συνομιλῶν μετεπαίζων" ταῦτα" λέγων, καὶ μᾶλλον ἂν αὐτῷ προσηλώθησαν. Εἰ δὲ ἐσίγησε, πάλιν οὐδὲν πλέον ἐγένετο. Τί οὖν ποιεῖ ; ἀναμένει πρὸς αὐτῶν ἀκοῦσαι, ὅτι" θαυμασιά ἐργάζεται). καὶ οὐδὲ ὅπως αὐξοῖς προσῆλθε, οὐδὲ πῶς πέμπει, δύο μαθητάς, ἵνα μὴ δεῖ ἴσως τῶν ἄλλων εὐπειθεστέρους ὄντας, ἵνα ἀνυπόπτως ἡ ἐρώτησις γένηται, ἵνα προσῇ τὸ θαυμάζειν μάθωσιν αὐτῶν τὸ μέσον τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἐκείνου· καὶ φησιν· ἀπέλθετε, καὶ εἴπατε, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν ; ὁ δὲ Χριστὸς τὴν γνώμην εἰδὼς τὴν Ἰωάννου, οὐκ εἶπεν, ὅτι ἐγώ εἰμι (πάλιν γὰρ ἂν" προσέσχον τοῖς ἀκούουσι, καίτοι ὅτου ἀκόλουθον ἦν εἰπεῖν) ἀλλὰ ἀπὸ τῶν προσγμάτων αὐτοῦ ἀφίησι μανθάνειν. λέγει γὰρ, ὅτι προσελθόντων αὐτῷ τότε, τότε πολλοὺς ἐθεράπευσε. καίτοι ποία ἀκολουθία ἦν ἐρωτηθέντα, εἰ σὺ εἶ, πρὸς μὲν τοῦτο μηδὲν εἰπεῖν, θεραπεύσαντα δὲ βιβλίως τοῦ κακῶς ἔχοντας, εἰ μὴ ὅτου ἐβούλετο καταπαύσαντα ὅσα εἶπεν ἐγώ ; καὶ γὰρ τῶν ἀπὸ τῶν προσγμάτων μαρτυρίαν πιστοτέραν καὶ μᾶλλον ἀνυπόπτον εἶ)" ἐσόμενος τῆς ἀπὸ τῶν ῥημάτων. εἰδὼς τοίνυν, ὅτι θεὸς ὢν, τῶν δεομένων μὲν ἧς αὐξοις ἔπεμψεν ὁ Ἰωάννης, βιβλίως ἐθεράπευσε τυφλοὺς, χωλοὺς, καὶ ἑτέρους πολλοὺς, οὐκ ἐκεῖνοι διδάσκων (πῶς γὰρ ; πεπαυμένου ;) ἀλλὰ τούτους τοῦ ἀμφιβάλλοντας. καὶ θεραπεύσας φησί·

4 Πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ, ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε.

5 Τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, καὶ χωλοὶ περιπατοῦσι, καὶ λεπροὶ καθαρίζονται, καὶ κωφοὶ ἀκούουσι,

κούοισι, καὶ νεκροὶ ἐγείρονται, καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται· καὶ προσέθηκε, 6 Καὶ
μακάριος, ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί·

Δεικνὺς ὅτι τὰ ἀπόῤῥητα τῆς θεότητος αὐτοῦ οἶδεν. Εἰ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ προσθήκην οὐκ ἂν, ὅπερ ἔφθην εἰπών, τοῦτο αὐτοῖς, ἐξ ἐνθυμήσεως αὐτῶν, εἰ μὴ εἶπεν, ὅπερ Ἰσ-
5 δαῖοι πρὸς αὐτὸν ἔλεγον· σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς. Διὰ τοῦτο αὐτὸς οὐδὲν οὐ λέγει τοῦτο· ἀπὸ τῆς θαυμαστῆς ἀφήσει αὐτοὺς πάντα μαθεῖν, δυσπόπτου τινὸς διδασκαλίαν ποιούμενος καὶ σαφηνίσει. Διὰ τοῦτο καὶ Ⓜ ἔλεγχει αὐτῶν λανθανόντως ἐπάγων. ὅπερ γὰρ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ, ὃ πάλαι αὐτῶν δυσκηρύξας, καὶ τῷ ζωηδότι αὐτῷ μόνῳ τοῦτο κατα-
λιπών, ἐξ οὗπερ καὶ μάρτυρα τῆς κατηγορίας ταύτης ποιησάμενος, ἀλλ' ἢ μόνος ἐκείνης τῆς
10 ζωῆς βαπτισμούς, μείζονος αὐτὸς καὶ ζωῆς ἐπαπασάμενος, εἰπών· μακάριος, ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί. ἐξ οὗ γὰρ αὐτὸς ἀφιστόμενος ταῦτα ἔλεγεν. ἵνα μὴ τὰ πρὸ ἡμῶν εἰρημένα μόνα, ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸ ἑτέρων λεγόμενα λύσῃ εἰς μέσον, σαφέστερον ὑμῖν ἐκ τῆς παραθέσεως τῶν λεγομένων ποιήσωμεν τινὰ ἀληθῆ, ἀναγκαῖον καὶ ἐκεῖνα εἰπεῖν. Τί οὖν φασί τινες;
15 ὅτι ἐκ αὐτῆ ἐστὶν ἡ αἰτία ἡ πρὸ ἡμῶν εἰρημένη, ἀλλ' ἡγεῖται ὁ Ἰωάννης. ἡγεῖται δὲ ὁ παῖς, ἀλλ' ὅτι μὲ αὐτὸς ἔφη ὁ Χριστός, ἤδει. Εἰ δὲ καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ ἔφθην ἐλθὼν τελευταῖος, οὐκ ἤδει. Διὰ τοῦτο εἶπε, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος; τουτέστιν, ὁ εἰς Ⓜ ᾅδου μέλλων καταβαίνειν; ἀλλ' οὐκ ἐμοῦ ἔχει τοῦτο λέγειν. ὁ γὰρ Ἰωάννης οὐδὲ τοῦτο ἠγεῖται. "τοῦτο γοῦν καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἐκήρυσσε, καὶ πρὸ τοῦ ὕστερον ἐμοῦ τύπτειν. ἴδε γάρ, φησίν, ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ
20 κόσμου. ἀμνὸν δὲ σκάλλει, τὸ σαφὲς αἰσχηνύτων. Ἐξ οὗ εἶπεν δέ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ὃ αὐτὸ τοῦτο ἐδήλωσεν. ὃ γὰρ ἕτερος, ἀλλ' ἢ διὰ τὸ σαφὲς τοῦτο εἰργάσατο· ὁ δὲ Παῦλος ἔλεγε, Καὶ ὃ χριστὸς ἀφορ, ὃ ἐν ἡμῖν ἐνδυτοῖ ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἦρεν ἐκ μέσου, Κολ. β. ιδ.
προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ. καὶ ὃ λέγει δὲ, ὅτι ἐν πνεύματι βαπτίσει ὑμᾶς, ἐξ οὗ μὴ
25 ὕδατος προφητεύοντος ἐν. ἀλλ' ὅτι μὲν ἀναστήσεται, φησίν, ἤδει, ἐξ ὧν ἔσται πνεῦμα ἅγιον ὅτι δὲ σταυρωθήσεται, οὐκ ἤδει. πῶς οὖν ἔμελλεν ἀνίσασθαι ὁ μὴ παθὼν μηδὲ σταυρω-
θείς; πῶς δὲ μείζων προφήτης οὗτος, ὁ μηδὲ ἐν τοῖς προφητῶν ἐπισάμενος; ὅτι γὰρ μεί- Ματθ. ια. β.
ζων προφήτης ἐν, ἐξ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἐμαρτύρησεν· ὅτι δὲ Ⓐ προφῆται τὸ πάθος ἠδέσαν,
πολλαχοῦ μὲν ἄλλοθι. ἐξ γὰρ Ησαΐας φησίν· Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, ἐξ ὡς ἀμνὸς Ησ. νγ. ζ.
ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος. ἐξ περὶ τῆς μαρτυρίας δὲ ταύτης φησί· Καὶ ἔσται ἡ ῥίζα τοῦ Ησ. ια. α. ια.
Ἰεσσαί, ἐξ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσιν. Εἶτα τὸ πάθος λέγων καὶ
τὴν ἀπ' αὐτοῦ δόξαν, ἐπήγαγε· ἐξ ἔσται ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ τιμή. ὃ μόνον δὲ ὅτι σταυρωθή-
σεται προεῖλεγεν οὗτος, ἀλλὰ ἐξ μετὰ τίνων. ἐξ γὰρ σὺν τοῖς ἀνόμοις ἐλογίσθη, φησί· ἐξ οὐδὲ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὅτι οὐδὲ ἀπολογήσεται). Ἐξ γάρ, φησιν, οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. καὶ
ὅτι ἀδίκως κατακριθήσεται· ἐν τῇ ταπεινώσει γὰρ αὐτοῦ, φησιν, ἡ κρίσις αὐτοῦ ἦρθη. καὶ περὶ
τούτου δὲ [αὐτοῦ] ὁ Δαβὶδ ἐξ τοῦτο λέγει, ἐξ ὃ δικαιότερον ἐνδεέστερον· Ἵνατί γάρ, φησιν, ἐ- Ψαλ. β. α.
φρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά; παρέστησαν Ⓐ βασιλῆς τῆς γῆς, καὶ Ⓐ ἄρχοντες
συνήχθησαν ὅτι ὃ αὐτό, κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ. ἀλλαχοῦ δὲ ἐν τῷ τύπῳ [αὐ-
τοῦ] λέγει τῷ σταυρῷ *, ὤρυξαν χεῖράς μου καὶ πόδας μου· ἐξ τὰ πρὸ τῶν γραπτῶν τολ- Ψαλ. κα. ιϛ.
μηθέντα προσίδηται μὲν ἀκριβείας ἁπάσης. Διεμερίσαντο γάρ, φησι, τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς,
καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. ἀλλαχοῦ δὲ καὶ ὅλη ὅλος προσωλύεγκεν αὐτῷ λέγων· Ψαλ. ξα. κϛ.
Ἐδωκάν γάρ, φησιν, εἰς τὸ βρῶμά μου χολήν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος.
Εἶτα Ⓐ μὲ προφῆται περὶ τοσούτων ἐτῶν καὶ τὸ δικαιότερον, καὶ τὴν καταδίκην, καὶ τὸν
σταυρωθῆναι μετ' αὐτοῦ λήστου, καὶ τῶν ἱματίων τὴν διανομὴν καὶ τὸν ἐπ' αὐτῶν κλῆρον, ἐξ
πολλῷ πλείονα ἕτερα (οὐδὲ γὰρ πάντα ἀναγκαῖον προδηλοῦσθαι ἡμῖν, ὥστε μὴ μακρὸν ποιῆσαι
τὸν λόγον) ἐξ δὲ ὁ μείζων ἐκείνων ἁπάντων, ἄπορα ταῦτα ἡγεῖται; καὶ πῶς ἂν ἔχοι τὸν λό-

γον;

γει; Ὡινος ὃ ἔνεχεν ὐκ ἔλεγε, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος εἰς τ ἅδλω, ἀλλ' ἁπλῶς, ὁ ἐρχόμενος; ἆρα γὰρ ὃ πολλῷ κατελασσόμεθα τύτε ὐκ ἦν δῆλ. ἀλλὰ τῦτο ζῶντα ἔλεγεν,

a. Kop. ιδ'. n. ἵνα καὶ ἐξ ἀπελθὼν κηρύξῃ· ὥσε ὃς ὐκ ἔχει λέγειν εἰπεῖν· Ἀδελφοὶ, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε. ὁ μὲν γὰρ πρὼν βίος πολιτείας ὐκ ἔστι χωρὶς· μετὰ δὲ τὸν τελευτὸν, κρίσις καὶ κόλασις. Εἰ γὰρ ὃ ἄδηλον, φησὶ, τίς ὁμολογήσεται σοι; πῶς οὖν σι-

Ψαλμ. ϛ'. ϛ'. στεύσασαι πύλαι χαλκᾶ, καὶ μοχλοὶ σιδηροῦ συνεθλάσθησαν; δῆλ. τῦ σώματος αὐτῦ. Ὥστε γὰρ ὥσπερ ἐδείχθη σῶμα ἀθάνατον καὶ ὀφθαλμὸν τῦ θανάτυ τὸν τυφλίδα. ἄλλως δὲ, τῦτο δείκνυσι τῦ θανάτυ τὸν ἰσχὺν ἀμήχανον, ὑπὸ τῆς προνοίας αὐτῦ τετελευτηκότων τὰ ἁμαρτήματα λελυμένα. εἰ δὲ μὴ τῦτό, φασὶ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἔμπροσθεν ἀπάντων

Λυκ. ι'. ιϛ'. ἀπήλλαξε γενέσθαι· πῶς φησὶν, Ἀνεκτότερον ἔσται γῇ Σοδόμων καὶ [γῇ] Γομόρρας; τῦτο γὰρ ὡς καὶ ἐκείνων κολασθησομένων εἴρηται, ἡμερωτέρων μὲν, κολασθησομένων δὲ [δῆλον] ὅμως. καίτοιγε καὶ δίκαιον ὀνόματα ἔδοσαν τῷ ἑκάστῳ· ἀλλ' ὅμως ὑπὸ τῦτο αὐτὸς ἐξαιρήσει. εἰ δὲ τύτυς, πολλῷ μᾶλλον τὰς μηδὲν πεπονθότας. Οὐαί σοι, φησὶν, ἠδικήθησαν ὑπὸ τῆς προνοίας αὐτῦ; ἀδαμῶς. σώσῶν γὰρ καὶ μὴ ὁμολογήσαντας Χριστὸν τότε σωθήσας. ἃ γὰρ τῦτο ἀπῃτεῖτο πρὸς αὐτῶν, ἀλλὰ τὸ μὴ εἰδωλολατρῆσαι, καὶ τὸ τ ἀληθινὸν Θεὸν εἰδέναι. Κύριος γάρ, φησὶν, ὁ Θεός σου, Κύριος εἷς ἐστι. δῆλ. τῦτο καὶ οἱ Μακκαβαῖοι ἐθανμάζοντο, ὅλη γὰρ τῆς τῦ νόμυ φυλακῆς ἔπαθον ἅπερ ἔπαθον, καὶ οἱ παῖδες οἱ τρεῖς, καὶ ἕτεροι δὲ πολλοὶ πρὸ Ἰουδαίοις βίοι ἀρίστοι βπιδιξάμενοι, καὶ τὸ μέγα τῆς γνώσεως ταύτης διατηρήσαντες, σώσαι ἀπῃτήθησαν πλέον. Ὅτε μὲν γὰρ Εἰς Σωτηρίαν ἦρκει, καθάπερ ἔφθην εἰπὼν, τὸ τ Θεὸν εἰδέναι μόνον· νυνὶ δὲ οὐκέτι, ἀλλὰ δεῖ καὶ τῆς τῦ Χριστυ γνώσεως. δῆλ. τῦτο καὶ ἐ-

Ισαι. μ. κζ'. λεγθ· Εἰ μὴ ἦλθον, καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νυνὶ δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχυσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν. ὕτω καὶ ὑπὲρ τῆς πολιτείας· τότε μὲν ὁ φόνος ἀπολλύων ἐκ τ ἐργασάμενον, νυνὶ δὲ καὶ τὸ ὀργίζεσθαι· καὶ τότε μὲν τὸ μοιχεύειν καὶ μίγνυσθαι ἀλλοτρίαις γυναιξὶ κόλασιν ἔφερε· νυνὶ δὲ καὶ τὸ ἀκολάστοις ἰδεῖν ὀφθαλμοῖς. ὥσπερ γὰρ ἡ γνῶσις, οὕτω καὶ ἡ πολιτεία βπιτέταται νυνί· ὥστε οὐδὲν ἔδει πρόφασιν σκεῖν. ἄλλως δὲ, Εἰ μέλλοιεν μὴ τὸ ἀπο-

Φιλιπ. ϛ'. ιβ. θανεῖν καὶ ἄπιστοι πιστεύοντες σώζεσθαι, οὐδεὶς ἀπολεῖται ποτε. πάντες γὰρ μετανοήσουσι τότε καὶ προσκυνήσουσι. καὶ ὅτι τῦτο ἐστὶν ἀληθὲς, ἄκουσον Παύλου λέγοντος· Ὅτι πᾶσα γλῶσσα ὁμολογήσεται, καὶ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ βπιγείων καὶ καταχθονίων· καὶ

a. Κορ. ιε'. ιϛ'. ὅτι Ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος. ἀλλ' οὐδὲν ὄφελος τῆς ὑστεραίας ἐκείνης. ἃ γὰρ προαιρέσεώς ἐστιν ὑγιαίνομεν, ἀλλὰ τῆς τῦ προαγμένυ, ὡς ἂν εἴποι τις, λοιπὸν ἀνάγκης. μὴ δὴ ζητῶμεν λοιπὸν εἰσάγωμεν δόγματα ψεύδη καὶ μύθους Ἰουδαϊκοὺς. ἄκουσον

Ρω. ϛ'. ιϛ'. γοῦν τί περὶ τύτων ὁ Παῦλος φησιν· Ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται, καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμυ κριθήσονται, περὶ τῆς προαιρέσεως λέγων ἀκμάζυσης. καὶ, ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμυ κριθήσονται, περὶ τῆς μὴ Μωϋσέα λέγων ἀπόντων· καὶ, ὅτι ἀποκαλύπτεται ὀργὴ Θεοῦ ἀπ' ὐρανῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων· ἐκ, θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ θλῖψις καὶ στενοχωρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπυ τῦ κατεργαζομένου τὸ κακὸν, Ἰουδαίυ τε πρῶτον καὶ Ἕλληνος. καίτοι μυρία τότε ἔπαθον Ἕλληνες κακά. καὶ τοῦτο ἐκ αἱ τῆς ἔξωθεν ἱστορίαι δηλοῦσι, ἐκ αἱ γραφαὶ αἱ παρ' ἡμῖν. Τίς γὰρ αἱ διηγήσαντο τὰς τῶν Βαβυλωνίων τραγῳδίας, ἢ τὰς τῶν Αἰγυπτίων; ὅτι ὃ καὶ Χριστὸν ὐκ ἐγνωκότες πρὸ τῆς ἀναστάσεως προνοίας, ἐνδυναστείας ὃ ἀποστάντες, καὶ Θεὸν προσκυνήσαντες μόνον, ἐκ πολιτείαν βπιδιξάμενοι ἀρίστην,

Ρω. ϛ'. ι'. ἀπόντων ἀπολαύσονται τῶν ἀγαθῶν, ἄκουσον τί φησι· Δόξα ὃ καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθὸν, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἕλληνι. ὁρᾷς ὅτι [καὶ] ἀγαθῶν ἀμοιβαὶ πολλαί τύτοις εἰσὶ, καὶ κολάσεις καὶ τιμωρίαι πάλιν τοῖς τὰ ἐναντία πεποιηκόσι;

Ποῦ

ΗΘΙΚΟΝ

Ποῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ τῇ γεέννῃ ἀπισωῦντες; εἰ γὰρ οἱ περὶ τῆς οὐσίας τοῦ Χεισοῦ, οἱ μηδὲ ὅσον γεέννης ἀκηκόαντες μηδὲ ἀνασάσεως, οἱ δὲ σὺν τοῖς κολασθέντες, κἀκεῖ δώσουσι δίκην· πόσῳ μᾶλλον ἡμεῖς οἱ τοσούτοις ὑποτραφέντες λόγοις φιλοσοφίας; δὲ πῶς οὐ λέγομεν, φησι, τοῦ μηδὲν περὶ γεέννης ἀκούσαι τοὺς εἰς γέενναν ἐμπεσεῖν; ἐρῶ γάρ, ὅτι εἰ ἠπείλησας γέενναν, μᾶλλον ἂν ἐφοβήθημεν καὶ ἐσωφρονήσαμεν. πέπυσμαι γάρ, ὡς ἡμῖς βιοῦμεν τῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀκούοντες τοῦ περὶ γεέννης λόγους, καὶ οὕτω περιέχοντες. χωρὶς γὰρ τούτων, κἀκεῖνό ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι οὐ τοὺς πόδας μὴ κατεχόμενος τιμωρίας, πολλῷ μᾶλλον ἐκείνας ὑποπαθήσει. τοῦτο γὰρ ἀληθεστέρους καὶ παχυτέρους ἐξεκαιμένους, καὶ ἐν χαροπὸν μᾶλλον καὶ βαθέως συμβησόμενα εἰώθασι σωφρονίζειν, ἢ τὰ μακροῖς ὕστερον ἐκβησόμενα χρόνοις. ἀλλ' ἡμῖν, φησι, μείζων ἐπεκρεμάσθη ὁ φόβος, καὶ ὑπὸ σκιᾶν οὐκ ἠδίκουν; ἀδαμῶς. τοιοῦτον μὲν γὰρ καὶ αὐτὰ τοιοῦτα σκάμματα ἡμῖν κἀκεῖνοις, ἀλλὰ πολλῷ μείζονα ἡμῖν. τοῦτο μείζονας ἀναδέξαμένους πόνους, μείζονος δεῖ βοηθείας ἀπολαῦσαι. βοηθὰ δὲ μάλιστα, ὁ αὐξηθεῖσα τοῦ φόβου. εἰ δὲ πλεονεκτοῦμεν αὐτῶν τῶν μέλλοντα εἰδέναι, πλεονεκτοῦσιν ἡμῶν κἀκεῖνοι τοῦ τοιαύτης ἀπιφέρεσθαι [σφοδρᾶς] καὶ τιμωρίας αὖθις. ἀλλ' ἔτερόν τι καὶ τοιοῦτα λέγειν οἱ πολλοί. ποῦ γάρ, φησι, τὸ δίκαιον τοῦ Θεοῦ, ὅταν σὺν τοῖς τις ἁμαρτὼν καὶ σὺν τοῖς καὶ κολάζηται; βούλεσθε οὖν ὑμᾶς ἀναμνήσω τῶν ὑμετέρων λόγων, ἵνα μηκέτι κόπτησ ἡμῖν πρόσκομα, ἀλλ' οἴκοθεν φέροντε τὴν λύσιν; ἐγὼ πολλῶν ἤκουσα δυσσεβούντων ἡμετέρων, εἴποτε μάθοιεν ἀνδροφόνον ἀπολωλέναι ἐν δικαστηρίῳ, δυσχεραινόντων καὶ τοῖς λεγόντων τὰ ῥήματα· τελέσαντα φόνους ὁ μιαρὸς οὗτος καὶ σφαγὰς πολλὰς, ἢ καὶ πολλῷ πλείους, ἕνα μόνον αὐτὸς ὑπέμεινε θάνατον· καὶ ποῦ τὸ δίκαιον; ὥστε ὑμᾶς αὖθις ὁμολογεῖτε, ὅτι οὐκ ἔστι θάνατος εἷς εἰς πολλοὺς. πῶς οὖν τὰ σφάγια ψηφίζεσθε πάλιν; ὅτι καὶ ἕτερος, ἀλλ' ὑμῖν αὖθις δικάζετε. τοσοῦτον ἡ φιλαυτία καὶ χώλυμα εἰς τὸ* σωφρονεῖν τὸ δίκαιον. διὰ τοῦτο, ὅταν μὲν ἕτερος κρίνωμεν, καὶ ἀκριβείας ἁπάντων ἐξεπαίζομεν· ὅταν δὲ ἡμῖν αὖθις δικάζωμεν, ἐσκοτώθημεν. ὡς ἐὰν δὲ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν ταῦτα ὀξέπαίζωμεν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ἀδέκαστον τὴν ψῆφον οἴσομεν. ἔστι γὰρ καὶ * ἡμῖν ἁμαρτήματα, καὶ δύο καὶ τρία, ἀλλὰ μυρίων θανάτων ἄξια. καὶ ἵνα τὰ ἄλλα παρῶ, ἀναμνήσωμεν ἑαυτοὺς ὅσοι τῶν μυστηρίων μετέχομεν ἀναξίως· οἱ τοιοῦτοι ἔνοχοί τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματός εἰσι τοῦ Χεισοῦ. ὥστε ὅταν ὑδροφόνον λέγῃς, σεαυτὸν λογίζου. ἐχθρὸς μὲν γὰρ ἀνθρώπου ἐφόνευσε, συὴ τῆς σφαγῆς καὶ βύθιος εἷς τοῦ δεσπότου· καὶ ἡμεῖς μὲν, καὶ μεταξὺ μυστηρίων, ἡμῶν τὰ σπλάγχνα ἀπολαύοντες ἱερᾶς. οὐ οἱ τοῦ ἀδελφοὺς δάκνοντες καὶ κατεσθίοντες καὶ πολλὰ ἀφιέντες καὶ ἰόν; τί δ' ὁ τοῦ ζοφερὸν τὴν πυκτὴν ἀφαρμόμενος; εἰ γὰρ ὁ μὴ μεταδιδοὺς ἰοῦ τοιοῦτός ἐστι, πολλῷ μᾶλλον ὁ τὰ ἀλλότρια λαμβάνων. πόσαι λῃστῶν οἱ πλεονέκται χεῖρες εἰσί; πόσων ὑδροφόνων οἱ ἅρπαγες; πόσων τυμβωρύχων; πόσοι δὲ μὴ τὸ ἀποδύσαι, καὶ αἱμάτων εἰσὶν ὑπεύθυνοι; ἄπαγε· μὴ γένοιτο, φησὶ. καὶ λέγεις, μὴ γένοιτο. ὅταν ἐνθρόνους ἔχῃς, τότε εἰπέ, μὴ γένοιτο, καὶ μέμνησο τῶν εἰρημένων, καὶ βίον ὑποδείκνυσο πολλῆς γέμοντα ἀκριβείας, ἵνα μὴ καὶ ἡμᾶς τὰ Σοδόμων μείνῃ· ἵνα μὴ τὰ Γομόρρων παθώμεν· ἵνα μὴ τὰ Τυρίων ὑπομείνωμεν καὶ τὰ Σιδωνίων κακὰ μᾶλλον δέ, ἵνα μὴ τοῦ Χεισοῦ περισκεσύσωμεν, ὅπερ ἀπάντων ἐστὶ χαλεπώτερον [καὶ φοβερώτερον.] εἰ γὰρ καὶ πολλοῖς ἡ γέεννα φοβερὸν εἶ δοκεῖ, ἀλλ' ἐγὼ διαπαύσομαι συνεχῶς * βοῶν, ὅτι τοῦτο * γέεννης καὶ χαλεπώτερον καὶ φοβερώτερον· καὶ ὑμᾶς ὑπὸ παιδεύεσθαι παρακαλῶ. ὑπὸ γὰρ τῆς γεέννης ἀπαλλαγησόμεθα, καὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ Χεισοῦ ἀπολαύσομεν δόξης· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χεισοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

7 Τύπων

Ομιλ. λζ. 7 ΤΟΥΤΩΝ ΔΕ ΠΟΡΕΥΟΜΕΝΩΝ, ΗΡΞΑ-
το ὁ Ιησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ιωάννου· Τί ἐξήλθετε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; 8 Ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φορούντες, ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν. 9 Ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; προφήτην; ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου.

ΤΟ μὲν τοῦ μαθητοῦ Ἰωάννου οὐκ ἠνέσχετο ἡ καλὴ, καὶ βεβαιωθῆναι ἀπῆλθον ἀπὸ τῶν θαυμασίων ἐκείνων σημείων· ἔδει γὰρ λοιπὸν καὶ τὰ πρὸς τὸν δῆμον ἰάσασθαι. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ οὐδὲν δεῖ τοιοῦτον ὑποπτεῦσαι περὶ τοῦ ἑαυτῶν διδασκάλου· οἱ δὲ πολλοὶ ὄχλοι οὐκ ἐκ τῆς ἐρωτήσεως τῶν Ἰωάννου μαθητῶν, πολλὰ δὲ ἄτοπα ὑπενόησαν, οὐκ εἰδὼς τὴν γνώμην μεθ' ἧς ἔπεμψε τοὺς μαθητάς. καὶ εἰκὸς ἦν διαλογίζεσθαι πρὸς ἑαυτοὺς καὶ λέγειν· ὁ τοσαῦτα μαρτυρήσας μετεπείσθη νῦν καὶ ἀμφιβάλλει, εἴτε σοῦ εἴτε ἑτέρου εἶη ὁ ἐρχόμενος; ἆρα μὴ σασιάζων πρὸς τὸν Ἰησοῦν ταῦτα λέγει; ἆρα μὴ δι' ὑστέρους ὑπὸ δεσμωτηρίῳ ἠμύνατο; ἆρα μὴ μάτην καὶ εἰκῇ τὰ πρότερα εἴρηκεν; ἐπεὶ οὖν πολλὰ τοιαῦτα εἰκὸς ἦν αὐτοὺς ὑποπτεῦσαι, ὅρα πῶς αὐτὸς διορθοῦται τὴν ἀθέτησιν, καὶ ταύτας αἴρησι τὰς ὑποψίας. προλαμβάνων γὰρ αὐτῶν ἤρξατο λέγειν τοῖς ὄχλοις. διατί προλαμβάνων αὐτῶν; ἵνα μὴ δόξῃ κολακεύειν Ⓦ δῆμον, ὁ διορθούμενος ὁ Ⓦ δῆμον, οὐκ ἄγει εἰς μέσον αὐτῶν τὸν ὑποπτεύοντα, ἀλλὰ τὸν λύσιν μόνον ἐπάγει τῶν ὑποψιῶν θορυβούντων ἀκοὰς λογισμῷ, δεικνὺς ὅτι ἤδει τὰ ἀπόρρητα ἀπάντων. διὸ καὶ λέγει, καθάπερ πρὸς Ιουδαίους· τί ἐξεληλύθατε πρὸς με; εἰ γὰρ ἦν ὑποπτεύσαι, οὐκ ἀπὸ πονηρίας ἐλεγίζοντο ταῦτα, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν εἰρημένων ἀγνοίας. διὰ τοῦτο οὐδὲ ὁπλοπληκτικῶς ἀκούει διαλέγεται, ἀλλὰ διορθοῦται αὐτῶν μόνον τὴν ὑποψίαν, ὡς ἀπολογεῖται τῷ Ἰωάννῃ· καὶ δείκνυσιν, ὅλη ἡ μετέπεισε τῆς τοιαύτης δόξης, οὐδὲ μεταβέβληται. οὐδὲ γὰρ ὀργὴ βύκκλος ἀνήμερος καὶ βύαιπτος, ἀλλὰ πεπηγὼς καὶ βέβαιος, καὶ ἡ τοιοῦτος, ὡς καὶ προδοῦναι τὰ ἐμπεπιστευμένα. ταῦτα δὲ καταβυάζων, οὐκ ἐκ τῆς οἰκείας ἀποφάσεως βύθιος, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐκείνων προτέρων ταῦτα καταβυάζει μαρτυρίας· ἡ δι' ὧν εἶπον μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ὧν ἔπραξαν," δείξας αὐτοῖς μαρτυρουμένους αὐτὸν τῇ τερατώδει. διὸ φησι· Τί ἐξήλθετε εἰς τὴν ἔρημον ἰδεῖν; ὡσανεὶ ἔλεγε· διατί τὰς πόλεις ἀφέντες καὶ τὰς οἰκίας, συνήλθετε εἰς τὴν ἔρημον ἅπαντες; ἵνα οἶκτον ἴδητε καὶ βύκκλον ἀνήμερον; ἀλλ' οὐκ ἀνεῖχον λόγον. ἡ γὰρ τοῦτο δείκνυσι, φησίν, ἡ ταραχὴ ἐκείνη, καὶ ὁ πανοῦργος" συρρύσῃ εἰς τὴν ἔρημον. ἡ γὰρ ἀνήμερος τοσοῦτος καὶ πόλεις τοσαύτας μὴ τοσαύτης προθυμίας εἰς τὴν ἔρημον καὶ Ⓦ Ιορδάνου ποταμοὶ ἔξεχύθησαν ἂν τότε, εἰ μὴ μέγαν ἴσως καὶ θαυμαστὸν καὶ πέρας τερατώδους ὄψεσθαι προσεδοκήσατε. ἡ γὰρ δὴ κάλαμον ἐξήλθετε ἰδεῖν ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον. Ⓐ γὰρ βύκκλοι καὶ ῥᾳδίως περιφερόμενοι, καὶ νῦν μὲν ταῦτα, νῦν δὲ ἐκεῖνα λέγοντες καὶ ὅτι μηδενὸς ἐσόμενοι, τούτῳ μάλιστα ἐοίκασι. καὶ ὅρα πῶς, πᾶσαν πονηρίαν ἀφεὶς, ταύτην μάλιστα "ὑφορμῶσαν" ἀνοίας οὖσαν, καὶ ἀναιρεῖ τῆς βυκκολίας τὴν ὑπόθεσιν. ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ Ⓐ τὰ μαλακὰ φορούντες ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ὅτι οἰκόθεν οὐκ ἦν βύαιπτος, καὶ τοῦτο ἐδηλώσατε διὰ τῆς ἀνοήτου ὑμῶν. ἡ μὲν οὖν ἐκεῖνο ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν, ὡς τερατώδη μὲν ἦν, πτυφὴ δὲ δουλεύσας ὕστερον χαῖνος γέγονε. τῶν γὰρ ἀνθρώπων Ⓐ μὲν οἰκοδεν εἰσι τοιοῦτοι, Ⓐ δὲ γίνονται· οἷον, ὁ μὲν ἐστιν ὀργίλος φύσει, ὁ δὲ εἰς ἀρρωστίαν ἐμπεσὼν μα-

χεται

κρὸν τοῦτο κλᾶπαι ὃ νόσημα. πάλιν οὖν λέγει ἡ κακόφοι ⓐ μὴ εἶσι φύσει, ⓐ ἢ ἀπὸ τῆ πονηρᾶ δουλεύειν ἢ μαλακίζεσθαι τοῦτο γίνονται. ἀλλ' ὁ Ιωάννης, φησὶν, ὅτε φύσει τοιοῦτος ἦν (οὐδὲ γὰρ κέλευσμοι ἀξιόλογοι ἦλθε εἰς αὐτὸν) ὅτι πονηρὰ δοὺς ἑαυτὸν, ἀπώλεσεν, ὅπερ εἶχε, πλεονέκτημα. ὅτι γὰρ οὐκ ἐδούλευσε πονηρᾷ, δείκνυσιν ἡ στολὴ καὶ ἡ ἐρημία καὶ ὃ δεσμωτήριον. εἰ γὰρ ἐβούλετο μαλακὴ φορεῖν, οὐκ ἂν τὴν ἔρημον ᾤκησεν, οὐκ ἂν ὃ δεσμωτήριον, ἀλλὰ τὰ βασίλεια. ὄζειν γὰρ αὐτὸν σιγήσαντα μόνον μυρίας ἀπολαύσας ἡμᾶς. ὅπου γὰρ καὶ ἐλέγξαντα καὶ διδάξαντα ὥσπερ ἠκούσατο ὁ Ηρῴδης, πολλῷ μᾶλλον σιγήσαντα οὐκ ἐκώλυσεν ἂν ἔργῳ τοῦτο τῆς αὐτοῦ ἐξουσίας τὸ δεσμωτήριον καὶ τὴν καρτερίας, πῶς ἂν εἶπε δίκαιος ὑπὸ τοιούτου καταγνωσθῆναι; ἢ ἀπὸ τῆ τόπου τούτου, καὶ ἀπὸ τῆ ματαίων, ἢ ἀπὸ τῆς Ηρῳδιάδος τὸ ἦθος αὐτοῦ χειραγωγήσας ἐπάγει λοιπὸν καὶ ⓦ προφήτου. Εἰ πρὸς γὰρ, τί ἐξήλθετε; προφήτην ἰδεῖν; ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου, φησίν.

10 Οὗτος γάρ ἐστι, περὶ οὗ γέγραπται· ἰδοὺ ἀποστέλλω ⓦ ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου. Περίεργον τὴν τῶν Ιουδαίων μαρτυρίαν ἡγεῖς, τότε τὴν τῶν προφητῶν ἐφαρμόζει. μᾶλλον γὰρ, πρὸς τὸν φθόνον τῶν Ιουδαϊκῶν, ὑπὲρ μεγέθη ἦν αὐτὸν ἀποδείξεις, ὅταν μὴ ἐξωθεν ἡ μαρτυρία φέρηται· δεύτερον, ⓦ βίον τὸν τοῦ ἀνδρός· τέταρτον, τὴν ἑαυτοῦ κρίσιν· τέταρτον, ⓦ προφήτου, πάντων αὐτὸν ὑπερτιμῶν. Εἶτα, ἵνα μὴ λέγωσι, τί οὖν εἰ τότε μὲν τοιοῦτος ἦν, νῦν δὲ μεταβέβληκεν; ἐπάγει καὶ μετὰ ταῦτα, καὶ ἱμάτια, ὃ δεσμωτήριον, καὶ μετὰ τοῦτον τὸν προφητικόν. Εἶτα, Εἰ πρὸς ὅτι μείζων προφήτου, δείκνυσι καὶ κατὰ τί μείζων. κατὰ τί τοίνυν μείζων; κατὰ ὃ ἐκλεῖς εἶπε τοῦ προκηρυσσομένου. ἀποστελῶ γάρ, φησι, ⓦ ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, τουτέστιν, ἐκλεῖς σου. καθάπερ γὰρ ὅτι τῶν βασιλέων ⓐ ἐκλεῖς τὸ ὀνόματος ἐκλήθησαν, ὅτι τῶν ἄλλων εἰσὶ λαμπρότεροι· οὕτω δὴ καὶ ὁ Ιωάννης ἐκλεῖς αὐτὸν φησὶ τὸν προφητείας ἐκλῆναι. ὅρα πῶς καὶ οὗτος τὴν ὑπερβολὴν ἔδειξε· καὶ οὐδὲ οὗτος ἴσασι, ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸ ἑαυτοῦ λοιπὸν ἐπάγει φθόνον, λέγων·

11 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γυναικῶν μείζων Ιωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. Οὐ λέγει Ιουδαῖον ὄντα· οὐκ ἔστιν ἐν γυναιξὶ τούτου μείζονα. καὶ δέχῃ μὲν καὶ ἡ ἀπόφασις· εἰ δὲ βούλει καὶ ἀπὸ τῶν προσωπείων μαθεῖν, ἐπόησεν αὐτὸν τὴν πάντων ἄγγελον, τὴν Δεσπότου, τῆς γενέσεως δὲ ὕψος. ὥσπερ γὰρ ἐν ἀέρι, οὕτω δίκης, καὶ τῶν τῆς Φύσεως ἀναγκῶν ἀνωτέρω γινόμενος, ξένῳ καὶ ὠδίνουσι ὁδὸν, ἐν ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς ⓦ πάντα Δεσπότην χρόνον, καὶ ἀνθρώπων μὲν οὐδενὶ, Θεᾷ δὲ ὁμιλῶν μόνῳ διὰ νυκτός. οὐδὲ γὰρ εἶδέ τινα τῶν ὁμοδούλων, ὅτι ὤφθη καὶ τούτων, οὐκ ἐγκαλεσθεὶς φθόνῳ, ἢ κλίπης, οὐ ζήλου, οὐκ ἀγρεᾶς, οὐκ ἄλλου τινὸς ἀπίλωσε τῶν ἀνθρωπίνων· καὶ ὅμως ἤμερος ἦν ὁμοῦ καὶ σφοδρός. ἄκουσον γοῦν πῶς μετὰ ἐπιτάσεως τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς Δεσπότης), πῶς μὴ ἀνδρείας τῆς κατὰ τῶν Ιουδαίων, πῶς μὴ παῤῥησίας τοῦ βασιλέως. ὅρα τοῦτο καὶ ἔλεγχε· οὐκ ἐγήγερται ἐν γυναιξὶ μείζων Ιωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. ἀλλ' ἵνα μὴ πάλιν ἡ ὑπερβολὴ τῶν ἐγκωμίων τέχνη τινὰ ἀποπίας, προεπιμέμφεται αὐτὸν τοῦ Χριστοῦ τῶν Ιουδαίων, σκόπει πῶς καὶ ὕστερον διορθοῦται. καθάπερ γὰρ ἐξ ὧν ὡκοδομοῦντο ⓐ μαθηταὶ, ἐθλασφήμουν ⓐ ὄχλοι, βέλτιον αὐτὸν εἶναι νομίζοντες· ὅτε καὶ ἐξ ὧν ἐθεραπεύοντο ⓐ ὄχλοι, μείζων δὲ ἐνομίζετο ἡ βλάβη, σεμνοτέραν τὴν Χριστοῦ λαμβανόντων ἀπόνοιαν ἐκ τῶν εἰρημένων· διὰ καὶ ἐνταῦθα διορθοῦται) λέγων· Ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, μείζων αὐτοῦ ἐστι.

Μικρότερος κατὰ τὴν ἡλικίαν, ἢ κατὰ τὴν τῶν πολλῶν δόξαν. ἢ γὰρ ἔλεγεν αὐτὸν φάγον καὶ οἰνοπότην· καὶ, οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; καὶ πάντα χορὸν αὐτὸν ἐξουτελίζον. Τί οὖν, φησι, κατὰ τὴν σύγκρισιν τοῦ Ιωάννου μείζων ἐστί; ἄπαγε. οὐδὲ γὰρ Ιωάννης, ὅταν λέγῃ, ἰσχυρότερός μού ἐστι, συγκρίνων λέγει· οὐδὲ Παῦλος, ὅταν Μωϋσέως μεμνημένος γράφῃ,

Εβ. γ. γ. φη, Πλείονος γὰρ δόξης οὗτ᾽ ᾠδὴ Μωϋσέως ἠξίωται, συγκρίνων γράφει. ἢ αὐτὸς ᾖ, ἰδοὺ πλέον Σολομῶνος, ὧδε λέγων, ἢ μὴ συγκρίνων φησί. Εἰ δ᾽ ἄρα δοίημεν ἢ κατὰ συγκρισιν εἰρῆσθαι πρὸ αὐτοῦ τοῦτο, οἰκονομικῶς εἴρηται διὰ τὴν τῶν ἀκροατῶν ἀσθένειαν. ἢ γὰρ σφόδρα ἦσαν πρὸς αὐτὸν κεχηνότες ὡς ἀνθρωποι τότε ᾖ λαμπρύτερον αὐτὸν ἢ ὁ δεσμωτήριον ἐποίησε, ἢ ἡ πρὸς Ⓦ βασιλέα παῤῥησία, ἢ ἀγαπητὸν ἦν τέως τοῦτο δεῖξαι διὰ τοῖς πολλοῖς. ἢ γὰρ καὶ ἡ παλαιὰ οἶδεν ὅπου διορθοῦται τὰς τῶν πεπλημμελημένων ψυχάς, τὰ ἀσύγκριτα κατὰ σύγκρισιν διαβάλλουσα· ὡς ὅταν λέγῃ, Οὐκ ἔστιν ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς, Κύριε· ἢ πάλιν, Οὐκ ἔστι Θεὸς, ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ψαλμ. οε. ιι. Ἰνες δέ φασιν, ὅτι πρὸς τῶν ἀποστόλων τοῦτο εἴρηκεν ὁ Χριστὸς, ἕτερον ᾖ πρὸς ἀγγέλων· κακῶς. ὅταν γὰρ τῆς ἀληθείας ἴνες ἐκπεσῶσι, πολλὰ πλημμελῆσθαι εἰώθασι. ποία γὰρ ἀκολουθία, ἢ πρὸς ἀγγέλων ἢ πρὸς τῶν ἀποστόλων εἰπεῖν; ἄλλως ᾖ, Εἰ πρὸς τῶν ἀποστόλων ἔλεγε, τί ἐκώλυεν ὁμοιαῖ διαλαλεῖν; πρὸς μὲν γὰρ ἑαυτὸν λέγων, εἰκότως κρύπτει τὸ πρόσωπον διὰ τὴν ὑπερβαλλοῦσαν ὑπόνοιαν, ἢ ὃ μὴ δόξαι πρὸς ἑαυτὸν μέγα τι λέγειν. ἢ γὰρ πολλαχοῦ φαίνεται τοῦτο ποιῶν. τί δέ ἐστι, τὸ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν; τὸ τοῖς πνευματικοῖς καὶ τοῖς κατὰ Ⓦ οὐρανὸν ἅπασι. καὶ ὃ εἰπεῖν ᾖ, οὐκ ἐγήγερται τὸ γλυπτοῖς γυναικῶν μεῖζον Ἰωάννου, ἀντιδιαστέλλοντος ἰδίως ἑαυτὸν Ⓦ Ἰωάννου, ἢ ὅτως ἑαυτὸν ὑπερεξαιρουμένου. Εἰ γὰρ ἢ τὸ γλυπτοῖς γυναικὸς ἰδίως αὐτὸς, ἀλλ᾽ οὐχ ὅπως, ὡς ὁ Ἰωάννης. οὐ γὰρ φίλος αἰδεσίμου ἰδίως, οὐδὲ ὁμοίως αἰδεσίμου ἑτέρου, ἀλλὰ ξένου ἴσως τύχοι ἢ ἀνδρὸς δόξου.

12 Ἀπὸ ᾗ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ, φησιν, ἕως ἄρτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν. Καὶ ποίαν ἔχει πρὸς τὰ ἐμπροσθεν εἰρημένα; πολλὴν μὲν οὖν ἢ σφόδρα ζωηρὰν δυσαρέστησιν. ἢ γὰρ ὠθεῖ ἢ ἐπείγει λαμπὴν αὐξεις ἢ σπουδὴν εἰς τὴν πίστιν τὴν ἑαυτοῦ ἅμα ᾗ ἢ τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις πρὸς Ἰωάννου ζητηρεῖ. Εἰ γὰρ μέχρι Ἰωάννου πεπλήρωται πάντα, ἐγώ εἰμι ὁ ἐρχόμενος.

13 Πάντες γὰρ, φησιν, Ⓠ προεφήτευσαν ἢ ὁ νόμος ἕως Ἰωάννου προεφήτευσαν.

Οὐ γὰρ δὴ ἔστησαν Ⓠ προεφήτευσαν, Εἰ μὴ πλέον ἐγώ. μηδὲν τοίνυν προσδοκᾶτε ἁπλῶς, μηδὲ ἕτερόν τινα μένετε. ὅτι γὰρ ἐγώ εἰμι, δῆλον ἢ οὐκ ἐκ τῶν οὗτοι προφήτας ζητῶ, ἢ οὐκ ἐκ τῶν καθ᾽ ἑκάστου τινὸς ἁρπαζόντων [τὴν] ἡμέραν τὴν πίστιν τὴν εἰς ἐμέ. ὅτου γὰρ δῆλη ὅδε ἢ φωνὴ, ὡς ἢ πολλοὺς ἁρπάζειν αὐτήν. ἢ τίς ἥρπασεν, εἰπέ μοι; πάντες Ⓠ μὲν ἀσυδήτως προεσιόντες. Εἶτα ἢ ἕτερον τεκμήριον ὑφηγεῖται, λέγων·

14 Εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν Ἠλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι.

Μαλ. δ. ε. Ἀποστελῶ γὰρ, φησιν, ὑμῖν Ἠλίαν Ⓦ Θεσβίτην, ὃς ἐπιστρέψει καρδίαν πατρὸς ἐπὶ τέκνα. οὗτος οὖν ἐστιν Ἠλίας, ἐὰν προσέχητε μετ᾽ ἀκριβείας, φησί. ἢ γὰρ ἀποστελῶ, φησι, Ⓦ ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου. ἢ καλῶς εἶπεν, Εἰ θέλετε δέξασθαι, τὸ ἀβίαστον δεικνύς. ἐγὼ γὰρ ἀναγκάζω, φησί. τοῦτο ᾗ ἔλεγεν, ἐννοούμενα ἀπαιτῶν δέχεσθαι, ἢ δηλῶν, ὅτι οὗτος ἐκεῖνός ἐστι, καὶ ἐκεῖνος οὗτος. ἀμφότεροι γὰρ μίαν διαφοράν ἀνεδέξαντο, καὶ προδρομοι γενόμενοι ἀμφότεροι. διόπερ οὐδὲ ἁπλῶς εἶπεν, οὗτός ἐστιν Ἠλίας, ἀλλ᾽, Εἰ θέλετε δέξασθαι *, οὗτός ἐστι, τυπίσιν, Εἰ μὴ ἐννοούμενος διαφοίας προσέχοιτε τοῖς γεγραμμένοις. καὶ οὐδὲ σὺ ταῦτα ἔσῃ, ἀλλὰ δείκνυσι ὅτι ζωτέσεως χρεία, προσέθηκε πρὸς ὃ, οὗτός ἐστιν Ἠλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι.

15 Ὁ ἔχων ὦτα ἀκουέτω, ἀκουέτω. Τοσαῦτα ᾗ αἰνίγματα ἐπῆλθε, διεγείρων αὐτοὺς εἰς ἐρώτησιν. Εἰ ᾗ οὐδὲ ὅπως ὀξυπνίζοντο, πολλῷ μᾶλλον εἰ δῆλα ἦν ᾗ σαφῆ. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνο αἴ ἔχει τις εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἐπόλμων ἐρωτᾶν, ἢ ὅτι δυσπρόσιτος ἦν. Ⓠ γὰρ τῶν τυχόντων αὐτὸν ἐρωτώντες καὶ πειράζοντες, ἢ μυριάκις ὀπισομαδόντες ἢ οὐκ ἀποστάντες,

ἀποςάντες, πῶς δὴ γὰρ τῶν ἀναγκαίων οὐκ ἐπύθοντο καὶ ἠρώτησαν, εἶτι μαθεῖν ἐπεθύμουν; εἰ γὰρ τῶν τοιούτων ἠρώτων, ποία σύνοια ἦσαν, καὶ ὅσα τοιαῦτα, κἀντοιγε ῥᾳδιμία ἦν αὐτῶν ἀπάγκην ταῦτα εἰπεῖν, πῶς τῶν περὶ αὐτὸν λεγομένων, ὧν καὶ ταῖς ἀποκρίσεσι μᾶλλον ἐνεβύθιζον ἦν, οὐκ ἂν ἐζήτουν τὴν ἀξίωσιν· καὶ μάλιστα, ὁπότε αὐτὸς ἦν ὁ τοσοῦτον εἰς τοῦτο καὶ ἐφελκόμενος; ὃ γὰρ εἶπεν, βιασαίατο ἁρπάζουσιν αὐτήν, εἰς τοσαύτην αὐτοῖς διεστίρει· καὶ ὃ εἶπεν, ὁ ἔχων ὦτα ἀκουέτω ἀκουέτω, ὃ αὖθις ἔστω ποιεῖ.

16 Τίνι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην, φησὶ; ὁμοία ἐστὶ παιδίοις καθημένοις ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, καὶ λέγουσι,

17 Ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε, ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε.

Παλιν ταῦτα δοκεῖ μὲ ἀπαρτῆσθαι τῶν πρότερον, σφόδρα δὲ ἐστὶν αὐτοῖς ἀκόλουθα. καὶ γὰρ ἓν τὸ κεφάλαιον ἔχεται τοῦ αὐτοῦ, καὶ τοῦ δεῖξαι Σωφόνα αὐτῷ προσήκοντα Ιωαννῆν, εἰ καὶ γενόμενα σκαντία ἦν, ὥσπερ οὖν καὶ ὅτι τῆς ἐρωτήσεως· καὶ δείκνυσιν ὅτι οὐδὲν ἦν ὄφελος ἠμέλησθαι εἰς σωτηρίαν αὐτῶν, καὶ προεῖφθη· ὁ πρὸς Ⓦ ἀμπελωνά φησιν ὁ προφήτης, Τί ἔδει με ποιῆσαι τῷ ἀμπελῶνι τούτῳ, καὶ οὐκ ἐποίησα; τὴν γλῶ, φησιν, ὁμοίωσω τὴν γενεὰν ταύτην; ὁμοία ἐστὶ παιδίοις καθημένοις ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, καὶ λέγουσιν· ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε, ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε. Ησ. ε. δ.

18 Ηλθε γὰρ Ιωάννης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ λέγουσι, δαιμόνιον ἔχει·

19 Ηλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν· ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν. Ο δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· σκάμμα ἐκάτεροι ἦλθομεν ὁδόν, ἐγὼ καὶ Ιωάννης· καὶ ταύτην ἐποιησάμην, οἷς ἂν εἴ τινες ἄνεκται ζῶσιν δυσθέκτων βλέπειν δύο μᾶλλον ἐμπίπτειν ὁδῶν εἰς τὰ ἄνεκτα, ἑκατέρων ἕκαστος ἀπολαβὼν ὁδὸν ἑλκυσθεὶς ἐξεύρηται ἐξῶς τῶν ἑτέρων, ὥστε πάντως εἰς ἄτοπον ἐμπεσεῖν. σκόπει γοῦν ἅπαν ὃ τῶν ἀνθρώπων γλῶς, ὅπως τοῦς ὃ τῆς πηγείας ἐπίσπαστον ἄνωμα καὶ Ⓦ σκληρὸν τοῦτον καὶ φιλόσοφον βίον. βλέπε τοῦτο ὑγιὲς μὴ τοῦτης ἡλικίας ὄντα προφῆναι Ⓦ Ιωάννην, ὥστε καὶ σύντροφον ἀξιόπιστα γλῶσθαι τὰ λεγόμενα περὶ αὐτοῦ. ὃ τίνος ἕνεκεν οὐκ αὐτὸς, φησι, ταύτην εἵλετο τὴν ὁδόν; μάλιστα μὲ οὖν καὶ αὐτὸς ταύτην ἦλθεν, ὅτε ταῖς τεσσαράκοντα ἡμέραις σύνεσιν, καὶ τοσοῦτον διδάσκων καὶ οὐκ ἔχων ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ· πλὴν ἀλλὰ ὃ ἕτερος ὃ αὐτὸ τοῦτο κατισχύσε, καὶ ὃ σύντροφον οἰκονόμει κέρδος. τὸ γὰρ ἐλθεῖν αὐτὸν τὴν ὁδὸν ταύτην, ταυτὸν ἦν, ἢ καὶ πολλῷ μεῖζον, ὃ καὶ τὸ ἐλθόντος μαρτυρῆσαι. ἄλλως δὲ, ὁ μὲν Ιωάννης οὐδὲν πλέον ἐπεδείξατο, πλὴν τὸ βίου καὶ τῆς πολιτείας· Ιωάννης γὰρ, φησιν, οὐδὲν ἐποίησε σημεῖον· αὐτὸς δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν σημείων, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν θαυμάτων μαρτυρίαν εἶχεν. ἀφεὶς τοίνυν Ιωάννην ἀπὸ τῆς πηγείας λάμπειν, αὐτὸς τὴν οἰκουμένην ἦλθε, καὶ εἰς τραπέζας εἰσιὼν τελωνῶν, καὶ ἐσθίων, καὶ πίνων. ἐρώμενα τοίνυν Ιουδαίοις· καλὴν ἡ πηγεία καὶ θαυμαστόν; οὐκοῦν ἔδει πείθεσθαι Ιωάννῃ καὶ ἀποδέχεσθαι αὐτὸν, καὶ πιστεύειν τοῖς περὶ αὐτοῦ λεγομένοις. ὅτε γὰρ ὑμᾶς ἔμελλεν σκῶλα τὰ ῥήματα προσάγειν τῷ Ιησοῦ. ἀλλὰ φορτικὸν ἡ πηγεία καὶ ἐπαχθές; οὐκοῦν ἔδει πείθεσθαι τῷ Ιησοῦ, καὶ πιστεύειν αὐτῷ τὴν οἰκουμένην ἐλθόντι. δι' ἃ κατίσχυσε μὲν ὁδοῦ εἰς τὴν βασιλείαν ἐμέλλετε ἐμπίπτειν· ἀλλ' ὥσπερ θηρίον δύσροπον, κατίσχυσον. οὐκ ἄρα ὃ ἔγκλημα τῶν μὴ πιστευθέντων, ἀλλ' ἡ κατηγορία τῶν μὴ πιστευσάντων ἦν. οὐδὲν γὰρ ποτε τὰ σύμπτωμα κακίζειν ἔλεγεν, ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἐπαινῶν. οἷ' τι λέγω· ὁ Ⓦ Φαιδρὸν ἀποδεχόμενος δὲ, Θεσπὸν καὶ ἀνειμένον, Ⓦ σκυθρωπὸν καὶ "βαρβαρον οὐκ ἀποδέχεται· ὁ Ⓦ σκυθρωπὸν ἐπαινῶν, τὸ Φαιδρὸν οὐκ ἐπαινέσει. ἀμήχανοι γὰρ ἐστὶν ταύτην καὶ ἐκείνην πλέκειν τὴν ψῆφον. διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς φησιν· ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε· τουτέστι, τὸ ἀνειμένον βίον "ὑπέδειξα, καὶ οὐκ ἐπείσθητε· καὶ ἐθρηνήσαμεν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε· τουτέστιν, Ιωάννης τὸ σκληρὸν καὶ

βαρυῶ μετῆλθε βίον, καὶ ὑ πρεσβύτερε. καὶ ὑ λέγω, ὀκφνος τῦτον, καὶγω τῦτον· ἀλλ' ὅπῳ μία ἡ γνώμη ἑκατέρων ἰῶ, εἰ καὶ τὰ ὑποτιθέμενα ἐναντία, ἀλλ' τῦτο κοινὰ τὰ γεγυμνασμένα φησὶν εἶ). καὶ γὰρ καὶ ὁ τῶν ἐναντίων ἐλθὼν ὁδὸν, ἀπὸ συμφωνίας ὑποτεταμένης ἐγένετο, ὑ πρὸς εὐ βλεπούσης τέλος. ποῖόν οὖν χρίνετε λοιπὸν ἀπολογίαν; ἀλλὰ τῦτο ὑ ἐπήγαγε·

Καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς. Τυτέστιν, εἰ ὑ ὑμεῖς ὐκ ἐπείσθητε, ἀλλ' ἐμοὶ λοιπὸν ἐγκαλεῖτε ὐκ ἔχετε· ὁ πρεσβύτης φησὶν ὁ προφήτης, ὅπως αὐ δικαιωθῆς ἐν τοῖς λόγοις σε. ὁ γὰρ Θεὸς, κἂν μηδεὶς ἀνύῃ πλέον ἀπὸ τῆς πρὸς ἡμᾶς κηδεμονίας, τὰ πρὸς ἑαυτὸν πάντα πληροῖ· ὥστε τοῖς ἀναισχυντεῖν βουλομένοις μηδὲ σκιαὶ [ἵνα] καταλιπεῖν ἀγανώμενος ἀμφιβολίας. εἰ δὲ τὰ πρόδηλα ὑ τελῶ ὑ καθέμφατα, μὴ θαυμάσῃς. πρὸς γὰρ τὴν ἀδυνεσίαν τῶν ἀκουόντων διελέγετο. ἐπεὶ ὑ ὁ Ιεζεκιὴλ πολλὰ λίαν πρόδηλα ἀνδρεῖγματα αὐτοῖς προέφερε, ὑ τῆς τοῦ Θεοῦ μεγαλοπρεπῶς ἀναξία. ἀλλὰ ὑ τῦτο μάλιστα ἄξιον αὐτὸ τῆς κηδεμονίας. σκόπει δὲ αὐτὸν ἐπὶ τρωθεν εἰς ἐναντίας πεπιεσμένον δόξας. εἰ πάντες γὰρ περὶ Ιωάννου, ὅτι δαιμόνιον ἔχει, ὐκ ἔσεσθαι μέχρι τῦτο· ἀλλὰ ἐπὶ αὐτῷ τὰ ἐναντία αἰσχυνόμενοι ἀνὸ τῦτο εἶπον πάλιν. ὕπως εἰς μεγαλοψυχίας ἀεὶ προεφέροντο δόξας. ὁ δὲ Λυκᾶς μὴ τῦτον ὑ ἑτέροις μείζονα ὕθησιν αὐτῶν κατηγορίαν, εἶπών· ἀφ' ἡμερῶν γὰρ τελώναι ἐδικαίωσαν Θεὸν, δόξαζόμενοι ἐν βαπτίσματι Ιωάννου. τότε λοιπὸν ὀνειδίζει τὰς πόλεις, ὅτι ἐδικαιώθη ἡ σοφία, ὅτε ἀπέδειξε πάντα πεπληρωμένα. ὅπῳ γὰρ ὐκ ἔπεισε, τἀναντίζει λοιπὸν, ὁ τῶ φοβῆσαι πλέον ὤν. ἐν γὰρ τοῖς ἀπὸ τῶν λόγων διδασκαλίαν ἐπιδείξατο, ὑ τ ἀπὸ τ σημείων θαυματουργίαν. ὅπῳ δὲ ἔμαθεν ὅτι τῆς αὐτῶν ἀπειθείας, ὀνειδίζει λοιπόν. 20 Τότε γάρ, φησὶν, ὁ Ιησῦς ἤρξατο ὀνειδίζειν τὰς πόλεις, ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλείσται δυνάμεις αὐτῶ, ὅτι ὐ μετενόησαν, λέγων·

21 Οὐαί σοι Χοραζείν· οὐαί σοι Βηθσαϊδά. Εἶτα, ἵνα μάθῃς ὐκ ἀπὸ φύσεως αὐτοῖς τοιούτους ὄντας, ὕθησι δὲ ὄνομα τῆς πόλεως, ἀφ' ἧς πάντες προῆλθον ἀπόστολοι. ὅτι γὰρ Φίλιππος ὑ αἱ δύο ξυνωρίδες ὀκφναι τῶν χορυφαίων ὀντῦθεν ἦσαν.

Οτι εἰ ἐν Τύρῳ ὑ Σιδῶνι ἐγένοντο, φησὶν, αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ ὑ σποδῷ μετενόησαν.

22 Πλὴν λέγω ὑμῖν, Τύρῳ ὑ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ ὑμῖν.

Αμ. 1. 17. 23 Καὶ σὺ Καπερναούμ, μὴ ἕως τῦ ὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως [τῦ] ᾅδου καταβιβασθήσῃ· ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοί, ἔμεινεν ἂν μέχρι τῆς σήμερον.

24 Πλὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι γῇ Σοδόμων ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ σοί.

Καὶ τὰ Σόδομα ὑ αὐτοῖς ὐχ ἁπλῶς προῄθησι, ἀλλ' αὔξων τὴν κατηγορίαν. ὑ γὰρ μείζονα κακίας ἀπόδειξις, ὅτε μὴ τῶν τότε ὄντων, ἀλλὰ ὑ τῶν πώποτε γενομένων πονηρῶν φαίνονται χείρους ὀκφνοι. ὕπου ὑ ἄλλα χοῦ ποιῆται σύγκρισιν, ἀλλ' Νινευιτῶν αὐτὸν κατακρίνων, ἐν ᾅδῃ τῆς βασιλίσσης τῦ νότου. ἀλλ' ὀκφμὲν, ἀλλ' τῶν καπηλικοπῶν· ὀντῦθα ὑ, ἐν ᾅδῃ τῶν ἡμιθνητικοτῶν, ὁ πολὺ βαρύτερον ἰῶ. τῦτον ὑ ὁ Ιεζεκιὴλ οἶδε τῆς κατακρίσεως νόμον· διὸ καὶ ἔλεγε τῇ Ιερουσαλὴμ, Ἐδικαίωσας τὰς ἀδελφάς σου ἐν πάσαις ταῖς ἁμαρτίαις σου. ὕτω πρωταχοῦ τῇ παλαιᾷ ἐμφιλοχωρῶν ἔθει. ὑ οὐδὲ ὀντῦθα λόγῳ ἴσχυσιν· ἀλλὰ ὑ φοβοῦ ὑποτείνει λέγων, ὅτι χαλεπώτερα πείσονται Σοδομιται ὑ Τυρίοις, ὥστε πρωταχόθεν αὐτοῦ ὀναγαγεῖν, καὶ ἀπὸ τ τἀναντίζειν, καὶ ἀπὸ τῦ φοβῆσαι.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτα δὴ καὶ ἡμεῖς ἀκούωμεν. οὐδὲ γὰρ τοῖς ἀπίστοις μόνοις, ἀλλὰ ὑ ἡμῖν χαλεπώτερον ὤετο κόλασιν Σοδομιτῶν, εἰ μὴ δεξόμεθα τὰς εἰσιούσας πρὸς ἡμᾶς ξένους, ὅτι καὶ χειμῶνα ἐπιπάξας ἐκέλευσε· καὶ μάλα εἰκότως. ὀκφνοι μὲν γὰρ εἰ καὶ πρόγονα

νομα ἡμῖν ἦν, ἀλλὰ τοῦ τῦ νόμυ καὶ τῆς χάριτος· ἡμεῖς δὲ μᾶλλον τὰ τοιαῦτα ὑπερβαίνομεν ἀμελοῦντες, ἵνα δὲ ἐπὶ τὰ ἀναγκαῖα συγχωρῶμεν ἄξιοι, μισοξενίαν τοιαύτην ὑπερδεικνύμενοι, καὶ τοῖς δεομένοις τὰς θύρας ἀποκλείοντες, καὶ τοῦ θυρωροῦ τὰς ἀκοάς· μᾶλλον δὲ οὐ τοῖς πέμπουσι μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀποστόλοις; ὀφλὲ γὰρ τῦτο καὶ τοῖς πέμπουσι, ὅταν μὴ τοῖς ἀποστόλοις. ὅταν γὰρ ἀναγινώσκῃ Παῦλος, καὶ σὺ μὴ προσέχῃς· ὅταν κηρύττῃ Ἰωάννης, καὶ σὺ μὴ ἀκούῃς, πότε δέξῃ πέμποντα, ἀποστολον μὴ δεχόμενος; ἵνα δὲ καὶ τῦτο εἰδῆτε, καὶ κάκεῖνος αἱ ἀκοαὶ διλιυκῶς ἀνεῳγμέναι ὦσιν, ἀποκαθάρωμεν τὸν ῥύπον ἀπὸ τῶν τῆς ψυχῆς ὤτων. καθάπερ γὰρ ῥύπος καὶ πηλὸς τὰ ὦτα τῆς ψυχῆς, ἄντως τὰ περιττὰ ἀσμάτα, καὶ τὰ βιωτικὰ δικήματα, καὶ τὰ χρήματα, καὶ τὰ ἐκεῖ τόκων καὶ δανεισμῶν, ῥύπου πάντως χαλεπώτερον ἐμφράττει τῆς διανοίας τὰ ἀκοάς· μᾶλλον δὲ οὐκ ἐμφράττει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀκαθάρτου ποιεῖ. καὶ γὰρ κόπρον σωρὸς ὑμῶν τὰς ἀκοὰς ἐποίησε· ταῦτα διανοούμενοι. καὶ ὅπερ ὁ βαρβαρος ἠπείλει, λέγων, φάγεσθε τὰ κόπρον ὑμῶν καὶ τὰ ἔξω, τῦτο καὶ ὅταν ἐγὼ λέγω, ἀλλὰ δέδοται τῶν ἔργων ὑμᾶς ἀποκαθαίρειν ποιοῦσι· μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ χαλεπώτερον. καὶ γὰρ καὶ τῦτον ἀπόδειγμα ἐκεῖνα τὰ ἀσματα, ἐν ᾧ δὴ χαλεπώτερον, οὐ μόνον οὐκ ἐκκλησίαν νομίζετε τῦτον ἀκούοντες, ἀλλὰ καὶ γελᾶτε, δέον βδελύττεσθαι καὶ φεύγειν. εἰ δ' οὐ βούλεσθε, καταδεῖ ἐκ τῦ ἐναντίυ, ζήλωσον ὅπερ ἐπαινῶ· μᾶλλον δὲ βάδισον μόνον μετὰ τῦτο τὸ κινδυνῶδες τὸ γέλωτος ἐκεῖνον. ἀλλ' οὐκ ἂν δύναιο. τί οὖν τοιαύτην ἀπαιτήσεις ἀπολογίαν παρ' ἡμῶν; καὶ ἐγὼ μὲν νόμοι ἐγὼ δὲ τὰ ἐλλείποντα γραφέντες ἀπήτησα αὐτὸν εἰ βούλοιτο· σὺ δὲ αὐτὴν ὅλην τὴν πόλιν δέχῃ, ὥσπερ προφῆτας καὶ εὐαγγελιστὰς, καὶ ἀπόστολος συγκλείῃς ἵνα μὴ ἔξωσι τοιαύτην κόπρον ταῖς ἀκοαῖς. καὶ ὁ μὲν οἰκέτης αἰσχρόν μοι φιλοσοφος, ἀκούοντός σου, μυρία λήψεται μάστιγας· κἂν γὼς, κἂν γυνὴ, κἂν ὁτιοῦν αὐτὸ τῦτο ποιήσῃ, ὕβρεως τὸ πρᾶγμα κελεύει· σὺ δὲ δῶρα δέχῃ μαστιγίας καὶ πεινῶντολιμῶντας καλέσωσί σε τὸν αἰσχρὸν ἀκροσόλυμον ῥήμασιν, καὶ μόνον οὐκ ἀγκαλίζῃ, ἀλλὰ καὶ χαίρεις καὶ ἐπαινῇς. καὶ τί τοιῦτος τῆς ἀλογίας ἴσον ἡμῶν; ἀλλ' αὐτὸς μὲν φιλεῖ τὰ αἰσχρὰ ταῦτα· καὶ τί τὸ κέρδος; μᾶλλον δὲ, καὶ αὐτὸ τῦτο πόθεν δῆλον; εἰ γὰρ μὴ ἐφίλει, οὐκ ἂν τοσοῦτον ἀκούων ἐτίλας, οὐδ' ἂν μὴ τοσαύτης ἀπουδῆς ἐδραμες ὅτι τὰ καταγελώμενά σε φωνεῖ. εἶπέ γὰρ μοι, χαίρεις ἀκούων βλασφημευόντων, ἀλλ' οὐχὶ φείδῃ καὶ τὰ ὦτα ἐμφράττεις; ἔγωγε οἶμαι. τί δήποτε; ὅτι τοσοῦτον αὐτὸς βλασφημεῖς. ὕτω δὴ καὶ ὅτι τῆς αἰσχρολογίας ποιεῖ· καὶ εἰ βούλει δῦναι σαφῶς ἀκῦσαι, ὅτι οὐ χαίρεις αἰσχρὰ φιλοσόφυς, μηδὲ ἀκούειν ἀνέχου. πότε γὰρ δυνήσῃ ἡμᾶς ἀπουδαίους πεῖσαι; πότε δὲν ἐκφεύξῃ σωφρονισμὸν ἱδρῶτα ἐργάζεται ἀνέξῃ καὶ μακρὰν ἀποῤῥίπτειν ἀπὸ τῦ γέλωτος καὶ τῶν ἀσμάτων καὶ τῶν αἰσχρῶν ῥημάτων τῦτον; καὶ γὰρ ἀναπτὸν ἀπόντων τῦτον καθαρεύουσαν ψυχὴν, διυπνιῶντα γενέσθαι σιμῶν καὶ σώφρονα, μὴ τι γὰ τοῖς τοιούτοις ἀκούσμασιν ἐντρεφόμενον. ἢ οὐκ ἴσμεν ὅτι πολλὰς καρδίας διέῤῥηξεν ἔχομεν; ὅταν οὖν καὶ τὰχιον αὐτὸ ποιήσωμεν καὶ ἔργῳ, πότε ἀφαιρεθησόμεθα τὸν κείμενον ἐκείνῳ; οὐκ ἤκουσας τί φησιν ὁ Παῦλος; χαίρετε ἐν Κυρίῳ· οὐκ εἶπεν, ἐν βλασφήμοις. πότε οὖν ἀκῦσαι δυνήσῃ Παύλου; πότε ἀμαθήσει λαβεῖν τῶν πεπλημμεληκότων, μαθὼν ἀεὶ τὰ διηνεκῶς ἀπὸ τῆς γραφείας ἐκείνης; ὅτι γὰρ πολλὰ γέλωτος ἐκεῖνα, οὐ θαυμαστὸν καὶ μέγα· μᾶλλον δὲ θαυμαστόν. ἐκεῖνα μὲν γὰρ καὶ ἁπλῶς καὶ ἀφοσιώμενος πολλαχῆ· ἐκεῖνα δὲ, μετὰ ἀπουδῆς καὶ ὁρμῆς καὶ πολλῆς τῆς προθυμίας. καὶ δῦλον ἐξ ὧν οἴκαδε φέρεις ἐκεῖθεν ἀναχωρῶν. καὶ γὰρ βόρβορον ἅπαντα ἐκκλησίαν ὑμῖν ἐκεῖ δέχεται τὰ ῥημάτων, δέχεται τῶν ᾠδῶν, δέχεται τὸ γέλωτος, εἰς τὴν οἰκίαν ἕκαστος χωλαίνοντες φέρετε· μᾶλλον δὲ οὐκ εἰς τὴν οἰκίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν διάνοιαν ἕκαστος τὴν ἑαυτῦ. καὶ τὰ μὲν οὐκ ἄξια τῦ βδελύττεσθαι ἀπεστράφη, τὰ δὲ βδελυκτὰ ὄντα μισεῖς, ἀλλὰ καὶ ἀγαπᾷς. πολλοὶ γοῦν ἀπὸ μὲν τῶν ᾠδῶν ἐπεμελήθησαν ἐλύσαντο· ἀπὸ δὲ θεάτρων ἀναχωρησάν-

τες οὐκ ἐξέκλαυσαν, οὐδὲ ἐξέχεαν δακρύων πηγάς. καίτοιγε ὁ μὲν νεκρὸς οὐκ ἀκάθαρτον ἦν ἢ ἁμαρτία ὁσαυτινοῦν· σὺ δὲ οὐδὲ κηλῖδα, ὡς μηδὲ μυείαις πηγαῖς σπεύδειν σεαυτὸν δυνάσθαι, ἀλλὰ μόναις δάκρυσι καὶ ἐξομολογήσεσι. ἀλλ' οὐδεὶς ὁ αἰσθανόμενος τῆς κηλῖδος ταύτης. ὅπερ γὰρ ἂ χρὴ ὑ φοβούμεθα, τοῦτο ἃ μὴ χρὴ δεδοίκαμεν. ὑίς ἦ ὁ πάταγος; ὑίς ἦ ὁ ὀρυγμός, ἢ αἱ σατανικαὶ κραυγαὶ ἢ τὰ διαβολικὰ ῥήματα καὶ ἀσματα; ὁ μὲν γὰρ ὅπαδον ἔχει κόμιν νέος ὤν, καὶ τὴν φύσιν ἐκπλώσαν, καὶ τῷ βλέμματι, καὶ τῷ ῥήματι, καὶ τοῖς ἱματίοις, καὶ πᾶσιν ἁπλῶς, εἰς εἶκοσι κόρης ἁπαλῆς ἐκλείσας φιλοσοφεῖ· ἄλλος δὲ ὑις γεγηραχὼς ἐν ἐσθῆτι τριβωνίου τούτου καὶ τέχνας ξυρῷ περιελών, καὶ ἐζωσμένος καὶ πλυνεὰς, τῷ τὴν τειχῶν ἐκλέμμων τὴν αὐδὼ, τοῖς ὀρύσσεσθαι ἕτοιμος ἕστηκε, πάντα καὶ λέγειν καὶ ποιεῖν προεσκευασμένος. αἱ δὲ γυναῖκες, γυμνῇ τῇ κεφαλῇ ἀπηρυθριασμέναι τοῖς δῆμοι ἑστήκασι βαλεῖσθαι, τοσαύτην μηδέποτε δυσκωμῳδίας ποιούμεναι, καὶ πᾶσι ἰταμότητα καὶ ἀσέλγειαν εἰς ταῖς τῶν ἀκουόντων ἐκχέουσαι ψυχάς, καὶ μία ἀπουδὴ, πᾶσιν ἐκβάθεσιν ἀναπαύσασα τὴν σωφροσύνην, καταισχύναι τὴν φύσιν, ἐμπλῆσαι τὸ πονηρὸν δαίμονος τὴν ὀπτυμίαν. καὶ γὰρ καὶ ῥήματα αἰσχρὰ αὐτόθι, καὶ ᾄσματα κατατέλεστα, καὶ χορεῖα τοιαῦτα, καὶ βάδισις ὁμοία, καὶ στολὴ, καὶ φωνὴ, καὶ μυρίων ἀβελτερίας, καὶ ὀφθαλμῶν ἐκτροφαὶ, καὶ σύριγγες, καὶ αὐλοὶ, καὶ δράματα, καὶ ὑποθέσεις, καὶ πάντα ἁπλῶς· ἑκάστης ἀσελγείας αἰτία μέσα. πότε οὖν ἀναπνεύσῃς, εἰπέ μοι, τοσοῦτον σοι πορνείας ἄχεσιν ἐγχέοντος τοῦ διαβόλου, τοσαύτας ἀκολασίας κύλικας κεραννύντος; ἢ γὰρ καὶ μοιχείαν, καὶ γάμον ἐκεῖ κλοπαὶ, καὶ γυναῖκες ἐκεῖ πορνευόμεναι καὶ ἄνδρες κιναιδούμενοι, καὶ νέοι μαλακιζόμενοι, πάντα τὰ δαιμόνια μετὰ, πάντα περιστάσεως, πάντα αἰσχύνης. οὐκ ἀνέχομαι λαῶν ὅτι τούτοις τοῦ καθημένους ἐκλύω, ἀλλὰ δακρύειν καὶ στένειν παρόν. τί οὖν; ἀποκλείσομεν τὴν ὀρχήστραν, φησὶ, καὶ τὸν λόγον τὸν σῶν πάντα ἀνατετραπήσεται; ναὶ μὰ οὐ πάντα ἀνατέτραπται. πόθεν γὰρ ⓐ τοῖς γάμοις ὀπτεύουλεύοντες, εἰπέ μοι; οὐκ ἀπὸ τῆς σκηνῆς ταύτης; πόθεν ⓐ τοῦ γαλαμᾶν διορύττοντες; οὐκ ἀπὸ τῆς ὀρχήστρας ἐκείνης; οὐκ ἐστὶν ⓐ ἄνδρες ταῖς γυναιξὶ φορτικοί; οὐκ ἐστὶν τοῖς ἀνδράσιν αἱ γυναῖκες ἀνεκπαφέστατοι; οὐκ ἐστὶν ⓐ πλείους μοιχοί; ὥστε ὁ τὰ πάντα ἀνατρέπων ὁ τοῦ διαβόλου βαλὼν ὀξύτ, ὁ τυραννίδα χαλεπωτέραν ἐπεισάγων. οὐχί, φησὶν, ἀλλὰ τῇ τῶν νόμων βιαιοτάτῃ τὸν δικῆ. ἐγὼ μὲν οὖν γυναῖκας ἀγαπᾶν, καὶ παῖδας ὑβρίζειν νέους, καὶ οἰκίας ἀνατρέπειν, τὴν ταῖς ἀκροπόλεις καταπιληφόσαν ὀξύ. καὶ τίς μοιχός, φησὶν, ἀπὸ τῆς γαμετῆς τοῦτον γένηται; τίς γὰρ οὐ μοιχός; καὶ εἰπέ μοι ἐὰν ὀνομασί σοι εἰπῇ, ἔδειξα αὐτοὺς ἄνδρας ἀπέχοντας γυναικῶν, ὅσους ἔλαθον αἰσχιστοτάτας αἱ πόρναι ἐκβᾶσαι, τοῦ μὴ ἀπ' αὐτῆς ἀναπήσασαν τῆς ὕβρεως, τοῦ ἢ τοῦτ' αὐτὸν ἀρχὴν ἀφεῖσαν ὁμιλῆσαι γάμῳ. τί οὖν, εἰπέ μοι, τοῦ νόμους ἀνατρέψομεν ἅπαντας; καὶ μὴν τοῦτο ἀνατρέψαι, τοῦτο λύσαι τὰ διαφορά. ⓐ γὰρ τῆς πόλεσι λυμαινόμενοι ἐκ τούτων εἰσὶ· στασιάζειν γοῦν στάσεις καὶ ταραχαί. ⓐ γὰρ ὑπὸ τῶν ὀρχουμένων τρεφόμενοι, καὶ χαίρει τὸν ἑαυτῶν πωλοῦντες φωνὸν, οἷς ἔργοις βοῆσαι καὶ πρᾶξαι πολλοὶ ἄτοποι, ὅτοι μάλιστά εἰσιν ⓐ τοῦ δήμους ἀναρριπίζοντες, ⓐ ταῖς ταραχαῖς ἐμποιοῦντες ταῖς πόλεσι. νεότης γὰρ ἀργίας ὀπτιλαβομένη, καὶ τοσούτοις ἐντρεφομένη κακοῖς, θηρίου πολλοῦ ἀγριώτερα γίγνεται. ⓐ δὲ γόητες, εἰπέ μοι, πόθεν; οὐκ ἐντεῦθεν; ἵνα δῆμον ἀναπερώσωσιν εἰκῇ χορεύοντα, καὶ τοῦ ὀρχουμένους πολλῶν ἀπολαύσας ποιήσωσι θορύβου, καὶ ταῖς πορνευομένας γυναῖκας ταῖς σωφρονούσας ὀπτιτιμήσωσιν. εἰς τοῦτο γὰρ ἔρχονται μαλακίας, ὡς μηδὲ ταῖς ὁσαῖ τῶν κεκοιμημένων" καιρὸν ἀκοῦσαι. οὐκ ἐντεῦθεν, ὅταν μυεῖα ἀναγκάζωνται εἰς ⓦ ποιεῖν ἐκβῆναι τοῦ διαβόλου χορὸν ἀναλίσκῃ; ἢ ἦ ἀσέλγεια πόθεν, καὶ τὰ μυεῖα κακά; ὁρᾷς ὅτι σὺ μὲν ⓦ βίοι ἀνατρέπεις, ὅτι ταῦτα ἔλκει, ἐγὼ ἦ συγκροτῶ καταλύων; καθέλωμεν οὖν τὴν ὀρχήστραν, φησὶ; εἶτα καθελεῖν δυνατὸν ἐστὶν, μᾶλλον ἦ

οὐ

δὲ ἐθέλητε, ὃ ἡμέτερον μέρος καθήρηται καὶ κατέσκαπται. πλὴν ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο κελεύω. ἀλλ' ἐξῶντα ποιήσατε ἄκυρα, ὅπερ μεῖζόν ἐστιν ἐγκώμιον τοῦ καθελόντος. εἰ δὲ μηδὲν ἕτερον, τοὺς γοῦν βαρβάρους ζηλώσατε. ἐκεῖνοι γὰρ πάσης τοιαύτης ἐκτὸς καθαρεύουσι γενεσίας. τίς οὖν ἡμῖν ἔσται ἡ ἀπολογία λοιπόν, ὅταν ἡμεῖς τῶν ἀγαθῶν πολῖται καὶ τῶν χερουβὶμ συγχορευταὶ, καὶ τῶν ἀγγέλων κοινωνοὶ τῶν βαρβάρων χείρους ταύτην ἀνώμεθα, καὶ ταῦτα ὄχλου μυρίας ἑτέρας τούτων βλητέους πέρυσι εὑρόντες; εἰ γὰρ βούλει ψυχαγωγεῖσθαι, βάδιζε εἰς ᾅδου σήμερον, ὅτι σήμερόν σοι ποταμοὶ καὶ λίμναι, κατάμαθε κήπους, ἄκουε τιτίζοντα ἀηδόνια, ὄπτα χωρίζε σηκοῖς μυρτύρων, ὅπου σώματος ὑγεία καὶ ψυχῆς ὠφέλεια, καὶ βλάβος οὐδὲν, οὐδὲ μετάνοια μετὰ τοῦ ἡδονοῦ, καθάπερ ἐνταῦθα. ἔχεις γυναῖκα, ἔχεις παιδία· τί τούτης τῆς ἡδονῆς ἴσον; ἔχεις οἰκίδια, ἔχεις φίλους· ταῦτα δὲ τερπνά, πολὺ μετὰ [τῆς] σωφροσύνης καὶ ὁ κέρδος προέχοντα. τί γὰρ παίδων γλυκύτερον, εἰπέ μοι; τί δὲ γυναικὸς τῆς σωφρονούσης βουλομένου; λέγει δέ τις τῶν βαρβαρικῶν ποτε εἰπεῖν ῥῆμα φιλοσοφίας γέμον. ταῦτα γὰρ τῶν θηρίων τούτων ἀκούσαντες τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῆς ἀκαίρου τιμωρίας, Ρωμαῖοι γάρ, φησὶν, ὡς οὐκ ἔχοντες παῖδας καὶ γυναῖκας, οὕτω θαυμάζουσι πενόμενοι ἡδονάς, δεικνύοντες ὅτι οὐδὲν παίδων γλυκύτερον καὶ γυναικὸς, ἐὰν σεμνῶς ἐθέλῃς βιοῦν. τί οὖν ἐὰν δείξω, φησὶ, μηδὲν βλαβέντας ἐκ τῆς ἐκεῖ δοκούσης; μάλιστα μὲν καὶ αὐτὸ τοῦτο βλάβος, ὃ εἰκὸς μάτην τοῖς δαπανᾶν, καὶ ἑτέροις γένεσθαι σκάνδαλον. καὶ γὰρ σὺ μὴ βλαβῇς, ἕτερον ποιεῖς εἰς τοῦτο ἀσυνδαρότερον. πῶς γὰρ καὶ αὐτὸς οὐ βλαβήσῃ, πρόσχων ἀφορμὰς τοῖς γειτόνοις; καὶ γὰρ ὁ γόης, καὶ ὁ πορνεύόμενος παῖς, καὶ ἡ πορνευομένη γυνὴ, καὶ πόντες ἐκεῖνοι ἀκολουθικοὶ χοροὶ, ὅτι τοῦ σοῦ κεφαλαίου τοῦ αἰτίου τὴν γεγονυῖαν φέρουσιν. ὥσπερ γὰρ εἰ μὴ ἦσαν οἱ θεωροῦντες, οὐκ ἂν ἦσαν οἱ ταῦτα μετιόντες· οὕτως ἐπιδὴ εἰσὶ, καὶ αὐτοὶ μείζονα τὴν γεγονυῖαν τὸ πῦρ. ὥστε καὶ εἰς σωφροσύνην μηδὲν προβλάβοις, ὅπερ ἀμήχανον, ἀλλὰ τῆς ἀπωλείας τῆς ἑτέρων χαλεπὰς δώσεις δίκας, καὶ τῶν θεωρούντων, καὶ τῶν αὐτὸς ζημιούντων· καὶ εἰς σωφροσύνην μείζονα ἀνάρθμους, εἰ μὴ ἐκεῖσε ἐβάδιζες. εἰ γὰρ καὶ νῦν εἰς σώφρων, σωφρονέστερος ἂν ἐγένου ταῦτα φεύγων ἅπαντα. μὴ τοίνυν προβιβάζωμεν φιλονεικοῦντες, μηδὲ ἀνοήτους ἀπολογίας ἐπινοοῦμεν. μία γὰρ ἀπολογία, ὃ φυγεῖν τοῦ κόμπου τοῦ Βαβυλωνίου, ὃ πόρρω γενέσθαι τῆς Αἰγυπτίας πόρνης, καὶ γυμνοὺς δεῖν ταῦτα ἐκείνης χεῖρας ἐκφυγεῖν. ὅταν γὰρ καὶ ἡδονῆς πολλῆς ἀπολαυσόμεθα, τὸν ζημιοῦντα δὲ κατηφεσμένον ἡμῖν, καὶ μετὰ πτόησιν μετὰ σωφροσύνης βιωσόμεθα βίον, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτυχόμεθα ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λη. 25 ΕΝ ΕΚΕΙΝΩ ΤΩ ΚΑΙΡΩ ΑΠΟΚΡΙΘΕΙΣ
ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν· ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. 26 Ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως εὐδοκία ἐμπροσθέν σου.

ΟΡα δὲ πόσων αὐτοὺς ἀπάγει εἰς τὸν πίστιν. προσῆλθον, φησὶ, τῷ εἰκονικῶν τοῦ Ἰωάννου. δείξας γὰρ αὐτοὺς μέγαν καὶ θαυμαστὸν, ἀξιόπιστα καὶ τὰ περὶ αὐτοῦ πάντα ἀπέφηνε, δι' ὧν εἰς τὸν αὐτοῦ γνῶσιν αὐτοὺς ἐφείλκυστο. δεύτερον, δέ φησιν, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν. τοῦτο γὰρ ὄντως ἐπαίνου καὶ ὠδῶν ἐστιν. τρίτον, δὲ τοῦ δεῖξαι ὅτι καὶ προσῆλθον πάντες ἀπροθύμως. ἐκ γὰρ

δὲ τοῦτο ἐδήλου αὐτὸν εἰ) ϖ δι' ἐκείνων προσαναφωνούμενον. τέταρτον, ὅτι τὸ διὰ ξαι ὅτι πολλὰ ὅσα ἐχρῆν ἠμέλησθαι πρὸς αὐτοῦ, πάντα λέγουσι, ὅτι καὶ τῆς προδοσίας τῶν παίδων ἐμνημόνευσε. πέμπτον, ὅτι τὸ ὀνειδίσαι σὸν μὴ πιστεύοντας καὶ φοβῆσαι δὲ ἀπειλῆσαι μεγάλα. ἕκτον, ὅτι τὸ διὰ ξεισῆσαι ἐκαρ τῶν πιστευσάντων. ὃ γὰρ, ἐξομολογοῦμαί σοι, σὺ δὲ διὰ ξεις τοῦτό ἐστιν. διὰ ξεις, φησὶν, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν. ἆρ' οὖν; ἐπ' ἀπωλείᾳ χαίρει, καὶ τοῦ μὴ μαθεῖν ἐκείνους ταῦτα; οὐδαμῶς· ἀλλ' αὐτὴ σωτηρίας ὁδὸς ἀρίστη, ὃ σὸν διαπύστας καὶ μὴ βουλομένους δέχεσθαι τὰ λεγόμενα μὴ κατεμαγκάζειν· ἵνα, ὅταν τοῦ κλυδωνίου βάτης οὐκ ἐγίνοντο, ἀλλ' ἀνέπεσον καὶ κατεφέρησε, τοῦ σκληρότητος εἰς ὑπερβολὴν αὐτῶν ἐμπέσωσιν. ὅτε γὰρ καὶ ϖ προσέχοντες ἀσυνδάτοις ἐφέρεσθαι ἔμελλον. ὃ μὲν γὰρ ἀποκαλυφθῆναι τούτοις, ἄξιον χαρᾶς· τὸ δὲ κρυβῆναι ἀπὸ ἐκείνων, οὐκ ἔτι χαρᾶς, ἀλλὰ δακρύων ἄξιον. τοῦτο γοῦν καὶ ποιεῖ δακρύων τὴν πόλιν. διὰ τοῦτο διὰ τοῦτο χαίρει, ἀλλ' ὅτι οἱ σοφοὶ οὐκ ἔγνωσαν, ἔγνωσαν δὲ τοι. ὡς ὅταν λέγῃ Παῦλος, Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδίας εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδαχῆς. διὰ τοῦτο οὐκ Παῦλος διὰ τοῦτο χαίρει, ὅτι ἦσαν δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ἀλλ' ὅτι ὄντες τοιοῦτοι τοιούτων ἀπέλυσαν. σοφοὺς δὲ καὶ ϖ τοῦτο σὸν γραμματίας φησὶ καὶ σὸν φαρισαίους. ταῦτα δὲ λέγει, σὺ μαθητὰς προθυμοτέρους ποιῶν, καὶ δηλῶν τίνων κατηξιώθησαν ϖ ἁλιεῖς, ὧν ἐκεῖνοι πάντες ἀξέπεσον. εἶπων δὲ σοφούς, διὰ τοῦτο δηλῶν σοφίαν λέγει καὶ ἐπαινετὴν, ἀλλὰ ταύτην ἣν ἐδόκουν ἀπὸ δεισιδαιμονίας ἔχειν. διὰ τοῦτο οὐδὲ εἶπεν, ἀπεκάλυψας μωροῖς, ἀλλὰ νηπίοις, ἁπλοῦστοις, φησὶν, ἀφελέσι. καὶ δείκνυσι διὰ μόνοι πρὸς ἀξίαν οὐκ ἀπολαύσαντας τούτων, ἀλλὰ δι' ἣν ὁ εἰκὸς· καὶ παιδεύει διὰ πολλῶν ἡμᾶς, ἀπονοίας μὲν ἀπαλλάξαι, ἀφέλειαν δὲ ζηλοῦν. διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος αὐτὴν λεγει μὴ πλείονος τῆς ὑπερβολῆς, ὅταν γράφων· Εἰ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. ὅταν γὰρ δείκνυται ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις. διὰ τί δὲ τῇ βαρυθυμείᾳ τῷ πατρὶ, καίτοιγε αὐτὸς αὐτῷ ἐποίησεν; ὥσπερ ἄλλαχού βάλλεται καὶ σύντυγχάνῃ τῷ Θεῷ, τῷ πολλὰ ἀγαπῶντι καὶ ἡμᾶς ἐνδεικνύμενος· ὅταν καὶ σοφοὺς ποιῇ. πολλῆς γὰρ καὶ τοῦτο ἀγάπης. καὶ δείκνυσι, ὅτι οὐ πρὸς αὐτὸν ἀξέπεσον μόνοι, ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ παθεῖν. ὅπερ γὰρ εἶπε τοῖς μαθηταῖς λέγων, Μὴ βάλητε τὰ ἅγια τοῖς κυσὶ, τοῦτο προλαβὼν αὐτὸς ἐποίησεν. εἶτα δείκνυσι ἐκ τούτων καὶ τὸ αὐτὸν προαινούμενον θέλημα, καὶ ὃ τοῦ παθεῖν. αὐτὸν μὲν γὰρ ὃ βαρυθυμεῖν καὶ χαίρειν ὅτι τῷ θελομένῳ· τοῦ παθεῖν δὲ, ὃ δείκνυσι, ὅτι οὐδὲ ἐκεῖνος προσηκάλητο τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς οἴκοθεν ὁρμηθείς. ὅτε γὰρ, φησὶ, ἐθέλετε βδελυκία ἔσται ἐν τόπῳ ἁγίῳ τοῦτ' ἔστι. καὶ πάλιν ὁ ἀποκρυβὲν ἀπ' ἐκείνων, ἀκούσον Παύλου λέγοντος· Ὅτι ζητοῦντες τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ἔστησαν, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐκ ὑπετάγησαν. σύνισον τοίνυν τί εἰκὸς ἦν σὸν μαθητὰς ταῦτα ἀκούσαντας, ὅτι οἱ σοφοὶ οὐκ ἔγνωσαν, ὅτοι ἔγνωσαν· καὶ ἔγνωσαν μείναντες νήπιοι, καὶ ἔγνωσαν τοῦ Θεοῦ ἀποκαλύψαντος. ὁ δὲ Λουκᾶς φησιν, ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ὅτε ἦλθον οἱ ἑβδομήκοντα ἀπαγγέλλοντες καὶ ἐπὶ τοῖς δαιμόνιοις, τότε ἠγαλλιάσατο, καὶ εἶπε ταῦτα, ἅπερ μὲν τοῦ ἀσυνδέτοις αὐτοῖς ποιεῖν καὶ μετεωρίζειν προσκρούζειν. ὅπερ γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτοῖς μέγα φρονεῖν ὅτι καὶ σὸν δαίμονας ἐλαύνουσιν, καὶ σύντεθεν αὐτοὺς καταγέλλει. ἀποκάλυψις γὰρ ἦν ὃ γαύμενον, οὐκ ἐκείνων ἀσυνδέτων. διὰ καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ σοφοὶ σωστοὶ νομίζοντες εἶναι πρὸς ἑαυτοῖς, ἀξέπεσον διὰ τὸ οἰκεῖον τύφον. οἰκοῦν εἰ διὰ τοῦτο ἐξ αὐτοῦ ἀπεκρύβη, φοβηθῆτε, φησὶ, καὶ ὑμεῖς καὶ μείνατε νήπιοι. τοῦτο γὰρ ὑμᾶς ἐποίησε τὸ ἀποκαλύψαι ἀπολαῦσαι, ὥσπερ οὖν καὶ ἐκείνους τὸ ἐναντίον ἀποστερηθῆναι. οὐδὲ γὰρ, ὅταν λέγῃ, ἀπέκρυψας, ὁ Θεὸς ὃ πρὸς εἰ φησι, ἀλλ' ὥσπερ ὅταν λέγῃ Παῦλος, Ὅτι πρέδωκεν αὐτοὺς εἰς ἀδόκιμον νοῦν ὁ ἐπιφλωσαν αὐτῷ τὰ νοήματα, οὐκ αὐτοὶ εἰσάγων ταῦτα ἐνεργοῦντα τοῦτό φησιν, ἀλλ' ἐκείνους τοῦ τὰ

αἰτίαν

αὐτὸν προέρχεται· οὗτος ὁ σαλεύειν φησὶ τὸν ἀπεκλυφας εἶπα, ὅπερ εἶπεν, ἐξομολογοῦμαί σοι ὅτι ἀπέκρυψας, ἢ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις, ἵνα μὴ νομίσῃς, ὅτι ὡς αὐτὸς ἀπειστερημένος τῆς δυνάμεως ταύτης καὶ μὴ δυνάμενος αὐτὸ κατορθῶσαι οὕτως ἀνέχεται, φησί·

27 Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου· Πρὸς ὃ οὖν χαίρεται, ὅτι τὰ δαιμόνια αὐτοῖς ὑπακούει. Ἢ γὰρ θαυμάζει τί, φησιν, ὅτι δαίμονες ὑμῖν ὑπετάγησαν; ἐμὰ πάντα ἐστί, πάντα μοι παρεδόθη. ὅταν δὲ ἀκούσῃς, παρεδόθη, μηδεὶς ἀνθρώπινον ὑπονοησάτω. ἵνα γὰρ μὴ δύο θεοὺς ἀγνώστους νομίσῃς, ταύτῃ τὴν λέξιν τέθεικεν. ἐπεὶ ὅτι ὁμοῦ τι ἐγνώσθη καὶ πάντων δεσπότης ἐστί, πολλαχόθεν δὲ ἀλλαχόθεν δηλοῖ. Εἶτα λέγει ἢ καὶ τούτου μεῖζον, "ἀνοίγων σου τὸν θησαυρόν·

Καὶ οὐδεὶς γινώσκει τὸν υἱόν, εἰ μὴ ὁ πατήρ· "οὐδὲ τὸν πατέρα ἐπιγινώσκει*, εἰ μὴ ὁ υἱός.

Καὶ δοκεῖ μὲν ἀπηρτῆσθαι τῶν ἔμπροσθεν τοῖς ἀγνοοῦσι, πολὺ δὲ ἔχει τὸ σύμφωνον. ὅπερ γὰρ εἶπε, πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου, ἐπάγει· καὶ τί θαυμαστόν, φησιν, εἰ πάντων εἰμὶ δεσπότης, ὅπου γε καὶ ἕτερόν τι μεῖζον ἔχω, τὸ εἰδέναι τὸν πατέρα καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας ἐστί; καὶ γὰρ καὶ τοῦτο λανθάνοντας δείκνυσιν ἐκ τοῦ" μόνος αὐτὸν "οὕτως εἰδέναι. ὅταν γὰρ εἴπῃ· οὐδεὶς γινώσκει τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὁ υἱός, τοῦτό φησιν. ὃ ὅρα" πότε λέγει ταῦτα· ὅτε ἐξῆλθεν ἔργων τῆς δυνάμεως ἔλαβον αὐτοῦ τὴν ἀπόδειξιν, οὐκὶ θαυματουργοῦντα ἰδόντες μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ τοσαῦτα δυνηθέντες. εἶτα, ὅπερ εἶπεν, ὅτι ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις, δείκνυσι καὶ τοῦτο αὐτοῦ ὄν. οὐδὲ γὰρ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει, φησιν, εἰ μὴ ὁ υἱός, Καὶ ᾧ ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι·

Οὐχ ᾧ ἂν ἐπιτάξηται, οὐδὲ ᾧ ἂν κελεύσῃται. εἰ δὲ ἐκεῖνον ἀποκαλύπτει, καὶ ἑαυτόν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὡς ὡμολογημένον ἀφῆκεν· ἐκεῖνο δὲ τέθεικε. καὶ πάντα χοῦ τοῦτό φησιν, ὡς ὅταν λέγῃ· Οὐδεὶς δύναται πρὸς Ⓜ πατέρα ἐλθεῖν, ἐὰν μὴ δι' ἐμοῦ. ὅτε δὲ τούτων καὶ Ioan. 14. 6.
ἄλλο καταισχύνει, τὸ* σύμφωνος αὐτῷ "ἐστὶ καὶ ὁμογνώμων. Τοσοῦτον γάρ, φησιν, ἀπέχω τοῦ μάχεσθαι αὐτῷ καὶ πολεμεῖν, ὥστε οὐ δυνατὸν πρὸς ἐκεῖνον ἐλθεῖν τινα, ἐὰν μὴ δι' ἐμοῦ. ὅπερ γὰρ τὸ μάλιστα αὐτοὺς ἐσκανδάλιζε, τὸ δοκεῖν ἀνθίστασθαι αὐτὸν ἐστί, διὰ πάντων τοῦτο διαιρεῖ, καὶ τὴν σημαίαν οὐκ ἐλαττοῖ, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλέον πρὸς τούτῳ ἐκπορεύεται. ὅταν δὲ λέγῃ, οὐδεὶς Ⓜ πατέρα τις ἐπιγινώσκει, ἐὰν μὴ ὁ υἱός, οὐ τοῦτό φησιν, ὅτι πάντες αὐτὸν ἠγνόησαν, ἀλλ' ὅτι τὴν γνῶσιν, ἣν αὐτὸς αὐτὸν οἶδεν, οὐδεὶς" αὐτῷ δέδοται· ὃ καὶ πρὸς τὸν" υἱὸν δεῖ εἰπεῖν. οὐδὲ γὰρ πρὸς ἀγνώστου καὶ θεοῦ καὶ μηδενὶ γνωρίμου ταῦτα ἔφασκεν, ὥς φησιν ὁ Μαρκίων, ἀλλὰ τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν σεμνύων αἰτεῖται. ἐπεὶ οὐδὲ τὸν υἱὸν ἴσμεν, ὡς χρὴ εἰδέναι. καὶ τοῦτο τοῖς αὐτὸ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· Ἐκ μέρους γινώσκομεν, a. Kor. 13. 12.
καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν. Εἶτα καταστήσας ἐπὶ τὴν εἰρημένων εἰς ὑπόμνησιν αὐτοῖς, καὶ δεῖξας αὐτοῦ τὸ δυνάμει ἄφατον, τότε καλεῖ λέγων·

28 Δεῦτε πρὸς μὲ πάντες Ⓐ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. Οὐχ ὁ δεῦρο καὶ ὁ δεῦρο, ἀλλὰ πάντες Ⓐ οἱ φερόμενοι, Ⓐ οἱ λύπαις, Ⓐ οἱ ἁμαρτίαις. δεῦτε, οὐχ ἵνα ἀπαιτήσω λύτρωσιν, ἀλλ' ἵνα λύσω τὰ ἁμαρτήματα· δεῦτε, οὐκ ὅπερ δέομαι ὑμῶν τῆς δόξης, ἀλλ' ὅπερ δέομαι ὑμῶν τῆς σωτηρίας. ἐγὼ γάρ, φησιν, ἀναπαύσω ὑμᾶς. οὐκ εἶπε, σώσω μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ πολλῷ πλέον ἐστί, καὶ ἀδεῖαν καταστήσω πάσης.

29 Ἄρατε Ⓜ ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς, καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν.

30 Ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν.

Μὴ τοίνυν φοβηθῆτέ, φησι, ζυγὸν ἀκούοντες· χρηστὸς γάρ ἐστι. μὴ δείσητε, ὅπερ φορτίον εἶπον· ἐλαφρὸν γάρ ἐστι. Ἐπὶ πῶς ἔμπροσθεν ἔλεγε, στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδός;

ὅταν

ὅταν ῥᾳθυμίας ᾖς, ὅταν ἀναπεπταμένος· ὡς ἐὰν καταρᾳθύσῃς τὰ ἑρπήθρα, ἐλαφρὸν ἔσται τὸ φορτίον. διὸ καὶ νῦν αὐτὸ τοιοῦτον ἐκάλεσε. πῶς οὖν καταρθοῦται; ἂν ταπεινὸς ᾖ καὶ ταπεινός καὶ ὑπτιοκινής. αὕτη γάρ μήτηρ ἐστὶν ἡ ἀρετὴ φιλοσοφίας ἁπάσης. διὸ καὶ ἀρχόμενος τῶν θείων ἐκείνων νόμων, ἐντεῦθεν ἤρξατο· τὸ δὲ σταυρὸν πάλιν τοῦτο ποιῇ, καὶ μέγιστον πλοῦτον ἔπαθλον. ὁ γὰρ ἑτέρῳ γένει χρήσιμος μόνον, ἀλλὰ καὶ σαυτὸν τοῦ πάντων ἀναπαύεις, φησίν. εὑρήσετε γὰρ ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. καὶ τοῦτο τὸν μαθητὴν ἐντεῦθεν δίδωσί σοι πολὺ ἀμοιβήν, καὶ τὸ βεβαιότερον πᾶσι πρέπει, καὶ ταύτῃ τὸ ἐξ ἑαυτοῦ ἐπάδυσμα δίδωσιν εἰς μέσον ὑπὸ τὸ δείκτικον ποιῶν λόγον. οὐ γὰρ δίδοικας, φησι; μὴ ἐλαττωθῇς ταπεινὸς ὤν; ἐμὲ σκέπει, καὶ τὰ ἐμὰ πάντα· ἀπ' ἐμοῦ μαθητὰς, καὶ τότε εἶσῃ σαφῶς ἡλίκον κακὸν τὸ ἀλαζόν. ὁρᾷς πῶς ἅπαντων αὐτὸν ἐπάγει εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην; ἀφ' ὧν αὐτὸς ἐποίησε (Μάθετε γάρ ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι) ἀφ' ὧν αὖθις κερδαίνει μέλλοντι (ἀνάπαυσιν γάρ, φησι, ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν) ἀφ' ὧν αὖθις χρήζεται (ἀναπαύσω γὰρ ὑμᾶς κἀγώ, φησιν) ἀφ' ὧν κἀκεῖνοι αὐτὸ κατεσκεύασεν. ὁ γὰρ ζυγὸς μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν. ὅπου καὶ Παῦλος πείθει λέγων· Τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται. καὶ πῶς ἐλαφρόν, φησι, τὸ φορτίον, ὅταν μή λέγῃ· Ἐὰν μή τις μισήσῃ πατέρα καὶ μητέρα καὶ γυναῖκα καὶ τέκνα καὶ ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφὰς ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν; διδάσκει τοῦτο Παῦλος λέγων, Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλῖψις; ἢ στενοχωρία; ἢ διωγμός; ἢ λιμός; ἢ γυμνότης; ἢ κίνδυνος; ἢ μάχαιρα; καὶ, ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. διδασκέτωσάν σε οἱ τὴν ζωηφόρον τοῦ Ἰουδαίων μητέρα μυρίας μάστιγας ὑποστρέφοντες, καὶ χαίροντες ὅτι κατηξιώθησαν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ ἀπειλοῦναι. εἰ γὰρ ἐνεδίδοικας καὶ φεύγεις, οὐ ζυγὸν καὶ τὸ φορτίον ἀχθόν, ἀλλὰ τῆς φύσεως τοῦ πράγματος ὁ φόβος, ἀλλὰ τῆς σῆς ῥᾳθυμίας. ὡς δὴ τῆς πρεσκευασμένος καὶ προθυμίαν ἔχων, πάντα σοι ῥάδια ἔσται καὶ κοῦφα. διὸ καὶ οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς δείκνυσι ὅτι δεῖ καὶ ἡμᾶς αὐτὸν ποιεῖν, καὶ τὰ χρηστὰ μόνον εἶπε, καὶ ἐστίγωσεν, οὐδὲ τὰ φορτικὰ μόνον, ἀλλ' ἐκάτερα τέθεικε. καὶ γὰρ ζυγὸν εἶπε, καὶ χρηστὸν ἐκάλεσε, καὶ φορτίον ὠνόμασε, καὶ ἐλαφρὸν προσέθηκεν· ἵνα μήτε ὡς ὑπόπονα φύγῃς, μήτε ὡς σφόδρα βιαίοις καταφερῆς. εἰ δὲ καὶ μετὰ ταῦτα πάντα δύσκολον ἡ ἀρετὴ εἶναί σοι δοκῇ, ἐννόησον ὅτι δυσκολώτερον ἡ κακία. ὅταν δὲ καὶ αὐτὸ ἀηδὲς ὄμβος, καὶ πρότερον εἶπε, λάβεται μου ζυγὸν μου· ἀλλὰ προσῆκτον, δοῦλε καὶ κεκοπιωντες δὲ πεφορτισμένοι, δείκνυσι ὅτι ἡ ἁμαρτία κόπον ἔχει καὶ φορτίον ὑπὲρ βαρὺ καὶ δυσβάστακτον. οὐδὲ γὰρ κεκοπιῶντες εἶπε μόνον, ἀλλὰ καὶ πεφορτισμένοι. καὶ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης ἔλεγε, τὴν φύσιν αὐτὴν ὑποζεύφων· Ὡσεὶ φορτίον γάρ, φησι, βαρὺ ἐβαρύνθη ἐπ' ἐμέ. καὶ ὁ Ζαχαρίας δὲ ὑποζεύφων αὐτὴν, Μολίβδου τάλαντον αὐτὴ ἐστὶ, φησὶ καὶ τοῦτο καὶ ἡ πτῆσις αὐτὴ δείκνυσιν. οὐδὲν γὰρ οὕτω βαρὺ τὸ ψυχῇ, οὐδὲν οὕτω πτερωτὸν ὡς κόπος καὶ πτέρυξ κάτω, ὡς ἁμαρτίας σωτηρίας δὲ οὕτω πτερωτὸν καὶ μετέωρον ποιῇ, ὡς δικαιοσύνης κλῆσις καὶ ἀρετή. σκέπει δέ. Οὐ φορτικώτερον, εἰπέ μοι, ἢ μηδὲν κεκλῆσθαι; ἢ τρέφειν τὸ σιδήρια, καὶ τυπτόμενον μὴ ἀντιτύπτειν; τῷ ἀπολαῦσαι βιαίως θανάτου; ἀλλ' ὅμως ἐὰν φιλοσοφῶμεν, πάντα ταῦτα κοῦφα καὶ ῥάδια καὶ ἡδονῆς πολλῆς. ἀλλὰ μὴ θορυβηθῆτε, ἀλλ' ἔχετον αὐτὸ μετὰ ἀκριβείας ἐξετάσωμεν μεταχειρίσαντες· καὶ, εἰ βούλεσθε, τὸ προσῆκτον καὶ τὸ πολλοῖς ὑπόπονον καὶ βαρὺ ἐστὶ δείκνυμι. πότερον οὖν, εἰπέ μοι, βαρὺ καὶ ἐπαχθὲς, τὸ μίαν γαστέρα μεμνᾶσθαι, ἢ τὸ μυρίων φροντίζειν; τὸ ἓν περιβεβλῆσθαι ἱμάτιον καὶ μηδὲν πλέον ὑποζητεῖν, ἢ τὸ πολλὰ ἔνδον ἔχοντα, καὶ ἐκὸς ἴσως ἡμέρᾳ καὶ νύκτα κόπτεσθαι, διδοικότα, τρέμοντα ὑπὲρ τῆς φυλακῆς, ἀλησιῶντα δὲ ἀγχόμενον ὑπὲρ τῆς ζημίας; μὴ σπούδωτον γὰρ τὴν

μὴ

μὲν οἰκίτης ἀφελόμενος ἀπέλθῃ; πλεῖον ἀλλ' ὅσα ἀν ἕτερα, τοῦτο προδήλους ὁ λόγος τοιοῦτον, ὅτι ἡ τῶν πραγμάτων πεῖρα. διὸ ἐκωλύομεν ἀεὶ τὴν εἰς ἐκεῖνα φιλοσοφίαν τὴν "κεκρυφιωμένην τῆς φιλοσοφίας ταύτης ἡμῖν, καὶ τότε σαφῶς ἀν εἴδες τὸ πρᾶγμα τὴν ἀνθρωπίνην." ὁ τοίνυν ἀν ἐδείξατο ἐκεῖνον τὴν ἐρημίαν ἀκτημοσύνης, μυρίων πραγμάτων πλουτῶν. ὅτι γ' "ἐδείξατο ἀν ποτε ἡμέραν πέντε, φησι, ῥίψαι τὰς φροντίδας ἃς ἔχουσι; καὶ τί τοῦτο; τῆς γὰρ ἀνοίας αὐτὴν ὁ τοῦ χαλεποῦ νοσήματος τούτου δεῖγμα, καὶ τοῦ τὸ πρᾶγμα μὴ ἰδέσθαι δεινόν. καὶ τοῦτο καὶ αὐτοὶ μάρτυρήσαιεν ἂν ἡμῖν, ὁπόταν ἐκτὸς ὦμεν τούτων ἀπαλλαττόμενοι τῆς φροντίδος, καὶ βίον ἀβίωτον εἶναι νομίζοντες. ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνοι ὕστερον, ἀλλὰ γελῶσι, σκώπτουσι, καὶ τὸ δόγμα τοῦτο ἐκείνων μᾶλλον ὅταν τὴν πενίαν καλλωπίζονται. πάλιν τὸ τρέφειν τὴν σιαγόνα τὸν πλοῦτον ἕτερον, καὶ φορτικώτερον τῷ προσέχοντι. ὁπόταν μὲν γὰρ ἀρχὴν ὁ πόλεμος λαμβάνει, ὁ τοῦτο λύσων· καὶ ἐκείνῳ μὲν ὁ τὴν ἑτέρου πυρὶ δῃοῦντα, τούτῳ δὲ καὶ τὴν αὑτοῦ φλόγα ἔσβεσας. ὅτι δὲ τὸ μὴ κτᾶσθαι τοῦ κτᾶσθαι ἥδιον, πάντες που μᾶλλον ἴσμεν. εἰ δ' ὅτι σωμάτων τούτων, πολλῷ μᾶλλον ὅτι ψυχῆς. τί δὲ καυφότερον; ἀγωνίζεσθαι, ἢ στεφανοῦσθαι; πυκτεύειν, ἢ ὁβελοὺς ἔχειν; κυμάτων ἀείρεσθαι, ἢ εἰς λιμένα καταίρειν; ἐκκοπῶν καὶ ὁ ἀποθήκην τὸ ζῆν βέλτιον. τοῦτο μὲν γὰρ ἔξεστι τῶν "κλυδώνων καὶ τῶν κυδοιμῶν· ἐκεῖνο δὲ "περιέσται, ὃ οὐ βιώσιμον ποιεῖ μυρίας ὑπερβολὰς καὶ ἀνάγκας, ἃς ἂν ἀβίωτον εἶναι τὸν βίον ὁμολογεῖς. εἰ δὲ ἀπιστεῖς τοῖς λεγομένοις, ἄκουσον τῶν ἐφεκτικῶν τὰ πρόσωπα τῶν μαρτύρων ὁ τῷ χαμαὶ τῶν ἀγώνων, πῶς μισοῦμεν καὶ ἐρῶμεν ταὐτὰ καὶ ταὐτὰ ὄντα καὶ φαῦλοι, ὁ τῶν ὑπὲρ ῥοδωνιᾶς καὶ πανηγύρεως ὑπὲρ τηλαυγῶν πρόσωπα μᾶλλον ἐχαίρειν καὶ ἀνθρακῶν. διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγε, μᾶλλον ὑπερβολὴν ἀπέραντον καὶ καταλύειν βιαίως ἐπιθυμῶ τὸν ζωὴν, Χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν. ὃ δὲ αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι. Φιλιπ. β. ιζ. ιη.
ἆρ' οὐχὶ μυρίων ἀνθρώπων ἀπασῶν ὑπερβολὴν τὴν "ἀνθρωπίνων κακῶν; ὅταν μείζονα ἀγαθὸν ἡδεῖαν τὸν ὑπερβολὴν ἀποδημίαν ὦσιν, ὅταν ποθητὸν ἀνθρώπου καὶ φοβερὸν θάνατον, καὶ ἐπιθυμητὸν ὁ βίου ἄξιον. ἀλλ' ὅτι μὲν ἡδὺς καὶ κυδοιμὸς ὁ τῆς ἀρετῆς ζυγὸς, ὁ ἐπίπονον πολλαχοῦ δῆλον. λοιπὸν ἆρ', εἰ δοκεῖ, καὶ τῆς ἁμαρτίας ἴδωμεν τὰ φορτία. σκόπει δὲ πλεονεκτοῦντας ἐν μέσῃ ἀγαγωμεν, καὶ τοὺς καπήλους καὶ παλιγκαπήλους τοὺς "αἰσχρῶς συμβολαίων. τί οὖν φορτικώτερον τῆς τοιαύτης "πραγματείας ἥμοιτ' ἄν; πόσας λύπας; πόσας φροντίδας; πόσα πρόσκαιρα; πόσοι κίνδυνοι; πόσαι ὑπερβολαὶ καὶ πόλεμοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν τούτοις φύονται πρὸς κέρδεσι; πόσοι θόρυβοι καὶ ταραχαί; ὥσπερ γὰρ τὴν θαλάττην σκόπει ἔστιν ἰδεῖν ποτε κυμάτων χωρὶς· ὕστερον δὲ τὸν τοιαύτην ψυχὴν φροντίδος καὶ ἀθυμίας καὶ φόβου καὶ ταραχῆς ἐκτός, ἀλλὰ τὰ πρότερα καταλαμβάνει τὰ δεύτερα, καὶ πάλιν ἕτερα ἐπῆλθε, καὶ τούτων ὑπὲρ παυσμένων ἕτερα κορυφοῦται. ἀλλὰ τῶν λιθίδων καὶ τῶν ἀργυρώνων βούλει τὰς ψυχὰς ἰδεῖν; ὁ τί τῆς βασάνου ταύτης χεῖρον; τί τῶν πραγμάτων ὠνείδισεν ἕτερον; τί τῆς καμίνου τῆς διηνεκοῦς καμμένης, καὶ τῆς φλογὸς τῆς μηδέποτε σβεσθησομένης; ἀλλὰ τῶν φιλοσωμάτων καὶ τῇ παρούσῃ προσηκόντων ζωῇ; καὶ τί τούτης τῆς δουλείας χαλεπώτερον; τὸν Καὶν βίον ζῶσι, τὸν μὲν διηνεκῆ συζῶντες καὶ φόβῳ, καὶ καθ' ἕκαστον τῶν τελευτησάντων μᾶλλον τῶν ἐκείνοις προσηκόντων, τὴν οἰκείαν ἡδονὴν τελευτήν. τί δὲ τῶν πτηνοτέρων ταχυδρομικώτερον τε καὶ μανικώτερον; μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾷός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. ἀπόντων γὰρ μήτηρ τῶν ἀγαθῶν ἡ ἀνεξικακία. μὴ τοίνυν φοβηθῇς, μηδὲ ἀποπηδήσῃς ἀπόντων σε τούτων" καυφίζοντα ζυγὸν, ἀλλ' ὕπελθε μετὰ προθυμίας ἁπάσης αὐτὸν, καὶ ὅτι αὐτὸ ἔστιν ταφῆναι τὸν ἡδονὴν. οὐδὲ γὰρ τεῖχος ἀνάγκη, ἀλλ' εὐταξίας ἕνεκεν ἐπίκειται μόνης, καὶ τὸ πεῖσαι βαδίζειν εὐρυθμα, καὶ πρὸς τὸν βασιλικὸν σε οὐδὸν ἀναγῆναι, καὶ τὸν ἐκστέρνων ἀπαλλάξαι κρημνῶν, καὶ ποῆσαι μετ' εὐκολίας τὸν στενὸν βα-

δίσαι

δίσαν ὁδόν. ἐπεὶ οὖν ζοσαῦτα αὐτῷ τὰ ἀγαθὰ, ποσαύτη ἡ ἀσφάλεια, ποσαύτη ἡ εὐφροσύνη, πάσῃ" ψυχῇ, πάσῃ ἀπουδῇ τῶν ἐλκωμένων ⓦ ζητῶ· ἵνα καὶ σὺ ταῦτα ἀπάντων εὕρωμεν παῖς ψυχαῖς ἡμῶν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτυχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χϛ΄ ῥ. Ὁμιλ. λθ΄. 1 ΕΝ ΕΚΕΙΝΩ ΤΩ ΚΑΙΡΩ ΕΠΟΡΕΥΘΗ Ο Ἰησοῦς τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο τίλλειν στάχυας καὶ ἐσθίειν. 2 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπον αὐτῷ· ἰδοὺ οἱ μαθηταί σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστι ποιῆσαι ἐν σαββάτῳ. 3 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν ὁ Δαβὶδ ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; 4 Πῶς εἰσῆλθεν εἰς ⓦ οἶκον τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγον, οὓς οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν, οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις;

Δὲ Λουκᾶς φησι, ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ. Τί δέ ἐστι, δευτεροπρώτῳ; ὅταν διπλῆ ἡ ἑορτὴ ᾖ, καὶ τὸ σαββάτου τοῦ Κυρίου, καὶ ἑτέρας ἑορτῆς ἀγομένης. σάββατον γὰρ ἑκάστην ἑβδομάδα καλοῦσι. καὶ τί δήποτε ἐκάθησεν αὐτοὺς ἡμέραν ὁ πρωτὰ προφάσεις, εἰ μὴ ἐβούλετο λυθῆναι τὸ σάββατον; ἐβούλετο μέν, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς. διὸ καὶ τί δήποτε χωρὶς αἰτίας αὐτὸ λύει, ἀλλὰ δίδοὺς προφάσεις λύσεως· ἵνα καὶ ⓦ νόμῳ ἀναπαύσῃ, καὶ ἐκείνους μὴ πλήξῃ. ἔστι δ' ὅπου καὶ προφανῶς αὐτὸ λύει, διὰ μὴ προφάσεως· ὡς ὅταν "τοῦ πηλοῦ χρίσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ· ὡς ὅταν λέγῃ, Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι. ποιᾷ δὴ ταῦτα, τὸν μὲ δοξάζων τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, ἐκείνῳ δὲ τιμῶν ἀδόκιμον τῶν Ἰουδαίων φρονήματος· ὁ δὲ καὶ σαββάτου καταστρέφει, τιμῶν τῆς φύσεως ἀνάγκῃ προσκαιρόμενος· καίτοιγε καὶ ὅτι τῶν ἁμαρτημάτων τῶν ὠμολογημένων οὐκ ἂν ἠμύετο ποτε ἀπολογία. ὅτε γὰρ ὁ φονεύων ⓦ θυμιᾷ αἱ χοῖρ προσκαίλῃ, ὅτε ὁ μοιχεύων τιμᾷ ὑπερθυμίαμ, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἄλλῃ αἰτίαν οὐδεμίαν ἔχειν· σάββατα δὲ τιμᾷ πεῖναν ἔχοντα, πάντος ἀπήλλαξεν αὐτοὺς ἐγκλήματος. σὺ δέ μοι ζηλώσατε τοὺς μαθητάς, τοὺς ὕπνῳ ζώσης ἁλμύρας καὶ μηδένα τῶν σωματικῶν ποιουμένους λόγον, ἀλλὰ πέρα τοῦ δεομένους τοῦ τῆς ζωῆς πράττειν, καὶ λιμῷ" ἀγχομένους διώκειν, καὶ οὐδὲ ὕπνου φειδομένους. Εἰ γὰρ μὴ ἠνάγκαζεν αὐτοὺς σφόδρα ὁ πεινῶν, οὐκ ἂν οὐδὲ τοῦτο ἐποίησαν. Τί οὖν ⓦ Φαρισαῖοι; ἰδόντες, φησὶν, εἶπον αὐτῷ· ἰδοὺ οἱ μαθηταί σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστι ποιῆσαι ἐν σαββάτῳ· ἐνταῦθα μὲν οὐ πάνυ σφοδρῶς· καίτοιγε ἀκόλουθον ἦν τοῦτο, ἀλλ' ὅμως οὐ σφόδρα πεφλέγωνται, ἀλλ' ἐγκαλοῦσιν ἁπλῶς. ὅτε δὲ τοῦ χρείαν τοῦ ζητεῖν ἐξέστησε, καὶ διώρθωσε, τότε οὕτως ὀξέως ἐμάνησαν, ὡς καὶ πάλιν σφαφῆς αὐτοῦ βουλεύσασθαι καὶ διαρρέσεως. ἔνθα μὲν γὰρ οὐδὲν ἦν μέγα καὶ θηριῶδες, ἠσυχάζουσιν· ἔνθα δὲ ὁρῶσί τινας σωζομένους, ἀγριαίνουσι καὶ θεομήνονται καὶ πάντων εἰσὶ φορτικώτεροι. οὕτως ἐχθροὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας εἰσί. πῶς οὖν ἀπολογεῖται πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς; οὐκ ἀνέγνωτέ, φησι, τί ἐποίησεν Δαβὶδ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅτι ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ πάντες; πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγον, οὓς οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν, οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ μόνοις τοῖς ἱερεῦσιν; ὅταν μὲν γὰρ τῶν μαθητῶν ἀπολογῆται, τὸν Δαβὶδ εἰς μέσον παράγει· ὅταν δὲ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, τὸν πατέρα. καὶ ὅρα πῶς ὑπεπλακίως· οὐκ ἀνέγνωτε

ἐγνωτε τί ἐποίησε Δαβίδ; ἢ γὰρ πολλὴ τῆ προφήτη ἰῶ ἡ δόξα, ὡς δὲ Πέτρον μὴ ταῦτα ἀπολογούμενον πρὸς Ιουδαίους ὕστως εἶπεν· Εξὸν εἰπεῖν μὴ παῤῥησίας πρὸς ὑμᾶς Πρ. c. xθ.
πρὸς τὸ πατριάρχου Δαβίδ· ὅτι καὶ ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη. Ζητεῖ γὰρ αὐτὸν ἀκοὴ μὴ τὸ ἀξιώματος καλῆς ὕστε ὂν ταῦτα, ὕστε μὴ ταῦτα; ἴσως ὅπου ἐκεῖθεν ὁ ἡμὸς κατηγόρ. Εἰ μὴ
5 οὖν" θεόγνωμονικοί τινες ἦσαν, ὅτι τὸ πάθος δι' τῆς πείνης Ⓦ λόγου ἤγαγον· ὅπου γὰρ μαρτυρεῖ καὶ ἀπόδειξεσι, δὲ ἰσοτείμου αὐτοῖς ἀναγινώσκει. ὁ γὰρ Μαρκος ὅτι Αβιάθαρ τῆ ἀρχιερέως φησὶν, οὐκ" ἐναντία λέγων τῆ ἰσοτεία, ἀλλὰ δικαίως ὅτι διώνυμος ἦν· δὲ προσέθηκεν ὅτι ἐκῆνος ἔδωκεν αὐτῷ· δικαίως γὰρ ὀνόματι μεγαλείω ὄντας ἀπολογεῖται, ὅπουγε καὶ ὁ ἱερὰς ἐπέτρεψε· καὶ δ' μόνον ἐπέτρεψεν, ἀλλὰ καὶ δικαιοπράττε. μὴ γάρ μοι λέγε, ὅτι προφήτης ἦν
10 ὁ Δαβίδ. οὐδὲ γὰρ ὕστως ἀξιῶ, ἀλλὰ τῶν ἱερέων ἰῶ τὸ προτέρημα· διὰ καὶ προσέθηκεν, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις. Εἰ γὰρ καὶ μυριάκις ἰῶ προφήτης, ἀλλ' ἐκ ἱερὰς. Εἰ δὲ καὶ ἐκεῖνος προφήτης, ἀλλ' ἐκὶ καὶ Ⓦ μετ' αὐτόν. καὶ γὰρ καὶ ἐκείνοις ἔδωκε. Τί οὖν φησιν; ἴσον Δαβὶδ καὶ ὕστοι; Τί μοι λέγεις ἀξίαν, ὅπου νόμος προβάλλεται εἰ) δοκῇ," καὶ φύσεως ὄντι δυάγκη;
15 καὶ γὰρ καὶ ταύτῃ μᾶλλον αὐτὸν ἀπήλλαξε τῶν ἐγκλημάτων, ὅταν ὁ μείζων φαίνη) τὸ αὐτὸ πεποιηκώς. καὶ Τί τοῦτο πρὸς τὸ ζητούμενόν, φησιν; οὐ γὰρ δὴ σάββατον ἐκῆνος παρέβη· τὸ μείζον μοι λέγεις, δὲ ὁ μάλιστα δείκνυσι τῆ Χριστοῦ τιμὴ σοφίαν, ὅτι τὸ σάββατον ἀφεὶς, ἕτερον ἐπώδυνον φέρει τῷ σαββάτου μεῖζον. οὐδὲ γὰρ [ἰῶ] ἴσον πρᾶξαι ἡμέραν, καὶ τῆς ἱερᾶς ἐκείνης ἄψασθαι τραπέζης, ἧς μηδενὶ θέμις ἰῶ. τὸ μὲν γὰρ σάββατον καὶ ἐλύθη πολλάκις, μᾶλλον δὲ ἀεὶ λύε), καὶ τὸ τῇ πεντεμπῇ, καὶ τὸ ἑτέρους πλείοσιν ἔργοις, καὶ τὸ τῇ Αριθ. κη.
20 Ἰερειχῶ δὲ τὸ αὐτὸ ἡμόλυνον ἴδοι τις ἄν. τοῦτο δὲ ὅτε μόνον ἐλύετο· ὥστε πόσῳ τοῦ πλείονος ἡ νίκη. πῶς οὖν οὐκ εἰς ἐκάλεσε τῷ Δαβὶδ, καίτοι καὶ τούτου μεῖζον ἕτερον ἔγκλημα ἰῶ, ὃ τοῦ φόνου τῶν ἱερέων ἐπεθύμησεν λαβεῖν τινα" ἀρχιερέα; ἀλλ' ὃ οὐ θησιν αὐτό. πρὸς γὰρ τὸ προκείμενον ἴσα τοῦ μόνον. Εἶτα πάλιν ἢ ἑτέρως αὐτὸ λύει. ὁ μὲν ἀρχιερεὺς γὰρ Ⓦ Δαβὶδ πεινῶντι, τῷ ἀξιώματι τῷ προσώπου καταστέλλων αὐτῶν τινα ἀπόνοιαν·
25 ὅπου δὲ αὐτοὺς ἐπεσόμενοι, ἢ τινα ἀλαζονείαν καθῆλε, ὅτε ἢ τινα χυδαιοτέραν ἐπαγγελίαν λύσων. τίνα οὖν ἰῶ αὕτη;

5 Οὐκ οἴδατε, ὅτι ὁ τῷ ἱερῷ Ⓦ ἱερεῖς τὸ σάββατον βεβηλοῦσι, καὶ ἀναίτιοί εἰσιν;

Εκεῖ μὲν γάρ, φησιν, ἡ πρόφασις τινα τοῦ λύσαι ἐπέπεσεν· ὁ γοῦν δὲ ἢ χρεὼς προφάσεως ἡ λύσις. ἀλλ' οὐκ ἀθέλητος ὕστως ἔλυσεν· ἀλλὰ προσῆγεν καὶ συνεπλήρου, εἶτα καὶ ἔγεσεν. τὸ
30 γὰρ ἰσχυρότερον ὕστερον ἐπαγαγεῖν ἐχρῆν, καίτοιγε τὸ προτέρου τινὰ οἰκείαν εἶχε δυνάμιν. μὴ γάρ μοι λέγε, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπαλλαγῆναι ἐγκλήματος ὃ ἢ ἕτερον ὃ αὐτὸ ἁμαρτάνοντα εἰς μέσον προενεγκεῖν. ὅταν γὰρ μὴ ἐγκαλῆται ὁ πεποιηκώς, νόμος ἀπολογίας ἀξίαν τὸ τολμηθέν. πλὴν οὐκ ἠρκέσθη τούτῳ, ἀλλὰ τὸ χυδαιότερον ἐπαγγελίας, λέγων· ὅτι οὐδὲ ἁμαρτημάτος τὸ γεγυμνωμένον· ὅπερ μάλιστα λαμπρὰς νίκης ἰῶ, τὸ δεῖξαι Ⓦ νόμου ἑαυτὸ
35 λύοντα, καὶ διπλῆν τοῦτο ποιοῦσα, καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου καὶ ἀπὸ τοῦ σαββάτου· μᾶλλον δὲ καὶ τετραπλῆν, τῷ τὸ διπλοῦν τὸ ἔργου γίνεσθαι· τὸ μὴ τοῦτο καὶ ἕτερον, τὸ τοῦ τῶν ἱερέων. καὶ τὸ δὲ μεῖζον, τὸ μὴ ἐγκλημα εἶ). ἀναίτιοι γάρ, φησὶν, εἰσὶν. εἶδες πόσα τέθηκε; τὸν τόπον· τὸ τῷ ἱερῷ γάρ φησι. τὸ προσώπου· Ⓦ γὰρ ἱερεῖς. τὸ χρείαν· τὸ σάββατον γάρ φησι. τὸ πρᾶγμα αὐτό· βεβηλοῦσι γάρ. οὐδὲ γὰρ εἶπε, λύουσιν, ἀλλὰ τὸ φορτικώτερον, βεβη-
40 λοῦσι· τὸ μὴ μόνον μὴ δίκην δοῦναι, ἀλλὰ καὶ αἰτίας ἀπηλλάχθαι. ἀναίτιοι γάρ, φησι. μὴ δὲ νομίσητε τοῦτο ὅμοιον εἶ)" τῶν προτέρων. ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἁπλῶς γέγονε, καὶ οὐκ τοῦ ἱερέως, δὲ ἀνάγκης ἰῶ· ἐνταῦθα τοῦτο καὶ συνεισῆλθον ἐλύοντο ἄξιοι. τοῦτο δὲ δεῖ ἕκαστον σαββατίσαι, καὶ τοῦ ἱερέων, καὶ τὸ ἱερῷ, καὶ τῶν νόμων· διόπερ οὐδὲ τῶν συνεισῆλθον μόνον, ἀλλὰ δὲ τῶν νόμων εἰσὶν ἀπηλλαγμένοι τοῦ ἐγκλημάτων. οὐδὲ γὰρ ἐγκαλοῦσι ταῦτα εἶπεν, φη-

σιν,

σιν, οὐδὲ κ͞ς συνηώμυν αὐτοὺς αἰτίας ἀπαλλάττων, ἀλλὰ κ͞ς ⓦ τὸ δικαίου λόγου· ⁊ δι-
κεῖ μ͞ν γὰρ ἐκείνων ἀπολογεῖσθαι, τούτους δ͞ ἐλευθεροῖ τῶν ἐγκλημάτων. ὅταν γὰρ
εἴπῃ· αἰσχροί εἰσιν ἐκεῖνοι, πολλῷ μᾶλλον οὗτοί φησιν. ἀλλ' οὐκ εἰσὶν ἱερεῖς· ἀλλ' ἱερέων
μείζους. αὐτὸς γὰρ πάρεστιν ἐν τῷ ἱερῷ ὁ τοῦ ἱεροῦ δεσπότης· ἡ ἀλήθεια, οὐχ ὁ τύπος. δηλῶν τοῦ-
το καὶ ἔλεγε· 5

6 Λέγω δ͞ ὑμῖν, ὅτι μείζων τοῦ ἱεροῦ ὅδε ἐστιν ὧδε. Αλλ' ὅμως τηλικαῦτα ἀκούσαντες,
οὐδὲν εἶπον. οὐδὲ γὰρ ἦν σωτηρία αὐθέκτου τὸ προκείμενον. εἶτα, ὅπου βαρὺ τῆς
ἀκοῆς τὸ πάθος εἰσεδέχετο, (ἐπειδὴ ἀνέκλυψε, πάλιν ὅτι συνηώμυν ⓦ λόγου ἄγαν, ⁊
μ͞ ὑπερπλήξεως, καὶ ὅτι λέγων·

7 Εἰ δ͞ ἐγνώκειτε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω, ⁊ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους. 10
Εἶδες πῶς πάλιν ὅτι συνηώμυν ἀεὶ τ͞ λόγου, καὶ πάλιν συνηώμενος ἀνωτέρους ἀποφαί-
νει; ἃ γὰρ αὐ κατεδικάσατέ, φησι, τοὺς ἀναιτίους. τὸ μὲν πρότερον τὸ τῶν ἱερέων (ωνή-
γαγε * τὸ αὖθις λέγων, ἀναιτίους εἶναι· τοῦτο δ͞ ἀφ' ἑαυτοῦ ἔθηκε· μᾶλλον δ͞ καὶ τ͞ τοῦ ἀπὸ τοῦ
νόμου· προφητικὸν γὰρ ἀνέγνω ῥῆσιν. εἶτα καὶ ἄλλως αὐτὸν λέγει·

8 Κύριος γάρ [, φησί,] ἐστὶ καὶ τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, Περὶ ἑαυτοῦ λέγων. ὁ δ͞ 15
Μάρκος καὶ πρὸς τῆς καινῆς φύσεως αὐτὸν τοῦτο εἰρηκέναι φησίν. ἔλεγε γάρ· τὸ σάββατον
δηλῶν ⓦ αὐθέκτου ἐνήγετο, οὐχ ὁ αὐθέκτης δηλῶν τὸ σάββατον. Ἵνος οὖν ἔνεκεν σχολάζειν
ὁ Ἰουδαῖος ἐκώλυε; ὅτι εἰ ἔμελλον καὶ σὺν ἀρχῇ καταφρονήσεσθαι ⓦ νόμου, ἀλλ' ἅπαξ γ' αὐτὸν ἐφυλάξησαν. καὶ γὰρ πολλὰ ὠφέλει τοὺς τότε τὸ σάββατον καὶ μεγάλα· οἷα,
ἡμέρας ἐποίει πρὸς τοὺς οἰκείους ἔχειν καὶ φιλανθρώπους· ἐδίδασκεν αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ τὴν πρό- 20
νοιαν καὶ τὴν δημιουργίαν, ὅπερ φησὶν ὁ Ἰεζεκιήλ· ἐπαίδευσεν αὐτοὺς καὶ μικρὰ ἀπέχεσθαι
πονηρίας, ⁊ τοῖς πνευματικοῖς προσέχειν πρεσκύαζεν. ὅπου γὰρ ⓦ νόμου δίδοις ⓦ τὸ
σαββάτου, εἰ εἶπε, τὰ μὲν ἀναγκαῖα προσάπτετε τοῦ σαββάτου, τὰ δ͞ κακὰ μὴ ποιῆτε,
οὐκ ἂν ἠνέσχετο· ἀπόντων ὁμοίως ἀπεῖργε. μηδὲν γὰρ ποιήσητε, φησί· ⁊ οὐδὲ ὅτου κατύ-
χοντο. αὐτὸς δ͞ καὶ " ⓦ νόμου δίδοις ⓦ τοῦ σαββάτου, ⁊ ὅτας ἠνίξατο, ὅτι τῶν πονηρῶν αὐτὸν 25
ἀπέχεσθαι βούλεται μόνον. μηδὲν γὰρ ποιήσητε, φησί, πλὴν ὧν ποιηθήσεται ψυχή. ἡ δὲ τοῦ
ἱεροῦ δ͞ πάντα ἐγίνετο, καὶ μ͞ πλείονος τῆς ἀσυνδήτου, καὶ διπλασίονος τῆς ἐργασίας. ὅπου καὶ ὁ
αὐτῆς τῆς " σκιᾶς τὸν ἀληθινὸν αὐτοῖς προῄδειν. ἐσώθησαν οὖν κέρδος, φησίν, ἔλυσεν ὁ Χρι-
στός; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἐπέτεινε. καιρὸς γὰρ ἦν τοῦ ὑψηλοτέρων αὐτοὺς
πάντα παιδεύεσθαι, καὶ οὐκ ἔδει διδάσκειν τοῦ χρῆσθαι τῇ πονηρίας μ͞ ἀπηλλαγμένους, πρὶν 30
δ͞ τὰ ἀγαθὰ πάντα ἐπιτερωμένους, οὐδὲ ἐντεῦθεν μανθάνειν ὅτι ὁ Θεὸς ἅπαντα ἐποίησε,
οὐδὲ ἐντεῦθεν ἡμέρας ἔστησε) τοὺς πρὸς αὐτὸν τοῦ Θεοῦ τῆς φιλανθρωπίας τὸν μίμησιν
κελευομένους (γένεσθε γάρ, φησίν, οἰκτίρμονες, ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος) οὐδὲ μίαν ἡμέραν
ἑορτάζειν τοὺς πάντα ⓦ βίον ἑορτὴν ἄγειν κελευομένους. Ἑορτάζωμεν γάρ, φησι, μὴ ἐν ζύ- a. Kor. 5. 8.
μῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας ⁊ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας. 35
καὶ ὅλως γὰρ τοῦτο κλωστὸν ἑστάναι καὶ θυσιαστήριον χρυσοῦν τοὺς αὐτοὺς τοὺς πάντων δεσπότην ἔ-
οικεν ἔχοντας καὶ ὅλῳ πάντων ὁμιλοῦντας αὐτῷ, καὶ δι' εὐχῆς, καὶ ὅλῳ προσφορᾶς, καὶ ὅλῳ χρα-
φῶν, καὶ δι' ἐλεημοσύνης, καὶ ὅλῳ τῷ εἴδει ἔχειν αὐτόν. τί τοίνυν σαββάτου χρεία τῷ ὅλῳ
πάντας ἑορτάζοντι, τῷ πολιτευομένῳ ἐν οὐρανῷ;

ΗΘΙΚΟΝ Ἑορτάζωμεν τοίνυν διηνεκῶς, καὶ μηδὲν ποτε παρέλθωμεν (τοῦτο γὰρ ἑορτή) ἀλλ' 40
ὑπερπετάσωμεν τὰ πνευματικὰ, ⁊ προχωρεῖτω ⁊ ὑπόληψις, ⁊ ἀργῶμεν ἀρχῆς πνευμα-
τικῆς, ⁊ χεῖρας [ἐκ] πλεονεξίας ἀφιστῶντες, ὃ σῶμα τῶν προτέρων ⁊ δυνάντων ἀπαλ-
λαττόντες κακῶν, καὶ ὧν ἐν Αἰγύπτῳ ποτὲ ἐπάθομεν ὁ τ͞ Ἑβραίων δῆμος. οὐδὲν γὰρ ἧττον φερόμεθα ⓦ χρυσίον ζωάγοντες τῷ τῆς πηλῷ προσδεδεμένοι, ⁊ τὴν πλίνθον ἐκείνην ἐρ-

γαζομένην,

γαζομάρων, καὶ ἄχρεα συλλεγόντων καὶ μαζιζομάων. καὶ γὰρ καὶ νῦν ὁ ἀγγέλος ὑπιτάττει πληθυργεῖν, καθάπερ τότε ὁ Φαραώ. Ἡ γὰρ ὅστις ἄλλο ὃ ζητοῦσιν ἢ πηλός; Ἢ ἄλλο ὃ ἀργύριον ἢ ἄχυρον. ὡς ἄχυρα γάρ, ἀνάπτει τῆς ὑπιθυμίας τὸ φλόγα· ὡς ὁ πηλός, ὕπω ῥυποῖ Ⓦ ἔχοντα ὁ χρυσός. ἀλλὰ τοῦτο ἔπεμψεν ἡμῖν ὁ Μωϋσέα εἰς ἐρήμου Αἰγύπτου, ἀγ- λὰ Ⓦ γοῦν εἰς οὐρανοῦ. ἀν τοίνυν καὶ μεῖς ὃ ἐλθεῖν αὐτὸν μείνῃς ἐν Αἰγύπτῳ, πείσῃ τὰ τῶν Αἰγυπτίων· αἱ γὰρ ἐκείνων ἀφεὶς αἰσθῆς μετὰ τοῦ πνευματικοῦ Ισραὴλ, ὀψὲ τὰ θαύματα ἀπόντα. πλοῦ οὖν τοῦτο ἀρκεῖ εἰς σωτηρίαν. οὐδὲ γὰρ εἰς Αἰγύπτου ἦλθε μόνον ἀπαγ- γελῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἐπαγγελίαν εἰσελθεῖν. ἐπεὶ καὶ Ἰουδαῖοι, καθάς ὁ Παῦλός φησι, καὶ ἀγγέλους ἑώρων, καὶ θαύματα ἔφαγον, καὶ πόμα πνευματικὸν ἔπιον, ἀλλ' ὅμως πάντες ἀπώλοντο. ἵν' οὖν μὴ ⸂καὶ⸃ ἡμεῖς ταὐτὰ πάθωμεν, μὴ ὀκνήσωμεν, μηδὲ ἀναδυσώμεθα· ἀλλ' ὅταν ἀκούσῃς πορνῶν καὶ νῦν καπασχόντων ἀγγελλόντων τὸν φεύγειν καὶ τεθλιμμένον ὁδόν, καὶ λεγόντων ἄναρ εἶπον τότε ⸂ἐκεῖνοι⸃ Ⓓ καπάσχοντι, μὴ τὸν δῆμον τὸν πολεμεῖ, ἀλλὰ τ' Ἰησοῦν ζηλώσωμεν, τ' Χάλεβ τ' Ἰεφοννῆ παῖδα, καὶ μὴ πρότερον ἀπορῇς, ἕως αὐ Deut. 17. ὑπερβῇ τῆς ἐπαγγελίας καὶ τῶν ὑφειμένων ἐπιβῇς· μηδὲ δύσκολον τὸν ὁδοιπορεῖν νομίσῃς Isa. 28. καὶ 30. εἰ). Εἰ γὰρ ἐκβροὶ ὄντες καὶ πολλὰ γογγύσαμεν τῷ Θεῷ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα. ἀλλὰ στενὴ καὶ τεθλιμμένη, φησίν, ἡ ὁδός αὕτη. ἀλλ' ἡ πρώτερα, δι' ἧς ἐλήλυθες, ἡ στενὴ καὶ τεθλιμμένη μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄβατος καὶ θηρίων ἀγέμωτα. καὶ ὥσπερ οὐκ ἴσως ἐκεῖ τῆς ἐρυθρᾶς ἐκβολῶναι θαλάσσης, εἰ μὴ τὸ θαῦμα ἐκεῖσε ἐλήλυθεν, οὕτως οὐκ ἴσως εἰς ᾧ πρότερον βίᾳ μετάστασις εἰς τ' ὑφειμένα ἀπελθεῖν, εἰ μὴ τὸ βάπτισμα μέσον ἐφάνη. Εἰ γὰρ τὸ ἀδύνατον γέγονε δυνατόν, πολλῷ μᾶλλον τὸ δύσκολον ἔσται ῥᾴδιον. ἀλλ' ἐκεῖσέ, φησι, χάριτος μόνης ἴσως. ἐκεῖ γὰρ τοῦτο μάλιστα δίκαιος αὐ εἶναι θαρρεῖν. Εἰ γὰρ ἔνθα χάρις ἴσως μόνη, ⸂συνήργησεν⸃, ἔνθα καὶ πόνος ὑπιδείκνυσθε, οὐ πολλῷ μᾶλλον συμπράξει; Εἰ ἀργοῦντα ἔσωσεν, ἡ πολλῷ μᾶλλον ἐργαζομένῳ βοηθήσει; αὐστηρὸν μὲ οὖν ἔλεγεν, ὅτι ἀπὸ τῶν ἀδυνάτων καὶ τῆς δυσκόλοις ὀφείλεις θαρρεῖν· νυνὶ δὲ ἐκεῖσε ἐρᾷ, ὃν ἐγὼ νηφαλίῳ, οὐδὲ δύσκολα ⸂ταῦτα⸃ ἔσαι. ὅσα γὰρ θανάτου πεπάτηται, ⸂διάβολος⸃ κατέπεσεν, ὁ νόμος τῆς ἁμαρτίας ἐσβέσθη, τὸ πνεύματος ἡ χάρις ἐδόθη, καὶ ζωὴ εἰς ὁλίγον ⸂συνεσάλη⸃, τὰ φορτικὰ ὑπιτέτμηται· καὶ ἵνα μάθῃς ταῦτα ⸂διὰ τῶν⸃ ἔργων αὐτῶν, σκέψει πόσοι ⸂διορθωσάμενοι⸃ τὰ πρεσβύτερα τοῦ Χριστοῦ· σὺ δὲ καὶ ὃ μέζον αὐτῶν δέδοικας. ποίαν οὖν ἔχεις ἀπολογίαν, ὅταν ἑτέρων ⸂διορθωσαμένων⸃ τὰ σκάμματα πηδῶντα ὀκνῇς πρὸς τὰ νενομισμένα αὐτός; ⸂Οἱ μὲν⸃ γὰρ πρὸ νόμου ἐλεημοσυνῶν διδόναι ἀπὸ τ' ὄντων, ἕτερος δὲ καὶ τὰ ὄντα ἄπαντα ἀπεδύσατο· σὺ σωφρονῶν ζῆν ἀξιοῦμαι μετὰ τῆς γυναικός, ἕτερος δὲ οὐδὲ ὁμιλῆσαι γάμῳ· καὶ σὲ μὲ πρὸ καλοῦμαι μὴ βάσκαμοι εἶ), ἕτερον δ' ἔχομεν καὶ τὸν ψυχὴν ⸂διὰ γὰρ⸃ ἀγάπης ὑπιδίδοται τὸν ἑαυτοῦ· καὶ σὲ μὲ πρὸ καλοῦμαι συνήγωμοσικὸν εἶ) καὶ μὴ βαρῶ τοῖς ἁμαρτήμασιν, ἄλλος δ' ῥαπίζόμενος καὶ τὸν ἕτερον ἔστρεφε σιαγόνα. τί οὖν ἐροῦμεν, εἰπέ μοι; τί δ' ἀπολογη- σόμεθα μηδὲ ταῦτα ποιοῦντες, ἑτέρων τοσοῦτον ⸂διορθωτῶν⸃ ἡμᾶς; * οὐκ αὖ δ' ⸂ἐκβέ- βηται⸃, εἰ μὴ πολλὴ τοῦ πράγματος ἴσως ἡ δυσκολία. τίς γὰρ τέκεται, ὁ φθονῶν τοῖς ἑτέρων ἀγαθοῖς, ἢ ὁ ⸂συνδόξαζόμενος⸃ καὶ χαίρων; Ἵνα ⸂ταπεινωθεὶς πρῶτα⸃ καὶ τρέμει διὰνεκῶς, ὁ σώφρων, ἢ ὁ μοιχεύων; τίς δὲ ἐλπίσιν εὐφραίνεται ⸂χρηταῖς⸃, ὁ ἁρπάζων, ἢ ὁ ἐλεῶν καὶ τῷ αὐτοῦ με- ταδιδοὺς τῷ δεομένῳ; ταῦτ' οὖν ⸂ἐννοοῦντες⸃, μὴ ναρκῶμεν πρὸς τὸν ⸂διὰ γὰρ⸃ τῆς ἀρε- τῆς δρόμους, ἀλλὰ μετὰ θυμίας ἁπάσης ἀπροδυσάμενοι πρὸς τὰ καλὰ ταῦτα πα- λαίσματα, ὀλίγον κάμωμεν χρόνον, ἵνα τὸν διὰνεκῆ καὶ ἀμάραντον λάβωμεν στέφανον· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα ⸂καὶ τὸ κράτος⸃, εἰς τὸν αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. μ. 9 ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΑΣ ΕΚΕΙΘΕΝ, ΗΛΘΕΝ ΕΙΣ τὴν Συναγωγὴν αὐτῶν· 10 Καὶ ἰδοὺ, ἄνθρωπος ἦν ἐκεῖ, ἔχων χεῖρα ξηράν.

Ἀλλὰ σὺ σαββάτῳ θεραπεύεις, ὑπὲρ τῶν τοῦ μαθητῶν γεγυμνωμένων ἀπολογούμενος. καὶ Ⓐ μὲν ἄλλοι διαγελῶσί φασιν, ὅτι ἔστησε Ⓦ αὐθρωπον μέσον, καὶ ἠρώτησεν αὐτοὺς, Εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι. θέατὴν διαπλαγχνίαν τοῦ διδασκάλου. ἔστησεν αὐτὸν μέσον, ἵνα τῇ ὄψει αὐτοῦ ὀπτικῇμᾶλλον, ἵνα κατακλασθέντες τῇ θέᾳ τὴν πονηρίαν ἐκβάλωσι, ὡς Ⓦ αὖθις θεραπεύσῃ αἰδεσθέντες παύσωνται τῆς ἀνελεησίας. ἀλλ' Ⓐ ἀπίθανοι καὶ μισάνθρωποι μᾶλλον αἱρεῖσθαι τοῦ Χριστοῦ βλέπειν τὴν δόξαν, ἢ τοῦτον ἰδεῖν σῴζόμενον, ἑκατέρωθεν ἐνδεικνύμενοι τὴν πονηρίαν, καὶ τῷ πολεμεῖν τῷ Χριστῷ, καὶ τῷ μὴ φιλανθρωπίας τοσαύτης, ὡς καὶ τῆς ἑτέρων ἐνεργείας ἐπηρεάζειν. Ⓐ μὲν οὖν ἄλλοι ἐναγελιαί φασιν, ὅτι αὐτὸς ἠρώτησεν· σοὶ δὲ, ὅτι ἠρωτήθη.

Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, φησι, λέγοντες, Εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασι θεραπεύειν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. Εἰκὸς ἦν ἀμφότερα γεγυμνῶσθαι. μαινοὶ γὰρ ὄντες, καὶ εἰδότες ὅτι ἤξει πρώτως ὅτε τὴν ἰατρείαν, τῇ πράξει τοσαύτῃ καταλαβεῖν αὐτὸν ἔσπευδον, τοσοῦτον δικαίωμα τοιοῦτον" κωλύειν. διὰ τί ἠρώτων, Εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασι θεραπεῦσαι· οὐχ ἵνα μάθωσιν, ἀλλ' ἵνα κατηγορήσωσι. καίτοιγε ἦρκει ὃ ἔργον, εἴγε ἐβούλοντο κατηγορεῖν· ἀλλὰ καὶ διὰ ῥημάτων ἤθελον λαβεῖν εὑρεῖν, ἀφορμὴν ἑαυτοῖς λημμάτων τοσούτων διασκευάζοντες. ὁ δὲ φιλάνθρωπος καὶ τοῦτο ποιεῖ, καὶ ἀποκρίνεται, "ἐμφαίνων τὴν οἰκείαν ἡμερότητα, καὶ εἰς αὐτοὺς τοσοῦτον ὃ πᾶν, καὶ δείκνυσι αὐτῶν τὴν ἀπάνθρωπίαν. καὶ ἴσχυσε Ⓦ αὖθις ἄνθρωπον μέσον· οὐχὶ δεδιδαχὼς αὐτοὺς, ἀλλ' ὠφελήσας ἀπεύδοντας, καὶ εἰς ἔλεον ἐμβάλλων. ὡς δὲ οὐδὲ οὕτως ἐπεκάμψε, τότε ἐλυπήθη, καὶ ὠργίσθη αὐτοῖς διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν, καί φησι·

11 Τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃς ἕξει τοσοῦτον ἓν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ;

12 Πόσῳ οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου; ὥστε ἔξεστι τοῖς σάββασι καλῶς ποιεῖν. Ἵνα γὰρ μὴ ἔχωσιν αἰτίαν μέμψεως μηδὲ προφάσιν ἐγκλήσεως πάλιν, συλλογίζεται αὐτοῖς διὰ τοῦ παραδείγματος τούτου. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς ποικίλως καὶ καταλλήλως πάντα χορηγεῖ πρὸς ἀπολογίας ἐπαγωγὴν, καὶ πρὸς τῆς λύσεως τοῦ σαββάτου. ὅτι μὲν γὰρ τοῦ τυφλοῦ τοῦδε ἀπολογεῖται αὐτοῖς, ὅτε Ⓦ πηλὸν ἐποίησε (καίτοι καὶ τότε ἐκεκάλυπτο) ἀλλ' ἦρκει τὸ δημιουργίας ὁ τόπος δεῖξαι τὸν νόμου Ⓦ διαστολὴν· ὅτι δὲ τοῦ μαλύτου, νίκης τὸ κλῆνην ἐβάστασε, καὶ ἐκεκάλυπτο νεῦμα μὲν ὡς Θεὸς, νεῦμα δὲ ὡς ἄνθρωπος ἀπολογεῖται· ὡς ἄνθρωπος μὲν, ὅτε μὲν λέγῃ, εἰ προσπομπὴν λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ, ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος· καὶ οὐκ εἶπεν, ἵνα ὠφεληθῇ αὐθρωπος, ἐμοὶ χαρᾶτε ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίησα· ὡς δὲ Θεὸς, ὅτε μὲν λέγῃ, ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι. ὑπὲρ δὲ τῶν μαθητῶν ἐγκαλούμενος ἔλεγε· οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησε Δαβὶδ *, ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ Ⓐ μετ' αὐτοῦ; πῶς εἰσῆλθεν εἰς Ⓦ οἶκον τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγε; καὶ τοῖς ἱερεῦσι εἰς μέσον προῆλθε. καὶ σκόπει πάλιν, "ὅτι ἔξεστι σοι σαββάτῳ ἀγαθοποιῆσαι, ἢ κακοποιῆσαι; ψυχὴν [γὰρ] σῶσαι ἔξεστιν ἢ ἀποκτεῖναι; ἦδει γὰρ αὐτῶν τὸ φιλονείκημα, ὅτι τοῦτο μᾶλλον ἦσαν ἢ φιλάνθρωποι. καίτοι ὁ ἄλλος διαγελιᾷς φησιν, ὅτι καὶ προεβλέψατο ταῦτα ἐρωτῶν, ὥστε καὶ τῷ ὄμματι αὐτοὺς ὀπτικῶς ἀποδόσασθαι. ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἐγίνοντο βελτίους·

ψιους· καὶ τοι σὺν τοῖς θεραπεύειν μόνον, ἀλλα καὶ ὑπὲρ πολλα καὶ χείρονα ὑπομένειν δεῖ θεραπεύειν. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν αὐτοῦ τούτων ἐποίει φαῦλος· ἀλλ' ὁ μὲν δοῦλος ἐθεραπεύετο, ἐκεῖνοι δὲ ἀφ' ἁπάσης τῆς ὑγιείας τῆς τότε χείρους ἐγίνοντο. αὐτὸς μὲν γὰρ ἐβούλετο τοῦ ἐκείνου θεραπεῦσαι· ἐκείνους, καὶ μυρίοις ἐκόπτετο ἕτεροις ἰατρείας, καὶ δι' ὧν ἔμπροσθεν ἐποίησε, καὶ δι' ὧν εἶπεν, ὅτι δὲ ἔργῳ ἐχώρησε.

13 Τότε λέγει τῷ δούλῳ· ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου· καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀπεκατεστάθη ὑγιὴς, ὡς ἡ ἄλλη. Τί οὖν ἐκεῖνοι; ἐξέρχονται, φησι, καὶ συμβούλιον συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν. Οὐδὲν ἀδικηθέντες ἀνελεῖν ὑπεχείρουν. τοσοῦτον ἡ βασκανία κακόν. οὐδὲ γὰρ τοῖς ἀλλοτρίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς οἰκείοις ἀεὶ πολεμεῖ. ὁ δὲ Μάρκος φησὶν, ὅτι μετὰ τῶν Ἡρωδιανῶν τοῦτο ἐβουλεύσαντο. Τί οὖν ὁ ἥμερος καὶ πρᾶος; ἀνεχώρησε τοῦτα μαθών·

15 Ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν ἀνεχώρησε, φησὶν, ἐκεῖθεν.

15 Ποδαπῶν εἰσὶ (α) λέγοντες, ὅτι σημεῖα γίνεσθαι ἔδει; διὰ γὰρ τούτων ἐδείκνυεν, ὅλη ἡ ἀγνώμων ψυχὴ οὐδὲν ἐντεῦθεν πείθεται, καὶ ἐδήλωσεν ὅτι καὶ τοῖς μαθηταῖς εἶχε συνεχάλασεν. ἐκεῖνο μὲν τοι προσέτηρεν ἦν, ὅτι μάλιστα τοὺς καὶ τῶν πλησίον ἀγελαίοτέρους διεργασίας· καὶ ὅταν ἴδωσί τινα ἢ νοσήματος ἢ κακίας ἀπαλλαττόμενον, ἵστε καὶ ἐγκαλοῦσι καὶ ἐκπηδιοῦνται. καὶ γὰρ ὅτε τὸν πόρνον σώζειν ἔμελλε, διέβαλλον αὐτὸν, καὶ ὅτε μετὰ τελωνῶν ἔφαγε, καὶ νεῦν πάλιν ὅτε τὸν χεῖρα ἀποκατασταθῆναι εἶδον. σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς οὐδὲ τοὺς τοῦ ἀῤῥώστους κηδεμονίας ἀφίσαται, καὶ (β) ἐκείνων θαμβεῖται φθόνον.

Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάντας.

16 Καὶ ἐπετίμησε τοῖς θεραπευθεῖσιν, ἵνα μηδενὶ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν.

Οἱ μὲν οὖν ὄχλοι πανταχοῦ καὶ θαυμάζουσι καὶ ἀκολουθοῦσιν· ἐκεῖνοι δὲ τῆς πονηρείας οὐκ ἀφίστανται. Εἶτα, ἵνα μὴ θορυβηθῇς ἐπὶ τοῖς γινομένοις, καὶ δι' ἀδοξίαν τῆς ἐκείνων μανίας, εἰσάγει καὶ (β) τὸν προφήτην ταῦτα προαναφωνοῦντα. ὅταν οὖν τὸν προφήτην ἀκρίβεια, ὡς μηδὲ ταῦτα παραλίπῃ, ἀλλὰ καὶ ὁδοὺς αὐτοῦ καὶ μεταβάσεις προφητεύειν, καὶ τὸν γνώμην μὴ ἧς ταῦτα ἐποίει· ἵνα μάθῃς, ὅτι πάντα πνεύματι ἐφέλγετο. Εἰ γὰρ τὰ αἰσθητὰ ἀπόῤῥητα ἀμήχανον εἰδέναι, πολλῷ μᾶλλον τὰ Χριστοῦ τὰ σκοτεινὰ ἀδυνάτων ἦν μαθεῖν, μὴ τοῦ πνεύματος ἀποκαλύψαντος. Τί οὖν ὁ προφήτης φησὶ; ἐδήλωσεν, ἐπαγαγών·

17 Ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος·

18 Ἰδοὺ ὁ παῖς μου, οὗ ᾑρέτισα, ὁ ἀγαπητός μου, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου· θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτὸν, καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀναγγελεῖ·

19 Οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ·

20 Κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει, καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν *,

21 Καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσι. Τὴν πραότητα αὐτοῦ δὲ καὶ τὴν δύναμιν τὴν ἄφατον τούτοις δηλοῖ, καὶ θύραν τοῖς ἔθνεσιν ἀνοίγουσι μεγάλην καὶ ἐνεργῆ, καὶ τὰ καταληφθέντα τῶν Ἰουδαίων προλέγει κακὰ, καὶ δείκνυσιν αὐτοῦ τὴν ὁμοιότητα τὴν πρὸς τὸν πατέρα. ἰδοὺ γὰρ, φησὶν, ὁ παῖς μου, οὗ ᾑρέτισα, ὁ ἀγαπητός μου, εἰς οὗ εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου. Εἰ δὲ ᾑρέτισεν, οὐχ ὡς ἐνδεὴς οὐσίας λύει (β) νόμον, οὐδὲ ὡς ἐχθρὸς ὢν τῷ νομοθέτῃ, ἀλλ' ὡς ὁμογνώμων καὶ φίλος αὐτὰ προστάττων. Εἶτα τὴν πραότητα αὐτοῦ ἀπαχθρύνων, φησὶν· οὐκ ἐρίσει οὐδὲ κραυγάσει. αὐτὸς μὲν γὰρ ἐβούλετο θεραπεύειν ἐπ' αὐτῷ· ὅπως δὲ ἀπε-

χρύσοντο, οὐδὲ τοῖς τοῦτο ἀντίτυπα. καὶ διακεῖ καὶ τὴν αὐτὴν ἡμῖν καὶ τὴν ἐκείνων ἀσθένειαν, φησὶ· κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει. καὶ γὰρ ἦν ῥᾴδιον ἀπορῆξαι αὐτὸν ὥσπερ κάλαμον ξηρὸν ἀναλάσαι, καὶ οὐδὲ ἁπλῶς κάλαμον, ἀλλ' ἤδη συντετριμμένον. καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει. ὁρᾷς πῶς καὶ τοὺς ἐκείνων θυμοὺς τοὺς ἀναστομοῦντας πρὸς ἡμᾶς, καὶ τὴν τούτων ἰσχὺν ἰσχυροτέραν οὖσαν καταλύσας τῇ θυμῷ αὐτῶν καὶ καταβάσας μετὰ βυκτολίας ἁπάσης ὅθεν καὶ πολλὴν ὑπεῖχεν ἀδειαν διάκεινται. τί οὖν; ἀεὶ ταῦτα ἔσται, καὶ οἵσει διὰ τέλους τοιαῦτα ὑπομένων καὶ μαγομένους; ἅπαγε· ἀλλ' ὅταν ἀπὸ αὐτὸν ὑπιδεῖξῃ, τότε καὶ σκῆπτα ἐργάσεται. τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν εἰπών· ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν, καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσι. καθάπερ ὁ Παῦλός φησιν· Ἕτοιμοι ὄντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή. τί δέ ἐστιν, ὅταν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν; ὅταν πᾶσι ἑαυτὸν πληρώσῃ πᾶσιν, φησί, τότε καὶ τοῖς ἐκδίκησιν ἐπάξει, καὶ ἐκδίκησιν τελείαν· τότε καὶ δεινὰ πείσουσιν, ὅταν λαμπρὸν καὶ ἔκφανον, καὶ νικήσῃ καὶ πᾶσι αὐτοῦ δικαιώματα, καὶ μηδὲ δυσὶ χρῆσθαι τὸν αὐτὸν λογίας παρέφασιν. οἶδε γὰρ κρίσιν τὴν δικαιοσύνην λέγει. ἀλλὰ οὐκ ἐν τούτῳ ἔστεται τὰ τῆς οἰκονομίας, ἐν τῷ καλεσθῆναι τοὺς ἀπιστήσαντας μόνον· ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκουμένην ὑπακούσαι). διὸ καὶ ἐπήγαγε· καὶ ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσιν. εἶτα ἵνα μάθῃς ὅτι καὶ τοῦτο κατὰ γνώμην ἐστὶ τοῦ παιδός, ἐν τῷ παρεσιμίῳ ὁ προφήτης καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἐμπροσθεν εἰσηνέγκατο εἰπών· ὁ ἀγαπητός μου, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου. ὁ γὰρ ἀγαπητός, εὔδηλον ὅτι κατὰ γνώμην τοῦ φιλανθρώπου ταῦτα ποιεῖ.

22 Τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος, τυφλὸς καὶ κωφός, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὥστε τὸν τυφλὸν καὶ κωφὸν καλεῖν καὶ βλέπειν. Ὢ πονηρία δαίμονος. ἐκπέσειν εἴσοδον εὑρέσθαι διὰ τῆς ἐμοῦ πειρᾶται σκήνος, καὶ ὄψιν καὶ ἀκοήν· ἀλλ' ὅμως ἐκπέσων ὁ Χριστὸς ἀπέφαξε.

23 Καὶ ἐξίσταντο πάντες λέγοντες· μήτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Δαυίδ;

24 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι εἶπον· οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ἐν τῷ Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων. καίτοι τί μέγα ἐφθέγξαντο; ἀλλ' ὅμως οὐδὲ τοῦτο ἠνέγκαν. ὕπνος, ὥσπερ ἔφθην εἰπών, ἀεὶ ταῖς τῶν πλησίον δάκνουσι) φιλαργυρίαις, καὶ οὐδὲν οὕτω λυπεῖ, ὡς ἡ τῶν ἀνθρώπων σωτηρία. καίτοι καὶ ἀνεχώρησε, καὶ λαθραῖον ἔδωκε τῷ πάλαι· ἀλλὰ πάλιν αὐτὸν ἔλεγον οἱ κακοί, ὅτι πάλιν φιλαργυρία ἐγήγετο, καὶ μᾶλλον τὸ δαίμονος ἠγανάκτουν. σκῆπτρον μὲν γὰρ καὶ ἐξίστατο τοῦ σώματος καὶ ἀνεχώρει καὶ ἐδραπέτευε μηδὲν φθεγξόμενος· ὅτοι δὲ νῦν μὲν ἀπελθὼν ἐπανέρχεσθαι, νῦν δὲ ἐκβαλλειν. ὅπου γὰρ σκεῦος οὐ παρεχώρει, τίνα δόξαν ἤθελεν βλάψαι.

ΕΙΚΟΝ Τοιοῦτον ἡ βασκανία, ἧς οὐκ ἂν γένοιτο κακία χείρων. ὁ μὲν γὰρ μοιχὸς, καὶ ἂν ἡδονὴν καρπούται ἄνανδρον, καὶ τὸν θεραπεύοντα τὸν ἀμάρτημα ἀπαρτίζει τὸν ἑαυτοῦ· ὁ δὲ βάσκανος παρὰ φθονερὸν ἑαυτὸν κολάζει καὶ ἀμφοτέρους, καὶ οὐδέποτε παύεται τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ καὶ τῷ παρόντι αὐτὸν ὄντα δίωκεν ἀεί. καθάπερ γὰρ χοῖρος βορβόρῳ, καὶ δαίμονες βλάβῃ τῇ ἑαυτῶν· ὅπου καὶ ἔστι τοῖς τὰ πλησίον χαίρει κακοῖς. καὶ γοῦν γένηταί τι ἀνδρὸς, ὅτε μὲν ἀναπαύεται καὶ ἀναπνεῖ, ἐκ ἀλλοτρίας συμφορᾶς οἰκείας εὐθυμίας ἡ ῥίζα, καὶ οἰκεῖα κακὰ τὰ τῶν ἄλλων ἀγαθά· καὶ ὅταν σκυθρωπάζῃ καὶ αὖ αὐτὸν γένηται πάλιν, ἀλλὰ τὰ τῶν πλησίον λυπηρά. τούτους οὖν ὅταν καταλάβῃ καὶ ἀποτυμπανίζειν ἄξιον, ὡς κυνῶν λυττώντων, ὡς δαίμονας ἀλάστορας, ὡς αὐτοὺς ἐκείνους; καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι πτέφονται τῇ κώπῃ, ὅταν καὶ ὅτοι ταῖς ἑτέρων δυσπραγίαις, κοινοὶ ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι τῆς φύσεως ὄντες. καὶ μὴ ἄλλοι καὶ ἄλλην σφαπόμενον ἐλεοῦσι· σὺ δὲ θεατὴν ὁρῶν βαρυτυπούμενον, ἐκπηδήσασα καὶ τρέμεις καὶ ὠχριᾷς; καὶ τί ταύτης τῆς μανίας χεῖρον γένοιτ' ἄν; εἰπέ μοι τοῦτο πόρρω μὲν καὶ τελῶναι εἰς βασιλείαν

σιλείαν ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν· ⓐ ὁ βάσκανοι ἔνδοι ὄντες, " ἐξεβλήθησαν. ⓐ γὰρ ὑοὶ τ βασιλείας, φησίν, ἐξω βληθήσον). καὶ εἰκότως μὴν τῆς σὺν χαρᾷ ἀπαλλαγῆντες πονηρίας, ὧν ἀνέκοτε προσεδόκησαν ἐπέτυχον· ὅτοι ὁ ἐν ἦν ἀγαθὰ ἀπώλεσαν· καὶ μάλα εἰκότως. τοῦτο γὰρ δηλοῦσιν ὅξ αἰθέρτε ποιῆ· τοῦτο δαίμονα ἄγριον ἀπεργάζε)· ὅπως ὁ προφῆτος φόνος ἐγίνετο· ὅπως ἡ φύσις ἠγνοήθη· ὅπως ἡ γῆ ἐμολύνθη· οὕτω μὴ ζῶντα δὲ σῶμα ἀνοίξασα ἡ γῆ, ζῶντας κατέδυσε· ἐν ᾅδου δὲ Κορὲ ὁ Ἀβειρὼν ὁ ⓦ δῆμος ἐκεῖνον ἀπόντα. ἀλλὰ δὲ μὴν κατηγορῆν βασκανίας, εἰ ποι ὡς δὴ ῥᾴδιον ἐ)· δεῖ ὁ εἰπεῖν ὁ ὅπως ἀπαλλαγήσονται τὸ νοσήματος. πῶς οὖν ἀπαλλαγησόμεθα τῆς πονηρίας ταύτης; δὴν ἐννοήσωμεν ὅτι ὥσπερ τῶν πεπορνευκότι οὐ θέμις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, οὕτως οὐδὲ τῶν βασκαίνοντι· ὁ πολλῷ μᾶλλον τούτῳ ἢ ἐκείνῳ. νῦν μὴν γὰρ ὁ ἀδελφοφόνος εἰ) δεκτὸς (δεῖ ὁ ἡμέλητας) δὴν " ὃ φανερὸν ἦν ποιῆσον ὄν, ἀποκρούσομεθα ῥᾳδίως. κλαύσωσι τοίνυν ὁ εἰσάξωσι· θρηνήσωσι δὲ προσκλέσωσι ⓦ Θεόν· μάθε ὡς περὶ ἁμαρτήματος χρὴ ποιεῖσθαί σε, ὁ μετανόησον. καὶ οὕτω δεκτὸς ἔσῃ, ταχέως ἀπαλλαγήσῃ τοῦ νοσήματος. δὲ ὡς ἄγνοεῖ, φησίν, ὅτι ποιεῖ ἡ βασκανία; ἀγνοεῖ μὴν οὐδείς· οὐ μᾶλλον τὸν αὐτὸν περὶ πορείας ὁ μοιχείας ἔχουσι δόξαν, ὁ περὶ τῶν πάθους τούτου. πότε γοῦν ἐαυτῆς κατέγνω πονηρᾶς βασκάνου; πότε ⓦ Θεὸν ἠξίωσεν ὑπὲρ τούτου τ νοσήματος ὥστε γενέσθαι αὐτῆς ἵλεων; οὐδεὶς οὐδέποτε. ἀλλ' εἰ" νηστεύει ὁ πέντε δῶ μαρὸν ἐσθίουσι, καὶ μοιχὸς βάσκανος ἦ, οὐδὲν ἡγεῖται πεπονηκέναι δεινόν, τῷ πάντων μιαρώτερον κατεγνωσμένος πάθει. πόθεν γοῦν ὁ Καὶν ζηλότυπος ἐγένετο; πόθεν ὁ Ησαῦ; πόθεν ⓐ ὁ Λάβαν παῖδες; πόθεν οἱ ὁ Ιακὼβ υἱοί; πόθεν ⓐ περὶ Κορὲ ὁ Δαθὰν ὁ Ἀβειρών; πόθεν Μαεία; πόθεν Ααρών; πόθεν αὐτὸς ὁ ἀδελφόλεος; μὴ τούτων καίτοι σαφοῦς; ἡ γὰρ ⓦ Αβελ ἠδίκησεν ὁ Καίν; * ἐκεῖνον μὴν [γὰ]ταχύτερον ὁ ἄκων εἰς βασιλείαν πρέπεμψεν· ἑαυτὸν ὁ μοιχὸς περιέπειρε καλῶς. τί ⓦ Ιακὼβ ἔβλαψεν ὁ Ησαῦ; οὐχὶ ὁ μὴν ἐπλούτει ὁ μυρίων ἀπέλαυσεν ἀγαθῶν· αὐτὸς ὁ ὁ τῆς πατρῴας οἰκίας ἐξέπιπτε, ὁ σὺν ἀλλοτρίᾳ ἐπλανᾶτο μὴ τὴν ὑπερουλίαν ἐκείνην; τί ὁ ⓐ παῖδες τούτῳ τ Ιωσὴφ ἐποίησαν χείρω, καὶ ταῦτα μέχρις αἵματος ἐλθόντες; οὐχὶ οὗτοι μὴν καὶ λιμὸν ὑπὲρ ἔμπασαν καὶ περὶ τὴν ἐκάστου σκηνὴν ἔστησαν, ἐκεῖνος ὁ βασιλεὺς γέγονε τῆς Αἰγύπτου ἁπάσης; ὅσῳ γὰρ αἱ φλοιὸς, τοσούτῳ " γλυκὺ μεῖζόνων προέξενος ἀγαθῶν τὸ φλοιοῦμενον. Θεὸς γάρ ὅστις ὁ ταῦτα ἐφορᾷ· ὁ ὅταν ἴδῃ ⓦ σὲν ἀδικουῦτα ἀδικούμενον, αὐτὸν μὴν ἐπαίρει μᾶλλον ὁ ποιῆ λαμπρὸν τοῦτο, σὲ ὁ κολάζει. εἰ γὰρ σὺν ἐφηδόμενος τοῖς ἐχθροῖς ὐκ ἀφίησιν ἀτιμωρητὶ πρελθεῖν (Μὴ ὑπέχαιρε γάρ, φησι, ἐπὶ πίωμαι Παρ. κδ. ιζ. " ἐχθρῶν σου, μή ποτε ἴδῃ ὁ Θεὸς, ὁ ὑ μὴ ἀρέσῃ αὐτῷ) πολλῷ μᾶλλον σὺν βασκαίνοντας τοὺς σὲν ἠδικηκότας. ἐκκόψωμεν τοίνυν τὸ πολυκέφαλον θηρίον. δὲ πολλὰ ἔχει εἴδη τῆς βασκανίας. εἰ γὰρ ὁ ⓦ φιλοπτωχὰ ἀγαπῶν σὲν πλέον ἔχει τῶν τελώνου, ὁ ⓦ σὲν ἀδικοῦντα μισῶν πῶς ὁ σφόδρα ὀδυνᾶσθαι, ὅτι ⓐ σὺν ἀγγέλους, μᾶλλον ὁ ὁ τῶν ⓦ ἀγγέλων διαπονεῖσθαι μιμεῖσθαι κελεύομαι, τ δικαίου ζηλοῦμεν. ὁ γὰρ πολλὴ ὁ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἡ βασκανία· μᾶλλον ὁ ἐν ἡμῖν, ἢ ἐν τοῖς ἀρχομένοις. δεῖ ὁ ἡμῖν αὐτοῖς δικελεκτέον. Τίνος γὰρ ἕνεκεν, εἰπέ μοι, βασκαίνεις ᾧ πλησίον; ὅτι ὑμῖν ἀπολαύοντα βλέπεις ὁ χρηστῶν ῥημάτων; εἶτα οὐκ ἐσοφς πίσυι φέρεσι κακὸν αἱ ὑμῶν τοῖς μὴ προσέχουσιν; εἰς κενοδοξίαν αἴρουσαι, εἰς τύφον, εἰς ἀπόνοιαν, εἰς ὑπερηφάνειαν, ῥᾳδιουργίας ποιοῦσαι· ὁ μὴ τούτων τ κακῶν ὁ μᾶλλον ῥᾳδίως. ὃ γὰρ δὴ χαλεπώτατον τοῦτο, ὅτι τὰ μὴν ἐξ " αὐτῶν κακὰ ἀθάνατα" μένει· ἡ ἡδονὴ, ὁμοῦ τι ἐφάνη ὁ ἀπέσβη. δεῖ οὖν ταῦτα βασκαίνεις, εἰπέ μοι; ἀλλ' ἔξεστιν ἔχει πρὸς τῶν κεκτημένων πολλῶν, ὁ ἀγὰ ὁ φέρει πάντα ὅποι θέλει, ὁ σὺν

προσχύσεως λυπεῖ, ἢ τὸν κολακεύοντας βύεργετεῖ, ἢ πολλὴν ἔχει δύναμιν. βιωτικὴν προσώπων ταῦτα τὰ ῥήματα, ἢ τὴν τῇ γῇ προσπλωμένην αἰσθέσθων ὅτι. ⟨W⟩ γὰρ πνευματικὴν τοῦτο λυπῆσαι δυνήσεται. Τί γὰρ" ἂν πάθοι ἐργάσεται δεινόν; ἀποχειροτονήσει τῆς ἀξίας; καὶ τί τοῦτο; ἀλλ μὴ γὰρ δικαίως, ἢ ὠφελήσαι (ἔστι γὰρ ὅτε προξενεῖ Θεόν, ὡς ὁ περὶ ἀξίου ἐρασθαι) ἀλλ ἢ ἀδίκως, ὃ ἔγκλημα πάλιν ἐπ' ἐκείνοις, οὐκ ὀλίγον τοῦτον χορηγοῦ. ὁ γὰρ ἀδίκως τι παθὼν καὶ ἑκὼν, πλείονα ταύτην κτᾶται πρὸς τὸν Θεὸν τὴν παῤῥησίαν. μὴ τοίνυν τοῦτο σκοπῶμεν, ὅπως ὦμεν ἐν δυναστείαις καὶ ἐν τιμαῖς καὶ ἐν ἐξουσίαις· ἀλλ' ὅπως ὦμεν ἐν ἀρετῇ καὶ φιλοσοφίᾳ. ὡς αἵ γε ἐξουσίαι πολλὰ τὸν δεσπότην μὴ δοκιμώτατον ποιοῦσι πείθουσι, καὶ σφόδρα νεανικῆς δεῖ ψυχῆς, ὥστε τὴν ἐξουσίαν εἰς δέον χρήσασθαι. ὁ μὲν γὰρ ἀπεστερημένος αὐτῆς, καὶ ἐκὼν καὶ ἄκων φιλοσοφεῖ· ὁ δὲ κεκτημένος αὐτῆς, τοιοῦτόν τι πάθοι, οἷ δὴ εἴ τις κόρη σωφρονοῦσα βιαίως καὶ κακῶς, νόμους δέξαιτο μηδέποτε εἰς αὐτὸν ἰδεῖν ἀκολάστως. τοιοῦτον γὰρ ἡ ἐξουσία. δεῖ πολλοῦ καὶ ἄκοντας εἰς τὸ ὑβρίζειν ἐκβάλλει, καὶ θυμὸν ἤγειρε, καὶ χαλινὸν γλώττης ἀφεῖλε, καὶ θύραν ἀνέστασε τόματος, ὥσπερ ἐκ τοῦ πνεύματος τὴν ψυχὴν ἀναῤῥιπίζουσα, καὶ εἰς ⟨W⟩ ἔκαστον τῶν κακῶν βυθὸν καταποντίζουσα ὁ σκάφος. ⟨W⟩ οὖν ἐν τοσούτῳ κινδύνῳ θαυμάζεις, καὶ ζηλωτὸν εἶναί φῂς καὶ πόσης ταῦτα ἀνοίας; ἐννόησον γοῦν μοι τῶν ἐρημιῶν, πόσους ἔχθρους καὶ κατηγόρους, πόσους ὁλκὰς ἔξω ἔχει πολιορκοῦντας αὐτόν; ταῦτ' οὖν, εἰπέ μοι, μακαρισμοῦ ἄξια; καὶ τίς ἂν τοῦτο εἴποι; ἀλλὰ τοῖς πολλοῖς, φησι, βιβλιμεῖ. καὶ τί τοῦτο; ἀ γὰρ δεῖ ὁ λαὸς ὄντως ὁ Θεός, ᾧ μέλλει τὰς βιβλους ἐπιτρέπειν. ὥστε ὅταν λαὸν εἴπῃς, οὐδὲν ἄλλο λέγεις, ἢ πρόβατα ἐτέρεσι, καὶ σκηπτόλους, καὶ ὑφάλους, καὶ ἀσπαλάθας. τὸ γὰρ εὐδοκιμεῖν ἐν δήμῳ ὅσῳ λαμπροτέρῳ ποιεῖ, τοσούτῳ μείζονας ἔχει τοὺς κινδύνους, καὶ φθονεῖσθαι, καὶ ἀθυμίας. ἀναπνεῦσαι γὰρ ὁ τοιοῦτος οὐ ῥᾴδιον ἐστιν, οὐδὲ πικροὶ ἔχειν διατεντῶν. καὶ τί λέγω ῥᾴδιον ἢ ἀναπνεῦσαι; καὶ μυρία κατορθώματα ἔχει ὁ τοιοῦτος, δυσκόλως εἰς βασιλείαν εἰσέρχεται. οὐδὲν γὰρ ὕπνου σκληραγωγεῖ ἐνταῦθα, ὡς ἡ περὶ τὴν πολλὴν δόξαν, δειλαία, ἀθλία, κόλακος, ὑποκρίσεως ποιοῦσα. διὸς γοῦν ἕνεκεν ⟨W⟩ φαρισαῖοι τὸν Χριστὸν ἔλεγον δαιμονᾶν; οὐχ ὅτι τῆς περὶ τὴν πολλὴν ἐπιθυμοῦσι δόξης; πόθεν ἢ ⟨W⟩ πολλοὶ τὸν ὁρθῶς περὶ αὐτοῦ ἔφερον ψῆφον; οὐκ ὄντως τούτῳ ὑπὸ κατεύχοντο τῷ νοσήματι; οὐδὲν γὰρ, οὐδὲν ὕπνου ποιεῖ περιόμους καὶ ἀνοήτους, ὡς τὸ περὶ τὴν τῶν πολλῶν κενοδοξίαν δόξαν· οὐδὲν εὐδοκίμους καὶ ἀδαμαντίνους, ὡς τὸ ταύτης ἀνεμπόδιστον. διὸ καὶ σφόδρα πνευματικῆς δεῖ ψυχῆς ᾧ μέλλοντι περὶ τοσαύτην ἀνέχειν ῥιπὴν καὶ βίαν πνεύματος. καὶ γὰρ ὅταν εὐημερῇ, πάντων ἑαυτὸν περιτίθησι· καὶ ὅταν παύσηται ἀνασείων, καταρύξαι ἑαυτὸν βάλλεται· καὶ τοῦτο αὐτῷ καὶ γέενναν καὶ βασιλείαν, ὅταν ἀνασύρῃς ἀπὸ τῶν πάθους γλυκὺ τοῦτο. ταῦτα οὖν φθόνου ἄξια, εἰπέ μοι, ἀλλ' ἀγὰν θρήνων καὶ δακρύων; πάνυ που δῆλον. σὺ δὲ ταῦτα ποιεῖς φθονῶν τῷ ὄντως εὐδοκιμοῦντι, ὥσπερ ἂν εἴ τις δεδεμένον ἰδὼν καὶ μεμαστιγωμένον καὶ ἀπὸ μυρίων ἑλκόμενον θηρίων ἐβάσκαινε αὐτῷ τῶν πεμμάτων καὶ μαστίγων. καὶ γὰρ ὅσους ἂν δῆμος ἔχῃ, τοσούτους καὶ τοὺς δεσμούς, τοσούτους διαπόντας· καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, ὃν καὶ διαφορὰν ἔχουσι τῶν γνώμην ἔχει, καὶ τὰ ὀπτάνια πρὸς τὰ δηλούμενα αὐγὰς ψηφίζονται πάντες, οὐδὲν βασανίζοντες, ἀλλ' ἅπερ ἂν τῷ δεῖνι δόξῃ ἢ ᾧ δεῖνι, ταῦτα καὶ αὐτοὶ κυροῦντες. ποίων οὖν ταῦτα κυμάτων, ποίου κλύδωνος ὀχαλεπώτερα; ἢ γὰρ καὶ φύσασα ἀνέμων ἀπὸ τῆς ἡδονῆς ὁ τοιοῦτος, καὶ βασανίζεται ῥᾳδίως πάλιν, ἐν ἀνωμαλίᾳ μὲν ἀεὶ, ἐν ἡσυχίᾳ δὲ οὐδέποτε ὤν. φρὸ μὲν γὰρ τοῦ διαβεῦναι, καὶ τῶν ἐν ᾧ λέγειν ἀγώνων, ἐν ἀγωνίᾳ καὶ ἔγνω κατέχεται· μετὰ δὲ διάβευσιν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀθυμίας, ἢ χαίρει πάλιν ἀμέτρως· ὅπερ λύπης ὄντως χαλεπώτερον. ὅτι γὰρ ἡδονὴ λύπης οὐκ ἐλαττοῖ ὄντως κακόν, δῆλον ἀφ' ὧν τὴν ψυχὴν ἀφανίζουσι. καὶ γὰρ καὶ κύ-

φλων

φίλα ποιῆ τὴν μετάνοιαν ἡ ἀνέπερωτησία. τὴ τοῦτο ἡ ἀπὸ τῶν προτέρων αἱρέσεων ἐστὶν ἰδιῶν. πότε οὖν κελεύει τῷ Δαβὶδ; ὅτε ἔχαιρεν, ἢ ὅτε ἐν ἀνοχαῖς τῷ Ἰουδαίων ὁ δῆμος; ὅτε ἔζηλον τὴν Θεοῦ σκάλλων, ἢ ὅτε ἔχαιρεν ὅτι τῆς ἐρήμου, καὶ τὸ μέχρι προσεύχουτο; διὰ τί ὁ Σολομὼν ὁ μάλιστα πάντων εἰδὼς τί ποτέ ἐστιν ἡδονή, φησίν· Ἀγαθὸν πορευθῆναι εἰς οἶκον πένθους, ἢ εἰς οἶκον εἰλαπίνης. διὰ τί ὁ Χριστὸς τοὺς μὲν μακαρίζει λέγων· μακάριοι οἱ πενθοῦντες· τοὺς δὲ γελᾶν κελεύει· οὐαὶ γὰρ ὑμῖν οἱ γελῶντες, ὅτι κλαύσετε. καὶ μάλα εἰκότως. ἐκεῖ μὲν γὰρ τρυφῆ χαμαιτύπη ἔστιν ἡ ψυχὴ καὶ μαλακωτέρα· ἐνταῦθα δὲ πάντων ζωοποιεῖται καὶ σωφρονεῖ, καὶ τοῖς τῶν παθῶν δεσμοῖς πάμπολλα πέπλακται, καὶ ὑψηλοτέρα τῆς εἰκούσης ἐστίν. ταῦτ' οὖν ἅπαντα εἰδότες, φεύγωμεν τὴν παρὰ τῶν πολλῶν δόξαν καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς ἡδονήν, ἵνα τῆς ἄνωθεν δόξης καὶ μονούσης ἀεὶ τύχωμεν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Ecclesiast. 7. 3.

Ομιλ. μα. 25 "ΕΙΔΩΣ ΔΕ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΤΑΣ ΕΝΘΥΜΗΣΕΙΣ αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς· πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, ἐρημωθήσεται· πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, οὐ σταθήσεται. 26 Καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς τῷ Σατανᾷ ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ;

Καὶ ἡδὺ τοῦτο κατηγόρησαν, ὅτι ἐν τῷ Βεελζεβοὺλ * ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ ἐπετίμησε, διδοὺς αὐτοῖς ἀπὸ τε τῶν πλείονων σημείων γνῶναι αὐτοῦ τὴν δύναμιν, ἀπό τε τῆς διδασκαλίας μαθεῖν αὐτοῦ τὴν μεγαλοφυΐαν. ὅθεν ἐπέτιμησι τὰ αὐτὰ λέγουσι, καὶ ὀλιγωρίᾳ λοιπόν· ἐνταῦθα μὲν τοῦτο τὴν ἀδυναμίαν ἐνδεικνύμενος τὴν αὐτοῦ, τὰ τὰ ἀπόρρητα αὐτῶν εἰς μέσον ἐξαγαγών· δεύτερον δέ, αὐτῶν τῶν μετ' ἐκείνου τὸν δαίμονα ἐκβαλλόντων. καίτοι καὶ ἡ κατηγορία σφόδρα δυσχερὴς ἦν (ὅπερ γὰρ ἔφην, ὁ φθόνος οὐ ζητεῖ εἰπεῖν, ἀλλ' ἵνα εἴπῃ μόνον) ἀλλ' ὅμως οὐδὲν οὕτω κατέφερόν αὐτῶν ὁ Χριστός, ἀλλ' ἀπολογεῖται μετὰ τῆς αὐτῶν ἐπιεικείας, παιδεύων ἡμᾶς πρᾴους εἶναι τοῖς ἐχθροῖς, κἂν τοιαῦτα λέγωσιν, ἃ μήτε ἀκοῦσαι σύνισμεν ἡμᾶς, μήτε τὸ τυχὸν ἐκεῖνα λέγειν· μηδὲ θορυβεῖσθαι, μηδὲ ταράττεσθαι, ἀλλὰ μετὰ μακροθυμίας ἁπάσης πρέπειν αὐτοῖς βοηθοῦντα· ὃ δὴ μάλιστα καὶ τότε ἐποίει, δῆγμα μέγιστον πρεσβεύοντος τοῦ ψεύδους εἶναι τὰ περὶ αὐτοῦ ἐνηνεμωμένα. οὐδὲ γὰρ δαιμονιζόντος ἐστὶν τοιαῦτα ὑπομένειν, καὶ ἅμα ὁ σφόδρα δυσχερὴς εἶναι τοῖς τοιούτοις ἐνόσημα, καὶ ἅμα τὸ τῶν πολλῶν φθόνου, οὐδὲ ἐπάλμων δημοσιεύειν τὰ ἐγκλήματα τοιαῦτα, ἀλλ' ἐν ἀφανείᾳ ἔγραφον. αὐτὸς δὲ δικαίως αὐτοῖς ὅτι καὶ ἐν οἷς, τὴν μὲν κατηγορίαν οὐ λύει, οὐδὲ ἐκπομπεύει αὐτῶν τὴν πονηρίαν· τὴν δὲ λύσιν ἐπάγει, τὰ ζωηδοτικὰ τῶν ἐλεγχικῶν καὶ παλιμπαίων τὸ ἔλεγχον. εἰ γὰρ αὐτὸς ἐξεκαυδάσιον ἐν μόνοις, ὠφελῆσαι οὐκ ἀμαρτάνοντας, οὐκ ἐκπομπεύσαι. καίτοι εἰ ἐβούλετο μακρὰν ἀποστασίαν λέγειν ἐκ καταγελάστου ποιῆσαι, καὶ μὴ τούτων ἕνεκα δίκαιον αὐτοῖς ἀπαρτῆσαι τὴν ἐκκλησίαν, οὐδὲν ὃ κωλύει ἐν· ἀλλ' ὅμως ταῦτα πάντα παρεὶς εἰς ἓν ἔλεπε μόνον, ὃ μὴ φιλονεικοτέρους ἐργάσασθαι, ἀλλ' ἐπιεικεστέρους, ἐκ ταύτης τῆς διορθώσεως ἐπιτηδειοτέρους ποιῆσαι. πῶς οὖν αὐτοῖς ἀπολογεῖται; οὐδὲν ἀπὸ τῶν γεγραμμένων φησὶν (οὐδὲ γὰρ ἠνείχοντο, ἀλλὰ καὶ πρεμμένων ἔμελλον) ἀλλ' ἀπὸ τῶν κοινῶν συμβαινόντων. πᾶσα γὰρ βασιλεία, φησὶν, ἐφ' ἑαυτὴν μερισθεῖσα οὐ σταθήσεται· καὶ πόλις καὶ οἰκία

οἰκία δῦ ϛραδῇ, ϛαχέως ἀϕανίϛεται. οὐ γὰρ ὅπως ⓐ ἔξωθεν πόλεμοι, ὡς ⓐ ἐμϕύλιοι ἀϕανϑείρουσι. τοῦτο γὰρ ἢ ϲὺν σώμασι γίνε), τοῦτο ἢ ϲὺν ἅπασι πεϕόβηται. ἀλλὰ τίνος ἀπὸ τῶν γνωρίμωτέρων ϛὰ ὑποδείγματα ἄγε. κάϑηται ἡ βασιλεία ὅπῃ τῆς γῆς δυνατώτερον; ϲκόπει. ἀλλ' ὅμως ἀπόλλυ) ϛασιάζουσα. εἰ ἢ οἰκεῖ τὸ ὄγκον τῶν πεφοβημάτων ἀπάσας ἰδὼς, ὡς ἑαυτῇ συῤῥηγνύμενον, πῇ δῦ'' εἶπον πεῖ πόλεως; ἡ ἢ πεῖ οἰκίας; κἂν γὰρ μικρόν ἡ, κἂν μέγα ἦ, πρὸς ἑαυτὸ ϛασιάζον ἀπόλλυται. εἰ τοίνυν ἐγὼ δαίμονα ἔχων δι' ἐκείνου ἐκβάλλω τοὺς δαίμονας, ϛάσις ἢ μάχη μεταξὺ δαιμόνων ὅϑι, ἢ κατ' ἀλλήλων ἵϛανται· εἰ ἢ κατ' ἀλλήλων ἵϛαν), ἀπόλωλεν αὐτῶν ἡ ἰσχὺς ἢ διέϕθαρται. εἰ γὰρ ὁ Σατανᾶς Ⓦ Σαπανᾶν ἐκβάλλει (ἐ οὐκ εἶπε τοὺς δαίμονας, δεικνὺς πολλῷ αὐτοῖς ϑρᾶς ἀλλήλους συμϕωνίᾳ ὄντας) ἐϕ' ἑαυτὸν οὖν ἐμερίϑη, ϕησίν. εἰ ἢ ἐμερίϑη, ἀδυνέϛερος γέγονε ἢ ἀπόλωλεν. εἰ δὲ ἀπόλωλε, πῶς δυνᾶ) ἕτερα ἐκβάλλειν; εἶδες πόσης τῆς κατηγορίας ὁ γέλως; πόση ἡ αἰσία; πόση ἡ μάχη; οὐδὲ γὰρ ὅϑι'' τὴν αὐτῶν λέγω μῆ, ὅτι ἔϛηκε ἢ ὅτι ἐκβάλλει τοὺς δαίμονας· λέγω δὲ, ὅτι ἀϕ' οὗτο ἔϛηκε, δι' ὃ εἰκὸς ἦν αὐτὴ καταλελύσθαι. ἐ πεῶτη μὲν αὕτη ἡ λύσις· δευτέρα δὲ μετ' ἐκείνην, ἡ πεῖ τῶν μηδέν. οὐδὲ γὰρ εἰ μόνον αἰεὶ ϑέπῃ, ἀλλὰ ἢ δευτέρᾳ ἢ τρίτῃ καταλύει ϛὰ αἰτήσεις αὐτῶν, ἐκ πεῖ οὐσίας ὅπῃσοῦν βουλόμενος αὐτῇ τὴν ἀναχώρησιν· ὅπερ ἢ ὅπῃ τὸ σαββάτον ἐποίησε, Ⓦ Δαβὶδ φέρων εἰς μέσον, τὸν ἱερέα, τὴν μαρτυρίαν τὴν λέγουσαν, ἔλεον ϑέλω ἢ οὐ ϑυσίαν, τὴν αἰτίαν τοῦ σαββάτου δι' ἣν γέγονε. ἀϕ' [γὰρ] Ⓦ δῦ ἀνϑρώπου, ϕησί, ὁ σάββατον. τοῦτο δὴ ἢ ἐνταῦϑα ποιῇ. μὴ γὰρ τὴν πεῶτέραν ὅπῃ δευτέραν ἔρχεται λύσιν τῆς πεῶτέρας σαϕεϛέραν.

27 Εἰ γὰρ ἐγὼ, ϕησὶν, ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω ϛὰ δαιμόνια, Ⓐ οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; Ὅεν καὶ ἐνταῦϑα τὴν ὀπτείκειαν. ὁ γὰρ εἶπεν, Ⓐ μαϑηταί μου, οὐδὲ ἡ ἀπόϛολοι· ἀλλ' Ⓐ οἱ υἱοὶ ὑμῶν, ἴν', εἰ μὲν βουληϑεῖεν ἐπιμελεῖῃ πεῖ τὴν αὐτῶν ἐκείνοις διῤῥήσεως, πολλῷ ϲύντεινον λαβέσϑαι τὴν ἀϕορμήν· εἰ δὲ ἀγνωμονοῖεν ἢ τοῖς αὐτοῖς ὑπερμάχοιεν, μηδὲ δυϛρόϊτον λοιπὸν πεόϕασιν ἔχωσιν εἰπεῖν. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐϛιν· Ⓐ ἀπόϛολοι ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; ἐ γὰρ ἦσαν ἐκβάλλοντες ἤδη ἀϕ' ὧν λαβεῖν ἐξουσίαν πεῖ αὐτῶν, ἢ οὐδὲν αὐτοῖς ἐνεκάλεσεν ἦσαν. ἀ γὰρ πεόϕασιν, ἀλλὰ πεοσώπῳ μόνον ἐμάχοντο. ϑέλων τοίνυν δεῖξαι ὅτι φθόνου ἕνεκα τοῦ πεὸς αὐτοὺς καὶ ἐρημίας μόνον, ἀλλὰ τοὺς ἀποϛόλους εἰς μέσον. εἰ γὰρ ἐγὼ ὄντως ἐκβάλλω, πολλῷ μᾶλλον ἐκεῖνοι Ⓐ πεῖ ἐμοῦ τὴν ἐξουσίαν λαβόντες. ἀνῃ ὅμως οὐδὲν τοιοῦτον εἰρήκασιν αὐτοῖς. πῶς οὖν ἐμοὶ τῷ καὶ ἐκείνοις αἰτίῳ τῶν γονμῶν, ϛαῦτα ἐγκαλεῖτε, ἐκείνους ἀπολύοντες τὴν ἐγκλημῆν; ἀ μὴν τοῦτο ὑμᾶς ἐλευϑεροῦσι τῆς ὑμωείας, ἀλλὰ καὶ καταδικάσει μειζόνως. ἀϕ' τοῦτο καὶ ἐπήγαγεν·

Αὐτοὶ κριταὶ ὑμῶν ἔσονται. Ὅταν γὰρ ἐξ ὑμῶν ὦντες, ἐ'' ταῦτα μεμϑητεύκασι, καὶ πεισϑῶνται ἐμοὶ ϲὺν καὶ ἐκείνων ἀκούσωσι, δῆλον ὅτι ϲὺν καταϰρινοῦσι τοὺς τὰ ἐναντία ϲὺν ποιοῦντας ϲὺν λέγοντας.

28 Εἰ ἢ ἐν πνεύματι Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄεα ἔϕθασεν ἐϕ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Τί δέ ἐϛιν ἡ βασιλεία; ἡ πεοῖσια ἡ ἐμή. ὅεα πῶς πάλιν αὐτοῦ ἐϕέλκεται ϲὺν ϑεαπεύει ϲὺν πεὸς τὴν ἑαυτῆ'' γνῶσιν ὑπιαπᾶται, ϲὺν διδάσκει ὅτι τοῖς οἰκείοις πολεμοῦσιν ἀγαθοῖς, ϲὺν φιλονεικοῦσι πεῖ τῆς ἑαυτῶν ϲωτηείας. δέον γὰρ χαίρειν, ϕησὶ, ϲὺν σκιρτᾶν, ὅλη ϛὰ μεγάλα ϲὺν ἀπόῤῥητα ϑεάματα δωεούμενος, ϛὰ πάλαι πεοϕητῶν ἀδόμενα, ϲὺν τῆς βίωσεως ὑμῶν ἐϕέσεκεν ὁ καιεός· ὑμεῖς ἢ τοὐναντίον ποιῆτε, ἃ μόνον οὐ δεχόμενοι ϛὰ ἀγαθὰ, ἀλλὰ ϲὺν ἀϕανίλοντες ἐ ϲωτηέντες ϛὰ οὐκ ὄντας αἰτίας. ὁ μὲν οὖν Ματθαῖός ϕησιν· Εἰ ἢ ἐγὼ ἐν πνεύματι Θεοῦ ἐκβάλλῳ· ὁ ἢ Λουκᾶς· ἢ ἐγὼ ἐν δακτύλῳ Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, δεικνὺς ὅτι μείζονος δυνάμεως ἔργον ἐϛὶ τὸ

δαίμονας

δαίμονας ἐκβάλλειν, ἢ ὑ τῆς τυχούσης ζφίτος. ἢ βούλεται μὴ ἀπὸ τούτων συλλογίσασθαι ἢ εἰπεῖν· ὅτι εἰ ἢ τοῦτο ἔστι, ἄρα ὁ γὸς τοῦ Θεοῦ πεφθάκησεν. ἀλλὰ τοῦτο μὴ οὐ λέγει· ζωπυρισμένως ἢ ἢ ὡς ἐκείνοις ἀνέπαφθος ἰών, ἀφίησται αὐτὸ λέγων· ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Εἶδες πεφυσιούμενοι σοφίας; δι' ὧν ἐκβάλλουσι, δι' τούτων ἔ-
5 δειξεν αὐτοῖς τὴν προφυσίαν ἐκλάμπουσαν. Εἶπα, ἵνα ἐφελκύσῃ), οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, ἔ-φθασεν ἡ βασιλεία, ἀλλ' ἐφ' ὑμᾶς· ὡσανεὶ ἔλεγεν, ὑμῖν ἦκει τὰ ἀγαθά. Διατί οὖν πρὸς τὰ οἰκεῖα καὶ ἀνδρῶς διακείεσθε; διατί τῇ ὑμῶν αὐτῶν πολεμεῖτε σωτηρίᾳ; διὰ τί ἐκεῖνος ὁ κύριος, οὗ πάλαι προῄλεγον ⓐ προφῆται· τοῦτο τὸ σημεῖον τῆς παρουσίας τοῦ πρὸ αὐτοῦ ἀποδημήσαι, διὰ τί ταῦτα γίνεται διὰ δυνάμει. ὅτι μὴ γὰρ γίνεται, ἢ ὑμεῖς ἴστε· ὅτι δὲ
10 διὰ δυνάμει ἔστι, τὰ πράγματα βοᾷ. οὔτε γὰρ δυνατὸν Σατανᾶν ἰσχυρότερον εἶναι τινων, ἀλλ' ἀνάγκη πᾶσα ἀσθενῆ τὸν ἢ ἀσθενούντα οὐκ ἔστιν ὡς ἰσχυρὸν ἐκβάλλειν τὸν ἰσχυρὸν δαίμονα. Ταῦτα ἢ ἔλεγε τῆς ἀγάπης δεικνὺς τὴν δύναμιν, ἢ τῆς διαιρέσεως ἢ τῆς φιλονεικίας τὴν ἀσθένειαν. διὸ καὶ αὐτὸς ζωγρῶν τοὺς μαθητὰς ἄνω καὶ κάτω πρὸς ἀγάπην
15 ἕλκει, ἢ ὅλη ὁ διάβολος ἐπὶ τοῦτο τὸ ταύτην λύσειν πρᾶγμα ποιεῖ. Εἰ πῶν τοίνυν τὴν δύ-ναμιν λύσει, ἐπάγει καὶ τὸ εἶτα, ὅταν λέγῃ·

29 Πῶς δύναταί τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ Ⓦ ἰσχυρόν, καὶ τότε αὐτοῦ τὰ σκεύη διαρπάσει;

Οὐ μὴ γὰρ ὁ Σατανᾶς Σατανᾶν ἐκβάλλει, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων· οὐ μὴν οὐδὲ ὅλως δυνατὸν ἐκβάλλειν, ἐὰν μὴ πρότερον ἐκείνου κρατήσῃ, καὶ τοῦτο πᾶσιν
20 ὅτι ὡμολογημένον. Τί οὖν ἐκ τούτων συνίσταται; ὅτι ἔμπροσθεν εἰρημένου μὴ πλείονος τῆς πρώτης. τοσοῦτον γὰρ ἀπέχω, φησί, συμμάχου χρήσασθαι τοῦ διαβόλου, ὅτι καὶ πολεμῶ* καὶ δισμοῦ ἢ τούτου τιμιώτερον, ὃ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι. ὅρα πῶς τὸ ἀνυπόπτως, ὅπερ ἐπιχειρεῖν ἐκείνοις καταπαύσαι, ἀποδείκνυται. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐβούλοντο δηλῆσαι, ὁ-
25 μοῦ οὐκ ἰδίᾳ δυνάμει ἐκβάλλει δαίμονας· αὐτὸς ἢ δείκνυσιν, ὅτι οὐ μόνον τοὺς δαίμονας, ἀλλὰ ἢ αὐτοὺς Ⓦ ἀχειρώτῳ μᾶλλον τῆς ἐξουσίας δεδεμένους ἔχει, ἢ σκεύη πρὸ τούτων σκεδάσειν ἰδίᾳ δυνάμει· καὶ δῆλον ἀπὸ τῶν γινομένων. Εἰ γὰρ ὁ μὲν ἄρχων ὅστις, Ⓐ δὲ ὑπήκουεν, πῶς ἄν, σκεύη μὴ ὑπηκόντος μηδὲ ὑποκύψαντος, ὅτοι διήρπαζον; σκεῦος δέ μοι ἢ προφητεία δοκεῖ τὸ λεγόμενον εἶναι. ὑ γὰρ δὴ μόνον Ⓐ δαίμονες σκεύη ὑ διάβολε, ἀλλὰ ἢ Ⓐ τὰ ἐκείνου προσίοντες δῆλον, φησί. δηλοῖ τοίνυν ὅτι ὑ δαίμονας ἐκ-
30 βάλλει μόνον, ἀλλὰ ἢ τὴν πλάνην τῆς οἰκουμένης ἅπασαν ἀπελάσει, ἢ τὰς μοχλείας τοῦ διαβόλου καταλύσει, ὃ πρῶτα ἄρξασα ποιῆσαι τὰ σκεύη, ταῦτα εἴρηκε. καὶ οὐκ εἶπεν, ἁρπάσει, ἀλλὰ διαρπάσει, ὃ μετ' ἐξουσίας γινόμενον δηλοῖ. ἰσχυρὸν ἢ αὐτὸν καλῶ, οὐκ ὄντα τῇ φύσει τοιοῦτος ὄντα (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ τὴν ἔμπροσθεν δηλοῖ τυραννίδα, τὴν ἐκ τῆς ῥᾳθυμίας τῆς ἡμετέρας γεγενημένην.

35 30 Ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστι· καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει.

Ἰδοὺ καὶ τετάρτη λύσις. Τί γὰρ ἐγὼ βουλόμενος, φησί, τῷ Θεῷ προσάγω, ἀρετὴν διδάσκειν, βασιλείαν καταγγέλλειν. Τί ἢ ὁ διάβολος καὶ ⓐ δαίμονες; παιδιὰ τὰ τοιαῦτα. πῶς οὖν ὁ μὴ μετ' ἐμοῦ συνάγων, μηδὲ μετ' ἐμοῦ ὤν, ἐμοὶ συμπροσάπτει ἔμφησι; καὶ τί λέγω συμπροσάπτει; τοιοῦτον δέ, καὶ σκορπίζειν αὐτῷ ἐπιθυμία τὰ ἐμά. ὁ τοίνυν μὴ μόνον μὴ
40 συμπροσάπτων, ἀλλὰ καὶ σκορπίζων, πῶς ἂν ὅσα τοιαῦτα πρὸς ἐμὲ ὁμοίοις ἐπεδείξατο, ὥστε μετ' ἐμοῦ τοὺς δαίμονας ἐκβάλλειν; Ἆρα ἢ ὑ πρὸς τὸν διάβολον μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν πρὸς ἑαυτὸν ἐοικὸς ἀποπολεμεῖν εἰρηκέναι, ὡς καὶ κατὰ τοῦ διαβόλου ὄντος καὶ σκορπίζοντος τὰ ἐκείνου. Πῶς, φησίν, ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστι; αὐτῷ τούτῳ ᾧ μὴ συνάγει. Εἰ ἢ ὅτο ἀληθές· πολλῷ μᾶλλον ὁ καθ' αὑτοῦ ὤν. εἰ γὰρ ὁ μὴ συμπροσάπτων, ἐχθρὸς πολλῷ μᾶλλον ὁ πο-

λεμῶν.

λεμῶν. ζῶντα δὲ πάντα λέγει, ἵνα δείξῃ πολλῷ αὐτὸν τοῦ Θ Δαβὶδ τιμιώτερον ὄντα τὸν ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει ἄφατον ὄντα. Εἰπὲ γάρ μοι, εἰ δεῖ ταῖς πολεμήσαι, ὁ μὴ βουλόμενος στρατεύσασθαι, αὐτὸς τούτου ἄξιος ἔσται τοῦ; Εἰ δὲ ἀλλαχοῦ φησιν, ὁ μὴ ὢν καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν, οὐκ ἔστιν ἐναντίον τούτῳ. ἐνταῦθα γὰρ ἔδειξε κατ' αὐτῶν ὄντα· ἐκεῖ δὲ δείκνυσιν ὑπὲρ μέρει μὲν αὐτῶν ὄντα. ἐν γὰρ τῷ ὀνόματί σου, φησίν, ἐκβάλλομεν τὰ δαιμόνια. ἐμοὶ δοκεῖ ἐνταῦθα ὁ Ἰουδαίους αἰνίττεσθαι μὴ τὸν Δαβὶδ φήσας αὐτούς. καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ κατ' αὐτὸν ἦσαν, καὶ ἐσχόρπιζον τὸ Σωτήριον. ὅτι γὰρ καὶ αὐτοὺς αἰνίττεται, ἐδήλωσεν ὅπως εἰπών·

Ματθ. ζ. κβ.

31 Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις. Ἐπειδὴ γὰρ ἀπελογήσατο τὸ τιμῶν αὐτὸν ἔλυσε καὶ ἀπέδειξεν ἀναμαρτητοτέρους μαθεῖν, φοβεῖ λοιπόν. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο συμβουλῆς μακρὸν μέρος καὶ διορθώσεως, τὸ μὴ μόνον ἀπολογεῖσθαι τὸ πείθειν, ἀλλὰ καὶ ἀπειλεῖν, ὃ πολλαχοῦ ποιεῖ νομοθετῶν τὸ συμβουλεύων. καὶ δοκεῖ μὲν ἀσαφέστερον εἶναι πολλῷ τὸ εἰρημένον· ἐὰν δὲ προσέχωμεν, βέλτιον ἔξει τὸν λύσιν. προέτρεψεν οὖν αὐτὸν ἐπαχθύσαι καὶ λῦσαι τὴν ῥηθεῖσαν. πᾶσα, φησίν, ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις· χαλεπόν

Η δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται ἀνθρώποις.

32 Καὶ ὃς ἂν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ, οὔτε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. Τί τοίνυν ἐστὶν ὃ φησι; πολλὰ καὶ ἐμοῦ εἰρήκατε, οὐ πλάνος, οὐ δύσθεος. ζῶντα ὑμῖν ἀφίημι μετανοοῦσι, καὶ οὐκ ἀπαιτῶ· δίκας ὑμᾶς· ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται οὐδὲ μετανοοῦσι. καὶ πῶς ἂν ἔχοι τοῦτο λέγειν; καὶ γὰρ καὶ αὕτη ἀφείθη μετανοήσασι. πολλοὶ γοῦν τῶν ζώντων εἰρηκότων ὑβρίσευσαι ὕστερον, καὶ πάντα αὖθις ἀφέθη. τί οὖν ἐστιν ὃ φησιν; ὅτι ὑπὲρ πάντα αὕτη ἡ ἁμαρτία ἀσύγνωστος. τί δήποτε; ὅτι αὐτὸν μὲν ἠγνόουν, ὅστις ποτὲ ἦν· τοῦ δὲ πνεύματος ἐναργῶς ἐλήφασι πεῖραν. καὶ γὰρ καὶ Θ Φῶτα δι' αὐτὸ πάντα ἐφλέγχθημεν, ἀλλ' ἐφλέγχθημεν, καὶ πάντες δὲ Θ ἐν τῇ παλαιᾷ μείζω τοῦ αὐτὸν εἶχον ἔννοιαν. ὃ τοίνυν λέγει τοῦτο ἐστίν· ἔστω, ἐμοὶ προσκαίετε διὰ τὴν σάρκα τὴν προσειλημμένην· μὴ καὶ τοῦ πνεύματος ἔχετε εἰπεῖν, ὅτι ἀγνοοῦμεν αὐτό; διὰ δὴ τοῦτο ἀσύγνωστος ὑμῖν ἔσται ἡ βλασφημία, καὶ ἐνταῦθα δὲ οὐκ δώσετε δίκην. πολλοὶ μὲν γὰρ ἐνταῦθα σχολάσθησαν μόνον, ὡς ὁ πεπορνευκώς, ὡς Θ ἀναξίως μεταλάβοντες μυστηρίων τοῦ Κορινθίους· ὑμεῖς δὲ, καὶ ἐνταῦθα καὶ οὐκ. ὅσα μὲν οὖν ἐβλασφημήσατε κατ' ἐμοῦ πρὸ τοῦ σταυροῦ ἀφίημι, καὶ αὐτὸ δὲ τοῦ σταυροῦ τὸ τόλμημα, καὶ ὑπὲρ τῆς ἀπιστίας δὲ κατηχρηστεύθη μείνῃς. οὐδὲ γὰρ Θ πρὸ τοῦ σταυροῦ πιστεύσαντες πεπληροφορημένην πίστιν εἶχον. καὶ πολλαχοῦ τοῦ Παύλου λέγει μηδενὶ καταδηλῶσαι αὐτὸ, ποιῶν πρὸ τοῦ πάθους· καὶ ἐν τῷ σταυρῷ ἑαυτὸν ἔλεγεν ἀφεθῆναι αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν. ἃ δὲ περὶ τοῦ πνεύματος εἰρήκατε, ταῦτα οὐκ ἔξει συγγνώμην. ὅτι γὰρ περὶ τῶν εἰς αὐτὸν εἰρημένων πρὸ τοῦ σταυροῦ φησιν ἅπερ λέγει, ἐπήγαγεν, ὃς δ' ἂν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος, οὐκ ἔτι. Διατί; οὐ τότε γνώσιμον ὑμῖν ὄντι, καὶ πρὸς τὰ δῆλα ἀναισχυντοῦντα. Εἰ γὰρ καὶ ἐμὲ λέγετε ἀγνοῆσαι, ἀλλὰ δήπου καὶ ἐκεῖνο ἀγνοήσατε, καὶ ὅτι τὸ δαιμόνιον ἐκβάλλειν τὰ ἰάσεις ἐπιτελεῖ τοῦ ἁγίου πνεύματός ἐστιν ἔργον. οὐκ ἄρα ἐμὲ ὑβρίζετε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. δι' ὃ καὶ ἀπροφασίστους ὑμῖν ἡ δίκη καὶ ἐνταῦθα καὶ οὐκ. καὶ γὰρ τῶν ἀνθρώπων, Θ μὲν καὶ ἐνταῦθα κολάζονται καὶ οὐκ· Θ δὲ ἐνταῦθα μόνον· Θ δὲ οὐκ μόνον· Θ δὲ οὐδὲ ἐνταῦθα, οὐδὲ οὐκ. ἐνταῦθα μὲν καὶ οὐκ, ὡς αὐτοί (καὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα ἔδοσαν δίκην, ἐπεὶ ἔπαθον τὰ δυνήκεσα οὐδὲ τῆς ὧδε πολεως ἀλόντες· καὶ οὐκ" χαλεπωτάτην ἐστρώμνυσαν) ὡς Θ Σοδόμων πολίται, ὡς ἕτεροι πολλοί· οὐκ δὲ μόνον, ὡς ὁ πλούσιος ὁ ἀποτυγχανόμενος, καὶ οὐδὲ σταγόνος κύριος ὤν.

ἐνταῦθα

σὺ ζῶντα ἦ, ὡς ὁ πεπορνευκὼς τῷ Κορινθίοις. ὅτι ἦ σὺ ζῶντα ὅτι ἐκφ, ὡς Ⓒ, ἀπόστολοι, ὡς Ⓐ τεθνῶτας, ὡς ὁ μακάριος Ἰώβ. ὃ γὰρ δὴ κεκλάπεως ἐῶ ἅπερ ἔπαθον, ἀλλ' ἀγώνων ἓ παλαισμάτων.

Σπουδάσωμεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς τῆς τῶν ψευδῶν μείζους· εἰ δὲ μή τῶν, καὶ τῶν ΗΘΙΚΟΝ
ἐν ζῶντα" ἀπολυομένων τὰ ἁμαρτήματα. καὶ γὰρ φοβερὸν ἐκφνο τὸ κριτήριον, καὶ ἀπόλειτης ἡμωρία, καὶ" ἀφόρητος ἡ κόλασις. εἰ δὲ βούλει μηδὲ ἐν ζῶντα δοῦναι δίκην, σαυτῷ δίκασον, ἀπαίτησον σαυτὸν λόγους· ἄκουσον Παύλου λέγοντος, Οτι εἰ ἑαυτοὺς ἐκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα. ἂν τοῦτο ποιῇς, οὐδὲν τεθαρρηκὼς καὶ ὅτι τέθνηκεν ἕξεις. καὶ πῶς δικάσομεν, ἢ ἀπαιτήσομεν ἑαυτὸν δίκην, φησί; θρίψωσιν, τέμαξον πικρὸν, ζατρίψωσιν σαυτὸν, κάκωσον, ἀπάμησον τῶν ἁμαρτημάτων κατ' εἶδος. οὐ μικρὰ" αὐτὴ βάσανος ψυχῆς. εἴ τις ἐν κατθνήξει γέγονεν, οἶδεν οὗτος μάλιστα πάντων ἡ ψυχὴ τοῦτο κολάζεται. εἰ δὲ καὶ γέγονεν ἁμαρτιῶν μυρίων, οἶδε τὸν ἐκτείνοντα ὀδυνῶν. διὰ τοῦτο καὶ διηνεκῶν ἔπαθεν τί θησιν ὁ Θεὸς τῇ τοιαύτῃ μετανοίᾳ, λέγων· λέγε σὺ τεθνῶτος ζῶν ἁμαρτίας σου, ἵνα δικαιωθῇς. καὶ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστι μικρὸν εἰς διόρθωσιν, τὸ πάντα ζωάγρια ζῶντα καὶ ἁμαρτήματα κατ' εἶδος, αὐτὰ τρέφειν ζωηρῶς καὶ ἀναλογίζεσθαι. ὁ γὰρ τοῦτο ποιῶν ὅπου κατθνήξεται, ὡς μήτε τοῦ ζῆν ἄξιον ἑαυτὸν εἶ νομίζειν· ὁ δὲ τοῦτο νομίζων, κηδεμὼν πάντως ἀπαλώτερος ἔσται. μὴ γάρ μοι πορείας εἴπῃς μόνον, μηδὲ μοιχείας, μηδὲ ζῶντα τὰ δῆλα καὶ ὁμολογούμενα τεθνῶτα πᾶσιν· ἀλλὰ καὶ ζῶντα λαθραίους ὀβολοκλοπὰς, καὶ ζῶντα συκοφαντίας, καὶ ζῶντα κακηγορίας, καὶ ζῶντα κενοδοξίας, καὶ Ⓦ φθόνον, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ζωάγρια. ταῦτα γὰρ ζῶντα μυρίων οἴσει κόλασιν. καὶ γὰρ καὶ ὁ λίθινος εἰς γέενναν ἐμπεσεῖται, καὶ ὁ μεθύων ἀδὲν ἔχει κοινὸν πρὸς τὴν βασιλείαν, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν Ⓦ πλησίον, ὅτου προσκρούει Θεῷ, ὡς μηδὲ μαρτυρουμένου αὐτὸν ὠφελῆσθαι· καὶ ὁ τῶν οἰκείων ἀμελῶν τὴν πίστιν ἤρνηται, καὶ ὁ πείθεσθαι θεμένων εἰς τὸ πῦρ πέμπεται. μὴ τοίνυν μυρία ζῶντα νόμιζε εἶναι, ἀλλὰ ζωάγρια πάντα, καὶ ὡς ἐν βιβλίῳ γράφε. ἂν γὰρ σὺ γράψῃς, ὁ Θεὸς ἐξαλείφει· ὥσπερ οὖν ἐστὶ σὺ μὴ γράψῃς, ὁ Θεὸς καὶ ἐγράφει καὶ δίκαιον ἀπαιτεῖ. πολὺ τοίνυν βέλτιον ἡμᾶς αὐτὰ γραφῶμεν καὶ αὐτοὶ ἐξαλείψωμεν, ἢ ἐκείνως ἡμᾶς ὑπολαβόμενοι Ⓦ Θεὸν αὐτὰ τεθνῶτα ὀφθαλμοῖς ἐνεγκεῖν τοῖς ἡμετέροις καὶ τοῖς ἐκείνου. ἵν' οὖν μὴ τοῦτο γένηται, πάντα μετὰ ἀκριβείας αἰσθανώμεθα, καὶ εὑρήσομεν πολλοὺς ἑαυτοὺς ἀναθυμίους ὄντας. τίς γὰρ πλεονεξίας καθαρός; μὴ γάρ μοι τὸ μέγεθος εἴπῃς, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐν τῷ μικρῷ τὸν αὐτὸν δυσωπῶμεν δίκην. τοῦτο ἐπόησε καὶ μετανόησε. τίς ὕβρεως ἀπήλλακται; τοῦτο ἦ εἰς γέενναν ἐμβάλλει. τίς λαθραῖος Ⓦ πλησίον οὐκ ἐκακηγόρησε; τοῦτο ἦ βασιλείας ἀποστερεῖ. τίς οὐκ ἀπειρόκλη; οὗτος ἦ πάντων ἀκαθαρτότερος. τίς οὐκ εἶδεν ἀκαλάστοις ὀφθαλμοῖς; οὗτος ἦ μοιχὸς ἀπηρτισμένος. τίς οὐκ ὠργίσθη τῷ ἀδελφῷ εἰκῇ; οὗτος ἦ ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ. τίς οὐκ ὤμοσε; τοῦτο ἦ ἐκ τοῦ πονηροῦ. τίς οὐκ ὑπώρκησεν; οὗτος ἦ πλέον ἢ τοῦ πονηροῦ. τίς οὐκ ἐδούλωσε τῷ μαμωνᾷ; οὗτος ἦ τῆς γνησίας ἐξέπεσε τοῦ Χριστοῦ δουλείας. ἔχω καὶ ἕτερα μείζονα τούτων εἰπεῖν· ἀλλ' ἀρκεῖ καὶ ταῦτα, καὶ ἵνα μὴ λίθινα ὦμεν μηδὲ σφόδρα δυαίσθητον εἰς κατθνήξειν ἀναγεῖν. εἰ γὰρ ἕκαστον αὐτῶν εἰς γέενναν ἐμβάλλει· πάντα ὁμοῦ ζωηλόγησε τί οὐκ ἐργάσεται; πῶς οὖν ὅστις σωθῆναι, φησί; τὰ δυτιῤῥοπα τούτων φάρμακα ὑπτιθέντες, ἐλεημοσύνῃ, βύσσαις, κατθνήξει, μετανοίαις, ζαπεινοφροσύνῃ, συντετριμμένῃ καρδίᾳ, ὑποφίαις τῶν ὄντων. μυείας γὰρ ὁδοὺς σωτηρίας ἔτεμεν ὁ Θεὸς, ἐὰν ἐθέλωμεν προσέχειν. προσέχωμεν τοίνυν, ἓ διὰ πάντων τὰ τραύματα ἐκκαθάρωμεν, ποιούντες ἐλεημοσύνην, ὀργὴν τοῖς λελυπηκόσιν ἀφέντες, βύσσους ποιοῦντες ὑπὲρ πάντων τῷ Θεῷ, νηστεύοντες καὶ δυνάμει, εὐχόμενοι γνησίως, φίλους ἑαυτοῖς ποιοῦντες ἐκ τῆς μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας. ὅταν γὰρ δυνησόμεθα καὶ συγ-

γνώμης

γνώμης ἐπὶ τοῖς πεπλημμεληκόσι ἀπολαῦσαι, καὶ τῶν ἐπηγγελμένων τυχεῖν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀξιωθῆναι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. μβ. 33 Η ΠΟΙΗΣΑΤΕ ΤΟ ΔΕΝΔΡΟΝ ΚΑΛΟΝ, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν· ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν. ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται.

Ἄλλη ἑτέρως αὐτὸν καταισχύνει, καὶ οὐκ ἀρκεῖται τοῖς πρότερον ἐλέγχοις. τοῦτο γὰρ ποιεῖ, οὐχ ἑαυτὸν ἀπαλλάττων τοῦ ἐγκλήματος (ἦρχε γὰρ ὁ πρότερος) ἀλλ' αὐτὸν διορθούμενος. ὃ δὴ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· σοὶ εἰς ὑμᾶς ἔστι μεμψασθαι τοῖς Φαρισαίοις [ὡς δὲ Φαρισαίοις], ἔστι εἰπεῖν ὅτι πονηρὸν τὸ δαίμονας ἐλαύνειν. εἰ γὰρ καὶ σφόδρα ἐναισχύντουν, οὐκ ἐδύναντο τοῦτο εἰπεῖν. ἐπεὶ οὖν τοῖς μὲν ἔργοις οὐκ ἐπέσκηπτον, τοῖς δὲ λόγοις ἐπιτίθεσθαι ἐπεχείρουν, δείκνυσιν ὅτι καὶ τοῖς λόγοις κομψοὺς λογισμοὺς καὶ πολλὴ τῶν πραγμάτων ἀκολουθία ἡ κατηγορία αὐτῶν· ὅπερ ὑπέταμβρίπτε ἔστιν ἀναισχυντίας, τὸ μὴ μόνον πονηρεύεσθαι, ἀλλὰ καὶ διαύτα ζωντήναι ἃ καὶ πολλὰς ἔχουσι κενοτομίας. ἐστὶ δὲ ἃ φιλόνεικον. ἀλλ' ἔστι, ποιήσατε τὸ δένδρον καλόν, ὅπερ καὶ ὁ καρπὸς καλός, ἀλλὰ μὴν ἀπροβολῆς αὐτοῖς ὑπισχνίζων, καὶ τὴν ὑπεναντίωσιν τὴν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀναισχυντίαν τὴν ἐκείνων ἐπιδεικνύμενος, φησίν· Εἰ γὰρ καὶ τῇ ἔργων βάλεσθε ὑπολαβέσθαι, ἀλλ' οὖν κωλύω· μόνον μὴ ἀσύμφωνα μηδὲ ἀνακόλουθα ἐγκαλῆτε. οὕτω γὰρ σαφέστερον ἀλίσκεσθαι ἔμελλον, ἐὰν λίαν φανερὰ ἀναισχυντῶντες· ὥστε ἔξεστι πονηρεύεσθαι, φησί, καὶ ἀνακόλουθα ἑαυτοῖς λέγειν. καὶ γὰρ ἡ τοῦ δένδρου διάκρισις ἀπὸ τοῦ καρποῦ φαίνεται, οὐχ ὁ καρπὸς ἀπὸ τοῦ δένδρου· ὑμεῖς δὲ τοὐναντίον ποιεῖτε. εἰ γὰρ καὶ τὸ δένδρον τοῦ καρποῦ αἴτιον, ἀλλ' ὁ καρπὸς τοῦ δένδρου γνωστικός. ἐὰν ἀκόλουθα λῶ, φησὶ καὶ τὰ ἔργα διαβάλλειν ἡμᾶς ἀπιστοῦσιν, ἢ ταῦτα ἐπαινοῦντας, καὶ ἡμᾶς οὐκ ἐργαζομένους τὴν ἐγκλημάτων ἀπαλλάττειν τούτων. νῦν δὲ τοὐναντίον ποιεῖτε. τοῖς μὲν ἔργοις ἤδη ἐγκαλεῖν ἔχοντες, ὅπερ ἐστὶν ὁ καρπὸς, τὴν σκοπιὰν τοῦ δένδρου φέρετε ψηφιζόμενοι δαιμονῶντα καλοῦντες, ὅπερ ἐκάτης ἐστὶ τῆς φαρμακείας. καὶ γὰρ ὅπερ ἔμπροσθεν ἔλεγε, ὅτι καὶ νῦν κατασκευάζει, ὅτι οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδ' αὖ τοὐναντίον πάλιν. ὥστε πάσαν ἀκολουθίαν φύσιν αὐτῶν τὰ ἐγκλήματα. εἶπα, ὅτι οὐχ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ πνεύματος ποιεῖται τὸν λόγον, καὶ καταφορικῶς κέχρηται τῇ κατηγορίᾳ λέγων·

34 Γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες;

Τοῦτο γὰρ ὁμοῦ καὶ ἐγκαλοῦντός ἐστι, καὶ τὴν εἰρημένων τὴν ἀπόδειξιν ἐξ ἐκείνων ἐπέγοντος. ἰδοὺ γὰρ ὑμεῖς, φησὶ, δένδρα ὄντες πονηρὰ δύνασθε φέρειν καρπὸν ἀγαθόν. οὐ τοίνυν θαυμάζω, ὅτι ταῦτα φθέγγεσθε. ἐξ ἀρχῆς γὰρ πονηρὰν ὄντες πονηρὰν, καὶ ἐξαίσιον κέκτησθε πονηρίαν. καὶ ὅρα πῶς ἀκριβῶς ἐξ ἀρχῆς λαβὼν ἅπασι τίθησι τὰ ἐγκλήματα. πῶς δύνασθε, φησὶν, ἀγαθὰ λαλεῖν ῥήματα ὄντες ἐχιδνῶν; οὐδὲν γὰρ ἔστι τοσοῦτον ἀλλὰ πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες; ῥήματα ἐχιδνῶν αὐτοῦ εἴρηκεν, ὅπερ ἐπὶ τοῖς πονηροῖς ἔλεγεν. δείκνυσι τοίνυν ὅτι οὐδὲν αὐτοῖς ἐντεῦθεν τὸ κέρδος, τῆς μὲν πρὸς τὸν Ἀβραὰμ ἐξέβαλεν αὐτοὺς συγγενείας· δίδωσι δὲ αὐτοῖς πονηροῖς ὁμοζήπους, τῆς ἐκεῖθεν φιλοφανείας γυμνώσας αὐτούς. Ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ. Εἰ ταῦτα πάλιν τὴν φύσιν αὐτῶν δείκνυσιν εἰδυῖα τὰ

καὶ ἀπόῤῥητα· καὶ ὅτι οὐ ῥήματος μόνον, ἀλλὰ καὶ πονηρῶν ἐννοιῶν δώσουσι δίκην· καὶ ὅτι οἴδεν αὐτὰ ὁ Θεός· λέγει γάρ, ὅτι καὶ τὰ ἀφανῆ δυνατὸν ταῦτα εἰδέναι. Φύσεως γὰρ ἀληθοῦς τοῦτο, τὸ τὰ ἔνδον ἐξουσίας ἔνδον τῆς πονηρίας ἐκφαίνεσθαι ἔξω διὰ τοῦ στόματος καὶ ῥήματος. ὥστε, ὅταν ἀκούσῃς μὲν ἀφανῆ πονηρὰ φθεγγόμενον, μὴ τοσαύτην νόμιζε πονηρίαν ἐγκεῖσθαι, ὅσην τὰ ῥήματα ἐπιδείκνυται· ἀλλὰ πολλῷ πλείονα τοσαύτην εἶναι τὴν πηγήν. τὸ γὰρ ἔξωθεν λεγόμενον, τοῦ ἐντὸς ἐστὶ τοῦ ἔνδον. Εἶδες πῶς αὐτῶν καθήψατο σφοδρῶς; εἰ γὰρ τὸ λεχθὲν οὕτω πονηρόν, καὶ ἀπ' αὐτοῦ δὲ δῆλον ὅτι γνώμης ὄντος, σύνοισον ἡ ῥίζα τί ἡ πηγὴ τὴν ῥύμην ἐκλείπει; συμβαίνει γὰρ τοῦτο εἰκότως. ἡ μὲν γὰρ γλῶττα αἰσχυνομένη πολλάκις, οὐκ ἀφεῖσα ἐκεῖ τὴν πονηρίαν· ἡ δὲ καρδία οὐδένα μὲν ἀφεῖσα μάρτυρα, ἀδεῶς ὅσα μὲν θέλει λέγει κακά. τοῦ γὰρ Θεοῦ δὲ πολὺς λόγος αὐτῇ. ἐπεὶ οὖν τὰ μὴ λεγόμενα εἰς ὄψιν ἔρχεται τοῖς πᾶσι μᾶλλον πεπίστευται, ἐκείνη δὲ σωφρονίζεται, διὰ τοῦτο τὰ μὲν τούτης ἐλάττω, τὰ δὲ ἐκείνης πλείονα γίνεται. ὅταν δὲ πολὺ τὸ πλῆθος ᾖ τοῦ ἔνδον, πολλῷ δεῖ ῥοίζου καὶ τοῦ φθέγματος δεῖσαι. ἢ καθάπερ οἱ ἐμοὶ λόγοι, διὰ μὲν τοῦ ἀκοῦσαι βιάζονται ἔνδον καταχθῆναι σκιρτῶντας τοὺς νοῦς, ἐπειδὰν δὲ ἐκπεσωσι, πολλοῦ τοῦ βδελυγμίας δέονται· οὕτω καὶ οἱ τὰ πονηρὰ βουλεύματα ἔχοντες, καὶ τοῦ πλησίον κακηγοροῦντες.

35 Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ, φησί, τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐκβάλλει τὰ ἀγαθά· καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐκβάλλει τὰ πονηρά. Μὴ γὰρ δὴ νομίσῃς, φησὶν, ὅτι τῆς πονηρίας τοῦτο γίνεται μόνον. καὶ γὰρ καὶ ὅτι τῆς ἀγαθότητος τοῦτο συμβαίνει. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖ πλείονα τὰ ἔξωθεν ῥήματα ἔνδον ἡ ἀρετή· ὅθεν ὧν εἰδείκνυ, ὅτι καὶ κεῖνοις πονηρότερος ἐγκεῖσθαι νομίζειν ἢ τὰ ῥήματα ἐπεδείκνυτο, καὶ αὐτὸν ἀγαθώτερον ἢ τὰ λεγόμενα ἐσέφαινε. θησαυρὸν δὲ φησι, τὸ πλῆθος ἐπιδεικνύμενος. Εἶτα πάλιν πολλὴν ἐπιτιθεῖ τῷ φόβον. μὴ γὰρ δὴ νομίσητέ, φησι, μέχρι τούτου καὶ τῆς τῶν πολλῶν καταγνώσεως τὸ πρᾶγμα ἥξειν. καὶ γὰρ τὴν ἐλάττων δώσουσι δίκην ἅπαντες τὰ τοιαῦτα πονηρεύόμενοι. καὶ οὐκ εἶπεν, ὑμεῖς, ὁμοῦ μὲ τὸ κοινὸν παιδεύων ἦθος, ὁμοῦ δὲ ἀνεπαχθέστερον λόγον ποιῶν.

36 Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι πᾶν ῥῆμα ὃ ἐὰν λαλήσωσιν ἄνθρωποι, ἀποδώσουσι περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. Ἀργὸν δέ, τὸ μὴ κατὰ πρόσταγμα κείμενον, τὸ ψευδές, τὸ συκοφαντικὸν ἔχον, ὅτι. Ἰνὲς δέ φασιν, ὅτι καὶ τὸ μάταιον, οἷον, τὸ γέλωτα κινοῦν ἄπαιδα, ἢ τὸ αἰσχρὸν καὶ αἰσχύνην τινὰ εἰργασμένον.

37 Ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταχριθήσῃ.

Εἶδες πῶς ἀνεπαχθὲς τὸ δικαστήριον; πῶς ἥμερος αἱ βλάσφημαι; καὶ γὰρ οὐκ ἔστιν ἕτερος εἰπεῖν σοῦ, ἀλλ' οὐκ ὢν αὐτὸς ἐφίγγου, καὶ ψήφους ὁ δικαστὴς οἴσει, ὅπερ ἀπειλῶν ὅτι δικαιότατα. καὶ γὰρ σὺ κύριος εἶ καὶ τοῦ εἰπεῖν καὶ τοῦ μὴ εἰπεῖν.

35 Οὐκοῦν τοῦ κακηγορεῖν μάλιστα ἀγωνιᾷ δεῖ καὶ πρέπει, ἀλλὰ τοῦ κακηγορεῖσθαι. οὐ ΗΘΙΚΟΝ
γὰρ ἐκεῖνοι ἀναγκάζονται ἀπολωλεῖσθαι ταῦτα ὧν κακῶς ἤκουσαν, ἀλλ' ὅταν ταῦτα ὧν κακῶς εἴπωσι, καὶ τούτοις ὑπερέχωμεν ὁ κίνδυνος ἅπας. ὥστε τοῦ μὲν κακῶς ἀκούειν, ἀμελεῖν δεῖ (οὐ γὰρ πρὸς ἑξουσίαν βλάπτει, ὧν ἕτεροι εἶπον κακῶς) τοῦ δὲ κακῶς εἰρηκέναι ἀγωνιᾷν καὶ πρέπει, ἅτε αὐτοῖς μέλλοντας εἰς τὸ δικαστήριον ταῦτα ἐλκεσθαι. καὶ γὰρ ἡ διαβολικὴ αὕτη καὶ παγὶς καὶ ἁμαρτία τοσήνδε ἔχουσα τὴν ἡδονήν, ἀλλὰ βλάπτει μόνον. καὶ γὰρ πονηρὸν τὸ τῇ ψυχῇ θησαυρὸν ἀποτίθεται ὁ ζιοῦτος. Εἰ δὲ ὁ χυμὸς πονηρὸν ἔχων, αὐτὸς καρπούται πρῶτον τὴν νόσον πολλῷ μᾶλλον ὁ τὸν χολῆς πάσης πικρότερον τὴν πονηρίαν ἐν ἑαυτῷ θησαυρίζων, καὶ ἕκαστα πείσεται, χαλεπὴν ὑπομένων νόσον. καὶ δῆλον δὲ ὧν εἰρήκαμεν. Εἰ γὰρ τοῦ ἄλλους οὕτω λυπῆσαι, πολλῷ μᾶλλον τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ψυχήν.

ὁ γὰρ ἀδικούμενος, ἑαυτὸν ἀναιρεῖ τοῦτον. καὶ γὰρ ὁ πόρνος πορνεύει, ἑαυτὸν καταισχύνει· καὶ ὁ ἀδάμαντα πιέων, ἑαυτῷ ἐπηρεάζει· καὶ ὁ τοὺς κέντρα λακτίζων, ἑαυτὸν αἱμάττει. τοιοῦτον γάρ ἐστιν ὁ ἐθισθεὶς ἀδικεῖσθαι καὶ φέρειν ἡμερίως, καὶ ἀδάμας, καὶ κέντρα, καὶ πῦρ· ὁ δὲ ἀδικῶν μεμελετηκὼς, πολλοῦ πόντου ἀβυθέτερος. οὐ τοίνυν τὸ ἀδικεῖσθαι κακόν, ἀλλὰ τὸ ἀδικεῖν, καὶ τὸ μὴ ἐθέλειν φέρειν ἀδικούμενον. πόσα γοῦν ἠδίκησε Δαβὶδ; πόσα ἠδίκει Σαοὺλ; τίς οὖν ἀμείνονες γέγονε καὶ μακαριώτερος; τίς δὲ ἀθλιώτερος καὶ ἐλεεινότερος; οὐχ ὁ ἠδικηκώς; σκόπει δέ. ἐπέστρεφε Σαοὺλ, εἰ καθεύδει Δαβὶδ, κηδεμὼν αὐτοῦ λαμβανόμενος, ἵνα δώσῃ τιμωρίαν αὐτῷ μὴ πολλῆς τῆς χάριτος. καθεύδει Δαβὶδ, παρέστη αὐτῷ Σωσθένης ἐχθρός· καὶ οὐ μόνον οὐκ ἐθίδου, ἀλλὰ καὶ ἀμύνεσθαι ἐπιχείρει. τίς οὖν μᾶλλον ἀμείνονες; οὐχ ὁ μὲν ἀπεπήδησε τοῦ τῆς ἀθυμίας καὶ τοῦ πονηροῦ δαίμονος· ὁ δὲ ἐπῆρε τοῖς Ἐφραίοις ἐπὶ τὴν τοῦ Θεοῦ θυσίαν; πάλιν ὅτι ἔχρεος τοῦ γυναικὸς, οὐχ ὁ μὲν ἀπηγχύλιζετο τῷ φθόνῳ· ὁ δὲ τῇ σιγῇ πόντια φέρων, ἀπέδυσε καὶ ἐαυτῷ προσέδησεν; ὅπου δὲ καὶ αὐτὸς ἔλαβεν αὐτοῦ εἰς χεῖρας καὶ ἐφείσατο, τίς πάλιν ὁ μακάριος ἦν; τίς δὲ ὁ ἀθλιος; τίς δὲ ὁ ἀθενέστερος; τίς δὲ ὁ δυνατώτερος; οὐχ οὗτος ὁ μηδὲν δικαίως ἐπεξελθών; καὶ μάλα εἰκότως. ὁ μὲν γὰρ γραπτῶς ὡπλισμένος, ὁ δὲ τῷ δικαιοσύνῃ τῷ μειλίχῳ γραπτέδων ἰσχυρότερον εἶχε σύμμαχον καὶ βοηθόν. διὰ τοῦτο ὁ ἐθισθεὶς ἀδίκως, οὐδὲ δικαίως ἀνελθὼν ἐμέμενεν. ἤδη γὰρ οὐκ ἔμπροσθεν, οὐ τῷ ποιῆσαι κακῶς, ἀλλὰ τῷ πάσχειν κακῶς, ὕστερος. ὅτι καὶ ὅτι τὸ σωμάτιον ἔλαβε, τοῦτο ἐπὶ δένδρων. τί δὲ ὁ Ἰακώβ; οὐκ ἠδικήθη πρὸς τοῦ Λάβαν καὶ ἔπαθε κακῶς; τίς οὖν ἦν ἰσχυρότερος, ὁ λαβὼν αὖθις εἰς χεῖρας καὶ μὴ ἁλμῆς ἄφεσθαι, ἀλλὰ δεδιὼς καὶ τρέμων, ἢ "ἔστι ὁ χωλεὺς ὄχλον καὶ" γραπτῶν μειλίων βασιλέων ὑμὸς αὐτῷ φοβερώτερος; ἵνα δὲ καὶ ἑτέρωθεν μείζονα ταύτης ἀποδείξῃ ὑμῖν τὴν ἀκρίβειαν τῶν Εἰρηναίων, ἐπ' αὐτὸν πάλιν τὸν Δαβὶδ εἰς τὸ ἀνωφελὲς τὸν λόγον γυμνάσωμεν. ὁ γὰρ ἀδικηθεὶς οὗτος καὶ ἰσχύσας, ἀδικήσας ὕστερον πάλιν ἀσθενέστερος γέγονεν. ὅτε γοῦν ἠδίκησε τὸν Οὐρίαν, μετὰ πάλιν ἡ τάξις, καὶ ἡ μὲν ἀσθένεια πρὸς τὸ ἀδικήσαντα, ἡ δὲ δυναμις πρὸς τὸ ἀδικηθέντα διέβη. καιρὸς γὰρ ὢν ἐπάρδει τῷ οἰκείᾳ τῷ σκείνου· καὶ αὐτὸς μὲν βασιλεὺς ὢν καὶ ζῶν σοφὸν ἴσχυσε, ἐκεῖνος δὲ καὶ στρατιώτης ὢν καὶ σφαγεὶς, πόντια μᾶλλον καὶ κάτω πεπόηκε τὰ σκείνου. βούλεσθε καὶ ἑτέρωθεν, ὃ λέγω, ποιήσω σαφέστερον; ἐξετάσωμεν καὶ τὸν δικαίως ἀμυνομένους. οἱ μὲν γὰρ ἀδικοῦντες, ὅτι πόντων εἰσὶν αὐτελέστεροι τῇ ἑαυτῶν πολεμοῦντες ψυχῇ, πόντι πᾶν δῆλόν ἐστιν. ἀλλὰ τίς, φησιν, ἡμιώματο δικαίως, καὶ μυρία μὲν ἄλλα κακὰ, καὶ πολλὰς ἑαυτὸν προεπείρασε συμφορὰς τὸ καὶ ὀδυνώμενος ὁ τοῦ Δαβὶδ στρατηγός. οὗτος γὰρ καὶ πάλεμον συνεχρότησε χαλεπὸν, καὶ μυρία ἔπαθε κακά· ὧν οὐδὲν ἐν μὴ ἐγίγνετο, εἰ μὴ ἠπίστατο φιλοσοφεῖν. φύγωμεν τοίνυν τὴν ἀμυρτίαν ταύτην, καὶ μήτε ῥήμασι μήτε πράγμασιν ἀδικῶμεν τὸν πλησίον. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, "ἐὰν" κακηγορήσῃς καὶ δικαίως καθίσῃς· ἀλλ' ἁπλῶς, ἐὰν κακῶς εἴπῃς, καὶ κατ' σαυτοῦ, καὶ ὅτου τὴν ἑκάτερα δίκαιος δίκαιον. καὶ ἀληθὴς ἦ ὁ Εἰρηναῖος, σὺ δὲ "καὶ πεπισμένος εἴπῃς, καὶ ὅτου ὠμορρηθῇς. ὁ γὰρ ὀξὺ ὢν ἔπραξεν ἐκεῖνος, ἀλλ' ἐξ ὧν εἶπες σὺ, τὴν ψῆφον ὁ Θεὸς οἴσει. ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου κατακριθήσῃ, φησίν. οὐκ ἀκούεις ὅτι καὶ ὁ Φαρισαῖος παλιὸν ἐφθέγξατο, καὶ τὰ πᾶσι καταδηλα εἶπεν, ὁ τὰ λανθάνοντα σκληρύνας; διὰ τοῦτο ἔδωκα δίκαιον. εἰ δὲ τῶν ὁμολογημένων οὐ δεῖ κατηγορεῖν, πολλῷ μᾶλλον τῶν ἀμφισβητημένων. ἐξ γὰρ ἔχει δικαιοῦν ὁ πεπλημμελημένος. μὴ τοίνυν ἁρπάσῃς τὸ ἀξίωμα τοῦ μονογενοῦς. ἐκείνῳ τῆς κρίσεως ὁ θρόνος τετύρωται. διὰ τί βούλει δικάζειν; ἔστι σοι χρεία πολλοῦ τοῦ κέρδους ἔχειν, καὶ οὐδὲν ἔγκλημα φέρειν καθ' ὅτι τῷ Σωκράτους τὸ δικάζοντα λογισμόν, καὶ πάντα εἰς μέσον τὰ πεπλημμεληκότα σοι πόντα· ἐξέτασον σου τὰ ἁμαρτήματα τῆς ψυχῆς, καὶ ἀπαίτησον ἀκριβείας τὰ βύθια,

δυνάμεως,

θωάς, ἢ λέγε, ὄχετι δ᾽ ἢ τὸ σοι τετόλμηται; καὶ τῶτα μὲν φθάγη, τὰ δὲ ἑτέρων ἐξετάζη, λέγε πρὸς αὐτόν· οὐχ ὑπὲρ τύτων σε κρίνω, οὐχ ὑπὲρ τύτων εἰσῆλθες ἀπολογησόμενον. ἵνα γάρ, μὴ ὁ ὄφις ποιήσῃς; σὺ τίνος ἕνεκεν δ᾽ ἐπλημμέλησας; ἀπολογοῦ, μὴ κατηγόρει· τὰ σαύτης σκόπει, μὴ τὰ ἑτέρων· ἢ ὑπερβὰς αὐτὸν εἰς τὸν ἴδιον ἐμβίβαζε τὸν ἀγωνίαν. εἶτα, εἰ μηδὲν ἔχῃ λέγειν, δηλαδὴ καταδύπαι, καταίξασα μαίζωσον αὐτὸν, καθάπερ ὄφιν πεπαρίδα μετίωσον ἢ πορθμοῦ, ἢ τῦτο καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν κάθιζε δικάζειν, ἢ ὑπόγραφε τὸν ποταμὸν ἢ πυρὸς, τὸν σκώληκα τὸν ἰοβόλον, τὰ ἄλλα βασανίζεσα· ἢ μὴ ἀφῇς αὐτὸν συγγενέσθαι λοιπὸν ἀλλ᾽ ἀγχόνῃ, μηδὲ αἰσχρὰ αἰνίγματα λεγούσης, ὅτι ὄφις πρὸς μὲ ἦλθεν, αὐτός μοι ὑπεβουλεύθη, αὐτός με πεισάζει· σὺ μὲ ὑπὲρ πρὸς αὐτόν· εἰ σὺ μὴ ἤλθης, πάντα ὄφις ἂν ἦν. καὶ λέγε πάλιν, ὅτι σώματι συμπέπλεγμαι, σάρκα ἐνδέδυμαι, κόσμον οἰκῶ, ἐν γῇ διατρίβω· εἶπὲ πρὸς αὐτόν, ὅτι πάντα τῶτα σκιὰ ἦν καὶ πρόφασις. ἢ γὰρ ὁ διάβολος σάρκα περιέκειτο, ἢ ὁ διάβολος κόσμον οἰκεῖ καὶ ἐν γῇ διατρίβων βιβλιοκτόνει· ἢ σὺ ἂν τὴν, ὅταν βύπρεσῃς, σάρκα περικειμένην τῦτο ποιεῖς. καὶ ἀλλαγὴν τῶτα ἀκούσασα, μὴ ἄρῃς τὸν χέρα. οὐ γὰρ ἀπόδυσῃ ἐμὲ παίζῃς, ἐκ θανάτου ἢ αὐτὸν ῥύσῃ. καὶ λέγε πάλιν, ὅτι ὁ δεῖνα πρόξενον, εἶπὲ πρὸς αὐτόν· δὴ ἔξεστι μὴ πρόξενόν σθαι· πολλάκις γοῦν κατέσχες ὀργῆς. ἐὰν εἴπῃ, ὅτι ἡ θυμορφία * τὸ ὄφις ἐνέπλεκέ με· εἶπὲ πρὸς αὐτόν, ἀλλ᾽ ἐδυνάσω κρατῆσαι. παίσας τὸν πρόξενον, παίσας τὸν γυναῖκα τὸν πρῶτον, τὸν εἰπόντα, ὁ ὄφις ἠπάτησέ με, καὶ σὺν ἀπάλλαξον τῶν ἐγκλημάτων. ὅταν δὲ τῶτα ἐξετάζῃς, μηδεὶς πρέσῃ, μηδεὶς θορυβείτω, ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐν δικασαὶ ὑπὸ τὰ βήματα καθεζόμενοι κρίνουσιν· ὕτω καὶ σὺ, ἀντὶ βήματος τὸν χρόνον ζήτησον καὶ σχολὴν καὶ τόπον· ἢ ὅταν δεικνύσας δύναῃς, ἢ μέλλῃς καταγινώσκεσθαι, τότε τῦτα δίκαζε. ὁ γὰρ χρόνος ἐπιτήδειός σοι· τόπος δὲ, ἡ κλίνη ἡ θάλαμος. διὸ καὶ ὁ πρόφητης ἐκέλευσεν εἰπών· Α λέγετε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, Ψαλ. δ. ε.
ὑπὲ ταῖς κλίναις ὑμῶν κατανύγητε. ἐν τῇ μικρᾷ μεγάλης βιβλίας ἀπαίτει, ἵνα τῇ μεγάλῃ μηδὲ ἐπὶς ἡμὴ ποτέ. ἂν τῦτο ποιῇς καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν, μετὰ παῤῥησίας ἥξῃ παρὰ τὸν βήματι ἐκεῖνο τὸν φοβερόν. ὅπως ὁ Παῦλος ἐλύετο καθαρός. Διὰ τῦτο γέλεγεν· Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα. ὅτω τοὺς παῖδας ἐξεκάθαρεν ὁ Ἰωβ. ὁ α. Κορ. ια. α.
γὰρ ἀθύτων θυσίας ἀναφέρων, πολλῷ μᾶλλον τὰς ἀθύτων βιβλίας ἀπῄτει. ἀλλ᾽ ἡμεῖς οὐχ ὅτω ποιοῦμεν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαν. ὁμοῦ τι γὰρ κατακλίνομεν, ἢ τὰ βιωτικὰ τρέφομεν ἅπαντα· ἢ ἐν μὲν ἁμαρτίαις λογισμοὺς, ἐν δὲ ἀθυμήσασα ἢ συμβόλαια ἢ φερνίδας ἐπικήρυσσε. ἢ θυγατέρα μὲν ἔχοντες πρὸ γάμου μὲν φυλάττομεν· ὃ δὲ θυγατρὸς ἡμῖν ψυχρότερον ἡ ψυχὴ, ταύτην ἐσμὲν πορνεύεσθαι ἢ μολύνεσθαι, μείας ἐπισάγοντες ἐνοίας πονηρὰς αὐτῇ. καὶ [γὰρ] ὁ τῆς πλεονεξίας ἔρως, καὶ ὁ τῆ τυφῆς, καὶ ὁ τῶν λημμάτων σωμάτων, καὶ ὁ τῆ θυμῆ, καὶ ὁσονοῦν ἕτερος ἐπεισελθεῖν βούλῃ; τὰ θύρας ἀναπετάσαντες ἐλκόμεν ἢ καλοῦμεν, ἢ μετὰ αἰδίας αὐτῇ πρέχομεν μίγνυσθαι. ὅ τι γὰρ ἂν βαρβαρικώτερον, τὸν πόρνον ἡμῖν ὑμετέρων ψυχὴν ἐποίησαν μοιχὸν ὑβριζομένην πρεσβεῖαν, ἐκ μέσης τοσύτης συνηθομένης, ἕως ἂν χορευθῶσιν ἅρμα; ὅπερ οὐδὲ ποτὲ ἔσαι. Διὰ δὲ τῦτο ὅταν ὕπνος καταλάβῃ, τότε μόνον ἀφίσαν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τότε. ἢ γὰρ τὰ ὀνείρατα ἢ αἱ φαντασίαι τὰ αὐτὰ αὐτῇ φέρουσιν ἐνδύλως. ὅταν ἢ ἡμέρας ἡμᾶς τοιαῦτα φαντάζομεν ἡμῖν ψυχὴ, ἢ εἰς ὃ ἔργον τὴν φαντασιῶν ἐκείνων πολλάκις ἐξέπεσεν. σὺ δὲ τὴ μὴ κάρη τὴν ὀφθαλμὴν, οὐδὲ μικρὸν κόπον ἐπισπλεῖν ἐᾶς· τὴν δὲ ψυχὴν φορυτὸν οὐσύτων κακῶν ὑβρισμένην πρεσβεῖαν; πότε οὖν τὴν κόπον ταύτην ἐξαντλήσαμεν δυνησόμεθα, ἵν᾽ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἀποπλύνωμεν; πότε τὰ ἀχρεῖα σκέλεσι; πότε τὰ ἀσέρματα καταβοῦν; οὐκ οἶδα ὅπῃ τῦ μήτυ λοιπὸν ἐφέσηκεν ὁ κρεμὸς;

χαιρὸς; ἡμεῖς γὰρ οὐκ ἐπείσαμεν αὐδένα τῶν ἀρίστων. διὰ τοῦτο παρεκλήθη) ὁ γεωργὸς καὶ εἶπε καλῶς, Οὐ ἐφυλάξαμεν; Οὐ δὲ ἀπεκρινούμεθα; ὅτι τὰ σπέρματα οὐδεὶς ἔδωκε; καὶ μέντοι καὶ ἐκείνου καταβάλλεται τοῦτο τὴν ἡμέραν. ἀλλ' ὅτι τοὺς ἀκάνθας οὐδεὶς ἐζήτησε; καὶ μέντοι καὶ ἐκείνου ἡμέραν τὴν δρεπανοῦσιν ἐθερίζομεν. ἀλλ' αἱ βιωτικαὶ παρεκάλεσαν ἀμέλειαι; καὶ διατί μὴ ἐξαύρωσας σαυτὸν τῷ κόσμῳ; Εἰ γὰρ ὁ θεὸς ἀπέδωκε μόνοις πονεῖν, καὶ ὅλως μὴ ἐδημιούργησεν, οὐκ ἦν τοῦτο ἁμαρτάνειν; τί ἀκούσεται; Εἰ ἑκὼν ὁδηγὸς ἔζευκται ὅπου ὁ βουγμὸς τῶν ὀδόντων, ἡμεῖς τί πεισόμεθα, μυρίων ἡμᾶς ἐλκόντων ἐπ' ἀρετὴν, ἀναδυόμενοι δὲ ὑκφεύγοντες; Οὐ γὰρ οὐχ ἑκόντα σε παρεσκεύασαν; οὐχ ὁρᾷς τὸ βούτυλον τοῦ βίου; τὸ ἄδηλον τῆς ζωῆς; πόνοι δὲ τοῖς πρόσθεν; ἱδρῶτα; μὴ γὰρ τὴν μὴ ἀρετὴν μὴ πόνου, τὴν δὲ κακίαν ἄνευ πόνων ὄντι μετελθεῖν; Εἰ οὖν καὶ σοὶ καὶ σοὶ πόνος, ἆρα μὴ τούτων ἕνεκεν τὸν πολὺν ὁ κέρδος ἔχουσιν; μᾶλλον δὲ ὅτι ἄνα τῆς ἀρετῆς, ἃ μηδὲ πόνου ἔχει. ποῖος γὰρ πόνος, τὸ μὴ κακηγορεῖν μηδὲ φιλονεικεῖσθαι, τὸ μὴ ὀμνύειν, τὸ τὴν ὀργὴν ἀφιέναι τοῦ πλησίον; τὸ ἀνατίθει μὴ οὖν τὸ τοῦτα ποιεῖν ὀλίγου πόνου ἢ πολλὴν φέρει τὴν φροντίδα. Πῶς οὖν ἡμῖν ἔσται ἀπολογία; ποία συγγνώμη, μηδὲ τοῦτα κατορθοῦσιν; ἀπὸ γὰρ τούτων δῆλον ὅτι τὰ ὀλίγου ἀπὸ ῥᾳθυμίας ἡμᾶς διαφθείρει ἢ ὄκνου. ἆρ' οὖν πάντα ἀποκόπτοντες, φύγωμεν κακίαν, ἐλώμεθα ἀρετὴν· ἵνα καὶ τῶν πρώτων καὶ τῶν μεγίστων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, [ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὀλίγου τυχεῖν] χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. μγ. 38 ΤΟΤΕ ΑΠΕΚΡΙΘΗΣΑΝ [ΑΥΤΩ] ΤΙΝΕΣ τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, λέγοντες· διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν. 39 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.

ΑΡα τὴν γνώμην διὰ αἰσθητῶν καὶ ἀσεβέστερον, οἱ μὴ τοσαῦτα σημεῖα, ὡς ἐκεῖνος γνωμένου, λέγουσι, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν; Ὑμῖν οὖν ἔνεκεν τοῦτο ἔλεγον; ἵνα ἐπιλάβωνται) πάλιν. ὅθεν γὰρ ἀπὸ τῆς ῥήσεως αὐτοῦ ἐπεστόμισεν, καὶ ἄπαξ καὶ δὶς καὶ πολλάκις καὶ τὴν ἀναίσχυντον ἔφραξε γλῶτταν, ὅτι τὰ ἔργα πάλιν ἔρχονται· ὅπερ καὶ γαυμάζειν πάλιν ὁ εὐαγγελιστὴς ἔλεγε· τότε ἀπεκρίθησαν αὐτῷ τινες τῶν γραμματέων, σημεῖον αἰτοῦντες. τότε· πότε; ὅτε ἐπανεκύκλησεν ἐχεῖνο, ὅτε γαυμάζει, ὅτε ἐκπλήττεσθαι καὶ παραχωρεῖ, τότε τῆς πονηρίας οὐκ ἀφίστανται. ὅσα δὲ τὰ ῥήματα κακίας γέμοντα καὶ εἰρωνείας. παρεσκεύαζον γὰρ αὐτὸ ὑπαναπόσασθαι ἀφ' ὧν τούτων. καὶ πῶν μὲν ὑβρίζοντες, πῶν δὲ κακηγοροῦντες, πῶν μὲν δαιμονιῶντα καλοῦντες, πῶν δὲ διδάσκαλον· ἀμφότερα ἀπὸ πονηρᾶς γνώμης, εἰ καὶ σύμφυτα τὰ λεγόμενα. ἀφ' οὗ δὲ αὐτὸν καὶ σφόδρα κεφαλαίωται. καὶ ὅταν μὲν αὐτὸ ταπεινῶς ἀκούσωσι καὶ ὑβρίζοντες, ὑπεκρινᾶς αὐτοῖς διελέγετο· ὅτι δὲ ἐκολάκευον, ὑβρισικῶς καὶ μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος, δῆλοις ὅτι ἑκατέρῳ τῷ πάθει ὑπῆν αὐτοῖς, καὶ οὔτε ὅτι εἰς ὀργὴν ἐξάπτεται, οὔτε πῶς ἐπὶ κολακείας μαλακίζεται. ὅσα δὲ καὶ τὴν ὕβριν, οὐκ ἁπλῶς λοιδορίαν ὑβρεν, ἀλλ' ἀπόδειξιν ἔχουσι τῆς πονηρίας αὐτῶν. Οὐ γὰρ φησι; γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ. Οὗ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· Οὐ γαυμαστόν, εἰ ἐπ' ἐμοῦ ταῦτα ποιεῖτε τὰ πάντα ἀγανακτοῦμαι πρὸς ὑμᾶς, ὅτι καὶ τὰ πρῶτα, ἃ ἔδοσαν ὑμῖν ἐλάβετε πρόχειρα, ἀλλὰ τῶν πονηρῶν. καὶ παλαιόντες γὰρ αὐτὸν ὅτι τὸν δαίμονα ἐκβάλλει, ἐφασκον ὑπ' ἀρχόντων δαιμονίων ἐκβάλλειν· ὁ δὲ συνεχῶς αὐτοῖς καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ ὠνείδιζε. Ἰεζ. 15.

Ταῦτα

ταῦτα ἦ ἔλεγε, δικαίως ἑαυτὸν τῷ πατρὶ συμφωνοῦντα, καὶ τὰ ὑπ' ἐκείνου ποιούμενα, καὶ τὰ ἀπόρρητα αὐτῷ ἐκκαλύπτειν, ἅτε ὄντι μὴ ὑποκρίσεως ἕνεκα ὡς ἐχθροὶ ἦσαν. διὰ τοῦτο αὖθις εἶπε γλυκὺ ποιήσει, ὅτι ἀγνώμονες ἀεὶ γεγόνασι περὶ τοὺς εὐεργέτας, ὅτι οὐ πάσχοντες κάκιστα χείρες, ὅπερ ἐκάστης ὕβρεως ἐσχάτης ποινείας. μαχαλίδα ἦ ἐκάλεσε, τὸ τὸν πρέσβυν ἀπιστεῖν δηλῶν· ὅθεν διέκρουσεν ἑαυτὸν πάλιν τῷ πατρὶ ἴσον, εἰ γὰρ μὴ πιστεύσας αὐτῷ μαχαλίδα ποιεῖ. εἶτα ὑβρίσας, τί φησι; καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ιωνᾶ τοῦ προφήτου. ὅθεν ⓜ περὶ τῆς ἀναστάσεως προσαναφέρεται λόγον, καὶ πιστεύσας αὐτὸν ἀπὸ τοῦ τύπου. τί οὖν; ἐδόθη αὐτῇ σημεῖον, φησίν; οὐκ ἐδόθη αὐτόθεν. οὐ γὰρ ὥσπερ αὐτὸς ἐναγὴν ἐποίει τὰ σημεῖα (ἤδει γὰρ πεπωρωμένους) ἀλλ' ὥστε ἑτέρους διορθοῦν. καὶ τοῦτο οὖν ὅτιν ἐστὶν εἰπεῖν, ἢ ὅτι ζητοῦσιν οὐ λήψονται σημεῖον, οὗ ἐκεῖνο. σημεῖον γὰρ αὐτοῖς γέγονε, ὅτι διὰ τῆς οἰκείας κολάσεως ἔγνωσαν αὐτοῦ τὴν δύναμιν. ὁ τοίνυν ἀπειλῶν λέγει, καὶ ὅτι αὖθις ἀπιστοῦσιν, ὡς αὖ καὶ ἔλεγε· μυρίας ἐνεργείας ἐπεδείξάμην· οὐδεὶς τούτων ὑμᾶς ἐπεισάσατο, οὐδὲ ἠθελήσατε προσκωπῆσαί μοι τὴν δύναμιν. * γνώσεσθε τοίνυν διὰ τῶν ἐναντίων τὴν ἐμὴν τὴν ἐμοῦ, ὅταν τὴν πόλιν ταύτην ἐρημωμένην ἴδητε, ὅτε τὰ τείχη προεπηρμένα, ὅτι ⓜ ναὸς ἐρείπιον γέγονεν ἡμῶν, ὅταν καὶ τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐκπέσητε τῆς προτέρας, καὶ "πάλιν ἀοίκητοι καὶ φυγάδες πάντα χοῦ προσέρχεσθε. πάντα γὰρ ταῦτα μετὰ ⓜ σαφοῦς γέγονε. ταῦτα οὖν ὑμῖν αὐτὰ σημεῖα "ἔσται μεγάλων. καὶ γὰρ σφόδρα μέγα σημεῖόν ἐστι, τὸ ἀκάνθας αὐτῷ μὴ φύειν τὰ κακά, τὸ μηδὲν ὑπομεῖναι μηδὲ ἅπαξ κατ' αὐτοῦ ἐξενεχθῆσαι ῥῆμα. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὑμῖν λέγω· καταλιμπάνει δὲ ὧδε μὴ ταῦτα χρόνῳ γενέσθαι αὖθις σαφῶς. τέως δὲ ⓜ περὶ τῆς ἀναστάσεως γυμνάζει λόγοις, οὓς ἔμελλον εἶσεσθαι, δι' ὧν ἔμελλον ὕστερον νικήσειν.

40 Ὥσπερ γὰρ ἐν Ιωνᾶς, φησίν, ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.

Φανερῶς μὲν γὰρ οὐκ εἶπεν ὅτι ἀναστήσει) (ἐπεὶ δὲ καὶ κατηγέλασαν) ἠνίξατο ἦ ὕστως, ὡς ἐκείνους πιστεῦσαι ὅτι προῄδει. ὅτι γὰρ ἤδεσαν, λέγει πρὸς ⓜ Πιλάτον· εἶπέ, φησι, ὁ πλάνος ἐκεῖνος ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσομαι· κέλευσον ⓖ ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον. ἐπεὶ γὰρ ἀσυνεπόητοι αὐτῷ ἐμπροσθεν ἦσαν. διὰ καὶ αὐτοὺς ἀκριτοὺς γενέσθαι ὕπνῳ. ἔφασκε δὲ πῶς ὁ ἀληθὴς ἀκριβῶς αὐτὸ ἐρεῖ. ὁ γὰρ εἶπεν, ἐν τῇ γῇ, ἀλλ' ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς· ἵνα ὁ ⓜ τάφος δηλώσῃ, καὶ μηδεὶς δόκησιν καταπλεύσῃ. καὶ τρεῖς δὲ ἡμέρας διὰ τοῦτο συνεχώρησεν, ἵνα πιστευθῇ ὅτι ἀπέθανεν. ὁ γὰρ τῷ σαυρῷ αὐτὸν μόνον βεβαιοῦσθαι, καὶ τῇ πάντων ὕλῃ, ἀλλὰ καὶ τῷ χρόνῳ τῶν ἡμερῶν. τῇ μὲν γὰρ ἀναστάσει, πᾶς ὁ μὴ ταῦτα ἐμάνης μάρτυρήσειν χρόνος· ὁ σαυρὸς δὲ, εἰ μὴ τότε πολλὰ ἔφερε τὰ μαρτυρήσοντα αὐτῷ σημεῖα, καὶ ἠπιστήθη· τοῦτο δὲ ἀπιστηθέντος, καὶ ἡ ἀνάστασις ἂν ἠπιστήθη. διὰ τοῦτο καὶ σημεῖον αὖθις καλεῖ. εἰ δὲ μὴ ἐσαυρώθη, οὐκ ἂν ἐδόθη τὸ σημεῖον. διὰ τοῦτο δὲ ⓜ τύπον φέρει ἐκ μέσου, ἵνα πιστευθῇ ἡ ἀλήθεια. εἰπὲ γάρ μοι, φαντασία ἦν Ιωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους; ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις τοῦτο εἰπεῖν. οὐκοῦν οὐδὲ ὁ Χριστὸς ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς. ὁ γὰρ ἀληθὴς ὁ μὲν τύπος ἐν ἀληθείᾳ, ἡ δὲ ἀλήθεια ἐν φαντασίᾳ. διὰ τοῦτο τὸ πάθος τοῦ σταυροῦ τοῦ θανάτου αὐτοῦ καταγέλωμεν, καὶ ἐν ταῖς μυστηρίοις, καὶ ἐν τῷ βαπτίσματι, καὶ ἐν ταῖς ἄλλοις ἅπασι. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λαμπρᾷ βοᾷ τῇ φωνῇ· Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Γαλ. ς. ιδ. Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ὅθεν δῆλον ὅτι τέκνα τοῦ διαβόλου εἰσὶν ⓖ τὰ Μαρκίωνος νοσοῦντες, ταῦτα ἐξαλείφοντες, ἅπερ ὥστε μὴ ἀφανισθῆναι, μυρία ἐποίησεν ὁ Χριστὸς, καὶ ὥστε ἀφανισθῆναι, μυρία ἐποίησεν ὁ διάβολος, ⓜ σταυρὸν λέγω καὶ τὸ πάθος. διὰ τοῦτο ἔλεγε καὶ ἀλλαχοῦ· Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν· καὶ, ἔσται ἡμέραι Ιωαν. ς. ιθ.

ὅτου ἀπ᾽ αὐτῶν ὁ νυμφίος. ☩ σὺ ταῦτα, ϗ δηλῶσι) αὐτῇ σημεῖον, εἰ μὴ ὁ σημεῖον Ἰωνᾶ τὸ προφήτου, ϗ ὅτι ὑπὲρ αὐτῶν πείσει) δηλοῖ, ☩ ὅτι οὐδὲν κερδήσουσι. ἔτι γὰρ μὴ ταῦτα ἐδήλωσεν, ἀλλ᾽ ὅμως ☩ ταῦτα εἰδὼς ἀπέθανε. τοσαύτη ἰῶ αὐτῶ ἡ κηδεμονία. ἵνα γὰρ μὴ νομίσῃς ὅτι καὶ τὰ ἐξῆς ἰδιαῦτα ἔσαι ὑπὲ τῶν Ἰουδαίων, οἷα ὑπὲ τῶν Νινϐιτῶν, ϗ ὑπισραφήσονι), ϗ καθάπερ ἐκείνοις συμϐαίνει τὴν πόλιν ἔσησε, ϗ οὐκ ϐαρϐάροις ἐπέτρεψεν· ὕτω ϗ ὅτοι μὴ τὴν ἀνάσασιν ὑπισρέψοισι, ἀκούσονσι πῶς τὸν ναὸν πῦρ ἄπαν δηλοῖ. ὅτι γὰρ οὐδὲν καρπώσονσι) ὑπεύθυνοι ☩ εἰς τὴν οἰκείαν ἀϐεϐιστίαν, ἀλλὰ καὶ ἀνήκεσα πείσονσι), ϗ τοῦτο ἐξῆς ἐδήλωσε δηλῶ τῷ τοῦ ☧ δαίμονα προδιάγματος. πῶς γὰρ ὢν μέλλοισι πάσχειν μὴ ταῦτα ἀπολογεῖται, δείκνις ὅτι δικαίως πείσονσι). ταῦ μὲν γὰρ συμφορᾶς αὐτῶν ϗ τὴν ἐρημίαν, ἀπὸ τοῦ προδιάγματος ἐκείνου ᾗ ἔσησε. πῶς γὰρ δείκνυσιν, ὅτι δικαίως ταῦτα πάντα ὑπομένουσιν· ὅπερ ☩ ὅτι τῆς παλαιᾶς ἐποίει. ϗ γὰρ ταῦ Σόδομα μέλλων καθαιρεῖν, ἀπελογήσατο τῷ Ἀϐραὰμ προφητεῦσαι, τὴν ἐρημίαν δείξας ϗ τὴν ἀσθένειαν τῆς ἀρετῆς, ὅπουγε οὐδὲ δέκα εὑρέθησαν ἄνδρες ἐν πόλεσι τοσαύταις σωφρόνως ζῆν προσηρημένοι. ϗ ☧ Λωτ᾽ ὁμοίως δείξας τὴν μισοξενίαν ϗ τὸν ἀτόπους αὐτῶν ἔρωτας, τότε ἐπάγει τὸ πῦρ. ϗ ὅτι τοῦ καταϰλυσμοῦ ὂν τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐπίνησε, δῆλα τῶν ἔργων ἀπολογησάμενος τῷ Νῶε. ☩ ☧ Ἰεζεκιὴλ ὁμοίως, ὅτι ἐν Βαϐυλῶνι ἀχθήσονται ταῦ ἐν Ἰερουσολύμοις ἰδεῖν ἐποίησε κακά. ϗ ☧ Ἰερεμίας πάλιν, ὅτε ἔλεγε, μὴ προσεύχου*, ἀπολογούμενος ἔλεγεν· ἢ οὐχ ὁρᾷς τί ὅτοι ποιοῦσι; ϗ πάμπαν μὲν οὐ τοῦτο ποιεῖ, ὃ δὲ ϗ ἐνταῦθα. ἵ γὰρ φησιν;

41 Ἄνδρες Νινϐῖται ἀναςήσονται) ϗ κατακρινοῦσι τὴν γενεὰν ταύτην· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ. ϗ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε. Ὁ μὲν γὰρ δοῦλος, ἐγὼ δὲ δεσπότης· ϗ ὁ μὲν οὐκ ἠτήσε ἀξιωθῆναι ἐγὼ δὲ οὐκ θανάτου λύσω· ϗ ὁ μὲν καταφρονῶν οὐκ ἠκούσθη, ἐγὼ δὲ βασιλείαν ἦλθον εὐαγγελιζόμενος. ☩ ☧ μὲν χωρὶς σημείου ὑπίσευσαν· ἐγὼ δὲ πολλὰ σημεῖα ἐπεδειξάμην. ☩ ☧ μὲν οὐδὲν πλεῖον ἴσχυσαν τῶν ῥημάτων ἐκείνων, ἐγὼ δὲ πᾶσαν οὐκ ἴσην φιλοσοφίας ἰδέαν· ϗ ὁ μὲν ἀμαρτωλὸς προσῆλθεν, ἐγὼ δὲ αὐτὸς ὁ δικαιότης ☩ ὁ πάντων κύριος ἦλθον, οὐκ ἀπειλῶν, οὐκ ἀπαιτῶν εὐθύνας, ἀλλὰ συγχώρησιν κομίζων. ϗ ☧ μὲν ϐάρϐαροι, ὅτοι δὲ προφήτας ζωοδιδασκάλους μύσοις· καὶ ἐκείνου μὲν οὐδεὶς προσῆλθε, πρὸς ἐμοῦ δὲ ἅπαντες, καὶ τὰ ἔργα τοῖς λόγοις ζωὴν ἔδωκε. κἀκεῖνος μὲν ἐδραπέτευσεν ἀπειλὰς μέλλων ὑπὲρ τοῦ μὴ γενέσθαι· ἐγὼ δὲ εἰδὼς ὅτι ϗ σωθῆναι ϗ γενέσθαι μέλλω, προεῖπον. ϗ σκῆνος μὲν οὐδὲ ὀνειδισθῆναι ἠνέγκεν ὑπὲρ τῶν σωζομένων· ἐγὼ δὲ ϗ θάνατον ὑπέμεινα, θάνατον ☧ ἄρασιν, καὶ μὴ ταῦτα πάλιν ἑτέρους ἀποτίλλω. καὶ ὁ μὲν ξένος ἦς ἐκεῖ καὶ ἀλλότριος καὶ ἄγνωστος· ἐγὼ δὲ συγγενὴς κατὰ σάρκα καὶ προγόνων τῶν αὐτῶν. καὶ πολλὰ δὲ ἕτερα μὲν ἦς σωφρονῆσαι δὲ πλέον ὑπεζήτῶ. αὐτὸς δὲ οὐδὲ σὺ ταῦτα ἴσασι, ἀλλὰ καὶ ἕτερον προσῆλθε προδείγμα λέγων·

42 Ὅτι καὶ βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτούς· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος· καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε. Τοῦτο τοῦ προτέρου πλεῖον ἦν. ὁ μὲν γὰρ Ἰωνᾶς πρὸς ἐκείνους ἀπῆλθεν· ἡ δὲ βασίλισσα τοῦ νότου οὐκ ἀνέμεινε τὸν Σολομῶντα πρὸς αὐτὴν ἐλθεῖν, ἀλλ᾽ αὐτὴ πρὸς αὐτὸν προῆλθεν, καὶ γυνὴ καὶ βάρϐαρος οὖσα, καὶ τοσοῦτον ἀφεστηκυῖα, οὐκ ἀπειλῆς ὑπακούσασα, οὐ θάνατον διδιαχῦα, ἀλλ᾽ ἔρωτι ῥηθὲν μόνον σοφῶν. ἀλλ᾽ ἰδοὺ καὶ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἡ γυνὴ προῆλθεν· ἐνταῦθα δὲ ἐγὼ ἦλθον· καὶ ἡ μὲν ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀνέση, ἐγὼ δὲ ☩ πόλεις ϗ κώμας περιέρχομαι. κἀκεῖνος μὲν γὰρ δένδρων ϗ ξύλων διελέγετο, ☩ μηδὲν μέγα ὠφελῆσαι τὸν προσερχόμενον δυνάμενα.

μμα· ἐγὼ γὰρ ἀπορρήτων πραγμάτων καὶ μυστηρίων φειδωλοτάτων. ἐπεὶ οὖν αὐτὸν κατέκρινε, δείξας ἐκ πολλοῦ τὸν πλούτου ἀσύγκριτα ἀμείνονας, καὶ τῆς αὐτῶν ἀγωμοσύνης, καὶ τῆς τοῦ διδασκάλου ἀδυνατείας, τοῦ μαθητὴν γενέσθαι, καὶ τοῦτο ἀπὸ τε ἄλλων πολλῶν, καὶ τῶν Νινευϊτῶν καὶ τῆς βασιλίσσης ἀπέδειξε, ὅτι λέγει καὶ τοῦ καταπλημμελοῦς αὐτὸν κόλασιν· ἀριθμητωλῶς μοι, λέγει γὰρ ὅμως, πολλοὶ τὸν φόβον ἐκφαίνων τῷ διηγήματι.

43 Ὅταν γὰρ, φησὶν, ἐξέλθῃ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐκ τοῦ ἀνθρώπου, πορεύεται δι' ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ μὴ εὑρίσκον,

44 Λέγει· ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν ἐξῆλθον. καὶ ἐλθὸν, εὑρίσκει σχολάζοντα καὶ σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον.

45 Τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ ἕτερα ἑπτὰ πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων. οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ. Ἐντεῦθεν διίσχυσεν, ὅτι οὐκ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα χαλεπώτατα πείσονται. ὅθεν γὰρ εἶπεν, ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει καὶ κατακρινοῦσι τὴν γενεὰν ταύτην· ἵνα μὴ δόξῃ τὴν τοῦ χρόνου μέλλησιν καταφρονήσωσι, καὶ ῥᾳδυμότεροι γένωνται), ἐντεῦθεν ἐφίσησιν αὐτοῖς τὰ δεινά. ὃ καὶ ὁ προφήτης Ωσηὲ αὐτοῖς ἀπειλῶν ἔλεγεν, Ὅτι ἔσονται ὥσπερ ὁ προφήτης ὁ παρεξεστηκὼς ἄνθρωπος, ὁ πνευματοφόρος· τοῦτ' ἔστιν, ὥσπερ οἱ μαινόμενοι καὶ οἱ βακχευόμενοι ὑπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων ψευδοπροφῆται. προφήτην γὰρ οὐκοῦν παρεξεστηκότα, ψευδοπροφήτην φησὶν, οἷοί εἰσιν οἱ μάντεις. τοῦτο δὲ καὶ ὁ Χριστὸς δηλοῖ, φησὶν· ὅτι τὰ ἔσχατα πείσονται). Εἶδες πῶς πάντα λέγει αὐτοῖς; ὥφειλε ὅτι τὸ προσέχειν τοῖς λεγομένοις; ἀπὸ τῶν πατέρων, ἀπὸ τῶν μάγων, ἀπὸ τῶν εὐδοκιμησάντων (ἀπὸ τῶν Νινευϊτῶν λέγω καὶ τῆς βασιλίσσης) ἀπὸ τῶν προσεχόντων Τυρίων καὶ Σιδονίων· ὃ καὶ οἱ προφῆται ἐποίουν, τοὺς ἐξ Ρηχαὶν παραγίνεσθαι καὶ τὴν νυμφίον τὴν οὐκ ὑπολαμβανομένην τοῦ κόσμου τοῦ οἰκείου Isp. λα.
καὶ τῆς σηροδεσμίδος, καὶ βοῶν τοὺς εἰδότας κλησαμένους, καὶ τὸν ὄνον τὴν φάτνην ὑπογινώσκοντα. ὅπου δὲ καὶ σοφοῦ, ἀπὸ συγκρίσεως παράσχωσι αὐτῶν τὴν ἀγωμοσύνην, λέγει τὴν ὑμετέραν λοιπόν. Τί ποτ' οὖν ὅτι τὸ ἐξηπιάσθη καθάπερ δαιμονῶντες, φησὶ, ὅταν ἀπαλλαγῶσι τῆς ἀρρωστίας ἐκείνης, ῥᾳδυμότεροι γένωνται), χαλεπωτέρου ὑπολαμβάνει καθ' ἑαυτῶν τὴν φαντασίαν· ὅπου καὶ ὑφ' ὑμῶν γίνεται. καὶ γὰρ καὶ ἐμπεσόντες κατείχεσθε δαίμονι, ὅτε τὰ εἰδωλα προσεκυνεῖτε καὶ τοὺς ὑμῶν ἐσφάττετε τοῖς δαιμονίοις, πολλὴν ὑπεδεκνύμενοι μανίαν· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐγκατέλιπον ὑμᾶς, ἀλλ' ἐξέβαλον τὰ δαίμονα ἐκείνα καὶ τῶν προφητῶν, καὶ δι' ἐμαυτοῦ πάλιν ἦλθον ὑπὲρ πλείονος ἐκκαθᾶραι ὑμᾶς βουλόμενος. ἐπεὶ οὖν οὐ βουλεσθε προσέχειν, ἀλλὰ καὶ εἰς πλείονα ἐξωκείλατε πονηρίαν (τῶν γὰρ προφήτας ἀνελεῖν, πολλῷ μείζονι καὶ χαλεπωτέρᾳ ὃ καὶ αὐτὸν κατασφάξαι) δικαίως ὑπὲρ χαλεπωτέρα πείσεσθε τῶν πατέρων, τῶν μὲν Βαβυλῶνα λέγω καὶ κατ' Αἴγυπτον, καὶ τῶν Ἀντίοχον τὸν προτερον. τὰ γὰρ ὑπὲρ Ουεσπασιανοῦ καὶ Τίτου συμβάντα αὐτοῖς πολλῷ μᾶλλον τούτων χαλεπώτερα. διὸ καὶ ἔλεγεν· Ἔσται θλῖψις μεγάλη, οἵα οὐδέποτε γέγονεν, οὐδὲ μὴ ἔσται. ὑπὲρ τούτου δὲ μόνον δηλοῖ τὸ παράδοξον, ἀλλ' ὅτι καὶ δεινὰς ἁπάσης ἔσονται) ἔρημοι καθέλου, καὶ τῆς τῶν δαιμόνων ἐνεργείας θᾶττον ἐπιχειρήσει μᾶλλον ἢ τότε. Ὅτε μὲν γὰρ, εἰ καὶ πονηρότεροι, ἀλλ' ὅμως ἦσαν καὶ φοβούμενοι καὶ τρομοῦντες τὰ αὐτοῖς, καὶ πρὸ ἢ τοῦ Θεοῦ προνοία, καὶ ἢ τοῦ πνεύματος χάριτι ὑπομένουσι, διορθούμενοι, καὶ πρὸ ἑαυτῆς ἀπάντα πληροῦσα· νυνὶ δὲ καὶ ταύτης καθόλου ἐρημωθήσονται τῆς κηδεμονίας, φησὶν, ὥστε καὶ δεινὰς πλείονα ἀσυμμέτρων καὶ συμφορᾶς ὑπομένειν, καὶ δαιμόνων ἐνέργεια τυραννικωτέρα. ἴσως οὖν καὶ ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας, ὅτι ὁ πόλεμος ἀσυλεία νικήσας Ἰουλιανὸς ἐξεδαχαύθη, πῶς μὴ τῶν ἐλλιπῶν

ἐλλιπῶν ἑαυτὸν ἔπαιζον, πῶς τὰ ἐκείνων ἐλεφάντινον. ὥστε καὶ μικρόν τι δοκῶσι σωφρονεῖν νῦν, διὰ τὴν βασιλέως φόβον ἡσυχάζουσιν· ὡς εἰ μὴ τοῦτο ἦν, πολλῷ τῶν πρότερον χαλεπώτερα ἐτόλμησαν ἄν. ὁ γὰρ τοῖς ἄλλοις πονηροῖς ἔργοις νικῶσι τὸν ἔμπορον, γοητείας, μαγγανείας, ἀστελτίας * μὴ πολλῆς ὑπιδεικνύμενοι τῆς ὑπερβολῆς· καὶ ὁ τοῖς ἄλλοις ὁ (καὶ τοι τοσούτῳ χαλεπῷ κατεχόμενοι) πολλάκις ἐσαίσασαν, καὶ βασιλέως κατεξανέστησαν, ὡς καὶ τοῖς ἑκάτοις προσπταίειν κακοῖς.

ΗΘΙΚΟΝ Ποῦ νῦν εἰσιν οἱ τὰ σημεῖα ζητοῦντες; ἀκηκοέτωσαν ὅτι γνώμης χρεία βιγνώμονος· καὶ μὴ αὐτὴ πρὸ σημείων τοῦτο ὄφελος. ἰδοὺ γεγόνασι σημείων ὑπερβαλλούσης· ὅταν δὲ μὴ τοσαῦτα θαύματα χείρους ἐγένοντο, καὶ δαιμόνων ἀπείρων οἰκητήριον ἑαυτὸν κατέστησαν, καὶ μυρίας ἐπεισάσαντο συμφοράς καὶ μάλα εἰκότως. ὅταν γὰρ ἅπαξ τις ἐλευθερωθεὶς τῆς κακίας μὴ σωφρονισθῇ, πολλῷ χαλεπώτερος πίπτεται τῶν πρότερον. διὰ τοῦτο εἶπεν, ὅτι οὐκ εὐρίσκει ἀνάπαυσιν, ἵνα δείξῃ ὅτι πάντως καὶ ἐξ ἀνάγκης λήψεται τοιοῦτον ἡ τῶν δαιμόνων ὑπερβουλή. καὶ γὰρ ἀπὸ δύο τούτων σωφρονισθῆναι εἰώθασιν, ἀπό τε τοῦ παθεῖν προτέρου, ἀπό τε τοῦ ἀπαλλαγῆναι· μᾶλλον δὲ καὶ πείσεσθαι, καὶ χείρονα πείσεσθαι ἀπειλεῖ. ἀλλ' ὅμως οὐδενὶ τούτων ἐγένοντο βέλτιοι. ζῶντα δὲ μὴ μόνον ἐκείνους μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἡμᾶς εἰρῆσθαι χρεὼν αὐ ἔχει, ὅταν φωτισθέντες καὶ τῆς προτέρων ἀπαλλαγῆτε κακίας, πάλιν τῆς αὐτῆς ἐχόμενα πονηρίας. καὶ γὰρ χαλεπώτερα λοιπὸν ἔσται ἡ κόλασις τῶν μὴ ζώντων ἁμαρτημάτων. διὰ τοῦτο καὶ τῷ παραλυτῷ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· Ἰδοὺ ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται καὶ ζῶντα πολλὰ ἀνθρώπων τεσσαράκοντα ἑκατὸν ἔτη ἔχοντα ἐν τῇ ἀσθενείᾳ. καὶ τί χεῖρον ἔπαθε, φησὶ, πίσας ὕδατος; πολλῷ χεῖρον καὶ χαλεπώτερον. μὴ γὰρ δὴ γένοιτο τοσαῦτα ἡμᾶς ὑποπτεῦσαι, ὅσα δυνάμεθα παθεῖν. οὐδὲν γὰρ ἀπορεῖ ἡμωρεῖν ὁ Θεός. καὶ γὰρ ὁ πολὺ ἔλεος αὐτοῦ, ὅπου καὶ ἡ ὀργὴ αὐτοῦ. καὶ τοῦτο καὶ τῇ Ἱερουσαλὴμ ἐγκαλῶν διὰ τοῦ Ἰεζεκιήλ. Εἶδον γάρ σε, φησὶ, πεφυρμένην ἐν αἵματι, καὶ ἔλουσα καὶ ἔχρισα, καὶ ἐνέδυσε σοι ὑποδήματα ἐν βύσσῳ κατεκόσμησα, φησὶν, ὅτι οὐκ ὑπερβαίνουσί σοι· διὸ καὶ χαλεπώτερα ἀπειλῶν σοι ἁμαρτάνουσιν. οὐκοῦν μὴ τοίνυν κόλασιν λέγωμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπειλὴν τοῦ Θεοῦ μακρυνώμεν. ποσάκις γοῦν τὴν αὐτὴν ἡμάρτανε κακίαν, καὶ ἔτι μακροθυμεῖ; ἀλλὰ μὴ θαρρήσωμεν, ἀλλὰ φοβηθῶμεν. καὶ γὰρ ὁ Φαραὼ, εἰ καὶ τῶν πρώτης πληγῆς ἐπαύσατο, οὐκ ἂν εἶπεν πεῖσαν τὸν ὕστερον, οὐκ ἂν μὴ ζῶντα ἅμα αὐτῷ τὸν στρατὸν κατεποντίσθη. ζῶντα δὲ λέγω ὅτι πολλοὺς οἶδα καὶ Φαραὼ καὶ νῦν λέγοντας, οὐκ οἶδα Θεόν, καὶ τὸν πολλὴν τὴν πλησμονὴν προσπλουτοῦντας τοῦ ἀναθυμιάσεως. πόσοι, τοῦ Θεοῦ κελεύοντος αὐλαίαν πῦρ ἀπειλῶ, οὐδὲ πόνον ἀνέχονται χαλάσαι; ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἐρυθρὰν θάλατταν διαβῆναι νῦν λοιπὸν, ἀλλὰ πέλαγος ὄψει πυρός, πέλαγος οὐ τοιοῦτον οὐδὲ τοσοῦτον, ἀλλὰ πολλῷ μεῖζον καὶ ἀγριώτερον, οὐκ ὕδατος ἔχον ἀλλὰ κύματα, πυρὸς ξένου ἰοὺς καὶ φλεγμονάς. ἄφωνός ἐστιν οὐδὲ μεγάλη φλογὸς χαλεπωτάτης. πάντα γὰρ πῦρ ἀφεῖς ἔχει ὄψιν ἰδίαν, ἀγρίῳ μὲν ἀγρίῳ ἡμέρῳ δὲ ἡμέρου ἐοικός. εἰ γὰρ σὺ τοῦτο τὸ ἀμάθητον τοῦτο καὶ ὑλικὸν πῦρ, ὥσπερ ἡμέρου σκηνὴν τῆς καμίνου, ἐφήλλατο τοῖς ἔξω καθημένοις ὅτι τῶν τρισὶν παίδων, ἃ οὐκ ἐργάσατο οὐδὲν τοῦ ἐμπεσεῖν; ἀκούσει δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης λεγόντων τῶν προφητῶν· Ἡμέρα Κυρίου ἀνίατος, θυμοῦ καὶ ὀργῆς πλήρης. οὐδεὶς γὰρ ἔσται ὁ παρισάμενος, οὐδεὶς ὁ ἐξαμεύμενος, οὐδαμοῦ τὸ πρόσωπον ὃ ἡμέρου καὶ γαλήνου. ἀλλ' ὥσπερ καὶ τὰ μέταλλα ἐργαζόμενοι χαλεποῖς ὕσι παραδίδονται δυνάσταις, καὶ οὐδένα τῶν οἰκείων βλέπουσιν, ἀλλὰ τοὺς ἐφεστηκότας μόνους· οὕτω δὴ καὶ τότε, μᾶλλον δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ καὶ πολλῷ χαλεπώτερον. ἐπαθεῖν μὲν γὰρ δυνατὸν καὶ προσελθεῖν καὶ δεηθῆναι τοῦ βασιλέως, καὶ λῦσαι καταδικασθέντα· ἐκεῖ δὲ οὐκ ἔστι. οὐ γὰρ, ἐφεῖται, ἀλλὰ μόνον

σιν ἀποτηγανίζομεν, ἢ τοσαύτην ὀδυνην ἔχοντες, ὅσην οὐδὲ εἰπεῖν δυνατόν. εἰ γὰρ τὴν ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ τὰς θριμαίας ἀλγηδόνας οὐδεὶς δυνάται διηγήσασθαι λόγῳ· πολλῷ μᾶλλον τὴν ταύτης ἐκ τῆς παχύτητος. ὁ τοίνυν μὴ γὰρ, ὁ βραχεῖα, καὶ εὐροπὴν ὃ πολὺ γίνεται· ἐκεῖ δὲ, καὶ ἑτέρα μὴ, ἢ διαφθαρῆναι δὲ ὃ καὶ ὁλόκληρον. τί τοίνυν ποιήσωμεν ἐκεῖ; καὶ γὰρ πρὸς ἐμαυτὸν ταῦτα λέγω. ἢ εἰ σύ, φησὶν, ὁ διδάσκαλος, ἐκεῖ σταυρῷ ταῦτα λέγῃς, οὐδὲν ἐμοὶ μέλει λοιπόν. τί γὰρ ἄν μοι τὸν ἐμὲ καλέσαντα; μὴ, διδάσκαλε, μισθὸν ταύτην ζητήσω τὴν διδαμυθίαν. ἢ γὰρ ἔστιν αὖτη διδαχή. εἰπέ γάρ μοι, ἢ καὶ ἀσώματος δυνάμις ἐν ὁ ἀγγέλος; ἢ τὴν ἀνθρωπίνην βλῆτίαν; ἀλλ' ὅμως ἐξέπεσεν. ἆρ' οὖν ἐστὶν ὅστις διδαμυθίαν ἐκ τοῦ μετ' ἐκείνου καλέσαντος λήψεται; ἢ δαιμόνιος. τί δαὶ ὁ Αἰγύπτιος πούτις; ἢ καὶ ἡ τοῦ ὁ ἀρχαῖος ἐώρων καλεσάμενος, ἢ ἐκεῖ ἐν οἰκείῳ πόνῳ ἔμενεν; ἆρ' οὖν ὑπέτυχεν * καὶ προσεκλήθησαν δὲ αὐτῷ ἔπεμψαν; ἢ δῆτα. καὶ δῆλον ἐξ ὧν μὴ ταῦτα ἐποίησεν, ὡσανεὶ τινος πλουσίου μισθίζόμενος, ζωοπηξάντος τὸν βασιλέα, καὶ ἀναγκάσαντος ἐκβαλεῖν τὴν Ἐβραίων διδαμυθίαν. ὁ γὰρ σφόδρα ψυχρὸς τοῦτ' ὁ λόγος, τὸ νομίζειν διδαμυθίαν φέρειν τὸ μὴ πούτου καλέσαντος· τὸ λέγειν, ὡς πούτης, καὶ ἐμοί. τί γὰρ χρὴ λέγειν τὴν γέενναν; σύνοισθα μοι τοῦτ' ἐνταῦθα ποδαλγίας καταληφθείς, οἱ ὅταν θριμαίας ὀδύνης καταπίπτωμεν, κἂν μυρίους δύῃς χαλεπώτερα πάσχοντας, ὑφ' εἰς πῶν λαμβάνουσι. τὸ γὰρ ὑπερτεταμένον τῆς ἀλγηδόνος ἢ συγχωρεῖ ὁ λογισμὸς σχολὴν λαβεῖν ἔχειν, εἰς τὸ λογίσασθαι ἑτέρους καὶ διδαμυθίαν εὑρεῖν. μὴ τοίνυν ταῖς ψυχρότησι ταύταις ἐλπίσι πεφώραμεν. τὸ γὰρ δέξασθαι διδαμυθίαν ἐκ τῆς πύλης κακὸν, οὐ τοῖς συμπίπτουσι τῶν παθῶν· ὅταν δὲ ἐνσκήψῃ ἡ βάσανος, ἢ ζάλης ἡ πούτου μεσιτεύουσα ἔνδον, καὶ μαθεῖν τοῦτο εἰδέναι ἡ ψυχὴ λοιπὸν ἔχῃ, πόθεν καρπώσεται διδαμυθίαν; ὥσπερ γέλως πούτου ταῦτα τὰ ῥήματα ἢ μῦθοι παίδων ἀρτίως εἰσί. τότε γὰρ ὁ λόγος ὁ ἀγωνίας συμβαίνει, ἢ ὁ ἀγωνία συμπίπτει, ὅταν ἀκούσωμεν ὅτι ὁ δεῖνα ὃ αὐτὸ ἔπαθεν· ἔστι δ' ὅτε καὶ ὁ ἀγωνία. εἰ δ' ἐκεῖ ταῦτα μὴ ἰσχὺν ἔχει, πολλῷ μᾶλλον ὁ ὀδυνη ἢ πόνος ἀρτίως, ἵν' ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων διήσει. ἢ οἶδα μὲν φορτικὸς ὢν ἢ λυπῶν ὑμᾶς ἀεὶ τὰ ῥήματα τὰ ταῦτα· ἀλλὰ τί πάθω; ἢ γὰρ ἐβουλόμην ταῦτα λέγειν, ἀλλὰ δ' ἐμοῦτε ἢ πᾶσιν ὑμῖν ἀρεστὸν ζωὴ δίδαγμα. ὅθεν δ' ὁ ἀμύρτημοί ἐσμεν ὁ πλείης, ἵνα δῶ μοι δοῦναι ἀληθῆ διηγήσασθαι λυπῆσαι ὑμᾶς, ἢ καθικέσθαι τῆς ἀφοσίας τῶν ἀκροωμένων; τότε δῶ ὕπνος ἀνέπαυσάμην· ὧν δ' ἐδίδαξα μή τινες καταφρονήσωσι τῶν λεγομένων, ἢ μείζων ἡ πίληψις ἀφ' ἑαυτοῦ ὁλιγωρίαν τῆς ἀκροάσεως γίνεται. οὐδὲ γὰρ, εἰ διαπαντὸς ἡμᾶς ἀπειλοῦμεν τὴν ζωοδύλων τις ἀκούσῃ καταφρονεῖ τῆς ἀπειλῆς, ἀπεμφαῖνον πρέσβαμβ' ἂν αὐτὸν ὁ ἀγωνακτήσας, ἀλλὰ δ' τοῦτο ἐπιτήδειος αὐτῷ καλάσεως ἂν ἐγίνετο μείζονος. ἀφ' ἑαυτοῦ, κατανήξωμεν ἑαυτοὺς τὴν ἀεὶ γέενναν ἀκούοντες λόγων. οὐδὲ γὰρ ἥδιόν ἐστι τῆς ἀφελείας ταύτης, ὅθεν τῶν πραγμάτων οὐδὲν πικρότερον. καὶ πῶς οὐδὲ ὃ ἀεὶ γέεννα ἀκηδιαί, φησὶ; ὅθεν ἀνδὸς ὃ εἰς γέενναν ἐμπεσεῖν, ὅταν διαπορεύεται τὰ δεινώτατα φορτικὰ εἶναι ῥήματα, καὶ πρὸς τούτῳ ἐπίσης ἡδέως πόνου. συντρίβει γὰρ ἡμῶν ταῖς ψυχαῖς, ἢ ἀλλοκοτίσεις ποιῇ, ἢ μετιωρίζει τὸν ἀφρονα, δ' ἀπεσῶ ὁ λογισμὸν, καὶ τὸν πατρικὸν τῶν ὀπτασιῶν ἐκβάλλει πολιορκίαν, δ' ἰσχυρὰ ὃ πρᾶγμα ἐστί. ἀφ' ἧς μὲν τῆς κολάσεως δέος μοι καὶ τὸ αἰωνίου εἰπεῖν. καθάπερ γὰρ τοῦ Ιουδαίους ὁ Νινευίτας κατακρινοῦσι τότε, ὕστερον καὶ ἡμᾶς πολλοὶ κατακρινοῦσι τῶν δοκούντων κατωδυνηρῶν εἶναι. σύνοισθα οὖν ὁ γέλως, ὅσῃ ἡ κατάγνωσις· σύνοισθα ἢ βαλωμεθά τινα δέγμα κατ' αὐτῶν, καὶ ὑφεσιμωδίας. πρὸς ἐμαυτὸν ταῦτα λέγω, πρὸς ἐμαυτὸν ταῦτα διδασκω· ἢ μηδεὶς ὀργιζέσθω ὡς κατακρινόμενος· ἀνθρώπινα τῆς ὁδοῦ τῆς ταπεινῆς. μείζονι πότε τραφῆς μείζονι πότε ἀνέσεις; οὐκ ἐπιπλήττομεν

πλήθη, μὴ ῥᾳθυμοῦντες; γελῶντες; ἀναβαλλόμενοι; ἢ τὰ αὐτὰ πάλιν ἔσται, τὰ πίζα, ἡ κόρος, καὶ πολυτέλεια, ⁊ χρήματα, ⁊ κτήσεις, ἢ οἰκοδομαί; ἢ Ⲫ τὸ τέλος; θάνατος. Ⲫ δὲ τέλος; τάφος καὶ κόνις ἢ σορὸς καὶ σκώληκες. ὅπι δείξωμεν τοίνυν χαρὶν ἵνα ζωὴν, ποιήσωμεν τὸν γλυκὺν δεσπότην· ἐντεῦθεν δείξωμεν ἕλλησιν, ὅσων εἰσὶ ἀπεστερημένοι καλῶν. ὅταν γὰρ ἴδωσι καλὰς ἡμᾶς πολιτευομένους, τὸν ὕψιστον αὐτὸν θαυμάσονται τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. ὅταν γὰρ ἴδωσιν ὅπι εἰκῆς, ὀργῆς καθαρὰς, ὅπι θυμίας ποιητὰς, βασκανίας, πλεονεξίας, Ⲫ ἄλλα πάντα καταρθοῦντας, ἐρωτῶσιν· Εἰ ἐνταῦθα ἄγγελοι γεγόνασιν Ⲫ χειστιανοί, πῶς ἔσονται μετὰ τὸν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν; Εἰ ἔνθα ξένοι εἰσὶν, ὅταν λάμψουσιν, ὅταν τὸν πατρίδα αὐτῶν ἀπολάβωσιν, πῶς οἱ ἡμέτεροι γνήσονται; ὅτι καὶ ἡ ἐκεῖθεν βελτίων ἔσονται, καὶ ὁ λόγος τῆς εὐσεβείας δοξασθήσεται· οὐκ ἔλαττον ἢ ὅπι τῶν ἀποστόλων. Εἰ γὰρ δώδεκα ὄντες οἱ κόσμοι, πόλεις ὁλοκλήρους καὶ χώρας ἐπέστρεψαν· Εἰ πάντες γνησόμεθα διδάσκαλοι Ⲇⲁ τῆς τοῦ βίου ὅπιμελείας, σύνοισθα πῶς ἀγαθοὶ ἐσόμεθα ⁊ ἡμέτερα. οὐδὲ γὰρ ὅτως ὅπιτα ἅπαντα Ⲫ ἕλλειψα νεκρὸς ἀνίσταμαι, ὡς ἀνάθεμα φιλοσοφῶν. πῶς μὴ γὰρ οἰκεῖοι οἰκπλαγήσονται, ἀπὸ ὧν τοῦτο κερδαίνω· οἰκεῖοι γένωνται ἢ πλῆθη, τοῦτο ὄμβρει, ἢ Ⲇⲁ πάντες αὐτὸν χωρεῖ τὸν ψυχήν. ὅπιμεληθῶμεν τοίνυν ἡμῶν αὐτῶν, ἵνα ἢ ἐκείνους κερδάνωμεν. οὐδὲ γὰρ λέγω φορτικόν· ἃ λέγω, μὴ γάμει· οὐ λέγω, καταλίμπανε πόλεις ἢ ἀφίσασα πολιτῶν πορεύεσθε· ἀλλ' ἐν τούτοις ὦν, δείξον τὸν ἀρετήν. ἢ γὰρ σὺ ἐν μέσαις πόλεσι γενόμενος βούλομαι μᾶλλον εὐδοκιμεῖν τῶν τὰ ὄρη κατειληφότων. Ⲇⲁπί; ὅτι πολὺ ὁ κέρδος ἐντεῦθεν Ⲫ. οὐδεὶς γὰρ καίει λύχνον, καὶ τίθησιν αὐτὸν ὑπὸ Ⲙ μόδιον. ἀλλὰ τὸν βούλομαι ὅπι τῆς λυχνίας κεῖται τοῦ λύχνου ἀπῶσαι, ἵνα πολὺ ὁ φῶς γένηται. ἀνάλωμα" τοίνυν αὐτοῦ ὁ πῦρ, ποιήσωμεν τοῦτο ἐν σκότῳ καθημένους ἀπαλλαγῆναι τῆς πλάνης καὶ μή μοι λέγε, ὅτι γυναῖκα ἔχω, ἢ παιδία κέκτημαι, ἢ οἰκίας πεφύτευμαι, ἢ οὐ δύναμαι ταῦτα καταρθοῦν. καὶ γὰρ τούτων μηδὲν ἔχῃς, ῥᾴθυμος εἶ ἦς, πάντα οἴκεται· καὶ ταῦτα πάντα ἦς πεφεύξεται, ἀσυδαῖος εἶ ἦς, πεσεῖσθε τῆς ἀρετῆς. ἐν γὰρ ὅτι ὁ ζητούμενον, γνώμης τυραίας Ⲇⲁσκειν. ἢ ὅτε ἡλικία, ὅτε πενία, " ἢ πλοῦτος, " οὐ πεφυγμένος πεῖσαι, οὐκ ἄλλο οὐδὲν ἐμποδίσαι δυνήσεται. ἢ γὰρ ἢ γέροντες, ἢ νέοι, ⁊ γυναῖκας ἔχοντες, ἢ " παῖδας πέφοντες, ἢ πένητας μετὰ χειμαζόμενοι, ⁊ στρατευόμενοι καὶ πόρθωσαι τὰ ὅπιπαίδια ἅπαντα. ἢ γὰρ ὁ Δαυὶλ νέος ἦν, ἢ ὁ Ἰωσὴφ δοῦλος ἦν, ἢ ὁ Ἀχὺλας τέχνην μετεχειρίζετο, ἢ ἡ πορφυρόπωλις ἐργασηρίῳ πεφυσήκει, ἢ ἄλλος δισμοφύλαξ ἦν, καὶ ἄλλος ἐκατοντάρχας, ὡς ὁ Κορνήλιος, καὶ ἕτερος ἀθυτὴς, ὡς ὁ Τιμόθεος, ⁊ ἄλλος δραπέτης, ὡς Ὀνήσιμος· ἀλλ' οὐδὲν οὐδενὶ τούτων γέγονε κάλυμα, ἀλλὰ πάντες εὐδοκίμησαν, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἢ νέοι καὶ γέροντες, καὶ δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι, καὶ στρατιῶται καὶ ἰδιῶται. μὴ τοίνυν πρόφασιν σκηπτώμεθα, ἀλλὰ γνώμην πρόθυμον ἐρίσωμεν. κἂν ὁπουοῦν ὦμεν, πάντως ὅπιλήψομεθα ἀρετῆς, καὶ τῶν μισθῶν" ὅπιτυχόμεθα ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, ⁊ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. μθ'. 46 ΕΤΙ ΔΕ ΑΥΤΟΥ ΛΑΛΟΥΝΤΟΣ ΤΟΙΣ ὄχλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ Ⲫ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἰστήκεισαν ἔξω, ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι. 47 Εἶπε δέ τις αὐτῷ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ Ⲫ ἀδελφοί σου ἔξω ἑστήκασι ζητοῦντές σοι λαλῆσαι.

48 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ εἰπόντι αὐτῷ, τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου; καὶ τίνες Ⲫ ἀδελφοί μου; 49 Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπεν· ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ Ⲫ ἀδελφοί μου.

Οπερ

ΟΠερ πρόσθεν ἔλεγον, ὅτι ἀρετῆς ἀπούσης ἅπαντα πρᾶγματα, τοῦτο καὶ νῦν μὴ πολλῆς δεόμενον τῆς πίστεως. ἐγὼ μὲν γὰρ ἔλεγον, ὅτι καὶ ἡλικία, καὶ φύσις, καὶ ὁ ἔρημον οἰκεῖν, καὶ ὅσα τοιαῦτα αἰσθητά, γνώμης οὐκ ὄντος ἀγαθῆς· σημεῖον δὲ καὶ πλέον ἕτερόν τι μεμηχανόμην, ὅτι οὐδὲ ὁ κυοφορήσας τὸν Χριστὸν καὶ τὸν θαυμαστὸν σκῆνος τοῦτον τετοκεῖν, ἔχει τι κέρδος, ἀρετῆς οὐκ ὄντος. καὶ τοῦτο μάλιστα ἐστιν ἰδεῖν· εἰ γὰρ αὐτὸν ἠκολούθουν τοῖς ὄχλοις, φησίν, εἶπέ τις αὐτῷ, ὅτι ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ζητοῦσί σε. ὁ δὲ λέγει· τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες οἱ ἀδελφοί μου; ταῦτα δὲ ἔλεγεν, οὐκ ἐπαισχυνόμενος ὅτι τῇ μητρὶ, οὐδὲ ἀρνούμενος τὴν γενομένην αὐτῷ (εἰ γὰρ ἐπῃσχύνετο, πόσῳ μᾶλλον ἔδει τῆς μήτρας ἐκείνης) ἀλλὰ δηλῶν ὅτι οὐδὲν αὐτῇ ὄφελος τούτου, εἰ μὴ τὰ δέοντα ποιεῖ ἅπαντα. καὶ γὰρ ὅταν ἐπιχείρησι, φιλοτιμίας ἕνεκα τοῦτο ποιεῖν. ἐβούλετο γὰρ ἐνδείξασθαι τὴν δόξαν, ὅτι χαίρει ἐπὶ αὐξανομένῃ τοῦ παιδὸς, οὐδὲν οὐδέπω τοιοῦτον αὐτὸν μέγα φαντάζουσαν. διὸ καὶ ἀκαίρως προσῆλθεν. ὅρα γοῦν καὶ αὐτῆς τὴν ἐκείνου ἀπορίαν. διὸν γὰρ εἰσελθόντας ἀκοῦσαι μὴ τοῦ ὄχλου, ἢ μὴ τοῦτο βουλομένους ἀναμεῖναι καταλῦσαι τὸν λόγον, καὶ ὅτι προσελθεῖν· ὁ δὲ ἔξω καλοῦσι αὐτὸν, καὶ ὅτι πρώτων ὄντα ποιοῦσι, φιλοτιμίαν" ὑπεδυκνύμενοι τοιαύτην, καὶ δεῖξαι θέλοντες ὅτι μὴ πολλῆς αὐτὸν ὑπιτάττεσι τῆς ἐξουσίας· ὅπερ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς δεικνὺς ἐγκαλῶν. αὐδὲ γὰρ τοῦτο ἀριστόμενος ὢν ἔφησεν, εἶπέ τις αὐτῷ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις· ὡσπερεὶ ἔλεγε· μὴ γὰρ οὐκ ἐμοῦ καιρὸς ἔστιν; μὴ γὰρ οὐκ ἐμοῦ κατ' ἰδίαν διαλεχθῆναι; τί δὴ καὶ λαλῆσαι ἐβούλοντο; εἰ μὲν γὰρ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας δογμάτων, κοινὰ ταῦτα προσῆκεν ἐκείνοις εἰπεῖν ἅπασι πρώτων εἶπεῖν, ὡς καὶ τοῦ ἄλλους καρδιῶσαι· εἰ δὲ ἑτέρων τῶν αὐτοῖς διαφερόντων, οὐκ ἐκείνου ἦν καταπύσαι. εἰ γὰρ πατέρα θάψαι οὐκ ἀφῆκεν, ἵνα μὴ διαχόσῃ ἡ ἀκολούθησις, πολλῷ μᾶλλον τὴν αὐτοῦ δημιουργείαν καταλῦσαι οὐκ ἐκείνου ὑπὲρ τοῦ οὐδὲν προσηκόντων. δῆλον ὅτι κενοδοξίας τοῦτο μόνον ἐποίουν· ὃ καὶ Ἰωάννης δηλοῖ ἔλεγεν, Οτι οὐδὲ αὐτοὶ ⓐ Ioan.7.5.
ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν· ⓒ τὰ ῥήματα ἃ αὐτῷ ἀπαγγέλλει καὶ πολλῆς γέμοντα δυσίας, λέγων, ὅτι εἶπον αὐτοῖς ὅτι τὰ ἱμάτιά μου διεμερίσαντο, διʼ ἕτερον μὲν οὐδὲν, ἢ ἵνα αὐτοὶ δείξωσιν ἀπὸ τοῦ ἰδίου σημείου καρπώσωνται. εἰ γὰρ τοῦτο ποιῇς, φησι, δεῖξον σεαυτὸν ᾧ κόσμῳ. οὐδὲν γὰρ τι ποιῇ τὸ κρυπτὸν, ἂν ζητῇ αὐτὸς φανερὸς εἶναι· ὅτε καὶ" αὐτὸ αὐτοῖς ἐπετίμησεν, τοῦ ἁρπαγμοῦ αὐτῶν ἀπιόντος μισθόν. ὅτε γὰρ ⓐ Ἰουδαῖοι ὠνείδιζον καὶ ἔλεγον· Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱὸς, οὗ ἡμεῖς ἴσμεν ⓦ πατέρα καὶ τὴν μητέρα; καὶ ⓐ Matth.13.55.
ἀδελφοὶ αὐτοῦ οὐχὶ πρὸς ἡμᾶς εἰσι; τοῦ διαβόλου βουλόμενοι τὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἀποκρούεσθαι, ὅτι τοῦ τῶν σημείων αὐτὸν ἐκάλουν ὑπόδικον. διὸ τοῦτο αὐτοῦ διαχρᾶται, ὃ πάλαι αὐτῶν βουλόμενος ἰάσασθαι. ὡς εἶτα δρήσασθαι ἤθελε τὴν μητέρα, ὅτι σκῆνος ὠνείδιζεν, οὕτω δὴ ἤρτησατο· νῦν ὃ φαίνεται τοσαύτην αὐτῆς ποιούμενος πρόνοιαν, ὡς καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν σταυρὸν, τὸν πάντων μάλιστα πολυτιμώμενον μαθητὴν παραθέσθαι αὐτῇ, ἢ πολλὰ ὑπὲρ αὐτῆς ὑπεσκημμένον. ἀλλʼ οὐχὶ νῦν τοῦτο ποιῇς, κηδόμενος αὐτῆς καὶ τῶν ἀδελφῶν. ὅτε γὰρ ὡς δυσσεβοῦσι προσῆκεν φιλῷ ἢ σκανδάλοις, ὃ νόσημα σκιδάλλει, οὐχ ὑφίζων, ἀλλὰ διορθούμενος. σὺ δέ μοι μὴ τὰ ῥήματα ἐξέταζε μόνον τὰ ὑπὲρ τιμῶν ἔχοντα σύμμετρον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀποκίδνησιν καὶ τὸν πόλεμον τῶν ἀδελφῶν, ὧν ἐπόλεμησαν, καὶ ⓦ ὑπερμῆνιν ὡς ὧν (οὐ γὰρ οὐχὶ φιλὸς ἀνθρώπου, ἀλλὰ μισογυμνὸς υἱὸς τοῦ Θεοῦ) καὶ ὃν βουλόμενος ἐπετίμα (οὐδὲν γὰρ ἐξαπορῆσαι θέλων, ἀλλὰ ἀπαλλάξαι τοῦ τυφωνικωτάτου πάθους, καὶ μικρὸν ἐναίρειν εἰς τὴν προσήκουσαν αὐτοῦ ἔννοιαν, καὶ πεῖσαι οὐ μόνον ὡς αὐτῆς μισθὸν ὄντα, ἀλλὰ καὶ δεσπότην) καὶ ὀφθῆναι σφόδρα πρέπουσαν καὶ αὐτῷ τὴν ὑπὲρ

μητρὸν,

μησιν, καὶ εἰκὴν λεσιτελθσαι, ἢ μετ' τύτων πολυ ἢ ὃ ἤμερσι ἔχυσαι. ὅτε γὰρ εἶπεν ἀπελθε, εἶπε τῇ μητρὶ, ὅτι οὐκ εἰμί μυ μήτηρ, ἀλλὰ τοῖς Ⓦ εἰπόντα ἀποτείνεται, λέγων· τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μυ; μετὰ τῶν εἰρημένων ἢ ἑτέρων ἃ καταισχυίζων. ποῖον δὲ τύτο; ὃ μήτε οἰκείους, μήτε ἄλλους συγγνείᾳ θαρρούντας ἀρετῆς ἀμοιρεῖν. εἰ γὰρ τοιτοις ὅτε ὠφελεῖ ὃ μητέρα εἶ), εἰ μὴ οἰκεῖοι εἶεν, ὀλιγ' ἂν ἕτεροις ἦν ἀπὸ συγγνείας σωθῆναι. μία γάρ ἐστιν ἀγγνεια μόνη, ὃ θέλημα τῦ Θεοῦ ποιεῖν. ὅτε τῆς ἀγγνείας ὁ ζῆλος βελτίων οἰκείου ἢ κυριώτερος. ταῦτ' οὖν εἰδότες, μήτε ὅτι παισὶν ἀδοκίμοις μέγα φρονῶμεν, ἂν μὴ τοῖς ἀρετοῖς αὐτῶν ἐχωμεν· μήτε ὅτι πατράσι γνωρίμοις, ἐαν μὴ ὦμεν αὐτοῖς ὁμότροποι. ἔστι γὰρ ὅτε Ⓦ γνήσιοι μὲν εἶ) πατέρα, ἢ Ⓦ μὴ γνήσιοι δὲ εἶ). Διὰ δὴ τῦτο ἢ ἀλλαχοῦ γυναικός φησιν εἰπούσης, Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, ἢ μαστοὶ ὓς ἐθήλασας· οὐκ εἶπεν, οὐκ ἐβάστασέ με κοιλία, οὐδὲ, μαστοὶ οὐκ ἐθήλασα· ἀλλὰ "τῦτο," μανθάνωσι μακάριοι Ⓐ ποιοῦντες ὃ θέλημα τῦ πατρός μυ. ὁρᾷς πῶς ἄνω ἢ κάτω οὐκ ἀρίσης τὴν φύσιν συγχέωμεν, ἀλλὰ τοῖς ἔθεσι τὰ κατ' ἀρετὴν; ἢ ὁ τοιοῦτος ἦν λέγων· ἁγνήματα ἐσμὲν ἡμεῖς, μὴ δόξητε λέγειν πατέρα ἔχομεν Ⓦ Ἀβραάμ, ἵ τῦτο δείκνυσιν, ὅτι οὐκ ἦσαν οἰκ τῦ Ἀβραὰμ κατὰ φύσιν, ἀλλ' ὅτι οὐδὲ αὐτὸν ὠφελεῖ ὃ εἶ) οἰκ τῦ Ἀβραάμ, εἰ μὴ τὴν ἀπὸ τῶν Ἐθνῶν συγγνείαν ἔχοιεν. ὃ καὶ ὁ Χριστὸς δηλῶν ἔλεγεν, εἰ τέκνα τῦ Ἀβραὰμ ἦτε, τὰ ἔργα τῦ Ἀβραὰμ ἐποιεῖτε· ἵ τὴν συγγνείας αὐτῦ ἀποστερῶν τῆς κατὰ σάρκα, ἀλλὰ παιδεύων τὴν μείζονα ταύτης ἢ κυριωτέραν ἐπιζητεῖν. τῦτο γὰρ ἢ τὸ σῶμα καταισχυίζει, ἀλλ' ἀνεπαίσθητον καὶ ἐμμελέστερα· καὶ γὰρ πρὸς μητέρα λέγει ὁ λόγος αὐτῷ. ὅτε γὰρ εἶπεν, οὐκ ἔστι μυ μήτηρ, οὐδὲ ἀδελφοὶ οἰκεῖοι, ὅτῳ δ' ποιῦσι τὸ θέλημά μυ, οὗτοί μυ ἀδελφὴ καὶ ἀδελφὸς καὶ μήτηρ ἐστίν. Ὥστε εἰ βούλεταί εἶ), ταύτην ἐρχέσθωσαν τὴν ὁδόν. καὶ λοίπον ἦν εἶπεν ἡ γυνὴ λέγουσα, μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, οὐκ εἶπεν, οὐκ ἔστι μυ μήτηρ, ἀλλ' ὃ βούλεται μακαρία εἶ), ὃ θέλημα ποιείτω τῦ πατρός μυ. ὁ γὰρ ζιοῦτος, ἢ ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ ἢ μήτηρ ἐστί. βαβαὶ τῆς ὑμῶν· βαβαὶ τῆς ἀρετῆς. Εἰς ὅσον αὐχένα χρυσὸν μετρόντα αὐτὴν; πόσαι γυναῖκες ἐμαχέσαντο τὴν ἀγίαν παρθένον οἰκείαν ἢ τὴν πᾶσαν, καὶ ἠξίωντο ζιαυτὰ γνέσθαι μητέρες καὶ πόρρω τοιέσθαι; τί τοίνυν ὃ κωλύει; ἰδοὺ γὰρ ἀνοιγὴν ἕτερον ἡμῖν ὁδὸν, καὶ ἔξεστιν ἃ γυναιξὶ μένον, ἀλλὰ καὶ ἀνδράσιν ὄντι τῆς τοιαύτης γνέσθαι τάξεως· μᾶλλον ἦν καὶ "ὅτι πολλῷ μείζονος. τῦτο γὰρ πολλῷ μᾶλλον μητέρα ποιεῖ ἢ αἱ ὠδῖνες οἰκείαν· ὥστε εἰ μακαριστὸν οἰκεῖον, πολλῷ μᾶλλον τῦτο, ὅσῳ καὶ κυριώτερον. μὴ τοίνυν ἁπλῶς ὑπολάμβανε, ἀλλὰ τὴν ὁδὸν τὴν φέρουσάν σε ὅτι τὴν ὑπολαμβάνειν βάδιζε μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας. Ταῦτα τοίνυν εἰπὼν ἐξῆλθεν οἰκ τῆς οἰκίας.

Εἶδες πῶς ἢ ἐπέπληξε, καὶ ἐποίησεν ὅπερ ἐπόθουν; ὃ δὲ ἢ ὅτι παρ' γάμῳ ποιεῖ ἢ οἰκ ἐπετίμησεν ἀκαίρως αὐτῷ, ἢ ὅμως οὐκ ἀντεῖπε· παρ' μὲν ἑτέρῳ διορθούμενος τὴν ἀθέειαν, παρ' ᾧ δὲ τέρῳ τὴν περὶ τὴν μητέρα δόξαν ἐπιδεικνύμενος. ὅτε δὴ καὶ σώζωμαι, τῆς τε κενοδοξίας ὃ νόσημα ἰάσατο, ἢ τὴν πρέπουσαν ἡμῖν τῇ μητρὶ ἀπέδωκε, τιμὴν ἢ ἀκριβεστέραν αὐτῷ.

κεφ. ιε. 1 Ἐν γὰρ τῇ ἡμέρᾳ, φησὶν, ἐκείνῃ, ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς οἰκ τῆς οἰκίας, ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν. Εἰ γὰρ βουλεταί, φησιν, ἰσχὺν καὶ ἀκοῦσαι, ἰδοὺ ἐξέρχομαι καὶ διαλέγομαι. ὅτῳ γὰρ σημεῖα πολλὰ ἐποίησε, πάλιν τὴν οἰκ τῆς διδασκαλίας ὠφέλειαν πρόκειται καὶ τὴν παρὰ τὴν θάλασσαν ὄχ ἁπλῶς· ἢ τῦτο αὖθις τίθησιν αἰνιττόμενος ὁ εὐαγγελιστής. ἵνα γὰρ δείξῃ, ὅτι

ὅτι βουλόμενος μὴ ἀκριβείας συγκροτῆσαι τὸ λεγόμενον, τοῦτο πεποίηκε, ἵνα ὡς μηδὲν ἀφῇναι κεφάλαιον, ἀλλὰ πάντας ἀπαριθμούμενος ἔχῃ.

2 Καὶ ζωπυρῆσαι, φησι, πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί, ὥστε αὐτὸν ἐμβάντα εἰς τὸ πλοῖον καθῆσθαι· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ὅτι ⓦ αἰγιαλὸν εἱστήκει. Καθίσας ἡ σκῆψις, ἀπὸ τῆς βολῆς φθέγγεται,

3 Καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς, φησι, πολλὰ ἐν παραβολαῖς. Καίτοιγε ὅτι τῆς ὄψεως οὐκ ὤπας ἐποίησεν, οὐδὲ ἀπὸ τῆς βολῆς τοσούτων ⓦ λόγων ὕφηνε. τότε γὰρ ὄχλοι μόνον ἦσαν καὶ δῆμος ἄπλαστος· σὺ δὲ μοι σκόπει πρίδαν προτίθησι λέγων παραβολήν, καὶ πῶς κεῖται ἀκολουθίαν αὐτῇ τιθησιν ὁ Ματθαῖος. ποίαν δὴ προτίθησι λέγων; ἵνα μάλιστα προσέχητε τοῖς ἐκείνου εἰπεῖν, τοὺς ποιοῦσιν ⓦ ἀκροατὰς προσεκτικωτέρους. ὅπερ γὰρ ἀριγμαποδῶς ἔμελλε διαλέγεσθαι, διανίστησι τοὺς ἀκούοντας προτρέπων ἀπὸ τῆς παραβολῆς. ἀπὸ δὲ τοῦ καὶ ἕτερος εὐαγγελιστὴς φησιν, ὅτι ἐπὶ μισθοῖ αὐτοῖς ὅτι καὶ νοῦσι, λέγων· πῶς οὐκ ἔγνωτε τὴν παραβολήν; καὶ ἀπὸ τούτου γε μάνον ἀπὸ παραβολῆς φθέγγεται, ἀλλ' ἵνα καὶ ἐμφαντικώτερον ⓦ λόγον ποιήσῃ, καὶ πλείονα τὴν μνήμην ἐνέγκῃ, καὶ ὥσπερ ὄψιν ἀγάγῃ τὰ πράγματα. οὕτω καὶ ⓐ προφῆται ποιοῦσι. Τίς οὖν ἐστιν ἡ παραβολή; Ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν, φησί. Πόθεν ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τὸν σπόρον παρών, ὁ καὶ σπόρα πληρῶν; ἢ πῶς ἐξῆλθεν; οὐ τόπῳ, ἀλλὰ γνώσει καὶ οἰκονομίᾳ τῇ πρὸς ἡμᾶς, ἐπιτρέπων ἡμῖν ἡμᾶς ἐλθεῖν καὶ τῆς καὶ τὴν σάρκα παραβολῆς. ὅπερ γὰρ ἡμᾶς εἰσελθεῖν οὐκ ἐδυνάμεθα, τοῦτο ἀμέτρητος καταπεμφθεὶς ἡμῖν τὴν εἴσοδον, αὐτὸς ἐξέρχεται πρὸς ἡμᾶς. καὶ τί ἐξῆλθεν; ἀπολέσας τὸν γλυκὺν ἀκροατὴν γέγονεν; ἀμωρήσας ἦν τὸν γεωργεῖν; οὐδαμῶς· ἀλλὰ γεωργῆσαι καὶ ἀποδημῆσαι, καὶ σπεῖραι τῆς εὐσεβείας ⓦ λόγον. σπεῖραι γὰρ οὐ τοῦτο τὸν διδασκαλίαν φησὶν· ἄρραι δὲ, τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν· σπορέα δὲ, ἑαυτόν. τί τοίνυν γίνεται ἀπὸ τοῦ σπέρματος τούτου; τρία, ἀπόλλυται μέρη, καὶ σώζεται ἓν.

4 Καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτόν, ἃ μὲν ἔπεσε, φησι, παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ καὶ κατέφαγεν αὐτά. Οὐκ εἶπεν ὅτι αὐτὸς ἔρριψεν, ἀλλ' ὅτι ἔπεσεν,

5 Ἃ δὲ ὅτι μὲν τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλήν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς·

6 Ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος, ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη.

7 Ἃ δὲ ὅτι τὰ ἀκάνθας, καὶ ἀνέδησαν αἱ ἄκανθαι καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά.

8 Ἃ δὲ ὅτι τὴν γῆν τὴν καλὴν, καὶ ἐδίδου καρπὸν, ὃ μὲν ἑκατὸν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα.

9 Ὁ ἔχων ὦτα ἀκουέτω, ἀκουέτω. Τέταρτον μέρος ἐσώθη, καὶ οὐδὲ τοῦτο ἐξίσης, ἀλλὰ καὶ σπουδὴ πολλὴ καὶ διαφορά. σπουδὴ δὲ ἔλεγε, δηλοῦν ὅτι μὴ ἀφυΐας ἅπασι διελέγετο. καθάπερ γὰρ ὁ σπείρων οὐ διαφθορὰν τὴν ἀποκειμένην ἀρύεται, ἀλλ' ἁπλῶς καὶ ἀδιακρίτως βάλλει τὰ σπέρματα· οὕτω καὶ αὐτὸς, οὐ πλούσιον, οὐ πένητα διαιρῶν, οὐ σοφὸν, οὐκ ἄσοφον, οὐ ῥᾳθυμον, οὐ σπουδαῖον, οὐκ ἀνδρεῖον, οὐ δειλὸν, ἀλλὰ πᾶσι διελέγετο, καὶ πρὸς ἑαυτὸν πληρῶν, κατὰ προσωπεῖον τὰ ἐσόμενα· ἵνα ἔχῃ αὐτῷ λέγειν, τί με ἔδει ποιῆσαι, καὶ οὐκ ἐποίησα; καὶ ⓐ μὴ προφῆται ὡς πρὸς ἀμπέλου διαλέγονται πρὸς τὸν λαόν. Ἀμπελὼν Ησ. 5.
γὰρ ἐφυτεύθη, φησί, τῷ ἠγαπημένῳ· καὶ ἀμπελὼν ἦν Αἰγύπτου μετῆρεν· αὐτὸς ἦν ὡς πρὸς αὐτοὺς. τί δήποτε δηλοῖ; ὅτι τὰ ἔχοντα ἔσται πᾶσι καὶ ἀκόλουθα, καὶ ἀβλαβῶς ⓦ καρπὸν δώσει. ὅταν δὲ ἀκούσῃς, ὅτι ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι, μὴ ταπεινολογίαν εἶναι νόμιζε. ἐξέρχεται γὰρ ὁ σπείρων πολλάκις καὶ ἐφ' ἕτερα πράγματα· ἢ ὥστε νοῆσαι, ἢ ὥστε τὰς ποταμὰς ἐκλεμφθῆναι βοτάνας, ἢ ὥστε ἀκάνθας ἀναπαῦσαι, ἢ ἄλλο τι ἐπιμελήσασθαι τοιοῦτον· αὐτὸς

ὃ ὅτι ὃ σπείρει ἐξῆλθε. πόθεν οὖν, εἰπέ μοι, ὃ πλέον ἀπώλετο τοῦ σπείρει; ἢ περὶ τῶν σπειρόντα, ἀλλὰ περὶ τὴν ἀνοδεχομένην γῆν· τοῦτ' ἔστι, περὶ τὴν μὴ ἀκούσασαν ψυχήν. ἢ ἵνος ἔνεκεν οὐ λέγει, ὅτι τὰ μὲν ἐδέξατο ⟨4⟩ ῥᾴδυμοι, ἢ ἀπώλεσαν τὰ ὃ ⟨4⟩ πλούσιοι, ⟨4⟩ ἀπέπνιξαν· τὰ ὃ ⟨4⟩ χωῦοι, ἢ περιῦδωκαν; ἢ βούλεται αὐτῶν σφοδρὰ καθικέσθαι, ὥστε μὴ εἰς ἀπόγνωσιν ἐμβαλεῖν, ἀλλὰ καταλιμπάνει τῶν ζωνειδότι τῶν ἀκουόντων ⟨W⟩ ἐλέγχειν. οὐχ ὁ σπείρας ὃ τοῦτο ἔπαθε μόνον, ἀλλὰ ἢ ἡ σαγήνη. πολλὰ γὰρ ἢ ἐκείνη ὑπέστειχεν ἄχρηστα. ταύτην ὃ λέγει τὴν παραβολήν, ⟨Sυ⟩ μαθητὰς ἀλείφων ἢ παιδεύων, καὶ πλείονας τῶν δεχομένων ⟨W⟩ λόγον ὥσπ ⟨4⟩ ἀπολλύμενοι, μὴ καταπίπτειν. καὶ γὰρ καὶ ὅτι τοῦ διαστάτου τοῦτο γίνεται· ἢ ὁ πάντως περιειδὼς, ὅτι ταῦτα ἔσται, οὐκ ἀπέστη τοῦ σπείρειν. ἢ πῶς δ' ἔχει λόγον, φησίν, ὅτι τὰς ἀκάνθας σπείρει, ὅτι τὴν πέτραν, ὅτι τὴν ὁδόν; ὅτι μὲν τῶν σπερμάτων ἢ τῆς γῆς, οὐκ ἂν ἔχοι λόγον· ὅτι ὃ τῶν ψυχῶν ⟨S⟩ τῶν διδαγμάτων, ⟨S⟩ πολὺν ἔχει τοῦτο ⟨W⟩ ἔπαινον. ὁ μὲν γὰρ γεωργὸς εἰκότως ἂν ἐγκαλοῖτο ὅτο ποιῶν· ὁ γὰρ ἐπὶ τ πέτραν ἠμέλησε, ⟨Sοῦ⟩ τὴν ὁδὸν μὴ ⟨Sοῦ⟩ ὁδὸν, ⟨Sοῦ⟩ τὰς ἀκάνθας μὴ ⟨Sοῦ⟩ ἀκάνθας. ὅτι ὃ τῶν λογικῶν οὐχ ὅτω. δύναται γὰρ τὴν πέτραν μεταβαλεῖν, ἢ ἠμέλησε λῦσαι· καὶ τὴν ὁδὸν μηκέτι καταπατεῖσθαι, μηδὲ προσκεῖσθαι τοῖς παριοῦσιν ἅπασιν, ἀλλ' ⟨Sοῦ⟩ ἄροσαν πίονα· ἢ τὰς ἀκάνθας ἀφανισθῆναι, ἢ πολλῆς ἀπολαῦσαι ἀδείας τὰ σπέρματα. εἰ γὰρ μὴ ἐξῆν, οὐκ ἂν ἔσπειρεν ⟨Sοῦς⟩. εἰ ὃ μὴ ἐλπίετο ὅτι πάντων ἡ μεταβολή, ἢ περὶ τ σπειρόντα, ἀλλὰ περὶ ⟨Sοῦ⟩ μὴ βουλομένους μεταβληθῆναι. αὐτὸς μὲν γὰρ ὃ αὐτὸ πεποίηκεν. εἰ ὃ ἐκεῖνοι τὰ περὶ αὐτὸν περιῦδωκαν, αὐθύβωνος αὐτὸς ὁ τοσαύτην φιλοσοφίαν ὑποδιεξάμενος. σὺ δέ μοι σκόπει σκόπει, ὅτι ἢ μία τ ἀπωλείας ἡ ὁδός, ἀλλὰ διάφοροι ἢ ἀλλήλων διεσκεδασμένοι. ⟨4⟩ μὲν γὰρ τῇ ὁδῷ ἐοικότες εἰσὶν, ⟨4⟩ βαίαυσοι ἢ ῥᾴδυμοι καὶ ὀλίγωροι ⟨4⟩ ὃ ἐν τῇ πέτρᾳ, ⟨4⟩ ἀσθενέστεροι μόνον. ὁ γὰρ ὅτι τὰ πετρώδη ἀπαρεῖς, φησὶ, ⟨Sοῦ⟩ ἔστι ὁ τ λόγον ἀκούων ἢ βυθὺς μὴ βαθεῖς λαμβάνων αὐτὸν, οὐκ ἔχει ὃ ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρόσκαιρός ὅστ· ἠμομένης ὃ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τ λόγον, εὐθέως σκανδαλίζεται. πάντος, φησὶν, ἀκούοντος ⟨W⟩ λόγον τῆς "βασιλείας ἢ μὴ ζωιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς ἢ ἁρπάζει ⟨S⟩ ἐσπαρμένον" ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. ὅτος ὅστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν ἀπαρεῖς. οὐκ ἔστι ὃ ὅσα, μηδενὸς ἐπηρεάζοντος μηδὲ διαμοχλεύοντος, τὴν διδασκαλίαν μὴ παιδεύεσθαι, ἢ πιεσθῆναι ὑπὸ τῶν πειρασμῶν· ⟨4⟩ ὃ ταῖς ἀκάνθαις περιστοιχότες, πολλῷ τούτων ἀσυμπαθέστεροι. ἢ ὅτι μή τι τούτων παθόντες, ὑπὸ καλύπτομεν τῇ προθυμίᾳ τὰ λεγόμενα ἢ τῇ διηνεκεῖ μνήμῃ. εἰ γὰρ ἢ ἁρπάζει ὁ διάβολος, ἀλλ' ἡμεῖς κύριοι τοῦ μὴ ἁρπαγῆναι· εἰ καὶ ζητεῖ ⟨S⟩ τὰ σπέρματα, ἢ περὶ τ καύσωνα ὅτος ⟨Sοῦ⟩. ἢ γὰρ εἶπεν, ὅτι διὰ τ καύσωνα ἐξηράνθη, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν. εἰ ἢ ἀποπνίγεται ⟨S⟩ τὰ λεγόμενα, οὐ περὶ τὰς ἀκάνθας, ἀλλὰ παρὰ τὸν συνηγορίας ἀναβαίνουσας αὐτάς. ἔνεστι γὰρ, ἐὰν θέλῃς, κωλύσαι τὴν ποιηρὰν ταύτην βλάστην, ἢ ὡς πλύστῳ εἰς δέον χρήσασθαι. διὰ ὅτο οὐκ εἶπεν, ὁ αἰὼν, ἀλλ' ἡ μέριμνα ἢ αἰῶνος· ἢ δὲ ὁ πλοῦτος, ἀλλ' ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου. μὴ τοίνυν τὰ πράγματα αἰτιώμεθα, ἀλλὰ τὴν γνώμην τὴν διεφθαρμένην. ἔστι γὰρ ἢ πλουτεῖν, ⟨S⟩ μὴ ἀπατᾶσθαι· ⟨S⟩ ἐν τῷ αἰῶνι ⟨Sοῦ⟩ τούτῳ, ἢ μὴ ἀποπνίγεσθαι τ φερνίσι. ἢ γὰρ δύο ἐλαττώματα ὁ πλοῦτος ἔχει σύμπτα· ὃ μὲν, καταπίνον ἢ ὑπισχνούμενον, τὴν μέριμναν· τὸ δὲ, μαλακωτέρας ποιοῦν, τὴν τρυφήν. ἢ καλῶς εἶπεν, ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου. πάμπα γὰρ τὰ τοῦ πλούτου ἀπατηλά. ὀνόματα γὰρ μόνον ὅστι, οὐκ ὑπὸ περιγραφὴν χείμενα. ἢ γὰρ ἡ ἡδονὴ καὶ ἡ δόξα ἢ ὁ καλλωπισμὸς καὶ πάντα ταῦτα, φαντασία τίς ὅστι, ἢ περιγραφὴν ἀληθῆ. εἰπὲ τοίνυν σοῦ ἔφυγες τὰς ἀπωλείας, ὕσιεσι λίθοις τὸν καλὸν γῆν, οὐκ ἀφίεις ἀπογνῶναι, ἀλλὰ δίδοις ἐλπίδα μετανοίας, ἢ δεικνὺς, ὅλα δύναται οὐκ τῶν εἰρημένων εἰς ταύτην μεταβαλεῖν. καὶ πῶς εἰ ἢ ἡ γῆ καλὴ, καὶ ὁ σπορεὺς εἷς, ⟨S⟩ τὰ σπέρματα τὰ αὐτὰ, ὅμως ⟨Sοῦ⟩ ὁ μὲν ἑκατὸν, ὁ δὲ ἑξήκοντα.

ὁ δὲ πειάζοντα λύπεγκεν; ἐπιζητῶμεν πάλιν τὸν τῆς φύσιν τῆς γῆς ἢ ἀφορεσ. καὶ γὰρ ἔστιν ἀφ' ἑαυτῆς καλὴ ἡ γῆ, πολλὴ δὲ αὐτῇ ἐστὶν ἡ ἀφορεσ. ὁρᾷς γὰρ Ⓦ γεωργὸν αἴτιον ὄντα, οὐδὲ τὰ σπέρματα, ἀλλὰ τὸν δεχομένην γῆν; ἀ τοίνυν τὸν φύσιν, ἀλλὰ τοῦ τὸν γνώμην. ἐπειδὴ δὲ πολλὴ ἡ φιλανθρωπία, ὅτι οὐχ ἓν ἀπαιτεῖ μέτρον ὁ Θεὸς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὀλιγοστοὺς ἀποδέχεται, καὶ τὰς δευτέρας οὐκ ἐκβάλλει, καὶ τοῖς τελίοις δίδωσι χώραν. ταῦτα ἔγωγε λέγω, ἵνα μὴ νομίσωσιν Ⓐ ἀκολουθοῦντες αὐτῷ, ὅτι δέχεται ἡ ἀκρόασις εἰς σωτηρίαν. καὶ τίνος ἕνεκεν, φησὶν, οὐκ ἐκάλεσας ἄλλας ἔδωκε πονηρίας· οἷς, ὀπιθυμίαν ἔχομεν, κενοδοξίαν; εἰ πρὸ τοῦ μέλλοντος τοῦτο ἐστὶ τοῦ ἀπάτου τοῦ πλούτου, ἄπρακτα τίθησι. καὶ γὰρ καὶ κενοδοξία καὶ ἄλλα ἄπρακτα, τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ τῆς τοῦ πλούτου ἀπάτης ὄντα. οἷς, ἡδονὴ, καὶ γαστριμαργία, καὶ βασκανία, καὶ κενοδοξία, καὶ ὅσα τοιαῦτα. προσέδωκε δὲ καὶ τὸ ὁδοὶ καὶ τὸ πέτρας, δεικνὺς ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπλῶς ἀπολλάττεσθαι μόνον, ἀλλὰ δεῖ καὶ τὸ ἀλλοῖον ἀρετὴν ἀσκεῖν. τί γὰρ ὠφελεῖ με ἐλεύθερος ἦς, ἄνυδρος ὢν καὶ μαλακός; τί δὲ εἰ ἔνυδρος μὲν μὴ ἦς, ῥᾳθυμος ὢν καὶ ὀλίγωρος περὶ τὴν ἀκρόασιν; οὐδὲ γὰρ ἀρκεῖ μέτρον ἓν πρὸς σωτηρίαν ἡμῖν, ἀλλὰ δεῖ πρόνοιαν ἀκριβοῦς καὶ μνήμης διηνεκοῦς, ἔτι πίστεως ἀνδρείας, εἶτα χρεία ὑποφυΐας, καὶ τῆς τῶν βιωτικῶν ἀποστάσεως ἀπαλλαγῆς.

Ἀφ' γὰρ τοι τοῦτο προῆκεν λέγειν" ὀκνῶ, ὅταν τοῦτα προῆκε χρεία (Πῶς γὰρ πιστεύσουσι, ἐὰν μὴ ἀκούσωσι; καθάπερ οὖν καὶ ἡμεῖς ἐὰν μὴ προσέχωμεν τοῖς λεγομένοις, οὐδὲ μαθεῖν δυνησόμεθα ἃ χρὴ ποιεῖν) ἔπειτα τὸν ἀνδρείαν, καὶ τὸν τῶν παρόντων ὑποφυΐαν. Ps. 1. 18.

Ταῦτ' οὖν ἀκούοντες, πάντοθεν ἑαυτοὺς περιζώμεθα, προσέχοντες τοῖς λεγομένοις, καὶ ΗΘΙΚΟΝ
καὶ βάθους ἀφιέντες τὰς ῥίζας, καὶ πάντων ἑαυτοὺς ἐκκαθαίροντες τῶν βιωτικῶν. ἂν γὰρ τὰ μὲν παιδίαν, τῶν δὲ ἀμύλαν, οὐδὲν ἡμῖν ἔσται πλέον. καὶ γὰρ μὴ ὕστως, ἀλλ' ἐκείνως ἀπολλύμεθα. εἰ γὰρ ἀφορεῖ, ἂν μὴ ἀφὸ πλούτου, ἀλλὰ ἀφὸ ῥᾳθυμίας· ἂν μὴ ἀφὸ ῥᾳθυμίας, ἀλλὰ διὰ ἀνδρείας ἀφθαρώμεν; ἐπεὶ καὶ ὁ γεωργὸς, ἂν τι οὕτως ἂν τι ἐκείνως ἀπολέσῃ Ⓦ σπόρου, ὁμοίως πένθει. μὴ τοίνυν, ὅταν μὴ πᾶσιν ἀπολλύμεθα τοῖς ζήτοις, παραμυθίαν ἔχωμεν, ἀλλὰ ἀλγῶμεν, οἵᾳ ἂν ἀπολώμεθα ζήτῳ, καὶ κατακαίωμεν τὰς ἀκάνθας· καὶ γὰρ ἀποπνίγουσι Ⓦ λόγον. καὶ ἴσασι τοῦτο Ⓐ πλουτοῦντες, Ⓐ μὴ περὶ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ μηδὲ περὶ ἕτερα ὄντες χρήσιμοι. δοῦλοι γὰρ καὶ ἀχρεῖοι γεγόνασι τῶν ἡδονῶν, καὶ πρὸς τὰ πολιτικὰ εἰσὶν ἄχρηστοι πράγματα. εἰ δὲ πρὸς ἑκάστα, πολλῷ μᾶλλον πρὸς τὰ τῶν ἀρετῶν. καὶ γὰρ διπλῆ τοῖς λογισμοῖς σύνεσθεν ἡ λύμη γίνεται, ἀπό τε τῆς τρυφῆς, ἀπό τε τῆς φροντίδος. τούτων γὰρ ἡ καθ' ἑαυτὸ μὲν ἕκαστον ἰσχὺν κατὰ πρόσωπον ἔχει τὸ σκάφος· ὅταν δὲ ἀμφότερα ζωσθῶμεν, ἀνάπαυσιν ἡλίκην τὸ κλυδώνιον ἔχει. καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ τῶν τρυφῶν ἀχθῆναι σκάλεσε. σὺ μὲν γὰρ ἀγνοεῖς μεθύων τὸ πάθος· Ⓐ οἱ ὑγιαίνοντες ἴσασιν ὅτι ἀχθῆναι μᾶλλον κρεῖττον, καὶ τρυφὴ πλέον ἢ μέριμνα δαπανᾷ τῶν ψυχῶν καὶ χαλεπωτέρας παρέχει τὰς ὀδύνας καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ. οὐδὲν γὰρ ὕπνου ἀνάπαυσις φροντίδος τις πλήττεται, ὡς ὑπὸ πλησμονῆς. ὅταν γὰρ ἀγρυπνίαι, καὶ κροτάφων διατάσεις, καὶ καρηβαρίαι, καὶ σπλάγχνων ὀδύναι περιέχωσι Ⓦ τοιοῦτον, σκόπησον πόσων ἀχθῶν ταῦτα χαλεπώτερα. καὶ καθάπερ αἱ ἄκανθαι, ὅταν αὐτὰ κατακλίνωσι, αἱμάτωσι τὰς κατεχούσας αὐτὰς χεῖρας· ὕπνου δὲ καὶ ἡ τρυφὴ, καὶ πόδας, καὶ χεῖρας, καὶ κεφαλὴν, καὶ ὀφθαλμοὺς, καὶ πάντα ἁπλῶς λυμαίνεται τὰ μέλη· καὶ ξηρὰ ἡ καὶ ἄκαρπός ἐστιν, ὥσπερ ἡ ἄκανθα, καὶ πολλῷ μείζονος σκέπης λυπεῖ, καὶ τὸ τοῖς καιρίοις. καὶ γὰρ καὶ γῆς ἄγαρον ἐπισάττει, καὶ ἀμβλύνει τὰς αἰσθήσεις, καὶ σκότον Ⓦ λογισμοῖς, καὶ πηροῖ Ⓦ νοῦν ὀξὺ βλέποντα, καὶ πλαδαρὸν τὸ σῶμα ποιεῖ, δουλεύειν τῇ κοιλίᾳ τὸ ἀποτάκτου ἐργαζόμενον, καὶ πολλοῦ τοῦ σωρείαν τῶν κακῶν συνάγουσα, καὶ μείζονα τὸ φορ-

ῖον, καὶ ὑπερογκον ποιῆται τὸν γόμον· ὅθεν καὶ πολλὰ τὰ ζωντανὰ τὰ σώματα, καὶ πυκνὰ τὰ ναυάγια. Τί γὰρ λιπαίνεις, εἰπέ μοι, τὸ σῶμα; μὴ γὰρ καταθύσαί σε ἔχομεν; μὴ γὰρ τραχηλίαν τραπέζῃ; ἆρις κάλως παίνεις· μᾶλλον δὲ σὺ σεαυτὸν κακῶς. ὅταν γὰρ πίονα θῶσιν, ἄλυποι τοὺς ὑγιεινοὺς εἰσὶ διαπαντός. Οὕτω καὶ ἡ τρυφή, ὡς καὶ ἐν ἀλύποις τὴν λύμην ὑπεδείκνυται. Ἐκ γὰρ ἐκείνης τρυφώσας καὶ ἑαυτοὺς καὶ ἡμῖν ἀλύπους ποιοῦμεν. καὶ γὰρ τὰ σώματα ἀκατέργαστα, καὶ ἡ ὑγεστέρα σὴψις ἀπὸ τῆς πιμελῆς ἐκείνης ἥξει. Τὰ δὲ ἄχ' οὕτω τρεφόμενα, ἀλλ' ὡς ἂν εἴποι τις ἐν ἡσυχίᾳ ἀφάγητα, καὶ συμμέτρῳ δίαιτῃ, καὶ πονοῦντα καὶ ταλαιπωρούμενα, ταῦτα καὶ ἑαυτοῖς ἐκ ἄλλοις χρησιμώτατα καὶ πρὸς ἐγκρατῆ καὶ πρὸς τὰ ἄλλα ἅπαντα. Ἃ γοῦν ἐκεῖνα σιτούμενοι μᾶλλον ὑγιαίνουσιν· ἃ δὲ τούτοις τρεφόμενοι, αὐτοῖς ἐοίκασι νοσεῖν καὶ ἐπίνοσοι γινόμενοι, καὶ δεσμὰ χαλεπώτερα ἑαυτοῖς ἁρμόζοντες. Ὅθεν γὰρ ὅταν σώματι πολέμιον καὶ βλαβερὸν, ὡς τρυφή· ὅθεν ὅταν ἀφάγητον καὶ ἀκατάσκευον αὐτὸν καὶ ἀγρυπνητικὸν ἀποδείξῃ, ὡς ἀσωτία. διὸ μάλιστα αὐτὴν ἐκπλαγεὶς ὁ τῆς αἰσίας αὐτὸν, ὅτι ὅθεν ἔσωσε ὅτι τὴν ἀσκὴν ἔχουσι ἕτεροι τὸν φειδὼ, τοσαύτην ἐφ' ἑαυτὴν ἤλυσιν ὑπεδέξαντο ὕστερον. ἐκείνης μὲν γὰρ ἁπτομένοις τῆς οἴνου τροφῆς οὐκ ἐῶσι πλέον τοῦ δέοντος βαλεῖν, ὥστε μὴ διαῤῥαγῆναι· τὸν δὲ ἀθλίαν ὕστερον γαστέρα, καὶ δὶς τοσούτης ἀξιοῦσι τῆς τροφῆς· ἀλλ' ἐπιδοὺς αὐτὸν ἐμπλήσουσι καὶ ἀφορήξουσι, καὶ μέχρι τῆς ὤτων, μέχρι τῆς ῥινὸς, μέχρι τῆς φαρυγγος αὐτῆς πληροῦσι τοῦ οἴνου, διπλοῦν ἐντεῦθεν τῷ πνεύματι καὶ τῇ τοῦ ζωὸν οἰκονομούσῃ δυνάμει καταπονοῦντες τὸν ἡνιοχεύοντα. μὴ γὰρ ἀφ' οὗτόν σοι γέγονε φαρυγξ, ἵνα μέχρι τοῦ στόματος αὖω σεσωρευμένος οἴνῳ καὶ τῆς ἄλλης ἀποπληρώσῃς αὐτὸν ἀφορμῆς; ἀλλ' οὐχ ἵνα τροφὴν καὶ ἀφορμὴν ἀρετῆς τῷ Θεῷ, καὶ ταῖς ἱεραῖς ἀναπέμπῃς ὠιδαῖς, καὶ τὸν θεῖον ἀναγινώσκῃς νόμον, καὶ τοῖς πλησίον τὰ συμφέροντα συμβουλεύῃς. σὺ δὲ ὥσπερ ἀφ' τούτου αὐτὸν λαβὼν, ἐκείνῃ μᾶλλον τὸν μικρὸν ἐᾷς χαίρειν σχολάζειν τῇ λειτουργίᾳ, πάντα δὲ τὰ βίου τῇ πομπῇ ταύτῃ αὐτὸν ἐκπατῇς δουλείᾳ. καὶ ὥσπερ ἐπὶ τοὺς ἁλόντας λαβὼν, ἕλκουσας ἁγούσας ἐχουσι καὶ ἡρμοσμένον κάλως, αὐτὴ τοῦ τοῦ πονηροῦ μιμῳδίαν ἐπὶ αὐτὸ ἀναχρώσεσθαι, κόσμῳ πολλῇ καταχόσει καὶ πηλῷ, οὗτω καὶ ὅταν ποιοῦσι. κόσμον δὲ οὐ τοῦ ἐνθένδε, ἀλλὰ τοῦ τρυφῶν ὀνόμασα καὶ τοῦ πολλοῦ ἐκείνου ἀσελγείας. Ὁ γὰρ πλέον τοῦ δέοντος, οὐκ ἔστι τροφὴ, ἀλλὰ λύμη μόνον. καὶ γὰρ ἡ γαστὴρ μόνη ἀφ' ἧς τὴν σιτίων μόνων γίνεται ὑποδοχὴ· σῶμα δὲ καὶ φαρυγξ καὶ γλῶττα καὶ δι' ἕτερα ἀναγκαιότερα τούτων· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἡ γαστὴρ ἀφ' σιτίων ὑποδοχὴν ἁπλῶς, ἀλλὰ ἀφ' σιτίων ὑποδοχὴν εὐμεγέθη. καὶ τοῦτο δηλοῖ, καταδοῶσα ἡμῶν μυεία, ὅταν ἐπηρεάσωμεν αὐτὴν ἀφ' τῆς πλεονεξίας ταύτης· ἣ καταδοᾷ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀμυνομένη τῆς ἀδικίας τὴν ἐκάστου ἡμᾶς ἀπαιτεῖ δίκην. καὶ πρῶτα, τὰς πόδας πημορῶσα, τὰς βασάζοντας καὶ ἀπάγοντας ἡμᾶς ὅπου τὰ πονηρὰ ἐκεῖνα συμπόσια· ἔπειτα, καὶ χεῖρας καὶ ὀφθαλμοὺς αὐτῇ ξυνδέουσα, αἰθὼν ὧν τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα προσῆκεν ἐδέσματα. πολλοὶ δὲ καὶ τοῦ στόματος διέστρεψαν, καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ κεφαλήν. καὶ καθάπερ οἰκέτης, ὅταν ὑπαγῇ τι τῶν δωμάτων ἐπισκοπῆς ὑδείζει εἰς ὃν ὑπαίξαντα πολλάκις ὅπου καὶ αὐτὸν, μιᾷ τῇ μηρῷ τούτων καὶ τῇ ἐγκεφάλῳ πολλάκις αὐτὸν βιασθεῖσα ἀπόλλυσι καὶ ἀφαιρεῖται. καὶ τοῦτο ὁ Θεὸς ὠχυρώσατο καλῶς ἐκ τῆς ἀμετρίας τοσαύτην γίνεσθαι βλάβην· ἵν', ὅταν ἐκὼν μὴ φιλοσοφῇς, κἂν ἄκων ἀφ' ὧν φύσει τῆς τοσαύτης ἀφαιρεθῇς μετεπαίζειν μάθῃς. Ταῦτ' οὖν εἰδότες, φεύγωμεν τρυφὴν, ὑπομηνώμεν συμμετρίας, ἵνα καὶ τῆς τοῦ σώματος ὑγιείας ἀπολαύσωμεν, καὶ τὴν ψυχὴν πάσης ἀπαλλάξωμεν ἀῤῥωστίας, τῶν μελλόντων ὑπερτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁμιλ.

Ομιλ. με. 10 ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΛΘΟΝΤΕΣ ΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ, εἶπον αὐτῷ, Διὰ τί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς;
11 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ὅτι ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται.

Ἄξιον θαυμάσαι τοῦ μαθητοῦ, πῶς ἐπιθυμοῦντες μαθεῖν, ἴσασι ποτὲ ἐρωτῆσαι ἐχρῆν. οὐ γὰρ ὅπου πάντων τοῦτο ποιοῦσι. καὶ τοῦτο ἐδήλωσεν ὁ Ματθαῖος εἰπών, καὶ προσελθόντες. καὶ ὅτι οὐ τοχασμὸς ὃ εἰρημένον, ὁ Μάρκος αὐτὸ σαφέστερον παρέστησεν, εἰπὼν ὅτι κατ' ἰδίαν προσῆλθον αὐτῷ. τοῦτο δὴ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὴν μητέρα ποιῆσαι ἐχρῆν, καὶ οὐχὶ καλέσαι ἔξω τὸ ὀπτασίαζεσθαι. σκόπει δὲ αὐτῶν καὶ τὴν φιλοτιμίαν, πῶς πολλὴν ἐπάρ τῶν ἄλλων ποιοῦνται λόγον, καὶ προτίθενται τὰ ἐκείνων ζητῆσαι, καὶ ὅτι τὰ ἑαυτῶν. διὰ τί γάρ, φησὶν, ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς; οὐκ εἶπον, διὰ τί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς ἡμῖν; καὶ γὰρ καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχῶς φαίνονται φιλοτίμως πρὸς ἄπαντας διακείμενοι, ὡς ὅταν λέγωσιν· ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, καὶ ὅτι οἶδας ὅτι ἐσκανδαλίσθησαν. τί οὖν ὁ Χριστός; ὅτι ὑμῖν δέδοται, φησὶ, γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται. τοῦτο δὲ εἶπεν, οὐκ ἀπάγκλων εἰσάγων, οὐδὲ ἀποκληρώσει ἴσα ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε νομοθέτου· ἀλλὰ δεικνὺς αὐτοὺς ἀπάντων αἰτίους ὄντας τῶν κακῶν, καὶ παθόντας ἄλογον, ὅτι δωρεὰ τὸ πρᾶγμα ὂν καὶ χάρις αὖθις δεδομένη. οὐ μὴν ὅπερ δωρεά, διὰ τοῦτο τὸ αὐτεξούσιον ἀνῄρηται· ἐπὶ τούτου ἐκ τῶν ἑξῆς δῆλον. ὅσα γοῦν πῶς, ἵνα μήτε ἐκφύγοι ἀπογνῶσι, μήτε ὑπερῥαθυμήσωσιν ἀκούσαντες ὅτι δέδοται, δείκνυσι πρὸς ἡμῖν τὸν ἀρχὸν ὄντας.

12 Ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ πολλῆς μὲν ἀσαφείας γέμει τὸ εἰρημένον, ἄφατον δὲ διαφορωτέρων ἐνδείκνυται· ὃ γὰρ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ὅταν τις προθυμίαν ἔχῃ καὶ σπουδάσῃ, δοθήσεται αὐτῷ καὶ τὰ πρὸς τὸ Θεοῦ ἄπαντα· ὅταν δὲ τύχῃ κενὸς ἢ καὶ πρὸς ἑαυτὸν μὴ εἰσφέρῃ, οὐδὲ τὰ πρὸς τὸ Θεοῦ δίδοται. ὃ γὰρ ὁ δοκεῖ ἔχειν, φησὶν, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ· οὐ τοῦ Θεοῦ αἴροντος, ἀλλὰ μὴ καταξιοῦντος αὐτὸν τῶν αὐτοῦ. τοῦτο καὶ ἡμεῖς ποιοῦμεν. ὅταν ἴδωμεν ἵνα ἀκούοντα ῥᾳθύμως, καὶ πολλὰ προκαλούμενοι προσέχειν μὴ πείθωμεν, σιγῶμεν λοιπόν. Εἰ γὰρ μέλλομεν ὀπτανεύειν, ὀπτανεύειν αὐτοῖς τὰς ῥᾳθυμίας· οὐ σπουδάζοντα μανθάνειν, ὀπτανώμεθα καὶ πολλά· ἐγχέομεν. καὶ καλῶς εἶπε, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν. οὐδὲ γὰρ αὖθις ὅτι ἔχει. εἶπα καὶ σαφέστερον ὅπερ εἶπεν, ἐποίησε, δείκνυσι τί ὅτι τὸ, τοῦ ἔχοντι δοθήσεται, εἰπών· ἀπὸ γὰρ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

13 Διὰ τοῦτό, φησὶν, ἐν παραβολαῖς λαλῶ αὐτοῖς, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσι, καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν οὐδὲ συνιοῦσιν. Οὐχοῦτω αἰσθήσεις ἔδει, φησὶ, τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰ μὴ βλέπουσιν. ἀλλ' εἰ μὴ φύσεως ἡ πήρωσις ἦν, ἀνοῖξαι ἔδει· ὅθεν ἡ ἐκουσία καὶ αὐθαίρετος ἡ πήρωσις, διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, οὐ βλέπουσι, ἀλλὰ βλέποντες οὐ βλέπουσι· ὥστε τῆς αὐτῶν προαιρέσεως ἡ πήρωσις. εἶδον γὰρ καὶ δαίμονας ὠφελοῦντας, καὶ ἔλεγον· ὁ δὲ Βεελζεβοὺλ τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. ἤκουσαν τῆς Θεᾶς προσάντες αὖθις καὶ πολλοὶ πρὸς αὐτὸν ὑπεδέξαντο τὴν ὁμόνοιαν, καὶ λέγουσιν· ὅτι οὐκ ἔστιν οὗτος ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. ἐπεὶ οὖν τὴν ἁμαρτίαν καὶ ὧν ἔλεπον καὶ ὧν ἤκουον ἀπεφαίνοντο, διὰ τοῦτό, φησὶ, καὶ τὸ βλέπειν καὶ τὸ ἀκούειν ἀπ' αὐτῶν ἀφαιρῶ. οὐδὲν γὰρ αὖθις ἐντεῦθεν πλέον ἔβλαψε, ἀλλὰ καὶ κρίμα πλέον. οὐ γὰρ μόνον ἠπίστουν, ἀλλὰ καὶ ἐπετίμων, καὶ κατηγόρουν,

εσιω, καὶ ἐπεβούλευον. ἀλλ' οὐ λέγ' τοῦτο. οὐ γὰρ βούλε) εἰ) φορτικὸς κατηγορῶν. ἐκεῖνοι δὲ ἀρχῆς οὐχ οὕτως ἀΐδιος διελέχθη, ἀλλὰ μὴ πολλῆς τῆς σαφηνείας. ὅπερ ἡ διέφρεφεν ἑαυτὸν, τὸ μὴ δοκολογεῖς λοιπὸν φλύζεται. εἶτα, ἵνα μὴ νομίσῃ τις κατηγορεῖν τῶν ψιλιῶν τὰ ἐρημήματα, μηδὲ λέγωσιν, ὅτι ἐχθρὸς ἡμῶν ὢν ταῦτα αἰτιᾶται ὁ δοκοβάλλει, καὶ τ προφήτην εἰσάγ τὰ αὐτὰ αὐτῷ φθέγγόμενον. 5

14 Πλησθῆναι γὰρ ἐπ' αὐλοῖς, φησι, ἡ προφητεία Ησαΐου ἡ λέγουσα· ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ ξυῆτε· καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. Εἶδες ὁ Ⓜ προφήτην μὴ ταύτης τῆς ἀκριβείας κατηγορεῖσθαι; σὺ δὲ γὰρ αὐτὸς εἶπεν, ὅτι οὐ βλέπετε, ἀλλὰ βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε· οὐδ' ὅτι οὐκ ἀκούσεσθε, ἀλλ' ὅτι ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ ξυῆτε. ὥςτε αὐλοὶ αὐλοῖς ἀφείλοντο προφῆται τὰ ὦτα βύσαντες, σὺ ὀφθαλμοὺς μύσαντες, τὴν καρδίαν παχύναντες. οὐ γὰρ μόνον οὐκ ἤκουον, ἀλλὰ καὶ 10

15 Βαρέως ἤκουον. Ἐποίησαν γὰρ τοῦτο, φησι, Μήποτε ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς, Τὴν ἐπίτασιν αὐτῶν λέγων ποινείδη, καὶ μὴ ἀσυνδέτως ἀπαγορεύων. καὶ τοῦτο λέγει, ἐφθονήθη αὐτοῖς καὶ ἐρεθίζων, καὶ δείκνυς ὅτι, ἂν ἐπιστρέψωσι, ἰάσεται αὐτούς. ὥσπερ δὲ εἴ τις λέγοι· οὐκ ἐβουλήθη με ἰδεῖν, ἐξ χάριν ἔχω· εἰ γὰρ ἠθέλησεν ὀφθῆναι, βαρέως ἂν διέκειτο. τοῦτο γὰρ λέγ, δείκνυς πῶς ἂν καταλλαγείη. ὅτα δὲ καὶ τοῦτό φησι· μήποτε ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς, δείκνυς ὅτι καὶ ὃ ἐπιστραφῆναι δυνατὸν, καὶ μετανοῆσαι ἔμελε σωθῆναι· καὶ ὅτι οὐκ εἰς τὴν αὐτὴν δόξαν, ἀλλ' εἰς τὴν αὐτὴν σωτηρίαν ἅπαντα ἐποίει. Εἰ γὰρ μὴ ἐβούλετο αὐτοὺς ἀκοῦσαι καὶ σωθῆναι, σιγῆσαι εἶδε, Is. 6. 10. καὶ οὐ προσκολαφεῖς λέγειν· ἵνα δὲ αὐτῷ τούτῳ κινῇ αὐλούς, τῷ ξυνεσκιασμένα λέγει. Ὁ γὰρ Θεὸς ὁ βούλε) Ⓜ βαίνατον τὸ ἁμάρτημα, ὡς ὁ ἐπιστρέφει καὶ ζῆν αὐτόν. ὅτι γὰρ φύσεως τὸ ἁμάρτημα, δῆλον ἐκ ἀνάγκης καὶ βίας, ἄκουσον τί φησι πρὸς τοὺς ἀποστόλους·

16 Ὑμῶν δὲ μακάριοι Ⓐ ὀφθαλμοὶ, ὅτι βλέπουσι, καὶ τὰ ὦτα, ὅτι ἀκούει.

Οὐ ταύτην λέγων τὴν ὄψιν οὐδὲ τὴν ἀκοὴν, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ διανοίας. ἐ γὰρ καὶ ἦσαν Ιουδαῖοι ἦσαν, καὶ οἱ τοῖς αὐλοῖς τετραμμένοι· ἀλλ' ὅμως οὐδὲν πρόσεβαλόμενοι ἀπὸ τ προφητείας, ὅπερ τ ῥίζαν τῶν ἀγαθῶν εἶχεν ἐν διακειμένῃ, τ προαίρεσιν λέγω, καὶ τὴν γνώμην. ὁρᾷς, ὅτι ὃ, ὑμῖν δέδοται, οὐκ ἀνάγκης ἴδιον; οὐδὲ γὰρ ἂν ἐμακαρίσθησαν, εἰ μὴ αὐτῶν ἴδιον τὸ κατόρθωμα. μὴ γὰρ τοῦτο εἴπῃς, ὅτι ἀσαφῶς ἐλέγετο. ἠδύναντο γὰρ καὶ προσελθεῖν καὶ ἐρωτῆσαι, καθάπερ Ⓐ μαθηταί· ἀλλ' οὐκ ἠθέλησαν, ῥᾳθυμοῦντες καὶ ἀναπεπτωκότες. καὶ ἃ λέγω, οὐκ ἠθέλησαν; καὶ τὰ ἐναντία μὲν οὖν ἐποίουν. οὐ γὰρ μόνον ἠπίστουν, οὐδὲ μόνον οὐκ ἤκουον, ἀλλὰ καὶ ἐπολέμουν καὶ σφόδρα ἀνδρῶς εἶχον πρὸς τὰ λεγόμενα· ὅπερ Ⓜ προφήτην εἰσάγει κατηγορῶντα, ᾧ λέγει βαρέως ἤκουσαν. ἀλλ' οὐ καχεῖνοι ἴσοδυναι· δῆλ καὶ ἐμακάριζεν αὐτούς. καὶ ἑτέρωθεν δὲ αὐλοῖς βέβαιον πάλιν λέγων·

17 Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν, Τὴν πρόνοιαν τὴν ἐμὴν, φησι, τὰ θαύματα αὐτὰ, τ φωνὴν, τ διδασκαλίαν. σὺ τοῦτα γὰρ οὐχὶ τῶν διεφθαρμένων τότων, ἀλλὰ καὶ τῶν καταρθωκότων αὐτὸν προφήτην. καὶ γὰρ καὶ ἐκείνων μακαριστέος αὐλοὺς εἶ) φησι. Τί δήποτε; ὅτι οὐ μόνοι ἅπερ Ⓐ Ιουδαῖοι οὐκ εἶδον, βλέπουσι δ' ὅτοι, ἀλλὰ καὶ ἃ ἄπερ ἐκεῖνοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν. ἐκεῖνοι μὲ γὰρ τῇ πίστ μόνον ἐθαύμασαν· ὅτοι δὲ καὶ τῇ ὄψ, καὶ πολλῷ σαφέστερον. εἶδες πῶς πάλιν τὴν παλαιὰν ξυναπτομεν τῇ καινῇ, δείκνυς οὐ μόνον ἰδόντας ἐκείνους τὰ μέλλοντα, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἐπιθυμοῦντας; οὐκ ἂν δὲ, εἰ ἀγαπητέου ἦν καὶ ἐναντίου Θεοῦ ἦσαν, ἐπεθύμησαν.

18 Ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παβολὴν τοῦ σπείροντος, φησι·

Καὶ

Καὶ λέγει τὰ ἔμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένα, τὰ περὶ ῥᾳθυμίας καὶ ἀκηδίας, τὰ περὶ διειλίας καὶ ἀῤῥεψίας, τὰ περὶ χρημάτων καὶ ἀκτημοσύνης, δεικνὺς τὴν ἐκεῖθεν βλάβην καὶ τὴν ἐντεῦθεν ὠφέλειαν. εἶτα καὶ τὴν ἀρετὴν εἰσάγει διὰ Φοίνισσαν τὸ γένος. Φιλόξενος γάρ ἐστι, καὶ μίαν ἔτι μόνην ὁδὸν, οὐδὲ εἶπεν, ἐὰν μή τις ἑκατὸν ποιήσῃ, ἀξίως ἔσται· ἀλλὰ καὶ ὁ τὰ ἑξήκοντα ποιῶν σώζεται· καὶ ὁ τὰ τριάκοντα. ὅτι δὲ ἐποίησεν εὐκόλως καταισχύνων τὴν σωτηρίαν.

Καὶ σὺ τοίνυν οὐ δυνάσῃ πρᾳότητα ἀσκῆσαι; γάμησον σωφρόνως. οὐ δυνάσῃ ἡδέως ἀκτήμων; δὸς ἐκ τῶν ὄντων. οὐ φέρεις ἐκβῆναι τὸ φορτίον; μίσησαι μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ ἀρχόντια. οὐ βούλῃ αὐτῷ συγχωρῆσαι ἀπόντων; καὶ τὴν ἡμίσειαν, καὶ τὴν πρώτην ἐλπίδος μοῖραν. ἀδελφός σοῦ ἐστι καὶ συγκληρονόμος· ποίησον αὐτὸν καὶ σὲ τοῦτο συγκληρονόμον· ὅσα αὐ ἐκείνῳ δῶρα, σαυτῷ δώσεις. οὐκ ἀκούεις τί φησιν ὁ προφήτης; οὐκ οἰκείους τοῦ σπέρματός σου οὐκ ὑπερόψῃ. εἰ γὰρ συλλήψῃ ὑπερορᾶν οὐ χρή, πολλῷ μᾶλλον τοῦ διαστεῖλαι, μετὰ τῆς διαστολῆς τὸ τῆς συλλήψεως διχόμωρον πρὸς σὲ ἔχοντα, καὶ πολλῷ πλείονα ἔτερα. καὶ γὰρ καὶ μείζω ἐστὶ ποιῆσαι τὸν αὐτὸν, οὐδὲν πρὸς σοῦ λαβόντα, ἀλλὰ τὰ κατάρχας τῆς ἀφάτου ταύτης εὐεργεσίας. πῶς οὖν οὐκ ἐκάστης αἰσίας, τὸ μηδὲ τῇ δωρεᾷ ταύτῃ ἡδέσθαι Φιλόξενον, μηδὲ ἀμοιβὴν αὐτὴ χάριτος δοῦναι, καὶ ἐλάττονα αὐτῆ μισζόνως; αὐτὸς μὲν γάρ σε τῶν ἀρχαίων κληρονόμον ἐποίησε· σὺ δὲ αὐτῷ οὐδὲ τὴν σὺ τῇ γῇ μεταδίδους; αὐτὸς σε οὐδὲν κατωρθωκότα, ἀλλὰ καὶ ἐχθρὸν ὄντα κατήλλαξε· σὺ δὲ οὐδὲ φίλον ὄντα καὶ εὐεργέτην ἀμείβῃ; καίτοιγε καὶ περὶ τῆς βασιλείας, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ δοῦναι χάριν δίκαιον ἔχειν αὐτῷ. ἐπὶ γὰρ καὶ οἰκέται δεσπότας ἐπ' ἄριστον καλοῦντες, καὶ πρέπειν, ἀλλὰ λαμβάνειν νομίζουσιν· οὐκοῦν καὶ τοιοῦτον ποιήσωμεν. καὶ γὰρ ὁ οἰκέτης τὸν δεσπότην, ἀλλὰ ὁ δεσπότης τὸν οἰκέτην [προῆκε] σκάλεσιν ὅπου τὸν αὐτὸν τράπεζαν. σὺ δὲ οὐδὲ μὴ τοῦτο καλεῖς; προῆκέ σε εἰς τὸν αὐτὸν σίτον εἰσάγειν· σὺ δὲ οὐδὲ δύπτεις; γυμνὸν ὄντα σε περιέβαλε· σὺ δὲ οὐδὲ μὴ ταῦτα ξένον ὄντα ξενίσεις; προῆκέ σε ἐπότην ὃ ἑαυτῷ ποτήριον· σὺ δὲ οὐδὲ ψυχροῦ μεταδίδως ὕδατος; ἐπίστισέ σε πνεῦμα ἅγιον· σὺ δὲ οὐδὲ τῶν σωματικῶν βλάβην δίψαν; ἐπότισέ σε πνεῦμα, ἄξιον ὄντα κλαύσεως· σὺ δὲ καὶ διψῶντα προσορᾷς, καὶ ταῦτα ἐκ τῶν αὐτῶν μέλλων ἅπαντα ταῦτα ποιεῖν; καὶ [γὰρ] μέγα κτῆμα τὸ ποτήριον καταλεῖν, ὃ ἔπινεν ὁ Χριστὸς μέλλει, καὶ προσάγειν τῷ στόματι; οὐχ ὁρᾷς ὅλη ἐν ἱερᾷ μόνῃ θήκῃ τὸ τοῦ αἵματος ἐπιδιδόναι ποτήριον; ἐγὼ οὐδὲν γὰρ τούτων ἀκριβολογοῦμαι, φησίν· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐπιδῷς, δέχομαι· καὶ λοιπὸς ἦς, καὶ παραιτοῦμαι, καὶ οὐκ ἀπαιτῶ σε ἃ ἔδωκα. οὐ γὰρ αἷμα ζητῶ, ἀλλ' ὕδωρ· καὶ ψυχρόν. σύνεσιν πίνα ποτίζεις, καὶ φείδου· σύνεσιν ὅλη ἱερεὺς τὴν Χριστοῦ λίαν σύ, ἰδίᾳ χειρὶ δίδους, οὐ σάρκα, ἀλλ' ἄρτον, οὐχ αἷμα, ἀλλὰ ψυχροῦ ὕδατος ποτήριον. σπένδουσί σε ἱμάτιον σωτηρίου, καὶ σπένδουσί σε δι' ἑαυτῆς· σὺ καὶ ὅλως τῶν παιδὸς ἔνδυσον. ἐποίησέ σε ἔνδοξον ὁ ὑψίστοις· σὺ τῆς φείσης ἀπάλλαξον, καὶ τῆς γυμνότητος καὶ τῆς ἀκτημοσύνης. ἐποίησέ σε ἀγέλων πολίτην· σὺ καὶ γείτονα μεπάδος μόνον. καὶ ὡς ὃν οἰκέτην ὃν σῷ δὸς οἰκίδιον, καὶ ἀπορρέφομεν τοῦτο ὃ καταγώγιον, καὶ ταῦτά σοι τὰ ὑψίστου αἰσίξας ἅπαντα. ἀπάλλαξόν σε φυλακῆς χαλεπωτάτης· ἐγὼ γὰρ οὐκ ἀπαιτῶ, οὐδὲ λέγω, ἀπάλλαξόν με, ἀλλ' ἀν ἴδῃς με μόνον δεδεμένον, δράσει τὸ εἰς ἐμοί. νεκρὸν ὄντα σε ἀνέστησα ἐγώ· καὶ σὺ οὐκ ἀπαιτῶ τοῦτο, ἀλλὰ λέγω, ἐπίσκεψαί με μόνον ἀῤῥωστοῦντα. ὅταν οὖν οὕτως ἡ μεγάλα τὰ δεδεμένα, καὶ πολὺ κοῦφα τὰ ἀπαιτούμενα, καὶ μηδὲ ταῦτα πρόῃ μαι, πόσης οὐκ ἂν ἐπιμέλειας ἄξιοι γένοιτο; εἰκότως εἰς τὸ πῦρ ἀπιμεν τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, πέτρας ὄντες ἀναισθητότεροι. πόσης γὰρ ἀναισθησίας, εἰπέ μοι, ταῦτα λαβόντας, τοσαῦτα ληφομένους, χρημάτων καὶ δούλων, ὧν μαρὸν ὕστερον ἀποστησόμεθα καὶ ἄκοντες; καὶ ἕτερον μὲν τὸ τὸν ψυχρὸν ἐπίδωκαν, καὶ τὸ αἷμα ἐξέχεαν· σὺ δὲ οὐδὲ

τὰ

ΗΘΙΚΟΝ

τὰ ἀξιπρεπῆ προσίεσαν; ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἀνεφικτῶν, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἐσώτατον τεφαίων; καὶ ποίας δὴ ἄξιος ἔσῃ συγγνώμης, τίνος ἀπολογίας, ὁ μὲν τοῦ πατρὸς τῆς γῆς πρώτης καὶ ἰδίας προσιέμενος, καὶ ὁ τοῦ δημιείζειν αὐθεντοῦς ἐσθίειν φειδόμενος· ὁ δὲ τῷ τρέφειν σε τὸν διάβολον ἀμελῆ τῶν διαθηκῶν, ὠμὸς καὶ ἀπρόσηγορος ὤν; ταῦτ' οὖν ἅπαντα ἐπιστάμενοι, καὶ λογισάμενοι ἀκριβῶς, ἀκριβῶς ἐλεήσωμεν, ἀκριβῶς λαμβάνειν μέλλομεν, ἀκριβῶς αἰτούμενα, μὴ τῷ ἀπουδεῖν ὁ τοῖς βιωτικοῖς ἐπιδεικνυώμεθα· ἡμιώμεθά ποτε ἥμερον καὶ φιλόθεον, ἵνα μὴ τῷ ἀφόρητον δίκην ἑαυτοῖς ἐλκύσωμεν. τί γὰρ ἡμᾶς οὐκ ἰσχυρὸν κατακρίνει; τὸ ποσότητον καὶ τὴν ποιότητα ἀπολεῖσαι, τὸ μηδὲν μέγα αἰτεῖσθαι, τὸ τοιαῦτα αἰτεῖσθαι ἃ καὶ ἄκοντες ἐπαύσατο ἀπολείποντες, τὸ πολλοῦ ὁ τοῖς βιωτικοῖς φιλοτιμίαν ἐπιδείκνυσθαι; τούτων γὰρ ἕκαστον καθ' ἑαυτὸ ἰσχυρὸν ἡμᾶς κατασκάσαι· ὅταν δ' ὁμοῦ τὰ πάντα συνέλθῃ, τίς ἔσται σωτείας ἐλπίς; ἵν' οὖν ἅπασαν ταύτην τὴν κατάκρισιν ἀφύγωμεν, ἐπιδειξώμεθά τινα δαψίλειαν περὶ τοὺς δεομένους. οὕτω γὰρ καὶ τῶν ἐνταῦθα καὶ τῶν ἐκεῖ ἁπάντων ἀπολαύσομεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. μς'. 24 ΑΛΛΗΝ ΠΑΡΑΒΟΛΗΝ ΠΑΡΕΘΗ-
κεν αὐτοῖς λέγων· ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείραντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. 25 Ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους, ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς, καὶ ἔσπειρε ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου, καὶ ἀπῆλθεν. 26 Ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος, καὶ καρπὸν ἐποίησε, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια. 27 Προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου, εἶπον αὐτῷ· κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; πόθεν οὖν ἔχει ζιζάνια; 28 Ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς, ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν. Οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον αὐτῷ, θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά; 29 Ὁ δὲ ἔφη, οὔ· μήποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια, ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον.
30 Ἄφετε οὖν συναυξάνεσθαι ἀμφότερα ἄχρι τοῦ θερισμοῦ, καὶ ἐν τῷ καιρῷ τοῖς θερισταῖς, συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια.

Τί ὁ μέσον τούτων καὶ τῆς προτέρας παραβολῆς; οὐκ ἐκεῖ μηδὲ ὅλως προσεχώρησε [αὐτῷ] φησιν, ἀλλ' ἀποπηδήσαντας καὶ τὸν σπόρον προσιεμένους· ἐνταῦθα δέ, τῶν αἱρετικῶν λέγει τὰ συγκόμματα. ἵνα γὰρ μηδὲ τοῦτο τὸν μαθητὰς θορυβῇ, καὶ τοῦτο προλέγει, μὴ δὲ διδάξαι αὐτοὺς βούλεται ὁ τὰ τοιαῦτα λαλῶν. ἐκεῖνο μὲν ἡ παραβολὴ, φησιν, ὅτι οὐκ ἐδέξαντο· αὕτη δέ, ὅτι καὶ φθορέας ἐδέξαντο. ἐκ γὰρ καὶ τοῦτο τῆς τοῦ διαβόλου μεθοδείας, τῇ ἀληθείᾳ ἀεὶ πρόσαγε τὸν πλάνον, πολλὰ ὑπογωνιώτατα αὐτῇ τὰ ὁμοιώματα, ὥστε εὐκόλως κλέπτειν τοὺς εὐξαπατήτους. διὰ τοῦτο οὐκ ἄλλο τι σπέρμα, ἀλλὰ ζιζάνια καλῶ, ὃ δὴ τῷ ὄψει ἔοικέ πως τῷ σίτῳ. εἶπα λέγει ὁ Χριστὸς τοὺς ὑπερβολῆς. τὸ γὰρ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους, φησίν. ὑ μακρὰν τοῖς ἄρχουσι σπουδὴν ὑπερημᾶ Χριστὸς, τοῖς μάλιστα τῆς ἐρεύνης τοῦ φυλακικοῦ ἐμπεπιστευμένοις· ὑ τοῖς ἄρχουσι δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀρχομένοις. δείκνυσι δὲ καὶ τῷ πλήθει μὴ τῷ ἀληθείᾳ ὄντας, ὅπερ καὶ ἡ τῶν προγμάτων ἔκβασις μαρτυρεῖ. καὶ γὰρ μὴ τοὺς προφήτας, Ἰουδαῖοι προφῆται· καὶ μὴ τοὺς ἀποστόλους, Ἰουδαῖοι ἀπόστολοι· καὶ μὴ Χριστὸν, ὁ ἀντίχριστος. οὐ γὰρ μὴ ἴδῃ τι μιμήσηται ὁ διάβολος, ἢ ὅσοι ὑπερβολὴν,

αη, ὅτι ὑπηχρεῖ ὅτι οἶδε. καὶ νῦν τοίνυν, ὅπως εἶδεν, ὅτι ὁ μὴ ἐποίησεν ἑκατὸν, ὁ ϗ ἑξήκοντα, ὁ ϗ τεσσάκοντα, ἀλλὰ ἔρχεται [λοιπὸν] ὁδόν. ἐπεὶ γὰρ ἀρπάσαι οὐκ ἠδυνήθη τὸ ῥιζωθὲν, οὐδὲ ἀποπνίξαι, οὐδὲ κατακαῦσαι, διὰ ἑτέρας ἁπάντης ὑπεβουλεύσατο, πῶς ἐμβάλλων τὰ πρὸ ἑαυτοῦ. καὶ διὰ τί φέρουσιν ⓜ καθεύδοντες, φησὶ, τῷ τινὶ ὁδὸν μιμούμενοι; ὅτι οὐκεῖ βιάζεται ὁ Θεὸς ἁρπάσαι (οὐδὲ γὰρ ῥιζωθῆναι ἀφῆκεν) οὐ τοῦτο ϗ, πλείονος ἐδεήθη τῆς μηχανῆς. τοῦτο ϗ λέγει ὁ Χριστὸς, παιδεύων ἡμᾶς μὴ ἁπλοῦς ἐξετάζειν. καὶ γὰρ ἐκείνας διαφύγῃς τὰς βλάβας, φησὶν, ἔστι καὶ ἑτέρα βλάβη. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ἐστὶ τῆς πέτρας καὶ τῶν ἀκανθῶν, ὅτου καὶ σπόρος ἀπώλεια γίνεται· ὥστε διπλοῦν χρεὼν φυλακῆς δοῦναι. διὸ καὶ ἔλεγεν· Ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται· τοιοῦτον δὲ γέγονε καὶ τὸ ῥῆγμα τοῦ πλοίου. πολλοὶ γοῦν τῶν προεστώτων πονηροὺς εἰσάγοντες ἄνδρας εἰς τὰς ἐκκλησίας, αἱρεσιάρχας χρυπτομένους, πολλοὺς εὐκολίαν τῇ τοιαύτῃ πρέφραν ὑπεβουλῆ. οὐδὲ γὰρ πόνου διὰ τοῦ διαβόλου λοιπὸν, ὅταν ἐκείνους εἰς μέσον φυτεύσῃ. καὶ πῶς δυνατὸν μὴ καθεύδειν, φησί; ⓜ μὴ οὖν φυσικὸν ὕπνον, οὐ δυνατόν· ⓜ δὲ τῆς προαιρέσεως, δυνατόν. διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγε· Γρηγορήσατε, στήκετε ἐν τῇ πίστει. εἶτα δείκνυσι καὶ πρεπτὸν ὃ προσλαμβάνει μόνον. μὴ γὰρ ὃ γεωργηθῆναι τοῦ ἀγροῦ, καὶ μὴ χρείαν τις μηδενὸς, τότε ὑπεισέρχεται, καθάπερ καὶ ⓜ αἱρετικοὶ ποιοῦσι, οἱ δὲ οὐδὲν ἕτερον, ἢ δόξαι κενοδοξίαν ἐμβάλλουσι ⓜ ἑαυτῷ ἰόν. οὐκ ἐστιδιὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν μὴ ὄντων μὴ ἀκριβείας αὐτῷ ἀποχαράττει τοῦ σπείραντος ἅπασαν. ὅτε γὰρ ἐβλάστησε, φησὶν, ὁ ζιζάνιος καρπὸν ἐποίησε, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια· ὅπερ καὶ οὗτοι ποιοῦσι. πρὸ μὲν γὰρ τοῦ ἀγροῦ συσκιάζουσιν ἑαυτοῖς· ἐπειδὰν δὲ πολλοῦ λόγου τοῦ προφήτου, καὶ λόγου ὡς αὐτοῖς μεταδῷ, τότε ⓜ ἰὸν ἐκχέουσι. ἵνος ϗ ἔνεκεν εἰσάγει τοὺς δούλους λέγοντας ὁ τετιμημένος; ἵνα εἴπῃ, ὅτι ὁ δοῦλος αἰσχρὸν αὐτοῖς. ἐξῆρον ϗ δοῦλον αὐτὸν καλῶ, ἀλλὰ τοῦ εἰς αἰῶνα βλάβους. ἡ μὲν γὰρ ἐπιφάνεια καθ' ἡμᾶς· ἡ ϗ ἀρχὴ τῆς ἐπιφανείας, οὐκ ἀπὸ τῆς εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' ἀπὸ τῆς εἰς Θεὸν ἔδρας ἐλήφθη. ὅθεν δῆλον, ὅτι μᾶλλον ὁ Θεὸς ἡμᾶς φιλεῖ, ἢ ἡμεῖς ἑαυτούς. ὅρα ϗ δὲ ἑτέρωθεν τὸ διαβόλου τὴν κακουργίαν. ὁ γὰρ περὶ τούτου ἔσπειρεν, ὅπως μηδὲν εἶχεν ἀποβαλεῖν, ἀλλ' ὅτι ἐν ἅπασι πεπληρωμένα, ἵνα τῇ ἀσυνδέτῳ λυμαίνηται τοῦ παρόντος. ὅτι περὶ οὐκέτι ἔδρασεν πόνον ἐποίει. σκόπει δὲ ϗ τὸν οἰκεῖον τοῦ φιλοσοφίαν. καὶ γὰρ ἐπιζήτησιν πόνον τὰ ζιζάνια διαφανῆσαι, εἰ καὶ μὴ διεσκεμμένως ποιοῦσιν· ὅμως διάκρισιν τοῦ οὐκέτι τοῦ σπόρου μέσμιναν αὐτῷ, ϗ περὶ ἓν μόνον βλέπουσα, καὶ ὅπως οὐκεῖνος δῷ δίκην, ἀλλ' ὡς τὰ καταβληθέντα μὴ ἀπολέσθαι. διὰ γὰρ δὴ τοῦτο ἔστι ὃ καταπεῖγον. διὅπερ ὅπως ὃ νόσημα τέως ἐξέλωσι, σκοποῦσι. καὶ οὐδὲ τοῦτο ἁπλῶς ζητοῦσιν. διὰ γὰρ ἑαυτοῖς ὅτι τρέπουσιν, ἀλλὰ τοῦ διαπόντου τὴν γνώμην δυναμένοις λέγοντες· θέλεις; πῶς οὖν ὁ διαπόντης; κωλύει λέγων· μήποτε συλλέγοντες ἅμα καὶ αὐτοῖς ⓜ σῖτον. τοῦτο ϗ ἔλεγε, κωλύων πολέμους γίνεσθαι καὶ αἵματα καὶ σφαγάς. οὐ γὰρ δεῖ αἱρετικὸν, ἐπεὶ πόλεμος ἄσπονδος εἰς τὴν οἰκουμένην ἔμελλεν εἰσάγεσθαι. δύο τοίνυν τούτοις αὐτοὺς κατέχει τοῖς λογισμοῖς· ἑνὶ μὲν, τῷ μὴ ⓜ σῖτον βλαβῆναι· ἑτέρῳ ϗ, ᾧ καταλήψεσθαι τὸ κόλασιν πάντως αὐτοὺς δυνάμενος νοσοῦντας. ὥστε εἰ βούλει καὶ κολασθῆναι αὐτοὺς, καὶ χωρεῖς τοῦ σίτου βλάβος, δυνάμενον ⓜ προσέχοντα καιρόν. διὰ ϗ ἄλλο δεῖ τοῦ, μὴ συλλέξωσι ἅμα αὐτοῖς τὸ σίτου, ἢ τοῦτό φησιν· ὅτι εἰ μέλλοιτε καὶ ὅπλα καὶ κατασφάττειν τοὺς αἱρετικοὺς, ἀνάγκη πολλοὺς καὶ τῶν ἀγίων συγκαταβάλλεσθαι· ἢ ὅτι ἀπ' αὐτῶν τῶν ζιζανίων πολλοὺς εἰκὸς μεταβαλέσθαι καὶ γενέσθαι σίτου· διὰ τοίνυν προσέχοντες αὐτοῖς συλλέξωσι, λυμήσεσθε τῶν μέλλοντι γίνεσθαι σίτῳ, ὃς ἐγχωρεῖ μεταβαλέσθαι καὶ γενέσθαι βίγτιος ἀναγεννώτως. οὐ τοίνυν κατέχει αἱρετικοὺς καὶ βαπτισμίζειν, καὶ ἐκκόπτειν αὐτῶν τὸ πρόσωπον, ὡς τοὺς ζιωόδους, ὡς τοὺς ἀποστάτας διαλύειν κωλύει· ἀλλ' ἀναιρεῖν καὶ καταστράπτειν. σὺ ϗ αὐτὸ σκόπει τὸ ἡμε-

ερότητα,

εὑτπα, πῶς οὐκ ἀποφαίνει μόνον οὐδὲ κελεύει, ἀλλὰ λογισμοὺς ἀιτῆσι. Τί οὖν δῦ μέλει τῆς μοίρης τὰ ζιζάνια; Τότε ἐρῶ τοῖς θερισταῖς· συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια, καὶ δήσατε αὐτὰ δεσμὰς πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά. Πάλιν αἰνιττόμενος αὐξεις τὴν Ιωδαίου ῥημῆκ, τὴν κριτικὴν αὐτῆ εἰσαγόντων, καί φησιν· ὅπου ἕως μὲν ἐσήκασιν ἐλπὶς τοῦ σίτου, φείδεσθαι χρὴ (ἐγχωρεῖ γὰρ αὐξεις καὶ σῖτον ἡμέας) ὅταν δὲ μηδὲν κερδαίνοντες ἀπόλωσι, τότε αὐξεις ἀναγκαίως ἡ ἀποβολὴ τοῦ καρποῦ ἀφαιρεῖ) δίκη. ἐρῶ γὰρ τοῖς θερισταῖς, φησι, συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια. διατί πρῶτον; ἵνα μὴ φοβηθῶσιν ὅτι, ὡς ζιζανιομάχου ἅμα αὐξεις τοῦ σίτου. καὶ δήσατε αὐτὰ δεσμάς, ὥστε καταφλεγῆναι αὐτά.

Τὸν δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην. 31 Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐξεις λέγων· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ τρία μέρη ἀπόλλυται, καὶ σώζεται ἕν, καὶ οὐ πάλιν τοσοῦτον σωζομένου τοσαύτην ἔχει βλάβην, ἵνα μὴ λέγωσι, καὶ ὀλίγοι καὶ πόσοι ἔσονται οἱ πιστοί; καὶ τῶν ἐξαιρέτων τὸ φόβον, διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ σινάπεως ἐπάγων εἰς [τὴν] πίστιν αὐτοὺς, καὶ δεικνὺς ὅτι πάντως ἐκτανθήσεται ὁ κήρυγμα. διὰ τοῦτο τοῦτο τὸ λαχανώδους τὸ εἰκόνα εἰς μέσον ἄγαγε σφόδρα ἐοικυῖαν τῇ ἀποθέσει.

32 Ὁ μαρότερον μὲν, φησίν, ὄντι πάντων τῶν σπερμῶν· ὅταν δὲ αὐξηθῇ, μεῖζον τῶν λαχάνων ἐστί, καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ. Τοῦ γὰρ μεγέθους τὸ τεκμήριον ἐνδείξασθαι ἠβουλήθη. ὅτι δὲ καὶ τοῦτο τοῦ κηρύγματος ἔσται, φησί. καὶ γὰρ ἀπάντων ἀθενέστεροι ἦσαν οἱ μαθηταί, καὶ πάντων ἐλάττους· ἀλλ' ὅμως ὅπου μεγάλην ἐν ἐκείνοις δύναμιν, ἐξεπλώθη πάντα τοῦ τῆς οἰκουμένης. Εἶτα καὶ τὴν ζύμην ταύτην προσέθηκε τῇ εἰκόνι, λέγων·

33 Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

Καθάπερ γὰρ αὕτη τὸ πολὺ ἄλευρον μεθίστησιν εἰς τὴν ἑαυτῆς ἰσχύν, οὕτω καὶ ὑμεῖς τὸν κόσμον μεταστήσετε. καὶ ὅρα συνέσιν. τὰ γὰρ τῆς φύσεως πράγματα, δείκνυσι ὅτι ὥσπερ ἐκεῖνα ἀνεγχώρητον μὴ γενέσθαι, οὕτω καὶ ταῦτα. μὴ γὰρ μοι τοῦτο λέγε· τί δυνησόμεθα δώδεκα ἄνθρωποι εἰς πλῆθος ἐμπεσόντες τοσοῦτον; καὶ γὰρ τοῦτο αὐτὸ μάλιστα ὑμᾶς ποιεῖ τὴν ἰσχὺν σκληρύνασθαι, τὸ ἀπαμηλῶσαι τοῦ πλήθους, καὶ μὴ φυγεῖν· ὥσπερ καὶ ἡ ζύμη τότε τὸ φύραμα ζυμοῖ, ὅταν εἰς γένηται τοῦ ἀλεύρου· καὶ οὐχ ἁπλῶς εἰσῆς, ἀλλ' οὕτως ὥστε καὶ μιγῆναι. οὐ γὰρ εἶπεν, ἔθηκεν ἁπλῶς, ἀλλ' ἔκρυψεν. ὅτω δὲ ὑμᾶς, ὅταν κοπιᾶτε καὶ πονῆτε τοῖς πολεμοῦσιν ὑμῖν, ὅτε αὐτῶν προέστασθε. καὶ καθάπερ ἐκεῖνα καταχώνυται μὴ, οὐκ ἀφανίζεται δὴ, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον πρὸς τὴν ἑαυτῆς ἕξιν ἅπαντα μεταποιεῖ· οὕτω καὶ ὑμεῖς ἔσεσθε καὶ ὅτι τοῦ κηρύγματος τοῦτο συμβήσεται. μὴ τοίνυν, ὅπου πολλὰς εἶπον τὰς ἐπηρείας, φοβηθῆτε. ἐὰν γὰρ καὶ ὅτως σκληρύνητε, καὶ ἀπάντων προέστασθε. τρία δὲ σάτα ἐστὶν, τὰ πολλὰ εἴρηκεν. οἶδε γὰρ οὗτος ἀριθμοὺς τούτοις ὅτι πλήθους λαμβάνειν. μὴ θαυμάσῃς δὲ, εἰ προβασιλείας ἀλληγόρηται, κόκκου καὶ ζύμης ἐμνήσθη. διὰ τοῦτο γὰρ διελέγετο ἀπείροις ἐν ἰδιώταις καὶ διαμύθοις ἀπὸ τούτων ἀνάγεσθαι. οὕτω γὰρ ἦσαν ἀφελεῖς, ὡς καὶ μὴ ταῦτα πάντα δεηθῆναι ἑρμηνείας πολλῆς. πόθεν τοίνυν ἑλληνικὸν παιδεῖς εἰσι; μανθανέτωσαν τοῦ Χριστοῦ τὴν δύναμιν, ὁρώντες τῶν προφητῶν τὴν ἀλήθειαν· καὶ ἐκατέρωθεν αὐτὸν προσκυνείτωσαν, ὅτι καὶ προφήτου προφητικὸν τοσοῦτον, καὶ ἐπλήρωσε. καὶ γὰρ αὐτός ἐστιν ὁ τὴν δύναμιν ταύτην τῇ ζύμῃ. διὰ τοῦτο καὶ ἀνέμιξε τῷ πλήθει τοὺς αὐτῷ πιστεύοντας, ἵνα μεταδῶμεν ἀλλήλοις τῆς ἡμετέρας συνέσεως. μηδεὶς τοίνυν ὀλιγότητα αἰτιάσθω. πολλὴ γὰρ τοῦ κηρύγματος ἡ δύναμις· καὶ ὃ ζυμοῦν ἅπαξ, ζύμην ἕτερα τοῦ λοιποῦ πάλιν. καὶ καθάπερ ὁ πυρετὸς, ὅταν ὑπολάβῃ ξύλων, τὰ ἤδη καταφλέγει

ποιήσας

ποίησας τῆς φλογὸς τοσαθτόπλεω, οὗτα τοῖς ἄλλοις ἔπεισιν· οὕτω δὲ καὶ ἡ ὃ κήρυγμα. ἀλλ' οὐκ εἶπε πῦρ, ἀλλὰ ζύμην. τί δή ποτε; ὅτι ὑ τὸ πυρὸς ὄγκε ἐστὶ ὃ ὅλον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀναπομφίων ξύλων· οὐτω δὴ καὶ ἡ ζύμη ἐργάζεται δι' ἑαυτῆς. εἰ δὲ αἱ δεκατοι δώδεκα τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐζύμωσαν, σὺ ὅσην ἡμᾶς ἡ κακία, ὅταν τοσοῦτοι ὄντες τοῦ ἀποστολικοῦ μόνους μὴ δυνηθῶμεν διορθοῦν, ὡς μικροῖς κόσμοις ἀρκεῖν ἐκείνῳ τὸ ἡμέτερον ζύμωμα. ἀλλ' οὐκοῦν, φησιν, ἀπόστολοι ἦσαν. καὶ τί τοῦτο; οὐχὶ τῶν αὐτῶν σοι μετέχει; οὐκ εἰς πόλεσιν ἐστράφησαν; ὑ τῶν αὐτῶν ἀπέλαυσε; οὐχὶ τέχνας μετεχειρίσαντο; μὴ γὰρ ἄγραμματοι ἦσαν; μὴ γὰρ ὄζος ὑρανοῦ κατέβησαν; ἀλλὰ τὰ σημεῖα, φησιν, εἶχον. ὑ τὰ σημεῖα θαύματος αὐτοῖς ἐποίησε.

Μέχρι πότε τοσαυτελύμμασι κεχρήμεθα τῆς ἡμετέρας ῥᾳθυμίας τοῖς θαύμασιν ἐκείνοις; [ἴδε ⸎ χρεὼν τῶν ἁγίων οὐ τοῖς θαύμασιν ἐκείνοις λαμπρύνεσθαι.] πολλοὶ γὰρ δαίμονας ἐκβεβλήκασι, θλλ' οὐ τοιαύτην ἐργάσαντο, οὐκ ἐλήφοντο θαυμασοὶ, ἀλλὰ καὶ ἐκολάσθησαν. καὶ τί ποτ' οὖν ὅδι, φησιν, ὁ μεγάλως αὐτοῦ ἔδιξε; ὃ χεὶρ μὲν κατέφερεν· ὃ δὲ δόξης ὑπεφαίνετο· ὃ τοσοῦτον ἀπήλαυσε βιωτικῶν. ὡς εἶγε μὴ ταῦτα εἶχον, δηλαδὴ τῶν παθῶν ἦσαν, εἰ δὲ μείζονες νικηταὶ ἦλθεν, ὑ μόνον οὐδὲν αὐτοῖς ὠφέλησαν, δηλαδὴ καὶ ἀπατεῶνες ἂν ἐνομίσθησαν εἶ). ὕτως ὁ βίος ὅδι ὁ πνευματικὸς λαμπτὴρ, ὁ καὶ τοῦ πνεύματος τὴν χάριν ὑπασπώμενος. ποῖον σημεῖον Ἰωάννης ἐποίησεν, ὅτι πόλεις τοσαύτας ἐπέστρεψαν; ὅλη γὰρ οὐδὲν ἐθαυματούργησεν, ἀκούσον τοῦ εὐαγγελιστοῦ λέγοντος· Οτι Ἰωάννης μὲν ἐποίησε σημεῖον οὐδέν. πόθεν δὲ θαυμαστὸς Ἠλίας ἐλέγετο; οὐκ ἀπὸ τῆς πρεπούσης τῆς πρὸς ⸎ βασιλέα; οὐκ ἀπὸ τοῦ ζήλου τοῦ πρὸς ⸎ Θεόν; οὐκ ἀπὸ τῆς ἀκηλιδώτου; οὐκ ἀπὸ τῆς μηλωτῆς ἢ τοῦ σπηλαίου ἢ τῶν ὀρέων; ταῦτα γὰρ σημεῖα μὲν οὐδὲν ἅπαντα ἐποίησε. ⸎ δὲ Ἰωὴλ ποῖον σημεῖον ὁρᾷς ποιοῦντα ἀξιάγαστον ὁ δαίμονος; σημεῖον μὲν οὐδέν, βίου δὲ λαμπρότητα καὶ ἀπομιμήτου ἀδάμαντος στερρότερον ἐπιδεικνύμενον. ποῖον σημεῖον ὁ Δαβὶδ ἐποίησεν ἕτι νέος ὤν, ὡς εἶπεν ⸎ Θεὸς, Εὗρον Δαβὶδ ⸎ τὸν Ιεσσαί, ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου; ὁ δὲ Αβραὰμ καὶ Ισαὰκ καὶ Ιακὼβ ποῖον νεκρὸν ἤγειραν; ποῖον δὲ λεπρὸν ἐκάθηραν; οὐκ οἶδα ὅτι τὰ σημεῖα, ἐὰν μὴ ἐπιφωνῶμεν, καὶ βλέπει πολλάκις; ὕτω [γὰρ] πολλοὶ τῶν Κορινθίων ἀπεχάρησαν ἀπ' ἀλλήλων· ὕτω πολλοὶ τῶν Ρωμαίων ἀπενοήθησαν· οὕτω Σίμων ἐξεβλήθη, οὕτως ὁ ⸎ Χειροτόνητος τότε ὑπεμύησας ἀχλύθησαν ἀπεδοκιμάζετο, ἀκούσας ὅτι αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις. τούτων γὰρ ἕκαστος, ὁ μὲν χρημάτων, ὁ δὲ δόξης ἐφιέμενος τῆς ἀπὸ τῶν σημείων, ἐξέπιπτον καὶ ἀπώλοντο. βίου δὲ ὑπομέλεια καὶ ἀρετῆς ἔρως, οὐ μόνον οὐ πλεῖστοι ταύτην ὑπεμίμησαν, ἀλλὰ καὶ ὕστερον ἀφῃρέθη. ⸎ αὐτὸς δὲ ὅτε σκωμῴδεῖται τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς, τί ἔλεγε; ποιήσατε σημεῖα, ἵνα ἴδωσιν ⸎ τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ὁ Πέτρος ὃ ὐκ εἶπεν, Εἰ φιλεῖς με, ποίει σημεῖα· ἀλλὰ ποίμαινε τὰ πρόβατά μου. καὶ πανταχοῦ δὲ αὐτὸ προλιμπάνει τὰ ἄλλα μετὰ Ιακὼβ καὶ Ιωσήπου, πόθεν, εἰπέ μοι, προφητεία; ἀπὸ τῶν σημείων; ⸎ μὴν πάντες ὁμοίως ἐκάθαιρεν τοὺς λεπροὺς, καὶ τοὺς νεκροὺς ἤγειρεν, καὶ πᾶσιν ὁμοίως τὸ ὀξυδέρκειν ἔδωκε. πόθεν οὖν εἶχον τὸ πλέον οὗτοι; ἀπὸ τῆς ψυχικῆς ἀρετῆς. ὁρᾷς ὅτι πάντα χρεία καὶ τὰ σημεῖα τοῦ ἔργου ὑπιδείξεως; Ἀπὸ τῶν καρπῶν γὰρ αὐτῶν, φησὶν, ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. τί δὴ τὴν ζωὴν ζωώσησι τὴν ἡμετέραν; ἆρα μὴ σημείων ὑπόδειξις, ἢ πολιτείας ἀρίστης ἀκρίβεια; δῆλον ὅτι τὸ δεύτερον· τὰ δὲ σημεῖα καὶ τὰ ἀφορμὰς σπουδῆς ἔχει, καὶ εἰς τοῦτο καταλήγει τὸ τέλος. ὁ τε γὰρ βίος ἄνευ ὑπιδεικνύμενος, ὑπισπᾶται ταύτην τὴν χάριν· ὁ τε λαμβάνων τὴν χάριν, δι' αὐτοῦ λαμβάνει, ἵνα τὰ ἑτέρων διορθώσῃ βίον. ἐπεὶ καὶ ὁ Χριστὸς τὰ θαύματα ἐκεῖνα δι' ἃ ἐποίησεν, ἵνα ἀξιόπιστος φανεὶς οὐτοῦτεν,

ΗΘΙΚΟΝ

Ιωαν. ι. μα.

Πρ. ιγ. κε.

Ματθ. ε. ιϛ.

Ιωαν. κα. ιϛ.

Ματθ. ζ. κ.

ὦ

καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐλκύσας, ἀρετῆ εἰς τὸν βίον εἰσαγάγῃ. διὸ καὶ τῶν πλείονα ὑφ' τούτου παιδευθήναι ἀπῄτησεν. οὐδὲ γὰρ τοῖς σημείοις ἀρκεῖται μόνοις, ἀλλὰ καὶ γλώσσαις ἀπειλῇ, καὶ βασιλείαν ἐπαγγέλλεται, καὶ τοὺς παιδεύοντας ἐκείνους ἀθῆναι νόμους, καὶ πάντα ὑφ' τούτου πραγματεύεται, ἵνα εἰσαγάγῃ τοὺς ἐργάσηται. καὶ τί λέγω, ὅτι ὁ Χριστὸς πάντα τούτου ἕνεκεν ἐποίει; οἶδα γὰρ ἐγὼ καὶ εἴ τις ἐδύνατο, εἰ εἶπε μοι, ἄφρον, νεκροὺς ἀναστῆσαι σὺ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, οὐ δίχα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἀπαλλαγῇς, τί δὴ ἐδείξω μᾶλλον; οὐκ οἶδα λοιπὸν ὅτι τοῦτο δεύτερον; καὶ μικρὸν μὲν σημεῖον ἐστι, τοῦτο ἔργον. τί γάρ ἐστιν, εἰπέ μοι, ἄνθρωπον ποιῆσαι χόρτον χρυσοῦν, ἢ δυνηθῆναι πάντων τῶν χρημάτων ὡς χόρτου καταφρονῆσαι, οὐκ ἐν τούτῳ ἐδείξω μᾶλλον; καὶ μάλα εἰκότως. τοῖς γὰρ ἀναθέσεως τοῦτο ἐν τούτῳ μάλιστα ἐπιτάττων. εἰ μὲν γὰρ εἶδον τὸν χόρτον χρυσοῦν γινόμενον, καὶ ἐπιθυμοῦσι καὶ αὐτοὶ λαβεῖν τὴν δύναμιν, ὥσπερ ὁ Σίμων, καὶ ἠπατήθη αἰ αὐτοῖς ὁ τῶν χρημάτων ἔρως. εἰ δὲ εἶδον, ὡς χόρτον τὸν χρυσὸν πάντας καταφρονοῦντας καὶ ὑπερορῶντας, πάλιν αὖ τῆς νόσου ταύτης ἀπηλλάγησαν. ὁρᾷς ὅτι ὁ βίος μᾶλλον ὠφέλησε δύναται; βίον δὲ λέγω νῦν, οὐχὶ αἱ πίστεως, οὐδὲ ἂν σάκκον τις ἀποδύσῃ καὶ ὑποστρώσῃ. ἀλλ' ἐὰν χρημάτων ὑπερίδῃς, ὡς ὑπερῶν γε· ἐὰν φιλοσοφήσῃς· ἐὰν δῶς πτωχοῖς τὰ ἀρτύσῃς· ἐὰν ἀγαθὸν σχολάσῃς· ἐὰν βασκανίαν ἀνέλῃς. ὅτω τις αὐτὸς ἐπαίδευε. Μάθετε γάρ, φησὶν, ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ· [ι] οὐκ εἶπεν, ὅτι σπήνωσα. καίτοι εἶχεν εἰπεῖν τὰς πεντακισχιλίας ἡμέρας, ἀλλ' οὐ λέγει τοῦτο· ἀλλ' ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ. καὶ πάλιν πέμπων αὐτοὺς, οὐκ εἶπεν, ὅτι ἰσχύετε· ἀλλὰ πᾶν τὸ ἀνθρωπίνον ἐξέβαλεν ὑμῶν ἑαυτούς. χρημάτων μὲν τοι ἔνεκεν πολλοὶ ἀκριβοῦσι καὶ ἀπῄτησε, λέγων· Μὴ κτήσησθε χρυσὸν ἢ ἄργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν. ταῦτα δὲ λέγω, οὐχὶ πείθων κακίζων (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἐπαινῶν· ἀλλ' ὅταν τῶν ἄλλων ἀμελεῖν ταύτην νομίζητε ἔνεκεν εἰς σωτηρίαν ὑμῶν, τὸ ἕκαστον τούτων ἐχόντων μέγα. τὸ γὰρ μέλλον, ἀγάπη καὶ ὑπεύθυνα καὶ ἐλεημοσύνη, ἢ καὶ πρὸ γεέννης ὑπερκόπτουσιν. ὥστε εἰ βούλει ἀποστόλων ζηλωτὴς γενέσθαι, ἔσο καὶ σὺ κωλύων. ἔρχεται γὰρ ταύτην τὴν ἀρετὴν ἐπιμελείᾳ μόνον, μηδὲν ἕλαττον ἐκείνων ἔχῃ. μηδεὶς τοίνυν εἰς σημεῖα ἀναζητείτω. ἀλλεῖ μὲν γὰρ ὅταν ἀπέλθῃ σώματος δαίμων· πολλῷ δὲ μᾶλλον, ὅταν ἀμαρτίας ἀπαλλαττομένῳ ἴδῃ ψυχήν. καὶ γὰρ αὕτη ἐστὶν ἡ δύναμις ἐκείνου ἡ μεγάλη. διὰ τοῦτο ἀπέθανε ὁ Χριστὸς, ἵνα τούτου καταλύσῃ. καὶ γὰρ αὕτη τὸ θάνατον εἰσήγαγε. διὰ τοῦτο τὰ αὖ κτήσατο γέγονεν. διὰ τοίνυν τοῦτο ἀπέλθῃς, ἀπέχθειας τὸ διαβόλου τὰ νεῦρα ζωστείλας αὐτοῦ τὴν κεφαλήν, καὶ τέλυσας αὐτοῦ τὴν ἰσχὺν ἅπασαν, διέφασας δὲ τὸ τρόπαιον, ἀπὸ πάντων σημείων ἐπιδείξω σημεῖον μεῖζον. οὐκ ἐμὸς οὗτος ὁ λόγος, ἀλλὰ τοῦ μακαρίου Παύλου. εἰ πάντα γὰρ, Ζηλοῦτε τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα, καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι, οὐκ ἐπάγαγε σημεῖον, ἀλλ' ἀγάπην, τὴν πάντων ῥίζαν τῶν ἀγαθῶν, καὶ τοίνυν ταύτην ἀσκῶμεν, καὶ τὴν σὺν ταύτῃ φιλοσοφίαν ἅπασαν, οὐδὲν διαφησόμεθα σημείων· ὥσπερ οὖν ἐὰν μὴ ἀσκῶμεν, οὐδὲν κερδανοῦμεν ἀπὸ τῶν σημείων. ταῦτ' οὖν ἅπαντα συνοῶντες, ἀφ' ὧν ἐγένοντο οἱ ἀπόστολοι μεγάλοι, ταῦτα ζηλώσωμεν. πόθεν οὖν ἐγένοντο σοφοὶ μεγάλοι; ἀκούσωσι λέγοντος Πέτρου· Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι. τί οὖν ἔσται ἡμῖν; ἀκουσόμεθα καὶ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος αὐτοῖς· ὅτι ὅταν δώδεκα θρόνους καθίσεσθε· ἕνα δὲ πῆς ὅστις ἀφῆκεν οἰκίας ἢ ἀδελφοὺς ἢ πατέρα ἢ μητέρα, ἑκατονταπλασίονα λήψεται τοῦ δὲ αἰῶνι τούτῳ, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει. ἀπάντων τοίνυν ἑαυτὸν ἀποξενώσαντες τοῦ βιωτικοῦ, ἀναθώμεθα ἑαυτὸν τῷ Χριστῷ, ἵνα καὶ τῶν ἀποστόλων γενώμεθα ἴσοι καὶ τῆς ἀπορασίας τῆς αὐτοῦ, καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀπολαύσωμεν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ματθ. ιθ. κ. Λουκ. ι. δ. α. Κορ. ιβ. λα. Ματθ. ιθ. κ. κα. κβ.

Ομιλ.

Ομιλ. μζ. 34 ΤΑΥΤΑ ΠΑΝΤΑ ΕΛΑΛΗΣΕΝ Ο ΙΗ-
σοῦς ὁ τῆς βολαῖς τοῖς ὄχλοις, ⁊ χωρὶς παραβολῆς οὐδὲν ἐλάλει
αὐτοῖς· 35 Ὅπως πληρωθῇ ὃ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέ-
γοντος· ἀνοίξω ὁ τῆς βολαῖς ὃ στόμα μου, ἐξερεύξομαι κεκρυμμένα
ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.

Ὁ δὲ Μαρκος φησὶ, ὅτι καθὼς ἠδύναντο ἀκούειν, ἐλάλει αὐτοῖς Μαρκ. δ. λγ.
λόγον ὁ τῆς βολαῖς. Εἶτα διακρινόμενος αὐτὸν κατὰ μόνας τοὺς
μαθητὰς ⁊ τοὺς προφήτας ἡ δι' ὅτου τὸ ἀναφωνῆσαι τὸ διδασκαλίας τοῦτον.
ἡ διδάσκων ἡμᾶς ὁ Χριστοῦ τὸ γνώμιμον, ὅτι οὐχ ἵνα ἀγνοῶσιν, ἀλλ' ἵνα
αὐτοὺς εἰς ἐρώτησιν ἄγῃ, ὅτου διελέγετο, ἐπήγαγε· ⁊ χωρὶς παραβο-
λῆς οὐδὲν ἐλάλει αὐτοῖς. καίτοιγε πολλὰ χωρὶς παραβολῆς εἶπεν· δῆ-
λα γὰρ ὅτι οὐδέν. καὶ ὅμως οὐδεὶς αὐτὸν ἠρώτησε. καίτοιγε τοὺς προφήτας πολλάκις ἠρώτων, ὡς
τὸ Ἰεζεκιὴλ, ὡς ἑτέρους πολλούς. ὅτου γὰρ οὐδὲν τοιοῦτον ἐποίουν· καίτοιγε ἐνῆν αὐτὰ τὰ Ἑρμηνεῖα ἰδεῖν
εἰς ἀγανάκτησιν αὐτοὺς ἐμβαλεῖν ⁊ διεστρέφειν τοὺς ἐρώτησιν. ⁊ γὰρ κόλασιν μείζονα ὑπέλ-
λειον αἱ παραβολαί. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ὅπως ἐκινήθησαν. διὰ ⁊ ἀφεὶς αὐτοὺς, ἀπῆλθε.

36 Τότε γὰρ, φησὶν, ἀφεὶς τοὺς ὄχλους, ἀπῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς·
καὶ οὐδεὶς ἔπεσεν τὴν γραμματέων· ὅλην δῆλον, ὅτι δι' οὐδὲν ἕτερον εἶπεν, ἢ ὥστε
θαυμασθέναι. ὅπερ ⁊ ἐν Ζωῇ τὰ λεγόμενα, εἶασεν αὐτοὺς λοιπόν.

Καὶ προσέρχονται οἱ μαθηταὶ αὐτῷ ἐρωτῶντες περὶ τῆς παραβολῆς τῶν ζιζανίων·
Καίτοιγε ἔξεστιν ὅπου βουλόμενοι μαθεῖν ⁊ δεδοικότες ἐρωτῆσαι. πόθεν οὖν ἐνταῦθα γέ-
γονεν αὐτοῖς ἡ παρρησία; ἦκουσαν ὅτι ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρα-
νῶν, ⁊ ἐθαῤῥησαν. διὰ ⁊ ἰδίᾳ ἐρωτῶσιν, ὡ τῶν πλήθη βασκαίνοντες, ἀλλὰ τοῦ διαστο-
λοῦντες νόμου. τούτοις γὰρ, φησὶν, οὐκ ἐδόθη. καὶ τί δήποτε τοῦ τῆς ζύμης ⁊ τοῦ σινάπεως
ἀφέντες παραβολὴν, περὶ ταύτης πυνθάνονται; ὡς σαφεστέρας ἐκείνας ἀφῆκαν·
ταύτην δή, ὡς ἔχουσαν συγγένειαν πρὸς τὴν προειρημένην, ⁊ πλέον τι ἐνδεικνυμένην ἐκεί-
νης, μαθεῖν ἠθέλησαν. οὐδὲ γὰρ αἱ δύο τὸ αὐτὸ εἶπεν· ἐπιζητοῦσι μα-
θεῖν. ⁊ γὰρ ἑώρων πολλὴν ἐξ αὐτῆς ἐμφαινομένην τὴν ἀπιστίαν. διὰ οὐδὲ ἐγκαλεῖ αὐ-
τοῖς, ἀλλὰ καὶ διαπλέκει τὰ Ἑρμηνεῖα. ⁊ ὅσαχ ἔλεγεν ἀεὶ, ὅτι ἐξ ὑπαρχῆς τὴν
ῥῆσιν ἐπιξενίαν δεῖ, ἐπεὶ πολλὰ τὰ ἄτοπα ἔφασαν, τοῦτο ⁊ αὐτὸς σπουδᾷ παιδεύων ἡμᾶς,
ὅπως ἐξητεῖται τὴν παραβολήν. οὐδὲ γὰρ λέγει, τίνες εἰσὶν οἱ δοῦλοι οἱ προσελθόντες·
ἀλλὰ δεικνὺς ὅτι ἀκολουθίας τινὸς ἕνεκεν αὐτοὺς παρείληφε ⁊ τὴν παραβολὴν, ἐκεῖνο ἀφεὶς ὃ μέρος, τὰ κατεπείγοντα ἑρμηνεύει ⁊ συνέχοντα μάλιστα, ⁊ δι' ἃ ἡ παρα-
βολὴ εἴρηται, δεικνὺς αὐτὸν ὄντα χριτὴν ⁊ κύριον τοῦ πάντος.

37 Καὶ ἀποκριθεὶς, φησὶν, εἶπεν αὐτοῖς· ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα, ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου·

38 Ὁ δὲ ἀγρὸς, ἐστὶν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας·
τὰ δὲ ζιζάνια, οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ·

39 Ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρων αὐτά, ἐστὶν ὁ διάβολος· ὁ δὲ θερισμός ἐστιν, ἡ συντέλεια τοῦ αἰῶ-
νος· οἱ δὲ θερισταὶ, ἄγγελοί εἰσιν.

40 Ὥσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια, ⁊ πυρὶ κάεται· οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ
αἰῶνος τούτου. 41 Ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, ⁊ συλλέξουσιν
ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα, ⁊ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν·

42 Καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὸν κάμινον τοῦ πυρός. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

43 Τότε ⓐ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν, ὡς ὁ ἥλιος, ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν.

Ὅταν γὰρ αὐτὸς ἢ ὁ ἀπείρων καὶ ⓦ ἀγαθὸν τὸν ἑαυτοῦ, καὶ ἐκ τῆς βασιλείας τῆς ἑαυτοῦ ζωάγῃ, οὐδηλον ὅτι καὶ ὁ πλούσιος κόσμος αὐτοῦ ἐστι. σκόπει δὲ αὐτοῦ φιλοσοφοῦντος πάλιν ἄφατον, καὶ ὃ μὲν ἐκ τῆς ὑπερηφανείας ἐπιρρέπες, καὶ ὃ μὲν ἐκ κόλασιν ἀλλοτριωμένον. ὅταν μὲν γὰρ ἀπείρῃ, δι' ἑαυτοῦ ἀπείρει· ὅταν δὲ κολάζῃ, δι' ἑτέρων, τουτέστι, τῶν ἀγγέλων. Τότε ⓐ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν, ὡς ὁ ἥλιος, ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Οὐκ ὅπου ὧδε μόνον, ἀλλ' ὅπου τοῦτο τοῦ ἀέρος φαιδρότερόν ἐστιν οὐκ ἴσμεν ἕτεροι, τοῖς γεωμέτροις ἡμῶν χρῆται παράδειγμασι.

Ιω. δ. λε. καίτοιγε ἀλλαχοῦ φησι τὸ θερισμὸν ἤδη πεπῆχθαι, ὡς ὅταν λέγῃ πρὸς τοὺς Σαμαρείτας· Ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη. καὶ πάλιν,

Λυκ. ι. ϛ. Ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, ⓐ οἱ ἐργάται ὀλίγοι. πῶς οὖν ἐκεῖ μὲν ἤδη τὸν θερισμὸν πεπῆχθαι φησιν, ἐνταῦθα δὲ μέλλοντα τὸν θερισμὸν εἰπὼν καὶ ἄλλο σημαίνομενον. πρὸς πῶς ἀλλαχοῦ εἰπών, [ὅτι] ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων, καὶ ἄλλος ὁ θερίζων· ἐνταῦθα [δὲ] ἑαυτὸν φησιν εἶναι τὸν σπείροντα; ὅτι καλεῖ οὐκ ἑαυτὸν, ἀλλὰ προφήτας ἀποστόλους διὰ πολλῶν ἔλεγε, καὶ ὅτι τοῦ Ἰουδαίων καὶ Σαμαρειτῶν. καὶ γὰρ καὶ τῶν προφητῶν αὐτὸς ἔσπειρεν. ἔστι δὲ ὅπως καὶ θερισμὸν ἐπὶ σπορᾶς αὐτὸ τοῦτο καλῇ, πρὸς ἄλλο καὶ ἄλλο αὐτὸ ὀνομάζων. ὅταν μὲν γὰρ τὸν πιστὸν ἐπὶ τὸν ἀνακείμενον τῶν ἀνακειμένων λέγῃ, θερισμὸν δὲ πρᾶγμα καλῇ, ὡς ὃ πρῶτον ἀπῆρτισας· ὅταν δὲ τὸν καρπὸν ὀπτιζομένης τῆς ἀκροάσεως, σπορὸν καὶ θερισμὸν τὴν ζωτέλειαν λέγων. καὶ πῶς ἀλλαχοῦ φησι

α. Θεσ. δ. ιϛ. ὅτι πρῶτοι ⓐ δίκαιοι ἁρπάζονται; ἁρπάζονται μὲν γὰρ πρῶτοι παραγινομένου τοῦ Χριστοῦ· παραδίδονται δὲ ὕστερον κολάσεσι, ἐπὶ τότε εἰς βασιλείαν ἀγγέλων ἀπαίρουσι. ὅπου γὰρ τὸ ἀγγεῖον δεῖ αὐτοὺς εἶναι, ἐνταῦθα δὲ αὐτὸς ἥξει καὶ κρινεῖ πρῶτας αἱρετοὺς, δοὺς τὸν ἀπόφασιν τούτοις, καθάπερ ὡς βασιλεὺς μύστας μετὰ τῶν φίλων αὐτοῦ, πρὸς τὸν μακαρίαν ἐκείνων λῆξιν αὐτοῦ ἄγων. Εἶδες διπλοῦν τὸν κόλασιν ὅσον, τῷ τε κακὰ πάσχεσθαι, τῷ τε τῆς δόξης ἐκπίπτειν ἐκείνης; ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν λειπόν, ἀναχωρησάντων ἐκείνων, καὶ αὐτοῖς τὸ παραβολῆς λαλεῖ; ⟨Φῶτερον ἐκ τῶν εἰρημένων ἐγένοντο, ὡς ⟨Ωσιέας. ἀμφίβολα γοῦν λέγει αὐτοῖς μετὰ ταῦτα, συνήκατε ταῦτα πάντα; λέγουσιν αὐτῷ· ναὶ Κύριε. ὅτε μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο κατώρθωσεν ἡ παραβολή, ὃ διαφανεστέρους αὐτοὺς ποιῆσαι. Πῶς οὖν φησι πάλιν;

44 Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν ἀγρῷ, ὃν εὑρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψε, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ πωλεῖ πάντα ὅσα ἔχει, καὶ ἀγοράζει ⓦ ἀγρὸν ἐκεῖνον.

45 Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐμπόρῳ ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας·

46 Ὃς εὑρὼν ἕνα πολύτιμον μαργαρίτην, ἀπελθὼν πέπρακεν ὅσα εἶχε, καὶ ἠγόρασεν αὐτόν. Ὥσπερ ἐκεῖ ὁ κόκκος τοῦ σινάπεως καὶ ἡ ζύμη μικρὰν ὕλην ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας διαφοράν· ὅπου δὴ καὶ ἐνταῦθα αἱ δύο παραβολαὶ αὗται, ἥ τε τοῦ θησαυροῦ καὶ ὁ μαργαρίτης. καὶ γὰρ τοῦτο δι' ἀμφοτέρων αἰτίᾳται, ὅτι δεῖ τὸ κήρυγμα πάντων πρεσβεῦσαι. καὶ ἐκεῖνο μὲν ἡ τῆς ζύμης καὶ τοῦ σινάπεως πρὸς τὸν δυνάμιν εἴρηται τοῦ κηρύγματος, καὶ ὅτι πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης πάντως· αὕτη δὲ τὸ ὑμνον καὶ πολυτελὲς ἐμφαίνουσι. ἐκτείνεται μὲν γὰρ ὡς σίναπι, καὶ πλατύνεται ὡς ζύμη· πολυτελὴς δέ ἐστιν ὡς μαργαρίτης, καὶ μυρίαν πρέπει τὸν θεωρέπειαν ὡς θησαυρός. ἃ δὴ τοῦτο μόνον ἐστὶ μαθεῖν, ὅτι πάντα δεῖ τὰ ἄλλα ἀποδυσαμένους τὸ κηρύγματος ἔχεσθαι· ἀλλ' ὅτι καὶ μετὰ χαρᾶς τοῦτο δεῖ πιεῖν καὶ ἀποκτάμνοντα ὅντα δεῖ εἰδέναι, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἐμπορεία ἐστὶ, καὶ οὐχὶ ζημία. ὁρᾷς πῶς κέκρυται καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τὸ κήρυγμα, καὶ ἐν τῷ κηρύγματι τὰ ἀγαθά; καὶ μὴ πω-

λήσῃς

λήσης πάντα, οὐκ ἀγωνιᾷς· καὶ μὴ ψυχὴν τοιαύτην ἔχῃς μεμεμιασμένην καὶ ζητοῦσαν, οὐχ εὑρίσκῃς. δύο τοίνυν δεῖ παρεῖναι, καὶ ὃ τῶν βιωτικῶν ἀπέχεσθαι, καὶ ὃ ἐγκηδεμονέστατον εἶναι). ζητοῦντι γάρ, φησί, καλοὺς μαργαρίτας· ὃς εὑρὼν ἕνα πολύτιμον πέπρακε πάντα, καὶ ἠγόρασεν αὐτόν. μία γάρ ἐστιν ἡ ἀληθὴς καὶ οὐ πολυχρόνιος. καὶ καθάπερ ὁ τὸν μαργαρίτην ἔχων, αὐτὸς μὲν οἶδεν ὅτι πλουτεῖ, τοῖς δὲ λοιποῖς οὐκ ἔστι γνώριμος πολλάκις τῇ χειρὶ κατέχων (οὐ γάρ ἐστιν ὄγκος σώματος) οὕτω δὴ καὶ ὁ τοῦ κηρύγματος· ⓐ μὲν αὐτὸ κατέχοντες ἴσασιν ὅτι πλουτοῦσιν· ⓐ δὲ ἄπιστοι τοῦτο ὄντες οὐκ εἰδότες τοῦτο, καὶ ⓦ πλοῦτον ἡμῶν ἀγνοοῦσιν. εἶτα ἵνα μὴ θαρρῶμεν τῷ κηρύγματι μόνον, μηδὲ ἀρκεῖ τοῦτο πίστει μόνῃ νομίζωμεν εἰς σωτηρίαν ἡμῖν, λέγει καὶ ἑτέρωθεν φοβερὸν τὸ βολίον. ποίαν δὴ ταύτην; τὴν τῆς σαγήνης.

47 Ομοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ·

48 Ἣν ἀνενέγκαντες εἰς τὸν αἰγιαλὸν, καθίσαντες καὶ συλλέξαντες τὰ καλὰ εἰς ἀγγεῖα ἔβαλον, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. Καὶ τί διέσπικεν αὐτὴν τῶν ζιζανίων τὸ βολίον λῆς; ἐκ γάρ ἐκείνου μὲν σώζονται, ⓐ δὲ ἀπόλλυνται)· ἀλλ' οὐκ ἐκ προπετῶν δογμάτων αἵρεσιν ἡ ⓐ περὶ πύκτου δέ, ἀλλὰ τὸ μὴ παρέχειν τοῖς λεγομένοις· οὗτοι δέ, ἀλλὰ βίου πονηρίαν· εἰ πάντων εἰσὶν ἀθλιώτεροι, τῆς μὲν γνώσεως ἐπιτυγχάνοντες καὶ ἀληθεύοντες, οὐ δυναμένοις δὲ οὕτω σωθῆναι. καίτοι γε ἀκριβοῦς φησιν, ὅτι αὐτὸς ἀφορίζει ὁ πιμελὼν· σὺ δὲ ἀγέλας τοῦτο ποιεῖ φησιν, ὡς ἐπὶ τῶν ζιζανίων. Τί οὖν ἐστι; ποτὲ μὲν αὐξεῖς παρεῖναι κελεύει), ποτὲ δὲ ὑφαιρεῖσθαι. καὶ ταύτην, σοῦ ἐρωτηθείς, τὸν διάβολον ἐρμηνεύει, ἀλλ' αὐτομάτως ἀπὸ τῆς μέσης αὐτὸν ἐγνώρισε, καὶ τὸ φόβητρον ἤνεγκεν. ἵνα γάρ μὴ ἀκούσας ὅτι τὰ σαπρὰ ἔβαλον ἔξω, ἀκήδιαστον εἶναι) τὸν ἀπώλειαν νομίσῃς, διὰ τῆς ἐρμηνείας ἔδειξε τὸν κόλασιν, εἰπών· ὅτι εἰς κάμινον βαλοῦσι, καὶ ⓦ βρυγμὸν τῶν ὀδόντων, καὶ τὸν ὀδυνῶν ἄῤῥητον ὄντα σὲ φησιν. Εἶδες πόσαι τῆς ἀπωλείας αἱ ὁδοί; ἡ διὰ τῆς πέτρας, ἡ διὰ τῶν ἀκανθῶν, ἡ διὰ τῆς ὁδοῦ, ἡ διὰ τῶν ζιζανίων, ἡ διὰ τῆς σαγήνης. οὐκ ἀφεκτέον ἀπεικότως ἔλεγεν, ὅτι θύρα ἐστὶν ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὸν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί εἰσιν ⓐ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς. Ματθ. ζ. ιγ.
Ταῦτα τοίνυν εἰπὼν, καὶ εἰς τὸ φοβερὸν καταπλείσας τὸν λόγον, καὶ πλείονα ταῦτα δείξας (μᾶλλον γὰρ αὐξεῖς σκοπεῖτε) φησί·

51 Συνήκατε ταῦτα πάντα; λέγουσιν αὐτῷ· ναὶ, Κύριε. Εἶτα ὀρθῶς συνῆκεν, πάλιν αὐτὸν ἐπαρεῖ, λέγων·

52 Διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά.

Διὸ καὶ ἄλλαχού φησιν· Ἀποστελῶ ὑμῖν σοφοὺς καὶ γραμματέας. Εἶδες πῶς οὐκ ἐγκλείει τὸν παλαιὸν, ἀλλὰ καὶ ἐγκωμιάζει [καὶ δημηγρεῖ] θησαυρὸν αὐτὸν καλῶν; ὥστε ὅσοι τῶν θείων εἰσὶν ἄπειροι γραφῶν, οὐκ ἂν εἶεν οἰκοδεσπόται, ὅσοι μήτε αὐτοὶ ἔχουσι, μήτε παρ' ἑτέρων λαμβάνουσιν, ἀλλὰ παρέρχονται ἑαυτοὺς λιμῷ φθειρομένους. οὐχ ὅτι οἱ μόνοι, ἀλλὰ καὶ ⓐ αἱρετικοὶ ἐκτὸς εἰσὶ τοῦ μακαρισμοῦ τούτου. οὐ γὰρ ἐκβάλλουσι καινὰ καὶ παλαιά. οὐδὲ γὰρ ἔχουσι τὰ παλαιά, διὰ οὐδὲ καινά· ὥσπερ οὖν ⓐ καινὰ οὐκ ἔχοντες, οὐδὲ παλαιὰ ἔχουσιν, ἀλλ' ἑκατέρων ἐστέρηνται. Ταῦτα γὰρ ἀλλήλων συνδέδεται καὶ συμπλέκεται. Ματθ. κγ. λδ.

Ἀκούσωμεν τοίνυν ὅσοι τῆς τῶν γραφῶν ἀμελοῦμεν ἀναγνώσεως, ὅσῳ κατορθοῦμεν ΗΘΙΚΟΝ
βλάβῃ, ὅσῳ πείθομαι. πότε γὰρ τῆς καθ' ἡμᾶς ἔργων ἐπιλησόμεθα πολιτείας, ⓐ μηδὲ αὐτοὺς τοὺς νόμους εἰδότες, καθ' οὓς πολιτεύεσθαι χρή; ἀλλ' ⓐ μὲν πλουτοῦντες, ⓐ δὲ χρήματα μεμισηκότες, συνεχῶς ῥαδιουργοῦσιν ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια, ὥστε μὴ σπουδαῖα γίνεσθαι·

σὺ ὃ σπὸς χάγεπώτερον ὁρᾶν τὴν λήθην λυμαινομένην σῷ τῇ ψυχῇ, οὐκ ἀντυγχάνῃς βιβλίοις, οὐ διαχρυσῇ τὴν λύμην, ἢ καλλωπίζεις σῷ τῇ ψυχῇ, οὐκ ὀπτικοπεῖς ζωγράφῳ τὴν εἰκόνα τῆς ἀρετῆς, καὶ τὰ μέλη αὐτῆς καταμαθάνεις καὶ τὴν κεφαλήν; καὶ γὰρ καὶ κεφαλὴν ἔχει καὶ μέλη πάντος σώματος βέλτιόνς καὶ καλῷ εὐπρεπέστερα. Διὰ οὖν ἡ κεφαλή,
Ματθ. ε. γ. φησι, τῆς ἀρετῆς; ἡ ταπεινοφροσύνη. διὸ καὶ ἀπ' αὐτῆς ἄρχεται ὁ Χριστὸς λέγων· Μακάριοι οἱ πτωχοί. αὕτη ἡ κεφαλὴ καὶ κόμας ἔχει καὶ βοστρύχους, ἀλλὰ κάλλος τοιοῦτον, οἷ τ
Ησ. ξς. α. β. Θεὸν ὀπτασάσθαι. Επὶ τίνα γὰρ ὀπτεύσω, φησὶ, ἀλλ' ἢ ὃτι πραΰν καὶ ταπεινὸν
Ψαλμ. λγ. ιη. τὸ ἔμπροσθέν μου τοῦ λόγου; καὶ, Οἱ ὀφθαλμοί μου ὅτι τοὺς πραεῖς τῆς γῆς. καὶ, Ἐγγὺς Κύριος τοῖς
Ψαλμ. λδ. ιϛ, συντετριμμένοις τὴν καρδίαν. αὕτη ἡ κεφαλή, αὕτη τειχῶν καὶ κόμης, θύματα φέρει
Ψαλμ. ν. ιζ. Θεῷ κεχαρισμένα. βωμὸς ἐστὶ χρυσοῦς, καὶ θυσιαστήριον πνευματικόν. Θυσία γὰρ τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον. αὕτη ἐστὶν ἡ τῆς σοφίας μήτηρ. διὰ ταύτην ἔλθῃ τις, καὶ τὰ λοιπὰ ἕξει. Εἶδες κεφαλήν, οἵαν οὐδέποτε εἶδες; βούλει καὶ τὸ πρόσωπον ἰδεῖν, μᾶλλον δὲ μαθεῖν; ὄκουσον μάθε πῶς αὐτοῦ τὸ χρῶμα τὸ ἐρυθρὸν καὶ βυσσῶδες καὶ πολλὴν ἔχον τὴν χάριν,
Σειρ. λβ. ιβ. καὶ μάθε πόθεν ζωΐσαται· πόθεν οὖν ζωΐσαται; ἀπὸ τῶν αἱμώδων καὶ ἐρυθρίᾳ. διὸ καί
Ματθ. ε. ιι. φησι· Πρὸ αἰχμωτηροῦ πρόσωπον χάρις. τοῦτο καὶ τῶν ἄλλων μελῶν πολὺ κατέχει τὸ κάλλος. κἂν μυρία μίζῃς χρώματα, οὐκ ἐργάσῃ τοιαύτην ὥραν. Εἰ δὲ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἰδεῖν βούλει, ὅρα κοσμιότητι καὶ σωφροσύνῃ μετ' ἀκριβείας κατηγλαϊσμένους. διὸ καὶ ὕστω καλεῖ καὶ ὀξυδερκῆ γίνον), ὡς καὶ αὐτοὶ τὸν Κύριον ὁρᾶν. Μακάριοι γάρ, φησι, καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται). τόμα δὲ αὐτῆς, σοφία καὶ ζώνεσις, καὶ ὕμνους πνευματικοὺς εἰδέναι· καρδία δὲ, χρυσοῦν ἐμπειρία καὶ δογμάτων ἀκριβῶν διατήρησις καὶ φιλοσοφία τῆς χρηστότητος. καὶ καθάπερ ταύτης δίχα οὐκ ἔνι ζῆσαι, οὕτω δὲ ἐκείνης χωρὶς σωθῆναι ἔνι ποτέ. καὶ γὰρ ἐκεῖνον πάντα νικᾷ) καλῶ. Εἰσὶν αὐτῇ καὶ πόδες καὶ χεῖρες, τῶν ἀγαθῶν ἔργων αἱ ὀπτιδείξεις ἔστιν αὐτῇ καὶ ψυχή, ἡ εὐσέβεια ἔστιν αὐτῇ καὶ σῶμα χρυσοῦν καὶ ἀδάμαντος στερρότερον, ἡ ἀνδρεία, δι' πάντα ἀλῶναι δύνηται, ἢ τοῦτο διαῤῥαγῆναι τὸ σῶμα. Τί ὃ πνεῦμα τὸ ἐν ἐγκεφάλῳ καὶ καρδίᾳ, ἡ ἀγάπη ἐστί. βούλει καὶ ἐπ' αὐτῇ τῇ ἔργων δεῖξω σοι τὴν εἰκόνα; σκόπησόν μοι τοῦτον αὐτὸν τὸν εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην καὶ πάντα αὐτοῦ βίον διὰ χρόνου πολλοῦ ἔχομεν, ἀλλ' ὅμως καὶ ἐκ ὀλίγων ἔνεστιν αὐτοῦ τὴν εἰκόνα ἰδεῖν διὰ λάμπουσαν. ὅτι μὲν ταπεινὸς καὶ ζωντετριμμένος ἦν, ἄκουσον μετὰ τὸ εὐαγγέλιον τελεῖν ἑαυτὸν καλοῦντα. ὅτι δὲ καὶ ἐλεήμων, ὅρα πάντα ἀποδυσάμενον καὶ ἀκολουθήσαντα τῷ Ἰησοῦ. ὅτι δὲ καὶ εὐσεβὴς, δῆλον ἀπὸ τῶν δογμάτων. καὶ τὴν ζώνεσιν δὲ αὐτοῦ ἀφ' ἧς ζωνέθηκεν εὐαγγελίου ῥᾴδιον ἐστιν ἰδεῖν, καὶ τὴν ἀγάπην (τῆς γὰρ οἰκουμένης ἐπεμελήσατο) καὶ τὴν τῶν ἔργων τῶν ἀγαθῶν ὀπτιδειξιν, ἀπὸ τοῦ θείου ἐφ' ἧς μέλλει καθίζεσθαι· καὶ τὴν ἀνδρείαν δὲ, ἐξ ὧν χαίρων ὑπέστρεψεν ἀπὸ προσώπου τοῦ ζωνεδρίου. ζηλώσωμεν τοίνυν τὴν ἀρετὴν ταύτην, καὶ μάλιστα πάντων τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ ἐλεημοσύνην, ὧν ἄνευ σωθῆναι οὐκ ἔνι· καὶ δηλοῦσιν αἱ πέντε παρθένοι, καὶ μετ' ἐκείνων ὁ Φαρισαῖος. χωρὶς μὲν γὰρ παρθενίας, δυνατὸν βασιλείαν ἰδεῖν· χωρὶς δὲ ἐλεημοσύνης, ἀμήχανον. τῶν γὰρ ἀναγκαίων τοῦτο ἐστὶ καὶ ζωντετριμμένου τὸ πρῶτον. οὐκ ἄρα ἀπεικότως καρδίαν αὐτὸ κεκλήκαμεν ἀρετῆς. ἀλλ' ἡ καρδία αὕτη, ἐὰν μὴ πᾶσι χορηγῇ πνεῦμα, ταχέως σβέννυται· ὥσπερ οὖν καὶ ἡ πηγή, ἐὰν μὴ ἔχῃ ζωογονοῦντα τὰ νάματα παρ' ἑαυτῆς, σήπεται· οὕτω καὶ οἱ πλουτοῦντες, ὅταν μὴ ἐντεῦθεν τὰ ὄντα κατέχωσι. Διὰ τοῦτο δὲ ἐν τῇ κοινῇ ζωῇ τῇδε λέγομεν· πολλὴ ἡ σῆψις τοῦ πλούτου τῷδε τῷ δεῖνι· καὶ ὃ λέγομεν, πολλὴ ἡ ἀφθονία, πολὺς ὁ θησαυρός. καὶ γὰρ σῆψίς ἐστιν, οὐχὶ τῶν κεκλιμένων, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ πλούτου. καὶ γὰρ τὰ ἱμάτια κείμενα φθείρεται, καὶ τὸ χρυσίον ἰοῦται, ὃ ὁ σῖτος διαβιβρώσκεται, καὶ ἡ ψυχὴ ὁ τούτων ἔχεται τῶν ἀπόντων μᾶλλον ταῖς φροντίσι καὶ ἰοῦται καὶ σήπεται). καὶ ἐθέλῃς φιλαργύρου ψυχὴν

χλιὼ εἰς ὃ μέσον ἐξερεῖ κῆρ, καθάπερ ἰμάτιον τὸ τῶν μυείων βρωθὲν σκωλήκων ἢ οὐκ ἔχον ὀδόντας ὑγιές, ὅτως βίρησις ἀχρήστως ὑπομηθεῖσα πάντοθεν αὐτὴν τὸ τῶν Φαρισαίων, τὸ τῶν ἁμαρτημάτων σεσηπῦαι καὶ ἰκμαθῆναι. Ἀλλ' ὐχὶ τῦ πέντε τοιαύτη, τῦ πέντε τῦ ἑκατὸν· ἀλλ' ἀποστίλβει μᾶλλον ὡς χρυσίον, λάμπει ἢ ὥσπερ μαργαρίτης, ἀγάλλεται ἢ ὥσπερ ῥόδον. Υ̓ γὰρ ἔστιν οἰκῶν σὺς, ὐκ ἔστιν οἰκῆ κλέπτης, ὐκ ἔστι Φαρισαῖος βιωτικὸς· ἀλλ' ὡς ἄγγελοι οὕτω πολιτεύονται. βούλει τῆς ψυχῆς ταύτης τὸ κάλλος ἰδῆν; βούλει τῆς πενίας τὸν πλοῦτον κατανοῆσαι; οὐκ ὀπτασίαν αὐτὴν ἀπεργάσατο, ἀλλὰ δαίμονα ὀπτασίαν· Υ̓ προῆκε τὸν βασιλέα, ἀλλὰ προέσηκε Θεῷ Υ̓ στρατεύεται μετ' ἀγγέλων, ἀλλὰ στρατεύεται μετ' ἀγγέλων· οὐκ ἔχει κιβώτιον ἢ δύο καὶ ἡμέρας ἢ ἔτη ἔχοντα, ἀλλὰ τοιαύτην ὑπόθεσιν, ὡς Ⓦ κόσμον ἅπαντα μηδὲν εἶναι νομίζειν· οὐκ ἔχει θησαυρὸν, ἀλλὰ Ⓦ ὀρεινόν· οὐ δῆτα δούλων, μᾶλλον ἢ ἔχει δούλους τὰ πάντα, ἔχει δούλους τὸν βασιλέων κρατοῦντας λογισμούς. ὁ γὰρ ὀπτασίαν ὢν τὴν ἀλυσιτέλειαν ἐκφεύξεται, ἵνα αὐτὸν κατέσπηκεν ὁ λογισμὸς, ἢ ἀντιβλέψαι οὐ τολμᾷ. βασιλείαν ἢ ἢ χρυσὸν ἢ πάντα τὰ τοιαῦτα, καθάπερ παίδων ἀθύρματα γελᾷ, καὶ καθάπερ ξυλοις καὶ ἀστραγάλοις ἢ κεφαλαῖς καὶ σφαίραις, οὕτω ταῦτα πάντα ἡγεῖται εἶναι ὐκ ἀναφέσιμα. ἔχει γὰρ κόσμον, ὃν οὐδὲν ἰδῆν Ⓓ τὸν τούτοις παίζοντες δυνᾶται). Τί οὖν τῦ πέντε τούτῦ βέλτιον ἡμῖν ἀνῦ; ἔδαφος γοῦν ἔχει Ⓦ ὀρεινόν. Εἰ ἢ τὸ ἔδαφος τοιοῦτον, σύνοισον τὸν ὄρεφον. ἀνῦ οὐκ ἔχει ἵππους καὶ ὀχήματα. τί γὰρ αὐτῷ τούτων χρεία, ᾧ μέλλοντι ὅτι τῦ νεφελῶν ὀχεῖσθαι καὶ μετὰ τῦ Χριστοῦ εἶναι); ταῦτ' οὖν σύνοισαντες, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, οὐχὶ ζητῶμεν τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ἀνάλωτον εὐπορίαν, ἵνα καὶ τῆς βασιλείας τῆς οὐρανῆς ἐπιτύχωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. μη. 53 ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ΟΤΕ ΕΤΕΛΕΣΕΝ Ο Ιησους τους λογους τουτους, μετῆρεν ἐκεῖθεν.

ΤΙνος ἕνεκεν εἶπε, ταῦτα; ὅτι ἢ ἄλλας ἤμελλεν ἐρεῖν. Ἵνα δὲ ἔνεκεν ἢ μεταβαίνει; πάντα γὰρ Ⓦ λόγον ἀπαιτεῖται βουλόμενος.

54 Καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν. Καὶ ποίαν πατρίδα αὐτῦ καλεῖ τὴν; ἐμοὶ δοκεῖ, τὴν Ναζαρέτ. Υ̓ γὰρ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς, φησὶν· ἐν δὲ Καπερναούμ ἐποίησε σημεῖα. διὸ καὶ ἔλεγε· Καὶ σὺ Καπερναούμ, μὴ ἕως τῦ οὐρανῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδῦ καταβιβασθήσῃ· ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοὶ, ἔμειναν ἂν μέχρι τῆς σήμερον. ἐλθὼν δὲ ἐκεῖ, τῶν μὲν σημείων κατεφρόνησαν, ὥστε μὴ εἰς πλείονα αὐτοὺς φθόνον ἐκκαῦσαι, μηδὲ καταχρίναι μᾶλλον τῆς ἀπιστίας ὑπερτεινομένης· διδασκαλίᾳ ἢ προσετέθη), τῶν σημείων οὐκ ἔλαττον θαῦμα ἔσχον. Ⓓ γὰρ πάντα μὴ ὄντα, δέον θαυμάσαι ἐκπλαγῆναι τῶν λεγομένων τὴν δυνάμεν, ὅτι δὲ τοὐναντίον ἐξεπλήττοντο αὐτὸ ἀπὸ τῦ δοκοῦντος εἶναι πάθους, κράτιστα πολλὰ τούτων παραδείγματα ἔχοντες ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, καὶ πατέρων ἀσήμων ὑπαρχόντων ἐσφακότες παῖδας. Υ̓ γὰρ ὁ Δαβὶδ ἁπλοῦς τινος ἦν γεωργοῦ τοῦ Ἰεσσαί· Υ̓ ὁ Ἀμὼς, ἀπόλις, Υ̓ [αὐτὸς] οὐδεὶς ἀπόλις· Υ̓ ὁ Μωϋσῆς ἢ ὁ νομοθέτης, σφόδρα αὐτὸν ἀποδέοντα ἔχει πατέρα. διὸ οὖν ἀγαπητοῦ μάλιστα προσκεῖσθαι καὶ ἐκπλήττεσθαι, ὅτι τοιούτων ὢν τοιαῦτα ἐφθέγγετο (οὐδηλον γὰρ, ὅτι οὐκ ἐξ αἰσθητῆς ὑπομνείας ἦν, ἀλλὰ θείας χάριτος) Υ̓ ἀφ' ὧν ἔδει θαυμάζειν, ἀπὸ τούτων κατεφρόνουν. Συνεχῶς ἢ ἡ συναγωγὴ ὑπεχωρεμάζει, ἵνα μὴ ἀπὸ πάντος ὅτι τῆς ἐρήμου ἀφιστέοντος αὐτὸν μᾶλλον κατηγορήσωσιν, ὡς

ἀποφιζοντος καὶ τῆ πολιτείᾳ μεχρι νῦν. ἐκπλησσόμενοι τοίνυν καὶ οἱ ἀποστάντες ἔλεγον·

Πόθεν αὕτη ἡ σοφία τούτῳ καὶ αἱ δυνάμεις; Ἦτοι τὰ σημεῖα δυνάμεις καλοῦσιν, ἢ καὶ αὐτὸν τὸν σοφόν.

55 Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; Οὐκοῦν μείζων ὁ θαυμασμὸς, ἢ μείζων ἡ ἔκ- 5
πληξις. Οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαρία, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωσῆς καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας;

56 Καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ, οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσι; πόθεν τούτῳ ταῦτα;

57 Καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. Ὁρᾷς ὅτι ἐν τῇ Ναζαρὲτ διελέγετο. 10
οὐχὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, φησὶ, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνά εἰσι; καὶ τί τοῦτο; σκανδαλίζει γὰρ ὑμᾶς μᾶλλον εἰς πίστιν σκάνδαλα ἔδει. ἀλλὰ γὰρ πονηρὸς ὁ φθόνος, καὶ ἑαυτῷ πολεμεῖ πολλάκις. ἃ γὰρ ἐκεῖνος ἐδόξαζε καὶ θαυμαστὰ καὶ ἰσχυρὰ αὐτὸν ἐφελκύσασθαι, ταῦτα ἐκεῖνος ἐσκανδαλίζετο. Τί οὖν ὁ Χριστὸς πρὸς αὐτούς;

Οὐκ ἔστι προφήτης, φησὶν, ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

58 Καὶ οὐκ ἐποίησε, φησὶ, δυνάμεις πολλὰς διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. Ὁ δὲ Λουκᾶς φη- 15
σὶ, καὶ οὐκ ἐποίησεν οὐδὲ σημεῖα πολλά. καίτοι ποιῆσαι εἰκὸς ἦν. εἰ γὰρ ὁ θαυμάζεσθαι αὐτὸν προσεκύνει (καὶ γὰρ καὶ τότε ἐθαυμάζετο) πολὺ ἔνεκεν οὐκ ἐποίησεν; ὅτι ἐπιδεῖξαι ἔβλεπε τοῦ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἐκείνοις συμφέρον. τοῦτο τοίνυν μὴ προσχωρούντος, πρᾶξαι ὃ ἑαυτοῦ, ὥστε μὴ τοῦ κόλασιν αὐξῆσαι. καίτοι ὅσα μετὰ πόσου πρὸς αὐτὸν ἦλθε χρόνου, καὶ πόσα σημεῖα ἐπιδέδειχεν. ἀλλ' ὁ δὲ οὕτως ἀνιώμενος, ἀλλὰ πάλιν ἐξεκαί- 20
το τῷ φθόνῳ. τίνος οὖν ἕνεκεν καὶ ὀλίγα ἐποίησε σημεῖα; ἵνα μὴ λέγωσιν, ἰατρὲ, θεράπευσον σεαυτόν· ἵνα μὴ λέγωσι, πολέμιος ἡμῖν ὄντι καὶ ἐχθρὸς, καὶ τὰς οἰκείας ἀναῤῥᾷ· ἵνα μὴ λέγωσιν, ὅτι εἰ ἐλεγχόμενα σημεῖα, καὶ ἡμεῖς ἐπιστεύσαμεν ἄν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐποίησε καὶ ἐπαύσατο· ὃ μὲν, ἵνα δὲ αὐτὸν πληρώσῃ· ὃ δὲ, ἵνα μὴ μείζονος ἐκείνους κατακρίνῃ. συνῆσαν δὲ τῶν λεγο- 25 μένων τοῦ δυνάμει, ὅπου καὶ καὶ τοῦ φθόνου κατεχόμενοι ὁμοίως ἐθαύμαζον. ἀλλ' ὥσπερ ὅτι τῶν ἔργων ἀλλὰ τὸ γινόμενον μέμφονται), ἀλλ' αἰτίας πλάττουσιν οὐκ οὔσας, λέγοντες· Εἰ Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια· ὅταν καὶ ταῦτα, ἀλλὰ τοῦ διδασκαλίαν αἰτιῶνται, ἀλλ' ὅτι τοῦ αὐτέλειαν καταφθόνησι τοῦ ἤθους. σὺ δέ μοι σκόπει τοῦ ὅτι εἰκαίαν τοῦ διδασκάλου, πῶς αὐτοὺς οὐχ ὑβρίζει, ἀλλὰ μὴ πολλῆς τῆς ἡμερότητος φησι· οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. καὶ οὐδὲ ἐν ταῦτα εἶχε, ἀλλὰ προσέθηκε, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. ἐμοὶ δοκεῖ καὶ οὗτος αἰνιττόμενος τοὺς ἑαυτοῦ τοῦτο προσεξηκέναι. ὁ δὲ Λουκᾶς καὶ παραδείγματα τούτοις τίθησι, λέγων· Οτι οὐδεὶ Ηλίας ἦλθε πρὸς τοὺς οἰκείους, ἀλλὰ πρὸς τοῦ ἀλλόφυλον χήραν· οὐδεὶ πρὸς Ελισαίου ἄλλος τις ἐθεραπεύθη λεπρός, ἀλλ' ἢ ὁ ἀλλόφυλος Νεεμάν. Ισραηλῖται δὲ οὐτε οὐ ἔπαθον, οὔτε οὐ ἐποίησαν, ἀλλ' ὡς ξένοι. ταῦτα δὲ λέγει, παντελῆ δεικνὺς τοῦ πονηρὸν αὐτῶν συνήθειαν, καὶ ὅτι οὐδὲν ἐπ' αὐτοῦ δὲ καινόν.

κεφ. ιδ. 1 Εν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν Ηρῴδης ὁ τετράρχης τοῦ ἀκοὴν Ιησοῦ.

Ο γὰρ βασιλεὺς Ηρῴδης ὁ τούτου πατὴρ τετελευτηκὼς ἦν, ὁ τὰ παιδία ἀνελών. οὐχ ἁπλῶς δὲ ὡς καινὸν ἀκούσας βαπτισμάτων) ὁ διάκονος, ἀλλ' ἵνα μάθῃς ὡς τύφου τοῦ τυράννου καὶ τοῦ ὀλιγωρίαν. οὐδὲ γὰρ σὺν προσοιμίοις ἔμαθε τὰ κατ' αὐτὸν, ἀλλὰ μὴ χρόνοι ἄπειροι. τοιοῦτοι γὰρ τὰ δυνάστειαι καὶ πολὺν ὄγκον περιβεβλημένοι· ὀλίγα ταῦτα μεμαθήκασι, διὰ τὸ μὴ πολὺν αὐτῶν ποιεῖσθαι λόγον. σὺ δέ μοι σκόπει τὴν ἀκρίβειαν τοῦ τετελευτηκότα αὐτὸν δέδοικε, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου καὶ πρὸς ἀναστάσεως φιλοσοφεῖ.

2 Εἶπε γὰρ, φησὶ, τοῖς παισὶν αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν Ιωάννης, ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα· οὗτος ἀνέστη

οὐκ

ἐκ τ̃ νεκρῶν· ⸌ δηλ᾽ ὅτο αἱ δυναμεις σενεργοῦσιν ἐν αὐτῷ. Εἶδες τ̃ φόβοι ἐπιτετραμμένοι; οὐδὲ γὰρ τότε ἐξωπεῖν ἐτόλμησεν ἔξω, ἀλλ᾽ ἐν τότε τοῖς οἰκέταις λέγει τοῖς ἑαυτ̃. ἀλλ᾽ ὅμως ⸌ αὕτη ἡ δόξα γραπωτικὴ κ̀ ψευδήλογος. κ̀ γὰρ ἐ πολλοὶ ἀνέστησαν ἀπὸ νεκρῶν, κ̀ οὐδεὶς οὐδὲν τοιοῦτον ἐἰργάσατο. δεικ̃ δέ μοι κ̀ φιλοτιμίας ἕ) κ̀ φόβου τὰ ῥήματα. τοιοῦτον γὰρ αἱ ἄλογοι ψυχαί· ἐναντίον μέξη δέχονται παθῶν πολλάκις. ὁ ἕ Λυκ̃ς φησιν, ἔτι Ⓦ ὤχλοι ἔλεγον, Οὗτός ἐστιν Ηλίας, ἢ Ιερεμίας, ἢ τ̃ν σροφητῶν ἑνός τ̃ν ἀρχαίων· Λυκ. θ. ζ. κ. ⸌ ἕτ ἕ, ὡς δή τι τ̃ν ἄλλων σοφώτερον λέγων, τοῦτο ἐἴρηκεν. Εἰκὸς ἕ αὐτὸν σροτιμᾶν μᾶλλον σοὺς τὰ λέγειν ἃ αὐτὸν ἕ) Ⓦ Ιωάνην (πολλοὶ γὰρ κ̀ τ̃τον ἔλεγον) ἀρνεῖσθαι κ̀ λέγειν, ὅτι ἐγὼ αὐτ̃ ἀπέκλεπα, φιλοτιμούμενοι κ̀ σεμνοῦμενοι. τ̃τον γὰρ κ̀ ὁ Μαρκ̃ς κ̀ ὁ Λουκ̃ς φησιν, ὅτι ἔλεγε· ὅτι ἐγὼ Ιωάνην ἀπεκεφάλισα. τ̃ς ἕ φήμης ἀρθείσης, λοιπὸν κ̀ αὐτὸς ⸌ αὐτὰ λέγει τοῖς πολλοῖς. ⸌ Εἶτα κ̀ τὴν ἰσοτιμίαν ἡμῖν ὁ εὐαγγελιστ̃ς δηλοῖ τοῦτο. κ̀ ἵν᾽ δή ποτε ἑ σροσηκόντως αὐτὸν εἰσάγῃ· ὅτι κ̀ ἡ πᾶσα σροφητεία αὐτ̃ τὰ σερὶ τ̃ Χριστοῦ εἶπεῖν ⸌ οὐδὲν ἐποιοῦντο τούτου πάρεργον ἕτερον, πλὴν εἰ μὴ πάλιν εἰς ὃ αὖθ᾽ ⸌ωτελῆν ἔμελλεν. Σχοινοῦν ὄντ᾽ δ᾽ νῦν ἐμνημόνευσαν τ̃ς ἰσοτιμίας, εἰ μὴ ⸌ῇ Ⓦ Χριστὸν, κ̀ ⸌ῇ ὃ λέγει Ηρῴδην, ὅτι δύσηκ ⸌χθος. ὁ ἕ Μαρκ̃ς φησὶν, ὅτι σφόδρα ἐλύπησε Ⓦ αὐδρα ὁ Ηρῴδης, ⸌ τοῦτα ἐλεγχόμενος. τοσοῦτόν ἐστιν ἡ ἀρετή. Εἶτα δηλούμενος ὅτου φησίν· 3 Ο γὰρ Ηρῴδης κρατήσας Ⓦ Ιωάνην, ἔδησεν αὐτὸν ⸌ ἔθηκε σὲ φυλακ̃, δι᾽ Ηρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τ̃ ἀδελφοῦ αὐτοῦ.

4 Ελεγε γὰρ αὐτῷ ὁ Ιωάνης· Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν αὐτήν.

5 Καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἐφοβήθη Ⓦ ὄχλον, ὅτι ὡς σροφήτην αὐτὸν εἶχον. Καὶ τίνος ἕνεκεν οὐδὲν σκέσιν δι᾽ λέγεται, ἀλλὰ τῷ αὐδρί; ὅτι κυριώτερος ⸌ ἦν. ὅσον ἕ σως ἀνέπαυσε σοιήσας τὴν κατηγορίαν, ὡς ἰσοτιμίαν δηλούμενος μᾶλλον, ἢ κατηγορίαν εἰσάγων. 6 Γενεσίων δὲ ἀγομένων τ̃ Ηρῴδου, φησὶν, ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τ̃ς Ηρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ, κ̀ ἤρεσε τῷ Ηρῴδῃ. Ω συμπόσιον δι᾽ κολικὸν ὦ θεάτρου σατυρικόν· ὦ σροφανὲς ὄρχησις, ⸌ μαθὸς ὀρχήσεως σροφανέστερος. φόνος γὰρ ὁ σάντων φόνων σανάγκαιος ἐτολμᾶτο, κ̀ ὁ ἐξιφανδαι κ̀ ἀναιρεθῆναι ἄξιος, ἐν ᾧ μέσῳ κατεσφάττετο, κ̀ ὃ τ̃ν δαιμόνων ἔσταιον ὅτι τ̃ σαρανίζης ἴσατο· κ̀ ὁ ἔσπερος ἕ τ̃ς νίκης τ̃ν ἡμιθνῶν ἄξιος. ὠρχήσατο γὰρ, φησὶν, ἡ θυγάτηρ τ̃ς Ηρωδιάδος ἐν ᾧ μέσῳ, ⸌ ἤρεσε τῷ Ηρῴδῃ· 7 Οθεν μεθ᾽ ὅρκου ὤμοσεν αὐτ̃ δώσειν, ὃ ἐὰν αἰτήσῃ ἕ).

8 Η ἕ σροβιβασθεῖσα ὑσὸ τ̃ς μητρός· δός μοι, φησὶν [ὧδε] ὅτι σίνακι τὴν κεφαλὴν Ιωάνου τοῦ βαπτιστοῦ. Διπλοῦν ὃ ἔγκλημα, κ̀ ὅτι ὠρχήσατο, κ̀ ὅτι ἤρεσε, κ̀ ὅτως ἤρεσεν, ὡς κ̀ φόνου λαβεῖν τὸν μισθόν. Εἶδες πῶς ὠμός; πῶς ἀναίσθητος; πῶς ἀνόητος; ἑαυτ̃ μὴ γὰρ ὅρκων ⸌ σεύθυνον σοιεῖ· σκέσιν ἕ κυρίου τ̃ς αἰτήσεως καθίστησιν. ὅτ᾽ δὲ εἶδε ὃ κακὸν ὅτι ἀζήλωτον, ἐλυσήθη, φησί· κρίνομαι δὲ ἀρχ̃ς ⸌ ἔδωκεν αὐτόν. Τίνος οὖν ἕνεκεν λυσεῖται; ποιοῦσιν ἡ ἀρετὴ, κ̀ τοῖς κακοῖς θαύματος κ̀ ἐσαίνου ἀξία. ἀλλ᾽ ὦ τ̃ς μανιώδους. δέον αὐτὸν θαυμάζειν, δέον σροσκυνεῖν, οὐ μόνον ὑσερίζουσιν· ἡ δὲ κ̀ συγκατασκευάζει ὃ δρᾶμα, ⸌ σαγίδα αἰτ̃σα, κ̀ αὐτ̃ χάριν σατυρικόν.

9 Ο δὲ ἔδωκε δι᾽ τοὺς ὅρκους, φησὶ, ⸌ τοὺς συνανακειμένους.

Καὶ σῶς ὃ χαλεσώτερον οὐκ ἔδωκας; εἰ γὰρ ὃ μύρτυρας ἔχων ὑσορκίας ἐδεδοίκεις, σολλῷ μᾶλλον φοβηθῆναι ἐχρ̃ν σφαγὴν ὅτε σανόμου μύρτυρας ἔχων τοσούτους. ὅσῳ δὲ σολλοὺς ἠγεῖτο κ̀ τ̃ ἐγκλήματος, ὅδε ὁ φόνος ἐπ᾽ ⸌ξει, τ̃ ὑσόπτους ἀγνοῆσ, ἀναλκέστερος κ̀ τ̃το ἔζειπεῖν, ἵνα μὴ δόξῃ τοὺς νομοθέτου τ̃ σίστεως. Διὰ τοῦτο ἐκεῖνος ὁ σαλαιὸς νόμος, ⸌ κατεσάτησε μὲ ὁ Ηρῴδης, ἐξεδίκησε δὲ ὁ Ιωάνης· Τ̃ σολυθήσαντος ἀσαιδοτ̃ τ̃ γυναῖκα ᾧ ἀδελφῷ δίδοσθαι ἔδικ. Δευτ. κε. ε. ὅσῳ γὰρ ἀσροσμύθητον κακὸν ὁ θάνατος ἐκεῖνος, κ̀ σάντα ⸌ζωῆς ἐ σεραγματεύετο, νομε-

θετ̃ς

θετῆς γαμεῖν Ⓦ ζώντα ἀδελφόν, καὶ ἐπ' ὀνόματι τῷ τετελευτηκότος τὸ τικτόμενον καλεῖν παιδίον, ὥστε μὴ ἀφανισθῆναι τὸν οἶκον τοῦ ἐκείνου. Εἰ γὰρ μὴ παῖδας ἔμελλε καταλιμπάνειν ὁ τετελευτηκώς, ὅπερ μεγίστη τῶν θανάτων ἐστὶ βλάβη, ἀνῆκεστον ἔμελλεν εἶναι τὸ πένθος. Διὰ δὴ τοῦτο ἐπενόησε τοῦ θανατικοῦ τούτου ὁ νομοθέτης τοῖς ἐκ φύσεως παίδων ἀπεστερημένοις, καὶ τὸ λαχόμενον ἐκείνῳ λογίζεσθαι· ὥστος γὰρ παιδὸς, οὐκ ἔστι ἐφίεσθαι ὁ γάμος. Ὁ μὲν ἔχων, φησὶν, εἰ δὲ ἑτέρῳ δέδωκεν, πολλῷ μᾶλλον τῷ ἀδελφῷ. ἀδιαιρέτως. βούλεται γὰρ ἐκλείπεσθαι τοῦ συγγενεύειν, καὶ πολλαχοῦ τὰς ἀφορμὰς τοῦ πρὸς ἀλλήλους οἰκειώσεως. Διὰ τί οὖν καὶ ἀπαιδος τελευτήσαντος οὐκ ἄλλος ἐγαμεῖ; ὅτι οὐκ ἀνῆρτῶτο ἀνομίαν τοῦ ἀπηλλάχθαι τοῦ παιδίου· νυνὶ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ ἀναίρεσιν, πιθανὸν τὸ σόφισμα ἐλάμβανε. ἄλλως δὲ, οὐδὲ ἀναγκαῖον ἦν ἕτερος τοῦ οἰκίαν σῆσαι τοῦ τετελευτηκότος· ἔξεστι δὲ καὶ ἀπὸ τῆς συγγενείας ἐκλέγεσθαι διαίρεμα. ἐπεὶ οὖν ὁ Ηρῴδης παιδίον ἔχουσαν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ ἔγημε, διὰ τοῦτο ἐγκαλεῖ ὁ Ιωάννης, καὶ ἐγκαλεῖ συμμέτρως, μετὰ τῆς παρρησίας καὶ τοῦ ὀπτικοῦ ὑπαδεικνύμενος. σὺ δέ μοι σκόπει ὅπως ὁ θεσπέσιος ὅλον σατόμικεν. ἀνεξέτοις μὲν γὰρ ἀπὸ μέθης καὶ τρυφῆς ζωγρεῖται, ὅλην δὲ ἁρμόττει ὑγιᾶ. δεύτερον, οὐ θεατοῦ διεφθαρμένους εἶχε, καὶ τὴν ἑστίαν ἀπρόπτων ἀπεμόττεσθαι. τέκτοι, πάτερ ἢ ἀδελφός. τέταρτον, ἡ κόρη, διὰ ἣν ἀδικοῦμος ἦν ὁ γάμος, ἣν καὶ χρύπτεται δεῖ ὡς ὑβριζομένης αὐτῆς τὴν μνῆστιν, ἢ ὅτι καὶ ἐπεισέρχεται ἐμπομπεύουσα, καὶ πορίας ἁπάσας ἀποκρύπτουσα ἡ πρῶτος. Ὁ γοῦν ὅτι μικρὰ εἰς κατηγορίαν ζωτελῆ τοῦ ἀδικίας ταύτης. ὅτι γὰρ αὐτὸν βλάπτειν ἐχρῆν τοῦ Θεοῦ, ὅτι καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς φῶς αὐτὸν ἤγαγε, τότε τὰ ἀδικήματα ἐκείνα τολμᾶται· ὅτε λύσαι ἐχρῆν δεδεμένον, τότε σφαγὴν τοῖς δεσμοῖς προσέθηκε. ἀκούσατε τῶν προφήτων, μᾶλλον δὲ καὶ τῶν γεγραμμένων ὅσαι ἐν τοῖς ἑτέρων γάμοις τιμαῖς ἀκμαίοις καταδέχεται, ἀλλόμεναι καὶ πηδῶσαι, ὡς τὴν κτίσιν καταισχύνουσαν φύσιν. ἀκούσατε καὶ ἄνδρες, ὅσοι τὰ πολυτελῆ συμπόσια καὶ μέθης γέμοντα διώκετε· ὡς δείσατε τὸ Ἡρῴδου θέατρον. καὶ γὰρ ὕπνος καὶ κρατὸς ἔλεε Ⓦ ἄθλιον ἐκεῖνον τότε, ὡς ἐμόσαι καὶ τὰ ἥμισυ δοῦναι τῆς βασιλείας. τοῦτο γάρ ὁ Μάρκος φησίν· Ὅτι ὤμοσεν αὐτῇ, Mαρ.ϛ. κγ.
ὅτι ὃ ἐάν με αἰτήσῃς, δώσω σοι, ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου. Τοσοῦτον τοῦ ἔρωτος ἐπιμανὲν τοῦ ἑαυτῆς· ὕπνος καθάπαξ ἀκμάλωτος ἦν τοῦ πάθους ἐκείνου, ὡς δὲ ὀρκῶσι αὐτῇ προχωρῆσαι. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ τότε ταῦτα ἐκείνου, ὅπου καὶ νῦν μετὰ τοσαύτην φιλοσοφίαν ὀρκώσεως ἔνεστι τοῦ μαλακιζομένων τούτων νέων πολλοὶ καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπεκδιδόασιν, οὐδὲ ἀναγκαῖον ἔχοντες ὅρκον. ἦν γὰρ τῆς ἡδονῆς ἀκμάλωτοι γινόμενοι, καθάπερ βοσκήματα ἄγονται, ἥπερ δὴ ὁ λύκος σύρει· ὃ δὴ καὶ τότε ἔπαθεν ὁ ἀνάπλεως σκύμνος, δύο τὰ αἰσχιστα προφερήσας, τῷ τε ἐκείνου κυρίαν ποιῆσαι ὅπου μισουμένην καὶ μεθύουσαν τοῦ πάθους, καὶ οὐδὲν πραγτευθέν. ᾧ τε ἀναγκαῖον ὅρκον καταδῆσαι τὸ πρᾶγμα. ἀλλ' ὅπως οὗτος ἐκείνου προνοεῖ, προνοήσατε καὶ ἀπάντων ὁ γενναῖος ἰὼβ, καὶ τῆς κόρης καὶ τῆς τυραννίδος. καὶ γὰρ ἡ τῶν κακῶν ἀπάντων δεινοτέκνων ἡ τὸ πρῶτον ὑφάνασα δρᾶμα αὕτη ἰὼβ, ἰὼβ μάλιστα χαρὰν εἰδέναι ἐχρῆν ᾧ προφήτῃ. καὶ γὰρ ἡ θυγατὴρ αὐτῆς πειθαρχοῦσα, καὶ ἠγαπημένη καὶ ὡρχήσατο Ⓦ φόνον ᾔτησε, καὶ ὁ Ηρῴδης ἐπ' αὐτῆς ἐσαγλωβύθη. ὁρᾷς πῶς διὰ Ματθ. ι. λζ.
πάντων ἔλεγλε ὁ Χριστός· Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. Εἰ γὰρ αὐτὴ τὸν νόμον τοῦτον ἐτήρησεν, οὐκ ἂν τοσούτους πρέπον νόμους, οὐκ ἂν τὴν μαγφονίαν ταύτην εἰργάσατο. Πῶς γὰρ τῆς θηριωδίας ταύτης χαίρειν γένοιτ' ἄν; φόνον οὐ χάριτος αἰτεῖ μέρος, φόνον ἀθέμιτον, φόνον μεταξὺ δείπνου, φόνον δημοσίᾳ καὶ ἀναισχύντως. οὐ γὰρ ἰδίᾳ παρεισελθοῦσα διελέχθη περὶ τούτων, ἀλλὰ δημοσίᾳ, καὶ τὸ πρόσωπον ῥίψασα, γυμνῇ τῇ κεφαλῇ, καὶ τὴν ὀργοῦσαν λαβοῦσα χωρεῖν, ὅπου φησὶν ὁ φησι. καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἐπῄνεσεν αὐτὴν καὶ ἐδοκιμήσας ὀρχησαμένην, καὶ Ⓦ Ηρῴδης ἐλεεῖ τότε. εἶτα γὰρ ὄρκος, ἐκεῖ τοῦ ὀργοῦντος.

δχέσελος. οὐδὲ γὰρ εἰς ὕπνον ἔδωκεν ἡμῖν πόδας ὁ Θεός, ἵνα ἀχημοσωμεν· ἀλλ' ἵνα βύ-
ζαλα βαδίζωμεν· ὐχ ἵνα χῦ ζαὶ κεμήλως πηδῶμεν (χῦ γὰρ χῦ ὀκφίαν αἰηδῆ ὀρχεύμθαι,
μήπτι δὴ γυναῖκες) ἀλλ' ἵνα ζιὼ ἀτέλειοις χερδίωμεν. Εἰ γὰρ τὸ σῶμα αἰχρὸν τὸ ζιαῦτα
ἀχημονοῦν, πολλῷ μᾶλλον ἡ ψυχή. ζιαῦτα ὀρχοῦνται ⓐ δαίμονες· ζιαῦτα ὑπτιοῦνται
ζουσι ⓐ τῶν δαιμόνων ὀκφέγγοι. σκόπει δ' αὐτὸν πλὴν αἴτησιν. δὸς μοι ὧδε ὑπὲ πίνακι τὴν
κεφαλὴν Ιωάννου τῦ βαπτισθ. Εἶδες πλὴν ἀπηρυθριασμένην; πλὴν ὅλην δ' ὀκφόλυ τε-
θνηκυῖαν; χῦ τῦ ἀξιώματος μέμνη), χῦ οὐδὲ ὕτως ἐγκαλύπτε); ἀλλ' ὡς ἀεί ζωος ἐδίσ-
ματος ὀκφλεγομθην, ὕτω πλὴν ἱερὰν ὀκείνην χεὶ μαχαίρᾳ αἰτῆ κεφαλὴν ὑπὲ πίνακος
ἑίσης ζῶσαν. Ὁ δὲ αἰτῶν πόθεν (οὐδὲ γὰρ εἶχεν εἰπεῖν) ἀλλ' ἁπλῶς ὑμνοῦσαν
τὰς ἑπέρων ἀξίοις συμφορᾶς. χῦ ὐκ εἶπεν, Εἰσάγαγε αὐτὸν ὀνζῶσα χεὶ καπάσφαλον.
οὐδὲ γὰρ μέλλοντος τελθυτᾶν πλὴν προῤῥήσιν ἤνεγκεν δν'. χεὶ γὰρ ἐδεδοίκει χῦ κατα-
σφαπουμένου τῆς φωνῆς ἀκούσαι φωνῆς. οὐδὲ γὰρ ἀποτέμνεσθαι μέλλων ἐσίγησεν αν'.
ὀκφὶ τῦτό φησι· δὸς μοι ὧδε ὑπὲ πίνακι· ἰδ ἡ γὰρ ὑπὲθυμῶ πλὴν γλῶτταν ὀκείνην σιγῶ-
σαι. οὐδὲ γὰρ ἀπαλλαγὴν τῶν ἐλέγχων ἔπινυδε μένον, ἀλλὰ χῦ ὑπὲδιδῶναι χεὶ ὑπτιω-
θάσαι χειμθρῷ. ὁ Θεὸς ἰωέχετο, χεὶ ὅτε χειμῶνι ἀφῆκεν αὐῶσι, χῦ τ' ἀναίσχυντον χεὶ ἐ-
φλεξεν ὄψιν· ὅτε τῇ γῇ ὀκφῆναι ὀκέλευσε τὸ πιστὸν ὀκεῖνο συμπόσιον δέξασθ', ὁμῦ χεὶ
τ' δίκαιον μειζόνως ζεφάνωσε, τοὺς μὴ ζῶντα ἀδίκως ὑπάρχοντ πολλὴν χεταλιμπάνων
ἀδαμονίαν. ἀκούσωμεν τοίνυν ὅσοι δεινὰ πάσχομθν ὐ δι' ἀρετὴν ζῶντες ἀδὲ πιστῶν ἀνθρώ-
πων. χῦ γὰρ χῦ τότε ὁ Θεὸς ἰωέχετο τ' ὐ ἐρήμῳ, τ' ὐ τῇ ζωὴ τῇ δερματίνῃ, τ' ὐ τεχίνῳ
ἱματίῳ, τ' ὐ ζεφήτου, τ' τῶν ζεφητῶν μείζονα, τ' μηδένα μείζονα ἔχοντα ὐ γλυπτοῖς
γυναιξὶν χῦ κατασφαλῶναι ὑπὸ χόρης ἀχολάστου χῦ διεφθαρμένης πόρνης, χῦ ζῶντα
νόμοις ἀμυώντα θείοις. ζῶντα τοίνυν λογιζόμθοι, φέρωμεν πθῶτα γθναίως ὅσα δ' πά-
σχομθν. Ὁ γὰρ χεὶ τότε ἡ μιαφόνος χῦ ζεβέτομος αὕτη, ὅσον ἀμυάσθαι τ' λελυπηκότα ἐ-
πιθύμησε, τοσοῦτον ἴσχυσε, χῦ τ' θυμὸν ἀπέπλησε, χῦ ὁ Θεὸς ζωεχώρει. χεὶτοιγε
πρὸς αὐτὴν οὐδὲν εἶπεν, οὐδὲ κατηγόρησεν, ἀλλὰ τῷ ἀνδρὶ μόνῳ ὐρεκάλει. ἀλλὰ ὃ
ζωειδὸς πικρὸς κατήγορος ἰῶ. δι' χῦ εἰς μείζονα ὀξεβαχχεύσε κακὰ, ἀλγθσα χῦ δα-
κνηθὴν, χῦ κατήχμωσεν ὁμοῦ πθῆρας, ἑαυτὴν, τὴν θυγατέρα, τ' ἀπελθόντα ἀνδρα, τ' ζῶν-
τα μοιχὸν, χῦ τοὺς πρεσβυτέρους ἐπηγανίζεν. Εἰ γὰρ ἁλῶνται, φησιν, ὅτι μοιχεύει, ἐγὼ αὐ-
τὴν ἐργάζομαι χῦ ἀνδροφόνον, ὃ ποιῶ σφαγέα τῆς ἐγκαλθσώσης. ἀκούσατε ὅσοι πρεσ-
γυναικὸς ἐσε ἐπιθυμθοὶ πρὸς ὃ δέον· ἀκούσατε ὅσοι ἐπ' ἀνάλωσι ὅρκους πρεστίνετε, χῦ ἐ-
τέρους κυρίους ποιῆτε τῆς ὑμετέρας ἀπωλείας, χῦ βάρος θεῖον ἑαυτοῖς κατορύτπετε. χῦ γὰρ
χῦ οὗτ' ὕπνος ἀπώλετο. χῦ γὰρ πρεσεδόκησεν ἀξιόν τι αὐτῇ τῶν δείπνων αἰτήσειν, ὃ κόρων
ὄσαι, χῦ ὃ ἑορτὴ χῦ συμπόσιον χῦ πθμηγύρει χάριν" αἰτῆσαι φαιδρὸν ἵνα χῦ ὑπὲ χάριν, ὑ
μίλιον κεφαλὴν αἰτεῖν· χῦ ἁπατᾶται. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων αὐτὴ πρεσήσεπαι. Εἰ γὰρ χῦ
ὀκείνη θηριομάχων ἀνδρῶν ψυχὴν ὀκτήσατο, ἀλλ' αὐτὸν πρὸς αλεγίσασθαι ὐκ ἔδει, οὐδὲ
τυραννικῆς ὕπα ζαχεπήσασθαι ὑπὲπάγμασι. πρεῖτον μὲν γὰρ τίς ὐκ ἂν ἔφριξε πλὴν ἱερὰν
ὀκείνην κεφαλὴν αἵμα σάζουσαν ὁρᾶν ὑπὲ δείπνου πρεκειμένην; ἀλλ' οὐχ ὁ πρὸς ὁμο-
μος Ηρώδης, οὐδὲ ἡ σατιτέρα τύτυ γυνή. ζιαῦται γὰρ αἱ περιβόθμαι γυναῖκες, ἃ πθμῶν
αἰσὶ ἰταμώτεραι χῦ ὠμότεραι. εἰ γὰρ ἡμᾶς ἀκούοντες ζῶντα φείπομθν, τί εἰκὸς ἰῶ ὀκῆ τ'
ὄψιν τότε ἐργάσασθαι; ἵ παθεῖν τὸν ζωασπισθέντα νεοσφαγεῖς κεφαλῆς αἷμα σάζον ὁ-
ρῶντας ὐ μέσῳ τῷ συμποσίῳ; ἀλλ' ὐχ ἡ αἰμοβόρος ὀκείνη χεὶ ἐσυνύων ἀγριωτέρα ἔπα-
θέ τι πρὸς πλὴν θεωρίαν ὀκείνην, ἀλλὰ χῦ ὐνηδρύετο· χεὶτοιγε εἰ χῦ μηδαμόθεν ἄλλοθεν,
ἀπὸ τῆς ὄψεως μόνης εἰκὸς ἰῶ ναρκῆσαι λοιπόν. ἀλλ' οὐδὲν ζιοῦτον ἔπαθεν ἡ μιαφόνος
χῦ αἱμάτων διψῶσα πρεφητικῶν. τοιοῦτον γὰρ ἡ πορνεία· ὐκ ἀστελγεῖς μόνοι, ἀλλὰ χῦ μι-

αιφόνους

αμφόνους ποιῆς. αἱ γειῶν μοιχευθῶσαι ὀπτήμοσσαν, καὶ πρὸς σφαγὴν εἰσὶ παρεσκευασμέναι τῶν ἀδικημάτων ἀνδρῶν· καὶ οὐχ ἕνα μόνον οὐδὲ δύο, ἀλλὰ καὶ μυρίους ἕτοιμα τολμῆσαι φόνους. καὶ τοῦτων πολλοὶ μάρτυρες τῶν δραμάτων εἰσίν. ὃ δὴ δὲ ἐκεῖνη τότε ἐποίησεν, παρασδοχῶσα λήσεσθαι λοιπὸν καὶ ἀποκρύψειν τὸ τόλμημα, ὃ τοιαῦτα ἐπὶ μύριον ἀπέφηνε. καὶ γὰρ μειζόνως μετ' ταῦτα ἐβόησεν ὁ Ἰωάννης. ἀλλὰ πρὸς τὸ παρὸν ἡ καρδία μόνον ὁρᾷ, καθαρὰ φ πυρέσσοντες ὅταν ψυχρὸν ἀκαίρως αἰτῶσι. δὲ γὰρ εἰ μὴ ἔσφαζε τὴν κατήρεσιν, οὐκ ἂν οὗτος ἐξεκαλύφθη τὸ τόλμημα. φ" γειῶ μαθηταί, ὅτε αὐτὸν εἰς τὸ δεσμωτήριον" ἐνέβαλεν, οὐδὲν τοιοῦτον εἶπον· ὅτι μὲν ἀπέκλεινε, τότε ἐναγκαλίσασθαι καὶ τὴν αἰτίαν εἰπεῖν. τὴν γὰρ μοιχαλίδα κρύπτειν ἐβούλοντο, καὶ οὐκ ἤθελον ἐκπομπεύειν τὰ τῆς πλησίον συμφοράς. ὅπου δὲ εἰς ἀνάγκην ἐκέπεσον τῆς ἱστορίας, τότε λέγουσι τὸ τόλμημα ἅπαν. ἵνα γὰρ μὴ ποτὲ μὲν τις ἐκποιήσῃ τῆς σφαγῆς τὴν αἰτίαν, καθαρὸν ὅτι Θαμὰρ καὶ Ἰούδα, ἀναγκάζονται καὶ τὴν πρόφασιν εἰπεῖν τοῦ φόνου. ὥστε ὅσῳ ἂν βουληθῇς ἁμαρτίαν συσκιάσαι ἐν Χριστῷ τούτῳ, τοσούτῳ μᾶλλον αὐτὴν ἐκπομπεύεις. ἁμαρτία γὰρ οὐκ ἁμαρτίας παρεμένουσα κρύπτεται, ἀλλὰ μετάνοιαν καὶ ἐξομολόγησιν. διὰ τοῦτο καὶ τὸ εὐαγγέλιον ἵνα πάντα διηγεῖται, καὶ ὡς οἷόν τε ἦν αὐτό, καὶ ἀπολογίαν ζητοῦσιν. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ Ἡρῴδου φησί· Διὰ τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους, καὶ ὅτι ἐλυπήθη· ἐπὶ δὲ τῆς κόρης, ὅτι παρεβιάσατο ἐπὶ τῆς μητρός, καὶ ὅτι ἐνέσχε τῇ μητρὶ τὴν κεφαλήν· ὡσανεὶ ἔλεγεν, ἐκείνης τὸ παράπτωμα ἐπλήρωσεν. ἐπὶ γὰρ τῶν κακῶς παθόντων, ἀλλὰ ἐπὶ τῶν" ποιούντων ἀληθῶς φ δίκαιοι πάντες, ὅπου καὶ ὅτοι μάλιστά εἰσιν φ κακῶς πάσχοντες. οὐδὲ γὰρ Ἰωάννης ἠδίκησε· ἀλλ' ὅτοι φ" ταῦτα οὕτω κατασκευάσαντες.

ΗΘΙΚΟΝ Τούτοις καὶ ἡμᾶς μιμησώμεθα, καὶ μὴ ἐπεμβαίνωμεν ταῖς τῶν πλησίον ἁμαρτίαις· ἀλλ' ὅσοι αὖ" δεῖ, συσκιάζωμεν, ἀναλάβωμεν φιλόσοφον ψυχήν. καὶ γὰρ δὲ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐπὶ πόρνης καὶ μοιχόνου γυναικὸς διαλεγόμενος ἀνεπαχθῆς ἐγένετο, ὡς οἷόν τε ἦν. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἐπὶ τῆς μοιχόνου καὶ σπάργεις· ἀλλὰ παρεβιάσατο ἐπὶ τῆς μητρός, ἀπὸ τῶν εὐφημοτέρων καλῶν ὀνομάτων. σὺ δὲ καὶ ὑβρίζεις καὶ" κατηγορᾷς" τοῦ πλησίον, καὶ οὐκ ἀνάγκης ποτὲ λελυπηκότος ὅπως ἀδελφοῦ μνησθῇς, ὡς ἐκεῖνος τῆς πόρνης· ἀλλὰ μὴ πολλῆς τῆς ἡδονῆς καὶ τῶν ὀνειδῶν τῶν πονηρῶν, [ω κακουργεῖν, [ω πονηρεύεσθαι, [ω ὕπουλον, τὸ αὐόπτου, καὶ πολλὰ ἕτερα χαλεπώτερα τούτων καλῶν. καὶ γὰρ ἐκθηλυνόμεθα μᾶλλον, καὶ ὡς πρὸς ἀλλοφύλους αἱ θεσπεσίους διαλεγόμεθα, κακίζοντες, λοιδορούμενοι, ὑβρίζοντες. ἀλλ' οὐχ φ ἅγιοι ὄντως· ἀλλὰ θηριώδεις μᾶλλον τοὺς ἁμαρτάνοντας, ἢ κεκαρωμένοι. τότε δὲ καὶ ἡμεῖς ποιησόμεθα, καὶ δακρύσωμεν τὸν Ἡρῳδιάδα, καὶ τοὺς ἐκείνου ζηλωτὰς. πολλὰ γὰρ καὶ νῦν τοιαῦτα συμπόσια γίνεται. καὶ γὰρ μὴ Ἰωάννης διαιρῇται· ἀλλὰ τὸ Χριστοῦ μέλη, καὶ πολλῷ χαλεπώτερον. ὁ γὰρ κεφαλὴν αἰτοῦσι ὅτι πίναξι φ νῦν ὀρχούμενοι, ἀλλὰ ψυχὰς τῶν συνανακειμένων. ὅταν γὰρ δοῦλοις αὐλοῖς ποιῶσι, καὶ εἰς παρανόμους ἐρωτας ἄγωσι, καὶ πόρνας ὑπτιαζώσιν, οὐχὶ τὴν κεφαλὴν διαιροῦσιν, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν σφάττουσι, μοιχοὺς ἐργαζόμενοι καὶ παιδεραστίας δὲ πόρνας. ὁ γὰρ δὴ μοιχὸς, ὡς οἰνωμένος καὶ μεθύων, καὶ γυναῖκα ὀρχουμένην καὶ αἰσχρολογοῦσαν ὁρῶν, οὐ πάσχει τι πρὸς αὐτὴν, οὐδὲ ἐκφέρεται πρὸς ἀσωτίαν ἐκ τῆς ἡδονῆς κτῆμα. καὶ πάσχει ἐκεῖνο ὃ φασιν, τοῦ μέλη τοῦ Χριστοῦ μέλη" ἀπεργαζόμενος πόρνης. εἰ γὰρ καὶ μὴ πρέσειν ἡ θυγάτηρ Ἡρῳδιάδος, ἀλλ' ὁ δι' ἐκείνης ὀργισάμενος τότε διάβολος, καὶ διὰ τούτων χορεύει νῦν, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν συνακειμένων λαβὼν ἅπασιν αἰχμαλώτους. εἰ δὲ ὑμεῖς δοῦλα θέλητε μέλη ἐκτὸς, ἀλλ' ἑτέρας χαλεπωτέρας κτησεσθε ἁμαρτίας. καὶ γὰρ πολλῶν ἁρπαγῶν τὰ τοιαῦτα γάμοι συμπόσια. μὴ γὰρ μοι τὰ" ὑπερβάλλοντα κρέα ἴδῃς, μηδὲ τὰς πλακοῦντας· ἀλλὰ [καὶ]

πόλεις

πόθεν ζωειλεχίαν σπόσει, ἡ ὅλως ὅτι ὀξ ἐπηρείας ἡ πλεονεξίας ἡ βίας ἡ ἁρπαγῆς. ἀλλ' ὐκ ἔστι σκ τούτων ζῶντα, φησι· μὴ γένοιτο. ὐδὲ γὰρ ἐγὼ βούλομαι. πλὴν εἰ ἡ τούτων καθαρεύοι, ὐδὲ ὅτως εἰσελεύσεται εἰς τὰ πολυέλεη δόμπα ἀπήλαχε). ἄκουσον γοῦν πῶς ἡ χωεὶς τούτων εἰσελθὼ ὁ προφήτης ὅτω λέγων· Οὐαὶ οἱ πίνοντες τὸν διϋλισμένον οἶνον, ἡ τὰ πρῶτα μύρα χειρί- Αμ. ς. ς.
μενοι. ὁρᾶς πῶς ἡ τυφῆς κατηγορεῖ; ὐδὲ γὰρ πλεονεξίαν σὺ ζῶντι αἰτιᾶ), ἀλλ' ἀσωλίαν μόνον. ἡ σὺ μὲ εἰς ἀμετρίαν ἐαθίεις, ὁ δὲ Χριστὸς ὐδὲ εἰς χρείαν· σὺ μὲ [τὸν] πλανηθέντα ἀδιαφόρως, ἐκεῖνος ἡ τὸν ἄρτον ξηρὸν· σὺ θαύσιον οἶνον, ἐκεῖνος ἡ τὸν ποτήριον" ψυχρὸν ἐπέδωκας διϊλλῶντι· σὺ μὲ ὑπὸ γρωμυῆς ἀπαλῆς ἡ πεπαιλμένης, ὁ ἡ τὸν [τὸ] κρυμνοῦ δεξαφιέμενον. διὸ καὶ πλεονεξίας κατηγορεῖ ἡ τὰ δεῖπνα, καὶ ὅτως σκαγὴ ὅστιν, ὅλι σὺ μὲ τὸν τῶν χρείαν πάντα ποιεῖς· ἐκεῖνος δὲ τὸν τῶν χρείαν δίδως, καὶ ζῶντα σπουδῶν τοῖς αὐτοῦ. ἀλλ' εἰ παιδὸς μὲ ἐπιζητοῦντες, ἡ λαῶν τὰ αὐτοῦ θεραπεύοντες αὐτῷ σὺν τοῖς ἐμαύτοις ὄντα, μυρίας δὴ ἔχεις κατηγορίας, ἡ τὸν ἀπὸ τῶν νόμων ἔδωκας αὐ δίκην· τὰ ἡ τοῦ Χριστοῦ λαῶν, καὶ οὕτω μάτην ἀναλίσκων, ὐκ ἠγὴ δώσειν θύθωνας; τὰ ζῶντα ὐ θεὶς τῶν τὰς πόρνας τραπέζας αὐτῷ ἐπισαγόντων λέγω (θεὸς γὰρ ἐκείνους οὐδεὶς μοι λόγος, ὥσπερ οὐδὲ θεὸς τοὺς κυνᾶς) οὐδὲ θεὶς τὸν πλεονεκτοῦντα ζ ἑτέρους μαστίζοντα (ὐδὲ γὰρ θεὸς αὐτοὺς ἐᾷ μοι κοινοὺς ἔχειν, ὥσπερ οὐδὲ θεὸς τοὺς χοίρους ἡ λύκους) ἀλλὰ θεὶς τὸν ἀπολαύοντα μὲ τῆς ἰδίας ὐσίας, ὐ μεταδιδόντα ἡ ἑτέρῳ, θεὶς τὸν τὰ παιζῶα" κατεμαλισκόμενον ἁπλῶς. οὐδὲ γὰρ ὅτοι κατηγορίας ἐκτός. πῶς γάρ, εἰπέ μοι, δύναφθύζη κατηγορεῖσθαι ἡ ἐγκλήματα, ὅταν ὁ μὲ θεράποντός σου μαστίζῃ) ἡ ὁ κύων πέτεως· ὁ ἡ Χριστὸς μηδὲ τύπτων ἄξιός σοι φαίνηται; ὅταν ὁ μηδὲν ὠφελῶν γέλωτος ζοσαῦτα λαμβάνῃ· ὁ ἡ ὠφελῶν βασιλείας ὐρανῶν οὐδὲ ὃ πολλοστὸν τούτων; ἡ ὁ μηδὲν ἵνα τι εἴπῃ ἀστεῖον ἐμπλησθεὶς ἀπῆλθεν· ὃν ἡ διδάξας ἡμᾶς, ἃ μὴ μαθόντες οὐδὲν δὴ τῶν κυνῶν διεφέρομεν, οὐδὲ τῶν αὐτῶν ἀξιοῦνται ἐκείνοις; φείδεσθε ἀκούων; οὐκοῦν φείδου ὅπως τῶν ἔργων. ἔκβαλε τοὺς θεραπόντους, ἡ ποίησον συγκατακλίνεσθαί σοι Χριστόν. δὴ ἀλλοῖς κοινωνῆσαι ἡ τραπέζης, ἥμερος ἐστὶ δικάζων· οἶδεν αἰδεσθαι τράπεζαν. εἰ γὰρ λῃσταὶ ἴσασι, πολλῷ μᾶλλον ὁ δεσπότης. σπούδασον γοῦν τοῦτον τὸν πόρτον ἐκεῖνον, πῶς ἀπὸ τραπέζης" ἐποίησεν ἥμερον, καὶ Σίμωνι ὀνειδίζει λέγων· Φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας. εἰ γὰρ μὴ ποιοῦντά σε ζῶντα τρέφει, Λκ. ζ. με. ις.
πολλῷ μᾶλλον ποιοῦντα ἀμείψεται. μὴ θεὸς πάντα ἴδῃς, ὅτι ῥυπῶν θεοσέρχεται ἡ ἀκαθαρσίαν· ἀλλὰ σπούδασον ὅτι ὁ Χριστὸς δι' ἐκείνου ὑπεδάφει τῆς σῆς οἰκίας, ἡ παῦσαι τῆς ὠμότητος ἡ τὴν ἀπιθανίαν ῥημάτων, οἷς ἀεὶ πλουσίους τοὺς θεοσεβοῦντας, ὑπερδέτας, ἀργοὺς, καὶ ἕτερα χαλεπώτερα τούτων κακῶν· καὶ λογίζου ὅταν ζῶντα λέγῃς, ὦ θεράποντοι ποῖα ἔργα κατασκευάζουσι· ὢ τὸν οἰκίαν ὠφελοῦσι τὸν σὸν. ὑδὺ πάντως σοι ποιοῦσι ὦ ἄνισοι; ἡ πῶς ὑδύ, ῥαπίζομενοι ἡ αἰκιζόμενοι λέοντες; ἡ τί τούτου ἀνδρειότερον, ὅταν τ' καθ' εἰκόνα Θεοῦ γλυπόμενον τύπτῃς, ἡ σκ τ' εἰς σκότος ὑφορεῖς τὸν ἑαυτοῦ ζυγάγης, θεασόμενον ποινὴν τ' οἰκίας, ἡ μίμων πλῆρες τὸ συμπόσιον, ἡ τὸν ὑπὸ τ' σκηνῆς" ἐξηρτημένως μιμούμενος ὁ βύζηνος ἡ ἐλθόντος; ἡ γὰρ σκοτεινὸς ἡ ῥαπίσματα. ζῶντα οὖν ἡδονὴν κακῆς, εἰπέ μοι, ἃ πολλῶν ἄξια δακρύων ὅστιν; ἃ πολλῶν θρήνων ἡ οἰμωγῶν; ἡ δεῖον εἰς βίον ἀφεῖς ἐμβοθησαι ἀνυδάτου, δεῖον θεμπέσαι ἡ δέοντα· σὺ ἡ εἰς ὀπτορχίας ἡ ῥήματα ἄτακτα σκάπτε, ἡ τέρψιν τὸ τραῦμα κακῆς; τὸ γέντης θεόξεινον, ἡδονῆς εἶ) τοῦθ' οὕτω νομίζεις; ἡ γὰρ ὅταν ἀπορήσωσιν ἀστείων ῥημάτων, ὅρκοις ἡ ὀπτορχίαις τὸ πᾶν ἀγαλύουσι). ζῶντ' οὖν γέλωτος ἄξια, ἀλλ' οὐκ ὀδυρμῶν ἡ δακρύων; ἡ τίς δὴ ζῶντα εἶποι νοῦν ἔχων; καὶ ζῶντα λέγω, ὐ κωλύων τρέφεσθαι αὐτούς· ἀλλὰ μὴ ὑπὲρ τοιαύτης αἰτίας. φιλανθρωπίας γὰρ ἡ ἐμφὴ τὸν τοῦτον ἐχέτω, μὴ" ὠμότητος· ἔλεον, μὴ ὕβριν. ὅτι πένης ὅστι, θρέψον· ὅτι Χριστὸς τρέφεται, θρέψον· μὴ ὑπὲρ σατανικὰ εἰσαγάγῃ ῥήματα ἡ τὸν ἑαυτοῦ καταγκύσει ζωόν. μὴ ἴδῃς

αὐτὸν

αὐτὸν ἔξωθεν γελῶντα, ἀλλὰ ὃ ζωοειδὲς "ὀξέταζε, καὶ τότε ὅλῃ μυριάκις αὐτοὶ ἑαυτοῖς καταρώμενοι καὶ φέροντα τὸ ὀδυρόμενον. εἰ γὰρ οὐκ ἐπιδείκνυται, καὶ τοῦτο ὅμως σὲ ἔσωθεν τοίνυν ἀνθρωποι πέπτες τὸ ἐλεύθεροι σύναιτοί σε, μὴ ἐπίορκοι μηδὲ μίμοι. εἰ δὲ βούλει τὸ τῆς ἐφῆς αὐλοὺς ἀμοιβὴν ἀπαιτῆσαι, κέλευσον, ἂν ἴδωσί σε τὰ ἄτοπα γελῶντα, ἐπιπλῆξαι, τῷ δακέσαι, ζωοποιῆσαι τὸ τῆς οἰκίας ἐπιμελείας, τὸ τοῦ οἰκέτου τὸ ἐξουσίας. παιδία ἔχεις; κοινοὺς παῖδες ἔσωσαν ἐκείνων, μὴ σὺ τοῦ τὸ ἐξουσίαν ὅλως ἐνεμέαθωσαν, κέρδη σοι φερέτωσαν τὰ τῷ Θεῷ φίλα, εἰς ἐμπορείαν αὐτοὺς ἔμβαλε πνευματικήν. καὶ ἴδῃς τινὰ δεόμενον τοῦ ἐξουσίας, ἐπίτασχοι βοηθῆσαι *, κέλευσον ἀγαπῆσαι θαι. ὅλῃ τούτων θήρευε τοὺς ξένους, ἀφ' ὧν ἔνδυε τοὺς γυμνούς, ἀφ' ὧν εἰς δεσμωτηρίου πέμπε, ἐκ ἀνάγκης λύε ἐκ ἀλλοτρίας. ζωοποίει σοι δι' ὧν ἔδωκαν τῆς ἐφῆς τοῦ ἀμοιβήν, τοῦ καὶ σὲ καὶ ἐκείνης "ὠφελῆσαι, καὶ οὐδεμίαν καταγνῶσιν ἔχουσαν. ἀφ' ὧν καὶ ἡ φιλία σφίγξεται μᾶλλον. νῦν μὲν γὰρ καὶ δοκῶσι φιλεῖσθαι, ἀλλ' ὅμως αἰσχύνονται, ὡς εἰκὸς ζῶντες τῷ δι' ὧν τοιαῦτα λύουσι, καὶ αὖθις ῥᾴδιον ἀγαπήσουσι), καὶ συνήδιον ἀφέψῃς, ἅπερ ὑμᾶτιν δαπανῶν, καὶ κεῖνοι μὴ πρόφασιν ἐκ ἔχωσιν, καὶ τῆς προσηκούσης ἐλευθερίας, καὶ ἡ οἰκία ζωοποιὸν θεάτρου ἐκκλησία σοι γένηται), καὶ ὁ ἀγαθὸς ὀλεθρος δραπετεύσει, καὶ ὁ Χριστὸς εἰσελεύσεται καὶ ὁ τῶν ἀγγέλων χορός. ὅπου γὰρ ὁ Χριστὸς, ἐκεῖ καὶ ⓐ ἄγγελοι, ἐκεῖ καὶ ὁ οὐρανός, ἐκεῖ φῶς, φῶς τοῦ ἡλιακοῦ τούτου φαιδρότερον. εἰ δὲ καὶ ἑτέρων βούλει δι' αὐτῶν καρποῦσθαι τῷ ἐλεῆσαι, κέλευσον ὀλίγον ἄγαν βιβλία λαβόντας ⓦ θεῖον νόμον ἀναγινώσκειν. ἥδιον ζωοποιοῦντα ὑπηρετήσουσι), ἢ ἐκεῖνα. ταῦτα μὲν γὰρ καὶ σὲ καὶ ἐκείνους ποιεῖ σωτηροτέρους· ἐκεῖνα δὲ ἀπέμπτας ὁμοῦ καταχωνεύει· σὲ μὲν ὡς ὑβρεισμὸν τὸ πάρεργον, ἐκείνους δὲ ὡς ἀθλίους καὶ ταχὺ ἐργασίας. αἱ μὲν γὰρ ἐφ' ὕδατι τρέφης, χαλεπώτερον, ἢ εἰ ἀνθρώπους· αἱ δὲ ἐπ' ὠφελείᾳ καὶ κέρδει, χρησιμώτερον πάλιν, ἢ εἰ ἀπαγωνιώντως τοῦ ὅτι θαλάττῃ ἐπόμενοι. καὶ νῦν μὲν τοῖς οἰκετῶν μᾶλλον αὐτοὺς καταχωνεύεις, καὶ ⓐ οἰκέται πλείονα τούτων ἔχουσι προφάσεις τοῦ ἐλεύθεροι ζωοποιοῦ· τότε δὲ τῶν ἀγγέλων ἐργάσῃ ἴσως. καὶ τούτους τοίνυν καὶ σαυτὸν ἀπαλλάξεις, καὶ ὀξέλεων ὃ τῶν θαλασσίων "ὄνομα, συναίτους κάλει, καὶ ἐκβαλὼν τοῦ τῶν κολάκων, τοῦ τῶν φίλων ἐπιποθῆ τροφήν. ὅλῃ τοῦτο καὶ τὰς φιλίας ἐποίησεν ὁ Θεὸς, οὐκ ἐπὶ κακῷ τῶν φιλουμένων καὶ τῶν φιλούντων, ἀλλ' ἐπ' ἀγαθῷ καὶ χρησίμῳ. αὗται δὲ αἱ φιλίαι πάσης ἐλπίδος εἰσὶ χαλεπώτεραι. θαλάττῃ μὲν γὰρ τῶν ἐμπόρων, ἀλλ' ἅλωσιν, καὶ κερδαίνομεν· θαλάττῃ δὲ τούτων ἀνάγκη πᾶσα καὶ βλαπτεσθαι πολύτους. μὴ δὴ κάτεχε φίλους, βλάβης διδασκάλους· μὴ κάτεχε φίλους τραπέζης μᾶλλον ἢ φιλίας ἐρασταὶ ὄντας. ⓐ γὰρ τοιοῦτοι πολῖται, αἱ τοῦ πνεύματος καταλύσης, καταλύουσι καὶ τοῦ φιλίαν· ⓐ δὲ ἀγαθοὶ τοῦ ζωοῦντες, μᾶλλον διώκουσι, πᾶσαν φέροντες ἀνωμαλίαν. ὃ δὲ τῶν θαλασσίων γένος, καὶ ἀμείνονταί σε πολλάκις, καὶ ποιοῦσιν ἐπαρθῆναι δόξαν. ἐντεῦθεν γοῦν πολλοὺς τῶν ἐλευθέρων οἶδα ποιοῦντας ἐπιλήψεως καὶ ⓐ μὴ ὅτι γαστρίας, ⓐ δὲ ὅτι μοιχείας καὶ παίδων ἀφθορᾶς διεβλήθησαν. ὅταν γὰρ μηδὲν ἔργον ἔχωσιν, ἀλλ' εἰκῇ ⓦ ἑαυτοῖς ζῶσι βίον, ὡς ζῶντα ἀγανοῦμενοι τοῖς "πᾶσι, θαλάττῃ πολλῶν ἐπιτίθενται. καὶ δόξης τοίνυν ἑαυτοῦ ἀπαλλάττοντες ποιοῦντας, καὶ τοῦ πνεύματος τῆς μωμούσης γλώσσης, καὶ τοῦ τῷ Θεῷ δοκοῦντα ποιοῦντες, τοῦ ἀγαθολογίαν ζωοποιῶμεν, ἵνα καὶ ἐλθόντες καὶ πίνοντες, πνεῦμα εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ ποιῶμεν, καὶ τῆς πρὸς αὐτοῦ ἀπολαύσωμεν δόξης· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ.

Ομιλ. μθ. 13 ΚΑΙ ΑΚΟΥΣΑΣ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΑΝΕΧΩΡΗσεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν, καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι, ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ τῶν πόλεων.

ΟΡα πάντα χρὴ αὐτὸν διαχωρισθῆναι, καὶ ὅτε προεδόθη Ἰωάννης, καὶ ὅτε ἀνῃρέθη, καὶ ὅτε οἱ Ἰουδαῖοι ἤκουσαν ὅτι πλείοις μαθηταῖς ποιεῖ. ἐπὶ γὰρ πλείονα αἱ θεραπεύσεις βούλεται διήκειν, διὸ οὐδέπω τὸν χρόνον καλύπτει· ἀπογυμνοῖ γὰρ τὴν ἀξίαν σαφῶς. διὰ καὶ τοῖς μαθηταῖς ἔλεγε μηδενὶ εἰπεῖν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός. μήπω γὰρ τὴν διάνοιαν [αὐτῶν] ἐδούλετο τοῦτο γνώσεσθαι γνώσιμον· ὅθεν τοῖς τέως διαπτοήσασι τοὺς Ἰουδαίους οὐ σφόδρα ἐᾷ βαρύς, ἀλλὰ καὶ συνηθισμένος. διὰ χωρήσας οὐκ ἀπέστησεν εἰς πόλιν, ἀλλ' εἰς ἔρημον, καὶ ἐν πλοίῳ, ὥστε μηδένα ἀκολουθῆσαι. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς μαθηταὶ Ἰωάννου λοιπὸν μᾶλλον ᾠκειώθησαν τῷ Ἰησοῦ. αὐλοὶ γάρ εἰσιν ἀπηγγελκότες αὐτῷ τὸ γεγονὸς μέλλον. καὶ γὰρ πάντα ἀφέντες, ἐπ' αὐτὸν καταφεύγουσι λοιπόν. ὅπως ὁ μακρὰν μὴ τῆς συμφορᾶς καὶ ἀπὸ τῆς ἀποκρίσεως ἐκείνης οἰκονομηθεὶς τὰ κατορθώσῃ. ἀλλά τινος ἕνεκεν ἀρὰ ἢ ἀπαγγεῖλαι αὐτὸν ἐκώλυσεν, καίπερ γε ἔδει καὶ πρὶν ἢ ἀπαγγεῖλαι τὸ γεγονὸς· διακρούεται τῆς οἰκονομίας τὸν ἀληθισμόν. οὐ γὰρ διὰ μέσου τῆς ὁδοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις τοῦτο πιστοῦσθαι ἐβούλετο, διὰ τὸ εἰδέναι τὸν διαβόλου τὸν κακοῦργον, καὶ ὅτι πάντα ἐργάσεται, ὥστε ταύτην ἀνελεῖν τὴν δόξαν. αὐτὸς μὲν οὖν διὰ τοῦτο ἀναχωρεῖ· οἱ δὲ ὄχλοι οὐδὲν οὕτως ἀφίστανται, ἀλλ' ἕπονται πανσθενωμένοι, καὶ οὐδὲν τὸ δρᾶμα αὐτοὺς ἐφόβησε τὸ Ἰωάννου. τοσοῦτον ἐστὶ πόθος, τοσοῦτον ἀγάπη, ὅτω πάντα νικᾷ καὶ διακρούεται τὰ δεινά. διὰ δὴ τοῦτο καὶ τὸν ἀμοιβὴν εὐθέως ἀπελήμβανεν.

14 Ἐξελθὼν γάρ, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς εἶδεν ὄχλον πολύν, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτούς, καὶ ἐθεράπευσε τοὺς ἀῤῥώστους αὐτῶν. Εἰ δὲ καὶ πολλὴ τοῖς αὐτῶν ἡ πανσθενία, ἀλλ' ὅμως διὰ τὴν αὐτῶν γνώμην πάσης ἀπουδῆς ὑπερέβαινεν ἀμοιβήν. διὰ καὶ αἰτίαν τῆς τοιαύτης θεραπείας ἔλεον ἐλάμβανον, ἐλέου ἐπιτιμῶντος, καὶ θεραπεύει πάντας. καὶ οὐκ ἀπαυθ πίστιν οὐ ζητοῦσα. καὶ γὰρ τὸ πανσθενεῖν, καὶ τὸ διὰ πόλεως ἀφῆναι, καὶ τὸ μὴ ἀκριβείας αὐτοὺς ζητῆσαι, καὶ τὸ θαυμάζειν καὶ τὸ λιμοῦ καταπονουμένους, τὴν πίστιν ἐπιδεικνυται τὴν αὐτῶν. μέλλει γὰρ καὶ πρέφειν αὐτούς. καὶ οὐ ποιεῖ τοῦτο ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἀναμένει παρακληθῆναι, ὅπερ ἔφην, πάντα χρὴ ὅτε ἐπιτρέπειν, τὸ μὴ πανσθενεῖν ἐπιτιμᾶν τοῖς θαυμάσι, ἀλλὰ καλύμμασι. καὶ διὰ τί μηδεὶς τῶν ὄχλων πανσθενῆλθεν αὐτῷ· διελέγετο ἡδέως αὐτοῖς μετὰ παρρησίας, καὶ οὐδὲ τῆς πείνης ἐλάμβανον αἴσθησιν διὰ πόθον τὸν πανσθενείας. ἀλλὰ οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτῷ πανσθελθόντες λέγουσι, ἄφες αὐτούς (ἐπὶ γὰρ ἀπλέστερον διέκειντο) ἀλλὰ τί;

15 Ὀψίας γενομένης, φησὶ, πανσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτῷ λέγοντες· ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡ ὥρα ἤδη πέπαλκεν. ἀπόλυσον οὖν τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα. Εἰ γὰρ καὶ μὴ τὸ θαῦμα ἐπελάθοντο τὸν γεγονότος, καὶ μὴ ταῦ- Matth. 15. 5.
τὸν ἐδόκουν ἐνόμιζον αὐτὸ πανσεῖ ἄρτων λέγειν, ἴσως ζύμην τὴν διδασκαλίαν τῶν Φαρισαίων ἐκάλεσε, πολλῷ μᾶλλον μηδέπω πεῖραν λαβόντες τοιούτου σημείου, οὐκ ἂν πανσεδόκησάν τι τοιοῦτον ἔσεσθαι. καίτοι πανσλαβὼν τοὺς ἀῤῥώστους πολλοὺς ἐθεράπευσεν· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ἐντεῦθεν τὸ τῶν ἄρτων πανσεδόκησαν· ὅπως μὴ ἀπελθὼν τέως τὸν διδασκάλων τὴν σοφίαν, πῶς αὐτοὺς ἐκκαλέσηται σαφῶς πανσὸ τὸ πιστεῦσαι. οὐδὲ

γὰρ εἶπεν εὐθέως, πτέφω αὐλοις (οὐδὲ γὰρ ἔμελλεν εὐπροσδέκτους ἔσεσθαι) ἀλλὰ τί;

16 Ὁ δὲ Ἰησοῦς, φησιν, εἶπεν αὐλοῖς· ὑ χρείαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δότε αὐλοῖς ὑμᾶς φαγεῖν. Οὐκ εἶπε, δίδωμι αὐτοῖς· ἀλλὰ ὑμᾶς δότε. ἔτι γὰρ ὡς ἀνθρώπῳ προσεῖχον. αὐτοὶ δὲ ὑδὲ ὅτε ἠξιώθησαν, ἀλλ' ἔτι ὡς ἀνθρώπῳ ἀκολούθουν), λέγοντες·

17 Οὐκ ἐγεύσθη, εἰ μὴ πέντε ἄρτους ὑ δύο ἰχθύας. Διὸ καὶ Μαρκος φησὶν· 3
Μαρ.ς.νϛ. Οτι ὑ ζωοποιῆσαι τὸ λεχθὲν καὶ γὰρ ἰδὼν ἡ καρδία αὐτῶν πεπωρωμένη. ἐπεὶ οὖν ἔπι χαμαὶ ἐσύροντο, ὅτε ζωὴ πρὸ ἐσυτῶν λοιπὸν εἰσάγει, καί φησι·

18 Φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε. Εἰ γὰρ ὑ ἔρημος ὁ τόπος, ἀλλ' ὁ τρέφων τὴν οἰκουμένην πάρεστιν. Εἰ δὲ ὑ ἠθέλησε πρὸ ἡλθεν, ἀλλ' ὁ μὴ προσκαίμενος ὥρᾳ ὑμῶν δέχεται). ὁ δὲ Ἰωάννης ὑ χιλίους τοὺς ἄρτους εἶπε) λέγει, ὑ πρὸς τοῦτο διηγούμενος, ἀλλὰ τύφοι τῆς πολυτελείας παιδεῦσαι ἡμᾶς καταπατῆν. τοιαύτη δὲ ἡ τῶν προφητῶν πρᾶξις ἦν. Ιωαν.ς.θ. 10

19 Λαβὼν τοίνυν τοὺς πέντε ἄρτους ὑ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀνακλεισας τοὺς ὄχλους, φησὶ, ἀνακλιθῆναι ὅτι τοὺς χόρτους, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις,

20 Καὶ ἔφαγον ἅπαντες ὑ ἐχορτάσθησαν, ὑ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις. 15

21 Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ὡσεὶ πεντακισχίλιοι ἄνδρες, χωρὶς γυναικῶν ὑ παιδίων.

Διατί ἀνέβλεψεν εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν; ἔδει πιστωθῆναι αὐτὸν, ὅτι ἀπὸ τοῦ πατρός ἐστιν, ὑ ὅτι ἴσος ἐστί. Καὶ δὲ τύπων κατασκευαστικὰ ἀλλήλοις ἐδόκει μάχεσθαι. τὸν μὲν γὰρ ἰσότητα, τῷ μετ' ἐξουσίας πάντα ποιῆσαι ἐδείκνυ· ὃ δὲ τῷ πατρὸς ἦν), οὐκ αὐτεπαρώρως ἐπείθησαν, εἰ μὴ μετὰ πολλῆς τῆς καταπειστικῆς, καὶ εἰς αὐτὸν πάντα ἀναφέρειν ἐποίει, καὶ καλῶν αὐτὰ εἰς καταύλημα. ἀλλὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ ταῦτα μόνα ποιεῖ, ἵνα σκιρτήσας ἀμφότερα βεβαιωθῇ· ὑ νῦν μὲν μετ' ἐξουσίας, νῦν δὲ βούλημα δεικνύουσιν· εἶτα, ἵνα μὴ δόξῃ πάλιν μάχη εἶναι) ὃ γινόμενον, τὸ μὲν τοῖς ἐλάττοσιν ἀναβλέπει εἰς τὸν οὐρανὸν· τὸ δὲ τοῖς μείζοσιν, ἀπ' ἐξουσίας πάντα ποιεῖ, ἵνα μαθῃς ὅτι ὑ τὸ τοῖς ἐλάττοσιν οὐκ ὀδυνάμενος ἑτέρωθεν, ἀλλὰ πάλιν τὸν οὐρανὸν αὐτὸν· ὕτω ποιῆ. ὅτε γοῦν ἁμαρτήματα ἀφῆκε, ὑ τὸν παράδεισον ἐνέῳξε, ὑ τὸν ληστὴν εἰσήγαγε, καὶ τὴν παλαιὰν μὲν πολλῆς τῆς ἐξουσίας ἔλυσε νόμον, ὑ νεκροὺς ἤγειρε μείζους, καὶ θαλάσσης ἐχαλίνωσε, ὑ τὰ ἀπόρρητα τῶν αἰθέρων ἐλεγξε, ὑ ὀφθαλμὸν ἐδημιούργησεν, ἃ Θεοῦ μόνου καταρθώματά εἶπε τις ἂν ἑτέρου, ὕδατος ἐπάνω) εὐχόμενος· ὅτε δὲ τοὺς ἄρτους πολλάσας προσεκύνησεν, ὁ πολὺ τούτων ἁπάντων ἐλαττον ἦν, ὅτε εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέπει· ὁμοῦ μὲν ταῦτα κατασκευάζων, ὁμοῦ δὲ, ἅπερ εἶπον, παιδεύων ἡμᾶς μὴ προσέχειν ἀπλέως τραπέζῃ, ἕως ἂν ἐνυστερεισώμεθα τὸν τοῦ ἔθους ἡμῖν τούτου προέχοντα. ὑ δὲ τί ὑ ποιῆ ἐκ μὴ ὄντων; ἀμφοτέρων" τὰ Ματθαίου ὑ Μαρκίωνος σώματα, τὸν τοῦ κύριον ἀλλοτριοῦντων αὐτῷ, ὑ δὲ τῶν ἔργων αὐτῷ παιδεύων, ὅτι ὑ τὰ ὁρώμενα πάντα αὐτοῦ ἔργα ὑ" κτίσματα ὄντι· ὑ δεικνύει, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ τοὺς καρποὺς διδοὺς, ὁ εἰπὼν ἐξ ἀρχῆς· βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου ὑ, ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα" ψυχὴν ἑρπετῶν ζώντων. Οὐδὲ γὰρ ἔλαττον τοῦτο ἐκείνου. ὃ γὰρ ὑ ἐξ οὐκ ὄντων ἐκτίσθη, ἀλλ' ὅμως ἐξ ὕδατος. Οὐκ ἔλαττον ἦ τοῦ ἀπὸ γῆς δεῖξαι καρπὸν καὶ ἀπὸ ὑδάτων ἑρπετὰ ἔμψυχα ὃ ἀπὸ ἄρτων πέντε ποιῆσαι ἄρτους τοσούτους, ὑ ἀπὸ ἰχθύων πάλιν· ὃ σημεῖον ἴσως, τοῦτο ὑ τῆς γῆς ὑ τῆς θαλάσσης αὐτὸν κρατῆσαι. ἐπεὶ γὰρ ὁ τις ἀσθενοῦσιν ἀεὶ ἐποίει θαύματα, ποιῆ ὑ καθολικὴν ἐνεργείαν, ἵνα μὴ ἡσσῶνται μόνοι οἱ πολλοὶ τῶν ἑτέρων συμβούλων ἦσαν), ἀλλὰ ὑ αὐτοὶ τῆς δωρεᾶς ἀποστερῶσιν. καὶ ὅπερ ἐδόκει ἐπὶ τῆς ἐρήμου τοῖς Ἰουδαίοις εἶναι θαυμαστὸν (ἔλεγον γοῦν, Μὴ ὑ ἄρτοι δυνατὸν δοῦναι, ἢ ἑτοιμάσαι τράπεζαν ἐν ἐρήμῳ;) τοῦτο δὲ τῶν ἔργων" ἀπόδειξιν). δὲ τοῦτο ὑ εἰς ἔρημον Φημ. οζ. κα.

μη αὐλοὶ ἄγλ, ἵνα μὴ ὑπερβολὴν αὐτοπτίαν ἡ θαῦμα, ⁊ μηδεὶς νομίσῃ πλησίον κώμης" προσχειμάζειν εἰσπεγκεῖν τι εἰς τὴν πάπιζαν. διὰ τοῦτο καὶ τῆς ὥρας μέμνηται, καὶ τὸ τόπου μόνον. καὶ ἕτερον ἂν μαθήσεσθε, τὴν φιλοσοφίαν τῶν μαθητῶν" ὅτι τοῖς ἀναγκαίοις, καὶ πῶς κατεφρόνουν τρυφῆς. δώδεκα γὰρ ὄντες πάντα ἄρτους εἶχον μόνους καὶ δύο ἰχθύας. οὕτω περιῆγον ἑαυτοὺς τὰ σωματικά, ⁊ τῶν πνευματικῶν εἶχοντο μόνον. ⁊ οὐδὲ τῶν ὀλίγων αὐτὶ εἶχοντο, ἀλλὰ καὶ αὐλοὶ ἀπηλθάτησε ἔδωκεν· ὅθεν παιδεύεσθαι χρὴ, ὅτι καὶ ὀλίγα ἔχωμεν, καὶ αὐτὰ προίεσθαι δεῖ τοῖς δεομένοις. κελεύσθητε γοῦν σήμερον τοὺς πέντε ἄρτους, οὐ λέγουσι, καὶ πόθεν ὧδε ἡμῖν ἔσται ἡ ἀρκοῦσα τροφή; πόθεν ἡμᾶς προσμενοῦσιν τὸν πεῖνα τὸν ἡμέτερον; ἀλλ' ἐπακούουσιν εὐθέως. τοῖς γὰρ τοῖς ἐρημικοῖς, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, διὰ τοῦτο οὐκ ἔτι ἐπισκευὴν ποιεῖ, ἵνα αὐλοὶ εἰς πίστιν ἀγάγῃ. ἔτι γὰρ ἀσθενέστερον διέκειντο· διὰ καὶ εἰς ⓐ ὄρεκτον ἀναβλέπει. τί μὲν γὰρ ἄλλων σημείων εἶχον πολλὴν ἐπίδειξιν· τοῦτο δὲ οὐδέν. λαβὼν οὖν διέκλασε καὶ ἐδίδου" διὰ τοὺς μαθητάς, τοῦτο αὐλοὶ ὑμῖν· ὑμῶν γάρ μόνον, ἀλλ' ἵν' ὅταν γένηται ὁ θαῦμα, μὴ ἀπιστήσωσι, μηδὲ ὑπολάβωσι πεπλανῆσθαι, τῶν χειρῶν αὐτοῖς μαρτυρουσῶν. διὰ καὶ τοὺς ὄχλους ἀφίησι πρότερον τῆς πείνης αἰσθέσθαι λαβόντας, καὶ τοῦτος ἀναμεῖναι πρότερον προσελθεῖν καὶ ἐρωτῆσαι, καὶ δι' αὐτῶν καταπλήττει, καὶ δι' αὐτῶν διδάσκει, πᾶσι οἰκείας" ὁμολογίας καὶ τοῖς ἔργοις προσκαλεσάμενος βουλόμενος ἔκκαυσον. διὰ τοῦτο καὶ περὶ αὐτῶν λαμβάνει τοὺς ἄρτους, ἵνα πολλὰ τὰ μαρτύρια ᾖ τοῦ γενομένου, καὶ τὰ περισσεύματα τοῦ θαύματος ἔχωσιν. εἰ γὰρ καὶ τούτων συμβάντων ἐπελάθοντο, τί οὐκ ἂν ἔπαθον, εἰ μὴ καὶ ταῦτα κατεσκέδασαν; καὶ κελεύει ὁ αὐλοὶ ὅτι εὐκόλως δύναιντο, φιλοσοφεῖν τοὺς ὄχλους παιδεύων. οὐ γὰρ ἀφέλαι τὰ σώματα μόνον ἐβούλετο, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν παιδεῦσαι. καὶ διὰ τοῦτο τοίνυν, ⁊ διὰ τοῦ μηδὲν πλέον ἄρτων δοῦναι ⁊ ἐμβῦσαι, καὶ διὰ τοῦ πᾶσι τὰ αὐτὰ προθεῖναι καὶ ποιῆσαι κοινά, καὶ μηδὲν θατέρῳ θατέρου πλέον προσκεῖσθαι, καὶ ταπεινοφροσύνην καὶ ἐγκράτειαν καὶ ἀφιλοχρηματίαν ⁊ ὁ ὁμοίως προσέχειν ἀλλήλοις διακεῖσθαι καὶ ὁ κοινὰ πάντα νομίζειν ἐπαίδευε. καὶ κλάσας ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς ⓐ ὁ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. τοὺς πέντε ἄρτους κλάσας ἔδωκε, ⁊ ⓐ πέντε εἰς τὰς χεῖρας τῶν μαθητῶν ἐπήγαγον. ⁊ οὐδὲ μέχρι τούτου ὁ θαῦμα ἵστατο, ἀλλὰ καὶ περισσεύσαι ἐποίησε· ⁊ περισσεύσαι οὐχὶ ἄρτους μόνον, ἀλλὰ καὶ κλάσματα· ἵνα δείξῃ ὅτι εἰκότως τῶν ἄρτων τοῦτα λείψανα ἦν, καὶ ὥστε" τοὺς ἀπόντας μαθεῖν ὃ γέγονεν. διὰ τοῦτο καὶ πεπᾶσαι ἀφῆκε τοὺς ὄχλους, ἵνα μή τις φαντασίαν τῇ νομίσῃ ὃ γεγονέναι· διὰ τοῦτο καὶ δώδεκα κοφίνους περισσεύσαι ἐποίησεν, ἵνα ⁊ Ἰούδας βαστάσῃ. οὐδύνατο μὲν γὰρ καὶ σβέσαι τὴν φύσιν, ἀλλ' οὐκ ἂν ἔγνως ⓐ μαθηταὶ τὸν δυνάμενον· ἐπεὶ καὶ ὅτι Ἡλίου τοῦτο γέγονεν. οὕτω γοῦν αὐτοὶ ὀξέπλαγῆς ἐστιν ⓐ Ἰουδαῖοι, ὅτι καὶ βασιλέα ἠθέλησαν ποιῆσαι· καίτοι γε ὅτι τῶν ἄλλων σημείων ὑδαμοῦ τοῦτο ποιήσαντες. διὰ τοῦτο παρεσκεύαζε" λόγος, πῶς ἐπήγαζον ⓐ ἄρτοι; πῶς ἐπέρρεον ἐν τῇ ἐρήμῳ; πῶς τοσούτοις ἤρκεσαν; καὶ γὰρ πεντακισχίλιοι ἦσαν, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων, ὃ μέγιστον ἐν τοῖς δήμοις ἐγκώμιον, ὅτι καὶ γυναῖκες καὶ ὕδρες προσῆρθον. πῶς οὖν τὰ λείψανα γέγονε; καὶ γὰρ ὁ πόνος ἦν προτέρου οὐκ ἔλαττον. καὶ τοσαῦτα γέγονεν, ὥστε ἰσαρίθμους γενέσθαι τοῖς μαθηταῖς κοφίνους, καὶ μήτε πλείω, μήτε ἐλάττω. λαβὼν τοίνυν τὰ κλάσματα, οὐχὶ τοῖς ὄχλοις ἔδωκε, ἀλλὰ τοῖς μαθηταῖς. καὶ γὰρ τῶν μαθητῶν ⓐ ὄχλοι ἀτελέστερον διέκειντο. ποιήσας ὃ τὸ σημεῖον,

22 Εὐθέως ἠνάγκασε τοὺς μαθητὰς ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον ⁊ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως ἂν ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους. Εἰ γὰρ καὶ πρωὶ ἐδόκει φαντάζειν, ἀλλ' οὐκ ἀληθῶς πεποιηκέναι, ἀ δύπου ἦ ἀπών. διὰ δὴ τοῦτο ἀκριβῶς βασανίζῃ τὰ γεγονότα ὅπως πίστεται, τοὺς τὰ ἐπομένα λαβόντας ⁊ ⓐ ἔλεγχοι τῶν σημείων ἐκέλευσεν αὐτοὺς χωρεῖζεσθαι.

εἰζεσθαι. ᾗ ἄλλως ἢ, ὅταν μεγάλα ἐργάσηται, ἀπασκυαίζει τὸν ὄχλους ᾗ τὸν μαθητάς, πείθων ἡμᾶς μηδαμοῦ τὰ παρὰ τὰ πολλὰ δόξαι διώκειν, ᾗ μὴ ὑπισύρεσθαι πλῆθος. ὅταν γὰρ εἴπῃ, ἰσάγκαστε τὰ πολλοὶ τῶν μαθητῶν ἐστερέμνιον διώκειν. ᾗ ἔπειμψε μὲν αὐλοὺς, ὅτι παρεφάσει μὲν τῇ τῶν ὄχλων, αὐτὸς γὰρ εἰς ὄρος βαλέμενος ἀναβαίνει. ἐποίει γὰρ τοῦτο, πάλιν παιδεύων ἡμᾶς, μήτε ὄχλοις ἀναμίγνυσθαι διαπαντός, μήτε φθόγγῳ ἀεὶ τὸ πλῆθος, ἀλλ' ἐκάτερα χρησίμως, τὰ ἔκαστον ἁρμόττοντας παρὰ τὸ δέον. μάθωμεν τοίνυν ᾗ ἡμεῖς παρεστρέφειν τῷ Ἰησοῦ· ἀλλὰ μὴ ὄχλῳ τῶν ἀθροῶν δόσιν, ἵνα μὴ ὀνειδισθῶμεν ᾗ τὸν Ἰουδαίους. ᾗ γὰρ ζητεῖτέ με, φησὶν, οὐχ ὅτι εἴδετε τὰ σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων ᾗ ἐχορτάσθητε. ᾧ τοῦτο οὐδεὶς ζωηχῶς ποιεῖ τοῦτο τὸ σημεῖον, ἀλλὰ δύτερον μόνον· ὥστε παιδεύεσθαι αὐτὸν μὴ τῇ χαρᾷ δουλεύειν, ἀλλὰ τῶν πνευματικῶν ἔχεσθαι διαπαντός.

ΘΕΙΚΟΝ Τούτων οὖν ἐχόμενοι ᾗ ἡμεῖς, ᾗ ζητῶμεν Ⓦ ἄρτον Ⓦ ἐπουράνιον, ᾗ λαβόντες πᾶσαν σκυβάλων μὴν φερτίδα βιωτικήν. Εἰ γὰρ σκῆνος ᾗ οἰκίας ἡ πόλεις ᾗ συγγραφὰς καὶ πάντα ἀφῆκαν ᾗ ὁ ἐρημῖτα διέτεινον, καὶ τὸ λιμὸν κατεπαναγκάζοντος οὐκ ἀνεχώρησαν· πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς τοιαύτην παρασκευὴν περαπέζῃ πλείονα ὑπιδείκνυσθαι χρὴ φιλοσοφίαν, ᾗ τὴν πνευματικὴν ἐραν, ᾗ τὰ αἰωνία μὴ τοῦτα ζητεῖν· ἐπεὶ καὶ ἐκεῖνοι οὐκ ἐκαλεῖτο, οὐχ ὅτι ἐζήτησαν αὐτὸν ὄφελ Ⓦ ἄρτον, ἀλλ' ὅτι ᾧ τοῦτο μόνον αὐτὸν ἐζήτησαν, καὶ ὄφελ τοῦτο παρεμυθούμενος. δεῖ γὰρ ὡς τῶν μεγάλων μὲν δώρων καταφρονῆ, τῶν δὲ μικρῶν ἔχηται, ᾗ ὡς βούλεται καταφρονῆν αὐτὸν ὁ δίδοις, καὶ ἐκείνων ἐκπίπτει· ὥσπερ οὖν αἰ ἐκείνων ἐρασθῶμεν, καὶ τούτων παρεσόμεθα. καὶ γὰρ παραθήκη τούτων ἐκείνων. ὅτως βύτιλῆ τούτων καὶ μικρὰ πρὸς ἐκεῖνα ὀζεπαζόμενα, καὶ μεγάλα ἦ. μὴ τοίνυν περὶ τούτων σπουδάζωμεν, ἀλλ' ἀδιάφορον αὐτῶν εἶ) νομίζωμεν καὶ τιμὴν κλῆσιν καὶ τιμὴν ἀφαίρεσιν· ὥσπερ οὖν καὶ ὁ Ἰησοῦς ὅτι πρόκειται ἀμφιέζεται, οὔτε ἐσθῆτα ἐζήτει. καὶ γὰρ χρήματα ὄφελ τοῦτο λέγεται, ὑχ ἵνα κατορύξωμεν, ἀλλ' ἵνα εἰς δέον αὐτοῖς χρησώμεθα. καὶ καθάπερ τῶν τεχνιτῶν ἕκαστος ἰδίαν ὑπεξήμιλον ἔχει· οὕτω καὶ ὁ πλουτῶν οὐκ οἶδε χαλκεύειν, οὐδὲ ναυπηγεῖν, οὐδὲ ὑφαίνειν, οὐδὲ οἰκοδομεῖν, οὐδὲ ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδέν. μαθητέον τοίνυν τὰ πλούτῳ χρῆσθαι εἰς δέον, καὶ ἐλεῆσαι τοὺς δεομένους, καὶ πόντων ἐκείνων εἴσεται βελτίονα τεχνίτην. καὶ γὰρ αὕτη τῶν τεχνῶν ἐκείνων ἀνωτέρα πασῶν. ταύτης τὸ ἐργαστήριον οὐ σύσκευον φοκοδόμητον· αὕτη οὐκ ἀπὸ σιδήρου καὶ χαλκοῦ τὰ ὄργανα ἔχει, ἀλλ' ὀξ ἀναλήπτου καὶ ἀπὸ γνώμης. ταύτης τῆς τέχνης ὁ Χριστὸς ἐστὶ διδάσκαλος, καὶ ὁ τούτου πατήρ. γίνεσθε γὰρ, φησὶν, οἰκτίρμονες, ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ᾗ ὃ δὴ θαυμαστὸν, ὅτι ὅπου τῶν ἄλλων ὅσα βελτίων, ᾗ πέπου, οὐ χρείαν δεῖται παρὰ τὸ κατορθωθῆναι. ὀρθῶ [γὰρ ὃ]θλῆσαι, ᾗ ὃ πάνυ ἰώσαι. ἴδωμεν δὴ ᾗ τὸ τέλος αὐτῆς οἷόν ἐστι. τί οὖν ἐστὶ αὐτῆς τὸ τέλος; ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀγαθά· ἡ δόξα ἡ ἀπόῤῥητος ἐκεῖνη· αἱ πνευματικαὶ παῤῥαδεῖς· [αἱ φαιδραὶ λαμπάδες·] ἡ μὴ τοῦ νυμφίου ὄφελ ἀγωγή· τὰ ἄλλα, ἃ μηδὲ λόγος μηδὲ νοῦς παρασῆσαι δυνατοί· ὥστε καίτοι πολλὴ παρὰ τὰ ἄλλας αὕτη ἡ διαφορά. τῶν γὰρ τεχνῶν αἱ πλείους παρὰ Ⓦ πρόκλα ἐστὶ χρήσιμοι· βίου μόνον ἡμῖν αὕτη ἡ καὶ παρὰ τὸν μέλλοσαν ζωήν. εἰ δὲ εἰς ὁ πρὸς ἡμῖν ἀναγκαίων τεχνῶν ποῖον διεληλύθαμεν, οἷ ἰατρικῆς λέγω καὶ οἰκοδομικῆς, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων· πολλῷ μᾶλλον τὰ ἄλλων, ἃς εἴ τις ἀκριβῶς ὀξετάσειεν, οὐδὲ τέχνας ὄφελ εἶ) φαίη· ὅθεν ἔγωγε τὰς ἄλλας πάσας τέχνας οὐδὲ τέχνας εἶναι μοι δοκεῖ ὄφελ εἶ). ποῦ γὰρ ἡ ὀφαρτυτικὴ καὶ ἡ καρυκευτικὴ χρήσιμοι ἡμῖν; ὑδαμοῦ· ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀχρεῖοι καὶ βλαβεραὶ, σώματι καὶ ψυχῇ λυμαινόμεναι, τῷ μὲν τὴν ὑγείαν τῶν νοσημάτων ἀπόντων καὶ παθημάτων τῷ τρυφῷ μᾶλλον ἐπισάγουσαι, τῇ δὲ φιλοσοφίας. ᾗ μόνοι ἢ ταύτας, ἀλλ' οὐδὲ τῷ ζωγραφικῷ, οὐδὲ τῷ ποικιλτικῷ εἶναι μοι δοκεῖ ὄφελ εἶ). Εἰς γὰρ δαπάνημα μόνον ἐμβάλλουσι παρεπίπτουσι· καὶ ἢ τέχνας

χρας τῶν ἀναγκαίων καὶ ζωντανὸν ἡμᾶς τὸν ζωὴν παρεκτικὰς εἶναι δηλῆ καὶ κατασκευαστικάς. δηλῆ γὰρ τοῦτο ἐστὶ σοφίαν ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς, ἵνα εὑρωμὲν μεθόδους, δι' ὧν διωπόμεθα βίον συγκροτεῖν ἡμέτερον. Ὃ γ' ζώδια γένεται, ἢ ὃ τοίχους, ἢ ὃ ἱματίοις, ποῦ χρήσιμον, εἰπέ μοι; δηλῆ δὴ τοῦτο καὶ τῶν ἀποδημητορράφων, ἐστὶ τῶν ὑφαντῶν πολλὰ παρεκόσμειν ἔδει τὸ τοίχους. ἐστὶ γὰρ ὅτι ὃ βαύσουσι τὰ πλείονα αὐτῆς ἐξήλαγον, ὃ ἀναγκαῖον αὐτῆς ἀφαιρέσεως, τέχνη κακοτεχνίαν μίξαντες· ὃ καὶ ἡ οἰκοδομικὴ ἔπαθεν. ἀλλ' ὥσπερ τοῦτον ἕως ἂν οἰκίαν οἰκοδομῇ, ἐστὶ καὶ ἀπλῆτα, ἐστί τι ἀναγκαῖα, καὶ ταῦτα ἐργάζηται, τέχνην καλῶ· οὕτω καὶ τὸ ὑφαντικὸν, ἕως ἂν ἱμάτια ποιῇ καὶ ὁπωσοῦν ἱματα, ἀναγκαῖ μὲν τὰς ἁρμονίας μιμῆται, καὶ πολλὴν καταγέλωτα καὶ τὴν βλακείαν ἄφατον, τέχνην ἀνομάζω. καὶ τὸν τῶν ὑποδημάτων ποιῶν, ἕως ἂν ὑποδήματα ποιῇ, οὐκ ἀποστερήσω τὸ τῆς τέχνης ὄνομα· ὅταν δὲ ἄνδρας εἰς τὰ τῶν γυναικῶν ἐξαλλάγη σχήματα, καὶ μαλακίζεσθαι ποιῇ καὶ τῶν ὑποδημάτων, καὶ θρύπτεσθαι, μετὰ τῶν βλακερῶν καὶ ἀστείων αὐτὸν ταττόμενον, καὶ οὐδὲ τέχνην ἐρῶμεν. καὶ οἶδα μὲν ὅτι πολλοῖς σκληρὸν ἔσται δόξω ταῦτα ἀστεϊζόμενος· ἀλλὰ μὴν διὰ τοῦτο ἀποχήσομαι. Ὃ γὰρ πάντων αἴτιον τῶν κακῶν τοῦτο, Ὃ καὶ μικρὰ ταῦτα δοκεῖν εἶναι τὰ ἁμαρτήματα, καὶ διὰ τοῦτο ἀμελοῦμεν. καὶ τί τοῦτο, φησὶν, αὐτὴ ἐστὶν ἁμάρτημα μόνον· ἀλλὰ καὶ ἀποστόλου καὶ τοῦ ποδὸς ἀποκεκομμένον, εἶτα καὶ ἁμάρτημα τοῦτο καλῶ δοκῶ; βούλεσθε οὖν ἐπαφήσω τὸν γλωττὸν αὐτῷ, καὶ διέξω τὸν ἀκριβοσοφίαν ὅσην, καὶ οὐκ ὀργίζεσθε; μᾶλλον δ', καὶ ὀργίζεσθε, ἀλλὰ πολύς μοι λόγος. καὶ γὰρ ὑμᾶς αἰτίους τῆς ἀνοίας ταύτης, καὶ μηδὲ ἁμάρτημα εἶναι νομίζοντας, καὶ σὺν τοῦτον ὑμᾶς ἀναγκάζοντας εἰς τὸν κατηγορεῖν τῆς ἀσωτίας ἐμεῖναι ταύτης. φέρε δή, ἀνὼ ἐξετάσωμεν, καὶ ἴδωμεν ὁποῖόν ὄντι κακόν. ὅταν γὰρ τὰ ῥήματα τὰ σπερικὰ, ἃ μηδὲ σὺν ἱματίοις ὑφαίνεσθαι καλὸν, ταῦτα σὺν ἱματίοις ἐξαρράπτητε, πόσης ὕβρεως, πόσου γέλωτος ταῦτα ἄξια; εἰ δ' τῆς ἡμετέρας ψήφου καταφρονῆς, ἄκουσον τῆς Παύλου φωνῆς μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος ταῦτα ἀπαγορεύοντος, καὶ τότε αἰσθήσῃ τὸ γέλωτος. Τί οὖν φησὶν ὁ ἅγιος; Μὴ σὺν πλέγμασιν, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ. Ὧν οὐ δεῖ ἐστὶν συνειδώμεν ἄξιοι, ὅταν τῇ γραμμῇ μὴ ὄντες ἐποντες Παύλου πολυτελῆ ἱμάτια ἔχειν, σὺ καὶ ὅτι τὰ ὑποδήματα τὸν βλακείαν ταύτην ἐξέλης, καὶ μυρία κατασκευάζῃς ὑπὲρ τῆς καταγελάστου ὕβρεως; καὶ γὰρ καὶ ναῦς πήγνυται, καὶ ἐρέται παλέγονται καὶ πρῳρεῖς καὶ κυβερνήτης, καὶ ἱστοὶ αἰαπιτεμνῦ), καὶ πέλαγος πλεῖται, καὶ γυναῖκα ἐστὶ παιδία καὶ παιδεῖα ἀφεὶς, καὶ τὸν ἑαυτῆς ψυχὴν ὁ ἔμπορος ἐκδίδωσι κύμασι, καὶ εἰς τὸν βαρβαρον ἀπέρχεται χόρον, καὶ μυρίας ὑποφύει κινδύνους ἵνα ταῦτα τὰ ῥήματα, ἵνα σὺ μετὰ πάντα ἐκεῖνα λαβὼν ὅτι τῶν ὑποδημάτων ἁρμόττει ἁρράψῃς, καὶ Ὃ δέρμα καλλωπίσῃς. καὶ τί ταύτης τῆς ἀλογίας χεῖρον γένοιτ' ἄν; ἀλλ' ὅτα παλαιὰ ταῦτα, ἀγαλλόμενοι πρέποντα. ὅταν ἔγωγε παρασκευῶ, χρόνον παρίστησι, σὺν νέας σὺν πᾶν ὑμῖν καὶ γυναῖκα ὑποδήματα κρίσεις, καὶ οὐκ αἰσχυνθήσεσθαι· καὶ Ὃ καλεπώτερον, ὅτι πατέρες ταῦτα ὁρῶντες οὐκ ἀγανακτοῦσιν, ἀλλὰ καὶ ἀδιάφορον Ὃ παῖγμα εἶναι νομίζουσι. βούλεσθε εἶπω καὶ Ὃ ἔτι καλεπώτερον; ὅτι ἐστὶ πεινῶντων ὄντων πολλῶν ταῦτα γίνεται. βούλεσθε εἰς μέσον ἀγάγω Χριστὸν λιμώττοντα; γυμνόν; ἀλώβητον πάντα καὶ; δεδεμένον; ἐστὶ πόσων οὐκ ἂν εἴποι σκηπτῶν ἄξιοι, οὐκ ἂν μὴ ἐσφῆς ἀναγκαίας ἀποκρυπτόμενα παρορῶντες, ταῦτα δέρματα καὶ μετὰ τοσαύτης καλλωπίζοντες τῆς ἀσωτίας; ἐστὶ αὐτὸς μὲ ἰδίκα τοῖς μαθηταῖς διομολογεῖται, οὐδὲ ἁπλῶς ὑποδήματα ἔχειν ἐπέτρεπεν, ἡμᾶς δ' ὑπὲρ μόνον γυμνοῖς ποσὶ οὐκ ἀνεχόμεθα βαδίζειν, ἀλλ' οὐδὲ ὑποδεδεμένοις ὡς ὑποδεδέσθαι δεῖ. Τί τοίνυν τῆς ἀκαιρίας ταύτης χεῖρον γένοιτ' ἄν; τί τοῦ γέλωτος; καὶ γὰρ ὅτι μαλακὸν τὸ παῖγμα καὶ ἀπίνοιας ἐστὶ ὠμῆς ἐστὶ παρέργου καὶ ματαιοπόνου. πότε γὰρ διωπόσεται

ἀναγκαίως ἀκούσεται, ὁ τοσαῦτα τὰ πρὸς τὴν ἀρετὴν ἀκολουθοῦντα; πότε ἀνέξεται ὁ τοιοῦτος νέος ψυχῆς ὀπτομηνιαίας, ἢ σπονδῆς ὅλης καὶ ψυχῶν ἕνεκεν; ἢ γὰρ σμικρολόγος ἔσται ὁ τὰ τοσαῦτα θαυμάζειν ἀναγκαζόμενος, ἢ ὠμὸς ὁ ἀπὸ τοσούτων πλουτῶν ἀμόγων, καὶ ἀργὸς ἔρημος ὁ πᾶσαν εἰς τοσαῦτα καταναλίσκων τὴν οὐσίαν. ὁ γὰρ πένης ἀργὸς, ἢ χρεωκοπῶν ἄνθρωπος, καὶ τοὺς χιονοὺς τοὺς ἀπὸ τῶν τοιούτων ὑφασμάτων πρίεσθαι ζόμενος, πότε εἰς τὴν ὀργὴν δυνήσεται ἰδεῖν; πότε τὸ ἀκριβὲς θαυμάσεται κάλλος, ὁ τοῦς κάλλος ἐπλουτισμένος δέρμασιν, καὶ χαμαὶ κύπτων; καὶ ὁ μὴ Θεὸς ἕτεινε ὀργὴν, καὶ ἥλιον ἀνέτειλεν, ἀλλὰ σὺ τοὺς ὄψεις ἔλκων· σὺ δὲ κάτω σαυτὸν καὶ πρὸς τὸν χοῦν τοῦτον χειρὸς νοῦν ἀναγκάζεις, καὶ τῶν Ἰακωβούλων πείθῃ. καὶ γὰρ ὁ πονηρὸς δαίμων τοῦτ' ἐπενόησε τὸν ἀκηρασιωτὸν, * ἐκεῖνο σε τὸ κάλλος ἀπάγων. διὰ τοῦτό σε σταυροῦται εἵλκυσε· καὶ πρόβατα δεκτὰ Θεὸς οὐρανοὺ δείκνις τοὺς διακόνους δέρματα δεικνύοντας· μᾶλλον δὲ οὐδὲ δέρματα (καὶ γὰρ ταῦτα ἔργα Θεοῦ) ἀλλὰ βλακείαν καὶ κακοτεχνίαν. καὶ κάπρος εἰς τὸν κῆπον τῶν νέων εἰσέρχεται, ὁ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς φιλοσοφεῖν κελευσθεὶς, μᾶλλον ἐγκαθηκόντως ζόμενος τούτοις, ἢ εἰ τῶν μεγάλων καὶ καταρχικῶν ἦν, καὶ ἀκροατῶν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, καὶ λύπας καὶ ἀθυμίας ἑαυτῷ πρὸς τὰς ἀκοὰς ἑαυτοῦ πρέπειν· μὴ μολυνῇ τὸν πηλὸν χοιρὸς ὄντος, μὴ καλύψῃ δὲ κοπρία θήρεως ἐπισάπτος. τί λέγεις, ἄνθρωπε; τὸν ψυχὸν ἅπασαν εἰς πηλὸν ἔρριψας ἀκρατῶν; ταύτης τῆς ἀσωτίας, καὶ χαμαὶ συρομένου πρὸς ὀρᾶς, καὶ πρὸς κόπρον τοσοῦτον ἔχεις ἀγῶνα; μάθε τὸν ζῆλον αὐτῶν, καὶ αἰδέσθητι τὸν φόβον ὃν πρὸς αὐτῶν φέρεις. ὥστε γὰρ πηλὸν πατεῖν καὶ βόρβορον καὶ πᾶσαν τὸν ὅπου τὰ ἐδάφους κηλῖδα, γίνονται τὰ κοπρήματα. εἰ δὲ οὐκ ἀνέχῃ, λαβὼν ὄξαρτησον τὰ τραχήλου, ἢ τῇ κεφαλῇ πρίζεις. ἐκ ὑμεῖς μὲν γλάπτα τοῦτα ἀκούοντες· ἐμοὶ δὲ δακρύειν ἔπεισι τὸν τούτων μανίαν, ἐκ τὸν πρὸς ταῦτα ἀσυνδίκου. καὶ γὰρ ἡδύτερον δοῦναι τοῖς σῶμα μολυνόμενον πηλῷ, ἢ τὰ δέρματα σκῆνα. μικρολόγοι μὲν οὖν οὕτω γίνονται, φιλοχρήματοι δὲ πολὺ ἑτέρως. ὁ γὰρ πρὸς τὰ τοιαῦτα μαίνεσθαι ἐκ ἀσυνδίκου ἐλευθερίας, καὶ ἐν τοῖς ἱματίοις καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι, πολλῆς δεῖται δαπάνης καὶ πολλῆς τῆς περισσοῦ. κἂν μὲ φιλότιμον ἔχῃ πατέρα, μᾶλλον αἰχμάλωτος γίνεται, τὸν ἄτοπον ταῦτον ὀπτόμενον ὀπτυμίαν· δοῦναι δὲ σμικρολόγον, ἀναγκάζεται ἕτερα ἀκούειν, ὥστε χρήσιμον εἰσαγαγεῖν εἰς τὰς τοιαύτας δαπάνας. ἐντεῦθεν πολλοὶ τῶν νέων καὶ τὸν ὧραν ἀπέδοντο, καὶ πρὸς αἰσχίστοις τοῖς ὑπάρξεσιν ἐλθόντες, καὶ ἑτέρας δουλοπρεπεῖς ἐκ ἐμπεσόντες ἀκολασίας, αὐτὴ τούτων ὠνούμενοι τὰς τοιαύτας ὀπτυμίας ἐκπληρῶσι. ὅτι μὲ οὖν καὶ φιλοχρήματος ἔσται καὶ μαργότερος, καὶ πρὸς τὰ ἀναγκαῖα πόνων ἀργότερος, καὶ πολλὰ ἀναγκαθήσεται ἀμύρτειν, δῆλον ἐκ τούτων. ὅτι δὲ [καὶ] ὠμὸς καὶ κενόδοξος, ἔσθ' τοῦτό τις ἀντερεῖ· ὠμὸς μὲν, ὅταν πένητα ἴδῃ, τῷ πάθει τῆς καλλωπισμοῦ μηδὲν ἐωρακέναι δοκῇ, ἀλλὰ ταῦτα μὲν χρυσῷ καλλωπίζει, ἐκεῖνον δὲ τὸν λιμοῦ διαφθειρόμενον πρὸς ὀρᾶ· κενόδοξος δὲ, ὅταν καὶ ἐν τοῖς μαρεῖς παιδεύηται τὸν πρὸς τῶν ὁρώντων δόξαν ἀσκεῖν. ἢ γὰρ οὕτως οἰμαι γραπτηρεῖ ὅτι τοῖς γραπτοπέδοις καὶ ζωπαίοις μέγα φρονεῖ, ὡς ἀχόλαστον νέον ὅτι τῷ καλλωπισμῷ τῶν κοσμημάτων, ὅτι τοῖς συρομένοις ἱματίοις, ὅτι τῇ κομῇ τῆς κεφαλῆς· καίτοιγε ταῦτα πάντα τεχνιτῶν ἔργα ὄντα ἑτέρων. εἰ δὲ ὅτι τοῖς ἀλλοτρίοις οὐκ ἀφίσανται κενοδοξοῦντες, πότε ὅτι τοῖς ἰδίοις ἀποχήσονται; εἶπον καὶ ἕτερα τούτων χαλεπώτερα, ἢ καὶ ταῦτα ὑμῶν ἀπόντων; ἀκουσῶν ἀνάγκη καταλῦσαι (Ⓜ) λόγον σταυροῦται· ἐπεὶ καὶ ταῦτά μοι εἴρηται διὰ τοῦ φιλοπενήτους καὶ οὐδὲν ἄτοπον τὸ πρᾶγμα εἶ) λέγοντας. καὶ οἶδα μὲν ὅτι πολλοὶ τῶν νέων οὐδὲ προσέξουσι τοῖς λεγομένοις, μεθύοντες ἅπαξ τῆς πάθης· ἀλλὰ μὴν διὰ τοῦτο σιγῆσαι ἔδει. Ⓜ γὰρ νοῦν ἔχοντες πατέρες καὶ ὑγιαίνοντες πῶς καὶ ἀκούσας αὐτοῦ εἰς τὸν προσκυσαι βδελυσσόμενοι ἐμβιβάσαι δυνήσονται. μὴ τοίνυν λέγε, οὐδὲν πρὸς τοῦτο, οὐδὲν πρὸς ἐκεῖνο. ὅταν γὰρ, τοῦτο πάντα ἀπώλεσεν. ἔδει γὰρ καὶ ταῦτα αὐτοῦ παιδεύειν, καὶ ἀπὸ τῶν δοκιμώ-

τερον

των εἰ) μαφῶν σημειοῖς ποιῆν, μεγαλοψύχοις, χρείττοσι ἀνημ. ὅπου γὰρ αὐτὸν ἢ ἐν τοῖς μεγάλοις εὑρήσομεν δοκίμους. τί γὰρ τῆς τῶν στοιχείων μαθήσεως εὐτελέστερον; ἀλλ' ὅμως ἀπὸ τούτων οἱ ῥήτορες, οἱ σοφισταὶ, οἱ φιλόσοφοι γίνονται. κἂν πάντα ἀγνοήσωσιν, οὐδὲ ἐκφανῆ ποτε εἶσον). Ταῦτα δὴ ἡμῖν ὁ τοὺς νέους μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς γεραιοὺς καὶ κόρους εἰρηνεύειν (καὶ γὰρ καὶ αὐτὰ τοῖς τοιούτοις ἐγκλήμασιν ὑποκείται) καὶ πολλῷ μᾶλλον, ὅσῳ πρὸ ἡμῶν κοσμιότης ὑπετίθετο. Τὰ τοίνυν τοὺς ἐκείνους εἰρηνεύοντα καὶ τοὺς ὑμᾶς εἰρηνεύειν νομίζετε, ἵνα μὴ πάλιν τὰ αὐτὰ αἰσχύνωμεν. καὶ γὰρ ὥρα λοιπὸν ψυχὴν καταπλῆσαι λόγων. ἅπαντες τοίνυν ἡμῖν ζωοθύσασθε, ὥστε τοὺν νέους, τοὺν τῆς ἐκκλησίας μάλιστα, δωνηθῆναι κοσμίως ζῆν, καὶ εἰς γῆρας ἐλθεῖν αὐτοῖς πρέπον (ὡς τοὺς γε ἄχ' ὥτω ζῶντας, οὐδὲ εἰς γῆρας ἐλθεῖν καλόν) τοὺν δὲ καὶ ἐν νεότητι γεγηρακότας ψυχῆμεν καὶ εἰς πολιὰν βαθυτάτην ἐλθεῖν, καὶ πατέρας ἡμέσθαι παίδων δοκίμων, καὶ τοὺν γεγηκότας ὑφεῖναι, καὶ τοῖς πρώτοις πεπειθότα αὐτοὺν Θεόν, καὶ πᾶσαν ἀξιολόγησαν τόσον, ἀ τῶν ἐν τοῖς ὑποδήμασιν, οὐδὲ τῶν ἐν τοῖς ἱματίοις μόνοι, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἅπασαν. καὶ γὰρ οἵᾳ γῆ χερσωθῆναι, τοιοῦτόν ὅτι καὶ νεότης ἀμβυνθῆναι, πολλὰς "πολλαχόθεν ἐκφέρουσα τὰς ἀκάνθας. ἐπαφῶμεν τοίνυν τὸ πῦρ τῷ πνεύματος, καὶ καπακαύσωμεν τὰς ποικείας ταύτας ἐπιθυμίας, καὶ νεώσωμεν τὰς ἀρούσας, καὶ ἑτοίμους ποιήσωμεν ὑποδέχεσθαι, καὶ τοὺν νέους τοὺν πρὸ ἡμῶν τὴν ἀλλαχοῦ ῥητῶν ἀποδείξωμεν σωφρονιστέους. καὶ γὰρ τὸ θαυμαστὸν τοῦτο ἔστιν, ὅταν ἐν νεότητι σωφρονῶσιν λάμπῃ· ὡς ὅ γε ἐν γήρᾳ σωφρονῶν οὐδὲν μαθὼν πλεῖόν ἔχει πολλῷ, [ἀκριβῶς] τὴν ἀπὸ τῆς ἡλικίας ἀσφάλειαν ἔχων. Τὸ δὲ προσδόξον, ἐν κώμαις γαλιλαίας ἀπολαύειν, ἢ ἐν καμίνῳ μὴ καταισχύνεσθαι, καὶ ἐν νεότητι μὴ ἀστεναίνειν. Ταῦτ' οὖν ἐννοοῦντες ζηλώσωμεν τὸν μακάριον ἐκεῖνον Ἰωσήφ, τὸν ἀπὸ πασῶν λαμπρότατα τούτων, ἵνα καὶ τῶν αὐτῶν ἐπιτύχωμεν στεφάνων αὐτοῦ· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ε'.

23 ΚΑΙ ΑΠΟΛΥΣΑΣ ΤΟΥΣ ΟΧΛΟΥΣ ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι. ὀψίας δὲ γενομένης, μόνος ἦν ἐκεῖ. 24 Τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν, βασανιζόμενον ὑπὸ κυμάτων. ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος.

Τίνος ἕνεκεν εἰς τὸ ὄρος ἀναβαίνει; παιδεύων ἡμᾶς ὅτι καλὸν ἡ ἐρημία καὶ ἡ μόνωσις, ὅταν συντυγχάνειν δέῃ τῷ Θεῷ. διὰ τοῦτο ζωοχῶς εἰς τὰς ἐρήμους ἄπεισι, καὶ διὰ νυκτερεύει πολλάκις ὑψηλυος, παιδεύων ἡμᾶς καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ, καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ τόπου ἀνεσπασμένον ἐν ταῖς ψυχαῖς ἀπαραξίδη. ἡσυχίας γὰρ μήτηρ ἡ ἔρημος, καὶ γαλήνη καὶ λιμὴν ἀπόντων ἀπαλλάττουσα θορύβων ἡμᾶς. αὐτὸς μὲν οὖν διὰ τοῦτο ἀνέβαινεν ἐκεῖσε· οἱ δὲ μαθηταὶ κλυδωνίζονται πάλιν, καὶ χειμῶνα ὑποφέρουσιν, οὐ τότε μόνον. ἀλλὰ τότε μὲν ἔχοντες αὐτὸν ἐν τῷ πλοίῳ τοῦτο ἔπαθον· νυνὶ δὲ καθ' ἑαυτὸν ὄντες μόνοι. καὶ γὰρ ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ὅτι τὰ μείζονα αὐτοὺς σαλεύει καὶ ἐμβαλλίζει, καὶ εἰς τὸ φέρειν πρόσωπα ἀναιρεῖ. διὰ δὴ τοῦτο, ὅτε μὲν πρότοι κινδυνεύειν ἔμελλον, πρὸ τοῦ μὲ, σκάνδαλον δὲ, ὥστε ἐξ ἑτοίμου δοῦναι τὴν πρόφασιν αὐτοῖς· νυνὶ δὲ ὅτι μείζονα ἄγων αὐτοὺς ὑποφέρει τοῦτο ποιεῖ, ἀλλ' ἄπεισι, καὶ ἐν μέσῳ θαλάσσης συγχωρεῖ χειμῶνα διεγερθῆναι, ὡς μηδὲ προσδοκῆσαι πόθεν ἐλπίδα σωτηρίας, καὶ ὅλην τὴν νύκτα ἀφεῖναι αὐτοὺς κλυδωνίζεσθαι, διεγείρων αὐτῶν, ὡς οἶμαι, πεπωρωμένην τὴν καρδίαν. ἐξ γὰρ

τοιούτων

ζιοῦτον ὁ φόβος, ὃν μὴ τῶ χειμῶνος ἡ ὁ κυμὸς ποιῆ. μὴ δὲ τῆς καταύξεως ἐκ εἰς ἐπιθυμίαν μείζονα αὐξοις σπέδηε τὴν αὐτὸν, ἡ εἰς μηκιστον διωκεῖν. ὅθεν δὴ τοῦτο οὐκ εὐθέως αὐξῆς ἐπέτη.

25 Τετάρτη γὰρ, φησι, φυλακῆ τῆς νυκτὸς ἦλθε πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ὅτι τῆς θαλάσσης, Παιδεύων αὐτοὺς μὴ ταχέως λύειν ὅτι ζητεῖ τὴν ζωοχόπαν δεσπότην, ἀγαλὰ φέρειν τὰ συμπίπτοντα γενναίως. ὅτι γὰρ προσεδέχησαν ἀπαγαγεῖν, ὅτι ἐπετάθη πάλιν ὁ φόβος.

26 Ἰδόντες γὰρ αὐτὸν, φησι, μαθηταὶ περιπατοῦντα ὅτι τῆς θαλάσσης ἐταράχθησ, λέγοντες φάντασμα ἐστὶ, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν. Καὶ γὰρ ἀεὶ τοῦτο ποιῆ. ὅταν μέλλει λύειν τὰ δεινὰ, ἕτερα ἐπάγει χαλεπώτερα ἡ φοβερώτερα· ὁ δὴ καὶ τότε ζωώσαι. μὴ γὰρ τοῦ χειμῶνος ἐκ ἦν ὅμως αὐτοὺς ἐθορύβησε τοῦ χειμῶνος οὐχ ἧττον. ὅθεν τοῦτο οὐδὲ ὁ σκότος ἔλυσεν, οὐδὲ φανερὸν ἑαυτὸν εὐθέως ἐποίησεν, ἀλείφων αὐτοὺς, ὥσπερ εἶπον, τῇ ζωοχαίᾳ τοῦ φόβου τούτου, καὶ παιδεύων εἰς καρτερικούς. τοῦτο καὶ ὅτι τοῦ Ἰωὼ ἐποίησεν. ὅτι γὰρ ἔμελλε λύειν Ⓦ φόβον καὶ Ⓦ πειρασμὸν, ζωτὶ ὁ πόλεμος χαλεπώτερον εἶναι ἐμέλλε· ὡ ὅθεν Ⓦ τῶν παίδων θάνατον λέγω καὶ τὰ ῥήματα τῆς γυναικὸς, ἀλλὰ ὅθεν τὰ ἀνείδη τὰ τῶν
Γεν. λε. οἰκετῶν καὶ τῶν φίλων. καὶ ὅτε Ⓦ Ἰακὼβ ἐξαρπάζειν ἔμελλε τῆς ὁ τῇ ξένῃ ταλαιπωρείας, ἀφῆκε διεγρηγορέναι ἡ μείζονα ἐμέλλεν Ⓦ δόρυβον. καὶ γὰρ ὁ κηδεστὴς καταλαβὼν θάνατον ἠπείλει, ἐκ μετ' ἐκεῖνον ὁ ἀδελφὸς ἀναδέχεσθαι μέλλων Ⓦ πρὸ τῶν ἐκάπαν ἐπιχείρασε κίνδυνον. ὅπου γὰρ οὐκ ἔνι ἡ ὁ μακρῷ χρόνῳ πιεράζειν ἡ σφοδρῶς, ὅταν μέλλωσι σκιδάνειν τὸν ἀγῶνας οἱ δίκαιοι, βυλόμενος αὐξῆς πλέον κερδαίνειν, ὑπιτείνει τὰ γυμ-
Γεν. κζ. α.ζ. νάσια· ὃ καὶ ὅτι τῶ Ἀβραὰμ ἐποίησε, Ⓦ ἔκαπον ἄθλον, τ' τὸ παιδὸς θυῆς. οὕτω γὰρ καὶ φορτικὰ ἔσται τὰ ἀφορητα, ὅταν ὅτι ὑγείας ἐπάγηται ἐπῆς ἔχοντα τὴν ἀπαλλαγήν. ὅτε δὴ καὶ τότε ἐποίησε, καὶ ἡ προτέρου ἀπεκάλυψεν ἑαυτὸν [αὐξῆς] ὁ Χριστὸς, ἕως ὅτε ἐκραύξθη. ὅσῳ γὰρ ἐπετείνετο τὰ τῆς ἀγωνίας, τοσούτῳ μᾶλλον ἠσυχίζον αὐτὴν τὴν παρουσίαν. Εἶτα, ὅπῃ ἐβόησαν, φησιν.

27 Εὐθέως δὲ ἐλάλησεν αὐξῆς ὁ Ἰησοῦς λέγων· θαρσεῖτε, ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.

Τοῦτο ὃ ῥῆμα Ⓦ φόβου ἔλυσε, καὶ θαῤῥῆσαι πρέσκυάσεν. ὅπῃ γὰρ αὐτὸν ἀπὸ τῆς ὄψεως οὐκ ἐπεγίνωσκον ἡ ἀφ' ὃ ἐδόξαζον τῆς βασίσεως ἡ ὅθεν Ⓦ κυμὸν, ἀπὸ τῆς φωνῆς ἦλθεν ἑαυτὸν ποιῆ. τί οὖν ὁ Πέτρος, ὁ πολυταχοῦ θερμὸς ἐκ ἀεὶ τῶν ἄλλων προπηδῶν;

28 Κύριε, εἰ σὺ εἶ, φησι, κέλευσόν με πρὸς σὲ ἐλθεῖν ὅτι τὰ ὕδατα.

Οὐκ εἶπεν, βύξαι ἡ προκάλεσον, ἀλλὰ κέλευσον. εἶδες πόσην ἡ θερμότης; πόσην ἡ πίστις; καίτοιγε οὐκ τότε πολλαχοῦ καυδιωθεῖσ, οὐκ τῶ πέρα τῶ μέτρου ζητῆ. ἡ γὰρ καὶ σωθῆναι πολὺ μέγα ἐζήτησε, δι' ἀγάπην μόνον, ἡ δι' ὑπόδειξιν. οὐδὲ γὰρ εἶπε, κέλευσόν με βαδίσαι ὅτι τὰ ὕδατα· ἀλλὰ τί; κέλευσόν με ἐλθεῖν πρὸς σέ. οὐδὲ ἰς γὰρ οὕτως ἐφίλει Ⓦ Ἰησοῦν. τοῦτο ἡ μὴ τὴν δύναμιν ἐποίησεν. οὐκ ἰσώσατο μὴ τῶν ἄλλων ἐλθεῖν, ἀλλὰ προεπόδησεν. ἡ τὴν ἀγάπην δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν πίστιν ὑπεδείκνυτο. οὐ γὰρ μόνον ὑπίστευεν, ὅτι αὐτὸς δύναται περιπατεῖν ὅτι τῆς θαλάσσης, ἀλλ' ὅτι ἡ ἑτέρους σώζειν, ἐκ ὑπερθυμίᾳ ταχέως ἐπὶ αὐτὸν ἦλθε.

29 Ὁ δὲ εἶπεν, ἔλθε. ἡ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ Πέτρος, περιεπάτησεν ὅτι τὰ ὕδατα, ἡ ἦλθε πρὸς Ⓦ Ἰησοῦν.

30 Βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν ἐφοβήθη, ἡ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι ἔκραξε λέγων· Κύριε, σῶσόν με.

31 Εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο, καὶ λέγει αὐτῷ· ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίσασας; Τοῦτο τοῦ προτέρου θαυμαστόν. ὅθεν τοῦτο μετὰ τοῦτο

ἐκφιο τῦτο ξγ'. ὅτι γὰρ ἔδειξεν ὅλη χρατεῖ τῆς θαλάσσης, ὅτι δὲ ὅπῃ τὸ θαυμαστότερον ἐξ-
ἀγὰ τὸ σημεῖον. ὅτι μόνῳ γὰρ τοῖς ἀνέμοις ἐπετίμησε μόνοις· νυνὶ δὲ αὐτὸς βαδίζει, καὶ ἑτέ-
ρᾳ τῇ θαλάσσῃ τοῦτο ποιῶν· ὅπερ εἰ τῇ πρὸ τῆς ἐκείνου ἐγένετο, οὐκ ἂν ὁμοίως
κατεδέξατο Πέτρος, δηλαδὴ δὲ μηδέπω τοσαύτην κεκτῆσθαι πίστιν. Ἵνα οὖν ἔνεκεν αὐτοῦ ὁ
Χριστὸς ἐπέτρεψε; καὶ γὰρ εἰ εἶπεν, ἠδύνασαι, πάλιν ἦν μὴς ἂν αὐτοῖς πεῖσαι λόγος. δηλαδὴ τῦτο
ἀπὸ τῶν πραγμάτων αὐτοῖς πείθει, ἵνα εἰς τὸ μέλλον σωφρονισθῇ. Ἀλλ' οὐδὲ οὕτως αὐτὸν
ἔσχεν. καταβὰς γοῦν κλυδωνίζεται. ἐφοβήθη γὰρ· καὶ τοῦτο δὲ κλυδώνιον ἐποίησεν· τὸ δὲ
φόβου ὁ ἄνεμος εἰργάσατο. ὁ γὰρ Ἰωάννης φησὶν, Ὅτι ἤθελον λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ Ἰω. ς. κα.
εὐθέως τὸ πλοῖον ἐγένετο εἰς τὴν γῆν, εἰς ἣν ὑπῆγον· τὸ αὐτὸ δὴ τῦτο δηλοῖ. ὥστε
μηδόντων αὐτῶν πρὸς τὴν γῆν ἠρέμα ἐπέβη τοῦ πλοίου. καταβὰς τοίνυν ἀπὸ τοῦ πλοίου
πρὸς αὐτὸν εἶπε, μή πω δὲ πεπατεῖν ὅτι τῶν ὑδάτων, ὡς τῷ πρὸς αὐτὸν ἔρχεσθαι χαίρων.
καὶ μείζονος προεγυμνάσθη, ἀπὸ τῆς ἐλάττονος ἔμψυχος πάλιν καὶ κακῶς, τῆς μὲν ἀνέμου λέγω ῥύμης,
καὶ τῆς θαλάττης. τοιαύτη γὰρ ἡ αὐθέντου Φύσις· πολλάκις διὰ μεγάλων κατορθοῦσα, διὰ τοῖς
ἐλαττόσιν ἐλέγχει· οἷον ὁ Ἠλίας ὅτι τὴν Ἰεζάβελ ἔπαθεν· οἷον ὁ Μωϋσῆς ὅτι τὴν Αἰγυπτίου· οἷον
ὁ Δαυὶδ ὅτι τὴν Βηρσαβεέ. ὅπου δὴ καὶ ἐπὶ τῆς φόβου συνακμάζοντος ὅτι διελῶσι τῶν ὑδάτων
ἐθάρρησε· πρὸς μὲν τὸ τῶν ἀνέμων ἐμβολὴν οὐκ ἔτι ἠδυνήθη στῆναι, καὶ ταῦτα ἑπτὰς ὢν τῶν
Χριστοῦ. ὅπως δὲ ἀφῇ ἑπτὰς εἶ τῶν Χριστοῦ μὴ πίστει ὄντα ἑπτάς. τοῦτο μὲν καὶ τὸ μέσον ἐ-
δείκνυ τῶν διδασκάλων τε τῶν μαθητῶν, καὶ τοὺς ἄλλους πρεσβεύειν. Εἰ γὰρ ὅτι τῶν δύο ἀ-
δελφῶν ἠναγκάσησαν, πολλῷ μᾶλλον οὗτοι. ὅπου γὰρ ἦσαν πνεύματος ἠρεμοῦντος.
μὴ γοῦν τοῦτο ἀνέμου τοιοῦτοι. πάντα γοῦν τῶν προτέρων πολλαχοῦ τῷ Πέτρῳ, τε καὶ
τῆς ἀνθρωπείας αὐτὸν προσβάλλοντας, καὶ τοσῷ μᾶλλον ἀγενικώτερον τῶν ἄλλων ἀλαζονεύεσθαι. καὶ
διὰ τοῦτο οὐκ ἐπέτρεψε τοῖς ἀνέμοις παύσασθαι, ἀλλ' αὐτὸς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο
αὐτοῦ· ὅτι τῆς ἐκείνου πίστεως ἔδει. ὅταν γὰρ τὰ πρὸς ἡμῶν ἐλλιμπάνῃ, καὶ τὰ πρὸς τοῦ
Θεοῦ ἴσασι. δικαίως τοίνυν ὅτι οὐχ ἡ τοῦ ἀνέμου ἐμβολὴ, ἀλλ' ἡ ἐκείνου ὀλιγοπιστία τὴν
ἐπιτροπὴν εἰργάσατο, φησὶν· ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας; ὥστε εἰ μὴ ἡ πίστις ἀνεῖτο,
καὶ πρὸς τοὺς ἀνέμους αὖ ἔστι ῥᾳδίως. Διὰ τοι τῦτο καὶ ὅτι λαβόμενος αὐτοῦ, τοὺς ἀνέμους ἐᾷ πνεῖν,
δικαίως ὅτι οὐδὲν ἐκείνου προσβλάπτει, ὅταν ἡ πίστις ἡ πεπηγυῖα. καὶ καθάπερ νεοττοὶ πρὸς
κεφαλὴν τῆς καλιᾶς προσελθόντα καὶ μέλλοντα καταπίπτειν ἡ μήτηρ ταῖς πτέρυξι διασώσασα,
πάλιν ὅτι τὴν καλιὰν ἄγει· ὅπου καὶ ὁ Χριστὸς ἐποίησε.

32 Καὶ ἐμβάντων αὐτῶν τοῦ πλοίου, ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος.

Πρὸ τούτου μὲν οὖν ἔλεγεν· Ποταπός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θά- Matth. 8. κζ.
λασσα αὐτῷ ὑπακούουσιν αὐτῷ; νυνὶ δὲ οὐχ οὕτως.

33 Οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ, φησὶν, ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ λέγοντες· ἀληθῶς Θεοῦ
υἱὸς εἶ. Ὁρᾷς πῶς κἀκεῖ μικρὰν ὅτι ὑψηλοτέραν ἀπῆρας ἦχον; καὶ γὰρ ἀπὸ τοῦ βα-
δίσαι ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ ἀπὸ τοῦ ἑτέρᾳ κελεῦσαι τοῦτο ποιῆσαι, καὶ κυδωνιῶντα δείξαι-
σαν, πολλὴν λοιπὸν ἡ πίστις λοιὸν. Ὅτε μὲν γὰρ ἐπετίμησε τῇ θαλάσσῃ· νυνὶ δὲ οὐκ ὀλιγοπιστεῖ, ἑ-
τέρως τοῦ δυνάμει αὐτοῦ δικαίως μείζονος. διὸ καὶ ἔλεγον· ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς εἶ. Τί οὖν; ἐπετίμησε τοῦτο εἰρηκόσι; τοιωδὶ τί οὖν ἄρα, καὶ ἐβεβαίωσε τὸ λεχθὲν, μὴ μείζονος
ἐξουσίας δεικνύων τὸν προσιόντας, καὶ οὐχ ὡς ἔμπροσθεν.

34 Καὶ διαπεράσαντες, φησὶν, ἦλθον εἰς τὴν γῆν Γεννησαρέτ.

35 Καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας,

36 Καὶ παρεκάλουν ἵνα ἅψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ ὅσοι ἥψαντο, ἐ-
σώθησαν. Οὐδὲν γὰρ ὁμοίως ὡς πρότερον προσῆσαν, εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν ἐλθόντες,

καὶ

ὁ χειρὸς ἀφιὼ ὑπιζητοιῶντες ὁ τοιοῦτον πρόσταγμα ἀφ' ἡμῶν. ἀλλ' ὑψηλότερον, ὁ * φιλοσοφώτερον, ὁ μὴ πλείονος τῆς πίστεως τὴν ἀκρίβειαν ἐπιτασσῶντος. ἡ γὰρ αἱμορροοῦσα ἀπὸ μόνης ἐδιδάχθη φιλοσοφεῖν. δείκνυσι δὲ ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτι ὁ ἀπὸ πολλοῦ χρόνου τοῖς μέρεσιν ἐπέβη, φησὶν ὅτι ὑπαγόντος τοῦ ἀνδρὸς τὸν τόπον, ἀπέστειλαν εἰς τὸ περίχωρον, καὶ προσηνέγκαν αὐτῷ τοὺς κακῶς ἔχοντας. ἀλλ' ὅμως ὁ χρόνος ὁ μόνον οὐκ ἐξέλυσε τὴν πίστιν, ἀλλὰ καὶ μείζονα εἰργάσατο, καὶ ἀκμάζουσαν διετήρησεν.

ΗΘΙΚΟΝ Ἀφῶμεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς τὴν κεφαπτὸν τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· μᾶλλον δὲ, ἐὰν θέλωμεν, ὅλον αὐτὸν ἔχομεν. καὶ γὰρ καὶ ὁ σῶμα αὐτοῦ προσκείμενον ἡμῖν· οὐ τὸ ἱμάτιον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα· οὐχ ὥστε ἅψασθαι μόνον, ἀλλ' ὥστε καὶ φαγεῖν καὶ ἐμφορηθῆναι. προσερχώμεθα τοίνυν μετὰ πίστεως, ἕκαστος ἀθάνατον ἔχων. εἰ γὰρ ὁ τὴν κεφαπτὸν τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἅψάμενος τοσαύτην εἶλκυσε δύναμιν, πόσῳ μᾶλλον ὁ ὅλον αὐτὸν κατέχοντες; τὸ δὲ προσελθεῖν μετὰ πίστεως, οὐ τὸ λαβεῖν ὅτι μόνον προσκείμενον, ἀλλὰ καὶ τὸ μετὰ καθαρᾶς καρδίας ἅψασθαι, τὸ ὅπου ἅψασθαι, ὡς αὐτῷ προσιόντας τῷ Χριστῷ. Τί γὰρ εἰ μὴ φωνῆς ἀκούεις; ἀλλ' ὁρᾷς αὐτὸν κείμενον· μᾶλλον δὲ καὶ φωνῆς αὐτοῦ ἀκούεις, φθεγγομένου αὐτοῦ διὰ τῶν εὐαγγελιστῶν. πιστεύσατε τοίνυν ὅτι καὶ νῦν ἐκεῖνο τὸ δεῖπνόν ἐστι, ἐν ᾧ καὶ αὐτὸς ἀνέκειτο. οὐδὲν γὰρ ἐκεῖνο τούτου διαφέρον. οὐδὲ γὰρ τοῦτο μὲν ἀνθρώπου ἐργάζεται, ἐκεῖνο δὲ αὐτός· ἀλλὰ καὶ τοῦτο καὶ ἐκεῖνο αὐτός. ὅταν τοίνυν ὁ ἱερεὺς ὑποδεδυκὼς λέγῃ τὸν λόγον, μὴ ὁ ἱερεὺς νόμιζε τοῦτο ποιοῦντα, ἀλλὰ τοῦτο τὴν χεῖρα εἶναι τὴν ἐκτεινομένην. ὥσπερ γὰρ ὅταν βαπτίζῃ, οὐκ αὐτὸς σε βαπτίζει, ἀλλ' ὁ Θεὸς ὅστις ὁ κατέχων σου τὴν κεφαλὴν ἀοράτῳ δυνάμει, καὶ οὔτε ἄγγελος οὔτε ἀρχάγγελος, οὔτε ἄλλος τις τολμᾷ προσελθεῖν καὶ ἅψασθαι· οὕτω καὶ νῦν. ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς μόνος λέγῃ, αὐτοῦ μόνου ὄντος ἡ δωρεά. οὐχ ὁρᾷς τοὺς ὑποπεπτωκότας; οἶδα, πῶς οὐ δούλοις ὑπιτέθεικε τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' αὐτοῖς πρέσβεσι τῆς διακονίας; οὕτω καὶ ὁ Θεὸς, οὐκ ἀγγέλοις ἐπέτρεψε τὴν δωρεὰν, ἀλλ' αὐτὸς πρέσβεσι κελεύων καὶ λέγων· μὴ καλέσητε πατέρα ὑπὶ τῆς γῆς· οὐχ ἵνα ἀτιμάσῃ τοὺς γηγενεῖς, ἀλλ' ἵνα πλούτων οὐρανίων προβῇς ποιήσαντά σε καὶ ἐπιβαλόντα σε εἰς τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας. ὁ γὰρ τοσοῦτον μείζων δοὺς, τοσούτοις ἑαυτὸν προβαλὼν, πολλῷ μᾶλλον οὐκ ἀπαξιώσει καὶ σῶμα αὐτοῦ σὸν γενέσθαι. διὰ τοῦτο καὶ τοῦτο τοίνυν, καὶ ἱερεῖς καὶ ἀγγέλους, ἵνα καταξιώσῃ. ἀκούσωμεν καὶ φείξωμεν. τὰ ἀγγέλων ἄρχειν αὐτοῦ ἐμπλησθῆναι ἔδωκεν ἡμῖν, ἑαυτὸν προέθηκε τιθυμένου. τίς οὖν ἔσται ἀπολογία ἡμῖν, ὅταν τοιαῦτα σιτούμενοι, τοιαῦτα ἀμπρτανώμεθα; ὅταν ξένοι ἐσθίοντες, λύκοι γινώμεθα; ὅταν προβατον σιτούμενοι, τοὺς λέοντας ἁρπάζωμεν; τοῦτο γὰρ τὸ μυστήριον, οὐ μόνον ἁρπαγῆς, ἀλλὰ καὶ φιλῆς ἔχθρας καθαρεύειν κελεύει διὰ παντός. καὶ γὰρ εἰρήνης ἐστὶ μυστήριον. διὸ τὸ μυστήριον οὐκ ἀφίησιν αὐτὸν ποιῆσαί τι χρηματ. εἰ γὰρ αὐτὸς ἑαυτὸν οὐκ ἐφείσατο δι' ἡμᾶς, ἵνα δι' εἵημεν ἄξιοι, χρηματ φειδόμενοι καὶ ψυχῆς ἀφειδοῦντες, ὑπὲρ ἧς ἐκεῖνος οὐκ ἐφείσατο ἑαυτοῦ; τοῖς μὲν Ἰουδαίοις καθ' ἑαυτὸν ὑπόμνημα τῶν οἰκείων ἐνεργεσιῶν ταῖς ἑορταῖς ἐπέδωκεν ὁ Θεός· σοὶ δὲ καθ' ἑκάστην, ὡς εἰπεῖν, τὴν ἡμέραν, διὰ τούτων τῶν μυστηρίων. μὴ τοίνυν ἀμνημόνει τοσαῦτα. ταῦτα γὰρ ἡμῶν ὅστις τὰ σεμνά· ταῦτα ἡμῶν τὰ μυστήρια· τούτῳ κοσμούμεθα τῷ δώρῳ· τούτῳ καλλωπιζόμεθα. καὶ εἴπω, ὅτι τοῦ οὐρανοῦ ἔτεινε καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν ἅπλωσε, προφήτας καὶ ἀγγέλους ἔπεμψεν, οὐδὲν ἐρῶ ἴσον. τὸ γὰρ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν τοῦτο ἐστι, ὅτι τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἵνα τοὺς ἀλλοτριωθέντας οἰκείους σώσῃ. μηδεὶς τοίνυν Ἰούδας ταύτῃ προσίτω τῇ τραπέζῃ, μηδεὶς Σίμων. καὶ γὰρ ἀμφότερα ἐστὶ φιλαργυρίας ἀπώλεια ἐνταῦθα. φύγωμεν τοίνυν τοῦτο τὸ βάραθρον, μηδὲ νομίζωμεν ἀρκεῖν ἡμῖν εἰς σωτηρίαν, εἰ χάρας καὶ ὀρθρινοὺς ἀποδύσαντες, πολυτίμου χρυσοῦ καὶ λιθοκόλλητον προσενέγκωμεν τῇ τραπέζῃ. εἰ γὰρ βούλει τιμῆσαι τὸν θυσιαστὴν, τὸν ψυχὴν προσενέγκε, δι' ὃν ὁ ἐτύθη. ταύτην χρυσοῦν ποίησον. δὸς δὲ αὐτῷ μάλιστα καὶ ὀρφανοῦ

κου

καὶ χαίρων, τὸ δὲ σκεῦος χρυσοῦν, ἢ τὸ κέρδος; μᾶλλον τὸ σκεῦος, ὅπως χρυσᾶ σκεύη περισφέρωμεν μόνον, ἀλλ' ὅπως καὶ ἐκ δικαίων πόνων. ταῦτα γὰρ ἴδιά ἐστι καὶ χρυσῶν ἡμετέρα, καὶ χωρὶς πλουσίας. οὐ γὰρ χρυσοχοεῖον, οὐδὲ ἀργυροκοπεῖόν ἐστιν ἡ ἐκκλησία, ἀλλὰ πάντων ἀγγέλων· διὸ ψυχαὶ κεῖνται ἁγίαι. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα ἔδει ἐκ ψυχῆς προσοίσειν ὁ Θεός. Οὐκ ἴσως ἡ τράπεζα ἐξ ἀργύρου ἦν τότε ἐκείνη, οὐδὲ τὸ ποτήριον χρυσοῦν, ἐξ οὗ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς ὁ Χριστὸς τὸ αἷμα τὸ ἑαυτοῦ· ἀλλὰ ἅγια ἦν ἐκεῖνα πάντα καὶ φρικτά, διὰ τὸ πνεύματος ἔχεσθαι. βούλῃ σῶμα τιμᾶσθαι τοῦ Χριστοῦ τὸ σῶμα; μὴ τοίνυν αὐτὸ γυμνόν, μηδὲ ἐν ταύτῃ μὲν αὐτὸν σηρικῶν ἱματίων τιμᾶσθαι, ἔξω δὲ περιορᾶσθαι ψυχροῦ καὶ γυμνότητος ἀφορήτου πάσχοντα. ἀλλὰ δὴ τοῦτο μὲν ἔστω τὸ σῶμα, φησὶ, καὶ Ματθ. κς. κθ.
τὸν λόγον τὸ πρᾶγμα βεβαιώσας, τοῦτο ἔστι· Πτωχοὺς μὲν ἴδητε, καὶ οὐκ ἐνδύσατε· Ματθ. κε μς.
καὶ, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. ὅτε μὲν γὰρ οὐ δεῖται ἐπιτιμήσεως, ἀλλὰ ψυχῆς καθαρᾶς· ἐκεῖνο δὲ πολλῆς δεῖται τῆς ἐπιμελείας. μάθωμεν τοίνυν φιλοσοφῆσαι, καὶ τὸν Χριστὸν τιμᾶν, ὡς αὐτὸς βούλεται. Οὐ γὰρ ἵνα ἡμεῖς ἡμᾶς τιμήσῃ, ἐν αὐτοῖς ἦλθε, οὐκ ἴσως ἡμᾶς νομίζομεν. ἐπὶ καὶ Πέτρος ἡμᾶς αὐτὸ ἔφετο τοῦ κωλύσαι νίψαι τοὺς πόδας, ἀλλ' οὐκ ἴσως ἡμεῖς τοιοῦμεν, ἀλλὰ τοὐναντίον. οὕτω καὶ σὺ τοῦτον αὐτὸν Ιωαν. ιγ. α.
τιμᾷ τιμῶν, ἵνα αὐτὸς σωμοθέτησαι, εἰς πόσα δυάλισκων τὸν πλοῦτον. οὐδὲ γὰρ σκευῶν χρείαν ἔχει χρυσῶν ὁ Θεός, ἀλλὰ ψυχῶν χρυσῶν. ἃ τοῦτα λέγω, ἃ κωλύων ἀναθήματα κατασκευάζεσθαι ταῦτα· ἀξιῶ δὲ μὴ τοῦτον, καὶ πρὸ τούτου, τὸν ἐλεημοσύνην ποιῆσαι. δεῖ γὰρ καὶ ταῦτα· πολλῷ μᾶλλον δὲ ἐκεῖνα. ἐν τοῦτο μὲν γὰρ ὁ πρόσπεινος ὠφελήθη μόνον, ἐκεῖνο δὲ καὶ ὁ λαβών. ἐν τοῦτο δοκεῖ καὶ φιλοτιμίας ἀφορμὴν τὸ πρᾶγμα εἶναι. ἐκεῖ δὲ ἐλεημοσύνη καὶ φιλανθρωπία τὸ πᾶν ἐστι. τί γὰρ ὄφελος, ὅταν ἡ τράπεζα αὐτοῦ γέμῃ χρυσῶν ποτηρίων, αὐτὸς δὲ λιμῷ διαφθείρηται; πρόσπεσον αὐτῷ ἐμπλησον πεινῶντα, ἵνα τοῦτο σοι περιουσίας καὶ τῆς τραπέζης αὐτοῦ κόσμησον. ποτήρια χρυσοῦν ποιεῖς, καὶ ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος; τί δὲ ὄφελος χρυσᾶ τὰ ὑπερθύματα κατασκευάζειν τῇ τραπέζῃ αὐτοῦ, μὴ δὲ τὸν ἀναγκαῖον παρέχῃ σκέπειν; τί δὲ κέρδος ἐκ τούτου; εἶπε γάρ μοι· Εἴ μοι ἰδεῖν τῆς ἀναγκαίας ἀπορουμένου ἔσῃς, ἀφεὶς αὐτῷ λῦσαι τὸν λιμὸν τὸν τραπέζης ἀργύρῳ περιέβαλες μόνον· ἄρα δὲ ἔγωγε σοι χάρις, ἀλλ' ἐγκλήματα μᾶλλον ἀναπέπτωκας; τί δὲ ῥᾴδιον περιβεβλημένον ὁρᾶν τὸν τοῦ κρυμοῦ παγέντα, ἀφεὶς αὐτῷ δοῦναι ἱμάτιον κίονας κατασκευάζεις χρυσοῦς, λέγων· Εἰς ἐκείνου τιμὴν ποιῶ, ἐκεῖ δέ σε καὶ ἐξουσθῆναι ἔφη, ἐὰν ὕδωρ ἐπόμισε· ταῦτα ἐμοὶ τίνα; τοῦτο δὲ ὅτι τὸν Χριστὸν λογίζου, ὅταν ἀλήτης ἐν ξένοις περίρχεται δι' ὀμβρίας ὀρεφῆς· σὺ δὲ αὐτὸν ἀφεὶς τοῦτο διέξασθαι ἐδαφος καλλωπίζεις, ἐν τοίχους ἐν κίονας κεφαλάς, ἐ ἀργυρᾶς ἀλύσεις ἐκ λαμπάδων ὀξάσθεις, αὐτὸν δὲ ἐν δεσμωτηρίῳ διδύμῳ μηδὲ ἰδεῖν ἐθέλεις. ἐν ταῦτα λέγω, ἐχὶ κωλύω ἐν ἐν τούτοις φιλοτιμεῖσθαι· ἀλλὰ ταῦτα μετ' ἐκείνων, μᾶλλον δὲ ταῦτα πρὸ ἐκείνων ποίει. τοῦ μὲν γὰρ τὰ ταῦτα μὴ ποιήσαντος, οὐδεὶς ἐκωλύθη ποτέ· τοῦ δὲ ἐκείνων, ἐ γέενα ἡ πεῖλη), ἐ πῦρ ἄσβεστον, ἐ ἡ μετὰ δαιμόνων τιμωρία. μὴ τοίνυν τὴν οἰκουμένην, τὴν ἀοράτου θλασθέντων πρόσοδον. ἔστι γὰρ ἐκείνου [ὁ] ναὸς πολυτιμότερος. ἐ ταῦτα μὲν ἐ βασιλεῖς ἄπιστοι, ἐ τύραννοι, ἐ λησταὶ δυνήσονται) λαβεῖν τὰ χειμήλια· ἴσα δὲ καὶ εἷς τὸν ἀδελφὸν ποιήσῃς πεινῶντα ἐ ξένον ὄντα ἐ γυμνὸν, οὐδὲ ὁ βράβολος συλήσας δυνήσεται), ἀλλ' ἐν ἀσύλῳ κείσεται θησαυρῷ. Τί οὖν αὐτὸς φησι· Τοὺς πτωχοὺς πάντοτε ἔ- Μαρ. ιδ. ζ.
χετε μεθ' ἑαυτῶν· ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε; βλέπε γὰρ τοῦτο μάλιστα ἐλεεῖ ὅτι, ὅτι οὐ πάντοτε ἔχομεν αὐτὸν πεινῶντα, ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι βίῳ μόνον. Εἰ δὲ βούλει τὸν Ἐρημίου τὸν βλάσφημον παῦσαι μαθεῖν, ἄκουσον, ὅτι τοῦτο οὐ πρὸς τὸν μαθητὰς εἴρηται) (εἰ δὲ ὕστερον δοκεῖ)· ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀθυμίαν τῶν γυναικός. ὅπερ γὰρ ἀπιλείστερον ἔτι διέκειτο, σκέψει δὲ αὐτὴν διὰ πόσων,

πορεύω, ἀναχωρῶμος αὐτοῦ ταῦτα ἔλεγε. ὅτι γὰρ ἐκείνων ἀδαμαντίνους ταῦτα ἔ-
Μαρ. ιδ. ε. φη, ἐπήγαγε· Τί κόπτεις μοι τὴν γυναῖκα; ὅτι καλὸν ἔργον ἠργάσατο, φησὶ
ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. ἐξ ὧν ἀπάν-
των δῆλον, ὅτι δι' οὐδὲν ἕτερον ἐλέγετο ταῦτα, ἀλλ' ἵνα τὴν πίστιν τῆς γυναικὸς, τὴν τότε
βλεφθῆσαν, μὴ καταμέμφηται τῶν μαθητῶν ἐπιτίμησις. μὴ τοίνυν ταῦτα εἰς μέσον
φέρωμεν ἡμῶν, ἃ δεῖ καὶ ἡμᾶς οἰκονομίαν εἶναι· ἀλλὰ τοὺς νόμους ἀπέμψας, τοὺς ἐν τῇ καρδίᾳ,
τοὺς ἐν τῇ παλαιᾷ τοῦτο ἐλεημοσύνης αὐτῷ χειμάρρους ἀναγκάστε, πολλὴν τινὰ τοῦ ῥεύ-
Λευ. ιε. μα. μασος τούτου ποιούμενα κατασβεστήν. τοῦτο γὰρ ἡ ἁμαρτίας καθαίρει (Διότι γάρ, φησὶν, ἐλεημο-
Ωσ. ε. ε. σύνην θέλω, καὶ οὐ θυσίαν) τοῦτο θυσίας μείζον (Ἔλεον γὰρ θέλω, καὶ οὐ θυσίαν) τοῦτο
Ματθ. θ. ιγ. τοὺς ἁρμοὺς ἀνοίγνυσι (Αἱ ἁμαρτίαι γάρ σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον
Πραξ. ι. δ. ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ) τοῦτο πτερύγιας ἀναγκάστερον. ὅπου γὰρ ἀξιολήψεται τὸ συμφώνως ἐκφέ-
Ματθ. κβ. α. ναι· οὕτως αἱ ἄλλαι εἰσπεπήδησαν. ἅπερ ἅπαντα συνειδότες σπείρωμεν φιλοτίμως,
ἵνα μὴ πλείονος δεώμεθα δαψιλείας, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι
* καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ιε. Ὁμιλ. ια. ΤΟΤΕ ΠΡΟΣΕΡΧΟΝΤΑΙ ΤΩ ΙΗΣΟΥ ΟΙ ἀπὸ Ἱεροσολύμων γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι λέγοντες· Διατί, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΤΟτε, πότε; ὅτε τὰ μυρία σημεῖα εἰργάσατο, ὅτε τὸν ἀῤῥώστους ἐθε-
ράπευσεν ἐκ τῆς ἀφῆς τὸ κράσπεδον. Διατί γὰρ τοῦτο ὁ εὐαγγελιστὴς ἐπισημαίνεται καιρὸν, ἵνα σοι δείξῃ τὴν ἀφατον αὐτοῦ
ποιητείαν οὐδενὶ ἐοικυῖαν. Τί δέ ἐστιν, Οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι; πάντα γὰρ τῶν φυλῶν ἦσαν διεσπαρμένοι, καὶ
εἰς δώδεκα διῃρημένοι μέρη· ἀλλ' οἱ τὴν μητρόπολιν ἔχοντες, ποιεῖ-
περὶ τῶν ἄλλων ἦσαν, ἅτε καὶ πλείονος ἀπολαύοντες τιμῆς, καὶ πολλῷ κεκλημένοι τύφῳ.
θέα δέ μοι πῶς ἐκ τῆς ἐρωτήσεως αὐτῆς ἁλίσκονται. οὐδὲ γὰρ λέγουσι, Διατί παραβαίνουσι νόμον Μωϋσέως· ἀλλὰ τίνα παραδόσιν τῶν πρεσβυτέρων. ὅθεν δῆλον, ὅτι πολ-
λοὶ ἐκαινοτόμουν ἱερεῖς· καίτοι Μωϋσέως μὴ πολλοῦ τοῦ φόβου ἐκ μὴ πολλῆς τῆς ἀ-
Δευτ. δ. β. πειλῆς ὑπισχνουμένου, ὥστε μήτε προσθεῖναι μήτε ἀφελεῖν. Οὐ προσθήσετε γὰρ πρὸς τὸ
ῥῆμα, ὃ ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον, καὶ οὐκ ἀφελεῖτε ἀπ' αὐτοῦ. ἀλλ' οὐδὲν κωλύει καινο-
τομοῦν· οἷς δὴ καὶ τοῦτο ἦν, ὃ μὴ δεῖν ἀνίπτοις χερσὶν ἐσθίειν, ὃ ποτήριον βαπτίζειν καὶ χαλ-
κεῖα, ὃ καὶ αὐλοὺς βαπτίζεσθαι. ὅτε γὰρ ἔδει λοιπὸν αὐλοὺς ἀπαλλαγῆναι τῆς παραπηρήσεως
τοῦ χρόνου προελθόντος, τότε οὐ δεῖν μᾶλλον πλείοσιν ἔδοσαν ταῖς παραπηρήσεσι, δεδιότες
μὴ ὡς αὐτῶν ἀφέλωνται τὴν ἐξουσίαν, καὶ φοβερώτεροι εἶεν βουλόμενοι, ὡς δὴ καὶ αὐλοὶ νομοθε-
τοῦντα. Εἰς τοσοῦτον οὖν προῆλθε παρανομίας τὸ πρᾶγμα, ὡς τὰ μὲν αὐτῶν φυλάττεσθαι
ἐντολὰς, τὰς δὲ τοῦ Θεοῦ παραβαίνεσθαι· καὶ τοσοῦτον ἐκράτουν, ὥστε μὴ κατηξιῶσθαι λοιπὸν
τὸ πρᾶγμα εἰ). ὅπερ διπλοῦν κατ' αὐτῶν ἔγκλημα ἦν, ὅτι τε ἐκαινοτόμουν, καὶ ὅτι ὑπὲρ
τὸν ἐξεδίκουν τὰ ἑαυτῶν, τοῦ Θεοῦ οὐδένα ποιούμενοι λόγον. Διὰ φέροντες τὰ ἄλλα εἰπεῖν,
οὐ ξέστας καὶ τὰ χαλκᾶ (καταγέλαστα γὰρ ἦν) ὁ τῶν ἄλλων ἐδόκει μᾶλλον λόγον ἔχειν, τοῦ-
το εἰς μέσον προφέρουσι, ὕπως, ὡς ἔμοί γε δοκεῖ, εἰς ὀργὴν αὐτὸν ἀξιάγαν βουλόμενοι. διὰ
τῶν πρεσβυτέρων ἐμνημόνευον, ἵν' ὡς ἐξουδενῶν αὐτοὺς, πρόφαση καθ' ἑαυτῶν λαβώσι. ἄξιον
δὲ προσέχειν ἐξετάσαι, διατί τὰ μὲν μαθηταὶ χρῶν αὐτοῖς ἦσθιον. οὐκ ἐπιτηδεύοντες τοῦτο,
ἀλλ' ὑπερορῶντες λοιπὸν τῶν φαύλων, καὶ τοῖς ἀναγκαίοις προσέχοντες, οὔτε δὲ νίπτεσθαι,

ὅτε

ὥστε ὁ μὴ τιμῶν νόμον ἔχοντες, ἀλλ' ὡς ἔτυχεν ἐκείνοις ποιοῦντες. ⓐ γὰρ καὶ αὐτῆς τῆς ἀνάγκης ἔφης καταφρονοῦντες, πῶς ἔμελλον ταῦτα δικαιοῦσθαι ἔχειν; ἐπεὶ οὖν ζωνίσασθε πολλάκις τοῦτο ἀπὸ ταυτομάτου γίνεσθαι, ὅτι ὡς ὅτε ἐν τῇ ἐρήμῳ πάθοιεν, ὡς ὅτε τοὺς ἀσιάχους ἔπιλλον, αὐτὶ ἐγκλήματος αὐτὸ προβάλλονται, ⓐ τὰ μεγάλα ἀεὶ πράττοντες, ἐν τῷ παρεῖναι πολλὰ ποιούμενοι λόγον. Τί οὖν ὁ Χριστός; οὐκ ἔστι πρὸς τοῦτο, ἀλλ' ἀπελογήσατο· ἀλλ' αὐθέως ἀντεγκαλῶν, καὶ ἀπὸ αὐτῶν τοῦτο προφέρων, καὶ δείκνυς, ὅτι ⓦ μεγάλα ἁμαρτάνοντα οὐκ μικρὰν πρὸς ἑτέρους ἀκριβολογεῖσθαι οὐ χρή. διὸ γὰρ ὑμᾶς ἐγκαλοῦσθαί, φησι, καὶ ἐγκαλῶ. σὺ δὲ πρόφασιν, πῶς ὅταν τι βούλωνται λοιδορεῖν τὸν νομοθέτην, οὐ ταύτῃ ἀπολογίας αὐτοῖς ποιῇ, ὅπερ καὶ νῦν ἐποίησεν. οὐδὲ γὰρ αὐθέως ὅτε τοῦτο προέβαλον ἔρχεται, οὐδὲ λέγει, οὐδὲ ὅτι (οὐ γὰρ ἂν θρασύτερος εἰργάσατο) ἀλλὰ πρῶτον ἐκκόπτει αὐτῶν τοῦτο θράσυτητα, ὃ πολλῷ μᾶλλον ἔγκλημα εἰς μέσον ἄγει, καὶ εἰς τοῦτο σκέπτων προέλκων κεφάλαιον. καὶ νῦν λέγει, ὅτι κακῶς ποιοῦσι παραβαίνοντες, ἵνα μὴ δῷ λαβὴν αὐτοῖς· νῦν κακίζει ὁ νομοθέτης, ἵνα μὴ βεβαιώσῃ ⓦ νόμον· νῦν δὲ πάλιν κατηγορῆς τὸν πρεσβύτερον, ὡς παράνομον δὲ μικρῶν (οὐ γὰρ ἂν ὡς λοίδορος καὶ ὑβριστὴς τῶν ἀπεγράφησαν) ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἀφεὶς, ἑτέρωθι ὁδὸν ἔρχεται. καὶ δοκεῖ μὲ αὐτοῖς ὑπερμαχεῖν τοῖς παραβαίνουσι, καὶ δοκεῖται τὸν ταῦτα νομοθετησάντων, τὸν μὲ πρεσβύτερον νουθετῶν, οὐ τῇ πρὸς τούτους κατηγορίᾳ καὶ κακίαις καταβάλλων, καὶ δείκνυς ὅτι διπλοῦν τὸ ἁμάρτημα, ὃ καὶ τὸν Θεὸν νῦν πείθονται, καὶ δι' ἀνθρώπους τοῦτο ποιοῦσι· ὥστε καὶ ἔλεγε· τοῦτο γὰρ αὐτοὺς ὑμᾶς κακίας ἀπώλεσε, τοῦτο, ὃ πάντα πείθεσθαι τοῖς πρεσβυτέροις. ἀλλ' ὃ λέγω ὅτου· τοῦτο δὴ αὐτοὺς ἀπίστους, ὅτως αὐτοῖς ἀποκριτέος·

3 Διὰ τί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν; ὁ γὰρ Θεὸς ἐνετείλατο·

4 Τίμα ⓦ πατέρα καὶ τὴν μητέρα· καί, ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω· Εξοδ. κ. 12. Λευϊτ. κ. 9.

5 Ὑμεῖς δὲ λέγετε· ὃς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί, δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς,

6 καὶ οὐ μὴ τιμήσει ⓦ πατέρα ἢ τὴν μητέρα. καὶ ἠκυρώσατε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν. Καὶ οὐκ εἶπε, τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλ' ὑμῶν· καὶ ὑμεῖς λέγετε, καὶ οὐκ εἶπεν, ⓐ πρεσβύτεροι, ὥστε ἀνεπαχθέστερον ποιῆσαι τὸν λόγον. ὅπου γὰρ παράνομος ἠθέλησαν δεῖξαι τὸν μαθητάς, δείκνυσιν αὐτοὺς τοῦτο ποιοῦντας, τούτους δὲ ἀπαλλαγμένους ἐγκλήματος. οὐ γὰρ δὴ νόμος ὁ διὰ τοῦ ἀνθρώπου διαταθείς. διὸ καὶ παράδοσιν αὐτὸ καλεῖ, καὶ ἀνθρώπων μᾶλλον παράδειγμα. καὶ ὅπου τοῦτο οὐκ ἐν ἐναντίοις ἔθηκε νόμῳ, ὃ κελεύων ἔλαβε χεῖρας ἱνίπτειν, ἑτέραν παράδοσιν εἰς μέσον ἄγει, ἀναντιρρήτῳ τῷ νόμῳ. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἐπαίδευσαν αὐτοὺς νέας θυσίας σχήματι καταφρονεῖν τῶν πατέρων. πῶς καὶ πῆ δῆπου; Εἴ τις τῶν γονέων εἶπε τῷ παιδί· δὸς μοι ὃ προβάτων τούτων ἔχεις, ἢ τὸν μόσχον, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, ἔλεγον· δῶρόν ἐστι τοῦτο τῷ Θεῷ, ὃ θέλεις ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῆναι, καὶ ὃ δυνάσαι λαβεῖν. καὶ διπλοῦν ἐντεῦθεν ἐγίνετο τὸ κακόν. ὅτε γὰρ τῷ Θεῷ προσῆκεν, καὶ τοὺς γονέας ὠμάπτησας ἀπιστίαν, τούς τε γεγηπκότας ἐξῆρε τοῦ Θεοῦ ὑβρίζοντες, καὶ τὸν Θεὸν ἐξῆρε τοὺς γεγηπκότας. ἀλλ' οὐ λέγει τοῦτο εὐθέως. ἀλλὰ προέτεινε τὸν νόμον ἀναγινώσκει, δι' οὗ δείκνυσι σφόδρα βουλόμενον αὐτοὺς τιμᾶσθαι γονέας. Τίμα γάρ, φησι, ⓦ πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, ἵνα ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς. ἐπάλιν, ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω. ἀλλ' αὐτὸς ἐκεῖνο ἀφεὶς, ὃ κείμενον ἔπαθλον τοῖς τιμῶσι τοὺς γονέας, τὸ φοβερώτερον ἅπτεται, τὴν κόλασιν λέγω τὴν τοῖς ἁμαρτάνουσιν ἐπηπειλημένην, καὶ αὐτοὺς καταπλῆξαι βουλόμενος, καὶ τοῦ νοῦν ἔχοντας ὑπισχνεῖσθαι· καὶ δείκνυσιν ἐντεῦθεν θανάτου ἀξίους ὄντας. Εἰ γὰρ ὁ ῥήματι ἁμαρτάνων κολάζεται,

λάζεται, πολλῷ μᾶλλον ὑμεῖς ⓐ ἔργῳ· ⓒ δ᾽ μόνον ἀπιμάζοντες, ἀλλὰ ⓑ ἑτέρους τοῦτο διδάσκοντες. ⓐ τοίνυν μηδὲ ζῆν ὀφείλοντες, πῶς ἐγκαλεῖτε τοῖς μαθηταῖς; ἢ ὃ θαυμαστόν, εἰ εἰς ἐμὲ ⓜ τίνες ἀγνοούμενοι τοιαῦτα ὑβρίζετε, ὅταν δὲ εἰς ⓜ πατέρα φάρμακα τοιαῦτα ποιοῦντες; πόθεν γοῦν ⓑ λέγῃ ⓒ δείκνυσι, ὅτι ἐκεῖθεν τῆς ἀσπονδίας ἤρξαντο ταύτης. ὑμεῖς γὰρ ⓒ ἑτέρως ἐμυκτηρίσατε, ὃ δεῖ ⓒ ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς, τοῦτό ἐστιν, οὐκ ὀφείλω σοι ἐμοί, ἀλλὰ χρείζομαί σοι, ἵνα ἄρῃ σε ἐμοῦ. ἀλλ᾽ οὐκ αὐ ὁ Χριστὸς τοιαύτης ἐμνημόνευσεν ὕβρεως. ⓑ ὁ Μαρκος ⓒ σαφέστερον τοῦτο ποιῆ λέγων· Κορβᾶν ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς, ὅπερ οὐκ ἔστι δῶρα ⓑ θεῖς, ἀλλὰ θεοσφορεῖ κυρίως λέγεται. δείξας τοίνυν ὅτι οὐκ αὐ εἶεν δίκαιοι ἐγκαλεῖν θαυμάζουσι σπουδῆ πρεσβυτέρων ⓐ ⓜ νόμου καταπατοῦντες, δείκνυσι τοῦτο αὖθ᾽ καὶ ἀπὸ ⓑ θεοφόρου. ὅπερ γὰρ αὐδεὶς εἶλε σφοδρῶς, περιτέρω θεῖναι· ὁ δὲ πάντα χοῦ ποιῆ, ⓒ γραφὰς εἰς μέσον ἄγων, ⓑ ταύτῃ δίκαιος ἑαυτὸν συμβάντα τῷ Θεῷ. ἵνα δαὶ ὁ θεοφόρος φησίν;

Ησ. κθ. ιγ. 8 Ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ᾽ ἐμοῦ.

9 Μάτην δὲ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων.

Εἶδες θεοφορίας" συμβαίνουσαν τοῖς εἰρημένοις μὴ ἀκριβείας, ⓑ αὖθις αὐτῶν θεσαφωνοῦντων τὴν κακίαν; ὅπερ γὰρ ὁ Χριστὸς ἐπεκάλεσεν τοῦτο, τοῦτο ⓑ ὁ Ησαΐας ἄνωθεν εἶπεν, ὅτι τῷ μὲ ⓒ Θεοῦ καταφρονοῦσι (μάτην γὰρ σέβονταί μέ φησι) τῶν ἰδίων παλιὰ ποιοῦντα λόγον (διδάσκοντες γὰρ ἐντάλματα διδασκαλίας ἀνθρώπων) σκοῦ εἰκότως αὐτοὺς ⓑ τηροῦσι, δοὺς τοίνυν αὐτοῖς χειρίαν τὴν πλημμέλειαν ⓑ ἀπὸ τῶν γραμμάτων, καὶ ἀπὸ τῆς οἰκείας ψήφου, ⓑ ἀπὸ τοῦ θεοφόρου τὴν καθηγεμονίαν αὐξήσας· ἐκείνους μὲν οὖν ἀβλαβῆ λέγεται ἀδιορθώτους λιπὼν ἔχειν, τὸ δὲ λόγου πρέπει θεῖς τὸν ὄχλον, ὥστε τὸ δόγμα εἰσενεγκεῖν ὑγιᾶ καὶ μέγα ὄν, καὶ πολλῆς φιλοσοφίας γέμον. καὶ λαβὼν ἀφορμὴν ἀπ᾽ ἐκείνου, τὸ μεῖζον ὑφαίρει λοιπόν, καὶ τὴν βρωμάτων θεατήρησιν ἐκβάλλει. ἄλλ᾽ ἔφα πότε. ὅτε τὰ λεπτὰ ἐκάθαρεν, ὅτε τὸ σάββατον ἔλυσεν, ὅτε γῆς καὶ θαλάττης βασιλεία ἑαυτὰ ἀπέφηνεν, ὅτι ἐνομοθέτησεν, ὅτε ἀμύρτήματα ἀφῆκεν, ὅτε νεκροὺς ἤγειρεν, ὅτι πολλὰ δόγματα τῆς θεότητος αὐτὸ θεῖχεν αὐδεῖς, τότε θεῖ βρωμάτων θεατήρησιν ἐκβάλλειται. ⓑ γὰρ ὁ πᾶς Ιουδαϊσμὸς ⓒ τούτῳ ζωνύεται· καὶ τοῦτο δύελης,* ὃ πολὺ δύσλες. ⓒ τοιοῦτον γὰρ δύκρισιν, ὅλη ⓑ θεοτομίαν δηλοῖ. ἀλλ᾽ αὐτὸς μὲ τοῦτο θεσημειώσεως οὐκ εἰσηγεῖται, ἐπειδὴ τῶν ἄλλων ⓒ τολμῶν θρεσβύτερον ἴσον, ⓑ πλείονα εἶχε τὸν ⓒ νομοθέτην· ἀφ᾽ δὲ τῶν μαθητῶν" αὐτὸ νομοθετεῖ. ὅταν γὰρ μέγα ἴσον, ὅλη καὶ ⓜ μαθηταὶ μὴ τοσοῦτον χρόνον βουλόμενοι αὐτὸ δύελθ, θεῖναι αὐτὸ μεταχειρίζονται, ⓑ ὅταν καταλύουσι. ὅσα δ᾽ πᾶς εἰσάγει τὸν νόμον.

10 Προσκαλεσάμενος γὰρ τὸν ὄχλον εἶπεν αὐδεῖς· ἀκούσατε ⓒ ζωνίετε.

Οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς αὐδεῖς ἀποφαίνεται· ἀλλὰ τῇ ὑμῇ ⓑ τῇ θεραπεία θεῶτοι βιαζόμενον ποιεῖ τὸν λόγον (τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν ὁ διαγελιεῖς εἶπών, προσκαλεσάμενος) ἔπειτα ⓑ τῷ καιρῷ. μὴ γὰρ τὰ ἐκείνου ἔλεγχον ⓑ τὸ νίκην τὰ κατ᾽ αὐτὸ, καὶ τὰ θαῦ θεοφόρου κατηγορεῖν, τότε ἀρξάμενος τῆς νομοθεσίας, ὅτε ⓑ βιαιότερον" κατεδίκαστο ⓒ λεγόμενα. ⓑ γὰρ ἁπλῶς αὐτὸν προσκαλεῖται, ἀλλὰ ⓑ προσκλικωτέρως πως. ζωνίετε γάρ, φησὶ τοιοῦτος, νοήσατε, δηλαδήτε. τοιοῦτος γὰρ ὁ μέλλων χρᾶφεσθαι νόμος. εἰ γὰρ αὐδεὶς τὸν νόμον ἐλύσαι, ⓑ θαῦ καιρὸν δηλῶ τὸν ἰδίαν θαῦδοσι, ⓑ ἠκούσατε· πολλῷ μᾶλλον ἐμοῦ ἀκούειν χρὴ τὸν ⓒ τὰ θεοσήκοντα καιρὸν ὅτι μείζονα ὑμᾶς ἄγγελος φιλοσοφίαν. ⓑ οὐκ εἶπεν, οὐδὲν ὅτι ἡ θαῦτήρησις τὰ βρωμάτων, ὑδὲ ὅλη Μωϋσῆς κακῶς θεσῆτ᾽ αἴρει, ὑδὲ ὅτι συγκαταβαίνων· ἀλλ᾽ ὁ πάλαι θαυμάσεως ⓑ συμβουλῆς, ⓒ ἀπὸ τῆς τῶν θεσγμῶν φύσεως τὰ μυστικὰ λαβών, φησὶν·

11 Ου τὰ εἰσερχόμενα εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενα διὰ τοῦ στόματος, Ἐπὶ τίνι φύσει αὐτὰ καταφάγων, ὁ νομοθέτης ὁ ἀποφαινόμενος. καὶ ταῦτα ἀκούοντες οὐδὲν αὐτῷ σκάνδαλον ἔπαθον, οὐδὲ εἶπον, Τί λέγεις; τοῦ Θεοῦ μυρία παραγγείλαντος περὶ βρωμάτων παραπήσεως, σὺ τοιαῦτα νομοθετεῖς; ἀλλ' ὅπερ σφόδρα αὐτοὺς ἔπεστόμισεν, οὐ τὰς ἐλέγξαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς τοῦ δόλου αὐτῶν εἰς μέσον ἀγαγεῖν, καὶ τὸν τοῦ λάθρα γινόμενον πρὸς αὐτῶν ἐκπομπεῦσαι, καὶ τὰ ἀπόρρητα τῆς Ἰδιωσίας αὐτῶν ἀναπαλύψαι, ὅπως μαθόντες ἀπῆλθον. σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς οὐδέπω θαρρῆς σαφῶς κατατολμᾷς τῶν βρωμάτων. Διὰ τοῦτο οὐδὲ εἶπε τὰ βρώματα, ἀλλὰ τὰ εἰσερχόμενα οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον· ὅπερ εἶχος ἦν καὶ παρὰ τῶν ἀνίπτων χειρῶν γενέσθαι. αὐτὸς μὲν γὰρ περὶ βρωμάτων ἔλεγεν, ἐνοήθη δ' ἂν καὶ περὶ τούτων. Τοσαύτη γὰρ ἡ παρατήρησις τῶν βρωμάτων ἦν, ὡς καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν τὸν Πέτρον εἰπεῖν· Οὐχί, Κύριε, ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον πᾶν κοι- Πραξ. ι. ιδ.
νὸν ἢ ἀκάθαρτον. εἰ γὰρ καὶ δι' ἑτέρας ταῦτα ἔλεγε, καὶ ὥστε καταλιπεῖν ἑαυτὸν ἀπολογήσασθαι πρὸς τοὺς ἐγκαλοῦντας, καὶ ἵνα δείξῃ ὅτι καὶ αὐτὸς πέπεισται, καὶ οὐδὲν ὅπως συνεχωρήθη, ὅμως δείκνησι πολλὴν οὖσαν τοῦ πράγματος τὴν ὑπόνοιαν. Διά τι τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐξ ἀρχῆς οὐ φανερῶς εἶπε περὶ βρωμάτων· ἀλλὰ τὰ εἰσερχόμενα εἰς τὸ στόμα. καὶ πάλιν, ὅτε ἀναβαίνειν ἔδειξεν ὑψηλὸν λέγων, ἀπὸ τῆς πίστεως ἀλλ' οὐ συνεσκίασεν εἰπών· τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶ φαγεῖν οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον· ἵνα δείξῃ ὅτι τὴν ἀρχὴν εἰληφέναι, καὶ περὶ αὐτοῦ διαλέγεσθαι τίνος. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπε· τὸ δὲ βρώματα φαγεῖν οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον· ἀλλ' ὡς περὶ ἐκείνου διαλεγόμενος, ἵνα μηδὲν ἔχωσιν αὐτῷ ἐγκεῖσθαι. Ταῦτα τοίνυν ἀκούσαντες ἐσκανδαλίσθησάν, φησιν, οἱ Φαρισαῖοι, οὐχ οἱ ὄχλοι.

12 Περισσότερον γάρ, φησιν, οἱ μαθηταὶ αὐτῷ εἶπον αὐτῷ· οἶδας ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες τὸν λόγον ἐσκανδαλίσθησαν; Καίτοιγε οὐδὲν περὶ αὐτοὺς εἴρητο. Τί οὖν ὁ Χριστός; οὐκ ἔλυσε τὸ σκάνδαλον ἐκείνοις, ἀλλ' ἐπιτίμησι λέγων·

13 Πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται.

Οἶδε γὰρ καὶ καταφερῆ σκάνδαλον, καὶ μὴ καταφέρειν. ἀλλ' ἀφορᾷ μου φησιν, ἵνα μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, βάλε ἄγκιστρον εἰς τὴν θάλασσαν· ἐνταῦθα δὲ φησι,

14 Ἄφετε αὐτούς· ὁδηγοί εἰσι τυφλοί. τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν οὐ μαθητὰς ἀφορῶν ἐκείνων ἀγνώμονας μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς πρέμνα θορυβοῦμενος. ὅπερ δὲ οὐκ ἐτόλμησεν εἰπεῖν ἐξ οἰκείου προσώπου, ἐν τῇ τοῦ ἑτέρου διηγήσει τοῦτο μεμαθηκέναι ἐβούλοντο. ὅτι γὰρ τοῦτο ἦν, ἄκουσον πῶς μετὰ ταῦτα ὁ θερμὸς καὶ πολλαχοῦ προφθάνων Πέτρος προσελθὼν φησι· Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν ταύτην, τὴν ἐν τῇ ψυχῇ θόρυβον ἐκκαλύπτουσαν; καὶ φανερῶς μὲν οὐ τολμᾷ εἰπεῖν ὅτι σκανδαλίζομαι, ἀξιοῖ δὲ διὰ τῆς ἐρωτήσεως ἀπαλλαγῆναι τοῦ θορύβου· διὸ καὶ ἐπιτιμᾶται. Τί οὖν ὁ Χριστός φησι; πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ἐκριζωθήσεται. Τοῦτο περὶ τοῦ νόμου φασὶν εἰρῆσθαι, οἱ τὰ Μανιχαίων νοσοῦντες· ἀλλ' ὅπερ μάλιστα ἐμποδὼν ἦν εἰρημένα αὐτοῖς. Εἰ γὰρ περὶ τοῦ νόμου ἔλεγε, πῶς ἀμέσως ἀπολογεῖται καὶ ταῦτα αὐτὸς καὶ μάχεται λέγων· διὰ τί παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν; πῶς δὲ (ὦ) προφήτην εἰσάγει εἰς μέσον λέγοντα· ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ; ἀλλὰ περὶ αὐτῶν ἐκείνων καὶ τῶν παραδόσεων αὐτῶν ταῦτα φησιν. Εἰ γὰρ ὁ Θεὸς εἶπε, τίμα (ὦ) πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, πῶς οὐκ ἔστι φυτεία Θεοῦ, ὃ παρὰ τοῦ Θεοῦ εἰρημένον; καὶ ὃ ἐξῆς δὲ δείκνησιν, ὅτι περὶ αὐτῶν εἴρηται καὶ τῶν παραδόσεων αὐτῶν. ἐπήγαγε γοῦν· ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν. Εἰ δὲ περὶ τοῦ νόμου ἔλεγε τοῦτο, εἶπεν ἄν· ὁδηγός ἐστι τυφλὸς τυφλῶν. Ἀλλ' οὐχ οὕτως εἶπεν· ἀλλ' ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν, ἐκείνους μὲν ἀπαλλάττων τῆς κατηγορίας, εἰς δὲ τοὺς

τὸ πνῦ τοῦ ἐλκων. Εἶτα καὶ ὁ πλῆθος ἀποχάζων αὐτόν, ὡς μέλλοντες εἰς βαράθρα θεοῦ ἐμπίπτειν δι' αὐλοὺς, φησὶ τυφλὸς ἢ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται. μέγα μὲν κακὸν, τὸ τυφλὸν εἶναι· ὃ δὲ καὶ τοιοῦτον ὄντα, μήτε ἔχειν ⸂τὸν⸃ χειραγωγὸν, καὶ ὁδηγοῦ τολμᾷν ἐπέχειν, διπλοῦν καὶ τετραπλοῦν ἔγκλημα. Εἰ γὰρ ὁ μὴ ἔχων ὁδηγὸν ⸂τὸν⸃ τυφλὸν, ὑπεύθυνος πολλῷ μᾶλλον ὁ καὶ ἑτέρου τοῦτο βουλόμενος εἶναι. Τί οὖν ὁ Πέτρος; ὡς λέγε, τί πολλάκις; εἰς τί τοῦτο εἴρηκας; ἀλλ' ὡς ἀσαφείας γέμοντα τὸ ἐρωτᾷ. καὶ οὐ λέγει, ἀφ' οὗ τί παθόντες εἴπαμεν (ἐδιδάσκει γὰρ, ἵνα μὴ νομίσῃ αὐτὸν ἐσκανδαλίσθαι) ἀλλ' ὡς ἀσαφείας τοῦτο εἶναι φησιν. ὅτι ἦν οὐκ ἐκ τοῦ ἀσαφείας, ἀλλ' ἐσκανδαλίζετο, δῆλον. οὐδὲν γὰρ ἀσαφείας εἶχε. διὸ καὶ ὑπιπλήττει αὐτοῖς λέγων·

16 Ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; Οἱ μὲν γὰρ ὄχλοι οὐδὲν ἴσως τοιοῦτον ἔγνωσαν οἷον τὸ λεχθὲν· αὐτοὶ δὲ ἦσαν ⸂καὶ⸃ σκανδαλισθέντες. διὸ καὶ μετὰ πολὺν τὸν χρόνον, ὡς ὑπὲρ τῶν φανερωτάτων δῆθεν ἐρωτῶντες, ἐζήτουν μαθεῖν. ὅθεν δὲ ἔκπυστον αὐτὸν μεγάλων ἀπειλῶν ἀπειλοῦντος καὶ λέγοντος· ὅτι πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται, καὶ, οὐδενοί εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν, κατεῖδεν. ὁ δὲ πάντα χρόνον θαρρῶν οὐδὲν ὅτιοῦν ἀνέχεται σιγῆσαι, ἀλλὰ φησὶ· φέρε σοι ἡμῖν τὸ παραβολὴν ταύτην. Τί οὖν ὁ Χριστός; σφόδρα ὑπιπλήττων αὐτοῖς ἀποκρίνεται· ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; ὅπου νοεῖτε; ταῦτα δὲ ἔλεγε καὶ ἐπετίμα, ὥστε τὴν παρῆλθεν σκάνδαλον. οὐ μὴν ἐπὶ μέτρῳ τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἑπτάκις λέγων·

17 Οὐ πνεῖ τὸ εἰσπορευόμενον εἰς τὸ στόμα, εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται·

18 Τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος, ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κἀκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

19 Ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροὶ, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαὶ, βλασφημίαι, ψευδομαρτυρίαι,

20 Καῦτα ἐστὶ τὰ κοινοῦντα ⸂τὸν⸃ ἄνθρωπον· τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶν ἐσθίειν, οὐ κοινοῖ ⸂τὸν⸃ ἄνθρωπον. Εἶδες πῶς αὐτοῖς σφοδρῶς κέχρηται; καὶ ὑπερμαχικῶς; εἶτα καταπαύει ὁ εἰρηνεύων ἀπὸ τῆς κοινῆς φύσεως, καὶ τοῦ τῆς θεοσεβείας τοῦ οἰκείου. ὅταν γὰρ εἴπῃ, εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται, ἐνταῦθα ἐστὶ Ἰουδαϊκὴν ταπεινότητα ἀποκρίνεται. λέγει γὰρ· ὅτι οὐ μόνον, ἀλλ' ἐξέρχεται. καίτοι καὶ εἰ ἔμενεν, οὐκ ἐπῆν ἀκάθαρτον. ἀλλ' οὐδέπω δυνατοὶ ἦσαν τοῦτο ἀκοῦσαι. διὸ γοῦν τοῦτο ⸂ὁ⸃ τομώτατος ῥῆσιν ἀφίησιν, οὗτος μὴ ἔνδον μένῃ· ὅταν ἢ ἐξέλθῃ, οὐκ ἔστι. οὐ ἐπαίρει γοῦν καθ' ἓν λυθῆναι, καὶ καθαρεῦσαι εἶναι, τὴν κοιλίαν τῆς πέψεως ἀναμένων καὶ τῆς ἀκρίσιας· ἀλλ' ἢ τῆς καρδίας, φησὶν, ἔνδον μένει, καὶ ἐξελθόντα κοινοῖ, καὶ μένοντα μόνον. καὶ πρότερον ἔλεγεν οὐ πονηροὶ διαλογισμοὶ, οὓς νῦν Ἰουδαϊκοὺς, καὶ οὐδέπω ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων φύσιως παιδεύων τὸν ἔλεγχον, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς κοιλίας καὶ τῆς καρδίας, καὶ οὐ τοῦ ἐὰν μὲν μένῃ, τὰ ἢ μὴ μένει. ἐπὶ γὰρ ἔξωθεν εἰσιόντα, ἔξω πάλιν ἄπεισι· τὰ ἢ ἔνδοθεν πηγάζοντα, καὶ ἐξελθόντα κοινοῖ, καὶ τότε μᾶλλον, ὅταν ἐξέλθῃ. ὅπου γὰρ ἦσαν δυνατοὶ, ὅταν ἔφῃ, ἀκοῦσαι περὶ τῆς παρησκευάσης φιλοσοφίας ταῦτα. ὁ ἢ Μαρκος φησὶ, ὅτι καθαρίζων τὰ βρώματα, ταῦτα ἔλεγεν. οὐ μὴν οὐδέφησιν οὐδὲ εἶπε, τὰ ἢ βρώματα τοιαῦτα φαγεῖν, καὶ κοινοῖ ⸂τὸν⸃ ἄνθρωπον (οὔπω γὰρ ἰσχύοντος σαφῶς ὅπως αὐτὸν ἀκοῦσαι) διὸ καὶ ἐπήγαγε· τὸ ἢ ἀνίπτοις χερσὶ φαγεῖν, οὐ κοινοῖ ⸂τὸν⸃ ἄνθρωπον.

ΗΘΙΚΟΝ Μάθωμεν τοίνυν ἐνταῦθα ὅτι τὰ κοινοῦντα ⸂τὸν⸃ ἄνθρωπον· μάθωμεν, καὶ φύγωμεν. καὶ γὰρ ὁ τὴν οἰκουμένην τοσοῦτον ὠφελήσας ἔθος κεκτημένος ⸂τοῦ⸃ τοῖς πολλοῖς, καὶ ὅπως μὴ καθαρεῖς εἰσέλθοιεν ἱματίοις ἀπευδάζοντας, καὶ ὅπως ταῖς χεῖρας νίπτωνται· ὅπως ἢ ψυχὴν καθαρὰν ⸂παρασκευάσωμεν⸃

προσεύξαιτο τῷ Θεῷ, ὥστε μὴ ποιουμένους λόγον. καὶ ταῦτα λέγω, ὑ κωλύων ὥστε νίπτειν χεῖρας, ὥστε σῶμα· ἀλλὰ βουλόμενος οὕτω νίπτειν, ὡς πρέπει, οὐχ ὕδατι μόνον, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ὕδατος τὴν ἀρετήν. ῥύπος γὰρ σώματος, καταγέλεια, βλασφημία, λοιδορία, ὀργὴ ῥήματα, αἰσχρολογία, γέλως, ὑπερπαιδία. Εἰ τοίνυν σύνοιδας σαυτῷ μηδὲν τούτων φιλοσοφοῦντι μηδὲ ῥυπῶντι τὸν ῥύπον τοῦτον, προσέλθε θαῤῥῶν. Εἰ δὲ μυριάκις ἐδίξω ταύτας τὰς κηλῖδας, εἰ μεταποιοῖς, ὕδατι μὲν προσκλύζων τὴν γλῶτταν, τὸν δὲ ὀλέθριον τὸν βλασφημίαν προσφέρων τῷ αὐτῷ ῥύπον; Εἶπέ μοι γάρ, Εἰ κόπρον εἶχες τῇ χειρὶ εἶχες ὑ βόρβορον, ἆρα ἂν ἐτόλμησας βύξαι; ὐδαμῶς. ὑ μὴν τοῦτο ὥστε μία βλάβη· ἐκεῖνο δὲ ὄλεθρος. πῶς οὖν τὸν μὲν τοῖς ἀλλοφύλοις βλάβας, τὸ δὲ τοῖς κεκωλυμένοις ῥᾳδιούργημα; εἰ οὖν; ὑ δὴ προσεύχαιτο, φησί; σὴν μὴν· ἀλλ' ὑχὶ ῥυπῶντα, ὐδὲ τοιοῦτον ἔχοντα βόρβορον. τί οὖν, ἐὰν προσληφθῶ, φησι; κάθαιρον σαυτόν. πῶς δέ, καὶ τίνι τρόπῳ; κλαῦσον, στέναξον, ὁδὸς ἐλεημοσύνῃ, ἀπολόγησαι τὸν ὑβρισμένον, καταλλάγηθι αὐτῷ ἀφ' ἑαυτῶν, ἀπόσμηξον τὴν γλῶτταν, ἵνα μὴ μείζονος πρόξενος ᾖ Θεόν. ὁ γὰρ εἰ τις κόπρου γεμούσας χεῖρας πλυνούσας, ὕπω σε καθίζειν τοῦ ποδὸς ἱκετεύων, ἐν μόνον οὐκ αὐ ἔπαυσας, ἀλλὰ καὶ τοῦ ποδὸς ἐλαφίλισας. πῶς οὖν σὺ θελήσεις ὕτω Θεῷ προσιέναι; ὁ γὰρ χεὶρ ὄστιν ἡ γλῶττα τοῦ ὀχουμένου, ὁ δὲ αὐτῆς καθέζεσθαι τὰ ῥήματα τοῦ Θεοῦ. μὴ τοίνυν μολυσμὸς αὐτῇ, ἵνα μὴ ὁ προῇς σε εἴπῃ· Ἐὰν πλυθῇς τῇ δέησει, οὐκ εἰσακούσομαι. Καὶ γὰρ ὁ ἐν χειρὶ γλώσσης ζωὴ ὁ θάνατος· Καὶ ἀπὸ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, ὁ ἀπὸ τῶν λόγων σου κατακριθήσῃ μᾶλλον τοίνυν τῆς κόρης φύλαττε τὴν γλῶτταν. ἵππος * ὄστι βασιλικὸς ἡ γλῶσσα. μὴ μὴν οὖν ὑπιδῇς αὐτῇ χαλινόν, ὁ διδάξῃς βαδίζειν εὐρύθμια, ἐπὴν παύσηται αὐτὴ ὑπιχαλιζῆται ὁ βασιλεύς· μὴ δὲ ἀχαλίνωτον ἀφῇς φέρεσθαι εἰς σκιρτᾶν, ὑ βλάβῃ ὁ τῶν δαιμόνων ὄχημα ὄστω. σὺ δὲ ἀπὸ μὲν σωφροσύνης ὧν τῆς σαυτοῦ γυναικός, ὑ τολμᾶς βύξαι, κἀστυγεῖ οὕτω ἔγκλημα ὄν· ἀπὸ δὲ λοιδορίας ὧν εἰς ὕβρεως, οὐ μέλει σοι προξενῆ, φρὶν ἢ καθαίρεσαι σαυτὸν καλῶς, ἀναπίνεις τὰς χεῖρας; καὶ πῶς ὑ φείδῃ, εἰπέ μοι; οὐκ ἤκουσας Παύλου λέγοντος, Οπ ὑμῖς ὁ γάμος, εἰ ὁ κοίτη ἀμίαντος; εἰ δὲ ἀπὸ τῆς ἀμιάντου κοίτης ἀνιᾷ μέλλων ὑ τολμᾷς βύζῃ προσελθεῖν, ἀπὸ τῆς κοίτης εἰς τὰς ἀφροδισιακὰς πῶς καλῆς τὸ φρικτὸν ὄνομα ἐκεῖνο ὁ φοβεῖσθαι; καὶ γὰρ κοίτη ἀφροδισιακή, τὸ δὲ ὕβρεσι πλυνεῖσθαι εἰς λοιδορίας. ὁ καθάπερ ποταμὸς ὑς μεγὰς, ὁ θυμὸς μὴ πολλῆς ἡμῖν συνδέηται τῆς ἡδονῆς, εἰ ὁλέθρια προσῇ μέλλος τὰ ἡμῖν σπέρματα, ὁ τοῦ ἀφροδισιακοῦ πυκνὰ ἀποτίκτειν ἔμβρυα, εἰς ἀπενθυτίας τῶν γάμων πάντα ἐργαζόμενος. ὁ μὲν γὰρ γάμος τοῦ δύο ποιῇ σάρκα μίαν· ὁ δὲ θυμὸς τοῦ ἑνώμενους εἰς πολλὰ διχῇ μέρη, εἰς αὐτὴ καταχίζῃ ὁ κατατέμνει τοῦ ψυχικοῦ. ἵν' οὖν μὴ πρόφασις τῷ Θεῷ προσῇς, μὴ δίξῃ τὸν θυμὸν ἐπισιόντα σε τῇ ψυχῇ, ὁ συγγενέα βυλόμενον· ἀλλ' ὥσπερ κύνα λυττῶντα ἀπέλασον. ὕτω γὰρ ὁ Παῦλος ἐκέλευσεν. Επαίρετε γάρ, φησι, ὁσίους χεῖρας, χωρὶς ὀργῆς ὁ διαλογισμῶν. μὴ δὴ καταχώμενος τοῦ γλώσσαν· ἐπεὶ πῶς χωρὶς σοῦ δυνήσεται, ὅταν τοῦ οἰκείου σώματος προῆσαι ἀπολέσῃ; ἀλλὰ κόσμησον αὐτοῦ ὑπομονῇ, ταπεινοφροσύνῃ· ποίησον ἀξίαν τῷ προσκαλουμένου Θεοῦ, εὐλογίας αὐτοῦ ἔμπλησον, ἐλεημοσύνης πολλῆς. ἔστι γὰρ ὁ διὰ ῥημάτων ἐλεημοσύνῃ ποιῆσαι (χρῆσον γὰρ λόγῳ, ἢ δόσις· ὁ, Απεκρίθη τῷ πλησίον σου προσαύτην εἰρωνικά) ὁ ἕν ἄλλον ἢ ἄπαντα. χρῆσον τῇ δυνήσει τῶν θείων καλλωπίζεσθαι νόμων. Πᾶσα γὰρ ἡ δύναμίς σου ἔξω σε νόμῳ ὑψίστου. ὕτως ἐαυτὸν κοσμήσαντες, προσερχώμεθα τῷ βασιλεῖ, ὁ πίπτωμεν ὅτι τὰ γήπατα, μὴ τῷ σώματι μόνον, ἀλλὰ ὁ τῇ διανοίᾳ. σύνοπσωμεν τίνι προσίμεν, ὁ χωρὶς ζώων, καὶ τί βουλόμενοι αὔσαμεν. Θεῷ προσίμεν, οὗ τὰ Σεραφὶμ ἰδόντα τὰ ὄψεις ἀπέστρεψεν ὑ φέροντα τὴν λαμπηδόνα, οὐ ἡ γῆ βλέπουσα πήμει· Θεῷ προσίμεν, τῷ φῶς οἰκοῦντι ἀπρόσιτον, ὁ προσίμεν χωρὶς γλεύκης ἀπαλ-

λαγῆς, ὑπὲρ ἀμύντημ᾽ ἀφέσεως, ὑπὲρ τῶ λυθῆναι τοὺς ἀφορήτως ἡμῖν ἡμαρτηκότας ἐκείνας, ὑπὲρ τῶ τὴν ὀργὴν τυχεῖν, ἢ ὑπὲρ τῶ ἀγαθῶν τῶν ἐκεῖ. προσπεσώμεθα τοίνυν τῷ σώματι καὶ τῇ Δεσποίνῃ, ἵνα αὐτὸς αἰτήσῃ χειμάρρους μὴ ὀπτικείας Δεσποίνῃ καὶ παραύτικος ἁπάσης. καὶ ὡς ὕτως ἀθλιος, φησι, καὶ ταλαίπωρος, ὡς οὐ εὐχῆ μὴ γένεσθαι ὀπτικὴς; ὁ μὴ ἀεῖς βυλόμενος, ἐξ ὑμοῦ πληρῶν ἑαυτὸν, ἐκ τῶν ἔργων καταβοᾶν. εἰ μὴ βούλει κατηγορῆν, σαυτὸν κατηγόρει· εἰ βούλει τὴν γλῶτταν ἀκίνητον καὶ σιγᾶν, κατὰ τῶν σῶν ἁμαρτημάτ᾽. καὶ μὴ τί ἕτερός σε εἰργάσατο κακὸν εἰπῆς, ἀλλὰ τί σὺ σαυτὸν εἰργάσω. τοῦτο γὰρ μάλιστά ἐστι κακόν. οὐδὲ γὰρ ἕτερός σε τις ἀδικῆσαι δυνήσεται, ἂν μὴ σὺ σαυτὸν ἀδικῇς. ὥστε εἰ κατὰ τῶν ἀδικούντων ἡμᾶς βούλει, κατὰ σαυτοῦ προσελθε προῆτον, οὐδεὶς ὁ κωλύων· ὡς αὐ κατ᾽ ἑτέρου προσέλθῃς, μείζονα ἀδικηθεὶς ἀπῆλθες. τίνα γὰρ ὅλως καὶ ἀδικίαν ἔχεις εἰπεῖν; ὅτι ὁ σῶμα ὕβρισε καὶ ἥρπασε καὶ κινδύνους προσέβαλεν; ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἠδικῆσθαι, ἀλλ᾽, ἐὰν ἐπιφωνῶμεν, καὶ ὠφελεῖσθαι τὰ μέγιστα. ὁ γὰρ ἠδικημένος, ὁ τὰ τοιαῦτα πεπονθὼς ὅστις, οὐχ ὁ παθών. καὶ τοῦτο μάλιστα ὅστι ὁ πάντων αἴτιον τῶν κακῶν, ὅτι οὐδὲ ἴσμεν ὅς ποτέ ὅστιν ὁ ἀδικούμενος, καὶ τίς ὁ ἀδικῶν. ὡς εἰ τοῦτο ἠδυνάμεθα καλῶς, οὐκ ἂν ἐαυτοὺς ποτε ἠδικήσαμεν, οὐκ ἂν καθ᾽ ἑτέρου πυξάμενα, μαθόντες ὅτι πρὸ ἑτέρου ἀδικῶν παθεῖν κακῶς. οὐδὲ γὰρ τὸ ἁρπάζεσθαι, ἀλλὰ τὸ ἁρπάζειν, κακόν. ὥστε εἰ μὴ ἥρπασας, κατηγόρει σαυτοῦ· εἰ δὲ ἡρπάγης, ἔχου τῶ ἁρπακότος, ὅτι σε τὰ μέγιστα ὠφέλησεν. εἰ γὰρ καὶ μὴ τοιαύτη ἡ γνώμη τοῦ πεποιηκότος, ἀλλὰ σὺ τὰ μέγιστα ὠφελήθης, ἂν γνησίως σπέγκῃς. σκήνου μὲν γὰρ ἐστὶ τὰ ἀνθρώπινα καὶ θεῖοι ταλαντίζοισι νόμοι· σὺ δὲ ἠδικημένον καὶ σεφωσόσι καὶ ἀνακηρύτθοισιν. οὐδὲ γὰρ εἰ πυρέτθων τις ἥρπασε τοῦδέ τινος ἀγγεῖον ὕδωρ ἔχοι, καὶ σεφορήθη τῆς βλαβερᾶς ὀπτθυμίας, καὶ ἁρπαγῆναι εἰποιμεν ἂν ἠδικῆσθαι, ἀλλὰ τ᾽ ἁρπάσαντα. καὶ γὰρ πυρετὸν πύζησι, καὶ τὴν νόσον χαλεπωτέραν ἐπέστησε. τοῦτο τοίνυν καὶ ὅτι τῶ φιλοχρημάτου καὶ φιλαργύρου λεγέσθω. καὶ γὰρ τοῦτ᾽ πυρέτθων παλλῷ χαλεπώτερόν ἐστιν ἐκείνου, ἀφ᾽ ἧς ἁρπαγῆς ταύτης τὴν φλόγα ἀπῆψε τὸν ἑαυτοῦ. καὶ ξίφος ἦ εἴ τις μαχόμενος ἁρπάσας πρὸ ὀτρωσῶν ἑαυτὸν διεχείσατο, τίς ἐκεῖ ὁ ἠδικημένος πάλιν; ὁ ἁρπασθείς, ἢ ὁ ἁρπάσας; δῆλον ὅτι ὁ ἁρπάσας. οὐκοῦν καὶ ὅτι τῆς τῶν χρημάτ᾽ ἁρπαγῆς τὸ αὐτὸ τοῦτο ψηφιζώμεθα. ὅπερ γὰρ μαχόμενος ξίφος, τοῦτο καὶ φιλάργυρος πλοῦτος· μᾶλλον ἦ καὶ χαλεπώτερον. ὁ μὲν γὰρ μαχόμενος, τὸ ξίφος λαβὼν καὶ ὠθήσας δι᾽ ἑαυτοῦ, τῆς τε μανίας ἀπηλλάγη, καὶ οὐκ ἔτι δλυτέρων λαμβάνει πληγῶν· ὁ δὲ φιλάργυρος μυρία χαλεπώτερα ἐκείνου τραύματα καθ᾽ ἑκάστην δέχεται τὴν ἡμέραν, οὐκ ἀπαλλάττων τῆς μανίας ἑαυτὸν, ἀλλ᾽ ὀπτιτείνων μείζονος· καὶ ὅσῳπερ δὲ λάβῃ πλείονα τραύματα, τοσούτῳ μᾶλλον ἐπόθησεν ἕτέρας πρέχει πληγῆς χαλεπωτέρας. ταῦτ᾽ οὖν ἐποπόσαντες, φύγωμεν τοῦτο τὸ ξίφος, φύγωμεν τὴν μανίαν· καὶ ὀφὶ ποτε πήξωμεν. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τὸν δρεπτὸν σωφρόσυνον δεῖ καλεῖν, οὐχ ἥττοι ἐκείνης τῆς δοκούσης παρὰ πᾶσι νενομισμένης. ἐκεῖ μὲν γὰρ, ἐπὶ μίαν ὀπτθυμίας τυραννίδα ἡ πάλη γίνεται· ἐνταῦθα δ᾽, πολλῶν καὶ πονηρῶν ἐπτθυμιῶν ἐπείσπεσθαι δεῖ. οὐδὲν γὰρ, οὐδὲν ἀφεστήκασιν τοῦ τῶν χρημάτ᾽ δούλου. δοκεῖ κρατεῖν, κρατούμενος· δοκεῖ κύριος εἶναι, δοῦλος ὤν· καὶ δεσμὰ περιπέπλεκται ἑαυτῷ, χαίρει χαλεπώτερον τοῦ θηρίου ἐργαζόμενος, ἐνφεραίνει· καὶ αἰχμάλωτος γινόμενος, ἀγάλλεται καὶ πεδᾶται· καὶ ὀρῶν κύνα λυπῶντα καὶ ἐφαλλόμενον αὐτοῦ τῇ ψυχῇ, δῆσαι δέον καὶ λιμῷ τῆξαι, ὁ δὲ καὶ ἄφθονον αὐτῷ πρέχει τοῦ σφαγεῖν, ἵνα μείζονος ἐφάλλῃ· καὶ φοβερός ἐστι. ταῦτα οὖν πάντα ἐποῦντες λύσωμεν τὰ δεσμά· αἰέλωμεν τὸ θηρίον· ἀπελάσωμεν τὴν νόσον· ἐκβάλωμεν τὴν μανίαν ταύτην, ἵνα γαλήνης ἀπολαύσωμεν καὶ ὑγείας καθαρᾶς, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἡδονῆς εἰς τὸν βύθιον καταπλεύσαντες λιμένα, τῶν αἰωνίων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου

ἡμῶν

ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ηβ. 21 ΚΑΙ ΕΞΕΛΘΩΝ ΕΚΕΙΘΕΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος. 22 Καὶ ἰδοὺ γυνὴ Χαναναία ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐκείνων ἐξελθοῦσα, ἔκραύγασεν αὐτῷ λέγουσα· ἐλέησόν με, Κύριε υἱὲ Δαβίδ· ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται.

Ὁ Μάρκος φησὶν, ὅτι οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν ἐλθὼν εἰς τὴν οἰκίαν. Πῶς δὲ οὐχὶ πάλιν ἀπῆλθεν εἰς τὰ μέρη ταῦτα; ὅτι τῆς τῶν βρωμάτων ἀφθαρσίας αὐτὸν ἀπήλλαξε, ὅτι καὶ τοῖς ἔθνεσι θύραν ἀνοίγει λοιπὸν, ὁδῷ τραχείᾳ· ὥσπερ οὖν καὶ Πέτρος, τρέψεσι τοῦτον ὑπαγεῖς Πραξ. ι. λύσας τὸν νόμον, πέμπεται πρὸς τὸν Κορνήλιον. Εἰ δέ τις λέγοι ἡμῖν, πῶς οὖν τοῖς μαθηταῖς λέγων· Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, ταύτην Ματθ. ι. ε. ὑπάγεται; πρῶτον μὲν σκόπει αὐ ἐποίμαν, ὅτι οὐχ ὥσπερ ἐπέτρεψε τοῖς μαθηταῖς, τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐν βιβλίοις λέγει· δεύτερον δέ, ὅτι οὐδὲ ὡς κηρύξων ἀπῆλθεν. ὅταν γὰρ ὁ Μάρκος ἀριθμὸς ἔλεγλε, ὅτι καὶ ἔκρυψεν ἑαυτὸν, καὶ οὐκ ἔλαθεν. ὥσπερ γὰρ τὸ μὴ δραμεῖν ἐπ' ἀγοὺς πρότερος, τῆς ἀκαλυβίας τῶν πραγμάτων ἐστί· ὅτω δὲ πρόσκομμάτων ἐστὶ διώκειν, ἀφαίρεσιν αὐτὸ τῆς φιλανθρωπίας. Εἰ γὰρ τὸν φθόνον διώκειν ἐχρῆν, πολλῷ μᾶλλον τὸν διώκοντας φθόνον οὐκ ἔδει. ὅρα γοῦν πῶς ἐστὶν ἐναργείας ἀπάσης ἀξία ἡ γυνή. Οὐδὲ γὰρ ἐτόλμησεν ἐλθεῖν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, φοβουμένη καὶ αὐτὴ ἑαυτὴν ὑπενδῶσαι. ὅτι γάρ, εἰ μὴ τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν προεῖλετο αὖ, δῆλον καὶ ἀπὸ τῆς προύσης σφοδρότητος, καὶ οὐκ ἂν τῶν ὁρίων αὐτῆς ἐξῆλθεν. Ἴσως δέ τινες καὶ ἀλληγορεῖν φασιν, ὅτι ὅτι ἐξῆλθεν οὐκ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ὁ Χριστὸς, ὅτι αὐτὸν προσελθεῖν ἐτόλμησεν ἡ ἐκκλησία, καὶ αὕτη ἐκ τῶν ὁρίων αὐτῆς ἐξελθοῦσα. Ἐπικάλου γάρ, φησὶ, τὸν λαόν σου, καὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρός σου. καὶ γὰρ ὁ Φλμ. μθ. ιϛ. Χριστὸς οὐκ ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτὸ ἐξῆλθε, καὶ ἡ γυνὴ οὐκ ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῆς· καὶ οὕτως ἠδυνήθησαν ζωντυχεῖν ἀλλήλοις. ἰδοὺ γὰρ γυνὴ Χαναναία, φησὶ, ἐξελθοῦσα ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῆς. κατηγορεῖ τῆς γυναικὸς ὁ βδελυκτὸς, ἵνα δείξῃ τὸ θαῦμα, καὶ αὐτὴν ἀναχηρύξῃ μείζονος. καὶ γὰρ ἀκούσας Χαναναίαν, ἀναμνήσθητι τῶν θεσμῶν ἐκείνων ἐθνῶν, εἰ καὶ τοὺς τῆς φύσεως νόμους οὐ βαδέως ἀνέτρεψαν· μαθηταὶ δὲ αὐτῶν, ἐποίει καὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ πρεσβείας τὴν δύναμιν. Ἵνα γὰρ ἀκολουθήσῃς, ἵνα μὴ διαστρέψωσι Ἰουδαῖοι, ὅτοι τοσοῦτον ἐφάπτονται τῶν Ἰουδαίων ὑπερτιθέμενοι, ὡς καὶ ἐξέπεσαν οὐκ ἀπὸ τῶν ὁρίων καὶ πρεσβείας τοῦ Χριστοῦ, ἐκείνων καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐρχόμενοι ἐλεεινότατον. προσελθοῦσα τοίνυν οὐδὲν ἕτερον φησὶ, δὸς ἐλέησόν με, καὶ πολὺ σχῆμα τῆς ἀναγνῆς ἐξέκρουσε τὸ θέατρον. ἡ γὰρ ἐμὴ θύγατηρ ἐλεεῖται, γυναῖκα ἰδοῦσα μὴ συμπαθείας τοσαύτης, ἡ γυναῖκα μητέρα, ἡ ἐκ θυγατέρος διαμφίβολον, ἡ θυγατέρος οὔτω κακῶς ἔχουσαν δαιμονίου. οὐδὲ γὰρ ἐτόλμησεν εἰς ὄψιν τοῦ διδασκάλου τοῦ δαιμονίσαν ἀγαγεῖν, δὸς ἀφεῖσα οἴκοι κεῖσθαι αὐτὸ ἠθέλησε τοῦ ἱκετηρίου, καὶ λέγει τὸ πάθος μόνον, καὶ οὐδὲν πλέον προσέθηκεν, οὐδὲ ἔλκει Ⓦ ἰδεῖν εἰς τὴν οἰκίαν, καθάπερ ὁ βασιλικὸς ἐκεῖνος, λέγων· Ἐλθὲ ὅπως τὸν χείρω σε, καὶ κα- Ματθ. θ. ιθ. ταβῇ ἡ ἀποθάνῃ ὁ παιδίον μου· ἀλλὰ καὶ τὸν συμφορεῖ δίκησε μόνον, καὶ τῆς νόσου τὸν ὑπέπεσεν, Ⓦ ἔλεον τὸ διαστὸν προβάλλεται, ὃ κράζει μεγάλως· καὶ ὃ λέγει, ἐλέησόν με θύγατέρα μου, ἀλλ' ἐλέησόν με. ἐκείνη μὲν γὰρ ἀπαιδάκτως ὅτι τῆς νόσου· ἐγὼ δὲ ἡ τὰ μυρία πάσχουσα εἰμὶ δεινὰ, ἡ μὴ αἰσθήσεως νοσοῦσα, ἡ μὴ τὸ εἰδέναι μεμισημένη.

23 Ο

23 Ο δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. Τί δὲ κύριος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ; σὺ μὲν Ἰουδαίους ἐν ἀγανακτοῦντας ὁρᾷς, ἐν βλασφημοῦντας τὸν διδάσκαλον, ἐν πειρᾶσθαι οὐκ ἀφίστι· τὴν δὲ ἐπιτρέχουσαν αὐτῷ καὶ διδάσκαλον καὶ δεσπότην, ἐν ὅτι νόμῳ ὅτι προφήτας ἐστραφῆναι, ἐν τοσαύτην βύλασθαι ὑπὲρ δικαιοσύνης, τοιαύτην οὐδὲ ἀπόκρισιν ἄξιον. Ἵνα οὐκ ἀθῶον ἐσκανδάλισεν, ὁρῶντα καὶ σκάνδαλα τὴν φύσιν γενόμενα; ἐν γὰρ ἤκουσαν, ὅτι πρὸς οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ· τοιαύτην δὲ ἐλθοῦσαν προσκυνεῖν. Ἵνα δὲ οὐκ ἀθῶον ἐπέλασεν ὁ πόθος ἐν ἡ ἱκετηρία, ἵνα ἐποίησεν ἂν τῆς γυναικὸς ὅτι κακῶς διακειμένης; οὐδὲ γὰρ ὡς ἀξία ἦσα, οὐδὲ ὡς ὀφείλουσα ἀπαιτοῦσα, ὅτι προσῆλθεν, ἀλλ' ἐλεηθεῖσα ἐδύνατο, ἐν τὸν συμφορᾶς τὸν οἰκείας ἄξιος ἀγωνίζεται μόνον, καὶ οὐδὲ ἀπόκρισεως ἄξιοῦται. Τάχα πολλοὶ τῶν ἀκουόντων ἐσκανδαλίσθησαν· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἐσκανδαλίσθη. Τί λέγω, τῶν ἀκουόντων; καὶ γὰρ οἶμαι ἐν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῖς παθεῖν τι πρὸς τὸν συμφορᾶς τῆς γυναικός, ἐν δεξαμενὴν ἐξῆλθαν καὶ ἀγομήσαν. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ παρεξιόντες ἐτόλμησαν εἰπεῖν· δὸς αὐτῇ τὸν χρῖσιν, ἀλλὰ Προσελθόντες οἱ μαθηταὶ, ἠρώτων αὐτὸν λέγοντες· ἀπόλυσον αὐτὴν, ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν. Καὶ γὰρ ἡμεῖς ὅταν βουληθῶμεν ἵνα πεῖσαι, ἐναντία πολλάκις λέγομεν· ὁ δὲ Χριστὸς λέγει, φησίν·

24 Οὐκ ἀπεστάλην, εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ.

Τί οὖν ἡ γυνή; ὅτι δὲ ταῦτα ἤκουσεν, ἐσίγησεν; ἢ ἀπέστη; ἢ κατηφὴς τῆς προθυμίας; οὐδαμῶς· ἀλλὰ μᾶλλον ἐπέκειτο. ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς ὕπνος· ἀλλ' ὅταν μὴ τύχωμεν, ἀφιστάμεθα, δίον δεῖ τοῦτο ὑπομεῖναι μᾶλλον. καίτοι ἵνα οὐκ ἂν ἐξηπόρησε τοῦτο τότε ῥηθέν; ἱκανὴ μὲν οὖν καὶ ἡ σιγὴ εἰς ἀπόγνωσιν αὐτὸν ἐμβαλεῖν· ἡ δὲ ἀπόκρισις καὶ πολλῷ μᾶλλον [ἐποίει.] οὐ γὰρ μὴν ἑαυτῆς τοὺς ζωηγόρους ἐξαπορηθέντας ἰδεῖν, καὶ ὃ ἀκούσας, ὅτι τὸ πρᾶγμα γνώσεσθαι ἀμήχανον, εἰς ἄφατον ἀπορίαν ἐνέβαλεν. ἀλλ' ὅμως οὐκ ἠπόρητο ἡ γυνή· ἀλλ' ὅτι εἶδεν οὐδὲν ἰσχύοντας οἱ προφῆται, ἀπιωμοσίτησε καλῶ ἀναγκαστήν. πρὸ τούτου μὲν γὰρ οὐδὲ εἰς ὦφελεν ἐλθεῖν ἐτόλμα (κράζει γάρ, φησιν, ὄπισθεν ἡμῶν) ὅτε δὲ εἰκὸς ἦν αὐτὸν καὶ πορρώτερον ἀπελθεῖν ἐξαπορηθέντας, ὅτι καὶ ἐγγύτερον ἔρχεται καὶ προσκυνεῖ λέγουσα·

25 Κύριε, βοήθει μοι. Τί τοῦτο, ὦ γύναι; μὴ γὰρ μείζονα παῤῥησίαν ἔχεις τῶν ἀποστόλων; μὴ γὰρ πλείονα ἰσχύεις; παῤῥησίαν μὲν καὶ ἰσχύει, φησὶν, ὦδαμῶς, ἀλλὰ καὶ ἀναισχυντίαν γέμω· ἀλλ' ὅμως αὐτὴν τὴν ἀναισχυντίαν αὐτοῦ παρακαλοῦμεν. αἰδεσθήτω μου τὴν παῤῥησίαν. καὶ τί οὖν; οὐκ ἤκουσας αὐτοῦ λέγοντος· οὐκ ἀπεστάλην, εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ; ἤκουσα, φησὶν, ἀλλ' αὐτὸς Κύριός ἐστι. διόπερ οὐδὲν ἔλεγε· προσκαλέσου καὶ δεήθητι, ἀλλὰ βοήθει μοι. τί οὖν ὁ Χριστός; οὐδὲ ὅλως ἠρνήθη, ἀλλ' ὑπτιάζει τὴν ἐξαπορησιν πάλιν λέγων·

26 Οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ δοῦναι τοῖς κυναρίοις. Καὶ ὅτε ἠξίωσεν αὐτὸν λόγου, τότε μείζονος ἐπλήξει, ἢ ἐξῆλθε τῆς σιγῆς. καὶ οὐκ ἔτι ἐφ' ἑτέρῳ μεταφέρει τὸν αἰτίαν, οὐδὲ λέγει, οὐκ ἀπεστάλην· ἀλλ' ὅσῳ ἐπέτεινεν ἐκείνη τὸν ἱκετηρίαν, τοσούτῳ καὶ αὐτὸς τὸν ἀρνήσεως ὑπῆλθεν· καὶ οὐκ ἔτι προβατα αὐτοὺς καλεῖ, ἀλλὰ τέκνα, καὶ αὐτὸν κυναρίου. τί οὖν ἡ γυνή; ἀπ' αὐτῶν τῶν αὐτοῦ ῥημάτων πλέκει τὸν ζωηγορίαν. Εἰ γὰρ κυνάριόν εἰμί, φησὶ, οὐκ εἰμὶ ἀλλοτρία. δικαίως ἔλεγεν ὁ Χριστὸς, εἰς κρίμα ἐγὼ ἦλθον. ἡ γυνὴ φιλοσοφεῖ, καὶ καρτερείαν ὑπιδείκνυται πᾶσαν καὶ πίστιν, καὶ ταῦτα ὑβριζομένη· ἐκεῖνοι δὲ, θεραπευόμενοι καὶ ὠμόμενοι, τοῖς σκάμμασι μείζονται. ὅπου γὰρ ἀναγκαία ἡ θεραπεία τοῖς τέκνοις, φησὶν, οἶδα κἀγώ· πλὴν οὐδὲ ἐγὼ κεκώλυμαι, κυνάριον ὄντα. εἰ μὲν γὰρ μὴ ἦμεν λαβεῖν, οὐδὲ τῶν ψιχίων μεταλαβεῖν ἦμεν· εἰ δὲ καὶ σὺκ μακρὸν δεῖ κυνεῖν, οὐδὲ ἐγὼ κεκώλυμαι, κἂν κυνάριον ὦ· ἀλλὰ καὶ ταύτῃ μάλιστα μετέχω, ὅτι κυνάριόν εἰμι. διὸ ταῦτα ἀπο-

καλλεῖ

ελλετο ὁ Χριστός. ἐρωτῶσαι γὰρ ταῦτα ἤδει. διὰ ταῦτα ἠρώτησε τὴν δίκην, ἵνα δείξῃ αὐτῆς τὴν φιλοσοφίαν. εἰ γὰρ μὴ δεινὴν ἔμελλεν, οὐδ' ἂν μέχρι ταῦτα ἔδωκεν, οὐδ' ἂν ἐπεσόμισεν αὐτὴν πάλιν. ἀλλ' ὅπερ ὅτε ἐν ἀρχῇ παρὼν ἐποίησε λέγων· Ἐγὼ ἐλήλυθα καθαρίσαι αὐτὸν, ἵνα μαθητὴν σκεύους τὴν βλασφημίαν, καὶ ἀκούσωμεν αὐτοῦ λέγοντος· οὐκ εἰμὶ ἄξιος, ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς· καὶ ὅταν ὅτε τῆς αἱμορροούσης πρὸ λέγων· Ἐγὼ οἶδα δύναμιν ἐξεληλυθυῖαν ἀπ' ἐμοῦ, ἵνα καταδηλον αὐτῆς τὴν πίστιν ποιήσῃ· καὶ ὅπερ ὅτε τῆς Σαμαρείτιδος, ἵνα δείξῃ ὅτι οὐδὲ ἐλεγχομένη ἀφίσταται· ὅτω δὲ καὶ οὐτωσί. ὁ γὰρ ἐβούλετο κρυβῆναι τοσαύτην γυναικὸς ἀρετήν. ὥστε οὐχ ὑβρίζοντος ἦν ἅπερ ἔλεγεν, ἀλλὰ σκληρυνομένου, καὶ ⟨illegible⟩ ἀποκείσθαι θησαυρὸν σκληρότητος. σὺ δέ μοι μέχρι τῆς ταπεινοφροσύνης ὅρα καὶ τὴν πίστιν. αὐτὸς μὲν γὰρ τέκνα σκάλεσι τὰς Ἰουδαίας· αὕτη δὲ οὐχ ἡρκέσθη τούτοις, ἀλλὰ καὶ κυνίοις ὠνόμασε. τοσοῦτον ἀπέχει ἀλγῆσαι τοῖς ἑτέρων ἐγκωμίοις.

Λευ. κ. μς. Ιωαν. δ.

27 Καὶ γὰρ τὰ κυνάρια, φησὶν, ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. Εἶδες γυναικὸς ζῆσιν, πῶς οὐδὲ ἀντειπεῖν ἐπάλμησεν, οὐδὲ ἐδικάσθη τοῖς ἐπαίνοις, οὐδὲ ἠγανάκτησε τῇ ὕβρει; Εἶδες διάνοιαν; αὐτὸς ἔλεγε, σὺκ ἔστι καλὸν, αὕτη δὲ ἔλεγε, ναὶ Κύριε· αὐτὸς τέκνα σκάλει, αὕτη δὲ κυνίας· αὐτὸς κυνάρια ὠνόμασεν, αὕτη δὲ ὃ ἔργον τῆς κυναρίας ποιεῖσθαι. Εἶδες ταύτης τὴν ταπεινοφροσύνην; ἄρχουσιν Ἰουδαίων μεγαλησχήμων. Σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε· καὶ σὺ πῶς [ὕτως] αὕτη· ἀλλὰ κυνάρια ἑαυτὴν καλεῖ, καὶ κυνίας σκείνης. διὰ δὴ τοῦτο γέγονε τέκνον. Ἰωαν. η. λγ. Γεν. α. α.

28 Ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις. Διὰ γὰρ τοῦτο ἀνεβάλλετο, ἵνα τοῦτο ἀνεύρῃ τὸ ῥῆμα, ἵνα στεφανώσῃ τὴν γυναῖκα. Γενηθήτω σοι ὡς θέλεις.

Οὐ λέγει, ζητοῦντός σου ἡ πίστις σου καὶ μείζονα τούτων αὐξῆσαι δύναται· πλὴν γενηθήτω σοι ὡς θέλεις. αὕτη συγγενὴς σκείνῃ τῇ φωνῇ τῇ λεγούσῃ· Γενηθήτω ὁ ὑγιὴς, καὶ ἐθεράπευθη. Γεν. α. α.

Καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας σκείνης.

Εἶδες πῶς ὑ μακρὰν καὶ αὕτη εἰσιλύεγκει εἰς τὴν ἰατρείαν τῆς θυγατρὸς; διὰ τοῦτο γὰρ οὐδὲ εἶπεν ὁ Χριστὸς, ἰαθήτω σου ὁ θυγάτριον· ἀλλὰ, μεγάλη σου ἡ πίστις, γενηθήτω σοι ὡς θέλεις· ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ κολακείας ἕνεκα τὰ ῥήματα, ἀλλὰ πολλὴ τῆς πίστεως ἡ δύναμις. τὴν γοῦν ἀχρὶς βάσανον αὐτῆς καὶ ἀπόδειξιν τῆς τῶν πραγμάτων ἐπιτρέψαι σκοπεῖν. ἰάθη οὖν, φησὶ, ὁ θυγάτριον αὐτῆς βλήθεν. σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς τὴν ἀποσολὴν ἐτήρησεν καὶ οὐκ ἀνυσάντων, αὕτη ἐλθοῦσα. τοσοῦτόν ἐστι πρόσεδρία βλητός. καὶ γὰρ ὑπὲρ τῆς ἡμετέρων πρὸ ἡμῶν βούλεται μᾶλλον τοὺς ὑποδεεστέρους ἀξιοῦσθαι, ἢ πρὸ ἑτέρων ὑπὲρ ἡμῶν. κρείττονι μείζονα πρόσοιδεν ἔχειν σκῆνος· ἀλλὰ πολλῷ καρτερείαν ἐπιδείκνυται αὕτη. διὸ καὶ τῆς τέλους καὶ πρὸς τὸν μαθητὰς ἀπελογήσατο τῆς δυσβολῆς ἕνεκα, ὃ ἔδειξεν, ὅτι δικαίως, αὐτὴν ἀξιωσάντων, οὐκ ἐπέβυσε.

Μαθ. κ. ζ.

29 Καὶ μεταβὰς σκῆνεν ὁ Ἰησοῦς, ἦλθε πρὸς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας. καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος σκάθητο σκῆ.

30 Καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν χωλοὺς, τυφλοὺς, κυλλοὺς, κωφοὺς καὶ ἕρριψαν αὐτοὺς πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ,

31 Καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς, ὥστε τοὺς ὄχλους θαυμάσαι βλέποντας κωφοὺς λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιῆς, χωλοὺς περιπατοῦντας, καὶ τυφλοὺς βλέποντας· καὶ ἐδόξαζον Θεὸν Ἰσραήλ. Ποτὲ μὲν αὐτὸς ἔκλεισε, ποτὲ δὲ κελεύθησαν τοὺς κάμνοντας, καὶ χωλοὺς εἰς τὸ ὄρος ἀναβῆναι. καὶ οὐκ ἔτι ἁπλοῦται οὐδὲ τῷ ἰματίῳ, ἀλλ' ὅτι ὁ ψηλάφησον αἰσθάνεσθαι, ἠσθοῦλθησε πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ· καὶ ἁπλῶν τὴν πίστιν τὴν ἑαυτῆς ἐπιδείκνυται, τῷ τοὺς χωλοὺς εἰς τὸ ὄρος αἰσθάνεσθαι, καὶ τῷ μηδενὸς δέεσθαι ἑτέρου, ἀλλὰ τοῦ ῥίψαι

φῶναι

φιῶναι τοὺς τοὺ πόδας μόνον. ἀλλ' ὅλου πολὺ τὸ ἁμάρτημα ἀλλὰ καὶ δόξοι, τοὺς φρενοβλαβεῖς τοιούτους εἰδέναι, τοὺς πηρωτὰς βλέπουσας, ἀλλ' οὐ χρείαν ἔχουσας χειραγωγούντων. ἀλλὰ τὸ πλῆθος τῶν θεραπευομένων, τὸ τοῦ βύσσου τῆς ἰατρείας αὐτοὺς ἀξιέπληπτον. Εἶδες πῶς τὴν γυναῖκα μὴ τοσαύτης μελλήσεως ἐθεράπευσε, τούτους δὲ βαδίως; οὐκ ὄντως βελτίους ἐκείνης ἦσαν, ἀλλ' ὅτι πιστοτέρα ἐκείνη τούτων. ἀλλὰ ὅτι ἐπ' ἐκείνης μὲν ἀναβάλλεται καὶ μέλλει, τοῦτον αὐτῆς ἐδείκνυσε πόθον· τούτοις δὲ εὐθέως παρέχει τὴν δωρεάν, ἐμφαίνων τὴν ἀπίστων Ἰουδαίων τὰ σώματα, τὸ πᾶσαν αὐτῶν ἐκκόπτων ἀπόνοιαν. ὅσῳ γὰρ ἄν τις μείζονα ἐνεργετῆται, τοσούτῳ μᾶλλον ὀκνεῖ πρὸς εὐθυμίαν ἀγνωμονοῦσι, καὶ μηδὲ τῇ ἡμέρᾳ ἡδόμενος βελτίων. ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ οἱ πλουτοῦντες τῶν πενομένων μᾶλλον κολάζονται κακεῖ ὄντες, ὅτι μηδὲ ἐν βιωτικαῖς γενόμενοι ἡμέραις. μὴ γάρ μοι λέγε, ὅτι ἔδωκεν ἐλεημοσύνην. Εἰ γὰρ μὴ κατ' ἀξίαν ἔδωκε τῆς οὐσίας, οὐδὲν ὄφελος γίνεται. οὐ γὰρ τῷ μέτρῳ τῶν διδομένων ἡ ἐλεημοσύνη κρίνεται, ἀλλὰ τῇ διαθέσει τῆς γνώμης. Εἰ δὲ ὅτε δίκαιον διδόασι, πολλῷ μᾶλλον οἱ τελώνια καὶ τελεσφόρα καὶ τετραδίδραχμα οἰκοδομοῦντες, τῶν ἐν πενίαις καταφρονοῦντες· οἱ φιλαργυρίας μὲν ἐπιμελούμενοι, ἐλεημοσύνης δὲ ἀμελοῦντες.

ΗΘΙΚΟΝ Ἀλλ' ὅπως τοῦτο ἐλεημοσύνης λόγος ἐκέκτηται, φέρε δὴ καὶ λόγον ἐκθῶμεν, ὃν τοῦτο τελῶν ἡμερῶν τοῦτο φίλοι, θεωρίας ποιούμενος ἀτέλεστον ἔλασα, ἀναλάβωμεν σήμερον. μεμνῆσθε ὅτε πρώην τοῦτο ἐπιτομὴν τοῦ ἐργασίας διελεγόμην, καὶ τῆς ματαιοπονίας ἐκείνης καὶ τῆς τῶν νέων βλακείας, ὅτε ἀπὸ ἐλεημοσύνης ἡμῖν εἰς ἔκθεσιν ὁ λόγος ἐξέπεσε τὰ ἐγκλήματα. ἵνα οὖν καὶ τὰ τότε κινούμενα; ὅτι τί χρὴ τὸν ὄντα, ἡ ἐλεημοσύνη, ἀλλ' οὐ θεάτρου τὸ ἐργαστήριον ἔχουσα, καὶ διδάσκαλον, οὐκ ἀνθρώπων, ἀλλὰ Θεόν. Εἶτα ζητοῦντες, τί τέχνη καὶ τί οὐ τέχνη, εἰς ματαιοπονίας καὶ κακοτεχνίας ἐκπεσόμεθα, ἀλλ' ἀφ' ἧς καὶ τῆς τέχνης ταύτης ἐμνημονεύσαμεν τῆς τῶν νεανιῶν. ἆρα ἀνεπλήσατε; φέρε οὖν καὶ σήμερον τὰ τότε ῥηθέντα ἀναλάβωμεν, καὶ δείξωμεν πῶς τέχνη ἐστὶ ἀμείνων πασῶν τεχνῶν ἡ ἐλεημοσύνη. καὶ γὰρ τέχνης ἴδιον, τὸ τοὺς μὴ χρήσιμον τελοῦντας, ἐλεημοσύνης δὲ ταύτην χρησιμωτέραν, εὐδηλον ὅτι καὶ τέχνη, καὶ τεχνῶν ἁπασῶν αὕτη ἀμείνων. οὐ γὰρ νεανιεύματα ἡμῖν ἐργάζεται, οὐδὲ ἱμάτια ὑφαίνει, οὐδὲ οἰκίας οἰκοδομεῖ τὰς πολίτας· ἀλλὰ ζωὴν αἰώνιον παρέξειεν, καὶ τῶν τοῦ θανάτου χειρῶν ἁρπάζει, καὶ ἐν ἑκατέρᾳ τῇ ζωῇ λαμπρεύεσθαι ἀποφαίνει, καὶ οἰκοδομεῖ τὰς μονὰς τὰς ἐν οὐρανοῖς, καὶ τὰς σκηνὰς ἐκείνας τὰς αἰωνίους. αὕτη τὰς λαμπάδας ἡμῶν οὐκ ἀφίησι σβεσθῆναι, οὐδὲ ῥυπαρὰ ἔχοντας ἱμάτια φαιδρύνει ἐν τῷ λάμῳ, ἀλλὰ πλύνει καὶ χιόνος καθαρώτερα ἐργάζεται. Ἐὰν γὰρ ὦσι αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ. οὐκ ἀφίησι ἡμᾶς ἐμπεσεῖν εἴδωλα· ὁ πλούσιος ἐκεῖνος, οὐδὲ ἀκούσας τῶν φοβερῶν ῥημάτων· δηλ. Εἰς κόλπους κεκραγωγεῖ τὸν Ἀβραάμ. καίτοι τῶν τεχνῶν βιωτικῶν ἐστὶ ἕκαστη ἀπολαύουσα ἔχει καταρθώματα· οἷον ἡ γεωργία, ὁ τρέφειν· ἡ ὑφαντική, ὁ σκεπάζειν, μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοῦτο. οὐδὲ γὰρ δέχεται μόνη τὰ πρὸς ἑαυτὴν ἡμῖν συνεισφέρειν. ἀλλ', εἰ βούλει, τὴν γεωργικὴν ἀξιεπαίνωμεν θεωρίαν. ἂν γὰρ μὴ ἔχῃ τὴν χαλκευτικήν, ἵνα δίκελλαν ᾖ· ὕλην ᾖ δρεπανίου ᾖ πέλεκυν, ᾖ ἕτερα πλείονα δανείζηται πρὸς αὐτῆς· ᾖ τὴν τεκτονικήν, ὥστε ἀροῦσαι πῆξαι, καὶ ζυγὸν καταπελτάσαι καὶ ἁμαξᾶν, ὥστε τείνειν ἀσταχύας· καὶ τὴν σκυτοτομικήν, ὥστε ᾖ ἱμάντα ἐργάσασθαι· ᾖ τὴν οἰκοδομικήν, ὥστε ᾖ τοῖς ἀροτριῶσι ταῦρος βυρσάσιοι οἰκοδομῆσαι, καὶ τοῖς σπείρουσι γεωργοῖς οἰκίαν· ᾖ τὴν δρυοτομικήν, ὥστε ξύλα τέμνειν· ᾖ τὴν ἀγροτοπομπικήν μὴ ταῦτα πάντα, ὑδαμοῦ φανῆναι. οὕτω καὶ ἡ ὑφαντική, ὅταν τι ποιῇ, πολλὰς μὲν ἑαυτῇ κολᾷ τέχνας, ὥστε αὐτῇ συνεφάπτεσθαι τῶν προκειμένων· καὶ μὴ προσκαλοῦνται ᾖ χεῖρα ὀρέξωσιν, ἔσχηκε δὲ αὐτὴ καὶ ἐκείνου ἀπορρεμένην. καὶ ἑκάστη ᾖ τῶν τεχνῶν τῆς ἑτέρας δεῖται. ὅταν ᾖ ἐλεῆσαι δέῃ, οὐδενὸς ἡμῖν δεῖ ἑτέρου,

πέρυ, ἀλλὰ γεώρεις δεῖται μόνον. Εἰ δ' λέγεις, ὅτι χρημάτων δεῖται καὶ οἰκημάτων καὶ ἱματίων ἐστὶ συνοδηγῆσαι, ἀναγνωθι τὰ ῥήματα τοῦ Χριστοῦ σκόπει, ἃ πρὸς τοὺς λόγους εἶπε, καὶ Δια. κα. γ. δ.
πάντας ἁπλῶς τοὺς ἀγωνίας. καὶ σφόδρα πέπεισαι, καὶ τῶν τοιούτων [χάριν,] δύο λεπτὰ οὐ βάλεις, ὃ πολλοῦ ἀπήρτισας· καὶ ὅσῳ μᾶλλον αὐξάνῃ, τούτῳ ἔχει μείζονα, πρὸς ὃ τέλος ἦλθες τῆς τέχνης. Τούτων τοίνυν δεόμεθα τοῦ ὑπερήμου καὶ πένητος, καὶ καταρθώσωμεν. καὶ γὰρ βέλτιον τούτου εἰδέναι, ἢ βασιλέα εἶναι καὶ χρήματα προσκεῖσθαι. καὶ γὰρ δὴ τοῦτό ἐστι τὸ πλεονέκτημα αὐτῆς μόνον, ὅτι καὶ δεῖται ἑτέρων· ἀλλ' [ὅτι] καὶ ποικίλων προσγμάτων ὄντι ἀνυσιτελῆ, καὶ πολλῶν καὶ πολυτελῶν. καὶ γὰρ οἰκίας οἰκοδομεῖ τοὺς ἀεὶ μένουσας τὸν ἔσχατον, καὶ διδάσκει τοῦτο καταρθοῦσθαι αὐτόν, πῶς δεῖ Ⓜ ἀθάνατον θάνατον ἀφυγεῖν καὶ ἀπαθεῖς τοὺς δυσπαθεῖς μηδέποτε δεσπόσωμεν, ἀλλὰ πᾶσαν ἀφαφήσεως βλάβην, καὶ τοῦ ἀπὸ λησῶν, καὶ τοῦ ἀπὸ σκωλήκων, καὶ τοῦ ἀπὸ σηπεδόνος, καὶ τοῦ ἀπὸ τοῦ χρόνου. κάτοπτρα εἰ ὀπτὶ πύρωσι φυλαχῆ τοῦτο μόνον σε ἵνες εἰδέναι ἄξει, ἵνα οὐκ ἀεὶ ἔδωκας ὥστε * δυνασθῆναι ὀπτὶ πολλοῖς ἔτεσι ἀνάλωτον ἀφατηρῆσαι Ⓜ σῶμα; ἀλλ' ἰδοὺ σε αὐτὸ οὐκ ὀπτὶ πυρὸς μόνον, ἀλλ' ὀπτὶ πάντων παθῶν, καὶ πῶς δεῖ καὶ τὰ ἀρχέτυπα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀνάλωτα μένοιεν διήκοντα; καὶ τί δεῖ τὰ μέρη ἅπαντα λέγειν τῆς τέχνης ταύτης καὶ κατορθώματα; αὕτη γάρ σε διδάσκει, πῶς αὖ γένοιο Θεοῦ ὅμοιος, ὃ πάντων ὄντι κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν. ὁρᾷς πῶς οὐχ ἓν αὐτῆς τὸ ἔργον, ἀλλὰ πολλά; καὶ διαμένει τέχνης ἕτερας, οἰκίας οἰκοδομεῖ, ἱμάτια ὑφαίνει, ἵππους ἡνιοχεῖ, ἀνδριάντας κατασκευάζει, γεωργεῖσθαι ποιεῖ, ἁμπελουργεῖ· κερατεῖ, Θεοῦ κατασκευάζει ὁμοίους. Εἰ τοίνυν τῆς τέχνης ταύτης χρησιμώτερον ἦν γένοιτ' ἄν; εἰ μὲ γὰρ ἄλλαι μὴ τῶν εἰρημένων καὶ τοῦ πλούτου συγκαταλύονται βίῳ, καὶ ποιητῶν τῶν τεχνιτῶν οὐδαμοῦ φαίνοι), καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν ἀρχαιοπρεπῆ οὐκ ἰχνοῦσι, καὶ πόνου δέοι) καὶ χρόνου πολλοῦ, καὶ μειζόνων ἑτέρων· αὕτη ὅταν ὁ κόσμος πρόεληθη, ὅτε μάλιστα φαίνε)· ὅταν ἀποθαυμάζωμεν, ὅτε μάλιστα ἀφανίζεται, καὶ τὰ ἔργα αὐτῆς τὰ γεγλυμμένα διήκουσι· καὶ οὔτε χρόνου, οὔτε πόνου, οὔτε ἄλλης ὕλης δέεται ἐργασίας τοιαύτης· ἀλλὰ καὶ ποιητὰς σε σοφοὺς, καὶ γεγεωκότας, ἢ πρὸς τὸ μέλλουσαν καὶ ζωὴν ἀναποδημεῖ, καὶ οὐδέποτέ σε ἀπολιμπάνει. αὕτη σε καὶ Φιλοσόφων καὶ ῥητόρων δυνατωτέρους κατασκευάζει. Ⓜ μὲ γὰρ ὁ σκέπας βδελυκτοὺς ταῖς τέχναις, πολλοὺς ἔχοισι τοὺς φιλονεικοῦντας· Ⓜ δ' ὁ τούτῳ λάμποντες, μυρίους τοὺς βλασφήμους. καίτοι μὲ ἀνθρώπων πρεσβεύσαι βήματι, σωτηριωδῶντες τοῖς ἀδικουμένοις, πολλάκις δὲ καὶ τοῖς ἀδικοῦσιν· αὕτη δὲ βήματι πρέσβεις τοῦ Χριστοῦ, οὐ μόνον σωτηριοῦσα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν Ⓜ δικαίζοντα πείθουσα σωτηρίᾳ τῇ κρειττόνῃ, καὶ τοῖς ψήφοις ὑπὲρ αὐτοῦ σκέφεται· καὶ μυρία ἡμαρτηκὼς ἦ, σεφανοῖ καὶ ἀνακηρύττει. Δότε γάρ, φησι, ἐλεημοσύνῃ, καὶ πάντα ἔσται καθαρά. καὶ Ἵ λέγω τοῖς Λεκ. ια. μα.
μέλλουσι; ὁ γὰρ τῇ πρόσοδι βίᾳ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐρείδεται, Ἵ βούλομαι) μᾶλλον, σφισὶ δὲ) πολλοὺς καὶ ῥήτορας, ἢ ἐλεήμονας καὶ φιλανθρώπους, ἀκούσῃ δὲ δύτερον αἱρεμένους· καὶ μάλιστα εἰκότως. βιωλωπίας μὲ γὰρ ἀναμφιβόλως, τοῦτο ὁ βίος βλασφόσει) (καὶ γὰρ καὶ περὶ τούτων ζωφήσει χρόνοι πολλοὶ) ἐὰν δὲ ὁ ἐλεῆ πρὸς ἐλεῆς, πάντα οἰκόσει) καὶ ἀπόλωλε. καὶ καθάπερ τὴν θάλασσαν οὐκ ἔνι πλῆσαι, λιμένων καὶ ὅρμων προσκεχωρημένων· ὕπως τοῦτο Ⓜ βίοι ζωεσκέναι τοῦτο, ἂν ἔλεοι καὶ συγκινώμεν καὶ φιλανθρωπίαι ἀνάλης. ἀλλὰ τοῦτο τοῦτο λογισμῷ μόνον αὐτὰ ἐπέτρεψεν ὁ Θεός· ἀλλὰ πολλὰ μέρη αὐτοῦ καὶ τῇ τῆς φύσεως τοῦ ἐπαινεῖσθαι. ὕπου καὶ πατέρες παῖδας ἐλεοῦσιν· ὕπου μητέρες· ὕπου τέκνα γονεῖς· οὐκ ὀπτὶ ἀνθρώπων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὀπτὶ τῶν ἀλόγων ἀπάντων· ὕπου ἀδελφοὶ ἀδελφοί, καὶ συγγενεῖς πρὸς συγγενεῖς· ὕπου ἄνθρωπος ἀνθρώπου. ἔχομεν γάρ τι καὶ ἀπὸ τῆς φύσεως πρὸς ἔλεον ὑπερρεπές. διὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἀδικουμένων ἀγωνιῶμεν, καὶ σφαττομένους ὁρῶντες ὑπεκαμπτόμεθα, καὶ πενθοῦντας βλέποντες δακρύομεν. ὅπου γὰρ σφό-

δρα

δρα βάλε) καταρθῦναι αὐτὸ ὁ Θεός, ἐκέλευσε τῇ φύσει πολλὰ εἰς ὕψος ζωωθεισενεγκεῖν, δεικνὺς, ὅτι σφόδρα αὐτῷ τοῦτο εὔκατόρθωτον. ταῦτ' οὖν ἐννοοῦντες, καὶ ἡμᾶς ἑαυτοὺς καὶ τὰ παιδία καὶ τοὺς προσιόντας εἰς τὸ τῆς ἐλεημοσύνης ἀγάγωμεν διδασκάλιον, καὶ ὅτο προσῆν πάντων αὐθεντικὸς μανθανέτω, ὅτι καὶ τοῦτο αὐθεντικός. μέγα γὰρ αὐθεντικὸς, καὶ τίμιον ἀνὴρ ἐλεήμων· ὡς αὐθεντικὸν μὴ τοῦτο ἔχῃ, καὶ τοῦτο εἰ) αὐθεντικὸς δόξει πᾶσι. τοῦτο σοφοὺς ἐρ- 5
Λευ. ς. λς. γάζε). καὶ τί θαυμάζεις εἰ τοῦτο αὐθεντικός; τοῦτο Θεός. Γίνεσθε γάρ, φησιν, οἰκτίρμονες, ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν. μάθωμεν τοίνυν εἰ) ἐλεήμονες ἀπὸ πάντων ἔσεσθε· μάλιστα δ', ὅτι ἐξ ἡμῶν πολλοὶ δεόμεθα ἐλέους, καὶ μηδὲ ζῆν" ἡδέως ἂν θελήσοι σκῶμεν, ὅταν μὴ ἐλεηθῶμεν. ἐλε- Ἰω. ιβ
ημοσύνῃ δὲ λέγω, τὴν πλεονεξίας καθαρσίαν. εἰ γὰρ ὁ τῆς αὐτοῦ δεκάτης μισθὸν καὶ μηδενὶ μεταδιδοὺς, οὐκ ἐλεήμων· ὁπόταν τῶν ἑτέρων λαμβάνῃ, πῶς ἐλεήμων, καὶ μυεῖα δῷ; εἰ γὰρ 10
ὃ ἀπολαύειν μόνον τῶν ὄντων, ἀπὸ μισθαρνίας· πολλῷ μᾶλλον ὃ ἑτέρους ἀφαρπάζειν. εἰ ἂν μηδὲν ἀδικήσαντες" κολάζοι), ὅτι γε μετέδωκεν, πολλῷ μᾶλλον ἂν καὶ τὰ ἑτέρων λαμ- χαι
βάνοντας. μὴ τοίνυν τοῦτο εἴπῃς, ὅτι ἄλλος ἠδίκηται, καὶ ἄλλος ἐλέηται. ὃ γὰρ δεινὸν τοῦτο ἔστι. ἔδει γὰρ ἂν ἀδικουμένου αὐτοῦ εἰ) καὶ τὸ ἐλεεῖσθαι· νυνὶ δὲ ἑτέρους πλουτίζων, οὐκ ἑτέρους πτωχίσας θεραπεύεις, δέον ἐκείνους θεραπεύειν, μᾶλλον δὲ μηδὲ πλουτίζειν. 15
φιλόθεος γάρ, οὐχ ὁ πλήθων καὶ θεραπεύων, ἀλλ' ὁ τοῦ περὶ ἑτέρων πληθύνειν ἰώμενος. τὰ σαυτοῦ τοίνυν ἴασαι κακὰ, μὴ τὰ ἑτέρου· μᾶλλον δὲ μηδὲ πλῆθε, μηδὲ καταβαλλε (τοῦτο γὰρ παίζοντός ἐστιν) ἀλλ' ἀνάσχησον τοῦ καταβληθῆναι. οὐδὲ γὰρ δυνατὸν τῷ αὐτῷ μέτρῳ τῆς ἐλεημοσύνης θεραπεῦσαι τὸ ἀπὸ τῆς πλεονεξίας κακόν. 20
δεῖ γὰρ πλεονεκτήσης ὁδοῦ, οὐχ ὁδοῦ σοι δῷ πάλιν εἰς ἐλεημοσύνην, ἵνα ἀνέλῃς τὸ ἀπὸ τῆς πλεονεξίας ἕλκος, ἀλλὰ βαλάντιον. διὰ τοῦτο ὁ κλέπτης ἀλλοῖ τετραπλάσιον καταβάλλει· ἢ ὁ κλέπτοντος ὁ ἁρπάζων χείρων. εἰ ὁ ἐκεῖνον τετραπλασίονα δοῦναι δῷ ὧν ἔκλεψε, καὶ ἁρπάζοντα δεκαπλασίονα καὶ πολλῷ πλέον· καὶ ἀγαπητὸν, εἰ καὶ ὅτω δυνηθείην τὴν ἀδικίαν ἐξιλεώσασθαι. ἐλεημοσύνης γὰρ οὐδὲ εἷς λήψεται) καιρός. διὰ τοῦτο ὁ Ζακχαῖος, 25
Λευ. ιθ. η. Ἀποτίσω, φησὶν, ὧν ἐσυκοφάντησα, τετραπλασίονα, καὶ τὰ ἡμίσεα τῶν ὑπαρχόντων μου δίδωμι τοῖς πτωχοῖς. εἰ ὁ ἐκ τῶν νόμων τετραπλασίονα δοῦναι δῷ, πολλῷ μᾶλλον ὁ τῇ χάριτι καὶ κλέπτοντα, πολλῷ μᾶλλον καὶ ἁρπάζοντα. μὴ γὰρ τῆς ζημίας ὁ τρόπος καὶ ἡ ὕβρις πολλή. ὥστε κἂν ἑκατονταπλάσια δῷς, οὐδέπω τὸ πᾶν ἔδωκας. ὁρᾷς ὡς ὁ Ματθαῖος ἔλεγεν, ὅτι κἂν ὁλόλυξον ἁρπάσῃς καὶ τὰλαντον ὑπισχνῇ, μόλις καὶ ὅτε θεραπεύεις; εἰ δὲ τότε ποιῶν, μόλις ὅταν ἀνύπερθέτῳ τὴν τάξιν, καὶ ἁρπάσῃς μὴ ὑσίας ὁλοκλήρους, ὀλίγα δὲ παράσχῃς, καὶ μηδὲ ἐκείνοις τοῖς ἀδικηθεῖσιν, ἀλλ' ἑτέροις ἀντ' ἐκείνων, ποίαν ἕξεις ἀπολογίαν; ἵνα συγνώμῃς; ποίαν σωτηρίας ἐλπίδα; βούλει μαθεῖν ὅσον ἐργάζῃ κακὸν ὕπνος ἐλεεῖν; 30
Σοφ. λδ. κβ. ἀκούσον τῆς γραφῆς λεγούσης· Ὡς ὁ ἀποκλείων τὸν οἶκον αὐτοῦ ἐμπροσθεν τοῦ πατρὸς, οὕτως ὁ ποιῶν ἐλεημοσύνην ὑσίαν οὐκ ἀναπέμπει πενήτων. ταύτην τοίνυν τὴν ἀπειλὴν ἐγκρύψαντες τῇ διανοίᾳ ἀπέλθωμεν, ταύτην ἐν ταῖς τοίχοις, [ταύτην ἐν ταῖς χερσὶ,] ταύτην ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς, ταύτην πάντα χοῦ· ἵνα κἂν ὁ φόβος ἐκεῖ ἀκμάζῃ ἐν τῇ διανοίᾳ ἡμῶν κωλύῃ τὰς χεῖρας ἡμῶν καθημερινῶν φόνων. φόνου γὰρ ἁρπαγὴ χαλεπώτερον, καὶ μακρῷ τούτου πάντα ἀναλίσκουσα. ἵν' οὖν καθαρθώμεν τοῦ νοσήματος τούτου, μιμησώμεθα καὶ ποιῶμεν ἑαυτοὺς καὶ ποιῶμεν ἀλλήλους ταῦτα. οὕτω γὰρ ἐν ποιῶμεν ἔλεον ἐσόμεθα ποθουμότεροι, καὶ καθαροὺς ἑαυτοὺς ὅπως ταύτην λημψόμεθα μισθὸν, καὶ τῶν αἰωνίων ἀπολαύσομεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ.

Ομιλ. ρ. 32 Ο ΔΕ ΙΗΣΟΥΣ ΠΡΟΣΚΑΛΕΣΑΜΕΝΟΣ
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, Εἶπε· σπλαγχνίζομαι ὅτι τρεῖς ἡμέρας προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι· καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω, μή ποτε ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ.

Καὶ δυσκίνητον τοῦτο μέλλων ποιεῖν, προοιμίοις ἐπεραύλισε τοὺς τὸ σῶμα πεπηρωμένους· καὶ ἐνταῦθα τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιεῖ. Ἀπὸ τῶν τυφλῶν καὶ χωλῶν ἰάσεως εἰς τοῦτο ἐμβαίνει καὶ πάλιν. Τί δή ποτε οὖν τότε μὲν εἶπον οἱ μαθηταί, Ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους· νυνὶ δὲ οὐκ εἶπον, καὶ ταῦτα πρὸ τριῶν ἡμερῶν; ἢ καὶ αὐτοὶ βαρύτερον φρονοῦντες τοῦ λιμοῦ. καὶ γὰρ ἐδόξαζον τὸν Θεὸν ὅτι τοῖς γυμνοῖς. Ἀλλ' ὅρα πῶς καὶ νυνὶ οὐχ ἁπλῶς ὅτι τὸ θαῦμα ἔρχεται, ἀλλ' ἐκκαλεῖται αὐτοὺς εἰς τοῦτο. οἱ μὲν γὰρ ὄχλοι ὅτι ἰατρείαν ἐληλύθοτες, οὐκ ἐτόλμησαν τοὺς ἄρτους αἰτῆσαι· αὐτὸς ὁ καὶ φιλάνθρωπος καὶ χηδεμών, καὶ οὐκ αἰτοῦσι δίδωσι, καὶ φησὶ πρὸς τοὺς μαθητάς· σπλαγχνίζομαι ὅτι τρεῖς ἤδη μοι προσμένουσιν, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσιν· καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν, ὅτι ἐφόδια ἔχοντες ἦλθον, φησὶ· τρεῖς ἡμέρας ἤδη μοι προσμένουσιν, ὥστε εἰ καὶ ἔχοντες ἦλθον, ἀναλώκασι ταῦτα. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ αὐτὸς οὐκ ἐν τῇ πρώτῃ καὶ δευτέρᾳ τοῦτο πεποίηκεν, ἀλλ' ὅτε αὐτοῖς ἅπαντα ἀνάλωτο· ὥστε πρότερον αὐτοὺς ἐν χερσὶν λαβεῖν, καὶ πεῖσαι, καὶ πλείονος τῆς προθυμίας δέξασθαι τὸ γινόμενον. Διὰ τοῦτό φησιν, ἵνα μὴ ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ· δεικνὺς ὅτι καὶ πόρρωθεν ἀφεῖκεσαν, καὶ οὐδὲν αὐτοῖς ὑπολελειμμένον ἦν. καὶ εἰ μὴ θέλεις ἀπολῦσαι νήστεις, ἵνα ἔνεκεν οὐ ποιεῖς τὸ σημεῖον; ἵνα ἐν τῇ ἐρωτήσει ταύτῃ καὶ τῇ ἀποκρίσει προσεκκαλέσηται ποιήσῃ τοὺς μαθητάς, τὴν πίστιν ἑαυτῶν ἐπιδείξωνται, προσάσθωσι καὶ λέγωσι, ποίησον ἄρτους. Ἀλλ' οὐδὲ οὕτω συνῆκαν τῆς ἐρωτήσεως τὴν αἰτίαν. Ὅθεν ὕστερον λέγει αὐτοῖς, καθώς φησιν ὁ Μάρκος· Ἔτι οὕτως ἐστὶ πεπεπωρωμένη ἡ καρδία ὑμῶν; ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε; καὶ ὦτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε; ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, οὐκ ἔνεκεν τοῦ μαθητὰς λέγει, καὶ δείκνυσιν ἀξίους τοῦ παθεῖν οὓς τοὺς ὄχλους, καὶ προσέθηκε καὶ τὸ ἔλεον τὸ περὶ αὐτῶν; ὁ δὲ Ματθαῖός φησιν, ὅτι μετὰ ταῦτα καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς λέγων· Ὀλιγόπιστοι, οὔπω νοεῖτε οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε; οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε; οὕτως ἀλλήλοις συμφωνοῦσιν οἱ εὐαγγελισταί. τί οὖν οἱ μαθηταί; ἔτι χαμαὶ ἔρπουσι· καίτοι μυρία ἐποίησεν, ὥστε μνημονεῦσαι ἔδει τὸ θαῦμα καὶ διὰ τῆς ἐρωτήσεως, καὶ διὰ τῆς ἀποκρίσεως, καὶ διὰ τοῦ ποιῆσαι διακόνους αὐτοὺς, καὶ διὰ τὸ ἐναπομφῆναι τοὺς κοφίνους· ἀλλ' ἔτι ἀτελέστερον διέκειντο. διὰ καὶ λέγουσιν αὖθις·

33 Πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρήμῳ ἄρτοι τοσοῦτοι; Καίτοι πρὸ τούτου καὶ νυνὶ τῆς ἐρημίας μεμνῆσθαι· αὐτοὶ μὲν ἀθυμίᾳ λογισμῷ τοῦτο λέγοντες, ὁ δὲ σημεῖον καὶ ἐντεῦθεν ἀνύποπτον ποιούμενος. ἵνα γὰρ μή τις λέγῃ, ὅπερ καὶ ἤδη εἶπον, ὅτι ἀπὸ πλησίον τινὸς κώμης ὕστερον ἔλαβεν, ὁμαλοῦται ὁ τόπος, ἵνα πιστευθῇ τὸ θαῦμα. διὰ τοῦτο καὶ τὸ πρότερον σημεῖον ἐν τούτῳ τῇ ἐρημίᾳ ποιεῖ πολὺ τῶν κωμῶν ἀπεχούσῃ. ὧν οὐδὲν ὄντων οἱ μαθηταί φασιν· πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι; καὶ γὰρ ἐνόμιζον ταῦτα αὐτὸν εἰρηκέναι, ὡς αὐτοῖς μέλλοντα ἐπιτάττειν διαπέμφειν αὐτούς· σφόδρα ἀνοήτως. Διὰ γοῦν τοῦτο καὶ πρώϊμον ἔλεγε· δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν, ἵνα αὐτοῦ εἰς ἀφορμὴν ἐμβάλῃ τὸ αὖτ[ις τότε] προσκαλέσασθαι. νυνὶ δὲ οὐδὲ τοῦτό φησι, δότε αὐτοῖς φαγεῖν· ἀλλὰ τί; σπλαγχνίζομαι [ὅτι ὄχλοι] καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω, ἐπιτείνων αὐτοὺς ἀγῶνα καὶ ἐρεθίζων μᾶλλον, καὶ δι-

Mαρ. η. ιζ.

Ματθ. ιϛ. η. θ.

δοις ἀφελέσθαι τοὺς ὃ πρὸ αὐτοῦ ταῦτα αἰτῆσαι. ἐκ γὰρ δεικνύντος ἰῶ τὰ ῥήματα, ὅτι δυνάται μὴ ἀπολῦσαι αὐτὸς νήστεις, καὶ ἐμφαίνοντος τὴν ἐξουσίαν. ὃ γὰρ, ἐὰν θέλω, τοῦτό ἐστιν ὁ δεικνυμένου. ὅθεν ἦ τοῦ πλήθους ἐμνημόνευσαν λοιπὸν, καὶ τοῦ τόπου ἐκ τῆς ἐρημίας (πόθεν γὰρ, φησὶν, ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι, ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον;) καὶ οὐδὲ ὅτου ζωῆκαν ὃ λεχθὲν, λοιπὸν αὐτὸς τὰ πρὸ ἑαυτοῦ εἰσφέρει, καὶ φησὶν αὐτοῖς·

34 Πόσους ἄρτους ἔχετε; ἐκεῖνοι δὲ λέγουσιν, ἑπτὰ, καὶ ὀλίγα ἰχθύδια.

Καὶ οὐκ ἔτι λέγουσιν, ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν εἰς τοσούτους, ὥσπερ ἔμπροσθεν εἶπον. ἄντους εἰ μὴ ἐκ τοῦ πάντος ἐπελαμβάνοντο, ἀλλ' ὅλως ὑπολύτεροι καὶ μικρὰ ἐλάμβανον. ἐκ γὰρ αὐτὸς ἀφ' ἑτέρων αὐτῶν τὴν ἀξίωσιν ὁμοίως ἐρωτᾷ, ὥσπερ καὶ πρότερον, ἵνα καὶ τῷ ἔργῳ τῆς ἐρωτήσεως δύναμιν αὐτοὺς τῶν ἄδη γνῶναι βούλεται. σὺ δὲ ὥσπερ εἰδὼς αὐτῶν ὃ ἀτελὲς ὂν τούτων, ἵνα κατάμαθε καὶ τὸ φιλόσοφον τῆς γνώμης, καὶ θαύμασον ὃ φιλάλληλος, πῶς αὐτοὶ γεάφοιτες, καὶ ἑαυτῷ ἀρκοῦσιν ἐλαττώματα, καὶ ταῦτα μεγάλα ὄντα. οὐδὲ γὰρ τὸ τυχὸν ἰῶ ἔγκλημα, ἔναγχος τοῦ σημείου τούτου γνωσθὲν ὕστερον εὐθέως ἐπιλαθέσθαι. ἀφ' τοῦτο καὶ ἐπιμένουσι. μὴ δὲ τούτων ἐκ τὴν ἀλλὴν φιλοσοφίαν σκόπουσι· πῶς ἦσαν γαστρὸς κρείττους· πῶς ἐπαιδεύοντο μὴ πολὺν ποιεῖσθαι τραπέζης λόγον. οἱ ἐρημίᾳ γὰρ ὄντες, καὶ τῆς ὑμέρας ὁλῆς ἀφιπτέοντες, ἑπτὰ ἄρτους εἶχον. καὶ μὴ οὖν ἄλλα ὁμοίως ἐκ τούτων ποιεῖ. καὶ γὰρ καταπλήττει αὐτοὺς ὅτι τὴν χεῖρα τῶν μαθητῶν πολὺ πηλίζει τοὺς ἄρτους.

35 Ἐκέλευσε γὰρ, φησὶ, τοὺς ὄχλους ἀναπεσεῖν ὅτι τὴν γῆν·

36 Καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς· οἱ δὲ μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ. Τὸ δὲ τέλος οὐκ ἔστ ὅμοιον.

37 Ἔφαγον γὰρ πάντες, φησὶ, καὶ ἐχορτάσθησαν. καὶ ἦρεν ὃ περισσεῦον τῶν κλασμάτων ἑπτὰ σπυρίδας πλήρεις.

38 Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.

Matth. 16. 10. Ἀλλὰ πῶς πότε μὲν πεντακισχιλίων ὄντων, δώδεκα κόφινοι ἐπερίσσευσαν· ὁ τοῦτο δὲ τετρακισχιλίων, ἑπτὰ σπυρίδες; ἵνος οὖν ἔσται καὶ ὁμοῦ ἐλάττονα ἰῶ τὰ λείψανα, τοσοῦτον ὄντων τῶν ἐσιωμένων; ἢ τοῦτο τοῦτό ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι αἱ σπυρίδες τῶν κοφίνων μείζους ἦσαν· ἢ εἰ μὴ τοῦτο, ἵνα μὴ πάλιν ἡ ἰσότης τοῦ σημείου εἰς λήθην αὐτοῦ ἐμβάλῃ, τῇ διαφορᾷ τοῦ μεγέθους αὐτῶν διεγείρων, ἵνα ὁπὲρ τοῦ προλαμβάνειν δύναμιν θῶσι πάντοτε τούτου. διὰ δὴ τοῦτο τότε μὲν τοῖς μαθηταῖς ἐρίθμησε ποιεῖ τοὺς κοφίνους τῶν λειψάνων· νυνὶ δὲ, τοῖς ἄρτοις καὶ σπυρίδας, καὶ τούτῳ τοῦ ἄφατον δυνάμεως ὁδηγῶν καὶ τοῦ βουλήματος τῆς ἐξουσίας, ὅτι αὐτῷ δυνατὸν ἐκ ὕστερον καὶ ἑτέρους καὶ τοιαῦτα θαυματουργεῖν. διὰ γὰρ μικρᾶς δυνάμεως ἰῶ, ὃ Θεὸς ἀριθμὸν διατηρήσας καὶ τότε καὶ νῦν, τότε μὲν πεντακισχιλίων ὄντων, νυνὶ δὲ τετρακισχιλίων· καὶ μήτε τότε τῶν κοφίνων, μήτε νῦν τῶν σπυρίδων μήτε ἐλάττονα μήτε πλείονα γενέσθαι ἀφεῖναι τὰ λείψανα, καίτοιγε τῶν πλήθους τοῦ ἐσιωμένου διαφόρου ὄντος. καὶ ὃ τέλος ἦ ὅμοιον τῷ προτέρῳ. καὶ γὰρ καὶ τότε τοὺς ὄχλους ἀφεὶς ἀναχωρῆσαι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ νῦν· καὶ ὁ Ἰωαΐνης ἦ τοῦτό φησιν. ὅθεν γὰρ οὐδὲν ὅτου σημεῖον ἀκολουθεῖν αὐτῷ παρεσκεύαζεν, ὡς τὸ τῶν ἄρτων θαῦμα· καὶ ἡ μέσον ἀκολουθεῖν, ἀλλὰ καὶ βασιλέα ποιεῖν ἐβούλοντο, τυραννίδος φεύγων ἐπονείδιον ἀποπλοῦν μὴ τοῦ θαυματουργίαν ταύτην· καὶ οὐδὲ πεζῇ ἄπεισιν, ἵνα μὴ ἀκολουθήσωσι, ἀλλ' εἰς τὸ πλοῖον ἐμβάς.

Ioan. 6. 15.

39 Καὶ ἀπολύσας, φησὶ, τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια Μαγδαλά.

κβ ιε. 1 Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ σαδδουκαῖοι, πειράσαντες αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ δεῖξαι αὐτοῖς.

2 Ο δὲ φησιν· ὀψίας γινομένης λέγετε εὐδία (πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός)
3 Καὶ πρωΐ· σήμερον χειμών (πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός) τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε;
4 Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἀπῆλθεν.

Ο δὲ Μάρκος φησίν, ὅτι προσελθόντων αὐτῷ καὶ συζητούντων, Ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ λέγει· τί ἡ γενεὰ αὕτη σημεῖον ἐπιζητεῖ; Mar. 8. 12.
ἀμὴν λέγω ὑμῖν· εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον. Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς πάλιν ἐμβὰς εἰς πλοῖον ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν.

Ο δὲ Λουκᾶς φησίν, ὅτι ἐπισυναθροιζομένων τῶν ὄχλων ἤρξατο λέγειν· ἡ γενεὰ αὕτη πονηρά ἐστιν· σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. Luc. 11. 29.
Καθὼς γὰρ ἐγένετο Ἰωνᾶς σημεῖον τοῖς Νινευίταις, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ. Βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτούς, ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶντος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶντος ὧδε. Ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν, ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε. Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας εἰς κρυπτὴν τίθησιν οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φῶς βλέπωσιν. Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός σου· ὅταν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται· ὅταν δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν. Σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν. Εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν, μὴ ἔχον τι μέρος σκοτεινόν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζῃ σε.

5 Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, φησι, εἰς τὸ πέραν, ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν.
6 Ο δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, καὶ Σαδδουκαίων. Διὰ τί μὴ εἶπε, προσέχετε ἀπὸ τῆς διδασκαλίας; σαφῶς βουλόμενος

αὐτοὺς ἀναμνῆσαι τῶν γνωμθέντων. ἐ γὰρ ἤδει ὑπιλελησμένους. ἀλλὰ διὰ μὲν ἁπλῶς ἐγκαλέσαι, οὐκ ἐδόκει λόγου ἄξιον· ὃ δὲ ἀφορμὴν ἀπ' αὐτοῦ λαβόντα ὕστερον ὑπομνῆσαι, βαρὺ δόξαν εἶναι ποιεῖ τὸ ἔγκλημα. καὶ διατί μὴ τότε ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ὅτε εἶπον· πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι; καὶ γὰρ οὐκ ἦν ἐδόκει ὅτε τοῦτο λέγεσθαι, ἵνα μὴ δόξῃ ὑπιτρέχειν τῷ σημείῳ. καὶ ἄλλως δέ, οὐκ ἐβούλετο ὑπὸ τῶν ὄχλων αὐτοῖς ἐγκαλέσαι, οὐδὲ ἐπ' ἐκείνων φιλονικεῖσθαι. ἐ νῦν ἦν βλασφημία καὶ κατηγορία, ὅτι διπλοῦν τὸ θαῦμα γνωμθέντων τοιοῦτοι ἦσαν. διὸ ἐ ἄλλο θαῦμα ποιήσας, τότε ὑπιτιμᾷ. ἃ γὰρ διελογίζοντο, ταῦτα εἰς μέσον φέρει. τί ἦν διελογίζοντο;

7 Ὅτι ἄρτους, φησίν, οὐκ ἐλάβομεν. Ἐπὶ γὰρ τοῖς τὰ καθάρσια ἦσαι τὰ Ἰουδαϊκὰ ἐσπουδακόσι, καὶ τὰ τῶν βρωμάτων διατηρήσεις. διὸ ἀπόντων ἔνεκεν καὶ σφοδρότερον αὐτοῖς ὑπιτίθεται, λέγων·

8 Τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε;

9 Οὔπω νοεῖτε οὐδὲ συνίετε; πεπωρωμένην ὑμῶν ἔστι καρδία; ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε; καὶ ἔχοντες, οὐκ ἀκούετε; οὐ μνημονεύετε τῶν πεντακισχιλίων τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε;

10 Οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε;

Εἶδες ἀναισθησίαν ὑπιτεθραμμένην; οὐδὲ γὰρ ἀναγκαῖον φαίνεται οὕτως αὐτοῖς ὑπιτιμῆσαι. τίνος οὖν ἕνεκεν τοῦτο ποιεῖ; ὥστε πάλιν τὴν περὶ τῶν βρωμάτων παραλῦσαι ὑπόληψιν. διὰ γὰρ τοῦτο, ὅτε μὲν, οὐ νοεῖτε, μόνον εἶπεν, οὐδὲ συνίετέ φησιν· ἐπαῦθα γὰρ, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ὑπιπλήξεως, ὀλιγόπιστοί φησιν. οὐ γὰρ πάντα χοῦ ἡ παρουσία καλή. ὥσπερ γὰρ μετεδίδου προφάσεις αὐτοῖς· οὕτω καὶ ὑπιτιμᾷ, τῇ ποικιλίᾳ ταύτῃ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν οἰκονομῶν. ὅσα γὰρ καὶ τὴν ὑπιτίμησιν πολλὴν καὶ τὴν ὑπεῖκειαν. μονονουχὶ γὰρ ἀποδυρόμενος αὐτοῖς, ὑπὲρ ὧν ἐπετίμησεν αὐτοῖς σφοδρῶς, φησίν· οὕτω νοεῖτε οὐδὲ πέντε ἄρτους, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε; καὶ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε; διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τοὺς ἀριθμοὺς τίθησι καὶ τῶν περισσευμάτων καὶ τῶν λειψάνων, ὁμοῦ τε εἰς ἀνάμνησιν αὐτοὺς ἄγων τῶν προγεγονότων, καὶ ὡσὰν τὰ μέλλοντα παρασκευάζων διορθοῦν. καὶ ἵνα μάθῃς ὅσον ἴσχυσεν ἡ ὑπιτίμησις, καὶ πῶς διήλθεν αὐτῶν καὶ διέδυσαν τὴν διάνοιαν, ἄκουσον τί φησιν ὁ εὐαγγελιστής. οὐδὲν γὰρ πλέον εἶπόντος τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλ' ὑπιτιμήσαντος καὶ τοῦτο παρέθετος μόνον,

11 Πῶς οὐ νοεῖτε ὅτι οὐ περὶ ἄρτων εἶπον ὑμῖν προσέχειν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων!

Ἐπήγαγε λέγων·

12 Τότε συνῆκαν ὅτι οὐκ εἶπε προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τοῦ ἄρτου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς διδασκαλίας τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.

Καί τι αὐτοῦ τοῦτο ἑρμηνεύσαντος. ὅσα πόσα ἀγαθὰ ἡ ὑπιτίμησις εἰργάσατο. καὶ γὰρ τῶν Ἰουδαϊκῶν αὐλοὺς ἀπήγαγε παραδεκτηρήσεων, καὶ ῥᾳθύμους ὄντας προσεκαρτερεῖν εἰργάσατο, καὶ τῆς φιλονικίας δὲ ὀλιγοπιστίας ἀπήλλαξεν, ὥστε μὴ δεδοικέναι μηδὲ τρέμειν, εἴποτε ἄρτους φαγεῖν ὀλίγους ἔχοντες, μηδὲ σφόδρα λιμοῦ φέρειν, ἀλλ' ὑπερορᾶν τούτων πάντων.

ΗΘΙΚΟΝ Μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς πάντα παρὰ καιρὸν ἀναστρεφώμεθα τοὺς ἀπορουμένους, μηδὲ καταγινώσκωμεν τῶν δεομένων ζητῶμεν. καὶ γὰρ ἀμφοτέρων βλάπτει ἡ τῶν δεομένων ψυχὴ τῶν φαρμάκων τούτων. διὰ δὴ τοῦτο καὶ τὰ κτίσματα οἰκονομοῦσα ἅπασα ὁ Θεὸς ὥστε βλάπτειν, ποτὲ μὲν τοῦτο, ποτὲ δὲ ὠφελοῦ ποιεῖ· καὶ ὥστε τὰ χρήσιμα μένειν, ὥστε τὰ λυπηρὰ καθ' ἑαυτὰ ἀφίστασθαι. ὥσπερ γὰρ ποτὲ μὲν νύξ, ποτὲ δὲ ἡμέρα· ἐ "Ὅτε μὲν θέρος, "Ὅτε δὲ χειμών· οὕτω καὶ ἐν ἡμῖν, ποτὲ μὲν λύπη, ποτὲ δὲ ἡδονή· ποτὲ μὲν νόσος, ποτὲ δὲ ὑγίεια. μὴ τοίνυν θαυμάζωμεν ὅταν νοσῶμεν, ἐπεὶ καὶ ὅταν ὑγιαίνωμεν θαυμάζειν δεῖ· μηδὲ θορυβώμεθα, ὅταν ἀλγῶμεν, ἐπεὶ καὶ

ὅταν

ὅταν χαίρωμεν θορυβεῖσθαι εἰκός. κζ φύσιν γὰρ πάντα ἔχει καὶ κζ ἀκολουθίαν. καὶ τί θαυμάζεις εἰ ὅτι σὺ ζητεῖς; ἡ γὰρ καὶ ὅτι τῶν ἀγίων ἐκείνων συμβαίνον τοῦτο ἴδοι τις ἄν. ἵνα τοῦτο μάθῃς, φέρε, οἱ νομίζεις μάλιστα βίον ἡδονῆς γέμειν καὶ ἀπολλάσθαι πενίας, τοῦτον εἰς μέσον ἀγάγωμεν. βούλει τοὺς Ἀβραὰμ τὸν ζωλὸν ἐξετάσωμεν ἐκ τῶν ἐναντίων; ἢ οὐκ οἶσθα τοῦτο ἀκούσας; Ἐξῆλθε ἐκ τῆς γῆς σου, καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου. εἶδες πενίαν λυπηρὸν ὑπομένοντα; ἀλλ' ὅμως καὶ ὁ πλούσιος ἀλαζονεύεται. καὶ δοῦλος εἰς γῆν ἦν ἄν σοι δείξω, καὶ ποίοις σε εἰς ἔθνος μέγα. τί οὖν ὅτῳ ἦλθεν εἰς τὸν γῆν, καὶ ὁ λιμὸς ἐπῆλθεν, ἔστι τὰ λυπηρά; οὐδαμῶς· ἀλλὰ πάλιν ἕτερα χαλεπώτερα τῶν πατέρων διαδέχεται, λιμὸς καὶ μετάβασις εἰς γυναικὸς ἁρπαγή. καὶ μὴ ταῦτα μόνα ἕτερα αὐτοῖς ἐξεδέχετο, ἀλλὰ τῶν Φαραὼ πληγή, εἶτα ἡ ἄφεσις, εἶτα ἡ λιμή, καὶ ταῦτα πολλὰ δῶρα ἐκφέρα, καὶ ἡ πρὸς τὸν οἰκέτην ἐπιβουλή. καὶ τὰ ἑξῆς δὲ ἀπόντα τοιαῦτα ἔχει τὸν σπερμάτων, ἀπὸ χρημάτων καὶ λυπηρῶν πλεκόμενα. καὶ ὅτι τῶν ἀποστόλων δὲ ἦν ἀναγκαῖον ἐνέβαινε. διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγεν· Ὁ πραγματευόμενος ἡμᾶς ἐν παντὶ τῷ θλίβεσθαι, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν παντὶ θλίψει. Τί οὖν πρὸς ἐμέ, φησι, ἡ ἀεὶ ἐν λύπαις ὄντα; μὴ ἀγνοῶμεν μηδὲ ἀχάριστοι γένου. καὶ γὰρ ἀμήχανοι ἦσαν ἐν λυπηροῖς ἀεὶ διηνεκῶς (οὐδὲ γὰρ ἀρκεῖ ἡ φύσις) ἀλλ' ὅμως ἐν χαρᾷ βουλόμεθα ἀεὶ, διὰ τοῦτο ἐν λύπαις ἀεὶ νομίζομεν ἀεί. οὐ διὰ τοῦτο δὲ μόνον· ἀλλ' ὅμως τῶν μὲν χρηστῶν καὶ ἀγαθῶν δώρων ὀπιλαθανόμεθα, τῶν δὲ λυπηρῶν ἀεὶ μεμνημόνευόμεν, διὰ τοῦτο καὶ ἀεὶ ἐν λύπαις ἐσμὲν φαμέν. οὐδὲ γὰρ δυνατὸν ἀνθρώπου ὄντα, ἀεὶ ἐν λύπαις εἶναι. καὶ εἰ βούλεσθε, καὶ ἐν τρυφῇ βίον ἐξετάσωμεν, τὸν ἁβρὸν καὶ διαῤῥέοντα, καὶ τὴν φορτικὴν καὶ ἐπαχθῆ καὶ ὀδυνηρόν. ὑπιδίξομεν γὰρ ὑμῖν καὶ τοῦτον ἔχοντα λύπας, κἀκεῖνον αἰσθήσεις. ἀλλὰ μὴ μοι θορυβεῖσθε. προσκείσθω δὲ εἰς μέσον δεσμώτης ἀνθρωπος, καὶ ἄλλος βασιλεὺς νέος ὀρφανός, οἱονεὶ διαδεξάμενος μεγάλων· προσκείσθω δὲ καὶ ὁ πένης μισθωτὸς, δι' ὅλης ποιούμενος τῆς ἡμέρας, ὁ δὲ ἕτερος τρυφῶν διηνεκῶς. βούλει καὶ ἐκείνης τὰς ἀγωνίας προσθῶμεν τοῦ τρυφῶντος; σκόπησον πῶς αὐτὸν εἰκὸς χαμαίζεσθαι τὸν διαίσιον, ὅταν δόξης ἐφίηται τῆς ὑπερβαινούσης αὐτὸν· ὅταν καταφρονῆται παρὰ τῶν οἰκετῶν· ὅταν παρὰ τῶν ἐλαττόνων ὑβρίζηται· ὅταν μυρίους ἔχῃ κατηφεῖς, καὶ σὺν ἀγκυλλόντας αὐτὸν τὸν πολυτέλειαν. καὶ τὰ ἄλλα δὲ ὅσα τὸν πλούτῳ τοιούτῳ συμβαίνειν εἰκὸς, σὺν εἰπεῖν ἐνί, τὰς ἀπειθείας, τὰ προσκρούσματα, τὰς κατηφείας, τὰς ζημίας, τὰς παρὰ τῶν φορτικωτέρων ὑπιδουλείας, οἳ, ἐπειδὴ τὸ ἐκείνου πλοῦτον εἰς ἑαυτοὺς ἐπεγκεῖν μὴ δυνηθῶσιν, ἔλκουσι, σπαράττουσι πάντα χθὲς τὸ νέον, μυρίους ἐπίφορα χειμῶνας αὐτῷ. βούλει καὶ τούτου εἶπω τὸν ὀδυνὸν τὸ μισθωτοῦ; ἀπόντων ἀπόλλαχθαι τούτων. καὶ ὑβρίζουσι τὰς αὐτοῦ, οὐκ ἀλγεῖ (οὐδεὶς γὰρ ἑαυτὸν ἀγαπᾷ τοσοῦτον) οὐχ ὑπὸ χρημάτων δέδοικε, μὴ ὀδυνῆς ἐαθεῖ, μετ' ὀφθαλμοῦς καθεύδει πολλῆς. οὐχ οὕτως τὸ χαῖρον εἶναι πίνοντες τρυφῶσιν, ὡς ἐκεῖνος ὅτι πηγὰς ἀπιὼν, καὶ τῶν ναμάτων ἀπολαύων ἐκείνων. ἀλλ' ἐκείνου μὲν ταῦτα. εἰ δὲ οὐκ ἐρεῖ σοι τὰ εἰρημένα, ἵνα μείζονα ποιήσω τὸν νίκην, φέρε, τὸν βασιλέα καὶ τὸν δεσμώτην συγκρίνωμεν· καὶ ὁρᾷ πολλάκις ὅταν μὲν ὀδυνῆ ὄντα καὶ παίζοντα καὶ πηδῶντα· ἐκεῖνον δὲ ὀφθήσεται καὶ πορφυρίδι ἀθυμοῦντα, καὶ μυρίας ἔχοντα φροντίδας, καὶ ἀπὸ τιθήνης ὧν δεῖ. οὐ γὰρ ὅτι, οὐκ ἔστι βίον ἀλυπον οὐδὲ ἐνὸς δύρᾳ, ἀλλ' οὐδὲ ἡδονῆς ἄμοιρον. οὐδὲ γὰρ δυ' ἤρκεσεν ἡμῖν ἡ φύσις, καθάπερ ἔφθην εἰπών. εἰ δὲ ὁ μὲν χαίρει πλείονα, ὁ δὲ ἀγεῖ πλείονα, τοῦτο πρὸς αὐτὸν τὰ ἀλγεινὰ συμβαίνει, ὅταν μακρόψυχος ᾖ, οὐ διὰ τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν. εἰ γὰρ βουλοίμεθα συνεχῶς χαίρειν, πολλὰς ἔχομεν ἀφορμάς. δυ' γὰρ ὀπιλαθώμεθα δρετῆς, οὐδὲν ἔσται ὃ λυπουν ἡμᾶς λοιπόν. καὶ γὰρ ἐλπίδας ὑποτείνει χρηστὰς αὕτη τοῖς κεκμηκόσι αὐτῇ, καὶ Θεῷ διαρέστους ποιῇ, καὶ παῤῥησίαν ἀνθρώποις διδοκίμους, καὶ ἡδονὴν ἀνέκφατον. εἰ γὰρ καὶ τὸ χαροποιοῦν πο-

νον ἔχει ἡ ἀρετή, ἀλλὰ ἡ ζωειδὴς πολλῆς πληρεῖ τῆς εὐφροσύνης· καὶ τοσαύτην ἔνδοθι σπίθησι τὴν ἡδονὴν, ὅσην οὐδεὶς ἂν δύναιτο διηγήσασθαι λόγος. Τί γάρ σοι δοκεῖ τῶν ὁρωμένων παρόντι βίῳ τρυφὴ ἡδύ; πραπέζα πολυτελὴς, καὶ σώματος ὑγεία, καὶ δόξα, καὶ πλοῦτος; ἀλλὰ ταῦτα καὶ πόδα δὴ σκεῖνη καταβάλης τῇ ἡδονῇ, πόνων ἔσαι παρότερα τοῖς αὐτὴν συγκροτοῦσα. οὐδὲν γὰρ ἥδιον ζωειδοῦς ἀγαθοῦ καὶ ἐλπίδος χρηστῆς. καὶ Εἰ βούλεσθε τοῦτο μαθεῖν, Ⓦ μέλλοντα ἀπόνως σπουδὴν ὀξεπάσωμεν, ἢ Ⓦ γεγενημένα· καὶ ἀναμνήσαντες αὐτοὺς τραπέζης πολυτελοῦς ἧς ἀπόλαυσιν, καὶ δόξης καὶ ὕμνων, καὶ ἀγαθῶν ἔργων ὧν ἠργάσατο ποτὲ καὶ ἐποίησεν, ἐρώμεθα ὅτι ὕσιν γάνυται μᾶλλον, καὶ ὀφόμεθα ἐπ' ἐκείνοις μὲν ἀμεριμνοῦντας καὶ ἐγκαλυπτομένους, ὅτι τούτοις ἦ πεπόνθασι καὶ σκιρτῶντα. οὕτω καὶ Ἐζεκίας ὅτι ἐμεγαλαχίαθη, καὶ δόξης, καὶ βασιλείας, καὶ τραπέζης πολυτελοῦς ἐμεμνήκυσεν, ἀλλὰ δεκνυσιν. δ. Βασ. κ. γ. καὶ Ησ. λε. γ. β. Τιμ. δ. ζ. α. σώσης. Μνήσθητι γάρ, φησι, Κύριε, ὡς ἐπορεύθην ἐνώπιόν σου ἐν ὁδῷ βυθεία. ὅρα καὶ Παῦλος ἀπὸ τούτων σκιρτῶντα καὶ λέγοντα· Τὸν ἀγῶνα Ⓦ καλὸν ἠγώνισμαι, Ⓦ δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα. Τί γὰρ ἂν εἶχεν εἰπεῖν οὗτος, φησι; πολλὰ ἂν πλείονα τούτων· ἂν ὑμᾶς ἂς ἐπεμήκη, καὶ δορυφορίαν ἧς ἀπόλαυσε, καὶ θεραπείαν πολλήν. ἢ οὐκ ἀκούεις αὐτοῦ λέγοντος, Ὡς ἄγγελον Θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς Χριστὸν Ἰησοῦν· καὶ, ὅτι Εἰ δυνατὸν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες ἂν ἐδώκατέ μοι· καὶ, ὅτι ὑπὲρ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ Ⓦ παρελάβετε ὑπὲρ ἐμοῦ; ἀλλ' οὐδὲν ἐκείνων φέρει εἰς μέσον· ἀλλὰ τοὺς πόνους, καὶ τοὺς κινδύνους, καὶ τοὺς ὑπὲρ τούτων ἐφεδρεύοντας. καὶ μάλα εἰκότως. ταῦτα μὲν γὰρ ἐστὶ δῆλα ἀφίεται, σκιὰν ἡμῖν ζωποιεῖ· καὶ ἐκείνων μὲν δύσομεν λόγον, τούτων ἢ μιᾶς ἀπαιτήσομεν. Οὐκ ἴσε ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τελευταίᾳ πῶς συγχέει ψυχὴν ἀμφιβολίαι; πῶς κατοπτεύει τὴν καρδίαν ἀνάκρισις; ὅτε τοίνυν ὅτε ταῦτα γίνεται, τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἡ μνήμη παρεστῶσα, καθάπερ θυρὶς ἐν χειμῶνι, παρεμπέπτωκε τὴν τεθορυβημένην ψυχήν. αἱ μὲν γὰρ πόνων ἀναμνήσεις ἀεὶ ταύτῃ πρόσεισιν ὁ φόβος· ὅπου δ' ἀναθήματος παράκλησις, ἐκεῖσε ἐκδημοῦμεν ἐντεῦθεν, ὑπισχνούμενα πάντως. ἐπεὶ καὶ ὁ δεσμώτης τότε μάλιστα ἀλγεῖ, ὅταν αὐτὸν ἀξιάγωσιν ὅπου ὁ δικαστήριον· ὅτε μάλιστα τρέμει, ὅταν ἐντὸς ἡ τοῦ βήματος, ὅταν δίκη γένηται εὐθυῶσαι δοῦναι. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ δείματα τῶν πολλῶν τότε ὅσην ἀκούει ἀναγνωμένων, καὶ ὅλης φοβερᾶς, ὧν οὐδὲ τοῦ θαυμαστοῦ λαμπὸν φέροντες Ⓓ ἀπιστοῦσι, καὶ τὸν χλοῦνον αὐτοῦ μὴ πολλῆς τῆς ῥύμης ἀναπαύσει κείμενοι, καὶ φοβερὸν σκοραῖοι τοῖς πρόσω, τῆς ψυχῆς ἔνδον ἑαυτοῦ εἰσωθούσης, καὶ ἀκουούσης ἀπορραγῆναι τοῦ σώματος, καὶ τοῦ ὅλου τὸ ἐρχομένου ἀγγέλων οὐ φερούσης. Εἰ γὰρ αἱ θεῖαι φοβεραὶ σκοραῖντες διεδηλώμεθα, αἱ γέεναι ἀπειληφόρεις καὶ δυνάμεις ἀποτόμους τῶν παραγινομένων βλέπιντες, τί οὐ πεισόμεθα, ἐλκομένης ἡμῖν ἀπὸ τοῦ σώματος τῆς ψυχῆς, καὶ συνειμένης καὶ πολλὰ ἀποδυομένης εἰκῇ καὶ μάτην; ἐπεὶ καὶ ὁ πλούσιος σκιὰν μὴ ὃ ἀπιλθεῖν, πολλὰ ἐπιθυμοῦν, ἀλλ' οὐδὲν ἀπώναντο. Ταῦτα δὴ πάντα ἀναπλάττοντες πρὸ ἐμοῦ καὶ ἀναστρέφοντες, ἵνα μὲν καὶ ἡμεῖς ταῦτα πάθωμεν, Ⓦ σκιὰ τούτων φόβου ἀκμάζοντα διατηρήσωμεν, ὅπως τοῦ ἀπὸ τῶν πραγμάτων φύγωμεν κάλασιν, καὶ τῶν αἰωνίων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. νδ'. 13 ΕΞΕΛΘΩΝ ΔΕ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΙΣ ΤΑ ΜΕρη Καισαρείας τῆς Φιλίππου, ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων· τίνα με λέγουσιν Ⓓ ἄνθρωποι εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;

Τίνος

Τίος ἔσχαν ⓦ οἰκίας ἰω τῆς πόλεως ἐίρηκεν; ἐπιδή ἐσι ἡ ἄλλη Καισάρεια, ἡ Στρατώνος. ⓒ οὐκ ἐν ἐκείνῃ, ἀλλ' ἐν ταύτῃ αὐτοὺς ἐρωτᾷ, πρῶτον τῶν Ιουδαίων ἀπάγων, ὡς πάσης ἀπαλλαγὴν ἔχει ἀγωνίας μὴ πρόφασιν ἐπιπῖν ἐκ τῆς ἀληθείας ἀπάντα. ἢ τίνος ἔσχεν οὐκ αὐθέντως τὴν γνώμην αὐτῶν ἐρώτησιν, ἀλλὰ τὴν τῶν πολλῶν; ἵνα εἰπόντες τὴν ἐκείνων, εἶτα ἐρωτηθέντες, ὑμεῖς δὲ ἵνα με λέγετε ⓣⓗ εἶ), ἀπὸ τοῦ ἔργου τῆς ἐρωτήσεως εἰς μείζονα ἀναγαγῶσιν ἔννοιαν, καὶ μὴ εἰς τὴν αὐτῶν ἀκαιρότητα τοῖς πολλοῖς ἐπεπόησαν. δέχε δὲ τὸν ὁδηγὸν τὸ δεχτὸν τοῦ κηρύγματος αὐτῶν πιστωθῆναι). ἀλλ' ὅτε σημεῖα πολλὰ ἐποίησε, ⓒ ἐκεῖ πολλῶν αὐτοῖς διελέξατο ⓒ ὑψηλῶν δογμάτων, καὶ τῆς αὐτοῦ θεότητος, καὶ τῆς τῶν ⓦ πατέρων ὁμοιούσης πολλὰς πίστεις ἐποιήσατο, ὥστε τὴν πᾶσιν αὐτοῖς προσαγωγὴν ταύτην. καὶ οὐκ εἶπε, ἵνα με λέγουσιν ⓖ γραμματεῖς ⓒ ⓖ Φαρισαῖοι ⓣⓗ (καίτοιγε ὄντων αὐτῷ πολλάκις προσίοντων καὶ διαλεγομένων) ἀλλ' ἵνα με λέγουσιν ⓖ ἄνθρωποι ⓣⓗ), τὴν τῶν δήμων γνώμην τὴν ἀδέκαστον ἐξετάζων. εἰ γὰρ αὐτὴν πολλῷ ταπεινοτέραν τοῦ δέοντος ἐῶν, ἀλλὰ πανοῦργος ἀπήλλαχτο· ἐκεῖνο γὰρ πολλῆς ἔγκειται τῆς κακίας. καὶ δεικνύς πῶς σφόδρα βούλεται τὴν οἰκονομίαν ὁμολογεῖσθαι, φησὶ· ⓦ ὁμοὶ τοῦ ἀνθρώπου, τὴν θεότητα σκεπάζων καλῶν· ὁ δὲ ἀναχοῦ πολλαχοῦ ποιεῖ φησὶ γάρ, Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς ⓦ οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. καὶ πάλιν, Ὅταν δὲ ἴδητε ⓦ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα, ὅπου ἦν τὸ πρότερον εἶπα, ὅθεν εἶπον·

Ioan. γ. ιγ.

Ioan. ς. ξβ.

14 Οἱ μὲν Ἰωαννίην ⓦ βαπτιστὴν, ⓖ δὲ Ἠλίαν, ⓖ δὲ Ἰερεμίαν, ⓖ δὲ ἕνα τῶν προφητῶν, Καὶ τὴν περιλαμπούσαν αὐτοῦ δόξαν εἰς μέσον ἤγαγεν, τότε ἐπάγαγε,

15 Ὑμεῖς δὲ ἵνα με λέγετε ⓣⓗ); Ἐκκαλούμενος αὐτοὺς ἀπὸ τῆς δευτέρας ἐρωτήσεως, εἰς τὸ μείζονα φαντασθῆναι περὶ αὐτοῦ· ⓒ ἐνδεικνύμενος αὐτοῖς, ὅτι ἡ προτέρα ψῆφος σφόδρα ὄντως ἀπὸ δίκαιος αὐτὸν τῆς ἀξίας. δεῖ γὰρ αὐτῶν ἑτέραν ὑπεζητεῖ, καὶ δευτέραν ἐπάγει πρόσωπον, ἵνα τῶν μὴ συμπεσεῖν τοῖς πολλοῖς, οἳ, ὅπερ μείζονα εἶδον τὰ σημεῖα καὶ ἀνθρώπου, ἀνθρώπου μὲν ἐνόμιζον ⓣⓗ), ἐξ ἀναστάσεως δὲ φαντάστε, καθάπερ καὶ Ἡρῴδης ἔλεγεν. ἀλλ' αὐτὸς ταύτης αὐτοὺς ἀπάγων τῆς ὑπονοίας, φησὶν· ὑμεῖς δὲ ἵνα με λέγετε ⓣⓗ); τουτέστιν, ⓖ ζηνῶντες ἀεὶ ⓒ θαυματουργοῦντα βλέποντες, καὶ πολλὰς δυνάμεις δι' ἐμοῦ πεποιηκότες αὐτοί. Τί οὖν; ὁ στόμα τῶν ἀποστόλων ὁ Πέτρος, ὁ πάντα χοῦ θερμός, ὁ τῆς χορείας τῶν ἀποστόλων κορυφαῖος, πάντων ἐρωτηθέντων, αὐτὸς ἀποκρίνεται. καὶ ὅτι μὲν τὴν τοῦ δήμου γνώμην ἠρώτα, πάντες εἶπον τὸ ἐρωτηθέν· ὅτι δὲ τὴν αὐτῶν, Πέτρος προπηδᾷ καὶ προλαμβάνει, καὶ φησι·

16 Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Τί οὖν ὁ Χριστός;

17 Μακάριος εἶ Σίμων Βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι.

Καὶ μάλιστα εἰ μὴ ἀγνοίας αὐτοὶ ὁμολόγησαν καὶ ὀξὺ αὐτοῦ τοῦ παθεῖν γεγυμνασμένοι, οὐκ ἰδίῳ ἀποκαλύψεως τοῦτο ἔργον· εἰ τῶν πολλῶν αὐτοὶ ⓣⓗ) * ἐνόμιζον, καὶ μανίας ἐσμοῦ ἄξιον ἰδεῖν τὸ λεχθέν. ἐπὶ δὲ τούτῳ ἔφησεν, Ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς εἶ, ⓒ ὃν ⓓ πλοίῳ μὲν ⓦ σάλῳ οἱ εἶδον, καὶ οὐκ ἐμανιώδησαν, καίτοι ἀληθῶς εἰπόντες. οὐδὲ τοιαύτην ὁμολόγησαν ἰδότητα, οἵαν ὁ Πέτρος· ἀλλ' ἕνα τῶν πολλῶν ἀληθῶς ἰδὼν ἐνόμιζον ⓣⓗ). ἀξιοῦσι μὲν τοῦ πολλοῦ, καὶ μάλιστα οὐκ τῆς οὐσίας αὐτῆς. καὶ ὁ Ναθαναὴλ δὲ ἔλεγε· Ῥαββὶ, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ, καὶ οὐ μόνον ἐμανιώδησεν, ἀλλὰ καὶ ὡς σοφώτερον πολλῷ τῆς ἀληθείας ἐλέγχεται παρ' αὐτοῦ. ἐπήγαγε γοῦν· Ὅτι εἶπόν σοι, ὅτι εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς πίστευεις· μείζονα τούτων ὄψει. τίνος οὖν ἕνεκεν

Matth. ιδ. λγ

Ioan. α. μθ.

Ioan. α. ν.

τοῦ

σοῦ μακαρίζει); ὅτι γνήσιον αὐτὸν ὡμολόγησεν υἱόν. διὰ δὲ τοῦτο ἐπ' ἐκείνων μὲν οὐδὲν τοιοῦτον εἴρηκεν· ὅτι ἦ τότε, ἡνίκα τὰ ἀποκαλύμματα δείκνυσι. ἵνα γὰρ μὴ δόξῃ τοῖς πολλοῖς, ὅτι σφοδρὸς ἰσῶς ἐστὶ τῆς Χριστοῦ, φιλίας καὶ κηδεμονίας ἕνεκα τὰ ῥήματα, καὶ διὰ δόξης αὐτοῦ χαριζόμενος, ἀλλ' εἰς μέσον τὴν συγκατάθεσιν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν· ἵνα μάθῃς, ὅτι Πέτρος μὲν ἐφθέγξατο, ὁ πατὴρ δὲ ἐνεκαινούργησε· καὶ μηκέτι δόξῃ μὲν, δεσπότῃ, ἀλλὰ δόγμα εἶναι θεῖον τὰ εἰρημένα πιστεύσῃς. καὶ πόθεν ἔσχεν οὐκ αὐτὸς ἀποφαίνεται, οὐδὲ λέγει· ἐγώ εἰμι ὁ Χριστός· ἀλλὰ διὰ τῆς αὐτοῦ ἐρωτήσεως κατασκευάζει τοῦτο, αὐτοῦ εἰσάγων ὁμολογῆσαι· οὕτω καὶ αὐτὸν τότε παρεπαίδευεν ἰσῶς καὶ δυσκόλως, καὶ ἐκείνους μᾶλλον ἐφείλκετο τοὺς πίστιν τῶν λεγομένων. Εἶδες πῶς υἱὸν ἀποκαλύπτει πατήρ; πῶς πατέρα υἱός; Ουδεὶς γὰρ πατέρα τις ἐπιγινώσκει, φησίν, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ᾧ ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. οὐκ ἄρα ἔνι πῶς ἑτέρῳ μαθεῖν πατέρα υἱόν, ἢ πῶς αὐτὸν τοῦ πατρὸς· οὐδὲ πῶς ἑτέρου μαθεῖν πατέρα, ἢ παρὰ τοῦ υἱοῦ. ὥστε καὶ σιτοῦνται τὸ ὁμότιμόν τε καὶ ὁμοούσιον δῆλον. Τί οὖν ὁ Χριστός; σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς Ιωνᾶ· σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς. ὅτι γὰρ ἐκήρυξάς μου πατέρα, φησί, κἀγὼ πατέρα σε ὀνομάζω, μόνον οὐ λέγων· ὅτι ὥσπερ σὺ τοῦ Ιωνᾶ παῖς, οὕτω κἀγὼ τοῦ πατρός ἐμοῦ. ἐπεὶ καὶ πρὸ ἔλεγεν ἰσῶς εἰ πεῖν, σὺ εἶ ὁ υἱὸς Ιωνᾶ· ἀλλ' ὅτι εἶπεν υἱὸν Θεοῦ, ἵνα δείξῃ ὅτι οὕτως ἐστὶν υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὥσπερ ἐκεῖνος υἱὸς Ιωνᾶ, τῆς αὐτῆς οὐσίας ᾧ γεγυμνωκότι, διὰ τοῦτο τοῦτο πρὸς αὐτὸν εἶπε.

18 Καὶ ἐγώ σοι λέγω, σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν. Τουτέστι, τῇ πίστει τῆς ὁμολογίας. ἐντεῦθεν δείκνησι πολλοὺς μέλλοντας πιστεύειν, καὶ δύσκοπον αὐτοῦ τὸ φρόνημα, καὶ ποιμένα ποιῆς.

Καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. Εἰ δὲ ἐκείνης οὐκ κατισχύσουσι, πολλῷ μᾶλλον ἐμοῦ. ὥστε μὴ θορυβηθῇς, ἐπειδὰν μέλλῃς ἀκούειν, ὅτι παραδοθήσομαι, καὶ σταυρωθήσομαι. εἶτα καὶ ἑτέραν λέγει παροιμίαν·

19 Καὶ ἐγώ σοι δώσω τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας. Τί ἐστι, καὶ ἐγώ σοι δώσω; ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐδωκε τὸ ἐμὲ γνῶναι, οὕτω καὶ ἐγώ σοι δώσω. καὶ οὐκ εἶπε, παραδώσω σοι πατέρα (καίτοι πολλὴ ἰσῶς τῆς ἐξουσίας ἡ ἔνδειξις, καὶ τῆς δωρεᾶς τὸ μέγεθος ἄφατον) ἀλλ' ἐγώ σοι δώσω. τί δίδως, εἰπέ μοι; τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν·

Ἰν' ὅσα μὲν δήσῃς ὅτι τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὅσα ἂν λύσῃς ὅτι τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Πῶς οὖν οὐκ ἔστιν αὐτοῦ δοῦναι τὸ καθίσαι ἐκ δεξιῶν καὶ ὃς ἐὰν νικήσῃ, τῶν λεγομένων, ἐγώ σοι δώσω; Εἶδες πῶς καὶ αὐτὸς δικάζει Πέτρον εἰς ὑψηλὸν τινὰ τόπον αὐτοῦ ἐποίησε, καὶ ἑαυτὸν ἀποκαλύπτει καὶ δείκνυσι γὰρ ὅτα τοῦ Θεοῦ δεῖ τῶν ἐπανορθώσεων τῶν δύο τούτων· ἃ γὰρ Θεοῦ μόνον ἐστὶν ἴδια, ταῦτα ἀπαρτήματα λύσαι, καὶ ὃ ἀνθρώπινον τινὰ ἐκκλησίαν ποιῆσαι ἐν τοσαύτῃ κυμάτων ἐμβολῇ, καὶ δικτύου ἀλιέα πέτρας πάσης ἀποφυγὰς ἐρρωτέρους, τῆς οἰκουμένης πολεμούσης ἀπάσης, ταῦτα αὐτὸς ἐπαγγέλλεται δώσειν. καθάπερ ὁ πατὴρ πρὸς Ἱερεμίαν ἀναλεγόμενος ἔλεγε· Ὡς σύλλογα χαλκοῦ, ἐσόμεθα τῷ λαῷ τούτῳ· καὶ πολεμήσουσί σε, καὶ οὐ μὴ δύνωνται σοι· ὅτι μετὰ σοῦ ἐγώ εἰμι τοῦ σῶσαί σε καὶ ἐξελέσθαι σε, φησὶ Κύριος. καὶ ῥύσομαί σε ἐκ χειρὸς πονηρευομένων, καὶ λυτρώσομαί σε ἐκ χειρὸς ἀδικούντων σε. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνος ἔλεγε· Τί ἐγὼ καὶ σὺ, Κύριε; καὶ ἐγὼ ἄνθρωπος ἁμαρτωλός εἰμι· καὶ ἐγὼ ἄνθρωπος ἀκάθαρτος χείλεσι· καὶ ἐν μέσῳ λαοῦ ἀκαθάρτων χειλέων οἰκῶ· καὶ τὸν βασιλέα Κύριον Σαβαὼθ ἑωράκασιν οἱ ὀφθαλμοί μου· καὶ ἐπτοήθη ἐπὶ τῇ ὀπτασίᾳ, καὶ ἐταπεινοφρόνησεν· ἐπειδὴ ταῦτα ἔλεγε, καὶ ἐταπεινοφρόνησεν, ἐπὶ τούτοις ἐστηρίζετο καὶ ἐβεβαιοῦτο· ἐπειδὴ

ημῶν γλωττῶν τῶν τοιαῦτα τολμώντων. ὅσα γὰρ δέδωκε πάντων αὐτῷ τὴν ἐξουσίαν· ἐγὼ σοι λέγω, σὺ εἶ Πέτρος· ἐγὼ οἰκοδομήσω τὴν ἐκκλησίαν· ἐγώ σοι δώσω τὰς κλεῖς τῆς οὐρανῶν. καὶ ὅτε ταῦτα εἶπεν,

20 Διεστείλατο αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός.

Καὶ τίνος ἕνεκεν διεστείλατο; ὡστε τῶν σκανδαλιζόντων ἐκ μέσου γενομένων, καὶ τὸ σαφὲς τελεσθέντος, καὶ τῶν ἄλλων ὧν ἔπαθεν ἀπ' αὐτῶν παθόντων, καὶ μηδενὸς ὄντος λοιποῦ τὸ δέχεσθαι καὶ δοκιμώτατος τὴν εἰς αὐτὸν τῶν πολλῶν πίστιν, καθαρὰν καὶ ἀκίνητον ἐστυπωθῆναι τῶν ἀκουόντων τῇ διανοίᾳ τὴν περὶ αὐτοῦ δόξαν. καὶ γὰρ οὔπω σαφῶς ἐκ τῶν ἔργων ἐδήλωσεν αὐτὸν ἡ δύναμις. διὰ δὴ τοῦτο τότε ἐβούλετο διὰ κηρύγματος περὶ αὐτῶν, ὅτε καὶ ἡ σαφὴς τῶν πεπραγμένων ἀλήθεια, καὶ ἡ τῶν θαυμάτων ἰσχὺς ζωηρὰ τοῖς περὶ τῶν ἀποστόλων λεγομένοις. οὐδὲ γὰρ ἴσον ὁρᾶν νῦν ἐστὶ τὰ Παλαιστινῶν θαυματουργηθέντα, νῦν ὑπὸ ὑφιζάνοντα, ἐλαττούμενα, καὶ μάλιστα ὁπότε καὶ ὁ χρόνος ἔμελλε διαδέχεσθαι τὰ θαύματα τὰ γινόμενα· καὶ πάντα χρὸς τῆς οἰκουμένης περισκιούμενον βλέπειν καὶ πιστευόμενον, καὶ μηδὲν ζητοῦντα πάσχοντα λοιπόν, οἷς ἔπαθε. διὰ τοῦτό φησι μηδενὶ εἰπεῖν. τὸ μὲν γὰρ ῥιζωθὲν ἅπαξ, εἴπερ ἀφανισθεῖν, δυσχόλως δ' ἂν φυτευθὲν καταχθείη πάλιν πρὸς τοὺς πολλούς· τὸ δὲ μὴ παλιῶναι ἅπαξ μεῖναι ἀκίνητον καὶ μηδαμόθεν ἐπηρεασθὲν, ῥᾳδίως ἂν εἴη καὶ πρὸς αὔξησιν ὑπερδιδοῦσι μείζονα. εἰ γὰρ ④ σημείων ἀπολελαυκότες πολλῶν, καὶ τοσούτων μεταλαχόντες μυστηρίων ἀπορρήτων, ὑπὸ τῆς ἀκοῆς μόνης ἐσκανδαλίσθησαν· μᾶλλον δὲ οὐκ αὐτοί μόνοι, ἀλλὰ καὶ ὁ πάντων κορυφαῖος Πέτρος· σκόπησον δὴ σὺ πολλοὺς ἴσως εἰκὸς παθεῖν, μαθόντας μὲν ὅτι υἱὸς Θεοῦ ἐστιν, ὁρῶντας δὲ καὶ θαυμάζοντας καὶ ἐμπιπλαμένους, καὶ τῶν μυστηρίων τύπων τὸ ἀπόρρητον οὐκ εἰδότας, οὐδὲ πυθόμενος ἀπολελαυκότας ἀκοῆς. εἰ γὰρ τοῖς μαθηταῖς ἔλεγε Πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι· πολλῷ μᾶλλον ὁ λοιπὸς ὄχλος Ioan. ις. ιβ.
κατέπεσεν ἄν, εἰ πρὸς καιρὸν τοῦ προσέχοντος τὸ τῶν μυστηρίων τύπων ἀκρότατον αὐτοῖς ἀπεκαλύφθη. διὰ δὴ τοῦτο κωλύει εἰπεῖν. καὶ ἵνα μάθῃς πόσον ἐστὶ τὸ μὴ ταῦτα μαθεῖν πλήρη τὸν διδασκαλίαν, τῶν σκανδαλιζόντων περιῃρημένων, ἀπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ κορυφαίου μάθωμεν. αὐτὸς γὰρ οὗτος ὁ Πέτρος, ὁ μὴ τοσαῦτα σημεῖα ἰδὼν φανεὶς ἀθεῖς, ὡς δὲ ἁρπασθεὶς καὶ χόρτου δίκην τελῶν δόξας, ὅτε ὁ σωτὴρ προεχώρησε, καὶ τῆς ἀναστάσεως σαφεῖς ἔλαβε τὰς ἀποδείξεις, καὶ σοφὸς ἐστὶ τὸ σκανδαλίζον αὐτὸν καὶ φοβούμενον, οὕτως ἀκίνητον κατέσχε τῶν πυθμένα τῆς διδασκαλίας, ὡς λέοντος σφοδρότερον ὁπτήσαντα ἂν τὴν δίκην τῶν Ἰουδαίων, καίτοι καὶ δυνάμεων καὶ μυρίων θαυμάτων ἀπειλημμένων. πολλὰ γὰρ ἔχω λέγειν ὑμῖν, φησὶ, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. καὶ τῶν εἰρημένων ὧν πρὸς αὐτοῦ πολλὰ ἀγνοοῦσιν, ἃ οὐκ ἐποίησε σαφῆ πρὸ τοῦ σταυροῦ· ὅτε γὰρ ἐμέσῃ, τότε ἔγνωσαν ἕνια τῶν λεχθέντων. εἰκότως τοίνυν ἐκέλευσε τοῖς πολλοῖς μὴ εἰπεῖν πρὸ τοῦ σταυροῦ, ὅπου γε οὐδὲ αὐτοῖς τοῖς μέλλουσι διδάσκειν πάντα σὺν θλίψει ἐλάρρησε πρὸ τοῦ σταυροῦ.

21 Ἀπὸ τότε ἤρξατο αὐτοῖς δεικνύειν, ὅτι δεῖ αὐτὸν παθεῖν. Ἀπὸ τότε, πότε; ὅτε ἔπαθεν καὶ αὐτοῖς τὸ δόγμα· ὅτε τὸν σκανδαλισμὸν τῶν ἐθνῶν εἰσήγαγεν. ἀλλ' οὐδὲ οὕτω συνίεσαν τὸ λεγόμενον. ἕως γάρ, φησὶ, κεκαλυμμένος ὁ λόγος ἀπ' αὐτῶν· καὶ ὥσπερ ἐν ἀσαφείᾳ ἦσαν, οὐκ εἰδότες ὅτι δύας ἕως αὐτὸν δεῖ. διὰ τοῦτο δὲ σιδηρεῖ τοῖς δυσχερέσι, καὶ ἐμπλατύνει τὸν λόγον, ἵνα διανοίξῃ αὐτῶν τὸν διάνοιαν, καὶ συνιῶσι τί ποτέ ἐστι τὸ λεγόμενον. ἀλλ' οὐ συνῆκαν, ἀλλ' ἕως τὸ ῥῆμα κεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν· καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐρωτῆσαι, οὐχὶ εἰ ἀποθανεῖται, ἀλλὰ πῶς καὶ ἵνα ἔρχεται. καὶ τί ποτέ ἐστι τοῦτο τὸ μυστήριον; οὐδὲ γὰρ ἤδεσαν, τί ποτέ ἐστὶ τὸ ἀναστῆναι τοῦτο αὖθις, καὶ πολλῷ βέλτιον ἐνόμιζον εἶναι τὸ μὴ ἀποθανεῖν. διὰ τοῦτο τῶν ἄλλων θορυβουμένων καὶ διαπορουμένων, πάλιν ὁ Πέτρος, θερμὸς ὤν, μόνος τολμᾷ περὶ τούτων διαλεχθῆναι· καὶ οὐδὲ οὗτος παῤῥησίᾳ, ἀλλὰ καταδίδωμι λεγών·

ζών· τυτέστι, τῶν λοιπῶν ἀποχίσας ἑαυτὸν μαθητῶν, καὶ φησιν· 22 Ἱλεώς σοι, Κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. Τί ποτε τοῦτο ἐστιν; ὁ ἀποκαλύψεως τυχών, ὁ μακαρισθείς, οὕτω ταχέως διέπεσε καὶ ἐσφάλη, ὡς φοβηθῆναι τὸ πάθος; καὶ τί θαυμαστὸν, εἰ οὐ δεξάμενον ἐν τούτοις ἀποκαλύψαι, τοῦτο παθεῖν; ἵνα γὰρ μάθῃς, ὅτι σφόδρα σπουδὴν ἐφέγγξατο, ὅρα πῶς ἐν τούτοις τοῖς οὐκ ἀποκεκαλυμμένοις αὐτῷ, πῶς θορυβεῖται καὶ ἀδιστάκτως), καὶ μυριάκις ἀκούων οὐκ οἶδε τί ποτέ ἐστι τὸ λεχθέν. ὅτι μὲν γὰρ υἱὸς Θεοῦ ἐστιν, ἔμαθεν· ὅ, τι ποτέ δέ ἐστι τὸ μυστήριον τοῦ σταυροῦ καὶ τῆς ἀναστάσεως, οὐδέπω αὐτῷ δῆλον ἦν. καὶ γὰρ ἐκώλυεν, φησὶν, ἀπ' αὐτῶν ὁ λόγος κεκαλυμμένος. ὁρᾷς ὅτι δικαίως ἐκέλευσε τοῖς ἄλλοις μὴ ὀξέως πεῖν; εἰ γὰρ οὗς ἀναγκαίως ἐκώλυσε μαθεῖν, οὗτος ἐθορύβησε, τί οὐκ ἂν ἔπαθον οἱ λοιποί; αὐτὸς μέντοι δικαίως ὅτι τοσοῦτον ἀπέσχε λαβεῖν ἐλθεῖν ὅτι τὸ πάθος, καὶ ἐπετίμησε τῷ Πέτρῳ καὶ Σατανᾶν ἐκάλεσεν. ἀκουσάτωσαν ὅσοι τὸ πάθος ἐπαισχύνονται τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ. Εἰ γὰρ ὁ χρυσοῦς, καὶ τῶν ἀγγέλων πρώτοις μαθηταῖς σαφῶς, Σατανᾶς ἐκλήθη τοῦτο παθών, ἵνα αὖ ἔχωσι συγγνώμην μὴ τοσαύτην, ἀπόδυσιν τοῦ οἰκείου ἐγκαλοῦμεν; ὅταν γὰρ ὁ οὕτω μακαρισθείς, ὁ τοιαῦτα ὁμολογήσας τοιαῦτα ἀκούῃ· ἐπόπισον μου Σατανᾶ) καὶ μὴ ταῦτα ἀπατώντες τὸ σταυροῦ τὸ μυστήριον. καὶ οὐκ εἶπεν, ὁ Σατανᾶς ἐφθέγξατο σοῦ, ἀλλ' ὕπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ. καὶ γὰρ ἐπιθυμία ἦν τοῦ ἀντιλέγειν, "ὃ μὴ παθεῖν Χριστόν. διὰ τοῦτο μὴ τοσαύτης σφοδρότητος ἐπετίμησεν αὐτῷ, ὅτιγε ἤδει μᾶλλον καὶ αὐτὸν καὶ ἄλλους τοῦτο φοβουμένους καὶ οὐκ εὐκόλως αὐτὸ δεχομένους. διὰ τοῦτο καὶ ἀπὸ τῆς διανοίας αὐτοῦ λέγει·

23 Οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. [Τί δέ ἐστιν, οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων;] σκληρὸς αἰνιττόμενος λογισμὸν καὶ γνώμην τὸ πρᾶγμα ὀξετάζων, σκόμισαι αἰτεῖ· εἰ) τοῦτο αὐτῷ καὶ ἀπρεπές. καθικνούμενος εἶπεν αὐτῷ, φησὶ· τὸ ἐμὲ παθεῖν ἀπρεπές, ἀλλὰ σὺ σφικτὴν γνώμην ταύτης ψηφίζῃ. ὡς εἰ καὶ τοῦ Θεοῦ πᾶσης τῆς λεγομένης τῆς σφικτῆς διανοίας ἀπαλλαγείς, ἤδεις ἂν ὅτι ἐμοὶ μᾶλλον τοῦτο πρέπει δεῖ. σὺ μὲν γὰρ νομίζεις ὅτι ἀναξίου μοῦ ὄντος τὸ παθεῖν· ἐγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι τὸ μὴ παθεῖν μετῆς τοῦ διαβόλου γνώμης ἐστίν· ἀπὸ τῶν ἐναντίων καταξίωσιν αὐτοῦ τὴν ἀγαπήν. ὥσπερ γὰρ Ἰωάννου, ἀναξίου αὐτοῦ νομίζοντος εἰ) τὸ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, βαπτίσαι ἔπεισεν εἰπών, Οὕτω πρέπον ἐστὶν ἡμῖν· καὶ αὖπάλιν τούτου τοῦ Πέτρου κωλύοντος" αὖπάλιν νίψαι τοὺς πόδας ἔφησεν· Οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ, ἐὰν μὴ νίψω σου τοὺς πόδας· οὕτω καὶ σκληρὸν ἀπὸ τῶν ἐναντίων αὐτὸν κατέσχε, καὶ τῇ τῆς ἐπιτιμήσεως σφοδρότητι καὶ τὸ παθεῖν φόβον κατέσεισε.

Ματθ. γ. ιε. Ιωαν. ιγ. η.

ΗΘΙΚΟΝ Μηδεὶς τοίνυν αἰσχυνέσθω τὰ σύμβολα τῆς σωτηρίας ἡμῶν σύμβολα καὶ τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν, καὶ δι' ἃ ζῶμεν, καὶ δι' ὃ ἐσμεν· ἀλλ' ὡς κέφαλοι, οὕτω περιφερώμεθα τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ. καὶ γὰρ πάντα δι' αὐτοῦ τετέλεσται τὰ καθ' ἡμᾶς. καὶ ἀναγλυπτέσθω δεῖ, σταυρὸς ποιείσθω· καὶ ἐν τοῖς ἀφιόσθω τοῖς μυστικοῖς· ἐκεῖνο κρεῖττον ἐφοβήθη· καὶ χειροτονεῖσθαι, καὶ ὁπουοῦν ἕτερόν τι ποιῆσαι, πάντα χρὴ τοῦτο τῆς νίκης ἡμῶν πρόκριτα ποιεῖσθαι σύμβολον. διὰ τοῦτο καὶ ὅτι οἰκίας, καὶ ὅτι τοίχων, καὶ ὅτι τῶν ὀφρύων, καὶ ὅτι τοῦ μετώπου, καὶ ὅτι τῆς διανοίας μετὰ πολλῆς ἐπιγράφομεν αὐτὸν τῆς ἀσφαλείας. τῆς γὰρ ἡμῶν σωτηρίας, καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς χαρᾶς, καὶ τῆς ἐπιεικείας ἡμῶν τοῦ διαστήματος, τοῦτο ἐστὶ τὸ σημεῖον. Ὡς περιβατὸν γὰρ ἐπὶ σφαγίου ἦμεν. ὅταν τοίνυν σφραγίζῃ, σκόπει πᾶσαν τοῦ σταυροῦ τὴν δύναμιν, καὶ σέβου θυμὸν καὶ τὰ λοιπὰ πάντα πάθη· ὅταν σφραγίζῃ, πολλῆς ἐμπλησον τὸ μέτωπον παῤῥησίας, ἐλευθέρωσον τὴν ψυχήν ποίησον. ἵστε γὰρ πάντως τινὰ ὅτι τὰ ἐλευθερίου παῤῥησία. διὸ καὶ Παῦλος εἰς τοῦτο σπάργανα ἡμᾶς, εἰς τὴν ἐλευθερίαν λέγων τὴν παῤῥησίαν ἡμῖν, ὥσπερ σπῆγε, τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ αἵματος ἀναμνήσας τοῦ διαστήματος. Τιμῆς γὰρ, φησὶ, ἠγοράσθητε·

Ησ. ιγ. ζ. Περιπ. ιγ. Γαλ. γ. ιγ. α. Κορ. ε. κ.

ἠρεμεῖν τι· μὴ γάρ δὴ δούλοις αἰθέρια. σὺ γάρ φησι, τὴν ἐμὴν καὶ ἀληθινὴν ψυχὴν, ἐξ οὐδενὸς τῶν ἀγαθῶν ἔσῃ δοῦλος, τὴν ἐμὴν, τὸν σωτῆρα λέγει. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς ἐδουλώθη ἐγχειρίσας αὐτὸν ἡμῖν, ἀλλὰ προσθεὶς τῇ προαιρέσει μετὰ πολλῆς τῆς πίστεως. καὶ ὅτι οὕτω ἐστὶ πίστις αὐτοῦ τῇ ὄψει, οὐδὲ εἷς ἐστὶν ὃς οὐ φεύγει τὴν ἀκαθαρ-
5 τον δαιμόνιον, ὁρῶν τὴν μάχαιραν, ἢ τὴν πληγὴν ἐλάβεν, ὁρῶν τὸ ξίφος, ἢ τὴν κεφαλὴν ἐδέξατο πληγάς. οὐ γὰρ ἁπλῶς ὄντως ὁρῶντες, ἐπὶ οἷς ἀπετιμήσατο καὶ παιδίκῃ, φείττομεν, ἐπείσθη δὲ πείσαι· ὁ Ἀβραὰλος ἢ δαίμονες, τὸ ὅπλον ὁρῶντες δι' ὃ πᾶσαν τὴν δύναμιν αὐτῶν ἔλυσεν ὁ Χριστὸς, καὶ τὴν τῶ δράκοντος ἀπάτην κεφαλήν. μὴ τοίνυν ἐπαρθῶμεν ἔστιν ἀγαθοί, ἵνα μή σε ἐπαισχυνθῇ ὁ Χριστὸς, ὅταν ἔρχεται μετὰ τῆς δόξης
10 αὐτοῦ, καὶ τὸ σημεῖον ἐμπροσθεν φάνῃ λαμπρὸν· ὥσπερ αὐτὸν τὸν ἥλιον τοῦ κόσμου. καὶ γὰρ ἔρχεται ὁ σωτὴρ ὅτι φωτὶ ἀφθὲς δόξῃ τῆς οὐσίας, καὶ πρὸς τὸν οἰκουμένην ἅπασαν ἀπολογούμενος ὥσπερ τῶ δικαστῇ, ἢ δείκνυσι ὅτι οὐδὲν ἐκέλιπε τῶν εἰς αὐτὸν πιστῶν. Τὸ δὲ σημεῖον καὶ ὅτι τῶν προφητῶν ἡμῶν καὶ τῶν γραφῶν αἰσθόμενος κεκλεισμένας τὸν διανοίας ἐθέλει φαρμάκῳ· τοῦτο κοινὸν δύναμιν ἀξίλυτον. Τὸ δὲ θεῖον δόγματα ἰοβόλων ἰάσα-
15 το. Εἰ γὰρ ἄλλα πόλεως δύσοδος, καὶ ὀχυρὰ ἀψίδας ἀεσπάσατο, καὶ τὸν δαίμονα εἴσοδον ἀπεκόψατο, καὶ τὸ Ἀβραὰλου καὶ νῦν ἐξέκλυσε τὸ ἀκοῦσμα, εἰ καὶ φαρμάκων δηλητηρίων, καὶ τὸν ὄφιν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων κρείττων ἐστί; Τοῦτο τοίνυν ἐγκόλπιον τῇ Ἀβραὰμ τῇ σῇ, ἢ τὸν σωτηρίαν ἐκπύησαι τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. Σοὶ γὰρ ὁ σωτὴρ τὸν οἰκουμένην ἔσωσε ἢ ἐπέστρεψε· τὸν πλανώμενον ἐζήλωσε· τὸν ἀλήθειαν ἐπεμήνυσε· τὸν γῆν οὐ-
20 ρανὸν ἐποίησε· σὸν δὲ θεσπεσίους ἀγγέλους ὑπῆρξε τε. διὰ τοῦτο ἢ δαίμονες οὐκ ἔτι φοβεροὶ, ἀλλ' ἀνακαταφρόνητοι· οὐδὲ ὁ θάνατος θάνατος, ἀλλ' ὕπνος. διὰ τοῦτο πάντα ἔρρίπται χαμαὶ ἢ πεπάτηται τὰ πολεμοῦντα ἡμῖν. διὰ τοίνυν εἴπῃ σοί τις, τί ἐσπουδασμένον θορυκώδης; αὐτὸ φαιδρὸ τῇ φωνῇ, γεγηθὸτι τῷ προσώπῳ, καὶ προσκυνῶ, καὶ οὐ παύσομαί ποτε προσκυνῶν. καὶ γελάσῃ, δάκρυσιν αὐτὸν ὅτι μέρεπαι· βιάζεσθαι τῷ δικαστῇ, ὅτι
25 πάντα ἡμᾶς ἠργάτησεν, ἃ μηδὲ μαθεῖν δυνατόν τις χωρὶς τῆς ἄνωθεν ἀποκαλύψεως. Διὰ γὰρ τοῦτο ἢ ἐστὶ γελᾶ, Ὅτι ψυχικὸς ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος. ὅπερ καὶ παιδία τοῦτο πάσχει, ὅταν τι τῶν μεγάλων ἴδῃ ἢ θαυμαστῶν. καὶ εἰς μυστήριον εἰσαγάγῃς παιδίον, γελάσῃ. τοῦτοις ἢ ἐλλιπεῖς ἐοίκασι τοῖς παιδίοις· μᾶλλον ἢ τούτων εἰσὶν ἀτελέστεροι. διὰ ἢ ἀθλιώτεροι, ὅτι οὐκ ἀώρῳ ἡλικίᾳ, ἀλλ' ἐν τελείᾳ τὰ τῶν
30 πιῶν πάσχουσιν· ὅθεν οὐδὲ συγγνώμης εἰσὶν ἄξιοι. ἀλλ' ἡμεῖς λαμπρᾷ τῇ φωνῇ ἢ μεγάλῃ ὑψηλὸν βοῶντες κράζωμεν ἐξ λέγωμεν, ἢ ὅταν πάντες πλῆρωσιν ἐλλιπεῖς μὴ πλείονος τῆς πληρώσεως· ὅτι τὸ καύχημα ἡμῶν ὁ σωτὴρ, ἢ ἐν κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν ἁπάντων, ἢ ἡ πλήρωσις ἢ ὁ σῴζόμενος ἅπας. ἐβουλόμην ἐξ μὴ Παῦλος δύναιτο λέγειν, Ὅτι δὲ ἐγὼ ἐμοὶ κόσ- Γαλ. ς. ιδ.
μος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ· ἀλλ' ἐν δύναμαι, ποικίλοις πάθεσι κατατρόμενος. διὰ πα-
35 σχειν ἢ ὑμᾶς, ἢ πρό τι ὑμῶν καὶ ἐμαυτῶν, σταυροῦσθαι τῷ κόσμῳ, ἢ μηδὲν κοινὸν ἔχειν πρὸς τὸν γῆν· ἀλλὰ τῆς ἄνω πατρίδος ἐρᾶν, ἢ τῆς ἐκεῖθεν δόξης ἐν τῶν ἀγαθῶν. Ἐν γὰρ γραπῶμεν ἐσμεν βασιλέως ἐπουρανίου, ἢ ὅπλα σοβαρὰ πνευματικά. τί τοίνυν καὶ καπήλων ἢ ἀγυρτῶν, μᾶλλον ἢ σκωλήκων βίον μεταχειρίζομεν; ὅπου γὰρ ὁ βασιλεὺς, ἐκεῖ καὶ ἡ γραπτὸν ἐστί δηλ. ἐν γὰρ γραπτὸν γεγόναμεν, ἐ τῶν μεκρῶν, ἀλλὰ τῶν ἐμῶν. ὁ μὲν γὰρ
40 ὅτι τῆς γῆς βασιλεὺς οὐκ αἰσχρὸν πάντως ἐστὶ τοῖς βασιλείοις, οὐδὲ πρέπει αὐτὸν πλουσίοις· ὁ ἢ τῶν ἐπουρανίων ἄπαντες ἐσμὲν βούλεται τὸν θεῖον τὸν βασιλικόν. καὶ πῶς δυνατὸν τοῦτο" ὅτε, φησὶ, πρὸς ἐκεῖνον ἐσμὲν ἡ θεῖοι; ὅτι ἐν Παῦλος ὅτι τῆς γῆς ἦν, ὅπου καὶ σκηνοποιὸς, ἐν, ὅπου τὰ χαμαίζηλα, ἐν ἐπιστέρω τὸν Χριστόν, ἐ ὅτι ἡ ἀποδημοῦσι τὸν βασιλέως. ὅτοι μὲν γὰρ πολλαχοῦ καὶ ὄψις ἀφιέρεσιν· ἐκεῖνοι δὲ οὐδὲν ἐφύ-

παζεν,

ταζεν, οὐδὲ παρεῖλκεν, ἀλλὰ πᾶσαι τὴν δίψαν αὐτῶν πρὸς τὸν βασιλέα Χριστὸν πεπαμμένην εἶχεν. ὥστε αὐ βουληθῶμεν, δυνατὸν ἡμῖν ἔστο. Εἰ μὴ γὰρ ὕστερον διεζήτει, κωλύει ἡ πόρνη· εἰ γὰρ πρότερον πρῆξεν, ὃ ἀπορεῖ, συντεταμμένως πλησίον ἔστιν. διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης ἔλεγεν· Οὐ φοβηθήσομαι κακά, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ. καὶ αὐτὸς πάλιν ὁ Θεός· Θεὸς ἐπιζῶν ἐγώ εἰμι, καὶ οὐκ Θεὸς πόρρωθεν. ὥσπερ οὖν ἀμαρτίαι διίστων ἡμᾶς ἀπ' αὐτοῦ, οὕτω δικαιοσύναι συνάγουσιν ἡμᾶς πρὸς αὐτόν. Επὶ γὰρ ἀληθινῶτος σοῦ, φησίν, " ἐρῶ, ἰδοὺ πρέμνι. ποῖος πατὴρ οὕτως αὐ προσκύσιέ ποτε τοῖς ἐγγόνοις; ποία μήτηρ οὕτως ὅστις πρεσκυασμένη καὶ διλωσεκῶς ἐσκιᾶα, μή ποτε καλέσειεν αὐτὸν τὰ παιδία; οὐκ ἔστιν οὐδεὶς, οὐ πατὴρ, οὐ μήτηρ, ἀλλ' ὁ Θεὸς διλωσεκῶς ἔσκηκεν ἀναμένων, εἴ τις ποτε καλέσειεν αὐτὸν τῶν οἰκετῶν, καὶ οὐδέποτε, καλεσάντων ἡμῶν ὡς δεῖ, πρόσκυσε. διὰ τοῦτό φησι· ἔτι ἀληθινῶτός σου. οὐκ ἀναμένω σε πληρῶσαι, καὶ βύλεως προσκύω. καλέσωμεν τοίνυν αὐτὸν, ὡς ἀληθῶς βύλεται. πῶς οὖν βύλεται; Λύε, φησί, πρᾶγμα " σωδισμὸν ἀδικίας, διάλυσε γραμματειὰς βιαίων συναγμάτων, πᾶσαν συγκεφαλαίωσιν ἄδικον διάσπασον· διάθρυπτε πεινῶντι τὸν ἄρτον σου, καὶ πτωχοὺς ἀστέγους εἰσάγαγε εἰς τὸν οἶκόν σου· ἐὰν ἴδῃς γυμνὸν, περίβαλε· καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων τοῦ σπέρματός σου οὐκ ἀποστράφῃ. Τότε ῥαγήσεται πρωῒ τὸ φῶς σου, καὶ τὰ ἰάματά σου ταχὺ ἀνατελεῖ, καὶ προπορεύσεται ἔμπροσθέν σου ἡ δικαιοσύνη σου, καὶ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ περιστελεῖ σε. Τότε ἐπικαλέσῃ με, καὶ εἰσακούσομαί σου· ἔτι ἀληθινῶτός σου ἐρῶ, ἰδοὺ πάρειμι. καὶ ἐὰν τοῦτα πάντα δυνήσεταί τις ποιῆσαι, φησί; ἐὰν ἢ δυνατά, εἰπέ μοι; ἢ γὰρ δυσχερῆ τῶν εἰρημένων; ἢ οὐκ ἐργώδη; ἢ οὐ ῥᾴδιον; οὕτω δέ ἐστιν οὐκ ἀδύνατα μόνον, ἀλλὰ καὶ βύκολα, ὅτι πολλοὶ καὶ τὰ μέζονα τῶν εἰρημένων κατώρθωσαν, οὐκ ἄθλια γραμματεῖα διαπαντῶντες μόνον, ἀλλὰ καὶ ὄντα ἀπαδυσάμενοι πάντα· οὐ στέγη καὶ πατέζη σοὺς πτωχοὺς δεχόμενοι, ἀλλὰ καὶ τοῦ σώματος ἱδρῶτι, καὶ κάμνοντες ὥστε αὐτοὺς διαθρέψαι, καὶ συπηνεῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐχθροὺς ἀνεργαζομένους. Ἢ οὐ καὶ ὅλως δύσκολον τῶν εἰρημένων; οὐδὲ γὰρ εἶπεν, κατάφαγε τὸ ὄρος· διάφαγε τὸ πέλαγος· διάφασκαλον πλέθρα γῆς τόσα καὶ τόσα· ἀστιτος διάμεινε· σάκκον περίβαλε· ἀλλὰ μεταδὸς τοῖς οἰκείοις, μεταδὸς τοῦ ἄρτου, καὶ ἀδίκως συγκείμενα γραμματεῖα διάῤῥηξον. Ἢ τούτων ἀνιαρότερον, εἰπέ μοι; εἰ οὐ καὶ δύσκολα εἶ) νομίζεις, σκόπει μοι καὶ τὰ ἔπαθλα, καὶ ἔσῃ σοι ῥᾴδια. καθάπερ γὰρ ὁ βασιλεὺς ὁ τῆς ἱπποδρομίας πρὸ τῶν ἀγωνιζομένων στέφανους καὶ βραβεῖα καὶ ἁμάξια σωρεύσας· οὕτω δὴ καὶ ὁ Χριστὸς ὁ μέσῳ ἀνθρώπῳ τῷ σαρκὶ καὶ ἔπαθλα, καθάπερ διὰ πολλῶν χειρῶν, τῶν τοῦ πνεύματος ῥημάτων σκηνὴν αὐτοῦ. καὶ ὁ μὴ βασιλεὺς, καὶ μυριάκις ὢν βασιλεὺς, ἅτε δὴ θεοφιλῆ ὄντες, καὶ ὑπερείδω διαπεπωμωμένην ἔχοιμι, καὶ φιλοτιμίαν ἀναλισκομένην, πάντα ὁλίγα πολλὰ φιλοτιμούμενα δεῖξαι (διὸ καὶ ἓν ἕκαστον ἑκάστῳ τῶν διακόνων ἐγχειρίζουσι, οὕτως εἰσάγουσιν εἰς μέσον) ὁ βασιλεὺς ὁ ἡμέτερος τοιοῦτος. ἀπόμνα ὁμοῦ συμφορήσας, ὅπως σφόδρα ἐστὶν ὕπουρος καὶ οὐδὲν πρὸς ὑπερβολὴν ποιῆς, οὕτως εἰς μέσον πρόσιθι, ἅπερ σκόπει ἀπειρα ἔσται, καὶ πολλῶν δεήσεται τῶν κατεχουσῶν χειρῶν. ἵνα μάθῃς τοῦτο, ἕκαστον αὐτῶν σκόπει μὴ ἀκριβείας. τότε ῥαγήσεται πρωῒ τὸ φῶς σου. ἆρα οὐ δοκεῖ· εἰ γὰρ οὐ δοκεῖ τοῦτο; ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἓν. καὶ γὰρ πολλὰ εἴδη ἔχει, καὶ βραβεῖα καὶ στέφανος, καὶ ἕτερα ἔπαθλα. καὶ, εἰ βούλεσθε, λύσαντες δείξωμεν τὸ πλοῦτον ἅπαντα, καθὼς οἷόν τέ ἐστιν ἡμῖν δεῖξαι· μόνον μὴ ἀποκάμητε. καὶ πρῶτον μάθωμεν τί ὄφελος, ῥαγήσεται. οὐδὲ γὰρ εἶπε, φανήσεται, ἀλλά, ῥαγήσεται, ὃ ταχὺ καὶ δαψιλὲς ἡμῖν ἐμφαίνων, καὶ πῶς σφόδρα ἐφίεται τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, καὶ πως ὠδίνει τὰ ἀγαθὰ αὐτὰ πρόσθεῖναι, καὶ ἐπείγεται), καὶ οὐδὲν ἔσται ὃ κωλύσει τὸ ἄφατον ῥύμην· δι' ὧν ἀπόμνυσιν τὴν δαψιλείαν αὐτῶν ἐνδείκνυται), καὶ ὃ ἀπειλεῖ τῆς πρεσβείας. τί δέ ἐστι, πρόσιμον; τουτέστιν, οὐ μὴ ὃ ἐν τοῖς πειρασμοῖς ἡμέλησε, οὐδὲ μὴ τὴν τῶν κακῶν ἔφοδον, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς

ιδ. καθάπερ γὰρ ὅπλοις τῶν καρπῶν λέγομεν τὸν φέροντα τὸν τοῦ φυτοῦ φυλάττοντα τὸν γεωργὸν πάλιν ἐμφαίνων οὕτως εἶπεν, ὥσπερ ἄνω ἔλεγεν· ἐπὶ λαλοῦντος σου ἐρῶ, ἰδοὺ πάρειμι. ποῖον δὲ λέγει τὸν φῶς; καὶ τί πολέμιον τοῦτο τὸ φῶς; οὐ τοῦτο τὸ αἰσθητόν, ἀλλ' ἕτερον πολλῷ βέλτιον, ὃ ⟨W⟩ οὐρανὸς ἡμῖν δείκνυσι, τοὺς ἀρχαγγέλους, τοὺς ἀρχαγγέλους, τὰ χαρίσματα, τὰ σεραφίμ, τὰς ἀρχάς, τὰς ἐξουσίας, τοὺς θρόνους, τὰς κυριότητας, τὸ στρατόπεδον ἅπαν, τὰς αὐλὰς τὰς βασιλικὰς, τὰς σκηνάς. ἀπὸ γὰρ τοῦ φωτὸς ἐκείνου καταξιωθῆς, καὶ τοῦτο ὄψει, τὸ ἀπαλλαγῆναι γεέννης, καὶ τοῦ σκώληκος τοῦ ἰοβόλου, καὶ τοῦ βρυγμοῦ τῶν ὀδόντων, καὶ τῶν δεσμῶν τῶν ἀλύτων, καὶ τῆς ζημιώσεως, καὶ τῆς θλίψεως, καὶ τοῦ σκότους τοῦ ἀφεγγοῦς, καὶ τοῦ διχοτομηθῆναι, καὶ τῶν ποταμῶν τοῦ πυρὸς, καὶ τῆς κατάρας, καὶ τῶν τῆς ὀδύνης χαλεπῶν· καὶ ἀπελθοῦσι ἔνθα ἀπέδρα ὀδύνη καὶ λύπη, ἔνθα πολλὴ ἡ χαρὰ καὶ ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ διαφερούσης καὶ ἡ τρυφὴ, ἔνθα ζωὴ αἰώνιος καὶ δόξα ἄῤῥητος καὶ κάλλος ἄφραστον, ἔνθα αἰώνιοι σκηναὶ, καὶ ἡ δόξα τοῦ βασιλέως ἡ ἀπόῤῥητος, καὶ τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὓς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη· ἔνθα ὁ νυμφὼν πνευματικὸς, καὶ αἱ παστάδες τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ φωτοειδεῖς αἱ ⟨Χ⟩ φαιδρὰς ἔχουσαι λαμπάδας, καὶ ⟨Φ⟩ τὸ ἔνδυμα τοῦ γάμου ἔχοντες· ἔνθα πολλὰ τὰ ὑπάρχοντα τοῦ διακόνου, καὶ τὰ τοῦ βασιλικά. εἶδες ἡλίκα τὰ ἔπαθλα, καὶ ὅσα δι' ἡμᾶς ῥήσεως ἐπεδείξατο, καὶ πῶς πάντα ⟨Χ⟩ συνεφέρησεν; οὕτω καὶ τοῦ ἐξῆς ῥήσεων ἐχόμενοι διαπυνθανώμεθα, πολλοὶ εὑρήσομεν τὸν πλοῦτον, καὶ πέλαγος ἀγαθῶν. Τί οὖν ἀναβαλλόμεθα, εἰπέ μοι, καὶ οὐκήσομεν ἐλεεῖν τοὺς δεομένους, μὴ τοίνυν καλῶ, ἀλλὰ, κἂν πάντα ῥίψαι δέῃ, κἂν εἰς πῦρ ἐμβλητέον εἶναι, κἂν ξίφους κατατολμῆσαι, κἂν χεῖρ μαχαιρῶν ἀλλεσθαι, κἂν ὁλοιῶ παθεῖν, πάντα φέρωμεν εὐκόλως, ἵνα τοῦ σώματος ὑπερτύχωμεν τῆς βασιλείας τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τῆς ἀπορρήτου δόξης ἐκείνης· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπερτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. νε. 24 ΤΟΤΕ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΙΠΕ ΤΟΙΣ ΜΑΘΗΤΑΙΣ ΑΥΤΟΥ· Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω ⟨W⟩ σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι.

ΤΟΤΕ, πότε; ὅτε ὁ Πέτρος εἶπεν, ἵλεώς σοι, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο, καὶ ἤκουσεν, ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ. οὐδὲ γὰρ ἠρκέσθη τῇ ὑπερμέσῃ μόνον· ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου βουλόμενος δεῖξαι τὸν τε τοῦ Πέτρου εἰρημένων ἀτοπίαν, καὶ ὃ κέρδος ὃ ἀπὸ τοῦ παθεῖν, φησί· σύ μοι λέγεις, ἵλεώς σοι, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο· ἐγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι οὐ μόνον ὃ ἐμὲ κωλύσας καὶ τὰ ἐμῶν πάθη δυσχεραίνειν, ὑπολαβόντες σοι καὶ ἀλλότριον, ἀλλ' ὅτι οὐδὲ σωθῆναι δυνήσῃ, ἐὰν μὴ καὶ αὐτὸς εἷς ὃ ἀποθανὼν ὑπὲρ σοῦ σταυρωθείς. ἵνα γὰρ μὴ ἀνάξιον αὐτὸν ὃ παθεῖν εἶναι νομίσωσιν, οὐ δι' ἑαυτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκείνους παιδεύει τοῦ πράγματος τὸ κέρδος. ὅταν οὖν τὰ Ἰωνᾶ φησιν· ἐὰν πεσὼν ὁ κόκκος τοῦ σίτου εἰς τὴν γῆν μὴ ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολλὸν καρπὸν φέρει. ταῦτα δὲ οὐκ οὐσίας αὐτὸ γυμνάζων, οὐκ ἐφ' ἑαυτῷ πράγμα ⟨W⟩ λέγει μόνον ⟨W⟩ τοῦ δεῖν ἀποθνήσκειν, ἀλλὰ καὶ ἐπ' ἐκείνων. τοσοῦτον γὰρ τοῦ πράγματος τοῦτο τὸ κέρδος, ὅτι καὶ ἐφ' ὑμῶν, ὃ μὴ μέλλῳ ἀποθανεῖν, δυνατὸν· τὸ δὲ ἕτοιμον ἔχει πρὸς τοῦτο, ἀγαθόν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐκ τῆς ἐξῆς δηλοῖ, τέως δὲ ἐξ ἑνὸς αὐτὸ γυμνάζει μέρους. καὶ ὅσα πῶς καὶ ἀναστρέφεται ποιεῖ ⟨W⟩ λέγειν. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, οὐκ ἀρνήσασθε, κἂν μὴ βούλησθε, σῴζει τοῦτο ὑμᾶς παθεῖν, ἀλλὰ πῶς; Εἴ τις θέλει ὀπίσω

ὀπίσω μου ἐλθεῖν. ὃ βιάζομαι, οὐκ ἀναγκάζω· ἀλλ' ἕκαστον κύριον τῆς ἑαυτοῦ προαιρέσεως ποιῶ. διὸ καὶ λέγω, Εἴ τις θέλει. ὅπου γὰρ ἀγαθά κεῖται, καὶ οὐχὶ ὅπου κακά· καὶ ἐπαινῶν, οὐκ ὅπου κόλασιν· καὶ ὑμνῳδῶν, ἵνα καὶ ἀναγκάσω. καὶ γὰρ αὐτὴ τοῦ πράγματος ἡ φύσις ἱκανὴ ἐφελκύσασθαι. Τοῦτο δὲ λέγων "ἐπιστρέψαι τὸν μισθὸν ὡς. ὁ μὲν γὰρ βιαζόμενος ἀποτρέπει πολλάκις· ὁ δὲ ἀφεὶς κύριον (Ϟ) ἀκροατὴν εἶναι), μᾶλλον ἐφέλκεται. βίας γὰρ δύναται τὰ τοιαῦτα, ὡς καὶ ἡ ἁρπαγή. διὸ καὶ αὐτὸς ἔλεγεν· Εἴ τις θέλει. μεγάλα γὰρ ἐστιν ἃ δίδωμι ὑμῖν, φησὶν, ἀγαθά, καὶ ζηλωτά, ὡς καὶ ἁπαντήσεως ἐκόντας. οὐδὲ γὰρ Εἴ τις χρυσίον πρόκειται καὶ θησαυρὸν ἀποκεῖται, μὴ βίας ἐκάλεσεν ἄν. Εἰ δὲ εἰς ἐκεῖνα ἡ μὴ βίας, πολλῷ μᾶλλον ὅπου γε καὶ τὸ τοῖς ἐχθροῖς ἀγαθά. Εἰ γὰρ μὴ ἡ τοῦ πράγματος φύσις πείθει σε δραμεῖν, οὐδὲ λαβεῖν ἄξιος εἶ· καὶ ἂν λάβῃς, εἶσῃ κακῶς ὃ ληφθέν. Ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἀναγκάζει ὁ Χριστός, ἀλλὰ παρατρέπει φιλόμισθος ἡμῶν. ὅπου γὰρ ἐδόκουν πολλὰ ἀλλοθρύλλειν ἰδίᾳ, θορυβούμενοι πρὸς τὸ ἐξημιῶσθαι, φησὶν· οὐ χρεία θορύβου καὶ παραιτήσεως. Εἰ μὴ νομίζετε μισθῶν ἀγαθῶν αἴτιον εἶναι) τὸ ἐξημιῶσθαι, καὶ ἐφ' ὑμῖν συμβαῖνον, οὐ βιάζομαι οὐδὲ ἀναγκάζω, ἀλλ' Εἴ τις θέλει ἀκολουθεῖν, τοῦτο κελεύω. μὴ γὰρ δὴ τοῦτο νομίζετε εἶναι) τὸ ἀκολουθοῦντα, ὃ ποιήσει πάντων ἐπόμενοι μοι· πολλῶν ὑμῖν δεῖ πόνων, πολλῶν κινδύνων, εἰ μέλλοιτε ὀπίσω μου ἰέναι. καὶ γὰρ δὴ, ὦ Πέτρε, ὅπου νῦν ἀκολούθησας Θεοῦ, δεῖ τοῦτο μόνον προσδοκᾶν ὀφείλεις σὺ φαίνοις, καὶ νομίζειν εἰς σωτηρίαν ἀρκεῖν σοι τοῦτο, καὶ ἀδείας λοιπὴν ἀπολαύειν, ὡς τὸ πρῶτον ἐργασάμενος. δύναμαι μὲν γὰρ, αὐτὸς ὢν Θεοῦ, μηδὲ ἀφεῖναί σε πεῖραν τῶν δεινῶν λαβεῖν· καὶ βούλομαι γε δεῖξαί σε, ἵνα καὶ αὐτὸς ἡ συμπαρόντας καὶ δοκιμώτερος γένῃ. οὐδὲ γὰρ εἴ τις ἀγαπητὸς εἴη σὲ φίλον ἀθλητὴν ἔχοι, βουληθείη ἂν χειροπαθοῦντα αὐτὸν σὺν φιλονεικίᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων πόνων, σὲ δεῖξαι τοῦτο μάλιστα ὅπου αὐτὸν φιλεῖ. οὕτω καὶ ὁ Χριστός· ὃς μάλιστα φιλεῖ, τούτους μάλιστα βούλεται καὶ οἴκοθεν "δοκιμᾶν, οὐκ ἀπὸ τῆς ἄνωθεν βοηθείας μόνης. ἔσχε δὲ πῶς καὶ ἀνεπαχθῆ ποιεῖ (Ϟ) λόγον. οὐδὲ γὰρ εἰς αὐχμὸν παρείληφεν μόνους τὰ δεινὰ, ἀλλὰ καὶ κοινὸν τὸ δόγμα τῇ οἰκουμένῃ προτίθησι, λέγων· Εἴ τις θέλει· καὶ γυνή, καὶ ἀνήρ, καὶ ἄρχων, καὶ δεδεμένος, καὶ ἐλεύθερος, καὶ τούτων ἐρχέσθω τὴν ὁδόν. καὶ δοκεῖ μὲν ἔν τι ἐπιτάττειν· τὰ δὲ λεγόμενα, τὸ ἀπαρνήσασθαι ἑαυτόν, καὶ τὸ ἆραι (Ϟ) σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ τὸ ἀκολουθεῖν μοι. εἰ τὰ μὲν δύο συνέζευκται, τὸ δὲ ἓν καθ' ἑαυτὸ τέθηται. ἀλλ' ἴδωμεν προτέρου τί ποτέ ἐστι τὸ ἀρνήσασθαι ἑαυτόν. μάθωμεν προτέρου τί ἐστιν ἀρνήσασθαι ἕτερον, καὶ τότε εἰσόμεθα τί ποτέ ἐστιν ἀρνήσασθαι ἑαυτόν. τί οὖν ἐστιν ἀρνήσασθαι ἕτερον; ὁ ἀρνούμενος ἕτερον, οἷον ἢ ἀδελφόν, ἢ οἰκέτην, ἢ ὀπαδόν, καὶ μισοῦμενον ἴδῃ, καὶ δεσμούμενον, καὶ ὁπωσοῦν πάσχοντα, καὶ προΐσηται, οὐ βοηθεῖ, οὐκ ἐπικλᾶται, οὐ πάσχει τι πρὸς αὐτὸν, εἴτε ἅπαξ, ἀπαλλοτριωθείς. οὕτω τοίνυν βούλεται τὸ σώματος ἀφεῖσθαι τῶν ἡμετέρων, ἵνα καὶ μισῇ, καὶ ἐλαύνωσι, καὶ κτείνωσι, καὶ ὁπουοῦν ποιῶσι, μὴ φεισώμεθα. τοῦτο γὰρ ἐστὶ φείσασθαι. ἐπεὶ καὶ (Ϙ) πατέρες τότε φείδονται τῶν ἐγκόπων, ὅταν διδασκάλοις αὐτὰ παραδιδῶσι, κελεύωσι αὐτῷ μὴ φείδεσθαι. ὅτου καὶ ὁ Χριστὸς οὐκ εἶπε μὴ φείσασθαι ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἐπιτιμητικῶς, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, τουτέστι, μηδὲν ἔχέτω κοινὸν πρὸς ἑαυτὸν, ἀλλ' ἐκδότω τοῖς κινδύνοις, τοῖς ἀγῶσι, καὶ ὡς ἕτερον τοῦτο πάσχοντος, ὅτου θεραπεύει. καὶ οὐκ εἶπεν, ἀρνησάσθω· ἀλλ' ἀπαρνησάσθω, καὶ τῇ μαρτυρᾷ ταύτῃ προσθήκην πολλὴν πάλιν ἐμφαίνων τὴν ἐναντιολογίαν. καὶ γὰρ πλέον τοῦτο σκεύους ἐστί. καὶ ἆραι (Ϟ) σταυρὸν αὐτοῦ. τοῦτο δὲ σκεύους ἦν. ἵνα δὲ μὴ νομίσῃς ὅτι μέχρι θανάτου καὶ ὑπομονῆς "ἀνειδισμῶν σοι ἀπαρνήσασθαι ἑαυτοῦ, λέγει καὶ μέχρι πόσου ἀπαρνήσασθαι ἑαυτοῦ· τουτέστι, μέχρι θανάτου, καὶ θανάτου ἐπονειδίστου. διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν μέχρι θανάτου, ἀλλ' ἀφεὶς τὸ σταυρὸν αὐτοῦ, (Ϟ) ἐπονειδίστου θανάτου δηλονότι· καὶ ὅπου οὐκ ἄπαξ, οὐδὲ δίς, ἀλλὰ διὰ παντὸς οὗτος δεῖ ποιεῖν. διηνεκῶς γάρ, φησὶ, περιφέρετε τὴν θανάτωσιν

τοῦτον,

τῦτο, ἵ καὶ ἡμέρας ἕτοιμος ἔσο πρὸς σφαγήν. ὅπῳ γὰρ πολλοὶ χρημάτων μὴ κατεφρόνησαν καὶ τρυφῆς καὶ δόξης, φανάτου ὑπὲρ οὐχ ὑπεδέξαντο, ἀλλ' ἔδειξαν καθύπνους, ἐγὼ φησι καὶ μέχρις αἵματος παλαίειν ὑπὲρ ἀγωνίζομαι τοῦ βούλομαι τὰ ἐμοί, καὶ ἕως σφαγῆς καὶ σκάμματα γέεν- ὥστε καὶ θανάτου ἑτοιμάζομαι δίκη, καὶ θανάτου ὑπὲρ ἐπιτείδιον, καὶ θανάτου τὸ ἐπάρατον, καὶ ὅπῃ πομπὴ ἐπολήφθη, πάντα δεῖ γνησίως φέρειν, καὶ τῦτο μᾶλλον ἀγαλλιᾶσθαι. καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὅπῳ γὰρ ὅσα μὴ ἀκολυθεῖν, ὅταν μὴ δι' αὐτὸν τις πάθῃ (καὶ γὰρ λῃσταὶ πολλὰ [καὶ] χαλεπώτερα πάσχουσι, καὶ τυμβωρύχοι καὶ κόπτες) ἵνα μὴ νομίσῃς ὅτι ἔρχεται τῶν δεινῶν ἡ φύσις, παρεσκεύασται τὴν ἐπιθεσιν τῶν δεινῶν. τίς δὲ ὅτι αὕτη; ἵνα τοῦτα πείσῃ σε πάσχων αὐτὸς ἀκολυθῆς, ἵνα δι' αὐτὸν πάντα ἐπιμένῃς, ἵνα καὶ τὴν ἀλλὴν ἀρετὴν ἔχῃς. καὶ γὰρ καὶ τῦτο δηλοῖ ὅ, ἀκολουθείτω μοι, ὥστε μὴ μόνον ἀνδρείαν τὴν ἐν τοῖς δεινοῖς, ἀλλὰ καὶ σωφροσύνην καὶ ἐπιείκειαν καὶ πᾶσαν ἐπιδείκνυσθαι φιλοσοφίαν. τῦτο γάρ ἐστιν ἀκολουθεῖν ὡς χρὴ, τὸ καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς ἐπιμέλεσθαι, καὶ ὃ δι' αὐτὸν πάντα πάσχειν. Εἰσὶ γὰρ οἱ τῷ ὄντι ἀκολουθοῦντες, καὶ τοῦτα πάσχοντες, καὶ δι' ἐκεῖνον τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐκδιδόασιν· ἀλλ' ἡμεῖς δι' ἄλλο τι Χριστόν, μᾶλλον δὲ δι' ἡμᾶς αὐτούς. ἐκεῖνοι μὲν, ἵνα ἑαυτὸν βλέψωσι, καὶ σωθῶσι καὶ ἐκεῖ· ἡμεῖς δὲ ἵνα κερδήσωμεν ἑκάτερον τὸν ζωόν. πῶς οὖν οὐκ ἐσμὲν βλεπτοὶ, μηδὲ τὸν αὐτὸν τοῖς ἀπολλυμένοις ὑπιδεικνυσθαι ἀνδρείαν, καὶ τοσῦτον, τοσύτους μέλλοντας καρπεῦσαι στεφάνους; καίτοιγε ἡμῖν μὲν ὁ Χριστὸς πρέσβεσι βοηθῶν, ἐκείνοις δὲ σατανᾶς. Εἶπε μὲν οὖν καὶ πρὸ τῦτο τὸ ὑπόταγμα, ὅτε ἔπεμπεν αὐτὸν λέγων· Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε. Ἀποστέλλω γὰρ ὑμᾶς ὡς πρόβατα, καὶ Matth. 10. 6. ὅπῃ λύκους ἢ καὶ βασιλεῖς ἀγήσεσθε· νυνὶ δὲ ὑπὲρ τοσῦτον μᾶλλον καὶ αὐχησόμεθα. Τῦτο Luc. 10. 3. μὲν γὰρ θανάτου εἶπε μόνον· ἐνταῦθα δὲ καὶ σταυροῦ ἐμνημόνευσε, καὶ σταυρὸν διώκοντος. ἀκόλυθος γάρ, φησι, τῷ σταυρῷ αὐτοῦ· τῦτέστι, βαστάζοντα διώκοντας καὶ φέροντα. καὶ τῦτο ποιῶν εἴωθε πολλαχοῦ, οὐκ ἐξ ἀρχῆς τοῦτο ἐκ προοιμίων, ἀλλ' ἤρεμα καὶ κατὰ μικρὸν τὰ μείζονα τῶν ἐγκελευμάτων εἰσάγων, ἵνα μὴ ξενίζωνται οἱ ἀκούοντες. Εἶτα, ὅπῳ σφοδρὸν ἐδόκει εἶναι τὸ εἰρημένον, ὅσον πῶς αὖθις ἐξῆς πάλιν ἐμυθεῖτο, καὶ λίθινον ἔπαθλον ὑπισχνούμενος τοῦ ἱδρῶτος καὶ οὐκ ἔπαθλον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς κεφαλῆς ὑπὲρ ἐκείνου. καὶ γὰρ τῦτοις ἐνδοξοτέρους μᾶλλον, ἢ ἐκείνους· ἐπειδήπερ οὐχ ὕπως ἡ τῶν ἀγαθῶν δόσις, ὡς ἡ τῶν ἀνηκόων ἀπειλὴ τοῦ πολλοὺς σωφρονίζειν εἴωθε. σκόπει δὴ πῶς καὶ ὁπόθεν ἄρξατο, καὶ εἰς τῦτο τελευτᾷ.

25 Ος γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν.

26 Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; Ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· οὐκ ἀφειδῶν ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα φειδόμενος, τοῦτα διατάττω. καὶ γὰρ ὁ φειδόμενος τοῦ παιδίου αὐτοῦ, ἀπόλλυσιν αὐτό· ὁ δὲ μὴ φειδόμενος, διασώζει. ὃ καὶ ὁ τῆς σοφὸς ἔλεγε· Οτι ἐὰν παίσῃς τὸν υἱόν σου ῥάβδῳ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ οὐκ ἀπαλλάξεις Παροιμ. κγ. γ. ῥήσεως. καὶ πάλιν, Ο φειδόμενος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, κατακόψει πρωΐας πάντας αὐτοῦ· τῦτο καὶ ὅτι * γραπτέον τοῦ. ἀν' γὰρ ὁ γραπτὸς φειδόμενος τῶν γραπτῶν, ἔνδον κολάζῃ μόνον διὰ πόνης, καὶ σὺν ἔνδον αὐτοῖς πάντας ἀπολλύει. ἵνα οὖν μὴ καὶ ἐφ' ὑμῶν τῦτο συμβαίνῃ, φησὶ· δεῖ πάντας διὰ πυρὸς ἀπαντᾶσθαι. καὶ γὰρ καὶ πῶν πόλεμος ἀναρριπίζεσθαι μᾶλλον χαλεπός. μὴ τοίνυν κλίσῃς ἔνδον, ἀλλ' ἔξελθε καὶ πολέμει· καὶ πίσῃς σε τῇ παρακελεύσει, τότε ἔζησας. Εἰ γὰρ ὅπῃ τῶν ἀθλητῶν πολέμων ὁ παραταττόμενος εἰς σφαγὴν, σὺν τῶν ἄλλων βδελυκτότερος μᾶλλον καὶ ἀνάλωτος ὄντι, καὶ τοῖς πολεμίοις φοβερώτατος, καίτοιγε μὴ θάνατον οὐκ ἰσχύοντος αὐτὸν ἀναιρῆσαι τῷ βασιλέως ὑπὲρ καὶ τὰ ὅπλα λύ-

ζηται· πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῶν πολέμων τούτων, ὅτι ἡ ἀναστάσεως ἐλπὶς τοσαύτη, ὁ τοῦ θανάτου φόβος εἰς θάνατον τὸν ἑαυτῆς ψυχὴν ὠθήσει αὐτόν· εἰ μὴ ἔφης, ὅτι οὐ ταχέως ἀλώσεται· δευτέρᾳ ἢ ὅτι, καὶ πόση, ὅτι μείζονα αὐτὸν ἀγαγωγῆσι ζωὴν. Εἶτα ὅπερ εἶπεν, ὅτι ὁ θέλων σῶσαι, ἀπολέσει αὐτόν, ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ, σώσει, καὶ κεῖ σωτηρίαν καὶ ἀπώλειαν ἡ σωτηρία καὶ ἀπώλεια τέθεικεν, ἵνα μὴ νομίσῃς ἴσην εἶναι τὴν ἀπώλειαν ταύτην κἀκείνην ἡ τὴν σωτηρίαν, ἀλλὰ μάθῃς σαφῶς ὅτι τοσοῦτον ἐκείνης τῆς σωτηρίας ἡ ταύτης ὅ μέσον, ὅσον ἀπωλείας ἡ σωτηρίας, ἡ ἐκ τῶν ἐναντίων καθάπαξ ἐπάγει ταῦτα κατασκευάζων. Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπος, φησίν, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; Εἶδες πῶς ἡ τοῦ δεῖνα ὅ δεινὸν αὐτῆς σωτηρία ἀπώλεια, ἡ ἀπωλείας ἀπάσης χείρων, αὕτη ἡ αἰώνιος οὖσα, τῷ μηδὲν εἶναι λοιπὸν ὅ ἐξωνούμενον αὐτήν; μὴ γάρ μοι λέγε τοῦτο, φησίν, ὅτι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔσωσεν ὁ καθυπνώσας ἅπαξ τοιούτους, ἀλλὰ μὴ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἧς ἕνεκα τὴν οἰκουμένην ἅπασαν. ἡ τί ὅ σπουδὴν αὐτῷ ἐκείνης ἀπολλυμένης; Εἰπέ γάρ μοι, εἰ σὸν οἰκέτας ἴδοις σὸν υἱὸς ἢ τρυφῇ, σαυτὸν ἢ σὲ καιρῷ ἑκάτερον, ἆρα κερδανεῖς ἐκ τῆς διαστάσεως εἶναι; οὐδαμῶς. τοῦτο τοίνυν ἡ ἐπὶ τῆς ψυχῆς λογίζου· ὅταν τῆς σαρκὸς τρυφώσης ἡ πλουτούσης, αὐτὴν τὸν μέλλουσαν ἀπώλειαν ἀναμένει. Τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; πάλιν ἐπιτιμᾷ δι' αὐτῷ· μὴ γὰρ ἑτέρου ψυχὴν ἔχεις δοῦναι ἀντὶ ψυχῆς, φησίν; χρήματα μὲν γὰρ ἂν ἀπολέσῃς, δυνήσῃ δοῦναι χρήματα, καὶ οἰκίαν, καὶ ἀνδράποδα, καὶ ὁπουοῦν ἕτερον τοῦ κλήρου· ψυχὴν δ' ἂν ἀπολέσῃς, ἑτέραν οὐ δυνήσῃ ἐπιδοῦναι ψυχήν· ἀλλὰ καὶ τὸν κόσμον ἔχῃς, καὶ βασιλεὺς τὴν οἰκουμένης ἧς, οὐκ οἶός τε ἔσῃ τὰ τῆς οἰκουμένης πάντα καταθεὶς μισθὸν τῆς οἰκουμένης αὐτὴν ψυχὴν ἀγοράσαι ἱκανήν. Τί θαυμάζει, εἰ ἐπὶ ψυχῆς ἔστι συμβαίνει; καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ σώματος ἔστι γινόμενοι ἴδοι τις ἂν καὶ μυρία δήγματα θεὶς κείμενος ἧς, σῶμα ἢ ἔχῃς ἐπίνοσον φύσει καὶ αἰτίαν ἔχον, τὸ δυνήσῃ, καὶ τὴν βασιλείαν ἅπασαν ἐπιδοῦναι, ὃ σῶμα δι' ἡμέραν σῶσαι τοῦτο, καὶ μυρία σώματα ποιῆσαι καὶ πόλεις καὶ χρήματα. ὅτου τοίνυν καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς λογίζου μᾶλλον ἢ καὶ πολλῷ πλέον ἐπὶ τῆς ψυχῆς, καὶ πάντα τὰ ἄλλα ἀφεὶς, εἰς ταύτην ἅπασαν ἀναλίσκε τὴν σπουδήν. μὴ δὴ τῶν ἀλλοτρίων φειδῶ ἀμέλει σαυτοῦ καὶ τῶν σῶν· οὕτω ἅπαντες ποιοῦσι, ἐοικότες τοῖς τὰ μέταλλα ἐργαζομένοις. οὐδὲν γὰρ ἐκείνοις ὄφελος τῆς ἐργασίας ταύτης, οὐδὲ τοῦ πλούτου· ἀλλὰ καὶ πολὺ ὅ βλάβος, ὅτι τοσούτοις κινδύνοις εἰσὶν, καὶ ὅτι ἑτέρους κινδυνεύοντας εἰσὶν, οὐδὲν ἐκ τῶν ἱδρώτων ἐκείνων καὶ τῶν θανάτων καρπούμενοι. τούτους καὶ νῦν εἰσὶ πολλοὶ ⓐ μιμούμενοι, ⓑ ἑτέρους μεταλλεύοντες πλοῦτον, μᾶλλον ἢ καὶ τούτων ἀθλιώτεροι, ὅσῳ καὶ χείρονα ἡμᾶς δύναιντο μὴ τοὺς πόνους τούτους. ἐκείνους μὲν γὰρ ἴσως τῶν ἱδρώτων ἐκείνων ὁ θάνατος· ἡμῶν ἢ ἀεὶ μυρίων κακῶν ὁ θάνατος ἦν. Εἰ ἢ λέγῃς ὅτι "ἀπολαύσας τῶν ὧν πόνων πλούτου, δοῦναι τὴν ψυχὴν ἀφορμήσαι, καὶ τότε πίθομαι. τῶν γὰρ οὐ ἡμῖν κινεῖται ἡ ψυχή. Εἰ ἢ ὅ σῶμα πιάσῃ), τηκομένης ἐκείνης, οὐδὲν αὐτῇ σοὶ ἡ βδυμία· ὥσπερ οὖν τῆς δούλης ἀφαιρουμένης, οὐδὲν σοὶ τὴν δέσποιναν ἀπολλυμένην ἡ τῆς θεραπαίνης ἀπιμέλεια, οὐδὲ ἡ τῆς στολῆς ἀχρωμία σοὶ τὴν τῆς σαρκὸς ἀφάνειαν· ἀλλ' ἐρεῖ σοι πάλιν ὁ Χριστός· Τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; ἀνω ἡ κάτω σοὶ ἐκείνην σε τρέφεσθαι κελεύων ἢ αὐτῆς μόνης ποιεῖσθαι λόγον. Φοβήσας τοίνυν σε τοῦ δεῖνα ἡ ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν ἀφορμῆται.

27 Μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, φησὶν, ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, ἡ τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα ἡ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ.

Εἶδες πῶς δόξα μία πατρὸς ἡ υἱοῦ; Εἰ ἢ δόξα μία, ἔνδηλον ὅτι καὶ οὐσία μία. Εἰ γὰρ
a. Kor. 11. μα. ἐν οὐσίαι μίᾳ διαφορὰ δόξης (Ἄλλη γὰρ δόξα ἡλίου, ἡ ἄλλη σελήνης, ἡ ἄλλη δόξα ἀστέρων· ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ, καίτοι μιᾶς ὄντες οὐσίας) πῶς δὴ ὢν ἡ δόξα μία, ἡ

οὐσία

ὐσία ἑτέρα νομιζομένη; Οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὁ δόξη ἰδιαιτέρᾳ οἰκείᾳ ὁ πατὴρ, ἵνα πάλιν ἀλλαχοῦ ἴσα ἰσοπαλεύσῃς· ἀλλὰ τὸ ἀπηρτισμένον διακρίνει, ὁ αὐτῇ ἐκείνῃ τῇ δόξῃ, φησὶν, ἦξει, ὡς μίαν αὐτὴν ἰσοπαλευόντων καὶ τὸν αὐτόν. Τί οὖν φοβῇ Πέτρε, φησὶ, θανάτου ἀκούων; Ὅτε μὲ γὰρ ὄψῃ ὁ τῇ δόξῃ τῇ πατρῴᾳ. Εἰ δὲ ἐγὼ ὁ δόξη, ἡ ὑμῖς. Οὐδὲ γὰρ μέχρι τοῦ παρόντος βίου τὰ ὑμέτερα· ἀλλ' ἑτέρας ὑμᾶς ἀξιώσει λήξεις ἀμείνων. ἀλλ' ὅμως εἰπὼν τὰ χρηστὰ, οὐκ ἔστη μέχρι τούτου, ἀλλὰ καὶ φοβερὰ ἀνέμιξε, ὁ διακριτήριον ἐκεῖνο εἰς μέσον ἀγαγὼν, καὶ τὰς εὐθυμίας τὰς ἀνθρωπίνας, καὶ τὸν ψεύστην τὸν ἀδίκαστον, καὶ τὸν κρίσιν τὸν ἀνέξαπάτητον. οὐ μὴν ἀφῆκε σκυθρωπὸν μόνον φαντάζειν ὑμῖν λόγον, ἀλλὰ καὶ χρηστοῖς ἀνέμιξεν ἐλπίσιν. Οὐδὲ γὰρ εἶπε, τότε χαλάσει τοὺς ἡμαρτηκότας, ἀλλ' ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. τοῦτο δὲ ἔλεγεν, οὐχὶ τοὺς ἡμαρτηκότας χαλάσεως ἀναμιμνήσκων μόνον, ἀλλὰ τοὺς καταρθωκότας βεβαιῶν καὶ στεφάνων.

Ἀλλ' αὐτὸς μὲν, ἵνα καὶ τοὺς ἀγαθοὺς ἀνδρας ἀνακτήσηται, ταῦτα εἴρηκεν· ἐγὼ δὲ φείδομαι ἀεὶ ΗΘΙΚΟΝ
ταῦτα ἀκούων. οὐ γὰρ εἰμὶ τῶν στεφανουμένων. οἶμαι δὲ καὶ ἑτέρους ἡμῖν κοινωνῆσαι τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀγωνίας. Ἵνα γὰρ οὐκ ἰκανοὶ τοῦτο ποιῆσαι τὸ ῥῆμα, εἰς τὸ ζωϊκοὺς εἰσελθόντα τὰ ἐωῤῥ, καὶ ποιῆσαι φρίττειν, καὶ πεῖσαι ὅτι σάκκου ἡμῖν χρεία, καὶ νηστείας ὀλίγου παμφύης μᾶλλον, ἢ τῆς δήμου τῶν Νινευϊτῶν· οὐ γὰρ κατεστροφῆς πόλεως καὶ τῆς κοινῆς τελευτῆς ὁ λόγος ἡμῖν· ἀλλ' ὑπὲρ τῆς κολάσεως τῆς αἰωνίου, καὶ τοῦ πυρὸς τοῦ μὴ σβεννυμένου. διὸ καὶ τοὺς ἐρήμους καὶ τειλικρινῶς μετανοοῦντας ἐπαινῶ καὶ θαυμάζω, τοὺς τε ἄλλως ἔχειν, καὶ διὰ ταύτην τὴν ῥῆσιν. ἐκφοβοῦσι γὰρ μετὰ τὸ ἀριστοποιήσασθαι, μᾶλλον δὲ μὴ τὸ δεῖπνον (ἄριστον γὰρ οὐκ ἴσασί ποτε. καὶ γὰρ ἴσασιν ὅτι πένητος ὁ πρωϊνὸς καιρὸς καὶ νηστείας) μὴ τὸ δεῖπνον λέγοντες ἵνα βυζαντιακοῖς εἰς τὸν Θεὸν, καὶ ταύτης μεμνῆσθαι τῆς φωνῆς. καὶ εἰ βούλεσθε καὶ αὐτῶν ἀκοῦσαι τῶν ὑμνων, ἵνα καὶ αὐδὶ λέγητε ζωηρῶς, πᾶσαι ὑμῖν ἀπαγγελῶ τὸν ᾠδὸν ἐκείνων τὸν ἱερέα. ἔχει τοίνυν τὰ ῥήματα αὐτῆς ὧδε· Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ " τρέφων με ἐκ νεότητός μου, ὁ διδοὺς τροφὴν πάσῃ σαρκὶ, πλήρωσον χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης " τὰς καρδίας ἡμῶν, ἵνα πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύωμεν εἰς πᾶν ἔργον ἀ- " γαθὸν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, μεθ' οὗ σοὶ δόξα, τιμὴ, κράτος ζωοποιῷ πνεύματι " εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. δόξα σοι Κύριε· δόξα σοι ἅγιε· δόξα σοι βασιλεῦ, ὅτι ἔδωκας " ἡμῖν βρώματα εἰς εὐφροσύνην. πλῆσον ἡμᾶς πνεύματος ἁγίου, ἵνα εὑρεθῶμεν ἐνώ- " πιόν σου ἐν ἀρεσάντων καὶ μὴ αἰσχυνόμενοι, ὅτι ἀποδίδως ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. πάντα " μὲν οὖν ἄξιον θαυμάσαι τῶν ὕμνων τούτων· μάλιστα δὲ τοῦτο τέλος. Ὀλίγη γὰρ ἡ τράπεζα καὶ ἡ ἔφοδος ἀκαλλὴς καὶ βαρυώπης, καθάπερ ἴσως καλινὸν τὸν ῥῆσιν τοῦτον ἐπιτηδᾶσι τῇ ψυχῇ, πάλιν κατὰ τῆς ἀνέσεως τὸν κατὰ τῆς κρίσεως αὐτὸν ἀναμιμνησκοντες. ἔμαθον γὰρ τί ἔπαθεν Ισραὴλ ἀπὸ τραπέζης πολυτελοῦς. Ἔφαγε γὰρ καὶ ἐπαχύνθη καὶ ἀ- Δευτ. λβ. ιε.
πήλακτισεν ὁ ἠγαπημένος· διὸ καὶ Μωϋσῆς ἔλεγε· Φαγὼν καὶ πιὼν καὶ ἐμπλησθεὶς μὴ ἐπιλάθητι Δίλ. ε. ια. ιβ.
Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου. μὴ γὰρ ἐκείνῳ τῷ τραπέζῃ, τὰ παρόντα ἀκούσῃς ἐτολμήθη τότε ἐκεῖνα τολμήματα. σκόπει τοίνυν καὶ σὺ, μή τι ποιοῦτόν τι πάθῃς. καὶ γὰρ μὴ λίθῳ θύσῃς μηδὲ χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ μόχλοις, σκόπει μὴ θυμῷ θύσῃς τὸν σαυτοῦ ψυχήν· μὴ παρείᾳ θύσῃς τὸ σωτήριόν σου· μὴ ἑτέροις τοιούτοις πάθεσι. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἐκεῖνοι τοῦ χρυσοῦ δεδιδικότες τούτοις, τραπέζης ἀπολαύσαντες, μᾶλλον δὲ νηστείας (καὶ γὰρ καὶ ἡ τράπεζα αὕτη νηστεία) καὶ φοβεροῦ διακριτηρίου, καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἑαυτοὺς ἀναμιμνήσκουσιν. εἰ δὲ ἐκεῖνοι οἱ νηστείαις, καὶ χαμευνίαις, καὶ ἀγρυπνίαις, καὶ σάκκῳ, καὶ μυρίοις ἑαυτοὺς σωφρονίζοντες, ἔτι καὶ ταύτης δέον) τὴν ὑπομνήσεως πόσῃ δυσωδίᾳ ἡμεῖς ἐκτὸς χῶν, οἱ τραπέζας πανδαπὰς μυρία ναυάγια φέρουσας, καὶ μηδὲ ὅλως εὐχόμενοι, μήτε ἐν ἀρχῇ, μήτε ἐν τέλει; διὰ ταῦτα ἵνα καὶ ναυάγια ταῦτα λύσωμεν, τὸν ὕμνον ἐκεῖνον εἰς μέσον ἀγαγόντες ἀναπτύξωμεν πάντα·

ἵνα ὃ ἐξ αὐτῶν κέρδος ἰδόντες, καὶ αὐτοὶ συνεχῶς ἐπαύριον αὐτοὶ τῇ τραπέζῃ, καὶ τὰ σκιρτήματα τῆς γαστρὸς καταγέλωμεν, καὶ τὰ ἤθη καὶ τοὺς νόμους τῶν ἀγγέλων ἐκείνων εἰς τὰς οἰκίας εἰσάγοντες τὰς ἡμετέρας. ἔδιμι γὰρ βαδίζοντας ἐκεῖ, ταῦτα καρποῦσθαι· ὅπως δὲ βούλεσθε, κἀγὼ ὑμῖν ἀφ' ὧν ἡμετέρων λόγων ἀκούσατε τῆς πνευματικῆς ταύτης μαγῳδίας, καὶ ἕκαστος μὴ τὴν τράπεζαν ταύτα λεγέτω τὰ ῥήματα, ἀλλὰ πάντας ὑμᾶς ἐκκόμπους ὄντας· βλάσφημος ὁ Θεὸς. Κολ. γ. ιζ. Καὶ γὰρ ἀποστολικὸν βῆμα πληροῦσι νόμοι καὶ κελεύοντα· Πᾶν ὅτι ἂν ποιῆτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ δι' αὐτοῦ. Εἶτα ἡ εὐχαριστία οὐχ ὑπὲρ τῆς μιᾶς ἡμέρας ἐκείνης μόνης, ἀλλ' ὑπὲρ πάντος βίου ἕξεις. ὁ γὰρ Φῶν μέ, φησι, σὺν νεότητος μου. Καὶ διδασκαλία φιλοσοφίας ἐστὶν ἡμῖν. Ἔτι γὰρ Θεοῦ τρέφοντος, οὐ χρὴ μεριμνᾶν. Εἰ γὰρ βασιλέως σοι ὑποχωρήσαντος πρὸ ἔτους σὺν τῶν αὐτοῦ ταμείων τὴν καθημερινὴν τροφὴν, ἐθαύμασας ἂν λοιπόν· πολλῷ μᾶλλον ὅταν ὁ Θεὸς πρὸ ἔτους, καὶ πάντα σοι ὥσπερ σὺν πηγῶν ἐπιῤῥέῃ, πάσης φροντίδος ἀπηλλάχθαι δεῖ. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ταῦτα λέγουσι, ἵνα καὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ὑπ' αὐτῶν μαθητευομένους πείσωσι πᾶσαν φροντίδα ἀποδύσασθαι καὶ μέλλουσαν βιωτικήν. Εἶτα, ἵνα μὴ νομίσῃς ὅτι ὑπὲρ ἑαυτῶν μόνων τὴν εὐχαριστίαν ταύτην ἀναφέρουσιν, ἐπάγουσι λέγοντες, ὁ δίδους τροφὴν πάσῃ σαρκί· ὑπὲρ πάντος εὐχαριστοῦντες τοῦ κόσμου· καὶ καθάπερ πατέρες τῆς οἰκουμένης ἁπάσης, οὕτω καὶ ὑπὲρ ἁπάντων εὐφημίας ἀναφέρουσι, καὶ εἰς φιλαδελφίαν αὐτοὺς ἀλείφουσι γνησίαν. Οὐδὲ γὰρ δυνάσται μισοῦσι ἐκείνους ὑπὲρ ὧν, ὅτι τρέφονται, εὐχαριστοῦσι τῷ Θεῷ. Εἶδες καὶ τὴν ἀγάπην ἀφ' ἧς τὴν εὐχαριστίαν εἰσαγόμεθα, καὶ μέλλομεν ἐκδημοῦντες βιωτικήν, καὶ ἀφ' ὧν ἔμπροσθεν καὶ ἀφ' τούτων; Εἰ γὰρ πᾶσαν τροφὴν χαρᾶς, πολλῷ μᾶλλον τοὺς ἀναχωροῦντας αὐτῷ· εἰ γὰρ τοὺς βιωτικῆς ἀπολυομένους φροντίδος, πολλῷ μᾶλλον τοὺς τούτων ἀπηλλαγμένους. Ματ. ιδ. ις. Λουκ. ιβ. ζ. Τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς καταπυνθάνων ἔλεγε· Πόσου στρουθίων ἀφ' φέρετε ὑμεῖς; ταῦτα οὖν ἔλεγε, παιδεύων μὴ θαῤῥεῖν πλούτῳ καὶ γῇ καὶ ἀπράγμοσιν. οὐ γὰρ ταῦτά ἐστι τὰ τροφοῦντα· ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ τούτων καὶ Μανιχαίους, καὶ τοὺς Ουδιγεντίους, καὶ πολλοὺς τοὺς τὰ ἐκείνων φρονοῦντας βαπτισμίζουσι. οὐ γὰρ δὴ καὶ ποιητὴς εἶναι, ὁ πᾶσι πεφυκὼς τὰ ἑαυτοῦ καὶ τοῖς βλασφημοῦσιν αὐτόν. Εἶτα ἡ αἴτησις· πλήρωσον χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν. ποίας ἄρα χαρᾶς λέγει; μὴ τῆς βιωλικῆς; μὴ γένοιτο. οὐ γὰρ ἂν, εἰ ταύτην ἤτησεν, ὁρᾶν χρυφαὶς κατελέμενον καὶ ἐρημίας, καὶ σάκκον περιεβάλετο· ἀλλ' ἐκείνην λέγουσι τὴν χαρὰν, τὴν οὐδὲν κοινὸν ἔχουσαν πρὸς τὴν πρόσκαιρον βίον, τὴν τῶν ἀγγέλων, τὴν ἄνω καὶ ὄχ ἁπλῶς αὐτὴν αἰτοῦσι, ἀλλὰ μὴ πολλῆς τῆς ὑπερβολῆς. οὐ γὰρ λέγουσι, δός, ἀλλὰ πλήρωσον· καὶ οὐ λέγουσιν ἡμᾶς, ἀλλὰ τὰς καρδίας ἡμῶν. Γαλ. ε. κβ. αὕτη γὰρ μάλιστα καρδίας χαρά. Ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ πνεύματος, ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη. ὅπου γὰρ ἡ ἁμαρτία λυπεῖν εἰσήγαγε, δίκαιον ἀφ' τῆς χαρᾶς τὴν δικαιοσύνην αὐξῆσαι καὶ ἐμφυτεῦσαι. οὐ γὰρ αἱ ἄλλως εὐφροσύναι χαραὶ ἵνα πάντοτε πᾶσαν αὐταρκείαν ἔχοντες περισσεύωμεν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν. ὅσα τὴν εὐαγγελικὴν ἐκείνην πληρωμάτων ῥῆσιν, τὴν λέγουσαν· Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον· καὶ ταύτην οὐ αὐτὴν ζητοῦντας ἀφ' τὰ πνευματικά. ἵνα γὰρ περισσεύωμεν, φησι, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν. Οὐκ εἶπεν, ἵνα τὸ ὀφειλόμενον μόνον ποιῶμεν, ἀλλ' ἵνα καὶ πλείονα τῶν ἐπιτεταγμένων. τοῦτο γάρ ἐστιν, ἵνα περισσεύωμεν. καὶ διὰ μὲν τοῦ Θεοῦ τὴν αὐτάρκειαν ζητοῦσιν ἐν τοῖς ἀναγκαίοις· αὐτοὶ δὲ μὴ αὐταρκείας βούλονται ὑπερακμάζειν μόνον, ἀλλὰ μὴ περιουσίας πολλῆς, καὶ ἐν ἅπασι. τοῦτο δούλων βλασφημούντων, τοῦτο φιλοσόφων ἀνδρῶν, τὸ ἀεὶ καὶ ἐν πᾶσι περισσεύειν. Εἶτα πάλιν ἀναμιμνήσκοντες ἑαυτοὺς τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν, καὶ ὡς οὐδὲν ἄνθρωπος ἄνευ τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς γενέσθαι δυνάμενον ἀγαθὸν, εἰπόντες, ἵνα περισσεύωμεν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν, ἐπάγουσι, διὰ Χριστοῦ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, μεθ' οὗ σοὶ δόξα, μετὰ

μὴ ϗ κρίτης Θεὶς τὸν αἰῶνας ἀμήν. ἴσον τῇ ἀρχῇ ὁ τέλος ὑφαίρεσι δὲ τῆς βυζαντίας. Εἶτα πάλιν δοκοῦσι μὴ ὀκνοιμίαν ἄρχεσθαι, τὸ αὐτὸ ἢ ἔχοντα λόγου· ὥσπερ δὲ ὁ Παῦλος ὁ τοξοποιὸς ὀπτιολῆς καταλύσας εἰς δοξολογίαν ϗ εἰπών, Κατὰ τὸ γέλημα Γλ.α.δ.ι. τοῦ Θεοῦ ϗ πατρὸς, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν, ἄρχεται τῆς ὑποθέσεως πάλιν ὑπὲρ ἧς ἔγραφε. ϗ πάλιν ἄλλαχού εἰπών· Εστεβάσθησ ϗ ἐλφίτζουσαι τῇ κλίσει σου δὲ κλί- Ρω.α.κι.κς. σασα, ὅς ὅστιν θίλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν, οὐκ ἀπέρτισι τὸν λόγον, ἀλλ' ἔχεται πάλιν. μὴ οἷόν μηδὲ τούτοις ἐγκαλῶμεν τοῖς ἀγράφοις ὡς ἀτάκτως ποιοῦσιν, ὅτι καταλύσαντες τὸν λόγον εἰς δοξολογίαν, πάλιν ἄρχονται τῶν ὕμνων τῶν ἱερῶν. ἀποστολικῆς γὰρ ἔστιν ἡ νόμος, ἀπὸ δοξολογίας ἀρχόμενοι, καὶ εἰς τοῦτο τελευτῶντες, ϗ μὴ τὸ τελευτῖον τοῦτο ποιοῦντες πάλιν. δι' ὃ λέγουσι· δόξα σοι Κύριε, δόξα σοι ἅγιε, δόξα σοι βασιλεῦ, ὅτι ἔδωκας ἡμῖν βρώματα εἰς εὐφροσύνην. οὐδὲ γὰρ ὑπὲρ τῶν μεγάλων μόνον, ἀλλὰ ϗ ὑπὲρ τῶν μικρῶν δεῖ εὐχαριστεῖν. εὐχαριστοῦσι δὲ ϗ ὑπὲρ τούτων, καταχθονίους τὸν τῶν Μανιχαίων αἵρεσιν, ϗ ὅσοι τὸν πρόσφατον ζωὸν ποιοῦσι τὸν λέγουσιν. ἵνα γὰρ μὴ δόξῃ τὸν ἄκρατον φιλοσοφίαν ϗ τὸν ὑπερφίαλον τῆς γαστρὸς ὑποπεύσῃς ποιεῖν αὐτῶν ὡς ϗ σῖτα βδελυττόμενοι, οἷς ποιεῖ οἰκεῖον τῶν ἀπαγχονιζόντων ἑαυτοὺς, δι' ἃς εὐχὰς σι παιδεύουσι, ὅτι οὐ βδελυττόμενοι ϗ κτίσματα τοῦ Θεοῦ τῶν πλειόνων ἀπέχονται, ἀλλ' ἢ φιλοσοφίαν ἀσκοῦντες. ϗ ὅσα πῶς ἀπὸ τῆς εὐχαριστίας τῶν ἡδέων δόντων, ϗ ποιεῖ τὰ μιζόνων δυσωποῦσι, ϗ οὐ μόνουσι ὅτι τὰ βιωτικὰ, ἀλλὰ ἀναβαίνουσι ὑπὲρ τοὺς οὐρανοὺς, ϗ φασι· " πλῆσον ἡμᾶς πνεύματος ἁγίου. οὐδὲ γὰρ ὅστι εὐδοκιμεῖ, ὡς χρὴ, μὴ πληρωθέντα τῆς χάριτος ἐκείνης· καθάπερ οὐκ ἔστι γλυκαίνει ἡ ποιᾷ ἡ μέγα, μὴ τῆς τοῦ Χειστοῦ ῥοπῆς ἀποκαύσαντα. ὥσπερ οὖν εἰπόντες, ἵνα ποιησώμεθα εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν, ἐπήγαγον, ἐν Χριστῷ Ιησοῦ· οὕτω ϗ ἐνταῦθα λέγουσι, πλῆσον ἡμᾶς πνεύματος ἁγίου, ἵνα εὐαρεστήσαντες, ϗ μὴ αἰσχυνόμενοι. οὐ γὰρ μέλει ἡμῖν τῆς δὲ τῶν πολλῶν αἰσχύνης, φησίν· ἀλλ', ὅσα αὐ εἶπωσι ὁ ἀδελφοὶ ἡμῶν γελῶντες, ὑποδιζοντες, οὐδὲ ἐπιστρεφόμεθα· ὁ δὲ ἀγὼν ἡμῶν ἅπας, ὥστε μὴ ὅτε αἰσχυνθῆναι. ὅταν γὰρ εἶπωσι, ϗ τὸ τοῦ πυρὸς ἐπεισάγουσι ποταμὸν, ϗ τὰ ἔπαθλα ϗ τὰ βασιλεῖα. οὐκ εἶποι, ἵνα μὴ καταισχυνθῶμεν, ἀλλ' ἵνα μὴ αἰσχυνθῶμεν. τοῦτο γὰρ ἡμῖν πολὺ φοβερώτερον τιθέμενος, ὁ δόξαι προσκεκρουκέναι τῷ δεσπότῃ. ἀλλ' ὅπερ οὖν πολλοὺς ὁ φοβεῖ τοῦτο καὶ παχυτέρους, ἐπάγουσι· ὅτι ἀποδίδωσι ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. εἶδες πάλιν ἡμᾶς ὠνομασεν ξένους καὶ πάροικους ὄντας, τῆς ἐρήμου πολίτας· μᾶλλον δὲ τῶν οὐρανῶν πολίτας· ἡμεῖς μὲν γὰρ τῶν οὐρανῶν ξένοι, πολίται δὲ τῆς γῆς· " ὅτοι δὲ ἐναντίον. μετὰ δὲ τὸν ὕμνον τοῦτον πολλῆς ἐμπλησθέντες κατανύξεως καὶ θερμῆς καὶ πολλῶν δακρύων, ὅτως ὅτι τὸν ὕπνον βαδίζουσι, τοσοῦτον ἐκ νοημάτων, ὅσον μακρὸν ἀναπαύσασθαι· καὶ πάλιν τὰς νύκτας ἡμέρας ποιοῦσιν, τὸ εὐχαριστίας καὶ " ὑμνῳδίας δόξαντες. οὐκ ἄνδρες δὲ μόνοι, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες ταύτῃ ἀσκοῦσι τὸν φιλοσοφίαν, τὸν ἀθάνατον τῆς φύσεως τῇ σωτηρίᾳ τῆς προθυμίας νικῶσαι. αἰσχυνθῶμεν οἷνον τὸν ἐκείνων βύτοπόν ἀνδρες ἡμᾶς, ϗ παυσώμεθα τοῖς πρόσω προσεκτενόντες, τῇ σκιᾷ, οἷς ὀπίσω, τῷ καπνῷ. ϗ γὰρ τὸ πλέον τῆς ζωῆς ἡμῶν τὸ ἀναθησία. " τι γὰρ προφητικὴ πολλῆς τιμῆς τῆς ἀνοίας· ἢ δὲ προς τὸ γῆσας ὀδύνουσα πάλιν πᾶσαν τὸν τὸ ἡμῖν αἴσθησιν καταμύραι, ϗ ὀλίγον ὅστι τὸ μίσον τὸ διωάμενον μὴ αἰσθήσεως τυφῆς ἀπολαῦσαι· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐκφύο καθαρῶς τοῦτο μετίχει, μυρίων φροντίδων τὸ πόνων λυμαινομένων " αὐτό. δι' * ὃ καὶ καλῶ, τὸ ἀκίνητα τὸ ἀθάνατα ζητήσωμεν ἀγαθὰ, ϗ τὸν ζωὸν τ' οὐδέποτε γῆσας ἔχουσαν. ἔστι γὰρ ϗ πόλις οἰκουμένη, τὸν τῶν μοναχῶν φιλοσοφίαν " ζηλώσασα. ἔστι ϗ γυναῖκες ἔρημοι, ϗ τὸ οἰκίας τρεφόμενοι καὶ εὐχεσθαι ϗ πιστεύειν καὶ κατομείδεσθαι. ἐπεὶ τὸ ὁ ἀπόστολον

ἀποστόλων κατηχηθέντες ταῖς μὲν πόλεις ᾠκησαν, τὴν δὲ ταῖς ἐρημίαις κατειληφόσαν τιμὴν ἐυ- χϛ
λαβοίμεθα ἐπιδείκνυσθε· ἡ μὲν ἑτέρα δὲ πάλιν ἐργασηρίων προεστηκότες, ὡς Πρίσκιλλα καὶ Ἀκύ-
λας. καὶ ὁ προφῆται δὲ πάντες καὶ γυναῖκας εἶχον καὶ οἰκίας, ὡς ὁ Ησαΐας, ὡς ὁ Ιεζε-
κιὴλ, ὡς ὁ μέγας Μωϋσῆς, ἡ οὐδεὶς σύτιδην εἰς ἀρετὴν προβεβλήσησαν. τούτους δὴ καὶ
ἡμεῖς ζηλώσαντες, ἀφ' ἁπάντων εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ, ἀφ' ἁπάντων ὑμνήσωμεν αὐτὸν, ἡ
σωφροσύνης καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἐπιμεληώμεθα, καὶ τὸν ἐν ταῖς ἐρημίαις φιλοσοφίαν εἰς
ταῖς πόλεις εἰσαγάγωμεν· ἵνα καὶ πρὸς Θεὸν εὐάρεστοι, ἡ τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι φανώ- χϛ
μεθα, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιη-
σοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ [Θεῷ καὶ] πατρὶ δόξα, τιμὴ ἡ μεγαλοπρέπεια, ἅμα πνεύ- χϛ
ματι ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς ἀπεράντους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ. ιϛ. 28 ΑΜΗΝ, ΑΜΗΝ, ΛΕΓΩ ΥΜΙΝ, ΕΙΣΙ ΤΙΝΕΣ
τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

ΕΠειδὴ πολλὰ πρὸς καιρῶν διελέγξη ἡ θανάτου ἡ τοῦ πάθους τὸ ἑαυ-
τοῦ ἡ τῆς τῶν μαθητῶν σφαγῆς, ἡ τὰ αὐχηρὰ ἐπέταξεν σκήπτα· καὶ
ταῖς μὲν ἐν τοῖς παρόντι βίῳ ἡ ἐν χαρᾷ, πᾶσι δὲ ἀγαθὰ ἐν ἐλπίσι καὶ
προσδοκίαις· οἷς δὲ, σώζειν τὸν ψυχὴν ἐστὶν ἀπολλύοντας αὐτὸν·
ὃ ἔρχεσθαι αὐτὸν ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· ἐν ἀποδιδόναι ταῖς ἑ-
καστα πράξεσι· βουλόμενος δὲ τὸν ὄψιν αὐτῶν πληροφορῆσαι, ἡ δεῖξαι, ὅ χκϛ
τινί ἐστιν ἡ δόξα ἐκείνη, μεθ' ἧς μέλλει παραγίνεσθαι, ὡς ἐγχωρεῖν ἐν αὐτοῖς μαθεῖν ἡ τὸ
παρόντα βίον, δείκνυσιν αὐτοῖς ἡ ἀποκαλύπτει ταύτην· ἵνα μήτε διὰ τὸν οἰκείαν θανά-
του μήτε διὰ τὸν τοῦ σταυροῦ λοιπὸν ἀλγῶσι, ἐ μάλιστα Πέτρος ὀδυνώμενος. ἐ ὅρα δὲ
ποιῶ. πρὸς γέενναν ἡ βασιλείας σκολεχθεὶς (τὸν τε γὰρ εἰπόν, ὁ βύρσαν τὸν ψυχὴν αὐτοῦ
ἀπολέσει αὐτὸν, ἐ ὃς ἂν ἀπολέσῃ αὐτὸν ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτὸν· ἡ τὸν εἰπόντα, ἀπο-
δώσει ἑκάστῳ κατὰ τὸ πρᾶξιν αὐτοῦ, ἀμφότερα ταῦτα ἐδήλωσεν) πρὸς ἀμφοτέρων τοίνυν
εἰπών, τὸ μὲν βασιλείαν τῇ ὄψει δείκνυσι, τὸ δὲ γέενναν οὐκ ἔτι. ἵνα δήποτε; ὅτι εἰ μὴ ἄλλοι
ἦσαν παχύτεροι, ἀναγκαῖον ἡ τοῦτο ἦν· ὅπερ ἐστὶν ἀναισθητότεροι ἀνθρώπων ἐ προσεκτι- 30
κώτεροι ἀκοαί. ὃ δὲ τοῦτο ἐστὶν μόνον δείκνυσι τοῦτο, ἀλλ' ὅτι ἡ αὐτὸ τοῦτο [μᾶλλον] χ
προπαιδεύεσθαι ἦν. ὃ μὲν οὖν οὐδὲν σκῆπτρον παραπέχει ὁ μέρος, ἀλλ' ἔστιν ὅπου καὶ τοῦ
ὄψιν αὐτὰ φέρει ταῦτα πράγματα τῆς γέενης, ὡς ὅταν τοῦ Λαζάρου τὴν εἰκόνα εἰσάγῃ, ἡ
τοῦ ταῦτα ἕκαστα διωκέσια ἀπαιτήσαντος μνημονεύῃ, ἡ τοῦ ταῦρον πεπυρωμένου ἱμάτια, ἡ
ἑτέρων πλειόνων. 35

Λευ. ιϛ. Ματθ. ιη. Ματθ. κϛ.

χϛ ιζ. 1 Καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει Πέτρον ἡ Ιάκωβον ἡ Ιωάννην.

Επειδὴ μὴ ὀκνῶ φησι, σὺν σκανδαλισθῆναι τούτῳ, ἀλλὰ ἡ ὀφθῆναι δόξαν Θεοῦ. ὁ
μὲν γὰρ ἐν αὐτοῖς τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐφθέγξατο, καὶ ἐκείνην καθ' ἣν ἀνέστη, εἶπεν· ὁ δὲ
ταῦτα μεταξὺ τούτων μόνον. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς ὁ Ματθαῖος φιλοσοφεῖ, σὺν ἀπεκρυπτόμε-
νος τὰς ἑαυτοῦ προπηλακίσεις. τοῦτο δὲ ἡ ὁ Ιωάννης πολλαχοῦ ποιεῖ, τὰ ἐξαίρετα τοῦ Πέτρου 40
ἐγκώμια μὴ πολλῆς ἀναγράφων τῆς ἀληθείας. βασκανίας γὰρ καὶ δόξης κενῆς πάντα καθα-
ρὸς ἦν ὁ τῶν ἀγίων τούτων χορός. λαβὼν τοίνυν τοὺς χρυσαίους, Ἀναφέρει εἰς
ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν·

2 Καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ
ὁ

ἡ ἱμάτια αὐτῶ γένητε λευκά, ὡς ὁ φῶς. 3 Καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς Μωϋσῆς καὶ Ηλίας συλλαλοῦντες μετ' αὐτοῦ.

Διὰ τί τούτους παραλαμβάνει μόνους; ὅτι τῶν ἄλλων ἦσαν ὑπερέχοντες. ἦν ὁ μὲν Πέτρος ἐκ τοῦ σφόδρα φιλεῖν αὐτὸν ἐδόκει τῶν ἄλλων προχωρεῖν· ὁ δὲ Ιωάννης ἐκ τοῦ σφόδρα φιλεῖσθαι ἦν ὁ Ἰάκωβος Περ. ιβ. α. β.
5 δὲ ἀπὸ τῆς ἀποκρίσεως, ἧς ἀπεκρίνατο μετὰ τῶν ἀδελφοῦ λέγων, δυνάμεθα πιθανῶς τοῦτο πιστεύειν· οὐκ ἀπὸ τῆς ἀποκρίσεως δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἔργων, τῶν τε ἄλλων, καὶ ἀφ' ὧν ἐπλήρωσεν ἄπερ εἶπεν. οὕτω γὰρ ἦν σφοδρὸς καὶ βαρὺς Ιουδαίοις, ὡς καὶ τὸν Ηρῴδειον τοῦτον δωρεὰν μεγίστην νομίσαι συμβεβῆσθαι τοῖς Ιουδαίοις, εἰ οὐκ ἔφθη ἀνέλοι. ἀλλὰ τί δὴ μὴ εὐθέως αὐτὸν ἀνῄρει; ὥστε μηδὲν παθεῖν ἀνθρώπινον τοὺς λοιποὺς μαθητάς. Διὰ τοῦτο οὐδὲ τὰ ὀνόματα *λέγει
10 τῶν αἰτούντων μαθητῶν. καὶ γὰρ σφόδρα ἀνεπιθύμησαν καὶ ὁ λοιποὶ ἀκολουθήσαντες, ὑποδυόμενα μέλλοντες τῆς δόξης ἐκείνης ὁρᾶν, καὶ πληγέντες ἀνόητοι, ὡς προφῆται. Εἰ γὰρ καὶ σωματικώτερον τοῦτο ἐδείκνυτο, ἀλλ' ὅμως πολλοῦ ἐπιθυμίαν τὸ πρᾶγμα εἶχε. Τί δήποτε οὖν καὶ παραλέγει; ἵνα καὶ μαθήτριαν αὐτὴν τοῦ θανάτου ἡμῶντα, ἀφ' ὧν παρεῖπε, καὶ σφοδρότερος ἐν τῷ τῶν ἡμερῶν ἀριθμῷ τῆς ἐπιθυμίας ἐμπλησθέντες, ὅπως ὑπομείνῃ καὶ μεμεμνημένη τῆς ἀξιώσεως παραμύθιον. Τίνος ἕνεκεν καὶ Μωϋσῆν καὶ Ηλίαν εἰς μέσον ἄγει; πολλὰς αἰτίας ἔχοι τις εἰπεῖν αἰτίας· ἐγὼ τοίνυν μὲν τοῦτον, ὅτι ὅπερ ὁ μὲν ὄχλοις ἔλεγεν, ὁ δὲ μὴ Ηλίαν, ὁ δὲ Ιερεμίαν, ὁ δέ τι τῶν ἀρχαίων προφητῶν, τοῦτο χρυσᾶς ἄγει, ἵνα τὸ μέσον καὶ σύνδεσμον ἴδωσι τῶν δούλων καὶ τοῦ δεσπότου, καὶ ὅτι κακῶς ἐπῃνέθη Πέτρος ὁμολογήσας αὐτὸν υἱὸν Θεοῦ. μετ' ἐκείνου δὲ καὶ ἑτέρους ἐστὶν εἰπεῖν. ὅπερ γὰρ συνεχῶς ἐνεκελεύσω αὐτῷ τὸ παραβαίνειν τὸν νόμον, καὶ βλασφημεῖν αὐτὸν εἰς ὁμοίζον, ὡς σφετερίζόμενον δόξαν ἣ οὐ προσήκουσαν αὐτῷ τοῦ πάθους, καὶ ἔλεγον, Οὗτος οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Ιωαν. θ. ιϛ.
Θεοῦ, ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ· καὶ πάλιν, Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ Ιωαν. ι. λγ.
βλασφημίας, καὶ ὅτι ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν· ἵνα δειχθῇ ὅτι βασκανίας ἀμφότερα καὶ ἐγκλήματα, καὶ ἑκατέρων τούτων ὄντων ἀνθίστησιν, καὶ ὅτε νόμου παραβάσεις τὸ νόμιμον, ὅτε δόξης σφετερισμὸς τῆς μὴ προσηκούσης, τὸ λέγειν ἑαυτὸν ἴσον τῷ πατρί, τοῦτο ἑκατέρῳ λαμβάνοντας τούτων εἰς μέσον ἄγει. καὶ γὰρ Μωϋσῆς τὸν νόμον ἔδωκε, καὶ ἠνδυώθητο λοιπὸν Ιουδαίοις, ὅτι οὐκ ἀνεῖδε πατρῷον αὐτοῖς, ὡς ὑπόμιζον, καὶ ἀνῄρει παραβαίνοντα αὐτὸν καὶ τοὺς τηνικάδε πολεμίους ὄντας ἐλεεῖ πάλιν. καὶ Ηλίας δὲ ὑπὲρ τῆς δόξης ἀνῄρει τοῦ Θεοῦ ἐζήλωσε, καὶ οὐκ ἀνῄρει, εἰ ἀνθρώπους ἦν, καὶ Θεὸν ἑαυτὸν ἔλεγεν, ἴσον ἑαυτῷ ποιῶν τῷ πατρί, μὴ ὢν ὅπερ ἔλεγε, μηδὲ προσηκότως τοῦτο ποιῶν, πρέπει καὶ αὐτὸς καὶ ὑπομένουσιν. ἔστι δὲ καὶ ἑτέραν αἰτίαν εἰπεῖν μετὰ τῶν εἰρημένων. ποίαν δὴ τοῦτον; ἵνα μάθωσι, ὅτι καὶ θανάτου καὶ ζωῆς ὄξεσθαι ἔχει, καὶ τῶν ἄνω καὶ τῶν κάτω κρατεῖ, ὅπερ καὶ τοῦτο πεπληθυντήκασι, καὶ ὅτι οὐδέπω τοῦτο παθόντα εἰς μέσον ἄγει. τίνι δὲ πέμπτῃ αἰτίᾳ (πέμπτη γὰρ αὕτη ὅτι πρὸς τοὺς εἰρημένους) καὶ αὐτὸς ὁ εὐαγγελιστὴς ἀπεκάλυψε. τίς δὲ ἦν αὕτη; δεῖξαι τὸν σαυτοῦ τινὸς δόξαν, καὶ παραμυθήσασθαι τὸν Πέτρον καὶ ἐκείνους δεδοικότας τὸ πάθος, καὶ ἀναζῆσαι αὐτῶν καὶ φρονήματα. καὶ γὰρ παραλυόμενοι οὐκ ἐσίγων, Λκκ. θ. λα.
Αλλ' ἐλάλουν, φησί, τινὸς δόξαν, ἣν ἔμελλε πληροῦν ἐν Ἱερουσαλήμ, τοῦτ' ἔστι, τὸ πάθος καὶ τὸν σταυρόν· οὕτω γὰρ αὐτὸν καλοῦσιν ἀεί. ἐν ταύτῃ δὲ μόνον ἀφεῖναι ἐλπίζει, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ τῇ δεήσει τὸ ἀνύδρων, ἵνα μάλιστα πρὸς αὐτῶν ἐζήτει. ὅπερ γὰρ εἶπεν, Εἴ τις θέλει ὀπίσω
μοῦ ἐλθεῖν, ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι, τοῦτο μυριάκις ἀποθαυμάσας ὑπὲρ τῆς Θεοῦ δοκησιούτων καὶ ἄνευ τοῦ πιστευθέντος αὐτοῖς, τούτους εἰς μέσον ἄγει. καὶ γὰρ τούτων ἕκαστος τὸν ψυχὸν ἀπολέσας, εὑρεν αὐτόν. καὶ γὰρ καὶ πρὸς τυράννους ἕκαστος ἐπρίσπασαν· ὁ μὲν πρὸς τὸν Αἰγύπτιον, ὁ δὲ πρὸς τὸν Αχαάβ, καὶ ὑπὲρ ἀγνωμόνων καὶ ἀπειθῶν· καὶ ὑπὲρ αὐτῶν τὰ πρὸ αὐτῶν σωζομένων εἰς τὸ μὴ τῶν ἑκάτων ἡττᾶσθαι κακίαν·

καὶ

ὁ ἕκαστος αὐτῶν εἰδωλολατρείας ἀπαλλάξαι βουλόμενος, ἕκαστος αὐτῶν ἰδιώτης ὢν, ὁ μὲν γὰρ βραδύγλωσσος καὶ ἰσχνόφωνος, ὁ δὲ αὐτὸς ἀγραμματώτερον διακείμενος· καὶ ἀκλημοσύνης πολλὴ παρ' ἑκατέρων ἡ ἀκρίβεια. ὅτι γὰρ Μωϋσῆς τι ἐκέκτητο, ὅτι Ηλίας. τί γὰρ εἶχε πλέον τῆς μηλωτῆς; καὶ ταῦτα ἐν τῇ παλαιᾷ, καὶ οὐδὲ χαρὰν τοσαύτην λαβόντες σημείων. εἰ γὰρ καὶ θαλάττας ἔσχισε Μωϋσῆς, ἀλλὰ καὶ Πέτρος ὅτι τῆς ὑγρᾶς ἐβάδισε, καὶ ὄρη μετῆλθαν ἡμᾶς ἰχθύες ἐν, καὶ νοσήματα σωμάτων διώρθου πάντοθεν, καὶ δαίμονας ἤλασεν ἀγέλους, καὶ σκιᾶς σώματος ἐν μεγάλῃ σκιᾷ ἐθαυματούργει τηνικαῦτα, καὶ τὴν οἰκουμένην μετέπεισεν ἅπασαν. εἰ δὲ καὶ Ηλίας νεκροὺς ἀνέστησεν, ἀλλ' ὕστερον μειζόνως, καὶ ταῦτα μηδέπω πάθους καταξιωθέντες. ἄγε δὴ καὶ τοῦτο εἰς μέσον. ἐβούλετο γὰρ αὐτοῦ καὶ ὁ διαλογισμὸς ὁ ἐκείνων ζηλωσαι, καὶ ὁ θυμὸς καὶ ὁ ἀκαμπὴς, καὶ ἡνίκα ὑπερεκεῖνος κατὰ Μωϋσέα, καὶ ζηλωτὴς κατὰ Ηλίαν, καὶ κηδεμονικὸς ὁμοίως. ὁ μὲν γὰρ λιμὸν πεισῶν ἐπὶ ἔτη τρία

Εξοδ. λβ. λβ. ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων· ὁ δὲ ἔλεγεν, Εἰ μὴ ἀφῆς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄφες· εἰ δὲ μή, ἐξάλειψόν σε κἀγὼ τῆς βίβλου, ἧς ἔγραψας. * τοῦτον δὲ ἀπάντων ἀνεμίμνησκε ὑπὲρ τῆς ὄψεως. καὶ γὰρ τὸ δόξη αὐτοῦ ἦλθε, οὐχ ἵνα μέτρον τούτων ᾖσιν, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ σκάμματα. ὅτε γοῦν εἶπον· Εἴπωμεν πῦρ καταβῆναι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐμνημόνευσαν Ἠλία ὡς τοῦτο πεποιηκότος, φησίν· οὐκ οἴδατε ποίου πνεύματός ἐστε, εἰς ἀνεξικακίαν αὐτοὺς ἀλείφων ὑπὲρ τῆς κλήσεως διαφορᾶς. καὶ μή τις ἡμᾶς νομιζέτω κατηγορεῖσθαι Ηλίου, ὡς ἀπιθεῖς. οὐ τοῦτο φαμέν. καὶ γὰρ σφόδρα πιθανὸς ἦν, ἀλλ' ἐν τοῖς καιροῖς τοῖς ἑαυτῶν, ὅτε παιδικωτέρα ἡ τῶν ἀνθρώπων διάνοια ἦν, καὶ ταύτης ἐδίδοτο τὴν παιδαγωγίαν. ἐπεὶ καὶ Μωϋσῆς κατὰ τοῦτο πλέον ἀπαιτοῦντα ὑπὲρ

Matth. v. τοι. Ἐὰν γὰρ μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. οὐ γὰρ εἰς Αἴγυπτον εἰσῆσαν, ἀλλ' εἰς τὴν οἰκουμένην ἅπασαν χαλεπώτερον Αἰγυπτίων διακειμένην· οὐδὲ τῷ Φαραὼ διαλεξόμενοι, ἀλλὰ τῷ διαβόλῳ πικλεύσοντες, αὐτῷ τῷ τῆς κακίας τυράννῳ. καὶ γὰρ ἀγαπᾷ αὐτοῖς κάκεῖνον δῆσαι, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι πάντα. καὶ ταῦτα ἐποίουν οὐ θαλάττην ῥηγνύοντες, ἀλλὰ βυθὸν ἀσεβείας διὰ τῆς ῥάβδου τῆς Ιεσσαὶ πολλῷ χαλεπώτερα κύματα ἔχοντα. ὅσα γοῦν πόσα ἐφόβει τοὺς αἰθέρας, θάνατος, πτῶσις, ἀδοξία, καὶ μυρία πάθη. καὶ μάλλον ταῦτα ἔτρεμον, ἢ ὃ πάλαι τοῦτο ἐκεῖνο Ἰουδαῖοι· διὰ ὅλης ἀπάντων τούτων ἔπεισεν αὐτοὺς καταπολεμῆσαι, καὶ ὥσπερ διὰ ξηρᾶς διαβῆναι μετ' ἀσφαλείας ἁπάσης. τοὺς ταῦτα τοίνυν ἅπαντα αὐτοῦ ἀλείφων, πῶς φησι τοὺς τὸ παλαιὸν λαμβάνων; πῶ δῆτα ὁ Πέτρος ὁ θερμός;

4 Καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι). Ἐπειδὴ γὰρ ἤκουσεν, ὅτι δεῖ αὐτὸν εἰς τὰ Ιεροσόλυμα ἀπελθεῖν καὶ παθεῖν, διεδέχετο ἐπὶ τὸ τέμενος εὐθὺς αὐτὸν τὸ μετὰ τοῦτο ἁπτόμενον, τοσοῦτον ἐλθεῖν μὲν καὶ εἰπεῖν ὃ αὖθις τοῦτο τὸ παλαιὸν πάλιν, ὅτι ἵλεώς σοι· ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου σοφίσασθαι πάλιν αὐτὰ πάλιν ἀντίπεπται δι' ἑτέρων ῥημάτων. ὅπου γὰρ εἶδεν ὄρος καὶ πολλὴν τὴν ἀναχώρησιν καὶ τὴν ἐρημίαν, ἐνενόησεν ὅτι ἔχει πολλὴν ἀσφάλειαν ἀπὸ τοῦ τόπου· οὐ μόνον δὲ τὴν ἀπὸ τοῦ τόπου, ἀλλὰ καὶ οὐ μηκέτι ἀπελθεῖν αὐτὸν εἰς τὰ Ιεροσόλυμα. βλέπει γὰρ αὐτὸν ἐκεῖ εἰδὼς διωκόμενον· διὰ τοῦτο σκηνὰς μέμνηται. εἰ γὰρ τοῦτο ἐβούλετο, φησίν, οὐκ ἀναβησόμεθα εἰς τὰ Ιεροσόλυμα. εἰ δὲ μὴ ἀναβαίνομεν, οὐκ ἂν ἀποθάνοι. ἐκεῖ γὰρ ἔφη αὐτοῦ γραμματεῖς ὑπομεῖναι ἀπ' αὐτῶν. ἀλλ' ὅτε μὲν οὐκ ἐτόλμησεν εἰπεῖν· ταῦτα δὲ βουλόμενος κατασκευάσαι, ἔλεγε τὸ ἀσφαλείας, καλόν ἐστιν ἡμᾶς σκηνὰς ποιῆσαι, ἔνθα καὶ Μωϋσῆς πρέσβυς καὶ Ηλίας, Ηλίας ὁ ὅτε τὸ ὄρος πῦρ κατενεγκών, καὶ Μωϋσῆς ὁ εἰς τὸ νόφος εἰσελθὼν καὶ τῷ Θεῷ διαλεχθείς· καὶ οὐδεὶς οὐδὲ εἵστηκεν ἔνθα ἐσμέν. εἶδες τὸ θερμὸν ἐραστὴν τοῦ Χριστοῦ; μὴ γὰρ διὰ τοῦτο ζήτει, ὅτι οὐκ ἦν ὀκνηρὸς ὁ ζῆλος τῆς διανοίας, ἀλλ'

ὅπως

ὅπως ἁρμὸς λιῶ, πῶς ἀξιοῖτο * τῦ Χριστοῦ. ὅπ γὰρ ὐχ ὑπὲρ ἐαυτῦ τοσῦτον τέλμων ζῶν πέλαγος, πίνειν αὐτὸ Ⓦ ἐσόμενον προσεμένυε θάνατον ϰ τὴν ἔφοδον, ἄϊδσσοι πφησι· τὴν ψυχήν μυ ὑπὲρ σῦ θήσω. Καὶ δέη με συνῶσοὶ ἀποθανεῖν, ὐ μή σε ἀπαρνήσομαι. ὅσῳ δὲ Μαρ. ιδ'. λα.
πῶς ϰαὶ ὁ μέσοις αὐλῖς τοῖς ϰυσὶν ὠφελῶν ἐθέλοιτο. τοσῦτον χρόνον ἀξιοῦντος δίκην ὐ μόνον οὐϰ ἔφυγεν, ἀλλὰ ϰ τὴν μάχαιραν ἀπασπάμενος ὁ ὠλίων ἀπέϰοψε τὸ ὠτίον τῦ δούλυ ϰ ἐχειρώσατο. ὕπως ὐ ὁ ϰαθ' ἑαυτὸν ἐσχάτοι, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ διδασϰάλυ ἔτρεχεν. Εἶτα ὑπὲρ ἀποφαυλιϰῶς ἐφ ἡσύχαζε, ὑπιλαμβάνεται ἑαυτῦ, ἐ σπουδάσας μὴ πάλιν ὑπιλημφθῆ, φησι·

Εἰ θέλεις, ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σϰηνάς, σοὶ μίαν, ϰαὶ Μωϋσεῖ μίαν, ϰ Ηλίᾳ μίαν.

Τί λέγεις, ὦ Πέτρε; ὐ προ μαρτῦ τὴν δουλείαν αὐτῶν ἀπήλλαξας; πάλιν μετὰ τὴν δουλείαν αὐτῶν ἀριθμεῖς; Εἶδες πῶς σφόδρα ἀτειλῆς ἦσαι προ ϐ ϛαυρῦ; Εἰ γὰρ ϰ ἀπεϰάλυψεν αὐτῷ ὁ πατὴρ, ἀλλ' ὐ διϊσχυρῶς ϰαλῆϛαι τὴν ἀποϰάλυψιν, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἀγωνίας ἐπαρῴνθη, ὐϰὶ ταύτης ἦς εἶπεν μόνης, ἀλλὰ ϰαὶ ἑτέρας τῆς ἀπὸ τῆς ὄψεως ϲϰείνης. Ⓠ γὼν ἐπερωτῶ ὑμᾶϛ ἐλπιϲαὶ τῦτο ϑλοιῶτες, ϰ ὃ συνεχωρήθην αὐτῦ τῆς γνώμης, μᾶλλ ἦς ταύτης ἐφθόγγετο, ἀπὸ τῆς ἀγωνίας ϲϰείνης δειϰνύοντες γεγηθέναι, ἔλεγεν, ὁ μὲ Μαρϰος· Οὐ Μαρ. θ. ϛ.
οὐ γὰρ ἤδει τί λαλήσῃ, ἔϰφοβοι γὰρ ἐγένοντο· ὁ δὲ Λυϰᾶς, μᾶλλ ὃ εἰπεῖν, τρεῖς σϰηνὰς ποιήσωμεν, ἐπήγαγε, Μὴ εἰδὼς ὃ λέγει. Εἶτα δηλοῖ ὅτι πολλῷ ϰαλείχετο φόβῳ ἐ αὐτὸς ϰ Λυϰ. θ. λγ.
Ⓠ λοιποί, φησι· βεβαρημένοι ἦσαν ὕπνῳ· ἅμα χρηγορήσαντες δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτῦ, ὕπνον ϲϰοτώδη ϰαλοῦ Ⓦ πολλῷ ϰρείσσω τὸν ἀπὸ τῆς ὄψεως ϲϰείνης αὐτοῖς ἐγϰαθιδρυμένον. ϰαθ' ὃν γὰρ ὀφθαλμοὶ ἐξ ὑπερβαλλούσης λαμπηδόνος σϰιοῦνται, οὕτω ϰ τότε ἔπαθον. ὐ γὰρ διὰ τοῦξ λιῶ, ἀλλ' ἡμέρᾳ, ϰαὶ ὃ τῆς αὐγῆς ὑπερέσχεν ἐβάρει τὴν ὀφθαλμὴν τὴν ἀνθρωπίνην. ἡ δῶν; αὐτὸς μὲ ϑέλει φήσῃ, ϑέλει Μωϋσῆς, ϑέλει Ηλίας· ὁ γ πάντων μείζων ϰ ἀξιοπρεπέστερος ὁ πατὴρ φωνὴν ἀφίησιν ϲϰ τῆς νεφέλης. Ἆρα ϲϰ τῆς νεφέλης; οὕτως ἀεὶ φαίνεται ὁ Θεός. Νεφέλη γὰρ ϰ γνόφος ϰύϰλῳ αὐτῦ· ϰαὶ πάλιν, Οἱ πλοῖς νέφη τὴν ὑδατόσιν αὐτῦ· ϰ πάλιν, Κύριος ϰαθήται ἐπὶ νεφέλης ϰούφης· ϰ, Νεφέλη ὑπερέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ Ψαλμ. ξη. δ. Ψαλμ. ϱγ. γ. Πραξ. α. θ. Δαν. ζ. ιγ.
τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν· ἐ, Ὡς ὑὸς ἀνθρώπυ ἐρχόμενος ἐπὶ τῶν νεφελῶν. Ἵν' δῶν πιϛώσωσιν ὅλη ϖρὸς τοῦ Θεοῦ ἡ φωνὴ φέρεται, ϲϰήνυ ἔρχεται· ϰ ἡ νεφέλη "ἡ φωτεινή.

§ Επ γὰρ αὐτῦ λαλοῦντος, φησιν, ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσϰίασεν αὐτοῖς· ϰ ἰδοὺ φωνὴ ϲϰ τῆς νεφέλης λέγουσα, Οὗτός ἐϛιν ὁ ὑός μου ὁ ἀγαπητός, ϲὸ ὧ ἠὐδόϰησα· αὐτῦ ἀϰούετε.

Οτὲν μὲ γὰρ ἀπειλῇ, ϲϰέψιν διϊσχυροῖσι νεφέλαι, ὥσπερ ϲὸ τοῦ Σινᾶ. Εισῆλθε γὰρ, Εξοδ. ιθ. ιη.
φησι, Εἰς τὴν νεφέλην ϰ εἰς Ⓦ γνόφον ὁ Μωϋσῆς, ϰαὶ ὡς ἀτιμίᾳ, οὕτως ἐφέρετο ὁ ϰαπνός. ϰαὶ ὁ ϖροφήτης φησὶ ϖρὸς τῆς ἀπειλῆς αὐτῦ Ἁμαλεχόμενος, Σχολεινὸν ὕδωρ ϲὸ νεφέλας αἷμα. ϲὸ ϲῶμα δέ, ὅπ ὐ φοβῆσαι ἐβούλετο, ἀλλὰ διδάξαι, νεφέλη φωτεινή. ϰαὶ ὁ μὲ Πέτρος ἔλεγε, ποιήσωμεν τρεῖς σϰηνάς· αὐτὸς γ ἀναιρεσπίπτον ἔδιϰε ϲϰηνῶ. Ἅμα τοῦτο ϲὰρ μὲ ϰ ϰαπνὸς ϰ ἀτμὶς ϰαμόν, ϲὸ ϲῶμα γ φῶς ἄφατον ϰαὶ φωνή. Εἶτα ἵνα διϊχθῇ ὅτι Ψαλμ. ϛ. ιγ.
ὐ ϖρὸς ἑνὸς ἁπλῶς τῶν ϖολλῶν ἐλέχθη, ἀλλὰ ϖρὸς ὃ Χριστοῦ μόνον, ὅτε ἡ φωνὴ ἠέχθη, ϲϰεπάδὴ ἐγένοντο ϲϰῆνοι. ϖρὸς γὰρ ἂν, Εἰ ϖρὸς ἕνα αὐτῶν διελέγετο ἁπλῶς, ϖρὸς ἂν ἔμεινε μόνος ἀποϰαδόντων τῶν δύο. ϰ τί φησιν ἡ φωνή; οὗτός ὅϛιν ὁ ὑός μυ ὁ ἀγαπητός. Εἰ δὲ ἀγαπητός, μὴ φοβῦ Πέτρε. ἔδει μὲ γὰρ ϲε ϰ τὴν δυναμιν αὐτῦ ἤδη εἰδέναι, ϰ ϖεπληροφορῆσθαι ϖρὸς τῆς ἀναϲάσεως· ὅπ γ ἀγνοῆς, ϰαὶ ἀπὸ τ φωνῆς τοῦ ϖατρὸς θαῤῥησον. εἰ γὰρ δυνατὸς ὁ Θεός, ὥσπερ οὖν ϖᾶς δυνατός, δῆλον ὅτι ϰαὶ ὁ ὑὸς ὁμοίως. μὴ τοίνυν δείδιθι ϖᾶ διαϐ. Εἰ γ ϖάντως τοῦτο ϰαταδέχη, ϰαὶ ϲϰῆνος λογίζυ, ὅτι ϰ ὑός, ϰαὶ φιλῆ). ϖᾶς γὰρ δῆ, φησιν, ὁ ὑός μυ ὁ ἀγαπητός. Εἰ γ φιλῆται, μὴ φοβοῦ. οὐδεὶς γὰρ, ὃν ἀγαπᾷ, ϖροσίεται. μὴ τοίνυν δορυφοῦ. ϰαὶ μυριάϰις αὐτὸν φιλῆς, οὐ φιλῆς ϖῶπω τοῦ γεθημανῆ ὄντος. ϲὸ ὧ ἠὐδόϰησα. οὐ γὰρ ὅπως ἐγένησε μόνον φιλεῖ, ἀλλ' ὅπως ϰαὶ

ἴσος

ἴσος αὐτῷ κ᾽ πρώτα καὶ ὁμογνώμων ἐστὶ, ὥστε διπλοῦν τὸ φίλτρον, μᾶλλον δὲ καὶ τετραπλοῦν· ὅπερ γάρ, ὅπερ ἀγαπητός, ὅπερ σὺ αὐτῷ διδάσκησε. Τί δέ ἐστιν, σὺ ᾧ διδάσκησα; ὡσανεὶ ἔλεγεν, σὺ ᾧ ἀναπαύομαι, * ᾧ ἐρέσκομαι, δηλ. τὸ κ᾽ πάντα ἥδιστα θαι τοῖς αὐτοῦ μ᾽ ἀκριβείας, ᾗ βούλημα ἓν σὺ αὐτῷ ἐστὶ) ℭ τῷ πατρὶ, ᾗ μόνοντα γὰρ καὶ πρώτα ἓν ἐστὶ) τοῖς ⓦ γνησιώτατα αὐτοῦ ἀκούειν· ὥστε καὶ σαυρωθῆναι βουληθῇ, μὴ ἀπιστήσῃς.

6 Καὶ ἀκούσαντες, ἔπεσον ὅπερ τὸ πρόσωπον, ᾗ ἐφοβήθησαν σφόδρα.

7 Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἥψατο αὐτῶν, ᾗ εἶπεν· ἐγέρθητε, ℭ μὴ φοβεῖσθε.

8 Ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν οὐδένα εἶδον, εἰ μὴ ⓦ Ἰησοῦν μόνον.

Πῶς οὖν τὰ ἀκούσαντες κατεπλάγησαν; καίτοι ᾗ πρὸ τούτου ἰκέτης φωνὴ ὅπερ τῶ Ἰορδάνου τοιαύτη, ᾗ ὄχλος παρῆν, ᾗ οὐδεὶς οὐδὲν τοιοῦτον ἔπαθε· ᾗ μ᾽ ταῦτα πάλιν, ὅτι καὶ βεβαιότερα ἔλεγεν γεγενέναι· ἀλλ᾽ οὐδὲ τότε τοιοῦτον οὐδὲν ἐπεμένθη. πῶς οὖν σὺ τῷ ὄρει ἔπεσον; ὅτι ℭ ἐρημία ᾗ ὕψος ᾗ ἡσυχία ἰσῶ πολλὴ, ᾗ μεταμόρφωσις φέρουσα γάρ, καὶ φῶς ἄφατον, ℭ νεφέλη σκιάζουσα· ἅπερ ἅπαντα εἰς πολλὴν ἀγωνίαν αὖθις ἐνέβαλε ℭ πρώτα ἦλθεν ἡ ἔκπληξις ζωμώγατο, ᾗ ἔπεσον φοβηθέντες τε ὁμοῦ ᾗ προσκυνήσαντες. ὥστε ᾗ μὴ ὅπερ πολὺ τὸ δέος μεῖναι σκεδάσειν αὐτῶν τὴν μνήμην, εὐθέως ἔλυσεν αὐτῶν τὴν ἀγωνίαν, καὶ ὁράται αὐτὸς μόνος, ᾗ σιτέλλει) αὖθις μηδενὶ τοῦτο εἰπεῖν, ἕως ἂν σὺ νεκρῶν ἀναστῇ.

9 Καταβαινόντων γὰρ αὐτῶν σὺ τοῦ ὄρους, ἐνετείλατο αὖθις μηδενὶ εἰπεῖν τὸ ὅραμα, ἕως ἂν σὺ νεκρῶν ἀναστῇ. Ὅσῳ γὰρ μείζονα ἐλέγετο περὶ αὐτοῦ, τοσούτῳ δυσπαράδεκτα ἦν ἰσῶ τοῖς πολλοῖς τότε, καὶ τὸ σκάνδαλον ᾗ τὸ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ ἐπετείνετο μᾶλλον σιτευθέν. Διὰ τοῦτο κελεύει σιγᾶν, καὶ οὐ σὺ ἁπλῶς, ἀλλὰ πάλιν τοῦ πάθους ἀναμιμνήσκει, καὶ μονονουχὶ καὶ τὴν αἰτίαν λέγων, δι᾽ ἣν καὶ σιγᾶν σκέλθυσιν. οὐ γὰρ δὴ διὰ πρωτὸς σκέλθυσι μηδενὶ εἰπεῖν, ἀλλ᾽ ἕως ἀναστῇ σὺ νεκρῶν. καὶ τὸ δυσχερὲς σιγήσας, τὸ χρηστὸν ἐμφαίνει μόνον. Τί οὖν; μ᾽ ταῦτα σὺν ἔμελλον σκανδαλίζεσθαι; οὐδαμῶς. Τὸ γὰρ ζητούμενον ὁ πρὸ τοῦ σταυροῦ καιρὸς ἦν. μ᾽ γὰρ ταῦτα καὶ πνεύματος κατηξιώθησαν, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν σημείων ἔσχον φωνὴν ζωπυρουμένην αὖθις, καὶ πρώτα ὅσα ἔλεγεν λοιπὸν εὐπαρασκεύαστα ἦν ἰσῶ, σάλπιγγος λαμπροτέρου τῶν προφητῶν μ᾽ φανησομένων αὐτοῦ τὸ ἰσχυρὸν, καὶ οὐδενὸς σκανδάλου τοιούτου μεσολαβοῦντος τὰ γινόμενα. οὐδὲν ἄρα τῶν ἀποστόλων μακαριώτερον, καὶ μάλιστα τῶν τελείων, οἱ καὶ ἐν τῇ νεφέλῃ ὁμόφυλοι γενέσθαι κατηξιώθησαν τῆς διαπύρου.

ΗΘΙΚΟΝ Ἀλλ᾽, ἂν θέλωμεν, ἐνδόμυα ᾗ ἡμεῖς ⓦ Χριστὸν, οὐχ ὕπνος, ὡς ἐκεῖνοι τότε ἐν ὄρει, ἀλλὰ πολλῷ λαμπροτέρων. οὐ γὰρ ὕπνος ὕστερον ἦλθε. τότε μὲν γὰρ τῶν μαθητῶν φειδόμενος τοσοῦτον προῆκε μόνον τῆς λαμπρότητος, ὅσον ἠδυνάσθη ἐνεγκεῖν· ὕστερον δὲ ἐν αὐτῇ τ᾽ παρόδῳ τῇ δόξῃ ἦλθε, οὐ μ᾽ Μωϋσέως ᾗ Ἠλία μόνον, ἀλλὰ μ᾽ τῆς ἀπείρου τῶν ἀγγέλων χορείας, μ᾽ τῶν ἀρχαγγέλων, μ᾽ τῶν χερουβὶμ, μ᾽ τῶν δήμων τῶν ἀπείρων ἐκείνων· οὐ νεφέλης γνόφωσις ἐπαφαιρεῖ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ συνελλοφοῦσι τοῦ θείου. καθάπερ γὰρ ὅπου τοῖς δικασταῖς, ὅταν δημοσίᾳ κρίνωσι, τὰ ψηφίσματα ζωγραφήσαντες ⓐ πρεσβῦται πᾶσιν αὐτὸν δεικνύουσιν· οὕτω δὴ ᾗ τότε καὶ δήμιον αὐτὸν ἅπαντες ὁρῶνται, ᾗ πᾶσα ἡ δύναμις τῶν ἀγγέλων ἀναγράφεται Φύσις, ℭ αὐτὸς αὖθις δι᾽ ἑαυτοῦ ἀποκρίνεται, ᾗ τοῖς μὲν ἐρῶ, δοῦλε ⓐ βλασφημοῦσι τὸν πατέρα μου· ἐπείνασα γὰρ, ℭ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· τοῖς δ᾽ ἐρῶ· εὖ δοῦλε ἀγαθὲ ᾗ πιστέ· ὅτι ὀλίγα ἦς πιστὸς, ὅτι πολλῶν σε καταστήσω. ᾗ πάλιν τὰ εὐωνύμια ψηφιζόμενος, τοῖς μὲν ἀποκρίνεται, πορεύεσθε εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ ᾗ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· τοῖς δ᾽, πονηρὲ δοῦλε ᾗ ὀκνηρέ. καὶ σὺν μὲν

διχοτομήσει

δηχοτομήσει ὑ ⸗δώσει τοῖς βασανισταῖς, τὺς ⸗ κελεύσει δεθέντας χεῖρας ⸗ πόδας εἰς τὸ σκότος " ἐκβληθῆναι τὸ ἐξώτερον, ὑ μ τὴν ἀξίαν ἡ χάρις ⸗δέξεται, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς σαγήνης ῥιπτόμενα ἐκ ⸗ ἐμπεσεῖται. Τότε ⸗ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος· μᾶλλον ⸗ πλέον ἢ ὁ ἥλιος. Τοσοῦτον ⸗ ἔρηται, οὐκ ὅπ τοσοῦτον αὐτῶν μόνον ἔσται τὸ φῶς· ἀλλ' 5 ὅπ τὸ ἄγρου τοῦτο φαιδρότερον οὐκ ἴσμεν ἕτερον, ἀπὸ τῆς γραφῆς ⸗δάξησαν ἠβουλήθη τὴν μέλλουσαν λαμπηδόνα τῶν ἁγίων· ἐπεὶ ⸗ ἐν τῷ ὄρει ἐδείκνυ, ὅτι ἔλαμψεν ὡς ὁ ἥλιος, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἄπασι ἔδρηκεν. ὅτι " γὰρ τὸ ὑποδείγματος μεῖζον ἐκεῖ τὸ φῶς, ἔδειξεν ⸗ μαθητὰς πεσόντας. Εἰ ⸗ μὴ ἄκρατον ἐκεῖ τὸ φῶς, ἀλλὰ τῷ ἡλίῳ σύμμετρον, οὐκ ἂν ἔπεσον, ἀλλ' εὐκόλως ἐνέγκαν ἄν. ⸗ μὴ οὖν δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος, ἀ 10 ὑ ⸗ ἥλιοι ὅτε· ⸗ ἀμάρτωλοὶ ⸗ ἔχατα πείσονται. Τότε ὑχ ὑπομνήσ δείσει, οὐκ ἐλέγχων, ὑ μάρτύρων. πάντα γὰρ αὐτὸς ἔσται ὁ δικάζων, ὑ μάρτυς, ὑ ἔλεγχος, ὑ κριτής. πάντα γὰρ οἷός ⸗ φῶς. πάντα γὰρ γυμνὰ ἀ τετρακισμύρια πρὸς ὀφθαλμοῖς αὐτῶ. ὑ πλούσιος, ὑ πένης, ὑ δυνάστης, οὐκ ἀδυνατὸς, ὑ σοφὸς, οὐκ ἄσοφος, ὑ δοῦλος, οὐκ ἐλεύθερος ⸗δὲ ἐκ ⸗ φανήσεται, ἀλλὰ τῶν ⸗σεσωπείων τούτων ζωντανόντων, ἢ τῶν ἔργων 15 ἐξέτασις ἔσται μόνη. Εἰ γὰρ ὅπου τοῖς δικαστηρίοις ὅταν ὑ ⸗ τυραννίδος ὃς κρίνηται, ἢ φόνου, ὅπερ ἀ ἦ, καὶ ὕπαρχος, καὶ ὕπατος, καὶ ὁποιῶν ⸗ ἀρχὴ, πάντα ἀφίσταται ⸗ αἰτιώματα, ὑ ὁ αἰτῶν τὴν ἑκάστου δίδωσι δίκην, πολλῷ μᾶλλον ἐκ ⸗ τοῦτο ἔσται. ἵν' οὖν μὴ ⸗ήκωμεν τοῦτο, ἀποῤῥώμεθα ⸗ ῥυπαρὰ ἱμάτια, * ἐνδυσώμεθα ⸗ ὅπλα τοῦ φωτὸς, ὑ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ ⸗σεισελᾷ ἡμᾶς. Ὑ γὰρ ὑ φορτικὸν τῶν ὁπτασιῶν; Ὑ ⸗ ῥᾴδιον; ἄκυρον γοῦν 20 τὸ ⸗σοφήτου λέγοντος, ὑ ὅτε Εἶσιν τὴν ὀκολίαν. Οὐδὲ ἐὰν χάμψῃς ὡς κλοιὸν ⸗ πράχηλόν σου, ⸗ σάκκον καὶ ⸗σοδὸν ⸗σορρώσῃς, οὐδὲ οὕτω καλέσεις νηστείαν δεκτὴν· ἀλλὰ λύε πάντα ⸗ώδισμον ἀδικίας, ἄφελε ⸗αγγαλιὰς βιαίων ⸗αλλαγμ. ὅσα ⸗σοφήτου· Heb. 12. 12.
θλῖς ⸗ φορτία ⸗σότερον καὶ ὠφελῶν, ἀπὸ ⸗ ὀκολίων ἀξιοῖ σώζεσθαι, δικαιοῖ ὁ Θεὸς ⸗ πόνων δεῖται, ἀλλ' ⸗αχῆς. Εἶτα δικαιοῖ ὁ εὔκολον μ ἡ ἀρετὴ, βαρὺ δὲ 25 ἡ κακία, ἀπὸ τῶν ὁμ γυμνῶν τοῦτο κατασκευάζει. ἡ μὲν γὰρ κακία, ⸗ώδισμος καὶ ⸗αγγαλιαί, φησιν· ἡ δὲ ἀρετὴ, τούτων ἀπάντων ἀπαλλαγὴ ὑ ἄφεσις. πᾶσαι συγγραφὴν ἄδικον ἄφεσαι, ⸗ τὸ τόκων ⸗αμματεῖα, ⸗ τὸ δάνεισμ οὕτω καλῶν. ἀπόλυε τεθραυσμένους ⸗ ἀφέσει, τοὺς πεπληγωμένους. Τοιοῦτον γὰρ ὁ ⸗ρεώκης· ὅταν ἴδῃ τὸ δάνειστὴν, κλᾶται αὐτὸ ἡ ἄφεσις, ὑ θείου μᾶλλον αὐτὸ δέδικε. ὑ ⸗ωχοὺς ἀτέκνους εἰσάγαγε εἰς τὸ 30 οἶκόν σου. ἐὰν ἴδῃς γυμνὸν, ⸗είλαι, ὑ ἀπὸ τοῦ οἰκείου ⸗ σπέρματός σου οὐχ ⸗ορόψῃ. ⸗ μὴ οὖν τῇ ⸗σότητι ἡμῶν ἡμωμένην ἄφελέξει πάντα ἔπαθλα διηνυσμένοι, τὸ πλοῦτον ἐδικαιώθη τὸ ⸗κ τούτων· πῶς δὲ ἴδωμεν, ἐὰν ὑ τῶν ὁπταγμ δεῖ δύσκλοιν, ὑ τὴν ἡμετέραν ⸗αῤῥησίαν φύσιν. Ἀλλ' ⸗δεῖν τοιοῦτον ἐῤῥήσαμεν, ἀλλὰ τοιοῦτον ἄπαν, ζῶντα μὴ πολλῶν ἔχοντα τὸ ὑκολίαν, πᾶ τῆς κακίας πολλῶν τὸ ἱδρῶτα. Ὑ γὰρ δυσκολώτερον τὸ δάνειζεν, καὶ 35 ⸗αῤ τόκων ὑ ⸗ωδιναγμ φεύγειν, ⸗ ἐγγύας ἀπαιτῆν, ὑ διδοικέναι ⸗ πέμπειν ⸗αῤ ⸗εχύρων, ⸗αῤ τὸ κεφαλαίου, ⸗αῤ τῶν ⸗αμματείων, ⸗αῤ τῶν ⸗χων, ⸗αῤ τῶν ἐγγυωμένων; τοιαῦτα γὰρ τὰ βιωτικά. αὕτη γὰρ ἡ δοκοῦσα ὑ ὀπτανομένη ἀσφάλεια πάντη ὄντι σαθρότερα ὑ ὕποπτος· Ὑ ὁ ἐλεῆν ῥᾴδιον, ὑ πάσης ἀπαλλάττειν φροντίδος. μὴ τοίνυν ⸗σαγματευώμεθα ⸗ ἀλλοτρίας συμφορὰς, μηδὲ κατηλεύωμεν τὴν φιλανθρω- 40 πίαν. ⸗ οἶδα μ οὐ πολλοὶ τούτων ἀνδρῶς ἀκούσονται τῶν λόγων· ἀλλά τί ὁ κέρδος τῆς σιγῆς; καὶ γὰρ σιγήσω ὑ μηδὲν ⸗οχλήσω ⸗ῷ ῥημ, ἀδυνάτου ἔσται τῆς σιγῆς ταύτης ἀπαλλάξαι τὴς κολάσεως ὑμᾶς· ἀλλὰ ⸗ τοιοῦτον ἄπαν ⸗τεῦδον ζ. ὁπτεύεται γὰρ τὰ τῆς ὠμφείας, ὑ ὑχ ὑμῖν μόνον, ἀλλὰ ⸗ ἐμοὶ ⸗ξενεῖ τὴν κόλασιν ἡ τοιαύτη σιγή. Ὡς οὖν ἡ τῶν ῥημ χάρις, ὅταν ⸗ εἰς τὰ ἔργα μὴ βοηθῇ, ἀλλὰ ⸗ καταλάπῃ; τί ὁ κέρδος ὑ-

φεῖναι λέγω, ἢ λυπῆσαι πρᾶγμα; τέρψαι τὴν ἀκοήν, καὶ κολάσαι τὴν ψυχήν; ὅπερ ἀναγκαῖον ἐστὶν ὧδε λυπεῖν, ἵνα μὴ ὑμᾶς εἰς δεινὴν ἀγαπητὴν, δεινὴν καὶ πολλῆς δεομένην θεραπείας νόσημα εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐμπέσῃ. ὁ γὰρ μηδὲν ἐκ δικαίων πόνων ἡσθησόμενος εἰζεῖν κελεύομαι, ἀλλὰ τὰς οἰκίας ἀνοίγειν τοῖς δεομένοις, τὴν ἑτέρων χαρποῦσθαι πενίαν, μὴ πρόσωπον ἁρπάζειν, μὴ πρὸς φάσιν πλεονεξίαν ὑπνοῦντες. μὴ γάρ μοι λέγε τοῦτ' ἔξω νόμου· ἐπεὶ ὁ τέλειος νόμου πληρεῖ τὸ ἔξωθεν, ἀλλ' ὅμως κωλύεται· ὃ καὶ ἡμεῖς πεισόμεθα, ἐὰν μὴ ἀποσῶμεν τοῦ πένητος ὑπερβαίνοντες, καὶ τῇ χρείᾳ καὶ τῇ ἀναγκαίᾳ ταύτῃ ἀφορμῇ εἰς καπηλείαν αἰσχίστην ἀποχρώμενοι. διὰ γὰρ τοῦτο χρήματα ἔχεις, ἵνα λύσῃς πενίαν, οὐχ ἵνα πρᾶγματεύσῃ πενίᾳ· σὺ δὲ ὃν πρᾶγμάτι πλεονεξίας μείζονα ἐργάζῃ τὴν συμφοράν, καὶ πόλεως φιλοσοφίας χεῖρον. πώλησον, ἃ κωλύω, ἀλλὰ βασιλείας ἀγόρασον· μὴ μικρὰν λάβῃς τιμὴν ἀντὶ τούτου καταγνώματος, ὃν οὐκ ἐκατοντάταλαντον, ἀλλὰ τὴν ἀθάνατον ζωὴν ἐκείνην. ἃ πλουτεῖς εἰ δὲ πένης, ἃ μακρολογεῖς, ὀλίγην μὲν ἀλλὰ πολλῶν, χειμῶνος ἀπολυμαίνων, δέον βασιλείας ἀεὶ μνούσης *; ἃ Θεὸν ἀφεὶς, ἀνθρώπινα κερδαίνεις κέρδη; ἃ τὸν πλουτοῦντα παραδραμὼν, τὸν οὐκ ἔχοντα ἐνοχλεῖς· καὶ τὸν ἀποδιδόντα καταλιπὼν, τῷ ἀγνώμονι συλλαλεῖς καὶ συμβάλλεις; οὐαί σοι ὑπτιάζοντι ἀποδοῦναι, οὐαὶ δὲ δυσχεραίνει ἀποδιδούς· οὐαὶ μόλις ἑκατὸν ἀποδίδωσιν, οὐαὶ δὲ ἑκατονταπλασίονα, καὶ ζωὴν αἰώνιον· οὐαὶ μὲν ὕβρεως καὶ λοιδορίας, οὐαὶ δὲ ἐπαίνων καὶ εὐφημίας· οὐαὶ σοι βασκαίνοντι ἐγείρει, οὐαὶ δὲ καὶ στεφάνους σοι πλέκει· οὐαὶ μόλις σὺ ταῦτα, οὐαὶ δὲ καὶ ταῦτα. ἆρ' οὖν οὐκ ἐκάστης ταύτης αἰσίας, ὃ" μηδὲ εἰδέναι κερδαίνειν; πόσοι καὶ ὃ κεφάλαιον ἀπώλεσε διὰ τόκους; πόσοι κινδύνοις περιέπεσον διὰ τόκους; πόσοι καὶ ἑαυτὸν καὶ ἑτέρους πενίᾳ περιέβαλον ἐκάστῃ διὰ τὴν ἄφατον πλεονεξίαν; μὴ γάρ μοι τοῦτο εἴπῃς, ὅτι ἥδεται λαμβάνων, ἀλλ' ἐχρῆν ἔχειν τὸ δόμενον. τοῦτο γὰρ διὰ τὴν ζώων ὁμότιμον. ἐπεὶ καὶ ὁ Ἀβραὰμ τὴν γυναῖκα ἐκόλασε τοῖς βαρβάροις, αὐτὸς καταισχύνεσθαι θέλων δεδεγμένην· γένεσθαι τὴν ἐπιβουλήν· ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνα, ἀλλὰ διὰ τὸ φόβον τοῦ Θεοῦ. ὅταν δὲ ὁ πένης, ὅταν σοὶ τοῦτο ἄξιον αὐτὸν νομίζεις εἶναι, καὶ ὠμότητος ἀναγκάζεται χάριν εἰδέναι· σὺ δέ μοι δοκεῖς, καὶ καταδύων ἀπαλλάξῃς, μανθάνειν ἀπαιτῶν τὴν ἀπαλλαγὴν ταύτην αὐτόν. ἄπαγε, φησὶ, μὴ γένοιτο. ἃ λέγεις; τοῦ μείζονος ἀπαλλάττειν βούλει χρήματα ἀπαιτῶν, ἵνα ὃ τοῦ ἐλαττονος τοσαύτην ἐπιδείκνυσαι τὴν ἀπόνοιαν; οὐχ ὁρᾷς ὅσον ὃ πρᾶγμα κεῖται ὑμνεῖα; οὐκ ἀκούεις, ὅτι καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ τοῦτο κεκώλυται; ἀλλὰ τίς τῶν πολλῶν ὁ λόγος; λαβεῖν τὸν ἔχοντα πέντε δίδωμί, φησὶν. βλέπε, μὴ θεοῦ. ὃ βούλεται ταύτας θυσίας ὁ Θεός. μὴ σοφίζου τὸν νόμον. βέλτιον μὲν διδόναι πέντε, ἢ σπένδειν διδόναι· ὅτι δὲ οὐκ δικαίων πόνων συλλεγὴν ἀργύριον πολλάκις ποιεῖ πρᾶσθαι δεόμενον διὰ τὰ πονηρὰ γνώμαλα· ὥσπερ αἱ εἴ τις ὑδρίαν καλὴν αἰσχροῖς ἐνέβαλε σκώρπιος. καὶ ἃ λέγω τὸ Θεοῦ νόμου; ἀκοὴ καὶ ὑμεῖς ῥᾴδιον αὐτὸ καλεῖτε; εἰ δὲ κερδαίνοντες ταῦτα ψηφίζεσθε, σκόπει τίνα ὁ Θεὸς ἐν ὑμῖν οἴσει τὴν ψῆφον. εἰ δὲ βούλει σὺ ἔξωθεν νομοθέτας ἐρέσθαι, ἄκουσον ὅτι καὶ χείονος τῆς ἑκάστης αἰσχρολογίας τὸ πρᾶγμα δεῖγμα ἐστὶ δοκεῖ. σὺ γοῦν σὲ ἀξιώσεσι ὄντας, καὶ εἰς τὴν μεγάλην τελωνῶν βουλήν, ἵνα σύγκλητον καλέσωσιν, ἃ ἡμῖν τοιούτοις κέρδεσι καταισχύνεσθε· ἀλλὰ νόμος ὅστις πρὸς αὐτοῖς ὁ τὰ τοιαῦτα ἁπαγορεύων κέρδη. πῶς οὖν οὐκ ἄξιον φείσης, εἰ μηδὲ τοσαύτην ἐπιτέμοις τῇ τῶν οὐρανῶν πολιτείᾳ τιμὴν, ὁποίαν τῇ βουλῇ τῶν Ρωμαίων ὁ νομοθέτης· ἀλλ' ἔλαττον οἴσει τῆς γῆς ὁ οὐρανός, καὶ σοὶ αὐτὴν αἰσχύνη τὸ πρᾶγμα; τίνα γὰρ τούτου ἀλογίαν ἂν ἀλογώτερον, ἀλλ' ἢ ὅταν τις χοῦν γῆς καὶ ὕστερ καὶ ἀράχνην ἀντίρρειν; διὰ τοῦτο ζημίαν ἡγεῖσθαι τὰ τῆς πυκνὸν πρᾶσθαι δόμα ὁ τὴν πονηρὰν ταύτην ὑπονοήσαντες γεωργίαν. μὴ γὰρ οὐκ

Γεν. ιε. γ.

εἰσὶ

εἰσὶ δίκαιαι ἐμπορίαι πολλαί; αἱ τῶν ἀγρῶν, αἱ τῶν προβάτων, αἱ τῶν βουκολίων, αἱ τῶν θρεμμάτων, αἱ τῶν γεωργῶν, αἱ τῆς ὀπτιμηδείας τῶν ὄντων; Ἆ μακάριε καὶ πανταπάσιν εἰκῆ γεωργῶν ἀκάνθας; ἀλλ' ἔχουσιν ἀποτυχίας ἀπὸ τῆς γῆς καρποὶ, καὶ χαλεπὸν καὶ ἐρυσίβην καὶ ἐπομβρείας. ἀλλ' ὑβρισταὶ εἰσιν, ὅσας καὶ ἀπὸ τοκισμοῦ. καὶ γὰρ ὅσα αἱ ἡδοναὶ διαφθείρουσι, ταῦτα καὶ τὸν πρόσοδον ἡ ζημία, ὃ δὴ κεφάλαιον ἔσηκεν, ὁ ἀγρός· ἐπὶ τοῦτο δὴ πολλοὶ πολλάκις ἐπὶ τὸ κεφάλαιον ὃ ναυάγιον· ἐπὶ τὸ ἐμπόριον, ἐπὶ τὴν ζημίας δὴ ἐν διλυκεῖ εἰσιν αἱ ψυχαί. οὐδὲ ποτὲ γὰρ ἀπολαύει τῶν ὄντων ὁ δανειστής, οὐδὲ διαφέρεται ὅτι τόκος, ἀλλ' ὅταν ὁ τόκος ἐπέχῃ, καὶ χαίρει ὅτι πρόσοδος γέγονεν, ἀλλὰ λυπεῖται, ὅτι οὐδέπω τὸ κεφάλαιον ἔφθασεν ὁ τόκος. καὶ περὶ μὲν τέλειον τιμῶσαι τὸ κακὸν γύμνασμα τοῦτο, καὶ αὖθις πλεῖον ἀναγκάζει, τοὺς τόκους κεφάλαιον ποιῶν, ἐπὶ βιαζόμενος καὶ ἄκαιρα ἀμέλωθρίδια προσενεγκεῖν γυμνάσματα τῶν ἐχθρῶν. τοιοῦτον γὰρ ὁ τόκος· τῶν θηλείων ἐκείνων μᾶλλον κατιδίοις ἐπὶ ἀσαφεῖσιν καὶ τῶν ἀθλίων ψυχάς. τοῦτο ζωόδεσμος ἀδικίας, τοῦτο γραπτὸν βιαίων ζυνθηγμάτων. δίδωμι γάρ, φησιν, ἵνα λάβῃς, ἀλλ' ἵνα πλείονα ἀποδῷς. καὶ ὁ μὲν Θεὸς ὅτι ὃ δεδόμενον καλύει λαβεῖν· Δίδοτε γάρ, φησι, πᾶσι ὧν καὶ προσδοκᾶτε λαβεῖν· σὺ δὲ καὶ τὸ δεδομένου Λευ.ε.λε.
πλέον ἀπαιτεῖς, καὶ ὅπερ οὐκ ἔδωκας, τοῦτο ὡς ὀφλήμασιν ἀναγκάζεις καταβαλεῖν Ⓦ Εἰληφότα. καὶ σὺ μὲν νομίζεις τὴν οὐσίαν ζημιοῦσθαι, ὅτι δὴ τῆς οὐσίας τὸ πῦρ ἀναπίπτεις δὲ ἄσβεστον. ἵνα οὖν τοῦτο μὴ γένηται, ἐκκόπτωμεν τὴν ποτοῦσαν ἡδονὴν τῶν τόκων, πραΰνωμεν καὶ πᾶσαν ὠδῖνας, ἀναζητήσωμεν τὴν ὀλέθριον ταύτην μανίαν, καὶ καὶ ἀληθῆ καὶ μεγάλα κέρδη διώκωμεν μόνα. Ἵνα δὲ ταῦτα ᾖ; ἀκούσωμεν Παύλου λέγον- α.Τιμ.ε.ε.
τος, Ὅτι μέγας πορισμὸς ἡ εὐσέβεια μετ' αὐταρκείας. τοῦτον τοίνυν πλουτῶμεν τὸν πλοῦτον μόνον, ἵνα καὶ ἐνταῦθα ἀδίας ἀπολαύσωμεν, καὶ τὰ μηνόμενα ὑπερτυχόντες ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ζὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

23 Ομιλ. νζ 10 ΚΑΙ ΕΠΗΡΩΤΗΣΑΝ ΑΥΤΟΝ ΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ ΑΥΤΟΥ ΛΕΓΟΝΤΕΣ· Τί οὖν Ⓦ γραμματεῖς λέγουσιν, ὅτι Ηλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;

ΟΥΚ ἄρα ἀπὸ τῶν γραφῶν τοῦτο ἤδεισαν, ἀλλ' ἐκείνοις αὐτοῖς διεταράττοντο, καὶ περιέφερετο ὁ λόγος ὥσπερ ὑπὸ πνεύματος ἀπείρου ἀνέμου, καθάπερ καὶ ὅτι τοῦ Χριστοῦ. διὸ καὶ ὁ Σαμαρείτης ἔλεγε· Μεσσίας ἔρχεται, καὶ ὅταν ἔλθῃ Ισαι. δ'.κε.
ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα. καὶ αὐτοὶ ἠρώτων Ⓦ Ἰωάννην· Ηλίας Ισαι.α.κα.
εἶ, ἢ ὁ προφήτης; ἐκεῖνό μὲν γὰρ, ὅπερ ἔφην, ὁ λόγος, καὶ ὁ περὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὁ περὶ τοῦ Ηλίου, οὐχ ὡς ἐγκλίνων ἦν πρὸς ἐκείνων ἐρωτῶντας. αἱ μὲν γὰρ γραφαὶ δύο λέγουσι τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, ταύτην τε τὴν μεγαλοπρεπῆ, καὶ τὴν μέλλουσαν· καὶ ταύτας δηλοῖ ὁ Παῦλος ἔλεγε· Ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτή- Τίτ.β.ια.κγ.
ριος πᾶσιν ἀνθρώποις παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν. ἰδοὺ μία· ἄκουσον πῶς καὶ τὴν ἑτέραν δηλοῖ. Εἶπε γὰρ ταῦτα ἐπάγων· προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ οἱ προφῆται δὴ ἑκατέρας μεμνηνται. τῆς μὲν πρώτης ἀφόρμων λέγουσι Ⓦ Ηλίαν ἔσεσθαι· τῆς γὰρ πρώτης ἐλέγετο ὁ Ἰωάννης, οὗ καὶ Ηλίαν ὁ Χριστὸς ἐκάλει, οὐκ ὄντα Ηλίαν ἐκ, ἀλλ' ὄντα τὸ Ἠλιακὸν ἐπλήρου τὴν ἐκείνου. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος πρόδρομος ἦλθε τῆς πρώτης παρουσίας, οὕτω καὶ οὗτος τῆς πρώτης ἐλέγετο. ἀλλ' Ⓦ γραμματεῖς ταῦτα συγχέοντες καὶ

ἀφεστῶτες Ⓦ δήμου, ἐκείνης ἐμνημόνευον μόνης τοῦ Ⓦ δήμου, τῆς δευτέρας προφανοῦς, ἣ ἔλεγον· ὅτι εἰ οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός, ἔδει Ⓦ Ηλίαν τοῦτον ἐλθεῖν. διὰ τοῦτο καὶ Ⓖ μαθηταὶ λέγουσι πῶς Ⓖ γραμματεῖς λέγουσιν, Ηλίαν δεῖ ἐλθεῖν τοῦτον; διὰ τοῦτο δὲ
Ioan. a. xa. τοὺς Ⓦ Ιωάννου πέμψαντες Ⓖ Φαρισαίους ἠρώτων, Εἰ σὺ εἶ Ηλίας; οὐ μνημονεύοντες ὧν ἔλαβε τῆς δευτέρας προφανείας. Τίς οὖν ἐστιν ἡ λύσις, ἵνα ὁ Χριστὸς ἐπήγαγεν ὅτι Ηλίας μὲν ἔρχεται τότε τοῦ τῆς δευτέρας μὲν προφανείας, καὶ ἤδη ἦλθεν Ηλίας, Ⓦ Ιωάννου οὗτος καλῶν. ἔστι δὲ ἦλθεν Ηλίας. Εἰ δὲ Ⓦ Θεσβίτην ζητοῖς, ἔρχεται. διὸ καὶ ἔλεγεν, Ηλίας μὲν ἔρχεται, καὶ ἀποκαταστήσει πάντα. ποῖα πάντα; ἅπερ ὁ τοῦ Φήτης ἔλεγε Μα-
Mal. δ. 1. λαχίας. Ἀποστελῶ γὰρ ὑμῖν Ηλίαν Ⓦ Θεσβίτην, ὃς ἀποκαταστήσει καρδίαν πατρὸς πρὸς υἱόν, μὴ ἐλθὼν πατάξω τὴν γῆν ἄρδην. Εἶδες ἀκρίβειαν τοῦ Φητικῆς ῥήσεως; ὅτι γὰρ Ⓦ Ιωάννην Ηλίαν ἐκάλεσεν ὁ Χριστὸς διὰ τὴν κοινωνίαν τῆς διακονίας, ἵνα μὴ νομίσῃς τοῦτο καὶ τοῦτο τοῦ Φήτου λέγειν ἐμέ, τοῦ σεσήμανεν αὐτὸ καὶ τὴν πατρίδα εἰπών, Ⓦ Θεσβίτην· Ιωάννης ὁ Θεσβίτης οὐκ ἐγώ. καὶ ἕτερον ὁμοίως τοῦτο δόσημον ἡμῖν λέγων, μὴ ἐλθὼν πατάξω τὴν γῆν ἄρδην, τὴν δευτέραν αὐτοῦ προφανείαν ἐμφαίνων τὴν φο-
Ioan. γ. ιζ. βερὰν. τὴν γὰρ πρώτην οὐκ ἦλθε πατάξαι τὴν γῆν. Οὐ γὰρ ἦλθεν, φησίν, ἵνα κρίνω Ⓦ κόσμον. * δηλονότι τοίνυν ὅτι τοῦ ἐκείνης ἔρχεται ὁ Θεσβίτης τῆς τὴν κρίσιν ἐχούσης, τοῦτο εἶπε, καὶ τὴν αἰτίαν ἣν ὁμοῦ διδάσκει τῆς προφανείας αὐτοῦ. Τίς ἡ αἰτία; ἵνα ἐλθὼν πείσῃ τοὺς Ιουδαίους πιστεῦσαι τῷ Χριστῷ, καὶ μὴ πάντες ἀπόλωνται τοῦ ἀναθεματισμοῦ. διὰ δὴ καὶ αὐτὸς εἰς ἐκείνην αὐτοῦ τοῦ ἀπέστειλε τὸν μηνύσοντα, φησί· καὶ ἀποκαταστήσει πάντα, τουτέστι, διορθώσει τὴν ἀπιστίαν τῶν Ιουδαίων τῶν τότε εὑρεισκομένων. διὰ καὶ σφόδρα ἀκριβέστατα εἶπεν. ὁ γὰρ εἶπεν, ἀποκαταστήσει καρδίαν υἱοῦ τοῦς πατέρας, ἀλλὰ πατέρας τοῦς υἱούς. ὅτι γὰρ πατέρες ἦσαν τῶν ἀποστόλων Ⓖ Ιουδαῖοι, τοῦτο λέγει, οὐ ἀποκαταστήσει τοῖς δόγμασι τῶν υἱῶν αὐτῶν, τουτέστι, τῶν ἀποστόλων, τὰς καρδίας τῶν πατέρων, τουτέστι, τὰ ἤθη τῶν Ιουδαίων τὴν διάνοιαν.

12 Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι Ηλίας ἤδη ἦλθε, καὶ οὐκ ἔγνωσαν αὐτὸν· ἀλλ' ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν. οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν.

13 Τότε συνῆκαν ὅτι περὶ Ιωάννου εἶπεν αὐτοῖς. Καίτοι οὗτος Ⓖ γραμματεῖς τοῦτο εἶπον, οὗτος αἱ γραφαί· ἀλλ' ὅτι λοιπὸν ὀξύτεροι ἐγένοντο καὶ περισκοπώτεροι πρὸς τὰ λεγόμενα, ταχέως συνίεσαν. πόθεν δὲ ἔγνωσαν τοῦτο Ⓖ μαθηταί; ἐπεὶ ἤδη περιῆκεν αὐτοῖς, αὐτὸς ὅστις Ηλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι· ἐντεῦθεν δέ, ὅτι ἦλθε· καὶ πάλιν, ὅτι Ηλίας ἔρχεται, καὶ ἀποκαταστήσει πάντα. ἀλλὰ μὴ θορυβηθῇς, μηδὲ πεπλανῆσθαι Ⓦ λέγειν νομίσῃς, εἰ ποτὲ μὲν αὐτὸν ἤξειν, ποτὲ δὲ ἐληλυθέναι" λέγει. πάντα γὰρ ἀληθῆ ταῦτα. ὅταν μὲν γὰρ εἶπεν, ὅτι Ηλίας μὲν ἔρχεται καὶ ἀποκαταστήσει πάντα, αὐτὸ Ηλίαν φησὶ τὸ τότε ἐσομένου τῶν Ιουδαίων ὑπηρετικόν· ὅταν δὲ εἴπῃ, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων ἔρχεσθαι, Ιωάννην λέγει, τὸν τύπον τῆς διακονίας Ιωάννου Ηλίαν καλῶν. ἐπεὶ γὰρ Ⓖ προφῆται ἕκαστον τῶν ἐνδοξοτέρων βασιλέων Δαβὶδ ἐκάλουν, καὶ τοὺς Ιουδαίους ἄρχοντας Σοδόμων καὶ υἱοὺς Αἰγύπτου ἀπὸ τῶν τόπων. ὥσπερ δὲ ἐκεῖνος τῆς δευτέρας ἔσται προφανείας, οὕτως οὗτος τῆς πρώτης ἐγένετο πρόδρομος. καὶ διὰ τοῦτο ὁ μόνος Ηλίας αὐτοῦ ὀνομάζει πεπταχέναι, ἀντὶ" ἵνα δείξῃ σφόδρα" αὐτὸν τῇ παλαιᾷ συμβαίνοντα, καὶ τῷ προφήτῃ καὶ τοῖς προφήταις ταύτην ὑσαν. διὰ καὶ ἐπάγει πάλιν, ὅτι ἦλθε, καὶ οὐκ ἔγνωσαν αὐτὸν, ἀλλ' ἐποίησαν" εἰς αὐτὸν πάντα ὅσα ἠθέλησαν. Τί ἐστι, πάντα ὅσα ἠθέλησαν; ἐνέβαλον εἰς δεσμωτήριον, ὕβρισαν, ἀπεκεφάλισαν, ἤνεγκαν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὅπου πίναξ. οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν. ὁρᾷς πῶς πάλιν εὐκαίρως αὐτοῦ ἀναμιμνήσκει τὰ πάθους, ἀπὸ τὰ παθεῖν τὸν Ιωάννου πολλὴν αὐτοῖς παρεῖχεν τὴν παραμυθίαν; ἀπὸ τούτου μόνου, ἀλλὰ καὶ πολλὰ θαύματα εὐθέως ἐργα-

σαμένου

σαθαι μεγάλα. καὶ γὰρ ἰωΐνκα δὺ τοῖς ἄλλοις ἀλλέγεται, ὅλως θαυματυργεῖ, καὶ μὴ ποιεῖ λόγους, καὶ τοῦτο τῶν λόγων τούτων. καὶ πολλαχοῦ τοῦτο δηλοῦται ἐστὶν θύρα. τότε γοῦν, φησὶν, ἤρξατο δικαιοῦν ὅτι δεῖ αὐτὸν εἰς Ιερουσάλυμα ἀπελθεῖν, καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ πολλὰ παθεῖν. Ὅτε, πότε; ὅτε ὡμολογήθη Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ πάλιν ἐν τῷ ὄρει, ὅτε τὴν θαυμασίαν αὐγὴν ἔδειξεν ὅλην, καὶ τοὺς δύο τοὺς αὐτῷ διελέξαντο οἱ προφῆται, ἀνέμνησαν αὐτοὺς τὰ πάθη. Εἶπεν γὰρ τὴν τοῦ Ιωάννου ἱστορίαν, ἐπήγαγε· ὅτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν. καὶ μὴ μακρὰν πάλιν, ὅτι τὸ δαιμόνιον ἐξέβαλον, οὐκ ἴσχυσαν μαθηταὶ ἐκβαλεῖν. καὶ γὰρ καὶ ὅτε ἀναστρεφομένων αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, φησὶν· Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ιησοῦς, ὅτι μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, καὶ * τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. Τοῦτο γὰρ ἐποίει, ὡς μεγάλῃ τοῦ θαύματος τὴν λύπην ἀναπαυόμενος καὶ πάντα πρόπω αὐτοὺς παραμυθούμενος· ὥσπερ καὶ ἐνταῦθα τῇ μνήμῃ τοῦ θανάτου Ιωάννου πολλὰ αὐτοῖς προσφέρει τὸν παράκλησιν. Εἰ γὰρ λέγοι τις, τίνος ἕνεκεν μὴ καὶ νῦν Ηλίαν ἀναστήσας ἔπεμψεν, εἴ τι τοιοῦτον αὐτοῦ μαρτυρῆσαι τῇ παρουσίᾳ τὰ ἀγαθά; ἐροῦμεν, ὅτι καὶ νῦν Χριστὸν νομίζοντες Ηλίαν εἶναι, οὐκ ἐπίστευον αὐτῷ. Οὐ μὰ γάρ, φησὶν, Ηλίαν οἱ λέγουσι, οὐδὲ Ιερεμίαν. ἢ Ιωάννου ἢ τὸν Ηλίου τοῦτόν ἐστιν ἐν τῷ μέσῳ, ἢ ὁ χρόνος μέσος. πῶς οὖν τότε πιστεύσουσί, φησι; ἢ γὰρ ἀποκαταστήσει πάντα, ἃ δεῖ τὸν γνώριμος εἶναι μόνον, ἀλλὰ ἢ δεῖ ὃ ἀγαθοῦναι μᾶλλον τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐπὶ πλέον τῶν Χριστοῦ τιμὴν δόξαν, ἢ * πᾶσιν εἶναι τὸν Ηλίου φανερώτερον. ὅταν οὖν τοιαύτης προλαβούσης ἀναπλήρωσις καὶ προσδοκίας ἔλθῃ ἐκεῖνος καὶ αὐτὰ κηρύξῃ τούτῳ ἢ ἀναγγέλλων ἢ αὐτὸς Ιησοῦς, δυκολώτερον δέξονται τὰ λεγόμενα. ὅταν δὲ εἴπῃ, οὐκ ἔγνωσαν αὐτὸν, ἢ ἀπὸ τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀπολογεῖται, ὃ οὐ ταύτῃ αὐτοῖς μόνον προσμαθῆται, ἀλλὰ ἢ τῷ δεῖξαι ἀδίκως πρὸς αὐτῶν πάσχοντα ἅπερ πάσχει, καὶ τῷ καὶ λυπηρὰ δύο συγκαλύψαι σημείοις, τῷ τε τὸ ὃ ὄρη, ἢ ὃ μέλλοντι γίνεσθαι. Ταῦτα δὲ ἀκούσαντες οὐκ ἐρωτῶσιν αὐτὸν, πότε ἔρχεται Ηλίας, ἢ τῇ ἀδυνασίᾳ πιεζόμενοι τῶν πάντων, ἢ δεδοικότες. πολλαχοῦ γὰρ ὅταν ἴδωσι μὴ βουλόμενον ἁπαφῶς εἰπεῖν, σιγῶσι λοιπόν. ὅτι γοῦν τὸ τῇ Γαλιλαίᾳ παραδίδοσθαι εἶπε· Μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι, ἢ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, ἐπήγαγε, ἢ ἐλυπήθησαν σφόδρα. ὅπερ ἐκ τῶν διαφωνιῶν ἀριστόδουλοι, ὁ Μαρκος μὲν φησιν, ὅτι ἠγνόουν τὸ ῥῆμα, ἢ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐρωτῆσαι· ὁ Λουκᾶς δὲ, ὅτι ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἴσθωνται αὐτό, ἢ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐρωτῆσαι περὶ τοῦ ῥήματος. Μαρ. θ. λα. Λουκ. θ. μδ.

14 Ελθόντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον, προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος γονυπετῶν αὐτῷ,

15 Καὶ λέγων· Κύριε, ἐλέησόν μου τὸν υἱὸν, ὅτι σεληνιάζεται, καὶ κακῶς πάσχει. πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ· 16 Καὶ προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἴσχυσαν αὐτὸν θεραπεῦσαι. Τοῦτον τὸν ἄνθρωπον σφόδρα ἀνθρωπίνως καὶ πίστει δείκνυσιν ἡ γραφή. καὶ οὐκ πολλῶν τῶν δήλων, ἓν τε τῷ εἰπεῖν τὸν Χριστὸν, ὃ πιστεύοντι πάντα δυνατά, ἓν τε εἰπεῖν αὐτὸν τὸν προσελθόντα, βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ, καὶ ὅτε τὸν Χριστὸν κελεῦσαι ὃ δαίμονι μηκέτι εἰσελθεῖν εἰς αὐτὸν, καὶ οὐκ τὸ πάλιν εἰπεῖν τὸν ἄνθρωπον ὃ Χριστῷ, Εἰ δυνάσαι. καὶ εἰ ἡ ἀπιστία αὐτοῦ γέγονεν αἰτία, φησὶ, τοῦ μὴ ἐξελθεῖν τὸ δαιμόνιον, διὰ τοῖς μαθηταῖς ἐγκαλεῖ; δηλοῖ ὅτι δυνατὸν αὐτοῖς καὶ χωρὶς τῶν προσαγόντων πίστεως πολλαχοῦ θεραπεῦσαι. ὥσπερ γὰρ ἦρκει πολλάκις ἡ τοῦ προσάγοντος πίστις εἰς τὸ καὶ ἐλεηθῆναι λαβεῖν, οὕτω τῶν ποιούντων πολλάκις ἦρκεσεν ἡ δύναμις, καὶ μὴ πιστευόντων τῶν προσελθόντων, θαυματυργῆσαι. καὶ ταῦτα ἀμφότερα δείκνυται ἐν ταῖς γραφαῖς. οἵ τε γὰρ τοῦ Κορνήλιου, ἀπὸ τῆς αὐτῶν πίστεως ἐπιτασάσαντο τὸ πνεῦματος τοῦ

Πεφ.ι. δ.Βασ.ιγ. χερῶν· ϗ ὅτι τῦ Ελισαιέου ἡ, σὺν ἐκείνοις πιστεύσαντος, νεκρὸς αὐτὸν ἔθηκεν. οἵ τε γὰρ ῥίψαντες, οὐ δι' ἀπιστίαν, ἀλλὰ διὰ δειλίαν ἔρριψαν ἁπλῶς ϗ ὡς ἔτυχε, φοβηθέντες τὸ περιεστηκὸς πλῆθος, ϗ ἔφυγον· αὐτός τε ὁ ῥιφεὶς ἀποτεθηκὼς ἰῶ, ϗ ἀπὸ μόνης τῆς τῦ ἁγίου σώματος δυνάμεως ἀνέστη ὁ νεκρός. ὅθεν δῆλον ὅτι σὺν αὐτῷ ἐπορεύθη, οὐκ ϗ ⓐ μαθηταὶ παρῆσαν, ἀλλ' οὐδὲ πάντες. ⓐ φαίνεται γὰρ οὐ πρῆσαν ὄντες. διὰ ἡ τοῦτο ϗ ἐπίτηδες τὴν ἀγνωμοσύνην, πῶς ὅτι τ ὄχλου συντυγχάνει τῷ Ἰησοῦ τοῖς μαθηταῖς, λέγων, ὅτι προσενεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, ϗ οὐκ ἴσχυσε αὐτὸν θεραπεῦσαι. ἀλλ' αὐτὸς ἀπολογούμενον αὐτοὺς τῷ ἐγκλήματι ὅτι τ ἀνθρ. ἐκείνῳ δὲ πλέον λογίζεται.

17 Ὦ γενεὰ γάρ, φησὶν, ἄπιστος ϗ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν;

Οὐκ εἰς δὲ τοῦτο προσώπων μένον ἀποτεινόμενος, ἵνα μὴ ἀπορήσῃ τ ἀνθρωπον, ἀλλὰ ϗ εἰς πάντας Ἰουδαίους. ϗ γὰρ εἰκὸς πολλοὺς τῶν πρότερον σκανδαλισθῆναι, ϗ τὰ μὴ προσήκοντα σπουδάσαι περὶ αὐτῶν. ὅταν ἡ εἴπῃ, ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν, διδάσκει πάλιν ἀπαιτοῦν ὅτα τ θαύματος αὐτῷ, ϗ "ὀπτηρίας δὲ πρόφασιν, ϗ πυθόμενον τὴν ἀποδημίας, ϗ ὅτι ὑ δὲ σαυρωθῆναι, ἀλλὰ δὲ εἰ) μετ' αὐτῶν βαρύ. ὑ μέλλων ἔστι μέχρι τῶν ἐγκλημάτων, ἀναλίσκει φησὶ; Φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε.

Καὶ αὐτὸς διερωτᾷ αὐτὸν, πόσον χρόνον ἔχει, ϗ ὑπὲρ τῶν μαθητῶν ἀπολογούμενος, καὶ κεῖνον ἄγων εἰς ἐλπίδα χρηστὴν ϗ τὸ πιστεῦσαι, ὅτι ἐς αὐτῷ ἀπαλλαγὴ τῦ κακοῦ. ϗ ἀφίησιν αὐτὸν ἀπαιτήσεσθαι, οὐ προεὶς ὑπέδυξε (ὀλίγῳ γοῦν ὄχλος ζωπύρει, ϗ ἐπεπήδων αὐτῷ) ἀλλὰ δι' αὐτοῦ τ πατέρα. ἵν', ὅταν ἴδῃ θορυβούμενον δαιμόνιον ἀπὸ τ κλησθῆναι μόνον, καὶ ὅτως εἰσαχθῇ εἰς τὴν πίστιν τ ἐσομένου θαύματος. ὀλίγῳ ἡ ἐκείνος εἶπεν, ὅτι ἐκ παιδὸς, ϗ ὅτι εἰ δύνασαι, βοήθει μοι, λέγει· τῷ πιστεύοντι πάντα δυνατά, πάλιν εἰς αὐτὸν προτρέπων τὸ ἔγκλημα. ϗ ὅτι μὲ ἔλεγεν ὁ Ἰησοῦς, Εἰ θέλεις, δύνασαί με καθαρίσαι, μάρτυρα αὐτὸν τῇ ἐξουσίᾳ, ἐπαινῶν αὐτὸν ϗ βεβαιῶν τὸ εἰρημένον, ἔλεγε, Θέλω, καθαρίσθητι· ὅτε σὲ ἔστ σὸν ἄξιον τῆς αὐτοῦ δυνάμεως ἐφθέγξατο εἰπὼν, Εἰ δύνασαι, βοήθει μοι, ὅρα πῶς αὐτὸν διορθοῦται, ὡς ὑ δεόντως εἰρημένον. τί γάρ φησι; Εἰ δύνασαι πιστεῦσαι, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. ὃ ἡ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· τοσαύτην μοὶ ἐστὶ περὶ ἐμοὶ ἐξουσίαν δυνάμεως, ὡς ϗ ἑτέρους δύνασθαι ποιῆσαι ταῦτα θαυματουργεῖν· ὥστε ἂν πιστεύῃς ὡς οἷός τ, τὸ αὐτὸς δύνασαι θεραπεῦσαι, φησὶ, ϗ τοῦτον ϗ ἑτέρους πολλούς. ϗ ταῦτα εἰπὼν ἀπήλλαξε ⓦ δαιμονιώντα. σὺ ἡ μὴ μόνον σπούδασον αὐτοῦ σχεῖν τὴν πρόνοιαν τὸ ἐργασόμενον, ἀλλὰ ϗ ὅλῃ σεαυτῷ τοῦ χαροῦ, ὃ συνεχώρησεν εἶναι τοῦ) τ δαίμονα. ϗ γὰρ εἰ μὴ πολλῆς προνοίας ϗ ὅτε ἀπέλαυεν ὁ ἀνθρωπος, πάλαι ἂν ἀπωλώλει. καὶ γὰρ εἰς τὸ πῦρ αὐτὸν ἔβαλε, φησὶ, τ εἰς τὸ ὕδωρ. ὁ ἡ ταῦτα πολλάκις ϗ αἴτιον ἂν πάντως, εἰ μὴ ϗ σὺ τοσαύτην μερίδα πολιοῦ ἐπέθηκεν ὁ Θεὸς αὐτῷ ⓦ χαλκοῦ· ὥσπερ οὖν ϗ ἐπ' ἐκείνων τῶν γυμνῶν τῶν σὺ πᾶς ἐρήμοις προσέχοντων, ϗ λίθοις ἐοικόσι καταποντίοις. εἰ ἡ σκιρτῶμεν καλῶς, μηδὲν θορυβηθῆς. τ γὰρ πατρὸς τ δαιμονιῶντός ἐστιν ἡ φωνή. πῶς οὖν φησι καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτι σκιρτῶντος πολλοῦ ἐθεραπεύσεν; ἀπὸ τῆς τ πολλῆς ἐπιτάσεως αὐτοῦ καλῶς. ὁ γὰρ δαίμων ὅτι ἀναβολὴν τῦ ἐνοχλεῖν ϗ ὅτι πίστεται τοῖς ἀλγοῦσι, καὶ λύσιν αὐτοῦ τ τῆς σκιρτῶντος δρόμου, οὐχ ὡς ἐκείνης ἐνεργούσης (ἄπαγε) ἀλλ' αὐτὸς τ τοῦ κακουργῶντος εἰς τὸ τῦ σπουδαίου λιμόν. διὸ ϗ πεπλασμένην προσῆκε τοῖς ἀγῶσι ἐπιτεῖναι δόξαν, καὶ ὅτω τοὺς τοιούτους καλοῦσι δαίμονας ἀπατῶμενοι. σὺν γὰρ ὄντι τοῦ ἀληθοῦς.

19 Τότε προσελθόντες ⓐ μαθηταὶ αὐτῷ κατ' ἰδίαν ἠρώτησαν αὐτὸν, τίνος ἕνεκεν οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν τὸν δαίμονα ἐκβαλεῖν; Ἐμοὶ δοκοῦσιν ἀγνωσίαν ϗ δειλίαν, μήποτε τὸ χάρισμα, ἐν ὑπισχνήθη, ἀπώλεσαν. ἔλαβον γὰρ ἐξουσίαν τ δαιμόνων ἀκαθάρτων.

δῆ

διὸ καὶ ἐρωτῶσι κατ' ἰδίαν αὐτὸν προσελθόντες, οὐκ αἰσχύνομαι, φησὶ, πρὸς ἀπορρήτων καὶ μεγάλων προσήματος ἔμαθον αὐτὸν ἐρωτᾶν. Εἰ γὰρ ὁ ἔρως ἐξῆλθε καὶ πλείσθησαν ἄν, πρὶν ἐπὶ ἰὼν αἰσχύνεσθαι λοιπὸν τὴν ἀληθῆ τῶν λόγων ὁμολογίαν. τί οὖν ὁ Χριστός;

20 Διὰ τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν, φησιν. ἐὰν γὰρ ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ, μετάβηθι, καὶ μεταβήσεται, καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν.

Εἰ δὲ λέγῃς, ποῦ ὄρος μετέβημεν; σκόπει αὖ Εἴπωμι, ὅτι πολλῷ μείζονα ἐποίησαν, μυρίους νεκροὺς ἀναστήσαντες. οὐδὲ γὰρ ἴσον, ὄρος μετασῆσαι καὶ θάνατον ἀπὸ σώματος κινῆσαι. λέγεται δὲ μετ' ἐκείνους ἄλλοι τινες ἐκείνων ἐλάττους πολλῷ καὶ ὄρη χερσαία καλέσασης μεταθεῖναι· ὅπερ δῆλον ὡς καὶ αὐτοὶ μετέθησαν ἂν καλούσης χερσαίας. Εἰ δέ τινα οὐκ ἐθέλετο χερσαία, μὴ ἐγκαλεῖ· ἄλλως δὲ, καὶ αὐτὸς οὐκ Εἶπεν, ὅτι μετασήσετε πάντως, ἀλλ' ὅτι δυνήσεσθε καὶ τοῦτο. Εἰ δὲ καὶ μετέθησαν, οὐκ ὅπερ οὐκ ἐδυνήθησαν (πῶς γὰρ, τὰ μείζονα δυνηθέντες;) ἀλλ' ὅπερ οὐκ ἐβουλήθησαν, διὸ τὸ μὴ θέλειν χερσαία. Εἰκὸς δὲ καὶ ταῦτα γενέσθαι τοῦτο, καὶ μὴ γενέσθαι. οὐδὲ γὰρ πάντα ἃ ἐθαυματούργησαν, ἐγράφη. ὅτι μόνοι ἀτελέστερον πολλῷ διέκειντο. Τί οὖν; οὐδὲ ταύτην τὴν πίστιν Εἶχον ὅτε; οὐκ Εἶχον. διὰ δὲ ἀεὶ οἱ αὐτοὶ ἦσαν· ἐπὶ καὶ Πέτρος πολλοῖς μακρείζεται, πολλοὶ δὲ ὕστερον μᾶται· καὶ οἱ λοιποὶ δὲ Εἰς αὖθις σκώπτονται πρὸς αὐτοῦ, ὅτι οὐ ζωὴν τὸν ἄρτον τῆς ζύμης λέγει. ζωὴν δὲ καὶ ὅτε τὸν μαθητὰς ἀθετῆσαι. ἀτελέστερον γὰρ διέκειντο περὶ τοῦ σταυροῦ. πίστιν δὲ σταυροῦται λέγει, τὴν τῶν σημείων, καὶ σινάπεως μέμνηται, τὴν ἄφατον αὐτῆς δηλῶν δύναμιν. Εἰ γὰρ καὶ τοῦ ὄγκου μικρὸν ἐστὶ) τὸ σπέρμα δοκεῖ, ἀλλὰ τῇ δυνάμει ἀπάντων ὅτι σφοδρότερον. δυκνύς τοίνυν ὅτι καὶ τὸ ἐλάχιστον τῆς γνησίας πίστεως μεγάλα δύναται, ἐμφαίνει τοῦτο σινάπεως, οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅρη προσέθηκε, καὶ περαιτέρω προέβη. τοῦτο γάρ, φησὶ, ἀδυνατήσει ὑμῖν. σὺ δὲ καὶ ταῦτα αὐτοῦ θαύμασον τὴν φιλοσοφίαν καὶ τοῦ πνεύματος τὴν ἰσχύν· τοῦ μὲν φιλοσοφίαν, ὅτι οὐκ ἐκρυψαν αὐτῶν τὸ ἐλάττωμα· τοῦ δὲ πνεύματος τὴν ἰσχύν, ὅτι τοὺς τοῦτο ὡς κόκκον σινάπεως ἔχοντας πίστιν, οὕτω καὶ μακροὺς ἀπήγαγε, ὡς ποταμοὺς καὶ πηγὰς ἐν αὐτοῖς πίστεως ἀναδοῦναι.

21 Τοῦτο δὲ τὸ ῥῆμα τοῦτο οὐκ ἐκπορεύεται, Εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ,

Προσέθηκε, τῶν δαιμόνων ἅπαν, καὶ τῶν συλλογιζομένων λέγων μόνον. ὁρᾷς πῶς αὐτοῖς ἤδη καὶ περὶ νηστείας προκαταβάλλεται λόγον; μὴ γάρ μοι ἀπὸ τῶν κοσμικῶν τοῦτον λέγε, ὅτι καὶ ἐκεῖνοι νηστείας ἐξέβαλον. Εἰ δὲ καὶ περὶ τῶν βαπτισμάτων τοῦτο ἂν Εἶπεν τις, ἐνός που καὶ δευτέρου· ἀλλὰ πάντα ἀμήχανον ποτε πνεῦμα ἀπαλλαγῆναι τῆς μανίας ταύτης.

Δεῖ γὰρ μάλιστα τοῦ προσήματος τούτου τοὺς τοιαῦτα νοσοῦντας. ΗΘΙΚΟΝ
Ἐμοὶ δὲ Εἰ πίστεως χερσαία, φησὶ, τί δεῖ νηστείας; ὅτι μὴ τὸ πίστεως καὶ ἐκεῖνο οὐ μακρὰν Εἰσάγει τὸ ἰσχύν. φιλοσοφίαν δὲ πολλὴν ἐνέδειξε, καὶ ἄγγελον ὀξὺ καὶ θεῖον καὶ τοῖς ἀσωμάτοις δυνάμεσι πελάζον. ἀλλ' οὐ καθ' ἑαυτὸν, ἀλλὰ δεῖ καὶ βύζης, καὶ θεοῦ βύζης. ὅσα γὰρ ἐγὼ ὅσα ἀγαθὰ ὀξὺ ἀμφοτέρων ἴσχυ. ὁ μὲν βύζόμενος, ὡς χερσὶ, καὶ νηστεύων, οὐ πολλῶν δεῖται· ὁ δὲ πολλῶν μὴ διόλλυσι, οὐκ ἂν ἦν τοῦτο φιλοχρήματος· ὁ δὲ μὴ φιλοχρήματος, καὶ πρὸς ἐλεημοσύνην ἕτοιμος διότερος. ὁ νηστεύων καὶ φοβούμενος, καὶ μὴ πάλιν βύζεται, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις σβέννυσι ταῖς πονηραῖς, καὶ ἐξιλεοῦται Θεὸν, καὶ παρρησίαν τὴν ψυχὴν ἐπαισθάνεται. διὰ τοῦτο καὶ ἀπόστολοι ἀεὶ προσεύχονται. ὁ βύζόμενος μὴ νηστείας διπλᾶς ἔχει ταῖς πλέουσας καὶ τὴν ἀνέμων αὐτὴν καὶ φοβερώτερος. οὐδὲ γὰρ χασμᾶται καὶ ἅπτεται καὶ ναρκᾷ βυζόμενος, ὅπερ πάσχουσι πολλοὶ, ἀλλ' ἔστι πυρὸς σφοδρότερος καὶ τῆς γῆς ὑμῶν. διὸ καὶ μάλιστα ὁ τοιοῦτος τοῖς δαίμοσιν ἐχθρὸς καὶ πολέμιος. οὐδὲν γὰρ δεσπότου γνησίου βυζομένου δυνατώτερον. Εἰ γὰρ χωνὴ ὁμοῦ πίνα ἀρχοντα, καὶ ὅτι Θεὸν φοβούμενον, ὅτι δεσ-

πον

που ἐντεῦθεν ὁρμηθῶμεν ἴσχυσιν ὑπερβάλλειν, πολλῷ μᾶλλον ⸂ὁ⸃ Θεὸς ὑπερανέστη· ὁ συνεχῶς αὐτῷ προσερχόμενος, καὶ γαστρὸς κρατῶν, καὶ πνεύματι ἐκβάλλων. Εἰ γὰρ ἀδυνάτει σοι τὸ σῶμα ὥστε πνεύματι διευκρινῶς, ἀλλ' οὐκ εἰς προσοχλῶ ἀδυνεῖ, οὐδὲ πρὸς ὑπερορμὴν γαστρὸς ἄπεστιν. Εἰ γὰρ καὶ πνεύματι οὐ δυνάσαι, ἀλλὰ μὴ πνεύματι δυνάσαι. οὐ μικρὸν ⸂ἦ⸃ καὶ τοῦτο, οὐδὲ πολὺ πηλίκης ἀπέχει· ἀλλ' ἐκμοὶ μὴ καὶ ⸂ἐμοὶ⸃ καταπαῦσαι τὸ ἄγριον τοῦτο μένος. καὶ γὰρ οὐδὲν οὕτως ἐκείνῳ τῷ δαίμονι φίλον, ὡς πνεῦμα καὶ μάθε· διὰ τοῦτο καὶ πηγὴν καὶ μήτραν ὄρνιν ἀποκτόνον τῶν κακῶν. διὰ ταύτης γοῦν ποτε τὸν Ισραηλίτας εἰς εἰδωλολατρείαν ἐξέβαλε· διὰ ταύτης τὸν Σοδομίτας εἰς ⸂ἀρρήτους⸃ ἀπάνων ἔρωτας. Τοῦτο γάρ, φησι, τὸ ἀνόμημα Σοδόμων, ἡ ὑπερηφανία καὶ ἡ πλησμονὴ ἄρτων καὶ βδελυρίας ἐκαπάλων. διὰ ταύτης μυρίους ἑτέρους ἀπώλεσε, καὶ τὴν γεέννην πεπλήρωκε. Ἵνα γὰρ οὐκ ἐργάζηται κακὸν ἡ πνοή; χείρους δὲ αὐθένταν ποιῇ, καὶ χείρων χείρις. ὁ μὲν γὰρ χοῖρος βορβόρῳ ἐγκαλινδεῖται, καὶ κόπρῳ τρέφεται· τοῦτο δὲ ἐκείνης βδελυκτότερον σιτεῖται τραπέζαν, μίξεις ὑπερόπτας ἀθέσμους, καὶ ⸂παρανόμους⸃ ἔρωτας. ὁ τοιοῦτος οὐδὲν δαιμονιώτης διεπόησεν. ὁμοίως γὰρ ἀναίσχυντος, καὶ μαίνεται· καὶ ⸂ὁ⸃ μὲν δαιμονιῶντα καὶ μὴ ἐλεᾶσθαι, τοῦτον δὲ ἀπεστρεφόμεθα καὶ μισοῦμεν. τί δήποτε; ὅτι αὐθαίρετον ὑπερπαῖται μανίαν, καὶ ὁ τόπος καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ῥῖνες καὶ πόμπα ἁπλοῦς, καὶ παγόνια ὀκτὼ καὶ ἀμάξας ἐργάζεται. Εἰ δὲ καὶ τὰ ἔντος ἴδοις, ὄψει καὶ τὸν ψυχὸν καθάρ ἐν ὑαὶ χαμαιπῇ καὶ κρυπτῇ πεπηγέναι καὶ ναρκῶσαν, καὶ οὐδὲν ὁ σκάφος ὠφελῆσαν δυναμένου διὰ τὸν τοῦ χαμαιπέτους ὑπερβολήν. αἰσχύνομαι εἰπεῖν, ὅσα ἀπὸ πνοῆς πάσχουσι καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες κακά· τῷ δὲ αὐτῶν καταλείπω συνιέναι τὰ τοῦτα ἀκριβέστερον εἰδότι. τί γὰρ αἰσχύτερον γυναικὸς μεθυούσης, ἢ ἁπλῶς παρεφορημένης; ὅσῳ γὰρ ἀσθενέστερον ὁ σκῦλος, τοσούτῳ πλέον ὁ ναυάγιον, ἀνὴρ τε ἐλεύθερος ἢ, ἀνὴρ τε δοῦλος. ἡ μὲν γὰρ ἐλευθέρα τὸ μέσον τῶν ἀκρων σημαίνει, ἡ δὲ δούλη πάλιν ὁμοίως μεταξὺ τῶν δούλων· καὶ ⸂παρασκευάζουσι⸃ τὸ Θεοῦ τοῖς δώροις βλασφημεῖσθαι, ⸂παρὰ⸃ τῶν ἀνοήτων. πολλῶν γοῦν ἀκούω λεγόντων, ὅταν τοιαῦτα συμβαίνῃ πάθη· μὴ ἔστω οἶνος. ὦ τῆς αἰσίας, ὦ τῆς παρεκπληξίας. ἄλλων ἀμαρτανόντων ταῖς τοῦ Θεοῦ δωρεαῖς ἐγκαλεῖς; καὶ πόσης τοῦτο μανίας; μὴ γὰρ ὁ οἶνος ἐποίησεν, ἀλλ' ἄθεσπτε, τοῦτο δὲ κακόν; οὐχ ὁ οἶνος, ἀλλ' ἡ ἀκολασία τῶν ἀπολαυόντων κακῶς. εἰπὲ τοίνυν, μὴ ἔστω μέθη, μὴ ἔστω πνοή. εἰ δὲ λέγεις, μὴ ἔστω οἶνος, ἐρεῖς καὶ μαχαίρων, μὴ ἔστω σίδηρος διὰ τοὺς ἀνδροφόνους, μὴ ἔστω νὺξ διὰ τοὺς κλέπτας, μὴ ἔστω φῶς διὰ τοὺς συκοφάντας, μὴ ἔστω γυνὴ διὰ τὰς μοιχείας· καὶ πόμπα ἁπλῶς ἀναιρήσεις. ἀλλὰ μὴ οὕτω ποιεῖ (σατανικῆς γὰρ τοῦτο γνώμης) μηδὲ διάβαλε ⸂ὁ⸃ οἶνον, ἀλλὰ τὴν μέθην. καὶ λαβὼν τοῦτον αὐτὸν νῆφοντα, ἐπίδειξον αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἀκρησιωσύνην, καὶ εἰπὲ πρὸς αὐτόν· οἶνος ἐδόθη, ἵνα εὐφρανθῶμεν, οὐχ ἵνα ἀκρησιασθῶμεν· ἵνα γελάσωμεν, οὐχ ἵνα γελασθῶμεν· ἵνα ὑγιάνωμεν, οὐχ ἵνα νοσῶμεν· ἵνα ἀθυμίαν σώματος διορθωσώμεθα, οὐχ ἵνα ψυχῆς ἰσχὺν καταβάλωμεν. ἐπίμενόν σε ὁ Θεὸς τῷ δώρῳ· εἶ σαυτὸν ὑβρίζεις τῇ ἀμετρίᾳ; ἀλλ' ἔχουσιν εἶ φησιν ὁ Παῦλος. Οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου, καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας. Εἰ δὲ ὁ ἅγιος ἐκεῖνος καὶ τόσῳ κατεχόμενος, καὶ ἐπαλλήλως ἀῤῥωστίας ὑπομένων οὐ μετέλαβεν οἴνου, ἕως οὗ ἐπέτρεψεν ὁ διδάσκαλος, ἵνα αὖ χρίσωμεν συνεισφέρωμεν ἡμᾶς τὰ ὑγιᾶ μεθύοντες; ἐκεῖνο μὲν οὖν ἔλεγεν, οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ ⸂σὲ⸃ τὸν στόμαχόν σου· ⸂ἡμᾶς⸃ δὲ ἐκάστῳ τῶν μεθυόντων ἐρεῖ, οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὰς πορνείας, διὰ τὰς πυκνὰς αἰσχρολογίας, διὰ τὰς ἑτέρας ὑπερθυμίας τὰς ποικίλας, ἃς ἡ μέθη τίκτειν εἴωθεν. Εἰ δὲ μὴ βούλεσθε διὰ τὰ τοιαῦτα ἀπέχεσθαι, διὰ γοῦν τὰς ὑπερθυμίας τὰς ἐξ αὐτῆς καὶ τὰς ἀπειδίας ἀπέχεσθε. οἶνος γὰρ εἰς ὑβρεσμὸν ἐδόθη. οἶνος γάρ, φησιν, ὑβρίζει καρδίαν ἀνθρώπου· ὑμᾶς δὲ καὶ τοῦτο αὐτὸ λυμαίνεσθαι ⸂τὸ⸃ δέρειν. πόσα γὰρ εὐφρεσμοῦ μὴ ⸂ἔστι⸃ τὰ ἑαυτῷ, καὶ ἀλυπόνας μυείας ἔχει, καὶ πόμπα ὁρᾶν παρεφερόμενα, καὶ σκυτοδιλία κατέχεσθαι, καὶ τὸν πυρρέπιον τὰς

διὰς

Ισζ. ιν. μη.

α. Τιμ. ε. κγ.

δια τὴν ἐλαίαν καταβρεχόντων τὰς κεφαλάς; ταῦτά μοι ὁ τοὺς πόλας ἔφησεν, μᾶλλον δὲ τοὺς πόλας· οὐχ ὅπως πόλιτας μεθύοιεν (μὴ γένοιτο) ἀλλ' ὅπως τὴν μέθυόντων μὴ μεθύοντες ὑφεστήξοιεν. Διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ὑμᾶς ἀποτίπομαι μᾶλλον τοῦ ὑγιαίνοντας, ἐπεὶ καὶ ἰατρὸς τοῦ ῥῤῶστοῦντας ἀφεὶς, ἐκείνοις διαλέγεται τοῖς τοῦ καθημένοις ἀῤῥῶστοις. τοὺς ὑμᾶς τοίνυν ἀποτίνω λέγων, τοῦ καλῶν μήτε ἀλῶναί ποτε τοῦ πάθει τούτῳ, καὶ τοῦ ἀλόντας δύνασθαι, ἵνα μὴ τὴν ἀλόγων φαύλων χείρους. ἐκεῖνα μὲν γὰρ πλέον τῆς χρείας οὐδὲν ἐπιζητεῖ· ὅταν δὲ καὶ εἰς ἀνθρώπους ἀλογώτερον γένηται, τοῦ τῆς συμμετρίας ὑπερβαίνοντος ὅρους. πόσῳ γὰρ βέλτιον τούτων ὁ ὄνος, πόσῳ δὲ ἀμείνων ὁ κύων; καὶ γὰρ ἔκαστον τούτων τὴν ζωὴν, καὶ τὸ ἄλλων δὲ ἀπόντων, δύναται φαγεῖν, δύναται πιεῖν δίψη, ὅσον τὸν αὐτάρκειαν οἶδε, καὶ πέρα τῆς χρείας οὐ τρέχει. καὶ γὰρ μυρίοι καταμαγκάζοντες ὦσιν, οὐχ ἁλίσκεται ὑπὸ ἐλπίδων εἰς ἀμετρίαν. ἔχουσι ταύτην καὶ τὴν ἀλόγων χάριν ὑμᾶς, ὁ τοῦ τοῖς ὑγιαίνουσι δὲ μόνοι, ἀλλὰ καὶ πρὸ ὑμῶν αὐτοῖς. ὅτι γὰρ κτήσει καὶ ὅσων ἀπιμετέρους ἑαυτοῖς εἰ χαρίσασθε, δῆλον ἐκεῖθεν. τὰ μὲν γὰρ ἄλογα ταῦτα οὐκ ἀναγκάζεις πέρα τοῦ μέτρου ἐφῆς ἀπολαύειν. καὶ ἔρηταί τις, ἵνα τί; ἵνα μὴ καταβλάψῃς, ἐρῶ. σαυτῷ δὲ τοῦτο τὴν πρόσχεις τοῦ τοιοῦτον· ὅταν καὶ σαυτοῖς ἐντελέστερον εἰ νομίζεις, καὶ θεραπείας διηνεκῶς χειμαζόμενον. οὐδὲ γὰρ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς μέθης μόνον τὸ οὐκ τῆς μέθης βλάβαι ἀπορρεῖς, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. καθάπερ πυρετοῦ παρελθόντος, ἡ οὐκ τοῦ πυρετοῦ μένει λύμη, ὅπου καὶ μέθης ἀπελθούσης, ἡ τῆς μέθης ζάλη καὶ ἐν τῇ ψυχῇ καὶ ἐν τῷ σώματι τρέφεται. καὶ ὁ μὲν ἄθλιον σῶμα κεῖται τοῦ καλυθέν, καθάπερ τοῦ ναυαγίου σκάφος· ἡ δὲ τούτου ταλαιπωροτέρα ψυχὴ, ὁ τούτου ἀκαλυθέντος, χειμῶνα διεγείρει καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἀνάπλει, καὶ ὅταν δοκῇ σωφρονεῖν, τότε μάλιστα μαίνεται, οἶνον καὶ πίθους καὶ φιάλας καὶ κρατῆρας φθονταζομένη. καὶ καθάπερ ἐν χειμῶνι, παυσαμένης τῆς ζάλης, ἡ ἀκὴ χειμῶνα μένει ζημία, ὅταν ἡ καταυδία. ὁ γὰρ ὥσπερ ἐκεῖ τὴν ἀναγκαίων, ὅταν καταυδία ἐκβολὴ γίνεται πάντων τῶν ἀναθῶν. καὶ σωφροσύνην εὕρῃ, καὶ αἰδῶ, καὶ σύνεσιν, καὶ ἐπιείκειαν, καὶ ταπεινοφροσύνην, πάντα ῥίπτει εἰς ὃ τῆς πλεονεξίας πέλαγος ἡ μέθη. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ταῦτα οὐκ ἔτι ὁμοιά. ἐκεῖ μὲν γὰρ μετὰ τὴν ἐκβολὴν ὁ σκάφος κατέβη· ἐνταῦθα δὲ βαρύνεται μᾶλλον. διότι γὰρ ἐκείνου τὸ πλοῦτος δίκεται βάρος καὶ ὕδωρ ἁλμυρὸν ἐν πάντα τῆς μέθης φορυτὸν, ἅπερ ἅμα τοῖς ὀπισθάταις ὁ τῷ κυβερνήτῃ καταβαπτίζει ὁ σκάφος εὐθέως. ἵν' οὖν μὴ ταῦτα πάθωμεν, ἀπαλλάξωμεν ἑαυτοὺς τοῦ χειμῶνος. οὐκ ἔστι μὴ μέθης βασιλείαν θεοῦ ἰδεῖν. Μὴ πλανᾶσθε γάρ, φησὶν ὁ ἀπόστολος· οὐ μέθυσοι, ὁ λοίδοροι βασιλείαν θεοῦ κληρονομήσουσι. ἐν τί λέγω βασιλείαν οὐρανῶν; μὴ γὰρ μέθης οὐδὲ τὰ πρόσωπα ὅστις ἰδεῖν. καὶ γὰρ τὰς ἡμέρας νύκτας ἐργάζεται ἡμῖν ἡ μέθη, καὶ ὁ φῶς σκότος, καὶ τὴν ὀφθαλμὸν ἀνεφγμένων οὐδὲ τὰ σὺν ποσὶ βλέπουσιν οἱ μεθύοντες. καὶ ὁ τοῦτο μόνον ὅτι ὁ δεινόν, ἀλλὰ μὴ τούτων καὶ ἑτέρων χαλεπωτάτων ὑπομένουσι δίκας, ἀθυμίας ἀλόγους, μανίαν, ἀῤῥωστίαν, γέλωτα, ὀνείδους ἀλόγους ἀναμένοντες. ποίαν τοίνυν συγγνώμην τοῖς ἑαυτοῦ τοσούτοις προεπείρασι κακοῖς; οὐκ ἔστιν οὐδεμία. Φύγωμεν τοίνυν ὁ νόσημα τοῦτο, ἵνα καὶ τὴν ἐνταῦθα καὶ τὴν μελλόντων ὑπερτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ ὁ κράτος σὺν ᾧ πατρὶ καὶ ᾧ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ρ. 22 ΑΝΑΣΤΡΕΦΟΜΕΝΩΝ ΔΕ ΑΥΤΩΝ ΕΝ ΤΗ Γαλιλαίᾳ, εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, 23 καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα.

Ινα

ΙΝα γὰρ μὴ λέγωσι, ἵνος ἔνεκεν σὺ ταῦτα ἀφανίζομεν διὰ παντός, πάλιν καὶ ἕτερα παρ' ἐκείνοις φησίν· ὅπερ ἀκούοντες ὅτε ἰδίᾳ ἐβούλοντο τὰ Ἱεροσόλυμα. ὅρα γοῦν πῶς καὶ ὁ Πέτρος ὁπόταν μηδέπω τοῦ Πνεύματος, καὶ τὸν μὲν Μωϋσέα καὶ Ἠλίαν καὶ αὐτὸν ἀφανιζόντων καὶ δόξαν ὁ θεῖον κηρύγμα καλεσάντων, καὶ ὁ παρ' ἐξ ἀνωθεν φωνὴν ἀφέντος, καὶ σημείων τοσούτων γεγονότων, καὶ τῆς ἀναστάσεως ὁπὸ χεῖρας οὔσης (οὐδὲ γὰρ πολλοῦ ἔφησε χρόνου ἐν τῷ θανάτῳ μεῖναι, ἀλλὰ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι) οὐδὲ οὕτως ἀνέμενεν, ἀλλ' ἐλυπήθησαν, καὶ οὐδὲ ἁπλῶς, ἀλλὰ σφόδρα. ἐγίνετο γὰρ τοῦτο διὰ τὸ ἄγνοιαν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις τὴν δυναμιν, ὅθεν ὁ Μάρκος καὶ ὁ Λουκᾶς ἀμφότεροι ἔλεγον, ὁ μὲν, ὅτι ἠγνόουν τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐρωτῆσαι· ὁ δὲ, ὅτι ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἰσθωνται, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸ ἐρωτῆσαι περὶ τοῦ ῥήματος. καὶ μὴν εἰ ἠγνόουν, πῶς ἐλυπήθησαν; ὅτι δὲ πάντα ἠγνόουν· ἀλλ' ὅτι μὲ ἀποθανεῖται, ἤδεισαν συνεχῶς ἀκούοντες· ὃ, τι ποτε ἦν ἐκεῖνο ὁ θάνατος, καὶ ὅλως ταχέως λυθήσεται, καὶ τὰ μυεῖα ἐργάσεται) ἀγαθά, τοῦτο οὐδέπω ἤδεσαν σαφῶς, οὐδὲ ὅ, τι ποτέ ἐστιν αὐτη ἡ ἀνάστασις· διὰ τοῦτο ἠγνόουν, διὰ τοῦτο ἐλυποῦντο. καὶ γὰρ σφόδρα ἀντείχετο τοῦ διδασκάλου.

24 Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καπερναούμ προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ, καὶ εἶπον· ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα;

Καὶ τίνα ὅτι ταῦτα τὰ δίδραχμα; ὅτι τὰ προστόκια τῶν Ἀγυπτίων ἀπέκλεινεν ὁ Θεὸς, ὅτε τὴν Λευὶ φυλὴν ἀντ' αὐτῶν ἔλαβεν. εἶτα, ὅπερ τῶν μὲν Ἰουδαίοις προστόκων ἐλάττων ὁ τῆς φυλῆς ἀριθμὸς ἦν, αὐτὴ τῶν λειπόντων εἰς τὸν ἀριθμὸν σίκλον ἐκέλευσεν εἰσενεχθῆναι· καὶ *δὲ ἐκείνῳ ἔθος ἐκ προγόνων τὰ προστόκια τῷ φόβῳ τοῦτον εἰσφέρειν. ἐπεὶ οὖν προστόκων ἦν ὁ Χριστὸς, ἐδόκει τῶν μαθητῶν τισὶ ὁ Πέτρος, αὐτῷ προσέρχονται. καὶ γὰρ, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, κατὰ πόλιν ἑκάστην ἀπῄτουν. διὰ καὶ ἐν τῇ παρεισδύσει προσῆλθον αὐτῷ, ὅτι παρεῖς αὐτὸν ἐνόμιζεν ὁ Καπερναούμ. καὶ αὐτῷ μὲν οὐκ ἐτόλμησαν προσελθεῖν, τῷ Πέτρῳ δὲ, καὶ οὐδὲ τοῦτο μετὰ πολλῆς τῆς σφοδρότητος, ἀλλ' ὀπισθίζουσιν. οὐδὲ γὰρ ἐγκαλοῦντες, ἀλλ' ἐρωτῶντες ἔλεγον· ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα; τὸ μὲν γὰρ προστόκιον τοῦ αὐτὸν δόξαν οὐδέπω εἶχον, ἀλλ' ὡς τοῦ αὐθεντοῦντος διεκρίνουν. πλοῦν ἀπέπεμπον αὐτῷ τινα αἰδῶ καὶ τιμὴν διὰ τὰ προλαβόντα σημεῖα. τί οὖν ὁ Πέτρος; ναί, φησι. καὶ τούτοις μὲν εἶπεν, ὅλως τελεῖ· αὐτῷ δὲ οὐκ εἶπεν, ἴσως ἐρυθριῶν ὑπὲρ τούτων αὐτῷ διαλεχθῆναι. διὰ καὶ ὁ ἥμερος καὶ ὁ πάντα σαφῶς εἰδὼς, προλαβὼν αὐτόν, φησι·

25 Τί σοι δοκεῖ, Σίμων; οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσι τέλη ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων;

26 Εἰπόντος δὲ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων, ἔφη· ἄρα γε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί.

Ἵνα γὰρ μὴ νομίσῃ ὁ Πέτρος ὅτι περὶ ἐκείνων ἀκηκοὼς λέγει, προλαμβάνει αὐτὸ, τοῦτό τι αὖθ' ὅλως, καὶ παῤῥησίαν αὐτῷ παρέχων ὁμοιωτέρως καὶ τούτων εἰπεῖν. οὐ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ὅστιν· ἐλεύθερος μόν εἰμι τοῦ δοῦναι κῆνσον. εἰ γὰρ οἱ τῆς γῆς βασιλεῖς παρὰ τῶν υἱῶν αὐτῶν οὐ λαμβάνουσι, ἀλλὰ παρὰ τῶν ἀλλοτρίων, πολλῷ μᾶλλον ἐμὲ ἀπηλλάχθαι δεῖ* τῆς ἀπαιτήσεως ταύτης, οὐκ ὄντα βασιλέως, ἀλλὰ τοῦ τὰ ὅλα ποιοῦντα [με] υἱὸν καὶ βασιλέα. ὁρᾷς πῶς διεκρούσατο τὸν υἱόν, καὶ τὸν οὐχ υἱόν; εἰ δὲ οὐκ ἦν υἱὸς, εἶχεν ἂν τὸ ὑπόδειγμα παρ' ἡμῶν τοῦ βασιλέως. ναί φησι, υἱός· ἀλλ' οὐ γνήσιος. οὐκοῦν οὐχ υἱός. εἰ δὲ οὐκ υἱός, οὐδὲ γνήσιος· οὐδὲ αὐτὸν, ἀλλ' ἀνάγκη. εἰ δὲ ἀνάγκη, οὐδὲ ὃ παράδειγμα ἔχει τιν" οἰκείαν ἰσχύν. αὐτὸς γὰρ ὁ τῶν υἱῶν ἁπλῶς, ἀνάγκη τοῦ γνησίου διαλέγεται καὶ ἰδίων καὶ τῶν κεκτημένων τοῖς βασιλείοις τῆς βασιλείας. διὰ καὶ τοῦτο

ἀντιδιατολμᾷ

ἀπέδιασολιὼ ἔθηκε τὸν ἀλλοτείους, οὕτω κελεῦον τὸν οὐκ ἐξ αὐτῶν γεγυμνάζειν. τὸν γὰρ αὐτῶν, ὡς ἐξ αὐτῶν γεγυμνάκασι. σὺ δέ μοι σκόπει καλῶς, πῶς τὴν ἀποκεκλυφθεῖσαν τῷ Πέτρῳ γνῶσιν ὁ σωτὴρ ἔλεγε βεβαιοῖ, καὶ οὐδὲ σὺ ἔσῃ. ἀλλὰ καὶ ἀφ' τῆς συγκαταβάσεως ὁ αὐτὸ τοῦτο δηλοῖ, ὅπερ πολλῆς ἐστὶ σοφίας. καὶ γὰρ τοιαῦτα εἰπὼν φησὶν·

27 Ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, πορευθεὶς βάλε ἄγκιστρον εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἰχθὺν ἆρον· καὶ εὑρήσεις στατῆρα· ἐκεῖνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ. Ὁρᾷς πῶς οὐτε παραιτεῖται τὴν φόρον, ὅτι ἁπλῶς κελεύει δοθῆναι, ἀλλὰ πρότερον δείξας οὐκ ὄντα ὑποβύγιον, τότε δίδωσι· διὰ μὴ, ἵνα μὴ σκανδαλισθῶσι· διὰ δὲ ἵνα μὴ ὄτοι. οὐδὲ γὰρ ὡς ὀφείλων δίδωσιν, ἀλλ' ὡς τὴν ἐκείνων ἀσθένειαν διορθούμενος. ἀλλαχοῦ μέντοι καταφρονῆσαι τοῦ σκανδάλου, ὅτε πρὸς βρωμάτων διελέγετο, διδάσκων ἡμᾶς εὐδίαφορεῖν, καὶ ὡς δεῖ μὴ καταφρονεῖν τῶν σκανδαλιζομένων, καὶ καθ' οὓς δεῖ καταφρονεῖν· καὶ αὐτὸς δὲ τῷ τῆς δόσεως ἔργῳ δείκνυσιν ἑαυτὸν πάλιν. ὅτου γὰρ ἔνεκεν οὐκ ἐξ ἀποκεκρυμμένων κελεύει δοθῆναι; ἵν', ὅπερ ἔφην, καὶ ἐν τούτῳ δείξῃ Θεὸν ἑαυτὸν ὄντα τῶν ὅλων. καὶ ὅλη καὶ τῆς θαλάσσης κρατεῖ, ἐδείξε μοι γὰρ καὶ ἡδὺ ὀπτημένους, καὶ τὸν Πέτρον τοῦτον *κελεύσας ὀπτῶσαι τῶν κυμάτων· δείκνυσι δὲ καὶ ἐνταῦθα τοῦτο, ἑτέρῳ μὲν ἔργῳ, πολλῷ δὲ καὶ ἐν τούτῳ πρέχων τὴν ἔκπληξιν. οὐδὲ γὰρ μακρὰν ἦν ἀπὸ τῶν βυθῶν ἐκείνων πρόσεισιν, ὅτι καὶ πρῶτος ἐμπίπτειν ὁ τὸν φόρον ἐκεῖνον τελῶν ἰχθύς, καὶ ὥσπερ ἀμφίβληστρον εἰς τὸ ἄθροισον ἐκεῖνον ἀφέντα αὐτὸν τὸ πρᾶγμα ἀγαπᾶν τὸ κομίζοντα στατῆρα· ἀλλὰ δείας δυνάμεως καὶ ἀπορρήτου τὸ καὶ τὴν θάλατταν οὕτω ποιῆσαι δουλοφορῆσαι, καὶ πόθεν τὴν ὑποταγὴν αὐτῆς ὑπεδείκνυτο, ἐν ᾗ καὶ μεγαλυνθῆναι ἔσῃ, καὶ ὅτε τὸ σὴν δουλεῖαν ἐδέχετο ἀγελαίαν οὖσα, καὶ νῦν πάλιν ὅτε πρὸς τὸν ἀπαιτοῦντας ὑπὲρ αὐτοῦ δέχεται. καὶ δὸς αὐτοῖς, φησὶν, ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ. εἶδες τὸ ὑπερβάλλον τῆς ψυχῆς; ἴδε καὶ τὸ φιλόσοφον τῆς τοῦ Πέτρου γνώμης. τοῦτο γὰρ ὁ Φαρεὰ Μαρκος ὁ τούτου φοιτητὴς γεγραφηκὼς ἐν κεφαλαίῳ, ὅτι πολλῷ ἐδείκνυ τὴν εἰς αὐτὸν τιμήν. ἀλλὰ τὴν μὲν αἵρησιν καὶ αὐτὸς ἔγραψε, τὰ δὲ ποιοῦντα αὐτὸν λαμπρὸν ἀπεσίγησεν, ἴσως τοῦ διδασκάλου παρρησιαζομένου τὸ μεγάλα περὶ αὐτοῦ λέγειν. ἀντὶ ἐμοῦ δὲ καὶ σοῦ εἶπεν, ὅπως καὶ αὐτὸς πρόθυμος ἴῃ. ὥσπερ δὲ ἐξεπλάγης τὸ Χριστοῦ τὴν δύναμιν, οὕτω φαίνεται καὶ τὸ μαθητὸ τὴν πίστιν, ὅτι πρόγματα ἀπόρρητα ἤκουσε. καὶ γὰρ σφόδρα ἀπορεῖται ἴδῃ τὴν φύσιν. δῆλα δὲ τῆς πίστεως αὐτοῦ ἀμείβόμενος, ζωῆς ἑαυτῷ καὶ τὴν τοῦ φόρου δόσιν.

κζ' ιη.

1 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον τῷ Ἰησοῦ οἱ μαθηταὶ λέγοντες, Τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν; Ἐπαθόν τι αἰδεσιμώτατοι οἱ μαθηταί. διὰ τί ὁ εὐαγγελιστὴς ὑπεσημήνατο τοῦτο λέγων, ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, δηλονότι ὅτε πρώτων αὐτὸν προσεπίμενον, καὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου, ὧν ἀπὸ τέως προτότοκος ἦν, καὶ οὐδὲν τοιοῦτον ἐπ' αὐτῶν ἐποίησεν. εἶτα αἰσχυνόμενοι ὁ πάθος ὁμολογῆσαι, ὅπερ ἔπαθον, φανερῶς μὲν λέγουσι, τίνος ἕνεκεν τὸν Πέτρον ἡμῶν προεπίμενον; καὶ, Εἰ μείζων ἡμῶν οὗτός ἐστιν; (ἠσχύνοντο γὰρ) ἀδήλως δὲ ἐρωτῶσι, τίς ἄρα μείζων ἐστίν; ὅτι μὲν γὰρ οὐκ ἦσαν προπεπωμωμένοι, οὐδὲν τοιοῦτον ἔπαθον· ὅπερ δὲ εἰς ἕνα προέκειτο τῆς ὑμῆς, τότε ἤλγησαν· οὐ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερα πολλὰ συναγαγόντες, ὃ πάθος ἀνῆψαν. καὶ γὰρ εἶπεν αὐτοῖς, Οἱ δώσω ὑμῖν κλῆς, καὶ, μακάριος εἶ Σίμων Βαριωνᾶ, καὶ σὺ πέτρα, δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ, καὶ τὴν ἄλλην ὑπερβολὴν αὐτοῦ τὴν πολλὴν ὁρῶντες προεχείζοντο. εἰ δὲ ὁ Μάρκος φησὶν, Οτι οὐκ ἠρώτησαν, ἀλλ' ἐν ἑαυτοῖς διελογίζοντο, οὐδὲν τοῦτο ἐναντίον ἐστὶν ἐκείνῳ. εἰκὸς γὰρ αὐτοὺς καὶ τοῦτο ποιῆσαι, καὶ πρότερον μὲν ἐν ἑτέρῳ καιρῷ τοῦτο παθεῖν καὶ ἅπαξ καὶ δεύτερον, τότε δὲ καὶ ἐξελέγξαι καὶ ἐν ἑαυτοῖς διαλογίσασθαι. σὺ δέ μοι μὴ τὸ ἔγκλημα μόνον ἴδοις, ἀλλὰ καλῶς λογίζου· πρῶτον μὲν ὅτι οὐδὲν τῶν ἐκτὸς ζητοῦσι, ἔπειτα ὅτι καὶ τοῦτο ὕστερον τὸ πάθος ἀπέ-

Μαρ. 9. λδ'.

δοντο,

θητο, ϗ τῶν φροντείων ἀλλήλοις παραχωροῦσιν. ἡμᾶς δ' οὐδ' εἰς τὰ ἐλαττώματα αὐτῶν φθάσαι δυνάμεθα, οὐνὶ ζητοῦμέν τις μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ τίς μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῆς γῆς, τίς ἀπορώτερος, τίς δυνατώτερος. τί οὖν ὁ Χριστὸς; ἀπαναλύσει αὐτῶν τὸ ζιζανιῶδες, ϗ φρὸς τὸ πάθος ἀπκρίνεται, οὐχ ἁπλῶς φρὸς τὰ ῥήματα.

2 Προσκαλεσάμενος γὰρ παιδίον, φησὶν,

3 Εἶπεν· ἐὰν μὴ στραφῆτε, καὶ γένησθε ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὑμεῖς μὲν γάρ, φησὶν, ζητεῖτε τίς μείζων, καὶ φρὸς τοῦτο φιλονεικῆτε· ἐγὼ δὲ τὸ μὴ πρώτων ζητεῖσθαι μᾶλλον ἡγούμενον οὐδὲ τὴν εἴσοδον τὴν ἐκεῖ ἄξιον εἶναί φημι. ϗ καλῶς τὸ ὑπόδειγμα προβάλλει, ϗ οὐ προβάλλει μόνον, ἀλλὰ ϗ τὸ παιδίον εἰς μέσον ἴσχει, καὶ ἀπὸ τῆς ὄψεως αὐτοὺς ἐπιστρέφειν ἐπιθυμοῦντας ζητεῖν τὰ πρώτια. ϗ γὰρ φθόνου καθαρεύει τὸ παιδίον, ϗ κενοδοξίας, καὶ τὸ τῶν φροντείων ἐρᾶν, καὶ πρὸς μεγίστην κέκτηται ἀρετὴν, πρὸς ἀφέλειάν τε καὶ τὸ ἄπλαστον καὶ ταπεινόν. Οὐκ ἄρα ἀνδρείας δεῖ μόνον, οὐδὲ φρονήσεως, ἀλλὰ καὶ ταύτης τῆς ἀρετῆς, τῆς ταπεινοφροσύνης λέγω καὶ τῆς ἀφελείας. ϗ γὰρ ϗ ἐν τοῖς μεγίστοις χωλεύει τὰ τῆς σωτηρίας ἡμῖν, τούτων ἡμῖν ἡ πρτοῦσα. Τὸ παιδίον, κἂν ὑβρίζηται, κἂν τύπτηται, κἂν λιμᾶται, κἂν διώκηται, ὅτε ἐκθεῖν δυσχερεῖ ϗ βασκαίνει, ὅτε ἐν τοῦθεν ἐπαίρεται. Εἶδες πῶς πάλιν ἡμᾶς φρὸς τὰ φυσικὰ κατορθώματα ἐκκαλεῖται, δεικνὺς ὅτι οὐκ προαιρέσεως ταῦτα κατορθοῦν δυνατόν, ϗ τίνι ποτὲ οἱ Μανιχαῖοι ἐπισοφίζονται λύεται; Εἰ γὰρ ἡ φύσις, ἧς ἔνεκεν ἐκθεῖν τῆς φιλοσοφίας τὰ προβλήματα ἔλκει; παιδίον δέ μοι δεῖξον, σφόδρα παιδίον ὄν, ἐν ᾧ μέσῳ ἔστησεν τὸ παιδίον ἀπόνοιαν τε παθῶν ἀπόντων τούτων ἀπηλλαγμένον. Τὸ γὰρ τοιοῦτον παιδίον ϗ ἀπονοίας ϗ δεξομανίας ϗ βασκανίας ἐν φιλονεικίας ϗ πόνων τῶν τοιούτων ἀπήλλακται παθῶν, ἐν πολλὰς ἔχον τὰς ἀρετὰς, ἀφέλειαν, ταπεινοφροσύνην, ἀπαραλλοσύνην, ἔτι δὲ τούτων ἐπαίρεται, ὅπερ διπλῆς ἐστὶ φιλοσοφίας, ϗ τὸ κεκτῆσθαι ταῦτα, καὶ μὴ φυσᾶσθαι ἐπ' αὐτοῖς. διόπερ αὐτὸ πρήγαγε ϗ ἔστησεν ἐν ᾧ μέσῳ. Ἐν ᾧ μέσῳ τούτῳ μόνον ⓦ λόγῳ κατέχλευσεν, ἀλλὰ ϗ περιττέρω προάγει τὸν προβιβάσοντα τούτῳ, λέγων·

5 Καὶ ὃς ἐὰν δέξηται παιδίον τοιοῦτον ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. Οὐ γὰρ δι' μόνον φησὶν, ἐὰν αὐτοὶ τοιοῦτοι γένησθε, μισθὸν λήψεσθε μέγαν, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους τοιούτους πεμπόντι δι' ἐμέ, ϗ τῆς Εἰς ἐκείνης πρώτης βασιλείαν ὑμῖν ὀφείλω τὸν ἀμοιβόν· μᾶλλον δὲ πολλῷ μείζονι ὑμῖν, ἐμὲ δέχεται, λέγων. ὅτι μοι σφόδρα πεφιλοτιμῆσθε, τὸ ταπεινὸν ϗ ἄπλαστον. παιδίον γάρ ἐστιν ὄντως, τοῦτ' αὐθεντικῶς τοῦτ' ὄντως ἀφελεῖς φησι ϗ ταπεινούς, ϗ ἀπερρυμμένους πρὸς τοῖς πολλοῖς ϗ βιοκαταφρονήτους. Εἶτα βιοπροδεικτικωτέρως μειζόνως πειθῶν τὸν λόγον, οὐκ ἀπὸ τῆς ὑμετέρας μόνον, ἀλλὰ ϗ ἀπὸ τῆς κηλάσεως αὐτοῦ σωκήσου, ἐπάγων ϗ λέγων· 6 Καὶ ὃς ἐὰν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων, συμφέρει αὐτῷ, ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς εἰς ⓦ τράχηλον αὐτοῦ, ϗ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τοῦ θαλάσσης. Ὥσπερ γὰρ ⓓ τούτους τιμωρητὰς, φησὶ, δι' ἐμὲ ⓦ θερμοὺς ἔχουσι, μᾶλλον δὲ τῆς βασιλείας αὐτῆς μείζω τιμῶ, ὅτε δὴ ϗ ⓓ ἀπειμάζοντες (τοῦτο γὰρ ὅτι ὁ σκανδαλίσας) τὸ ἐγκάτιον δώσουσι δίκην. Εἰ δὲ σκανδάλου τὸν ὕδατος καλεῖ, μὴ θαυμάσῃς. πολλοὶ γὰρ τῶν μικροψύχων, οὐκ ὡς ἔτυχεν, ἐκ τοῦ προφθῆναι καὶ καθυδατισθῆναι ἐσκανδαλίσθησαν. ἔστι αἴρων τοίνυν καὶ αὔξων ὁ ἔλεγχος τὸν ὀξὺ αὐτοῦ ὑφοῦσι βλάβεως. ϗ οὐκ ἔστιν ἀπὸ τῶν αὐτῶν τὸν ὑμετέρων ἐμφανῆ, ἀλλ' ἀπὸ τῶν πρὸ ἡμῶν γνωρίμων ὁ ἀφορητὸς αὐτῆς ἐσδείκνυται. ὅταν γὰρ μάλιστά καθάπαξ βάλητε τῶν παχυτέρων, αἰσθητὰ ἀγὰ προβιβάσματα. διὸ ϗ ἐκ τούτου βουλόμενος δεῖξαι, ὅτι πολλῷ ὑποχήσονται τὸν ὑμετέρων, ϗ καθικέσθαι τῆς τῶν ὀλιγοστιούντων αὐτοῖς ἀπονοίας, αἰσθητὸν ἅμα κόλασιν εἰς μέσον ἤγαγε τὸν

τὴν τῦ μύλυ ἢ τῦ καταπονισμῦ. καίτοιγε ἀκόλυθον τῷ πρότερον εἰπεῖν· ὁ μὴ δεχόμενος ἕνα τῶν μακρῶν τύπων, ἐκεῖ δ' δέχεται, ὃ πάσης χολάσεως πικρότερον ἦν· ἀλλ' ὅπερ τῶν σφόδρα δυαιαθήτων ἢ παχυτάτων ἢ ὃ φοβερὸν τῦτο ὄχ ὕτω καθικνεῖτο, ὥσπερ μύλυ ἢ καταπονισμός. καὶ οὐκ εἶπεν, ὅλι μύλος κρεμασθήσ) εἰς ⓦ τράχηλον αὐτῦ, ἀλλὰ συμφέρὰ αὐτῷ τῦτο ὑπομένειν, δεικνὺς ὅτι ἕτερον τῦτο χαλεπώτερον αὐτὸν δυναμένῳ κακὸν· εἰ γὰρ τῦτο ἀφόρητον, πολλῷ μᾶλλον ἐκεῖνο. Εἶδες πῶς ἑκατέρωθεν φοβερὸν ἐπίνοσε τὸν ἀπειλῶν, τῇ μὲν τοῦ γνωρίμυ παραδείγματος συνκείσει σαφέστερον αὐτὸν ποιῶν, τῇ δ' ὑπερβολῇ ὑπεροχῇ πολλῷ μείζονα τῆς ὁρωμένης φαντάζεσθαι παρασκευάσας; Εἶδες πῶς τὸ ἔρριζον δυέσασι τῆς ἀπονοίας τὸ φρόνημα; πῶς ἰάσατο τῆς κενοδοξίας τὸ ἕλκος; πῶς ἐσταλάδυσε μηδαμῦ τῶν παρόντων ἐρᾶν; πῶς ἔπεισε σὺν ὑπομονῇ τῶν παρόντων τὸ ἑκάτερον πόνῳ καὶ διώκειν τάχος;

Οὐδὲν γὰρ ἀπονοίας χεῖρον. αὕτη ἢ τῶν κατὰ φύσιν ἀξίωσιν φρενῶν, καὶ μωρῶν ὑπερβάλλει ΗΘΙΚΟΝ δόξαν· μᾶλλον δ' ἢ σφόδρα δυσπάτους εἶ) ποιῆς. ὥσπερ γὰρ εἴ τις τεῖχος ὑψηλότερος, ἢ καὶ νομίζοι τῦτο, ἢ δυσπέρατον ἑαυτὸν ὡς ἀσφαλῆ νομίζων αὐτῶν τοῦ κρυφαίυ, οὕτω ἕτερον ζητήσομεν δεῖγμα ἀνοίας· ὅπερ ἢ ἔστιν ἀνθρώπου ἀπορουμένου ἴδιος καὶ ἀπόντων βλέποντα ἑαυτὸν ἡγούμενον εἶ), καὶ ὕβριν νομίζοντα τὸ μὴ τῶν πολλῶν ζῆν, μὴ ζήτει λοιπὸν ἕτερον ἔλεγχον ἰδεῖν τῆς ἐκείνυ παραφροσύνης. τῶν γὰρ φύσει μωρῶν πολλῷ καταγελαστότερος οὗτος, ὅσον ἢ ἔχων ταύτην δημιουργεῖ τὴν νόσον. ὁ ταύτῃ δ' μείων ἀθλιος, ἀλλ' οὐκ ἢ ἀνθρωπίνως εἰς αὐτὸ τῆς κακίας ἐμπίπτει τὸ βάραθρον. πότε γὰρ ὁ ἰδιώτης ὑπηγώνισται ἁμαρτημάτων ὡς χρή; πότε αἰσθήσεται πλημμελῶν; ἢ γὰρ ὡς αἰδρά ποδον κακὸν ἢ ἀγχιμαλωτον λαβὼν αὐτὸν ὁ δεσπόλυος ἄπεισι, ἢ ἄγει καὶ φέρει ραπίζων πανήγυρι καὶ μυρίας περιβάλλων ὕβρεσιν. Εἰς τοσαύτην γὰρ αὐτὸν ἄγνοιαν λοιπὸν, ὡς πείθειν ἢ τοὺς παίδων ἢ γυναικῶν μεγαφρονεῖν, ἢ τοὺς τῶν πενήτων τῶν οἰκείων· ἕτερος δ' τοιαυτίον ἀπὸ τῆς τῶν πενήτων περιφανείας φυσᾶσθαι παρασκευάζει, ὅπ ἡμῖν δῦ δι' ὁποτέρων, ὅταν ἀπὸ τῶν σωμάτων ὁμοίως φλεγμαίνωσιν, ἢ μὴ ὅπῃ εὐπαρείας ἔχον πατέρας καὶ πάππους ἢ ὅπι πάππους, ἢ ὅπῃ λαμπρεῖς ἢ περιφανεῖς; πῶς οὖν δῦ τις ἑκατέρων ἁπτώσεται τὸν φλεγμονῶν; πρὸς μὲν ἐκείνους λέγων, ἀνάξιον περιττέρω τῶν πάππων ἢ τῶν προπάππων, ἢ πολλοὺς ἴσως εὑρήσεις ματαίρους ἢ ὀπλαίζας ἢ καπήλυς· πρὸς δ' τούτυς σὺν ἀπὸ τῆς εὐπαρείας τῶν προγόνων φυσωμένους ὅ σώματον πάλιν, ὅτι ἢ σὺ πάλιν ἀνωτέρω προβῆναι τῶν προγόνων, ὥσπ πολλῷ σε λαμπρότερος πολλοῖς. ὅτι γὰρ τῦτον ἔχει ⓦ δρόμον ἡ φύσις, φέρε ἢ ἀπὸ τῶν γραφῶν ὑμῖν ἀποδείξω. ὁ Σολομῶν υἱὸς βασιλέως ἦν, ἢ βασιλέως λαμπρεῦ· ἀλλ' ὁ τούτυ πατὴρ τῶν εὐτελῶν ἢ ἀσήμων, ἢ ὁ πρὸς μητρὸς δ' πάππος ὁμοίως. σὺν γὰρ δῦ ψιλῷ στρατιώτῃ τὴν θυγατέρα ἐξέδωκεν. Εἰ δ' ἀναβαίης ἀνωτέρω πάλιν ἀπὸ τῶν εὐτελῶν τούτων, λαμπρότερον εὑρήσεις τὸ γένος ἢ βασιλικώτερον. οὕτω δὲ ὅπῃ τῦ Σαούλ, ὅπ ἢ ὅπῃ πολλῶν ἑτέρων βέλτιος ἂν τῦτο συμβαῖνον. μὴ δὴ μέγα φρονῶμεν σύντονον. ἡ γὰρ ὄντι ὁ γένος, εἰπέ μοι; σὺν δὲν ἀλλ' ἢ ὄνομα μόνον πρόσλημμα ἔρημον· ἢ τῦτο εἴσεται κρίνον τὴν ἡμέραν ἐκείνην. ἐπεὶ δ' ὅπ πρέπον ἐκείνη, φέρε ἢ ἀπὸ τῶν πρόσθεν ὑμᾶς πείσωμεν, ὅτι σὺν δὲν μία σύντονον ὑπεροχή. δ γὰρ καὶ πόλεμος καταλάβῃ, καὶ λιμὸς, καὶ ἕτερον ὁποῦν, πολλὰ ἐλέγχεται τοῦτο τὰ τῆς εὐγλωσσίας φυσήματα. καὶ νόσος ἐπέλθοι, καὶ λοιμὸς, οὐκ οἶδε μαγῶσαι ⓦ πλούσιον δ ⓦ πένητα, ⓦ ἔνδοξον ἢ τ' ἄδοξον, τ' εὐγλῶτ δ τ' ἰδιῶτον· ὅτε ὁ θάνατος, ὅτε αἱ λοιπαὶ τῶν προσλημμάτων μεταβολαὶ, ἀλλ' ὁμοίως πᾶσι πάντα ἐπαμύσσεται, ἢ εἰ δῆ τι ἢ θαυμαστὸν εἰπεῖν, τοῖς πλουτῦσι μᾶλλον. ὅσῳ γὰρ ἀμβλύτεροι τύπων εἰσὶ, τοσύτῳ μᾶλλον αἱ λύπαι ἐπιπλέουσι). ἢ ὁ φόβος δὲ πρὸς τοὺς πλυτῦσι μείζων. ἢ γὰρ ἀρχὴ τοῦ ὅτι μάλιστα τρέμουσι,

ὴ τὸν δήμιος τῶν ἀρχόντων οὐκ ἔλαττον, ἀλλ' ἀ καὶ πολλῷ πλέον. πολλὰς γοῦν οἰκίας βιαίως ὁμοίως καὶ δήμων θυμὸς ἢ ἀρχόντων ἀνέτρεψεν ἀπειλή· ὁ δὲ πένης ἑκατέρων τούτων τῶν κυμάτων ἀπήλλακται. ὥστε ταύτην ἀφεὶς τὴν εὐχήν, εἰ βούλει μοι δεῖξαι ὅτι εὐθυμός εἰ, δεῖξον τῆς ψυχῆς τὴν ἐλευθερίαν, οἵαν εἶχεν ὁ μακάριος ἐκεῖνος, καὶ ταῦτα πένης ὤν,

Matth. 18. 8. γ. Bas. in. in. ὁ λέγων τῷ Ἡρῴδῃ, Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ σου· οἵαν ἐπεχείπτο ὁ τοῦ ἐκείνου τοιοῦτος, ἢ μετ' ἐκεῖνον τοιοῦτος, ὁ λέγων τῷ Ἀχαάβ, Οὐ μὴ φείσωμαί σου ἐγὼ Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἢ σὺ ἢ ὁ οἶκος τοῦ πατρός σου· οἵαν εἶχον οἱ προφῆται· οἵαν οἱ ἀπόστολοι πάντες. ἀλλ' ἦν αἱ τῶν πλουτούντων ψυχαὶ τοιαῦται, ἀλλ' ὥσπερ οἱ τοῦ μυελοῦ ὄντες παιδαγωγοὶ ἢ δημόται, ὅταν σοβεῖ ἐπάρας τὸ ὄμμα τολμῶσι καὶ τοῦ ἀρετῆς παρρησιάσασθαι. ὁ γὰρ τῶν χρημάτων ἔρως ἢ ὁ τῆς δόξης ἢ ὁ τῶν ἄλλων πολλῶν, φοβεροὺς εἰς αὐτοὺς βλέποντας, δουλοπρεπεῖς ποιοῦσι καὶ κόλακας. σοβεῖν γὰρ ὅπου ἐλευθερίαν αἰσχρὸν, ὡς τὸ βιωτικοῖς ἐμπεπλέχθαι πράγμασι, καὶ τὰ δοκοῦντα εἶναι λαμπρὰ παρεβεβλῆσθαι. σοβεῖ γὰρ ἕνα δεσπότην καὶ δύο ἢ τρεῖς, ἀλλὰ μυελοῦ ὁ τοιοῦτος ἔχει. καὶ εἰ βούλεσθε ἀριθμῆσαι τούτους, εὑρήσομεν ἕνα καὶ τὸν εὐδοκιμοῦντα ἐν βασιλείοις, καὶ ἔξω αὐτοῦ καὶ χρήματα πάμπολλα, καὶ δυναστεία μεγάλη, καὶ παρρησία πολλὴ ἔχουσα, καὶ πρόνοιαν πολλὴν φαίνει, καὶ ἀποβλέπουσιν πάντων. ἰδωμεν τοίνυν, εἰ μὴ οὗτος ὅτι ὁ πάντων δουλικώτερος καὶ ἀντιστήσωμεν αὐτῷ μὴ δοῦλον ἁπλῶς, ἀλλὰ δοῦλον δούλων πολλοὶ γὰρ καὶ οἰκέται δούλων ἔχουσιν. οὗτος μὲν οὖν ὁ δοῦλος τοῦ δούλου ἕνα ἔχει δεσπότην· τί γάρ, εἰ καὶ μὴ ἐλεύθερον; ἀλλ' ἕνα, καὶ πρὸς ὃν ἐκεῖνος δοκοῦν ὁρᾷ μόνον. κἂν γὰρ ὁ τούτου δεσπότης αὐτὸν δοκῇ κρατεῖν, ἀλλὰ τέως εἰς μόνον πείθεται). κἂν τὰ πρὸς ἐκεῖνον αὐτῷ καλῶς ἔχῃ, ὁ δὲ δεῖν ἁπάντων καταδεέστατον βίον. οὗτος γὰρ ἕνα δὲ δύο μόνον, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ χαλεπωτέρους ἔχει δεσπότας. καὶ πρῶτον αὐτὸν βασιλεύοντα μεμνᾶσθε. οὐκ ἔστι γὰρ ἴσον εὐτελῆ δεσπότην ἔχειν, καὶ βασιλέα ὑπὲρ πολλοὺς τὰ ὦτα διαφθείροντα μύθοις, καὶ τῶν μὲν τούτων, νῦν γὰρ ἐκείνων μνησθῶμεν. οὗτος κἂν μηδὲν ἑαυτῷ συνειδῶς ᾖ, πάντας ὑποπτεύει, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ στρατευομένους, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτῷ τεταγμένους, καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἐχθρούς. ἀλλὰ καὶ οὗτος, φησί, δεσπότην. καὶ πῶς ἴσον ἕνα καὶ πολλοὺς ἔχειν τοὺς διαβαλοῦντας αὐτόν; μᾶλλον γὰρ εἰ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειεν, οὐδὲ ἕνα εὑρήσει. πῶς, καὶ τὴν ἀρχὴν; ἐχθρὸς μὴ οὐδένα ἔχει τὸν ὑπεναντιουμένον αὐτοῦ τῆς δουλείας ταύτης, καὶ ἐξαγαγεῖν ἑαυτόν· ὅθεν οὐδὲ τὸν ὑπερβουλεύοντα οὐ τούτοις ἔχει. ὅτοι γὰρ οὐδὲ ἕτερον ἀποδιδόναι ἔχουσιν, ἀλλ' ἢ τὸν δικαιοκλεύσαντα τὴν εὐδοκιμοῦντα καὶ μᾶλλον ἀγαπώμενον παρὰ τῶν κρατούντων. διὰ καὶ πάντας ἀνάγκη κολακεύειν, τοὺς μείζονας, τοὺς ὁμοτίμους, τοὺς φίλους. ἔνθα γὰρ βασκανία καὶ δόξης ἔρως, οὐδὲ φιλίας εἰλικρινοῦς ὅστις ἰσχύς. ὥσπερ γὰρ οἱ ὁμότεχνοι φιλεῖν ἀλλήλους οὐκ ἂν δυναίντο ἀκριβῶς καὶ γνησίως, ὕτω καὶ οἱ ὁμότιμοι καὶ τῶν αὐτῶν ἐρῶντες τὰ τοῖς βιωτικοῖς· ὅθεν καὶ ὁ πόλεμος ἔνδον πολύς. εἶδες δεσποτῶν ἐσμόν, καὶ δεσποτῶν χαλεπῶν; βούλει καὶ ἕτερον ὑποδείξω τούτου χαλεπώτερον; οἱ μετ' αὐτὸν ἅπαντες παρὰ αὐτοῦ ἠμέσθαι ἀποδίδοσιν, οἱ παρ' αὐτὸ κωλύσαι γενέσθαι πλησίον καὶ προσφωνεῖν. ἀλλ' ὦ τοῦ θαύματος. ἐγὼ μὲν ὑπερῆμαι δεσπότας δεῖξαι, ὁ δὲ λόγος προῆκε καὶ ἀγωνιζόμενος, πλέον τῆς ὑποσχέσεως ἐποίησε, πολεμίους ἀντὶ δεσποτῶν δείξας, μᾶλλον δὲ καὶ πολεμίους καὶ δεσπότας τοὺς αὐτούς. θεραπεύονται μὲν γὰρ ὡς δεσπόται, φοβεροὶ δὲ εἰσιν ὡς πολέμιοι, καὶ ὑπερβουλεύουσιν ὡς ἐχθροί. ὅταν οὖν τις τοῦ αὐτοῦ καὶ κυρίους ἔχῃ καὶ ἐχθρούς, τί ταύτης τῆς συμφορᾶς χεῖρον γένοιτ' ἄν; ὁ μὲν δοῦλος, καὶ ὑπατεύῃ, ἀλλ' ὅμως ὑπομνήσεως ἀπολαύει παρὰ τῶν κεκλυόντων καὶ βυτίσας· ὅταν δὲ καὶ ὑπατεύσῃ, καὶ πολεμοῦνται, καὶ κατ' ἀλλήλων ἐξήκασι, καὶ τοσούτῳ τῶν σὺ παῖς μάχης χαλεπώτερον, ὅσῳ καὶ λάθρα κεντοῦσι, καὶ σὺ προσωπείῳ φίλων τὰ τῶν ἐχθρῶν διατίθεσι,

πῆσαι, ἢ ὀκ τῆς ἑτέρων πολλάκις βδοκιμάσαι συμφορᾶς. ἀλλ' ἃ τὰ ἡμέτερα διάδηλα· ἀλλὰ κἂν τοσαύτη κακῶν ἔτεροι, πολλοὶ τῶν σωθησομένων· κἂν βδοκιμῇ, πολλοὶ τῶν σωθέντων μετ' ἀποστολου· Εἶτα γὰρ πάλιν ἓν μέλος, συμπάλιν πάντα τὰ μέλη· εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη, φησί. Ϛ νῦν μὲ ἔλεγεν ὁ ταῦτα παθών, Τίς μου δύναται ἐλπίς, ἢ χαρά; ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς; νῦν γέ, Ὅτι νῦν ζάμεν, ἐὰν ὑμεῖς στήκητε ἐν Κυρίῳ· νῦν γέ, Ἐκ πολλῆς θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν· καὶ, Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; Τίς σκανδαλίζεται, Ϛ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; Ἵνα δῶν ἔνεκεν ἔπεσε τῆς ζάλης αἰνιττόμενα Ϛ τὴν κυμάτων ἔξωθεν, καὶ οὐ προσέχομεν ὅτι τοῦτον, Ϛ τὰ ὀνόματα ἀφέντες τῶν ἀγαθῶν, ὅτι τὰ πράγματα βασιζόμεν αὐτά; δόξα γὰρ Ϛ δυναστεία καὶ πλοῦτος καὶ βδοκίμησις Ϛ τὰ τοιαῦτα πάντα, ὀνόματα πρὸς ἐκείνους, πράγματα δὲ ἡμῖν πράγματα· ὥσπερ δὲ τὰ λυπηρά, θάνατος καὶ ἀτιμία καὶ πενία καὶ ὅσα τοιαῦτα, ὀνόματα μὲν πρὸς ἡμᾶς, πράγματα δὲ πρὸς ἐκείνους. καὶ, εἰ βούλει, τοῦτο δόξωμεν πρᾶγμα εἶναι εἰς μέσον ἀγάγωμεν τοῦτο πρὸς ἐκείνους πᾶσαν ἐπάγουσαν Ϛ πλοῦτον. Ϛ οὐ λέγω ὅτι ὀλιγοχρόνιος, οὐδ' ὅτι ταχέως σβέννυται· ἀλλ' ὅτε φθονεῖ, ὅτε μοι δεῖξον αὐτοῦ. μὴ παρέλης τῆς πόρπης τὰ ὀπισθόμματα καὶ τὰς ὑπογραφάς, ἀλλὰ κεκραγωπισμένον εἰς μέσον ἄγε, καὶ ὀπίδειξον ἡμῖν, ἵνα ὅτε αὐτῆς ἐλέγξω ὃ δυσιδές. ὀχοῦν ὃ ὄγκος πάντως ἐρεῖς, Ϛ ὁ πλοῦτος τῶν ῥαδιούργων, καὶ τὸ κήρυκος τοῦ φωνοῦ, καὶ τῶν δήμων τοῦ θεάτρου, καὶ τοῦ, πρὸς τῶν πολλῶν σιγοῦ, καὶ ὁ τύπτεσθαι σὺν ἀπορτωνίᾳ ἄπορος, καὶ ὁ ὑπὸ πάντων περιβλέπεσθαι. ἀλλ' ταῦτα ὄντα λαμπρά; Φέρε δῶν, ἐξετάσωμεν εἰ μὴ πρέπτα ταῦτα, καὶ ὑπόληψις μόνον αὐτοῖς. τί γὰρ ὄγκος ἀπὸ τούτων βελτίων ψυχῆς, ἢ σῶμα, ἢ τοῦ ψυχοῦ; τοῦτο γὰρ δῆθεν πρὸς. ἆρα ὑψηλότερος ἔσαι ὀντεῦθεν ἢ ἰσχυρότερος ἢ ὑγιεινότερος ἢ ταχύτερος ἢ τὰς αἰσθήσεις ὀξυτέρας κτήσῃ καὶ πρᾳοτέρας; ἀλλ' ὐδεὶς δῶν ἔρει τοῦτο εἰπεῖν. ἴσωμεν τοίνυν ὅτι τοῦ ψυχοῦ. μὴ ποτε ὀχῇ τι κέρδος προσγενόμενον ὀντεῦθεν εὑρήσομεν; τί δῶν; σωφρονέστερος, ὑπιεικέστερος, σωφρονέστερος ἀπὸ ταύτης ἔσαι τῆς θεραπείας ὁ πλοῦτος; ὐδαμῶς. ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἄπαν. οὐ γὰρ ὅπερ ὑπὸ τοῦ σώματος, τοῦτο καὶ ὀνταῦθα συμβαίνει. ὀχῇ μὲν γὰρ ὐδεὶς προσλαμβανομένῃ ἀρετὴν τὸ σῶμα· ὀντεῦθεν δὲ μόνον τοῦτο ἔστι τὸ δεινόν, ὅτι ὐδεὶς καρποῦται χρηστόν, ἀλλὰ ὅτι καὶ κακίαν δέχεται· πολλὴν ὀντεῦθεν ἡ ψυχή. καὶ γὰρ εἰς ἀπόνοιαν καὶ κενοδοξίαν καὶ ὀργὴν καὶ εἰς θυμοὺς καὶ εἰς μυρία ἐλαττώματα πολλὰ ὀντεῦθεν ὀχφέρει. ἀλλὰ χαίρει, φησί, καὶ γάνυται τούτοις, καὶ φαιδρύνεται. ὦ κολοφῶνα μοι τῆς κακῆς εἶπες, καὶ τοῦ νοσήματος τὸ ἀκίατον. ὁ γὰρ χαίρων ὅτι τούτοις, ὐδεὶ ἀπαλλαγῆναι ῥᾳδίως αὖ θελήσειε τῆς ὑποθέσεως τῶν κακῶν, ἀλλ' ἀπετείχισεν ἑαυτῷ τῆς θεραπείας τὴν ὁδὸν σὺν τῆς ἡδονῆς. ὥστε τὸ μάλιστα ὅτι τὸ δεινόν, ὅτι ὐδεὶ ἀλγεῖ, ἀλλὰ καὶ χαίρει τῶν νοσημάτων αὐξανομένων αὐτοῖς. ὐδεὶ γὰρ πάντα τὸ χαίρειν καλόν, ἐπεὶ καὶ κλέπτειν χαίρουσι κλέπτοντες, καὶ μοιχὸς μοιχεύων τὸ πλησίον γάμον, καὶ ὁ πλεονέκτης ἁρπάζων, καὶ ὁ αἱδροφόνος φονεύων. μὴ τοίνυν, εἰ χαίρει, ἴδωμεν, ἀλλ' εἰ ὅτι χρήσιμον· καὶ διαστρεψώμεθα μήποτε τοιαύτην εὑρήσομεν τὴν χαράν, οἵαν τοῦ μοιχοῦ καὶ τοῦ κλέπτου. τίνος γὰρ ἕνεκεν, εἰπέ μοι, χαίρει; διὰ τὸν πλοῦτον τοῦτον τῶν πολλῶν δόξαν, καὶ τὸ δύνασθαι φυσᾶσθαι καὶ περιβλέπεσθαι; καὶ τί τῆς ὀπιθυμίας ταύτης πονηρότερον γένοιτ' ἄν, καὶ τοῦ ἀτόπου τούτου ἔρωτος; εἰ γὰρ μὴ πονηρόν, παύσασθε σὺν κενοδόξοις σκώπτοντες καὶ μυρίοις πλυνόντες σκώμμασι· παύσασθε τοῖς ἀπονενοημένοις καὶ ὑπερόπλοις ἐπιτρώμενοι. ἀλλ' οὐκ ἂν ἀνάσχοισθε· οὐχοιῶν μυρίας ἄξιοι καὶ ἀπείρους κατηγορίας, κἂν μυρίοις ἔχωσι ῥαδιούργοις. καὶ ταῦτά μοι πρὸς τῶν ἀνεκτοτέρων ἀρχόντων εἰρήσθω· ὡς τούς γε πλείονας καὶ λῃστῶν καὶ ἀνδροφόνων καὶ μοιχῶν καὶ τυμβωρύχων μείζονα ἀπὸ τῶν ὧν ἡμεῖς ἁρπάσομεν ἀπὸ τοῦ μὴ καλῶς κεχρῆσθαι τῇ ἀρχῇ. καὶ γὰρ καὶ

χλέπτοισιν ἐκείνων ἀναισχυντότεροι, καὶ σφάττουσιν ἱλαμφότεροι, καὶ ἀστελγαίνοισι πολλῷ πλέονι μᾶλλον, καὶ διορύττουσιν οὐ τοῖχον ἕνα, ἀλλὰ οἰκίας καὶ οἰκίας ἀπείρους, ἀπὸ τῆς ἐξουσίας πολλὴν τὴν βύκλιαν ἔχοντες, καὶ ἀγελάδοισι ἀγελείαν χαλεπωτάτην, τοῖς πάθεσιν ὑποκύπτοντες ἀθλίως, [καὶ τὸν ζυγὸν οὐλὸς τύπτουσιν ἀφειδῶς] καὶ τὸν ζυγὸν ζυγοδότας αὐτοῖς ἀπὸ τῆς τέμνοντες. μόνος γάρ ἐστιν ἐλεύθερος, καὶ μόνος ἄρχων, καὶ τῶν βασιλέων βασιλεύοντες, ὁ τῶν παθῶν ἀπηλλαγμένος. ταῦτ' οὖν εἰδότες, διώξωμεν τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν, καὶ τῆς πονηρᾶς ἀγελείας ἀπαλλάξωμεν ἑαυτούς· καὶ μήτε ἀρχῆς ὄλκον, μήτε πλούτου τυραννίδα, μήτε ἄλλο τι τοιοῦτον μακαριστὸν νομίζωμεν, ἀλλ' ἀρετὴν μόνην. αὕτη γὰρ καὶ τῆς ἐνταῦθα ἀπολαυσόμεθα ἀδείας, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτυχόμεθα ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ιθ. 7 ΟΥΑΙ ΤΩ ΚΟΣΜΩ ΑΠΟ ΤΩΝ ΣΚΑΝΔΑΛΩΝ. ἀνάγκη γάρ ἐστιν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ τὰ σκάνδαλα ἔρχεται.

Καὶ εἰ ἀνάγκη ἐστὶν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, εἶπόι τις ἂν ἴσως τῶν ἀκουόντων, ἵνα ταλαιπωρῶμεν κόσμοι, δέοι ἀμῶναι καὶ χεῖρα ὄρεξαι; τοῦτο γὰρ ἰσχυρὸν καὶ ἄπεστί που, σκάνδαλον καὶ τυγχάνει. τί οὖν ἂν εἴποιμεν πρὸς τὴν αὐτοὺς αἰσχυντον γλῶτταν; καὶ ἵνα τῆς θεωρητικῆς ταύτης ἴσου ἐπιζητῶμεν; καὶ γὰρ Θεὸς ὢν ἂν ἄνθρωπος ἐγένετο δι' σέ, καὶ δούλου μορφὴν ἔλαβε, καὶ τὰ ἄγραστα πάθη ὑπέστη, καὶ οὐδὲν ἀπέλιπε τῶν εἰς αὐτὸν ἡκόντων. ἀλλ' ὅμως πλέον οὐδὲν γέγονε τοῖς ἀγνώμοσι, διὰ τοῦτο οὐ παύομαι ταλαιπωρῶν, ὅτι μὴ τὴν τοσαύτην θεωρητέαν ἔμεινας ὅτι τῆς ἀρρωστίας. ὥσπερ οὖν εἴ τις καμνόντα πολλῆς ἀπολαύσαντα ἐπιμελείας, καὶ οὐκ ἐθελήσαντα τοῖς πιθανοῖς ἰατρικοῖς θρίξων λέγει, οὐαὶ τῇ δεινῇ νόσῳ, οὐ διὰ τῆς ἀρρωστίας, ἀλλὰ διὰ τῆς οἰκείας πύξηται ῥᾳθυμίας. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν οὐδὲν ὄφελος ἀπὸ τοῦ θρήνου, οὐ γὰρ τοῦτο εἶδος θεωρητέας ἐστί, τὸ παρεμπεῖν τὸ ἐσόμενον καὶ παλαίσαι. πολλοὶ γὰρ πολλάκις συμβαλόντες μὲν οὐδὲν ὠφελήθησαν, θρηνηθέντες δὲ ἀνέστησαν. διὸ καὶ μάλιστα τοῦτο οὐαὶ τίθεικε, διεγείρων αὐτὸν καὶ ἐναγωνίους ποιῶν καὶ ἐγκαρτερεῖν παρασκευάζων. μὴ δὲ τούτων καὶ τῶν ἑπομένων ὑπιδείκνυται τὸν περὶ αὐτοῦ ἐκείνους, καὶ τὴν ἀμεσότητα τὴν αὐτοῦ, ὅτι καὶ ἀντιπόνους ἀθλοῖ, οὐ δυσχεραίνων μόνον, ἀλλὰ διορθούμενος καὶ τῷ θρήνῳ καὶ τῇ παῤῥησίᾳ, ὥστε αὐτὸν ἀναλῆσαθαι. καὶ πῶς ἔνι τοῦτο, φησίν; εἰ γὰρ ἀνάγκη ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, πῶς δυνατὸν ταῦτα μὴ φυγεῖν; ὅτι ἐλθεῖν μὲν τὰ σκάνδαλα ἀνάγκη, ἀπολέσθαι δὲ οὐ πάντως ἀνάγκη. ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἰατρὸς εἴποι (οὐδὲν γὰρ κωλύει τῷ αὐτῷ τοῦ παραδείγματι χρήσασθαι πάλιν) ἀνάγκη τὸν νόσον τὸνδε ἐπιζῆσαι, ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη διαφθαρῆναι πάντως τὸν τῆς νόσου πεπονθότα. τοῦτο δὲ ἔλεγεν, ὅπερ ἔφην, μὴ τὰ ἄλλων καὶ σὸν μαθητὰ ἀφυπνίζων. ἵνα γὰρ μὴ νυστάζωσιν, ὡς ὅτι εἰρωνεύεται ἀπαράσχετον βίον πεμπόμενοι πολλοὺς ἐφεστῶτας

β. Κορ. ζ. ε. αὐλοῖς δείκνυσι πολέμους ἔξωθεν, ἔνδοθεν· ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· Ἔξωθεν μάχαι, ἔνδοθεν φόβοι, κίνδυνοι ἐν ψευδαδέλφοις. καὶ Μιλησίοις δὲ διαλεγόμενος ἔφη, ὅτι ἀναστήσονται

Μιχ. ζ. ε. λύκοι ἐξ ὑμῶν λαλοῦντες διεστραμμένα. καὶ ὁ Χριστὸς δὲ ἔλεγεν, Ἐχθροὶ δ' ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ. ὅταν δὲ ἀνάγκην εἴπῃ, καὶ τὸ αὐθαίρετον τῆς ἐξουσίας δείκνυσι, καὶ τὸ ἐλεύθερον τῆς προαιρέσεως, καὶ τὸ ἀναλγητον τῶν πραγμάτων ὑποβάλλων τῷ βίῳ φησὶ ταῦτα· ἀλλὰ τὸ πάντως ἐσόμενον προλέγει. ὅπερ ὁ Λουκᾶς ἑτέρᾳ λέξει παρέστησεν εἰπών ὅτως· ἀνέκδεκτόν ἐστι τὸ μὴ ἐλθεῖν

τὰ

τὰ σκάνδαλα. Τί δέ ἐστι τὰ σκάνδαλα; κωλύματα τῆς ὁρθῆς ὁδοῦ. οὕτω δὲ ἡ ὅτι τῆς σκηνῆς τοὺς ἐκεῖ ζῶντα δεινοὺς καλοῦσι, τοῦτο τὰ σώματα ἀφαιρέσονται. οὐ τοίνυν ἡ παῤῥησία αὐτοῦ τὰ σκάνδαλα ἀγνοεῖ (ἄπαγε) οὐδὲ ὅτῳ προεῖπε, ἀφ' ἑαυτοῦ γνοῦς, ἀλλ' ὅτῳ πρώτως ἔμελλεν ἔσεσθαι, δι' αὐτοῦ προφῆναι· ὡς εἰ μὴ ἐβούλοντο ἡ φέρεσθαι αὐτὰ πορεύεσθαι, οὐδ' ἂν ἦλθον· εἰ γὰρ μὴ ἔμελλον ἔρχεσθαι, οὐδ' ἂν προερρήθη. ὅτῳ δὲ σκανδαλισθῆναι ἔμελλον, φησί, καὶ αἰτίαν ἐδόσπασαν, ἦλθε καὶ προλέγει· ὃ μέλλον ἔσεσθαι. καὶ εἰ διορθώθησαν σκῆνοί, φησι, καὶ μηδεὶς ἐπ' ἐμοὶ τὰ σκάνδαλα κομίζων, οὐκ ἔμενεν ὁ λόγος ὅτος· ψεύδους ἀλίσκεσθαι; οὐδαμῶς. οὐδὲ γὰρ ἂν ἐλέχθη. εἰ γὰρ ἔμελλον διορθοῦσθαι πρώτως, οὐκ ἂν εἶπεν, ὅτι ἀνάγκη ἐλθεῖν· ἀλλ' ὅτῳ προηδει ἀδιορθώτους ἐσομένους οἴκοθεν, ἀφ' τοῦτο εἶπεν ὅτι πρώτως ἥξουσι. καὶ τίνος ἕνεκεν αὐτὸς οὐκ αἰσθανόμενος, φησίν; ἵνα γὰρ ἔνεκεν ἀναιρεθῶσιν ἔδει; ἀφ' οὗ βλασφημούμενος; ἀλλ' οὐκ ἐκεῖθεν ἡ βλασφημούμενοι ἀπόλλυνται, ἀλλ' ἐκ τῆς ἑαυτῶν ῥᾳθυμίας. καὶ δηλοῦσιν ἡ ἐναρέτοι, καὶ μόνον οὐδὲν ἀδικούμενοι ἐντεῦθεν, ἀλλὰ καὶ μέγιστα κερδαίνοντες, οἷος ἰῶβ ὁ Ἰώβ, οἷος ὁ Ἰωσὴφ, οἵοι πρῶτοι ἡ δίκαιοι. εἰ δὲ ἀπόλλυνται πολλοί, οὐδὲ ἐκ ἑαυτῶν ὕπνον. εἰ δὲ μὴ ὕτως εἶχεν, ἀλλὰ οὐδὲ τὰ σκάνδαλα ἡ ἀπώλεια, πρὸς τὰς ἀπολέσθαι ἔδει. εἰ δέ εἰσιν ἡ ἀφαφυήντες, ὁ μὴ ἀφθόγγων ἑαυτοῖς λογιζέσθω. τὰ γὰρ σκάνδαλα, ὅπερ ἔφην, καὶ διεγείρει καὶ ὀξυτέρους ποιεῖ καὶ ἀκριβῆ, καὶ οὐ μόνον ἐκ φυλαττόμενον, ἀλλὰ καὶ τὴν προσπεσόντα ταχέως αἴρει. ἀσφαλέστερον γὰρ αὐτὴν ἐργάζεται, καὶ δυσάλωτον μᾶλλον ποιεῖ. ὥστε, δι' ἣν φωνὴν, οὐ μικρὸν ἀντίδοτον καρπούμεθα κέρδος, τὸ διηνεκῶς ἐγρηγορέναι. εἰ δ' γὰρ πολεμίων ὄντων, καὶ τοσούτων πειρασμῶν ἐπικειμένων καθ' ἡμῶν, ὑπνοῦμεν ἐν ἀδείᾳ ζῶντες· καὶ εἰ βούλει, τὸ προῆκον αἴτιον σκόπει. εἰ γὰρ ὀλίγον χρόνον, ταχὺ ἂν ἐν τῇ παρδείσῳ ζήσας ἐν τρυφῆς ἀπολαύσας εἰς τοσοῦτον ἦλθοι κακίας, ὡς καὶ ἰσοδύναμον φάναι θεῖναι, καὶ τὸν ἀπατεῶνα διέρχεσθαι νομίσαι, καὶ μιᾶς μὴ κατασχεῖν ἐντολῆς· εἰ καὶ τὸ ἐφεξῆς βίον ἀπαλαίπωρον ἔζη, τί οὐκ ἂν εἰργάσατο; ἀλλ' ὅταν ταῦτα εἴπωμεν, πάλιν ἕτερα ἀντιλέγουσιν ἐρωτῶντες, καὶ ἀφ' τί αὐτὸ τοιοῦτον ἐποίησεν ὁ Θεός; καὶ ὁ Θεὸς τοιοῦτον αὐτὸ ἐποίησεν (ἄπαγε) ἐπεὶ καὶ ἂν ἐκώλυσεν. εἰ γὰρ ἡμᾶς, ἐν οἷς ἂν ὠφθῶμεν αἴτιοι, οὐκ ἐγκαλοῦμεν τοῖς οἰκέταις, πολλῷ μᾶλλον ὁ τῶν ὅλων Θεός. ἀλλὰ πόθεν τοῦτο ἐγνώσθη, φησί; πρὸ ἑαυτοῦ καὶ τῆς ἑαυτοῦ ῥᾳθυμίας. τί ὅτι πρὸ ἑαυτοῦ; ἐρώτησον σαυτόν. εἰ γὰρ μὴ πρὸ ἑαυτοῦ εἶσι κακοὶ ἡ κακοὶ, μὴ κόλαζε τὸν οἰκέτην, μηδὲ ἐπίλυμα τῇ γυναικὶ ἐν οἷς ἁμαρτάνει, μηδὲ τύπτε τὸν υἱὸν, μηδὲ ἐγκάλει τῷ φίλῳ, μηδὲ μίσει τὸν ἐπηρεάζοντά σε [ἐχθρόν.] πάντες γὰρ ὅτοι ἐλεεῖσθαι, καὶ κολάζεσθαι ἄξιοι, εἰ μὴ οἴκοθεν πλημμελοῦσιν. ἀλλ' οὐ δυνάμεθα φιλοσοφεῖν, φησι. κἂν τοιγε ὅταν ζωὴς οὐκ ἐκείνων τὴν αἰτίαν ὦσαν, ἀλλ' ἀνάγκης ἑτέρας, δυνάσαι φιλοσοφεῖν. ὅταν γνῶ τὸν νόσον κατεχόμενος οἰκέτης μὴ ποιήσῃ τὰ ἐπιτάττοντα, καὶ μόνον οὐκ ἐγκαλεῖς, ἀλλὰ καὶ ζυγινώσκεις. οὕτω σὺ μάρτυς, ὅτι ὃ μὲ αὐτὸ, ὃ δ' οὐκ αὐτό. ὥστε καὶ ζῶθα, εἰ ἤδεις ὅτι τοῦτο γίνεσθαι τοιοῦτος, ποιητὴς ἦν, οὐ μόνον οὐκ ἂν ἐκάλεσας, ἀλλὰ καὶ συνῳκίμην ἔδωκας ἄν. καὶ γὰρ ἐνταῦθα ὅταν μὲ τὴν νόσον συζυγώσκεις, ὅτι Θεοῦ δὲ δημιουργήμα οὐκ ἂν ζωώσεις, εἶτα τοιοῦτος ὢν ἐκ ἐχεῖς γέγονε. καὶ ἑτέρωθεν ἡ σὺν τοιούτου ὑπισχνούμενος ῥᾴδιον· πολλὴ γὰρ τῆς ἀληθείας ἡ ἀσθένεια. ὅτι γὰρ μηδέποτε ἐκάλεσας οἰκέτην, ὅτι οὐκ ἔστι καλὸς τῇ ὄψει, ὅτι οὐκ ἔστι θυμήκης τὸ σῶμα, ὅτι οὐκ ἔστι πλούσιος; ὅτι τῆς φύσεως ταῦτα. οὐκοῦν τῇ τῆς φύσεως ἐγκλήματι ἀπηλλαχίαν, καὶ οὐδὲν ἀπορεῖ. ὅταν οὖν ἐγκαλῇς, δείκνυες ὅτι οὐ τῆς φύσεως τὸ ἁμάρτημα, ἀλλὰ τῆς προαιρέσεως. εἰ γὰρ ἐν οἷς οὐκ ἐγκαλοῦμεν, μαρτυροῦμεν τῆς φύσεως εἶναι τὸ πρῶτον, δῆλον ὅτι ἐν οἷς ἐπιτιμῶμεν, δηλοῦμεν ὅτι προαιρέσεώς ἐστι τὸ πλημμέλημα. μὴ τοίνυν μοι λογισμοὺς εἰς μέσον ἄγε διεστραμμένους, μηδὲ σοφίσματα, καὶ πλοκὰς ἀραχνῶν

νῶν βύτελεστέρας, ἀλλ' ἐκεῖνο πάλιν ἀποκριναί μοι· πόθεν αἱ θεόφυτοι ὁ Θεὸς εἰργάσατο; πόθεν τοῦτο δῆλον. πῶς οὖν ὑ πόνητες ἴσοι κ) Ⓦ τῆς ἀρετῆς λόγοι, ἢ Ⓦ τῆς κακίας; πόθεν Ⓠ ἀγαθοὶ ἢ χρηστοὶ ⁊ ὑτειακῆς; πόθεν Ⓠ φαῦλοι ἢ πονηροί; Εἰ γὰρ μὴ γεώμυες ζῶντα δῆτα, ἀλλὰ φύσεως ὄφι, πῶς Ⓠ μᾶλλον τοῦτό ἐισιν, Ⓠ ὄ ἐκεῖνο; Εἰ μᾶλλον γὰρ φύσει πάντες κακοί, οὐδένα οἷόν τε ἦν ἀγαθὸν εἶ). Εἰ δ' ἀγαθοὶ φύσει, οὐδένα κακόν. Εἰ γὰρ μία φύσις ἀνθρώπων ἁπάντων, ἔδει κ) τοῦτο πάντας" ἢ εἶ), Εἶτα τοῦτο, Εἶτε ἐκεῖνο ἔμβιον εἶ). εἰ δ' λέγοιμεν, ὅτι φύσει Ⓠ μᾶλλον ἀγαθοί, οἱ δ' κακοί (ὅπερ οὐκ ἂν ἔχοι λόγον, ὥσπερ ἀποδείξαμεν) ἐλεγχῶ ἀκίνητα ζῶντα εἶ). Ⓐ γὰρ τῆς φύσεως ἀκίνητα. σκόπει δὲ ὅπως πάντες κ πανταχοῦ, κ οὐδεὶς ἀπαθής, καὶ μυρία" φιλοσοφία. νυνὶ δ' ὁρᾶτε ὅπως ἀπὸ χρηστῶν φαύλους πολλοὺς, καὶ ἀπὸ φαύλων χρηστοὺς γινομένους, οὐδὲ μί ῥᾳδιμία, οὐδ' ἀσπουδή· ὅπερ μάλιστα δείκνυσιν οὐκ ὄντα φύσεως ζῶντα. ὅτε γὰρ μεταβάλλεται, ὅπου ἵνα τοῦτο σημήνῃ), ἀσπουδῆς δεῖται τὰ φυσικά. ὥσπερ γὰρ εἰς ὃ βλέπειν κ ἀκούειν ὑ διόμεθα πόνῳ, οὕτως ὑδὲ ἐν τῇ ἀρετῇ ἱδρώτων ἡμῖν ἔδει, Εἰ τῇ φύσει" αὐτῇ ἰῶ συγκεκληρωμένῃ. τίνος δ' ἕνεκεν κ φαῦλος ἐποίει, δικαίμυος ἀγαθοὺς πεῖσαι πόνους; κ μὴν φαύλους οὐκ ἐποίησι. πόθεν οὖν τὰ κακά, φησιν; ἐρώτησον σεαυτόν. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ, ὅτι ὑχὶ φύσεως οὐδὲ ἀπὸ Θεοῦ. οὐκοῦν αὐτόματά, φησιν; ὑδαμῶς. ἀλλὰ" ἀγνώτα; οὐφήμει ἀνόητε, ⁊ ἀποπήδησον τῆς μανίας ταύτης, μιᾷ ῥιπῇ Ⓦ Θεοῦ τιμῶν ⁊ τὰ κακά, κ τιμῇ τῇ δικαίᾳ. Εἰ γὰρ ἀγνώτα, ⁊ ἰσχυρὰ ἔσται κ οὐδὲ δύναται δικαίως δικάσται, οὐδὲ εἰς ὃ μὴ εἶ) χωρῆσαι. ὅτι γὰρ ὃ ἀγνώτον ἀνώλεθρον, πάντι που δῆλον. πόθεν ἢ κ ἀγαθοὶ τοσοῦτοι, τοσαύτην δύναμιν τοῦ κακοῦ ἔχοντος; πῶς Ⓠ γνῶτοι τοῦ ἀγνώτου ἰσχυρότεροι; ἀλλ' ὁ Θεὸς αὐτὰ" αἱρήσει, φησί, ποτε. πῶς ἢ κ αἱρήσει ζῶ" ὁμοῦ μα κ ὁμοδρεῖ κ" ὁμοπλακῆ, ὡς ἄν τις εἴποι; ὦ τῆς τοῦ διαβόλου κακίας, πόσον ὄζεῦρε κακόν; οἵα Ⓦ Θεοῦ ἀφελοδυσφήμια ἔπτυσε βλασφημία; οἵῳ προφήματι βυσσοειδὲς ἔτερον δύσφημον ἐπενόησε λόγον; βυλόμυοι γὰρ δεῖξαι, ὅτι οὐκ ἐξ αὐτοῦ τὸ κακόν, πονηρὸν ἄλλο δόγμα εἰσήγαγον, ἀγνώτα αὐτὰ φύσαντες εἶ). πόθεν οὖν τὰ κακά, φησιν; ἐκ ὑ θέλεως, κ μὴ θέλεως. αὐθ' ἢ τὸ θέλειν ⁊ μὴ θέλειν πόθεν; πῦρ ἡμῖν αὐτῷ. σὺ δ' ταύτην ποιᾷς ἐρωτᾶν, ὡς ἐὰν ἐρομένου σου, πόθεν τὸ βλέπειν κ μὴ βλέπειν; Εἶτα Εἰπόντος μου, ἐκ τοῦ μύειν κ μὴ μύειν, πάλιν ἔρεσο, αὐθ' ἢ τὸ μύειν κ μὴ μύειν πόθεν; Εἶτα ἀκούσας ὅτι ἐξ ἡμῶν αὐτῶν κ τὸ θέλειν, αἰτίαν πάλιν ἑτέραν ζητοίης. τὸ γὰρ κακὸν οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ' ἢ τὸ παρακοῦσαι Θεοῦ. πόθεν οὖν τοῦτό, φησιν, βύρει ἄνθρωπος; ἔρχει" ἄφρον ἰῶ τοῦτο βύρδην, Εἰπέ μοι; οὐδὲ γὰρ ἐγὼ τοῦτό φημι, ὅτι δύσκολον τοῦτο. ἀλλὰ πόθεν ἠθέλησε παρακοῦσαι Θεοῦ; λοιπὸ ῥᾳδιμίας. κύριος γὰρ ὢν ἑκατέρων, προὔς τοῦτο μᾶλλον ἀπέκλινεν. Εἰ δ' ἀπορᾷς ἔτι κ ἀπιστίας ταῦτα ἀκούων, ἐγώ σε ἐρήσομαι οὐδὲν δυσχερές οὐδὲ ποικίλον, ἀλλὰ ἁπλοῦν λόγον κ σαφῆ λέγειν. γίνεταί ποτε κακὸς, γίνεται δέ ποτε κ ἀγαθός; ὃ δ' λέγω τοιοῦτόν ἐστιν. ἐκρεμάτησάς ποτε παιδὸς, κ ἐάλως πάλιν ὑπὸ παιδὸς; παιδεύσεως μᾶλλον, κ ἐκρεμάτησας μᾶλλον; ὠργίσθης πώποτε, κ οὐκ ὠργίσθης; " πῶς ἥδιον πέπωκα, ἢ δ' " πῶς ἥδιον; ἐπόρισας ποτε, κ ἐσωφρόνησας πάλιν; πόθεν οὖν ταῦτα πάντα, Εἰπέ μοι; πόθεν; ὅτι (καὶ γὰρ αὐτὸς δ' λέγεις, ἐγὼ ἐρῶ) ὅτι "ὃ μὲν ἐπαισθάσας " κ ζωπύρησας σεαυτὸν, μὴ ἢ ταῦτα ἀζήμιόν σε κ ἐῤῥᾳδύμησας. τοῖς μὲν γὰρ ἀπεγνωσμένοις κ δι' ὅλου ὄσιν οὐ κακία ⁊ δυναθήσεται ἔχειν κ μαγνομένοις κ οὐκ ἐθέλουσιν οὐδὲ ἀκούειν τὰ διορθούντα αὐτούς," οὐδὲ ἀφελέξομεν περὶ φιλοσοφίας· τοῖς ἢ ποτὲ μὲν οὐ τύπτει, πολὺ ἢ οὐ σκεύεσι ἡμομένοις ἡδέως ἐρῶ· πρᾶσαί ποτε μοὶ τὰ μὴ προσήκοντα, μὴ ἢ ταῦτα καταχλιαθεὶς ὑπὸ ἐλέου κ τοῦ σαυτοῦ μετέδωκας τοῦ δικαίου; πόθεν οὖν αὕτη ἡ μεταβολή; οὐκ ἐξ ἀνάγκης ὅτι ἀπὸ τῆς γεώμυος κ τῆς προαιρέσεως; ἐνδήλων· κ οὐκ ἔστιν ὅστις ἂν δύναιτο εἰπεῖν τοῦτο. διὸ προκαλοῦμαι πάντας ἐπὶ τὴν ζητημ-

μῆ..

μὴ τούτων. Τὰ γὰρ κακὰ, οὐόμεθα ὅτι μόνοι, ἐὰν ζηλωθῶ. μὴ τοίνυν ζήτει, πόθεν τὰ κακὰ, μηδὲ ἀφόρει· ἀλλ' εὑρὼν ὅτι ἀπὸ ῥᾳθυμίας μόνης, φεῦγε τὰ κακά. καὶ εἴπῃς μοι, ὅτι ὑπ' ἐμοῦ ταῦτα· ὅταν ἴδῃς ὀργιζόμενον οἰκέτην ἢ προξενούμενον γυναῖκα καὶ ἐγκαλοῦντα παιδὶ ἢ κατηγοροῦντα τῶν ἀδικούντων, εἶπέ μοι ἐπὶ τούτοις αὐτοῖς· πῶς οὖν ἔλεγες, ὅτι ὑπ' ἐμοῦ τὰ κακά; Εἰ γὰρ ὑπ' ἐμοῦ, τίνος ἕνεκα ἐγκαλεῖς; εἶπε πάλιν, ἀπὸ σαυτοῦ λοιδορεῖς ἢ ὑβρίζεις; Εἰ μὲν γὰρ οὐκ ἀπὸ σαυτοῦ, μηδείς σοι ὀργιζέσθω· εἰ δὲ ἀπὸ σαυτοῦ, ἀπὸ σοῦ ἢ ἀπὸ τῆς ῥᾳθυμίας τῆς σῆς τὰ κακά. Οἴ" δαί; νομίζεις τινὰς ἀγαθοὺς; Εἰ μὲν γὰρ μηδεὶς ἀγαθός, πόθεν σοι τὸ ὄνομα τοῦτο; πόθεν σοι Ⓐ ἔπαινοι; Εἰ δὲ εἰσὶν ἀγαθοὶ, ἔνδηλον ὅτι ἢ τοῖς πατράσι ὑπῆρχε μόνοις. Ἀλλ' εἰ μή τις ὅλως ἐκὼν πειρᾶται μηδὲ πρὸς ἑαυτὸν, ἀδίκως εὑρέθησαν) ὑπολαμβάνοντες Ⓐ ἀγαθοὶ τοῖς κακοῖς, ἢ ἔσονται) ἢ αὐτοὶ ταύτῃ κακοὶ πάλιν. Οἱ γὰρ δὴ κάκιστοι ἡμῶν τῷ Ⓦ δικαίῳ δοκοῦσι ἐγκλήματα; εἰ δὲ μέντοι ἀγαθοὶ ἢ ὑπολαμβάνοντες, ἢ τὸ μάλιστα τῆς ἀγαθότητος αὐτῶν δεῖγμα, ἢ τοῖς σφόδρα μόνοις καὶ τοῦτο δῆλον, ὅτι οὐδεὶς οὐδέποτε ἀνάγκῃ κακός. Εἰ δὲ ἢ μὴ ταῦτα πρῶτα ζητεῖς, πόθεν τὰ κακά, ἀπὸ ῥᾳθυμίας εἶπον ἄν, ἀπὸ ἀργίας, ἀπὸ τοῦ πατράσι συγχαίρεσθαι, ἀπὸ τοῦ καταφρονεῖν ἀρετῆς. ὑπὸ τούτου γὰρ τὰ κακά, ἢ τὸ ζητεῖν τινας, πόθεν τὰ κακά· ὡς τῶν γε καρτερούντων οὐδεὶς ταῦτα ὑπιζητεῖ, τῶν ὑπείκων ἢ σωφρόνως ζῆν προαιρουμένων. Ἀλλ' Ⓐ πατρὸς πολεμοῦντος ἐξ ῥᾳθυμίας τινὰ" ἀνόητοι λέγε τούτων βουλόμενοι τῶν λόγων ὑπόνοιαν, ἀράχνας ὑφάσματα πλέκουσιν. ἀλλ' ἡμεῖς ταῦτα μὴ λέγωμεν μόνα, ἀλλὰ ἢ ἀφ' ὧν ἔργων ἀφαιρήσομεν. οὐδὲ γὰρ ἀνάγκης ὄντι ταῦτα. Εἰ γὰρ ἀνάγκης ἦν, οὐκ ἂν εἶπεν· ἀναι τῷ ἀνθρώπῳ, δι' οὗ" τὰ σκάνδαλα ἔρχεται. ἐκείνως γὰρ μᾶλλον ταλαιπωρεῖ, τοῦ ἐκ προαιρέσεως πατρός. Εἰ γὰρ, νὴ δι', λέγει, μὴ γαμεῖσθαι. οὐ γὰρ ὡς ἕτερα δι' αὐτὰ εἰσαγόντος τοῦτό φησιν, ἀλλ' ὡς αὐτὰ τὰ πρᾶγμα καταπολεμοῦντος. οἶδε γὰρ ὅτι νὴ δι', τὸ ὑφ' ἧς λέγει ἡ γραφή· ὡς ὅταν λέγῃ, Ἐλπισάμην ἄνθρωπον ἀφ' τοῦ Θεοῦ, Γεν. β. α. ἢ ὃ δώτερον αἴτιον, ἀλλὰ ὃ πρῶτον ποιῆσαι. ἢ πάλιν· ἐκ ἀφ' τοῦ Θεοῦ ἡ ἁμαρτία ἐστὶν αὐτῷ ὅτι; ἢ, Πιστὸς ὁ Θεὸς, δι' ὃν ἐκλήθημεν εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ἢ ἵνα μάθῃς ὅ- α. Κορ. α. θ. τι οὐκ" εἰσὶν ἀνάγκης, ἄκουσι ἢ τ' ἐξῆς. μὴ γὰρ ὃ ταλαιπωρεῖ φησίν·

8 Εἰ ἡ χείρ σου, ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὰ ἢ "ἔκβαλε ἀπὸ σοῦ. καλόν γάρ σοί ἐστιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν ἢ κυλλόν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.

9 Καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν ἢ βάλε ἀπὸ σοῦ. καλόν σοί ἐστι μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωήν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός·

Οὐ περὶ μικρῶν ταῦτα λέγων (ἅπαντι) ἀλλὰ περὶ φίλων, περὶ τῶν προσηκόντων, οὓς οὐ βούλει μικρῶν ἕνεκα ἀπολέσαι. τοῦτο ἢ ἀνωτέρω εἴρηκε, ἢ νῦν λέγει. οὐδὲν γὰρ οὕτω βλάπτει, ὡς ζημιοῖ πατήρ. ὅταν γὰρ ἀνάγκη μὴ δύῃται, δύναται φιλία πολλάκις καὶ εἰς βλάβην ἢ εἰς ὠφέλειαν. διὰ μὴ πολλῆς τῆς σφοδρότητος τὰς βλαπτούσας ἡμᾶς ἐκκόψωμεν καλείσθαι, τούτους ἀφαιρούμενος οὗτος τὰ σκάνδαλα φέροντας. εἶδες πῶς τὸν ἐσομβρίνην οὐκ ἐᾷ τῶν σκανδάλων ἀνέχεσθαι βλάβην τῷ προσῆκον ὅλη πάντως ἔξαι, ὥστε μηδένα ὀ ῥᾳθυμίαν εὑρῇ, ἀλλὰ προσδοκῶντας αὐτὰ πάθειν, ἂν δείξῃ μεγάλα ὄντα κακά; οὐ γὰρ δὴ ἁπλῶς εἶπεν, ἀναι τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων, ἀλλὰ δικαίᾳ μεγάλῃ τινὶ ἐξ αὐτῶν λύμῃ, τῷ [δι'] ταλαιπωρεῖσθαι πάλιν Ⓦ εἰσάγοντα αὐτά, μείζονα δίκαιον ὀφείλοντ' βλάβην. ὃ γὰρ εἶπεν, πλεῖον ἀναι τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, πολλῷ δικαιοῦτος ἐστὶ τινὶ ὠμότητος. οὐ μόνον ἢ μόνον, ἀλλὰ ἢ τῇ τ' προδιδόντος ἀπάτῃ πύξησε τ' φόβον. εἶτα οὐκ ἀρκεῖται τούτοις, ἀλλὰ καὶ δείκνυσι τινὰ ὁδὸν, δι' ἧς ἂν τις ἀφύγοι τὰ σκάνδαλα. Οὓς

δι

δέ ἐστιν αὕτη; σὺν πονηρεύ, φησι, κἂν σφόδρα σοὶ φίλοι ὦσιν, ἀπότεμνε τῆς φιλίας. καὶ λέγει λογισμοὶ αἱ ἁμαρτίαι. δοῦ μοι γὰρ μῶσαι φίλοι, ὅτε αὐτὸς κερδανεῖς, ἢ σαυτὸν προσαπολεῖς· αὐτὸς ἀποτέμνῃς, τιμῶν θεὸν σαυτοῦ σωτηρίαν καρπούμενος. ὥστε εἰ ὁ ἰὸς σε φιλίας βλάπτει, ἔκκοπτε ἀπὸ σοῦ. εἰ γὰρ τῶν ἡμετέρων μελῶν πολλάκις ἀποτέμνομεν, ὅταν αὐτά τε αἰκίαται ἔχῃ καὶ τοῖς λοιποῖς λυμαίνηται, πολλῷ μᾶλλον ὅτι φίλων τῶν πονηρῶν ζητεῖ. εἰ δὲ φύσει ἰοῦ ἐστὶ καὶ κακὸ, ἀφετὴν πᾶσα αὕτη ἡ ἀναίσθησις καὶ ἡ συμβουλὴ, ἀφετὴ ἡ ἀφὴ τῶν εἰρημένων φυλακή. εἰ δὲ οὐκ ἀφετὴ, ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἀφετὴ, εὔδηλον ὅτι γνώμης ἡ πονηρία.

10 Ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Μικροὺς 10
δὲ τοὺς ἀληθῶς μικροὺς καλεῖ, ἀλλὰ τοὺς νομιζομένους διὰ τοὺς πολλοῖς, τοὺς πλουσίους, οὐκ ἀποκαταφρονήτους, τοὺς ἀγαπωμένους. πῶς γὰρ ἂν εἴη μικρὸς, ὁ τοῦ κόσμου παντὸς ἀνάξιος; πῶς ἂν εἴη μικρὸς, ὁ παρὰ Θεῷ φίλος; ἀλλὰ τοὺς διὰ τὴν τῶν πολλῶν ἀφροσύνην τοιούτους νομιζομένους. καὶ δὲ λέγει οὐκ ἐπὶ πολλῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἑνός, καίτοι θεν πάλιν ἀποτιμίζων τὴν τῶν πολλῶν σκανδάλων βλάβην. ὥσπερ γὰρ τὸ φυλάττειν τοὺς πονηροὺς, οὕτω τὸ μίαν οὐκ ἔχοντας κέρδος ἔχει μέγιστον· καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν διὰ ἀσφάλειαν τοῦ προσέχοντι μία μὲν οὐκ ἐκ τῶν τῶν σκανδαλιζόντων καὶ φιλίας ἐκτεμεῖν, ἑτέρα δὲ οὐκ ἐκ τοῦ ἀγίους τούτους ἔχειν ἐν θεραπείᾳ καὶ τιμῇ. εἶπα καὶ ἑτέρωθεν αὐτοὺς αἰδεσίμους ποιεῖ λέγων, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. σύντομον δῆλον, ὅτι ἀγγέλους ἔχουσι οἱ μικροὶ παντες. καὶ γὰρ ὁ ἀπόστολος φησι περὶ τῆς γυναικὸς, ὅτι ὀφει- 10
Διατ. λε. π. λει ἐξουσίαν ἔχειν διὰ τῆς κεφαλῆς διὰ τοὺς ἀγγέλους· καὶ Μωϋσῆς ἔφησεν ἔθνη ἐθνῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ. οὐκοῦν οὐ περὶ ἀγγέλων διαλέγεται μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ἀγγέλων ἀφροντίστων. ὅταν οὖν εἴπῃ, ὃ πρόσωπον τοῦ πατρός μου, τοῦτ' ἔστιν, ἢ τὸν πλούσιον παρρησίᾳ λέγει καὶ τὸν πολλῶν ὑμνούμενον.

11 Ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός. 15

Πάλιν ἕτερον λογισμοῦ ἕνωσιν τοῦ προτέρου μείζονα, καὶ πολλοῦ σωτῆρα, δι' ἧς καὶ πατέρα εἰσάγει τοιαῦτα βουλόμενον.

12 Τί σοὶ δοκεῖ, φησι; ἐὰν γένηταί τινι ἀνθρώπῳ πρόβατα ἑκατὸν, καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφεὶς τὰ ἐνενηκονταεννέα, ὅτι τὰ ὄρη πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον;

13 Καὶ ἐὰν γένηται εὑρεῖν αὐτὸ, χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον, ἢ ὅτι τοῖς ἐνενηκονταεννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις.

14 Οὕτως οὐκ ἔστι θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρός ὑμῶν, ἵνα ἀπόληται ἓν ἐκ τῶν μικρῶν τούτων. Ὁρᾶς διὰ ὅσων ἡμᾶς ἀνάγει εἰς τιμὴν τῶν αὐτελῶν ἀδελφῶν ὑπομένειν; μὴ τοίνυν εἴπῃς, χαλκοτύπος ἐστὶν ὁ δεῖνα, ἐνδοξοπατροφόρος, γεωργός ἐστιν, ἀσκὸς ἐστι, καταφρονήσῃς. ἵνα γὰρ μὴ τοῦτο πάθῃς, ὅρα διὰ πόσων σε πείθει μετεκάλεσεν, καὶ εἰς τιμὴν τούτων ὑπομένειν ἐκβάλλει. ἔφησε παιδίον, καὶ φησι, γένεσθε ὡς τὰ παιδία, ὃς ἐὰν δέξηται παιδίον" τοιοῦτον, ἐμὲ δέχεται, ἢ ὃς ἐὰν σκανδαλίσῃ, τὰ ἔμπροσθεν πείσεται. καὶ οὐδὲ ἠρκέσθη τῷ παραδείγματι τῷ τοῦ μικροῦ, ἀλλὰ καὶ ὃ συμπροσέθηκε, καὶ σοῦ τοιούτους ἐκτέμνειν ἐκέλευσε, καὶ τὰ τοιαῦτα χαίρων ὡσεὶ ἢ ὀφθαλμὸν ἡμῖν. καὶ ἀπὸ τῶν ἀγγέλων πάλιν τῶν ἐγχειρισμένων αὐτοῖς, τούτους σοῦ αὐτελῆ ἀδελφοὺς αἰδεσίμους ποιῇ, καὶ ἀπὸ τοῦ οἰκείου θελήματος καὶ πάθους (ὅταν γὰρ εἴπῃ, ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός, καὶ φανερὸν δηλοῖ, καθάπερ καὶ Παῦλός φησι, περὶ τοῦ ἀδελφοῦ λέγων, δι' ὃν Χριστὸς ἀπέθανε) καὶ ἀπὸ τοῦ πάθους, ὅτι σοὶ αὐτὸν δοκῇ ἀπολέσαι, καὶ ἀπὸ τῆς χαμηλῆς σωτηρίας, ὅλη καταλιποῦσα καὶ σεσωσμένα ὁ ποιμὴν ζητεῖ τὸ ἀπολλύμενον, καὶ ὅταν εὕρῃ τὸ πεπλανημένον,

πλανηθῶσι, σφόδρα δεῖται τῆς εὑρέσεως καὶ τῆς σωτηρίας τούτου. Εἰ τοίνυν ὁ Θεὸς οὕτω χαίρει ὅταν ἓν μαρτωλὸν τῶν εὑρεθέντι, πῶς σὺ καταφρονεῖς τῶν τῷ Θεῷ προσπορδάζων, δίον καὶ τὴν ψυχήν σου τιμᾶν προσέχων; ἆρα ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων; ἀνθρώπου ἐστὶ καὶ εὐτελοῦς; δι' αὐτὸ μᾶλλον τοῦτο μάλιστα δεῖ πάντα ποιεῖν, ὥστε αὐτὸν σῶσαι εἶναι. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς τὰ ἐναντία ἐργαζόμενος πολλὰ ἀφεὶς προβατα, ἐπὶ ἐκεῖνο ἦλθε, καὶ οὐκ ἤρκεσε τῶν τοσούτων ἡ σωτηρία συσκιάσαι τοῦ ἑνὸς τὴν ἀπώλειαν. ὁ γὰρ Λουκᾶς, ὅτι καὶ ὅτι τῶν ὠμῶν ἰώμενος ἐκέκραξε, φησὶ καὶ μείζων ἦν χα- Λουκ. ιε.
ρὰ ὅτι ἑνὶ ἀμαρτωλῷ μετανοοῦντι, ἢ ὅτι ἐννενηκονταεπτὰ δικαίοις. καὶ ἀπὸ τοῦ ἐγκαταλιπεῖν τὰ σωζόμενα δι' αὐτὸ, καὶ ἀπὸ τοῦ μᾶλλον ὅτι τούτῳ παθῶν, πολλὴν ἔδειξε τὴν περὶ αὐτοῦ σπουδήν. μὴ δὴ οὖν ἀμελῶμεν τῶν ψυχῶν τῶν τοιούτων. καὶ γὰρ πάντα ταῦτα δι' οὗτος εἶ-
10 ρηται. τοῦ μὲ γὰρ ἀπειλῆσαι μηδ' ὅλως ἐπιβῆσεσθαι τῶν θείων Ⓦ μὴ ἡδόμενον παιδίον, καὶ τοῦ μέλλειν μηναθήσειν, Ⓦ τὸ φοιτᾶν κατηύγχε τῶν ἁλόντων. οὐδεὶς γὰρ οὕτως ἀγάπην πολέμιος, ὡς ἀπόνοια. τοῦ δὲ εἰπεῖν, ἀνάγκη ὅτι ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, ἐξηγήσεται ἐποίησε· διὰ τί προσέθηκαν, οὐαὶ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται, ἕκαστον σπουδάζειν μὴ δι' αὐτοῦ ἡμᾶς θανατῶσαι. καὶ τοῦ μὲ κελεύσαι ἐκκόπτειν τὸν σκανδαλίζοντας, οὐκ ἀνεῖλεν τὴν
15 σωτηρίαν ἐποίησε· διὰ τί δὲ ὑπερεῖδε μὴ κατάφρονεῖν αὐτῶν, μηδὲ ἁπλῶς ὑπερεῖδε, ἀλλὰ σφόδρα (ῥᾴστη γάρ, φησι, μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων) διὰ τί δὲ εἰπεῖν ὅτι Ⓦ ἄγγελοι αὐτῶν βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, διὰ τί ὑμῖν ἔλεγον ἐγώ, καὶ ὅτι ὁ πατήρ μου τοῦτο βούλεται, οὐκ ὀφείλοντας αὐτῶν ὑπερμηδεῖσθαι σπουδαιοτέρους ἐποίησεν. ὁρᾷς ὅσον τεῖχος τοῖς προσέχουσι, καὶ πόσον τῶν λύκων καὶ φθορέων καὶ τῶν
20 ἀπολλυμένων ποιεῖται σπουδήν, ἀπειλήν τε αὖ ἧκεν καὶ κατὰ τοῖς σκανδαλίζουσιν αὖθις, καὶ μεγάλα ἐπαγγελλόμενος ἀγαθὰ τοῖς θεραπεύουσι καὶ ὑπερμηδομένοις αὐτῶν, καὶ πρὸς ἑαυτὸν πάλιν τὸ ὑποδείγμα φέρων καὶ προβατα πάντα;

Τοῦτον οὖν ἡμεῖς μεμνώμεθα, μηδὲν προπετεύεσθαι τῶν δοκούντων εἶναι παρόντων τε καὶ ΗΘΙΚΟΝ
μελλόντων· ἆρα τῶν ἀδελφῶν· ἀλλ' ἐὰν ἀγανακτῆσαι δέῃ, καὶ μακρὸς ᾖ, καὶ βύπτηλὸς ἆρα οὗτος τοῦ λόγου, καὶ ὑπόπονοι τὸ προσῶπον ᾖ, καὶ ὄρη καὶ χρημνοὺς διαβαίνειν χρεὼ, πόνους ἔστω φορητὰ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀδελφοῦ. οὕτω γὰρ προσεπορδάσαν ψυχὴ Θεῷ, ὡς μηδὲ τοῦ ἰδίου ἰοῦ φείσασθαι. διὸ παρακαλῶ, καὶ ὁρίζομαι φανέντος, διήκοντες ἐξιόντες ἀπὸ τῆς οἰκίας τοῦ ἕνα σχοινίον ἔχωμεν, καὶ ταύτην περὶ πάντων σπουδήν, ὃ Ⓦ κινδυνεύοντα ἐξαρπάσαι· οὐ λέγω τὸν μοιχὸν Ⓦ κίνδυνον Ⓦ ἀσθενοῦς (οὕτω γὰρ σοφὸς κίνδυνος) ἀλλὰ Ⓦ τῆς ψυχῆς, Ⓦ παρὰ τοῦ διαβόλου τοῖς αὐθεφόποις ὑπαφερόμενον. καὶ γὰρ ὁ ἔμπορος, ὥστε αὐξῆσαι τὴν περιουσίαν, πέλαγος διαβαίνει· καὶ ὁ γεωργοτέχνης, ὥστε περιθεῖναι τοῖς ἀπαρχοῦσι, πάντα ποιεῖ. καὶ ἡμεῖς τοίνυν μὴ τῆς σωτηρίας μόνον ἀνεχώμεθα τῆς ἡμετέρας, ἐπεὶ καὶ ταύτης λυμαινούμεθα. καὶ γὰρ ὁ πολεμῶν καὶ παράξενος περὶ τοῦτο μόνον ὁρᾷ στρατιώτης, ὅπως ἑαυτὸν διασώσειε καὶ σκέπῃ, καὶ τοὺς ἄλλους μὴ ἑαυτῷ περισπάλλεται· ὥσπερ οὖν ὁ γυμνὸς καὶ ἄρτι τῶν ἄλλων τὰ ὅπλα διδόμενος, μὴ τῶν ἄλλων καὶ ἑαυτὸν διασώζει. ἐπεὶ οὖν καὶ τὰ ἡμέτερα πόλεμος, καὶ πολέμων ἀπάντων ὁ πικρότατος, καὶ παράταξις καὶ μάχη, ὡς ὁ βασιλεὺς ἡμῶν ἐκέλευσεν, οὕτω τιθώμεθα ἐπὶ τῆς παρατάξεως, περὶ σφαγὰς καὶ αἵματα καὶ φόνους πεφενακισμένοι, περὶ τὴν ἀπάντων σωτηρίαν βλέποντες, καὶ τὰς ἐσχατιὰς ἀλείφοντες, καὶ τοὺς κεκμηκότας ἐπείροντες. καὶ γὰρ πολλοὶ τῶν ἀδελφῶν τῶν ἡμετέρων ἐν ταύτῃ κεῖνται τῇ παρατάξει τραύματα ἔχοντες καὶ αἵματι περιῤῥεόμενοι, καὶ ὁ λεπτῶν οὐδείς, ἀλλὰ τοῦ λαοῦ τις, ἀλλ' ἱερεύς, οὐκ ἄλλος οὐδείς, ἀλλὰ παράταξις, ἀλλὰ φίλος, οὐκ ἀδελφός· ἀλλὰ πάντων σκεπασθῶμεν ἕκαστος. διὰ τοῦτο καὶ ἐν ταύτῃ κολαζούμεθα. καὶ γὰρ μεγίστη προφάσεως καὶ συγκόμισις, ὃ μὴ περὶ ἑαυτοῦ σκοπεῖν. διὰ τοι τοῦτο ἀσθενεῖς καὶ βίκαταγώνιστοι καὶ αὐθεφόπις καὶ διαβολή, ὅλα ὅσα τοιαῦτα ζητοῦμεν, καὶ οὐ ζωπυροῦμεν

ζομεν

ζομθ ἀλλήλοις, ὥσθ' ἑπφερόμεθα τῇ χῷ Θεοῦ ἀγάπῃ, ἀλλ' ἑτέρας ἑαυτοῖς ὀπιζητῶμθ φιλίας ⟨ϖ⟩ροφάσεις, ⓐ μὲ ἀπὸ συγγενείας, ⓐ ἢ ἀπὸ ζωηθείας, ⓐ ἢ ἀπὸ κοινωνίας, ⓐ ἢ ἀπὸ ἡλικίσεως, ἢ πάντοθεν μᾶλλον ἐσμὲν φίλοι, ἢ ἀπὸ εὐσεβείας, δέον ἐκ ταύτης μάλι-
ζωὰπλεαθαι ταῖς φιλίας. νυῶ ἢ τοιωθτοί *, Ιυδαίοις ἢ ἕλλησίν ὄθεν ὅπου γινόμθα φίλοι, ἢ τοῖς τῆς ἐκκλησίας τέκνοις. ναί, φησιν· ὁ μὲ γὰρ ὄθεν μαθητὴς, ὁ ἢ χρηστὸς ⟨ϖ⟩ὲ ὀπτυχής. τί λέγεις; μαθητὴν ⟨ϖ⟩ ἀδελφὸν καλεῖς, ὁ μηδὲ ῥακὰ καλεῖν κελευόμθος; ἢ ὐκ αἰσχύνῃ ὥσθ' ἑρυθριᾶς ἐκπομπεύων ⟨ϖ⟩ ἀδελφόν; ὃ μθγος ὃ σόν; ⟨ϖ⟩ τῶν αὐτῶν σοι κεκοινωνηκότα ὠδίνων; ⟨ϖ⟩ τῆς αὐτῆς μεταλάβοντα τραπέζης; ἀλλ' ἐὶ μὴ ἵνα χῦ σάρκα ἀδελφὸν ἔχεις, καὶν μυρία ἐργάζῃ κακὰ, ἀσυνδάζεις αὐτὸν ⟨ϖ⟩ειρέλλειν, ἢ νομίζεις ἢ αὐτὸς τῆς αἰχμῆς κοινωνεῖν, ἐκείνου καταχωμομθένου· τ' δὲ πνθυματικὸν ἀδελφόν, δέον ἐλθυθεράσαι δχολῆς, σὺ δὲ ἢ μυρίαις ⟨ϖ⟩ερβάλλεις κατηγορίαις *. μαθητὴς γὰρ ὄθεν ⟨ϖ⟩ δυσκατάλεπτος, φησιν. ἐκῆν δχὶ ὅτο γνμοῦ φίλος, ἵνα παύσῃς ὧν τὰ ζιοῦτον, ἵνα μεταβάλῃς, ἵνα ἐπσμαγάγῃς ὅπερ τ' ἀρετήν. ἀλλ' ὢ πείθεται, φησιν, ὥσθ' ἀνέχεται τῆς συμβουλῆς. πόθεν οἶδα; πρῄνεσας γὰρ καὶ διορθῶσαι ἐπεχείρησας; πρῄνεσα πολλάκις, φησὶ. ποσάκις; πολλάκις, ἢ ἅπαξ ⟨ϖ⟩ὲ δεύτερον. βαβαί, τοῦτο ἔστι τὸ πολλάκις; Εἰ γὰρ δχὶ πάντως τοῦτο ἐποίεις τῷ χρόνῳ, καμεῖν ἐχρῆν ἢ ἀπογρεῦσαι; ὐχ ὁρᾷς πῶς δχὶ πάντως ὁ Θεὸς ἡμῖν ⟨ϖ⟩ροσῆκε; δχὶ τῶν ⟨ϖ⟩ροφητῶν, δχὶ τῶν ἀποστόλων, δχὶ τῶν βιαγελιστῶν; τί οὖν; πάντα καταπροῶσαμθν ἢ πάντα ἐπειάθημθν; ἀνδαμῶς. ἆρ' οὖν ἐπαύσατο ⟨ϖ⟩ροσκαλῶν; ἆρα ἐσίγησεν; ἢ καθ' ἑκάστην λέγει τὴν ἡμέραν, Οὐ δύναθε Θεῷ δουλεύειν ἢ μαμωνᾷ, ἢ αὔξεται * πολλοῖς τῶν χρημάτων ἡ ⟨ϖ⟩ερουσία ἢ ἡ τυραννίς; οὐ καθ' ἑκάστην βοᾷ· ἄφετε, ἢ ἀφεθήσεται ὑμῖν, ⟨ϖ⟩ὲ ἡμεῖς ἐκθειαζόμθα μᾶλλον; ἢ δχὶ πάντος ⟨ϖ⟩ροσπεῖ χεφαλὴν ὀπιθυμίας, ἢ εἰ χρείττης ἡδονῆς πόπερας; πολλοὶ ἢ χείρων μᾶλλον ἐγκαλινδοῦνται τῇ ἀμαρτίᾳ ταύτῃ· ἀλλ' ὅμως οὐ παύεται λέγων. πίνος οὖν ἕνεκα μὴ ταῦτα ⟨ϖ⟩ρὸς ἑαυτὸν λογιζόμθα ἢ λέγομθν, ὅτι ἢ ἡμῖν ὁ Θεὸς δχαλέλεγται, ἢ ὐκ ἀφίζαται τοῦτο ποιῶν, καίτοι πολλὰ ⟨ϖ⟩ροκουόντων ἡμῶν; δχὶ ταῦτα ἔλεγθν, ὀλίγοι ⓐ σωζόμθοι. Εἰ γὰρ ὐκ ἐρχεῖ ⟨ϖ⟩ὶς σωτηρίαν ἡμῖν ἡ καθ' ἡμᾶς αὐτὸν ἀρετὴ, ἀλλὰ δεῖ ⟨ϖ⟩ὲ ἑτέρους ἔρχεσθαι ἀπελθῆν, ὅταν μήτε ἑαυτὸν μήτε ἑτέρους δχσώσωμθν, πίσομθα; πόθεν ἐλπίδα λοιπὸν σωτηρίας ἔχομθν; ἀλλὰ πῖ ταῦτα ἐγκαλῶ, ὅταν μηδὲ τῶν ζωοιχωμάτων λόγον τινὰ ποιώμθα, γυναικὸς ἢ παίδων ⟨ϖ⟩ὲ οἰκετῶν, δν' ἕτερα αἰθ' ἑτέρων μεμεμψόμθν, καθάπερ ⓐ μεθύοντες, ὅπως ⓐ μὲ οἰκέται πλείους ἡμῶν ὦσι, καὶ μὲ πολλῆς τῆς ἀσυδησίας ἡμῖν δχαχήσαγεν, ⓐ ἢ παιδὶς πολιὸ πρὸ ἡμῶν δίξαντο χλῆσιν, ἢ ἢ γυνὴ χρυσία ἀοῖν καὶ ἱμάτια πολυτελῆ καὶ κλήματα; καὶ μηδαμοῦ ἑαυτὸν φεγγίζομθν, ἢ ⟨ϖ⟩ενοοῦμθν, ἀλλὰ τῶν τῆς γυναικὸς, ὅτι ὁ παιδίου, δηλα τὸ παιδίου. καὶ ταῦτον ποιοῦμθν, οἷον αἰ ἐί τις οἰκίαν ὁρᾷ κακῶς δχαχειμθνίαν ἢ ⟨ϖ⟩ολὺν τοίχοις κλονθμένοις, ἀφεὶς δυάξῃσαν τοῦτος, ⟨ϖ⟩ερὶ ὄλυς αὐτῇ μεγάλυς ἔξωθεν καταστάζοι ἢ σώματος ἀσθενηκότος, τοῦτο μὲ μὴ ὀπιμθλοῖτο, ἱμάτια ἢ αὐτῷ χεσὰ ὑφαροῖ ἢ τῆς διαπονίης κακῶς δχαχειμθνίης θεραπαινίδων ἢ ἰσῶν ⟨ϖ⟩ὲ τῶν χῦ τὴν οἰκίαν σκθνῶν ἢ τῶν ἄλλων ὀπιμελοῖτο, ἐκείνην ἀφεὶς ἐρρίφθαι ἢ οἰμώζειν. τοῦτο γὰρ καὶ νῦν ⟨ϖ⟩ῶ· ἢ τῆς ψυχῆς ἡμῖν κακῶς δχαχειμθνίης ⟨ϖ⟩ὲ ἀθλίως, ἢ θυμουμθνίης ἢ λοιδορουμθνίης ἢ ὀπιθυμούσης ἀτόπως, ἢ κενοδοξούσης καὶ φασιαζούσης ⟨ϖ⟩ὲ ⟨ϖ⟩ρὸς γλῶ συεχομθνίης καὶ ἐπὶ θείων τοσούτων ἀπαρατηρθμθνίης, ἀφέντες αὐτῆς ἀπελθόντες ταῖς πάθη, οἰκίας ἢ οἰκετῶν φεγγίζομθν. ἢ Εἰ μὴ ἄρχλις λαθοῦσα ἀποφύγοι, ταῖς οἰκίας ἀποκλείομθν, ἢ χῦ τὸν ξενοποιὸν τείχομθν, ὥστε μὴ ⟨ϖ⟩ειπεῖν τῷ θείῳ· νυὶ ὁ ὐχ ἑτὸς θείου, ἀλλὰ πολλῶν ἡμῖν λογισμῶν τοιούτων τὴν ψυχὴν ἀπαθτόντων τὸν ἀληθινὸν λαμβάνομθν. ἢ ἐν μὲν τῇ πόλει τοσαύτην ποιούμθα ἀσυδίαν, ὡς ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ⟨ϖ⟩ὲ ἐν γαλεάγραις καθείργειν ταῖς θεῖα, ἢ ὅτι ⟨ϖ⟩ρὸς τῷ βαλθτείῳ τῆς πόλεως,

Λκκ. ιϛ. ιγ. Ματθ. ϛ. κδ.

πόλεως, ὅτι τοὺς διαστρόφους, οὔτε τοὺς τῆς βασιλείας, ἀλλὰ πόρρω που τῆς μακρᾶς διδαχῆς κατέχουσι· ὅτι ἡ ψυχὴ, ἔνθα ὁ θυμὸς τὸ θηριῶδες, ἔνθα τὰ βασίλεια, ἔνθα ὁ διαστρόφων, αἴτιος τὰ θεῖα τοῦ νοῦ αὐτοῦ καὶ τὸ θεῖον τοῦ βασιλικοῦ χαίζοντα καὶ φρυσσοῦντα. ὅτι τὰ πάντα ἄνω καὶ κάτω ἔχει, καὶ πάντα μεταξὺ τὰ ἐναντία, τὰ ἔνδον, τὰ ἔξω, καὶ οὐδὲν διεστηκὲν μὴ ἔχειν ἡμῶν πόλεως· ἀπὸ καταδρομῆς βαρβάρων φρυσσουμένης· καὶ ταύτην ἔχει, οἷς αἱ ἐδράκοντος νοσοῦσα φρουῶν ὑπὸ λιμοῦ, πάντα χοῦ τείζοντα οἱ φρυσοὶ πέτοντο φοβούμενοι καὶ παραχὴν γέμοντες, οὐκ ἔχοντες ὅποι καταλύσωσι τὰ ἀγαπάν. διὸ παρακαλῶ, τὸ δράκοντα ἀμέλωμεν, συγκλείσωμεν τὰ θεῖα, ἀποπήξωμεν, καταφράξωμεν· καὶ οὐ πορεύσεται τύλης λογισμοὺς τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος παιδεύωμεν, ἵνα μὴ καὶ ἡμῖν ἀπειλῇ τοιαῦτα ὁ προφήτης, οἷα καὶ τῇ Ἰουδαίᾳ· Οπ οἱ ὄχεις αὐτῶν ἔσονται ὡς ἔλαφοι καὶ δράκοντες. εἰσὶ γὰρ, εἰσὶ Ησ. ιγ. κε.
καὶ δὴ θεῖοι ὀχεῖαι αὐτῶν χείρες, καθάπερ οἱ ἐρημίαι ζῶντες καὶ λαγκτίζοντες καὶ τὸ πλέον τῆς πενίας τῆς ἡμῶν τοιοῦτον. καὶ γὰρ ἀγελίας ἔχουσι θυμίας ὕτω πεδῶσι, ὕτω λαγκτίζουσι, ἀγαλλίωνται ἐλεύθεροι ὄντες, καὶ τῇ ἀσουδῇ τοῖς οὐδὲν τῶν δεόντων χρώμενοι. αἴτιοι ἡ πατέρες, πατὴς μὲν πολυδάμνας ἀναλίσκουσι τὰς ἵππους τοῦ ἑαυτῶν ῥυθμίζειν μετὰ πολλῆς τῆς ὑπομονῆς, καὶ οὐκ ἀφιᾶσιν ὅτι πολὺ τοῦ πώλου τὸ ἡλικίαν ἀδάμαστοι προελθεῖν, ἀλλὰ χαλινοῖς, καὶ ἄλλα πάντα ὅτι πάσιν οὐκ ἐποίμιον, τοὺς δὲ αὐτῶν νέους ὅτι πολὺ προορῶσιν ἀχαλινώτους ἐλευθέρους, σωφρονίσεως ἐρήμους, πορνείας καὶ κύβους καὶ ταῖς ἐν τοῖς θεάτροις ἡδοναῖς ἡττωμένους· δέον τοὺς πορνείας γυναικὶ παραδοῦναι, γυναικὶ σώφρονι καὶ σοφωτάτῃ αὐτῇ γὰρ καὶ τὸ ἀτοπωτάτης ἀπαλλάξει ἡττωμένης τὸ ἀνδρὸς, καὶ μὴ τὸν λαὸν τοῦ πώλου ἡμῶν). οὐδὲ γὰρ ἐπίρρωται αἱ πορνεῖαι καὶ αἱ μοιχεῖαι, ἀλλ' οὐκ ἀφέτους εἰς τοὺς νέους. μᾶλλον γὰρ γυναῖκα ἔχῃ ζωπτὴν, καὶ οἰκίας ὅπιμελήσεται καὶ δόξης καὶ ἀπολήψεως. ἀλλὰ νέος ἐστὶ, φησὶν. οἶδα καὶγώ. εἰ γὰρ ὁ Ισαὰκ τοσαῦτα ἔχοντα ἐπὶ ὢν τὸ νύμφιον ἠγάγετο, ὁ Γεν. κδ. ε.
πρεσβύτης τὴν ἡλικίαν πᾶς ἄγαν, πολλῷ μᾶλλον τοὺς ἐν τῇ ἀκμῇ νέους τὴν φιλοσοφίαν ταύτην ἀσκεῖν ἔδει. ἀλλὰ νὴ πάντα; οὐκ ἀνέχεσθε τὸ σωφρονισμοῦ αὐτῶν ὅπιμελεῖσθαι, ἀλλὰ παροράτε παραμυθούμενοι, μαλωνομένους, ἀναγκάζοντες γινομένους, οὐκ εἰδότες ὅτι γάμου κέρδος, τὸ καθαρὸν διατηρῆσαι τὸ σῶμα. καὶ ὅτο μὴ ἦν, οὐδὲν ὄφελος γάμου· ὑμεῖς δὲ ἐναντίοι ποιεῖτε. ὅταν μυρίων ἐμπλησθῶσι κηλίδων, τότε αὐτοῖς ὅτι γάμου ἄγετε, εἰκῇ καὶ ματαίως. δεῖ γὰρ δυναμένους, φησὶν, ἵνα βύσσινος γένηται, ἵνα τὸ τῆς πολιτικῆς λάμψῃ παράγματος· τῆς δὲ ψυχῆς ὑμῶν οὐδεὶς λόγος, ἀλλὰ παροράτε αὐτῆς ἐρρυμμένως. δεῖ ὅτο πάντα συνηχούσως γένει καὶ ἀταξίας καὶ ταραχῆς, ὅπου πλέονται αὕτη, ὅπου τὰ μὴ δυάγκαια ἠμέληται, τὰ δὲ βύτελῆ πολλῆς τυγχάνει προνοίας. οὐκ οἶδα, ὅπου οὐδὲν τοιοῦτον χρεία τῶν παιδί, ὡς τὸ φυλάξαι πορνικῆς ἀκαθαρσίας καθαρόν; ψυχὴ γάρ ἐστιν οὐδέν. Τί ὠφελεῖται δὲ ἄνθρωπος, φησὶν, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὸν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἀλλὰ γὰρ πάντα ὀπίσω χρήματων ἔρως Ματθ. ιϛ. κϛ.
ἀπέτεψε καὶ κατέδυσε, καὶ τὸν Θεοῦ ⟨illegible⟩ ἀκριβῶς φόβον πεπώκασιν, ὥσπερ τις τύραννος ἀκρόπολιν, ὕτω τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς καταδουλούμενον. διὸ καὶ τῆς τῶν παίδων καὶ τῆς ἡμετέρας ἀμφοτέρων σωτηρίας, εἰ μόνοι σκοποῦντες, ὅπως βέλτιστοι ἔσονται πλοῦτον ἑτέρους ἀφωρίσθημεν, καὶ χείροι πάλιν ἄλλοις, καὶ ⟨illegible⟩ μεθ' ἑκείνους ὑπὸ μεθ' ἑαυτοὺς, πάντα πομποὶ ὄντες τῆς ἡμετέρων γενόμενοι κίνησίν τε καὶ χρησιν, ἀλλ' ἵνα δικαιωθῶμεν. ἐντεῦθεν πολλὴ ἡ ἀνοια, ἐντεῦθεν τῶν δούλων ⟨illegible⟩ ἐλεύθεροι ἀτιμότεροι. τοὺς μὲν γὰρ δούλους, εἰ καὶ μὴ δι' αὐτοὺς, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἡμᾶς αὐτῶν ὑπεμείναμεν· ⟨illegible⟩ ἐλεύθεροι οὐδὲ ταύτης ἀπολαύουσι τῆς προνοίας, ἀλλὰ καὶ τὰ τούτων ἡμῖν εἰσὶν ἀντελέστεροι. καὶ νῦν λέγω τῶν δούλων· καὶ γὰρ βοσκημάτων ⟨illegible⟩ παῖδες ἀτιμότεροι, καὶ ὄνων καὶ ἵππων μᾶλλον ὑπομενούμεθα, ἢ παίδων. καὶ μὴ ἡμίονον ἔχῃ τις, πολλὴν ἡ φροντὶς, ὥστε ὀπλοστάσιον ἄρξῃ ἄριστον, καὶ μήτε ἀγοράσῃ, μὴ κλέψωσι, μὴ μεθύσωσι, μὴ τῆς τέχνης ἀπώσωσι· καὶ ἡ ψυχὴ παιδὸς ὑπερπόνου δεῖ παιδαγωγοῦ, ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε τὸ ἐπιλέγοντα ἀμελούμεθα.

αἰρόμεθα. κἀπειγε τῆς τίχης ταύτης οὐκ ἔστιν ἄλλη μείζων. Ἡ γὰρ ἴσον τὸ ῥυθμίσαι ψυχὴν καὶ ἁρμόσαι νέου ἀγγείου; ἢ γὰρ πάντος ζωγράφου καὶ πάντος ἀνδριαντοποιοῦ τ̄ ταύτην ἔχοντα τὴν ὑπεροχὴν ἀκριβέστερον ἀγωνίσασθαι χρή. ἀλλ' ἡμῖς οὐδὲν τοῦτο ποιοῦμεν λόγοις, ἀλλ' ἐν ὀργάνῳ μόνον, ὅπως παιδαγωγηθῇ τὴν γλῶτταν· καὶ οὕτω ἀγαθὰ κτήματα πάλιν ἐκτησάμεθα. οὐ γὰρ ἵνα διώπαμεν λέγω, ἀλλ' ἵνα κερματίζωμεν, μανθάνει τὸ λέγειν· ὡς εἰ ἐξὸν ἦν καὶ χρυσὸν ταῦτα πλουτεῖν, οὐδεὶς ἡμῖν ἂν οὐδὲ ταῦτα λέγοι. Εἶδες πόσην τὴν κέρδους ὑπερβολήν; πῶς πάντα κατέφαγε, καθάπερ ἀνδράποδά τινα καὶ θρέμματα δύσασα ἕλκει ὅπου περ ἂν θέλῃ; ἀλλὰ τί τὸ κέρδος ἀπὸ τῶν τοσούτων ἐγκλημάτων ἡμῖν; ἡμεῖς μὲν γὰρ τοῖς λόγοις αὐτὴν βάλλομεν, ἐκείνη δὲ ταῖς ἔργοις ἡμᾶς κρατεῖ· πλὴν ἀλλ' οὐδὲ ὅτε παυσόμεθα τοῖς ἀπὸ τῆς γλώττης αὐτὴν βάλλοντες ῥήμασιν. ἂν μὲν γὰρ γένηται τι πλέον, ἐκερδήσαμεν καὶ ἡμεῖς καὶ ὑμεῖς· ἂν δὲ τοῖς αὐτοῖς ὀπισθίοις τε, ὅτε ἡμέτερα ἅπαντα ἀπῆρτισαι. ὁ δὲ Θεὸς καὶ ὑμᾶς ταύτης ἀπαλλάξειε τῆς νόσου, καὶ ἡμᾶς ἐφ' ὑμῖν καυχᾶσθαι παρασκευάσειεν· ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξ. 15 ΕΑΝ ΑΜΑΡΤΗ ΕΙΣ ΣΕ Ο ΑΔΕΛΦΟΣ ΣΟΥ,

ὕπαγε, ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου.

ΕΠΕΙΔΗ* σφοδρὸν κατέτεινε λόγον κατὰ τῶν σκανδαλιζόντων καὶ πάντα μᾶλλον ἀῤῥήτοις ἐφύσησεν, ἵνα μὴ ταύτην ζητῶσιν) πάλιν ὑπομίσι ⓜ σκανδαλιζόμενοι, μηδὲ, ὃ πάντων νομίζοντες ἐφ' ἑτέρους ἐρρίφθαι, εἰς ἑτέραν κακίαν ἐξέλθωσι θρυπτόμενοι, καὶ πάντα θεραπεύεσθαι θέλοντες* εἰς ἀπόνοιαν ἐξοκείλωσι, ὅρα πῶς καὶ αὖθις συγγέλᾳ πάλιν, καὶ κελεύει ⓦ ἔλεγχον μεταξὺ τῶν δύο γενέσθαι μόνων, ἵνα μὴ τῇ τῶν πλόκων μαρτυρίᾳ βαρυτέραν ἐργάσηται) τὴν κατηγορίαν, καὶ ἀπαμφίεσις γυμνὸς ὀνύχων δυσδιόρθωτος μείνῃ. διὸ φησι, μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. καὶ ἂν ἀκούσῃ, ἐκέρδησας ⓦ ἀδελφόν σου. τί ἐστι, ἐὰν ἀκούσῃ; ἐὰν καταγνῷ ἑαυτοῦ, ἐὰν πεισθῇ ὅτι ἥμαρτεν. ἐκέρδησας τ̄ ἀδελφόν σου. οὐκ εἶπεν, ἔχεις ἐχθρὸν πεφιλημένον, ἀλλ' ἐκέρδησας ⓦ ἀδελφόν σου, δεικνὺς ὅτι χαλεπὴ ἡ ζημία ἀπὸ τῆς ἔχθρας. καὶ γὰρ εἶπεν, ἐκέρδησεν ἑαυτὸν μόνον, ἀλλὰ σὺ αὐτὸν ἐκέρδησας· διὸ καὶ ἔδειξεν ὅτι καὶ αὐτὸς, κἂν ἐχθρὸς ἐξεμιαίνετο τοσοῦτον ὁ μὲν τ̄ ἀδελφοῦ, ὁ δὲ τοῦ οἰκείου σώματος. τοῦτο καὶ πολλαχοῦ ὅτι τὸ ὄφελος ἐκάλυπτο, πανταχοῦ, ποτὲ μὲν τ̄ λελυπημότα τοσοῦτον τ̄ λυπηθέντα ἄγων καὶ λέγων· Ἐὰν τῷ θυσιαστηρίῳ προσέχῃς, ἐκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ὕπαγε, διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου· ποτὲ δὲ ⓦ πολλαπλασίονα κερδαίνοντα ἀφίησι τὸν πλησίον. Ἄφες γάρ φησιν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, καθὼς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν, λέγων ἐδίδαξεν. οὐτωσὶ δὲ καὶ ἑτέρων ὑπνος ἔσχεν. οὐ γὰρ ⓦ λελυπημότα, ἀλλὰ ⓦ λυπηθέντα ἄγει τοσοῦτον. ὅπου γὰρ ἐχθρὸς ὁ πολλαπλασίονα οὐκ ἀποκέλλων δεῖ ἕλκει τοσοῦτον ἀπολογίαι ἀμείνονα καὶ ἐρυθριῶν, τοῦτον τοσοῦτον ἔλκει, ἢ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὥστε καὶ διορθῶσαι ὃ γεγλυμμένον. καὶ οὐ λέγω, κατηγόρησε, οὐδὲ ὅτι ἤμυσεν, οὐδὲ δίκας ἀπαίτησον καὶ βύθισον, ἀλλὰ ἔλεγξον, φησὶν. αὐτὸς μὲν γὰρ, καθάπερ τινὶ κάρῳ, ᾧ θυμῷ καὶ τῇ ἀγριότητι κατέχεται μυθῶν· δεῖ δέ σε τ̄ ὑγιαίνοντα τοσοῦτον τ̄ νοσοῦντα ἀπαλλαγῆναι, καὶ ἀδημοσίευτον ποιῆσαι τὸ δικαστήριον, καὶ βύθισον διδάσκαλον τὴν ἰατρείαν. τὸ γὰρ εἶπεῖν, ἔλεγξον, οὐχ ἕτερόν τί ἐστιν, ἢ ἀναμνῆσαι τ̄ ἁμαρτήματος, εἶπε τοσοῦτον αὐτὸν ἅπαξ ἁμαρτεῖν περὶ αὐτὸν ὅσον καὶ αὖθις, ἐὰν ὡς χρὴ γένηται, μέσος ἐστὶν ἀπολογούμενος καὶ

σφόδρα

σφόδρα ἐφελκυσθῆναι πρὸς καταλλαγήν. τί οὖν ἐὰν ἀπειθῇ ὁ σκληρὸς λαβεῖν;

16 Παρέλαβε μετὰ σαυτοῦ ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων σταθῇ πᾶν ῥῆμα

Ὅσῳ γὰρ αἰσχυντηρὸς εἶπε καὶ ἰταμώτερος, τοσούτῳ μᾶλλον ἡμᾶς ἐπὶ τὴν ἀκρίβειαν παρώτρυνεν, οὐκ ἐπὶ τῇ ὀργῇ καὶ τῇ ἀγανακτήσει. καὶ γὰρ ἀγανακτήσεις, ὅταν ἴδῃ ὁ παθὼν δυσ-
5 έκδυτον, οὐκ ἀφίστανται οὐδὲ διαχωρίζει, ἀλλὰ τότε μᾶλλον προσκαθίζεται, ὁ καὶ σὺ ποίησον. ἐπεὶ γὰρ ἀσθενέστερος μόνος ὢν ἐφοβήθη, ἡμῶν δὲ πολὺ κρείττονες τῇ προσθήκῃ. καὶ γὰρ ἱκανοὶ (Φ) δύο τὸν ἡμαρτηκότα ἐλέγξαι. ὁρᾷς ὡς οὐ τὸ λελυπημένον ζητεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ λελυπηκότος; ὁ γὰρ πεπληγὼς ὅστις ἐστὶν ὁ ἀλογιστότατος τῶν πάντων, αὐτὸς ὁ νοσῶν καὶ ἀσθενῶν καὶ κάμνων. διὰ τοῦτο πολλάκις ἐκεῖνον πρὸς τοῦτον ἄγει, νῦν μὲν μόνον, νῦν
10 δὲ μετ' ἐτέρων· εἰ δὲ ὀλιγωρήσει, καὶ μετὰ τῆς ἐκκλησίας.

17 Εἰπὲ γάρ, φησι, τῇ ἐκκλησίᾳ. Εἰ δὲ τοῦτο μόνον ἐζήτει, οὐκ ἂν ἐκέλευσεν ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ μετανοοῦντι συγχωρεῖν, οὐκ ἂν τοσαυτάκις καὶ τοσούτους ἐπέτρεπεν αὐτῷ διορθοῦσθαι τὸ πταῖσμα· ἀλλ' οὐκ ἐᾷ τὸν αὐτὸν ἀδιόρθωτον μείζονα σωτηρίας χωρεῖν ἕξιν· νῦν μὲν ἅπαξ ἢ δὶς καὶ τρὶς αὐτὸν προσκαλεῖσθαι καὶ νῦν μὲν μόνον, νῦν δὲ μετὰ
15 δύο, νῦν δὲ μετὰ πλείονων. διὰ δὲ τοῦτο ἐπὶ μὲν τῶν ἔξωθεν οὐδέπω τοῦτον λέγει, ἀλλ' ἐάν τις σε ῥαπίσῃ, φησίν, εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· σὺ δὲ οὐχ οὕτως. ὅταν δὲ ὁ Παῦλός φησι, λέγων· Τί μοι καὶ τοὺς ἔξωθεν κρίνειν; τοὺς δὲ ἀδελφοὺς καὶ ἐ- a. Kor. c. 18.
λέγχειν καὶ ἀποστρέφεσθαι κελεύει, καὶ ἀποτιμᾶσθαι μὴ πειθομένους, ἵνα σωθῶσι· τοῦτο καὶ σὺ ποίει τὸν ἀδελφὸν τοῦτο νομοθετῶν, καὶ τῇ ἐξ ἐφύσεως αὐτῷ διδασκα-
20 λίᾳ καὶ δικαστὰς διδάσκων σεαυτὸν καὶ τῶν κακῶν τῆς μέθης γινόμενα. Εἰ γὰρ καὶ αὐτὸς ὄντως ὁ φιλοχρήματος καὶ ποιήσας πολλὰ σκληρὰ καὶ ἄτοπα, ἀλλ' ὅμως ἑτέρων δεῖται τὸν διδάξοντων, καθάπερ οἶμαι καὶ ὁ μεθύων. καὶ γὰρ πάσης μέθης θυμὸς καὶ ἀμαρτία σκληροτέρα, καὶ σὺ μείζονι τῷ ψυχρῷ καθίστασο πρὸς ἀφεσιν. Τίς γοῦν τοῦ Δαυὶδ ἀνεπιτηδειότερος ἦν; ἀλλ' β. Bas. c. 6.
25 ὅμως ἀμαρτῶν οὐκ ἠθέτει, τῆς ἐπιθυμίας τοῦ λογισμοὺς ἀπωθούμενος καὶ κατεχούσης καὶ ὥσπερ τινὸς καπνοῦ πληρούσης αὐτοῦ τὴν ψυχήν. διὰ τοῦτο ἐδεήθη λύχνου πρὸς τὸ πρόσωπον, καὶ ῥημάτων δυναμένων σκότον αὐτοῦ ὧν ἔπραξε. διὰ τοῦτο καὶ σὺ ταῦτα πρὸς τὸν ἡμαρτηκότα διαλεξόμενος αὐτῷ εἰπὲ ὧν ἔπραξε. διὰ τί δὲ τούτῳ κελεύει ἐλέγξαι, καὶ οὐχ ἑτέρῳ; ὅτι τοῦτον ὑπεύθυνόν φησιν αὐτῷ εἶναι, τὸν (Φ) πλημμελοῦντα, (Φ) λελυπημένον, τὸν ἐπηρεασμένον.
30 καὶ γὰρ ὁμοίως τις πρὸς ἕτερον οὐδεὶς οὕτως ἐλεγχόμενος φέρει, καὶ πρὸς αὐτὸν τοῦτον ὑποστρέφου· καὶ μάλιστα, ὅταν μόνος ᾖ διελέγχων αὐτόν. ὅταν γὰρ ὁ δίκαιον αὐτὸν ἀπαιτῶν ὀφείλων, ἔτι καὶ τῆς σωτηρίας φαίνηται ὑπερμαχούμενος τῆς αὐτοῦ, μάλιστα πάντων αὐτὸν δυσωπῆσαι δυνήσεται, ὁρῶντα πῶς καὶ δίκης ἐνέχεται τοῦτο γάρ, ἀλλὰ διορθώσεως. διὰ δὲ
35 τοῦτο οὐκ εὐθέως καὶ σὺν δυσὶ κελεύει λαβεῖν, ἀλλ' ὅταν αὐτὸς ἀπαιτήσῃ καὶ οὐδὲν πάντα ἐπαφίῃ αὐτῷ πλῆθος, ἀλλὰ μέχρι δύο ποιῆται τὴν προσθήκην, ἢ καὶ ἑνός. ὅταν δὲ καὶ τούτων καταφρονήσῃ, τότε αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας ἐξάγει. ἵνα πολλῷ ποιεῖται σπουδὴν μὴ ἐκπεσεῖν πιστεύεσθαι καὶ τῶν πλησίον ἀμπλήματα. καίτοι ἠδυνάτο ἐξ ἀρχῆς τοῦτο κελεῦσαι· ἀλλ' ἵνα μὴ τοῦτο γένηται, οὐκ ἐκέλευσεν, ἀλλὰ μετὰ μίαν καὶ δευτέραν προσθήκην τοῦτο νομοθετῇ. διὰ δὲ τοῦτο, ὅτι στόματος δύο καὶ τρισὶ μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα· ἔχεις μαρτυρίαν ἱκανήν, φησίν, ὅτι σὺ σαυτοῦ ἅπαν ἐπήνεσας, ὅτι οὐδὲν ἀπέλιπες τῶν εἰς σὲ ἡκόντων. ἐὰν δὲ καὶ
40 τούτων προσκούσῃ, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ, τουτέστι, τοῖς πεπιστευκόσιν.

Ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας προσκούσῃ, ἔστω σοι ὡς ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης.

Λοιπὸν γὰρ ἁμάρτοι ὁ τοιοῦτος νοσεῖ. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς πάντα χρὴ (Φ) τελώνου εἶναι ὑπόδειγμα τῆς μεγίστης τίθησι κακίας. καὶ γὰρ δωρότερον φησὶν, Οὐχὶ καὶ (Φ) τελῶναι τὸ Matth. c. 9.
αὐτὸ ποιοῦσι; καὶ πρὸς ἄλλον πάλιν, Καὶ τελῶναι καὶ πόρναι προάξουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασι- Matth. 21.
λείαν

λείαν τῶν ἀρχαίων· τυτέστιν ⓐ σφόδρα κατεγνωσμένοι ⓒ καταδεδικασμένοι. ἀχυέτασιν ⓐ κέρδεσιν ἐπιπηδῶντες ἀδίκοις, ⓐ τοῦ τόκου ὀπὶ τοκοις ἀριθμοῦντες. Διὰ τί δ' αὐτὸν μετ' ἐκείνων ἔταξε; ⓦ διαμυδόμενος ⓦ ἠδικημένον, καὶ φοβοῦν αὐτόν. τοῦτο δῶν ἡ κόλασις μόνον; ἀυχί· ἀλλ' ἄκουε ⓒ τῶν ἑξῆς.

18 Ὅ ἐὰν δήσητε ὀπὶ τῆς γῆς, ἔσαι δεδεμένον ⓒ τοῖς ἀρχαίοις. 5

Καὶ οὐκ εἶπε τῷ πρεσβύτερῳ τῆς ἐκκλησίας, δῆσον ⓦ τοιοῦτον· ἀλλ' ἐὰν δήσῃς, αὐτῷ δῶ λελυπημένῳ ὃ πολλῶ ὀπιτρέπτων, καὶ ἄλυτα μᾶλλον τὰ δεσμά. σκοπῶ ⓐ ἕκαστα πείσῃ δεσά· ἀλλ' ἀυχὶ ὁ ἀγαγὼν ἄρτιος, ἀλλ' ὁ μὴ θελήσας πειαθῆναι. εἶδες πῶς αὐτὸν διπλαῖς κατεδίκασεν ἀνάγκαις, καὶ τῇ ὀντοθεν τιμωρίᾳ, καὶ τῇ ἐκ τῆς κολάσεως; ταῦτα δ' ἠπείλησεν, ἵνα μὴ ταῦτα συμβαίνῃ· ἀλλὰ φοβούμενος [ⓒ τὴν ἀπειλὴν] ⓒ τὴν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐκβολὴν, ⓒ τ' ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ κίνδυνον, ⓒ ὃ ἐν ἀρχαίοις διδόαται, ἡμεράρτεσς γλίχῃ), καὶ ταῦτα εἰδὼς, εἰ καὶ μὴ ἐκ προαιρέσεως, ἐν γοῦν ᾧ πλήθῃ τῶν δικαστηρίων ἐκλύσῃ τὸν ὀργήν. διὰ τι τοῦτο ⓒ πρῶτον καὶ δεύτερον καὶ τρίτον ἐπέστησε κριτήριον, καὶ οὐκ εὐθέως ἐξέκοψεν, ἵνα κἂν τῷ πρώτῳ πραχύσῃ, τῷ δευτέρῳ εἴξῃ· κἂν ἐκεῖσε διαπλύσῃ, ὃ τρίτον φοβηθῇ· κἂν τοῦτο μηδένα ποιήσῃ) λόγον, τὴν μέλλουσαν καταπλαγῆ ὠμωρίαν καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ψῆφόν τε καὶ δίκην.

19 Πάλιν ἢ λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν δύο συμφωνήσωσιν ἐξ ὑμῶν ὀπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος, οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς πρὸς τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

20 Οὗ γάρ εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν. 10

Ὅρα πῶς καὶ ἑτέρωθεν πρὸς ἕνωσιν ἄγει ἑαυτὸν, καὶ ταῖς μακροψυχίαις ἀναιρεῖ, καὶ πρὸς ἀλλήλους συνάγει, οὐκ ἀπὸ τῆς κολάσεως μόνης [τῆς εἰρημένης], ἀλλὰ ⓒ ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐκ τῆς ἀγάπης. καὶ γὰρ ἀπειλήσας ἐκεῖνα τῇ φιλονεικίᾳ, τὰ μεγάλα ἐνταῦθα τῆς συμφωνίας πίθησιν ἐπαγαγε, εἶπε δὲ τὸν πατέρα πείθοντα ⓐ συμφωνοῦντες ἐπὶ ὧν αἰτοῦσι, καὶ τὸ Χριστὸν ἔχοντες ἐν τῷ μέσῳ. ἆρ' οὖν ἀδαμοῦ εἰσι δύο συμφωνοῦντες; καὶ πολλαχοῦ μὲν, ἐνταῦθα δὲ καὶ πανταχοῦ. πῶς οὖν οὐ πάντα ὀπίτευχόμενοι; ὅτι πολλαὶ αἱ αἰτίαι τοῦ ὀπιτυγχάνειν. ἡ γὰρ ἀσύμφορος πολλάκις αἰτοῦσι. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ ἕτεροί τινες, ὅπου καὶ Παῦλος τοῦτο ἔπαθεν, ἰώμενος ἤκουσεν, Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελεῖται; ἢ ἀμέτοχοί τινες τῶν τοιούτων ἀγαθῶν εἰσί, καὶ ἐκ πρὸ ἑαυτῶν οὐκ εἰσφέρουσι· αὐτὸς γὰρ τοῦ κατ' ἐκείνους * ὀπιζητεῖ. Διὰ τοῦτό φησι, τῶν ἀρετῶν, τῶν " ἀγγέλων ὀπιδεικνυμένων πολιτείαν. ἢ κατὰ τὴν λευπηκότων βύζηταν σκηνὴν καὶ τιμωρίαν ὀπιζητοῦντες, ὅπερ ὀδὲ κεκωλυμένον. βύζαδε γάρ, φησι, τὴν ἐμὴν ὑμῶν. ἢ ἀμετανόητα ἁμαρτάνοντες αἰτοῦσιν ἔλεον, ὅπερ ὀδὲν ἀδύνατον λαβεῖν, οὐ μόνον δὲ αὐτοῖς αἰτῆσαι, ἀλλὰ καὶ ἕτερος πολλῶ πρὸς ⓦ Θεὸν παρρησίαν ἔχων ὑπὲρ αὐτῶν ⓦ παρακαλέσῃ. " καθάπερ ⓒ Ἱερεμίας βύζηνος ὑπὲρ Ἰουδαίων ἤκουσε, Μὴ προσεύξῃ " περὶ τοῦ λαοῦ τούτου, οὐ γὰρ εἰσακούσομαί σου. δὺ δ' πάντα παρῇ, καὶ τὰ συμφέροντα αὐτῆς, καὶ τὰ πρὸ ἑαυτῆς πάντα εἰσφέρῃς, καὶ βίον ⓦ παρησχημένον ἀποστολικὸν, καὶ ὁμόνοιαν καὶ ἀγάπην πρὸς ⓦ πλησίον ἔχῃς, ὀπιτυγχάνῃ ⓦ παρακαλῶν. Φιλάνθρωπος γὰρ ὁ δεσπότης. εἶτα ὀπὶ εἶπε, ⓦ παρὰ τοῦ πατρός μου, ἵνα δείξῃ ἑαυτὸν ὅπερ ⓦ πρέχοντα, καὶ ὃ ⓦ γλυπτὰ μόνον, ἐπήγαγε· ὃ γὰρ ἐὰν ὦσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν. Τί οὖν; οὐκ εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ; εἰσὶ μὲν, ταφνίως δέ. ὃ γὰρ ἁπλῶς τὴν συνοδον λέγει, οὐδὲ τοῦτο ὀπιζητεῖ μόνον, ἀλλὰ μᾶλλον μὲν, ὅπερ καὶ ἐμπροσθεν εἶπον, καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν· μᾶ τοῦτο· ἔπειτα δ' καὶ τοῦτο αὖθις μᾶ πολλῆς ἀπαιτεῖ τῆς ἀκριβείας. ὃ γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ὀδιν· εἰ τις ἐμὲ τῆς πρὸς τὸν πλησίον

Ps. 140. 8.
Jer. 14. 11.

οἱοι" ἀγάπης ἐπόδεσιν πεφηνυμένῳ ἔχει, μετ' αὐτὸ ἔσομαι, αἱ γὰρ ἄλλα ἀρέτος ἢ πωὶ ὃν δὲ πλείονας ὁρῶμεν ἑτέρας ἔχοντας φιλίας ἀφορμάς. ὁ μὲν γὰρ ὅλη φιλεῖται φιλεῖ, ὁ δὲ ὅτι ἐτιμήθη, ὁ δὲ ὅλως ἐν ἑτέρῳ ἰσὶ βιωτικῷ πεφάσματι γένηται αὐτῷ χρήσιμος ὁ δεῖνα, ὁ δὲ δι' ἕτερόν τι τοιοῦτον· διὰ τοῦτο Χριστὸν δύσκολόν ἐστιν εὑρεῖν ἵνα γνησίως καὶ ὡς ἐχρῆν φιλεῖν Χριστὸν πλησίον φιλοῦντα. οἱ γὰρ πλείους ἀπὸ τῶν βιωτικῶν εἰσι συνδεδεμένοι πρὸς ἀλλήλους· ἀλλ' οὐχ ὁ Παῦλος οὕτως ἐφίλει, ἀλλὰ διὰ Χριστόν. διὸ καὶ μὴ φιλούμενος οὕτως, ὥσπερ ἐφίλει, οὐ κατέλυσε τὴν ἀγάπην, ὅπου ῥίζαν ἰσχυρὰν κατεβάλετο τοῦ φίλειν. ΗΘΙΚΟΝ

Ἀλλ' οὐχὶ τὰ νῦν οὕτως· ἀλλὰ πολλοὺς ἐξετάζοντες εὑρήσομεν διὰ τοῖς πολλοῖς φιλίας ποιητικὰ μᾶλλον, ἢ τοῦτο. καὶ εἴ τις πρόφασιν μοι ἔχοι σίαν ἐν τοσούτῳ πλήθει τὸ ἐξέτασιν ποιήσασθαι τοιούτων, εὕροις ἂν τοὺς πλείονας" ἀπὸ τῶν βιωτικῶν προφάσεων ἀλλήλοις συνδεδεμένους. καὶ δῆλον τοῦτο ἀπὸ τῶν αἰτιῶν τῶν τὴν ἔνδραν ἐργαζομένων. ὅπου γὰρ ἀπὸ τοιούτων τούτων εἰσὶν ἀλλήλοις συμπεμένοι, διὰ τοῦτο οὐδὲ θερμοὶ πρὸς ἀλλήλους εἰσὶν, οὐδὲ διαπαντὸς· ἀλλ' ἂν ὕβρις, καὶ χρημάτων ζημία, ἢ φθόνος, ἢ κενοδοξίας ἔρως, καὶ πᾶν τοιοῦτον ἐπελθὸν διαλύσει τὸ φίλειν. οὐ γὰρ ὁμοίως τὴν ῥίζαν τὴν πνευματικὴν· ὡς εἶχε τοιαύτη ἰσχύν, οὐδὲν ἂν τῶν βιωτικῶν τὰ πνευματικὰ διέλυσεν. ἡ γὰρ διὰ Χριστὸν ἀγάπη βεβαία καὶ ἀῤῥαγὴς καὶ ἀνάλωτος, καὶ οὐδὲν αὐτὴν διασπάσαι δυνήσεται· ὑπὲρ διαβολαὶ, ὑπὲρ κίνδυνοι, οὐ θάνατος, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν. κἂν γὰρ μυρία πάθῃ ὁ ὕτω φιλῶν, πρὸς τὴν ἀπόδεσιν τῆς ἀγάπης ὁρῶν οὐκ ἀποχήσεται). ὁ μὲν γὰρ διὰ τὸ φιλοῦν φιλῶν, κἂν ἀνδρὸς τι πάθῃ, διαλύει τὴν ἀγάπην· ὁ δὲ εἰκῆ συνδεδεμένος ὑδέποτε ἀποχήσεται). διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγεν· Η ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. τί γὰρ ἔχεις εἰπεῖν; ὁ- a.Kορ.ιγ.η. τι μεθυμένος ὕβρισεν; ὅτι βύργατόμβος σφάξαι ἐβουλήθη; ἀλλὰ καὶ τοῦτο σε μᾶλλον φιλεῖν προσκυλάζει, διὰ διὰ Χριστὸν φιλῆς. ἃ γὰρ ὅτιν ὅτι τῶν ἄλλων δυνατὸν ἐπιεικὰ ἀγάπης, ταῦτα ἐν ταῦτα κατασκευαστικὰ ἦν. πῶς; πρῶτον μὲν, ὅτι σοι μεθῶν αἴτιος ὁ τοιοῦτος ὅτι· δεύτερον, ὅτι πλείονος δεῖται βοηθείας ὁ διαχειμένος οὕτω καὶ θεραπείας πολλῆς. διὰ τοι τοῦτο ὁ ὕτω φιλῶν καὶ ἡμῖς ἐξετάζει, οὐ παιδεία, οὐ πλοῦτον, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν· ἀλλὰ, κἂν μισῆται, κἂν ὑβρίζηται), κἂν ἀναιρῆται, μᾶλλον φιλῶν, ἱκανὴν ἔχων τὴν πρόδεσιν τοῦ φιλεῖν, Χριστόν· ὅθεν καὶ ἴσασιν πεπηγώς, βέβαιος, ἀσάλευτος ἐπὶ πρὸς ὁρῶν. καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς ὕτως ἐφίλησεν οὐ ἐχθροὺς, τοὺς ἀγνώμονας, τοὺς ὑβριστὰς, τοὺς βλασφήμους, τοὺς μισοῦντας, τοὺς οὐδὲ ἰδεῖν αὐτὸν θέλοντας, τοὺς ξύλα καὶ λίθους προσκυνοῦντας αὐτὸ ἀγαπήσας, καὶ ἀγάπην τὴν δυνατὴν, καὶ μὴ ἐπέσαν οὐκ ἔστιν εὑρεῖν. Μείζονα γὰρ ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, φησὶν, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. καὶ τοὺς σταυρώσαντας αὐτὸν καὶ βοήσαντας εἰς αὐτὸν ἐμπροπήσαντας ὅρα πῶς μᾶλλον θεραπεύων. καὶ γὰρ τῷ πατρὶ πρὸ αὐτῶν διαλέγεται λέγων· Ἄφες αὐτοῖς· οὐκ οἴδασι τί ποιοῦσι. καὶ τοὺς μαθητὰς ὃ μὴ ταῦτα πρὸς αὐτοὺς ἀπέστειλε. ταύτην τοίνυν τὴν ἀγάπην καὶ ἡμεῖς ζηλώσωμεν, καὶ πρὸς ταύτην ἀπίδωμεν, ἵνα μιμηταὶ γενόμενοι τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν ἐκείνου καὶ τῶν μιμητῶν ὑπάρχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν. Ιωαν.ιε.ιγ. Λκκ.κγ.λδ.

Ομιλ. ξα. 21 ΤΟΤΕ ΠΡΟΣΕΛΘΩΝ ΑΥΤΩ Ο ΠΕΤΡΟΣ εἶπε· Κύριε, ποσάκις ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις; 22 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, οὐ λέγω σοι ἕως ἑπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά.

ΕΝόμισε μέγα λέγειν ὁ Πέτρος; διὰ τί μὴ ὡς φιλοτιμούμενος ἐπήγαγε, ἕως ἑπτάκις; τοῦτο γάρ, φησι, ὁ σὲ ἐλθόντας ποιῆν, ποσάκις πταίσω; ἀεὶ γὰρ ἀεὶ με ἁμαρτάνει, ἀεὶ ὁ ἐλεγχόμενος μετανοεῖ, ποσάκις τοῦτον ἀνέχεσθαι χελεύεις ἡμᾶς; ἐκείνῳ μὲν γὰρ τῶν μὴ μετανοούντων μηδὲ καταγινώσκοντι ἑαυτοῦ πολλὰς ἐπέτρεψας εἰπεῖν, ἕως σοι ὡς ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης· τούτῳ δὲ οὐκ ἔτι· ἀλλ' ἐκέλευσας αὐτὸν προσεύχεσθαι. ποσάκις οὖν αὐτὸν ὀφείλω φέρειν ἐλεγχόμενον καὶ μετανοοῦντα; ἑπτάκις ἕως ἑπτάκις; τί οὖν ὁ Χριστός, ὁ φιλάνθρωπος καὶ ἀγαθὸς δεσπότης; οὐ λέγω σοι ἕως ἑπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά· οὐκ ἀριθμοῦ ὑμᾶς ἀπαιδεῦσαι, ἀλλὰ δεῖξαι τὴν ἀεί. ὥσπερ γὰρ τὸ μυριάκις τὸ πολλάκις δηλοῖ, οὕτω καὶ ἐπταπλᾶ. καὶ γὰρ τὸ, ζητήσει ἕπτακις ἑπτά, τὸ πολλὰ φησιν ἡ γραφή. ὥστε οὐκ ἀριθμῷ ζημιόκλειστον τὴν ἄφεσιν, ἀλλὰ τὸ διηνεκὲς ἐδήλωσε καὶ ἀεί. τοῦτο γοῦν καὶ διὰ τῆς παραβολῆς τῆς ἑξῆς χειμῶνι ἔδειξεν. ἵνα γὰρ μὴ δόξῃ τισὶ μεγάλα καὶ φορτικὰ ἐπιτάττειν, εἰπὼν ἑβδομηκοντάκις ἑπτά, προσέθηκε τῇ παραβολῇ ταύτῃ, ὁμοῦ τι σαίνων εἰς ὅπερ εἴρηκε, καὶ μεγαφρονοῦντα διὰ τὸν καταπέλλων, καὶ δεικνὺς οὐ βαρὺ τὸ πρᾶγμα ὂν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα εὔκολον. διὰ τοῦτο τῷ αὐτοῦ φιλανθρωπίᾳ εἰς μέσον ἤγαγε, ἵνα τῇ παραδόσει μάθῃς, ὅτι καὶ ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ ἀφῆς, καὶ πάντα ἁπλῶς καὶ ἁμαρτήματα διηνεκῶς συγχωρῇς τῷ πλησίον, ὅσον σταγὼν ὕδατος πρὸς πέλαγος ἀπέχει, τοσοῦτον, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλέον ἀπέχει σου ἡ φιλανθρωπία πρὸς τὸν ἀπέχειν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, ἧς σε χρεία καθέξειν καὶ καθίζεσθαι μέλλοντα καὶ βιβλίους πτύσσειν. διὰ τοῦτο ἐπήγαγε λέγων·

23 Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησε συνᾶραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ.

24 Ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν, προσηνέχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων. 25 Μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι, ἐκέλευσε πραθῆναι αὐτὸν καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα καὶ πάντα ὅσα εἶχεν. Εἶτα, ὅπερ φιλανθρωπίας ἀπέλαυσεν οὗτος, ἐξελθὼν ὀφείλοντα αὐτῷ συνδούλων ἑκατὸν δηναρία ἔπνιγε, καὶ τούτους κινήσας καὶ διασείσας, παρεσκεύασεν εἰς δεσμωτήριον πάλιν αὐτὸν ἐμβαλεῖν, ἕως ἀπέτισε τὸ πᾶν. εἶδες ὅσον τὸ μέσον τῶν εἰς ἀνθρώπους, καὶ τῶν εἰς Θεὸν ἁμαρτημάτων; ὅσον τὸ μέσον μυρίων ταλάντων καὶ ἑκατὸν δηναρίων· μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλέον. ἔστι δὲ τοῦτο καὶ ἀπὸ τῆς διαφορᾶς τῶν προσώπων, καὶ ἀπὸ τῆς συνεχείας τῶν ἁμαρτημάτων. ἀνθρώπου μὲν γὰρ ὁρῶντος καὶ ἀφισταμένου καὶ οἰκουμένου ἁμαρτάνειν· Θεοῦ δὲ καθ' ἑκάστην βλέποντος τὴν ἡμέραν οὐκ ἀπεχόμεθα, ἀλλὰ καὶ προσπίπτομεν ἀδεῶς πάντα, καὶ φθεγγόμεθα. οὐκ ἐστυφθεῖ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ἀνεπιστασίας, καὶ ἀπὸ τῆς ἀμνησίας, ἧς ἀπολαύσαμεν, χαλεπώτερα ἔστι τὰ ἁμαρτήματα. καὶ εἰ βούλεσθε μαθεῖν, πῶς ὅτι μυρία τάλαντα, μᾶλλον δὲ πολλῷ πλείονα τὰ εἰς αὐτὸν ἁμαρτήματα, δείξαι πειράσομαι ἀπὸ βραχέων. ἀλλὰ φοβοῦμαι μὴ τοῖς πολλοὶ ῥᾳθυμίαν παρέσεσι καὶ διηνεκῶς ἁμαρτάνειν φιλήσουσι πλείονα προσθῶ τὰ ἀδικήματα, ἢ σοὶ ὑπεξαιρέσεις εἰς ἀπόγνωσιν ἐμβάλω, ὃ τῶν μαθητῶν εἶπεν, ὡς δυνάμεθα σωθῆναι; πλὴν ἀλλὰ καὶ ὕστερον ἐρῶ, ἵνα σοὶ προσέχοντας ἀσφαλεστέρας ἐργάσωμαι καὶ ὑπεξαιρέσεις. οἱ τε γὰρ ἀνίατα νοσοῦντες καὶ ἀνάλγητοι, καὶ τούτων χωρὶς τῶν λόγων οὐκ ἀφίστανται τῆς οἰκείας ῥᾳθυμίας τε καὶ ποιείας. εἰ δὲ καὶ συστύφειν πλείονα λαμβάνουσιν ἀφορμὴν ὀλιγωρίας, οὐ τῶν λεγομένων ἡ αἰτία, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων ἀναισθησίας. ὡς γὰρ λεγόμενα καὶ συνιέντες διωρθώσαντο καὶ κατανύξαντο προσέχοντες μᾶλλον, οὕτω καὶ ὑπεξαιρέσεσι, ὅταν ἴδωσι μὲν ὄγκον τῶν ἁμαρτημάτων, μάθωσι δὲ καὶ τὴν δύναμιν τῆς μετανοίας, μᾶλλον

μᾶλλον αὐτῆς ἀνέξονται. διόπερ ἀναγκαῖον εἰπεῖν. ἐρῶ τοίνυν καὶ ἄλλα ἁμαρτήματα, ὅσα τε εἰς Θεὸν πλημμελοῦμεν, καὶ ὅσα εἰς ἀνθρώπους. καὶ ἄλλα δὲ τὰ ἴδια, ἀλλὰ τὰ κοινά· τὰ δὲ ἴδια ἕκαστος διαπλέτω λοιπὸν ἀπὸ τῆς συνειδότος. ποίαν οὖν τάξιν, πρότερον τὰς ἀνέργειας ἀπὸ τῆς Θεοῦ. ἵνες οὖν αἱ ἀνέργειαι τοῦ Θεοῦ; ἐποίησεν ἡμᾶς οὐκ ὄντας, καὶ πάντα δι' ἡμᾶς εἰργάσατο τὰ ὁρώμενα, οὐρανόν, θάλατταν, γῆν, ἀέρα, τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα ζῶα, φυτά, σπέρματα. διὰ γὰρ ὀλίγου ἔδει τὸ πέλαγος τῶν ἔργων τὸ ἄπιστον. ψυχὴν ζῶσαν ἡμῖν ἐνέπνευσε, μόνοις πιστεύσασι τῷ ὀπτὶ γῆς, παράδεισον ἐφύτευσε, βοηθὸν ἔδωκε, πᾶσι τοῖς ἀλόγοις ἐπέστησε, δόξῃ δὲ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσε. μᾶ τοῦτο ἡμέλημα ἀγνώμονα καὶ ἀνεργέτην μείζονος ἠξίωσε δωρεᾶς. μὴ γὰρ τοῦτο ἴδης μόνον, ὅτι ἀξέδωκε παράδεισον, ἀλλὰ καὶ τὸ κέρδος σκόπει δὲ ἐκ τούτου ἡμάρτομεν. μᾶ γὰρ τὸ ἐκδοῆναι παράδεισον, καὶ τὰ μυρία ἐκεῖνα ἐργάσασθαι ἀγαθὰ, καὶ τὰς ποικίλας οἰκονομίας ἐπιτελέσαι, καὶ ὁ ἐπιμελητὴς ἑαυτῷ ἀντὶ τῶν ἀνεργετηθέντων καὶ μισουμένων, καὶ τὸν ἀνέκοιτον ἡμῖν ἀπέφηξε, καὶ τὸν πρᾶδυσον αὐτὸν ἀνεπέτασε, καὶ ἡγοὺς ἡμᾶς ἐποίησε, τοὺς ἐχθροὺς, τοὺς ἀγνώμονας. διὸ καὶ "δικαίως νῦν εἰπεῖν, Ω βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ Rom. 11. γνώσεως Θεοῦ. ἔδωκε γὰρ ἡμῖν καὶ βάπτισμα ἀφέσεως ἁμαρτημάτων, καὶ ἁμφείας ἀπαλλαγὴν, καὶ βασιλείας κληρονομίαν, καὶ μυρία ἐπηγείλατο κατορθοῦσιν ἀγαθὰ, καὶ χεῖρα ὤρεξε, καὶ πνεῦμα ἐνέχεεν εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν. τί οὖν; μᾶ τοσαῦτα τοίνυν καὶ τηλικαῦτα ἀγαθὰ πῶς ἡμᾶς διακεῖσθαι ἐχρῆν; ἆρα εἰ καθ' ἑκάστην ἀποθησόμεθα τὰ ἡμέρα ἀντὶ τῶν ὄντως ἡμᾶς φιλούντων, ἐξεπιτιμώμεθα δικαίως, μᾶλλον δὲ τὴν ἀξίαν, μᾶλλον δὲ τὸ πολλοστὸν τῆς ὀφειλῆς κατεπίθημεν; οὐδαμῶς. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο πάλιν εἰς τὸ κέρδος τὸ ἡμέτερον περιέστη. πῶς οὖν "δικαίωμα οὕτω διακεῖσθαι ὀφείλοντες; καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς τοὺς νόμους συνδρομοῦμεν τοὺς αὐτοῦ. ἀλλὰ μὴ ἀγανακτήσητε, δι' ἑπαφῶν τινῶν γλωσσαν τοῖς ἁμαρτάνουσιν. οὐ γὰρ ὑμᾶς κατηγορῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμαυτοῦ. πόθεν οὖν βούλεσθε ἄρξομαι; ἀπὸ τῶν δούλων; ἀπὸ τῶν ἐλευθέρων; ἀπὸ τῶν στρατευομένων; ἀπὸ τῶν ἰδιωτῶν; ἀπὸ τῶν ἀρχόντων; ἀπὸ τῶν ἀρχομένων; ἀπὸ τῶν γυναικῶν; ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν; ἀπὸ τῶν γερόντων; ἀπὸ τῶν "νέων; ἀπὸ ποίας ἡλικίας; ἀπὸ ποίου γήρους; ἀπὸ ποίου ἀξιώματος; ἀπὸ ποίου ἐπιτηδεύματος; βούλεσθε ἀπὸ τῶν στρατευομένων ποιήσομαι τὸν ἀρχήν; τί τοίνυν οὐκ ἁμαρτάνουσιν ὅτοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ὑφειλόντες, λοιδορούμενοι, "μεμνήμενοι, ταῖς ἀλλοτρίαις ἐπιθυμοῦντες συμφοραῖς, λύπης ἐοικότες, πλημμελημάτων ὁσημήποτε καθαρεύοντες, πλὴν εἰ μὴ καὶ τῆς θαλάττης εἴποι τις κυμάτων εἶναι ἐκτός; ποῖον γὰρ αὐλὸς πάθος οὐκ ἐνοχλεῖ; ποῖον δὲ νόσημα οὐ πολιορκεῖ αὐτῶν τὴν ψυχήν; πρὸς μὲν γὰρ τὸν ὁμοτίμους ζηλοτυπῶς διάκεινται, καὶ φθονοῦσι καὶ κενοδοξοῦσι· πρὸς δὲ τὸν ὑποτεταγμένους, πλεονεκτικῶς· πρὸς δὲ τοὺς δίκας ἔχοντας, καὶ ὡς εἰς λιμῶνα καταστέλλοντας, πολεμίως *. πόσαι "δὲ αὐλοὶ ἁρπαγαὶ, πόσαι πλεονεξίαι, πόσαι συκοφαντίαι καὶ καπηλεῖαι, πόσαι κολακεῖαι δουλοπρεπεῖς; φέρε οὖν, καθ' ἕκαστον ἁρμόσωμεν τὸν τοῦ Χριστοῦ νόμον. ὁ αἰτῶν σὲ ἀδελφῷ αὐτοῦ μωρέ, ἔνοχος ἔσται τῇ γεέννῃ πυρός. ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν. ἐὰν μή τις σαπερώσῃ ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὅτοι δὲ οἱ ἐπιτηδεύσει τῦφον, καὶ τῶν ἐπαινουμένων καὶ θαυμαζομένων καὶ τετιμῶντων αὐτοὺς καὶ διδοκότων θεῖοι νομοθέται χαλεπώτεροι, δικὴ μὴν τοῦ Χριστοῦ τοιοῦτοι πάντα ἡ δικὴ τὰ γαστρὸς, δικὴ τὰ χρήματα, δικὴ τὴν κενοδοξίαν. ἆρα ἔστι ἀριθμῆσαι δικὴ ῥημάτων τὴν τῶν στραγμάτων πλημμέλειαν; τί δὲ τις εἴποι τὰς χλευασίας αὐτῶν, τὸν γέλωτα, τὰς "ἀσχημοσύνας διαλέξεις, τὰς ἀσχολογίας; πρὸς δὲ πλεονεξίας οὐδὲ εἰπεῖν ἔνι. καθάπερ γὰρ οἱ τοὺς ὄρεσι μανέντες, οὐδὲ τί ποτέ ὄντι ἡ πλεονεξία ἴσασιν, ὅτοι οὐδὲ ὅτοι· ἀλλ' ἀπερνοῦσιν ἐκείνοις. ἐκφοι μὲν γὰρ διὰ τὸ πόρρω τοῦ νοσήματος

νοσήματος εἰ) ἀγνοοῦσι· ὃ πάθος· ὅτοι γὲ ἀληθῶς ὃ σφόδρα "ὃν πάθει μηδεὶς αἰσθάνονται ὅσοι ὀξεῖ ὃ κακόν. οὕτω γὲ πρώσατο τ' ἀρετὴν ἡ κακία αὕτη καὶ τυραννεῖ, ὡς μηδὲ ἔγκλημα βαρὺ εἰ) νομίζεσθαι αὐτὴν παρὰ τοῖς μαινομένοις ἐκείνοις. ἀλλὰ βούλεσθε τούτους ἀφέντες, ἐφ' ἑτέρους ἔλθωμεν ὑπεύθυνους; φέρε οὖν, τοὺς τ' δημιουργῶν ἡμᾶς καὶ χειροτεχνῶν ἐξετάζωμεν. ὅτοι γὲ μάλιστα δοκοῦσι ἐκ δικαίων μόχθων καὶ τ' ἱδρώτων τ' ἑαυτῶν. ἀλλὰ καὶ ὅτοι, ὅταν μὴ παρέχωσι ἑαυτοὺς, πολλὰ εἰλοῦνται συμπαίζουσι ἑαυτοῖς τοῖς κακοῖς. τ' γὲ ἀπὸ τ' παρόντος καὶ ἀμεριμνίας ἀδικίαν ὑπισυμπαίζουσι τῇ τ' δικαίων πόνων ἐργασίᾳ, καὶ ὅρκους καὶ ὑπορκίας καὶ ψευδολογίας παρεισδέχεσι τῇ πλεονεξίᾳ πολλάκις, καὶ τ' βιωτικῶν μόνων εἰσὶ παραμάτων, καὶ τῇ γῇ παρεσπλωμένοι ἐξαπατῶσι, καὶ ὅπως μὴ χρηματίσωσι) πάντα παρέπτυσι, ὅπως ἂν μεταδοῖεν τοῖς δεομένοις· ὑ πολλοὶ ὑπάρχοντας τῶν αὐτουδίων, ἀεὶ τοῖς ὠνητὰ αὔξειν βουλόμενοι. ὑ αὖ ὡς ἕτεροι τοῖς λοιδορίας τοῖς ὑπὲρ τῶν τοιούτων, τοῖς ὕβρεις, τοῖς δημεύσματα, τοὺς ὄκνους, τοῖς σωφρονιζόμενα τοῖς πολλῆς γέμοντα καπηλείας, τοῖς ἐμπορείας τοῖς δυσχερεῖς; ἀλλὰ βούλεσθε καὶ τούτους ἀφέντες, ἐφ' ἑτέρους ἔλθωμεν τοὺς δὴ δοκοῦντας εἰ) δικαιοτάτους; τίνες οὖν εἰσὶν ὅτοι; ὧν τοὺς ἀγροὺς κεκτημένοι, καὶ τ' ἀπὸ τῆς γῆς δρεπόμενοι πλοῦτον. καὶ τί τούτων ἥμιστ' ἂν ἀδικοῖτο γε; εἰ γὲρ ἐξετάσειέ τις πῶς τοὺς ἀθλίους καὶ παλαιπώρους κέκρωται γεωργοῖς, βαρβαρικῶν αὐτοὺς ὠμοτέρους ὄντας). τοὺς γὲ σὺ λιμῷ τηκομένους, καὶ δι' ὅλης πονουμένους τῆς ζωῆς καὶ τελέσματα διωκεῖν καὶ ἀφορητα ὑπιπτάσαι, καὶ ἀμηχανίας ὑπιπόνους ὑπιπάτησαι, καὶ ὡς ὄνοις καὶ ἡμιόνοις, μᾶλλον ἢ ὡς λίθοις τοῖς ἐκείνων κέκρωται σώμασιν, ὀδὲ μικρὸν ἀναπνεῦσαι συγχωρεῖσθαι, καὶ πρέχουσης τῆς γῆς, καὶ μὴ πρεχούσης, ὁμοίως αὐλοῖς καπατείνοισι, καὶ ὀδεμιᾶς αὐλοῖς συγχώμης μεταδιδόασι· ὑ τί γὲ μὴν ἂν ἐλεφίστερον, ὅταν δι' ὅλου χλήρου τὸν χειμῶνος πονέσαντες, ἐν κρυμῷ καὶ ὄμβρῳ καὶ ἀγρυπνίαις δαπανηθέντες, κενᾶς ἀναχωρήσωσι τ' χερσὶ, ἔτι καὶ παρεσοφείλοντες, καὶ τὸν λιμὸν τοῦτον καὶ ὃν ναυαγὸν ἐν τ' ὑπερόπτων βασάνοις ἐν τοῖς ἐλκυσμοῖς καὶ ταῖς ἀπαιτήσεσι καὶ ταῖς ἀπαγωγαῖς καὶ ταῖς ἀπορρητίνοις λειτουργίας* μᾶλλον δεδοικότες καὶ φεύγοντες; εἰ δὲ τις εὐπορεῖ ταῖς ἐμπορείας, ἃς "αὐλοὶ ἐμπορεύον"), ταῖς καπηλείας, ἃς αὐλοὶ "καπηλεύονται, ἀπὸ μὲν τ' πόνων αὐτῶν ἐν τῶν ἱδρώτων λιμοὺς καὶ ὑποσιτίας πληρωσῶντες, αὐλοῖς ἢ ὀδὲ ὀλίγοι οἰκείας ὑπαγαπῶν ὑπιτρέποντες μέρος, ἀλλ' ὁλόκληρον τ' καρπὸν εἰς τὸν τῆς πλανομίας αὐτῶν πλοῦτον πίθους; καὶ ὀλίγοι αὐλοῖς ὑπὲρ τούτου "παρεισπίπτοντες ἀγρύπνους, κραιπάλη ἢ ἡμῖν ἔχων ὑπνοῦσι, καὶ ὀδὲ τοῖς ἐλλιμένων νόμοις νενομισμένα, καὶ δημεύσεις γραμματεῖα πολλῆς γέμοντα τῆς ἀρᾶς ζωντιθέασι. ὀδὲ γὲρ ἑκάτερος ἰσὸν τὸν πόντος, ἀλλὰ ὃ μὲν ἥμισυ τοὺς ἀπαντῶν βιάζονται, ὃ δὲ ὅλον τὸν ἀπαντωμένων καὶ γυμνὰς ἔχοντος, ὃ παιδία τρέφοντος, καὶ δυσθεράπευτον ὄντος πένητος, καὶ τοῖς οἰκείοις πόνοις καὶ τοῖς "ἄλλοις καὶ ὧν λιμοὶ πληρώντος. ἀλλ' ὀδὲν τούτων ὑποῦσι. δεῖ δὲ ὧν παρόντων ἀναπαυομένους εἰπεῖν "ἔκστηθι θεατά, καὶ φεῖζον γῆ. εἰς πόλεμον ἡμωδίασε ὃ τ' ἀνθρώπων ἦμος ὀξέως κεχύθη; ταῦτα ἢ λέγω, ὑ πένησας, ὀδὲ γεωργίαν, ὑδὲ γραπτίαν, οὔτε ἀγροὺς ὀρύσσοντας, ἀλλ' ἡμᾶς αὐτούς. ἐπεὶ καὶ ὁ Κορνήλιος ἑκατοντάρχης ἦν, καὶ ὁ Παῦλος σκυτοτόμος, καὶ μὴ ὃ κήρυγμα τῇ πίστει ἐκέκρατο, καὶ ὁ Δαβὶδ βασιλεὺς ἦν, καὶ ὁ Ἰὼβ πολλῶν "κτημάτων κύριος ἦν, καὶ μυρίων παρεσόδων ὑπεύθυνα ἀπέλαυσε, καὶ ὀδὲν ὑπεύθυνα τούτων ὀδενὶ κώλυμα ὑπῆρξε πρὸς ἀρετήν. ταῦτ' οὖν ἅπαντα ὑποῦντες καὶ τὰ μυρία ταῦτα ἀναλογισάμενοι, καὶ ὑπεύθυνα "ἑαυτῶν παρὸς ὃ ἀφίεναι τοῖς πλησίον τὰ ὀλίγα ὑκφύα καὶ εὐτελῆ. καὶ γὲ λέγης ἡμῖν "ἠμήσονται τῶν ἐμπιστευθεισῶν ἡμῖν ὑπολῶν, καὶ ὀκ ἔχομεν πάντα καπαβαλεῖν, ὑδὲ αὖ ὁμοίων ποιήσωμεν. ἀλλὰ γοῦν ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς πρὸς ἕκτισιν βύκολόν τε καὶ ῥᾳδίαν ὁδὸν, καὶ πάντα δυναμένην ἀκαλύσασθαι ὑκεῖνα, ὃ μὴ μυπικακεῖν λέγω. ἵνα οὖν τοῦτο μάθωμεν καλῶς, ἀκούσωμεν ὁδῷ παρίστης τῆς παβολῆς ἁπάσης. παρεσπέρθη γὰρ αὐτῷ,

αὐτῷ, φησιν, εἰς ὀφλέτης μυρίων ταλάντων. οὐκ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποτίσαι, ἐκέλευσεν αὐτὸν πραθῆναι, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὰ παιδία. πόθεν ἔνεκεν, εἰπέ μοι [τὴν γυναῖκα]; οὐκ ἐξ ὠμότητος, οὐδὲ ἀπὸ θεσπίας (καὶ γὰρ εἰς αὐτὸν ἡ ζημία περιέστατο πάλιν. δούλη γὰρ ἦν καὶ ἐκείνη) ἀλλ' ἐξ ἀφάτου κηδεμονίας. βάλεται γὰρ αὐτοῦ τὴν μισθοῦ ποιῆσαι δι' αὐτῆς τὰς πηλῆς ταύτης, ἵνα εἰς ἱκετηρίαν αὐτὸν ἀγάγῃ, οὐκ ἵνα πραθῇ. εἰ γὰρ * διὰ τοῦτο ἐποίει, οὐκ ἂν ἐπέθυσεν αὐτῷ τῇ αἰτήσει, ὅθεν ἂν τὴν χεῖρα ἔδωκε. διὰ τί οὖν πρὸ τοῦ λογισμοῦ τοῦτο οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ ἀφῆκε τὸ ὄφλημα; διδάξαι βουλόμενος πόσων αὐτὸν ὀφλημάτων ἐλυθερώθη, ἵνα καὶ ταύτην ἡμερώτερος πρὸς Θν σωθῆναι γένηται. εἰ γὰρ καὶ μαθὼν τοῦ ὀφλήματος Θν ὄγκον, καὶ τῆς συγχωρήσεως τὸ μέγεθος, ἐπέμεινεν ἄγχειν Θν σὺν δούλοις· εἰ μὴ δοκοῦσιν αὐτὸν προπαίδευσε φαρμακίοις, ποῦ οὐκ ἂν ἐξῆλθεν ὠμότητος; τί οὖν ἐκεῖνος;

26 Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ, καὶ πάντα σοι ἀποδώσω, φησίν·

27 Ὁ δὲ κύριος αὐτοῦ σπλαγχνισθεὶς ἀπέλυσεν αὐτὸν, καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ.

Εἶδες πάλιν φιλανθρωπίας ὑπερβολήν; ἀναβολὴν ἐζήτησε μόνον καιροῦ καὶ ὑπερβολὴν ὁ οἰκέτης· ὁ δὲ μεῖζον, ἢ ἠτήσατο, ἔδωκεν, ἄφεσιν ὁλοκλήρου τοῦ δανείσματος καὶ συγχώρησιν. ἐβούλετο μὲν γὰρ καὶ ἐξ ἀρχῆς δοῦναι, ἀλλ' οὐκ ἐβούλετο αὐτὸν εἰς τὸ δοῦναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τούτου ἱκετηρίας, ἵνα μὴ ἀζημίωτος ἀπέλθῃ. ὅτι γὰρ αὐτῷ τὸ πᾶν ἦν, εἰ δὲ προσέπεσεν οὗτος καὶ ἐδεήθη, ἡ αἰτία τῆς συγχωρήσεως ἐδήλωσε. σπλαγχνισθεὶς γάρ, φησι, ἀφῆκεν αὐτῷ. διὰ τοῦτο καὶ ὕστερος ἐβούλετο καὶ σκηνὴν ἃ δοκῇ σωφρονισθέντα, ἵνα μὴ σφόδρα ἡ κατηφημένος, καὶ ἵνα παιδευθεὶς ἐκ ταῖς οἰκείαις συμφοραῖς συνετώτερος γένηται τῷ σωθῆναι. μέχρι μὲν οὖν τούτου καλὸς οὗτος καὶ θαυμάσιος. καὶ γὰρ ὠμολόγησε, καὶ ἐπηγείλατο ἀποδώσειν τὸ ὄφλημα, καὶ προσέπεσε, καὶ παρεκάλεσε, καὶ κατέγνω τὴν οἰκείαν ἁμαρτημάτων, καὶ ἔγνω τὸ μέγεθος τοῦ ὀφλήματος. ἀλλὰ τὰ μὲν ταῦτα ἀνάξια τῶν προτέρων. ἐξελθὼν γὰρ αὐτὸς, οὐδὲ μικρόν τι πολὺ, ἀλλὰ βιβλίον, ἔναυλον ἔχων τὴν βαρβαρότητα, εἰς κεφάλαια ἀπεχρήσατο τῇ δωρεᾷ καὶ τῇ ἐλευθερίᾳ τῇ παρὰ τοῦ δεσπότου αὐτοῦ παραχρῆμα.

28 Εὑρὼν γὰρ ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ ὀφείλοντα αὐτῷ ἑκατὸν δηναρίια, ἔπνιγεν αὐτὸν λέγων, ἀπόδος μοι· εἴ τι ὀφείλεις. Εἶδες δεσπότην φιλάνθρωπον; εἶδες δούλην ὠμότητα; ἀκούσατε Θ ὑπὲρ χρημάτων ταῦτα ποιούντες. εἰ γὰρ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων Θ χρὴ, πολλῷ μᾶλλον ὑπὲρ χρημάτων. τί οὖν ἐκεῖνος;

29 Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ, καὶ πάντα σοι ἀποδώσω. Οὐδὲ τὰ ῥήματα ἠδέσθη, δι' ὧν ἐσώθη. καὶ γὰρ αὐτὸς ταῦτα εἰπὼν ἀπηλλάγη τῶν μυρίων ταλάντων, καὶ οὐδὲ Θ λιμάρια ἐπέγνω, δι' ὧν ὁ ναυάγιον διέφυγε, καὶ τὸ ἄλημα τῆς ἱκετηρίας αὐτοῦ ἀνέμνησε τῆς τοῦ δεσπότου φιλανθρωπίας· ἀλλὰ πάντα ἐκεῖνα ἀπὸ τῆς πλεονεξίας καὶ τῆς ὠμότητος καὶ τῆς μανιακίας ἐκείνης, θηρίου χαλεπώτερος ὢν, ἄγχειν Θν σύνδουλον. τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; σεαυτὸν ἀπαιτῶν οὐκ αἰσθάνῃ, καὶ σεαυτοῦ τὸ ξίφος ὠθῶν, καὶ τὴν ἀπόφασιν καὶ τὴν δωρεὰν ἀναχαλυβίζων; ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐνοεῖς, οὐδὲ ἐμνήσθη τῶν αὐτοῦ, οὐδὲ ἐπέδωκε. καίτοι οὐκ ὑπὲρ τῶν ἴσων ἡ ἱκετηρία. ὁ μὲν γὰρ ὑπὲρ μυρίων ταλάντων, ὁ δὲ ὑπὲρ ἑκατὸν δηναρίων παρεκάλει· καὶ ὁ μὲν Θν σύνδουλον, ὁ δὲ Θν δεσπότην· καὶ ὁ μὲν τελείας συγχώρησιν ἔλαβεν, ὁ δὲ ἀναβολὴν ἤτει· καὶ οὐδὲν τούτων οὗτος εἰδίδου.

30 Ἔβαλε γὰρ αὐτὸν εἰς φυλακήν. 31 Ἰδόντες δὲ Θ σύνδουλοι αὐτοῦ, κατηγόρησαν αὐτοῦ πρὸς τὸν δεσπότην. Οὐδὲ δι' ἀνθρώπους τοῦτο ἔδρασεν ἵνα, μή τι γε Θεῷ. Συνάλγησαν οὖν Θ μὴ ὀφείλοντες. ἵν' οὖν ὁ δεσπότης;

32 Πονηρὲ δοῦλε, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με. οὐκ

ἔδει

ἔδει κἀ σὲ ἐλεῆσαι τ̃ Συνδούλου σου, ὡς κἀγὼ σε ἠλέησα; Ορα πάλιν τὴν ἡμερότητα τ̃ δεσπότου. κρίνεται πρὸς αὐτὸν, κ̀ ἀπολογεῖται μέλλων αἰτεῖσθαι αὐτ̃ τὴν δωρεάν· μᾶλλον γ̀ οὐκ αὐτὸς ἠτήσεψεν, ἀλλ' ὁ λαβών. διό φησι, πᾶσαι τὴν ὀφειλὴν ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με. οὐκ ἔδει δὲ σε ἐλεῆσαι Συνδούλον σου; Εἰ γὰρ καὶ βαρύ σοι τὸ πρᾶγμα εἶ̃ δοκῇ, ἀλλ' ἔδει κ̀ πρὸς τ̃ κέρδος ἰδ̃ν τ̃ τότε γελωμένου καὶ τ̃ ἐσόμενον. Εἰ γ̀ δὲ ἐπαρθεὶς τὸ ὕβρισμα, τὸ ἔπαθλον σκοπῆσαι ἔδει, μηδὲ ὅτι λελύπηκεν ἐκεῖνος, ἀλλ' ὅτι σὺ Θεὸν παρώξυνας, οὗ ἀπὸ ψιλῆς ἱκετηρίας κατήλλαξας. Εἰ γ̀ κ̀ τὰ σοι φορτικὸν τὸ φίλον γενέσθαι τ̃ λελυπηκότι, πολλ̃ βαρύτερον τὸ εἰς γέενναν ἐμπεσεῖν. κ̀ εἰ τ̃τ̃ο αὐτὸ ἔπαθες ἐκείνῳ, τότε ἂν ἔγνως, ὅσῳ πολλ̃ τοῦτο χαυνότερον. δὲ ὅτε μὲν μικρὰ ἐζήμιωτο ὠφελεῖ, οὐκ ἐκάλεσε ποτε, οὐδὲ ὕβρισεν, ἀλλ' ἠλέησεν· ὅτε γ̀ δὲ Συνδούλου ἀγνώμων ἐγένετο, τότε λέγει, πονηρὲ δοῦλε. ἀκούσατε πλεονεξίας (καὶ γὰρ πρὸς ὑμᾶς ὁ λόγος) ἀκούσατε κ̀ ἁπλότητος κ̀ ὠμότητος, ὅτι οὐχ ἑτέρωθι ἐστὶ ὠμότης, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς. ὅταν οὖν βούλῃ μνησικακῆσαι, σκόπησον ὅτι σαυτ̃ μνησικακεῖς, οὐχ ἑτέρῳ· ὅτι τὰ σαυτοῦ καταδεσμεῖς ἁμαρτήματα, οὐ τὰ τ̃ πλησίον. σὺ μὲν γὰρ, ὅπερ δὴ ἐργάσῃ, τ̃το ὡς αὐθέντης ἐργάζῃ, κ̀ ἐν τ̃ πρώτῃ βίᾳ· ὁ γ̀ Θεὸς οὐχ οὕτως, ἀλλὰ μείζονος σε ἠμπρόστην κ̀ ἡμφείαν τὴν ἀεὶ καὶ ἐκ̃.

34 Παρέδωκε γὰρ αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδ̃ τὸ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον,

Τυτέσι, διηνεκ̃. οὐτε γὰρ ἀποδώσει ποτέ. ὅπ̃ γὰρ οὐκ ἐλπίδος τ̃ διὰ ἐργασίας βελτίωσιν, λείπεται τ̃ ἡμωείας σε διῤῥῶσθαι. καίτοιγε ἀμεταμέλητα τοῦ Θεοῦ τὰ χαρίσματα καὶ δωρεαί· ἀλλὰ τοσοῦτον ἰσχύσεν ἡ κακία, ὡς κ̀ τοῦτον λῦσαι νόμον. Τί τοίνυν τοῦ μνησικακεῖν χαλεπώτερον, ὅταν δωρεὰν θείαν τοσαύτην καὶ τηλικαύτην ἀνατρέπον φαίνηται; κ̀ οὐκ ἁπλῶς αὐτ̃ προέδωκεν, ἀλλὰ ὀργισθεὶς ὅτε μὲν γὰρ ἐκέλευσε προσθῆναι, οὐκ ἐν ὀργῇ τὰ ῥήματα (οὐκοῦν οὐδὲ ἐποίησε) ἀλλ' ἀφορμὴ φιλανθρωπίας μείζων· νυνὶ γ̀ ἀλγηδόνος πρόφασις ἡ ψῆφος καὶ ἡμωρίας καὶ κολάσεως. Τί οὖν ἡ Συμβολὴ βούλεται;

35 Οὕτω ποιήσει γὰρ, φησι, καὶ ὑμῖν ὁ πατήρ μου, ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τ̃ ἀδελφ̃ αὐτοῦ ἀπὸ τ̃ς καρδίας ὑμῶν τὰ παραπτώματα αὐτῶν. Οὐ λέγει ὁ πατήρ ὑμῶν, ἀλλ' ὁ πατήρ μου. οὐ γὰρ ἄξιον τοῦ τοιούτου καλεῖσθαι πατέρα τ̃ Θεὸν, τ̃ οὕτω ποιητοῦ καὶ μισαν θρώπου. δύο τοίνυν ἐνταῦθα ζητ̃, καὶ καταγινώσκειν ἡμᾶς τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτ̃, καὶ ἑτέροις ἀφιέναι, καὶ σκληρὸν Συμβ̃λον, ἵνα βιαιοτέρως τοῦτο γένηται (ὁ γὰρ τὰ ἑαυτοῦ σπουδῶν, συνεπιμελέστερος ἔσται τ̃ Συνδούλῳ) καὶ οὐχ ἁπλῶς ἀφιέναι ἀπὸ στόματος, ἀλλ' ἀπὸ καρδίας.

ΗΘΙΚΟΝ Μὴ δὴ καθ' ἑαυτῶν ὁ ξίφος ὠθῶμεν μνησικακοῦντες. τί γὰρ σε τοιοῦτον ἐργάσεται ὁ λελυπηκώς, ὅς σὺ σαυτὸν ἐργάσῃ τ̃ς ὀργ̃ς μεμνημένος, κ̀ ὑβριστὴν ὄντα κ̀ σαυτ̃ τὸν καταδικάζουσαν Θεοῦ ψ̃ῆφον; ἂν μὲν γὰρ πρᾳος κ̀ φιλόσοφος, εἰς τὸν ἐκείνου κεφαλὸν συνάξεται ὁ δεινὰ, κἀκ̃νος ἔσται ὁ πάσχων κακῶς· ἂν δ' ὀργίλος ἀλαζὼν καὶ δυσκεραίνων, τότε αὐτὸς ἑαυτοῦ βλάβην, οὐ πρὸς ἐκεῖνα, ἀλλὰ πρὸς σαυτόν. μὴ τοίνυν λέγε, ὅτι ὕβρισε καὶ διέβαλε καὶ μυρία εἰργάσατο κακά. ὅσα γὰρ ἂν εἴπῃς, τοσ̃τῳ μᾶλλον δείκνυεις αὐτὸν εὐεργέτην. ἔδωκε γὰρ ἀφορμὰς ἀπολύσασθαι τὰ ἁμαρτήματα· ὥστε ὅσῳ μείζονα πλημμελήσας ᾖ, τοσ̃τῳ μείζονος ἁμαρτημάτων ἀφέσεως αἴτιος σοι καθίσταται. ἂν γὰρ θελήσωμεν, οὐδεὶς ἡμᾶς ἀδικ̃σαι δυνήσεται· ἀλλὰ κ̀ οἱ ἐχθροὶ τὰ μέγιστα ὠφελήσουσιν ἡμᾶς. κ̀ τί λέγω οὗ δὴ πονηρεύεσθαι; τὸ Συμβολὸν γοῦν ἡμῶν ἂν ποιητὸν; ἀλλ' ὅμως κ̀ ἐκ̃θεν πολλὴν ἀφορμὴν διδασκαλίας ἔξεστιν. δείκνυσι ὁ Ἰωὴλ. εἰ δὲ ὁ Συμβολὸς ἀφορμὴ γέγονε σεφάνων, τί δίδοικας αὐθέντην ἐχθρὸν; ὅσα γὰρ οὖν ὅσα κερδαίνεις, παρὰ τοῦ τ̃ν ἐχθρὸν φέρων ἐπηρείας.

ἀπαλλαγὴν

ἀπαλλαγὴ· δὐτερον, καρτερεῖν δὲ ἐνταυθοῖ· τέτον, ἡμερότητα ἢ φιλανθρωπίαν. ὁ γὰρ τοῖς λυπεῖσιν οὐκ ἐθέλων ὀργίζεσθαι, πολλῷ μᾶλλον τοῖς φιλοῦσιν αὐτὸν ἕτοιμος ἔσται. τέταρτον, ὃ καθαρεύειν ὀργῆς ἀδιαιρέτως, ἃ σπάνιον ἦν εἰπεῖν. ὀργὴ γὰρ ὀργῆς καθαρεύειν, δῆλον ὅτι τὴν τῶν ἐντυγχανόντων ἀθυμίαν ἀπαλλαγὴν, ἢ οὐκ ἀναλώσει τὸν βίον εἰς ματαιοπονίας καὶ ὀδυνάς. ὁ γὰρ οὐκ ἐθέλων ἀπαλλάττεσθαι, σπουδὴ λυπεῖσθαι οἶδεν, ἀγαλλιᾶσθαι δὲ ἀπολαύσεται ἢ μυρίων ἀγαθῶν. ὥστε ἐὰν δὺ ἡμᾶς ὠφελεῖσθαι μέλλωμεν, μιμῶμεν τὴν ἐπιείκειαν, ὥσπερ οὖν ἢ ἐκεῖνος δὺ ἀπεργασάμενος ἀγαπῶντες. πρὸς τέτοις ἅπασι καὶ ἕτοιμος ἔστω ἢ σωτηρία τοῖς ἐχθροῖς, καὶ δαίμονες ὦσι, μᾶλλον δὲ ὑδὲ ἐχθροὶ ἀλλὰ φίλοι ἡγούμενος ἅπαντας. ὃ δὴ πάντων μεῖζον ἐστὶ, πρὸς τὸν Θεὸν ἡ καρδία φιλανθρωπίαν. καὶ ἡμῶν τὰς ἁμαρτίας ἐξαλείφοντες, καὶ τὰς κατορθώσεις πλείονα προσλήψῃ πρόνοιαν. ἀνύσωμεν τοίνυν ὃ μικρὸν μισθὸν, ἵνα καὶ ὁ Θεὸς ἡμᾶς φιλήσῃ, ἵνα, καὶ μυρίων ἀγαθῶν ὧν ἐνθάδε ἀπολαγχάνωμεν καὶ ἐλεήσῃ. ἀλλ' ἠδίκησέ σε; σὺ δὲ οὐκ ἐλέησον αὐτὸν, μὴ μιμήσῃ· δάκρυσον καὶ ἀφέλοιτο, μὴ ἀπόστραφῇς. καὶ γὰρ σὺ εἶ ὁ προσκεκρουκὼς τῷ Θεῷ, ἀλλ' ὁρᾷς· σὺ δὲ καὶ βλασφήμησας, ἐκεῖνος δὲ οὐδέν. σκόπησον ὅτι ταῦτα μέλλων ὁ Χριστὸς, ἐπὶ σταυροῦ μὲ ἔχαιρε, ἐπὶ δὲ τῷ σταυρωθῆναι ἐδάκρυε. ὅταν καὶ ἡμᾶς ἀδικεῖσθαι χρὴ, καὶ ὅσῳ αὖ ἀδικώμεθα, τοσούτῳ μᾶλλον * ἀφιέναι τὸν ἀδικοῦντα. ἡμῖν μὲν γὰρ πολλὰ ἀντέστω καὶ ἀγαθὰ, ἐκείνοις δὲ καὶ σκάνδαλα. ἀλλ' ὅτι πάντων ὕβριστὴς ἐτύπτησε; σκόπει ὅτι πάντων ἑαυτὸν ἤγαγε, καὶ ἐτίμησεν, καὶ μυρίων κατηγόρων ἐνόησε τόματα, καὶ δι' πλείονας τὸν σταυρὸν ὕφλε, καὶ πολλοὺς διὰ τῆς μακροθυμίας ἐποίησε κήρυκας. ἀλλὰ πρὸς ἐτέρου διδάσκαλε; καὶ τί τοῦτο, τῷ Θεοῦ ὄντος τῶν μέλλοντος ἀπαντᾶν καὶ βλάπτειν, ἀλλ' οὐκ ἐκείνου τὴν ἀκρασίαν; ἑαυτὸν γὰρ παρεσκεύασε πολλαπλασίονα ὑποδέξασθαι, ἵνα μὴ μόνον ὑπὲρ τῶν οἰκείων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ὧν ἐκεῖνος ἔπαθε, τὸν δίκαια λόγον καὶ σὺ μὴ πρὸς ἀνθρώπους διδάξῃς, αὐτὸς δὲ πρὸς Θεὸν διδαλήθη. εἰ δὲ οὐκ ἀρκεῖ σοι ταῦτα, σκόπησον ὅτι καὶ ὁ διδάσκαλός σε διδαλήθη ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ καὶ ὑπὸ ἀνθρώπων καὶ πρὸς τὸν μάλιστα φιλανθρώπους, καὶ ὁ τότε μισοπονηρὸς πάλιν καὶ αὐτός. διὸ καὶ ἔλεγεν, Εἰ ὁ οἰκοδιδάσκαλον Βεελζεβοὺλ Matθ. ι. κε. ἐκάλεσαν, πολλῷ μᾶλλον τοὺς οἰκειακοὺς αὐτοῦ. καὶ δὲ διέβαλεν αὐτὸν μόνον ὁ πονηρὸς δαίμων σκάφος, ἀλλὰ καὶ ὑπεσύρη· καὶ διέβαλεν οὐ τὰ τυχόντα, ἀλλὰ τὰ μέγιστα ὀνείδη καὶ ἐγκλήματα. καὶ γὰρ καὶ δαιμονᾶν αὐτὸν ἔφησε, καὶ πλανᾶν εἴη. καὶ βλάσφημον. ἀλλὰ καὶ βλασφημήσας ἔπαθε κακῶς; καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα ἐπὶ τῷ πεπόνθοτος θρηνεῖ καὶ ἀλλαχοῦ, ἐπὶ δὲ σεαυτῷ δὲ χαῖρε, ὅτι Θεῷ γέγονας ὅμοιος, τῷ ἵλιον ἀναστέλλοντι ὅτι πονηροὺς καὶ ἀγαθούς. εἰ δὲ καὶ ἐπὶ σοὶ τὸ Θεὸν μιμεῖσθαι (κρίνεται τῷ πάσχοντι ὅτι ὕστερον δύσκολον) ἀλλ' ὅμως εἰ σῶν μεῖζον ὕστερον εἴη δοκῇ, φέρε σε πρὸς τὸν Ἰωβὴλ καὶ Μωϋσέα καὶ μυρίας ὑπομνήσω, πρὸς Ἰωσὴφ μυρία παθόντα καὶ βλασφημήσαντα τοὺς ἀδελφοὺς, πρὸς Μωϋσέα μυρίας ὑπομείναντα, πρὸς μακαρίους Παῦλον καὶ τοὺς ἀριθμήσαντα ἐκεῖνα ἅπερ ἔπαθε πρὸς αὐτῶν, καὶ ἀξιώσαντα ἀναθεμα εἶναι ὑπὲρ αὐτῶν, πρὸς Στέφανον λιθαζόμενον καὶ προσκαλούμενον συγχωρῆσαι αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. καὶ ταῦτα πάντα σκόπησας ἔκβαλε πᾶσαν ὀργὴν, ἵνα δὲ ὁ Θεὸς ἀφῇ ἡμῖν πάντα τὰ προσκρούσματα, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, δὲ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξϐ. 1 ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ΟΤΕ ΕΤΕΛΕΣΕΝ Ο ΙΗ- ϰϛ΄ θ.
σοῦς τοὺς λόγους τούτους, μετῆρεν ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια τῆς Ιουδαίας, πέραν τοῦ Ιορδάνου.

Σιωπᾷς

Υνεχῶς τὴν Ιουδαίαν ἀφεὶς καὶ τὴν βασκανίαν τὴν ἐκείνων, πρὸς ἐπιχωριάζει λοιπόν, ὅπερ ὁ παῖδος ἐγίνετο ἔμελλεν εἰσ. ἀ μὲν εἰς τὰ Ιεροσόλυμα τέως αἴνιττεται, ἀλλ' εἰς τὰ ὅλα τῆς Ιουδαίας. καὶ ἐλθόντι ἠκολούθησαν [αὐτῷ] ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. ὅτε τῇ τῶν λόγων διδασκαλίᾳ διηνεκῶς ἐνδιατείβει, ὅτε τῇ τῶν σημείων θαυματουργίᾳ. ἀλλὰ πρὸς μὲ τοῦτο, πρὸς ὃ ἐκεῖνο ποιῆ, ποικίλλων τὴν σωτηρίαν τῶν προσερχομένων καὶ ὠφελουμένων, ὥστε ἀπὸ μὲν τῶν σημείων ἀξιόπιστος, ἐν οἷς ἔλεγε, φιλοσοφίαν διδάσκαλος, ἀπὸ δὲ τῆς τῶν λόγων διδασκαλίας ὠφέλειαν ὁ ἀπὸ τῶν σημείων κέρδος. τοῦτο δὲ ἴσως ὁ προφήτης ἀνέδειξεν προαγορεύσας. σὺ δέ μοι καθεξῆς σκόπει, πῶς ὁλοκλήρους ἡμᾶς προδιατίθησιν ἐνὶ ῥήματι μαθητάς, καὶ κατ' ὄνομα ἔκαστον ἀπαγγέλλοντες τῶν θεραπευομένων. οὐ γὰρ εἶπον, ὅτι ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα· ἀλλ' ὅτι πολλοί, ὃ ἀκόμπαστον παιδεύοντες. ἐθεράπευσε δὲ ὁ Χριστός, ἐκείνους τε ἐνεργῶν, καὶ δι' ἐκείνων πολλοὺς ἑτέρους. καὶ γὰρ τῆς τούτων ἀναπείσεως διόρθωσις, ἑτέρους ἐπανόρθωσις προσίνωσίας ἐγίνετο· ἀλλ' οὐχὶ τοῖς Φαρισαίοις, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο μᾶλλον ἐκινοῦντο καὶ προσέρχονται αὐτῷ πειράζοντες. ὅπερ γὰρ τῶν γινομένων ὑπολαβέσθαι οὐκ εἶχον, προβλήματα αὐτῷ προβάλλουσι.

3 Προσελθόντες γὰρ αὐτῷ καὶ πειράζοντες ἔλεγον· Εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν; Ὢ τῆς ἀπονοίας· φόντο ὑπισχνίζειν αὐτὸν διὰ τῶν ζητημάτων, καίτοιγε ἤδη λαβόντες αὐτοῦ τεκμήριον τῆς δυνάμεως ταύτης. ὅτε γὰρ τὸ σαββάτου πολλὰ διελέχθησαν, ὅτε εἶπον, ὅτι βλασφημεῖ, ὅτε εἶπον, ὅτι δαιμόνιον ἔχει, ὅτε τοῖς μαθηταῖς ἐπετίμησαν διὰ τῶν ἀσυνείμων βαδίζουσιν, ὅτε καὶ ἀνίπτοις διελέχθησαν χερσὶν, πάντα τοῦ ἀπορράπτας αὐτῶν τὰ σώματα, καὶ τὸν αἰσχιστον ἐμφράξας γλωττὴν ὅτι πνεῦμα ἔπεμψεν· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ὅτιοῦν ἀφίσανται. τοιοῦτον γὰρ πανοῦργον, τοιοῦτον ἡ βασκανία, δυσίατον καὶ ἰατρόν. κἂν μυριάκις ὑπισχνισθῇ, μυριάκις ἐξαφίσαται πάλιν. σὺ δέ μοι σκόπει καὶ τὸν ἐκ τοῦ ἔργου τῆς ἐρωτήσεως κακουργίαν. οὐδὲ γὰρ εἶπον αὐτῷ, ἐκέλευσας μὴ ἀφιέναι γυναῖκα (καὶ γὰρ ἤδη ἴσως τοῦτο νόμος τοῦτο διαλεχθεὶς) ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐμνημόνευσε ἐκείνων τῶν ῥημάτων, ἀλλ' ὡρμήθησαν μὲν ἐκ τοῦ οἰόμενοι ἢ μείζονα ποιῆ τὴν ἐπέδραν, ἢ βουλόμενοι εἰς ἀνομίας αἰτίαν αὐτὸν ἐμβαλεῖν, οὐ λέγουσι, δέχεται νομοθετήσας τὸ καὶ τό; ἀλλ' ὡς οὐδενὸς εἰρημένου ἐρωτῶσιν εἰ ἔξεστι, προσδοκῶντες ὅτι ἀπελέγξει εἰρηκώς· καὶ ὄντες ἕτοιμοι, εἰ μὴ εἶποι ὅτι ἔξεστιν ἀφεῖναι, ἀντεῖπαν αὐτῷ τὰ πρὸ αὐτοῦ εἰρημένα, ἢ εἶπεν· πῶς οὖν εἶρηκας τὰ σαυτοῦ; εἰ γὰρ τὰ αὐτὰ πάλιν [εἶπε,] ἄπειρ ἔμπροσθεν, ἀντεῖπαν τὰ Μωϋσέως. τί οὖν αὐτός; οὐκ εἶπε· τί με πειράζετε, ὑποκριταί; καίτοιγε μὴ ταῦτα λέγε· ἀλλ' ὑπὲρ ταῦτα ἔφησε τοῦτο. τί δήποτε; ἵνα μὴ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ καὶ τὴν ἡμερότητα ἐπιδείξῃ). ὅτι γὰρ ἀεὶ στοχάζεται, ἵνα μὴ νομίσωσι λελῦσθαι· ὅτε ἀεὶ ἐλέγχει, ἵνα παιδεύσῃ ἡμᾶς ἡμέρως πρᾶως φέρειν. πῶς οὖν αὐτοῖς ἀποκρίνεται;

4 Οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι ὁ ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς;

5 Καὶ εἶπεν, ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα [αὐτοῦ,] καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.

6 Ὥστε οὐκ ἔτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία. ὃ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. Ὁρᾷς σοφίαν διδασκάλου. ἐρωτηθεὶς γὰρ εἰ ἔξεστιν, οὐκ εὐθέως εἶπεν, οὐκ ἔξεστιν, ἵνα μὴ θορυβηθῶσι καὶ ταραχθῶσιν· ἀλλὰ πρὸς τῆς ἀποφάσεως διὰ τῆς παρασκευῆς κατέστησε τοῦτο δῆλον, δείκνυς ὅτι καὶ αὐτὸς διὰ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ δίδει τὸ προσταγμα, καὶ ὅτι οὐκ ἀνθρωπίνως

ἑαυτὸν ἄνθρωπος Μωϋσεῖ ταῦτα ἐπέταξεν, ἀλλὰ ὁ σφόδρα συμβαίνων. σκόπει γὰρ αὐτὸν οὐκ ἀπὸ τῆς δημιουργίας διϊσχυρίζόμενον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ προστάγματος αὐτοῦ. ὁ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐποίησεν ἕνα ἄνδρα καὶ μίαν γυναῖκα μόνον· ἀλλ' ὅτι καὶ τοῦτο ἐκέλευσεν, ὥστε Ⓦ ἕνα τὴν μιᾶ συναπτεσθαι. Εἰ γὰρ ἐβούλετο ταύτην μὴ ἀφιέναι, ἑτέραν γὰρ ἐπεισάγειν, ἵνα ἄνδρα ποιήσας, πολλὰς αὖ ἔπλασε γυναῖκας. νῦν γὰρ τῷ ζώῳ τῆς δημιουργίας, καὶ ὧ ζώῳ τῆς νομοθεσίας ἔδειξεν, ὅτι ἕνα δεῖ μιᾷ συνοικεῖν καὶ πάντοτε, καὶ μηδέποτε ἀφαρπάζεσθαι. καὶ ἕνεκα τίνος φησίν· ὁ ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν [αὐτούς·] τοῦτέστι, καὶ οὐκ μιᾶς ῥίζης ἐβλάστησε, καὶ εἰς ἓν σῶμα συνῆλθον. ἔσονται γάρ, φησιν, Ⓓ δύο εἰς σάρκα μίαν. εἶτα φοβερὸν ποιῶν ὁ ταύτης κατηγορῶν τῆς νομοθεσίας, καὶ πηγνὺς Ⓦ νόμον, οὐκ εἶπε, μὴ ἀφαπάτε τοίνυν, μηδὲ χωρίζετε· ἀλλὰ τί; ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἀνθρωπος μὴ χωριζέτω. Εἰ δὲ Μωϋσέα προβάλλῃ, ἐγώ σοι λέγω Ⓦ Μωϋσέως διατάττειν, ἀλλ' οὐ ταῦτα καὶ τοῦ χρόνου ἰσχυρίζομαι. καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἀπ' ἀρχῆς ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. καὶ πρεσβύτερος οὗτος ὁ νόμος. Εἰ καὶ δοκεῖ παρ' ἐμοῦ νῦν εἰσάγεσθαι, καὶ μὴ πολλῆς χειλμῶνος τῆς ἀσυδίας. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς ἐκώλυσε τὸν γυναῖκα τοῦ ὑδρὸς, ἀλλὰ καὶ μητέρα ἀφίέναι ἐκέλευσε καὶ πατέρα· καὶ οὐδὲ ἐλθεῖν πρὸς τὴν γυναῖκα ἁπλῶς ἐκώλυσεν, ἀλλὰ καὶ κολληθῆναι, τῷ ἐπτῷ τῆς λέξεως τὸ ἀσχήμονον ἐμφαίνων. καὶ οὐδὲ τούτῳ ἠρκέσθη, ἀλλὰ ἑτέραν μείζονα ἐπεζήτησεν. ἔσονται γάρ, φησι, Ⓓ δύο εἰς σάρκα μίαν. Εἶτα ὅπως Ⓣ παλαιὸν ἀνέγκλητον νόμον, Ⓦ καὶ ἀπὸ πραγμάτων καὶ ἀπὸ ῥημάτων εἰσενεχθέντα, καὶ ἀξιόπιστον ἀπὸ τοῦ διδασκάλου ἀπέφηνε, μετ' ἐξουσίας λοιπὸν ὁ αὐτὸς ἐρμηνεύει καὶ νομοθετῶν λέγων· ὥστε οὐκ ἔτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία. ὥσπερ οὖν σάρκα Ⓣ τέμνειν, σκαιὸς, ὅτω ὁ γυναῖκα ἀφιέναι, πρόδηλον. καὶ οὐκ ἔστι μέχρι τούτου, ἀλλὰ καὶ Ⓣ Θεὸν ἐπήγαγε λέγων· ὃ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω, δεικνὺς ὅτι καὶ πρὸς φύσιν καὶ πρὸς νόμον τὸ γινόμενον. πρὸς φύσιν μὲν, ὅτι μία Ⓣ δημιουργεῖται σάρξ· πρὸς νόμον δὲ, ὅτι καὶ Θεοῦ συναφθέντος καὶ κελεύσαντος μὴ ἀφαφίζεσθαι, αὐθὶς συνεπιλήπτεται Ⓣ τοῦ δρᾶν. τί οὖν * μὴ ταῦτα ἐκείνῳ; ἠχὶ ἡσυχάσας καὶ ἐπαινέσας τὸ εἰρημένον; ἠχὶ θαυμάσας τὴν σοφίαν; οὐκ ἐκπλαγεὶς τὴν συμφωνίαν Ⓣ τοῦ Ⓣ πατέρα; ἀλλ' οὐδὲν τούτων ποιοῦσιν· ἀλλ' ὡς δῆθεν ἐπαγωνιζόμενοι φασι·

7 Πῶς οὖν Μωϋσῆς ἐνετείλατο δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου, καὶ ἀπολῦσαι αὐτήν; Δευτ. κδ. α.

Κἄπειτα τοῦτο λοιπὸν οὐκ αὐτοῦ ἔδει προβαλεῖν, ἀλλ' αὐτὸν αὐθις· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐπιμελεῖται, οὐδὲ λέγει αὐτοῖς τοῦτο, ὅτι Ⓣ τοῦδε οὐκ εἰμὶ λοιπὸν ἐναντίωσις ἐγώ· ἀλλὰ καὶ τοῦτο διαλύεται. καὶ μὴν εἰ ἀλλότριος ἦν τῆς παλαιᾶς, οὐκ ἂν ἠγωνίσατο ὑπὲρ Μωϋσέως· καὶ ἀπ' ἀρχῆς ἐν ἀρχῇ ἡνομήθη ἰσχυρίσατο· οὐκ ἂν ἐπαυσάμην τὰ αὐτὰ δόξαι συμβαίνοντα τοῖς παλαιοῖς. κἄπειτα πολλὰ καὶ ἄλλα Μωϋσῆς ἐκέλευσε, καὶ ἐκεῖ βραχεῖα, καὶ τὰ μὲν σαββάτων· ἵνος οὖν ἔνεκεν ἁδάμου αὐτὸν προβάλλοι, ὡς ἐκεῖνα; βουλόμενοι δὲ πλῆθος τῶν ἀνδρῶν ἐπισπάσασθαι αὐτοῦ. καὶ γὰρ ἀφέφοβον Ἰουδαίοις τοῦτο ἦν, καὶ πάντες τοῦτό γε ἔφασαν. ἀφ' ὧν τοῦτο τοσοῦτον ἐκ τῶν ὄρων λεχθέντων ταύτης ἐμέμνητο τῆς ἐντολῆς μόνης νῦν. ἀλλ' ὅμως ἡ ἀπόρρητος σοφία καὶ ὑπὲρ τούτων ἀπολογεῖται, καὶ φησιν·

8 Ὅτι Μωϋσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔτως ἐνομοθέτησεν.

Καὶ οὐδὲ ἐκεῖνον ἀφίησιν ὑπὸ κατηγορεῖσθαι ὑμῶν, ὅτι Ⓦ νόμον αὐτὸς ἦν αὐτῇ δεδωκώς· ἀλλ' ἐξαιρεῖται αὐτὸν τοῦ ἐγκλήματος, καὶ τὸ πρῶτον εἰς τὴν ἐκείνων πρόφασιν ἀνατρέπει καὶ φαλῆν, ὁ πάντα χρόνον ποιῶν. καὶ γὰρ ὅτι σοῦ μᾶλλον σὸν σάρκας ἠπίωτα, δείκνυσιν αὐθις οὕτως ὑπερευθύνως· καὶ ὅτι πρόβλασεν ἐνεκέλευσε πρὸς τοῦ μὴ πίπτεσθαι ταῖς χρείαις, δείκνυσιν αὐτοῦ οὕτως σὸν πρόβλασις· καὶ ὅτι τοῦ σαββάτου ἦν, καὶ πάντα χρόνον, καὶ ἐκεῖνο

ὁμοίως.

ὁμοίως. Εἶτα, ὅπερ φορτικὸν ἦν ὁ Εἰρηναῖος, καὶ πολλῶν ἔφερεν αὐτοῖς τὴν ἀχολίαν, γελοίως πάλιν ὑπὸ Ⓦ δεχαῖον αἰτᾷ νόμον Ⓦ λέγων, λέγων, ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν εἶπεν·

Ἀπ' ἀρχῆς οὐκ ἐγένετο οὕτω. Τοῦτέστιν, ὅτι ἀφ' ἧς τὸν σταυρὸν ἡμῖν ἐδέξατο ἀρχῆς ὁ μοθέτησεν ὁ Θεὸς καὶ ἐνετείλατο. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσι, πόθεν δῆλον ὅτι ἀφ' ἧς τὴν ἡμῶν σκληρότητα τοῦτο εἶπε Μωϋσῆς, ἐκεῖθεν αὐτὸν πάλιν ὑπισχνίζει. Εἰ γὰρ ἦν πρεσβύτερος οὗτος ὁ νόμος καὶ συμφέρων, οὐκ ἂν ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐδόθη· οὐκ ἂν οὕτω πλάττων ἔπλασεν ὁ Θεὸς· οὐκ ἂν ψευδῆ εἶπε.

9 Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτὸν ἐπέτρεψε, μὴ αὐθεντίας νομοθετῆσαι λοιπόν, ὥσπερ ὑπὲρ τῶν βρωμάτων, ὥσπερ ὑπὲρ τοῦ σαββάτου. καὶ γὰρ ὑπὲρ τῶν βρωμάτων πρεσβύτερος οὗτος, ὅτι διελέχθη τοῖς ὄχλοις, ὅτι οὐ τὸ εἰσερχόμενον κοινοῖ Ⓦ ἄνθρωπον· καὶ ὑπὲρ τοῦ σαββάτου ὑπισχνούμενος αὐτούς, φησι· ὥστε ἔξεστι τὸ σαββάτῳ καλῶς ποιῆσαι, καὶ σώματα τὸ αὐτὸ τοῦτο. ἀλλ' ὅταν ἐκεῖ ζωνέβη, τοῦτο καὶ σώματα. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖ τῶν Ἰουδαίων ὑπισχνουμένων Ⓐ μαθηταὶ ἐγόρυβηθησαν, καὶ προσελθόντες αὐτῷ μὴ τὸ Πάσχα ἔλεγον, φέρουσιν ἡμῖν τὸν σαββάτου σώματα, οὕτω καὶ νῦν θορυβηθέντες ἔλεγον·

10 Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου, συμφέρει μὴ γαμῆσαι. Καὶ γὰρ τῶν σωμάτων μᾶλλον ἢ προτέρων τὸ λεχθέν. ἐκεῖ τοῦτο μὲν ἐσίγησαν, νυνὶ δὲ ὅπερ αἰτίρρησις καὶ ἀπόκρισις γέγονε, καὶ ἐρώτησις καὶ πεῖρα, καὶ σαφέστερος ὁ νόμος ἐφάνη, ἐρωτῶσιν αὐτόν. καὶ φαρισαῖοι μὲν πειράζοντες αὐτὸν ἐπηρώτησαν, τὸ δὲ ἐξ αὐτῶν βαρὺ δοκοῦν εἶναι καὶ φορτικόν, τοῦτο εἰς μέσον προάγουσι λέγοντες· Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μὴ τῆς γυναικός, οὐ συμφέρει γαμῆσαι. καὶ γὰρ σφόδρα ἐπιζητὸν εἶναι δοκεῖ, τὸ γυναῖκα πάσης κακίας γέμουσαν ἔχειν, καὶ ἀνέχεσθαι ἀπημελημένου θηρίου ἐκ πάντος ἔνδον συγκεκλεισμένου. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι σφόδρα τοῦτο αὐτοῖς ἐβαρύνετο, ὁ Μαρκος αὐτὸ δηλοῖ ἔλεγε, ὅτι καὶ πρὸς αὐτὸν εἶπον αὐτό.

Marc. 10. 10. τί δέ ἐστιν, Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μὴ τῆς γυναικός; τοῦτέστιν, Εἰ ἐκ τῆς Σωσάννης ἵνα ἔῃ ὤφη, Εἰ δὲ ἐκείνου αἰτία" λήψεται ὅπερ τούτοις ὁ ἀνὴρ, ὃς πάντα χεῖρον πάσχουσι ἐκβάλλειν, καὶ φόνου χρῄζειν ἐποίησε μάχεσθαι φύσεως ὃς πρὸς ἑαυτὸν, ἢ πρὸς γυναῖκα πεπειρᾶτο. τί οὖν ὁ Χριστός; οὐκ εἶπε, καὶ κολάζειν χρὴ καὶ ποινᾶς δοῦναι, ἵνα μὴ νομίσωσιν ὅτι νόμος τὸ πρᾶγμά ἐστιν· ἀλλ' ἐπήγαγεν, 11 Οὐ πάντες χωροῦσιν, ἀλλ' οἷς δέδοται, Ἐπαίρων τὸ πρᾶγμα, καὶ δικαίως μέγα ὄν, καὶ τοῦτον ἐφελκόμενος καὶ προτρέπων. ἀλλ' ὅρα σοφῶς ἀπαιτιολογήτως. αὐτὸς μὲν γὰρ μέγα φησὶ τοῦτο ἐκείνους δὲ καὶ φόνου χρῄζειν. καὶ γὰρ ἀμφότερα ἔδει γνωσθῆναι, καὶ τὴν αὐτῶν μέγα ὁμολογηθῆναι, ἵνα προθυμοτέρους ἐργάσηται, καὶ ἐκ τῶν ἐπιτιμίων μὴ λοιδορίαν ἔχωσι πρὸς αὐτὸν μέγα ὁμολογηθῆναι, ἵνα καὶ τοῦτον μᾶλλον τὸν πόθον ἔλωνται καὶ τὴν ἐγκράτειαν. ὅπερ γὰρ ὁ περὶ πορνείας εἰπὼν ἐποίησε ἐδόκει εἶναι, ἐκ τῆς αἰτίας τοῦ νόμου τούτου εἰς τὴν ὑπόμνησιν αὐτὸν ἐκείνου ἐκάλεσε. Εἶτα ὁ δυνατὸν δεικνύς, φησι·

12 Εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτω· καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· καὶ εἰσὶν οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς ἀφ' ἑαυτῶν διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, Διὰ τούτων λοιδορούντως ἐκάλεσαν αὐτὸν εἰς τὴν τοῦ πράγματος αἵρεσιν, καὶ ὃ δυνατὸν τῆς ἀρετῆς ταύτης κατασκευάζων, καὶ μετοικίζων λέγων· ὅτι σύνοισεν εἰ ἐκ φύσεως τοιοῦτος ἦν, ἢ παρὰ τῶν τὰ τοιαῦτα ἐπιτηδευόντων ὁ αὐτὸς γέγονε μετέμπεσας, εἰ δὲ ἐποίησας, τῆς ἀπολαύσεως μὲν ἐστερημένος, μισθὸν δὲ οὐκ ἔχων· ἐκόντων ἀφαιρεῖται τῶν θεάτρων, ὅτι μὴ μισθοῦ καὶ στεφάνων τοῦτο ἐπιμελοῦνται, ὁ χωλὸς στεφανοῦται ἐκεῖνος· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ πολλῷ χωροῦσιν, τὴν τε ἐλπίδι δίκαιον καὶ τῶν ζωυσῶν τοῦ καλοῦ μάτος, καὶ μηδὲ τὴν ὑπόμνησιν οὕτω κεκμηκέναι ἔχων. ὁ γὰρ οὕτως ἐκτεμὼν

ἐκτομὴ μᾶλλον, ὡς λογισμοῦ χαλεποῦ τὰ τοιαῦτα οἴδε καταξέλλειν κύματα καὶ γαλήνην ποιῶν· μᾶλλον δὲ λογισμὸς μόνος. ἀλλὰ τοῦτο τοίνυν ἐκείνης πρότερον ἴδωμεν, ἵνα τούτους ἀλείψῃ. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο κατισχύσαιμεν, τί βουλεύ) ὁ πρὸς τῶν ἄλλων εὐνούχων λόγος αὐτῷ; ὅταν δὲ λέγῃ, εὐνούχισαι ἑαυτὸν, ὁ τῶν μαγῶν λέγει τὴν ἐκτομὴν (ἅπαντι) ἀλλὰ τῶν λογισμῶν τὴν πονηρὰν τὴν προαίρεσιν· ὡς ὅτι ὁ μέλλει ἐκτέμνειν, καὶ ἀρᾷ ὄντως εὐνοῦχος, καθὼς ὁ Παῦλός φησιν· Ὀφείλει καὶ ἐπιτρόπους) ④ μᾶλλον τοιούτους ὑμᾶς. καὶ μάλα εἰκότως. καὶ γὰρ τῇ αἰσθήσεων ὁ τοιοῦτος τολμᾷ, καὶ τοῖς τοῦ Θεοῦ ἀγαθοῖς τὴν δημιουργίαν δίδωσιν ἀφορμήν, καὶ τὰ Μανιχαίων δόγματα, καὶ τοῖς πρὸ ἑλλήνων ἀκριβολογιζομένοις καὶ αὐτὰ πρόφασιν. ὁ γὰρ ἀποκόψειε τὰ μέλη, δαιμονικῆς ἐνεργείας καὶ σατανικῆς ὀπτασίας ἐξ ἀρχῆς γέγονεν ἔργον· ἵνα τοῦ Θεοῦ τὸ ἔργον ἀγαθάλλωσιν· ἵνα τὸ ζῶον τοῦ Θεοῦ λυμήνωνται· ἵνα μὴ τῇ προαιρέσει, ἀλλὰ τῇ τῶν μελῶν φύσει τὸ πρῶ λογισάμενοι, ὕπως ἀδεῶς ἀμβλύνωσιν αὐτῶν ④ πολλοὶ, ἄτε ἀνεύθυνοι ὄντες· καὶ διπλῆν προβάλλωσι τὸ ζῶον τέχνην, καὶ τὰ μέλη πονηρῶν, ἢ τὰ τῆς προαιρέσεως τοῦ ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν προθυμίαν κωλύει. ζώντα γὰρ ὁ Διάβολος εὐμοιρότησεν, προὴς γὰρ τοῖς εἰρημένοις καὶ ἕτερον πονηρὸν δόγμα εἰσάγων, καὶ " ⓦ πρὸ εἰμαρμένης καὶ σκότους προσδοκίαν "λέγων, καὶ πάντα χορὸν τοῦ θεοῦ δοθεῖσαν ἡμῖν ἐλαυνόμενον λυμαινόμενος, ἢ πείθων φυσικὰ εἶ) τὰ καλὰ, καὶ πολλὰ ἕτερα σκότους ἐπάξια δόγματα ποιεῖ, εἰ καὶ μὴ προφανῶς. τοιαῦτα γὰρ τοῦ Διαβόλου καὶ δηλητήρια. διὸ τοῦτο πρόφασιν φεύγειν τοιούτων πρόφασιν. μὴ γὰρ τῶν εἰρημένων, οὐδὲ τὰ τῆς ὀπτασίας ἡμερώτερα σκότους, ἀλλὰ ἢ χαλεπώτερα ἔστιν. ἑτέρωθεν γὰρ ἔχει καὶ πηγὰς ὁ καπνὸς ὁ ἐξ ἡμῶν, καὶ ἑτέρωθεν κυμαίνει. ἢ ④ μὴ, ἀπὸ ἐγκεφάλου· ④ ἢ, ἀπὸ ὀσφύος ⓦ οἴεσθον σκότος φύεσθαι λέγεσιν· ἐγὼ δὲ ὑδαμόθεν ἄλλοθεν εἰπεῖν μοι δοκῶ, ἀλλ' ἢ ἀπὸ γνώμης ἀκολάστου καὶ βλασφήμου διανοίας ἡμιμηλύσης. καὶ αὐτὴ σωφρονοῦσα, τῶν φυσικῶν κατὰ μικρὸν βλάβος ἐστίν. Εἰ πρὸ τοίνυν τοῦ δίνοιχεν τοῦ εἶχε καὶ μάτην διώρυχες, εἰ μὴ τοῦ λογισμοῦ καὶ αὐλοὶ ἐφεστήκει, καὶ τοῦ χορὸ [τῆς βασιλείας] τῶν ἁγίων πρόδηλον ἦν, πάλιν ἐπάγει λέγων· ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω, πρόθυμότερος τι ποιῶν τοῦ δεῖξαι χορογραφίαν ὅτι ὁ κατόρθωμα, καὶ οὐκ ἀφεῖς εἰς ἀνάγκην ἥκειν τὸ πρᾶγμα κλειθρῶσαι διὰ τὸ ἄφαντον αὐτῶν ἡμερότητα. καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἔπι σφόδρα ἔλυσε δίωνα" ὄν, ἵνα πλείονα τῆς προαιρέσεως ἡ φιλοτιμία ἔχωσιν. καὶ Εἰ προαιρέσεώς ἐστι, φησι, πῶς ἀρχόμενος ἔλεγε· καὶ πάντες χωροῦσιν, ἀλλ' οἷς δέδοται; ἵνα μάθῃς, ὅτι μέγας ὁ ἆθλος, οὐχ ἵνα ἀποκληρώσῃ τινὰ ἰδιαγνασμένῳ καὶ προπαιδευσῃς. δέδοται γὰρ ἐκείνοις τοῖς βουλομένοις. Εἶπε δ' οὖν, δείκνυσιν ὅτι πολλῆς δεῖ τῆς ἀνώθεν ῥοπῆς ἵνα εἰς τοῦτο εἰσελθόντι τὸ σκάμμα, ἧς ἀπολαύσῃ) πάντως ὁ βουλόμενος. ἔθος γὰρ αὐτῷ ταύτῃ χρῆσθαι τῇ λέξει, ὅταν μέγα τὸ κατορθούμενον ᾖ· ὡς ὅταν λέγῃ, Ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ Luc. 8. 10.
μυστήρια. ἢ οὐ τοῦτο ἔστιν ἀληθὲς, ἄλλο καὶ οὐκ τοῦ πρόκειται. Εἰ γὰρ τῆς ἀνώθεν δόσεως μόνης ἐστὶ, καὶ τοῦτον αὐλοὶ συνεισφέρουσιν ④ πρόθυμοι, πολὺ πλέον αὐλοῖς τοῦ βασιλείου τῶν ἁγίων ἐπῆλθε λαὸν, καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῦ διῆλθεν εὐνούχων. σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς ἐξ ὧν ἕτεροι πονηρεύονται, κερδαίνουσιν ἕτεροι. ④ μὴ γὰρ Ἰουδαῖοι μηδὲν μαθόντες ἀπῆλθον (ἀνάγκη γὰρ ἵνα μάθωσιν ἡρώτων) ④ ἢ μαθηταὶ ἐκ τούτου σκέρδαιον.

13 Τότε προσηνέχθη αὐτῷ παιδία, ἵνα τὰς χεῖρας ὀπιθῇ αὐτοῖς καὶ προσεύξηται· ④ ἢ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς.

14 Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρὸς μέ. τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

15 Καὶ ὀπιθεὶς ἐπ' αὐτὰ τὰς χεῖρας, ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.

Καὶ τίνος ἕνεκεν ④ μαθηταὶ ἀπεσόβουν τὰ παιδία; ἀξιώματος εἶχεν. τί οὖν αὐτός;

διδάσκων αὐλοὺς μετεκάλεσεν καὶ ⓦ τύφοι καταπατῆν ⓦ" κωμικὸν, ἢ λαμβάνει καὶ
ἐναγκαλίζεται, καὶ τοῖς τοιούτοις τὴν βασιλείαν ἐπαγγέλλεται, ὅπερ ἢ ἴσμεν ἀδεῆ εἴρηκε.

ΗΘΙΚΟΝ Καὶ ἡμεῖς τοίνυν εἰ βουλοίμεθα κληρονόμοι γενέσθαι τῶν ὑρανῶν, τὴν ἀρετὴν ταύτην
μὴ πολλῆς κίνδυνεύωμεν τῆς ὀλιγωρίας. οὐδὲ γὰρ φιλοσοφίας ὄρος, μὴ σωφρόνως ἄπλαστον
εἶναι· τοῦτο βίος ἀγελικός. ἢ γὰρ πόνων τῶν παθῶν καθαρεύει ἡ ψυχὴ τοῦ παιδίου. τοῖς
λελυπηκόσιν οὐ μνησικακεῖ· ἀλλ' ὡς φίλοις προσέρχεται, ὡς οὐδενὸς γενομένου· ἐὰν δὲ
καὶ τῆς μήξεως μαστιχθῇ, ταύτην ὀλιγωρεῖ, ἢ πόνων αὐτὴν προσιμᾶ. καὶ βασιλίδα
δίξῃς μὴ ἀφανίσματος, ἢ προσπίπτουσιν αὐτὴν τῆς μήξεως ῥᾴκια προσβεβλημένης, ἀλλ' ἕ-
λοιτο ἂν μᾶλλον ἐκείνην ἰδεῖν μὴ τύπτων, ἢ τὴν βασιλίδα μὴ κόσμου. ὃ γὰρ οἰκεῖον καὶ
ἀλλότριον, ὑ πενία, ὑ πλούτῳ, ἀλλὰ φιλία ἀφανισθεῖσα οἶδε· ἢ τ' ἀναγκαίων οὐδὲν πλέ-
ον ὀλίγῃτεῖ, ἀλλ' ὅσον ἐμπληναθῆναι τὸ μαστοῦ, ἢ ἀφίσαται τῆς ὑλῆς. ὃ παιδίον οὐ λυ-
πεῖται ἐφ' οἷς ἡμεῖς, οἵ ὀλίγῃτεῖ χρημάτων καὶ τοῖς τοιούτοις· καὶ ὑ χαίρει πάλιν ἐφ' οἷς ἡ-
μεῖς, οἷς ὀπτικήσεις τούτοις· οὐκ ἐπίσηται πρὸς κάλλη σωμάτων. ἀφ' οὗ τοῦτ' ἔλεγεν· τῶν γὰρ
τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν ὑρανῶν, ἵνα τῇ προσαιρέσει ταῦτα ἐργαζώμεθα, ἀ τῇ φύσει τὰ
παιδία ἔχει. ὀπτῶ γὰρ ⓓ φαεισαῖοι ὑδαμόθεν ἄλλοθεν, ἀλλ' ἢ ἀπὸ κακουργίας ἢ ἀπ-
νοίας ἐπράτησον ἂν ἐπροσῆσον, ἀφ' τοῦτο ἄνω ἢ κάτω σὺν μαθηταῖς ἀφελεῖς εἶ) κεκλῆ-
σθαι τοὺς ἀριστόμωμος, ἢ τούτους παιδεύων. ἢ γὰρ οὐδὲν ὕτως ἐστὶ ἀλαζονείαν ἐναίρει, ὡς
ἀρχὴ ἢ προσεδρία. ἐπεὶ οὖν ἔμαθον ἀπολαύειν ⓓ μαθηταὶ πολλῆς ὑμῆς τῆ τῶν οἰκου-
μένων ἅπασαν, προσκαταλαμβάνει αὐτῶν τὴν δικαίωσιν, οὐκ ἀφιεὶς αἰσθέσθαι ὑ παι-
δεῖν, οὐδὲ τιμᾶς ἀπαιτεῖν πρὸς τὸ πλῆθος, οὐδὲ σοφὸν προ αὐτῶν. εἰ γὰρ ἐ μακρὰ
ταῦτα εἶ) δοκῇ, ἀλλὰ μεγάλων κακῶν ὄντι αἴτια. οὕτω γοῦν ⓓ φαεισαῖοι παιδοτρι-
βοῦμενοι, εἰς τὴν χορωιδίαν τῶν κακῶν ὀξέπεσον, σὺν ἀσεσμοῖς, ταῖς προσεδρίαις, σὺν μι-
σασμοῖς· ὀπτιζποιῶτες. ἀπὸ γὰρ τούτων εἰς δοξομανίαν, εἶτα σκῆψιν εἰς ἀσεβείαν ὠκύ-
κειλεν. ὀφ' ὧν τοῦτο σκῆνοι μὲν ἀρχὴ ὀπτασασάμενοι ὀφ' τῷ πειράζειν ἀπῆλθον· ταῦ δὲ
παιδία βύλεσθε, ἅτε τούτων ἀπόντων ἠλευθερωμένα. ἠμυώμεθα δὴ ἢ ἡμεῖς καὶ τὰ παι-
δία, ἢ τῇ κακίᾳ ὑπαίζωμεν. ὑ γὰρ ὅσιν, οὐκ ἔστιν ἑτέρως ἰδεῖν ὑρανόν, ἀλλ' ἀνάγκη πόν-
των εἰς γέενναν ἐμπεσεῖν ⓦ ὕπουλον ἢ ποπεῶν· ἐ προ τῆς γεέννης ὄ, σὺν ταῦτα ταῖς ἕξα-
ξα πεισόμεθα. ἐὰν γὰρ κακὸς γένῃ, φησί, μόνος ἀπόλησεις τὰ κακά· ἐὰν ὁ ἀγαθὸς, σαυτῷ
ἢ τοῖς πλησίον. σκόπει γοῦν, ὡς τοῦτο ἢ ὀπτῶν προτέρων συνέβη. ὅτε γὰρ ποπεώτερον ἢ τὸ
Σαοὺλ γένος, ὅτε ἀπλούστερον ἐ ἀφελέστερον ἦν Δαβίδ. Τίς οὖν ἰσχυρότερος ἰοῦ; ὑ δύ-
τερον αὐτὸν εἰς χεῖρας ἔλαβεν ὁ Δαβίδ, ἢ κύριος τῷ ἀγελῇ γνώμενος ἀπέκτη; οὐχ ὡς σὺ
σαγλώνῃ ἢ δεσμωτηρίῳ σωτηλημμένον εἶχε, ἢ ἐφείσατο, ἢ ταῦτα, ἢ ἑτέρων προσζώντων,
ἢ αὐτὸς μυρία ἐγκαλῆν ἔχων ἐγκλήματα; ἀλλ' ὅμως ἀφῆκε σῶσαι ἀπελθεῖν. καὶ-
τοι ὁ μὲ μὴ πάσης αὐτὸν τῆς γραλιᾶς ἐδίωκεν· ὁ δὲ μὴ ὀλίγων φυγάδων ἀπιγωσμένων ἰοῦ
ἀλώμενος, ἐ τόποις σὺ τόποις ἀμείβων. ἀλλ' ὅμως ὁ φυγὰς τῶν βασιλέως προσεγγύτερος·
ὅπῳ ὁ μὲ μὴ ἀπλότητος, ὁ δὲ μὴ πονηρίας πρετάτητο. Εἰ γὰρ ἀν ἠθέλησε ποπεώτερον
ἐκεῖνον, ὃς ⓦ αὐτῷ γρατηγοῦντα, ἢ τοὺς πολέμους ἀπωθοῦντα, ἢ τῆς νίκης ἢ
τῶν ἔξωταίων τὰς μὲ πονοῦντα, τὰς δὲ στεφάνους ἐκείνῳ κομίζοντα ἀνελῆν ἐπε-
χείρῃ; τοιοῦτον γὰρ ἡ βασκανία· ἀεὶ τοῖς οἰκείοις ὀπτοβουλεύει καλοῖς, καὶ ⓦ ἔχοντα αὐτὸν
τὰ καὶ μυρίας προβαλλόμενα συμφοράς. καὶ ὁ δείλαιος γοῦν σκῆνος, ἕως ὅτε ὁ Δαβὶδ ἀ-
a.Bas.xx.11. πέκτη, οὐκ ἔρριξε τὸν φοῦνον ἐκεῖνον τὸν ἐλεεινὸν, ὀλεθυερόμενος καὶ λέγων· Θλίβομαι
σφόδρα, καὶ ⓓ ἀλλόφυλοι πολεμοῦσιν ἐν ἐμοὶ, ἢ Κύριος ἀπέκτη ἀπ' ἐμοῦ. ἕως ὅτε ἐχω-
ρεῖσθη Δαβὶδ, οὐκ ἔπεσεν ὁ πολέμῳ, ἀλλὰ ἢ ἐν ἀσφαλείᾳ ἢ ἐν δόξῃ ἰοῦ. ἢ γὰρ εἰς τ'
βασιλέα τῶν γρατηγῶν διέβαρεν ἡ δόξα. οὐδὲ γὰρ τυραννικὸς ἰοῦ ὁ ἀνὴρ, οὐδὲ θέσει σκάλα-

λῆν

λφ ἐπιχείρει, ἀλλ' αὐτῷ πάντα κατάρδου, καὶ σφόδρα περὶ αὐτὸν διέκειτο. καὶ τοῦτο καὶ σὺ μὴ ζήτει. ὅτε μὲν γὰρ ὑπ' αὐτῷ ταπεινόμενος ἦν, ἵνα ὡς νόμῳ τῷ ὑποταγῆς ζῶντα ἅπαντες τιμήσωσιν τὸν οὐκ ἀκριβῶς ἀξιοῦντα· ὅταν δὲ ἐξήγαγεν αὐτὸν τῆς βασιλείας σκιάν, τί λοιπὸν ἦν ὃ κατέχον αὐτὸν καὶ πείθον μὴ πρὸς σκῦλα ἀπέχεσθαι πολέμια; μᾶλλον δέ, τί οὐκ ἦν ὃ προξενῶν ὅτι τὸ σφαγῆναι; οὐ πολλοὺς ἄπαξ καὶ δὶς καὶ πολλάκις περὶ αὐτὸν γέγονεν οὐχὶ παθεῖν δεινά; οὐχὶ μηδὲν ἔχων ἐγκαλεῖν; οὐκ ὀπτικόνδυλος αὐτῷ ὁ ὀπισθαλὴς ἡ βασιλεία αὐτοῦ καὶ ἡ σωτηρία ἦν; ἃ πλημμέλεσθαι ἔδει διηνεκῶς καὶ φθόνειν καὶ περὶ τοῦ ἑκάστου τιμωμένου, ζῶντος ἐκείνου καὶ κεκρατηκότος; ἀλλ' ὅμως τούτων οὐδὲν αὐτὸν ἠνάγκασεν αἴρεσθαι τὸ ξίφος· ἀλλὰ καὶ καθεύδοντα θύρων, καὶ δεδεμένον, καὶ μόνον, καὶ ἐν μέσοις αὐτοῖς, καὶ τῆς κεφαλῆς ἁψάμενος, καὶ πολλῶν ὄντων τῶν διεπειρῶντων καὶ Θεοῦ φῆφον εἰληφότων τὴν ἑαυτῶν θυγατρίδην, ἐκεῖνος καὶ ἐπελίμπανε τοῖς πρόσω καὶ ἀπέχετο τοῦ φόνου, καὶ σῶον ἐξέπεμψε καὶ ὑγιῆ. καὶ ὥσπερ ὢν μᾶλλον σωματοφύλαξ αὐτοῦ καὶ ὑπασπιστής, καὶ πολέμιος, ὅτως ἐφεκάλει τῷ στρατοπέδῳ τὴν εἰς Χν βασιλέα εὐδοσίαν. τί οὖν τῆς ψυχῆς ἴσον ἡγήσατο δῶρον; τί τῆς ἡμερότητος ἐκείνης; τοῦτο γὰρ δυνατὸν μὴ καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων συνιδεῖν· πολλῷ γὰρ πλέον καὶ ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς γινομένων. ὅταν γὰρ τὴν ἡμετέραν καταμάθωμεν φαυλότητα, ὅτι ἀκριβέστερον εἰσόμεθα τῶν ἀγίων ἐκείνων τὴν ἀρετήν. διὸ παρακαλῶ πρὸς Χν ζῆλον ἐκείνων τρέχειν. καὶ γὰρ εἰ δόξης ἐρᾷς, καὶ σχῆμα τοῦτο ἐν πλείονι βεβουλεύεις, ὅτε αὐτῆς ἀπολαύσῃ μείζονος, ὅταν αὐτὴν ἀφανισθεῖσαν ἀπόσχῃ τὸ βεβουλῆς. ὥσπερ γὰρ τὸ χρηματίζεσθαι, φιλαργυρείας ἐναντίον· οὕτω πρὸς τὸ δόξης ἐπιτυχεῖν, τὸ δόξης ἐρᾶν. ἂν, εἰ βούλεσθε, καθ' ἕκαστον ἐξετάσωμεν. ὅπου γὰρ τῆς κενῆς ταύτης φάσεως πρόσεστι, σφόδρα ἐστὶ τῆς βασιλείας λόγος πολύς, φέρε καὶ ἀπὸ τῶν πρόσθεν ὑμᾶς ἀναγάγωμεν. τίνες γὰρ εἰσιν Ⓐ καταγέλαστοι, εἰπέ μοι; οὐχ Ⓐ δοκοῦντες τὴν τῶν πολλῶν δοκοῦντες ἔπαινον; σκόπει δὴ εἰ τὸ κενῆς δόξης ἐρᾶν, ἐπονείδιστον, ὁ δὲ κενόδοξος οὐ δικαίως λοιδορεῖται ἐρῶν αὐτῆς· ἐπονείδιστος ἔσται πᾶσιν, καὶ γέγονεν αὐτῷ τὸ τῆς δόξης ἐρᾶν ἀμαρτίας αἴτιον. οὐ ταύτῃ δὲ μόνον κατηγορεῖται· ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἀναγκάζεται ποιεῖν αἰσχρά, καὶ ἀναισθησίας τῆς ἑκάστης γέμοντα. οὕτω καὶ Ⓐ εἰς τὸ κερδαίνειν δοκεῖ πάντας μεμῆσθαι, βλάπτεσθαι μάλιστα ἀπὸ τοῦ νοσήματος τῆς φιλοκερδείας εἰώθασιν ἅπαντες.* πολλὰς γοῦν ἀπάτας ὑφίστανται, καὶ καὶ μικρὰ κέρδη μεγάλας ποιεῖ ζημίας. διὸ καὶ εἰς παροιμίαν ὁ λόγος τοῦτ' ἐξεκίνησεν. οὕτω καὶ τῶν λόγων κώλυμα πρὸς τὸ ἡδονῆς ἀπολαύειν τὸ πάθος γίνεται. τοῦτ' οὖν σφόδρα καταφερὴς καὶ γυναικοδούλους, τούτους μάλιστα ὡς ὑδραύλους περιφέρεται αἱ γυναῖκες, καὶ οὐκ ἂν ποτε καταξιώσαιεν ἀνδρὶ ὡς ἀνδράσιν αὐλοῖς χεῖρας θεῖναι, ῥαπίζουσαν, ἁρπάζουσαν, ἅπτουσαν καὶ περιάγουσαν πάντα χορὸν καὶ θρυπτόμενον, καὶ πάντα ὑπιππάζουσαν μόνον. οὕτω καὶ τὸν ἀπονενοημένου καὶ δοξομανοῦντος καὶ δοκιμωῶντος εἰ ὑφηλοῦ, οὐδὲν ταπεινότερόν τε καὶ ἀνιμότερον. ἐν γὰρ φιλόνεικον τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, καὶ πρὸς οὐδὲν ἕτερον αὐτὸ ἐκκαθίσταται, ὡς πρὸς ἀλαζόνα ἐν ὑποφαίνῃ καὶ δόξης δοῦλον. καὶ αὐτὸς ὁ σκῦλος, ὥστε ἀκατηρήσας τὸ ἀκῆμα τῆς ἀπονοίας, καὶ τῶν ἀνδραπόδων πρὸς τοὺς πλείονας ὑπιδεῖκνυ, κολακεύων, θεραπεύων, πάντος ἀσυρωπότητα ἀναιδείας ἀναιδέων χαλεπωτέραν. ταῦτ' οὖν ἅπαντα εἰδότες, ἀποθώμεθα ταύτῃ καὶ πάθη, ἵνα μὴ καὶ σὺν αὐτοῖς δίκην δῶμεν, καὶ σκῆ κολασθῶμεν ἀπέρατα. ἡμώμεθα τῆς ἀρετῆς ἐφεσεί. ὅτω γὰρ καὶ πρὸ τῆς βασιλείας τὰ μέγιστα σπουδῆς καρπωσόμεθα κἀκεῖ, καὶ ἀπολαύοντες σκῆ τῶν αἰωνίων μεθέξομεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξγ. 16 ΚΑΙ ΙΔΟΥ ΕΙΣ ΠΡΟΣΕΛΘΩΝ ΕΙΠΕΝ αὐτῷ· διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;

Τινὲς μὲν οὖν Ἀμαδάλλοισι τὸν νεανίσκον τοῦτον, ὡς ὑπουλόν τινα καὶ πονηρὸν δὲ μὴ πείρας τοῦ Ἰησοῦ προσελθόντα· ἐγὼ δὲ φιλάργυρον μὲν αὐτὸν καὶ χρημάτων ἐλάττονα οὐκ ἂν προδιαπαιμίλλων εἴποιμι, ὅθεν καὶ ὁ Χριστὸς τοιοῦτον αὐτὸν ἀπέλεγξεν ὄντα, ὑπουλον δὲ οὐδαμῶς, ὅτε μήτε ἀσφαλὴς εἰς τὴν ἀπόκλισιν καταπολμᾷ, καὶ μάλιστα σὺν εἰλικρινείᾳ, καὶ ὁ Μάρκος ταύτην αἰνιττόμενος τὴν ἀκαταστασίαν. καὶ γάρ φησιν· Ὅτι προσδραμὼν δὲ γονυπετήσας προσέλαβε αὐτόν, καὶ ὅτι ἐμβλέψας αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἠγάπησεν αὐτόν. ἀλλὰ πολλὴ τῶν χρημάτων ἡ τυραννίς, καὶ δῆλον ἐντεῦθεν. καὶ γὰρ τὰ ἄλλα ὧδε σπουδαίοτατος, πρώτην αὐτὴν λυμαίνεται καὶ κακόν. εἰκότως οὖν καὶ ὁ Παῦλος ῥίζαν αὐτὴν ἁπάντων τῶν κακῶν εἶναί φησι· Ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστιν ἡ φιλαργυρία, φησί. Διατί οὖν ὅτε πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίνατο ὁ Χριστὸς λέγων· Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός" πρὸς μὲν τὸν νεανίσκον φιλοτίμως καὶ ἐν τῷ πολλῷ, καὶ διδασκάλῳ Ἰουδαϊκῷ. Διατί δὲ ἐνταῦθα ὡς ἀνθρώπῳ αὐτῷ διαλέγεται. Ἐπὶ γὰρ πολλαχοῦ πρὸς τὰς ὑπονοίας τῶν πολλῶν ἀποκρίνεται, ὡς ὅταν λέγῃ· Ἡμᾶς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν· καὶ, Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής. ὅταν οὖν εἴπῃ, οὐδεὶς ἀγαθός, μὴ ἑαυτὸν ἐκβάλλων τοῦ ἀγαθοῦ εἶναί τι λέγῃ (ἄπαγε· καὶ γὰρ εἶπε, τί με λέγεις ἀγαθόν, οὐκ εἰμὶ ἀγαθός· ἀλλ', οὐδεὶς ἀγαθός· τουτέστιν, οὐδεὶς ἀνθρώπων. καὶ αὐτὸς δὲ τοῦτο ὅταν λέγῃ, οὐδεὶς ἀγαθός, οὐ δι' ἀνθρώπους ἀποστερῶν ἀγαθότητος λέγει· ἀλλὰ πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητος. διὸ καὶ ἐπήγαγεν, Εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός. καὶ οὐκ εἶπεν, Εἰ μὴ ὁ πατήρ μου, ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐκ ἐξεκάλυψεν ἑαυτὸν τῷ νεανίσκῳ. ὅτου δὲ ἀνωτέρω ποιεῖς ἐκάλει τὸν ἀνθρώπους λέγων· Εἰ δὲ ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν. εἰ γὰρ καὶ σκληροὺς ἐκάλεσεν, ἀλλὰ τῆς φύσεως ἁπάσης πονηρὰν κατηγόρησεν (οὐ γάρ, ὑμεῖς, ἀλλὰ πάντες οἱ ἄνθρωποί, φησιν) ἀλλὰ τὸν σὸν ἀνθρώπους ἀγαθότητα τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητι παραβάλλων ἅπας ὑπονόμασεν. Διατί τοῦτο καὶ ἐπήγαγε, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν; εἰ δὲ τί δὲ καταπεῖγον ἦν, φησιν, ἢ τί δὲ χρήσιμον, ὥστε ἅπας αὐτὸν ἀποκρίνασθαι; ἀπάγε αὐτὸν τῆς μαρᾶς καὶ παιδεύει κολακείας ἀπαλλάττεσθαι πάσης, τῶν ὅτι τῆς γῆς ἁπάντων εἰς τὸν Θεὸν προσκλᾶν, εἰ πείθων καὶ μέλλοντα ζητεῖν, εἰ εἰδέναι ἅπαντας ὄντως ἀγαθὸν καὶ τὸν ῥίζαν καὶ τὸν πηγὴν ἁπάντων, καὶ αὐτῷ "τὰς τιμὰς ἀναφέρειν. ἐπεὶ καὶ ὅταν λέγῃ, Μὴ καλέσητε διδάσκαλον ὅτι τῆς γῆς, πρὸς ἀντιδιαστολὴν αὐτῷ τοῦτό φησι, καὶ ἵνα μάθωσι τίς ἡ πρώτη τῶν ὄντων ἀπάντων ἀρχή. οὐδὲ γὰρ μικρὸν ὁ νεανίσκος ἐπεδείξατο προθυμίαν τὰς εἰς ἔρωτα τοιοῦτον ἐμπεσών, καὶ τῶν ἄλλων τῶν μὴ πειραζόντων, τῶν δὲ ὑπὲρ νοσημάτων προσιόντων, ἢ τῶν οἰκείων, ἢ τῶν ἀλλοτρίων, αὐτὸς ὑπὲρ ζωῆς αἰωνίου καὶ προσιὼν καὶ Ἀμαλεκίτιος. καὶ γὰρ λιποθυμεῖ ἐνταῦθα ἡ γῆ καὶ πίων, ἀλλὰ τῶν ἀχθομένων ὁ πλοῦτος ἀπέρχεται ἐκπνέοντα. σκόπει γοῦν πῶς ὅτι παρεσκευασμένος πρὸς τὸν τῶν "ὅπου παραμένων ὑπακοήν. τί γὰρ ποιήσας, φησί, ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; ὅτως ἕτοιμος ἦν πρὸς ἐργασίαν τῶν λεχθησομένων. εἰ δὲ πειραζόντος προσῆλθεν, ἐδήλωσεν ἂν ἡμῖν καὶ τοῦτο ὁ εὐαγγελιστής, ὥσπερ καὶ ὅτι τῶν ἄλλων" ἐποίει, ὥσπερ καὶ ὅτι τὸν νομικοῦ. Εἰ δὲ καὶ αὐτὸς ἐσίγησεν, ὁ Χριστὸς αὐτὸν οὐκ ἂν ἔᾶσεν λαθεῖν, ἀλλ' ἤλεγξεν ἂν σαφῶς, ἢ καὶ ἠνίξατο, ὥστε μὴ δόξαι ἠπατηκέναι καὶ λαμβάνειν, καὶ ταύτῃ βλαβῶναι. Εἰ γὰρ πειραζόντος προσῆλθεν, οὐκ ἂν ἀπῆλθε λυπούμενος ἐφ' οἷς ἤκουσε. τοῦτο γοῦν οὐδεὶς

ποτε

ποτε ἔπαθε τῶν Φαρισαίων, ἀλλ' ἡγείαιον βπτισομιζόμενοι. ἀλλ' ὐκ οἶδε ὕπος· ἀλλ' ἀπειρι κατηφής· ὅπερ ὐ μικρὸν σημεῖον ἰῶ τοῦ μὴ μετὰ ποτε ἔξ γνώμης αὐτὸν προσιλθεῖν, ἀλλ' ἀθετεσίας, καὶ βπτιθυμεῖν μὲ τῆς ζωῆς, κατέχεσθαι ὑ ἑτέρῳ παθῇ χαλεπωτάτῳ. εὐπάτος τοίνυν ἡ Χειστός·

17 Εἰ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, τήρησον τὰς ἐντολάς, Λέγε· ποίας; ὐχὶ πειράζων (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ νομίζων ἑτέρας ζωὰς παρὰ τὰς νομικὰς εἶ) τὰς τῆς ζωῆς προξένους αὐτῷ γενησομένας, ὃ σφόδρα βπτιθυμοῦντος ἰῶ. Εἶτα, βλῆ εἶπεν ὁ Ιησοῦς τὰς ἀπὸ τοῦ νόμου, φησί·

20 Ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου· Καὶ ποῦ ἐλλεῖ ἔτι, ἀλλὰ πάλιν ἐρωτᾷ, Τί ἔτι ὑστερῶ; Ο ὐ αὐτὸ σημεῖον ἰῶ τῆς σφοδρᾶς βπτιθυμίας αὐτοῦ. οὐ μικρὸν ἡ ὃ νομίζειν αὐτὸν ὑστερεῖν, μηδὲ ἀντιλαμβάνεσθαι δύνασθαι τῶν εἰρημένων" πρὸς ὃ τυχεῖν ὧν ἐπεθύμει. τί οὖν ὁ Χειστός; βλῆ ἔμελλε μέγα τι βπτιάτεσθαι, προστίθησι τὰ ἔτι παθεῖν, καὶ φησιν·

21 Εἰ θέλεις τέλειος εἶ), ὕπαγε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, ὐ δὸς πτωχοῖς, ὐ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς, ὐ δεῦρο ἀκολούθει μοι. Εἶδες πόσα βασανίζει, πόσους στεφάνους ἕτοιμα δέχεσθαι τὸν ἀγῶνα τοῦτον; εἰ ὁ ἐπιείκεια, οὐκ ἂν αὐτῷ ταῦτα εἶπε· νυνὶ ὁ δὲ λέγει, ὐ ὥστε αὐτὸν ἐφικνεῖσθαι· ὐ μαθὸν αὐτοῦ δείκνυσι πολλῶν ὄντα, ὐ τῇ γνώμῃ αὐτοῦ δι' πᾶν βπτιτείνει, δι' πάντων συσκιάζων τὸ δοκοῦν εἶ) βαρὺ τῆς προαιρέσεως. διὸ ὐ πρὶν εἶπεν ἀγῶνα ὐ πόνον, τὸ βασανίζον αὐτοῦ δείκνυσι, λέγων· Εἰ θέλεις τέλειος εἶ)· ὐ τότε φησί, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, ὐ δὸς πτωχοῖς· ὐ βὐθέως πάλιν τὰ ἔπαθλα, ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς, ὐ δεῦρο ἀκολούθει μοι. ὐ γὰρ τὸ ἀκολουθεῖν αὐτοῦ, μεγάλη ἀντίδοσις. καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς. βλῆ γὰρ τοῦ χρημάτων ἰῶ ὁ λόγος, καὶ πάντων αὐτὸν γεμισθῶν πρήνει, δείκνυσι ὅτι οὐκ ἀφαιρεῖται τὰ ὄντα, ἀλλὰ προστίθησι τοῖς οὖσι, ὐ πλείονα ὧν ἐκέλευσε προαιρεῖν ἔδωκεν, ὑ πλείονα ἢ μόνον, ἀλλὰ ὐ τοσοῦτῳ μείζονα, ὅσον γῆς οὐρανὸς, καὶ ἔτι πλέον. θησαυρὸν ἢ εἶπε, τὸ ἀναψυλὲς τῆς ἀντιδόσεως, τὸ μόνιμον ἁπλῶν, τὸ ἄσυλον, ὡς ἐπεχόρει δέ τῶν ἀνθρωπίνων ἁμίξασθαι τῷ ἀκυρίῳ. οὐκ ἄρα ἔχει τῶν χρημάτων καταφρονῆσαι, ἀλλὰ δὲ δι' τὸ δέλεαρ πέμπειν, ὐ προθυμίως ἀκολουθεῖν τῷ Χειστῷ τοῦτο, πάντα τὰ περὶ αὐτὸ καλθόμενα ποιεῖν, πρὸς σφαγὰς εἶ) ἕτοιμον ὐ θάνατον καθημερινόν. Εἴ τις γὰρ θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, ὐ ἀράτω ⓦ σταυρὸν αὐτοῦ, ὐ ἀκολουθείτω μοι. ὥστε τὸ ῥίψαι τὰ χρήματα πολλῷ μεῖζον τοῦτο τὸ βπτάγμα, τὸ ὐ αὖ λοιπὸν τὸ αἷμα ἐκχεῖν· ὑ μακρὸν ἢ εἰς τοῦτο τὸ χρημᾶ ἀπηλλάχθαι συμβάλλεται. Λικ. θ. κγ.

22 Ακούσας ἢ ὁ νεανίσκος, ἀπῆλθε λυπούμενος. Εἶτα ὥσπερ διασυρὶς ὁ βὐαγγελιστὴς, ὅτι οὐκ ἀπλοῦς ἦν πένητος, φησιν· Ην γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. Οὐ γὰρ ὁμοίως κατέχονται ⓓ τὰ ὀλίγα ἔχοντες, ὐ ⓓ πολλὴν βαπτιδεύοντες οὐσιοσίαν. τυφλοῖ γὰρ ὁ ἔρως τότε μᾶλλον· ὅσῳ ἀεὶ λέγων ὑ πάσχομεν· ὅτι ἡ προσθήκη τῶν ἐπισιάτων μείζονα ἀνάπτει τοῦ φλόγα, ὐ πενεσίεσις ἐργάζεται τοὺς κλωμένους, ἔτι δὲ πλείοσι καθίστησιν αὐτοὺς βπτιθυμίας, ὐ μᾶλλον ἀμαθάνεσθαι τῆς οὐσίας ποιεῖ. σκέπτει γοῦν ὐ σὸν ἔθος ἦν" ἐπεδείξατο τοῦ ἰσχυρὸν τὸ πάθος. ⓦ γὰρ μὴ χθὲς προσέχοντα ὐ προθυμίας, βλῆ ἐκέλευσε ὁ Χειστὸς ῥίψαι τὰ χρήματα, ἵνα κατίχωσι δὲ ἐκάρησαν, ὡς μηδὲ ἀποκρίνασθαι περὶ τούτων ἀφῆναι, ἀλλὰ σιγήσαντα ὐ κατηφῆ καὶ συγγνοῦ γενόμενον ἀπελθεῖν. Τί οὖν ὁ Χειστός;

23 Πῶς δυσκόλως ⓓ πλούσιοι εἰσελεύσονται εἰς τοῦ βασιλείαν τῶν οὐρανῶν;

Οὐ τὰ χρήματα δέχεται λέγων, ἀλλὰ τοὺς κατεχομένους ὑπ' αὐτῶν. Εἰ ἢ πλούσιος δυσκόλως, πολλῷ μᾶλλον ὁ πλεονέκτης. Εἰ γὰρ τὸ μὴ δοῦναι τὰ ἑαυτοῦ, πρὸς βασιλείαν

ἐμπόδιον, τὸ καὶ τὰ ἑτέρων λαμβάνειν, σὺν ὁπόσῃ πόσῃ σωρεύει τὸ πῦρ. Ὥ δή ποτε ὁ τοῖς μαθηταῖς ἔλεγεν, ὅτι δυσκόλως ⓐ πλούσιοι εἰσελεύσονται, πάντων ὄντες καὶ θᾶττον κεκλημένοις; παιδεύων αὐτοὺς μὴ αἰσχύνεσθαι τὴν πενίαν, καὶ ὡσανεὶ ἀπολογούμενος αὐτοῖς ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ὑπεσταλμένα ἔχειν. Εἰπὼν ὁ δύσκολον, προϊὼν δείκνυσιν ὅτι οὐ ἀδύνατον, καὶ οὐχ ἁπλῶς ἀδύνατον, ἀλλὰ μετὰ πολλοῦ τοῦ βουλήματος. ἐκ τούτου δὲ τοῦ παραδείγματος ἐδήλωσε τοῦ μὴ τὴν κάμηλον ἐκ τὴν βελόνην.

24 Εὐκοπώτερον γάρ, φησι, καὶ μᾶλλον εἰσελθεῖν διὰ τρυπήματος ῥαφίδος, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Οὐκ ἀδύνατα, ὅτι οὐχ ὁ τυχὼν μισθὸς τοῖς πλουτοῦσι κ δυναμένοις φιλοσοφεῖν. διὸ κ Θεοῦ ἔργον ἔφησεν εἶναι αὐτὸ, ἵνα δείξῃ ὅτι πολλῆς δεῖ τῆς χάριτος τοῦ μέλλοντι τὸ κατορθοῦν. τῶν γοῦν μαθητῶν παρεληλύθοτων ἔλεγε·

26 Παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατον, παρὰ ὁ Θεῷ πάντα δυνατά.

Καὶ τίνος ἕνεκεν ⓐ μαθηταὶ παρέπεσον πάντες ὄντες, κ σφόδρα πάντες; τίνος οὖν ἕνεκεν θορυβοῦνται; ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων σωτηρίας ἀληθῶς τε καὶ πολλὴν παρὰ πάντας φιλοσοφίαν ἔχοντες, κ τὰ τῶν διδασκάλων ἤδη ἀπολάγνα ἀναλαβόντες. ὅτι μὲν ἐτέμνει ἐδιδοίκεις ὑπὲρ τ οἰκουμένης ἁπάσης ἀπὸ τῆς ἀποφάσεως ταύτης, ὡς πολλῆς δεομένης τῆς παρακλήσεως. διὰ τοῦτο παρέτεινεν ἐμβολίμους αὐτοῖς εἰπὼν· τὰ παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατα δυνατὰ παρὰ Θεῷ, ἡμέρᾳ ὄμματι κ τραύμᾳ φείσασθαι αὐτῶν τὴν ὀξύνοιαν παραμυθησάμενος, κ τὴν ἀγωνίαν καταλύσας. τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν ὁ διαπαλαίσας εἰπών, ἐμολέλεγας. Ὅτε κ ὀξὺ τῶν ῥημάτων αὐτοῖς αἴσχος, τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν εἰς μέσον ἀγαγών, κ οὕτω ποιήσας θαρρεῖν. εἰ ὁ βούλει κ τοῦτο μαθεῖν, κ πῶς δὴ τὸ ἀδύνατον ἡμῖν τοῦτο δυνατόν, ἄκουε. Οὐδὲ γὰρ ὀξὺ τοῦτο εἶπε, τὰ παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατα δυνατὰ παρὰ Θεῷ, ἵνα ἀπαράπτωσι καὶ ὡς ἀδυνάτων ἀπόχῃ· ἀλλ' ἵνα τὸ μέγεθος τοῦ κατορθώματος εἰσποιήσας ὑπεραίρωσι ῥᾳδίως, καὶ ⓐ Θεὸν παρακαλέσας ἐπιφάνασθαί σοι τῶν ἀκανθῶν ἐκτὸς ἀθλον τῆς ζωῆς ὑπὲρ τύχῃς. πῶς οὖν ἦν τοῦτο δυνατόν; διὰ ῥίψης τὰ ἄτα, διὰ κενώσης τὰ χρήματα, διὰ τῆς πονηρᾶς ὑπερψυμίας ἀποστῆς. ὅτι γὰρ ὑ τῷ Θεῷ μόνον αὐτὸ λογίζεται, ἀλλὰ διὰ τοῦτο εἶπεν ἵνα δείξῃ ⓐ ὄγκον τὸ κατορθώματος, ἄκουσι τὰ μετὰ ταῦτα. Πέτρος γὰρ ἀπόντος,

27 Ἰδοὺ, ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι, καὶ ἐρωτήσαντος, Τί ἄρα ἔσται ἡμῖν; Τὸν μισθὸν εἰσῆσας ἐκείνοις, ἐπήγαγε·

29 Καὶ πᾶς ὅστις ἀφῆκεν οἰκίας, ἢ ἀδελφούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἑκατονταπλασίονα λήψεται ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.

Οὕτω τὸ ἀδύνατον ἦν δυνατόν. ἀλλὰ πῶς αὐτὸ τοῦτο γένοιτ' ἄν, φησι, τὸ ἀφεῖναι; πῶς δυνατὸν τὸ βαπτισθέντα ἅπαξ ὑπερψυμίας κρημνὸν τοιαύτην ἀνενεγκεῖν; διὰ ἀρχὴ ἐκ τοῦ ἔπειτα κενοῖ, καὶ τὰ ἀφεστηκότα ἀφεικόπλειν. ὅτε γὰρ καὶ περαιτέρω προβήσεται, καὶ ἀκολουθήσει λοιπὸν δραμεῖται. μὴ τοίνυν ὑφ' ἓν τὸ πρῶ ζητήσῃς, ἀλλ' ῥᾴδιον καὶ κατὰ μικρὸν ἀναβαίνει τὸ κλίμακα ταύτην τὴν εἰς τὸ οὐρανὸν σε ἀναγαγοῦσαν, εἰ δυσχερές σοι τὸ ἀθρόον φαίνεται. καθάπερ γὰρ ⓐ πυρέττοντες δριμείαν χολὴν ἔνδον ἔχοντες πλεονάζουσαν, ὅταν ἐπεμβάλλωσί τινα σῖτα καὶ ποτὰ, οὐ μόνον ἃ καταβεπτόωσι τὸ δῖψος, ἀλλὰ καὶ ἀναπίμπλησι τὴν φλόγα· οὕτω καὶ ⓐ φιλοχρήματοι, ὅταν τῇ πονηρᾷ ταύτῃ ὑπερψυμίᾳ καὶ τῆς χολῆς ἐκείνης δριμύτερα τὰ χρήματα ἐπεμβάλλωσι, μᾶλλον αὐτὴν ἐκκαίουσι. Διὸ καὶ αὐτὴν ὕπνος ἴσχυσι, ὡς ὁ ἀπὸ ἰῶναι τοῦ τῆς τοῦ κερδαίνειν ὑπερψυμίας, ὥσπερ οὖν τὴν δριμεῖαν χολὴν ἐληρσιπὰ καὶ κένωσις. τοῦτο ὁ αὐτὸ πάθει ἔσται, φησίν; διὰ σύνοισον, ὅτι πλοῦτος μὲν Θεοῦ ποτε παύσει διψῶν ὁ τηκόμενος τῇ τοῦ πλείονος ὑπερψυμίᾳ· ἀπαλλαγεὶς ὁ τῆς ὄντως, καὶ ὁ νόσημα δυνάμενος τοῦτο. μὴ τοίνυν προβάλλου πλείονα, ἵνα μὴ ἀκόρεστα διώκῃς, καὶ διψᾷ νοσῇς,

καὶ

ἢ πρώτην ἐλευθερώσῃς τοιαύτης λυπῆς. ἀπάρτι γάρ μοι, τίνα δὲ φαίημι βασανίζεσθαι ἢ ἀδυνᾶσθαι, ⓦ ἐπιθυμοῦντα σιτίων ἢ ποτῶν πολυτελῶν ἢ οὐκ ἔχοντα ἀπολαῦσαι ὡς βούλεται· ἢ ⓦ οὐκ ἔχοντα ἐπιθυμίαν τοιαύτην; εὔδηλον ὅτι ⓦ ἐπιθυμοῦντα μέν, ἀδυνάμενον δὲ μεταχεῖν ὧν ἐπιθυμεῖ. οὕτω γάρ ἐστι τοῦτο ἀδυνατώτερον, τὸ ἐπιθυμοῦντα μὴ ἀπολαύειν ἢ διψῶντα μὴ πίνειν, ὡς ἢ τὸν γένεσθαι βουλόμενον ἡμῖν ⟨ἀπογεγράφθαι⟩ ⓦ Χριστῷ, τοῦτον αὖ τὸν ⟨ἀπογεγράφθαι⟩ ⓦ ζῆσαι, ἢ ⓦ πλούσιον ὄντως εἶναι ἀπορεῖν ζόμενον. ἐπιθυμοῦντι γὰρ ποτηρίου ὕδατος, ἢ μὴ ἀπολαύειν, ὕπνος ἐκολάζετο. σίτου δὲ ἐμπλησθῆναι, εἰσιν οἳ τὸν ἐπιθυμοῦντα ἀφορίζουσι, ἵνα μὴ πλεῖον βουλόμενος ἢ "πλεονάζῃ πλέον, ἀπῇ μᾶλλον, ἢ "οὐδὲ πω ἴσχυσεν· ἀλλὰ, κἂν μυρία λάβῃ ἐλάσσονα, ἑτέρων τοιούτων ἐπιθυμεῖ· κἂν τούτων ἐπιτύχῃ, πάλιν ἑτέρων ἄλλων ἐφίεται· ἐὰν ποσίου, ἢ ἐὰν ὄψου, ἢ τοῦ γλυκέος, καὶ τοῦ ἁλμυροῦ, καὶ πάντα σύχνα αὐτῷ ἡδέα ἔχουσιν, καινοῦ ὄντος μᾶλλον μισοῦμενος ἢ φοβερὸν ἐὰν οὐδέποτε οὕτω σκεπτῶν δυναμένου. ἢ ἵνα μάθῃς, ὅτι ἡ τῆς ποθούσης, ἀλλὰ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦτο ἴσχυσεν ὁ κακός, εἰ σοι γένοιτο ἐπιθυμία ποτὲ ἄπορος πιεῖν ἢ δι' ἀέρος σκεπτῶν, πῶς ἂν τοῦ ἄπορον τοιοῦτον ἔσεσθαι ἐπιθυμοῦν; ἢ πίεσαι ἀφόρητα πλάτη, ἢ ἕτερα ὄργανα κατασκευάζειν· ἢ τῷ πεῖσαι ⓦ λογισμόν, ὅτι ἀδυνάτου ἐπιθυμεῖ, ἢ οὐδενὶ τούτων ἐπιχειρῇ δῆλος; οὐδεὶς ἐστὶν ὅτι τῷ πεῖσαι τὸν λογισμόν. ἀλλ' ἐκεῖνό, φησι, ἀδύνατον. ἀλλὰ ἢ τοῦτο ἀδυνατώτερον, τὸ τῆς ἐπιθυμίας ταύτης ὅρον θῆναι. ἢ γὰρ εὐκολώτερον ἀνθρώπους οἰκίας πεῖσαι, ἢ τῇ προαιρέσει τοῦ πλείονος παῦσαι τὸν ἔρωτα. ὅταν μὲν γὰρ ἡ δυνατὰ τὰ ἐπιθυμητά, τῇ ἀπολαύσει προσμαχέσθαι δυνατὸν ὅταν δὲ ἀδύνατα, εἰ δῆλος καταδάζειν μόνον, τὸ τῆς ἐπιθυμίας "ἡμᾶς ἀπάγειν, ὡς ἑτέρως τι οὐκ ἐστὶ σχεῖν ἀναπαύσασθαι τὸν ψυχήν. ἵν' οὖν μὴ τοιαῦτα ἀδυνατίζωμεν, ⓦ δικαίως λυπῆσαι τῷ χρημάτων ἔρωτα, ἢ οὐδέποτε σιγῆσαι αἰσχρόμενον ἀφέντες, ἐφ' ἕνα μορμυρισώμεθα, τὸν ἢ μακαρίσαι ἡμᾶς ποιοῦντα, ἢ πολλῶν ἔχοντα τὸν θησαυρόν, ἢ τῶν ἄνω θησαυρῶν ἐπιθυμήσαι. ὅτι γὰρ πάνυ ὀλίγοι τοιοῦτοι, ἢ ὁ κέρδος ἄφατον, ἢ ἀπορώτατον ἐστὶν οὐκ ἔνι τὸν ἢ ὀπωσοῦν ἀργυρωνούμενον καὶ νήφοντα καὶ τῶν πρόσθεν ἐπιλανθανόμενον· ὥσπερ οὖν ⓦ δουλεύοντα αὐλοῖς ἢ σκληθρόμενον εἰς ἅπαξ ἀνάγκη πᾶσα σκέπτεσθαι σαλπίσαι.

Ταῦτα οὖν ἅπαντα λογιζόμενος τὸν πονηρὸν ἐπιθυμίαν ἔκδυσε τῶν χρημάτων. οὐδὲ ΗΘΙΚΟΝ γὰρ τοῦτο αἰτεῖ ἔχειν εἶπεῖν, ὅτι τὰ μὲν πρόσθεν δίδωσι, τῶν δὲ μελλόντων ἀποστερεῖ· κἂν τοῖς δὲ εἰ τοῦτο ἰῶ, ἐκεῖνα τοῦτο κόλασις καὶ ἐμπαιγμός. καὶ δὲ οὐδὲ τοῦτο ἔνι. μετὰ γὰρ τῆς μείζονος καὶ τοῦ τῆς μείζονος σκέπτεσθαι καὶ σὲ ταῦτα εἰς χαλεπωτέραν σε ἐμβάλλει κόλασιν. ἢ γὰρ οἰκίας πολλὰς ἢ ἐπιθυμία ἀνέπεσψε, ἢ πολέμους χαλεποὺς ἀνερρίπισε, καὶ βιαίως θανάτου κατηνάγκασε καταλῦσαι τὸν βίον· τοσοῦτων δὲ κακῶν ὄντων τούτων, τῆς ψυχῆς λυμαίνεται τὴν εὐημερίαν· ἢ δούλην ἢ ἀνάνδρου, ἢ θρασεῖαν, ἢ φυσῶσαν, ἢ συκοφαντοῦσαν, ἢ ἁρπαγᾶ, καὶ πλεονεκτοῦσαν, ἢ ταῦτα ἔχοντα πάντα τὸν ἔχοντα πολλάκις ἐποίησαν. ἀλλ' ἴσως τοῦ λαμπηδόνα τῶν ἀργυρείου, ἢ τῶν οἰκετῶν ὁ πλῆθος, ἢ τῶν οἰκοδομημάτων ὁ κάλλος, ἢ τοῦ θεωρεῖσθαι τοῦ ἐπ' ἀγορᾶς "ὀρῶν καταγωγεύη. τίς οὖν ἀν γένοιτο θεραπεία τῷ πονηρῷ τραύματι τούτῳ; ἂν ἐπιστήσῃς, πῶς σοι ταῦτα τοῦ ψυχοῦ ἐξετάσθησι· πῶς σκοτεινὸν ἢ ἔρημον ἢ ἀχρεῖον καταστρωννύζει ἢ δυσειδῆ αὐτοῦ· ἂν λογίσῃ μὲν ὅσων ταῦτα ἐκτήθη κακῶν, μὲν ὅσων φυλάττεται πόνων, μὲν ὅσων κινδύνων· μᾶλλον δὲ οὐδὲ φυλάττεται μένει τέλος, ἀλλ' ἐπὰν ἀπρόοπτον ἐξαφύγῃ τις λῃστὰς, ὁ θάνατος" ἐπελθὼν τοῦτα μὲν εἰς τοὺς τῶν ἐχθρῶν πολλάκις ἐξήνεγκε χεῖρας, σὲ δὲ ἔρημον λῃστῶν ἄπιστον οὐδὲν τούτων ἐπισυρόμενον, ἀλλ' ἢ τὰ τραύματα ἢ τὸ ἕλκη μόνον, ἅπερ ἐκ τούτων λῃσθεῖσα ἄπιστον ἡ ψυχή. ὅταν οὖν ἴδῃς ἰατὰ λάμποντα ἔξωθεν ἀπὸ τῶν ἱματίων ἢ τῆς πολλῆς δορυφορείας, αἰκάθαρτον αὐτὸν ὁ συνειδὸς,

ειδός, ϗ πολλῶ θρήσεις τῶ ἀρχόντι ἔνδον, ϗ πολλῶ τῶ κόπῳ ὁ ψ. σπόσοι ⓜ Παῦλον, ⓜ Πέτρον· σπόσοι τὸν Ιωάννην, ⓜ Ηλίαν· μᾶλλον δ' αὐτ' ⓜ τῶ Θεοῦ ὑ-ὸν τ' οὐκ ἔχοντα ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίναι. σκείνου γὰρ ζηλωτὴς ϗ τ' σκείνῳ δούλων, ϗ τ' ἄφατον τούτων φαντάζου πλοῦτον. εἰ δ' μικρὸν δῴκολέψας σκ τούτων, σκηνοπηγὴς πάλιν, καθάπερ ἐν ταῖς παναγίῳ καλαγλίδος ἐπελθούσης, ἀνοίγουσιν τ' ἀποφάσεως τ' Χριστοῦ λεγούσης, ὅτι ἀδυνάτον πλούσιον εἰσελθεῖν εἰς τ' βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ϗ τοὺς τ' ἀπόφασιν ταύτην θεὸς τὰ ὄρη, ϗ τοὺς λόφους, ⓒ τοὺς θαλάσσας· ⓒ πόντα, εἰ βούλει, ⓦ λόγῳ ποίησον εἰς χρυσοῦν, ϗ σοὶ ἔσονται ὄφελος τῆς ζημίας τῆς σκ δέουσι γνωμένης. ϗ σὺ μὲ πλέθρων γῆς τοσῶν ϗ τόσων μέμψησαι, ϗ οἰκιῶν δέκα ϗ εἴκοσι ἢ ϗ πλειόνων, ϗ βαλανείων τοσούτων, ϗ ὑδραπόδων χιλίων, ἢ δὶς τοσούτων, ϗ ὀχημάτων ἁρπαγησομένων ϗ χρυσεμπαίκτων. ἐγὼ δ' σκφοῦ φημι, ὅτι εἰ τῶν πλουτούντων ἕκαστος τοῦτον τὸν πένητα ταύτην ἀφεὶς (πένητα γὰρ ταῦτα τοὺς ὁ μέλλω λέγειν) ὁλόκληρον σκέκλητο κόσμον, ϗ εἶχεν αὐτῶν τοσούτους εἵπετο αὐθεντοῦντας, ὅσοι νῦν εἰσὶ πόντων χῆς γῆς ϗ θαλάττης ϗ οἰκουμένης, ϗ γῆν ϗ θάλατταν, ϗ πόντων χθὲ οἰκοδομήματα, ϗ πόλεις ϗ ἔθνη, ϗ πόντων ὧθεν αὖτοι ὕδατος, οὗτοι πηγῶν αὐτῷ χρυσίον ἐπέρρει, τειχῶν ὅλων σὐκ ἂν ἔφην ἀξίους εἶ) σὸν οὕτω πλουτοῦντας, τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν σκπεσόντας. εἰ γὰρ νῦν χρημάτων τῶν ἀπολλυμένων ἐφίεμένοι, ὅταν μὴ ὀπίσω τύχωσι, βασανίζονται· εἰ λαβόντες αἰῶνος τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν σκείνων, τί λοιπὸν ἥξουσιν εἰς παραμυθίαν αὐτοῖς; σὐκ ἔστι θεόθεν. μὴ τοίνυν μοι λέγε τὴν τῶν χρημάτων οὐσίαν, ἀλλ' σπορὰν τὴν ζημίαν ὅσην σκ τούτης ⓐ τούτης ὑποδυόμενοι ἔσονται, οὗτοι τούτων σὸν οὐρανοὺς ἀπολλύτες, ϗ ταύτην πάσχοντες, οἵᾳ δὴ εἴ τις τῆς σὺ βασιλείας μείζης τιμῆς σκπεσόν, κόπτεσθω. ἡμῶν δ' ἔχων μέγα ὅτι ταύτῃ φέρῃς. θεόθεν γὰρ κρείττων σκείνης ἡ τῶν χρημάτων σωρεία· μᾶλλον δὲ βελτίων σκείνη. ἢ μὴ γὰρ ⓒ τοὺς γεωργίαν ὑπισχνούμενος, ϗ τοὺς βαλανεῖα κατασκευῶν, ϗ τοὺς ἄλλα τοιαῦτα· ὁ δ' χαλκωρυχμένος χρυσὸς τοὺς θεόθεν τούτων. ϗ εἶδε μόνον ἄχρηστος ἦν· νυνὶ δ' ϗ πολλὰς δυνάσθαι δῷ ἔχοντι ταῖς καμίναις, εἰ μὴ εἰς δέον αὐτῷ χρήσαιτο. ϗ γοῦν μυρία κακὰ σπεύδειν φύεται. διὰ τοῦτο ⓐ μὲ ἔξωθεν, ἀκρόπολιν κακῶν τὸν φιλαργυρίαν σκάλεσαν· ὁ δὲ μακάριος Παῦλος, πολλῷ βέλτιον ϗ ἐμφατικώτερον, ῥίζαν αὐτὴν ἀπάντων τῶν κακῶν εἶπεν. ταῦτ' οὖν ἀπόντα σκνοοῦντες μαθῶμεν ζηλοῦν τὰ ἄξια ζήλου, μὴ ταῖς λαμπραῖς οἰκοδομαῖς, μηδὲ τοῖς πολυτελεῖς ἀγροῖς· ἀλλὰ τοὺς πολλοῦ πένητας τοὺς ⓦ Θεοῦ ἔχοντας ἄνδρας, τοὺς οὐρανῷ πλουτοῦντας, τοὺς τῶν θησαυρῶν σκείνων κυρίους, τοὺς οὕτως πλουσίους, τοὺς διὰ Χριστὸν πένητας· ἵνα τῶν αἰωνίων ὑπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι ϗ φιλανθρωπίᾳ τ' Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ ϗ προσκύνησις, νῦν ϗ ἀεί, ϗ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξδ'. ΤΟΤΕ ΑΠΟΚΡΙΘΕΙΣ Ο ΠΕΤΡΟΣ ΕΙΠΕΝ αὐτῷ· ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, ϗ ἠκολουθήσαμέν σοι; τί ἄρα ἔσται ἡμῖν;

Οἷα πάντα, ὦ μακάριε Πέτρε; ⓦ κάλαμον; ὀ δίκτυον; ὀ πλοῖον; τὴν τέχνην; ταῦτά μοι πάντα λέγεις; ναί φησιν. ἀλλ' οὐ διὰ φιλοτιμίαν ταῦτα λέγω· ἀλλ' ἵνα διὰ τῆς ἐρωτήσεως ταύτης ⓦ τῶν πενήτων εἰσάγω δῆμον. ὅθεν γὰρ εἶπεν ὁ Κύριος· εἰ θέλεις τέλειος εἶ), πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, ϗ δὸς τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς, ἵνα μὴ λέγῃ τις τῶν πενήτων· ἵ οὖν, ἐὰν μὴ ἔχω ὑπάρχοντα, οὐ δύναμαι τέλειος εἶ); ἐρωτᾷ Πέτρος, ἵνα σὺ μάθῃς ὁ πένης, ὅτι θεόθεν εἰλήφθην

συλλῦσαι ἠλάτησαν· ἐρωτᾷ Πέτρος, ἵνα μὴ τοῦτο Πέτρου μαθὼν ἀμφιβάλλῃς (ἐπιλὴς ἰῶ ἔτι καὶ πυθμαίος ἔρημος) ἀλλὰ τοῦτο τοῦ διδασκάλου τοῦ Πέτρου δοξάσθω τιμὴ ἀπόφασιν θαρρῆσαι. καθάπερ γὰρ ἡμεῖς ποιοῦμεν, οἰκειούμενα τοῦ γράμματα πολλάκις ὑπὲρ ἀλλοτρίων διελεγόμενοι· οὕτω καὶ ἀπόστολος ἐποίησεν, ὑπὲρ τῆς οἰκειώσεως ἁπάσης τιμὴν πείσαι αὐτὴν τοῦτον προσαγαγών. ἐπεὶ ὅτι γε τὰ ἑαυτῆς ἤδει σαφῶς, δῆλον ἀπὸ τῆς ἐρωτήσεων εἰρημένων. ὁ γὰρ τὰς κλεῖς τῶν οὐρανῶν εὐτυχῶς ἤδη δοξάσθεις, πολλῷ μᾶλλον ὑπὲρ τῆς ἀφῆς θαρρῆσαι εἶχε. σκόπει δὴ πῶς ἀκριβῶς ἀποκρίνεται, ὡς ὁ Χριστὸς ἐπιζήτησεν. καὶ γὰρ αὐτὸς τοῦ πλησίον δύο τοῦτα ἤτησε· δοθῆναι πλοκῆς τὰ ὑπάρχοντα, καὶ ἀκολουθῆσαι. δηλοῖ τοῦτο καὶ αὐτὸς τὰ δύο τοῦτα πήσησι, τὸ ἀφεῖναι, καὶ τὸ ἀκολουθῆσαι. ἰδοὺ γάρ, φησιν, ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι. τό τε γὰρ ἀφεῖναι, δηλοῖ τὸ ἀκολουθῆσαι γέγονεν· ἥ τε ἀκολούθησις, ἐκ τοῦ ἀφεῖναι εὐκολωτέρα κατέστη, καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀφεῖναι θαρρεῖν καὶ χαίρειν αὐτοὺς παρεσκεύαζε. Τί οὖν αὐτός;

28 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ. Τί οὖν; καὶ Ἰούδας, φησί, καθεδεῖται; οὐδαμῶς. πῶς οὖν, καὶ ὑμεῖς, φησιν, ὅτι δώδεκα θρόνους καθεδεῖσθε; πῶς δὲ τὴν ἀποστόλου πληρωθήσεται; ἄκουσον πῶς, καὶ τίνι λέγω. νόμος ὅστις τοῦ Θεοῦ κείμενος, διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου τοῖς Ἰουδαίοις ἀπαγορευθείς, καὶ τοῦτο λέγων· Πέρας λαλήσω ὅτι ἔθνος καὶ βασιλείαν, Ιερ. κη. ζ.
τοῦ ἐξαίρειν καὶ ἀπολλύειν. καὶ ἐὰν ἐπιστρέψῃ τὸ ἔθνος ἐκεῖνο ἀπὸ τῶν κακῶν αὐτῶν, μετανοήσω καὶ γὼ ἀπὸ τῶν κακῶν ὧν ἐλογισάμην ποιῆσαι αὐτοῖς. καὶ πέρας λαλήσω ὅτι ἔθνος καὶ βασιλείαν, τοῦ οἰκοδομεῖν καὶ καταφυτεύειν. καὶ ἐὰν ποιήσωσι τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν μου, τοῦ μὴ ἀκούειν τῆς φωνῆς μου, μετανοήσω καὶ γὼ περὶ τῶν ἀγαθῶν, ὧν ἐλάλησα τοῦ ποιῆσαι αὐτοῖς. τὸ αὐτὸ γὰρ τοῦτο καὶ ὅτι τῶν χρηστῶν διαφυλάξαι ἔθος, φησί. κἂν γὰρ ἔτι τοῦ οἰκοδομεῖν, ἀναξίους ἦ αὐτοὺς παράσχωσι τῆς ἐπανορθώσεως, οὐκ ἔτι ποιήσω. ὅθεν γέγονεν ὅτι τοῦ ἀνθρώπου πλανηθέντος. Ο ζῆλος γὰρ ὑμᾶς, φησι, καὶ ὁ φόβος ἔξαι ὅτι τὰ θηρία, καὶ οὐκ ἐλθεῖν. ἀ- Γεν. θ. β.
ναξίων γὰρ ἑαυτοὺς τῆς τοιαύτης δεξιᾶς ἀπέφηναν· ὥσπερ οὖν καὶ Ἰούδας. ἵνα γὰρ μήτε ταῖς ἀποφάσεσι τῆς κολάσεως ἀπηγορευμένοι τινὲς σκληρότεροι γένωνται, μήτε ταῖς τῶν χρηστῶν ἐπανορθώσεσιν ἁπλῶς ῥᾳθυμότεροι καταστῶσιν, ἀμφότερα τοῦτα ἰᾶται διὰ τοῦ παραινεῖν, λέγων· καὶ ἀπειλήσω, μὴ ἀπαγορεύσω (δυνάσαι γὰρ μετανοῆσαι καὶ λυσαί μου τὴν ἀπόφασιν, ὡς Νινευῖται) καὶ ἐπανορθώσεσθαί τι χρηστόν, μὴ ἀναπείσῃς διὰ τὴν ὑπόκρισιν. δῶ γὰρ ἀπάξιος φανῆς, οὐδέν σε ὠφελήσει τὸ ἐπανορθοῦσθαι με, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ βλαβήσεται. ἐγὼ γὰρ ἀξίως ὀργὴν ἐπάξω. διὰ τοῦτο καὶ τότε διαλεγόμενος τοῖς μαθηταῖς, οὐχ ἁπλῶς ἐπηγείλατο. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὑμᾶς μόνον, ἀλλὰ [καὶ] προσέθηκεν, οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἵνα καὶ τὴν Ἰούδου ἐκβάλῃ, καὶ τὰς μετ' αὐτοῦ ἐφηκύσηται. οὔτε γὰρ πρὸς ἐκείνους εἶπε μόνους, οὔτε πρὸς Ἰούδαν λοιπὸν διάξιον γεγενημένον. τοῖς μὲν οὖν μαθηταῖς τὰ μέλλοντα ἐπηγείλατο, λέγων· καθίσεσθε ὅτι δώδεκα θρόνους (ἦσαν γὰρ ὑψηλότεροι λοιπὸν, καὶ οὐδὲν τῶν πρότερον ἐζήτουν) τοῖς δὲ ἄλλοις καὶ τὰ ἐναντία ἠπείληται.

29 Πᾶς γάρ, φησιν, ὅστις ἀφῆκεν ἀδελφούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς, ἢ οἰκίαν, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται καὶ τῷ αἰῶνι τούτῳ, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει. Ἵνα γὰρ μὴ ὥσπερ ἀκούσαντες τὸ, ὑμεῖς, [ὡς] ἐξαίρετον τῶν μαθητῶν εἰ ἦν νομίσωσι (λέγω δὴ ὃ τῆς μείζονος καὶ προτείνου ἐν τοῖς μέλλουσιν ἀπολαύειν) δέδεικται καὶ λέγει, καὶ ἁπλοῦται τοῦ ζῆλον ἅπασιν, καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων καὶ τὰ μέλλοντα πιστοῦται. καὶ τοῖς μαθηταῖς δὲ καὶ προσομιλεῖ, ὅτε ἀτελέστερον διέκειντο, ἀπὸ τῶν παρόντων διελέγετο. ὅτε γὰρ εἴλκυσεν ἀγκύρας ἀπὸ τῆς θα-

λάσσης,

λάσης, καὶ τῆς τέχνης ἀπέστησε, καὶ ἀφῆναι ὃ πλοῖον ἐκέλευσεν, οὐκ ὀρατῶν, οὐ θεήτων ἐ-
Ματθ.δ.ιθ. μνημόνευσεν, ἀλλὰ τῶν ἀοράτων τοσαῦτα τοσαγμῦχ, εἰπών· Ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων.
ὅπερ ἦν ὑψηλοτέρεσις εἰργάσατο, ὅτε λοιπὸν καὶ τοῖς τῆς ἐκεῖ θαλάσσης). τί δέ ἐστι, κρί-
νοντες καὶ δώδεκα φυλὰς τοῦ Ισραὴλ; τουτέστι, καταχρίνοντες. οὐ γὰρ δὴ δίκαιοι μέλλουσι
καθεδεῖσθαι· ἀλλ' ὥσπερ τοῖς βασιλικοῖς τοῦτο καταχρηστεῖν τοῖς ἡμετέροις ἐκείνοις ἔφησι, 5
καὶ ⓐ Νινευῖται ἦ καταχρινοῦσιν αὐτούς· ὅτω δὴ καὶ οὗτοι. δέκα τοῦτο οὐκ εἶπε, καὶ ἕνδεκα καὶ τοῦ
οἰκουμένου· ἀλλὰ, καὶ φυλὰς τοῦ Ισραήλ. ὅπερ γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἦσαν τεθραμμένοι καὶ νόμοις
καὶ ἔθεσι καὶ πολιτείᾳ οἱ τε Ιουδαῖοι καὶ ⓐ ἀπόστολοι, ὅταν λέγωσιν ⓐ Ιουδαῖοι, ὅλα δέκα
τοῦτο οὐκ ἠδυνήθημεν πιστεῦσαι τῷ Χριστῷ, ὅτι ὀνόματος ἐκώλυσε τὰ τοσαῦτα θαύματα αὐτοῦ
δέχεσθαι, τούτους εἰς μέσον τοσαγαγὼν τοὺς ⓦ αὐτὸν δεξαμένους νόμον καὶ πιστεύσαντας, 10
καταχρινεῖ πολλοὺς ἐκείνους· ὅσῳ καὶ ἤδη ἔλεγε, δέκα τοῦτο κριταὶ ὑμῶν αὐτοὶ ἔσονται). τί μέ-
γα αὐτοῖς ἐπηγγείλατο, φησιν, εἰ ὅσῳ ἔχουσιν ⓐ Νινευῖται, καὶ ὁ βασιλεὺς τοῦ νότου, τοῦτο καὶ
οὗτοι ἔξουσι; μᾶλλον μὲν καὶ ἄλλα ἐμποσθεν αὐτοῖς πολλὰ ἐπηγγείλατο, καὶ μετὰ ταῦ-
τα ἐπιφέρει, καὶ ὁ τοῦτο μείον ὅτι ὃ ἔπαθεν· ἄλλως ἦ, καὶ ἐν τούτῳ πρηνίξατό τι πλέον
Λευκ.ια.λα. ἐκείνων. τοσοῦτο μὲν γὰρ ἐκείνων ἁπλῶς εἶπεν Ἀνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται) καὶ κατακρινού- 15
λβ. σι τοῦ γένους τούτου, καὶ βασίλισσα νότου κατακρινεῖ· τοσοῦτον ἦ τοῦτο, οὐχ ἁπλῶς· ἀλλὰ πῶς;
ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὅτι θεήτου δόξης αὐτοῦ, τότε καὶ ὑμεῖς καθίσεσθε ὅτι δώδεκα
Β.Τιμ.β.ιβ. θεῆτοι, φησί· δηλονότι, ὅτι καὶ συμβασιλεύσουσι καὶ κοπωνήσουσι τῆς δόξης ἐκείνης. Εἰ γὰρ
συμπαθήσομεν, φησι, καὶ συμβασιλεύσομεν. οὐδὲ γὰρ καθέδραν ⓐ θεῆτοι δηλονότι (μόνος
γὰρ αὐτός ἐστιν ὁ καθεδούμενος καὶ κρίνων) ἀλλὰ ὁμιλεῖ καὶ δόξαν ἄφατον περιέλαβε ὅλα τοῦ 20
θεήτου. τούτοις μὲν οὖν τοσαῦτα εἶπε· τοῖς δὲ λοιποῖς πᾶσι ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἑκατονταπλα-
σίονα, μαθὸν ἐκ τοσούτου. Εἰ δὲ τοῖς λοιποῖς, πολλῷ μᾶλλον τούτοις, καὶ ἐκ τοσούτου, καὶ ἐν τῷ
αἰῶνι τούτῳ. καὶ τοῦτο γοῦν ὄξέβη. κάλαμον γὰρ καὶ δίκλυα ἀφέντες, καὶ πατρῴων οὐσίας μεῖ-
ζόνος εἶχον, καὶ ὑμᾶς τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν χωρίων, καὶ αὐτὰ καὶ σώματα τῶν πιστευόντων. καὶ
σφαγὴν γὰρ ὑπὲρ αὐτῶν πολλάκις εἶλοντο, ὡς καὶ Παῦλος πολλοῖς μάρτυρι, ὅταν λέ- 25
Γαλ.δ.ιε. γῃ· Εἰ δυνατὸν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες μοι ἐδώκατε μοι. ὅταν δὲ λέγῃ ὅλη πᾶς
ὅστις ἀφῆκε γυναῖκα, ὁ τοῦτό φησιν, ὥστε ἁπλῶς ἀφιέσθαι τοὺς γάμους· ἀλλ' ὁ τοῦ
ψυχῆς ἔλεγε, ὅτι ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν, οὐχ ἵνα ἀναιρε-
θῶμεν ἑαυτούς, οὐδ' ἵνα σπουδήσωμεν ἤδη χωρίζωμεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ σώματος, ἀλλ' ἵνα πρώτως
προτιμῶμεν τὴν εὐσέβειαν· τοῦτο δὲ ὅτι γυναικὸς καὶ ἀδελφοῦ φησι. δοκῶ δέ μοι καὶ τοὺς 30
διωγμοὺς σημαίνειν αἰτίαν ἔσεσθαι. ὅπερ γὰρ πολλοὶ ἦσαν πατέρες εἰς ἀσέβειαν ἕλκοντες παῖ-
δας, καὶ γυναῖκες ἄνδρας, ὅταν ταῦτα κελεύωσι, φησι, μήτε γυναῖκες ἔχωσαν μήτε πα-
α.Κορ.ζ.ιε. τέρες. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε· Εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω. ἀναιρήσας
τοίνυν αὐτῶν τὰ φρονήματα, καὶ πείσας καὶ ἐν ἑαυτῷ καὶ ἐν τῆς οἰκουμένης ἅπασης
θαρρεῖν, προσέθηκε· 35

30 Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ ἔσχατοι πρῶτοι. Τοῦτο δὲ καὶ ἀλλοιέ-
στως καὶ ἐπὶ πολλῶν καὶ ἑτέρων εἴρηται· εἴρηται δὲ ὅμως καὶ ἐπὶ τούτων, καὶ ἐπὶ Φαρισαί-
ων τῶν ἀπειθούντων, ὅπερ καὶ ἐμπροσθεν εἶπε· Ὅτι πολλοὶ ἥξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσ-
Ματθ.η.ια. μῶν, καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραὰμ, καὶ Ισαὰκ, καὶ Ιακώβ· ⓐ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐξω
βληθήσονται. Εἶτα ἐπάγει καὶ παραβολὴν, εἰς πολλὴν προτρεπόμενος ἀλείφειν τοὺς ὑστε- 40
ρηκότας.

κεφ. χ. 1 Ομοία γάρ, ὅτι, φησιν, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ὄξῆλ-
θεν ἅμα πρωΐ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.

2 Καὶ συμφωνήσας μετ' αὐτῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς ⓦ
ἀμπελῶνα

ἀμπελῶνα αὐτοῦ. 3 Καὶ τῇ τετάρτῃ ὥρᾳ ἐξελθὼν ἄλλους ἑστῶτας ἀργοὺς,
4 Κἀκείνοις εἶπεν· ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνά μου, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον, δώσω ὑμῖν.
5 Καὶ πάλιν ἐξελθὼν καὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην ὥραν ἐποίησεν ὡσαύτως.
6 Περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν, ἐξελθὼν ἄλλους ἑστῶτας ἀργοὺς, καὶ λέγει αὐτοῖς· Τί ὧδε ἑστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί;
7 Οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ· Ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. λέγει αὐτοῖς· Ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνά μου, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον, λήψεσθε.
8 Ὀψίας δὲ γενομένης λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ· κάλεσον τοὺς ἐργάτας καὶ δὸς αὐτοῖς τὸν μισθὸν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων.
9 Καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν, ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον.
10 Καὶ ἐλθόντες οἱ πρῶτοι ἐνόμισαν ὅτι πλείονα λήψονται, καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον. 11 Καὶ λαβόντες ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου,
12 Λέγοντες· Ὅτι οὗτοι ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας τοῖς βαστάσασι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα.
13 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς ἑνὶ αὐτῶν εἶπεν· ἑταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε. οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι;
14 Ἆρον τὸ σὸν, καὶ ὕπαγε. θέλω δὲ καὶ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι, ὡς καὶ σοί.
15 Ἢ οὐκ ἔξεστί μοι ποιῆσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς ἐμοῖς; ἢ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι;
16 Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι, καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι. πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

Τί βούλεται [ἡμῖν] ἡ παραβολὴ αὕτη; ὁ γὰρ συνάδων τῷ πρὸς τὴν τέλειον ἀρετὴν ὁδεύοντι ἄφθονα ἀργύρια, ἀλλὰ τοιαῦτα ἅπερ ἐμφαίνει. ἐν ταύτῃ μὲν γὰρ δείκνυσιν ἅπερ ἐστὶν ἀπολαύοντας, καὶ οὐ τοὺς μὲν ἐκβαλλομένους, τοὺς δὲ εἰσαγομένους· αὐτὸς δὲ ὁ περὶ τῆς παραβολῆς, ἐπὶ μὲν τῇ παραβολῇ τοὺς ἀντίους εἶπεν, ὅτι ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι, καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι· τουτέστι, καὶ αὐτῶν τῶν πρώτων πρῶτοι, οὐχὶ πρῶτων μόνον, ἀλλ' ἐσχάτων ἐκείνων ἡμερῶν. ὅτι γὰρ τοῦτο δηλοῖ, ἐπήγαγε· πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί· ὥστε διπλῆν καὶ ἐκείνης διάκρισιν, καὶ τούτους παραμυθήσασθαι καὶ παρηγορῆσαι. ἡ δὲ παραβολὴ οὐ τοῦτό φησιν, ἀλλ' ὅτι τῶν εὐδοκίμων καὶ πολλὰ πεπονηκότων ἔσονται ἴσοι. ἴσους γὰρ ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας, φησι, τοῖς βαστάσασι τὸ βαρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα. τί οὖν ἐστι, ὃ φησιν ἡ παραβολή; ἀναγκαῖον γάρ τοῦτο πρῶτον ποιῆσαι σαφές, καὶ τότε ἐκφήνομεν ἀμπελὼνα μέν, τὰ ἐπιτάγματα τοῦ Θεοῦ φησιν εἶναι καὶ τὰς ἐντολάς· ἐργάτας δὲ, τοὺς ἐν τῇ ἐργασίας τῆς πρακτικῆς βίον· ἐργάτας δὲ, οὐκ ἀδιαφόρως καλουμένους ὅπου καὶ [ἡσυχία] πρόσταλμα· περὶ δὲ τὰς τελείας καὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην καὶ ἑνδεκάτην ὥραν, οὐκ ἐκ διαφόρου ἡλικίας προσληφθέντας καὶ δοκιμασθέντας. ἀλλὰ ζητούμενον τοῦτο ἐστιν, εἰ λαμπρῶς δεδοκιμηκότες οἱ πρῶτοι καὶ ἀρέσαντες τῷ Θεῷ, καὶ δι' ὅλης ἡμέρας λαμπάσαντες ἀπὸ τῶν πόνων, τῷ ἐσχάτῳ τῆς κακίας κατέζουσι πάθει βασκανίας καὶ φθόνου. ἰδόντες γὰρ αὐτοὺς τῶν αὐτῶν ἀπολελαυκότας, φασὶν· ὅτι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους αὐτοὺς ἡμῖν ἐποίησας τοῖς βαστάσασι τὸ βαρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα. ἐν τούτοις μηδὲν μέλλοντες ζημιοῦσθαι, μηδὲ εἰς τὸ ἑαυτῶν ἐλαττοῦσθαι μισθὸν, ἐδυσχέρηναν ἐν ἀνάγκῃ τοῦ ὅτι τοῖς ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς, ὁ φθόνου καὶ βασκανίας ἰὸς. ἐν δὲ ἔτι πλέον, ὅτι καὶ ὁ οἰκοδεσπότης ὑπὲρ αὐτῶν δικαιολογούμενος, καὶ πρὸς τὰ εἰρημένα ταῦτα ἀπολογούμενος, πονηρίας αὐτὸ κρίνει ἐν βασκανίας ἐσχάτης, λέγων· οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι; ἆρον τὸ σὸν, καὶ ὕπαγε.

παγε. θέλω ὑμῖν ἑκάστῳ τούτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί. ἢ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι; τί οὖν ὅτι ὁ κατασκευάζόμενον ἐκ τούτων; καὶ γὰρ καὶ ἐφ' ἑτέρων πολλαχοῦ ὁ αὐτὸς τοῦτο ἔστιν ἰδεῖν. καὶ γὰρ ὁ υἱὸς ὁ βυδόκιμος αὐτὸν τοῦτο εἰσάγεται πεποιηκώς, ὅτι εἶδεν ἄσωτον ἀδελφὸν πολλῆς ἀπολαύσαντα τιμῆς, καὶ πλείονος ἢ αὐτός. ὥσπερ γὰρ ὅταν πλείονος ἀπήλαυον τῶν πρώτων λαχόντι, ὅταν καὶ ἐκείνος μείζονος τῆς περιουσίας τῶν διδομένων ἐτιμᾶτο· καὶ ταῦτα αὐτὸς μαρτυρεῖ ὁ βυδόκιμος. τί οὖν ὅτι ἐστὶν εἰπεῖν; οὐκ ἔστιν οὐδεὶς τοιαῦτα διακωλυέτω μύθους, ἢ ἐγκαλείτω τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν (ἅπαγε) φθόνου γὰρ καὶ βασκανίας τὸ χωρίον ἐκεῖνο καθαρόν. εἰ γὰρ σπουδάζοντες ὅπως ἁγιοι, καὶ τὰς ψυχὰς ἑαυτῶν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτωλῶν διδόασι, πολλῷ μᾶλλον ὀρωντες ἐκεῖ τῶν ἀπειρημένων ἀγαθῶν αὐτοὺς ἀπολαύοντας χαίρουσι, καὶ οἰκείαν νομίζουσι εἶναι τὰ ἐκείνων ἀγαθά. τίνος οὖν ἕνεκεν ὅτως ἐγκαλεῖτον λέγειν; πρώτην δὲ λεκτέον· διὰτι οὐδὲ χρὴ πάντα τὰ ἐν ταῖς παραβολαῖς καὶ λέξιν περιεργάζεσθαι, ἀλλὰ σκοπὸν μαθόντας διὰ ὃν εἰρηται, τοῦτον δρέπεσθαι καὶ μηδὲν πολυπραγμονεῖν περαιτέρω. ἵνος οὖν ἕνεκεν οὕτω εἰρηται αὕτη ἡ παραβολή, καὶ τί κατασκευάσαι βούλεται; προθυμοτέρους ποιῆσαι τοὺς ἐκ πρώτης ὥρας μισθωσομένους καὶ γενομένους βελτίονας, μηδὲ ἀφίναι νομίζειν ἔλαττον ἔχειν. διὰ δὲ τοῦτο εἰσάγει καὶ δυσχεραίνοντας ἑτέρους ὅτι τοῖς τούτων ἀγαθοῖς· οὐχ ἵνα δείξῃ τηκομένους καὶ δακνομένους ἐκείνους (ἅπαγε) ἀλλ' ἵνα διδάξῃ τούτους τοσαύτης ἀπολαύσαντας τιμῆς, ὡς καὶ φθόνου ἑτέρους τεκεῖν· δυνάσθαι δὲ ὁ καὶ ἡμᾶς πολλάκις πεισθῆναι λέγοντας· ὅτι ὁ δεινά μοι συνεκάλεσεν, ὅτι σε τοσαύτης ἠξίωσα τιμῆς· οὔτε ἐγκληθέντες, ὅτε ἐβαλεῖν ἐκεῖνοι ἐθέλοντες, ἀλλὰ τούτῳ δείξαι τὸ μέγεθος τῆς δωρεᾶς ἧς ἀπήλαυσεν. ἀλλὰ τί δήποτε οὐ πρώτας βύλιας ἐμισθώσατο; ὃ ἐκεῖς αὐτοῖς ἦκον, ἀπῆλθαν. εἰ δὲ οὐχ ὁμῶς πρώτοις ὑστάτοις ἔδωκεν, τίνι διαφορὰν ἡ τῶν κληθέντων γνώμη πεποίηκε. διὰ τοῦτο καὶ μὲ περὶ, καὶ ὃ τρίτη, καὶ ὃ ἕκτη, καὶ ὃ ἐνάτη ὥρα καλοῦνται, καὶ ὃ ἑνδεκάτη, ὅτε ἔμελλον ὑστερήσεσθαι. τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· Ὅτι ὃ βυδόκησεν ὁ Θεὸς ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου. πότε δὲ βυδόκησεν; ὅτε ἔμελλεν ὑστερήσεσθαι. αὐτὸς μὲν γὰρ ἐβούλετο καὶ ἐκ πρωτοκλίσιον· ὅπερ ὃ αὐτὸς ἐκεῖνος, πότε βυδόκησεν, ὅτε καὶ αὐτὸς ἔμελλε πείθεσθαι. οὕτω καὶ κληθῶ ἐκάλεσεν, καίτοι δυνάμενος ἐξ ἔμπροσθεν αὐτὸν καλέσαι· ἀλλ' ἐκεῖνος οὐκ ἂν ὑστέρησεν. εἰ γὰρ ὁ Παῦλος ἐξ ἀρχῆς οὐκ ἂν ὑστέρησε, πολλῷ μᾶλλον ὁ λῃστής. εἰ δὲ ὅτοι λέγουσιν, οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο, μάλιστα μὲν, ὅπερ ἔφην, ἐχρὴ πάντα περιεργάζεσθαι τὰ ἐν ταῖς παραβολαῖς· ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς ὁ οἰκοδεσπότης φαίνεται τοῦτο λέγων, ἀλλ' ἐκεῖνοι αὐτὸς δὲ αὐτοῦ οὐκ ἐλέγχει, ἵνα μὴ διαπορήσῃ, ἀλλ' ὑπακούσωσιν. ὅτι γὰρ πρώτας, πᾶς εἰς αὐτὸν ἦκεν, οὐκ ἐκεῖνος κάλει, ἐδήλωσε καὶ ἡ παραβολὴ λέγουσα· ὅτι ἀπὸ πρώτου ἤρξαντο μισθώσασθαι. πρώτους οὖν δῆλον ἡμῖν, ὅτι πρώτης τε οὐκ ἐκείνης ἡλικίας, καὶ πρώτης οὐκ ἐκείνης ἐπιλημμένους εἴρηται ἡ παραβολή· πρὸς ἐκείνους μὲν, ἵνα μὴ ἀπογνῶσιν, μηδὲ ὀκνίζωσι τοῖς πρώτοις ὑστάτοις ἔσεσθαι, πρὸς τούτους δὲ, ἵνα μάθωσιν ὅτι ἐστὶ καὶ ἐν βραχεῖ χρόνῳ τὸ πολὺ διανύσασθαι. ὅπερ γὰρ πρὸς σφοδρότητος διελέγετο, καὶ τὰ χρήματα ῥίψαι, καὶ καταφρονῆσαι τῶν ὄντων ἀπλότητος· πολλοῦ γε τοῦτο ἐδεῖτο πόνου καὶ νεανικῆς προθυμίας, διάπλων ἐν αὐτοῖς φλέγμα ἀγάπης καὶ ἕυτονον ποιοῦντα τὸν γνώμην, δείκνυσιν ὅτι δυνατὸν καὶ ὕστερον ἐλθόντας, τῆς πάσης ἡμέρας λαβόντι μισθόν. ἀλλ' ὕτω μὲν ὃ λέγει, ἵνα μὴ πάλιν αὐτοῦ ἀπονοήσῃ· δείκνυσι γε ὅτι τῆς αὐτῆς φιλανθρωπίας ὄντι ὁ πρῶ, καὶ ὀψὲ ταύτην οὐκ ἐκπεσοῦσαν, ἀλλ' ἀπολαύουσαν καὶ αὐτοῖ τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν· καὶ τοῦτο μάλιστά ὅστιν ὁ βούλεται ὀψὲ τὴς παραβολῆς ταύτης κατασκευάσαι. εἰ δὲ ἐπάγῃ, ὅτι ὕτως ἔσονται ὃ ἔσχατοι πρῶτοι, καὶ ὃ πρῶτοι ἔσχατοι· καὶ, πολλοὶ γὰρ κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί, μὴ θαυμάσῃς. οὐ γὰρ ὡς ἐκ τῆς παραβολῆς

λῆς

λῆς τοῦτο (ωὰ ζαγών φησιν· ἀλλὰ τοῦτο λέγω, ὅτι ὥσπερ τοῦτο (ωύβη, οὕτω καὶ ἐκεῖνο συμβήσε). σὺ (ωῶτα μὴ γὰρ οὐκ" ἐλπίζοντο ⓐ (ωᾶντοι ἕκαστοι, ἀλλὰ τῇ αὐτῇ ἄπαν-
τες ἀπήλαυσαν πρὸ ἐλπίδα ⓒ (ωρὰ (ωροσδοκίαν. ὥσπερ γὰ τοῦτο πρὸ ἐλπίδα ἡ (ωροσ-
δοκίαν ἔζέβη, καὶ τῇ ἔμπροσθεν ἐλπίζοντο ἴσοι ⓐ μὴ (ωῶτα· οὕτω ⓒ τὸ τοῦτο πλέον συμ-
βάντα καὶ (ωρὰ δοξάσαντες, ὃ καὶ ἔμπροσθεν ἠμέλησ τ (ωάντων (ωᾶντες ἕκαστος, καὶ μὴ τοῦτοις
(ωᾶντες. ὥστε ἕτεροι σκῆνος, καὶ ἕτεροι θῶρ. δοκεῖ δέ μοι (ωῶτα λέγειν Ιουδαίους ἀριθμουμένους
καὶ τῇ πίστει (ωᾶντες ὀξ ἀρχῆς λαμβάνοντας, ὕστερον γὰ ἀμελήσαντας ἀρετῆς καὶ εἰς τὰ πίσω χα-
τωξθέντας· καὶ κεῖνος πάλιν (ωᾶντες ἀπὸ κακίας ἀνενεγκόντας, καὶ πολλοὺς ὑπεραναπλή-
σαντας. ὁρᾶμεν γὰρ (ωᾶντας (ωολλαῦτας μεταβολὰς καὶ ὅτι πίστεως καὶ ὅτι βίου γενομένας.

10 Διὸ (ωαρακαλῶ, πολλοῦ ποιησόμενος σπουδὴν, ⓒ ὅπως τῆς πίστεως ἐχώμεθα τῆς ὀρθῆς, καὶ ΗΘΙΚΟΝ
βίου ὑπεδείκνυσθαι ἀρίστου. αἱ γὰ μὴ καὶ βίου (ωροσθῶμεν τῆς πίστεως ἀξίου, τίνι ἐκάτεροι
δώσομεν δίκην. καὶ τοῦτο ἔδειξε μὲ καὶ ἀπὸ τῆ δύο τὴν χρόνων ὁ μακάριος Παῦλος, ὅτε ἔλε-
γεν· Οτι πάντες ὃ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον, καὶ πάντες ὃ αὐτὸ πόμα πνευματι- a.Kορ.ι.γ.δ.
κὸν ἔπιον· καὶ (ωροσθεὶς, ὅτι οὐκ ἐσώθησαν. κατεκρώθησαν γὰ ἐν τῇ ἐρήμῳ. ἔδειξε δὲ καὶ ὅτι Ματθ. ζ. κβ.
τῆ θυσιαστηρίων ὁ Χριστὸς, ὅτε ἐξεπηγάσθησαν δαίμονας σκληρούς καὶ (ωροφητεύσαντας, Ματθ. ιβ.
καὶ εἰς κόλασιν ἀπαγομένους. καὶ πᾶσαν ἡ αὐτὴ αἱ (ωροβολαὶ, οἷς ἡ τῶν πτηνῶν, ἡ τῆς Ματθ. ιγ.
σαγήνης, ἡ τῆ ἀγαθῆ, ἡ τῆ δένδρου τῆ μὴ ποιούντος καρπὸν, τίνι ἀπὸ τῆ ἔργου ἀρε- Μαρ. δ.
τὴν ἐπιζητοῦσι. (ωεῖ μὲ γὰ δογμῶν ὀλιγάκις (ωαραλέγεται (οὐδὲ γὰρ δεῖται πόνου ὃ
(ωρᾶγμα) (ωεῖ ἡ βίου πολλάκις, μᾶλλον ἡ (ωάντα χρόνου. διὰ τοῦτο ἡ (ωολὺς τοῦ πολέμου,
διὰ τοῦτο καὶ ὁ πόνος. ⓒ τί λέγω (ωολιτείαν ὁλόκληρον; καὶ γὰ μέρος αὐτῆ (ωροφητείαν μεγάλην ἐπαγό-
μενα καὶ οἷς ἐλεημοσύνη (ωροφητεύσα εἰς τέλειαν ἐμβάλλει σὺν ὑστερήσαντας· καίτοι γε ὁλόκληρος
οὖσα ἀρετὴ, ἀλλὰ μέρος αὐτῆ. ἀλλ' ὅμως καὶ αἱ (ωτωχεῖαι δηλοῦσι τὸ μὴ ἔχειν τοῦτον σχολάζοντες·
ὁ (ωλούσιος γὰ διὰ τοῦτο ἀπετηγανίζετο· καὶ ⓐ (ωεινῶντα μὴ θρέψαντες, σύτευθεν μὴ τ
ἡμῶν βολὴν καταδικάζονται. (ωάλιν τὸ μὴ λοιδορεῖν, μέρος αὐτῆς ἐστιν ἐλάχιστον. ἀλλ' ὅμως καὶ
τοῦτο σκυβάλλει σὺν μὴ καταρθωκότας. Ο γὰρ εἰπὼν τῷ ἀδελφῷ αὐτῆ, φησι, μωρέ, Ματθ. ε. κβ.
ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. (ωάλιν ἡ σωφροσύνη καὶ αὐτὴ μέρος ὄντων. ἀλλ'
ὅμως χωρὶς τούτης οὐδεὶς ὄψεται ⓦ Κύριον. Εἰρωνίαν γάρ, φησι, διώκετε καὶ ⓦ ἁγια- Εβ.ιβ.ιδ.
σμὸν, ὃ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται ⓦ Κύριον. καὶ ἡ (ωαπεινοφροσύνη ἡ ὁμοίως μείζων ὄντων ἀρε-
τῆς. ἀλλ' ὅμως κἂν ἕτερός τις ὑπερτελέσῃ καλῶ, τούτῳ ἡ μὴ κατορθώσῃ, ἀκάθαρτος
ὄντι (ωρὸ τῷ Θεῷ. καὶ δῆλον ἐκ τ Φαρισαίου, ὃς μείζοσι κόμῳ ἀγαθοῖς, σύτευθεν
(ωάντα ἀπώλεσεν. ἐγὼ δέ τι καὶ τούτων πλέον εἰπεῖν ἔχω πάλιν. οὐ γὰ δὴ μέντοι ἔτι τι
αὐτῆ (ωροφητεῖα ἀποκλείει ⓦ ὑρανοῦ κλεῖν· ἀλλὰ κἂν γλίσχρα μὴ, μὴ μὲν τῆς (ωροσκύ-
σεως ἡ ἀκριβείας καὶ ὑπερβολῆς, ὃ αὖθ' ἕτερον πάλιν ποιῶ. Εὰν γὰ μὴ (ωερισσεύσῃ, φησὶν, ἡ δι- Ματθ. ε. κ.
καιοσύνη ὑμῶν" πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐκ εἰσελεύσεσθε εἰς τὴν βασι-
λείαν τῶν ὑρανῶν. ὥστε κἂν ἐλεημοσύνῃ δῶς, μὴ πλείονα ἡ σεαυτῶν, οὐκ εἰσελεύσῃ.
καὶ πόσοι σκῆνος (ωτωχοὶ ἐλεημοσύνης, φησί; ἕτερον γὰ αὐτὸς εἰπεῖν βούλομαι νῦν, ἵνα ⓐ
μὴ μὴ διδόντες, δύνωνται (ωοιῆσαι δυνῶν· ⓐ ἡ διδόντες, μὴ μέγα φρονῶσιν, ἀλλὰ καὶ
(ωροσθήκην ἐργάζωνται. Τί οὖν ἐδίδοσαν σκῆνος; τῶν ὄντων ἀπάντων δεκάτην, καὶ πάλιν ἑ-
κτέρων δεκάτην, καὶ μὴ τούτην, τετάρτην. ὥστε γὰ οὐδὲν τὸ τέταρτον τῆς οὐσίας (ωτωχοῦ. τῆς
γὰ δεκάτης (ωληρώσθαι ἕκαστον ποιοῦσι. ⓒ μὴ τούτων ⓒ ἀπῆχαι, καὶ (ωροτόκια, καὶ ἕτερα
πλείονα· οἷς, τὰ ὑπὲρ ἀμάρτημῶν, τὰ ὑπὲρ" καθαρισμῶν, τὰ σὺν ταῖς ἑορταῖς, τὰ σὺν
τῶν ἰουδαίων, τὰ σὺν ταῖς τῶν χρεῶν ἀποχρεώσεσι, καὶ τοῖς δα-
νείσμασι τοῖς ὑπὲρ ἀπηλλαγμένοις. Εἰ γὰ ὁ ὃ τέταρτον δοὺς τῶν ὄντων, μᾶλλον ἡ ὃ ἥμισυ
(μὴ γὰρ τούτων σκῆνος (ωτωχὸς ὃ ἥμισύ ὄντων) Εἰ τοίνυν ὁ ὃ ἥμισυ δοὺς, οὐδὲν μέγα

ἐργάζεται· ὁ μηδὲ τὸ δέκατον πτ̃ ἔχων, τίνος ἄξιος ἔσται; εἰκότως οὖν ἔλεγλν, ὀλίγοι ⓖ σῳζόμθοι. μὴ δὴ [οὖν] καταφρονῶμθ τῆς κτ̃ ⓦ βίου ὀπτμθγείας. εἰ γὰρ μέρος αὐτῆ καταφρονούμθοι ἐν τοσαύτῃ φέρει τινὶ ἀπωλείᾳ, ὅταν πάντα λάθωμθ ὥμθ ὑπεύθυνοι τῇ καταδικαζούσῃ ψήφῳ, πῶς ἀφθυξόμεθα τινὸς κόλασιν; ποίαν ἢ ἀπολογίαν δώσομθ δίκαιοι; καὶ ποία ἡμῖν σωτηρίας ἐλπίς, φησι, εἰ τῶν ἀπηλθμηθότων ἕκαστον τινὸς γέενναν ἡμῖν ἀπειλῇς; καὶ γὰρ τοῦτο λέγω· πολὺ ἐὰν προσέχωμθ, δυνατὸν σωθῆναι τὸ τῆς ἐλεημοσύνης κατασκυβαλίζοντας φάρμακον, καὶ τὰ πάθη θεραπεύοντας. οὐ γὰρ οὕτω σῶμα ῥώσεσιν ἕλκιον, ὡς φίλαν θεοσέβια ψυχὴν καὶ ῥώσεσι, καὶ ἀχείρωτον πᾶσιν ἐργάζεται, καὶ ἀνάλωτον τῷ διαβόλῳ ποιῇ. ὅπου γὰρ αὐ καταφθ, διαλιθαίνει λοιπὸν, οὐκ ἐόντος τοῦ ἐλαίου τούτου τοῖς νεύροις τοῖς ἡμετέροις εἰς δύναμιν τὰς οἰκείου λαβάς. τούτῳ τοίνυν ἀλείφωμθ ἑαυτοὺς τῷ ἐλαίῳ συνεχῶς. καὶ γὰρ ὑγιείας ὄντως ἐστὶ χορηγία, καὶ φαιδρότητος ἀφορμή. ἀλλ' ὁ δεῖνά, φησι, τόσα καὶ τόσα ἔχει τάλαντα χρυσίου, καὶ ὑδὲν προσέπαιμ. καὶ τί τοῦτο πρὸς σέ; ὕτω γὰρ ἂν μᾶλλον σὺ φθάσῃς, ὅταν ἀπὸ πενίας φιλοτιμότερος
Ε.Κορ.θ.ε. οἰκείαν γλῶ. ὅτω καὶ Μακεδόνας ὁ Παῦλος ἐπῄνεσεν, οὐχ ὅτι πτ̃ ἔσχον, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐν πτωχείᾳ ὄντες πτ̃ ἔσχον. μὴ δὴ οὖν πρὸς τούτους ἴδωσ, ἀλλὰ πρὸς ⓦ τοὺς ἀπάντων" κύριον καὶ διδάσκαλον, ὃς οὐκ εἶχε ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. καὶ διὰ τί, φησιν, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα τοσοῦτος ποιῇ; μὴ κρίνε ἕτερον, ἀλλὰ σαυτὸν ἀπάλλαξον τῆς κατηγορίας. ἐπεὶ μείζων ἡ κόλασις, ὅταν καὶ ἑτέρους ἐγκαλῇς, καὶ αὐτὸς μὴ ποιῇς· ὅταν ἄλλους κρίνων, τῷ αὐτῷ κρίματι πάλιν ὑπεύθυνος ἦς καὶ αὐτός. εἰ γὰρ οὐδὲ κατορθοῦν σε κρίνειν ἀφίει ἕτερος, πολλῷ μᾶλλον πλάσαι σε. μὴ τοίνυν κρίνωμθ ἕτερος, μηδὲ πρὸς ἕτερος ῥᾳθυμοῦντας βλέπωμθ· ἀνὰ πρὸς τ̃ Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ ἐκεῖθεν τὰ ὑποδείγματα φέρωμθ. μὴ γὰρ ἐγώ σε ὑβρίτευσα; μὴ γὰρ ἐγώ σε ἐλυτιῶσα μην, ἵνα πρὸς ἐμὲ βλέπῃς; ἄλλος ὅστις ὁ τοιοῦτα πάσχων. τί τ̃ διαστολὴν ἀφεῖς, πρὸς τ̃ Σωσθένην ὁρᾷς; οὐκ ἤκουσας αὐτοῦ λέγοντος· Μάθητε
Ματθ.ια.κθ. ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ; καὶ πάλιν, Ὁ θέλων ἐν ὑμῖν εἶ) πρῶτος, ἔστω
Ματθ.κ.κς. κζ. κη. πάντων δοῦλος; καὶ πάλιν, Καθὼς ὁ υἱὸς τ̃ ἀνθρ̃που οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι; καὶ μὴ τοῦτα πάλιν, ἵνα μὴ πρόσωπα τοῖς ῥᾳθύμοις τῶν Σωσθενίων μόνης ἐπι-
Ισαι.ιγ.ιε. λίπωμεν, ἀφέλκων σε τούτων, φησίν· ὑπόδειγμα δέδωκα ὑμῖν ἐμαυτὸν, ἵνα καθὼς ἐποίησα, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε. ἀλλ' οὐκ ἔστι σοι διδάσκαλος ἀρετῆς τῶν Σωσθενῶν αἱ θεῖαι γραφαί, οὐδὲ οἷος ἐκεῖνα τοιοῦτα σοὶ ἀγάλλ; οὐκοῦν πλείων ὁ ἔπαινος, μείζον τὸ ἐγκώμιον, ὅτι μηδὲ διδασκάλων εὐπορῶν γέγονας σὺ θαυμαστός. καὶ γὰρ δυνατὸν τ̃το καὶ σφόδρα ῥᾴδιον, ἐὰν θέλωμθ. καὶ δηλοῦσιν ⓖ πρῶτοι τοῦτα κατορθώσαντες· οἷς, ὁ Νῶε, ὁ Ἀβραάμ, ὁ Μελχισεδέκ, ὁ Ἰὼβ, καὶ ⓖ κατ' ἐκείνους αἱ θεῖοι πάντες, πρὸς οὓς ἀναλήψομαι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὁρᾷν, ἀλλὰ μὴ πρὸς τούτους, οὓς οὐδέποτε παύεσθε ζηλωτῶντες καὶ ἐν τοῖς συλλόγοις τοῖς ἡμετέροις προσφέροντες. καὶ γὰρ οὐδὲν ἄλλο πάσχουσι λεγόντων ἀκούω, ἀλλ' ἢ ταὐτὰ τὰ ῥήματα· ὁ δεῖνα ἐκτήσατο πλέθρα γῆς τόσα καὶ τόσα· ὁ δεῖνα πλουτεῖ· ὁ δεῖνα οἰκοδομεῖ. τί κέχηνας ἔξω, μὲ θεῖοι; τί πρὸς ἑτέρους βλέπεις; εἰ βούλει πρὸς ἑτέρους ἰδεῖν, τοὺς κατορθοῦντας βλέπε, τοὺς εὐδοκιμοῦντας, τοὺς τ̃ νόμον μὴ ἀκριβείας ἀποπληροῦντας, μὴ τοὺς προσκεκρικότας καὶ ἁμαρτάνοντας. αἱ γὰρ πρὸς τούτους βλέπῃς, πολλὰ ἐκεῖθεν συλλέξεις κακὰ, εἰς ῥᾳθυμίαν ἐμπίπτων, εἰς ἀπόνοιαν, εἰς ὃ καταδικάζειν ἑτέρους. αἱ δὲ τοὺς κατορθοῦντας ἀριθμῇς, εἰς ταπεινοφροσύνην, εἰς ταπείνωσιν, εἰς κατάνυξιν, εἰς τὰ μέλεα σαυτοῦ" ὄψ- ἀγκῶν ἀγαθά. ἄκουσον τί ἔπαθεν ὁ Φαρισαῖος, ὅτε τοὺς κατορθοῦντας ἀφεὶς, τ̃ πλαίσματα εἶδεν· ἄκουσον, καὶ φοβήθητι. βλέπε πῶς παύλου ἐλύμετο ὁ Δαβὶδ, ὅτε πρὸς τοὺς τοιούτους
Ψαλμ.λη.ιζ. ζήλους αὐτὸν τοὺς κατ' ἀρετὴν ἔβλεπε. Παροικος γάρ, φησιν, ἐγώ εἰμι καὶ πάροικος,
Εβρ.ια.ιγ. καθὼς πάντες ⓖ πατέρες μου. καὶ γὰρ τοῦτο, καὶ πάντες ⓖ κατ' αὐτοὶ, τοὺς ἡμαρτηκότας

ἀφέντες,

ἀφέντες, τὸν βάδκιμηκόζαι σκανδαλον. Τοῦτο γὰρ σὺ ποιεῖ. Οὐδὲ γὰρ δικαιῆς αὐτὸς καθίσαι τῶν ἑτέρους πεπλημμεληκότων, οὐδὲ ἀξιοῖς τῶν ἄλλους ἁμαρτωλοὺς· σαυτῷ κρίνει, οὐχ ἑτέροις" προσκόπτεις. εἰ γὰρ ἑαυτοὺς σκανδαλίζομεν, φησιν, οὐκ ἂν σκανδαλίζοιμεθα· κρινόμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ Κυρίου, παιδευόμεθα. σὺ δὲ τί ζάζιν" ἀνέστρεψας, σαυτὸν μὲν οὐ μεγάλων, καὶ μικρῶν παραιτούμενος ἁπάντων καθαίρων, τοὺς δὲ ἑτέρους μὴ ἀκριβείας προσεργαζόμενος. ἀκούσατε μηκέτι τοῦτο ποιῶμεν· ἀλλὰ τούτων ἀφέντες τὸν ἀταξίαν, δικαιήσωμεν [τὸν] ἡμῖν αὐτοῖς καθίσωμεν τῶν [τὸν] ἡμῖν αὐτοῖς ἁμαρτανομένων, αὐτοὶ καὶ κατηγορεῖ δικαιοῦσαι καὶ δήμιοι τῆς πλημμελημάτων γινόμενοι. Εἰ δὲ βούλει καὶ ἑτέρων πολυπραγμονεῖν, τὰ κατορθώματα μὴ τὰ ἁμαρτήματα προσεργάζου· ἵνα καὶ σὺ τῆς μνήμης τῶν οἰκείων πλημμελημάτων, καὶ σὺ τοῦ ζήλου τῶν ἑτέρους κατορθουμένων, καὶ σὺ τῆς τοῦ ἀνδρωτήτου δικαστηρίου ἀπολύσεως, καὶ ἐκεῖνον, ὥσπερ πλάκτρῳ τοῖς ζαπεινοφροσύναις ὑποτιθέμενοι, εἰς τὰ πενθεῖν καὶ μείζονα κατανύξιν ἑαυτοὺς" ἐπάγοντες, τῶν μαθητῶν ὑπιτυχώμεθα ἀγαθῶν, χαρᾶς καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμή, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξε. 17 ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΙΝΩΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΙΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΑ, παρέλαβε τοὺς δώδεκα μαθητὰς κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· 18 Ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ· 19 καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι καὶ μαστιγῶσαι καὶ σταυρῶσαι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ" ἀναστήσεται.

Εἰς Ἱεροσόλυμα οὐκ ἀνθρώπου ἀναβαίνει ἐκ τῆς Γαλιλαίας ἐλθών, ἀλλὰ πρὸ ἑτέρου θαυμαστοῦργήσας καὶ ὑπερσοφίσας Φαρισαίους, καὶ ἀγαλλιᾶσθαι τοὺς μαθητὰς ποιεῖ ἀκλησιαστικῶς (εἰ γὰρ θέλεις τέλειος εἶναι), φησι, πώλησον σου τὰ ὑπάρχοντα) καὶ ποιεῖ πρᾳότητα (ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω) καὶ ποιεῖ ταπεινοφροσύνης (ἐὰν μὴ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν) καὶ ποιεῖ ἀνταποδόσεως τῶν ὑπαρχόντων (ὅστις γὰρ ἀφῆκεν οἰκίας, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ ἀδελφάς, ἑκατονταπλασίονα λήψεται ὑπὲρ τῆς αἰῶνι τούτῳ) καὶ ποιεῖ ἀμοιβῆς τῆς ὑπὲρ (καὶ ζωὴν γὰρ αἰώνιον κληρονομήσει) τότε προσθάλλει τῇ πόλει λοιπὸν, καὶ μέλλων λυπεῖσθαι ποιεῖ τὸ πάθος πάλιν προλέγεται. ὅπου γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτὸν προλέγειν τὸ μὴ βούλεσθαι τοῦτο συμβῆναι, ὑπολαμβάνεσθαι, ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀναμιμνήσκει, ἐκκυμαίζων αὐτῶν τὴν ἀφόβιαν τῇ πυκνότητι τῆς ἀναμνήσεως καὶ τὴν λύπην ὑποτεμνόμενος. κατ' ἰδίαν δὲ αὐτοῖς προλέγεται διὰ ἀγκαίως. οὐ γὰρ ἔδει εἰς πολλοὺς ἐξενεχθῆναι ποιεῖ τοῦτον λόγον, οὐδὲ σαφῶς λεχθῆναι. οὐδὲν γὰρ ἂν τούτου πλέον ἐγένετο. Εἰ γὰρ ⓐ μαθηταὶ ἐθορυβοῦντο ταῦτα ἀκούοντες, πολλῷ μᾶλλον ὁ τῶν πολλῶν δῆμος. Τί οὖν; οὐκ ἐλέχθη τοῖς πολλοῖς, φησιν; ἐλέχθη μὲν καὶ τοῖς τότε πολλοῖς· οὐχ οὕτω δὲ σαφῶς. Λύσατε γάρ, φησι, ⓑ ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. Ioan. c. 2. v. 19.
καὶ, Σημεῖον ἐπιζητεῖ ἡ γενεὰ αὕτη, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου· καὶ πάλιν, ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρήσετε. τοῖς δὲ μαθηταῖς οὐχ οὕτως· ἀλλ' ὥσπερ καὶ ἀλλαχοῦ σαφέστερον ἔλεγεν, οὕτω καὶ τοῦτο εἶπε. Διὰ τίνος ἔσχεν, εἰ μὴ ζωσίσεται ⓒ πολλοὶ [τὴν δύναμιν] τῶν λεγομένων, καὶ ἐλέγχει; ἵνα μάθωσι μὴ ταῦτα, ὅτι προειδὼς ὅτι τὸ πάθος ἥξει καὶ ἐκὼν, * οὐκ ἀγνοῶν οὐδὲ ἀναγκαζόμενος. Matth. 12. 40.

μβνος. Τοῖς μαθηταῖς ὁ ὢν λέγει τοῦτο μόνοις προσῦλεγεν, ἀλλ' ὅπερ ἔφθην, ἵνα ἐπιμενάθεν-
τες τῇ προσδοκίᾳ, ῥᾴδιον σύγκωσι τὸ πάθος, ἢ μὴ ἀμηχάνητον ἐπελθὸν ταραξῇ σφόδρα
αὐτοὺς διὰ τοῦτο δὲ ἔχας μὴ τὸ θανατον ἔλεγε μόνον· ὅτι ὁ ἐμβυέτης ἢ συγμαύσαντα,
ἢ τὰ ἄλλα πάντα προεῖθησιν· οἷς, ὅτι παιδώσουσι τοῖς ἔθνεσιν· ὅτι ἐμπαίξουσι ἢ μαστιγώ-
σουσι τοῦτο τὸ ἔνεκεν, ἀ ἵν' ὅταν τὰ σκυθρωπὰ ἴδωσιν ἐπελθόντα, ἀ πλὴν ἀνάστασιν σύτιδεν 5
προσδοκήσωσιν. ὁ γὰ τὰ λυπουῶντα οὐκ ἀπεκρυφάμβνος ἀ τὰ δεκτὰ εἰ) ἐποιείδιζα, εἰκότως
ἔμβνε ἢ πρὸ τῶν ἔργων πιστεύεσθαι. σκόπει δέ μοι πῶς ἀ ἀπὸ τοῦ καιροῦ σοφῶς ὁ προφήτης οἰ-
κονομεῖ. ὅτε γὰ δεῖ ἔχας αὐτοῖς εἶπεν, ἵνα μὴ δόξωσι ταράξῃ· ὅτε προς αὐτὸν τὸν καιρὸν, ἵνα μὴ
καὶ τοῦθεν θορυβήσῃ· ἀλλ' ὅτι πεῖραν αὐτοῦ τὸ δυνάμεως ἔλαβον ἔρχομένης, ὅτι μεγάλας ἔδω-
κε τοῖς ἐπαγγελίας περὶ τῆς ζωῆς τῆς αἰωνίου, τότε ἀ τὸν περὶ τούτων ἐμβάλλει λόγον ἢ ἅπαξ ἢ 10
δὶς ἀ πολλάκις, συφαίνων αὐτοῖς τοῖς θαύμασιν ἀ ταῖς διδασκαλίαις. ἕτερος ὁ διαγελιστὴς
Λουκ. ιη. λα. φησιν, ὅτι ἀ τοῖς προφήταις πάντα μέλλει τελεσθήσεσθαι· ἄλλος δὲ φησι, ὅτι ἀ αὐτοὶ ὑ ζωὴν ἔσαι τὰ λε-
γόμβνα, ἀλλ' ἵνα κεκρυμμένον τὸ ῥῆμα ἀπ' αὐτοῦ, ἀ ὅτι ἐθαμβοῦντο ἀκολυθοῦντες αὐτῷ. σύκ-
οιν διήρηται, φησι, τῆς προρρήσεως τὸ κέρδος. εἰ γὰ μὴ ἤδεσαν ἅπερ ἤκουον, οὐδὲ προσδοκᾶν
εἶχον· μὴ προσδοκῶντες ὁ, οὐδὲ γυμνάζεσθαι ταῖς ἐλπίσιν. ἐγὼ ὁ ἀ ἕτερον τοῦτο ἀπο- 15
ρῶ τερον φημι, ὅτι εἰ μὴ ἤδεσαν, πῶς ἐλυποῦντο; ἀ γὰ ἕτερός φησιν, ὅτι ἐλυποῦντο.
Ματθ. κς. κβ. Εἰ τοίνυν μὴ ἤδεσαν, πῶς ἐλυποῦντο; πῶς Πέτρος ἔλεγε· Ἱλεώς σοι, ὑ μὴ ἔσαι σοι τοῦτο;
τί οὖν ἐστιν εἰπεῖν; ὅτι μὲ ἀποθανεῖται, ἤδεσαν, εἰ ἀ μὴ σαφῶς τῆς οἰκονομίας ἠπίσαντο
τὸ μυστήριον· ὅτε ὁ πλὴν ἀνάστασιν σαφῶς ἠπίσαντο, ὅτε ἄπαρ ἔμβνε κατορθοῦν. ἀ τοίνυν
ἰῶ κεκρυμμένον ἀπ' αὐτῶν· διὰ τοῦτο ἢ πλήττει. ἑτέρως μὲ γὰ ὑφ' ἑτέρων ἀνασπάσας εἰ- 20
δον· αὐτὸν δὲ ἰσα ἀνασήσαντα ἑαυτὸν, ἀ ὕστως ἀνασήσαντα ὡς μηκέτι λοιπὸν ἀποθανεῖ, ὑ-
δέποτε εἶδον. τοῦτο οὖν οὐ ζωῆς πολλάκις λεγόμβνον. ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς οἶδε ὁ θανατος
τί ποτέ ὅστι, ἀ πῶς ἐπελεύσεται, σαφῶς ἠπίσαντο. διὰ ἀ ἐθαμβοῦντο ἀκολυθοῦντες αὐ-
τῷ. ὑ διὰ τοῦτο ὁ μόνον, ἀλλ' ἔμοιγε δοκεῖ, ἀ "σκληρύνει αὐτοὺς περὶ τῶν παθῶν διαλεγό- χ
μβνος. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων ἐποίει θαρρεῖν αὐτοὺς, ἀ ζωῦντα ζωοχῶς περὶ τῆς ἀνασά- 25
σεως ἀκούοντας. ἀ γὰ μᾶ τὸ θανάτου ἀ τοῦτο μάλιστα αὐτοὺς ἐθορύβει, τὸ ἀκούειν ὅτι ἐμ-
παίξουσι ἀ μαστιγώσουσι, ἀ ὅσα ζοιαῦτα. ὅτε γὰ σεισμοὶ καὶ θαύματα, τοὺς δαιμονιώντας
ὡς ἀλυθέρωσεν, τοὺς νεκροὺς ὡς ἤγειρε, καὶ ἄλλα πάντα ἅπερ ἐθαυματούργει, εἶτα ἤκουσαν
ταῦτων, δεξεπλήττοντο, εἰ ὁ ζωῦντα ποιῶν ζωῦντα πείσῃ). διὰ τοῦτο ἀ εἰς ἀποείλην σύπε-
πλον· ἀ νῦν μὲ βαπίζεσθαι, νῦν δὲ ἠπίσθαι, ἀ νοῆσαι σύκ εἶχον τὰ λεγόμβνα. οὕτω γοῦν οὐ 30
Μαρ. ι. λε. ζωῆκαν σαφῶς ὁ λεγόμβνον, ὡς τοὺς γοῦν Ζεβεδαίου πράυτατα προσελθεῖν, ἀ καὶ
προεδρίας αὐτοῦ διαλεχθῆναι.

21 Θέλομεν γὰ, φησι, ἵνα εἷς σου δεξιῶν σου καθίσῃ, ἀ εἷς ἐξ ἀριστερῶν.

Πῶς οὖν οὗτος ὁ διαγελιστὴς φησι, ὅτι ἡ μήτηρ προσῆλθε; ἀμφότερα γὰ ἐθέλησαι εἰκός.
πλὴν γὰ μητέρα πρέλαθον, ὡς μείζονα πλὴν ἱκετηρίαν ἐργασόμβνοι, ἀ ταύτῃ Χρι- 35
στὸν δυσωπήσοντες. ὅτι γὰ τοῦτο ἀληθὲς ὅπερ ἔφθην, ἀ αὐτῷ μᾶλλον ἡ αἴτησις ἰῶ, ἀ αἰ-
σχυνόμβνοι προσκάλλονται πλὴν τεκοῦσαν, σκόπει πῶς πρὸς αὐτοὺς ἀποτείνει Χ λόγον ὁ
Χριστός· μᾶλλον δὲ προτέρων μάθωμεν τί αἰτοῦσι, ἀ ἀπὸ ποίας γνώμης, ἀ πόθεν ὅτι τοῦτο
ἦλθον. πόθεν οὖν ὅτι τοῦτο ἦλθον; ἑώρων ἑαυτοὺς τιμωμβνους παρὰ τοὺς ἄλλους, ἀ προσ- 40
δοκῆσαι σύτιθεν ὅπως τοιαύτης καὶ τῆς αἰτήσεως ταύτης. ἀλλὰ τί ποτέ ὅστιν ὁ αἰτοῦσι; ἀ-
κουσον ἑτέρου διαγελιστοῦ τοῦτο σαφῶς σύκαλύπτοντος διὰ γὰ ὃ εἷς εἷ), φησι, τῆς Ἰε-
ρουσαλὴμ, ἀ δοκεῖ ὅτι ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἤδη ἀναφανήσεται, ζωῦντα ἤτουν. εἰκότως γὰ ὅτι
ὅτι θύραις αὐτῆ, ἀ αἰωνίᾳ· ἀ ἀπολαύσαντες ὧν ἤτουν, οὐδὲν ὑποκήσονται τοῦ λυπηρῶν. ὑδὲ
γὰ δι' αὐτὸ μόνον αὐτὸ ἐζήτουν, ἀλλ' ὡς ἀ διὰ φθυξόμβνοι τὰ δυσχερῆ. διὰ ἀ ὁ Χριστὸς τού-
των

των τοιούτων αὐτοὺς ἀπαλλάττῃ τῶν λογισμῶν, καὶ θύων σφαγὰς καὶ κινδύνους καὶ ἕλκατα ἀναμένων δεινά. δύνασθε γάρ, φησι, πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω; ἀλλὰ μηδεὶς θορυβείσθω, τῶν ἀποστόλων οὕτως ἀτελῶς διακειμένων. οὔπω γὰρ ὁ σταυρὸς ἐπὶ τελειωθεὶς· οὔπω πνεύματος χάρις δεδεῖται. Εἰ δὲ βούλει μαθεῖν αὐτῶν τὴν ἀρετήν, μὴ σκόπει αὐτοὺς καταμάθε, καὶ ὅψει πάντας πάθους ἀνωτέρους. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἐκκαλύπτει αὐτῶν τὰ ἐλαττώματα, ἵνα μετὰ σκότος γνῶς ἅπαντες ἀπὸ τῆς χάριτος ἐγήγοντο. ὅτι μὲν οὖν οὐδὲν πνευματικὸν ἠτοίμασαν, οὐδὲ ἐποίησαν τῆς ἄνω βασιλείας ἕνεκεν, δῆλον ἐντεῦθεν. πλοῖον ἰδὼν μόνον καὶ πῶς προσέρχεται, καὶ τί λέγει σοι. θέλομεν, φησιν, ἵν', ὃ ἐὰν αἰτήσωμέν σε, ποιήσῃς ἡμῖν. καὶ πρὸς αὐτοὺς ὁ Χριστός· τί θέλετε; οὐκ ἀγνοεῖ, ἀλλ' ἵνα ἀναγκάσῃ αὐτοὺς ἀποκρίνασθαι, καὶ ἀνακαλύψῃ ὃ ἕλκος, καὶ ὅπως ὑπιδῇ ὃ φάρμακον. Ⓐ ἦρυθριῶντες καὶ αἰσχυνόμενοι, ὅπερ ἐστὶ πάθους ἀνθρωπίνου πρὸς τοῦτο ἦσαν, κατ' ἰδίαν σκέψιν τῶν μαθητῶν [τῶν ἄλλων] λαβόντες αὐτοὶ πρωτηγοί. προεπορεύθησαν γάρ, φησιν, ὥστε μὴ ἡμέσθαι αὐτοῖς καταδῆλοι, καὶ ὅτως εἶπον ἅπερ ἐβούλοντο. ἐβούλοντο δή, ὡς ἔγωγε οἶμαι, ὅπερ ἦκουσεν, ὅτι ὅτι δώδεκα θρόνους καθεδεῖσθε, τὸν προεδρίαν τῆς καθέδρας ταύτης λαβεῖν. καὶ ὅτι μὲν τῶν ἄλλων πλέον ἔσχον, ἤδεσαν· ἐδεδοίκεσαν δὲ Πέτρον, καὶ λέγουσιν· εἰπέ, ἵνα εἰς σκέψιν σε καθίσῃ, καὶ εἷς ὀξὺ διανύμων. καὶ κατεπείγουσι λέγοντες, εἰπέ. ἵνα οὖν αὐτὸς; δηλοῦν ὅτι οὐδὲν πνευματικὸν ἦτοιμον, ὅτε εἰ ἤδεσαν πάλιν ὅπερ ἦτοιμον, ἐτόλμησε δὲ τοσοῦτον αἰτῆσαι, φησίν· 22 Οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε· Πῶς μέγα, πῶς θαυμαστόν, πῶς ὑπερβάλλον καὶ ὑπὲρ ἀνθρώπους δυνάμεις· εἶτα ἐπάγει·

Δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι; Εἶδες πῶς βλέπει ἀπήγαγε τῆς ὑπονοίας, ἀπὸ τῶν ἐναντίων αὐτοῖς ἐλέγξεις; ὑμεῖς μοὶ γὰρ πεῖναι καὶ σφαγῶν μοι ἐλέγκεσθε, φησὶν· ἐγὼ δὲ πεῖνα καὶ ἀγωνίαν καὶ ἱδρῶτα [ἐλέγξομαι.] οὐ γάρ ἐστιν οὗτος ὁ τῶν ἐπαθλων κριτής, οὐδὲ νῦν ἡ δόξα μου φανῆναι ἐκεῖνη· ἀλλὰ σφαγῆς καὶ πολέμων καὶ κινδύνων καὶ πόνων. καὶ ὅρα πῶς τῷ ὄψει τῆς ἐρωτήσεως καὶ προσηρέπει καὶ ἐφέλκεται. οὐδὲ γὰρ εἶπε, δύνασθε σφαγῆναι, δύνασθε δὲ αἷμα ὑμῶν ἐκχυθῆναι; ἀλλὰ πῶς; δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον; εἶτα ἐφεξῆς φησιν, ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν· ἵνα τῇ πρὸς αὐτὸν κοινωνίᾳ προθυμότερον γένωνται). καὶ βάπτισμα αὐτὸ πάλιν καλεῖ, δεικνὺς μέγα ἀπὸ τῶν γινομένων Ⓑ καθαρμὸν ἐσόμενον τῇ οἰκουμένῃ. Εἶτα λέγουσιν αὐτῷ· δυνάμεθα.

Ἀπὸ τῆς προθυμίας βλέπει λαμβάνοντες, οὐδὲ τοῦτο εἰδότες ὅπερ εἶπον, ἀλλὰ προσδοκῶντες ἀκούσεσθαι ὅπερ ἤτησαν. τί οὖν αὐτός;

23 Τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε.

Μεγάλα αὐτοῖς προεφήτευσεν ἀγαθά· τουτέστι, μάρτυρίου καταξιωθήσεσθε, καὶ ταῦτα πείσεσθε ἅπερ ἐγώ· βιαίῳ θανάτῳ τὴν ζωὴν καταλύσετε, καὶ τούτων μοι κοινωνήσετε.

Τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασαι παρὰ τοῦ πατρός μου. Ἐπάρας αὐτῶν τὰς ψυχὰς καὶ ὑψηλοτέρας ποιήσας, καὶ πρὸς λοιπὸν ἀχειρώτους ἐργασάμενος, τότε διορθοῦται αὐτῶν τὴν αἴτησιν. ἀλλὰ τί ποτέ ἐστι τὸ νῦν εἰρημένον; καὶ γὰρ δύο ἐστὶ τὰ ζητούμενα παρὰ πολλοῖς· ἓν μέν, εἰ ἡτοίμασαί τινι τὸ καθίσαι ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· ἕτερον δέ, εἰ ὁ πάντων Κύριος, ἐκείνοις, οἷς ἡτοίμασαι, κύριος οὐκ ἔστι παρακεῖσθαι. τί οὖν ἐστι τὸ εἰρημένον; ἀλλὰ τὸ μὲν ἕτερον λύσωμεν καὶ τὸ ἡμῖν ἐγχωρήσῃ, τότε καὶ τὸ δεύτερον τοῖς ζητοῦσιν ἔσται σαφές. τί οὖν ἐστι τοῦτο; οὐδεὶς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ καθεδεῖται, οὐδὲ ἐξ εὐωνύμων. ἀδιάτρητος γὰρ πᾶσιν ὁ θρόνος ἐκεῖνος· οὐκ αἰθερίοις λέγω καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀποστόλοις, ἀλλὰ τοῖς ἀγαθοῖς καὶ δικαίοις καὶ πάσαις ταῖς ἀνωτέρω δυνάμεσιν. ὡς γοῦν ἀξαίρετον τοῦτο μονογενοῦς ἴδιόν φησιν αὐτὸ ὁ Παῦλος λέγων· Πρὸς ἵνα δὲ τῶν ἀγγέλων

λων εἰρηκέ ποτε, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου;
Ψαλμ. 109. α. καὶ τοὺς μὴ τοιούτους ἀπέλους φησίν· Οποιοι τινές ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα· τοὺς δὲ υἱοὺς, Ο θρόνος σου ὁ Θεὸς, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. πῶς οὖν φησι, τὸ κάθισαι ἐκ δεξιῶν καὶ ἓξ βωμούμων ἐκ ἔστιν ἐμοῦ δοῦναι, ὡς ὄντων τινῶν τῶν καθεδουμένων; ἀλλ' ὡς ὄντων (ἄπαγε)· ἀλλὰ τοὺς τότε ὑποκειμένους ἀπεκρίνατο τῶν ἐρωτώντων, συγκαταβαίνων αὐτῶν τῇ ἀσθενείᾳ. 5
Οὐδὲ γὰρ ἤδεσαν τὸν υἱὸν θεῖον ἐκφύσει, καὶ τοῦ ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρὸς καθέδραν, ὅπουγε καὶ πολλῷ τούτων καταδεέστερα καὶ καθ' ἡμέραν αἰσθήσεις ἐπηκούμενα ἠγνόουν· ἀλλ' ἐν ἐζήτουν μόνον, τῶν τροφείων ἀπολαῦσαι, καὶ τοῦ τῶν ἄλλων ζῆσαι, καὶ μηδένα εἰ) τοῦ αὐτοῦ πρὸ αὐτοῦ· ὅπερ καὶ ἤδη ἔφθην εἰπών, ὅτι ὅπου δώδεκα θεῖναι ἤκουσαν, ἀγνοήσαντες ὃ, τι ποτέ ὅστι τὸ εἰρημένον, τὴν τροφεδρίαν ἐπεζήτησαν. ὁ τοίνυν φησὶν ὁ Χριστὸς τοῦτο ἔστιν· ἀπορθανεῖσθε μὲ διὰ ἐμέ, καὶ σφαγήσεσθε τοῦ κηρύγματος ἕνεκεν, καὶ κτήσεσθέ μοι κτῆμα ὁ παῖδος· ἵνα μὴν ἀρκῇ τοῦτο ποιῆσαι τῆς τροφεδρίας ὑμᾶς ἀπολαῦσαι ἐν τῷ τροφίμῳ ζάξει καταλαβεῖν. δεῖ γὰρ τις ἕτερος ἐλθεῖν μετὰ τὸ μαρτύριον ἐν τῷ ἄλλῳ ἅπασαν ἀρετὴν κεκτημένος πολλῷ πλείονα ὑμῶν, οὐκ ὅπως φιλῶ τοὺς ὑμᾶς καὶ τῶν ἄλλων τροκρίνω, ἀλλ' ὅτε παρωσάμενος ἐκφύσει ἀπὸ τῶν ἔργων κηρυττόμενον, ὑμῖν δώσω τὰ τροφεῖα. ἀλλ' ὅτι μὴν οὐκ εἶπεν, ὥστε μὴ λυπῆσαι· αἰνιγματωδῶς ἢ ὃ αὖθ' τοῦτο αἰτίσεται λέγων· τὸ μὲν ποτήριον μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε· τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων οὐκ ἔστιν ἐμοῦ *δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασαι τοῦτο τοῦ πατρός μου. πῶς δὲ ἡτοίμασαι; τοῖς ἀπὸ τῶν ἔργων δυναμένοις γνῶναι λαμπροῖς. ἀλλὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, οὐκ ἔστιν ἐμοῦ *δοῦναι, ἀλλὰ τοῦ πατρός μου, ἵνα μὴ ἀσθενῆς μηδὲ ἀτονῆς αὐτὸ φαίνῃς τοῖς ἀνθρώποις· ἀλλὰ πῶς; οὐκ ἔστιν ἐμοῦ, ἀλλ' ἐκείνου οἷς ἡτοίμασαι *. ἵνα ἢ καὶ σαφέστερον ὃ λέγω γένῃ), ὅτι τοῦ δείγματος αὐτοῦ γυμνάσωμεν, καὶ τοῦτο θώμεθα εἰ) τινα ἀγωνοθέτην, ἵνα ἀθλητὰς ἀρίστους πολλοὺς εἰς τὸν ἀγῶνα καθιέναι τοῦτον, καὶ ἵνας δύο τροσιλόγωμεν τῶν ἀθλητῶν τὸ μάλιστα ὠφειλομένων τῷ ἀγωνοθέτῃ λέγειν, ὅτι ποίησον ἡμᾶς τεθραμμένους καὶ ἀναπεπαυμένους καὶ τροθύμους ἐν τῷ ἀγῶνι τῷ τροκειμένῳ, καὶ τῇ τροθυμίᾳ ταύτῃ ἐπιδοῦναι τὸν στέφανον, ἐν ᾧ ἐστὶ τὸ τροφεῖον τοῦτο

Τότε, πότε; ὅτε ἐπετίμησεν αὐλοῖς. ἕως μὲν γὰρ τοῦ Χριστοῦ ἡ φήφος * ἰῶ, οὐκ ἠγανάκτουν, ἀλλ' ὁρῶντες αὐλοὺς παρετιμωμένους ἔστεργον καὶ ἐσίγων, ἀμβούλους Ⓦ διδάσκαλοι καὶ τιμωροῦντες· καὶ εἰκὸς Ἰουδαίοις ἤλγησεν, ἀλλ' εἰς μέσον τοῦτο ὀξυνεγκεῖν οὐκ ἐτόλμων. καὶ πρὸς Πέτρον δέ τι παίζοντες δύ' ἔφησαν, ὅτε τὰ δίδραχμα ἔδωκεν, οὐκ ἐδυσχέρανεν, ἀλλ' ἠρώτησεν μόνον· τίς ἆρα μείζων ἐστίν; ὅπερ ἦν σύνηθες τοῖς μαθηταῖς ἡ αἴτησις ἰδίᾳ, ἀγανακτοῦσι. διὸ καὶ σύνηθες αὐτοῖς ἀμφοτέροις ἀγωνιᾶν ὅτε ἤτησε, ἀλλ' ὅτε αὐλοῖς ἐπετίμησεν ὁ Χριστός, καὶ ἔφησεν οὐκ ἀπολαύσειν τοῦ παρεληλυθότος αὐτούς, εἰ μὴ παράσχοιεν ἑαυτοὺς ἀξίους ἰδεῖν. εἶδες πῶς ἀτελέστερον πάντες διέκειντο, καὶ ὅτι καὶ ἐξομιστάμενοι τὸ δέκα, καὶ ἐκφοβοῦντες τοὺς δύο; διὰ τοῦτο ἔφη, μὴ σύνετε μοι αὐτοὺς δεῖξον, καὶ ὅλως παύσωνται οὕτω ἀπηλλαγμένους τοῦ παθεῖν. ἄρχουσιν γοῦν πῶς ἔστ' αὐτὸς ὁ Ἰωάννης, ὁ νεῦσι προσκρούων ὑπὲρ τούτων, πολλαχοῦ τοῦ παρελθόντος τῷ Πέτρῳ παραχωρῶν, καὶ δημηγορεῖσθαι τῷ θαυματουργοῦντι σὺν τοῖς πρόξεσι τοῦ ἀποστόλου. καὶ οὐκ ἀποκρύπτει αὐτοῦ τὰ κατορθώματα· ἀλλὰ καὶ τὸ ὁμολογῆσαι λέγει, ἵνα πάντων σιγώντων ἐπεδείξατο, καὶ τοὺς εἰς τὸ ἄφον εἰσοδον, ὃ παρῆκεν" αὐτὸ Ⓦ ἀπόστολοι. ὅπερ γὰρ ἀμφότεροι προέμενον σωφρονοῦσι, τοῦτο ἑαυτοῖς ἐγκώμιον ὑποτιμώμενος φησιν· ὅτι γνώσεσθε ἵνα ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος τοῦ ἱερέως. ὁ γὰρ Ἰακώβου μακρὰν μὲν οὐκ ἐπέζησε χρόνον· οὐ παρῳκίωσεν γὰρ οὕτω διεθερμάνθη, καὶ πάντα τὰ δυσθεώρητα ἀφεὶς," πρὸς ὕψος ἀνέδραμεν ἄφατον, ὡς εὐθέως σφαλῆναι. οὕτω πάντων ἔνεχεν μετὰ σώφρονος [τοῦ ἀρετοῦ] ἐγίνοντο. ἀλλὰ τότε ἠγανάκτησαν. τί οὖν ὁ Χριστός; παρασκευαζόμενος αὐτοὺς φησιν·

25 Οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν.

Ἐπειδὴ γὰρ ἐθορυβήθησαν καὶ ἐταράχθησαν, τῇ τε κλήσει παρὰ τὸν λόγον αὐτὸν καταπαύει, καὶ τοῦ πλησίον αὐτὸν ἐπιπαύσασθαι. καὶ γὰρ Ⓓ δύο τὸν χορὸν τῶν δέκα ἑαυτὸν ἀπορρήξαντες ἐγγύτερον εἰσήκεισαν ἰδιολογούμενοι. διὰ τοῦτο δὲ τούτους πλησίον ἄγει, τούτῳ τε αὐτῷ, καὶ ὡς ὃ εἰρηκὼς ἐκπομπεύσας καὶ εἰς ἄλλους ἐξαγαγεῖν παραμυθούμενος ὃ πάθος καὶ τούτων καὶ ἐκείνων. καὶ οὐχ ὡς ἔμπροσθεν, οὕτω καὶ νῦν καταξέλλει. πρότερον μὲν γὰρ παιδία ἄγει εἰς μέσον, καὶ ὃ ἀφελὲς αὐτῶν καὶ τὸ ταπεινὸν μιμεῖσθαι κελεύει· σύνοιδα δὲ πληκτικώτερον ἀπὸ τοῦ συναπτοῦ συντέτρεπται λέγων· Ⓓ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, Καὶ Ⓓ μεγάλοι κατεξουσιάζουσι.

26 Παρὰ δὲ ὑμῖν οὐκ ἔσται οὕτως· ἀλλ' ὁ θέλων ἐν ὑμῖν γενέσθαι μέγας, ἔστω ὑμῶν διάκονος,

27 Καὶ ὁ θέλων εἶναι πρῶτος, ἔστω πάντων ἔσχατος· Δεικνὺς ὅτι "ἐθνικὸν τὸ τοιοῦτον, τὸ τῶν πρώτων ἐρᾶν. καὶ γὰρ τυραννικὸν τὸ πάθος, καὶ ζωοτρόπως συνοχλοῖ, καὶ μεγάλοις δυσθράσοις· διὰ τοῦτο καὶ σφοδροτέρας δεῖται πληγῆς. διὸ καὶ αὐτὸς βαθύτεροι αὐτῶν καθίκνεται, τῇ τῶν ἐθνῶν παθήσει φλεγμαίνουσαν τὴν ψυχὴν συντέμνων· καὶ τῶν μὲν Ⓦ φθόνον, τῶν δὲ τὴν ἀπόνοιαν ὑποτέμνεται, μονονουχὶ λέγων· μὴ ἀγανακτῆτε, ὡς ὑβρισμένοι· ἑαυτοὺς μᾶλλον βλάπτουσί τε καὶ καταισχύνουσι Ⓓ οὕτω τὰ πρῶτα ζητοῦντες. συνοίδασι γὰρ τοῖς ἐσχάτοις εἶσιν. ὃ γὰρ "ὄντι πρὸ ἡμῶν, οἷα τὰ ἔξωθεν. Ⓓ μὴ γὰρ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν· πρὸ ἐμοὶ δὲ ὁ ἔσχατος οὗτος πρῶτός ἐστιν. ὅτι δὲ οὐχ ἁπλῶς ταῦτα λέγω, δι' ὧν ποιῶ καὶ πάσχω, λάβε τὴν ἀπόδειξιν τῶν εἰρημένων. ἐγὼ γὰρ οὐ πλέον ἐποίησα. βασιλεὺς γὰρ τῶν ἄνω δυναμέων ὤν, ἀνθρώπου ἠξιώθην ἡνιοχεῖσθαι, καὶ καταφρονηθῆναι κατεδέξαμην καὶ ὑβρισθῆναι· καὶ σύνοιδα τούτοις ἠρεμοῦσι, ἀλλὰ καὶ ὅτι θανάτου ἦλθον. διὰ τοῦτό φησιν·

28 Οπ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν. "Ουδὲ γὰρ μέχρι τούτου ἔστιν, φησίν, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν ἔδωκα λύτρον. καὶ σὺ δὲ ἀν ζώων; τῶν ἐμῶν. σὺ δὲ ἀν ταπεινωθῇς, σὺ σαυτοῦ·

τοῦ· ἐγὼ γὰρ σοῦ. μὴ τοίνυν φοβηθῇς, ὡς τῆς ψυχῆς σου καθαιρησόμενος. ὅσοι γὰρ ἀπεπωθῆς, ἀλλ' ὅμως ἡ κατάβασις αὕτη πόντων ἀνάβασις γέγονε, καὶ τῷ δόξαν ἐκλάμψαι πεποίηκε τῷ ἑαυτῆς. πρὸ μὲν γὰρ τοῦ ἡμέσθαι αὐτὸν θεσπος, πᾶσι ἀγγέλοις ἐγνωρίζετο μόνοις· ἐπεὶ δὲ ἀνθρωπος ἐλήφθη καὶ ἐσταυρώθη, ἀ μόνον ἐκείνῳ ἔδοκει λαμπρῦναι τὴν δόξαν, ἀλλὰ καὶ ἑτέραν προσέλαβε, τὴν ἀπὸ τῆς γνώσεως τῆς οἰκουμένης. μὴ δὴ φοβηθῇς, ὡς τῆς ψυχῆς σου καθαιρησόμενος, ἐὰν ταπεινώσῃς σαυτόν. ταύτῃ γὰρ μᾶλλον ἐπαίρεταί σε ἡ δόξα· ταύτῃ μείζων γίνεται· αὕτη τῆς βασιλείας ἡ ὁδός. μὴ δὴ τὴν ἀναπαῦλαν ἔλθωμεν, μὴ δὴ ἐπὶ τοὺς πολεμῶμεν. ἐὰν γὰρ βουληθῶμεν μεγάλοι φανῆναι, οὐκ ἐσόμεθα μεγάλοι, ἀλλὰ καὶ πάντων ἀτιμότεροι. εἶδες πῶς πανταχοῦ ἀπὸ τῶν ἀναπαύσεων αὐτοὺς προτρέπει, διδοὺς αὐτοῖς ὅπερ ὀπτῶμεν; καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἐμπορεύεσθαι δοκοῦσι πολλῶν τοῦτο ἐδείξαμεν, καὶ ὅτι τῶν φιλοχρημάτων ἐστὶ, καὶ τῶν κενοδοξούντων ὕστερος ἐποίησε. ἵνος γὰρ ἕνεκεν, φησὶν, ἐμπορεύεσθαι τῶν ἀνθρώπων ἐλεᾷς; ἵνα δόξης ἀπολαύσῃς; οὐκοῦν μὴ πρίει οὕτω, καὶ ἀπολαύσῃ σωτῆρος. τίνος ἕνεκεν θησαυρίζεις; ἵνα πλουτήσῃς; οὐκοῦν μὴ θησαυρίσῃς, καὶ πάντως πλουτήσεις. ὅπου καὶ σπείρω· ἵνος ἕνεκεν τῶν προφητείων ἐρᾷς; ἵνα προφήτου ἄλλων ᾖς; οὐκοῦν τὴν ἐφετὴν ἀπόλεξαι ζάξη, καὶ τότε τῶν προφητείων ἀπολαύσῃ. ὥστε εἰ θέλεις μέγας, μὴ ζήτει μέγας εἶναι, καὶ τότε ἔσῃ μέγας. οὐχὶ γὰρ μακρὰν ὁδός ἐστι). ὁρᾷς πῶς αὐτοὺς ἀπήλαγε τοῦ ποσήματος, τῷ δεῖξαι ὅτι καὶ ἐκεῖθεν ἐκπίπτουσι, καὶ σπεύδει ἀπιτυγχάνουσιν, ἵνα ὃ μὴ φύγωσι, τοῦτο ἡ διώκωσι; καὶ τῶν ἐθνῶν ἡ δόξα τοῦτο ἀνέμνησεν, ἵνα καὶ ταύτῃ τὸ πρᾶγμα ἐπιτείδειον καὶ βδελυκτὸν ἀποδείξῃ. (ΜΝ) γὰρ ἀπενεχθὲν ἀνάγκη ταπεινὸν ἐστί), καὶ πάντα ἐστὶ (ΜΝ) ταπεινοφρονοῦντα ὑψηλόν. τοῦτο γὰρ τὸ ὕψος τὸ ἀληθὲς καὶ γνήσιον καὶ οὐκ ἐν ὀνόματι μόνῳ, ἀλλὰ ἐν πράγματι. καὶ τὸ μὲν ἔξωθεν, ἀνάγκης ἐστὶ καὶ φόβου· τοῦτο ἦν, τῷ δὲ Θεοῦ προσέοικεν. ὁ Ἰουδαῖος, κἂν πᾶσι θαυμάζηται, ὑψηλὸς νομίζει· ὥσπερ οὖν ἐκεῖνος, καὶ πάντων θεραπεύηται, πάντων ἐστὶ ταπεινότερος. καὶ ἡ μὲν πρὸς ἀνάγκην ἐστὶ λιμὴν, ὅθεν καὶ ζάρρεῖ ῥᾳδίως· ἡ δὲ ἐκ προαιρέσεως, ὅθεν καὶ μένει βεβαία. ἐπεὶ δὲ τοὺς ἁγίους ζάλλο τι θαυμάζομεν, ὅτι πάντων ὄντες μείζους, πάντων μᾶλλον ἑαυτοὺς ἐταπείνουν. διὰ καὶ μείζει τῆς σημερον μένουσιν ὄντες ὑψηλοί, καὶ οὐδὲ ἡ τελευτὴ τὸ ὕψος ἐκεῖνο κατανικᾷ.

ΗΘΙΚΟΝ Εἰ δὲ βούλεσθε, ἀπὸ τῶν λογισμῶν ἐξετάσωμεν τοῦτο αὖθις. ὑψηλὸς ἐστὶ) λέγεται μὲν ἡ τοι τοῦ μήκους τοῦ σώματος τοῦτο, ἢ ὅταν ἐφ' ὑψηλοῦ τόπου ἑστηκὼς τύχῃ· καὶ ταπεινὸς ὡσαύτως ἀπὸ τῶν ἐναντίων. ἰδωμὲν οὖν τίς πλουτός ἐστιν, ὁ ἀλαζών, ἢ ὁ μετεωρίζων· ἵνα μάθῃς, ὅτι ταπεινοφρονοῦντος ἐστὶν ὑψηλότερον, ἐστὶ ἀλαζονείας χαμαιλαιότερον. ὁ μὲν οὖν ἀλαζών, πάντων βούλεται εἶναι μείζων, καὶ ἐστὶν ἃ ἄξιον αὐτὸν εἶναι φησι, καὶ ὅσης ἂν τύχῃ ψυχῆς, πλείονος ἐρᾷ καὶ ἁπλῶς βούλεται ἐστὶν ἐπιεικὴς νομίζει, καὶ διαβάλλει τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἐφίεται ψυχῆς, ἃ ἄλλοτε ἂν ἀλαζονέστερον; καὶ γὰρ ἀπίγραπτόν τοῦτο ἔοικεν. ὃς γὰρ ἐστὶν ἀγεῖται, πάντα τὰ παν δοξάζεσθαι βούλεται. εἶδες πῶς ὁ ἐπιθυμίαν βασιλέως, καταπίπτει καὶ χαμαὶ ἔρχεται; οὐ γὰρ ἐστὶν εἶναι νομίζει· πάντας ἀνθρώπους πρὸς ἑαυτὸν, αὐτὸς ἀποφαίνεται. τοῦτο γὰρ ἀλαζονεία. τί οἶσθα πρὸς (ΜΝ) ἐστὶν ὅτα ἔχεις; τί πρὸς ἐκείνου ζητῆς τιμῶν; τί τοσούτους ὄχλους πρεμάτεις; ἑρᾷς ταπεινᾶ, καὶ ἐπὶ ταπεινοῦ ἐρχόμενα; φέρε οὖν, ἐξετάσωμεν (ΜΝ) ὑψηλόν. οἶδεν ἐστὶ ὅσον ἀνθρωπος, καὶ ὅτι μέγα ἀνθρωπος, καὶ ὅτι πάντων ὄντων ἔσχατος, καὶ ἀπὸ τούτου ἧς αὐτὸν ἀπολαύσῃ λιμῆς, μέγα τοῦτο εἶναι. ὥστε ἐστὶ μὲ ἑαυτὸν ἀγαλλιᾶσθαι, καὶ ἔστιν ὑψηλὸς, καὶ τῷ ὄντι φοβερὸν οὐ μεταλήψονται. ὃς γὰρ ἀγεῖται μεγάλοις, καὶ ἃς πρὸς τούτων λιμὰς μεγάλας εἶναι νομίζει, κἂν μικρὰ τύχωσι ὄντα, ἀπὸ μεγάλοις ἐκείνοις ἀγεῖται. ὁ δὲ ἀλαζὼν τοὺς μὲν λιμῶνας ἐστὶν εἶναι νομίζει ἃ

ὁ

ὑ πρ αὐτ̃ ὑμᾶς, μεγάλας εἰ ψηφίζε). πάλι ὁ Ζαπιπὸς πρ Θεὸν ὁ ἀλίσκεται πάθος· Θεὸν ὀργὴ τύτῳ διεσκλπσαι δωπόσε), ὑ δόξης ἔρως, ὑ βασκμία, ὑ ζηλοτυπία. τ̃ς ὑ τύτων ἀπηλλαγμένης ψυχ̃ς ὐ ῥᾳστ' ἂν ὑψηλότερον; ὁ ἁλίζων ἅπασι τύτοις κατίσχεται, καθάπερ ὑς σκώληξ ἐγκαλινδούμενος ἐν βορβόρῳ. ὑ γὰ ζηλοτυπία ὑ βασκμία ὑ θυμὸς ἀεὶ τὴν ἐκείνου διεσκλ̃ ψυχήν. ὑς οὖν ὑψηλός; ὁ τ̃ν παθ̃ν ἀνώτερος, ἢ ὁ δ̃ῦλος αὐτ̃ν; ὁ τέμνων αὐτὰ ὑ διδοὺς, ἢ ὁ ἀχείρωτος ὑ ἀδαμ̃ς ὑπ' αὐτῶν ἁλισκόμενος; πῖον ὄρος ὑψηλότερον πέτεσθαι φάσκων ἂν; Θ τ̃ν χειρῶν ὑ τ̃ν κελευσμάτων τὸ θηρατοῦ ὑψηλότερον ὄντα, ἢ Θ μηδὲ κελεύσμου ἀφέντα διηθ̃ῦαι Θ θηρατὴν ἐκ τ̃ς χαμαὶ πτῆσθαι, ἐ μὴ δ̃ῦναθαι μετεωρίζεσθαί ποτε; ἐκοῦν τοιοῦτος ὁ ἀπενεγκάμενός ἐστι ὑ ὁ ἐκείνῃ παγὶς βιάκλως αὐτὸν αἴρῃ, ἅτε χαμαὶ ἕρποντα. Εἰ ὑ βούλει, ὑ ἀπὸ τ̃ς ποιητοῦ δαίμονος ἐκείνου τοῦτο ἐξέτασον. ὐ γὰ δ̃ναῦόλου Ζαπιπότερον ῥᾳστ' ἂν, ὅπ̃ ἐπτέρθη; ἢ ὑ ἀνθρ̃που ὑψηλότερον, ἢ ταπεινοῖ ἑαυτὸν βουλόμενον; ὁ μὲν γὰ χαμαὶ σύρεται ὑπὸ τ̃ν τ̃ῦ πέρατος τ̃ν ἡμετέρων κείμενος (Πατ̃ρ γὰ, φησιν, ἐπτώκω ὄφεως ὑ σκορπίων) ὁ Λυκ. ι. ιθ. ὑ μὴ ἀγγέλων ἔσηκεν ἄνω. Εἰ ὑ δὲ ὀξ ἀνθρ̃πων τοῦτο βούλει μαθ̃ν, ἐρωτ̃ν Φάνων, σύ- 13 νοσον Θ βάρβαροι ἐκφνοι Θ τοσαύτην ἄγνοιαν ἔχειν, ὡς ὁσονδὲ τὰ πᾶσι δ̃ῆλα ἠπίστησαν· οἵ, ὅλως ὁ λίθος ὡ̃ λίθος, ὑ τὰ εἴδωλα, εἴδωλα. δ̃ῆ δὲ τούτων κατώτερος ὡ̃· Θ δὲ βούλῃς ὑ πιστὸν, ὑ ἐρώτησον Θ ἕλληνα ἑένταν, ὧν ὐ ῥᾳστ' ἂν ὑψηλότερον; οἱ δὲ αὐτὰ ἐρμηνεύσουσί σοι ἀ̃ῆ ὅτι ἀνθρ̃πος ἐστὶ ὑ θεός, ἢ ὁ πόρρω που τ̃ς ἐμ̃ς αὐτοῦ παῤῥησίας ὑπ' ἀρχὴν; ὑ ποίαν θυσίαν προσφέρει ὁ Ζαπιπός, φησιν; ἄκουσον τ̃ Δαυὶδ λέγοντος· Θυσία τ̃ Θε̃ πνεῦ- Ψαλμ. ν. ιη. 15 μα ὁ συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην ὑ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει. Εἶδες τύτῳ ὃ καθαρόν; βλέπει δὲ ἐκείνου ὃ ἀκάθαρτον. ἀκάθαρτος γὰ, φησι, πᾶσι Κυρίῳ πᾶς ὑψηλοκαρδίος. προσ τύτοις, ὁ μὴ ἔχει ἀναπαυόμενον Θ Θεὸν ἐπ' Ησ. ξς. β. αὐτ̃ (Ἐπὶ τίνα γὰ ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ Θ τρα̃ὺν ὑ ἡσύχιον ὑ τρέμοντά μου τοὺς λόγους) ὁ μετὰ τ̃ δ̃αβόλου σύρεται. ὁ γὰ τετυφωμένος, τὰ ἐκείνου πείσεται. δ̃ῆ ὑ ὁ Παῦλος 17 ἔλεγεν· * Μὴ πῶς τυφωθεὶς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τ̃ δ̃αβόλου. ὃ τοιοῦτον ὑ, ἃ ὐ βούλεται, αὐτῷ συμβαίνει. βούλεται μὲν γὰ ἀπονοᾶσθαι, ὥστε ὑμνεῖσθαι· ὁ μάλιστα πτύ- των κατα̃ερνούμενος, τοῦτ' ὄστιν. Θ γὰ καταγέλαστοι, Θ πᾶσιν ἐχθροὶ ὑ πολέμιοι, Θ βδύχειρωτοι τοῖς ἐχθροῖς, Θ προσ ὀργὴν διέμπαιγτοι, Θ ἀκάθαρτοι πρ̃ αὐτ̃, ὅτι μάλιστα πτύπτων εἰσί. Ἀ τοίνυν τύτῳ χαίρει θηρίον ἐστί; Ἀ ὑ μακαριώτερον, ὅταν πολλοὶ ὑ ἐπέρχωνται ὥστε τ̃ Θε̃; ὑ τ̃ς πρ̃ ἀνθρ̃πων ὑ μάλιστα ὅταν ἀποκαύσεις δόξης, ὑ πτύτες αὐτὸν ὡς πατέρα ὑμῶν, ὡς ἀδελφοὺς ἀσπάζονται, ὡς οἰκεῖα μέλη προσίενται. θηρώμεθα τοίνυν Ζαπιποί, ἵνα θηρώμεθα ὑψηλοί. ὑ γὰ μᾶ̃ ὑπερβολ̃ς πολλ̃ς Ζαπιποὶ ἢ ἀπόνοια. τ̃το ἐπαπείνωσε Θ Φαραώ. Οὐκ οἶδα γὰ, φησι, Θ Κύριον, ὑ μιγῶν ὑ βατεράχων ὃ κάμπης ἐθήρευε χείρων, ὑ μετὰ Εξο. ε. β. 40 τ̃ῦτα αὐτ̃ς ὅπλοις ὑ ἵπποις κατεπονεῖτο. Ἀλλ' ἀπαναστὰς τύτῳ Ἀβρααμ. Ἐγὼ δὲ, Γεν. ιδ. φησίν, εἰμὶ γ̃ ὑ ἀποδὺς, ὃ μυρίων βαρβάρων ἐκρύπτων, ὑ εἰς μέσον ἐμπεσὼν Αἰγυ- Γεν. ιπ. κζ. πτίων ἐπθμείσι λαμπροτέρῃ Θ προτέρου ἐσθῆτι φέρων, ὑ ταύτης ἀντιλήμπτωρ τ̃ς ἀρετ̃ς ἀεὶ ὑψηλότερος ἐγίνετο. δ̃ῆ τοῦτο ἀ̃ῆται πάντα χρόν, δ̃ῆ τοῦτο σφόδρα καὶ ἀκαιρότατα) ὁ δὲ Φαραὼ γ̃ ὑ ἀποδὺς, καὶ εἰ ὑ τύτων ἀντιλέξει τις ἕτερος. Οὐδὲν γὰ

ὕστερος

ὕτως ἀποτρέφεται ὁ Θεὸς ὡς ἀπερηφανίαν. διὰ τοῦτο δὲ ἀρχὰς πάντα ἐποίησεν, ἵνα τοῦτο ἀξέλῃ τὸ πάθος. διὰ τοῦτο θηποὶ γενώμεθα, καὶ σὺ λύπας καὶ σὺ ὀδυρμοῖς, διὰ τοῦτο σὺ πόνῳ καὶ σὺ ἱδρῶτι καὶ σὺ ἐργασίᾳ διίμενεκεῖ καὶ τὰ παλαιπωρημένη. καὶ γὰρ δὲ ἀπονοίας ἡμάρτεν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, πρῶτος ἀποδοκήσας ἰσοθεΐαν· διὰ τοῦτο οὔτε ἄπειρ εἶχεν ἔμεινεν ἔχων, ἀλλὰ καὶ τούτων ἐξέπεσεν. τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀπόνοια, οὐ μόνον οὐδὲν ἡμῖν πρόσθησι κατόρθωμα βίου, ἀλλὰ καὶ ἃ ἔχομεν ἀπομύσσεται· ὥσπερ οὖν ἡ ταπεινοφροσύνη, οὐ μόνον τὰ μὴ ὄντα οὐδὲν ἀπομύσσεται, ἀλλὰ καὶ τὰ μὴ ὄντα προσίθησι. ταύτην τοίνυν ζηλώσωμεν, ταύτην διώξωμεν, ἵνα καὶ τῆς παρούσης ἀπολαύσωμεν ζωῆς, καὶ τῆς μελλούσης ἐπιτύχωμεν δόξης, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα καὶ κράτος σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, [νῦν καὶ ἀεί, καὶ] εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξς.

29 ΚΑΙ ΕΚΠΟΡΕΥΟΜΕΝΩΝ ΑΥΤΩΝ ΑΠΟ Ἰερειχὼ, ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς.

30 Καὶ ἰδοὺ, δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδὸν, ἀκούσαντες ὅτι Ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν λέγοντες, ἐλέησον ἡμᾶς Κύριε, υἱὸς Δαβίδ.

Ματθ. δ. α. γ.

ΟΡα πόθεν πρῆλθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ που ποτὲ τότε διέτριβεν· ὁ καὶ μάλιστα ζητήσεως ἄξιον εἶναί μοι δοκεῖ, διὰ τί μὴ ἐκεῖθεν ἐκήρυξεν ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀλλὰ διὰ τῆς Σαμαρείας. ἀλλὰ τοῦτο μὲν τοῖς φιλομαθέσιν ἀφήσομεν. Εἰ γάρ τις ἀκριβῶς ἐξετάζειν ἐθέλοι, εὑρήσει τὴν Ἰωαννίνου ἀριθμὸν αὐθις καλῶς, καὶ τὴν αἰτίαν πυθόμενος· ἡμεῖς δὲ τῶν προκειμένων ἐχόμεθα, καὶ τῶν τυφλῶν τούτων ἀκουσώμεθα, οἳ πολλῶν βλεπόντων ἦσαν ἀμείνους. οὔτε γὰρ τὴν ὁδὸν ἑωρῶντα ἔχοντες, οὔτε ἰδεῖν αὐτὸν δυνάμενοι βαπτίσαντα, ὅμως ἐφιλονείκουν ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν, καὶ μεγάλῃ ἤρξαντο τῇ φωνῇ κράζειν· οἱ βαπτισμοῦ μαθόντες, μᾶλλον ἐβόων. τοιοῦτον γὰρ ψυχὴ καρτερικὴ, διὰ αὐτῶν τῶν κωλυόντων αἴρεται. ὁ δὲ Χριστὸς ἐᾷ αὐτὸν βαπτισμοῦσθαι, ἵνα μείζονος αὐτῷ ἡ προθυμία φάνηται, καὶ μάθῃς αὐτοῦ ἀξίως ἀπολαύοντας θεραπείας. Διὰ τοῦτο οὖν ἐρωτᾷ· Εἰ πιστεύετε, ὅπερ ὀλίγοι πολλοὶ ἐποίουν. ἡ γὰρ κραυγὴ καὶ ἡ προθυμία ἦρκει πᾶσι καταδῆλον ποιοῦσα τὴν πίστιν αὐτῶν. ὅστις οὖν μεμάθηκε ἀγαπᾶν, ὅπου καὶ σφοδρὰ βιαστὴς ὤφθη καὶ ἁρπάζων μετὰ σπουδῆς ὁ προσιόμενος τῷ Θεῷ, καὶ δι' ἡμῶν αὐτῶν δυνησόμεθα ἀμύνειν ὅπερ αἰτιώμεθα. ὅσα γοῦν καὶ ὅτοι πρὸς οὐδὲν τῶν ἀποστόλων ζωηρὸν ἔχοντες, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τοὺς βαπτιζομένους, ἴσχυσε διορύξαι τὰ κωλύματα, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν τὸν Ἰησοῦν. καίτοι πρόρρησιν βίου οὐδεμίαν αὐτοῖς ὁ βαπτιστὴς μαρτυρῶν, ἀλλ' ἦρκεσεν αὐτὸ πάντων αὐτοῖς ἡ προθυμία. τοῦτον δὴ καὶ ἡμεῖς ζηλώσωμεν. κἂν ἀναβάλληται τὴν δόσιν ὁ Θεὸς, κἂν πολλοὶ οἱ ἀπάγοντες, μὴ ἀποστῶμεν αἰτοῦντες. ταύτῃ γὰρ μάλιστα τὸν Θεὸν βιασόμεθα. ἴσασι γοῦν καὶ σὺ ταῦτα πῶς τὴν σφοδρὰν αὐτῶν προθυμίαν, οὐχ ἡ πενία, οὐχ ἡ πήρωσις, οὐ τὸ μὴ ἀκουσθῆναι, οὐ τὸ παρὰ τῶν ὄχλων βιασθῆναι, οὐκ ἄλλο οὐδὲν διεκώλυσε. τοιοῦτόν ἐστι ψυχὴ ζέουσα καὶ πονουμένη. Τί οὖν ὁ Χριστός;

32 Εφώνησεν αὐτοὺς, καὶ εἶπε· τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν;

33 Λέγουσιν αὐτῷ· Κύριε, ἵνα ἀνοιγῶσιν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί. Τίνος ἕνεκεν αὐτοὺς ἐρωτᾷ; ἵνα μή τις νομίσῃ, ὅτι ἄλλα βουλομένοις λαβεῖν ἄλλα δίδωσιν. ἔπειτα καὶ ἔθος αὐτῷ

τῶν πόνων χοῦ τοῦτεστι τὴν ἀρετὴν τῆ ἀναπαύσει καὶ παύλαν ποιῆ ἡ ἐκκλησία ἅπασι, καὶ τότε ἐπάγῃ τὴν ἰατρείαν· διὰ ἓν μόνον, ἵνα καὶ τοὺς ἄλλους εἰς ζῆλον ἀγάγῃ· διὰ ἕτερον δέ, ἵνα δείξῃ τῆς δωρεᾶς ἀξίως ἀπολαύοντας. τοῦτο γοῦν καὶ ὅτι τῆς Χαναναίας ἐποίησε γυναικός· τοῦτο καὶ ὅτι τοῦ ἑκατοντάρχου· τοῦτο δὲ ὅτι τῆς αἱμορροούσης. μᾶλλον δὲ ἡ γυναικεία γυνὴ ἐκείνη καὶ προσῦλαβε τοῦ διαστῆσαι τὴν πάλιν· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ οὕτως αὐτὴν ἀπέδραμεν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἰατρείαν καταδηλοῖ αὐτὴν ποιῶν. οὕτως αὐτῷ πόνταχοῦ προσαναύδατον ἑαυτὸν ἀνακηρύττειν τῶν προσιόντων αὐτῷ καὶ κατορθώματα, καὶ πολλῷ μείζονα ἀποφαίνειν τῶν ὄντων· ὃ δὴ καὶ σὺ ζήτει ποιῶν. Εἶτα, ὅπερ εἶπον ὅπερ ἐβούλοντο, ἀπαλλαγριαθεὶς ἤφαλο αὐτῶν. αὕτη γὰρ μόνον ἡ αἰτία τῆς ἰατρείας, διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὸν κόσμον ἦλθεν. ἀλλ' ὅμως εἰ δὲ ἔλεος ἐστὶν καὶ χάρις, οὐκ ἀξίως ὀπτίζητε. ὅτι γὰρ ἄξιοι, δῆλον δὲ ἐξ ὧν ἐβόησαν, δὲ ἐξ ὧν λαβόντες οὐκ ἀπεπήδησαν, ὃ πολλοὶ ποιοῦσι, μετὰ τὰς εὐεργεσίας ἀγνωμονοῦντες. ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνοι τοιοῦτοι· ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς δόσεως καρτερικοὶ, δὲ μετὰ τὴν δόσιν εὐγνώμονες. καὶ γὰρ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

1 Καὶ ὅτι ἤγγισεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἦλθον εἰς Βηθφαγὴ πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, κβ΄ κα. τότε ὁ Ἰησοῦς ἀπέστειλε δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ λέγων·

2 Πορεύεσθε εἰς τὴν κώμην τὴν ἀπέναντι ὑμῶν, δὲ εὑρήσετε ὄνον δεδεμένην, καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς· λύσαντες ἀγάγετέ μοι·

3 Καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρείαν ἔχει· εὐθέως δὲ ἀποστελεῖ αὐτούς.

4 Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου Ζαχαρίου,

5 Εἴπατε τῇ θυγατρὶ Σιών, ἰδοὺ, ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πραΰς, καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον καὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου. καίτοι πολλάκις ἐπέβη τῶν Ἱεροσολύμων προτέρων, ἀλλ' οὐδέποτε μετὰ τοσαύτης προφανείας. τί οὖν τὸ αἴτιον; προοίμια τότε τῆς οἰκονομίας ἦν τὰ τότε καὶ αὐτὸς σφόδρα καταδηλος ἦν, ὥστε ὁ καιρὸς οὐ παθεῖν ἦν. διὸ καὶ διαφορώτερον αὐτοῖς ἀνεμίγνυτο, καὶ μᾶλλον κρύπτων ἑαυτόν. οὔτε γὰρ δὴ ἐθαυμάσθη φανερώτερος ὤν, καὶ εἰς μείζονα δὴ αὐτὸν ἐξήναψε ὀργήν. ὅπερ δὲ καὶ τῆς αὐτῆς δυνάμεως πεῖραν ἔδωκεν ἰσχυρὸν, καὶ ὁ σωτὴρ ὅτι φύσεως ἦν, μείζονος οὐκ ἐλάμπει λοιπὸν, καὶ μὴ πλείονος ἅπτηται προφανείας τὰ μέλλοντα αὐτοῖς σκηνεῖν. δυνατὸν μὲν γὰρ ἦν καὶ τότε τὸ δεχθῆναι τὸν ῥηθέντα· ἀλλ' οὐ χρήσιμον, οὐδὲ λυσιτελές οὕτω. σὺ δέ μοι θαύματα λέγοντας, δὲ ὅσα θαύματα γέγονεν, δὲ ὅσας πληροῦντας προφητείας. Εἶπεν, ὅτι εὑρήσετε ὄνον· προεῖπεν ὅτι οὐδεὶς κωλύσει, ἀλλ' ὅτι ἀκούσαντες σιγήσουσι. τοῦτο δὲ οὐ μακρὸν κρίμα Ἰουδαίων, εἰ τοὺς οὐδέποτε γνωρίμους αὐτῷ οὐδὲ φανέντας πείθῃ τὰ αὐτῶν προέσθαι καὶ μηδὲν ἀντιφθεῖν· οὗτοι δὲ καὶ τὸν μαθητὴν αὐτοῦ θαυμαίρετον πρόοντες οὐκ ἐπείσθησαν. μὴ δὴ μακρὸν εἰ νομίσῃς τὸ γεγονυῖαν. τίς γὰρ αὐτοὺς ἔπεισε τὸν ἴδιον ἀφαιρουμένους, καὶ ταῦτα πένητας ὄντας ἴσως καὶ γεωργοὺς, μὴ ἀντιπεῖν; καὶ τί λέγω, μὴ ἀντιπεῖν; μὴ ἔρεσθαι, ἢ καὶ ἐρομένους σιγῆσαι δὲ προσχωρῆσαι; καὶ γὰρ ἀμφότερα ὁμοίως θαυμαστὰ ἦν, καὶ εἰ μηδὲν εἶπον ἐλκομένων τῶν ὑποζυγίων, δὲ εἰ εἰπόντες, καὶ ἀκούσαντες, ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρείαν ἔχει, προεχώρησαν καὶ οὐκ ἀντέκρουσαν, καὶ ταῦτα οὐκ αὐτοὶ ὁρῶντες, ἀλλὰ τοῦ μαθητοῦ. ἀπὸ τούτων οὖν παιδεύει, ὅτι καὶ Ἰουδαίους ἐδύνατο καὶ ἄκοντας κωλῦσαι διὰ ὅλης μέλλοντας αὐτῷ ὑπείκειν, καὶ ἀφώνους καταξῆσαι· ἀλλ' οὐκ ἠθέλησε. καὶ ἕτερον δὲ μετὰ τούτων διδάσκει τοὺς μαθητὰς, ὅπερ δὴ αἰτήσῃ, διδόναι, καὶ αὐτὸν κελεύσῃ τὸν ψυχὸν προέσθαι, καὶ ταῦτα προέχειν καὶ μὴ ἀντιλέγειν. Εἰ γὰρ τῷ ἄγνωστοι αὐτῷ προεχώρησαν, πολλῷ μᾶλλον αὐτοὺς ἀποδύτων δέξασθαι δεῖ. προεῖς δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ ἑτέρωθι πάλιν προφητείαν ἐπλήρου διπλῆν· τὸν μὲν, διὰ ἔργων· τὸν δὲ διὰ ῥημάτων. καὶ ἡ μὲν διὰ τῶν ἔργων ἦν, ἡ διὰ τῆς καθέδρας τῆς ὄνου· ἡ δὲ διὰ τῶν ῥημάτων, ἡ δὲ προ-

φήτου

φήτυ Ζαχαρίου. καὶ γὰρ εἶπεν, ὅτι καθεδεῖται ὁ βασιλεὺς ὅτι οἶνου· ἢ καθίσας αὐτὸς ἢ πληρώσας αὐτὴν, ἑτέρην πάλιν ἐδίδου προφητείας ἀρχήν, δι' ὧν ἐποίει, τὰ μέλλοντα προδηλῶν. πῶς ἢ ἵνα ἴδωμεν; τῷ ἀκαθάρτων ἐθνῶν τὴν κλῆσιν προεμηνύφωνει, καὶ ὅτι αὐλῆς" ἐπαναπαύσεται, ἢ ἤξουσιν αὐτῷ ἢ ἕψονται, καὶ προφητεία διεδέχετο προφητείαν. ἐμοὶ ὃ δοκῶ τοῦτο δοκεῖ μόνον ὅτι τὴν ὄνον καθίσαι· ἀλλὰ ἢ μέσην ἡμῖν φιλοσοφίας πρ- 5 ἔχων. ἢ γὰρ δὴ μόνον προφητείας ἐπλήρω, ἀλλὰ δόγματα ἐφύτευε τὰ τῆς ἀληθείας· ἀλλὰ ἢ βίον ἡμῖν διώρθου δι' αὐτῶν τούτων, πάντα χοῦ κακίας ἡμῖν ἐξελὼν τῆς ἀναγκαίας χρείας, ἢ δι' ἀπάντων τὴν ζωὴν κατορθῶν τὴν ἡμετέραν. δι' τοῦτο ἢ ἰδίκα πίπλεσθαι ἔμελλεν, οὐκ ἐπεζήτησε λαμπρὰν οἰκίαν, οὐδὲ μητέρα πλουσίαν καὶ περιφανῆ· ἀλλὰ πάνυ, καὶ μηδὲν τέκνα ἔχουσαν, ἣ ἐν κολύμῃ ἡμένα, ἢ ἐν φάτνῃ τιθεμένα· ἣ μα- 10 θητὰς ἐκλέγων, ἃ ῥήτορας ἢ σοφοὺς, οὐδὲ ἀὐτόρεις ἢ βύβλους, ἀλλὰ πέτρας ἢ ἐκ πέτρων ἢ πάντων ἀσήμους ἐξελεξε· καὶ τραπέζην μὲν βαπτίζεται, ποτὲ μὲν κριθίνους ἄρτους βαπτίζεται, ποτὲ ὃ πρὸς αὐτὸν ἐκ καὶ ἐν ἀγρὸς τοὺς μαθητὰς ὠφελεῖν κελεύων· καὶ σπάδα ποιῶν, ἀπὸ χόρτου ποιῶ· ἣ ἱμάτια ἀμφιεννύμενος, ἀτελῆ ἣ τὴν πολλὴν οὐδὲν 15 ἀφέροντα περιβάλλεται· οἰκίαν ὃ οὐδὲ ἔχειν. εἰ ὃ ἢ μεταβαίνων ἐκ τόπου εἰς τόπον εἶδεν, ὁδοιπορῶν τοῦτο ποιῶ· ἣ ὅτως ὁδοιπορῶν, ὡς ἣ κοπιῶν. καὶ καθήμενος, ἢ ἑστὼς δοῦναι, οὐδὲ προσκεφάλαιον, ἀλλ' ὅτι ἦν ἐν ὄρει, ποτὲ μὲν ἐν τῷ ὄρει, ποτὲ ὃ παρὰ τὴν πηγὴν· καὶ ἢ παρὰ τὴν πηγὴν μόνον, ἀλλὰ ἢ μόνος, καὶ Σαμαρείτιδι ἀφελέγεται. πάλιν λύπης μέ- 20 τρα ὑλῆς, ἰώμενα θρηνοῦσα ἔδει, δακρύει ῥέμα, πάντα χοῦ κάμνοντας, ὅπερ ἔφην, καὶ ὁρᾶς πηγὴν, μέλλει ποῦ προβαίνειν λοιπὸν, καὶ σφαιτέρω μηκέτι. δι' δὴ ἦν τοῦτο καὶ νῦν, ὅπως ζωπυ- ρήσαι ἅπαντας ἀθενεστέρους ὄντας ἐποζυγίων λοιπὸν, καὶ ἀνῶσθαι μέσην ἔθηκε, δεικνὺς ὅτι οὐχ ἵππους, οὐδὲ ἡμιόνους ζεύξαντας φέρεσθαι λοιπὸν, ἀλλὰ ὄνῳ κεχρῆσθαι καὶ πεζοτέρῳ μὴ προβαίνειν, καὶ πάντα χοῦ τῆς χρείας εἶναι). ἴδωμεν ὃ καὶ τὴν προφητείαν τὴν δι' ἣν ῥη- μάτων, τὴν δι' ἣν πραγμάτων. τίς οὖν ἡ προφητεία; ἰδοὺ, ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πρᾶος καὶ ἐπιβεβηκὼς ὅτι ἐποζυγίου καὶ πῶλον νέον· οὐχὶ ἁρμάτα ἐλαιώνων, ὡς ἣ λοιποὶ βασιλῆς· οὐ φόρυς ἁπαντᾷν, οὐ σοβοῦν καὶ δορυφόρυς περιάγων· ἀλλὰ πολλῷ τῷ ἐπιείκειαν καὶ τὸ ἐπιδεικνύμενος. ἐρώτησον τοίνυν Ἰουδαῖον, ποῖος βασιλεὺς ὀχούμε- νος ὅτι ὄνου ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ. ἀλλ' οὐκ ἀν ἔχοι εἰπεῖν, ἀλλ' ἢ τοῦτον μόνον. ἐποίει ὃ ταῦτα, ὅπερ ἔφην, τὰ μέλλοντα προδηλῶν. σὺ ταῦτα γὰρ ἡ ἐκκλησία δηλοῦται διὰ τῆ πώλη, καὶ ὁ λαὸς ὁ νέος, ὁ ποτὲ μὲν ἀκάθαρτος, μετὰ ὃ καθίσας Ἰησοῦς, καθαρὸς ἡμόλυνος. καὶ ὅσα δὲ ὅλα τῷ εἰκόνα σωζομένων. ἣ γὰρ μαθηταὶ λύουσι τὰ ἐποζύ- για. διὰ γὰρ τῶν ἀποστόλων κάκεῖνοι καὶ ἡμᾶς ἐκλήθημεν· διὰ τῶν ἀποστόλων προσῆλθομεν, ὅτε καὶ ἡ ἡμετέρα βυδελυξία ἐκείνους πρεζήλωσε. διὰ τοῦτο φαίνεται ἡ ὄνος ἀ- κολουθοῦσα τῷ πώλῳ. μετὰ γὰρ τὸ καθίσαι Ἰησοῦς Χριστὸν ὅτι τὰ ἔθνη, τότε ἤξουσι κάκεῖνοι Ρω.ια.κε.κζ. προσδραμόντες. καὶ τοῦτο δηλοῖ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Ὅτι πώρωσις ἀπὸ μέρους τῷ Ἰσρα- ὴλ γέγονεν, ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ, καὶ "οὕτω πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται. ὅτι γὰρ προφητεία ἐστὶν, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων. ἢ γὰρ δὴ ἐμέλησε τῷ προφήτῃ μετὰ τοσαύτης ἀκριβείας τῆς ὄνου τὴν ἡλικίαν εἰπεῖν, εἰ μὴ τοῦτο ἦν; οὐ ταῦτα ὃ μόνον δη- λοῦται διὰ τῶν εἰρημένων, ἀλλ' ὅτι καὶ μετ' εὐκολίας αὐτοὺς ἄξουσιν ἡ ἀπόστολοι. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνα οὐδεὶς αἰτιᾶται εἰς ὃ καταγεῖν, οὕτως οὐδὲ ὅτι τῶν ἐθνῶν οὐδεὶς ἠδυνήθη διὰ κωλῦσαι τῶν κατεχόντων αὐτοὺς ἔμπροσθεν. ἢ καθῆται ὃ ὅτι γυμνὸν πῶλον, ἀλλ' ὅτι τὰ ἱμάτια τῶν ἀποστόλων. ὅλῳ γὰρ πῶλον ἔλαβον, ἄπαντα λοιπὸν προσέτε- β. Κορ. ιβ.ιε. ται, καθὼς καὶ Παῦλος ἔλεγεν· Ἐγὼ ὃ ἥδιστα δαπανήσω καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν. σκέπει ὃ ὁ διάκονος τὸν πῶλον, πῶς ἀδάμαστος ὢν ἢ χαλινοῦ ἄπειρος, οὐκ

ἐκπήρτησεν,

ἐκίρτησεν, ἀλλ' ὑπάκλως ἐφέρετο. ὁ γὰρ ἁγὶ προφητεία τὸ μέλλοντος ἰῶ, δηλοῦσα ὃ καταπειγὲς τῶν ἐθνῶν, γὰ τὴν ἀ θεόμ εἰς ὑπαξίαν μεταβολήν. καὶ γὰρ πάντα εἰργάσατο ὁ ῥῆμα ὃ λέγον· λύσαντες ἀγάγετέ μοι· ὥςε γὰ ἅπακτα εὐτακτα, καὶ τὰ ἀκάθαρτα γλέαζ λοιπὸν καθαρά. ἀλλ' ὄρα ὃ ταπεινὸν τῶν Ιουδαίων. τοσαῦτα θαύματα εἰργάσατο, καὶ οὐδέποτε αὐτοὶ οὕτως ἐξεπλάγησαν. ὅπῳ γ' εἶδοι ὄχλον ζωτρέχοντα, ὅτε ζωμαίζοισιν.

10 Εσείσθη γὰ πᾶσα ἡ πόλις λέγουσα, Τίς ὅστιν οὗτος;

11 Οἱ γ' ὄχλοι ἔλεγον· οὗτός ὅστιν Ιησοῦς ὁ προφήτης, ὁ ἀπὸ Ναζαρὲτ τῆς Γαλιλαίας. Καὶ ὅτι ἐδόξαν μεγα λέγειν, τότε χαμαίζηλος ἦν αὐτῶν ἡ γνώμη γὰ ταπεινὴ γὰ σισυρμένη. ταῦτα γ' αὐτὸς ἐποίει, ἁ πομπεύων ἵνα ὑποδειχνύμενος, ἀλλ' ὁμοῦ μὲ, ὅπερ εἶπον, γὰ προφητείαν πληρῶν, γὰ φιλοσοφίαν παιδεύων· ὁμοῦ γ' γὰ τοῦ μαθητὰ θαυμαζούμενος λυπουμένους δίχα ⓦ θάνατον, γὰ δεικνὺς ὅτι ταῦτα πάντα πάχη ἐκών. σὺ δέ μοι ζαύμασον τὸ προφήτου τὴν ἀκρίβειαν, πῶς πάντα προέφη· γὰ τὰ μὲ ὁ Δαβὶδ, τὰ γ' ὁ Ζαχαρίας προανεφώνησεν.

15 Οὕτω γὰ ἡμᾶς ποιεῖν θ, ὦ ὑμνῳδοί, γὰ τὰ ἱμάτια προτιθέμεθα τοῖς αὐτῶν φέρεσιν. Ὑ- ΗΘΙΚΟΝ
μνος γὰρ αὖ ἐπαινεῖν ἄξιοι, ὅταν ⓐ μὲ τὴν ὄνον προβάλλωσιν εἰς ἰῶ σκάνδαλον, ⓐ γ' τοῖς ποσὶ αὐτῆς ὑποστρωνύωσι τὰ ἱμάτια· ἡμᾶς γ' αὐτὸν γυμνὸν ὁρῶντες, γὰ οὐδὲ ἀποδύσαι κελεύσωμεν, ἀλλ' ἀπὸ τῶ κειμένων δαπανᾶν, μηδὲ οὕτως ὦμεν φιλότιμοι; καίτοι μὲ θαυμολογούντων ἔμπροσθεν γὰ ὄπιθεν· ἡμεῖς δὲ γὰ προσιόντα θαυμεμπτόμεθα γὰ δίκην χρεώμεθα γὰ ὑβρίζωμεν; πόσης ταῦτα κολάσεως ἄξια; πόσης ζημερίας; προσέρχεταί σοι διάβολος ὁ δεσπότης, γὰ οὐδὲ ἀκούσας βουλεύει τῆς ἱκετηρίας, ἀλλ' ἐγκαλεῖς καὶ ὑβρίζεις, ὦ ταῦτα ἀκούσας τοιούτων ῥημάτ. Εἰ δὲ ἕνα ἀρτον διδοὺς γὰ ὀλίγον ἀργύριον, οὕτω βάναυσος εἶ καὶ ὀλίγωρος καὶ ὀκνηρὸς, εἶ πάντα χαυνώσας ἔδει, ὡς αὖ ἐγκύου; οὐχ ὁρᾶς τοὺς ἐν θ ἁλῶ φιλοτίμως, ὅσα ταῖς πόρναις προίενται; σὺ δὲ οὐδὲ ὃ ἥμισυ τούτων δίδως, οὐδὲ ὃ πολλοστὸν πολλάκις. ἀλλ' ὁ μὲ δίκαιος χαλκοῦν ἀδωῦναι τοῖς τυχοῦσι, γέεννάν" προξενῶν, γὰ δίδως· ὁ δὲ Χριστὸς τοῖς δεομένοις, βασιλείαν ἐπαγγελλόμενος, καὶ οὐ μόνον οὐ δίδως, ἀλλὰ καὶ ὑβρίζεις, καὶ αἰρῇ μᾶλλον ἀκούσας τῶ Διαβόλῳ ἵνα χαλκοῦν, ἢ πιθανῶν τῶ Χριστῷ γὰ σωθῆναι. καὶ τί ταύτης χεῖρον γένοιτ' αὖ τῆς παραπληξίας; ὁ μὲ γέεννάν προξενεῖ, ὁ γ' βασιλείαν· καὶ τοὺτον ἀφέντες, ἐκείνῳ προσέρχεσθε· καὶ ⓦ μὲ προσιόντα παεκπέμπεσθε, ⓦ γ' μαχεσάμενον ὄντα" προσκαλεῖσθε. καὶ ταύτην γ', οἶς αὖ εἰ βασιλεὺς μὴ ἀλυσιτέλειαν ἔχων, καὶ δίκαιμα προτεινόμενος, μὴ πείθοι· λῃστὴς δὲ μάχαιραν ἐπίστειον γὰ θάνατον ἀπειλῶν, πείθοι. ταῦτα οὖν ἐννοοῦντες, ἀγαπητοὶ, δίκαιον ἐλέγχειν ἀφ' ἡμῶν ποτε καὶ ἀνδρίζωμεθα. καὶ γὰρ ἐγὼ λοιπὸν αἰσχύνομαι πρὸς ἐλεημοσύνης ἁλίσκεσθαι, δίκαιον δὲ πολλάκις πρὸς ταύτης τῆς ἐπιτάσεως εἰπεῖν, μηδὲν ἄξιον ἀνῦσαι τῆς παινέσεως. γέγονε μὴν γὰρ τι πλέον, οὐ τοσοῦτον δὲ ὅσον ἐβουλόμην. ὁρᾶ μὴν γὰρ ἀπιέναι σας ὑμᾶς, οὐ δακρύσας δὲ τῇ δεξιᾷ. δίκαιον καὶ φοβοῦμαι, μή πως καὶ φειδομένως θερίσητε. ὅτι γὰρ φειδομένως σπείρομεν, ἐξεπάσωμεν, ἢ δίκαιον· τίνες εἰσὶ πλείους ἐν τῇ πόλει, πένητες ἢ πλούσιοι; καὶ τίνες οὔτε πένητες οὔτε πλούσιοι, ἀλλ' ⓐ μέσῳ χόρτου ἔχοντες; οἷ ὅστι δέκατον μέρος πλουσίων, καὶ δέκατον πενήτων τῶν οὐδὲν ὅλως ἐχόντων. ⓐ γ' λοιποὶ τῶν μέσων εἰσί. διέλωμεν τοίνυν εἰς τοὺς δεομένους δ πλῆθος τῆς πόλεως, γὰ ὄψεσθε τὴν αἰσχύνην ὅσην. ⓐ μὲ γὰρ σφόδρα πλουτοῦντες, ὀλίγοι· ⓐ γ' μετ' ἐκείνους, πολλοί· πάλιν ⓐ πένητες πολλῷ τῶν ἐλάττους. ἀλλ' ὅμως τοσούτων ὄντων τῶν δυναμένων τοὺς πεινῶντας τρέφειν, πολλοὶ πεινῶντες καθήδονται· ἁ γὰ δ μὴ δύνασθαι μετ' ὀχλήσεως αὐτοῖς ἐπιτρέχειν τοὺς ἔχοντας, ἀλλὰ γὰ τὴν πολλὴν αὐτῶν ὠμότητα γὰ ἀπόνοιαν θεραπεύειν. εἰ γὰρ διέλοιμεν

τε οἵ τε πλουτοιῶντες, οἵ τε μετ' ἐκείνους, τοὺς δεομένους ἄρτων καὶ ἐνδυμάτων, μόλις αὖ πεντήκοντα δύο δραχμὰς ἢ καὶ ἑκατὸν λάχοι πένης εἷς. ἀλλ' ὅμως καὶ ἐν τοσαύτῃ ἀφθονίᾳ τῶν χρημάτων ὄντες, ὀδύρονται καθ' ἑκάστην ὥραν καὶ ἡμέραν. καὶ ἵνα μάθῃς αὐτῶν τὴν ἀπανθρωπίαν, ἑνὸς τῶν ἐκάστου βιπόρων ἐν τῷ μὴ σφόδρα πλουτοιῶντων περίοδον ἡ ἐκκλησία ἔχουσα, ἐπέσησεν ὅσους ἐπέρχεται καθ' ἑκάστην ὥραν ἡμέραν χήρας, ὅσους πατέρας ὀρφανούς (ἐν δὲ εἷς ἐν τῶν πεντακισχιλίων ἀριθμὸν ὁ καπάλογος αὐτῶν ἔφθασεν) μήτε τύπτων, τοῖς δὲ δεσμωτήριον οἰκοῦσι, τοῖς ἐν τῷ ξενοδοχείῳ κάμνουσι, τοῖς ὑγιαίνουσι, τοῖς ἀποδημοῦσι, τοῖς τὰ σώματα λελωβημένοις, τοῖς τῷ θυσιαστηρίῳ περιστρέφουσι δὲ ἐφ' ἧς καὶ ἐνδυμάτων ἔνεκεν, τοῖς ἁπλῶς περιοῦσι καθ' ἑκάστην ὥραν ἡμέραν, δὲ οὐδὲν αὐτῇ τὰ τῆς θυσίας ἠλαττώκασι). ὥστε εἰ δέκα ἄνδρες μόνον ὕπνου ἠθέλησαν ἀναλίσκειν, οὐδεὶς ἂν ἐν πένης. καὶ πῶς ἔμοιγε, φησίν, παῖδες ἡμῶν διαδέχεσθαι; τὸ κεφάλαιον ἔλιπε, καὶ ἡ περίοδος πάλιν πλείων ἐγένετο τῶν ὑφαντῶν φησαντων ἀνθρώπων αὐτοῖς τὴν κλημάτιον. ἀλλ' ὑμῖν βούλεσθε ὕπνου; καὶ ἀπὸ ἕξ ἡμισείας· καὶ ἀπὸ τρίτης μείρας· καὶ ἀπὸ τετάρτης· καὶ ἀπὸ δεκάτης. ἀφῆκε γὰρ τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν δέκα πόλεων πέμψας δίκαιον ἐν ἀφέλειαν τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν. καὶ, εἰ βούλεσθε, ποιήσωμεν ἵνα τοῦτο συλλογισμόν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ συλλογισμοῦ χρεία. καὶ γὰρ αὐτόθεν καταδηλός ἐστιν ἡ ὑπερβολία τοῦ πράγματος. ὁρᾶτε γοῦν εἰς τὰς λειτουργίας τὰς πολιτικὰς, ὅσα οἰκία μία ἀναλίσκουσα πολλάκις οὐκ ὠκήσεν, ἀλλ' οὐδὲ κἂν μακρὰν ἠλάθετο τῆς δαπάνης, ἵνα εἷς τῶν πλουσίων ἕκαστος εἰς τοὺς πένητας λιτουργίαν λειτουργεῖν ἐβούλετο, ἀλλὰ μεγάλης χαρᾶς ῥοπὴν πᾶσιν ἂν ἐνέβαλον. ἵνα οὖν καὶ ἐγὼ συγχωρήσω, ποία ἀπολογία σκιὰ, ὅταν μηδὲ ὧν ἀφίσασθαι μέλλομεν πρώτως ἀπαγορεύωμεν ἀντεῦθεν, μηδὲ τούτων μεταδιδῶμεν τοῖς δεομένοις μετὰ δαψιλείας τοσαύτης, μᾶλλον ὅσης τοῖς ὑπὲρ τῆς σκιᾶς ἕτεροι, ἢ καὶ ταῦτα, τοσαῦτα μέλλοντες καρποῦσθαι ἐκ τούτων; ἔδει μὲν γὰρ, εἰ καὶ μηδὲν πάντως ἀπὸ ταῦτα ἦμεν, μηδὲ οὕτω φείδεσθαι τῆς κενῆς ταύτης δαπάνης· ὅταν γε μακρὰν ὑπερβαίνειν ἀπαγορεύῃ, καὶ πάντων ἀφελκώμεθα γυμνοί, ποίαν ἕξομεν ἀπολογίαν, μηδὲ ἀπὸ τῶν περιόδων παρέχοντες τοῖς λιμοττομένοις καὶ ἀγχομένοις; οὐδὲ γὰρ αἰσχύνομαί σε ταῦτα μεισθοῦσθαι· οὐκ ὀκνῶ μὴ βούλεσθαι, ἀλλ' ὀκνῶ σφόδρα ἐκπεσεῖν τοῦ ὁρᾶν. οὐ τοίνυν τοῦτό φημι· ἀλλ' ἀπὸ τῶν χαρπῶν αὐτῶν ἀπολῶσιν, καὶ μηδὲν θησαυρίσῃς ἐπὶ γῆς. ἄρκεσι σοι ὥσπερ ἐκ πηγῆς ἔχειν ὑπερρέοντα τὰ χρήματα τῶν περιόδων· ποίησον κοινωνοὺς τοὺς πένητας, καὶ γλυκὺς καὶ ἡδὺς οἰκονόμος τοῦ θεοῦ τοῦ δόντος. ἀλλὰ τελέσματα δίδωμί, φησι. ἄφες τοῦτο οὖν καταφρονῆσαι, ὅτι ἐκ τούτων οὐδεὶς ἀπαντᾷ· καὶ εἰπὲ μὴ τῷ, καὶ ἐνέγκῃ, καὶ μὴ ἐνέγκῃ ἡ γῆ, λαμβάνουσι μὴ ἀνάγκης ἢ πρεβλωθῶσι ἀλμᾶς ἀντιπᾷ· τῷ ὄντως ἡμέρᾳ, ἐν ᾗ ἂν παντὶ ὅταν ἐνέγκῃ ἡ γῆ, οὐδὲ μέχρι λόγου ἀποκρίνῃ; ἢ τίς σε ἐξαιρήσεται τῶν ἀκαρτερήτων ἐκείνων κολάσεων; οὐκ ἔστιν οὐδείς. εἰ γὰρ ὅπου ἐκεῖ πάντως ἔφεται τιμωρία χαλεπωτάτη μὴ διδόντι, ἀφὲ τοῦ γήνου ἀσυδαίμονος ἐκείνου, ἐνταῦθα ὅτι ἐν τούτῳ χαλεπωτέρα· ἢ τῷ δεθῆναι, οὐδὲ τῷ εἰς δεσμωτήριον ἐμπεσεῖν, ἀλλὰ τῷ ἀπελθεῖν εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. ἀπόντων οὖν ἐνεκεν τούτων πάντα καταθώμεθα τὰ τελέσματα. καὶ γὰρ πολλὴ ἡ εὐκολία, ἐν μείζων ὁ μισθός, ἐν πλείων ἡ ἐμπορία, ἐν χείρων ἡ κόλασις ἀγνωμονοῦσιν ἡμῖν. κόλασις γὰρ ἀφαίρεσις πάντως ἀγαθῶν ἐστιν. ἐπεὶ τί ἂν ἔχοι τὸ ἐπιτίμιον; εἰ μὴ τὰς γραφὰς ταύτας μοι λέγῃς τὰς περὶ τοῦ πολεμεῖν τοὺς βαρβάροις, ἐστὶ καὶ ταύτας γραπτόπεδον, ὅτι πλουτεῖν, ἐν πόλεμος, οὐ περὶ σῶν πολεμούσιν τὰ πέντε. ὅταν γὰρ λαμβάνωσιν εὐχόμενοι, τὸ θεὸν ἵλεων ποιοῦσιν ἵλεων ἢ ποιοῦντες, ἀποχρώνται αὐτοῖ βαρβάρων τοὺς τῶν δαιμονίων ὑπηκόους· οὐκ ἀφιᾶσι σφόδρα εἰ τὸ πονηρὸν, οὐδὲ ὑπιδέσθαι συνεχῶς, ἀλλ' ἐκλύουσιν αὐτὸ τὸ ἰσχυρόν. ὁρᾶν τοίνυν τὰς γραπτὰς ταύτας καθ' ἑκάστην ὥραν ἡμέραν πυκτεύοντας περὶ σῶν τῶν ἀλλοτρίων· ἀπαίτησον σαυτὸν τὸν καλὸν ταύτην εἰσφοράν, τὰς ἐκείνων ἐφάς. καὶ γὰρ ἤμελες ὢν ὁ

βασιλεὺς

βασιλεὺς σοῦ, οὐκ ἔδωκέ σοι τοὺς ἀπαιτοῦντας, ἀλλ' ἐκόντα βούλεται καταθεῖναι. καὶ ἂν μακρὰν καταβάλῃς, δέχεται· καὶ ἂν ἀπορῶν δέχεται πολλοῦ χρόνου καταθῇς, οὐ κατεπείγεται οὐκ ἔχοντα. μὴ δὴ τῆς μακροθυμίας αὐτοῦ καταφρονῶμεν, ἀλλὰ θησαυρίζωμεν ἑαυτοῖς, μὴ ὀργὴν, ἀλλὰ σωτηρίαν· μὴ θάνατον, ἀλλὰ ζωήν· μὴ κόλασιν καὶ τιμωρίαν, ἀλλὰ τιμὰς καὶ στεφάνους. οὐκ ἔστι σὺν ζῶσθαι δεινὰ μιαθοῖ τῆς μετανοίας τῶν εἰσφερομένων· οὐκ ἔστι σὺν ζῶσθαι καμφθῆναι δεχομένους. αἱ καταβάλῃς αὐτὰ, αὐτὸς αὐτὰ μεταπέμψεται εἰς τὸ ἀρχαῖον ὁ δεσπότης· αὐτὸς σοι τὴν ἁμαρτίαν καταπλύνει καὶ καθαλεωτέραν. οὐκ ἔστι σὺν ζῶσθαι πλάνον εὑρεῖν τὸν καταβληθέντα· μόνον καταβάλε, καὶ εὐχέως δώσει, οὐχ ἵνα γραπτὰς ἑτέροις προφάσεις, ἀλλ' ἵνα σοι μένῃ μὴ ἐμπορείας πλήρης. σὺν ταῦτα μὴν ἀπορ δὲ ὡς, ἀναλαβεῖν οὐκ ἔνι· ἐκεῖ δὲ μὴ πολλῆς ἀπολήψῃ πάλιν αὐτὰ τῆς ἁμαρτίας, καὶ καρδίας μείζω καὶ πνεύματα κρείττονα κέρδη. σὺν ταῦτα τὰ δίδυμα ἀπαίτησίς ὅστις· ἐκεῖ [δὲ] ζημίωσις καὶ δάκνειν καὶ ὄφλημα. καὶ γὰρ καὶ χειρόγραφά σοι ἐπίκεινται ὁ Θεός. Ο Παρ. 18. 15.
γὰρ ἐλεᾷ σωζεῖ, φησὶ, δάκνεις Θεόν. ἔδωκέ σοι καὶ ἀρραβῶνα, καὶ ἐνέγκας, καὶ ζῶντα Θεὸς ὤν. ποῖον ἀρραβῶνα [δὲ ἐνέγκας]; τὰ σὰ τοῦ πλησίον βίᾳ, τὰ ἀλλότρια, τὰ πνεύματα, τὰ ἀνοίκεια τῶν μαθητῶν. ἵνα τοίνυν ἀναβάλλῃ καὶ ὀκνῇς τοσαῦτα ἤδη λαβών, τοσαῦτα προσδοκᾷν; ἃ μὲν γὰρ ἔλαβες, ἔστι ζῶντα· σῶμα αὐτός σοι διέπλασε· ψυχὴν αὐτός σοι ἐνέθηκεν· ἐπὶ μισεῖ σε λόγῳ μόνον τῶν ὄντι γῆς· τῶν ὁρωμένων σοι ἀπάντων τὴν χρῆσιν ἔδωκεν· ἐχειροτόνησε σοι τὴν ἑαυτοῦ γνῶσιν· οὐ γὰρ σὺ· βάπτισμα τοσούτων κακῶν ἀγαθῶν ἐδωρήσατο· ἔδωκέ σοι τράπεζαν ἱεράν· ἐπηγγείλατο βασιλείαν καὶ ἀπόρρητα ἀγαθά. τοιαῦτα τοίνυν λαβὼν, τοσαῦτα μέλλων λαμβάνειν (πάλιν γὰρ ὁ αὐτὸς ἐρῶ) ἐρεῖ ῥήματα ἀπολλύμενα μακρολογῇ; καὶ ποίαν ἕξεις συγγνώμην; ἀλλὰ σὺν παῖδας πάντως ὁρᾷς, καὶ δι' αὐτοὺς ἀναλύῃ; καὶ μὴν κἀκείνους παίδευσον τοιαῦτα κερδαίνειν κέρδη. καὶ γὰρ εἰ ἀργύριον σοι δεδωρημένον καὶ τόκους φέρον, εἶτα ὀφειλέτης ὑγιαίνων σοι, μυριάκις δὲ εἶλε αὐτὸ τοῦ χρυσίου δὲ γραμματεῖον καταλιπεῖν τῷ παιδί, ὥστε αὐτὸν τὰς προσόδους ἡμέραν πολλὰς, καὶ μὴ ἀναγκάζεσθαι πρεσβείαν καὶ ζητεῖν ἑτέρους τοὺς δημοσιώνας. σὺν νῦν τοῦτο δὸς τὸ χειρόγραφον τοῖς παισίν, σὺν κατάλιπε τῷ Θεῷ αὐτοῖς ὀφειλέτην. σὺ δὲ τὰς μὲν ἀργοὺς καὶ πονηρὰς καὶ δίδου τοῖς παισίν, ἀλλ' ἐὰν ὅπως ἡ προσοδος μένῃ, καὶ ὁ τῶν χρημάτων πλεονασμὸς αὐτοῖς γένοιτο πλείων σὺ τοῦ δὲ χειρόγραφον τοῦτο πόσους ἀργοὺς καὶ προσόδους εὐπορώτερον καὶ τοσούτους φέρον καρποὺς, [τοῦτο] δέδοικας καταλιπεῖν; σὺν πόσης ἂν εἴη τοῦτο εὐηθείας τὸ καὶ προπλήξίας σὺν ζῶντα εἰδὼς οὐ μὴν αὐτοῖς αὐτὸ καταλίπῃς, καὶ αὐτὸς αὐτὸ λαβὼν ἀπελθὼν πάλιν. τοιαῦτα γὰρ τὰ πνεύματα πονηρά, πολλὴν ἔχει τὴν φιλοτιμίαν. μὴ δὴ προχειρώμεθα, μηδὲ ἀπόμαθεν τοὺς καὶ ὠμοὺς προσήμας αὐτοῖς γινώμεθα· ἀλλ' ἐμπορευώμεθα τὰ καλὰ ταῦτα προσκτησάμενοι, ἵνα καὶ αὐτὸ λαβόντες αὐτὰ ἀπέλθωμεν, καὶ τοῖς υἱοῖς τοῖς ἑαυτῶν καταλείψωμεν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξς'. 12 ΚΑΙ ΕΙΣΕΛΘΩΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΙΣ ΤΟ ἱερὸν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψε, καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς, 13 Καὶ λέγει αὐτοῖς· γέγραπται, ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.

Ιωαν. β. ιδ.

ΤΟΥΤΟ καὶ Ἰωάννης φησὶν· ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἐν ἀρχῇ τὸ εὐαγγέλιον, οὗτος δὲ ἐν τοῖς τελείοις· ὅθεν εἰκὸς δεύτερον γεγράφθαι τοῦτο, καὶ τὴν διαφορὰν καιρούς· καὶ δῆλον ἐκ τῆς ἀποκρίσεως. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐν αὐτῇ τῇ πάσχᾳ παρεγένετο· οὗτος δὲ οὐ πολλοῦ. καὶ ἐκεῖ μὲν λέγουσιν Ἰουδαῖοι· τί σημεῖον δείκνυεις ἡμῖν; οὗτος δὲ σιγῶσι, καίτοιγε ὀφθέντος, καὶ ὃ ἦν θαυμάζεσθαι αὐτὸν ποιοῦντος πᾶσι. τοῦτο δὲ κατηγορία μείζων Ἰουδαίων, ὅτι [καὶ] ἅπαξ καὶ δὶς τοῦτο αὐτὸν ποιήσαντος ἐνέμεινον ἔτι τῇ καπηλείᾳ, καὶ ἀντεῖδον αὐτὸν εἰ ἔλεγεν, δέον καὶ τοῦδε μαθεῖν αὐτὸν τιμᾶν τοὺς τοῦ πατέρα τιμῶν, καὶ τὸν οἰκεῖον ἐμόν. καὶ γὰρ καὶ ἐθαυματούργησε, καὶ ἐώρων τοὺς λόγους τοῖς ἔργοις συμφωνοῦντας. ἀλλ' οὐδὲ ὅτως ἐπείθοντο, ἀλλ' ἠγανάκτουν· καὶ ταῦτα τοῦ προφήτου βοῶντος ἀκούοντες, καὶ τῶν παιδίων τοῦδε κράζοντων ἡλικίας ἀσυνέτου τῶν αὐτῶν. διὸ καὶ αὐτὸς τὸν Ἡσαΐαν αὐτοῖς ἐπιτιμᾷ κατηγορῶν καὶ λέγων· ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται. ἐντεῦθεν δὲ μόνον δείκνυσιν αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν θεραπεύσας ποικίλα νοσήματα

14 (Προσῆλθον γὰρ αὐτῷ χωλοὶ καὶ τυφλοὶ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς)

Καὶ τὴν δυνάμιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐξουσίαν ἐδείκνυτο. ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἐπείθοντο, ἀλλὰ μετὰ τῶν λοιπῶν θαυμάτων καὶ τῶν παιδίων ἀκούοντες ἀσυνέτων αὐτὸν κατηγόρουν, καὶ φασιν· οὐκ ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν; ἐγὼ μὲν τοῦτο τοῦ Χριστοῦ ἐνόμιζον εἶναι τοὺς αὐτούς· οὐκ ἀκούετε τί οὗτοι λέγουσιν; ὡς γὰρ Θεῷ ἥδοντο κράζοντι. τί οὖν αὐτός; ὅπως τοῖς φθονεροῖς ἀντέλεγεν, ὑπεπλεκόμενος καὶ κέντρῳ τῇ διορθώσει, λέγων·

16 Οὐδέποτε ἀνέγνωτε, ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον;

Καὶ καλῶς εἶπεν, ἐκ στόματος. οὐ γὰρ τῆς ἀγωγοῦ αὐτῶν ὃ λεγόμενον ἐστὶ· ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ δυναμέως τὸ δυνούσης ὃ τῆς γλώττης ἐκείνων ἄνωθεν. τοῦτο δὲ καὶ τύπος τῶν ἐθνῶν ἐστὶ τῶν φαλλιζόντων, καὶ ἀθέσμων ἡμαρτάντων μεγάλα μετὰ ἀγωγοῦς καὶ πίστεως, καὶ τοῖς ἀποστόλοις ὑπ' ὀνειδισμὸν οὐ μικρὸν προάκλησις. ἵνα γὰρ μὴ ἀγανακτῶσι, πῶς ἰδιῶται ὄντες δυνήσονται τὸ κήρυγμα καταγγεῖλαι, προλαβόντες καὶ παῖδες πᾶσιν αὐτῶν ἐξέβαλον τὴν ἀγανάκτησιν, καὶ θαρρεῖν προεσκεύασαν ὅτι δόσει καὶ αὐτοῖς λέγειν ὁ τούτους ποιήσας ὑμνῳδοὺς. οὐ ταῦτα δὲ μόνα, ἀλλ' ὅτι καὶ τῆς φύσεως ὀξὺ δημιουργὸς, ἐδίδαξε τὸ θαῦμα. καὶ μὴ οὖν παῖδες καίτοι ἄωρον ἔχοντες ἡλικίαν, εὐσημα ἐφθέγγοντο καὶ τοῖς ἄνω ζωώδη. καὶ ὦ ἄνδρες προφερόμενοι μόνοι καὶ μανίας. τοιοῦτον γὰρ ἡ κακία. ἐπεὶ οὖν πολλὰ ἐκεῖνος τὰ προέχοντα τὰ προφητῶν τὰ τῶν ὄχλων· τὰ [προφητῶν] τῆς συκοφαντίας τῶν πωλούντων· τὰ τῶν θαυμάτων· τὰ τῶν παίδων, πάλιν αὐτὸς καταλιμπάνει, ζηλῶν αὐτῶν τὸ ὄγκον τῆς πάθους, καὶ μὴ βουλόμενος ἀρχὴν τῆς διδασκαλίας, ἵνα μὴ ζέοντες τῷ φθόνῳ δυσχερέστερον ὑπολάβωσι τοὺς λόγους.

18 Πρωΐας δὲ ἐπανάγων εἰς τὴν πόλιν, ἐπείνασε. Πῶς προφάσεις πέπλασε; ὅτε συνεχώρησε τῇ σαρκὶ, ὅτε ὑπεδείκνυτο αὐτῆς τὸ πάθος.

19 Καὶ ἰδὼν συκῆν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἦλθεν ἐπ' αὐτὴν, καὶ οὐδὲν εὗρεν, εἰ μὴ φύλλα μόνα.

Μαρ. ια. ιγ.

Ἄλλος φησὶν εὐαγγελιστὴς, ὅτι οὐδέπω καιρὸς ἦν. εἰ δὲ καιρὸς οὐκ ἦν, πῶς ἕτερος εὐαγγελιστὴς φησιν· ἦλθεν, εἰ ἄρα εὕρῃ καρπὸν ἐν αὐτῇ; ὅθεν δῆλον, ὅτι τῆς συκοφαντίας τῶν μαθητῶν ἦν τοῦτο ἀπηχέστερον ἔτι διακειμένων. καὶ γὰρ τὰς συκοφαντίας τῶν μαθητῶν πολλαχοῦ γράφουσιν οἱ εὐαγγελισταί. ὥσπερ οὖν τοῦτο τῆς συκοφαντίας αὐτῶν ἦν, οὕτω καὶ τὸ νομίζειν διὰ τοῦτο αὐτὸν καταβαθὺ διὰ τὸ μὴ ἔχειν καρπόν. ἵνα οὖν ἔνεκα κατηγορῇ; τῶν μαθητῶν ἕνεκεν, ἵνα θαρρῶσιν. ὅπως γὰρ πάντα μὲν ἐνεργήσῃ, σοφίαν δὲ σκόλασον, ἔδει δὲ καὶ τῆς

ὠμοφαγικῆς

τιμωρητικῆς αὐτοῦ δυνάμεως ἀπόδειξιν ποιήσασθαι· ἵνα μάθωσι καὶ οἱ μαθηταὶ καὶ οἱ Ιουδαῖοι ὅτι δυνάμενος ξηραίνειν τὸν φανερωτάτας αὐτοῦ, ἐκὼν συγχωρεῖ καὶ ὑπὲρ ξηραίνει. Οὐκ ἐβούλετο γὰρ τοῦτο εἰς δόξαν θεοπρεπῆ ἀποδείξασθαι, εἰς δὲ φυτοῦ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ τῆς τιμωρητικῆς τὴν ἀπόδειξιν προέφερετο. ὅταν γὰρ εἰς ὄρος, ἢ εἰς φυτά, ἢ εἰς ἄλογα γένη τι τοιοῦτον, μὴ ἀκριβολογοῦ, μηδὲ λέγε· πῶς οὖν δικαίως ἐξηράνθη ἡ συκῆ, εἰ καιρὸς οὐκ ἦν; τοῦτο γὰρ ἑκάστης λιποψυχίας λέγειν ἐστὶ καὶ θαύμασον ὅσα, καὶ θαύμασε καὶ δόξασε τὸν θαυματουργόν. ἐπεὶ καὶ ὑπὲρ τῶν χοίρων τῶν καταποντισθέντων πολλοὶ τοῦτο εἰρήκασι, τοῦ δικαίου γυμνάζοντες λόγον· ἀλλ' οὐδὲ ἐνταῦθα προσοικέον αὐλοῖς. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα ἄλογα, ὥσπερ ἐκεῖνα φυτὰ ἄψυχον. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐκεῖνα ἐποίησεν ὁ Ιησοῦς ἀφεὶς ἅπερ ἐβούλετο, καὶ τὸ κατ' ἐκεῖνα αὐτοῦ ἡ πρόφασις; ὅπερ ἔφην, τῆς τῶν μαθητῶν ὑποψίας τοῦτο ἕνεκεν. εἰ δὲ μηδέπω καιρὸς ἦν, εἶχεν ἄν τινας νόμον δηλοῦσθαι ἐνταῦθα λέγοντας. ἡ γὰρ τούτου καρπὸς ἦν ἡ πίστις· καὶ ὅτε ἦν ὁ καιρὸς τοῦ καρποῦ τούτου, καὶ ἔνεγκε γοῦν αὐτόν. Ἤδη γὰρ αἱ χῶραι λευκαί εἰσι πρὸς θερισμόν, φησὶ καὶ ἀπέσταλκα ὑμᾶς θερίζειν, ἃ οὐκ ὑμεῖς κεκοπιάκατε. Οὐκ ἄρα τοῦτον τι ἀφίτεται ἐνταῦθα, ἀλλ' ὅσον ἔφην, τὴν δυνάμιν ἐπιδείκνυται τὴν τιμωρητικήν. καὶ οὐκ ἐρεῖ τις λέγειν, ὅπου γὰρ ἦν καιρὸς, δείκνυσι, δηλῶν ὅτι προθυμούμενος εἰς τοῦτο ἦλθεν, οὐ δι' ἡμᾶς τοὺς πένητας, ἀλλὰ δι' ἑαυτὸν μαθητάς, οἳ καὶ σφόδρα ἐθαύμασαν, καί τοι πολλῶν ἤδη σημείων ἠκηκοότων μειζόνων· ἀλλ' ὅπερ ἔφην, ξένον τοῦτο ἦν. διὸ γὰρ πρῶτον τὴν ἀνωφερῆ ἐπεδείξατο δύναμιν. διὰ τοῦτο οὐκ ἐπὶ ἄλλῳ φυτῷ, ἀλλ' ἐπὶ τῆς πόρρω ὑψηλοτάτης τὸ σημεῖον ἐποίησεν, ὥστε καὶ ἐντεῦθεν μείζων φανῆναι τὸ θαῦμα. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι δι' αὐτοὺς τοῦτο γέγονεν, ἵνα εἰς τὸ θαρρῆσαι αὐτοὺς ἀλείψῃ, ἄκυρος τῶν ἐξῆς ὢν λέγει. τί δέ φησιν; Καὶ ὑμεῖς μείζονα ἐργάζεσθε, ἐὰν θέλητε πιστεύειν καὶ εὐχῇ θαρρῆσαι.

Ὁρᾷς ὅτι τὸ πρῶτον διὰ αὐτοὺς γέγονεν, ὥστε μὴ δεδοικέναι καὶ τρέμειν ὑπὲρ οὐσίας; διὰ τοῦτο καὶ τοῦτο λέγει, θαρρῆσαι παρασκευάζων καὶ πίστιν. ὃ γὰρ δὴ τοῦτο ἐργάσεσθε μόνον, φησὶν, ἀλλὰ καὶ ἔτι μεταξήσετε, καὶ ἕτερα πλείονα ποιήσετε, πίστις καὶ εὐχὴ θαρρούντων. ἀλλ' ἀληθεύοντες Ιουδαῖοι καὶ πεπυρωμένοι πρὸς διδασκαλίαν αὐτοῦ, προσελθόντες ἠρώτων· τὸ ποία ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; ὑπῆρχε γὰρ τοῖς σημείοις ὑποσκῆψαι οὐκ εἶναι τὸν τῶν κεκηρυγμένων τὸ ἱερὸν προφέρουσιν αὐτοῦ διῤῥήσεων. τοῦτο δὲ καὶ τῷ Ιωάννῃ φαίνονται ἐρωτῶντες, εἰ καὶ μὴ τούτοις τοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ τῇ αὐτῇ γνώμῃ. καὶ γὰρ οὐκ ἐροῦσι· τί σημεῖον δείκνυεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς; ἀλλ' οὐκ ἀπεκρίνατο αὐτοῖς λέγων· λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐγὼ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν· ἐνταῦθα δὲ εἰς ἀπορίαν αὐτοὺς ἐμβάλλει. ὅθεν δῆλον, ὅτι τὸ μὲν ἐρεῖν καὶ ποιοῦμεν ἐστὶ τῶν θαυμάτων· ἐνταῦθα δὲ, τέλος. ὃ δὲ λέγουσι, τοῦτο ἐστί· διδασκαλικὸν ἐδέξω θρόνον; ἱερεὺς ἐχειροτονήθης, ὅτι τοσαύτην ἐξουσίαν ἐπιδείκνυσι, φησὶ; τὸ μὲν οὖν ἐποίησεν αὐθαδειαν ἔχον, ἀλλὰ τῆς εὐταξίας προενόησε τὸ ἱερόν· ἀλλ' ὅμως οὖν ἔχοντες εἰπεῖν, τούτῳ ὑποσκήπτουσι. καὶ ὅτε μὲν ἐξέβαλεν, οὐκ ἐτόλμησαν εἰπεῖν οὖν διὰ τὰ θαύματα· ὑπῆρχε δὲ ὥφθη, ὅτε ὑπεμάσθη. τί οὖν αὐτός; οὐκ ἐξ εὐθείας αὐτοῖς ἀποκρίνεται, δεικνὺς, ὅτι εἰ ἤθελεν ἰδεῖν αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, ἠδύνατο· ἀλλ' ἀνταποκρίνεται αὐτοῖς λέγων·

25 Τὸ βάπτισμα Ιωάννου πόθεν ἦν; ἐξ οὐρανοῦ, ἢ ἐξ ἀνθρώπων;

Καὶ ποία αὕτη [ἡ] ἀκολουθία; μεγίστη μέν οὖν. Εἰ γὰρ εἶπον, ἐξ οὐρανοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· διὰ τί οὖν οὐκ ὑπιστεύσατε αὐτῷ; εἰ γὰρ ὑπίστευσαν, οὐκ ἂν ἠρώτησαν ταῦτα. πρὸς γὰρ αὐτοὺς ἐκεῖνος εἶπεν· Οτι οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ· καὶ, Ἰδοὺ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· καὶ, Αὐτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ· καὶ, Ο ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονε· καὶ, Οτι ὁ πλύνων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ. ὥστε εἰ ὑπίστευσαν ἐκείνῳ, οὐκὰν ἐν τῷ τὸν κωλύον αὐ-

Luc. γ. ις.
Ioan. α. κθ.
Ioan. γ. λα.
Matth. γ. ιβ.

τοῦ Εἰδέναι σε ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῇς. Εἶπα ὑπὲρ κακουργούντες ἔλεγεν, οὐκ ἴσμεν, οὐκ εἶπεν, οὐδὲ ἐγὼ οὐκ οἶδα· ἀλλά τί; οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν. εἰ μὴ γὰρ ἠγνόουν, διδάσκεσθαι αὐτοὺς ἔδει· ὑπὲρ ἃ κακουργοῦσιν, εἰκότως οὐδὲν αὐτοῖς ἀποκρίνει). καὶ πῶς οὐκ εἶπον, ἐξ ἀνθρώπων τὸ βάπτισμα;

26 Ἐφοβοῦντο οὖν ὄχλους, φησίν.

Εἶδες διεστραμμένην καρδίαν; πάντα χρὴ τῷ Θεοῦ καταφέρουσι, καὶ μηδὲ τοὺς ἀνθρώπους ἀπόντα προφέρουσι. καὶ γὰρ οὗτοι διὰ τοῦτο ἐφοβοῦντο, οὐκ αἰδούμενοι ἄνδρα, ἀλλὰ μηδὲ τοὺς ἀνθρώπους· καὶ τῷ Χριστῷ πιστεύει μηδὲ τοὺς ἀνθρώπους οὐκ ἤθελεν· καὶ πάντα αὐτῶν ἐστιν ἐπίκλητα τὰ κακά. Εἶπά φησι·

28 Τί ὑμῖν δοκεῖ; ἄνθρωπος εἶχε τέκνα δύο, καὶ λέγει τῷ πρώτῳ· ὕπαγε, σήμερον ἐργάζου εἰς τὸν ἀμπελῶνα.

29 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν, οὐ θέλω· ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς, ἀπῆλθε.

30 Καὶ προσελθὼν τῷ δευτέρῳ εἶπεν ὡσαύτως. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Ἐγὼ ἀπέρχομαι, καὶ οὐκ ἀπῆλθε.

31 Τίς οὖν ἐκ τῶν δύο ἐποίησε τὸ θέλημα τοῦ πατρός; λέγουσιν αὐτῷ, ὁ πρῶτος.

Πάλιν δὲ προβολὰς αὐτοῖς ἐλέγχει, τοῦ τε αὐτῶν ἀγνωμοσύνου, καὶ τὸ τῶν σφόδρα κατεγνωσμένων καταπεπτωκὸς ἀπιστότερος. τὰ γὰρ δύο τέκνα ταῦτα δηλοῖ τοῦτο, ὅ καὶ ὅτι τῶν ἐθνῶν ἐστὶ καὶ ὅτι Ἰουδαίων γέγονε. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι οὐχ ὑποταγήσεσθαι, οὐδὲ ἠμύνθησαν ἀκούσεσθαι τοῦ νόμου, πρὸ τῶν ἔργων ἐπεδείξαντο τοῦ ὑπακούειν· καὶ οὗτοι ἐπόντες, πάντα ὅσα μὴ εἶπεν ὁ Θεὸς, ποιήσομεν καὶ ἀκουσόμεθα, πρὸ τῶν ἔργων πεπήκουσαν. διὰ τοῦτο, ἵνα μὴ νομίσωσι νόμον αὐτὸν ὠφελεῖν, δείκνυσιν ὅτι αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο αὐτοὺς καταδικάζει· ὅπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλός φησιν· Οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ Θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται. διὰ τοῦτο, ἵνα καὶ αὐτοὺς ταχέως ποιήσῃ, πρὸ αὐτῶν ἐξενεχθῆναι τοῦ ψήφου παρασκευάζει· ὅπερ καὶ ἐν τῇ ὀπτασίᾳ παρὰ τοῦ ἀμπελῶνος· καὶ ἵνα τοῦτο γνωρίσῃ, ἐπ' ἄλλου προσώπου γυμνάζει τὸ ἔγκλημα. ὑπὲρ γὰρ ἐξ ἀθεΐας οὐκ ἠθέλησαν ὁμολογῆσαι, διὰ παραβολῆς αὐτοῖς ἐμβάλλει λοιπὸν εἰς ὅπερ ἐβούλετο. ὅτι δὲ ζωντὸς τὰ λεγόμενα τοῦ ψήφου ἐξηύρηκεν, τότε ἀποκαλύπτει λοιπὸν τὸ ζωποιασμένον, καὶ λέγει· Ὅτι τελῶναι καὶ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

32 Ἦλθε γὰρ Ἰωάννης πρὸς ὑμᾶς ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ· οἱ δὲ τελῶναι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ μεταμεληθῆτε ὕστερον, τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ.

Εἰ μὲν γὰρ εἶπεν ἁπλῶς, πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς, ἔδοξεν ἂν φορτικὸς εἶναι ὁ λόγος· νυνὶ δὲ μὴ τοῦ αὐτοῦ ψήφου ἀποφαινόμενος, ἀνεπαχθὴς ἦν δοκεῖν. διὰ τοῦτο καὶ τοῦ αἰτίου προσήψησι. Τίς δὲ ἦν αὕτη; ἦλθεν Ἰωάννης, φησὶ, πρὸς ὑμᾶς, οὐ πρὸς ἐκείνους· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης. οὐδὲν γὰρ τοῦτο ἔχετε ἐγκαλεῖν, ὅτι ἠμεληκόσι τις ἦν καὶ οὐδὲν ὠφελῶν· ἀλλὰ καὶ ὁ βίος ἀνεπίληπτος καὶ ἡ προαίρεσις πολλὴ, καὶ οὐ προσεῖχετε αὐτῷ. καὶ μὴ τοῦτον καὶ ἕτερον ἔγκλημα, ὅτι τελῶναι προσέχον· καὶ μὴ τοῦτο πάλιν ἄλλο, ὅτι οὐδὲ μετ' ἐκείνους ὑμεῖς. ἔδει μὲν γὰρ καὶ αὐτῷ· ὃ δὲ μηδὲ μὴ τούτους, πάσης συγγνώμης ἐστερημένον ἦν, καὶ ἄφατος κἀκείνων ἔπαρσις, καὶ τούτων κατηφεία. πρὸς ὑμᾶς ἦλθε, καὶ οὐ προσήκατε· οὐκ ἦλθε πρὸς ἐκείνους, καὶ ἐδίδαξατο, καὶ οὐδὲ ἐκείνους ἔχετε διδασκάλους. ἔφα δὲ πόσων ἐκείνων δείκνυται ὃ ἐγκώμιον, καὶ τούτων ἡ κατηφεία. πρὸς ὑμᾶς ἦλθεν, οὐ πρὸς ἐκείνους· ὑμεῖς οὐκ ἐπιστεύσατε, τοῦτο ἐκείνους οὐκ ἐσκανδάλισεν· αὐτοὶ ἐπίστευσαν, τοῦτο ὑμᾶς οὐκ ὠφέλησε. Τὸ δὲ προάγουσιν, οὐχ ὡς τούτων ἐποιμῶσιν, ἀλλ' ὡς ἐλπίδα ἐχόντων, ἐὰν ἐθέλωσιν. οὐδὲν γὰρ οὕτως, ὡς ζηλοτυπία διεγείρει τοὺς παχυτέρους.

διὰ

διὰ τοῦτο ἀεὶ λέγω· ὅτι ⁂ ἕξακοσι πεζοὶ, καὶ ⁂ πεζοὶ ἑξακόσιοι. διὰ τοῦτο καὶ πόρνας ἐπήγαγε καὶ τελώνας, ἵνα πάντας κλωσῃ. καὶ γὰρ τὰ δύο ταῦτα ἄκρα ἁμαρτήματα ἐξ ἔρωτός ἐστι χαλεποῦ ἰασόμενα, ὃ μὴ ἀπὸ σωμάτων, ὃ δὲ ἀπὸ χρημάτων ἐπιθυμίας. δείκνυσι δὲ ὅτι τοῦτο μάλιστά ἐστιν ἀκοῦσαι νόμου Θεοῦ, ὃ Ἰωαννὴν πιστεῦσαι. οὐκ ἄρα χαρίτος μόνης ὃ εἰσιλθεῖν πόρνας, ἀλλὰ καὶ διορθώσεως. οὐ γὰρ μένουσαι πόρναι εἰσῆλθον, ἀλλ' ἀναχωρήσασαι καὶ πιστεύσασαι καὶ μεταβαλόμεναι, οὕτως εἰσῆλθον. εἶδες πῶς ἀπαρχὴν ⁂ λόγων ἐποίησε τὴν μετάνοιαν ἀπὸ τῆς παραβολῆς, ἀπὸ τῆς τῶν πορνῶν ἐπαγωγῆς; οὐδὲ γὰρ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι οὐκ ἐπιστεύσατε Ἰωαννῇ; ἀλλ' ὃ πολλῷ πλημμελέστερον ἦν, οὐ τελώνας καὶ πόρνας παρεδείς, ὅτι τοῦτο ἐπήγαγεν, ἀπὸ τῶν τοιούτων ἀκριβείας διελέγχων αὐτοῦ τὸ ἀσύνετον, καὶ δεικνὺς ὅτι ὄντως φόβου ἀνθρώπων πάντα ποιοῦσι καὶ δόξαν κενήν. καὶ γὰρ ⁂ Χριστὸν οὐχ ὁμολογοῦσιν ὄντα φόβου, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται· καὶ τὸν Ἰωάννην πάλιν οὐκ ἐπόλμων κακίζειν· οὐδὲ τοῦτο δι' ἀνάγκην, ἀλλὰ διὰ φόβον. ἅπερ ἅπαντα ἔλεγξε διὰ τῶν εἰρημένων, καὶ χαλεπωτέρους ὄντας ἐπήγαγε τοῦ πλησίου, εἰπών· ὑμεῖς δὲ εἰδότες οὐ μετεμελήθητε ὕστερον, τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ. κακὸν μὲν γὰρ καὶ τὸ ἄρχειν μὴ ἐλέσθαι τὸ καλόν· μείζων δὲ κατηγορία, τὸ μηδὲ μεταθέσθαι. μάλιστα γὰρ τοῦτο ἐργάζεται πολλοὺς πονηροὺς, ὃ καὶ τῶν παλαιῶν ἐκείνους ὁρῶν ἀπὸ ἀναμαθησίας ἑκάστης.

Ἀλλὰ μηδεὶς ἔστω τοιοῦτος· ἀλλὰ κἂν εἰς ἑκατὸν κατενεχθῇ κακίας, μὴ ἀπογινωσκέτω τὸν ὅπου τὸ βέλτιον μεταβολήν. ῥᾴδιον γὰρ ἐξ αὐτῶν τῶν βαράθρων τῆς πονηρίας ἀνενεγκεῖν. ἢ οὐκ ἠκούσατε πῶς ἐκεῖνη ἡ πόρνη, ἡ ὅπου ἀσελγείας πόθεν προελάσασα, πόθεν ἀπέκρυψεν ἡ βλασφημία; ἀλλὰ τὸν οὐ τοῖς βλασφήμοις λέγω, ἀλλὰ τὸν ὅπου τῆς ἡμετέρας τῆς ἡμετέρας, τὸν ἐκ Φοινίκης τῆς παγανωμοτάτης πόλεως. καὶ γὰρ αὕτη ἡ πόρνη ποτὲ πρὸς ἡμῖν ἦν, τὰ πρῶτα ὅπου τῆς σκηνῆς ἔχουσα, καὶ πολὺ τὸ ὄνομα αὐτῆς πάντας ἦν· οὐκ ἐν τῇ πόλει τῇ ἡμετέρᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ μέχρι Κιλίκων καὶ Καππαδοκῶν. καὶ πολλὰς μὲν ἐκένωσεν οὐσίας, πολλοὺς δὲ ἔβλεπεν ὀρφανούς· πολλοὶ δὲ αὐτὸν καὶ εἰς γενεὰν ἐθαύμασαν, ὡς ἐν τῇ τοῦ σώματος ὥρᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς φαρμάκοις ἐκφύνα τὰ δίκτυα πλέκουσαν. ἔβλεπέ ποτε καὶ Βασιλίδος ἀδελφὸν αὕτη ἡ πόρνη. καὶ γὰρ πολλὴ ἦν αὐτῆς ἡ τυραννίς. ἀλλ' ἀφέσθω· οὐκ οἶδ' ὅπως, μᾶλλον δὲ οἶδα σαφῶς. βουληθεῖσα γὰρ καὶ μεταβληθῆναι, καὶ διὰ Θεοῦ τὸν χάριν ἐπιπαρασαμένη, κατέφθινσεν ἅπαντων ἐκείνων, καὶ ῥίψασα τὸν ἀβδόλου καὶ μαγδαλείας, πρὸς ⁂ ὁράσεις ἀνέδραμε. καίτοιγε ὑδὲν αἰσχρότερον αὐτῆς ἦν, ὅτε ὅπου τῆς σκηνῆς ἦν· ἀλλ' ὅμως ὕστερον πολλὰς πρῴλασε τῇ τῆς ἐπιεικείας ὑπερβολῇ, καὶ σάκκον περιθεμένη πάντα ⁂ χρόνον οὕτως ἤσκησε. ταύτης ἔνεκεν καὶ ὕπαρχος ἐνεχλήθη, καὶ γραπτὰ πάντα ἐπλίσθησαν, καὶ μετὰ ζήσας πρὸς τὸν σκηνὸν αὐτὸν οὐκ ἴσχυσαν, οὐδὲ ἐξαγαγεῖν τῶν ὑποδεδεμένων αὐτὸν πόδας. αὕτη μυστήρια καταλιποῦσα τῶν ἀπορρήτων, καὶ τῆς χάριτος ἀξίαν ἐπιδειξαμένη ἀπόνοιαν, οὕτω ⁂ βίον κατέλυσεν, ἅπαντα ἀπονιψαμένη διὰ τῆς χάριτος, καὶ μὴ τὸ βάπτισμα πολλὴν ἐπιδειξαμένη τὴν φιλοσοφίαν. οὐδὲ γὰρ φιλῆς ὅπως μετέδωκε τοῖς ποτὲ ἐραστοῖς ὅπου τοῦτο ἐλθοῦσιν, ἀποκλείσασα ἑαυτὴν, καὶ ἔτη πολλὰ καθάπερ ἐν δεσμωτηρίῳ διατελέσασα. ὥστε ἔσονται ⁂ ἕξακόσιοι πεζοὶ, καὶ ⁂ πεζοὶ ἑξακόσιοι· ὅταν πάντας τὸ πεπυρωμένης ἡμῖν ψυχῆς διῇ, ἐν ὃ κωλύον ἦν ἡμᾶς, μέγαν καὶ ἄμαχον. μηδεὶς τοίνυν τὴν ἐν κακίᾳ ἀπογινωσκέτω· μηδεὶς ἐν ἀρετῇ ὢν νυστάζέτω, μήτε ὅταν πλουτῇ. πολλάκις γὰρ αὐτὸν ἡ πόρνη προελθοῦσα). μήτε σκῆνος ἀπογινωσκέτω· δυνατὸν γὰρ αὐτὸν καὶ τοὺς πεζοὺς προελθεῖν. ἄκουσον τί φησιν ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Ἱερουσαλήμ· Εἶπον μὴ ὃ πορνήσας αὐτὸν ταῦτα πάντα, πρὸς μέ ἀλλὰ στρέψον, καὶ οὐκ ἀνέστρεψαν. ὅτε γὰρ ἐπεμελήθημεν εἰς τὸν σφοδρὸν ἀγάπτιον τοῦ Ier. 3. a. 1.

ΗΘΙΚΟΝ

Θεοῦ,

Θεοῦ, ὑ μέμνηται τῶν πετεινῶν. οὐκ ἔστιν ὡς ἀῦ θεσπος ὁ Θεός. οὐ γὰ ὀνειδίζει τὰ παρελθόντα, οὐδὲ λέγει· ἐφ᾽ οἷς τοσοῦτον χρόνον ἀπελείφθης, αἷ μετεμοήσωμεν· ἀλλ᾽ ἀγαπᾷ, ὅτεμ πετεινῶμεν· μόνον ὡς χρὴ πετεινώμεν. κολληθῶμεν [τοίνυν] αὐτῷ σφοδρῶς, ὑ πετεπλώσωμεν τῆ φόβῳ αὐτὸν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. ταῦτα γέγονεν οὐκ ἐν τῇ
δ. Βασ. κα. κτιτῇ μόνον πετεγμένα, ἀλλὰ δὲ ἐν τῇ παλαιᾷ. τί γὰ τῶ Μωσαῆ χεῖρες; ἀλλ᾽ ἠδυνήθη
γ. Βασ. ια. δ. Ⓦ θεὸν ἑλεῆσαι ἅπαν. τί τῶ Σολομῶντος μακαριώτερον; ἀλλ᾽ ἀπενυσταξεν ἐπὶ τοῦ
μᾶλλον ἢ ὑ ἀμφότερα ἐν ἐκείνῳ ἔχω δοξάσαι ἡμόμενα, ἐν τῷ πατεῖ ἢ τότε. ὑ γὰ ὑ καλὸς ὑ κακὸς γέγονέ ποτε ὁ αὐτός. τί τῶ Ἰούδα μακαριώτερον; ἀλλ᾽ ἐλθὼν πετεδότης. τί
τῶ Παύλου ἀθλιώτερον; ἀλλ᾽ ἐλθὼν βλάσφημος διώκτης. τί Ματθαίου χεῖρον; ἀλλ᾽ ἐλθὼν ἀπόστολος. τί τῶ Σίμωνος ζηλωτοῦ τερον; ἀλλ᾽ ἐλθὼν καὶ αὐτὸς ἀπόντων ἀθλιώτερος. πόσας τοιαύτας ἑτέρας βούλει ἰδεῖν μεταβολὰς ὑ πάλαι γενομένας, ὑ νεῶν γενομένας καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν; ἐχὲ δή τοῦτο λέγω, μήτε ὁ ἐπὶ τῆς σκιᾶς ἀπογνώσκέτω, μήτε ὁ ἐν τῇ σκληρία θαῤῥείτω. πετεῖς μὲ γὰ τοῦτόν φησιν, Ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ· πετεῖς δ᾽
α. Κορ. ι. ιβ. Ισρ. π. δ. σκῆνον, Μὴ ὁ πίνων οὐκ ἀνίσταται; ὑ, Τὰς πα᾽ εμένας χεῖρας, ὑ τὰ πεδαλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε. πάλιν πετεῖς τούτους φησί, χειροτονήσατε· πετεῖς δ᾽ ἐκείνους, Ἐγίνετο ὁ κλύδων δὲ ἀνάστα οὐκ ἔτι νεκρῶν. ὅτοι μὲ γὰ φυλάξαι δέονται ὅπερ ἔχουσι, σκῆνοι δ᾽ ἡμέσθαι ὅπερ οὐκ εἰσίν· ὅτοι θεατηρῆσαι τὴν ὑγίειαν, σκῆνοι τῆς ἀῤῥωστίας ἀπαλλαγῆναι. κάμνουσι γὰ· ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ὑ τῶ κεκμηκότων ὑγιαίνουσι, ὑ τῶ ὑγιαινόντων ῥᾳδυμήσαντες ἀῤῥωστοῦσι. πετεῖς μὲ οὖν σκείνους φησίν· ἴδε, ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάῤτῃς, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται· πετεῖς δ᾽ τοῦτους, θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; ἄφεσι Ⓦ κεφάλαιόν σου, ὑ ἐλπὶς, ὕπαρ ὡς τὸ οἰκοδομεῖν γὰ, δεινὸ πετέλεσις ἡ ἁμάῤτια· μᾶλλον δ᾽ οὐδὲ πετέλεσις μόνον ὄντι, ἀλλὰ δὲ ἄλλο τι χαλεπώτερον. ὑ γὰ ἐν ἀῤχῇ μόνον ἀγαθῶν ὄντι ὁ τοιοῦτος, ἀλλὰ ὑ ἐν ἐνεργείᾳ κεκτῆσθαι. ἀλλ᾽ ὅμως κἂν ὕστερον ὀφειλήμενος ᾖς, κἂν θέλῃσης μακρὰν ὀφειλὰς ἦναι, πάντα λύει ἡ ταχεῖα. καὶ πειάσητι οὖν τὸν κλίνει. οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὁ ᾧ ἦ ἔρχομαι ἐγὼ, ἄλλος πετὸ ἐμοῦ καταβαίνει. ἀῦ γὰ πλήσῃς κατιθεῖν εἰς τὸν πηγὸν, οὐδεὶς ὁ κωλύων. οὐκ ἀναλίσκεται, ὑ δαπανᾶται ἡ χάρις. πηγή τίς ὄστιν ἀναβλύζουσα διηνεκῶς, οὐκ τῶ πληρώματος αὐτὸ πάντες θεραπεύομεθα ὑ ψυχὰς ὑ σώματα. πετορχώμεθα τοίνυν ὑ νῦν. ὑ γὰ ἡ Ῥαὰβ πόρνη ἦν, ἀλλ᾽ ἐσώθη· ὑ ὁ λῃστὴς ἁμάρτωλος ἦν, ἀλλὰ πεδείσου πολίτης ἐγένετο. δὲ ὁ μὲ Ἰούδας μετὰ τῶ διδασκάλου ὤν, ἀπώλετο· ὁ ἦ λῃστὴς ἐν τῷ σταυρῷ μαθητὴς ἐγένετο. ταῦτα τῶ Θεοῦ τὰ πεδείγματα. ὕτως Ⓤ μάλιστα ἠυδοκίμησαν· οὕτως ὁ τελώνης βλάσφημος ἐγένετο· οὕτως ὁ βλάσφημος, ἀπόστολος. ταῦτα ὅρα, ὑ μηδέποτε ἀπογνῷς, ἀλλ᾽ ἀεὶ θαῤῥεῖ ὑ ἐλπίζε σεαυτόν. ἄφαγε μόνον τῆς ὁδοῦ τῆς κακῆς φερούσης ὑ πετεύχου τὰ χέως. μὴ τὰς θύρας ἀποκλείσῃς, μὴ τὴν εἴσοδον φεάξῃς. βεαχὺς ὁ πῶν κάμνεις, ὀλίγος ὁ πόνος. εἰ ἦ ὑ πολὺς ἦν, οὐδὲ ὕτως ἀπαγορεύειν ἔδει. κἂν γὰ μὴ κάμῃς Ⓦ κέλλιστον τοῦτον κάματον Ⓦ τῇ μετανοίᾳ ὑ ἀρετῇ, τῷ πῶ κόσμῳ πάντως κάμῃ ὑ τὰ λεπωρήσεις ἕτερος. εἰ ἦ δὲ τοῦτο κἀκεῖ κάματος, ἐφ᾽ τί μὴ τοῦτον αἱρούμεθα Ⓦ πολὺν ἔχοντα Ⓦ καρπὸν ὑ μεγάλην τὴν ἀμοιβήν; κατοιγε οὐδὲ ὁ αὐτὸς κάματος οὗτος κἀκεῖνος. τὸ μὲ γὰ τοῖς βιωτικοῖς δὲ κίνδυνοι ξιωτικοὶ, ὑ ζημίαι ἐπάλληλοι, καὶ ἡ ἐλπὶς ἄδηλος, ὑ ἀγλωσσέπεια πολλὴ, ὑ χρημάτων ὑ σωμάτων ὑ ψυχῆς δαπάνη· καὶ τοῖς ἡ τῶ καρπῶν ἀπόδοσις πολὺ τῆς ἐλπίδος καταδεεστέρα, ἀῦ ἀρὰ βλασφήσῃ. οὐδὲ γὰ πόνος

φέρει

φέρει καρπὸν ὁ τῶ βιωτικῶ πραγμάτων ἱδρώς· πλὴν ἀλλὰ ὅταν μὴ δίκαιόν ᾖ, ἀλλὰ καὶ πολλὴν ἐπέγκῃ τὴν φορὰν, ἐν βραχεῖ πάντα ἀφανίζει τῶ χρόνῳ. ὅταν γὰρ γηράσῃς, καὶ μηκέτι λοιπὸν ἀκριβῶς τῆς ἀπολαύσεως τὸ ἄθλον ἔχῃς, τί σοι φέρει τὰς ἀμοιβὰς ὁ πόνος. καὶ ὁ μὲν πόνος ἐν ἀκμαίζοντι σώματι· ὁ δὲ καρπὸς ἐν γήρᾳ, ἐν γηγεραικότι ἐπ' ἐλπίδι, ὅταν καὶ τὸ ἄθλον ὁ χρόνος καταμαράνῃ, καὶ εἰ μὴ καταμάρανεν, ἡ τῆς πλουτοῦς ἐλπὶς οὐκ ἠφίει τυφᾶν. ἐκεῖ δὲ οὐχ ὕπνος· ἀλλ' ὁ μὲν πόνος, ἐν φθορᾷ καὶ πλουτοῦντι σώματι· ὁ δὲ σῖφμος, ἐν ἀγήρῳ καὶ ἀθανάτῳ καὶ τέλος οὐκ ἔχοντι. καὶ ὁ μὲν πόνος, καὶ πρόσκαιρος καὶ βραχύς· ἡ δὲ ἀντίδοσις, καὶ ὑστέρα καὶ ἀπείρως, ἵνα μὴ ἀδείας ἀναπαύῃ λοιπὸν, μηδὲν προσδοκῶν ἀπὸ σοῦ. καὶ γὰρ ἔστι μεταβολὴν δῶσαί ποτε λοιπὸν, ὅταν ἐκτήσωνται καθάπερ ἐκεῖνοι. ποῖα οὖν ταῦτα ἀγαθά, ἃ μήτε ἀσφαλῆ, καὶ βραχέα καὶ πάλιν, καὶ πρὶν ἡ φθορὰν ἀφανίζομενα, καὶ μὴ πολλῶν κλύδωνα πόνων; ποῖα δὲ ἐκείνων ἀγαθὰ ἴσα, τῶν ἀκινήτων, τῶν ἀγηράτων, τῶν μηδένα μόχθον ἐχόντων, τῶν καὶ τοῦ χρόνου τῶν ἀγώνων τοῦτο φέρειν σοι χαμαιζόντων; ὁ γὰρ χρημάτων καταφρονῶν, ἐν ὀστράκοις ἤδη λαμβάνει μισθὸν, φρυγίδος ἀπαλλαττόμενος, βασκανίας, συκοφαντίας, ὀπτοκλῆς, φθόνου. ὁ δὲ σώφρων καὶ κοσμίως ζῶν, καὶ πρὸ τῆς ὀστράκου ἀποδημίας φέρεται ἐν ὀστράκῳ, ἀχημοσύνης, γέλωτος, καταδύσεως, κατηγορίας, τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀπαλλαττόμενος δεινῶν. ταῦτα δὲ ἄλλα πάντα ὁμοίως τῆς δρετῆς μέρη ὀστράκου ἤδη ἡμῖν δίδωσι τὴν ἀμοιβήν. ἵν' οὖν καὶ τῶν πτώσεων καὶ τῶν μωρῶν ὀπτύχωμεν ἀγαθῶν, φύγωμεν κακίαν, καὶ ἐλώμεθα δρετήν. ὅταν γὰρ καὶ σὺν τούτῳ πνιφήσωμεν, καὶ τῶν μωρῶν ὀπτυξώμεθα ἀγαθῶν· ὧν ἠξιώσατο πάντας ἡμᾶς ὀπτυχῆναι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξη. 33 ΑΛΛΗΝ ΠΑΡΑΒΟΛΗΝ ΑΚΟΥΣΑΤΕ· ΑΝθρωπός τις ἦν οἰκοδεσπότης, ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκε, καὶ ὤρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν, καὶ ᾠκοδόμησε πύργον· καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν.

34 Ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ. 35 Καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν. 36 Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως.

37 Ὕστερον δὲ ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, λέγων, ἴσως ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου. 38 Οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν, εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ κατάσχωμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ.

39 Καὶ λαβόντες αὐτὸν ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, καὶ ἀπέκτειναν.

40 Ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις; 41 Λέγουσιν αὐτῷ, κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν.

42 Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας;

Πολλὰ

ΠΟλλὰ ἀπὸ τῆς παβολῆς αἰτίπεται ταύτης· τῦ Θεοῦ τὴν προνοίαν τὴν εἰς αὐτοὺς ἀνέωθεν γεγυμνωμένην, ὃ δὲ ἀρχὴς αὐτῷ φοινικὸν, ὃ μηδὲν παβλεφθῆναι τῷ ἡκότων εἰς ὑπιμέλειαν, ὃ ἢ παρφητῶν σφαγὰς μὴ ἀπεγραφῆναι αὐτούς, ἀλλὰ καὶ Ⓦ υἱὸν πέμψαι, ὃ ἢ τῆς χαμῆς ἢ τῆς παλαιᾶς εἶναι ἢ Ⓦ αὐτὸν εἰς Θεὸν, ὃ μεγάλα αὐτῷ Ⓦ βάπτον καταρῆσαι, τὸ τὴν ἐχάτην δίκην τῦ σαυρῦ ἢ τ' πολυμήματος αὐτὸς ὑποφέρουσιν, τῷ ἐθνῶν τὴν κλῆσιν, τῷ Ἰουδαίων τὴν ἔκπτωσιν. δι' ἃ τῦτο οὖν αὐτὴν μὴ τὴν ἔμπροσθεν τιθῆσιν, ἵνα δείξῃ καὶ τοῦθεν τὸ ἔγκλημα μείζον ὂν σφόδρα ἀσύγνωστον. πῶς ἢ τίνι τρόπῳ; ὅτι τοσαύτης τυχόντες ἐπιμελείας, πορισῶν ἢ τελωνῶν ἠτιμήθησαν, ἢ παβὰ τοσῦτον. θέα γὰρ ἢ αὐτὴν τὴν προνοίαν τὴν πολλὴν, ἢ τὴν τῶν ἀρχόντων τὴν ἄφατον. ἢ γὰρ ἄτῷ γεωργῶν ἴδῃ, αὐτὸς ἐποίησε· τὸ φραγμὸν περιθεῖναι· τὸ φυτεῦσαι Ⓦ ἀμπελῶνα, καὶ ἄλλα πάντα· τὸ μακρὰν αὐτοῖς καταλιπεῖν, τὸ ὑπιμελεῖσθαι τῶν ὄντων, ἢ δι' ἀφυλαξίαν καὶ δοθέντα. ὅδει γὰρ ἴσως ἐλλειφθῆν, ἀλλὰ πάντα ἀπηρτισμένα· ἢ οὐδὲ ὕστερον ἐκέρδησεν, ἢ τοσῶτα τοσῦτον ἀπολαύσαντες παρ' αὐτῦ. ὅτε γὰρ ἐξ Αἰγύπτου ἐξῆλθον, ἢ νόμον ἔδωκε, καὶ πόλιν ὠύησε, ἢ θυσιαστήριον κατεσκεύασε, ἢ ναὸν ᾠκοδόμησε, ἢ ἀπεδήμησε· τυτέστιν, ἐμακροθύμησεν, οὐκ ἀεὶ τοῖς ἁμαρτάνουσι παραπόδας ἐπάγων τὰς τιμωρίας. τὴν γὰρ ἀποδημίαν, τὴν πολλὴν αὐτῦ μακροθυμίαν φησί. ἢ ἀπέστελε τοὺς δούλους αὐτῦ (τυτέστι, τοὺς προφήτας) Ⓦ καρσὶ λαβοῦσι· τυτέστι, τὴν ὑπακοὴν, τὴν δι' ἔργων ἐπίδειξιν. οἱ δὲ καὶ τοῦθα τὴν κακίαν ἐπεδείξαντο· ἢ τὰς μὴ δούναι Ⓦ καρπὸν τοσαύτης ἀπολαύσαντας ἐπιμελείας, οὐδ' ἀρχὰς ἴσῃ, ἀλλὰ δὲ τὰς δυναστείας παρὰ τῶν ἐλθόντας. τοῦ γὰρ οὐκ ἔχοντας δοῦναι, καὶ ὀφείλοντας, οὐκ ἀγωνιᾷ ἐχεῖνος οὐδὲ δυναστεύειν, ἀλλὰ παραιτεῖται. ὁ δὲ μὴν ἀναπλήσαι, ἀλλὰ ἢ αἰμῦ τὰς χεῖρας ἐπέπλησαν· ἢ δίκην ὀφείλοντες, αὖθις δίκην ἀπαιτοῦσιν. δι' τῦτο ἢ δεύτερος ἔπεμψε ἢ τρίτος, ἵνα δειχθῇ ἢ ἡ τῶν κακία, καὶ ἡ τῆς πέμψαντος φιλανθρωπία. δι' ἃ τί μὴ Ⓦ ὁμοῦ ἔπεμψεν; ἵνα ὁ τὴν εἰς ἐκείνους ὀργὴν καταγνόντες ἑαυτῷ, ἢ Ⓦ θυμὸν ἀφέντες, ὀκνῆσον ἅπαξ ἀπῶσιν ἐλθόντα. αἱ δὲ ἕτεροι λόγοι· ἀλλὰ πέως ἔτι τὰ ἑξῆς ἴωμεν. ἵνα δὲ ὅτι ὁ, ἵσως ὅτε ἀπήσονται; ὀχὶ ἀγνοοῦντος (ἅπαντι) ἀλλὰ θέλοντος δεῖξαι τὸ ἁμάρτημα μέγα, ἢ ἀπολογίας ἁπάσης ἐστερημένον. ἐπεὶ αὐτὸς οἶδεν, ὅτι ἀναιρήσουσιν, ἔπεμψε· λέγε δή, ὅτε ἀπήσονται [Ⓦ μὴ ὁμοῦ,] ὃ ἐθέλουσι ὀφθῆναι ἀπαγγέλλων, ὅτι ἔδει αὐτὸν ὅτε ἀπῶσι. ἐπεὶ καὶ ἄλλαχοῦ φησιν, ἐὰν ἄρα ἀκούσωσιν· οὐδὲ ὡς ἀγνοῶν· ἀλλ' ἵνα μὴ λέγωσί τινες τὸν ἀγνωμόνων, ὅτι ἡ παρῤῥησία αὐτῦ γέγονεν ἀναγκαστικὴ τῆς παβαχθῆς. δι' τῦτο ἄπω σημαίνει τὰ λεγόμενα, ἐὰν ἄρα λέγων δὲ ἴσως. εἰ γὰρ ἢ πρὸς τοὺς δούλους ἀγνώμονες ἐθέμιντο, τὸ γοῦν δὲ ἀξίωμα αἰδεσθῆναι ἐχρῆν. τί δῆτα; δέον προσδραμεῖν, δέον αἰτῆσαι συγγνώμην ὅτι τοῖς πεπλημμεληκόσιν, * ἐπαγωνίζονται [τοῖς παρεστῶσιν, ἐπαποδύονται] τοῖς μιαίσμασιν, ἀεὶ τὰ παρόντα τοῖς δευτέροις ἀποκρύπτοντες. ὁ δὲ αὐτὸς ἀλλαχῦ ἔλεγε, Πληρώσατε δὲ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν. δῆλον γὰρ αὐτοῖς ταῦτα ἐποίουν ἢ παρόντα λέγοντες· Αἱ χεῖρες ὑμῶν αἵματος πλήρεις· καὶ, Αἵματα ἐφ' αἵμασι μίσγουσι· δι, Οἰκοδομοῦντες Σιὼν ἐν αἵματι. δῆλον οὐκ ἐσωφρονίζοντο· καίτοι ταῦτα λαβόντες παρὰ τὸν ἀποτολῶν, δι' οὗ φονεύσεις, καὶ μυρίων ἑτέρων κεκλυσθέντες ἀπέχεσθαι, ἢ δι' ἃ τὰ δι' ἃ πολλῶν ἢ πάντα πῶν εἰς τὴν φυλακὴν τῆς ἀποτολῆς ταύτης ἀναγέμοι. ἀλλ' ὅμως τὴν παρεοῦσαν ἐκείνων οὐκ ἀπέλεγεν ζωὴν θαι. ἀλλὰ τί λέγουσιν ἰδόντες αὐτόν; δῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτόν. ἵνος ἔνεκεν, ἢ Δέσποτα; ἵνα ποτὲ ἔχοντες ἐγκαλῆν, ἢ μικρὸν, ἢ μέγα; ὅτι ἐπίμησιν ὑμᾶς, ἢ Θεὸς ὢν, δι' ἄθεσπος

Ματθ. κγ. λβ. Ησ. α. ιε. Ωσ. δ. β. Μιχ. γ. ι.

αὐθεφπος ἐλθὼν δι' ὑμᾶς, ἢ τὰ μυεῖα ἐκφύνια εἰργάσατο θαύματα; ἀλλ' ὅτι τὰ ἁμαρτήματα ζωωχώρει; ἀλλ' ὅτι ὀπὶ βασιλείαν ἐκάλει; ὅσα ἢ μετὰ τῆς ἀσεβείας καὶ τὴν δύοιαν πολλαχοῦ ὄσαν, καὶ τὴν αὐτὴν τῆς σφαγῆς πολλῆς γέμουσαν θαυμαπληξίας. Ἀπικλείωμεν γὰρ αὐτὸν, φησι, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία. καὶ ποῦ ἀποκλεῖσαι βουλεύει; ἔξω τῶν ἁμπελώνος. Εἶδες πῶς θεοφιτεύει καὶ ὅπου εἶδε ἔμελλε σφάττεσθαι; καὶ ἐκβαλόντες ἀπέκτειναν. καὶ ὁ μὲν Λουκᾶς φησιν, ὅτι αὐτὸς ἀπεφώνατο, ὁ παλαιὸν ἔδει τοῦτο· κἀκεῖνοι εἶπον, μὴ γένοιτο· ἐκ τῶν μαρτυρίαν ἐπήγαγον. ἐμβλέψας γὰρ αὐτοῖς εἶπε· τί οὖν ἐστὶ τὸ γεγραμμένον, Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας; Ψαλμ. ριζ. κα. ἐκ, πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ' αὐτὸν συνθλασθήσεται; ὁ δὲ Ματθαῖος, ὅτι αὐτοὶ τῶν ψῆφον ἐξενέγκασιν. ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο συκοφαντίας. καὶ γὰρ ἀμφότερα ταῦτα γέγονε· καὶ τὴν ψῆφον ἐξενέγκασιν αὐτοὶ καθ' ἑαυτῶν, καὶ πάλιν ἀγανακτοῦντες τῶν εἰρημένων, εἶπον, μὴ γένοιτο· ἐκ, τὸ θεοφιλὲς αὐτοῖς ἐπιτείνοντες, πείθων αὐτοὺς, ὅτι πρώτους ἐξ αὐτῶν. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ οὕτω τὰ ἔθνη σαφῶς ἀπεκάλυψεν, ὥστε μηδεμίαν αὐτοῖς θαρρεῖν λαβεῖν· ἀλλ' ἡνίξατο εἰπών, δώσει ἄμπελῶνα ἄλλοις. Διὰ τοῦτο δὴ καὶ θαβολὴν εἴρηκεν, ἵνα αὐτοὶ τῶν ψῆφον ἐξενέγκωσιν· ὅπερ ἐκ ὅτι τὸν Δαβὶδ γέγονεν, ὅτε ἔκρινε τὸν θαβολὴν τὸν Ναθαν. σὺ δέ μοι σκόπει καὶ τοῦτο πῶς δικαία ἡ ψῆφος, ὅταν αὐτοὶ μέλλοντες κολάζεσθαι, ἑαυτοὺς καταδικάζωσιν. Εἶτα ἵνα μάθωσιν, ὅτι οὐ μόνον ἡ τοῦ δικαίου φύσις ταῦτα ἀπῄτει, ἀλλὰ καὶ δῶρον ἦν τοῦ πνεύματος χάρις θεοῦλεται ταῦτα, καὶ ὁ Θεὸς οὕτως ἐψηφίζετο, καὶ θεοφιτείαν ἐπήγαγε, καὶ σύντεσμιχῶς αὐτοῖς ὀπτιμᾶ λέγων· οὐδέποτε ἀνέγνωτε, ὅτι λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας; θαβὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν· διὰ πάντων δικαίως ὅτι καὶ μὲν ἐκβάλλεσθαι ἔμελλον ἀπιστοῦντες, τὰ δὲ ἔθνη εἰσάγεσθαι. τοῦτο δὲ διὰ τῆς Χαναναίας, τοῦτο δὲ διὰ τῆς οἴκου, καὶ διὰ τοῦ ἑκατοντάρχου, καὶ διὰ πολλῶν ἑτέρων θαβολῶν ἡνίξατο. τοῦτο δὲ πῶν. διὸ καὶ ἐπήγαγε· θαβὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν· θεοδηλοῖ, ὅτι τὰ ἔθνη πιστεύοντα, καὶ Ἰουδαίων ὅσοι δὲ καὶ αὐτοὶ πιστεύσωσιν, ἔσονται ἓν, καίτοι πάντοτε τοῦ μέσου ὄντος ἐμποδίου. Εἶτα, ἵνα μάθωσιν ὅτι οὐδὲν τῷ Θεῷ σύμπτωμα τῶν γινομένων ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα εὐαπόδεκτον τὸ συμβαῖνον, καὶ θαυμάζον, καὶ τὴν ὀργὴν ἔκαστον ἐκπλῆττον (καὶ γὰρ ἐστὶν θαῦμα σφόδρα ἄφατον) ἐπήγαγε λέγων· θαβὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη. λίθον ἑαυτὸν καλῶν, καὶ οἰκοδόμους τοὺς διδασκάλους τῶν Ἰουδαίων· ὁ καὶ Ἰεζεκιὴλ φησι, Οἱ οἰκοδομοῦντες τὸ τεῖχος, καὶ ἀλείφοντες ἀναρτύτως. πῶς οὖν [καὶ] ἀπεδοκίμασαν; Ἰεζ. ιγ. ι. λέγοντες, οὗτος οὐκ ἔστιν ὁ [τοῦ] Θεοῦ· οὗτος πλανᾷ τὸν ὄχλον· καὶ πάλιν, Σαμαρείτης εἶ σὺ καὶ δαιμόνιον ἔχεις. Εἶτα, ἵνα γνῶσιν, ὅτι οὐ μέχρι τοῦ σκάνδαλον ἦν ζημία, ἐπάγει καὶ τὰς κολάσεις, λέγων

44 Πᾶς ὁ πίπτων ὅτι λίθον τοῦτον, συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν. Δύο φησὶν ἀπωλείας σκάνδαλα· μίαν μὲν τὴν ἀπὸ τοῦ προσκόψαι καὶ σκανδαλισθῆναι (τοῦτο γάρ ἐστιν, ὁ πίπτων ὅτι τὸν λίθον τοῦτον) ἑτέραν δὲ, τὴν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως αὐτῶν καὶ τῆς συμφορᾶς τῆς πανωλεθρίας, ἣν καὶ σαφῶς θεοδήλωσεν εἰπών, λικμήσει αὐτόν. διὰ τούτων δὲ τὴν ἀνάγκην ἠνίξατο τὴν ἑαυτοῦ. ὁ μὲν οὖν θεοφιτὴς Ησαΐας τὴν ἀμπελῶνα αἰτιᾶσθαί φησιν αὐτοὺς, σκανδάλου δὲ καὶ τοὺς ἀρχηγέτας τοῦ λαοῦ διαβάλλει, καὶ σκῆπτρόν φησι· Τί ἔδει με ποιῆσαι τῷ ἀμπελῶνί μου, καὶ οὐκ ἐποίησα; καὶ δι' ἄλλων πάλιν· Τί ἐποίησά σοι, καὶ τί βύεσαι ἐμοὶ πλημμέλημα; καὶ πάλιν, Λαός μου, τί ἐποίησά σοι; ἢ τί ἐλύπησά σε; δικαίως αὐτὸν τὴν ἀχαρίστου γνώμην, καὶ ὅτι πρώτων ἀπολαύοντες τοῖς σκάμμοις ἠμείοντο. σκανδάλου δὲ μὴ πλείονος αὐτοὶ ὤφθησαν γενόμενοι. οὐ γὰρ αὐτὸς ἀποφαίνεται λέγων· τί ἔδει με ποιῆσαι, καὶ οὐκ ἐποίησα; ἀλλ' αὐτοὺς ἐ-

χειρώσε

Ησ. ε. β. Ιερ. β. ι. Μιχ. ε. γ.

κείνους εἰσάγει φιλοτιμουμένους ὅτι οὐδὲν ἀπέλιπε, καὶ καταδικάζοντας ἑαυτῶν. ὅταν γὰρ
Περ. ε. ὁ ζ. εἴπωσιν, ὅτι καινοὶ καινῶς ἀπολέσει αὐτοὺς, καὶ τὰ ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις γεωργοῖς,
οὐδὲν ἕτερον ἢ τοῦτο λέγουσι, μὴ πολλῆς τῆς περιουσίας τοῦ φῆφον ἐνέγκαντες. τοῦτο δὲ
Σατάνας αὐτοῖς ὑπεδείκνυε, ὁ μάλιστα αὐτοὺς ἔδακνεν, ὅτι πολλῆς ἀπολαύσαντες ἀεὶ πο-
νηρίας τοῖς ἀναιτίοις ἠμείβοντο τὰ εὐεργέτου· ὅπερ καὶ αὐτὸ μέγιστον ἐστὶ σημεῖον τοῦ μὴ τὰ κλά-
ζοντα, ἀλλὰ σὺν κλαζομένοις αἰτίους εἶναι τῆς ὑμετέρας τῆς ἐπαγομένης αὐτοῖς. τοῦτο δὲ
καὶ ἐνταῦθα δείκνυται δι' ἧς τῆς παραβολῆς, διὰ τῆς προφητείας. οὐδὲ γὰρ ἤρκεσθη τῇ πα-
ραβολῇ μόνοι, ἀλλὰ καὶ προφητείαν διαπλέκει ἐπήγαγε, τὴν μὲν τοῦ Δαβὶδ, τὴν δὲ ἑαυ-
τοῦ. τί οὖν ἐργάζῃ ταῦτα ἀκούσαντας ποιῶν; οὐχὶ προσκόψουσι; οὐχὶ θαυμάσουσι τὴν κη-
δεμονίαν τὴν ἐμπροσθεν, τὴν μὴν ταῦτα; Εἰ δὲ μηδενὶ τούτων ἐγένοντο βελτίους, τῷ γοῦν
φόβῳ τῆς κολάσεως οὐκ ἔδει γενέσθαι σωφρονεστέρους; ἀλλ' οὐκ ἐγένοντο. ἀλλὰ τί μὴν
ταῦτα;

45 Ἀκούσαντες, φασὶν, ἔγνωσαν ὅτι πρὸς αὐτοὺς λέγει,

46 Καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι, ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, ὅτι ὡς προφήτην αὐ-
τὸν εἶχον. Ἡθάνοντο γὰρ λοιπὸν ὅτι αὐτοὺς ἠνίττετο· καὶ ποτὲ μὲν οὖν κατεχόμενος,
διὰ μέσου αὐτῶν ἀναχωρῶν, καὶ οὐκ ὀφθαι· ποτὲ δὲ φανόμενος, ὡδύνουσαν αὐτῶν τὴν ὀπτυ-
Ιωαν. ζ. κε. μίαν ἐπέτεινε. ὃ καὶ θαυμάζοντες ἔλεγον· Οὐχ οὗτός ἐστιν [ὁ] Ἰησοῦς; ἴδε παῤῥησίᾳ λαλεῖ, καὶ
οὐδὲν αὐτῷ λέγουσι. σὺ γοῦν ἴσθι, ὅτι τῷ φόβῳ τὸ πλῆθος κατεῖχον, ἔχεσθαι τού-
του, καὶ ὁ προσδοξοποιῶν, ὥσπερ ἐμπροσθεν, διὰ μέσου αὐτῶν ἀναχωρῶν καὶ μὴ φανόμενος.
ὁ γὰρ ἐβούλετο πάντα ὑπὲρ ἀνθρώπων ποιῶν, ὥστε πιστευθῆναι τὴν οἰκονομίαν. ᾧ δὲ ὑ-
δὲ ἀπὸ τοῦ πλήθους ἐσωφρονίζοντο, οὐδὲ ἀπὸ τῶν ἐμφανῶν· οὐ τὴν τῶν προφητῶν μαρ-
τυρίαν, ὁ τὴν ἑαυτῶν ἡδονὴν ὤφελον, ὁ τὴν τῶν πολλῶν γνώμην. οὕτω καθάπαξ αὐ-
τοῦ ἡ φιλαρχία καὶ ὁ τῆς κενοδοξίας ἐπήρωσεν ἔρως, καὶ ὃ πάντα προσκαιρα ζητῶν. οὐδὲν γὰρ χ. κ
οὕτως ὀπτικὸν φιλῶ, καὶ χρημάτων φέρει· οὐδὲν οὕτω ποιῶ τὸν μωρὸν ἐκπίπτειν,
ὡς ὃ προσπλῶσθαι τοῖς ὀπτικοῖς τούτοις, ὥσπερ οὐδὲν οὕτω ποιῶ τοὺς τούτων καθαίρειν ἀπο-
Ματθ. ε. λγ. λαύειν, ὡς ὃ πάντων ἐκφυγεῖν προσπαθεῖν. Ζητεῖτε γὰρ φησιν ὁ Χριστὸς τὴν βασιλείαν τοῦ
Θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν· κἂν τοίνυν εἰ μηδὲ τοῦτο προσέχετε, οὐδὲ οὕ-
τως αὐτῶν ἐφίεσθαι ἔδει. νῦν δὲ οὐ δι' ἀφορμὴν ἐκφυγεῖν, καὶ ταῦτα ὅτι προσλαβεῖν· ὃ οὐδὲ οὕ-
τως ἔνιοι πείθονται, ἀλλὰ λίθοις ἀναισθήτοις ἐοίκασι, ὃ σκιᾶς διώκουσιν ἡδονῆς. Τί γὰρ ἡδὺ τοῦ
ὃ τοῦ πρόσκαιρον βίον; τί δὲ τερπνόν;

ΗΘΙΚΟΝ Μετὰ γὰρ παῤῥησίας ὑμῖν πλείονος διαλεχθῆναι βούλομαι σήμερον· ἀλλὰ ἀνάγκα-
σόν με, ἵνα μάθητε, ὅτι ὁ δοκῶν εἶναι φορτικὸς εἶναι βίος ὃ ἐπαινετὸς, ὁ τῶν μοναχῶν λέγω καὶ τῶν
ἐγκρατευομένων, πολὺ τούτου τοῦ δοκοῦντος εἶναι προσκαίρου γλυκύτερός τε καὶ
ποθεινότερός ἐστι. καὶ τούτου μάρτυρες ὑμεῖς, ὃ θάνατον πολλάκις ἀπειλησάντες ἐπὶ ταῖς καταλα-
βούσαις ὑμᾶς περιστάσεσι καὶ ἀθυμίαις, καὶ ἐκείνοις μαχεσάμενοι τοῦτο ἐν ὄρεσι, τοῦτο ἐν
ἀπολαίοις, τοὺς μὴ γεγαμηκότας, τοὺς ὡς ἀπραγμόνα βίον ζώντας, οἵ τε ἐν τέχναις, οἵ τε
ἐν ταῖς στρατείαις, οἵ τε ἁπλῶς ζῶντες καὶ ἐν ἀγορᾷ καὶ ἐν τῇ σκιᾷ διημερεύοντες καὶ ταῖς ὀρχή-
στραις. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι, ὅταν μυρίαι δοκῶσι βρύειν ἡδοναὶ καὶ ὑφεστώσης πηγαὶ, ἄλλα μυρία
ὑπολείπεται πικρότερα βέλη. αἱ γὰρ ἀλλοῦ ἰοῦς ἔρωτι κόρης ἢ τῶν ὀρχουμένων ἐκεῖ, ὑπὲρ
μυρίας στρατείας, ὑπὲρ μυρίας ἀποδημίας χαλεπωτέραν ὑποστήσεται βάσανον, πάσης
πόλεως πολιορκουμένης ἀθλιώτερόν σχοινίσμα. πλὴν ἀλλ' ἵνα μὴ ἐκφύγω ἐξετάσωμεν
πῶς, ὃ ζωιδιότι ταῦτα ἀφέντες τῶν ἐναλωσκότων, φέρε, πρὸς τὰ τῶν πολλῶν διαλεχθῶ-
μεν βίου· καὶ ζοσῶτον εὑρήσομεν ὃ μέσον ἑκατέρας τῆς ζωῆς ταύτης, ὅσον λιμένος καὶ πελάγους ζωεχῶς ἀνέμοις διακοπομένου ὃ διάφορον. σκόπει γὰρ ἀπὸ τῶν καταγωγίων εὐθέως

τὰ

τὰ προσόμια τῆς βιωτικείας. ἀηδεῖς γὰρ αἱ πόλεις καὶ ἔοικε σὺ μέσῳ διαφυγόντες θορύβους, ἐν ὄρεσιν εἵλοντο βίον· ἐν οἴκοις ἔχοντα κοποὶ πρὸς ἐν πτώματα· ἐν οἴκοις ἂν δεήσειεν κατοικοῦντα, ὑ λύπαις βιωτικαῖς, ὑκ ὀδυνῶν, ὑ φροντίδα τοσαύτην, ὑ κινδύνοις, ὑκ ἐπιβουλαῖς, ὑ βασκανίαις, ὑ ζηλοτυπίαις, ὑκ ἔρωσι ἀπόπτοις, ὑκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων οἴδεν. ἐντεῦθεν ἤδη τὰ τῆς βασιλείας μηνύει πάντας ὁμιλητὰς, καὶ ὄρεσι, καὶ πηγαῖς, καὶ ἡσυχίᾳ, καὶ ἐρημίᾳ πολλῇ, καὶ πρὸ τούτων ἀπόντων τοῦ Θεοῦ. καὶ πάντας μὲν θορύβου δὲ δωμάζει αὐλῆς καθαρεύειν· πάντας γὰρ ἁγίους ἡ ψυχὴ καὶ νοήματος ἐλευθέρα, λευκὴ καὶ κύφη καὶ τοῦ λεπτοτάτου ἀέρος σφόδρα καθαρωτέρα. ἔργον γὰρ αὐλῆς, ὅπερ ἐνταῦθα καὶ τοῦ Ἀδὰμ πρὸ τῆς ἐντολῆς καὶ πρὸ τῆς ἁμαρτίας, ὅτε τῆς δόξης ἐμφορούμενος ἦν, καὶ τοῦ Θεοῦ μὴ παρρησίας ὠμίλει, καὶ ὃ χωρὶς ἐκείνου ὃ πολλῆς γάμον μακαριότητος ἔχει. ἡ γὰρ ὅταν χωρὶς ἐκείνου ἀγάπησεται, ὅτι πρὸ τῆς πρώτης ἐπεδήμησεν ἐργάζεσθαι ἐν πρώτοις; οὐδεμία φροντὶς ἦν αὐτῷ βιωτική· ἀλλ' οὐδὲ τούτοις· Θεῷ διελέγετο μὴ καθαρὸν συνειδότος· τοῦτο γὰρ ὅταν, μᾶλλον δὲ πολλῷ μείζονα ἔχουσι παρρησίαν ἐκείνου, ὅσῳ γὰρ μείζονος ἀπολελαύκασι χάριτος δεῖ τῆς τοῦ πνεύματος χορηγίας. ἐγὼ μὲν οὖν ὑμᾶς οὐκ ἀναγκάζω πρὸς γάμον ἐλθεῖν· ὅπου δὲ βούλεσθε, ἀλλ' ἐν θορύβοις, ἐν ἀηδείαις δεῖ ἐστε, καὶ λέγω γοῦν διδάξωμεν ὑμᾶς, ἐν μέρος ἀπολαβόντες αὐτῶν τῆς διδασκαλίας. πάντα γὰρ ἐν δυνατὸν ἐπιτελεῖν τὸν ἐκείνων βίον. ὅταν ἡ φωστῆρες τῆς οἰκουμένης, ἐπειδὴ ἥλιος ἀνίσχει, μᾶλλον δὲ πολλῷ πρὸ τῆς ἀκτῖνος, ἀπὸ τῆς εὐνῆς διανάστατε ὑγιεῖς καὶ ἐγρηγορότες ἐν ὑποφορτίοις (ὅταν γὰρ λύπη ὡς καὶ φροντὶς, ὅταν καρηβαρεία καὶ πόνος ἐκ πραγμάτων ὄχλος, οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων οἴδεν αὐλῆς εἰσοχλεῖ, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι δεσπόζουσι τὸ ὑρανῷ) διανάστατε βᾶον πρὸς τῆς εὐνῆς φαιδροὶ ἐν γενηθέντες, καὶ χορὸν ἕνα στησάμενοι, τὸ φαιδρῷ τῷ [προσώπῳ τε καὶ] συνειδότι συμφώνως ἅπαντες, ὥσπερ δὲ ἑνὸς στόματος ὕμνους εἰς τὸν ὅλων δεσπότην Θεὸν, ᾄδοντες ἐκτείνατε τὰς χεῖρας εἰδότες ὑπὲρ ἀπόντων αὐτῶν, τὰ ἰδίων, τὰ τῶν χειρόνων διεγηγερμάτων. ὥστε, εἰ δοκεῖ, τὸν Ἀδὰμ ἀφέντες, ἐρωτήσωμεν, τί τὰ ἀγγέλων ἐστὶ διέσηκεν ὁ χορὸς τὸν ὑπὲρ γῆς ἀδόντων καὶ λεγόντων· Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ὑπὲρ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀν- Luc. 2. 14.
θρώποις εὐδοκία; καὶ ἡ στολὴ ἡ αὐγοειδὴς, τῆς ἀνδρείας ἀξία. ὑ γὰρ δὴ κατὰ τοὺς ἐλαχίστους καὶ ἐσκευασμένους καὶ σκληρωμένους εἰσὶν ἐσόλισμένοι· ἀλλὰ κατὰ τοὺς μακαρίους ἐκείνους ἀγγέλους, τὸν Ἠλίαν, τὸν Ἐλισσαῖον, τὸν Ἰωάννην, κατὰ τοὺς ἀποστόλους· τὸν ἱματίων κατασκευασμάτων αὐγοειδῶς, τοῖς μὲν ἀπὸ τειχῶν αἰγῶν, τοῖς δὲ ἀπὸ τειχῶν καμήλων. εἰσὶ δὲ οἷς καὶ δέρματα ἦρχεσε μόνον, καὶ ταῦτα πάλαι πεποινήκοτα. εἶτα, ἐπειδὴ ταῖς ᾠδαῖς ἐκείναις εἵποντο, καὶ γόνατα κάμψαντες, τὸν ὑμνηθέντα Θεὸν προσκαλοῦσιν ὑπὲρ προσκυμάτων, ὧν ἔνιοι οὐδὲ εἰς ἔννοιαν ταχέως ἔρχονται. αἰτοῦσι γὰρ τὸν μὴ πρέποντα οὐδὲν (οὐδεὶς γὰρ αὐλῆς τούτων λόγος) ὃ δὲ μὴ παρρησίας ἐλεύσεται τὸ βήματος τὸ φοβεροῦ, ὅταν ἔλθῃ κρίνειν ζῶντας καὶ νεκρούς ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ· καὶ ὃ μηδένα ἀκοῦσαι τῆς φοβερᾶς ἐκείνης φωνῆς τῆς λεγούσης, ὑκ οἶδα ὑμᾶς· ἐν ὥστε μὴ καθαροῦ συνειδότος καὶ πολλῶν τῶν κατορθωμάτων τὸ ὀπίσω τοῦτον σχοῦσαν βίον, καὶ ὃ χαλεπὸν πλεῦσαι πέλαγος ἀφ' ὑψηλείας. κεῖται γὰρ αὐλῆς τῆς θύρας ὁ πατὴρ ὁ καὶ προσεκηρύξ. εἶτα διανάστατε καὶ τελέσατε ταῖς ἁγίαις ἐκείναις καὶ συνεχεῖς θύρας, ἀνιαρόσης τὸ ἀκτῖνος εἰς ἔργον ἄπεισιν ἕκαστος, πολλὴν προσοδον ἐντεῦθεν τοῖς δεομένοις συνάγοντες. πῶς νῦν εἰσιν ἐν τοῖς σχολιοῖς αὐλοῖς ἐκδιδόντες χοροῖς, καὶ τοῖς ᾄσμασι τοῖς πορνικοῖς, καὶ σὺ θεάτροις καὶ θηλυμοῖς; ἀμνώμεν μὲν γὰρ μεμνημένος ἐκείνων, πλὴν ἀλλὰ τοῦ ἀδήκτου ὑμῶν ἀνάγκη καὶ τοῦτο ποιῆσαι. καὶ γὰρ ὁ Παῦλος ὅταν φησίν· Ὥσπερ παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ Rom. 6. 19.
ἀκαθαρσίᾳ, οὕτω νῦν παραστήσατε αὐτὰ δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ εἰς ἁγιασμόν. Φέρε τοίνυν, προεξετάσωμεν καὶ ἡμῶν τὸν χορὸν τὸν ἐκ τῶν πορνευομένων καὶ τῶν

ἡταιρηκότων νέων ζωεχῶται ἐν τῇ σκηνῇ, ϗ τούτων αὐτῶν τῶν μακαρίων, εἰς ἡδονῆς λόγον, δι' ἣν μάλιστα πολλοὶ τῶν ῥαθύμων νέων ἁλίσκονται ταῖς ἐκείνων παγίσι. ζοῦται γὰρ ὁ μέσον εὑρήσομεν, ὅσοι εἰ ἀγγέλων ὡς ἤκουσεν ἀδόντων ἄνω τοῦ πεμαρμένου μαγῳδίαν ἐκείνου, ϗ κωφῶν ὄντι τῆς καρδίας καταρυομένων ϗ χεῦζόντων. ὀφε τούτων μὲν γὰρ τῶν τομῶν ὁ Χριστὸς, δι' ἐκείνων ἢ τῆς γλώττης ὁ ἀφόβητος φθέγξε). ἀλλὰ ϗ σύεσμες ζωπηχοῦσι ἐκείνοις ἀσήμῳ φωνῇ ζ ἀτερπεῖ τῇ ὄψει, τῶν γλαφυρῶν αὐλῶν φυσωμένων ζ τῶν νεύρων ὀφεπτωμένων. ἀλλ' ἐγζεῦ ἡ τοῦ πνεύματος ἐπιχῆ χερός, ἀντὶ αὐλοῦ ϗ κιθάρας ϗ σύεσμος τοῖς τῶν ἁγίων σώμασι κεχρημένη. μᾶλλον ἢ ὅσα δὴ εἴπωμεν, ϗ δυνατὸν ἀφελκῦσαι τοῦ ἡδονῆ, ὀφε τοὺς τῆς πλῶ ϗ τῆ πλάνῃ ζεσπλωμένους. ὀφε τοῦτο ϗ ἐβουλόμην πολὺ τοῦ νῦν ζῶντα μηνυθῆναι λόγου, καὶ ἀπαγαγεῖν ὀφῆς καὶ δεῖξαι τῶν ἁγίων τὸν χορὸν τοῦτον, καὶ οὐκ ἂν ἐδεήσε μοι λόγου λοιπόν· πλοῦ, καὶ ζεὸς πηλίνους ὀφελεγόμεθα, πιεσόμεθα ϗ τῆ λόγῳ καὶ κυ μικρὸν αὐτοὺς ἀναπαύσαι τῆς ἰλύος καὶ τῶν τελμάτων. ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἀϊδέως πῦρ δέχεται ἔρωτος ἀτόπου ὁ ἀκρατὴς (ὡς γὰρ οὐκ ἀρκούσης τῆς ὄψεως τῆς πόρπης φλέξαι τοῦ ὀφθαλμοῖσι, ϗ τ' ἀπὸ τῆς φωνῆς ζεσιδέασι λύμης) σὺ ζῶντα ἢ καὶ ἔχῃ τι τοιοῦτον ἡ ψυχὴ, ἀπορῦπται εὐθέως. οὐχ ἡ φωνὴ ἢ μόνον σοῦ ἡ ὄψις, ἀλλὰ ϗ τὰ ἱμάτια τούτων μᾶλλον θορυβοῦ τοῦ ὁρῶντας. καὶ πόσης ἡ τις τῶν παχυτέρων ϗ ἠμβλυμμένων, ἀπὸ τῆς θεωρίας μυρία ἀποδυσωπεῖσι· πολλάκις ϗ ζεὸς ἑαυτὸν ἐρᾷ, ὅτι ἡ μὲν πόρνη ϗ ὁ πορνικὸς, μαγείρων τέχνα ϗ σκυτοτόμων, πολλάκις ἢ ζ οἰκετῶν, σὺ τοσαύτη ζωσι τρυφῇ· ἐγὼ ἐλεύθερος καὶ ὀφὲ ἐλευθέρων, δικαίοις πόνοις αἰεσύμενος, σοῦ ὅταν ζῶντα φαντασθῶσιν δυνάμεις· ϗ ὅτως ἐμπορπασθεὶς ὑπὸ τῆς ἀγυμίας ἀπεισι. ὅτι ἢ τῶν μοναχῶν δεῖ τοιοῦτον, ἀλλὰ ϗ τὸν δημότιον ἅπαν. ὅταν γὰρ ἴδῃ πλουσίων παῖδας ϗ ζεγύνων σφόδρα ἐνόντας ζιαστὰ ἡμφιεσμένους ἱμάτια, οἷα οὐδὲ ⓐ ἕκαστοι τ πεντήκοντα, καὶ ὅτι τούτῳ χαίεσνας, σκυθρωπάσατε πόσων τῆς πενίας ζαμωλίαν δεξάμενος ἅπεισι· καὶ πλούσιος ἢ, σωφεσνιαθεὶς ἀναχωρῆ βελτίων ἡμόλμενος. πάλιν σὺ μὲν τοῦ θεάτρου ὅταν ἴδωσι χρυσᾶ ὀφεκεκαυμένα τὸν πόρπαν, ὁ μὲν πόπος οἰκήσεται καὶ ὀρυπήσει, τὸν ἑαυτῆ χιτῶνα οὐδὲν τοιοῦτον ἔχοντα βλέπων· ⓐ ἢ πλουτοποιῶτες ὑπερόφονται καὶ ὀφεπτύσσουσι ἀπὸ τῆς θέας ταύτης ταῖς ζωσκούσαις αὐτοῖς. ὅταν γὰρ καὶ ἀῆμα καὶ βλέμμα καὶ φωνὴν καὶ βάδισμα, καὶ πάντα ὀφεκεκλασμένα σκεῖνη πρέχῃ τοῖς ὁρῶσιν, ἐμπορπασθέντες ἀναχωροῦσι καὶ ἀχμάλωτοι λοιπὸν εἰς τὰς οἰκίας εἰσέρχονται ταῖς ἑαυτῶν. σύτευθεν αἱ ὕβρεις καὶ αἱ ἀτιμίαι, σύτευθεν αἱ ἀπέζθειαι, οἱ πόλεμοι, ⓐ θάνατοι ⓐ καθημεριναὶ, σύτευθεν ἀβίωτος τοῖς ἀλοῦσιν ὁ βίος, καὶ ἡ ζωοκῦσα λοιπὸν ἀνδρὸς, καὶ τὰ παιδία ὐχ ὁμοίως ποθητὰ, καὶ πόλεμα ἀῶ καὶ κάτω τὰ τῆς οἰκίας, καὶ ὑπ' αὐτῆς λοιπὸν τῆς ἀκλίνου ὁ τοιοῦτος ἀνοχλῆσθαι δοκῇ. ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τῶν χορῶν τούτων ἀνδία ἦς τοιαύτη, ἀλλ' ἥμερον καὶ πρᾷον δέχεται ἡ γυνὴ τ ἀνδρα, πάσης ἡδονῆς ἀτόπου ἀπηλλαγμένον, καὶ εὐκολώτερον αὐτῷ χρήσεται, ἢ πρὸ τούτου. τοιαῦτα ὁ μὲν χορὸς σκῆνος ὠφελεῖ κακεῖ, σοῦ δὲ ἀγαθά· ὁ μὲν ἀπὸ πρόβατα λύκους ποιῶν, αὐτὸς δὲ ἀπὸ λύκων ἀρνειοὺς ἐργαζόμενος. ἀλλ' ὅπως πρὸς τῆς ἡδονῆς οὐδὲν οὐδέπω ζῷα εἴρηται ἡμῖν. ϗ ἵ ἡμῶν δὲ ἡδοὶ τὸ μὴ θορυβεῖσθαι μηδὲ ὀδυνᾶσθαι τῷ ἀφόβῳ, μηδὲ ἀθυμῆ ζ σκένει· πλοῦ ἀλλὰ ϗ πραγτέρω Ⓜ λόγῳ προσαγάγωμεν, ϗ ἑκατέρας τῆς ὠδῆς ϗ τῆς θέας [ταύτης] τῷ ἀπόλαυσιν ἐξετάσωμεν, ϗ ὀφόμεθα τοῦ μὲν μέλους ἑαυτέρας μθύουσαν, ἕως ἂν σὸ ὦ θεάτρῳ καθίζηται ὁ θεατὴς, μὴ ἢ ταῦτα κἀκεῖνο πάντως χαλεπώτερον δοκῆσαι αὐτοῖ· σὺ ζῶντα ἢ διηνεκῶς σκακμάζουσα ταῖς ψυχαῖς τ ἐνοικοῦσαν. ϗ γὰρ ϗ τῶν ἀνδρῶν Ⓜ τύπον, ϗ τὸ τύπου ὃ τερπνὸν, ϗ τῆς ἁφῆς τὸ γλυκὺ, ϗ τῆς πολιτείας τὸ κεθαρὸν, ϗ τῆς κοσμίσης ὠδῆς ϗ πνθματικῆς τοῦ χαίειν ἔχουσιν σὸ ἑαυτοῖς ὀφὲ πάντος σύζ δύοιτα. ⓐ γνῶ τούτων ἀπολαύοντες" διηνεκῶς τῶν λυπῶν,

ὥσπερ

ὥσπερ ἀπὸ χειμῶνος, λοιπὸν φθάνουσι τὴν πολλὴν τοῦ δρόμου. Οὐκ ἀΐδοντες ἢ μέσον" καὶ
βιάζόμενοι, ἀλλὰ καὶ ταῖς βίβλοις προσπλωτόμενοι, τερπνὸν τὸ θέαμα τοῖς ὁρῶσιν εἶναι. ἐπει-
δὴ γὰρ ἡ χορὸν ἀγαλύσωσιν, ὁμοῦ ἡ Ησαΐας λαβὼν σκεῖνο ἀγαλέγεται, ὁ δὲ τοῖς
ἀποστόλοις ὁμιλῇ, ἕτερος τὰ πρὸ ἑτέρων ποιήσεται ἔπεισι, καὶ φιλοσοφῶν περὶ Θεοῦ, περὶ τῆ-
δε τοῦ παντὸς, περὶ τῆς ὁρωμένων, περὶ τῆς ἀοράτων, περὶ αἰωνίων, περὶ [τῆς] μοναρχίας, περὶ
τῆς διπλείας τοῦ πρώτου βίου, περὶ τῆς τοῦ μέλλοντος μεγαλειότητος. καὶ τρέφονται ἡ
ἐμφιλοσόφως ἀρίστως, ἀ σαρκὸς ἀλόγων ἐμφορούμενοι, ἀλλὰ λόγια Θεοῦ ἀναπαλμοῦντες
μέλι ἡδὺ καὶ κηρίον, μέλι γαυμάσιον καὶ πολλῷ κρεῖττον, ἢ κατὰ τὴν ἔρημον ὁ Ιωάννης τὸ παλαιὸν Ψαλ. ιη. ια.
ἐσιτεῖτο. Ἐν γὰρ μέλι τοῦτο ἀμέλιττα ἰῶσα ἄγελαι τοῖς ἀνθρώποις ἐφιλαίουσα συλλέγουσιν,
οὐδὲ δρόσον πεπαίουσα τοῖς σίμβλοις ἐνιᾶσιν, ἀλλ' ἡ τοῦ πνεύματος χαρισαμένη χά-
ρις ἀντὶ κηρίων καὶ σιμβλων καὶ συρίγγων ταῖς τῶν ἀγίων ἐναποτεθεῖσα ψυχαῖς, ὥστε ἐκ τοῦ
βυθομοῦ μὴ ἀδείας ἐαθέσι διωκεχᾶς. Ταύτας δὴ οὖν τὰς μυίττας καὶ αὐτὸι μιμούμενοι,
ἐκπέπωται τοῖς κηρίοις τῶν ἁγίων βιβλίων, πολλὴν ἐντεῦθεν ἀρεπόμενοι τὴν ἡδονήν. ἡ
Εἰ βούλει μαθεῖν τὴν τράπεζαν τὴν ἐκείνων, ἐγὼ ἐρῶ μοῦ, καὶ ὅλως τοιαῦτα ἐρυθριῶντος
ἀνδρὸς, πάντα πρόσωπον καὶ ἡδέα καὶ ὠφελίας γέμοντα πνευματικῆς· οὐδὲν αἰσχρὸν ἐκεῖθεν
πάσματα ἀξιεπιγνῶ δύναται ῥῆμα, οὐδὲν ἐντραπέλιον, ὑβρὶς τραχύ, ἀλλὰ πάντα τῶν ὑ-
γιαινόντων ἄξια. Οὐκ αὖν ἂν ἁμάρτοι τὰ μὲν τόματα τῶν πολλῶν τῶν ἐν αἱρέσεσι συνεμφόρων καὶ
πρὸς τὰ βιωτικὰ λυπηρότατον βορβόρου ἀνὸς ὀχετοῖς προβάλλων· τὰ δὲ τούτων, πηγαῖς μέ-
λιτι ῥεούσαις καὶ νάμασι προσχούσαις καθαρά. Εἰ δέ τις ἐδυσχέρανεν, ὅτι τὰ τῶν πολλῶν
τόματα βορβόρου ἀνὸς προσοῖπον ὀχετοῖς, ἴσθι ὅτι σφόδρα Φειδόμενος εἶπον. ἡ γὰρ γραφὴ
οὐδὲ τούτῳ χέρνηται τῷ μέτρῳ, ἀλλ' ἑτέρῳ πολλῷ σφοδροτέρῳ προβαλλόμενοι. Ἰὸς γάρ,
φησι, ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν, καὶ πάφος ἀνεφγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν. ἀλλ' ἃ μὲν
ἐκείνων τοιαῦτα, ἀλλ' ὑβρὶς γέμει πολλῆς. ἃ δὲ μὴ τοιαῦτα τοιαῦτα, τὰ δὲ ἐκεῖ ποῖος
ἡμῖν προβήσεται λόγος; ποία ἐννοήσει διάνοια; τὴν λῆξιν τὴν ἀγελαίαν; τὴν μακαριό-
τητα; τὰ ἄφραστα καὶ ἀπόρρητα ἀγαθά; πάντα πολλοὶ διεθρυλλήθησαν, καὶ ἐὰς ὀπτασίαι
ἀναπίπτουσι τῆς καλῆς ταύτης πολιτείας. ἀλλὰ τί δ' κέρδος, ὅταν τοῦτα" ὄντες μόνον
τῦτο ἔχητε τὸ πῦρ, ἀξελθόντες δὲ σβέσητε τὴν φλόγα, καὶ καταμόνας ἐσθίῃ ὁ πόθος; πῶς
οὖν, ἵνα μὴ τοῦτο γένηται; ὡς ἔστι σοι θερμὸς ὁ ἔρως, ἄπελθε πρὸς αὐτὸν ἐκείνους τοὺς
ἀγίους, αὐτὰ καῦσον αὐτὸν πλέον. καὶ γὰρ οὕτως ὁ πρὸ ἡμῶν λόγος δύναταί σε διδάξαι, ὡς
καὶ τῶν πραγμάτων θέα. μὴ εἴπῃς, ἀγαλεχθῶ τῇ γυναικί, καὶ ἀγαλύσω μου τὰ πρά-
γματα πρῶτον. ἀρχὴ ῥᾳθυμίας αὕτη καὶ ἀναβολή. ἄκουσον ὅτι ζωπαίζεσθαι τοῖς ἐν τῇ
οἰκίᾳ ἠθέλησέ τις, καὶ οὐκ ἔπεισεν ὁ" πρόφητης. καὶ τί λέγω ζωπαίζεσθαι; θάλασσα πα- γ. Βασ. ιθ. κ.
τρὸς ἠθέλησεν ὁ μαθητὴς, καὶ οὐδὲ τοῦτο ζωπαίζεται ὁ Χριστός. καίτοι τί σοι ἄρα διάγ- Λκκ. θ. ξ.
κωμοι ὕπνος ἡδύς, ὡς κηδεία παθεῖν; ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἐπέτρεψε. τί δήποτε; ὅτι σφο-
δρὸς ἐφέστηκεν ὁ διάβολος, πρεῖσδυσιν ἀεὶ ζητῶν ἀκοῦσαι. καὶ ὀλίγης ἀμελείας ὀπτι-
λεύσηται καὶ διαβολῆς, μεγάλην ἐργάζεται ῥαθυμίαν. διὰ τοῦτο πρόσταξις, Μὴ διά- Σειρ. ε. ιη. ἡ
βαλλε ἡμέραν ἐξ ἡμέρας. ὕτω γὰρ δυνήσῃ τὰ πλείονα κατορθοῦν, ὕτω καὶ τὰ κατὰ τὴν οἰ- ιη. κα.
κίαν σοι καλῶς διακείσεται. Ζητεῖτε γάρ, φησι, πρῶτον τὴν βασιλείαν ἡ Θεοῦ καὶ τὴν Ματθ. ς. κγ.
δικαιοσύνην αὐτῆ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Εἰ γὰρ ἡμεῖς τὰς τῶν ἑαυτῶν
ὑποθορυβήσαμεν, καὶ τὴν ἡμετέραν τὴν ὀπτιμέλειαν προτιθέντες τὸ πολλῆ καὶ διηκριβωμένῃ ἀμε-
λείᾳ, πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς ὁ καὶ χωρὶς τούτων κηδόμενος καὶ προνοῶν. μὴ τοίνυν φειδῇ
τῆς σῶν, ἀλλὰ ἄφες αὐτὰ τῷ Θεῷ. σὺ γὰρ σὺ φειδῇ, ὡς δὲ, θέλοντος φειδῆναι σοῦ
" αὐτὸς ὁ Θεὸς προνοήσῃ, ὡς Θεὸς προνοεῖ. μὴ" δὲ φειδῇ αὐτῆς σὺ ἀφεὶς τὰ μείζω,
ἐπεὶ αὐτὸς δὲ σφόδρα αὐτῆς προνοήσεται. ἵν' οὖν σφόδρα αὐτῆς προνοῇ, αὐτῆς μόνῳ πρόμ-

τα ὀλίγα ἔφυσεν. αὐτὸς γὰρ ἀυτὰ μετὰ χειρίσῃ ἀφεὶς τὰ πνευματικὰ, οὐ πολλῷ αὐτῷ αὐτὸς ποιήσεται τὰ ἐνόντα. ἵν' οὖν καὶ σοὶ ταῦτα εὐδιάκριτα, καὶ φευκτέος ἀπαλλαγῆς ἁπάσης, ἔχε τῶν πνευματικῶν, ἀπόφευγε τῶν βιωτικῶν. οὕτω γὰρ ἂν τοῦ γάμου ἔξεις μετὰ τῶν ἀρρένων, καὶ τῶν μαθητῶν ὀλίγα ἀναθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

κεφ. κδ. Ομιλ. ξθ. 1 ΚΑΙ ΑΠΟΚΡΙΘΕΙΣ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΙΠΕ
* πάλιν ἐν παραβολαῖς· 2 Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ,
3 Καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν. 4 Πάλιν ἀπέστειλε, καὶ λέγει· ἐξῆς.

Εἶδες γὰρ ἐν τῇ προτέρᾳ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ παραβολῇ τοῦ μὲν καὶ τοὺ δούλων τὸ μέσον; εἶδες πολλὴν μὲν ἑκατέρων τὴν παραβολὴν τὸν συγγένειαν, πολλὴν δὲ καὶ τὴν διαφοράν; καὶ γὰρ ἐν αὐτῇ δίκτυον ἐστὶ θεοῦ τὴν μακροθυμίαν καὶ τὴν πρόνοιαν τὴν πολλήν, καὶ τὴν Ἰουδαϊκὴν ἀγνωμοσύνην· ἀλλ' ἔχει τι ἐν πλέον ἐκείνης αὕτη. προαναφωνεῖ μὲν γὰρ ἐν τὴν ἔκπτωσιν τῶν Ἰουδαίων, καὶ τὴν κλῆσιν τῶν ἐθνῶν. διάφυσι δὲ μία· τότε καὶ τοῦ βίου τὴν ἀκρίβειαν, καὶ ὅση τοῖς ἀμελήσουσι καὶ δίκη κρίσεως. καὶ καλῶς αὕτη μετ' ἐκείνην ἐστί. ὅπερ γὰρ εἶπεν, δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς, δηλοῖ λοιπὸν ἐν ταύτῃ [καὶ] ποίῳ ἔθνει, καὶ ὅτι τοῦτο μόνον, ἀλλὰ [ὅτι] καὶ ἄφατον εἰς τοὺς Ἰουδαίους πάλιν τὴν πρόνοιαν ἐπιδείκνυται. ἐκεῖ μὲν γὰρ πρὸ τοῦ σταυροῦ φάσκειν καλοῦντα ἐν ταύτῃ δὲ καὶ μετὰ σταυρὸν ἐπιμένοντα τοῖς ἀπειθήσασιν αὐτοῖς· καὶ ὅτε τὴν χαλεπωτάτην αὐλοῖς ἔδει δοῦναι δίκην, τότε καὶ εἰς γάμους αὐτοὺς καλεῖ καὶ ἔλκει, καὶ τῇ ὑμῖν τῇ αὐτοῦ τιμᾷ. ἔστι δὲ ὅπως καὶ ἐκεῖ τὸ πρότερον ταὐτὸν ἔδοξε κεκλεῖσθαι, ἀλλ' Ἰουδαῖοι, καὶ οὗτοι πάλιν. ἀλλ' ὥσπερ ἐκεῖ, ὅτι οὐκ ἠθέλησαν αὐτὸν δέξασθαι, ἀλλὰ καὶ ἐλθόντα ἔσφαξαν, τότε ἔδωκε τὰ ἀμπελῶνα· οὕτω καὶ ταῦτα, ὅτι μὴ ἠθέλησαν παραγενέσθαι τὸ δεῖπνον, τότε ἑτέρους ἐκάλεσε. Τί τοίνυν φησὶν ἀνθρώπους ἀγνωμονέστερον, ὅταν ὅτι γάμους καλοῦμενοι ἀπορήσωσι; τίς γὰρ οὐκ ἂν ἔλοιτο ὅτι γάμους ἐλθεῖν, καὶ γάμους βασιλέως, καὶ βασιλέως υἱῷ πεποιῶντος γάμους; καὶ οἶνος ἔνεστι γάμοις ἑτοῖμος, φησὶν; ἵνα μάθῃς τοῦ Θεοῦ τὴν ἀνθρωπίνην, τὸν πόθον τὸν περὶ ἡμᾶς, τὴν περιττὴν τὴν φιλοτιμίαν, ὡς οὐδὲν λυπηρὸν ἐκεῖ τὸ σκύθρωπον, ἀλλὰ πάντα χαρᾶς γέμει πνευματικῆς. διὰ τοῦτο καὶ νυμφίον αὐτὸν Ἰωαν. γ. κθ. β. Κορ. ια. β. Ἐφ. ε. λβ. ὁ Ἰωάννης καλεῖ, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει· Ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ καὶ παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ. Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστὶν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Τί οὖν οὐκ αὐτοῦ [παρεῖ] ἁρμόζεσθαι λέγεται ἡ νύμφη, ἀλλὰ δὲ ὑμῖν; ὅτι ἡ τοῦ ὑμῖν ἁρμοζομένη τῷ πατρὶ ἁρμόζεται. καὶ γὰρ ἀδιαφορεῖ τῇ γραφῇ τοῦτο ἢ τοῦτο λέγεσθαι, διὰ δὲ ἀναλλαγὴν τῆς ὑσίας. ἀπὸ τούτου καὶ τὴν αἰτίαν ἀνεκήρυξεν. ὅπερ γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν θάνατον εἶπε, δίκην ἐστὶ νῦν θάνατον τότε γάμοι, ὅτε ὁ νυμφίος. ἀλλ' οὐδὲ οὕτω γίνονται βδελυκτοὶ οὐδὲ ἠμερώτεροι, ὅ τί γένοιτ' ἂν χεῖρον· ἐκ γὰρ αὐτῶν τούτων κατηγορία. πρότερον μὲν ὅτι προφήτας ἀπέκτειναν, ἔπειτα ὅτι οἱ, μετὰ ταῦτα ὅτι καὶ ἀμελήσαντες, καὶ εἰς τοὺς γάμους τοῦ ἀναιρεθέντος καλεσθέντος, οὐ παραγίνονται, ἀλλ' αἰτίας πλάττουσι, ζεύγη βοῶν, καὶ ἀγροὺς, καὶ γυναῖκας· καίτοι δοκοῦσιν αἱ προφάσεις εἶναι. ἀλλ' οὐτοῦδε μεμπτέον,

μαθήσομαι, καὶ ἀναγκαῖα ἢ τὰ κατέχοντα, πάντων προτιμότερα ποιήσασθαι τὰ πνευματικά. καὶ καλῶς οὐχὶ προσφάτως, ἀλλὰ πρὸ πολλοῦ τοῦ καιροῦ. Εἶπατε γάρ, φησι, τοῖς κεκλημένοις· καὶ πάλιν, κάλεσατε τοὺς κεκλημένους, ὅπερ μείζονα τὴν κατηγορίαν ἐποίει. καὶ πότε ἐκλήθησαν; ἀλλὰ τοῖς προφήταις ἀπάντων, ἀλλὰ Ἰωάννης πάλιν (αὐτὸς γὰρ προέπεμπεν ἀπάντας λέγων, ἐκείνου δὲ αὐξανέσθαι, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι) δι' αὐτοῦ πάλιν τοῦ υἱοῦ. Δεῦτε γάρ, φησι, πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. Ματθ. ια. κθ. καὶ πάλιν, Εἴ τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με, καὶ πινέτω. οὐκ ἀλλὰ ῥητῶς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀλληγορικῶς Ιωαν. ζ. λζ. αὐλοὺς ἐκάλει, καὶ μὴ τὸν ἀναλήψεσθαι ἀλλὰ Πέτρου καὶ τῶν κατ' αὐτόν. Ὁ γὰρ Γαλ. ϛ. α. ἐνεργήσας, φησί, Πέτρῳ εἰς ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς, ἐνήργησε καὶ ἐμοὶ εἰς τὰ ἔθνη. ὅταν γὰρ ἴδωσιν ὠργισθησαν καὶ ἀνῆλθον, ἀλλὰ τῶν δούλων καλεῖ πάλιν. καὶ ὅτι τί καλῶς; ὅτι μόχθους καὶ πόνους καὶ ἱδρῶτας; οὐχί, ἀλλ' ὅτι πτωχούς. τὰ γὰρ πτωχῶν καλὰ μοῦ, φησι, καὶ τὰ σιτία μου τὰ θυμήρη. ὅσα πόσα ἡ πονηρία, πόσα ἡ φιλοτιμία. καὶ οὐδὲν τούτων αὐτοῦ ἐπέτρεψεν, ἀλλ' ὅσῳ μείζονος ἐμακροθύμησε, τοσούτῳ μείζονος ἐκλήρωσε. οὐδὲν γὰρ ἀφελοῦμαι, ἀλλὰ ἀμβλύνας τὸν οὐκ ἦλθον. πῶς οὖν τὰ μὲν γάμους, τὰ δὲ ζεύγη βοῶν προβάλλονται; ταῦτα γοῦν ἀφορμαὶ ἀργίας; οὐδαμῶς. τῶν γὰρ πνευματικῶν καλεῖται τόπων, οὐκ ἔστιν ἀργολία οὐδεμία δυνατή. ἐμοὶ δὲ δοκοῦσι τὰς προφάσεις ταύτας ἐκείνους ἐπινοῆσαι, τῆς ἀμβλείας προκαλύμματα ταῦτα προβαλλόμενοι. καὶ τοῦτο μόνον δεινόν, ὅτι οὐκ ἦλθον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ χαλεπώτερον δὲ καὶ συγκόψαι τὸν ἐλθόντα καὶ ὑβρίσαι καὶ ἀνελεῖν. τοῦτο τὸ προπέτειαν. οἱ μὲν γὰρ ἦλθον ἀπαντῶντες προθύμως καὶ χαρτοῖς, καὶ ἐσφάγησαν· ὅτε δὲ εἰς γάμους καλοῦντες τὸν ἀφ' αὐτῶν σφαγέντος, καὶ αὖθις πάλιν φονεύονται. Τί οὖν τῆς μανίας ἴσον; τοῦτο καὶ Παῦλος ἐγκα- Ρω. ια. γ. λεῖ αὐτοῖς ἔλεγε, τὸν καὶ Κύριον ἀποκτείναντες καὶ τοὺς ἰδίους προφήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιώξαντες *. Εἶπα, ἵνα μὴ λέγωσιν, ὅτι ἀντίθεός ἐστι, καὶ ἀφ' οὗ τοῦτο ὑπεναντίωμα, αὐτὸς καλεῖ καλοῦντες· ὅτι ὁ πατὴρ ἐστιν ὁ ποιῶν τοὺς γάμους, καὶ αὐτός ἐστιν ὁ καλῶν. τί οὖν μὴ ταῦτα; ὅτε δὲ μόνον οὐκ ἠθέλησαν ἐλθεῖν, ἀλλὰ καὶ ὑβρίζουσι τοὺς ἐπ' αὐτοῖς ἐλθόντας, κατακαίουσι τὰς πόλεις αὐτῶν, καὶ τὰ στρατόπεδα πέμψας, ἀπώλεσε αὐτούς. ταῦτα ἦ λέγει, προδηλῶν τὰ ὅτι Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου ἡμέλλετε, καὶ ὅτι πατέρα προὐξενοῦμεν, αὐτὸν μὴ πιστεύσαντες. αὐτὸς γοῦν ἐστιν ὁ ἐπιξηθείς. ἀλλὰ τοι τοῦτον οὐκ εὐθέως ἀναιρεθέντος Χριστοῦ ἦγεν ἡ ἄλωσις, ἀλλὰ μὴ τεσσαρακοντα ἔτη, ἵνα δείξῃ αὐτοῦ τὴν μακροθυμίαν, ὅτε ἀπεκάλυψεν τὸν Στέφανον, ὅτε αἰσθόμενον τὴν Ἰακώβου, ὅτι ὑβριστὴς τοῦ ἀποστόλου. εἶδες προσμονὴν ἀληθῆ καὶ πάχος; ἔτι γὰρ Ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ ζῶντος, καὶ ἑτέρων πολλῶν τὸν Χριστὸν ὁμολογούντων ταῦτα ἐξέβαινε· καὶ μάρτυρες ἦσαν τὰ γενόμενα. ὅρα τοίνυν κηδεμονίαν ἄφατον. ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, πάντα ἐποίησε καὶ ἀπῆρτισε. τῶν οἰκητῶν ἀναιρεθέντων, ἑτέρους ἀπέστειλε δούλους· οἰκείων σφαγέντων, καὶ οἱονεὶ ἔπεμψε· καὶ τούτου ἀναιρεθέντος, καλεῖ αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἠθέλησαν ἐλθεῖν. Εἶτα πέμπει ἑτέρους δούλους· καὶ τούτους ἀφίησιν. Τότε λοιποὶ αὐτοῦ ἀναιροῦσιν ἅπαντα ποσοῦτος. ὅτι γὰρ ἀφίασι σώσει, οὐ τὰ γεγονότα ἔδειξε μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ πορνῶν καὶ τελωνῶν πιστευσάντων, αὖθις ταῦτα ἐποίησαν, ὥστε οὐκ ἀφ' ὧν * ἐτόλμησαν μόνον, ἀλλὰ ἀφ' ὧν ἕτεροι καταπράξασιν, καταγινώσκονται ὅτοι. Εἰ δέ τις λέγοι τις, ὅτι διὰ τότε ἐκλήθησαν καὶ ὡς ἔτυχεν, ὅτε ἐμαστίχθησαν· καὶ μωρία ἔπαθον καὶ ἀποστολῆς, ἀλλὰ διὰ τὰ ἔργα (τότε γὰρ φησι αὖθις, πορθοῦντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη) Εἰπωμεν αὖ, ὅτι καὶ τοῦ σταυροῦ, καὶ μὴ σταυροῦ αὖθις διελέγετο πρότερος. καὶ γὰρ περὶ τοῦ σταυροῦ φησι τοῖς ἀποστόλοις, προθέσθαι ὅτι τὰ πρόσφατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ισραὴλ, καὶ μὴ τὸν σταυρὸν οὐκ ἐκώλυσεν, ἀλλὰ καὶ ἐκέλευσεν αὖθις λελέχθαι. Εἰ γὰρ καὶ εἶπε, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, ἀλλὰ μὴ-

Πεσ. α. π. λων εἰς τὸν ὑγρὸν διαβαίνειν ἐπίλωσιν ὅτι ἐκείνοις ἀβλαβὲς ἔσται τοῦτο. Λέγω δὲ γὰρ, φησὶ, δύναμιν ἐπιλήψεσθε ἅγιον πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε Γαλ. β. π. Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. καὶ ὁ Παῦλος πάλιν, Ὁ γὰρ ἐνεργήσας Πέτρῳ εἰς ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς, ἐνήργησε καὶ ἐμοὶ εἰς τὰ ἔθνη. διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἀπόστολοι τοὺς σὺν Ἰουδαίοις πρῶτον ἐκήρυττον, καὶ πολλοὶ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐπιστεύσαντες χρόνοι, εἶτα ἐπ' αὐτοὺς ἐλαύνοντες, ἵνα διασπείρωσιν εἰς τὰ ἔθνη. σὺ δὲ ὅρα καὶ τὴν φιλοτιμίαν τοῦ διδασκάλου. ὅσους εὗρε πρότερον, φησὶ, καλέσατε εἰς τοὺς γάμους. περὶ τούτου μὲν γὰρ, ὅπερ ἔφην, καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἕλλησι διελέγοντο, ὅτι πλῆθος ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἐπι- Πεσ. π. τ. στεύσαντες· διὰ τοῦτο οἱ ἐπέμποντο ἀπιόντες ἀνὰ τὰς πόλεις, ἀκούσαντι Παύλου τοῦ ἀποστόλου ἐρμηνεύοντος ταῦτα, καὶ λέγοντος ὅτως· ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· ἐπεὶ δὲ ἀνάξιοι ἑαυτοὺς ἐκείνατε, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη. διὰ τοῦτο φησιν ὁ αὐτὸς, ὁ μὲν γάμος ἕτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι. ἦλθε μὲν οὖν καὶ πρὸς τούτους ὁ λόγος· ἀλλ' ἵνα μηδεμίαν αὐτοῖς καταλίπῃ ἀπολογίαν πρὸς φασιν, καθάπερ εἰώθασι, πρὸς αὐτὸν ἀπόντα πλεονάζειν, καὶ μηδεὶς μηδὲν κερδαίνειν μέλλῃ, ἐπὶ οὖν οὐκ ἦσαν ἄξιοι, πορεύεσθε, φησὶν, εἰς τὰς τριόδους, καὶ ὅσους ἂν εὕρητε, καλέσατε, λοιπὸν, Ματθ. κα. λα. τὸν τυχόντας καὶ τὸν ἀπηρτισμένους. διὰ δὲ γὰρ οὗτος καὶ κατὰ ἕλεγεν, Οτι πορεία καὶ τελώναι προάξουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· καὶ, Οἱ πόρναι ἔρχονται ἔσονται), καὶ ἐν ἄλλοις πολλαχοῦ, δείκνυσιν ὅτι δικαίως ταῦτα πάσχουσιν, ὁ μάλιστα πάντων ἐδίδαξεν Ἰουδαίους. καὶ γὰρ τὴν κατασκαφὴν χαλεπώτερον μᾶλλον αὐτοὺς ἔπαιζε καὶ πολλῷ μείζονι, ὃ δὴ τοὺς ἐξ ἐθνῶν εἰσαγομένους ὁρᾶν. εἶτα, ἵνα μηδὲ ὕστερον τῇ πίστει θαρρήσωσιν μόνῃ, καὶ τὴν κρίσιν αὐτοῖς διαλέγεται τὴν ὅτι τὸ πονηροῖς πρόσχεσι, τοῖς μὲν ὑδέποτε πεπιστευκόσι, πρὸς δὲ προσελθόντι τῇ πίστει, τοῖς δὲ πεπιστευκόσι, πρὸς τὸν βίον ἐπιμελείας ἔνδυμα γὰρ βίος ἐστὶ καὶ πρόσχημα καὶ μείζονος ἢ πίστις. Διὸς οὖν ἔνεκεν ἀκριβολογεῖται; ὅτι ὁ μὲν κληθεὶς ἐκ καθαρθεὶς, χάριτος ἐστὶν· ὁ δὲ κληθεὶς καὶ καθαρὸς ἐνδυσάμενος μεῖναι θεσπίζεται, τὸ τελέσαντα ἀσυδῆς. Ὁ κληθεὶς οὐκ ἀπὸ τῆς ἀξίας λέγεται, ἀλλ' ἀπὸ τῆς χάριτος. ἔδει γοῦν ἀμείψασθαι τὴν χάριν τῷ ἐπιδείξασθαι τοσαύτην πρόνοιαν μὴ τὴν ἀμελῆσαι. ἀλλ' οὐκ ἀπέλαυσαν, φησὶν, "ὅσοι Ἰουδαῖοι καὶ μείζονα ἀπέλαυσαν ἀγαθά. ὁ γὰρ ἀπὸ πάντος τοῦ χρόνου προσδιάζετο ἐκείνοις, ταῦτα ἀθρόον ἔλαβεν σύ, οὐκ ἄξιος ὤν. διὸ καὶ Παῦλος λέγει, Τὰ ἔθνη κατ' ἔλεος δοξάσαι τὸν Θεόν. ὁ γὰρ Ρωμ. ια. θ. ἐκείνοις ὠφείλετο, ταῦτα ἔλαβες. διὸ δὲ πολλὴ κεῖται ἡ δίκη τοῖς ἐρραθυμηκόσι. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι ἐκ μὴ ἐλπὶν ὕβρισαν, ὅτι καὶ σὺ τῷ ὅτι καταχλιδῶν μὴ βίου διεφθαρμένου. ὁ γὰρ ῥυπαροῖς ἱματίοις εἰσελθὼν, [τοῦτο ἀφίησιν,] τοῦτοις, βίον ἀκέραιον ἔχοντα ἀπελθεῖν ἐκέλευσεν. διὸ καὶ ἐφιμοῦται, φησὶν. ὁρᾷς πῶς, κἂν ὅτι τοῦ προσώπατος ὄντος καταδήλου, ὅ προέτρεψε καλέσαι, ἕως δὲ αὐτὸς ὁ ἐνδυσάμενος τοῦ φόβου ἐξενέγκῃ; τῷ γὰρ μηδὲν ἔχειν λυπεῖν, κατέχρησεν ἑαυτὸν, καὶ ὅτι προέτρεψε καὶ ἀπορρήτους" αἴρεται κελεύσας. μὴ γὰρ δὴ σχέτος" ἀκούων, τοῦτο νομίσῃς αὐτὸν ὑμωρφάθαι, τῷ εἰς ἀφεγγὲς πέμπεσθαι χωρίον μόνον, ἀλλ' ὅπου καὶ ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. τοῦτο γὰρ λέγει, τοὺς ἀκριτρίπτους σοδικυρίμβους ὀδυνᾶσθαι.

ΘΕΙΚΟΝ Ἀκούσατε, ὅσοι μυσηρείαν ἀπολαύσαντες, καὶ τοῖς γάμοις προσαγόμενοι, ῥυπαροῖς τὴν ψυχὴν προσβάλλετε πρόσχεσιν. ἀκούσατε πόθεν ἐκλήθητε. ἀπὸ τῆς τριόδου. Ἱ ὕστεροι χωλοὶ δὲ καὶ πηροὶ καὶ ψυχλοὶ, ὁ πολλῷ χαλεπώτερον τῆς τοῦ σώματος" λώβης. αἰδεῖσθε τὸν φιλάνθρωπον δεσπότην τοσοῦτον καλέσαντα, καὶ μηδεὶς" μὲ ἔχων ῥυπαρὰ ἔχειν ἱμάτια, ἕκαστος" τὴν ἡμῶν προσεργαζέσθω τὸν τοῦ ψυχῆς. ἀκούσατε γυναῖκες, ἀκούσατε ἄνδρες· ὑ τοῦτον

των ημῶν δῆ των ἱματίων των χρυσοτάτων, των τὰ ἔξωθεν ἡμῖν κοσμοποιούντων, ἀλλ' ἐκείνων των τὰ ἔνδον. ἕως αὖ γὰρ ταῦτα ἔχωμεν, σκῆπτρα περιθέσθαι δύσκολον. οὐκ ἔστιν ὁμοῦ καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα καλλωπίζειν· οὐκ ἔστιν ὁμοῦ καὶ μεμιμῆσθαι Ἀνδρόμαχον, καὶ τῷ Χείρωνι συναρχεῖν ὡς δῆτα. ἀποβαλώμεθα τοίνυν ταῦτα τὴν τυραννίδα τὴν χαλεπήν. οὐδὲ γὰρ, εἴ τις μὴ οἶκοι σκόμοι τὰ δαπανήματα χρυσᾶ κρεμάσας, σὺ δὲ ῥακίοις γυμνὸν ἐποίει καθίσας, παράνους ἂν ἔκρινας. ἀλλ' ἐνταῦθα νῦν τοῦτο σὺ ταὐτὸν ἐργάζῃ, τὴν μὲν οἰκίαν τῆς ψυχῆς σου, τὸ σῶμα λέγω, μυρίοις μὲν δαπανήμασι κοσμοποιοῦν, σκεύεσι δὲ ἐν ῥακίοις ἀφεὶς καθῆσθαι. οὐκ οἶσθα ὅτι βασιλέα τῆς πόλεως μᾶλλον κοσμεῖσθαι δῆτα; δῆλόν τι τοῦτο τὴν μὲν πόλιν μὲν δαπανήματα οὐκ λίγου κατεσκευάσατο, τὴν δὲ βασιλῆ, ἀλυσεῖς καὶ δῆσιν ἄλυσιν. ὅτω καὶ σύ. τὸ μὲν σῶμα πολλῷ φαυλότερα περίβαλε στολὴν, βασιλέα δὲ νοῦν ἀφεὶς σύρειν δεδιδάχθαι ὀπίσω των ἀλόγων παθῶν. οὐκ ἐννοεῖς ὅτι εἰς γάμους σκληθῆς, καὶ Θεοῦ γάμους; οὐ λογίζῃ πῶς εἰς ταύτας ταῖς παρασάδας τὴν κληθεῖσαν ψυχὴν εἰσιέναι χρή; χρυσοῖς χρυσοῖς περιβεβλημένην, πεποικιλμένην; βούλει σοι δείξω σὺν ὅτους ἐστολισμένους; σὺν ἐνδύματα ἔχοντας γάμου; αἰσχύνθητι των ἁγίων σκευῶν, ὑφ' ὧν σοι ὑμῖν διελέχθην, των τὰ πένητα ἐχόντων ἱμάτια, των ταῖς ἐρήμοις οἰκουμένων. ὅτοι μάλιστα εἰσὶ τὰ ἐνδύματα των γάμου σκευῶν ἔχοντες. εἰς δῆλον ἐντεῦθεν. ὅσους γὰρ δὴ αὐτοῖς δῶς πορφυρίδας, οὐκ αὖ ἔλαττον ῥάκους· ἀλλ' ὥσπερ βασιλεύς, εἰ τῷ πτωχῷ τὰ ῥάκια τῆς λαβόντος κελεύει ταῦτα αὐτὸν σὺν δόξῃ, βδελυξάμενος αὖ τὴν στολήν· ὅπου καὶ σκῆπτρον τὴν βασιλικὴν σκεῦος. οὐδαμοῦ δ' ἑτέρωθεν τοῦτο παίρουσι, ἀλλ' ἢ ἵνα δεῖξῃ τὸ κάλλος της ἑαυτῶν στολῆς. δῆλον τοῦτο καὶ τὴν ἀλυσιν σκεῦος χλανίδα ἵνα φιλοῦσιν, ὡς ἱμάτιον. ταῦτα γὰρ αὐτοῦ ὁ σάκκος ἐδίδαξε. καὶ γὰρ εἶσιν αὐτὸ τῷ βασιλεύοντος ὑψηλότερον πολλῷ καὶ λαμπρότερον. καὶ διωθῆς ταῖς πύλαις ἀναπτύξαι τὸν νοῦν, καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καπδοῦν τὸ ἔνδυτα ἅπαντα κόσμου· καὶ εἰς τὴν γλῶ" καπίσους τὸ φέρων της θυμορφίας τὴν λαμπηδόνα, καὶ τὴν ἄγγελον των ἱματίων σκεῦον, καὶ τὴν ἀγραπτὴν τὸ ζωειδότος αὐτῶ. ἔχομεν εἰπεῖν καὶ παλαιοὺς ἀνδρας μεγάλους καὶ θαυμαστούς· ἀλλ' ὅπῳ σὺν παχυτέρους τὰ ὁρώμενα ὑποδείγματα μᾶλλον σοὶ λέγω, ἵνα ὅτου ὑμᾶς καὶ ὅτι ταῖς σκιωαῖς πέμπω τῶ ἁγίων σκεύεων. οὐδὲν γὰρ ἔχουσι λυπηρὸν, ἀλλ' ἅπερ οἱ ἐρήμοις πηξάμενοι ταῖς καλύβας, οὕτω πόρρω τῶ ὃ πρόσω βίῳ μαθηταὶ ἐσκιώντας, γραπτοπεδοῦμενοι τὸ ἅγιον, καὶ ὥσπερ χορεύοντες, οὕτω πολεμοῦσιν αὐτῷ. δῆλόν τι τοῦτο καὶ καλύβας πηξάμενοι, πόλεις καὶ οἰκίας καὶ ἀγορὰς ἔφυγον. οὐ γὰρ πολεμοῦσα οὐκ ἦν οἰκία καθῆσθαι, ἀλλὰ δῆ φεύγουσα τὴν οἴκησιν, ὡς μέλλοντα εὐθέως ἀπαιτίσεσθαι, οὕτω καὶ οἰκεῖν. τοιοῦτοι σκῆνοι πάντες, ἀπενδυτίας [οἰκοῦντες] ἡμῖν. ἡμεῖς μὲν γὰρ οὐχ ὡς γραπτοπέδῳ, ἀλλ' ὡς ἐν πόλει εἰρηνικῇ ζῶμεν. τίς γὰρ ὅτι γραπτοπέδῳ ποτὲ ἡμερίους καταβάλλεται, καὶ οἰκίαν οἰκοδομεῖ, ἵν' μακρὰν ὕστερον ἀσπαλιπάνειν μέλλει; οὐκ ἔστι οὐδείς. ἀλλὰ καὶ ὅτι χειρῆς ὡς, ὡς περιδότης ἁμαρτῆται. ὡς ὅτι γραπτοπέδῳ πλέθρα γῆς ὠνῆται, εἶτ" ἐπιγραμματείας ζωπήσει; οὐκ ὅστι οὐδείς, καὶ μάλα εὐκόπως. πολεμήσας γάρ, φησι, διαπέρασας, καὶ κατέβαλόσας. τί τοίνυν φιλοπονῆς περὶ τὰ τοιαῦτα, οἱ μακρὰν ὕστερον ἀφήσεις ὅταν ἀπέλθωμεν εἰς τὴν πατρίδα, ταῦτα ποίει. ταῦτα καί σοι λέγω νῦν ἐγώ· ὅταν ἀναχωρήσωμεν εἰς τὴν πόλιν τὴν ἄνω, ταῦτα ποίει· μᾶλλον δὲ οὐδὲν δῆ σοι πόνων σκῆ λοιπόν. ὁ βασιλεύς" σοι πάντα ποιῆ καὶ ἐργάζεται. σὺ δὲ ἀρκῆ ταῦτα ἔχειν περιελόσας μόνον καὶ ῥάκια πήξασθαι· οἰκοδομῆς δὲ" οὐδεμία χρεία. ἄκουσον οἵος των ἀμαλεκιτῶν Σκυθῶν ὁ βίος, οἵτινες οὐδὲ Νομάδας φασὶν ἔχειν δίκην γελοῖ. οὕτω τοὺς χειμερινοὺς ζῆν ἔδει· περιττὸν τὴν οἰκουμένην

κουιδήλιν πολεμοῦσας ᾧ ἀχολόλῳ, ἀχμαλώτους ῥυομένους τοὺς ὑπ' ἐκείνου κατεχομένους, καὶ πόντων τῶν βιωτικῶν ἀπαλλάττειν. Οὐ κατασκευάζεις οἰκίαν, ἀνδρεῖε, ἵνα μᾶλλον σαυτὸν δύσῃς; Οὐ κατορύτεις δήσαν ἐν, καὶ κελεύεις σαυτὸν ⓦ πολέμιον; Οὐ περιβάλλεις τείχη, καὶ σαυτῷ κατασκευάζεις φυλακήν; Εἰ δὲ δύσκολα ταῦτα τῇ σοι δοκεῖ, ἀπέλθωμεν πρὸς τὰ ἐκείνων σκηνάς, ἵνα δῷ τῶν ἔργων μάθωμεν τὴν εὐκολίαν. καλύβας γὰρ ἔχουσι πηξάμενοι, καὶ ἐν ἄπαις ἓνὶ δεῖ τούτων, οὕτως ἀφίστανται, ὥσπερ ⓠ γραπτοὶ τοῖς γραπτοῖς ὑπὸ Εἰρήνης ἀφέντες. καὶ γὰρ οὕτως ἐσκήνωνται, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ ἥδιον. καὶ γὰρ ἥδιον ἰδεῖν ἐρημίαν σκηνὰς ἔχουσαν μοναχῶν ζωηφόρους, ἢ γραμμὰς ἐν γραπτοῖς ὑποδήματα τετμημένας καὶ δέρατα πεπυρωμένους, καὶ ἐκ τῆς τῶν δεράτων ἀκμῆς φαρμακοπασμέν

φοδη· καὶ ὥσπερ ἐπὶ ρδω οἰκοῦντες οἰκουμβρίλιον, ὥσπερ εἰς αὐτὸν μεταξάντες ⓦ ὑρδμοὶ, ὥσπερ ἐκεῖ ζῶντες, ὅτε γὰρ ἐκεῖ πθμτα δβγαλέγονται, ωδὲ τῶν κόλπων τῦ Αβρααμ, ωδὲ τῶν γεφθρίων τῶν ἀγίων, ωδὲ τῆς μ̄ Χριστοῦ χορείας· καὶ τῶν πρ̄τότων αὐδεῖς ωδὲ μνήμης ὡς ωδὲ λόγος. ἀλλ' ὥσπερ ἡμεῖς οὐκ ἀν ἀξιώσαιμθν ἂν εἰπεῖν, ωδὲ ὧν ⓐ μύρμηκες μ̄ γὰρ ὀπὰς ἡ βους χαλκᾶμους ωδεπίθοισιν, ὅτως ωδὲ ἐκεῖνοι, τί ποιοῦμθν ἡμεῖς, ἀλλὰ ωδὲ τῦ βασιλέως τῦ ἀνω, ωδὲ τῦ πολέμου τῦ ἐν χερσὶ, ωδὲ τῶν τῦ δβγβόλυ μηχανημάτων, ωδὲ τῶν κατορθωμάτων, ὧν ⓐ ἅγιοι κατώρθωσαν. ἵνα τοίνυν ωδὲς ἐκείνους ἡμεῖς ἀδβδηόμθνοι, μυρμήκων διενυόχαμθν; ωδὲν. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι τῶν βρωμάτων ὑπομβνοῦσιν, ὕτω καὶ ἡμεῖς· καὶ εἴδε τούτων μόνον ἡμεῖς *, νεῦ ἢ καὶ πολλῷ χείρονων. οὐ γὰρ τ̄ ἀναγκαίων ὑπομελούμθα μόνοι, καθάπερ ἐκεῖνοι, ἀλλὰ καὶ τ̄ περιττῶν. ⓐ μὴ γὰρ πόθεν πθμτὸς ἐγκλήματος ἀπηλλαγμένοι μετέρχονται, ἡμεῖς ἢ πᾶσαν πλεονεξίαν, καὶ ωδὲ ἐκ μυρμήκων μιμούμθα, ἀλλὰ ἐκ τῶν λύκων, ἐκ τῶν πρ̄δαλέων, μᾶλλον ἢ καὶ ἐκείνων χείρους. ἐκείνοις μὲν γὰρ ἡ Φύσις οὕτως ἔδωκε πρέφεσθαι· ἡμᾶς ἢ λόγω ἐξ "ἰσοτιμίας τιμήσκει ὁ "Χριστὸς, καὶ τῶν θηείων γαγήαμθν χείρες. καὶ ἡμεῖς μὲν τ̄ ἀλόγων χείρας γαγόναμθν· ἐκεῖνοι ἢ τῶν ἀγγέλων ἴσοι, ξένοι καὶ πρ̄επίδημοι τῦ ἐνταῦθα ὄντες· καὶ πθμτα αὐδεῖς ἐπήλλακται ωδὲς ἡμᾶς, καὶ ἐνδύμαπα, καὶ ἔσφη, καὶ οἰκία, καὶ ἐπιτδήμασα, καὶ λαλιά. καὶ εἴ τις ἐκείνων ἴκοιτο ἀβγαλεγμθνος ἐξ ἡμῶν, ὅτε ἂν "ἔγνω χαλῶς, πῶς ⓐ μὲν "ἐυεμοπολίτης, ἡμεῖς ἢ ωδὲ τῆς γῆς ἄξιοι. δβγὲ δὴ τοῦτο ἐπιδεῖξαι τις ἀξίωμα ωδεβεβλημθνος ἀπέλθῃ ωδὲς αὐτούς, ὅτε μάλιστα ἐλέγχεται ὁ τύφος ἅπας. ὁ γὰρ γηπόνος ἐκεῖνος καὶ ὁ πθμτων ἀπείρως τῶν βιωτικῶν, τῦ στρατηγεῦ καὶ μέγα ὑπὲ τῆ ἀρχῆ φρονοῦντος πλησίον καθῆται ὑπὲ σβαδος, ὑπὲ ωδσκεφαλαίου ῥιπτοῦντος. οὐ γάρ εἰσιν ⓐ αἱρεσιῶται αὐτὸν καὶ φυσῶντες· ἀλλὰ ταὐτὸν γ̄ζ, οἷ δὴ "ἐν τῖς ωδὲ χρυσοχόον ἔλθῃ καὶ ῥοδωνιδν. καὶ γὰρ καὶ ἀπὸ τ̄ χρυσίου, καὶ ἀπὸ τῶν ῥόδων δέχεταί ἵνα λαμπηδόνα. οὕτω καὶ ἐκεῖνοι ἀπὸ τῆς αὐγῆς τῆς τούτων καρδαίνοντες μακρὰν, τῆς ἀπονοίας τῆς ἐμπεφυθεν ἀπαλλάτονται. καὶ ὥσπερ ἐν τῖς εἰς ὑψηλὸν "ἔλθοι ὅπον, καὶ σφόδρα βεκχεύῃ, ὑψηλὸς φαίνεται· οὕτω καὶ οὗτοι, ωδὲς ταῖς ὑψηλαῖς αὐτῶν ἐρχόμθνοι δβγνοίας, τοιοῦτοι φαίνονται ἕως ἂν ἐκεῖ μθνωσι· καταλθόντες ἢ ταπεινοῦνται πάλιν, ἀπὸ τῦ ὕψους ἐκείνου καταβαίνοντες. ωδὲν πρ̄ ἐκείνοις βασιλθὶς, ὠδὲν ὕπαρχες. ἀλλ' ὥσπερ ἡμεῖς τῶν παιδίων ταῦτα παίζόντων γλωμθν, ὅτω καὶ ἐκεῖνοι τ̄ φλεγμονλὼ τῶν ἔξω σοβοιώτων ἀβγαπύουσι. καὶ δῆλον ὀτιοῦν. εἰ γάρ τις αὐτοῖς δοίη μ̄ ἀσφαλείας βασιλείαν, οὐκ ἂν ποτε ἔλαιτο. ἔλαιτο δ' ἂν, εἰ μὴ μεῖζον αὐτῆς ἐφόβουν, εἰ μὴ ωδσκαιεν εἰ τὸ ωδᾶγμα ὀόμεθον. τί οὖν; οὐκ αὐτομολήσομθν ωδὲς τοσαύτην μαχαιρότητα; ὐχ ἥξομθν ωδὲς τοὺς αἱρέσεις τούτους; οὐ λημόμεθα καθαρὰ ἱμάτια, καὶ ἐμπομπεύσομθν τοῖς γάμοις τύτοις· ἀλλὰ μιμούμθν ωδσαιτοῦντες, τῶν ὀ τ̄ τειόδοις πίωχῶν οὐδὲν ἄμεινον δβγαείμθνοι, μᾶλλον ἢ ἐν πολλῷ χείρονι καὶ ἀθλιώτερον; καὶ γὰρ ἐκείνων πολλῷ" χείρους ⓐ κακῶς πλυτοιῦντες, καὶ βέλτιον ἐπαιτῆσι, ἢ αἱρπάζειν. ὃ μὲν γὰρ ἐλεᾶν ὠμίλουν, ὃ ἢ κόλασιν φέρει· καὶ ὁ μὲν οὐδὲν ωδσκρεύει Θεῷ, ὅσα ἢ καὶ ἀνθρώποις καὶ Θεῷ· καὶ τοὺς μὲν πόνους ὑφίσαται τῆς αἱρπαγῆς, τλιὼ ἢ ἀπόλαισιν ἕτεροι πολλάκις ἐκαρπώσαντο ἅπασαν. ταῦτ' οὖν εἰδότες καὶ ἀποδεδόμθνοι τλιὼ πλεονεξίαν ταύτλν, πλεονεκτήσομθν καὶ ἀνω, μ̄ πολλῆς ἀπουδῆς τλιὼ βασιλείαν αἱρπάζοντες. ὃ γάρ ὅτιν, οὐκ ἔστι ῥᾳδυμοιῶτα ἴσα εἰσιλθεῖν. γλυκὺ ἢ πθμτας ἀπουδαίους καὶ ἐγκρατεῖς γενομένους ταύτης ὑπερτυχεῖν, χάριτι καὶ Φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ ἀναρχῳ πατρὶ καὶ τῷ πναγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς σύμπαντας αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ.

Ομιλ. ο. 15 ΤΟΤΕ ΠΟΡΕΥΘΕΝΤΕΣ ΟΙ ΦΑΡΙΣΑΙΟΙ συμβούλιον ἔλαβον, ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσι ἐν λόγῳ.

ΤΟτε, πότε; ὅτι μάλιστα κατεμυχλῶσι ἔδει, ὅτι ἐκπλαγλῶσι τῇ φιλαρχίᾳ, ὅτι φθονηθλῶσι καὶ μέλλοντα, ὅτε ἀπὸ τῶν πεπεισμένων καὶ ἐκ τῶν μηδέπω πιστευσάντων ἐχρῆν. ἐκ γὰρ ἐπὶ τῶν πραγμάτων καὶ εἰρηνικὰ ἐβόα. τελωνίαι γὰρ ἐκ πόρναι ἐπίστευσαν, καὶ πεφῶτα ἐκ δίκαιοι ἀνηρέθησαν. ἐκ ἀπὸ τούτων ἐχρῆν καὶ ἐκ τῆς ἀπωλείας ἑαυτῶν μὴ ἀπιλέγειν, ἀλλὰ ἐκ πιστεύειν ἐκ σωφρονίζεσθαι. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ὕστερον λήγει καὶ τῆς κακίας αὐτῶν, ἀλλ' ὠδίνει καὶ πεύσει φαρμάκου. ἀλλ' ὅπῃ καταχεῖν αὐτὸν οὐκ εἶχον (ἐφοβοῦντο γὰρ τοὺς ὄχλους) ἑτέραν ἦλθον ὁδόν, ὡς δι' ὑπόνοιαν ἐμβαλοῦντες, ἢ δημοσίων πεῖσαντες ἀδικημάτων ἐκβαλεῖν. x. βάθυνον.

16 Ἀποστέλλουσιν οὖν αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μετὰ τῶν Ἡρῳδιανῶν, λέγοντες, διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός. οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων. x. οὐκ

17 Εἰπὲ οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ; ἔξεστι δοῦναι κῆνσον Καίσαρι, ἢ οὔ;

Καὶ γὰρ φόβου λοιπὸν ἦσαν ἐκπεπληγμένοι ἀνδρὸς εἰς τὴν Ρωμαίων ἀρχὴν μεταπεσόντων. ὅπῃ γὰρ εἶδον, ὅτι ὁ μὲν τότε δι' ἓν ἀπίθανοι, ὁ δὲ Θαδδαῖος καὶ Ἰούδας, ὡς ἀποστασίαν μηχανησάμενοι, ἐβούλετο καὶ αὐτὸν διὰ τὸν λόγον τοῦτον εἰς τοιαύτην ἐκπτῶσιν ἐμβαλεῖν. x. ἀπιθ. x. ὁ

Διὰ τοῦτο καὶ τοὺς αὐτῷ μαθητὰς καὶ τοὺς Ἡρῴδου γραπτὰς ἐπέμπουσι, διπλοῦν, ὡς φασι, κρημνὸν ἑκατέρωθεν ὀρυττοντες, καὶ πανούργως πλέκοντες παγίδα, ἵν', ὅπερ δὴ εἶπον, ὑπολάβωσιν· καὶ μὴ ἐκφύγῃ τὸν Ἡρῳδιανὸν ἀποκρίνασθαι, αὐλοὶ ἐγκαλέσωσιν· αὖ πάλιν αὐτῷ, ἐκβιοι κατηγορήσωσι. κήνσου γὰρ διδραχμόν· ἀλλ' οὐκ ἤδεσαν τοῦτο, καὶ ἑκατέρωθεν μοὶ αὐτὸν περιστόχων αἱρέσεσι, ἐπιθυμοῦσι μᾶλλον κατὰ τῶν Ἡρῳδιανῶν αὐτὸν εἰπεῖν τι. διὸ καὶ τοὺς μαθητὰς πέμπουσι, εἰς τοῦτο ὠθοῦντες αὐτὸν τῇ προσοίᾳ, ἵνα παγιδεύσωσι ὡς ἡγεμόνα, ὡς τύραννον. τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Λουκᾶς ἀνυπόκριτος ἐδήλωσε λέγων, ὅτι καὶ ὑπὸ τὸν ὄχλον ἠρώτων, ὡς μείζονα ἡγεῖσθαι τὸν μάρτυρα. ἐθήρευον γὰρ τοιαῦτα ἔπη. οὐ πλείονι γὰρ θαύματος τῆς αἰτίας αὐτῶν πρόκειται τὸ ἀπόδειξαι. καὶ ὅσα τὸν κολακείαν αὐτῶν καὶ ἐγκεκρυμμένοι δόλον. οἴδαμεν, φασι, ὅτι ἀληθὴς εἶ. πῶς οὖν ἐλέγετε, ὅτι πλάνος ὅστις, καὶ πλανᾷ ὄχλον, καὶ δαιμόνιον ἔχει, καὶ οὐκ ἔστιν ἀπὸ Θεοῦ; πῶς πρὸ μικροῦ ἐβουλεύσασθε αὐτὸν ἀνελεῖν; ἀλλὰ πάντα λήσονται, ἄνθρ αὖ ἡ ὑπόκρισις ἀναγορεύει. ὅπῃ γὰρ πρὸ μικροῦ εἰπόντες μὴ ἀληθείας, ὁ πῶς ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, πρὸς τὴν ἐρώτησιν οὐκ ἔτυχον ἀποκρίσεως, προσδοκῶσι αὐτὸν τῇ κολακείᾳ χαυνοῦν, καὶ πεῖσαι εἰπεῖν τι κατὰ τῶν καθεστώτων νόμων, καὶ τῆς καταδύσης πολιτείας ὁ ἀναπτυστον. ὅθεν καὶ τὴν ἀλήθειαν μαρτυροῦσιν αὐτῷ, ὁμολογοῦντες ὃ οὐ· πλὴν οὐκ ὀρθῇ γνώμῃ, οὐδὲ ἐκόντες· καὶ προσπλάσαι λέγοντες, ὃ μέλει σοι περὶ οὐδενός. ὅρα πῶς εἰσι δῆλοι βουλόμενοι εἰς τοῦτος μᾶλλον ἐμβαλεῖν αὐτὸν τοῦ λόγοις τοῦ πιστοῦται αὐτὸν καὶ Ἡρῴδῃ προσκρούσαι, καὶ τυράννου ἀναψίαν λαβεῖν, ὡς κατεξανισάμενοι τὸ νόμου, ἵνα ὡς στασιαστὴν καὶ τύραννον κολάσωσι. ὃ γὰρ, ὃ μέλει σοι περὶ οὐδενός, καὶ ὃ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπου, περὶ Ἡρῴδου καὶ Καίσαρος ἠπίστησαν λέγοντες. Εἰπὲ οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ; πῶ τιμᾶτε καὶ διδάσκαλον νομίζετε, ὃ οἷς καὶ περὶ τῆς ὑμῶν σωτηρίας διελέγετο καταφρονήσαντες καὶ ὑβρίσαντες πολλάκις. καὶ ὅρα ὃ κακοῦργοι αὐτῷ. οὐ λέγουσιν, Εἰπὲ ἡμῖν τί ὃ καλὸν, τί ὃ συμφέρον, τί ὃ νόμιμον, ἀλλὰ τί σοι δοκεῖ; ὅπου πρὸς

ἐν τῷτο ἔβλεπον, ὃ προσδοκῶσαι αὐτὴ ἡ ἐκπολεμῆσαι τὴν κεφαλήν. καὶ ὁ Μάρκος ὃ ἦτο δηλῶν, ἡ ὃ αὐθάδες αὐτῶν σαφέστερον ἐκκαλύπτων, καὶ τὸν φοβερὸν αὐτῶν χαρακτῆρα, φησὶν αὐλοὶ ἐνέπνευσαν, Δῶμεν Καίσαρι κλαῦσον, ἢ μὴ δῶμεν; ἦτο θυμοῦ μᾶλλον ἔμπλεον, καὶ Matt. 18. 18.
ὠδῖνι ἐπιβουλίου, ἢ ἐξέτασις ἢ ἀναπείρα. τί οὖν αὐτός; τί με πειράζετε ὑποκριταί;
5 Οἶδας πῶς πλουσιώτερον αὐλοῖς ἁλῶναι λέγεται; ὅταν γὰρ ἀπερπασμένη ἡ προδηλος ἰὼ ἡ κακία, βαθυτέρων δίδωσι τὸν τόμον, προπέμπει αὐλοὺς συγχέοντας καὶ ἐπισεμίζοντας, τὰ πάντα ἀπόῤῥητα αὐτῶν εἰς μέσον ἀγαγεῖν, καὶ δῆλον ἅπασι ποιῆσαι μὴ οἷας αὐτὸς προσέρχονται διανοίας. ταῦτα ἦ ἐποίει, ἀνασείλων αὐτῶν τὴν κακίαν, ὥστε μὴ πάλιν τοῖς αὐλοῖς ἐπιχειρῆσαι καταβαλεῖν. καίτοιγε ῥήματα πολλῆς ἔχοντα τὴν πειρασμοῦ. ἡ γὰρ καὶ διδασκαλίαν ἐκάλουν ἡ ἀληθῆ ἐμαρτύρουν, καὶ ὁ ἀπροσωπόληπτον· ἀλλὰ Θεὸς ὢν, οὐδὲν τούτων προσελογίζετο. ὅλως καὶ ἐκείνοις ἐχρῆν τοιάζεσθαι, ὅτι ὁ τοιχασμοῦ ἢ ἐπιπλήξεως ἐστὶν, ἀλλὰ σημεῖον τοῦ τὰ ἀπόῤῥητα αὐτῶν εἰδέναι. ὁ μὲν μέχρι τῆς ἐπιπλήξεως ἔστη· καίτοι ἦρκει μόνον ἐλέγξαντα τὸν γνώμιλον αὐτῶν καταισχύναι αὐλοὺς τῆς πομπείας· ἀλλ' οὐχ ἵστατο μέχρι τούτου, ἀλλὰ καὶ ἑτέρως ἀπορράπτει αὐτῶν τὰ φρόνιματα.

15 19 Ἐπιδείξατε γάρ μοι, φησὶ, τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου. Καὶ ὡς ἐπέδειξεν, ὅταν ἀεὶ ποιῇ, δι' ἐκείνων γλώττης σφέρει τὸν ἀπόφασιν, καὶ αὐλοὺς ψηφίσασθαι βασανίζει ὅτι ἔξεστιν, ὅπερ ἰὼ λαμπρὸν καὶ σαφὲς εἶπεν. ὥστε ὅταν ἐρωτᾷ, οὐκ ἀγνοῶν ἐρωτᾷ, ἀλλὰ ταῖς οἰκείαις αὐτῶν ἀποκρίσεσιν ὑποδυομένους αὐλοὺς ποιῆσαι βουλόμενος. ὅπερ γὰρ ἐρωτηθέντες,

20 Τίνος ἡ εἰκὼν, εἶπον ὅτι Καίσαρος· 21 Φησὶν, ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ. Οὐ γὰρ ὅτι τοῦτο δοῦναι, ἀλλ' ἀπεδοῦναι. καὶ ὅτο καὶ ἀπὸ τῆς εἰκόνος ἡ ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς δείκνυται. εἶπα ἵνα μὴ εἴπωσι, * ἀλλ' ἡμᾶς ὑποβάτες; ἐπήγαγε, τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ. ἔξεστι γὰρ καὶ αὐθεντοῦς τὰ αὐτῶν πλουτεῖν, καὶ Θεῷ δίδοναι τὰ τοῦ Θεῷ πρὸ ἡμῶν ὀφειλόμενα. διὸ καὶ Παῦλός φησιν, Ἀπόδοτε πᾶσι τὰς ὀφειλάς· τῷ τὸν φόβον, τῷ τὸν φόβον· τῷ τὸ τέλος, τὸ τέλος· τῷ τὸν φόβον, τὸν φόβον· τῷ τιμὴν, τιμὴν. σὺ ἦ ὅταν ἀκούσῃς, ἀπόδος τὰ Καίσαρος Καίσαρι, εἰκόνα γνώσκε λέγειν αὐτοὺς μόνον, τὰ μηδὲν τῆς εὐσεβείας προσβλάπτοντα. ὡς ἐμοῦ μὴ τοιοῦτοι ᾖ, οὐκέτι Καίσαρος, ἀλλὰ τοῦ διαβόλου φόβος ὅτι τὸ τέλος τοιοῦτον. ταῦτα ἀκούσαντες ἐπεσιμίσθησαν, τὸ ἐναύμασαν τὸν σοφίαν. οὐκοῦν πιστεῦσαι ἐχρῆν, οὐκοῦν σκανδαλῶσαι. τὸ γὰρ ἀστοπος αὐτοῖς προῆκεν ἀπόδειξιν τὰ ἀπόῤῥητα σκανδαλύσας, ἡ μετ' ἐπιτιμίας αὐτοὺς ἐπεστόμισεν. τί οὖν; ἐπῆς θυσαι; ὑδαμῶς,

Ρωμ. ιγ. ζ.

22 Ἀλλὰ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον,

23 Καὶ μετ' αὐτοῦ προσῆλθον οἱ σαδδουκαῖοι. Ὢ τῆς ἀνοίας· ἐκείνων ἐπιτιμηθέντων ὅτοι προσκαλλοῦσι, δέον ἀπεστέρεις γενέσθαι. ἀλλὰ τοιοῦτοι ἡ ἀφασύτης, ἀνάκαμπτον ἡ ἰατρὸν τὸ ἀδυνάτους ἐπιχειρῆσαι. διὰ τοῦτο ἡ ὁ εὐαγγελιστὴς σκανδαλιζόμενος αὐτῶν τὸν ἀπόνοιαν, αὖθις τοῦτο ἐπισημαίνει λέγων· ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον. ἐν ἐκείνῃ, ποίᾳ; ἐν ἧ τὸν ἐκείνων κακοχαρῆ διήλεγξε, ἡ κατήσχυνεν αὐτούς. τίνες δέ εἰσιν ὅτοι; αἵρεσις Ἰουδαίων ἑτέρα παρὰ τοὺς Φαρισαίους, καὶ ἐκείνων πολὺ καταδεεστέρα, λέγουσα μὴ εἶ) ἀνάστασιν, μήτε ἄγγελον, μήτε πνεῦμα. παχύτεροι γάρ τινες ὅτοι, ἡ προ τὰ σωματικὰ ἐπιποθοῦσι. πολλαὶ γὰρ ἡ ἐπὶ Ἰουδαίων αἱρέσεις ἦσαν. διὸ ἡ Παῦλος λέγει, Φαρισαῖός εἰμι, τῆς ἀκριβεστάτης αἱρέσεως πρὸ ἡμῶν. ἐξ ὧν θέλεις μὴ οὖν ὅτοι προ ἀνάστασιν λέγουσι· λόγοι δέ τινα πλάττουσι ἡ προφάσεις ζητοῦντες, ὡς ἔγωγε οἶμαι, οὐκ ἀληθεύοντες, οἰόμενοι εἰς ἀπορίαν αὐτὸν ἐμβαλεῖν, ἡ θέλοντες ἀνατρέψαι ἀμφότερα, καὶ τὸ ἀνάστασιν εἶ), ἡ τὸ τοιαύτην αἴρεσιν. "ὁμοίως ἦ ἡ ὅτοι μετ' ἐπιτιμίας δῆθεν" προσκαλλοῦσι

Πραξ. κγ. η.

λοισι λέγοντες· 24 Διδάσκαλε, Μωϋσῆς εἶπεν, ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἵνα ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

25 Ἦσαν οὖν παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί· καὶ ὁ πρῶτος γαμήσας ἐτελεύτησεν καὶ μὴ ἔχων σπέρμα ἀφῆκε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

26 Ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν ἑπτά.

27 Ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή.

28 Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή; πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν. 5

29 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ.

30 Ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμίσκονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι Θεοῦ ἐν οὐρανῷ. Ὁ δὲ Λουκᾶς φησιν, ὡς υἱοὶ Θεοῦ. Εἰ τοίνυν οὐ γαμοῦσι, δῆλον ὅτι ἡ ἐρώτησις. οὐ μὴν ὅτι οὐ γαμοῦσι, δῆλον τοῦτο ἄγγελοι· ἀλλ' ὅτι ὡς ἄγγελοι, διὰ τοῦτο οὐ γαμοῦσιν. Λεκ. κ. λς. Ἀπὸ τούτου καὶ ἕτερα πολλὰ ἀνῆλεν, ἅπερ ἀπόντα δι' ἑνὸς ῥήματος ὁ Παῦλος ἠνίξατο εἰπών· Παρέρχεται γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. καὶ διὰ μὲ τούτων ἐδήλωσεν ἡλίκη ἡ ἀνάστασις· ὅτι δὲ καὶ ἀναστασίς ἐστι, δείκνυσι. καίτοι ζωαποδείκτου τοῦ ἐρήμου καὶ ἄνω· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀφειδοῦσίας τοῦ λόγου πάλιν ἀφίησι λέγων. οὐδὲ γὰρ πρὸς τὸ ἐρώτημα ἔστη μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἔννοιαν αὐτῶν. ὅταν, ὅταν μὲν σφόδρα καχουργῶσι, διὰ ἀγνοοῦντες ἐρωτῶσι, καὶ οὐκ ἀφειδοῦσι διδάσκει· ὅταν δὲ ἀπὸ κακίας μόνης, οὐδὲ πρὸς τὰ ἐρωτώμενα ἀποκρίνεται. καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ Μωϋσέως ὀπτεμμίζει αὐτούς, ὅτε καὶ τοῦτο Μωϋσῆς ἀφείλετο, καὶ φησί·

31 Περὶ

31 Περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε,

32 Ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς Αβραὰμ καὶ Θεὸς Ισαὰκ καὶ Θεὸς Ιακώβ; οὐκ ἔστι Θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων. Οὐχὶ τῶν οὐκ ὄντων, φησὶ, καὶ καταπαλαι ἀφανισθέντων, καὶ οὐκ ἔτι ἀναστησομένων. οὐ γὰρ εἶπεν, ἦμεν· ἀλλ' εἰμὶ, τῶν ὄντων καὶ τῶν ζώντων. ὥσπερ γὰρ ὁ Ἀβραὰμ, εἰ καὶ ἔζη τῇ ἡμέρᾳ, ἢ ἔφθη ἀπὸ τοῦ ξύλου, ἀπέθανε τῇ ἀποφάσει· οὕτω καὶ ὅτι, εἰ καὶ ἐτεθνήκεσαν, ἔζων τῇ ἐπαγγελίᾳ τῆς ἀναστάσεως. πῶς οὖν φησιν ἀλλαχοῦ, Ἵνα δὲ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ; ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἐναντίον τοῦτο ἐκείνῳ. νεκροὺς γὰρ οὐ τοὺς θανόντας φησὶ, τοὺς καὶ αὐτοὺς ζῆσθαι μαθόντας. οἶδε γὰρ ἄλλην νεκρότητα, ὡς ἐπὶ τῆς φησιν· Ἄφετε τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς. Ρωμ. ιδ'. θ. Λουκ. θ. ξ.

33 Καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι, ἐξεπλήττοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

Οὐδὲ σὺ τοίνυν οὐ σαδδουκαῖος· ἀλλ' οὗτοι μὲν πεπηγότες ἀναχωρεῖτε, ὃ δὴ ἀδίκαστον πλῆθος καρποῦται τιμῶν ὠφέλειαν.

Ἐπεὶ οὖν τοιαύτη ἡ ἀνάστασις, φέρε, πάντα ποιῶμεν, ἵνα τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν. ΗΘΙΚΟΝ
Εἰ δὲ δοκεῖ, καὶ περὶ τῆς ἀναστάσεως δείξομεν ὑμῖν τινας ταύτας σεσηπυίας καὶ διαπεπτωκυίας καὶ καρπουμένας, πάλιν ὅτι ταῖς ἐρήμοις ἀπειλοῦντες. πάλιν γὰρ τοῖν αὐτοῖν ἄνομεν λόγων, ὅπως μὴ πλείονος ἡδονῆς ἀκούοντας ὑμᾶς βλέπωμεν. ἴδωμεν τοίνυν καὶ τίμιόν τι τὰ γραπτὰ ταῦτα πνευματικά· ἴδωμεν τίνα φόβον καθαρὸν ἡδονῆς. καὶ γὰρ μὴ δοκάνων εἰσὶν ἐσκηνωμένοι, καθάπερ οἱ γραπτοὶ τοῖχοι (σοὶ γὰρ πρώην κατέλυσα τὸν λόγον) οὐδὲ μὴν ἀπαίδων καὶ θηριώδεις· ἀλλὰ γυμνοὶ ὄντες τούτων ἀπάντων, καὶ ζωῦντα ἐργαζόμενοι, οἷα οὐδὲ μὴν ὅπλων ἰσχύοι. καὶ εἰ διώκοιεν ζωϊδίων, ἐλθέ, καὶ χαίρει μοι ὄρεξον, καὶ ἴωμεν εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον ἀμφότεροι, καὶ ἴδωμεν τίνα θαρρήσαιεν. καὶ γὰρ καὶ οὗτοι καθ' ἑκάστην τὸν πολεμοῦσι τὸν ἡμέραν, καὶ σφάττουσι τοὺς ἐπιόντας, καὶ νικῶσι ταῖς ὀπτηθυμίαις ἀπάσαις ταῖς ὀπτηθαλλουσαις ἡμῖν. καὶ ὁ ὁμόμβα ταύταις ἐρρίμμενος χαμαὶ, καὶ μηδὲ ἀπαίρειν δυναμένας· καὶ ὁ ἀπτολικὸν σκῆνος ὅλον τὸ ἔργον διακρύπτοντες λόγοι ὃ λέγει, ὅτι οἱ τοῦ Χριστοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ὀπτηθυμίαις. Εἶδες πλῆθος νεκρῶν κειμένων, ἐσφαγμένων τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος; Ἆρα τοῦτο οὐκ ἔστι σαφῆ μάθη, οὐδὲ ἀδηφαγία. καὶ δείκνυσιν ἡ πάπιζα καὶ ὁ ζόφαγον ὁ ἐπ' αὐτῇ ἐσηκός. ἡ γὰρ μέθη καὶ ἡ ἀδηφαγία κεῖται νεκρὰ ἆρα τῆς ὑδροποσίας ἐσπωδήσασα, ὁ πολυειδὲς τοῦτο καὶ πολυκέφαλον θηρίον. καθάπερ γὰρ ὁπόταν τῆς μυθοποιουμένης σκύλλης καὶ ὕδρας, οὕτω καὶ ὁπόταν τὸ μέθης πολλαὶ ὦσι κεφαλαὶ ἰδεῖν· σὺ τοῦτον πορεύου, σκῆθον ὀργιλὸν, ἄλλοθεν βλαχεῖδα, ἑτέρωθεν ἔρωτας ἀτόπους φυομένους· ἀλλὰ σὺ ταῦτα πάντα τοῦτα αἴρηται. κἀκεῖνα σκῆπτα τὰ γραπτὰ, καὶ μυρίων πεζευόμενα πολεμίων, ὑπὸ τούτων ἁλίσκεται. καὶ οὔτε ὅπλα, οὔτε δόρατα, οὐχ ὅπερ ἂν ἕτεροι ἦσαν, δυνάμεις πρὸς ταῦτα ταῖς φάλαγξας· ἀλλὰ τούτους τοὺς γίγαντας, τοὺς ἀρίστους, τοὺς καὶ μυρία ἀνδραγαθοῦντας θέσεις δὴ χρεὼν διαμιᾷ διεμφθῆναι ὑπνῳ καὶ μέθῃ, χρεὼν σφαγῆς καὶ πανμιᾷ, καθάπερ τοὺς τετραυματισμένους, κειμένους· μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ χαλεπώτερον. σκῆθοι μὲν γὰρ καὶ ἀπαίρουσιν· ὅταν δὲ οὐδὲ τοῦτο, ἀλλὰ θᾶσσον καταπίπτουσιν. ὁρᾷς ὅτι μείζονι τοῦτο τὸ γραπτὸν δεῖ καὶ θαυμαστέρᾳ; τοὺς γὰρ ἐκείνων σεσηπυομένους πολεμίους ἀναιρεῖ τῷ θελῆσαι μόνον. ὅταν γὰρ ἀθεΐᾳ αὐτοὺς τὸν μητέρα ἀπώσωνται τῶν κακῶν πνεῦσιν, ὡς μηδὲ σκοχλεῖν λοιπόν. τοῦ δὲ γραπτοῦ κειμένου, καὶ τῆς κεφαλῆς δυνηρημένης, καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα ἡσυχάζει. καὶ τὸν νικῶν ταύτην ἕκαστον τῶν σκῆπτα μαθόντων ἐργαζόμενον ἴδοι τις ἄν. καὶ γὰρ, ὥσπερ ὅταν τούτων τῶν πολεμίων, ἐὰν ὑφ' ἑνὸς τις λάβῃ πληγὴν, ἑτέρου λοιπὸν οὐκ ἔστι βαρεῖς καταπεσεῖν ἅπαξ· ἀλλ' ἀνάγκη πάντας τὸ θηρίον τοῦτο παθεῖν· καὶ ὁ μὴ πληγὰς ἀλλὰ καταδραμών, σκοχλεῖν πάντως. εἶδες νικῶν λαμπρόν; οἶδε γὰρ τὰ γραπτὰ τὰ πάντα τοῦ οἰκείου ὁμοῦ σωτηρίαν σῆπαι ἔρωτα· καὶ ὁ δυνά-

ται, τῦτο ἕκαστος ἐκείνων ἴσησι, ⸌ πόντα ⸍ ἀνατίτραπται, ⸌ δὲ ἀκολουθήσα ⸍ ⸌ δὲ φόρτα ⸍ ⸌ δὲ πλοῖα ῥήματα, νοσήματα μανικὰ ⸌ ἀνδῶν, τῦφος, πόντα ὅσα ἀπὸ μέθης ὁπλίζεται. ⸌ μιμοῦνται ⸍ ἑαυτῶν διακόπτειν, ⸍ ἡ χρεφὴ θαυμάζουσα ἔλεγλε· Ἐκ χειμάῤῥου εἰς ὁδῶ πίεται, ἀλλὰ τῦτο ὑψώσει κεφαλίω. Βούλεσθε ⸌ ἑτέρωθεν πλῆθος νεκρῶν ἰδεῖν; ἴδετε τὰς ἐκ τῆς τυφῆς ἐπιθυμίας, τὰς ἐκ τῆς ὀψοποιΐας, τῆς μαστίρων, τῆς παπίζοπιάδι, τῆς πλακουντοποιΐας. ἀχμώμεθα μὴ γὰρ πόντα διηγύμενος. πλὴν ἀλλ' ὅμως ἐρῶ τὰς "ὀρνεις τὰς ἀπὸ φασιάδος, τὸν ζωμὸν τὸν χύδην μεμυγμένους, τὰ ὑγρά, τὰ ξηρὰ ἐδέσματα, τοὺς ⸌ τῦτων κειμένους νόμους. καθάπερ γὰρ ἄσα πόλις "διοικοῦντες, ⸌ στρατόπεδα ἀναπαίοντες· ὅπου ⸍ ὅτου, ⸍ πεζῆται, καὶ ⸍ δύτεροι νομοθετῦσι ⸌ καταπατήσεσι. ⸌ ⸍ μὴ τὸ πεζῆται "ὀρνεις ἐπ' αἰθράχων ὀπωπηθρας ἔνδοθεν μεμεσωμένας ἰχθύων εἰσάγεσι· ἔτεροι ⸍, ἄλλοθεν τὰ ⸌ δέοιμια ποιοῦνται τῶν ⸌ δεομένων τῦτων δεῖπνων ⸌ ἄμιλλα πολλὴ ⸌ τῦτον, ⸍ ἴσον ποιότητος, ⸍ ἴσον τάξεως, ⸍ ἴσον πλήθεις, ⸌ φιλοτιμοῦνται ἐφ' οἷς καταρύτεσθαι ἔδει. ⸍ μὴ, ὅτι τὸ ἥμισυ τῆς ἡμέρας ἀνάλωσαν, ⸍ ὃ πᾶσαν αὐτὴν, ⸍ ὅτι ⸌ τὴν νύκτα ⸌ δεσπόζηκεν, λέγοντες. ἴδε δὲ μέγεθος ταλαίπωρε τῆς γαστρὸς, ⸌ ἀχμώθητι τὴν ἄμετρον ἀσυδλίω. ἀλλ' ὑδὲν τοιοῦτον ⸌ δρᾷ τοῖς ἀγγέλοις ἐκείνοις· ἀλλὰ ⸌ αὐτὰ πᾶσαι αἱ ἐπιθυμίαι νεκραί. ὑ γὰρ ⸍ εἰς πλησμονὴν ⸌ τυφῆν, ἀλλ' ⸍ εἰς χρείαν αὐτοῖς "αἱ ⸍ φαί. ὄντ ὀρνίθων ἐκεῖ θηρᾶται, ὑδὲ ἰχθύων· ἀλλ' ἄρτος ⸌ ὕδωρ. ⸌ ⸍ σύγχυσις αὕτη ⸌ ὀδόντος ⸍ αἱ ⸌ ἀρᾳχαί, πόντα ἐκποδὼν ἐκείθεν, ⸌ ἀπὸ τῦ δωματίου, ⸌ ἀπὸ τῦ σώματος πολὺς ὁ λιμίω· ⸌ δρᾷ ⸍ τῦτοις, πολλὴ ἡ ζάλη. ἀνάῤῥηξον σῦν τὴν λόγχην τὴν γαστέρα τὴν ⸌ τοιαῦτα σιτισμάτων, ⸌ ὅλη ⸍ πολὺν φόρτον, ⸍ ⸌ ἀκάθαρτον ὀχετὸν, ⸌ ⸌ κεχοπιαμάτων ⸌ φόν. ⸌ ⸍ μὴ ταῦτα ⸍ αἰσχύνομαι εἰπεῖν, ⸌ ἐργαῖς ⸌ ἀπλῆς, τοῖς ἐμέτοις, ⸌ κάτωθεν, ⸌ ἄνωθεν ἐκκρίσεις. ἀλλὰ καὶ ταῦτα "ἴδῃ καὶ βλέπε πρὸς ⸌ ἐπιθυμίας ἐκῆς, ⸌ σῦ ἀπὸ τῦτων σφοδροτέρας ἔρωτας· σῦ τῶν ἀφροδισίων λέγω. ⸌ ⸍ τῦτες ὅλη πόντας ἐρριμμένους μὴ τῶν ἵππων, μὴ τῶν σκυφόρων. σκυφόρος ⸌ ὅπλον ⸌ ἵππος αἰχμᾶς ⸌ ἄξεως ῥῆμα ὄδη αἰχμή. ἀλλ' ὅλη ἵππον ὁμῦ ⸌ ἀναβάτην τοιοῦτον ⸍ ὅπλα κείμενα· ἐκῆ ⸍, τῦτο μὲν ἄπεμι, * ⸌ ψυχὰς νεκρὰς ἐρριμμένας. ὄκ ὅτι τῆς τραπέζης ⸍ μόνον, ἡ νίκη λαμπρὰ τοῖς ἁγίοις ἐκείνοις, ἀλλὰ ⸌ ὅτι τ' ἄλλων· ὅτι τῆ χρημῆ, ὅτι τῆς δόξης, ὅτι τῆς βασκασίας, ὅτι τῆ νοσημῆ ἀπέμπων. ἐρᾷ σοι ⸌ δικῆ τῦτο ἐκείνου τὸ τραπέζιον ἰσχυέτερον ⸍; ⸌ ἡ τράπεζα βελτίων; ⸌ τίς δύτερος; ὑδὲ τῶν ἐκείνων, καὶ σφόδρα μαγόμενος ⸍. αὕτη μὲν γὰρ εἰς ὑρανὸν ⸌ δαπέμπει, ἐκείνη ⸍ εἰς γέενναν ἕλκει· ταύτην ὁ ἁγιάζων ⸌ δρᾷ, ἐκείνην ⸍ ὁ Χριστός· ταύτην τυφὴ νομοθετῆ ⸌ ἀκολασία, ἐκείνην ⸍ φιλοσοφία ⸌ σωφροσύνη· ἐ ταύτην ὁ Χριστὸς ⸌ δρᾷγάπεται, ἐκῆ ⸍ ὁ ἁγιάζων. ἔνθα γὰρ μέθη, ἁγιάζων· ἔνθα αἰσχρὰ ῥήματα, ἔνθα πλησμονὴ, ἐκῆ δαίμονες χορεύουσι. τοιαύτην εἶχε τράπεζαν ὁ πλούσιος ἐκεῖνος· ἁγιάζων τῦτο ὑδὲ ψυχρὸν [ὕδατος] κύαθος ἦν. ἀλλ' ὑχ ὅτι τοιαύτην, ἀλλὰ ⸌ τὴν ἀπέλειαν ὑδὲ μελετῶσιν. ὑ γαμοῦσιν, ὑδὲ γαμίσκονται, ὑδὲ καθεύδουσιν ἀῤῥένες, ὑδὲ τυφοῦσιν· ἀλλὰ πλὴν ὀλίγων ἴσως ⸌ "ἀσώματοι γεγόνασι. Τίς οὖν ἔστιν ὅπως βιάσεται τὸν ἐχθρόν, ὡς ἀρίστοποιούμενος ἐσπάνιον ἰσχύει; ⸌ ⸌ τῦτο ⸌ ὁ προφήτης φησίν· Ητοίμασας ἐνώπιόν μου τράπεζαν ἔναντι τῶν θλιβόντων με. ὑ γὰρ δὴ τίς ἀμάρτοι ⸌ τοιαῦτα "τῦτο εἰπὼν ὃ λόγιον τῆς τραπέζης. ὑδὲν γὰρ ὕτω θλίβει ψυχὴν, ὡς ἐπιθυμία ἄτοπος ⸌ τυφὴ ⸌ μέθη, ⸌ ⸍ ἐκ τῦτων κακά· ⸌ τῦτο ἴσασι ⸍ πεῖραν εἰληφότες καλῶς. Εἰ ⸍ μάθοις ⸌ πόθεν αὕτη συλλέγεται ἡ τράπεζα, ⸍ πόθεν ἐκείνη, ῥᾴστα ἂν ἑκατέρας ὁ λόγος φανείη. πόθεν σῦν αὕτη συλλέγεται; ἀπὸ μυείων δακρύων, ἀπὸ χηρῶν πλεονεκτυμένων, ἀπὸ ὀρφανῶν ἁρπαζομένων· ἡ ⸍ ἀπὸ πόνων δικαίων. ⸌ ἔοικεν αὕτη μὴ ἡ τράπεζα

χωλαίνει

γωναικὶ καλῇ ϗ βύελῳ, σὺν ἑνὸς τῶν ἔξωθεν δειλίᾳ, ἀλλὰ φύσικὸν ἐχούσῃ τὸ κάλλος· ἐκείνη ϗ πόρνη ζωὴ αἰχρὰ ϗ δυσιδὴς, πολλὰ μὴν ὑπιτείμματα ἐχύσῃ, οὐκ ἰσχυούσῃ ϗ συσκιάσαι τὸ ἀμορφίαν, ἀλλ' ὅσῳ δὺ ἐτέρᾳ γλύπται μᾶλλον ἐλεγχομένη. ὁ γὰρ ϗ αὕτη, ὅταν ἐπυτύχω γλύπται τῶ συγγνομένου, τότε δείκνυσι τὸ αἰχρὸν μᾶλλον. μὴ γάρ μοι αἰσίονται ἴδῃς σὺν δαιτυμόνας, ἀλλὰ ϗ κατάκλασιν, ϗ ὅτι αὐτῆς ὄψις τὸν αἰχρότητα. ἐκείνη μὲν γὰρ τοὺς συγγνομένους, ἅτε ἐλευθέρα ὖσα, οὐδὲν ἀφίησιν αἰχρὸν εἰπεῖν· αὕτη ϗ οὐδὲν σεμνὸν, ἅτε πόρνη ὖσα ϗ κπεμένη· αὕτη τὸ χρήσιμον ζητῆ τῶ ζωύντος αὐτῇ, ἐκείνη ϗ τὸ ὀπόλεσθες. ϗ ἡ μὲν οὐκ ἀφίησι παροξυνθῆναι Θεῷ· ἡ δὲ οὐκ ἀφίησι μὴ παροξυνθῆναι. ἀπίωμεν τοίνυν πρὸς ἐκείνους, ϗ ἐκεῖθεν εἰσόμεθα πόσοις δισμοῖς ἐσμεν πεδεδεδεμένοι. ἐκεῖθεν εἰσόμεθα τραπέζαν παρατεθεῖσθαι μυρίων γέμουσαν ἀγαθῶν, ἡδίως ἴων, ἀδάπανον, φερουπίδος ἀπηλλαγμένην, φθόνου ὁ βασκανίας ϗ νόσου πάσης ἐλευθέραν, ϗ χρηστῆς γέμουσαν ἐλπίδος, ϗ πολλὰ τὰ ἑφόδια ἔχουσαν. οὐκ ἔστι χόρτος ἐκεῖ, οὐκ ἔστι νόσος, οὐκ ἔστιν ὀργὴ· πάντα γαλήνη, πάντα εἰρήνη. μὴ γάρ μοι τὴν σιγὴν τὴν διηκονουμένων εἴπῃς σὺ ταῖς τῶν πλουσίων οἰκίαις, ἀλλὰ τὴν κρυφὴν τὴν ἀρίστων φίλων· ϗ τὴν πρὸς ἀλλήλους λέγω (καὶ αὕτη μὲν γὰρ καταπίλασις) ἀλλὰ τὴν ἔνδον, τὴν σὺ τῇ ψυχῇ, τὴν πολλὴν ἐπάγουσαν ἀσφάλειαν, τοὺς χορτάσους τῶν λογισμῶν, τὴν ζάλην, ⓦ ζόφον, ⓦ χειμῶνα· δι' ὧν ἅπαντα μίγνυται ϗ" συγχεῖται καὶ νυκτομαχία βαθὶ προσέοικεν. ἀλλ' οὐκ ἐν ταῖς σκηναῖς τῶν μοναχῶν τοιαῦτα· ἀλλὰ πολλὴ ἡ γαλήνη, πολλὴ ἡ ἡσυχία. κἀχεῖνον μὲν ὕπνος θανάτου προσοικεῖν διδάσκεται τὴν τράπεζαν, ταύτην δὲ ὑπνος καὶ ἀγρυπνία· ἐκείνην κλῆσις, ταύτην οὐρανῶν βασιλεία καὶ τὰ ἀπόντα βεβαίως. ταύτην τοίνυν διώκωμεν, ἵνα καὶ τῶν καρπῶν αὐτῆς ἀπολαύσωμεν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τῶ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

21 Ομιλ. οα. 34 ΟΙ ΔΕ ΦΑΡΙΣΑΙΟΙ ΑΚΟΥΣΑΝΤΕΣ, ΟΤΙ ἐφίμωσε τοὺς σαδδουκαίους, ζωπήθησαν ὅτι ὁ αὐτός,

35 Καὶ ἐπηρώτησεν εἷς ἐξ αὐτῶν νομικὸς, πειράζων αὐτὸν καὶ λέγων· 36 Διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ;

30 ΑΛΛ' ὑπὲρ αἰτίας τίθησιν ὁ εὐαγγελιστὴς, δι' ἣν ἔδει σιγῆσαι, ϗ τὴν θρασύτητα τὴν ἐκείνων ϗ σὐτῶν ἐνδείκνυται. πῶς, ϗ τίνι τρόπῳ; ὅτι ὑπεσιωπήθησαν ἐκείνων ὅτε πάλιν ὑπιτήχθησαν. διὸν γὰρ καὶ τοῦτο ἡσυχάζειν· ⓦ ϗ ἐπαγωνίζονται τοῖς πρώτοις, καὶ πρὸς ἄλλον) ⓦ νομικὸν, ὑ μαθεῖν βουλόμενον, ἀλλὰ ἐκπειράσαι πειρώμενοι· ὁ ἐρωτῶσι, ποία ἐντολὴ πρώτη; δῆλον γὰρ ἡ πρώτη αὐτὴ ἴσθι, ἀγαπήσεις Κύριον ⓦ Θεόν σου, πρόσδοκῶντες πᾶν λαβεῖν παρ' ἐξεῖνου αὐτοῖς, ὡς ὑπισθερήσοντος αὐτὸν, δι' ὃ καὶ αὐτὸν διεκρούσαν ἑαυτὸν Θεὸν, προσβάλλονται τὴν ἐρώτησιν. τί οὖν ὁ Χριστός; δείκνυσ ὅτι ἦλθον ὑπὲρ τοῦτο, ὑπὲρ τὸ μηδεμίαν ἔχειν ἀγάπην, ἐκ τοῦ φθόνου πάσχειν, ἐκ τοῦ ζηλοτυπίᾳ ἁλίσκεσθαι, φησίν·

40 37 Αγαπήσεις Κύριον ⓦ Θεόν σου.

38 Αὕτη προτίθησιν ἡ μεγάλη ἐντολή· 39 Δευτέρα ϗ ὁμοία ταύτης, ἀγαπήσεις ⓦ πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. Διατί ϗ ὁμοία ταύτης; ὅλα αὕτη ἐκείνην προσδοκίας, ϗ πρὸς αὐτὸν συγκροτεῖται πάλιν. Πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράττων μισεῖ τὸ φῶς, ϗ οὐκ ἔρχε) πρὸς τὸ φῶς. ϗ πάλιν· Εἶπεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐκ ἔστι Θεός. καὶ Ioan. 3. κ. Ψαλμ. 13. α. ς.

a. Τιμ. ϛ. ι. τί ἀπὸ τούτου; διεφθάρησαν καὶ ἐδουλώθησαν ὑπὸ ἐπιτηδευμάτων. ἡ πάλιν, Ρίζα πάντων τῶν κακῶν [ἐστὶν] ἡ φιλαργυρία, ἧς τινες ὀρεχθέντες ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως.

Ιωαν. ιδ. ιε. καὶ κγ. ἡ, Ὁ ἀγαπῶν με τὰς ἐντολάς μου τηρήσει. αἱ δὲ ἐντολαὶ αὐτοῦ πᾶσαι, καὶ τὸ κεφάλαιον αὐτῶν, ἀγαπήσεις Κύριον Θεόν σου, καὶ πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. Εἰ τοίνυν ἀγαπᾷ

Ιωαν. κα. ιϛ. κβ. τὸν Θεόν, ἀγαπᾷ πλησίον ἐστίν (Εἰ γὰρ φιλεῖς μέ, φησὶν, ὦ Πέτρε, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου) ὁ δὲ ἀγαπᾷ πλησίον, τῶν ἐντολῶν ἐργάζεται φυλακήν. Εἰκότως φησὶ,

40 Ἐν ταύταις ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται. Διὰ δὴ τοῦτο ὅπερ ἔμπροσθεν ἐποίησε, τοῦτο καὶ σήμερον ποιεῖ. καὶ γὰρ ἐκεῖ ἐρωτηθεὶς περὶ τοῦ βάπτου τῆς ἀναστάσεως, καὶ τί ἀνάστασις, ἐδίδαξε πλέον ἢ ἐπύθοντο, παιδεύων αὐτοὺς· ὁμοίως καὶ σήμερον τῶν προτέρων ἐρωτηθεὶς, καὶ τοῦ δευτέρου λέγοντος σφόδρα ἐκείνης ἀπορουμένου· δευτέρα μὲν γὰρ, ὁ-

a. Κορ. ιγ. ιδ. μοία ἦν ἐκείνης ἀνιπτόμβους αὐτοῖς ὄντες ἡ ἐρώτησις γέγονεν, ὅτι ὄξ ἀπιστίας. Ἡ γὰρ ἀγάπη οὐ ζητεῖ. Ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν ὁ μὲν Ματθαῖος φησιν ὅτι πειράζων ἠρώτησεν, ὁ δὲ Μάρκος τοὐναντίον; Εἰδὼς γάρ, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς ὅτι γογγύζως ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ· οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ· οὐκ ἐσκυτοῦμβοι ἑαυτοῖς, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ζηλωτάς. ἠρώτησε μὲν γὰρ πειράζων τοῦτο τὸν ἄρχοντα· ἀπὸ δὲ τῆς ἀποκρίσεως ὠφεληθεὶς ἐπῆνεσεν. οὐδὲ γὰρ τοῦτο τὸν ἄρχοντα αὐτὸν ἐγκωμίασεν, ἀλλ' ὅτε εἶπεν, ὅτι ὁ ἀγαπῶν πλησίον πλέον ἐστὶ τῶν ὁλοκαυτωμάτων, τότε φησίν· οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ὅτι τῶν ἀπιστῶν ἀφεῖδε, καὶ τὸν ἄρχοντα τῆς ἀρετῆς κατέλαβε. καὶ γὰρ πάντα ἐκεῖνα δι' τοῦτο, καὶ τὰ σάββατα καὶ τὰ λοιπά. καὶ οὐδὲ ὅπως αὐτῷ ἀπηρτισμένον ἔπαινον ἔδωκεν, ἀλλ' ἔτι λείποντα. ὁ γὰρ εἶπεν, οὐ μακρὰν εἶ, δείκνυσιν ἔτι ἀπόντα, ἵνα ζητήσῃ τὸ λοιπόν. Εἰ δὲ εἶπόντα αὐτὸν, ὅτι εἷς ἐστιν ὁ Θεὸς, καὶ πλὴν αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἄλλος, ἐπῄνεσε, μὴ θαυμάσῃς· ἀλλὰ καὶ σκόπει καὶ παρ' ἄλλοις, πῶς πρὸς τὸν ἀπόλλωνα ἀπεκρίνετο τῶν προφητῶν. καὶ γὰρ μυρία τοῦ Χριστοῦ λέγουσιν ἀναξία τῆς δόξης αὐτοῦ, ἀλλὰ πάντα γε οὐ τολμήσουσιν εἰπεῖν, ὅτι καθόλου οὐκ ἔστι Θεός. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἐπαινεῖ αὐτὸν εἰρηκότα, ὅτι πλὴν τοῦ παντὸς οὐκ ἔστιν ἄλλος Θεός; οὐχ ἑαυτὸν ἔλαγεν τοῦ Θεὸς εἶ) (ἄπαγε) ἀλλ' ὅπως οὐδέπω χωρεῖς ἐπὶ σκανδάλου αὐτὸν τὴν θεότητα, σκόπει ἀφίησιν ὅπου τοῦ προτέρου δόγματος μνήμην, καὶ ἐπαινεῖ τὰ παλαιὰ εἰδότα καλῶς, ὡς ὑπὸ παιδίου αὐτὸν οὐ πρὸς τὴν τῆς χαμηλῆς ποιῆσαι διδασκαλίαν, καὶ χαμηλὸν αὐτὸν εἰσάγων· ἄλλως δέ, ὁ οὐδὲ εἷς ὁ Θεὸς, καὶ πλὴν αὐτοῦ οὐκ ἔστι, ὁ σὺ τῇ παλαιᾷ ὁ πάντα χρῶ, οὐ πρὸς ἀθέτησιν τοῦ ἑνὸς, ἀλλὰ πρὸς ἀνατροπὴν τῶν εἰδώλων· ὥστε καὶ τοῦτον ἐπαινῶν ὅτως εἰρηκότα ταύτῃ ἐπαινῶ τῇ γνώμῃ. Εἶτα ὅπως ἀπεκρίθη, καὶ ἀντερωτᾷ·

42 Τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ; τίνος ἐστὶν υἱός; λέγουσιν αὐτῷ, τοῦ Δαβίδ.

Ὅσα μὲν πόσα θαύματα, μὲν πόσα σημεῖα, μὲν πόσας ἐρωτήσεις, μὲν πόσην ἐπίδειξιν ὁμοιότητος τῆς πρὸς τὸν πατέρα, τὴν διὰ λόγων, τὴν δι' ἔργων, μὲν ὁ ἐπαινέσας τοῦτον εἰρηκότα, ὅτι εἷς ἐστιν ὁ Θεός, ἐρωτᾷ, ἵνα μὴ ἔχωσι λέγειν, ὅτι θαύματα μὲν ἐποίησε, τὸν νόμον ἦν σκοπὸς καὶ τῶν Θεῶν πολέμιος ἦν. διὰ τοῦτο μὲν τοσαῦτα τοῦτο ἐρωτᾷ, λαβὼν ἑαυτὸν εἰσάγων αὐτοῖς εἰς ὃ καὶ αὐτὸν ὁμολογῆσαι Θεόν. καὶ σὺν μὲν μαθεῖν πρότερον ἠρώτησε, τί οἱ ἄλλοι λέγουσι, καὶ τότε αὐτοῖς· τούτους ἦν ὄχ ὅτως. ἦ γὰρ ἂν οἱ πλείονοι εἶπον καὶ πονηρόν, ἅτε ἀδεῶς ἅπαντα φθεγγόμενοι. διὰ δὴ τοῦτο τὸν αὐτῶν σκέπτων φῶτα ὀξετάζει. ὅπως γὰρ πρὸς τὸ πάθος ἔμελλεν ἰέναι λοιπόν, τίθησι τὸν σαφῆ Κύριον αὐτὸν ἀναχηρύττουσαν προφητείαν, ὄχ πλῶς, οὐδὲ προσηκόντως ὅπου τοῦτο ἐλθεῖν, ἀλλ' ἀπὸ αἰτίας βούλεται. ἐρωτήσας γὰρ αὐτοὺς πρότερος, ὅπως οὐκ ἀπεκρίναντο πάλιν τοῦ αὐτοῦ (αὐθέφτον γὰρ αὐτὸν ἔφασ εἶ) φύλου) ἀναπέπτων τὸν πεπλανημένον αὐτῶν δόξαν, ὅτως εἰσάγει τὸν Δαβὶδ ἀναχηρύττοντα αὐτοῦ τὸν θεότητα. σκέψαι μὲν γὰρ σοφοὶ-

ζον

ζει ὅτι ψιλὸς ἀνθρωπος ἐστιν, διὰ τὸ ἔλεγεν, τῷ Δαβίδ· αὐτὸς γὰρ τῶν διηρτυμένος πρὸς τὴν τῶν φιλοσοφούντων, καὶ τὴν χυδαιότητα αὐτῶν, καὶ τὸ γήσιον τῆς ἡδύτητος *, καὶ τὸ ὁμότιμον τοῦ πρὸς τὸν πατέρα μαρτυροῦντα. καὶ οὐδὲν μέλλει τοῦτο ἴσα) · ἀλλ' ὥστε καὶ φοβῆσαι, καὶ τὸ ἐξῆς ἐπάγει λέγων· ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου· ἵνα καὶ οὗτος αὐτοὺς ἐπαγάγηται. τὸ ἵνα μὴ λέγωσιν, ὅτι κολακεύων αὐτὸν οὕτως ἐκάλεσεν, καὶ ἀνθρώπινος ὁ ψαλμὸς αὐτὸς, ὅρα τί φησι·

43 Πῶς οὖν Δαβὶδ ἐν πνεύματι Κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων·

44 Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. Ψαλμ. ρθ. α.

45 Εἰ οὖν Δαβὶδ καλεῖ αὐτὸν Κύριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν;

Ορᾷς πῶς ὑφειμένως εἰσάγει τὸν λόγον αὐτοῦ ψῆφον καὶ δόξαν. πρότερον εἶπε, τί ὑμῖν δοκεῖ, τίνος υἱός ἐστιν; ὥστε δι' ἐρωτήσεως εἰς ἀπόκρισιν αὐτοὺς ἀγαγεῖν. εἶτα ὅπερ εἶπον, τοῦ Δαβὶδ, ἐκ μὲν ὁ Δαβὶδ τάδε φησίν· ἀλλὰ πάλιν ἐκ τοῦ τρόπου ἐρωτήσεως· πῶς οὖν Δαβὶδ ἐν πνεύματι Κύριον αὐτὸν καλεῖ; ὥστε μὴ προσῆναι αὐτοῖς τὰ λεγόμενα. διὰ τί δὲ εἶπε, τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ ἐμοῦ, ἀλλὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ; διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἀπόστολος ὑφειμένως διελέγετο περὶ τοῦ πατριάρχου Δαβὶδ λέγοντες, Ἐξὸν εἰπεῖν μετὰ παρρησίας περὶ τοῦ πατριάρχου Δαβὶδ, ὅτι καὶ ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη, καὶ αὐτὸς ὁμοίως. διὰ τοῦτο ὡς ἐν ἐρωτήσεως τάξει καὶ συλλογισμοῦ τὸ δόγμα εἰσάγει λέγων· πῶς οὖν Δαβὶδ ἐν πνεύματι Κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων· εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου; καὶ πάλιν, Εἰ οὖν Δαβὶδ καλεῖ αὐτὸν Κύριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν; οὐκ ἀναμφιβόλως αὐτοῦ υἱός (ἅπαξ· ἦν γὰρ αὐτῷ Πέτρῳ ἐπιτετμημένος διὰ τοῦτο) ἀλλὰ τὴν ὑπείκουσαν διηρθρωμένος. ὥστε ὅταν λέγῃ, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστι, τοῦτο λέγει· οὐχ οὕτως ὡς ὑμεῖς φατε. ὑπῆρχον γὰρ ἔλεγον, ὅτι μόνον υἱὸς αὐτοῦ ἐστι, καὶ οὐχὶ καὶ Κύριος, καὶ τοῦτο μετὰ τὴν μαρτυρίαν· καὶ τότε ὑφειμένως. Εἰ οὖν Δαβὶδ Κύριον αὐτὸν καλεῖ, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν; ἀλλ' ὁμοῦ τὰ ἀκούσαντες, οὐδὲν ἀπεκρίναντο. οὐδὲ γὰρ ἐβούλοντό τι τῶν δεόντων μαθεῖν. διὰ τοῦτο ἐπάγει λέγων, ὅτι Κύριος αὐτοῦ ἐστι· μᾶλλον δέ, οὐδὲ τοῦτο αὐτοὺς ἀπολελυμένως, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἑαυτῶν ἀναισθησίαν καθελκύσων, διὰ τὸ σφόδρα ἀπιστεῖσθαι· ἵνα αὐτῷ δὲ μᾶλλον προσέχωσιν. ὁ δὲ μάλιστα χρὴ σκοπεῖν ἐνταῦθα, καὶ ταπεινὸν δὲ ὑφειμένον τι λέγῃ πρὸς αὐτούς, μὴ σκανδαλίζεσθαι. οὐ γὰρ αἰτία αὕτη μετὰ τῆς ἑτέρων πλειόνων, τὸ συγκαταβαῖνον σφόδρα ἐκείνοις μᾶλλον. διὰ τοῦτο καὶ τὰ τοιαῦτα οὐ πιθάνως καὶ ἀπερίστως δογματίζει· ἀρίστευται γὰρ καὶ οὕτω τὴν ἀξίαν αὐτοῦ. οὐ γὰρ ἴσον ἀκούσαι Ἰουδαίων Κύριον τὸν Δαβίδ. σὺ δέ μοι σκόπει δι' ὃ θυμοῦμαι. ὅταν γὰρ εἶπεν, ὅτι Υἱός ἐστι Κύριος, τότε καὶ πρὸς ἑαυτὸν εἶπεν, ὅτι Κύριός ἐστι· καὶ ἀπὸ προφητείας, οὐκ ἔτι ἀπὸ ἔργων μόνον· καὶ δείκνησιν αὐτὸν ἀπ' αὐτοῦ ἀμφοῖν δηλον αὐτὸν πατέρα (ἕως ἂν θῶ γάρ, φησι, τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου) καὶ πολλῷ κατ' αὐτοῦ δεῖν ὁμοίοιδν τοῦ γεγωνότος πρὸς αὐτὸν καὶ τιμιώτερον. καὶ τούτῳ τὸ τέλος ἐπιτίθησι τῷ πρὸς αὐτοὺς διαλέξεως ὑψηλότατα καὶ μέγα καὶ ἱκανὸν αὐτῷ ἀποβραβεῦσαι τὰ σώματα. καὶ γὰρ εἰσήγαγεν ἐξ ἐκείνου, οὐχ ἑκόντες, ἀλλὰ τοῦ μηδὲν ἔχειν εἰπεῖν· καὶ οὕτω καιρίαν ἐδέξαντο πληγήν, ὡς μηκέτι τολμῆσαι τοῖς αὐτοῖς ἐπιχειρῆσαι λοιπόν.

46 Οὐδεὶς γάρ, φησι, ἐτόλμησεν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐπερωτῆσαι αὐτόν.

Οὐ μικρὸν τοῦτο τοὺς ὄχλους ὠφέλει· διὰ καὶ πρὸς αὐτοὺς λοιπὸν πρέπει τὸν λόγον, ἀποστῆσαι τοῦ λυμῶνος καὶ ἀποκρουσάμενος αὐτοῦ τὴν ἐπιβουλήν. σκόπει γὰρ οὐδὲν ἐκέρδησαν ὑπὸ κενοδοξίας ἁλόντες, καὶ εἰς ὃ δεινὸν ὕστερον πάθος ἐμπεσόντες. δεινὸν γὰρ ὁ παθὼν καὶ πολυκέφαλον. οἱ μὲν γὰρ ἀρχὰς διὰ τοῦτον, οἱ δὲ χρημάτων, καὶ ὁ μὲν ἰατρὸς ἐρῶσιν. ὁδῷ δὲ βαδίζουσα τὸ ὅπερ ἐλεν-

μοσιώτω ἔρχεται ⸌ ἱκετεύει μ᾽ βύχας κ᾽ διδασκαλίαν, κ᾽ πολλαὶ αἱ δ᾽ ἡμεῖν τύτυ κεφαλαί.

ΗΘΙΚΟΝ Αλλὰ ὃ μὲ ὅτι τοῖς ἄλλοις ἐκείνυς κενοδοξῆι, θαυμαστὸν ὐδέν· ὃ δ᾽ ὅτι ἱκετεία κ᾽ βύχη, τύτο ἔστι τὸ ξένον κ᾽ δακρύων μεστόν. ἀλλ᾽ ἵνα μὴ πάλιν ἐγκαλῶμεν μόνοι, Φέρε κ᾽ ⓦ ξένοι, δι᾽ τί τοιύτων φθεγώμεθα, εἶτ᾽ πωμεν. ποῖς τίνας οὖν ἀποδυσόμεθα ποιήτας; ὡς τὸν ὅτι χρήμασιν, ἢ τὸν ὅτι ἱματίοις, ἢ τὸν ὅτι ἀργυρῶις, ἢ τὸς ὅτι διδασκαλίαις, ἢ τὸς ὅτι σώμασι, ἢ τὸν ὅτι τέχναις, ἢ τὸς ὅτι κάλλει, ἢ τὸν ὅτι καλλωπισμοῖς, ἢ τοὺς ὅτι ὠμότητι, ἢ τὸς ὅτι φιλαν θρωπίᾳ κ᾽ ἐλεημοσύνῃ, ἢ τὸς ὅτι πομπείᾳ, ἢ τὸς ὅτι πολυτελείᾳ, ἢ τὸς μετ᾽ τελυτὴν κενοδοξοῦντας; κ᾽ γὰρ ὅπερ ἔφην, πολλὰς ἔχει τὰς πλεκτάνας ὅτο ὁ πάνηρος, κ᾽ περιττέρω τῆς ζωῆς ἡμῶν ποιεῖται. κ᾽ γὰρ ὁ διάβολός, φησιν, ἀπέβανε. κ᾽ ἵνα θαυμασθῇ, τὰ κ᾽ τὰ ἐπέσκηψε γράφειν. κ᾽ διὰ τύτο ὁ πλύσιος ἐτάφη, κ᾽ ὁ διάβολος πλούσιος. τὸ γὰρ χαλεπὸν τύτο, ὅτι κ᾽ ἀπὸ τῶν ἐναντίων ζωγράφηκε. ποῖς τίνας οὖν κατάσκοπον κ᾽ παράδειγμα ποιήτας; ὐ γὰρ ἔχει ποῖς πάντας εἶς κ᾽ ὁ αὐτὸς λόγος. βούλεσθε οὖν ποῖς τοὺς ὅτι ἐλεημοσύνῃ κενοδοξοῦντας; ἔμοιγε δοκεῖ. κ᾽ γὰρ σφόδρα τὸ ποιῆγμα τύτο φιλοσόφως κ᾽ ἀληθῶς λυμαινόμενον ὁρᾶν, κ᾽ καθάπερ τινὶ βασιλικῇ χορῇ ⸌ ἐφοὶ [κ᾽] ποιαγωγὸν ἐπιβουλεύουσα τὴν κενοδοξίαν. τρέφει μὲ γὰρ αὐτὴν· ἐπ᾽ αἰσχύνῃ δ᾽ κ᾽ ζημίᾳ μαστροπεύουσα· * πάλιν μὲ παῖδας κελεύουσα καταφέρειν, καλλωπίζεσθαι δ᾽ ποιᾶς μαράν κ᾽ καταστύφειν πολλάκις σώφρονας ἀρέσκειαν, ⸌ τοιύτην αὐτῇ ποιεῖται κόσμον, οὗ ⓐ ἔξω βούλομαι, αἰσχρὸν κ᾽ ἄτιμον, ὐχ οὗ ὁ πατήρ. Φέρε δὴ οὖν ποῖς τύτυς ἀποτείνωμεθα, κ᾽ ἔγω τις ἐλεημοσύνη χαριεῖται μετ᾽ δαφιλείας ποῖς τὴν τῶν πολλῶν ὑπόδυξιν. σκοπῶ ποῖς αὐτὸ ὀξαγγέλλον θαλάμου τοῦ πατρικοῦ. καὶ ὁ μὲ πατὴρ ὀφθαλμῷ τῇ δεξιᾷ φαίνεσθαι κελεύει· αὕτη δ᾽ ἐναντία τοῖς δούλοις ὑπόδειγμα καὶ τοῖς τυχοῦσι κ᾽ ὀφθαλμοῖς ἐκδίδοσι αὐτόν. εἶδες πόρνην καὶ μαστρόπον εἰς ἔρωτα αὐτὸν ἐμβάλλουσαν ἀπόπτων δαιμόνων, ἵν᾽, ὡς δ᾽ σκεῦος κελεύωσιν, ὕτως αὐτὴ ῥυθμίζηται; βούλει ἰδεῖν πῶς κ᾽ πόρνην μόνον, ἀλλὰ καὶ μαστρόπον πολὺ τοιαύτην ψυχρόν; σκοπῶ καταμάθετε αὐτῆς τὸν γνώμονα. ὅταν γὰρ ⓦ ἔρημον ἀφεῖσα, πέσχηι ὀπίσω δραπέτης κ᾽ οἰκέτου, κ᾽ τὰ ἄμφοδα κ᾽ τοὺς γειτόνους διώκουσα τὰς μισθωσάσας αὐτ᾽, τὰς αἰσχρὰς κ᾽ δυσειδεῖς κ᾽ ὑδὲ ἰδεῖν αὐτ᾽ βουλομένας, τὰς, ὅπου ποτεύεται αὐτ᾽, μισθωσάσας αὐτὸν, πῦ γνώσεσθε αὐτὸν τύτων μανικώτερον; ὑδένα γὰρ ὕτω μισοῦσιν ⓐ πολλοί, ὡς τὰς δεομένας τῆς πρὸς αὐτ᾽ δόξης. μυρίας γοῦν κατηγορίας κατ᾽ αὐτ᾽ πλέκουσι, κ᾽ ταύτην ἴσχυ, οὗ αὐ εἴ τις πρόθυμος κ᾽ φυγατέρα βασιλέως ἀπὸ τοῦ θρόνου κατενεγκεῖν τ᾽ βασιλικοῦ, κελεύοι μοιχεῖς ὠδράσι κ᾽ ἀσχήμοσι κ᾽ ἀκολάστοις αὐτῆς αὐτὸν ἐκδιδόναι. αἰ ὅτοι μὲ γὰρ, ὅσον αὐτὸς διώκεις, τοσύτον σε ἀποστρέφονται· ὁ δ᾽ Θεὸς, δι᾽ τ᾽ πρὸς αὐτοῦ δόξαν ζητῆς, ἴσως τῷ μᾶλλον καὶ ἐφέλκεταί σε κ᾽ ἐπαινεῖ, κ᾽ πολλῶ ἀποδίδωσί σοι τὸν ἀμοιβόν. εἰ δ᾽ βούλει καὶ ἑτέρωθεν αὐτῆς τ᾽ ζημίαν καταμαθεῖν, ὅταν δ᾽ ὡς ποῖς ὑπόδυξιν κ᾽ φιλοτιμίαν, ἀναλόγισαι πόσοι σε λοιπὸν ἐπεισέρχεται λύπαι, καὶ πῶς διηνεκὴς ἡ ἀθυμία, σκηνοῦντός σοι τοῦ Χριστοῦ κ᾽ λέγοντος, ὅτι πάντα ἀπώλεσάς σε ⓦ μαθών. πάντα χοῦν μὲ γὰρ κενοδοξία κακὸν· μάλιστα δ᾽ ὅτι φιλαν θρωπίαν (ὃ τῆς ἐσχάτης ὑπάρχει ὠμότητος) ταῖς ἀλλοτρίαις σκηπομπεύουσα συμφοραῖς, κ᾽ μόνον ὐχὶ ὀνειδίζουσα τοῖς σὺν πανωχείᾳ. εἰ γὰρ τὸ ταῖς ἰδίαις λέγειν ἐνεργασίαις, ὀνειδίζειν ὑπάρχει· τὸ δὲ εἰς ἑτέρους πολλῷ τῷ ταῦτα ὀξαγγεῖν, τί οἴει εἶναι; πῶς οὖν ἀφθονήσομεν τοῦ δεινοῦ; αἰ μαθωμεν ἐλεεῖν, αἰ ἴδωμεν τίνων δόξαν ὑπεζητῦμεν. εἰπέ γάρ μοι, τίς ὁ τῆς ἐλεημοσύνης τεχνίτης ὑπάρχει; ὁ τὸ ποιῆγμα καταδείξας Θεὸς δηλονότι, ὁ μάλιστα πάντων αὐτὸ εἰδὼς, καὶ πρὸς ἄπαντα αὐτὸ μεταχειρίζων. Τί οὖν; δι᾽ πανηγύρεις μαθήσῃς, ποῖς ἵππους ὁρᾶς, ἢ ἵππων ὑπόδειγμα τὰ σὺν τῇ παλαίστρᾳ, τῷ πὰ λόγῳ πωλοῦσι καὶ τὰς ἱματίας, ἢ τῷ παιδοτρίβῃ; καὶ μὴν ⓐ ὡν εἰσὶ πολλοί· ὁ δ᾽ εἷς. Τί οὖν δι᾽ ἐκείνου θαυμάζοντος ἄλλοι καταγελῶσιν, οὐχὶ καὶ σὺ καταγελάσῃ μετ᾽ ἐκείνων αὐτούς; Τί δαί, δι᾽

πυκτεύων

πυκτεύειν μανθάνης; οὐχ ὁμοίως σοὶ πρὸς ἐκεῖνον ὄντι τοῦτο παιδεύειν εἰώθατε; ἀλλὰ δὲ λόγοις μετίης, οὐχὶ τῷ ῥήτορος τοὺς ἐπαίνους καταδέξῃ, καὶ τῶν ἄλλων καταφρονήσεις; πῶς οὖν οὐκ ἄξιον, σὲ μὲ ταῖς ἄλλαις τέχναις, πρὸς τὴν διδάσκαλον ὁρᾶν μόνον· ἐνταῦθα γάρ, ζωοδιδάσκαλον ποιεῖν; καίτοιγε οὐκ ἴσον ἡ ζημία. ἐκεῖ μὲν γάρ, ἀν πρὸς τὸ δοκοῦν τοῖς πολλοῖς παλαίσῃς, καὶ μὴ πρὸς ὃν δεῖ διδασκάλου, σὺ τὴν πάλην ἡ ζημία· ἐνταῦθα δέ, σὺ αἰωνίου ζωῆς γένοιο ὁμοίως θεῷ καὶ ὃ ἐλεᾷ. γίνου οὖν αὐτοῦ ὁμοίος καὶ καὶ ὃ μὴ βπιδείξασθαι. καὶ γὰρ ἔλεει ἀναπαύων, ἵνα μηδενὶ ἐπίπτωσιν. ἀλλὰ βούλει ἐλεήμων κληθῆναι πρὸς τοὺς ἀνθρώπους; καὶ τί ὃ κέρδος; ὃ κέρδος μὲ γὰρ δόξῃ, ἡ δὲ ζημία ἄπειρος. αὐλὶ γὰρ ὅτου, ὃς εἰς μάρτυρείαν καλεῖ, λήψεταί ποτε τὴν θησαυρὸν τὴν ἐν οὐρανοῖς· μᾶλλον δὲ οὐχ ὅτου, ἀλλ' ἡμᾶς ⓐ τὰ ἡμέτερα συλῶντες, καὶ σκορπίζοντες ⓐ ἄνω κείμενα. ὧν τῆς κενῆς συμφορᾶς καὶ οἱ ἀλλοκότου τούτου πάθους. ὅπου σὺς οὐκ ἀφαιρεῖ, οὐδὲ κλέπτης διορύττει, κενοδοξία σκορπίζει. οὔτε ὁ σὺς τὴν ἐκεῖ θησαυρὸν· οὔτε ὁ κλέπτης τὴν ἐπιπορείας τῆς ἐν οὐρανοῖς· οὔτε τὸν ἄσυλον καὶ πανσύριον πλοῦτον· τοῦτο πάντα λυμαίνεται καὶ ἀφανίζει. ὅπου γὰρ εἶδεν ὁ ἀγαθὸς, ὅτι καὶ λῃστὰς καὶ σκώληκας καὶ τοὺς ἄλλους ἐπιβουλὰς ἀνάλωτον τὸ χωρίον ἐκεῖνο, ἀγαπᾷ κενοδοξίας πανσύριον ⓐ πλοῦτον. ἀνάγκη δόξης ἐπιθυμεῖν; εἶτα οὐκ ἀρκεῖσθαι τῇ παρ' αὐτοῦ τοῦ λαμβάνοντος, ἡ παρὰ τῶν φίλων, θεόπνευστον θεοῦ, ἀνάγκη καὶ τὰ παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἐρᾶν; ὅρα μὴ πανάθλιον πανσυμείης· μὴ ἵνα σε καταγνῷ ὡς οὐκ ἐλεοῦντος, ἀλλ' ἐκπεπτωκότος τῆς φιλοτιμίας μόνου, ὡς ἐκπεπαιδευμένου συμφορᾶς. καὶ γὰρ μυσήριόν ἐστιν ἡ ἐλεημοσύνη. κλῖσον τοίνυν σαυτὸν ταπεινὸν, ἵνα μή τις ἴδῃ ἃ περ ἐπιδείξασθαι θέλεις. καὶ γὰρ καὶ μυσήρια τὰ ἡμέτερα τοῦτο μάλιστά ἐστιν, ἐλεημοσύνη καὶ φιλανθρωπία θεοῦ. καὶ γὰρ ὁ πολύελεος αὐτὸς οὕτως ἡμᾶς ἀπειλῆς ἠλέησε. καὶ ἡ πρώτη μὲν δίκης ἐλέους γέμει, ὅταν πρὸ τῶν ἐνεργουμένων παρακαλῶμεν· ἡ δευτέρα πάλιν, πρὸ ἑτέρων τῶν ἐν μετανοίᾳ πολὺ ὁ ἔλεος ἐπιζητοῦσα· καὶ ἡ τρίτη μὲν πάλιν πρὸ ἡμῶν αὐτῶν. καὶ αὐτὰ τὰ παιδία [τὰ ἄμωμα] τοῦ δήμου προβάλλεται, καὶ θεοὶ ὅτι ἔλεον παρακαλοῦντα. ὅπου γὰρ αὐλοὶ κατεγνώκαμεν ἑαυτῶν ἁμαρτήματα, πρὸ μὲν τῶν πολλὰ ἡμαρτηκότων καὶ ἐγκληθῆναι ὀφειλόντων αὐλοὶ βοῶμεν· πρὸ δὲ ἡμῶν αὐτῶν ⓐ παῖδες, ὧν τῆς ἁπλότητος οὐ ζηλωταί ἐσμεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐστιν. ὁ γὰρ τύπος οὗτος τοῦτο ἐδείκνυται, ὅτι ⓐ καὶ ἐκείνης οὐ παῖδας πανταπασιν καὶ ἄπλαστοι, ὅτου μάλιστα δύνανται ἐξαιτήσασθαι οὐ πανθυμεί. αὐλὸς δὲ μυσήριον πόσου ἐλέου, πόσης φιλανθρωπίας, ἴσασιν ⓐ μεμυημένοι. καὶ σὺ τοίνυν καὶ δύναμιν τοῦ ζῶντος ἐλέους ἀν θεοῦ, ἀποκλείσῃς τοῦ φυσικοῦ· αὐτὸς ὁ ἐλεούμενος ἰδέτω μόνος· εἰ δὲ οἴοιτε, μηδὲ οὗτος. ἀν δὲ αἰσχυνθῇς, ἐκπομπεύεις σε τὸ μυσήριον. ἐπόησον ὅτι καὶ αὐτὸς σκῆνος, οὗ τοῦ δόξαν ἐπιζητεῖς, καὶ αὐτὸς σε καταγνώσεται. καὶ μὲν φίλος ἦ, πρὸς ἑαυτὸν σε κατηγορήσει· ἀν δὲ ἐχθρὸς, καὶ πρὸς ἑτέρους σε κωμῳδήσει, καὶ παιδιὰ ἀναπολύσῃς ὧν ἐπιθυμεῖς. σὺ μὲν γὰρ ἐπιθυμεῖς, ἵνα ἐλέηθῇ ὅτι ἐλεήμων· αὐτὸς δὲ οὐκ ἐρᾷ τοῦτο, ἀλλ' ὁ κενόδοξος, ὁ ἀνθρωπάρεσκος, καὶ ἕτερα πολὺ τούτων χαλεπώτερα. ἀν δὲ κρύψῃς, πάντα ἐρεῖ πανάρτια τούτοις· ὁ φιλάνθρωπος θεὸς, ὁ ἐλεήμων. οὐ γὰρ ἀφίησιν ὁ θεὸς κρυβῆναι· ἀλλ' ἐὰν σὺ κρύψῃς, ἐκεῖνος καταδήλον ποιήσει· καὶ μείζονα θαῦμα, καὶ πλέον τὸ κέρδος. ὥστε καὶ πρὸς τοῦτο αὐλὸς δοξάζεσθαι σεαυτὸν ἀπὸ τῶν ἐπιδείκνυσθαι. πρὸς γὰρ ὁ κατανύσσομαι καὶ ἐπεισέρχομαι, πρὸς τοῦτο μάλιστα ἡμῖν αὐλὸς τοῦτο ἀνθίσαται. οὐ γὰρ μόνον ἐλεήμονος δόξαν οὐ λαμβάνομεν, ἀλλὰ καὶ τοῦ σεαυτοῦ καὶ πρὸς ζωὴν πολλοῦ καὶ τοῦ ζημιοῦν ἀπομιμούμεθα. πάντων οὖν ἕνεκεν ἀπεχώμεθα ζητοῦντες, καὶ τῆς παρὰ θεοῦ δόξης ἐραστὰς μόνης. οὕτω γὰρ καὶ τὴν ὄντως ἐπιτυχόντες δόξης, καὶ τῶν αἰωνίων ἀπολαύσομεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ.

Ομιλ. οβ. 1 ΤΟΤΕ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΛΑΛΗΣΕ ΤΟΙΣ ΟΧΛΟΙΣ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, 2 Λέγων, ὅτι τῆς καθέδρας Μωϋσέως ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. 3 Πάντα οὖν ὅσα ἂν λέγωσιν ὑμῖν ποιεῖν, ποιεῖτε· κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε.

Δαν. 5. 8.

ΤΟΤΕ, πότε; ὅτι ταῦτα εἶπεν, ὅτε αὐλοὺς ἐπεσόμισεν, ὅτε ἔφησεν εἰς τὸ μηκέτι τολμᾶν πιέζειν αὐτούς, ὅτε ἔδηξεν αἰσχύνας ἔχοντας. καὶ ὅπου Κυρίου καὶ Κυρίου ἐμνημόνευσε, πάλιν ὅτι νόμον παρατέχει. ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνος ὁ νόμος τοιοῦτον ἔδωκεν εἰπεῖν, φησίν· ἀλλ', Κύριος ὁ Θεός σου, Κύριος εἷς ἐστιν. ἀλλὰ νόμον ἡ γραφὴ τὸν παλαιὸν ἅπαξ καλεῖ. ταῦτα δὲ λέγει, δεικνὺς ὅτι πάντων τῶν πολλῶν ἐστὶ γλυπτὰ ὁμοίωμα. εἰ γὰρ σώματος ἦν, τοιοῦτον ἂν εἶπε καὶ τὸν νόμον· νῦν δὲ τοσαύτην περὶ αὐτοῦ ὑπεδείκνυτο κακίαν, ὡς καὶ διεφθαρμένων ὄντων τῶν διδασκόντων αὐτό, ἐκείνου κελεύειν αἱρεῖσθαι. οὐ ταῦτα δὲ καὶ βίου καὶ πολιτείας ἁπάσης ἐστί, διὸ καὶ τοῦτο μάλιστα αἴτιον τῆς ἀπιστίας ἦν αὐτοῖς, ὁ διεφθαρμένος βίος, καὶ ὁ τῆς δόξης ἔρως. διόρθωμα τοίνυν αὐτοῖς, ὃ μέγιστον μάλιστά ἐστιν εἰς σωτηρίαν συντελοῦν, τὸ τῶν διδασκάλων μὴ καταφρονῆσαι, μηδὲ καταξιώσασθαι τῶν ἱερέων, ὅτι οὐκ ἀφειδείας κελεύει. κελεύει δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ποιεῖ. καὶ γὰρ διεφθαρμένους ὄντας καὶ κατάγων ἀπὸ τῆς τιμῆς, ἐκείνοις μὲν πλέον τὸ κρίμα ἐργάζόμενος, τοῖς δὲ μαθητευομένοις οὐδὲν μᾶλλον παρανεῖ παρὰ τοῦτο. ἵνα γὰρ μή τις λέγῃ, ὅτι ὅπερ φαῦλος ὁ διδάσκαλος, διὰ τοῦτο ῥᾳθυμότερος γένηται, καὶ ταύτῃ αἰτίαν τὴν πρόφασιν. ὅτι καὶ αὐτὸν ἔσπευδε τὸν ἀγῶνα, καίτοι πονηρῶν ὄντων, ὡς καὶ μὴ τοσαύτην κατηγορίαν εἰπεῖν· πάντα ὅσα ἂν λέγωσιν ὑμῖν ποιεῖν, ποιεῖτε. οὐ γὰρ τὰ ἑαυτῶν λέγουσιν, ἀλλὰ τὰ τοῦ Θεοῦ, ἃ διὰ Μωϋσέως ἐνομοθέτησε. καὶ σχέτλιε πόθεν ἂν Μωϋσέα κέκτηται τιμῶν, πάλιν τὸν μὲν τὸν παλαιὸν συμφωνίαν ἐνδεικνύμενος, ὅπουγε καὶ ἐντεῦθεν αὐλοὺς αἰδεσίμους ποιεῖ. ὅτι γὰρ τῆς Μωϋσέως καθέδρας ἐκάθισαν, φησίν. ὅπερ γὰρ οὐκ εἶχεν αὐτοῦ ἀπὸ βίου ἀξιοπίστους ποιῆσαι, ἀπὸ τῶν ἐγχωρούντων τοῦτο ποιεῖ, τῆς καθέδρας καὶ τῆς ἐκείνου διδασκαλίας. πάντα γὰρ, ὅταν ἀκούσῃς, μὴ πᾶσαν ἄκρα τὴν νομοθεσίαν· οἷον, τὰ περὶ βρωμάτων, τὰ περὶ θυσιῶν, καὶ ὅσα τοιαῦτα. πῶς γὰρ ἔμελλε ταῦτα λέγειν, ἃ παρελάβων ἐμίσει; ἀλλὰ πάντα φησὶ τὰ διορθούμενα ἦθος, καὶ βέλτιον ποιοῦντα ζῆν, καὶ τοῖς τῆς καμίνου συμβαίνοντα νόμοις, ὃς οὐκ ἀφίεται λοιπὸν ἕως τοῦ νόμου ζημιοῦν ἔτι. διὰ τί οὖν οὐκ ἀπὸ τοῦ νόμου τοῖς χείροσι ταῦτα διακρίζει, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Μωϋσέως; ὅτι οὐδέπω καιρὸς ἦν παρὰ τοῦ φανεροῦ ταῦτα σαφῶς διαλέγεσθαι. ἐμοὶ δοκεῖ πρὸς τοὺς Ἑβραίους καὶ ἕτερόν τι παροικονομεῖν ταῦτα λέγων. ὅπερ γὰρ μέλλει κατηγορεῖν αὐτῶν, ἵνα μὴ δόξῃ παρὰ τοῖς ἀνοήτοις τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ταύτης ἐραῖ, ἢ δι' ἀπειθείαν τοῦτο ποιεῖ, πρῶτον τοῦτο ἀναιρεῖ, καὶ αὐτοπαθῆ ἑαυτὸν ποιήσας τότε ἄρχεται τῆς κατηγορίας. καὶ τίνος ἕνεκεν αὐτὸν ἐλέγχει καὶ μακρὰς λοιπὸν ἀποτείνει λήξεις κατ' αὐτῶν; παρασκευάζόμενος τοὺς ὄχλους, ὥστε μὴ τοῖς αὐλοῖς πείθεσθαι. οὐδὲ γὰρ ὁμοίως ἀπαγορεύει, καὶ οὐδὲ πανταχοῦ διακρούεται· ὥσπερ καὶ οὐχ ὁμοίως παραινεῖ τὰ δέοντα, καὶ οὐδὲ καταρθοῦσθαι εἰς μέσον ἄγει. διὰ τοῦτο καὶ παρὰ τοῦ φανεροῦ φησι· κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε. ἵνα γὰρ μὴ νομίσωσι διὰ τὸ ἀκούειν αὐτῶν, διὰ τοῦτο καὶ ζηλοῦν, ταύτῃ κέκραται τῇ ἐπιδιορθώσει, καὶ τὸν δοκοῦσαν αὐτῶν ἔτι τιμὴν, κατηγορίαν ποιεῖ. ὃ γὰρ διδασκάλου χεῖρον ἐστὶν ἀθλιώτερον, ὅταν σοῦ μαθητὴς ὢν μὴ δύνασθαι αὐτὸν τῆς βίου διασώζειν; ὥστε καὶ ὁ δοκῶν

χρῶσα αὐτῷ εἰ) πρὸς, μείζονι κατηγορίᾳ ὑπόκειται, ὅταν τοιοῦτον φαίνωνται βίον ἔχοντες, ᾧ ⓐ ζηλωτῶντες ἀμαφθείρονται. διὰ τοῦτο καὶ εἰς ἐμὲ κατ' αὐτῶν ἐμπίπτει κατηγορία· οὐ διὰ τοῦτο ὃ μόνον, ἀλλ' ἵνα δείξῃ, ὅτι καὶ τὰ πρότερα ἀπιστία ἐμοῦ ἐπίστησαν, καὶ ὁ ταῦτα ὁμοίως τοῖς ἐτόλμησαν, καὶ τοῦ ταυρωθέντος ὡς ἀπιστηθέντος ἔγκλημα, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων ἀγνωμοσύνης κατηγορία. διὰ τί δὲ πάσχει ἀρχεται, καὶ πάσχειν αὔξει τὰ ἐγκλήματα. ὅτι λέγουσί, φησι, καὶ ἃ ποιοῦσι. ἕκαστος μὲν γὰρ ἐγκλημάτων ἄξιος ἁμαρτάνων ⓦ νόμου, μάλιστα δὲ ὁ διδασκαλίας αὐθεντίαν ἔχων. διπλῆν γὰρ καὶ τριπλῆν δίκαιος καταχρίνεσθαι· διὰ ἓν μάθε, ὅτι ἁμαρτάνει· διὰ ἕτερον δέ, ὅτι τοῦ ἄλλους ὀφείλων διορθοῦν, εἶτα χωλεύων, μείζονος ὑμωρίας ἄξιος διὰ τὴν ὑμιλίαν· τρίτον δέ, ὅτι καὶ διαφθείρει μείζονας, ἅτε τὸ διδασκάλου πάσχειν τοιαῦτα ἁμαρτάνομεν. μετὰ δὲ τούτων καὶ ἕτερον αὐτῷ πάλιν λέγει κατηγόρημα, ὅτι πικροί εἰσι τοῖς ὑπαθυμίοις.

4 Δεσμεύουσι γὰρ φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα, καὶ ἐπιτιθέασιν ὀπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων· αὐτοὶ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι κινῆσαι αὐτά. Διπλοῦν τὸ τοῦτο λέγει κακόν, ὅτι πολλοὺς μὲν καὶ ἄκρατον ἀπαιτοῦσιν ἀσυγκρίτως ἁμαρτάνοντας βίου ἀκριβεστάτου, πολλοὺς δὲ ἑαυτοῖς ὑπεύθυνα ποιοῦσι τοῦ ἄδικα. ὃ τοιοῦτόν ⓦ ἐστιν ἄρχοντα ἔχειν χρεῖττον· τὸ μὲν τοῖς καθ' ἑαυτὸν, ἀσύγκριτον εἰ) καὶ πικρὸν δίκαιος εἶναι· τὸ δὲ τοῖς τῶν ἁμαρτανόντων, συγκατανεμητὸν δὲ ἡμέρᾳ, ὧν οὐδὲν ὅ τοῦ τοιούτου ἐπιτίμιον ἐπιτίθησιν. τοιοῦτοι γὰρ πάντες ⓐ λόγοις φιλοσοφοῦντες, ἀσύγκριτοι καὶ βαρεῖς, ἅτε ἀπείρατοι τῆς διὰ ἔργων διδασκαλίας. καὶ μικρὰ δὲ καὶ αὕτη ἡ κακία, οὐδὲ ὡς ἔτυχεν, ὑπερπίπτει τὸν ἐμπορικὸν κατηγορίαν. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς καὶ οὐδὲ αὔξει ὃ ἔγκλημα. οὐ γὰρ εἶπεν, οὐ δύνανται, ἀλλ' οὐ θέλουσι. δὲ οὐκ εἶπε, βαστάσαι· ἀλλὰ, δακτύλῳ κινῆσαι, τουτέστι, οὐδὲ ἐγεῖραι γόνυ θέλουσι, οὐδὲ ἅψασθαι. ἀλλὰ ποῦ ἀναίδεια καὶ ἔντονοι; ἐπὶ τοῖς κεκωλυμένοις.

5 Πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσι, φησι, πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις.

Εἰς κενοδοξίαν αὐτοὺς ἁμαρτάνειν τοῦτο λέγει, ἅπερ αὐτοῦ καὶ ἀπώλεσε. τὰ μὲν γὰρ ἐμπρόσθεν, ὠμότητος ἦσαν δὲ ῥᾳδιουργίας· τοῦτο δέ, δοξομανίας. τοῦτο ἀπέστησεν αὐτοῦ τὸν Θεοῦ, τοῦτο δὲ ἑτέρῳ θεάτρῳ ἀγωνίζεσθαι προεκάλεσε, καὶ διέφθειρεν. οἷοις γὰρ ἂν τις ἔχοι τοὺς θεατὰς (ἐπεὶ τοῦτοις ἐπαιδαγωγεῖν ἀρέσκειν) τοιούτους ὑπεδείκνυ) καὶ τοῦ ἀγῶνας. δὲ ὁ μὲν τοῖς ἑλληνικοῖς παιδείοις, τοιαῦτα καὶ τὰ ἀγωνίσματα μέτεισιν· ὁ δὲ τοῖς ψυχροῖς καὶ διαπεπλωκόσι, καὶ αὐτὸς ῥᾳδιουργότερος γίνεται. οἷς, ἔχει τις θεατὴν γέλωτα χαίροντα· γίνεται γελωτοποιὸς καὶ αὐτὸς, ἵνα τύχῃ ⓦ θεατοῦ· ἕτερος παιδαγωγὸν καὶ φιλοσοφοῦντα· παιδάζει καὶ αὐτὸς τοιοῦτος εἶναι), ὅπερ τοιαύτῃ τῇ ἐπαγωγοῦντος ἐννοίᾳ. ὅθεν δὲ πάλιν καὶ τοῦτο μετ' ὀπτασίας ὁ ἔγκλημα. οὐδὲ γὰρ τὰ μὲν ὕστερα, τὰ δὲ ἑτέρως ποιοῦσιν· ἀλλὰ πάντα ἁπλῶς ὑπὲρ. εἶτα ἐγκαλέσας αὐτοῖς κενοδοξίᾳ, δείκνυσιν οὐδὲ ὅτι τοῖς μεγάλοις καὶ ἀναγκαίοις κενοδοξοῦσιν (οὐδὲ γὰρ εἶχον. ἔρημοι γὰρ ἦσαν κατορθωμάτων) ἀλλ' ὅτι * ψυχροῖς καὶ ἀτελέσι, καὶ ἃ τῆς κακίας αὐτῶν τεκμήρια ἐστίν.

Πλατύνουσι γὰρ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν, φησι, καὶ μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν. Καὶ ἵνα τοῦτο ὅτι τὰ φυλακτήρια καὶ τὰ κράσπεδα; ὅπερ συνεχῶς ἐπελθὼν ἐδήλωσε τῷ Θεοῦ, ἐκέλευσεν ἐπιγράφειν βιβλίοις μικροῖς τὰ ῥήματα αὐτοῦ, καὶ ἐξηρτῆσθαι αὐτὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν (διὸ καὶ ἔλεγεν· Ἔσται ἀσάλευτα δὲ Δευτ. ϛ. η. ὀφθαλμοῖς σου) τὰ φυλακτήρια ἐκάλεσεν· ὡς πολλαὶ τῶν γυναικῶν θυγάτηρ τῶν πραγμάτων ἐξαρτῶσαι ἔχουσι. καὶ ἵνα καὶ ἑτέρωθεν πάλιν ὑπομιμνήσκωνται, ὃ πολλοὶ πολλάκις ποιοῦσι ὡς ὑπελθυμαθούμενοι, λίνον ἢ χρόκην ⓦ δακτύλου ἀποδεσμοῦντες, τοῦτο Λευϊτ. ιθ. λϛ. ὁ Θεὸς ὥσπερ παιδίοις ἐκέλευσι ποιῆσι, κλάσμα νάκινθινον ὑπὲρ τῶν ἱματίων ἐπὶ τοῦ ὤμου ἐπὶ τοὺς πόδας ἀπορράπτεσθαι· ἵνα προσέχοντες ἀναμιμνήσκωνται τῶν ἐντολῶν, καὶ

ἐκλέγηται

ἐκαλεῖτο χεφάπεδα. ὁ τούτοις τοίνυν ἦσαν ἀπουδαῖοι, τοὺς τελαμῶνας τῶν βιβλίων πλατύνοντες, καὶ τὰ χεφάπεδα μεγαλοπρεπιοῦντες· ὅπερ ἑκάστης κενοδοξίας ἴδιον. Ἵνος γὰρ ἔνεκεν φιλοτιμῇ, καὶ πλατύνεις ταῦτα; μὴ γὰρ κατορθωμά σου τοῦτο ἐστί; μὴ γὰρ τί σε ὠφέλησεν, ἐὰν μὴ τὰ ἀπ' αὐτῶν κερδάνῃς; οὐ γὰρ ὁ μεγαλύνων ταῦτα καὶ πλατύνων ὁ Θεὸς ζητεῖ, ἀλλὰ ὁ μεμνῆσθαι τῆς αὐτοῦ κατορθώσεως. Εἰ δὲ ὅτι ἐλεημοσύνη καὶ νηστεία, καίτοι ἐπιπόνοις οὖσι κατορθώμασιν ἡμετέροις, φιλοτιμεῖσθαι δεῖ· πῶς σὺ τούτοις ὁ ἀδρύνῃ ὦ Ἰούδαϊε, ἃ μάλιστά σου κατηγορεῖ ῥᾳθυμίαν; ⓦ ἢ οὐχ ὁ τούτοις μόνοις, ἀλλὰ καὶ ὁ ἑτέροις μυρίοις ταῦτα ὠθοῦσιν.

6 Φιλοῦσι γάρ, φησι, τὴν πρωτοκλισίαν ὁ τοῖς δείπνοις, καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ὁ ταῖς συναγωγαῖς,

7 Καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ὁ ταῖς ἀγορᾶις, καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων Ραββί.

Ταῦτα γὰρ εἰ καὶ μικρὰ ἡγεῖται, ἀλλὰ μεγάλων ἐστὶν αἴτια κακῶν. ταῦτα δὲ πόλεις καὶ ἐκκλησίας διέτρεψε. καὶ μοι καὶ δακρύσαι ἔπεισι νῦν, ὅταν τὰς πρωτοκαθεδρίας ἀκούσω καὶ τοὺς ἀσπασμούς, καὶ λογίσωμαι πόσα ἐστιδήτε ἐπέζεσε κακὰ τὰς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ· ἅπερ οὐκ ἀναγκαῖον εἰς ὑμᾶς ἐξετείνειν νῦν, μᾶλλον δὲ ὅσοι πρεσβύται τοῦτο δίκαιον ταῦτα πρὸς ἡμᾶς μαθεῖν. σὺ δέ μοι σκόπει, πρὸς τὰ τῆς κενοδοξίας ἐκφάτεα. ἔνθα ἐκβλύουσι μὴ κενοδοξίαι· ὁ ταῖς συναγωγαῖς, ἔνθα εἰσήεσαι ῥυθμίζοντες ἑτέρους. ὃ γὰρ ὅτι τῶν δείπνων τοῦτο παθεῖν ὀπωσδήποτε, οὐχ ὕστατον δοκεῖ δεινὸν εἶναι· καίτοιγε καὶ ⓦ διδάσκαλον θαυμάζεσθαι ἔδει, οὐκ ὅτι τῆς ἐκκλησίας μόνον, ἀλλὰ πάντων χρή. καθάπερ γὰρ ὁ ἀνθρωπος, ὅπουπερ αὐ φανῇ, δῆλός ἐστι τῶν ἀλόγων διεσηκώς· οὕτω καὶ ⓦ διδάσκαλον, καὶ φιλοσόμβωνα, καὶ σιγῶντα, καὶ ἀριστοποιούμενον, καὶ πανταχοῦ ποιοῦντα δῆλον εἶναι δεῖ, ὃ ἀπὸ τοῦ βήματος, καὶ ἀπὸ τοῦ βλέμματος, καὶ ἀπὸ τοῦ σχήματος, καὶ ἀπὸ πάντων ἁπλῶς. σχήματα ἢ πάντα χρὴ ἁρμόττοντα ἦσαν καταγέλαστα, καὶ πάντα χρὴ καταστήματος, μιμητὴν τοῦτον διώκειν ἁπάντων δεῖ. φιλοῦσι γάρ, φησιν. Εἰ ἢ τὸ φιλεῖν ἔγκλημα, τὸ ποιεῖν καὶ θηρᾶν αὐτὰ καὶ σπουδάζειν ὥστε τυχεῖν, πόσον κακόν; τὰ μὲν οὖν ἄλλα μέχρι τῆς ἐκείνων κατηγορίας ἔστηκε, ὡς μικρὰ καὶ οὐτελῆ, καὶ μὴ δεομένων τῶν μαθητῶν καὶ ὑπὲρ τούτων διορθωθῆναι· ὁ ἢ πάντων ἄτοπον ἐστὶ τῶν κακῶν, ἡ φιλαρχία, ἣ τὸ ⓦ δεσποτικὸν ἁρπάζει ⓦ διδασκαλικὸν, τοῦτο εἰς μέσον ἀγαγὼν διορθοῦται σπουδαίως, ὑπὲρ τούτου σφόδρα αὐτοῖς καὶ θύπνως ἐπισκήπτων. Τί γάρ φησιν;

8 Ὑμεῖς ἢ μὴ κληθῆτε Ραββί. Εἶπα καὶ ἡ αἰτία. Εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστιν ὁ διδάσκαλος· πάντες ἢ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε· Καὶ οὐδεὶς ἕτερος ἑτέρου πλέον ἔχει, κἂν ὁ μηδὲν εἶναι πρὸς ἑαυτὸν δοκῇ· Παῦλος λέγει· Τίς γάρ ἐστι Παῦλος; τίς ἢ Ἀπολλώς; τίς ἢ Κηφᾶς; ἀλλὰ διάκονοι; καὶ οὐκ εἶπε, διδάσκαλοι. καὶ πάλιν·

9 Μὴ καλέσητε πατέρα· Οὐχ ἵνα μὴ καλῶσιν, ἀλλ' ἵνα εἰδῶσιν οἱ κυρίως πατέρα καλεῖν χρή. καθάπερ γὰρ ὁ διδάσκαλος οὐκ ἔστι διδάσκαλος παρηγυμένως· οὕτως οὐδὲ ὁ πατήρ. ἐκεῖνος γὰρ πάντων ἄτοπος, καὶ τῶν διδασκάλων, καὶ τῶν πατέρων. καὶ πάλιν ἐπάγει·

10 Μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί. Εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν καθηγητὴς, ὁ Χριστός.

Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐγώ. ὥσπερ γὰρ ἀνωτέρω εἶπε· τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ; καὶ οὐκ εἶπε, περὶ ἐμοῦ· ὅτω καὶ ἐνταῦθα. ἀλλ' ἡδέως ἂν ἐρείμην ἐγὼ ταῦτα, τί ἂν εἶπειεν ⓦ ὁ εἷς καὶ εἷς πολλάκις ἁρμόζοντες τῷ πατρὶ μόνῳ ὅτι ἀληθεύσει τὸ μονογενοῦς, καθηγητὴς ὁ πατήρ; ἀπόντων ἂν" εἶπειεν, καὶ οὐδεὶς ἀντερεῖ. καὶ μὴν εἷς, φησίν, ἐστὶ καθηγητὴς ὑμῶν, ὁ Χριστός. ὥσπερ οὖν εἷς καθηγητὴς λεγόμενος ὁ Χριστὸς οὐκ ἐκβάλλει ⓦ πατέρα τὸν εἶναι καθηγητήν· ὅτω καὶ εἷς διδάσκαλος λεγόμενος ὁ πατὴρ οὐκ ἐκβάλλει ⓦ

Ⓜ ὑοι τῦ εἰ) διδάσκαλοι. τὸ γὰρ εἷς καὶ εἷς πρὸς ἀντιδιατολιῶ τῶν δύο θεότητα εἰρηται καὶ τῆς λοιπῆς κλίσεως. ἀπαγορεύσας τοίνυν αὐτοῖς τὸ χαλεπὸν τοῦτο νόσημα καὶ διορθωσάμενος, παιδεύει καὶ πῶς ἂν αὐτὸ διαφύγοιεν, διὰ ταπεινοφροσύνης. διὸ καὶ ἐπάγει·

11 Ο δὲ μείζων ὑμῶν, ἔστω ὑμῶν διάκονος.

12 Οστις γὰρ ὑψώσει ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται· καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται.

Οὐδὲν γὰρ τοῦ μετεωρίζειν ἴσον. διὸ καὶ συνεχῶς αὐτοῦ ἵστασο μιμήσασθαι ταύτης τὴν ἀρετῆς, καὶ ὅτι τὰ παιδία εἰς μέσον ἤγαγε, καὶ νῦν, καὶ ἀρχόμενος ὅτε τοῦ ὄρους τὸν μακαρισμὸν ἐποιεῖτο ἤρξατο, καὶ ἐνταῦθα πρόῤῥησιν αὐτοῦ αἰσθανόμενος ἐποιεῖτο λέγων· ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται). Εἶδες πῶς ἐκ διαμέσου πρὸς ταῦτα ἀπήντηκε Ⓜ ἀκροατήν; οὐδὲ γὰρ ἐν μόνοις τοῖς πρότερον ἐρᾷ κωλύει, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑξῆς διώκειν. οὕτω γὰρ τεύξῃ τοῦ ἐπιθυμίας, φησί. διὸ χρὴ τῶν πρότερον τὴν ἐπιθυμίαν διώκοντα τὴν ἑξῆς διώκειν πάλιν. ὃς γὰρ ἂν ταπεινώσῃ ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται. καὶ ποῦ τὴν ταπεινοφροσύνην ταύτην εὑρήσομεν;

15 Βούλεσθε πάλιν ὅτι τὴν πόλιν τοῦ ἀρετῆς ἴωμεν, τὰ τῶν ἁγίων σκηνὰς, τὰ ὄρη λέγω ΗΘΙΚΟΝ καὶ τὰ πάτας; καὶ γὰρ ἐκεῖ ὁ ὕψος τῆς ταπεινοφροσύνης ὁμολογεῖται τοῦτο. ἀδελφοὶ γὰρ Ⓜ μὲ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν ἀξιωμάτων, Ⓜ δὲ καὶ ἀπὸ χρημάτων ὀνίνες λαμπρεσὶ, πάντοθεν ἑαυτὸν καταστέλλοιεν, ἀπὸ τῆς ἐσθῆτος, ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἀπὸ τῶν διακονουμένων, καὶ καθάπερ ὁ γράμμασι διά πάντων τὴν ταπεινοφροσύνην γράφοιεν· καὶ ἄκρα ὅστις ὑπερεχούσματα ἀλαζονείας, τὸ καλῶς ἀμφιέννυσθαι, καὶ τὸ λαμπρὸν οἰκοδομεῖν, καὶ τὸ πολλοὺς ἔχειν διακόνους, ἃ καὶ ἀκόντας πολλάκις εἰς ἀλαζονείαν ἐμβάλλει, ταῦτα ἐκεῖ ἅπαντα ἀνῄρηται. καὶ αὐλοὶ κεῖνται πῦρ, αὐλοὶ διακλῶσι ξύλα, αὐλοὶ ἔψουσιν, αὐτοὶ τοῖς ἐρχομένοις διακονοῦνται. οὐκ ἔστιν ὑβρίζοντος ἀκοῦσαί τινος ἐκεῖ, οὐδὲ ὑβριζόμενον ἰδεῖν, οὐδὲ ὑπερπαθόμενον, οὐδὲ ὑπερπάσχοντα· ἀλλὰ πάντες τῶν διακονουμένων εἰσὶ, καὶ ἕκαστος τοὺς πόδας νίπτει τῶν ξένων, καὶ πολλὴ ἡ σπουδὴ τοῦτο μάλιστα. καὶ ποιᾷ τοῦτο, οὐκ ἐξετάζων ὅστις ὅστι, ὅτε εἰ δοῦλος, ὅτε εἰ ἐλεύθερος· ἀλλ' ὅτι πάντως τὴν διακονίαν ταύτην πλουτεῖ. οὐδὲν ἐκεῖ, οὐ μέγας, οὐδὲ μικρός. τί οὖν; σύγχυσις; μὴ γένοιτο· ἀλλ' ἡ μεγίστη εὐταξία. καὶ γὰρ ἡ τις μικρὸς, ὁ μέγας οὐκ ὁρᾷ τοῦτο, ἀλλὰ ἐκείνῳ *καταδιέσπεσεν εἰ) ἑαυτὸν νομίζει, καὶ ταύτῃ μείζων. μία τράπεζα πᾶσι, καὶ τοῖς διακονουμένοις, καὶ τοῖς διακόνοις, τὰ αὐτὰ ἐδέσματα, τὰ αὐτὰ σκεύη, τὰ αὐτὰ οἰκήματα, καὶ αὐτὴ διαίτα· μέγας ἐκεῖ, ὁ τὸ εὐτελέστερον ἔργον ἁρπάζων. οὐκ ἔστιν ἐκεῖ τὸ ἐμὸν καὶ τὸ σόν· ἀλλ' ἐξώρισται τοῦτο τὸ ῥῆμα, τὸ μυρίων αἴτιον πολέμων. καὶ θαυμάζεις, εἰ διαίτα καὶ τράπεζα καὶ στολὴ μία πᾶσι, ὅταν γε καὶ ψυχὴ μία πᾶσιν, οὐ κτῆσις τῆς οὐσίας μόνον (τοῦτο γὰρ καὶ ὅτι πάντων) ἀλλὰ καὶ κτῆσις τοῦ ἀγάπου. πῶς οὖν αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἐπιθυμεῖν ποτέ; οὐκ ἔστιν ἐκεῖ πενία καὶ πλοῦτος, δόξα καὶ ἀτιμία. πῶς οὖν δῆτα εὕροι πρόφασιν ἀπόνοια καὶ ἀλαζονεία; εἰσὶ μὲν γὰρ καὶ μικροὶ καὶ μεγάλοι κτῆσις Ⓜ τῆς ἀρετῆς λόγοι· ἀλλ' ὅπερ ἔφην, οὐδεὶς τοῦτο ὁρᾷ. ὁ μακρὸς οὐκ ἀλγεῖ ὡς καταφρονούμενος (οὐτε γὰρ ὁ καταφρονῶν τις ἐστὶ) καὶ διακόπτουσι δέ τις, τούτῳ μάλιστα παιδεύονται καταφρονεῖσθαι, διακωλύεσθαι, ἐξουθενίζεσθαι, διὰ ῥημάτων, διὰ πραγμάτων· καὶ σωφρονεῖς καὶ αἰσθήσεις συναιρέφοι). καὶ αἱ τράπεζαι αὐτοῖς τούτων γέμουσι τῶν δακτυλίων. διὰ δὴ τοῦτο καὶ τὰ ἀγκῶνα εἰσὶν ἄξιοι. καὶ ὁ μὲ ἀναπεπτάσθαι πάντα τῶν λαῶν ἐγένετο· ὁ γὰρ χειραγωγεῖ τὸν τυφλόν· ὁ γὰρ βαστάζει τὸ σκέλος πεπηρωμένον. οὐκ ἔνι κολάκων ἐκεῖ πλῆθος, οὐδὲ θεραπόντων· μᾶλλον γὰρ οὐδὲ ὅτι ποτέ ἐστι κολακεία ἴσασι. πόθεν οὖν δῆτα ἐπιθυμεῖν ποτε; καὶ γὰρ πολλὴ πρὸς αὐτοῖς ἰσότης· διὸ καὶ εὐκολία πολλὴ τῆς ἀρετῆς. καὶ γὰρ τούτοις μᾶλλον Ⓜ καταδιέσπεσεν παιδεύον), ἢ εἰ ἀναγκάζοιντο αὐτοῖς διακωλῦσθαι τῶν πρότερον. ὥσπερ γὰρ Ⓜ

Θηραζιῶ ὁ πλησιόμβιος καὶ παραχωρῶν παιδεύει· οὕτω τὸ φιλότιμον ὁ μὴ δυνάμενος δόξης, ἀλλὰ καταφρονῶν. τοῦτο γὰρ μᾶλλον διαβολείας ἐστὶ ποιοῦσι. καὶ ὅσῳ μείζων πρὸς ἡμᾶς ὁ πόλεμος τῶν τυχόντων τῶν πειρασμῶν, τοσοῦτος ἀγὼν πρὸς αὐτοὺς ὑπὲρ τοῦ μὴ τυχεῖν, ἀλλὰ καὶ ἁλῶναι· καὶ πολλὴ [ἡ] ἀσυδία, τὸ πλεονεκτῆσαι ἡμᾶς, ἀλλ' ὁ ἡμέτερος ἄλλως γε, ἢ αὐτὰ τὰ ἔργα μετεπαίζειν πείθει, καὶ οὐκ ἀφίησι φλεγμαίνειν. Ὡς γὰρ, εἴ τις μοι, γλῶσσαν σκάπτων, καὶ ἄρδων, καὶ φυτεύων, καὶ πλέκων ἀσπίδας, καὶ σάκκους ὑφαίνων, καὶ ἄλλα τινὰ μετὰ χεῖρα ἔχοι, μέγα φρονήσοι ποτέ; τίς γὰρ πενία συζυγὴ καὶ λιμῷ παλαίων, τοῦτο νοσήσει τὸ νόσημα; οὐκ ἔστιν οὐδείς. διὰ τοῦτο οὖν εὔκολος αὐτοῖς ἡ ζωὴ πένητος φρονεῖν· καὶ ὥσπερ οὐκοῦν χαλεπὸν τὸ μετεπαίζειν διὰ τὸ πλῆθος τῶν προσιόντων καὶ θαυμάζοντας, ὅπως σχῇ σφόδρα εὔκολον. ἡ γὰρ τῆς ἐρημίας ἀσφάλεια μόνον σχῆμα, καὶ ὄρυγας ἱστᾶλμένας ὁρᾷς, καὶ δένδρα σκιόμβια, καὶ ζέφυρον πνέοντα, καὶ ῥύακας διὰ φαράγγων φερομένους. πόθεν οὖν ἂν ἐπαρθείη ὁ ἐρημίας τοσαύτης συζυγὴς; οὐ μὴ διὰ τοῦτο ἀπολογίαν σκιτιζώμεθα ἡμεῖς ἔχοντες, ὅταν μὲν ἐν μέσοις τρεφόμενοι μέγα φρονοῦμεν. καὶ γὰρ ὁ Ἀβραὰμ μεταξὺ Χαναναίων ὢν ἔλεγεν, Ἐγὼ δέ εἰμι γῆ καὶ σποδός· καὶ ὁ Δαυὶδ ἐν μέσοις τραπεζῶν, Ἐγὼ δέ εἰμι σκώληξ καὶ οὐκ ἄνθρωπος· καὶ ὁ ἀπόστολος ἐν μέσῃ τῇ οἰκουμένῃ, Οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος. ποία τοίνυν ἡμῖν ἔσται παραμυθία, ποία δὲ ἀπολογία, ὅταν μηδὲ τοσαῦτα ἔχοντες παραδείγματα μετεπαίζωμεν; ὥσπερ γὰρ σκῆνος μικρὸν σταφυλῆς ἄξιον, φωτὸς δὲ χρεῖαν οὐδὲν ἐλάττονα ὅλου τοῦ κόσμου μικρὸν ἐνδύνων, μήτε μετ' ἐκείνης τοῦ ἀπελθόντος ἐν τοῖς γραμμασι κειμένης, μήτε μὴν τούτου τοῦ ζῶντος καὶ ὑπὲρ τῆς παγκάκου θαυμαζομένης ὅτι τὸ ἴσον ἐλκόμενοι ζῶσιν. τί γὰρ ἂν ἔχοις εἰπεῖν μὴ διορθούμενος; οὐκ οἶδα γράμματα, οὐδὲ γραφῆς ἐπέκυψας, ἵνα μάθῃς τῆς παλαιᾶς ταύτης αἱρέσεως; μᾶλλον δὲ τοῦτο ἔγκλημα, τῆς ἐκκλησίας διὰ νεκρῶν ἐμπεφραγμένης, καὶ ἐπὶ σοὶ μετὰ τοῦ καλῶν ἐκείνων ναμάτων. πολλοὶ ἀλλ' εἰ καὶ τοὺς ἀπελθόντας οὐκ ἔγνως ὑπὲρ τῆς γραφῆς, τοὺς ζῶντας τούτους ἰδεῖν ἐχρῆν. ἀλλ' οὐδεὶς ὁ χειραγωγῶν. ἐλθὲ πρὸς ἐμέ, καὶ ἐγώ σοι δείξω τὰ καταγώγια τῶν ἀγίων τούτων· ἐλθέ, καὶ μάθε τί πρὸς αὐτὴν χρήσιμον. λύχνα πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ὄντα λαμπρότερα· τείχη τῶν πόλεων πανταχοῦ) καὶ καθίσατε. ταῦτα τοίνυν τὰ ἐρημίας κατέλαβον, ἵνα καὶ σὲ παιδεύσωσι τῆς ἐν τῷ μέσῳ θορύβου καταφρονῆσαι. ὦ μάταιε γὰρ ἄτε ἰσχνοὶ ὄντες, καὶ ἐν μέσῳ δὴ κλύδωνι δυνάμενοι γαλήνης ἀπολαύειν· σοὶ δὲ δεδιότι μάτην πάντοθεν ἡσυχίας δεῖ, καὶ τὰ μακρὰν ἀναπνεῦσαι ἀπὸ τῶν ἐπαλλήλων κυμάτων. βάδιζε τοίνυν ἐκεῖ συνεχῶς, ἵνα τὸν διηνεκῆ κηλῖδα ἀποκαθάρῃς τὸν ἐκείνων εὐχαῖς καὶ παραπέσῃσι καὶ ὧν ἐκτῆσω ἀρίστης διαγωγῆς βίον, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτυχεῖν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, κράτος, τιμὴ, ἅμα δὲ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Γεν. ιη. κζ. Ψαλμ. κα. ς. α. Κορ. ιε. θ.

Ομιλ. οη. 13 ΟΥΑΙ ΥΜΙΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΣ ΚΑΙ ΦΑΡΙΣΑΙΟΙ ΥΠΟΚΡΙΤΑΙ, 14 ΟΤΙ ΚΑΤΕΣΘΙΕΤΕ ΤΑΣ ΟΙΚΙΑΣ ΤΩΝ ΧΗΡΩΝ, ΚΑΙ ΠΡΟΦΑΣΕΙ ΜΑΚΡΑ ΠΡΟΣΕΥΧΟΜΕΝΟΙ ΔΙΑ ΤΟΥΤΟ ΛΗΨΕΣΘΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΝ ΚΡΙΜΑ.

ΕΝΤΕΥΘΕΝ λοιπὸν εἰς γαστριμαργίαν αὐτοὺς κωμῳδεῖ. καὶ τὸ δεινὸν, ὅτι οὐκ ἀπὸ τῶν πλουτούντων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν χηρῶν ἐγαστρίζοντο, καὶ τὴν ἐκείνων πενίαν ἐπέτεινον, ἵνα διορθωθῶσι ἔδει. οὐδὲ γὰρ ἁπλοῦς πάθος, ἀλλὰ κακοήθειον. εἶτα καὶ ὁ τρόπος τῆς κακοπλοίας χαλεπώτερος, προφάσει μακρᾷ, φησὶ, προσευχόμενοι. πᾶς μὲν ἄξιος ὀνειδισμοῦ ὁ κακόν τι ποιῶν· ὁ δὲ τὴν αἰτίαν ἀπὸ εὐλαβείας λαμβάνων,

ναι, καὶ προφάσει τοῦτο χρώμενος τῆς πονηρίας, πολλῷ χαλεπωτέρας καλάσεως ὑπεύθυνος. καὶ τίνος εἵνεκεν οὐκ ἀπεχειροτόνησεν αὐτούς; ὅτι ὁ καιρὸς οὐκ ἐπέτρεπεν τοῦτο. διὰ δὴ τοῦτο ἀφίησι μὴ αὐτοὺς τέως· διὰ γὰρ τῶν λέγει, κατασκευάζει τὸ ἀνεξαπάτητον τῆς δίκης, ἵνα μὴ διὰ τὴν ἀξίαν αὐτῶν εἰς Ⓦ αὐτὸν ἕλκωνται ζῆλον. ὅπερ γὰρ εἶπεν, ὅσα ἂν 9 λέγωσιν ὑμῖν ποιῆσαι, ποιήσατε, δείκνησι ποῖα· ὅσα μὴ προστάττουσιν, ἵνα μὴ δόξῃ ἐκείνου νομοθετῆν παρὰ τοὺς αὐτοῦ πάντως ὀφείλειν αὐτοῖς. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων. ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν. Εἰ γὰρ ὃ μηδένα ὠφελεῖ, κατηγορεῖ· ὃ καὶ βλάπτειν καὶ κωλύειν, ποίαν ἂν ἔχοι συγνώμην; τί δέ ἐστι, τοὺς εἰσερχομένους; τοὺς ὀρθοδόξους. ὅτι μὲν γὰρ ὑπάρξαι ἑτέρωσις ἔδει, ἀφόρητα ἐποίουν καὶ φορτία· ὅτι δὲ ἑαυτοὺς ποιῆσαι καὶ τῶν δογμάτων, τότε τὸ σκάνδαλον, καὶ μόνον" οὐδὲν ἐποίουν αὐτοὶ, ἀλλ' ὃ πολλῷ πλέον ἐστὶν εἰς κακίαν, καὶ ἑτέρους διέφθειρον. ὅποί εἰσιν Ⓖ λεγόμενοι λοιμοὶ, Ⓖ ἔργῳ ὑπάρχοντες τοὺς ἑτέρων ἀπολλύοντες, οὐκ ἔχοντες τοὺς ἐξωθεν διδασκάλους ἐσώτερον. εἰ γὰρ διδασκάλου, τὸ σώζειν Ⓦ ἀπολλύμενον, τὸ ἀπολλύναι Ⓦ σώζεσθαι μέλλοντα, λυμεῶνος. εἶτα πάλιν ἕτερον ἔγκλημα,

15 Ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον· καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν. Τυτέσιν, οὐδὲ μὴ τὸ μᾶλλον αὐτὴν σταλωεύσαι καὶ μὴ μικρὸν πόνον, φείδεσθαι αὐτῶν προσκυλίει ὑμᾶς· καίτοιγε τὸ μᾶλλον κληθέντων φειδόμενα μειζόνως ὑμᾶς ἦν οὐδὲ τοῦτο ὀφειλετέρους ἐργάζεται. ἐν τοῦτο δύο αἰτίας ἐγκαλεῖ· ἓν μὲν, ὅτι ἄχρηστοι πρὸς σωτηρίαν τῶν πολλῶν, καὶ πολλοῦ δέονται ὁ διδάσκαλος, ὥστε καὶ ἕνα ἐφελκύσασθαι· ἕτερον δὲ, ὅτι ῥᾳθυμοι πρὸς τὸν φυλακτὸν τὸν κληθέντος· μᾶλλον δὲ ῥᾳθυμοι μόνον, ἀλλὰ καὶ προσθέντες, διὰ τῆς κακίας Ⓦ βίον πονηρίας διαφθείροντες αὐτὸν καὶ χείρω ποιοῦντες. ὅταν γὰρ τοὺς διδασκάλους ἴδῃ τοιούτους ὁ μαθητὴς, χείρων γίνεται. ὁ γὰρ ἴσατας μέτρει τῆς τοῦ διδασκάλου κακίας· ἀλλ' ὅταν μὲν ἐπιεικέστερος ᾖ, μιμεῖται· ὅταν δὲ φαῦλος, καὶ ὑποβλέπει διὰ τὴν ὀκνολίαν τὴν ἐκεῖ τὸ χεῖρον. ὁμοίως δὲ γεωργὸς φησι, τυτέσιν ἀμελέστερον. εἶπε δὲ, διπλότερον ὑμῶν, ἵνα καὶ ἐκείνους φοβήσῃ, καὶ τούτων καθάψηται μειζόνως, ὅτι διδάσκαλοι πονηρίας εἰσί. καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ πλείονα βοῦς μαθηταῖς ἐπιθέναι κινδυνώδεσι τὴν κακίαν, ὑπεύθυνοντες αὐτοὺς ὅτι πολλῷ μείζονα φαυλότητα, ἧς ἔχουσιν· ὅπερ μάλιστα ψυχῆς διεφθαρμένης ἐστίν. εἶτα καὶ εἰς δύοισαν αὐτοὺς σκώπτει, ὅτι τῶν μειζόνων ἐντολῶν ἐκέλθουσι καταφρονοῦσι. καὶ μὴν τὸ ὠδυσμένον ἔμπροσθεν ἔλεγεν, ὅτι δισμβύοισι φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα· ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἐποίουν πάλιν, καὶ πάντα ἔπραττον εἰς τὴν τῶν ὑποκόων ὠφέλειαν, οὐ τοῖς μικροῖς ζητοῦντες τὸ ἀκρίβειαν, καὶ τῶν μεγάλων καταφρονοῦντες.

23 Ἀποδεκατοῦτε γάρ, φησι, τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρέα τοῦ νόμου, τὸν κρίσιν, καὶ Ⓦ ἔλεον, καὶ τὴν πίστιν. ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι.

Ἐνταῦθα μὲν οὖν εἰκότως φησι ταῦτα, εἶπα διακάτη ὄντι καὶ ἐλεημοσύνη. τί γὰρ βλάπτει τὸ ἐλεημοσύνην διδόναι; ἀλλ' οὐκ ὡς νόμον τηροῦντες. οὐδὲ γὰρ αὐτὸς ὅτων φησι. διὰ δὴ τοῦτο ἐνταῦθα μὲν λέγει, ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι· ἔνθα γὰρ καθαρὸν καὶ ἀκαθάρτων διαλέγεται, οὐκ ἔτι τοῦτο προσίθησιν, ἀλλὰ σκιερῶς καὶ δείκνησιν ἐξ ἀνάγκης τὴν ἔνδον καθαρότητα καὶ τὴν ἔξωθεν ἐπιμελείαν· τοιοῦτον γὰρ ἐκεῖνο. ὅπου μὲν γὰρ φιλοσοφίας λόγος ἐστὶν, ἀδιαφόρως αὐτὸ προστέτακται, διὰ τοῦτο αὐτὸ, καὶ ὅπου οὐδέτερον ἐστὶν ἐν διαφορᾷ καὶ σαφῶς καὶ νομικὰ ἀνέλθῃ· ἔνθα δὲ προτίμησις ἐστὶ πνευματικῶν καθαρμῶν, σαφέστερον αἰνίττεται. διὰ δὴ τοῦτο ὅτι μὲν τῆς ἐλεημοσύνης φησὶ ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι· ὅτι δὲ τῶν καθαρσίων οὐκ ὄντως· ἀλλὰ τί;

25 Καθαρίζετε, φησι, τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς πρόχοΐδος· ἔσωθεν δὲ γέμει ἁρπαγῆς καὶ πλεονεξίας.

26 Καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς πρόχοΐδος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς καθαρόν. Καὶ ἔλαβεν αὐτὸ ἀπὸ παραδείγματος ὠμολογημένου καὶ δηλονότι, ἀπὸ ποτηρίου καὶ πρόχοΐδος. Εἶτα δεικνὺς ὅτι οὐδεμία βλάβη ἐκ τοῦ καταφρονεῖν τῶν σωματικῶν καθαρμῶν, μεγίστη δὲ ὠφέλεια ἐκ τοῦ μὴ φροντίζειν τῶν τῆς ψυχῆς καθαρσίων, ἄκουε ὅστις ἐρεῖ, κἀκεῖνα μὲν ἐκάλεσε ταῦτα (μικρὰ γὰρ ἦν καὶ οὐδέν) καὶ μείζονα δὲ ἐκεῖνα· ἀφόρητα γάρ ἦν, δῆλον καὶ φησί·

24 Τὸν κώνωπα διυλίζοντες, καὶ τὴν κάμηλον καταπίνοντες. Καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνα δεῖ ταῦτα ποιεῖν μὴ ἀφιέντας· ἀλλ' ἔλεον καὶ τὴν κρίσιν· ὥστε οὐδὲ τότε ὠφέλει μόνα γινόμενα. ὅτε γὰρ τὰ μικρὰ δεῖ τὰ μεγάλα μὴ ἐκκλῖναι, ἔνθα ἐκεῖνα μὴ ἐμέλλετο, ταῦτα δὲ ἐσπουδάζετο μόνα, οὐδὲν ἦν πλέον οὐδὲ τότε ἐντεῦθεν. τούτοις μὲν γὰρ ἐκεῖνα οὐκ ἐπῄνει· ἐκεῖνα δὲ τούτοις πρώτοις. Ταῦτα δὲ λέγει, δεικνὺς ὅτι καὶ περὶ ἃ τὴν χεῖρα προσβαλλόμεθα, οὐ τῶν προσημαινομένων, οὐδὲ τῶν περισσοτέρων ταῦτα ἦν, ἀλλ' ἕτερα ἦν τὰ ζητούμενα. Εἰ δὲ καὶ τῆς χεῖρος τοιαῦτα ἦν, πολλῷ μᾶλλον ὑψηλότερα ἐλλόγιμον λοιπὸν προσκείμενα ταῦτα δύνηται, καὶ καθόλου μετέωρα αὐτὰ οὐκ ἐχρῆν. πρωτοπλοῦ μὲν οὖν καὶ ἁλιᾶ χαλεπὸν· μάλιστα δ' ὅταν μηδὲ νομίζῃ δεῖσθαι διορθώσεως· ἐπὶ δὲ τοῦ ἑτέρου χαλεπώτερον, ὅταν καὶ ἕτερος ἀρχεῖν οἴηται διορθοῦν· ἅπερ δηλοῖ ὁ Χριστός, ὁδηγοὺς αὐτοὺς καλῶν τυφλοὺς τυφλῶν. Εἰ γὰρ ὁ μὴ νομίζων δεῖσθαι ὁδηγοῦ τυφλόν, ἑκάτερα συμφορὰ καὶ ἀθλιότης· ὁ μὲν αὐτὸν ἐθέλειν ὁδηγεῖν ἑτέρους, ὅσα δεῖται πόσοι ἄγει τὸ βάραθρον. Ταῦτα δ' ἔλεγεν, ἀριστόμενος μὲν πρώτων τὸν δεξομένην αὐτὸν, καὶ τὸν σφοδρὸν πρὸς τὸ νόσημα τοῦτο λυσόμενον. τοῦτο γὰρ αἴτιον πρώτων τῶν κακῶν αὐλοῖς γίνεται, τὸ πρὸς ὑπόδειξιν πρώτα ποιεῖν. τοῦτο καὶ τῆς πίστεως αὐτοῦ ἀπόδειγμα, καὶ τῆς ὅπως δεῖ τῆς ἀμφὶ προσκύνησιν, καὶ πρὸς καθάρσια ἀσχολεῖσθαι σωματικὰ μόνα ἐπιτείνει, τῶν τῆς ψυχῆς καθαρμῶν ἀμφιοῦσαι. μᾶλλον δὲ τοῦτο ἄγων αὐτοὺς εἰς τὸν ὅπως δεῖ καὶ καθάρσια τῆς ψυχῆς, ἐλέου καὶ κρίσεως καὶ πίστεως μέμνηται. Ταῦτα γὰρ τὰ συνέχοντα ἡμᾶς τὸν ζωὸν, ταῦτα τὰ καθαίροντα τὸν ψυχὸν, δικαιοσύνη, φιλανθρωπία, ἀλήθεια· ἃ μὲν εἰς συνηνωμένην ἡμᾶς ἄγουσα, καὶ μὴ ἀφιστᾶ χαλεπούς μὲν ὑποφαλῆς εἶ) τοῖς ἁμαρτάνουσι καὶ ἀσυγχώρητος (οὕτω γὰρ διπλῆ " καρδαίνομεν, φιλανθρωπίᾳ γινόμενοι, καὶ φιλανθρωπίας ἐντεῦθεν πολλῆς καὶ αὐτὴ πρὸς τὸν ὅλων δεσπολαύοντες Θεοῦ) καὶ προσκυνάζουσα συνηγεῖν τε τοῖς ἐπηρεαζομένοις καὶ ἀμύνειν αὐτοῖς· καὶ ἡ οὐκ εἰδῶσα ἀπαιδευσίας εἶ) καὶ ὑποσύλας. Ἀλλ' ὅτε, ὅταν λέγῃ, ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι, ὡς νομικὸν προσκυνήσιν εἰσάγων λέγει (ἄπαγε· τοῦτο γὰρ ἀπεδείξαμεν ἔμπροσθεν) ὅτι ὅπου τῆς πρόχοΐδος καὶ τοῦ ποτηρίου εἴπων, καθάρισον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς πρόχοΐδος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς καθαρόν, ὅπου τὸν παλαιὸν ἡμᾶς ἄγει μακρολογίαν· ἀλλὰ τοιοῦτον μὲν οὐδὲν ἄπεστι ποιεῖν, καὶ δείκνησιν αὐτοῦ πρεπτὸν ὄντων. ὃ γὰρ εἶπε, καὶ τὸ ἔξωθεν καθαρίσατε· ἀλλὰ τὸ ἔνδον, ἐκ πρώτου ἔπεται τούτῳ ἐκεῖνο. ἄλλως δέ, οὐδὲ πρὸς ποτηρίου καὶ πρόχοΐδος λέγει, ἀλλὰ πρὸς ψυχῆς καὶ σώματος διαλέγεται· τὸ μὲν ἔξω καλοῦν τὸ σῶμα, τὸ δὲ ἔνδον τὸν ψυχόν. Εἰ δὲ ὅπου τῆς πρόχοΐδος" τὸ ἔνδον χρεία, πολλῷ μᾶλλον ὅπου σοῦ. ὑμεῖς δὲ τοιοῦτοι ποιεῖτε, φησι· τὰ μικρὰ καὶ ἔξω φυλάττοντες τῶν μεγάλων καὶ ἔνδον ἀμελεῖτε· ὅθεν μείζονα βλάβην, ὅτι νομίζοντες τὸ πᾶν καθαρεύειν, τὰ λοιπὰ καταφρονεῖτε καὶ καταφρονοῦντες δὲ, οὐδὲ ὅπου σπουδάζετε ἢ ὅπου χρῆσθε αὐτὰ καθαρεύω. εἶτα πάλιν εἰκότως δόξειν αὐτοῦ σκώπτειν, τοὺς φοῖς κεκονιαμένους καλῶν, καὶ πᾶσιν ὑπολείπων, ὑποκριτάς· ὃ πολλῶν αἴτιον ὂν τὰ κακὰ, καὶ ἀπωλείας αὐτοῖς ὑποθήσεως. οὐχ ἁπλῶς δὲ τοὺς φοῖς κεκονιαμένους σκάλλει, ἀλλὰ καὶ ἀκαθαρσίας γέμειν καὶ ὑποκρίσεως ἔφησι. Ταῦτα δὲ ἔλε-

γε,

γα, δικαὺς τὴν αἰτίαν, δι' ἣν οὐκ ὑπέμειναν, ὅτι μετὰ ἦσαν ἀποχρίσεως ἡ ὁμιλίας. ταῦτα δὲ ἦν ὁ Χριστὸς μόνον, ἀλλὰ ἡ Ⓐ προφῆται συνεχῶς ἐγκαλοῦσιν, ὅτι ἁρπάζοισιν, ὅτι ἁ χρήσιοι Ⓐ ἄρχοντες αὐτῶν Ⓦ τὸ δικαίου λόγον. ἡ πομπικὴ θυσία ἀν ταῖς μὴ θυσίας ἀκαθημερίνας, ταῦτα δὲ ὑπερβάλλα· ὥστε οὐδὲν ξένον οὐδὲ καινὸν, ὅτε τὴν νομοθησίας, ὅτε τὴν κατηγορείας, ἀλλ' οὐδὲ τὸ τὴς εἰκόνος τὸ ταῦρου. μέμνηται γὰρ αὐτῆς ὁ προφήτης, οὐδὲ αὐτὸς ἁπλῶς ταῦρον καλέσας, ἀλλὰ ταῦρον δύσκαμμένον Ⓦ λάμνα αὐτῶν. Ψαλ. ε. ι.

Τοιοῦτοι γὰρ νῦν εἰσι πολλοὶ * κολλωπιζόμενοι μὴ ἔξωθεν, πάσης δὲ ἀνομίας ἔνδον πεπλη- ΗΘΙΚΟΝ
ρωμένοι. ἡ γὰρ ἡ νῦν τῶν μὴ ἔξωθεν καθαρμῶν πολὺς ὁ πόνος, πολλὴ ἡ φροντὶς· τῶν δὲ κατὰ ψυχὴν οὐδὲν εἰς. ἀλλ' εἶπε δὲ ἑκάστου ζωγράφου ἀνάρρηξέ τις, πολλοὺς ἂν σκώληκας ἡ Ⓦ ἰχῶρα θρύψει καὶ δυσωδίαν ἄφατον· ὑπερβολὰς ἀπόπους λέγω καὶ πονηρὰς, αἳ σκωλήκων εἰσὶν ἀκαθαρτότερα. ἀλλὰ δὲ μὴ ἐκείνοις εἰς τοιούτοις, ἀκ ἦν δεινὸν, καίπερ ὂν δεινόν· δὲ δὲ ἡμᾶς ἂν καταξιωθῆναι ναοὺς γενέσθαι Θεοῦ, ταῦρους ἐξαίφνης γενέσθαι τοσαύτην ἔχοντας δυσωδίαν, τὸν ἀθλιότητος ἑκάστης. ἔνθα ὁ Χριστὸς κατοικεῖ, καὶ πνεῦμα ἅγιον ἐνεργήσει, καὶ μυρίαι θυσίαι τοσαῦται, ταῦρος εἰς τὸν, πόσης τῆς ἀθλιότητος· πόσων θρήνων καὶ ὀδυρμῶν, ὅταν τὰ μέλη τὸ Χριστοῦ ταῦρος ἀκαθαρσίας γένηται; ἐνόησον πῶς ἐγκατέθης, τίνων κατηξιώθης, οἵαν ἔλαβες στολὴν, πῶς ναὸς κατεσκευάσθης ἀρραγὴς, πῶς καλὸς, ὁ χρυσῷ κεκοσμημένος, οὐδὲ μύρτεσι, ἀλλὰ τῷ τούτων ἁγιωτέρῳ πνεύματι. ἐνόησον ὅτι οὐδεὶς ταῦρος ἐν πόλει κατασκευάζει). οἰκοῦμεν οὐδὲ σὺ εἰς τὴν ἄνω φαιδρὰν δωτῆσαι πόλιν. εἰ γὰρ ἐνταῦθα τοῦτο ἀπείρηται, πολλῷ μᾶλλον ἐκεῖ. μᾶλλον γὰρ καὶ ἐνταῦθα πᾶσιν εἰ καταγέλαστος, νεκρὰν προσφέρων ψυχήν· ὁ καταγέλαστος μόνον, ἀλλὰ ἡ φλαῦρος. εἰπέ γάρ μοι, εἴ τις προσέλθοι νεκρὸν εἴδωλον προσφέρων, οὐκ ἂν πάντες ἀπεπήδησαν; οὐκ ἂν πάντες ἔφυγον; τοῦτο ἡ νῦν λογίζου. ἡ γὰρ τούτου πολὺ χαλεπώτερον προσέρχη νέκρωμα προσφέρων, ψυχὴν ἐκ τοῦ ἁμαρτίαν νενεκρωμένην, ψυχὴν πεφυμένην. τίς οὖν ἐλεήσει Ⓦ τοιοῦτον; ὅταν γὰρ σὺ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν μὴ ἐλεῆς, πῶς ἕτερος ἐλεήσει Ⓦ ὕπως ὠμὸν ἡ πολέμιον ὄντα σαυτῷ ἑαυτόν; εἶτα εἶθα σκαθυδὴς ἡ ἐδίπτους καταρύξει σῶμα νεκρὸν, τί οὐκ ἂν ἐποίησας; σὺ δὲ ψυχὴν νεκρὰν καταρύττεις, οὐκ εἶθα ἀναίσθητη, οὐδὲ εἶθα καθυδής, ἀλλ' ἐν τοῖς μέλεσι τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἃ διδάσκεις, μὴ μυείοι καταγελῶσι ἀνῶσιν ὅτι τὴν σὴν κεφαλὴν σκηπτοὶ καὶ κεραυνοί; πῶς δὲ ἡ τολμᾷς σκληραῖς ὑπεβάλλειν Θεοῦ καὶ ναοῖς ἁγίοις, ἐνδυσάμενος τοσαύτης βδελυγμίας ἄζων; εἰ γὰρ εἰς τὰ βασίλεια φέρων τις νεκρὸν ἡ καταρύξας, τὴν ἐκάτερα ἂν ἔδοξε δίκην· σὺ τῶν ἱερῶν ὑπεβάλλων σεβασμίων καὶ τοσαύτης δυσωδίας πληρῶν Ⓦ οἶκον, ἐνόησον ὅσων ἐπισπᾷ τιμωρίαν. μίμησαι τὴν πόρνην ἐκείνην, ἣ μύρῳ ἔχρισε τοῦ Χριστοῦ τοὺς πόδας, καὶ τὴν οἰκίαν ἅπασαν ἔπλησεν εὐωδίας· ἵνα σὺ τοὐναντίον ποιῇς εἰς Ⓦ οἶκον τοῦ Θεοῦ. τί γὰρ εἰ καὶ μὴ ἀναδάκνῃ σὺ τῆς δυσωδίας; ἆρα γὰρ μᾶλλον ὅτι ὁ χαλεπὸν τοῦ νοσήματος· διὸ καὶ αἰσθάνεται νοσῶν καὶ χαλεπώτερα τῶν τὰ σώματα λελωβημένων τε καὶ ὠδυδότων. ἐκεῖνα μὲν γὰρ ἡ νόσος καὶ ἀναισθησίαν τοῖς κάμνουσι παρέχει, καὶ οὐδὲν ἔγκλημα ἔχει, ἀλλὰ καὶ ἔλεος ἔστιν ἀξία· αὕτη δὲ μίσους καὶ χολάσεως. ἐπεὶ οὖν καὶ ταῦτα χαλεπώτερα, ἡ ὅ μηδὲ ἀναδάκνεσθαι αὐτῆς ὡς χρὴ Ⓦ νοσοῦσα, φέρε, ὑπίδες σαυτὸν ὀλίγον, ἵνα σε διδάξω σαφῶς αὐτῆς τὸ λυμεών. φράτα δὲ ἄκουσον τί φάλλων λέγεις· Κατεβιώσθητω ἡ προσευχή μου, ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου. ὅταν οὖν μὴ θυμίαμα, ἀλλὰ καπνὸς ἀπὸ σοῦ καὶ τῶν σῶν προσέξεων δυσώδης, ποίαν δίκην οὐκ ἄξιος εἶ ὑποσχεῖν; τίς οὖν ὁ καπνὸς ὁ δυσώδης; πολλοὶ ἴσασι κάλλη γυναικῶν προσβλέποντες, ἄλλοι παίδων ὥρας προσεργαζόμενοι. εἶτα ἡ θαυμάζεις πῶς ἡ καρποὶ φέρεται, καὶ πόθεν οὐ βάθεσι δύανται; καὶ γὰρ ἄξια μὲν σκηπτοῦ καὶ γέεννης

Ψαλ. ρμ. β.

Isaiæ 1α. β. καὶ ις. γ.

Matth. κε. ζ.

τὰ γινόμενα· ἀλλ' ὁ Θεὸς, μακρόθυμος ὢν καὶ πολυέλεος, ἀνέχει τέως τὴν ὀργὴν, εἰς μετάνοιάν σε καλῶν καὶ διόρθωσιν. τί ποιεῖς ἄνθρωπε; κἄλλη γυναικὸν παρεισέρχῃ, καὶ ὁ φρίττων ὅτως συνεῖζων εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ; πορνὸν εἶ) σοι δοκεῖ ἡ ἐκκλησία καὶ τῆς ἀγελαίας ἀπιμοτέρα; ἐν ἀγορᾷ μὴ * δέδοικας καὶ αἰσχύνῃ φανερῶν γυναῖκα παρεισερχόμενος· ἐν δὲ τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ, αὐτὸν τὸν Θεὸν παροξύνεις καὶ ἀπειλουμένους σοι καὶ ἀπειλοῦντος ὑπὲρ τούτων, πορνεύεις καὶ μοιχεύεις κατ' αὐτὸν τὸν κύριον, καθ' ὃν ἀκούεις μὴ ταῦτα ποιεῖν· καὶ ὁ φρίττεις, οὐδὲ ἐξέστηκας; ταῦτα ὑμᾶς τὰ ἰάτρια διδάσκει τῆς ἀσελγείας, ὁ λοιμὸς ὁ δυσκατάλυτος, τὰ δηλητήρια φάρμακα, αἱ χαλεπαὶ τῶν ἀκαπαστοκότων πάγαι, ἡ μὴ ἡδονῆς τῶν ἀκολάστων ἀπώλεια. διὰ τοῦτο δὲ ὁ παιδαγωγὸς ἐγκαλῶν ἔλεγε· οὐκ εἰσὶν ⑭ ὀφθαλμοί σου, οὐδὲ ἡ καρδία σου καλή. βέλτιον τοὺς τοιούτους πηρεῖς εἶ), βέλτιον νοσεῖν, ἢ εἰς ταῦτα κατακεχρῆσθαι τοῖς ὀφθαλμοῖς. ἐχρῆν μὲν οὖν ἔνδοθεν ἔχειν τὸ τεῖχος τὸ διέργον ὑμᾶς τῶν γυναικῶν· ὅπερ εἰ οὐ βούλεσθε, ἀναγκαῖον ἐπίμισαν εἶ) ⑭ πατέρες καὶ ταῖς σαυτῶν ὑμᾶς ταύταις διαπιτήσαι· ὡς ἔγωγε ἀκούω τῶν πρεσβυτέρων, ὅτι τὸ παλαιὸν οὐδὲ ταῦτα ἦν τὰ τίγμα (Εν γὰρ Χεις ῷ Ιησοῦ οὐκ ἔνι ἄρσεν ἢ θῆλυ) ⑫ ἐπὶ τῶν ἀποστόλων ἦν ὁμοῦ καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἦσαν. καὶ γὰρ ⑭ ἄνδρες, ἄνδρες ἦσαν· καὶ αἱ γυναῖκες, γυναῖκες· ταῦτα δὲ πάντων τοιοῦτόν· αἱ μὲν γυναῖκες εἰς τὰ τῶν ἑταιρίδων ἑαυτὰς ὀξώθησαν ἢ θη· ⑭ δὲ ἄνδρες ἵππων μαινομένων οὐδὲν ἄμεινον διάκεινται. οὐκ ἠκούσατε, ὅτι ἡ ζωηγμένοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐν τῷ ὑδρῴᾳ; καὶ τῶν ὑδάτων ἐκεῖνος ὁ σύλλογος ἄξιος ἦν· καὶ μάλα εἰκότως. πολλὴν γὰρ καὶ γυναῖκες τότε φιλοσοφίαν ἤσκουν, καὶ ἀνδρὸς σεμνότητα καὶ σωφροσύνην. ἀκούσατε γοῦν τῆς πορφυροπώλιδος λεγούσης· Εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν τοῦ Κυρίου εἶ), εἰσελθόντες εἰς ⑭ οἶκόν μου, μείνατε παρ' ἐμοί. ἀκούσατε τῶν γυναικῶν, αἳ παρῆσαν μὴ τῶν ἀποστόλων, ἀνδρῶν ἀναλαβούσαν φρόνημα, τῆς Περσίλλης, τῆς Περσίδος, τῶν ἄλλων, ὧν αἱ προῦσαν γυναῖκες τοσοῦτον ἀπέχουσιν, ὅσον ⑭ ἀνδρες τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων. τότε μὲν γὰρ ἡ ἀποδημοῦσαν οὐκ ἐλάμβανον δόξαν ποιητοῦ· νῦν δὲ καὶ θαλάμων τεφόμενα μόλις ταύτην ἀφαιροῦνται τὴν ὑπόψιαν. ταῦτα δὲ ἀπὸ τῶν καλλωπισμῶν ἦν ἡ τρυφῆς. τότε ἐκείναις ἔργον ἦν, αἰτῆσαι τὸ κήρυγμα· νῦν δὲ, βύσσης καὶ καλὰς φαινομένας βυσσοστόπους. τοῦτο ἡ δόξα αὐταῖς, τοῦτο ἡ σωτηρία· τὰ δὲ ὑψηλὰ καὶ μεγάλα κατορθώματα οὐδὲ ὄναρ φροντίζουσι. τίς γυνὴ σπουδὴν ἐποιήσατο ἄνδρα βίγτίω ποιῆσαι; τίς μᾶλλον ταύτην ἔθετο φροντίδα, ὥστε γυναῖκα διορθώσασθαι; οὐκ ἔστιν οὐδείς· ἀλλὰ τῇ μὲν γυναικὶ πᾶσα σπουδὴ περὶ χρυσίον ὑπιμέλειαν * δὲ ἱματίων δὲ τῶν λοιπῶν τοῦ σώματος καλλωπισμοῦ, καὶ ὥστε τὴν ὑσίαν αὐξῆσαι· τοῦ δὲ ἀνδρὸς καὶ αὕτη, καὶ ἕτερα πλείονα, πᾶσαν μόρτοι βιωτικήν. τίς μέλλων γαμεῖν, ἔφοπον ἔξιπασι καὶ ἀναστροφὴν χόρης; οὐδείς· ἀλλὰ χρήματα βύθεως καὶ κλήματα, καὶ μέτρα οὐσίας ποικίλης καὶ διαφόρου, καθάπερ τι πρίαμαι μέλλων, ἢ ζωάλλαγμά τι χοινὸν ὑπιτελεῖν. διὰ τοῦτο δὲ ὕπο καλοῦσι ⑭ γάμον. πολλοὶ γὰρ ἤκουσα λεγόντων· ζωπάλαξεν ὁ δεῖνα τῇ δεῖνι, τουτέστιν, ἔγημε, καὶ εἰς τὰ τοῦ Θεοῦ δωρεὰς συνορίζουσι, καὶ ὥσπερ ὠνούμενοι καὶ πωλοῦντες, ὕτω γαμοῦσι καὶ γαμοῦνται· δὲ γράμματα πλείονος ἀσφαλείας δεόμενα ζωτιθέασιν, ἢ τὰ περὶ πίστεως καὶ ἀγαθοσύνης. μάθετε πῶς ⑭ παλαιοὶ ἐγάμουν, καὶ ζηλώσατε. πῶς οὖν ἐγάμουν ἐκεῖνοι; ἔφοπος ἐζήτουν [ἀγαθοὺς] καὶ ἤθη δὲ ψυχῆς ἐρευνῶν· διὰ τοῦτο γράμματα αὐτοῖς οὐκ ἔδιδουν οὐδὲ τῆς ἀπὸ χρήτων δὲ μίσθους ἀσφαλείας. ἤρκει γὰρ αὐτοῖ πάντων αὐτοῖς ὁ τῆς νύμφης ζῆτος. πῶς καλὸν ποιῶν καὶ ὑμᾶς μὴ χρήματα ὑπιζητῆν καὶ πλουτεῖν· ἀλλὰ ἔφοπον καὶ ὑπιείκειαν ζήτησον, καὶ " βύλεσθαι, καὶ φιλόσοφον χόρην, καὶ μυρίων σοι ταῦτα θησαυρὸν ἔσαι βελτίω. καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ ζητῆς, καὶ ταῦτα ἕξεις· καὶ ἡ ἐκκλησία παραδραμεῖν, ὑπὸ ταῦτα τείχης, οὐδὲ ταῦτα ἔψεται. ἀλλ' ὁ δεινά, φησιν, ἀπὸ γυναικὸς βύπορος γέγονε. οὐκ ἀρχὴν πταῦτα παραδείγματα

Πρβλ. ιε. 11. Πρβλ. ιη. 19. κ. κε. Ρω. ιε. 12β.

δύγματα φέρων; μυριάκις ἠμοίμην πάντας, πολλοὶ ἦκουσα λεγόντων, ἢ τῶν δὲ γυναικὸς λαβοῦσι πλοῦτον. Τί γὰρ ἀπόδειξον ἐκείνου τὸν πλοῦτον; τί δ' ταύτης παρόντος τὴν εὐπορίας; τί δὲ αἰσχρότερον τοῦ βαπτίσματος εἶναι δοκοῦντος, ἢ λέγεσθαι τῶν δὲ πάντων, ὁ δεῖνα ἀπὸ γυναικὸς εὔπορος γέγονε; Ταῦτα γὰρ ἔστιν ἀπόδειξις ἀφίημι, ὅσας ἐκ τούτου συμβαίνει ἀνάγκη· ὃ φεύγειν τῆς γυναικὸς, τοῦτο δουλοπρεπέστερον, Ταῖς μάχαις, τὰ τῶν οἰκετῶν εἰδη· ὁ πένης, ὁ ῥακοδύτης, ὁ ἄτιμος καὶ ἐξ ἀτίμων. τί γὰρ ἦλθεν ἔχων; ἢ πάντα τῆς κυρίας; δηλονότι σοι μᾶλλον τῶν ῥημάτων τούτων· οὐδὲ γὰρ ἐλεύθερος εἶ. ἐπεὶ καὶ οἱ δοῦλοι τούτων καταδεέστερα ἀκούουσι, καὶ οὐκ ἀλγοῦσιν οὐδὲ ὅτοι, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλλωπίζονται τῇ αἰκμῇ· καὶ ὅταν ταῦτα λέγωμεν αὐτοῖς ἔξω, φησὶν, ἡδύ τι καὶ γλυκύ, καὶ ἀποπνίγεται μετὰ τῆς διαβολῆς. οἵας προοιμίας ἐσήγαγε βίου, ὀλέκλησιν τοῦ ζωῆς τῶν τοιούτων ἀναπεπλασμένας; ὅσα γοῦν αὐτοῦ ταύτην τοῦ διαβολικοῦ καὶ ὀλεθρίου ῥῆσιν, ὅσους γέμει τῆς ἀπωλείας. οὐδὲν γὰρ ἄλλο φησὶν, ἀλλ' ἢ ταυτὶ τὰ ῥήματα· μηδείς σοι τὸν σεμνοῦ, μηδείς σοι τὸν δικαίου λόγος ἔστω· πάντα ἐρρίφθω ἐκεῖνα· ἓν μόνον ζήτησον, τοῦ ἡδονῆς. καὶ ἀνάγκη σε ὃ τοιοῦτον, αἱρετὸν ἔστω· καὶ πάντες ἐμπίπτουσι καὶ ἀπάντων τῶν ὀλεθρίων τοιούτων βόρβορον, καὶ ὡς κύνα ἐλαύνουσι, πάντα φέρε. καὶ τί δὴ ἄλλο χρὴ φωνὴν λαβόντες εἶπον; τί δὲ κύνες καὶ ἀκάθαρτοι; πάλαι δὲ δὴ καὶ οἰκεῖοι διαύτα ἐφθέγξαντο, οἷα ἂν θεόπνευστος ἔπεισεν ὁ διάβολος λυττᾷν. διὸ τοῦ ἀναισθησίαν ζωειδόνας τῶν τοιούτων ῥημάτων, φθύνειν ταῖς τοιαύταις προοιμίαις, καὶ ταῖς ἀπὸ τῆς γραφῆς ἐκλέγειν ἀπειθείας αὐτοῖς ὕσας. Τίνες δέ εἰσιν αὗται; Μὴ πορεύου, φησὶν, ὀπίσω τῶν ἐπιθυμιῶν σου ψυχῆς σου, καὶ ἀπὸ τῶν ὀρέξεών σου κωλύου. καὶ πάλιν πόρνης φησὶν ἀπειθείας τὴν παροιμίαν ταύτην· Μὴ προσέχῃς φαύλῃ γυναικί. μέλι γὰρ στάζει ἀπὸ χειλέων γυναικὸς πόρνης, καὶ λιπαίνει φάρυγγα· ὕστερον μέντοι πικρότερον χολῆς εὑρήσεις, καὶ ἠκονημένον μᾶλλον μαχαίρας δίστομον. τούτων τοίνυν ἀκουώμεν, μὴ ἐκείνων. καὶ γὰρ ἔστιν οἳ ἀπελεύθεροι, ἔστιν οἳ δουλοπρεπεῖς λογισμοὶ φύσει· ἔστιν ἄλογα ἃ ἀναισθησίαι γίνονται, ὅτι πάντα χοῦν τοῦ ἡδονῆς διώκειν ἐθέλουσι καὶ τοῦ προοιμίας ταύτης, ἣ δὲ χρεὼν τὸ ἡμετέρων λόγων αὐτόθεν ὅσῃ κατάλαμπε. μὴ γὰρ ὃ ἀποπνιγῶμεν, τί ὃ κέρδος τῆς γλυκύτητος; παύσασθε τοίνυν τοσοῦτον καπασκευάζοντες γέλωτα, καὶ γένεται δυάπλοιτος καὶ πῦρ ἄσβεστον, καὶ σκωληκόβρωτοι καὶ ὀλεθρίως πολλάκις ὡς χρὴ τοὺς τὰ μέλλοντα, τοῦ τὸ ὀφθαλμὸν λήμην ἀποβαλόντες· ὅπως καὶ ἐνταῦθα βίον κοσμίως καὶ μετὰ πολλῆς τῆς σεμνότητος καὶ θεοσεβείας πορευθῶμεν, καὶ τὸ μισθὸν ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. οδ. 29 ΟΥΑΙ ΥΜΙΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΣ ΚΑΙ ΦΑ-
ρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν,
30 Καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα αὐτῶν, καὶ λέγετε, Εἰ ἦμεν ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἦμεν κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν.

Οὐχ ὅτι οἰκοδομοῦσιν, ψόγῳ ὅτι ἐγκαλοῦσιν, ἐκείνοις φησὶν· ἀλλ' ὅτι ἐν ταύτῃ ἐν δὲ ὧν λέγουσι, κατηγοροῦσιν προπαιοῦμθοι τῶν πατέρων, χείρονα προφέροισιν. ὅτι γὰρ προφάσεως ἕνεκα ἡ κατήγορος, ὁ Λουκᾶς φησιν· ὅτι ἐν ἐνθυδοκεῖτε, ὅτι οἰκοδομεῖτε. Οὐαὶ γὰρ ὑμῖν, φησὶν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνήματα τῶν προφητῶν· οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς. ἄρα μαρτυρεῖτε ἐν ἐνθυδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων

Σειρ. πε. λ. Ρωμ. ιγ. ιδ. καὶ ς. ς. Παροιμ. ε. ζ. δ.

Λουκ. ια. μζ. μη.

πατέρων ὑμῶν, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς· ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε τὰ μνήματα αὐτῶν. σὲ γὰρ τὴν γνώμην αὐτῶν δηλοῖ, μετὰ τῶν φονέων οἰκοδομῶν· ὅτι δὲ δίχα ὑμῶν τὸ σφάγιον, ἀλλ' ὡς ἐμπορευόμενοι ταῖς σφαγαῖς, καὶ διδοικότες, μήποτε τῷ χρόνῳ τῶν τότε φόνων ἀφανισθέντων μηδεμία τῆς τοιαύτης τόλμης ὁ ἔλεγχος καὶ ἡ μνήμη. ὅτως οἰκοδόμει τοὺς τάφους, ὥσπερ τι ξύμπαιγνον ἰσχύοντες λαμπρὰς καὶ οἰκοδομὰς, καὶ καλλωπιζόμενοι τοῖς ἐκείνων τολμήμασι καὶ ὑπιδεικνύμενοι. τὰ γὰρ τῶν τολμωμένα πρὸς ὑμῶν δείκνυσιν ὅτι καὶ τοῦτα τὰ τάφια ποιεῖτε τῷ ξύμπαντι. καὶ γὰρ τὰ σεαυτῶν λέγητε, φησὶν, ὡς κατηγοροῦντες αὐτῶν, οὐ δὴ οὐκ ἂν ἤμην κοινωνοὶ αὐτῶν, εἰ ἤμην ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἀλλ' ἡ γνώμη δῆλον ἡ ταῦτα λέγουσα. διὸ καὶ ἐκκαλύπτων αὐτοὺς, ἀφιγμασοδῶς μάλ', εἴρηκε σφόδρα ὅμως. εἶπον γάρ· λέγετε ὅτι εἰ ἤμην ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἤμην κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν, ἐπήγαγεν. 31 Ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, ὅτι υἱοί ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας. Καὶ ποῖον ἔγκλημα υἱοῦ εἰς μιαιφονίαν, ἂν μὴ κοινωνῇ τῇ γνώμῃ τοῦ πατρός; οὐδέν. ὅθεν δῆλον ὅτι τοῦτο αὐτοῖς προσφέρει, τὴν κατὰ καιρὸν συμφέρειαν ἀριθμούμενος. ἐν τούτῳ γὰρ ὁ ἔλεγχος δηλοῖ. ἐπήγαγεν οὖν·

33 Ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν. Ὥσπερ γὰρ σκῶμμα ἔοικε τοῖς γενέσι τὴν τοῦ ἰοῦ λύμην, οὕτω καὶ ὑμεῖς τοῖς πατράσι τὸ φονικόν. Εἶτα δηλῶν γνώμην ἔστιν ἃ δηλοῖ τοῖς πολλοῖς ὄντα, καὶ ἀφ' ὧν μέλλουσι τολμᾶν τὴν πᾶσιν ἐσομένην δηλοῖ καὶ πασκιάζει τὰ ἐγκείμενα. δηλῶν γὰρ εἶπεν, ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, ὅτι υἱοί ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας, δηλονότι ὅτι τὴν πονηρὰν συμφέρειαν λέγει, καὶ ὅτι πλάσμα ἐστὶν ὃ λέγει, ὅτι οὐκ ἂν ἤμην αὐτῶν κοινωνοὶ, ἐπήγαγε·

32 Καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν·

Οὐκ ὑπισχνεῖται, ἀλλὰ προσαφανίζει τὸ ἐσόμενον, τουτέστι, τὸ ἑαυτῶν σφαγιόν. διὸ δὴ καὶ ἐπάγαγεν ὡς ἔλεγχον, καὶ δείξας ὅλα πλάσματα ἐφ' ἅπερ ἔλεγεν ὑπὲρ ἑαυτῶν ἀπολλυμένου, οἷς, ὅτι οὐκ ἂν ἦμεν κοινωνοὶ αὐτῶν (τὸ γὰρ τὰ διαπαντὸς μὴ ἀπεχθάνεσθαι, πῶς ἂν τὴν δούλων ἀπέφυγον) καταφορικωτέρᾳ τῇ μετ' ταῦτα κέχρηται λόγῳ, ὄφεις καλῶν καὶ γεννήματα ἐχιδνῶν, καὶ λέγων· Πῶς φεύξεσθε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης,

Τοιαῦτα τολμῶντες καὶ ἀριθμούμενοι, καὶ τὴν γνώμην κρύπτοντες; εἶπα καὶ ἑτέρωθι αὐτῶν ἐλέγχων οὐκ ἀδιορισίας, φησὶν·

34 Διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσετε καὶ μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν.

Ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν, ὅλα εἰ καὶ διαπαντὸς ἐσταυρώσαμεν, ἀλλὰ τῶν δούλων ἀπειρόκακα ἦν, εἰ ἤμεν τότε· ἰδοὺ, φησὶ, καὶ δούλους ὑμῖν ἀποστέλλω, προφήτας καὶ αὐτούς, καὶ οὐδὲν αὐτῶν φείσεσθε. ταῦτα δὲ λέγει, δεικνὺς ὅτι οὐδὲν ξένον σφαγιοῦσιν αὐτὸν τὸν ἐκείνων, φονικόν τι ὄντων καὶ ἀπηνούλων, καὶ πολὺ δὲ δολερὸν ἔχοντων, καὶ νικᾶντων τοὺς πατέρας τοῖς τολμήμασι. προφήτας δὲ τοὺς ἐπιμιξίους δείκνυσιν αὐτοὺς καὶ σφόδρα κενοδοξοῦντας. καὶ γὰρ ὅταν λέγωσιν, εἰ ἤμεν ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἤμεν κοινωνοὶ αὐτῶν, κενοδοξοῦντες λέγουσι, καὶ ἐν λόγοις φιλοσοφοῦντες μόνον, ἐν δὲ τοῖς ἔργοις τὰ ἐναντία προσάπτουσιν. ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν· τουτέστι, πονηροὶ πονηρῶν παῖδες, καὶ τῶν γεννησαμένων πονηρότεροι. δείκνυσι γὰρ αὐτοὺς μείζονα τολμῶντας, τῷ τε μετ' ἐκείνους τολμῆσαι, καὶ τῷ πολλῷ χαλεπώτερα ἐκείνων, καὶ ταῦτα ἀκριβολογουμένους, ὡς οὐκ ἂν ποτε τοῖς αὐτοῖς πεισθῆσον. αὐτοὶ γὰρ καὶ ὁ τέλος ἐπάγουσι, καὶ τὴν κορωνίδα τῶν κακῶν. ἐμὲ γὰρ τοὺς ἐπὶ τὰ ἀμπελῶνα ἐλθόντας ἀπέκτειναν· οὗτοι δὲ καὶ [αὐτὸν] τὸν υἱόν, καὶ τὸν ὑπὲρ γάμων καλοῦντας. ταῦτα δὲ λέγει, τῆς συγγενείας αὐτοῖς ἀφιστὰς τῆς τοῦ Ἀβραὰμ, καὶ δεικνὺς, ὅτι οὐδὲν αὐτοῖς ὠφελήσει ὁ κόρδαξ, ἐὰν μὴ τὰ ἔργα μιμήσωνται). διὸ καὶ ἐπάγει· πῶς φεύξεσθε ἀπὸ

τὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης, ἐκείνοις μιμούμενοι τοὺς τοιαῦτα τετολμηκότας; ὁπαυδὲ ἢ αὐτοὺς ἐκ τῆς Ἰωαὴλ κατηγορείας ἀπέμψατε. ἡ γὰρ ἡ ἐκεῖθεν φωνὴ αὐτοὺς ἐκάλεσε, καὶ τοὺς μηδαμόθεν ἐκπεμφθέντας κρίσεως. Εἶπε γοῦν αὐτοῖς ἐφόδιον κρίσις γεέννης, ἐὰν μὴ πιστεύσωσι, καὶ τὸ μέλλειν τὸ πρᾶγμα, ἀπὸ τῆς προσώπου αὐτοὺς καταγέλασε, καί φησι· δι' τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσετε καὶ μαστιγώσετε·

35 Ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον ἐκχυνόμενον ὑπὸ τῆς γῆς, ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ τοῦ δικαίου, ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου, οὗ ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου.

36 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ὅτι ἥξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.

Οὐκ ἐκ πόσου αὐτοὺς ἐσοφίσατο. Εἶπεν, ὅτι καταγινώσκετε τῶν πατέρων ὑμῶν, δι' ὧν λέγετε, ὅτι Οὐκ ἂν ἐκοινωνήσαμεν αὐτοῖς· ἢ μικρὸν ἦ τοῦτο εἰς τὸ ἐσταυρῶσθαι. εἶπεν, ὅτι καταγινώσκοντες χείρονα πράττετε καὶ ὑμεῖς· καὶ τοῦτο ἦν ἐκείνων αὐτοὺς καταψεύδεσθαι. Εἶπεν, ὅτι οὐκ ἀπεμφήνατε ταῦτα ἔως ἄρτι, καὶ φόβον ἐστέρξατε αὐτοῖς ἐστὶ δηλον ἄφατον. ἀνέμενε γοῦν αὐτοῖς τὴν γεέννης. Εἶπε δὲ ἔμελλεν ἐκεῖνα, ἐπέσπευδεν αὐτοῖς τὰ δεινά. ἥξει γὰρ πάντα ταῦτα, φησὶν, ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην. προσέθηκε δὲ σφοδρότητα ἄφατον τῇ ὑμωσίᾳ ἀπειλῇ, ὅτι πάντων χαλεπώτερα πείσονται, καὶ οὐδενὶ τούτων ἐγένοντο βελτίους. εἰ δὲ λέγοι τις· καὶ πῶς πάντων χαλεπώτερα πάσχοισι πάντων; εἰκότως ἄν, ὅτι καὶ πάντων χαλεπώτερα τετολμήκεσι, καὶ οὐδενὶ τῶν γεγονότων ἐσωφρονίσθησαν. ἢ οὐκ ἤκουσας τοῦ Λάμεχ λέγοντος· Οὐκ ἐπὶ μὲ Καὶν ἐκδικεῖται ἑπτάκις· ἐπὶ δὲ Λάμεχ ἑβδομηκοντάκις ἑπτά; τουτέστι, πλείονων ὑμωσιῶν ἄξιος ἐγώ, ἢ ὁ Καΐν. Οὐ δήπουθεν; κρίνει οὐκ ἀδελφὸν ἀμύνει· ἀλλ' ὅτι οὐδὲ ὁμοιώματι ἐσωφρονίσθη. Τοῦτο ἐστὶν ὃ φησιν ὁ Θεὸς καὶ ἀλλαχοῦ, Ἀποδιδοὺς ἁμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα ἐπὶ τρίτην καὶ τετάρτην γενεὰν τοῖς μισοῦσί με· οὐχ ὡς τῶν ἄλλος ἁμαρτόντων ἑτέρων διδόντων δίκας· ἀλλ' ὡς τῶν μὴ πλείονας ἁμαρτόντας καὶ κολασθέντας μὴ γνοιμένων βελτίονες, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ πεπληρωμένων, καὶ ἐκείνοις τὰς ὑμωσίας ἐπισπωμένων ὄντων δικαίων. σκόπει δὲ πῶς δικαίως καὶ τοῦ Ἄβελ ἀνέμενεν, δεικνὺς ὅτι φθόνου καὶ τοῦτο ὁ φόνος ἦν. Οὐ δεῖ δὲ ἔχοντα εἰπεῖν; μὴ γὰρ οὐκ ἔγνωσαν Οὐ ἔπαθεν ὁ Καΐν; μὴ γὰρ ἐφησύχασαν τοῖς γεγονόσιν ὁ Θεός; μὴ γὰρ οὐκ ἀπέδωκε τοῦ χαλεπωτάτου δίκην; μὴ γὰρ οὐκ ἠκούσατε ὅσα ἔπαθον οἱ πατέρες ὑμῶν, τοὺς προφήτας ἀνελόντες; ἃ κολάσεσι δὲ ὑμφείας μυρίας ὀφειλόμενοι; πῶς οὖν οὐκ ἐγνώσεσθε βελτίους; καὶ Οὐ λέγω τὰς κολάσεις τῶν πατέρων ὑμῶν, καὶ ἅπερ ἔπαθον; αὐτὸς σὺ ὁ καταψηφισάμενος τῶν πατέρων, πῶς χείρω ποιεῖς; καὶ γὰρ καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ ἀπεφώνασθε, ὅτι κακοὺς κακῶς ἀπολέσει. ἵνα οὖν λοιπὸν ἔξετε συγγνώμην, μὴ τοιαύτην ψῆφον τοιαύτα τολμῶντες; ἀλλὰ Τίς ἐστιν ὁ Ζαχαρίας οὗτος; ⓐ μὲν Ⓦ Ἰωαδάου πατέρα φασίν· ⓐ δὲ Ⓦ προφήτην· ⓐ δὲ ἕτεροι ἵνα δώσωμεν ἱερέα, ὃν καὶ Ἰωδαὲ φησὶν ἡ γραφή. σὺ δὲ σκόπει σκόπει, ὅτι ὃ τόλμημα διπλοῦν ἦν. οὐ γὰρ ἁγίου ἀνῄρεσιν μόνον, ἀλλὰ καὶ οἰκ τόπους ἁγίους. ταῦτα δὲ λέγων, οὐκ ἐκείνους ἐφόβει μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς μαθητὰς παρεμυθεῖτο, τοῖς μὲ δεινοῖς, ὅτι καὶ ⓐ δίκαιοι πρὸ αὐτῶν ταῦτα ἔπαθον· τούτους δὲ ἐφόβει, προλέγων ὅτι ὥσπερ ἐκεῖνοι δίκην ἔδοσαν, οὕτω καὶ οὗτοι τὰ ἔσχατα πείσονται. Διὰ τοῦτο αὐτοὺς καὶ προφήτας, καὶ σοφοὺς, καὶ γραμματέας καλῶ, καὶ οὐδὲν πάλιν παρ' ἀπολογίαν αὐτῶν αἰσχρὸν· ἃ γὰρ ἔχετε εἰπεῖν, φησὶν, ὅτι ἀπὸ ἐθνῶν ἀπέστειλας, ἀλλὰ τοῦτο ἐκακοδαιμόνησεν· ἀλλὰ ὁ φονικὸς οἶδε διψᾷ αἱμάτων εἰς ὕστερον. διὸ καὶ προσθεὶς· ὅτι διὰ τοῦτο προφήτας καὶ γραμματεῖς ἀποστελῶ. Τοῦτο δὲ οἱ προφῆται πάντες ἐκέκλοντο αὐτοῖς, Αἵματα ἐφ' αἵμασι μίσγεσι, λέγοντες· καὶ ὅτι ἀδρες αἱμάτων εἰσί. διὰ τοῦτο καὶ ὁ αἷμας αὐτῶν ἐκέλευσε προσφέρεσθαι, δεικνὺς ὅτι οὐ διὰ ἀλήθειαν οὕτω λίμνοι, πολλῷ

λῷ μᾶλλον ὅτι ἀνθρώπου." δέχῃ τοῦτο καὶ τῷ Νοε λέγε· ἐκδικήσω πᾶν αἷμα ἐκχυνόμενον· καὶ μυρία τοιαῦτά ἐστιν ἕτερα βύρξαι· ἀλλ' ὅ μὴ φονεύειν αὐτοὺς δέχεται πόμενοι. δέχ ὁδὲ πυκνὸν ἐαθέειν ἐκέλευσεν. ὥ τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας· ὅλη καὶ παρειδὼς ὁδὸν κερδαινομένας, τὰ αὐτὰ ὅμως ἐποίει. πέμπω γάρ, φησι, ὑμᾶς ὡσεὶ πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· ὥστε καὶ τεθνῆναι ἠλέγχοντο εἰκῇ λέγοντες, ὁκ ἂν ἦμεν κοινωνοὶ τῶν πατέρων. ὁ γὰρ ἁπλῶς ὁδὲ τυχόντας ἀνέλυσε· ἀλλὰ πανούργους καὶ σοφούς, ὥστε μηδὲν αὐτοῖς ἐγκαλεῖν. τούτους ὁ ὁδὲ ἀποστόλους φησὶ καὶ τοὺς μετ' ἐκείνους· καὶ γὰρ πολλοὶ παρεφήτευον. εἶτα βουλόμενος αὐξῆσαι τὸν φόβον, φησί· ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἥξει ταῦτα πάντα ὅτι τὸν ἡμεδαπὸν τοῦτον· τουτέστιν, εἰς κεφαλαίου ὑμῶν ταῦτα πάντα πρόφασιν, καὶ σφοδρὰν ποιήσομαι τὴν ἄμυναν. ὁ γὰρ πολλοὺς ἡμαρτηκότας εἰδὼς καὶ μὴ σωφρονισθείς, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ πάλιν καὶ αὐτὸς ἁμαρτών, καὶ ἃ τὰ αὐτὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ χαλεπώτερα, χαλεπωτέρων ἐκείνων πολλῷ δίκαιος ἂν εἴη δοῦναι δίκην. ὥσπερ γὰρ εἰ ἐβουλήθη, μεγάλα ἂν κέρδανε τοῖς ἑτέροις παραδείγμασι χρώμενος βελτίων· οὕτως ὅπως ἀδιόρθωτος ἔμεινε, μείζονος ἐστὶ φιλανθρωπίας ὑπερβάλλουσα, ἅτε πλείονος τιμωρίας τῆς ἀπὸ τῶν ἐμπροσθεν ἡμαρτηκότων καὶ κολασθέντων ἀπολελαυκώς, καὶ ὁδὲν καρπωσάμενος. εἶτα πρὸς τὴν πόλιν ἀποστρέφει τὸν λόγον, καὶ ταύτην παιδεύσας βουλόμενος ὅλην ἀκούσαι, καί φησιν·

37 Ιερουσαλήμ, Ιερουσαλήμ. Τί βούλεται ὁ διπλασιασμός; ἐλεοῦντος αὐτὴν καὶ καλύπτοντος" τοῦτο ὃ ἐνταῦθα φιλοῦντας. ὥσπερ γὰρ πρὸς ἐρωμένην, φιλήσαι μὲ δέχ' ἅπαξ, καταφρονήσασαν ἢ τὸ ἐναντίον, καὶ δέχ' τοῦτο κολάζεσθαι μέλλουσαν, ἀπολογεῖται λοιπὸν μέλλων ἐπάγειν τὴν κόλασιν. ὃ καὶ ἐν τοῖς προφήταις ποιεῖ λέγων· Ησ. γ. ζ. Εἶπον, ἀπάστρεψον πρός με, καὶ ὁκ ἀνέστρεψα. Εἶτα καλέσας αὐτὴν, λέγει καὶ τὰς αἰτίας τῆς ἀφορίας αὐτῆς· Η ἀποκτείνουσα ὁδὸν προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα ὁδὸν ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτὴν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, καὶ ὐκ ἠθελήσατε;

Καὶ ταύτην ὑπὲρ τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀπολογούμενος, ὅτι ὁδὲ τούτοις με ἀπέστρεψας, ὁδὲ ἀπέκτεινας τῆς πρὸ σὲ πολλῆς βυσίας, ἀλλ' ἠθέλησα δὲ ὅτω, καὶ ὐχ ἅπαξ καὶ δὶς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις σε ὑπεδεδάμην. ποσάκις γάρ, φησι, ἠθέλησα ὑπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὥσπερ ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς, καὶ ὁκ ἠθελήσατε; τοῦτο ὃ λέγει, δηλονότι ἀεὶ ἑαυτοὺς ἐσκόπιζον ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ ὃ φιλόστοργον ἀπὸ τῆς εἰκόνος" ὑπεδείκνυται. δὲ γὰρ" φιλόστοργον ὃ ζῶον πρὸς τὰ ἔκγονα. καὶ πανταχοῦ ἡ τῶν προφητῶν ἡ εἰκὼν αὕτη τῶν παρόντων, καὶ ἐν τῇ ὁδῇ Μωϋσέως, καὶ ἐν τοῖς ψαλμοῖς τὸν πολλὸν σκέπτων καὶ προνοίαν ἐνδιαιτωμένην. ἀλλ' ὁκ ἠθελήσατέ, φησιν.

38 Ιδοὺ, ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος, Γυμνὸς τῆς ἐμοῦ βοηθείας. ἄφρα αὐτὸς ἰδὼν ὁ καὶ ἐμπρησθεν αὐτῶν προϊσάμενος καὶ διανοούμενος καὶ ἐνεχεστῶν· ἄφρα αὐτός ἐστιν ὁ αὐλοὺς κολάζων ἀεί. δὲ ἴδησι τιμωρίαν, ἵνα ἀεὶ ἐνδεδοίκεισαν μὴ ὑπερβολῆς. αὕτη γὰρ πᾶσαν αὐτῶν τὸν ἀναστροφὴν τῆς πολιτείας ἐδήλωσε.

39 Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὁ μὴ ἴδητέ με ἀπ' ἄρτι, ἕως ἂν εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου. Καὶ τοῦτο ἑκάστου ὃ ῥῆμα σφοδροῦ, σφόδρα αὐλοῦς καὶ ἀπὸ τῶν μηλώτων ὑπεστρωμένου, ὁκ ἀπὸ τῶν "πεπληγότων μόνον" ἐκπεφόντος. τὸν γὰρ μέλλοντα μεθ' ὕβρεως τῆς ὑπερτάτης αὐτῷ προσίας ταῦτα λέγει. τί οὖν; ὁκ εἶδον αὐτὸν ἀπὸ ὄψεως; ἀλλ' ὐχὶ τὸν ὧδε ἐκείνου δηλοῖ λέγων, ἀπ' ἄρτι, ἀλλὰ τὸν μετὰ δόξης καὶ μέλλοντα ἔσεσθαι. τοῦτο γὰρ ἀεὶ αὐλοῖ τοῦτο ἐκκαλύπτων, ὅτι ἀπιθὴς πίς ὅστις ἐχθρὸς τῷ Θεῷ, ἀπὸ τούτου αὐτὸν παρεπτέρει ἀγαπᾶν αὐτὸν, τὸ συμφωνοῦντα λέγω ἑαυτὸν δικαιοῦν τῷ πατρὶ, καὶ

δείκνυσιν

διάκρισιν αὐτὸν ὄντα Ⓦ σὺ τοῖς πρεσβύταις. διὸ καὶ τοῖς αὐτοῖς κέχρηται ῥήμασιν, οἷσπερ καὶ ὁ πρεσβύτης. Διὰ τί τοίνυν καὶ τίνι ἀμάρτασιν ἠνέξατο, καὶ τίνων δακτύλων προῆκεν ἐδήλωσε καὶ τοῖς σφόδρα ἀπιστοῦσιν, ὅτι τότε πάντως αὐτὸν προσκυνήσουσι. καὶ πῶς τοῦτο ἐδήλωσε; πολλὰ εἰπὼν προτέρως ἐσώμβα· ὅτι ἀποστολὴ προφήτας· ὅτι ἀναιρήσουσιν αὐτούς· ὅτι εἰς ταῖς συναγωγαῖς· ὅτι πίσουσι· καὶ ἕκαστα αὐτοῖ· ὅτι ἐρημωθήσεται ὁ οἶκος· ὅτι ἀποκτανοῦσιν πάντων χαλεπώτερα, καὶ οἷα μηδέποτε προτέρως. Ταῦτα γὰρ πάντα καὶ τοῖς σφόδρα ἀνοήτοις καὶ φιλονείκοις ἱκανὰ ἦν πρέξειν καὶ σκέπειν τὸ εἰς τὴν προῖσιν αὐτοῦ ἐσωμένον ἀπόδειξιν. Ἐρωτήσωμεν γὰρ αὐτούς, ἀπέστειλε προφήτας καὶ σοφούς; ἀφῆκεν αὐτοὺς εἰς ταῖς συναγωγαῖς; ἀφέθη ὁ οἶκος αὐτῶν ἔρημος; ἦλθε πάντα ὅπερ τίνι γεγενῆ σκέπειν τὰ τῆς τιμωρίας; δῆλον ὅτι, καὶ σφόδρα δεινά. ὥσπερ οὖν ταῦτα πάντα ἐξέβη· οὕτω καὶ ἐκεῖνα σκεφθήσεται, καὶ πάντας ἀποκτείνουσι δῆτα. Ἀλλ' οὐδὲν ὄφελος ἐντεῦθεν εἰς ἀπολογίαν αὐτοῖς, ὥσπερ οὖν οὐδὲ τοῖς πολίταις ἔνεκεν μετεμέλοντο τότε.

Διόπερ ἕως ἐστὶ καιρός, προσέχωμεν τὰ ἀγαθά. ὥσπερ γὰρ σκέπεσις τῆς γνώσεως λοιπὸν ὄφελος οὐδὲν· ὕστερον οὐδὲ ἡμῖν ἔσται τῆς ὀπίσω τῇ ποινείᾳ μετέμοιας. ὅτε γὰρ κυβερνήτης τῆς θαλάσσης ὑπὸ ἐνεχθείσης τῷ σκάφοις πολλὰ τὴν αὐτοῦ ῥαθυμίαν, οὐκ ἰατρῷ τὸ κάμνοντος ἀπελθόντος ἔσται τι πλέον· ἀλλ' ἕκαστον τούτων πρὸ τοῦ τέλους πάντα χρὴ μηχανᾶσθαι καὶ προγματεύεσθαι, ὥστε μηδενὶ καθυφεῖναι προσπεσεῖν μηδὲ ἀφεμένῃ· μᾶλλον οὖν ταῦτα πάντα αἰσθητά. καὶ ἡμᾶς τοίνυν ἕως δὴ ὦμεν σὺν τῇ νόσῳ, καὶ ἰατροὺς πολλαχόθεν καλέσωμεν, καὶ χρήματα ἀναλίσκωμεν, καὶ κοπετὸν διὰπαντὸς ἐπιφέρωμεν, ἵνα ἀναστάντες ἀπὸ τῆς καρδίας, νηφῆς σὺν τοῦδε ἀπέλθωμεν. καὶ ὅσων πρὸ σοῦ δούλους σοῦ ἡμετέρους ποιούμεθα πρόνοιαν, ὅταν αὐτῶν τὰ σώματα κάμνῃ, τοσαύτην πρὸ ἡμᾶς αὐτοὺς ὀπτιδειξώμεθα, τῆς ψυχῆς ἡμῶν νοσούσης· καὶ τοι τῶν οἰκετῶν ἡμῶν ἐπιτρέπομεν ἑαυτῶν, καὶ τῶν σωμάτων τῶν ἐκείνων αἱ ψυχαὶ αἰσχυντηρότεραι. Ἀλλ' ὅμως ἀγαπητοὶ, καὶ νῦν ἴσως γοῦν ἀπουδὴν εἰσενέγκωμεν. αἰ γὰρ μὴ νῦν τοῦτο προσέξωμεν, ἀπελθόντας λοιπὸν οὐδὲν ἔτι καρπώσασθαι εἰς ἀπολογίαν λέγω. καὶ τίς ὕστερος ἀθλιος, φησι, ὡς μηδὲ τοσαύτην ὀπτιδείκνυσθαι πρόνοιαν; τοῦτο γὰρ ἔστι δῆλωσαι, ὅτι ὕστερος ἐσμὲν ἄπιμοι πρὸ ἡμῶν αὐτοῖς, ὡς καὶ τῶν οἰκετῶν μᾶλλον ἑαυτῶν καταφρονῆν. τῶν μὲν γὰρ οἰκετῶν πυρεπόντων, καὶ ἰατροὺς καλοῦμεν, καὶ οἰκίαν ἀφορίζομεν, καὶ τοῖς νόμοις πείθεσθαι τῆς τέχνης σκείπτις καταναγκάζομεν· καὶ ἀμυγμῶν τούτων, χαλεπόν τι ἀνθρώπου γνώμῃ, καὶ φύλακας προσκαθιζῶμεν, σοῦ σοῦ βουλομένοις ἀνθρώπου τὴν οἰκείαν πλησιῶν ὀπτιθυμίαν ὀπτιτρέπουσας. καὶ εἰπόντος Ⓖ ὀπτιμυθόμενοι τούτων, φαρμακα δῆν πολλῆς κατασκευασθείσαν τιμῆς, εἰκόμεν· καὶ ὁπόσων Ⓦ ὀπτιπάξωσι, πειθόμεθα, καὶ μαθοῖς ἀνθρώπου Ⓦ προσαγμῖν τούτων τελοῦμεν. ὅταν δὲ ἡμῶν κάμνωμεν (μᾶλλον δὲ οὐκ ἔστιν ὅτε δὲ κάμνομεν) σοῦδὲ ἰατροὺς εἰσαγόμεν, οὐ χρήματα ἀναλίσκομεν, ἀλλ' ὥσπερ δημίου τινὸς καὶ ἐχθροῦ καὶ πολεμίου χειμένου, ὕστε τῆς ψυχῆς ἀμυγμῶν. καὶ ταῦτα λέγω, οὐκ ἐγκαλῶν τῇ θεραπείᾳ τῇ πρὸ σοῦ οἰκείας, ἀλλ' ἀξιῶν καὶ τοσαύτην τὴν ψυχῆς τῆς ἡμετέρας ποιήσασθαι ὀπτιμέλειαν. καὶ πῶς δῆ ποιησώμεθα, φησι; ὀπτίδειξον αὐτὴ Παύλῳ νοσοῦσαν· εἰσάγαγε Ματθαῖον Ⓦ διδαχθησομένην Ἰωάννου· ἄκουσον πρὸ αὐτοῦ τί δῆ ποιεῖ Ⓦ ὕστερος κάμνοντα. πάντως ἐρῶσι καὶ σὺν ἀποκρύπτονται. ὑ γὰρ δὴ τιθήκασι, ἀλλὰ ζῶσι καὶ φλέγονται. ἀλλ' ὑ προσέχει ᾧ πυρετῷ κατεχομένη; καταναγκασον αὐτὸν σύ, καὶ ὃ λεγικὸν αὐτῆς διέγειρον· εἰσάγαγε τοὺς προφήτας. οὐκ ἔστι χρήματα τοῖς ἰατροῖς καταλιπεῖν τούτοις. ὕστε γὰρ αὐλοὶ μιαδὸν ἐστὶ αὐτοῦ ἀπαιτοῦσιν, ὕστε ἐστὶ φαρμάκων, ὧν κατασκευάζουσι, εἰς ἀναγκαῖα σε δαπάνης ἐμβάλλουσι, πλὴν τῆς ἐλεημοσύνης· σὺ δὲ τοῖς ἄλλοις ἀπόδοσιν· οἷς, ὅταν καλῶσι σωφρονοῦσαν, ἀπαλλάττουσί σε ἀχρήμων καὶ ἀπόπτων ἀναλωμάτων· ὅταν ἀπέχεσθαι μέλῃς, εὐπορώτερόν σε ποιοῦσιν. Εἶδες ἰατρῶν

ΗΘΙΚΟΝ

τῶν τίχνων μὴ ὑγείας ἢ χρήματα πρόεχόντων, ἀλλὰ καὶ θάνατον τοῖς αὐλοῖς, ἢ μάλιστα πρὸς αὐτῶν τὸ νοσήματος ὁ τίνι φύσιν· οἷς, ἐρᾷς χρημάτων πολλάκις ἢ πλεονεξίας, ὥσπερ ⓐ πυρέτοντες ψυχροῦ; ἄκουσον, μοῦ τί λέγουσιν. ὥσπερ γὰρ ὁ ἰατρὸς φησὶν· ἐὰν χρείσῃ τῇ ἐπιθυμίᾳ, ἀπολῇ, καὶ ὃ καὶ ὃ γίνεται· οὕτω καὶ Παῦλος· Οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν [καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου] καὶ ἐπιθυμίας ἀνοήτους καὶ βλαβερὰς, αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν. ἀλλ' ἀκριβέστερόν σοι ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· Ἐπὶ μακρὸν, καὶ ὁ ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ χρονιεῖ. Ὁ Κύριος ἐγγύς, μηδὲν μεριμνᾶτε. καὶ πάλιν· Παράγει τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. τοῦτο γὰρ ἐπιτάττει μόνον, ἀλλὰ καὶ διδάσκει ὡς ἰατρός. καὶ ὥσπερ ἀνθρώπου ἀντὶ ψυχρῶν ἕτερά τινα ἐπιτιθέντος· οὕτω καὶ οὗτος μεταχειρίζεται τὴν ἐπιθυμίαν. βούλει, φησὶ, πλουτεῖν; ἀλλὰ ἔργοις ἀγαθοῖς. ἐπιθυμεῖς θησαυρίζειν; τοῦτο ποίει μόνον ἐν οὐρανοῖς. καὶ ὥσπερ ὁ ἰατρὸς λέγει, ὅτι τὸ ψυχρὸν βλαβερὸν ὀδόντι, νεύροις, ὀστέοις· οὕτω καὶ αὐτὸς ζημιοῦσθαι μὲν, ἀπὸ βεβαιολογίας ἐπιθυμοῦντας, σαφέστερον ἢ πολλῷ καὶ δυνατώτερον· Ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἡ φιλαργυρία, φησὶν, ὅτι. Ἵνα οὖν δεῖ χρήσασθαι; λέγει καὶ τοῦτο· τῇ αὐταρκείᾳ ἀντὶ πλεονεξίας. ἔστι γὰρ πολεμικὸς μέγας, φησὶν, ἡ αὐταρκεια μετὰ βιοτικείας. Εἰ δὲ δυσαναγωγήτους, καὶ πλείονων ἐπιθυμεῖς, ἢ οὕτω χωρεῖν ἐπὶ τὰ ἀνθρώπινα πάντα, λέγει ἢ ὅτι οὕτως ἀρρώστῳ καὶ τούτοις πῶς χρήσασθαι δεῖ· Ἵνα οἱ χαίροντες ὡς μὴ χαίροντες ὦσι, καὶ οἱ ἔχοντες, ὡς μὴ κατέχοντες, καὶ οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὡς μὴ καταχρώμενοι. εἶδες οἷα ἐπιτάττει; βούλει καὶ ἕτερα ἐπισταλάσω τούτῳ ἰατρόν; ἔμοιγε δοκεῖ. τοῦτο γὰρ οἶσθ' ὅτι οἱ ἰατροὶ, καθάπερ οἱ τῶν σωμάτων, οἱ πολλάκις ἀντιφιλοτιμούμενοι ἀλλήλοις κατὰ δύναμιν ⓦ ἀρρωστοῦντα· ἀλλ' οὐχ οὕτοι. τοῦτο γὰρ τίνων τῶν καμνόντων ὑγίασαι, ἢ τοῦτο τίνων ἰδίαν ὁρῶσι φιλοτιμίαν. μὴ τοίνυν αὐτῶν διώκωμεν τὸ πλῆθος· Εἷς σοι ἅπασι φιλόσοφος διδάσκαλος ὁ Χριστός. ὅσα γοῦν εἰσελθόντα πάλιν ἕτερα καὶ χαλεπὰ λέγοντα περὶ τοῦ νοσήματος τούτου, μᾶλλον ἢ καὶ ⓦ διδάσκαλον δεῖ ἀυτοῦ. Οὐ δύνασθε γὰρ Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμμωνᾷ. ναί φησι· καὶ πῶς ταῦτα ἔξεστι; πῶς τῆς ἐπιθυμίας παυσόμεθα; σκόπει καὶ τοῦτο ἔστι μαθεῖν. καὶ πῶς Εἰσόμεθα; ἄκουσον αὐτοῦ καὶ τοῦτο λέγοντος· Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι. εἶδες πῶς ἀπὸ τοῦ τόπου, ἀπὸ τῶν λυμεωμένων, ἀπάγει τῆς ἐπιθυμίας [ταύτης] τῆς σήμερον, καὶ προσηλοῖ τῷ οὐρανῷ, ὅπου πάντα ἀνάλωτα; οὐ γὰρ μετὰ θητὸς, [φησι,] τὸ πλοῦτον ἔχει, ὅπου οὔτε σὴς, οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, οὔτε κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι, καὶ ταύτην ἀπαγορεύσει σοι τὴν νόσον, καὶ τὴν ψυχὴν ἐν μεγίστῃ καταστήσει βιοτείᾳ. μὴ οὖν τῶν εἰρημένων καὶ παράδειγμα εἰς μέσον ἀγάγω σοι σαφέστερον, καὶ καθάπερ ὁ ἰατρὸς φοβῶν τὸν ἀρρωστοῦντα φησι, ὅτι ὁ δεῖνα ψυχρῷ χρησάμενος ἀπώλετο· οὕτω καὶ αὐτὸς εἰσάγει ⓦ πλούσιον, καίπερ οὐ τὸν ἐπιθυμοῦντα ζωῆς καὶ ὑγείας, ἢ δυνάμενον οὐ βαπτυχῆν, ἀλλ' ὃ πλεονεξίας ἐφίεσθαι, ἀλλ' ἀπιόντα κενόν. καὶ μὴ τοῦτον ἕτερόν σοι δείκνυσι πάλιν ἕτερος διαγέλωτος, ⓦ ἀποπεμπόμενον, καὶ οὐδὲ ταχέως ὄντα κύριον. Εἶτα διαρρήδην ὅτι δύσκολα τὰ ἐπιτάγματά φησιν· Εμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. συγκαταβατικός οὐ ὢν, οὐδὲ τοὺς πλουτοῦντας ἀπογνώσκειν ἀφίησι. Τὰ γὰρ ἀνθρώπινα ἀδύνατα, δυνατὰ δὲ τῷ Θεῷ, φησι. καὶ γὰρ πλούσιος ἦς, δυνατὸς σε θεραπεῦσαι ὁ ἰατρός. οὐδὲ γὰρ ὁ πλουτεῖν κωλύει, ἀλλὰ ὁ δουλεύειν τῷ χρήματι, καὶ πλεονεξίας ἔργα τοῦ. πῶς οὖν δυνατὸν τὸν πλουτοῦντα σωθῆναι; κοπὰ τὰ ὄντα τοῖς δεομένοις κατάμενον (οἷος ἦν ὁ Ἰωάς) καὶ τὸ τῆς πλείονος ἐπιθυμίας ἐξορίζοντα ἀπὸ τῆς ψυχῆς, ἢ ὑδαμοῦ τοῦ χρείαν ὑπερβαίνοντα τοῦ ἀναγκαίου. δείκνυσί σοι μετὰ τούτων καὶ τοῦτον αὐτὸν ⓦ τελώνην, τὸ σφόδρα κατεχόμενον τῷ πυρετῷ τῆς πλεονεξίας παντὸς ἀπαλλαγέντα. Εἰ γὰρ τελώνου κατηλιχάτησεν;

a.Τιμ.ϛ.θ.
Ecp.ι.λζ.
Φιλιπ.δ.ε.
a.Κορ.ζ.λα.
a.Τιμ.ϛ.ι.
a.Κορ.ζ.λα.
Ματθ.ϛ.κδ.
Ματθ.ϛ.ιθ.
Λυκ.ιϛ.κδ.
κε.
Ματθ.ϛ.κϛ.
Ματθ.ιθ.κϛ.
Λυκ.ϛ.κζ.

πηλικώτερον; ἀλλ' ὅμως γέγονεν ἀκτήμων ὁ δεσπότης, ἐκ τῶν πεῖραν ἔχειν τοῖς ἰατροῖς νόμοις. ἡ γὰρ τοῦ μαθεῖν τοιούτους εἶχε, ταῦτα νοσήματα τὰ νοσήματα ἅπερ ἡμῖς, ἡ ὑγιάνομεν τὰ χείρω· ἓ ἔκαιον αὐτῷ ἡμῖν διέκρινεν, ὥστε μὴ ἀπογνῶναι. ὅπερ γενέσθω τὸν τελώνην τοῦτον. σκόπει πάλιν ἕτερον ἀρχιτελώνην· ὃς τετραπλασίονα μὲν ἐποίησεν· ἦν γὰρ ὢν πρᾶστα, τά τε ἡμίσεα πάντων ὧν ἐκέκτητο, ὥστε ἀποδίδοσθαι τῷ Ἰησοῦ. ἀλλ' ἐκκρίνει σὺ ἡ Λυκ.ιθ.α.π. σφόδρα ἐπιθυμεῖς χρημάτων; ἔχε τὰ πάντων αὐτὰ τῶν σῶν. ἡ γὰρ πλείονα ὧν ζητεῖς δίδωμί σοι, φησί, τὰ πλουτοποιοῦντα οἰκίας ἀμοίγαιον σοι κτῆσιν οἰκησόμενον. Ος γὰρ ἀφῆκε πατέρα, Ματθ.ιθ.κθ.
ἢ μητέρα, ἢ ἀγρούς, ἢ οἰκίας, ἑκατονταπλασίονα λήψεται. οὕτως οὐκ ἐλαττόνων ἀπολαύσεις μόνον, ἀλλὰ ἡ ὃ χαλεπὸν τοῦτο δῆλος ἀναιρήσεις πάντα πᾶσι, ἡ οἴσεις πάντα ῥᾳδίως· ἡ μόνον τῶν πλουσίων οὐκ ἐφιέμενος, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀναγκαίων πολλάκις. οὕτως ὁ Παῦλος ἐπείνασε, ἓ ἐσιμωνιᾶτο μᾶλλον, ἢ ὅτε ἤθλει. ἐπεὶ ἡ ἀθλητὴς ἀγωνιζόμενος ἡ στεφανούμενος, οὐκ ἂν ἔλαιτο καταλῦσαι ἡ εἰ ὁ ῥᾳστώνη· ἡ ἔμπορος τῶν ὁ θαλάττης πόρων ἀλάμενος, οὐκ ἂν ὑπεμείνειεν ὁ ἀρχὴ εἰ λοιπόν. ἡ ἡμῖς τοίνυν, ἂν γλισώμεθα ὡς χρὴ τῶν καρπῶν τῶν πνευματικῶν, λοιπὸν οὐδὲ ἠνησόμεθα ἃ τὰ πρόσκαιρα εἰ, καθάπερ ἴσως μέθη κραιπάλης, τῇ τῶν μελλόντων ἐπιθυμίᾳ ἁλόντες. γλισώμεθα τοίνυν, ἵνα ἡ τὸ θορύβου τῶν πρόσκαιρων ἀπαλλαγῶμεν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν ἡ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Φιλιπ.δ.ια. ιβ.

10 Ομιλ. οε. 1 ΚΑΙ ΕΞΕΛΘΩΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΑΠΟ ΤΟΥ ϰζ΄ κδ.
ἱεροῦ ἐπορεύετο· ἡ προσῆλθον αὐτῷ ὁ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐπιδεῖξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ. 2 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ἡ βλέπετε ταῦτα πάντα; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἡ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς ἡ καταλυθήσεται.

15

ΕΠΕΙΔΗ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος, ἡ μυεῖα ἔμπροσθεν αὐτοῖς προσημαίνει χαλεπά· εἶτα ὁ μαθηταὶ ταῦτα ἀκούσαντες, ὥσπερ θαυμάζοντες, προσῆλθον ἐπιδεικνύοντες τὸ ναοῦ τὸ κάλλος, ἡ ἐκπεπληγμένοι εἰ τοσαῦτα ἀφανισθήσεται κάλλη, ἡ ὕλης πολυτέλεια, καὶ τέχνης ποικιλία ἄφατος· οὐκ ἔτι λοιπὸν παρεῖ ἐρημίας ἁπλῶς αὐτοῖς δηλοῦσθαι, ἀλλὰ πάντελῆ προσαφῶς τὸν ἀφανισμόν. οὐ βλέπετε γὰρ ταῦτα πάντα, φησὶ, ἡ θαυμάζετε ἡ ἐκπλήττεσθε; οὐ μὴ μείνῃ λίθος ἐπὶ λίθον. πῶς οὖν ἔμεινε, φησὶ; ἓ τί ὅτο; οὐδὲ γὰρ ὅτω διέπεσεν ἡ ἀπόφασις. ἢ γὰρ τὸν ἐρημίαν σαδικεύθησεν τὸν πάντελῆ, ταῦτα ἔλεγεν· ἢ κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον ἔστα τὸν. ἔστι γὰρ αὐτοῦ μέρη μέχρι τῶν θεμελίων ἠφανισμένα. μὴ ὃ τούτων κἀκεῖνο δὲ εἶπεν ἡμῖν, ὅτι ἐκ τῶν γεγενημένων ἡ παρὰ τῶν λευταίων ἡ τοῦ σφόδρα φιλονεικοῦντας ἡμᾶς πείθεσθαι, ὡς τέλεον ἀπολουμένων.

3 Καθημένου δὲ αὐτοῦ ὅτι τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, προσῆλθον αὐτῷ ὁ μαθηταὶ κατ' ἰδίαν λέγοντες· Εἰπὲ ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται, ἡ τί ὃ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας ἡ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος;

Διὰ τοῦτο κατ' ἰδίαν προσῆλθον, ἅτε ἦν τοιούτων πολυσόμενοι. καὶ γὰρ ὠφέλιμον μαθεῖν τὴν ἡμέραν τῆς παρουσίας αὐτοῦ, ἵνα ὃ σφόδρα ἐπιθυμεῖν τὴν δόξαν ἐκείνην ἰδεῖν τὴν μυρίων ὄντων ἀγαθῶν αἰτίαν· καὶ δύο ταῦτα ἐρωτῶσιν αὐτὸν, πότε ταῦτα ἔσται, τουτέστιν, ἡ τοῦ ναοῦ καταστροφὴ, καὶ τί ὃ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας. ὁ ἦ Λου-

κᾶ

χας ἔν φησι τὸ ἐρώτημα εἶναι), τὸ περὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἅτε νομιζόντων αὐτῶν τότε καὶ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ εἶναι). ὁ δὲ Μάρκος οὐδὲ πόλεως αὐτοὺς φησιν ἐρωτῆσαι περὶ τῆς ζωντελείας τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἀλλὰ Πέτρον καὶ Ἰωάννην, ἅτε πλείονα παῤῥησίαν ἔχοντας. τί οὖν αὐτός; Λικ. κα. ζ. Μαρ. ιγ. δ.

4 Βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ.

5 Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες· ἐγώ εἰμι ὁ Χριστός, καὶ πολλοὺς πλανήσουσι. 5

6 Μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέμους, καὶ ἀκοὰς πολέμων. ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε. δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι· ἀλλ' οὔπω τὸ τέλος. Ἐπειδὴ γὰρ ὡς περὶ ἀπωλείας πόλεως ἀκούοντες τὴν ἐπαγωγὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ διέκειντο, καὶ ὡς οὐκ ἔξω θορύβων ἐσόμενοι τὰ ἀγαθὰ μόνα ἀνειρηκότων, καὶ αὐτίκα μάλα πάντα ἀποκτησομένων, διὰ τοῦτο πάλιν αὐτοῖς χαλεπὰ προσαναφωνεῖ, θεραπεύων ποιῶν καὶ κελεύων διαλῦσαι τὴν φαντασίαν τῶν ἀδιαλείπτως ζομένων φεναξιαθλῆσαι, μήτε ὑπὸ τῆς τυραννίδος τῶν καταλημφομένων κακῶν βιασθῆναι. διπλοῖς γὰρ ὁ πόλεμος, φησίν, ἔσται, ὅτε τῶν πλανώντων, ὅτε τῶν πολεμίων. ἀλλ' ὀκνηρὸν πολὺ χαλεπώτερος, ἅτε ἐν συγχύσει καὶ ταραχῇ προσγενόμενος καὶ φοβουμένων καὶ ταραττομένων ἀνθρώπων ἐπιτιθέμενος. καὶ γὰρ πολλὴ τότε ἡ ζάλη ἦν, τῶν Ρωμαϊκῶν δεχομένων ἀνθρώπων, καὶ πόλεων ἁλισκομένων, καὶ στρατοπέδων καὶ ὅπλων καταυρομένων, καὶ πολλῶν βιάκολως πιστευομένων. πολέμους δέ, τοὺς ἐν Ἱερουσαλὴμ λέγει· ἡ γὰρ δὴ τοῦ ἔξωθεν καὶ πάντα χρόνου τῆς οἰκουμένης. Τί γὰρ ἔμελλεν αὐτοῖς τότων; ἄλλως δέ, τοῦτο χαμαί τι ἔμελλεν ἔρφι, εἰ πρὸ τῆς οἰκουμένης ἔλεγε πάθη τὰ ἀεὶ συμβαίνοντα. καὶ γὰρ καὶ περὶ τούτων ἦσαν πόλεμοι καὶ ταραχαὶ καὶ μάχαι· ἀλλὰ τοὺς Ἰουδαϊκοὺς οὐ μακρόθεν λέγει ὑπὸ τῶν πολεμίων. λοιπὸν γὰρ αὐτοῖς ἐν φειδοῖ τὰ Ρωμαίων ἦν. ὅπερ οὖν καὶ πάντα ἐκφανῆ ἦν αὐτοῖς θορυβοῦσαν, περὶ λέγει ταῦτα πάντα. Εἶτα, δυκηρὲς ὅτι καὶ αὐτὸς ζωοποιεῖ Ἰουδαίοις καὶ πολεμήσει, οὐχὶ μάχας φησὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ θαλάττης πλημμύρας, λιμούς, καὶ λοιμούς, καὶ σεισμούς· δεικνὺς ὅλη καὶ τοὺς πολέμους αὐτοὺς ἔσεσθαι ἐπιθεῖν, καὶ οὐχ ἁπλῶς ταῦτα γενήσεται χωρὶς τοῦ ἐμποδὼν εἶναι τοῖς δικαίοις οὖσαι ζωοποιῆσαι, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς δικαίας ὀργῆς. διὰ τοῦτο οὐδὲ ἁπλῶς ταῦτα ἥξειν φησὶν, οὐδὲ ἀθρόως, ἀλλὰ μετὰ σημείων. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι οἱ τότε πιστεύσαντες ἄξιοι τῶν κακῶν τούτων, διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἀπώλειαν αὐτοῖς εἰρῆσθαι τῆς ἐπαγωγῆς. ἀμείνων γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐμποδὼν ἔλεγεν, ὅτι ἥξει πάντα ταῦτα ὑπὸ τὴν γενεὰν ταύτην, τῆς μαθητείας αὐτῶν μνησθείς. Εἶτα, ἵνα μὴ τοὺς ἀφανίζοντας τῶν κακῶν ἀκούοντες, νομίσωσι διεσπᾶσθαι τὸ κήρυγμα, ἐπήγαγεν· ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ πάντα γενέσθαι, τοῦτ' ἔστιν, ἃ προεῖπον ἐγώ· καὶ τῶν πειρασμῶν ἡ ἔφοδος ὑδὶ διακόπτει τῶν πρὸ ἐμοῦ ἐρημίων, ἀλλ' ἔσται μὲν θόρυβος καὶ ταραχὴ, οὐδὲ ἡ ἐμοὶ ὑδὶ διαπαλαίουσι χρησμοί. Εἶτα, ὅπερ εἶπε τοῖς Ἰουδαίοις, Ἀπ' ἄρτι οὐ μή με ἴδητε, ἕως ἂν εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου· φόρτος ἦν καὶ μαθηταῖ ἅμα τῇ καταισχύνῃ καὶ τὴν ζωοτέλειαν ἔσεσθαι, καὶ τούτων διορθούμενος αὐτῶν τὴν ὑπόνοιαν, ἔλεγεν· ἀλλ' οὔπω τὸ τέλος. ὅτι γὰρ ὥσπερ ὡς ἔφθην ὑπωπτεύθη, ἐκ τῆς ἐρωτήσεως αὐτῶν μεμάθηται. Τί γὰρ ἠρώτησαν; πότε ταῦτα ἔσται; τοῦτ' ἔστι, πότε καὶ Ἱερουσαλὴμ ἁπλῆται; καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας, καὶ τῆς ζωοτελείας τοῦ αἰῶνος; αὐτὸς δὲ ὑδὶ βούλεως περὶ τὴν ἐρώτησιν ἀπεκρίνατο ταύτην, ἀλλὰ πρότερον ἐκφανῆ τὰ κατεπείγοντα λέγει, καὶ ἃ πρῶτα μαθεῖν ἐχρῆν. ὥστε γὰρ περὶ Ἱερουσαλὴμ βούλεως, ἅτε περὶ τῆς δοκούσης αὐτῇ πρωτοπορείας ἔρχειν· ἀλλὰ περὶ τοῦ ὅτι φύσεως ἀποκτησομένων κακῶν. διὰ καὶ ἐναγωνίως αὐτοὺς ποιεῖ λέγων· βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες, ἐγώ εἰμι ὁ Χριστός. Εἶτα, διεπίεσας αὐτοὺς εἰς τὴν περὶ τούτων ἀκρόασιν· βλέπετε γάρ, φησι, μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ. καὶ ἐναγωνίους ποιήσας, καὶ πρὸς μαθητὰς ἀσκυδάσας,

ἀσας, καὶ εἰπὼν τοὺς πλησίους, τὰς ψευδοχρίστους τοιούτους, τότε πάντων Ἱεροσολύμων λέξει κακά, ἀπὸ τῆς ἤδη ὑμομόρων καὶ τὰ μέλλοντα ἀεὶ καὶ τοῖς δικαίοις καὶ φιλτάτοις πιστούμενος. πολέμους δὲ καὶ ἀκοὰς πολέμων, ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν εἶπον, τὰς αὐτῶν ἐπιούσας φησὶ δεῖν φυλάττεσθαι. Εἶτα ὅπως, καθὼς καὶ προεῖπον, οὐκ ἀμέσως ἐκφύγοι πόλεμον ἔξειν τὸ τέλος, ὅρα πῶς αὐτὰς ἀσφαλίζεται λέγων, ἀλλ' οὔπω τὸ τέλος.

7 Ἐγερθήσεται γάρ, φησὶν, ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν. Τὰ προφητικὰ λέγει τῶν Ἰουδαϊκῶν κακῶν.

8 Πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων, Τοῦτ' ἔστι τὰ συμβαίνοντα αὐτοῖς.

9 Τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλῖψιν, καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς.

10 Εὐκαίρως πάλιν ἐπάγει τὰ αὐτὰ κακὰ, ἔχοντα παραμυθίαν ἀπὸ τῆς κοινῆς· οὐ ταύτῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ προειδέναι, ὅτι διὰ τὸ ὄνομά μου. Ἔσεσθε γάρ, φησι, μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.

10 Καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολλοὶ, καὶ ἀλλήλους παραδώσουσι,

11 Καὶ πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐγερθήσονται καὶ πλανήσουσι πολλούς·

12 Καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν·

13 Ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

Τοῦτο μέζον κακόν, ὅταν καὶ ἐμφύλιος ὁ πόλεμος ᾖ. πολλοὶ γὰρ ψευδάδελφοι τότε ἔσονται. Εἰδὼς περιπλοῦν πολέμους ἄνευ, πόλεμον ἀπὸ τῶν ἀλλοφύλων, πόλεμον ἀπὸ τῶν πολεμίων, πόλεμον ἀπὸ τῶν ψευδαδέλφων. ὅρα καὶ Παῦλον πανταχοῦ ἀποδυρόμενον καὶ λέγοντα· Ἔξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβοι, καὶ κατὰ ψευδαδέλφους. καὶ πάλιν· Οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι [εἰσὶν] ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους Χριστοῦ. Εἶτα πάλιν τὸ πάντων χαλεπώτερον, ὅτι καὶ τοῦ ἀπὸ τῆς ἀγάπης παραμυθίαν ἔχουσι. Εἶτα δικαίως ὅτι τὰ ῥηθέντα καὶ ἀρτίως ἀνωτέρω ταῦτα λυμαίνηται, μὴ φοβοῦ τοῦτο, φησὶ, μηδὲ πτοηθῇς. αὐτὸ γὰρ τοῦτο προεῖπον ὑμῖν ἐπιδεικνύμενος, ἵνα μὴ ἐκπλαγῆτε, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε. καὶ τοῦτο σαφῶς ἀπέδειξε, τὸ πάντως κηρυχθῆναι τὸ κήρυγμα πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης· ὅπως ὑμεῖς πληροφορηθῆτε ἔσεσθε τῇ δοκήσει. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσι, πῶς οὖν ζησόμεθα; τὸ πλέον εἶπον, ὅτι καὶ ζήσεσθε καὶ διδάξει πανταχοῦ. διὸ καὶ ἐπήγαγε·

14 Καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι· καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος, Οὐ τῆς ζωντελείας, ἀλλὰ τῆς Ἱεροσολύμων. ὅτι γὰρ περὶ ἐκείνου ἔλεγε, καὶ περὶ τῆς ἀλώσεως τὸ εὐαγγέλιον κηρυχθῆναι, ἄκουσον τί φησιν ὁ Παῦλος· Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν· καὶ πάλιν, Τοῦ εὐαγγελίου τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανόν· καὶ ὁρᾷς αὖθις ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἰλλυρικὸν πεπληρωκότα. εἰ δὲ εἰς τοσοῦτον μέρος τῆς οἰκουμένης κατέλαβεν, εἰκότως καὶ τὰ λοιπὰ πάντα εἰλήφασιν. καὶ γὰρ καὶ ἑτέρωθι γράφων πάλιν ὁ Παῦλος ἔλεγε περὶ τοῦ εὐαγγελίου· ὅτι ἐστὶ καρποφορούμενον καὶ αὐξανόμενον ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανόν. Τί δέ ἐστιν, Εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν; ὅτι κηρυχθὲν μὲν πανταχοῦ, οὐκ εὐθὺς σωθῆναι δέ φησι, σωθῆναι δὲ πανταχοῦ, εἰς μαρτύριόν, φησιν, ἔσται τοῖς ἀπιστήσασι· τοῦτ' ἔστιν, εἰς ἔλεγχον, εἰς κατηγορίαν, εἰς κατάκρισιν. ὅτι γὰρ πιστεύσαντες κατὰ μαρτυρήσουσι τοῖς μὴ πιστεύσασιν, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτούς. διὰ τοῦτο ἵνα μὴ τὸ κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον πανταχοῦ τὴν οἰκουμένην, ἀπόλλυται τὰ Ἱεροσόλυμα, ἵνα μηδὲ σκιὰν ἀπολογίας ἔχωσιν ἀγνωμοσυνῶντες. ὅτι γὰρ ἰδόντες τὴν αὐτὴν δύναμιν πανταχοῦ διαλάμπουσαν καὶ τὸ ἀκριβὲς τὴν οἰκουμένην ἐσχηκυῖαν, ἵνα αὖ ἔχωσι λοιπὸν συγγνώμην ὅτι διὰ τῆς αὐτῆς ἀγνωμοσύνης μείνωσι; διὰ γὰρ πανταχοῦ κηρυχθῆ τότε, ἄκουσον τί φησιν ὁ Παῦλος· Τὸ εὐαγγέλιον τὸ κηρυχθὲν ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανόν· ὃ καὶ μέγιστον σημεῖον τῆς τοῦ Χριστοῦ δυνάμεως,

β. Κορ. ζ. ε. β. Κορ. ια. κγ. Φιλ. ιη. δ. Ρω. ι. ιη. Κολ. α. ς. Κολ. α. ι.

ως, ὅλη ἐν εἴληφεν ἡ γῆ τειάκοντα ὅλοις ἔτεσι τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης καὶ τέλος ἕξει ὁ λιμός. μὴ τοῦτο οὖν, φησι, λέγε τὸ τέλος, τῶν Ιεροσολύμων. ὅλη γὰρ αὕτη αἰτίᾳ ἔσται, ὃ ἐξῆς ἐδήλωσεν. ἐπήγαγε γὰρ καὶ τὸ σφοδρότερον, πιστούμενος αὐτοῖς ☩ ἀφάνισμον, καὶ λέγων·

Δαν. θ. κζ. 15 Ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὁ ἀναγινώσκων νοείτω. Παρέπεμψαν αὖθις ὅτι ☩ Δανιὴλ. βδέλυγμα ὁ ☩ αἰδριάντα τὸν τότε τινὰ πόλει ἑλόντος φησὶν, ὃν ὁ ἐρημώσας τινὰ πόλιν καὶ τὸν ναὸν ἔσησεν ἔνδον· διὰ καὶ ἐρημώσεως αὐτὸ καλεῖ. εἶτα ἵνα μάθωσι, ὅλη καὶ ζώντων εἰσὶν αὐτῶν τοῦτα ἔσται, διὰ τοῦτο ἔλεγεν· ὅταν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως· ἐξ ὧν αὖθις μάλιστα θαυμάσεις τὸν Χριστοῦ τινὰ δυνάμιν καὶ τινὰ ἐκείνων ἀσθένειαν, ὅλη τὸ τοιοῦτοις χρῆσις ἐκήρυττον, τὸ οἷς μάλιστα τὰ Ιουδαϊκὰ ἐπολέμησε, τὸ οἷς μάλιστα ὡς τὰ σιαγόνας τοῖς ἐναντιουμένοις αὐτοῖς, ὅτι ὁ Καίσαρ ἐκέλευσε πόλεως ἀπολωλέναι. καὶ τοῦτο ζωντέκμαρ, ὥσπερ δὴ εἴ τις τῆς θαλάττης πάντοθεν ἐκβάλοις καὶ ζόφου ☩ ἄνεμον πάντα κατέχοντος, καὶ ναυαγίων ἐπαλλήλων γινομένων, τὸ πάντων ἀνθρώπων τὴν συμπλέοντων τὰ ἄγκυρα ἐκβάλλοντων, τὸ σημεῖον κἀκεῖθεν ἀνίστων τὸν πλοῦν ἔχειν, καὶ σκηνὰς διαφερομένων, καὶ πειρατῶν ὄντων, τὸ τῶν ἔνδον ἀλλήλοις ἐπιβουλευόντων, αὐτὸ πρὸς ἀπάντων τὸ πλὴν ὅλως καὶ ὁπωσοῦν θαλάττης ἰδόντας κελεῦσαι τούτους ὅτι τὴν οἰκίαν καθῆσθαι ᾗ κυβερνᾶν τὸ ναυμαχεῖν, καὶ τόλμαν ἀπιέναι ὅπου μὴ πολλῆς τῆς ἀταξίας εἰς χεῖρα ἰόντος ἀκριβῶς τὸ ὕδατος ὡς εἶπον ταραττομένων χειροῦσθαι καὶ καταδύειν. καὶ γὰρ καὶ τὰ ἔθνη ἐμίσουν ὡς Ιουδαῖοι, καὶ καὶ τὰ Ιουδαίων ἐλπίζοντα, ὡς τοὺς αὐτῶν πολεμιωτάτους νόμους, καὶ ἀθαμίτως ζῶντας ἰδόντες. ὅτω πάντα κρημνοὶ καὶ σκόπελοι καὶ προβολαὶ ἦσαν, τὰ τὸ ταῖς πόλεσι, τὰ τὸ χώραις, τὰ τὸ ταῖς οἰκίαις· καὶ εἷς ἕκαστος αὐτῶν ἐπολέμει, καὶ στρατηγὸς, καὶ ἄρχων, καὶ ἰδιώτης, καὶ ἔθνη πάντα, καὶ δῆμοι πάντες, καὶ ταραχὴ τις ἦν λοιπὸν πανταχοῦ μὴ δυναμένη. καὶγὰρ σφόδρα μισητὸν ἦν τὸ Ιουδαίων ἔθνος τοῖς Ρωμαίων ἄρχουσι, ἅτε μυρία πράγματα αὐτοῖς παρέχον· καὶ οὐδὲ σὺν τούτοις ἐβλάβη τὸ κήρυγμα, ἀλλ' ἡ μὲν πόλις ἀνῃρέθη τοῦτο ἐμπεπύρευτο, καὶ μυρία τὸν οἰκουμένην διέδραμε κακά· ☩ γὰρ σὺν τούτοις ὄντες ἀπέστησαν, ἡμᾶς εἰσάγοντες κρημνοὺς, καὶ τοῖς Ρωμαίων στρατοῦ. ὦ κρημνῶν καὶ προβολῶν πράγματα· μυριάδας ἀπείρους Ιουδαίων τότε ἐχειρώσαντο Ρωμαῖοι, καὶ δώδεκα ἀνδρῶν ἢ πρὸ ἐκείνου γενομένων, ἀόπλων μαχομένων αὐτοῖς. Τίς προφήσαι δυνήσεται λόγος τὸ θαῦμα τοῦτο; καὶγὰρ δύο ταῦτα χρὴ τοῖς διδάσκοσιν ὑπάρχειν, τό τε ἀξιοπίστους εἶναι, καὶ τὸ φιλοσοφεῖν τῶν μαθητευομένων, καὶ μὴ τούτων καὶ τὸ τὰ λεγόμενα βύπροδίδακτα εἶναι, καὶ πρὸς τούτοις τὸ ☩ χαμαὶ ταπεινὰς ἀπηλλάχθαι καὶ ὀρύσσειν. ὅτι γὰρ ἀπόντα ἐναντία ἐστὶν ἐδόκουν, καὶ τῶν δοκούντων ἀξιοπίστων εἶναι τὸν πατημένους ἀφίστα. οὐκ ἐφιλοῦντο, ἀλλὰ καὶ ἐμισοῦντο, καὶ τῶν φιλουμένων ἀπῆσαν καὶ ἔθνη, καὶ πατρίδες, καὶ νόμοι. πάλιν τὰ ὑπεναντία πολλὴν τινὰ δυσκολίαν εἶχεν· ὧν γὰρ ἀφείλοντο, πολλὴν τινὰ ἡδονὴν. πολλοὺς καὶ αὐτοὶ καὶ ☩ παιδόμενοι τοῖς κινδύνοις, πολλοὺς τοὺς θανάτους ὑπέμενον. καὶ μὴ τούτων ἁπάντων ὁ καιρὸς πολλὴν παρέσχε τὴν δυσκολίαν, πολέμων τιμῶν, ὀρύσσων, ταραχῆς, "ὡς, εἰ καὶ μηδὲν τῶν εἰρημένων ἦν, ἱκανῶς πάντα ἂν παρασχεῖν. Ψαλμ. ρε. β. Βύκαιος εἰπεῖν, Τίς λαλήσει τὰς δυναστείας τοῦ Κυρίου, ἀκουστὰς ποιήσει πάσας τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ; Εἰ γὰρ ☩ οἰκεῖοι μὴ τῶν σημείων Μωϋσέως οὐκ ἤκουσαν διὰ ☩ πλοῦ μόνου καὶ τὴν πλινθείαν, τοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν κοπτομένους καὶ σφαττομένους καὶ τὰ ἀπέκτα πόρρωθεν, ὃς ἔπεισεν ἅπαντας ἀναγαγεῖν εἰς ἀνεμπόδιστον βίον, τί ἂν ὑπεκίνδυνοι τοῦτον καὶ αἱμάτων καὶ θανάτων γέμοντα περιπλῆσαι ἐκείνου, καὶ τοῦτα ἀλλοφύλων τῶν κηρυττομένων αὐτοῖς ὄντων, καὶ σφόδρα πολεμίων πάντοθεν; μὴ τις γὰρ εἰς ἔθνη καὶ πόλεις καὶ δήμους, ἀλλ' εἰς οἰκίαν μικρὰν εἰσαγάγετο ☩ μισούμενον πρὸ πάντων τὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ δι'

αὐτὸν

αὐτὴν ἀπουδαζέτω τῶν φιλοσωμάτων ἀπαλὴ, παιδικὴ, καὶ γυναικὸς, καὶ παιδίων· ἆρα οὐκ ἐφήσεται ἀγαπητοὺς, ἐὰν ἡ ἀδελφὴ ὁ σῶμα; ἂν δὲ ἡ ταφὴ καὶ μάχη γυναικὸς καὶ ἀνδρὸς προσῇ τὴν οἰκίαν, ἆρα οὐχὶ ἐὰν ἡ ὀπώρα τῶν ὑδάτων καταλύοντες αὐτὴν ἀναρμόστους; ἂν δὲ καὶ θυμικὸν φρόνημα ᾖ, ἢ φορτικὴ ὀπτασία, καὶ φιλοσοφῶν τοὺς πυθῶνας κολάζῃ, καὶ μὴ τούτων προῇς πολλῷ πλείονας ἢ ἐπορθάλλοντας αὐτὸν ὁ ἀγὼν ᾖ, οὐκ εὐδηλον ὅτι πόντα πάσοι ἀπολῆται; ἀλλ' ὅμως τοῦτο, ὅταν ἀδύνατον ᾖ οἰκίαν ἡμᾶσθαι μιᾶ, τοῦτο ἐπὶ τῇ οἰκουμένῃ καταρθῶσαι ὁ Χριστὸς ἀπάσῃ, ἀλλὰ κρημνοὶ καὶ κάμπαι, ἀλλὰ φάραγγες, καὶ σκοπέλων, καὶ γῆς ἢ θαλάττης· παραπομπὰς, οὐκ ἐπιτρέπει τῆς οἰκουμένης· εἰσαγωγάς. καὶ εἰ βούλει σαφέστερον τοῦτο μαθεῖν, οὐκ λιμοὺς λέγω, οὐ λοιμοὺς, οὐ σεισμοὺς, οὐκ ἄλλας παραγωγὰς, πλὴν ἰσοείδη πλοῖα τοῖς Ἰωνᾶ πᾶσι συγκεκαμμένα ἔπλευσε, καὶ πόντοι εἶσι μὴ ἀκριβείας. "ἀλλὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἔλεγε, μὴ ἀφεῖναι. δεῖ γὰρ πόντους γενέσθαι· καὶ, ὁ ἀπόστολος εἰς πάλιν, οὐκ ἀνθίστασθαι· καὶ, κηρυχθήσεται ὁ εὐαγγέλιον" τοῦτο, φησι, τὸ ὅλον τῷ κόσμῳ. "ὅταν δὲ τοιαῦτα καὶ προσοίμια ἔσεσθαι εἴπωμεν, χαυνωθήσεσθε εἰδότες καὶ ἀκλυθήσεσθε τῷ φόβῳ τῶν ἐπιμιφόντων, συγχρέφει πάλιν αὐτοὺς ἀλλὰ τοῦτο, καὶ λέγει· ὅτι καὶ μυρία γίνεται, δεῖ κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι τῆς οἰκουμένης, καὶ τότε ἥξει ὁ πόλεμος. εἶδες πῶς διέκειτο τότε τὰ προσήμαντα, καὶ πῶς ποικίλος ὁ πόλεμος ἦν; καὶ ταῦτα οὐ δέχῃ, ὅτι μάλιστα πολλῆς ἔκστασιν ἀνοχῆς δοῦναι τὴν καταρθυμῶν. πῶς οὖν διέκειτο; οὐδὲν γὰρ κωλύει καὶ αὐτὰ πάλιν ἀναλαβεῖν. πρῶτος πόλεμος ἦν, ὁ τῶν ἀποστόλων· ἐλθόντα γὰρ, φησι, φωνὴ ἐν ἑβδόμῃ σάλπιγξ. δεύτερος, ὁ τῶν Ρωμαίων· μάχη γάρ, φησι, ἀκούειν πολέμους. τρίτος, ὁ οὐ λιμοὶ ἔπαιζον. τέταρτος, ὁ οὐ λοιμοὶ καὶ σεισμοί. "πέμπτος, ὁ τῶν θλίψεων· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς θλῖψιν. ἕκτος, ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. ἕβδομος, παραδώσουσιν ἀλλήλους εἰς μῖσος· ἐμφύλιον" τὸ τοῦτο ἀφίησι πόλεμον. εἶτα φιλονεικίαι εἰς φιλαδελφοί. εἶτα ψυγήσεται ἡ ἀγάπη, διὰ πάντων αἴτιον τῶν κακῶν. εἶδες μυρία γένη πολέμων καὶ καὶ παράδοξα; ἀλλ' ὅμως μὴ τούτοις καὶ ἄλλοις πολλῷ πλείοσιν (εἰ γὰρ" μὴ τῶν ἐμφυλίων εἰ συγγενικὸς ἐμαίνετο πόλεμος) ἐκράτησε τῆς οἰκουμένης ἅπασης ὁ κήρυγμα. κηρυχθήσεται γὰρ, φησι, τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τὸ ὅλον τῷ κόσμῳ.

Ποῦ "τοίνυν εἰσὶν οἱ τῆς γνώσεως τὴν τυρομπίδα ὀπτηχίζοντες καὶ τῶν καιρῶν τὴν διαφορὰν τοῖς τῆς σκληρότητος δόγμασι; οἷς γὰρ ἐμνημόνευσε πώποτε, ὅτι ὧδε ὁ Χριστὸς ἔτερος· ὅτι ζωὴν παράγμα τοιοῦτον· καίτοι γε ἕτερα φιλόμυθοι λέγουσι, ὅτι δίκα μυριάδες ἐτῶν πρὸ πτῆλθον;" ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον πλάσασθαι δυνάμενοι. ποίαν τοίνυν διαφορὰν εἴποιτ' ἄν; οὔτε γὰρ Σόδομα, οὔτε Γόμορρα, οὔτε κατακλυσμὸς ἕτερος ἐγένετο τότε. μιχθέντες παίζετε, διαφορὰν καὶ γνῶσιν λέγοντες; πῶς οὖν σκιδαφεῖ πολλά, φησι, τὰ λεγόμενα; ὅτι σὺ σαυτὸν ἀπήμωσας τῆς θεοῦ βοηθείας, καὶ προῦδωκας, καὶ ἔξω τῆς προνοίας ἔπεσας, διὰ τοῦτο ὡς βούλεται γράφει σε τὰ προσήμαντα ὁ δαίμων καὶ μετατίθησι. ἀλλ' οὐκ ὀπὶ τῶν ἀγίων, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐφ' ἡμῶν τῶν ἀμυρταλῶν τῶν σφόδρα καταφρονουμένων αὐτῶν. εἰ γὰρ καὶ ὁ βίος ἡμῶν οὐκ αἰσχρὸς, ἀλλ' ὅτι τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων μὴ πολλῆς ἐχόμεθα τῆς ἀκριβείας, αἰώνιοι τῆς τῶν δαιμόνων ἐσμὲν ἐπιβουλῆς. ὅλως δὲ τί ποτέ ἐστι γνῶσις; οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἢ ἀδικία καὶ σύγχυσις, καὶ τὸ εἰκῇ πόντα φέρεσθαι· μᾶλλον δὲ οὐκ εἰκῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ μετ' ἀλογίας. καὶ εἰ μή τοι, φησι, γνῶσις, πόθεν ὁ δῆνα πλοῦτος; πόθεν ὁ θεῖα πόντοι; οὐκ οἶδα· ὅπου γὰρ σοι τοῦτο ἀγνοεῖν δοκεῖ, παιδεύων σε μὴ πόντα διεπλάσθαι, μηδὲ ἁπλῶς ἐστιδὲν καὶ εἰκῇ φέρεσθαι. οὐδὲ γὰρ ὅπου τοῦτο ἀγνοεῖς, ὀφείλεις τὰ οὐκ ὄντα διαπλάττειν. βέλτιον ἀγνοεῖν καλῶς, ἢ μαρτάνειν κακῶς. ὁ μὲν γὰρ οὐκ εἰδὼς τὸν αἴτιον, ταχέως ὅτι τὸν βούλεται ἥξει·

ΗΘΙΚΟΝ

ὁ ϛ, ὅπῳ πλὴν ὄσαι οὐκ οἶδε, πλὴν οὐκ ὄσαι πλάτη, ἀ δυνήσεται ῥᾳδίως πλὴν ὄσαι δι' ἓξ ἀθμῶν, ἀλλὰ δεῖ πλείονος αὐτῷ ϗ πόνου καὶ ἱδρῶτος, ὥστε ὃ πρότερον αἰτιᾶ. ϗ γὰρ ἐν δέλτῳ ἓξ ἀλληλεμμένη μὴ βύσσολος ὡς ἐπίπαν φαίνει ἄπερ ἀν ἐπέλθῃ· ἐν ϗ χαράγματι οὐκ ἔστιν ὁμοίως. δεῖ γὰρ πρότερον ἀξιῶσαι τὰ κακῶς ἐγγεγραμμένα. ϗ ὅτι τὴν ἰατρικὴν ϗ, ὁ μηδὲν προσφέρων τῶν βλαπτόντα προσαγόντος πολλῷ βελτίων ἐστὶ ϗ ὁ σαθρῶς οἰκοδομῶν, τῶν μὴ σῴ ὅλως οἰκοδομοῦντος χείρων· ὥσπερ οὖν ϗ ἡ γῆ πολὺ βελτίων ἡ μηδὲν ἔχουσα τῆς ἀκάνθας ἐρύσης· μὴ τοίνυν ἔτι τὸ μαθεῖν πόνον τρέχωμεν, ἀλλ' ἀπέχωμεθα βοᾶ καὶ ἀγνοοῦμεν· ἵν' ὅταν βύρωμεν διδάσκαλον, μὴ διπλοῦν πόνον ἔχωμεν αὐτῷ τὸν πόνον. μᾶλλον ϗ πολλοὶ πολλάκις καὶ ἀθεράπευτα νοσοῦντες ἐμείναν, τῷ πειθοῦς ἁπλῶς πόρους δόμασιν. ὁσάκις γὰρ ὅμοιος ὁ ἰδρὼς ἀνάπαυσαν πρότερον βᾶ κακῶς ῥιζωθέντα, καὶ πότε ἀπέρεισιν εἰς καθαρὸν ἀρουραν καὶ καταφυτεῦσαν. ὅκου μὲν γὰρ ἀνατρέψαι δεῖ τὰ πρότερον, καὶ τότε ἕτερα ἐνθεῖναι· ἐνταῦθα ϗ πλεονασμένη ἡ ἀκμή. πόθεν οὖν ὁ δοῦπος πλούτου; ἐρῶ λοιπόν· ⓦ τῶν Θεὸν διδόντος, πολλοὶ ϗ συγχωροῦντος, [ἄλλοι δι' ἄλλης ἀπορρήτου νίνος οἰκονομίας] πλοῦτοι ἐκλήθησαν. σοφὸς γὰρ ζωντόμος καὶ ἁπλοῦς ὁ λόγος. τί οὖν, φησί, τὸ πρότερον αὐτὸς ποιῇ πλοῦτον ϗ τὸ μοιχεῖν ϗ τὸ ἁπαρπάσαι ϗ τὸ κακῶς τοῖς θεοῖς χρήμασι; οὐ ποιῶ, ἀλλὰ συγχωρῶ πλοῦτον. πολὺ ϗ τὸ μέσον καὶ σφόδρα ἄπειρον τὸ ποιῆσαι καὶ συγχωρεῖν. νίνος ϗ ἕνεκεν ὅλως ἀφίησι; ὅτι σοδίπτω τῆς χρίσεως ὁ κριτὴς, ἵνα τὸ καταξίῳ ἕκαστος ἀπολάβῃ. ἀ γὰρ φαυλότερα σκεύη τοῦ πλουσίου τοῦ μηδὲ τῶν ψιχίων μεταδιδόντος τῷ Λαζάρῳ, ἀλλ' ὅμως ἀπόντων ἀθλιώτερος ἦν. σοδὲ γὰρ ϛαγόνος ἐθρήνει κύριος δι' αὐτὸ μάλιστα τοῦτο, ὅτι πλουτῶν ὠμὸς ἦν. ϗ γὰρ ἐδὼ ὅσοι ποτηρὶ δύο, ϗ τὴν αὐτὴν σοφίαν ἀπολαύσαντες, ἀλλ' ὁ μὲν πλούτου, ὁ ϗ δὲ πενίας, ϗ χ ὁμοίως σκῆψιν ἀπήνεγκαν, ἀλλ' ὁ βασιλικώτερος χαλεπώτερον. ὁρᾷς γοῦν ϗ τοῦτον δεινότερα πάσχοντα, ὅπῳ ἀπέλαβεν ὧδε καὶ ἀγαθά; ϗ σὺ ἴσθι, ὅταν ἴδῃς ἀδίκως πλουτοῦντα, βιημαροῦντα, φιλάργυρον, δάκρυσον. σὲ γὰρ προσήκει κολάσεως ὁ πλοῦτος σοὶ αὐτῷ. ὥσπερ γὰρ ⓦ πολλὰ ἁμαρτάνοντες, σὲ μὴ βουλόμενοι μετέμοιμ ἔσαυσεν εἰς οἶκον ἔσαυσεν ὀργῆς· ὕτως ⓦ, μὴ τὰ ὧδε μὴ κολασθέντες, ϗ βίου σεμνότητος ἀπολαύοντες, μείζονα κόλασιν ϗ τὴν ὑμωείαν. ϗ "ὅτο, εἰ βούλει, ὐκ ἀπὸ τῶν μιγόντων μόνον, ἀλλὰ ϗ ἀπὸ τοῦ πρώτου βίου δείξω σοι τὸ κόσμημα. ὁ γὰρ μακάριος Δαβὶδ, ὅτε τὰ ἁμαρτίαν ἥμαρτεν ἐκείνων τὰ Βηρσαβεὲ, σὲ πλέγχεται πολλὰ τὸ προφήτου, ἀλλὰ τοῦτο μάλιστα ἐπεσκέψατο σφοδρότερον, ὅλη ϗ πολλῆς ἀπολαύσασ ἀδείας τοιοῦτος ἦν. ἄκουσον γοῦν τοῦ Θεοῦ τοῦτο μάλιστα ὀνειδίζοντος αὐτῷ· Οὐκ ἔχρισά σε εἰς βασιλέα, σὲ ἐξειλόμην σε ἐκ χειρὸς Σαοὺλ, ϗ ἔδωκά σοι πρόβατα τὰ τοῦ κυρίου σου, καὶ πρόβατα ⓦ οἴκου Ισραὴλ ϗ Ιούδα; ϗ εἰ ὀλίγα σοι ἦν, προσέθηκα ἄν σοι ὡς τοῦτα. σὲ τί ἐποίησας τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν μου; οὐ γὰρ πρώτων τῶν ἁμαρτημάτων αἱ αὐταὶ κολάσεις, ἀλλὰ πολλαὶ ϗ διαφορᾶς, καὶ ἀπὸ χρόνων, σὲ ἀπὸ προσώπων, σὲ ἀπὸ ἀξιωμάτων, καὶ ἀπὸ συνειδότος, ϗ ἀπὸ ἑτέρων πλείονων. καὶ ἵνα σαφέστερον ὃ λέγω γένηται, κελεύω εἰς μέσον ἁμάρτημα ἐλθεῖν, ἡ πορνεία, καὶ σκόπει πόσας τιμωρίας εὑρίσκω διαφόρους, ὁ πρὸ ἐμοῦ τοῦ, ἀλλ' ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν ἐπορνεύσει ὡς πρὸ τοῦ νόμου· ἄλλως κολασθήσῃ. καὶ τοῦτο ὁ Παῦλος δείκνυσιν· Ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται. ἐπορνεύσεις μὴ ⓦ νόμου· χαλεπώτερα πείσεται. ὅσοι γὰρ ἐν νόμῳ ἥμαρτον, φησί, διὰ νόμου κριθήσονται. ἐπορνεύσεις ἱερὰς ὤν· πρόσθηκεν ἀπὸ τῆς ἀξίας εἰς τὴν ὑμωρίαν λαμβάνει μέγεθος. διὰ δὴ τοῦτο αἱ μὲν ἄλλαι ἀνηρούντο πορνευόμεναι· αἱ ϗ τῶν ἱερέων θυγατέρες κατεκαίοντο, τοῦ νομοθέτου ἐκ προνοίας δηλοῦντος, πόσῳ ⓦ ἱερέα μᾶλλον κόλασις τοῦτο ἁμαρτάνοντα. εἰ γὰρ τὴν θυγατέρα μείζονα ἀπῄτησε δίκην διὰ τὸ εἶ θυγατέρα ἱερέως, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸν ⓦ ἱερωμένον. ἐπορνεύθη τῆς βιαίως· αὕτη καὶ ἀπήλλαξε κολάσεως.

ἐπορνεύθη

Ακ. 15. κα.

Ρω. β. ι.

β. Βασ. 18. ζ. π. θ.

Ρω. β. 12.

ἐπορεύθη τις πλουτοῦσα, ἑτέρα ἢ πενομένη· πάλιν καὶ ἐν ταύτῃ διαφορά. καὶ τοῦτο δῆλον ἀφ' ὧν ἔμπροσθεν εἰρήκαμεν περὶ τοῦ Δαβίδ. ἐπορεύσατο ὡς μετὰ τοῦ προφήτου Χριστοῦ· οὐ ἀμώμητος ἀπέλθῃ, πάντων ἐκείνων χαλεπωτέραν δώσει δίκην. ἐπορεύσατο ὡς μὴ ὁ λουτρὸν [τοῦ θείου βαπτίσματος·] ἐν ταύτῃ ἐστὶ διαφορά. λοιπὸν τῷ ἁμαρτήματι λείπεται. καὶ τοῦτο αὖθις δηλοῖ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Ἀθετήσας τις νόμον Μωϋσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶ ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει· πόσῳ δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται πληρωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιάσθη, καὶ τὸν χάριν τοῦ πνεύματος ἐνυβρίσας; ἐπορεύσατο ὡς ἱερωμένος ναοῦ αὐτὴ μάλιστα πάντων ἡ κορυφὴ τῶν κακῶν. Εἶδες ἑνὸς ἁμαρτήματος πόσαι διαφοραί; ἑτέρα ἡ παρὰ τὸν νόμον, ἄλλη ἡ μετὰ νόμον, ἡ τοῦ ἱερωμένου ἄλλη, ἡ τῆς πλουτούσης καὶ τῆς πενομένης, ἡ τῆς κατηχουμένης καὶ τῆς πιστῆς, τῆς τοῦ ἱερέως· καὶ ἀπὸ ζωέστεως ἦ, πολλὴ ἡ διαφορά. Ὁ γὰρ εἰδὼς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ μὴ ποιήσας, δαρήσεται πολλάς. καὶ τὸ μετὰ τὰ παραδείγματα [τοσαῦτα δὲ τηλικαῦτα] ἁμαρτάνειν πλείονα φέρει τὴν ζημίαν (διὰ τοῦτό φησιν· ὑμᾶς ἢ οὐδὲ ἰδόντες ὕστερον μετενοήσατε, καίτοι πολλῆς ἀπολαύσαντες θεραπείας. διὰ τοῦτο καὶ τῇ Ἱερουσαλὴμ ταῦτα ὀνειδίζει λέγων· ποσάκις ἠθέλησα ἐπισωαγαγεῖν τὰ τέκνα ὑμῶν, καὶ οὐκ ἠθελήσατε;) καὶ ὃ εἶπε τυφλῇ οὔσῃ· τοῦτο δὴ ὃ τοῦ Λαζάρου. καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου ἢ χαλεπώτερον ὃ ἁμάρτημα γίνεται, ὅπερ καὶ αὐτὸς δηλῶν ἔλεγε· μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ ἀπὸ τῆς ποιότητος ἢ αὐτῶν τῶν πλημμελημάτων. Οὐ γὰρ φαυλισμοῦ, φησὶν, ἐάν τις κλέπτῃ. [κλέπτει γὰρ ἵνα ἐμπλήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ πενιχρᾶς.] καὶ πάλιν· Ἐσφαξας τοὺς υἱούς σου, καὶ τὰς θυγατέρας σου. τοῦτο γὰρ πᾶς τὴν πορνείαν σου καὶ τὰ βδελύγματά σου. καὶ ἀπὸ τῶν προσώπων πάλιν· Ἐὰν ἀμαρτὼν ἁμάρτῃ τις εἰς ἄνθρωπον, προσεύξονται περὶ αὐτοῦ· ἐὰν ἢ εἰς Θεὸν ἁμάρτῃ, τίς προσεύξεται περὶ αὐτοῦ; καὶ ὅταν σὺ πολλῷ χείονάς τις γένηται τῆς ῥᾳθυμίας, ὅπερ καὶ ἐν τῷ Ἰεζεκιὴλ ἔκλαιε· οὐδὲ τὰ δικαιώματα τῶν ἐθνῶν ἐποίησας. καὶ ὅταν μηδὲ τοῖς ἑτέρων παραδείγμασι σωφρονήσῃ τις· Εἶδε τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς, φησι, καὶ ἐδικαίωσεν αὐτόν. καὶ ὅταν πλείονος ἀπολαύσῃ θεραπείας· Εἰ γὰρ ἐν Τύρῳ, φησὶ, καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αὗται, πάλαι ἂν μετενόησαν· πλὴν ἀνεκτότερον ἔσται Τύρῳ καὶ Σιδῶνι, ἢ τῇ πόλει ταύτῃ. Εἶδες ἀκριβῆ δίκην ἀπηρτισμένην, καὶ πόσας τῶν αὐτῶν ἁμαρτημάτων τὸν αὐτὸν δίδοντας δίκην; καὶ γὰρ ὅταν μακροθυμίας ἀπολαύσαντες μηδὲν κερδάνωμεν, χείονα πεισόμεθα. καὶ τοῦτο δηλοῖ Παῦλος λέγων· Κατὰ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργήν. ταῦτ' οὖν εἰδότες μὴ σκανδαλιζώμεθα, μηδὲ θορυβώμεθα μηδενὶ τῶν γινομένων, μηδὲ τὸν τῶν λογισμῶν ἐπεισάγωμεν ζάλην, ἀλλὰ τῷ ἀκαταλήπτῳ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας παραχωρήσωντες, ἀρετῆς ἐπιμελώμεθα, καὶ φεύγωμεν κακίαν· ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ε. 1. κη.

Λευϊτ. ιϛ. μζ. μη.

Παροιμ. ϛ. λ.

Ἰεζ. ιϛ. κ.

α. Βασ. ϛ. κε.

Ἰεζ. ιϛ. νβ.

Ματθ. ιε. κγ.

Λουκ. ι. ιδ.

Ρω. β. ε.

Ομιλ. οϛ.

16 ΤΟΤΕ ΟΙ ΕΝ ΤΗ ΙΟΥΔΑΙΑ ΦΕΥΓΕΤΩσαν εἰς τὰ ὄρη, 17 Καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβάτω ἆραι τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, 18 Καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω ἆραι τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΕΙπὼν περὶ τῆς κακῆς τῆς τότε πόλιν καταλημφομένων, ἡ τῶν πειρασμῶν τῶν ἀποστολικῶν, καὶ ὅτι ἀχείρωτοι μένουσι, καὶ πᾶς ἁρμόζεται μιμοῦνται τὸν οἰκουμενικὸν λέγει πάλιν τοὺς Ιουδαϊκοὺς συμφορὰς, δυνατὸς ὅτι, ὅταν ὦσιν ὅτοι λαμπροὶ τὸν οἰκουμενικὸν διδάξαντες ἅπασι, ὅτι σκῆνοι σὺ συμφορᾶς. ἡ ὅρα πῶς διηγεῖται Ⓦ πόλεμον, ἀλλὰ τῶν δοκούντων εἶναι) μακρὰν παιζῶν αὐλοῦ ὃ ἀφόρητον. τότε γὰρ, φησὶν, Ⓖ οἱ τὴν Ιουδαίαν φεύγετωσαν εἰς τὰ ὄρη. τότε, πότε; ὅταν ταῦτα γένηται, ὅταν ὃ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως ᾖ οὗ τόπῳ ἁγίῳ· ὅθεν μοι δοκεῖ τὰ στρατόπεδα λέγειν. φεύγετε τοίνυν τότε, φησίν. οὐδεμία γὰρ λοιπὸν ἐλπὶς σωτηρίας ὑμῖν. ὅπερ γὰρ ζωὴ πολλάκις αὐτοῦ ἐνεκεῖτο σὺ πολέμοις χαλεποῖς, οἷς ὅτε ἦν Σεναχηρείμ, ὅτε Αντίοχου πάλιν (ἡ γὰρ ἡ τότε στρατοπέδων ἐπεισελθόντων, εἶτα τὸν ναὸν περικαταληφθέντος συγγραφέντες Ⓖ Μακκαβαῖοι μετέσχησαν εἰς ὃ σκάμμα τὰ περάγματα) ἵνα οὖν μὴ εἰς νῦν τοῦτο ἀποπλύσωσιν, ὅπερ ἔσται ἡς μεταβολὴ τοιαύτη, πρὸ ὃ ζητοῦντι αὐλοῖς ἀπάγγελεύει. ἀγαπητὲ γάρ, φησι, ὃ γυμνῷ ἢ σώματι σωθῆναι λοιπόν. ἀλλὰ τοῦτο ἡ σὺν ὅτι τὴν δωμὴν οὐκ ἀφίκηται εἰς τὸν οἰκίαν εἰσελθεῖν ὥστε ἄραι τὰ ἱμάτια, τὰ ἄφυκτα δηλοῖ καιρὸν, ἡ τὸν ἀπέραντον συμφορὰν, ἡ ὅτι ἐμπεσόντα δυάγκη πάντας ἀπολέσθαι. ἀλλὰ τοῦτο καὶ Ⓦ σὺ τῷ ἀγρῷ περιέσθηται λέγων· μηδὲ ζητεῖ ὀπίσω ἐπιστρεψάτω" λαβεῖν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. εἰ γὰρ Ⓖ ἔνδον ὄντες φθάσουσι, πολλῷ μᾶλλον οὐκ ἔξωθεν οὐ χρὴ καταφθάνειν ἐκεῖ.

19 Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις, καὶ ταῖς θηλαζούσαις. Ταῖς μὲν ἀλλὰ ὃ νωθρὸν τερον, καὶ ὃ μὴ δυνάσθαι καταφθάνειν εὐκόλως, τῷ φορτίῳ τῆ κυήσεως βαρυνόμεναι· ταῖς δὲ ἀλλὰ ὃ δεσμῷ κατέχεσθαι τῷ τῆς συμπαθείας τῶν παιδίων, καὶ μὴ δυνάσθαι σωζεσθαι τὰ θηλάζοντα. χρεμπτὶ μὲν γὰρ καταφερῆσαν εὐκόλως καὶ νοήσαν ῥᾴδιον, καὶ ἱματίων τὰ δὲ ἀπὸ τῆς φύσεως πῶς αὖ τις ἀλλαφύλοι; πῶς δὲ ἡ ἔξωθεν γένηται) κεῦφη; πῶς δὲ ἡ θηλάζουσα δυνήσεται τεχθέντος ταχέως; Εἶτα πάλιν δείκνυσι ὃ μέγεθος τῆς συμφορᾶς, φησι·

20 Προσεύχεσθε, ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν ἐν χειμῶνι, μηδὲ ἐν σαββάτῳ.

21 Ἔσται γὰρ τότε θλῖψις μεγάλη, οἵα οὐκ ἐγένετο ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν, οὐδὲ οὐ μὴ γένηται. Ὁρᾷς ὅτι περὶ τοὺς Ιουδαίους ὁ λόγος αὐτοῦ, καὶ περὶ τὴν ἐκείνης καταλημφομένων κακῶν ἁμαρτάνεται; οὐ γὰρ δὴ Ⓖ ἀπόστολοι ἔμελλον σάββατον τηρεῖν, ἢ ἐκεῖ ἔσεσθαι, ἵνα οὐκ ἀσεβοῦσιν ταῦτα ἔπραξε. καὶ γὰρ ἔφθασε περιπεσόντες Ⓖ πλείους. εἰ δέ τις ἀπελείφθη, ἐν ἄλλοις τῆς οἰκουμένης διέτριβε μέρεσι τότε. ἁμαρτία ὃ μὴ χειμὼν, μηδὲ σαββάτου; χειμὼν μὲν, διὰ τὴν δυσχολίαν τὴν ἀπὸ τοῦ καιροῦ· σαββάτου δὲ, διὰ τὴν αὐθεντίαν τὴν ἀπὸ τοῦ νόμου. ὅπερ γὰρ φυγῆς χρεία, ἐν φυγῆς ἀνάγκης, οὕτω δὲ ἐν σαββάτῳ Ιουδαῖοι τότε φεύγειν ἐτόλμων διὰ Ⓦ νόμου, οὕτω ἂν ἐν χειμῶνι ὃ τοιοῦτον εὐχεσθαι ἐῶ, διὰ τοῦτο προσεύχεσθε, φησιν. ἔσται γὰρ τότε θλῖψις, οἵα οὐ γέγονε πώποτε, οὐδὲ οὐ μὴ γένηται. ἐν μή τις νομίσῃ τοῦτο ἀπολογικῶς εἰρῆσθαι· ἀλλ' ὀντως τοῖς Ιωσήπου συγγράμμασι, μανθανέτω τὴν εἰρημένων τὸν ἀληθείαν. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνο ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν, ὅτι πιστὸς ὢν ὁ ἀνθρωπος εἰς ὃ συγκεῖσθαι τὰ εἰρημένα ἐξώκεισεν τὸν παγγράφειν. ἐν γὰρ ἐν Ιουδαῖος ἦν, ἐν σφόδρα Ιουδαῖος, καὶ ζηλωτὴς ἐν τῆς μετὰ τὸν Χριστοῦ πρεσβείας. τί οὖν φησιν; ὅτι πᾶς εἰκὸς παγγράφειν τὰ δεινὰ, καὶ πόλεμος οὐδεὶς οὐδέποτε τοιοῦτος ὃ οἱονοῦν ἔθνος κατέλαβε. τοσοῦτος γὰρ ἦν ὁ λιμὸς, ὡς αὐτὰς ταῖς μητράσι πεινάσαι τοὺς) τὸν παιδοφαγίαν, ἐν ὑπὸ τούτου πολέμους γίνεσθαι, πολλοὺς δὲ ἐν νεκροὺς θνομένους κεῖσθαι ἀναρρήγνυσθαι τὰ γαστέρας ἔφη. ἡδέως αὖ οὖν ἐεσίμιλον Ιουδαίους πόθεν ὕστερος θηλαστὸς ὀργὴ καὶ ἀφόρητος ἦλθεν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ πασῶν τῶν ἔμπροσθεν γενομένων,

ιων, οὐκ ἐν Ιουδαίᾳ μόνον, ἀλλὰ πάντα χοῦ τῆς οἰκουμένης χαλεπωτέρα; οὐκ ἔνδηλον ὅτι
διὰ τὸ σαυτοῦ τόλμημα καὶ τὴν ἀπόφασιν ταύτην; ἅπαντες εἶπον αὐτῇ, καὶ μὴ
πάντων ἡ τοῦ παντὸς αὐτὴ ἡ τῶν προαγμάτων ἀλήθεια. ἴδε δέ μοι τὴν ὑπερβολὴν τῆς κα-
κίας, ὅταν μηδὲ τοὺς Ⓦ ἐμπροσθεν μόνον χρόνον πολλαπλάσια χαλεπωτέρα φαίνῃ),
5 ἀλλὰ καὶ τοὺς Ⓦ ὑπὸτα ἅπαντα. οὔτε γὰρ ἐν τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ, ὅτι ἐν ᾧ χρόνῳ πάν-
των ἡμαρτάνετο, οὔτε ἐσομένῳ δυνήσεταί τις εἰπεῖν τοιαῦτα [κακὰ] γεγονέναι. καὶ μάλα εἰκότως. οὐδὲ γὰρ ἐπολέμησέ τις πώποτε, οὐ τῶν νῦν ταῦτα, πόλεμον οὕτω πολλοὺς φονεύσαντα καὶ φειδομένους. διὸ τοῦτό φησιν, ἔσται θλῖψις οἵα οὐκ ἐγένετο, οὐδὲ μὴ γένηται.

10 22 Καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ. διὰ δὲ
τοὺς ἐκλεκτοὺς, κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι. Ἀπὸ τούτων δείκνυσιν αὐτοὺς χα-
λεπωτέρους ὑμφείας ἀξίας οὔσας τῆς Ἱερεμίου, ἡμέρας τινὰς λέγων τὰς τοῦ πολέμου καὶ τῆς πολιορκίας ἐκείνης. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· Εἰ ὑπερπλέον ἐκρατήσει, φησὶν, ὁ πόλεμος Ρω-
μαίων ὁ κατὰ τῆς πόλεως, ἅπαντες ἂν ἀπώλοντο Ιουδαῖοι (πᾶσα γὰρ σὰρξ [ἐν αὐτῷ] τὸν
15 Ιουδαϊκὸν λέγει) καὶ Ⓐ ἔξω καὶ Ⓐ ἔνδον. οὐ γὰρ δὴ μόνον τοῖς ἐν Ιουδαίᾳ ἐπολέμουν, ἀλ-
λὰ καὶ τοὺν πάντα χοῦ διεσπαρμένους ἀπεκήρυττόν τε καὶ ἠλαύνουν διὰ τὸ πάντας ἐκείνους μῖσος. Πῶς οὖν σώζονται φησι τοὺς ἐκλεκτούς; τοὺς πιστούς, τοὺς ἐν μέσοις ἀπειλημμένους αὐλοῖς. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν Ⓐ Ιουδαῖοι, ὅτι διὰ τὸ κήρυγμα καὶ τὸ παροσκευάσαι Ⓦ Χριστὸν ταῦτα γέγονε τὰ κακὰ, δείκνυσιν ὅτι καὶ μόνοι Ⓐ πιστοὶ τούτων αὐτοῖς οὐκ ἐγένοντο αἴτιοι· ἀλλ' ὅτι, εἰ μὴ
10 ἐκεῖνοι ἦσαν, παρῆρίζον ἂν ἀπώλοντο ἅπαντες. Εἰ γὰρ χωρήσειν ὁ Θεὸς ἐκπαθῶν Ⓦ πόλεμον, οὐδ' ἂν λείψανον ἔμεινεν Ιουδαίων· ἀλλ' ἵνα μὴ χωραπόλωνται) τοῖς ἀπίστοις Ιου-
δαίοις Ⓐ ἐξ αὐτῶν γινόμενοι πιστοὶ, ταχέως κατέλυσε τὸν πόλεμον, καὶ πέρας ἔδωκε τοῦ πολέμου. διὰ τοῦτό φησι, διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι. ταῦτα γὰρ ἔλεγε, καταλιμπάνων παρρησίαν τοῖς ἐν μέσῳ ἀπειλημμένοις αὐτῷ ἐκ διόδου διαπεῦσαι, ἵνα μὴ φοβῶνται, ὡς χωραπολούμενοι. εἰ γὰρ ἐκόλουν τοσαύτην τὴν πιστῶν ἡ παρουσία, ὡς δι' αὐλοῦ ἐκ ἑτέρας σώζεσθαι, καὶ τῶν ἀπίστων ἔτι μένειν λείψανα Ιουδαίων διὰ χριστιανούς, πό-
σοι ἂν ᾧ χαίρῳ τῶν σφαγῶν ἢ τιμή; ὥστε οὐδὲν ἐκ παρέμελλεν μὴ ἀλγεῖν ὅτι τοῖς οἰ-
κείοις κινδύνοις· ὅπου γε ἐκεῖνοι ταῦτα πάσχουσι, ἐκ ἑπ' ἀλλοτρίοις κέρδεσι, ἀλλ' ὅτι χαλκῷ τῆς ἑαυτῶν κεφαλῆς. οὐ παρεμυθεῖτο ἂν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπῆγε τῶν Ιουδαϊκῶν ἐθῶν λοιπὸν λοι-
30 μαινόντως καὶ ἀνυποπτώτως. Εἰ γὰρ οὐκ ἔσται μεταβολὴ λοιπὸν, φησὶν ὁ ναὸς ἑστώς), ἔνδηλον ὅτι καὶ ὁ νόμος παυσθήσεται). ἀλλὰ φανερῶς μὲν τοῦτο οὐκ εἶπε· διὰ δὲ τῆς παντελοῦς αὐτῶν ἀπωλείας τοῦτο ἠνίξατο· φανερῶς δὲ οὐκ εἶπεν, ἵνα μὴ παροξυνθῇ. διὸ καὶ ἀφορμὴν παρηγυμνώσας εἰς τὸ μέλλον ἐπέβαλε λόγον· ἀλλὰ παλαίσας παρῶν τὴν πόλιν εἰς ἀνάγκην αὐτοὺς κατέστησε τῆς τοῦ προδείξεως τῶν λίθων καὶ τῆς ἐρωτήσε-
35 ως, ἵνα ὡς αὐτοῖς ἀποκρινόμενος παρὰ τὴν ἐρώτησιν ἅπαντα παραφωνήσῃ τὰ μέλλοντα. σὺ δέ μοι σκόπει τὸ πνεύματος οἰκονομίαν, ὅτι τούτων οὐδὲν ἔγραψεν Ιωάννης, ἵνα μὴ δόξῃ ἐξ αὐτῆς τῶν γεγονότων τῆς ἱστορίας γράφειν (καὶ γὰρ καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν ἔζη χρόνον πολύν) ἀλλ' ὡς περὶ τῆς ἁλώσεως ἀποβαινόντες, καὶ μηδὲν τούτων ἐωρακότες αὐτοὶ γράφουσιν, ὥστε πάντα χόθεν προλαμπτέον τῆς παρρήσεως τὴν ἰσχύν.

40 23 Τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ἰδοὺ ὧδε ὁ Χριστὸς, ἢ ὧδε, μὴ πιστεύσητε.

24 Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσι σημεῖα καὶ τέρατα, ὥ-
στε πλανῆσαι, εἰ δυνατὸν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.

25 Ἰδοὺ προεῖρηκα ὑμῖν. 26 Ἐάν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν, ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ, μὴ
ἐξέλθητε· ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμιείοις, μὴ πιστεύσητε.

27 Ὥσπερ

27 Ωσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

28 Οπου γὰρ ἂν ᾖ τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ ἀετοί. Πληρώσας τὰ περὶ Ιερουσολύμων, εἰς τὴν ἀοίδιμον λοιπὸν μεταβαίνει προοίσιμα, καὶ λέγει αὐτοῖς τὰ σημεῖα, οὐκ ἐκείνοις χρήσιμα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν καὶ τοῖς μετ' ἡμᾶς ἐσομένοις πᾶσι. τότε, πότε; ὅταν, ὁ πολλάκις εἶπον, καὶ τῆς ἀκολουθίας ὄντι τοῦ χωρίου τὴν ἔμπροσθεν εἰρημένων. τότε· ὅπου γὰρ ἐθέλουσιν ἐκεῖνοι ἐβούλετο εἰπεῖν, ἐπήγαγεν, εὐθέως μετὰ τὴν θλῖψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων· ἐκεῖνα δὲ οὐκ ἦν πάντα, ἀλλὰ τὸ τότε, οὐ τὰ μετὰ ταῦτα εὐθέως δηλοῖ, ἀλλὰ τὸ ἐν τῷ χρόνῳ, ᾧ μέλλει ταῦτα γίνεσθαι ἅπερ ἔμπροσθεν λέγων. οὕτω καὶ ὅταν λέγῃ, ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις τελευτᾷ Ἰωάννης ὁ βαπτιστής, οὐ πάντως εὐθέως λέγει χρόνον, ἀλλὰ πολλὰ μετὰ ἔτη, πάντως χρόνον, καθ' ὃν ταῦτα ἐγένετο ἅπερ ἀρτίως ἔμπροσθεν. καὶ γὰρ περὶ τῆς γλυπτῆς εἰκόνος διαλεχθεὶς τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τῆς τῶν μάγων προοίσιας, καὶ τῆς παλαιστῆς Ηρῴδου, εὐθέως φησίν· Εν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις τελευτᾷ Ἰωάννης ὁ βαπτιστής, χρόνοι τεσσαράκοντα μεταξὺ γέγονεν ἔτη. ἀλλ' ἔθος τοῦτο τῇ γραφῇ τούτῳ κεχρῆσθαι τῆς ἱστορίας τοῦ δρόμου. οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, τὸν μέσον ἅπαντα χρόνον προλαβὼν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῶν Ιεροσολύμων, ἕως τῆς παρουσίας τῆς συντελείας, λέγει ὀλίγῳ πρὸ τῆς συντελείας. Ὅτι οὖν ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, φησὶν, ἰδοὺ ὧδε ὁ Χριστός, ἢ ὧδε, μὴ πιστεύσητε. πῶς ἀπὸ τοῦ τόπου αὐτοὺς ἀσφαλίζεται, λέγων τὰ ἰδιώματα τῆς αὐτοῦ παρουσίας τῆς δευτέρας, καὶ τὰ τῶν πλανώντων δείγματα. οὐ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τῆς πρώτης ἐν Βηθλεὲμ ἐφάνη, καὶ ἐν γωνίᾳ μικρᾷ τῆς οἰκουμένης, καὶ οὐδενὸς εἰδότος ἐξ ἀρχῆς, οὕτω καὶ τότε φησίν· ἀλλὰ φανερῶς καὶ μετὰ πάσης ἀσφαλείας, ὡς μὴ δεῖσθαι τοῦ ταῦτα ἀπαγγέλλοντος. οὐ μικρὸν δὲ τοῦτο σημεῖον τοῦ μὴ λανθανόντως παραγίνεσθαι. σκόπει δὲ πῶς καὶ ταῦτα ἐνδείκνυται πρὸς πολέμους ἀγαλέους (τὰ γὰρ περὶ τῆς προοίσιας αὐτοῦ διθυραμβικῆς λόγοι) ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἀπατᾶν ὑπεχειρούντων. καὶ μὴ γάρ ὅτι τοὺς ἀποστόλους τοὺς πολλοὺς ἠπάτων, (ἐλεύσονται) γάρ, φησι, καὶ ἀπατήσουσι πολλούς) καὶ ὅτι τοὺς δευτέρους αὐτοῦ προοίσιας, οἱ καὶ ἐκείνων ἔσονται παρόντες. δώσουσι γάρ, φησι, σημεῖα καὶ τέρατα, ὡς πλανῆσαι, εἰ δυνατὸν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. ἐνταῦθα καὶ ἀντίχριστον φησι, καὶ δείκνυσι πηνικαῦτα καὶ ἀναφανησόμενον αὐτοῦ· πρὸς δὲ καὶ Παῦλός φησιν οὕτω. καλέσας γὰρ αὐτὸν ἄνθρωπον ἁμαρτίας καὶ υἱὸν ἀπωλείας, ἐπήγαγε· Οὗ ἐστιν ἡ παρουσία κατ' ἐνέργειαν τοῦ Σατανᾶ, ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημείοις καὶ τέρασι ψεύδους, καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ τῆς ἀδικίας καὶ τοῖς ἀπολλυμένοις. καὶ πῶς ἀσφαλίζεται. μὴ ἐξέλθητε, φησὶν, εἰς τὴν ἔρημον, μὴ εἰσέλθητε εἰς τὰ ταμεῖα· οὐκ εἶπεν, ἀπέλθητε καὶ μὴ πιστεύσητε· ἀλλὰ μὴ εἰσέλθητε, μηδὲ ἐξέλθητε. καὶ γὰρ πολλὴ τότε ἡ ἀπάτη, διὰ τὸ καὶ σημεῖα γίνεσθαι ἀπάτης. εἰ μὴ πίστιν πῶς ἐκφυγεῖν δυνατόν, οἷς ὅτι ἐν τούτῳ, λέγει πῶς καὶ αὐτός. πῶς οὖν αὐτός; ὥσπερ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ὅπου γὰρ ἂν ᾖ τὸ πτῶμα, ἐκεῖ καὶ οἱ ἀετοί. πῶς οὖν ἡ ἀστραπὴ φαίνεται, καὶ ἔδηται ἀπαγγέλλοντος, καὶ δεῖται κήρυκος, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν οἰκίαις καὶ θαλάμοις, καὶ τοῖς ἐν θαλάμοις ἐν ἀκαριαίᾳ ῥοπῇ καὶ τὴν οἰκουμένην δείκνυσι) πᾶσι. οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία ἐκείνη, ὁμοῦ πάντα καὶ φανερῶς ἐν τῷ ἐκλάμψαι τῆς δόξης. λέγει δὲ καὶ ἕτερον σημεῖον· ὅπου τὸ πτῶμα, ἐκεῖ καὶ οἱ ἀετοί· τὸ πλῆθος τῶν ἀγγέλων, τῶν μυρίων, τῶν ἀγίων ἀπάντων δηλῶν. Εἶτα λέγει θαύματα φοβερά. Ἵνα δὲ ὅτι τὰ θαύματα;

29 Εὐθέως μετὰ τὴν θλῖψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, φησὶν, ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται.

Θλῖψιν ποίαν λέγει ἡμερῶν; ἢ ἀντιχρίστου καὶ τῶν ψευδοπροφητῶν. θλῖψις γὰρ πάντως ἔσται μεγάλη, τοσούτων ὄντων τῶν ἀπατώντων· ἀλλ' οὐκ ἐκτενὴς εἰς χρόνου μῆκος. Εἰ γὰρ ὁ Ιουδαϊκὸς πόλεμος διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἐκολοβώθη, πολλῷ μᾶλλον οὗτος ὁ πειρασμὸς συναλήσεται

συςαλήσεται ἀλλὰ τοῦ αὐλοῦ τούτου. ἀλλ' ἆρα τὸ οὐκ εἶπε, μὴ πλεῖον θλίψει, ἀλλ' βίᾳ καὶ μὴ πλείονα τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται). ὁμοῦ γὰρ ἅπαντα γίνεται. οἱ τε γὰρ ψευδοπροφῆται καὶ ⓐ ψευδαδελφοὶ θορυβήσουσι τοὺς ἐκλεκτοὺς, καὶ βίᾳ αὐτοὺς πρὸς ἑαυτοὺς ἕλκουσι. ἐν γὰρ τῷ μικρὸν τότε μέλλει κατέχειν ἡ ἔκκλησία τὸν οἰκουμενικόν. πῶς οὖν ἀφαιρεθήσεται; μετὰ ἡμιμαπτοῦς ὀλίγης λοιπὸν ταύτης τῆς κλίσεως. ἐν γὰρ ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται), οὐκ ἀφανιζόμενος, ἀλλὰ νικώμενος τῇ φωτὶ τῆς παρουσίας αὐτοῦ. Καὶ τὰ ἄστρα πεσοῦνται.

Τίς γὰρ αὐτῶν ὅτι χρεία λοιπὸν, νυκτὸς οὐκ οὔσης; Καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται). Καὶ μάλα εἰκότως, ὁρῶσαι τοσαύτην μεταβολὴν γινομένην. εἰ γὰρ ὅτε ἐλύετο τὰ ἄστρα, ἵνα τὰς ἐφεξῆς ἐξαγάγωσιν (ὅτι γὰρ ἐλύετο τὰ ἄστρα, πᾶσαι μέν, φησι, τῷ φωτὶ μεγάλῃ πάντες ἄγγελοι) πολλῷ μᾶλλον ὁρῶντες πάντα μεταῤῥυθμιζόμενα, καὶ τὸν δεσπότην αὐτῶν διδόντας βάθρα, καὶ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν φόβου παντὸς μείζονι δικαστηρίῳ, καὶ τοὺς ἐκ τοῦ Ἀδὰμ μέχρι τῆς αὐτοῦ παρουσίας ἡμιμόρους λόγου ἀπαιτουμένους ἀπαραίτητον ὑπόθεσιν, πῶς οὐ φρίξουσι καὶ σαλευθήσονται; Ιω. λυ. ζ. β.

30 Τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ· Τουτέστιν, ὁ ἥλιος τοῦ υἱοῦ φανερώτερος ὤν, εἶτα σκότος μὴ σκοτίζειν καὶ κρύπτεται, οὕτω φανεῖ), οὐκ ἀφανεῖς, εἰ μὴ πολλῷ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων φανερώτερος ἔσῃ. τίνος οὖν ἕνεκεν τὸ σημεῖον τοῦτο φανεῖ); ὥστε ἐκ τοσούτου πολλοὺς ὀπτασιασθῆναι τὴν τῶν Ἰουδαίων ἀναισχυντίαν. καὶ γὰρ δίκαιόν μοι μέγιστον ἔχων ⓦ φανεῖσι, οὕτω πάντας εἰς σκότος τὸ δικαστήριον ὁ Χριστὸς, οὐχὶ τοὺς αὐμάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ ⓦ θαλάττης τὴν ἐπονείδιστον δικήν.

Τότε κόψονται) αἱ φυλαί. Οὐ γὰρ χρεία κατηγορίας, ὅταν ἴδωσι ⓦ φανόν. κόψονται, ὅτι ἀπροσδοκήτως, οὐδὲ ὠφελήσαι, ὅτι ἐφανῶς ὃν παροξύνουσαν ἔδει. Εἶδες πῶς ἀνέγραψε τὴν προφητείαν αὐτοῦ φοβερὰς; πῶς λύσῃσι τὰ φρονήματα τῶν μαθητῶν; ὅρα τι τοῦτο παρέτεινε τὰ λυπηρὰ ὑμῖν, ἵνα τότε τὰ χρηστὰ, ἵνα καὶ ταύτῃ αὐτοὺς παραμυθήσηται καὶ ἀναπαύσῃ. καὶ ἐπεὶ τὸ πάθος ἦν αὐτοῖς ἀνυπομόνητον πάλιν καὶ τῆς ἀναστάσεως, καὶ μᾶλλον λαμπροτέρου τοῦ φήματος μέμνηται τοῦ φανοῦ, ὥστε μὴ ἀσχημονεῖσθαι αὐτοὺς, μήτε ὀδυνᾶσθαι, ὅπουγε αὐτὸ σημείου τότε ἔρχεται παρουσία αὐτοῦ ἄλλως δὲ φησιν, Ὅτι ὄψονται) εἰς ὃν ἐξεκέντησαν. ἆρα δὲ τοῦτο κόψονται) αἱ φυλαὶ, ἰδοῦσαι ὅτι οὐκ ἐκείνος ἐστιν. ὅπου γὰρ καὶ φανοῦ ἀνέμενον, παρεστήκει ὅτι ὄψονται ⓦ ὃν τοῦ αὐθέντου ἐρχόμενον, οὐκ ἐπὶ ὅτι τοῦ φανοῦ, ἀλλ' ἐπὶ τῷ νεφέλαι καὶ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. μὴ γὰρ ὅπου τὸν φανὸν ἤκουσας, φησι, νομίσῃς πάλιν σκυθρωπόν τι) τι (μὴ γὰρ δυνάμεως ἔχει καὶ δόξης πολλῆς) φέρει δὲ αὐτὸν, ἵνα αὐτοῖς ἀπείπῃ τὰς αὐτῶν γένηται καὶ ἁμαρτίας. ὥσπερ γὰρ εἴ τις λίθῳ πλήττοι, αὐτὸν ὑπιδίξῃ ⓦ λίθον, καὶ τὰ ἱμάτια ῥήσσομεν. καὶ τὸ νεφέλη ἔρχεται ὡς ἀνελήφθη· καὶ τοῦτο ὁρῶσαι θρηνοῦσιν αἱ φυλαί. ἀλλὰ τοι μέχρι θρήνων ἔσονται αὐτοῖς τὰ δεινὰ, ἀλλ' ὁ μὲν θρῆνος ἔσται, ἵνα οἰκτον τὸν ὕπνον ἐξενέγκωσι δὲ ἑαυτοὺς καταδικάσωσι τότε ἢ πάλιν Ζαχ. ιβ. ι. Ιω. ιθ. λζ.

31 Ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος μεγάλης, καὶ ἐπισυνάξουσι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν.

Ὅταν γὰρ τοῦτο ἀκούσῃς, σπεύσει τὴν μνήσασαν τὸν κόλασιν. οὐδὲ γὰρ ἐκείνων δώσουσι τὸν δίκαιον μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦτον. καὶ ὥσπερ ἀνωτέρω ἔλεγον, ὅτι ἐρῶσι, βλασφημοῦσι ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου· ὅτων οὖν τοῦτο, ὅτι κόψονται. ὅπου γὰρ πολέμων αὐτοῖς διελέχθη χαλεπῶν, ἵνα μάθωσιν, ὅτι μὴ τὸν τοῦτο δεινὸν καὶ τὰ ἐκεῖ αὐτοῦ διαμένει βασιλεία, καὶ κατοικοῦσιν εἰσάγει, καὶ χωριζομένους τῶν ἐκλεκτῶν καὶ μένειν παραδιδομένους· καὶ πάλιν τοὺς μαθητὰς διεγείρων καὶ δεικνὺς, ὅσων μὲν ἀπαλλαγήσονται δεινῶν, ὅσων δὲ ἀπολαύσονται ἀγαθῶν. καὶ διὰ ποῖα δὴ ἀγγέλων αὐτοῖς καλεῖ, οὕτω φανερῶς ἐρχόμενος;

α.Θεσ.δ.ι. σ. μθμος; ὑμᾶς δ' αὐλοὶς ἡ ζεύτη. ὁ ἡ Παῦλος, Οτι ἁρπαγήσονται ὁ νεφέλαις, λέγ. Εἶπε ἡ ὃ τοῦτο, ὅτε τὸ αἰσχύσεως διελείπετο αὐλοῖς. Αυτὸς γὰρ, φησι, ὁ Κύριος καταβήσεται ἀπ' ὑράνου ὁ κελεύσματι, ὁ φωνῇ ἀρχαγγέλου. ὥστε ἀναστάντας μὴ συλλέξουσι ἄγγελοι, συλλεγήσεσθαι ἡ ἁρπάσουσι αἱ νεφέλαι, ἡ ταῦτα πρότερα ὁ ἀκμὴ αἰῶνος ἦν, ὁ ἀτιμία. ὑ γὰρ δὴ αὐλοὺς μόνον μθμῶν καλεῖ, ἀλλ' αὐτὸς ἔρχεται ὁ σάλπιγξ. ἡ τί βούλεται ἡ αἱ σάλπιγγες ἡ ἡ ἠχώ; τοὺς ἀγαπᾶσι, τοὺς εὐφροσύνην, τοὺς τὰ τῶν γεωμένων ἐκπλήξεως, τοὺς ὀδυνῶν τὰ ἀπολιμπανομένων.

ΗΘΙΚΟΝ Οἴμοι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς φοβερᾶς. δίοι ἡμᾶς χαίρειν ὅταν ταῦτα ἀκούσμθμ. "ἀλλ' ἀληθεύομθμ καὶ καταφῶς ἐσμεν[καὶ σκυθρωπάζομεν.]" ἡ μόνος ἐγὼ ταῦτα πάσχω· ὑμεῖς ἡ χαίρετε ὁ τῇ τούτων ἀκροάσει; ὡς ἔμοιγε καὶ φρίκη τις ὑπαφίσταται λεγομθμων τούτων, καὶ πικρὸν ὀδύρομαι, καὶ ὁλ βαθυπάτης σπαράζω καρδίας. οὐδὲν γὰρ τούτων τοῖς ἐμοί· ἀλλ' ἐκείνοις τοῖς μὴ ζῶσι λειφθεῖσι, τοῖς τοῖς ζῶσι πρόθυμοις, τοῖς τοῖς καταχώσασι τὸ ζῶν θάνατον ὅπερ ἔλαβε, τοῖς τοῖς πονηροῖς δούλοις. Διὰ ταῦτα δακρύω, ὅσης δόξης ἐκπεσεῖν μέλλομθμ, ὅσης ἐλπίδος ἀγαθοῦ, ἡ τῶν δικαίων καὶ ἐνδίκως ἡ ἐνδίκως ἀεί, ἵνα μὴ μακρὰν ἀπουδάσωμθμ. Εἰ μὲν γὰρ πόνος πολὺς ἦν ὁ "νόμοι βαρεῖς, ἔδει μὲ ἡ ὑπὲρ πάντα ποιεῖν· πολὺ δὲ καὶ τοῦτο φασὶν ὅσα ἐδέχεσθε ἔγκλημα πολλοὶ τῶν ῥαθύμων, ψυχρὸν μὲ, ἐδέχεσθε δὲ οὐκ ἔχοντα τὸ ὑπερβολὴν τῶν ὑπερβαλλόντων, ἡ ὅτι μέγας ὁ πόνος, ἡ ἀπειρος ὁ χρόνος, ἡ ἀφόρητον τὸ φορτίον· ἐπεὶ ἡ οὐδὲν τοιοῦτόν ἐστι προσκαλεῖσθαι, ὅπερ μάλιστα τῆς χαίρειν ἡμᾶς ὑκ ἦν ἀφαιρούμενον μέλλει κύριος ἐκβάλλειν, ὅταν δέξηται μικρὸν ῥοπὴν καὶ ὀλίγον ἱδρῶτα ὁ ὑράνιον ὥρθμ ἀπολωλεκότες ἡ τὰ ἀπόῤῥητα ἀγαθά. καὶ γὰρ καὶ ὁ χρόνος βραχὺς, καὶ ὁ πόνος ὀλίγος· ἡ ὅμως ἐκλελύμεθα, ἡ ἀναπεπλήκαμθμ. τὸ γῆ ἀγαπᾶν, ἡ τὸ οὐρανοῖς ὁ τρύφημος· ὑπὸ αἰῶνος κολάζει, ἡ ὑπὸ Θεοῦ ἡμᾶς· τὸ δύο ἡμέραις πτέρναις, ἡ εἰς ἀπείρους αἰῶνας τοῖς βασιλεῖα· τὸ φθαρτῷ σώματι ἡ πάλιν, ὁ τὸ ἀφθάρτῳ" ἡ ἡμᾶν. ἡ χρεὼν ἡ τοῦτον καιρὸν λογίζεσθαι χρὴ, ὅτι καὶ μὴ Διὰ Χριστὸν ἐλώμεθά ἵα παθεῖν τῶν ὀδυνηρῶν, ἀνάδην αὐτὰ ἡ ἄλλως ὑπομένειν πόνους. οὐδὲ γὰρ δὴ Διὰ Χριστὸν μὴ ἀπῆτεν, ἀβάπτος ἔσῃ· οὐδὲ δὴ ὅτι Χριστὸν μὴ ῥίψῃς τὰ χρήματα, ἔχων αὐτὰ ἀπελθεῖν. ταῦτα ἀπαιτεῖ τοῦτό σε, ἃ ἡ μὴ ἀπαιτῶντος δώσεις Διὰ ὃ ἦπτος εἶ). ταῦτά σε βούλεται ποιῆσαι σῇ γνώμῃ, ἃ καὶ ἀνάγκη σε δεῖ ποιῆσαι. ποσῶν ἡ ἀπαιτεῖ τοσοῦτον μόνον, ὃ δὲ αὐτὸν γίνεται· ὡς ὄφελε συμβαίνων ταῦτα ὁ πρόθυμον, ἡ ἀπὸ τῆς φύσει ἀνάγκης ἦν. εἶδες πῶς βύκολος ὁ ἀγών; ἃ πάντως, φησὶ, ἀνάγκη σε παθεῖν, ἐλῦ παθῇν δι' ἐμέ· τοῦτο προσκείσθω μόνον, καὶ ἀρκούσαν ἔχω τὸ ἀγαθόν. ὃ ἑτέρῳ μέλλεις δωρεῖσθαι χρήσιον, τοῦτο δώρεισαι ἐμοί, καὶ ὅτι πλείονι καὶ ἀσφαλείᾳ μείζονι· ὃ ἑτέρῳ μέλλεις χαρίζεσθαι σῶμα, τοῦτο χαρίζου ἐμοί. καὶ γὰρ ὑπερβαίνω σε τοῦ πόνους ταῖς ἀντιδόσεσιν ἐκ πολλῆς τῆς περιουσίας. σὺ ἡ τὸ μὲ τοῖς ἄλλοις τὰ πλείονα πρόκειται προθυμίας, καὶ τὸ δωρεῖσθαι, καὶ τὸ ἀγοράζειν, καὶ τὸ χαρίζεσθαι· τὴ ἡ Χριστὸν μόνον πλέον ἀπάντων πρόκειται, καὶ ἀπείρως πλέον, τοῦτον ὑ χαλεπὸν ἦν. καὶ τίς ὁ τοσοῦτος πόλεμος; τίς ἡ τοσαύτη ἀπραξία; πολὺν λοιπὸν ἔξεις συγγνώμην καὶ ἀπολογίαν, οὐδὲ ἀφ' ὧν αἰ ἁμαρτίαι προστιμᾶς αἰ ἁμαρτίαν, ἀπὸ τούτων ἀνεχόμθμος τὴ Θεὸν προστιμῶσαν τοῦ αἰ ἁμαρτίαν; τί τῇ γῇ προσκλίνεις τὸ ἄνω βλέπειν; δὸς τῇ ἐμῇ χειρί, φησὶν. ὑ δοκεῖ σοι τῆς γῆς ἀξιοπιστότερος εἶ) ὁ τῆς γῆς δεσπότης; ἐκεῖνο μὲν καταβληθὲν ἀπολεῖται, πολλάκις ἡ οὐδὲ ὕστερον· "σὺ ἡ ἡ μισθοὺς σοι ἀποδίδωσι τῆς φυλακῆς. ἡ γὰρ σφόδρα ἡμῶν ἐρᾷ. Διὰ τοῦτο καὶ δίκαιος ἦλθε, ἕτοιμος· καὶ αὐτὸς ἀπαιτεῖ, καὶ οἰκοδομῆσαι ἦλθε, ἵνα σε τοῖς ἐαυτοῦ, ὁ τοῖς ἐμοῖς, λέγῃ, οἰκοδόμει. "τί τρέχεις τοῖς [οὖν] πόνοις; τοῖς δὲ δεσπότοις οὐκ ὑπολογίσασθαι; δράμε τοῖς τὸ Θεοῦ, τὸ ἡ ὑπὲρ μακρὰν

μικρῶν μεγάλα σοι πρέχοντα πρεσβύματα. Ἀλλ' ὅμως σοὶ ταῦτα ἀκούοντες ἀπελθώμεθα, ἀλλ' ἔνθα μάχαι καὶ πόλεμοι, καὶ παγκρατία, καὶ δίκη, καὶ συκοφαντίαι, ἐκεῖ παρῶμεν. Ἆρ' οὖν καὶ δικαίως ἡμᾶς ἀποστρέφεται καὶ κολάζει, ὅταν εἰς πόντα ἡμῖν ἑαυτὸν πρέχῃ, ἡμεῖς δὲ αὖ πείθωμεν; "πόντε που δῆλον. Εἶτα οὖν καλλωπίζεσθαι θέλεις, φησί, τὰ ἐμὰ κοσμήματα· εἶτε ὁπλισάσθω, τὰ ἐμὰ ὅπλα· εἴτε σὸ δύσασθαι, "τὸ ἱμάτιον τὸ ἐμόν· εἶτε τραφῆναι, τὴν τράπεζαν τὴν ἐμήν· εἴτε ὁδῦσαι, τὸν χιτῶνα τὸν ἐμόν· εἴτε κληρονομῆσαι, τὴν κληρονομίαν τὴν ἐμήν· εἶτε εἰς πατρίδα εἰσελθεῖν, εἰς τὴν πόλιν, ἧς τοιχίτης καὶ δημιουργὸς ἐγώ· εἶτε οἰκοδομῆσαι οἰκίαν, σὸν τὴν σκηνάς τὰς ἐμάς. ἐγὼ γὰρ ὧν δίδωμι σὺ ἀπαιτῶ σε μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ταῦτα μαθεῖν σοι πρεσσοφείλω, ἀν' τοῖς ἐμοῖς χρήσασθαι βουληθῇς ἀκινδύνως. τί γὰρ τούτοις ἴσον ἡμῖν ἐστί; ἀν' τὴν φιλοπλουτίας; ἐγὼ πατήρ, ἐγὼ ἀδελφός, ἐγὼ νυμφίος, ἐγὼ οἰκία, ἐγὼ τροφός, ἐγὼ ἱμάτιον, ἐγὼ ῥίζα, ἐγὼ διαδόχος, πάντων ὅπερ ἀν' θέλῃς ἐγώ. μηδενὸς σὺ χρείαν καπάσῃς· ἐγὼ καὶ δουλεύσω. Ἦλθον γὰρ διακονῆσαι, οὐ διακονηθῆναι. ἐγὼ καὶ φίλος, καὶ μίσος, καὶ κεφαλή, καὶ ἀδελφός, καὶ ἀδελφή, καὶ μήτηρ, πάντα ἐγώ· μόνον οἰκείως ἔχε πρὸς ἐμέ. ἐγὼ πένης διὰ σέ, καὶ ἀλήτης διὰ σέ· ὑπὲρ σοῦ διὰ σέ· ὑπὲρ σοῦ διὰ σέ. Matth. x. xx.
ἀνὼ γὰρ σῶν σύντυχάνω τῷ πατρί, κἀκεῖ γὰρ σῶν πρεσβύτης πρὸς τὸν πατέρα. πάντα μοι σύ, καὶ ἀδελφός, καὶ συγκληρονόμος, καὶ φίλος, καὶ μίσος. τί πλέον θέλῃς; τί Ⓦ φιλοπλούτου ἀποστρέφῃ; Ἵνα τί κόσμῳ κάμνεις; τί εἰς πίθον ἀντλεῖς τετρημένον; τοῦτο γάρ ἐστιν, εἰς τὸν πρόσκαιρον βίον Ἑλληνιστρεῖς. τί εἰς πῦρ ξαίνεις; Ἵνα τί ἀέρι πυκτεύεις; τί εἰκῇ πρέχεις; οὐχὶ ἐκεῖσε τέχνη τέλος ἔχει; πάντε που δῆλον. Ἀλλ' ἔξεσί μοι καὶ σὺ τῆς βιωτικῆς ταύτης τὸ τέλος. Ἀλλ' οὐκ ἔχεις. Ματαιότης γὰρ ματαιοτήτων, καὶ πάντα ματαιότης. ἴσωμεν εἰς τὸν τάφον, δεῖξόν μοι τὸν πατέρα, δεῖξόν μοι τὴν γυναῖκα. ποῦ ὁ χρυσοῦς σὸ δεδυμένος ἱμάτια; ὁ ὅτε τῷ ἐλέφαντος καθήμενος; ὁ στρατόπεδα ἔχων; ὁ τὴν ζώνην; ἵν' τοὺς κήρυκας; ὁ τοὺς μὲ αὐλαρχῶν, τοὺς δὲ ἐμβάλλων εἰς δεσμωτήριον; ὁ ἀποκλείων ὃς ἐβούλετο, καὶ πάλιν ἀπαλλάττων ὃς ἤθελε; σοὶ δὲ ὁρᾷ πλὴν ὀστέων καὶ σποδὸς καὶ σκώληκες. πάντα ἐκεῖσε γῆ· πάντα ἐκεῖσε μῦθος· πάντα σκιὰ καὶ ὄναρ καὶ σκιὰ καὶ διήγημα ψιλὸν καὶ γραφή· μᾶλλον δὲ σοὶ γραφή. τὴν μὲν γραφὴν κἂν ἐν εἰκόνι ὁράσῃς· σπουδὴν δὲ, σοὶ εἰκόνα. καὶ ἔνθα μέλει τούτων τὰ δεινά. νυνὶ δὲ, τὰ μὲν τῆς ὑμῖν καὶ τῆς πενίας καὶ τῆς ἀσελγείας μέλει σκιᾶς, μέλει ῥημάτων· τὰ δὲ ἀπ' αὐτῶν, οὐκ ἔτι μέλει σκιᾶς καὶ ῥημάτων, ἀλλὰ μόνων καὶ ἀληθείας μᾶλλον δὲ ἡμῶν οὐκ, καὶ πᾶσιν ἔξεστι δῆλα· αἱ ἁρπαγαί, αἱ πλεονεξίαι, αἱ πορνεῖαι, αἱ μοιχεῖαι, τὰ μύρια δεινὰ τοῦτα οὐκ ἐν εἰκόνι οὐδὲ ἐν πίναξι, ἀλλὰ γεγραμμένα ἄνω καὶ ῥήματα καὶ πράγματα. ποίους οὖν ὀφθαλμοὺς τῶν Χριστοῦ ὀφθαλμοῖς; εἰ γὰρ πατέρα τις οὐκ ἂν ὑπέσχεν ἰδεῖν ζωγραφοῦντα ἑαυτὸν ἡμαρτηκότι εἰς αὐτὸν, Ⓦ πῶς μᾶλλον ἀπείρως φιλοτεχνοῦντα πῶς ἀντιβλέψομεν ὅτε; πῶς οἴσομεν; καὶ γὰρ προσκυσόμεθα ἐπὶ βήματι τοῦ Χριστοῦ, καὶ πάντων ἀκριβὴς ἔσται ἐξέτασις. Εἰ δέ τις ἀπιστεῖ τῇ μιμήσει χρίσει, ὅσα τὰ σώματα, τοὺς ἐν τοῖς δεσμωτηρίοις, τοὺς ἐν τοῖς μετάλλοις, τοὺς ἐν ταῖς χωρίαις, τοὺς δαιμονῶντας, τοὺς προσπαίοντας, τοὺς νόσοις αἰσχίστοις παλαίοντας, τοὺς πενίᾳ διηνεκῆ πυκτεύοντας, τοὺς λιμῷ συζῶντας, τοὺς πήθεσιν ἀνηκέστοις βεβαρημένους, τοὺς ἐν αἰχμαλωσίαις. οὐ γὰρ ἂν ὅντινα τούτων ἐπαθον νῦν, εἰ μὴ ἦν τοὺς ἄλλους ἀπαντᾶς τοὺς τοιαῦτα ἡμαρτηκότας ἔμελλεν ἀναμένειν ἡμέρα καὶ κόλασις. Εἰ δὲ μηδὲν σύνταθα ἐπέμειναν Ⓦ λοιποί, τοῦτο μὲν οὖν αὐτὸ σημεῖόν σε ποιῆσαι δεῖ, τὸ πάντας εἰ δέ τι μὴ τὴν σύνταθεν ἀπειθείαν. σοὶ γὰρ ἂν ἀπάντων ὁ αὐτὸς ὢν Θεὸς τοὺς μὲν ἐπεμωρώσατο, τοὺς δὲ ἀφῆκεν ἀπεμωρήτους, καὶ αὐτὰ ἢ καὶ χαλεπώτερα πεπλημμεληκότας, εἰ μή τινα ἔμελλεν οὐκ εἰς πεῖραν ἐπάγειν αὐτοῖς. Ἀπὸ τούτων τοίνυν τὸν λογισμὸν καὶ τὸν παραδειγμὸν καὶ ἡμᾶς παιδευσώμεθα ἑαυτοὺς, καὶ Ⓦ τῇ χρίσει πλησιοῦντες πιστεύσωμεν λοιποὶ καὶ βελτίους γενέσθω-

σαν, Exxl. a. a

σαν, ἵνα ἀξίως τῆς βασιλείας βιώσαντες σὺν αὐτῷ, καὶ τὰς μελλούσας ἡμῖν ἀφθαρσίας ἀπολαύσωμεν, καὶ τῶν αἰωνίων ἐπιτυχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ος'. 32 ΑΠΟ ΔΕ ΤΗΣ ΣΥΚΗΣ ΜΑΘΕΤΕ ΤΗΝ παραβολήν. ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς ἁπαλὸς γένηται, καὶ τὰ φύλλα ἐκφύῃ, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος. 33 Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα πάντα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.

ΕΠειδὴ εἶπεν, ὅτι οὐδέποτε μὴ τὴν θλῖψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, οὐδὲ ἢ τὸν ἐξήκοντα μῆνας ὅσον χρόνον, καὶ αὐτὴν κυρίως τὴν ἡμέραν ἐπιθυμοῦν Ἐβραίαν, διὰ τοῦτο καὶ τὸ παράδειγμα τίθησι τῆς συκῆς, δι- χλιε
νὴς ὅτι οὐ πολὺ τὸ μέσον, ἀλλ' ἐφεξῆς ἡ τῶν προῳσία ἀπαντήσεται· ὅθεν οὐ διὰ τῆς παραβολῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν μὴ ταῦτα λέξεων ἐδήλωσεν εἰπών· γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις. εἰκότως δὲ καὶ ἐπερώτησέ τι παραφυτεύει θέρος πνευματικὸν, καὶ γαλιλαίῳ κατ' ἐκείνῳ ἐσπέρᾳ τὴν ἡμέραν ἀπὸ τοῦ χειμῶνος τοῦ παρόντος τοῖς δικαίοις· τοῖς δὲ ἁμαρτωλοῖς τὸ ἐναντίον, χειμῶνα ἀπὸ θέρους· ὅπερ καὶ τοῖς ἑξῆς ἐδήλωσεν εἰπών, πυνθάνεται αὐτὴν ἐπιζητήσεσθαι τὴν ἡμέραν. ἡ δὲ διὰ τοῦτο ἡ μόνον τὸ τῆς συκῆς παθεῖν, ἵνα τὸ διάφορον δηλώσῃ (ἄξιον γὰρ καὶ ἑτέρως αὐτὸ παραδοῦναι) ἀλλ' ἵνα καὶ τοῦδε πιστώσηται τὸν λόγον οὕτως ἐκβησόμενον πάντως. ὥσπερ γὰρ τοῦτο ἀνάγκη ἦν), ἵνα καὶ ἐκεῖνο. καὶ γὰρ ὅπερ ἐν ἐκείνῃ τὸ πάντως ἐκβησόμενον λέγει, φυσικὴς ἀνάγκης ἐστὶ μέσον παραβαλεῖν, καὶ αὐτὸς, καὶ ὁ μακάριος Παῦλος αὐτὸν μι-
Ιωαν. ιβ. κδ. μούμενος. διὰ τοῦτο δὲ περὶ ἀναστάσεως διαλεγόμενός φησιν· Ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει. ὅθεν καὶ ὁ μακάριος Παῦλος παιδευθεὶς, τῷ αὐτῷ χρῆται νοήματι, Κορινθίοις περὶ
α. Κορ. ιε. λς. ἀναστάσεως διαλεγόμενος. Ἄφρων γὰρ, φησὶ, σὺ, ὃ σπείρεις οὐ ζωοποιεῖται, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ. εἶτα ἵνα μὴ ταχέως ἐπ' αὐτῇ πάλιν ἔλθωσι καὶ ἐρωτήσωσι, πότε, εἰς μυστήριον αὐτοὺς εἰσάγει τῶν μελλόντων, λέγων·

34 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν ταῦτα πάντα γένηται.

Ταῦτα πάντα, ποῖα, εἰπέ μοι; τὰ τῆς Ἱερουσαλὴμ τὰ τῆς πολέμου τὰ τῆς λιμοῦ τὰ τῆς λοιμοῦ· τὰ τῶν σεισμῶν· τὰ τῶν ψευδοχρίστων· τὰ τῶν ψευδοπροφητῶν· ὃ πάντα μὲν ἀσαφῶς ὁ εὐαγγελιστὴς· τὰ μὲν σαφῶς· τὰς ταραχὰς· τὰ ἄλλα πάντα, ἅπερ εἰρήκαμεν μέχρι τῆς αὐτῆς προῳσίας συμβησόμενα. πῶς οὖν, φησὶν, εἶπεν, ἡ γενεὰ αὕτη; ὑ περὶ τῆς τότε λέγει, χλιδ
ἀλλὰ περὶ τῆς τῶν πιστῶν. οἶδε γὰρ γενεὰν οὐκ ἀπὸ χρόνων χαρακτηρίζειν μόνον, ἀλλὰ καὶ
Ψαλμ. κγ. ε. ἀπὸ τρόπου θρησκείας καὶ πολιτείας· ὡς ὅταν λέγῃ· Αὕτη ἡ γενεὰ ζητούντων τὸν Κύριον. ὅπερ οὖν καὶ νῦν ἔλεγε· δεῖ γὰρ πάντα γενέσθαι· καὶ πάλιν, κηρυχθήσεται τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο τοῦτο καὶ σὺν τοῖς ταῦτα δηλοῖ λέγων, ὅτι πάντως ἐκβήσεται ταῦτα ταῦτα, καὶ μένει ἡ γενεὰ τοῦ πιστῶν σὺν τῇ εἰρημένῃ διαφθορᾷ. ἀλλὰ καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ἀπόλεται, καὶ τὸ πλέον τῶν Ἰουδαίων ἀφανισθήσεται· ταύτης δὲ σὺν πείσεται, ὑ λιμὸς, οὐ λοιμὸς, οὐ σεισμὸς, οὐχ αἱ τῶν πολέμων ταραχαὶ, οὐ ψευδόχριστοι, οὐ ψευδοπροφῆται, οὐκ ἀπατεῶνες, οὐχ ⓐ παραδιδόντες, οὐχ ⓐ σκανδαλίζοντες, οὐχ ⓐ ψευδάδελφοι, οὐκ ἄλλος σὺν τούτοις τοιοῦτος πειρασμός. εἶτα καὶ μᾶλλον αὐτοὺς εἰς πίστιν εἰσάγων, φησὶ·

35 Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, ⓐ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.

Τοῦτ' ἔστι, τὰ πεπηγότα ταῦτα καὶ ἀκίνητα εὐκολώτερον ἀφανισθῆναι, ἢ τῶν λόγων τῶν ἐμῶν

ἐμῶν τι λαμπεσθν. καὶ ὁ ἀντιλέγων ἐκαρ τῶν βασανιζέτω τὰ εἰρημένα, καὶ βύρων ἀληθῆ (βύρσει γὰρ πάντως) ἀπὸ τῶν προελθόντων καὶ τοῖς μέλλουσι πιστευέτω, καὶ πάντα ἀξεταζέτω μετ' ἀκριβείας, καὶ ὅλως) τῶν τοιούτων τὸ τέλος μαρτυρεῖν τὴν τῆς προφητείας ἀλήθειαν. τὰ δὲ στοιχεῖα εἰς μέσον τέθεικεν, ἐμοῦ μὴ δηλοῦντος, ὅτι προτιμότερα καὶ ὑψηλοῦ καὶ γῆς ἡ ἐκκλησία· ὁμοῦ δὲ καὶ δημιουργὸν ἑαυτὸν [καὶ] ἀπέδειξεν" διὰ τούτου. ἐπειδὴ γὰρ τὴν τελείας διελέγχη, προστάγματος μὲν πολλοῖς ἀπιστουμένου, διὰ τοῦτο ὑρμὼν καὶ τὸν λαὸν εἰς μέσον ἤγαγε, τὴν δύναμιν αὐτοῦ τὴν ἄφατον ἐνδεικνύμενος, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἐξουσίας δηλῶν, ὅτι δεσπότης ὢν τοῦ πάντος, οὐκ" ἀπὸ τούτων καὶ τοῖς σφόδρα ἀμφιβάλλουσιν ἀξιόπιστα τὰ εἰρημένα κατασκευάζων.

36 Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας ἐκείνης οἶδεν, οὐδὲ ὁ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, οὐδὲ ὁ υἱὸς *, εἰ μὴ μόνος ὁ πατήρ. Τοῦτο μὲν οὖν εἰπεῖν, οὐδὲ ὁ ἄγγελοι, ἐπεσόμισεν αὐτοῖς ὥστε μὴ ζητῆσαι μαθεῖν, ὅπερ ἐκείνοι οὐκ ἴσασι· τοῦτο δὲ εἰπεῖν, οὐδὲ ὁ υἱός, κωλύει μόνοι μὴ μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ μηδὲ ζητῆσαι. ὅτι γὰρ διὰ τοῦτο εἴρηκεν, ὅσα μὴ τὴν ἀνάσασιν, ὅπως προεργοτέρους εἶδε γινομένους, πῶς ἐπεσόμισεν μειζόνως. καὶ μὴν γὰρ καὶ τὰ μυστήρια εἴρηκε πολλὰ καὶ ἄπειρα· τότε δὲ ἁπλῶς, Οὐχ ὑμῶν ἐστι γνῶναι χρόνους ἢ καιρούς. Πραξ. α. ζ.
εἶπα ἵνα μὴ εἴπωσιν, ὅτι ἠπορήθημεν, διεπύθημεν, οὐδὲ τούτου ἐσμὲν ἄξιοι· φησὶν, οἷς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ. καὶ γὰρ σφόδρα ἤμελεν αὐτῷ τοῦ τιμᾶν αὐτοὺς καὶ μηδὲν ἀποκρύπτεσθαι. διὰ τοῦτο αὐτῷ τῷ πατρὶ τὸν δύνασθαι, καὶ φοβερὸν τὸ πρᾶγμα ποιῶν, καὶ ἐκείνων ἀποτειχίζων τὴν πάντησιν τὸ εἰρημένον. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο" ἦν, ἀλλ' ἄγνοιᾳ, πότε εἴσε"); ἆρα μεθ' ἡμῶν; καὶ τίς ἂν" τοῦτο εἴποι; καὶ μὲν πατέρα οἶδε σαφῶς, καὶ οὕτω σαφῶς, ὡς ἐκεῖνος υἱόν· τὸν δὲ ἡμέραν ἄγνοιᾳ; εἶπα, τὸ μὲν πνεῦμα ἐρευνᾷ καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ· αὐτὸς δὲ οὐδὲ" τὸν καιρὸν τῆς χρίσεως οἶδεν; ἀλλὰ τὸ μὲν πῶς δεῖ κρίνειν οἶδε, καὶ τὰ ἑκάστου ἀπόρρητα ἐπίσταται· ὃ δὲ πολλῷ τούτων ἀναγκαιότερον, τοῦτο ἔμαθεν ἄγνοιᾳ; πῶς δή, εἰ Πέτρος δι' αὐτοῦ Ιωαν. α. γ.
ἐλήφετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐλήφετο οὐδέν, τὴν ἡμέραν ἠγνόησεν; ὁ γὰρ τοὺς αἰῶνας ποιήσας, δῆλον ὅτι καὶ τοὺς χρόνους· εἰ δὲ τοὺς χρόνους, καὶ τὴν ἡμέραν. πῶς οὖν λοιπὸν ἐποίησεν ἄγνοιᾳ; καὶ ὑμῖς μὲν αὐτοῦ καὶ τὴν οὐσίαν εἰδέναι φατέ, καὶ δὲ υἱὸν οὐδὲ τὴν ἡμέραν, καὶ υἱὸν" δηλονότι πάντως τὸ τῶν κόλπων ὄντα" πατρός, καίτοι πολλῷ μείζων ἡ ὑσία τῶν ἡμερῶν, καὶ ἀπείρως μείζων; πῶς οὖν τὸ μεῖζον ἑαυτοῖς διδόντες, οὐδὲ τὸ ἔλαττον συγχωρεῖτε τῷ υἱῷ, Ἐν ᾧ εἰσι Κολ. β. γ.
πάντες καὶ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι; ἀλλ' ὅτε ὑμῖς ἴστε τὴν τοῦ πάντος οὐσίαν ὁ Θεός, καὶ μυριάκις ταῦτα μάθητε· ὅτε ὁ υἱὸς ἄγνοιᾳ τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ δὲ σφόδρα ἐπίσταται). διὰ τοι τοῦτο πάντα εἶπεν, καὶ τοὺς χρόνους καὶ τοὺς καιροὺς, δὲ ἐπ' αὐτοῖς ταῖς ὥραις ἀγαγὼν (ἐγγὺς γάρ ἐστιν ὅτε ὥρας, φησὶν) ἀπέσιγησε τὴν ἡμέραν. Εἰ μὲν γὰρ ἡμέραν ζητοῖς καὶ ὥραν, οὐκ ἀκούσῃ παρ' ἐμοῦ, φησὶν· εἰ δὲ καιρὸς καὶ προοίμια, οὐδὲν" ἀποκρυπτόμενος ἐρῶ πάντα σοι μετ' ἀκριβείας. ὅτι μὲν γὰρ οὐκ ἄγνοιᾳ, διὰ πολλῶν ἔδειξα, διὰ ῥημάτων εἶπεν, καὶ τὰ συμβησόμενα ἅπαντα, καὶ ὅσον ἀπὸ τοῦδε τοῦ χρόνου μέχρι τῆς ἡμέρας αὐτῆς (τοῦτο γὰρ τῆς συκῆς ἐδήλωσεν ἡ παραβολή) δὲ ὅτι ταῖς προθυμίαις σε ἤγαγεν αὐτά. Εἰ δὲ μὴ ἀνέῳξά σοι ταῖς θύραις, καὶ τοῦτο συμφερόντως ποιῶ. ἵνα δὲ ἐπέρωθεν μάθῃς, ὅτι διὰ τῆς ἀγνοίας αὐτοῦ σιγῆσαι, ὅσα μετὰ τῶν ἑπομένων πῶς καὶ ἄλλο προσῄσῃ σημεῖον.

38 Ὥσπερ γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Νῶε πρώην τες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ γαμίζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέρας ἦς εἰσῆλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν,

39 καὶ οὐκ ἔγνωσαν ἕως ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἦρεν ἅπαντας· οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ταῦτα δὲ εἶπε, δηλονότι ὡς ἀναγκαῖον ἦν καὶ ἀπροσδοκήτως, καὶ τῶν πλειόνων ψευδόντων. καὶ γὰρ ὁ Παῦλος τοῦτό φησιν οὕτω γράφων·

Οτὰν λέγωσιν, Εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος. καὶ ὃ ἀπροσδόκητον δηλοῖ, ἔλεγεν· ὥσπερ ἡ ὠδὶν τὴν ἐν γαστρὶ ἐχούσην. πῶς οὖν φησι μετὰ τὴν θλῖψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων; Εἰ γὰρ ψευδὴς τότε καὶ Εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, καθὼς ὁ Παῦλός φησι, πῶς λέγει μετὰ τὴν θλῖψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων; Εἰ ψευδή, πῶς θλῖψις; ψευδὴ τοῖς δυναμένοις πλανῆσαι καὶ Εἰρήνη. Διὰ τοῦτο γὰρ οὐκ εἶπεν, ὅταν ᾖ ἡ Εἰρήνη, ἀλλ' ὅταν λέγωσιν εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν, ὃ δυνάμενον αὐτῶν ἐνδεικνύμενος, ὡς τῶν ὅτι Νῶε, ὅτι δὴ ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς ἐψεύσω. ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς δίκαιοι, ἀλλ' ἐν θλίψει καὶ ἀθυμίᾳ δίκην. ἐντεῦθεν δείκνυσιν, ὅτι τὸ ἀνύποπτον ἐλθόντος, καὶ τῶν ἀτόπων ἡδονῶν ὑπεπλησθησαν ἐν τοῖς πολλοῖς καὶ τῆς οἰκείας ἀπεγνωκόσι σωτηρίας. τότε γαστριμαργίαι καὶ κῶμοι. Ὅτε καὶ μέθαι. διὸ καὶ μάλιστα ὑποδείγματι τίθησιν ἀριθμοῦ τῶν πεφαλμένων. καθάπερ γὰρ τῆς κιβωτοῦ γινομένης οὐκ ὀπτήνιον, φησίν, ἀλλὰ πηγὴ ἔκειτο μὲν ἐν μέσῳ τὰ μέλλοντα πολυαχηρύτους καὶ πολλοὺς ἐκφανεῖν ὁρῶντες αὐτὰ, ὡς πολλοὺς ἐσομένου δεινοῦ, ὕστερος ἐψεύσω· ὅτε καὶ νῦν, Φασὶ μὴ ὁ ἀντίχριστος, μὴ οὐκ ἡ ζωοτέλεια, καὶ αἱ κολάσεις αἱ ὀπτὴ τῇ ζωοτελείᾳ, καὶ τιμωρίαι ἀφίστησι· ἀλλ' ὃ τῇ μέθῃ τῆς κακίας κατεχόμενοι, οὐδὲ ἀναθησονται τὸν φόβον τῶν ἐσομένων. διὸ καὶ Παῦλός φησιν, ὥσπερ ἡ ὠδὶν τὴν ἐν γαστρὶ ἐχούσην, ὕστερος αἰφνίδιος πλαγήσεται καὶ φοβερὰ ἐκφύγειν δύνηται. καὶ ἆρά τί μὴ εἶπε καὶ ὅτι Σοδόμων κακά; καθολικὸν ἠθέλησεν εἰπεῖν ὑποδειγμα, καὶ μὴ τὸ πολλοὺς ἀπιστηθέν. διὰ δὴ τοῦτο, ὅπου πλανᾶ τοῖς πολλοῖς καὶ μέλλοντα ἀπιστεῖται, ἀπὸ τῶν προελθόντων αὐτὰ πιστοῦται, καταστείων αὐτῶν τὸν ἀριθμόν. μὴ ὃ τῶν Εἰρηναίων κἀκεῖνο ἐνδέχηται, ὅτι καὶ ἐμπροσθεν αὐτὸς πεποίηκεν. εἶτα πάλιν ἄλλο σημεῖον ἐρεῖ, διὰ ὧν ἀποφύτων, ὅτι οὐκ ἀγνοεῖ τὴν ἡμέραν, καταδηλον ποιῶν. Τί δὲ τὸ σημεῖον;

40 Τότε δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ, εἷς παραλαμβάνεται, καὶ ὁ εἷς ἀφίεται·

41 Δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλωνι, μία παραλαμβάνεται, καὶ μία ἀφίεται.

42 Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται.

Ταῦτα ὃ πάντα, καὶ τὰ εἰδέναι αὐτὸν δείγματα, καὶ ἀπαίροντα αὐτοῖς τῆς ἐρωτήσεως. διὰ γὰρ τοῦτο εἶπε καὶ ἡμέρας τοῦ Νῶε· διὰ τοῦτο εἶπε, καὶ δύο "ὅτι τῆς κλίνης, τοῦτ' ἔστι δηλοῖ, ὅτι ὕπνος ἀπροσδοκήτως, ὕπνος ἀμεριμνίαν αὐτῶν ὄντων ἐπελθόντος, καὶ ὃ, δύο ἀλήθουσαι, ὅπερ καὶ αὐτὸ οὐκ ἔστι μεμεμνωντων. καὶ μὴ τοῦτο, ὅτι καὶ δοῦλοι, καὶ δεσπόται, καὶ παραλαμβάνονται, καὶ ἀφίενται, καὶ ἐν οἰκίᾳ, καὶ ἐν πόνῳ, καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς ἡλικίας, καὶ ἀπ' ἐκείνης· ὥσπερ ἐν τῇ παλαιᾷ φησιν, Ἀπὸ τοῦ καθημένου ὅτι τοῦ θερίσου ἕως τῆς ἀχμαλώτιδος τῆς ἐν τῷ μύλωνι. ὅπου γὰρ εἶπεν, ὅτι δυσκόλως ἐν πλουσίοις σώζονται, δείκνυσιν ὅτι ἀπροσδοκήτως τότε ὅταν ἀπόλλωνται, ὅτε πάντες σώζονται ἀπροσδοκητοι, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐκείνων καὶ ἐκ τούτων καὶ σώζονται καὶ ἀπόλλυνται. ἐμοὶ ὃ δοκεῖ δηλοῦν, ὅτι καὶ ἐν τυκλίᾳ ἐξ ἧς ἡ πλουσία. τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Λουκᾶς φησιν. ὁρᾷς πῶς πάντα μετ' ἀκριβείας οἶδεν; Εἶτα πάλιν, ἵνα μὴ ἐρωτήσωσιν, ἐπήγαγε· γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται. οὐκ εἶπεν, οὐκ οἶδα, ἀλλ' οὐκ οἴδατε. ὅταν γὰρ αὐτὸν θέλῃ εἰς αὐτὸν ἀγαγεῖν τὸν ὥραν, καὶ φησι, πάλιν αὐτὸν ἀπαίτει τῆς ἐρωτήσεως, βουλόμενος αὐτὸν ἀναγωνίους εἰς διηνεκῶς. διὰ τοῦτο λέγει, γρηγορεῖτε, δεικνὺς ὅτι διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν.

43 Ἐκεῖνο ὃ γινώσκετε, ὅτι εἰ ἤδει οἰκοδεσπότης ποίᾳ φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν εἴασε διορυχθῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.

44 Διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

Διὰ τοῦτο οὖν λέγει αὐτοῖς ἵνα γρηγορῶσιν, ἵνα ἀεὶ ἕτοιμοι ὦσι· διὰ τοῦτό φησιν, ὅτε οὐ προσδοκᾶτε, ὅτε οὐκ ἔχει, ἀναγωνίους εἶναι βουλόμενος, καὶ διὰ παντὸς ἐν ἀρετῇ. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· Εἰ ἤδεισαν οἱ πολλοὶ πότε ἀποθνῄσκουσι, πάντως ἂν καὶ ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ

ρας ἐκκουδάσαι. ἵν' οὖν μὴ ἐκείνῳ μόνον κουδάσωσι, διὰ τοῦτο ὁ λέγει ὅτε τῷ χειμῶνι, ὅτε τῷ ἐκέτου, ἀεὶ αὐτοῖς βουλόμενος τοῦτο προσδοκᾶν, ἵνα ἀεὶ κουδάζωσι. διὰ καὶ τῆς ἐκέτου ζωῆς ὁ τέλος ἄδηλον ἐποίησεν. Εἶτα ἐκκεκαλυμμένως ἑαυτὸν Κύριον ὀνομάζει, ὑδαμοῦ οὕτω σαφῶς εἰπών. ἐπαύσατο δέ μοι ὁ ἐπιτέμνειν δοκεῖ τοῦ ῥαθύμους, 3 ὅτι ὀφείλει ὅσῳ πρεῖ" χρήματα κουδίζειν πεποίλως) ᾧ προσδοκῶντες κλέπτειν, ὀφείλει ἑαυτῶν ὕπνοι πρεῖ τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ, ὅταν προσδοκήσωσι, χρηγορῦσι, καὶ 9 ὀφείλει ἀφιᾶσι τῷ ἔνδυσι ἀπροσυλητίζειν· ὑμεῖς δ', καίτοι εἰδότες ὅτι ἥξει, καὶ πάντως ἥξει, οὐ μᾶλλον ἐγρηγορότες, φησὶ, καὶ προσκυασμένοι, ὥστε μὴ ἀπροσκυάστως ὑπενεχθῆναι· διὰ τοῦτο ἐπ' ὀλέθρῳ ἔρχεται ἡ ἡμέρα τῶν καθευδόντων. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος, εἰ 10 ἤδει, διέφυγεν ἄν· οὕτω καὶ ὑμεῖς, ἐὰν ἦτε ἕτοιμοι, ἀφεθήσεσθε. Εἶτα ὅπως εἰς τὴν τῆς χρίσεως ὑπέβαλε μνήμην, καὶ πρὸς τοὺς διδασκάλους πρέπει τὸ λόγον λοιπὸν, πρὸς κολάσεων καὶ τιμωρίαν ἀφειλόμενος· καὶ προτρέπεις ἡμᾶς τοὺς κατορθοῦντας, εἰς τοὺς ἀφειλομένους τελευτᾷ, πρὸς δὲ " φοβερὸν καταπλεῖον ᾧ λόγον. διὰ προσθεὶς τοῦτο φησι·

45 Τίς ἄρα ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς οἰκίας αὐ- 15 τοῦ, δοῦναι αὐτοῖς τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ αὐτοῖς;

46 Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος [αὐτοῦ] εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως.

47 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.

Μὴ καὶ τοῦτο ἀγνοοῦντός ἐστιν, εἰπέ μοι; Εἰ γὰρ ὅπερ εἶπεν, ὀφείλει ὁ υἱὸς οἶδεν, ἀγνοεῖ 11 αὐτὸν φῆς· ὅπερ εἶπε, τίς ἄρα, τί αὖ εἴποις; ἢ καὶ τοῦτο ἀγνοεῖ αὐτὸν φῆς; ἄπαγε. ὀφείλει γὰρ τὸν ἀξιοπιστότατον τοῦτον αὖ ὡς εἶπον· καίτοιγε ἐκεῖ καὶ αἰτίαν ἐπὶ εἰπεῖν, σέσωσται ἡ ὀφείλει τοῦτο. Ἀλλ' ὅταν λέγῃ, Πέτρε, φιλεῖς με, ἐρωτῶν, ὀφείλει τοῦτο ἤδει; ἢ ὅταν λέγῃ, Ποῦ τε- Ιωαν. ια. ιι. θήκατε αὐτόν; καὶ ὁ πατὴρ εὑρεθήσεται τοιαῦτα φθεγξόμενος. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς φησιν· Ἀδάμ, Ιωαν. ια. λδ'. ποῦ εἶ; καὶ, Κραυγὴ Σοδόμων καὶ Γομόρρας πεπλήθυνται πρὸς μέ· καταβὰς οὖν ὄψομαι, Γεν. γ. θ. εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν ἐρχομένην πρὸς μὲ συντετελεύτηκε· εἰ δὲ μή, ἵνα γνῶ. Γεν. ιη. κ. κα. καὶ ἄλλαχού φησιν· Ἐὰν ἄρα ἀκούσωσιν, ἐὰν ἄρα συνῶσι· ἐπὶ σοὶ γὰρ βιάζεται ὁ, Ἰσως ἐπι- Ισ. β. δ'. ε. πεπόνθασιν ᾧ ἐγώ μου· ἅπερ ἀπόντα ἀγνοίας ῥήματα ἐστίν. ἀλλ' οὐκ ἀγνοοῦντα ταῦτα ἔ- Λκκ. κ. εγ. λεγεν, ἀλλ' οἰκονομῶν τὰ αὐτῷ πρέποντα. ὅτι μὲν γὰρ Ἀδὰμ, ἵνα αὐτὸν ἐμβάλῃ εἰς ἀπόλειαν τῆς ἁμαρτίας· ὅτι δὲ τῶν Σοδομιτῶν, ἵνα ἡμᾶς παιδεύσῃ μηδέποτε ἀποφαίνεσθαι, πρὶν ἂν αὐτοῖς προσκρούσωμεν τοῖς πράγμασιν· ὅτι δὲ προφήτου, ἵνα μὴ δοκῇ ἡ προθύμησις προδήλοις ἀνοήτοις ἀναγκαστική τις εἶναι τῆς προκοπῆς· ὅτι δὲ τῆς προβολῆς τοῦ εὐαγγελίου, ἵνα δείξῃ, ὅτι ὠφέλειαν τοῦτο ποιῶν ἐστιν ἀπειλῶν ᾧ ἐγώ· σέσωσται δὲ, ἵνα μὴ θεραπεύωνται, μηδὲ πολυπραγμονῶσι πάλιν, καὶ ἵνα δείξῃ τὸ ἀσφαλὲς καὶ πολυτίμητον. καὶ ἔστι πόσης ἀγνοίας σύνδεσμον ὁ ῥῆμα, εἶτα καὶ ᾧ καθίσας μόνον ἀγνοεῖ. μακαρίζει μὲν γὰρ αὐτὸν· μακάριος γὰρ, φησὶν, ὁ δοῦλος ἐκεῖνος· ὃ λέγει δὲ ὡς ὄντι τοῦτο. τίς γάρ ἐστι, φησὶν, ἄρα ὃν καταστήσει ὁ κύριος αὐτοῦ, καὶ μακάριος ὃν εὑρήσει ποιοῦντα οὕτω; ταῦτα δὲ ὃ πρὸς χρησμὸν εἴρηται μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς λόγου, καὶ πρὸς δυνάμεως, καὶ πρὸς χρησμόν, καὶ πρὸς πάσης οἰκονομίας, ἧς ἕκαστος ἐπεχείρησεν. αὕτη καὶ πρὸς τοὺς ἀρχοντας τοὺς πολιτικοὺς ἁρμόσει ἂν ἡ προβολή. ἕκαστον γὰρ οἷς ἔχει πρὸς ὃ καιρὸν συμφέρον ἀπεχειρήσατο δῦ- καὶ σοφίαν ἔχῃς, καὶ ἀρχὴν, καὶ πλοῦτον, καὶ ὁτιοῦν, μὴ ὅτι βλάβην τῷ ζωοδούλων, μηδὲ ἐπ' ἀπωλείᾳ ἑαυτῷ. διὰ δὴ τοῦτο ἀμφότερα ἀπαιτεῖ πρὸς αὐτὸ, φρόνησιν καὶ πίστιν. καὶ γὰρ ἡ ἁμαρτία ἀπὸ δυοῖν ἦν. πίστιν μὲν οὖν αὐτὸν φησιν, ὅτι οὐδὲν ἐνόσφισατο, οὐδὲ προανάλωσε τῶν διαφορικῶν εἰκῇ καὶ ματαίως· φρόνιμον δ', ὅτι ἔγνω τοὺς ὃ δεῖ οἰκονομῆσαι τὰ δοθέντα. καὶ γὰρ ἀμφοτέρων ἡμῖν χρεία, καὶ τοῦ μὴ νοσφίσασθαι τὰ διαφορικὰ, καὶ

τοῦ Θεὸς δέον οἰκονομεῖν. αἰ γ' θατέρου ἀπῇ, ὃ ἕτερον χωλύει. ἀλλ' τε γὰρ πιστὸς ἡ ψυχὴ μὴ κλέπτῃ, ἀπόλλυεὶ ἡ ψυχὴ Θεὸς μηδὲν προσῆκον δαπανᾷ, μέγα ὃ ἔγκλημα· αἰ τε Θεὸς ἡ καλῶς οἰκονομᾷ, νοσφίζεται ἡ, πάλιν οὐχ ἡ τυχοῦσα κατηγορία. ἀκούσωμεν δὲ καὶ ζητήματα ἔχοντες ζῶντα. οὐ γὰρ διδασκάλοις σχολέτται μόνοι, ἀλλὰ καὶ τοῖς πλουτοῦσιν. ἑκάτεροι γὰρ σπουδῆς ἐδήσαν πλοῦτον, ἵνα μὴ ἀναγκαίτεροι, καὶ διδάσκοντες· τὸ ἡ ἐλάττω, ὑμεῖς ὅταν οὖν τῶν διδασκόντων σκορπίζοντα καὶ μείζονα, ὑμῖς μηδὲ σὺ τοῖς ἐλάττοσι βούλεσθε μεγαλοψυχίαν ἐπιδείκνυσθαι, μᾶλλον ἡ σὺν μεγαλοψυχίᾳ, ἀλλ' ἀγνωμοσύνῃ (καὶ γὰρ ἀλλότρια δίδονται) ποία ἔσται ἀπολογία; ἀλλὰ τίνος χρὴ τῆς κολάσεως τὸν καὶ σκορπίζοντα, τὸν ὑμιλοῦντος ἀκούσωμεν. ὁμιλῶ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅτι πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν. τί ζητεῖς ἴσον γίνοιτ' ἀν τῆς ὑμῖς; πῶς παραστήσας δυνήσεται λόγος τὸν ἀξίαν, τὸν μακαριότητα, ὅταν ὁ τῶν οὐρανῶν βασιλεὺς καὶ καὶ πτώτα ἔχον, ἀν, θεωρῶν ὅτι πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καθὼς ἂν μέλλῃ; δεῖ γὰρ φρόνιμον αὐτὸν καλῶς, ὅτι ἔγνω μὴ τῶν μικρῶν τὰ μεγάλα προσέσθαι, ἀλλὰ σωφρόνησας εἰσελθεῖν τὴν ἀρχὴν ἐπέτυχεν. εἶτα, ὅπερ ἀεὶ ποιῶ, οὐκ ἀπὸ τῆς τοῖς ἀγαθοῖς χειμάρρου ὑμῖς, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς τοῖς πονηροῖς ἠπειλημμένης κολάσεως διορθοῦται τὴν ἀκροατήν. διὸ καὶ ἐπάγω·

48 Ἐὰν ἡ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν,

49 Καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς συνδούλους αὐτοῦ, ἐσθίειν ἡ δὲ πίνειν μετὰ τῶν μεθυόντων,

50 Ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει,

51 Καὶ διχοτομήσει αὐτὸν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει. ἐκεῖ ἔσται κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Εἰ γὰρ λέγει τις, Θέλεις οἷος ἐπείσθη λογισμὸς, ὥστε τὸ μὴ εἰ γνώσιμον τὴν ἡμέραν χρονίζει γὰρ ὁ κύριος μου φησὶν ἐποιμάνθη ἀν, οὐ διὰ τὸ μὴ εἰ γνώσιμον τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ διὰ τὸ πονηρὸν εἰ τὴν οἰκέτην. ἐπεὶ δὲ φρόνιμον καὶ πίστιν τινὸς ἔνεκεν οὐκ ἐπείσθη * αὕτη ἡ ἔννοια; ἦ γὰρ Θεὸς καὶ χρονίζει ὁ δεσπότης, ἄθλιε; ἄλλως ἐστὶν προσδοκᾶς αὐτὸν ἔχειν. τί οὖν οὐ μεμιμᾷ; σπουδῶν [οὖν] μανθάνομεν, ὅτι οὐδὲ χρονίζει. αὕτη γὰρ ἡ τοῦ δεσπότου, ἀλλὰ τῆς τοῦ πονηροῦ οἰκέτου γνώμης ἡ ψῆφος. διὸ καὶ διὰ τοῦτο ἐγκαλεῖται. ὅτι γὰρ οὐ χρονίζει, ἄκουσον Παύλου λέγοντος· Ὁ Κύριος ἐγγύς, μηδὲν μεριμνᾶτε. καὶ, Ὁ ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ χρονίσει. σὺ δὲ τῶν ἐξῆς ἄκουε, ἵνα μάθῃτε πῶς συνεχῶς ὑπομιμήσκει τῆς ἀγνοίας τὸν ἡμέραν, δηλῶν τοῖς οἰκέταις τοῦτο χρήσιμον ἐστί, καὶ ἱκανὸν ἀφυπνίσαι αὐτοὺς καὶ διεγεῖραι. τί γὰρ εἰ καὶ μηδὲν ἐκέρδαναί τινες ἐντεῦθεν; (οὐδὲν γὰρ ἀπὸ τῆς ἄλλων τῶν ὠφελεῖσθαι ὠφεληθήσονται ἄλλοι) ἀλλ' ὅμως οὐ παύεται τὰ αὐτοῦ ποιῶν. τί οὖν φησι καὶ ἐξῆς; ἐλεύσεται ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ τὰ ἑξῆς αὐτοῦ διαθήσει. ὁρᾷς πῶς καὶ πανταχοῦ τῶν ὕψει, ὃ τῆς ἀγνοίας δεικνὺς χρήσιμον, καὶ ταύτῃ ποιεῖ ἐναγωνίους ἀεί; τοῦτο γὰρ ἐστὶ ὃ ἀσυνδάζομαι αὐτῷ, ὃ ἀεὶ ἡμᾶς ἐγρηγορέναι. καὶ ὅπῃ ἀεὶ ἐν ταῖς τυφαῖς ἀναπίπτομεν, ἐν ταῖς συμφοραῖς μᾶλλον συστελλόμεθα, διὰ τοῦτο πανταχοῦ τοῦτο λέγει, ὅτι ὅταν λύσεις ᾖ, τότε ἔρχεται καὶ δεινά. καὶ ὥσπερ ἀνωτέρω διὰ τοῦ Νῶε τοῦτο ἐδήλωσεν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα φησιν, ὅταν ὁ δοῦλος ἐκεῖνος μεθύῃ. ὅταν τύπτῃ, καὶ ἡ κόλασις ἀφόρητος. ἀλλὰ μὴ τὴν κόλασιν ἴδωμεν μόνον τὴν ἐκείνῳ χειμάρρουν, ἀλλὰ καὶ ἐκείνο σκοπήσωμεν, μήποτε καὶ αὐτοὶ καὶ προσέχοντες λάθωμεν. ὃ γὰρ τοῦτο ἔοικασι οἱ ζητήματα ἔχοντες καὶ μὴ διδόντες τοῖς δεομένοις. ὃ γὰρ καὶ σὺ οἰκονόμος εἶ τῶν σαυτοῦ χρημάτων, οὐχ ἧττον ἡ ὁ τὰ τῆς ἐκκλησίας οἰκονομῶν. ὥσπερ οὖν ἐκεῖνος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν καὶ διδόμενα παρ' ὑμῶν εἰς πένητας, ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε σκορπίσαι, ὅπῃ εἰς πένητας δεῖ σε ἐνθῦν· ὅτως οὐδὲ σὺ τὰ σά.

εἰ

εἰ γὰρ ἡ παρῳχηκὼς διεδέξω κλῆρος, καὶ ὥστως ἔχεις πρόσωπα ἃ ἔχεις, ἢ ὥστω τοῦ Θεοῦ πρόσωπα ἔστιν. εἶπα, σὺ μὲ, ἅπερ ἔδωκας, ὥστε βάλει μὴ ἀκριβείας οἰκονομεῖσθαι· τὸ δὲ Θεοῦ οὐκ οἶμαι ἐγὼ αὐτῷ μὴ πλείστος ἀπαιτήσειν ἡμᾶς τῆς σφοδρότητος, ἀλλὰ ἀνέχεσθαι αὐτῶν ἁπλῶς ἀπολλυμένων; ὐκ ἔστι ταῦτα, ὐκ ἔστι. καὶ γὰρ ἀλλὰ τοῦτο ἐκ τοῦδε σοὶ ταῦτα εἴασεν, ὥστε διῶναι τὸ ἐφ' ἡμῖν αὐτοῖς ἐν εὐκαίρῳ. τί ἐστιν, ἐν εὐκαίρῳ; τοῖς δεομένοις, τοῖς πεινῶσιν. ὥσπερ γὰρ σὺ τῷ ζωοδούλῳ ἔδωκας οἰκονομῆσαι· ὅτω καὶ σὲ ὁ δεσπότης βούλεται εἰς δέον ταῦτα δαπανᾶν. ἀλλὰ τοῦτο καὶ διωνάμενος αὐτὰ ἀφελέσθαι, ἀφῆκεν, ἵνα ἔχῃς ἀφορμὴν ἀρετὴν ἐπιδείξασθαι, ἵνα ἀλλήλων εἰς χρείαν καταστήσας τὸν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην ἐργάσηται. σὺ δὲ λαβών, οὐ μόνον οὐ δίδως, ἀλλὰ καὶ τύπτεις. καίτοιγε εἰ τὸ μὴ δοῦναι, ἔγκλημα, τὸ τυπῆσαι, ποίαν φέρει συγγνώμην; τοῦτο δέ μοι δοκεῖ λέγειν, τὸν ὑβρίσαντα καὶ τὸν πλεονέκτην ἀφιέμενος, καὶ πολλὴν τὴν κατηγορίαν ἐκδιακρίνων, ὅταν ὦσι πρόφασιν ἐκπεπληγότες, τότε τύπτωσι. δοκεῖ δέ μοι καὶ τὸν ψευδόμενον καὶ ταῦτα ἀφίεσθαι. καὶ γὰρ καὶ ψευδὴς μεγάλη κεῖται κόλασις. ἐκεῖθι γάρ καὶ πίνει, φησί, μετὰ τῶν μεθυόντων, τὴν χαριμβρίαν δηλῶν. οὐ γὰρ ἁπλῶς τοῦτ' ἔλαβες, ἵνα εἰς ψευδῆ δαπάνησης, ἀλλ' ἵνα εἰς ἐλεημοσύνην ἀναλώσῃς. μὴ γὰρ τὰ σαυτοῦ ἔχεις; τὰ τῶν πενήτων ἐπεστεύθης, καὶ ἀπὸ κλήρου πατρῴου κεκλημένος πλουσίᾳ, καὶ ἐκ πόνων δικαίων. μὴ γὰρ ὐκ ἠδυνάτο ταῦτα ὁ Θεὸς ἀφελέσθαί σε; ἀλλ' οὐ ποιῶ τοῦτο, σε κύριον ποιῶν τὸν εἰς τοὺς δεομένους φιλανθρωπίας. σὺ δέ μοι σκέπει, πῶς ἁπλῶς πασῶν τῶν ἐπιβολῶν κωλύεις τοὺς ὐκ εἰς τοὺς δεομένους τοῖς χρήμασι χρωμένους τοῖς ἰδίοις. οὗτε γὰρ αἱ πρῆνεῖς ἥρπασαν τὰ ἀλλότρια, διὰ ὐκ ἔδωκαν τὰ ἴδια· οὔτε ὁ ἓν ἢ δύο λάθρα κατορύξας ἐπλεονέκτησεν, ἀλλ' ὅτε οἱ πεινῶντας παιδεύοντες, ὅταν καὶ ἀλλότρια ἥρπασαν κολάζονται, ἀλλ' ἐπειδήπερ καὶ αὐτῶν ὐκ ἐσκόρπισαν, καθάπερ καὶ ὁ δοῦλος οὗτος. ἀκούσωμεν πάντων ὅσοι χαριζόμενοι, ὅσοι εἰς δαπάνας πολυτελῆ καὶ πλοῦτον ἀναλίσκωμεν καὶ οὐδὲν ἡμῶν περισσεύοντα, ἀλλὰ τῶν δεομένων ὄντα. μὴ γὰρ ἀπὸ πολλῆς φιλανθρωπίας, ὡς ὐκ τῶν σῶν ἐλεεῖν δίδοιας, ἀλλὰ τοῦτο καὶ (αὐτὸν νομίζῃς εἶναι) ταῦτα. ἔλεησόν σου, ἵνα διωνθῇς εὐδοκιμῆσαι. μὴ τοίνυν σὲ (εἶναι) νόμιζε, καὶ αὐτὸν αὐτῷ δίδου. οὐδὲ γὰρ εἰ σὺ ἐδημιούργησας ἦν, ἵνα ἀπελθὼν διωνθῇ ἅπαντα ἀφορμὰς λαβεῖν πόρων, ἐκείνου καὶ χρήματα ἔφης ἂν (εἶναι). καὶ σοὶ τοίνυν ἔδωκεν ὁ Θεός, ἵνα ἐμπορεύσῃ καὶ ὠφεληθῇς. μὴ τοίνυν τὸν ἐπιβολὴν τῆς φιλανθρωπίας ἐπόρθησον ἀγνωμοσύνης ποιήσῃς. ἐννόησον ὅσης εὐχῆς ἄξιον ἦν, ὃ διωνθῆναι μὴ τὸ βάπτισμα εὑρεῖν ὁδὸν λύσαι ἁμαρτήματα. εἰ* μὴ τοῦτο εἶπε, δὸς ἐλεημοσύνην, πόσοι ἂν εἶπον, εἰ ἦν δυνατὸν χρήματα δοῦναι καὶ ἀπαλλαγῆναι τῶν μεθυόντων κακῶν; ὅτῳ ἢ διωνατὸν τοῦτο γέγονε, πάλιν γενέσθαι ὕπεισι. ἀλλὰ δίδωμί, φησι. καὶ τί τοῦτο; οὐδέπω γὰρ ἔδωκας, ὅσον ἡ τὸν δύο ὀβολοὺς καταβαλοῦσα· μᾶλλον ἢ τὸ ἥμισυ, οὐδὲ τὸ πολλοστὸν ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ πλείονα εἰς αἰσχύντας [καὶ ὠφελῆς] ἐκβάλλεις δαπάνας, εἰς συμπόσια καὶ μέθην καὶ ἀσωτίαν ἐκπίπτων, τῶν μὲ καλῶν, τῶν ἢ καλουμένων· τῶν μὲ ἀναλίσκων σὺ, τῶν ἢ ἑτέρους ἀναλίσκειν ἀναγκάζων· ὥστε καὶ διπλοῦν σοι γίνεσθαι τὸν κόλασιν, καὶ ἀφ' ὧν αὐτὸς ποιῇς, καὶ ἀφ' ὧν ἑτέρους παρατρέπεις. ὅσα γοῦν καὶ τοῦτον αὐτὸ τὸ ἐγκαλούμενον τὸ οἰκέτην. ἐκεῖθι γάρ, φησι, καὶ πίνει μετὰ τῶν μεθυόντων. οὐδὲ γὰρ τοὺς μεθύοντας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν ὄντας κολάζει. καὶ μάλα εἰκότως. ὅπου μὲν τῆς οἰκείας ἀφθονίας καὶ τῆς τῶν πλησίον ἐπιφορῶσι σωτηρίας. τὸ δὲ Θεοῦ οὐδὲν ὅτου πρόσεστιν, ὡς τὸ ἐπιφορτικῶς ἔχειν τὸ τῶν πλησίον παρόντων. διὸ καὶ τὸν θυμὸν ἐνδικαιούμενος, δικαίως μισῆσαι αὐτὸν ἐκέλευσε. δοκεῖ τοῦτο καὶ τὸν ἀγάπην γνώρισμα τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ἔφησεν εἶναι· ὅτῳ πᾶσα ἀνάγκη καὶ ἀγαπῶντα, καὶ τὸν ἀγαπωμένου μεμνῆσθαι.

Ταύτης τοίνυν ἐχόμενα τῆς ὁδοῦ. καὶ γὰρ αὕτη μάλιστα ὅστις ἡ πρὸς τὸν ὑπερκόσμιον ἀναγω- ΗΘΙΚΟΝ

σα, ἡ δὲ Χριστοῦ μιμητὰς ἐργαζομένη, ἡ δὲ Θεοῦ τῇ δυνάμει ὁμοίους ποιοῦσα. ὅρα γοῦν καὶ τὰς ἀρετὰς ταύτας ὅσας ἀναγκαιοτέρας, αἱ πᾶσαι ταύτην ἐσκήνωνται τὴν ὁδόν· καὶ, εἰ βούλεσθε, ποιήσωμεν αὐτῶν ἐξέτασιν, καὶ τὰς ψήφους ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐνεγκώμεθα γνώμης. ἔστωσαν τοίνυν δύο ζωῆς ἀρίστης ὁδοί· καὶ ἡ μὲν μία αὐτῶν αὐτὸν κατασκευαζέτω καλὸν μετάστατα· ἡ δὲ ἑτέρα, καὶ πλησίον. ἴδωμεν ποία μᾶλλον εὐδοκιμεῖ, καὶ τοὺς τὴν χορυφὴν ἡμᾶς ἀγαθῆς ἀρετῆς. σκοπῶ σκήπτος μὲν ὁ τὰ ἑαυτοῦ μόνον ζητῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ Παύλου μοι εἶπε δίξει αἰτίας (ὅταν δὲ ἀπὸ τοῦ Παύλου εἴπω, τοῦ Χριστοῦ λέγω) τοῦτο δὲ ἐγκώμια καὶ στέφανοι. καὶ πόθεν τοῦτο δῆλον; ἄκουσον τί μὲν τούτῳ ἀμαλέγεται, τί δὲ ἐκεῖ-
1.Κορ.ι.κδ'. νῳ. Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ πλησίον ἕκαστος. ὁρᾷς πῶς τὸ μὲν ἐξέβαλε,
Ρώ.ιε.β. γ. τὸ δὲ εἰσήγαγε; καὶ πάλιν, Ἕκαστος ὑμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν. εἶτα καὶ ὁ ἔπαινος ἄφατος μετὰ βεβαιότητος. καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν. ἐχθραὶ μὲν οὖν καὶ αὗται αἱ ψῆφοι δίξαι τὴν πίστιν. ἵνα δὲ καὶ ἀφελοῦσίας τοῦτο γένηται, ἐδώμεθα τί μὲν τῶν κατορθωμάτων μέχρις ἡμῶν ἵσταται, τί δὲ ἀφ' ἡμῶν καὶ εἰς ἑτέρους βαδίζει. σκοπῶ δὲ μὲν νηστεύσας, καὶ χαμεύνησας, καὶ παρθενίαν ἀσκήσας, καὶ σωφρονήσας, ταῦτα αὐτοῖς ἐργαζομένοις φέρει τὸ κέρδος· τὰ δὲ ἀφ' ἡμῶν εἰς πλησίον βαδίζοντα, ἐλεημοσύνη, δι-
1.Κορ.ιγ.γ. δασκαλία, ἀγάπη. σκοπῶ καὶ ταῦτα ἄκουσον Παύλου λέγοντος· Ὅπου καὶ σωμάτων τὰ ὑπάρχοντα, καὶ παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. ὁρᾷς αὐτὸν καθ' ἑαυτὸν λαμπρῶς ἀναπνεόμενον καὶ σεμνυνόμενον; εἰ δὲ βούλεσθε, καὶ σκοπῶμεν. ὁρᾷς τὸν μὲν νηστεύοντα, καὶ σωφρονοῦντα, καὶ μαρτυρούμενον, καὶ παρθενεύοντα· ἕτερος δέ τις ἀναβαινέτω τὸ μαρτύριον διὰ τὸν τὸ πλησίον οἰκοδομοῦντα, καὶ μὴ μόνον ἀναβαινέτω, ἀλλὰ καὶ ἀπερχέσθω μαρτυρίου χωρίς. ἵς μᾶλλον εὐδοκιμήσει παρὰ τὸν στέφανον ἀποδημίαν; ὃ δὴ πολλοὶ σὺν ταῦτα λέγων ἡμῖν, σὺν μακρᾷ τῆς
Φιλ.α.κγ.κδ ὁδοῦ. ἐφέσπετο γὰρ ὁ μακάριος Παῦλος τὴν ψῆφον φέρων καὶ λέγων· Τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι, κρεῖσσον· τὸ δὲ ἐπιμένειν τῇ σαρκί, ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς. ἀκούεις, ὅπου καὶ τῆς πρὸς Χριστὸν ἀποδημίας προτιμᾷ τὸ πλησίον τὴν οἰκοδομήν; τοῦτο γὰρ μάλιστα ὅτι σωθῆναι Χριστῷ, τοῦτο τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῆσαι. θέλημα δὲ αὐτοῦ τοῦτό ἐστιν, ὡς
Ιωαν.κα.ιε. τὸ συμφέρον τῷ πλησίον. βούλει καὶ τεταρτεῖον εἶπω τούτων ἀπόδειξιν; Πέτρε, εἰ φιλεῖς με, φησί, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου. καὶ τοῦτον αὐτὸν ἐρωτήσας, τοῦτο ἔφησεν εἶναι φιλίας τεκμήριον. οὐ πρὸς ἱερέας δὲ τοῦτο μόνον εἴρηται, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἕκαστον ἡμῶν, τῶν δὲ μαρτύρων ἐμπεπιστευμένων ποίμνιον. μὴ γὰρ ὅτι μάρτυρός ἐστι, καταφρονήσῃς. ὁ γὰρ πατὴρ μοῦ, φησιν, ἀνδρώπησεν εἰς αὐτούς. ἔχει ἕκαστος ἡμῶν πρόβατον· τοῦτο ὅτι τὰς πρὸς σπουδὰς ἀγάπας νομάς. καὶ ὁ αὐτὸς ἀναστὰς ἀπὸ τῆς ἀνῆς, μηδὲν ἄλλο ζητείτω, ἀλλ' ἢ ὅπως ἐργάσηται τὴν εἰρήνην, δι' ὧν ἅπασαν εὐλαβεστέραν ποιήσῃ τὴν οἰκίαν. καὶ γυνὴ πάλιν ἔστω μὴ οἰκουρός, πρὸς δὲ ταύτης τῆς ἐπιμελείας ἑτέραν ἀναγκαιοτέραν ἐχέτω φροντίδα, τὰ τῶν ἀρρένων ὅπως ἅπασα ἐργάσηται ἡ οἰκία. εἰ γὰρ ἐν τοῖς βιωτικοῖς πρὸς τὴν τοῦ οἰκίου ἐπιμελείας, τὰ δὲ μέσια κατουδαΐζομεν καταθεῖναι ὀφλήματα, ὥστε μὴ διὰ τὴν ἐν τούτοις ἀγωνοθεσίαν δρέπεσθαι καὶ ἕλκεσθαι ἐπ' ἀγορᾶς, καὶ μυεῖα ἀκμονεῖν· πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῶν πνευματικῶν τοῦτο δὴ ποιεῖν, τὰ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν Θεοῦ καταθεῖναι πρότερον, ἵνα μὴ ἔλθωμεν ὅπου ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων· καὶ τοὺς ζητοῦμεν τὰς ἀρετάς, αἱ μὲν τῆς ἡμετέρας σωτηρίας καὶ τὸν πλησίον τὰ μέγιστα ὠφελοῦσαι δυνάμεις δύο. τοιοῦτον ἡ ἐλεημοσύνη, τοιοῦ-
Πρεξ.ι.δ. τον ἡ εὐχή· μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὴ πῶς ἐκείνης δυνατὴ καὶ ἐπισπέσεως γέμουσα. Αἱ εὐχαὶ γὰρ θεοῦ, φησι, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. οὐκ εὐχὴ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ νηστεία σύνεσιν τὰ νεῦρα ἔχει. καὶ νηστεύῃς χεῖρας ἐλεημοσύνης, οὐδὲ νηστεία τὸ πρᾶγμα λογίζεσθε), ἀλλὰ καθαριζομένου καὶ μεθύοντος χείρων ὁ τοιοῦτος, καὶ τοσούτῳ

οὕτω χαίρω, ὅσῳ πεφοβῆς ὠμότης χαίρει ἢ ἐλεπώτερον. ἢ τί λέγω νηπτείαν; καὶ γὰρ σωφρονῆς, καὶ παρθενεύης, ἀλλὰ τὸν ἔσπερας ἢ νυμφῶνος, ἐλεημοσύνην οὐκ εἶχεν. καίτοι τί παρθενίας ὄφελος, ὃ μηδὲν ἂν τῇ καινῇ [κατὰ νόμον] ἦλθε τὴν ἀναίκειαν ἄγον ὃ [παρέχον; ἀλλ' ὅμως ἀκβάλλει], ὅταν τὴν ἐλεημοσύνην μὴ ἔχῃ. Εἰ δὲ παρθένοι ἀκβάλλουσι, ὅπου [οὖν] τοῦτον οὐκ εἶχον μὴ δαψιλείας τῆς τοσαυτησούσης, τίς δύναιτο [ἂν] ταύτης αὐτὴν συνεισώμενος τυχεῖν; οὐκ ἔστι τοῦτο, ἀλλ' ἀπολέσθαι πάντας ἀνάγκη τὸν τοιοῦτον οὐκ ἔχοντα. Εἰ γὰρ ἂν τοῖς βιωτικοῖς οὕτως ἑαυτοὺς ζῇ, ἀλλ' ἢ χειροτέχνης, ἢ στρατιώτης, ἢ γεωργός, ἢ ἔμπορος τοσοῦτον ἢ τὸν καινῇ συμφέρει ἢ τὸν πλησίον ὠφέλιμον [εἶναι δοκοῦσιν ἅπαντες πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῶν πνευματικῶν τοῦτο δεῖ ποιεῖν. τοῦτο γὰρ μάλιστά ἐστι [τὸ] ζῆν· ὡς ὄντως ἑαυτοὺς ζῶν μόνον καὶ πλούτων ὑπερῶν, τοσοῦτός ἐστι, καὶ οὐδὲ δοῦλος ἐστι, οὐδὲ τῶν ἡμετέρων τὸ παράπαν. τί οὖν, φησιν, δῆτα ἐμαυτὸν παιδεύω, ἵνα τῶν ἄλλων ὀπτίζητῶ; οὐκ ἔστιν, [οὐκ ἔστι] τὰ τῶν ἄλλων ὀπτίζηποιοῦντα τὰ ἑαυτῆς πρίσεσθαι. ὁ γὰρ τὰ τῶν ἄλλων ὀπτίζητῶν, οὐδέποτε λυπεῖ, ἀλλ' ἐλεῆς πάντας, ὠφελῆς εἰς δύναμιν τὸν ἑαυτῆς, οὐδενὸς τι ἁρπάσει, οὐ πλεονεκτήσει, ἢ κλέψῃ, ἢ ψευδομαρτυρήσει, πάσης ἀφέξεται κακίας, πάσης ὀπτιλήψεται ἀρετῆς, καὶ ὑπερβήξεται τῶν ἐναρῶν, καὶ διεργατήσει τοὺς ὀπτιδεομένους, καὶ ὅτε λοιδορήσεταί τις, ὅτε κακῶς ἐρεῖ, καὶ μυρία ἀκούσῃ κακῶς, ἀλλ' ἐρεῖ τὰ ἀποστολικά· Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, C.Κορ.ια.κθ.
καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; οὐκ ἂν τὸν τὰ ἡμέτερα σκοπεῖν, ἢ πάντως ἢ τὰ τῶν ἄλλων ἕψεται. οὐκ τούτων ἁπάντων πειθόντες, ὡς ὄντως ἕνεκα σωθῆναι μὴ ὃ κοινῇ συμφέρει σκοποῦσας, καὶ Ⓦ διχοτομηθέντα τὸν ἰδόντες, καὶ Ⓦ ὃ πάλαι τον κατορύξαντα, ταύτην ἐλώμεθα τὴν ὁδόν, ἵνα καὶ τῆς αἰωνίου τύχωμεν ζωῆς, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὀπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ογ. 1 ΤΟΤΕ ΟΜΟΙΩΘΗΣΕΤΑΙ Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ριζ κε.
τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰ λαμπάδας αὐτῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου. 2 *Πέντε δὲ ἦσαν φρόνιμοι, καὶ πέντε μωραί,* 3 *Αἵτινες οὐκ ἔλαβον, φησιν, ἔλαιον.*

Ὅταν αἱ παθολαὶ τῇ πενίᾳ ἐοίκασι τῇ τοῦ πτωχοῦ δούλου καὶ τοῦ ἀγνώμονος καὶ τὰ διαστολικὰ καταδηδοκότος [χρήματα]. τέτταρες γὰρ εἰσιν αἱ πᾶσαι παθαὶ τῶν αὐτῶν διαφόρως ἡμῖν παθαινουσαι· λέγω δὲ τῆς περὶ τὴν ἐλεημοσύνην ἀσυδησίας, καὶ τοῦ μὴ πάντων, ὧν ἂν δυνάμεθα, Ⓦ πλησίον ὠφελεῖν, ὡς οὐκ ἄλλου σωθῆναι ἕτερος. ἀλλ' ἐν τούτῳ μὲν περὶ πάσης ὠφελείας λέγε καθολικώτερον, ἵνα εἰς Ⓦ πλησίον ὀπιδείκνυσθαι χρῇ· ὅτε δὲ τῶν πρὸ ἡμῶν περὶ ἐλεημοσύνης ἰδικῶς τῆς ἐν χρήμασι λέγε, καὶ σφοδρότερον, ἢ ὅτε τῆς ποτέρας παθολῆς. ὀκνῶ μὲν Ⓦ τύπτοντα καὶ μαύοντα, καὶ τὰ διαστολικὰ σκορπίζοντα καὶ ἀπολλύοντα κολάζειν· ἐνταῦθα δὲ καὶ Ⓦ οὐκ ὠφελοῦντα, οὐδὲ δαψιλῶς τοῖς δεομένοις τὰ ὄντα ἀποκενοῦντα. Εἶχον μὲν γὰρ ἔλεος, καὶ δαψιλές ἦν, ὀλίγα καὶ κολάζονται. Ἵνα δὲ ἔνεκεν ὅτε τοῦ ποσοῦ τῶν πρὸ ἡμῶν ταύτην ποιεῖται πρόσωπον; μεγάλα περὶ πρόνοιας διελέχθη εἰπών· Εἰσὶν ἀνόητοι, οἵτινες ἐνόησαν ἑαυτοὺς ἄγειν τὴν Ματθ.ιθ.ιβ.
βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω· ἄλλως δὲ, οἶδε καὶ τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων μεγάλην περὶ αὐτῆς δόξαν ἔχοντας. καὶ γὰρ ὅτι τὸ πρᾶγμα φύσει μέγα, καὶ δῆλον ἐξ ὧν ὅτε ἐν τῇ παλαιᾷ [κατὸ τῶν ἀγίων σκηνῶν καὶ μεγάλων ἀνδρῶν καταρχήν], καὶ ἐν τῇ καινῇ δὲ οὐκ ἦλθεν εἰς ἀνάγκην νόμου. ὅ γὰρ ἐπέταξε τοῦτο, ἀλλὰ τῇ προαιρέσει τῶν

a. Κορ. ζ. κε. τῶν ἀκουόντων τῦτο καταρθοῦσθαι ἐπέτρεψε. διὸ καὶ Παῦλός φησι· Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχω. ἐπαινῶ μὲν γὰρ τὸ καταρθοῦντα, οὐκ ἀναγκάζω δὲ μὴ βουλόμενον, οὐδὲ ἐπίταγμα τὸ πρᾶγμα ποιῶ. ἐπεὶ οὖν τὸ μέγα τὸ πρᾶγμα ἴδῃ, καὶ μεγάλην παρὰ τοῖς πολλοῖς δόξαν εἶχεν, ἵνα μή τις τῦτο καταρθώσας ἀμέτρως διάκειται, καὶ τῶν λοιπῶν ἀμελῇ, ἔλυσε τοῦτον τὸν παράδολον, ἱκανὸν πεῖσαι ὅτι παρθενία τὰ ἄλλα πάντα κρείττω, τῶν ἀπὸ τῆς ἐλευθερωσώσης κρόνων ἕρπουσι ὅσα, μὴ τῶν πόρων ἐκβάλλεται, καὶ τὰ ἀπόνως ἔρχεται, καὶ τὰ ἀνελέημονα ἴσχυσι μᾶλλον αὐτῶν. τὰ μάλα εἰκότως. ὁ μὲν γὰρ σωφρῶν ἔρωτος ἥπτηται, ὁ δὲ χαμερὴς οὐκ ἔστι δίχα σωφρῶν ἔρως τὰ χαμερῆ· ἀλλ' ὁ μὲν σωφρῶν δριμύτερός τε πολλῷ καὶ τυραννικώτερος. ὅσῳ γὰρ ἀθενέστερος ὁ ἀνταγωνιστής, τοσύτῳ ἀσυγκρίτως μᾶλλον αἱ νικηθεῖσαι. διὰ τῦτο δὴ καὶ μοναχὰς καλεῖ, ὅτι πολὺ μείζονα ἀπασῶν πόνον, διὰ τὸ ἐλαττοῦσθαι τὸ πρῶτον προσῦδωκεν. λαμπάδας δὲ σκεῦδός φησιν αὐτὸ τῆς παρθενίας χάρισμα, τὸ καθαρὸν τῆς ἀγνοσύνης· ἔλαιον δὲ, τὸν φιλανθρωπίαν, τὸν ἐλεημοσύνην, τὸν παρὰ τῶν δεομένων βοήθειαν.

5 Χρονίζοντος δὲ τῦ νυμφίου, ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον.

Ἐνταῦθα δείκνυσιν οὐκ ὀλίγον τὸ χρόνον ἐσόμενον πάλιν τὸ μεταξύ, τῦ μαθεῖν ἀπάγων τὸ προσδοκᾶν αὐτίκα μάλα φανήσεσθαι τὸν βασιλείαν αὐτῦ. καὶ γὰρ τῦτο ἤλπιζον. διὰ τῦτο δὲ συνεχῶς αὐτοῖς διακρούεται τῆς ἐλπίδος ταύτης. μετὰ δὲ τῦτο καὶ κεκοιμῆσθαι ἐμφαίνει, ὅτι ὕπνος ὁ θάνατός ἐστιν. ἐκάθευδον γάρ, φησι.

6 Περὶ δὲ μέσας νύκτας κραυγὴ γέγονεν. Ἦτοι τῇ παραβολῇ ἐπέμενεν, ἢ πάλιν δείκνυσιν ὅτι ἐν νυκτὶ ἡ ἀνάστασις ἔσται. τὸν δὲ κραυγὴν ὁ Παῦλος ἐνδείκνυται λέγων· Ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου, καὶ ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ. καὶ τί βούλονται αἱ σάλπιγγες; τί δὲ ἡ κραυγὴ λέγει; ὁ νυμφίος ἔρχεται.

7 Ἐπεὶ οὖν ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας,

8 Λέγουσιν αἱ μωραὶ ταῖς φρονίμοις· δότε ἡμῖν ἐκ τῦ ἐλαίου ὑμῶν.

Πάλιν αὐτὰς μωρὰς καλεῖ, δεικνὺς ὅτι οὐδὲν μωρότερον τῶν ἐνταῦθα χρηματιζομένων καὶ γυμνῶν ἀπίστων ἐκεῖσε, εἶτα μάλιστα φιλανθρωπίας ἡμῖν χρεία, εἶτα πολλοῦ τῦ ἐλέους. οὐ ταύτην δὲ μόνον μωρὰν, ἀλλ' ὅτι καὶ προσδόκησαν ἐκεῖσε λήψεσθαι, καὶ ἀκαίρως ἐζήτησαν· καίτοιγε οὐδὲν ἐκείνων φιλανθρωπότερον τῶν πιστῶν ἴσθι, ἃ διὰ τῦτο μάλιστα βδελύττεται. καὶ οὐδὲ ὃ πρῶτον ζητοῦσι. δότε γάρ ἡμῖν, φησι, ἐκ τῦ ἐλαίου ὑμῶν. καὶ ὃ ἀναγκαῖον τῆς χρείας ὑπεδείκνυον· σβέννυνται γάρ, φησιν, αἱ λαμπάδες ἡμῶν. ἀλλὰ καὶ οὕτως ἀπέτυχον· ὥστε ἡ φιλανθρωπία τῶν αἰτημάτων, οὔτε τὸ βάρος τῆς αἰτήσεως, ὥστε τὸ ἀναγκαῖον καὶ χρειώδες ἐποίησεν αὐτὰς ἐπιτυχεῖν. ἀλλὰ τί ταῦτα μανθάνομεν; ὅτι οὐδεὶς ἡμῶν ἐκεῖ, τῶν ἐκ τῶν ἔργων προσδοκώντων, προσῳλωμένων, ἐκεῖ ὅπου οὐ βούλεται, ἀλλ' ὅπου οὐ δυνατόν). καὶ γὰρ καὶ αὕτη ὅτι τὸ ἀδυνάτον καταφύγοντος. τῦτο καὶ ὁ μακάριος Λουκᾶς ἐδήλωσεν εἰπών· Ὅτι χάσμα μέγα ἐστὶ μεταξὺ ὑμῶν καὶ ἡμῶν, ὥστε μηδὲ βουληθῆναι ἐξῆναι διελθεῖν.

a. Θεσ. δ. ιε. Λυκ. ιϛ. κϛ.

9 Πορεύεσθε πρὸς τὸς πωλοῦντας, καὶ ἀγοράσατε.

Καὶ τίνες οἱ πωλοῦντες; οἱ πένητες. καὶ πῦ ἦσαν; ἐκεῖσε, καὶ τότε ζητῆσαι ἐκέλευ, ἐκ τῦ χωρὶς ἐκείνου. ὁρᾷς ὅπως γίνεται ἡμῖν ἀπὸ τῶν πενήτων ἡ προσμαπεία; καὶ τούτους αἰτέλης, τὸν πολλὸν τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἀνῆλες ἐλπίδα. διόπερ ἐκεῖσε τὸ ἔλαιον ζωαγορεῖ χρὴ, ἵνα ἐκεῖ χρήσιμον γένηται, ὅταν ὁ κύριος ἡμᾶς καλῇ. ἐκεῖ γὰρ ἐκεῖνός ἐστιν ὁ κύριος τῆς συλλογῆς, ἀλλ' οὐκ ἐνταῦθα. μὴ οὖν παράλιπε μάτην καὶ ὄντα εἰς ψευδῆ καὶ κενοδοξίαν. πολλοῦ γὰρ σοι ἐκεῖ χρεία τῦ ἐλαίου. ταῦτα ἀκούσασαι ἐκεῖναι ἀπῆλθον, ἀγοράσουσαι δῆθεν ὠνήσασθαι. τῦτο δέ φησιν, ἢ τῇ παραβολῇ παραμένων καὶ ὑφαίνων αὐτήν· ἢ καὶ διὰ τούτων

τούτων

τούτων διακεῖς, ὅτι καὶ φιλοξενοι γινώμεθα μετὰ τὸ ἀπελθεῖν, οὐδὲν ὀντιτύχω κερδήσομεν εἰς τὸ μὴ φυγεῖν [τὸν κόλασιν.] Οὐκοῦν οὐδὲ ταύτης ἕνεκεν ἡ παρουσία· ὥστε μὴ ὀναύδα ἀπελθον πρὸς τὸν πωλοῦντα, ἀλλ' ὀκῆ· οὗτος ὁ πλουσίος, ὅτι ὅπου φιλάνδρωπος γέγονεν, ὡς καὶ τῶν αὐτῷ προσηκόντων μεμνῆσθαι. ὁ γὰρ Ⓦ ὁ τῷ πυλῶνι Λικ. ιϛ. κβ.
κείμενον προσαιτέχων, τὸν οὐδὲ ὁρώμενος ὄξαρπασας τῶν κυνιδίων καὶ τῆς γαίης ἐπείτηται, καὶ προσκαλῆ πεμφθῆναί τινας τοὺς ταῦτα ἀπαγγελοῦντας αὐτοῖς. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν ἐκφιος ὀντιτύχει ἀπώνατο, ὥσπερ οὐδὲ αὐτός.

10 Ἐπειδὴ γὰρ ταῦτα ἀκούσασαι ἀπῆλθον, ἦλθεν ὁ νυμφίος· καὶ αἱ μὲν ἕτοιμοι συνεισῆλθον, αἱ δὲ ἀπεκλείσθησαν. Μετὰ τοὺς πολλοὺς πόνους, μετὰ τὰς μυείας ἱδρῶτας καὶ τὴν ἀφόρητον μάχλον ὀπεῖλὴν, καὶ τὰ ἔμπαλιν ἀπὸ τῆς φύσεως λυπήσεως δύσκολον καταχωνθεῖσαν, καὶ τὴν λαμπάδων ἐσθεσμένων αἰσχύνην κάπα κυπτούσαν. οὐδὲν γὰρ ἀμφοτέρων προσηνέστερον ἐλεημοσύνης μὴ ἐχούσης. ὅπου καὶ Ⓐ πολλοὶ τὰς αἰσχρὰς μοναὶ εἰώθασι καλῶς σχετικὰς. ποῦ τοίνυν τῆς προσηνείας ὁ κήρυγμα, ὅτε Ⓦ νυμφίου οὐκ εἶδον, καὶ οὐδὲ κρύσασαι ἐῶσαι, ἀλλὰ ὁ φοβερὸν ὀκῆκουσαι ῥῆμα, ὥστε ἀγαπᾶτε, οὐκ οἶδα ὑμᾶς; ὅτε μὴ αὐτὸς εἶπε τοῦτο, οὐδὲν ἕτερον ἡ γέεννα καταλιμπάνεται, καὶ ἡ ἀφόρητος κόλασις· μᾶλλον δὲ καὶ τῆς γεέννης πυκνὸν ὁ ῥῆμα χαλεπώτερον. τοῦτο τὸ ῥῆμα καὶ τοῖς τὴν ὁμοιότητα ἐργαζομένοις εἶπε. χρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὔτε τὴν ὥραν. ὁρᾶς πῶς ζωηρὰς τοῦτο ὁπειλάς, χρησίμως δικεῖ τὴν ἀγρυπνίαν τῆς ὁδοῦ τῆς ὀντιτύχει; ποῦ νῦν εἰσιν Ⓐ ὁ μὲ πάντος μὲ τοῦ βίου ῥᾳθυμοι, ὅταν δὲ ἐγκαλῶνται πρὸς ἡμᾶς, λέγοντες, ὅτι σὲ χειροῦ τελευτῆς καταλιμπάνω τοῖς διαμένουσι; ἀκουσάτωσαν τῆς ῥημᾶτος τούτου, καὶ διορθούσθωσαν. καὶ γὰρ καὶ σὲ σκείνῳ τῷ καιρῷ πολλοὶ ὀξέπεσον τοῦτο, ἀμελοῦντες ἀκριβεστέρας τῆς ὁδοῦ, καὶ οὐδὲ ὁπισκῆλαι συγχωρηθέντες τοῖς οἰκείοις ἐφ' ὧν ἐβούλοντο. αὕτη μὲν οὖν ἡ παραβολὴ, τὸ δὲ χρημᾶτος ἕνεκεν εἴρηται· ἡ δὲ μετὰ ταῦτα, πρὸς τοὺς οὐ χρήμασιν, ὁ λέγω, οὐ προσασία, οὐκ ἑτέρῳ ὁτῳοῦν ὠφελεῖν βουλομένους τοὺς πλησίον, ἀλλὰ πάντα ἀποκρύπτοντας. καὶ τί δήποτε αὕτη μὲν ἡ παραβολὴ βασιλέα εἰσάγει, ἐκεῖνη δὲ νυμφίον; ἵνα μάθῃς πῶς οἰκείως ἔχει πρὸς ταῦτα ὁ Χριστὸς, ταῦτα ἀποδυομένας τὰ ὄντα· τοῦτο γὰρ ἡ παρθενία. διὸ καὶ Παῦλος τοῦτον τὸν ὄγκον ὄγει τοῦ προσήγματος· Η α. Κορ. ζ. λβ.
ἄμερος μεμνᾶται τοῦ Κυρίου, φησὶ, καὶ πῶς ὃ ἄρεσῃ τῷ Κυρίῳ ἀπερισπάστως. Ταῦτα προσαιτοῦμεν, φησὶν. Εἰ δὲ σὲ τῷ Λουκᾷ ἕτερος κεῖται ὁ τῶν ταλάντων παραβολὴ, οὐκ ἔνο λεκτέον, ὅτι ἄλλη αὕτη, καὶ ἑτέρα σκείνη. σὲ σκείνη μὲν γὰρ ἀπὸ ἑνὸς Λικ. ιθ. ιβ.
κεφαλαίου διαφορᾶς γεγόνασι αἱ προσοδοι· ἀπὸ γὰρ μιᾶς μνᾶς, ὁ μὲν πέντε, ὁ δὲ δέκα προσεωύεγκαν, διὸ καὶ τῶν αὐτῶν ἐτυχον [δωρεῶν·] σὲ ταῦτα δὲ τοιαυτοτρόπως, διὸ καὶ ὁ σύφορος ἴσος. Εἰ γὰρ ὁ δύο λαβὼν, δύο ἐδωκεν, καὶ ὁ τὰ πέντε πάλιν ὁμοίως· ὀκῆ δὲ, ὀκ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ὁ μὲν πλείονα, ὁ δὲ ἐλάττονα προσοδον ἐπιτέτακται. Εἰκότως καὶ σὲ τοῖς ἐπάθλοις οὐχ ὁμοίως ἀπολαύουσιν. ὅρα δὲ αὐτὸν πάντα μὲν οὐκ εὐθέως ἀπαιτοῦντα. καὶ γὰρ ὅτι τῷ ἀμπελῶνος ὄξέδοτο γεωργοῖς καὶ ἀπεδήμησεν· οὕτω καὶ σὲ ταῦτα σκεπίζευσε καὶ ἀπεδήμησεν, ἵνα μάθῃς αὐτὸν τῶν πολλῶν μακροθυμοῦντα. ἐμοὶ δὲ δοκῆ καὶ τῶν αἰτούντων αἰτήματος ταῦτα λέγειν. ἀλλ' σὲ ταῦτα οὐκ ἔστι γεωργοὶ καὶ ἀμπελὼν, ἀλλὰ πάντες ἐργάται. ὁ γὰρ πρὸς ἀρχοντας μόνον, οὐδὲ πρὸς Ἰουδαίους, ἀλλὰ πρὸς ἅπαντας ὁ παλέγει. καὶ Ⓐ μὲ προσφέροντες, ὁμολογοῦσιν θυγνωμόνως δὲ τὰ αὐτῶν καὶ τὰ τοῦ δικαίου· καὶ ὁ μὲν λέγει, κύριε, πέντε μοι ταλαντα ἔδωκας, ὁ δὲ λέγει δύο, δικαιοῦσι ὅτι πρὸς αὐτὸν τὸν ἀφορμὴν ἔλαβον τῆς ἐργασίας, καὶ πολλὴν χάριν ἴσασι, καὶ ὃ πάσχουσι λογίζονται. τί οὖν ὁ δίκαιος;

21 Εὖ δοῦλε ἀγαθὲ, φησὶ (τοῦτο γὰρ ὅτι ἀγαθοῦ, τὸ εἰς Ⓦ πλησίον ὁρᾶν) καὶ πιστὲ·

ὅτι

ὅτι ὀλίγα ἦς πιστός, ὅτι πολλῶν σε καταστήσω. Εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου.

Τίνα πᾶσι μακαριότητα σχῆμα ῥήματος τούτου δείκνυσι; σημαίνει γὰρ οὐκ ὄγκος οὗτος, ἀλλὰ πῶς;

24 Ἤδειν ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας.

25 Καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου. ἴδε, ἔχεις τὸ σόν. Τί οὖν ὁ δεσπότης; 5

26 [Δοῦλε πονηρέ,] ἔδει σε καταβαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις.

Τουτέστιν, εἶπεῖν ἐχρῆν, ἔδει σπείραι, συμβουλεῦσαι. ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο πρὸς σέ. τί τοίνυν φησὶν ἀνωτέρω; ἄνθρωποι μὲν γὰρ οὐχ ὅπως ποιοῦσιν, ἀλλ' αὐτὸν ὡς δημεύσαντα, αὐτὸν καὶ ὑπαδύνουσι τῆς ἀπαιτήσεως καθιζῶσιν. αὐτὸς δὲ οὐχ ὅπως, ἀλλά σε ἔδει καταβαλεῖν, φησι, τὸ ἀπαίτησιν ἐμοὶ ὑπηρέτημα· καίτοι μὴ ἔχοντι αὖ ἀπήτησα, ἔχειν λέγων ἀκροάσεως, τὸ τὴν ἔργων ὑπόδειξιν. σὲ ἔδει δὲ εὐκολώτερον ποιῆσαι, ἐμοὶ δὲ δυσκολώτερον ἀφεῖναι. ἐπεὶ οὖν τοῦτο οὐκ ἐποίησας,

28 Λάβετε, φησὶ, ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον, καὶ δότε τῷ τὰ δέκα τάλαντα ἔχοντι.

29 Τῷ γὰρ ἔχοντι πρὸς δοθήσεται καὶ περισσευθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. Τί δὴ τοῦτο ἐστι; ὁ χάρις λόγου καὶ διδασκαλίας εἰς τὸ ὠφελεῖν ἔχων καὶ μὴ χρώμενος αὐτῇ, καὶ τὴν χάριν ἀπολεῖ· ὁ δὲ κοσμικὸν πλεονέκτης, πλείονα ἐπικτασάμενος τὸν δωρεαν· ὥσπερ οὖν ὄγκος, καὶ ὃ ἔλαβεν ἀπέλλυσιν. ἀλλ' ὁ μέτρον τούτου ἡ ζημία τῷ ἀργοδούλῳ, ἀλλὰ καὶ ἀφορητος ἡ κόλασις, καὶ μὴ τῆς κολάσεως ἡ ἀπόφασις πολλῆς γέμουσα τῆς κατηγορίας.

30 Τὸν γὰρ ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλετε, φησὶν, εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ὄκνος ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Εἶδες πῶς οὐ μόνον ὁ ἁρπάζων καὶ πλεονεκτῶν, οὐδὲ ὁ κακὸν ἐργαζόμενος, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀγαθὰ μὴ ποιῶν κολάζεται κόλασιν τὴν ἐσχάτην;

ΗΘΙΚΟΝ Ἀκούσωμεν τοίνυν τῶν ῥημάτων τούτων, καὶ ὡς ἔστι κοινὸς, οὕτω λαβώμεθα τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας. λάβωμεν ἔλαιον εἰς τοὺς λαμπάδας, ἐργασώμεθα εἰς τὸ τάλαντον. οὐ γὰρ ἐκπέσωμεν καὶ σὺ ἀργία. ἂν τελέσωμεν σὺν τούτοις, οὐδεὶς ἡμᾶς ἐλέγξει λοιπὸν σκῆψις, καὶ μυρία θρέψωμεν. κατέγνω ἑαυτῆς καὶ ὁ τὰ ῥυπαρὰ ἱμάτια ἔχων, καὶ οὐδὲν ὠφέλησεν. ἀπέδυκε καὶ ἰδοὺ ὅτις βάθη σαρκὸς ἐδάκρυσεν· ὁ δὲ ἐν τάλαντοις, καὶ ὅπου κατεκρίθη. πρόκλησις δὲ αἱ πρῶται καὶ προσοῦλον καὶ ἔκρυψαι, ἀλλὰ πάντα εἶχε καὶ μάτην. τούτοις οὖν εἰδότες, καὶ χρήματα, καὶ σοφίαν, καὶ προφάσεις, καὶ πάντα εἰσενέγκωμεν εἰς τὴν τῶν πλησίον ὠφέλειαν. τάλαντα γὰρ σύ τοῦτα ἐστιν ἡ ἑκάστου δύναμις, εἴτε σὺ προφασία, εἴτε σὺ χρήματα, εἴτε σὺ διδασκαλία, εἴτε σὺ [ἄλλο] οἷον δήποτε πρᾶγμα τοιοῦτον. μηδεὶς [οὖν] λεγέτω ὅτι οὐ πάλαντον ἔχω, καὶ οὐδὲν δύναμαι ποιῆσαι. δύνασαι γὰρ καὶ δι' ἑνὸς βοηθεῖσθαι. καὶ γὰρ εἰ τῆς χάριτος σκεῦος πνεύματος, οὐκ εἰ Πέτρου καὶ Ἰωάννου ἀγραμματότερος, οἱ καὶ ἰδιῶται καὶ ἀγράμματοι ἦσαν, ἀλλ' ὅμως ὅπως προθυμίαν ἐπιδείξωνται, καὶ πρὸς τὸ κοινῇ συμφέρον πάντα ἐποίουν, τῆς θείας ἐπιλάμψεως. οὐδὲν γὰρ ὕπνος ὅσον τῷ Θεῷ φίλον, ὡς τὸ κοινωφελῶς ζῆν. διὰ τοῦτο λόγον ἡμῖν ἔδωκεν ὁ Θεὸς, καὶ χεῖρας καὶ πόδας, καὶ σώματος ἰσχύν, καὶ νοῦν, καὶ ζωὴν, ἵνα πᾶσι τούτοις καὶ εἰς τὴν ἡμῶν αὐτῶν σωτηρίαν, καὶ εἰς τὴν τῶν πλησίον ὠφέλειαν χρησώμεθα. οὐδὲν γὰρ εἰς ὕμνους ἡμῖν ὁ λόγος καὶ εὐχαριστίας χρήσιμος μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς διδασκαλίαν λειτουργικὸς καὶ προσήνεσιν. καὶ μὴ εἰς τοῦτο χρησώμεθα, ὡς διακονίαν ἐξηλώσαμεν· διὸ καὶ εἰς παιδιὰν, ὡς σχολάσωμεν. ἐπεὶ καὶ Πέτρος, ὅτε μὴ ὡμολόγησε Χριστὸν ἐμακαρίζετο, ὡς παρὰ τοῦ πατρὸς εἰρηκὼς· ὅτε δὲ πρῶτος ἐτόλμησε καὶ ἀπηγόρευσεν, ἐπετιμᾶτο σφοδρῶς, ὡς παρὰ τοῦ σχολάζοντος φρονῶν. εἰ δὲ ἔνθα ἀγνοίας ἦν τὸ εἰρημένον, τοσαύτη ἡ κατηγορία, ὅταν ἑκόντες πολλὰ ἁμαρτάνωμεν,

πόσας

ποίαν ἔξουσιν ἀπολογίαν; τοιαῦτα τοίνυν φθεγξώμεθα, ἵνα αὐτόθεν ἡ δῆλα τὰ ῥήματα τοῦ Χριστοῦ ὄντα. Οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς μόνον, ἔλεγεν ὁ Χριστός, οὐδὲ ἐὰν εἴπω, ταῦτα ἀνάγκη, ὅτε τὰ τοῦ Χριστοῦ λαλῶ· ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἂν λοιδορηθεὶς διελεγήσω, εἰ ἐπηρεασθείς; ἔνθεν μάλιστα ἴσως ἐπηρεάζοντος. τοιγάρτοι μὴ οὕτω ἔλεγεν, ὅτι χεὶρ ἐστὶν ἡ γλῶττα ἡμῶν τῶν τοῦ Θεοῦ ποδῶν ἀποκρύπτουσα· νῦν δὲ πολλῷ πλέον λέγω, ὅτι γλῶττά ἐστιν ἡ γλῶττα ἡμῶν, τοῦ τοῦ Χριστοῦ μιμουμένη, ἐὰν τοῦ τοιούτου ἀκρίβειαν ἐπιδείξῃ), ἂν σκῶμα φθεγξώμεθα, ἅπερ σκῶμος βούλεται). τί δέ ἐστιν, ἃ σκῶμος ἡμᾶς βούλεται) φθέγγεσθαι; τὰ ἐπιτείνοντα γέλωτα ῥήματα, τὰ τραῦτητος, ὥσπερ οὖν καὶ αὐτὸς ἐφθέγγετο, λέγων τοῖς ὑβρίζουσιν αὐτόν· Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ Iuan. x. μβ. ἔχω· ἀλλὰ πάλιν, Εἰ ὑμῶν κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· ὃ δὲ τοιοῦτον μαθητὴν, Iuan. xiii. xv. ἐπαίρει ἐφ' ᾧ πλέει; ἐὰν ὕστερον καὶ σὺ λέγῃς, ἐὰν εἰς διόρθωσιν τῶν πλησίον λαλῇς, οὐκ ἐστὶ σὺ γλῶσσαν ἐοικυῖαν σκεύῃ. καὶ ταῦτα αὐτὸς φησιν ὁ Θεός. Ὁ γὰρ ὀξύτερον ὄμμα δεξάμενος, ὡς Iep. xx. ιϐ. ὃ τόμα μου ἔσται, φησίν. ὅταν οὖν ἡ γλῶττά σου, ὡς ἡ γλῶττα γλυκὺ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὁ τόμα σου, ὡς [ὁ] τόμα τοῦ παῤῥησίας, καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου ναὸς ᾖς, ποία ταύτης λοιπὸν ἴσην γλυκύτητα ἂν ὑμνήσῃ; Οὐδὲ γὰρ, εἰ ἀπὸ χρυσίου ζωνέκειτό σου ὁ τόμα, οὐδὲ, εἰ ἀπὸ λίθων τιμίων, ὅτως ἐμβαλεῖν ὡς νῦν, τῷ κόσμῳ τῆς ἐπιτειχείας καταυγάζοιμεν. Τί γὰρ τόματος πολυτιμότερον ὀφθαλμὸς ἐπίδοτος ὑβρίζειν, ἀλλ' ἐυλογεῖν [καὶ χρησολογεῖν] μεμελετηκότος; Εἰ δὲ ὀφθαλμὸς ἀνέχῃ εὐλογεῖν ⓦ καταρώμενον, σίγησον, καὶ τοῦτο τέως κατόρθωσον, καὶ ὁδῷ πορευόμενον καὶ κοπιῶντα ὡς χρὴ, καὶ ἐπ' ὀχυρὸν ἄξεις, καὶ * κτίσῃ τόμα τοιοῦτον οἷ εἰρήκαμεν. καὶ μὴ νομίσῃς τολμηρὸν εἶ) τὸ λεχθέν. Φιλανθρωπός γὰρ ἐστιν ὁ δεσπότης, καὶ τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ τοῦτο δῶρον ἐστί. τολμηρὸν ἐστι, τόμα Χριστοῦ ἔχειν ἐοικὸς, δαίμονος ποιητοῦ κεκτῆσθαι γλῶτταν ὁμοίαν, μάλιστα ⓦ μυστηρίων τοιούτων μετέχοντα, καὶ αὐτῇ καθημαγμένα τῇ χάριτι τοῦ δεσπότου. Ταῦτ' οὖν ἀναλογιζόμενος, ὅταν κατ' ὀχυρὸν εἰς δυνάμεν τινὰ ζῶν, καὶ μὴ ἔτι σοι λοιπὸν ὁ Χριστὸς οὐδὲ ἀνθρωπάρεσκον τοιοῦτον ὀφθαλμὸν δωρήσηται. καὶ γὰρ ὑπογράφει ⓦ χαρακτῆρα ⓦ βασιλικὸν· οἷόν τοῦ Χριστοῦ τὰ ὅπλα δι' ὧν πτήσῃ. Ἵνα δὲ ταῦτά ἐστιν; ἡ ἐπιτείχεια καὶ τραῦτης. καὶ γὰρ ὅτε σὺ τῶν ὀρέων ἀνεχόμενος αὐτὸν καταῤῥάκτου καὶ ὀξέτητον, μὴ γνωριζόμενος ὅτι Χριστὸς ἦν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ῥημάτων αὐτὸν ἐσαγνίσθησι τούτων, ἀπὸ ἐπιτειχείας εἶλεν, ἀπὸ τραῦτητος ἐθεμπώσατο. τοῦτο δὲ σὺ ποίησον· ἂν ἴδῃς ἄνθρωπον ὀφθαλμὸν ὑμνοῦντα καὶ ἀνεχόμενον σοι, ὅτι καὶ σὺ νίκησον. ἔδωκέ σοι ὁ Χριστὸς ὀξυτέρου ὀφθαλμὸν ἔχειν κατ' αὐτὸν εἰς δυνάμεν τινὰ ζῶν. μὴ φοβηθῇς τοῦτο ἀκούων. φόβος ἐστὶ, ὃ μὴ ἔχειν κατ' αὐτόν. φθέγγου τοίνυν κατ' ὀχυρὸν, καὶ γέγονας τοῦτο τοιοῦτος οἷος ὀχυρὸς, ὡς ἂν ἄνθρωπον ὄντα ἔνι ἔχειν. Διὰ τοῦτο μείζων ὁ οὕτω λαλῶν, ἢ ὁ ἀνεχόμενος. τὸ μὲν γὰρ χαρίς ὅλον, σὺ ταῦτα ἦν καὶ πόνος σὸς καὶ ἱδρώς. διδάσκειν τινὰ ψυχὴν ἁπλάτειν σοῦ τὸ τόμα τόματι Χριστοῦ ἐοικός. δυνάται γὰρ τοιαῦτα δημιουργεῖν, ἂν ἐθέλῃ· οἷόν τινα τέχνην, ἂν μὴ ἡ ῥᾳθυμος. καὶ πῶς πλάτειται τοιοῦτον τόμα, φησί; διὰ ποίων χωνείας; διὰ ποίας ὕλης; διὰ χωνείας μὲν καὶ ὕλης οὐδεμιᾶς· διὰ δὲ ἕξεως καὶ ἐπιτειχείας, διὰ ταπεινοφροσύνης. ἴδωμεν δὲ πῶς καὶ τόμα διὰ ταπεινοφροσύνης πλάττεται, ἵνα μηδέποτε σκῶμα κατασκευάσωμεν. πῶς οὖν πλάτειται; διὰ ἀρῶν, διὰ ὀρέων, διὰ ἐπιορκίας, διὰ βασκανίας. ὅταν γὰρ τὰ σκεύους φθέγηταί τις, τινὰ σκεύους γλῶτταν λαμβάνει. ποίαν οὖν ἔξομεν συγγνώμην, μᾶλλον δὲ ποίαν οὐκ ἐπισπασόμεθα τιμωρίαν, ὅταν τινὰ γλῶτταν, ἢ κατηχιωθηκὼς σκῶμος γένεσθαι διαστικῆς, ταύτην ἐπιδώμεθα τὰ τοῦ διαβόλου φθεγγόμενοι; μὴ δὴ ταῦτα ἐπιδώμεθα, ἀλλὰ πάσῃ μηχανῇ ἀποδῶμεν, ὅτι αὐτὸν παιδεῦσαι ⓦ διαστότην μιμεῖσθαι ⓦ ἑαυτῆς. ἂν γὰρ αὐτὸν παιδεύσωμεν τοῦτο, μετὰ πολλῆς τῆς παῤῥησίας ἐπὶ τὸ βῆμα ἡμᾶς ἕξει τοῦ Χριστοῦ. ἂν μὴ ἴδῃς ὅτως ἐπιδῇ λαλοῦν, οὐδὲ ἀκούσεται αὐτοῦ ὁ δικαστής. καθάπερ γὰρ ὅταν Ρωμαῖος ὢν ὁ

κριτὴς

χριτὴς τύχῃ, οὐκ ἀκηύσεις· ἀπολογουμένου δ' οὐκ εἰδότος ὅτω φθέγξεσθαι· ὅπω δὲ ὁ Χεισὸς, δὺ μὴ χῖ Ⓦ αὐτὸ ξέπον λαλῆς, οὐκ ἀκούσεταί σε, οὐδὲ πεοσέξει [σει.] μάθωμὲν τοίνυν ὅτω λαλῆν, ὡς εἰωθεν ἀκούειν ὁ βασιλεὺς ὁ ἡμέτεεος· ασυνδάσωμὲν" ἐκείνου μιμεῖσθαι τὸ γλωττίδιον. καὶν εἰς πένθος ἐμπέσῃς, σκέπει ὅπως μὴ ἀφαγρέψῃ σε ὁ τόμα τῆς ἀδυμίας ἡ τυεαννὶς· ἀλλὰ λαλήσεις ὥσπερ ὁ Χεισός. ἐπείνησε γὰρ δὲ αὐτὸς χῆ τ̃ 5

Ιωαν.ια.λε. Λαζαεου χῆ Ⓦ Ιούδα. δὺ εἰς φόβου ἐμπέσῃς, ζήτησου ὅτω λαλῆσαι πάλιν ὡς" ὁ Χει- χ.ιά

Ματθ.κς.λθ. σὸς. ἐσέπεσε γὰρ χῆ αὐτὸς εἰς φόβου ἀλλ' ὅτε χῖ Ⓦ οἰκουομίας λόγου. εἶπέ χῆ σύ, Πλὴν ὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. καὶν κλαίῃς, δάκρυσου πρέμα ὡς αὐτὸς· καὶν εἰς βπιβουλὰς ἐμπέσῃς δὲ λύπιν, χῆ ταῦτα ὡς ὁ Χεισὸς ἀφαπῇ. χῆ γὰρ καὶ ἐπεβουλεύθη χῆ ἐλυπήθη,

Ματθ.κς.λπ. χῆ λέγει, Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μὲ ἕως θανάτου, χῆ πάντα σοι τὰ ὑπου δείγματα παρέχει, 10 ἵνα καὶ αὐτὰ ἀφυλάκτῃς μέτρα, χῆ οὐδὲν δοκήσῃς σοι μὴ ἀφοβήτρης χθόνιας. ὅτω δυνήσῃ σῶμα ἔχειν ἐοικὸς τῷ ἐκείνου σώματι· ὅτως βπὶ γῆς βαδίζων, τ̃ δύο καὶ ἡμιβίου γλωττῶν ἡμῖν βπιδιδοὺς ὁμοίαν, καὶ μέτρα καὶ σὲ ἀδυμίαν, καὶ σὲ ὀργὴν, καὶ σὲ πένθει, τὰ σὲ ἀγωνίαν ἀφανῆρων. πόσοι" ἡμῶν εἰσιν Ⓓ βπιθυμοιῶντες αὐτὸ τὸ μορφὸν ἰδεῖν; ἰδοὺ οὐκ ἰδεῖν χ.ιά μόνον, ἀλλὰ χῆ γλυέσθαι κατ' αὐτὸν δυνατόν, δὺ ασυνδάζωμὲν· μὴ ἀνάδηγώμεθα τοίνυν. 15

Ματθ.ζ.κβ. χγ. ὐχ ὅτως ἀσπάζεται πεοφητῶν σώματα, ὡς βπειχῶν χῆ φαύλων ἀνθεώπων. Πολλοί γὰρ ἐεοῦσί μοί, φησιν, ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, Κύειε, κύειε, δ' ὀνόματί σε πεοσεφητεύσαμὲν; χῆ ἐ-

Αειθ.ιβ.γ. ρῶ αὐτοῖς, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. τὸ γὰ τῦ Μωϋσέως, βπὶ σφόδρα βπιεικὴς ἰῶ δὲ φαῦος (ὁ γὰρ Μωϋσῆς, φησιν, ἰῶ δὺ ἀνθεωπος φαύστατος πάντα πάντας ἐστὺ ἀνθεώπους ἐστὺ βπὶ τ̃ γῆς) ὅτως ἠασπάζετο δὲ ἐφίλει, ὡς εἰπεῖν, ἐνώπιος ἐνωπίῳ, χῆ σῶμα χῖ σῶμα ἐλάλει, ὡσαὶ 20 φίλος πεὸς Ⓦ ἑαυτ̃ φίλον. οὐκ βπιζάσεις δαίμοσι νῦν, ἀλλ' βπιτάξεις τότε δ' τῆς γε- ένης πυεί, ἐαὶ ἔχῃς τῷ σώματι τῦ Χεισοῦ τὸ σῶμα σε ἐοικός· βπιζάξεις τῇ ἀδύαφῳ τοῦ πυεὸς, χῆ ἐεᾷς, σιώπα, πεφίμωσο, χῆ μ̃ πολλῆς τῆς παῤῥησίας τῶν ὑρανῶν βπιδῆσῃ, δὲ ἀ- πολαύσεις τῆς βασιλείας· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς βπιτυχεῖν, χάριτι χῆ φιλανθεωπίᾳ τ̃ Κυείυ ἡμῶν Ιησῦ Χεισοῦ, μθ' ὗ τῷ πατὶ ἅμα δ' ἁγίῳ πνύματι, δόξα, κάτος, νμὴ, 25 νῦν χῆ ἀεὶ, καὶ εἰς τὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ. οθ. 31 ΟΤΑΝ ΔΕ ΕΛΘΗ Ο ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩ-

που δὲ τῇ δόξῃ αὐτὸ, χῆ πάντες Ⓓ ἅγιοι ἄγελοι μετ' αὐτὸ, τότε καθίσει, φησὶν, βπὶ θεόνου δόξης αὐτὸ, χῆ διελῆ δὲ πεοβατα ἀπὸ τῶν ἐεί- 30 φων· χῆ δὺ μ̃ ἀποδέξεται, ὅτι πεινῶντά αὐτὸν ἔθρεψα, χῆ διψῶντα ἐπότισα, καὶ ξένον ὄντα ἐυπήγαγον, χῆ γυμνὸν ὄντα πεοβεβλήκατε, δὲ ἀ- θενοῦντα ἐπεσκέψασθε, χῆ δὲ φυλακῇ ὄντα εἶδον· καὶ δώσει τὴν βα- σιλείαν αὐτοῖς· δὺ γὰ βπὶ τοῖς δεξιοῖς ἀμβαλλων, χ.ιά πέμψει εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, δὲ ἡτοιμασμένον τῷ ἀμβόλῳ καὶ τοῖς ἀγέλοις αὐτὸ. 35

ΤΗς πεοικοπῆς ταύτης τῆς ἠδίστης, ἰῶ ἐυεχῶς τεέφοντες χ' ἀμελιμπνόμεθα, ἀκηύσωμὲν νῦν μ̃ ασυνδῆς χῆ κατανύξεως πάσης, εἰς ἰῶ καὶ ἑκάστη ὁ λόγος ἐτελθύτησεν εἰκότως. χῆ γὰρ πολὺς αἰτῆ φιλανθεωπίας χῆ ἐλεημοσύνης ὁ λόγος· δὸ χῆ σὲ τοῖς ἐμπεσοῦσι 40 νῦν" ταύτης διελέξθη ἀφόβως, χῆ σὲ ταῦτα λοιπὸν σαφέστεόν πως χῆ βὐποιώτεεον, χ.ιά δύο πεόσωπα χῆ τεία, οὐδὲ πέντε πλείς, ἀμ- λὸ τὸν οἰκουμένου ἅπασαν· εἰ χῆ τὰ μάλιστα χῆ αἱ πεότεεαι αἱ ἀφὸ τῶν δύο πεοσώπων, δύο πεόσωπα ἐδήλωσαν, ἀλλὰ μέεη δύο· τὸ μὲ πεοφητικόν, τὸ δὲ ὑπακουόντων. ἀλλ'

σὺ τοῦδε δὲ φειδωλότερος μεταχειρίζει ⓐ λόγοις καὶ πλανητέρος. διόπερ οὐδὲ λέγει, ὡμοιώθη ἡ βασιλεία λοιπόν· ἀλλ' ἐκκεκαλυμμένως ἑαυτὸν δείκνυσι, λέγων· ὅταν ἡ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ. νῦν μὲν γὰρ ἐν ἀτιμίᾳ πολλαχόθεν καὶ ὕβρεσι καὶ ὀνείδεσι, τότε δὲ καλλωπίζεται ὅτι ἀνθρώπου δόξης αὐτός. καὶ συνεχῶς μνημονεύει δόξης. ὅπερ γὰρ ὁ σαλεὺς ἐκεῖνος ἐλεγεν, τοῦτο καὶ οὗτος ἐποίει τὸ ἀκροατήριον ἐκ τούτου, ἐν ᾧ ἐστὶν αὐτῷ τὸ δικαστήριον ἄγει, καὶ τὴν οἰκουμένην πᾶσαν. καὶ οὐ ταύτῃ μόνον φοβερὸν ποιεῖ ⓑ λόγον, ἀλλὰ καὶ τῷ δικαιοῦσθαι τοὺς ἀγαθοὺς χαίρουσιν. πρῶτος γὰρ ⓒ ἄγγελος πρόεισιν μετ' αὐτοῦ, φησὶ, καὶ αὐτὸς μαρτυρῶν ὅσα διηκονήσαντο πεμπόμενος παρὰ τοῦ δικαστοῦ πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν· καὶ πάντα χόρτον φειδώδης ἡ ἡμέρα ἐκείνη. εἶτα συναθροίσεται, φησὶ, πάντα τὰ ἔθνη· τουτέστι, πᾶσα ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις. καὶ ἀφορίσει αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν τὰ πρόβατα. νῦν μὲν γὰρ οὐκ εἰσὶν ἀφωρισμένοι, ἀλλὰ ἀναμίξ ἅπαντες· ἡ δὲ διαίρεσις τότε ἔσται μετ' ἀκριβείας ἁπάσης. καὶ πῶς ἀπὸ τῆς στάσεως αὐτοὺς διαιρεῖ καὶ ποίας δηλοῖ· εἶτα καὶ ἀπὸ τῶν ὁμοίων ⓓ ἑκάστου ζῴου σημεῖα δείκνυται, τοῦ μὲν ἐρίφια καλοῦ, τοῦ δὲ πρόβατα, ἵνα τῷ μὲν τὸ ἄκαρπον δείξῃ (οὐδεὶς γὰρ ἀπὸ ἐρίφων καρπὸς γλυκὺ τι αὐ) τῶν δὲ τὴν πολλὴν εὐσέλειαν. καὶ γὰρ πολλὴ ἡ τῶν προβάτων πρόσοδος, ἀπό τε ἐρίου, ἀπό τε γάλακτος, ἀπό τε τῶν λαχανώδων, ὧν ἀπόντων ἔρημος ὁ ἔριφος. ἀλλὰ τὰ μὲν ἄλογα ἀπὸ φύσεως ἔχει τὸ ἄκαρπον καὶ τὸ εὔκαρπον· σκῆνοι δὲ ἀπὸ προαιρέσεως. διὸ καὶ κολάζονται· σκῆνοι, δὲ τεφρωθήσονται ὕστοι· καὶ οὐ πρότερον αὐλοὺς κολάζει, ἕως ἂν δικαίσῃ πρὸς αὐλούς. διὸ καὶ ἡσυχάσας αὐτοὺς, λέγει τὰ ἐγκλήματα· οἱ δὲ μὴ ὑπειξείας φθέγγονται, ἀλλ' ὑδὲν αὐλοῖς ὄφελος λοιπόν. καὶ μάλα εἰκότως· οὐ γὰρ ἄγαμαι αὐτῶ πρόσταυρόδασον πρέδραμον. καὶ γὰρ καὶ οἱ πρόσθεν καὶ κάτω ὕστερον ἔλεγον, ὅτι ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν· καὶ ὁ νομοθέτης διὰ πάντων εἰς ὕστο σύνηκε, καὶ διὰ ῥημάτων, καὶ διὰ πραγμάτων· καὶ αὐτὴ ἡ φύσις τὸν ἐπαίδευσε. σκέπει δὲ αὐλοὺς οὐχ ἑνὸς δὲ δύο μόνου, ἀλλὰ πάντων ἐρήμους ὧδε. οὐ γὰρ δὴ μόνον πεινῶντα οὐκ ἐθρέψαν, οὐδὲ γυμνὸν οὐ περιέβαλον· ἀλλ' οὐδὲ, ὃ κουφότερον ἦν, οὐδὲ ἄρρωστον ἐπεσκέψαντο. καὶ σκέπει πῶς κεφάλαιον ὑπομένει. οὐκ εἶπεν, εἰ φυλακὴν ἤμην, καὶ ἀπηλλάξατέ με· ἄρρωστος ἤμην, καὶ ἀνέσησατέ με· ἀλλ' ἐπεσκέψασθέ με καὶ ἤλθετε πρὸς μέ. καὶ οὐδὲ εἰ τὴν πεινῶσαν ἐπαρθεῖς ὃ κελευόμενον. οὐδὲ γὰρ πολυτελῆ ἐζήτει τράπεζαν, ἀλλὰ τοῦ χρείαν μόνον καὶ τοῦ ἀναγκαίου ἔφθη, καὶ ἐζήτει ἐλεεινῶς τῷ σχήματι. ὥστε πάντοθεν αὐλοὺς πάντα ἰσχὺν κολάσαι· ὃ οὖν κολάσει τῆς αἰτήσεως (ἄρτος γὰρ ἦν) ὃ ἐλεεινὸν τοῦ αἰτοῦντος (πτωχὸς γὰρ ἦν) ὃ συμπαθὲς τῆς φύσεως (ἄνθρωπος γὰρ ἦν) ὃ πολυτελὲς τῆς ἐπαγγελίας (βασιλείαν γὰρ ἐπηγγείλατο) ὃ φοβερὸν τῆς κολάσεως (γέενναν γὰρ ἠπείλησε) ὃ ἀξίωμα τοῦ λαμβάνοντος (Θεὸς γὰρ ἦν ὁ διὰ τῶν πτωχῶν λαμβάνων) ὃ ὑπερβάλλον τῆς τιμῆς, ὅτι τοσοῦτον καταδιῶναι κατηξίωσε· τὸ δίκαιον τῆς πρόσοδος, ἀπὸ γὰρ τῶν ἑαυτοῦ ἐλάμβανεν. ἀλλὰ πρὸς ἅπαντα ταῦτα ἡ φιλαργυρία καθάπαξ ἐπήρωσε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ταῦτα τοσαύτης ἀπειλῆς κειμένης. καὶ γὰρ καὶ δυσωπέρω φησὶ τοὺς οὐ δεχομένους τοιούτους τῶν Σοδόμων χαλεπώτερα πείσεσθαι· καὶ τοῦτό φησιν, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, τοῦδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. τί λέγεις; ἀδελφοί σου εἰσὶ· καὶ πῶς ἐλαχίστους καλεῖς; ὅτι γὰρ τοῦτο ἀδελφοὶ, ὅπερ ταπεινοὶ, ὅπερ πτωχοὶ, ὅπερ ἀπερριμμένοι. τοῦτο γὰρ τοιούτους μάλιστα εἰς ἀδελφότητα καλεῖ, τοὺς ἀγνῶτας, τοὺς δυσκόλους, καὶ τοὺς μοναχοὺς λέγων τούτους μόνους, καὶ τοὺς ὄρη κατειληφότας, ἀλλ' ἕκαστον πιστόν. κἂν βιωτικὸς ᾖ, πεινῶν δὲ καὶ λιμώττων, καὶ γυμνὸς καὶ ξένος, πάσης αὐτοὺς ταύτης τῆς ὑπερμεγείας ἀπολαύειν βούλεται. ἀδελφοὺς γὰρ τὸ βάπτισμα ἐργάζεται καὶ ἡ τῶν θείων μυστηρίων κοινωνία. εἶτα, ἵνα καὶ ἐπέρωσιν ἴδῃς τὸ δίκαιον τῆς ἀποφάσεως, πρότερον σκέπτου ἐπαινῶν τοὺς κατορθοῦντας, καὶ φησὶ· δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε

νομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ἐπείνασα γὰρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, καὶ τὰ ἑξῆς ἅπαντα. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν, ὅτι οὐκ εἰς ἔργα ἦλθεν, ἀπὸ τῶν σωδούλων αὐτὸς παιδιχάζει· ὥσπερ γὰρ πρόβατα ἀπὸ τῶν προβάτων· καὶ Ⓦ δοῦλον Ⓦ μεθύοντα καὶ λαιρίζόμενον ἀπὸ τοῦ πιστοῦ δούλου· καὶ Ⓦ τὸ ταλαντον καταχώσαντα, ἀπὸ τοῦ τὰ δύο πεποιηκότος· καὶ ἕκαστον τῶν ἁμαρτωλῶν, ἀπὸ τῶν καπηλούντων. καὶ αὖ- 5
τη ποτὲ μὲν ἐξ ἴσου ἡ σύγκρισις ἦν, ὡς σὺ φῂς καὶ ὅτι τῶν προβάτων· ποτὲ δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ πλεο-
Ματθ.κε.μα. νάζοντος, ὡς ὅταν λέγῃ· Ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται καὶ κατακρινοῦσι τὴν γενεὰν ταύτην,
Ματθ.κε.με. ὅτι ἐπίστευσαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ· καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε.καὶ, Βασίλισσα νότου κατακρινεῖ
τὴν γενεὰν ταύτην, ὅτι ἦλθεν ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶντος· καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶν-
Λκκ.ια.ιθ. τος ὧδε. καὶ ἀπὸ τοῦ ἰσάζοντος δὲ πάλιν, Οτι αὐλοὶ κριταὶ ὑμῶν ἔσονται· καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ 10
α.Κορ.ς.ϛ.γ. πλεονάζοντος· Οὐκ οἴδατε ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν, μήτιγε βιωτικά; καὶ σὺ ταῦτα μοι τὰ
ἀπὸ τοῦ ἰσάζοντος· καὶ γὰρ πλοιοσίους πλοισίοις, καὶ πέτρας πέτροις παραβάλλει. οὐ ταύτῃ δὲ
μόνον δείκνυσι τὸν ψῆφον διχῶς ἐκφερομένην, τῷ τοὺς ὁμοδούλους καταρᾶσθαι καὶ τοῖς
αὐλοῖς οὐχὰς· ἀλλὰ καὶ ᾧ μηδὲ τὰ τούτοις ὑπαρχοῦσα, καὶ οἷς οὐδὲν ἡ πενία κώλυμα ἦν· οἷς,
καὶ τῷ ποτίσαι διψῶντα, καὶ ᾧ δεδεμένον ἰδεῖν, καὶ ᾧ ἀῤῥωστον ἐπισκέψασθαι. ἐγκωμιά- 15
σας δὲ τοὺς καταρθωκότας, δείκνυσιν ὅσον αὖθις ἐστὶ τὸ φίλτρον. διὸ
γάρ, φησιν, Ⓐ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασι-
λείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. πόσων ἀγαθῶν τοῦτο τὸ ὄνομα ἀντάξιον· Ⓐ εὐλογημένοι εἶ-
ναι, καὶ ἀπὸ πατρὸς εὐλογημένοι; Ⓒ πόθεν τοσαύτης τιμῆς ἠξιώθησαν; τίς ἡ αἰτία; ἐπεί-
νασα γὰρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με, καὶ τὰ ἑξῆς. πόσης ταῦτα τι- 20
μῆς, πόσης μακαριότητος ῥήματα; καὶ οὐκ εἶπε, λάβετε, ἀλλὰ κληρονομήσατε, ὡς
οἰκεῖα, ὡς πατρῷα, ὡς ὑμέτερα, ὡς ὑμῖν ἀνῶθεν ὀφειλόμενα. πρὶν ἢ γὰρ ὑμᾶς γενέσθαι,
φησὶ, ταῦτα ὑμῖν ἡτοίμασα καὶ πρόθυς ἐστὶν, ὅπου ἤδειν τοιούτους ὑμᾶς ἐσομένους. καὶ αἰ-
τία τίνων ταῦτα λαμβάνουσιν; αἰτία σίτου, αἰτία ἱματίων, αὐτὴ αῤῥω, αἰτία ὕδατος ψυ-
χροῦ, αἰτία ἐπισκέψεως, αἰτία εἰσόδου τῆς εἰς τὸ δεσμωτήριον. καὶ γὰρ πάντα χοῦ τῆς 25
χρείας ὄντα· ἔστι δὲ καὶ ὅπου καὶ τῆς χρείας. οὐ γὰρ δήπου, ὅπερ ἔφην, ὁ κάμνων καὶ ὁ δε-
δεμένος τοῦτο ὑπέστη μόνον, ἀλλ' ὁ μὲν λυθῆναι, ὁ δὲ ἀπαλλαγῆναι τῆς ἀῤῥωστίας· ἀλλ'
αὐτὸς ἅπαντας ὢν, τὰ εἰς δύναμιν ἅπασι· μᾶλλον δὲ καὶ τὰ εἰς δύναμιν ἐλάττω, ἡμῖν κατα-
λιμπάνων φιλοτιμεῖσθαι δι' ᾧ πλείονι σκεινοις δῶ, παρθύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ καλπραμβοί· οὐκ ἔτι
ὑπὸ τοῦ πατρός. οὐ γὰρ αὐτὸς αὐτοῦ κατηρέσατο, ἀλλὰ τὰ οἰκεῖα ἔργα. εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, 30
τὸ ἡτοιμασμένον, οὐχ ὑμῖν, ἀλλὰ τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. ὥστε μὲν γὰρ τὴν βασιλείαν
ὅτι ἔλεγε, δῶτε Ⓐ εὐλογημένοι, κληρονομήσατε τὴν βασιλείαν, ἐπήγαγε, τὴν ἡτοιμασμένην
ὑμῖν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· ὥστε δὲ πυρὸς οὐκέτι, ἀλλὰ τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ
τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. ἐγὼ μὲν γὰρ τὴν βασιλείαν ὑμῖν ἡτοίμασα, τὸ δὲ πῦρ οὐκ ἔτι ὑμῖν, ἀλλὰ τῷ
διαβόλῳ, καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. ὅπου δὲ ὑμεῖς ἑαυτοὺς ἐνεβάλετε, ἑαυτοῖς λογίζεσθε. οὐ ταύτῃ 35
δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἑξῆς, ὥσπερ ἀπολογούμενος αὐτοῖς, καὶ τὰς αἰτίας ὑφῆσιν. ἐπείνασα
γὰρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. Εἰ γὰρ καὶ ἐχθρὸς ἦν ὁ ποιῶν, οὐχ ἱκανὰ τὰ παθήματα Ⓦ
ἀνελεῖν κατακλάσαι καὶ ὀπτῆσαι, λιμὸς καὶ χρυμὸς καὶ δεσμὰ καὶ γυμνότης καὶ
ἀῤῥωστία, τί δὲ αἰθριον πλατάσθαι πάντα χοῦ; ταῦτα γὰρ καὶ ἕξραι ἱκανὰ λῦσαι. ἀλλ'
ὑμεῖς ὧδε εἰς φίλον ταῦτα ἐποιήσατε, καὶ φίλον τὸν εὐεργέτην καὶ διαπύτην ὄντα. τί κἀκα 40
μὲν δὴ ἰδιωτῶν πεπόνθατε, πολλάκις ὀπτικλώμεθα· τί θηρίον ἐαν θασώμεθα, ὀπτικαμπόμεθα·
τὸν δὲ διαπύτην ὁρῶν οὐκ ὀπτικάμπῃ; τί ποῦ ταῦτα ἀπολογίας ἄξια; Εἰ γὰρ τὸ μόνον ἦν,
οὐχ ἱκανὸν εἰς ἀντίδοσιν; οὐ λέγω τὸ ἀκοῦσαι φωνῆς τοιαύτης ὀπὶ τῆς οἰκουμένης πᾶσι τὸ
καθημένου ὀπὶ τὸν θρόνου τὸν πατρικοῦ, καὶ βασιλείας τυχεῖν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἐργάσασθαι οὐχ

ἱκανὰ

ἰνθμοὶ εἰς ἀμοιβὴν; νυνὶ δὲ καὶ τῆς οἰκουμένης πρέσουσης, καὶ τῆς ἀῤῥήτου δόξης ἐκείνης φαιομένης, ἀναχηρύττει σε καὶ ζεφάνοι, καὶ ὁμολογεῖ τὸ ζεφέα ἡ τὸ ξενοδόχον, καὶ οὐκ αἰσχύνεται τοιαῦτα λέγων, ἵνα σοι λαμπροτέρεσι ποιήσῃ τὸν ζεφάνον. ὅρᾳ δὴ τοῦτο ἡ ὅτι δικαίως κολάζονται, καὶ εἰποὶ ζεφανοῦνται καὶ χάριν. καὶ γὰ μεῖα ὧσι πεποικότες, χάριτός ἐστιν ἡ φιλοτιμία, ὃ αὐτὴ μακρῶν ὄντα ἡ ὑστέλων ὑράνιον ποιοῦσι καὶ βασιλείαν καὶ τηλικαύτην αὐλῆς δοθῆναι ἠμέλησαν.

1 Καὶ ἐγένετο, ὅτε ζυνετέλεσεν ὁ Ιησοῦς τοὺς λόγους τούτους, εἶπε τοῖς μαθηταῖς κζ̄ κη̄. αὐτοῦ,

2 Οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι. Πάλιν εὐκαίρως τοῖς τοῦ πάθους ἀγωνίζεται, ὅτε βασιλείας ἀπέμνησε, καὶ τῆς ἀπὸ ποδόσεως τῆς ἐκεῖ, καὶ τῆς ἀθανάτου κολάσεως, ὡσανεὶ ἔλεγε· Οἶδε δέδοικατε ὅτι τοῖς τοσαῦτα ἐργασαμένοις δεινοῖς, τοιούτων ὑμᾶς ἀναμφιβόλων ἀγαθῶν; σὺ δὲ μοι σκόπει πῶς τὸ μάλιστα λυπῶν αὐτοὺς καὶ πικροτέρους ἐμεθόδευσε καὶ ζωοποίησεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἅπασιν. οὐ γὰ εἶπεν, ὅτι οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας παραδίδομαι· ἀλλὰ τί; οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται, καὶ τότε ἐπήγαγε, εἰς τὸ σταυρωθῆναι, δεικνὺς μυστήριον ἐν τὸ γινόμενον, καὶ ἑορτὴν καὶ πανήγυριν ὅτι σωτηρία τῆς οἰκουμένης τελουμένη, καὶ ὅτι προθύμως ἅπαντα ἔπαγε. ὅρᾳ δὴ τοῦτο, ὡς ἑκουσίως τοῦτο εἰς παραμυθίαν αὐτοῖς, οὐδὲ εἶπεν αὐτοῖς τι νεῦρον περὶ ἀναστάσεως. περιττὸν γὰρ ἐνόμισε τοσαῦτα προαγορεύσας αὐτοῖς πάλιν εἰπεῖν. καὶ ἄλλως δέ, ὅπερ εἶπον, δεῖσθαι, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ παθεῖν μεῖζον ἀπαλλαγὴν κακῶν, ὅρᾳ τὸ πάσχα τῶν παλαιῶν ἀνεργετημάτων κατ' Αἴγυπτον ἀναμνήσας αὐτούς.

3 Τότε ζυνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως τοῦ λεγομένου Καϊάφα,

4 Καὶ ζυνεβουλεύσαντο ἵνα τὸν Ιησοῦν δόλῳ κρατήσωσι καὶ ἀποκτείνωσιν.

5 Ελεγον δέ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ.

Εἶδες πάλιν ἄφατον τῶν Ιουδαίων πονηρίαν; δικαίοις πρόφασιν ἐζήτουν; ἀλλὰ δικαίοις πρόφασιν ὅτι χειροῦνται, πρὸς τὸν ἀρχιερέα ἔρχονται, ἐκεῖνον βουλόμενοι πάλιν ἐξοικίσαι λαβεῖν, ὅθεν κωλύεσθαι ἔδει. Ἐ πόσοι ἦσαν οἱ ἀρχιερεῖς; ὁ γὰρ νόμος ἕνα βούλεται, ἀλλὰ τότε πολλοὶ ἦσαν· ὅθεν δῆλον, ὅτι τὰ Ιουδαϊκὰ ἀρχεῖα ἐλάμβανε ὅρᾳ κωλύεσθαι. ὁ μὲν γὰρ Μωϋσῆς, ὅπερ ἔφην, ἕνα εἶδε ἐκ τῆς ἐκείθυσε, καὶ πολυθυτήσαντος ἐκείνου τότε ἕτερον γίνεσθαι, καὶ τῇ ζωῇ τῇ τούτου πολὺ φυγεῖν ἐμέτρει τῶν ἀκυρουμένων φόνον. πῶς οὖν τότε πολλοὶ οἱ ἀρχιερεῖς; σπανιαυσιαῖοι ὕστερον ἐγένοντο. καὶ τοῦτο ἐδήλωσεν ὁ εὐαγγελιστής, ὅτι περὶ τὸν Ζαχαρίου διελέγετο, ἐξ οὗ ἐφημερίας αὐτὸν εἶδε Αβιά. αὐλῆς οὖν ἐστῶσα φησὶν ἀρχιερεῖς, οὐκ ἀπ' ἀρχιερέων. Λικ. α. ζ.

Τί δὲ ζυνεβουλεύσαντο, ἵνα κρατήσωσιν αὐτοῦ λάθρα, ἢ ἵνα ἀπολέσωσιν; ἀμφότερα. ἐδεδοίκεισαν γὰρ τὸν λαόν. διὰ τὴν ἑορτὴν ἀνέμενον πρόελθεῖν. ἔλεγον γὰρ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ. ὁ μὲν γὰρ Δαβὶδ ἔλεγε, ἵνα μὴ φανερὸν καταστήσῃ τὸ πάθος, οὐκ ἠθέλετο ἐν τῷ πάσχα· σκόπει δέ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται. σκόπει δὲ αὐτοὺς φοβουμένους, τὸ τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ ἵνα μὴ μίασμα αὐτοῖς μεῖζον ἀπὸ τοῦ κτείνειν γένηται, ἀλλὰ πανταχοῦ τὰ δεύτερα. ἀλλ' ὅμως τῷ θυμῷ ζέοντες, πάλιν μετέθεντο. Εἰπόντες γὰρ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ὅλης τῆς πανδήμου ἕνεκα, οὐκ ἐχώρουν τοῦ κτείνειν, ἀλλ' ἐν αὐτῇ κατέσφαξαν. ὅρᾳ τί δὲ αὐτοὶ τότε κατέφηναν; καὶ τῷ θυμῷ ζέοντες, ὅπερ εἶπον, καὶ τότε αὐτὸν εὑρήσειν προσεδόκησαν, ἐν πανούργοις, ὡσπερ πεπληρωμένοι, ἐπορεύοντο. Εἰ δὲ καὶ μάλιστα αὐτὸς τῇ ἰδίᾳ προαιρέσει εἰς τὴν οἰκείαν οἰκονομίαν, ἀλλ' ἐκεῖνοι τοῦτο ἐνεύθυνοι, ἀλλὰ μυρίων ἄξιοι κολάσεων ἀπὸ τῆς γνώμης. ὅτε γὰρ ἀπαλλαγὰς ἀπολύεσθαι ἔδει, καὶ τοῦ [ὅτε]

τῶν ἀθύνους, ὥστε ὅτοι τ' ἀῤῥῶον ἀφλεν, τ' μυεία ἐνεργετικόζα ϗ τῶ ἐθνῶν πίως ὑπαρ-
χόντα δι' αὐτοί. ἀλλ' ὦ τῆς φιλαν θρωπίας. τοῦ οὕτω μοχθηρούς, τοῦ [οὕτω σκαιούς καὶ]
μυείων γέμοντας κακῶν, πάλιν σώζει, καὶ πέμπει σφαγησομένους τοῦ ἀποστόλους ὑπὲρ
β. Κορ. ε. κ. αὐτῶν, καὶ δι' αὐτῶν ἱκετηρίαν ἀίθησιν. Ὑπὲρ Χριστοῦ γὰρ πρεσβεύομεν, φησι.

ΗΘΙΚΟΝ Τοιαῦτα τοίνυν παραδείγματα ἔχοντες, οὐ λέγω, ἀποθνήσκωμεν ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν (ἔδει 5
μὲν γὰρ καὶ τοῦτο) ἀλλ' ὅπως ἀδανάτους ἕξωμεν ἡμᾶς, ἐκεῖνο λέγω πίως· καὶν μὴ βασκάνωμεν λ.
τοῖς φίλοις, μὴ φθονῶμεν τοῖς εὐεργετοῦσιν· οὐ λέγω πίως, τοῦ κακῶς ποιοῦντας εὐεργετή- κ.
σωμεν (ὅπερ μεῖζον μέν γὰρ καὶ τοῦτο) ἀλλ' ὅπως παχύτεροι ἡμεῖς, καὶν μὴ ἀμυνώμεθα. μὴ γὰρ
σκιὰν ἡγούμεθα τὰ ἡμέτερα ϗ ὑποτίθεσθαι; τί δήποτε οὐκ ἀγαμένομεν τοὺς τὰ τοιαῦτα παθόντας
ἴσα ἄθλα; οὐχ ἁπλῶς ἠγάπησαν τὰ τε ἄλλα, ϗ ὅσα πρὸς αὐτὸν τὸν σωτῆρα εἰργάσατο, δυνά- 10
μενα σὺν αὐτοῖς αἰσχαλέσαι θαι, ἀλλ' ἵνα μιμήσηται τὴν ἀγαθότητα, ἵνα ζηλώσῃς τὴν φιλαν-
θρωπίαν. ϗ γὰρ [ϗ] ὑπὲρ τίος ἔρριψε, ϗ τὸ ὠτίον ἀπεκατέστησεν τῷ οἰκέτῃ, τὰ μετ' ἐπι-
εικείας διελέχθη, ϗ μεγάλα δῶρα ὧν ἐπεδείξατο θαύματα, τὰς ἀκτῖνας ἀποτρέφων, τὰς
πέτρας ῥηγνύς, τοῦ τιτελωνικότας ἐγείρων, τὴν γυναῖκα τῷ δικαίζοντος φόβου δι' οἰκειό-
των, ἐν αὐτῇ τῇ κρίσει πᾶσαι παράστησαν ὅπι δικαίως ἐμάνθανον ἀ- 15
τοῦ ὅπι πάσασθαι, μυεία παρελέγων ἐν τῷ δικαστηρίῳ, ἐν αὐτῷ τῷ θαυμαζῷ βοῇ· πά-
τερ, ἄφες αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. ταφεὶς γ', πόσα ἐπεδείξατο εἰς τὴν ἐκείνου
σωτηρίαν; δύαται γ' οὐκ ἀθέως Ιουδαίοις ἐκάλεσεν; οὐκ ἄφεσιν ἔδωκεν ἁμαρτημά-
των; οὐ τὰ μυεία ἀγαθὰ παρεῴθηκε; ἵ τοίνυν παρεδόξοτερον; ϗ θαυμάσαντες ϗ φόβῳ κ.
πεσόντες, μὴ τὸ θαυμάσαι γενόμενοι ὑοὶ Θεοῦ. ἵ ταύτης ἴσον τῆς ἡδεμονίας; ταῦτα 20 πα.
ἀκούσαντες ἐγκαλυφώμεθα, ὅτι τοσοῦτον ἀφεστήκαμεν τούτου, οὗ μιμεῖσθαι καλυόμεθα. ἴ-
δωμεν καὶ τὸ δίκτυμα ὅσον, ἵνα καὶ καταγώμεν ἑαυτῶν τούτοις πολεμιώτεις, ὑπὲρ ὧν
Χριστὸς τῶν ψυχῶν ἔθηκε, ϗ ὑ βουλόμενοι καταλλαγῆναι, ὃς ἵνα καταλλάξῃ, ὅτε σφα- κ.
γῆναι παρητήσαντο. ἢ ϗ τοῦτο δαπάνη ὅτι ϗ χρημάτων ἀνάλωμα, ὅπερ σὺ τῇ ἐλεημο-
σύνῃ παραβάλλεσθε; σκόπησον ὅσοι ὑπὲρ θύθυμον εἰσί, ϗ ὑ μόνοι σὺν δύασθαι παρὲς τὸν 25
ἄφεσιν τῶν σε ἠδικηκότων, ἀλλὰ ϗ δραμεῖν παρὲς τοὺς σε λελυπηκότας, ὥστε γλίσθαι σε
συγχωρήσεως ἀφορμῶν, ὥστε ῥᾳδίως παραμυθίαν τῶν οἰκείων κακῶν. ἐλλιῶσι παῖδες ὑδὺ
μέγα παρασδοκῶντες, πολλάκις σὺν τούτοις ἐφιλοσόφησ· ϗ σὺ μέλλων ὅπι τοιαύτας ἐλ-
πίσιν ἀποδημεῖν, δύασθε σὺν ὀκνεῖς; ϗ ὅπερ ὁ χρόνος ποιεῖ, τοῦτο σὺν δύεσθε παρὲ τὸν χρόνον
ποιῆσαι διὰ τὸν Θεοῦ νόμον, ἀλλ' ἀμιαθῶ μᾶλλον, ἢ ὅπι μιαθῷ βούλεσθε σε θεαθῆναι 30
τὸ πάθος; οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τοῦ χρόνου γλίπτα τοῦτο, ἔσαι σοί ἵ πλέον, ἀλλὰ ϗ πολλὴ ἡ κά-
λεσις· ὅτι ὅπερ ὁ χρόνος ἐργάσατο, τοῦτο ὁ τοῦ Θεοῦ νόμος οὐκ ἔπεισέ σε ποιῆσαι. εἰ δὲ
λέγεις, ὅτι φλεγμαίνεις τῆς ὕβρεως * μεμνημένος, ἀναμνήσθητι εἰ ἵ γένοιτό σοι καλὸν παρ- *
ὰ τοῦ λελυπηκότος, ϗ ὅσα σὺ ἕτερος διέθηκας κακά. κακῶς σε εἶπε ϗ κατήγορε; λόγισαι
ὅτι ϗ σὺ ἐποίησας εἶρηκας. πῶς οὖν ὅπι τοιοῦτος συγγνώμης, ἧς ἕτερος τοιοῦτος μεταδίδως; 35
ἀλλ' οὐδὲν εἶρηκας; ἀλλ' ἤκουσας λεγόντων, ϗ ἀπεδέξω. οὐδὲ τοῦτο αἰθύθυνον. θέλῃς
μαθεῖν ὅσον ὅσον ἀγαθὸν τὸ μὴ μνησικακῆν, ϗ πῶς μάλιστα τοῦτο τὸν Θεὸν ἱλεοῦται; τοῦ
ἐφηδομένους τοῖς δικαίως πρὸς αὐτοῦ κολαζομένοις τιμωρίαν, καίτοι δικαίως κολαζομένων), ἀλλὰ
σε ὅπι χαίρειν οὐκ ἐχρῶ. ϗ γὰρ ὁ προφήτης πολλὰ ἐγκαλέσας πρότερον, ϗ τοῦτο ἐπή-
Αμ. ε. ε. γαγε εἰπών· Οὐκ ἔπαρκον οὐδὲν ὅπι τῇ ζωτείᾳ τοῦ Ιωσήφ· ϗ πάλιν, Οὐκ ἐξῆλθε κα- 40
τοικοῦσα ἔνα κόψασθαι οἶκον ἐγγίζοντα αὐτῆς. καίτοι ϗ ὁ Ιωσήφ, τοῦτέστιν, αἱ φυλαὶ αἱ ἐξ'
αὐτοῦ, τὰ τούτων λείπονες, τοῦ Θεοῦ γνώμῃ ἐπιμωρησάντων, ἀλλ' ὅμως βούλεται τούτοις
ἡμᾶς ζωοτροφεῖν. εἰ γὰρ ἡμᾶς, ποτηρὶ ὄντες, ὅταν τιμωρώμεθα οἰκέται, αἰ ἵνα τῶν συν-
δούλων γελάσαντα ἴδωμεν, ϗ πρὸς ὀξυνόμεθα μᾶλλον ϗ ἐπ' ἐκείνοις μετάγομεν τὴν ὀργήν·

πολλῷ

πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς ὠμοῤῥάπτας τοὺς ἐφηδυμένους τοῖς κολαζομένοις. εἰ δὲ τοῖς τοῦ Θεοῦ κολαζομένοις οὐκ ἐπεμβαίνειν, ἀλλὰ συνάγειν χρή, πολλῷ μᾶλλον τοῖς εἰς ἡμᾶς ἡμαρτηκόσι. ὅτε γὰρ ἀγάπης σημεῖον, τοῦτ' ἐστὶ τῶν πεπτωκότων προνοητικὸν ὁ Θεός. καθάπερ γάρ ἐστι τῆς ἀλυσιτελοῦς ἡ βασιλικὴς, οὕτω δῆλον τὸ τίμια τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν χρωμάτων, ἅπερ τινὲς κλαμύδα καὶ πασχυάζει τοῦτ' ἔστιν· ὅτε καὶ σὺ ταῦτα, αὐτὰ εἰσὶ χρεῖαι αἱ ὕμιαι, ἅπερ δὴ τινὲς ἀγάπτιον συνέχουσι. οὐδὲν δ' οὕτως ἀγάστιον ὄψεται, ὡς ὃ μὴ μεμνῆσθαι τὰ εἰς ἡμᾶς ἡμαρτηκότων. μὴ γὰρ οὐκ ἐφεστήκει καὶ διαπέρου μέσης ὁ Θεός; μὴ γὰρ οὐκ ἔπεμψε τὰ πλησίον τοὺς Ⓦ πλησίον ἐλθεῖν; οὐκ ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου πέμπει τοὺς σῶσαι αὐτὸν, καὶ μὴ ταῖς καταλλαγαῖς ὅτι τινὰ τραπέζαι αὐτὸν καλεῖ; ἀλλὰ μὴ ὄψει τοῦτο ἀξιμείνης σῶσαι ἐλθεῖν, ἐπεὶ ὃ πρῶν ἀπώλεσας. ὄψει γὰρ ὅτε μάλιστά σοι μισθοῦ ἄφατον ὀφείλει, ἵνα φθάσῃς σὸν εἶναι· ὡς ἐὰν μὲν ἀκληθεὶς καταλλαγῆς, οὐκ ἔστι τοῦ Θεοῦ προσταγῆς γέγονεν ἡ φιλία, ἀλλὰ τῆς σὸν εἶναι αὐτοῦ. διὸ καὶ ἀσεφάνωτος ἀναχωρεῖς, σὸν εἶναι τὰ βεβοῦλα λαμβάνοντες. τί λέγεις; ἔχθρα ἔχεις, καὶ οὐκ αἰσχύνῃ; ἐν γὰρ ἔχει πῶν ὁ διάβολος, ἀλλὰ καὶ ὁμογνώμης ὑπάρχων; εἶτα μηδὲ σὸν εἶναι θέλησον ἡμῖν πολεμοῦσαν, εἶτα μήτε σὸν εἶναι διάβολος ἐᾷ. οὐκ οἶδα πόσον ἡ ἡδονὴ μετὰ ταῖς καταλλαγάς· τί γὰρ, εἰ καὶ σὺ τῇ ἔχθρᾳ καὶ σφόδρα φαίνεται; ὅτι γὰρ ἥδιον ὃ φιλεῖ Ⓦ ἀδικοῦντα ἢ μισεῖν, μετὰ ὃ λυθῆναι τοῦ ἔχθρου ὅτε δυνήσῃ μαθεῖν καλῶς. ἵνα οὖν τοὺς μεγαλοψύχους μιμούμεθα ἀλλήλοις καταδιάττοντες, τῇ οἰκείᾳ χρὴ πολεμοῦντες; ἄκουσον καὶ σὺ τῇ παλαιᾷ πόσος ἐστὶν ὁ τοῦτο λέγων. οὐδὲ μνησικάκων εἰς θάνατον. ἀνθρώπου αἰθέρα ζωντῆρ ὀργὴν, καὶ ἀνθρώπου Θεῷ ζητεῖ ἴασιν. κἂν τοι [γε] συνεχώρησεν ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. πῶς οὖν ἐγκαλεῖ; ὅτι καὶ σὺν εἶναι συνεχώρησεν, οὐχ ἵνα ἀλλήλοις αὐτὰ ποιῶμεν, ἀλλ' ἵνα δέει τῷ παθεῖν ἀπεχώμεθα τοῦ τολμᾶν. καὶ ἄλλως δ', σὺν εἶναι μὴ προσκαίρου τινός ἐστιν ὀργὴν, τὸ δὲ μνησικακεῖν, ψυχῆς πονηρᾶν μηνυτόριον. ἀλλὰ κακῶς ἔπαθες; ἀλλ' οὐδὲν τοσοῦτον, ὅσον σαυτὸν ἐργάσῃ μνησικακῶν. ἄλλως δ', οὐδὲ δυνατὸν ἀνδρὶ ἀγαθὸν κακόν τι παθεῖν. ἔστω γάρ τις καὶ παιδία ἔχων καὶ γυναῖκα, καὶ φιλοσοφείτω, ἐχέτω δὲ καὶ πολλὰς ἀφορμὰς βλάβης, καὶ χρημάτων ἀπορίαν, καὶ δοῦλος δυναστείαν, καὶ φίλους πολλοὺς, καὶ τιμῆς ἀπολαυέτω, πλὴν φιλοσοφείτω (τοῦτο γὰρ δεῖ προσκεῖσθαι) καὶ προσάγαγε αὐτῷ τὰς πληγὰς τοῦ λόγου, καὶ προσιὼν τις μοχθηρὸς ἀνὴρ ἀπειλησάτω ζημίαν· τί οὖν τοὺς Ⓦ οὐδὲν ἡγούμενοι εἶναι) τὰ χρήματα; τὰ τέκνα αἰρείτω· τί οὖν τοὺς Ⓦ ἀεὶ δυναστεύοντας φιλοσοφοῦντα; τί γυναῖκα σφαπέτω· καὶ τί τοῦτο τοὺς Ⓦ πεπαιδευμένους μὴ πτοεῖν τοὺς κεκτημένους; εἰς ἀπιμέλειαν ἐμβαλέτω· καὶ τί τοὺς Ⓦ δοῦλος χάρτα τὰ πρόσωπα ἡγούμενοι; εἰ βούλει, καὶ τὸ σῶμα κολαζέτω, καὶ εἰς δεσμωτήριον ἐμβαλλέτω· τί οὖν τοὺς τὰ μαθόντα, ὅτι εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν αἰθέρα ζωντῆρ), ἀλλ' ὁ ἔσω ἀναχαιτοῦται, καὶ ὅτι ἡ θλῖψις δοκιμὴν κατεργάζεται; ἐγὼ μὲν οὖν μηδὲν βλαβῆσεσθαι τὸν ἄνδρα νομίζω ἐκ τούτου· ὁ δὲ λόγος τοσοῦτον ἔδειξεν ὅτι καὶ ὠφεληθήσεται ἀναχαιτούμενος καὶ δόκιμος γενόμενος. μὴ τοίνυν τοὺς ἑτέρους ἀλλοῦμεν, ἑαυτοὺς ἀδικοῦντες καὶ ἀθεῖν καταπονοῦντες τὴν ψυχήν. ὅτε γὰρ τῆς τῶν πλησίον πονηρίας ἐστὶ τοσοῦτον, ὅσον τῆς ἡμετέρας καλοκαγαθίας ἡ δηλωτήν. ὄψει τοῦτο δὲ ὑγιείσης τινὸς διακρινόμενα καὶ συγκολλώμενα· αὐτὴ ἁφάσης τινὸς, ὃ αὐτὸ πάσχομεν, καὶ τὰ παιδία σὸν εἶναι καὶ μικρὰ, ἅπερ Ⓦ τὴν ἐμπλίκων ἀγωνίσεσι προξενοῦσιν· ὅτε γὰρ ὀδόντος ἀναγκαίου, ἀλλ' ἀπὸ μικρῶν προφάσεων λυπούμενοι. ἀλλ' ὅμως καὶ σὺν εἶναι δὲ μὴ ἴδωσιν κινδυνεύοντα, ἐπιμέλονται διακρούονται, καὶ ἀφίσανται· ἀλλ' ἡμεῖς ἐν τούτων ἀνοητότεροι, ὅτι ὅτε ὧν ἔδει γελᾶν, ὅτε τούτων ὀδυνώμεθα. διὸ, προσκαλοῦ, τὴν παιδικὴν ταύτην ὄψιν ἀφέντες, τὴν ὑγιαινοῦσαν ἐπιλαβώμεθα. ἐν γὰρ ἀνδρας ἡμᾶς ὁ Χριστὸς ἐβούλετο, ἄνδρας τελείους. οὕτω δὲ ὁ Παῦλος ἐκέλευσεν·

Ματθ. ε. κγ.

Εξοδ. κα. κδ. Λευϊτ. κδ. α.

Α Κορ. δ. ιε. Ρω. ε. γ. δ.

α. Κορ. ιδ. κ. Αδελφοὶ, λέγων, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσὶν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε. νηπιάσωμεν τοίνυν τῇ κακίᾳ, καὶ τὴν πονηρίαν φυγόντες τῆς ἀρετῆς ἀπολαύσωμεν, ἵνα καὶ τῶν αἰωνίων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. π. 6 ΤΟΥ ΔΕ ΙΗΣΟΥ ΓΕΝΟΜΕΝΟΥ ΕΝ Βηθανίᾳ, ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, 7 προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάβαστρον μύρου ἔχουσα βαρυτίμου, καὶ κατέχεεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνακειμένου.

Γυνὴ αὕτη δοκεῖ μὲν εἷς καὶ ἡ αὐτὴ εἶναι τοῖς εὐαγγελισταῖς ἅπασι, οὐκ ἔστι δὲ· ἀλλὰ μὲν τοῖς τρισὶ μία τις εἶναι μοι δοκεῖ καὶ ἡ αὐτή· τῇ δὲ τῆς Ἰωάννης οὐκ ἔστι, ἀλλ' ἑτέρα τις θαυμαστὴ, ἡ τοῦ Λαζάρου ἀδελφή. οὐκ ἁπλῶς δὲ τῆς λέπρας μέμνηται τοῦ Σίμωνος ὁ εὐαγγελιστὴς, ἀλλ' ἵνα δείξῃ πόθεν θαρροῦσα προσῆλθεν ἡ γυνή. ὅθεν γὰρ ἡ λέπρα ἐδόκει σφόδρα ἀκάθαρτον εἶναι πᾶσι καὶ βδελυκτόν, εἶδε δὲ ὁ Ἰησοῦς θεραπεύσαντα αὐτὸν, θαρρεῖ καὶ τῆς λέπρας ἀπηλλαγμένα (τοῦτο γὰρ αὐτὸν ἔλεγεν μᾶλλον τοῦ λεπροῦ) καὶ κατακείμενα ἐπὶ τῇ αὐτῇ, ἐθάρρησεν ὅτι καὶ τὸν τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἀκάθαρτον δύναται ῥᾳδίως. οὐκ ἁπλῶς δὲ καὶ τὸν πόλιν φησὶ τὸν Βηθανίαν· ἀλλ' ἵνα μάθῃς, ὅτι ἔκαιν ὅτι ὁ πάθος ἔρχεται. ὁ γὰρ τοῦτο διδάσκων αὐτὸν, ὅτι μάλιστα ἐκάθηρεν αὐτὸν ἡ βασκανία, ὅτε πλησίον ἔρχεται ὡς ἀπὸ ταφείων διαπέντε. οὕτως οἰκονομίας ἕνεκεν καὶ ὁ προφήτης ἀναχωρεῖ. ἰδοῦσα τοίνυν αὐτὸν ἡ γυνὴ, καὶ ὁ θαῤῥεῖ λαβοῦσα, ἐστάθη προσῆλθεν. Εἰ γὰρ καὶ ἡ αἱμορροοῦσα, κρείττονα δὲν ἑαυτῇ συνειδυῖα τοιοῦτον, διὰ τὴν ἀπὸ τῆς φύσεως δοκοῦσαν εἶναι ἀκαθαρσίαν, πέμψασα καὶ δεδοικυῖα προσῆλθε· πολλῷ μᾶλλον ταύτην ὀκνεῖ καὶ ἀναδύεται εἰκὸς ἦν διὰ τὸ πονηρὸν συνειδὸς. διὸ καὶ μὴ πολλὰς γυναῖκας, τὴν Σαμαρείτιν, τὴν Χαναναίαν, τὴν αἱμορροοῦσαν, καὶ ἑτέρας πλείους προσέρχεται, διὰ τὸ πολλὴν ἑαυτῇ συνειδέναι τὴν ἀκαθαρσίαν ἐπελθοῦσαν· καὶ οὐδὲ δημοσίᾳ, ἀλλ' ἐν οἰκίᾳ. καὶ πάντων ἄλλων γὰρ θεραπείας προσερχομένων σωματικῆς, μόνον αὕτη πηγῆς ἔτυχεν προσῆκε μόνης, καὶ τῆς τῆς ψυχῆς διορθώσεως. οὐδὲ γὰρ ἦν τοῦ σώματος ἀνάπτερος ἐκεῖ ὥστε καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα ἂν τις αὐτὴν θαυμάσειε. καὶ οὐδὲ ὡς ἀνθρώπῳ προσῆκεν φιλῷ (οὐ γὰρ δὴ τῆς θρησκείας κατημάκυνεν) ἀλλ' ὡς μείζονι ἢ κατ' ἄνθρωπον. διὰ τοῦτο ὁ πάντος τοῦ σώματος καὶ τῶν μύρων τιμιώτερον ἦν λόγος, ὃς τοὺς πόδας ἐνέγκας τοῦ Χριστοῦ, τὴν κεφαλὴν τῆς ἑαυτοῦ.

8 Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠγανάκτησαν, φησὶ, λέγοντες· Εἰς τί ἡ ἀπώλεια [ἐγένετο] αὕτη;

9 Ἠδύνατο γὰρ τοῦτο δοθῆναι πολλοῦ, καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς.

10 Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπε· τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν εἰργάσατο εἰς ἐμέ.

11 Τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

12 βαλοῦσα γὰρ αὕτη τοῦτο τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν.

13 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς. Καὶ πόθεν οὖν εἰκὸς ἦν τοιαύτη διάνοια; ἦκουσε τοῦ διδασκάλου λέγοντος, ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν· καὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἐγκαλοῦντος,

Ματθ. ε. Λουκ. ιι.

λεωῦτος, ὅτι τὰ βαρύτερα τ̃ νόμε, τὴν κρίσιν, καὶ τὸ ἔλεον, καὶ τὴν πίστιν· καὶ πολλὰ ἐν ᾧ ὄρει
ἐδίδασκεν ἐλεημοσύνης ἅψασθαι τοὺς ἀκροατάς· καὶ ἀπὸ τούτων ἐλεγίζοντο τοὺς ἑαυτῶν, καὶ ἐνόουν,
ὅτι εἰ ὀλοκαυτώματα οὐ προσίεται, δῆλον τὴν παλαιὰν λατρείαν, πολλῷ μᾶλλον τὰ ἐ-
λάσσω τ̃ χρείαν. ἀλλ' ὅτοι μὴ οὕτως ἐνόμιζον· ὁ γὰρ ἀγαθὸς αὐτῆς ὁρᾶν ἀφάσει (καὶ
γὰρ πολλὴ ἡ διάβασις ἐῶ, καὶ ἄφατος ἡ ἀσυδία) δῆλα ἐν σφόδρα συγκαταβάσεων ζωοχάρη-
σι καὶ τ̃ τῆς κεφαλῆς αὐτὰ χωθῶναι τὸ ἔλαιον. εἰ γὰρ μὴ ἄνθρωπος ἠνέσθαι καὶ μυροφορῆ-
ναι καὶ καλλικλοβοφῆναι ὠνήσατο, τί θαυμάζεις εἰ τοῦτο ἀγαπᾷ; ὥσπερ γὰρ
ὁ πατὴρ αὐτὰ κρίσιν ἐνέχετο ἐν καιρῷ, οὕτω ἐν αὐτὸς τῆς πόρνης, ὅπερ ἔφθην εἰπών, τ̃
αὐτῆς ἀγαπᾷ ἀποδεχόμενος. καὶ γὰρ καὶ ὁ Ιακὼβ φίλευ ἤλειψε τῷ Θεῷ, ἐν τοῖς θυσίαις
ἔλαιον προσήνετο· καὶ ἡ ἱερὰς μύρα ἐχρίοντο. ἀλλ' ἡ μαθηταὶ τὴν γνώμην αὐτῆς οὐκ
εἰδότες ἀκύρως ἐμέμφοντο, ἐν δι' ὧν ἐπεχείρουν, διακρύσει τῆς γυναικὸς τὴν φιλοτιμίαν. ἐπόντες γὰρ ὅτι ἠδύνατο τ̃ τριακοσίων δηναρίων προῆσθαι, ἔδυξαν ὅσον ἀπάλωσεν εἰς ὃ μύρον αὐτὴ, καὶ ὅλως ἐπεδύξαν τὴν μεγαλοψυχίαν. διὸ καὶ ἐπετίμα
αὐτοῖς λέγων· τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; καὶ λογισμὸν προσέθηκε, βουλόμενος
αὐτὸν πάλιν ἀναμνῆσαι τοῦ πάθους. εἰς ἐν ἐνταφιασμόν μου γὰρ, φησι, ἐποίη-
σε. καὶ ἕτερον προσάγει λογισμόν. τοὺς πένητας γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐ-
μὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε· ἐν, ὅσον ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο, λαληθήσεται καὶ ὃ
ἐποίησεν αὕτη. εἶδες πῶς πάλιν τὴν εἰς τὰ ἔθνη ἔξοδον προανεφώνησε, καὶ ταύτην
ἀναμενούμενος αὐτὸν ὑπὲρ τ̃ θανάτου, εἶπε τοσαύτην μοι ἐν φανερὰν ἡ δύναμις ἐν-
ήλεγξε, ὡς πάντα γοῦν τῆς γῆς ἐκήρυττεν τὸ κήρυγμα; τίς οὖν οὕτως ἄθλιος, ὡς πρὸς
τοσαύτην ἀντιπαλέξαι ἀλήθειαν; ἰδοὺ γὰρ, ὅπερ εἶπε, γέγονε· ἐν ὅπερ ἀνέπεσθη τῆς
ἀκριβείας, ὅλῳ ἐν τούτῳ ἀνακηρυττόμενον. καίτοι οὐδὲ τὸ προσταχθὲν ἐπίσημον ἦν, οὔτε
μάρτυρας ἔχον πολλούς, οὔτε ἐν θαύτῳ τὸ γεγραμμένον, ἀλλ' ἐν οἰκίᾳ, ἐν οἰκίᾳ λεπροῦ τινος,
τ̃ μαθητ̃ μόνον πρόντων. τίς οὖν αὐτὸ ἐζήλωσε, καὶ διὰ τοῦτο ἐποίησε; ἡ τοῦτο λέ-
γοντος δύναμις. ἐν βασιλέων μὲν μείων καὶ στρατηγῶν ἀνδράγαθήματα, ὧν καὶ τὰ ἀνο-
μούμενα μέρει, σοφίζονται, καὶ πόλεις ἀνασῆσαντες, καὶ τείχη περιβάλλοντες, καὶ πολέ-
μους νικήσαντες, καὶ τρόπαια στήσαντες, καὶ ἔθνη πολλὰ δουλωσάμενοι, οὐδὲ ἐξ αἰῶνος, οὐδὲ
ἐξ ὁμοίου εἶσι γνώριμοι, καίτοι καὶ ἀνδριάντας ἀνασῆσαντες καὶ νόμους θέντες· ὅτι ἡ πόρ-
νη μόνη ἔλαιον ἐξέχεεν τὸ οἰκίᾳ λεπροῦ τινος, δώδεκα ἀνδρῶν πρώτων, ἢ τὸ πάντες ἀ-
νθρώπων τὴν οἰκουμένην· καὶ χρόνος τοσοῦτος παρῆλθε, καὶ ἡ μνήμη τ̃ γυμνοῦ οὐκ ἐ-
μαράνθη· ἀλλὰ καὶ Πέρσαι, καὶ Ινδοὶ, καὶ Σκύθαι, καὶ Θρᾷκες, ἐν Σαυρομάται, καὶ ὁ τῶν
Μαύρων ἔθνος, καὶ τὰ Βρεττανικὰς νήσους οἰκοῦντες τὰ τὸ Ιουδαίᾳ γνώριμον λάβρα, τὸ
οἰκίᾳ, τὴν γυναικὸς παρρησίαν θαυμάζουσι. μεγάλη ἡ φιλανθρωπία τ̃ διδασκάλου. πόρνης ἀνέχεται, πόρνης πόδας φιλούσης καὶ βρεχούσης ἐλαίῳ, καὶ καταμαλύσης
θριξί· καὶ προσίεται καὶ ὀπτιλιμᾶ τοῖς ἐγκαλοῦσι. τοῦτο γὰρ ἔδει τοιαύτης ἀσυν-
δέτου ἐξαπορηθῆναι τ̃ γυναῖκα. σὺ δέ μοι σκόπει καλῶς, πῶς ἅπαντα λοιπὸν ὑφηλοῖ καὶ προ-
θυμοῖ πρὸς ἐλεημοσύνην. καὶ ἅμα τί μὴ ἁπλῶς εἶπεν, ὅτι ἔργον καλὸν ἐποίησε, ἀλλὰ
πρότερον, Τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ἵνα μάθωσι μὴ ἐκ προοιμίων τὰ ὑψηλότερα
τοῦ ἀθενεστέρους ἅπαντᾶν. διὰ τοῦτο τοῦτο αὖθις καθ' ἑαυτὸ ἁπλῶς τὸ πρᾶγμα ἐξετάζει,
ἀλλὰ μὴ τὸ πρόσωπον τῆς γυναικός. καίτοι εἰ σκοπεῖτε, οὐκ ἂν προσέθηκε τὴν
γυναῖκα. ἀλλ' ἵνα μάθῃς ὅτι διὰ αὐτὴν ταῦτα εἴρηται, ἵνα μὴ τὴν βλασφήσασαν αὐτῆς
πίστιν παρώσωσιν, ἀλλ' ἐκθρέψωσι μᾶλλον, διὰ τοῦτό φησι, παιδεύων ἡμᾶς, ὅπερ ἂν γέ-
νηται καλὸν διά τινος ὁτουοῦν, καὶ μὴ σφόδρα ἀκριβωμένον ᾖ, δέχεσθαι αὐτὸ καὶ ἀγαπᾶν καὶ
ὅτι τὸ μεῖζον ἄγειν, καὶ μὴ διὰ τὴν ἀσχημοσύνην πᾶσαν ὀπτιζητῆν ἀκρίβειαν. ἐπεὶ, ὅπερ καὶ

αὐτὸς

αὐτὸς τῦτο μᾶλλον ἐβούλετο, δῆλον ἐξ ὧν καὶ γλωσσόκομον βαστάζεσθαι συνέβαινεν, ὁ μὴ ἔχων ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνας. ἀλλὰ διὰ τί οὐκ ἀπῆτει τῦτο ὁ κύριος; ὥστε διορθῶσαι ὃ γεγλωσσόκομον, ἀλλ' ὥστε ἀποδέξασθαι μόνον. ὥσπερ γὰρ εἴ τις αὐτὸν πρὸ τοῦ ποιῆσαι τῦτο τὴν γυναῖκα, οὐκ ἂν τῦτο ἀπεφώνατο· ὅπως ὅπῳ ποιήσει, εἰς ἓν ὁρᾷ λοιπόν, ὅπως μὴ διαπορηθῇ ὀκ τῆς τῶν μαθητῶν ὀλιγωρήσεως, ἀλλ' ὀκ τῆς αὐτοῦ θεραπείας βέλτιον ἡγούμενος καὶ ἀμείνων ἀπέλθῃ. καὶ γὰρ μὴ ὃ ἐλάμβανον, οὐδὲ κύριος εἶχεν αὐτῶν ἡ ὀλιγωρία. καὶ σὺ εἶπον ἐμοὶ μόνῳ ἴσως ἴδῃς σκληρὸν καταστρέφοντα ἱερεῖ καὶ τοσοῦτον, ἢ ἄλλοι ἴσως ἐκκλησίας κόσμοι, ἢ τοῖς τοίχοις καὶ ἐδάφοις φιλοπονώτερα, μὴ κέλευε τοσοῦτον, ἢ ἀνατρέπων ἀναστρέφων ὃ γεγλωσσόκομον, ἵνα μὴ πηρώσῃς αὐτοῦ τὴν προθυμίαν· διὸ ὁρᾷ καὶ κατασκευάσαι ἵνα ταῦτα, κέλευε δοῦναι τοῖς πένησι· ἐπεὶ καὶ αὐτὸς, ὥστε μὴ πηρῶσαι τὴν προθυμίαν τῆς γυναικὸς, τῦτο ἐποίησε, καὶ ὅσα φησὶν, εἰς ἐγκωμίαν αὐτῆς λέγει. εἶτα ὅπῳ εἶπεν, εἰς τὸν ἐνταφιασμόν μου ἐποίησεν, ἵνα μὴ δόξῃ ὥσπερ τὴν γυναῖκα τοῦ τοιούτου πράγματος αἰτιασάμενος, τάφου καὶ θανάτου λέγων, ὅσα δόξῃ τῶν ἐξῆς πῶς αὐτὴν ἀνακαλῶν πάλιν λέγων· ὃν ὅλως τοῦ κόσμου λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη. τοῦτο δὲ καὶ τῶν μαθητῶν ἐγκώμιον, καὶ εἰς ἔπαινος ἐκείνης· πάντες γὰρ αὐτὴν, φησὶν, ἀγνοοῦσαν μὴ ταῦτα, καὶ νῦν δὲ προεχείρησε τὸ πάθος τοῖς καρδίαις προσαγαγοῦσα. μὴ τοίνυν ἵνα αὐτῇ ὀλιγωρήσῃ. ἐγὼ γὰρ τοῦτό σοι ἀπέχω τὴν κατάκρισιν αὐτῆς, ὡς κακῶς πεποιηκῦιαν, ἢ μεμφόμενος, ὡς ὀκ ὀρθῶς εἰργασμένην, ὅτι οὐδὲ ἀφῆσω λοιδορῆσαι τὸ γεγλωσσόκομον, ἀλλ' ὁ κόσμος εἴσεται τὸ σὸν οἰκεῖα εἰργασμένην καὶ χρυσῷ. καὶ γὰρ ἀπὸ βλασφοίας ἴσως τὸ γεγλωσσόκομον, καὶ πίστεως θερμῆς, καὶ ζωντεμμένης ψυχῆς. καὶ διὰ τί μηδὲν πνευματικὸν ἐπέφερε τῇ γυναικί, ἀλλὰ τῶν εἰς ἀεὶ μνήμην; ἀπὸ τούτου καὶ πρὸ ἐκείνου θαρρῶν προσκυλίζων. εἰ γὰρ ἔργον καλὸν ἐποίησεν, εὐδηλον ὅτι τὸ μισθὸν ἄξιον λήψεται.

14 Τότε πορευθεὶς εἷς τῶν δώδεκα Ἰούδας ὁ λεγόμενος Ἰσκαριώτης πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς,

15 Εἶπε· τί θέλετέ μοι δοῦναι, καὶ ἐγὼ παραδώσω ὑμῖν αὐτόν;

Τότε, πότε; ὅτε ταῦτα ἐλέγετο, ὅτε εἶπεν εἰς τὸν ἐνταφιασμόν μου *. τὸ οὐδὲ ἐντεῦθεν κατεύγη, ὅτε ἀκούσας ὅτι κηρυχθήσεται τὸ εὐαγγέλιον πανταχοῦ, ἔδεισε (καὶ γὰρ δυνάμενος ἀφάτως τὸν ἐρημῶσαι ἴσως) ἀλλ' ὅτε γυναῖκες τοσαύτην ἐπεδείξαντο τιμὴν, τὸ γυναῖκες πεπορνευμένας, τότε αὐτὸς καὶ τῶν ἀγαθόλου εἰργάζετο. τὸ τί δήποτε λέγουσιν αὐτὸν ὁ παράσιμον; ὅτι ἴσως καὶ ἄλλος Ἰούδας. καὶ οὐδὲ παραπωῶνται εἴπῃ, ὅτι ἀπὸ τῶν δώδεκα καὶ τοῦτ' ἴσως. οὕτως οὐδὲν χρήσιμον τῶν δεχομένων ἐποιεῖτο. χαίρει οὖν εἰπεῖν ὕστερος ἁπλῶς, ὅτι τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἴσως (ἦσαν γὰρ καὶ ἄλλοι) νῦν δὲ προσεπλάσατο δώδεκα, ὡσανεὶ ἔλεγον, τῶν ἀριστίνδην ἐξειλεγμένων, τῶν μὴ Πέτρου καὶ Ἰωάννου. ἐνὸς γὰρ αὐτοῖς ἔμελε, τῆς ἀληθείας μόνης, καὶ τοῦ συσκιάσαι τὰ γεγονότα. διὰ τοῦτο τῶν μὲν σημείων πολλὰ παρεῖχεν, τῶν δὲ δεχομένων ἐποιεῖτο οὐδὲν ἀπεκρυπτόμενον· ἀλλὰ καὶ ῥῆμα, καὶ πρᾶγμα, καὶ ὁπουοῦν ἦν, τοῦτο μὴ προδοσίας διαχηρύττῃσι· καὶ οὐκ ὄντι μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ φιλόστοργος Ἰωάννης. αὐτὸς γὰρ μᾶλλον λέγει καὶ τὰς ὕδρας, καὶ τὰ ὀνείδη τὰ εἰς αὐτὸν γεγονότα. καὶ ὅσα πόση κακία τοῦ Ἰούδα,

Ακτ. κβ. δ. "ὅταν αὐξηθῇ πρὸς σῆμα, ὅταν ἀργυρίου τοῦτο ποιῇ, καὶ ἀργυρίου τοσούτου. ὁ δὲ Λουκᾶς φησιν, ὅτι τοῖς στρατηγοῖς ἐλάλησεν. ὅπῳ γὰρ ἐσαισίαζον οἱ Ἰουδαῖοι, οὐδὲ τῆς διαλέκτου αὐτῶν ὀλιγωρησομένους ἐπέστησαν αὐλοῖς οἱ Ῥωμαῖοι. καὶ γὰρ ἡ ἀρχὴ αὐτῶν μεταπεσοῦσα λοιπὸν ἴσως καὶ τῶν προφητείαν. τούτοις οὖν προσελθών, φησὶ· τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;

Οἱ

Οἱ ἔ ἔσησαν αὐτῷ τελάκοντα ἀργύρια. 16 Καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν, ἵνα αὐτὸν παραδῷ. Καὶ γὰρ ἐδεδοίκει τὸν ὄχλον, καὶ μόνον ἀπολαβεῖν ἤθελεν. ὢ τῆς ἀνοίας. πῶς αὐτὸν καθάπαξ ἐπήρωσεν ἡ φιλαργυρία; ὁ γὰρ πολλάκις ἰδὼν αὐτὸν δίχα μέσου διηγήτην καὶ μὴ καταφρόνητα, καὶ τῆς αὐτοῦ θεότητος καὶ δυνάμεως πολλὰς παραχόντας ἀποδείξεις, παρεσκεδάκησεν αὐτὸν καθέξειν, καὶ ταῦτα τοσαῦτα αὐτῷ κατεσκάδυντα καὶ φοβερὰ καὶ παράσημα ῥήματα, ὥστε καταλῦσαι τὴν πονηρὰν ταύτην ἔννοιαν. οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ διπτῷ ταύτης ἀπέστη τῆς ἐπιμελείας, ἀλλ' ἕως ἑκάστης ἡμέρας ὑφ' ἑαυτῷ διελέγετο. ἀλλ' οὐδὲν ὠφέλησεν. ὑμῖν δίχα τοῦτο ὁ διαπόντης ἐπαύσατο ἐφ' ἑαυτοῦ ποιῶν.

10 Ταῦτα οὖν καὶ ἡμεῖς εἰδότες, μὴ παραλιμπάνωμεν πάντα ποιοῦντες εἰς τὸν ἁμαρτά- ΗΘΙΚΟΝ
νοντας καὶ ῥᾳθυμοῦντας, νουθετοῦντες, διδάσκοντες, παρακαλοῦντες, παραινοῦντες, συμβαλλόμενοι, κἂν μηδὲν ὠφελῶμεν. καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς παρῄδει τὸν ἀδιόρθωτον τὸν Ἰούδαν· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐπαύσατο τὰ πρὸς ἑαυτὸν εἰσφέρων, καὶ νουθετῶν, καὶ ἀπειλῶν, καὶ παραινίζων, καὶ ὑδαμοῦ σαφῶς οὐδὲ δήλως, ἀλλ' ὑπεκκεκρυμμένως. ἐν αὐτῷ ἦ τῷ καιρῷ τῆς παραδόσε-
15 ως, καὶ φιλῆσαι αὐτὸν κατεδέξατο· ἀλλ' οὐδὲν ἴσχυσεν ὧπτοι τοῦτο. τοσοῦτον ἡ φιλαργυρία κακόν. αὕτη γὰρ αὐτὸν καὶ παράνομα καὶ ἱερόσυλα ἐποίησεν. ἀκούσατε πάντες ⓐ φιλάργυροι ⓐ τοῦ Ἰούδα νόσημα ἔχοντες· ἀκούσατε, καὶ φυλάξασθε τὸ πάθος. εἰ γὰρ ὁ ζωὴν τῷ Χριστῷ, καὶ σημεῖα ἐργασάμενος, καὶ τοσαύτης ἀπολαύσας διδασκαλίας, ὅλῳ μὴ ἀπηλλάγη τοῦ νοσήματος, εἰς τοσοῦτον κατενεχθῆναι βάραθρον· πολλῷ μᾶλλον ὑμεῖς ⓐ μηδὲ
20 γραφὴν ἀκούσαντες, ⓐ δίχα πάντος τοῖς πρόσθεν παρεσκληκόσι, θύραλοι τῷ πάθει τούτῳ γένησθε, εἰ μὴ ζωηροῖς ἀπολαύοιτε ἐπιμελείας. καθ' ἑκάστην ἡμέραν ζωὴν ὁ κύριος τῷ μὴ ἔχοντι που τὴν κεφαλὴν κλίναι, καὶ καθ' ἑκάστην ἐπαιδεύετο τὴν ἡμέραν, διὰ ἔργων, δίχα ῥημάτων, μὴ χρυσὸν, μὴ ἄργυρον, μὴ δύο χιτῶνας ἔχειν· καὶ ὅμως οὐκ ἐσωφελήθη· καὶ πῶς σὺ παρασκευὴν δίχα φθάξασθαι τὸ νόσημα, μὴ σφοδρᾶς ἀπολαύσας θερα-
25 πείας, καὶ πολλῇ τῇ ἀσφαλείᾳ χειραγωγούμενος; δεινὸν γὰρ, δεινὸν τοῦτο τὸ θηρίον, ἀλλ' ὅμως αἰ ἐθέλῃς, ῥᾳδίως περιέσῃ. καὶ γὰρ ὅτι ἡ ἐπιθυμία φυσική. καὶ δῆλον τοῦτο ἐκ τῶν ἀπηλλαγμένων αὐτῆς. καὶ γὰρ τῆς φύσεως κρείττων πάντων ὅστις· αὕτη ἦ ἐκ ῥᾳθυμίας ἡ ἐπιθυμία γέγονε· σὺ τοίνυν φύεται, σὺ τοίνυν αὔξεται· καὶ σὸν μὲν εἰς αὐτὴν χειρόνως ὅταν ἔλῃ, παρὰ φύσιν ποιεῖ ζῆν. ὅταν γὰρ ἀγνοῇσι σὸν ὁμοφύλην, σὸν φίλον, σὸν ἀδελφοὺς, σὸν
30 συγενῆς, ἅπαντας ἁπλῶς, καὶ μὴ τούτων καὶ ἑαυτοὺς, ὃ παρὰ φύσιν τοῦτο ἐστὶ ζῆν; ὅθεν δῆλον ὅτι παρὰ φύσιν ἡ κακία, καὶ ὃ τῆς φιλαργυρίας νόσημα, ᾧ καὶ Ἰούδας περιέπεσεν, παρὰ τοῦ ἐγένετο. καὶ πῶς ζωοῦτος γέγονε, φησὶ, κλαπεὶς ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ; ὅτι οὐκ ἀναγκαστικὴ τοῦ Θεοῦ ἡ κλῆσις, οὐδὲ βιάζεται τὴν γνώμην τὴν μὴ βουλομένων ἀρετὴν ἐλέσθαι, ἀλλὰ παρακαλεῖ μὲν καὶ συμβουλεύει, καὶ πάντα ποιεῖ καὶ παρασκευάζει, ὥστε πεῖσαι ἑκόν-
35 τας· εἰ δὲ μὴ αὐτόκρατοί τινες, οὐκ ἀναγκάζει. εἰ δὲ βούλει μαθεῖν πόθεν αὐτὸς γέγονε ζωοῦτος, ἀνήσεις ἀπὸ τῆς φιλαργυρίας αὐτὸν ἀπολωλότα. καὶ πῶς ἐκ τοῦ πάθους αὐτὸς ἐάλω τοῦτο, φησὶν, ὅλῳ ἐῤῥᾳθύμησεν. ἐντεῦθεν γὰρ αἱ τοιαῦται μεταβολαὶ, ὥσπερ οἶν ἀπὸ ἀσυδοῦς αἰ πρὸς τὸ σκυθρωπὸν. πόσοι γοῦν βίαιοι γνώμαι, προσάπαν εἰσὶν ἡμερώτεραι νῦν; πόσοι ἀσελγεῖς, σώφρονες μὲν ταῦτα κατέστησε; πόσοι πλεονέκται πρὸ τούτου, νῦν δὲ καὶ ἑαυτῶν ἐῤῥι-
40 φασι; καὶ τοιοῦτον πάλιν ἀπὸ ῥᾳθυμίας ζωόν. καὶ γὰρ ὁ Γιεζῆ ἀνδρὶ ἀγίῳ ζωὸς, καὶ γέγονε μαθητὴς καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ νοσήματος. ἐντεῦθεν γὰρ πάντων χαλεπώτατον τοῦτό ἐστὶ πάθος. ἐντεῦθεν τυμβωρύχοι, ἐντεῦθεν ἀνδροφόνοι, ἐντεῦθεν πόλεμοι καὶ μάχαι, καὶ ὁ ἐφ' ἡμῖν πᾶς κακὸν, ἐντεῦθεν. καὶ πάντα χοῦ ἄρχοντος ὁ τοιοῦτος, ἂν τε στρατηγῆσαι, εἴ τε δημαγωγῆσαι δεῖ· μᾶλλον ἦ οὐκ ἐν τοῖς χρηστοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἰδίοις. κἂν γυναῖκα ἀγαγέσθαι μέλλῃ,

ὦ

ὐ λήψεται τὴν ἀναρέτου, ἀλλὰ τὴν πασῶν φαυλοτάτην· καὶν οἰκίαν πρίασθαι, ὐ τὴν ἐλευθέρῳ πρέπουσαν, ἀλλὰ τὴν πολιτικὴν δυναμένην τ μιαδὸν εὐεγκεῖν· καὶν οἰκέτας, καὶν ὁπηνῶν ἕτερον ὠφελῇ μέλλῃ, ὃ φαυλότατον λήψεται. εἰ τί λέγω πρατηγίαν, εἰ δημαγωγίαν, ἢ οἰκονομίαν; καὶν γὰρ βασιλείᾳ, πάντων ὄντι ἀθλιώτερος, καὶ λύμη τῆς οἰκουμένης, καὶ πάντων πενέστερος. ὡς γὰρ εἰς τὴν πολλῶν ἀφαίρεσιν· ὐχὶ τὰ πάντων αὐτῶν νομίζων εἶναι, ἀλλ' ἑαυτῷ ἕνα τῶν πάντων, ἢ τὰ πάντων ἁρπάζων, πάντων ἐλάττονα ἔχειν νομίζει. τὴν γὰρ τῶν ὑπὲρ κλῆσιν ὑπερτυμίαν εἰ πρόπτα μετρῶν, οὐδὲν τούτων πρὸς σκῆνα εἶναι νήσεται. διὸ καὶ τις φησί· φιλαργύρου μὴ γὰρ οὐδεὶς ἀνομώτερον. ὁ γὰρ τοιοῦτος καὶ ἑαυτὸν ἀποδίδοται, εἰ κτήνος πρὸς ἱερουργεῖται τῆς οἰκουμένης ἐμπόρος, ἀλλῶν ὅτι μὴ χρυσίον φέρει αὐτῷ τῶν ἀσταχύων ἡ γῆ, ἢ αὐτὶ τῶν καμίνων αἱ κριθαί, ἢ αὐτὶ τῶν λίθων εἰ ὄρη, δυσχεραίνων πρὸς τὸ βιετηείδη, ὅτι τοῖς κτήνεσιν ἀλγεινοῖς εἰσιν ἁλυκῶν ὑδάτων ἀποστρεφόμενος πρόφασιν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀρχαῖον λαβεῖν· πάντα ἐστομώθη, ὅτι καὶ δύο μόνοι συλλέξαι ὁλοσχερῶς ἔτι· ἀπωλείας μισῶν, οὐδὲ πένησας, τοὺς πλουσίους· τοὺς μὲν πένησας, μή τι προσιλθόντες αἰτήσωσι, τοὺς δὲ πλουτοῦντας, ὅτι μὴ τὰ ἐκείνων ἔχει. ἀπωλείας εἰ αὐτῷ νομίζει κεκλῆσθαι· ἢ ὡς πολλοὶ πάντων ἠδικημένος, ὅτι προσῆς πλεονεξίαν δυσχεραίνει. πλησμονὴν οὐκ οἶδε, χόρεσιν οὐκ ὑπίσασι· πάντων ὄντι ἀθλιώτερος, ὥσπερ οὖν ὁ τούτων ἀπηλλαγμένος εἰ φιλοσοφῶν, ζηλωτότερος πάντων ὄντι. ὁ μὲν γὰρ σπαρέτος, καὶν οἰκέτης ᾖ, καὶν δεσπότης, πάντων ὄντι μακαριώτερος. οὐδεὶς γὰρ αὐτὸν ποιήσει κακῶς, ὐδ' ἂν ⓓ οὐκ τῆς οἰκουμένης ζωέλθωσιν ἅπαντες, ὅπλα καὶ στρατόπεδα κινοῦντες, καὶ πολεμοῦντες αὐτῷ· ὁ ὢν μοχθηρὸς καὶ φαῦλος, καὶ τοιοῦτος, οἷ διεγράψαμεν, καὶν βασιλεὺς ᾖ, καὶν μυρία προσήκοντα δόγματα, εἰ πολλὰ τὸ τυχὸν τὰ ἔσπατα πείσεται. ὅτως ἡ κακία ἀσθενές, ὅτως ἰσχυρὸν ἡ ἀρετή. τί τοίνυν πενθεῖς ὁ πενία ὤν; τί θρηνεῖς ἑορτὴν ἄγων; καὶ γὰρ ἑορτῆς ὁ καιρός. τί κλαίεις; καὶ γὰρ πανήγυρις ἡ πανοχεία, ἂν σωφρονῇς. τί ὀδύρῃ παιδίον; παιδίον γὰρ δεῖ ⓦ τοιοῦτον καλεῖν. "ἐτύπησέ σε ὁ δεῖνα; καὶ τί τοῦτο; καρτερικώτερόν σε ἐποίησεν. ἀλλὰ ἀφείλετο χρήματα; ὃ πλέον ἐστέτεμε τὸ φορτίον. ἀλλὰ τὴν δόξαν προσέκοψε; πάλιν ἄλλης ἐλευθερίας εἶδός μοι λέγεις. ἄκουσον καὶ τῶν ἔξωθεν τῶν φιλοσοφούντων καὶ λεγόντων· οὐδεὶς πέπονθας κακόν, ἐὰν μὴ προσπονῇ. ἀλλὰ τὴν οἰκίαν ἀφείλετο, τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐκείνην, καὶ προσβόλοις ἔθυσαν; ἀλλ' ἰδού, πᾶσα ἡ γῆ ἐνώπιόν σου, τὰ δημόσια οἰκοδομήματα, εἴτε εἰς τέρψιν, εἴτε εἰς χρείαν ἔχει ἑκάστης. καὶ τί τερπνότερον, ἢ ὠφελιμώτερον τοῦ ῥεύματος τοῦ ὄμβρου; μέτρει πίνος πλουσίου καὶ πένητος· οὐκ ἔστι πλούσιον εἶναι ⓦ μὴ ψυχῇ πλουτοῦντα· ὥσπερ οὐκ ἔνι πτωχὸν εἶναι ⓦ μὴ ὑπὸ ἀφροσύνης ἔχοντα τὸν πένητα. εἰ γὰρ κυριώτερον τοῦ σώματος ἡ ψυχή, οὐκ ἰσχύει τὰ ἀκυρότερα αὐτῆς ἀφαιρεῖσθαι πρὸς ἑαυτά· ἀλλ' ἡ κτῆσις τὰ μὴ ὄντα κτήσεις ἐφέλκεται καὶ μεταβάλλει. καὶ γὰρ ἡ καρδία ὅταν πνεῦμα δέξηται βλάβης, ἅπαν τὸ σῶμα οὕτω διατίθησι· καὶν δύσκρατος γένηται, τῷ σώματι λυμαίνεται· καὶν ὄγκος τις, τὸ πᾶν οἰήσεται· αἱ δὲ τῶν λοιπῶν διαφθαρῶσι, ταύτης μόνης οὔσης ὑγιοῦς, ὐκόλως κἀκείνων τὴν λύμην ἀποπνέυσεται. ἵνα δὲ καὶ σαφέστερον ὃ λέγω ποιήσω, ἵνα κλάδων ὄφελος, εἰ πέμοι, χλωρῶν, ὅταν ἡ ῥίζα μαραίνηται; ἵνα δὲ βλάβος τὰ ἄνωθεν ξηρανθέντων φύλλων, ταύτης μόνης οὔσης ὑγιοῦς; ὅτου δὲ σὺν τούτοις οὐδὲν ὄφελος χρημάτων, ψυχῆς οὔσης πενιχρᾶς, οὐδὲ βλάβος πενίας, ψυχῆς ὄσης πλουσίας. καὶ πῶς δὴ γέγονε πλουσία, φησίν, ἡ ψυχὴ σὺν πενίᾳ χρημάτων ὄσα; μάλιστα δὴ τότε γέγονε. τότε γὰρ καὶ πλουτεῖν εἴωθεν. εἰ γὰρ, καθὼς πολλάκις ἐδείξαμεν, τοῦτο "πλουτοῦντος πλημμέλειον ὃ καταφρονῆσαι χρημάτων καὶ μηδενὸς δεῖσθαι, δῆλον ὅτι ὃ σὺν πενίᾳ εἶναι μᾶλλον ποιῇ πλουτῆσαι. καὶ γὰρ εὐκολώτερον δὴ τις σὺν πενίᾳ, ἢ σὺν πλούτῳ καταφρονῆσαι χρημάτων. καὶ ὅτι μᾶλλον ἐφίεται χρημάτων ὁ πλούσιος, ἢ ὁ πένης, καὶ πάνυ δῆλον· ὥσπερ ὁ μεθύων μᾶλ-

λον

λοι διψᾷ τῦ μεταχρίτος αὐτάρκως τῦ πώματος. Οὐδὲ γὰρ τοιαύτη ἐστὶν ἡ ἐπιθυμία, ὥστε ⸌ πλείοσι σβέννυσθαι, ἀλλὰ τοὐναντίον ἀναπίπτεσθαι πέφυκε τούτῳ. καὶ γὰρ ὃ πῦρ ὅταν λάβῃ πλείονα ἔφοδον, τότε μάλιστα ἀγελοῦται· ὕτω καὶ ἡ τῦ χρημᾶτος ἐπιθυμία ὅταν πλέον ἐμβάλῃ χρυσίον, τότε μάλιστα αἴρει. Εἰ τοίνυν ὃ πλουσίων ἐφίεται, πενίας, ὁ μὴ ἐν πλούτῳ τοιούτῳ, οὗτε μάλιστα ἐν πενίᾳ. ὁρᾶς ὅτι τότε μάλιστα πίπτεται ἡ ψυχὴ, ὅταν πλουτῇ· καὶ τότε πλουτῇ, ὅταν ἐν πενίᾳ ᾖ; Εἰ δὲ βούλει, καὶ ὅτι ⸌ πρόσωπον ⸍ λέγει συμπάσωμεν, ἓξ ἔσονται δύο τινές, ὁ μὲν ἔχων μυρία πάλαντα, ὁ δὲ δέκα· καὶ ἀμφοτέρους ταῦτα ἀφαιρώμεθα. Τίς οὖν μᾶλλον ἀλγήσει; ἀρ' ὁ τὰ μυρία ἀπολέσας; οὐκ ἂν δῆτα μᾶλλον ἀλγήσει, εἰ μὴ μᾶλλον ἐφίλει. εἰ δὲ μᾶλλον φιλῇ, μᾶλλον ἐπιθυμῇ. εἰ δὲ ἐπιθυμῇ μᾶλλον, μᾶλλόν ἐστιν ἐν πενίᾳ. ὅτου γὰρ μάλιστα ἐπιθυμοῦμεν, τοῦ μάλιστα ἐν ἐνδείᾳ ἐσμέν. ἀπὸ γὰρ ἐνδείας ἡ ἐπιθυμία. ἔνθα γὰρ μὴ ἧ κόρος, ἐπιθυμίαν οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. καὶ γὰρ τότε μάλιστα διψῶμεν, ὅταν ἐνδεῶς ἔχωμεν ποτοῦ. Ταῦτα δέ μοι ἄπεμπτα εἴρηται, ὥστε δεῖξαι, ὅτι, ἐὰν μὴ φθονῶμεν, οὐδεὶς ἡμᾶς λυμήνηται· καὶ ὅτι οὐ πολλὰ πενίᾳ, ἀλλὰ πολλὰ ἡμᾶς αὐτοὺς ἡ βλάβη ἔργάζεται. διὸ πολλαχοῦ πάσῃ σπουδῇ τὴν νόσον τῆς φιλαργυρίας ἐκβαλῶν, ἵνα καὶ ἐνταῦθα πλουτῶμεν, καὶ τῶν αἰωνίων ἀπολαύσωμεν· ἃ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος ζὺν πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. πα. 17 ΤΗ ΔΕ ΠΡΩΤΗ ΤΩΝ ΑΖΥΜΩΝ ΠΡΟΣ-ῆλθον ⸌ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ λέγοντες, πῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα; 18 Ὁ δὲ εἶπεν, ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς ⸌ δεῖνα, καὶ εἴπατε αὐτῷ· ὁ διδάσκαλος λέγει, ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐστι· πρὸς σὲ ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου.

ΠΡώτη τῶν ἀζύμων τὴν πρὸ τῶν ἀζύμων φησίν. εἰώθασι γὰρ ἀπὸ τῆς ἑσπέρας ἀεὶ ἀριθμεῖν τὴν ἡμέραν. καὶ "ταύτην μνημονεύει, καθ' ἣν ἐν τῇ ἑσπέρᾳ τὸ πάσχα ἔθυσε θύεσθαι. τῇ γὰρ πέμπτῃ τῦ σαββάτου προσῆλθον. καὶ ταύτην ὁμὴ τὴν πρὸ τῶν ἀζύμων καλῶ, ⸌ καιρὸν λέγων καθ' ὃν προσῆλθον· ὃ δὲ ὅτι λέγω, ἦλθε δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, "ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα, τοῦτο ἦλθε τοῦτο λέγων, ἐγγὺς ἐστί, ὅτι θύεται ἐστί, τῆς ἑσπέρας δηλονότι μεμνημένος ἐκείνης. ἀπὸ γὰρ τῆς ἑσπέρας "ἄρχονται. διὸ δὲ ἕκαστος προσέρχηται, ὅτε ἐθύετο τὸ πάσχα. * καὶ λέγουσι, πῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα; ὥστε καὶντεῦθεν δῆλον, ὅτι οὐκ ἐστὶν ἐνταῦθα οἰκία, ὃν ἐστὶ καταγώγιον· ἐγὼ δὲ οἶμαι μηδὲ αὐλὴν ἔχειν. ἢ γὰρ δὴ αὐτὸν οἰκεῖ πρόσκαιρον ἐλθεῖν· ἀλλ' οὐκ ἐστὶν οὐδὲ τούτοις πᾶσιν ἐπιτηδειότατον λοιπόν. ἵνος δὲ ἕνεκεν "τὸ πάσχα ἐποιεῖτο; ἀεὶ δηλονότι πρώτων δεκάτης μέχρι τῆς ἑκάτης ἡμέρας, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐνάτιος, ὡς νόμος. καὶ τί δήποτε πρὸς ἀγνώτα δὴ θέσπιν πέμπει; δεκάτης καίτοιγε, ὅτι ἠδυνάτο μὴ παθεῖν. ὁ γὰρ τὸν ὄχλον τοσοῦτον τούτῳ πείσας ὥστε αὐτὸν ὑποδέξασθαι, καὶ ταῦτα ἐπὶ ῥητῷ, τί οὐκ ἂν εἰργάσατο ἐν τοῖς φανεροῦσιν αὐτὸν, εἴτε ἐβούλετο μὴ παθεῖν; καὶ ὅπερ ἐπὶ τῆς ὄνου ἐποίησε, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα. καὶ γὰρ ἐκεῖ φησιν, ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε, * ὁ Κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει· οὕτω καὶ ἐνταῦθα ὁ διδάσκαλος λέγει, πρὸς σὲ ποιῶ τὸ πάσχα. ἐγὼ δὲ οὐ τοῦτο θαυμάζω μόνον, ὅτι αὐτὸν ὑπεδέξατο ἀγνῶτος ὄν, ἀλλ' ὅτι καὶ προσδοκῶν ἔρχεται ὑπομεῖναι θυσαύτην, καὶ πόλεμον ἀσπονδον, κατεφέρησι τῆς τῶν πολλῶν ἀπιστίας. εἶτα ὅπως ἡγήσωμαι, ⸌ σημεῖον αὐτοῖς δίδωσι, οἵ ὅτι τοῦ Σαοὺλ ὁ προφήτης, λέγων· Εὑρήσεις τινὰ ὀναζαμενα, καὶ a. Bασ. ι. γ.

ἀσχὴν

ἀσχὴν ἔχοντα· ἐς σὲ ζῶμεν, κεφάμιον βασταζόντα. καὶ ὅσα πάλιν τῆς δυνάμεως τὴν ἐπίδειξιν. οὐ γὰρ εἶπε μόνον, τὸ παιδίον ποιῶ, ἀλλὰ καὶ ἕτερα προσέθηκεν, ὁ χαιρός μου ἐγγύς ἐστι. τοῦτο δὲ ἐποίει, ἅμα μὲν τοὺς μαθητὰς ζωηχοὺς κατασκευάζων τοὺς πάντες, ὥστε τὴν παρρησίαν τῆς προφητείας ἐγκυμονήσαντας μηδέποτε ἀποβαλεῖν· ἅμα δὲ δεικνὺς αὐτοῖς τι ἐκείνοις, καὶ τῷ Ἰωάννῃ δεχομένῳ, καὶ πᾶσιν Ἰουδαίοις, ὁ πολλάκις εἶπον, ὅτι οὐκ ἄκων ἐπὶ τὸ πάθος ἔρχεται. προσέθηκε δὲ, μετὰ τῶν μαθητῶν μου· ὥστε καὶ δεχόμενον ἡμέρας τὴν προσκυνοῦντα, καὶ ἐκεῖνον μὴ νομίσαι κρύπτεσθαι αὐτόν.

20 Ὀψίας δὲ γενομένης ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα μαθητῶν. Βασανίζει τὴν ἀναισχυντίαν τοῦ Ἰούδα. καὶ γὰρ ἐξ αὐτοῦ ἐκεῖνος πρόδηλον, ἐξ ἧλθε κηπωρήσων καὶ μυρεῖον καὶ ἄλλων, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλέγχεται τὴν τραπέζαν, ὅτε καὶ ἐνδεέστερος ἐγεγόνει δῆλον. δῆλα γὰρ 10 κ
τοῦτο καὶ ὁ βαπτιστὴς ἐβεβαιώσατο, ὅτι ἐκαθέζοντο αὐτῷ διαλέγεται πρὸς τὸν προδοσίας ὁ Χριστός· ἵνα καὶ ἀπὸ τοῦ κατηφοῦς καὶ ἀπὸ τῆς τραπέζης δείξῃ τὴν πονηρίαν τοῦ προδότου. ὡς γὰρ ἐποίησαν οἱ μαθηταί, καθὼς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ὀψίας γενομένης ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα.

21 Ἐκθαμβούντων δὲ αὐτῶν εἶπέ, φησιν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. 15 Περὶ τοῦ δείπνου, ἐς σὸν πόδας αὐτοῦ ἔνιψα. καὶ ὅσα πῶς φείδεται τοῦ προδότου. οὐ γὰρ εἶπεν, ὁ δεῖνά με παραδώσει, ἀλλ' εἷς ἐξ ὑμῶν· ὥστε πάλιν δοῦναι αὐτῷ μετανοίας ἐξουσίαν· τὸ λαθεῖν· καὶ αἰρέσεως φοβηθέντα ἀπονοίας κατὰ τοῦ σῴσαντος τόπον. ἐς
εἷς ἐξ ὑμῶν, τῶν δώδεκά φησι, τῶν πάντα χρόνον μοι συμπεφοίτηκότων, ὧν σὸν πόδας ἔνιψα, οἷς ἐσταύρωται ἐπηγειλάμην. πένθος ἄφατον ἀφορήτου κρίσεως ἐστὶ τότε ἐκείνου τῶν λόγων καταλα- 20
Ioan. 13. v. 18. βεῖν. καὶ ὁ μὴ Ἰωάννης φησίν· Ἠπορεῖτο, καὶ εἰς ἄλλους ἔβλεπον. καὶ ἕκαστος αὐτῶν ἠρώτησε, δεδοικὼς κατ' ἐαυτόν, κἀκεῖνοι μηδὲν ἑαυτοῖς τοιοῦτον συνειδότες· οὗτος δέ φησιν, ὅτι

22 Λυπούμενοι σφόδρα, ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ ἕκαστος, μήτι ἐγώ εἰμι, Κύριε;

23 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ᾧ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω, ἐκεῖνός ἐστιν.

Ὅσα πότε αὐτοῦ ἐξεκάλυψεν, ὅτε σὸν λοιπὸν ἀπαλλάξαι τῆς θεραπείας ταύτης ἐβού- 25 σε. καὶ γὰρ καὶ ἀποτεθήκεσαν τῷ δεῖπνῳ· διὸ καὶ ἐπέκειντο ἐρωτῶντες. Οὐκ ἐκείνους δὲ ἀνέπαυε βουλόμενος μόνον τῆς ἀγωνίας τοῦτο ἐποίει, ἀλλὰ καὶ τοῦ προδότου διορθῶσαι θέλων. ὅπου γὰρ πολλάκις ἀκούσας ἀδιορίστως, ἀδιορθώτως ἔμενεν ἀνάλγητος ὤν, βουλόμενος αὐτὸν κατακέσθαι μᾶλλον, ἐνταῦθα δὲ προσωπεῖον ἀνοίγει. ὅπου δὲ λυπούμενοι ἤρξαντο λέγειν, μήτι ἐγώ εἰμι, Κύριε; ἀποκριθεὶς εἶπεν· 30

Ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρα, οὗτός με παραδώσει.

24 Ἀλλ' ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται. καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. Τινὲς μὲν οὖν φασιν, ὅτι ὕστερος ἰατρὸς ἦν, ὡς μὴ τιμᾶν παραδόσκαλον, ἀλλὰ μετ' αὐτοῦ βάπτειν· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ οὐ τοῦτο ποιῆσαι ὁ Χριστὸς μᾶλλον αὐτὸν 35 ἐντεῦθεν, οὐ εἰς ἀγαθὸν ὑπιστούμενος. ἔχει γάρ τι οὐ τοῦτο πλέον. Ταῦτα δὲ οὐκ ἀπλῶς παραστέχειν δεῖ, ἀλλ' ἐμπεπληγμένα ὑμῶν ταῖς ψυχαῖς· ἐς οὐκ ἂν ποτε χόλος σχοίη θυμός. Τίς γὰρ σπουδὴ τὸ ἀφῆσαι ἐκεῖνο, οὐ παραδότου" ἀναχείλυσαι μὲν τὸν πάντων σωτῆρος, ἐς τὸν προδίδοσθαι μέλλοντα ὕστερος ὑπειχῶς ἀγαλεγόμενον, οὐκ ἂν πάντα ἰὸν σκοτάλοι θυμοῦ καὶ ὀργῆς; ὅσα γοῦν πῶς φαίνεται προσφέρεται. ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑ- 40 πάγει, καθὼς ὅστι γεγραμμένον περὶ αὐτοῦ. Ταῦτα δὲ πάλιν οὐ τοῦ μαθητοῦ ἀναλώμενος ἔλεγεν, ἵνα μὴ νομίσωσιν ἀθετείας εἶναι τὸ πρᾶγμα, οὐ τοῦ προδότου διορθούμενος. οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ, φησίν, ἐκείνῳ, δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται. καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. ὅσα πάλιν οὐ τοῖς ἐλέγχοις ἄφατον τὴν πραότητα. οὐδὲ

γὰρ

γὰρ σὺν τοῦτο καὶ παφοιχώς, ἀλλ' ἐλεφύτερον μᾶλλον τὴν λόγον τοσοῦτον, ἵνα σωσκιασμένως πάλιν· καίτοιγε οὐκ ἦν ἔμπροσθεν μόνον αἰσχύνη, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα αἰσχύνη ἀξία τῆς ἐσχάτης ἀγνωμοσύνης ἦν. μετὰ γὰρ τὸν ἔλεγχον τοῦτον φησί

25 Μήτι ἐγώ εἰμι, Κύριε; Ω τῆς ἀναισθησίας. ὀξετάζει σωφρόνως ἑαυτὸν τοιαῦτα. καὶ γὰρ ὁ εὐαγγελιστὴς θαυμάζων αὐτοῦ τὴν ἰταμότητα τοῦτό φησι. τί οὖν ὁ πρᾶότατος καὶ ἡμερώτατος Ἰησοῦς; Σὺ εἶπας. Καίτοιγε σαφῶς εἶπεν, ὦ μιαρὲ καὶ παμμίαρε, σκαιὲ καὶ βέβηλε, τοσοῦτον χρόνον ὠδίνων σε κακόν, καὶ ἀπειλὴν καὶ συμβούλια σατανικὰ ποιήσας, καὶ ἀργύριον σωφρόνως λαμβάνειν, καὶ πῶς ἐμοῦ σὺ διελεγχθεὶς ἐπὶ τολμᾷς ἐρωτᾶν; ἀλλ' οὐδὲν τούτων εἶρηκεν, ἀλλὰ πῶς; σὺ εἶπας, ὅρεξις ἡμῖν καὶ καινότης ἀνέξικακίας πηγνύς. ἀλλ' ἐρεῖς· καὶ μέλλων εἰς γέεννα παραπέμπειν αὐτὸν τοῦτα, διὰ τί ἐκάλυπτε Ἰούδας; τὰ γὰρ γεγραμμένα ἐποίησεν. ἀλλ' οὐ ταύτῃ τῇ γνώμῃ, ἀλλὰ διὰ πονηρίαν. εἰ δὲ μὴ τοῦτον ὀξετάζοις, καὶ τὴν Δαβόλου ἀπαλλάξεις τὴν ἐγκλημάτων. ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι. μυρίων γὰρ ἄξιοι κολάσεων καὶ τότε, καίτοι, εἰ καὶ ἡ οἰκουμένη ἐσώθη. οὐδὲ γὰρ ἡ προδοσία τοῦ Ἰούδα τὴν σωτηρίαν ἡμῖν εἰργάσατο, ἀλλ' ἡ τοῦ Χριστοῦ σοφία, καὶ τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας τὸ βούλημα, πάντα ἑτέρων πονηρίας εἰς τὸ ἡμῖν συμφέρον ἀποχρωμένου. τί οὖν, φησιν, εἰ καὶ Ἰούδας μὴ προέδωκεν, ἕτερος οὐκ ἂν προέδωκε; καὶ τί τοῦτο πρὸς τὸ ζητούμενον; ὅτι εἰ σταυρωθῆναι ἔδει τὸν Χριστόν, φησι, Δαβὶδ ἦν ἔδει· εἰ δὲ Δαβὶδ ἦν, δι' ἀνθρώπου πάντως τοιούτου. εἰ δὲ πάντες ἦσαν ἀγαθοί, διεφθείρη ἂν ἡ οἰκονομία καὶ ἡμῶν. μὴ γένοιτο. αὐτὸς γὰρ ὁ πάνσοφος ἤδει πῶς οἰκονομήσει τὰ ἡμέτερα καὶ τοῦτο* συμβαῖνος. δύναιτο γὰρ αὐτοῦ ἡ σοφία καὶ ἀκατάληπτος. διὰ γὰρ τοῦτο, ἵνα μή τις νομίσῃ, ὅτι ὑπηρέτης οἰκονομίας ἐγένετο, τολμᾷ τὸν Δεσπότην. ἀλλ' ἐρεῖς πάλιν, καὶ εἰ καλοὶ ἦν ὁ μὴ γνωσθῆναι αὐτόν, τίνος ἕνεκεν εἶασεν εἰς μέσον ἐλθεῖν καὶ τοῦτον καὶ τοσούτους πονηροὺς ἀπάγξασθαι; δέον τοῖς πονηροῖς ἐγκαλεῖν, ὅτι κύνειοι ὄντες μὴ γνώσεσθαι τοιοῦτοι, γενήσεσθε πονηροί· σὺ δὲ τοῦτο ἀφεὶς πολυπραγμονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ καὶ περιεργάζῃ, καίτοι εἰδὼς ὅτι οὐκ ἀνάγκη τὸν ὄντα πονηρόν. ἀλλὰ σοὶ ἀγαθοὺς ἔδει γνώσεσθαι μόνους, φησί, καὶ γέεννα οὐκ ἂν ἦν χρεία οὐδὲ κολάσεως καὶ τιμωρίας, οὐδὲ κακίας ἔγκλημα· σοὶ δὲ πονηροὺς ἢ μὴ γνώσεσθαι, ἢ γνωσθέντας δικαίως ἀπελθεῖν. πρέπον μὲν οὖν ἄξιον πρὸς σὲ εἰπεῖν τὸ ἀποστολικόν· Μενοῦνγε ὦ ἄνθρωπε, Ρω. θ. κ.
σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ Θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι, τί με ἐποίησας οὕτως; εἰ δὲ καὶ λογισμὸν ἀπαιτεῖς, ἐκεῖνο σοὶ ἐπιμένω, ὅτι μειζόνως θαυμάζονται οἱ ἀγαθοὶ μείζονα πονηρῶν ὄντες. καὶ γὰρ καὶ ἡ ἀνεξικακία καὶ ἡ πολλὴ φιλοσοφία αὐτῶν τότε μάλιστα δείκνυται· σὺ δὲ καθ' ἡσυχίαν ἀναιρεῖς παλαισμάτων καὶ ἀγώνων, ταῦτα λέγων. τί οὖν; ἵνα οὗτοι καλοὶ φανῶσι, καὶ κολάζονται ἕτεροι, φησι; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ διὰ τὴν ἑαυτῶν πονηρίαν. οὐδὲ γὰρ, ὅτε πρὸ ἦλθησαν, γενήσεσθε πονηροί, ἀλλὰ διὰ τὴν ἑαυτῶν ῥᾳθυμίαν· διὰ καὶ κολάζονται. πῶς γὰρ οὐκ ἂν εἶεν κολάσεως ἄξιοι, τοιούτους διδασκάλους ἔχοντες αἱρετικοὺς καὶ μηδὲν ὁτιοῦν κερδαίνοντες; ὥσπερ γὰρ καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ καλοὶ διπλῆς ἄξιοι τιμῆς, ὅτι καὶ χρηστοὶ γεγόνασι, καὶ οὐδὲν παρὰ τῶν πονηρῶν ἐλαφίσσονται· οὕτω καὶ οἱ φαῦλοι διπλῆς ἄξιοι κολάσεως, ὅτι τε πονηροὶ γεγόνασι, διωρθωμένοι γενέσθαι καλοὶ (ὃ καὶ δηλοῦσιν οἱ γενόμενοι) καὶ ὅτι οὐδὲν ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν ὠφέρθησαν. ἀλλ' ἴδωμεν τί φησιν ὁ διάβολος οὗτος διελεγχόμενος παρὰ τοῦ διδασκάλου. Τί οὖν φησι; μήτι ἐγώ εἰμι, Κύριε; καὶ διὰ τί μὴ ὀξετάζεις τοῦτο ἠρώτησεν; ἐνόμισε λανθάνειν τὸν ἐρῶντα, εἰς ὢν ὑμῶν· ὅτε δὲ αὐτὸν δῆλον ἐποίησεν, ἐτόλμησε πάλιν ἔρεσθαι, τῇ ὑποκρίσει τοῦ διδασκάλου θαρρῶν, ὡς οὐκ ἐλέγξοντος αὐτόν. διὰ τοῦτο γοῦν καὶ ῥάβδοι ἐκάλεσεν. ὦ τῆς πονηρίας· πῶς αὐτὸν ὀξήνεγκε; τοιοῦτον γὰρ ἡ φιλαργυρία. μωρεσιὶ καὶ ἀνοήτους ἐργάζεται, ἰταμοὺς καὶ κύνας ἀντὶ ἀνθρώπων, μᾶλλον δὲ καὶ κυνῶν χαλεπωτέρους, καὶ δαίμονας ἀπὸ κυνῶν. οὗτος γοῦν καὶ μὴ Δαβόλου τοσοῦτος

προσίεται καὶ ὑπισχνεῖται, ὁ δὲ Ἰησοῦς δι' ὑπερτοιοῦτο πρόδηλος, ὡς ἀγνοῶν ἅπερ ἐμέλλομεν τὴν προθήσει. τοιοῦτος γὰρ ποιῆ ἡ ἀκόρεστος τῶν χρημάτων ἐπιθυμία, ἐκφεύγας, ὡς ἀπλῆγας, ὅλως ἢ λήμματος· καθάπερ καὶ Ἰούδας ἐγένετο. πῶς οὖν ὁ μὲν Ματθαῖος φησι καὶ ὁ ἄλλοι, ὅτι, ὅτε σωτῆρα προεδόσιας, τότε ὁ Διάβολος αὐτὸν εἰσῆλθεν· ὁ δὲ Ἰωάννης, Μετὰ τὸ ψωμίον, φησὶ, εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν ὁ Σατανᾶς; καὶ αὐτὸς τοῦτο οἶδεν. ἀκριβέστερον γὰρ φησι· Δείπνου γενομένου, καὶ τοῦ Διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα, ἵνα αὐτὸν προδῷ. πῶς οὖν φησι, μετὰ τὸ ψωμίον εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν Σατανᾶς; ὅτι οὐκ ἀθρόον εἰσέρχεται οὐδὲ ὑφ' ἕν, ἀλλὰ πολλῷ πρότερον τὴν ἐπίνοιαν ἔσχεν· ὃ δὴ καὶ συνέβη γενέσθαι. διακωδωνίσας γὰρ αὐτὸν ὁ Κύριος καὶ προσβαλὼν ῥῆμα, ὃπερ οὐδὲν ὑπόπτιον ἦν πρὸς τὸ παρόν, ὅλος λοιπὸν συνεβλήθη ἐπιθυμίᾳ, καὶ ὁλοσχερὴς αὐτῷ ἐγένετο. πῶς γάρ, εἰ τὸ πάθος ἀθέμιτον, ἀνόμως ἔπαθον; ὁ γὰρ ἀναγκαίως ἔδει φαγεῖν. Τί οὖν ἐστιν εἰπεῖν; ὅτι μὲν τὸ φαγεῖν, ἀνέκειτο λοιπὸν ἐσιωπᾶτο. ἕτερος γὰρ εὐαγγελιστής φησιν, ὅτι καὶ τὸν ἑαυτοῦ σῶμα οὐκ ἔπαθε μόνον τὸ πάθος, ἀλλὰ καὶ ἔλεγε, Ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα τὸ πάθος τοῦτο φαγεῖν μεθ' ὑμῶν, τουτέστι, καὶ τὸν σταυρὸν τοῦτον. Τί δήποτε; ὅτι τότε ἔμελλε τῆς οἰκουμένης ἡ σωτηρία γίνεσθαι, καὶ τὰ μυστήρια παραδίδοσθαι, καὶ τὰ λυπηρὰ λύεσθαι διὰ τοῦ θανάτου. ὅπου καὶ γοῦν ἀπῆν ὁ σωτὴρ ἰδεῖν. ἀλλ' οὐδὲν ἀπέμεινε θεῖον ἐμάλαξεν, οὐδὲ ἔκαμψεν, οὐδὲ ἐνέτεινεν. εἶτα λέγουσιν οὗτοι εἰκότως, οὗτοι, διὰ τὴν δυσφορίαν ἐκείνου· εἶτα ἐφόβησαν αὐτὸν πάλιν εἰπόντες, καλὸν ἰδεῖν αὐτὸν εἰ οὐκ ἐγένετο. ὡς δὲ οὐδὲ τοῦτο ἐνέτεινεν αὐτοῦ, εἶπεν, ᾧ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον δώσω. καὶ οὐδὲν τούτων αὐτὸν κατέσχεν, ἀλλ' ὥσπερ ὑπὸ μανίας ἦσαν ἐάλω τῆς φιλαργυρίας, μᾶλλον δὲ ὑπὸ χαλεπωτέρου νοσήματος. καὶ γὰρ αὕτη χαλεπωτέρα, ἡ μανία. τί γὰρ δή ποτε οὐκ ἠργάσατο ὁ μαινόμενος; καὶ προσίεται ἄφεσιν οὐκ σώματος οὐδέ, ἀλλὰ προσίεται φόνου διαπορικοῦ· οὐκ ἐσπάλαγχνισε χεῖρας, ἀλλὰ προέτεινεν εἰς ὠνὴν αἵματος ἡμέτερου. δεινὰ μέζων ἡ μανία, ὅτι ὑγιαίνων ἐμάνετο. ἀλλ' ἡ φθέγξεται ἄσημα; ἢ τί τῆς φωνῆς ταύτης ἀσημότερον, Τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; ὁ δράκοντος ἤκουσε δρᾶν τὸ ἕτερον σκέλος. ἀλλ' οὐκ ἐπάταξε τὸν γλῶτταν τοῖς ποσὶ σαυτοῦ; καὶ πόσῳ βέλτιον σκέλος σαυτοῦ, ἢ ὕστερος ἑστάναι ὀρθόν; ἀλλὰ λίθοις ἑαυτὸν οὐκ ἔτυπτε καὶ ἔκλεπτε; καὶ πόσῳ ἄμεινον ἦν, ἢ τοιαῦτα καταπολμᾶν; βούλεσθε εἰς μέσον ἀγάγωμεν τοὺς δαιμονῶντας καὶ τοὺς φιλαργύρους, καὶ ποιήσωμεν σύγκρισιν ἑκατέρων; ἀλλὰ μηδεὶς οἰκείαν ἡμῖν δῶ τὸ σῶμα ὕβρει. καὶ γὰρ τὸν φύσιν ὑβρίζομεν, ἀλλὰ τὸ σῶμα κακίζομεν.

ΗΘΙΚΟΝ Οὐδέποτε ἐνεδύσατο ἱμάτια, λίθοις ἑαυτὸν κατακόπτων ὁ δαιμονῶν καὶ ταῖς ἀβάτοις ὁδοὺς καὶ ταῖς πετραίαις ὑπιτέχων, καὶ κλαίων ἐλεεινόμενος ὑπὸ τῶν δαίμονος. καὶ δοκεῖ ταῦτα φεύγειν; τί οὖν δὴ διίξωμεν τοὺς φιλαργύρους τούτους χαλεπωτέρους, καὶ χαλεπώτερα ἐργαζομένους τὸν ψυχὸν τὸν ἑαυτῶν, καὶ οὕτω χαλεπώτερα, ὡς ταῦτα παιδιὰν πρὸς ἐκεῖνο νομίζεσθαι; ἆρα ἀπήχησε τῆς νόσου; φέρε οὖν ἴδωμεν, τίς αἰσχύτερον διακειται αὐτῶν, ὁ δαιμονῶν. οὐδὲν μάντει ἕτερος διεστώς· καὶ ἕτερα καὶ γὰρ μείων ἀμφοτέρων γυμνὼ αἰσχρότερά εἰσι. πολλῷ γὰρ βέλτιον γυμνὸν εἶναι [ἀπὸ] ἱματίων, ἢ τὰ ἀπὸ πλεονεξίας σεσιδυιῶν φαίνεσθαι, καὶ τοῦ βακχευομένους τοῦ Διονύσου. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι προσοπεῖα καὶ ἱμάτια μαινομένων ἔχουσι· ὅπου καὶ ὅταν καὶ καθάπερ τὸ γύμνωσιν τῶν δαιμονώντων ποιεῖ μανία· οὕτω καὶ τὸν φιλοχρήματον ταύτην μανία ἐργάζεται, καὶ τῆς γυμνώσεως ἡ φιλοχρημοσύνη ἐλεεινοτέρα. καὶ τοῦτο σκοπεῖν διίξαι πιεσόμεθα. ἵνα γὰρ δὴ εἴπωμεν μᾶλλον μαίνεσθαι σὲ αὐτοῖς τοῖς μαινομένοις, εἰ ἵνα ἑαυτὸν κατακόπτοιεν, ἢ εἰ ἵνα μὴ ἑαυτὸν; καὶ τοῦ ἀπεμπολῶντας ἀπεμπολᾶς; δῆλον ὅτι τοῦτο. οὐκοῦν σκῆνος μὲν ἑαυτοῦ ἐγύμνουν, ὅτοι δὲ καὶ τοὺς ἀπεμπολῶντας ἀπεμπολᾶς. ἀλλὰ διαφέρουσιν σκῆνος καὶ ἱμάτια. καὶ πόσῳ αὖ ἐδίξατο τῶν ἠδικημένων ἕκαστος ἱμάτιον

μάτιον ἀμφιέννυσθαι, ἢ πᾶσαν ἀποδυσθῆναι τὴν οἰκίαν; ἀλλὰ πλησιάσαι οὐκ ἐτόλμησαν εἰς τὸ πρόσωπον. μάλιστα μὲν γὰρ τοῦτο ποιοῦσιν οἱ πλουτοῦντες, εἰ δὲ μή πάντες, ἀλλ' εἰς τὴν γαστέρα ἀμφὶ τὸ λιμοῦ γὰρ ἡ πενίας χαλεπωτέρας ἅπαντες εἰσὶ τῆς ὀδύνης. ἀλλ' ὁ διάκονος οὐδοῦσιν. εἶτα ὀδοῦσι, δὲ μὴ βέλεσι πλουσιοξίας χαλεπωτέρας. ὀδόντων. οἱ γὰρ ὀδόντες αὐτῶν Ψαλ. κζ'. ε'.
ὅπλα καὶ βέλη. Πῶς γὰρ μᾶλλον ἀληθεύσει; ὁ δηλητὴς ἅπαξ καὶ εὐθέως διεκπεσὼν, ἢ ὁ ἀμφὶ πάντοτε τοῖς ὀδοῦσι τῆς πενίας κατατιθέμενος; πενία γὰρ ἀκούσιος καὶ κωμὴ καὶ θάνατος χαλεπώτερον. ἀλλ' ὁ διώκοντες τὰς ἐρημίας καθάπερ οἱ δαιμονῶντες. εἶτα τὰς ἐρημίας, καὶ μὴ τὰς πόλεις κατέχουσιν, καὶ πάντες δὴ οἱ πόλεσιν ἀδείας ἀπήλαυον. νυνὶ δὲ καὶ ταύτην ἐκείνων πάντων εἰσὶν ἀφορητότεροι, ὅτι οἱ ταῖς πόλεσι τὰ αὐτὰ ποιοῦσιν, ἅπερ οἱ ἐρημίας ἔκφυγον, τὰς πόλεις ἐρημίας ἐργαζόμενοι, καὶ καθάπερ οἱ ἐρημῖται, οὕτως ἦν κωλύοντος, ὅταν τὰ πάντων συλλαβόντες. ἀλλ' οὐ βάλλουσι λίθοις τοὺς ἀπάντων τὰς. καὶ τί τοῦτο; λίθοις μὲν γὰρ ῥᾴδιον καὶ φυλάξασθαι· ἃ δὲ διὰ χάρτου καὶ μέλανος ἐργάζονται τοῖς τὰ λαμπρὰ πείσει τραύματα, γραμματεῖα μυρίων πλήρη γέμοντα ζωτηρίων, τίς ἂν ποτε φυλάξαιτο ῥᾳδίως τὴν ἐμπεσόντων; ἴδωμεν δὴ καὶ ἑαυτοὺς ὅσα ἐργάζονται. γυμνοὶ περιπατοῦσι τῇ πόλει· ἱμάτιον γὰρ αὐτοῖς οὐκ ἔστιν ἀρετῆς. εἰ δὲ δοκεῖ τοῦτο αὐτοῖς αἰσχρὸν εἶναι, καὶ τοῦτο τῆς ὑπερβαλλούσης αὐτὴν μανίας, ὅτι οὐδὲ αἰσθάνονται τῆς ἀκαμψίας· ἀλλὰ τὸ σῶμα μὲν γυμνωθέντες αἰσχύνονται, τῇ δὲ ψυχῇ γυμνῇ περιφέροντες ἐγκαλλωπίζονται. εἰ δὲ βούλεσθε, καὶ τὸ αἴτιον τῆς ἀναισθησίας ἐρῶ. τί οὖν τὸ αἴτιον; ὅτι πολλοῖς ἔστι γυμνουμένοις γυμνοῦσθαι· ὥσπερ οὐδὲ αἰσχύνονται, καθάπερ οὐδὲ οἱ τοῖς βαλανείοις ἡμεῖς. ὡς εἴτε πολλοὶ ἦσαν οἱ τῇ ἀρετῇ περιβεβλημένοι, τότε ἂν μείζονος τὸ αἶσχος αὐτὴν ἐφάνη· νυνὶ δὲ μᾶλλον τοῦτο ἐστὶ τὸ πολλῶν δακρύων ἄξιον, ὅτι ὥσπερ τὸ πολλοῖς ἐστὶ κακοῖς, οὐδὲ οἱ αἰσχύνῃ τὰ κακά. μὴ γὰρ τὴν ἄλλων καὶ τοῦτο εἰργάσατο ὁ διάβολος, ὃ μηδὲ αἴσθησιν ἀφιέναι λαβεῖν τῶν κακῶν, ἀλλὰ ταῖς πλήθεσι τῶν μετόντων τὴν πονηρίαν συσκιάζειν αὐτῆς τὴν αἰσχύνην. ἐπεὶ, εἰ ζωὴν οἱ πλήθη πολλῶν ἦν φιλοσοφούντων, μᾶλλον ἂν εἶδεν αὐτὴν τὴν γυμνότητα ὁ τοιοῦτος. ὅτι μὲν οὖν τῶν δαιμονώντων εἰσὶ γυμνότεροι, δῆλον οὐκ ἐστὶν· ὅτι δὲ ἀγριώτεροι ἐκφέρονται, οὐδὲ τοῦτο δῆλον ὡς αἰτίαν. ἡ γὰρ πλατεῖα τῆς βύρυζωνος ἐρημίας πάσης ἐρημοτέρα. εἰ γὰρ μὴ πολλοὺς εἶχεν τοὺς ὀδύνοντας, ἀλλ' ὅμως δυθεσπέσιον οὐδένα, ἀλλ' ὄφεις, σκορπίους, λύκους, ἔχεις, ἀσπίδας. τοιοῦτοι γὰρ οἱ τῇ πονηρίᾳ μετέχοντες. οὐκ ἐρήμη ἦν μόνον αὕτη, ἀλλὰ καὶ τραχυτέρα οὐκείνης. καὶ τοῦτο δῆλον οὐτωσί. ὁ γὰρ ὕτω πλήθεσι λίθοι τε φάραγγες καὶ ἀκρωρείαι τοὺς ἀναβαίνοντας αὐτὰς, ὡς ἁρπαγὴ καὶ πλεονεξία τὰς μετούσας αὐτὴν ψυχάς. ὅτι δὲ καὶ τὰ μνήματα ζῶσι, καθάπερ οἱ δαιμονῶντες, μᾶλλον δὲ τὰ μνήματα εἰσὶ, δῆλον οὐτωσί. τί γάρ ἐστι μνῆμα; λίθος σώματα νεκρῶν ἔχων ἐγκειμένων. τί οὖν ἐκείνων διαφέρει τῶν λίθων τὰ τότων σώματα; μᾶλλον δὲ καὶ ἐκείνων ἐλεεινότερα ταῦτα. ὁ γὰρ λίθος ἔχων ὄντως σῶμα νεκροῦ, ἀλλὰ σῶμα λίθου ἀναισθητότερον, ψυχὴν περιφέρον νεκρᾶν. διὰ τοῦτο οὐ λίθους ἀμφὶ τοῖς φόβοις αὐτοὺς περιστῶν. καὶ γὰρ ὁ Κύριος ἡμῶν ὄντως ἐκάλεσε τοὺς Ἰουδαίους. διὰ τοῦτο μάλιστα ἐπῆγαγε λέγων, Εσωθεν δὲ γέμουσιν ἁρπαγῆς καὶ πλεο- Ματθ. κγ'.
νεξίας. βούλεσθε λοιπὸν * δείξω, πῶς καὶ λίθοις τὰς ἑαυτῶν κατατέμνουσι κεφαλάς; πόθεν κζ. κη.
οὖν περῶτα, εἰπέ μοι; ἀπὸ τοῦ εὐαγγελίου, ἢ ἀπὸ τῶν μαγόντων τοῦτο βούλει μαθεῖν; ἀλλὰ τῶν μαγόντων αὐτοῖς ὁ πολὺς ὁ λόγος. ἐκεῖθεν τὰ εὐαγγέλια ῥητέον. πόσων γὰρ λίθων καὶ χαλεπώτερα αἱ φρενῖτιδες, καὶ κεφαλὰς πεπώκυσαν, ἀλλὰ ψυχὴν διαπνέουσαν; δεδοίκασι γὰρ μήποτε δικαίως ἐκ τῆς αὐτῶν οἰκίας ἐξέλθῃ τὰ ἀδίκως ἐπεισελθόντα· τρέμουσι τὸν τῶν ἑκάτων, ὀργίζονται, προξενοῦνται πρὸς οἰκείους, πρὸς ἀλλοτρίους· καὶ πῶς μὲν ἀθυμία, πῶς δὲ φόβος, πῶς δὲ θυμὸς αὐτοὺς διαδέχεται. καὶ καθάπερ χρημάτων ἀπὸ χρη-

μωὴ ἀμβαίνοντες, καὶ τὰ μηδέπω κληθέντα καθ' ἑκάστην καραδοκοῦσι τὴν ἡμέραν. διόπερ οὐδὲ ἥδονται ὑπὲρ ὧν ἔχουσι, τῷ τι μὴ θαρρεῖν ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν, τῷ τι ὅλῃ τῇ διανοίᾳ πρὸς τὰ μηδέπω ληφθέντα κεχηνέναι. ὃ καθάπερ ὁ διϊωκὼς διψῶν, καὶ μυρίας ἐκπίῃ πηγάς, οὐκ ἀποπαύεται τῆ πόσεως, διότι δὲ μὴ λαμβάνει κόρον· οὕτω καὶ ὅτοι, οὐ μόνον οὐχ ἥδονται, ἀλλὰ βασανίζονται, ὅσῳ μὴ προσαλλώνται, τῷ μηδὲν εἰδέναι πέρας τῆς τοιαύτης ἐπιθυμίας. ὃ τὰ μὲν ἐκείνων τοιαῦτα· ἐπὶ πολὺ δὲ τὰ τῆς μαινούσης ἡμέρας. Εἰ γὰρ καὶ αὐλοὶ καὶ παρεσκεύασται, ἀλλ' ἡμῖν ἀναγκαῖον εἰπεῖν. ἵνα τὴν μέλλουσαν οὖν ἡμέραν πάντα χορὸν χορεύομεν ἴδωμεν ἵνα αἱ τῶν τοιούτων. ὃ γὰρ ὅταν λέγῃ, Ἐπείνασα, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψων, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με, τοῦτο κολάζει. καὶ ὅταν λέγῃ, πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ, τοῦ κακῶς πλουτοῦντας ἐκεῖ παραπέμπει. καὶ ὁ δοῦλος ὁ πονηρὸς ὁ μὴ δίδους τοῖς συνδούλοις τὰ ἀρχόντια τὰ διαστολικὰ, τῆς τούτων μερίδος ἔστι· καὶ ὁ τὸ τάλαντον κατορύξας, καὶ αἱ πέντε παρθένοι. καὶ ὅπου δ' ἂν ἀπέλθῃς, τοῦ φιλαργύρους κολάζομαι ὁρᾷς. καὶ νῦν μὲν ἀκούσονται, χάος ἐστὶ μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν· * νῦν δ', διχοτομηθέντες ἀπελθόντας, ἕνα ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων· καὶ πάντοθεν αὐτοὺς ἐλαυνομένους ἴδοι τις ἄν, καὶ οὐδαμοῦ χώραν ἔχοντας, ἀλλ' εἰς τὴν γέενναν μόνην σωαγομένους. τί τούτου τοῦ ὀρθοῦ ἡμῖν πίστεως ὄφελος εἰς σωτηρίαν, ὅταν ταῦτα ἀκούσωμεν, ὅταν ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, καὶ σκότος ἐξώτερον, καὶ πῦρ τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ, καὶ τὸ διχοτομεῖσθαι, καὶ τὸ ἐλαύνεσθαι; Σὺ δὲ ἀπέλθοις, κατηγορίαι, διαβολαὶ, κίνδυνοι, φθορεῖς, ἐπιβουλαὶ, τὸ παρὰ πάντων μισεῖσθαι, τὸ παρὰ πάντων βδελύττεσθαι καὶ πρὸς αὐτοῦ τοῦ δοκοῦντος κολακεύειν. ὥσπερ γὰρ τοὺς ἀγαθοὺς οὐχ οἱ ἀγαθοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ πονηροὶ θαυμάζουσιν, οὕτω καὶ τοὺς κακοὺς οὐχ οἱ χρηστοὶ μόνοι, ἀλλὰ καὶ οἱ φαῦλοι μισοῦσι. καὶ ὅλως τοῦτό ἐστιν ἀληθές, τοὺς φιλαργύρους πάντως αὐτοὺς ἐρημίαν, εἰ μὴ πρὸς ἀλλήλους ἀπόδως ἔχουσι, * εἰ μὴ ὕδωρ τὸ πρᾶγμά φασιν, ὅταν τις αὐτοῖς προσενέγκῃ τὸ ὄνειδος. καὶ γὰρ ὄνειδος ἔφασαν τοῦτο, τῆς πολλῆς κακίας ἀπόδειξις. Εἰ γὰρ χρημάτων ἀφιλίαν οὐκ ἀνέχῃ, ἵνος προείσῃ λοιπὸν ποτε; ἐπιθυμίας, καὶ δοξομανίας, καὶ θυμοῦ, καὶ ὀργῆς; καὶ πῶς ἄν τις πεισθείη; ἐπιθυμίας μὲν γὰρ ἔνεκεν τῆς τοῦ σώματος, καὶ ὀργῆς, καὶ θυμοῦ πολλοὶ καὶ τῆς σαρκὸς καταισχύνῃ λογίζονται, καὶ ὑπερβολὰς ἀναλίσκασιν ἰατρῶν παῖδες· καὶ τὰ μὲν θερμότερα καὶ ὑγρότερα, λαγνότερον εἶναι φασι τὸν πρὸς ξηρότερα ἐκπεσόντα δυσκρασίας, ὁρμητήριον καὶ ἀκρόπολιν καὶ θυμοῦ· φιλαργυρίας δ' ἔνεκεν οὐδεὶς οὐδέποτε αὐτῷ ἠκουσεν οὐδὲ εἰρηκότων τοιοῦτον. οὕτω ῥᾳθυμίας μόνης ἐστὶ καὶ ψυχῆς ἀναλγησίας τὸ νόσημα. διὸ πανταχοῦ, σπουδάζωμεν πάντα τὰ τοιαῦτα διορθοῦν, καὶ τὰ καθ' ἑκάστην ἡμῖν ἡλικίαν ἐπιτηδεύματα πάθη πρὸς τὸ σωφρονίσαι μεταθεῖναι. δι' ἃ καθ' ἕκαστον μέρος τῆς ζωῆς ἡμῶν παραπλέομεν τὸν τῆς ἀρετῆς πόντον, πανταχοῦ ναυάγιοι γινόμενοι, ἐπὶ μὲν λιμένα ἐλθόντες ἔρημοι φορτίων πνευματικῶν τὰ ἔσχατα γινώσκομεν. πέλαγος γάρ ἐστι ταραττόμενον ὁ παρὼν βίος. καὶ ὥσπερ ἐν τῇ θαλάττῃ ταύτῃ διάφοροί εἰσι κόλποι διάφορα ἔχοντες χείμαρρας, καὶ ὁ μὲν Αἰγαῖος διὰ πνευμάτων ἐστὶ χαλεπός, ὁ δὲ πορθμὸς ὁ Τυρρηνικὸς διὰ τὸ στενοχωρεῖσθαι, ἡ δὲ Χάρυβδις ἡ πρὸς τῇ Λιβύῃ διὰ τὰ τέλματα, ἡ Περσέως ἡ ἔξω τοῦ Εὐξείνου πόντου διὰ τὸ ῥαγδαῖον καὶ ῥόθιον, τὰ ἔξω Γαδείρων διὰ τὴν ἐρημίαν καὶ τὸ ἀτειλὲς καὶ τὸ ἀνύδρητον τῶν τόπων, καὶ ἄλλο μέρος δι' ἕτερον· οὕτω καὶ ὁ τῆς ζωῆς τῆς ἡμετέρας. καὶ πρῶτον πέλαγός ἐστιν ἡ διαφθορὰ τῆς παιδικῆς ἡλικίας, πολλὰ ἔχον σάλου διὰ τὸ ἀνύδρητον, διὰ τὴν εὐκολίαν, διὰ τὸ μὴ πεπηγέναι. διὰ τοῦτο καὶ παιδαγωγοὺς καὶ διδασκάλους ἐφιστῶμεν, τὸ λιπὸν τῇ φύσει διὰ τῆς ἐπιμελείας εἰσφέροντες, ὥσπερ διὰ τῆς τέχνης τῆς κυβερνητικῆς. μὴ τούτων τῶν ἡλικιῶν ἡ τοῦ μειρακίου διαδέχηται θάλασσα, ἔνθα σφοδρὰ τὰ πνεύματα, καθάπερ ὁ τοῦ Αἰγαίου, τῆς ἐπιθυμίας ἡμῖν αὐξανομένης καὶ αὐτῆ μάλιστα ἡ ἡ-

λικία

λικία δ᾽ρθώσεως ἔρημος, ὐ δ᾽χὶ τὸ ἐνοχλᾶσθαι μόνον σφοδρότερον, ἀλλὰ κ᾽ δ᾽χὶ τὸ τὰ ἁμ᾽ρτήματα μὴ ἐλέγχεσθαι. κ᾽ γὰρ κ᾽ διδάσκαλος κ᾽ παιδαγωγὸς λοιπὸν ἀπεξίσανται. ὅταν μὲν οὖν τὰ μὲν πνεύματα σφοδρότερον δ᾽χαπνέῃ, ὁ δ᾽ κυβερνήτης ἀσθενέστερος ᾖ, καὶ ὁ ἀμύων μηδεὶς ᾖ· ἐνίοτε τὸ χεῖμ᾽ρος τὸ μέγεθος. μ᾽ τοῦτο πάλιν ἕτερον μέρος τῆς ἡλικίας, τὸ τῶν ἀνδρῶν ἔπεισιν· ἐν ᾧ πάντ᾽ οἰκονομίας δ᾽πίκειται, ὅτε γαμῶ, κ᾽ γάμος, κ᾽ παιδοποιία, κ᾽ οἰκίας πρόσταsία, καὶ αἱ πολλαὶ τῶν φροντίδων ἰδέαι. τότε δ᾽ μάλιστα καὶ φιλαργυρία αὐξεῖ καὶ βασκανία. ὅταν οὖν ἕκαστον μέρος ἡλικίας παρερχόμεθα μ᾽ ναυαγίων, πῶς δρεξόμεθα τῆ προύσῃ ζωῆ; πῶς τὴν μέλλουσαν δ᾽χαφυξόμεθα κύλασιν; ὅταν γὰρ ἐν μ᾽ τῇ παρούσῃ ἡλικίᾳ μηδὲν μαθάνωμεν ὑγιές, ἐν δ᾽ τῇ νεότητι μὴ σωφρονήσωμεν, καὶ ἄνδρες γ᾽νόμενοι φιλαργυρείας μὴ παυσώμεθα· ὥσπερ εἰς᾽ τὴν ἀντλίαν τὸ γῆρας ἐλθόντες, κ᾽ πάσας πᾶσι πάγας ταύτας τὸ σκάφος τῆς ψυχῆς ἀσθενέστερον κατασκευάσαντες, τῶν σανίδων δ᾽χαλελυμένων, ἀπ᾽μπεσούμεθα εἰς ᾅδ᾽ου λιμένα πολὺν ὑπιφερόμενοι φορυτὸν ἀντὶ πνευματικῆς ὑποπείας, κ᾽ τῷ μ᾽ χαβόλῳ πρ᾽σχόμενοι γέλωτα, θρῖον δ᾽ ἡμῖν αὐλῖς, κ᾽ ταῖς ἀφορήτοις ὑπισπασόμεθα τιμωρίας. ἵνα οὖν ταῦτα μὴ γένηται, πόθεν ἑαυτοὺς συσφίγξαντες, καὶ πρὸς πάντα τὰ πάθη σάντες, ἐκβάλλωμεν τὸν πλοῦτον τὸν ἐπιθυμίαν· ἵνα κ᾽ τῶν μελλόντων ὑπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι κ᾽ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα κ᾽ τὸ κράτος σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, κ᾽ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. πβ. 26 ΕΣΘΙΟΝΤΩΝ ΔΕ ΑΥΤΩΝ, ΛΑΒΩΝ Ο Ἰησοῦς ✠ ἄρτον, καὶ εὐλογήσας, ἔκλασε, κ᾽ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς, καὶ εἶπε, λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου. 27 Καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, κ᾽ εὐχαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων, πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· 28 Τοῦτο ἐστὶ τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

ΒΑβαι, πόση πήρωσις τῆς ψυχῆς; καὶ τῶν μυστηρίων μετέχων ἔλυσεν ὁ αὐτὸς, κ᾽ τῆς φρικωδεστάτης ἀπολαύων τραπέζης, κ᾽ μετεβάλλετο. κ᾽ τοῦτο ὁ Λουκᾶς δηλοῖ λέγων, ὅτι μ᾽ τοῦτο εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν ὁ Σατανᾶς, κ᾽ τῆς σώματος καταφρονῶν κ᾽ διανοητικῆς, ἀλλὰ τῆς ἀναισχυντίας καταπατῶν τοῦ ψυχροῦ λοιποῦ. κ᾽ γὰρ μεῖζον τὸ ἁμάρτημα ἐγένετο ἑκατέρωθεν, κ᾽ ὅτι μ᾽ τοιαύτης γνώμης τοῖς μυστηρίοις προσῆλθεν, κ᾽ ὅτι προσελθὼν οὐκ ἐνόμισε βυσσίνων, ὅτε ἀπὸ τοῦ φόβου, ὅτε ἀπὸ τῆς ὑπερηφανίας, ὅτε ἀπὸ τῆς ὕβρεως. ὁ δ᾽ Χριστὸς οὐκ ἐκώλυσεν αὐτὸν, καίτοι πάντα εἰδὼς, ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐδὲν προβλημάτων τῶν εἰς διόρθωσιν ἡκόντων. διὰ τοῦτο κ᾽ πρὸ τούτου κ᾽ μ᾽ τοῦτο συνεχῶς ἐπεμέμψατο καὶ κατήχει, κ᾽ δι᾽ ἔργων, κ᾽ διὰ λόγων, κ᾽ διὰ φόβου, κ᾽ διὰ ἐκπλήξεως, κ᾽ δι᾽ ἀπειλῆς, κ᾽ διὰ βλάβης· ἀλλ᾽ οὐδὲν αὐτὸν ἀφίστησι τοῦ νοσήματος ἐκείνου τοῦ χαλεποῦ. διὰ λοιπὸν ἐκβάλλει ἀφεὶς, ἵνα μαθητὰς διὰ τῶν μυστηρίων διαμιμήσηται πάλιν τῆς σφαγῆς· κ᾽ μεταξὺ τῆς τραπέζης πρὸς τὸν ἑαυτοῦ διδάσκαλον, τὴν συνεχείαν τῆς ῥήσεως ὑποδεδεγμένον αὐτοῦ ποιᾷ τὸ πάθος. Εἰ γὰρ τοσούτων βλεμμάτων κ᾽ προσλήψεων ἐθορυβήθης, εἰ μηδὲν τούτων ἀκηκόεσαν, οἷ οὐκ ἂν ἔπαθον; κ᾽ ἐνθάδε τοσούτων αὐτῷ, λαβὼν ἄρτον, ἔκλασε. τί δήποτε τότε χ᾽ ✠ χαρὰν τοῦ πάθους τὸ μυστήριον ἐπετέλει τοῦτο; ἵνα μάθῃς πόθεν κ᾽ τῆς παλαιᾶς αὐτὸν νομοθέτην ὄντα, κ᾽ ἐν ἐκείνῃ δ᾽χὶ ταῦτα προσκεχαφηκότα· δ᾽χὶ τοι τοῦτο, ἔνθα ὁ τύπος, τὴν ἀλήθειαν ὑπιδήσιν. ἡ δ᾽ ἑτέρα τοῦ πληρώματος

τῶν χειρῶν τιχμήριον ἰῶ, καὶ τὸ πρὸς αὐτὸ λοιπὸν ἥκειν τὸ τέλος τὰ πράγματα. ὁ δὲ λαμπρότερον διδάσκων ἡμᾶς, ὅπως δεῖ τὸ μυστήριον τοῦτο θεωρεῖν, καὶ δεικνὺς, ὅτι οὐκ ἄκων ὁ Χριστὸς τὸ πάθος ἔρχεται, καὶ παιδεύων ἡμᾶς, ὅπερ αὐτὸς πάσχομεν, διὰ γενναίως φέρειν, καὶ χρηστὰς κατανοεῖν ἐλπίδας. εἰ γὰρ ὁ τύπος τοσαύτης δουλείας γέγονεν ἀπαλλαγή, πολλῷ μᾶλλον ἡ ἀλήθεια τὴν οἰκουμένην ἐλευθερώσει, καὶ ὅτι διεργασίας τῆς ἡμετέρας παραδόξου φύσεως. διὰ τοι τοῦτο οὐδὲ πρὸ τούτου προέδωκε τὸ μυστήριον, ἀλλ' ὅτι λοιπὸν παύσασθαι ἔδει τὰ νομικά. καὶ τὸ κεφάλαιον ἡ τῶν ἑορτῶν αὐτῶν καταλύει, ἐφ' ἑτέραν αὐτοὺς μεταπηδῆσαι τραπέζαν φιλοσοφίας τινός, καὶ φησι· λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ πολλῶν κλώμενον. καὶ πῶς οὐκ ἐθορυβήθησαν τοῦτο ἀκούσαντες; ὅτι πολλὰ καὶ μεγάλα πρὸς τούτοις ἔμελλεν αὐτοῖς ἐπιπλέξειν. διόπερ ἐκεῖνο μὲν οὐκέτι κατασκευάζει (καὶ γὰρ αὐταρκῶς ἦσαν ἀκούσαντες) τὴν ἡ αἰτίαν λέγει τοῦ πάθους, τὴν ἁμαρτημάτων τὴν ἄφεσιν. καὶ αἷμα κρηπῖδος διαθήκης καλεῖ, τουτέστι τῆς ὑποσχέσεως, τῆς ἐπαγγελίας, τοῦ νόμου τοῦ κραυγοῦ (τοῦτο γὰρ καὶ ὑπέσχετο πάλαι, καὶ τὴν διαθήκην τοῦτο ἰσχύειν τὴν ἐν τῇ κρηπῖδι· καὶ ὥσπερ ἡ παλαιὰ πρόβατα καὶ μόσχοι εἶχεν, ὕτω αὕτη τὸ αἷμα τὸ διασωτικὸν) καὶ ἐντεῦθεν δεικνύς, ὅτι καὶ μέλλει τελευτᾶν. διὰ τί διαθήκης μέμνηται. ἀναμιμνήσκει ἡ καὶ τῆς πρώτης· καὶ γὰρ καὶ ἐκείνη δι' αἵματος ἐκεκύρωτο. καὶ πάλιν λέγει τὸν θάνατον τὴν αἰτίαν· τὸ ὑπὲρ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· καὶ φησι,

Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Εἶδες πῶς ἐξάγει τὴν Ἰουδαϊκὴν ἑορτήν, καὶ ἀφίησι. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνο ἐποίησε, φησίν, εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐν Αἰγύπτῳ θανατηφόρου, ὕτω καὶ ὗτος εἰς ἐμήν. ἐκεῖνο ἐξεχύθη εἰς σωτηρίαν τῶν πρωτοτόκων· τοῦτο εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν τῆς οἰκουμένης ἁπάσης. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου, φησί, τὸ ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. ἵνα τί ἔλεγε, καὶ ἐντεῦθεν δεικνὺς ὅτι μυστήριόν ἐστι τὸ πάθος καὶ ὁ σταυρός, καὶ διὰ τοῦτο πάλιν προκαλεῖται τοὺς μαθητάς. καθάπερ Μωϋσῆς φησι, τοῦτο μνημόσυνον ὑμῖν αἰώνιον· ὕτω καὶ αὐτὸς, εἰς ἐμὴν ἀνάμνησιν, ἕως ἂν προσδοκῶμεν. διὰ τί δὲ ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα, φησί, τὸ πάσχα τοῦτο φαγεῖν· τουτέστι, προδιδοῦναι ὑμῖν τὰ κρείττονα πράγματα, καὶ πάσχα δοῦναι, καθ' ὃ μέλλω πνευματικοὺς ποιεῖν. καὶ αὐτὸς οὖν ἔπιεν ἐξ αὐτοῦ, ἵνα μὴ ταῦτα ἀκούοντες εἴπωσι, τί οὖν, αἷμα πίνομεν, καὶ σάρκα ἐσθίομεν; καὶ τότε θορυβηθῶσιν ἐντεῦθεν. καὶ γὰρ ὅτε τοὺς περὶ τούτων σκίνει λόγους, καὶ πρὸς τὰ ῥήματα αὐτὰ πολλοὶ ἐσκανδαλίζοντο. ἵνα οὖν μὴ καὶ τότε ταραχθῶσι, πρότερος αὐτὸς τοῦτο ἐποίησεν σπάνιον αὐτοῖς ἀπαρέσκων ἐκ τῶν μυστηρίων. διὰ τοῦτο οὖν ὃ ἑαυτοῦ αἷμα αὐτοὺς ἔπιε. τί οὖν; καὶ ἐκεῖνο χρὴ ποιεῖν καὶ ὃ παλαιόν, φησι; οὐδαμῶς. διὰ γὰρ τοῦτο ἔπιε, τοῦ ποιῆσαι, ἵνα ἐκείνου ἀπαλλαγῇ. εἰ γὰρ τοῦτο ἄφεσιν ἁμαρτιῶν ἐργάζεται, ὥσπερ οὖν ἐργάζεται, πρότερον ἐκεῖνο λοιπόν. ὥσπερ οὖν ὅτι τῶν Ἰουδαίων, ὕτω καὶ τῶν τὰ διεργασίας ἐγκατέδησε τὸ μνημόσυνον τῷ μυστηρίῳ, καὶ τιθεῖσι ἐμφατικῶν τῶν αἱρετικῶν καὶ στόματα. ὅταν γὰρ λέγωσι, πόθεν δῆλον ὅτι ἐτύθη ὁ Χριστός, μὴ τῶν ἄλλων καὶ ἀπὸ τῶν μυστηρίων αὐτοὺς ὀπτεύομεν. εἰ γὰρ μὴ ἀπέθανεν ὁ Ἰησοῦς, πόθεν σύμβολα τὰ πελούμενα; ὁρᾷς ὅσῃ γέγονε σπουδὴ, ὥστε ἀεὶ ἀναμιμνήσκεσθαι ὅτι ἀπέθανεν [ὑπὲρ ἡμῶν;] ὅπερ γὰρ ἔμελλον ἐν πρὸς Μαρκίωνα καὶ Οὐαλεντῖνον καὶ Μάνην φύεσθαι, ταύτην προνοούμενος τὴν οἰκονομίαν, διὰ παντὸς ἀναμιμνήσκει τὸν πάθους, καὶ διὰ τῶν μυστηρίων, ὥστε μηδένα προσλογισθῆναι· ὁμοῦ μὲν σώζων, ὁμοῦ δὲ παιδεύων διὰ τῆς ἱερᾶς τραπέζης ἐκείνης. καὶ γὰρ τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν τοῦτο. διὰ καὶ ὁ Παῦλος τοῦτο αἴτιον ἐκάστοτε γράφει. Εἶπε ὅτι προέδωκε, φησίν.

29 Οὐ μὴ πίω ἐκ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ταύτης, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίω καινὸν μεθ' ὑμῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός μου. Ἐπειδὴ γὰρ περὶ πάθους

θεις ἡ σαφεστ̀ αὐτοῖς διελέχθη, ⁊ ⓦ δεῖ ἀναστάσεως πάλιν εἰσάγ̀ λόγον εἰς μέσον, βασιλείας ἀναμνήσας, ἡ τὴν ἀνάστασιν ὕστερον τὴν ἑαυτ̃ καλέσας. ⁊ τίνος ἕνεκεν "μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἔπεμψε; ἵνα μὴ νομίσωσιν ⓐ παχύτερόν φαντασίαν τ̃ῆ) τὴν ἀνάστασιν. "τοῦτο γὰρ ἀναστᾶσαν τοῦτο τεκμήριον ἐπῆγεν ⓐ" πολλοί. διὸ ἡ ⓐ ἀπόστολοι πεῖθοντες αὐτοὺς περὶ ἀναστάσεως τοῦτο ἔλεγον, οἵτινες ζωοφάγημεν ἡ ζωοπίομεν αὐτῷ. δηλονότι οὖν αὐτὸν ὄψονται ἀναστάντα λαμπρότ̃ρον, ἡ μετ' αὐτοῦ ἐσθίοντα πάλιν, ἡ αὐτοὶ "μάρτυρήσουσι τοῖς γινομένοις ⁊ διὸ ὄψεως ἡ δόξ̀ περιγράφ̃ει, φησίν· ἕως ἂν αὐτὸ πίω καινὸν μεθ' [ὑμῶν,] ὑμῶν μάρτυρομένων. ὑμεῖς γὰρ μὲ ὄψεσθε ἀναστάντα. τί δέ ὅτι, καινόν;" καινὸν, τοῦτο ἔστι ξένον, ὑ σῶμα παθητὸν "ἔχων, ἀλλ' ἀθάνατον λοιπὸν ἡ ἄφθαρτον ἡ ὑ διόμενον ζοφῆς. οὐ τοίνυν ἀφ' ἡδονῆς μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἔφαγέ τι ⁊ ἔπιεν (οὐδὲ γὰρ ἐδέησεν λοιπὸν τὸ σῶμα τοῦτο) ἀλλὰ δι' τὴν τῆς ἀναστάσεως πληροφορίαν. [δι' γὰρ τοῦτων ⁊ τῆς ἀναστάσεως ἐπληροφόρει.] ἡ τίνος ἕνεκεν οὐκ ὕδωρ ἔπιεν ἀναστάς, ἀλλ' οἶνον; ἀλλίως αἱρεσιν ποιεῖται περὶ ῥίζου ἀναστάσεως. ὅπερ γὰρ εἰσί τινες ἐν τοῖς μυστηρίοις ὕδατι χαίρειν μόνοις, δεικνὺς ὅτι ἡ ἰωϊκὰ τὰ μυστήρια πρέσβευκεν, οἶνον προέδωκε, καὶ ἰωϊκὰ ἀναστὰς χωρὶς μυστηρίων ψιλὸν τράπεζαν προετίθετο, οἵῳ ἐχαίρετο, οὐ τοῦ γλυκήματος, φησί, τῆς ἀμπέλου· ἡ ἄμπελος ἦ οἶνον, οὐκ ὕδωρ γλυκᾶ.

30 Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.

Ακουέτωσαν ὅσοι, καθάπερ χοῖροι, ἐσθίοντες ἁπλῶς λαχανίζουσι τὴν τράπεζαν τὴν ἁγίαν τὴν, ⁊ δύνανται μὴ μέλλ̀, δεῖν διαχρίειν καὶ εἰς ὕμνον τελευτᾶν. ἀκούσατε ὅσοι τὴν τελευταίαν πάλιν διαχλιάζουσι καὶ ἀναβαίνετε τῶν μυστηρίων. αὕτη γὰρ ἐκείνης σύμβολον. διαχρίσησε καὶ πρὸ τοῦ δοῦναι τοῖς μαθηταῖς, ἵνα ἡ ἡμεῖς διαχρισώμεθα· διαχρίσησε ⁊ ὕμνησε μὴ τὸ δοῦναι, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀεὶ τοῦτο ποιῶμεν. ἀλλά τί δήποτε δὲ εἰς τὸ ὄρος ἐξέρχε); δῆλον ἑαυτὸν ποιῶν πρὸς τὸ ληφθῆναι, ἵνα μὴ δόξῃ κρύπτεσθαι. ἔσπευδε γὰρ ὅπου ⓦ τόπου ἐλθεῖν ⓦ καὶ Ιούδα γνώριμον.

31 Τότε λέγ̀ αὐτοῖς, πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοί.

Εἶτα λέγ̀ καὶ προφητείαν, Γέγραπται γὰρ, πατάξω ⓦ ποιμένα, ἡ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα· ὁμοῦ μὲ πεῖθων αὐτοὺς ἀεὶ προσέχειν τοῖς γεγραμμένοις, ὁμοῦ ἦ δηλονότι ὅτι ἐκ Θεοῦ γινόμενα ἐφοβοῦτο, ⁊ πάντα χρὴ γενέσθαι δικαίως ὄντα ἄλλότριον ὄντα ἑαυτ̃ τῆς παλαιᾶς, οὐδὲ τὰ ἐν αὐτῇ καταγελλομένου Θεοῦ, ἡ ὅτι οἰκονομία ὃ γεγένηται ἐστί, ἡ πάντα προεκήρυξεν ⓐ προφῆται αἰῶνα τὰ ἐν τῷ" προσώπατι, ὥστε αὐτὸν ἡ πρὸ τῶν χρηστοτέρων σφόδρα θαρρῆσαι. ἡ διδάσκ̀ εἰδέναι, ὅτι μὲ προ τοῦ σαφεστ̀ ⓐ μαθηταί, τινες ἦ μὴ ⓦ σαφεῖς. ⓐ γὰρ σαφηνισμένου αὐτοῦ μηδὲ σταθῆναι δυνάμενοι, ὅτοι μὴ βάσιμοι σφόδροι ἡ ἀδάμαντος ἰσχυρότεροι. ἡ τοῦτο ἦ αὖθ' ἀπόδειξις τοῦ βασιλέως, ἡ φυγὴ τῶν μαθητῶν ἡ ἡ δειλία. εἰ γὰρ ὅσα τοιαῦτα γίνεσθέ τε ⁊ ἐλέχθη, ἡ ἐπὶ δυσχερεστέροις τινὲς φάσκοντες μὴ ἐσφαλῆναι, εἰ μηδὲν τούτων ζωΐδιον, ποῦ οὐκ ἂν ἐξέπεσον παρανομίας; Ἀφ' οὗ τοῦτο ὑχὶ Ἀφ' ὧν οἰκείων παθῶν μόνον, ἀλλὰ ἡ ἀφ' ὧν τῶν ἐν τοῖς μαθηταῖς βεβαίοις ⓦ δεῖ θανάτου λόγον, ἡ Ἀφ' ὧν μυστηρίων, πάντοθεν καταγελῶν τοῦ τὰ Μαρκίωνος νοσοῦντας. Ἀφ' οὗ τοῦτο ἡ ⓦ χορυφαῖον ἀφίησιν ἐρήμους. εἰ ἦ μὴ ἐδέδη, μηδὲ ἐσφαλῶ, πόθεν ἡ ἐκείνῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς τοσοῦτος" ἐλήλυθε φόβος; ὑ μᾶλλ̀ ἀφῆκεν αὐτοὺς πάλιν μείζει τῶν σκανδάλων μεῖναι, ἀλλά τί φησι;

32 Μετὰ ἦ ὃ ἐγερθῆναί με, προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Οὐδὲ γὰρ ἀπ' οὐρανοῦ φαίνεται θέλων, οὐδὲ εἰς μακρὰν ἵνα χώραν ἄπεισιν, ἀλλ' ἐν αὐτῇ ᾗ" ἔδει, ἐν ᾗ ἡ ἐσταυρώθη, ἐν αὐτοῖς μέσοις τοῖς χωρίοις, ὡς ἡ ἐπεύθεν αὐτοὺς πιστώσασθαι, ὅτι ὁ σταυρωθεὶς αὐτὸς ἐγὼ ἡ ὁ ἀναστάς, ἡ ταύτῃ σκανδαλίζοντας μείζονος πάθους ἀπήλλαξε.

τοῦ δὲ τῇ Γαλιλαίᾳ εἶπεν, ἵνα τοῦ φόβου τῶν Ἰουδαίων ἀπαλλαγέντες πιστεύσωσι τῷ λεγομένῳ· διὸ καὶ ἐκεῖ ἔφασαν. 33 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν· εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται *, ἀλλ' ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι. Τί φῄς, ὦ Πέτρε; ὁ προφήτης εἶπεν, ὅτι σκορπισθήσεται τὰ πρόβατα, ὁ Χριστὸς ἐβεβαίωσε δὲ εἰρημένον, καὶ σὺ λέγεις οὐχί; οὐκ ἦρκει τὰ πρότερα, ὅτε εἶπες, ἱλεώς σοι, καὶ ἐπεσκοτίσθης; διὰ τοῦτο τοίνυν ἀφίησιν αὐτὸν πεσεῖν, παιδεύων αὐτὸν ὑπερβαλλόντως πάντα πείθεσθαι τῷ Χριστῷ, καὶ τῆς οἰκείας συνειδήσεως πιστοτέρᾳ ἡγεῖσθαι τὴν ἀπόφασιν τὴν αὐτοῦ. καὶ οἱ λοιποὶ δὲ οὐ μικρὰν ἐχαρπώσαντο ἀπὸ τῆς ἀρνήσεως τοῦ αὐτοῦ, τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν κατανοήσαντες καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀληθῆ. ὅταν γὰρ αὐτός τι προείπῃ, οὐκέτι σοφίζεσθαι χρή, οὐδὲ τῶν πολλῶν κατιδεῖν ἰσχύσαμεν. Γαλ. 5. δ. Τὸ γὰρ καύχημά, φησίν, εἰς ἑαυτὸν ἔχει, καὶ οὐκ εἰς θεὸν ἕτερον. δέον γὰρ δηλῶσαι καὶ εἰπεῖν, βοήθησον ἡμῖν, ὥστε μὴ ἀποχαλασθῆναί σου· ὁ δὲ ἑαυτοῦ θαρρεῖ, καὶ φησι· κἂν πάντες σκανδαλισθήσωνται ἐν σοί, ἀλλ' ἐγὼ οὐδέποτε· καὶ πάντες τοῦτο πάθωσί, φησιν, ἐγὼ δὲ πίσομαι· ὅπερ εἰς αὐθάδειαν ἂν θεὸν ἦγε καὶ μακράν. διὸ τοίνυν καταιτιᾶσθαι βουλόμενος ὁ Χριστός, συνεχώρησε τὴν ἄρνησιν. ὅπου γὰρ οὐδὲ αὐτός *, ὅτε τοῦ προφήτου ἤκουε (καίτοι διὰ τοῦτο καὶ θεὸν τὸν προφήτην ἐπεκάλεσατο, ἵνα μὴ ἀντείπῃ) ἀλλ' ὅμως ἐπῳδὴν οὐκ ἐμηχανᾶτο τῷ ῥήματι, παιδεύεται διὰ τῶν ἔργων. ὅθεν διὰ τοῦτο συνεχώρησε, ἵνα τοῦτο ἐκ αὐτοῦ καταρθώσῃ, ἀκούσαν τί φησιν· Ἐγὼ δὲ ἐδεήθην σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ σου ἡ πίστις. Luc. 22. 32. τοῦτο γὰρ σφόδρα αὐτὸν καταπόνησε λέγων, καὶ δηλῶν ὅτι ὃ πάσχω αὐτὸς τἄλλων χαλεπώτερον καὶ πλείονος δεόμενον βοηθείας. καὶ γὰρ δύο ἐγκλήμασιν ἔνοχος ἦν, καὶ ὅθεν αἰτεῖται, καὶ ὅτι τῶν ἄλλων ἑαυτὸν προὔθηκε· μᾶλλον δὲ τρίτον, ὅτι ὃ πάσχω ἑαυτὸς ἀνέθηκα. ταῦτα οὖν ἰώμενος, ἔλασι φησὶν αὐτὸν ἀποτίνεται. Σίμων γάρ, φησι, Σίμων, ἰδοὺ ὁ Σατανᾶς ἠτήσατο ὑμᾶς σινιάσαι, ὡς σῖτον, τουτέστι, θορυβῆσαι, ταράξαι, καὶ πειράσαι· ἐγὼ δὲ ἐδεήθην σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου. Εἶτα διὰ τί, εἰ πάντας ὁ Σατανᾶς ἠτήσατο, σὲ μόνον εἶπεν, ἐδεήθην; οὐκ οὖν δῆλον ὅτι τοῦτο ἦν ὅπερ ἔμπροσθεν εἶπον, ὅτι καταπόνησε αὐτὸν καὶ δεινῶς, ὅτι χαλεπώτερον τῶν ἄλλων αὐτοῦ τὸ πάθος, πρὸς αὐτὸν τρέπει λόγον; καὶ τίνος ἕνεκα οὐκ εἶπεν, ἐγὼ δὲ οὐκ ἔλασα, ἀλλ' ἐδεήθην; ταπεινὰ λοιπὸν πρὸς τὸ πάθος ἰὼν φθέγγεται, ἵνα τὸ ἀνθρώπινον δείξῃ. ὁ δὲ τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ οἰκοδομήσας, καὶ ὕστερον τειχίσας αὐτόν, ὡς μυρίας κινδύνους καὶ θανάτους αὐτῆς μὴ προσηκέσθαι, ὁ τῶν ὑδάτων ταῖς χερσὶν αὐτοῦ δεδωκώς, καὶ τοσαύτης ἐξουσίας ποιήσας κύριον, τὸ μηδαμοῦ εἰς ταῦτα βύσσης δηλήσεις, πολλῷ μᾶλλον εἰς τοῦτο. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἐδεήθην, ἀλλὰ μὴ αὐθεντίας, οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῶν οὐρανῶν. πῶς οὖν βύσσης ἐδεῖτο, ἵνα ἑνὸς ἀνθρώπου σαλευομένου προσπήξῃ ψυχάς; ἵνος οὖν ἕνεκεν ὕπνος εἶπε; διὰ τὴν αἰτίαν ἣν ὑμῖν εἴρηκα, καὶ διὰ τὴν ἐκείνων τὴν ἀσθένειαν. οὐδέπω γὰρ ἦσαν τὸ προσπεσεῖν αὐτῷ δόξαν ἔχοντες. πῶς οὖν ἠρνήσατο; [διὰ τοῦτο] οὐκ εἶπεν, ἵνα μὴ ἀρνήσῃ, ἀλλ' ὥστε μὴ ἐκλείπειν τὴν πίστιν, ὥστε μὴ τέλειον ἀπολέσθαι. τῆς γὰρ αὐτοῦ ἀνδρομενίας τοῦτο γέγονεν. καὶ γὰρ ὁ φόβος πάντα ἐξέβαλεν· ἀμέτρος γὰρ ἦν. ἀμέτρος δὲ ἐγένετο, ὅτι σφόδρα αὐτὸν ἐγύμνωσεν ὁ Θεὸς τῆς ἑαυτοῦ ῥοπῆς. ἐγύμνωσε δὲ σφόδρα, ὅτι καὶ σφοδρὰν ἐπ' αὐτῷ τὸ πάθος ἐκίνησε τῆς αὐθαδείας καὶ τῆς ἀντιῤῥήσεως. ἵνα οὖν προῤῥιζον ἀνέλῃ τοῦτο, διὰ τοῦτο ἔλασεν οὕτω καταλαβεῖν αὐτὸν τὴν ἀγωνίαν. ὅτι γὰρ χαλεπὸν ἦν ἐπ' αὐτῷ τὸ πάθος τοῦτο, δῆλον καὶ ἐντεῦθεν. ὑπὲρ γὰρ ἠρκέθη τοῖς προτέροις, καὶ τῷ προφήτῃ καὶ τῷ Χριστῷ διυπτιῶν, ἀλλὰ καὶ μὴ ταῦτα εἰπόντος αὐτῷ τοῦ Χριστοῦ,

34 Ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ, πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρίς, ἀπαρνήσῃ με, λέγει·

35 Καὶ

35 Κἂν δέῃ με συναποθανεῖν, οὐ μήσε ἀπαρνήσωμαι. Ὁ γὰρ Λουκᾶς ὅπερ σημαίνεται, ὅτι "ὅσον ἀπηνήρθυσεν ὁ Χριστὸς, "τοσοῦτον ἐθαυμαστοῦτο ὁ Πέτρος ἐκ προαιρέσεως. τί παῦται, ὦ Πέτρε; ὅτε μὲν ἔλεγεν, Εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, ἐφοβοῦ μὴ σὺ εἶ ὁ προδότης, καὶ ἰσάγκαζες τοὺς συμμαθητὰς ἐρωτῆσαι, κρίνει τὸν ἑαυτῷ συνειδότα τοιοῦτον· νυνὶ δὲ ἀπαρρήτου αὐτοῦ βοῶντος καὶ λέγοντος, ὅτι πάντες σκανδαλισθήσεσθε, αὐτὸς λέγεις; καὶ οὐκ ἄπαξ μόνον, ἀλλὰ καὶ δὶς καὶ πολλάκις. τοῦτο γάρ ὁ Λουκᾶς φησι. πόθεν οὖν αὐτῷ τοῦτο συνέβη; ἀπὸ πολλῆς ἀγάπης, ἀπὸ πολλῆς ἡδονῆς. ὅταν γὰρ ἀπηλλάγη τῆς ἀγωνίας ἐκείνης τῆς κατὰ τὸν προδόσιον, καὶ τὸν προδότην εἶδε, θαρρῶν ἔλεγε λοιπὸν, καὶ τῶν ἄλλων κατεξαμίσατο, λέγων· κἂν πάντες σκανδαλισθήσονται, ἀλλ' ἐγὼ οὐ σκανδαλισθήσομαι. ῥῆμα δὲ καὶ φιλοτιμίας τὸ πρᾶγμα ἦν. καὶ γὰρ ἐν τῷ δείπνῳ, τίς αὐτῶν μείζων ἐστὶν, ἐλογίζοντο. οὕτως αὐτοῖς πεφιλονείκηκε τὸ πάθος. Διὰ τοῦτο αὐτὸν ἐκώλυσεν, οὐκ ὠθῶν αὐτὸν ὅτι ἀρίστην (μὴ γένοιτο) ἀλλ' ἔρημον τῆς αὐτοῦ βοηθείας ἀφεὶς, καὶ τὸν φύσιν ἐλέγχων τὸν ἀνθρώπινον. ὅσα γοῦν μὴ ταῦτα πῶς κατεσαλεύθης ὄντι. Ἐπὶ γὰρ μὴ τὸν ἀνάσασιν ὅπερ εἶπεν, οὐδὲ ἦ τί; ἐπὶ ἐπεσο- Ιωαν. κα. κα.
μίαθη, οὐδὲ αὐτὸ φεῖν λοιπὸν ὡς ἐναυάγια ἔβλημενον, ἀλλ' ἐσίγησε. πάλιν πρὸς τὴν ἀναλήψιν ἀκούσας, Οὐκ ὑμῶν ἐστι γνῶναι χρόνους ἢ καιρούς, πάλιν σιγᾷ, καὶ οὐκ ἀντιλέγει. Πραξ. α. ζ.
καὶ μὴ ταῦτα ὅτι τῆς δόμασος ἐπὶ τῆς σινδόνος, ἀκούσας φωνῆς λεγούσης αὐτῷ, Ἃ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου· καὶ οὐδὲ σαφῶς εἰδὼς τί ποτέ ἐστι τὸ λεγόμενον τέως, ἠσυχάζει καὶ οὐ φιλονεικεῖ. ταῦτα ἦ πρώτα τὸ πάθημα "ἐκεῖνο εἰργάσατο. καὶ πρὸ μὲν τούτου τὸ πρῶ Πραξ. γ. ιβ.
τον ἀναπήδησιν ἑαυτῷ λέγων, κἂν πάντες σκανδαλισθήσονται, ἀλλ' ἐγὼ οὐ σκανδαλισθήσομαι· κἂν δέῃ με ἀποθανεῖν, οὐ μήσε ἀπαρνήσωμαι· δέον εἰπεῖν, ἂν ἀπολαύσω τῆς παρὰ σοῦ ῥοπῆς. μὴ ἦ ταῦτα τοιοῦτοι ἄρα. Τί ἡμῖν προσέχετε, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ "εὐσεβείᾳ Πραξ. γ. ιβ.
πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν; ἐντεῦθεν μανθάνομεν δόγμα μέγα, ὡς οὐκ ἀρκεῖ προθυμία ἀνθρώπου, ἂν μὴ τῆς ἄνωθεν ἡμῖν ἀπολαύσῃ ῥοπῆς· καὶ ὅτι πάλιν οὐδὲν κερδαίνουσιν ἀπὸ τῆς ἄνωθεν ῥοπῆς, προθυμίας οὐκ οὔσης. Ἐπὶ ταῦτα ἀμφότερα δείκνυσιν Ἰούδας καὶ Πέτρος. ὁ μὲν γὰρ πολλῆς ἀπολαύσας βοηθείας οὐδὲν ὠφελήθη, ὅπερ μὴ ἐθέλησε καὶ τὰ παρ' ἑαυτοῦ συνεισενεγκεῖν· οὗτος ἦ καὶ προθυμηθείς, ὅπερ μηδεμιᾶς ἀπέλαυσε βοηθείας, κατέπεσε. καὶ γὰρ ἀπὸ "δύο τούτων ἡ ἀρετὴ ὑφάνεται.

Διὸ παρακαλῶ μήτε τὸ πρῶ ὅτι Θεοῦ ῥίψαντος αὐτὸν καθεύδειν, μήτε ἀσυ- ΗΘΙΚΟΝ
δαίμονας νομίζειν οἰκείους πόνους τὸ πρῶ καταρθοῦν. ὅτε γὰρ ὑπείξας ἡμᾶς αὐτοὺς εἴη βούλεται ὁ Θεὸς, σχολὴ τοῦτο ὑ τὸ πρῶ αὐτὸς ἐργάζεται· ὅτε ἀλαζόνας βούλεται εἶναι, σχολὴ τοῦτο ὑ τὸ πρῶ ἡμῖν ἔδωκεν· ἀλλ' ἑκάτερα τὸ βλαβερὸν ἀπέλαυν, τὸ χρήσιμον ἡμῖν ἐποίησε. σχολὴ τοῦτο ὑ τὸν χορυφαῖον ἀφῆκε πεσεῖν, ζωοποιὰ μόνον τε αὐτὸν κατασκευάζων, καὶ εἰς πλείονα λοιπὸν ἀλείφων ἀγάπην. Ὡς γὰρ δὴ πλοῦτον ἀφεθῇ, μείζονος ἀγαπήσει. πεπώμεθα τοίνυν Λουκ. ζ. μζ.
πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ μηδὲν ὑπολέγωμεν, κἂν σφαττόμεθα εἴη δοκῇ τοῖς ἡμετέροις λογισμοῖς καὶ ταῖς ὄψεσι τὸ λεγόμενον· ἀλλ' ἐγὼ καὶ λογισμῶν καὶ ὄψεως κυριώτερος αὐτοῦ ὁ λόγος. ὅταν καὶ ὅπου τῶν μυστηρίων ποιώμεθα, ὑ τοῖς χειμένοις μόνον ἐμβλέποντες, ἀλλὰ τὰ ῥήματα αὐτοῦ κατέχοντες. ὁ μὲν γὰρ λόγος αὐτοῦ ἀπροσπλάνητος, ἡ ἦ αἴσθησις ἡμῶν διεξαπάτητος. οὔτε οὖν ἐκεῖνό ποτε διέπεσεν, αὕτη ἦ τὰ πλείονα σφάλλεται. ἐπεὶ οὖν ὁ λόγος φησι, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, καὶ πεπώμεθα, καὶ πίνωμεν, καὶ νοητοῖς αὐτὸ βλέπωμεν ὀφθαλμοῖς. οὐδὲν γὰρ αἰσθητὸν προέδωκεν ἡμῖν ὁ Χριστός· ἀλλ' αἰσθητοῖς μὲν πράγμασι, πρώτα ἦ νοητά. ὅτω * καὶ ἐν τῷ βαπτίσματι, δι' αἰσθητοῦ μὲν πράγματος γίνεται, τοῦ ὕδατος, τὸ δῶρον· νοητὸν ἦ τὸ ἀποτελούμενον, ἡ ἁγίωσις καὶ ἡ * ἀναχαίνισις. Εἰ μὲν γὰρ ἀσώματος ἦν, γυμνὰ δὴ αὐτὰ σοι τὰ ἀσώματα προέδωκε δῶρα· ὅπερ ἦ σώματι συμπεπλεγμένην ἡ ψυχὴ, τὸ αἰσθητοῖς τὰ νοητὰ σοι

προδίδωσι.

πόδας δίδωσι. πόσοι νῦν λέγουσιν, ἐβουλόμην αὐτὸ τὸν μορφὸν ἰδεῖν, ☞ τύπον, τὰ ἱμάτια, τὰ ὑποδήματα; ἰδοὺ, αὐτὸν ὁρᾷς, αὐτὸ ἄπτῃ, αὐτὸν ἐνδύεις. καὶ σὺ μὲ ἱμάτια ἐπιθυμεῖς ἰδεῖν· αὐτὸς ὁ ἑαυτὸν σοι δίδωσιν, οὐκ ἰδεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἅψασθαι, καὶ φαγεῖν, καὶ λαβόντι ἔνδον. μηδεὶς οὖν ναυτιάσῃ πρὸς αὐτά· μηδεὶς ἐκλελυμένος· ἅπαντες πεπυρωμένοι, ἅπαντες ζέοντες καὶ διεγηγερμένοι. εἰ γὰρ Ἰουδαῖοι ἑστῶτες, καὶ τὰ ὑποδήματα καὶ τὰς βακτηρίας ἔχοντες ἐν ταῖς χερσὶν, ἔδει μετὰ σπουδῆς, πολλῷ μᾶλλόν σε τοῦτο δεῖ. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ εἰς Παλαιστίνην ἔμελλον ἀξιέναι, διὸ καὶ ὁδοιπορικὸν σχῆμα εἶχον· σὺ δὲ εἰς ☞ οὐρανοὺς μέλλεις ἀποδημεῖν· διὸ πάντοθεν ἐγρηγορέναι. καὶ γὰρ καὶ μικρὰ κεῖται κόλασις τοῖς ἀναξίως μετέχουσι. σκόπησον πῶς ἀναναγκάζει τοῦ πρόδοτον, καὶ τοῦ σταυρωσάντων. σκόπει οὖν, μὴ ἐν αὐτοῖς ἔσομαι ἐγὼ τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. ἐκεῖνοι κατέσφαξαν τὸ πρόβατον σῶμα· σὺ δὲ ῥυπαρᾷ ὑποδέχῃ ψυχῇ μετὰ τοσαύτας βδελυρίας. οὐδὲ γὰρ ἤρκεσεν αὐτῷ τὸ ἁλῶναι δι' ἡμᾶς, οὐδὲ τὸ ῥαπισθῆναι καὶ σφαγῆναι· ἀλλὰ καὶ ἀναφύρει ἑαυτὸν ἡμῖν· καὶ οὐ τῇ πίστει μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ σχήματι σῶμα αὐτοῦ ἡμᾶς κατασκευάζει. τίνος οὖν οὐκ ἔδει καθαρώτερον εἶναι ☞ τούτης ἀπολαύοντα τῆς θυσίας; ποίας ἡλιακῆς ἀχλὺς τὸν χεῖρα τὸν τούτου ἁπτόμενον τὴν σάρκα; ὃ στόμα ὃ πλησθὲν πνεῦ πνευματικοῦ; τὸν γλῶσσαν τὸν φοινιασμένον αἵματι φρικωδεστάτῳ; συνόπεσον ποίαν ἐπιμιξίαν ἡμῖν, ποίας ἀπολαύεις τραπέζης. "ὅπερ ☞ ἄγγελοι βλέποντες φείδοιντο, καὶ οὐδὲ ἀντιβλέψαι τολμῶσιν ἀδεῶς διὰ τὸν ἐκεῖθεν φεγγοβόλον ἀστραπὴν, τοῦτο ἡμεῖς τρεφόμεθα, τοῦτο αἱμαφυσόμεθα, καὶ γεγόναμεν ἡμεῖς Χριστοῦ σῶμα ἓν, καὶ σὰρξ μία. Τίς λαλήσει τὰς δυναστείας τοῦ Κυρίου; ἀκουστὰς ποιήσει πάσας τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ; τίς ποιμαίνει τοῖς οἰκείοις μέλεσι τρέφει τὰ πρόβατα; καὶ τί λέγω ποιμαίνει; μητέρες πολλάκις εἰσὶν, αἳ μὴ τὰς ὠδῖνας ἐπέσχον ἐκδιδόασι τοῖς παιδία· αὐτὸς δὲ τοῦτο οὐκ ἐποίησεν, ἀλλ' αὐτὸς ἡμᾶς τρέφει οἰκείῳ σώματι, καὶ διὰ πάντων ἡμᾶς ἑαυτῷ συμπλέκει. σκόπει δὲ. ἐγκρύπτει οὐκ τῆς ἡμετέρας οὐσίας. ἀλλ' οὐδὲν τοῦτο πρὸς πόλεις, φησί· καίτοιγε πρὸς πόλεις. εἰ γὰρ πρὸς τὴν φύσιν ἦλθε τὴν ἡμετέραν, δῆλον ὅτι πρὸς πόλεις. εἰ δὲ πρὸς πόλεις, καὶ πρὸς ἕνα ἔκλεισον. καὶ πῶς ἅπαντες οὐκ ἁρπάσαντο τὸ ἐντεῦθεν κέρδος, φησί; τοῦτο οὐ πρὸς ἐκείνου ☞ τὸν ἀπόντων τοῦτο ἐλέγομεν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς μὴ βουλομένους. ἐπὶ γὰρ ἑκάστῳ τῶν πιστῶν παραμένει ἑαυτὸν ὅλα· "τὸ μυστήριον· ὃς ἐλθόντα, ἐκτρέφει δι' ἑαυτοῦ, καὶ οὐκ ἄλλῳ ἐκδίδωσι, καὶ τοῦτο σε πείθων πάλιν, ὅτι σὰρξ ἐλάβε τοῦ ζωῆς. μὴ τοίνυν ῥαθυμῶμεν τοσαύτης ἠξιωμένοι ἀγάπης τε καὶ ἕνωσις. οὐκ ὀρᾷς τὰ παιδία μὲν ὅσης σφοδρᾶς θυμίας δράσαντες τοῦ μαστοῦ; μὲν ὅσης ὁρμῆς ἐμπίπτουσι τῇ θηλῇ τὰ χείλη; μὴ τοσαύτης ποιούμεθα καὶ ἡμεῖς τὴν τραπέζην ταύτην, καὶ τὴν θηλὴν δὲ ποτηρίου δὲ πνευματικοῦ· μᾶλλον δὲ καὶ μὴ πολλῷ πλείονος" πόθου ἐλκύσωμεν, ὡς παιδία νοερὰ, καὶ πνεύματος τοῦ ἁγίου, καὶ μία ἡμῖν ἔστω ὀδυνη, τὸ μὴ μεταλαβεῖν ταύτης τῆς ἁγνῆς. οὐκ ἔστιν αἰσθητῆς δυνάμεως ἔργα τὰ προκείμενα. ὁ ποτὲ" ταῦτα ποιήσας ἐν ἐκείνῳ τῷ δείπνῳ, οὗτος ἐστὶν ὁ ἀπὸ τὰ ἐργάζεται ὑμῖν. ὑπηρετῶ τάξιν ἐπέχομεν ἡμεῖς, ὁ δὲ ἁγιάζων αὐτὰ καὶ μετασκευάζων, αὐτός ἐστι. μηδεὶς τοίνυν Ἰούδας πρόσεστω, μηδεὶς φιλάργυρος. Εἰ δὲ μή μαθητὴς," ἀναχωρείτω. οὐ δέχεται γὰρ μὴ τοιούτους ἡ τράπεζα. μὴ γὰρ τῶν μαθητῶν μοῦ, φησι, ποιῶ τὸ πάσχα. αὕτη ἐκείνη ἐστὶν ἡ τράπεζα, καὶ οὐδὲν ἔλαττον ἔχει. οὐ γὰρ ἐκείνῳ μὲν ὁ Χριστὸς, τούτῳ δὲ ἄνθρωπος δημιουργεῖ· ἀλλὰ καὶ τούτῳ αὐτός. τοῦτο ἐκεῖνο τὸ ἀνώγεων, ἔνθα ἐκεῖνοι τότε ἦσαν. ἐντεῦθεν εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν" ἐξῆλθον. ἐξέλθωμεν καὶ ἡμεῖς ὅπου τὰς χεῖρας τῶν πενήτων. τοῦτο γὰρ ὄρος τῶν ἐλαιῶν τὸ χωρίον. ἐλαίας γάρ εἰσι καταπεφυτευμένας ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ, τῶν πενήτων τὸ πλῆθος." ἀποστάζουσι γὰρ τὸ ἔλαιον τὸ ἐκεῖ χρησιμεῦον ἡμῖν, ὃ αἱ πάπαι πρὸ ἡμῶν εἶχον· αἱ δὲ ἔτεραι μὴ λαβοῦσαι ἐντεῦθεν

Ψάλ. ρε. β.

ἵνα ἀπώλητε. τοῦτο λαβόντες εἰσίωμεν, ἵνα " φαιδρῶς ἀπαντήσωμεν τοῖς λαμπάσι τοῦ νυμφίου. τοῦτο λαβόντες ἐξέλθωμεν ἀντιῦσαι. μηδεὶς ἀπαθὴς θεωρὸς παρέστω, μηδεὶς ὠμὸς καὶ ἀνέλεὴς, μηδεὶς ὅλως ἀκάθαρτος. ταῦτα πρὸς ὑμᾶς τοῦ μεταλαμβάνοντας λέγω, καὶ πρὸς ὑμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς. καὶ γὰρ ἀναγκαῖον καὶ πρὸς ὑμᾶς ἁμαρτωλοὺς ἐλθεῖν, ὥστε μετὰ ταπεινῆς πολλῆς ἁμαρτίαν ταῦτα δῶρα. ἡ γὰρ μετάνοια κόλασις ὑμῖν ἐστιν, εἰ βούλοισθε συνειδότες ἑαυτοὺς πονηροὺς, συγχωρήσητε μεταλαβεῖν τούτης τῆς τραπέζης, ὅτι τὸ αἷμα αὐτοῦ οὐκ τῶν χειρῶν τῶν ὑμετέρων ἐκζητήσει). καὶν πρατηρὸς ὢς ἦς, καὶν ὑπηρέτης, καὶν αὐτὸς ὁ τὸ ἁμάρτημα πρεσκείμενος, ἀναξίως μὴ πρόσιθι, κώλυσον. μείζονα σκέπην τοῦ ἐξουσίαν ἔχεις. σὺ μὴ εἰ μὴ πηλοῦ ὕδατος σπεύσειας φυλάξαι ποιμνίου καθαρόν, εἶτα εἶδες πρόβατον πολιοῦ ὄντι τοῦ σώματος φέρειν Ⓦ βόρβορον, οὐκ ἂν ἔλασας ὑπολαβὼν καὶ πλύνας καὶ θωλώσας τὸ ῥύπον; νυνὶ μὲν οὐχ ὕδατος, ἀλλ' αἵματος καὶ πνεύματος πηλοῦ ἐκκεχυσμένος, καὶ ὁρᾷς " τοὺς βορβόρου χαλεπωτέρου ἀμυρτίαν ἔχοντας *, καὶ προσιόντας οὐκ ἀγανακτεῖς, οὐδὲ ἀπείργεις; καὶ ἵνα τί; ἵνα μὴ ἀχθοῖς συνεσθίωμεν; ἀλλὰ τοῦτο ὑμᾶς ὁ Θεὸς ἐπίμησεν ταύτῃ τῇ τιμῇ, ἵνα τὰ τοιαῦτα ἁμαρτήματα. τοῦτο ὑμῶν ἡ ἀξία, τοῦτο ἡ ἀσφάλεια, τοῦτο ὁ τίφθυος ἅπας, οὐκ ἵνα λευκοὶ χιτῶνισθε καὶ ἀποστίλβοντα θεοβαλλόμενοι θείητε. καὶ πόθεν οἶδά, φησι, Ⓦ δίκαια καὶ Ⓦ δεῖπνα; καὶ θεοῦ τῶν ἀγνοουμένων, ἀλλὰ θεοῦ τῶν γνωρίμων λέγω. εἶπω τί φοβερώτερον; οὐχ οὕτω χόλον τοὺς ἐνεργουμένους εἴδωλα εἶδεν, ὡς τούτους, οὓς φησιν ὁ Παῦλος Ⓦ Χριστὸν καταπατῆσαι, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγήσασθαι, καὶ τὴν χάριν τοῦ πνεύματος ἐνυβρίσαι. δαιμονιώντος γὰρ χεῖρων ὁ ἡμαρτηκὼς καὶ πρασιών. Ⓓ μὴ γὰρ, ὅπερ δαιμονιῶσιν, οὐ κολάζονται· ὅτοι μὲν, ὅταν ἀναξίως πρόσιωσιν, ἀθῳωτέρῳ δίδονται κολάσει. μὴ τοίνυν τούτους ἐλαττώσωμεν μόνον, ἀλλὰ πολλῷ ἁπλῶς, ὡς μὴ ἴδωμεν ἀναξίως προσιόντας. μηδεὶς οὖν κοινωνήτω τῶν μὴ μαθητῶν· μηδεὶς λαμβανέτω [ὡς] Ἰούδας, ἵνα μὴ τὰ Ἰούδα πάθῃ. σῶμά ἐστι Χριστοῦ καὶ τυπὴ τὸ πλῆθος. ὅρα γοῦν ὁ ἀκροατούμενος τοῖς μυστηρίοις, [δὲ] μὴ προξενῶν Ⓦ διαστολὴν οὐκ ἐκκαθαίρων τὸ σῶμα τοῦτο, μὴ ξίφος ὡς αὐτὴ φάγῃς· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ " ἀνοίας ἔκφυσις ἔρχεται μελέξεων, κώλυσον, μὴ φοβηθῇς· φοβήθητι Ⓦ * Θεόν, μὴ ἀνθρωπον. ἀν" φοβηθῇς ἄνθρωπον, δὲ ἀπ' αὐτοῦ καταπλαθήσῃ· αἰ" τὸν Θεὸν, καὶ ἀνθρώπους αἰδέσιμος ἔσῃ. εἰ δ' αὐτὸς ὁ τολμᾷς, ἐμοὶ " προσελθε, καὶ οὐ συγχωρήσω ταῦτα τολμᾶσθαι. τῆς ψυχῆς ἀποκόψομαι τρόπον, ἢ τοῦ σώματος μεταδώσω Ⓕ διαστοιχοῦ πρὸ ἀξίου, καὶ τὸ αἷμα τὸ ἐμαυτοῦ προσήσομαι τρόπον, ἢ τοῦ αἵματος μεταδώσω ὅτου φεικώδους πρὸ τοῦ σῶκον. εἰ δ' ἠγνόησέ τις Ⓦ φαῦλον πολλὰ ἐργασάμενος, οὐδὲν ἔγκλημα. ταῦτα γάρ μοι πρὸ τῶν λόγων εἴρηται. ἀν' γὰρ τούτους διορθώσωμεν, δὲ τοὺς ἀγνοοῦντας ταχέως ἡμῖν ὁ Θεὸς γνωρεῖ· ἂν δὲ τούτους ἐάσωμεν, τίνος ἕνεκεν ἡμῖν σκέπους ποιήσει φανερωτέρους λοιπόν; ταῦτα δὲ λέγω, οὐχ ἵνα ἀπείργωμεν, οὐδ' ἵνα σκληρύνωμεν μόνον· ἀλλ' ἵνα διορθώσαντες ἐπάνω ἀγάγωμεν, ἵνα ὑπομένωμεν. οὕτω γὰρ δὲ τὸ Θεοῦ ἵλεων ἔχομεν, δὲ πολλοὺς τοὺς κατ' ἀξίαν μεταλαμβάνοντας βλήσομεν, καὶ τῆς οἰκείας ταπεινῆς καὶ τῶν περὶ τοὺς ἄλλους ὑπομνήσεως πολιοῦ ἀπολαμβάνωμεν τὸ μαθόν· οὗ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρχειν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· μεθ' οὗ, ᾧ πατρὶ, σὺν τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. πγ. 36 ΤΟΤΕ ΕΡΧΕΤΑΙ ΜΕΤ' ΑΥΤΩΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ εἰς χωρίον λεγόμενον Γεθσημανῆ, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς, καθίσατε αὐτοῦ, ἕως ἀπελθὼν προσεύξωμαι ἐκεῖ. 37 Καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου, ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. 38 Καὶ λέγει αὐτοῖς·

αὐτοῖς· περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου. μείνατε ὧδε, καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ.

Καὶ ἐλθὼν ἀπὸ τοῦ τόπου αὐτοῦ ἦλθε, καὶ εὗρε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καθεύδοντας· καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ;

41 Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. Οὐχ ἁπλῶς πρὸς Πέτρον μάλιστα ἀποτείνεται, καίτοι καὶ τῶν ἄλλων καθευδησάντων· ἀλλὰ καθικνούμενος αὐτοῦ καὶ τοῦτο διὰ τὴν αἰτίαν ἣν ἔμπροσθεν εἶπον. Εἶτα ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι τὸ αὐτὸ εἴπωσι (εἰ πόντος λαός, φησι, Πέτρου, ὅτι καὶ δεῖ με συν σοὶ ἀποθανεῖν, καὶ μή σε ἀπαρνήσομαι· ὁμοίως δὲ, φησι, καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον) πρὸς ἅπαντας διαλέγεται, ἐλέγχων αὐτῶν τὴν ἀλαζονείαν. Οἱ γὰρ συναποθανεῖν αἱρούμενοι, οὐδὲ λυπουμένῳ τότε συλλυπηθῆναι ἴσχυσαν ἐγρηγορέναι, ἀλλ' ἐκράτησεν αὐτῶν ὁ ὕπνος. ὁ δὲ ἐκτενῶς εὔχεται· ἵνα μὴ δόξῃ κατακρίσεως εἶναι τὸ πρᾶγμα, καὶ ἱδρῶτες ὑπερρέουσι δι' ἣν αἰτίαν πάλιν τὴν αὐτήν. καὶ ἵνα μὴ τοῦτο εἴπωσιν αἱρετικοί, ὅτι κατακρίνεται τὴν ἀγωνίαν, διὰ τοῦτο καὶ ἱδρῶτες ὡς θρόμβοι αἵματος, καὶ ἄγγελος ἐνισχύων αὐτὸν ἐφάνη, καὶ μυεία φόβου τεκμήρια, ἵνα μὴ ὡς εἴπῃ τὰ ῥήματα πεπλασμένα εἶναι. δι' ἃ [γάρ τοι] τοῦτο καὶ ἡ βύβλος. τῷ μὲν οὖν εἰπεῖν, εἰ δυνατόν, παρελθέτω, ἔδειξε δὲ αὖ θέσπιον· τῷ δὲ εἰπεῖν, πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ, ἔδειξε δὲ σφόδρα ἀγαπητὸν καὶ ἐμφιλόσοφον, παιδεύων καὶ τῆς φύσεως ἀνθρωπίνης ἔπεσθαι τῷ Θεῷ. ὅπου γὰρ οὐκ ἦρκει τοῖς ἀνθρώποις τὸ πρόσωπον δεῖξαι μόνον, καὶ ῥήματα προσίησι. πάλιν τὰ ῥήματα οὐκ ἦρκει μόνον, ἀλλὰ καὶ παραγμὸν ἔδει, καὶ ταῦτα συναπτέον τοῖς ῥήμασιν, ἵνα πιστεύσωσι καὶ οἱ σφόδρα φιλονεικοῦντες, ὅλη καὶ αἰνιγματώδης γένηται, καὶ ἀπόβαινε. Εἰ γὰρ καὶ τούτων οὕτων ἀπιστεῖται παρά τινων ἔτι τοῦτο, πολλῷ μᾶλλον, εἰ μὴ ταῦτα ἦν. ὁρᾷς δὲ ὅσων δείκνυσι τῆς οἰκονομίας τὴν ἀληθειαν, δι' ὧν φθέγγεται, δι' ὧν πάσχει; Εἶτα ἐλθὼν λέγει, φησί, τῷ Πέτρῳ, οὕτως οὐκ ἴσχυσας μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ; ἀπάντες ἀκαθεύδησαν, καὶ τῷ Πέτρῳ ἐπιτιμᾷ, ἀνιπτόποδος αὐτὸν ἀεὶ ὢν ἐφθέγξατο. καὶ ὁ μετ' ἐμοῦ ἦ, οὐχ ἁπλῶς κεῖται, ἀλλ' ὡσανεὶ ἔλεγε· γρηγορῆσαι οὐκ ἴσχυσας μετ' ἐμοῦ, καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ τὴν ψυχήν [σου] θήσεις; ἡ δὲ ἑξῆς ἦ τὸ αὖθις τοῦτο αἰνίττεται. γρηγορεῖτε γάρ, φησι, καὶ προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν. ὁρᾷς πῶς πάλιν αὐτὸν παιδεύει μὴ ἀπαυθαδιάζεσθαι, ἀλλὰ συντετεῖφθαι τὴν δόξαν καὶ ταπεινοφρονεῖν, καὶ τῷ Θεῷ τὸ πᾶν ἀναπέμπειν; καὶ νεῦμί πρὸς Πέτρον ἀποτείνεται, νεῦμα ἦ πρὸς πάντας κοινόν. κἀκείνῳ μὲν φησι, Σίμων, Σίμων, ἐζήτησεν ὁ Σατανᾶς σινιάσαι ὑμᾶς [ὡς σῖτον,] κἀγὼ περὶ σοῦ ἐδεήθην· κοινὴ ἦ πᾶσι, βύβλος μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν, πάντα γὰρ τὰ αὖθαδες αὐτῶν ἐκκόπτων καὶ σκανδάλους ποιῶν. Εἶτα ἵνα μὴ δόξῃ δι' ὅλων κατα φοινικὸν ποιεῖν λόγων, λέγει· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ

ἦ

ἡ σάρξ ἀσθενής. Εἰ γὰρ ἡ βούλει, φησὶν, ὑπερίδειν θανάτου, ἀλλ' ὑ δύναται, ἕως ἂν ὁ Θεὸς ὁρίζῃ χαίρειν. καλόν ἐστι γὰρ τὸ φρόνημα τὸ πρόθυμον. ἡ πάλιν ἠνίξατο τὸ αὖθις λέγων·

42 Πάτερ, εἰ ὑ δύναται τοῦτο παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ, ἐὰν μὴ αὐτὸ πίω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου. Δείκνυσι ἡ σοφῶς, ὅτι σφόδρα συναδεν τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ, ἡ ὅτι πάσχων τούτων ἔπειθεν δεῖ ἡ τοῦτο ὑπομένειν.

43 Καὶ ἐλθὼν εὑρεν αὐτοὺς καθεύδοντας. Μετὰ γὰρ τὴν ἀγωνίαν τὴν νυκτερινὴν ἦν, ἡ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἦσαν βεβαρημένοι ἡ οὐκ εἰσὶν πάλιν οἱ αὐτοὶ ἀπελθὼν ἐφθέγξατο, βεβαιῶν ὅτι ἀνθρωπος γέγονε. Τὸ γὰρ δεύτερον καὶ τρίτον, ἀληθείας μᾶλλόν ἐστιν ἡ τῆς γραφῆς σύνδεσμος· ὥσπερ ἡ Ιωσὴφ ἔλεγε τῷ Φαραώ, Ὅτι δὶς ἐ- Γεν. μα. λβ.
φάνη τὸ σύμπνιον οὐκ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἀληθείας καὶ τὸ "πιστωθῆναι ὅτι τάχος ἔσται παρ' τοῦ θεοῦ, τάχος γένηται. ἀλλὰ τοῦτο ἡ αὐτὸς ἡ ἅπαξ ἡ δὶς ἡ τρίτον τὸ αὖθις ἐφθέγξατο, ἀλλ' τὸ πιστώσασθαι τὸν οἰκονομίαν. Τίνος ἕνεκεν ἦλθεν οὐκ ἀνθρώπου; ὥστε αὐτοὺς ἐλέγξαι ὅτι ὕπνῳ ἐβαπτίσθησαν ἀπὸ τῆς ἀνομίας, ὡς μηδὲ τῆς παρουσίας αὐτοῦ αἰσθέσθαι. ὑ μὴν ἤλεγξεν, ἀλλὰ διέσῃ μακρόθι, δηλῶν τὴν ἄφατον αὐτῶν ἀνθρωπίαν, ὅτι οὐδὲ ὀλίγα μηνύσαντες ἠδύναντο καρτερῆσαι. ὑ δυνατίζει ἡ τὸ ὀλίγα πάλιν, ὥστε μὴ πλῆξαι πεπληγέναι, ἀλλ' ἀπελθὼν ἡ προσευξάμενος ἡ ἐπομνήσθη, φησί·

45 Καθεύδετε τὸ λοιπὸν τὸ ἀναπαύεσθε. Καὶ μὴν ὅτι ἐγρηγορέναι ἔδει. ἀλλὰ δικαίως ὅτι οὐδὲ τὴν ὥραν οἵοντε [ῥᾳδίως] τὸν δεσπότην, ἀλλὰ φυλαχθήσονται ἡ ἀποκήσονται ἀπὸ τῆς ἀγωνίας, ἡ ὅτι οὐδὲ τῆς αὐτῶν δεῖται βοηθείας, ἡ ὅτι δεῖ πάντως αὐτὸν παραδοθῆναι, καθεύδετε λοιπὸν ἡ ἀναπαύεσθε, φησίν. Ἰδού, ἤγγικεν ἡ ὥρα, ἡ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν. Δείκνυσι πάλιν ὅτι οἰκονομίας ἕνεκα τὸ γινόμενον· ὑ τῶν ἦν μόνον, ἀλλὰ ἡ τῷ εἰπεῖν, εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν, δείκνυσιν αὐτῶν τὰ φρονήματα, δηλῶν ὅτι τῆς ἐκείνου πονηρίας τὸ ἔργον ἦν, ὑ τοῦ αὐτὸν εἶναι πλημμελήματι.

46 Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με. Διὰ πάντων γὰρ αὐτοῦ ἐπαίδευσεν, ὅτι οὐκ ἀνάγκης τὸ πρᾶγμα ἦν, οὐδὲ ἀνάγκης, ἀλλ' οἰκονομίας ἕνεκα ἀπορρήτου. Τί γὰρ προηδει ἤξοντας, καὶ οὐ μόνον οὐκ ἔφυγε, ἀλλὰ ἡ ὁμοῦ ἐχώρει.

47 Ἔτι γὰρ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδού, Ιούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦλθε, ἡ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν ἡ ξύλων, ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων ἡ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ. Καλῶς γε τῶν ἱερέων τὰ σκῆπτρα μετὰ μαχαιρῶν ἡ ξύλων ἐπῆρχον), ἡ Ιούδας, φησί, μετ' αὐτῶν, εἷς τῶν δώδεκα. πάλιν αὖθις τὸ δώδεκα καλῶς, ἡ οὐκ ἀρχαίως).

48 Ὁ δὲ παραδιδοὺς αὐτὸν ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον, λέγων· ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι, κρατήσατε αὐτόν. Βαβαί, πόσῳ ἐδίξατο πονηρίαν ἡ τοῦ προδότου ψυχή; ποίοις γὰρ ὀφθαλμοῖς ἔμελλε τότε εἰς Ⓜ διδάσκαλον; ποίῳ στόματι ἐφίλει; ὦ τῆς μιαρᾶς γνώμης. Τί ἐβουλεύσατο; Τί ἐτόλμησε; ποῖον σύμβολον ἔδωκε τοῦ προδότου; ὃν ἂν φιλήσω, φησίν. ἐβαρύνθη τὴν διδασκαλίαν τοῦ διδασκάλου· ὁ μάλιστα πάντων ἰσχυρὸν ἐν αὐτῷ συνεστέναζε ἡ πάσης αὐτὸν ἀποστερῆσαι συνηθείας, ὅτι Ⓜ ὕπνος ἦμελεν προδεδίδου. τίνος ἕνεκεν τοῦτό φησι; ὅτι πολλάκις καταφθεὶς ἀπ' αὐτοῦ διεξῆλθεν, οὐκ εἰδότων αὐτῶν. ἀλλ' ὅμως καὶ τότε ἂν τοῦτο ἐθέλετο, εἰ μὴ αὐτὸς ἐβουλήθη. τοῦτο γοῦν αὖθις παιδεύσας αὐτὸν βουλόμενος, ἡ ὅτε ἐπήρωσεν αὐτῶν τὰ ὦτα, ἐν αὐτὸς ἠρώτα, τίνα ζητεῖτε. ἡ οὐκ ἤδεισαν, καίτοι μετὰ φανῶν ἡ λαμπάδων ὄντες, ἡ Ⓜ Ιούδαν μετ' ἑαυτῶν ἔχοντες. εἶτα ὅτε εἶπον, Ἰησοῦν, λέγει· ἐγώ εἰμι οὓς ζητεῖτε. ἡ οὐκοῦν πάλιν, ἑταῖρε, ἐφ' ᾧ πάρει; μετὰ γὰρ τὸ δεῖξαι τὸν ἰσχὺν τὸν ἑαυτοῦ, ὅτε λοιπὸν συνεχώρησεν. ὁ δὲ Ιωάννης φησὶν, ὅτι καὶ ἕως αὐτῆς αὐτὸν διώρθου τῆς ὥρας λέγων· Ἰούδα, φιλήματι τὸν υἱόν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως, οὐδὲ τὸ σχῆμα τῆς προδοσίας Λουκ. κβ. μα.

αἰχμὴν, φησίν; ἀλλ' ὅμως ὅπως οὐδὲ τοῦτο αὐτὸν διεκώλυσε, καὶ φιλοσοφῆσαι κατεδίκασε, καὶ ἔδωκεν ἑαυτὸν ἐκὼν, καὶ ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας, καὶ συνέστησαν κατ' αὐτοῦ τὴν νύκτα, καθ' ἣν ὁ πάσχα ἔφαγον. οὕτως ἔζεον καὶ ἐμάνησαν· ἀλλ' ὅμως οὐδὲν δὴ ἴσχυσαν, εἰ μὴ αὐτὸς συνεχώρησεν. οὐ μὴν τοῦτο ἀπαλλάττει τὴν Ἰούδαν τῆς ἀφορήτου κολάσεως, ἀλλὰ καὶ μείζονως αὐτὸν καταδικάζει, ὅτι καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ τοσαύτην λαβὼν ἀπόδειξιν, καὶ τῆς ὑπουσίας, [καὶ τῆς παῤῥησίας,] καὶ τῆς ἡμερότητος, θηρίου πάντος χαλεπώτερος γέγονε.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτ' οὖν εἰδότες φεύγωμεν τὴν πλεονεξίαν. συνεῖναι γὰρ αὐτὴν, συνεῖναι τότε ἐξεβάκχευσεν, συνεῖναι τοῖς ἐχθίστοις ὠμότητα καὶ ἀπανθρωπίαν αὐτὸν ἐγύμνασεν· οὐκ ἀφῆκεν οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντας ἀλόντας. ὅταν γὰρ τῆς οἰκείας ἀπογνῶναι ποιῇ σωτηρίας, πολλῷ μᾶλλον τῆς τῶν ἄλλων ἐπιθυμεῖν παρασκευάζει, καὶ ὅτι τυραννικόν ἐστι τὸ πάθος, ὡς καὶ τὸ ἀριμανιάτατον ἔρωτος τῶν σωμάτων παρελθεῖν ποτέ. διὰ καὶ σφόδρα ἐγκαλύπτομαι, ὅτι χρημάτων μὴ φειδόμενοι πολλάκις ἐχαλίνωσαν ἀκολασίαν πολλοί· διὰ οὐ τὸ Θεοῦ φόβοι, οὐκ ἠθέλησαν σωφρόνως καὶ μετὰ σεμνότητος ζῆν. διὰ δὴ φεύγωμεν αὐτήν. καὶ γὰρ παύσομεν ἀεὶ τοῦτο λέγοντες. τί γὰρ συμβαίνει, δέσποτα, χρυσὸν; τί τὴν δουλείαν πικροτέραν ἐργάζῃ; τί τὸ φυλακεῖον χαλεπώτερον; τί τὴν φερνίδα ἀριμανεστέραν ποιεῖς; νόμισον (εἰ) σὰ τὰ σὸν τοῖς μεταλλοις κατορυγμένα ψήγματα, [καὶ] τὰ σὸν τοῖς βασιλείοις πέμπτα. καὶ γὰρ εἴπερ εἶχες τὸν ὄγκον σκῦλον, ἐφύλαξας ἂν δι' μόνον, καὶ οὐκ ἂν ἐχρήσω. εἰ γὰρ νῦν τοῖς ἴσον οὐκ ἐχρησας, ἀλλ' ὡς ἀνοτείων ἀπέσχη, πολλῷ μᾶλλον εἰ τὰ πλείονα εἶχες, τοῦτ' ἂν ἔπαθες. καὶ γὰρ εἰώθασιν οἱ φιλάργυροι, ὅσῳ ἂν πλείονα περιβάλλωνται, τοσούτῳ μᾶλλον αὐτῶν φείδεσθαι. διὰ οἶδά, φησιν, ὅτι ἐμὰ ταῦτα. ἤκουσε σὺ ὑπολήψει μόνον, οὐκ ἐν ἀπολαύσει ἡ κτῆσις. ἀλλ' ἔμψυχοι ἀνθρώποις εἰσί, φησι, φοβερός. δι' χείρωτος μὴ οὖν μᾶλλον ἐν πλουσίοις καὶ πένησι καὶ ληστὰς καὶ συκοφάντας ἐν οἰκέταις ἐν πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς ὑπὸ χλεύην βαλλομένοις, τούτοις δὲ ἔλεον. εἰ γὰρ βούλει (εἰ) φοβερός, ἔκκλινον τὰς λαβὰς, δι' ὧν δύναταί σε ἑλεῖν καὶ λυπῆσαι πάντες (α) τὸν ἐσσυδαχότες. ἢ οὐκ ἀκούεις τῆς παροιμίας λεγούσης, ὅτι (ω) πέντε καὶ γυμνὸν οὐδὲ ἑκατὸν ὁμοῦ συνελθόντες δύνανται ἀποδῦσαί ποτε; μεγίστη οὖν ἐχει πρὸς ἁπάντων πενίαν, ἵνα οὐδὲ ὁ βασιλεύων αὐτὸς χειρώσασθαι δύναται δι' καὶ ἑλεῖ. (ω) μὴ τοι φιλάργυρον ἄπαντες ὁμοῦ λυποῦσι καὶ λέγω, ἀλλ' ἀθέσπιστος, ὅπουγε ἐν σπῆτες καὶ σκώληκες ἐπιστρατεύουσι τοιούτῳ καὶ λέγω σῆτας; ὁ χρόνος ὁ πολὺς ἀρκεῖ μόνος, καὶ μηδενὸς συνεχλεῶντος, τὰ μέγιστα ἀδικήσαντα (ω) τοιοῦτον. "τίς οὖν ἡ τοῦ πλούτου ἡδονή; ἐγὼ μὲν γὰρ αὐτοῦ τὰς ἀνδίας βλέπω· σὺ δέ μοι τὴν ἡδονὴν εἰπέ. καὶ ἵνες αἱ ἀνδίαι, φησί; φερνίδες, ὑπόζωμα, ἀπέλθοιεν, μῖσος, φόβος, τὸ ἀεὶ δι' ἡμῶν καὶ σὺ ὀδυνᾷ εἰ). καὶ γὰρ εἴ τις συμπλέκοιτο χορῷ ἐρωμένῃ, τὴν ὑπερθυμίαν ἐμπλῆσαι μὴ δύναιτο, τὸν ἑκάστου ὑποπτεύει βάσανον· ὅταν δὲ καὶ ὁ πλοῦτος. ἔχει μὲν γὰρ τὴν ὑποψίαν, καὶ συνίστησιν αὐτῇ· ἐμπλῆσαι δὲ οὐ δύναται τὴν ὑπερθυμίαν ἅπασαν, ἀλλὰ συμβαίνει ταὐτὸν, ὅπερ φησὶ σοφὸς ἀνὴρ, Ἐπιθυμία εὐνούχου ἀποπνῖγουσα νεανίαν. καὶ ὥσπερ εὐνοῦχος ἀφελημμένων πρὸς γένοιτο καὶ γεννᾶσθαι, οὕτως (ω) πλουτοῦντες ἅπαντες. καὶ τί ἂν τις πάλαι λέγοι, πῶς ἅπασιν ἀηδὴς ὅστις ὁ τοιοῦτος, τοῖς οἰκέταις, τοῖς γεωργοῖς, τοῖς γείτοσι, τοῖς τὰ πολιτικὰ πράττουσι, τοῖς ἀδικουμένοις, τοῖς οὐκ ἀδικουμένοις, τῇ γυναικὶ μάλιστα πάντων, τοῖς παισὶ πλέον ἁπάντων; οὐδὲ γὰρ ὡς ἐλευθέρους, ἀλλ' ἀνδραπόδων ἐν ἀργυρωνήτων ἀηδιώτερον αὐτοὺς ἐκτρέφει, καὶ μυρίας ὀργῆς καὶ λύπης καὶ παρανοίας καὶ γέλωτος ἀφορμὰς καθ' ἑαυτῆς παρέχει, καὶ πᾶσι κωμῳδία προκείμενος. καὶ αἱ μὲν ἀηδίαι αὗται, καὶ τούτων πλείους ἴσως. οὐ γὰρ αἱ τις αὐτὰς πάσας ἐπέλθοι ἐν λόγῳ ποτὲ, ἀλλ' ἡ πεῖρα μόνη παραστήσαι δυνήσεται). σὺ δέ μοι τὴν ἡδονὴν λέγε τὴν εὐτυχοῦντος. δοκῶ πλουτεῖν, φησί, καὶ νομίζομεν πλουτεῖν. καὶ ποία ἡδονὴ τὸ νομίζεσθαι; φεύγου μὲν οὖν ὄνομα μόνον ἐστὶν ὁ πλοῦτος, παράγματος ἔρημον. ἀνία καὶ συντυφῶν ἀφεκτέον) τῇ ὑπολήψει ταύτῃ,

τη, φησὶ, ὁ πλουτῶν. διὰ τί δὲ εἶπε; ἀλγεῖν δέδει, φησὶν; ὅλη τοῦτο αὐτὸν ποιεῖ πόνηρα ἀπεργάζεται, καὶ διηνεκῆ καὶ ἀέναον καὶ ποικίλα καὶ ποικίλα θανάτου. καὶ γὰρ διπλοῦν πεῖναν τοῦτο, μᾶλλον τῶν χρημάτων, ἢ τοῦ φωτὸς ἐπιθυμοῦν. τοιοῦτον γοῦν ὁ ἀγαθὸς τέρπει, ὅλη μὴ χρυσίον φέρει· γοῦν ὁ πλοῦς, ὅπου μὴ χρυσᾶς ἀκτῖνας ἀφίησιν. ἀλλ' εἰσὶ ζῶσι, οἱ καὶ ἀπολαύουσι, φησὶ, τῶν ὄντων, πεφωλεύοντες, χαμαιζήλοιδοι, μεθύοντες, πολυτελῶς δαπανῶντες. τοὺς χείρονας μοι τούτων λέγεις. ἐκφυλοι γὰρ μᾶλλον εἰσὶ οἱ οὐκ ἀπολαύοντες. οὐκοῦν μὴ γὰρ καὶ ἑτέρων ἀπέχεται καιρὸν, ἐπὶ ποσὸν δεδεμένος ἔρωτι· ἐκφυλοι δὲ τούτων χείρονες, ποσὸς τοῖς ἐρημίοις ἑτέρων διανοοῦν χαλεπῶν συμφέρον ἐπεισάγοντες, καὶ καθάπερ τυράννοις ζῶσι χαλεποῖς, τῇ χαρᾷ, τῇ τῶν σωμάτων ἡδονῇ, τῇ μέθῃ, καὶ ταῖς ἄλλαις ἀκολασίαις καθ' ἑκάστην ὥραν λειτουργοῦντες τῇ ἡμέρᾳ, πόρνας τρέφοντες, δεῖπνα πολυτελῆ κατασκευάζοντες, ᾠδοποιοὺς, κόλακας ὠνούμενοι, ὅπου τὰς ᾠδὰς φύσιν ἐκπίπτοντες ἔρωτος, μυρίοις νοσήμασιν ἐκ τούτων καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν βεβάλλοντες. οὐδὲ γὰρ εἰς χρείαν ἀναλίσκεσι τὰ ὄντα, ἀλλ' εἰς τὸ φθεῖραι τὸ σῶμα, καὶ ζωοδιαφθεῖραι τοῦτο καὶ τὴν ψυχήν· καὶ ταῦτα ποιοῦσιν, οἷς αὐτὸς εἶπε τις τὸ σῶμα κοσμῶν, δοκῇ εἰς τὴν ἐαυτοῦ χρείαν ἀναλίσκειν. ὥστε ἐκφυλος μόνος πόδηνς ἀπολαύει, καὶ κύριός ἐστι τῶν ὄντων, ὁ χρώμενος εἰς δέον τῷ πλούτῳ· ὅτοι δὲ δοῦλοι καὶ αἰχμάλωτοι. καὶ γὰρ τὰ πάθη τοῦ σώματος ὅπου τελέσουσι, καὶ τὰ νοσήματα τῆς ψυχῆς αὔξουσι. ποία οὖν αὕτη ἀπόλαυσις, ὅπου πολυορκία καὶ πόλεμος καὶ χειμὼν θαλαττίας πάσης ζάλης χαλεπώτερος; καὶ γὰρ ἀνόητος ὁ πλοῦτος λαβὴ, αἰσχροτέρας ἐργάζεται· καὶ ἀστοργίας, ἀστοργοτέρας. καὶ τί τῷ πένητι, φησὶ, τῆς ζωῆς ὄφελος; εἰκότως ἀγνοεῖ. οὐδὲ γὰρ ὁ τυφλὸς οἶδε, τί τοῦ φωτὸς τὸ κέρδος. ἄκουσον τοῦ Σολομῶντος λέγοντος, ὅτι ὅσον τὸ μέσον σκότους καὶ φωτός, τοσαύτη ἡ διαφορὰ τοῦ σοφοῦ καὶ ἀφρονος. ἀλλὰ πῶς εἶπε σκότει διδάξομεν; σκότος γάρ ἐστιν ὁ τῶν χρημάτων ἔρως, οὐδὲν ἀφιεὶς τῶν ὄντων φαίνεσθαι ὡς ἔστι, ἀλλ' ἕτερος. καθάπερ γὰρ ὁ σκότει, καὶ χρυσοῦν ἴδῃ σκεῦος, καὶ λίθον τίμιον, καὶ ἀργυρᾶ ἱμάτια, οὐδὲν εἰ νομίζῃ (ἡ γὰρ ὄρασις αὐτῶν τὸ κάλλος) οὕτω καὶ ὁ φιλάργυρος οὐκ οἶδε τῶν ἀναισθήτων ὡς χρὴ τὸ κάλλος. διασκέδασόν μοι τοῦτο ἀκλινὲς τοῦ ἀπὸ τῆς παθῆς τούτου, ὃ ὅτε ὅλῃ τῶν πραγμάτων τοῦ φύσιν. ἵνα μοὶ ταῦτα οὕτω φαίνεται, ὡς ἐν πενίᾳ· ἵνα μοὶ ὅπως ἐλέγχεται τὰ ἐνόντα μὴ εἶ), οὐκ ὄντα ἦ, ὡς ἐν φιλοσοφίᾳ. ἀλλ' ὦ τῶν ἀνοήτων καὶ ἀθεφτων, οἱ καταρῶνται τοῖς πένησι, καὶ φασὶ καταμωμᾶσθαι καὶ οἰκίας καὶ βίον, ὃ ἐστὶ πενίας πάντα Φύρεσθαι. τί γὰρ ἔστιν αἰσχύνη οἰκίας, εἰπέ μοι; οὐκ ἔχει κλίνην ἐξ ἐλέφαντος, οὐδὲ ἔσχατα σκεύη, ἀλλ' ἐξ ὀστράκων πάντα καὶ ξύλων. τοῦτο μὲν οὖν μεγίστη δόξα οἰκίας καὶ εὐφώνια. τὸ γὰρ τῶν βιωτικῶν ἀμελῆσαι, εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ψυχῆς πολλάκις πολὺ τὴν σχολὴν αὐαλίσκεσθαι πᾶσαν. ὅταν οὖν πολλὴν ἐν τοῖς ἔξω τὴν ἐπιμέλειαν ἴδῃς, τότε αἰσχύνθητι ὅτι τῇ πολλῇ ἀσχημοσύνῃ. σχῆμα γὰρ μάλιστα αἱ τῶν πλουτούντων οὐκ ἔχουσιν οἰκίαι. ὅταν γὰρ ἴδῃς ξύλα πεελεβελημένα πάντοθεν, καὶ κλίνας ἐλεφαντίνας δεδεμένας, ὥσπερ ἐν ταῖς θήκαις, ὥσπερ ἐν τῇ πομπῇ τῆς σκηνῆς, τί ταύτης ἀσχημοσύνης ἴσον γένοιτ' ἄν; ποία γὰρ μᾶλλον οἰκία ἔοικε τῇ ὀρχήστρᾳ καὶ τοῖς ὑπὸ ταῖς ὀρχήστραις, ἢ τῷ πλοιαρίῳ, ἢ τῷ πένητος; οὐκ ἔνδηλον, ὅτι ἡ τοῦ πλοιαρίου; οὐκοῦν αὕτη ἀσχημοσύνης γέμει. ποία οἰκία ἔοικε τῇ τοῦ Παύλου, τῇ τοῦ Λαζάρου; ἔνδηλον ὅτι ἡ τοῦ πένητος. οὐκοῦν αὕτη μάλιστα κεκοσμώπισται καὶ εὐδοκιμεῖ. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτο μάλιστα κόσμος οἰκίας, εἴσελθε εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ζακχαίου, καὶ μάθε, ὅτι ἐμβὰς εἰς αὐτὸν εἰσιέναι ὁ Χριστὸς, πῶς αὐτὴν ἐκόσμησεν ἐκφυλος. καὶ γὰρ ἔδραμε πρὸς σὲ τὸν τίτας, ἀμφίθυρα αὐτοῦ καθαρὰ καὶ βάθρα ἐξ ἐλέφαντος πεποιημένα, οὐδὲ ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ταμιείου τὰ ὀπτοβλήματα τὰ λαχανικὰ· ἀλλ' ἐκόσμησε κόσμῳ τῷ Χριστῷ πρέποντι. ὡς

Λικ. ιθ. η. ἢ οὐκ οἶδας; Τὰ ἡμίσιά μου τῶν ὑπαρχόντων μου δίδωμί, φησι, Κύριε, τοῖς πτωχοῖς, καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα, ἀποδίδωμι. οὕτω καὶ ἡμεῖς κοσμωθῶμεν τὰς οἰκίας, ἵνα καὶ τὸν Χριστὸν ὑποδεξώμεθα. οὕτω καὶ ἐκεῖνος εἰσῆλθε τὸν τελώνην ἰδών. ταῦτα καλὰ τὰ ἀμφίβολα, ταῦτα ἐν οὐρανοῖς καταστέλλεται, ἐκεῖ ὑφαίρεται. ἐκεῖ δὲ ταῦτα ἦν, ἐκεῖ καὶ ὁ τῶν οὐρανῶν βασιλεύς. αἱ γὰρ ἔνδοθεν κοσμοῦσι, καὶ τὸν ἔξωθεν ἀμβάλλουσι καὶ ἐκεῖνον χορηγοῦσι. ἦλθε καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ τελώνου Ματθαῖος. τί οὖν καὶ αὐτὸς ἐποίησε; τῇ προθυμίᾳ τοῦ ἑτέρου ἑαυτὸν ἐκύσμησε, καὶ τὰς ἁπάντων ἁμαρτίας καὶ ἀκηλίδωτον αὐτὸν. οὕτω καὶ ὁ Κορνήλιος ἐκόσμει τὸν οἶκον εὐχαῖς καὶ ἐλεημοσύναις. διὸ καὶ μέχρι σήμερον ἀπὸ αὐτοῦ λάμπει τὰ βασίλεια. καὶ γὰρ οἰκίας εὐτέλεια, οὐ σκεύη χείλινα ἁπλῶς, οὐδὲ ξύλινα ἡμιμάγιμα, οὐδὲ τοῖχοι καπνοῦ γέμοντες, ἀλλ' ἡ τῶν ἐνοικούντων κακία. καὶ δείκνυσιν ὁ Χριστός. Εἰς μὲν γὰρ τὴν ταύτην, αἰῶ ἐπαρέτος ὁ κατοικῶν, οὐκ ἐπαισχύνεται εἰσελθεῖν· εἰς δὲ ἐκείνην, κἂν χρυσοῦν ὄροφον ἔχῃ, οὐδέποτε εἰσελεύσεται. ὥστε αὕτη μὲν τῶν βασιλείων λαμπροτέρα, πάντων δεσποτῶν δεχομένη· ἐκείνη δέ, μὴ τὸν ὄροφον τὸν χρυσὸν καὶ τῶν κιόνων, ἀμύρας καὶ ὀχετοὺς ἔοικεν ἀκαθάρτοις, σκεύη δαιμόνων ἔχουσα. ταῦτα δὲ ἡμῖν οὐ περὶ τῶν πλουτούντων εἰς δέον, ἀλλὰ περὶ τῶν πλεονεκτούντων καὶ φιλαργύρων εἴρηται. οὐδὲ γὰρ σκῆ ἡ ἀσυδία, οὐδὲ φεστὶς ὑπὲρ τῶν ἀναγκαίων, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ ἁρπάζεσθαι καὶ μηδὲν, καὶ ἕτερα τοιαῦτα ἀκήμονσιν· ὅτι ζῶν ἢ ὑπὲρ τὸ ὠφελεῖν φιλοσοφεῖ. δίκαιον οὐδαμοῦ εἰσῆλθεν εἰς οἰκίαν λαμπρὰν ὁ Χριστός, ἀλλ' εἰς τὴν τοῦ τελώνου καὶ τοῦ ἀρχιτελώνου τὴν τοῦ ἁλιέως, τὰ βασίλεια ἀφεὶς, καὶ οὐ τὰ μαλακὰ ἐνδιδυμώσεις ἱμάτια. Εἰ τοίνυν αὐτὸν βούλει καλέσαι καὶ σύ, κόσμησον τὴν οἰκίαν ἐλεημοσύναις, ὠδαῖς, πάννυχίσιν ἱκετηρίαις. Ταῦτα [γὰρ] τὰ τοῦ βασιλέως Χριστοῦ τὰ δώρα θήματα, σκῦλα δὲ τὰ μαμωνᾶ, τὰ ἐχθροῦ τοῦ Χριστοῦ. μηδεὶς τοίνυν ἐγκαλυπτέσθω οἰκίαν ἔχων εὐτελῆ, ἐὰν ταῦτα ἔχῃ τὰ ὑπερλήματα· μηδεὶς πλούσιος φειδέσθω μέγα, οἰκίαν ἔχων πολυτελῆ, ἀλλ' ἐγκαλυπτέσθω μᾶλλον, καὶ παύσει ζηλοῦσα ἐκείνην ἀφείς· ἵνα καὶ ἐνταῦθα τὸν Χριστὸν ὑποδέξηται, καὶ σκῆ τῶν αἰωνίων ἀπολαύσῃ σκηνῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος * εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. πδ. 51 ΚΑΙ ΙΔΟΥ ΕΙΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑ ΙΗΣΟΥ ΕΚτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ἀπέσπασε τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, καὶ παίξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. 52 Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἀπόστρεψον τὴν μάχαιράν σου εἰς τὸν τόπον αὐτῆς. πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν, ἐν μαχαίρᾳ ἀπολοῦνται. 53 Ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι ἄρτι πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων; 54 Πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαί, ὅτι οὕτω δεῖ γενέσθαι; 55

Ιωαν. ιβ. ι. Τις ἐστὶν ὁ εἷς οὗτος ὁ τὸ ὠτίον κόψας; Ἰωάννης φησὶν, ὅτι Πέτρος. τῆς γὰρ αὐτοῦ θερμότητος ἐστὶ τὸ πρᾶγμα. ἀλλ' ἐκεῖνο ἄξιον ζητῆσαι, πῶς ἐνεχείρησε μαχαίρας ἐβάστασαν. οὐ γὰρ ἐβάστασαν, οὐκ ἀπεικὸς δὲ ἦν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν ἐρωτηθέντες εἶπον, ὅτι εἰσὶν ὧδε δύο. τίνος οὖν ἕνεκεν καὶ ἐπέτρεψεν [αὐτοῖς] ὁ Χριστὸς ἔχειν; ἐκ γὰρ τούτου φησὶν ὁ Λουκᾶς, ὅτι εἶπεν αὐτοῖς· Ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλλαντίου καὶ Λικ. κβ. λη. κβ. λε. πήρας καὶ ὑποδημάτων, μή τινος ὑστερήσατε; καὶ ὅπως εἶπον, οὐδενός, εἶπεν αὐτοῖς, ἀλλὰ τινῶν ὁ ἔχων βαλλάντιον, ἀράτω, [ὁμοίως] καὶ πήραν· καὶ ὁ μὴ ἔχων, πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασάτω

ἀγοράσατε μάχαιραν. καὶ ὅπως εἶπον, ὅτι εἰσὶ μάχαιραι ὧδε δύο, εἶπεν· ἀρκοῦσίς, ἱκανόν ἐστι. τίνος οὖν ἕνεκεν εἶασεν ἔχειν; πεισόμενος· ἀκοῦσις, ὅτι παραδοθήσει. διὰ τοῦτο λέγει· ἀκοῦσις, ἀγοράσατε μάχαιραν· ὑπὲρ ἵνα ὁπλίσωνται (ἄπαγε)· ἀλλὰ διὰ τοῦτο τὸ παράδοσιν δηλῶν. καὶ τίνος ἕνεκεν τὸ πέρας ἔχει, φησὶ, ἐπέτεινεν; ἐπαίδευεν αὐτοὺς λοιπὸν ὑπὲρ ἐγχειρήσαι, καὶ πολλῇ τῇ οἰκείᾳ χρῆσθαι ἀσφαλείᾳ. ἐν ἀρχῇ μὲν γὰρ ὡς ἀπείρους ὄντας πολλῇ ἐθαλπε τῇ δυνάμει· λοιπὸν δέ, ὥσπερ νεοττοὺς καλιᾶς ἐξαγαγών, κελεύει καὶ τοῖς οἰκείοις χρῆσθαι πέρασι. εἶτα ἵνα μὴ νομίσωσιν, ὅτι δι' ἀσθένειαν αὐτοὺς ἐᾷ, κελεύων τε αὐτὸς καὶ πρὸ ἑαυτοῦ (συνεισφέρει, ὑπομιμνήσκει τὸ προτέρων λέγων· ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλλαντίου, μή τινος ὑστερήσατε; ἵνα δι' ἀμφοτέρων μάθωσιν αὐτοῦ τὴν ἰσχύν, καὶ δι' ὧν [ἀκοῦσις] ἕκαστα λιμπάνει τῶν ῥημάτων. ἀλλὰ πόθεν ἦσαν ἐκεῖ μάχαιραι; ἀπὸ δείπνου ἦσαν καὶ παρασκευῆς ὀξελαιλυδότες. εἰκὸς οὖν καὶ μαχαίρας εἶναι ἐκεῖ διὰ τοῦτο τὸ ἄρνιον· τούτους δὲ ἀκούσαντας, ὅτι ἥξουσί τινες ἐπ' αὐτοὺς, λαβεῖν εἰς βοήθειαν ὡς πολεμήσοντας (οὐδὲ τοῦ διδασκάλου, ὁ τῆς ἐκείνου γνώμης ἦν μέτοχοι. διὰ καὶ ὑπολαμβάνει Πέτρος αὐτῷ χρησάμενος, ὃς μετὰ σφοδρᾶς τῆς ἀπειλῆς. καὶ γὰρ ἠμύνατο Μ οἰκέτην ἐλθόντα, θερμὸς μέν, πλὴν οὐχ ἑαυτοῦ ἀμείνων, ἀλλ' (οὐδὲ τοῦ διδασκάλου τοῦτο ποιοῦν. ὑμεῖς μὲν ἀφῆκέ τινα θνήσεσθαι βλέπων ὁ Χριστός. καὶ γὰρ ἰάσατο αὐτὸν, καὶ θαῦμα μέγα ἐπεδείξατο, ἱκανὸν καὶ τὴν ὑπεῖκειαν αὐτοῦ καὶ τὴν δυνάμιν ἐμφῆναι, καὶ τὴν τοῦ μαθητοῦ φιλεσπλαγχνίαν τε καὶ πραότητα. καὶ γὰρ ἐκεῖνο φιλοσόφως, καὶ οὗτο πεισθῆναι. ἀκούσας γὰρ, βάλε τὴν μάχαιραν * εἰς τὴν θήκην αὐτῆς, οὐδέπω ἐπείσθη, καὶ μετὰ ταῦτα ὕδατος ἅπτο ποιεῖ. ἕτερος δέ φησιν, ὅτι καὶ ἠρώτησαν, εἰ παταξοῦμεν· αὐτὸς δὲ οὐκ ὤκνησε, καὶ ἰάσατο ἐκεῖνον, καὶ ἅψασθαι τοῦ ὠτίου ἐπέτρεψε, καὶ ἐπείλησεν, ἵνα πείσῃ. πολλοὶ γὰρ Μ λαβόντες μάχαιραν, φησὶν, οὐ μάχαιρα ἀπολοῦνται. καὶ λογισμὸν προσέθηκε λέγων· ἢ δοκεῖτε, ὅτι ὁ δυνάμενος παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων; διὰ τί μὴν πῶς πληρωθῶσιν αἱ γραφαί; διὰ τούτων τὸν θυμὸν αὐτῶν ἔσβεσε, δεικνὺς ὅτι καὶ ταῖς γραφαῖς τοῦτο δοκεῖ. διὰ τοῦτο καὶ ἤνεγκατο, ἵνα πράως ἐνέγκωσι τὸ συμβάν, μαθόντες ὅτι τοῦ Θεοῦ πάλιν ἐστὶ γνώμη. καὶ δύο τούτους ἀκοῦσις παρεμυθήσατο, τὴν τε ὀλιγωρίαν τὴν ὀπισθουλθύοντων (πολλοὶ γὰρ Μ λαβόντες μάχαιραν, φησὶ, οὐ μαχαίρᾳ ἀπολοῦνται) καὶ ὡς μὴ ἄκων ταῦτα ὑπομείνῃ. δυνάμην γάρ, φησὶ, παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου. καὶ διὰ τί οὐκ εἶπεν, ἢ δοκεῖτε, ὅτι ὁ δυνάμενος ἐγὼ πολλοὺς αὐτοὺς ἀπολέσαι; ὅτι πιθανώτερος ἦν μᾶλλον τοῦτο λέγων. οὐδέπω γὰρ τὴν προσηκουσαν περὶ αὐτοῦ δόξαν εἶχον. καὶ προῃνίττετο μικροῦ δεῖν ἅπαντας, ὅτι σκάνδαλον ἔσται πᾶσιν ὑμῖν ἐν ἐμοὶ τὸ πρόσωπον· καὶ, πάτερ, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον· καὶ ἀγωνιῶν ἐφθέγγετο καὶ ἱδρῶν, καὶ (οὐδὲ ἀγγέλων ἐπισχόμενος. ἐπεὶ οὖν πολλὰ καὶ δι' ἀσθενείαν ἐπεδείξατο, οὐκ ἐδόκει πιθανὰ λέγειν, εἶτα εἰρήκει, ὅτι δοκεῖτε, ὅτι ὁ δυνάμενος αὐτοὺς ἀπολέσαι; διὰ τοῦτο φησιν· ἢ δοκεῖτε, ὅτι ὁ δυνάμενος [ἄρτι] παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου; καὶ αὖθις πάλιν τοῦτο παραπεπαίδευκε λέγειν, παρήσει μοι δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων. εἰ γὰρ εἷς ἄγγελος ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδας ἀφλεν ὡπλισμένας, τί δώδεκα λεγεῶνας ἔδει ὅτι χιλίους δυσθεστῆς; οὐδέν· ἀλλὰ προσὼν Μ φόβον αὐτῷ τε τὴν ἀσθένειαν ἐμποιεῖ Μ λόγῳ. τε γὰρ ἀποτεθνηκότες ἦσαν τοῦ δεῖν. διὰ τοῦτο καὶ γραφὰς ὑπετίθει λέγων· πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαί; φοβῶν αὐτοὺς καὶ τρέπων. εἰ γὰρ ἐκείνας τοῦτο δοκεῖ, ὑμᾶς ἐκεῖνο δεῖ ποιεῖν πολεμιωτάτους; καὶ προσὼν μὲν τοῦ μαθεῖν, ταῦτα· πρὸς δὲ ἐκείνους φησίν·

55 Ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με. καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ ἐκαθεζόμην διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με. Ὅρα πόσα ποιεῖ καὶ δεύτερα ῥήματα αὐτοὺς ἀγανακτῆσαι. ὑπῆλθε γὰρ, ὃ ὠτίον τοῦ οἰκέτου ἰάσατο, καὶ ἐπείλησεν αὐτοὺς σφαγιῶσαι. ἐν μαχαίρᾳ γὰρ ἀπολοῦνται, φησὶν, Μ λαβόντες μάχαιραν. ἀπὸ τῆς τοῦ ὠτίου θερα-

πειάς καὶ ταῦτα ὑπισχνοῦτο, πρώτοθεν ἀπὸ τῶν προφητῶν, ἀπὸ τῶν μαγείων ἐμφάνειαν αὐτοῦ τὴν δυνάμιν, καὶ δικαίως, ὅτι οὐ τῆς αὐτῶν ἰσχύος ἔργον γέγονε τὸ κρατῆσαι αὐτόν. διὸ καὶ ἔπαγε· καθ' ἡμέραν μὴν ὑμῶν ἤμην, καὶ ἐκαθεζόμην διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με· καίτοι δῆλον ἦν ὅτι τῆς ἀνθρ συγχωρήσεως ἦν τὸ ἁλῶναι. καὶ ὅρα· τὰ θαύματα τῶν γραμμάτων, τὴν διδασκαλίαν λέγει, ἵνα μὴ δόξῃ κομπάζειν. ὅτε ἐδίδασκον, οὐκ ἐκρατήσατέ με· ὅτε ἐσίγησα, ἐπλήξατε. ἐν τῷ ἱερῷ ἤμην, καὶ οὐδεὶς κατέχει· νυνὶ δὲ ἀεὶ καὶ μέσοι νυκτῶν ἐπέστητε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων. τί τούτων ἐσήμηνε τῶν ὅπλων ὅτι τὸ μὲν ὑμῶν ὄντος ἀεί; ἀπὸ τούτων διδάσκων, ὅτι ἐὰν μὴ ἐκὼν ἐκδῶκεν, οὐδ' ἂν τότε ἴσχυσαν. οὐδὲ γὰρ ἂν ⓐ ⓦ ἐν χερσὶν ὄντα μὴ δυνηθέντες κατασχεῖν, ἐν μέσοις αὐτοῖς λαβόντες ἐν μὴ προσηλώθησαν, οὔτε τότε ἂν ἴσχυε, ἐὰν μὴ ἠθέλησεν. εἶτα δὲ τὴν ἀπορίαν λύει, δηλῶν τί τότε ἠθελήθη.

56 Τοῦτο δὲ γέγονε, φησὶν, ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν.

Εἶδες πῶς μέχρι τῆς ἑκάστης ὥρας ἐν ἐκείνῳ ᾧ προδιδόναι πάντα ἐποίει πρὸς διόρθωσιν ἐκείνων, θεραπεύων, προφητεύων, ἀπειλῶν (ἐν μαχαίρᾳ γάρ, φησὶν, ἀπολειῶνται) δεικνὺς ὅτι ἐκὼν πάσχει (καθ' ἡμέραν γὰρ μὴν ὑμῶν, φησὶν, ἤμην διδάσκων) τὴν πρὸς ⓦ πατέρα συμφωνίαν δηλῶν, ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. διὰ τί δὲ μὴ ἐν τῷ ἱερῷ αὐτὸν ἐκράτησαν; ὅτι οὐκ ἂν ἐτόλμησαν ἐν τῷ ἱερῷ δῆμῳ ⓦ ὄχλων. διὸ καὶ ἔξω ὄζηλθε, καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου καὶ ἀπὸ τοῦ κινδύνου διδοὺς αὐτοῖς ἄδειαν, καὶ μέχρις ἑκάστης ὥρας ἀναιρῶν αὐτῶν τὴν ἀπολογίαν. ὁ γὰρ ἵνα πεισθῇ τοὺς προφήτας καὶ ἑαυτὸν προδόντας, πῶς ἐσωτία ἐδίδασκε; Τότε πάντες ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ, φησὶν, ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.

Οὐ μὴν γὰρ κατεμάθη, ἔμεινον· ὅτε δὲ ἐφθέγξατο ταῦτα πρὸς τοὺς ὄχλους, ἔφυγον. εἶδον γὰρ λοιπὸν ὅτι οὐκ ἔτι ἀφανεῖ ἐνί, ἑαυτοὺς προδιδόντος αὐτοῖς καὶ λέγοντος τὰς γραφάς· τοῦτο γίνεσθαι. φυγόντων δὲ αὐτῶν, ἀγουσιν αὐτὸν πρὸς Καϊάφαν· ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθησε καὶ εἰσῆλθεν ἰδεῖν τὸ τέλος. πολλὴ ἡ θερμότης τοῦ μαθητοῦ. οὐδὲ φυγὼν
Ioan.xi.xi. τας ἰδὼν ἔφυγε, ἀλλ' ἔστη καὶ συνεισῆλθε. εἷς δὲ Ἰωάννης· ἀλλὰ γνώριμος ἦν τῷ ἀρχιερεῖ. καὶ δῆλον ἐκεῖ ἀπήγαγον αὐτὸν, εἰθὰ κἀκεῖ πάντες συνηγμένοι· ἵνα καὶ τῶν γνωρίμων πάντα ποιήσωσι τῶν ἀρχιερέων. ἐκεῖνος μὲν ἦν τότε ἀρχιερεύς, καὶ πάντες ἦσαν αὐτοῦ αἱμιλλώμενοι. ὅπου διεγκλήρους δὲ ἠγύπνουν ὅτι τούτῳ. οὐδὲ γὰρ ἔφαγον τότε τὸ πάσχα, φησὶ,
Ioan.xi.xii. ἀλλὰ δῆλον τοῦτο ἠγύπνουν. εἰπὼν γὰρ, ὅτι Πρωΐα ὄζει, ὁ Ἰωάννης ἐπήγαγε, οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσι, ἀλλὰ φάγωσι τὸ πάσχα. τί οὖν ἐστιν εἰπεῖν; ὅτι ἐν ἑτέρᾳ ἡμέρᾳ ἔφαγον, καὶ τὸν νόμον ἔλυσαν διὰ τὴν ὀπτηυμίαν τὴν περὶ τὸν σφαγὸν ταύτην. οὐδὲ γὰρ δὴ ὁ Χριστὸς πρόδηλον τὸ πάσχα· ἀλλ' ἐκεῖνοι ⓐ πάντα πλημμελοῦντες, καὶ μυρίους καταπατοῦντες νόμους, ὅμως σφόδρα ἔζεον τῷ θυμῷ, καὶ πολλάκις ἐπιχειρήσαντες αἰρεῖν οὐκ ἴσχυσαν, τότε δὲ λαβόντες αὐτὸν ἀπροσδοκήτως, εἶδον τὸ πάσχα ἀφεῖναι· διὰ τὴν φοβερὰν αὐτῶν ἐμπλῆσαι ὀπτηυμίαν. διὸ καὶ σωθῆναι ἀπόντες, καὶ σωτῆριον ἦν λοιμῶν, καὶ ἐρωτῶσί τινα, βουλόμενοι ἡμᾶς πεῖσθῆναι τὴν ὀπτηυμίαν
Ioan.β.ιδ. ταύτην δικαιοπείαν. οὐδὲ γὰρ ἦσαν ἴσαι αἱ μαρτυρίαι, φησὶν· ὅπου πεπλασμένοι τὸ δικαστήριον ἦν, καὶ θορύβου πάντα ἔγεμε καὶ ταραχῆς.

61 Ἐλθόντες δὲ ψευδομάρτυρες ἔλεγον, ὅτι οὗτος εἶπεν· ὅτι λύω τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγείρω αὐτόν. Καίτοι οὐκ εἶπε, λύω, ἀλλὰ λύσατε· καὶ οὐδὲ πρὸς ἐκείνους, ἀλλὰ πρὸς τὸ σώματος τοῦ ἰδίου. τί οὖν ὁ ἀρχιερεύς; βουλόμενος αὐτὸν εἰς ἀπολογίαν καταστῆσαι, ἵνα ἐξ αὐτῆς αὐτὸν ἕλῃ, φησὶν·

62 Οὐκ ἀποκρίνῃ, τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; ὁ δὲ ἐσίγα. Αἰσθητὰ γὰρ ἦν τὰ τῆς ἀπολογίας οὐδενὸς ἀκούοντος. ἐξ οὗ γὰρ ἦν δικαστήριον μόνον· τὸ δὲ ἀληθὲς, λῃστῶν ἐφοδος, ὡς ἐν σπηλαίῳ καὶ ἐν ὁδῷ ἁπλῶς ἐπιβουλόντων· διὸ ἐσίγα. ὁ δὲ ἐπέμενε λέγων·

63 Ἐξορκίζω

63 Εξορκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς, εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. 64 Ὁ δὲ Ἰησοῦς, σὺ εἶπας. πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν [τοῦ οὐρανοῦ]. 65 Τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λέγων, ὅτι ἐβλασφήμησε.

Τί οὖν ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων, καὶ τὸ λεχθὲν ἐπ' αὐτῷ ῥῆμα τοῦ σταυροῦ; ὅτι γὰρ εἰς φόβον ἐνέβαλε τοῦ ἀκροατὰς τὸ εἰρημένον, ὅσοι ὅτι Σταφυλὴν πεποιήκασι τὰ ὦτα συνέχοντες, ἵνα μὴ τὸ ῥηθὲν ἀκούσωσι· καὶ τί ποία βλασφημία αὕτη; καὶ γὰρ ἔλεγεν ἕως εἰρήνης ζωοποιήσει αὐτῶν· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, καὶ θήσω τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. Ps. 109. a.

μου, καὶ κρινῶ τοὺς εἰρηνικούς, καὶ οὐδὲν ἐπολέμησαν εἰπεῖν, ἀλλ' ἐσίγησαν, καὶ ἐξ ἐκείνου οὐκ ἔτι λοιπὸν οὐδὲν αὐτεῖπον. πῶς οὖν βλασφημίαν τὸ ῥῆμα ἐκάλεσεν; τίνος δὲ ἕνεκεν καὶ ὁ Χριστὸς ὕστερον ἀπεκρίνατο; πᾶσαν αὐτῶν ἀναιρῶν ἀπολογίαν, ὅτι μίσους ἕνεκα τῆς ὡρισμένης ἐδίδαξεν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός, καὶ ὅλα ἐκ δεξιῶν καθήμενος τοῦ παρόντος, ἐξ ὅτι πάλιν κρίνων τὴν οἰκουμένην· ὃ πολλῶν ἕνεκεν ἐκ τῆς αὐτοῦ συμφωνίας δηλονότι ἦν. Διαῤῥήξας τοίνυν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, φησι· τί ὑμῖν δοκεῖ; ἃ φέρε τὸν ψῆφον οἴσθεν, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνων αὐτὸν ὡς ὅτι ὡμολογημένων ἀμαρτημάτων ἐξ βλασφημίας δῆλος ἐκκαλέσῃ. ὅτι γὰρ ἤδεισαν, ὅλα εἰ ὁ θεσπέσιος εἰς ἐξέτασιν ἔλθοι καὶ ἐξάγωσιν ἀκριβῆ, ἀπαλλαττομένους πάσης αὐτὸν αἰτίας, πρὸς ἑαυτοὺς αὐτὸν καταδικάζοισι, ἐξ θεσπεσιαλαμβάνοισι τὸν ἀκροατὰς λέγοντες· ὑμεῖς ἠκούσατε τῆς βλασφημίας· μονονοὺ κατεμαλακίζοντες καὶ βιαζόμενοι τὸν ψῆφον ἐξενεγκεῖν. τί οὖν ἐκεῖνοι; ἔνοχός ἐστι θανάτου, ἵν' ὡς κεκριδικότες λαβόντες, ὅπως τὸν Πιλάτον λοιπὸν ἀποφήνασθαι θεμιτὸν ἀσωσιν· ὃ δὴ καὶ ἐκεῖνοι συνῳδοὶ φασιν, ἔνοχος θανάτου ἐστίν, αὐτοὶ κατηγορήσαντες, αὐτοὶ δικάζοντες, αὐτοὶ ψηφιζόμενοι, πάντα αὐτοὶ γενόμενοι τότε. πῶς οὖν ἐκ ἰῶν εἰσῆλθε καὶ σάλος ἐν μέσοις; ὅλα πολλαχοῦ αὐτοῖς ἐπισύρεται ἄλλως δὲ, καὶ ἐκ τοῦ τότε λεγομένων ἐβούλοντο αὐτὸν ἑλεῖν καὶ καταδικάσαι. καὶ θεσπεσίων, καὶ τὸν ψῆφον πρὸς αὐτὸν ἐνεγκεῖν, ἐξ πρόφασιν ἐπιστασίας ἔλαβον τοῦ ῥῆξαι τὸν χιτῶνα, ὡς καταδικεῖν λοιπὸν ἀπαγαγόντες θεσπεσίως Πιλάτου, ὅτως ἄπρακτα ἐθεσπέσιε· ἐπ' ἐκείνου γὰρ οὐδὲν τοιοῦτόν φασιν ἄλλα δή;

Εἰ μὴ ἰῶν ἦσαν κακοποιός, οὐκ ἂν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν, Ἀπὸ δημοσίων ἐγκλημάτων" ἀνέλεξεν αὐτοῖς ὅτι χιεσθῶτες. καὶ Διὰ τί μὴ λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς; ἐβούλοντο καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ διαβαλεῖν, ὅτι γὰρ πολλοὶ ἦσαν ἤδη ἀκηκοότες αὐτοῦ καὶ θαυμάζοντες αὐτὸν καὶ σκιρτῶντες, Διὰ τοῦτο "ἐσπούδαζον δημοσίᾳ καὶ ὅτι πρῶτον αὐτὸν σφαγιάσαι. ὁ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐκώλυσεν, ἀλλὰ τῇ ἐκείνων προπετείᾳ εἰς τὴν τῆς ἀληθείας σύστασιν ἀπεχρήσατο, ὥστε καταδῆλον αὐτοῦ γενέσθαι θάνατον καὶ τοιοῦτον οἷον ἐβούλοντο. αὐτοὶ μὲν γὰρ ἐκπομπεύειν ἤθελον, ὡς ταύτῃ καταισχύνοντες· αὐτὸς δὲ δι' αὐτῶν τὸν τῶν μαλλον ἐξέλαμπε. καὶ ὥσπερ ἔλεγον, Ἀνέλωμεν αὐτὸν, μήποτε ἔλθωσιν οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ Isaiah. 10. a. αἴρωσιν ἡμῶν καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ ἔθνος, καὶ ὅπερ αὐτοὶ ἔλεγον αὐτοῖς, τοῦτο γέγονεν· ὕστερον καὶ σὺν αὐτῷ θανάτου δημοσίᾳ αὐτὸν ταυροῦσαι ἐσπούδαζον, ἵνα βλασφημήσωσιν αὐτοῦ τὴν δόξαν, καὶ τὸν ναὸν τὸν ἐξέβαλον. ἐπεὶ ὅπως ἐξ ὀξυσίδων ἔλεγον καθ' ἑαυτοὺς ἀνελεῖν, ἄκουσον τί φησιν ὁ Πιλάτος. Λάβετε Ioan. 18. a. αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν· ἀλλ' οὐκ ἤθελεν, ἵνα ὡς ἀσεβοῦντα, ὡς τύραννον, ὡς "ἀσεβῆ καὶ ἀνόσιον ἀνῃρηκότα δόξῃ. Διὰ τοῦτο ἐξ ἀνάγκης αὐτὸν ἐποίησαν· διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγον, μὴ γράφε ὁ ἐστὶ ὅτι βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος ἔφη, βασιλεὺς εἰμὶ τῶν Ἰουδαίων· ἵνα τὰ πάντα ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἐγένετο, ὥστε μηδὲ σκιὰν ἔχειν αὐτοὺς ἔτι ἀναιρεῖσθαι τὴν ἀπολογίαν. καὶ ὅτι τοῦ πάθους ἡμῖν τὰ σημαντικὰ καὶ αἱ φυλακαὶ μᾶλλον Διαβεβαίωσαν τὴν ἀληθῆ ἐποίησαν· καὶ αἱ χλευασίαι δὲ καὶ τὰ σκώμματα δὲ αἱ λοιδορίαι δι' αὐτὸ τοῦτο πάλιν ἐποίουν. τοιοῦτον γὰρ ἡ πλάνη· δι' ὧν ὅτι βουλεῖται, λύεται. ὕστερον δὲ οὐδὲν ἔτι ἐποίουν. Οἱ μὲν γὰρ δοκοῦντες τὸν ἀκηκοέναι, ὅτι μᾶλλον καὶ ἠγάπων ὅτι καὶ ἐπι-

θησαν

θησαι δὲ ἀπόλογον· ὁ γὰρ ἡττηθεὶς δοκῶν, οὗτος μάλιστα καὶ ἐλαμψε καὶ εἰκὼς καὶ κρατῶν.

ΘΕΙΚΟΝ Μὴ δὴ πάντα χρὴ ζητῶμεν νικᾶν, μηδὲ πάντα χρὴ τὸ ἡττᾶσθαι φεύγωμεν. ἔστι γὰρ ὅτε νίκη μὴ φέρει βλάβην, ἥττα δὲ ὠφέλησε. καὶ γὰρ ὅτι τὸ θυμοειδὲς, δοκεῖ μὲ ὁ πολλὰ ὑβρικὼς κεκρατηκέναι· οὗτος γὰρ μάλιστα δῆλον ὁ ἡττηθεὶς ὑπὸ τῶν χαλεπωτάτων πάντων δοκῶν βλαβεὶς· ὁ δὲ σωφρονῶν ὠφεληθεὶς, οὗτος παρεσκεύασε καὶ εἰκῆσαι. καὶ ὁ μὲν τοῦτο τὸ οἰκεῖον ἴαμα σώσας νόσημα, ὁ δὲ καὶ ἀλλότριον ἀπεῖλε· καὶ ὁ μὲν ἐκ τοῦ τὸ οἰκεῖον ἡττηθῆναι, ὁ δὲ καὶ τὸ ἀλλότριον παρεσκεύασε, καὶ ὁ μὲν οὐδὲ ὁ κατασκὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑτέρου φλόγα ἐξελεῖσαι εἰς ὕψος ἔσβεσεν. εἰ δὲ ἠθέλησε νικῆσαι τὴν δοκοῦσαν νίκην εἶναι, καὶ αὐτὸς ἂν ἡττήθη, καὶ χρὼς ἐκκαύσας χαλεπώτερον τοῦτον παθεῖν πρεσκεύασεν αὖ, καὶ καθάπερ γυναῖκες, ἀλόγως καὶ ἐλεεινῶς ἐκ τοῦ τὸ θυμοῦ κατεπαλαισθῆναι αὖ ἐκάτερον. νυνὶ δὲ καὶ ταύτης ἀπήλλαγη τῆς ἀκηδεμονίας ὁ φιλοσοφήσας, καὶ ξύμπαντον λαμπρὸν καὶ σὸν ἑαυτῷ καὶ τοῦ πλησίον ἔσχεν καὶ τῆς ὀργῆς ἀμφοτέρας χαλεπῆς ἡττῆς. μὴ δὴ πάντα χρὴ ζητῶμεν νικᾶν. καὶ γὰρ ὁ πλεονεκτήσας Ⓦ πλεονεκτηθέντα νενίκηκεν, ἀλλὰ κακὸν νίκην, καὶ ὅλεθρον φέρουσαν τοῦ νικήσαντος· ὁ δὲ πλεονεκτηθεὶς, καὶ δοκῶν νενικῆσθαι, φιλοσόφως ἐνεγκὼν, οὗτος μάλιστα δῆλον ὁ Ⓦ σῴζων ἔχων. πολλαχοῦ γὰρ τὸ ἡττᾶσθαι βέλτιον, ἔστι καὶ οὗτος νίκης ἄρειον ξύμπαν. ἀνὴρ γὰρ πλεονεκτῇ τις, αὐτὸς παίῃ, αὐτὸς βασκαίνῃ, ὁ ἡττώμενος καὶ μὴ ὁμόσε χωρῶν, οὗτός ἐστιν ὁ νικῶν. καὶ τί λέγω πλεονεξίαν καὶ βασκανίαν; ἔστι γὰρ ὁ εἰς μαρτύριον ἐλκόμενος, ὅταν νικᾷ, δεσμούμενος καὶ μαστιγούμενος καὶ κατακοπτόμενος καὶ σφαττόμενος. καὶ ὅπερ ἐστὶν ἐν τοῖς πολέμοις ἥττα τὸ πεσεῖν Ⓦ ἀγωνιζόμενον, τοῦτο παρ' ἡμῖν νίκη. ὑβριστοῦ γὰρ δρῶντες κακῶς νικῶμεν, ἀλλὰ πάντα χρὴ πάσχοντες κακῶς. ὅταν γὰρ ἡ νίκη λαμπροτέρα ᾖ, ὅταν πάσχοντες τὴν δρῶντων ἀφανιῶμεν. ἐντεῦθεν δείκνυται, ὅτι Θεοῦ ἡ νίκη. ἡ γὰρ ἀνθρωπίνη ἔχει τῇ ἔξωθεν νίκῃ τὴν φύσιν, ὃ καὶ μάλιστα ἰχθύος τεκμήριον. ὅταν καὶ αἱ θαλάττιαι πέτραι, ὃ παίεσθαι τὰ κύματα ξυμβαίνουσιν· ὅταν καὶ Ⓐ ἄγιοι πάντες ἀνεκηρύχθησαν, καὶ ἐστεφανώθησαν, καὶ λαμπρὰ ξύμπαντα ἔσχησαν, τὴν ἀπροσάγμονα ταύτην νικήσαντες νίκην. μηδὲ γὰρ νικήσῃς αὐτὸν, μηδὲ κάμῃς, φησίν· ὁ Θεός σοι ταύτην τὴν ἰσχὺν ἔδωκεν, ὡς μὴ ἐκ συμπλοκῆς νικᾷς, ἀλλὰ ἀνεχόμενον μόνον. μὴ προπάσχῃς, ἂν αὐτὸς ἐξοίσεις, καὶ νενίκηκας. μὴ συμπλακῇς, καὶ ἐστεφανώθης· πολὺ βέλτιον ἐκ τοῦ ἀνταγωνιστοῦ, καὶ δυνατώτερος. τί καταχωνεύεις σαυτόν; μὴ δῶς σκεύη λέγειν, ὅτι συμπλακεὶς ἀπελύθου, ἀλλ' ἄφες αὐτὸν τεθνηκέναι καὶ θαυμάζειν σε τὴν ἄμαχον δυνάμιν, καὶ ὡς πρῶτος λέγειν, ὅτι καὶ χωρὶς τοῦ συμβαλεῖν εἰκῆσας. οὕτω καὶ ὁ μακάριος Ἰωσὴφ ἀνεκηρύχθη πάντα χρὸς, ὃ πάλαι κακῶς ἀπελθόμενος τὴν ποτιφάρου. καὶ γὰρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ, καὶ ἡ Αἰγυπτία τὴν ὑπεξουλεύσασαν ἦσαν· ἀλλὰ πρῶτον αὐτὸς σκέψασο. μὴ γὰρ μοι τὸ δεσμωτήριον, ὅπερ ἔστι φῶς, μηδὲ τὰ βασίλεια, ἔνθα διέτριβεν ἐκεῖνος, λέγε· ἀμφὶ δέξῃ μοι τὴν νικητὴν, τὴν ὁ ἡττηθεὶς, τὴν ὁ σὸν ἀγωνιστὴν, ὃς ὁ σὸν πόθος. ἐκεῖνος μὲν γὰρ οὐ μόνον τοῦ δικαίου, ἀλλὰ σοῦ τοῦ ἰδίου ἴαμα σε κεκτῆσθαι πάντως· οὗτος δὲ καὶ αὐτῆς τῆς νοσημάτος ἀπελθόμενος τοῦ χαλεποῦ. εἰ δὲ καὶ βούλει, αὐτὴν ἄκουσον τὴν ῥῆμαν, ἣν ὕστερον ὁ ξύμπαντος. * Εἰσήγαγες ἡμῖν ὧδε παῖδα Ἑβραῖον ἐμπαίζειν ἡμῖν. οὐχ οὗτος ἐνέπαιζεν ἀλλὰ καὶ ἀλαζόνευε, ἀλλ' ὁ ξύμπαντος ὁ εἰπών, ὅτι δυνάσαι κατακλάσαι Ⓦ ἀδάμαντα. οὐχ οὗτος εἰσήγαγέ σοι παῖδα Ἑβραῖον ὑπεξουλεύοντα· ἀλλ' ἀποτρόπαιος δαίμων ὁ τὴν ἀνθρωπίνην ἀσέλγειαν ἐν σοὶ ἐνδείξας, ἐκβάλλει σου ἐνέπαιξε. τί οὖν ὁ Ἰωσήφ; σιγᾷ, καὶ ὕστερον κατακρίνει, καθάπερ καὶ ὁ Χριστός. πάντα γὰρ ἐκβάλλα τύποι τινῶν. ἡ ὁ μὲν ἐν δεσμοῖς, ἡ δὲ ἐν βασιλείοις· καὶ τί τοῦτο; ὁ μὲν γὰρ ἐν φανερᾷ πόλει λαμπροτέρᾳ καὶ ἐν ἀδύτοις μέρεσι· ἡ δὲ δεσμωτὴς πόλει ἀδηλοτέρᾳ δέκειτο ἐν βασιλικοῖς θαλάμοις ἀφανεστέροις. οὐκ ἐνῆδει ἡ μόνον τὴν νίκην καὶ τὴν ἥτταν

ὄντι ἰδιῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς τέλους. Τίς γάρ, ὅπερ ἠθέλησεν, ἐποίησεν; ὁ δισμεώτης, ἢ ἡ βασίλισσα; ὁ μὲν γὰρ ἐκαυσάθη ἐξετηρήσας τὴν σωφροσύνην, ἡ δὲ ἀφελέσθαι. τίς οὖν ἐποίησεν ὅπερ ἠθέλησεν; ὁ κακῶς παθών, ἢ ὁ κακῶς δράσας; δῆλον ὅτι ὁ παθών. σὸν γάρ ἐστιν ὁ νικηθῆναι. ταῦτα οὖν εἰδότες, ταύτην διώκωμεν τὴν νίκην, τὴν ἐκ τῆς παχέως κακῶς· ἐκείνην δὲ φύγωμεν, τὴν ἐκ τῆς δρᾶν κακῶς. ὕτω γὰρ καὶ παρόντα βίον μὴ ἀποβαλοσώμεθα ἀπάσης καὶ πολλῆς ἡσυχίας ζήσωμεν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. πε. 67 ΤΟΤΕ ΕΝΕΠΤΥΣΑΝ ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟΝ αὐτοῦ, καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν· οἱ δὲ ἐῤῥάπισαν, 68 Λέγοντες, προφήτευσον ἡμῖν Χριστέ, τίς ἐστιν ὁ παίσας σε.

ΔΙὰ τί ταῦτα ἐποίουν, ἀναιρεῖν μέλλοντες; τίς χρεία τῆς κωμῳδίας ταύτης; ἢ ἵνα ἴδῃς αὐτῶν τὴν ἀκόλαστον ἔξοδον ἀφ' ἁπάντων· καὶ ὅτι καθάπερ θήραμα θυόντες, ὕστερον τὴν ἑαυτῶν ἐπιδείκνυντο προθυμίαν, καὶ τῆς μανίας ἀπεφορτίζοντο, ἑορτὴν ταύτην ποιούμενοι, καὶ μὴ ἡδονῆς ἕνεκα ποιοῦντες, καὶ φονικὸν αὐτὴν ἐπιδεικνύμενοι ἔχθραν; σὺ δέ μοι θαύμασον τὴν μαθητῶν τὴν φιλοσοφίαν, μὴ ὅσης αὐτὰ ἀκριβείας ἀπαγγέλλουσιν. ὅθεν δὲ φιλαλήθης αὐτῶν ὁ λόγος ἀφαδείκνυται, ὅτι τὰ δεχόμενα εἰς ἐπαινείδιστα ἐξηγοῦνται μὴ ἀληθείας ἀπάσης, οὐδὲ ἀποκρυπτόμενοι, οὐδὲ ἐπαισχυνόμενοι, ἀλλὰ καὶ δόξαν ἡγούμενοι μεγίστην, ὥσπερ οὖν καὶ ἐστί, τὸ διαπύστους τῆς οἰκουμένης ὑφ' ἡμῶν ποιεῖσθαι πάντα πάχοντα ἀνέχεσθαι. τοῦτο καὶ τὴν αὐτῶν κηδεμονίαν ἐδείκνυ τὴν ἄφατον, καὶ τὴν ποθεινὴν ἐκείνων τὴν ἀσύγκρισιν, οἳ ταῦτα ἐτόλμων εἰς τὸν ὕστερον ἡμέρᾳ καὶ ἀγαθοὶ δὲ ποιοῦντα καὶ τιμῶντα, οἷα καὶ λέοντα δρήνιον ποιοῦσαι ἰσχυρὰ ἐστί. σὺν γὰρ, σὺν ὕπνῳ αὐτὸς ἐκλιπεῖν ἡμερότητος, ὕπνῳ αὐλοῦ ὕβρεως καὶ ἀπονοίας, δι' ὧν ἐποίουν, δι' ὧν ἔλεγον. ἅπερ ἅπαντα καὶ ὁ προφήτης Ησαΐας προεῖλεγε ὕτω προφανῶς, ὡς ἐπὶ ῥήματι παρ' * τὴν ὕβριν ταύτην ἐμφαίνων. Οἱ δέ φησιν γὰρ ἐκπήσονται πολλοὶ ὅτι σέ, φησιν, ὕπνῳ ἀδοξήσει ἀπὸ ἀνθρώπων τὸ εἶδός σου, καὶ ἡ δόξα σου ἀπὸ υἱῶν ἀνθρώπων. Τί γάρ ἐστιν ἀπὸ τῆς ὕβρεως ταύτης ἴσον; εἰς τὸ πρόσωπον γὰρ ἔκφυσε, ὃ ἡ θάλασσα ἰδοῦσα ἠδέσθη, ὃ ὅτι καὶ αὐτοῦ ὁ ἥλιος θεασάμενος καὶ ἀκτῖνας ἀπέστρεψεν, ἐκέκραγον καὶ ἐῤῥάπιζον, καὶ ὅτι τῆς κεφαλῆς ἔτυπτον, ἐμφορούμενοι μὴ δαψιλείας ἀπάσης τῆς ἑαυτῶν μανίας. καὶ γὰρ πληγὰς καὶ παντὸς ὕβεως ἐκώτερας ἐπέτιθεν κολαφίζοντες, καὶ παῖς πληγαῖς ταύταις τὴν ἀπὸ τοῦ ἐμπίπτειν προσπεῖσαι ὕβει, καὶ ῥήματα πάλιν πολλῆς γέμοντα κωμῳδίας ἐφθέγγοντο λέγοντες· προφήτευσον ἡμῖν, Χριστέ, τίς ἐστιν, ὁ παίσας σε, ἐπειδὴ προφήτην αὐτὸν ἔλεγον οἱ πολλοί. ἕτερος δέ φησιν, ὅλη καὶ προβάλλοντες τὸ πρόσωπον αὐτοῦ τῷ ἱματίῳ, ὕπνῳ ταῦτα ἐποίουν, ὥσπερ ἰσάπιμον καὶ τελωνολιμῆνον εἰς μόσον λαβόντες· καὶ οὐκ ἐλάθεσι μόνον, ἀλλὰ καὶ δοῦλοι ταύτην τὴν προσπάθειαν εἰς αὐτὸν ἐπαγόμενοι τότε. ταῦτα διαγινώσκωμεν συνεχῶς, ταῦτα ἀκούωμεν ὡς χρή, ταῦτα ἐκλεφώμεν ἡμῶν τῇ διανοίᾳ. καὶ γὰρ ταῦτα ἡμῶν τὰ σώματά· ὅτι τοῦτον ἐγὼ μέγα φρονῶ, ὑ μόνον ὅτι τοῖς μυρίοις νεκροῖς οἷς ἀνέστησεν, ἀλλὰ καὶ ὅτι τοῖς παθήμασιν οἷς ἔπαθε. ταῦτα δῶν καὶ κατὰ τὸ Παῦλος γράφει· φημὶ δὲ τὸ σταυρόν, τὸ θάνατον, τὰ πάθη, τὰς λοιδορίας, τὰς ὕβρεις, τὰ σκώμματα. καὶ νῦν μὲν φησιν· Ἐξερχώμεθα πρὸς αὐτὸν, τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ φέροντες· νῦν δέ, Ος ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς ὑπέμεινε σταυρόν, αἰσχύνης κατα φρονήσας.

69 Οὗ

69 Ὁ δὲ Πέτρος ἔξω ἐκάθητο ἐν τῇ αὐλῇ· καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη λέγουσα, καὶ σὺ ἦσθα μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Γαλιλαίου. 70 Ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν πάντων λέγων, οὐκ οἶδα τί λέγεις. 71 Ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα εἶδεν αὐτὸν ἄλλη, καὶ λέγει αὐτοῖς, καὶ οὗτος ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου. 72 Καὶ πάλιν ἠρνήσατο μετὰ ὅρκου.

73 Μετὰ μικρὸν δὲ προσελθόντες οἱ ἑστῶτες εἶπον τῷ Πέτρῳ, ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. 74 Καὶ τότε ἤρξατο καταθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησε· 75 Καὶ ἐμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος τοῦ Ἰησοῦ εἰρηκότος αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρὶς ἀπαρνήσῃ με· καὶ ἐξελθὼν ἔξω, ἔκλαυσε πικρῶς.

Ω καινῶν καὶ παραδόξων παραγμάτων. ὅτι μὲν καταληφθέντα ἐδεῖ τὸν διδάσκαλον μόνον, οὕτως ἔζεεν, ὡς καὶ τὸν μαθητὴν ἅπαντα σῶσαι, καὶ ἐκκόψαι τὸ ὠμόν· ὅτε δὲ μᾶλλον ἀγωνιῶσαν εἰκὸς ἦν καὶ πυρωθῆναι καὶ ἐκκαυθῆναι λοιδορίαν τοιούτων ἀκούοντα, τότε ἔξαρνος γίνεται. τίνα γὰρ οὐκ ἂν ἔξηνεν εἰς μανίαν τὰ τότε γινόμενα; ἀλλ' ὅμως ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος τοῦ δεσπότου καταγνωσθεὶς, οὐ μόνον οὐκ ἐδείκνυται ἀγνωμόνησεν, ἀλλὰ καὶ ἀρνήσατο, καὶ κρεμασθῆναι παρῆν καὶ βῦται λοιδορίαι καὶ φέρει· καὶ οὐδὲ ἅπαξ μόνον, ἀλλὰ καὶ δεύτερον καὶ τρίτον ἀρνήσατο, καὶ ὀμόσαι προσέθηκε· καὶ οὐδὲ ὅτι δικαίων (ἔξω γὰρ τοῦ ἐξελθεῖν γὰρ αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα πρώτησαν) καὶ οὐδὲ ἤψατο τοῦ χείρους τοῦ σώματος. καὶ τοῦτο ὁ Λουκᾶς φησιν, ὅτι ἐνέβλεψεν εἰς αὐτὸν ὁ Χριστός, δείκνυσιν ὅτι οὐ μόνον ἠρνήσατο, ἀλλ' οὐδὲ ἀνεμνήσθη οἴκοθεν, καὶ ταῦτα τοῦ ἀληθεύοντος φωνήσαντος, ἀλλ' ἐδεήθη πάλιν τῆς τοῦ διδασκάλου ἐπιστροφῆς, καὶ τὸ μὲν βλέμμα λέγειν αὐτῷ αὐτὶ φωνῆς· οὕτω προθύμως ὁ Μάρκος φησὶν, ὅτι ὅτε μὲν ἀπηρνήσατο ἅπαξ, ὅτε προῆτον ἐφώνησεν ὁ ἀλεκτρυών· ὅτε δὲ τρίτον, τότε δεύτερον, ἀκριβέστερον· διηνυσμένος τοῦ μαθητοῦ τὴν ἀθυμίαν, καὶ τὸ σφοδρὸν αὐτοῦ ἐπιτεθηκέναι τῇ δίκῃ, καὶ ταῦτα πρὸ αὐτοῦ τοῦτο διδασκάλου μαθών· καὶ γὰρ φορτικὸς ἦν Πέτρος. ἔδει μάλιστα δὴ ἡμᾶς αὐτὸ ἐκπλαγῆναι, ὅτι μόνον οὐκ ἔκρυψε τὸ ἐλάττωμα τοῦ διδασκάλου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄλλων σαφέστερον ἀπήγγειλεν αὐτῷ τούτῳ τῷ μαθητῇ. πῶς οὖν ἀληθὲς τὸ εἰρημένον, τοῦ μὲν Ματθαίου λέγοντος, ὅτι εἶπεν, ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με· τοῦ δὲ Μάρκου μὴ τὸ τρίτον λέγοντος, ὅτι οὐ δεύτερον ἀλέκτωρ ἐφώνησε; σφόδρα μὲν οὖν καὶ ἀληθὲς καὶ σύμφωνον. ὅταν γὰρ καὶ εἰκὸς ἦν ἀγανακτῆσαι καὶ τρίτον καὶ τέταρτον εἰπεῖν φωνῆσαι ὁ ἀλεκτρυών, δηλονότι ὁ Μάρκος, ὅτι οὐδὲ ἡ φωνὴ αὐτὸν ἐπέσχε καὶ εἰς μνήμην ἦλθε, τοῦτό φησιν· ὥστε ἀμφότερα ἀληθῆ. πρὶν ἢ γὰρ τὸν μίσθιον ἀγανακτῆσαι ἀπαρνήσασθαι τὸν ἀλεκτρυόνα, τρίτον ἀπηρνήσατο· καὶ οὐδὲ ἐκεῖθεν τοῦ Χριστοῦ τῆς ἁμαρτίας ἀναμνησθεὶς κλαῦσαι ἔβαλε μὰ φανερῶς, ἵνα μὴ καταγνωσθῇ δι' ὧν τῶν δακρύων· ἀλλ' ἐξελθὼν ἔξω ἔκλαυσε πικρῶς.

κζ. κζ. 1 Καὶ γενομένης ἡμέρας ἄγεσι τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα εἰς Πιλάτον.

Ἐπειδὴ γὰρ ἠβούλοντο αὐτὸν ἀπελθεῖν, ἀλλὰ ὁ οὐκ ἴσχυον διὰ τὴν ἑορτὴν, ὅτι τὴν ἡμέραν ἄγειν σὺ δέ μοι σκέψαι πῶς συνεπλάκη τὸ πρᾶγμα, ὥστε καὶ ἑορτὴν γενέσθαι. οὕτω γὰρ ἀεὶ θεία διατέτυπται.

3 Τότε ἰδὼν Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, ὅτι κατεκρίθη, μεταμεληθεὶς ἀπέστρεψε τὰ τριάκοντα ἀργύρια. Τοῦτο καὶ ἐκείνου τῶν κατηγορία· τὸ μὴ, οὐχ ὅτι μετεμελήθη, ἀλλ' ὅτι ὀλίγα καὶ βεβαίως, καὶ αὐθαδιαστάτως γέγονεν (ὅτι γὰρ προέδωκεν αὐτὸν ὡμολόγησε) τοῦτο δὲ, ὅτι κύριοι ὄντες τοῦ μεταθέσθαι καὶ μετανόησαν. σκέψαι δὲ πάντα μεταμεληθῆναι. ὅτε ἀπηρτίσθη καὶ τέλος ἔλαβεν ἡ ἁμαρτία. τοιοῦτος γὰρ ὁ διάβολος, οὐκ ἀφίησι τοῦτο μὴ πάντας ἰδεῖν τοῦτο τὸ κακὸν, ἵνα μὴ μετανοήσωσιν οἱ ἀλάστες. ὅταν τὰ γοῦν λέγοντες τοῦ Ἰησοῦ, οὐκ ἐπεκάμφθη· ὅταν δὲ ἀπηρτίσθη τὸ πλημμέλημα, τότε ἐπεισῆλθεν αὐτῷ ἡ μετάνοια· καὶ οὐδὲ τότε χρησίμως. τὸ μὲν γὰρ καταγνῶναι καὶ τὸ ῥῖψαι τὰ ἀργύρια,

ἀργύρια, ἢ τὸ μὴ αἰδεσθῆναι Ⓦ δῆμον τ' Ιουδαίων, πόρνα ἀποδεκτά· τὸ δ' ἀπάγξασθαι, τοῦτο πάλιν ἀσύνετον, ἢ πονηροῦ δαίμονος ἔργον. ὥσπερ ἐξήλατε ἡ αὐτὸν τῆς μετοικίας, ἵνα μηδὲν σύνδεσμον καρπώσηται, ἢ ζωὰ τῷ αἰχμαλώτῳ ἢ καταδήλῳ πᾶσιν αἰωρῆς, πείσας ἑαυτὸν ἀπολέσαι. σὺ δέ μοι σκόπει πόσα χρὴ τὸν ἀληθῆ λάμπουσαν, ἢ δι' ὧν Ⓓ σώματος ἢ ποιῆσαι ἢ πάσχειν. ἢ γὰρ ἢ αὐτὴ ἡ τοῦ προδότου τελευτή, τῶν κατακριθέντων αὐτῇ ἀπορράπτουσι τὰ σώματα, ἢ οὐκ ἀφίασιν αὐτοὺς οὐδὲ σκιὰν ἵνα αἰσχρύνωσι γοῦν ἀπολογίας ἔχειν. Πῶς γὰρ ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν σκῆνοι, ὅταν ὁ προδότης τοιαῦτα καθ' ἑαυτοῦ ψηφιζόμενος φαίνηται; ἴδωμεν δὲ καὶ ῥήματα, ἃ φασιν.

Ἀπήγξατο τὰ τελαίοτατα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσι, ἢ λέγει, 4 Ἡμάρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῷον. Ⓓ ἢ εἶπον· Τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψῃ.

5 Καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια εἰς τὸν ναὸν ἀνεχώρησε, ἢ ἀπελθὼν ἀπήγξατο.

Οὐδὲ γὰρ ἰσχύει τὸ ζωηδὲς μαρτύριον αὐτόν. σκόπει δέ μοι ἢ τοὺς Ιουδαίους καὶ αὐτὰ παίζοντας. ἢ γὰρ ἢ ὕστερα ἀφ' ὧν ἔπαθον ὠφείλοντες διορθοῦσθαι, ὑπερτέρησαν ἴσασιν, ἕως ἂν τὴν ἀμαρτίαν πληρώσωσιν. ἡμῖν γὰρ τότε ἁμαρτία ἤδη πεπλήρωτο (προδοσία γὰρ ἦν) ἡνίκα ἐκείνων ἐδέησε. ὅτε δὲ καὶ ἐκεῖνοι ἀπήρκεσε, ἢ προσπλῶσαι αὐτόν, τότε ἢ αὐτοὶ ἐφάνησαν· νῦν μὲν λέγοντες, μὴ χαίρε, σοὶ ὅτι ὁ βασιλεὺς τῶν Ιουδαίων (καίτοιγε τί δεδοίκατε, τί φοβεῖσθε, νεκροῦ σώματος ὄντι ζωηροῦ προσπλωσομένου;) νῦν δὲ φυλάττουσιν αὐτὸν λέγοντες, μήποτε κλέψωσιν αὐτὸν Ⓓ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἢ εἴπωσι τῷ λαῷ· Ὄλι ἀνέστη· ἢ ἔσαι ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης. ἢ μᾶλλον ἐὰν εἴπωσιν, ἐλέγχεται τὸ πρᾶγμα ἐὰν μὴ ἀληθές. πῶς δὲ φοβοῦσι Ⓓ μὴ δὲ ζῶσαν τολμήσαιέν τις καταφθόντος αὐτοῦ, ὁ δὲ κορυφαῖος ἢ τεὶς αὐτὸν ἠρνήσατο κορασίου μὴ φέρων ἀπειλάς; ἀλλ', ὅπερ ἔφην, ἐταράττοντο λοιπόν. ὅτι γὰρ ἤδεσαν προδομένου τὸ πρᾶγμα, δῆλον ἐξ ὧν ἔλεγον, σὺ ὄψῃ. ἀκούσατε Ⓓ φιλάργυροι, σύνοισθε τί ἔπαθεν σκῆνος· πῶς ἢ τῶν χρημάτων ἐκύπισε, καὶ τὸν ἁμαρτίαν εἰργάσατο· πῶς ἢ τῆς φιλαργυρίας οὐκ ἀπήλασε, ἢ τὸν ψυχὸν ἀπώλεσε τὸν ἑαυτοῦ. ταυτὸν τῆς φιλαργυρίας ἡ τυραννίς. ὅτε τὸ ἀργύριον ἀπώνατο, ὅτε τῆς παρούσης ζωῆς, ὅτε τῆς μελλούσης· ἀλλὰ πόρνα ἀθεσον ἀπέδοτο, ἢ δόξαν λαῶν πονηρὰν καὶ πρὸς αὐτοῖς σκῆνος, ὅπως ἀπήγξατο. ἀλλ', ὅπερ ἔφην, μὴ τὸ πρᾶξαι τότε ὑμᾶς διαβλέπωσιν. ὅρα γοῦν ἢ τούτους πῶς οὐκ ἐθέλουσι αἰσθάνεσθαι σαφῶς τοῦ τολμήματος, ἀλλὰ λέγουσι, σὺ ὄψῃ· ὃ ἢ αὐτὸ μέγιστον ὑμῖν αὐτὸν ἔγκλημα. ὅτο γὰρ ἢ μαρτυρεῖ τῶν μὴ ὄντι τῇ βουλῇ ἢ τῇ προνοίᾳ, τοῦτο δὲ τοῦ παίζοντος μεθυόντων, ἢ οὐκ ἐθελόντων ἀποχέσθαι τῆς ἀθυμικῆς ἐγχειρήσεως, ἀλλὰ πεπλασμένης ἀγνοίας προπαίσμαθ' ἑαυτοὺς ἀμύητος. Εἰ μὲν γὰρ μὴ Ⓦ ὡσπερ ταῦτα ἐλέγετο ἢ μὴ τὸ ἀναιρεθῆναι αὐτόν, μᾶλιστα μὲν οὐδὲ τότε λόγον εἶχε ὃ λεγόμενον, πλὴν ἀλλ' ἦ ὅτως αὐτοὺς κατέχρινε· νῦν δὲ ἐπὶ πρὸ ὑμῶν αὐτὸν ἔχοντες, ἢ κύριοι ὄντες ἀφεῖναι, πῶς ἂν δυνηθεῖεν ταῦτα λέγειν; ἡ γὰρ ἀπόλογία αὕτη, κατηγορία ὑμῶν ἂν ἦν μᾶλιστα. πῶς ἢ τίνι τρόπῳ; ὅτι ὅτι Ⓦ προδότην ὅλον ὃ ἔγκλημα φέροντες (σὺ γάρ, φησιν, ὄψῃ) δυνάμενοι αὐτοὶ τῆς χειροτονίας ἀπαλλαγῆναι ἀφέντες αὐτὸν, Ⓓ ἢ ἢ ἐπηνωίσαντο τῷ τολμήματι, τῇ προδοσίᾳ τ' εὐθὺς προσθέντες. Εἰ γὰρ ἐκώλυσεν εἰπόντας ἐκεῖνο, σὺ ὄψῃ, αὐτὸν ἀποκτεῖναι τὸ τολμήματος; νῦν δὲ ἢ τοὐναντίον ἐργάζονται· προστιθέντες τῷ σφαγῷ, ἢ πόρνα χρυσοῦ, καὶ δι' ὧν ποιοῦσι, ἢ δι' ὧν λέγουσιν, ἀφύκτοις ἐμπλέκοντες ἑαυτοὺς κακοῖς. καὶ γὰρ μὴ ταῦτα ἐπιτρέψαντος τοῦ Πιλάτου, Ⓦ μὴ λησταὶ εἵλοντο [ἀφεθῆναι] μᾶλλον, ἢ Ⓦ Ιησοῦν· ἢ Ⓦ μὴ λησταὶ μυρίοις ἐγκλήμασιν ἄλυτα μᾶλλον ἀθῷοι ἀποφαίνουσι· Ⓦ ἢ Χριστὸν τ' οὐδὲν ἠδικηκότα, ἀλλὰ ἢ τοσαῦτα εὐεργετηκότα ἀπήγξω. Πῶς οὖν ὁ Ιούδας; ὡς εἶδεν αὐτὰ πονηρά, ἢ οὐκ ἀνεχομένους δέξασθαι, ἔρριψε τὰ ἀργύρια, ἢ ἀπελθὼν ἀπήγξατο.

6 Οἱ

6 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια, εἶπον, Οὐκ ἔξεστι βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν, ἐπεὶ τιμὴ αἵματός ἐστι.

7 Καὶ συμβούλιον λαβόντες ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις.

8 Διὸ καὶ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος ἀγρὸς αἵματος ἕως τῆς σήμερον. 5

9 Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος· καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου,

10 Καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ συνέταξέ μοι Κύριος.

Εἶδες πάλιν αὖθις καταχρησμῳδοῦσι αὐτόθεν τὸν συνειδότος; ὅπερ γὰρ ἡδέσαν ὅτι τὸν φόνον ἠγόρασαν, οὐκ ἔβαλον εἰς τὸν κορβονᾶν, ἀλλ' ἠγόρασαν τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις. ἐγένετο δὲ καὶ τοῦτο μαρτυρία κατ' αὐτῶν, καὶ τῆς προδοσίας ἔλεγχος. τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ χωρίου, σάλπιγγος λαμπούσης ἀνεκήρυττε πᾶσι τὴν μιαφονίαν αὐτῶν. καὶ οὐδὲ ἁπλῶς αὐτὸ ποιοῦσιν, ἀλλὰ συμβούλιον λαβόντες, καὶ πάντα χρὸν ὄντες, ἵνα μηδὲν ἀθῷος ἢ τοῦ μιάσματος, ἀλλὰ πάντες ἔνοχοι. ταῦτα δὲ ἄνωθεν προεβούλευσεν ἡ προφητεία. ὁρᾷς οὐχὶ τοὺς ἀποστόλους μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς προφήτας τὰ ἐπονείδιστα μὴ ἀκριβείας διηκριβωμένους, καὶ πάντοθεν τὸ πάθος ἀνακηρύττοντας καὶ προεμφαίνοντας; καὶ οἱ Ἰουδαῖοι τοῦτο μὴ συνιέντες ἔπαθον. Εἰ γὰρ εἰς τὸν κορβονᾶν ἐνέβαλον, οὐκ ἂν ὅπου τὸ πρᾶγμα καταδηλον γέγονε· νυνὶ δὲ χωρίον ὠνησάμενοι, καὶ ταῖς μετέπειτα γενεαῖς δῆλον ἐποίησαν τὸ πρᾶγμα.

ΗΘΙΚΟΝ Ἀκούσατε ὅσοι ἀπὸ φόνων δοκεῖτε βιοποιίας ποιεῖν, καὶ πολλοὺς λαμβάνοντες ψυχὴν ἀνθ' ἑνός. Ἰουδαϊκαὶ αὗται αἱ ἐλεημοσῦναι, μᾶλλον δὲ σατανικαί. Εἰσὶ γάρ, εἰσὶ καὶ πανταχοῦ μυεῖα ἑτέρων ἁρπάζοντες, ἵνα τῶν πάντων ἀπολογισμὸν νομίζωσιν, ἂν δίκην χρυσίνην, εἰ-
Μιχ. β. ιγ. κατὸν καταβάλωσι, δεῖ ὧν καὶ ὁ προφήτης φησὶν· Ἐκκλυπτέ σε δίκαιον ὃ θυσιαστήριόν μου. ὃ βούλεται Χριστὸς πλεονεξίαν τελεσθῆναι, ὃ δίκαιον ταύτην τὴν προφήν. τί τοίνυν ὑβρίζῃς ἀκάθαρτα προσάγων αὐτῷ; βέλτιον λιμῷ τηκόμενον προσιέναι, ἢ τρέφον ἀπὸ τοιούτων. ἐκεῖνο ὠμόν, ὅταν καὶ ὠμὸν καὶ ὑβριστοῦ. βέλτιον μηδὲν δοῦναι, ἢ τὰ ἀλλότρια ἐπενεγκεῖν. Εἰπέ γάρ μοι, εἴ τινας εἶδες δύο, τὸν μὲν γυμνόν, τὸν δὲ ἱμάτιον ἔχοντα· εἶτα τὸν ἔχοντα τὸ ἱμάτιον ἀποδύσας, περιέβαλες τῷ γυμνῷ, ἆρ' οὐκ ἠδίκησας; πάντως που δῆλον. Εἰ δὲ ὅπερ ἔλαβες ἑτέρῳ δοὺς ἄπαν, ἠδίκησας, οὐδὲ ἠλέησας, ὅταν μηδὲ τὸ πολλοστὸν δῷς ὧν ἁρπάζεις, καὶ ἐλεημοσύνῃ τὸ πρᾶγμα καλεῖς, ποίαν οὐχ ὑποσκήψῃ ζημίαν; εἰ γὰρ χωλὸν ἄλογα προσφέροντες θεῷ, ἐσκληθύνετο, σὺ χαλεπώτερα ποιῶν, ποίας τιθεῖς συγγνώμης; Εἰ γὰρ αὐτῷ ἀποδιδοὺς τῷ Κυρίῳ ὁ κλέπτης ἐπ' ἀδίκῳ, καὶ ὕστερος ἀδικεῖ, ὃς τῆς ἁπλασίονι προσθήκῃ μόλις λύσας τὸ ἔγκλημα, καὶ ταῦτα ὅτι τὰ παλαιᾶς· ὁ μὴ κλέψας, ἀλλὰ βιαζόμενος, καὶ μηδὲ αὐτῷ τῷ ἀφαιρεθέντι διδοὺς, ἀλλ' αὐτὸ ἐκείνου ἕτερον, καὶ μηδὲ τετραπλασίονα, ἀλλὰ μηδὲ τὰ ἡμίσεα, καὶ μηδὲ τὸ τῆς παλαιᾶς, ἀλλὰ τὸ τῆς καινῆς πολιτευόμενος, σκόπησον ὅσου ὀφεῖλει τὸν ἑαυτοῦ κεφαλὴν συνάγειν πῦρ. Εἰ δὲ οὐδέπω δίδωσι τῷ δίκαιον, δι' αὐτὸ μὴ δοῦναι τοῦτο αὐτὸν θρέμμασον, ὅτι μείζονα ἑαυτῷ θησαυρίζει τὸν ὀργήν, εἰ μὴ
Λυκ. ιγ. δ. μεταμεληθείη. Τί γὰρ δοκεῖτέ, φησὶν, ὀλίγοι μόνοι οἱ ἁμαρτωλοὶ, ἐφ' οὓς ὁ πύργος κατέπεσε; οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ, ἐὰν μὴ μετανοήσητε, καὶ ὑμεῖς ὡσαύτως ἀπολεῖσθε. μετανοήσωμεν τοίνυν, καὶ δῶμεν ἐλεημοσύνῃ πλεονεξίας καθαρεύειν, καὶ πολλὴν ἔχουσαν τὴν δαψίλειαν. σκόπησατε ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι Λιβύης ἑκατοντάδες ἕτεροι, καὶ μυρίοι τῶν Λιβύων καὶ χέρσαι καὶ φθόνοις, καὶ πολλὰ ἕτερα ἐλεεῖν ἔργῳ, καὶ μυρίων τούτων καὶ ἐστρατεύοντο νυνὶ δὲ ἀγροὶ, καὶ οἰκίαι, καὶ μισθώματα οἰκημάτων, καὶ ὀχήματα, καὶ ὁρεωκόμοι, καὶ ἡμίονοι, καὶ πολλὴ τοιαύτη παράταξις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ δι' ὑμᾶς καὶ τὴν ὑμετέραν ἀπόνοιαν. Ἐγὼ γὰρ ἐρῶ πρὸς ὑμᾶς

οἰ) Ⓦ θησαυρὸν τοῦτον τῆς ἐκκλησίας, ἡ προσοδον αὐτῇ τὴν ὑμετέραν γενέσθαι προθυμίαν· νυνὶ δὲ δύο τὰ ἄτοπα γίνεται), καὶ ὑμᾶς ἀκαρποὺς μένειν, καὶ Ⓐ τοῦ Θεοῦ ἱερᾶς τὰς προσόδους ἀποστερεῖσθαι. μὴ γὰρ οὐκ ἰσῶ δυνατὸν ὅπου τὴν ἀποστολὴν καὶ οἰκίας μένειν καὶ τοὺς ἀγροὺς; τίνος οὖν ἕνεκεν ἐπώλουν καὶ ἐδίδοσαν; ὅτι τοῦτο βέλτιον ἰσῶ. ἀλλὰ νῦν δέος ἔλαβε τοὺς πατέρας ὑμῶν, ὅτω προῖκα τὰ βιωτικὰ μεταδιδῶσιν ὑμῖν, καὶ ἵνα ὁ συλλέγῃ, ἀλλὰ μὴ σκορπίζῃ, ἵνα μὴ λιμῷ ἀφανίσωσιν Ⓐ τὴν χηρῶν ἡ ὀρφανῶν καὶ τὴν πτωχῶν χορηγοί, διὰ τοῦτο ταῦτα κατασκευάσαι ἰσῶ ἀναγκαῖον ἦν. τοίνυν ἠβούλοντο ἐαυτοὺς εἰς τοιαύτην ἀσημοσύνην ἐμβαλεῖν, ἀλλ' ἐπιθύμουν τὴν ὑμετέραν γνώμην αὐτοῖς προσοδον εἶναι), ἡ τοὺς καρποὺς ὀπτίσθαι τυγχάνειν, ἡ αὐλοὺς διχαῖς προσέχειν μόναις· νυνὶ δὲ αὐτοὺς ἰσῶ ἀναγκάσατε τὴν τὰ πολιτικὰ προπίπτοντα ἡ διοικοῦντα προάγειν, τὰς οἰκίας μισεῖν. ὅθεν πόθεν ἄνω ἡ κάτω γένηται. ὅταν γὰρ ἡ ὑμεῖς ἡ ἡμεῖς τοῖς αὐλοῖς ἐνεχόμεθα, τίς ὁ ὄφελος τῆ Θεοῦ; διὰ ταῦτα οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀνοῖξαι τὸ στόμα, ὅτι τοίνυν τὰ βιωτικὰ αἰδεσίμων ἄμεινον ἡ ἐκκλησία διάκειται. οὐκ ἠκούσατε, ὅτι τοίνυν τὰ ἀπροαιρέτως συλλεγόμενα χρήματα διανέμειν κατεδέξαντο οἱ ἀπόστολοι; νυνὶ δὲ ἡ βαπτιζόμενος ἡ οἰκοδομούμενος ἡ καπήλους πλῆθος ἡμῖν Ⓐ βαπτισμοὶ τῇ πόλει αὐτὰ φέρουσιν. ὥστε δέον αὐλοὺς ἁρπάζειν τῶν ψυχῶν μεμισηκέναι ἡ φεύγειν τὴν ὑμετέραν· Ⓐ ὃ, ἐπὶ ὧν ἐπὶ δικαίᾳ ὥστε φοβεῖσθαι ἡ λογίζεσθαι ἡ ταμίαν μεμισωκότα, ἐπὶ τούτων καθ' ἑκάστην ὁπλίζονται τὴν ἡμέραν. ταῦτα δὲ οὐχ ἁπλῶς ἀποδυσωπῶν λέγω, ἀλλ' ὡς γένηται τινὰ διόρθωσιν ἡ μεταβολήν, ὡς ἡμᾶς ἐλεηθῆναι παλεπτὸν δουλεύοντας δουλείαν, ὡς ὑμᾶς γένεσθαι προσόδους ἡ θησαυρὸν τῆς ἐκκλησίας. εἰ δὲ μὴ βούλεσθε, Ⓐ πάντες ἴδοὺ πρὸ τῶν ὑμετέρων ὀφθαλμῶν. ὅσοις μὲν δυνατὸν ἡμῖν ἀρκέσαι, ὑπὲρ ἀφελείᾳ φέροντες· ὧς δὲ ὑπὲρ δυνατὸν, ὑμῖν ἀφήσομεν, ἵνα μὴ τῶν ῥημάτων ἐκείνων ἀκούσητε ἡ τὴν φοβερὰν ἡμέραν τῶν πρὸς τοὺς ἀνελεῆς καὶ ὠμοὺς λεγομένων, ὅτι πεινῶντά με εἴδετε, ἡ οὐκ ἐθρέψατε. ἡ γὰρ μὴ ὑμῶν ἡμᾶς καταγελάσεις ἡ ἀπόνοια, δεσπόται αὐτὴ ποιεῖ, ὅτι ταῖς θύραις ἀφέντες καὶ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἄλλην ἀγωνοθεσίαν, Ⓐ μὲ οἰκοπόλους, Ⓐ ὃ σιτοπόλους, Ⓐ δὲ τοῖς τὰ ἕτερα καπηλεύουσιν ὦνια, Ⓦ πάντα πυκνὰ θύομεν χρόνον. σπουδὴν μάχαι καὶ φιλονεικίαι, καὶ καθημεριναὶ λοιδορίαι *, καὶ ἑκάστῳ τῶν ἱερέων ὀνόματα ἐπίκειται, βιωτικοῖς μᾶλλον οἰκίαις πρέποντα· δέον δὴ τοῦτον ἕτερα ἀνταλλάξασθαι, καὶ σπουδὴν κελεῦσαι, ἀφ' ὧν καὶ Ⓐ ἀπόστολοι σκοπεῖτον, ἀπὸ τῆς τῶν πενήτων διακονίας, ἀπὸ τῆς τῶν ἀδικουμένων προστασίας, ἀπὸ τῆς τῶν ξένων ἐπιμελείας, ἀπὸ τῆς τῶν ἐπηρεαζομένων βοηθείας, ἀπὸ τῆς τῶν ὀρφανῶν προνοίας, ἀπὸ τῆς τῶν χηρῶν συμμαχίας, ἀπὸ τῆς τῶν πλησίον ἐπισκοπῆς, καὶ ταύτας, ἀντὶ τῆς τῶν χοείων καὶ τῶν οἰκημάτων φορτίδος, διακονίας. ταῦτα γὰρ τῆ ἐκκλησίας τὰ χειμήλια· ὅταν Ⓐ πρέποντες αὐτῇ θησαυροὶ, καὶ πολλοὺ ἡ ἡμῖν εὐκολίαν, ἡ ὑμῖν ὠφέλειαν παρέχοντες, μᾶλλον δὲ ὑμῖν εὐκολίαν μὲν τῆς ὠφελείας. ἡ γὰρ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι εἰς ἑκατὸν μυριάδων ἀριθμὸν οἵμην σοῦ τὸ τῶν συναγομένων πλῆθος· ἡ εἰ * ἑνὸς ἄρτου μεταδίδου τῶν πεινώντων ἕνα ἕκαστος, ἅπαντες ἂν ἐν εὐπορίᾳ· εἰ δὲ ἑνὸς μόνον ὠφελοῦ, οὐδεὶς ἂν ἡμῶν πένης, οὐκ ἂν τοσαῦτα ἐπεμείναμεν ἀνείδη ἡ σκώμματα ἀπὸ τῆς τοῦ τὰ κτήματα προνοίας. ἡ γὰρ ὃ, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, ἡ δὸς τοῖς πτωχοῖς, ἡ δεῦρο ἀκολούθει μοι, εἰς τοὺς τῆς ἐκκλησίας προέδρους ἐπὶ τὴν τῆς ἐκκλησίας κτημάτων χορηγὸν αἴρεσιν λέγεσθαι. ἄλλως γὰρ ἀκολουθῆσαι ὡς χρὴ οὐκ ἦν, μὴ πόσης φορτίδος ἀπηλλαγμένης παχυτέρας ἡ ἀπιστοτέρας. νυνὶ δὲ Ⓐ τοῦ Θεοῦ ἱερᾶς τυγχάνουσι εἰς ἀμητὸν προβαλλόμενοι ἡ προφάσει ἡ ἀγαθοσίᾳ προσόδων· εἰς Ⓐ μὲ τὴν σκηνὴν λατρεύοντες πᾶσαν τῶν τοιούτων ἀτέλειαν εἶχον, κἀκεῖνοι σωματικωτέρᾳ λειτουργίᾳ ἐγκεχειρισμένοι· ἡμεῖς δὲ Ⓐ πρὸς αὐτὰ τὰ ἄδυτα τῶν ἁγίων καλούμενοι, εἰς εἰς τὰ ἀ-

λητικὰ ἄγια τῶν ἁγίων εἰσιόντες, ἐμπόρων πάλιν καὶ καπήλων αἰσχρὰς θεωρήσαντες. ἐντεῦθεν καὶ γραφῶν ἀμέλεια πολλή, καὶ βίβλων ῥαθυμία, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὀλιγωρεῖται. οὐδὲ γὰρ δυνατὸν εἰς ἀμφότερα σχίζεσθαι μὴ τῆς προσηκούσης ἀπολλύντας. διὸ δέομαι καὶ ἀντιβολῶ πολλὰς ἡμῖν πάντοθεν ἀναλύσαντας πηγὰς, καὶ τὴν ἄλλην καὶ τὴν λιμνώδη, τὴν ὑμετέραν ψυχὴν προθυμεῖσθαι ἡμῖν. οὕτω γὰρ καὶ ὁ πέμψας δόξαν ἀναφέρουσαν βέλτιον, καὶ ὁ Θεὸς δοξασθήσεται, καὶ ὑμεῖς ὅτι πλέον ἐπιδώσετε φιλανθρωπίας, καὶ τῶν αἰωνίων ἀπολαύσεσθε ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ομιλ. πς. 11 Ο ΔΕ ΙΗΣΟΥΣ ΕΣΤΗ ΕΜΠΡΟΣΘΕΝ ΤΟΥ ἡγεμόνος, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν λέγων· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη, σὺ λέγεις. 12 Καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων [τοῦ λαοῦ] οὐδὲν ἀπεκρίνατο.

ΟΡᾶς πόσην ἐξετάζει, ὁ μάλιστα δῶρα καὶ πάντα χωρὶς ἔγρεφεν; διὰ τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ἐπιμελῶς ἐξετάζει, ἵνα μὴ δόξῃ τοῖς ἐγκλήμασι τὴν κατηγορίαν ἀγεννῆ. ὅπου καὶ ὅταν τοῖς ἀποστόλοις ἐπιόντας, ταῦτα ἀεὶ προσαλλόμενοι, καὶ λέγοντες, ὅτι πλανῶσι βασιλείαν κηρύττοντες βασιλέα τινὰ Ἰησοῦν, ὡς δὴ θεόπτου νοὸς ψιλοῦ διαλεγόμενοι, καὶ τυραννίδος ὑποψίαν αὐτοῖς προστρίβοντες. οὐκ ἄλλοι, οὐδὲ καὶ ὁ διαρρήξας χιτῶνας, καὶ ἐκπλαγείς, σκῆψιν ἐπλάττετο· πάντα δὲ ἐκεῖνοι καὶ ἔγρεφον, ὥστε αὐτὸν εἰς θάνατον ἐμβαλεῖν. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ Πιλάτος ἠρώτησε τότε. τί οὖν ὁ Χριστός; σὺ εἶπας. ὡμολόγησεν εἶναι βασιλεύς, ἀλλὰ βασιλεὺς ἐξαίρετος· ὃ καὶ ἀλλαχοῦ σαφέστερον ἔλεγε, πρὸς Πιλάτον ἀποκρινόμενος, Ὅτι ἡ ἐμὴ βασιλεία οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· ἵνα μηδὲ ἐκεῖνοι, μηδὲ οὗτοι ἀπολογίαν ἔχωσι τοιαῦτα κατηγοροῦντες. καὶ λογισμὸν ἀμυθρήτων ἐνθήσει λέγων· Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν, ὁ ὑπηρέτας ἂν ὁ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο, ἵνα μὴ παραδοθῶ. Διὰ τοι τοῦτο, ὥστε ταύτην ἀποκρουσάσθαι τὴν ὑποψίαν, καὶ φόβον κατέβαλε, καὶ ἑτέρως καταβαλὼν ἐκέλευσε· καὶ ἵνα μὴ θέλησαι αὐτὸν πᾶσαν βασιλέα, ἔφυγε. τί οὖν οὐ πάντα προῄδεσαν εἰς μέσον, φησὶ, ὅτι ἐγκαλούμενος ὑπὸ τυραννίδι; ὅπου μυρίας ἔχοντες ἀπὸ τοῦ πράγματος ἀποδείξεις τῆς δυνάμεως, τῆς φρονήσεως, τῆς ὑπεικείας, ἐκόντες ἐτυφλοῦτο καὶ σκανδαλίζοντο, καὶ διεφθαρμένον ὁ δικαστὴν ἔβλεπον. διὰ δὴ ταῦτα πρὸς οὐδὲν ἀποκρίνεται, ἀλλὰ σιγᾷ· καὶ βεβαίως ἀποκρινόμενος, ὥστε μὴ ἀπὸ τῆς δικανικοῦ σιγῆς αὐθαδείας δόξαν λαβεῖν, ὅτε ὥρισεν ὁ ἀρχιερεὺς, ὅτε ὁ ἡγεμὼν ἤρετο, πρὸς ἅπαντα κατηφείας αὐτῷ οὐδὲν ἔτι φησίν. ὁ γὰρ δι' πίστιν ἥμαρτεν, ὥσπερ καὶ ὁ προφήτης ἄνωθεν τοῦτο αὐτὸ προδηλῶν ἔλεγεν· Ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη. διὰ τοῦτο ὁ ἡγεμὼν ἐθαύμαζε. καὶ γὰρ θαύματος ἄξιον ἦν ἰδεῖν τοσαύτην ὑπεικείαν ὑπεδεικνύμενον, καὶ σιγῶντα μυρία ἐκπεῖν ἔχοντα. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνοι ἐκ τῆς Ἰουδαίας τι ποτὲ περὶ αὐτοῦ κατηγόρουν, ἀλλὰ ἀπὸ βασκανίας καὶ φθόνου μόνου. ὅτε γὰρ ἔδησαν ψευδομάρτυρας, διὰ τί μηδὲν ἐκόντων εἰπεῖν ἐπικαλοῦνται, καὶ τὴν Ἰουδαίαν ἀπαντῶσαν ἰδόντες, ἐκατέπτυσαν, καὶ Πιλάτου ἐκέλευον; καὶ γὰρ πολλὰ καὶ περὶ αὐτοῦ καλὰ ἐποίησε, ὥστε αἰδῶ· ἀλλ' οὐδενὶ τούτων ἐγένοντο βελτίους. τί οὖν ὁ Πιλάτος; οὐκ ἀκούεις πάσα σε καταμαρτυρεῖσι ὅτι; ἠβούλετο μὲν γὰρ αὐτὸν ἀπολογούμενον ἀπαλλαγῆναι· διὸ δὲ ταῦτα ἔλεγεν. ὅθεν οὐδὲν ἀπεκρίνατο, καὶ ἕτερόν τι μηχανᾶται. πεῖσον δή τοῦτο; ἕως ἂν ἀφιέναι αὐτοῖς ἕνα τῶν κατάδικον, καὶ ἐντεῦθεν αὐτὸν ἐξελέσθαι ἐπιχείρησον.

πεχαίρησεν. Εἰ γὰρ μὴ βούλεσθέ, φησιν, ὡς ἀθῶοι ἀφεῖναι, καὶ ὡς καταδίκην χαρίσασθε τῇ ἑορτῇ. Εἶδες ταξιν ἀντιγραμμένην. τὴν μὲν γὰρ αἴτησιν τὴν κατὰ τῶν καταδίκων, τὸ δῆμον ἔθος ἦν ἐπὶ), τὴν δὲ δόσιν, τὸ ἀρχαῖον· νυνὶ δὲ τοὐναντίον γέγονε, καὶ ὁ ἄρχων αἰτεῖ Ⓦ δῆμον, καὶ οὐδὲ ὅτω γένοιτο ἡμέρᾳ, ἀλλ' οὐκ ἀπειλοῦντα μείζονες καὶ φωνοῦσι μείζονες ὑπὸ τὸ πάθους τῆς βασκανίας ἐκβακχευόμενοι. οὐδὲ γὰρ εἶχον ὅ,τι κατηγορήσωσιν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐψεύδοντο σιγῶντος· ἀλλ' ἠλέγχοντο καὶ ὅτε δεῖ τὴν τῶν δικαιωμάτων ἐξουσίαν, καὶ σιγῶν οὕτω αὐδεῖς μυρία λέγειν ἐξ μαινομένους.

19 Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα· μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ τούτῳ. πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν.

10 Ορᾷς ὅτι πάλιν ἐκεῖνοι πάντας αὐτοὺς ἀναπαλέσασθαι; μετὰ γὰρ τῆς ἀπὸ τοῦ πρεσβυτέρου πείρας καὶ ἀποδείξεως, καὶ ὃ ὄναρ ὑμᾶς μᾶλλον ἐδει. καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ αὐτὸς ὁρᾷ; ἢ ὅτι σκεύη ἀξία ἦν μᾶλλον· ἢ ὅτι εἰ αὐτὸς εἶδεν, οὐκ ἂν ἔδοξε βλέπειν ὁμοίως, ἢ νῦν αἱ ἐξουσίαι. διὰ τοῦτο οἰκονομεῖται τὴν γυναῖκα ἰδεῖν, ὥστε καταδῆλον γενέσθαι πᾶσι. καὶ οὐχ ἁπλῶς ὁρᾷ, ἀλλὰ καὶ πάθη πολλά· ἵνα καὶ ἀπὸ τῆς συμπαθείας τῆς πρὸς τὴν γυναῖκα ὀξυτέρους 15 γένηται ὁ ἀνὴρ πρὸς τὸ φανὸν. καὶ ὁ χειμὼν δὲ ὁ μικρὸν διαπέλει. ἔτι γὰρ αὐτὴν τὴν νύκτα εἶδεν. ἀλλ' οὐκ ἦν αὐτῷ ἀσφαλὲς ἀφεῖναι· διὰ τοῦτο εἶπον, ὅτι βασιλέα ἑαυτὸν ἐποίει. ἐγκλῆμα οὖν ἀποδείξεις καὶ ἐλέγχους ζητῆσαι καὶ ὅσα τυραννίδος δοκεῖ τεκμήρια· οἷς, εἰ χρατόπεδα κατέλεγεν· εἰ ὅπλα ἐχαλκεύετο· εἰ ἄλλο τι τοιοῦτον ἐπιχειρεῖ· ὁ δὲ ἁπλῶς ἀθῷον εὑρεται. Διὰ τοῦτο οὐδὲ αὐτὸν ὁ Χριστὸς τὴν ἔγκλησιν λέγων, μείζονα ἁμαρτίαν 10 ἔχει ὁ προδιδοὺς μέσον. ὥστε μαλακίας ἦν ἡ συγχώρησις, καὶ ὃ μισῆσαι ἐκδοῦναι. ὥστε μὲν οὖν ἀνανδρος καὶ μαλακός· Ⓐ δὲ ἐγχειρεῖς ποτὲ καὶ κακοῦργοι. ὅπου γὰρ οὗρέ τινα ὑπόνοιαν, τὴν τῆς ἑορτῆς νόμον τὴν κελεύουσαν ἀφεῖναι καταδίκην, τί πρὸς τοῦτο μηχανῶνται; ἔπεισαν Ⓦ ὄχλον, φησὶν, ἵνα τὸν Βαραβᾶν αἰτήσωσιν. Εἶδες πόσῳ αὐτὸς ποιεῖται πρόνοιαν, ὥστε αὐτὸν ἀπαλλάξαι ἐγκλήματος· καὶ πόσῳ αὖθις σπουδάζω, ὥστε μηδὲ σκιὰν ἐ- 25 αὐτοῖς ἀπολογίας καταλιπεῖν. Τί γὰρ ἔδει; Ⓦ ὁμολογημένου, ἢ τὸν ἀμφισβητούμενον ἀφεῖναι; Εἰ γὰρ ὅτι τοῖς ὁμολογημένοις ἀφίεσθαι ἔδει, πολλῷ μᾶλλον ὅτι τοῖς ἀμφιβόλοις. ὅπου γὰρ δήπου ὁμολογημένων ὑδροφόνων χεῖρων αὐτοῖς ἐδόκει εἶ) σῶσαι. Διὰ γὰρ τοῦτο ἁπλῶς εἶπεν, εἶχον λῆσιν, ἀλλ' ὅτι σημεῖον· τοιοῦτοι, φησὶν, ἐσμὲν οἱ κακίᾳ, μυρίους ἐργασάμενοι φόνους. ἀλλ' ὅμως καίτοι τὸν τῆς οἰκουμένης σωτῆρος προσῆκαν· καὶ ὅτε Ⓦ κακὸν ἠδέσθησαν, ὅτι ἄγιος ἦν· ὅτι οὐδὲν τῆς φιλανθρωπίας νόμιμον· οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων ὤφελεν· ἀλλὰ κεφάλαιον αὐτὸν ὁ φθόνος ἀπετύφλωσε, καὶ μὴ τῆς οἰκείας κακίας καὶ Ⓦ δήμου διαφθείρουσιν, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνου ἀπάτης τὸ ἑκάτερα δώσωσι δίκην. ἐπεὶ οὖν ἐκράγοντο ἠτήσαντο, λέγει· 22 Τί οὖν ποιήσω Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον τὸν Χριστόν; Καὶ αὐτὴ πάλιν ἐπιτέλαι βουλόμενος, ὃν ποιῆσαι κύριος τῆς αἱρέσεως, ἵνα καὶ αἰσχυνθέντες αἰτήσωσι, καὶ 35 τῆς αὐτῶν φιλοτιμίας γένηται ὁ πρῶτος. ὁ μὲν γὰρ λέγει, ὅτι οὐχ ἡμάρτε, φιλονεικότερος ἐποίει· ὁ δὲ ὃ ἐκ φιλανθρωπίας ἀξιοῖ σωθῆναι, ἀναπόρρητον ἔχει τὴν πίστιν καὶ τὴν αἴτησιν. Ⓐ δὲ καὶ ὕστερον ἔλεγον·

Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν. ὁ δὲ ἔφη· 23 Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; Ⓐ δὲ μᾶλλον ἔκραζον, σταυρωθήτω.

40 24 Ὁρᾷς ἰδὼν ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀπίπτατο τὰς χεῖρας, λέγων· ἀθῷός εἰμι.

Τί οὖν προδίδως; τί δὲ οὐκ ἐξήρπασας, καθάπερ Ⓦ Παῦλον ὁ "χιλίαρχος; καὶ γὰρ ἐκρὸς ἦδη χαριζόμενος τοῖς Ιουδαίοις, καὶ σάσις ἐγίνετο δι' αὐτὸν καὶ θόρυβος, ἀλλ' ὅμως ἔσῃ πρὸς πάντα γενναίως. ἀλλ' οὐχ οὕτως ἦτον, ἀλλὰ δυσώδυρως καὶ σφόδρα μαλακῶς, καὶ πάντες ὁμοῦ διεφθείροντο. ὅτε γὰρ οὕτως πρὸς ὃ πλῆθος ἦσῃ, ὅτι ὃ πλῆθος πρὸς σὸν

Ιουδαίας, καὶ πόρρωθεν αὐτῷ ἡ ἀπώλεια ἀπήρτο. καὶ γὰρ θεάτρου ἔκραζον, [τουτέστι, μᾶλλον ἔκραζον,] σταύρωσον. ὁ γὰρ φθόνος μόνον ἤθελεν, ἀλλὰ καὶ ὅπως πονηρᾶς αἰτίας, καὶ τοῦ δικαίου καὶ ἀπολέσαντος ἐπιθυμοῦντες τὰ αὐτὰ βοῶντες. Εἶδες πόσα ἐποίησε Χριστός, ὥστε ἄφθονος ἀναχθῆναι; καθάπερ γὰρ τὴν Ἰούδου ἀνεκρύετο πολλάκις, ὅπου καὶ τούτους ἀνέσειλε δι' ἃ τε πρὸς τοῦ διαβόλου, καὶ πρὸς αὐτὸν τὴν χρείαν τῆς κρίσεως. καὶ γὰρ ὅτε εἶδον τὰ ἀρ- 5
χαῖα καὶ δικαίου ἀποφαίνον καὶ λέγοντα· ἀθῶός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τούτου, ἔδυ κατάνυξιν καὶ δι' ῥημάτων καὶ διὰ τῶν πραγμάτων· καὶ ὅτε τὸν Ἰούδαν ἀπαγχόμενον, καὶ ὅτι αὐτοὶ τὸν Πιλάτον παρεκάλεσαν ἐπιθεῖναι αὐτοῖς λαβεῖν. ὅταν γὰρ ὁ κατήγορος καὶ πρόδοτης ἑαυτὸν καταδικάζῃ, καὶ ὁ ψηφιζόμενος ἀποδύηται τὰ ἐγκλήματα, καὶ οἷος τοιαῦτα κατ' αὐτοῦ τὴν ψῆφον φαίνηται, καὶ ὡς καταδικασθεὶς αὐτὸν ἀξιοῦντα· ποίαν 10
ἔξουσιν ἀπολογίαν; εἰ γὰρ καὶ μὴ ἐβούλοντο ἀθῶον εἶναι, ἀλλ' οὐχὶ καὶ λῃστὴν αὐτοῦ προτιμῆσαι ἔδει, καὶ λῃστὴν τὸν ὠμολογημένον καὶ σφόδρα ἐπίσημον ὄντα. Τί οὖν ἐκεῖνοι; ὅτι τὸν δικαστὴν εἶδον χεῖρας νιπτόμενον καὶ λέγοντα· ἀθῶός εἰμι, ἔκραζον·

25 Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. Τότε δὴ λοιπόν, ὅτε καθ' ἑαυτῶν τὸν ψῆφον ἐξωλέστατον, ὑπερχώρησε πάντα μέτρα. Θέα δὲ ἐνταῦθα τὴν πολλὴν 15
ἀπληξίαν. τοιαύτη γὰρ ἡ ἄλογος ὁρμὴ καὶ ἡ πονηρὰ ἐπιθυμία· οὐκ ἀφίησί τι τῶν δεόντων ἰδεῖν. ἔξω γάρ, φησὶν, ὑμῖν αὐτοῖς ἐποιήσατε· τί καὶ ὑπὲρ τῶν τέκνων τὸν θεὸν ἐλκετε; ἀλλ' ὅμως ὁ φιλάνθρωπος τοσαύτην μανίαν ὑπερησπίζων, καὶ καθ' ἑαυτῶν καὶ κατὰ τῶν παίδων, ὁ μόνοι ὑπὲρ τῶν παίδων, ἀλλ' οὐδὲ ἐπ' αὐτῶν τὴν ψῆφον ἐκύρωσεν· ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν ἐκείνων ἐδέξατο τοὺς μετανοήσαντας, καὶ μείζονα ἀγαθῶν ἐξίωσε. καὶ γὰρ καὶ Παῦλος ἐξ αὐτῶν ἦν, καὶ 20
Περικ. κα. κ. αἱ τῶν πεπιστευκότων μυριάδες ἐν Ἱερουσαλήμ. Θεωρεῖς γάρ, φησὶν ὁ Ἰάκωβος, ἀδελφέ, πόσαι μυριάδες πεπιστευκότων εἰσὶ τῷ Θεῷ Ἰουδαίων.* Εἰ δὲ ὀλίγοι ἐναπέμειναν, ἑαυτοῖς λογιζέσθωσαν τὴν ἀμοιρίαν.

26 Τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν φραγελλώσας παρέδωκεν, ἵνα σταυρωθῇ. Καὶ διὰ τί ἐφραγέλλωσεν; ἵνα ὡς κατάδικοι, ἵνα ὄλεθρα τῇ κρίσει βλάβος, ἵνα ἐκείνοις ὠφέλησαθαι· καίτοιγε σωτηρίαν ἐγκλῶν. καὶ γὰρ καὶ περὶ τούτου εἶπε· λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. καὶ πολλὰ ἰδίᾳ δυνάμενα αὐτὸν κακεῖνος δυσχεραίνουσι, καὶ τὰ σημεῖα, καὶ τὰ θαύματα, καὶ ἡ πολλὴ τῶν ζώντων πόθος ἐνέζικαχία, καὶ ἡ σιγὴ μάλιστα ἡ ἄφατος. ὅπερ γὰρ, καὶ δι' ὧν ἀπελογήσατο καὶ δι' ὧν ἠνέχθη, τὸ δυσθεράπευτον ἔδειξε, πάλιν τὸ ὑψηλὸν καὶ μεγαλοφυὲς δι' αὐτῆς τῆς σιγῆς καὶ διὰ τῶν καταφρονεῖν τῶν λεγομένων ὑπεδείκνυτο, δι' αὐτῶν τοὺς πρὸς τὸ οἰκεῖον ἀνάγων θαῦμα· ἀλλ' οὐδενὶ τούτων εἶξαι ἤθελεν.

ΗΘΙΚΟΝ Ὅταν γὰρ ἄπαξ, καθάπερ ἐκ τοῦ μέθης ἢ μανίας τινὸς ἀτόπου, καταλάβωσιν οἱ λογισμοὶ, δύσκολον ἀνενεγκεῖν μὴ σφόδρα γυναῖκα οὖσαν τὴν καταπεπωκέναι ψυχήν. δεινὸν γὰρ, δεινὸν τοῖς πονηροῖς τούτοις πάθεσι δουλεῦσαι χρόνον. δεῖ γὰρ πάντα ζῆτον διαφεύγεσθαι καὶ ἔξωθεν αὐτὴν τὴν εἴσοδον. ὅταν γὰρ ὑπολάβωσι τῆς ψυχῆς, καὶ κατασχεθήσωσι, καθάπερ πῦρ εἰς ὕλην ἐμπεσὸν, οὕτω λαμπρὰν τὸ φλόγα δυσάντητον. διὸ παρακαλῶ πάντα ποιεῖν ὥστε ἀποτειχίζειν αὐτοῖς τὴν εἴσοδον, μηδὲ τούτῳ ψυχοφθόρῳ λογισμῷ παραμυθούμενος ἑαυτὸν πάσῃ ἐπεισάγειν πονηρίαν, λέγοντας· τί παρὰ τοῦτο, καὶ τί πρὸς ἐκεῖνο; τὰ γὰρ μικρὰ καὶ ἐντεῦθεν ἅλισκεται). ὁ γὰρ διάβολος μικρὸς ὤν, πολλὴν κέκτηται τὴν κακουργίαν καὶ αὐτονομίαν καὶ συγκαταβάσει πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀπώλειαν, καὶ ἀπὸ τῶν μικροτέρων προσβάλλει. σκόπει δὲ· ἠβούλετο τὸν Σαοὺλ εἰς ἐπαοιδιμώδους ληρωδίαν ἐμβαλεῖν. ἀλλὰ τοῦτο εἰ μὲν διὰ τὴν δεξιὰν συνεβούλευσεν, οὐκ ἂν προσίετο ἐκεῖνος. πῶς γὰρ ὁ καὶ ἐλαύνων αὐτὰς; διὰ τοῦτο ῥῆμα καὶ τὴν μικρὰν αὐτὸν εἰσάγει. ὅπερ γὰρ πρὸς ἠκουσε

τὸ

τὸν Σαμουὴλ, ἢ πρεσκύσασε μὴ προσηνοχθῆναι ἀνενεχθῆναι τὸ ὁλοκαύτωσιν, ἐγκαλύπτεται φησιν, ἡ ἀνάγκη τῶν πολεμίων ἐλήρετο μείζων· καὶ δέον ἠρίωσαν, ἀλλ' ὡς ὀκνηρὸν ἐργασάμενος διετέθη. πάλιν ἐκέλευσε τὸν Ἀμαληκίτην ὁ Θεός· ὁ δὲ καὶ τοῦτο πρᾶξον. σὺ δὲ ὅμην εἰς τὰ τοῦ Δαβὶδ ἀξιόν τολμήματα, καὶ ὅπως ῥᾴθυμα καὶ μακρὰν ὀλιγαθρίων ὀκ ἔστι, ἕως εἰς ἀνάγκης ἀπωλείας ὁ βαρὰ θεὸν ἑλκύων ἑαυτόν. ὅπου καὶ ἐπὶ τοῦ Κάϊν· οὐκ εὐθέως προώρμησεν ἀνελεῖν τὸν ἀδελφόν, ἐπεὶ οὐκ ἀνέπεισεν, ἀλλὰ πρότερον προσκυλίζει καὶ φαυλότερα προσενέγκαι, λέγων· οὐδὲν τοῦτο ἐστιν ἁμάρτημα. δεύτερον, φθόνον καὶ βασκανίαν ἀπῆψεν, οὐδὲν οὐδὲ προσὰ τοῦτο λέγων. τρίτον, ἀνελεῖν ἔπεισε καὶ ἀρνήσασθαι τὸ μιαφονίαν, καὶ τοῦτο ἀπέκτεινεν, ἕως τὸ κολοφῶνα ἐπιθεῖναι τῷ κακῷ. διὰ τοῦτο καὶ ἀρχὰς ἀφαιρεῖται. μάλιστα μὲν γὰρ, εἰ καὶ ἐφ' ἑαυτῷ τὰ πρῶτα ἁμαρτήματα εἰργάσατο, οὐδὲ ὅπου κατέφερεν ἐλεεῖν τὸν πρῶτον πλημμελημένον· πολὺ δὲ καὶ μείζονα αἴτιον, ὅταν ἁμάρτῃ τις ἀρχικός. διὰ τοῦτο πανταχοῦ ποιεῖ ὥστε καὶ ἀρχὰς αὐτῶν ἀναιρεῖν. μὴ γὰρ δὴ πρὸς τὴν φύσιν ἴδῃς τοῦ ἁμαρτήματος, ὅτι μικρὸν, ἀλλ' ὅτι μεγάλων ἡ ῥίζα ἀμέλεια. εἰ γὰρ χρή τι καὶ θαυμαστὸν εἰπεῖν· ὅταν τοσαύτης δεῖ κακοδαίμονος καὶ μεγάλα πλημμελήματα, ὡς τὰ μικρὰ καὶ τὰ τολμῆν. σκῆνα μὲν γὰρ αὐτὴν ἡ φύσις τῆς ἁμαρτίας ἀποτρέφεται προσκυλίζει· τὰ δὲ μικρὰ αὐτῷ τούτῳ εἰς ῥᾳθυμίαν ἐμβάλλει, καὶ οὐκ ἀφίσι θυμαίνειν ἀναιρεῖσθαι πρὸς τὴν αὐτῶν ἀναίρεσιν. διὰ καὶ ταχέως γίνεται μεγάλα, καθευδόντων ἡμῶν. τοῦτο καὶ ἐν τοῖς σώμασι συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν. ὅπου καὶ ὅπου τὸ Ἰούδα τὸ μέγα τοῦτο ἐτέθη κακόν. εἰ γὰρ μὴ ἔδοξεν αὐτῷ μακρὰν εἶναι τὸ κλέπτειν τῶν πεντήκοντα τὰ χρήματα, οὐκ ἂν εἰς τοῦτο ἐξωλείας ἦλθε τὸ προδόσθαι. εἰ μὴ μακρὰν ἔδοξεν εἶναι τοῖς Ἰουδαίοις τὸ τοσαύτης κενοδοξίας ἀλίσκεσθαι, οὐκ ἂν ἐξωλίσθησε εἰς τὸ χριστοκτόνοι γενέσθαι. καὶ πολλὰ γὰρ καὶ κακὰ ὀκ τούτου ἴδοι τις ἂν γινόμενα. οὐδὲν γὰρ ταχέως ἢ ἀθρόον ὅτι τῶν κακῶν ὀκπηδᾷ. ἔχει γὰρ, ἔχει τινὰ αἰσχύνην ἐγκειμένην ἡμῖν ἡ ψυχὴ, καὶ πρὸς τὰ κακὰ αἰδῶ, ὃ ἀθρόον οὐκ ἂν τοσοῦτον ἀναισχυντήσειεν, ὡς ὑφ' ἓν ἅπαντα ῥίψαι, ἀλλ' ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ἀπόλλυται, ὅταν ἀμέλῃ. οὕτω καὶ εἰδωλολατρείαν τὸν αὐθρώπων εἰσῆλθεν ὑπὸ μέσων τιμωμένων, καὶ τῶν ζώντων καὶ τῶν ἀποθανόντων. οὕτω καὶ ξόανα προσεκυνήθη· οὕτω καὶ πορνεία ὀκφαίτησε, καὶ τὰ ἄλλα κακά. σκόπει δέ. ἐγέλασέ τις ἀκαίρως· ὀνεκάλεσεν ἕτερος· ἄλλος ὄζέλυσε τὸ φίσον, εἶπεν· οὐδὲν προσὰ τοῦτο. τί γὰρ ὅτι ὁ γελᾶν; τί γὰρ προσὰ τοῦτο γέγονεν αὖ; ἀπὸ τούτου βύτσαπελίζετέθη, σὺν ἀβρολογία, εἶτα αἰσχρολογία, εἶτα αἰσχραὶ πράξεις. πάλιν ἕτερος ἐγκαλύπτεται ὅτι ὦ ὄζκαλλεῖν τὸ πλούσιον καὶ λοιδορῆσαι καὶ κακηγορῆσι, κατέφερεν, εἶπεν· οὐδὲν ὅτι ὁ κακῶς λέγειν. ἀπὸ τούτου μῖσος ἔτικτεν ἄφατον, ἔριδας ἀπείρους, λοιδορίας ἀπείρους· ἀπὸ τῶν λοιδοριῶν πληγὰς· ἀπὸ τῶν πληγῶν φόνου πολλάκις. ἀπὸ μὲν οὖν τῶν μακρὰν οὕτω καὶ μεγάλα εἰσάγει ὁ πονηρὸς δαίμων σκῆνος· ἀπὸ δὲ τῶν μεγάλων ὁ ἀπογινώσκειν, ἀλλὰν τοῦτον μέθοδον οὐκ ἐλάττονα τῶν πρότερον βύρων. ὃ γὰρ οὕτω ὁ ἁμαρτάνειν, ὡς ὁ ἀπογινώσκειν ἀπόλλυσι. ὁ μὲν γὰρ πλημμελήσας, αὖθις φῇ, ταχέως μετανοήσας διορθοῦται ὁ γεγληκὼς· ὁ δὲ ἀπαγορεύσας καὶ μὴ μετανοῶν, διὰ τοῦτο σκῆπτρον τῶν διορθώσεως τοῦτο, οὐκ ὀπτῆς καὶ ἀπὸ τῶν μετανοίας φάρμακα. ἔχει καὶ τρίτον χαλεπώτατον ἐνέδρευ· ὅτι, ὅταν βύλασθείας σχῆμα περιθῇ τῷ ἁμαρτήματι. καὶ πῶς τοσοῦτον ἰσχύει ὁ διάβολος, φησιν, ὥστε μέχρι τούτων ἀπατῆσαι; ἄκουε οὖν καὶ φυλάττου αὐτοῦ τὰ νοήματα. προστάττει ὁ Χριστὸς διὰ Παύλου γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι, καὶ μὴ ἀποστερεῖν ἀλλήλους, εἰ μὴ ἂν συμφώνῳ· ἀλλά τινες ἔρωτι δοῦλοι * ἐγκρατείας ἀποστᾶσαι τῶν ἰδίων ἀνδρῶν, ὡς βύλασθαι ἢ ποιοῦσα, ὥρησαν ὅτι μοιχείαν ἑαυτάς. σκόπησον γοῦν ἡλίκην κακὴν, πόσοι τοσοῦτοι ὑπομένουσας, ὡς τὰ μέγιστα ἠδικημένας εἰκαλεῖσθαι, καὶ τὸ ἐκάτερον τῶν δίκαιον, καὶ εἰς βαρὰ θεὸν ἀπωλείας τὸν ζωοκτόνον ὠθεῖν. ἕτεροι πάλιν νόμῳ πατρίας ἀπεχόμενοι σιτίων, καὶ μακρὰν προπλέον ὅτι ὁ βλύσθε-

αθαι ταῦτα· ὃ καὶ αὐτὸ μεγίστιον φέρει τὴν κόλασιν. Ταῦτα γ' γένεται, ὅταν * ταῖς οἰκείαις * πλ
προσλήψεις τὰς πατὰ ταῖς γραφαῖς δοκούσας κατιτύπωσιν. εἰσόμεσθα δὲ καὶ τοὺς Κορινθίους, πολλότητος εἵ) ὃ πάντων ἀμαφόρως ἀπογλύφας, δὲ τῶν κεκωλυμένων· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἰῶ πολλότητος τοῦτο, ἀλλὰ τῆς ἑκάστης παρανομίας. Διὰ τοῦτο καὶ σφοδρῶς αὐτοῖς ὁ
α.Κορ.ιε.λ. Παῦλος ἐπιτιμᾷ, καὶ τῆς ἑκάστης ἔλεγε κατὰ μόνους δίκης εἵ). ἕτεροι πάλιν βλασφεί-
ιε.θ. ας εἵ) νομίζουσι, ὃ χαμαὶ τοῖς κεφαλαίοις. καὶ τοῦτο γ' τῶν κεκωλυμένων ὄντι, καὶ πολλοῦ ἔχοι τὴν αἰσχύνην. πάλιν ἕτεροι ὃ λυπεῖσθαι ὅτι τοῖς ἁμαρτήμασιν ἀμέτρως ὡς κερδαλέοι διώκουσιν· ἀλλὰ καὶ αὐτὸ μεθοδείας διαβολικῆς ὄντι, καὶ ἐδήλωσεν ὁ Ἰούδας· ἐντεῦθεν γὰρ καὶ ἀπήγξατο. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ὑπὲρ τοῦ πεπορνευκότος ἐδεδοίκει μή τι
Β.Κορ.Β.ε.ζ. πάθῃ τοιοῦτον, καὶ παρήνει Κορινθίοις ταχέως αὐτὸν ἁρπάσαι, Μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. Εἶτα δείκνυσι ὅτι ὄντος τῆς * ἐπέδρας ὄντι τῆς ἐκείνης, φησίν· ἵνα χ.ιν
μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ. ὁ γὰρ αὐτὸς τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν, ὅτι μὴ δόλου πολλοῦ περισσοῦ ἄλλου, φησίν. ἐπεὶ εἰ μὴ πρόφασις καὶ φανερῶς ἐπολέμει, οὐκοῦν εὐκολος αὐτῷ καὶ ῥᾳδία ἂν ἦν ἡ νίκη· μᾶλλον δὲ καὶ νῦν, ἐὰν ὑφῶμεν, οὐκοῦν εὐκολος ἔσται. καὶ γὰρ περὶ ἑκάστων τῶν "ὁδῶν τούτων καταπλήσσει ἡμᾶς ὁ Θεός. καὶ γὰρ πείθων μήτε τῶν μικρῶν τού- 15 χ.μὴ
Ματθ.ε.κε. των καταφρονεῖν, ἄκουσον τί φησὶν λέγων· Ὁ εἰπὼν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, μωρέ, ἔνοχος ἔσται
κβ. εἰς τὴν γέενναν· καὶ ὁ ἰδὼν ἀκαθάρτοις ὀφθαλμοῖς, μοιχὸς ὄντι ἀπηρτισμένος. καὶ τοὺς γλωσ-
Ματθ.ιε.λς. σας ταλαιπωρεῖ, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ἀρχὰς καὶ σπέρματα φαύλης τῶν κακῶν, δὲ περὶ ἀργοῦ
Ἰωὴλ α. ε. ῥήματος φησι διδόναι λόγον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰωὴλ, ὅτι τὰς πράξεις μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐνοίας
Ἰερ.η.δ. τῶν παίδων ἐκκεφάλαιον. ὑπὲρ ἧς τὸ μὴ ἀπολογεῖσθαι φησί· Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται;
Ἰεζ.ιη.κγ. Ψαλ.ζδ.η. ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει; καὶ πάλιν· Οὐ θελήσει θελήσω τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ,
Λευϊ.ιε.ζ. ὡς τὸ ἐπιστρέψαι αὐτὸν καὶ ζῆν· καὶ, Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε· καὶ πάλιν, Χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανοῖς ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι· καὶ πολλὰ ἕτερα τοιαῦτα ῥήματα τε καὶ παραδείγματα ἐν τῇ γραφῇ κεῖται. περὶ δὲ τὸ μέγεθος βλασφεμίας μὴ ἀπόλλυσθαι, ἄ-
Β.Κορ.Β.ζ. κουσον Παύλου λέγοντος· Μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. Ταῦτα οὖν 25
ἐπίδοτις, πάσας ἐπιτιμίζωμεν ταῖς ὁδοῖς ταῖς παρατρεπούσας τὸν ῥαθυμοῦντα τὴν ἀπὸ τῆς γραφῆς ζωὴν. μηδὲ λέγε· Οἴ μοι ὅτι, ἐὰν ἴδω γυναῖκα καλὴν περιέργως; ἀλλὰ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ καρδίαν μοιχεύω ἐρῶσαν, ταχέως καὶ τὴν ἐν χερσὶ τολμήσεις. μὴ εἴπῃς, Οἴ μοι ὅτι τοῦτο, ἐὰν Ⓦ πέντε τοῦτον παραδράμω; ἀλλὰ τοῦτον παραδράμῃς, καὶ Ⓦ ἕτερον· καὶ ἑκατόν, δὲ Ⓦ ἄλλον. μήτι σὺ οὖν πάλιν· Οἴ μοι, ἐὰν ἐπιθυμήσω τῶν τοῦ πλησίον; ἵνα 30
γ.Βασ.κα. μὴ μοι, ἵνα μὴ ἐποίησεν † Ἀχαὰβ ἀπολέσθαι· καίτοι ἡμεῖς κατέβαλεν, ἀλλὰ παρὰ ἄκρας ἔλαβεν. ὃ γὰρ βιαζόμενον δεῖ ὠφελῆσαι, ἀλλὰ πίπτοντα. Εἰ γὰρ ὁ † προσκυνῆσαι ἡμεῖς κατακλιθεὶς, οὕτω κατεδικάζετο, ὅτι πρὸ ἄκρας ἔλαβεν· ὁ μηδὲ τοῦτο ποιῶν, δὲ παρὰ ἄκρας ἁρπάζων, δὲ ταῦτα καὶ ἐν τῇ χαρᾷ πολιτευόμενος, τίνος οὐκ ἔσται κολάσεως ἄξιος; ἵν' οὖν μὴ κολαζώμεθα, βίας ἁπάσης καὶ ἁρπαγῆς καθαροὺς ἑαυτοὺς παστερωμεν, καὶ μὴ τῶν ἁμαρτημάτων καὶ τοῖς δεξιὰς αὐτῶν φυλακτήριοι, μὴ πολλῆς τῆς ἀπονοίας ἐπιμεθώμεθα ἀρετῆς. οὕτω γὰρ καὶ τῶν αἰωνίων ἀπολαύσομεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ † Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ.πζ'. 27 ΤΟΤΕ ΟΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΤΟΥ ΗΓΕΜΟΝΟΣ

παραλαβόντες Ⓦ Ἰησοῦ εἰς τὸ πραιτώριον, συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν ὅλην † σπεῖραν, 28 Καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν, περιέθηκαν" αὐτῷ χλα- χ.ι
μύδα κοκκίνην. 29 Καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθη-
καν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ κάλαμον ἐπὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ· καὶ γονυ-

πετήσαντες

πετήσαντες ἐμπαῖξαι αὐτῷ, καὶ ἐπαίζοι αὐτῷ λέγοντες· χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.

Σπερ ἔκ τινος σιωδήματος ὁ διάβολος εἰς πόλεμον ποτε ἐκάλυσεν. ἔστω γάρ, Ἰουδαῖοι φάσκω καὶ βασκανίᾳ τηκόμενοι ἐπὶ οἴοιωι εἰς αὐτόν· ④ γραπτὸν ποῖον καὶ ἐκ ποίας αἰτίας; οὐκ οἶδα τίνων ὅτι ὁ διάβολος ἢ ὁ τότε βακχεύων εἰς πόλεμον; καὶ γὰρ πέφυκεν ἐποίοιν τινὰ εἰς αὐτὸν ὕβρεις, ὠμοὶ καὶ ἀνήμεροί τινες ὄντες. δέον γὰρ συσκαλῶναι, δέον διαχρῆσαι, ὅπερ καὶ ὁ δῆμος ἔπραξε· τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησαν, τοιοῦτοί ἢ ὕβρεις ἐπέλλοντο, ἴσως καὶ αὐλοὶ χρειζόμενοι τοῖς Ἰουδαίοις, ἢ καὶ οἰκείαν δυσκολίαν ἄπονα παρέχοντες. καὶ αἱ ὕβρεις διάφοροι καὶ ποικίλαι. τὴν γὰρ δεῖνα κεφαλὴν οὐκ εἶναι ποτὲ μὲν σκολιάζειν· ποτὲ ἢ τὰς τριφάς τῶν ἀκανθῶν καθύβρειζον· ποτὲ ἢ τὰς καλάμους ἔτυπτον ἄνδρες μαινοὶ καὶ σκαιοί. τίς ἡμῖν ἔσαι λόγος λοιπὸν ὅτι ὕβρεσι κινηθέντες μὴ ὃ ⑭ Χριστὸν ταῦτα παθεῖν; καὶ γὰρ ἕκαστος ὅρος ὕβρεως ὃ γενόμενος ἦν. οὐδὲ γὰρ μέσος ἦν, ἀλλ' ἅπαν ὃ σῶμα ὅλον διὰ ὅλου ὑβρίζετο· ἡ κεφαλὴ διὰ τὴν τριφάν καὶ τὸν καλάμου καὶ τὸ κολαφίζεσθαι· ὃ πρόσωπον ἐμπτυόμενον· αἱ σιαγόνες ῥαπιζόμεναι· ὃ σῶμα ὅλον διὰ τὴν μάστιγα, διὰ ὃ γυμνοῦσθαι, διὰ τὴς περιβολῆς τῆς χλανίδος καὶ τῆς ἀναπτικῆς πρόσχωσεως· ἡ χεὶρ διὰ τὸ καλάμου, ὃ ἔδωκαν αὐτῇ σκῆπτρον κατ' ἐμοῦ αὐτόν· ὃ σῶμα πάλιν διὰ τῆς τῶν ὄζων περισκομιδῆς. τί τούτων γένοιτ' ἂν χαλεπώτερον; τί ὑβριστικώτερον; πολλὰ γὰρ λέγειν ἐπαισχύνει καὶ γαργαλίζει. καθάπερ γὰρ δεδιδικότες μὴ δόξωσιν ἐλλιμπάνειν τι τῶν* τολμήματος, οὕτω μὲν περιφέρει οἰκείας ἀνείλεν χερσὶ τὸν ἢ ψήφῳ δικαστὴ, ὅπως ἄπονα παρέχῃσι, καὶ αὐτόχειρες γένοι), καὶ καταχρίοισι πρὸς ἑαυτοῖς καὶ καταδικάζοισι, καὶ παρὰ τῷ Πιλάτῳ, λέγοντες· τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ὅτι τὰ τέκνα ἡμῶν καὶ ἀναλλονται, καὶ ἀνυβρίζοισι, διὰ ἑαυτῶν" δισμοιῶντες, ἀπαίροντες, καὶ τῶν ὕβρεων τῶν ἀπὸ τῶν γραπτῶν αἴτιοι καθίσαι) · καὶ περισπλῶσι καὶ λοιδορῶνται καὶ ἐμπίπτοισι καὶ κωμῳδοῦσιν. οὐδὲν γὰρ ἀνέβαν ὁ Πιλάτος εἰσπεσὸν, ἀλλὰ πάντα αὐτοῖς ἐποίουν, καὶ κατηγορεῖ, καὶ δικάζει, καὶ δήμιοι, καὶ πάντα γινόμενοι. καὶ ταῦτα ἀναγινώσκε) πρὸς ἡμᾶς, ὅταν πάντες συνέρχωνται. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν ἕλληνες, ὅτι τὰ μὲν λαμπρὰ καὶ περίφανῆ, οἷς, τὰ σημεῖα καὶ τὰ θαύματα, ὅτι δείκνυται τοῖς δήμοις καὶ τοῖς λαοῖς, τὰ δ' ἐπονείδιστα ταῦτα ἀποκρύπτεται, φοβούμενον ἢ ὃ πλῆθος μὴ χάρις, ἐν πάνδημον ἑορτῇ, ὅταν ἀνδρες παμπληθεῖ καὶ γυναῖκες πρῶσι, καὶ πάντες ἁπλῶς τὴν μεγάλην ὃ πάσχα ἑορτὴν, τότε ταῦτα πάντα ἀναγινώσκεται. ὅταν ἡ οἰκουμένη πᾶσα πρὴ, τότε λαμπρὰ ταῦτα ἀνακηρύττεται τῇ φωνῇ· καὶ τούτων ἀναγινωσκομένων καὶ πᾶσι γνωριζομένων, ὁ Χριστὸς πιστεύεται εἶ) Θεός· καὶ μὴ τῶν ἄλλων καὶ διὰ ταῦτα περισκωπεῖται, ὅτι τοσοῦτον ἐπὶ ἡμῶν καταδεῖσαι καὶ τιμῆσαι ὡς καὶ ταῦτα παθεῖν, παιδεύων ἡμᾶς εἰς πᾶσαν ἀρετήν. ταῦτα τοίνυν διὰ παντὸς ἀναγινώσκωμεν. καὶ γὰρ πολὺ ὃ κέρδος, μεγίστη ὠφέλεια. ὅταν γὰρ ἴδῃς καὶ ἀκούσῃς καὶ περάσμασιν αὐτὸν περισκωπτόμενον καὶ χλευαζόμενον, καὶ μὴ τοσαύτην κωμῳδίαν καὶ κινδυνιζόμενον καὶ τὰ ἕκαστα πάσχοντα, καὶ αὐτὸς λίθος ἦς, κηρὸς ἡμέρου παντὸς" μαλακώτερος, καὶ πᾶσαν σκληρίαν ἀπὸ τῆς ψυχῆς φλεγμονῆς. ἄκουε τοίνυν καὶ τῶν ἑξῆς. ὅτι γὰρ ἐπαίξαν, ἤγαγον αὐτὸν εἰς ὃ σταυρῶσαι, φησὶ, καὶ γυμνώσαντες ἔλαβον αὐτοῦ τὰ ἱμάτια, καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ, πότε ἀπαντήσει· καὶ διεμέριζοντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ὅπερ ὅτι τῶν σφόδρα βύτιλων καὶ ἀπερρίμμενον ἦν καταδίκων, καὶ σόδινα ἐχόντων, καὶ ἐπ' ἐρημίας ἐστηριγμένων ἁπάσης." μερίζονται τὰ ἱμάτια, διὰ ὧν τηλικαῦτα γέγονε θαύματα· ἀλλ' οὐδὲν ἐπῆρε τότε, τοῦ Χριστοῦ κατέχοντος τὴν ἀπόρρητον δύναμιν. ὃ μὲν

κρὸ

κεφ. ὃ προσθήκη καὶ αὐτὴ προφητείας ἐστίν. ὡς γὰρ εἰς ἄπιστον, καὶ ἀπερίμικτον, ἵνα μὴ ἔφθη, καὶ τῶν πάντων βδελυκτότατον, οὕτω τὰ πάντα ἐτόλμων. Εἰς γοῦν τοῦτο λῆρος οὐδὲν τοιοῦτον εἰργάσαντο, ἀλλ' εἰς τὸν Χριστὸν ἄπαντα ταῦτα ἐτόλμων· καὶ μέσον αὐτὸν ἐσταύρωσαν, ἵνα τῇ δόξῃ τῇ ἐκείνων κηλωνήσῃ. χ. πα

34 Καὶ ἔδωκαν αὐτῷ ὄξος πιεῖν, Καὶ τοῦτο συμβεβίωκεν. Ὃ μὴ θέλησιν. Ἐτερος δέ φησιν, ὅτι χολὴν μίγμα ἐστίν, Τετέλεσται· ἡ προφητεία πεπλήρωται ἡ περὶ τούτου. Ioan. 19. λ. Ψαλμ. ξη. κε. Ἔδωκαν γάρ, φησιν, εἰς τὸ βρῶμά μου χολήν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος. οὐδὲ ὄχλος ἦν δείκνυσιν ὅτι ἔπιεν. οὐδὲ γὰρ διέσχε τὸ ἁπλῶς γεύσασθαι τοῦ μὴ πιεῖν, ἀλλ' εἰ μὴ καὶ τὸ αὐτὸ δηλοῖ. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ οἱ ταῦτα ἴσασιν τῆς προφητείας, ἀλλὰ καὶ γυμνώσαντες καὶ σταυρώσαντες, τὸ ὄξος προσενεγκόντες, ἀφ' ὑψηλοῦ προσδαίνοντες· καὶ ὑπὸ σαφῶς βλέποντες ἀνεσκολοπισμένον, ὀνειδίζουσι καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ πάντων χαλεπώτερον ἦν, τὸ καὶ ὑπὸ αἰχμῆς ἀπαλεωνος καὶ πλάνης ταῦτα παθεῖν, καὶ ὡς ἀλαζόνα καὶ εἰκῇ κομπάζοντα, ἄνωθεν ἔλεγε. διὰ ταῦτα αὐτὸν καὶ ἐσταύρωσαν δημοσίᾳ, ἵνα πάντων ὁρώντων ἐκπομπεύσωσι. διὰ τοῦτο καὶ χειροτεραπωτηχῆς, ἵνα καὶ ἐν δημοσίῳ διαχειρίσῃ τούτων τολμωμένων, καὶ τὴν παρουσίας ὑπερτείνῃ). κἂν τοῦτο τίνα οὐκ ἂν ἐπέκαμψαν ὁ ὄχλος ὁ ἐπακολουθῶν αὐτῷ καὶ θρηνῶν; ἀλλ' ὑπὸ καὶ τοῦ θηρὸς τούτους. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐκείνους μὴ ἀποκρίσεως ἀξίους, τούτους ὁ σκέπτ. μὴ γὰρ ὃ προέξαι ἄνωθεν ἤθελον, καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ ἀσυνδάζοισι λυμαίνασθαι, δεδοικότες αὐτοῦ τὴν δύναμιν. διὰ τοῦτο δημοσίᾳ ταῦτα λέγουσι, καὶ λῆρος ζωγραφοῦσαν, καὶ βουλόμενοι δεῖξαι ἀπαλεωνα, ἔλεγον· 5 10 15

40 Ὁ καταλύων τὸν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. 20

Ἐπειδὴ γὰρ εἶπόντες τῷ Πιλάτῳ ἀνελεῖν τὸν αἴτιον (αὐτὸν ὃ ἰῶ ὃ μεγαλόφθαι, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων) οὐδὲν ἴσχυσαν, ἀλλ' ἐνέσχεν, λέγων· ὁ μεγαλόφθαι, μεγαλόφθαι· αὖθις λοιπὸν ἐπειρῶντο, δι' ὧν ἐχλεύαζον, δεῖξαι ὅτι οὐκ ἔστι βασιλεύς. διὸ καὶ ὀκφνα ἔλεγον καὶ ταῦτα·

42 Εἰ βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἐστὶ, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. Καὶ πάλιν, Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν δὲ οὐ δύναται) σῶσαι· Καὶ τὰ τοιαῦτα σημεῖα σκεύθην ὅτι χειροτονῶντες διαβάλλειν. καὶ πάλιν, Εἰ υἱὸς ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, σωσάτω σεαυτόν. ὦ μιαροὶ καὶ παμμίαροι· τί δὲ, οἱ προφῆται οὐκ ἦσαν προφῆται; οὐδὲ οἱ δίκαιοι, δίκαιοι, ὅτι αὐτοὺς οὐκ ἐξέρπασεν τῶν χειρῶν ὁ Θεός; ἀλλὰ μὴν ἦσαν καὶ αὐτοὶ ταῦτα πάσχοντες. Τί οὖν ἴσον τῆς αἰσίας ὑμῶν ἡμῶν τ' αὖ; Εἰ γὰρ ἐκείνων οὐκ ἐλυμαίνατο πρὸς ὑμᾶς τὴν δόξαν ἡ τῶν χειρῶν ἐπαγωγή, ἀλλ' ἦσαν προφῆται καὶ πάσχοντες ἅπερ ἔπασχον· πολλῷ μᾶλλον ὅτι τοῦτο οὐκ ἐγχεῖν ὑμᾶς σκανδαλίζεσθαι, καὶ διὰ ὧν ἐποίησε, καὶ διὰ ὧν εἶπεν ἀεὶ διορθωσαμένου ταῦτα τὴν ὑμῶν τὴν ἀσύνετον. ἀλλ' ὅμως καὶ τούτων λεγομένων καὶ γνωμένων οὐδὲν ἴσχυσαν, οὐδὲ πρὸς αὐτὸν τ' κηρύσσειν. ὁ γοῦν σὺν ἑκατὸν ποινείᾳ καταπαπεῖς, καὶ σὺν φόνοις καὶ τυμβωρυχίαις τὸν ἀπόστολον καταπαλώσας βίον, ὅτε ταῦτα ἐλέγετο, τότε αὐτὸν ὡμολόγησε, καὶ βασιλείας ἐμπεμόνθυσε, καὶ ὁ δῆμος αὐτὸν ὠλοφύρετο. καίτοιγε ἐδόκει τὴν ἀπόστολα μάρτυρα καὶ γνόμενα πρὸς τοῖς οὐκ εἰδόσι τὸ μυστήριον τῶν οἰκονομίαν, ὅτι ἀσθενὴς καὶ οὐδὲν δυνάμενος· ἀλλ' ὅμως ἡ ἀλήθεια καὶ διὰ τῶν ἐναντίων ἴσχυσε. ταῦτα οὖν ἀκούοντες, ὁπλίζωμεν ἑαυτοὺς κατὰ πάντος θυμοῦ, καὶ πάσης ὀργῆς. καὶ φλεγμαίνουσαν ἴδῃς τὴν καρδίαν σου, σφράγισον τὸ στόμα, καὶ σαυρωσον "ὀπτηείς· ἀνάμνησον τι τῶν τότε συμβάντων, καὶ ὥσπερ χειροτονῶν ἐκβαλε πάντα θυμὸν τῶν γεγυμνασμένων" τούτων ἡ μνήμη. ἐνόησον τὰ ῥήματα, τὰ σχήματα· ἐνόησον ὅτι ὀκφνος δεσπότης, σὺ δὲ δοῦλος· ὀκφνος δέ σε, σὺ δὲ σαυτόν· ὀκφνος γὰρ τῶν ὑπερμετηθέντων καὶ σαυρωσάντων, σὺ δὲ γὰρ ἑαυτόν· ὀκφνος γὰρ τῶν ὑβρικότων, σὺ δὲ πολλάκις γὰρ αὐτῶν τῶν ἀδικηθέντων· ὀκφνος τῆς πόλεως ὁρώσης ἁπάσης, μᾶλλον δὲ τοῦ δη-

μου

μὴ πάντος τῶν Ιουδαίων καὶ τῶν ξένων καὶ τῶν ὀπτιχωείων, ἐφ' ὧν τὰ φιλάνθρωπα ἐφθέγξατο ῥήματα, σὺ δ' ὀλίγων πρόκριτον· καὶ ὃ μεῖζον εἰς ὕβριν, ὃ καὶ τὸς μαθητὰς αὐτὸν ἐγκαταλιπεῖν. ⓐ μὴ γὰρ ἔμπροσθεν θεασάμενοι ἀπιπάντησαι· ⓐ δ' ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι ἀνεσκολοπισμένον ἐν μέσῳ λαβόντες, ὕβριζον, ἐλοιδόρουν, ἐχωμώδουν, ἐγέλων, ἐχλεύαζον, Ιουδαῖοι, γράφω ται, καὶ πολλοὶ, ἄνωθεν, ἑκατέρωθεν οἱ λῃσταί. καὶ γὰρ οἱ λῃσταὶ ὕβριζον αὐτόν. ὠνείδιζον ἀμφότεροι. πῶς οὖν ὁ Λουκᾶς φησιν, ὅτι ὁ εἷς ἐπετίμα; πλεῖω ἀμφότερα εἰρηκε. πρότερον γὰρ ἀμφότεροι ὠνείδιζον, ὕστερον δ' ἑκάτερος. ἵνα γὰρ μὴ νομίσῃς ἐκ λόγου ἑνὸς ἀπὸ τοῦ ὕβρεως δείκνυσί σοι, ὅτι οὐκ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς λῃστοῦ τὸ λῃστοῦ, ἀπὸ τοῦ ὕβρεως δείκνυσι σοι, ὅτι οὐκ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς λῃστοῦ τὸ λῃστοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ θεοῦ μετεβλήθη. ταῦτα οὖν ἄπαντα λογιζόμενος φιλοσόφει. τί γὰρ πάσχεις τοιοῦτον, οἷ ἔπαθεν ὁ διασώστης σου; δημοσίᾳ ὑβρίσθης; ἀλλ' ὅ τοιαῦτα. χλευάζῃ; ἀλλ' ὅ πάντα τὸ σῶμα, οὐδὲ οὕτω μαστιζόμενος καὶ γυμνούμενος. εἰ δ' ὑπὸ καὶ σκολαφίσθης, ἀλλ' οὐκ ἔστω. προσέρχεται δέ μοι, καὶ τινα τίνων, καὶ διὰ τί, καὶ πότε, καὶ ἵνα, ἐκ τοῦ δὴ χαλεπώτατον, ὅταν τύραννος νομοθέτης οὐδὲν ἀνακάλει, οὐδὲν ἐμέμφετο τὰ γινόμενα· ἀλλὰ τύραννοι ἐπήκοοι ἅπαντες καὶ συνεχλεύαζον, καὶ συνεσκωπτον, καὶ ὡς ἀλαζόνα ἐκ παντὸς καὶ πλαίοντα καὶ οὐκ ἔχοντα δηλῶσαι ὑπὲρ τῶν ἔργων, ἅπερ εἶπεν, ὅτως αὐτὸν ἐλοιδόρουν. ὁ δὲ σιγᾷ πρὸς πάντα, φαρμακὰ μέγιστα κατασκευάζων ἡμῖν μακροθυμίας.

Αλλ' ἡμεῖς ταῦτα ἀκούοντες, οὐδὲ πρὸς οἰκέτας χαρτερῶμεν, ἀλλὰ τῶν ἀγελαίων ὄνων μείζονα ἀποπηδῶμεν καὶ λακτίζομεν· νῦν μὲν τῶν εἰς ἡμᾶς ὠμοὶ καὶ ἀπηνεῖς ὄντες, νῦν δὲ τῶν εἰς Θεὸν ἁπλοῦν ποιούμενοι λόγον. καὶ πρὸς φίλους δὲ ὁμοίως διακείμεθα. καὶ λυπήσῃ τις, καὶ φέρωμεν· καὶ ὑβρίσῃ, ἀηδίαν ἀγελαιότερον μᾶλλον, ⓐ καθ' ἑκάστην ταῦτα ἀναλογιζόμενοι τὴν ἡμέραν, ὁ μαθητὴς προσέδωκεν· ⓐ λοιποὶ καταλιπόντες ἔφυγον· ⓐ θερμοτέρους ὄντας σεαυτοὺς· ὁ δοῦλος τὸν ἀρχιερέως ἔρραπισεν· ⓐ γραπτὸν σκολαφίζον· ⓐ παιδίσκης ἔσκωπτον καὶ ἐλοιδόρουν· ⓐ λῃσταὶ κατηγόρουν· καὶ πρὸς οὐδένα ἀξίωσε ῥῆμα, ἀλλὰ τῇ σιγῇ ἅπαντας ἔνικα, σὲ παιδεύων διὰ τῶν ἔργων, ὅτι ὅσῳ μὴ ἐγκρατὴς πράως, τοσούτῳ μᾶλλον τῶν κακῶν ποιοῦσι κρατεῖς, καὶ πᾶσιν ἔσῃ φαυλότερος. τίς γὰρ οὐ φαυλότερος τῶν ἀπειρέκακα φερόντων καὶ πρὸς τὰ ἐπηρεάζοντας ὕβρεις; ὥσπερ γὰρ καὶ εἰ δικαίως τις πάσχοι, ὃ κακὸν ἐγκρατὴς πράως, νομίζεται πρὸ τοῖς πολλοῖς ἀδίκως πάσχειν· οὕτω καὶ ἀδίκως πάσχοι, θρασύνεται, ὃ δικαίως πάσχοι, ὑποπίπτει, καὶ καταγέλαστος ἔσται, ὡς ἀκρατὴς ὀργῆς, καὶ τὴν θύραν ἀπολλὺς τὴν ἑαυτοῦ. τί γὰρ τοιοῦτον οὐδὲ ἐλθόντα δεῖ προσεπεῖν, καὶ μυρίων κατάρξαι δούλων. ἀλλὰ σφοδρῶς σε πλήττει ὁ δεινά; καὶ τί τοῦτο; τότε γὰρ τὴν φιλοσοφίαν ἐνδείκνυσθαι· ὡς ὅταν μηδεὶς ὁ προσκόπτων ᾖ, καὶ τὰ θηρία ὁ φόβος ἡμέρα. ὅτε γὰρ ἀεὶ ἀγριοῦται, ἀλλ' ὅταν αὐτὰ τις διεγείρῃ. ἐκ ἡμῖς τοίνυν, ἀν' τότε μόνον ἡσυχάζωμεν, ὅταν μηδεὶς ὁ προσκόπτων ᾖ, τί τὸ πλέον; ἐκεῖνα μὲν γὰρ καὶ δικαίως ἀγθυμακίᾳ πολλάκις, καὶ πολλὴν ἔχει τὴν ἀπολογίαν. καὶ γὰρ κινούμενα καὶ νυττόμενα διεγείρεται. χοῖς δ' τούτων, καὶ λογισμῷ ὄντι ἡτημένα, καὶ ἐκ τῆς φύσεως τὸ θηριῶδες ἔχει. σὺ δ' πόθεν, εἰπέ μοι, θηριούμενος καὶ ἀγελαίων δυνήσῃ συνήθεσι τυχεῖν; ἵ πεποίθας δεινόν; κρατήσῃς; διὰ τοῦτο μὴ ὅταν τοῦτο δεῖ ἐγκρατεῖν, ὥστε μείζονος κερδῆναι. ἀλλὰ δόξῃς ἀπειρηθῆναι; καὶ τί τοῦτο; οὐδὲν γὰρ πλέον ἀπολεῖται ταύτῃ τὰ κατὰ σέ, ἐὰν φιλοσοφῇς. εἰ δ' οὐδὲν πάσχεις δεινόν, πόθεν ὀργίζῃ τῷ μηδὲν σε βλάπτοντι κακόν, ἀλλὰ ἐκ ὠφελοῦντι; ⓐ μὴ γὰρ ὑμνοῦντες οὐ μὴ νήφοντας, ἐκ χαριεστέρους ποιοῦσιν· ⓐ δ' ὑβρίζοντες καὶ καταφρονοῦντες, οὐκ ἐαυτοῖς προσέχοντας χαριεστέρους ἐργάζονται. ⓐ γὰρ δὴ ῥᾳθυμοι ὑμνούμενοι μᾶλλον ἀδικοῦνται, ἢ ὑβριζόμενοι. ἐκ ὅταν μὲν, ἐὰν νήφωμεν, ἄπιστοι γίνονται φιλοσοφίας ἡμῖν· ἐκεῖνοι δ' ⓐ τύφοι ἡμῶν ἐπαίρουσιν, ἀλαζονείας

ΗΘΙΚΟΝ

νείας καὶ κενοδοξίας καὶ βλακείας πληροῦσι, καὶ μαλακωτέρων ἡμῶν ἐργάζονται τὴν ψυχήν. καὶ μάρτυρούσι ⓐ πατέρες ⓐ τοῦ ἑαυτῶν γοῦν ὅσα ὑβρίζοισι, δεδοικότες μή τινα σπουδὴν δέξωνται βλάπτω, ⓒ ⓐ διδάσκαλοι" τούτῳ πρὸς αὐτοὺς χέχρηνται τῷ φαρμάκῳ. ὥστε εἰ χρὴ ἀποτρέφεσθαι, κολακεύοντας μᾶλλον, ἢ ὑβρίζοντας χρή. μείζονα γὰρ φέρει λύμην τῆς ὕβρεως τοῦτο. ὃ δέλεαρ τοῖς μὲν πρόσχοισι, ⓒ δυσκολώτερον τοῦτο καταφεῦν, ἢ ἐκείνου τοῦ πάθους, καὶ ὁ μισθὸς ἢ πολλῷ πλείων σπουδῆς, ⓒ ὃ ζημία πλέον. καὶ γὰρ θαυμαστότερον ἰδεῖν δοῦλον ὑβρίζόμενον ⓒ μὴ χαλεπαίνοντα, ἢ ἄνδρα" πληττόμενον καὶ μὴ καταπίπτοντα. καὶ πῶς δυνατὸν μὴ χαυνωθῆναι, φησίν; ὕβρισέ τις; ὃ σημεῖον ὑπάρξει τοῦ ἐναντίου τῇ ψυχῇ· ἀναμνήσθητι πόσων τῶν τότε ἡμαρτημένων, ⓒ πόσα σέσπυται. μὴ σπούδασον τὰς ὕβρεις μόνον, ἀλλ' εἰ καὶ τί σοι χρηστὸν γέγονε ποτε πρὸς τοῦ ὑβρικότος, καὶ εὐθέως ἡμέρωσε πρᾶος· μᾶλλον ἢ, σπούδασον πρὸς πάντων τὸν Θεοῦ φόβον, καὶ ταχέως ἔσῃ" μετεωρότερος ἐν ὑπτιασμῷ. μὴ τούτων καὶ ἀπὸ τῶν οἰκετῶν τῶν ὧν λάμβανε τὴν ὑπὲρ τούτων νουθεσίαν. καὶ ὅταν ἴδῃς σαυτὸν μὴ ὑβριζόμενον, σκῆνος ἢ σιγῶντα, σπούδασον ὅτι δυνατὸν φιλοσοφεῖν, ⓒ καταγέλασον σαυτοῦ πρὸς χαμερπῆ τῶν ὑβρεων παιδαρίωδη μὴ ὑβρίζειν, καὶ ὅπως ὁδὲ ὑβριζόμενος ἀληθήσεις. σπούδασον ὅπως ἐξέσται ὁ ὑβρίζων ⓒ μένεται, καὶ οὐκ ἀγωνιάσεις ὑβριζόμενος· ὅπερ καὶ ⓐ δαιμονῶντες τύπτουσιν ἡμᾶς, καὶ οὐ μόνον οὐ κινούμεθα, ἀλλ' ἃ ἐλεοῦμεν αὐτούς. τοῦτο καὶ σὺ ποίησον· ἐλέησον τὸν ὑβρίζοντα. δεινῶς γὰρ ἡμεῖς, τῷ θυμῷ κατέχεται· χαλεπῷ δαίμονι, τῇ ὀργῇ. λύσον αὐτὸν ἐνεργούμενον ὑπὸ δαίμονος χαλεποῦ, καὶ σὺ βραχεῖ διαφθειρόμενον. τοιοῦτον γὰρ τοῦτο τὸ νόσημα, ὡς μηδὲ χρόνου δεῖσθαι εἰς ἀπώλειαν τοῦ ἀλύτου. δεῖ καὶ ἡμᾶς ἔλεγχον· Η
Σιρ.α. κγ. γὰρ ροπὴ τοῦ θυμοῦ αὐτὸ, τοῦτο σωτηρίας αὐτῷ· τούτῳ αὐτὸ μάλιστα δεικνὺς ὁ τυραννικὸν, ὅτι ὑπὸ βραχεῖ καιρῷ μεγάλα ἐργάζεται κακὰ, ⓒ ὁ δεῖπνα πολλῆς τῆς διαστεβῆς· ὡς εἰκὸς τὸν ἰσχυὸν καὶ" μονὴ εἶναι, καὶ δυσκατανόητον ἔσεσθαι. ἠβουλόμην δεῖξαι, ὡς μὴ ὁ ὑβρίζων, ὡς ἢ ὁ φιλοσοφῶν, ⓒ γυμνὸν εἰς μέσον ἀγαγεῖν τὸν ἑκατέρου ψυχόν. Εἶδες γὰρ αὖ τὸν μὴ ἐοικότα πελάγει κλυδωνιζόμενον, τὸν ἢ" λιμένι παρακεῖσθαι ἀπηλαγμένον. ὅπου γὰρ παρέπεται ἀπὸ τῶν πονηρῶν τούτων πνεύματα, καὶ αὐτὰ καταλύει ῥᾳδίως. καὶ γὰρ ⓐ ὑβρίζοντες πάντα ποιοῦσι ὥστε δακεῖν. ὅταν οὖν ταύτης ἐκπέσωσι τῆς ἐλπίδος, καὶ αὐλοὶ λοιπὸν καταλύουσι, καὶ διαρθωθέντες ἀναβήσονται. ὁ γὰρ ὄντως ἀνεξίκακος ὀργιζόμενον μὴ σφόδρα καταγινώσκεσθαι ἑαυτῷ. καὶ γὰρ εἰ ἐπιξιένεται δίκη, ἔξεστι χωρεῖς ὀργῆς τοῦτο ποιῆσαι, καὶ βιαιοτέρων καὶ ἰσχυροτέρων, ἢ μετ' ὀργῆς, καὶ μηδὲν παθεῖν ἀνδρός. ἀνὴρ γὰρ ἐλέγομαι, πρὸ ἡμῶν αὐτῶν τὰ ἀγαθὰ ἔχειν, καὶ αὐτάρκεις ἐσόμεθα μὴ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος πρὸς τὸ ἑαυτῶν ἀσφαλεστέρα καὶ ἡμῖν. τί γὰρ ζητεῖς τὸν πρὸ ἑτέρου δόξαν; σὺ σεαυτὸν τίμησον, καὶ ὁδεὶς σε ὑβρίσαι δυνήσεται. αἰ ἢ σὺ σαυτὸν ἀτιμάζεις, κἂν ἅπαντές σε τιμήσωσιν, οὐ τιμηθήσῃ. ὥσπερ γὰρ ἐὰν μὴ ἑαυτὸν ὑβρίσωμεν, οὐδεὶς ἡμᾶς ἕτερος ὑβρίσει· οὕτως, ἐὰν μὴ ἑαυτὸν ὑβρίσωμεν, οὐδεὶς ἡμᾶς ἕτερος καταισχύνει. ἔστω γὰρ τις ἀνὴρ θαυμαστὸς καὶ μέγας, καὶ πάντες αὐτὸν μισοῦσι καὶ λοιδοροῦσι, κλέπτην, τυμβωρύχον, ἀνδροφόνον, λῃστήν· σκῆνος ἢ μήτε προξενεῖσθαι, μήτε ἀγαναχλείτω, μηδὲ ζημιούτω τι τοιοῦτον ἑαυτόν· ποίαν σπουδὴν ὕβρεως ταῦτα; πάντως οὐδεμίαν. εἰ οὖν, ἐὰν πολλοὶ τοιαῦτα περὶ αὐτοῦ δόξαν ἔχωσι, φησίν; οὐδὲ ὅτως ὑβρίσθη, ἀλλ' σκῆνοι ἑαυτοὺς κατήγαγον, ⓐ ὁ τοιοῦτον τοιοῦτον νομίζοντες. Εἰπέ γὰρ μοι, εἴ τις ⓐ ἥλιον σκοτεινὸν εἶναι νομίζοι, ἆρα ὁ ἄστρον διέβαλεν, ἢ ἑαυτόν; ἑαυτὸν δηλονότι, πονηρὰν δόξαν ἢ μεμηνότος ἑαυτῷ παρεχόμενος. οὕτω καὶ ⓐ οὐ πονηροὺς ἀγαθοὺς νομίζοντες, καὶ ὅτοι τοιοῦτον ἑαυτοὺς καταγινώσκουσι. δεῖ γὰρ πλείονα σπουδὴν ποιεῖσθαι, ὥστε ὁ ζημιοῦσθαι ἡμᾶς σκηνὰ θαίρειν, καὶ μηδεμίαν καθ' ἡμῶν αὐτῶν πρόφασιν ἔχειν λαβεῖν, μηδὲ σοφίαν πονηρὰν· εἰ ἢ ἕτεροι βούλονται μαίνεσθαι καὶ ὅτω δέχεσθαι

ὧν

μάσεων ἡμῶν, μὴ σφόδρα φερομένῃ μηδὲ ἀλγεῖν. ὁ μὲν γὰρ ποιμὴν δόξαν λαβὼν ἀγαθὸς ὤν, τοῦτο ἐστὶν ὑπὲρ τῶν προβάτων εἰς θάνατον· τοιοῦτος οἷος ἦν· ὁ δὲ ἐπαπειλήσας εἰκῇ καὶ μάτην, τὴν ἐφάπαξ ἐδίξατο λύμην· ὥσπερ οὖν καὶ ὁ ποιμὴς, ἐὰν ὑπὲρ τοῦ προβάτου ἐπαπειλήσῃ, τοῦτο ἐστὶ δεῖξαι κερδάνας, ἀλλὰ καὶ κρίμα ἕξει μεῖζον, καὶ εἰς πλείονα ἥξει ῥαδιουργίαν. ὁ μὲν γὰρ ὢν τοιοῦτος καὶ ἐπαπειλήσας, καὶ παπαιωθείη καὶ ὑπηροίη τὰ ἁμαρτήματα αὐτοῦ· ἔστιν ὃ λανθάνει, εἰς ἀνδραποδισμὸν ἐκπίπτει. Εἰ γὰρ πολλῶν κατηφορούντων μόλις δέκα εὑρίσκονται ἐπὶ πλημμελοῦντες εἰς τὸ κατανύττεσθαι, ὅταν μὴ μόνον μὴ κατηφορῶσιν, ἀλλὰ καὶ ἐπαφρόδιτοι ὦσιν αὐλοῖς, πότε ἀφελέσθαι δυνήσονται τὴν καρδίαν συζῶντες; οὐκ ἀκούεις ὅτι καὶ Παῦλος τοῦτο ἐγκαλεῖ, ὅτι πεπορνευκότα καὶ μόνον οὐκ ἠφίεσαν ὑπηρεσίαν τὸ οἰκεῖον ἁμάρτημα Κορινθίοις, ἀλλὰ μιμητὰς καὶ προτρεπτὰς αὐτοὺς καὶ ἐπιτείνοντας εἰς κακίαν ἑαυτοῦ; διὰ τοῦτο καλεῖ, τὴν πολλὴν συμφοράν ἀφέντες, καὶ τὰς ὕβρεις καὶ τὰς μανίας, ἐν σωφρονίζωμεν μόνον, τὸ μηδὲν ἑαυτοῖς ζημίαν ποιεῖν, μηδὲ ἑαυτὸν καθυβρίζειν. οὕτω γὰρ καὶ σὺ σωθήσῃ καὶ ὁ τῶν μέλλοντι πολλῆς ἀπολαυσόμενα δόξης· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρχειν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι ἡ δόξα, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. a. Kορ. ι. a. c.

Ομιλ. πθ. 45 ΑΠΟ ΔΕ ΕΚΤΗΣ ΩΡΑΣ ΣΚΟΤΟΣ ΕΓΕΝΕΤΟ ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης. 46 Περὶ δὲ ἐνάτην ὥραν ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων· Ηλὶ, Ηλὶ, λαμὰ σαβαχθανί· τοῦτέστι, Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες; 47 Τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἑστώτων ἀκούσαντες, ἔλεγον· εἰς.

ΤΟΥΤΟ ἐστὶ τὸ σημεῖον, ὅπερ ἐμνηστεύθη αὐτοῦ ὁ πατὴρ ἐπὶ τῆς δώσει, λέγων· Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου· ὥσπερ γὰρ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς. καὶ πάλιν ἑτέρως δηλοῖ τὸ σημεῖον τοῦ σώματος αὐτοῦ ἐκεῖνο· Ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ὅταν σταυρώσητέ με καὶ νομίσητε ἐξεγηγέρθαί με, τότε μάλιστα εἴσεσθέ με τὸν ἰσχυρόν. μὴ γὰρ ὁ σταυρωθεὶς ἡ πόλις ἀπώλεσε, καὶ Ἰουδαϊκὰ ἐπαίσαντο, τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐξέπεσον τῆς ἑαυτῶν, τὸ κήρυγμα ἐῴδησε καὶ τοὺς καὶ ἅπαξ τῆς οἰκουμένης ἐξεπάγη ὁ λόγος· καὶ γῆ καὶ θάλασσα, καὶ ἡ οἰκουμένη καὶ ἡ ἀοίκητος τὸν δυνάμει αὐτοῦ ἅπαντος ἀναπεπτώκασι. Ταῦτά τε οὖν φησι, καὶ τὰ περὶ αὐτοῦ τοῖς σταυροῦ συμβάντα. καὶ γὰρ πολλῷ θαυμαστὸν ὅτι τοῦ σταυροῦ προσπαγέντος ταῦτα γέγονεν, ἡ βασίζοντος ὅτι τῆς γῆς. οὐ ταύτῃ μόνον ὁ παράδοξος ἦν, ἀλλ' ὅτι καὶ τοῦ ὄρους γέγονεν, ὅπερ ἐζήτουν· καὶ ὅτι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ὅπερ οὐδέποτε προέτεινε Σωτὴρ, ἀλλ' ἢ τὸ Αἰγύπτῳ μόνον, ὅτε τὸ πάσχα τελεῖσθαι ἔμελλε. καὶ γὰρ ἐκεῖνα τούτων τύπος ἦν. καὶ σκότος πότε ἦν; τὸ μεσημβρίας, ἵνα πάντες καὶ τὴν γῆν οἰκοῦντες μάθωσιν· ὅτι πάντος τοῦ οἰκουμένου ἡμέρα ἦν, ὅταν ἐκεῖνον ἦν αὐτὸν ὑπερέβαινε, καὶ ὃ μεγίστη τοῦ θαύματος μέρος, ἀλλὰ καὶ τοῦ δικαίως συμβάντος. μὴ γὰρ πάντα τὰ τῆς προφητείας, καὶ τῆς παλαιᾶς οἰκονομίας τοῦτο ἦν, ὅτε ὑμνοῦσαν, ὅτε αἰσθάνοντο γεγονότες, ὅτε χόρευον ἔλεγον τῶν σκευωμάτων, καὶ πάντα ἐφθέγξατο ἅπερ ἤθελησαν, τότε δείκνυσι τὸ σκότος, ἵνα καὶ ὅτε τὸν ὀργὴν ἀφέντες, χαρδιώσουν ἀπὸ τοῦ θαύματος. ὃ γὰρ κατέλυσαν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, τοῦτο θαυμαστέον Ματθ. ις. λθ. μ. Λουκ. κα. κδ. Ιωαν. η. κη.

θαυμαστέον

θαυμαστότερον ἰῶ, ὃ ὅτα ἐν τῷ σαυρῷ ταῦτα ἐνεργεῖν. εἶτε γὰρ αὐτὸν ταῦτα ἐνόμιζον πεποιηκέναι, ἔδει πιστεῦσαι καὶ φοβηθῆναι· εἴτε οὐκ αὐτόν, ἀλλὰ Ⓦ πατέρα, καὶ ἐκ τούτων ἔδει καταμυρίσαι. ὀργιζομένου γὰρ ὅτι τοῖς τολμωμένοις ἰῶ τὸ σκότος ἐκεῖνο. ὅτι γὰρ οὐκ ἰῶ ἔκλειψις, ἀλλ' ὀργὴ τε καὶ ἀγανάκτησις, οὐκ ἐντεῦθεν μόνον δῆλον ἰῶ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ χωρεῖν τοῦτο δῆλον ἰῶ. τοῦς γὰρ ὥρας πλέμπει· ἡ δὲ ἔκλειψις ἐν μιᾷ γίνεται χωρὶς ροπῆς. καὶ ἴσασι καὶ Ⓐ ταύτην τεθαμβοῦσι καὶ γὰρ καὶ ὅτι τ ἡμέρας τῆς ἡμετέρας ζωόν. ⸀ πῶς οὐκ ἐθαύμασάν, φησιν, ἄπομτες, οὐδὲ ἐνόμισαν εἶ) Θεόν; ὅλη δὲ τ ἀνθρωπον ἦμος τότε ἐν πολλῇ ῥᾳθυμίᾳ καὶ κακίᾳ κατεῖχετο· καὶ δὲ θαῦμα τοῦτο ἦν ἰῶ, καὶ γεώμορον βλέπειν παρῆλθε· ⸀ οὐδενὶ τὴν αἰτίαν ὅτι ζητῆσαι ἐμέλησε, καὶ πολλὴ τ ἀσεβείας ἡ παρρησία ἰῶ καὶ ἡ ζωηθεια, καὶ οὐδὲ ἤδεσαν τίς ἡ αἰτία τοῦ ἡμομένου, καὶ ἐνόμιζον ἴσως κατ' ἔκλειψιν ἢ ἑτέραν τινὰ ἀκαλυθίαν φυσικὴν γεγῆσθαι τοῦτο. καὶ τί θαυμάζεις περὶ τ ἔξω τ οὐδὲν εἰδότων οὐδὲ ζητησάντων μαθεῖν δίκ ῥᾳθυμίαν πολλὴν, ὅπουγε Ⓐ ἐν Ιουδαίᾳ ὄντες μὴ τοσαῦτα θαύματα ἔτι ἐπέμβρυον ἐνορεύζοντες; καίτοι σαφῶς αὐτοῖς ἐδείκνυ, ὅλα αὐτὸς τοῦτο ἐποίησε, καὶ ἡμῶν καὶ ἐντεῦθεν ὅτι ἐκ τοῦτο καὶ μὴ τοῦτο φθέγγεται, ἵνα μάθωσιν ὅλα ἐμὴ ζωὴ, καὶ αὐτὸς τοῦτο ἐποίησε, καὶ ἡμῶν καὶ ἀντεῦθεν ὅτι εὐεκέρεοι καὶ λέγ' Ηλὶ, Ηλὶ, λεμασαβαχθανὶ, ἵνα μέχρις ἑκάτης αἰαπτοις ἴδωσιν ὅτι Ⓦ πατέρα λιμᾷ, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτίθεος. δίκ καὶ τοῦς Φητικὸν ἵνα ἀφῆκε φωνὴν, μέχρις ἑκάτης ὥρας μύρτυρον τῇ παλαιᾷ· καὶ ὄχ ἁπλῶς τοῦ φθογγὸν, ἀλλὰ καὶ Εβραϊκὸν φωνὴν, ὥστε αὐτοῖς τεθαμβημένον καὶ καταδηλον. καὶ δίκ πρώτων δείκνυσιν αὐτὸ τὸν τοῦς Ⓦ γεγυμνικότα ὁμόνοιαν. ἀλλ' ὅρα καὶ ἐντεῦθεν τὸν ἀσελγῆ καὶ τὸν ἀκαλουθίαν αὐτῶν καὶ τ ἄνοιαν.

48 Ενόμισαν Ηλίαν εἶ), φησι, τ καλύμμενον, καὶ βλέπουσιν ἐποτίσαν αὐτὸν ὄξος. ἕτερος δὲ τοῦ προσελθὼν λόγχῃ αὐτὸ τὸν πλευρὸν ἤνοιξε. Τί γέγονεν ἀνόητοι τούτων τοῦ δαιμονιώτεροι, τί δὲ θηριωδέστεροι; οἱ μέχρι τοσούτου τὸν ἑαυτῶν μανίαν ἐξέτειναν καὶ εἰς νεκρὸν σῶμα λοιπὸν ὑβρίζοντες. οὐ δέ μοι σκέπτει πῶς τοῦς δαιμονίας αὐτῶν εἰς ἡμετέραν κέχρηται σωτηρίαν. μὴ γὰρ τὸν πληγὸν αἱ πηγαὶ τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἐκεῖθεν ἀνέβλυσαν.

50 Ο δὲ Ιησοῦς κράξας φωνῇ μεγάλῃ, ἀφῆκε τὸ πνεῦμα. Τοῦτο ἐστιν ὃ ἔλεγε· Εξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν· καὶ, Ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ φωνῇ ἐκραύγασεν, ἵνα δειχθῇ ὅτι κατ' ἐξουσίαν τὸ πρᾶγμα γίνεται· ὁ γοῦν Μάρκος φησὶν, ὅτι ἐθαύμασεν ὁ Πιλάτος, εἰ ἤδη τέθνηκε· καὶ ὅτι ὁ κεντυρίων διὰ τοῦτο μάλιστα ὅτι ὑβρίσθη, ὅλα μετ' ἐξουσίας ἀπέθανεν. αὐτὴ ἡ φωνὴ τὸ καταπέτασμα ἔλυσε, καὶ τὰ μνημεῖα ἠνέῳξε, καὶ τὸν οἶκον ἐποίησεν ἔρημον. ἐποίησε δὲ τοῦτο οὐκ ἀνυβρίζων εἰς Ⓦ ναόν· πῶς γὰρ ὁ λέγων· Μὴ ποιεῖτε Ⓦ οἶκον τοῦ πατρός μου οἶκον ἐμπορείου; ἀλλ' ἀναξίως αὐτοὺς ἀποφαίνων καὶ τ ἐκεῖ διατριβῆς, ὥσπερ οὖν καὶ ὅτε τοῖς Βαβυλωνίοις αὐτὸν παρέδωκεν. ὃ δίκ τοῦτο δὲ μόνον ταῦτα ἐγίνετο, ἀλλὰ καὶ τροφητεία τῆς μελλούσης ἐρημώσεως ἦν τὸ συμβαῖνον, ⸀ τῆς ὅτι τὰ μείζω καὶ ὑψηλότερα μεταθέσεως, καὶ τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. μὴ δὲ τούτων, καὶ ὅτι τῶν μὴ ταῦτα ἑαυτὸν ἐδείκνυ, ἐκ τῆς τῶν νεκρῶν ἀναστάσεως, ἐκ τῆς τοῦ φωτὸς ἀμαυρώσεως, ἐκ τῆς τῶν στοιχείων ἀλλοιώσεως. ὅτι μὲν γὰρ Ελισσαῖος, νεκρὸς εἰς ἀναβλέψας νεκρὸν ἀνέστη· νυνὶ δὲ φωνὴ αὐτοῦ ἦλθε, τοῦ σώματος ἄνω κειμένου ὅτι τοῦ σταυροῦ· ἄλλως δὲ, καὶ ἐκεῖνα τούτων τύπος ἦν. ἵνα γὰρ τοῦτο πιστωθῇ, δίκ τοῦτο κἀκεῖνα ἦν. καὶ ὄχ ἁπλῶς ἐτρίησται, ἀλλὰ καὶ πέτραι ῥήγνυνται, καὶ ἡ γῆ σείεται, ἵνα μάθωσιν ὅτι καὶ αὐτοὺς ἠδύνατο καὶ πρῶσαι καὶ ῥῆξαι. ὁ γὰρ τοσούτους Ⓐ καὶ τοῦ ὀκνηρίαν σκοτίσας, πολλῷ μᾶλλον εἰς ἐκείνους ταῦτα ἐποίησεν ἂν, εἴτε ἐβούλετο. ἀλλ' οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλ' εἰς τὰ στοιχεῖα τὸν ὀργὸν ἀφεὶς, ἐκείνους δὲ ὑβριείας σῶσαι ἐβούλετο. ἀλλ' ὃ καθυφῆκεν τῆς μανίας. τοιοῦτον γὰρ ὁ φθόνος, τοιοῦτον ἡ βασκανία, ὄχ ἵσταται ῥᾳδίως.

τότε

τότε μὲν οὖν ἡ τοῦς αὐτὰ τὰ φαινόμενα ἰώμενον· μετὰ δὲ ταῦτα ὅτε σφοδρότερος ἐπιτιμήσεως καὶ γραπτῶν τῶν τοιούτων ἀνέκειτο, καὶ πρὸς αὐτῶν ταῦτα ἤκουσαν τῶν φυλάκων, καὶ ὀργίσαι ἔδοκαν, ὥστε καὶ ἑτέρους ἀφελεῖσθαι, καὶ κλέψαι τῆς ἀναστάσεως ⓦ λόγον. μὴ τοίνυν θαύμαζε, εἰ καὶ τότε ἠγνωμόνουν (ὅπου καὶ θαύματος πρόφασις ἦσαν τοῖς πόρρω ἀναισθητοῦσιν) ἀλλ' ἐκεῖνο σκόπει, ἡλίκα σημεῖα πεποίηκε, τὰ μὲν ἄδηλα ὑφαίνων, τὰ δὲ ὅτι τῆς γῆς, τὰ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ ναῷ, ὁμοῦ μὲν τὴν ἀναισχυντίαν ἐνδεικνύμενος, ὁμοῦ δὲ ὅτι τὰ ἄδεια ἔσται λοιπὸν βατά, καὶ ὁ ὑφαίνων ἀποχωρήσεται, καὶ τοῖς τὰ ἀληθινὰ ἄγια τῶν ἁγίων τὰ πράγματα μεταχήσεται. καὶ ⓖ μὲν ἔλεγεν, εἰ βασιλεύς Ισραὴλ ὅστις, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ· αὐτὸς δὲ δείκνυσιν, ὅτι οὐ τοῦ Ισραὴλ μόνον, ἀλλὰ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης. καίτοι μὲν ἔλεγεν, ὁ καταλύων τὸν ναὸν ὅτου, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶ αὐτὸν· αὐτὸς δὲ δείκνυσιν, ὅτι εἰς τέλος ἐρημωθήσ). πάλιν ὅτε μὲν ἔλεγεν, ἄλλως ἔσωσεν, ἑαυτὸν δὲ δυνάμενος σῶσαι· αὐτὸς δὲ ἐν σταυρῷ μένων, ἐν τοῖς τῶν ἄλλων σώμασι τοῦτο ἐκ παρουσίας ἐδείκνυ πολλῆς. εἰ γὰρ ὁ τεταρταῖος ἐξελθεῖν λάζαρος, μέγα· πολλῷ μᾶλλον ὁ πάντως ἀληθῶς ὢν πάλαι κεκοιμημένος φανῆναι ζῶντας· ὃ τῆς ἐσομένης ἀναστάσεως σημεῖον ἦν.

52 Πολλὰ γὰρ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη, φησί,

53 Καὶ ἐξελθόντες ἐκ τοῦ μνημείου μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς. Ἵνα γὰρ μὴ νομισθῇ φάντασμα εἶναι τὸ γεγενημένον, καὶ πολλοῖς φανῶσιν ἐν τῇ πόλει. Ἐπὶ ὁ κεντυρίων καὶ τὸν Θεὸν τότε ἐδόξασε, λέγων· ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν. Ἐπὶ ⓖ ὄχλοι καὶ ⓖ παραγενόμενοι εἰς τὸ θεωρεῖν, τύπτοντες αὐτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον. τοσαύτην ἔσαυρωμένου ἡ δύναμις, ὡς μὴ χλιανσίας τοσαύτας καὶ κωμῳδίας καὶ σκώμματα, καὶ ⓦ κεντυρίωνα καταπυγόνων καὶ ⓦ δῆμον. τινὲς δέ φασιν, ὅτι καὶ μαρτύριον ὅτι τοῦ κεντυρίωνος τούτου ἀνδρισαμένου μὴ ταῦτα ὑπὸ τῆς πίστεως.

55 Ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ θεωροῦσαι μακρόθεν, αἵτινες ἠκολούθησαν Ἰησοῦ διακονοῦσαι αὐτῷ,

56 Ἐν αἷς ἦν Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ Μαρία ἡ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ μήτηρ, καὶ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου. Ταῦτα ὁρῶσιν αἱ γυναῖκες γινόμενα, αἱ μᾶλλον συμπαθήσεραι, αἱ μᾶλλον θρηνοῦσαι. καὶ σκέψαι πόση αὐτῶν ἡ προθυμία. ἠκολούθουν αὐτῷ διακονούμεναι, καὶ μέχρι τῶν κινδύνων πρῆξις. διὰ τὸ πόθεν ἐθεώρουν· πῶς ἐθόησε· πῶς ἐξέπνευσε· πῶς αἱ πέτραι ἐράγησαν, καὶ ἄλλα ἄπειρα. καὶ αὗται πρῶται ὁρῶσι τὸν Ἰησοῦν, καὶ τὸ μᾶλλον καταχρίειν ἦμος τοῦτον πρῶτον ἀπολαύει τῆς τῶν ἀγαθῶν θεωρίας. τὸ μᾶλλον ὑπεδείκνυτο τὴν ἀνδρείαν. Ἐπὶ ⓖ μὲν μαθηταὶ ἔφυγον, αὗται δὲ πρῆξις. τίνες δὲ ἦσαν αὗται; ἡ μήτηρ αὐτοῦ (τοῦτον γὰρ λέγει τὸν Ἰακώβου) καὶ αἱ λοιπαί. ἄλλος δὲ εὐαγγελιστὴς φησιν, ὅτι καὶ σκότος ἦν πολλοὶ ἐπὶ τοῖς γινομένοις, καὶ τὸ σῆμα ἔτυπτον· ὃ μᾶλλον δείκνυσι τὴν Ἰουδαίων τὸν ὠμότητα, ὅτι ἐφ' οἷς ἐθριάμβευον ἕτεροι, ὑπὲρ τούτοις σκόμπαζον οὗτοι, καὶ οὕτε ἐλέῳ σκάμφθησαν, οὔτε φόβῳ κατεσάλευσε. Ἐπὶ γὰρ ὀργῆς τὰ γινόμενα ἦν μεγάλης σημεῖα· καὶ οὐχ ἁπλῶς σημεῖα, ἀλλὰ θυμοῦ σημεῖα ἄπειρα, ὁ σεισμὸς, αἱ τεμνόμεναι πέτραι, τὸ καταπέτασμα ῥηγνύμενον μέσον, ὁ τῆς γῆς κλόνος· καὶ πολλὴ τῆς ἀναπαύσεως ἦν ἡ ὑπερβολή.

58 Προσελθὼν ὁ Ἰωσὴφ ᾐτήσατο τὸ σῶμα. Οὗτος ἦν Ἰωσὴφ ὁ χρυσόλογος παρὰ τοῖς· νῦν μὲν γάρ τοι μέγα ἐτόλμησε μετὰ ⓦ θάνατον τοῦ Χριστοῦ. οὐδὲ γὰρ ἄσημος ἦν, οὐδὲ τῶν λανθανόντων, ἀλλὰ τῆς βουλῆς ἦν, ἐπὶ σφόδρα ἐπίσημος· ὅθεν μᾶλλον τὸν ἀνδρεῖον αὐτοῦ καταδεῖξαι ἔνι. Ἐπὶ γὰρ θανάτου ἑαυτὸν ἐξέδωκε, τοῖς πόρρω ἀπιστοῦσιν ἀναδεξάμενος τῇ πρὸς ⓦ Ἰησοῦν εὐνοίᾳ, καὶ τολμήσας αἰτῆσαι τὸ σῶμα, καὶ μὴ πρότερον ἀποστάς, ἕως οὗ ἐπέτυχεν. οὐ τὸ λαβεῖν ἦν μόνον, οὐδὲ τὸ θάψαι πολυτελῶς, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν τῷ μνημείῳ τῷ ἑαυτοῦ ᾧ κεκτῆτο, δεῖξαι τὸ φίλτρον τὸ τοῦ ἀνδρείου. καὶ τοῦτο ἦν οὐχ ἁπλῶς φιλοτιμεῖτο,

μεῖτο, ἀλλ' ὥστε μὴ καταφλῦαι τινὰ ἡμέαθαι φιλίαι, ὅτι ἕτερος ἀνθ' ἑτέρου αἱρεῖται.

61 Ἦν δὲ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ ἡ ἄλλη Μαρία καθημέναι ἀπέναντι τοῦ τάφου.

Τίνος οὖν ἕνεκεν αὗται παρεσεδρεύουσι; οὐδὲν οὐδέπω μέγα ὡς ἐγείρων καὶ ὑφηλὸν ἤδεισαν περὶ αὐτοῦ· διὸ καὶ μόναι ἐκόμισαν, καὶ ὦ τάφῳ παρεσκαρτέρησαν· ὥστε, Εἰ λωφήσειεν ἡ μανία τῶν Ἰουδαίων, ἀπελθεῖν καὶ περιχαρεῖς. Εἶδες γυναικῶν ἀνδρείαν; Εἶδες φιλοστοργίαν; Εἶδες μεγαλοψυχίαν, πῶς οὐ τοῖς χρήμασι, πῶς μᾶλλον θανάτου;

ΗΘΙΚΟΝ Μιμησώμεθα τὰς γυναῖκας ταύτας ἄνδρες, μὴ ἐγκαταλείψωμεν οὐ τοῖς πειρασμοῖς τοῦ Ἰησοῦ. ἐκεῖναι μὲν γὰρ εἰς τελευτὴν πάντα τοσαῦτα ἀνάλωσε, καὶ τὰς ψυχὰς ἐξέδαλεν ἡμεῖς δὲ (πάλιν γὰρ τὰ αὐτὰ ἐρῶ) οὐδὲ πεινῶντα περιόμεθα, οὐδὲ γυμνοὶ περιδαλλόμεθα, ἀλλ' ὁρᾶντες αὐτὸν παρεσαυτοῦντα παρέχομεν. καίτοιγε εἰ αὐτοῦ σκῆνος εἴδετε, τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ ἕκαστος ἐκένωσεν. ἀλλὰ καὶ νῦν ὁ αὐτός ἐστιν. αὐτὸς γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐγώ εἰμι. Τίνος οὖν ἕνεκεν ὑπόπτα χενοῖς; καὶ γὰρ καὶ νῦν ἀκούεις λέγοντος, ὅτι ἐμοὶ ποιεῖς· καὶ οὐδὲν τὰ μέσον αὐτὸ τε τότε, οὔτε ἐκείνῳ ὅλως. ὑδὲν ἔλαττον ἔχεις τότων τὴν γυναῖκαν, τὴν ζῶντα περιφυσῶν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλέον. ἀλλὰ μὴ θορυδεῖσθε. ὑ γὰρ ὄχλος ἴσον αὐτοῖς κωφεῖος φαινόμενον θρέψας (ὃς καὶ λιθίνῳ ἱκμὸν καὶ ξυλίνῳ ἐπισπάσασθαι) καὶ ὅλῳ ἀπόφασιν αὐτὸ μόνῳ πέπτα, ἢ ἀνάπηρον, ἢ συγκεκυφότα θεραπεῦσαι. σκῆ μὲν γὰρ ἡ ὄψις καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ φαινομένου τοὺς σε μείζεται· σὺ δὲ ὁλόκληρον σὸν τῆς φιλοθεΐας τὸ βεδαιότον ὄντι καὶ μεῖζονος τῆς περὶ αὐτὸν αἰδοῦς τὸ δεῖγμα, ὅταν ὅλῳ τῷ ἀπόφασιν αὐτὸ μόνῳ τὸ ὁμόδουλον θεραπεύων ἀναπαύῃς σὺ πᾶσιν. ἀναπαυε τοίνυν πᾶς θλίων τὸν λαμδάνοντι καὶ λέγοντι, ὅτι ἐμοὶ δίδως. Εἰ γὰρ μὴ αὐτῷ ἐδίδους, οὐκ ἂν σε βασιλείας ἠξίωσεν. Εἰ μὴ αὐτὸν ἀπεστρέφου, οὐκ ἂν σε εἰς χέεπδν ἐπιμψεν, εἰ τὸν τυχόντα πρίδοις· ἀλλ' ὅπερ αὐτός ἐστιν ὁ καταφρονούμενος, διὰ τοῦτο μέγα ἐστὶ κλῆμα. οὕτω καὶ Παῦλος αὐτὸν ἐδίωκε· διὰ καὶ ἔλεγε, τί με διώκεις; ὅπου τοίνυν διωκειώμεθα ὡς αὐτὸν τὸν Χριστὸν πρέχοντες, ὅταν πρέχωμεν. Εἰ γὰρ τὰ ῥήματα αὐτοῦ τῆς ὄψεως ἡμῶν πιστότερα. ἐπειδὴ οὖν ἴδῃς πέπτα, ἀναμνήσθητι τῶν ῥημάτων δι' ὧν ἐδήλου, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ προφόμενος. Εἰ γὰρ καὶ τὸ φαινόμενον οὐκ ἔστι Χριστός, ἀλλ' ὁ τούτῳ τῷ ῥήματι αὐτὸς λαμδάνει καὶ παρεσαυτοῦ. αἰσχύνθητι οὖν, ὅταν παρεσαυτοῦ τι μὴ διδῶς. τοῦτο γὰρ αἰσχύνη, τοῦτο ὕμνοια καὶ κόλασις. τὸ μὲν γὰρ παρεσαυτοῦν αὐτόν, τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος (διὰ καὶ ἐγκαλλωπίζεται ἡμᾶς αὐτῷ χρῆ) τὸ δὲ μὴ διδῶναι, τῆς σῆς ὠμότητος. Εἰ δὲ πιστεύεις νῦν, ὅτι πέπτα πιστὸν παρατέχον αὐτὸν παρατέχεις, πῶς δύσεις τότε, ὅταν εἰς μέσον σε παραγαγὼν, λέγῃ· ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποίησατε τούτοις, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. ἀλλὰ μὴ γένοιτο ὑμᾶς ὕπως μαθεῖν, ἀλλὰ πιστεύσαντας νῦν τὸν καιρὸν ποιήσαντας, τῆς μακαριωτάτης ἐκείνης ἀκούσας φωνῆς τῆς εἰς τὴν βασιλείαν ὑμᾶς εἰσαγούσης. ἀλλ' ἴσως ἐρῇς· καὶ ἐκεῖ νῦν ἡμέραν παρὰ ἐλεημοσύνης δίκαλέγῃ τὸν φιλοθεΐας ἡμῖν. οὐδὲ γὰρ παύσομαι τοῦτο λέγων. Εἰ μὲν γὰρ κατώρθωται ὑμῖν τοῦτο, μάλιστα μὲν οὐδὲ τότε ἀπολιπεῖν ἐγείρων, ὥστε μὴ ποιῆσαι ῥᾳθυμοτέρους· πλὴν ἀλλ' Εἰ μὲν κατώρθωται, καὶ μαρτὺν ἐπέδωκα ἂν· Εἰ δὲ οὐδὲ εἰς τὸ μέσον ἐφθάσατε, μὴ πρὸς ἐμέ, ἀλλὰ πρὸς ἑαυτοὺς ταῦτα λέγετε. καὶ γὰρ ταῦτον ποιεῖς ἐγκαλῶν, ὥσπερ ἂν Εἰ παιδίον τὸ ἄλφα στοιχεῖον ἀκούον πολλάκις καὶ μὴ μαθάνον ἐγκαλεῖν τῷ διδασκάλῳ, ὅτι ζωηρῶς ὑπὲρ τούτου δὲ διλωνεκῶς αὐτῷ ὑπομιμνήσκει. Τίς γὰρ ἀπὸ τῶν λόγων τούτων γένοιτο εὐκολώτερος πρὸς ἐλεημοσύνην; Τίς τὰ χρήματα ἔρριψε; πῆς τὸ ἥμισυ τῆς οὐσίας; Τίς ὃ τεῖτον διένειμε; οὐδείς. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, μὴ μαθάνοντων ὑμῶν, ἡμᾶς καθέναι διδάσκειν; ζωηρότερον μὲν οὖν ἔδει ποιῆσαι· Εἰ δὲ ἡμᾶς ἐβουλήμεθα διδάσκειν, ὑμᾶς κατέχειν δὲ λέγω, οὐ οὐδέπω ταῦτα μεμαθήκατε· δὲ, πῶς ἀπέστητε καταμιμνήσκοντες; Εἰ ἴσι ζωηρὸν τὸν ὀφθαλμὸν παθεῖν, ἐγὼ

γαὶ ὃ ἰαθὲς ἐτύγχανον ὤν, εἶτα " πρὸς πλάσας ἠ ἀφῆρείσας ἠ τίνι ἄλλῳ τρόπῳ παγαγὼν ὑπεμβάλωμεν μηδὲν ὑγιὲς μέγα, ἀλλὰ ἠ ἀπάτης ἴσως, οὐκ ἂν ἐλέγξαι ὅτι ἀπὸ τοῦ ἐργαστηρίου ὑγιὲς κατεβόησεν αὖ, ῥᾳδίως ἂν ἐπιδείξαμεν πολλοὺς ἐγκαλοῦντας, ὅτι τῆς νόσου μᾶλλον αὐτὸς αἰτιώτερος ; Εἰ δὲ πρὸς ταῦτα ἐγκαλούμενος εἶπον, ὅτι διέφθειρα, ἅπερ ἠκούσατο ; ὑδαμῶς · ἀλλ' ἀληθῶς ἂν εἶπε, ἠ τί ὄφελος, ὅτι ἔτι ἀληθῶ ; τοῦτο γάρ ἐστιν ἠ ὅτι τὴν ψυχὴν λωβίζου. τί γάρ, εἰ χρὴ νοσοῦσαν, ναρκῶσαν, ἠ τυφλαμβλύπα πολλάκις " καταγινώσκεις, οὐκ ἔχουσα μαθεῖν, ἅπερ οὐκ ἂν ὃ αὐτὸ ἤκουσα ; ἠ νῦν χρὴ τυφλαμβλύπα ἠ ξηραινθεῖσαν παρεικλύζομεν · ἠ διὰ τοῦτο ἕως ἂν αὐτὴν ἴδωμεν ἐκτεινομένην τέλεον, οὐκ ἀποστησόμεθα [παρεισδύοντες.] Εἶδε ἠ ὑμᾶς μηδὲν ἕτερον διελέγεσθε ἢ ὅτι οἰκίας, ἢ ὅτι ἀγροῦς, ἠ ὅτι τραπέζης, ἠ ὡς νυκτὶ ἠ " κατ' ὄναρ. Εἰ γὰρ ταῦτα μὴ ἡμέραν ἐμεμνώμεθα ἀεί, ἠ " κατ' ὄναρ ἂν ὡς τούτοις ἤμεν. Τί λέγεις ; παρελεημοσύνης ἀεὶ διαλέγεσθαι ; οὐδὲ ἐγὼ θέλω καὶ αὐτὸς μὴ πολλάκις εἰ μοι χρεία ταύτης πρὸς ὑμᾶς τῆς συμβουλῆς, ἀλλὰ διαλέγεσθαι περὶ μάχης τῆς πρὸς Ιουδαίους, τῆς πρὸς Ἕλληνας ἠ αἱρετικούς · ἀγαθὲ μηδέπω " ὑγιαίνοντας πῶς ἂν ὗς καθοπλίσειε ; πῶς ἂν εἰς παράταξιν ἐξαγάγοι εἴ τραύματα ἔχοντας ὡτειλάς ; ὡς εἴγε ὑγιαίνοντας εἶδον καθαρῶς, ὅτι τὴν παράταξιν ὑμᾶς ἐζήλωσαν ἐκείνων, ἠ εἴδεται ἂν τῆς τοῦ Χριστοῦ χάριτι μυρίους βεβηκότας νεκροὺς, ἠ φερομένους αὐτῶν ἐπαλλήλους τὰς κεφαλάς. ἐγὼ γοῦν ἑτέρωσι βιβλίοις πολλοὶ περὶ τούτων ἡμῖν εἰρήκασι λόγοι · ἀλλ' οὐδὲ οὕτω δυνάμεθα καθαρῶς ὅτι τῇ νίκῃ πεμπηγυίζειν διὰ τὴν τῶν πολλῶν ὀλιγωρίαν. ὅταν γὰρ αὐλοὶ μυριάκις νικήσωμεν τοῖς δόγμασιν, ὀνειδίζουσιν ἡμῖν Ⓦ βίον Ⓐ τῶν πολλῶν τῶν πρὸ ἡμῶν συλλεγομένων, τὰ τραύματα, τὰ νοσήματα τὰ κατὰ ψυχήν. πῶς οὖν ὑμᾶς παρρησιασώμεθα ὅτι τῆς παρατάξεως δείξωμεν, ὅταν ἠ ἡμῖν ἐπηρεάζηται εὐθέως βεβηκόσι παρὰ τῶν πολεμίων ἠ κωμῳδουμένοις ; τὸ μὲν γὰρ ἡ χεὶρ ἀλτεῖ ἠ ἔστι ζωγραλμένη πρὸς διάδοσιν. πῶς οὖν ὁ τοιοῦτος ἀσπίδα καταφέρειν ἠ πρὸς βάλεσθαι δυνήσεται, ἠ μὴ τρωθῆναι τοῖς τῆς ὠμότητος σκώμμασιν ; ἕτερος σκάζοντι Ⓓ πόδες, ὅσοι εἰς θέατρα διαβαίνουσι, ἠ τὰ τῶν περιθρυλουμένων γυναικῶν καταγώγια. πῶς οὖν ὅταν τῇ μάχῃ διωκόμενα ζώνας, ἠ μὴ βλητικὰς τοῖς τῆς ἀστοχίας ἐγκλήμασιν ; ἄλλος γὰρ ὀφθαλμοὺς ἀλγεῖ ἠ πεπήρωται, οὐκ ὀρθὰ βλέπων, ἀλλὰ ἀστοχίας γέμων, καὶ γυναικῶν σωφρονίζειν πρόσεστιν, καὶ γάμους διορύττων. πῶς οὖν ἔσται πρὸς τὸν πολεμίους ἀντιβολέναι δυνήσονται, ἠ " κινῆσαι δόρυ, καὶ βέλος ἀφεῖναι πρόθυμον κεντοῦντος σκώμματος ; ἔστι * ἰδεῖν καὶ γαστέρα ἀλγοῦσαν πολλὰς τῶν " ὑδερικώντων οὐκ ἔλαττον, ὅταν ὑπὸ γαστριμαργίας καὶ μέθης κατέχωνται). πῶς οὖν τούτους μεθύοντας εἰς πόλεμον ἐξαγαγεῖν δυνήσομαι ; ἑτέρου δὲ σῶμα ὀδὴ σεσηπός. τοιοῦτοι γὰρ Ⓓ ἀκρόχολοι ἠ λοίδοροι καὶ βλάσφημοι. πῶς οὖν ἔσται ἀλαλάξει ποτὲ ὁ μάχη, καὶ μέγα ἢ καὶ γυναῖον ἐργάσεται, μέθῃ καὶ αὐτὸς ἑτέρων μεθύων, καὶ πολὺ πρέχων τοῖς πολεμίοις Ⓦ γέλωτα ; ἀφ' οὗτος καθ' ἑκάστην ἡμέραν πρόειμι τρυπὸ δ' ὁρατὸ πέδον ; ἢ τραύματα θεασόμενος ταῦτα, ἢ ἕλκη διορυττόμενος. Εἰ δὲ δυνηθήτε ποτε, καὶ ὀπισθίδειοι γένησθε καὶ ἑτέρους βάλλειν, καὶ ταῦτα ὑμᾶς διδάξω τὰ τακτικὰ, καὶ παιδεύσω ταῦτα μεταχειρίζεσθαι τὰ ὅπλα · μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὰ τὰ ἔργα ὑμῖν ὅπλα ἔσται, καὶ πόντες εὐθέως ἀνασκιρτήσουσιν, οὐκ ἐλεήμονες, οὐκ ὀπτειχεῖς, οὐκ ἥμεροι καὶ ἀνεξίκακοι γένησθε, ἂν τινὶ ἄλλῳ ἀρετῇ ἅπασαι ὑπερβάλητε. Εἰ δέ τινες ἀντιλέγοιεν, τότε καὶ τὰ πρὸ ἑαυτῶν προθησόμεθα, ὑμᾶς εἰς μέσον φέροντες · ὡς νῦν γε ἠ σκηπτόμεθα, τόγε ὑμέτερον μέρος, ἐπὶ τοῦ δρόμου τούτου. σκόπει δὲ · λέγομεν ὅτι μεγάλως εἰργάσατο ὁ Χριστὸς, ἀγέλας αὐτὶ ἀνθρώπων ποιήσας · εἶτα ἀπαρτύμενοι αὐδύνας, ἠ κελεύομεν οὐκ ἐκ τῆς ἀγέλης ταύτης προσαγεῖν τινὰ ἀπόδειξιν, ὑπισχνούμεθα. δέδεικται γὰρ μὴ ἀνὶ ἀγέλων, ὥσπερ ἀπὸ συφεῶνος χοίρους ἐξαγάγων ἠ ἵππους θηλυμανεῖς. οἷ-

δα ὅτι ἀληθεῖτε, ἀλλ' ἀ κζ πάντων ὑμῶν ταῦτα εἴρηται, ἀλλὰ κζ τῶν ὑπεθυμιῶν· μᾶλλον ἢ οὐδὲ κατ' ἐκείνων, ἐὰν νήφωσιν, ἀλλ' οὐδ' ἐκείνων· ὡς νῦν γε πάντα ἀπόλωλε & διέφθαρται, ἡ ἐκκλησία βουσασίου οὐδὲν διενυόχε & ἐπαύλεως ὄντων & κημήλων· ἀ παρέρχομαι παρέβαινον ὅπως πάντων, ἀ οὐ δυάμαι εἰδέν. οὕτω πάντες λαχλίζουσι, καθάπερ ἵπποι & ὄνοι ἁνὲς ἄγελοι, & κόπρου πολλῆς τὰ σφᾶ πληροῦσι. τοιαῦται γὰρ αὐτῶν αἱ ζηλώσεις. ἀ εἶπε νῦν ἰδεῖν τὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν λεγόμενα ὑπὸ ἀνδρῶν, ὑπὸ γυναικῶν, εἶδες δῆτα τῆς κόπρου ἐκείνης τὰ ῥήματα ἀκαθαρτότερα. δεῖ παιδαγωγοῦ μεταβαλεῖν τὴν ποιητὴν ταύτην γυναῖκα, ἵνα μύρου ἡ ἐκκλησία πλέῃ. νῦν δὲ θυμιάματα μὲν ἀγαθὰ ἀποτεθέμεθα ἐν αὐτῇ· τὴν δὲ νοητὴν ἀκαθαρσίαν οὐ πολλοῦ ποιούμεθα ἀπελθεῖν ὥστε ἐκκαθαίρειν ἀ ἀπελαύνειν. Τί οὖν ὄφελος; οὐδὲ γὰρ οὕτως αἰσχυνόμεθα τὴν ἐκκλησίαν κόπρον εἰσάγοντες, ὡς αἰσχυνόμεν αὐτὴν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους φθεγγόμενοι περὶ χερδῶν, περὶ ἐμπορείας, περὶ καπηλείας, περὶ τῶν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς ὄντων· δέον ἀγγέλων ἐν ταῦτα εἰ χρεὼν, καὶ οὐρανίου τὴν ἐκκλησίαν ποιῆν, ἀ μηδὲν ἕτερον ἡ θύραι ἐκτὸς ἀ σιγὴ μὴ ἀκροάσεως εἰδέναι. τοῦτο δὴ ἀ ἐκ τοῦ νῦν ποιῶμεν, ἵνα ἀ Ⓦ βίον ἐκκαθάρωμεν Ⓦ ἡμέτερον, ἀ τὸ ἀϊδίων ἐπιτυχεῖν ἀγαθῶν, χάριτι ἀ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. πθ. 62 ΤΗ ΔΕ ΕΠΑΥΡΙΟΝ, ΗΤΙΣ ΕΣΤΙ ΜΕΤΑ

τὸν παιδισκὸν, συνῆλθησαν ④ ἀρχιερεῖς ἀ ④ Φαρισαῖοι πρὸς Πιλάτον, 63 λέγοντες, Κύριε, ἐμνήσθημεν, ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. 64 Κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι Ⓦ τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μήποτε ἐλθόντες ④ μαθηταὶ αὐτοῦ * κλέψωσιν αὐτὸν, & εἴπωσι τῷ λαῷ, ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, ἀ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης.

Ἀνταγὼ ἡ πλάνη ἑαυτὴν πρεπίπτει, ἀ τῇ ἀληθείᾳ ἄκυρα συμπροφ. σκήπτει δὲ ἔδει πιστευθῆναι, ὅτι ἀπέθανε, ἀ ὅτι ἐτάφη, ἀ ὅτι ἀνέστη· ἀ πάντα ταῦτα ἐκ τῶν ἐχθρῶν ἴσχυ πιστά. ὅσα γὰρ ἐγὼ τὰ ῥήματα ταῦτα τούτοις μαρτυρῶ ἅπασιν. ἐμνήσθημεν, φασὶ, ὅτι εἶπεν ὁ πλάνος ἐκεῖνος ἔτι ζῶν (ὀκνῶ ἐτελεύτησεν) ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι Ⓦ τὸν τάφον. (ὀκνῶ ἐτάφη) μήποτε ἐλθόντες ④ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἀ κλέψωσιν αὐτόν. ὀκνῶ ὁ τάφος ἐὰν σφραγισθῇ, ὀκ ἔσται τις κακουργία. ἀ μάτην. ὀκνῶ δυνατὸν ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀναστάσεως, δι' ὧν ὑμᾶς παρεπίνατε, γέγονεν. ὅταν γὰρ ἐσφραγίσθη, οὐδεμία γέγονε κακουργία. Εἰ δὲ οὐδεμία γέγονε κακουργία, εὕρηται δὲ ὁ τάφος κενὸς, δῆλον ὅτι ἀνέστη σαφῶς ἀ ἀναντιῤῥήτως. Εἶδες πῶς ἀ ἄκοντες συναγωνίζονται τῇ τῆς ἀληθείας ἀποδείξει; ἀλλὰ σὺ δέ μοι σκόπει τὴν μαθητὴν ὁ φιλάληθες, πῶς τὴν λεγομένων παρὰ τῶν ἐχθρῶν οὐδὲν ἀποκρύπτουσι, κἂν ἐποιεῖσθαι λέγωσιν. ἰδοὺ γὰρ πλάνοι καλοῦσιν, ἀ ἀ σιγῶσιν αὐτοῦ τοι. ἀλλὰ δὲ ἀ ἐκ τῶν ἐκείνων δείκνυσιν ὠμότητα, ὅτι οὐδὲ τῶν θανάτων τὸν ὀργὴν ἀφῆκαν, ἀ τούτων Ⓦ ἁπλοῦν ἀ φιλάληθη τρόπον. ἄξιον ἀ κἀκεῖνο ζητῆσαι, πρὸς εἶπεν, ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι; ἀ οὐδὲ οὕτως ἐρρήθη, ἀλλ' ἀ τὸ τοῦ Ἰωνᾶ παράδειγμα. ὥστε ④ ἀγνώμονες Ἰουδαῖοι ᾔδεσαν τὰ περὶ αὐτοῦ λεγόμενα, ἀ ἐκόντες ἐκακούργουν. Τί οὖν ὁ Πιλάτος;

65 Ἔχετε κουστωδίαν, ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε.

66 Καὶ

66 Καὶ ἠσφαλίσαντο Ⓦ πάφοι, σφραγίσαντες Ⓦ λίθοι, μετὰ τῆς κουστωδίας.

Οὐκ" ἀφίπη σοὶ γραπτώσας μόνους σφραγίσαι. ἄπερ γὰρ μαθηταὶ τοῦτο" αὐτοῦ, οὐκ ἐπὶ συμπαθείαν αὐλοῖς ἤλαυνεν, ἀλλ' ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς αὐτῶν ἡ τοῦτο αἰτήσατο, καὶ φησιν· ὑμεῖς, ὡς βούλεσθε, σφραγίσασθε, ἵνα μὴ ἕτερος ἔχητι αἰτιᾶσθαι. Εἰ γὰρ μόνοι Ⓖ γραπτῶται ἐσφραγίσαντο, ἠδυνάμην λέγειν (Εἰ δὲ ἀπίθανα ἡ ψευδῆ τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ὅμως ὡς ἐν τοῖς ἄλλοις ἰουδαιζόντων, ὅπου ἡ ἐν τούτῳ λέγειν εἶχον) ὅτι Ⓖ γραπτῶται τὸ σῶμα δόντες κλαπῆναι, μὴ ἔχον τοῖς μαθηταῖς Ⓦ ποῦ τῆς ἀναστάσεως πλάσαι λόγον· νῦν δὲ αὐλοὶ ἀσφαλισάμενοι οὐδὲ τοῦτο λέγειν δύνανται. Εἶδες πῶς ἀπορίας ἔχουσιν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἅπαντες; ἡ γὰρ ἡ αὐλοὶ προσῆλθον, αὐλοὶ ἤτησαν, αὐλοὶ ἐσφράγισε μετὰ τῆς κυριότητος, ὥστε ἀλλήλων εἶναι κατήγοροι καὶ ἔλεγχοι. καίτοι πότε αὖ ἔκλεψαν; τοῦ σαββάτου; ἡ πῶς; οὐδὲ γὰρ ἄξιον" προσελθεῖν. Εἰ δὲ Ⓦ νόμον παρέβαινον, πῶς ἂν ἐβούλοντο Ⓖ ὕστερα δοῦλοι" προσελθεῖν; πῶς δὲ πεῖσαι Ⓦ ὄχλον ἠδυνάμην; τί λέγοντες; τί ποιοῦντες; ποίᾳ δὲ προφυλακῇ ἦσαν ἔχον γὰρ τὸν νεκρόν; τίνα δὲ προσδοκῶντες ἀντίδοσιν, ποίαν ἀμοιβήν; ἔτι ζῶντα, ἡ μόνον καταλελοιπότα ἰδόντες ἔφυγον, ἡ μετὰ τὴν τελευτὴν ὑπὲρ αὐτοῦ παρρησιάζεσθαι ἔμελλον, εἰ μὴ δύεσθαι ἡ πῶς ἂν ἔσχε ταῦτα λέγειν; ὅτι γὰρ "ὅτ' ἂν" ἠδυνήθησαν, ὅτ' ἂν ἠδυνήθησαν πλάσαι ἀνάστασιν μὴ γνομένην, δῆλον ἐκεῖθεν. πολλὰ γὰρ αὐτοῖς ἐπὶ ἀναστάσεως διελέχθη, ἡ σωτὴρ ἔλεγεν [ἀεί,] ὡς ἡ αὐλοὶ *εἰρήκασιν, ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. εἰ τοίνυν οὐκ αἴσθησιν, δῆλον ὡς ἀπατηλότες ὄντες, ἡ πρὸς ὀλέκλησιν ἔθνος δὶ αὐτοὺ ἐκ πολεμωθέντες, [καὶ] ἄοικοι ἡ "ἀπάλιδες γνόμενοι ἀπεγράφησαν ἂν αὐτοὺ, ἡ οὐκ ἂν ἐβουλήθησαν τοιαύτην αὐτῷ περιθεῖναι δόξαν, ἅτε ἠπατημένοι, ἐξ ἑνὸς σοῦ ἑκάστης δι' αὐτοὺ ἐμπεσόντες κινδύνους. ὅτι δὲ οὐδ' ἂν ἠδυνήθησαν, εἰ μὴ ἐν ἀληθὴς ἡ ἀνάστασις, πλάσαι αὐτίκα, τοῦτο σοὶ λόγος δοῦναι. τίνι γὰρ ἐθαῤῥοῦν; τῇ δεισιδαιμονίᾳ τῶν λόγων; ἀλλὰ πόθεν ἦσαν ἀμαθέστεροι. ἀλλὰ τῇ περιουσίᾳ τῶν χρημάτων; ἀλλ' οὐδὲ ῥᾳδίου, οὐδὲ ἐπιτηδεύματα εἶχον. ἀλλὰ τῇ περιφανείᾳ τοῦ γένους; ἀλλ' ἀτελεῖς ἦσαν, ἡ ἐξ ἀτελῶν. ἀλλὰ τῷ μεγέθει τῆς πατρίδος; ἀλλ' ἀπὸ χωρίου ἦσαν ἀσήμου. ἀλλὰ τῷ πλήθει τῶν ἑαυτῶν; ἀλλὰ τῶν ἑνδεκα οὐκ ἦσαν πλείους, ἡ αὐτοὶ" διεσπάρησαν. ἀλλὰ ταῖς ἐπαγγελίαις τοῦ διδασκάλου; ποίαις; Εἰ γὰρ μὴ αἰσθέσθαι, οὐδὲ σκέψιν ἔμελλον αὐτοῖς εἶ πιστά. πῶς δ' ἂν ἰσχύσαν δῆμον μαθητῶν; Εἰ γὰρ ὁ κηρυφαῖος αὐτῶν θυρωρὸς ῥῆμα οὐκ ἰσχύσεν γυναικὸς, ἐξ Ⓖ λοιποὶ" πόντος δεδεμένοι ἰδόντες διεσπάρησαν, πῶς αἱ ἐνενήκοντα ἐξ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης ἀφεθέντες, ἡ φυτεύσαι πεπλασμένοι ἀναστάσεως λόγον; Εἰ γὰρ ὁ μὴ πρὸς γυναικὸς ἀπειλὴν οὐκ ἔστη, Ⓖ ἢ οὐδὲ πρὸς "δεσμὸν ὄψιν, πῶς ἠδυνήθησαν πρὸς βασιλέας ἡ ἄρχοντας ἡ δήμους ἵστασθαι, ὅπου ξίφη ἐξ τήλαυγα καὶ κάμινοι καὶ μυρίοι καθ' ἡμέραν θάνατοι, Εἰ μὴ τῆς τοῦ ἀναστάντος δυνάμεως καὶ ῥοπῆς ἀπήλαυσαν; τοιαῦτα σημεῖα γέγονε καὶ τοσαῦτα, καὶ ὑδὲν τούτων ἠδέσθησαν Ⓖ Ιουδαῖοι, ἀλλ' ἐστώρωσαν Ⓦ πεποιηκότα· ἡ τούτοις ἔμελλον ἁπλῶς λέγουσι πιστεύσας περὶ ἀναστάσεως; οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι. ἀλλ' ἡ τοῦ ἀναστάντος ἰσχὺς ταῦτα εἰργάσατο. σκόπει δέ μοι τὴν κακουργίαν αὐτῶν τὴν καταγέλαστον. ἐμπέπληκεν γὰρ, φασιν, ὅτι εἶπεν ὁ πλάνος ἐκεῖνος ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. ἡ Εἰ πλάνος ἐν ἡ ψευδῆ ἐκόμπαζε, τί διδάσκατε, ἐξ παρεπέχατε, ἡ τοσαύτην κέχρησθε σπουδὴν; διεδόκημεν, φασι, μήποτε κλέψωσιν αὐτὸν Ⓖ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἡ ἀπατήσωσι σοὺς πολλούς. καίτοιγε ἀπεδείχθη τοῦτο οὐκ ἔχον λόγον καθ' ὁλου. ἀλλ' ὅμως ἡ κακία φιλόψευστος ἐξ ἀναιδὲς, ἐξ ταῖς ἀλογίστοις ὑπηχεῖ. ἐξ μέχρι τεσσάρων ἡμερῶν κεκλεισμένου ἀσφαλισθῆναι Ⓦ τάφον, ὡς ὑπὲρ δογμάτων μαθόντας, ἡ βουλόμενος δεῖξαι ἐξ τοῦτο πλανώμενον ὄντα, ἡ μέχρι τοῦ τάφου τὴν κακίαν ἐκτείνοντας. δέδοικά τοι τοῦτο ἔχειν ἀνάγκη, ἵνα μὴ λέγωσιν, ὅτι ἐφύλαττον ἡ ἐκλάπη. τοῦτο μὲν γὰρ ἔγκλημα οὐκ εἶχε ὁ "τάφος

χξζ κη. χιον ἀϖας ἰῶναι, ὃ ἦ βεϐέϐιον, ὑπο ϕίας ἔλαμε. καὶ γὰρ εἰ μὴ τότε ἀνέϐη, καὶ ϑημῶνι αὐτῶν αὐτὸ ἠ ϕυλαττόντων, ἀλλ' ἀναχωρησάντων μετὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν, εἶ χρή τι λέγειν, * εἰ καὶ" αἰσθητῶς. διὰ τοῦτο τίνων ϖροέϕθασεν ἡ ἀνέϐη, ὥστε μήτε ἀναίσχυντοι αὐτοὶ ἔχειν ϖρόϕασιν. ἔδει γὰρ ϖᾶσαν ϑημῶνα αὐτῶν, ἢ ϕυλαττόντων γενέσθαι τὴν ἀνάστασιν. ἀκοινώνητα καὶ εἴσω τῶν τειχῶν ἡμερῶν ἔδει γενέσθαι· ὡς εἶναι ϖροελθουσῶν αὐτῶν, ἐκ ἀναχωρησάντων ἐκείνων ἐγένετο, ὑϖοϖλοι τὸ ϖρᾶγμα ἔλθωσιν εἰς). διὰ καὶ σφραγίσαι συνεχώρησεν ὡς ἐϐούλοντο, καὶ γράψαι ϖροσέταξεν· καὶ οὐκ ἐμέλησεν αὐτοῖς ἐν σαββάτῳ ταῦτα ϖοιοῦσι καὶ ἐργαζομένοις, ἀλλὰ ϖρὸς ἓν μόνον ἐώρων τὴν ἑαυτῶν ϖονηρίαν, ὡς ταύτῃ" ϖροσεισόμενοι ὅϖερ ἑκάστης ἀνοίας ἰῶ καὶ ϕόϐου σφόδρα αὐτοὺς καταϖίπτοντος λοιϖοῦ. ⟨Ϣ⟩ γὰρ ζῶντα αὐτὸν καταχθόντες, ἀϖαθανόντα δεδοίκασι. κἄϊτοιγε εἰ ϕιλοῦς ὡς ἀνθρώϖους ἰῶ, ἔδει ϑαῤῥῆσαι. ἀλλ' ἵνα μάθωσιν, ὅτι καὶ ἐπὶ ζῶν ἐκὰν ἔϖαθεν, ἅϖερ ἔϖαθεν, ἰδοὺ καὶ σφραγὶς, καὶ λίθος, καὶ κωφωδία, καὶ ϖᾶσα ϕυλακὴ, καὶ οὐκ ἤρκεσαν ⟨Ϣ⟩ νεκρὸν καταρεῖν· ἀλλ' εἰ ἐγήγερται μόνον τὸ δημοσιωθὲν τὴν ταφὴν, καὶ ϖὶς ϑυθεῖσαν ἀντύθεν τὴν ἀνάστασιν. καὶ γὰρ γράψαι ϖροσέταξαν, καὶ Ἰουδαῖοι ϖροστρέϕουσιν.

χξζ κη. 1 Ὀψὲ δὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων ἦλθε Μαρία ἡ Μαγδαλινὴ, καὶ ἡ ἄλλη Μαρία θεωρῆσαι τὸν τάφον.

2 Καὶ ἰδοὺ, σεισμὸς ἐγένετο μέγας. ἄγγελος γὰρ Κυρίου καταϐὰς ἐξ οὐρανοῦ καὶ ϖροσελθὼν ἀϖεκύλισε τὸν λίθον ἀϖὸ τῆς ϑύρας τοῦ μνημείου, καὶ ἐκάθητο ἐϖάνω αὐτοῦ.

3 Ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ, ὡς ἀστραπὴ, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ *, ὡσεὶ χιών.

Μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἦλθεν ὁ ἄγγελος. τίνος οὖν ἕνεκεν ἦλθεν ὁ ἄγγελος, καὶ ἦρε τὸν λίθον; διὰ τὰς γυναῖκας. αὐταὶ γὰρ αὐτὸν εἶδον τότε ἐν τῷ τάφῳ. ἵν' οὖν πιστεύσωσιν ὅτι ἠγέρθη, ὁρῶσι τὸν τάφον κενὸν τοῦ σώματος. διὰ δὴ τοῦτο ἀνῆλε τὸν λίθον, διὰ τοῦτο καὶ σεισμὸς ἐγένετο, ἵνα διαναστῶσι καὶ ἀφυπνιάσωσι. καὶ γὰρ ἦσαν ϖεϕοϐημένοι, ὥστε ἔλαϐον βαλεῖν, καὶ ἐν νυκτὶ ταῦτα ἐγένετο, καὶ εἰκὸς ἰῶ ἴωνας" καθευδῆσαι. ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν ϕησι, ϖρὸς αὐτὰς ὁ ἄγγελος εἶϖε, μὴ ϕοϐεῖσθε ὑμεῖς; ϖρότερον αὐταῖς ἀϖαλλάττει τοὺς δεσμούς, καὶ τότε διαλέγεται ϖερὶ τῆς ἀναστάσεως. καὶ ὃ ὑμεῖς ἦ, ϖολλοῦ ὑϖιδεικνυμένου τὴν ὑμετέραν ἕξιν, καὶ δικαιοῦντος, ὅτι τὰ ἔσχατα τῶν τιμωρουμένων, ἅϖερ ἐτόλμησαν, οὐ μὴ μετανοήσωσι, καταλήψεται. οὐ γὰρ ὑμᾶς ϕησὶ τὸ δεδοικέναι, ϕησὶν, ἀλλ' ἐκείνων τὴν ϖαυρωσάμενον. ἀϖαλλάξας τοίνυν αὐτὰς τοῦ ϕόϐου καὶ διὰ τῆς ῥιμῆς, καὶ διὰ τῆς ὄψεως (καὶ γὰρ τὸ ϖρῆγμα ϕαιδρὸν" ἔδειξεν, ἅτε εὐαγγέλια τοιαῦτα ϕέρων) ἐϖήγαγε λέγων·

5 Οἶδα ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε. καὶ οὐκ ἐϖαισχύνεται ἐσταυρωμένον καλῶν. τοῦτο γὰρ τὸ κεφάλαιον τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν. 6 Ἠγέρθη, ϕησί·

Πόθεν δῆλον; Καθὼς * εἶϖεν. Ὥστε κἂν ἐμοί, ϕησι, διαϖιστεῖτε, τῷ ἐκείνου μνησθῆτε ῥιμῆς, καὶ οὐδὲ ἐμοὶ διαϖιστήσετε. Εἶϖα καὶ ἄλλη ἀϖόδειξις.

Δεῦτε, καὶ ἴδετε τὸν τόϖον, ὅϖου ἔκειτο. Διὰ τοῦτο" ἐϖῆρε τὸν λίθον, ὥστε καὶ οὕτως λαϐεῖν αὐταὶ τὴν ἀϖόδειξιν.

7 Καὶ εἶϖατε τοῖς μαθηταῖς, ὅτι ὤφθη αὐτοῖς εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

Καὶ" ἑτέρωις εὐαγγελίζεσθαι ϖροσυβάζει, ὁ μάλιστα αὐταῖς ἐϖοίει ϖιστεῦσαι. καὶ καλῶς εἶϖεν, εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀϖαλλάττων ϖραγμάτων καὶ κινδύνων, ὥστε μὴ τὸν ϕόϐον διενοχλεῖν τῇ ϖίστει.

8 Καὶ ἐξῆλθον ἐκ τοῦ μνημείου μετὰ ϕόϐου καὶ χαρᾶς. Τί δήϖοτε; " ἐκπλήττον ϖρᾶγμα εἶδον καὶ ϖροσόδοξον, τάφον κενὸν, ἔνδια ϖρῶτον τεθέντα εἶδον. διὰ καὶ ἤγαγεν αὐταῖς εἰς ϑεωρίαν, ἵνα ἀμϕοτέρων γένωνται μάρτυρες, καὶ τοῦ τάφου, καὶ τῆς ἀναστάσεως. καὶ γὰρ ἐκείνοις, ὅτι οὐδεὶς αὐτὸν ἦρε, γραπτῶν τοσούτων ϖροσκαθημένων, εἰ μὴ

μὴ ἑαυτὸν ἀνέχησι. διὰ τοῦτο καὶ ἡ χαίρουσι καὶ θαυμάζοισι, καὶ τῆς τοιαύτης δαιμονῆς λαμβάνουσι τὴν ἀμοιβὴν τὸ πρόσωπον ἰδεῖν, καὶ εὐαγγελίσασθαι ὑπὲρ τὰ εἰρημένα μόνοι, ἀλλὰ καὶ τὰ ὀφθέντα. ἐπεὶ οὖν ὀξὺ ἦλθον μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς,

9 [Καὶ] ἰδοὺ ὁ Ἰησοῦς ἀπήντησεν αὐταῖς λέγων, χαίρετε. αἱ δὲ ἐλθοῦσαι τοὺς πόδας αὐτοῦ, Καὶ μὴν ὑπερβαλλούσης [αὐτῶν] εὐφροσύνης προσδραμοῦσαι, ἐλάμβανον καὶ διὰ τῆς ἁφῆς τὴν μήνυσιν καὶ πληροφορίαν τῆς ἀναστάσεως, Καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. Τί οὖν αὐτός;

10 Μὴ φοβεῖσθε. Πάλιν καὶ αὐτὸς ὁ δίος ἐκβάλλει προσδοκίαν τῇ πίστει. Ἀλλ' ὑπάγετε, εἴπατε τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, κἀκεῖ με ὄψονται. Σκόπει πῶς καὶ αὐτὸς διὰ τούτων τὰς μαθητρίας εὐαγγελίζεται, ὃ πολλάκις εἶπον, ὃ μάλιστα ἴδιος" ἀπὸ μαθητῶν διὰ τὴν τῆς Εὔας πρόκλησιν εἰς ὑμᾶς ἄγων ἐκ εἰς χεῖρας ἐλπίδας, καὶ τὸ πεπτωκὸς ἰώμενος. Εἶχε γὰρ ὑμῶν ἐβούλετο κατ' ἐκείνας ὑμᾶς ἀοιδίμους γενέσθαι, καὶ σὺν πόδας κατέχειν τοῦ Ἰησοῦ· δυνάσθε δὲ καὶ νῦν, ὅσοι βούλεσθε, οὐχὶ τοὺς πόδας καὶ ὑμᾶς χεῖρας μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν κεφαλὴν καταφιλεῖν τὴν ἱερὰν ἐκείνην, τὴν φιλανθρωπίαν ἀπολαύοντες μυστηρίων καὶ ἁγιασμοῦ ζωηδότου. Σὺν σοὶ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ σὺ ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ" ὅρα σεαυτὸν μὴ τῆς ἀπορρήτου δόξης ἐκείνης καὶ τοῦ δήμου τῶν ἀγγέλων ἐρχόμενον, εἰ" βουληθείητε εἰ) φιλοσοφεῖν καὶ ἀκούσαιτε οὐχὶ ταῦτα τὰ ῥήματα μόνον, ὅτι χαίρετε, ἀλλ' ἐκεῖνα, δι' ὧν εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν τοῦ καταβολῆς κόσμου.

10 Γενώμεθα τοίνυν θεοσεβεῖς, φιλόθεοι, φιλάδελφοι, πρὸς ἀγάπην τοὺς πάντας ὁπλισάμενοι, ἵνα ταῦτα ἀκούσωμεν τὰ ῥήματα, καὶ αὐτοὶ ⓦ Χειροὶ γενόμενοι δοξώμεθα· καὶ ὑμεῖς αἱ χρυσοφορεῖσθαι γυναῖκες, αἱ ⓦ δρόμον τῶν γυναικῶν τούτων θαυμάζουσαι, ὀλίγον ποτὲ πρὸς νόσον ἀποθέσθε τῆς τῶν χρυσίων ὑπερηφανίας· ὥστε εἰ ζηλοῦτε ταῖς μακαρίαις ταύταις γυναιξίν, μὴ ἀλλὰ ξιφήσατε ⓦ κόσμοι, οἷς πρείκειασθε, ἐλεημοσύνῃ προσδέχεσθαι. Τί δ' ὄφελος, εἰπέ μοι, τῶν λίθων τῶν τιμίων τούτων, καὶ τῶν χρυσοπάστων ἱματίων; χαίρει τούτοις, φησίν, ἡ ψυχή, καὶ βυφεκίνεται. ἐγώ σε τὸ κέρδος ἠρώτησα, σὺ δέ μοι τὸ βλαβὸς εἶπες. τὸ γὰρ πρὸς ταῦτα" ἡδονῆσθαι καὶ χαίρειν καὶ προσηλοῦσθαι χεῖρον οὐδέν. πικροτέρα γάρ ἡ χαλεπὴ" ταύτη δουλεία ἔστι, ὅταν ὑπὸ ἡδονῶν βυφεκίνηται. ὅπου γὰρ τῶν πνευματικῶν, ὡς χρή, ἀπουσάσει ποτὲ ἔργων; πότε δὲ καταγήσεται, ὡς δεῖ, τὸ βιωτικὸν προσαγμὴ ἡ χεῖρας ἄξιον εἶ) νομίζουσα τὸ δεδῖσθαι χρυσῷ; ὁ γὰρ τὸν δεσμωτηρίου μόνων καὶ πέδαι μόνον, οὐδὲ ἀπαλλαγῶν θελήσει, ὥσπερ οὖν οὐδὲ αὐτή· ἀλλ' ὥσπερ ὑπὸ ἀρχμάλωτος ἡμιδὴς τῆς πονηρᾶς ταύτης ὑπερηφανίας, οὐδὲ φωνῆς αἰσθήσεται ἀκούσας πνευματικῆς μὴ τῆς προσηκούσης ὑπερηφανίας τε καὶ ἀπουδῆς, μήτιγε" ἔργον μετελθεῖν. Τί οὖν τὸ κέρδος τοῦ κόσμου τούτου καὶ τῆς" βλακείας ταύτης, εἰπέ μοι; τέρπομαί, φησι. πάλιν μοι τὸ βλαβὲν εἶπες, καὶ ⓦ ὄλεθρον. ἀλλὰ καὶ ὑμῖν ἀπολεῖσθε, φησί, πολλῆς προδὰ τῶν ὁρώντων. Τί τοῦτο; ἐτέρας γὰρ τοῦτο ἀφορμὰς πρόσκλησις, ὅταν εἰς τύφον, ὅταν εἰς ἀπόνοιαν ἄρῃ. Φέρε οὖν, ἐπεὶ σὺ τὸ κέρδος οὐκ εἶπες, ἀνάμεσον ἐμοῦ" σοῦ ταῖς βλάβαις διηγουμένου. πῶς οὖν σωτεύθην αἱ βλάβαι; ἢ φευκτὸς ἢ μείζων τῆς ἡδονῆς. διὰ πολλοὶ τῶν ὁρώντων τούτων διὰ τῶν παχυτέρων τέρπονται μᾶλλον, ἢ ἡ προσκειμένη. σὺ μὲν γὰρ μετέμπτως κλαυσιπτίζῃ· ἕκφιοι δὲ ἀνθ' ἑαυτῆς ἐσίσουσι ταῖς ὀνίαις. Εἶτα πάλιν ἑτέρα, τὸ ταπεινοῦσθαι τὴν ψυχήν, τὸ βασκαίνειν πάντοθεν ἐκ πάντα χρῆσθαι (αἱ γὰρ πλησίον δηχθεῖσαι, κατ' οἰκείαν ἀμβροσίαν σπλίζονται, καὶ πολέμους ἀναρρίπτουσι χαλεπούς) μὴ τούτων, τὸ τὴν σχολὴν ἀπασαν καὶ τὴν φρενίδα εἰς τοῦτο δαπανᾶσθαι, τὸ τῶν πνευματικῶν μὴ σφόδρα ἀντέχεσθαι καταρᾶσθαι μὴ, τὸ τύφου καὶ ἀπονοίας καὶ κενῆς πληροῦσθαι δόξης, τὸ τῇ γῇ προσηλοῦσθαι καὶ

ΗΘΙΚΟΝ

προρρέπειν,

πληροῤῥυφῆ, καὶ αὐτὴ ἀετὸν ἡμέσθαι χοῖρον ἢ κύνα. ἀφῆσα γὰρ τὸ πρὸς ἀρμονίαν βλέπειν καὶ πέτασθαι, καθάπερ ⓦ χεῖρας, χαμαὶ νεύεις μέταλλα πλέκουσα καὶ χαλκάμους, καὶ ψυχλὼ ἄνανδρον καὶ δυσγένειαν κλωμένη. ἀλλ' ὑπερφέρεις φαινομένη * ὑπὲρ τῆς ἀληθοῦς πάντων ὀφθαλμούς; δι' αὖ μὲ οὕτω τοῦτο χρυσοφορῆ; οὐκ ἔδει, ἵνα μὴ κενὸν ἡμῖν ἡδονῆς, καὶ πολλῶν κατηγόρων αὐοίζης τόματα. οὐδὲις γὰρ οὐ τῶν ὑπερφερομένων θαυμάζει, ἀλλὰ σκώπτουσιν ὡς φιλόκοσμον, ὡς ἀλαζόνα, ὡς ἑρμαῖον γυναῖκα. καὶ εἰς ἐκκλησίαν εἰσελθῇς, ὀξηλθες οὐδὲν λαβοῦσα, ἀλλ' ἢ μέλη σκώμματα, καὶ λοιδορίας, καὶ ἀρᾶς, οὐχὶ θεοῦ τοῦ ὁρῶντος μόνου, ἀλλὰ καὶ θεοῦ τοῦ προφήτου. καὶ γὰρ * ὁ μεγαλοφωνότατος Ησαΐας Ησ. γ. ιε. ἰδών σε φησὶ) Τάδε λέγει Κύριος ἐπὶ τὰς ἀρχούσας θυγατέρας Σιών· ἀνθ' ὧν ἐπορεύθησαν ὑψηλῷ τραχήλῳ καὶ ὑβρίσμασιν ὀφθαλμῶν, καὶ τῇ πορείᾳ τῶν ποδῶν σύρουσαι τοὺς χιτῶνας, καὶ ταῖς ποσὶν ἅμα παίζουσαι, ἀνακαλύψει Κύριος τὸν κόσμον αὐτῶν, καὶ ἔσται αὐτοῖς ὀσμὴ ἡδείας κονιορτός, ἀντὶ δὲ ζώνης, σχοινίον ζώσει· ταῦτά σοι αὐτὴ καλλωπισμός. ὁδὲ γὰρ τοῖς ἐκείνης ταῦτα μόνης εἴρηκε), ἀλλὰ καὶ πρὸς πᾶσαν γυναῖκα μεμερμήλωκε ταῦτα. καὶ ὁ Παῦλος ὁμοίως * κατὰ α. Τιμ. ε. θ. τοῦτος ἔσπευκε, λέγων Τιμοθέῳ περὶ χηρῶν γυναικῶν· Μὴ ἐν πλέγμασιν ἢ χρυσίῳ ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ κοσμεῖν ἑαυτάς. ὥστε πάντα χορὸν μὲ βλέπουσι ὁ χρυσοφορῆ, μάλιστα ὅταν εἰς ἐκκλησίαν εἰσίῃς, ὅταν ὄχλος τὸν πενήτων παρῇς. εἰ γὰρ σφόδρα σαυτὴν κατηγορήσας ἐαυτοῦ δασας, ὑκ ἂν ἄλλο τοιοῦτόν ἐμηχανήσω, ἀλλ' ἢ ὃ τῆς ὠμότητος ὕπερ ἡ ἀπανθρωπίας προσωπεῖον. ἐννόησον * γὰρ πόσας γαστέρας παρέρχῃ πεινώσας μὴ τοῦ κόσμου τούτου, πόσα σώματα γεγυμνωμένα μετὰ τῆς φαντασίας ταύτης τῆς σατανικῆς. πόσῳ βέλτιον ἦν ἀδελφὰς ταῖς πεινώσας ψυχὰς, ἢ λίθοις ὧτων ἀχρήστων κοσμῆσαι, καὶ μυρίων πενήτων ἐξαρτᾶν εἶχῃ καὶ μάτην; μὴ γὰρ σοὶ ὁ πλοῦτος ἐγκώμιον; μὴ γὰρ σοὶ ὁ χρυσοφορῆ ἔπαινος; εἰ δὲ ὐκ δικαίων πόνων ταῦτα προσκείμενά σοι ἰῶ, καὶ οὕτω μεγίστη κατηγορία ὁ γινόμενον· ὅταν ἢ ἐξ ἀδικίας, ἐννόησον τὸν ἐπαρχολίου. ἀλλ' ἐπαίνων ἐρᾶς καὶ δόξης. ὁκοῦν ἀπόδυσαι τὸν καταγέλαστον ταύτην προσωπολίου, καὶ ὅτι σε θαυμάσονται πάντες, ὅτε καὶ δόξης καὶ καθαρᾶς ἀπολαύσῃ τῆς ἡδονῆς· ὡς νῦν γε σκώμμάτων γέμεις, ἀδυμίας πολλῆς ἐπιθέσεις ὐκ τούτων κατασκευάζουσα σαυτῇ. αὖ γὰρ ἐκπίσῃ τι τούτων, ἐννόησον ὅσα ἐντεῦθεν ἴκλεπται τὰ κακά. πόσαι μαστιγωῦται θεραπαίδες; πόσοι ἀνδρες ἐνοχλοῦνται; πόσοι ἀπάγονται); πόσοι δεσμωτήριοι οἰκοῦσι; καὶ δικαστήρια ἐντεῦθεν καὶ εἰσαγωγαὶ καὶ μέλαι πάντοθεν ὁρᾶς ἐκκρεμῆ τῇ γυναικὶ θεοῦ τοῦ ἀνδρὸς, τοῦ ἀνδρὶ θεοῦ τοῦ φίλων, τῇ ψυχῇ πρὸς ἑαυτῆς. ἀλλ' οὐκ ἀπολῇ. μάλιστα μὲ οὕτω τοῦτο ῥᾴδιον· εἰ δὲ καὶ σωθεῖη ὅλη πάντος, σωζόμενα πάλιν πολλοῦ παρέχει μέμψεως καὶ φειδὰ ἀπειλήν, καὶ κέρδος οὐδέν. ποία γὰρ ἐντεῦθεν προσόδος τῇ οἰκίᾳ; ἢ ὄφελος αὐτῇ τῇ περικειμένῃ; ὄφελος μὲν ὐδὲν, αἰσχύνη δὲ πολλὴ, καὶ καταγέλαστα πάντοθεν. πῶς δυνήσῃ θεοῦ Χριστοῦ φιλῆσαι τοὺς πόδας, καὶ κατασχεῖν ὅπως ἐσκευασμένη; ὅταν ἀπερχόμενος) τὸν κόσμον ἐκεῖνος. διὰ τοῦτο καὶ τῇ θεοῦ τέκνους οἰκίᾳ κατεδέξατο τεχθῆναι, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, ἀλλ' ἐν κατώδῃ καὶ φάτνῃ. πῶς θεοῦ αὐτὴ δυνήσῃ ἰδεῖν ὐκ ἔχουσα κάλλος αὐτῷ πρέπον, ὃ καταλιμπάνει κόσμον ἐπέρασεν αὐτῷ, ἀλλὰ μισητόν; ⓦ γὰρ αὐτῷ προσοίσεται ὁ τοιούτους δεῖ καλλωπίζεσθαι ἱματίοις, ἀλλ' ἀρετῇ πρέπεσθαι. ἐννόησον τί ποτέ ὐστι τυφλὸ χρυσίον. οὐδὲν ἕτερον, ἢ γῆ καὶ πηδός. ἔρυδγε ὕδωρ, καὶ γέγονε πηλός. ἐννόησον, καὶ αἰσχύνθητι ⓦ πλοῦτον διαπορθμεύων, καὶ πάντα ἀφῆσα καὶ αὐτῷ προσκεκολλημένη, καὶ πάντα χορὸν αὐτὸν βαστάζουσα καὶ προσφέρουσα. καὶ ὅταν εἰς ἐκκλησίαν εἰσίῃς, "ὅτε μάλιστα φεύγει αὐτὸν ἐκεῖνος. οὐδὲ γὰρ ἵνα τοῦτο ἡ ἐκκλησία εἰσῆλθε πάντα, ἵνα ὁ τούτῳ ⓦ πλοῦτον ἐπιδείξῃ τοῦτον, ἀλλ' ἵνα ⓦ πνευματικόν. σὺ δὲ ὥσπερ εἰς πομπεῖον" ἐξιοῦσα, οὕτω πάντοθεν σεαυτὸν καλλωπίζεις, ἵνα ὁ τῇ σκηνῇ μιμησάμενοι, οὕτω μὲ δαψιλείας τὰ καταγέλαστα αὐτῶν.

τῶν τῶτον βασάζουσα φορτόν. διὰ τοι τῦτο πολλοῖς ἐπεισέρχη λύμη, καὶ, τῆς ἐκκλησίας διαλυθείσης, ἐν ταῖς οἰκίαις ὅπῃ τῶν τραπεζῶν ταῦτα δὴ ἂν ἀκούσειε διηγημάτων τὸ πλεῖόν. ἀφέντες γὰρ λέγειν, ὃ καὶ ὁ εἶπεν ὁ προφήτης καὶ ὁ ἀπόστολος, τῶν ἱματίων τὴν πολυτέλειαν, τῶν λίθων τὸ μέγεθος, τὴν ἄλλην ἅπασαν ἀκριβασμὸν τῶν ταῦτα παρεκτεμνόντων διηγοῦνται. ταῦτα ὑμᾶς πρὸς ἔλεον ἀγαγὰς ποιῆς, καὶ σὺν συνοικοῦντας ὑμῖν. οὐ γὰρ ἂν ἄλλως ὑμῶν ἔλαττο ῥᾳδίως διαλαβεῖν τῶν χρυσίων τούτων, καὶ θρέψαι πεινῶντα. ὅπου γὰρ ἡ αὐτὴ ἔλεος καὶ συνοχωρεῖα ἐστίν, ἢ ταῦτα ἰδεῖν διαλυόμενα, πῶς ἂν ἕτερον ἐκ τούτων διαφθείρειας; ὥσπερ γὰρ πρὸς ἔμψυχά ἐσμεν, διαπεπταί αἱ πολλαὶ πρὸς ταῦτα, καὶ σφόδρα ἦσαν ἢ πρὸς παιδία. ἄπαγε, φησι. *δείξατέ μοι οὖν τοῦτο, δείξατε διὰ τῶν ἔργων, ὡς νεῦν γε τεθνάμτια ὁρῶ. Τίς γὰρ ποτε τῶν σφόδρα" ἐαλωκυῖαν ταῦτα" καταχωνεύσασα, ἐξήρπαζε" θανάτου παιδίον ψυχικοῦ; καὶ τί λέγω παιδίον; τίς τινὰ ἑαυτῆς ψυχὴν ἀπολλυμένην οὐτεδένα ἐφρίατο; τοίνυν τοῖς μὲν οὖν [④] πολλοὶ καὶ καθ' ἑκάστην αὐτὴν διὰ ταῦτα" πωλοῦσι τὴν ἡμέραν. Εἰ δὲ μὴ σωματικὴ ἀρρωστία ἡμῖν, πολλὰ πιοῦσιν· αἵτινες τὴν ψυχὴν ἴδωσι διεφθαρμένην, οὐδὲν τοιοῦτον ἐργάζονται· ἀλλὰ καὶ τῶν" ἐκτήνων καὶ τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς ἀμελοῦσιν, ἵνα ταῦτα μόνα τὰ χρήσιμα" ἰούλμενα. καὶ σὺ μὲν μυρίων ταλάντων χρυσίον παρεῖσαν, ὃ ἢ τὸ Χριστοῦ μέλος οὐδὲ ἀναγκαίας ἔχει παρ' ἡμῶν" ἀπολαῦσαι. ἀλλ' ὁ μὲν κοινὸς ἁπάντων δεσπότης, καὶ τὸ ὑφαντοῦ καὶ τῶν ἐν τοῖς ὑφαντοῖς καὶ τραπέζης τῆς πνευματικῆς ἅπασιν ὁμοίως μεταδίδωσι· σὺ δὲ οὐδὲ τῶν ἀπολλυμένων αὐτῷ μεταδίδως, ἵνα μείνῃς συνεχῶς δεδεμένη ταῖς χαλεπαῖς ταύταις ἁλύσεσιν. ἐντεῦθεν τὰ μυρία κακά, ἐντεῦθεν αἱ ζηλοτυπίαι, ἐντεῦθεν αἱ πορνεῖαι τῶν ἀνδρῶν, ὅταν αὐτὰς μὴ φιλοσοφῶν σφόδρα σωφρονίζητε, ἀλλὰ τούτοις παιδεύησθε χαίρειν, οἷς αἱ πορνευόμεναι ἐγκαλλωπίζονται γυναῖκες. διὰ τοῦτο καὶ ταχέως ἁλίσκονται. Εἰ γὰρ αὐτὸν ἐπαίδευσας τούτων μὲν ὑπεροράν, σωφροσύνῃ δὲ χαίρειν, φιλαργυρίᾳ, ταπεινοφροσύνῃ, οὐκ ἂν ῥᾳδίως ἐάλω τοῖς τῆς πορνείας πλεγίοις. κεκοσμημένας μὲν γὰρ οὕτω δυνατὴ πόρνη, καὶ τούτου πλέον· ἐκείνοις δὲ οὐκέτι. ἔδησον οὖν αὐτὸν τούτῳ χαίρειν τῷ κόσμῳ, οὗ οὐκ ἔχει πρὸς τὴν πόρνην χείλυνον ἰδεῖν. πῶς δὲ αὐτὸν εἰς τὴν συνήθειαν ταύτην ἐμβαλεῖς; ἂν τοῦτον ἀφέλῃς, καὶ σκῆνον πρόθυμῆς. οὕτω δὲ ὁ αἰὴρ καὶ ἀσφαλεία, δὲ σὺ καὶ ὑμεῖς, καὶ ὁ Θεὸς ὑμῖν ἵλεως, καὶ ἂν θερμοὶ πρὸς ταῦτα γένησθε, καὶ τῶν μελλόντων ἀπολαύσεσθε ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα * εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ε. 11 ΠΟΡΕΥΟΜΕΝΩΝ ΔΕ ΑΥΤΩΝ, ΙΔΟΥ ΤΙνες τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γεγονότα. 12 Καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων, συμβούλιόν τε λαβόντες, ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις, 13 λέγοντες, Εἴπατε ὅτι ④ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐλθόντες νυκτὸς ἔκλεψαν αὐτὸν, ἡμῶν κοιμωμένων. 14 Καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν αὐτὸν, καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν.

Διὰ τούτους τοὺς στρατιώτας ὁ σιγμὸς ἐκεῖνος ἐγένετο, ὥστε αὐτοὺς ἐκπλῆξαι, καὶ πρὸ αὐτῶν γενέσθαι τὴν μαρτυρίαν· ὅπερ οὖν καὶ συνέβη. καὶ γὰρ ἀνύποπτος ἡ ἀπαγγελία ὅτας ἐγένετο παρὰ τῶν φυλάκων" παρεφερομένη. τῶν γὰρ σημείων τὰ μὲν κοινῇ τῇ οἰκουμένῃ, τὰ δὲ ἰδία τοῖς ἐκεῖ πρόδοσιν" ἐδείκνυτο. κοινῇ μὲν τῇ οἰκουμένῃ ὁ σκότος, ἰδίᾳ δὲ ὁ τοῦ ἀγγέλου, ὁ τοῦ σεισμοῦ. ἐπεὶ οὖν ἦλθον καὶ ἀπήγγειλαν

(ἡ

(ἡ γὰρ ἀλήθεια τῶν ἐναντίων ἀνακηρύττουσα τὸ ψεῦδος ἐμπίπτει) ἔδωκαν πάλιν ἀργύρια, ἵνα εἴπωσί, φησίν, ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐλθόντες ἔκλεψαν αὐτόν. πῶς ἔκλεψαν, ὦ πόντων ἀνοητότατοι; ἐφ' ᾧ γὰρ ὃ λαμπρὸν τῆς ἀληθείας καὶ σαφὲς, τοῦτο πλάσαι δύνανται. καὶ γὰρ σφόδρα ἀπίθανον τὸ λεγόμενον, καὶ οὐδὲ ῥῆμα τὸ ψεῦδος εἶχε. πῶς γὰρ ἔκλεπτον, εἰπέ μοι, οἱ μαθηταί, ἄνθρωποι πένητες καὶ ἰδιῶται, καὶ οὐδὲ φαιλῶναι ἔλμοῦντες; μὴ γὰρ οὐκ ἦν σφραγὶς ἐπικειμένη; μὴ γὰρ οὐ προεκάθηντο τοσοῦτοι φύλακες καὶ στρατιῶται Ἰουδαῖοι; μὴ γὰρ ὀκνηροὶ ἦσαν οὗτοι καὶ ἐμεμέμνων καὶ ἠγρύπνουν καὶ ἐφορίζον οἱ ἀφνοί; τίνος οὖν ἕνεκεν καὶ ἔκλεπτον; ἵνα πλάσωσι τὸ τῆς ἀναστάσεως δόγμα; καὶ πῶς ἂν ἐπῆλθεν αὐτοῖς τοιοῦτον τι πλάσαι ἀθέοις ἀγαπῶσιν, ὅτι χρυσοῦ ὀμοῦσι ζῶσι; πῶς δ' ἂν τὸν λίθον ἀνῆλθον τὸν ἠσφαλισμένον; πῶς δὲ τοσούτους διέλαθον; καίτοι εἰ καὶ θανάτου κατεφρόνουν, οὐκ ἂν ἐπεχείρησαν εἰκῇ καὶ μάτην κατατολμῆσαι, τοσούτων ὄντων φυλάκων. ὅτι δὲ καὶ δειλοὶ ἦσαν, ἐδήλωσε τὰ ἔμπροσθεν γεγονότα. ὅτε γοῦν εἶδον αὐτὸν ζωσταμένον, ἅπαντες ἀπεπήδησαν. εἰ τοίνυν τότε οὐδὲ ζῶσαι ἐτόλμησαν ζῶντα ὁρῶντες, πῶς ἀποθανόντος οὐκ ἂν ἐφοβήθησαν τοσούτων στρατιωτῶν πλῆθος; μὴ γὰρ θύρας ἦν ἀνατρέψαι; μὴ γὰρ ἕνα λαθεῖν; λίθος ἐπέκειτο μέγας πολλῶν διόμβους χειρῶν. δίκην ὡς ὃν ἐλέγετο, καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης, καὶ ἑαυτὸν ἀποφαινόμενοι τῶν ὅτι μὴ τοσαύτην μανίαν δέον μετεμοῦσαν, ἃ καὶ ἐπαγωνίζονται τοῖς πράγμασι, καταγέλαστα πλάττοντες πλάσματα· καὶ ζῶντος μὲν τὸ αἷμα ὠνούμενοι, σαπρωθέντος δὲ ἀναστάντος τὴν πρὸς τῆς ἀναστάσεως πάλιν ἀφ' ἑαυτῶν ἐστρυβλοῦντες λόγον. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς, δι' ὧν ποιοῦσιν, ἀλίσκονται πονηρευόμενοι. εἰ γὰρ μὴ προσῆλθον Πιλάτῳ, μηδὲ ἠτήσαντο τὸν κουστωδίαν, μᾶλλον ἂν ἐδόκουν ἀναισχυντεῖν· νυνὶ δὲ οὐκ ἔστι. καὶ γὰρ ὥσπερ ἀσυνδιάζοντες ἀπορράπτουσι τὰ οἰκεῖα σώματα, οὕτω πόντα ἐπροσῆξαν. εἰ γὰρ ἐκήρυξαν ἠκολούθησαν μετ' αὐτοῦ, καὶ ταῦτα ὀνειδιζόμενοι πρὸς αὐτοῦ, πῶς δὴ τοῦτο ἐτόλμησαν; ἀφ' οὗ δὲ μὴ προῆντο ἔκλεπτον, ἀλλ' ὅτε ὑμεῖς ἤλθετε; εἰ γὰρ ἐβούλοντο τοῦτο ποιῆσαι, μηδέπω φυλακτομένης τῆς σήκης ἐποίησαν ἂν ἐν τῇ πρώτῃ νυκτί, ὅτε ἀκίνδυνοι καὶ ἀσφαλεῖς ἦν. τῷ γὰρ σαββάτῳ προσελθόντες ἠτήσαντο Πιλάτον τὸν κουστωδίαν, καὶ ἐφύλαττον τὸν πρῶτον νύκτα. οὐδεὶς τούτων τῶν λόγων ἐστίν. τί οὖν βούλεται καὶ τὰ σάββατα τῇ συμφορᾷ προσαπτόμενα; ταῦτα γὰρ εἶδεν ὁ Πέτρος κείμενα. εἰ γὰρ ἐβούλοντο κλέψαι, οὐκ ἂν γυμνὸν ἔκλεψαν τὸ σῶμα, καὶ ἅμα τὸ μὴ σινδονίσαι μόνον, ἀλλ' ὥστε μὴ σὺν τῷ ἀποδύσει, μέλλειν δὲ βεβαιώσειν, καὶ πρέχειν τοῖς βουλομένοις ἀφανισμὸν καὶ καταφθοράν· μάλιστα δὲ ὅτε σμύρνα ἦν, φαρμάκων ὄντων κολλάδες τῷ σώματι δὲ τοῖς ἱματίοις προσαπτομένης· οὐδὲν οὐκ ἔδει ἦν ἀποσπάσαι τὰ ἱμάτια τοῦ σώματος, ἀλλὰ πολλοῦ χρόνου τοῦτο ποιοῦντες ἐδέοντο. ὥστε καὶ τοῦτο ἀπίθανον τὸ τῆς κλοπῆς. μὴ γὰρ οὐκ ἤδεισαν τὸν θυμὸν τὸν Ἰουδαϊκόν, καὶ ὅτι εἰς αὐτοὺς τὴν ὀργὴν ἀφήσουσι; πῶς δὲ ἔλαθον καὶ τὸ κέρδος ἦν αὐτοῖς, εἰ μὴ δύέσχον; ταῦτα δὴ πόντα καὶ οὗτοι ζωσθέντες ὅτι ἔπλασαν, ἔδωκαν ἀργύρια, καὶ φασιν· εἴπατε ταῦτα ὑμεῖς, καὶ ἡμεῖς πείσομεν τὸν ἡγεμόνα. δημοσιευθῆναι γὰρ ἐβούλοντο τὴν φωνὴν, εἰκῇ καὶ μάτην πρὸς τὴν ἀλήθειαν πυκτεύοντες, καὶ δι' ὧν αὐτοὶ συσκιάζειν ἐπεχείρουν, ἀφ' τούτων καὶ ἄκοντες προεσκύλαζον σκληρύνειν αὐτήν. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τὴν διάσασιν κυρεῖ, τὸ αὐτοὺς ταῦτα εἰπεῖν, ὅτι οἱ μαθηταὶ ἔκλεψαν. τοῦτο γὰρ ὁμολογουμένων ἐστίν, ὅτι οὐκ ἦν τὸ σῶμα. ὅταν οὖν αὐτοὶ μὴ ὁμολογῶσι μὴ εἶναι τὸ σῶμα ἐκεῖ, τὴν δὲ κλοπὴν δεικνύῃ ψευδῆ καὶ ἀπίθανον ἡ προσῳδία αὐτῶν καὶ τὰ σημεῖα καὶ ἡ τῶν μαθητῶν δειλία, ἀναμφισβήτητος καὶντεῦθεν ἡ τῆς ἀναστάσεως ἀπόδειξις φαίνεται. ἀλλ' ὅμως οἱ ἀναίσχυντοι, καὶ πόντα τολμῶντες, τοσούτων ὄντων τῶν ὀπτομιζόντων αὐτοῦ, εἰ πατὴ φασιν, καὶ ἡμεῖς πείσομεν, καὶ ὑμᾶς ἀμεμίμους ποιήσομεν. ὁρᾷς πόντας διεφθαρμένους; τῶν Πιλάτου;

Πιλάτου; αὐτὸς γὰρ ἐπείθη. Τοῦ γραπτοῦ ⟨τος⟩; Ὃ γέγραφα γέγραφα; ἀλλὰ μὴ θαυμάσῃς, εἰ χρήματα γραπτῶν προετιμήσαντο. εἰ γὰρ τοσαῦτα τῶν μαθητῶν τοσαύτην ἐπεδείξατο τὴν ἰσχύν, πολλῷ μᾶλλον τοσαῦτα τύραννοι.

15 Καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος, φησι, τοῖς Ἰουδαίοις ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας.

Εἶδες πάλιν τὸν μαθητὴν ὁ φιλάληθες· πῶς οὐδὲ τοῦτο ἀναμένουσι λέγοντες, ὅτι πιστὸς ἐκρίθησε λόγος κατ' αὐτῶν;

16 Οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἀπῆλθον εἰς τὴν Γαλιλαίαν,

17 Καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν, οἱ δὲ ἐδίστασαν. Αὕτη μοι δοκεῖ ἑκάστη ὄψις εἶναι· ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, ὅτε αὐτὸν ἐξέπεμπε βαπτίσοντας. εἰ δὲ ἐδίστασάν τινες, καὶ τοῦτο πάλιν θαύμασον αὐτῶν τὴν ἀλήθειαν, πῶς οὐδὲ τὰ μέγιστα ἑκάστης ἡμέρας ἐλαττώματα αὐτῶν ἀποκρύπτονται· ἀλλ' ὅμως καὶ ὅτι διὰ τῆς ὄψεως αὐτὸν ἐβεβαιώθησαν. Τί οὖν φησιν ἰδὼν αὐτούς;

18 Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. Πάλιν δὲ θεμελιώτερον αὐτοῖς διαλέγεται. Οὐδέπω γὰρ ἦσαν οἱ πνεῦμα εἰληφότες οἱ δυνάμενοι ὑψηλοὺς αὐτὸν ποιῆσαι.

19 Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτὸν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος,

20 Διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα, ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν·

Τὸ μὲν πρῶτον δογμάτιζε, ὃ δὲ πρὸ ἐντολῶν προαγγέλλων. καὶ Ἰουδαίων μὲν οὐδὲ μέμνηται, οὐδὲ εἰς μέσον φέρει τὰ πεπλημμελημένα, οὐδὲ ὀνειδίζει Πέτρῳ τὴν ἀρνησιν, οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδενὶ τὴν φυγήν. κελεύει δὲ εἰς τὴν οἰκουμένην ἐκχυθῆναι πᾶσαν, σωτήριον διδασκαλίαν ἐγχειρίσας τὴν δι' τοῦ βαπτίσματος. εἶτα ὅπως μεγάλα αὐτοῖς ἐπιτάττει, ἐπαίρων αὐτῶν τὰ φρονήματα, φησίν· Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. Εἶδες αὐθεντίαν πάλιν; Εἶδες πῶς καὶ σχῆμα συγκαταβάσεως ἔνεχεν ἐνέφηνε; ὃ μετ' ἐκείνων δὲ μόνον εἶπεν ἔσεσθαι, ἀλλὰ καὶ μετὰ πάντων τῶν μετ' ἐκείνους πιστευσάντων. ὃ γὰρ δὴ ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος ἐπόστολοι μένειν ἔμελλον, ἀλλ' ὡς ἑνὶ σώματι διηγέσεται τοῖς πιστοῖς. μὴ γάρ μοι τὴν δυσκολίαν, φησίν, εἴπατε τῶν γραμμάτων. ἐγὼ γὰρ εἰμι μεθ' ὑμῶν, ὁ πάντα ποιῶν δύνασθαι. τοῦτο καὶ τοῖς προφήταις ἔλεγον ἐν τῇ παλαιᾷ συνεχῶς, ἐπὶ τοῦ Ἱερεμίου νεότητα προβαλλομένου, καὶ τοῦ Μωϋσῆ, καὶ τοῦ Ἰεζεκιὴλ διαδυομένους, ἐγὼ εἰμι μεθ' ὑμῶν· τοῦτο δὲ σύνταθι τούτοις. σκόπει δέ μοι καὶ ταῦτα τὴν τούτων διαφοράν. σκῆπτρον μὲν γὰρ εἰς ἔθνος ἀπορριπτόμενον πολλάκις ἀνῃτοῦντο, ὅτου γε τοιοῦτον ἐφθέγξαντο εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην πεμπόμενοι. ἀναμιμνήσκει δὲ αὐτοὺς τῆς συντελείας, ἵνα μᾶλλον αὐτὸν ἐφίσχυσωσι, καὶ μὴ τὰ παρόντα ὁρῶσιν ἀνδρῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ τὰ ἀπέραντα. τὰ μὲν γὰρ λυπηρά, φησιν, ἅπερ ἀνασχήσεσθε, [τὰ] δὲ παρόντα βίῳ συγκαταλύεται, ὅπερ καὶ αὐτὸς ὁ αἰὼν οὗτος εἰς συντέλειαν ἥξει· τὰ δὲ χρηστά, ὧν ἀπολαύσεσθε, ἀΐδιά τε μένει, καθάπερ πολλάκις ἔμπροσθεν εἶπον. ὅτου γε ἀλείψας δὲ ἐγείρας αὐτοῖς τὰ φρονήματα καὶ τῇ μνήμῃ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἐξέπεμψεν. ἡ γὰρ ἡμέρα ἐκείνη τοῖς ἐν καταρθώμασι ζήσασι πρόκειται, ὥσπερ οὖν τοῖς ἐν ἁμαρτήμασι φοβερά, καθάπερ τοῖς καταδίκοις.

40 Ἀλλὰ μὴ φοβώμεθα μόνον καὶ φείδωμεθα, ἀλλὰ καὶ μεταδιδῶμεν, ἕως ὅτι χαμαί, καὶ ἠθικον
ἀνεπέγκωμεν ἐκ τῆς πονηρίας. δυνάμεθα γάρ, ἐὰν θέλωμεν. Εἰ γὰρ τοὺς ἀπὸ τῆς ἅρπης πολλοὶ τοῦτο ἐποίησε, πολλῷ μᾶλλον μετὰ τῶν χαρίτων. Τί γὰρ φορτικὸν ἐπιτάττομεν; ὀρφανοῖς βλάπτειν, [ἢ πλέονας τοὺς ἀέρας,] ἢ ἁρπάσασθαι τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος; ῥᾴδιον· ἀλλ' οὕτως δύνασθαι πολιτεύεσθαι, ὡς μηδὲ ἐργασίαν δεῖσθαι, ἀλλ' ψυχῆς καὶ σχολάσεως μόνης. ποῖα

γὰρ

γὰρ ὄργανα ἔχει ἃ ἀποστολοι· ἃ ὅσα δύνατα κατορθώσαιτες; ὑχὶ μονοχίτωνες καὶ ἀϋπόδητοι ἀπεστάλησαν, καὶ πρώτων ἀπελεγμένων; Τί γὰρ δύσκολον τῶν τοῦ Χριστοῦ ὑπιταγμάτων; μηδένα ἔχε ἐχθρόν, μηδένα μίσει, μηδένα λέγε κακῶς. Τὰ σὰ ἁμαρτήμαθ' οὕτω τότων τὰ δυσκολώτερα. ἀλλ' εἶπέ, φησι, ῥῖψον τὰ χρήματα, καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ φορτικόν. μάλιστα μὲν οὐκ ἐκέλευσεν, ἀλλὰ συνεβούλευσε. πλὴν εἰ δὲ ὑπίταγμα ἦν, τί τὸ βαρὺ μὴ ἀπενεγκεῖν φορτία καὶ φερομένας ἀκάρπους; ἀλλ' ὧν τῆς φιλαργυρίας. πρώτα χρήματα γέγονε· διὰ τοῦτο πρώτα δῶν καὶ κάτω γέγονε. καὶ μακαρίσῃ τὶς ἴσως, τότων μέμνηται καὶ παλαίσῃ, ἐντεῦθεν ὁ παλαισμός· καὶ πρώτης ἃ λήψει διὰ ταῦτα γίνονται, πῶς ὁ πλούσιος, πῶς ὁ δεῖπνα πένητα. καὶ "γραπτείδη, καὶ γάμοι, καὶ τέκνων, καὶ ὁποιῶν μεταχειρίζῃ τις, οὐ πρότερον ἅπεται τοῦ πρακτικοῦ, ἕως ἂν ταῦτα ἴδοι ἰόντα ῥαγδαίως αὐτῷ *. Εἶτα ὑ συνελθόντες βουλευσόμεθα, πῶς ὃ νόσημα τοῦτο ἀπαλείσομεν; οὐκ" ἀρχὴν θησόμεθα τῶν πατέρων τὰ κατορθώματα, τῶν τελωνίων, τῶν πενταπολιτῶν, οἳ κεῖνα πρώτα εἶχον; Τί ὃ κέρδος τῆς πρώτης ζωῆς, ὅταν εἰς τὸ μέλλωσαν ἐμπορεύηται αὐτῇ μὴ χρησώμεθα; μέχρι πότε ὑ δηλοῦτε τὸν δηλωσάμενον ὑμᾶς μιμεῖσθαι; μᾶλλον δὲ μέχρι πότε δηλοῖ χρημάτων; μέχρι τίνος οὖν ἐρᾶτε ἐλευθερίας, καὶ ἀφαρπάζεσθε ταῖς ὠναῖς τῆς φιλοχρηματίας; ἀλλὰ δι' ἀρχὴν ἀνθρώπων ἡμᾶς δηλοῖ, πρώτα ποιῆτε, εἶτ' εἰς ἐλευθερίαν ἀποστῆναι φιλαργυρίας δύνησθε ὄντες αἰχμάλωτοι, οὐδὲ σπουδᾶτε "πῶς τῆς πικρᾶς ταύτης καὶ αἰσελευθέρου ἀπαλλαγῆτε δηλείας· καίτοι τὸ μὲν οὐδὲν δηλοῖ, τὸ δὲ τυραννὶς ἡ πικροτάτη. ἐνόησατε ἡλίκῳ τιμῶν καταδέδηκεν ὁ Χριστός. τὸ αἷμα τὸ ἑαυτοῦ ἐξέχεεν, ἑαυτὸν ἐξέδωκεν· ὑμεῖς δὲ μὴ ταῦτα πάντα ἀναπεπωκατε· ἃ δὲ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι ἃ" δι' ἁρπαγὴν καὶ τὴν δουλείαν, καὶ σπεύδετε τὴν ἀτιμίαν, καὶ ἐπίκαστον γέγονε τὸ φαινόμενον. ἀλλ' ὅπου οὐκ ἀπαιδεύρεαλ χρὴ μόνον καὶ ἐγκαλεῖν, ἀλλὰ δι' ὁρθοῦν, ἵνα μὴ πολὺ ἐπίκαστον υἱῶν γέγονε τοῦτο πάθος δὲ τὸ κακόν. πόθεν οὖν, πόθεν ἐπίκαστον τοῦτο γέγονεν; ὅτι σὺ δόξῃ, φησί, δὲ ἀσφαλείᾳ ποιεῖ. ποίᾳ ἀσφαλείᾳ, εἰπέ μοι; σὺ τῷ ἁρπάζειν καὶ τὰ μὴ πεπαῦσθαι, μὴ "ῥηγνῦσθαι, μὴ βλάπτεσθαι, μὴ καταφέρεσθαι. σκόπει ἐὰν ἐπαγλαΐζωμαί σοι τίνι" ἀσφάλεια ταύτῃ, ἀποχίσῃ τοῦ πλεονεκτεῖν; Εἰ γὰρ δι' τοῦτο ὁ πλοῦτος ἐπίκαστος, ἂν δεῖξῃ χωρὶς τούτου ἔχειν ἀσφάλειαν, τίς χρεία σοι τούτου λοιπόν; καὶ πῶς δυνατὸν μὴ πλουτοῦντα, φησί, τούτων ὑπιτυχεῖν; πῶς μὴ δῶν οὐ δυνατόν; ἐγὼ γὰρ τοὐναντίον ἐρῶ· πλουτοῦντα οὐκ ἔστι τούτων ὑπιτυχεῖν. καὶ γὰρ κολακείαν ἀνάγκη πολλὴν καὶ ἀρχὰς καὶ ἀρχομένους, καὶ δεῖας μυείων, καὶ δηλείαν ἀληθῶς, καὶ δεδοικέναι, καὶ τρέμειν, καὶ ὑποστέλλειν τὸν τῶν βασκάνων ὀφθαλμούς, καὶ φοβεῖσθαι συχοφαντῶν στόματα, καὶ ἑτέρων φιλαργύρων ὑπιθυμίας. ἀλλ' ὑχὶ ἡ πενία τοιοῦτον, ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαν χωρεῖον ἄσυλον ὄντι καὶ ἀσφαλές, λιμὼν βύθιος, παλαίστρα δὲ γυμνάσιον φιλοσοφίας, ἀπέλαυσε βίου μίμημα. ἀκούσατε, ὅσοι πένεσθε, τοῦτον, μᾶλλον δὲ καὶ ὅσοι πλουτεῖν ὑπιθυμεῖτε. καὶ ὃ πένεσθαι δεινόν, ἀλλὰ τὸ μὴ βούλεσθαι πένεσθαι. μηδὲν δεινὸν νόμιζε εἶναι πενίαν, καὶ οὐκ ἴσασι σοι δηλοῦν. οὐδὲ γὰρ ἐν τῇ φύσει τὸ πρᾶγμάτος ἐστὶν ἀλλ' ἐν τῇ κρίσει τῶν μαλακψύχων ἀνδρῶν τοῦτο ἔστι τὸ δεινόν. μᾶλλον δὲ καὶ αἰσχύνομαι, εἰ τοσοῦτον ὑπὲρ πενίας ἔχομι λέγειν, ὅτι οὐδὲν ἐστὶ δεινόν. ἐὰν γὰρ φιλοσοφῇς, καὶ μυρίων ἀγαθῶν ἔσαι σοι πηγή. καὶ Εἴ τίς σοι ἔρχεται καὶ πολιτικὴ δυνάμις καὶ πλοῦτον καὶ τυφλὸν προσεπῇ, εἶτα τὸν πενίαν πρὸς αἵρεσιν ἐδίδου λαβεῖν ὅπερ ἤθελες, τοῦτον δὲ βύθιος ἥρπασας, εἶτα αὐτῆς ἔγνως τὸ κάλλος. ἃ οἶδα μὲν ὅτι πολλοὶ γλώσσι τούτων λεγομένων, ἀλλ' ἡμεῖς δὲ θορυβούμεθα, ἀλλ' ὑμᾶς ἀξιοῦμεν ἀνέχεσθαι, καὶ ταχέως ἡμῖν συμφιλοσοφῆσαι. ἐμοὶ γὰρ ἡ πενία κόρη ἐστὶ κοσμίᾳ καὶ καλῇ καὶ βίου πρὸς τοιαύτην δεχῇ· ἡ δὲ φιλαργυρία θηριομόρφῳ γυναικί, * σκύλλῃ τινὶ, καὶ ὕδρᾳ, καὶ ἐτέρεις τοιούτοις ἐστὶ τέρασι πρὸς μυθοπλαστῶν πλατομένοις. μὴ γάρ μοι τοῦτ' κατηγορήσῃς τῆς πενίας" Εἰσὶν ἐγκλήσεις εἰς μίσος, ἀλλὰ

ἀλλα'* σὺν δι' αὐτῆς λήμψωμαι. μὴ ταύτης Ηλίας πραφεὶς πρὸς τὴν μακρείαν ἐκείνην ἀπαγωγὴν, μὴ ταύτης Ελισσαῖος ἐλαμψε, μὴ ταύτης Ιωάννης ⓐ ἀπόστολοι ἅπαντες· μὴ ἧ ἐκείνης ὁ Αχαάβ, ἢ Ιεσαβὲλ, ὁ Γιεζῆ, ὁ Ιούδας, ὁ Νέρων, ὁ Καϊάφας κατεκρίθησαν. ἀλλ', Εἰ δοκῇ, μὴ σὺν σὶ πενίᾳ λήμψασθαι μόνον ἴδωμεν, ἀλλα' καὶ τὴν ἄνω τ' χάριν ταύτης· ὃ κάλλος ὀπίσω ἐψώμεθα. καὶ γὰρ ὁ ὀφθαλμὸς ὅστις αὐτῆς καθαρὸς ἐ διαβὰς, οὗτος ἔχει "ὅλεσιν, καθάπερ ὁ τ' φιλαργυρείας, νῶν μὲ θυμῶ γέμων, νῶν ἧ ἡδονῆς ἐμπεπλησμένος, νῶν ἧ " ἀπὸ ἀκρασίας τεταραγμένος. ἀλλ' ὐχ ὁ τῆς πενίας τοιοῦτος· ἀλλ' ἥμερος, γαλήνιος, ἡδὺ πρὸς πάντας βλέπων, μειλίχιος, πρᾶος, οὐδένα μισῶν, οὐδένα ἀποστρεφόμενος. ὅπου γὰρ χρήματα, ἐκεῖ ἔχθρας ὑποθήσεις καὶ μυρίων πολέμων. τόμα πάλιν ἐκείνη μὲ ὑόρεων γέμει, τύφου τινὸς, ἀλαζονείας πολλῆς, ἀρᾶς, δόλου· ταύτη ἧ καὶ τόμα, καὶ γλῶσσα ὑγιὴς, "βυσσελείας γέμουσα" διλωεχοῖς, βλασφημίας, πρασλαλιᾶς ῥημ[illegible], φιλοστόργων, θεαπδυτικῶν, ἐπαίνων, ἐγκωμίων. Εἰ ἧ καὶ τὴν ἀναλγησίαν ἐθέλοις αὐτῆς ἰδεῖν τῶν μελῶν, θυμήκης τε ἐστὶ ὑψηλοτέρα πολὺ τῆς βυτείας. Εἰ ἧ φθύνησιν αὐτὴν πολλοὶ, μὴ θαυμάσῃς. ὁ γὰρ καὶ τὴν ἄλλων ἀρετὴν ⓐ φθόνησι. ἀλλ' ὑβρίζεται, φησιν, ὁ πένης πρὸς τὸν πλουτοῦντος. πάλιν μοι τῆς πενίας ὃ ἐγκώμιον λέγεις. ἴδε γὰρ, εἰπέ μοι, μακάριος, ὁ ὑβριζόμενος, ἢ ὁ ὑβρίζων, ἢ ὁ ὑβριζόμενος; δῆλον ὡς ὁ ὑβριζόμενος. ὥστε ἐκείνη μὲ ὑβρίζειν κελεύει, αὕτη ἧ φέρειν ἡμερώτερον πρὸς ἅπαντας. ἀλλα' πέπαται ὁ πένης, φησί. καὶ Παῦλος ἐπείνα καὶ ὁ λιμῶ ἐῶ. ἀλλ' ὐκ ἔχει ἀνάπαυσιν. οὐδὲ ὁ γὸς ἂν ἀναθέσθαι εἶχε πρὸς τὴν κεφαλὴν" κλίνη. Εἶδες οἷα πρὸς βαρεῖ τῆς πενίας τὰ ἐγκώμια, καὶ πρὸς σε ἴσης, πρὸς ποίους ἀνδρας ἀναγᾷ, καὶ πῶς τοῦ διαστόλου ποιεῖ μιμητάς; Εἰ καλὸν ὃ χρυσίον ἐῶ, τοῦτο δ' ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς ὁ Χριστὸς, ὁ τὰ ἀπόῤῥητα σκεύη δοὺς ἀγαθά. νυνὶ ἧ δ' μόνον οὐκ ἔδωκε, ἀλλὰ καὶ ἔχειν ἀπηγόρευσι. δῆλον ὁ Πέτρος οὐ μόνον δ' καταδύεται* πενίᾳ, ἀλλα' καὶ συμφύεται λέγων, Αργύριον καὶ χρυσίον ὐχ ὑπάρχει μοι, ὃ ἧ ἔχω, τοῦτό σοι δίδωμί, Πραξ. γ. ε. φησι. τίς οὐκ ἂν ἠθέλησεν ὑμῶν ῥῆξαι ταύτην τὴν φωνὴν; καὶ σφόδρα μὲ δεῖν ἅπαντες, ἵνα εἴποι τις ἄν. σκοινῶ ῥίψον δ' ἀργύριον, ῥίψον δ' χρυσίον. καὶ ἐὰν ῥίψω, φησί, λήψομαι τὴν δυνάμιν Πέτρου; τί γὰρ Πέτρου μακάριον ἐποίησεν, εἰπέ μοι; ἆρα τὸ χωλὸν ἐγεῖραι; ὐδαμῶς, ἀλλα' τὸ μὴ ταῦτα ἔχειν, τοῦτο αὐτῷ ⓦ θεῖον πρεσβεῖον. τῶν μὲ γὰρ ταῦτα ἐργασαμένων πολλοὶ εἰς γέενναν σκέπτουσιν, ⓐ δὲ σκῆπτα ποιήσαντες βασιλείας ἐπέτυχον. καὶ τοῦτο καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ Πέτρου μαθεῖν. δύο γὰρ ἦν, ἃ εἴρηκεν· ἀργύριον δὲ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι, καὶ ἐν τῷ ὀνόματι Ιησοῦ Χριστοῦ ἔγειρε καὶ περιπάτει. ποῖον οὖν αὐτὸν ἐποίησε λαμπρὸν καὶ μακάριον, τὸ ἐγεῖραι ⓦ χωλὸν, ἢ τὸ ῥίψαι τὰ χρήματα; καὶ ταῦτα παρ' αὐτοῦ τοῦ ἀγαπητοῦ παιδός. τί οὖν ἐξ τῷ πλουσίῳ φησὶ ζητοῦντι τὴν αἰώνιον ζωήν; σὺν ἔτι, ἔλεγεν χωλοῖς, ἀλλα', Πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς. καὶ ὁ Πέτρος ἧ πάλιν σὺν ἔτι, ἰδοὺ ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλομεν δαίμονας (καίτοι ἐῶ ἐκβάλλων) ἀλλ', Ιδοὺ ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν; καὶ ὁ Χριστὸς δὲ πάλιν πρὸς τοῦτον ἀποκρινόμενος σὺν ἔτι, ἐάν τις χωλὸν ἐγείρῃ, ἀλλ' ἵστις ἀφῆκεν οἰκίας καὶ ἀγρούς ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ θυαγγελίου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει. καὶ ἡμεῖς οὖν τοῦτον ζηλώσωμεν, ἵνα μὴ καταγνωσθῶμεν, ἀκ' ἵνα μὲ παῤῥησίας πλησθῶμεν τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ· ἵνα αὐτῷ ἐπιτασώμεθα καὶ μὸ ἡμῶν, ὡς καὶ μὲ τῶν μαθητῶν ἐῶ. ἔσται γὰρ μὸ ἡμῶν, καθάπερ καὶ μετ' ἐκείνων ἐῶ, ἐὰν θέλωμεν σκείνους μιμήσασθαι καὶ ζηλωταὶ γενέσθαι τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας αὐτῶν. ἀπὸ τούτων γὰρ ὁ Θεὸς στέφανοι καὶ ἀναχηρύττει, σὺν ἀπαιτῶν σε πενεσὶ ἐγεῖραι, οὐδὲ χωλοὺς διορθῶσαι. οὐ γὰρ ταῦτα πᾶσι μὲ Πέτροις γένεσθαι, ἀλ-

λα᾽ ὃ ῥῆμα πᾶ ὄντα. τοῦτο γὰρ τοῦ ἀποστόλου τὸ κατόρθωμα. ἀλλ᾽ ὁ δυνάσαι ῥῆμα; μάλιστα μὲν οὖν δυνατόν· πλὴν οὐκ ἀναγκάζω, εἰ μὴ βούλει, οὐδὲ βιάζομαι· ἀλλ᾽ ἐκεῖνο παιδαγωγῶ, καὶ τὴν μέσος ἀναλίσκειν τοῖς δεομένοις τὸν πλοῦτον, ἢ μηδὲν πλέον τῆς χρείας ὀπτίζηται. οὕτω γὰρ καὶ οὐρανοῦ ἀπολαύσεται ἀτενῶς μόνα" βιώσομεν
βίον καὶ ἀσφαλῆ, καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀπολαύσομεν, ἧς γένοιτο πάντας
ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, ἅμα τῷ πατρὶ καὶ τῷ
ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων. Ἀμήν.

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

τῦ Χρυσοστόμου ὑπόμνημα Εἰς τὸ ἅγιον Ἰωαννίου * τὸ εὐαγγελιστήν.

ΟΙ τῶν ἀγώνων τῶν ἔξωθεν θεαταί, ὅταν ἴδωσι γυμνάζον ἀθλητὴν καὶ σφοδρὸν ἀθλητὴν πολὺν ἱδρῶτα μάθωσι, ζωστὸς ἔχεσιν ἅπαντες, ὥστε ἰδεῖν αὐτῦ τὰ παλαίσματα, καὶ τὸν τόκλιν καὶ τὸν ἰσχνὸν ἅπασαν· καὶ ἴδοις ἂν ὁλόκληρον θέατρον μυριάδων πολλῶν, πολλῆς σκιᾶς καὶ τοῦ τῦ σώματος καὶ τοῦ τῆς διανοίας ζωτέρας· ὀφθαλμοὶ, ὥστε μηδὲν αὐτοῦ τῶν γυμνῶν διαδραμεῖν. καὶ μεσιτὸς ἦν εἷς ἅπασι θαυμαστὸς ὑπεδημιούργει, πάλιν ὁμοίως [ἀ] αὖθις δὲ ὅτε πληρῶσαι τὸ θέατρον, καὶ πολλὰ ἀφέντες τὰ ἐν χερσὶν, ἀναλήμματα πολλάκις ὄντα καὶ κατοπίζοντα, διαβαίνοντες κάθηνται μετὰ πολλῆς τῆς ἀσυδοῦς τῶν ᾠδῶν καὶ τῶν κρουμάτων ἀκούοντες, καὶ τὸν ἀμφοτέρων βασανίζοντες συμφωνίαν. καὶ ταῦτα μὲν ἀ πολλοί. ἀ δὲ ῥητορικῶν ἐμπίπτει λόγων, ἃ αὖθις πάλιν ὑπὸ τῶν σοφιστῶν τὸ αὖθ' τοῦτο πεπόηται. ἔστι γὰρ καὶ τούτοις ἅπασι, καὶ ἀκροαταὶ, καὶ κρότοι, καὶ φόβος, καὶ βάσανος τῶν λεγομένων ἑκάστη. εἰ δὲ ῥητορικῶν, αὐλητικῶν τε καὶ ἀθλητικῶν ἀνδρῶν, τῶν μὲν θεαταὶ, τῶν δὲ ὁμοῦ θεωρηταὶ καὶ ἀκροαταὶ μετὰ τοσαύτης κάθηνται τῆς προθυμίας· πόσων ἡμῖν καὶ ἀσυδησίαν καὶ προθυμίαν αὖ εἶπεν δίκαιον ἀπολαβεῖν, ὅταν ἀνδρὸς ἀπὸ τῶν ὑμετέρων ἀγῶνα καθίστος, ἀλλ' ἀνδρὸς ἀπὸ τῶν ὑμετέρων φιλοσόφου, καὶ βεβήτος λαμπροτέραν ἀφέντος φωνήν; πᾶσαν γὰρ τὴν οἰκουμένην ἐπέσχε καὶ κατέλαβε καὶ ἐπλησε τῇ βοῇ, ὡ τῷ μέγα ἀνακεκραγέναι, ἀλλὰ τῷ μετὰ τῆς θείας χάριτος κινῆσαι τὴν γλῶτταν. καὶ ὃ δὴ θαυμαστὸν, * ὅτε μεγάλη ἦσα ἡ βοὴ οὐκ ἔστι τραχεῖα οὖσα, οὐδὲ ἀηδὴς, ἀλλὰ πάσης μουσικῆς ἁρμονίας ἡδίων καὶ πολυποτέρα, καὶ ἤλεγε διεσαλπίζουν πλέον, ἃ πρὸς τούτοις ἅπασιν ἀκουστὰ τῇ φερεκωδικαίτη, καὶ τοσοῦτον τίμιοσα ὑπερβάλλον, καὶ τοσαῦτα κομίζουσα ἀγαθὰ, ἃ τοῦ μετ' ἀκριβείας καὶ προθυμίας λαβοῦσα ἃ διαφυλάττουσα οὐκ ἔστι λοιπὸν ἀνθρώπους εἶναι), οὐδὲ ὑπὸ τῆς γῆς μένειν, ἀλλ' ἀκουτέρω πτώματι ἐκάνας τῶν βιωτικῶν, καὶ πρὸς τὴν ἀγγελικὴν μεθαρμοσαμένους λῆξιν, καθάπερ ἂν οὐρανὸν, οὕτω τὴν γῆν οἰκεῖν. ὁ γὰρ τῆς βεβήτος ἦχος, ὁ ἀγαπητὸς τῦ Χριστοῦ, ὁ φίλος τῶν ἁγίων τὴν οἰκουμένην ἐκκλησιῶν, ὁ τῆς κλῆς ἔχων τῶν οὐρανῶν, ὁ δὲ πατήσιον τῦ

τῦ Χειστοῦ πιῶν, ϗ ὃ βάπτισμα βαπτιζθεὶς, ὁ καταχλυζεὶς ὅτι ὃ ζῆλος ὃ διακοπτικὸν μῦ παῤῥησίας πολλῆς, ϲοῦτ ἡμῖν εἰσέρχεται πιῶν· ὑ δραμὼν ἐπισκρυόμενος, οὐδὲ πρὸς σοφιστὴν χρύπτων τὸν κεφαλὸν (ὑ γὰρ τοιαῦτα ἐρᾷ) οὐδὲ ἐπ' ἀρίδωντος ἀναβαίνων, οὐδὲ ὀρχήστρῳ τῷ ποδὶ καταχρύων, οὐδὲ ἐαθῆτι κεχρισμένος χρυσῷ· ἀλλ' εἰσέρχεται γολιὸν ἔχων ἀμυὴ χθονὸν ἔχουσαν κάλλος. τ γὰρ Χειστὸν ϲὸ δεδεμένος ἡμῖν φανῆναι, ϲοῦ πόδας ἐπὶ δεδεμένος ϲοῦ ὠρχίους ϲὸ ἑτοιμασία τῦ εὐαγγελίου τ εἰρήνης, τ ζωὸν ὑ πρὸς ὃ ζῆλος ἔχων, ἀλλὰ πρὸς τ ὀσφῦν, οὐκ ἀπὸ δέρματος φοινικοῦ, οὐδὲ αὖωθεν ἠλαμμένην χρυσῷ, ἀλλ' ἀπὸ τ ἀληθείας ὀζυφασμένην ϗ συγκειμένην αὐτῆς. ϲοῦτ ἡμῖν φανῆναι πῶν, ὑχ ὑπόκρισιν ἔχων (οὐδὲ γὰρ ὑπόκρισις πῦρ αὐτό, οὐδὲ πλάσμα ϗ μῦθος) ἀλλὰ γυμνὴν τὴν κεφαλὴν γυμνὴν ἀπαγγέλλ τὴν ἀλήθειαν· ὐχ ἕτερος μέν ὢν, ἕτερα δὲ πρὸς αὐτὸν ϲὸν ἀκούοντας πίθων τῷ ῥήματι, τῷ βλέμματι, τῇ φωνῇ, οὐκ" ὀργάνων πρὸς τὴν ἀπαγγελίαν διάφορος, οἷς χαλάσας ἢ λύσας, ἢ ὅλως τῶν τοιούτων ἕτερον, ἀλλὰ πάντα τῇ γλώττῃ ἐργάζεται, πάντος ὡν χίμαιρος, πάσης δὲ μυστικῆς ἡδίω ϗ χρησιμωτέραν φωνὴν ἀφιείς. ἔστ δὲ αὖτ προσκήνιον μὲν ὁ οὐρανὸς ἅπας, θέατρον δὲ ἡ οἰκουμένη, θεαταὶ δὲ ϗ ἀκροαταὶ πάντες ἄγγελοι, καὶ μὲν θεσπέσιον ὅσον ἄγγελοι τυγχάνουσιν ὄντες, ἢ ϲὲ ἡμᾶς ἐπιθυμοῦσιν. οὗτοι γὰρ μάνοι ταύτης ἀκριβῶς ἐπαιδεύθησαν δυνάμεως· ἀλλ τ ἀρμονίας, ϗ "ὅτι τ ἔργων αὐτὸν ἐπιδείξασθε. ὡς οἶμαι ἄλλοι πάντες, καθάπερ τὰ παιδία τὰ μικρὰ ἀκούουσι μέν, οὐκ ἴσασι δὲ ἅπερ ἀκούουσιν, ἀλλὰ πρὸς πλαγιωτέρας ἐπιβάντας ϗ ἀθύρματα παιδικά· ὕτω δὴ ϗ ὅτι γελῶντες, πνευφαίνοντες, ϗ πλούτῳ ϗ δυναστείᾳ ϗ τῇ χαρᾷ ζῶντες, ἀκούουσι μέν ἔστι ὅτι τὴν Ἐφρυθρίαν, μέγα δὲ οὐδέν, οὐδὲ ὑψηλὸν ὅτι τὴν ἔργων ϲοδείκνυται, τῷ καθάπαξ τῷ πλῷ ϗ τῇ πλησίᾳ πρὸς σπλοῦν ἑαυτούς. τύτῳ τῷ ἀποστόλῳ αἱ δῶρα δυνάμεις πρέσβευσαν, ἐκπλήττομαι δ κάλλος αὐτ τῆς ψυχῆς, ϗ τὸν ζωὸν, ϗ τὸν ὥραν τ ἀρετῆς, δι' ἧς καὶ αὐτὸς ἐπεπάσατο Χειστὸν, ϗ τὸν πνῦμα πικρὸν ἐλήφθε χθόν. καθάπερ γὰρ ἵππα λύσαι βιάρμοστοι ϗ λιθοκόλλητοι, χρυσᾶς ἔχουσαν φάλαρας, ὕτω τὸν αὐτ πρῶσκευάσας ψυχὴν, ἔδωκε δὲ αὐτῆς μέγα τι ϗ ὑψηλὸν ἐνεχῆσαι ϲῷ πνῦματι. ὡς οὖν οὐκέτι τῆς ἁλιείας οὐδὲ τῆς ἰοῦ Ζεβεδαίου, ἀλλὰ τῆς βάθη τῆς Θεοῦ ἐιδότος, τῆς πνῦματος λέγω ταύτην δυσχρυσμένου τὸν λύσαι, ὕτως ἀκούωμεν. οὐδὲν γὰρ δυσθέρπευτον ἡμῖν ἐρᾷ, ἀλλ' ἀπὸ τῆς αὐθαιρεσίας τῆς πνευματικῆς, ἅπερ δυ" εἶπε, ἀπὸ τῆς ἀπορρήτου ταύτης, ἃ μηδὲ ἄγγελοι, φρὶν ἢ * ἠλέσθαι, ἠδέσαν. μᾶλ ἡμᾶλ γὰρ δὴ ϗ ὅτι * ϗ δὶ ἡμᾶν ἔμαθον ἅπερ ἔγνωμεν. ϲ τῆς ἐδήλωσεν ἀπόστολος ἕτερος ἐιπών· Ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς ϲ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἡ πολυποίκιλος σοφία τῦ Θεοῦ. ἐὶ τοίνυν ϲ ἀρχαὶ, ϗ ἐξουσίαι, ϗ τὰ χερυβὶμ, ϲ τὰ σεραφὶμ διὰ τῆς ἐκκλησίας ἔμαθον ταῦτα, βέβηλον ὃν ἀνθρώπου τὸν ἀκρόασιν. ϲ γὰρ ϗ τύτῳ τιμήματα οὐ μακρὰν, ϲ μᾶλ ἡμᾶλ ϲὸν ἀγγέλων μαθεῖν ἅπερ ἠγνόουν· ϲ ὃ ϲ δὶ" ἡμᾶν ὕτω τέως φημί *. πολλὴν οὖν πρέχωμεν ϗ ἡμεῖς τὴν σιγὴν μῦ τῆς διακοσμίας, μὴ σιωπῶντες μόνον, μηδὲ κῦ τὴν ἡμέραν" ϲὸ ἡ ἀκούομεν, ἀλλὰ διὰ πάντος τὸν βίν, ὅλῃ ϗ διὰ πάντος ἀκούειν αὐτὸν καλόν. εἰ γὰρ τὰ ϲὸ βασιλείοις γινόμενα πολυθρύλητα εἶναι δοκεῖ, τί εἶπε, τί πεποίηκε, τί βεβούλευται πρὸς τὴν ἐρχομένων ὁ βασιλεύων, καίτοιγε πολλάκις ὠνὴρ πρὸς ἡμᾶς ὤν· πολλῷ μᾶλλον, ἅτε ὁ Θεὸς εἶπε, πολλὴν ἀκρόασιν, ϗ μάλιστα, ὅταν ἡμῖν ἅπαντα διαφέρῃ. ταῦτα δὲ ἅπαντα μῦ ἀκριβείας ἡμῖν ϲοῦτ ἐρᾷ, φίλος αὐτ τῦ βασιλεύοντος ὤν· μᾶλλον δὲ ϗ αὐτὸν ἔχων ϲὸ ἑαυτῷ λαλοῦντα, ϗ πρὸ αὐτ πάντα ἀκούων, ἃ πρὸς τὸν πάτερα ἐκεῖνος. Ὑμᾶς γὰρ εἴρηκα φίλους, φησὶν, ὅτι πάντα, ἃ ἤκουσα πρὸς τ πατρός μου, ἐγνώρισα ὑμῖν. ὥσπερ οὖν εἰ ἴσα αὖωθεν ὐκ τῆς χορυφῆς τῦ ὑφάσματος διαχύψαντα ἀθρῆσαι εἴδομεν, ϗ ἐπαγγελλόμεθα πάντα μετὰ ἀκριβείας ἐρᾶν, πάντες αὖ ἐπισπώμεθα, ὕτω

ὥστε ἡμῶν ἁψασθαι. ἐκεῖνον γὰρ ἡμῖν ὁ κύριος οὐκ ἀφῆλεγεν (οὐ γὰρ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, καθώς φησι καὶ αὐτὸς ὁ Χριστός· ὑμεῖς οὐκ ἐστὲ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου) ἀλλὰ τοῦ μὴ ἐμποδίζεσθαι ἡμᾶς τοῖς ἀνθρώποις. ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνος ἑαυτὸν ἔχει φιλοσόφως ἐν ἑαυτῷ πάντα ἔχοντα, καὶ ὥστε ἀκριβῶς εἰδότα τὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς τὰ ἑαυτοῦ τῆς οἰκείας καὶ θεσπεσίου ψυχῆς, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ ἡγεμονικόν, τὸ χειραγωγοῦν εἰς τὰς οὐρανούς, τὸ ποιοῦν ὀφθαλμοὺς ἑτέρους, τὸ παρασκευάζον τὰ μέλλοντα, ὡς τὰ παρόντα, ὁρᾶν, τὸ κρεῖττον σαρκὸς τὰ ὑπὲρ τοὺς οὐρανοὺς κατοπτεύειν παρέχον. πολλοῦ οὖν προεχώρουν τὴν ἰσοτιμίαν ἁψῆ πάντως αὐτοῦ τῆς βίας. μηδεὶς πλοῦτος, μηδεὶς γενεαλογίαι, μηδεὶς ῥητόρων σοφισμοὶ εἰσιὼν μόνον· ἀλλὰ μετανοήσωμεν ἐπὶ τὸν τρόπον τοῦ οὐρανοῦ. ἐκεῖ γὰρ ταῦτα φθάνει, τοῖς ἐκεῖ πολιτευομένοις. καὶ μείνωμεν ὅτι τῆς γῆς, οὐδὲν κερδανοῦμεν ἐντεῦθεν μέγα. οὐδὲν γὰρ πρὸς τὸν ἐν βουλομένῳ ἀπαλλαγῆναι τοῦ χοϊκοῦ βίου τὸ Ἰωάννου, ὥσπερ οὖν οὐδὲ πρὸς ἐκεῖνα τὰ οὐράνια. ἢ μὴ οὖν βεβηκὼς καταπλήττῃ τὰς ἡμετέρας ψυχὰς ἄσημον ἔχουσα τὸν ἦχον· ἢ γὰρ τούτου φωνὴ θορυβεῖ μὲν οὐδένα τῶν πιστῶν, ἀλλὰ καὶ δαίμονι θορύβου καὶ ταραχῆς, καταπλήττῃ δ' ἂν δαίμονας μόνους, καὶ τοὺν ἐκείνοις ἀγαθοὺς. ἵν' οὖν ἴδωμεν ὅπως αὐτὸς καταπλήττῃ, πολλὴν προέχωμεν τὴν σιγὴν ἢ τὸν ἔξωθεν, ἢ τὸν κτῆ ἀρχαιότητι, ἢ τούτων μάλιστα. τί γὰρ ὄφελος τοῦ σώματος ἡρεμοῦντος, ὅταν ἡ ψυχὴ θορυβῆ, καὶ πολλὴν ἔχῃ τὴν ζάλην; ἐκείνην ἐγὼ ζητῶ τὴν ἡσυχίαν τὴν ἀπὸ ἀρετῆς, τὴν ἀπὸ τῆς ψυχῆς· ἧς ἢ τῆς ἀκοῆς ἐκείνης δίωμεν. μηδεμία τοίνυν ἐνοχλείτω χρημάτων ὑπερθυμία, μηδόξης ἔρως, μὴ θυμοῦ τυραννὶς, μὴ τῶν ἄλλων παθῶν ὁ λοιπὸς ὄχλος. οὐ γὰρ ὅστι μὴ ταραχθῆσαι τὸν ἀκολουθοῦντα τῷ λεγομένῳ ὁ ὕψος, ὡς ἰδεῖν χρὴ, οὐδὲ γνῶναι, ὡς δεῖ, τὸν μυστικὸν τόπον ὃν φεύγει ἐκπόρρητον, ἢ τὸν ἄλλων ἅπασαν ἀρετὴν τὸν ἐν τοῖς θείοις τόποις χρησμοῖς. εἰ γὰρ μέλος αὐλητικὸν ἢ κιθαρῳδίαν οὐκ ἂν τις μάθοι καλῶς, μὴ πρότερον συντείνας νοῦν, πῶς μυστικὴν φωνὴν καὶ θεσπέσιος ἀκροατὴς ἐπακοῦσαι δυνήσεται μὴ θυμοῦν ψυχῆς; διὰ τοῦτο ἢ ὁ Χριστὸς πρότερον λέγων· Μὴ δῶτε τὰ ἅγια τοῖς κυσὶ, μηδὲ Matth. 7. 6.
βάλητε τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων. μαργαρίτας δὲ τοῦτο τὰ ῥήματα ἐκάλεσε, τάχα πολλῷ ἀμείνονα τούτων ὄντα, ἐπειδὴ τούτης τῆς ὕλης οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἑτέρα ἀμείνων. διὰ τοῦτο ἢ τὸν ἡδύτατον αὐτῶν μέλιτι πολλάκις παραβάλλειν εἴωθεν, οὐκ ὄντα τοσοῦτον αὐτοῖς τὸ μέλι μόνον, ἀλλ' ὅτι τούτου οὐδὲν ὅστι ἕτερον ἡδίον πρὸς ἡμᾶς. ἐπεὶ ὅτι γε ἢ λίθος φύσιν ἀμείνω, ἢ πάντος μέλιτος ἡδυτέρου καὶ πολλῷ καθαρωτέρου, δείξειεν τὸ Ψαλμ. 18. 10. 11.
προφήτου λέγοντος περὶ αὐτῶν, ἢ τὸν παραβολὴν τούτων δηλοῦντος· Ἐπιθυμητὰ γάρ, φησι, παρὰ χρυσίον καὶ λίθον τίμιον πολλὰ, καὶ γλυκύτερα παρὰ μέλι καὶ κηρίον· ἀλλὰ τοῖς ὑγιαίνουσι· διὰ ἐπήγαγε· καὶ γὰρ ὁ λοιμὸς σου φυλάσσει αὐτά. καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν αἰτῶν αὐτὰ γλυκέα, προστίθησι, τῷ λαβυρίῳ μου. Ὡς γλυκέα γάρ φησι τῷ λαβυρίῳ μου καὶ λοιμά σου. καὶ τὸν παραβολὴν πάλιν διατηρῶ λέγων· παρὰ μέλι καὶ κηρίον τῷ στόματί μου· ὅπερ σφόδρα ὑγιαίνει. μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς τοσοῦτοι προσερχώμεθα τόποι, ἀλλὰ λεπτύναντες τὸν ψυχὸν, ὅτου δεχώμεθα τὸν ἐπάνω. διὰ γὰρ τοῦτο τοσαῦτα προεῖπεν ὑδάτων καθήκει εἰς τὰ ῥήσεις ταύτας, ἵνα ἕκαστος πάλιν ἀποθέμενος ἀῤῥωστίας ἕξοι, ὥσπερ εἰς αὐτὸν Ἡσαΐου ἢ ὑετοὶ, ὅταν εἰσὶν καθαροὶ δὲ θυμοῦ, ἢ φερνίδες, ἢ ἀγαθίας βιωτικῆς, ἢ τῶν ἄλλων ἀπαλλαγμὸς παθῶν. ἢ γὰρ ὅστι ἕτερος κερδᾶναί τι μέγα οὐτῶδε, μὴ πρότερον ὅταν δυνηθέντες τὸν ψυχὸν. ἢ μή μοι λεγέτω τις, ὅτι βεβαίως ὁ χαιρὸς ὁ μεταξὺ τῆς σωτήριος τῆς μηνύσης. ἔξεστι γὰρ ὑπὲρ τὸ πάντα μέσον ἡμέρας, ἀλλὰ ἢ ἐν μιᾷ ῥοπῇ μεταθέσθαι τὸν βίον ἅπαντα. τί γὰρ, εἰπέ μοι, λησταὶ δὲ ἀνδροφόνοι χεῖρες; ὑπὲρ ὃ ἕκατον ὕστερ τῆς καρδίας εἴδος ὅστι; ἀλλ' ὅμως εἰς ὃ ἄκρον τῆς ἀρετῆς βλέπων ἔφθασε, δὲ εἰς αὐτὸν ἐχώρησε πάντως, ὑπερβάλλουσι, ὑπὲρ ἡμέραν διηνεῖς, ὑπὲρ ἡμίσεις ἡμέρας, ἀλλὰ βεβαίας ῥοπῆς.

πῆς· ὥςε ἔξεστιν ἀφνω μεταβάλεσθαι, καὶ γλυκέσθαι χρύσιον αὐτὴ πάλιν. ὅπερ γὰρ ἡ φύσις τὰ τῆς ἀρετῆς ἐστι τῆς κακίας ὄντα, οὕτως ἡ μεταβολὴ, πάσης ἀνάγκης ἀπηλλαγμένη. εἰ δὲ θέλητε, καὶ εἰσακούσεσθέ μου, φησὶ, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε. ὁρᾶς ὅτι βουλήσεως δεῖ μόνης; βουλήσεως, καὶ τῆς κοπῆς μόνον ταύτης τῆς πολλῆς, ἄλλα τῆς ἐπιπόνου διαμονῆς. ἐπεὶ ἄπαντας οἶδα εἰς ἐρημίαν θέλοντας ἀναπεῖσαι πάντας, ἀλλὰ διὰ τὸν ἔργον τῆς τοιαύτης θελήσεως ὑπεδείξατο. καὶ γὰρ ὁ ἔμπορος θέλει πλουτῆσαι, ἀλλ' οὐ μένει τῆς διὰ τοιούτου θελήματος ἴσχυσεν· ἀλλὰ καὶ πλοῖον κατασκευάζεται, καὶ ζυγὰ λαμβάνει, καὶ τὴν θαλάσσης κυβερνητικὴν, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι κατασκευάζεται ὁ πλοῦτος, καὶ χρήσιμον δοκεῖ εἶναι, καὶ αἰσχρὰ πολλάκις, καὶ εἰς ξένην ἄπεστι γῆν· καὶ κινδύνους ὑπομένει πολλοὺς, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ἅπερ ἴσασιν οἱ τὴν θαλάσσαν πλέοντες. οὕτω καὶ ἡμᾶς δεῖ τὴν βούλησιν ὑπεδείξασθαι. πλέομεν γὰρ καὶ ἡμεῖς πλοῦν, οὐκ ἀπὸ γῆς εἰς γῆν, ἀλλὰ οὐκ ἀπὸ γῆς εἰς γῆν ἑτέραν. καταπαύσωμεν οὖν λογισμοὶ πάντες, πρὸς κυβερνήτην ὑπακούσαντες τὸν αὖρα φέρουσαν, καὶ ναῦς αὐτῇ παραθέντες, καὶ πλοῖον ἕτοιμον, ὥστε μήτε ῥιζάσαι ἐν ἀγυιᾷ βαπτίζεσθαι βιωτικῇ, μήτε ἁλῶναι ἐπαίρεσθαι πνεύματι, μὴ βύζιον εἶναι ἐν κύμασι. μὴ ὅταν οὖν ὁ πλοῦτος, ὅταν ὁ κυβερνήτην ἐν τῷ ναῦς παραπαύσωμεν, ἐξ ἐναντίας πλεύσομεν, ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ Θεοῦ τῇ ἀληθῆ κυβερνήτην ὑπακούσαντες πρὸς ἑαυτοὺς, ὃς οὐκ ἀφήσει τὸ σκάφος βαπτισθῆναι ἡμῶν, ἀλλὰ, κἂν μυρίοι πνεύσωσιν ἄνεμοι, καὶ τοὺς αἰθέριους ὑπερκύψῃσι, καὶ τὴν θαλάσσαν, καὶ αὐτὴ σάλου πολλοῦ ἐργάσηται τὴν γαλήνην. κατασκευάσαντες τοίνυν ἑαυτοὺς οὕτως, τὴν ὑπεύθυνον παραθησόμεθα ἐκκλησίαν, ἵνα μὴ παύσηται ὑμῖν περὶ τῶν χρησίμων ἀκούσασα, καὶ ἃ παραθήσεται τὰ λεγόμενα τῇ ψυχῇ μηδεὶς ὁδὸς ἔσω, μηδεὶς πέτρα, μηδεὶς ἀκάνθων πεπληρωμένος. ποιήσωμεν ἑαυτοῖς νεώματα. ὅταν γὰρ ἡμῖν τὰ σπέρματα καταβληθῇ τῆς ἀκοῆς, ἐὰν ἴδωμεν τὴν γῆν καθαράν· ἐὰν δὲ λιθώδη καὶ τραχεῖαν, συλλίωτε μὴ βαλεῖν εἰς ἐκεῖνον ποιήσασθαι. εἰ γὰρ ὁ σπείρων ἀφίεται, ἀρξάμενα τὰ ἀκάνθας ἐκκόπτειν, πάλιν ἑκάστης οἰκίας σπέρματα καταβαλεῖν εἰς αὐτὴν ἔργασιν γῆν. τὸν τοίνυν ἀπολαύοντα τῆς ἀκροάσεως οὐ δεῖ τῆς δαιμονικῆς μετέχειν τραπέζης. ὡς γὰρ κοινωνία δικαιοσύνῃ καὶ ἀνομία; ἔσηκας ἀκούειν Ἰωάννου, καὶ δι' ἐκείνου τὰ τοῦ πνεύματος μαθήσεσθε, καὶ μετὰ ταῦτα ἀπέρχῃ πορνῶν ἀκουσόμενος γυναικῶν αἰσχρὰ φθεγξομένων, αἰσχρότερα ἐκείνων ποιούντων, καὶ μαλακῶν ῥαπιζομένων τε καὶ ῥαπιζόντων ἀλλήλους; πῶς δυνήσῃ καλῶς καθαρθῆναι, ἐγκαλινδούμενος βορβόρῳ τοσούτῳ; ἢ γὰρ δεῖ χεῖρ μέρος πᾶσαι καταλέγειν τὴν ἀκηρασιώλιαν τὴν αὐτῶν; πάντα γὰρ σαρκικὰ, πάντα αἰσχύνης, πάντα ὀνείδους καὶ λοιδορίας καὶ σκώμματα, πάντα ἔκλυσις, πάντα λύμη. ἰδοὺ, παραλέγω καὶ παραγγέλλω πᾶσιν ὑμῖν· μηδεὶς τῶν ταύτης ἀπολαυόντων τῆς τραπέζης φθαρέτω τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν τοῖς δηλητηρίοις ἐκείνοις θεάμασι. πομπὴ πάντα ἐστὶ τὰ ἐκεῖ λεγόμενα καὶ παίγνιόν σατανικόν. ἴστε γὰρ μεμνημένοι, ποίας ἡμῖν ἔθεσθε συνθήκας· μᾶλλον δὲ ποίας ἐθέσθε τῷ Χριστῷ, ὅτι ὑμᾶς αὐτὸς ἐμυσταγώγησε, τί πρὸς αὐτὸν εἴπατε, τί πρὸς τὴν πομπὴν τὴν σατανικὴν αὐτὸν διελέχθητε· πῶς μὴ τὸ Σατανᾶ καὶ τὰ ἀγγέλων αὐτοῦ, καὶ ταύτην τότε ἀπεστράφεσθε, καὶ ἐπιστρέφεσθε μηδὲ παρακύψαι ἐκεῖ. δίκαιον οὖν ἐστὶ μακροθυμῆσαι καὶ ταῖς ἐμαυτοῦ ἐπιστολαῖς ἀγνώμων ὡς ἡδόμενος, ἀναξίων ἑαυτὸν καταστήσαι τῶν μυστηρίων τούτων. οὐχ ὁρᾶς πῶς οἱ τὰς βασιλικὰς αὐλὰς οὐκ εἰσέρχονται, ἀλλ' εἰστήκασι μεθέξοντες τῆς γνώμης ἐκείνης, καὶ εἰς τοὺς φίλους ταύτην τοὺς βασιλικοὺς; πρεσβευτὴς ἡμῖν ἦλθεν ἐξ οὐρανοῦ, πρὸς αὐτὸν πεμφθεὶς τοῦ Θεοῦ, πρὸ ἐτῶν δύο καὶ ἐνιαυτῶν διαλεξόμενος· εἶτα ὑμᾶς ἀφέντες ἀκούσαι τί βούλεται, καὶ τί παραπρεσβεύεται πρὸς ὑμᾶς, καθῆσθε μίμων ἀκούοντες; καὶ πόσων οὐκ ἄξια ταῦτα κεφαλῶν, πόσων σκηπτῶν; ὥσπερ γὰρ τραπέζης οὐχὴ μετέχειν δαιμονίων, οὕτως ἀκροάσεως

ἀκροάσεως

ἀσιως δαιμονίων, οὐδὲ μὴ ῥυπαρᾶς τῆς ἐαθῆτος εἰς τὴν λαμπρὰν πρόπεζαν προσ-
ελθεῖν τὴν τοσαύτην γέμουσαν ἀγαθῶν, ἵνα αὐτὸς προεσκύασεν ὁ Θεός. τοσαύτη γὰρ αὐ-
τῆς ἡ δυνάμις, ὡς καὶ τοὺς ΦΦ ὑρῶντι αὐτὸν ἀθρόους ἡμᾶς ἐπαγαγεῖν, μόνον ἐαν σώφρονι δια-
νοίᾳ προσέχωμεν. οὐ γὰρ ὅτι ΦΦ ζωοποιὸς τοῖς ἁγίοις ἐπαδόλως λέγεις, ὅτι τῆς προύσης
μάνης καπεινότητος, ἀλλὰ ἀπάθειαν περιποιοῦσαν βύλεως, καὶ προὸς αὐτὸν ἀναπλοῦσαν ΦΦ δύ-
χαρσιν, καὶ τοῖς ἀπείροις ἐντυχεῖν τῶν ἀγαθῶν ἠσαυροῖς· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυ-
χεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ
ἡ δόξα, ἅμα τῷ παναγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ς΄. ΕΝ ΑΡΧΗ ΗΝ Ο ΛΟΓΟΣ. κζ΄α.

ΕΙ μὴ Ἰωάννης ἡμῖν ἔλεγε διαλέγεσθαι, καὶ τὰ αὐτοῦ προὸς ἡμᾶς ἐρᾷ, ἀ-
ναγκαῖον ἦν καὶ ἡμᾶς αὐτοῦ καὶ πατρίδα εἰπεῖν καὶ γένος φυλῆς. ὅπερ οὐ
κ ἔστιν, ἀλλ' ὁ Θεὸς δι' αὐτοῦ προὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων φθόγγεται
φύσιν, ἀφεῖται εἰ μοι δοκεῖ καὶ περιέλκειν ταῦτα ἀναζητεῖν· μᾶλλον
γὰρ οὐδὲ οὕτω προσῆκε, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀναγκαῖον. ὅταν γὰρ μά-
θῃς τίς ἐστιν, καὶ πόθεν, καὶ πῶς, καὶ ποταπός, εἶτα ἀκούσῃς αὐτοῦ τῆς
φωνῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας ἁπάσης, τότε εὔκαιρον καλῶς, ὅλον σὸν ἐκείνου ταῦτα λοιπὸν, ἀλλὰ τῆς θεί-
ας δυνάμεως τῆς κινούσης αὐτοῦ τὸ ψυχικὸν πρὸς ἃ ἐκεῖνος ἐβούλετο. ποίας οὖν ἐστὶν πατρίδος; πατρίδος μὲν οὐδεμιᾶς,
κώμης δὲ ἀτελοῦς, καὶ χάρακος φαυλοτέρας καὶ οὐδὲ φερούσης ἀγαθόν τινα· ἐκ δὲ Γαλιλαίας ὁρμᾶται
Σάλπισι μὲν ΦΦ γραμματεῖς λέγοντες· Ἐρεύνησον, καὶ ἴδε, ὅτι ἐκ τῆς Γαλιλαίας προφήτης Ιωαν.ζ. νβ.
οὐκ ἐγήγερται. ἐκβάλλει δὲ ὁ ἀληθῶς Ἰσραηλίτης λέγων, Ἐκ Ναζαρὲτ δύναταί τι Ιωαν.α. μζ.
ἀγαθὸν εἶναι; καὶ ταύτης ὢν τῆς γῆς, οὐδὲ ὁπωσοῦν χωλεύων πρὸς [ἐκεῖνα], ἀλλ' οὐδὲ ἐκ
προσηκούσης ὁρμώμενος ἐκεῖθεν ἐκεῖνα· παῖς δὲ ἁλιέως πέτρος, ὅτου πέτρος, ὡς καὶ τοὺς
παῖδας ὅτι τὴν αὐτὴν ἐργασίαν ἀγαπᾶν. ἴσως δὲ ἀπορήσαντες, ὅτι οὐδεὶς χωρεῖ τύχης αἱρόσε-
ται ΦΦ ὁ πείσας τὴν τύχην τὴν ἑαυτοῦ κληρονόμον, πλὴν εἰ μὴ σφόδρα κατεπαναγκάζοι πεῖρα, καὶ μάλιστα, ὅταν βέλτιον ἡ τέχνη ᾖ. ἁλιεὺς οὐδεὶς πείσεται, οὐδὲ βέλτιόν
ἐστι, ἀλλ' οὐδὲ ἀμαθέστερόν τι φρονεῖ δή· πλὴν ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς τούτοις ΦΦ μὴ μείζους
καὶ ἐλάττους εἰσίν. ὁ δὲ ἀπόστολος ἡμῶν ἐστὶ καὶ ταῦτα τὴν ἐλάσσω τάξιν ἐπέχει. οὐ
γὰρ ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἐθήρευεν, ἀλλ' ἐν μακρᾷ τὴν λίμνην διέτρεχε. καὶ ὅτι ταύτην αὐ-
τὴν ΦΦ φρεφόμενον μὲν τὸν παῖδα καὶ Ἰακώβου τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ διερρωγότα ῥαπίσμασι δί-
κτυα (ὁ καὶ αὐτὸ τῆς ἑκάστης πείρας ἐστὶν) οὕτως ἐκάλεσεν ὁ Χριστός. παιδείας δὲ ἔσχεν τῆς Περιεξ. δ. εγ.
ἔξωθεν, ἐστὶ μὲν καὶ ἐκ τούτων μαθεῖν, ὅτι καὶ δι' ὅτιοῦν αὐτῷ μετῆν. ἄλλως δὲ καὶ ὁ Λουκᾶς μάρ-
τυρας, γράφων, ὅτι οὐ μόνον ἰδιώτης, ἀλλὰ καὶ ἀγραμμάτου ἐστὶν εἰκότως. ὁ γοῦν οὕτω
πένης, καὶ μήτε εἰς ἀγορὰς ἐμβάλλων, μήτε ἀξιοπίστοις ἐντυγχάνων ἀνδράσιν, ἀλλὰ τῇ
ἁλείᾳ προσπλωτὸς, εἶπότε δέ τινι καὶ ξυνέλθοιτο, καπήλοις ἰχθύων καὶ ναυκλήροις ὁμι-
λῶν, τί τῶν θείων καὶ ἀνθρώπων ἔμελλεν ἄμεινον ἐπίστασθαι; πῶς δ' οὐκ ἂν τῶν μιμεῖσθαι τὴν ἰ-
χθύων τινὰ ἀφωνίαν; ἐστὶ δὲ οὖν ὁ ἁλιεὺς, ὁ περὶ λίμνας γρεφόμενος, καὶ δίκτυα, καὶ ἰχθῦς,
ὁ ἀπὸ Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας, ὁ παῖς ἁλιέως πέτρου, καὶ πέτρος πατὴρ τῶν ἑκά-
στων, ὁ ἰδιώτης ἰδιωτῶν καὶ τούτων τῶν ἑκάστων, ὁ γράμματα μήτε προτέρωθεν μαθὼν,
μήτε ὕστερον μὴ δὲ συγγενέσθαι τῷ Χριστῷ, ἵνα μάθῃ τί φθέγγεται, καὶ περὶ τίνων ἡμῖν διαλέ-
γεται. ἆρα περὶ τῶν ἐν ἀγορᾷς; περὶ τῶν ἐν ποταμοῖς; περὶ συμβολαίων ἰχθύων; ταῦτα
γὰρ ἴσως τοῦδε ἁλιέως ἀκούσεσθαι προσδοκᾶς. ἀλλὰ μὴ δίεσαι· τούτων μὲν γὰρ οὐ-
δὲν ἀκουσόμεθα· περὶ δὲ τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ἃ μηδεὶς μηδέποτε ἔμαθε πρὸ τούτου. οὕτω γὰρ ἡ-

μῖν

μῶν ὑψηλὰ δόγματα, ἢ πολιτείαν ἀρίστην, ἢ φιλοσοφίαν ἄκραν χαμάζωσον, ὡς εἰκὸς ⟨W⟩ ἀπ' αὐτῶν φθεγξόμενοι τὴν τοῦ πνεύματος θησαυρόν. ταῦτα οὖν ἀληθῶς, εἰπέ μοι; ῥήτορες ὄντως; σοφιστοῦ ὄντος, ἢ φιλοσόφου; " πάντος ὄντος τοῦ τῶν ἔξωθεν πεπαιδευμένου ⟨φίλου; ὑδαμῶς. ὁ γὰρ ἀνθρώπινος ἁπλῶς λογισμὸς περὶ τῆς ἀκηράτου καὶ μακαρίας ἐκείνης φύσεως οἷός τε φιλοσοφῆσαι, περὶ τῶν μετ' ἐκείνην δυνάμεων, περὶ ἀθανασίας καὶ ζωῆς ἀπείρου, περὶ φύσεως σωμάτων ἀοράτων τε καὶ ἀθανάτων ὑστέρων ἐσομένων, περὶ κολάσεως, περὶ τοῦ μέλλοντος δικαστηρίου, περὶ τῶν " ἐσομένων βδελυγμάτων, τῶν ὑπὸ ῥημάτων, τῶν ὑπὸ πραγμάτων, τὰ ὑπὲρ λογισμοὺς καὶ ἀκρόασις, καὶ τί μὴ ἀνθρώπινος, " εἰπεῖν, τί ὁ κόσμος, καὶ τί μὲν ὁ ὄντως ἀνθρωπος, τί δὲ ὁ δοκῶν μέν εἶναι, οὐκ ὢν δέ, τί καλία καὶ τί ἀρετή. τούτων γὰρ ἕνεκα ἐζήτησαν μέν ⟨Φ⟩ περὶ Πλάτωνα καὶ Πυθαγόραν. τῶν γὰρ ἄλλων οὐδὲ ἁπλῶς μνημονευτέον φιλοσόφων ἡμῖν· οὕτω καταγέλαστοι ὑπεφάνησαν μὲν ὑπερβολῆς γενόμενοι ἄπονται. ⟨Φ⟩ " ὁ τῶν ἄλλων θαυμασιώτατος πλέον πρὸ αὐλοῦ, καὶ πιστευθέντες τοῦ) κρυφαίοις τῆς ὑπερτάτης ἐκείνης, ὅτι μάλιστα τῶν ἄλλων ἐθεσι. * καὶ πολιτείας μὲν ἔνεκεν καὶ " δογμάτων ζωσάντες τινὰ ἔγκλημα, " ἢ ὑπὸ ἅπασι παίδων αἰσχύντερον κατεγελάσθησαν. ὡς τε γὰρ γυναῖκας καὶ παῖδας ἅπασι τοιοῦτοι, καὶ ⟨W⟩ βίον * δυσπότητος, ἢ ὃ σεμνὸν ⟨φθείροντες τὸ χαμαί, ἢ ἕτερα τοιαῦτα καταγέλαστα νομοθετοῦντες, ὅτω ⟨W⟩ βίον αὐτῶν πάντα ἀνάλωσαν. δογμάτων ὃ ἔνεκεν τῶν περὶ ψυχῆς, οὐδὲ ὑπερβολήν τινα κατέλιπον αἰσχύνης λοιπόν," μύας καὶ κάνωπας καὶ γάμους ὡς τῶν δαιμόνων λέγοντες γίνεσθαι ψυχάς, καὶ ⟨W⟩ θεοὺς αὐτοὺς ψυχὰς οἴ) φάσκοντες, καὶ ἕτερα ἄττα ἅπερ τοιαῦτα ἀσχημονοῦντες. [ἢ δὲ τοῦτο μόνον ὅτι οὐ κατηγορίας ἄξιον· ἀλλὰ καὶ ὁ πολὺς αὐτῶν τῶν λόγων ὄγκος. καθάπερ γὰρ ὑπὸ ὑείπῳ τῇδε καλύβῃ τοσοῦτος ὄγκος ἀνθρακιᾶς ὅσος οὐδέποτε ὅτι οὐ τοῦ αὐτοῦ ἐσήκεσαν, ἅτε ἀπὸ τῶν ἀδύλων καὶ βαθυφαλῶν λογισμῶν πάντα φθεγξόμενοι.] ἀλλ' ὑπὸ ὁ ἀλιεὺς οὗτος ὅτως· ὃς ἅπαντα μὲν ἀσφαλείας φθέγξεται, καὶ ὥσπερ ὅτι πίστεως ἐσηκόως, ὑδαμοῦ τοσοῦτος ἐπίλοιπος. ἐν αὐλοῖς γὰρ τοῖς ἀδύτοις ψυχαῖς καὶ λίθοις καὶ ξύλοις, καὶ ⟨W⟩ πάντων δεσποτῶν ὃν αὐτῷ λαλοῦντα ἔχων, ὑδὲν ἀνθρώπινον ἔπαθεν· ὀκνοῦσι δ' ὥσπερ οἱ τῶν μεγάλων βασιλείων ὑδὲ ὅναρ ὑπολαβεῖν καταξιοῦντες, ἔξω ὃν ἐπ' ἀληθείας μὲν τῶν ἄλλων ἀπατεῶντες δι' ὑπερβολὴν ἀπὸ τῆς ἰδίας ἀμαθίας καταπονοῦντες τῶν ἀοράτων," τὴν πολλὴν ἐπλημμέλησαν πλάνην, * καὶ καθάπερ τυφλοὶ καὶ μεθύοντες, καὶ ὃν αὐτῇ τῇ πλάνῃ ἀλλήλοις προσέρρηξαν, καὶ οὐκ ἀλλήλοις μόνοι, ἀλλὰ καὶ ἑαυτοῖς, πολλαχοῦ περὶ τῶν αὐτῶν ἀεὶ μεταπηδῶμεν. ὁ δὲ ἀγράμματος οὗτος, ὁ ἰδιώτης, ὁ ἀπὸ Βηθσαϊδά, ὁ Ζεβεδαίου παῖς (καὶ * μυριάκις καταγλωσσοῦσιν ἕλληνες τῆς τῶν ὀνομάτων ἀγροικίας, οὐδὲν ἧττον μὲν πλείονος αὐτὰ τῆς πραγματείας ἐρῶ. ὅσῳ γὰρ αὖ ὃ ἔθνος αὐλοῖς βαρβαρον φαίνεται καὶ τῆς ἑλληνικῆς ἀπέχον παιδεύσεως, τοσούτῳ λαμπροτέρα καὶ ἡμετέρα φανήσεται. ὅταν γὰρ ὁ βάρβαρος καὶ ἀμαθὴς τοιαῦτα φθέγξηται, ἃ μηδεὶς τῶν ἔτι γῆς ἀνθρώπων ζωγράφησε ποτε, καὶ μὴ φθέγξηται μόνον (κἀγὼ καὶ εἰ τοῦτο μόνον ἴδω, μέγα ὃ θαῦμα ἡγοῦμαι) πῶν ὃ τοῖς τούτῳ καὶ ἕτερα τούτου μείζονα πλέκειν τεκμήριον τοῦ δεσπόσαντος οἴ) τὰ λεγόμενα, ὃ σὺν ἀκούσαντας πείθειν ἅπαντας ἀφ' ἑαυτοῦ ἀρξάμενον πάντος, ὡς οὐ θαυμάσεται τὴν ἐποίησαν αὐτῷ δύναμιν; ⟨Ε γὰρ καὶ τοῦτο μέγιστον, ὅπερ ἔφην, τεκμήριον τοῦ μηδὲν οἴκοθεν αὐτὸν νομοθετῆσαι) ὅτι οὖν ὁ βάρβαρος τῇ μοῖρᾳ τοῦ θαυμελίου " συγγραφῆ τὸ οἰκουμενικὸν κατέλαβεν ἅπασαν· ὃ ὃ σώματα μέσην κατέχε τὴν Ἀσίαν, ἔθνη τὸ παλαιὸν ἐφιλοσόφουν ⟨Φ⟩ τὸ ἑλληνικῆς συμμορείας ἅπαντες, * ἐν μέσῳ τῶν ἐξωθεν ὄγκων λαμπρόν, ⟨Ε τὸ ζόφον αὐτῶν σβεννὺς, καὶ τὴν ἀκρόπολιν τῶν δαιμόνων καταλύων· τῇ ὃ ψυχῇ τοσοῦτο τὸ χάος ἀνεχώρησεν ὅσον τὸ ἀφιστορίας τῶν τοιαῦτα ἐργασαμένων. καὶ τὰ μὲν ἑλλήνων ἔσοδος ἀπόντα καὶ ἀφανίσαι, τὰ ὃ τούτου καθ' ἑκάστην λαμπρότερα γίγνεται. ὅστε γὰρ ὁ οὗτος καὶ ⟨Φ⟩ λοιποὶ ἁλιεῖς, ὅς ἐκείνου τὰ μὲν Πυθαγόρου σεσίγηται, ⟨Ε τὰ Πλάτωνος δοκοῦντα τοσοῦτον κρατεῖ· καὶ οὐδὲ ὅς

ὀνόματος

ὀνόματος αὐτοῦ ἴσασιν ⓐ πολλοί. καίτοι Πλάτων ὁ τυφλοῖνος ζωγράφος μετακληθείς, ὡς φασι, ὑπὸ πολλοῦ ἔσχε σπουδῆς, ὑπὲρ εἰς Σικελίαν ἔπλευσε· Πυθαγόρας τὴν τοῦ μεγίστου νῦν Ἑλλάδα καταλαβών, ὑπὸ γοητείας πλείστας εἶδη μυεῖα. τὸ γὰρ βοᾶν διαλέγεσθαι (καὶ γὰρ καὶ τοῦτό φασιν αὐτὸν πεποιηκέναι) οὐδὲν ἕτερόν, ἢ γοητείας ἐστίν. ὁ δὲ τοῖς ἀληθείας ὕστατος ζηλωτὴς ὅμηρος, ὃ τὴν μὲν Θέτιδος οὐδὲν ὠφέλησε γάμος, ἀλλὰ καὶ πάντα μέγιστα ἔβλαψε. καίτοιγε ὀλίγου διαφέρει πρὸς φιλοσοφίας λόγους ἡ φύσις ἢ τῶν ἀνθρώπων ἐστίν. ἀλλ' ὅμως ἅπαντες μὲν ὑπὸ βοᾶν διελέγετο, καθάπερ φασί, γοητεύων. οὐδὲ γὰρ τοῦ ἄλογον λογικὸν ἐποίησε φύσιν (οὐδὲ γὰρ δυνατὸν ἀνθρώπῳ τοῦτο) ἀλλὰ μαλακίαις τοὺς ἀκούοντας ἢ πάτα· ὑπὸ δὲ ἀνθρώπους ἀφεὶς διδάξαι τι τῶν χρησίμων, ἐπαίδευσεν ὅπως ἔστιν ἐστὶν, κυάμους φαγεῖν, ὑπὸ τοὺς τῶν ἡμιτομαμύων κεφαλάς· ὑπὸ τοὺς ζωοτόκους ἔπεισεν, ὅτι δὲ ἡ τοῦ διδασκάλου ψυχή, ποτὲ μὲν ἄλλος ἐγίνετο, ποτὲ δὲ κόρη, ποτὲ δὲ ἰχθύς. ἆρ' οὐκ εἰκότως πάντα ἐσοβεῖτο ἀνθρώπου ὑπὸ ἀνθρωπίνου τέλεος; Εἰκότως, ὑπὸ λόγου. ἀλλ' οὐ τοῦ τοῦ ἰδιώτου ὑπὸ ἀγραμμάτου ὕπνου· ἀλλὰ ὑπὸ Σύρων, ὑπὸ Αἰγυπτίων, ὑπὸ Ἰνδῶν, ὑπὸ Περσῶν, ὑπὸ Αἰθιόπων, ὑπὸ μυρία ἄλλα ἕτερα εἰς τοῦ αὐτοῦ μεταβαλόντες γλαῦκα τὰ ἀπὸ τούτου εἰσαχθέντα δόγματα, ἔμαθον αὐθεντικοὶ βάρβαροι φιλόσοφοι. οὐκ ἄρα μάτην ἔλεγεν, ὅτι αὐτῷ θαύμασι γέγονε πᾶσα ἡ οἰκουμένη. οὐ γὰρ δὴ τοὺς ὁμοφύλους ἀφεὶς, πρὸς τοὺς τῶν ἀλλόγλωσσων ἐμαιμώτησεν φύσις (ὁ πρόεδρος φιλοπαιδείας καὶ ἐχθρὸς αἰσχίας ἐστὶν) ἀλλὰ μὴ τῶν ἄλλων, καὶ τούτου καθαρθέντων τοῦ πάθους, ἓν μόνον ἐκαυτοῦ δάσεν, ὅπως ἡ οἰκουμένη πᾶσα μάθῃ τι τῶν χρησίμων καὶ δυνατῶν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς γῆς μεταξῆσαι πρὸς Ⓦ ὑρανόν. Διὰ τοῦτο οὐδὲ ζόφῳ τινὶ ἐσκότωσεν ἑαυτοῦ τοῦ διδασκαλίου, καθάπερ ἐποίουν ἐκεῖνοι, τὸν ἔνδον ἐναποκειμένων κακῶν τοῦ ἐν τῷ λέγειν ἀσαφείαν, καθάπερ ἢ πρόπασμα, πρόβλημα· ἀλλὰ ταῦτα δόγματα τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ὄντι Ⓦφανερώτερα. δεῖ καὶ πᾶσι τοῖς τοῦ οἰκουμένου δυνάμενοις). ὑ γὰρ πέντε ἔτη κελεύων τοὺς πρόσω ἐσιόντας σιγᾶν, καθάπερ ἐκεῖνος, οὐδὲ ὡς δυναμένοις πρὸς καθαροὺς λίθους, ὕπνος ἐδίδασκεν, οὐδὲ ἐν ἀριθμοῖς ἦν) ὃ πρῶτον διαζεύξαντος ἐμψύχου λόγου· ἀλλὰ ἀπορρίψας τοῦ σατράπου τούτου ἀπειλὰς ἅπασαν καὶ λύμην, τοσαύτην τοῖς ῥήμασιν ἐγκατέμιξεν εὐκολίαν, ὡς μὴ μόνον δυνάμεσι ζωηροῖς, ἀπὸ δὲ γεραιοῖς καὶ νέοις ἅπαντα ἦν) τὰ λεγόμενα δῆλα. ἐπίστευσε γὰρ αὐτὰ ἀληθῆ τε ἦν) καὶ χρήσιμα τοῖς ἀκουσομένοις ἅπασι. ὁ μάρτυς πᾶς ὁ μετ' ἐκεῖνον χρόνος. ὅλον τε γὰρ πρὸς ἑαυτὸν ἐφελκύσατο τοῦ οἰκουμένου, καὶ πάσης ἀλλοκότου ἡδονῆς Ⓦ ἠμέτερον ἀπήλλαξε βίον μὴ τοῦ τῶν λόγων τούτων ἀκροάσεν. διὰ τοι τοῦτο τῆς ψυχῆς ἐλεύθερα αἱ ἐκείνων μᾶλλον ⓐ ταῦτα ἀκούοντες, ἢ τῶν δογμάτων τῶν ἐκείνου πεπαιδεύθησαν ἡμῖν. ὁ σπουδὴν τοίνυν, ὁ πόνος χθὲς δῆλον, ὅτι οὐδὲν ἀνθρώπινον τοῦτο, ἀλλὰ θεῖά τε ὁ ὑρανία· ὅτι τὰ διδάγματα τὰ διὰ τῆς θείας ταύτης εἰς ἡμᾶς ἐλθόντα ψυχῆς. οὐ γὰρ κύπτον ῥημάτων, οὐδὲ λέξεως κόμπον, οὐδὲ ὀνομάτων ἢ ῥημάτων κόσμον ἢ σωφίλειν ὁ ὁμῖλος ὁ θεῖος καὶ αἰόπτον (πόρρω γὰρ ταῦτα φιλοσοφίας ἁπάσης) ἀλλ' ἰσχὺν ἄμαχον ἢ θείαν, ἢ δογμάτων ὀρθῶν ἀμήχανον δύναμιν, ἢ μυείων χορηγίαν ἀγαθῶν. ἡ γὰρ τοῦ ἀπαγγελίαν ὁ ἕτερα οὕτω καθεστηκὼς ἀξία, μᾶλλον ἢ οὐδὲ σοφιστῶν, ἀλλὰ μειραχίων αἰόπτων, ὡς ἢ αὐτὸν τὸν παρ' αὐτοῖς φιλόσοφον εἰσαγαγεῖν τὸν διδάσκαλον τὸν αὐτοῦ σοφόν ἐπαιμώμεθα ταύτῃ τῇ τέχνῃ, καὶ λέγοντα τοῖς δικασταῖς, ὅτι ἀκούσονται παρ' αὐτοῦ ῥήματα ἁπλᾶ ἢ εἰκῇ λεγόμενα, οὐ μὴν ἐκκεκλεπτημένα λόγοις, οὐδὲ ῥήμασί τε ἢ ὀνόμασι κεκοσμημένα. οὐδὲ γὰρ αἰ δύπου πρέπει, φησὶν, ὦ ἄνδρες, τῇδε τῇ ἡλικίᾳ, ὥσπερ μειραχίῳ πλάττοντι λόγους, εἰς ὑμᾶς αὐτὸν εἰσιέναι. ἢ ὅσα τοῦ πολιοῦ καταγέλωτα. ὁ γὰρ, ὡς ἀληθὲς ἢ φιλοσοφίας ἀνάξιον ἢ μειραχίων ἔργον, ἐποίησεν αὐτὸν φεύγειν, τοῦτο μάλιστα πάντων αὐτὸς ἐπετήδευσεν. οὕτω πάντα χοῦ φιλοτιμίας

ἦσαν

ἦσαν μόνης. * ᾗ καθάπερ τῶν πάφων τοῦτ' ἔζωθεν κεκοσμημένους δι' ἀπαμφιάσης, ἰχῶρος ᾗ δυσωδίας ᾗ διεφθορότων ἔνδον γέμοντας ὁρῶν· ὅπου γε καὶ τὰ τῶ φιλοσόφου δόγματα, αἱ τῆς ψυ- τικῆς λέξεως ἀπογυμνώσης ὧραι, πολλῆς ἔνδον τῆς βδελυγμίας πεπληρωμένα, καὶ μάλιστα, ὅταν ἐκεῖ ψυχῆς φιλοσοφῇ, ἀμέτρως ὑμῶν τε αὐτῶν καὶ βλασφημῶν. τοῦτο γὰρ ἡ σχολικὴ παλὶς, μηδαμοῦ τῆς συμμετρίας τηρῆσι, ἀλλὰ τοῖς ἐφ' ἑκάστοις πλεονασμοῖς πρὸς δυσφημίαν ἐξάγει τοὺς ἁλισκομένους αὐτῇ. νῦν μὲν γὰρ αὐτῆς τῆς τοῦ Θεοῦ φησιν οὐσίας εἶναι, νῦν δ' αὐτῆς ὅτως ἀμέτρως καὶ ἀσεβῶς ἐπάρας, μὴ ἑτέρας καθυβρίζει πάλιν ἐκφυλῆς, εἰς χοίρους καὶ ὄνους εἰσάγων, καὶ πᾶσι τούτοις ἀπιμότερα ζῶα. ἀλλὰ τούτων μὲν ἄλλος, μᾶλλον δ' ἐγὼ ταῦτα πέρας ἐπιθήσω. εἰ μὲν γὰρ ἦν χρήσιμον παρ' αὐτῶν ἐμοὶ μαθεῖν, ἔδει καὶ πλέον ἐπιζητεῖσθαι· εἰ δ' ὅσον τῆς ἀχημοσυνίας αὐτῶν καὶ τὰ γέλωτα καταστῆσαι, καὶ ταῦτα πλέον τοῦ δέοντος εἴρηται παρ' ἡμῶν. Ἅπερ ταῦτα ἀφέντες τοὺς ἐκείνων μύθους, τῶν ἡμετέρων ἀψώδων δογμάτων, τῶν ἀνωθεν ἡμῖν καταπεμφθέντων * καὶ μηδὲν ἐχόντων ἀν- θρώπινον. Φέρε οὖν αὐτὰς εἰς μέσον τὰς ῥήσεις ἀγάγωμεν, ὃ τῆς ἀγκύλης παρεκαλέ- σαμεν ὧδε μὴ ἀκριβείας προσέχειν τοῖς λεγομένοις, τοῦτο καὶ νῦν ὑπομνήσαντες. Τί οὖν ἀρχόμενος ὁ εὐαγγελιστὴς οὗτός φησιν; ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος,

Καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν. Εἶδες παῤῥησίαν καὶ ἐξουσίαν ῥημάτων πολλήν, πῶς οὐδὲν ἀμφιβάλλων, οὐδὲ εἰκάζων, ἀλλὰ πάντα ἀποφαινόμενος φθέγγεται; τοῦτο γὰρ ὅτι διδασκάλου, ὃ μὴ προσφέρεσθαι τοῖς οἷς αὖ λέγῃ. Εἰ γὰρ ὁ τοῖς ἄλλοις καθηγησόμενος, ἐτέρᾳ δεηθήσεται τῆς ῥητορίας δι' ὑποπτομένου μὴ ἀσφαλείας αὐτὸν, ἢ τιμῶν τῶν διδασκάλων, ἀλλὰ τιμῶν τῶν μαθητῶν τάξιν ἐπέχων αὐτὸς οὐκ ἔνι δίκαιος. εἰ δ' λέγεις τις, ἐπὶ δήποτε δὴ τοσοῦτον αἴτιον ἀφεὶς, εὐθέως ἡμῖν περὶ τῆς δευτέρας διείλεκται; ὅ μὲν τοσοῦτον καὶ ὅ δεύτερον προβαινόμε- θα λέγειν. * ἀριθμοῦ γὰρ ὅ θεῖον ἀνώτερον, καὶ χρόνων ἀκηλιδίας· διὰ ταῦτα μὲν παῤῥησιάζεται πατέρα ὁ ὁμολογούμενος ἐξ ἴσου ὤν, καὶ οὐκ ἀπ' ἄλλης γεγονυῖας. ναί φησι· πῶς δήποτ' οὖν πατέρα ἀφεὶς, περὶ τοῦ υἱοῦ διαλέγεται; ὅτι σκοπὸς μὲν ἅπασι δῆλος ἐμοὶ, εἰ καὶ μὴ ὡς πατὴρ, ἀλλ' ὡς Θεός· ὁ δὲ μονογενὴς ἠνοίγετο, διὰ εἰκότως περὶ τούτου γίνεται διὰ τοῦτο [καὶ] οὐκ ἐποιμίων ἕκαστον ἐδημιούργει τοῖς οὐκ εἰδόσιν αὐτόν· ἄλλως, οὐδὲ πατέρα τοῖς περὶ τούτων λόγοις ἀπεσιώπησι. καὶ ἵνα μοι τὸ ζωώδες τὸ πνευματικὸν· οἶδε γὰρ αἱ ἀθέμιτοι ὁ φρενοβλαβὴς καὶ ὁ περὶ πάντων μάλιστα τιμῶντας καὶ τηρουμένους Θεόν. διὰ τοῦτο οὐτιδανοῦ ποιεῖται τὸν λόγον, καὶ προϊὼν καὶ Θεὸν φησιν· καὶ ὀρχ ὡς Πλά- των, ὃν μὲν νοῦν, ὃν δ' ψυχὴν ἔλεγεν εἶναι). ταῦτα γὰρ πόῤῥω τῆς θείας καὶ ἀκηράτου Φύσεως. οὐδὲ γὰρ ἔχει τι κοινὸν πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ διαχωρίσει τὰς πρὸς τὴν κτίσιν κοινω- νίας, τὰς κατ' οὐσίαν λέγω, καὶ μίαν τὰς κτίσεως φύσιν. διὰ τοι τοῦτο καὶ λόγον αὐτὸν ἐκά- λεσεν. ὀφεῖλε γὰρ μέλλει διδάσκειν, ὅτι οὗτος ὁ λόγος μονογενὴς ὢν υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἵνα [οὖν] μὴ παθητὸν νοήσωλάβῃ τις τὸν ἡμῖν, προσλαβὼν τὴν τοῦ λόγου προσηγορίαν, προσαπαρῇ τὸν πονηρὸν νοσφίσῃ, τό τε ἐξ αὐτοῦ ὃν υἱὸν ἔφη) δηλῶν, καὶ ὃ ἀπαθῶς. ὁρᾷς ὅτι, οὗ ἕνεκεν εἶπον, διὰ τοῦτο καὶ τὴν πατέρα καὶ τοῖς περὶ τὸν υἱὸν λόγοις ἀπεσιώπησεν; εἰ δ' ἐξ ἀρχῆς ταῦτα τὰ νοήματα προδιδάξασα ὁ πνῦ, μὴ θαυμάσῃς. περὶ Θεοῦ γὰρ ἡμῖν ὁ λόγος, οὗ ἔστι εἰπεῖν, ἔστι σιωπῆσαι κατ' ἀξίαν δυνατόν. διὰ καὶ ὁσίας μὲν ὑδάτων πήγνυσιν ὁμοῦ (οὐδὲ γὰρ δυνατὸν εἰπεῖν αὖθις, ὅτι ποτέ ἐστι τὴν οὐσίαν ὁ Θεὸς) πάντα χῦ ἡμῖν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἐνεργειῶν δηλοῖ. ὀφ γὰρ λόγον ἔστιν ἰδεῖν τις ἂν μακρὸν ὕστερον καὶ φῶς λεγόμενον, ὃ φῶς πάλιν ὁμοιοζώιδιον ζωῆς *. ἐ ταύτης μόνον ἔσχεν τῆς αἰτίας οὕτως ὁμοιωθῆναι αὐτὸν, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο μὲν ταύτης· διὰ τοῦτο δ', ὅτι τὰ τῶ παῤῥησίᾳ ἡμῖν ἔμελλεν ἀπαγγέλλειν πάντα γὰρ, φησι, ὅσα ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρὸς, ἀπήγγειλα ὑμῖν. καλῶς δ' αὐτὸν καὶ ζωὴν καὶ φῶς. Ὃ γὰρ ἀπὸ τῆς γνώσεως φῶς ἡμῖν ἐλάμψατο, καὶ τοῦτο ἐστὶ ζωή. ὃ ὅλως οὐκ ἔστιν ὁ-

μοια

νομα εἰ ἐχειρῶν, οὐδὲ δύο ἢ τρία οὐδὲ πλείω διδάξαι τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἀγαπητὸν ἦν τὸ πολλῶν χωρὶς διωθεῖσθαι καὶ ἀμυδρῶς ἐνδράξασθαι τῶν παρόντων αὐτοῦ. οὐχ ἁπλῶς ἢ αὐτὸν λήψει εἶπεν, ἀλλὰ μετὰ τῆς τοῦ ἁρμοδίου παραθήκης, τῶν λειπῶν αὐτὸν ἐν ταύτῃ χωρίζων. ὁρᾷς ὡς ὁ Ματθαῖος ἔλεγεν, ὅτι ἀπὸ τῶν ὄρεων φθέγεται ἡμῖν ὁ διαγελιστὴς τοῦτο; ὄρος γὰρ οὐκ ἐποίμιον διὸ καὶ ποτὲ τὸν ψυχὴν ἐπερώσας ἀπέλιχνος, ἐν τῷ Δαβὶδ ἀνήγαγε τῶν ἀκροτάτων. πόντον γὰρ τῶν ἀβυσσῶν ἀνωτέρω ἔφησας αὐτὸν, καὶ γῆς, καὶ θαλάσσης, καὶ ὄρεσιν, ἐν ὑπὲρ τοὺς ἀγγέλους χειραγωγεῖ, ἐν ὑπερέχειν τῶν χερουβὶμ ἐν τῶν σεραφὶμ, ἐν ὑπὲρ τοὺς θρόνους, καὶ ὑπὲρ πᾶσας ἀρχὰς, ἐξουσίας, καὶ πάσης ἁπλῶς ἐπίκεινα κλίσεως ὁδοιπορῶν ἀναπτέσθαι. τί οὖν; ἆρα καὶ τοσοῦτον ἀναγαγὼν ὕψος, οὐ δύναται ἡμᾶς ἔξω τοῦ θανάτου ἐκβιβάσαι; οὐδαμῶς. ἀλλ' ὥσπερ εἴ τις ἐκ τῶν ἀγκαλῶν, καὶ βλέποντα πόλεις καὶ ἀκτὰς καὶ λιμένας, ἐπειδὴ εἰς μέσον ἀγάγῃ πελάγους, τῷ μὴ παρεῖναι ἀπέχοντα, οὐ μικρὸν ἔσπασέ που τὸ ὄμμα αὐτοῦ, διὰ εἰς ἀπειρον ἤγαγε θαλάσσαν· οὕτω καὶ ὁ διαγελιστὴς πάσης ἡμᾶς ἀνωτέρω τῆς κλίσεως ἀναγαγὼν, καὶ παρὸς τοῦ ἀνωτέρω τούτης παραπέμψας ἀέρας, μετέωρον τὸ ὄμμα ἀφίησιν, ἐν δίδωσιν ἐπιλαβέσθαι τινὸς τέλους εἰς τὸ ἄνω, ὅθεν μηδὲ ἔστιν. ἀνελθὼν γὰρ ὁ λόγος εἰς ἀρχὴν, ζητεῖ ποῖόν ἐστιν ἀρχή· εἶτα τὸν ἐν ἐκείνοις ἀεὶ φθάνον αὐτὸν τῶν ὀφθαλμῶν, οὐκ ἔχει ποῦ στῆσαι τὸν λογισμὸν, διὰ ἀτενὲς σκοπὸν, καὶ μεθαμοῦ λαβὴν δυνάμενος, ἀποκαμὼν ὑποστρέφει πάλιν ὅθεν καὶ κατω. τὸ γὰρ, ἐν ἀρχῇ ἦν, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ' ἢ τὸ ἦν ἀεὶ δηλωτικὸν, καὶ ἀπείρως ἔχον. εἶδες φιλοσοφίαν ἀληθῆ καὶ δόγματα θεῖα; οὐχ οἷα τῶν ἑλλήνων χρόνοις πήγντων, καὶ τὸν μὲν πρεσβύτερον, τὸν δὲ νεώτερον ἔχοντων λογισμούς. ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον παρ' ἡμῖν. εἷς γὰρ Θεός ἐστιν, ὥσπερ οὖν καὶ ἔστιν, οὐδὲν μετ' αὐτόν. εἰ δημιουργὸς πάντων, μετ' αὐτὸν· εἰ δεσπότης καὶ Κύριος ἁπάντων, πάντα μετ' αὐτὸν καὶ κλίσματα καὶ ἀγγέλους.

Ἐὰν λάμψω καὶ εἰς ἀγγέλους καθέναι ἑτέρους, ἀλλ' ἴσως ἀπέκαμεν ὑμῶν ἡ διάνοια. διὸ ΗΘΙΚΟΝ
παραπέμπει σκιάν, ἀνάρ ἐστιν ἡμῖν καὶ πρὸς τὴν τῶν ἑρμηνέων καὶ πρὸς τὴν τῶν λεξιθηρῶν ἀκροασιν χρήσιμα, πάλιν σιγήσομεν. τίνα δὴ οὖν ταῦτά ἐστιν; οἶδα πολλοὺς ἐκπλαγέντας πρὸς τὸ τῶν λεξιθήρων μῆκος· τοῦτο γάρ, ὅταν ψυχὴ πολλοῖς φορτίοις βαρύνηται βιωτικοῖς. καθάπερ γὰρ τὸ ὄμμα, ὅταν μὲ καθαρὸν ᾖ καὶ ὀξυδερκές τί ἐστι, καὶ σὺν δυνάμει ῥᾳδίως καὶ τὰ λεπτότατα σώματα καταμανθάνον, ἐπειδὰν δέ χυμῶν τινος ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ὑπορρύντος ποτὲ μὲν, ἢ κάτωθεν λιγνύος καπνώδους αἰσθήσεως, πυκνή τις περὶ τὴν κόρην γένηται νεφέλη, οὐδὲν οὐδὲ τῶν παχυτέρων σαφῶς ἀφίησι διιδεῖν· ὕπνου καὶ ὅταν τῆς ψυχῆς γίνεται πάθος· ὅταν μὲν ἐκκεκαθαρμένη τυγχάνῃ, καὶ μηδὲν ἔχῃ πάθος ἐνοχλοῦν, ἀτενὲς σκοπᾷ περὶ ἅπερ σκοπᾶν χρή· ὅταν δὲ πολλοῖς ἐπιζοφλωθῆσα πάθεσι, ἀπολέσῃ τὴν αὐτῆς ἀρετὴν, περὶ οὐδὲν τῶν ὑψηλῶν ἀρκέσαι δυνάμενον ῥᾳδίως, ἀλλὰ ἀποκάμνει ταχέως καὶ ἀναπίπτει, καὶ πρὸς ὕπνον ἀποκλίνασα καὶ ῥᾳθυμίαν, [καὶ] καὶ περὶ ἐρεττὸν καὶ ζωλὸν τὸν ἐκ ταύτης αὐτῇ ἁμαρτίαν παραπέμπεται, καὶ οὐ παύεται μετὰ πολλῆς. ὅπερ ἵνα μὴ καὶ ὑμᾶς πάθητε (οὐ γὰρ παύσομαι ἀεὶ ταῦτα παραινῶν) ἐπιρρώσατε ὑμῶν τὴν διάνοιαν, ἵνα μὴ τὰ αὐτὰ ἀκούσητε, ἅπερ ἐν τῇ Ε- Ec. 5. 1a.
βραίων παρὰ Παύλου. ἐπὶ γὰρ ἐκείνοις πολλὰ ἔφησεν ἡ λήψει γὰρ ἐλέγχεσθαι ἐπὶ δυσερμήνευτον, οὐκ ὀλίγῃ φύσει τοιοῦτος ἦν, ἀλλ' ἐπειδὴ, φησὶν, ὑμᾶς νωθεῖς γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς. ὁ γὰρ ἀθεὴς ἐπὶ ἀρρωστίᾳ, καὶ ὑπὸ τῆς βαρυκοΐας, ὡς ὑπὸ μακρηγορίας πρεσβυκλείσθαι πέφυκε, καὶ ταῖς σαφῆ καὶ ταῖς διδάλυτα δυσκατάληπτα εἶναι νομίζει. ἀλλὰ μηδεὶς ἔστω τοιοῦτος· ἀλλὰ πᾶσαν ἀπελάσας φερνίδα βιωτικὴν, οὕτω τότων ἀκουέτω τῶν δογμάτων. ὅταν γὰρ ἐπιθυμία χρημάτων κατέχῃ ἡ ἀκροατὴν, οὐκ ἂν δύναιτο καὶ ἐπιθυμία κατασχεῖν ἀκροάσεως ὁμοίως· ὅθεν μηδὲ ἔχειν πολλὰς ἐπιθυμίας μία τυγχάνουσα

χθιοῦσα ἡ ψυχὴ, ἀλλ' ἡ ἑτέρα τῇ ἑτέρᾳ λυμαίνεται, καὶ χαλεπώτερα γίνεται ὑπὸ χαλεπούσης τῆς ἑτέρας ἃ δ' πρῶ εἰς ἑαυτὴν διαπράττουσι, τοῦτο καὶ ὅτι παίδων συμβαίνει εἰδῶμεν. ὅταν μὲν γὰρ ἕνα τις ἔχῃ μόνον, μᾶλλον ἀνέχεται αὐτὸν ἀγαπᾷ· ὅταν δὲ πολλῶν παίδων γένηται πατὴρ, καὶ τὰ τῆς διαθέσεως διαιρεθέντα ἀσθενέστερα γίνεται. εἰ δὲ, εἶθα φυσικὴ τυραννὶς καὶ δύναμις, καὶ συνεῖναι φιλοῦμεν, τοῦτο συμβαίνει, τί δ' εἰ ποιμὴν ὅτι τῆς πρὸς αὐτὸν ὑπερβαλλούσης ἐπιθυμίας καὶ διαθέσεως, καὶ μάλιστα ὅταν ἀγαπητοὶ ἔρωτες οὗτοι ἀπεναντίας ἀλλήλοις διαχέωνται; σκληρὸν γὰρ χρημα ἔρως ἐρωτι τοιαύτης ἀκροάσεως. εἰς οὐρανοὺς εἰσιμὲν εἰσιόντες σήμερον, οὐ τῷ τόπῳ λέγω, ἀλλὰ τῇ διαθέσει. ἔνεστι γὰρ καὶ ὅπου γῆς ὄντα ἑστάναι τὸν οὐρανὸν, καὶ τὰ σκιρτήματα, καὶ τὰ σκιρτήσεις ἀκούειν. μηδεὶς οὖν ὑμῶν θεωρῶ τὰ τῆς γῆς ἐπείσακτα, μηδεὶς σπουδάζων ἐκτὸς τῆς οἰκίας μεμνάτω. τὸν γὰρ οἰκίαν καὶ τὰ ἀγαθὰ ἔδει τὰ σπουδῆς ἄξια φέρειν κέρδη καὶ ἔχθη, οὐ ταῦτα τοῖς ἐκ τῆς οἰκίας καὶ τῆς ἀγορᾶς φορτίοις βαρυνόμενα. διὰ ταῦτα εἰσιμὲν ἀεὶ τῆς διδασκαλίας θέατον, ἵνα σπουδάσῃ τὰ ἔξωθεν ἀπορρυπώμεθα ῥύπον· ἀν δὲ μέλλωμεν καὶ τῇ μακρᾷ ταύτῃ σχολῇ ἀπὸ τῶν ἔξω λεγομένων ἢ πραττομένων λυμαίνεσθαι, βέλτιον μηδὲ εἰσιέναι τὸν ἀρχιλῳ. μηδεὶς τοιγαροῦν ἐν ἐκκλησίᾳ τὰ τῆς οἰκίας μελετάτω, ἀλλὰ καὶ ἐν οἰκίᾳ τὰ τῆς ἐκκλησίας κινείτω· πόντων ἡμῖν ἔστω ταῦτα τιμιώτερα. τῆς γὰρ ψυχῆς ταῦτα ὄντα, οὐ σώματος ἢ ἐκείνα· μᾶλλον δὲ καὶ σώματι καὶ ψυχῇ τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα διαφέρει. διὰ τοῦτο ταῦτα μὲν ἔξω πραγμάτευμα ἔργα, περίεργα δὲ ἄπαντα τὰ ἄλλα. ταῦτα μὲν γὰρ ἐκ τῆς μελλούσης ἐκ τῆς παρούσης ὅτι ζωῆς, ἐκεῖνα δὲ ὅλη ἑτέρας, ἐὰν μὴ τις πρὸς τούτων τεθνήκατα διοικῆται νόμων. οὐ γὰρ δὴ μόνον τί μὴ ταῦτα ἐσόμεθα, ἐκ πῶς πότε ζησόμεθα ἐνταῦθα ἐστὶ μαθεῖν, ἀλλὰ πῶς καὶ πόντα οἰκονομήσομεν βίον. ἰατρεῖον γὰρ ὁ οἶκος ψυχῆς· ὅτι πνευματικὸν, ἵνα ἅπερ ἐν λαβόντες ἔξωθεν τραύματα, ἐνταῦθα θεραπεύσωμεν· οὐχ ἵνα καὶ ἐνταῦθα συλλέξαντες ἕτερα, ὕστερα ἀπίωμεν. ἀν γὰρ τὸ πνεύματος ἡμῖν * διαλειπόμενον μὴ προσέχωμεν, οὐ μόνον τὰ προτέρα οὐκ ἀπολυσόμεθα, ἀλλὰ ἐκ ἕτερα προσληψόμεθα. προσέχωμεν τοίνυν τῷ βιβλίῳ μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας ἡμῖν ἀναλυπομένῳ. οὐδὲ γὰρ πολλῆς λειπόν ἐστι διορθώσεως ἀναγκαίας, ἀν ἐκ ἀμελῶμεν [ἐκ] τοῦ θέσεις μετὰ ἀκριβείας μαθώμεν, ἀλλὰ μακρὸν ἐν προοιμίοις ποιήσαντες, διωρθώμεθα τὸ λοιπὸν τῶν Παύλου καὶ ἄλλων γραφῶν. σφόδρα γὰρ ὑψηλός ἐστιν ὁ ἀπόστολος ἐν τοῖς, καὶ πολλῶν γέμει δογμάτων, ἐκ τούτοις ἐνδέχεται μᾶλλον, ἢ ἑτέροις. μὴ δὴ πρότερον ἀκούωμεν ἀν τοῦτο γὰρ ὑμῖν καὶ κατὰ μικρὸν ἐξηγούμεθα, ὥστε ὑμῖν ὠλιγοπλανήτους γενέσθαι, καὶ μὴ διαφυγεῖν τὸν μύθον. φοβηθῶμεν τοίνυν, μήποτε γένωμεθα τῶν φωνῆς ἐκείνης ἐκ θύθιοι τῆς λεγούσης· Εἰ μὴ ἦλθον, καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον. τί γὰρ ἔξομεν τῶν οὐκ ἀκηκοότων πλέον, ὅταν καὶ μετὰ τὸν ἀκροᾶσιν μηδὲν οἰκαδὲ ἀπέλθωμεν ἔχοντες, ἀλλὰ θαυμάζοντες τὰ εἰρημένα μόνον; δότε τοίνυν ἡμῖν εἰς ἀγαθὸν ἀπιέναι λόγῳ, δότε, ἵνα ἡμᾶς ὠφελήσασθε μείζονας· καὶ εἴ τις ἀκάνθας ἔχει, ὁ πῦρ ἐπαφιέτω τῷ πνεύματος· εἴ τις σκληρὸν καὶ δυστυπτον, λιπαρὸν αὐτὸν ποιείτω καὶ ἁπαλὸν ὁ αὐτῶν κεράμους * πυρί· εἴ τις κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐστὼς πάντων πατεῖται τῶν λογισμῶν, παρὸς τὰ σωθέντα εἰσίτω, καὶ μὴ προσκείσθω τοῖς βουλομένοις εἰς ἁρπαγὴν ὑπάρχειν, ἵνα κερδήσῃ ὑμῶν ἑώμεν τὰ λοιπά. καὶ γὰρ δὴ αὐτοὺς ἑαυτῶν ὑπεμελώμεθα, καὶ μετὰ φιλοπονίας τῆς ἀκροάσεως ἐχώμεθα ταύτης τῆς πνευματικῆς, εἰ καὶ μὴ ἀθέου, ἀγαθῆς καὶ μακρᾶς, πάντων χρεὼν ἀπαλλαγησόμεθα τοῦ βιωτικοῦ. διὸ προσέχωμεν, ἵνα μὴ καὶ πρὸς ἡμῶν λέγηται, ὅτι ἀσεβοῦς κωφῆς τὰ ὦτα ἡμῶν. εἰ γὰρ θηρίου διεκόπτετο ἴσως ἀκροατὴς, εἶπέ μοι; πῶς ἂν οὐκ ἂν εἶπε πάντως ἀληθέστερος ἀλήθεια ὁ Θεοῦ διαλεγομένου μὴ προσέχων; εἰ γὰρ ὃ βαρύτερον τῷ Θεῷ, τοῦτ' ἐστὶν ὃ ἀνθρώπου

πον

που εἰ), ὁ μηδὲ ὅπως τοῦτο κατορθώσειε ἀκοῦσαι θέλων, ἢ δὲ ἕτερος ἢ θεῖος εἶη; σκόπει ὅσον οἶδεν ὅσον ἀπεῖπε κακόν, τὸ Χριστοῦ θέλοντος ἡμᾶς ἐξ ἀνθρώπων ἰσαγγέλους ποιῆσαι, αὐτοὺς ἐξ ἀνθρώπων εἰς θεοὺς μεταποιῆσαι. τὸ γὰρ τῇ χαρᾷ δουλεύειν, καὶ τῇ τοῦ χρημάτος ἐπιθυμίᾳ κατέχεσθαι, καὶ ὀργίζεσθαι, καὶ δάκνειν, καὶ λοιδορίζειν, οὐκ ἀνθρώπων, ἀλλὰ θηρίων ἐστί. κἂν τοῖς μὴ θηρίοις, εἰ ἔνεστιν, ὡς εἶπεῖν, ὄχλος πάθος, καὶ τοῦτο τῇ φύσει· ὁ δὲ ἄνθρωπος * τῷ λογισμῷ τοῦ θεμελίου ἐκβοηθῶν, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ πολιτείας ἀπορρήτοις, πᾶσιν ἑαυτὸν ὑπιτιθέτω τοῖς πάθεσι, καὶ οὐκ ἔτι θηρίοις ἔσῃ μόνον, ἀλλὰ τέρας πολυμορφότερον καὶ ποικίλον, καὶ οὐδὲν τοῦ ἀπὸ τῆς φύσεως συγγενὲς ἔχει. πανταχόθεν γὰρ καὶ γνώμης ἡ κακία πᾶσα. ἀλλά μοι φράσατε πρὸς τῆς ἐκκλησίας τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ. πεπείσμεθα γὰρ πρὸς ὑμᾶς κρείττονα καὶ ἐχόμενα σωτηρίας· ἀλλ' ὅσῳ πεπείσμεθα, τοσούτῳ τῆς περιφιλοτιμίας οὐδὲν ἧττον ἀποσπούδαστα λόγων· ἵνα πρὸς αὐτοὺς ἀπελθόντες τοῦ κορυφαίου τῶν ἀρετῶν, τοῦ ἐπιμελουμένου ἀγαθῶν· οὗ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. γ. ΕΝ ΑΡΧΗ ΗΝ Ο ΛΟΓΟΣ.

Προσοχῆς μὲν ἔνεκεν τῆς περὶ τοῦ ἀκροάσεως, περιττοὶ λοιπὸν ὑμῖν παρεσμὲν· ὥστε ταχέως τοῦ παραίνεσιν ὅτι τῶν ἔργων ἐδείξατε. ἢ τί γὰρ Σωδρομεῖ, τὸ τὰ ἀτενεῖς τῆς σάρκας, ἢ τὸ Σωκοδομοῦντας ἀλλήλους καὶ σκοτεινὸν τόπον ἐπεισέρεσθαι καὶ παλεῦσι, καὶ ὅταν δὲ εὐσημοτέρα ἡμῖν ἡ περὶ ἡμῶν φωνὴ, καὶ τὸ πιεζομένους μὴ θέλειν ἀναχωρεῖν, ἕως ἂν τὰ πνεύματικὰ τοῦτο βλαβῇ θάτερον, καὶ χρόνοι καὶ θόρυβοι, καὶ πόνοι ἁπλῶς τὰ τοιαῦτα, τιμιώτερα τῆς τῇ ψυχῇ θερμότητος δὲ εἶη ἡ τῆς φιλοκαλίας ὑμῶν. δεῖ δὲ περὶ τούτου προειπεῖν· ἐκεῖνο μόνον εἰπεῖν ἡ παρακαλέσαι δυναίμεθα ὑμᾶς, ὥστε μείναι ταύτην ἔχειν τὴν σπουδήν, καὶ μὴ μόνον σώζεσθαι αὐτὴν ὑπεκκαίεσθαι, ἀλλὰ καὶ οἴκοι γυμνάζειν τὸν ἄνδρα πρὸς τὴν γυναῖκα, καὶ πατέρα πρὸς τὸν παῖδα περὶ τούτων διαλέγεσθαι, ἡ λέγω μὲν καὶ πρὸς ἑαυτούς, ἀπαιτῶν καὶ καὶ πρὸς ἐκείνων, καὶ τὸν καλὸν τοῦτον ἐπίσκεψιν ἄπονον ἔργον. μὴ γάρ μοι λεγέτω τις, ὅτι τὰ παιδία πρὸς ταῦτα ἡμῖν ἀπηρόλπαδαι οὐ χρή. ἐγὼ μὲν γὰρ οὐ μόνον ἀπηρόλπαδαι, ἀλλὰ καὶ τὸ τούτοις μόνοις ἔχειν τὴν σπουδήν. πλὴν ἀλλὰ δέομαι τῆς ἀθυμίας ὑμῶν· ὃ λέγω τοῦτο, οὐδὲ αὐτὰ τῆς ἐξωθεν ἀπαίρω" φρενῆς, ὥσπερ οὐδὲ ὑμᾶς τὸ πολιτικὸν ἀφέλκει πρᾶγμα, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἑσπερινῆς τούτων ἡμέρας, μίαν ἀξιῶ τὴν κοινὴν πάντων ἡμῶν ἀναπαῦλαν διαιτᾶσθαι. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, τοὺς μὲν οἰκέτας ἡμῖν καλεῖσθαι ἅπαντα δουλεύειν τῷ ζεύγει, ἡμᾶς δὲ μηδὲ τοῦ ἐλαφροῦ φρενὸς ἀπαίρειν τῷ Θεῷ, καὶ ταῦτα, τῆς δουλείας ἁπάσης ἐκείνης μὲν οὐδὲν πρεσβυτέρας (ἀνεπαίσθητος γὰρ ὁ θεῖος) εἰς δὲ συναφέρειν δεικνύμενος ἡμῖν; ἀλλ' εἰς ἡδονὰς μὲν αὐτοὺς ἄγοντες, ὅτι μεθήματα ὅτι ἄλλο τοῦ τοιούτου προκαλλεῖται· δοῦ δὲ τῶν πνευματικῶν κερδῶν δεῖ καὶ σπουδάζειν, ἀφροντίδι τὸ πρᾶγμα νομίζεται. καὶ πῶς ἂν πεποιήκατε τὸν Θεὸν, πᾶσι μὲν τοῖς ἄλλοις φροντίζοντες καὶ χαίρειν ἀπειπόντες· ὃ δὲ καὶ αὐτὸν μεταχειρίζειν, ὀκνηρὸν καὶ οὐκ ἄχαιρον εἰς νομίζοντες τοῖς παισί; μὴ ταῦτα, μὴ, ἀδελφοί. ἡ γὰρ αὐτὴ μάλιστα καὶ ἡλικία τούτων δεῖται τῆς ἀκουσμάτων. ἀπαλὴ γὰρ ὅσα ταχέως ἐναποτίθεται τὰ λεγόμενα, καθάπερ ἰοὺς σφενδόνης, τῆς ἀκροάσεως τὸ κηρῷ, τῇ δικαιοσύνῃ τῇ τούτων ἐστοχασμένης. ἄλλως τε ὁ βίος αὐτοῖς τότε δεσμὸν

ἔχει πρὸς κακίαν ἀποκλίναι ἢ ἀρετήν. διὰ οὖν τοῦτο ἀφ' αὐτῆς τῆς ὑρῶν ἡ τῶν πρα- χ. ἀγ.
γμάτων ἀπαγαγὴ μὲ τῆς ποιείας, χειραγωγήσῃ ἢ πρὸς τὴν ἀρίστην ὁδὸν, ὥσπερ εἰς ἕξιν τινὰ ἡ φύσιν αὐτοῦ καταστήσει λοιπὸν, ὥστε ἐκεῖνος μεταβαλὼν ῥᾳδίως πρὸς τὸ χεῖρον, τῆς ζωηρείας ταύτης ἐλκούσης αὐτὸν πρὸς τὴν τῶν ἀγαθῶν ἐργασίαν. οὕτως ἡμῖν τῶν γεγηρακότων αἰδημόνεσι χρησιμώτεροι γενήσονται, ἡ τοῖς πολιτικοῖς χρησιμώτεροι πράγμασιν, ὧν εὐτυχῆ τὰ τῶν πρεσβυτέρων ἐπιδεικνύμενοι. ὁ γάρ ἐστιν, ὥσπερ ἔφθην εἰπών, τοιαύτης ἀπολαύσαι ἀκροάσεως, καὶ ἀποστόλῳ τοιούτῳ συγγενομένους, μὴ μέγα τι καὶ ἡγεμονικὸν ἀγαθὸν λαβόντας ἀπελθεῖν, κἂν ἀνὴρ, κἂν γυνὴ, κἂν νέος ὁ ταύτης μετέχων τῆς τραπέζης ᾖ. εἰ γὰρ τὰ θεῖα τὰ παρ' ἡμῖν λόγῳ ῥυθμίζοντες ἡμερώσαμεν, πόσῳ μᾶλλον τῇ πνευματικῇ χ. ἡ.
ταύτῃ διδασκαλίᾳ τοὺς ἀνδρας τούτους ἐργασόμεθα, ὅταν καὶ τοῦ φαρμάκου καὶ τοῦ θεραπευομένου πολὺ τὸ μέσον ᾖ; ὅτε γὰρ οὐκ ἐν ἡμῖν ἀγαθότης τοσαύτη, ὅση καὶ ἐκείνοις (καὶ γὰρ φύσεως, καὶ προαιρέσεως ἔστιν) ὅτε τῶν λόγων καὶ ἰσχὺς καὶ αὐτή. ἐκείνη μὲν γὰρ ἀναθεσπίτου δυνάμεως καὶ τῆς χάριτος. ὁ τοίνυν ἀπογινώσκων, ἑαυτῷ, τὰ θεῖα ἐποίησε τὰ ἡμέτερα, καὶ οὐδέποτε ἔστι πείσαι). ζητεῖς πῶς ἔστι ἰᾶσθαι, τὸν δὲ πνεύματος ἀκηκοότα νόμων ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ παρ' οἰκείων ἀπελθεῖν, ἀσπασάμενον τὰ ἀκουσθέντα τῇ διανοίᾳ. καὶ οὕτως ἔσται ἐν ἐλπίσι χρηταῖς καὶ ἀσφαλείᾳ πολλῇ, τὴν πεῖρα τῆς παροχῆς λαβόντας. ὅταν γὰρ ὁ διάβολος ἴδῃ τὸν Θεοῦ τὸν νόμον ἐγγεγραμμένον τῇ ψυχῇ, καὶ πλάκας αὐτὸν ἡγησάμενον τὴν καρδίαν, οὐ προσελεύσεται λοιπόν. εἶδε γὰρ αἱ μὴ γράμματα βασιλικὰ, οὐκ ἐν ξηρᾷ χαράξαντα χαλκῇ, ἀλλ' ὅτι θεοφιλεῖς διανοίας ἀγίῳ πνεύματι τυπωθέντα, καὶ πολλῆς ἀποσείσασθαι τῆς χάριτος, οὐδὲ ἀντιβλέψαι σκήψει δυνήσεται, ἀλλὰ πόρρωθεν ἡμῖν δώσει καὶ νῦν. οὐδεὶς γὰρ οὕτω φοβερὸς ἐκείνῳ καὶ τοῖς παρ' ἐκείνου * λογισμοῖς, ὡς διάνοια τὰ θεῖα μελετῶσα, καὶ ψυχὴ διὰ παντὸς ἐγκειμένη ταύτῃ τῇ πηγῇ. τὸν γὰρ τοιαύτην καὶ λυπῆσαί τι τῶν πρόντων δυνήσεται, καὶ ἀνδρὸς ἦ, οὐ φύσασα καὶ ἐπάνεσι, καὶ ἄσιον ᾖ· ἀλλ' εἰ τοσούτῳ χειμῶνι καὶ ζάλῃ καὶ καλιώνης ἀπολαύσεται πολλῆς. καὶ γὰρ καὶ τὸν τῶν πραγμάτων φύσιν ὁ δόρυβος ἡμῖν ἐγείρεται, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀθένειαν τῆς διανοίας τῆς ἡμετέρας. ἐπεὶ, εἰ καὶ συμβαίνοντα τοῦτο ἐπάγομεν, πολλοὶ διὰ θεοφιλεῖς ἀφέσεις ἔδη (πολλοὶ γὰρ τὸν αὐτὸν πλέομεν θάλασσαν, καὶ κυμάτων καὶ ἀλμυρὸν ἐκεῖνος ἐστὶ) ἀμήχανον). εἰ δὲ εἰσὶ οἱ τοῦ χειμῶνος ἐσπηκασι ἔξω καὶ τῆς θαλάσσης μαινομένης, εὐδηλον ὅτι ⟨ΜΜ⟩ χειμῶνα οὐ καὶ πράγματα ποιεῖ, ἀλλ' ἡ κατάστασις τῆς διανοίας τῆς ἡμετέρας. διὰ οὖν αὐτὸν κατασκευάσωμεν οὕτως, ὡς πολλὰ φέρειν εὐκόλως, οὐκ ἔσται χειμὼν ἡμῖν οὐδὲ κλυδώνιον, λυσιτελῆς ἀεὶ τῆς γαλήνης ὄσης. ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδα πῶς προέβημεν μηδὲν προσῆκον τούτων εἰπεῖν, εἰς τοσοῦτον ταύτης ἐξενεχθῆναι τὸν παρανέσεως. σύγγνωτε οὖν τὴ μακρηγορείας ἡμῖν. καὶ γὰρ δέδοικα, καὶ σφόδρα δέδοικα μήποτε ἀσθενείᾳ ἡμῖν αὕτη γένηται καὶ ἀσυνδή· ὡς εἴγε ἐθαῤῥοῦν προσῆκον αὐτῆς, οὐδὲν ἂν διελέχθην τοῦτον ὑμῖν νῦν. ἱκανὴ γὰρ αὕτη πάντα ὑμῖν ἐξευμῤῥίσαι τὰ πράγματα. ὅθεν ἢ λοιπὸν ὅτι τὰ προσεκείμενα τιμᾶσθαι ἐστιν, ὥστε μὴ κεκμηκότας ὑμᾶς προσβάλλειν τοῖς ἀγῶσιν. ἀγῶνες γὰρ ἡμῖν προκεινται πρὸς τὰς τῆς ἀληθείας ἐχθρούς, πρὸς τοὺς πάντα μαχομένους, ὥστε καθελεῖν τὸν δόξαν τοῦ ἰοῦ τοῦ Θεοῦ, μᾶλλον ἢ τὸν ἑαυτῶν. ἡ μὲν γὰρ νόσος ἀφ' ἑαυτοῦ, οἷά περ ὄφις, οὐδὲν πρὸς τὰς βλασφήμους γλώττας ἐλαττουμένη· ἐκφυοῖ ἢ οὓς φασι προσκινεῖν, καθελεῖν ἀσυνδάζοντες, καὶ προσώπατα αὐτῆς ἀτιμίας πλησμονῆσι, καὶ κολάσεως τὸ ψυχικόν. ἵνα οὖν ὄφιν ἃ φασιν, ἡμῶν τοῦτα λεγόντων, ἐκφυοῖ; ὅτι ὅ, τι ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, οὐ ὃ ἄϊδιον δείκνυσιν· ἁπλῶς. καὶ γὰρ καὶ οὐρανοῦ τοῦτο ἐλέχθη καὶ γῆς. ὦ τῆς ἀναισθησίας καὶ τῆς ἀνοήτου τῆς πολλῆς· πρὸς Θεοῦ σοι διαλέγομαι, καὶ σὺ μοι τὸν γῆν φέρεις εἰς μέσον, καὶ τοῦ ἀπὸ τῆς γῆς ἀνθρώπους; οὐκοῦν ὅτι ὁ υἱὸς Θεοῦ ὁ Χριστὸς λέγεται καὶ Θεός,

Θεὸς, καὶ ὁ ἀνάθεμα ὑὸς Θεοῦ λέγεται, καὶ Θεὸς δὲ εἶπε. ἐγὼ γὰρ εἶπα, θεοί ἐστε, φησὶ, καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες· φιλονεικήσεις δ' μετ' ὀλίγης τῆς ὑστέρας, καὶ σοὶ φήσεις αὐτὸν ἔχειν τι τοῦτο σε πλέον; οὐδαμῶς, φησὶ. καὶ μέλει τοῦτο ποιῆς, καὶ μὴ δ' λόγῳ λέγῃς. πῶς; ὅτι δὲ σὺν χάριτι φησὶ τῆς υἱοθεσίας μετειλήφαμεν, δ αὐτὸν ἄνωθεν. δ' γὰρ μὴ φύσει λέγων αὐ- γὼ, οὐδὲν ἕτερον, ἢ χάριτι ἐστὶ τοῦτο καὶ σπουδάζεις. πλὴν ἀλλ' ἴδωμεν καὶ ταύτης τὴν ἀκρίβειαν ἡμῖν. Εἰ ἀρχῆ, φησὶν, ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὴν γῆν καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἀόρατα καὶ ἀκατασκεύαστος καὶ ἀόρατος· καὶ ἦν ἡ γῆ ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου· καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γενηθήτω φῶς· καὶ ἐγένετο φῶς. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ὅτι καλόν· καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον τοῦ φωτὸς καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους· καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἡμέραν, καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα· καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα μία. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γενηθήτω στερέωμα ἀνὰ μέσον τοῦ ὕδατος· καὶ ἔστω διαχωρίζον ἀνὰ μέσον ὕδατος καὶ ὕδατος· καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα· καὶ διεχώρισεν ἀνὰ μέσον τοῦ ὕδατος τοῦ ὑποκάτω τοῦ στερεώματος καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ ὕδατος τοῦ ἐπάνω τοῦ στερεώματος· καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα οὐρανόν· καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα δευτέρα. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· συναχθήτω τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν καὶ ὀφθήτω ἡ ξηρά· καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὴν ξηρὰν γῆν, καὶ τὴν συναγωγὴν τῶν ὑδάτων ἐκάλεσε θαλάσσας· καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλόν· καὶ εἶπεν ὁ Θεός· βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου σπείρον σπέρμα κατὰ γένος καὶ καθ' ὁμοίωσιν, καὶ ξύλον κάρπιμον ποιοῦν καρπὸν οὗ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ γένος ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐξήνεγκεν ἡ γῆ βοτάνην χόρτου σπείρον σπέρμα κατὰ γένος καὶ καθ' ὁμοίωσιν, καὶ ξύλον ποιοῦν καρπὸν οὗ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ γένος ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλόν· καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα τρίτη. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γενηθήτω φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ εἰς διαχωρίζειν ἀνὰ μέσον τῆς ἡμέρας καὶ ἀνὰ μέσον τῆς νυκτὸς· καὶ ἔστωσαν εἰς σημεῖα καὶ εἰς καιροὺς καὶ εἰς ἡμέρας καὶ ἐνιαυτούς· καὶ ἔστωσαν εἰς φωστῆρας ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ ὥστε φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους, τὸν φωστῆρα τὸν μέγαν εἰς ἀρχὰς τῆς ἡμέρας καὶ τὸν φωστῆρα τὸν μικρὸν εἰς ἀρχὰς τῆς νυκτὸς, καὶ τοὺς ἀστέρας· καὶ ἔθετο αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ ὥστε φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἄρχειν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς, καὶ διαχωρίζειν ἀνὰ μέσον τοῦ φωτὸς καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους· καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλόν· καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα τετάρτη. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν καὶ πετεινὰ πετόμενα ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὰ κήτη τὰ μεγάλα καὶ πᾶσαν ψυχὴν ζώων ἑρπετῶν ἃ ἐξήγαγεν τὰ ὕδατα κατὰ γένη αὐτῶν καὶ πάντα πετεινὰ πτερωτὰ κατὰ γένος αὐτῶν· καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλόν· καὶ εὐλόγησεν αὐτὰ ὁ Θεὸς λέγων· αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης· καὶ τὰ πετεινὰ πληθυνέσθω ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα πέμπτη. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν ζῶσαν κατὰ γένος, τετράποδα καὶ ἑρπετὰ καὶ θηρία τῆς γῆς κατὰ γένος· καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὰ θηρία τῆς γῆς κατὰ γένος καὶ τὰ κτήνη κατὰ γένος καὶ πάντα τὰ ἑρπετὰ τῆς γῆς κατὰ γένος αὐτῶν· καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι καλόν· καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν· καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον· κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν· ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς· καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς λέγων· αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς καὶ ἄρχετε τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν πᾶν χόρτον σπεῖρον σπέρμα ἐπὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντα τὰ ξύλα τὰ ἔχοντα ἐν ἑαυτοῖς καρπὸν σπείρου σπέρματος ὑμῖν ἔσται εἰς βρῶσιν· καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ πᾶσι τοῖς ἑρπετοῖς τοῖς ἑρπύσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἃ ἔχει ἐν ἑαυτοῖς πνοὴν ζωῆς πᾶν χόρτον χλωρὸν εἰς βρῶσιν· καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ πάντα ὅσα ἐποίησε καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν· καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα ἕκτη. Καὶ συνετελέσθησαν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ καὶ πᾶς ὁ κόσμος αὐτῶν· καὶ συνετέλεσεν ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἃ ἐποίησε· καὶ κατέπαυσεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ ἃ ἐποίησε· καὶ εὐλόγησε τὴν ἡμέραν τὴν ἑβδόμην καὶ ἡγίασεν αὐτήν· ὅτι ἐν αὐτῇ κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ ἃ ἤρξατο ὁ Θεὸς ποιῆσαι. Ταῦτα ἡμῖν ἡ θεία γραφὴ διηγεῖται· καὶ ἐστὶ ἰσχυρά· ἀλλ' εἰς ὃ δείξαι τὴν πρὸ ἡμῶν λεγομένων ὀρθότητα, ἀναθετέον ἤδη τὰ ἀπάντων τούτων ἐξῆσαι τὴν βλασφημίαν αὐτῶν. τί γάρ, εἰ καὶ μὴ ἔχῃ τοῦτο ἐποίησε, δ' ἰῶ; τί ὁ Θεὸς τοῦτο δ' ἰδεῖν; τί τὰ ἄμικτα μιγνύεις, καὶ συγχεῖς τὰ διακεκριμένα, καὶ τὰ δύο κάπου ποιεῖς; ἐπαύθη γὰρ ἐν δ' ἰῶ διακεῖσθαι δ' αἰδίου μόνου, ἀλλὰ καὶ δ' ἐν ἀρχῇ ἰῶ, καὶ δ' ὁ λόγος ἰῶ. ὥσπερ γὰρ δ' ἐν, οὕτω μὲ τοῦτο δ' ἰδεῖν λέγηται, δ' ἐνεργῶτα χρόνου ἐλλεῖ μόνον, ὅταν ᾖ τοῦτο Θεοῦ, δ' αἰδίου δείκνυσι· οὕτω καὶ δ' ἰῶ, τοῦτο μὲν τῆς μετέρας λεγομένου φύσεως, δ' παρελήλυθε χρόνου σημαίνει ἡμῖν, καὶ αὐτὴ τῶν πεπερατωμένων· ὅταν ᾖ τοῦτο Θεοῦ, δ' αἰδίου ἐμφαίνει. ἤρκει μὲν οὖν ἀκούσαντα γνῶ, καὶ ἀκούσαντα δ', δέσποτα, μηδὲν πλέον ἐπιζητῆσαι τοῦτο αὐτὸν, τῇ τῇ φύσει τῶν γεγενημένων. δ' γὰρ γνώσεται, ὅ, τι αὐτὸ ἐστὶ, χρόνῳ ἢ αἰσθήσει γνώσεται· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Θεοῦ οὐ χρόνου μόνου, ἀλλὰ καὶ αἰώνων πάντων ἀνώτερος. δημιουργὸς γὰρ αὐτῶν ἐστι καὶ ποιητής. δι' οὗ γάρ, φησὶ, καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν. ὁ δὲ ποιητὴς τοῦ τῶν ποιημάτων πάντων ἐστίν. ὅπερ δὲ οὕτως ἀναίσθητοί εἰσι νῦν, ὡς μὴ ταῦτα μείζονι τινὶ δεῖν τῆς ἀξίας ἐπινοεῖν· δι', ἐποίησε, ῥήματι, καὶ τῷ, δ' υἱὸς ἰῶ, τοῦτο παλαμᾶσθαι τὴν δημιουργίαν τοῦ ἀοράτου καὶ πᾶσαν αἰσθησιν ὑπεκκόπτειν. πᾶν γὰρ τὸ ποιητὸν, καὶ οὐρανὸς καὶ γῆ, χρόνῳ πεποίηται, καὶ ἀρχὴν ἔχει χρονικὴν, καὶ ἀπαρχὴν τούτων ἀδύνατον λέγειν. ὥστε ὅταν ἀκούσῃς ὅτι ἐποίησε τὸν υἱὸν, καὶ ὅτι δ' υἱὸς ἰῶ, τοῦτο δ' ἰδεῖν τὸν φλυαρῆς, μηδὲν τοιοῦτον ἐλλιπῶν λῆρον. ἐγὼ γὰρ καὶ ἑτέραν ἐπιβολὴν εἰποιμὶ δ'. ποίαν δ' ταύτην; ὅτι εἰ καὶ τῆς γῆς εἶρηκε, οὐκ ἀρχὴν ἰῶ ἡ γῆ, καὶ τοῦ δ' υἱοῦ, ὅτι οὐκ ἀρχὴν ἰῶ ὁ δ' υἱὸς, οὐδὲ οὕτως ἐλαττοῦσθαι ἂν μείζονι τοῦτο αὐτὸν τὸν τῶν ἐγγωσμένων ἐχρῆν ἡμῖν. ἡ γὰρ τῆς γῆς καὶ τοῦ αἰῶνος τοῦ δ' υἱοῦ ποιότης, παλαιοῦσα ὅσα δ' τοῦτο αὐτὸν λέγηται, οὐκ ἀφίστι τὴν ἀΐδιον μείζονί τι φθορᾷ τοῦτο αὐτὸν, ὧν τῶν ἴσμεν· ὥσπερ τῶν ὁ λόγος, καὶ μικρὸν ἂν τοῦτο αὐτὸ λεχθῆ, οὐκ ἀφίστι ταπεινὸν ἐπινοῆσαι ἂν καὶ βιωτικὸν. ἐστὶ δ' ποιῶν φησι τοῦτο τῆς γῆς, [ὅτι] ἡ δὲ γῆ ἰῶ ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος. Εἰπὼν γὰρ ὅλα ἐποίησεν αὐτὰ, καὶ θεὶς αὐτῆς τὸν οἰκεῖον ὅρον, ἀδεῶς λοιπὸν τὰ ἐξῆς φθέγγεται, εἰδὼς ὅτι οὐδεὶς ὕπνος ἀνοητὸς ὅστις, ὡς ἀναρχον αὐτὴν καὶ ἀγήρατον νοεῖσθαι. δ' γὰρ τῆς γῆς ὄνομα, καὶ ὃ, ἐποίησεν, ἱκανὰ καὶ τὸν σφόδρα ἠλίθιον πεῖσαι, ὅτι οὐκ αἰδίου, οὐδὲ ἀγήρατος, ἀλλὰ τῶν ὑπὸ χρόνου γηρωμένων ὅστι. χωρεῖς δ' τοῦτον, τὸ ἰῶ, ὅτι μὲν τῆς γῆς καὶ τοῦ δ' υἱοῦ καὶ τοῦτο ἐστὶ ἁπλῶς ὅστι σημαντικόν· ἀλλ' ὅτι μὲν τοῦ δ' υἱοῦ, τοῦ ἀπὸ τοῦδε τοῦ χρόνου ἐστὶ, ὅτι δὲ τῆς γῆς, τοῦ πῶς ἐστὶ. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἡ δ' γῆ ἰῶ, ἁπλῶς, καὶ ἐσίγησεν, ἀλλὰ πῶς ἰῶ καὶ μετὰ τοῦ ἡμέρας ἐδίδαξεν, δι', ὅτι ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος, ἔτι τοῖς ὕδασι κρυπτομένη καὶ φυσερμένη. ἐστὶ δὲ ὅτι τοῦ Ελληνικοῦ, οὐκ εἶπεν ὅτι ἰῶ δ' υἱὸς μόνου, ἀλλὰ προσέθηκε καὶ τοῦτο ἰῶ, ἐξ Αρμαθέμ Σιφᾶ· ὅτι δὲ τοῦ λόγου ἀχ ὕπω. ἃ ἀσεβοῦμεν μὴ ταῦτα τοῖς ἀντιζηταίζουσι. εἰ γὰρ τοῖς ἐπὶ δ' υἱοῦ αὐτὸ ποιοῦσιν ὀφθησόμεθα, ὅταν πολὺ δὲ μέσον τῆς ἀρετῆς τοῦ ζητοῦντος ᾖ, καὶ τῆς ὑσίας μιᾶς ὕσης· ὅταν δὲ τῆς φύσεως καὶ τοῦ ἄλλου ἀποδόντος ὕπως ἀπέχειν ᾖ δὲ μέσον, πῶς οὐκ ἐκάστης μανίας δὲ τὰ τοιαῦτα κωφὴ; ἀλλ'

ἴλεως ἡμῖν αὐτὸς ὁ βλασφημούμενος πρὸ ἐκείνων εἶπε. τίνων γὰρ τῶν τοιούτων λόγων ἀνάξιοι οὐχ ἡμεῖς ἐφθερήκαμεν, ἀλλ' ⓐ τῇ ἑαυτῶν πολεμοῦντες σωτηρίᾳ. τί οὖν φημι; ὅτι τοῦτο τὸ ἰῶ, ὅπερ τοῦ λόγου τὸ εἶ) ἀϊδίως μένοι ὄντι δηλωτικόν (ἐν ἀρχῇ γὰρ ἰῶ, φησιν, ὁ λόγος) τὸ δηλῶσαι ἦ ἰῶ, τοῦτο ἐστὶ μᾶλλον τοῦ Θεοῦ τὸ εἶναι ἴδιον, τὸ ἀΐδιον ὂν καὶ ἀνάρχοι, τοῦτο καὶ τοῦτο τίθησι. εἶτα, ἵνα μή τις ἰσχύσῃ τὸ ἰῶ ἐν ἀρχῇ, ἢ ἀγλυκύτητον αὐτοῦ εἰπὼν, διὰτοῦτο αὖθ' ἡμᾶς ἐτόλμησε, καὶ τοῦ εἰπεῖν τί ἰῶ, εἶπεν ὅτι καὶ πρὸς ⓦ Θεὸν ἰῶ. ἵνα μὴ λόγον αὐτὸν ἁπλῶς νομίσῃ τις εἶ) καὶ φοβερὸν καὶ ἐν- χ. ἀνά
διάθετον, τῇ τοῦ ἀρ. θρου προσθήκῃ, καθάπερ ἔφθη εἶπών, ἢ διὰ τῆς δευτέρας ταύτης τῶν αἱρέσεων ῥήσεως. ἢ γὰρ εἶπεν, ὁ Θεὸς ἰῶ, ἀλλὰ πρὸς ⓦ Θεὸν ἰῶ, τὴν καθ' ὑπόστασιν αὐτοῦ ἀϊδιότητα ἐμφαίνων ἡμῖν. εἶτα ἢ σαφέστερον αὖθις προῆκε λύων ἐ- παναγωγὴν, ὅτι ὁ λόγος οὗτος ἢ Θεὸς ἰῶ. ἀλλὰ πεπεισμένος φησί. τί οὖν ἐκώλυε τὸν εἰπεῖν, ὅτι ὁ ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς ⓦ λόγον; πρὸ γοῦν τῆς Δαβὶδ γέλασε ὁ Μωϋσῆς οὐκ εἶπεν, ὁ ἐν ἀρχῇ ἰῶν ἡ γῆ, ἀλλ', ὅτι ἐποίησαν αὐτὴν, ἢ τότε ἰῶ. τί τοίνυν ἐκώλυε ἢ ⓦ Ἰωάννην ὕστερος εἰπεῖν, ὅτι ὁ ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς ⓦ λόγον; εἰ γὰρ πρὸ τῆς γῆς τοῦτο ἔδειξεν ὁ Μωϋσῆς, μή τις αὐτὸν ἀγλύκτον εἴπῃ· πολλῷ μᾶλλον πρὸ τοῦ γένους φοβη- θῆναι ἐχρῆν ⓦ Ἰωάννην, εἶτε κτίσις ἰῶ. ὁ μὲν γὰρ κόσμος ὁρατὸς ὤν, αὐτὸν ἦν κηρύττειν ⓦ ποιητὴν (ⓐ ὁρατὰ γάρ, φησι, διηγοῦνται δόξαν τοῦ Θεοῦ) ὁ δὲ γένος ἀόρατος ὄντος, ἢ τὸν κτίσαι σφόδρα ἢ ἀπείρως ἐθαυμαστόβουλεν. εἰ τοίνυν ἔνθα μηδὲ λόγου ἢ διδασκαλίας ἡμῖν ἔδει, πρὸς τὸ μαθεῖν ὅτι γλυκὺς ὁ κόσμος ὄντος, ὅμως σαφῶς αὐτὸ ἢ πρὸ τῶν ἄλλων προσῆν ὁ προφήτης· πολλῷ μᾶλλον περὶ τοῦ γένους τούτου ⓦ Ἰωάννην ἐχρῆν εἰπεῖν, εἴτε κτισθεὶς ἦν. καὶ φησιν· ἀλλ' ὁ Πέτρος εἶπε τὸν σαφῶς ἢ σαφέστερον. ποῦ ἢ πότε ὅτι Πραξ. β. λε. Ἰουδαίοις σταυρωθεὶς ἔλεγεν· Οὐ Κύριον αὐτὸν ἢ Χριστὸν ὁ Θεὸς ἐποίησε. τί οὖν ἢ τὸ ἐξῆς οὐ προσέθηκας, οὗ τοῦτον ⓦ Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε; ἢ ἄγνοεῖς ὅτι τῶν λεγομένων τὰ μὲν τῆς ἀνθρωπότητος φύσεως, τὰ δὲ τῆς οἰκονομίας ἐστίν; εἰ δὲ μὴ ἐστιν, ἀλλὰ πάντα ἁπλῶς ὅσα τῆς θεότητος ἀνάξιά ἢ παθητὰ εἰσάξεις τὸ θεῖον· εἰ δὲ μὴ παθητόν, οὐδὲ πιστόν. εἰ μὲν γὰρ ἐκ τῆς θείας αὐτοῦ ἢ ἀῤῥήτου φύσεως τὸ αἷμα ἔῤῥευσε, ἢ διότι τῆς σαρκὸς αὐτὴ τοῖς ΧΡ τ ἐσταυρωμένοις ἥλοις διηρθρώθη ἢ ἐτιμωρεῖτο, λόγοι αἱ εἰκαὶ σὺ ΧΡ τοῦτο τὸ σόφισμα. εἰ δὲ τοῦτο ἀληθὲς, διὰ τί αὐτὸς ὁ ἀγγελικὸς βλασφημήσειε, μᾶλλον ἐνεχεῖ αὐτὸς ἀγνοῆσαι προσταθῆναι ἀσυγκρίτων ὄντων ἀγγέλων, ἢ ἵνα διὰ τί ⓐ δαίμονες ἐπεκρίνοντο; ἄλλως τε, τὸ Κύριος, καὶ τὸ Χριστὸς * οὐκ ἔστι φύσεως, ἀλλ' ἀξιώματος. τὸ μὲν γὰρ τῆς οὐσίας ὄνομα, τὸ δὲ τοῦ χρισθῆναι. τί οὖν διὰ τοῦτο ἐπὶ τοῦ γένους τοῦ Θεοῦ; εἰ γὰρ ἢ Χριστὸς ἦν καθ' ὑμᾶς, τοῦτο οὐκ ἂν ἔχει χάριν. οὐ γὰρ δὴ προσῆκεν ἐλθεῖν, ἢ τότε αὐτὸν ἐχρηστοποίησεν ὁ Θεὸς, οὐδὲ ἀπόλυτον ἔ- χει τὸν λόγον, ἀλλὰ φύσει * οὐσιωδῶς. ἐρωτηθεὶς γὰρ, Εἰ βασιλεὺς εἶπε, ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι, φησὶν· ὁ δὲ Πέτρος ὡς πρὸς τινὰς χρηστοηθεῖς, ὅτι σφαλέντας. πρὸς γὰρ τῆς οἰκονομίας ὁ λόγος αὐτῷ πᾶσιν. ἢ τί θαυμάζῃς, εἰ τοῦτο ὁ Πέτρος φησίν; Ἀθηναίοις ὁμ. κα. Πραξ. ιζ. λα. γὰρ σφαλερώτερος ὁ Παῦλος, ἀνδρα αὐτὸν καλῶ μέτιον, ὅτω λέγων· Ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὥρισε, πίστιν παράσχων πᾶσιν, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν· καὶ οὐδεὶς πρὸς τῆς τοῦ Θεοῦ λέξεως μορφῆς, οὐδὲ ὅτι ἴσος αὐτῷ, ἐνοῆ ὅτι ἀπαύγασμα τῆς δόξης αὐτοῦ· εἰκόνος. οὕτω γὰρ καιρὸς τοῦτων τῶν ῥημάτων ἰῶ· ἀλλ' ἀγαπητὸν ἰῶ αὐτὸν προσδέξασθαι τίνος, ὅτι ἀνθρώπου ὄντι, ἢ ὅτι αἰσχρὸν. ὅτω ἢ αὐτὸς ἐποίησε Χριστὸς, πρὸ δὲ Παῦλος μαθὼν ὅτω δὲ ἀπαύμαλα φέρομαι. ἢ γὰρ εὐθέως ἡμῖν ἑαυτοῦ τὴν θεότητα ἀξιεκάλυψε, ἀλλὰ πρότερον μὲ σωμίζετο τοῦ εἶ) προφήτης δὲ χρηστὸς ἁπλῶς ἀνθρωπος· ὕστερον ἢ ἐφάνη διὰ τῶν ἔργων ἢ τῶν ῥημάτων τοῦτο ὅπερ ἰῶ. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πέτρος οὐ ἀρχῇ τούτῳ κέχρηται τῷ ὀνόματι. ἢ γὰρ τοιοῦτον προφήτου πρὸς Ἰουδαίους ἐδημηγόρει δημηγορεῖσθαι· ἢ ὅπερ οὐδεὶς πρὸ τοῦ

τερος

πητος αὐτῦ τίνος σαφὲς μαθεῖν ἴσχυσι, διὰ τῦτο τοῖς τῆδε τῆς οἰκονομίας ἐνδέχεται λέγειν· ἵνα τῦτοις ἡ ἀκοὴ γυμνασθεῖσα, τὴν λοιπὴν τοσῦδε ποιήσῃ διδασκαλίαν. καὶ εἰ βούλεσθε ἵνα τῶν δημιουργείαν πᾶσαν ἀφῶσι διελθεῖν, εὑρήσει τῦτο ὃ λέγω σφόδρα διὰ βραχέων. καὶ γὰρ ἄνδρα αὐτὸν καλῶ καὶ αὐτὸς, καὶ τοῖς τῦ πάθους, καὶ τῆς ἀναστάσεως, καὶ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως ἐνδέχεται λέγειν. καὶ Παῦλος δέ, ὅταν λέγῃ, Τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαβὶδ Ρω. α. γ.
καὶ σάρκα, οὐδὲν ἕτερον ἡμᾶς παιδεύει, ἀλλ' ὅτι ὃ ἐποίησεν, διὰ τῆς οἰκονομίας προείληπται, ὃ καὶ ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν. ἀλλ' ὁ τῆς βεβαιότητος ἡμῶν καὶ τῆς ἀρρήτου καὶ προαιωνίου ἡμῶν καταρχέως διαλέγεται ἡμῶν. διὰ τῦτο, ὃ ἐποίησεν ἀφεὶς, ὃ ἐξῆν ἔδειξεν. ἐγὼ δὲ εἰ κλυτὸς ἦν, τῦτο μάλιστα διορίσασθαι. εἰ δὲ ὁ Παῦλος ἔδεισε, μή τις καταφρόνησιν τῶν ἀνθρώπων. ὅτι τῦ παρόντος ἔστι μείζων, καὶ κατεπαγγέλλεται ἔχειν ἡμᾶς (διὰ γὰρ τῦτο καὶ Κορινθίοις ἐπιστέλλων ἔλεγεν, Ὅταν δὲ εἴπῃ ὅτι εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος. καίτοι τίς ἂν κατανοήσειεν, ὅτι ὁ πατὴρ καταγήσεταί ποτε τοῦ υἱοῦ (ἐπεὶ μὴ τῶν πόντων;) ἀλλ' ὅμως εἰ καὶ ἀλήθειαν ταύτην κατανοίας δίδοικε καὶ φοβεῖται, ἐκτὸς τῦ καταξίωτος αὐτοῦ καὶ πόντος. πολλῷ μᾶλλον τὸ Ἰωάννου, εἰ κλυτὸς ἦν ὁ υἱὸς τῦ Θεοῦ, φοβηθῆναι ἔδει, μή τις αὐτὸν ἀκλυστον νομίσῃ, καὶ τῦτο παρὰ πόντων διδάξαι. ἢ ὅτι ἡμῶν ἕνεκεν ἦλθεν ἐκ νεκρῶν, εἰκότως ἤτε αὐτὸς, ἤτε ἄλλος τοῦτο ἔλεγε, οὐκ ἀπόστολος, ἢ προφήτης κλυτὸν αὐτὸν ἔφησεν εἶναι). Ἐπεὶ αὐτὸς ἦν ὁ μονογενὴς οὐκ ἂν αὐτὸ παρῆκεν, εἰ τῦτο ἦν. ὁ γὰρ τὰ ὕστερα καταπεπαῦσθαι φθεγξάμενος ἀπὸ συγκαταβάσεως, πολλῷ μᾶλλον τῦτο οὐκ ἂν ἐσιώπησεν. "οἶμαι γὰρ οὐκ ἀπεικὸς, μᾶλλον αὐτὸν ἔχοντα δεῖν ὑψηλὸν σιγῆσαι, ἢ μὴ ἔχοντα προσθεῖναι τῦτο αὐτὸν, καὶ μὴ διδάξαι ὅτι οὐκ ἔχει. ἐκεῖ μὲν γὰρ βλάπτει προφάσεις τῆς σιγῆς ἦν, ὃ βούλεσθαι διδάσκειν σὺν ἀνθρώπῳ καταπεφεῦχθαι [καὶ] διὰ τῦ σιγᾶν καὶ μεγάλα τῶν προσόντων αὐτῷ· ἐνταῦθα δὲ οὐδεμίαν ἔχεις εἰπεῖν προφάσει δικαίαν τῆς σιωπῆς. ἵνα γὰρ θεῖναι ἔσικα, εἰ κλυτὸς ἦν, ὃ γεγόνασι, ὁ καὶ τῶν προσόντων πολλὰ προσκτώμενος· ὥστε διὰ τῦτο τῆς οἰκονομίας διδασκαλίαν, ἐκ καὶ μὴ προσόντα αὐτῷ πολλάκις εἰπεῖν καταπεπαῦσθαι, πολλῷ μᾶλλον, εἰ κλυτὸς ἦν, ἔτι οὐκ ἂν παρέλιπεν. ἢ οὐχ ὁρᾷς αὐτὸν, ἵνα μηδεὶς αὐτὸν ἀγνοήσῃ, πόντα ὑπὲρ τῦτον καὶ ποιοῦντα καὶ λέγοντα, καὶ ἀναίξια αὐτῦ φθεγγόμενον τῆς ἀξίας, καὶ τῆς οὐσίας, ἐκ εἰς προφήτου καταπεπτωκότα; ὃ γὰρ, καθὼς ἀκούω κρίνω· καὶ ὃ, ἐκφύς μοι εἶπε, τί λαλήσω, καὶ ὅσα τοιαῦτα, προφητῶν μόνον ἐστίν. εἰ τοίνυν τοιῦτον ἦλθεν τὸν ὑπερβολὴν αἰρεσιν, ὥστε καταπεπαῦσθαι ῥήματα, πολλῷ μᾶλλον δὲ, εἰ κλυτὸς ἦν, ἵνα μὴ ἀπιστῇ τις αὐτῷ ὑπερβάλλοντα, πολλὰ τοιαῦτα δὲ εἶπεν· οἶδ, μὴ νομίζετέ με μεγαλύνεσθαι πρὸς τὸν πατέρα· πεποίημαι ἐγὼ, οὐ γεγένημαι, οὐδ' εἰμὶ τῆς οὐσίας ἐκείνου. τῶν δὲ πάνυ τοσῦτον ποιῆ. σκέμματα δὲ φθέγξεται καὶ ῥήματα, ἃ ἐκ σὺν μὴ βουλομένους ἀναγκάζει ἡ ἀκρίβεια τῶν ἐνθυμήσεων ἐξαιθῆναι ὑπερόπτας· οἷς, Ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί· καὶ, Τοσῦτον χρόνον μεθ' Ιω. ι. λδ.
ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε; ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα· ἐκ, Ἵνα πόντες Ιω. ιδ. θ.
τιμῶσι τὸν υἱὸν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα· Ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, Ιω. ε. κα.
οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ· Ο πατὴρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι· καθὼς γινώσκει με ὁ πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα· ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἓν ἐσμεν. καὶ πόντα χρὸ Ιω. ε. ιζ.
ὃ ὤσπερ, καὶ ὃ οὕτω τιθεὶς, καὶ ὃ ἓν εἶναι πρὸς τὸν πατέρα, τὸν πρὸς αὐτὸν ἀπολλαλεξίδη
δηλοῖ· τὸν δὲ αὐθεντίαν, καὶ διὰ τούτων μὲν, καὶ δι' ἑτέρων δὲ πλειόνων ἐνδείκνυται· οἷς, ὅταν λέγῃ· σιώπα, πεφίμωσο· Θέλω, καθαρίσθητι· σοὶ λέγω ὃ δαιμόνιον ὃ κωφὸν καὶ ἄλαλον, Matth. π. ε. γ.
ἔξελθε ἀπ' αὐτοῦ· ἐκ ὃ, Ηκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος ἔσται· καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα νομοθετῶν καὶ Matth. ε. κα. κε.
θαυματουργεῖ, ἐκφαίνει δεῖξαι αὐτὸν τὸν ἀξιοῦντα· μᾶλλον δὲ πολλοστὸν αὐτῷ μέρος, ἐκφαίνει

τοὺς μὴ λίαν ἀναισθητοῦντας" προσαγαγέσθαι καὶ πῖσαι.

ΗΘΙΚΟΝ Ἀλλὰ γὰρ δεινὸν ἡ "κενοδοξία καὶ τοσοῦτον κακὸν ἁπάντων φῦναι, ἀπορυφλῶσαι τὸν ὀφθαλμὸν τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἀλισκομένους, καὶ τοῖς ἀμελεστέροις πῖσαι φιλαυτίαν· ἑτέρους δὲ καὶ σφόδρα εἰδότας πάλιν ἐκ περιφρονήσεως καὶ ἀπύστους ποιῆσαι ἀλείφειν. ταῦτα δὲ ὅταν τὸν Ἰουδαῖον ἐγίνετο. ὁ γὰρ δι' ἄγνοιαν ἁμαρτὼν τοῦ Θεοῦ μᾶλλον, ἀλλ' ἵνα τῆς παρὰ τῶν πολλῶν Ἰωαν. ιβ. μβ. τύχωσι τιμῆς. Καὶ γὰρ ὑπέφυγον εἰς αὐτόν, φησιν, ἀλλ' ἐφοβοῦντο, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται· καὶ τὸν αὐτῶν προέπεσθαι σωτῆρα ἑτέρους. ὁ γὰρ ὄντως σφόδρα τῆς παρούσης δουλεύοντα δόξης, τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ τυχεῖν. διὸ καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς εἰπών, πῶς δύνασθε πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ μὴ ζητοῦντες; μάθωμεν γὰρ τίς ἐστι βαθεῖα, * καὶ δυσαπάλαγκτον τὸν ἐρῶντα πεῖσαι τοῦτο δ' πάθος, καὶ τὴν ἀλήθειαν τοῦ ψυχροῦ ἀποκόψασα τὴν ἀρετὴν, τὴν γῆν παρέσπειρε, καὶ παρὰ δ' φῶς ἀπάξελέφας δ' ἀληθοῦς οὐκ ἀφῆσαι, ἀλλ' ὡς βορβόρῳ τινὶ πηλοῦ καὶ λιθάδους πλήθει, καταπνίγουσα διαπαντὸς αὐλοῖς οὕτω δυνατὸν, ὡς χωρὶς ὑπερβολῆς αὐτὸν κρατεῖν. ὁ γὰρ τοιοῦτος ἔρως δ' ἑαυτοῦ καὶ μηδενὸς κρείττονος ἀντιμάτου ποιεῖ πάντα, ὅσα περ ἂν εἴποιμι τύραννον αὐτὸν τῶν κακῶν. ἐκ γὰρ ἰμάτια καλὰ περιτίθησι δι' ἐκεῖνον, καὶ κολλωπίζει τὸν ὄγκον, οὐχ ἑαυτῷ τοῦτο, ἀλλ' ἑτέροις ὑποτιθέμενος, καὶ ἀκολούθους παρέλαγε καὶ τὰ ἅρματα, ἵνα θαυμάζηται πρὸ ἑτέρων, καὶ πάντα ἃ ποιεῖ, τῆς τῶν ἄλλων ἕνεκεν ἀρεσκείας ἁπάντων μόνης. ἆρα γοῦν ἐστὶ τούτου χαλεπώτερον πάθος; ἵνα * ἕτεροι θαυμάσωσιν αὐτὸν, καὶ παρηνιζε) Σωκράτης. βούλει μαθεῖν αὐτοῦ τὸν τυραννίδα; ἐκεῖνα μὲν οὖν ἐκ τὰ εἰρημένα παρὰ τοῦ Χριστοῦ δεῖξαι πᾶσαν αὐλοῦ τὸν τυραννίδα. " ἄκρατε γὰρ τῶν ἐξῆς. Εἰ γὰρ ἐθέλοις ἐρωτῆσαί τινα τῶν πολυτελουμένων καὶ τὰ πολυτελῆ δαπανώντων δαπανήματα, ἅπερ ἔνεστι τοσοῦτον κενοδοξίας χρυσίον, καὶ τί βούλεται) αὐλοῖς ἢ τοσαῦτα δαπανᾶν, οὐδὲν ἕτερον ἀκούσῃ πρὸς αὐτοῦ, ἀλλ' ἢ τὸ δῆμος τὸν ἐρίσκευεν. Εἰ γὰρ πάλιν ἔροιο, τί δήποτε ὁ δῆμός ἐστι, ἐροῦσι, πρᾶγμα θορύβου γέμον καὶ ταραχῆδες, καὶ ὧν ἀνοίας τὸ πλέον συνειλεγμένον, καὶ ἁπλῶς φερόμενον καὶ τὰ τῆς θαλάττης κύματα, πολλάκις καὶ ἐκ ποικίλων καὶ μαχομένων συγκρινόμενον γνώμης. ὅταν οὖν τις τοιοῦτον ἔχῃ διαπαντὸς, τίνος ἐλευθερώτερος οὐκ ἂν εἴη; ἀλλὰ τὸ μὴ ἀνθρώπους βιωτικοὺς περὶ ταῦτα ἐπλοπαθεῖν, οὐχ οὕτω δεινὸν, καίπερ οἱ δεινοὶ τοῦ τῆς κόσμου λέγειν ἀποπεπηδηκέναι, καὶ αὐτὰ νοεῖν, μᾶλλον δὲ χαλεπώτερα, τοῦτο μάλιστα ὅτι τὸ δεινὸν. ἐκείνοις μὲν γὰρ μέχρι χρημάτων ἡ ζημία· ἐνταῦθα δὲ μέχρι ψυχῆς ὁ κίνδυνος. ὅταν γὰρ ἀπὸ δόξαν πίστιν ἀμείψωσιν ὀρθὴν, καὶ ἵνα αὐτοὶ δοξάζωνται, Θεὸν ἀτιμάζωσι, ἵνα ὑπερβολὴν" οὐκ ἂν ἔχοι βλασφημίας τὸ μετρίως, Εἰπέ μοι; τὰ μὲν οὖν ἄλλα πάθη, καὶ πολλὴν τὴν βλάβην ἔχει, φέρε" γοῦν ἵνα καὶ ἡδονὴν, Εἰ καὶ παρέσκαψεν καὶ βασκανίαν. ἐκ γὰρ ὁ φιλοχρήματος καὶ ὁ φίλιππος καὶ ὁ φιλοσώματος ἔχοιτό ἵνα μὴ τῆς βλάβης καὶ ἡδονὴν, Εἰ καὶ βασκανίαν· Ⓐ ὁ τοῦ πάντες αἰχμάλωτον τοῦτο, δεῖ πάντος καταπαίρει ζωσι βίου ἐκ ἡδονῆς ἀπεστερημένου. ὁ γὰρ ὑπὸ τυφλωθεὶς οὐ σφόδρα ἐρᾶσι, δόξης λέγω τῆς παρὰ τῶν πολλῶν· ἀλλὰ δοκῇ μὲν ἀπολαύειν αὐτῆς, οὐκ ἀπολαύοντος ὁ, δεῖ δὲ μηδὲ εἶ) δόξαν τὸ πρᾶγμα. δεῖ τοῦτο οὐδὲ δόξα, ἀλλὰ κενὴ δόξης πρᾶγμα εἴρηται τὸ πάθος. κενοδοξίαν" γὰρ αὐτὸ ὁ Ⓐ παλαιοὶ πάντες εἰκότως ἐκάλεσαν. δεῖ κενὸς γὰρ ὄντι, ἔνδοθεν οὐδὲν ἔχουσα λαμπρὸν καὶ ὑπόδοξον, ἀλλ' ὥσπερ δὲ πρόσωπεῖα δοκεῖ μὴ εἶ) λαμπρὰ δὲ ἑτέρωθεν, κενὰ δ' ἔνδοθεν ὄντα (διὸ καὶ τὸν σωματικὸν ὄγκον" ὑπερεπαίρεσθαι ὄντα, οὐδένα οὐδέποτε πρὸς Ⓐ ἔρωτα εἶλε Ⓐ ἑαυτὸν) οὕτω, μᾶλλον δ' ἀθλιώτερον, καὶ ὁ παρὰ τῶν πολλῶν δόξα τὸ δυσκαταγώνιστον τοῦτο καὶ τυραννικὸν πάθος ἡμῖν ἐκτεμάτισεν. ὄγκον γὰρ ἔχει μόνον λαμπρὸν, δὲ δ' ἔνδοθεν αὐτῆς οὐκέτι κενὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀμίας ἀνάμεστα καὶ ὠμῆς γέμει τῆς τυραννίδος. πόθεν οὖν ἁλῶναι τοῦτο τὸ πάθος

θος ὑπὲρ ἀλήθειαν ὄν, ἢ ἡδονὴν οὐκ ἔχον, φησί; πόθεν ἢ ἑτέρωθεν, ἀλλ' ἢ ἀπὸ ψυχῆς ταπεινῆς καὶ εὐτελοῦς; οὐ γὰρ ὄβολὸς ⟨Ψ⟩ τοσοῦτος δόξης ἀλόγου μέγα τι καὶ νεανικὸν σκοπούσης ταχέως, ἀλλ' αἰσχρὸν αὐτοῖς εἶναι δεῖ τὸ εὐτελὲς καὶ ἄτιμον καὶ μικρόν. ὁ γὰρ δι' ἀρετὴν μὲν μηδὲν ποιῶν, ἵνα ἢ ἀνθρώποις ἀρέσκῃ μηδενὸς ἀξίοις λόγου, καὶ πόρρω τοῦ σκοποῦ τοῦ ἐκείνων ψῆφον διώκοντος τοῦ ἐσοφισμένου καὶ πολυμηχάνου, πῶς ἂν ἄξιος εἴη λαὸς; ἄσκοπος δέ. εἴ τις αὐτὸν ἔρωτο· σὺ ἢ πολυμίσητος εἶ τοῖς πολλοῖς; οὐδηλονότι ὀλιγοράθυμος καὶ ῥᾳθυμότερος ἐφῇ. τί δέ; ἕλοιο ἂν ἡμέρωθαι κατ' ἐκείνους, εἴ τις αὐτὸν ἔρωτο πάλιν, οὐκ ἂν μοι δοκεῖ θελῆσαι ἡμέρωθαι κατ' ἐκείνους. πῶς οὖν οὐκ ἔχρηστος γέλως τοῦ τοιούτου δόξαι ἀνθρώπῳ, ὧν οὐκ ἂν ἕλοιο ἡμέρως διαπλησίους εἶναι; εἰ ἢ λέγεις, ὅτι πολλοὶ καὶ ζωντανότεροι λαοί εἰσι· δι' ἐκεῖνο μάλιστα αὐτῶν καταφρονῆσαι ἐχρεών. εἰ γὰρ καθ' ἑαυτοὺς ἕκαστοι εἰσὶν εὐκαταφρόνητοι, ὅταν πολλοὶ ἡμῶνται, μειζόνως τοῦτο συμβήσεται. ἃ γὰρ τοῖς καθ' ἕκαστον ἀνοίκοις συλλεχθέντων ὁμοῦ, μείζων ἐκ τοῦ πλήθους αὐξηθεῖσα γίνεται. διὸ δὲ * ἕνα μὴ αὐτῶν εἰς λάβοι ποτὲ ἀνθρώπων, δι' ὃν ἡμᾶς, δι' ὀργίσεται· ὁμοῦ ἢ οὕτως, οὐκ ἂν διωνήσαιτο ῥᾳδίως, ἀφεὶς τὸ τοιοῦτον ὑπερτίθεσθαι, δι' ὀλίγων ἡμερῶν ἀγαθὰ, καὶ πονηρὰ τοῖς περὶ ἀλλήλων ἔπεσθαι δόξαις. τούτοις οὖν, εἰ πάνυ μοι, τοῖς ⟨Ψ⟩ τῶν πολλῶν αὐθαιρέτοις δόξης; μὴ, δέομαι καὶ ἱκετεύω. τοῦτο γὰρ πάντα ἄνω καὶ κάτω πεποίηκε, τοῦτο πλεονεξίαν ἔτεκε, βασκανίαν, κατηγορίαν, ὑπερηφανίαν. τοῦτο τοὺς ἀδίκως ἠδικημένους καὶ τοὺς οὐδὲν ἠδικηκότων ὁπλίζει καὶ ἐκκλησιοῖ, καὶ ὅτι φιλίαν οἶδεν ἑτέρου τῶν τοιούτων ἀφεστηκότων, ὁ ζωηφόρος μέμψεται, οὐκ αἰδεῖσθαι ἀδίκως ἄλλως ὑπέστη, ἀλλὰ πάντα ἀπὸ τῆς ψυχῆς ῥίψας καὶ καλῶς, ὡς πάντα ἐκπεπολέμωται, ἄστατος, ἀστήρικτος ὤν. καὶ τὸ μὴ τῆς ὀργῆς παῦσαι, εἰ καὶ αὐτὸ τυραννικόν τι ὄντως καὶ ἀφόρητον, ἀλλ' οὐκ ἀεὶ διεκλῆσαι εἴωθεν, ἀλλ' ὅταν μὲν ἔχῃ τοὺς προσιόντας μόνον· τὸ δὲ τῆς κενοδοξίας δέος πάντας, καὶ οὐκ ἔστι καιρὸς, ὡς εἰπεῖν, ἐν ᾧ λήξας διωκόμενος, μὴ λογισμοῦ κωλύοντος αὐτὸν καὶ κατασχόντος, ἀλλ' ἀεὶ πρόσεστι καὶ μόνον ἀναπαύουσα ἀμβλύνειν, ἀλλὰ καὶ τύχωμέν τι κατορθοῦντες, καὶ τοῦτο ἀφαρπάζουσα τῶν χειρῶν, ἔστι δὲ ὅτε οὐδὲ ἀφεῖσα τοῦ ἔργου κατορθῶσαι. εἰ δὲ τοῦ πλεονεξίαν ὁ Παῦλος καλεῖ εἰδωλολατρείαν, τοῦ ταύτης μητέρα καὶ ῥίζαν δὲ πηγὴν, τὴν κενοδοξίαν λέγω, τί δίκαιον ἀπομάσασθαι; ὑδὲ γὰρ προσηγορίαν τῆς κακίας ἀξίαν ὅστις εὑρεῖν. ἀναπέμπωμεν τοίνυν, ἀγαπητοὶ, καὶ τὸ πονηρὸν ἀποδυσώμεθα τοῦτο ἱμάτιον, καὶ διαῤῥηξώμεν, καὶ ἀποτινάξωμεν, καὶ γυμνώμενοί ποτε ἐλεύθεροι τοῦ ἐλευθερίου τοῦ ἀληθοῦς, καὶ λαβώμεθα αἰσθήσει τῆς εὐγλωττίας τῆς ⟨Ψ⟩ τοῦ Θεοῦ διδομένης ἡμῖν καταφρονήσωμεν τῆς τῶν πολλῶν δόξης. ὑδὲ γὰρ ὕπνου καταπίλασον καὶ ἄτιμον, ὡς τοῦτο ὄχλος, ὑδὲ ὕδατος αἰχμώδους γέμον καὶ πολλῆς ἀδοξίας. καὶ τοῦτο πολλαχοῦ ἴδοι τις ἄν, ὅτι ὃ μὴ δόξης ἐρᾷν, ἀδοξία· δόξα ἢ ὄντως, τὸ ταύτης ἀποφορᾶν, καὶ μηδένα αὐτῆς ποιεῖσθαι λόγον, ἀλλὰ πρὸς τὸν τῷ Θεῷ δοκεῖν ἅπαντα καὶ λέγειν καὶ ποιεῖν. ὕτω γὰρ δυνησόμεθα καὶ μισθὸν λαβεῖν ⟨Ψ⟩ τὸ τοὺ ἡμετέρα ὁρώντος ἀκριβῶς, ὅταν αἰτῶ μόνῳ δεχώμεθα θεατῇ. ἢ γὰρ ἡμῖν καὶ ἑτέρων ὀφθαλμῶν δεῖ, τῶν τιμᾶν μέλλοντος ἡμᾶς ὁρώντος ἀεὶ τὰ χαίοντα πρὸ ἡμῶν; πῶς ἢ οὐκ ἄτοπον ⟨Ψ⟩ μὲ οἰκέτην πάντα ὅσα περ αὐ ποῶ, εἰς δεέσκειάν τε διατοῦτο ποιεῖν, καὶ μηδὲν πλέον ὑπιζνεῖν τῆς θεωρίας τῆς τοῦτο, μηδὲ ἑτέρους ὀφθαλμοὺς ὀφείλεσθαι πρὸς τὸν πρόσωπον, καὶ μαλλον ⟨Ψ⟩ θεωρεῖν ὧσιν, ἀλλ' ἓν μόνον σκοπεῖν, ὅπως ὁ διατοῦτο θεάσηται· ἡμᾶς ἢ τοιοῦτον ἔχοντας κύριον, ἑτέρους ὑπιζνεῖν θεατάς, τοῦ ὠφελῆσαι μὲ ὑδὲν, βλάψαι δὲ οὐκ τῆς θεωρίας δυναμένους, καὶ κενῶσαι πάντα ⟨Ψ⟩ πόνον ἡμᾶν; μὴ, πρὸς καλῶ· ἀλλ' ὅτου ἕνεκα μόνου τοῦ μισθοῦ λαβεῖν, τοῦτον καλῶμεν ἐπαινέτην τοῦ ποιοῦντος, τοῦτον θεατήν· μηδὲν ἡμῖν καὶ αἰσθητικοῖς ὀφθαλμοῖς ἔστω. εἰ γὰρ ἐθέλοιμεν καὶ ταύτης ὑπιτυχεῖν τῆς δόξης, ὅτε αὐτῆς ὑπιτυχόμεθα, ὅταν τοῦ πρὸς τὸν Θεὸν ζητῶμεν μόνου. Τοὺς γὰρ δοξάζοντάς με, δοξάσω, φησὶ ⟨Ψ⟩ ὥσπερ χρημάτων τότε μάλιστα εὐπορούμεθα, a. Bas. β. λβ.

Matθ. 5. λγ. μθν, ὅτ᾽ αν καταφρονῶμεν αὐτῶν, καὶ ☧ τοῦ ☩ Θεοῦ ζητοῦμεν πλοῦτον μόνον (Ζητεῖτε γάρ, φησι, τὴν βασιλείαν ☩ Θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν) ἄνω καὶ ὅπου τὰς δόξης, ὅταν ἡμῖν λοιπὸν ἀκίνδυνος ἡ δόσις ᾖ καὶ ἡ τῶν χρημάτων καὶ ἡ τῆς δόξης, τότε αὐτὴν ὀπτιδαφιλεύεται ὁ Θεός· ἀκίνδυνος δὲ ὄντι τότε, ὅταν ἡμᾶς μὴ κρατῇ, μηδὲ προσκόπτωμεν, μηδὲ ὡς δούλοις αὐτῇ ὑπιτάτῃ, ἀλλ᾽ ὡς διακόνοις καὶ ὡς ἐλευθέροις προσχώμεθα. Διὰ τοῦτο δὲ τὸ τοῦδε βούλεται αὐτῶν ἡμᾶς ἐρᾶν, ἵνα μὴ κρατούμεθα πρὸς αὐτῶν. καὶ ☩ τὸ κατορθώσωμεν, δίδωσιν ἡμῖν αὐτὰ μὴ πολλῆς ☩ διαφιλείας. τί γὰρ Παύλου λαμπρότερον, εἰπέ μοι, ☩ λέγοντος· οὐ ζητοῦμεν προσθεῖναι δόξαν, οὔτε ἀφ᾽ ὑμῶν, οὔτε ἀπ᾽ ἄλλων· τί δὲ εὐπορώτερον τοῦ μηδὲν ἔχοντος καὶ πάντα κτωμένου; ὅταν γὰρ, ὅπερ ἔφην, μὴ κρατώμεθα ἀπ᾽ αὐτῶν, τότε αὐτῶν κρατήσομεν, τότε αὐτὰ λαμβάνομεν. Εἰ τοίνυν ὀπτιθυμοῦμεν ὀπτιχεῖν δόξης, φύγωμεν δόξαν. οὕτω γὰρ διωκόμενα ☩ Θεοῦ τοὺς νόμους ἀνύσαντες, τυχεῖν καὶ τῶν ὑπερκειμένων, καὶ τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν, χάριτι τοῦ Χριστοῦ, μεθ᾽ οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ϟ. ΕΝ ΑΡΧΗ ΗΝ Ο ΛΟΓΟΣ, ΚΑΙ Ο ΛΟΓΟΣ ἦν πρὸς ☧ Θεόν.

ΤΟῖς ἀρτι τῶν παίδων εἰσαγομένοις πρὸς τὰ μαθήματα, οὐκ πολλὰ ἐφεξῆς ὑπιπτάσσει ⓐ διδάσκαλοι τὰ φορτία, ὅτε εἰσάπαξ τὸν ποιοῦσιν, ἀλλὰ τὰ βραχέα, καὶ τὰ αὐτὰ πολλάκις ἐπιτρέχουσιν αὐλοῖς, ἵνα αὐτῶν ῥᾳδίως ἐπιθυμῆσαι τῆς Διδασκαλίας τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ μὴ ὑπὸ πολυποιλίων δυσχεράνωσι τοὺς αὐλοὺς πρὸς ὃ πλῆθος καὶ ὃ τῆς μνήμης δυσκαθαίρετον, ἀκριβέστερον γνῶσθαι πρὸς τὴν συλλογὴν τῶν δεόντων, ναρκήσαντος αὐλοῖς ἀπὸ τῆς δυσχολίας ἐγκειμένης. τοῦτο δὴ καὶ αὐτὸς κατασκευάσαι βουλόμενος, καὶ ☧ πόνον ὑμῖν ποιῆσαι χαῦφον, καὶ μακρὸν ἀπολαμβάνων τὰ ὑπὲρ τῆς θείας ταύτης τραπέζης, εἰς τοὺς ὑμετέρους ὕτως εἰσέρχομαι ψυχάς. διὰ δὲ τῶν αὐτῶν ἄνομαι πάλιν ῥημάτων, οὐχ ὥστε τὰ αὐτὰ πάλιν εἰπεῖν, ἀλλ᾽ ὥστε τὰ λείποντα προσθεῖναι μόνον. Φέρε οὖν, ☧ λόγον ἐπὶ τὰ προοίμια πάλιν ἀναλάβωμεν. Ὁ ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς ☧ Θεόν. τίνος ἕνεκεν, τῶν ἄλλων ἀπάντων εὐαγγελιστῶν ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ἀρξαμένων (καὶ γὰρ ὁ Ματθαῖός φησι, βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαβὶδ· καὶ ὁ Λουκᾶς τὰ κατὰ τὴν Μαρίαν ὁ ἀρχῇ ἡμῖν διηγεῖται· καὶ ὁ Μάρκος ὁμοίως τοῖς αὐλοῖς ἐναρξάμενος λόγοις, τοῦ κατὰ ☧ βαπτιστοῦ Ἰσραὴλ ὑπαφάν) τίνος οὖν ἕνεκεν, ἐκείνων ἀπάντων ἀρξαμένων, ὁ Ἰωάννης τοῦτο μὲν ὁ βραχὺ καὶ μετὰ ταῦτα ἠνίξατο, εἰπών, καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἕτερα πάντα παραδραμὼν, τοῦ σύλληψιν, ☧ τόκον, τοῦ διαβρεφοῦ, τοῦ αὔξησιν, βοηθείας πρὸς τῆς ἀϊδίου γνησίσεως ἡμῖν διηγεῖται; τί ποτ᾽ οὖν ὄντι τὸ αἴτιον τούτων, ἤδη πρὸς ὑμᾶς ἐρῶ. τῶν λοιπῶν εὐαγγελιστῶν τὸ πλέον ὁ τοῖς κατὰ σάρκα διαπεπλάτυνται λόγοις, ὅσοι τοῦ μὴ τινες διὰ τοῦτο χαμηπετεῖς ὄντες, τούτοις ἐναπομείνωσι μόνοις τοῖς δόγμασιν· ὃ καὶ Παῦλος ἔπαθεν ὁ Σαμοσατεύς. ἐκ ταύτης τοίνυν αἰτίαν τῆς χαμαιζηλίας τοῦ μέλλοντος ἐμπεσεῖσθαι, καὶ εἰς ☧ ὑψηλὰ ἀνέλκων, εἰκότως ἄνωθεν καὶ ἐκ τῆς ὑπερκειμένης ἀρχῆς τῆς ἀϊδίου ποιῆται τῆς διηγήσεως τοῦ ἀρχεῖν. τοῦ μὲν γὰρ Ματθαίου ἀπὸ Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως, καὶ Λουκᾶ ἢ ἀπὸ Τιβερίου Καίσαρος, τοῦ ἢ Μάρκου ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος Ἰωάννου πρὸς τὴν διήγησιν εἰσαλλόντων, πάντα ταῦτα ἀφεὶς" τοῦτ᾽ αὐτοπρόσωπος ἅπασι χρόνου τε καὶ αἰῶνος, ἐκεῖ τοῦ ἀγαθοῦ τῶν ἀκροατῶν ἀκοντίζων πρὸς τὸ, ὃ ἀρχῇ ἦν, καὶ οὐκ ἀφεὶς ἕκαστα, οὐδὲ ἕτερον τιθεὶς, καθάπερ ἐκεῖνοι τοῦ Ἡρῴδου καὶ τοῦ Τιβερίου καὶ τοῦ Ἰωάννου. ὃ ἄξιον μὲν ὄντος θαυμάσαι,

μάσαι, ἐκεῖνο μάλιστα δείκνυσι, ὅτι μήτε σοῦ τοῦ τὰ ὑψηλότερα ἑαυτοῦ λόγου ἀφεὶς, τῆς οἰκονομίας ἠμέλησε, μήτε ἐκείνοις τιθεὶς τοῖς τούτων ἐλάττοσι διήγησιν, τοῖς τοιούτοις ἐσίγησε· ἀλλ' ἀρξάμενος ἀπὸ μάλα εἰκότως. εἰ γὰρ ἦν τὸ πνεῦμα τὸ ἁγιον ἅπαντα ἡμᾶς· διὰ τί πολλῷ μᾶλλον τοῖς ἀπαγγελίαν ἐποιήσατο τῶν ὁμοίων. σὺ δέ, ἀγαπητέ, λόγου ἀκούσας, μηδέποτε ἀναγκάσῃς τὸν λέγοντα ἔργον αὐτὸν εἶναι, ἀλλὰ μηδὲ τὸν ἁπλῶς λόγον αὐτὸν εἶναι νομίζοντα. πολλοὶ μὲν γὰρ τοῦ Θεοῦ λόγοι, οἱ δὲ ἀγγέλοι ποιοῦσιν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐκείνων τὸν λόγον Θεός. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἀπόστολοι προφητείαι δὲ προστάγματα (ὥσπερ γὰρ ἔλος τὴν χαλκῆν κελεύει τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ ἐπιτάγματα τὰ τοῦ προφητείας· διὰ τί ἐπάγει λέγων τοῖς ἀγγέλοις· Δυνατοὶ ἰσχύι, ποιοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ) οὗτος Φαμ. ρβ. κα.
ὁ λόγος οὐσία τίς ὑπάρχων, δεξαμένη αὐτὸν προσελθοῦσα ἀπαθῶς τοῦ παθητοῦ. τοῦτο γὰρ ἦν, ὡς ἔφθην εἰπών, δηλῶν τὸ τοῦ λόγου προσηνείας ἐδήλωσεν. ὥσπερ οὖν ὁ ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, τὸ ἀΐδιον δηλοῖ· ὅτι δὲ καὶ οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν, καὶ συναΐδιον ἡμῖν σοφίνει. ἵνα γὰρ μὴ, ἀκούσας ὅτι ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, ἀΐδιον μὲν νομίσῃς, πρεσβυτέραν δὲ διαστήματί τινι τῆς ζωῆς τὴν ὑπόστασιν, καὶ αἰῶνι πλείονι, καὶ μονογενῆ· διὰ τοῦτο ἐπήγαγε τὸ, ὅτι ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεὸν ἦν, ὅτως ἀΐδιος, ὡς αὐτὸς ὁ πατήρ. οὐ γὰρ ἦν ἔρημος Θεότητος τοῦ λόγου, ἀλλ' ἀεὶ Θεὸς πρὸς Θεὸν ἦν, ἐν ὑποστάσει μόνῃ ἰδίᾳ. πῶς οὖν, φησιν, εἶπεν ὅτι ἦν ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, εἶτα πρὸς τὸν Θεὸν ἦν; ὅτι μὲν πρὸς τὸν Θεὸν ἦν, καὶ ἐν τῷ κόσμῳ ἦν. οὐδαμοῦ γὰρ παρεστάθη ὅπου ὁ πατὴρ ὅτε μόνος. εἰ γὰρ τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ οὐκ ἔστι πέρας, καὶ τῆς ἐνεστώσης αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἀριθμός, οὐδὲ τῆς οὐσίας δῆλον ὅτι ἀρχὴ ἦν χρονική. εἶπας ὅτι ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· τί νοοῦς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ταύτης; δῆλον, ὅτι τὸ πρὸ πάντων ἦν ἔδοξαν αὐτὰ τῶν ὁρατῶν. ὅτω καὶ ὧδε τὸ μονογενοῦς, ἀκούων ὅτι ἐν ἀρχῇ ἦν, μὴ πάντων αὐτὸν νόει τῶν νοητῶν καὶ πρὸ τοῦ αἰῶνος. εἰ δέ λέγοι τις, καὶ πῶς ἐστιν υἱὸν ὅπου μὴ νεώτερον εἶναι τὸ παθητός; (τὸ γὰρ ἐκ χρόνου ὂν ἀνάγκη πᾶσα ὕστερον εἶναι τοῦ ὄντος ὅτι ἐστίν) ἐροῦμεν, ὅτι μάλιστα μὲν ταῦτα λογισμῶν δυσθεωρήτων ἐστὶν, ἐν ὁ τὸ ζητῶν καὶ ἕτερα τούτων ἀποπώτερα ζητήσει, καὶ οὐδὲν τῇ αἰτίᾳ τὰ ἐναντία πρόδηλα ἔδει. ὧδε Θεοῦ γὰρ νῦν ἡμῖν ὁ λόγος ἐστὶν, οὐ ὧδε τῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως· ἀπορεισμένης τῇ τῶν λογισμῶν τούτων ἀχολουθίᾳ τι καὶ ἀνάγκη. πλὴν ἀλλ' ἐπεὶ πλεονεξίας τῶν ἀθενεστέρων καὶ πρὸς ταῦτα ἐρευνῶμεν. εἰπὲ γάρ μοι, τὸ ἀπαύγασμα τοῦ ἡλίου ἐξ αὐτῆς ἐκπηδᾷ τοῦ ἡλίου φύσεως, ἢ ἄλλοθέν πόθεν; ἀνάγκη πᾶσα ὁμολογῆσαι τὸ μὲν καὶ ταῖς αἰσθήσεις πεπιστωμένον, ὅτι ἐξ αὐτῆς. ἀλλ' ὅμως καὶ ἐξ αὐτοῦ οἱ τοῦ ἡλίου τὸ ἀπαύγασμα οὐκ ἀΐδιον ποτε ὕστερον εἶναι) φαίνεται τῆς ἡλιακῆς φύσεως, ὅπου μηδὲ χρεὶς ἀπαυγάσματος ἥλιος ἐφάνη ποτέ. εἰ δὲ ὅτι τῶν σωμάτων τούτων τῶν ὁρατῶν καὶ αἰσθητῶν, καὶ ἐκ χρόνου εἰσὶ, καὶ οὐχ ὕστερον ἐξ οὗ ἔστιν, ἐφάνη τι οἷον· οἱ ἀπιστεῖς ὅτι τῆς ἀοράτου καὶ ἀρρήτου φύσεως; τὸ αὐτὸ δὴ τοῦτο ἔστιν οὕτως, ὡς ἐκείνῃ τῇ οὐσίᾳ πρέποι υἱόν. δεῖ γὰρ τοι τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος αὐτὸ ὥσπερ ἐκάλεσε, καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ καὶ τὸ συναΐδιον πιστῶν. τί δή, εἰπέ μοι, οὐχὶ τοῦ αἰῶνος δι' αὐτοῦ γεγόνασιν ἅπαντες καὶ δόγμα ἄπαν; ἀνάγκη πᾶσα ὁμολογῆσαι τὸν μὴ παραπαίοντα. σύκοῦν τοῦδέν μέσον ἐστὶν καὶ παθητός· εἰ δὲ τοῦδέν, οὐχ ὕστερος, ἀλλὰ συναΐδιος. τὸ γὰρ πρὸ, καὶ τὸ μὴ, χρόνων εἰσὶν ἔποισαι δηλωτικαί (χρεὼν γὰρ αἰῶνος ἢ χρόνου οὐκ ἂν δυνηθείη τις τούτων νοῆσαι καὶ ῥήματα) χρόνοις δὲ καὶ αἰῶσιν αἰώτερος ὁ Θεός. εἰ δὲ ὅλως Εξρ. α. γ.
καὶ οὗτος φῆς ἐξ ἐμοῦ κατειληφέναι, ὅσα μὴ καὶ τὸ πατέρα ἀναγκαῖον ἀγαγεῖν καὶ τούτοις τὸν λόγον καὶ τὸν λογισμὸν, πρεσβυτέρου μὲν, ἐξ ἐμοῦ δὲ ὄντος. εἰπὲ γάρ μοι, οὐχ ὅσῳ ἀπὸ καὶ ἐξ ἐμοῦ προσιδεῖς τὸν ὑέα, τοσούτῳ καὶ τὸν πατέρα προσφέρεις; δῆλον ὅτι. εἰπὲ δῶ μοι· πόσου ὁ πατὴρ προϋπάρχει; αὖ τε γὰρ ὀλίγου, αὖ τε πολὺ διάστημα εἴπῃς, ἀπὸ τοῦ ἐξ ἐμοῦ τὸν πατέρα ἤγαγες. μετρήσας γὰρ

δῆλον

δῆλοι ὅτι δι' μέσου, ὥστε ὀλίγοι ἐρᾷς ἢ πολύ· μετ' ἦσαν ἢ οὐκ ἂν ἦλθοντο μὴ ἑκατέρωθεν ὥσπερ ἀγόμενοι. ὥστε καὶ τῷ πατρὶ δίδωκας ἀγαθόν, καὶ ἐμοὶ ἦκεν, καὶ οὐκ "ἔστιν λοιπὸν οὐδὲ ὁ πατὴρ ἀμφίβολος καθ' ὑμᾶς. ὁρᾷς ὅτι δι' τῆς σωτηρίας λαμβάνει ἀληθὲς ὄνομα, καὶ πάντα χοῦ δικαίως ἐδείκνυται τὸν αὐτὸν ῥῆμα; ποῖον δὲ τοῦτο; "ὅτι ὁ μὴ ὢν ὑὸς ὑός, ἀλλὰ πρὸς πατέρα. ἐγὼ οἶδα μὲν πολλοῖς ἀκατάληπτοι οἱ δι' λεγόμενοι· ὅμως πολλαχοῦ καὶ ἀπὸ τῶν λογισμῶν ἀμαθανόμεθα καθ', ὅτι ὅταν ἀκολουθεῖν αὐτοῖς ὁ λοιπὸς δυνατὸν ἦν, ὅταν ἐπακολουθήσῃ, ἔχει τι βέβαιον καὶ ἀσφαλές. Σοφ. β. 18. Λογισμοὶ γὰρ ἀνθρώπων δειλοὶ καὶ ἐπισφαλεῖς αἱ ἐπίνοιαι αὐτῶν. ἡδέως δὲ ἂν καθ' ἑαυτὸν ἐρεσίμιλον τοῦτον ἀπολέγοντας ἡμῶν, ἵνα ποτὲ ὅτι δι' τῆς προφήτης λεγόμενον· δι' ἐμοῦ μὲν οὐκ ἐλθεῖν ἄλλος Θεός, καὶ μετ' ἐμὲ οὐκ ἔστιν; εἰ γὰρ νεώτερος τῶν πατέρων ὁ υἱός, πῶς φησι, μετ' ἐμὲ οὐκ ἔστιν; ἆρ' οὖν ἀναιρήσετε καὶ αὐτὸν τὸν μονογενοῦς τὸν οὐσίαν; ἀνάγκη γὰρ ἢ τοῦτον τολμᾶν, ἢ μίαν παραδέξασθαι τὸν θεότητα τὸ ἰδίᾳ ὑποστάσει πατρὸς καὶ υἱοῦ. πολὺ δὲ ὅλως δι', πάντα δι' αὐτοῦ ἐλθεῖν, ἀληθές; εἰ γὰρ ὅτι ἀμὼν αὐτὸν προσδύτερος, πῶς ἂν ὁ προ' αὐτοῦ δι' αὐτοῦ γεγενημένος εἴη; ὁρᾶτε εἰς ὅσον τόλμαν αὐτὸν ἄπαξ παραχαιδεύσας τῆς ἀληθείας ὁ λόγος ἄγηται; Ρω. δ. ιζ. Διὰ τί γὰρ οὐκ εἶπεν ὁ φιλάγελαστος, ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐλθεῖν, καθάπερ προεῖπεν ὁ Παῦλος ἀποφαίνεται λέγων οὕτως, Ὁ καλέσας τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα, ἀλλ' ὁ ἀρχὴν ὑός, φησι; τοῦτο γὰρ οἰκειότερον ἐκείνῳ. καὶ μάλα εἰκότως. Θεὸς γὰρ ὅτε ἦν ὅτε ἔχει τι προσδύτερον, ἀλλὰ πάντα ἐλλιπῶν ῥήματα. εἰπέ δέ μοι καιρόν, ὑπὸ τίνι τῶν ἔργων ἀκαίρως ἐπάρξῃ εἴποις ἄν; ὅταν οὖν αὐτοῖς ὁμοίως ἢ τι ἐξ οὐκ ὄντων, πῶς ἀσύγκριτος ὑπάρχει; ἵνα δὲ ὅτι ὅλως τὸ, ἐγὼ πρῶτος, καὶ ἐγὼ μετὰ τοῦτο, καὶ ἐμοῦ πρὸ ἐμοῦ οὐκ ἐλθεῖν ἄλλος Θεός; εἰ γὰρ ὁ υἱὸς μὴ ἔστιν τῆς αὐτῆς οὐσίας, ἕτερος "ἐστὶ Θεός· καὶ εἰ μὴ ζωοποιός, ἐστὶ μετ' αὐτοῦ· καὶ εἰ μὴ οὐκ τῆς οὐσίας προῆλθεν, δῆλον ὅτι ἐπινεύει. εἰ δὲ λέγοιεν πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν εἰδώλων τοῦτο εἰρῆσθαι, πῶς δὲ συγχωροῦσι πρὸς ἀποδιαστολὴν τῶν εἰδώλων λέγειν τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν; εἰ δὲ καὶ πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν εἰδώλων εἰρῆσθαι δοκεῖ, πῶς ἑρμηνεύσεις τὴν ῥῆσιν ἅπασαν; μετ' ἐμὲ γάρ, φησι, οὐκ ἔστιν ἄλλος Θεός. οὐκ οὖν ἄλλων τὸν υἱὸν τοῦτό φησι, ἀλλ' ὅλη Θεὸς εἰδωλικὸς μετ' ἐμὲ οὐκ ἔστιν, διὰ τοῦτο υἱὸς οὐκ ἔστι. ναί φησι. τί οὖν; καὶ τὸ, ἔμπροσθέν μου οὐκ ἐγένετο ἄλλος Θεός, οὕτως ἐκλήπτῃ, ὅτι εἰδωλικὸς μὲν οὐκ ἐπινεύει, ἐγένετο δ' οὖν ὅμως υἱὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ; ἐκ ποίου ἂν τοῦτο δαίμονα εἴποι; οὐδὲ γὰρ αὐτὸν οἶμαι τὸν διάβολον τοῦτο ἐρεῖν· ἄλλως γ', εἰ μὴ ἔστι ζωοποιὸς ὁ πατρὶ, πῶς ἀπέσταλκεν αὐτὸν τοῦ ζωὴν ἐρεῖν; εἰ γὰρ ἐκείνῳ αἴσθησιν ἔχει, καὶ ἀτελεύτητος ἦ, ἀπίστους ὅμως οὐκ ἔστι. Εβ. ζ. γ. ὃ δὲ ἀπίστους, ἐκατέρωθεν ἀπίστους εἶ) χρὴ· ὅθεν οὖν καὶ ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγε· Μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχων, τοῦτο ἀτελεύτητον" δεικνὺς τοῦτο. ὥσπερ γὰρ τοῦτο οὐκ ἔχει πέρας, ὅτως οὐδὲ ἐκεῖνο. ὅτι γὰρ οὐ τοῦδε τέλος, ὅτι οὐκ ἀρχή. πῶς γὰρ ζωὴ ὤν, ἵνα ποτε, ὅτε οὐκ ἦν; τὸν γὰρ ζωὴν ἀεί τι εἶ), καὶ ἀτελεύτητος, πάντες δὲ ὁμολογήσαμεν, εἰ ἂν ὄντως εἴη ζωή, ὥσπερ οὖν ἐστιν. εἰ δὲ ἔστιν ὅτι οὐκ ἔστι, πῶς δὲ εἴη ζωὴ τῶν ἄλλων, αὐτὴ ποτε οὐκ οὖσα; πῶς οὖν, φησιν, ἀρχὴν ἔθηκεν ὁ Ἰωάννης εἰπών, ἐν ἀρχῇ ἦν λόγος; "πῶς ἐν ἀρχῇ προσέχας, καὶ "πῶς ἦν, εἰπέ μοι· ἢ δ', ὁ λόγος ἦν, οὐκ ἐποίησε; τί δ', ὅταν περὶ τοῦ παῖδος ὁ προφήτης λέγῃ· Ἀπὸ τοῦ αἰῶνος ἕως τοῦ αἰῶνος σὺ εἶ· ἆρα ὁρᾷς αὐτῷ πηλὸς οὗτω φησί; ῥᾴδιον, ἀλλὰ τὸ ἀΐδιον δηλοῖ. οὕτω τοίνυν καὶ ἐνταῦθα νόει. οὐ γὰρ ὁρᾷς ὑμεῖς τοῦτο εἰρῆσθαι. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ἀρχὴν ἔχει, ἀλλ' ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, ἵνα δηλώσῃ τοῦ ἦν προσπέμπων ὅτι τὸ ἀνάρχου ἐστὶν ὁ υἱός. ἀλλ' ἰδοὺ, φησι, ὁ πατὴρ μετὰ τῆς τοῦ ἀληθοῦ προσθήκης εἴρηται, ὁ δὲ υἱὸς χωρὶς ταύτης. τί οὖν, ὅταν ὁ ἀπόστολος λέγῃ· τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ πάλιν· ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεός; ἰδοὺ γὰρ ἐνταῦθα χωρὶς τοῦ ἀληθοῦ τοῦ υἱοῦ ἐμνημόνευσε. ποιεῖ δὲ τοῦτο ὅτι

ὅτι τῦ πατρός. τοῖς γοῦν Φιλιππησίοις ὑπατείλων, οὕτω φησίν· Ος ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑ- Φιλιπ. γ. ς.
πάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ· ἀλλ' ἐν Ρωμαίοις ἦ πάλιν· χάρις ὑμῖν καὶ εἰ-
ρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ Κυρίου Ιησοῦ Χριστοῦ. ἄλλωστε καὶ τοῦτο ἴσως ἐνταῦθα αὐ-
τὸ προσθεῖναι, οὕτω συνεχῶς προσιὼν λέγω. ὥσπερ γὰρ εἶπε τὸ πατρὸς λέγων φη-
σί, πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ οὐκ ὀστοῦν ἢ πνεῦμα τὸ ἀρρεφὲς οὐ προσκειται, οὐκ ἀθετοῦμεν
διὰ τοῦτο τὸ ἀσώματον τῦ Θεοῦ· οὕτω καὶ ἐνταῦθα, καὶ μὴ προσκειται ὡς ἐγὼ τὸ ἀρρεφὲς,
διὰ τοῦτο ἦλθεν ὁ υἱός. Πῶς δήποτε; Θεὸν γὰρ καὶ Θεὸν εἶπων, οὐκ ἐμφαίνει τι μείζον
ἡμῶν τῆς θεότητος ταύτης, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον. προσεπῶν γάρ, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος, ἵνα μὴ
νομίσῃς ἐλαττοῦσθαί τι τῆς θεότητος τῦ υἱοῦ, εὐθέως αὐτὸ καὶ τὰ γνωριστικὰ τῆς γνησίας τι-
θησι θεότητος, ἥ τε ἀίδιον διάλαμψιν (ταύτῃ γὰρ ἦν, φησι, τὸ ἀρχῇ πρὸς Ⓦ Θεὸν) καὶ τὸ δη-
μιουργικὸν προσιδεῖς, πάντα γὰρ δι' αὐτῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονε·
ὁ μάλιστα καὶ ὁ πατὴρ αὐτῦ ἀπὸ τῆς προφητῶν ἀποστατοῦ τῆς ὑσίας τῆς αὐτῦ γνωριστικὸν
εἶναι φησι. καὶ συνεχῶς τῦτο τῆς ἀποδείξεως τὸ εἶδος προϊσιρέφοισιν Ⓦ προφῆται, καὶ οὐχ
ἁπλῶς, ἀλλὰ πρὸς τιμὴν τῶν εἰδώλων ἀγανιζόμενοι δέξαι. θεοὶ γάρ, φησιν, οἱ Ⓦ οὐ-
ρανοὶ καὶ τὴν γῆν οὐκ ἐποίησαν, ἀπολέσθωσαν. καὶ πάλιν, ἐγὼ τῇ χειρί μου ἔκτεινα Ⓦ οὐ-
ρανοὺς καὶ δυνάμει τῆς θεότητος εἶπε δηλωτικὸν, πάντα χρῆ αὐτὸν τὶ θῆσιν. αὐτὸς ἦ ὁ διαγγελίσας τά-
δε τούτοις ἠρκέθη τοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ καὶ ζωὴν αὐτὸν ἐκάλεσε καὶ φῶς. Εἰ τοίνυν ἀεὶ μὲν
τῦ πατρὸς ἦν, εἰ πάντα αὐτὸς ἐδημιούργησεν, εἰ πάντα αὐτὸς κρατεῖ καὶ συγκροτεῖ
(τῦτο γὰρ ἀπὸ τῆς ζωῆς ἤρξατο) εἰ πάντα φωτίζει· τίς οὕτως ἀνόητος, ὡς εἰπεῖν Ⓦ
διαγγελίσαι ἦν ὀφεῖλε τούτων ἐπαυδακέναι ἐλαττωσιν θεότητος εἰσηγήσασθαι, δι' ὧν μάλιστα
ἰσότητα καὶ ἀπαραλλαξίαν ἐπιδείξασθαι δυνατόν ἐστι; μὴ δὴ συγχέωμεν τὸ κτίσει μὲν τῦ
κτίσαντος· ἵνα μὴ καὶ ἡμεῖς ἀκούσωμεν, ὅτι ἐσιδάθησαν τῇ κτίσει παρὰ Ⓦ κτίσαντα. Εἰ γὰρ
καὶ ἀεί οὐρανοὶ λέγοιεν τῦτο εἰρῆσθαι, ἀλλ' ὅμως ἐκ τῶν ἀεί τούτων λόγῳ πάντελῶς
ἀπῖπε, τὸ μὴ δεῖν κτίσει λατρεύειν, ὡς ἐλλιπικὸν ὄν.

Μὴ τοίνυν ταύτην ἀποβάλωμεν αὐτοῦ τὴν ἀρᾶ. ὀφὶ τοῦτο ἦλθεν ὁ τοῦ Θεοῦ υἱός, ἵνα ΗΘΙΚΟΝ
ταύτης ἡμᾶς ἀπαλλάξῃ τῆς λατρείας· ὀφὶ τῦτο δοῦλου μορφὴν ἔλαβεν, ἵνα τῆς δου-
λείας ἐλευθερώσῃ ταύτης· ὀφὶ τῦτο ἐσταυρώθη, ὀφὶ τῦτο ἐτάφη, ὀφὶ τῦ-
το θανάτου ἀνέστη τὸν ἐπονείδιστον· μὴ δὴ ταῦτα πάντα ἀνόητα ποιῶμεν, μη-
δὲ πάλιν ὅτι τὰ προτέρα ἐπιμερχώμεθα ἀσεβεῖν, μᾶλλον ἦ ὅτι πολλῷ χαλεπωτέρᾳ.
ὧν γὰρ ὅστις ἴσον, τῇ κτίσει λατρεύειν, καὶ αὐτὸν τὸν δημιουργὸν εἰς κτίσεως κατάγει εὐτέλειαν,
τοῦτο εἰς ἡμᾶς ἥκει. αὐτὸς γὰρ μάνει τοιοῦτος ὢν οἷός ἐστι· Σὺ γάρ ὁ αὐτὸς εἶ, φησι, καὶ τὰ
ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι. δοξάζωμεν οὖν αὐτὸν ὥσπερ πρελάβομεν ὀφὶ τῶν πατέρων,
δοξάζωμεν αὐτὸν καὶ ὀφὶ πίστεως καὶ δι' ἔργων. οὕτω γὰρ ὄφελος ἡμῖν εἰς σωτηρίαν δογ-
μάτων ὑγιῶν, διεφθαρμένης ἡμῖν τῆς ζωῆς. ὀφὶ ῥυθμίσωμεν αὐτὸν πρὸς τὸ ὡς Θεῷ δοκεῖν,
ἀκρατότητος ἀπάσης, ἀδικίας, πλεονεξίας πόρρω καθιστῶντες ἑαυτοὺς, ὡς ξένοι καὶ πρεπί-
δημοι τῶν τοιούτων ἀλλότριοι. κἂν χρήματα τις ἔχῃ πολλὰ καὶ κτήματα, οὕτως αὐτοῖς
κεχρήσθω, ὡς πάροικος καὶ παρόδιον ὕστερον αὐτῶν ἀποστησόμενος καὶ ἐκὼν καὶ ἄκων. κἂν ἀδικη-
μένος τις ἢ πρός τινος, μὴ ἀθάνατα ὀργιζέσθω, μᾶλλον ἦ μηδὲ προσκαιρα. μιᾶς γὰρ
ἡμῖν πλέον οὐκ ἔδωκεν ὁ ἀπόστολος ἡμέρας τῇ ὀργῇ κατακρήσασθαι. Ὁ ἥλιος γάρ, φησι, μὴ Ep. ad. xx.
ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν· καὶ ἐπέκεινα. ἀγαπητοὶ γὰρ καὶ τὸ ὕτω βραχὺ καιρῷ
μηδὲν ἡμέσθαι ἀνδός. Εἰ ἦ καὶ ἡ νὺξ καταλάβοι, δεσποτικὰ ὄφλ τὰ γεγλυμμένα μυείου πυ-
ρὸς ἀπὸ τῆς μνήμης ἡμῖν συλλεγομένου, καὶ κλῖ σχολὴν παρότερον ἡμῶν ἅπτοντων αὐ-
τά. σὺν οὖν τῆς ὀλεθρίας ταύτης ὑπολαβέσθαι σχολῆς, καὶ σφοδρότερον ἀνάψαι τὸ πυ-
ρὸν, κελεύει προκαταλαμβάνειν καὶ σβεσθῆναι τὸ δεινόν. ὀργὴ γὰρ τοῦ παθός ἐστι τῆς ὀργῆς καὶ

φλογὸς

φλογὸς ἁπάσης ὀξύτερον. διὸ πολλοῦ δεῖ τοῦ ζάχους ἡμῖν εἰς ὃ προσκαταλαβεῖν τὴν φλόγα, καὶ μὴ συγχωρῆσαι πρὸς ὕψος ἐρεθίσαι. ἐὰν δὲ πολλὰν ὕντως ἄρτιον γένηται καπνὸν τὸ νόσημα τοῦτο. οἰκίας οὖν ὁλοκλήρους ἀνέτρεψε, καὶ ζωηθείας ἀρχαίας διέλυσε, καὶ
Σπρ. α. ιθ. πραγωδίας" ἀπροβουλήτους εἰργάσατο τὸ βεβαρὺ καὶ ἀκαιρότατον χρέος. Ἡ δὲ ῥοπὴ τοῦ θυμοῦ αὐτὸν πρὸς αὐτὸν, φησι. μὴ τοίνυν ἀχαλίνωτον ἐάσωμεν τὸ θηρίον· ἀλλὰ κημοῖ αὐτὸν πρώτοθεν σφοδρὸν, τὸ δικαστηρίου τὸ μέλλοντος Ⓦ φόβον ἐμβαλώμεθα. ὅταν σε λυπήσῃ φίλος, ἢ καὶ προξενήσῃ τις τῶν οἰκείων, ἐνθύμησαι ζῶν ἡμέρτηκά σοι εἰς Θεὸν, καὶ ὅτι τὰ
Λευ. ε. λζ. πρὸς ἐκεῖνον ὑπερέκεινα παράστεγον σαυτῷ καθὶς ἂς τὸ δικαστήριον ἐκεῖνο (Ἀφετε γάρ, φησι, καὶ ἀφεθήσε) ὑμῖν) ἐὰν ταχέως δραπετεύσει τὸ πάθος. πρὸς τοῦτον καὶ ἐκεῖνο σκόπησον, εἴ ποτε εἰς ἀγελαιότητα ὀξυνεχθεὶς ἐκρήξησας σαυτόν, καὶ εἴ ποτε πρόεσύρης τινὰ τῶν παθῶν, καὶ ἀμφοτέρωσε πρόβλεψε τὸν κηρὸν, καὶ ὁπωσοῦν πολλὴν λήψῃ διόρθωσιν. εἰπέ γάρ μοι ποτὲ σαυτὸν ἐπήνεσας; πότε καὶ πῶς ἐπήνησας, ἢ ὅτε ἐκρήξησας; καὶ τότε σφοδρῶς μὲ ἐγκαλοῦμεν ἑαυτοῖς, καὶ ἀμαυρούμεθα καὶ μηδενὸς ἐλέγχοντος ἡμᾶς, καὶ πολὺ ὃ τῆς μετανοίας ἡμῖν ἐπεισέρχεται ῥημάτων ἔνεκεν καὶ πραγμάτων; ὅταν δὲ παρεληλυθότα, τυφλωθῶμεν, γαυρούμεθα ὡς νεικηκότες; νίκη γὰρ ὄντι τὸ ὀργῆς, καὶ ὃ τοῖς ἴσοις ἀμυνεσθαι (ἐκάτερα γὰρ" αὐτὴ πῆλα ὄντι) ἀλλὰ ὃ φρένας ἐκτρέπει παθόντας κακῶς καὶ ἀκουσαντας. τοῦτο γὰρ ὄντι ὃ πλέον ἔχειν, καὶ ὃ ποιῆσαι, ἀλλὰ τὸ παθεῖν κακῶς. μὴ τοίνυν λέγε ὀργιζόμενος, πρώτως ἀπαναιρῶ κἀγὼ, πρώτως ἐπιξενθύσομαι, μηδὲ πρὸς τὸν πρόπομπον νικᾷ μὴ τὸν φύτ᾽ ἐνέλεγον, τὸν μὲν ἐξομαι, ἵνα μὴ καταπλεύσας ὁ δεῖνα ἀπέλθῃ. καὶ γὰρ δι᾽ ὅτι σε καταγνάσεται, ἀλλ᾽ ὅταν ἐπιξέλθῃς· εἰ δὲ καὶ τότε καταγνάσει, ὡς ἀνόητος τοῦτο πείσει). σὺ δὲ μὴ ζήτει νικᾶν τὰ πρὸς τὰ ἀνοήτων δόξαι, ἀλλ᾽ ἀπερεῶς νόμιζε αὐτὰ πρὸς τὰ νοῦν ἔχοντων. ἀλλά γὰρ τί σοι μακρὸν καὶ παπεινὸν καθίζω θαλάσσῃ, ἐξ ἀνθρώπων" αὐτὸ ζωντῆς; πρὸς τὸν Θεὸν βλέπε ἀναβλεψον, καὶ κρίνος σε ἐπαινέσει τὰ ὃ πρὸ ἐκείνου θαυμαζόμενον καὶ δεῖ πρὸς τὰ ἀνθρώπων τιμὰν ὀπτίζεσθαι. ἢ μὴ γὰρ καὶ πρὸς χάριν πολλάκις, καὶ πρὸς ἀπέχθειαν ἑτέρων γίνῃ, καὶ κέρδος ἥπτηται ἐκεῖθεν· ἢ δὲ * τοῦ Θεοῦ ψῆφος ταύτης ἀπήλλαχται τῆς ἀνωμαλίας, καὶ πολλὴν φέρει τῷ θαυμαζομένῳ τὴν ὠφέλειαν. τοῦτον οὖν Ⓦ ἔπαινον διώκωμεν. βούλει μαθεῖν πόσον ὃ ὀργίζεσθαι κακόν; παρέχεσθαι μαχομένοις ἐν ἀγορᾷ ἑτέροις. ἐν γὰρ σαυτῷ τὴν ἀχλυμοσύνην καὶ δυνήσῃ ῥᾳδίως ἰδεῖν ἐσκοτωμένῳ δὲ μεθύοντι τῷ λογισμῷ· ἀλλ᾽ ὅταν καθαρεύσῃς τὰ πάθους, τότε ἐν ἄλλοις "θεώρει σαὶ, τῆς κρίσεώς σοι μὴ διεφθαρμένης." θέα δέ μοι τὸν προπεπτωκότα ὄχλον, τὸν θυμουμένους, καθάπερ μαινομένους, εἰς ὃ μέσον ἀχλυμονοῦσι. ὅταν γὰρ πρεῖ ὃ τῆς ὀ θυμὸς ζέσας ἀμείσῃται καὶ ἀγελαίῃ, πῦρ πνέῃ ὃ στόμα, πῦρ ἀφιᾶσι Ⓐ ὀφθαλμοὶ, σείεται πρώτοθεν ἡ ὄψις, ἀτάκτως αἱ χεῖρες ἐκτείνονται, καταγελάστως πηδῶσι Ⓐ πόδες, ἀναλλονται τοῖς κατέχουσι, καὶ μαινομένων ἔοικεν διεζήκασι, πρὸς ταῦτα πρώτα αἰσθανόμενοι, ἀλλ᾽ ἔοικε τῶν ἀγελαίων ὄντων, ἀσχολίζοντες, δάκνοντες. ὅπως μὴρ θυμοῦσθε ὦν βλέπετε. Εἶτα μετὰ Ⓦ πολὺ γέλωτα τῶν ἀναχωρήσαντες οἴκαδε, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐπιμελήσεσθε, μείζονα ἔχοντες τὸν ὀδυρμὸν καὶ πολὺ ὃ δέος, ἐννοοῦντες ἀεὶ ζῶντες Ⓐ πρέποντες ἦσαν ἴσα ὠργίζοντο. καθάπερ γὰρ Ⓐ παιδαριώδεις, τὸν πρόσωπα ἠγνόουν, ἀλλ᾽ ὅταν σωφρονήσωσι, τότε ταῦτα λογίζονται, ἆρα μὴ φίλοι; ἆρα μὴ πολέμιοι καὶ ἐχθροὶ Ⓐ θαυμάζουσι; καὶ γὰρ ὁμοίως ἐπ᾽ ἀμφοτέρων διδοίκασι, τὴν μὲν ὡς καταγνωσομένων καὶ μείζονα ποιησόντων τὸν αἰσχυνον, τὴν δὲ ὡς ἐφησθησομένων. αὖ δὲ καὶ πλησίας τεινάντες "τύχωσιν ἀλλήλων, χαλεπώτερον ὃ δέος· οἶδ, μή τι τὴν χαλεπωτάτων συμβαίη πρεῖ Ⓦ παθόντα, ἢ πυρετὸς ἀκολουθήσας ἐπετέγχοι θανατον, ἢ οἴδημα ἀναιρεῖ δεσίατον εἰς Ⓦ πρεῖ τὴν ἐχάτην καταστήσειε κάθοδον. καὶ τί γὰρ μοι μάχης ἔδει; τί δὲ ὕβρεων καὶ φιλονεικίας; "ἀπόλεσον τὰ καὶ τὰ καὶ πᾶσι καταρᾶται τοῖς πρόγμασι λοιπὸν τοῖς ὀπτικήσεις τούτοις, καὶ πρόκρουσιν αὐτοῖς τὸν

ἀρχὸν,

ἀρχὴν, & δαίμονας ποιητὰς ⓐ ἀλλοτρίους, ἢ ὥρᾳν αἰτιᾶται κακίαν τῶν γεγονότων. ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὥρας κακῆς (οὐδὲ γὰρ ὄντι ὥρα κακή ποτε) οὐδὲ δαίμονος [μόνον] τοῦτα ποιητοῦ, ἀλλὰ τῆς ποιητείας τῶν ἐναλωκότων. οὗτοι γὰρ ἢ τοὺς δαίμονας ὑπισχνοῦνται, ἢ πάντα ἑαυτοῖς ἐπάγεσθαι τὰ δεινά. ἀλλ' οἶδα γάρ, φησὶν, ἡ καρδία ἢ ταῖς ὕβρεσι δάκνεται. οἶδα κἀγώ. Διὰ γὰρ τοῦτο τοῦ κακοποιοῦντος τὸ δεινὸν τοῦτο θαυμάζω. εἰ γὰρ ἐλωμεν, δυνατὸν διακρούσασθαι τὸ πάθος. Διὰ τί γάρ, ἀρχόντων ἡμᾶς ὑβριζόντων, τοῦτο μὴ πάσχομεν; * ὅτι φόβος ἀντίρροπος ἔσχε τὸ πάθος, ἡμᾶς ἐκδειματῶν, & οὐδὲ φωνὴν τὴν ἀρχικὴν συγχωρῶν. Διὰ τί δὲ ἢ ⓐ οἰκέται πρὸς ἡμῶν ὑβριζόμενοι μυρία, σιγῇ πάντα φέρουσιν; * ὅτι ἢ αὐτοὶ ⓦ αὐτῶν αὐτοῖς ὑπεύθυνοι ἔχουσι δίκην. σὺ δὲ μὴ φόβον ἐπάγου μόνον ⓦ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὅτι σε ἢ αὐτὸς ὁ Θεὸς ὑβρίζει ὅτε, ὁ κελεύων σιγᾶν, & πάντα οἴσειν πράως. ἢ εἶπέ τις ⓦ ὑπόντα, Τί σοι πάθω; ἄλλος μὲν κατέχει τὴν δεξιάν, ἢ τὴν γλῶτταν· ἢ ἦλθέτω καὶ σοι κἀκείνῳ φιλοσοφίας ἐπιτίθεσι τὸ ῥῆμα. νῦν δὲ ἀνεφκτον μὲν ἔνεστι ἢ τὰ ἀφόρητα φέρομεν, & τοὺς τοῦ ὑβρικοῦς λέγομεν πολλάκις· ὁ δεῖνά με ὕβρισεν, οὐ σύ· ἐπὶ δὲ τοῦ Θεοῦ οὐδὲ τοῦτο ἔξομεν τὴν ἀναίδειαν; ἢ ποίαν ἡμῖν ἕξαι συγγνώμην; Εἶπωμεν ἢ πρὸς τὴν ἡμετέραν ψυχήν· ὁ Θεὸς ἡμᾶς ὑβρίζει τῶν ὁ κατέχων ἡμῶν τὰς χεῖρας· μὴ σκιρτῶμεν, μηδὲ ἕτω ὁ Θεὸς ἀνεφκτους ἀτιμώτερος ἡμῶν. ἐφείξατε πρὸς ὃ ῥῆμα; ἀλλ' ἁ πρὸς τὰ ῥήματα βούλεσθαι μόνον, ἀλλὰ & πρὸς τὴν πρᾶξιν φείδεσθαι ὑμᾶς. ἐκέλευσε γὰρ ὁ Θεὸς ραπιζομένους μὴ μόνον φέρειν, ἀλλὰ καὶ παρέχειν ἑαυτοὺς πρὸς τὸ χεῖρόν τι πάσχειν· ἡμᾶς ἢ μὴ τοσαύτης σφοδρότητος ἐπιτιμᾶσθαι, ὡς μὴ μόνον μὴ παρέχειν ἑαυτοὺς εἰς τὸ κακῶς πάσχειν, ἀλλὰ ἢ ἀμύνασθαι, πολλάκις ἢ ἀρχὴν χειρῶν ἀδίκων, ἢ ἐλαττοῦσθαι νομίζειν, διὰ μὴ πρᾶξωμεν τὰ αὐτά. ἢ γὰρ τὸ διαφέρον τοῦτο ἔστιν, ὅτι ἢ νικᾶν οἰόμεθα τὴν ἐναντίαν ἥτταν ἡττώμενοι, & κείμενοι κάτω, ἢ μυρίας διηνεκῶς πληγὰς πάσχοντες, κρατεῖν αὐτὴν νομίζομεν. διὰ, πρὸς καλῶ, μάθωμεν τίς τῆς νίκης ταύτης ὁ τρόπος, ἢ τοῦτο μετάσχωμεν τοῦ τρόπου τὸ εἶδος. τὸ γὰρ παθεῖν καλῶς, τοῦτό ἐστι τὸ σεμνόν. Εἰ τοίνυν βουλόμεθα ἢ ἡμεῖς ἀνάρρησιν πρὸς Θεοῦ, μὴ τῶν ἔξωθεν ἀγώνων, ἀλλὰ τῶν πρὸς τοῦ Θεοῦ νόμων φυλάττωμεν σὺν τοῖς παλαίσμασι τούτοις, ἢ τὸ πάντα φέρειν μετὰ μακροθυμίας. ὅταν γὰρ ἢ τῶν παλαιόντων κρατήσωμεν, ἢ τῶν ἐνταῦθα καὶ τῶν ἐπαγγελμάτων τύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι ἢ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν ἢ ἀεὶ, ἢ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ε. 3 ΠΑΝΤΑ ΔΙ' ΑΥΤΟΥ ΕΓΕΝΕΤΟ, ΚΑΙ ΧΩΡΙΣ αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονε.

Μωϋσῆς μὲν ἀρχόμενος τῆς ἱστορίας, καὶ τῆς συγγραφῆς τῆς ἐν τῇ παλαιᾷ, πρὸς τῶν αἰσθητῶν ἡμῖν ἅπτεται, ἢ τούτων ἀριθμεῖται δόγμα πολλῶν. Ἐν ἀρχῇ γάρ, φησὶν, ἐποίησεν ὁ Θεὸς ⓦ τὸν οὐρανὸν & τὴν γῆν. εἶτα ἐπάγει, ὅτι καὶ φῶς ἐγένετο, ἢ διάστημα οὐρανοῦ, ἢ ἀστέρων φύσις, ἢ πάντα δὲ πάντα γῆν ζώων, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ἵνα μὴ καθ' ἕκαστον ἐπεξιόντες πρόσκωμεν. ὁ δὲ εὐαγγελιστὴς οὐδὲ ἅπαντα διατρέχει, ἀλλὰ ῥήματι πρὸς ἓν μόνον ἀναφέρει τὸν λόγον, & τοῦτο μόνον ἐπιμνησθεὶς, ἐπὶ τὰ ἀόρατα μεταβαίνει. διὰ τί; ἐπειδὴ τοῖς μὲν ἀκούουσιν ἐκεῖνα ἀναγκαιότερα, εἰκότως, ἅτε καὶ γνώριμα ὄντα τοῖς ἀκούουσι, ἢ ἐπὶ μείζονα ἐπιτηδείους ἐποίησε, ἢ πᾶσαν τὴν πρὸς μαθητείαν ἐπισπάσωνται, οὐ πρὸς τὸν ἔργον, ἀλλὰ πρὸς τὸ δημιουργὸν ἢ πάντα προσαγαγόντος εἰπεῖν. διὰ τοι τοῦτο ἀναφὲς μὲν· καίτοιγε ὃ ἔλαττον μέρος τῆς κτίσεως ἀπολαβών· ἢ-

δὲν γὰρ ἡμῖν τοῦ τῶν ἀοράτων διελέγξαι δυνάμεων· τούτοις ἐπιζητεῖσθαι· ἔστι γάρ, ἅτε τοῦ αὐτοῦ αὐτοῖς ὄντων ποιητοῦ ἀνελθεῖν, εἰκότως ἅπαντα τοῦτα ἔχει, καὶ ταῦτα, καὶ τὰ ἐκείνων στοιχεῖα εἰπεῖν καὶ βεβαίως λέγειν τοῦτο λαβεῖν παρ' αὐτοῦ ἐδύνατο. καὶ ἵνα μὴ νομίσῃς πάντα ἐκεῖνα μόνον λέγειν αὐτὸν τὰ ἐν Μωϋσεῖ εἰρημένα, ἐπάγει,

Ὅτι καὶ χωρεῖς αὐτὸ ἐδύνατο οὐδὲ εἷς, ὁ λέγων· Τοιοῦτόν τι ἦν, καὶ ὁρατὸν καὶ νοητόν, οὐδὲν χωρεῖς τῆς τοῦ υἱοῦ δυνάμεως εἰς ὃ εἰσῆλθεν. οὐδὲ γὰρ διὰ τὴν πολλὴν στενωπὸν τοῦ, οὐδὲ εἷς, ὑπεσημήνατο, καὶ οὐδὲν αἱρετικούς. ἐκεῖνοι γὰρ βουλόμενοι τὸ πνεῦμα κτίσιν εἶναι φασιν· ὁ λέγων ἐν αὐτῷ, ζωὴ ἦν. ἀλλ' ὅτως ἀπερισκόπτως καὶ τὸ λεγόμενον. ἔδει τοίνυν μὴ οὐδὲ ἡμᾶς ἦν τοῦτο τὸ πνεύματος ὑπομνησθῆναι· εἰ καὶ ἐβούλετο, ἵνα ἔνεκεν ὅτως ἀσαφῶς αὐτὸ εἶπεν; πόθεν γὰρ δῆλον ὅτι περὶ τοῦ πνεύματος τοῦτο εἴρηται; ἄλλως γε, εὑρήσομεν καὶ λέγοντα τοῦτο, οὐ τὸ πνεῦμα, ἀλλ' αὐτὸν καὶ ἑαυτὸν γινόμενον. ἀλλὰ σχολάσατε, ὡς μὴ σχολάζοντες ὑμᾶς τὸ λεγόμενον· ἀλλὰ φέρε, κατὰ τὰ ἐκείνων τέως διαγωνιζώμεθα ῥήματα. οὕτω γὰρ ἡμῖν φανερώτερον τὸ ἄτοπον ἔσται. ὁ λέγων ἐν αὐτῷ, ζωὴ ἦν. τὸ πνεῦμά φασιν εἰρῆσθαι τὴν ζωήν. ἀλλ' ἡ ζωὴ αὕτη καὶ φῶς ἐστίν. ἐπάγει γὰρ, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων. ἐκεῖνοι δὲ τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων ἐν ταύτῃ τὸ πνεῦμα λέγει. τί οὖν; ὅταν ἐπάγῃ καὶ λέγῃ, ὅτι ἐγένετο ἄνθρωπος παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀπεσταλμένος, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἀναγκαῖον περὶ τοῦ πνεύματος αὐτὸν λέγειν καὶ τοῦτο εἰρῆσθαι. οὐ γὰρ ἄλλο λέγειν εἶπε, τοῦτον περιὼν καὶ Θεὸν ἐν ζωῇ καὶ φῶς ὀνομάζει. ζωὴ γὰρ ἦν, φησὶν, ὁ λόγος αὐτοῦ, καὶ ἡ ζωὴ αὕτη φῶς ἦν. Εἰ τοίνυν ὁ λόγος ζωή, ὁ δὲ λόγος αὐτοῦ καὶ ἡ ζωὴ σὰρξ ἐγένετο, ἡ ζωὴ ἐγένετο σάρξ, τουτέστιν, ὁ λόγος, καὶ αὐτῆς ἐθαυμάσθαι τὴν δόξαν, ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός. ἆρ' οὖν τὸ πνεῦμα λέγουσιν ἐν τῷ ζωῇ εἰρῆσθαι, ὅπερ ποσὰ ἔφασαν τὰ ἄτοπα. ἔσται γὰρ αὖθις σαρκωθὲν οὐχ ὁ υἱός, ἔσται μονογενὴς [ὁ υἱὸς] τὸ πνεῦμα. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο, εἰς ἕτερον πάλιν ἀτοπώτατον, τοῦτο φεύγοντες, ἐμπεσοῦνται ὅτως ἀναγινώσκοντες. Εἰ γὰρ δὴ ὁμολογήσαιεν, ὅτι περὶ τοῦ υἱοῦ εἴρηται, ἐν μὴ σίζαιεν μηδὲ ἀναγνοῖεν ὥσπερ ἡμεῖς, αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν τὸν υἱὸν γεγενῆσθαι ἐρεῖσθαι. εἰ γὰρ ἡ ζωὴ ὁ λόγος, ὃ δὲ γέγονεν ἐν αὐτῷ, ζωὴ ἦν, αὐτὸς τι ἐν αὐτῷ καὶ δι' ἑαυτοῦ γέγονε τὴν ἀναγνωσιν ταύτην. εἶτα ἵνα εἰπὼν ἐν τοῖς μέσῳ, ἐπήγαγε· ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός. "ἰδοὺ γὰρ μονογενὴς υἱὸς εὐσέβειαν καὶ τὴν ἀναγνωσιν τῶν ταῦτα λεγόντων, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἔδει γὰρ αὐτοῦ πᾶσα αὐτῷ αὕτη ἡ διήγησις εἴρηται. ὁρᾶτε, ὅταν σκανδαλισθῇ ὁ λόγος τῆς ἀληθείας, ποῦ παρατείνεται, καὶ ποσὰ πίπτει καὶ ἄτοπα; Τί οὖν; οὐκ ἔστι τὸ πνεῦμα φῶς," φησὶν; "ἔστι μὲν φῶς· ἀλλ' ἐν ταῦτα οὐ περὶ τούτου εἴρηται. ἐπεὶ γὰρ ὁ Θεὸς λέγεται πνεῦμα, τουτέστιν, ἀσώματος· ἀλλ' οὐ πάντως, εἴπου πνεῦμα εἴρηται, ὁ Θεὸς δηλοῦται. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ περὶ τοῦ παρόντος τοῦτο φαμέν; οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τοῦ παρακλήτου οὕτω εἰπόντες ἂν· οἷς, ὅτι ὅπου πνεῦμα, πάντως ὁ παράκλητος δηλοῦται, καίτοιγε τοῦτο αὐτοῦ μάλιστα γνωριστικόν ὄντι ὄνομα· ἀλλ' οὐ πάντως, εἴπου πνεῦμα, ὁ παράκλητος. καὶ γὰρ καὶ ὁ Χριστὸς Θεοῦ δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία λέγεται· ἀλλ' οὐ πάντως, εἴπου, Θεοῦ δύναμις καὶ σοφία," ὁ Χριστός. ὅταν δὴ καὶ ταῦτα εἰ καὶ "φωτίζει τὸ πνεῦμα, ὅμως νῦν οὐ περὶ αὐτοῦ φησιν ὁ εὐαγγελιστής. ἀλλ' ὅταν αὖθις τούτων ἀποκλείσωμεν τὴν" αἰτίαν, ἢ πάλιν πάντα χοῦ ταπεινοῦντες καὶ τῆς ἀληθείας ἐξαίρειν, λέγωσιν, ἕτι τῆς αὐτῆς ἀναγνώσεως ἐχόμενοι· "ὁ γέγονεν ἐν αὐτῷ, ζωὴ ἦν," ὅτι εἰ τί, φησι, γέγονε, ζωὴ ἦν. "τί οὖν; καὶ τὰ Σοδομικὰ πάθη, καὶ ὁ κατακλυσμός, καὶ ἡ γέεννα, καὶ μυεῖα ὅσα τοιαῦτα; ἀλλὰ περὶ δημιουργίας ὁ λόγος ἡμῖν," φησι. μάλιστα μὲν οὖν καὶ κατὰ δημιουργίας ἐστίν. ἀλλ' ἵνα ἐκ περιουσίας τι λέγειν αὐτοῖς ἐλέγξωμεν, ἐρωτῶμεν αὐτούς· τὸ ξύλον, εἰπέ μοι, ζωή; καὶ ὁ λίθος, ζωή, καὶ ἄψυχα ταῦτα καὶ ἄκαρπα; ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ὅλον ζωή; καὶ τίς ἂν τοῦτο εἴποι; ὁ γὰρ

αὐτοζωὴ

αὐτοζωὴ ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ ζωῆς δεκτικός. ὅρα δὲ πάλιν καὶ ἐνταῦθα τὸ ἄτοπον. καὶ γὰρ τὴν αὐτὴν ἀκολουθίαν καὶ ἐν ταύτῃ τῇ λέξει παραξόμεθα, ὡς μαθεῖν τὴν ἄνοιαν αὐτῶν καὶ τεῦθεν. οὕτω γὰρ ὁ θεῖος δαιμόνως ἁρμόττοντα λέγεσι τῷ πνεύματι. ὅταν γὰρ ἐκπέσωσιν ἐκεῖθεν, ἀνθρώποις αὐτὰ παρεικάζουσι, ἃ τοῦ πνεύματος ἀνόμασαι ἄξίως εἰρῆσθαι. πλὴν ἀλλὰ καὶ ὅτως αὐτὸ ἐξεπόσωμεν τὸ ἀναγνωσον. ζωὴ ἡ κλῆσις λέγεται νῦν, οὐκοῦν καὶ φῶς ἡ αὐτή, ἐπεὶ αὐτῆς ἦλθε μαρτυρήσων ὁ Ἰωάννης. διὰ τί οὖν μὴ καὶ αὐτός ἐστι φῶς; (οὐκ ἴσον γὰρ ἐκεῖνος τὸ φῶς, φησι) καίτοι καὶ αὐτὸς τῆς κλήσεως ἦν. πῶς οὖν οὐκ ἔστιν ἐστὶ φῶς; πῶς δὲ ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο; ἡ κλῆσις ἐν τῇ κτίσει ἦν, καὶ ἡ κλῆσις διὰ τῆς κτίσεως γέγονε; πῶς δὲ καὶ ὁ κόσμος αὐτὸ οὐκ ἔγνω; τὴν κλῆσιν ἡ κλῆσις οὐκ ἔγνω; ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτό, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι. ἀλλ' ἄλις τοῦ γέλωτος. ὑμῶν γὰρ ἀφίημι λοιπὸν ἐπεξελθεῖν τὴν τῶν λόγων τούτων περιττείαν, ἵνα μὴ αὐτοὶ τοῦτο δόξωμεν προπηλακίζειν τελωτοποιῆσαι ἁπλῶς, καὶ τὴν χρείαν εἰκῇ παραλώσωμεν. εἰ γὰρ μήτε περὶ τοῦ πνεύματος ταῦτα εἴρηται (ὥσπερ οὖν οὐδὲ εἴρηται, καθὼς ἀποδέδεικται) μήτε περὶ τῆς κλίσεως, ἔχοιτο ἂν ἔτι τῆς αὐτῆς ἀναγνώσεως· τὸ πρῶτον ἀποπήδησον ἐκεῖθεν ἔφασαν, ὅπερ ἔμπροσθεν εἰρήκαμεν, τὸ δὲ ἐγὼ δὲ ἑαυτὸν γελῶσθαι. εἰ γὰρ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ὁ υἱός ἐστι, τὸ δὲ φῶς τοῦτο ζωὴ ἦν, ἢ δὲ ζωὴ γέγονεν ἐν αὐτῷ· ἀνάγκη πᾶσα τοῦτο ζωογενεσθῆναι καὶ τὴν ἐκείνων ἀνάγνωσιν. διὰ ταύτην ἀφέντες, ὅτι τὸ νενομισμένον ἔλθωμεν αἰτίαν τινὰ καὶ ἔξήγησιν. ἵνα δέ ἐστιν αὐτή; τὸ μέχρι τοῦ, γέγονεν, διαπαῦσαι τὸν λόγον· εἶτα ἀπὸ τῆς ἑξῆς λέξεως ἄρξασθαι τῆς λεγούσης·

Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν. Ὃ γὰρ λέγει τοῦτό ἐστι· χωρὶς αὐτοῦ γέγονεν οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονεν. Εἰ δὲ γέγονε τῶν γεγονότων, φησίν, οὐκ ἐγένετο χωρὶς αὐτοῦ. ὁρᾷς πῶς τῇ βεβαιώσει ταύτῃ παρεσώσατο πρῶτα διορθώσασθαι τὰ ὑφορμοῦντα ἄτοπα; τὸ γὰρ ἐπαγαγεῖν ὅτι χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ἐπεὶ παρεῖναι, ὃ γέγονε, τὰ τε νοητὰ περιέλαβε, καὶ τὸ πνεῦμα ὑπερεξεῖλεν. ὅτι γὰρ εἶπεν, ὅτι πρῶτα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ἵνα μή τις λέγῃ· ἄκουε· εἰ πρῶτα δι' αὐτοῦ, καὶ τὸ πνεῦμα γέγονε, τῆς παραθήκης ἐδεήθη ταύτης. ἐγὼ γάρ, φησίν, εἴ τι γεγονότων ἐστί, τοῦτο εἶπον δι' αὐτοῦ γεγονέναι, καὶ ἀόρατον ἦ, καὶ ἀσώματον, καὶ ἐν τοῖς ἀοράτοις. διὰ τοῦτο οὐχ ἁπλῶς εἶπον πρῶτα, ἀλλ' εἴ τι γέγονε, τυτέστι, τὰ γεγονότα· τὸ δὲ πνεῦμα οὐ γεγονός. εἶδες διδασκαλίαν ἀκριβωμένην; ἀνέμνησε τῆς δημιουργίας τῶν ἀοράτων. παρελαβὼν γὰρ αὐτὰ Μωϋσῆς ἐδίδαξεν· εἶτα ἐκεῖθεν παρεκόμισεν ὅτι τὰ ὑψηλότερα ἀγαγών, τὰ ἀσώματα λέγω καὶ ἀόρατα, ἐπεξῆλθε τῆς κτίσεως ἁπάσης τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ὅτου δὲ Παῦλος ἀπὸ τῆς χάριτος ταύτης ἐμπεπίστευκε, ἔλεγεν, Ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πρῶτα. Κολ. α. ιε.
ἐπεὶ ὅρα πάλιν ἐν ταύτῃ τὴν αὐτὴν ἀκρίβειαν. Τὸ γὰρ αὐτὸ πνεῦμα καὶ ταύτην ἐκείνην τὴν ψυχήν. ἵνα γὰρ μήτε ἐπεξέλθῃ τις τῶν γεγονότων τι τῆς τοῦ Θεοῦ δημιουργίας διὰ τὸ ἀόρατα αὐτὰ εἶναι, μήτε τούτοις ἐγκαταμίξῃ τὰ παράκλητον, παραφρονῶν δὲ αὐτὸς τὰ ἀοράτα καὶ πᾶσι γνώριμα, τὰ δὲ τοῖς ἀοράτοις ἀπαριθμήσηται λέγων, Εἴτε ἀρχαί, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἐξουσίαι, εἴτε δόξαι. Κολ. α. ιε. Ὃ γὰρ, εἴτε, ἐφ' ἑκάστου χείμενον, οὐδὲν ἄλλο ἡμῖν ἐμφαίνει, ἢ τοῦτο, ὃ, πρῶτα δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονεν. Εἰ δὲ τὸ, διὰ, νομίζεις ἐλαττώσεως εἶναι, ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· Σὺ καὶ ἀρχάς, Κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σού εἰσιν οἱ οὐρανοί, ὃ πρὸ τοῦ παίζης ὡς δημιουργὸν εἴρηται, τοῦτο πρὸ τοῦ ἰοῦ λέγων· οὐκ ἂν εἶπον, εἰ μὴ ὡς πρὸ δημιουργοῦ, ἀλλ' οὐχ ὑπουργηκότος τινί, τὴν δόξαν εἶχεν. εἰ δὲ ἐν ταύτῃ τὸ, δι' αὐτοῦ, εἴρηται, δι' οὐδὲν ἕτερον πέφηται, ἀλλ' ἵνα μὴ ἀγλώττον ὑποπτεύσῃ τις τὸν υἱόν. ἐπεὶ, ὅλη καὶ ἡ τῆς δημιουργίας ἀξίωμα οὐδὲν ἔλαττον ἔχει τοῦ παίζης, ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· Ὥσπερ ὁ παλὴρ ἐγείρει Ιωαν. α. ια.

ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ. Εἰ μὲν οὖν περὶ τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ δόξης, κατ' ἀρχὰς σὺ Κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, εἴρηται, σαφὲς ὂν τὸ τῆς δημιουργίας ἀξίωμα. εἰ δὲ περὶ τῆς παρούσης τοῦτο τὸ προφήτου εἰρηκέναι λέγεις, τί δὴ Παῦλος ἐγὼ ἐγὼ προσενεμηχέναι δὲ περὶ ἐκείνου λεχθὲν καὶ οὕτω τὸ αὐτὸ ϛχϛ πάλιν. ὅθεν γὰρ αὖ καὶ ἐγὼ προέπιπτεν αὐτὸ ὁ Παῦλος ὁμολογήσειν, εἰ μὴ σφόδρα ἐθαῤῥει, ὅτι καὶ τῆς ἀξίας ὁμότιμα ἦν. καὶ γὰρ ἡ τῶν ἁλμυρῶν ἐκάτερα, καὶ τῇ ἀσυγκρίτῳ προέπεσε φύσει, ὅμως τὴν ἐλαφρὰν καὶ ἀποδιδοῦσαν ἐκείνης ἀγαγεῖν. ἀλλ' ὅτε ἐλαφρὰν ὄντα, οὕτω ἀποδείκνυσι τῆς τοῦ παντὸς οὐσίας ὁ υἱός. διὸ περ οὐ ταῦτα μόνον ἐθαῤῥήσει εἰπεῖν ὁ Παῦλος περὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἕτερα τοιαῦτα. τὸ γὰρ, ἐξ οὗ, ῥῆμα, ὅπερ ὡς ἄξιόν τινα μόνου τοῦ παντὸς ἀπονέμεις κλῆσιν, καὶ περὶ τοῦ υἱοῦ φησιν, οὕτω λέγων· Ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ τῶν ἁφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον καὶ συμβιβαζόμενον αὔξει εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ Θεοῦ. καὶ οὐκ ἐρεῖς τοῦτο μόνῳ, ἀλλὰ καὶ ἕτερόν τινα ἀποφαίνει τὰ σώματα, τὸ, διὰ οὗ, τοῦτο, ὅπερ ἐλαττώσεως ἐστὶ λέγεις, ὦ πατερ προσενέμων. Πιστὸς γὰρ ὁ Θεός, φησὶ, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ πάλιν, Διὰ τοῦ ῥήματος αὐτοῦ καὶ ἀλλαχοῦ, Ὅτι ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. καὶ οὐ τῷ ἐγὼ μόνῳ τὸ, ἐξ οὗ, ἀλλὰ καὶ ὦ πνεύματι προσενέμηται. καὶ γὰρ τῷ Ἰωσὴφ ὁ ἄγγελος ἔλεγε· Μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου. τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γνησθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου· ὥσπερ οὖν καὶ τὸ, ἐν ᾧ, τὸ πνεύματος ἅγιον, οὐκ ἀπαξιοῖ καὶ τῷ Θεῷ προσενέμειν ὁ προφήτης οὕτω λέγων· Ἐν τῷ Θεῷ ποιήσομεν δυνάμιν. ἐν ὁ Παῦλος· Δεόμεθα, φησὶν, εἴπως ἤδη ποτὲ εὐοδωθήσομεν ἐν ᾧ θελήματι τοῦ Θεοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. ὅτι τὸ Χριστοῦ ἦ πάλιν τοῦτο ᾐνίξατο λέγων, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. καὶ ὅλως πολλαχοῦ καὶ συνεχέστερον εὕροιμεν ἂν μεταλαμβάνας τοιαῦτα καὶ λέξεις. ταῦτα ἦ οὐκ ἂν συνέβη, μὴ πάντα κοινὰ τῆς αὐτῆς οὐσίας κατανοεῖσθαι. ἵνα ἦ ὃ, πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, μὴ περὶ τῶν σημείων κατανοήσῃς νῦν λεγομένων (περὶ γὰρ τούτων ὁ λοιπὸς διελεύσεται εὐαγγελιστὴς) ἐπάγει μηδὲ ταῦτα λέγων· ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, ἀλλ' ὁ τὸ πνεῦμα. οὐδὲ γὰρ τῶν γνησίων τοῦτο, ἀλλὰ τῶν κατὰ τὴν κλίσιν ἁπάντων. ἀλλὰ τέως ἐχώμεθα τῶν ἑξῆς. Εἰπὼν γὰρ, περὶ τῆς δημιουργίας ὁ Ἰωάννης φῇ, ὅτι πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν ὃ γέγονεν· ἐπάγει καὶ περὶ τῆς προνοίας λέγων,

Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, Λέγων. καὶ γὰρ ἵνα μηδεὶς ἀπιστήσῃ πῶς καὶ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα δι' αὐτοῦ γέγονεν, ἐπήγαγε· ὅτι ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν. καθάπερ γὰρ ὅτι τῆς πηγῆς τῆς ἀθανάτου οὔσης, ὅσον αὐτῆς ὠφέλησας, τοσοῦτον ἐλαττώσας τοῦ πηγοῦ· οὕτω καὶ ὅτι τῆς ἐνεργείας τοῦ μονογενοῦς, ὅσα αὐτῆς κτίσεως πεποίηκε, τοσοῦτον ἐλάττων αὐτὸς γέγονε. μᾶλλον δὲ, ἵν' οἰκειοτέρῳ χρήσωμεθα παραδείγματι, τὸ τοῦ φωτὸς ἔρως, ὃ καὶ αὐτὸς ἐπήγαγε εὐθέως εἰπών· καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς [τῶν ἀνθρώπων.] ὥσπερ οὖν τὸ φῶς ὅσας ἂν φωτίσῃ μυριάδας, τοσοῦτον εἰς τοῦ οἰκείου ἐλαττοῦται λαμπρότητα· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς καὶ πρὶν ἐργάζεσθαι, καὶ μὴ τὸ ποιῆσαι ὁμοίως ἀνελλιπὴς μένει, μηδὲν ἐλαττούμενος, ἀδὲ ἀπὸ τούτων ἐκ τῆς δημιουργίας τῆς πολλῆς· ἀλλὰ καὶ μυρίους δὴ γοῦν κόσμους τοιούτους, καὶ ἀπείρους, ὁ αὐτὸς μένει πᾶσιν ἀρχῇν, οὐ μόνον τὸ παραγαγεῖν αὐτοὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ μόνον τὸ συγκεφαλῆσαι μὴ τοῦ δημιουργίας αὐτοῦς. τὸ γὰρ τῆς ζωῆς ὄνομα ἐστὶ τοῦτο οὐ τῆς δημιουργίας μόνον ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ τῆς προνοίας τῆς πρὸς τοὺς δημιουργούς· καὶ περὶ τῆς ἀναστάσεως ἦ λέγων προσκαταβάλλεται ἡμῖν, καὶ τῶν ἀναμενόντων τούτων εὐαγγελίων ἄρχεται. τῆς γὰρ ζωῆς παραγενομένης πρὸς ἡμᾶς, λέλυται τὸ θανάτου τὸ κράτος, καὶ τοῦ φωτὸς λάμψαντος ἡμῖν σκότος ἐστὶν, ἀλλὰ μένει ἀκραιφνὲς ἐν ἡμῖν τὸ ζῆν, καὶ θανάτου αὐτοῦ ἐγηγερμένου οὐ δύναται· ὥστε ὁ περὶ τοῦ παντὸς εἰρηται, καὶ περὶ τούτου κυρίως

ως δὲ λεχθήν, Οτι ἐν αὐτῷ ζωὴν ἔχουσιν καὶ ἐσμεν. ὁ δὲ Παῦλος δηλοῖ ἐλεγεν· Οτι πραξ. κ΄. κα.
ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, ἢ ἐκ τῶν πάντα ἐν αὐτῷ ζωοποιεῖται· διὸ καὶ ῥίζα καὶ θεμέλιος εἴρηται. Κολ. α. ιτ.
ἕτερον δὲ ἀκούσῃς, ὅλα ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, μὴ ζωόντων ἐστὶν λόγος. καὶ γὰρ ἀφθαρσία ἐστὶ καὶ ἡ παρ' ἐκείνου φησίν· Ωσπερ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν. ἀλλ'
ὥσπερ ⓜ πατέρα οὐκ ἂν εἴποις ἄλλῳ τοῦτο συγχωρεῖσθαι, οὕτω μηδὲ ⓜ υἱόν. ἐστὶ γὰρ ἐστὶ ἀλ- Ιωαν. ε. κτ.
λαχοῦ φησιν, ὅτι φῶς ἐστιν ὁ Θεὸς καὶ οὐκ ἄλλαχοῦ, ὅλη φῶς οἰκεῖ ἀπρόσιτον. ταῦτα δὲ πάντα εἴρηται, οὐχ ἵνα ζωοῦσθαι νομίσωμεν, ἀλλ' ἵνα καὶ μακρὰν ἀπαλλάττωμεν τοὺς τῆς δόξης ὕψος. ὅπου γὰρ οὐκ ἂν εὐκόλως εἰσέποτε τις τῶν πολλῶν, πῶς ἐστιν αὐτὸς ἐαυτοῦ πάσης ἡ ζωή, τοσοῦτον ὠφελήσειεν ἐκεῖνο εἰπὼν ὃ παρεσιώπησεν· εἶτα καὶ παιδοποιΐας χάριν
ὁ υἱὸς ἔλεγεν ἀεί. ὁ γὰρ εἰπών, ὅτι ἔδωκε αὐτῷ ζωὴν ἔχειν, ἐστὶ πάλιν φησίν, ἐγὼ εἰμὶ ἡ ζωή, καὶ πάλιν, ἐγὼ εἰμὶ ὁ φῶς· καὶ ποταπὸν εἶπεί μοι, ἔστω τὸ φῶς; ἀΐδιον ἐστὶν, ἀλλὰ ἀΐδιον, ἀψύχῳ φωτίζον αὐτόν. ὅπου γὰρ μέλλει λέγειν ὁ Χριστὸς, Οτι οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ἑλκύσῃ αὐτὸν, ἔδειξε τοῦτο προλαβὼν ἐν ταύτῃ ὁ εὐαγγελιστὴς ἔφησεν, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ φωτίζων, ἵνα καὶ πρὸς τὸν πατέρα ἀκούσῃς καὶ πιστεύσῃς, μὴ τὸν πατέρα εἶναι λέγῃς ἀλλὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν υἱόν. Πάντα γάρ, φησὶν, ὅσα ἔχει ὁ πατήρ μου, ἐμά ἐστι. πρὸ τοῦ μὲν οὖν πρὸς τῆς δημιουργίας ἡμᾶς ἐδίδαξεν· εἶτα λέγει καὶ πάλιν ἀψύχῳ ἀγαθά, ἅπερ παρέχει ἡμῖν ἐλθοῦσι, καὶ δι' ἑνὸς ῥήματος ἡμίξαντα αὐτὰ ὁ εὐαγγελιστὴς, εἰπών· καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων. καὶ οὐκ εἶπεν, ἦν τὸ φῶς τῶν Ιουδαίων, ἀλλὰ καθόλου τῶν ἀνθρώπων. οὐδὲ γὰρ Ιουδαῖοι μόνοι, ἀλλὰ καὶ ἕλληνες πρὸς ταύτην ἦλθον τὴν γνῶσιν, καὶ κοινὸν ἅπαντι τοῦτο τὸ φῶς. πῶς δὲ ἔνεκεν ἀψύχου τὸ σῶμα ἐπέμφθη, ἀλλὰ τῶν ἀνθρώπων εἶπε; ὅτι ἦν αὐτῷ πρὸς τῆς φύσεως ταύτης ὁ λόγος ἐστὶ, καὶ τούτοις ἦλθεν εὐαγγελιζόμενος τὰ ἀγαθά.

5 Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει. Σκοτίαν, καὶ ⓜ θάνατον καὶ τὴν πλάνην φησί. τὸ μὲν γὰρ φῶς τοῦτο τὸ ἀγαθὸν οὐκ ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, ἀλλ' ἐκείνου χωρεῖς. τὸ δὲ κήρυγμα μεταξὺ τῆς πλάνης κρατούσης ἔλαμψε, καὶ κεῖνον ἀφῆκεν. καὶ ἐν τῷ θανάτῳ ἠθέλησεν αὐτὸς, ὅπως αὐτὸν ἐξέλθοιτο, ὡς καὶ τοὺς ἤδη κατεχομένους ἀναγάγῃ. ἐπὶ δὲ ὧν ὅτε ὁ θάνατος αὐτὸν ἐξεληλύθει, ὅτε ἡ πλάνη, ἀλλ' ἔστι φαιδρὸν πάντα χοῦ, καὶ λάμπει μετὰ τῆς οἰκείας ἰσχύος, διὰ τοῦτό φησι,

Καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβε. Καὶ γὰρ ὄντι ἀκαταγώνιστον, οὐκ ἐμφιλοχωρεῖ τοῖς μὴ φωτιζομένοις βουλήμασι ψυχαῖς.

Εἰ δὲ μὴ πάντας ἔλλε, μὴ σε τοῦτο θορυβείτω· οὐδὲ γὰρ ἀνάγκη ἐστὶ, ἀλλὰ ΗΘΙΚΟΝ
βουλήσει καὶ γνώμῃ προσάγεται ἡμᾶς ὁ Θεός. μὴ δὴ τοίνυν ἀποκλείσῃς τὸν φωτὶ τύπῳ, καὶ πολλῆς ἀπολαύσῃ τῆς ἡδυφοῦς· πρόσελθε δὲ τοῦτο τὸ φῶς ἀληθείᾳ, καὶ πεπληρωμένου καταλήμψει λοιπὸν μετὰ πολλῆς τῆς ἀσφαλείας ⓜ τὸν δεξάμενον, καὶ οἷον αὐτὸν πρέχεις καθαρὸν, μόνον διηνεκῶς σοικοῦν ἔνδον. Ο γὰρ ἀγαπῶν με, φησὶ σὺ δὲ τολμᾷς μου Ιωαν. ιδ. κγ.
τηρῆσαι, ἐλθυσόμεθα ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ πρὸς αὐτὸν, φησὶ, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιησόμεθα. ὥσπερ οὖν ἡλιακῆς ἀκτῖνος ἀπολαύειν, ὡς ἔχει, οὐκ ἔστι μὴ ἀμβλυώττοντα τοὺς ὀφθαλμούς· οὕτως οὐδὲ ταύτης μεταλαβεῖν τῆς λαμπροτάτης δαψιλοῦς, μὴ σφόδρα καθαπτάσαντα τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα καὶ ὀξυδερκὲς αὐτὸ παρέχοντα κατασκευάσαντα. πῶς δὲ τοῦτο; ὅταν πάντων ἐκκαθάρωμεν τῶν παθῶν τὴν ψυχήν. ἡ γὰρ ἁμαρτία σκότος ἐστὶ, καὶ σκότος βαθύ. καὶ δῆλον οὐκ ἂν ἀσυγχύτως τε καὶ καθαιρότατα θεάσαιτο αὐτόν. Πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσσων Ιωαν. γ. κ.
μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς. καὶ, Τὰ κρυφῆ γινόμενα αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν. καθάπερ [γὰρ] οὖν ὁ σκότος καὶ φίλον, οὐκ ἐχθρὸν ἴσως ἂν εἴη, ἀλλὰ πάσας αἰτιατέον τῶν πραγμάτων τὰς φύσεις, ὅταν καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ. καὶ γὰρ ὁ πλεονεκτῆσαι βουλόμενος, καὶ θέλων τὸν

φίλοι ἀπὸ τῦ πολεμίου· ἢ ὁ βασκάρων Ⓒ σφόδρα ὀχεπωιθμον ὡς ἐχθρὸν ὁρᾷ· καὶ ὁ ὄπιθ-
ουλβὸν ὁμοίως πρὸς πάντας ἀκπεπολέμωται· ἢ ἁπλῶς ἅπας ὁ πλὴν ἀμῤῥτίᾳ πο-
λὺς, τῷ μεθύοντι ὁδὸν διειλύσαι ἢ μαινομένῳ, πρὸς τὸ τῷ προσαγμῷ μὴ ὑπαγωσθαι τ̄ φύσιν. Ⓒ καθάπερ ὀ πυκλὸς ἢ ξύλον, καὶ μάλιδον, ἢ σίδηρον, Ⓒ ἀργυρον, ἢ χρυσὸν, καὶ
λίθον τίμιον, πάντα ὁμοίως ὁρᾶμεν, τῦ ἀληκρίνοντος αὐτὰ φωτὸς ἢ πρότος· ὕτω καὶ ὁ 5
βίος ἀκαθαρτον ἔχων, ὀδὲ οἶδε τῆς σωφροσύνης τὸν ὄρετὸν, ἢ τῆς φιλοσοφίας τὸ κάλλος.
ὀ γὰρ σχήτης, καθάπερ ἔφθιν εἶπον, κἂν λίθοι κείωνται ὦμοι, τὸ κάλλος ὀκ ἐμφαί-
νουσιν, ἢ πρὸς τὸν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἀγνοιαν τῶν ὁρώντων. ἢ τοῦτο ἦ
μόνον ἡμῖν τὸ δεινὸν τοῖς ὀ ἀμῤῥτίας ὕσι συμβαίνει· ἀλλ' ὅτι ἢ φόβος συζώσιν διλυκεῖ, καὶ 10
καθάπερ Ⓒ ὄχλος πυκλὸς ἀσελήνου βαδίζοντες τρέμουσι, κἂν μηδεὶς ὁ φόβον πρ̄ῆ· ὕτω καὶ οἱ
τῦ ἀμῤῥτίαν ἐργαζόμενοι ἅπαντες ὀκ ἔχουσι, κἂν μηδεὶς ὁ ἐλέγχων ἦ, ἀλλὰ πάντα διδί-
κασι ἢ τὸν συνειδότος κέντρον, Ⓒ πάντα αὐτοῖς δέους καὶ ἀγωνίας χ.λ.
ὄτι μεστὰ, πάντα προβολέως πτοῦται, πάντα φοβοῦνται. φύγωμεν τοίνυν τῦτον ὀδυνη- μη.
ρὸν ζωὴν. καὶ γὰρ μετ̄ τ̄ ὀδυνῶν ταύτην θάνατος ἕψεται, θάνατος ἀθάνατος. ὀδὲν γὰρ 15
ὄφελος τῆς ὀκῆς χαλάσεως τέλος. καὶ ὀ ταῦθα ἦ τῶν πραγμάτων ὀδὲν διειλύσας Ⓒ
προσάγματα ὑπερπολλαπλάσιον ὐκ ὀφεξῶσι. ἢ γὰρ δοκοῦσι πλουτεῖν ἢ πλουτισμένοι, καὶ
νομίζουσι πυφᾶν ἢ πυφοῦντες, ἢ ἢ προσέτι ἀμαθάνονται τῆς ἀπάτης ὡς χρὴ ταύτης, ἕ-
ως ἂν τῆς μανίας ἀπαλλαγῶσι, ἕως ἂν Ⓒ ὕπνου ἀποπαύσωνται. διὸ ἠφίει ἢ ἐγκηκρεῖται 20
πᾶσι ὁ Παῦλος ἀγακελεύεται· ἢ ὁ Κύριος πάλιν αὐτὰ πάλιν. ὁ ἠφιεν ἢ ἐγκηκορώς, κἂν ὑ-
πὸ τῆς ἀμῤῥτίας ἁλῷ, ταχέως αὐτὸν ἀνακρούεται· ὁ ἦ καθεύδων ἢ ἐζοπκώς, ὐκ ἀ-
θάνεται πῶς ὐκ' αὐτῆς κατίσχεται. μὴ τοίνυν καθεύδωμεν. οὐ γὰρ πυκλὸς ὁ κύριος, ἀλλ'
ἡμέρας. ὡς ὀ ἡμέρα τοίνυν εὐαρμόνως ἀποπατήσωμεν. ὀδὲν γὰρ ἀμῤῥτίας ἀφημι- 25
σιέρχ. ἕλκηπον κακὸν εἰς ἀφημοσιώνης λόγον γυμνοῖς, ἢ ἀμῤῥτωλοῖς Ⓒ πλημμελοῦ-
σιν ἀπιέρχεσθαι. ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἢ ὑοῦστοι ἔγκλημα, πολλάκις ἦ ἢ ἀπὸ πενίας ἡμῶν αἰ-
τῦ ἦ ἀμῤῥτωλοῦ ὀδὲν αἰσχρότερον καὶ ἀπιμότερον. ὀποῖόν μοι οὖν τὸν εἰς δικαίωσιν
ἀπιόντα ἁρπαγῆς ἕνεκα ἢ πλεονεξίας, πῶς αἰσχροὶ ἢ καταγέλαστοι φάνονται πάντα ἀνα- 30
χωμενοι τῶντες, ψυδόμενοι Ⓒ ἐπαμυνόμενοι. ἡμᾶς ἦ ὕπνος ἐσμὲν ἐλεεινοὶ ἢ ταλαίπωροι, ὡς
ἰμάτιον μὲν μὴ δυ' ὑφάσμενα ἁπλῶς ἀπεδυκέναι ἢ διεγραμμένως, ἀλλὰ, κἂν ἕτερον ἴ-
δωμεν τῶν πάντων, διῤῥυόμεθα· πάντων ἦ ἢ ἡμῶν ἢ τῶν πλησίον κ̄ῆ κεφαλῆς ἀπεπα-
τουώτων, μηδὲ ἐπαμυθάνεσθαι. ὢ γὰρ αἰσχρότερον, εἶπέ μοι, ἀνδρὸς πρὸς γυναῖκα πέριν 30
εἶσιόντος; ὢ ἦ ὑβρεστοῦ, τί ἦ λοιδορᾶ ἢ βασκάνου καταγελαστότερον ἡμῶν; ἀλλ'; πόθεν οὖν
ἡ δοκῆ ταῦτα οὕτως εἶναι αἰσχρὰ, ὡς τὸ γυμνοὺς ἀπεπατῆν; ἀπὸ τῆς ζωηδείας μόνης. χ.π.
τῦτο μὲν γὰρ ὀδὲν ὀδέποτε ἐκακὸν ἔπαθεν· ἐκεῖνο ἦ ἅπασιν αἰεὶ πολμᾶται μετ̄ ἀδείας. ἐ-
πεὶ εἴ τις εἰς ἀγέλων πλῆθος ἦλθε, πρ̄ οἷς ὀδὲν ὀδέποτε τοιῦτον ἐγένετο, εἶδεν ἂν αὐ- χ.κ
τοὺς ἀκριβῶς Ⓒ πολιὸν γέλωτα. ἢ ὢ λέγω πλῆθος ἀγέλων; ὀ γὰρ τοῖς βασιλείοις αὐλοῖς 35
τοῖς πρ̄ ἡμῶν, εἴ τις αὐ πόριμον εἰσαγαγὼν χορὸν αὐτῇ, ἢ οἶνου μέθη" καταχεθείη, ἢ ἄλλο χ.κ
ὢ τοιοῦτον ἀκημονήσειε, τὸν ἐκάτιον δίδωσι δίκιν. εἰ ἦ ὀ βασιλείος ὀκ ἀνέχεται τὰ
τοιαῦτα τολμᾶν, πολλῷ μᾶλλον, τοῦ πάντα χορὸν βασιλέως πρόντος, ἢ τὰ γινόμενα θεωμένου
μὴ τοιαῦτα τολμῶμεν, τὸν ἐκάτιον ὐκ ἀποκτώμεθα κόλασιν. διὸ παρακαλῶ, πολλὸν ὀ
τοῦ βίου τὸν ἡσυχίαν ὑπεισδυόμενα, πολλὸν τὸν καταφρόνησιν. ἢ γὰρ ἐγερθῶμεν βασιλέα 40
πάντα ὁρῶντα διλυκῶς τὰ ἡμέτερα. ἵνα οὖν ἡμᾶς αἰεὶ ὕτω διαφυλαττῃ ὁ φῶς, ὑπα-
σπασώμεθα ταύτην τ̄ ἀκτῖνα. οὕτω γὰρ ἢ τ̄ ὀντῶς ταῦθα Ⓒ τ̄ μόνον ἀπολαύσομεν ἀγαθῶν,
χάριτι Ⓒ φιλανθρωπίᾳ τῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἢ μετ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅ-
μα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ.

Ομιλ. ς. Ο ΕΓΕΝΕΤΟ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΑΠΕΣΤΑΛΜΕΝΟΣ παρὰ Θεοῦ· ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης.

Εἰ δὲ Θεῦ λόγου ἀξιοῖ τὰ καὶ τοιαῦτα σε προσομιλεῖν ἡμῖν, οὐδὲν ἂν τάξει προσαίνων, ἂν ὅτι τοῦ λόγου κήρυκα, τὸ ὀνώνυμον αὐτοῦ, Ἰωάννου ἔρχεται λοιπόν. σὺ δ' ἀκήκοας ὅτι παρὰ Θεοῦ ἀπεστάλη, μηδὲν λοιπὸν δὲ θεσπίσαι εἰ) νόμιζε τοῦτο λεγόμενον πρὸς ἐκείνου. οὐ γὰρ τὰ αὐτοῦ, ἀλλὰ τὰ τοῦ πέμψαντος ἄπαντα φθέγξεται. διὸ καὶ ἄγγελος προσηγόρευται· ἀγγέλου δὲ ἀρετὴ τὸ μηδὲν ἴδιον αὐτῶν τοῦ ἀγγέλου, ἀλλὰ τοῦ εἰ) πέμψαντος δηλωτικὸν, ἀλλὰ τὸ ἀποστολῆς ἐστιν αὐτῆς. τὸ δὲ ἐγένετο ἀντὶ τοῦ ἐπέστη παρὰ Θεοῦ, αὐτὸ τοῦτο, ἀπεστάλη παρὰ Θεοῦ. πῶς οὖν τὰ, εἰς μορφὴν Θεοῦ ὑπάρχων, καὶ τὸ εἶναι τοῖς πατράσι παρὰ Θεοῦ ἀξίας ἡρῆσθαι φασι, διὰ τί μὲν προσκαλοῦ τὸ ἁρπαγμὸν ἡγοῦνται τὸ ἀρ' ἑαυτοῦ ἁρπάσαι; ἆρ' οὐκ εἰ τὸ παρὰ Θεοῦ ἦρται;

Πῶς οὖν ἐρῶ, ὦ τὸ προφήτη λέγοντι· ὅτι ἰδοὺ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου; Ὁ γὰρ ἐμοῦ καὶ σοῦ δύο πρόσωπον ὅτι δηλωτικόν. Ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. Τί τοῦτο, ὁ δοῦλος τῆς ἑαυτοῦ μαρτυρῆ, ἵνους ἔτι πιστὸς ἦν; ὅταν δεῖν μὴ μόνον ἀπὸ τοῦ δούλου μαρτυρούμενον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ παρὰ δηλουμένου ἰδίᾳ πρὸς αὐτὸν, καὶ μὴ Ἰουδαίων βαπτιζόμενον ὑπ' αὐτοῦ, ἆρ' οὐ μᾶλλον ἐκζητῇ καὶ ἀμφορήσας; ἀλλ' οὐ χρὴ ταραχθῆναι δοκοῦντα δεδοξάσθαι, ἀλλ' ἐκπλήττεσθαι τὴν ἄφατον ἀγαθότητα. καὶ δὲ ὀπτιμείη τις ἔτι ἀληθείᾳ καὶ βαρυβούμενος, ἐρᾷ ἂν πρὸς αὐτὸν τοῦτο, ὁ μὲν πρὸς Ἰωάννην εἶπεν, ἄφες ἄρτι· οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. εἰ δὲ ἔτι πλέον ταράττοιτο, πάλιν ἐρῇ, ἃ πρὸς τὸν Ἰουδαίους ἔφησε, καὶ πρὸς αὐτόν· ἴνα ὅτι παρὰ αἰ Θεοῦ τὴν μαρτυρίαν ἀναδέχομαι. Εἰ τοίνυν μὴ δεῖται τῆς μαρτυρίας ἀνθρώπου, ἵνος ἕνεκεν ἀπεστάλη παρὰ Θεοῦ ὁ Ἰωάννης; οὐχ ὡς αὐτοῦ δεομένου τῆς μαρτυρίας (τοῦτο γὰρ τῆς ἐσχάτης βλασφημίας ἐστὶ) ἀλλὰ; ἕνεκεν ἡμῶν· αὐτὸς ὁ Ἰωάννης διδάσκει λέγων, ἵνα πάντες πιστεύσωσι δι' αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς εἶπεν, ὅτι παρὰ αἰ Θεοῦ τὴν μαρτυρίαν δὲ λαμβάνω, ἵνα μὴ δόξῃ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἑαυτοῦ καταψεύδεσθαι, τοῦτο μὲν λέγων, ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ (ἐν γὰρ Ἰωάννῃ εἴρηται) τοῦτο δὲ λέγων, παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν δὲ λαμβάνω, ἐπήγαγε τὴν λύσιν τοιαύτην, εἰπών· ἀλλὰ ταῦτα λέγω ἵνα σωθῆτε· ὡσανεὶ ἔλεγεν, ὅτι μὲ Θεός εἰμι, καὶ Θεοῦ γνήσιος υἱὸς καὶ τῆς οὐσίας ἐκείνης τῆς ἀνεκφράστου καὶ μακαρίας, οὐδεὶς δύναμαι ὑμῖν μαρτυρῆσαι τοιοῦτον. καὶ γὰρ μηδεὶς ἐθέλῃ τοῦτο ποιῆσαι, οὐδὲν ἐγὼ παρὰ τοῦτο εἰς τὴν φύσιν πλέον προσθείην τὴν ἐμήν. διὰ τί οὖν τῆς σωτηρίας μοι μέλει τῆς τῶν πολλῶν, τούτου χάριν εἰς τοῦτο καταβαίνω ταπεινότητος, ὡς καὶ δι' ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν ὑπισχνεῖσθαι τὴν ἐμήν. ἀλλ' γὰρ ὁ χαμαίζηλος καὶ ἀσθενὴς τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ὡς βλακικώτερα ἀνθρώπου καὶ βιωλικώτερα πάθημα εἰς αὐτὸν γίνεσθαι πίστις. ὥσπερ οὖν σάρκα περιεβάλλετο, ἵνα μὴ γυμνῇ τῇ θεότητι προσβαλὼν ἀπόλεσῃ πάντας ἀπολέσῃ, ὅτι καὶ κήρυκα δι' ἀνθρώπου ἐξέπεμψεν, ἵνα τῆς συγγενοῦς ἀκούοντες φωνῆς, βιωλικώτερον ἀκούοντες προσέρχωνται. ἐπεὶ ὅτι γε τῆς ἐκείνου θείας ἰδιότητος μαρτυρίας, ἤρκει δι' ἑαυτὸν, ὅστις ἴσος γυμνῇ τῇ οὐσίᾳ, καὶ καταπλήξαι πάντας. ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἐποίησε δι' ὅπερ ἔφθην εἰπών. πάντας γὰρ ἂν ἀφῆκεν μηδενὸς δυναμένου τὸν ἀπρόσιτον ἐκείνου τοῦ φωτὸς προσβολὴν ἐνεγκεῖν. διὰ τοῦτο καὶ σάρκα, καθάπερ ἔφθην εἰπών, ἀνέδυ, καὶ ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ὁμοδούλων ἐπιμείξαι τὸν μαρτυρίαν, διὰ πάντα πρὸς τὸ τὴν δι' ἀνθρώπων ἐπαγγελματώσασθαι σωτηρίαν, καὶ πρὸς τὸν

ἀξίαν

ἀξίαν μόνον τ̃ ἑαυτ̃, ἀλλὰ κ̀ τοῖς ὃ βούλεται δύνασθαι ποιεῖν ἐ ὠφέλιμον τοῖς ἀκούουσιν ὁρᾶν. ὅσῳ
οὖν κ̀ αὐτὸς ἀριστόμυθος ἔλεγε, ταῦτα λέγω δι' ὑμᾶς ἵνα σωθῆτε. κ̀ ὁ διάγγελος ὁ τ̃
αὐτὰ τ̃ διανοητ̃ φθεγόμενος, μ̃ ὃ ἐκείνῳ, ἵνα μάρτυρήσῃ περὶ τ̃ φωτός, ἐπήγαγεν,
ἵνα πάντες πιστεύσωσι δι' αὐτ̃· μισοῦντες λέγων, μὴ νομίσῃς ὅτι ἀρκεῖ τοῦτο μάρτυρήσαι ἄλλῳ
ἀνθρωπίνῃ ἰσχύϊ, ἵνα κ̀ τῷ διανοητ̃ προσθῇ εἰς ἀξιοπιστίαν. λέγει δ' οὐχὶ τοῦτο, ἀλλ' 5
ἵνα ⓜ ὁμόφυλοι πιστεύσωσι δι' αὐτ̃. ὅτι γὰρ τούτου προσηλεῶν ἕκαστος ἀπαι-
δεύτου τ̃τό" Εἶρηκε, ἐ ὁκ τ̃ μ̃ τοῦτα δῆλον. ἐπήγαγε γάρ, οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, [φη-
σίν] . εἰ δ' μὴ προσ̃ τ̃ ὑπεροχὴν ταύτην ἱσταμένους ἐπῃνέλαβε τοῦτο, πᾶσι φλυαρία ἁπλοῦς ὁ
λεγόμενος, κ̀ ταυτολογία περιττὸν, ἢ σαφείας διδασκαλίας ἦν. Εἰ πρὸς γὰρ, ὅτι ἀπιστε-
λεν ἵνα μάρτυρήσῃ περὶ τ̃ φωτός, τί πάλιν λέγει, οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς ἀλλ' ἵνα ἁπλῶς, οὐδὲ 10
μαίνεται· ἀλλ' ὅτι ὡς περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο τὴν ἡμῶν μείζων ὁ μάρτυρων τὸν μάρτυρούμενον κ̀ ἀξιοπι-
στότερος πολλαπλασίως ἦ) δοκῇ, ἵνα μὴ μόνος κ̀ ἐπὶ τ̃ Ἰωάνην τοῦτο ἐπανορθεύσῃ, ὃν προσῆκεν
εὐθέως τ̃ ποτε τοῦτον ἐπαφεῖσα αὐγαῖς ἐ προσέρριζον αὐτ̃ ἀνασπάσας, δείκνυσι, ὅτι
μ̃ ἔστ̃ ὁ μάρτυρων, ὅτι ἦ ἐκεῖνος ὁ μάρτυρούμενος, κ̀ ὅσον ὃ μέσον τ̃ τὸν μάρτυρούμενον κ̀ τ̃
μάρτυρωντος ἐστί. κ̀ τὴν παῖσιν, κ̀ δεῖξιν αὐτοῦ τ̃ ἀσυγκρίτου ἐπεσήμανε, ὕτω μ̃ 15
ἀδείας λοιπὸν κ̀ τῷ λυμαινομένῳ ἐπιχείρεται λόγῳ· κ̀ Εἴ τι τ̃ ἀπόκαν ἐν παῖς τ̃ ἀνω-
τάτων ὑφορμεῖν ἔχουσαν, τοῦτο ὁκ μέσου μ̃ ἀκριβείας ἔφερε, ὕτως ἅπασι μετ'
εὐκολίας λοιπὸν κ̀ ἀκωλύτως ⓜ τ̃ς διδασκαλίας ἐφεξῆς" οἵποι λόγει.

ΗΘΙΚΟΝ Εὐξώμεθα δὲ λοιπὸν, μ̃ τ̃ς τ̃ν νομ̃ τούτων ἀποκαλύψεως ἐ τ̃ς τ̃ν δογμάτων
ὀρθότητος, κ̀ βίου ὑμῖν ἡμέρεσθαι κ̀ λαμπρεύειν, κ̀ πολιτείας λαμπρᾶς. ὅπ̃ τούτων ὄφελος ἐ-
δεῖ, ἔργων μὲν πρῶτον ἡμεῖς ἀγαθῶν. καὶ γὰρ ἅπασι τὴν πίστιν ἔχωμεν, κ̀ τὴν τ̃ν χρα-
φῶν κατάνυσιν, τ̃ς δ' ἄκρου τ̃ βίου προαιρέσεως ὦμεν ἔρημοι ἐ γυμνοί, ὀδὲν ὃ κω-
λύσει εἰς ὃ τ̃ς γεέννης ἀπενεχθῆναι πῦρ, κ̀ εἰς ἄπειρον ἐκπεσεῖν κολάσεως
φλογός. ὥσπερ γὰρ ⓜ οἱ ἀγαθοὶ προελθόντες ἀναπήσονται εἰς ζωὴν αἰώνιον, ὕτως ⓜ
οἱ σαρκικοὶ τετολμηκότες εἰς αἰώνιον κόλασιν κ̀ πῦρ οὐδέποτε ἔχουσαν. διὸ πᾶσαν ἐκδυ-
ξώμεθα σπουδὴν, ὥστε μὲν ὃ ἡμῖν ἀπὸ τ̃ς ὀρθ̃ς πίστεως κέρδος ἀφθαρσίᾳ τ̃
τ̃ν ἔργων φαυλότητι, ἀλλὰ κ̀ σπουδὴν ἐκδεικνύμενοι, μ̃ πλήρεσιν ἰδεῖν ⓜ Χρι-
στόν. τούτης γὰρ ἴσον οὐδὲν τ̃ς μακαριότητος" Εἴπ̃ ποτ' αὖ. ἠρώτα δὲ πόθεν ἡμᾶς
ἐκπυνθάνεται τ̃ν Εἰρηναίων, εἰς δόξαν Θεοῦ πάντα ποιεῖν· ᾧ ἡ δόξα ἅμα τῷ μονογεν
υἱῷ, κ̀ ᾧ τὸ πνεῦμα ᾧ ἁγίῳ, εἰς τοὺς αἰῶνας τ̃ν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ζ. 9 ΗΝ ΤΟ ΦΩΣ ΤΟ ΑΛΗΘΙΝΟΝ, Ο ΦΩΤΙΖΕΙ πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς ⓜ κόσμον.

Διὰ τοῦτο, ὦ πολυπόθητα τέκνα, καταμένεις ὑμᾶς τοῖς ἀπὸ τ̃ν χρα-
φῶν ἐστιάσεσθαι νοήμασι, κ̀ οὐκ ἀθέσει πάντα ἐκχέομεν, ἵνα ῥᾳδίως τ̃
ἀεὶ καταδεομένων ὑμῶν ἡ φυλακὴ γίνηται· κ̀ γὰρ ὅπ̃ τ̃ς οἰκοδο-
μίας ὁ μὲν μηδέπω τ̃ν προτέρων λίθων σφιγξείσαν ἑτέρας ὑπὸ τὰς,
σαθρὰ ἄπορτα κ̀ εὐκατάβλητον ὑφαίρει ⓜ τοῖχον· ὁ δ' ἀναμέ-
σων προτέρων παγεῖσαν ⓜ χάλικα, κ̀ οὕτω τὸ λοιπὸν καταμαρὰ
ὑπὸ θλίψεις, μ̃ ἀσφαλείας ἅπασαν ἀπαρτίζει τὴν οἰκίαν, ὁκ ὀλιγοχρόνιον ἴσα, ὀδὲ εὐ-
διάλυτον, ἀλλὰ βεβαίαν κατασκευάζων αὐτὴν. τοῦτον κ̀ ἡμεῖς μιμούμεθα τὸν
οἰκοδόμους· κ̀ γὰρ τὸν αὐτὸν ἔχομεν τοῖς ὑμετέροις οἰκοδομοῦνθ ψυχάς. κ̀ γὰρ δι-
δόντα μὲν μήποτε τ̃ς προτέρας καταβολ̃ς ποσπαζεῖς ὑπαρχούσης, ἢ τ̃ν δευτέ-
ρων ὑπεισδύσεσθαι θεωρεῖν μ̃ κ̀ τοῖς προτέροις λυμαινομένους, τ̃ς ἀληθείας ὁκ ἀρχούσης ἀ-

πάντα

πάντα ὁμοῦ καταχεῖν. τί τοίνυν ὅστι τὸ σήμερον ἡμῖν διαγνωσθὲν; ἰωὴ τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἀνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. ὅτε γὰρ αὖθις τὸν Ἰωάννου διαλεγόμενος ἔλεγεν, ὅτι ἦλθεν ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, καὶ ὅτι πῶν ἀπεκάλει, ἵνα μή τις αὐτὰ ἀκούων ἀλλαχοῦ τοῦ μαρτυρουμένου πρεσβύτατον ὑπολάβῃ καὶ τοῦτον τῶν μαρτυρούντων τοιαύτην τινὰ ὑπόνοιαν λάβῃ, ἀνήγαγε τοῦ διαλόγου, καὶ πρὸς τὴν ἐπέκεινα πάσης ἀρχῆς προέπεμψεν ὑπαρξιν, τὴν ἀδαμοῦ λήψουσαι καὶ δὲ ἰσταμένην. καὶ πῶς ἔνι τοῦτο, φησιν, "γόνι ἔντα ἔχῃς; περὶ Θεοῦ διαλεγόμενα, καὶ ὃ πῶς ἐρωτᾷς; καὶ ἀ δέδοικας οὐδὲ φείπεις;" ἀλλ' αὖ μοὶ σε ἔρηται ὃς, πῶς ἢ ἡμῖν ἀπολιθότητον ἔξουσιν αἱ ψυχαὶ τὴν ζωὴν καὶ τὰ σώματα μὴ ταῦτα, καταγελάσῃ τῆς πιθάνοτος, ὡς οὐκ ἀνθρωπίνης διανοίας ἔνι ταῦτα τοιαῦτα ζητῆσι, ἀλλὰ δῆτι πιστεύειν μόνοι καὶ μὴ περιεργάζεσθαι τὸ εἰρημένον, ἀρκοῦσαν ἔχοντα ἀπόδειξιν τοῦ λεχθέντος τὸν δυνάμενον τοῦ εἰρηκότος· αὐτὸν γὰρ τὰς ψυχὰς καὶ σώματα ἐργαζόμενον, καὶ τῆς κλίσεως ἁπάσης ἀσυγκρίτως ὑπερέχοντα ἀνάρχου ἐστὶ φύσεως, τὸν τρόπον ἡμᾶς ἀπαιτήσεις; καὶ τίς ἀνθρωπος ταῦτα καθεκτικὰς ἐστὶ φαίη ψυχῆς, "ἢ ὑγιαίνοντος λογισμοῦ; ἤκουσας ὅτι ἰωὴ τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν. τί φιλονεικῆς εἰκῆ καὶ μάτην ὑπαχθεὶς ὑπὸ λογισμῶν τὸν ἄπειρον ταύτην ζωὴν; ἰωὴ;" οὐδὲ γὰρ οἶδας. τί ζητῆς τὰ ἀζήτητα; τί περιεργάζῃ τὰ ἀκατάληπτα; ἵνα ἐνεύρῃς καὶ ἀνεξερεύνητα; κατάμαθε τὴν ἡλικίαν τὴν σαυτοῦ. ἀλλ' οὐ δυνήσῃ, καὶ ὅμως οὐκ ἀγανακτῆς οὐδὲ δυσχεραίνεις ὅτι τῇ ἀνθρωπείᾳ. πῶς οὖν ἐν τοῖς μείζοσι τολμηρὸς ἔσῃ καὶ προπετής; ὁ τὸν βροντὴν υἱὸς ὁ Ἰωάννης "ὁ τὸ σάλπιγγα ἔχων τὸν πνευματικὸν, ὃ, τί," ἀκούσας τοῦ τὸ πνεύματος οὐδὲν ἐπιζήτησε πλέον· σὺ δὲ ὁ τῆς χθὲς καὶ σήμερον μοίρας τὸ ἐκείνου, καὶ ἀπὸ τῶν δειλῶν φθεγξόμενος λογισμῶν, ὑπερβαίνεις τὸ μέγεθος τὸ ἐκείνου γνώσεως φιλονεικῆς; "διὰ τοῦτο τοιαῦτα οὐδὲ περὶ τὸ μέγεθος τῆς ἐκείνου γνώσεως ἀφικέσθαι δυνήσῃ. τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ διαβόλου μέθοδεια· ὅταν μὲν τὸν τοῦ Θεοῦ δόγματων ὁρᾷ ἡμῖν σὺν πειθομένους αὐτῷ ὡς ὅτι πολλῷ μείζοσιν· ὅταν δὲ παῖς ἐλπίσι ταύταις δελεάσας, ἐκβάλῃ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος, τότε λοιπὸν ἀμύητον οὐδὲν πλέον περισοβεῖται (πῶς γὰρ, διάβολος ὤν;) ἀλλ' οὐδὲ εἰς τὰ πρόσωπα, ἵνα ἀσφαλῶς τὲ βεβαίως διατείνομεν, ἀφίησιν ἐπιμελεῖσθαι, ἀλλὰ πάντα χῶ πειράζει πλανωμένους τὲ οὐκ ἔχοντας ὁδηγοῦ ῥᾴστην. ὅτου καὶ ἡμᾶς ἀποστόπλασον ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου διαγωγῆς ἐποίησεν ἐκπεσεῖν. περισσοτέρα γὰρ μείζονος γνώσεως καὶ τιμῆς φυσίσας αὐτὸν, τὲ τῶν τότε ὑπαρχόντων αὐτῷ μὴ ἀδείας ἀξιοῦσθαι. καὶ γὰρ μέσον ἰσόθεος καὶ γέγονε, καθὼς ὑπεσχῆτο αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν τοῦ θανάτου τυραννίδα καταπέπτωκεν, καὶ μέσον πλέον ἀπὸ τῆς τοῦ ξύλου βρώσεως περισωθῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς γνώσεως ἧς εἶχεν, καὶ μακρὸν ἀπολέσας ἐλπίδι πλείονος γνώσεως. τὸ τε γὰρ αἰσχύνεσθαι, καὶ καταδύεσθαι ὅτι τῇ γυμνότητι ἦτε αὐτῷ περιεβάλετο, περὶ τῆς ἀπάτης αὐτέρω ταύτης ἦλθε τῆς αἰσχύνης· αὐτό τε γὰρ τὸ ὁρᾶν ἑαυτὸν γυμνὸν ὄντα, καὶ δεῖσθαι λοιπὸν τῶν ἀπὸ τῶν ἱματίων περιβολῆς, τὲ ἕτερα αὐτῷ πλείονα συνέβαινεν ἐφύη πάθη τότε. ὅθεν ἵνα μὴ καὶ ἡμεῖς πάθωμεν, πειθώμεθα τῷ Θεῷ, τὲ μθωμεν τὰ ὃς αὐτὸς ἡμῖν περιέταξε, τὲ μηδὲν περαιτέρω πολυπραγμονῶμεν, ἵνα μὴ καὶ τῶν ἤδη δεδόσθαι ἡμῖν ἐκπέσωμεν ἀγαθῶν, καθάπερ καὶ ὅτοι πεπόνθασι. τῆς γὰρ ἀνάρχου ζωῆς ἀρχὴν ὅτις ποιοῦντες ὕβρει, καὶ ἅπερ ἠδυνάσατο ἔχειν ἀπώλεσαν, ὅτε* τὸ ζητούμενον ὗβρει (οὐδὲ γὰρ ὅστι δυνατὸν) καὶ τὸ ὑψηλὸς περὶ μονογλωσσοῦς ὀξέπεσαν πίστεως. ἀλλ' ἡμεῖς μὴ μεταίρωμεν ὅρια αἰώνια, ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλ' ἔχωμεν πάντα χῶ τῆς τοῦ πνεύματος νόμοις, καὶ ἀκούοντες ὅτι ἰωὴ τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, μηδὲν πλέον ὅτις ζητῶμεν ὕβρει. οὐδὲ γὰρ ἔνι τοῦτον ἐρωτᾶσθαι τὸν ῥῆσιν. εἰ μὲν γὰρ ὡς ἀνθρωπος ἐλήφθη, ἀνάγκη μέσον ἐστὶ τοῦ γεννῶντος καὶ τοῦ γεννωμένου. ὅτις οὖν ἀρρήτως καὶ ὡς Θεῷ πρέπον ὅστι, τοῦ περὶ καὶ τοῦ μὴ ἀναχωρεῖ. τὸν χρόνον γὰρ τοῦτα σώματα· ὁ δὲ υἱὸς καὶ τῶν αἰώνων πάντων ὅστι ποιητής. οὐχωὶ οὐ πατὴρ, φησιν, ἀλλ' ἀδελφός.

Φός. ποία ἀνάγκη, εἰπέ μοι; εἰ μὲν γὰρ καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν ἐξ ἑτέρας ἐλέγομεν εἶναι οὐσίας, καλῶς ἂν ταῦτα ἔφης τότε. εἰ δὲ ταὐτὸν μὲν φθεγγόμεθα τὸ ἀσέβειαν, λέγομεν δὲ τὸν μὲν πατέρα τοῦ ὄντος ἀρχὴν εἶναι μηδὲ γεγεννῆσθαι, τὸν δὲ υἱὸν ἀρχὴν μὲν εἶναι, γεγεννημένον δὲ ἐκ τοῦ πατρός, ποία ἀνάγκη ἐκ τῆς ἐννοίας ταύτης τὸν ἀσεβῆ λόγον ἐκφῦναι ἐπεισελθεῖν; οὐδεμία. ἀπαύγασμα γάρ ἐστι. τὸ δὲ ἀπαύγασμα ζωγενὲς ὂν τῇ φύσει, ἧς ἐστιν ἀπαύγασμα. διὰ γάρ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος τοῦτον οὕτως ἐκάλεσεν, ἵνα μηδὲν μέσον ἐννοηθῇς παρὰ τὸν υἱόν. τοῦτο μὲν οὖν τούτου δηλωτικόν· τὸ δὲ ἐφεξῆς τοῦ ἐννοήματος πλὴν ὑφορᾶσθαι τοῖς ἀνοήτοις ἀποπίπτει. μὴ γάρ, ὅπερ ἀπαύγασμά, φησιν, ἥκουσας, τῆς ἰδίας αὐτὸν ἀπεστερῆσθαι νομίσῃς ἐννοήσεως. ἀσεβὲς γάρ τοῦτο, καὶ τῆς τῶν Σαβελλιανῶν καὶ τῶν ἀπὸ Μαρκέλλου μανίας. ἡμᾶς δὲ οὐχ οὕτω φαίνῃ, ἀλλὰ καὶ σὺν ἰδίᾳ αὐτὸν εἶναι ἐννοήσαι. διὰ τοῦτο εἶπεν αὐτὸν ἀπαύγασμα, ἐπήγαγεν, ὅτι καὶ χαρακτήρ ἐστι τῆς ἐννοήσεως αὐτοῦ, ἵνα πλὴν ἰδίαν ἐννοήσεσιν δηλώσῃ, καὶ τῆς αὐτῆς ὅπερ αὐτὸν ὑσίας, ἧς ἐστι καὶ χαρακτήρ. οὐ γὰρ ἀρκεῖ μία λέξις, καθάπερ ἔφθην εἶπών, τὰ περὶ Θεοῦ δόγματα τοῖς ἀνθρώποις· ἀλλὰ ἀναπηρίαν, καὶ πολλὰ συμφορέσαντες, ὅσα ἐκείνου τὸ ἀρέπτον ἀποπλέξωμεν. οὕτω γὰρ δυνησόμεθα τῆς ἀξίας ἐφικέσθαι δοξολογίας· ἀξίας δὲ λέγω, οὐ πλὴν ἡμετέραν δυνάμιν. εἰ γάρ τις περὶ αὐτοῦ τοῦ ὄντος ἀξίαν εἰπεῖν δύναιτο νομίζοι, καὶ φιλοσοφήσει, λέγων ὅτως εἰδέναι τὸν Θεὸν, ὡς αὐτὸς οἶδεν ἑαυτόν, σοῦ μᾶλλον ὅστις ὁ τοῦ Θεοῦ ἀγνοῶν.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτ' οὖν εἰδότες ἀφῶμεν κατέχεσθαι μὲν ἀσφαλείας ἃ παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου, καὶ μηδὲν περαιτέρω περιεργαζώμεθα. δύο γὰρ τοῖς ταύτην νοσοῦσι τὴν νόσον περιέσται τὰ δεινά· τό τε εἰκῇ παλαιπωρεῖν ζητοῦντας ἃ τοῦ βύρσῃ δυνατόν, τό τε προξενεῖν τοῦ Θεοῦ τοῦ πρὸ αὐτοῦ τηλικαύτας ὀργὰς δυσπαρόπτους ἐπιχειροῦντας. ὅσῳ γὰρ τοῦτο καὶ τὴν ὀργὴν, οὐδὲν δεῖ πρὸ ἡμῶν μαθεῖν πάντας εἰδότας ὑμᾶς. διὰ τῆς ἀνοίας αὐτῶν ἀφέλωμεν αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἵνα διλυνεχῶς ἡμᾶς τειχίζῃ. ὅτι ἵνα γὰρ ὑβριλέγω, φησὶν, ἀλλ' ἢ ὅτι Χριστὸς [παρά-
οὐ καὶ] ταπεινὸν καὶ ἡσύχιον καὶ πέμποντά μου τοὺς λόγους; ἀφέντες τοίνυν τὴν ὀλεθρίαν ταύτην πολυπραγμοσύνην, ζωγρήσωμεν τὰς καρδίας, πειθήσωμεν τὰ ἡμέτερα φρονήσαι ἡμῶν καθὼς προσήκει τὸν Χριστὸν, καταμυήσωμεν ὅτι τοῖς πλημμεληθεῖσιν ἡμῖν, ἀναλεγησώμεθα μὴ ἀκριβείας τὰ πρὸς Θεὸν ἔμπροσθεν ἡμῶν ἅπαντα τολμηθέντα χρόνου, ἀπουδάσωμεν αὐτὰ ἀποτείσασθαι πάντοδαπῶς. πολλαὶς γὰρ εἰς τοῦτο ὁ Θεὸς ἀνέῳξεν ἡμῖν ὁ-
Ψαλ. λα. ε. δούς. λέγε γὰρ σύ* προβήτως τὰς ἁμαρτίας σου ἵνα δικαιωθῇς καὶ πάλιν, Τὴν ἀνομίαν μου ἐγνώρισά σοι, καὶ σὺ'' ἀφῆς τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου. οὐδὲ γὰρ μακρὰν ἡμῖν ζωτηλῆς πρὸς τὸ μειῶσαι τὴν ἁμαρτημένην τὸ μέγεθος ἡ ζωοχὴς αὐτῶν κατηγορία καὶ μνήμη ἔστι καὶ ἑτέρα ταύτης ἐναργεστέρα ὁδός, τὸ μηδενὶ τῶν εἰς ὑμᾶς ἡμαρτηκότων μνησικακῆσαι, τὸ πᾶσι τοῖς εἰς ἡμᾶς πλημμεληθεῖσι συγχωρῆσαι τὰ πλημμελήματα. βούλει καὶ τρίτην μαθεῖν;
Δευτ. δ. κδ. ἄκουσον τοῦ Δαυὶλ λέγοντος· Διὸ τὰς ἁμαρτίας σου ἐν ἐλεημοσύναις λύτρωσαι καὶ τὰς ἀνομίας σου ἐν οἰκτιρμοῖς πενήτων. ἔστι δὲ καὶ ἑτέρα μετὰ ταύτης, ἡ τῶν εὐχῶν ζωὴ συνεχὴς, καὶ τὸ προσιδρύειν* μετὰ καρτερείας ταῖς πρὸς Θεὸν ἐντεύξεσι. φέρει καὶ ταύτην ἡμῖν ὁ μακρὸς καὶ λύπη τῶν ἡμαρτημένων καὶ νηστεία ὁμοίως, ὅταν μετὰ τῆς εἰς ἑτέρους φιλανθρωπίας γίνηται, καὶ σθένεσι τὸ σφοδρὸν τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ. Πῦρ γὰρ φλογίζόμενον σβέσει ὕδωρ, καὶ ἐλεημοσύναις ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι. ταύτας τοίνυν πάσας ὁδεύωμεν τὰς ὁδούς. δυνατὸν γὰρ ἐν τούτοις ὢν μὴ πάντοτε, δυνατὸν εἰς αὐτὰ τὸν σχολὴν ἀναλίσκωμεν, οὐ μόνον τὰ πλησίοντα ἀποτινόμενα πλημμελήματα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ μέλλον τὰ μέγιστα κερδαινόμενα. ἐν γὰρ πλησίον τῷ ἀμφιβόλῳ σχολῷ προσβάλλειν ἡμῖν, ὅτε εἰς ῥᾳθυμίαν βάλ-

βίου, ὅτι εἰς τὴν ὀλεθρίαν ἀπιέρχεται. καὶ γὰρ ἡ τούτοις μετὰ τῶν ἄλλων καὶ σατανικὴν τὰς ἀσόπτους ζητήσεις, καὶ τὰς λογομαχίας τὰς ὀπτικοκακοῦς ἐπάγει, σκοτοῦσθαι τὰς ὁρᾶν, καὶ ἀργεῖν τὰς καὶ μηδαμίαν τῆς κατὰ Χριστὸν βίον ἀρετῆς πρόνοιαν ποιουμένους. ἀλλ' ἡμᾶς αὐτῶν τούτων τὴν προείσδυσιν ἀποφευξώμεθα, γρηγορήσωμεν, νήψωμεν, ἵνα καὶ σὺν τῷ βραχεῖ τούτῳ χρόνῳ καμόντες ὀλίγα, τὴν ἀπαράπαυτον σὺν τοῖς ἀπείροις αἰῶσι τύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομλ. η ΗΝ ΤΟ ΦΩΣ ΤΟ ΑΛΗΘΙΝΟΝ, Ο ΦΩΤΙΖΕΙ ΠΑΝΤΑ ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΕΡΧΟΜΕΝΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ.

Ὑδὲ κωλύει καὶ τὴμερον τῶν αὐτῶν ἅψασθαι ῥημάτων, ὀλίγῳ πρώην ὑπὸ τὸ τοῦ δογματικοῦ ἐξηγήσεως σκωλυθημεν ἅπασι τοῖς ἀναγνωσθεῖσιν ἐπεξελθεῖν. ποῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ μὴ λέγοντες αὐτὸν ἀληθινὸν Θεόν; σκοτοῦνται μὲν γὰρ φῶς ἀληθινὸν εἶρηται, ἑτέρωθι δὲ αὐγὴ ἀληθείας καὶ αὐγὴ ζωῆς. ἀλλ' ἐκείνῳ μὲν τῷ λόγῳ, ὅταν σχολὴ γένηται, σαφέστερον ἐπεξελθησόμεθα· νῦν δὲ ὅσον ἀναγκαῖον τέως σχολὴν πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην εἰπεῖν. Εἰ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, πῶς ἀφώτιστοι μεμενήκασι τοσοῦτοι; οὐ γὰρ δὴ πάντες ἐπέγνωσαν τὸν Χριστοῦ τὸ σέβας. πῶς οὖν φωτίζει πάντα ἄνθρωπον; τόγε εἰς αὐτὸν ἥκον. Εἰ δέ τινες ἐκόντες σὺν τῆς ἀμαυρώσης ὀφθαλμοὺς μύσαντες, μὴ βούλονται πρὸς δέξασθαι τὸ φῶς τοῦτο τὰς ἀκτῖνας, ἀ πρὸς τὴν τοῦ φωτὸς φύσιν ἡ σκότωσις ἐκείνοις, ἀλλ' ἀ πρὸς τὴν κακουργίαν τὴν ἑκοντὶ ἀπορρεμένων ἑαυτοὺς τῆς δωρεᾶς. ἡ μὲν γὰρ χάρις εἰς πάντας ἐκκέχυται, οὐκ Ἰουδαίους, οὐκ Ἕλληνας, οὐ βαρβάρους, οὐ Σκύθην, οὐκ ἐλεύθερον, οὐ δοῦλον, οὐκ ἄρρενα, οὐ γυναῖκα, οὐ πρεσβύτην, οὐ νέον ἀποκρεφομένη, πάντας ὁμοίως προσιεμένη, καὶ μίαν τῆς ἴσης καλοῦσα τιμῆς. οἱ δ' οὐκ ἐθέλοντες ἀπολαῦσαι τῆς δωρεᾶς ταύτης, ἑαυτοῖς δίκαιοι ταύτην δὴ εἶναι λογίσασθαι τὴν πήρωσιν. ὅταν γὰρ τῆς εἰσόδου πᾶσιν ἀνεῳγμένης, καὶ μηδενὸς τοῦ κωλύοντος ὄντος, ἑαυτοῖς τοὺς ἔξω μένειν, πρὸ σοῦ ἕτερον, ἀλλ' ἢ πρὸς τὴν οἰκείαν πονηρίαν ἀπόλλυσθαι μόνον.

Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, Καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, Καὶ ὁ κόσμος οὐκ ἔγνω αὐτόν· Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον.

Ἀλλ' οὐχ ὡς τοῦ κόσμου σύγχρονος· ἄπαγε. δίκαι γὰρ ἂν τοῦτο ἐπήγαγε· Καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, Διὰ τοῦτο σε πάλαι ἐπομένων ὅτι τὴν προαιώνιον ὕπαρξιν τοῦ μονογενοῦς. ὁ γὰρ ἀκούσας, ὅτι ἔργον αὐτοῦ τόδε τὸ πᾶν, καὶ στόδρα ἀναίσθητος ἦ, καὶ ἐχθρός, καὶ πολέμιος τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, πάντως καὶ ἐκὼν ἀκὼν ἀναγκασθήσεται πρὸς τὸν ἔργων ὁμολογῆσαι ποιητήν. ὅθεν μοι καὶ θαυμάζειν ἔπεισιν ἀεὶ τὴν Παύλου τοῦ Σαμοσατέως μανίαν, πῶς πρὸς τὴν ὕπαρ φανερὰν ἀληθείαν ἀντιβλέψαι ἐτόλμησε, καὶ ἐκὼν ἑαυτὸν κατετύφλωσεν. οὐδὲ γὰρ ἀγνοῶν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα εἰδὼς ἡμάρτανε ταῦτ' παθὼν τοῖς Ἰουδαίοις. καθάπερ γὰρ ἐκείνοις πρὸς ἀνθρώπους ὁρῶντες, τὸ τῆς πίστεως πρόσωπον ὑγιές, εἰδότες μὲν ὅτι αὐτὸς ὄντα ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' οὐκ ἀρχοντας ὁμολογῆσαι θέλοντες, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται· οὕτω καὶ τοῦτοι γυναικὶ πιστεύειν ὤοντο, τὸν σωτῆρα φασὶν ἀποδόσθαι τὸν ἑαυτοῦ. δεινὸν γάρ, ὄντως δεινὸν τῆς καθοδηγίας ἡ τυφλωσις, καὶ σοφῶν ὀφθαλμὸς σκοτοῦται ἰχμαῖον, ὅταν μὴ νήφωσιν. Εἰ γὰρ ἡ δυσδοξία τοῦτο ἰσχύει, πολλῷ μᾶλλον ἡ τούτοις βιαιότερον πάθος. διὰ τοῦτο καὶ Ἰουδαίοις ἔλεγεν ὁ Χριστός, Πῶς δύνασθε πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀνθρώπων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες; Ιωαν. ε. μθ.

Καὶ

Καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω [Φησίν]. οὐ τοῦτο κόσμου ὃ πλῆθός φησι τὸ διεφθαρμένον καὶ τοῖς γήινοις προσκείμενος πράγμασι, τὸ χυδαῖον καὶ ταπεινὸν καὶ αἰσχρὸν καὶ αἰσθητὸν λαόν. ὡς οὖν τοῦ Θεοῦ φίλοι καὶ θαυμασοί, πάντες αὐτὸν ἐπίστωσαν ὡς πρὸ τῆς οὐσίας παρουσίας. καὶ πρὸ μὲν τοῦ πατριάρχου καὶ αὐτὸς ὀνομασί φησιν ὁ Χριστός, ὅτι Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν, καὶ εἶδε καὶ ἐχάρη. καὶ πρὸ τοῦ Δαυὶδ Ματθ. κβ. μζ. ὁ Ἰουδαῖος ἐλέγχων, ἔλεγε· Πῶς οὖν Δαυὶδ ἐν πνεύματι Κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου; καὶ πολλαχοῦ πρὸς ἐκείνους ἰσάμενος, Μωϋσέως μέμνηται· πρὸ δὲ τῶν λοιπῶν προφητῶν ὁ Ἀπόστολος. πρώτως γὰρ τοῦτον προφήτας ἀπὸ Σαμουὴλ ἐγνωκέναι φησὶν ὁ Πέτρος αὐτοῦ, καὶ τὴν πρόρρησιν αὐτοῦ πρόρρησιν Πραξ. ιγ. κ. προσημαίνων, ὅτε λέγων· καὶ πάντες οἱ προφῆται ἀπὸ Σαμουὴλ καὶ τῶν καθεξῆς ὅσοι ἐλάλησαν, κατήγγειλαν τὰς ἡμέρας ταύτας. τῷ δὲ Ἰακὼβ καὶ τῷ πατρὶ ᾧ τοῦτο, ὥσπερ οὖν καὶ τῷ πάππῳ, καὶ ἐφάνη, καὶ διελέχθη, καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα ἐπηγγείλατο δοῦναι Λουκ. ι. κδ. ἀγαθά, ἅπερ οὖν καὶ εἰς ἔργον ἐξεύγκε. πῶς οὖν, φησιν, αὐτὸς ἔλεγε· Πολλοὶ προφῆται ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν; ἆρ οὖν ἐμετέχρι τῆς γνώσεως τῆς εἰς αὐτόν; πάνυ μὲν οὖν. καὶ τοῦτο καὶ ἀπὸ τῆς ῥήσεως ταύτης, ἀφ' ἧς νομίζουσί τινες αὐτὸν ἀπεστερῆσθαι, πειράσομαι ποιῆσαι φανερόν. πολλοὶ γάρ, φησιν, ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε. ὥστε ἤδεισαν αὐτὸν ἥξοντα· οὐκ ἦν ἄγνοια, καὶ οἰκονομήσοντα, ἅπερ καὶ ᾠκονόμησεν. ἐπεθύμησαν. οὐδεὶς γὰρ ὧν μὴ δὲ ἔννοιαν ἔχει, τούτων λαβεῖν ἐπιθυμεῖ δυνήσεται. ὥστε ἤδεισαν ᾧ γε τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι ἥξει εἰς ἀνθρώπους. τίνα οὖν ἐστιν ἅπερ οὐκ ἤδεισαν; τίνα ἅπερ οὐκ ἤκουσαν; ταῦτα, ἃ νῦν ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε." εἰ δὲ καὶ φωνὴν ἤκουσαν καὶ εἶδον αὐτὸν σαφῆ, ἀλλ' οὐκ ἐν σαρκί, οὐδὲ οὕτω τοῖς ἀνθρώποις συναναστρεφόμενον, οὐδὲ μετὰ τοσαύτης ἀνέσεως ὁμιλοῦντα τῆς ἀδείας. τοῦτο γοῦν καὶ αὐτὸς δηλοῖ οὐχ ἁπλῶς εἰπών, ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἐμέ· ἀλλὰ τί; ἃ ὑμεῖς βλέπετε· οὐδὲ ἀκοῦσαι ἐμοῦ, ἀλλὰ τί; ἃ ὑμεῖς ἀκούετε. ὥστε εἰ καὶ μὴ τὴν ἔνσαρκον παρουσίαν αὐτοῦ εἴδοσαν, ἀλλ' ὅμως ἤδεισαν αὐτὴν ἐσομένην, ἧς δὲ ἐπεθύμουν, τῆς ἐν σαρκί. ὅταν οὖν ἡμῖν ἐγκαλῶσιν Ἕλληνες ταῦτα λέγοντες· τί ᾧ ἔμπροσθεν ἐποίει χρῆσθαι ὁ Χριστὸς, τὸν τῶν ἀνθρώπων οὐκ ὀπισθοπούμενος ψῆφος, καὶ τί δήποτε οὐ ἐκάτῳ τῆς ἡμετέρας ἦλθεν ἀντιλαμβόμενος σωτηρίας, τοσοῦτον ἀμελήσας χρόνον ἡμῶν; ἐρῶμεν, ὅτι καὶ πρὸ τούτου οὐ τοῦ κόσμου ἦν, καὶ προεῖδε τὴν ἔργων αὐτοῦ, καὶ γνώριμος τοῖς ἀξίοις ἅπασιν ἦν. εἰ δὲ δεῖ τὸ μὴ πρώτως αὐτὸν τότε ἐπιγνωσκέναι, ἀλλὰ πρὸ τῶν ἀγναίων αὐτὸν καὶ σιαρέτων σκεπῶν μόνων ἐγνῶσθαι, φαίητε μὴ γνωρίζεσθαι, καὶ τοῦτο οὐδὲ νῦν ὁμολογήσοιτε προσκυνεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ὅτι μηδὲ νῦν ἅπαντες αὐτὸν ἴσασιν. ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τοῦ πρόσθεν, οὐδεὶς ἂν δεῖ σοῦ ἀγνοοῦντας αὐτὸν, τοῖς εἰδόσι παραπιήσειεν· οὕτως οὐδὲ ἐπὶ τῶν ἔμπροσθεν χρόνων ἀμφισβητεῖν χρή, ὅτι πολλοῖς, μᾶλλον δὲ πᾶσιν ἐγνωστο τοῖς ἀγναίοις καὶ θαυμασίοις ἀνδράσιν ἐκείνοις. εἰ δὲ λέγοι τις, καὶ τίνος ἕνεκεν μὴ πάντες προσεῖχον αὐτῷ, μηδὲ πάντες αὐτὸν ἐθεράπευον ὕστε, ἀλλὰ μόνοι ᾧ δίκαιοι; ἐρήσομαι κἀγώ, τίνος ἕνεκεν μηδὲ νῦν ἅπαντες αὐτὸν ἴσασι; καὶ τί λέγω περὶ τοῦ Χριστοῦ; ᾧ γὰρ πατέρα ᾧ τοῦτο δεῖ τί μὴ πάντες μήτε τότε, μήτε νῦν ἔγνωσαν, ἀλλ' ᾧ μὲ αὐθαιμάτως ἅπαντα φέρειν λέγεσι, ᾧ δαιμονίοις τιὰ τοῦ παντὸς ὑπηρέτοις προσοιδῆ; εἰσὶ δὲ οἳ καὶ ἕτεροι πρὸ τούτου αἱρεπλάνοις Θεὸν, ἃ τὴν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀντικειμένων ᾗ βλασφημοῦσιν" αὐτοῦ δύναμιν, καὶ τοῦ νόμους αὐτοῦ ποιητοῦ ἅπαντος δαίμονος ᾗ νομίζουσι. τί οὖν πρὸς τοῦτο; ὅτι Θεὸν αὐτὸν φήσομεν ᾗ, ἐπειδὴ ἅπαντες εἰσὶν ᾧ τοῦτο λέγοντες, καὶ ποιητὴν αὐτὸν ὁμολογήσομεν ᾗ; (καὶ γὰρ καὶ τοῦτό εἰσιν ᾧ βλασφημοῦντες αὐτὸν) ἀπαγε τῆς πρὸς ἀφροσύνης καὶ τῆς ἑκάστης πρὸς ἀπληξίας.

πλησίας. Εἰ γὰρ μέλλοιμεν ἀπὸ τῆς τῶν μαγομένων κρίσεως χειραγωγεῖσθαι τὰ δόγματα, οὐδὲν κωλύει μαίνεσθαι καὶ αὐλεῖν μανίαν χαλεπωτάτην. Εἶτα πλίον μὲν οὐδεὶς λυμαντικὸν ὀφθαλμοῦ ἐστὶ φησὶ δηλονότι τοῦ νοσοῦντος καὶ ὁρῶντος, ἀλλὰ φωτιστικόν, ἀπὸ τῶν ὑγιαινόντων λαμβάνων καὶ κρίσεις· καὶ ὃ μὴν ἦ οὐδεὶς πικρὸν τοιοῦτος, ὅπερ τοῦτο τῇ αἰσθήσει τῶν ἀρρώστων δοκεῖ· ἡ δὲ Θεοῦ ἀπὸ τῆς τῶν ἀδυνατούντων ἐπιλήψεως ἢ μὴ ἐστὶ, ἢ ποτὲ μὲν [οὐκ] ἐστὶ, ἢ ποτὲ μὲν οὐδ' ὅλως τοῦτο ποιεῖ, ψηφιοῦνταί τινες; καὶ τίς αὐτοῦ τοιούτους ὑγιαίνειν φήσειεν, ἀλλ' οὐκ ἀξεπηκέναι καὶ παιδαπαίειν καὶ μαίνεσθαι τὴν ἑκάστου μανίαν; ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω, φησίν· ἀλλ' ὢν ὁ κόσμος οὐκ ἦν ἄξιος, ὅτοι αὐτὸν ἔγνωσαν. Εἰπὼν δὲ καὶ τοῦ μὴ γνῶναι αὐτὸν, ὑπεβάλετο καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀγνοίας ἐδήλωσεν. οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶπεν, ὅτι οὐδεὶς αὐτὸν ἔγνω, ἀλλ' ὅτι ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω, τουτέστιν, ὁ τῷ κόσμῳ μόνῳ προσηλωμένοι, καὶ τὰ τοῦ κόσμου φρονοῦντες αἰνιγματοι. οὕτω γὰρ εἴωθε καλεῖν αὐτοὺς ὁ Χριστός· ὡς ὅταν λέγῃ· πάτερ ἄγιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω. οὐκ ἄρα αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ ὁ κόσμος ἠγνόησε, καθάπερ ἐλέγομεν. οὐδὲν γὰρ ὕπουλον διάνοιαν, ὡς ὁ προσεχέναι τοῖς πρώτοις.

13 Ταῦτ' οὖν εἰδότες, ἀποσείσατε ἑαυτοὺς τοῦ κόσμου, καὶ τῶν ἀρχικῶν ἀπορρήξατε πρά- ΗΘΙΚΟΝ
γμάτων, καθόσον οἷόντε. οὐδὲ γὰρ ἐν τοῖς τυχοῦσιν ὑμῖν ἀπὸ τούτων ἡ ζημία γίνεται, ἀλλ' ἐν τῇ κεφαλαίῳ τῶν ἀγαθῶν. οὐ γὰρ ὅστις ἂν ἀφέληται τῶν χρημάτων ἢ πρόσκαιρον βίον ἀντιλάβηται πραγμάτων σφοδρῶς, δυνηθείη ἀπολαβεῖν τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς γνησίως, ἀλλὰ ἀνάγκη καὶ τοῦτο ἑαυτοῦ διαλύσαι ἐκείνων ἐκπεσεῖν. Οὐ δύναθε γάρ, φησι, Θεῷ δουλεύειν καὶ Matth. 6. 24.
μαμμωνᾷ· ἀνάγκη γάρ ἑνὸς ἔχεσθαι, καὶ τοῦ ἑτέρου μισεῖν. ἡ τοίνυν τοῦ χρημάτων ἐπιθυμία καταγελάσαντες, ὅτοι μάλιστά ἐσμεν οἰκέται, τῷ τούτῳ βασιλεῖ ἀγαπήσωμεν μόνῳ, κλαύσωμεν, θρηνήσωμεν ὑπὲρ τῶν ἐμπεσόντων χρόνων ὧν ἐδουλεύσαμεν τῷ μαμμωνᾷ, ῥίψωμεν αὐτοῦ καθάπερ ἄξεν ζυγὸν ἀφόρητον καὶ βαρύ, καὶ μόνῳ φέροντες τοῦ Χριστοῦ τὸ κοῦφον καὶ ῥᾴ-
30 διον· οὐδὲν γὰρ ὑπεπάτησε τοιοῦτον ἡμῖν, οἷ ὁ μαμμωνᾶς. οὗτος μὲν γὰρ ἐχθροὺς κελεύει πᾶσι γενέσθαι· ὁ δὲ Κύριος τοὐναντίον ἀπῆλθε καὶ ἀπέθανε καὶ φίλους. ἐκεῖνος μὲν πλοῦτῳ καὶ τῇ πλουσίᾳ προσπλώσας (τοῦτο γὰρ ὅστιν ὁ χρυσός) οὐδὲ καὶ νύκτας ἀφίησιν ἀναπαῦσαι μαφόν· οὗτος δὲ τῆς μὲν παρούσης ταύτης καὶ αἰσθητῆς φροντίδος ἀφίησι, κελεύει δὲ θησαυρίζειν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, οὐκ ἐκ τῆς ἐπὶ ἑτέρας ἀδικίας, ἀλλ' ἐκ τῆς οἰκείας δικαιοσύνης.
35 ἐκεῖνος μὲν οὖν πολλοὺς ἰδρῶτας καὶ ταλαιπωρίας ὅτε δύναται παρασπᾶται κοπιάζομένους ἡμῖν ἐκεῖ καὶ κακῶς πάσχοντας ὅπου αὐτοῦ νόμος, καὶ ὑπτιάζει τῷ φλέγα· οὗτος δέ, κἂν πονήσωμεν ἡμῖν ὑπτιάζῃ δοκῶμεν" ψυχρόν, οὐδὲ τοῦτο μισθὸν καὶ τῷ ἀμοιβῇ ἀφίησιν ἡμᾶς ἀπολέσαι ποτέ, ἀλλὰ μὴ πολλῆς ἀντιδίδωσι τῆς ἀμοιβῆς. πῶς οὖν οὐκ ἐκπέπτωκεν ἡ ὑπόθεσις τοῦτο πρόσωπον διαφορᾶς καὶ τοσούτων γεμούσης ἀγαθῶν ἀμελούμενος, ἀκαίρως καὶ ἀγνώμονι δουλεύειν τυράννῳ, καὶ ὑδεὶς ὅτε οὐ θέλει ὅτε ἐκεῖ δυναμένῳ τὸν πειθομένοις αὐτῷ καὶ προσέχουσιν ὠφελῆσαι καὶ λῦσαι μόνον ὅστι τὸ δυνατόν, καὶ δὲ αὐτὸ ἡ ζημία μόνον, ὅτι καὶ ἀμοιβὴ κολαζομένοις, ἀλλὰ ὅτι πρὸς τούτῳ καὶ μυρίοις προσβάλλει κακοῖς, ὅπερ ἔφην εἰπὼν, τοὺς πειθομένους αὐτῷ. τοὺς γὰρ πλείονας τῶν ἐκεῖ κολαζομένων ἀπὸ ταύτης ἴδοι τις ἂν κολαζομένους τῆς ἀτιμίας, ὅτι χρήματων ἐδουλεύσαν, καὶ θεοῦ χρεισίου ἠλάπησαν, καὶ τοῖς δεομένοις οὐκ ἐπήρκεσαν. ἀνὴρ ἵνα μὴ

καὶ ἡμεῖς παθωμεν, σκορπίσωμεν, δῶμεν τοῖς πένησιν, ἀπαλλάξωμεν τὴν ψυχὴν καὶ τὴν σάρκα τοῦτα φερούσης τῆς βλαβερᾶς, καὶ τῆς σὺν αὐτοῖς ἀπολαύσεως ἡμῖν. ἀποθώμεθα δικαιοσύνην ἐν τοῖς θησαυροῖς, ἀντὶ χρημάτων τῶν ἐπὶ γῆς συλλέξωμεν. θησαυρὸς ἀναλώτους, θησαυρὸς δυναμένους σωματοποιῆσαι τοὺς Ⓦ θεσπεσίους ἡμῶν, δυναμένους ἡμῶν κινδυνεύουσι παρεστῆναι, καὶ ποιῆσαι Ⓦ κριτὴν ἵλεων τότε, ὃν ἡμῖν τοῦτον ποιοῦσι ἡμᾶς βίου καὶ νῦν καὶ κατ' ἐκεῖνο τὸν ἡμέραν· χάρις, ἀπολαύσαι μὴ πολλῆς προφάσεως τῆς νῦν· χ. ἐκφ.
τοιμασμένων ἀγαθῶν ἐν τοῖς θεσπεσίοις, τοῖς ὡς χρὴ ἀγαπῶσιν αὐτόν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. θ. ιι ΕΙΣ ΤΑ ΙΔΙΑ ΗΛΘΕ, ΚΑΙ ΟΙ ΙΔΙΟΙ ΑΥΤΟΝ ΟΥ ΠΑΡΕΛΑΒΟΝ.

ΑΝ τῶν πρώτερον ἀμνημονήσητε νομίζω, μὴ πλείονος ποιησώμεθα καὶ ἐξῆς ἐποικοδομήσωμεν, ὡς ἐπὶ κέρδει τούτου ποιούμενοι μεγάλῳ. οὕτω γὰρ ὑμῖν τι βέβαιότερος ἔσται ὁ λόγος τῶν ἤδη λεχθέντων μεμνημένοις, καὶ ἡμεῖς δὲ πολλοῦ δεησόμεθα πόνου, δυναμένων ὑμῶν διὰ τῆς πολλῆς φιλομαθείας ὀξύτερον τοῖς λοιποῖς ἐφορᾶν. ὁ μὲν γὰρ ἀεὶ τὰ διδόμενα ἀπολλύς, ἀεὶ δεόμενος τοῦ διδάξοντος, ὁ δὲ σπουδὴν ἔσται σοφίαν· ὁ γὰρ ἅπερ ἂν λάβῃ φυλάττων, καὶ ὅταν τὰ λοιπὰ προσλαμβάνων, ταχέως [ἂν] ἀντὶ μαθητοῦ διδάσκαλος ἔσται, καὶ οὐχ ἑαυτῷ μόνῳ, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι χρήσιμος. ὅπερ μάλιστα τούτων ἔσεσθαι προσδοκῶ τὴν ἐκκλησίαν, ἀπὸ τῆς πολλῆς ταύτης τεκμαιρόμενος φιλησίας. φέρε οὖν ὡς ἐν ἀσφαλεῖ θησαυροφυλακίῳ ταῖς ὑμετέραις ψυχαῖς τὸ ἀγγύειον τοῦ Κυρίου παραθώμεθα, καὶ τὰ σήμερον ἡμῖν προτεθέντα ἀναπτύξωμεν, ὡς ἂν ἡ τοῦ πνεύματος πρόσχῃ χάρις. Εἶπεν ὅτι ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω, πρὸς τὴν ἄνω χορὸν λέγων. κάτεισι λοιπὸν ὁ λόγος καὶ πρὸς τοὺς τοῦ κηρύγματος χορούς, καί φησιν· Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ Ⓐ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον· ἰδίους τοὺς Ἰουδαίους λέγων νῦν, ὡς λαὸν πρεσβεύοντας, ἢ καὶ πάντας ὁμοῦ τοὺς ἀνθρώπους, ὡς ὑπ' αὐτοῦ γεγονότας. καθάπερ ἀνωτέρω διαπορῶν ὅτι τὴν αἰτίαν τῶν πολλῶν καὶ ὑπὲρ τῆς κοπῆς αἰσχύνης φύσεως ἔλεγεν, ὅτι ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ [ἐγένετο, καὶ] γνώμονας Ⓦ δημιουργὸν οὐκ ἐγνώρισεν· οὕτω καὶ σοφῶς πάλιν ὅτι τὴν τῶν Ἰουδαίων καὶ τὴν τῶν πολλῶν δυσαναχθῆτον ἀγνωμοσύνην, πλημμελέστερον ἐθέσει τὸ κατηγορεῖσθαι λέγων, ὅτι Ⓐ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον, καὶ τοῦτο αὐτὸν ἐλθόντα πρὸς αὐτούς. Ὁ δὲ χ ἔστι μόνος, ἀλλὰ καὶ Ⓐ πρόφασιν θαυμάζοντες ἔλεγον τὸ αὐτὸ δὴ τοῦτο· ὁ Παῦλος ὕστερον ὅτι τοῖς αὐτοῖς σκανδαλισθόμενος. καὶ Ⓐ μὴ προφάσεως οὕτως εἰδώλων οὐκ προσώπου τοῦ Χριστοῦ λέγοντες· Λαός, οὓς οὐκ ἔγνων, ἐδούλευσέ μοι, εἰς ἀκοὴν ὠτίου ὑπήκουσέ μου. υἱοὶ ἀλλότριοι ἐψεύσαντό με· υἱοὶ ἀλλότριοι ἐπαλαιώθησαν καὶ ἐχώλανάν ἀπὸ τῶν τρίβων αὐτῶν. καὶ πάλιν, οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ ὄψονται· καὶ οἱ οὐκ ἀκηκόασι, συνήσουσι· καὶ, Εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσι· ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι. Παῦλος ὁ Ρωμαίοις ἐπιστέλλων, ἔλεγε· Τί οὖν; ὃ ἐπεζήτει Ισραὴλ, τοῦτο οὐκ ἐπέτυχεν, ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχε. καὶ πάλιν· Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην, κατέλαβε δικαιοσύνην· Ισραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε. καὶ γὰρ ὅσῃ οὕτως ἀκριβείας ἄξιοι, πῶς οἱ μὲν τὰς προφητικὰς διαπεφευγότες βίβλους, καὶ τὰ Μωϋσέως καθ' ἑκάστην ἀκούοντες τὰ ἡμέρας μυρία περὶ τοῦ Χριστοῦ λεγόντος παρουσίας, καὶ τὰ λοιπὰ μὴ ταῦτα προφητεύοντα, εἰ τε αὐτὰ θεώμενοι τὸν Χριστὸν καθ' ἑκάστην αὐτοῖς θαυματουργοῦντα, καὶ μόνοις αὐτοῖς προσφέροντα, καὶ μὴ-

τὰ

τε τοῖς μαθηταῖς συγχωρεῖσθαι τέως εἰς ὁδὸν ἐθνῶν ἀπελθεῖν, "ἢ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν εἰσελθεῖν, μήτε αὐτὸν τοῦτο ποιοῦντα, ἀλλὰ πορεύεσθαι μᾶλλον τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ισραὴλ," καὶ μέντοι τῶν σημείων * τῶν προφητῶν * ἀκούοντες" καὶ αὐτοὶ συνεχῶς αὐτοῦ δυναμιμνήσκεσθαι ἔχοντες, ὅπου καὶ παῤ ἑπήρωσαν ἑαυτοὺς" ἐκώφωσαν, ὡς μηδενὶ τούτων "ἐναβρῦναι τοῖς τοῦ Χριστοῦ πίστι" * ⓐ ὃ δὴ ἐθνῶν τοῦτον μὲν ὑδενὸς ἀπολαύσαντες, ὅτι θείων λογίων ποτὲ ἀκούσαντες, οὐδὲ ὅσον ὄναρ εἰπεῖν, ἀλλὰ ἀεὶ τοῖς τῶν παραπαιόντων συγρεφόμενοι μύθοις (τοῦτο γὰρ ἡ τῶν "ἔξω φιλοσοφία) καὶ "κοπρῶν λήκυθος ἀμελήσαντες, καὶ ξύλοις καὶ λίθοις προσπελωμένοι, καὶ ὅτι δογμάτων ὅτε πολιτείας ἔστιν εἰδότες τι χρηστὸν καὶ ὑγιές (καὶ γὰρ ὁ βίος αὐτοῖς τῶν δογμάτων ἀκαθαρσίας ἐμῶ καὶ ἐναντίους), καὶ μᾶλλον εἰκότως. ⓐ γὰρ οὐδὲν ἀνθρώπων πάσης κακίας χαλεπώτερον ὀρῶντες, καὶ δι' ἀμελειῶν μὲν ῥημῶν, δι' ἀμελειοτέρων δὲ ἀναπλουμένους πραγμάτων, καὶ τοῦτο "νομίζοντας ἑορτὴν καὶ τιμὴν, ἔτι * μᾶλλον δὲ δι' ἀκαθάρτων φόνων καὶ παιδοκτονιῶν τιμωμένους, πῶς οὐκ ἔμελλον ταῦτα ζηλοῦν; ἀλλ' ὅμως καὶ πρὸς αὐτοὺς ⓦ πυθμένα τῆς κακίας καταπεσόντας, ὀξαφῆς, ὥσπερ ἐκ τινος μηχανῆς, αὖθις νῦν ἀπ' αὐτῆς τῶν οὐρανῶν τῆς κορυφῆς ἀνεφάνησαν ἀγαλλόμενοι. πῶς οὖν τοῦτο γέγονε, καὶ πόθεν; ἄκουσον Παύλου λέγοντος. καὶ γὰρ ὁ μακάριος ἐκεῖνος ταῦτα ἀκριβῶς ζητῶν, οὐκ ἀπέστη, ἕως ὃ τινὰ αἰτίαν εὗρε, καὶ τοῖς ἄλλοις ταύτην ἐδήλωσεν ἅπασι. τίς οὖν ὅστις αὕτη; καὶ πόθεν ἡ τοσαύτη πώρωσις αὐτοῖς; ἄκουσον αὐτοῦ τοῦ τινὰ οἰκονομίαν ταύτην ἐμπιστευθέντος λέγοντος ταῦτα. τί οὖν ὅτος φησι, τινὰ ἀγαπόρησιν τῶν πολλῶν λύων ταύτην; Αγνοοῦντές, φησι, τινὰ τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ ζητοῦντες τινὰ ἰδίαν δικαιοσύνην στῆσαι, τῇ Ρω. ι. γ.
δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν." ὅρᾳ ταῦτα ἔπαθον. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς τοῦτο ἕτερος ἑρμηνεύων φησί· Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην, κατέλαβε δικαιο- Ρω. θ. λ.
σύνη, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως· Ισραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε. εἶπέ μοι, ἀγαθέ τι; ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως· προσέκοψαν γὰρ τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμματος. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ἀπιστία τούτων γέγονεν αὐτοῖς αἰτία τῶν κακῶν· ταύτην δὲ ἔτεκεν ἡ ὑπόνοια. ὅθεν γὰρ τοῦ τούτους πλέον ἔχοντες ἑλλήνων τὴν τε νόμου εἰλικρίνειαν, καὶ θείαν εἰδέναι, καὶ τὰ ἄλλα ἅπερ ὁ Παῦλός φησι, μὴ τινὰ τοῦ Χριστοῦ προσίεσθαι εἶδον ὑπὸ τῆς πίστεως μὴ τῆς αὐτῆς ὁμοτιμίας καταξιωθέντας κἀκείνους καὶ αὐτοὺς, καὶ οὐδὲν πλέον ἔχοντα ⓦ οὐκ ἀποτομῆς τοῦ δὴ ἐθνῶν μὴ τινὰ πίστιν, ἐδήλωσαν τὸν ὑπόνοιαν εἰς βασκανίαν ἐλθόντες, καὶ τινὰ τοῦ δεσπότου φιλανθρωπίαν τινὰ ἄφατον καταφαλλόμενοι οὐκ ἤνεγκαν. τοῦτο γὰρ αὐτοῖς ἐτίρωσεν μᾶλλον, ὃς ἀληθείας καὶ πονηρίας καὶ μισανθρωπίας γέγονε. τί γὰρ, ὦ πάντων ὑμῶν ἀνοητότεροι, "κατεβλακεύσατε ἂν τῆς εἰς ἑτέρους γενομένης χρηστότητος;" τί γὰρ τὰ ὑμέτερα κλαπῆναι ἀγαθὰ, τοῖς χρηστοὺς ἑτέρους ἔχειν τῶν αὐτῶν; ἀλλὰ τυφλὸν ὄντως ἡ πονηρία, καὶ τῶν διόπτων οὐδὲν δύναται ζωοῦσθαι καλῶς. διαβάντες τοίνυν τοῖς χρηστοὺς μέλλειν ἔχειν τῆς αὐτῆς πληρώσεως, καὶ ἑαυτῶν ὃ ξίφος ὠθῆσαι, τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας ἐκβαλόντες ἑαυτούς. καὶ μᾶλλον εἰκότως. Επῆρε γὰρ, φησι, σὲ ἀδικῶν σε· θέλω δὲ καὶ τούτοις δοῦναι ὥσπερ καὶ σοί. μᾶλλον δὲ οὐδὲ Ματθ. κ. γ.
τούτων ἄξιοι τῶν λόγων ὄντες. ἐκεῖνος μὲν γὰρ, εἰ καὶ ἐδυσχέρανεν, ἀλλ' ὅμως ἔχων εἰπεῖν τι μέτρας ὁλοκλήρους πόνους καὶ παλαιστρείας καὶ κινδύνους καὶ ἱδρῶτας· ὅτου δὲ τι ἔχουσιν οὗτοι εἰπεῖν; τοιοῦτον μὲ ὑδὲν, ῥαθυμίαν δὲ καὶ ἀσωτίαν, καὶ τὰ μυρία κακά, ἃ δὴ πάντες κατηγορεῖσθαι ⓐ προφῆται πάντες, διὰ ἃ καὶ αὐτοὶ ὁμοίως τοῖς ἔθνεσι προσκεχρήκασι τῷ Θεῷ. καὶ τοῦτο ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· Ου γὰρ ὅτι διχόνοια Ισδαίῳ Ρω. γ. κβ.
τε καὶ ἕλληνος. πάντες γὰρ ἥμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι. καὶ τοῦτο μὲ ἄπαν ὃ κεφάλαιον χρησίμως καὶ σφόδρα ζωοποιοῦν

κὴ ἡμᾶς παθωμεν, σκορπίσωμεν, δῶμεν τοῖς πένησιν, ἀπαλλάξωμεν τ̃ ψυχὴν τ̃ τῶν ἁμαρτιῶν τ̃ βλαβερᾶν, κὴ τῆς ἐκεῖ ζημίας. ταῦτα χειμάρρους τιμωρίας ἡμῖν. ἀποθώμεθα δικαιοσύνην ἐν τοῖς θεσαυροῖς, ἀπὸ χερσὶν τ̃ ὧν ἐπὶ γῆς συλλέξωμεν θησαυροὺς ἀναλώτους, θησαυροὺς δυναμένους σωματοποιῆσαι τοὺς ⓜ θεσαυροὺς ἡμῶν, δυναμένους ἡμῶν κινδυνεύσασι παρασταθῆναι, κὴ ποιῆσαι ⓜ κριτὴν ἵλεων τότε, ὃν ἡδέσται ποιῆσαι ἡμᾶς διὰ μονῆς κὴ νικῶ ἡ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν" χάριτος, ἀπολαῦσαι μ̃ πολλῆς παῤῥησίας τῶν ἡτοιμασμένων ἀγαθῶν ἐν τοῖς θεσαυροῖς, τοῖς ὡς χρὴ ἀγαπῶσιν αὐτὸν· ὧν ἡδέσθη ποιῆσαι ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι κὴ φιλανθρωπίᾳ τ̃ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν κὴ ἀεὶ, κὴ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. θ. ιι ΕΙΣ ΤΑ ΙΔΙΑ ΗΛΘΕ, ΚΑΙ ΟΙ ΙΔΙΟΙ ΑΥΤΟΝ ΟΥ ΠΑΡΕΛΑΒΟΝ.

ΑΝ τῶν μετέρων διαμνημονεύητε νομίζω, μ̃ πλείονος ποιεῖσθαι σπουδῆς κὴ τὰ ἑξῆς" ἐποικοδομήσωμεν, ὡς ὅτι κέρδος τοῦτο ποιούμενοι μεγάλως. οὕτω γὰρ ὑμῖν τι βεβαιότερος ἔσται ὁ λόγος τῶν ἤδη λεχθέντων μεμνημένοις," κὴ ἡμεῖς δὲ πολλοῦ δεησόμεθα πόνου, δυναμένων ὑμῶν διὰ τῆς πολλῆς φιλομαθείας ὀξύτερον τοῖς λοιποῖς ἐφορᾶν. ὁ μὲν γὰρ ἀεὶ τὰ διδόμενα ἀπόλλυσι, ἀεὶ δεήσεται τοῦ διδάξοντος, ὁ δὲ οἷός τε ἔσται καὶ αὐτὸς μαθητὴν φυλάττειν, κὴ ὅπως τὰ λοιπὰ παρασκευάσειν, ἀχρεῖος [ἂν] αὐτὸς μαθητὴς διδάσκαλος ἔσται, κὴ οὐκ ἐαυτῷ" μόνῳ, ἀλλὰ κὴ τοῖς ἄλλοις ἅπασι χρήσιμος. ὅπερ μάλιστα ταύτην ἔσεσθαι παρασκευὴν τὴν ἐκκλησίαν, ἀπὸ τῆς πολλῆς ταύτης τεκμηριούμενος φιλοκαλίας. φέρε οὖν ὡς ἐν ἀσφαλεῖ θησαυροφυλακίῳ ταῖς ὑμετέραις ψυχαῖς τὸ ἀγγύριον τοῦ Κυρίου παρακατθώμεθα, κὴ τὰ σήμερον ἡμῖν παρθένα διαπύξωμεν, ὡς ἂν ἡ τοῦ πνεύματος πρέχῃ χάρις. Εἶπεν ὅτι ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω, παρὰ τῶν ἄνω χρόνων λέγων. κάπειτα λοιπὸν ὁ λόγος κὴ πρὸς τοὺς τοῦ κηρύγματος χρόνους, κὴ φησιν· Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, κὴ ⓐ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον· ἰδίους τοὺς Ἰουδαίους λέγων νῦν, ὡς λαὸν πρεσβύτερον," ἢ κὴ πάντας ὁμοῦ τοὺς ἀνθρώπους, ὡς ὕστερον αὐτὸ γεγυμνωμένους. κὴ καθάπερ ἀνωτέρω διαπορῶν ὅτι τὴν αἰτίαν τοῦ πολλοῦ κὴ ἀνάρχου τῆς κοπῆς ἀγνωμόσυνος φύσεως ἔλεγεν, ὅτι ὁ κόσμος δι' αὐτὸ [ἐγένετο, καὶ] γνώμονας ⓜ δημιουργὸν οὐκ ἐγνώρισεν· ὕστερον κὴ ἐνταῦθα πάλιν ὅτι τὴν τῶν Ἰουδαίων κὴ τὴν τῶν πολλῶν δυσαναγωγῆτον ἀγνωμοσύνην, πληκτικώτερον πεποίηται κατηγορεῖσθαι λέγων, ὅτι ⓐ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον, κὴ ταῦτα αὐτὸν ἐλθόντα πρὸς αὐτούς. ἓν δὲ οὐχ ἕν" μόνος, ἀλλὰ κὴ ⓐ πρόφημα θαυμάζοντες ἔλεγεν τὸ αὐτὸ δὴ τοῦτο· ἓν Παῦλος ἕτερον ὅτι τοῖς αὐτοῖς ἐκπληττόμενος. καὶ ⓐ μὲ πρόφημα οὕτως ἐθνῶν ἐκ προσώπου τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Λαός, ὃν οὐκ ἔγνων, ἐδούλευσέ μοι, εἰς ἀκοὴν ὠτίου ὑπήκουσέ μου. οἱ ἀλλότριοι ἐψεύσαντό" με· οἱ ἀλλότριοι ἐπαλαιώθησαν καὶ ἐχώλανάν ἀπὸ τῶν τρίβων αὐτῶν. καὶ πάλιν, οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ ὄψονται· καὶ οἱ οὐκ ἀκηκόασιν, συνήσουσι· κὴ, Ευρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσι· ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι. Παῦλος δὲ Ρωμαίοις ἐπιστέλλων, ἔλεγε· Τί οὖν; ὃ ἐπιζητεῖ Ισραὴλ, τοῦτο οὐκ ἐπέτυχεν, ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχε. κὴ πάλιν· Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην κατέλαβε δικαιοσύνην· Ισραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε. καὶ γὰρ ὅτι οὕτως ἐκπλήξεως ἄξιον, πῶς οἱ μὲν ἐκ τ̃ προφητικῆς διαπεφοιτηκότες βίβλους, κὴ τ̃ Μωϋσέως καθ' ἑκάστην ἀκούοντες τ̃ ἡμέραν μυρία περὶ τ̃ Χριστοῦ λεγόντος πρόνοιας, ἐκ τ̃ λοιπῶν μ̃ τούτων προφητ̃," ἔλθοντες αὐτ̃ θεώμενοι τὸν Χριστὸν καθ' ἑκάστην αὐτοῖς θαυματουργοῦντα, κὴ μόνοις αὐτοῖς" σχολάζοντα, κὴ μὴ-

τε

τε τοῖς μαθηταῖς συγχωρεῖν τοῦτο εἰς ὁδὸν ἐθνῶν ἀπελθεῖν, "ἢ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν εἰσελθεῖν, μήτε αὐτὸν τοῦτο ποιοῦντα, ἀλλὰ ἄνω καὶ κάτω λέγοντα πρὸς τὰ πρόβατα ἀπεσταλθαι τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ισραὴλ, "καὶ μὲν τῶν σημείων * δὲ τῶν προφητῶν * ἀκούοντες "καὶ αὐτοὶ ζωηρὰς αὐτοῦ ἀναμιμνήσκοντα ἔχοντες, ὅτου καθάπαξ ἐπήρωσαν ἑαυτοὺς καὶ" ἐκώφωσαν, ὡς μηδενὶ τούτων "ἐναβρῦναι πρὸς τὴν τοῦ Χριστοῦ πίστιν *. ④ ἢ ὅτι ἐθνῶν τούτων μὲν ὐδενὸς ἀπολαύσαντες, ὅτι ῥαίων λογίων ποτὲ ἀκούσαντες, οὐδὲ ὅσον ὄναρ εἰπεῖν, ἀλλὰ ἀεὶ τοῖς τῶν προπαιόντων σκεύεσιν ὀφρυόμενοι μόνοις (τοῦτο γὰρ ἡ τῶν "ἔξω φιλοσοφία) καὶ "ποιητῶν λήρους ἀνελίττοντες, καὶ ξύλοις καὶ λίθοις προσπελωμένοις, καὶ ὅτι δογμάτων ὅτε πολιτείας ἔνεκεν εἰδώλοις τι χρηστὸν καὶ ὑγιὲς (καὶ γὰρ ὁ Πλάτων αὐτοῖς τῶν δογμάτων ἀκριβαστάτοις ἦν καὶ ἐναγεστέροις, καὶ μᾶλλον εἰκότως. ④ γὰρ οὖν ἡνίκα αὐτῶν πᾶσαν κακίαν χαίροντας ὁρῶντες, καὶ δι' αἰσχρῶν μὲν ῥημάτων, δι' αἰσχροτέρων δὲ πραγμάτων ἑαυτοὺς τραγῳδοῦντας, καὶ τοῦτο "νομίζοντας ἑορτὴν καὶ πανήγυριν, ἐπὶ * μὲν δὲ ἀκριβαστάτην φύσιν καὶ παιδοκτονίαν πανωλεθρίας, πῶς οὐκ ἔμελλον ταῦτα ζηλώσειν; ἀλλ' ὅμως καὶ πρὸς αὐτοὺς ⓦ πυθμένα τῆς κακίας καταπεσόντες, ἐξαίφνης, ὥσπερ ἐκ τινος μηχανῆς, αὖθις νεῦσαν καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς οὐρανίου τῆς κορυφῆς ἀνεφάνησαν ἀγαλλόμενοι. πῶς οὖν τοῦτο γέγονε, καὶ πόθεν; ἄκουσον Παύλου λέγοντος. καὶ γὰρ ὁ μακάριος ἐκεῖνος ταῦτα ἀκριβῶς ζητῶν, οὐκ ἀπέστη, ἕως καὶ τινὰ αἰτίαν εὗρε, καὶ τοῖς ἄλλοις ταύτην ἐδήλωσεν ἅπασι. τίς οὖν ὅστις αὕτη; καὶ πόθεν ἡ τοσαύτη πώρωσις αὐτοῖς; ἄκουσον αὐτοῦ τοῦ τὴν οἰκονομίαν ταύτην ἐμπιστευθέντος λέγοντος ταῦτα. τί οὖν φησι, τὴν ἀπόρησιν τῶν πολλῶν λύων ταύτην; Ἀγνοοῦντες, φησι, τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ ζητοῦντες τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην στῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν. "διὰ ταῦτα ἔπαθον. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς τοῦτο ἑτέρως ἐμφανίζων φησί· Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην, κατέλαβε δικαιοσύνη, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως· Ισραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε. εἶπέ μοί τις; ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως· προσέκοψαν γὰρ τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμματος. ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ἀπιστία τούτων γέγονεν αὐτοῖς αἰτία τῶν κακῶν· ταύτην δὲ ἔτεκεν ἡ ἀπόνοια. ὅπερ γὰρ πρὸ τούτου πλέον ἔχοντες ἑλλήνων τοῦ τὸν νόμον εἰληφέναι, καὶ Θεὸν εἰδέναι, καὶ πάντα ἄλλα ἄνω ὁ Παῦλός φησι, μετὰ τοῦ Χριστοῦ πεποίηνται εἰδωλολατρείαν καὶ τοσούτων κακῶν ἀπόνοιαν. ὅπερ οὖν καὶ τοῦτο πλέον ἔχοντα ⓦ οὐκ ἀπετόμησε τὸ ἔθνη μετὰ τοῦ πίστιν, ἐδικαίωσαν δὲ τὴν ἀπονοίαν εἰς βασκανίαν ἐλθόντες, καὶ τοῦ τοῦ δικαίου φιλοσοφίαν τοῦ ἄφατον καὶ ὑπερβαλλούσαν οὐκ ἠνέγκαμεν. τοῦτο γὰρ αὐτοῖς ἐτέρωθεν μὲν ὑδαμόθεν, ἐξ ἀλαζονείας δὲ καὶ πονηρίας καὶ μισαρεστίας γέγονε. τί γὰρ, ὦ πάντων ὑμῶν ἀνοητότεροι, "κατεβλακώθητε οὐκ ἐπὶ τοῖς εἰς ἑτέρους γινομένοις κηδεμονίας; " τί δὲ τὰ ὑμέτερα πλεῖστου ἀγαθὰ, τὰ χαμαιτύπου ἑτέρου ἔχοντα τὰ αὐτὰ; ἀλλὰ τυφλὸν ὄντως ἡ πονηρία, καὶ τῶν διόπτρων αὐτὸν δύναται ζωώσαι ταχέως. ἀναβάντες τοίνυν τὰ χαμαιτύπου μέλλετε ἔχειν τῆς αὐτῆς πτέρυγος, καὶ ἑαυτοὺς ὁ ξίφος ὤφθησαν, τῆς τοῦ Θεοῦ φιλοσοφίας σκαλεύοντες ἑαυτούς· καὶ μᾶλλον εἰκότως. Ἐπαίρε γάρ, φησι, σὺ οὐκ ἀδικῶ σε· θέλω δὲ καὶ τούτοις δοῦναι ὥσπερ καὶ σοί. μᾶλλον δὲ οὐδὲ τούτων ἄξιοι τῶν λόγων ὄντες. ἐκεῖνος μὲν γὰρ, εἰ καὶ εὐσυμφόρησεν, ἀλλ' ὅμως ἔχων εἰπεῖν ἡμέρας ὁλοκλήρους πόνους καὶ παλαιστρείας καὶ" καύσωνας καὶ ἱδρῶτας· ὅτου δὲ τι ἔχουσιν ἀντεῖπεῖν; τοιοῦτον μὲν ὐδὲν, ῥαθυμίαν δὲ καὶ ἀσωτίαν, καὶ τὰ μυρία κακά, ἃ δὴ πάντες κατηγορεῖτε αὐτῶν διετέλεσε ④ προφῆται πάντες, δι' ἃ καὶ αὐτοὶ ὁμοίως τοῖς ἔθνεσι προσκεχρούκασι τῷ Θεῷ. καὶ τοῦτο ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· Οὐ γάρ ἐστι διαστολὴ Ἰουδαίου τε καὶ Ἕλληνος. πάντες γὰρ ἥμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι. καὶ τοῦτο μὲ ἄπαν τὸ κεφάλαιον χρησίμως καὶ σφόδρα ζωηρῶς

κατ' ἐκείνων γυμνάζει τὴν ὀπτικολίαν· ἀνωτέρω γὰρ μείζονος δείκνυσι κολάσεως ἀξίους
Ρω. β. ιβ. εἶναι. Ὅσοι γὰρ τὸν νόμον ἥμαρτον, ἃ τὸν νόμον κριθήσονται, φησί, τουτέστι χαλεπώτερον, μὴ τὰς
φύσεως τὸν νόμον κατηγόρους ἔχοντες τούτου γὰρ μόνου, ἀλλὰ καὶ τῶν παρὰ τοῖς ἔθνεσι τὸν
Ησ. νβ. ι. Θεὸν βλασφημεῖσθαι καλῶς ἔχει. Τὸ γὰρ ὄνομά μου, φησι, δι' ὑμᾶς βλασφη-
Ρω. β. κδ. μεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν. ἐπεὶ οὖν τοῦτο μάλιστα ἐν ὃ δάκνει αὐτὸν (καὶ γὰρ καὶ τοῖς πεπιστευ- 5
κόσιν ἐκ περιτομῆς παράδοξον τὸ πρᾶγμα εἶναι) ἐδάκνει δὲ καὶ ἐπεχείρουν ὁ Πέτρος πρὸς
αὐτὸν ἀπὸ Καισαρείας ἐπανελθόντι, ὅτι πρὸς ἄνδρας ἀκροβυστίαν ἔχοντας εἰσῆλθε καὶ συ-
νέφαγεν αὐτοῖς· ἐπεὶ μὴ ὃ μεθ' ἡμῶν τὴν οἰκονομίαν τὴν τοῦ Θεοῦ, ἕν καὶ ἕνα ἐκαίμαξεν,
πῶς ἐν ἐνὶ ἔθνει καὶ ὥρᾳ τὸ ἅλμα πηδήματος ἐκτείνεται, τῶν ἐκπληττέσθαι τὸ δικαι- 10
μάμενοι, ὡς οὐκ ἂν ποτε τοῦτο προσεδέξησαν ὁ παράδοξον)· δῆλον οὖν ἦν ὅτι μάλιστα αὐ-
τῶν τοῦτο κατηγόρητο, ὅρα πῶς αὐτῶν τὸν φόνον ἐκείνου, καὶ τὴν ἀλαζονείαν ἐξέ-
λυσε σφόδρα οἰδοῦσαν. * ἐζηλοτύπει γὰρ τοῖς τῶν ἑλληνικῶν, καὶ διίξας αὐτὸν οὐδε-
μίαν ἔχοντας ὑδαμόθεν ἐπαλγίδα, οὐδὲ ἐλπίδα σωτηρίας, κατηγορήσας ἀκριβῶς καὶ
τῶν τῆς δολιότητος αὐτῶν ἀφαιρῶν, καὶ τῆς περὶ τὸν βίον ἀκαθαρσίας, μεταπέμπεται ὅτι 15
τὸν Ἰουδαίους λέγει· ἢ γὰρ ἀπὸ τοῦ προφήτου καταλέξας ἅπαντα, διὰ ὧν ἔλεγχε ἐ-
κείνους, ὅτι μαργοί τινες ἦσαν, καὶ δολεροὶ, καὶ ὑπουλοι, καὶ πόρνοι ἅμα καὶ μοιχευόμενοι, καὶ οὐδὲν
Ρω. γ. ιθ. τοῖς αὐτοῖς ἐκζητῶν τὸν Θεὸν, ἀλλ' ἐξέκλιναν πάντες, καὶ ὅσα τοιαῦτα· ἐπήγαγεν, Οἴδαμεν δὲ
ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ, ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ, καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς
ὁ κόσμος τῷ Θεῷ. πάντες γὰρ ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Τί οὖν ἐπαίρεις
σαυτὸν, ὦ Ἰουδαῖε; Τί μέγα φρονεῖς; μὴ γὰρ καὶ σὸν ἐμπίφρακται στόμα, καὶ σὺ παῤῥησίᾳ ἀ-
νῆρπαι, καὶ μετὰ τοῦ κόσμου πάντος καὶ σὺ γέγονας ὑπόδικος, καὶ ὁμοίως τοῖς ἄλλοις τὸ χρεὼν
καθέσπερας τοῦ δωρεὰν δικαιωθῆναι. ἐγκλεῖν μὲν οὖν μηδὲν, εἰ καὶ παρθενικὸς ἦν ἡ παῤῥησία
πολλὴν εἶχας πρὸς τὸν Θεὸν, μηδὲ ὅτι τοῖς μέλλουσιν ἐλεᾶσθαι καὶ σώζεσθαι δηλοῖ φιλαν-
θρωπίαν φθονεῖν. ποινείας γὰρ τοῦτο ἐμάτης, ὅτι τοῖς ἑτέροις τύχεσθαι ἀγαθοῖς, καὶ μάλι-
στα, ὅτε μηδὲ μετὰ τῆς σῆς τοῦτο ἤμελλε γίνεσθαι ζημίας. Εἰ μὲ γὰρ ἡ τῶν ἄλλων σωτηρία
τοῖς σοῖς ἐλυμαίνετο καλοῖς, λέγων ἂν εἶχε τὸ ἀλιτεῖν· κατέστηκε δὲ τοῦτο μετὰ τοῦ μεμα-
θηκότα φιλοσοφεῖν. Εἰ δὲ μήτε κολαζομένου θατέρου πλεονάζει σοι τὰ τῶν μισθῶν, μήτε
δὲ πάροντος ἐλαττοῦται, τίνος ἕνεκεν σὺ κόπτεις σαυτὸν ὑπὲρ ὧν ἕτερος σώζεται δωρεᾷ; ἐγκλεῖν
μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην *, μηδὲ, εἰ τῶν βδομηκοντα εἷς, ὅτι τῇ τῶν ἓξ ἡμερῶν εἰς τὰ ἔθνη γενομένη
διάνοιαν σωτηρία. ὅταν δὲ τῶν αὐτῶν ὑπὲρ βίωσιν ὧν τῷ διαπτῇ, καὶ προσκεκρουκὼς ᾖ
αὐτὸς, δυσχεραίνῃς ὅτι τοῖς ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς καὶ μεγαφρονῇς, ὡς αὐτὸς ὀφείλων μόνος τὸ
χαρίτος μεταλαβεῖν, ἃ βασκανίας μόνον καὶ ἀπιστίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐμάτης αἰτίας, καὶ πάντων
τῶν χαλεπωτάτων ἂν εἴης ὑπεύθυνος βασανιστηρίων. τὴν γὰρ τῶν κακῶν ῥίζαν ἀπάντων
ἐν σαυτῷ κατεφύτευσας, τὴν ὑπερηφανίαν.

ΗΘΙΚΟΝ Διὸ καὶ τις σοφὸς ἔλεγε· Ἀρχὴ ἁμαρτίας, ὑπερηφανία, τουτέστι, ῥίζα καὶ πηγὴ καὶ μή-
Σιρ. ι. ιε. τηρ. οὕτω δὲ ὁ πρωτόπλαστος ἐξέπεσε τῆς μακαρίας ἐκείνης διαγωγῆς· οὕτω καὶ ὁ τοῦτο ἀ-
πατήσας διάβολος ἀπ' ἐκείνου κατηνέχθη τοῦ τῆς ἀξίας ὕψους. ὅθεν εἰδὼς ὁ μακρὸς τῆς
ἁμαρτίας τούτης τὴν φύσιν ἰσχυρὸν ὄντα καὶ δεδουλωμένον τῶν ὅλων, τούτῳ ἄλλῃ
τὴν ὁδὸν, ὅτι † Ἀδὰμ ἀπὸ τῆς τοσαύτης κατηγορεῖται ἐπαυδάζειν τιμῆς. τῇ γὰρ ἐπαγ-
γελίᾳ τῆς ἰσοθεΐας φυσήσας αὐτὸν, οὕτω κατέῤῥηξε καὶ κατέβαλεν εἰς αὐτὰ τὰ ᾅδου τὰ βά-
θρα. οὐδὲν γὰρ οὕτω τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας ἀλλοτρίοι, καὶ τῷ τῆς γεέννης παραδι-
δόναι πυρὶ, ὡς ἡ τῆς ὑπερηφανίας τυραννίς. Τούτης γὰρ ἡμῖν προύσης, ἅπας ἡμῶν ὁ βίος
ἀκάθαρτος ἦν, καὶ σωφροσύνῃ, καὶ πραότητι, καὶ ταπεινώσει, καὶ εὐχαῖς, καὶ ἐλεημοσύ-
ναις, καὶ ὁποιῳοῦν ἐπιτηδεύματι. ἀκάθαρτος γὰρ, φησι, παρὰ Κυρίῳ πᾶς ὑψηλοκάρδιος.

καταγέλωμεν

καταγέλωμεν οὖν τούτου ὃ φύσημα τῆς ψυχῆς, ἢ τί ἄρα τοῦτο; ἐκκόψωμεν, εἶτα ἐλλείπομεν τί; καθαρεύει, ὃ τῆς πρὸ ἀφροσύνης κακίστου, ὅστις γε τὰ ἀναγκαῖα καὶ αὐτὰ ἐκείνῳ παθεῖν ἀναγκαῖον ἦν τοῦ Παύλου λέγοντος· Μὴ τεθύφωσαι, ἵνα μὴ τυφωθεὶς, εἰς κρίμα ἐμπέσῃ ὁ παλαιὸς τοῦ διαβόλου. Οὐδὲν κρίμα; εἰς τὸν αὐτὸν, φησι, καταδίκην, εἰς τὸν αὐτὸν κόλασιν. πῶς οὖν οὐ φύγει τοῦτο ὃ διανοῇ, φησι; εἶτα λογίσασθω τὸν ἑαυτοῦ φύσιν, καὶ τὴν ἀμέτρητον ὃ πλοῦτος, καὶ τὴν ἐκείνου βασιλικὴν ὃ μέγεθος, καὶ τὴν ἐκ τούτων δοκούντων λαμπρῶν ὃ ταπείνωσιν, οὐδὲν χρήσιμα διαφέρει, καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀμοιρῶν μᾶλλον μαθήσεται. διὰ τοῦτο ἐμοὶ πρὸ ἑαυτοῦ καὶ μόνου τὸν λογισμὸν, καὶ τοὺς τὰ μέγιστα κατορθώσαντας ὅτι μετὰ μικρὰ ἔχωμεν, "οὐκ ἀνθρώπου ὁ διάβολος ἐπῆλθεν διωκόσει, καὶ μυρία φιλονεικῆ, ἀλλ' οὐδὲ ἐπισκέλισαι τὸν ἀρχηγόν. ὁ γὰρ Θεὸς ὁ τῶν ὅλων ποιητὴς, ὁ μεγέθους ὑπερβολῆς, αὐτὸς ὑμῖν καὶ ἡμῖν ταπείνωσιν καρδίας ἐνδυσάμενος καὶ ταπεινωθείς. οὕτω γὰρ διωκόμεθα καὶ πᾶσι μετ' εὐκολίας καταφρονῶ, εἰς δόξαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ πατρὶ καὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ι. ΕΙΣ ΤΑ ΙΔΙΑ ΗΛΘΕ, ΚΑΙ ΟΙ ΙΔΙΟΙ ΑΥΤΟΝ Ὸ ΠΑΡΕΛΑΒΟΝ.

Ἱλεώτερος ὢν ὁ Θεὸς, ἀγαπητὲ, καὶ φιλάνθρωπος, πολλὰ ποιεῖ καὶ παρακινδυνεύει, ὥστε ἡμᾶς κατ' ἀξίαν λαμπρὸν, καὶ βουλόμενος ἡμᾶς εὐδοκίμους εἶναι. καὶ τοῦτο, βία μὲν οὐδὲν οὐδὲ ἀνάγκη, πείθοι δὲ καὶ τοῦ πείθειν δεῖ, σὺν βουλομένοις ἅπαντας ἔλκει, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἁπλοῦται. Διὰ τοῦτο ἐλθόντα αὐτὸν οἱ μὲν ἔλαβον, οἱ δὲ οὐκ ἐδέξαντο. οὐδὲν γὰρ βούλεται ἄκοντα, οὐδὲ ὠμαλισμένον ἐχειροήθειαν, ἀλλ' ἑκόντας ἅπαντας καὶ προαιρουμένους, καὶ χάριν αὐτοῦ τῆς ἀγαθείας εἰδότας. διὰ δεσποτικὸν μὲν γὰρ, ἅπερ οἱ χείρες καθιστῶντες τῆς τῶν οἰκετῶν διακονίας, καὶ μὴ βουλομένους" πολλοὺς παρὰ τὰς διατυπώσεις καὶ τὸ χρεὼν νόμον· ὁ δὲ Θεὸς ἀγαθὸς ὢν, καὶ" μισθὸν ἐκ τῶν ἡμετέρων οἱ χείρες καθιστῶν, τῆς δὲ ἡμετέρας ἔνεκεν σωτηρίας μόνον ἅπαντα πράττων, ἡμᾶς αὐτοῦ ποιεῖ τούτῳ κυρίους· καὶ διὰ τοῦτο τῶν μὲν βουλομένων οὐδενὶ βίαν ἐπιτίθησι, οὐδὲ ἀναλίσκει. πρὸς γὰρ τὸ συμφέρον ἡμῖν ὁρᾷ μόνον. τὸ γὰρ ἄκοντας πρὸς ταῦτα ἐλκεσθαι τὸν ἀναλίσκει, ἴσον τοῦ μηδὲ" ὅλως ἀναλύειν ὄντι. Πῶς οὖν κολάζει, φησὶ, τὸν οὐκ ἐλθόντας" ἐπ' ἀκούειν αὐτοῦ; Πῶς δὲ καὶ γέενναν ἐπάλλησι τοῖς οὐκ" ἀνεχομένοις τῶν ἐπιταγμάτων αὐτοῦ; ὅτι καὶ μὴ πειθομένοις ἡμῖν σφόδρα κήδεται, λίαν ὢν ἀγαθὸς, καὶ ἀποπεσόντων καὶ φθαρέντων οὐκ ἀφίσεται· "ἀλλ', ὅπερ τὸν πρότερόν τῆς εὐεργεσίας ὀδὸν" ἀπωσάμενα, ἐλπὶς μὴ βουληθέντες τὸν διὰ τῆς πείρας καὶ τῶν παθῶν εὖ· τὸν ἑτέρου" ἐπιόντα τὸν διὰ τῆς κολάσεως καὶ τῶν πυρώσεων, πικροπάτειν μὲν ὄντα, ἀναλγείας δὲ" ὄμως, ὅταν πρότερον ἁπτόμενα ἐπεὶ καὶ οἱ ναυαγοῦντα πολλὰς καὶ χαλεπὰς καὶ τὰ ἐμπρησίσεων ὑλικὰ ὕλας ἐμπυρίζοντα, καὶ ὅμως αὐτοῦ οὐκ ἀποστρεφόμεθα διὰ ταῦτα, ἀλλὰ δὲ μᾶλλον ὑμᾶς τῶν καλῶν χάριν, καὶ ὅτι μηδὲ" ἑνὸς διόλωλεν τῶν πρὸ ἡμῶν, πολλάκις δὲ οὐδὲ εἰδότες, ὅταν ποτὲ ἔσωσεν ὁμίλοντες τῆς διὰ τῶν" γραμμάτων αὐτῶν ἀπολαύσεσθαι βοηθείας, ὅμως ἐφέστησεν τῆς καὶ βίου τὰ ἡμέτερα θεραπείας, ὑμᾶς μὲν οὐδὲν ἐκ ἀρετῆ ζῆν ὄντας, ἐλπίζοντες δὲ διὰ τῶν τιμωρεῖν οὐδὲν ἀκολάστους, καὶ τῆς τῶν λοιπῶν" ἀσυλία λυμαινομένους. εἰ δὲ τοῦτο θαυμάζοιθα καὶ φιλεῖν θέλει, ὃ πολλῷ μᾶλλον τὸ Θεὸν ἐκπλήττεσθαι δεῖ καὶ ἀγαπᾶν τῆς τοσαύτης ἔνεκεν κηδεμονίας; καὶ γὰρ ἄπιστον ὃ μέντοι ὄντες τῆς* ἐκείνων ἐκ τοῦτο πρὸς-

νοίας τῆς εἰς ἡμᾶς. ἄφατος γὰρ ὤν, καὶ ὑπερβολὴν πᾶσαν ἔχων ὁ πλοῦτος τῆς χρηστότητος τοῦ Θεοῦ. σκόπει δὲ· εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν, οὐ τῆς αὐτοῦ χρείας ἕνεκεν (αὐτάρκης γὰρ, ὅπερ ἔφην, ὁ θεῖος) ἀλλὰ τῆς τῶν ἰδίων * εὐεργεσίας· καὶ οὐδὲ οὕτως αὐτὴν ⓐ ἴδιοι εἰς τὰ αὐτοῦ προσηκόμενοι ἔσω ὠφελείᾳ τὴν αὐτῶν προέλεσθαι, ἀλλὰ καὶ διεχρήσαντο, καὶ ὁ τόκος μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος ἐκβαλόντες ἀπέκτειναι· καὶ οὐδὲ οὕτω τῶν τῆς μετοχῆς αὐτοὺς ἀπέκλεισεν, ἀλλ' ἔδωκεν, εἰ βουληθεῖεν, μὴ πλεῖστου τοιούτου προσηκόμενα πάντα ἀποληφθῆναι τὰ πλημμεληθέντα μᾶλλον τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως, καὶ τοῖς οὐδὲν ὅλως εἰσοῦσι εἰρηκόσιν, ἀλλὰ μάλιστα πάντων αὐτοῦ φίλοις ἔχουσιν ἀληθῶς· καὶ ὅπου γε οὐκ ἀπλοῦς, οὐδὲ ψυχαγωγίας ἕνεκεν ταῦτα φθέγγεται, λοιπὸν γὰρ τούτων ἀφίησι φωνὴν τὰ κατὰ τὸ μακάριον Παῦλον ἄῤῥητα. οὗτος γὰρ τὸ Χριστοῦ διὰ μὴ τὸ ἑαυτοῦ, καὶ τὸ ἐκείνου μαρτύρια * ταῖς πολλαῖς βαλὼν χερσὶ, ὅπως μεμνῆσθαι καὶ κατηγορῆσαι τῶν παρόντων ἀμαρτηθέντων αὐτοῦ, καὶ τὰ διωχθῆναι παρόντα, εἰς τοὺς φίλους * αὐτοῦ ἐνθέως καὶ τὰ θεσπίσια ἐκείνας κατέλεξε, κήρυκα καὶ διδάσκαλον τῆς οἰκουμένης ἁπάσης ἀποφαίνας αὐτοὺς, ⓦ βλασφημεῖν, ⓦ διώκεσθαι, ⓦ ὑβρίζεσθαι· καθὼς καὶ αὐτὸς ἀγαλλόμενος ὅτι τῇ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίᾳ, ταῦτα ἐπεκήρυττε, ἡ οὐκ ἠρνεῖτο, ἀλλὰ ἡ ὥσπερ ἐν σκιᾷ τοῖς γράμμασι τὰ παρόντα αὐτοῦ θλιβόμενα καταλέγων, ἅπασιν ἐπεδείκνυ, βέλτιον εἶναι νομίζων ⓦ παθεῖν αὐτὸν ἢ πάντων ἁπλουστέρᾳ βίον ὑπὲρ τῆς φανερᾶς ὁμολογίας ὁ μέγας τῆς τοῦ Θεοῦ δωρεᾶς, ἣν συνεκάλεσαν τὸν ἄφατον αὐτοῦ ἐκ ἀνεκδιήγητον φιλανθρωπίαν, ὀκνοῦντα τὸν οἰκεῖον ἅπασι ἐκπομπεῦσαι πλοῦτον. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἡ κατὰ σφᾶς διώξεις, καὶ ἐπιβουλὰς, τοὺς πολεμίους τοὺς τῆς ἐκκλησίας, ἵνα μὴ λέγω· Οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, ὅτι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ· ἢ, Ὃς πρῶτος Ἰησοῦς ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. ἡ πάλιν· Ἠκούσατε τὸν ἐμὸν ἀναστροφήν ποτε ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐπόρθουν αὐτήν. καθάπερ γὰρ τὰ ταύτην ἀμείβουσι δόξαν τοῦ Χριστοῦ τῆς εἰς αὐτὸν μακροθυμίας, ὃ δεῖξαι, ἵνα ὦσιν ἡ πᾶς ἔνδοξοι ἡ πολέμιοι ἔσωσιν, ὅτι μὴ πολλῆς τῆς παῤῥησίας κηρύττῃ τὸν μαχαίρᾳ, ὧν πάσῃ προθυμίᾳ πᾶσι τὸν δεσμὸν μεγάλοις δὴ Χριστοῦ· μὴ ἡ τούτῳ ἡ τοῖς ἀπηγορευκόσιν ἑαυτὴν χρῆσαι· ἀναπείσει καὶ ἐλπίδας. καὶ γὰρ καὶ τὸ Χριστὸν δεῖ τοῦτο φησὶ προσέσθαι αὐτοῦ, ἵνα σὺ αὐτοῦ σοδιζῆται * προσῶσι πᾶσαι μακροθυμίαν καὶ ⓦ ἀναπαλλοτρίωτα πλοῦτοι τῆς χρηστότητος αὐτοῦ, καθὼς ἀναστύπωσι τῶν μηνάντων πῆς θύει ἐπ' αὐτοῦ εἰς ζωὴν αἰώνιον. καὶ γὰρ ἵνα ἁπάσης αὐθῆς συνεισώμεθα μᾶλλον τὰ θλιμμένα, ἅπερ οὖν καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐμφαίνει, ἔλεγεν·

Εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν, καὶ ⓐ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. Πόθεν ἦλθεν ὁ πάντα πληρῶν καὶ πάντα χῶν πλήρωμα; ποῖον κενώσας τόπον τῆς αὐτοῦ προνοίας, ὁ πάντα τῇ χειρὶ συνέχων καὶ περιέχων; τόποι μὲν οὐδ' ἕνα ἦν ἔρημος. πῶς γὰρ; τῇ γὰρ ὑμᾶς καταλάβοι τόπῳ ἐκβήναντα. ὅπου γὰρ ἂν τοῦ κόσμου ὦσι οἱ ἐδόκει πρᾶξαι, ὃ μὴ πάντα γινώσκεται, ὑφεστὼς ἐαυτοῦ ἐφαπτόμενος, τὸν ἡμέτερον ὑποδύεται σάρκα κἀπιδεξιώσασθαι, τὸν φανέρωσιν τοιούτου ἐκ τὸν καταβάσεως, προσοικεῖον καλῶς. θαυμάσας δ' ἂν τις τὸ μαθητὸ μὴ ἀμαυρούμενον ὅτι τῇ τοῦ διδασκάλου ἀτιμίᾳ, ἀλλὰ * μὴ παῤῥησίας τὸν εἰς αὐτὸν γεγηθότων· ἀναγκαίφορτος ὕβρεως. ἡ τοῦτο ἦ ὑ μᾶλλον τοῦ φιλαλήθους αὐτοῦ ἕπου τιμᾶσθαι· ἡ ἄλλως ἦ, τ' αἰσχυνόμενοι ἐπὶ τῶν ὑβρισμένων, ὑχ ὑπὲρ τὸ πρὸ ὑπηλλότος αἰσχύνεσθαι χρή. οὗτος μὲν γὰρ ταύτῃ μᾶλλον ἔλαμψε, καὶ μὴ τὸν ὑβρισθέντα τοῦ ὑβρίσαντα πεποιῆσθαι παρόντα· ἐκεῖνοι δὲ ἀγνώμονες καὶ μάταιοι πάντα πᾶσι ἀναφλέγουσι, τ' ὅτι τοιούτοις παῤῥησιάζονται ἀγαθοῖς, ὡς ἐχθροὶ ἀπαναῤῥοῖ ἡ πολέμιοι. ὁ γὰρ-

τῇ

τη δι μάνοι ἐλαβόσαν, ἀλλα καὶ ὧ μὴ τυχὴ ἀπέτυχεν ⓐ λαμβάνοντες αὐτόν. πῶς δὶ ἔτυχεν ὕστε;

κβ Οσοι γ ἔλαβεν αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι,

φησί. τί οὖν ὑ λέγεις ἡμῖν, ὦ μακάριε; καὶ τοῦ τῦ μὴ δεξαμένων αὐτὸν κόλασιν; ἀλλ' ὅτι μὲ ἴδιοι ἦσαν, ἢ εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν ἡμόλφ ὁ ὢν πρὸ αἰώνων, εἶπεν· ἢ γ αὐτὸ τοῦτο πιστεύεται, ἢ ποίαν ἀποφάσεται κόλασιν, τοῦτο τὸν ἐπ' ἀμφοτέρους ἥκειν· κἂν τοι μείζονας ἀν ἄλλοι ὦσιν ἐφόβησας, ἐ δ' ἀναληθεῖς τῆς ἀπωλείας ἐμάλαξας ἀφ' ἧς τῆς ἀπειλῆς. πῶς δὶ ἔσχει ἀπιστιώπησας; ἢ ἵς ταύτης, φησί, τῆς χολάσεως ἐτέρα μείζων ἀν ποτε γένοιτο, ὅταν, τοσαυτάκις ἐξουσίας ἄλλοις τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, μὴ γένωνται· ἀλλ' ἐκεῖνος ἑαυτὸν τοσαύτης ἀποστερήσωσιν βλυμείας τε ἢ τιμῆς; πολλῶ δὲ τοῦτο δοκεῖ μᾶλλον αὐτοῖς τὰ εἰς ἡμερείας ἐλπίσιν μείζει τῦ μὴ δι λαβεῖν ἀγαθὰ, ἀλλα ἢ δ' ἀδόκητον ὠφελεῖν) πρὸ ἢ προσδοκῶν, σαφέστερον ἀπεκάλυψε· τίνος γ λέγει τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ τῦ ἐλληφότων αὐτὸν, καὶ τὸ βεβαιῶ πίστιν· αὐτὰ τὰ ῥήματα λέγων ὕτως· ὅσοι γ ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα τῦ Θεοῦ γενέσθαι. καὶ δούλοι, καὶ ἐλεύθεροι, καὶ ἕλληνες, καὶ βάρβαροι, καὶ Σκύθαι, καὶ ἄσοφοι, καὶ σοφοί, καὶ γεωπόνοι, καὶ ἄνδρες, καὶ παιδία, καὶ πρεσβύται, καὶ ἄπιμοι, καὶ ἔντιμοι, καὶ πλούσιοι, καὶ πένητες, καὶ ἄρχοντες, καὶ ἰδιῶται, φησί, πάντες τῆς αὐτῆς ἠξίωται ὠμῆς. ἡ γὰρ πίστις ἢ ἡ τῦ πνεύματος χάρις πᾶσι ταύτὴν κεκοινωνῆκε· αἰσχυνέσθω, ἐκ μίας ἀπορῶσα ἔπλασεν μορφῶσι, ἢ εἰς ἅπαντας χαρακτῆρα ⓑ βασιλικὸν. ἢ ταύτης δὲ ἠμοίρησε τῆς φιλανθρωπίας ἡ σοὶ βασιλεύς μὲ, ὁ ἐκ τῦ αὐτῦ δημιουργὸς ἡμῖν πατρὸς, τῦ δεσπότου τῶν δούλων, ἢ τῆς αὐτῆς αὐτοῖς κοινωνῶν φύσεως, πολλάκις γ ἢ ⓒ ὑμᾶς ἀτιμάσας ἅπαξ, οὐκ ἀξιοῖ καταλέγειν εἰς τὸ φρατόπεδον τῦ βασιλέως, ἀν δοῦλοι τυγχάνωσιν ὄντες· ὁ γ μονογενὴς τῦ Θεοῦ παῖς οὐκ ἀπηξίωσεν, ἢ πτωχοὺς, ἢ μάγους, ἢ δούλους, ἢ τοὺς πόρρωθεν ἀπεστερέσεις ἢ πονηρίας, πλήσας γ καὶ τοὺς ἰχθυοπώλας ἀποστόλους, ἢ μυρίους ἐγκρίνας λαοῦ, εἰς ⓓ τὴν πασαν κατάλεξιν χάριν. τοσαύτη τῆς εἰς ἀλλήλους πίστεως ἡ ἰσχὺς, τοσαύτη τῆς χάριτος ἡ ἐνέργεια. καὶ καθάπερ ἡ τῦ πυρὸς φύσις τῆν ὕλην μεταλλάττουσα οὐκ ἀπόλλυσι γῆ, χρυσὸν" αὐτὸν ἀπὸ γῆς ὕλης ἐργάζεται· ἕτω δὴ, ἐ πολλῶ μᾶλλον καὶ πολλῶ πλείονα χρυσὸν τὸ βάπτισμα ἐργάζεται τὸν λεγόμενον, τῦ πνεύματος, πυρὸς δίκην κεκτ' ἐκεῖνον τ τρόπον ἐξ ἐκείνων τῶν ἀπιστοτάτων ψυχὰς, καὶ πλέον μὲ εἰκόνα τῦ χοικοῦ καταλάμπουσι, πλέον ἢ εἰκόνα τῦ ἐπουρανίου περιτιθῆσι τῆ λαμπρότητι καὶ ὡς ἀπὸ χωνευτηρίου τινὸς σοφίας ἀναφέροντες. καὶ τί λέγω τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἐποίησεν αὐτὸν τέκνα Θεοῦ, ἀλλ' ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι; δύνασαι ὃν πολλῶν δεῖ τῆς εὐσπλαγχνίας, ὅτε πλέον ἐν τῷ βαπτίσματι τῆς ὑμνουμένης ἡμῖν ἐπιστολῆς εἰκόνα, ἀκηλίδωτον δίδωσι χάριτος καὶ ἀνέπαφον· ἅμα γ καὶ ἐμφαίνει, ὅτι πλέον δεῖται πάντες Θεοῦ ἡμᾶς ἀφελεῖσθαι δυνάσεως, ἐνὸ μὴ ἀσχολοῦντες ἑαυτοὺς ἀφελῶμεν. εἰ γὰρ ⓔ πολλὰ ἀν δεηθεῖεν ἡμῶν πρὸς ἀσφάλειαν" λαβόντες, τοσοῦτόν ἔχοιεν πλεονέκτημα, ὅσῳ μᾶλλον ⓕ δεδωκότες ἀσφαλῆ· πολῦ μᾶλλον ⓖ παρὰ τῦ Θεοῦ ταύτης τυγχάνοντες τῆς ὑμνῆς, ἀν μηδὲν τῆς ἐξουσίας ταύτης ἀμελήσωμεν, πολλῶν ἐσόμεθα δυνατώτεροι, ἅμα δὲ καὶ πολλῶν ἐν ἡμῖν ἐγκαταλείποντα τὸν ὑμνῆσαι. ἅμα γ καὶ εὐλαβεῖσθαι βούλεται, ὅτι ἐκ ἀπλῶς σοὶ ἡ χάρις ἔκκειται, ἀλλὰ τοῖς βουλομένοις καὶ ἑαυτοὺς ἀποσῶσαι. ἢ γὰρ καὶ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ κεῖται τῦ ποιῆσαι τι γενέσθαι τέκνα. ἀσύγκριτον ἐλάττονα αὐτὸν ποιήσει, ἐὰν τοῦτο ἡ διαφορὰ, σοὶ ἐργάζεται τὰ. πονηρὰ χοῦ πάντα τὸ δὲ κατέλιπεν ἀγνοούμενον ἐκλαλεῖται, ὃ γ αὐθαίρετον καὶ ἀσκήσεσιν δυνάμενον, ἢ τὸ καὶ πῶν ἔλαττον. καὶ γὰρ τὸ αὐτοῖς τοῦτο τοῖς ἀπορρήτοις ἀγαθοῖς ὃ μὲν ὅτι τοῦ Θεοῦ, ὃ δὲ ὅτι ὧν ἔλαβ

χρόνῳ πολλῆς δεῖ λοιπὸν τῆς σπουδῆς. ἡμῖν δὲ ἀρκεῖ πρὸς τὴν τῆς καθαρότητος ἡμῶν φυλακὴν τὸ βαπτισθῆναι καὶ πιστεῦσαι μόνον, ἀλλὰ δεῖ, εἰ μέλλοιμεν ταύτης δίχα πάντως ἀπολαύσεσθαι τῆς φαιδρότητος, ἄξιον αὐτῆς παρέχεσθαι βίον. τοῦτο γὰρ ἐφ' ἡμῖν ἐποίησεν ὁ Θεός. τὸ μὲν γὰρ γενηθῆναι τὴν μυστικὴν γέννησιν, ἡ πάντων ἐκκαθαρθῆναι τῶν ἔμπροσθεν ἡμαρτημένων ἡμῖν, ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος ἦρξε· τὸ δὲ μεῖναι εἰς τὸ ἑξῆς καθεστὼς, καὶ μυριάκις μυρία τοιαῦτα δίχασε χιλίαδα πάλιν, τῆς ἡμετέρας ἐστὶν ἐλευθερίας τὸ ἀκούσιον. Δείκνυσι τοίνυν τοῦτο καὶ τῷ Πέτρῳ τὴν γέννησιν ἡμᾶς ἀνέμενον, καὶ ἀπὸ συγκρίσεως τῶν σαρκικῶν ὠδίνων τὸ πνευματικὸν ἐδίδαξεν, εἰπών·

13 Οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν.

Τοῦτο δὲ ἐποίησεν, ἵνα τὸ εὐτελὲς καὶ ταπεινὸν τοῦ πνεύματος τάχους καταμάθοντες, πρὸς δὲ αἱμάτων καὶ θελήματος σαρκὸς, καὶ τὸ ὑψηλὸν καὶ εὐγενὲς τοῦ δευτέρου, τοῦ ἀπὸ τῆς χάριτος, ἐπιγνόντες, μεγάλων ἵνα καὶ τιμίων τούτων ἐπιθυμήσωμεν, καὶ τῆς τοῦ γεγεννηκότος ἀξίαν δωρεᾶς, καὶ πολλῶν μὲν τούτων ἀπολισθήσωμεν σπουδῶν.

ΗΘΙΚΟΝ Δεῖ γὰρ ὑμᾶς, μή ποτε τῶν καλῶν τούτων μολυνάντες τοῖν τῇ μὲν τούτων ῥᾳθυμίᾳ καὶ τοῖς πλημμελήμασι, ἀκληθῶμεν τοῦ παιδὸς καὶ τοῦ νυμφῶνος, καὶ τοῖς πάντων ἀνοήτοις ἐκείναις ταῖς μωραῖς, ἡ καὶ ᾧ ἐὰν ἔρχοντα ἔδυμα γάμου. καὶ γὰρ κἀκεῖνος τῶν δαιτυμόνων εἷς (ἐκλήθη γὰρ καὶ αὐτὸς) ἀλλ' ὅτι μὲν τῶν κλήσει τῶν τοσούτων ἡμῶν ἐξύβρισεν εἰς τὸ κεκλημένους, ἄκουσον οἷα δίδωσι δίκαια, πρὸς ἐλεεῖσθαι καὶ παλαῖ ἀξίαν δυκρύειν. Δεδιὼς γὰρ ὅτι τῷ τῆς λαμπρᾶς ἐκείνης τραπέζης μεταλάβῃ, καὶ μὴν ἐπέρχεται τῆς εὐωχίας, ἀλλὰ τοῖς χιτῶσι δεδιὼς καὶ τοῖς ποσὶ ὁμοίως, εἰς ὃ σκότος ἐξώτερον, τὸ αἰώνιον καὶ ἄπειρον ὀλοφύρεται* βρυγμὸν τῶν ὀδόντων ἐκκενοσκόπους μὴ τοίνυν, ἀγαπητοὶ, μηδὲ ἡμῖς δέχεσθαι ἡμᾶς τοὺς σωτηρίου τοῦ πίστει ἐλπίζομεν. Δι' ἃ καὶ μὴ βίον ὑποδυόμενα καθαρὸν, ἀλλὰ φαύλης τῆς μακαρίας κλήσεως ταύτης ἀμελήσαντες ἀμφιασάμενοι δεδιωκόμενα, οὐδὲν κωλύει ἡμᾶς πάλιν τὸ αὐτὸ, ἅπερ ἐκεῖνος ὁ δύλιος. καὶ γὰρ ἄτοπον, αὐτὸν μὲν Θεοῦ ὄντα καὶ βασιλέα, αἰθέριον ἐντελῆ καὶ ἀγίους καὶ μυστικοὺς ἀγίους* μὴ ἐπαισχυνθῆναι, ἀλλὰ τοὺς ἀπὸ τῆς πλατείας τοῦ τῆς τραπέζης ἀγλαϊκείνου ἡμᾶς καὶ τοσαύτην ἀμελήσαντας ἐντιδίκους, ὡς μηδὲ τῇ τοσαύτῃ τιμῇ ἡδέως βεβιωκότας, ἀλλὰ καὶ μὴ τὴν κλῆσιν ἐκείνην τῆς ῥύσεως ἀθύρτου καιρίας, εἰς τὸ ἄφατον τοῦ κεκλημένου ἐμπαροινοῦντας φιλοτιμίαν. Οὐδὲ γὰρ δίχα τούτου ἡμᾶς ὅτι τὸν πνευματικὸν τοῦτον καὶ φρικτὸν τῶν μυστηρίων σκάλεσε κοινωνὸν, ἵνα μὴ τῆς πλατείας εἰσορμῶμεν καμάρας, ἀλλ' ἵνα ἀποδυσάμενοι τὴν αἰσχρότητα, μεταμφιασώμεθα ἀξίως τοῦ τῶν βασιλείων ἐπιγαμβρεύοντες ἡμφιάσθαι χιτῶνος. εἰ δὲ μὴ βουλοίμεθα ἄξιοι τῆς κλήσεως γενέσθαι ἐκείνης, οὐκ ἔστι τοῦτο δίχα τιμωρίας, ἀλλὰ παρ' ἡμᾶς. Οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνος ἡμᾶς ἐκβάλλει τοῦ γάμου τοῦ δαιτυμόνων χορὸς, ἀλλ' ἡμεῖς ἑαυτούς. ὁ μὲν γὰρ τὸ ἑαυτοῦ πᾶν ἐδωκε. καὶ γὰρ τοὺς γάμους ἐποίησε, καὶ τὴν τραπέζαν παρεσκεύασε, καὶ τοὺς καλέσαντας ἔπεμψε, καὶ παρεκαλοῦμεν ἐκέλευσε, καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν πολυτέλειαν ἐπεδείξατο· ἡμεῖς δὲ οἱ εἰς αὐτὸν, καὶ δι' αὐτοῦ πρεσβεύσαντες, καὶ εἰς ᾧ γάμοι ὑπεδέξαντο δίχα τοῦ ῥυπαρῶν ἱματίων, τουτέστι, τοῦ ἀκαθάρτου τοῦ βίου, εἰκότως ἐκβεβλήμεθα λοιπόν. Τοιοῦτος γὰρ καὶ ᾧ γάμοι πολλοὺς καὶ τοὺς κεκλημένους, ἀπελαύνει τοὺς ἱματίους καὶ αἰσχρῶς ἔχοντας. Εἰ γὰρ εἶασε τοὺς ἐκ τῶν ἐμφανεστάτων ῥύσεως τὸ ἱμάτιον, αὐτὸς μὲν ἔδεξε καὶ τοὺς ἄλλους ὑπεδέξατο. ἀλλὰ μηδ' ἕνα γένοιτο τοιοῦτον πτοηθῆναι τῆς κεκλημένου, μήτε ἡμᾶς μήτε ἑτέρους ἰδόντας. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἡ γένεσις αὕτη πάντα ἀνακέκραται, ἵνα τὸ τῆς γραμμάτων ἀπειλῆς ὠφεσιάδεσι, μὴ συγχωρήσωμεν εἰς ἔργον ἐλθεῖν πλὴν ἀπιμίας καὶ τὸ κόλασιν ταύτην, ἀλλ' ὅτι πᾶν ἡμῖν αὐτὴν σῴσωμεν μόνον, καὶ μὴ λαμπρᾶς ἐκείνης στολῆς εἰς τὸ κλῆσιν ἐκείνου ἀνακεκλημένοι.

ἢς ἀπολαύσαι γένοιτο πάντας ἡμᾶς, χάριτι τῆ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ια. 14 ΚΑΙ Ο ΛΟΓΟΣ ΣΑΡΞ ΕΓΕΝΕΤΟ, ΚΑΙ ΕΣΚΗΝΩΣΕΝ ἐν ἡμῖν.

Μίαν ὑμᾶς ἅπαντας αἰτῆσαι βούλομαι χάριν, περὶ ἣν τῶν εὐαγγελικῶν ἄκουσαι ῥημάτων. ἀλλὰ μὴ αἰσθάνησθε πρὸς τὴν αἴτησιν. ὅτι γὰρ βαρύ τι καὶ ἐπαχθὲς αἰτῶ, ὅτι ἐμοὶ μὲν λαμπρότατον μέσον χρήσιμον ἔσται τὸ διδόμενον, ἀλλὰ καὶ ὑμῖν τοῖς παρέχουσι, καὶ πολλῷ πλέον ὑμῖν. Τί ποτ' οὖν ἐστιν ὅπερ αἰτοῦμαι ὑμᾶς; τὴν μίαν σαββάτων, ἢ * τὴν σάββατον, τὰ μέλλουσι τὸν ὑμῖν διάγνωσιν ἐπιτελεῖσθαι τῶν εὐαγγελίων πρεσβύτερον, τουτέστι πρὸς τύπον τῶν ἡμερῶν μὴ χείρας λαμβάνον ἕκαστος, οἵαπερ καθημένος διαγινώσκειν ἔωθεν, καὶ πολλάκις πρεσβύτερον μὴ ἀκριβείας τῆς ἐγκειμένης, καὶ βασανίζειν πότερα καλῶς, καὶ τί μὴ σαφές, τί δ' ἄδηλον, * καὶ τί πρὸς τὴν οἰκοδομὴν ἢ) δικαίως, οὐκ ἂν δέ· καὶ πότερα ἁπλῶς ἀκροασάμενοι, ὕστερον ἀπιέναι πρὸς τὴν ἀκρόασιν. ἡδὺ γὰρ μακρὰν ἀπὸ τῆς τοιαύτης καταυδῆς καὶ ὑμῖν ἡμῖν ἔσται ὁ κέρδος. ἡμεῖς μὲν γὰρ ἡδέως πολλὴν διατριβὴν ποιησάμενοι πρὸς τὸ σαφῆ ποιῆσαι τὰ λεγόμενα τὴν διάνοιαν, καὶ διανοίας ὑμᾶς ἤδη προσκαθημένους τῇ τοῦ ῥήματος γνώσει ὑμᾶς ἢ ὀξύτερον καὶ διαλεκτικώτερον τοῦτο τὸ ἔργον ἡμῖν ἐπιτελεῖσθαι, καὶ πρὸς τὴν ἀκρόασιν μόνον, οὐδὲ πρὸς τὴν μάθησιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ διδάξαι ἑτέρους. ἐπεὶ, ὡς γε νῦν ⓐ πολλοὶ τῶν ὁσημέραι καταγινομένων ἀκούσῃ, ἐμοῦ πάντα ἀναγκαζόμενοι μαθεῖν τά τε ῥήματα, τά τε περὶ ἡμῶν εἰς αὐτὰ λεγόμενα, διὰ δὴ τί σεαυτὸν ὅλον τοῦτο ποιοῦντες διατελοίημεν, μέγα τι κερδαίνοντα κέρδος. πῶς γὰρ, ὅταν ὦσι παρέργου, καὶ σοφῶν μόνον ⓑ βεβαίως τοῦτον τοῖς λεγομένοις σχολάζωσι ταχέως; εἰ δέ τινες πράγματα αἰτήσετο καὶ φερτίδας, καὶ πολλοῦ τινὸ τε τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν ἰδιωτικῶν ἀσχολίαν, πρέπον ἂν εἴη τοῦτο ἔγκλημα καὶ μακρὸν, ὃ κυκλοῦσθαι ποσάκις πραγμάτων πλήθει, καὶ τοῖς βιωτικοῖς ὕστερον προσπλῶσθαι δεῖ πάντας, ὡς μηδὲ μακρὰν εἶναι τῶν πάντων ἀναγκαιοτέραν αὐτὴν σχολήν. ἔπειτα οὐ σκῆψις ταῦτα καὶ πρόφασις, καὶ τηρήσαντες αὐτὴν καὶ φίλων συνουσίαν, καὶ αὖ τὸν τοῖς διαλέξεις διατρῖβαι, καὶ τὰ συνέδρια, ἅπερ ἡδέως ἔσχεν τοῖς τῶν ἵππων ἀμίλλης ποιοῦσθαι, τὸν αἷς πολλάκις ὑμᾶς αὐτοὺς ὁλοκλήρους [καὶ φίλοις συνεῖναι δύνασθε ὀλιγάκις,] καὶ ἁδαμοῦ τινὸ τῶν πραγμάτων ἀσχολίαν ἡδέως ἂν τοῦτο τοῖς τὸν αὐτῶν. ἔπειτα τὸν μὲν τοῖς βιωτικοῖσιν ἀπροφάσιστον πάντας καὶ σχολὴν ἄγειν βαθεῖαν δυνάσθαι καὶ ἢ τοῖς τοῦ Θεοῦ δόγμασι προσέχειν, τοσοῦτον ὑμᾶς ταῦτα πρεσβύτερα καὶ ἀμείνονα πάντων ἢ) δοκεῖ, ὡς μηδὲ μακρὰν ''' οἴεσθαι δεῖν ἀπέχειν αὐτοῦ σχολήν; καὶ πῶς ἄξιον ὕστερον διαπεπτωκότας ἀναπτῆναι, ἢ ⓒ πλοῦτον τοῦτον ὁρᾶν; ἔστι δ' ἕτερα πρόφασις τοῖς ὕστερον ῥᾳθύμοις ἀλογωτάτη, ὃ μὴ κεκτῆσθαι μηδὲ ἔχειν βιβλία. καὶ πρὸς μὲν τοῦτο πλουτοῦσας, γέλως γοῦν ταύτης * ἀποτίνεσθαι τῆς προφάσεως. ὅπερ ἢ τῶν πενεστέρων πολλοὺς οἶμαι κατασχεῖν ἂν αὐτῆ συνεχῶς, εἰκὸς δὲ ἱδρῶτι ἐρείμιλλον αὐτοὺς, εἰ μὴ πάντα καὶ τῆς τέχνης ὄργανα, ἧς ἕκαστος ὅτι δημιουργὸς, πλήρη καὶ ὁλόκληρα ἔχοι, καὶ μυρία κωλύη πενία. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, εἰκῆ μὲν μὴ αἰσθάνεσθαι πενίᾳ, ἀλλὰ πάντα πράττειν πρὸς τὸ μηδὲν ἡμέρᾳ ἐμποδὼν μηδαμοῦ μέλλοντας ἢ τοσαύτην ὠφέλειαν κερδαλέαν, ἀσχολίᾳ ἀποδύρεσθαι, ἢ πενίαν; πλὴν ἀλλὰ καὶ εἰ ἴσως ὕστερον πάντες εἶεν, ἔνεστιν οὐκ ἐκ τῆς συνεχοῦς σοφῶν γινομένης ἀναγνώσεως μηδὲν ὠφελεῖν τὴν ἐγκειμένην ταῖς θείαις γραφαῖς.

Εἰ

Εἰ γὰρ ἀδύνατον ὑμῖν τοῦτο εἶναι δοκεῖ, εἰκότως τοῦτο δοκεῖ. οὐδὲ γὰρ μὴ πολλῆς πολλοὶ καταγέντες τῆς προσδοκίας τὴν λεγομένων ἀκροασόμενοι· ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο μόνον ἀφοσιωσάμενοι πρὸς ἡμᾶς, ὡς θέμις, ἀποτρέφουσιν οἴκαδε· Εἰ δὲ ἴσως καὶ σοβηθέντες φύγοιεν, τὰ ἀναχωρησάντων οὐδὲν ἅμεινον διέκειτο, τῷ σώματι μόνον ἑστῶτα πρὸς ἡμᾶς· ἀλλ' ἵνα μὴ ὀπτὶ πλέον ταῖς ἁμαρτίαις [ὑμῶν] βαρυνώμεθα, ἃ δὲ ταῖς μεμνήσει καὶ ἀναλώσωμεν ἅπαντα, ἴσμεν ὅτι τὰ τῆς εὐαγγελίας ῥητά. ὥστε γὰρ λοιπὸν εἰς τὰ προκείμενα καθῆκαι λοιπόν. ἀλλὰ σιγάσατε, ὡς μηδὲν ὑμᾶς τῶν λεγομένων παρελθεῖν. ᾧ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, φησι, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. Εἶπωμεν ὅτι οὐκ Θεοῦ ἐγένοντο οἱ λαβόντες αὐτὸν, καὶ τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τῆς ἀφάτου ταύτης ἡμῖν τιμῆσαι τοῦ ἀγάπου καὶ τοῦ καταξιῶσαι. αὐτὸ δέ ἐστι, τὸ ἐγένετο σὰρξ λόγου, καὶ τοῦ τῆς δούλου μορφὴν ἀναλαβεῖν διακονίαν. ἐγένετο γὰρ υἱὸς ἀνθρώπου, Θεοῦ γνήσιος ὢν υἱὸς, ἵνα τοὺς τῶν ἀνθρώπων υἱοὺς τέκνα ποιήσῃ Θεοῦ. Ὃ γὰρ ὑψηλὸν τῷ ταπεινῷ προσομιλεῖν, ἀλλὰ μὴ οὐδὲν εἰς τοῦ οἰκείαν προσλαβέσθαι δόξαν, ἐκεῖνο ἦν ἀπὸ τῆς πολλῆς αἰτήσαι ταπεινότητος· ὅπερ οὖν καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ Κυρίου λέγει. τοῦ τε γὰρ ἰδίου φύσιν οὐδὲν ἀπὸ ταύτης ἀλλάξαι τῆς συγκαταβάσεως, ἡμᾶς τε οὐ μικρὰ πρὸς ἀδοξίαν καὶ ἐπήμους καὶ σκότῳ, πρὸς δόξαν ἄφατον αἴροντα. οὕτω που καὶ βασιλεὺς πρὸς χῶν καὶ πένητα ἀναλεγόμενος μὴ κατοῦδὲν καὶ βυσσίας, ἑαυτὸν μὴ ἀδοξεῖν ἡγήσεται, ἐκεῖνον δὲ πάσι προσέλεσθαι ἐποίησεν εἰ καὶ λαμπρόν. εἰ δὲ ὅτι τὸ ἐπισκήπτου τοῦ ἀνθρώπων ἀξίας, οὐδὲν ἐπιμότερον ἢ πρὸς βυτιλέσιεσι ὁμιλία πρέσβεσι· πολλῷ μᾶλλον ὅτι τὸ ἀκηράτου καὶ μακαρίας ἐκείνης ὑσίας, τῆς ἐπισκήπτου μὲ ἐχούσης οὐδὲν οὐδὲ γινόμενον καὶ ἀπογινόμενον, πάντα δὲ ἐχούσης ἀκίνητα καὶ πεπηγότα εἰς τέλος ἐν ἀγαθοῖ. ὥστε ὅταν ἀκούσῃς ὅτι ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, μὴ θορυβηθῇς, μηδὲ καταπίσῃς. οὐδὲ γὰρ ἡ οὐσία μετέπεσεν εἰς σάρκα (τοῦτο γὰρ τῆς ἀσυνείας ἐστὶν ἐνοῆσαι) ἀλλὰ μένουσα ὅπερ ἐστὶν, οὕτω τοῦ ἄλλα τοῦ μορφὴν ἀνέλαβε. Ἵνα οὖν ἔχειν δῷ, ἐγένετο, λέξεται ῥήματι; ἐν τοῖς αἱρετικοῖς ἐμφερέστατον τὸ μάτα. ὀλίγοι γάρ εἰσι λέγοντες, ὅτι φαντασία τις ἦν, καὶ ὑπόκρισις, καὶ ὑπόνοια τὰ τῆς οἰκονομίας ἅπαντα, ἀλλὰ ἦν αὐτοῖς προσαιρεῖ τοῦ βλασφημεῖν, ὃ ἐγένετο τίθησι, οὐ μεταβολὴν ὑσίας, ἅπαξ, ἀλλὰ σαρκὸς ἀληθοῦς ἀναλῆψιν προσδεξῆσαι βουλόμενος. ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγῃ, Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γινόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα, οὐ τοῦτο φησι, ὅτι ἡ οὐσία αὐτοῦ τῆς οἰκείας ἀποστᾶσα δόξης, εἰς κατάραν ὑσιώθη (τοῦτο γὰρ οἱ δαίμονες ἐνοήσαιεν, "ὅτι σφόδρα μάταιοι, καὶ τῆς κατ' φύσιν ἀπεστερημένοι φρενῶν, ποσαυτοῦ" ἔχοι μὲ τῆς ἀσεβείας καὶ τοῦ βλασφημεῖν) ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο οὕτω λέγῃ, ἀλλ' ὅτι τοῦ καθ' ἡμᾶς κατάραν δεξάμενος, ὑπὲρ ἡμῶν ἐπρόσωπον εἰ λοιπὸν ὅτω δὲ σωθῶμεν, σάρκα φησὶν αὐτὸν γενέσθαι, καὶ μεταβαλόντα εἰς σάρκα τοῦ ὑσίαν, ἀλλ' ἀναλαβόντα αὐτοῦ, ἀπαθοῦς μένουσης ἐκείνης. Εἰ δὲ λέγοιεν, ὅτι Θεὸς ὢν ἅπαντα δυνάται, ὥστε καὶ εἰς σάρκα μεταπεσεῖν ἠδυνάτο, ἐκεῖνο πρὸς αὐτοὺς ἐροῦμεν, ὅτι πάντα δυνάται ἕως ἂν μένῃ Θεὸς ὤν. Εἰ δὲ μεταβολὴν ἐδέξατο, καὶ μεταβολὴν ὅτι δὲ χεῖρον, πῶς ἂν εἴη Θεός; ὃ γὰρ μεταβάλλεται, πορρω τῆς ἀκηράτου φύσεως ἐκείνης. διὸ καὶ ὁ προφήτης ἔλεγε· Πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτούς, καὶ ἀλλαγήσονται· σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι. πάσης γὰρ αἰωτέρα μεταβολῆς ἡ ὑσία αὐτοῦ. ὅτε δὲ κρεῖττόν τί ἐστιν αὐτοῦ, ὥστε προσλαβεῖν αὐτὸ ὅτι τοῦτο ἐλθεῖν· τί λέγω κρεῖττον; ἀνὴ οὐδὲ ἴσον, οὐδὲ μερὸν ἔστιν. οὐκοῦν λείπεται τοῦ ὅτι ὃ χεῖρον αὐτὸν δέξασθαι μεταβολὴν, εἶτα μεταβάλλοιτο· τοῦτο δὲ οὐκ ἂν εἴη Θεός. ἀλλ' ἡ βλασφημία πρὸς τὴν τῶν τοιούτων λεγόντων κεφαλήν. ὅτι γὰρ λέγει τοῦτο μόνον εἴρηται ὃ, ἐγένετο, ἵνα μὴ φαντασίαν ὑποπτεύσῃς, ἀκουσον λέγει τῆς ἐξῆς, πῶς σὺ καθαίρει φησὶ λόγου, καὶ τοῦ ὑποπτεύσῃ ἀ-

πατρέπει

κατ᾽ ἐκεῖνο τὸν ποτε εἰπόντα. "τί γὰρ ἐπάγει; καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, μονονοὺ λέγων, μηδὲν ἄτοπον" ἐκεῖνο τοιοῦτόν ἐστι τὸ ἐγκεκρυμμένον. ὁ γὰρ Εὐαγγελιστὴς εἶπεν τῆς αἰτεσθείσης φύσεως ἐκείνης, ἀγγέλου σκηνώσαντος καὶ κατοικήσαντος. Ὃ δὲ σκηνοῦν ὁ αὐτὸς δὴ εἶπε τῇ σκηνῇ, ἀλλ᾽ ἕτερον. ἕτερον γὰρ ἐστὶ τὸ ἑτέρῳ σκηνοῦν· ἐπεὶ πόθεν ἂν εἴη σκήνωσις. Θεὸς γὰρ ἐν ἑαυτῷ κατοικεῖ. ἕτερον δὲ εἰπεῖν καὶ τὸν οὐσίαν. τῇ γὰρ ἐνώσει καὶ τῇ συναφείᾳ ἓν ὄντα ὁ Θεὸς λόγος καὶ ἡ σάρξ, ὁ συγχύσεως γενομένης, οὐδὲ ἀφανισμοῦ τῶν οὐσιῶν, ἀλλ᾽ ἑνώσεως ἀῤῥήτου τινὸς καὶ ἀφράστου, ὃ μὴ ὅπως μὴ ζητεῖ· ἐγνώκατε γάρ, ὡς οἶδεν αὐτός. τίς οὖν ἐστιν ἡ σκηνή, ἣν κατεσκήνωσεν; ἄγγελος τῷ προφήτῃ λέγοντος· Ἀναβήσω τὴν σκηνήν Δαβὶδ τὴν πεπτωκυῖαν. πεπτώκει γὰρ ὄντως, πεπτώκει πτῶμα ἀνίατον ἡ φύσις ἡ ἡμετέρα, ἐκ τῆς κεφαλῆς ἐκείνης ἐδιῶτο μόνης χειρός." Οὐδὲ γὰρ ἐν ἑτέρῳ ἀναβῆσαι αὐτὴν, μὴ τοῦ τὴν ἀρχὴν ἁμαρτάσαντος, "αὐτῇ χειρὶ ὀρέξαντος, καὶ ἁμαρτωλὸν ὄντα τῇ δι᾽ ὕδατος ἀναγεννήσει καὶ πνεύματος. καὶ δία μοι ὁ φειδὼν καὶ ἀπόῤῥητον" τοῦ μυστηρίου. "Ἁμαρτωλὸς γὰρ οὐδεὶς κατοικεῖ τὸν σκηνώματα. τὸν γὰρ σάρκα τὴν ἡμετέραν φορεσάμενος, οὐχ ὡς πάλιν αὐτὸν ἀφῆσων ἀλλ᾽ ὡς ἁμαρτωλὸς ἔξων μεθ᾽ ἑαυτοῦ. ὁ γὰρ ἂν, εἰ μὴ τοῦτο ἦν, καὶ τοῦ θρόνου κατηξίωσεν αὐτὸν τοῦ βασιλικοῦ, καὶ φορῶν αὐτὸν προσεκυνήθη ὑπὸ πάσης τῆς ἄνω φαλαγγος, * ἀγγέλων, ἀρχαγγέλων, θρόνων, κυριοτήτων, ἀρχῶν, ἐξουσιῶν. ποίους λόγους, ποῖα ἐγκώμια, τὸν τοιοῦτον ὑμνῶ, τὸν εἰς τὸ μέγος μεγαλυνθέντα τὸ ἡμέτερον, τὸν "ὄντως ὑπερφυῆ καὶ φειδωνα προσδεξησάμενον δωρεάν"; τίς ἄγγελος; ἢ ἀρχάγγελος; ἢ θρόνων κυριοτήτων, οὐ τὸ ἐγκωμιῶν, ἢ τὸ ὅτι μὴ γῆς. τοιαῦτα γὰρ τοῦ Θεοῦ τὰ κατορθώματα, καὶ ὅσῳ μεγάλα καὶ ὑπερφυῆ αἱ ἐνέργειαι αὐτοῦ, ὡς μὴ μόνον ἀνθρωπίνων γλωττῶν, ἀλλὰ καὶ ἀγγελικὸν δυνάμιν ὑπερβαίνειν αὐτῶν τὸν ἀκριβῆ διήγησιν.

Διὸ καὶ ἡμεῖς εἰς σιγὴν τίνας (ℳ) λόγων" καταχλείσωμεν, τοσοῦτον ὑμῖν προσλυπήσαντες, ΗΘΙΚΟΝ
ἀμείψασθαι (ℳ) τηλικοῦτον ἡμῶν εὐεργέτην ἀμοιβαῖς, αἳ πάλιν εἰς ἡμᾶς ὁ κέρδος" περιέστησεν ἄπαν· αὗται δέ εἰσι, τὸ τῆς ψυχῆς ἡμᾶς μὴ ἀκριβείας ὀπτιμελήσασθαι τῆς ἡμετέρας. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας ἔργον, τὸ μηδενὸς σὲ χρείᾳ τῶν ἡμετέρων καθεστηκότα, αὐτὸν λέγειν κομίζεσθαι τὰς ἀμοιβάς, ὅταν ἡμεῖς τῆς ψυχῆς ὀπτιμελώμεθα τῆς αὐτῶν. δι᾽ ἑκάστης [τῆς] οὐσίας, καὶ μυρίων κολάσεων ἄξιον *, τοσαύτης ἀπολελαυκόσας ἡμῶν, μηδὲ τὰ τῆς δυνάμεως εἰσπεπραχέναι, καὶ ταῦτα, τῆς ἐκ τούτων ὠφελείας εἰς ἡμᾶς περιερχομένης πάλιν, καὶ μυρίων ὅσων ἀγαθῶν ἡμῖν ἀγαθῶν. ὑπὲρ δὲ τούτων ἀπόντων δόξαν ἀναπέμψωμεν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, μὴ ἐκ τῶν ῥημάτων μόνον, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἐκ τῶν πραγμάτων, ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ταῦτα τύχωμεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι᾽ οὗ καὶ μεθ᾽ οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ις. ΚΑΙ ΕΘΕΑΣΑΜΕΘΑ ΤΗΝ ΔΟΞΑΝ ΑΥΤΟΥ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας,

ΤΑ χαίρειν τοῦ δίοντος ἐφαπτόμην ὑμῶν ἐπαινῶν καὶ φορτικοὶ φαίνω, πλημμελεστέρῳ ζήλῳ χρησάμενοι τῷ λόγῳ, καὶ μακρὰν καὶ τῆς τῶν πολλῶν ῥᾳθυμίας ἀπολείποντες τὸν κατηγορίαν. Ἀλλ᾽ εἰ μὲν αὐτὸ τοῦτο λυπῆσαι προσελόμενοι μόνον ὑμᾶς ταῦτα ἐπράττομεν, εἰκότως ἂν ἕκαστος ἐδυσχέραινεν. Εἰ δὲ πρὸς τὸ συμφέρον ὑμῶν βλέποντες, τὸν ἐν τοῖς λόγοις χάριν προείδομεν, εἰ καὶ μὴ ἀποδέξασθε βούλε-

δε

ἀπὸ τῆς παρομοιότητος ἡμᾶς, ἀλλὰ συγκλίνωμεν τῇ τοσαύτῃ δὲ εἴπτε δίκαιοι φιλοσοφίας. ἐπεὶ γὰρ ἡ σοφὸς διδοίκαμεν, "μὴ" ἀσυνδαζέτωσαν μὲ ἡμᾶς, ἡμᾶς δ' οὐκ ἐθελήσωσι τ' αὐτὴν ἐπιδείξασθαι παρὰ τὴν ἀκρόασιν φιλοπονίαν, αἱ τῶν μηνύσωσι βιβλίων χαλεπώτερα ἡμῶν πεπόνθασι. διὰ ζωντὸς ἀναγκαζόμεθα διεγείρειν τὰ ὑμᾶς καὶ ἀφυπνίζειν, ὥστε μηδὲν τῶν λεγομένων παραρρυῆναι. ὅτω γὰρ ὑμῖν μὴ πολλῆς προφάσεως ἦν τὸ ἀξέσαι βιβλίον, καὶ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν παρεκλύσας τὰ βήματα τὸ Χριστοῦ. ἐπεὶ δ' οὖν ἱκανῶς ὑμῶν κατηφάμεθα τοσοῦτον, φέρε τὴμεραν ἐκ τοιμίων εἰς αὐτὰς τὰς ῥήσεις ἐμβάλωμεν.

Ἐθεασάμεθα, φησι, τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός.

Εἰπὼν ὅτι Θεοῦ τέκνα γεγόναμεν, καὶ δείξας "ὅτι τοῦτο, τῷ τὸ λόγον σὰρξ γενέσθαι, πάλιν αὐτοῦ τοῦτο λέγει καὶ ἕτερον κέρδος. τί δ' τοῦτο ἐστιν; ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός. οὐκ ἂν θεασάμενοι, εἰ μὴ ἀφῆκε τοῦ Χριστοῦ σώματος ἡμῖν ὀφθῆναι. εἰ γὰρ Μωϋσέως τῆς αὐτῆς ἡμῖν μετέχοντος φύσεως οὐχ οἷόν τε ἦν ἐμπεσεῖν καὶ "οὐδένι τὸ καθαρὸν τὸ τοῦ προσώπου μόνον δοξασθῆναι ἰδεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῦ καλύμματος ἐδέησε τοῦ δικαίου τοῦ δυναμένου τὸ τῆς δόξης ἄκρατον συσκιάσαι, καὶ "ἡμεῖς δὲ τοσοῦτον τοῦ φύσει τ' ἐμοὶ αὐτοῖς" δεῖξαι· πῶς θεότητα γυμνὴν," καὶ ἀπροσίτου καὶ αὐτῆς παῖς ἀὼ δυναμένοις, ἡμεῖς καὶ πάλιν δὲ γυναῖς ἠδυνήθημεν ἂν ἐνεγκεῖν; διὰ τοῦτο ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, ἵνα καὶ προσελθεῖν αὐτῷ, καὶ ἀγαλλιᾶσθαι, καὶ ζωγραφῆναι δυνηθῶμεν μετὰ ἀδείας πολλῆς. Ἀλλὰ ὅτι *, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός; ὅτῳ πολλοὶ καὶ τῶν προφητῶν ἐδοξάσθησαν, οἷς αὐτὸς σαφῶς ὁ Μωϋσῆς, ὁ Ἠλίας, ὁ Ἐλισσαῖος, ὁ μὲν ἐκ πυρίνου κυκλώματος ἅρματος, ὁ δ' ὅπως ἀναλημφθεὶς ὅλος, καὶ μετ' ἀὼ ὁ Δανιὴλ, καὶ καὶ παῖδες καὶ τρεῖς, καὶ ἕτεροι δὲ πολλοί, ὅσοι δὲ ῥήματα ἐπεδείξαντο, [ἐδοξάσθησαν] δὲ ἄγγελοι δὲ καὶ ἀνθρώποις φανέντες, καὶ τὸ τ' οἰκείας φύσεως ἀπαστράπτον φῶς παρέσχοντες τοῖς ὁρῶσιν, οὐκ ἀγγέλοι δὲ μόνοι, ἀλλὰ καὶ τὰ χερουβὶμ μετὰ πολλῆς ὤφθη τῷ προφήτῃ τὸ δόξης, καὶ τὰ σεραφὶμ ὁμοίως· πρὸ τῶν δὲ τούτων ἀπάγαν ἡμᾶς ὁ λυτρωτὴς, καὶ τὸ κλίσεως, καὶ τὸ τῶ ὁμοδούλων * λαμπρότητος ἀπέμεσας τὸ δρόσου, πρὸς αὐτὸ ἡμᾶς τὸ ἀγαθὸν ἵστησι τὸ χορυφαῖον. "ὃ γὰρ προφήτης φησὶν, οὐδὲ ἀγγέλου, οὐδὲ ἀρχαγγέλου, οὐδὲ τῶν ἀνωτέρω δυνάμεων, οὐκ ἄλλης τινὸς κτίσεως φύσεως, εἶπε τις ὅστις καὶ ἕτερος, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ δεσπότου, αὐτοῦ τοῦ βασιλέως, αὐτοῦ τοῦ γνησίου μονογενοῦς παιδὸς, αὐτοῦ τοῦ πρώτων ἡμῶν Κυρίου * τὴν δόξαν ἐθεασάμεθα. ὃ δ', ὡς, ἐσταῦθα οὐχ ὁμοιώσεώς ἐστιν, οὐδὲ παραλλαγῆς, ἀλλὰ βεβαιώσεως, καὶ ἀναμφισβητήτου διορισμοῦ· ὡσανεὶ ἔλεγεν, ἐθεασάμεθα δόξαν, οἵαν ἔπρεπε καὶ εἰκὸς ἦν ἔχειν μονογενῆ καὶ γνήσιον υἱὸν ὄντα τοῦ πρώτου βασιλέως Θεοῦ. καὶ τοῖς πολλοῖς ἦν ἔθος· οὐ γὰρ παραιτησόμεθα καὶ ἀπὸ τῆς κοπῆς ζωγράφου λέγειν πιστώσασθαι. "οὐδὲ γὰρ πρὸς κάλλος ἡμῖν ὁρμᾷ, οὐδὲ πρὸς αὐρανίδιν ζωγράφου παρέκειται νῦν ἐπιστολὴ, ἀλλὰ πρὸς τὴν ὑμετέραν ὠφέλειαν μόνον· ὅθεν οὐδὲν κωλύει καὶ ἀπὸ τῆς τῶν πολλῶν ζωγραφίας αὐτὸ βεβαιῶσαι. "τίς δέ ἐστιν ἡ ζωγραφία τῶν πολλῶν; βασιλέα πολλάκις σφόδρα κεκοσμημένον ὁρῶντες λίθοις καὶ τιμίοις ἀπαστράπτοντα λίθοις πρώτοις, ἐπειδὴ πρὸς λίθους διηγῶνται τὸ κάλλος ἐκεῖνο, καὶ κόσμον, τὴν δόξαν, λέγουσι μὲ ὅσα περ ἂν δυνηθῶσι, τῆς ἀλεκτρυόνος τὸ αὐγὸς, τῶν λίθων τὸ μέγεθος, τὴν λευκότητα τῶν ἡμιόνων, καὶ πρὸς τὸ ζεῦγος χρυσοῦν, τὴν "στρωμνὴν τὴν ἀπαλὴν καὶ στίλβουσαν. ἐπειδὴ δὲ καὶ ταῦτα καὶ ἕτερα πρὸς τούτοις καταλέξαντες, μὴ δυνηθῶσιν ἅπαξ εἰπεῖν λόγῳ παραστῆσαι τὴν λαμπρότητα, βουλόμεθα τοῦτο ἐπάγουσι· τί δῆτα πολλὰ λέγω; ἅπαξ ὡς βασιλεύς, ἀφ' τοῦ, ὡς, ὅ τὸ βασιλέως ὅμοιον ἐστὶ) δόξαν βουλόμενοι τοῦτον, πρὸς ὃ ταῦτα λέγουσιν, ἀλλὰ τὸ αὐτοῦ βασιλέα γνήσιον ἐστὶ). οὕτω τοίνυν καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς τὸ, ὡς, τέθεικε, τὸ πρὸς ἀλλαγμένοι τῆς δόξης καὶ ὑπερέχοντος ἀσυγκρίτως παρὰ πᾶσαν ἄλλην. ἀμὴν γὰρ ἄλλοι πρῶτοι καὶ ἄγγελοι * καὶ προφῆται προσταπόμενοι πρῶτα ἐπίσωμα, αὐτὸς δ' μετ' ἐξουσίας

ἐξουσίας βασιλῆ καὶ διαστὴν τραπεύσης· ὅπερ οὖν καὶ ὁ ὄχλοι ἐθαύμαζον, ὅτι ἐδίδασκεν αὐτὰς ὡς ἐξουσίαν ἔχων. ἐφαίνοντο μὲν οὖν, ὅπερ εἶπον, καὶ ἄγγελοι μὴ δόξης πολλῆς ὄντες τῆς γῆς· οἷς; ὄντι τῷ Δαμιὴλ, ὄντι τῷ Δαβὶδ, ὄντι τῷ Μωϋσέως, ἀλλ' ὡς δοῦλοι καὶ διαστόλων ἔχοντες, οὕτω πάντα ἔτρεμον· αὐτὸς δὲ, ὡς διαστὴς καὶ πάντων κρατῶν, καὶ ταῦτα μετ' εὐτελοῦς σχήματος καὶ ταπεινοῦ φανείς, ἀλλ' ὅμως καὶ ὅταν ἡ κλίσις Ⓦ διαστέλλῃ ἐπίγνω Ⓦ ἑαυτῆς· * ἀσὴρ μὲν ἀπ' ὄρεινοῦ μάγους καλῶν προσκυνήσοντας αὐτὸν, ἄγγελων δὲ "ὄχλος πολὺς πάντα χοῦ κεχυμένος Ⓦ διαστέλλων προεκόντων καὶ ὑμνολογούντων αὐτὸν καὶ ἑτέρους δὲ ἁπάντης ἀνεφύοντο κήρυκες, καὶ πάντες ἀλλήλοις "ἀπαντῶντες εὐηγελίζοντο ὃ ἀπόρρητον τοῦτο μυστήριον, τοὺς μὲν ποιμένας Ⓐ ἀγγέλοι, τοὺς δὲ τῆς πόλεως Ⓐ ποιμένες, καὶ τὴν μὲν Μαρίαν ὁ Γαβριὴλ καὶ τὸν Ελισάβετ, "τοὺς δὲ εἰς τὰ ἱερὰ προφητεύοντας ἡ Αννα μετὰ τοῦ Συμεών. οὐκ ἄνδρες δὲ καὶ γυναῖκες μόνον ἐπὶ τῆς ὠδῖνος ἐπερώθησαν, ἀλλὰ καὶ τὸ μηδέπω βρέφος εἰς φῶς ἐξελθὸν, ὁ τῆς ἐρήμου πολίτης λέγω, καὶ τοῦτο ὁμώνυμος τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ἐσκίρτησεν ἐν τῇ νηδύϊ τῆς μητρὸς ὢν ἔτι, καὶ πάντες μετέωροι τὰς ἐλπίσι πρὸς τὰ μέλλοντα ἦσαν. καὶ ταῦτα μὲν πρὸ τὸ τόκου εὐθέως. "ὅτε δὲ ὅτι πλέον ἑαυτὸν ἐξέφηνε, πάλιν ἕτερα θαύματα τῶν προτέρων ἐφαίνετο μείζονα. οὐκ ἔτι γὰρ ἀσὴρ καὶ ὀρεινὸς, οὐδὲ ἄγγελοι καὶ ἀρχάγγελοι, οὐδὲ Γαβριὴλ καὶ Μιχαὴλ, ἀλλ' αὐτὸς αὐτοῦ δῶρον ἦν ἀπὸ τῶν οὐρανῶν ἐκήρυττεν ὁ πατὴρ, καὶ μετὰ τὸν παῖδος ὁ πρόδρομος ἐφιππάσθω αὐτῷ μετὰ τὴν φωνὴν, καὶ μόνων ἐπ' αὐτόν. ὥστε διὰ ταῦτα ἔλεγεν, ἐθαυμάζετο τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς πρὸς πατέρος. οὐ δεῖ ταῦτα ἦν μόνον, ἀλλὰ καὶ δεῖ ὃ μετὰ ταῦτα τὸ φησιν. οὐκέτι γὰρ ποιμένες μόνον, οὐδὲ χῆραι γυναῖκες, οὐδὲ ἄνδρες προσεύχεται ἡμᾶς εὐαγγελίζονται, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἡ "φωνὴ, πάσης σάλπιγγος λαμπροτέρα βοῶσα, καὶ οὕτω "γεγωνὸς, ὡς ἐν ταῦθα αὐτοῦ εὐθέως ἀκουσθῆναι τ' ἦχον. ἀπῆλθε γάρ, φησιν, εἰς τὸν Συεὶμ ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ, καὶ πᾶσιν αὐτὸν ἀπεκάλυψε, καὶ πάντα πάντοθεν εἰδέναι, ὅτι βασιλεὺς τῶν ὅλων πρόδηλον ἦν. οἵ τε γὰρ δαίμονες πάντοθεν ἔφυγον καὶ ἀπεπίπτων, ὅ τε ἀρχέκολος ἐγκαλυφάμενος "ἀνεχώρησεν, ὅ τε θάνατος ἐπεξίστατο τότε, καὶ μετὰ ταῦτα τέλεον ἠφανίζετο, καὶ πάσης ἀῤῥωστίας εἶδος ἐλύετο, καὶ * τοὺς μὲν νεκροὺς ἤφιει τὰ μνήματα, τοὺς δὲ μεμηνότας Ⓐ δαίμονες, τοὺς δὲ ἀῤῥώστους αἱ νόσοι· καὶ ὧν ἰδεῖν πρόδηλα δόξα θαυμαστὰ, ἃ ἅπερ εἰκότως ἐπιθύμησαν προφῆται ἰδεῖν, καὶ οὐκ εἶδον. ὧν γὰρ ἰδεῖν ὀφθαλμὸς ἀγαπλατόμενος, καὶ τὸ πολλοὶ εἰκῆ, ὁ πάντες ἐπεθύμησαν δὲ ἰδεῖν, πῶς τὸν Αδὰμ ἀπὸ τῆς γῆς ἔπλασεν ὁ Θεὸς, τοῦτο ἐν βραχεῖ πᾶσιν ὑπεδείκνυτο, καὶ ἐν τῷ βελτίονι τὰ σώματος μέρει· ἅ τε πρὸ ἀλελυμένα καὶ διακισμένα μὴν συγκολλώμενα ἐν ἀλλήλοις ζωαρμοπόμενα, χεῖρας νεκρὰς κινουμένας, πόδας πρὸ ἀλελυμένους ἀθρόον ἀλληλοῦσι, ὧντα βεβυσμένα ἀκαπετσμύλματα, καὶ γλῶτταν ἠχοῦσαν μέγα "τὸν προτέρων ἀφωνίαν δεδερμένον. καθάπερ γὰρ ὡς τεχνίτης ἀρίστος, οἰκίαν ἐκ τοῦ χρόνου σαθρωθεῖσαν ἀναλαβὼν τὸν κοπὸν τότε τῶν ἀνθρώπων φύσιν, οὕτω ταύτης τὰ τε ἀποκλασθέντα ἀνεπλήρωσε μέρη, τά τε διεζωτα καὶ ὀχαλελυμένα ζωνέσφιγξε, καὶ τὰ τέλεον πεπιωκότα ἀνέστησε. τί δ' "ὡς ἐπὶ τῆς ψυχῆς τὸν ὀχάπλασιν, πολλῷ θαυμαστοτέραν τῆς ἐν τοῖς σώμασιν οὖσαν; μέγα μὲν γὰρ καὶ ἡ τῶν σωμάτων ὑγεία· πολλῷ δὲ μείζων ἡ τῶν ψυχῶν, καὶ τοσούτῳ μείζων, ὅσῳ ψυχὴ σώματος "ἄμεινον· οὐ ταύτῃ δὲ μόνον, ἀλλ' ὅτι ἡ μὲν τῶν σωμάτων φύσις, ἣν γὰρ αὐτὸν ἄγαν ὁ δημιουργὸς βούλεται, ταύτῃ ἔπεται, καὶ τὸ ἀντιπίπτον οὐδὲν· ἡ δὲ ψυχὴ κυρία ἑαυτῆς γινομένη, καὶ τῆς ἐξουσίας ἔχουσα, οὐ πάντα, ἂν μὴ βούλῃ, πείθεται τῷ Θεῷ. ἄκουσαν γὰρ αὐτὴν βίᾳ "τις κατεναγκασμένην, οὐ βουλεῖ πεῖσαι καλὸν καὶ ἀγαθὸν, ἐπεὶ δὲ μηδὲ ὅτι ἔστιν ἀρετὴ, δηλαδὴ χρὴ βουλομένην καὶ ἑκουσίως πεῖσαι γενέσθαι τοιαύτην. ὅθεν χαλεπώτερον τοῦτο ἔστιν ἐκείνης τῆς ἰατρείας· ἀλλ' ὅμως καὶ τοῦτο κατωρθοῦτο, καὶ πολὺ εἶδος κα-

χίας ἠλαττώσετο· ϗ ὥσπερ τὰ σώματα τὰ θεραπευόμενα ὑ τοῦ ὑγιάσαντος μόνον, ἀλλὰ ϗ τοῦ θυξίδι τῆ αὐτοπάτορι μεταρρυθμίζεται, ὅπω ϗ ἡ ψυχὴ ὑ τῆς κακίας τὸ ἐφάπαξ ἀπηλλάξε μόνον, ἀλλὰ ϗ τοῦ αὐτῆ τῆς ἀρετῆς τῆ κορυφῆ ἤγαγε· ϗ ὁ τελώνης ἀπόστολος ἐγένετο, ϗ ὁ διώκτης ϗ βλάσφημος ϗ ὑβριστὴς κήρυξ τῆς ἀναμαρτησίας ἀπεδείκνυτο, ϗ μάγοι διδάσκαλοι Ιουδαίων ἐγένοντο, ϗ ληστὴς τοῦ παραδείσου πολίτης ἀνεφάνετο, ϗ πόρνη πολλῇ τῇ πίστει διέλαμπε, ϗ Χαναναία, ϗ Σαμαρῖτις γυνὴ, ἑτέρα πόρνη ϗ αὐτὴ, ἡ μὴ τὸ κήρυγμα τῶ ὁμοφύλων ἀνεδέξατο, ϗ πόλιν ὁλόκληρον σαγηνεύσασα, ὅτε τῷ Χριστῷ, ἢ τῇ πίστει τῆ εἰς τὴν προσηγορίαν δαίμονα ποτηρίου ἀπελαθῆναι τῆς τοῦ θυγατρὸς ψυχῆς πρεσβεύσασι· ϗ ἕτεροι ὑ πολλῷ τούτων χείρους εἰς τὸν τῶν μαθητῶν βαθμὸν κατελέγοντο πάλιν, ϗ πάντα ἀθεσμοι μεταχειρίζοντο τῶν σωμάτων τὰ πάθη, τῶν ψυχῶν τὰ νοσήματα, ϗ τοῦς ὑγιείας ϗ τὸν ἀκριβεστάτην ἀρετὴν μετιπλάττοντο. ϗ τούτων δ' δύο καὶ τεσσαράκοντα ἀθεσμοι, οὐδὲ πέντε ϗ δέκα ϗ εἴκοσι ϗ ἑκατὸν" μόνον, ἀλλὰ πόλεις ὁλόκληρος, καὶ ἔθνη μυρία πολλῆς τῆς οἰκουμένης μεταρρυθμίζοντο. τί δ' ἂν εἴποι τῶν τοσούτων τὸν φιλοσοφίαν, τῶν ἀρχαίων νόμων τὸν ἀρετὴν, τῆς ἀγγελικῆς πολιτείας τὸν βαθμὸν; τοιοῦτον γὰρ ἡμῖν εἰσηγήσατο βίον, τοιούτους" ἡμῖν ἔθηκε νόμους, τοιαύτην κατεστήσατο πολιτείαν, ὡς ἐν τούτοις χρωμένους ἀγγέλους βαθμὸν γενέσθαι, ϗ ὁμοίους Θεῷ τῷ δυνάμει τὸν ἡμετέραν, καὶ ἁπάντων ἀθεσμοτάτων κακίας" τύχωσιν ὄντες. ταῦτα δῶν ἅπαντα ζωαγωγὸν ὁ εὐαγγελιστὴς, τὰ θαύματα τὰ ἐν σώμασι, τὰ ἐν ψυχαῖς, τὰ ἐν τοῖς στοιχείοις, τὰ προστάγματα, τὰ δῶρα τὰ ἀπόρρητα σκῆνα ϗ τῶν ἀρχαίων ὑψηλότερα, τὰς νόμους, τὸν πολιτείαν, τὸν πειθὼ, τὰς μιμήσεις ἐποχέσεις, τὰ παθήματα αὐτῶ, τὸν θαυμασιουργίαν τούτων ϗ ὑψηλὰν γέμουσαν δογμάτων ἀφῆκε φωνὴν λέγων· ἐθεασάμεθα τὸν δόξαν αὐτῶ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός," πλήρη χάριτος ϗ ἀληθείας. ὑ γὰρ δρᾷ τὰ θαύματα μόνον αὐτὸν θαυμάζομεν, ἀλλὰ ϗ δρᾷ τὰ πάθηματα· οἷς, ὅπως περιεπλώθη τῷ σταυρῷ ϗ ἐμαστιγώθη, ὅπως ἐρραπίσθη, ὅπως ἐνεπτύσθη, ὅπως ἔλαβεν ὄξος κόρρης πληγὰς παρὰ τῶν διερετηθέντων αὐτῶν. ϗ γὰρ ἐν ὅτι τούτοις αὐτοῖς τοῖς δοκοῦσιν ἐπονειδίστοις εἶναι, τὸ αὐτὸ ῥῆμα πάλιν ἄξιον ὑπερφάγξασθαι, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς δόξαν τὸ πρᾶγμα σκάλεσιν. ὑ γὰρ δὴ μόνον κηδεμονίας καὶ ἀγάπης ἰῶ τὰ γινόμενα, ἀλλὰ καὶ δυνάμεως ἀφάτου. τότε γὰρ καὶ θάνατος ἠφανίζετο, καὶ καπέα ἐλύετο, καὶ δαίμονες κατηχοῦντο καὶ ἐδιγματίζοντο θριαμβεύομενοι, καὶ τὸ χειρόγραφον τῶν ἁμαρτιῶν τῷ σταυρῷ προσηλοῦτο. Εἶτα, ὅπως ταῦτα ἀοράτως ἐθαυματουργεῖτο, ἐγένετο πίνα ϗ ὁρατῶς, δεικνύων ὅτι ὄντως μονογενὴς ἰῶ ὑὸς τοῦ Θεοῦ, ϗ τῆς κτίσεως πάσης δεσπότης. ἔλιπε γὰρ τὸ μακαρίου σώματος κρεμαμένου, ἀπέστρεφε μὲν ὁ ἥλιος ζοὺς ἀκτῖνας, σκληρὸν ὂν ἡ γῆ ϗ ἐσείετο πᾶσα, ϗ τὰ φοβερὰ διερρήγνυτο, τὸ δὲ ἔδαφος ἐπιπάσετο, ϗ νεκρῶν δῆμος ἄπειρος ἐξεπήδα ϗ εἰς τὴν πόλιν εἰσῆμει· τῶν ἢ τοῦ μνήματος αὐτοῦ λίθων ἁρμοσμένων τῇ θήκῃ, ἔτι δὲ * σημάντρων ἐπικειμένων, αἴρεται ὁ νεκρὸς, ὁ σαρκωθεὶς, ὁ σταυρωθεὶς," ϗ τῆς δυνάμεως" τῆς πολλῆς τότε σοὶ ἕνδεκα μαθηταῖς ἐμπλήσας, ἔπεμπε τοῖς κῆ τὸν οἰκουμένην αὐθεσμίαν ἰαζομένοις κακοῦς τῆς φύσεως ἐσομένους ἀπάσης, ϗ ☧ βίον ὀρθώσοντας, τὸν τῶν ἀρχαίων δογμάτων γνῶσιν ἡμῖν δὲ δίκαιοσύνης τας γῆς, δὲ τὸν τῶν δαιμόνων λύσοντας τυραννίδα, ϗ τὰ μεγάλα ϗ ἀπόρρητα διδάξοντας ἀγαθὰ, ϗ θυαγγελισμένους ἡμῖν ψυχῆς ἀθανασίαν ϗ σώματος ζωὴν αἰώνιον, τὰ ϗ νῦν ὑπορραίνοντα ἐπαθλα, ϗ μηδέποτε ἔξοντα τέλος. ταῦτ' οὖν, ϗ τὰ τούτων πλείονα ἐννοήσας ὁ μακάριος οὗτος, ἃ ἤδει μὲν αὐτὸς, γράψαι δ' οὐκ ἠνέσχετο δρᾷ δὲ μὴ χωρεῖν ☧ κόσμον (Παντα γὰρ" αἱ γραφῆναι κατ' ἐν, οὐδ' αὐτὸν οἶμαι ☧ κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία) ταῦτ' οὖν ἅπαντα λογισάμενος, εὐθέως ἐθεασάμεθα τὸν δόξαν αὐτῶ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρη χάριτος δὲ ἀληθείας.

Ioan. xx. xx.

Τοις

Τοις δὴ τοιούτων μὲν θαμῦ, τοιούτων δὲ καλλιωθέντας ἀκούσμασι, τοσαύτης δὲ ἀπολαύ- ΗΘΙΚΟΝ
σεως δωρεᾶς, καὶ βίου ἄξιον τὸ δοθὲν ἐπιδείκνυσθαι χρή, ὥστε καὶ τοῖς ἀπολαῦσαι καλῶς. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ προεῖπετο ὁ Κύριος ἡμῶν Ιησοῦς Χριστὸς, ἵνα μὴ μόνον τὸ σῶζον δόξαν ἴδωμεν αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν μέλλουσαν. διὰ τοῦτό φησι, Θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, κἀκεῖ ὦσι, ἵνα θεωρῶσι Ιωαν. ιζ. γ.
τὴν δόξαν τὴν ἐμήν. εἰ δὲ αὕτη ἡ δόξα ὅτου γέγονε λαμπρὰ καὶ περιφανὴς, εἰ καί τις εἴπει καὶ ἐκείνης; ὁ γὰρ τοῦ γῆ φανεῖσα φθαρτὴ, οὐδὲ τὸ ὀπτικὴν σώμασιν οὖσαν ἡμῶν· ἀλλὰ τοῦ ἀκηράτου καὶ ἀγήρω τῇ κτίσει, καὶ μὴ τοσαύτης λαμπρότητος, μὴ ὅσης οὐδὲ λόγῳ παραστῆσαι δυνατόν. ὦ μακάριοι, καὶ περισμακάριοι, καὶ τοῦτο πολλάκις, οἱ τῆς δόξης καλλιούμενοι ἐκείνης γλυκάθαι θαπαί. ταῦτα τοίνυν * ὁ τοῦ φήτης φησὶν, ἀρχέτω ὁ ἀσιβὴς, ἵνα
μὴ ἴδῃ τὴν δόξαν Κυρίου. ἀλλὰ ἡμῶν μηδένα γένοιτο ἀρνεῖσθαι, μηδὲ ἀθέατον αὐτῆς γενέσθαι ποτέ. Εἰ γὰρ μὴ μέλλοιμεν ἀπολαύσεσθαι ταύτης, εὔκαιρον καὶ πρὸ ἡμῶν εἰπεῖν καλὸν ἦν ἡμῖν, εἰ μὴ ἐλπὶς ἦν ἡμῖν. νῦν γὰρ ζῶμεν καὶ διαπτόμεθα; τί δὲ ἐσμεν, δῆτα τῆς θεωρείας ἀποτυχόντες ἐκείνης, αἱ δεσπότην ἡμέτερον μηδὲν ἡμῖν συγχωρήσῃ θαύσασθαι τοῦτο; Εἰ γὰρ ὁ φῶς τὸ ἡλιακὸν μὴ θεώμενοι, πάντος θανάτου πικρότερον τοῦτο
μύουσι ζωὴν, νῦν παρεῖν ἐκὸς τὸν τοῦ φωτὸς ἀποστερηθέντας ἐκείνου; τοῦτο μὲν γὰρ, οὐ τούτῳ μόνῳ ἡ ζημία· ἐκεῖ, καὶ μέχρι τούτου μόνου (καίτοι καὶ εἰ τοῦτο μόνον ἦν τὸ δεινὸν, οὐδὲν ἔστιν ἴσον τὸ τῆς κολάσεως ἦν· ἀλλὰ τοιούτῳ χαλεπώτερον, ὅσον ὁ ἥλιος ἐκεῖνος τούτου κρείττων ἀσυγκρίτως ἐστὶ) πῶς δὲ καὶ ἑτέραι ἐστὶ προσδοκῆσαι ἡμῶν εἶδε. τὸ γὰρ ἐκεῖσε τὸ φῶς οὐκ
ἐρῶντα· οὐκ εἰς τὸ σκότος δεῖ ἀπενεχθῆναι μόνον, ἀλλὰ καὶ κεῖσθαι μετὰ πάντος, καὶ τὴν ἀθαν, καὶ βρύχειν τῶν ὀδόντας, καὶ μυρία ἕτερα παθεῖν δεινά. μὴ δὴ περιίδωμεν ἑαυτοὺς μετὰ τῆς βαρυχείας ταύτης ὀλιγωρείας καὶ ἀμύσεως εἰς αἰώνιον ἐμπεσόντας κόλασιν, ἀλλὰ χρηγορήσωμεν, νήψωμεν, πάντα παράξωμεν καὶ προαγματευσώμεθα, ὥστε ἐκείνης τυχεῖν τῆς ἀπολαύσεως, καὶ πόρρω γενέσθαι τοῦ πυρὸς τοῦ συναιθίου μετὰ πολλοῦ ῥοίζου τοῦ τοῦ βάπτος τοῦ φειδοῦ. τὴν γὰρ ἄπαξ ἐμπεσόντα ἐκεῖ χρὴ μένειν μετὰ πάντος, καὶ ὁ τῆς
κολάσεως ἐξαιρησόμενος οὐδεὶς, οὐ πατὴρ, οὐ μήτηρ, οὐκ ἀδελφός. καὶ ταῦτα αὖθις καὶ φησὶν βοᾷ· ὁ μὴ λέγων· Αδελφὸς [ἀδελφὸν] οὐ λυτρώσεται, λυτρώσεται δὲ θεσπος; ὁ διὰ παντὸς καὶ τοῦτο τι πλέον ἐδήλωσεν, εἰπών· Εδὲν ἔσῃ Νῶε καὶ Ιὼβ καὶ Δανιὴλ, τοὺς υἱοὺς Ιεζ. ιδ. ιθ.
αὐτῶν καὶ τὰς γυναῖκας οὐ μὴ ἐξελοῦνται. μία γὰρ προστασία μόνη, καὶ διὰ τῶν ἔργων ὅστις ἐκεῖ, καὶ τῆς ταύτης ἀπεστερημένοι ἐπίστασθαι σωθῆναι οὐκ ἔνι. ταῦτ' οὖν διηνεκῶς τρέφοντες καὶ
ἀναλογιζόμενοι, ἐκκαθαίρωμεν ἡμῶν τὸν βίον καὶ λαμπρὸν ποιήσωμεν, ὥστε μὴ παῤῥησίας ἰδεῖν τὸν Κύριον, καὶ τῶν ἐπηγγελμένων τυχεῖν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ. ιγ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΡΤΥΡΕΙ ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΥ, ΚΑΙ
ΚΗΡΥΣΣΕΙ ΛΕΓΩΝ· ΟΥΤΟΣ ΗΝ ΟΥ ΕΙΠΟΝ, Ο ΟΠΙΣΩ ΜΟΥ ΕΡΧΟΜΕΝΟΣ, ΕΜΠΡΟΣΘΕΝ ΜΟΥ ΓΕΓΟΝΕΝ· ΟΤΙ ΠΡΩΤΟΣ ΜΟΥ ΗΝ.

ΑΡα μὴ εἰς κενὸν πονέσομεν καὶ κοπιάσομεν; μὴ εἰς πέτρων σπερούμεθα; ἆρα μὴ μάταιον τὴν ὁδὸν καὶ τοὺς ἀκηράτους ἡμῖν λιμαίνει τὰ σπέρματα πίπτοντα; ἀγωνία γὰρ σφοδρὰ καὶ δίψος μὴ ἀνόητος ἡμῖν ἡ γεωργία γέγονεν· καὶ ταῦτα οὐδὲ μέλλων αὐτὸς εἰς τὸν κόπον τοῦτον παραβαλέσθαι μισθόν. ὁ γὰρ οἷα τῶν γηπόνων, τοιαῦτα καὶ τὰ τῶν διδασκόντων ἐστίν. ὁ μὲν γὰρ γεωργὸς μετὰ τοὺς ἐνιαυσίους πολλάκις μόχθους,

καὶ τὴν ἀλαζονείαν ἐκείνων, καὶ τοὺς ἱδρῶτας, ἃ μηδεὶς ἐξενέγκῃ τῶν πόνων ἄξιον ἡ γῆ, πρὸς οὐδενὸς ἑτέρου δυνήσεται τῶν πόνων τὴν ἀμοιβὴν θύρσι, ἀλλ' ἑστιατορίᾳ μετ' ἀμοιβῆς καὶ καταφείας ἀπὸ τῆς ἄλω πρὸς τὴν οἰκίαν καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παιδία, οὐδένα ἔχων ἀπαιτῆσαι τῆς φιλοπονίας τῆς μακρᾶς τὸν ἀντίδοσιν. ὅπου δὲ ἡμῶν οὐδὲν τοιοῦτον ὄφλ. καὶ γὰρ ἡ γεωργουμένη γῆ μηδένα ἐξενέγκῃ καρπὸν, ἡμῶν ἅπαντα ὑπερβαλλόντων πόνων, ὁ καὶ τούτης καὶ ἡμῶν κύριος ὑπὲρ ἐλπίδας ἡμᾶς ἀφθόνους ἐλπίσιν, ἀλλὰ δώ- 5
α. Κορ. γ. η. σει τὰς ἀμοιβάς. Ἕκαστος γάρ, φησι, τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται * καὶ τὸν ἴδιον κόπον, ὑπὲρ οὗ τὸν τῶν ἁμαρτιῶν τέλος. καὶ ὅπως ἔστιν, ἄκουε· Καὶ σύ, φησι, ἐμὲ δὲ θέσπιν μαρτύρει τῷ
Ισ. β. ε. λαῷ τούτῳ, Ἐὰν ἄρα ἀκούσωσιν, ἐὰν ἄρα σωθῶσι. καὶ ὁ Ἡσαΐας δέ φησιν· Ἐὰν ὁ σκο-
Ισ. γ. ιθ. πὸς προείπῃ τι μὴ φυγεῖν, οἱ δὲ ἐλεᾶν δέοι, τὸν ψυχὴν ὀφείλειν τὴν ἑαυτῆς, καὶ ὁ προσ- 10
ἔχων μηδεὶς ᾖ. ἀλλ' ὅμως καὶ ἰσχύειν προθυμίαν τοιαύτην ἔχοντες, καὶ ὑπὲρ τῆς εἰς ἡμᾶς ἀμοιβῆς θαρροῦντες, ὅταν ὑμῶν ὁ ἔργον ἴδωμεν μὴ προσκόπτον, οὐδὲν ἀμείνων ἐκείνων διακείμεθα τῶν γεωργῶν τῶν σταζόντων καὶ θλιβομένων, τὰν εἰκαλυπτομένων καὶ αἰσχυνομένων. τοῦτο γὰρ διδασκάλου συμπάθημα, τοῦτο κηδεμονία παρρησ. ἐπεὶ καὶ Μωϋσῆς, ὄζων * τῆς ἀγνωμοσύνης ἀπαλλαγῆναι τῆς Ἰουδαϊκῆς, καὶ λαμπροτέραν δεχθῆναι ἕδραν
Εξο. λβ. θ. ἑτέρου λαβὼν καὶ πολλῷ μείζονος (Ἔασον γάρ μέ, φησι, καὶ δέδειγμαι ὠμὸς, καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα, ἢ τοῦτο) ὅπως ἅγιος ἦν καὶ Θεοῦ δοῦλος καὶ σφόδρα φίλος γνήσιος καὶ γνησίως, οὐδὲ ἀκοῦσαι τούτων ἠνέσχετο τὸν φωνὴν, ἀλλ' εἵλετο μᾶλλον ἀπολέσθαι μετὰ τῶν ἅπαξ κληρωθέντων αὐτῷ, ἢ χωρὶς ἐκείνων σῴζεσθαι καὶ ἐν ἀξιώματι εἰ μείζονι. τοιοῦτον εἰ χρὴ τὸ προεστῶτα ψυχήν. καὶ γὰρ ἄτοπον παῖδας μὲν ἔχοντα ἴσα φαύλως, μὴ ἐθελῆσαι ἑτέρων κληθῆναι πατέρα, ἀλλὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ φυτῶν· μαθητὰς δὲ ἐγχειρισθέντα, ἑτέρους δὲ ἑτέρων ἀμείβειν ἀεὶ, καὶ νῦν μὲν τούτων, αὖθις δὲ ἐκείνων, καὶ μὴ "τοῦτο πάλιν ἄλλων" προσιέμεν ἡμᾶς ἁρπάζειν, πρὸς οὐδένα οἰκείως διακειμένους. ἀλλὰ δεῖ ὑμᾶς μὴ ᾠήσθαι ταῦτα ὑποπτεῦσαί ποτε. πεποίθαμεν γὰρ ὅτι μᾶλλον πεισθήσεται τῇ πίστει τῇ εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τῇ ἀγάπῃ τῇ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας. ταῦτα οὖν λέγομεν, βουλόμενοι πρὸ αὐτοῦ ἀποδῦσαι ὑπὲρ ἁμαρτιῶν τὸ ὑμέτερον, καὶ ὑπὲρ μείζονος ὑπὲρ δόξης ἀγῶνα τῆς πολιτείας * τὸν ἀρετῆς. ὅταν γὰρ καὶ τὴν προκειμένην ἡμῖν λήθην εἰς αὖθις τὸ βάθος καταθεῖναι δυνήσεσθε τὰ νοήματα, καὶ μηδεμίαν ποιήσεις "λήμην" τοῖς ὀφθαλμοῖς ὑπισχνῇ τῆς ἀμφοτέρας, καὶ τὸ ἀληθεστικὸν αὐτῆς καὶ ὀξὺ σωτηρίου. ἵ ποτ' οὖν ὅστι τὸ "προκείμενον ἡμῖν σήμερον;

Ἰωάννης μαρτυρῶν περὶ αὐτοῦ τὸ κεκραγὼς λέγων· Οὗτος ὃν εἶπον, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. Πολὺς ὅστις οὗτος ὁ ἀλαζονεύεται, δίκην καὶ κάτω Ⓦ Ἰωάννου τρέφων, καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ πολλαχοῦ περιφέρων. πείθει γὰρ οὐχ ἁπλῶς τοῦτο, ἀλλὰ καὶ σφόδρα σωστικῶς. ὅπου γὰρ πολὺ τὸ χαῦμα εἶχον τοῦ ὑδάτος τούτου πάντες Ⓘ Ἰουδαῖοι (τὸ γὰρ καὶ ὁ Ἰωσηπίππου τὴν τοῦτο τελευτὴν Ⓦ πόλεμον λογίζεται, "δι' αὐτὸν τε δείκνυσι μηδὲ πάλιν εἶ), τὴν ποτὲ μὴ δυσπολιτοῦσαν, καὶ μυριάσι "σωτῆρα περὶ αὐτοῦ λόγοις ἐγκωμίων) ἀπ' αὐτοῦ τοίνυν τοῦ Ἰουδαίους ὀπτέσθαι βουλόμενος, σωτῆρος αὐτοῦ δυναμιμνήσκει τῆς τοῦ προδρόμου μαρτυρίας. τὸ Ⓖ μὲ ἄλλοι εὐαγγελισταὶ τῶν παλαιοτέρων μέμνηται προφητῶν, καὶ καθ' ἕκαστον τῶν ἐπ' αὐτοῦ γραμμάτων, ἐκεῖ προπέμπουσι Ⓦ ἀκροατὴν, τὸ ὅταν λείπηται, λέγοντες, Τοῦτο γὰρ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ
Ματθ. α. κβ. Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος, Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱόν· καὶ ὅταν ἐπιβαλλόμενοι καὶ πάντα χθὲς ὅτου ἀκριβοῦς ἀναζητῶσι, ὡς καὶ τὸ ἄφεσιν πλακίδων σφαγέων ὑπὸ
κγ. Ησ. ζ. ιδ. Ἡρῴδου, τὸ Ἱερεμίαν εἰς μέσον ἄγοντες τὸ λέγοντα, Φωνὴ ἐν Ραμᾶ ἠκούσθη, θρήνου καὶ κλαυθμοῦ
Ιερ. λα. ιε. καὶ ὀδυρμὸς πολὺς, Ραχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς καὶ "οὐ" Ὦσηέ μεμνημένοι, ὅταν ἐξ Αἰ-

γύπτου

γώσθου πάλιν ἀπαλλαγήν, Ἐξ Αἰγύπτου λέγοντος ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου. καὶ πάντα τοῦτο Ωσ. ια. γ.
πάσχουσιν. οὐκοῦν ἡ τραχυτέραν τὴν μαρτυρίαν ἐργαζόμενος ἢ πικρωτέραν, ἀπὸ τῆς μεγαλοφωνότητος τῶν ἄλλων φθεγξάμενος, ἢ ὅτι ἀπελθόντα, οὐδὲ τὰς τελευταίας μόνον, ἀλλὰ ἢ ζώντα καὶ προσκυνούμενον, ὑποδυόμενα καὶ βαστάσαντα αὐτὸν, τοῦτον εἰς μέσον ἄγει
2 συνεχῶς, ἢ διασύρει* ἀπὸ τοῦ ὅλου ποιῶν ἀξιόπιστον ἀποδεῖξαι, ἀλλὰ τῇ τῶν ἀκροατῶν ἀσθενείᾳ συγκαταβαίνων. ὥσπερ γὰρ εἰ μὴ τὴν τοῦ ὅλου μορφὴν ἔλεγεν, οὐκ ἂν ἐδιδάσκαλος ἐλέγετο, οὕτως εἰ μὴ τῇ τοῦ ὅλου φωνῇ τὰς ἀκοὰς τῶν ὁμιλούντων προσεγύμνασεν, οὐκ ἂν" ὤφελε πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων ἐν λόγοις ἐδίζηνται. πρὸς ἓν τοίνυν, ἃ ἕτερον κατισχυρίζεσθαι μέγα τι καὶ θαυμαστόν. ὅπερ γὰρ ὁ αὐτὸς ὢν καὶ ἑαυτῷ μέγα τι λέγει, ἵνα τὸν
10 πλησίον πείσῃ τὴν μαρτυρίαν, ἢ προσοίσας τοῖς πολλοῖς τῶν ἀκουόντων πολλάκις, ἕτερος καὶ αὐτὸς προφήτας μαρτυρήσων. ἢ χρεὼν τοῦτον εἰρῆσθαι πρὸς Φ πολλοὶ πρὸς τὴν Συναγωγὴν ἐκείνην ἐκεῖσε ἔφοδον αὐτοῖς ὑπῆρχεν μᾶλλον φωνῶν, ἅτε αὐτὸν μᾶλλον τῶν ἄλλων ὑπηγορευκότες. σχεδὸν δὲ τοῦτο ἡ μὲν ἀπὸ τοῦ ὑστέρου λήψεται ἅπαξ ἢ δίς· ἡ δὲ τοῦ Ἰωάννου πολλάκις καὶ
15 συνεχῶς. Φ μὲν" γὰρ διαβεβηκότος τοῦ λαοῦ τὸν ἀδύτου, ἢ τῶν ἁγιάτων ἀπόντων ἀπαλλαγέντες, ἢ τῆς δόξης ἀκύρου ἠδύναντο φωνῆς, ἐν ᾗ σφόδρα τῆς δυσφημίας ἐδίοντο, ἀλλ' ἐκεῖσε πάντα" ἐπείγοντο, ἐν ἐκείνης ἦσαν· Φ δὲ ἐπὶ καὶ τῶν γρεφόμενοι, ἢ" πολλοῖς προσκαλύμμασι συγκεκαλυμμένοι, τὰ παντοτέρας ταύτης ἐδίοντο. ὅτου γοῦν ἢ ὁ Ἰωάννης, ὅπερ" πάντοθεν ἑαυτὸν ἐγύμνωσε τῇ ἀληθείᾳ, οὐκ ἐδύνατο διδασκάλων" ἕτερον, ἀλλ' ἀπὸ
20 τῶν ἔργων ἐπαιδεύετο. Ὁ γὰρ πέμψας με βαπτίζειν, φησὶν, ἐκεῖνός μοι εἶπεν [illegible]
ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον, οὗτός" ἐστιν. Φ δὲ ἐπὶ παῖδες Ἰουδαῖοι," ἢ πρὸς τὸ ἀναγκαῖον ἐκεῖνο μηδέπω φθάσαι δυνάμενοι, διὰ δεσποτικῆς ἔχει διδάσκαλον, ἄνθρωπον μὲν ὄντα" ἐμοῦ" ἰδίοις λέγοντα, ἀλλὰ πάντα ἄνωθεν ἀπαγγέλλοντα. Τί οὖν οὗτός" φησιν; αὐτὸς μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ καὶ κέκραγεν, λέγων. τί δέ τὸ, κέκραγεν; μετὰ παῤῥησίας, φησὶ, καὶ ἐλευθερίας, καὶ ὑποστολῆς ἀπάσης ἀναχηρύττει. Τί δὲ ἀναχηρύττει; τί ἢ μαρτυρεῖ καὶ κέκραγεν; οὗτός ἐστιν ὃν εἶπον,
25 ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. Συνεσκιασμένη ἡ μαρτυρία, ἢ ἔτι πολὺ τὸ παντοῖον ἔχουσα. οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ μονογενὴς, ὁ γνήσιος παῖς· ἀλλὰ Τί; οὗτός ἐστιν ὃν εἶπον, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. καθάπερ γὰρ αἱ μητέρες, * τοὺς ὁρίζοντας τοὺς νηπίους οὐκ εὐθέως, οὐδὲ ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τὴν πίστιν ἐκδιδάσκουσιν ἅπασαν· ἀλλὰ νῦν μὲν τοσοῦτον ἐξάγουσιν, ὅσον ἐ-
30 ξω ἡλιάσθαι τῆς καλιᾶς, νῦν δὲ ἀνίεις" ἀναπαύσασαν πρῶτον," προσιδέσθαι τῇ πίστει πάλαι, καὶ τῇ μὴ ταύτην ἡμέραν ἑτέραν πολλῷ πλείονα" συναύξουσι, καὶ ὕστερον ἤδη καὶ κατὰ μικρὸν ὅλῃ τὸ πρόσωπον ἄγουσιν ὕψος. Φ αὐτὸν δὲ ἔφην ὁ μακάριος Ἰωάννης οὐκ εὐθέως ὅτι τὰ ὑψηλὰ τοῦ Ἰουδαίους ἠγάλλετο, ἀλλὰ τέως μικρὸν τῆς γῆς ἀναπλῶναι ἐδίδασκεν, εἰπὼν, ὅτι αὐτοῦ κρείττων ἦν ὁ Χριστός." οὐδὲ γὰρ, οὐδὲ τοῦτο μικρὸν ἦν τέως, ὃ τοῦ ἀ-
35 νύσαι τὸν ὕστερον ἱμάντα, τὸν Ἰωάννου λέγω, καὶ προσφυεῖς, καὶ πρὸς οὓς ἀπόντας ἔτι ἐχεν, καὶ οὓς ἀγέλην ἐνόμιζον εἶναι), Φ οὐδὲ πω φανέντα οὐδὲ ἅπαντα μαρτυρήσαντα δυνηθῆναι πεῖσαι κρείττονα εἶναι). τέως οὖν τοῦτο κατορθώσας ἐπαύδαζεν ὁ παῖς τῶν ἀκροατῶν δυσχερείας, ὅτι τὸν μαρτυρούμενον ὁ μαρτυρῶν μείζων, τὸν προσδεχομένου πρῶτον ὁ μὴ ταῦτα ἐλθών, τὸν ὅλου καὶ προφανοῦς ὁ μηδέπω φανείς. ἢ ὅρα πῶς συνετῶς εἰσάγει
40 τὴν μαρτυρίαν. ἡ γὰρ φανέντα μόνον ἐπεδείκνυσιν, ἀλλὰ καὶ πρὶν φανῆναι, ἀναχηρύττει. τὸ γὰρ, οὗτός ἐστιν ὃν εἶπον, τοῦτο δηλονότι ἐστίν· ὥσπερ οὖν ὁ Ματθαῖος λέγει, ὅτι πάντων ἐρχομένων πρὸς αὐτὸν, ἔλεγεν· Ἐγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω ὕδατι· ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, Matth. γ. ια.
ἰσχυρότερός μού ἐστιν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι Φ ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος αὐτοῦ. ἵνα δὲ μὴ ἔχειν καὶ πρὸς τοῦ φανῆναι τοῦτο ἐποίησεν; ἵνα εὐσυνδέκτως ἡ μαρτυρία γένηται φανέν-

τους τῆς" ἀληθείας ἤδη τῶν ἀκουσάντων τὰ ἀναπαρθήσιος τοῖς περὶ αὐτὸ λεχθεῖσι, καὶ μηδὲν τῆς βύτηλος περιόλης λυμαινομένης αὐτῇ*. Εἰ μὲν γὰρ μηδὲν μηδόλως ἀκούσαντες εἶδον (Φ)" Κύριον, καὶ ὁμοῦ μετὰ τῆς θέας καὶ τὸ λόγου μαρτυρίαν ἐδέξαντο τὸ ὅτι θαυμασιώτερον καὶ μεγαλεῖον, βύθιος ἂν ὁ τοῦ ῥήματος εὐτυλὴς περιέστη τῷ μετὰ τὸν λεγόμενον. ὅτε γὰρ βύτυλες περιέκειτο ῥῆμα καὶ κηροῖ ἅπασι ὁ Χριστὸς, ὡς καὶ Σαμαρίτιδας γυναῖκας καὶ πόρνας καὶ τελώνας μετὰ πολλῆς τῆς ἀδείας θαῤῥεῖν αὐτῷ περιστέραν καὶ διαλέγεσθαι. ὅπερ οὖν ἔφην, εἰ ὁμοῦ καὶ τῶν ῥημάτων τούτων ἤκουσαν, καὶ αὐτὸν ἐθαύμασαν, καὶ κατέλαβον τῆς μαρτυρίας τὸ Ἰωάννου· νῦν δὲ πρὶν ἢ φανῆναι τὸν Χριστὸν, πολλάκις ἀκούοντες καὶ ὁσημέραι ὁμιλοῦντες τοῖς λεγομένοις περὶ αὐτοῦ, τὸ θαυμάσιον ἔπαθον, καὶ τὸν τῶν ῥημάτων διδασκαλίαν ἀπὸ τῆς ὄψεως τὸ μαρτυρηθέντος ἐκβάλλοντες, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς πίστεως τῶν πρὸ αὐτοῦ λεχθέντων καὶ αὐτὸν λαμπρύνειν εἰ) νομίζοντες. ὃ δὴ, ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὁ μετ' ἐμὲ κηρύσσων, αὐχ ὁ μετ' ἐμὲ γινόμενος," ὅτι. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ Ματθαῖος ἀπίθανα λέγων· ὀπίσω μου ἔρχεται αὐτῷ, καὶ περὶ τῆς ἐκ Μαρίας γενέσεως αὐτὸ λέγων, ἀλλὰ περὶ τῆς προόσεως τῆς τοῦ κηρύγματος. Εἰ γὰρ περὶ τῆς γενέσεως ἔλεγε, οὐκ ἂν εἶπεν, ἔρχεται, ἀλλ' ἦλθε. τετελεσμένος γὰρ ἦν, ὅτε ταῦτα ἐλέγετο. τί οὖν ὅτι ὅ, ἔμπροσθέν μου γέγονε; ἀναμφισβήτητος, ἀτιμότερος. * μὴ γὰρ, ὅτι πρότερος ἦλθον κηρύττων ἐγὼ, φησι, διὰ τοῦτο μείζονα σκέπην με εἰ) νομίσητε. πολὺ γὰρ ἐλάττων ἐγὼ, καὶ τοσοῦτον ἐλάττων, ὡς μηδὲ ὡς δούλου τοῦ εἰ) ἄξιος εἰ) καταλέγεσθαι. ὅτε γάρ ἐστι ὅ, ἔμπροσθέν μου γίνεται, ὅπερ ἕτερος πρόδηλον ὁ Βαπτιστὴς ἔλεγε· οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λύσαι τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος αὐτοῦ· ὅτι ἡ ὑδὶ ὅ, ἔμπροσθέν μου γέγονε, πρὸ τοῦ εἰ) πρόσθου εἶναι, δηλοῖ τὸ ἐπαγωγὴν δηλοῦν ὅτι. εἰ γὰρ οὕτω ἐβούλετο εἰπεῖν, πρότερός μου ἐπαγόμενον λέγει ὅ, ὅτι πρῶτός μου ἦν. ὡς γὰρ οὕτως ἠλίθιος καὶ ἀνόητος, ὡς ἀγνοῆσαι, ὅτι ὁ ἔμπροσθέν μου γέγονε, πρῶτος αὐτοῦ ἦν; Εἰ" ἡ πρὸ ὑπερβάσεως ἦν τῆς προαιωνίου, σαφὲς ἕτερόν ὅτι τὸ λεγόμενον, ἀλλ' ἢ ὅλη ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονε." ἄλλως ἡ, ἡ ἀπρεπὲς ὂν τοιοῦτον, ἢ τὴν αἰτίαν εἰκὴ περιστρέφειν. τοιοῦτον γὰρ, εἰ τοῦτο ἐβούλετο δηλοῦν, ἐχρῆν εἰπεῖν· ὅλη ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος πρῶτός μου ἦν, ὅτι καὶ ἔμπροσθέν μου γέγονε. τῷ μὲν γὰρ πρῶτον εἰ), εἰκότως ἂν τις ταῦτην δοίη τὴν αἰτίαν* · τῷ δὲ πρῶτον ἦν εἶναι, οὐκέτι τὸ πρῶτον εἰ) αἴτιον. ὃ δὴ ἡμεῖς λέγομεν, σφόδρα ἀν ἔχοι λόγου. ἴσως γὰρ δι' ἄπειρον τοῦτο πρᾶγμα τις, ὅλη ἃ ζῶ δῆλα, ἀλλὰ ζῶ ἄδηλα ἀεὶ αἰτιολογίας οἴηται. Εἰ δὲ περὶ ὑποστάσεως ὁ λόγος ἦν, οὐκ ἦν ἄδηλον ὅλη πρῶτον ἦν ὁμοίως, πρῶτον ἔδει εἰ). ὅτι δὲ ἡμῖν ἀναγέγραπται, εἰκότως τὴν ὀφειλὴν ἀπρεπείαν εἰ) λύει. ἐπεὶ γὰρ εἰκὸς ἦν πολλοὺς ἀπορεῖν, πόθεν καὶ ἐκ ποίας προφάσεως ὕστερον ἐρχόμενος, ἔμπροσθεν γέγονε· τοιοῦτοι, σοφώτεροι ἐφάνη. ταύτης τοίνυν τῆς ζητήσεως ἁθροίσει βύθιος τὴν αἰτίαν· ἡ δὲ αἰτία, τὸ πρῶτον εἰ) αὐτόν. ὅθεν γὰρ ἔκ θεοῦ, φησι, πρεσβυτὴς πρῶτόν με ὄντα ὀπίσω ῥίψας, ἔμπροσθεν γέγονε, ἀλλὰ πρῶτός μου ἦν, εἰ καὶ ὕστερος παρεγένετο. καὶ πῶς, φησι, εἰ πρὸ τῆς ἐκφάνσεως τῆς εἰς ἀνθρώπους, καὶ τῆς μελλούσης ἔμφασθαι πρὸ αὐτῆς δόξης" λέγει, τὸ μηδέπω τέλος ἐπιληφὸς ὡς ἤδη γεγονυῖαν λέγει; καὶ γὰρ εἶπε, γέγονε, ἀλλὰ γέγονε· ὅλη ἔθος τοῦτο τοῖς προφητεύουσι μόνον ὅτι, ὡς πρὸ γεγονυῖαν πολλαχοῦ πρὸ τῆς μελλούσης ἀγαλέσθαι. ὁ γοῦν Ησαΐας πρὸ τῆς σφαγῆς αὐτὸν λέγων, οὐκ εἶπεν, ὡς μέλλοντι ὅπου σφαγὴν ἀγθήσῃ) (ὅπερ οὖν μέλλοντος) ἀλλ', Ὡς πρόβατον ὅπου σφαγὴν ἤχθη· κεῖται οὐδέπω ἐφικτὸν ἦν, ἀλλ' ὅμως τὸ ἐσόμενον ὁ προφήτης ὡς γεγονὸς λέγει. καὶ ὁ Δαυὶδ (Φ) ταυρὸν δηλοῖ, οὐκ εἶπεν· ὀρύξουσι χεῖράς μου καὶ πόδας, ἀλλ', Ὤρυξάν χεῖράς μου καὶ πόδας, καὶ διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου, καὶ ὅτι (Φ) ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. καὶ πρὸ τοῦ" ἀγαλεγόμενος τὸ μηδέπω γεγονότος, οὕτως" ἔλεγε· Ὁ ἐσθίων ἄρτους μου" ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ πτερισμόν. * καὶ πρὸ

Ησ. νγ. ζ.

Ψαλ. κα. ιη.
Ψαλ. μβ. θ.

Ιωαν. ιγ. χς.

εἰς τὸ ἴδιον ἡγεμονικὸν*, Εὐκαίρως εἰς τὸ βρῶμά μου χολὴν, ἢ εἰς τὸ δίψος μου ἐπότισάς με ὄξος. Βούλεσθε καὶ ὑμεῖς τὴν ἐξ ἕξεως ἐπαγωγὴν ἰδεῖν; ἐὰν γὰρ οἱ λόγοι μόνοι κινῶσι πλείστους διορύξαμεν τὸ χωρίον, ἀλλὰ καὶ βαθὺς διεσπάσαμεν· σὺν ἐλεήσοντι ἢ τοῦτο ἐκείνῳ ποιοῦσι ἔχει καὶ δεδοίκαμεν μὴ καταπίνοντες ὑμᾶς ἀμέτρως, ποιήσωμεν ἀπιστεῖν. Φιλ. ξε. κα.

Διὸ τέλος ἐπιθῶμεν τῷ λόγῳ τὸ σφράγισμα. πῶμεν δὲ ὅτι τὸ ἀσφαλὲς· ἀξιολόγως ἡ πρὸς Θεὸν σφραγὶς οὐχ ἡ ἐκ τῆς ῥημάτων μόνον, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἡ ἐκ τῶν κατορθωμάτων. Λαμψάτω δὴ ὑμῶν τὸ φῶς, φησὶν, ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ὃ γὰρ σοφώτερον καὶ ἀρίστης πολιτείας ἐστὶ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῆς ἕλξεως τῆς σοφῆς. Αἰῶν οὐδὲ ἡ δικαίων ὁ μείων φωτὶ λαμπρύνεσι λαμπτὴν ἢ σὰρξ αὐγῆς μόνον ταῖς ὄψεσι φῶς ἀποστίλβουσι δίχα τῶν ἔργων, ἢ οὐηγοῦσι πρὸς τὸν ὁρθὸν ὁδὸν, ἀλλὰ ἢ τοῖς πλησίον ὅσα ἐκείνων. Ἐκχέωμεν τοίνυν ὃ ἔλαιον τοῖς λαμπάσι ζωτικὸν, ὥστε ὑψηλότερον ἡμέσθαι τὸ πῦρ, ὥστε πλουσίως φαιδρῦναι τὸ φῶς. Ὃ δὲ ἔλαιον τοῦτο οὐκ ἔστιν μόνον πολλὸν ἔχειν πόνον ἰσχνὸν, ἀλλ' ὅταν ἢ αἱ θυσίαι ἱλάσκωσι, πρὸς δεκάμηνον πολλῷ δὲ ἔσπερ πόνον ἐκείνου δύναμιν. Ἔλαιον γάρ, φησὶ, θέλω, ἢ οὐ θυσίαν· ἢ μᾶλλον ἢ ἐλεημοσύνη τῶν ἀναγκαίων. ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἄφοκον τὸ θυσιαστήριον, τοῦτο δὲ ἔμψυχον· καὶ εἰ μὴ ἐπικείμενον ἅπαν τὸ πυρὸς ἦν δαπάνη, ἢ πολυτελὲς εἰς κόπον, ἢ ἀφθονεῖται εἰς τροφὴν, ἢ εἰς πόνον τῶν ἀεργῶν ὁ καπνὸς ἀναλύεται φύσιν· ἐκεῖνα δὲ οὐδὲν τοιοῦτον, ἀλλ' ἑτέρας φέρει τοὺς καρπούς. ἢ ταῦτα ὁ Παῦλος ἐδήλωσε λέγων. τῆς γὰρ φιλοτιμίας τῆς Κορινθίων σὺν ὑπερηφανείᾳ διηγούμενος ὅτως ἔγραφεν· ὅτι ἡ διακονία τῆς λειτουργίας ταύτης οὐ μόνον ὅτι πληροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ ἢ περισσεύουσα διὰ πολλῶν εὐχαριστιῶν τοῦ Θεοῦ. ἢ πάλιν, Δοξάζοντες τὸν Θεὸν ὅτι τῇ ὑποταγῇ τῆς ὁμολογίας ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον, ἢ ἁπλότητι τῆς κοινωνίας τῆς εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας, ἢ τῇ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν ἐπιποθούντων ὑμᾶς. ὁρᾷς εἰς εὐχαριστίαν ἀναλυομένην αὐτοῖς, ἢ αἶνον τῷ Θεῷ, καὶ συνεχεῖς εὐχὰς τῶν ὑπὲρ πάντων καὶ ἁρμοστέρας ἀγάπην; ἡνωμένοι τοίνυν, ἀγαπητοὶ, θυσιάζωμεν εἰς ταῦτα τὰ θυσιαστήρια καθ' ἑκάστην ἡμέραν. αὕτη γὰρ ἡ εὐχὴ καὶ ἱκετεία ἢ πολλὴ ἑτέρων ὅτι μείζων ἡ θυσία· μόνον δὲ ἂν ἀκηράτοις χερσὶ, καὶ ποίων τοιούτων, καὶ πάσης ἢ καταφερὴς πλεονεξίας ἢ ἁρπαγῆς ἢ βίας. τοιαύτας γὰρ ποιοῦσι πρόσφορας* ὁ Θεὸς, ἃς ἢ ἑτέρας ἢ ἀποστρέφεται ἢ μισεῖ. σὺν γὰρ βούλεται ἐξ ἀλλοτρίων ἡμᾶς θῦσαι συμφοράν. ἀκαθάρτου γὰρ ἢ βέβηλος ἡ τοιαύτη θυσία, ἢ προξενοῦσι μᾶλλον δὲ, ἢ ἐμέσωσαι Θεόν. διὸ πάσῃ δεῖ καθαρᾷ σαυτὸν εἶναι, ὥστε μὴ σὲ ταῖς ἡσυχίαις πλημμελεῖσθαι. εἰ γὰρ ὁ δυτυχὴς προσενεγκὼν ὁ Κάϊν, καὶ σὺν πολλοῖς ἕτερον, ἔδοξε δίκαιον τὸν ἑαυτὸν, ὅταν δὲ ἁρπαγῆς καὶ πλεονεξίας προσφέρωμεν, πῶς ἡ πεισόμεθα χαλεπώτερα; Ὅμοι γὰρ τοῦτο ἢ τὸ εἶδος τῆς σπουδῆς ταύτης κατέδειξεν ἡμῖν ὁ Θεὸς, ἵνα ἐλεήσωμεν, οὐχ ἵνα καλέσωμεν σὺν ὁμοδούλους. ὁ γὰρ ἑτέρων λαμβάνων, ἢ ἑτέρῳ δίδους, οὐκ ἠλέησεν, ἀλλ' ἐπημώρησεν, καὶ ἠδίκησεν ἀδικίᾳ τὴν ἑαυτοῦ. ὥσπερ οὖν ἔλαιον οὐκ ἂν τέκοι λίθος· οὕτως οὐδὲ ἀπὸ ἁρπαγῆς φιλοθεσπίας. ὅταν γὰρ τοιαύτην ἔχῃ ῥίζαν, οὐκ ἔστι ἐλεημοσύνη τὸ τοιοῦτον ὄντι. διὸ παραγγέλλω μὴ πρὸς τοῦτο ὁρᾶν μόνον, ὅπως μὴ ἔχωμεν τοῖς δεομένοις, ἀλλὰ καὶ ὅπως μὴ ἐκ τῆς τῶν ἑτέρων ἁρπαγῆς. Εἰ γὰρ βιβλίδιος, καὶ ὡς καταφρόνητος, ἴσως φωνὴς ἀκούσῃ ὁ διαστὴς; ἂν ὅπως ἑαυτὸν ἐν ἀκριβείᾳ ἄγωμεν, δυνησόμεθα τῇ τοῦ Θεοῦ χρήσει πολλῆς φιλοθεσπίας ἢ ἐλέους καὶ συνδιώμενοι τυχεῖν ἐφ' οἷς ἡμάρτομεν πάντα Θεὸν μακρὸν τοῦτον χρόνον, καὶ τῆς τοῦ πυρὸς τοῦ αἰωνίου ἐκφυγεῖν· ἢ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀπολαβεῖν εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν ἐλθεῖν βασιλείαν, χάριτι καὶ φιλοθεσπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. ΗΘΙΚΟΝ Ματθ. ε. ιτ. Παρ. δ. ιβ. Ωσ. ς. τ. ἢ Ματθ. θ. γγ. β. Κορ. θ. γγ. Σηρ. λα. κβ.

Ομιλ.

Ομιλ. ιδ. 16 ΚΑΙ ΕΚ ΤΟΥ ΠΛΗΡΩΜΑΤΟΣ ΑΥΤΟΥ Η-
μεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος.

ΡΑΔΙΩΣ ἐλέγομεν, ὅτι Ἰωάννης τοῦ δοκεῖν λύειν τὴν μαθητὴν πρὸς 5
ἑαυτὸν ζητῶν, πολλὴν ὁ Κύριος ὑγιεῖ ὅτι τὸ κήρυγμα ἐλθὼν πρὸ-
νος αὐτὸν γέγονε καὶ λαμπρότερος, ἐπήγαγεν, ὅτι τοῦ ἐμοῦ μου ἐστὶ,
καὶ μία μὲν αὕτη αἰτία· οὐκ ἀρκεσθεὶς δὲ εἰπεῖν, φησὶν, ὁ δεύτε-
ρα πάλιν, ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ φησι. τίς δέ ἐστιν αὕτη; ἐκ τοῦ πληρώματος αὐ-
τοῦ, φησὶ, πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος. καὶ μὴ τοῦ- 10
των λέγε πάλιν καὶ ἄλλων. ποίαν οὖν ταύτην; ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωϋσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ
ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο. καὶ τί ποτέ ἐστι, φησὶ, τὸ, ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡ-
μεῖς πάντες ἐλάβομεν; ὅτι γὰρ πολλῶν ἀγαθῶν λέγει. οὐ μελήσει τοῦτο, φησὶν, ἔχει πολ-
λοὺς ἑρμηνευτάς, ἀλλ' αὐθαιρέτως καὶ αὐθαιρέτως ἐστὶ, αὐθαίρετος καὶ αὐθε-
ντικὸς καὶ ἀληθινός, οὐκ ἐν ἑαυτῷ ζωοποιῶν τὴν ἀγαθοῦ τὸ πλοῦτον, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἀπορ- 15
ρυθμίζων αὐτὸν, καὶ μὴ τὸ ἀπορρυῆναι, μᾶλλον πληροῦ, καὶ οὐδενὶ ἐλαττούμενος ἐκ τῆς
εἰς ἑτέρους χορηγίας, ἀλλ' ἀεὶ πηγάζων, καὶ πᾶσι τούτοις μεταδιδοὺς τὴν ἀγαθοῦ, ὅπερ ἐστὶν
ἀμέτρητος. ὃ γὰρ ἐγὼ φέρω, μεθέκτον τί ἐστι (πρὸς ἕτερον γὰρ ἔλεγον αὖθις) καὶ μαρά π
τοῦ πόντου, καὶ οἱονεὶ ζάγαν· ἄπειρος ἄβυσσοι ἄφατοι καὶ πέλαγος ἄπειρον· μᾶλ- χαῦ
λον δὲ οὐδὲ τοῦτο τὸ παράδειγμα παραπῆσαι δύναται· αἱ, ὅπερ ὅπου χαρεῖμεν εἰπεῖν. ταῦτα 20
μὲν γὰρ ἀπὸ πλήθους ἀν' ὄγκου, αὐτὸ τοῦτο τὸ πέλαγος πλατύνουσι καὶ ἀφατος καὶ ἐλάτ- ἐλάττ
τωσις· ὅπου δὲ τῆς πηγῆς ἐκείνης ἀκένωτος τοῦτο εἰπεῖν· ἀλλ' ὅσον ἀν τις ἀρύσῃ, μᾶλλον μᾶλλον
ἐλαττουμένη. διὸ χρὴ μᾶλιστα ἐφ' ἕτερον παράδειγμα ἐλθεῖν, ἀδύνατος μὲν καὶ οὗ
δυνάμενον ἅπαν ζητοῦντα παραθῆναι, μᾶλλον δὲ τοῦ παντὸς χάριν ἀναγκαῖον ἡμᾶς παρὰ 25
τὸ ἔποικον τὸ παρακείμενον ἡμῖν ποιῶν. ἐπαθόμεθα γὰρ οἱ πυρὸς πολλοὶ, εἶτα ἀπὸ τῆς πηγῆς
ἐκείνης μυρίας ἀπάπειρος λύχνους καὶ δὶς τοσούτους καὶ τρὶς ἐκ πολλαπλασίους· ἆρα οὐκ ὅπου τὸ αὐ-
τῆς μένει πληρότητος ὁ πῦρ καὶ μὴ ὁ μεταδοῦναι τοσούτοις τῆς ἐνεργείας τὸ αὐτό; πάντα
γε δῆλον ὅτι. εἰ δὲ ὅπου τῶν σωμάτων τῶν μερικῶν, τὸ ἐλαττούμενον ἐπὶ τῆς ἀφαιρέσ-
εως βιρέθη τι γιοῦτον, ὃ καὶ μὴ ὃ παραχεῖ ἑτέρους ἐκ πρὸ ἑαυτοῦ οὐδὲν παραβλάπτει καὶ πολ-
λῷ μᾶλλον ὅπου τῆς ἀσωμάτου καὶ ἀκηράτου δυνάμεως ἐκείνης τοῦτο συμβαίνειν. εἰ γὰρ 30
ἔνθα ὑσία ὅτι ὃ μεταλαμβανόμενον, καὶ σῶμα, καὶ μερίζεται ἐκ καὶ μερίζεται, πολλῷ μᾶλλον,
ὅταν περὶ ἐνεργείας ὁ λόγος ᾖ, καὶ ἐνεργείας τῆς ὄντως ἀσωμάτου ὑσίας, οὐδὲν εἰκὸς τοιοῦτο
παθεῖν. Διὰ τοῦτο καὶ Ἰωάννης ἔλεγεν· ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν,
καὶ ζωαιρῆ τὴν αὐτοῦ μαρτυρίαν τῇ τοῦ βαπτιστοῦ. ὃ γὰρ, ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς
πάντες ἐλάβομεν, οὐ τοῦ πρόσθεν ὅτι ῥῆμα, ἀλλὰ τοῦ μαθητοῦ. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι ὅτι μὴ 35
νομίσητε, φησὶν, ὅτι ἡμεῖς ἐκ συνεισάμενοι πολλῶν αὐτοῦ χρέων, καὶ ἀλλοῦ ἐκ τραπέζης κομισά-
σαντες, χάριν μαρτυρήσαμεν. καὶ γὰρ ἐκ ὁ Ἰωάννης ὁ μηδὲν εἰδὼς αὐτὸν πρὸ τούτου, ὁ μηδὲ
συνεισάμενος, ἀλλὰ τοσοῦτον μόνον, ὅτι ἐβαπτίζε, μὴ τῶν ἄλλων αὐτὸν θαυμάζοντων, ἐφθέγ-
ξατο, τοῦτόν μου ἐστὶν, ὁ ἐκεῖθεν πόθεν λαβών· ἐκ ἡμεῖς δὲ πόθεν ἐκ δώδεκα, * ἐκ τεσσαράκοντα, ἐκ χιλ
τετρακισχίλιοι, ἐκ πεντακισχίλιοι, αἱ πολλαὶ τῶν Ἰουδαίων μυριάδες, ἀπὸ τοῦ πλήρωμα τῶν πι- 40
στῶν ἐκ τῶν ὅτι, καὶ τῶν ἐμοῦ, ἐκ τῶν αὖθις ἐσομένων, ἐκ τὸ πλήρωμα τοῦτο αὐτοῦ ἐλάβομεν. τί δὲ
ἐλάβομεν; χάριν ἀντὶ χάριτος, φησίν. ἀντὶ ποίας, ποίαν; αὐτὶ τῆς παλαιᾶς, τὴν καινήν.
ψαλμ. γ. ε. ὥσπερ γὰρ ἐν δικαιοσύνη, ἡ δικαιοσύνη (Κατὰ δικαιοσύνην γὰρ, φησι, τὴν ἐν νόμῳ γε-
νόμενος ἀμέμπτος) καὶ πίστις, ἐκ πίστις (ἐκ πίστεως γὰρ, φησὶ, εἰς πίστιν) καὶ ὑγιεία, καὶ ὑγιεία

(ὧν

(ὧν ἡ ὑποθεσία φησί) ⸂καὶ δόξα καὶ δόξα⸃ (Εἰ γὰρ ὃ καταργούμενοι διὰ δόξης, πολλῷ μᾶλλον β. Κορ. γ. ια.
ὃ μένον ἐν δόξῃ) ⸂καὶ νόμος καὶ νόμος⸃ (Ο νόμος γάρ, φησι, τῆς πνεύματος τῆς ζωῆς ἠλευθέρω Ρω. η. β.
σέ με) ἡ λατρεία ἡ λατρεία (Ων ἡ λατρεία φησὶ· καὶ πάλιν, Πνεύματι Θεῷ λατρεύοντες) Ισρ. λα. λα.
ἡ διαθήκη ⸂καὶ διαθήκη⸃ (Διαθήσομαι γὰρ ὑμῖν διαθήκην καινήν, ὐ κατὰ τὴν διαθήκην, ἣν Εβρ. η. ι.
διεθέμην τοῖς πατράσιν ὑμῶν) ἡ ἁγιασμὸς ⸂καὶ ἁγιασμὸς⸃, καὶ βάπτισμα καὶ βάπτισμα, καὶ θυ-
σία καὶ θυσία, καὶ ναὸς καὶ ναὸς, καὶ περιτομὴ καὶ περιτομή· οὕτω καὶ χεὶρ καὶ χεῖρ. ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν
ὡς τύποι, ταῦτα δὲ ὡς ἀλήθεια, ὁμολογουμένου που, ἀλλ' οὐκέτι ζωοποιούμενα φυλάττοντα· ἐ-
πεὶ καὶ ἐν τοῖς τύποις, καὶ ἐν τῇ ἐικόσι, καὶ ὁ δεκάτων" γραμμάτων τῶν λευκῶν "ὅτι τὸ μέ-
λανος χρώματος ἐγχριπτόμενος, ἀναθέματος λέγεται, καὶ ὁ δεκάμηνος τινὰ τῶν χρωμάτων
ἀληθείαν· καὶ ὅτι τῶν ἀνδριάντων, ὅ τε" χρυσοῦς, ὅ τε πήλινος, ἀνδριὰς προσαγορεύεται· ἀλ-
λὰ τὸ μὲν ὡς τύπος, τὸ δὲ ὡς ἀλήθεια. μὴ τοίνυν ὡς ἀπὸ τῆς τῶν ὀνομάτων ἰσοτιμίας, ταυτό-
τητα πραγμάτων νομίσῃς, ἀλλὰ μηδὲ ἀλλοτρίωσιν. Εἰ μὲν γὰρ τύπος ἦν, οὐκ ἂν ἦν ἀλή-
θεια τῆς ἀληθείας· Εἰ δὲ σκιὰν ἐφύλαττεν, ἐλάττω τῆς ἀληθείας ἦν. τί οὖν τὸ μέσον
τούτων ἀπόντων; βούλεσθε ἐπεξέλθωμεν ἓν ἢ δύο τῶν εἰρημένων προχειρισάμενοι; ὅτι
γὰρ τὰ ἄλλα ἔσται ὑμῖν δῆλα· τὰ μὲν ὁμολογοῦντες ὡς σκιὰ μὲν παιδὼν ἦν διδάγματα,
ταῦτα δὲ, γνησίων καὶ μεγάλων ἀνδρῶν, τὰ δὲ μὲν ὡς ἀνθρώπου, τὰ δὲ ὡς ἀγγέλοις νεομοθέ-
τητο. πόθεν οὖν ποιησάμενος δεῖ τὴν ἀρχήν; βούλεσθε ἀπὸ τῆς ὑποθέσεως αὐτῆς; τί δή ποτε τὸ μέσον
τούτων καὶ ἐκείνης; ἐκείνη, ῥήματος ἦν τιμή· τὸ δὲ ταῦτα δὲ καὶ τὸ πρᾶγμα ἔπεται). καὶ πρὸς μὲν ἐκεί- Ψαλμ. πβ. ε.
νους φησὶν· Ἐγὼ εἶπα, Θεοί ἐστε καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες· πρὸς δὲ ταῦτα, ὅτι οὐκ Θεοὺς ἐλυμήνατο.
πῶς δὲ τίνι τρόπῳ; δῆλον ἐκ παλιγγενεσίας καὶ ἀναπλάσεως πνεύματος ἀγίου. καὶ ἐκεῖνοι
μὲν οὐ τοῦτο γὰρ προσηνείχθη ἐπὶ πνεῦμα δουλείας εἶχον (δῆλοι γὰρ μόνοις ὅτοις ἐπιμένῃ
τῇ κλήσει ταύτῃ) ἡμᾶς δὲ ἐλευθερίας ἠξιώθημεν [τότε] οὐκ οἶδα, ἀλλὰ πρᾶγμα τοῦ Ρω. η. ιε.
θείου ἐδόξαμεν. καὶ τοῦτο ὁ Παῦλος δηλῶν, ἔλεγεν· Οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλεί-
ας πάλιν εἰς φόβον· ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα ὑποθέσεως, ἐν ᾧ κράζομεν Αββᾶ ὁ πατήρ. ἠξι-
ώθημεν γὰρ λοιπὸν, καὶ, ὡς ἄν τις εἴποι, ἀναστοιχειωθέντες, ὅτως ἐκλεηθῆμεν υἱοί. καὶ τῆς ἀ-
ναστοιχειώσεως τὴν ζητεῖ τις καταμάθοι, τίς μὲν ἐστὶ, τίς δὲ ἐκείνος, καὶ πολλοῦ ὀφείλεται καὶ ταῦτα
τοῦ βαπτισμοῦ. ἐκείνοι μὲν γὰρ, ἰουδαϊκὰ μὴ εἰδωλολατρεῖν ἔμαθον, μηδὲ ἐπορκεῖν, μηδὲ ἐ-
μοιχεύειν, τοῦτο ἐκαλοῦντο ὃ ὄνομα· ἡμᾶς δὲ οὐκ ἐπὶ τῇ τούτων ἀποχῇ*, ἀλλ'* ἐπὶ τῇ τῶν
μειζόνων κτήσει γινόμενα ἄγιοι. καὶ πρῶτον μὲν ἀπ' αὐτῆς τοῦ πνεύματος τῆς ὅτι φοιτήσεως,
ταύτης τυγχάνομεν τῆς δωρεᾶς· ἔπειτα δὲ καὶ πολιτείας πολλῷ μείζονος τῆς Ιουδαϊκῆς.
ἔστι δὲ κόμπος τὰ ῥήματα, ἀλλ' ἔχουσιν ἐκείνοις μὲν τί φησι· Οὐ" φονεύσεις, ὃ πρὸς ἐκεῖνα εἰρῆ- Δευτ. ιη. ι.
σθαι ταῦτα ὑμῶν, ὅτι λαὸς ἅγιός ἐστε. ὥστε πρὸς ἐκείνοις τότε ἡ ἀναστοιχείωσις τῶν εἰδωλολατρῶν ἀ-
πηλλάχθαι νόμων· πρὸς δὲ ἡμᾶς οὐχ ὅτως, ἀλλ' ἵνα ἡ ἁγία, φησὶ, σώματι καὶ πνεύματι.
Εἰρήνην διώκετε καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον· καὶ, Ἐπιτελοῦντες β. Κορ. ζ. α.
ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ. ὁ γὰρ ἐκεῖνος ὅ, ἅγιος, ὄνομα ὅτι πάντων, ὧν αὐ λέγεται, τὴν Εβ. ιβ. ιδ.
αὐτὴν ἔννοιαν παρέσχηται· ἐπεὶ καὶ ὁ Θεὸς ἅγιος λέγεται, ἀλλ' οὐχ ὡς ἡμεῖς. ὅτι γοῦν ἦκουσε
τὴν φωνὴν ταύτην παρὰ τῶν σεραφὶμ" Φερομένην ὁ προφήτης τί φησι; Οἴμοι ἐγώ, Ησ. ϛ. ε.
ἐγὼ, * ὅτι ἀνθρωπος ὢν ἐν ἀκαθάρτοις χείλη ἔχων, ἐν μέσῳ λαοῦ ἀκαθάρτων χείλη ἐχόντος
ἐγὼ οἰκῶ. κάπειτα ἐν ἅγιος ἐν καθαρεύσῃ ἐκεῖ· ἀλλὰ πρὸς τὴν ἁγιωσύνην ἡμᾶς" τὴν αὖθην
χρυσοῦν, ἀκαθαρτοί ἐσμεν. ἅγιοι ἀγγέλοι, ἅγιοι ἀρχάγγελοι, καὶ αὐτὰ τὰ σεραφὶμ καὶ
τὰ χερουβίμ· ἀλλὰ καὶ ταύτης τῆς ἁγιωσύνης" ἐπέκεινα πάλιν ἀγαθοεργὸς, καὶ πρὸς ἡμᾶς, ⸂καὶ
πρὸς ταῖς ὑπερεχούσαις δυνάμεις⸃. ἐνταῦθα καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι ἐπεξελθεῖν, ἀλλὰ μακρὸς
ὁ λόγος ἔσται καὶ πολὺ τὸ μῆκος· διὸ περαιτέρω" παυσάμενοι προελθεῖν, ὑμῖν ἀφήσομεν
τὰ λειπόμενα μεταχειρίσασθαι. ἔξεστι γὰρ καὶ ὑμῖν καθ' οἰκείαν ταῦτα συλλέγουσι ζωοδοτεῖν τὴν ἀγα-

φοεσθαι, καὶ τοῖς λοιποῖς ὁμοίως ἐπεξιέναι. Διόπερ γάρ, φησι, σοφῷ ἀφορμὴν, καὶ σοφώτερος ἔσται. ἵνα μὴ γὰρ ἀρχὴ πρὸς ἡμᾶς, ὃ δὴ τέλος ἔσται πρὸς ὑμᾶς. ἡμῖν δὲ ἀναγκαῖον πάλιν ἄνωθεν τῆς ἀκηλιθείας. Εἶπὼν, ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, ἐπήγαγε, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος. χάριτι γὰρ καὶ Ἰουδαῖοι διεσώζοντο. οὐ γὰρ ἵνα ὁ πολυπλήθυν ὑμᾶς, φησι, ἀλλὰ ἵνα σὸν πατέρας ὑμᾶς ἐξελεξάμην. Εἰ τοίνυν οὐκ ἐξ οἰκείων κατορθωμάτων ἐξελέγησαν παρὰ Θεοῦ, δῆλον ὅτι χάριτι ταύτης ἔτυχον τῆς ἡμῖν· καὶ ἡμεῖς δὲ χάριτι πάντες ἐσώθημεν, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως. οὐ γὰρ ὅτι ταῖς αὐταῖς, ἀλλ' ἐπὶ πολλῷ μείζοσι καὶ ὑψηλοτέροις. " οὐ τοίνυν τοιαύτη πρὸς ἡμᾶς χάρις. οὐ γὰρ δὴ μόνον ἀμαρτημάτων συγχώρησις ἡμῖν ἐδόθη (ἐπεὶ τί τοῦτο κοινωνοῦμεν ἐκείνοις· πάντες γὰρ ἥμαρτον) ἀλλὰ καὶ δικαιοσύνη, καὶ ἁγιασμὸς, καὶ υἱοθεσία, καὶ πνεύματος χάρις" φαιδροτέρα πολλῷ καὶ δαψιλεστέρα. ἀφ' ἑαυτῆς τῆς χάριτος ἐγνώμεθα τοῦ Θεοῦ πολῖται, οὐκέτι μόνον ὡς δοῦλοι, ἀλλὰ καὶ ὡς υἱοὶ καὶ ὡς φίλοι. ἀφ' οὗ τοῦτο φησι, χάριν ἀντὶ χάριτος. καὶ γὰρ τὰ τοῦ νόμου καὶ αὐτὰ χάριτος ἦν, καὶ αὐδ' ὃ ἠμέλουν" ἀναθεμάτου δὲ οὐκ ὄντων (οὐ γὰρ κατορθωμάτων προϋπηργμένων, ταύτην ἐλάβομεν τὴν ἀμοιβήν. πῶς γὰρ, ἢ μηδὲ ὄντες; ἀλλὰ Θεοῦ πάντα χάριν τῆς δημιουργίας καταρχόντος) καὶ ὃ ἠμέλουν δὲ οὐκ ὄντων, ἀλλὰ καὶ ὃ ἠμελοῦμεν δώρων μᾶλλον τὰ φαιλότερα, καὶ τὰ μὴ προκείμενα, καὶ τοῦτον ὃν τῇ φύσει λαβόντες νόμον, καὶ ὃ τῆς Σωσιδότος κριτήριον ἀδίκασαν ἡμῖν παραιτήσασθαι ποιήσαντα, χάριτος ἦν μείζονος καὶ φιλανθρωπίας ἀφάτου· καὶ ὃ, νόμον δὲ τοῦτον ἀφθαρέντα ἀνακτήσασθαι διὰ τῆς χαριτοῦ, χαρίτος ἦν. ὃ μὲν γὰρ ἐπόμενον ἦν, τὸν τὴν ἁπαξ δοθεῖσαν ἐντολὴν παραφθείρασθαι, καὶ λαβέσθαι καὶ ἀμφήσασθαι· ὃ δὲ ἠμέλουν τοῦτο ἦν, ἀλλὰ πάλιν διόρθωσις, καὶ συγγνώμη οὐκ ὀφλημάτων, ἀλλ' ἀπὸ ἐλέους καὶ χάριτος δεδόσθαι. ὅτι γὰρ χάριτος ἦν καὶ ἐλέους, ἄκουσον τί φησιν ὁ Δαυίδ· Ποιῶν ἐλεημοσύνας ὁ Κύριος καὶ κρίμα πᾶσι τοῖς ἀδικουμένοις, ἐγνώρισε τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς Ισραὴλ τὰ θελήματα αὐτοῦ. καὶ πάλιν, Χρηστὸς καὶ δίκαιος ὁ Κύριος· ἀφ' οὗτος νομοθετήσει ἐν ὁδῷ ἁμαρτωλοῖς. ἐλεημοσύνης οὖν ἕνεκα καὶ οἰκτιρμῶν καὶ χάριτος ὁ νόμον λαβών. ἀφ' οὗτος φησι, χάριν ἀντὶ χάριτος. ἔτι " χαρμονὴν ἐπαγωνιζόμενος τῇ μεγάλῃ" διδομένων, ἐπάγει λέγων· ὁ νόμος ἀφ' Μωϋσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια ἀφ' Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο. Εἴδετε πῶς ῥήμασι νέοις ῥήμασι καὶ χρῶμαι μαρτύρων, ὅ τε βαπτιστὴς Ἰωάννης, ὅ τε μαθητὴς πρὸς τὴν ὑψηλοτάτην τοῦ ἀκροατοῦ ἀνάγκην γνῶσιν, πρὸ τεσσάρων τοῖς ἀπειροτέροις ἐγυμνάσαντες; σκοπὸς μὲν γὰρ πρὸς ἑαυτὸν συγκρίνας " ἀσυγκρίτως ἀπόντων παρόντα, οὕτως αὐτὸν ἡμῖν διὰ τούτων δείκνυσι τὸν παρόντα, λέγων, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, εἶτα ἐπόντων ὄν, πρῶτός μου ἦν· τοσοῦτος ἦν ἐκείνου μὲν πολλῷ μείζων ἐποίησε, τῆς δὲ ἀξίας τῆς τοῦ μονογενοῦς ἔλαττον. οὐ γὰρ πρὸς Ἰωάννην, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἐκείνου μᾶλλον ἦσαν μαθόμενοι πρὸς Ἰουδαίους πίστεως τὸν σύγκρισιν, τὸν Μωϋσέα λέγω.

17 Ὁ νόμος γάρ, φησι, διὰ Μωϋσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο.

Καὶ θαυμάζω τὸν Σωσίνην. οὐ τὸ πρόσωπον πίστεως τὸν ἐξέτασιν, ἀλλὰ τῶν πραγμάτων. τούτων γὰρ ἀποδειχθέντων, πολλῷ μείζονα ἐξ ἀνάγκης καὶ τοῦ ἀγνώμονος εἰκὸς ἦν πρὸς δέξασθαι τὸν ψῆφον καὶ τὸν ὑπόνοιαν περὶ τοῦ Χριστοῦ. ὅταν γὰρ τὰ πράγματα μαρτυρῇ, καὶ μηδεμίαν ἔχοντα ὑπόνοιαν, ὡς πρὸς χάριν λοιδορεῖν, ἢ πρὸς ἀπέχθειαν τοῦ ποιοῦντα, ἀναμφισβήτητον καὶ τοῖς ἀγνώμοσι τὸν ψῆφον παρέχεσθαι. οἷα γὰρ αὐτὰ ἀφ' ὧν ἔθαυμάσαμεν ποιήσαντες, τοιαῦτα ἰδεῖν φαινόμενα. διὸ μάλιστα πάντων αὐτόπτης ὁ πρὸς τούτων ὅτι μάρτυρία. ὅσα δὲ καὶ πῶς ἀνέπαφον πίστεως τὸν πρὸς τοῖς ἀνενεχθέντος. ὃ γὰρ κατασκευάζει τὸν λόγον τὸν ὑπερεχόντων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ὀνομάτων γυμνῶν τὸν ἀφορμὴν πρὸς δείκνυσι, χάριν καὶ ἀλήθειαν αὐτῆς νόμῳ, καὶ ὃ ἐγένετο τῷ ἐδόθη.

πολὺ

πολύ· ἡ δὲ μέσον ἑκατέρων. ὃ μὲν γὰρ δίχα κονιορτοῦ ἰών, ὃ ἐδόθη, λαβόντας πρὸ ἑτέρου ἢ δόντας οἷς προσετάγη δοῦναι· ὃ δή, ἐλθὼν ἡ χάρις ἢ ἡ ἀλήθεια, βασιλέως μετ' ἐξουσίας πάντα ἀφιέντος τὰ ἁμαρτήματα, ἢ αὐτῷ κατασκευάζοντος τὸν δωρεάν. διὰ τοῦτο λέγω· Ἀφέωνται σοι αἱ ἁμαρτίαι. καὶ πάλιν, Ἵνα ἦτε εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς, λέγει τῷ παραλυτικῷ, ἐγερθεὶς ἆρον τὸν κλίνόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. Ὁρᾷς πῶς ἡ χάρις ἔδωκε δι' αὐτοῦ; σκέψαι δὲ καὶ τὸν ἀληθινόν. τοῦτο μὲν οὖν χάρις ἢ ταῦτα, ἐκ τοῦ ἔδωκε λῆψις τοῦτο, ἢ ἡ τοῦ βαπτίσματος δωρεά, ἢ ἡ τοῦ πνεύματος χάρις ἡ δι' αὐτοῦ διδομένη δείκνυσι, καὶ ἕτερα πολλά· τοῦτο δὲ ἀληθῶς σαφέστερον εἰσόμεθα, ἂν τοὺς τύπους καταμάθωμεν. ἐκεῖ γὰρ μηνύσας ταῦτα ἐφάνη οἰκονομίας προσλαβόντος προσδιέγραψαι οἱ τύποι, ὡς τύποι· ἐλθὼν δὲ ἐπετέλεσεν αὐτὸ ὁ Χριστός. ἴδωμεν οὖν καὶ τοὺς τύπους ἐν ὀλίγοις. σοὶ γὰρ ἅπαντα διελθεῖν τὰ τῶν τύπων παρ' ἡμῶν κατεργάσασθαι. ἀφ' ὧν δὲ μαθόντες, καὶ τὰ λοιπὰ εἰσόμεθα. βούλεσθε οὖν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πάθους ἐξιχνιάζωμεν; τί οὖν φησιν ὁ τύπος; Λάβετε ἀρνίον καθ' οἰκίαν, καὶ θύσατε, καὶ ποιήσατε ὡς προσέταξε καὶ σφάξει. Ἐξοδ. ιβ'. γ'.

ὁ δὲ Χριστὸς οὐχ οὕτως. οὐ γὰρ προσετάθη τοῦτο ἡμῖν, ἀλλ' αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ, θυσίαν ἑαυτὸν καὶ προσφορὰν ὑπὲρ πάντων προσενεγκών. ὅρα πῶς μὲν ὁ τύπος ἐδόθη διὰ Μωϋσέως, ἡ δὲ ἀλήθεια ἐγένετο διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. πάλιν δὲ ὄρος Σινᾶ τῶν Ἀμαληκιτῶν ὑπερασπιζόντων, αἱ χεῖρες μὲν ἐπείζοντο τοῦ Μωϋσέως αἰρόμεναι ὑπὸ Ἀαρὼν καὶ Ὡρ ἑκατέρωθεν ἑστῶτων· ὁ δὲ Χριστὸς προσαγωνόμενος, αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ καὶ χεῖρας ἀνέτεινεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. εἶδες πῶς ὁ μὲν τύπος ἐδίδου, ἡ δὲ ἀλήθεια ἐλάμβανε. πάλιν ὁ νόμος ἔλεγε· ὁπὸς κατάρατος πᾶς, ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ· ἡ δὲ χάρις τί φησι; Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. καὶ ὁ Παῦλος, Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα. Μαρ. ε. θ.

ΗΘΙΚΟΝ

Ἐπεὶ οὖν τοσαύτης ἀπολελαύκαμεν χάριτος καὶ ἀληθείας, παρακαλῶ, μὴ δίχα τοῦ μέλλοντος τῆς δωρεᾶς ἡμῶμεθα ῥᾳθυμότεροι. ὅσῳ γὰρ μείζονος ἠξιώθημεν τιμῆς, τοσούτῳ καὶ πλειόνος ἐσμεν ἀρετῆς ὀφειλέται. ὁ μὲν γὰρ μακρὰ θυερητηθείς, καὶ μακρὰ ἐπιδείξηται, καὶ τῆς αὐτῆς καταγνώσεως ἄξιος ἔσται· ὁ δὲ πρὸς τὸν ὑπερτέρω κεφυφιὼ τῆς τιμῆς ὑπαλλάς, εἶτα χαμαίζηλα καὶ ταπεινὰ ἐπιδεικνύμενος, πολλῷ μείζονος ἔσται κολάσεως ἄξιος. ἀλλὰ μὴ γένοιτο πρός τι τοιοῦτο ὑμᾶς ποτε παραπλῦσαί ποτε. πεποίθαμεν γὰρ ἐν Κυρίῳ, ὅτι πρὸς τὸν ἐρχόμενον ταῖς ψυχὰς ὑμῶν ἐπιστερώσατε, καὶ τῆς γῆς ἀπομένητε, καὶ ἐν τῷ κόσμῳ ὄντες, καὶ ἐκ τοῦ κόσμου μεταχειρίζεσθε. ἀλλ' ὅμως καὶ πεπεισμένοι, καὶ παυόμεθα συνεχῶς τοιαῦτα παρακαλοῦντες. ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς ἔξωθεν ἀγῶσιν, καὶ τοὺν ἀναπεπλωκότας, οὐδὲ τοὺν ὑπίδιος κειμένους, ἀλλὰ τοὺν ἐνεργοῦντας, τοὺν ἔτι τρέχοντας ἀπόντας προτρέπονται καὶ θεατάς. ἐπ' ἐκείνων μὲν γὰρ ὡς ἀνόητα ποιοῦντες, καὶ καὶ δικαίωμενοι ἐκ τῶν παρακλήσεων αὐτοῖς αἰσχύνην ἐπορίζοντας καθάπαξ τῆς νίκης, οὕτω παύονται καταγνώσκοντες ἐκείνων ἢ οὐκ ἐφ' ὑμῶν μόνον τῶν ἐντόπων, ἀλλὰ καὶ ὅπου τῶν ἀναπεσόντων, εἰ βουληθείη μεταβαλέσθαι, δεῖ καὶ προσδοκήσαι χρηστόν. διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς παρακαλοῦντες, ἀναδίζοντες, προτρέποντες, ἐπαινοῦντες, ὥστε τὰ ὑμέτερα πραγματεύσασθαι σωτήρια. μὴ τοίνυν τῇ συνεχεῖ τῇ περὶ τὰ πολιτείας δυσχεράνητε παρακλήσει. καὶ γὰρ ῥᾳθυμίαν καταγνωκότων ὅτι τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ χρηστὰς σφόδρα ἐλπίδας ἐχόντων περὶ ὑμῶν. οὐ πρὸς ὑμᾶς ἡ μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἡμᾶς τοὺν λέγοντας ταῦτα εἴρηται, καὶ εἴρηται). καὶ γὰρ καὶ αὐτοῖς τῆς αὐτῆς δεόμεθα διδασκαλίας. εἰ γὰρ καὶ πρὸ ἡμῶν λέγεται, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἡμᾶς οὐδὲν κωλύει ταῦτα λέγεσθαι (καὶ μὲν γὰρ εὑρὼν ἀνεύθυνον ὅπου ὁ λόγος διορθώσατο· καὶ ἡ ἀκοὴ καὶ ἀπηλλαγμένον, ὡς πορρωτάτω πάλιν ἀπήγαγεν) οὐδὲ γὰρ αὐτοῖς τῶν ἁμαρτημάτων ἐσμὲν κεδαγοί.

θαρσί. ἤ τι οὖν ἰατρεία κοινὴ, ἅ τε φάρμακα ἅπασι προκειται· ἡ δὲ θεραπεία λοιπὸν ἴδιον, ἀλλὰ προσθήκη τῶν χρωμένων προσαίρεσιν ἔχει. ὁμοῦ γὰρ θέλων διόρθωσις μεταχειρίσαι τὸ φάρμακον, ἀπώνατό τι τῆς θεραπείας· ὁ δὲ μὴ ὑπηκόοις τοῖς τραύμασι, μείζονα εἰργάσατο τὸ κακὸν, καὶ εἰς τὴν χαλεπωτάτην κατέρρεψε τελευτήν. μὴ τοίνυν ἀλγῶμεν ἰατρευόμενοι, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον χαίρωμεν, καὶ πικρὰς φέρη τὰς ὀδύνας τῆς διδασκαλίας ἡ μεθοδεία. πολὺ γὰρ κέρδιον ἡμῖν ὕστερον ὑπεδέξεται ⟨W⟩ καρπόν. πρόθυμα οὖν εἰς τοῦτο προσφέρωμεν *, ὅπως καθαρσίου τραπέντες καὶ πλησθῶν, ἃς ⟨Q⟩ τῆς ἁμαρτίας ὀδύνας ἐκβάλωμεν τῇ ψυχῇ, εἰς ⟨W⟩ αἰώνια ἀπαρρωθῶμεν ἀγαθά, ἵνα ἄξιοι τῆς ὄψεως γενώμεθα τοῦ Χριστοῦ, μὴ ταῖς τιμωρητικαῖς καὶ ἀποτόμοις δυνάμεσι κρινόμενοι τῇ μελλούσῃ προσδοκωμένῃ ἐκείνῃ, ἀλλὰ ταῖς δυναμένοις εἰς τὴν κληρονομίαν εἰσαγαγεῖν ἡμᾶς τῶν ἀγαθῶν, τῇ ἡτοιμασμένῃ τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ιε. 18 ΘΕΟΝ ΟΥΔΕΙΣ ΕΩΡΑΚΕ ΠΩΠΟΤΕ· Ο ΜΟΝΟΓΕΝΗΣ ΥΙΟΣ, Ο ΩΝ ΕΙΣ ⟨W⟩ ΚΟΛΠΟΝ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ, ΕΚΕΙΝΟΣ ΕΞΗΓΗΣΑΤΟ.

Ψαλμ. ριη. ιη.

Ων ὁμοῦ καὶ τῶν ῥημάτων τῶν ἐν ταῖς γραφαῖς κειμένων οὐχ ἁπλῶς ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἐπαχθύνειν βούλεται, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς σωφροσύνης. Διὰ τοῦτο ὁ μὲν μακάριος Δαβὶδ πολλαχοῦ τῶν ψαλμῶν προσέγραφε τῶν ἑαυτοῦ, Θεὸς εἰς σωφρονισμὸν, καὶ ἔλεγε· Ἀποκάλυψον τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ κατανόησω τὰ θαυμάσιά σου ἐκ τοῦ νόμου σου. μετὰ τοῦτον καὶ ὁ τούτου παῖς ἐπιστολὴν δείκνυσιν ὅπου δεῖ, καθάπερ ἀγρύπνιον, ἐκζητεῖν τὴν σοφίαν, " μᾶλλον δὲ ὑπὲρ χρυσίου αὐτὴν ἐμπορεύεσθαι· καὶ ὁ Κύριος δὲ τοῖς Ἰουδαίοις πολλαχοῦ τὰς γραφὰς ἐρεύνατε, ὅτι πλέον ἡμᾶς εἰς ζήτησιν ἐκάλει. οὐκ ἀνθ' ὧν γὰρ οὕτως εἶπεν, εἴγε αὐτόθεν καὶ ἐκ προχείρου αὐτὰς καταλαβεῖν δυνατὸν ἦν τῆς ἀναγνώσεως. ὃ γὰρ ἐν μέσῳ κείμενον καὶ προχείρως, οὐδεὶς ποτ' ἂν ἐρευνήσαιτο, ἀλλὰ τὸ συνεσκιασμένον δὲ μετὰ πολλῆς εὑρισκόμενον τῆς ζητήσεως. διὰ τοῦτο δὲ καὶ θησαυρὸν κεκρυμμένον αὐτὰς εἶπε, πρὸς τὴν ζήτησιν ἡμᾶς διεγείρων. ταῦτα δὲ ἡμῖν εἴρηται, ἵνα μὴ ἁπλῶς, μηδ' ὡς ἔτυχε, προσβάλλωμεν τοῖς τῆς γραφῆς ῥήμασι, ἀλλὰ μετὰ ἀκριβείας πολλῆς. εἰ μὲν γὰρ ἀνέξεταστός τις " ἐπακούσειε " τῶν λεγομένων ἐν αὐταῖς, καὶ δίξαιτο πάντα οὕτως, ὡς εἴρηται, καὶ τὸ γράμμα, πολλὰ πάνυ ἄτοπα ὑποπεσοῦσι τῇ Θεῷ. καὶ γὰρ καὶ ἄνθρωποι αὐτὸ εἶπον, καὶ ἀπὸ χαλκοῦ Συνεσαίαν, καὶ ὀργὴν, καὶ θυμὸν, καὶ πολλὰ ἕτερα τούτων χείρονα περὶ αὐτοῦ δέξεται δόγματα. καὶ ἢ " τοῦ " τὸ ἐν ᾧ βαδίζει " χείμαρροι καταμάθῃ, πάσης ταύτης ἀπαλλαγήσεται τὸ ἀτοπίας. ἐπεὶ καὶ τὸ νῦν προσχείμαρρον ἡμῖν ἀπάγνωσμα κόλπον φησὶ ⟨W⟩ Θεοῦ ἔχειν, ὅπερ σωματός ἐστιν ἴδιον. ἀλλ' οὐδεὶς οὕτω μέμηνεν, ὥστε σῶμα νοήσαι ⟨W⟩ ἀσώματον εἶναι. ἵν' οὖν ἀξίως τῆς πνευματικῆς ἐννοίας τὸ πρῶτον ἐκλαβώμεθα, φέρε, ἀνάγωμεν τὸ χωρίον διερμηνεύοντες. Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε. ἐκ ποίας ὅτι τοῦτο ἦλθεν ἀκαλουθίας ὁ εὐαγγελιστής; δείξας πολλῷ τὸ τοῦ Χριστοῦ δωρημάτων τῷ ὑπερβολῇ, καὶ τὸ μέσον ἄπειρον τούτων τε καὶ τῶν διὰ Μωϋσέως οἰκονομηθέντων, ἐπάγει καὶ τῷ αὐτῷ βούλεται τῆς διαφορᾶς. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ὑπηρέτης ὤν, ταπεινοτέρων γέγονε πραγμάτων διάκονος· οὗτος δὲ, δεσπότης καὶ βασιλεὺς καὶ βασιλέως υἱὸς ὤν, τὰ πολλῷ μείζονα ἡμῖν ἐκόμισε, συνὼν ἀεὶ τῷ πατρὶ καὶ ὁρῶν αὐτὸν διηνεκῶς. " διὰ τοῦτο ἔλεγε, Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε. τί οὖν ἐροῦμεν τῷ μεγαλοφωνοτάτῳ Ησαΐᾳ λέγοντι, Εἶδον ⟨W⟩ Κύριον ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου καθήμενον; " καὶ τῷ Ἰωαννῃ

ῆ μάρτυρες ὧν τί αὐτοῦ, ὅλα τοῦτο εἶπεν, ὅτι εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ· τίνα δὲ Ἡσαΐαν λέγει καὶ τὸν Δαυὶδ; καὶ γὰρ καὶ οὗτοι φησὶν ὁ παλαιὸς τὴν ἡμέραν ἐκάθηντο. ἵνα δὲ καὶ αὐτὸν ἀκούσῃς Μωϋσῆν λέγοντα, μηδέποτε τὸν δόξαν σου, ὅπως γνῶσῃς ἰδὼν σε; ὁ δὲ Ἰακὼβ καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ τρόπου εἰκάζεται, Ἰσραὴλ ὀπτασιάτης, Ἰσραὴλ γὰρ ὁ τὸν Θεὸν ὁρῶν ὅστις. καὶ ἕτερος δέ αὐτὸν ἑωρακέναι. πῶς οὖν ὁ Ἰωάννης φησί, Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε; δηλονότι ὅτι πολλὰ τοιαῦτα συγκαταβάσεις ἐστί, οὐκ αὐτῆς τῆς ἐσίας γυμνῆς ὄψεις. εἰ γὰρ αὐτὸν ἑώρων τὴν φύσιν, οὐκ ἂν ἀπαραφόρως αὐτὸν ἐθεάσαντο. ἁπλῆ γάρ ἐστι καὶ ἀσχημάτιστος αὕτη καὶ ἀσύνθετος καὶ ἀδιάφορος· ὃ καὶ δηλοῖ, οὐδὲν ἔσχεν, οὐδὲ περίπατος. ταῦτα γὰρ πάθη σωμάτων. πῶς δέ ἐστιν, αὐτὸς οἶδε μόνος. καὶ τοῦτο διὰ τοὺς προφήτας λαούς * ἔλεγεν ἐμφαίνων· Ἐγὼ ὁράσεις ἐπλήθυνα, καὶ ἐν χερσὶ τῶν προφητῶν ὡμοιώθην, τύπους, συγκαταβάσεις· ὃ τοῦτο, ὅπερ ἤκουον, ἐφαίνω. ὅπως γὰρ ἔμθηνε αὐτὸν ὁ υἱὸς δι' ἀληθείας φανήσεσθαι ἑαυτὸν, φύσιν αὐτὸν προεγύμναζεν ὁρᾶν τοῦ Θεοῦ τὴν οὐσίαν, ὡς αὐγαῖς δυνατὸν ἰδεῖν. ἐπεὶ οὖν ὅπερ ὅστι ὁ Θεὸς οὐ μόνον προφήταις, ἀλλ' οὐδὲ ἀγγέλοις ἔδωκεν, οὔτε ἐρχάγγελοι. ἀλλ' ἐὰν ἐρωτήσῃς αὐγάς, ἀκούσῃ σοι μὴ τῆς οὐσίας οὐδὲν ἀποκρινομένας, δόξαν δὲ ὑψίστου ἀναπεμπούσας τῷ Θεῷ, καὶ ὅτι γῆς εἰρήνην, εὐδοκίαν ἀνθρώποις ἀδοκίαν. καὶ τοίνυν τῶν χερουβὶμ καὶ τῶν σεραφὶμ ἐπιθυμήσῃς μαθεῖν, τὸ μυστικὸν τοῦ ἁγιασμοῦ μέλος ἀκούσῃ, καὶ ὅλη πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ. αἱ ταῖς ἀνωτέρω δυνάμεις ἀξιούσης, οὐδὲν ἄλλο θρήσεις, ἢ ὅλη ἐν ἔργοις αὐτοῖς ὅστι τὸ ἀφεῖναι τὸν Θεόν. Αἰνέσατε γὰρ αὐτὸν, φησί, πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ. μόνος δὲ ὁρᾷ αὐτὸν ὁ υἱός, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἡ γὰρ κτιστὴ φύσις ἅπασα πῶς ἂν ἰδεῖν δυνάμενον τὸν ἄκτιστον; εἰ γὰρ ἁπλῶς τῆς ὑπερουσίου ἀσωμάτου δυνάμεως, καίτοιγε γνησίας οὔσης, οὐ δυνάμεθα δέξασθαι θεωρίαν σαφῆ, καὶ τοῦτο πολλαχοῦ ὅτι τῶν ἀγγέλων ἐδείχθη, πολλῷ μᾶλλον τῆς δὲ ἀσωμάτου καὶ ἀγνώστου ἐσίας. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλός φησιν· Ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται. ἆρ' οὖν τῷ πατρὶ μόνῳ τὸ ἀξιάρετον τοῦτο προσθήσεις, ᾧ ὁ υἱὸς οὐκ ἔπι; ἅπασι· ἀλλὰ καὶ ᾧ ὁ υἱός· ὅτι ὁ καὶ αὐτός, ἀκουε Παύλου τοῦτο δηλοῦντος λέγοντος, ὅτι εἰκών ὅστι τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου. εἰ δὲ τοῦ ἀοράτου εἰκών, καὶ αὐτὸς ἀόρατος· ἐπεὶ οὐκ ἂν εἴη εἰκών. εἰ δὲ ἀλλαχοῦ φησι, Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ, μὴ θαυμάσῃς· ὅλη ἡ φανέρωσις διὰ τῆς σαρκὸς, οὐ μέντοι γε τῆς οὐσίας γέγονεν. ἐπεὶ ὅτι καὶ αὐτὸς ἀόρατος, οὐ μόνον ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἄνω δυνάμεσι, δείκνυσι ὁ Παῦλος· εἰπὼν γάρ, ὅλη ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ, ἐπήγαγεν, ὅτι ὤφθη ἀγγέλοις. ὥστε καὶ τοῖς ἀγγέλοις τότε ὤφθη, ὅτε σάρκα περιεβάλλετο· διὰ τοῦτο γὰρ οὐχ ἑώρων αὐτὸν ὅπως, ὅπερ ἐν αὐτοῖς ἀόρατος ἡ οὐσία ἐστί. καὶ πῶς, φησιν, ὁ Χριστὸς εἶπε, Μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν διαπαντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς; τί οὖν, καὶ προσωπον ὁ Θεὸς ἔχει, καὶ ἐν οὐρανοῖς περιπατεῖ; ἀλλ' οὐκ αἰ τῆς ὕλης μανεῖν, ὥστε ζωγραφεῖν. τί ποτ' οὖν ὅστι τὸ λεγόμενον; ὥσπερ ὅταν λέγῃ, Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται, τοῦτ' ἔστι τοῦ ἀοράτου καὶ ἀκαταλήπτου καὶ τοῦ ἐποιοῦντος τοὺς περὶ Θεοῦ· ὅτε καὶ ὅτι τῶν ἀγγέλων ἐκλαμπέων, ὅτι διὰ τοῦ καθαρὸν αὐτῶν δὲ ἀχρυπνον φύσιν, οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἢ τὸν Θεὸν ἀεὶ φαντάζονται. διὰ τοῦτο γὰρ ὁ Χριστός φησιν· οὐδεὶς γινώσκει τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὁ υἱός. τί οὖν, πάντες οἱ ἀγγελοὶ ἐσμὲν; μὴ γένοιτο· ἀλλ' ὅτως ὑδεὶς οἶδεν, ὡς ὁ υἱός. ὥσπερ οὖν εἶδον αὐτὸν πολλοὶ καὶ τοῦ ἐγχωρῆσαι αὐγαῖς ὄψει, τοῦ δὲ ὑσίαν οὐδεὶς ἐθεάσατο· ὅτως ἴσμεν πολλοὶ τὸν Θεὸν, τοῦ δὲ ὑσίαν οὐδεὶς οἶδεν, ὅ, τι ποτέ ὅστιν, εἰ μὴ μόνος ὁ γνησιεὶς ἐξ αὐτοῦ. γινώσκομεν γὰρ οὐ τοῦτο, τοῦ ἀκριβῶς λέγειν θεωρίαν τε καταλῆψαι, ἢ τοσαύτην, ὅσην ὁ πατὴρ ἔχει τὸν παῖ-

δός. καθὼς γὰρ γινώσκει με ὁ πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω Ⓦ πατέρα. διὰ τί ὁ εὐαγγελιστὴς ὅσα μὴ ὅσης φθάσεται τῆς ἀξιώσεως. Εἰπὼν γὰρ, ὅτι Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε, οὐκ εἶπεν, ὅτι ὁ υἱὸς ἰδὼν ἐξηγήσατο, ἀλλ' ἕτερόν τι πλέον τῆς ἰδίας ἔδωκεν, εἰπὼν, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρός. τοῦτο δὲ ἰδίᾳ ὃ καὶ τὸν κόλπον ἐνδιαιτᾶσθαι, πολλῷ πλέον ἐστίν. ὁ μὲν γὰρ ἁπλῶς ὁρᾶν, καὶ πόρρωθεν ἀκριβῶς τὸν φανησόμενον τὴν γνῶσιν ἔχει· ὁ δὲ τοῖς κόλποις ἐνδιαιτώμενος, οὐδὲν ἀγνοήσειε ποτε. " ἀκούων οὖν ὅτι οὐδεὶς γινώσκει Ⓦ πατέρα, εἰ μὴ ὁ υἱός, ἵνα " μὴ λέγῃς, ὅτι εἰ [καὶ] πλέον ἀπόρρητον οἶδε Ⓦ πατέρα, ἀλλ' οὐχ ὅσον ἐστὶν οἶδε· διὰ τοῦτο, ὅ τι διαγγελεῖ ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ διδαχθεὶς παρὰ τοῦ πατρός, αὐτὸς τί ὁ Χριστὸς τοσοῦτον αὐτὸν εἰδέναι φησίν, ὅσον ὁ πατὴρ Ⓦ υἱόν. ἐρώτησον οὖν τοὺς μὴ πιστεύοντα· ἄφες γε, εἰπέ, καὶ γινώσκειν τὸν υἱὸν ὁ πατήρ; καὶ ἐρεῖ πάντως, ἀλλὰ μὴ μαίνηται, ὅτι ναί. μὴ τοῦτο, κἂν ἐμὲ ῥώμβα πάλιν τις ᾖ, ἀκριβῶς τινα ὅρασιν δὲ γνῶσιν αὐτοῦ ὁρᾷ καὶ γινώσκει· καὶ ὅταν ὅστις οὐδὲ σαφῶς; πάντως δὲ ὅτι ἐρεῖ. " ἆρα ἐστὶν τοῦτο λοιπὸν συναγαγεῖν τὴν ἀκριβῆ καὶ ὑπὲρ τὸν παῖδος καταπλῆξαι. αὐτὸς γὰρ εἶπεν, Οὐ ὡς γινώσκει με ὁ πατὴρ, οὕτω κἀγὼ αὐτὸν γινώσκω· καὶ ἀλλαχοῦ, οὐχ ὅτι Θεὸν ὡς ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν ἐκ τοῦ Θεοῦ. διὰ τοῦτο, ὅτι ἔφην, καὶ ὁ διαγγελεὺς τοῦ κόλπου μεμύηται, πάντα τοῦτον διὰ τοῦ ἑνὸς ῥήματος τούτου πᾶσι ἐμφαίνων, οὐ πολλὴν τοῦσιας ἡ συγγένεια καὶ ἡ ἑνότης, οὐ παρεγγλακτος ἡ γνῶσις, οὐ ἴσον ἡ δόξα. οὐ γὰρ τὸ ἐπιγνῶναι ἐν τοῖς κόλποις οὐκ ἔχει ὁ πατήρ· ἀλλ' οὐδ' οὐκ αὐτὸς ἐτόλμησεν, δοῦλος ὢν καὶ τῶν πολλῶν εἷς, ἐν τῷ κόλπῳ " πρέφειν τοῦ δεσπότου. τοῦτο γὰρ υἱοῦ γνῶσις μόνου, καὶ πολλῆς τῆς παῤῥησίας πρὸς τὸν γεγυμνότα χωρῆσαι, καὶ ὅσον ἔλαττον ἔχοντος. βούλει καὶ ὃ αἴδιον μαθεῖν; ἄκουσον τί φησιν ὁ Μωϋσῆς πρὸς τοὺς παῖδος. ἐρωτήσας γὰρ εἰ ἐρωτηθεὶς πρὸς τῶν Ἰουδαίων, τίς ὁ ἀπεσταλκώς αὐτὸν εἶπε, " τί καλέσεταί μοι ὄνομα πρὸς αὐτοὺς, ἔφησιν· εἰπέ, οὗ ὁ ὢν ἀπέσταλκέ με. ὃ γὰρ, ὁ ὤν, τοῦ ἀεὶ εἶναι σημαντικόν ἐστι καὶ τοῦ ἀνάρχως εἶναι, καὶ τοῦ ἄπαυστος εἶναι καὶ αἰωνίως. τοῦτο δὲ ὃ, ὃ ἀρχὴν οὐκ ἔχον, ἐμφαίνει, τοῦ ἀεὶ εἶναι δηλωτικόν ἐστι· τούτῳ γὰρ καὶ χρήσεται φησὶ ῥητῷ ὁ Ἰωάννης, διακρούων οὗ ἀνάρχως καὶ ἀϊδίως ὃ τῷ κόλπῳ τοῦ πατρός ἐστιν ὁ υἱός. ἵνα " γὰρ μὴ διὰ τὸν τοῦ ὀνόματος χαυνότερα ἕνα τινὰ τῶν χαείλη ἡμολυσμένων υἱὸν εἶναι νομίσῃς αὐτὸν, πρόσεστι μὲν προσκεῖσθαι ὃ ἀΐδιον, διαιρεῖσθω αὐτὸν τῶν χθὲς χαείλη. εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἀρκέσει, ἀλλ' ἔτι κάτω κύπτῃς, τοῦτο χαειότερον ἄκουε ὄνομα, ὃ μονογενής. εἰ δὲ μὴ κἂν πάλιν κάτω βλέπειν, ἀπορρητισόμεθ', φησὶ, καὶ αἰδίοις λόγοις εἰπεῖν πρὸς τὸν Θεὸν, τὸ κόλπον λέγω, μόνοι ἵνα μηδὲν ὑποπτεύσῃς παπφόν. εἶδες φιλάνθρωπόν καὶ κηδεμονίαν διακοσμοῦντα; δύο ἄξια ῥήματα " πρὸς ἓν ἔθνος ἑαυτὸν ὁ Θεός, ἵνα καὶ ὅπου διαλέψῃς καὶ μέγα τι καὶ ὑψηλὸν ἐννοήσῃς· εἰπὲ γάρ μοι, τίνος ἕνεκεν ὁ κόλπος ἐστὶν τοῦ πατρὸς παρείληπται, ὃ παχὺ τοῦτο ὄνομα καὶ σωματικόν; ἵνα σῶμα τὸν Θεὸν ὑποπτεύσωμεν; ἄπαγε, δέδαμῶς φησι. τίνος οὖν ἕνεκεν εἴρηται; εἰ γὰρ μήτε ἡ γνησιότης τοῦ υἱοῦ παρίσασθαι διὰ τοῦτο, μήτε ὃ, μὴ σῶμα ἐστὶν Ⓦ Θεοῦ, πρέπως προσέρριπται ὃ ῥητὸν ἐνδεμίας χρείαν πληρῶν· τίνος οὖν ἕνεκεν εἴρηται; ὃ γὰρ ἀποκρινόμενός σοι τοῦτο πιωθήσομαι. οὐκ οἶδα, ὅτι δι' ἐνδειαν ἕτερον, ἀλλ' ἵνα ὑποπλήσωμεν δι' αὐτοῦ τὸ γνήσιον τοῦ μονογενοῦς, καὶ ὃ ζωναίδιον τοῦ πατρός; ἐκεῖνος ἐξηγήσατο, φησι. τί ἐξηγήσατο; ὅτι Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε, ὅτι εἷς ἐστιν ὁ Θεός; ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ Ⓐ λοιποὶ προεφήτευσαν, καὶ Μωϋσῆς αὖ καὶ κάτω βοᾷ· Κύριος ὁ Θεός σου, Κύριος εἷς ἐστι· καὶ ὁ Ησαΐας· Ἐμοῦ γὰρ θεοῦ οὐκ ἐγένετο ἄλλος Θεός, ἀλλὰ μετ' ἐμὲ οὐκ ἔστι. τί οὖν πλέον ἐμαθόμεν διὰ τοῦ υἱοῦ, ὡς ἐν τοῖς κόλποις ὄντος τοῦ πατρικοῦς; τί δὲ διὰ τοῦ μονογενοῦς; ἐρωτῶμεν καὶ αὐτὰ ταῦτα τῆς ἐνεργείας ὅστις τὸ ἐκείνου ἔπειτα πολλῷ τραχύτερα ἐδόξαμεν τὰ διδασκαλίας, καὶ ἐγκωμίου, Ὅτι πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ οἱ τὸν προσκυνοῦντας αὐτὸν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν· καὶ ἐπὶ αὐτοῦ τούτου, ὅτι Θεὸν ἰδεῖν ἀδυνάτου· ὅτι οὐδεὶς αὐτὸν γινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱός· ὅτι πατὴρ ἐστὶ γνησίου μονογενοῦς

Ιωαν. ι. ιβ.

Ησ. μγ. ι.

Ιωαν. δ. κζ. κλ.

ημους· καὶ τὰ ἄλλα ὅσα περὶ αὐτοῦ διελέχθη. Ὃ δὴ ἐξηγήσατο, τοῦτο τερατωδεστέραν ἐποίησε τὴν σαφήνειαν δείκνυσι διδασκαλίας, οὐ τοὺς Ἰουδαίους μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπασαν ἐποίησατο τοῦ οἰκουμένου, καὶ κατώρθωσε. τοῖς μὲν γὰρ προφήταις οὐδὲ Ἰουδαῖοι πάντες προσεῖχον· τῷ δὲ μονογενεῖ υἱῷ τοῦ Θεοῦ πᾶσα ἡ οἰκουμένη καὶ ἐκρέμετο, καὶ ἐπείθη. ἡ τοίνυν ἐξήγησις σὺν τούτοις τὸ σαφέστερον τῆς διδασκαλίας δηλοῖ· διὸ καὶ λόγος λέγεται, καὶ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος.

Ἐπεὶ οὖν καὶ μείζονος καὶ τελειοτέρας κατηξιώθημεν τῆς διδασκαλίας, οὐκέτι δεῖ προφητῶν, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἰσοστασίου ἡμῖν τοῦ Θεοῦ ἐπ' ἐκάτερα τῶν ἡμερῶν τούτων, πολλῷ μείζονα καὶ ἀξίαν πολιτείαν ἐπιδείκνυσθαι τῆς ἡμῶν. καὶ γὰρ ἄλογον, αὐτὸν μὲν καταδεῖν τοσούτου, ὡς μηκέτι δεῖν τῶν δούλων ἡμῖν ἐθέλειν διαλέγεσθαι, ἀλλὰ δι' ἑαυτοῦ, ἡμᾶς δὲ τῶν προτέρων μηδὲν ἐπιδείκνυσθαι πλέον. οὐκοῦν μὴ οὕτω, Μωϋσέα· ἡμεῖς δὲ Μωϋσέως διαπολὺ διδάσκαλον ἔχομεν. Ταύτης οὖν τῆς τιμῆς ἀξίαν φιλοσοφίαν ἐπιδείκνυσθαι, καὶ μηδὲν ἔλαττον κοινοῦ πρὸς τὸν υἱόν. δεῖ γὰρ τοῦτο ἡμῖν αὔξειν οὐ τῶν ὡραίων διδασκαλίαν σκόπουσι, ἵνα σκιᾶς μεταλάβωμεν τοῦ διδασκάλου ἡμῶν· μᾶλλον καὶ δυνάμεν τοῦ ἡμετέρου. πῶς δὲ ὅστι μιμήσασθαι ἡμέας Χριστόν; Εἰς τὸ κοινωφελὲς ἅπαντα πραγματευόμενος, καὶ μὴ τὰ ἑαυτοῦ ζητῶν ὥσπερ ἡμεῖς. Καὶ γὰρ ὁ Χριστός, φησιν, οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν, ἀλλά, καθὼς γέγραπται, Ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε ἐπέπεσαν ἐπ' ἐμέ. μηδεὶς τοίνυν τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω. οὕτω γὰρ τις τὸ ἑαυτοῦ ζητῶν, εὑρήσει τὸ τοῦ πλησίον σκοπῶν· καὶ γὰρ τὰ ἐκείνων ἡμέτερα· σῶμα ἐσμεν ἐκ καὶ ἀλλήλων μέρη καὶ μέλη. μὴ τοίνυν ὡς διεσπασμένοι διακείμεθα· μηδεὶς λεγέτω, ὁ δεῖνά μοι φίλος οὐκ ἔστιν, οὐδὲ συνήθης, οὐδὲ γείτων, οὐδὲ ἔχω τι κοινὸν πρὸς αὐτόν· πῶς προσελθήσομεν; πῶς διαλέξομεν; Εἰ γὰρ καὶ μὴ συνήθης μηδὲ φίλος ὅστιν, ἀλλ' ἀδελφός ὅστι τῆς αὐτῆς σοι μετέχων φύσεως, καὶ αὐτὸν ἔχων δεσπότην, ὁμόδουλος καὶ ὁμόσκηνος. εἰς γὰρ τὸν αὐτὸν γέγονε κόσμον. Εἰ δὲ τῆς πίστεως μετέχει τῆς αὐτῆς, ἴδου σοι καὶ μέλος γέγονε. ποία γὰρ φιλία τοσαύτην ἔνωσιν εἰργάσατο δυνατὸν ἂν, ὅσην τῆς πίστεως ἡ συγγένεια; οὐ γὰρ ὅσων φίλων πρὸς φίλους ἐπιδείκνυσθαι χρὴ τὴν ἐγγύτητα, τοσαύτην ἡμᾶς ἔχειν δεῖ τὴν πρὸς ἀλλήλους οἰκείωσιν· ἀλλ' ὅσον μέλος πρὸς μέλος. τοῦτο γὰρ τῆς ἑνότητος τῆς φιλίας καὶ κοινωνίας ἄλλην μείζονα οἰκείωσιν οὐκ ἂν εὕροις ποτέ. ὥσπερ οὖν οὐκ ἂν δυνατὸν λέγειν, τοῦτόν μοι οἰκειότητα καὶ ἐγγύτητα πρὸς αὐτὸν (καταγέλαστον γὰρ τοῦτο) οὕτως οὐδὲ πρὸς τὸν ἀδελφὸν δυνατὸν τοῦτο εἰπεῖν. Οἱ γὰρ πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, φησί." δεῖ δὲ εἰς ἓν σῶμα; ὥστε μὴ διεσπάσθαι, ἀλλὰ τῇ πρὸς ἀλλήλους ζωοδόῳ καὶ φιλίᾳ, σώματος ἑνὸς ἀκηλιδίαν διατηρεῖν. "μὴ δὴ καταφρονῶμεν ἀλλήλων, ἵνα μὴ ἑαυτῶν καταφρονῶμεν. οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν. διὰ τοῦτο οἰκίαν οὐ τὴν μίαν ἡμῖν τὸν κόσμον ἔδωκεν ὁ Θεός, πηγὰς δὲ ὕδατος διέτεμεν, ἵνα ἁπλῶς πᾶσιν ἥλιον, ἵνα ἐκλέπτειν ὄρεσφον, οὐ θερμοῖς, μίαν αὔρας τράπεζαν, τὴν γῆν· ἔδωκε καὶ ἑτέρας τούτων πολλῷ μείζονας τράπεζαν, ἀλλὰ καὶ ταύτην μίαν (ἴσασιν οἱ συμμύσται ὃ λεγόμενον) ἵνα ξένον ἡμῶσιν ἅπασιν ἐπιδείσατο πνευματικόν, μία πᾶσι πατεῖς ἡ αὐτὸς τοῖς ἀρχαίοις, αὐτὸ τοῦ ποτηρίου τοῦ αὐτοῦ πάντες πίνομεν. καὶ τῷ μὲν πλουσίῳ πλέον καὶ ἡμισύτερον, τῷ πένητι δὲ τελειότερον καὶ ἔλαττον ἐχρείσατο, ἀλλὰ πάντας ἑλίσσει σκάλεσι. τὰ θρεπτικὰ ὁμοίως πάντας, τὰ πνευματικὰ ὁμοίως πρέπει· πόθεν ἡ ἀνώμαλία πολλὴ καὶ τοῦ βίου; οὐκ ἐκ τῆς τῶν πλουσίων πλεονεξίας τε καὶ ἀλαζονείας. ἀλλὰ μὴ, ἀδελφοί, μηκέτι ταῦτα γινέσθω, μηδὲ τῶν καθολικῶν καὶ ἀναγκαιοτέρων εἰς τὸ αὐτὸ ζωοποιῆσαι ἡμᾶς, ἀπὸ τῶν γηίνων καὶ βυτελῶν ἀφαιρώμεθα, πλοῦτον λέγω δὲ πενίας, καὶ συγγενείας σωματικῆς, καὶ ἕδρας καὶ φιλίας. Ταῦτα γὰρ πάντα σκιά, καὶ σκιᾶς βυτελεστέρα, ζῶσι τοῖς ζωώδεσμον ἔχουσι τῆς ἀγάπης αὐτῶν.

τ῞ον τῶν ὧν φυλάττωμεν ἀρραγῆ, ἵν᾽ ὧδε ἐπεισελθεῖν δυνήσωμεν τῷ νυμφίῳ τῶν παρθένων καὶ ἀπολαῦσαι τῶν ἀγαθῶν τῶν μελλόντων· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι᾽ οὗ καὶ μεθ᾽ οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁμιλ. ιε'. 19 Αὕτη γάρ ἐστιν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἐξ Ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ Λευίτας, ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτόν, σὺ τίς εἶ.

Ἐπὶ ἡ βασκανία, ἀγαπητέ, δεινὸν καὶ ὀλέθριον τοῖς βασκαίνουσιν, οὐ τοῖς βασκαινομένοις. πρόσεστι γὰρ αὐτῷ λυμαίνεται καὶ διαφθείρει, καθάπερ ἰὸς ὃς θανατηφόρος, ἐκκαθήλωσε αὐτῶν τὰς ψυχάς. Εἰ δέ που καὶ σὸν φθονουμένοις προβεβλήκασι, μηκέτι καὶ σοὶ τὴν ἀξίαν βλάπτειν, καὶ μείζονι τῆς ζημίας ὁ κέρδος ἔσεσθαι. καὶ οὐκ ὅτι τῆς βασκανίας μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῶν ἄλλων ἁπάντων, ἐχθρὸν παθεῖν κακῶς, ἀλλ᾽ ὁ δράσας κακῶς, τοῦτ᾽ ἔστιν ὁ τὸν βλάπτειν δεδιώς. οὐδὲ γὰρ ἂν, εἰ μὴ τοῦτο ἦν, ἀδικεῖσθαι μᾶλλον ἢ ἀδικεῖν προσέταξεν ὁ Παῦλος τοῖς μαθηταῖς, Διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε, λέγων· διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; οἶδε γὰρ ἀφέλιμον, τὸ τῶν πασχόντων κακῶς, ἀλλὰ τῶν ποιούντων κακῶς, τὸν ὅλεθρον ἐπάγον. Ταῦτα δὲ μοι πάντα διὰ τὴν βασκανίαν εἴρηται τὴν Ἰουδαϊκήν. οἱ γὰρ ἀπὸ τῶν πόλεων οὐκ ἀκριβῶς πρὸς τὸν Ἰωάννην, καὶ τῶν ἁμαρτημάτων καταγνόντες τῶν οἰκείων, καὶ βαπτισάμενοι, αὐτοὶ μὴ ὁ βαπτισμα, καθάπερ ἔκ τινος μεταμελείας, πέμπουσιν ἐρωτῶντες αὐτόν, σὺ τίς εἶ; ὕποπτον ἡγούμενα ἐκεῖνον καὶ ὄφεις, καὶ Εἰ τι τούτων χαλεπώτερον. ἡμεῖς ποτὲ καὶ μοιχαλὶς καὶ διεγραμμένη, μὴ ὁ βαπτίσασθαι, ὅτε τὸν βαπτίσαντα αὐτὸν ἐργάζεσθαι καὶ πολυτελημένος; καὶ τί ταύτης τῆς ἀλογίας ἀλογώτερον ἡμῶν αὐ; πῶς ἔξεστε; πῶς ἐξωμολογεῖσθε τὰ ἁμαρτήματα; πῶς ἐπετρέψατε τοῦ βαπτίζοντι; πῶς αὐτὸν ἠρωτᾶτε περὶ τῶν παλαιῶν; ταῦτα γὰρ ὑμῖν ἅπαντα ἀλόγως ἐπεράθη, τὸν ἀρχὴν καὶ τὴν ἀνάστασιν ἀγνοοῦσιν. ἀλλ᾽ ὧδε τούτων ἕνεκεν, ὧδε ἐνεκάλεσεν ὁ μακάριος Ἰωάννης, ὧδε ὠνείδισεν, ἀλλὰ μὴ ὑποκρίσεως ἀπάσης ἀπηλλάγησαν πρὸς αὐτούς. τίνος οὖν ἕνεκεν τοῦτο ἐποίει, ἐκεῖνο μαθεῖν ἄξιον. ὥστε πᾶσιν αὐτοῖς καταδῆλον τὸν καινουργόν ἡγεῖσθαι καὶ φαιδρόν. πολλάκις πρὸς Ἰουδαίους ἐμαρτύρησεν ὁ Ἰωάννης τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅτι ἐβάπτιζεν αὐτούς, ζωντανὸς αὐτοῦ πρὸς τοὺς πολίτας ἐμέμνητο, καὶ ἔλεγε· ἐγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω ὕδατι, ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μού ἐστι· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί. ἔπαθον δὲ καὶ πρὸς αὐτὸν δι᾽ ὃ δεύτερον πάθος. Εἰς γὰρ τὸν τοῦ κόσμου δόξαν ἐπτοημένοι, καὶ πρὸς ὀφθαλμοὺς βλέποντες, ἀνάξιον εἶναι ὑπενόμιζον ἑαυτοὺς τοῦ Χριστοῦ. τὸν μὲν γὰρ Ἰωάννην πολλὰ τὰ δικαιώματα λαμπρὸν ἦν· καὶ πρόδηλον ὁ γάμος καὶ ἐπίσημον καὶ περιφανές. ἀρχιερέως γὰρ ἦν υἱός. ἔπειτα ἡ δίαιτα, καὶ ἡ σκληραγωγία, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων πάντων ὑπεροψία. καὶ γὰρ ἔσθητος καὶ τραπέζης καὶ οἰκίας καὶ ξυφῆς ἦν αὐτοῖς ὑπερίδων, καὶ τὴν ἔρημον τὴν ἔμπροσθεν διέτρεχε χρόνον. ὅτι ἦν τοῦ Χριστοῦ πρῶτον πρόδρομος ἦν. Ὅ τε γὰρ γάμος βιτελὲς (ὃ καὶ πολλάκις αὐτῷ προσέφερον, λέγοντες· οὐκ οἶδα ὅστις ὁ τέκνων υἱός; οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριάμ; καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωσῆς;) καὶ ἡ δοκοῦσα ἦν αὐτῷ πατρὶς εἶναι, τοσοῦτον ἐπονείδιστος ἦν, ὡς καὶ τοὺς Ναζαρὲτ δυνατοὶ τι ἀγαθὸν εἶναι; καὶ ἡ δίαιτα ἦν χοιρὴ, καὶ τὰ ἱμάτια ἦν οὐδὲν πλέον τῶν πολλῶν ἔχοντα. ὁ γὰρ προεκήρυττε ζωνὴν δερματίνην, οὐδὲ ἀπὸ τειχῶν ὃ ἔνδυμα εἶχεν, οὐδὲ μέλι καὶ ἀκρίδας ἤσθιεν· ἀλλὰ

πᾶσιν

πᾶσιν ὁμοίως διηπάτα, ἡ συμποσίοις προσέλθοντα πονηροῖς καὶ θεάτροις καὶ τελώναις, ὥστε αὐτὸν βαπτισθῆναι. ὅσῳ δὲ ζωντες οἱ Ἰουδαῖοι, μᾶλλον ταῦτα αὐτοῦ ἀνείδιζον, καθὼς καὶ αὐτὸς φησιν, Ἦλθεν ὁ γὰρ τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν, ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν. ἐπεὶ οὖν ζωντες ὁ Ἰωάννης ἀφ' ἑαυτοῦ πρὸς ἑαυτὸν προσέπεμπε οἱ δεηθέντα περὶ αὐτῶν βουλεύσεσθαι εἰ), αἰσχυνόμενοι καὶ δυσχεραίνοντες καὶ βουλόμενοι τοῦτοι μᾶλλον ἔχειν διδάσκαλον, φανερῶς μὲν τοῦτο οὐκ ἐτόλμησαν εἰπεῖν, πέμπουσι δὲ πρὸς αὐτὸν προσδοκῶντες δι' αὐτῶν τῆς κολακείας αὐτὸν ἐπισπάσασθαι εἰς τὸ ἑαυτοὺς ὁμολογῆσαι Χριστόν. ἡ τοίνυν ἰδὼν βέλτιον φρονήσαντας πέμπουσιν, ὡς ὅτι τοῦ Χριστοῦ. σκέψαι μοι γὰρ βουλόμενοι καταμαθεῖν, τίνα προτέρας ἀπεστάλησαν, ἡ Ἡρῳδιανοὺς πάλαι, ἢ τοιούτους ἰδών· οὐ τοῦτο ἦν ἱερεῖς καὶ Λευίτας, ἢ οὐχ ἁπλῶς ἱερεῖς, ἀλλὰ τοὺς ἐξ Ἱεροσολύμων, τουτέστι, τοὺς σοφωτέρους (τοῦτο γὰρ ἁπλῶς ταῦτα ἐπισημαίνεται ὁ εὐαγγελιστής) ἡ πέμπουσιν ἵνα ἐρωτήσωσι, σὺ τίς εἶ; καὶ μάλιστα ἡ ἀγνοια αὐτῶν πᾶσι καταδηλος ἦν, ὡς ἡ λέγειν ἀπέμελλε, τί ἄρα ὁ παιδίον τοῦτο ἔσται; ἢ Εἰς ὅλων τῶν ὀρέων ὁ λόγος ἐξῆλθεν ὅλης. ἢ ὅτε προεφήτευε πάλαι ὅτι Ἰορδάνου, πᾶσαι αἱ πόλεις ἀνεσωφερώθησαν, ἢ ἐξ Ἱεροσολύμων καὶ οὐκ πάσης τῆς Ἰουδαίας ἐπορεύοντο βαπτισθῆναι πρὸς αὐτόν. τί οὖν ἐρωτῶσι νῦν; οὐχ ὡς ἀγνοοῦντες (πῶς γὰρ, ἢ τοσούτοις ἔθνεσι γνωσθέντα ἦλθεν;) ἀλλὰ βουλόμενοι εἰς τοῦτο, ὅπερ εἶπον, αὐτὸν ἀναγαγεῖν. ἄκουσον γοῦν πῶς ἢ ὁ μακάριος ὅταν πρὸς τοὺς ἀγνοοῦντας μὴ ἐρώτησιν, ἡ πρὸς τοὺς ἐρώτησιν αὐτοῦ ἀπεκρίνατο. Εἰπόντων γὰρ, σὺ τίς εἶ, οὐκ εἶπεν ἀθλίως, ὅπερ ἐξ ἀθλίας ἴσως εἶπεῖν· ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἀλλά τί; ὅπερ ὑπὸ πάντων ἐκεῖνοι, τοῦτο ἀφῆκεν. ἐρωτηθεὶς γὰρ, φησὶ, τίς εἶ,

20 Ὡμολόγησε, ἡ οὐκ ἠρνήσατο· ἢ ὡμολόγησεν, ὅτι οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ Χριστός.

Καὶ ὅρα σοφίαν εὐαγγελιστοῦ· τέτταρσι δὲ αὐτὸ λέγει, ἢ τὴν ἀρετὴν τοῦ βαπτιστοῦ δηλοῖ, ἢ τὴν ποιμένος καὶ τὴν ἀγροῖκον τὴν ἐκείνων. " καὶ Λευκᾶς δέ φησιν, ὅτι, τῶν ὄχλων ὑποπτευόντων αὐτὸν εἶ) τὸν Χριστὸν, πάλιν ἀναιρεῖ τὸ ὑποπτον. τοῦτο οἰκείως βουλόμενος μὴ μάτην μὴ ἁρπάζειν δόξαν διαστοιχεῖν, ἀλλὰ καὶ ἀκαιρούσθαι διδασκάλου τοῦτο τῶν πολλῶν. ἀλλ' ἢ μὴ ὄχλου ἕνεκα ἀφελείας ἢ ἀγροίας ὅτι ταῦτην ἦλθον τὴν ὑποψίαν. ὅτου γὰρ ἀπὸ ποταμοῦ γεώμενος, καὶ ἃ εἶπον, πρώτων αὐτὸν, προσδοκῶντες, ὅπερ ἔφην, ἀπὸ τῆς κολακείας αὐτὸν ἐπισπάσασθαι εἰς ὅπερ ἐπεπόνθασιν. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο προσεδόκων, οὐκ ἂν βοῶν ἐφ' ἑτέρῳ ἦλθον ἐρώτησιν, ἀλλ' ἠναισχύντουν ἂν ὡς ἀπάδοντα ἀποκριναμένου καὶ οὐ προσκυνοῦντος, καὶ εἶπον ἄν· μὴ γὰρ τοῦτο ὑποπτεύσαμεν; μὴ γὰρ τοῦτο προσκαλεσάμεθα ἐρωτώμενοι; ἀλλ' ὡς ἀληθῶς ἢ καταφωνοῦμεν, ἐφ' ἕτερον ἔρχεται, καὶ λέγουσι·

21 Τί οὖν, Ἠλίας εἶ σύ; καὶ λέγει, οὐκ εἰμί. Καὶ γὰρ ἢ τοῦτον προσεδόκων ἥξειν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς φησιν. " ἐρωτᾷ γὰρ τὸν μαθητὴν, πῶς οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν, ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον, αὐτὸς ἔλεγεν, Ἠλίας μὲν ἔρχεται, καὶ ἀποκαταστήσει πάντα. Εἶτα ἐρωτῶσιν·

Ὁ προφήτης εἶ σύ; καὶ ἀπεκρίθη, οὔ. Καὶ μάλιστα προφήτης ἦν. τίνος οὖν ἕνεκεν ἀρνεῖται; πάλιν πρὸς τὴν Ἀληθειαν βλέπων τὴν ἐρωτῶσαν. προσεδόκων γὰρ ἵνα προφήτην ἐξαίρετον ἥξειν Ἀλλὰ λέγει Μωϋσῆς· Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Δαπ.π.π. Θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούσεσθε. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ Χριστός. ἀλλὰ τί οὖν οὐ λέγουσι, προφήτης εἶ σύ; ἵνα τὴν πολλῶν ἀπιστίαν μάθωμεν· ἀλλὰ μὴ τοῦτο ἀρ' ἦν αὐτοῖς· ὁ προφήτης εἶ σύ; σκέψαι, φησὶν, ὁ πρὸ Μωϋσέως προσαναπεμφθεὶς; ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἢ οὗτος ἠρνήσατο, οὐ τὸ, προφήτης τοῦτο εἶ), ἀλλὰ τὸ, ἐκεῖνος ὁ προφήτης.

22 Εἶπον οὖν αὐτῷ, τίς εἶ; ἵνα ἀπόκρισιν δῶμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς· τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ; Ὁρᾷς τοὺς μὲν σφοδρότερον ὑπακηκοότας ἢ ἐπίγνωσιν, ἢ ἐρωτῶντας πά-

λη, ϗ οὐκ ἀφισαμένης. Ⓦ ἦ μετ' ὀπτικείας τοῦτο ἐστι ζωὴ ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως ἀναγεννῶντα, ϗ τότε πλὴν ὅσων πιστοὺς ἐποίησε;

23 Ἐγὼ γάρ, φησι, φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· εὐθύνατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, καθὼς εἶπεν Ἡσαΐας ὁ προφήτης. Ἐπειδὴ γὰρ μέγα τι ϗ ὑψηλὸν ἐφθέγξατο περὶ τοῦ Χριστοῦ, ὡς πρὸς τὴν ἐκείνων ἀπιστίαν, ὅτι Ⓦ προφήτην ἐνδίκως καὶ τέφυκε, ἀξιόπιστον ϗ ἀποστολὴν Ⓦ λέγει παρ' αὐτοῦ.

24 Καὶ Ⓠ ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων, φησί·

25 Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν ϗ εἶπον αὐτῷ· Τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ Χριστὸς, οὐδὲ Ἠλίας, οὔτε ὁ προφήτης; Ὁρᾷς ὡς οὐ μάτην ἔλεγεν, ὅτι εἰς πολὺ αὐτοὺς ἐκαλαμᾶν ἠβούλοντο; ϗ διὰ τί μὲ ἐρωτᾶς μὴ αὐτὸς οὐκ ἔλεγεν, ἵνα μὴ καταφωνήσωσι τῶν λόγων ἄπαυστοι. Εἶτα ὅτι εἶπεν, οὐκ εἰμὶ ὁ Χριστὸς, πάλιν ἐκεῖνοι συσκιάσαντες βουλόμενοι ἀπεργάσασθαι τί ῥηθὲν, ὅτι Ⓦ Ἠλίαν ἔρχεται ὁ Ⓦ προφήτην. ὡς ἂν εἶφησε μηδὲ ἐκείνων τις εἶναι, ἀποφεύμενοι λοιπὸν, ϗ ὁ προσωπεῖον ῥίψαντες, χρωμένη τῇ κεφαλῇ πλὴν δολερᾶς αὐτῶν ἐμφάσεως γνώμης, λέγοντες· Τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ Χριστός; Εἶτα πάλιν συσκιάσαντες βουλόμενοι, ϗ τὰς ἄλλους προσιδέσθαι, τὴν Ἠλίαν, ϗ τὸν προφήτην. ὅτι γὰρ καλακεία ἔχουσαι ἀποσκελίσαι, ἐγκλήματι προσδόκησαν αὐτὸν δυνάσθαι αἰσχύνειν εἰπεῖν ὅπερ οὐκ ἦν· ἀλλ' οὐκ ἔχουσαι. ὧν τῆς δυσίας, ὧν τῆς ἀλαζονείας ϗ τῆς ἀχαριστίας πρόδηλοι ἔλεγχοι. ἀπεσταλμένοι μαθησόμενοι πρὸς αὐτὸν τίς εἶη ϗ πόθεν, ἀλλ ϗ νόμους αὐτῷ θήσοντες. τοῦτο γὰρ πάλιν ἀναγκαζόμενοι ἦν ὁμολογῆσαι ἑαυτὸν Χριστόν. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ νῦν ἀναναίδην, οὐδὲ λέγει τοιοῦτοι πρὸς αὐτοὺς οἷ εἰκὸς· ὑμεῖς ἐμοὶ δικαπίπτετε ϗ νομοθετεῖτε; ἀλλὰ πολλαχοῦ πάλιν τὴν ὀπτικείαν ὑπεδείκνυται.

26 Ἐγὼ μὲν γάρ, φησι, βαπτίζω ἐν ὕδατι· μέσος ἦν ὑμῶν ἕστηκεν, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε·

27 Οὗτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν· οὗ οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος.

Τί πρὸς ταῦτα λοιπὸν ἔχουσιν εἰπεῖν Ⓠ Ἰουδαῖοι; ἀπαραίτητος γὰρ καὶ τυφλὴ ἡ κατ' αὐτῶν κατηγορία, ἀσύγκριτος ἡ κακόνοια· αὐτοὶ καθ' ἑαυτῶν τὴν ψῆφον ἐξενεγκόν. πῶς ϗ τίνι τρόπῳ; ἀξιόπιστον ἡγήσαντο εἶναι Ⓦ Ἰωάννου, ϗ ὄντως ἀληθῆ, ὡς μὴ μόνον ἑτέρους μαρτυροῦντα, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντι πιστεύσαι. οὐδὲ γὰρ ἄν, εἰ μὴ ὄντως διέκειντο, ἔπεμψαν ἐσόμενοι πρὸς αὐτὸν ϗ πρὸς ἑαυτόν. ἴσε γὰρ ὅτι μόνοις ἐκείνοις μάλιστα πρὸς ἑαυτοὺς λέγουσι πιστεύομεν, ὃς ἂν ἀπρόπτων ἀληθεστέρους εἶναι νομίζομεν. ϗ ὅτι μόνον ὅτι ὁ ἀποφαίνων αὐτὸ τὰ σώματα, ἀλλὰ ϗ ἡ γνώμη πρὸς ἧς πρὸς αὐτὸν ἔσχηκεν. ϗ γὰρ μὴ πολλῆς ἐξήλθοι τῆς προθυμίας πρὸς αὐτὸν, εἰ μὴ ὕστερον μετεκάλλοντο. ἄμφοτερα δηλοῖ ὁ Χριστὸς ἐλεγμὸν. Ἐκεῖνος ἐν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος ϗ ὑμεῖς ἠθελήσατε πρὸς ὥραν ἀγαλλιασθῆναι ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ. ϗ ἡ ἀπόκρισις ἦ αὐτὸ πάλιν ἀξιοπίστερον αὐτὸν ἐποίει. ὁ γὰρ μὴ ζητῶν τὴν δόξαν τὴν ἑαυτοῦ, φησιν, ἀληθής ἐστι, ϗ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. οὗτος ἦ οὐκ ἐζήτησεν, ἀλλ' ἐφ' ἕτερον αὐτοὺς παραπέμπει· ϗ Ⓠ ἀποσταλέντες ἦ τὴν ἀξιοπίστων πρὸς αὐτοῖς ϗ τὰ πρωτεῖα ἐζήτουν· ὥστε μηδαμόθεν αὐτοῖς ἦ καταφυγὴν μηδὲ παῤῥησίαν εἰς τὴν ἀπιστίαν, ἐν ἧ πίστις ᾧ Χριστῷ. τίνος γὰρ ἕνεκεν οὐκ ἐδέξασθε τὰ εἰρημένα περὶ αὐτοῦ πρὸ ἡμῶν; ὑμεῖς ἀπεστάλκατε τοὺς ζητοῦντα ἔχοντας, ὑμεῖς ἠρωτήσατε δι' αὐτοῦ, ὑμεῖς ἠκούσατε ἐξ αὐτοῦ ἀπεκρίνατο ὁ βαπτιστής· πᾶς ἐκεῖνοι πρὸς ἐπιορκίαν ἐπεδείξαντο, πάντα ἠρνήσω, ϗ ὃς ὑπεπίστευσατο, πολλάκις εἶπον· ϗ ὅμως μὴ πρὸς ἀλλοίας πολλῆς ὡμολόγησε, μὴ εἶναι μήτε ὁ Χριστὸς, μήτε Ἠλίας, μήτε ὁ προφήτης· ϗ οὐδὲ οὐκ ἦν· ἀλλὰ ζητοῦντος τὴν εἶη, ϗ διελέχθη πρὸς τὴν ἴδιον βαπτίσματος φύσεως· ὅτι μικρὸν ϗ ἀσθενὲς ζητοῦντος ὕδατος πλέον ἔχει οὐδέν· εἶπε τὴν ἀσθένειαν τοῦ βαπτίσματος τὸ

Ioan. 1. 15.

πρὸς

τῶν τῦ Χειτοῦ διδυμίου· πρῆναι * ἡ Ηταίδη ⓦ τοσφήτιν μάρτυρα τῶτα αὐτῶν ἡ τοσ πολλοῦ τῦ χρόνου, " τοὶ μὴ Κύριον καλοῦντα, " ⓦ ὃ δεσπότην αὐτὸν ἡ ὑπηρέτην ὁμολογοῦντα. τί λοιπὸν ἔδει; ἡχὶ πιστεῦσαι τῷ μάρτυρηθέντι ἡ τοσκυνῆσαι, ἡ ὁμολογῆσαι Θεόν; ὅτι γὰρ ἠχὶ κολακείας ἕνεκεν ἡ μάρτυρία, ἀλλὰ ἀληθείας, ἐδείκνυ μὲν ἡ ὁ ζῆλος καὶ ἡ φιλοσοφία τοῦ μάρτυρήσαντος. δῆλον δὲ κἀκεῖθεν. "οὐδεὶς ⓦ πλησίον ἑαυτῷ τοσποιῆσαι, οὐδὲ ὄζον αὐτῷ χρείσασθαι ὑμῖν, ἑτέρῳ ταύτης τῆς χώρας ἐπάλξει, ἡ ταῦτα τοσαύτης ὕσης· ὥστε οὐκ ἂν οὐδὲ ὁ Ἰωάννης μὴ Θεῷ ὄντι τῷ Χριστῷ ταύτης αὐτὸν ἄξιον τῆς μαρτυρίας. Εἰ γὰρ ἡ ἀφ' ἑαυτῷ ταύτην ὡς μείζονα ὕσαν τῆς οἰκείας φύσεως διεφρύαξε, ἀλλ' οὐκ ἂν ἑτέρᾳ φύσει πάλιν αὐτὴν ἀνέθηκε ταπεινοτέρᾳ. μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. Εἰκὸς γὰρ ἦν αὐτὸν ἡ ἀναμεμίχθαι τῷ λαῷ, ὡς ἕνα τῶν πολλῶν, ἅτε πάντα χοῦν τὸν ἄτυφον ἡ ἀκέραστον διδάσκοντα. Εἴδησιν δὲ σὺ ταῦτ' γνῶσιν λέγε τὴν ἀκριβῆ, οἵᾳ, ὡς ὄφελε, τὸ δὲ, ὀπίσω μου ἐρχόμενος, συνεχῶς φήσει, μειοῦντι λέγων· μὴ νομίσητε ἅπαν σὲ τῷ ἐμῷ κρᾶσαι βαπτίσματι. οὐκ ἂν" εἰ τοῦτο τέλειον ἦν, ἕτερος ἀν ἦλθε μεθ' ἑαυτὸν πρέσβεων ἕτερον· ἀλλὰ πάμπαν τοῦτο ἔστι σκεύους καὶ προσδοκίας. ἃ ἡμέτερα καὶ εἰκότ' ἄλλοι χρὴ τὴν τῶν ἀληθείαν ὅπη θήσονται πάντα φυέσθαι. ὥστε αὖθ' τὸ ὀπίσω μου ἐλθεῖν, τοῦτο μάλιστα αὐτὸν δείκνυσι τὸ ἀξίωμα. Εἰ γὰρ τοῦτο ἦν τέλειον, οὐκ ἂν" ἄλλου ἔζητεῖτο τόπος. ἐμπροσθεῖ μου γέγονε· τοῦτέστιν, ὑπερέχων, λαμπρότερος. Εἶτα, ἵνα μὴ νομίσωσιν ἀπὸ συγκρίσεως εἰ) τὴν" ὑποβολὴν, τὸ ἀσύγκριτον πάντα ποιῶν "βουλόμενος, φησὶν· ὃ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸ ἱμάντα· τοῦτέστιν, οὐχ ἁπλῶς ἐμπροσθεῖ γέγονεν, ἀλλ' οὕτως, ὡς ἐμὲ μηδὲ σὲ τοῖς ἑκάστοις τῶν τότε σχοίνων ἀναμμνήσεως ἄξιον εἶ). τὸ γὰρ ὑποδημα λῦσαι, τῆς ἑκάστης ἀξιόχρεως ὅσι.

Εἰ ὁ Ἰωάννης οὐκ ἄξιος ⓦ ἱμάντα λῦσαι, Ἰωάννης, οὗ μείζων σὲ ἠμπιτῶν γυναικῶν ΗΘΙΚΟΝ
ἀνέστη· ποῦ ταπεινώσομεν ἡμᾶς ἑαυτούς; Εἰ ὁ τῆς οἰκουμένης ἀντίρροπος, μᾶλλον δὲ μείζων (" οὐκ ἴσον γὰρ αὐτῷ, φησὶν, ἄξιος ὁ κόσμος) οὐδὲ σὲ τοῖς ἑκάστοις τῶν" ὑποκριτῶν ἑαυτὸν καταλέγεσθαί φησιν ἄξιον εἶ), τί ἐρυθριῶμεν ἡμεῖς ⓐ μυρίων γέμοντες κακῶν; ⓐ τοσοῦτον ἀπολείποντες τῆς ἀρετῆς τοῦ Ἰωάννου, ὅσον οὐδὲ ἡ γῆ τοῦ ἡλίου; οὗτος μὲν οὖν οὐδὲ τοῦ λῦσαι ⓦ ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος ἄξιον εἶ) ἑαυτὸν φησιν· ⓐ δὲ τῆς ἀληθείας ἐρῶντες τοσαύτην ἐμάνημεν μανίαν, ὡς ἡ τοῦ Εἶδέναι αὐτὸν, ὡς αὐτὸς οἶδεν ἑαυτὸν, "ἀξίους εἶ) λέγειν ἑαυτούς. τί ταύτης τῆς παραπληξίας χεῖρον; τί ταύτης τῆς ἀλαζονείας μανιχώτερον; καλῶς τις ἔλεγε σοφὸς ἀνήρ· Ἀρχὴ ὑποφαίας, τὸ μὴ Εἰδέναι ⓦ Κύριον. οὐκ αὖ" κατανύξεται ἡ" ἀλαζόνας γένηται, οὐκ ὢν ἀλαζόνας ποιήσει, εἰ μὴ τοῦτο ὃ νόσημα ἐνόσησε. τοῦτο αὐτὸν τῆς πρήσεως ἀξιοῦσαι εἶναι ἐκείνης, τοῦτο εἰς τὴν γέενναν ἔπεμψε, τοῦτο τῶν κακῶν αἴτιον αὐτῷ πάντων ἐγένετο. ἰχθὺς γὰρ ἡ καθ' ἑαυτὸ ἀλαφρεῖσαι πᾶσαν ἀρετὴν ψυχῆς, καὶ ἐλεημοσύνην οὖσαν, καὶ θρῆνον, καὶ πτῆσιν, καὶ οἰκτον. Τὸ γὰρ ὑψηλὸν ἐν αὐ- Λυκ. ιε. ιβ.
θένταις, ἀκάθαρτόν, φησι, παρὰ Κυρίῳ. οὐκ ἄρα πορεία μόνον, οὐδὲ μετρία μολυσμὸν ἔσωθε τὸν χρωμένους αὐτῇ, ἀλλὰ ἐ ὑποφαία, ἐ πολλῷ πλέον ἐκείνων. δηλοῖ· ὅτι πορεία μὲν, εἰ ἡ ἀσύνθετον κακὸν, ἀλλ' ὅμως ἔχοι τις τὴν ὑπεύθυνον εἰπεῖν· ἀλαζονεία δ' οὐδὲ αἰτίαν ἂν ἔχοι πινὰ, οὐδὲ οἰκτον πότε φανεῖσα, εἰ ἴσως ἂν τύχοι σκιᾶς χεῖρον συλλογώμεθα, ἀλλ' οὐδὲν ἕτερόν ὅστι αὐτὴ, ἢ δηλητηρίου ψυχῆς ἡ νόσος χαλεπωτάτη, οὐδαμόθεν ἄλλοθεν τικτομένη, ἢ ἐξ ἀνοίας. οὐδὲν γὰρ ἀνοητότερον ἀλαζόνος ἀνθρώπου, καὶ σκληρότερον ἡ θεοβδελυκτότερος, καὶ πολλῷ κεκλημένος τὴν ἔξωθεν σοφίαν, καὶ σὲ δυνατείᾳ καθεστηκὼς, καὶ ἄπονα τοῖς σὲ αἰσθήσεις εἶ) δοκοῦντα ζηλωτὰ προφέρων. Εἰ γὰρ ὁ ὄντως καλὸς ἀλαζονευόμενος ἄθλιος καὶ ταλαίπωρος, καὶ πόνων ἐκείνων ⓦ μισθὸν ἀπόλλυσι, ὁ σὲ τοῖς μηδὲν ὄντοις ἐπαιρόμενος καὶ ἐξ τῶν σκιῶν ἡ ὁ ἀνθρωπος τοῦ χόρτου (τοῦτο γὰρ

γὰρ ὅστις ἡ προῦσα δόξα) φυσῶν ἑαυτὸν, πῶς οὐκ ἂν εἴη πάντων καταγελαστότερος, ταῦτ' ποιῶν, ὅπερ ἂν τις ποιήσειε πίων καὶ πίπης, πάντα μὲν ὑῶν χοίνικι λιμῷ τηκόμενος, εἰ δὲ συμβαίη ποτὲ μίαν νύκτα χρηστὸν ὄναρ ἰδεῖν, ἆρα τοῦτο γαυρούμενος; ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε, τῆς ψυχῆς σου ἀλγοφλυκτίδης χαλεπωτάτην νόσον, καὶ τὴν ἐκάτην πυούμενος πυίδα, μεγαφρονεῖς ὅλη χρυσοῦ τάλαντα ἔχεις τόσα καὶ τόσα; ὅλη πλῆθος ἀνδραπόδων; ἀλλὰ ταῦτα οὐ σά. καὶ εἰ μὴ πείθῃ τοῖς ἐμοῖς ῥήμασιν, ἀπὸ τῆς πείρας τῶν παρελθόντων μάθε. ἐὰν δὲ οὕτω μέλῃς, ὡς μήτε σὺν τῶν ἑτέρων συμβαινόντων ταῦτα παθεῖν, μαρὸν ἀνάμεινον, καὶ εἴσῃ ἀφ' ὧν εἰς σὲ συμβαινομένων, ὅτι σοι τούτων ὄφελος οὐδὲν, ὅτι ψυχορραγῶν, καὶ οὐδὲ ὥρας μιᾶς, οὐδὲ ῥοπῆς βεβαίας κύριος ὤν, ἄκων εἰς τοῦτο πρόεσαι αὐτά· καταλείψεις, καὶ τούτους πολλάκις ὧν οὐκ ἐθέλεις. πολλοὶ γοῦν οὐδὲ ὁπισκῶλψαι παρ' αὐτῶν ζωντες ἴσχυσαν, ἀλλ' ἀπῆλθον ἀθέου βουλόμενοι μὴ αὐτῶν ἀποθανεῖν, καὶ συγχωρήσαντες, ἢ ἀλλ' ἑλκόμενοι καὶ ἑτέροις αὐτῶν ὀφείλοντες, καὶ μὴ βίας παθεῖν χωρῆσαι, οἷς οὐκ ἐβούλοντο. ὅπερ ἵνα μὴ πάθωμεν, σπουδὴν ἤδη ἐρρωμένοι καὶ ὑγιαίροντες ἀγωνιζώμεθα αὐτὰ πρὸς τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν. οὕτω γὰρ αὐτῶν ἀποθανοῦσαν δωσόμεθα μόνον, ἑτέρως δὲ οὐδαμῶς· οὕτως εἰς ἄσυλον καὶ ἀσφαλῆ τόπον αὐτὰ ἀποθησόμεθα. καὶ γὰρ ὅστις, οὐκ ἔστιν οὐδὲν σὺν τῶν δυναμένων αὐτὰ ἀφελέσθαι. οὐκ ἔστι θάνατος, οὐκ εἰσὶν ἀληθεῖς ἀγαθοῦ, οὐκ εἰσὶ δαιμόνων χλήρων, οὐ συκοφαντίαι καὶ ἐπιβουλαὶ, ἀλλὰ τῶν ἀπελθόντα σπουδῇ πολλὰ ἐπιφερόμενον, ἀγαπητός ὅστις αὐτὰ καρπώσεται. τίς οὖν οὕτως ἄθλιος, ὡς μὴ θελῆσαι τοῖς χρήμασιν εὐτυχῆσαι τοῖς ἑαυτοῦ δι' ὅλου; μεταχωμίσωμεν τοίνυν ἡμῶν τὸν πλοῦτον, καὶ μεταθῶμεν ἐκεῖσε. οὐκ ὄψεται ἡμῶν δίκτυα, καὶ καμήλων, καὶ ὀχημάτων, οὐδὲ πλοίων πρὸς τὴν τοιαύτην μετάθεσιν (καὶ γὰρ καὶ ταύτης ἡμᾶς τῆς δυσχολίας ἀπήλλαξεν ὁ Θεός) ἀλλὰ πεντῶν ἡμῖν δεῖ μόνον, τῶν χωλῶν, τῶν ἀναπήρων, τῶν ἀῤῥώστων. αὗται τὴν τοιαύτην εἰσὶν ἐγκαχλεισμένοι μετάθεσιν, οὗτοι τὰ χρήματα πρὸς ἐμπέμπουσιν εἰς τὸν οὐρανὸν, οἳ τὰς τῶν τοιούτων χεῖρας κυρίους εἰς τὴν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν κληρονομίαν εἰσάγουσιν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξ. 28 ΤΑΥΤΑ ΕΝ ΒΗΘΑΝΙΑ ΕΓΕΝΕΤΟ ΠΕΡΑΝ τοῦ Ἰορδάνου, ὅπου ἦν Ἰωάννης βαπτίζων. 29 Τῇ ἐπαύριον βλέπει τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου.

ΜΕγα ἀγαθὸν παῤῥησία, καὶ ὃ ἐλευθεροστομίᾳ καὶ πάντα δάκτυλα ἀλλαχοῦ ὁμολογίας τῆς εἰς τὸν Χριστόν· οὕτω μέγα καὶ θαυμαστὸν, ὡς τὸ μὰ τοῦ Θεοῦ τὸ μονογενὲς τοιοῦτον ἀνακηρύττειν ὅτι τοῦ Παύλου. καίπερ οὐκ ἴσον ἡ ἀνάδοσις. σὺ μὲν γὰρ ὁμολογεῖς ὅτι τὸν γῆς, οὗτος δὲ τὸν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ σὺ μὲν, ἀνθρώπων πρόντων, αὐτὸς δὲ ὅτι τοῦ παντὸς καὶ τῶν ἀγγέλων ἀπάντων. τοιοῦτος ὁ Ἰωάννης ἦν, οὐ πλῆθος, οὐ δόξαν, οὐκ ἄλλο οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων ὑφορώμενος, ἀλλὰ ταῦτα πάντα καταπατῶν, καὶ μὴ τῆς προσηκούσης ἐλευθερίας τὰ πρὸς τὸν Χριστοῦ πᾶσιν ἀνακηρύττων. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὸν τόπον ἐπισημαίνεται ὁ εὐαγγελιστὴς, ἵνα τὸν παῤῥησίαν δείξῃ τοῦ μεγαλοφώνου κήρυκος. ἐν γὰρ οἰκίᾳ, οὐδὲ ἐν γωνίᾳ, οὐδὲ ἐν ἐρημίᾳ, ἀλλὰ τοῦ Ἰορδάνου καταλαβών, ἐν μέσῳ τῷ πλήθει, παρόντων ἀπάντων τῶν ἐκ' αὐτὸν βαπτιζομένων (βαπτίζοντι γὰρ

ἐπῆσαν

ἐπέστησαν ⓐ Ιουδαῖοι) τὴν ἀμαθίαν αὐτῶν ἐλέγχει ὁμολογήσαν τὸν Χριστὸν, τὴν τῶν ὑμνῳδῶν ἐκείνων καὶ μεγάλων καὶ ἀπορρήτων γέμουσαν δογμάτων, καὶ ὡς οὐκ εἴη ἱκανὸς λῦσαι τοὺς ἱμάντας τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. διὰ τοῦτο φησι, ταῦτα ἐγένετο ἐν Βηθανίᾳ ὅσα ἦν τῶν ἀντιγράφων ἀκριβέστερον ἔχει, ὡς Βηθαβαρᾷ φησιν. ἡ μὲν γὰρ Βηθανία οὐχὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, οὐδὲ ἔστι τῆς ἐρήμου ἐκείνης, ἀλλ' ἐγγύς πως τῶν Ἱεροσολύμων. τοῦ δὲ τόπους καὶ δι' ἑτέρων αἰτίαν οὐκ ἐπίδηλον ὑπισημαίνεται. διὰ τί μὲν γὰρ τοσαῦτα καὶ παλαιὰ διηγήσατο ἐλθὼν, ἀλλὰ τοσοῦτον μικρὸν συμβαίνοντα τοῦ χρόνου, οὐδὲ πολλοὺς καὶ θαυμαστοὺς μάρτυρας ποιήσαντα τὸν λεγόμενον, καὶ ἀπόδειξιν καὶ ἀπὸ τῶν τόπων παρέχει). θαῤῥῶν γὰρ ὅτι οὐδὲν πρὸς ἑαυτὸν τοσοῦτόν ἐστι τοῖς λεγομένοις, ἀλλὰ τὰ οὖσα ἁπλῶς ἀπομαρτυρεῖ τῇ ἀληθείᾳ ἔζηλωτο, τὴν ἀπὸ τῶν τόπων μαρτυρίαν παραλαμβάνει, ἀπόδειξιν, ὅταν ἔφθην, οὐ τὴν τυχοῦσαν τῆς ἀληθείας ἐσομένην. τὴν ἐπαύριον βλέπει τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. διαιρεῖται τοῦτο χωρὶς ⓐ βαπτίζειν· καὶ ὁ μὲν Ματθαῖος τοῦτο πρὸ τοῦ διδάσκειν τὸν βαπτιστὴν Ἰωάννην χρόνους ἐπιτιμᾷ, ἐπείγεται πρὸς τοῦτο ἐξῆς. " ὁ δὲ βαπτιστὴς [Ἰωάννης] οὐ μόνον οὐκ ἐπιτιμᾷ, ἀλλὰ τούτοις μάλιστα καὶ ὠφελεῖται. καὶ ἵνα μὴ, μὴ δὲ ἐλθεῖν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τῆς ἐρήμου, τὰ μεταξὺ σιωπήσας, οἷς, ὅσα ὁ Ἰωάννης ἐφθέγξατο, ὅσα ⓐ Ἰουδαῖοι ἀποστείλαντες ἔλεγον, καὶ τὰ ἄλλα πάθη ζωτικῶν, μετεπιδείκνυται βούλεται ὅτι ὃ διεμαρτύρετο. ἀκούσας γάρ, φησιν, ὁ Ἰησοῦς ὅτι παρεδόθη Ἰωάννης, ἀνεχώρησεν εἰς Γαλιλαίαν. ὁ δὲ Ἰωάννης οὐχ ὕπνου· ἀλλὰ τὴν μὲν εἰς τὴν ἔρημον ὁδὸν ἀπεσιώπησεν, ἅτε κατὰ τοὺς Ματθαίου λεχθέντας, τὰ δὲ μετὰ τὴν καθόδου τὴν ἀπὸ τοῦ ὄρους γνωριζόμενα διηγεῖται, καὶ πολλὰ διελθὼν τότε ἐπάγει. Οὕτω γὰρ ἐν βεβλημένος ὁ Ἰωάννης εἰς τὴν φυλακὴν καὶ τίνος ἕνεκεν, φησιν, ἐν τῷ Ματθαίῳ ἐγένετο πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, καὶ οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ δεύτερον· τί ποιεῖ; ὁ μὲν γὰρ Ματθαῖος ἀναγκαίαν αὐτοῦ τὴν πρόοδον γενομένην φησὶ διὰ τὸ βάπτισμα." ἐπαίτει γὰρ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι οὕτω πρέπον ἦν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. ὁ δὲ Ἰωάννης καὶ πάλιν αὐτὸν παραγενέσθαι ἔλεγε μετὰ τὸ βάπτισμα, καὶ τοῦτο σύντομον" ἐδήλωσεν. ἐγὼ γάρ, φησι, πεδάμην τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ μένον ἐπ' αὐτόν. τίνος οὖν ἕνεκεν παραγίνεται πρὸς τὸν Ἰωάννην; οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς ἦλθεν, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν ἐπορεύετο. ἐρχόμενον γάρ, φησι, πρὸς αὐτὸν βλέπει αὐτόν. τίνος οὖν ἕνεκεν ἔρχεται; ὅπως αὐτὸς αὐτὸν βαπτίσῃ μὴ πολλοὶ, ὥστε μηδένα ὑποπτεύσῃ, ὅτι ἀπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας, ἀφ' ἧς καὶ ⓐ ἄλλοι, πρὸς ⓦ Ἰωάννην " ἐπείγετο, οἷς, ὡς ἁμαρτήματα ἐξομολογησόμενος, καὶ εἰς μετάνοιαν λουσόμενος ὑφ' οὗ πο-
τάμου· διὰ τοῦτο παραγίνεται, δίδους ἅμα τῷ Ἰωάννῃ ταύτην πάλιν διορθώσασθαι τὴν ὑπόνοιαν. ἰδὲ γὰρ τῷ εἴπῃ, ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, πᾶσαν ταύτην ἀναιρεῖ τὴν ὑπόνοιαν. ὁ γὰρ οὕτω καθαρὸς, ὡς καὶ τὰ ἑτέρων ἁμαρτήματα" ἀπολύεσθαι δυνάσθαι, εὐδηλον ὅτι οὐκ ὤκνει ἐξομολογήσασθαι ἁμαρτήματα παρεχέτω· ἀλλ' ὥστε δοῦναι ἀφορμὴν ἑκάστῳ τῷ θαύματος τῷ κήρυκι, καὶ δευτέρα φωνὴ τοῖς
πρότερον ἀκηκοόσι ἀκριβέστερον ἐνθεῖναι καὶ εἰρηνεύειν, ἐπὶ προσθεῖναι ἑτέρωθι πάλιν. διὸ ἴδε, εἴρηται, διὰ τὸ πολλοὺς πολλάκις ἐπιζητῆσαι αὐτὸν ἀπὸ τῶν εἰρηνείων, καὶ ἀπὸ μακροῦ τοῦ χρόνου· διὰ τοῦτο πρόσωπα διακρίνει αὐτὸν, ἔλεγεν· ἴδε, οὗτός ἐστιν ὁ πάλαι ζητούμενος, οὗτός ὁ ἀμνός. ἀμνὸν δὲ αὐτὸν καλεῖ, τῆς προφητείας ἀναμιμνήσκων Ἰουδαίους τῆς Ησαΐου, καὶ τῆς σκιᾶς τῆς τοῦ ⓦ Μωϋσέως· ἵνα ἀπὸ τοῦ τύπου μᾶλλον αὐτοὺς προσαγάγηται πρὸς τὴν ἀλήθειαν. ἐκεῖνος μὲν οὖν ὁ ἀμνὸς ὑδρεῖος καθάπαξ ἁμαρτίαν ἔλαβεν· οὗτος δὲ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης. καθυπεύθυνος γὰρ αὐτῷ ἀπολέσθαι, ταχέως ἀπήλλαξε τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ. 30 Οὗτός ἐστιν, περὶ οὗ εἶπον, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονεν. Ὁρᾷς καὶ ταῦτα πῶς ὃ ἔμπροσθεν ἐρμηνεύει; εἶπον γὰρ ἀμνὸν, καὶ ὅτι αἴρει τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ὅτι φησὶν· ὅτι ἔμπροσθέν μου γέγονε, δηλῶν, ὅτι πρὸ

ἐστὶ δὲ ἔμπροσθεν, δὲ τῆς ἁμαρτίας λαβεῖν τὸν κόσμον, δὲ βαπτίσαι ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ἡ μὲν γὰρ ἐμὴ παρουσία πλέον οὐδὲν εἶχε τοῦ κηρύξαι τὸν κοινὸν τῆς οἰκουμένης διορθωτὴν, ἡ δὲ τοῦ ὕδατος βάπτισμα πολλαχοῦ· ἢ γὰρ τούτου, δὲ καθαίρει πάντας αὐθρώπους, ἢ χαρίσασθαι τὸν πολλαπλοῦν τὸν ἐπέρχεσθαι. ἔμπροσθεν γέγονά μου, τουτέστιν, ἐδείχθη μου λαμπρότερος, ὅτι πολλῷ μου ἦν. ἀγωνίσασθαι ⓐ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως τὸν μανίαν "διξάμβους πολὺς ὕστερον φανερωθεὶς ἀληθείαν ἀθλιωτάμβους. 5 χ. ἀλ

31 Κἀγὼ οὐκ ἤδειν αὐτόν, Φησιν. αὐτοπαθῶν ἐστὶ τοῦτο τὸν μαρτυρίαν ἐραλάζεται, δεικνὺς αὐτὸν ὡς αὐθεντίας ὄντας φιλίας, ἀλλ' ὡς ἀπροκαλύπτως θείας γεγυμνασμένον. οὐκ ἤδειν γὰρ αὐτὸν ἐγώ, φησι. πῶς οὖν δὴ εἶπεν ἀξιόπιστος μάρτυς; πῶς δὲ ἑτέρους διδάξῃς, αὐτὸς ἀγνοῶν; οὐκ εἶπεν, οὐκ οἶδα αὐτόν, ἀλλ' οὐκ ἤδειν αὐτόν· ὥστε τούτῳ μάλιστα ἀξιόπιστος δὲ ἦν. πῶς γὰρ ἂν ἐκεῖνον ὃν ἀγνοῶν; 10

Ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ ὃν Ισραὴλ, διὰ τοῦτο ἦλθον βαπτίζων ἐν ὕδατι. Οὐ τοίνυν αὐτὸν βαπτίσματος ἐδεῖτο, οὐδὲ ἄλλου τινὰ αἰτίαν εἶχεν εἰπεῖν ὁ λοιδορῶν, ἢ ὃ πρὸς ὀδοποιῆσαι τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν τοῖς λοιποῖς ἅπασι. διὰ γὰρ εἶπεν, ἵνα καθαίρω αὐτὸν βαπτίζομένης, διὰ τί ἀπαλλάξω μαρτυρίας ἦλθον βαπτίζων· ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τοῦ Ισραὴλ. ἢ γὰρ, 15 εἶπέ μοι, τοῦ βαπτίσματος χρείας οὐκ οἶδεν κηρύξαι, ἢ ἐπαγαγέσθαι αὐτὸν "ὄχλους; ἀλλὰ χ. ἀλ
ῥᾳδίως ἦσαν ἁπάντων. οὐδὲ γὰρ διὰ τοῦτο ἔμαθον ἀπῆσαν, εἰ βαπτίσματος χρείας ὁ κηρύγματα ἐλάμβανον, οὐκ ἂν ἔμαθον τὸν ἀπὸ τῆς συγκρίσεως ὑπερογκόν. ὁ γοῦν πλῆθος ἤρχετο, οὐκ ἀκουσόμενοι ὧν ἔλεγεν, ἀλλά τί; βαπτίσασθαι, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. πολλαχοῦ δὲ καὶ ἐδίδασκεν τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ βαπτίσματος τὸ "μέσον. 20 χ. ἀλ
καίτοι τοῦ Ἰουδαϊκοῦ τοῦτο σημαντικὸν ἦν, ἢ διὰ τοῦτο πολλοὶ ἐπίστευον· ἀλλ' ὅμως καὶ ὡς ἀτελὲς ἦν. πῶς οὖν ἔγνως αὐτόν; διὰ τῆς τοῦ πνεύματος καθόδου, φησίν. ἵνα μὴ τις νομίσῃ πάλιν, ὅτι τὸ χρεία καθίστησι τοῦ πνεύματος, καθάπερ ἡμᾶς, ἄκουσον πῶς τοῦτο ἀναιρεῖ τὸν ὑποψίαν, διεκεῖς, ὅτι ἡ τοῦ πνεύματος κάθοδος διὰ τοῦ κηρύξαι ⓦ Χριστὸν μόνον ἐγένετο. εἰ πολὺ γὰρ, κἀγὼ οὐκ ἤδειν αὐτόν, ἐπῆλθον· 25

Ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον, καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Ὁρᾷς ὅτι τοῦτο ἔργον τοῦ πνεύματος ἦν, τὸ δεῖξαι τὸν Χριστόν; ἦν μὲν γὰρ καὶ ἡ τοῦ Ἰωάννου μαρτυρία ἀνύποπτος· βουλόμενος δὲ αὐτὴ ἀξιοπιστοτέραν ποιῆσαι, φησὶν αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ὅπερ γὰρ ἐμαρτύρησεν ὁ Ἰωάννης ὅτι μέγα ἦν καὶ θαυμασιον, καὶ ἰσχυρὸν ὡς ἀκούοντας ἐκπλῆξαι πάντας, οἷ, ὅτι τῆς οἰκουμένης ἁπάσης τὰς ἁμαρτίας λαμβάνει μόνος αὐτὸς, καὶ ὅλη πρὸς ποσῶτον ἔχειν λύσειν τὸ δωρεᾶς τὸ μέγεθος· κατασκευάζει λοιπὸν τοῦτον τὸν ἀπόφασιν. ἡ δὲ κατασκευὴ, ὅλη ἰσότης ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι οὐκ ἐδεῖτο βαπτίσματος, καὶ ὅλη ἔργον τῆς τοῦ πνεύματος καθόδου γέγονε τὸ δῆλον αὐτὸν ποιῆσαι μόνον. οὐ γὰρ ἦν τῆς τοῦ Ἰωάνου δυνάμεως πνεῦμα διδόναι· καὶ δηλοῦσι τοῦτο ⓐ βαπτιζόμενοι ὕστερ 35
Πρξ. ιθ. β. αὐτοῦ λέγοντες· Ἀλλ' οὐδὲ εἰ πνεῦμα ἅγιόν ἐστιν, ἀκηκόαμεν. οὐκ ἄρα τοῦ βαπτίσματος ἐδεῖτο ὁ Χριστὸς, οὐκ ἐκείνου, οὐχ ἑτέρου ἦσαν, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ βάπτισμα ἔσχηκε τῆς δυνάμεως ὃ Χριστοῦ. τὸ γὰρ ἐλλιπὲς, τοῦτο ἦν τὸ κεφάλαιον πάντων τῶν ἀγαθῶν, τὸ πνεύματος ἀξιωθῆναι τὸν βαπτιζόμενον. τούτου οὖν τοῦ πνεύματος χορηγὸν ποιοῦσι πολλαχοῦ. 40

32 Καὶ ἐμαρτύρησεν Ἰωάννης λέγων· ὅτι τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν.

33 Κἀγὼ οὐκ ἤδειν αὐτόν· ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον, καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

ἀλήθ. 34 Κἀγὼ ἑώρακα, καὶ μεμαρτύρηκα, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Σωσεχῶς
δὲ τὸ οὐκ ἤδειν αὐτόν, τὶ θέλει; " πῶς ἔνεστι καὶ δηλῶ τὶ; συνίστης αὐτὸν ἰωάν. Λυκ. α. λε.
γάρ, φησὶν, Ἐλισάβετ ἡ συγγενής σου, καὶ αὕτη ζωοτοκηθεῖσα υἱόν. ἵν' οὖν μὴ δόξῃ χα-
ρίζεσθαι δηλῶ τινὶ συγγένειαν, ζωσεχῶς φησι τό, οὐκ ἤδειν αὐτόν· ἢ καὶ λέγειν τοῦτο
ζωνέβαινε. Ⓦ ἦν ἄπορα χρόνον ὅτι τῆς ἐρήμου διέτριβε [ὢν] τῆς πατρῴας οἰκίας ἐκ-
βάς. πῶς οὖν, εἰ οὐκ ἤδει αὐτὸν πρὸ τοῦ τοῦ πνεύματος καθόδου, καὶ εἰ τότε πρῶτον αὐ-
τὸν ἐγνώρισε, πρὸ τοῦ βαπτίσματος διεκώλυεν αὐτὸν λέγων· ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ
βαπτισθῆναι; τοῦτο γὰρ τικμήριον τοῦ σφόδρα αὐτὸν εἰδέναι ἦν. ἀλλ' οὐκ ἔμπροσθεν ἦν
πρὸ πολλοῦ τοῦ χρόνου, ἢ εἰκότως. Τὰ μὲν γὰρ θαύματα, ὅσαπερ παιδὸς ὄντος εἶπεν, οἷς,
τὰ πρῶτα δὲ μάγους, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα τοιαῦτα, πρὸ πολλοῦ συμβεβήκει τοῦ χρόνου, τοῦ Ἰωαν-
νου σφόδρα καὶ αὐτοῦ παιδὸς ὄντος· ἐν ᾧ τῷ μεταξὺ πολλοῦ ἠμελεῖτο τοῦ χρόνου, εἰκότως πᾶ-
σιν ἄγνωστος " ἦν· ἐπεὶ, εἰ γνώριμος ἦν, οὐκ ἂν εἶπεν, ἵνα φανερωθῇ τῷ Ἰσραὴλ, διὰ τοῦ-
το ἦλθον βαπτίζων. ἐντεῦθεν ἡμῖν λοιπὸν δῆλον, ὅτι ἢ τὰ σημεῖα οὐκεῖνα, ἃ παιδικὰ εἴ τις φα-
σι τοῦ Χριστοῦ, ψεῦδη, καὶ πλάσματα ἴσασιν ἐπισταμένων ὅτιν. Εἰ γὰρ οὐκ ἔμπροσθεν ἀρξά-
μενος ἡλικίας ἐθαυματούργει, οὐκ ἂν οὔτε Ἰωάννης αὐτὸν ἠγόησεν, οὐδὲ ὁ λοιπὸς πλῆθος " ἐδι-
δάσκετο δὲ διδασκάλου τοῦ φανερώσοντος αὐτόν. νυνὶ δέ αὐτὸς φησι διὰ τοῦτο παραγεγονέναι,
ἵνα φανερωθῇ τῷ Ἰσραὴλ, " καὶ διὰ τοῦτο ἔλεγε πάλιν· ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆ-
ναι. ὕστερον δὲ αὖτε σαφέστερον μαθὼν, τοῖς ὄχλοις αὐτὸν εἰκηρύττε, λέγων· οὗτός ἐστιν ὑπὲρ
οὗ εἶπον· ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν. ὅτι καὶ ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδα-
τι, καὶ διὰ τοῦτο πέμψας με, ἵνα φανερωθῇ τῷ Ἰσραὴλ, αὐτὸς αὐτῷ καὶ πρὸ τῆς τοῦ πνεύματος
καθόδου αὐτὸν ἀπεκάλυψε. δεῖ καὶ πρώτην παραλαμβάνεσθαι, ἔλεγε· ὀπίσω μου ἔρχεται ὃς ἔμ-
προσθέν μου γέγονεν. καὶ τοίνυν ἤδει αὐτὸν πρὸ τῆς ἐλεύσεως ὅτι τὸν Ἰορδάνην καὶ πρὸς βα-
πτίζειν· ἀλλ' ὅτε ἤμελλε βαπτίζεσθαι, τότε αὐτὸν ἔγνω καὶ διὰ τοῦτο παρὸς αὐτοῦ ἀποκαλύ-
ψαντος ὃν πρόδρομον, καὶ τὸ πνεύματος δείξαντος βαπτιζόμενον Ἰορδάνου· δι' ὃς καὶ ἡ καθοδος τὸ
πνεύματος γέγονεν. ἵνα γὰρ ἡ Ἰωάννου μὴ καταφρονηθῇ μαρτυρία λέγοντος ὅτι πρῶτός μου ἦν,
καὶ ὅτι ἐν πνεύματι βαπτίζει καὶ ὅτι χρὴ τὸν οἰκουμένην καὶ ὁ πατὴρ φωνὴν ἀφίησιν ἀναμφιβόλων
Ⓦ υἱόν, ἢ τὸ πνεῦμα ἔπεισι, τὴν φωνὴν ἔλεγχον ὅτι τὴν κεφαλὴν τοῦ Χριστοῦ. ὅπερ γὰρ
ὁμὶ ἐβάπτιζεν, ὁ δὲ ἐβαπτίζετο, ἵνα μή τις τὴν πρόκριτον πρὸ Ἰωάννην νομίσῃ λέγεσθαι τὸ
εἰρημένον, ἔρχεται τὸ πνεῦμα διορθούμενον τὴν τοιαύτην ὑπόνοιαν. ὥστε ὅταν λέγῃ, οὐκ
ἤδειν αὐτὸν, Ⓦ ἔμπροσθεν λέγει χρόνου, διὰ τὸ ἐγγὺς τὸ βαπτίσματος· ἐπεὶ πῶς αὐτὸν ἐκώλυε
λέγων, ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι; πῶς δὲ ἂν τοιαῦτα πρὸ αὐτοῦ ἔλεγε; πῶς δὲ
οὐκ ἔπεισαν οἱ Ἰουδαῖοι, φησὶ; πρὸ γὰρ μόνος Ἰωάννης εἶδε τὸ πνεῦμα ἐν εἴδει περιστερᾶς.
ὅτι εἰ καὶ εἶδον, ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα διὰ τῆς τοῦ σώματος ὁφθαλμῆς δῆλα μόνοι, ἀλλὰ πρὸ
τούτων τὸ χρὴ δηλοῦσθαι ὅλως, ὥστε μὴ φαντασίαν περιτίθεσθαι τὸ πρᾶγμα νομίσαι. Εἰ γὰρ θαυ-
ματουργοῦντα ὁρῶντες, καὶ ἁπλούμενον ταῖς ἰδίαις χερσὶ τοὺς νενοσηκότας καὶ τοὺς πεπηρωκότας, καὶ ὅτως
αὐτοὺς πρὸς ζωὴν ἐπανάγοντα καὶ ὑγείαν, ἔσυτον ἐμέμφοντο ὑπὸ τῆς βασκανίας, ὥστε ἐ-
ναντία τοῖς ὁρωμένοις ἀποφαίνεσθαι· πῶς δὲ ἀπὸ τῆς ὑπερφυοποιήσεως τοῦ πνεύματος μόνης
ἀπεκρούσαντο τὴν ἀπιστίαν; πῶς δὲ φασι πάντες αὐγὴς πεπλάσθαι, ἀλλ' ἢ μόνον Ἰω-
άννου, καὶ τοὺς ὑπερωμένους ἔχειν ἀφεικότας. Εἰ γὰρ καὶ ἀναθηοῖς ὀφθαλμοῖς δυνατὸν ἦν
ἰδεῖν ὡς τὸ εἶδεν περιστερᾶς τὸ πνεῦμα κατιόν, ἀλλ' ὅμως διὰ τοῦτο πᾶσα ἀνάγκη πᾶσι
καταδηλον εἶναι τὸ πρᾶγμα. καὶ γὰρ ὁ Ζαχαρίας τὸ ἀοράτῳ εἴδει πολλὰ πέπαται, καὶ Δα-
νιὴλ ὁ Ἰεζεκιὴλ, καὶ κοινωνοὶ τῆς ὁράσεως ἴδιοι ἦσαν· καὶ Μωϋσῆς ὁ πολλὰ εἶδε καὶ θεία τοῦ ἄλ-
λων θεόδεις· καὶ τὸ μεταμορφώσεως ὄρους καὶ ὅτι οὐ πάντες " ἀπήλαυσαν οἱ μαθηταί· ἀλλ' οὐδὲ
τὸ χρὴ τὸ ἀμάστην ὅλως ἐκποιῆσαι ἀπῆλθεν. καὶ ὅτι δηλοῖ σαφῶς ὁ Λουκᾶς εἰπών· οὗτος ἔδειξεν

ἑαυτὸν

ἑαυτ῎ μάρτυσι τοῖς παρεκτὸς ὄχλοις· ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. καὶ γὰρ ἐώρακε, καὶ μεμάρτύρηκε, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. καὶ πολλὰ ἐμαρτύρησεν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ· ἀμαυροῖ μὲν γὰρ αὐτὸν ἐκάλεσε, καὶ ὅτι πνεύματι βαπτίζειν ἤμελλεν, εἶπεν· ὑὸν δὲ Θεοῦ, οὐδαμοῦ. καίτοιγε μὴ τὸ βάπτισμα σεσηκὼς αὐτὸν διαγράφοισιν εἰρηκότα. ⓐ ἄλλοι εὐαγγελισταὶ, ἀλλὰ τὰ μεταξὺ σιωπήσαντες, τὰ μὴ τῷ σύλλογῳ Ἰωάννου ἡνωμένα τοῦ Χριστοῦ θαύματα λέγουσιν ἀφ᾽ ὧν εὐχάριστος εἰκὸς, ὅλως δὲ ταῦτα καὶ πολλῷ ἕτερα πλείονα ἐνδελεύεσθαι. καὶ πάντα αὐτὸς οὗτος ὁ εὐαγγελιστὴς ποιεῖ τὸ δὴ πᾶσι τῆς συγγραφῆς ἐνδήλωσιν. τοσοῦτον γὰρ ἀπέχει τοῦ πλάσαι τι μέγα περὶ αὐτοῦ, ὅτι τὰ μὲν δοκοῦντα ἐπαινεῖσθαι εἰ) πάντες ᾽᾽ ὁμοφώνως καὶ μὴ ἀκριβείας ἕνεκεν ἀπάσης, καὶ οὐκ αἰδοῦς ἀνθρώπου ἐνδελιπόντα ὑδὲ τὴν τοιαύτην· τὴν δὲ θαυμαζομένην, τὰ μὴν ᾽᾽ ἄλλοις εἰάσαντες, καὶ δὴ πάντες ἀπεσιώπησαν. ταῦτα δέ μοι ὑχ ἁπλῶς εἴρηται, ἀλλὰ πρὸς τὴν τῶν ἑλλήνων ἀναισχυντίαν. ἐκεῖνοι γὰρ τοῦτο τῶν φιλαλήθους αὐτῶν δόγμα, καὶ τὸ μηδὲν πρὸς χάριν λέγειν. ἐδυνήσατε καὶ ταύτῃ μὴ τῶν ἄλλων ὑπολίζεσθαι τῇ τῶν λόγων ὑποθέσει πρὸς αὐδοις· ἀλλὰ προσέχετε. καὶ γὰρ ἄτοπον, ⓜ μὴ ἰαθῆναι μὴ ἀκριβείας ἕνεκα τῆς τέχνης ἀγωνίζεσθαι τῆς αὐτῆς, καὶ ⓜ σκυτοτόμου, καὶ τοῦ ὑφαντικοῦ, ἐπὶ πάντας ἁπλῶς τοὺς τεχνίτας· τὸ δὴ χρηστὸν ἐν εἰ) φαύλοις, μὴ δυνάσθαι λόγου ἕνεκα τῆς οἰκείας προαιρέσεως πίστεως. καίτοι ἐκεῖνα μὲν προφάσεις, εἰς χρήματα τοῦ ζημιῶν ἕνεκα· ταῦτα δὲ ἀμελούμενα αὐτοῦ ᾽᾽ ἡμῖν ἀφανίζει τοῦ ψυχικοῦ. ἀλλ᾽ ὅμως οὕτως ἀθλίους ἀφεκέμεθα, ὡς ἐκείνοις μὲν ἅπασαν ἀποτέμνειν συμβουλὴν· τὴν δὲ ἀναγκαίων καὶ σωτηρίας ἕνεκα τῆς ἡμετέρας δοῦναι, τούτων ὡς οὐδενὸς ἀξίων καταφρονῆσαι. τοῦτο οὐκ ἀφίησι τὸν ἕλκους τῆς οἰκείας παχέως καταπλάσαντα πλάνης. ὅταν γὰρ αὖ μὲν ψεύδει ζωγραφήσωμεν πρᾶγμα τοιοῦτον, ὥστε συσκιάσαντα τὴν δογμάτων τοῦ ἀληθοῦς· ἡμᾶς δὲ, ⓜ τῆς ἀληθείας ἀφεστάναι, μηδὲ ἀφεῖναι τὸ σῶμα δυνώμεθα, πῶς ὑ πολλοῦ τὸ δόγματος καταγνῶσι) τοῦ ἀθέου; πῶς οὐκ ἀπάτου καὶ μωρίας τὰ ἡμέτερα ὑποπλεύσουσι; πῶς οὐ βλασφημήσουσι τὸν Χριστὸν, ὡς εἴρωνα καὶ ἀπατεῶνα, εἰς τὴν τῶν πολλῶν ἀνοίαν πρὸς τοῦ ἀπάτου ἀποχρησάμενον; ταύτης δὲ ἡμᾶς ἄξιοι τῆς βλασφημίας, οὐκ ἐθέλοντες ἀγωνιᾶν ὑπὲρ τοῖς ὑπὲρ εὐσεβείας λόγοις, ἀλλὰ πέργα ὑδὲν ὄντα ταῦτα, καὶ τὰ τῆς γῆς μεμιμωμένα. καὶ ὀρχηστοῦ μὲν ἡδονῆς ἕνεκα, καὶ ἰωνίσχου, εἰς τοῦ τοῖς θηρίοις πυκτεύοντος, πάντα κινδυνεύουσι πράγματα), ὥστε ὑπὲρ τοῖς ἀγῶσι πολλοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ μὴ ἐλαττον ἔχων ἀπελθεῖν, εἰς μακρὰν ζωὴν ἐρῶσιν ἐπαίνου, πρὸς τοὺς κατηγοροῦντας αὐτοῦ ἀπολογίαν ζωπυροῦντες, καὶ μυρίοις βάλλοντες σκώμμασι τοὺς ὑπαντιουμένους· ὑπὲρ δὲ χριστιανισμοῦ ᾽᾽ πρὸς ἡμῶν λόγων, πάντες κάτω νεύουσι, καὶ κλάπτουσι, εἰς χασμῶνται, καὶ καταγελασθέντες ἀναχωροῦσι. καὶ πῶς οὐκ ἄξια ταῦτα μυρίας ὀργῆς, ὅταν ὁ Χριστὸς ἀπιστοτέρους ὀρχηστοῦ φάρπαγι πρὸ ὑμῶν, εἰ γε ὑπὲρ μὲν τῶν ἐκείνοις παρεσκευάσθω μυρίας ἀπολογίας μεμηχανῆσθαι, καίτοιγε πάντων ὄντων ᾽᾽ αἰσχροτέρων, ὑπὲρ δὲ τῶν τοῦ Χριστοῦ θαυμάτων, καίτοιγε τῶν οἰκειοτάτων ὑπαρχόντων μύρων, οὐδὲ σπουδάσαι τι καὶ μελετῆσαι ἀνέχεσθε; πῖς βιαίως εἰς πάντα καὶ ἰδιον καὶ ἄλλον πνεῦμα, εἰς ἀνάστασιν σωμάτων, εἰς ζωὴν αἰώνιον. δὺ τοίνυν ἕρπαι τις ἑλλήνων, τίς ποτέ ἐστιν οὗτος ὁ πατὴρ, τίς δὲ ὁ υἱὸς, τίς δὲ τὸ πνεῦμα τὸ ᾽᾽ ἅγιον; ἢ πῶς καὶ ὑμεῖς, τρεῖς λέγοντες θεοὺς, ἡμῖν ἐγκαλεῖτε πολυθεΐαν; τί ἐρεῖτε; τί δὲ ἀποκρινεῖσθε; πῶς ἀποχρήσεσθε τῷ παρόντι λόγων τούτων; τί δὴ, αὖ σιγάτων ὑμῶν πάλιν ἐπενέγκει τὸ ἕτερον ζήτημα, τί δέ ἐστιν ὅλως ἀνάστασις, ἐρωτᾷ; ἆρα γὰρ ἐν τούτῳ τῷ σώματι πάλιν ἀναστησόμεθα; ἆρα ἐν ἑτέρῳ παρὰ τοῦτο; καὶ εἰ ἐν τούτῳ, τίς χρεία αὖθ᾽ καταλυθῆναι; τί πρὸς ταῦτα ἐρεῖτε; τί δὴ, φησὶ λέγει· ἀλλὰ πιστεύω, καὶ μὴ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν χρόνοις πεπλάνηκε ὁ Χριστός; νυνὶ ἔδοξεν αὐτῷ πρέπουσαν τῷ ἀνθρώπων, ⓜ δὴ ἄλλοι ἀπόντα χρόνον ἡμῶν καταφέρνει; ᾽᾽ ἢ καὶ ἄλλα ἔτι πρὸς τούτοις τούτων πλείονα ἀξιεπάζη; οὐδὲ γὰρ ἀναγκαί-

ου πολλὰ ἐφεξῆς ζητήματα πηγνύντα, καὶ λύσεις ἀποσιγᾶν· ὥστε μὴ τοῦ ἀφελεστέρους ταύτης ἀπολαύειν. Δέκα γὰρ εἰσὶ τὰ εἰρημένα πρὸς ὃ ἀποπνίξαι ὑμᾶς ὤφειλον. τί οὖν, εἰ ταῦτα ὀξυπαίζουσιν, ὑμᾶς χρὴ μηδὲ τῶν ῥημάτων ἀντέχεσθαι" δυνήσεσθε ἁπλῶς τοῦτον, ἂν μὴ ἐξετασμένα δέχησθε, εἰπέ μοι, τοσαύτης πλάνης αἴτιοι γενόμενοι τοῖς ἐν τῷ σχήματι καὶ ἱματίοις; ἐβουλόμην, εἴγε ὀλίγης ἀπηλαύετε πλάνης, εἰς μέσον ἀπάντων ὑμῶν μακρόν τινος ἑλλίνου φιλοσόφου βιβλίον καὶ ἡμῶν εἰρημένον ἀγαγεῖν, ἢ" ἑτέρου πάλιν ἀρεσθυτέρου τοῦτο, ἵν' ὕστερον ὑμᾶς ἀχανέσκοντας καὶ τῆς πολλῆς ναυτίας ἀπήγαγον. Εἰ γὰρ ἔκφυοι, ὥστε καθ' ἡμῶν εἰπεῖν τοσαῦτα, τί γένοιτο ἂν εἰ ἡμῶν ἡμᾶς συγκρίνοιμεν ἄξιοι, εἰ μηδὲ ταῖς παρούσαις ταῖς καθ' ἡμῶν εἰσόμεθα ἀποκρούσασθαι; ἵνα δὲ ἔχειν καὶ παρρησίαν μᾶλλον; οὐκ ἀκούεις τοῦ ἀποστόλου λέγοντος· Ἕτοιμοι ἴσθι πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς ἐλπίδος; καὶ ὁ Παῦλος" ἢ τὰ αὐτὰ τοῦτο φησί, λέγων· Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως. Ἀλλά τί φασι πρὸς ταῦτα οἱ κηφήνων" ἀργότεροι; Ψυχὴ εὐλογημένη πᾶσα ἁπλῆ· καὶ ὁ πορευόμενος ἁπλῶς, πορεύεται πεποιθώς. τοῦτο γὰρ πάντων αἴτιον τῶν κακῶν, ὅτι οὐδὲ ταῖς μαρτυρίαις τῶν γραφῶν πρὸς ὃ δέον ὑπίσχνανται προσέχειν οἱ πολλοί. οὐ γὰρ οἱ αἱρετικοὶ ἐν ταύτῃ φασίν, οὐδὲ οἱ σχίσται, ἀλλ' οἱ ἀπόντες, οἱ μὴ κακοῦργοι, οἱ ζωντες. ἐπεὶ εἰ* τοῦτο ἰῶ, ἀπιστοῦσι" λέγεις, Γίνεσθε φρόνιμοι ὡσεὶ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡσεὶ περιστεραί. Ἀλλὰ τί ταῦτα χρὴ λέγειν, εἰς οὐδὲν δέον ἀπομυττόντος τούτου τὸν λόγον; πρὸς γὰρ τοῖς εἰρημένοις, οὐδὲ ταῦτα ἄλλα ἡμῖν κατώρθωται, τὰ τοῦ βίου καὶ τῆς ζωῆς λέγω, ἀλλὰ πάντοθεν ἄθλιοι, καὶ κατηλεημένοι ἐσμεν, καὶ αἰτιᾶσθαι μὲν ἀλλήλους ἀεὶ προχείρως, δηλοῦσθαι δ', ἐφ' οἷς αἰτιώμεθα καὶ ἐγκαλοῦμεν, οὐκ ἐθέλομεν. διὸ πρὸς ταῦτα καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ἡμιουμένοις μὴ μέτεστι τῆς κατηγορίας ἴσασθαι μόνον (ὁ γὰρ ἄρτι τοῦτο ὀξυλεώσας τοῦ Θεοῦ) ἀλλ' ἀρίστην πάντοθεν ἐπιδείξασθαι τὴν μεταβολήν, ἵνα εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ βιώσαντες, καὶ αὖθις τῆς μελλούσης ἀπολαύσωμεν δόξης· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ιη. 35 ΤΗ ΕΠΑΥΡΙΟΝ ΠΑΛΙΝ ΕΙΣΤΗΚΕΙ Ο ΙΩ-
ἀννης, καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο· 36 Καὶ ἐμβλέψας τῷ Ἰησοῦ περιπατοῦντι, λέγει· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ. 37 Καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

ΡΑθυμόν πως ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, καὶ ὀξύρροπον πρὸς ἀπώλειαν, οὐ μόνον τὴν τῆς φύσεως κατασκευήν, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν ἐκ προαιρέσεως ῥᾳθυμίαν· διὸ πολλῆς δεῖται τῆς ἐπιμελείας. καὶ ὁ Παῦλος ἢ ἀλλὰ τοῦτο γράφων τοῖς Φιλιππησίοις ἔλεγε· Τὰ αὐτὰ γράφειν ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. ἡ μὲν γὰρ γῆ τὰ σπέρματα παραλαβοῦσα ἅπαξ, εὐθέως ἐκδίδωσι τὸν καρπούς, καὶ ὑ δεῖται δευτέρας καταβολῆς· ὅτι δὲ τῆς ψυχῆς τῆς ἡμετέρας οὐχ ὕπνος, ἀλλ' ἀγαπητὸν πολλάκις σπείραντα καὶ πολλὰ διδαξάμενον ὀπιμνῆσαι, ἅπαξ μόνον δυνηθέντα καρπὸν ἀποδεῖξαι. πρῶτον μὲν γὰρ δυσκόλως σπίζουσι τὰ λεγόμενα, διὰ τὸ πολλοὺς μὲν ὑποκεῖσθαι τῇ σκληρότητι, μυείαις δὲ ξενικαῖς ταῖς ἀκοαῖς, καὶ πολλοὺς ἂν τοῦ διδασκάλου ὄντας, καὶ τὰ σπέρματα διαφθείροντας. ἔπειτα, ὅταν καὶ ῥιζωθῇ, τῆς αὐτῆς πάλιν δεῖται σπουδῆς, ὥστε πρὸς ἀκμὴν ἐλθεῖν αὐτά, καὶ ἐλθόντα μεῖναι ἀσπὶς, καὶ μηδὲν προσκλασθῆναι πρὸς μηδενός. ὅτι μὲν γὰρ τῶν σπερμάτων, ὅταν ὁ σπείρων ἀπέρχηται, καὶ τὴν οἰ-

χείρα ἰσχὺν ἀπολάβῃ, ϗ ἐρυσίβης δὲ αὐχμοῦ δὲ τῶν ἄλλων ἀπάντων εὐκόλως καταφρονῇ· ὅπερ ἦν τῶν δολίων οὐχ ὕστατα, ἀλλὰ δὲ μᾶλλον ὃ πλείους ἐργάσασθαι ὃ πάθος, πολλάκις ἐπιλαβὸν χειμῶνι εἰς δὲ κλυδώνιον ἀπώλεσε, ϗ τοσαύτης δυσκολίας τοσοῦδε γούσης, ϗ δὺ δεήσεων ἁπάντων ἀπαιτᾶν εἰδότων ὅπου βουλευσάμενον, ϗ ἑτέρων πυρασμῶν ποικίλων ἐπενεχθέντων, ἐλυμήνατο. ταῦτα ἦν ἡμῖν οὐχ ἁπλῶς εἴρηται, ἀλλ' ἵν', ὅταν ἀχνύσῃς ὃ Ἰωάννου ϗ αὐτὰ φθέγγεσθαι, μὴ φλυαρίας καταγνῷς, μηδὲ τοῦτο ᾖ νομίσῃς ϗ φορτικόν. ἐβούλετο μὲν γὰρ, ἅπαξ εἰπὼν, ἀνανεῦσαι· ὅπερ ἦν ὑ πολλοὶ τοῖς λεγομένοις τοσοῦτον ἀεὶ ἔχουσι πρόσχημα ϗ ἐπὶ πολὺ ὕπνου, ϗ δευτέρας πάλιν αὐτὸν ἀφυπνίζει φωνῆς. σκόπει δέ· εἶπεν, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονε· ϗ ὅτι οὐκ ἰκανὸς εἰμὶ λῦσαι ἵμάντα τοῦ ὑποδήματος· ϗ ὅτι αὐτὸς βαπτίζει ἐν πνεύματι ἁγίῳ ϗ πυρί· ϗ ὅτι τὸ πνεῦμα τεθείκασι καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, ϗ μόνον ἐπ' αὐτόν· ϗ μεμαρτύρηκεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. οὐδεὶς τοσοῦτος, οὐδὲ πρώτους, οὐδὲ εἶπε· τί ταῦτα λέγεις, ϗ τίνος ἐστὶν, ϗ ὅθεν ἦλθε; εἶπε πάλιν, ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου· οὐδὲ ὅτου κατεδείξατο τῆς ἀναισθησίας αὐτῶν. ὅθεν τοῦτο λοιπὸν διασείζεται ϗ αὐτὰ λέγει πάλιν, καθάπερ ϗσὶ σκληρὸν ϗ ἀνένδοτον γλῶτταν μαλάττων, ϗ τῷ λόγῳ καθάπερ ἀέρος πεπληκτικοῦ ἀνεγείρων τὰς διανοίας, ὥστε εἰς τὸ βάθος ϗ τὰ σπέρματα καταβαλεῖν. Διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ μακρὰν ἐκτείνει λόγον, ὅτι ἓν μόνον ἐσπούδαζε τοσαυταχοῦ αὐτοῖς ϗ κολλῆσαι τῷ Χριστῷ. ᾔδει γὰρ ὅτι τοῦτο καταδεξάμενοι ϗ πειθόμενοι, ϗ δείσονται τοῦ μαρτυρήσοντος αὐτῷ λοιπὸν, ὅπερ οὖν δὲ γέγονε. Εἰ γὰρ Σαμαρῖται λέγουσι μὴ τοῖς ἀκροάσει αὐτοῦ τῇ γυναικί, Οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν (αὐτοὶ γὰρ οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ Χριστός) πολλῷ μᾶλλον ϗ μαθηταὶ *τοιοῦτον ἐχρῆν γενέσθαι νῦν, ὃ δὴ ϗ γέγονεν. ἐλθόντες γὰρ ϗ ἀκούσαντες μίαν ἑκατέρου αὐτοῦ, οὐκέτι τοῖς Ἰωάννου ἐπέτρεψαν, ἀλλ' αὐτοὶ τοσοῦτον αὐτῷ τοσοπλοῦτον, ὥστε τὴν Ἰωάννου διδασκαλίαν ἀναδέξασθαι, ϗ αὐτοὶ κηρύττειν αὐτόν. εὑρίσκει γὰρ οὗτος, φησὶν, ϗ ἀδελφὸν ϗ ἴδιον Σίμωνα, ϗ λέγει αὐτῷ· εὑρήκαμεν τὸν Μεσσίαν, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, ὁ Χριστός. θέα δέ μοι καὶ τοῦτο, "πῶς, ὅτι μὲν ἔλεγεν· ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονε, ϗ ὅτι οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι ϗ ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος αὐτοῦ, οὐδὲν ἐλλιπὲς ἔλεγεν· ὅτε δὲ τῆς οἰκονομίας διελέχθη, ϗ ὅτι δὲ ταπεινότερον ϗ λόγου" κατήγαγε, ὅτε ἠκολούθησαν ϗ μαθηταί. ϗ τοῦτο δὲ μόνον ὅτι καλὸν ἦν, ἀλλ' ὅτι ϗ οὐκ ἄνευ ϗ πολλοὶ τοσούτοντα, ὅταν τι μέγα ϗ ὑψηλὸν περὶ Θεοῦ λέγηται, ὡς ὅταν χρηστὸν καὶ φιλάνθρωπον ϗ εἰς τὴν τῶν ἀκουόντων αἴθουσαν σωτηρίαν δύνηται. πεπαυκόσαι γὰρ ὅλη αἵρει τὴν ἁμαρτίαν ὃ κόσμου, ϗ εὐθέως ἐπέδραμον. Εἰ γὰρ ὅτι "ἀπαλλάσσασθαι τῶν ἐγκλημάτων, λίαν ἔνεκεν, φησὶν, διαβαίνομεν πρέσβεσιν ὁ χωλεῖς πόνων ἐλευθερώσων ἡμᾶς· πῶς οὖν οὐκ ἐκάστης ἀνοίας ἀπαλλάξεσθαι τὴν δωρεάν; ἀκουσάτωσαν ϗ κατηχούμενοι, ϗ τοῖς ἑκάστας ἀναπτύξασι τὴν οἰκείαν ἀναβαίνουσι σωτηρίαν. πάλιν αἴρει, φησὶν, ὁ Ἰωάννης ϗ λέγει· ἴδε ὁ ἀμνὸς ϝ Θεοῦ. οὐδὲν ὁ Χριστὸς Διαλέγεται, ἀλλὰ πρόσωπα ἑκεῖνος. οὗτος ϗ ὅτι ϝ νυμφίου ϗ. οὐκ αὐτὸς ἂν λέγει τοσοῦτον τὴν νύμφην τίνος, ἀλλὰ πρέσβεσι μὲν σιγῆν, ἕτερον δὲ" αὐτὸν δηλοῦσι, ϗ τὴν νύμφην ἐγχειρίζουσι δὲ ἑτέρῳ· αὐτὴ δὲ φαίνεται μόνον, ϗ οὐκ ἀφ' ἑαυτῆς ταύτην ἀπίστει λαβοῦσα, ἀλλ' ἑτέρῳ τοσοῦτος αὐτὴν. ὅταν δὲ λάβῃ τοσοῦτον δοθεῖσαν, οὕτως αὐτὴν Διατίθησι, ὡς μηκέτι μεμνῆσθαι τῶν κατεγγυησάντων. ϝτο ϗ ὅτι ϝ Χριστοῦ γέγονεν· ἦλθεν ἁρμοσόμενος τὴν ἐκκλησίαν. οὐδὲν αὐτὸς εἶπεν, ἀλλὰ πρέσβεις ἔστειλεν μόνον· ὁ δὲ φίλος αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης, τὴν δεξιὰν ἐκέκτητο τῆς νύμφης, Διὰ τῶν λόγων ἐγχειρίσας αὐτὴν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀκουόντων. λαβὼν αὐτὸς λοιπὸν, οὕτως αὐτὴν διέθηκεν, ὡς μηκέτι τοσοῦτος ϗ ἐγχειρίσαντα ἀπελθεῖν. οὐ ϝτο δὲ μόνον *, ἀλλὰ ϗ ἕτερόν ἐστι σοφὸν τοσοῦτο τηρῆσαι. καθάπερ γὰρ ὅτι τῶν γάμων, οὐχὶ ἡ κόρη τοσοῦτος ϝ νυμφίου

νυμφίον ἄπιστον, ἀλλ' ἔστι πιστὸς αὐτῷ ἐπείσθαι, καὶ βασιλέως υἱὸς ἦν, καὶ εὐπλοΐᾳ ἐχρᾶτο ἀφθόνῳ, καὶ θεραπαίδα καὶ τιμωρὸν ἔσεσθαι μέλλοντα ἔστω ἐγίνετο. Οὐκ εἰς τὸ ἄνεσιν αἰτίαν τοῦ δεσπότου ἡ φύσις, ἀλλ' αὐτὸς πρὸς τὸ δικαιοφόρητον ταύτην καὶ εὐπλοΐαν ἔδωκε γίνεσθαι, καὶ γενομένων τῶν γάμων, οὐκ ἔλαττον ἐκείνου μένει αὐτὸ λοιπόν, ἀλλὰ πολλαχοῦ πρὸς τὸ οἰκεῖον ἀνύοντα τὸν πατρικόν. τί δήποτε ὁ κατ' ἰδίαν λαμβάνει τοὺς μαθητὰς τοὺς ἑαυτοῦ, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἀξιοῖ; ὁ Ἰωάννης, καὶ ὅτων αὐτοὺς πολλαχοῦ δίδωσι τῷ Χριστῷ, ἀλλὰ δημοσίᾳ μετὰ πάντων αὐτοῖς φησιν, ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ; ἵνα μὴ δόξῃ συσκιάζειν τὸ ἔργον. εἰ μὲν γὰρ πρὸ αὐτοῦ κατ' ἰδίαν προσκληθέντες ἀπῆσαν, καὶ ὡς χάριν αὐτῷ πρὸ ἐχόντως, τάχα ἂν ἴσως καὶ ἀπιστήσαντες· νῦν δὲ ἐκ τῆς κοινῆς ἁπάντων διδασκαλίας καταδεξάμενοι τὸν ἀληθῆ λόγον, βέβαιοι λοιπὸν ἔμενον μαθηταί, ὡς καὶ ἀπὸ τοῦ εἰς τὸν διδάσκαλον χάριν ἀληθησάντες, ἀλλ' εἰλικρινῶς καὶ πρὸς ὃ κέρδος ὁρῶντες τὸ ἑαυτῶν. ἵνα μὲν οὖν πρόφητας καὶ ἀπόστολοι πάντας αὐτὸν ἐκήρυττον, ἵνα μὴ πρὸς τῆς σαρκὸς πρόσκομμα, ἵνα μὴ τὸ ἀνάλημψιν· οὗτος μόνος πρόσκοπτε. διὸ καὶ φίλον αὐτὸν τῷ νυμφίῳ φησὶν, ὅπου καὶ ἐν τοῖς γάμοις μόνος αὐτὸς πρόεκλητο, αὐτὸς πάντα ἐποίησε καὶ ἀπετέλεσεν, αὐτὸς ὡς πρᾶγμα τὸ ἀρχαῖον πρέπον, καὶ ἐμβλέψας ὁ Ἰησοῦς περιπατοῦντι, λέγει· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ. οὐδὲν γὰρ τῇ φωνῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐμβριθὲς καὶ ἐθαύμαζε τὸν Χριστὸν, χαίρων καὶ ἀγαλλόμενος. καὶ τί δὴ ποτὲ οὖν λέγει προφητικὸν τοῦτο, ἀλλὰ θαυμάζει μόνον καὶ ἐκπλήττεται οὖν πρόσωπα, καὶ τῷ δωρεᾶσθαι αὐτοῖς πᾶσιν, ἐφ' ᾧ πρόεκλητο, δηλοῖ, καὶ οὖν ζῆσαι τοῦ καθαρμοῦ. ὁ γὰρ ἀμνὸς ἀμφότερα ταῦτα ἐμφαίνει. καὶ οὐκ εἶπεν, ὁ λυτρούμενος, ἢ ὁ ἄρας, ἀλλ' ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου, ὡς ἀεὶ τοῦτο ποιοῦντος αὐτοῦ. οὐ γὰρ οὗτοι μόνον ἔλαβεν, ὅτε ἐπάθεν, ἀλλ' ἐξ ἐκείνου μέχρι τοῦ πρόντος αἴρει τὰς ἁμαρτίας, οὐκ ἀεὶ σαυτοῦ γενόμενος (μίαν γὰρ ἁπάντων ἁμαρτιῶν προσενήνοχε θυσίαν) ἀλλ' ἀεὶ καθαίρων ἐκείνης τῆς μιᾶς ἐκείνης. ὥσπερ οὖν ἡμῖν, ὁ λόγος, τὸ ἐξαίρετον δείκνυσι, καὶ ὁ υἱὸς, τὸ ἐξηλλαγμένον πρὸς τοὺς ἄλλους ἐμφαίνει· ὅτε καὶ ὁ ἀμνὸς, καὶ ὁ Χριστὸς, καὶ ὁ πρόφητης, καὶ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, καὶ ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς, καὶ ὅσα δὴ ἐπ' αὐτῷ λέγηται ἐκ τῆς τῶ ἀρχαίου προφητείας, πολὺ δείκνυσι τὸ διωρισμένον. καὶ γὰρ ἀμνοὶ ἦσαν πολλοὶ, καὶ πρόφηται, καὶ χριστοὶ, καὶ υἱοὶ, ἀλλὰ πάντων ἐκείνων αὐτὸν ἀφίστησι πολλῷ τῷ μέσῳ· καὶ οὐδὲ τῷ ἀρχαίῳ τούτῳ ἀσφαλίσατο μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ τῶ μονογενοῦς προσθήκῃ. οὐδὲν γὰρ αὐτῷ κοινὸν πρὸς τὴν κτίσιν. εἰ δέ τινι προσκρούειν δοκεῖ, τὸ ὥρᾳ δεκάτῃ ταῦτα λέγεσθαι (ἐπὶ γὰρ ἔστι ὁ κρινεῖς τότε τῆς ἡμέρας ἴσθι· ὥσπερ γὰρ ἴσθι ὡς δεκάτη, φησὶν) ἐσφάλθαι σφόδρα. ὁ τοιοῦτός μοι δοκεῖ. ὅτι μὲν γὰρ τὴν πολλὴν καὶ τὴν ἀρχὴν δουλεύουσαν, εἰκότως ὁ μὲν ἔσχατος οὐκ ἔστι σφόδρα· ὅτι πάνδεινος πρός τι τῶν ἀναγκαίων, δῆλον τοῖς σιτίοις βαρυνόμενος· ἔνθα ἡ αὐτὴ ἴσθι καὶ τοῦ κοπιᾶν μετέχων ἔφθης, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιέσαι μὴ τοσαύτης δέεται νήψεως, μᾶλλον ὅσης ἡμᾶς ὑπὸ τὸ ἔσω (μᾶλλον δὲ καὶ μὴ πολλῷ πλείονος. ὅτι μὲν γὰρ ἡμῶν πολλάκις τὸ ἐπιεικὲς ἔφθης λειφανα σαπολεφθέντα φαντάζειν τὸ ψυχικόν· ἔσχατος δὲ καὶ ἐνὶ τούτων τὸ πλοῖον ἐβάρυνεν) εἰκότως καὶ δείλης ὀψίας πρεσβύτου ἐφθέγξατο. ἔπειτα καὶ ἐν ἐρήμῳ διέτριβε πρὸ τοῦ Ἰορδάνου, ἔνθα πάντες μετὰ πολλῆς τῆς ὁρμῆς πρὸς τὸ βάπτισμα ἀπήντων, τὸ βιωτικὸν βαρὺ φορτίζοντες τότε. ἐπὶ καὶ τῷ Χριστῷ τῆς ἡμέρας προσεκαρτέρησε, καὶ ἦλθε ἄσιτος. τὸν γὰρ σφοδρῶς κηρύκος καὶ ὀπτιμιῶς γεωργοῦ, μὴ πρότερον ἄπος ἴωσι, ἕως δὴ ἴδῃ καταρτὸν τὸ φυτευθὲν τὰ λόγων. ἵν' δήποτε οὖν ὁ πειρᾶται πάντα χρὸν τοῦ Ἰωάννου κηρύσσων αὐτὸν, ἀλλ' εἰσῆκε πρὸ τοῦ ποταμὸν πρεσβύτου ἐλθεῖν αὐτὸν, καὶ δεῖξαι προσκλυόμενον; ὅτι δῆλον τῶν ἔργων ἐκφῆναι ἐβούλετο· τὸ δὲ κατευθαζόμενον, γνώσιμον πᾶσι ποιῆσαι μόνον, καὶ πᾶσαν ἴσως ἀκοῦσαι τῆς αἰωνίου ζωῆς· τῶν δὲ μείζονα αὐτῷ καταλιμπάνει μαρτυρίαν τῶν δῆλον τῶν ἔργων, καθὰς καὶ αὐτὸς φησιν· Ἐγὼ δὲ πρὸς δύο μαρτυρίαν τὰ ἔργα ἃ ἔδωκέ μοι ὁ πατὴρ, Ioan. 5. 36.

πατήρ, ζωῶπά ὅτι τὰ μαρτυρούμενα περὶ ἐμοῦ. ὅρα γοῦν πῶς τὸν ἀναγκάζει ἑαυτοῦ. ὅπου γὰρ μαρὰ ἀνέβαλε ἀπιθάνα, ἀ δεῦρο ἡ πυρὰ τοῦς ἔργοις ἦρτο. ⓐ γὰρ τοῦτο μὴ δὲ τοῦς ἀπίστοις τοῖς λεγομένοις, ὕστερον λέγουσι, πόθεν ὅτι εἶπεν ὁ Ἰωάννης, ἀληθῆ ἐστιν. "ἄλλως τε, ἐὰν ἐξ ἀνθρώπων ταῦτα ἐλέγετο, ἐδόξει ἂν εἶναι τινος ἀνθρωπίνης ἐπιθυμίας, καὶ ἡμεῖς ἂν ἐπιστεύομεν" μετὰ τὸ κήρυγμα.

Καὶ ἤκουσαν ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ ⓐ δύο, καὶ ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ.

Καίτοιγε ἐν ἑτέροις ἦσαν αὐτοῦ μαθηταί, ἀλλ' ἐκεῖνοι οὐ μόνον οὐκ ἠκολούθησαν, ἀλλὰ ἐξεπλάγησαν τοῦς αὐτοῦ διετέθησαν. Ραββεὶ γάρ, φησι, ὃς ἦν μετ' οὐ πέρυσι τοῦ Ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν. καὶ πάλιν "φαίνονται ἐγκαλοῦντες· Διὰ τί ἡμεῖς νηστεύομεν, καὶ ⓐ μαθηταί σου οὐ νηστεύουσιν; ἀλλ' ⓐ τὴν Matth. 9. 14. ἀλλων βελτίους τοῦδὲ τοιοῦτον ἔπαθον, ἀλλ' ὁμοῦ τε ἤκουσαν καὶ ἠκολούθησαν. ἠκολούθησαν δ' οὐχ ὡς τοῦ διδασκάλου καταφρονήσαντες, ἀλλ' ὡς αὐτοῦ μᾶλλον πεισθέντες, καὶ διηνεμὰ μᾶλλον τοῦ χρίστου λογισμοῦ ὀρθῆ τοῦτο ποιοῦντες. οὐδὲ γὰρ ὁ Ἰωάννης αὐτοὺς ἐποίησεν, ὅπερ ὑπόπτων ἦν, ἀλλ' ὅπου τοσοῦτον μόνον δ' μέλλοι, ὅτι βαπτίζει ὁ πνεύματι ἁγίῳ [καὶ πυρί,] ἠκολούθησαν αὐτῷ. ὁ τοίνυν ἀπέστησαν τοῦ διδασκάλου, ἀλλ' ἐβουλήθησαν μαθηταὶ ἡ πλέον φέρει τοῦ Ἰωάννου. καὶ ὅρα τῶν ἀσυδήλων μὴ αἰδοῦς γινομένων. οὐδὲ γὰρ ἀλόγως τοσοῦτον ἐπηρώτησαν ⓦ Ἰησοῦν "ποῦ" αἰαγκαίαν καὶ μεγίστην τοσαγγελίαν, "οὐδὲ δημοσίᾳ πρόσωπον ἀπέφυγαν ἁπλοῦς, καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' ἰδίᾳ ἐκάλεσεν αὐτοὺς ἐκασυδάζοι. ἡδύσαν γὰρ οὐ ταπεινοφρονοῦντες, ἀλλ' ἀληθείας ὄντα τοῦ διδασκάλου τὰ ῥήματα.

40 Ἦν Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων καὶ ἀκολουθησάντων αὐτῷ. Τίνος ἕνεκεν δ' τοῦ ἑτέρου οὐκ ἐπωνύμιον ὄνομα; τίνες φασὶ διὰ δ' αὐτὸ τοῦτο ⓦ διάφορα ⓦ ἠκολουθηκότα· ὡσὲς δ' οὐχ ὕστερος, ἀλλ' ὁμοῦ ἐκείνοις ἦλθε τῶν ὀπισθόμων μου. οὐδὲν δοῦν πλέον τῶν αἰαγκαίων λέγειν ἐγχωρεῖν. τί γὰρ ὄφελος ἐκ τοῦ μαθεῖν ἐκείνου τὸν τοσοῦτον ἐπαίνου; ἐπεὶ οὐδὲ τῶν ἑβδομηκοντα δύο λέγει τὰ ὀνόματα. τῶν β. Kor. 11. 5. "δ Παῦλος ἐποίησε· Σωνεπέμψαμεν γάρ, φησι, ⓦ ἀδελφὸν ὃν πολλοῖς πολλάκις ἀσυδαίοι ὄντα, δ' ὁ ἔπαινος ὃν ὃ διάφελεν. τοῦ δ' Ἀνδρέου μέμνηται δ' ἑτέραν αἰτίαν. ποίαν δὴ ταύτην; ἵνα, ὅταν μὲν ἀκούσῃς ὅτι Σίμων ἀκούσας μετ' αὐτοῦ, δοῦ τε ὀπίσω μου, δ' ποιοῦ ὑμᾶς ἀλλῆς ἀνθρώπου, δ' ἀπορήσῃ τοῦς τοῦ τοσούτου ἀποφάσει, μαθὼν ὅτι καὶ ἄλλοι ἦσαν τῆς πίστεως ὁ ἀδελφὸς ἦδη "τοῦ κατέβαλλετο.

38 Στραφεὶς δ' ὁ Ἰησοῦς δ' ἰδὼν αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας, λέγει αὐτοῖς, τί ζητεῖτε;

Εὐτυχῶς παιδευόμεθα, ὅτι δ' φθόνου καὶ βασκανίας ἡμῶν ὁ Θεὸς ἦν δωρεάς, ἀλλ' ὅταν ἡμᾶς ἀρέσωμεν, ὅταν δ' ἀγάπην λάβῃ, τότε δ' αὐτὸς πολλὰς δίδωσιν ἡμῖν τῆς σωτηρίας καὶ ἀφορμάς. τί ζητεῖτε; τί ἦν; ὁ εἰδὼς "τὰ καρδίας τῶν ἀνθρώπων, ὁ τοῖς λογισμοῖς ἡμῶν ἐμβατεύων, οὗτος ἐρωτᾷ; διὰ δ' τί (πῶς γάρ;) ἀλλ' ἵνα διὰ τῆς ἐρωτήσεως μᾶλλον αὐτοὺς εἰσπηδήσῃ, καὶ πλείονος ματαλάβῃ τῆς παῤῥησίας, καὶ δυνηθῇ τῆς ἀκροάσεως οἵας ἀξίους. εἰκὸς γὰρ ἐμοῦ ἐρωτηθῆναι δ' διδαχθῆναι, ἅτε ἀγαπῶντας οἵους, δ' τοιαῦτα τοῦδὲ αὐτοῦ τοῦ διδασκάλου μαρτυρουμένους ἀκηκοότας. ταῦτ' οὖν ἅπαντα λύων, τὴν αἰδῶ, ⓦ φόβον, ἐρωτᾷ, δ' οὐκ εἰδὼς ἡ σιγὴ μᾶλλον τῆς οἰκίας ἐλαθεῖ· καὶ ποῖ δ' αὖ ἀπέλθητε, δ' εἰ μὴ ἠρώτησε. πρόσεμπαν γὰρ ἂν ἀκολουθοῦντες αὐτῷ, δ' κατὰ πόδας βαδίζοντες ἐπέστησαν τῇ οἰκίᾳ. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐρωτᾷ; τοῦτο ὅπερ εἶπον καταστυδάζων, κατασοφίζων τὰ αὐτοῦ ⓦ λογισμοὺ ἐρυθριῶντα ἐπ' δ' ἀγνοοῦντα, δ' πρόχειρα ἔχοντα θαῤῥεῖν. δ' ὃς τῆς ἀκολουθήσεως ὁ μόνον ⓦ πόθου, ἀγάπης καὶ ὃς τῆς ἐρωτήσεως ἐφιλονείκησαν. οὐδὲν γὰρ οὐδὲ πω μαθόντες πρὸς αὐτοῦ, οὐδὲ ἀκούσαντες, διδάσκαλον αὐτὸν καλοῦσι, εἰς τοσοῦτο μαθητὰς εἰσωθοῦντες ἑαυτοῦς, δ' τὴν αἰτίαν

διχηνῶντες

δικαιώτες δι' ἰῶ ἠκολούθουν, ὡς τι τῶν χρησίμων ἀκουσόμθοι. Διὰ δὲ μοι καὶ τὴν ζώσεσιν. οὐκ εἶπον, δίδαξον ἡμᾶς ἃ δεῖ δογμάτων, ἢ τινος ἑτέρου τῶν ἀναγκαίων· ἀλλὰ τί;

Ποῦ ἰδρύεις; Μετὰ γὰρ ἡσυχίας, ὅπερ ἐμαθεῖν ἔφθιν, καὶ εἰπεῖν ἃ πρὸς αὐτὸν, καὶ ἀκοῦσαί τι πρὸς αὐτοῦ, καὶ μαθεῖν ἤθελον. διὸπερ οὐδὲ ἀνέβαλοντο, οὐδὲ εἶπον, ἔξωμθν πρώτως αὖθις, καὶ ἀκουσόμθα ἃ θέλεις παρ' ἡμῶν· ἀλλὰ τὸν πολλὸν καιρὸν δι' ἰῶ ἔσχον ἃ δεῖ τὴν ἀκρόασιν ἐπιδείξασθαι, ἢ μηδὲ τὸ τῆς ὥρας ἀποτερπῆναι. ἐπεὶ γὰρ ἔτυχε λοιπὸν πρὸς δυσμὰς ὁ ἥλιος ὤν (ὥρα γὰρ ἰῶ ὡς δεκάτη, φησί) καὶ θέλει τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς οὐ λέγει τὰ σημεῖα τῆς οἰκίας, οὐδὲ ⟨W⟩ τόπον, ἀλλ' ἐπιτομὴν πλέον αὖθις πρὸς τὸν ἀκολουθήσοντα, δείκνης ὅτι αὖθις ἀπεδέξατο. καὶ θέλει τοῦτο οὐδὲ αὐτὸς ποιοῦντά τι εἶπεν· ἄρκεσέν ἐστιν εἰς οἰκίαν τινῶν ὑμᾶς εἰσελθεῖν, ἀκοῦσαι δὲ αὖθις, εἰ τι βούλεσθε, ἀναχωρήσατε οἴκαδε" πάλιν· ἀλλ' ὡς πρὸς φίλους καὶ πολλὰ αὐτῷ συνειληνότας χρόνον, ὅτε θέλεται. πῶς οὖν ἀλλαχοῦ φησιν, Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν Luc. 9. 58.
κλίνῃ·

39 Ἐνταῦθα δὲ λέγει, ἔρχεσθε, καὶ ἴδετε ποῦ μένω; Ὅτι δὲ, οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ, δηλωτικόν ἐστι τοῦ μηδὲν ἴδιον καταγώγιον κεκτῆσθαι, ἀλλ' ὅτι οὐ οἰκίᾳ ἐνατέμενε. οὐ γὰρ ἦν ἀπροσκόλητον τοῦτο βούλεται. ὅτι μὲν οὖν πρὸς αὐτὸν ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην, εἶπεν ὁ εὐαγγελιστής· τίνος δ' ἕνεκεν, οὐκέτι προσέθηκεν, ὡς δῆλον τῆς αἰτίας οὔσης. οὐδὲ γὰρ ἑτέρου ἵνα ἕνεκεν ἔστι τὸ αὐτὸν ἠκολούθησαν, ἢ ὁ Χριστὸς αὖθις ἐπεσπάσατο, δηλ' ἢ ἵνα τὴν διδασκαλίαν· ἧς οὕτω δεδιψηκότες καὶ προθύμως ἀπήλαυσαν καὶ ὅλην νύκτα μίαν, ὡς εὐθέως θατέρους καὶ ἐφ' ἑτέραν" ἡμέραν ἐλθεῖν.

Οὐκοῦν οὐ ἡμᾶς ὀφείλει διδασκεσθαι πάντα περίεργα πλὴν τῆς θείας ἀκροάσεως, καὶ ΗΘΙΚΟΝ·
μηδένα καιρὸν ἄκαιρον εἶναι νομίζειν, ἀλλὰ, κἂν εἰς οἰκίαν ἀλλοτρίαν ἀπελθεῖν δέῃ, κἂν γνώσιμον ἀνδράσι γνώσεσι μεγάλοις ἀγνῶτα ὄντα, κἂν ἀεὶ τῆς ἡμέρας, κἂν οἱονδήποτε καιροῦ, μηδέποτε ταύτης ἀμελεῖν τῆς ἐμπορείας. ἔφη μὲν" οὖν καὶ λοῦτρα καὶ δεῖπνα καὶ τὰ ἄλλα τὰ βιωτικά, καιρὸν ἔχειν τὸν ὡρισμένον· διδασκαλία δὲ περὶ φιλοσοφίας τῆς ἄνω, μηδεμίαν ἀφωρισμένην ὥραν ἔχειν, ἀλλ' ἅπας αὐτῆς ἔστω ὁ καιρός. Εὐκαίρως γάρ, φησὶν, ἀκαίρως ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον." καὶ ὁ προφήτης δέ φησιν, Ὅτι ὁ τῷ Ps. 1. 2.
νόμῳ αὐτοῦ μελετήσει ἡμέρας καὶ νυκτός· καὶ τοῖς Ἰουδαίοις δὲ ὁ Μωϋσῆς διαπαντὸς τοῦτο ποιεῖν ἐκέλευε. τὰ μὲν γὰρ βιωτικὰ, βαλανεῖα λέγω καὶ δεῖπνα," εἰ δὲ ἀναγκαῖα, ὅμως σιωπῇ γινόμενα, τὸ σῶμα ὠφίτηλον ἐργάζεται· ἡ δὲ τῆς ψυχῆς διδασκαλία, ὅσῳπερ ἂν" ἐπιτείνῃ), τοσούτῳ τὸν διηκριβωμένον ἰσχυροτέραν ποιεῖ ψυχήν. καὶ μὴ λήσεις μὲ καὶ φλυαρίας αἰσχίστης πάντα καιρὸν ἀφορίζομεν, καὶ ⟨W⟩ κατὰ τὸν ἐμὲ ⟨W⟩ δεῖ δεῖλον καὶ μεσημβρίαν καὶ ἑσπέραν ἢ αὐτὸν ζωντεδρεύομεν εἰκῇ, καὶ τόπους εἰς τοῦτο ἀπαιτάζομεν· τῶν δὲ θείων δογμάτων ἅπαξ ἢ δὶς τῆς ἑβδομάδος ἀκούοντες, ναυτιῶμεν, ἀχαρεῖς γινόμθα. τί οὖν τὸ αἴτιον; κακῶς διακείμεθα πρὸν ψυχήν, τὸ ἐπιθυμητικὸν αὐτῆς τὸ περὶ ταῦτα καὶ ὀρεκτικὸν ἐξελύσαμεν ἅπαν· διὰ τοῦτο οὐκ ἔρρωται πρὸς τὴν τῆς πνευματικῆς ἐφῆς ὄρεξιν. μέγα δὲ καὶ τοῦτο μὴ τὰ ἄλλων ἀρρωστίας τεκμήριον, τὸ μὴ πεινῆν μηδὲ διψῆν, ἀλλὰ δυσαρέστως πρὸς ἀμφότερα ἔχειν. εἰ δὲ ὅτι σωματικὸν τοῦτο συμβαίνει, νοσήματος χαλεποῦ τεκμήριον, καὶ ἀρρωστίας ποιητικὸν, πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῆς ψυχῆς. πῶς οὖν αὐτὸν ἀναπεπλωκέναι καὶ ἐκλελυμένην ἀναρρῶσαι δυνησόμθα; τί ποιοῦντες, φησὶ, καὶ τί λέγοντες; ἀπόμθοι τῶν λόγων τῶν θείων, προφητικῶν, ἀποστολικῶν, εὐαγγελικῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. τότε γὰρ εἰσόμεθα ὅτι πολλῷ βέλτιον ταῦτα σιτεῖσθαι, ἢ τὰς ἀκαθάρτους ἐφάς. ὅταν δὲ καὶ τὰς ἀκαίρους φλυαρίας ἐκ ζωνῶν κελεῦν. Ἆ γὰρ ἄμεινον, εἰπέ μοι, δεῖ τῶν

χῆ τ ἀληθεῖαν, ὡς ἐ τ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ὡς ἐ τ ὁ ῥαπτοπέδιλος διαλέγεται, ἢ ὡς ἐ τ ὀ ῥανοῖς, χ ὡς ἐ τὴν μῆ τὴν ἐντυχοῦσαν ἀποδημίαν; τί βέλτιον, ὡς ἐ τὰ χαίτονος λαλῆ χ ἐ τ τὰ χαίτονος ὡς ἁμῆ, ἓ τὰ ἀλλότρια πολυπραγμονῆ, ἢ τὰ τὴν ἀγέλην, ἓ τὰ ἡμῖν αὐτοῖς διαφέροντα ἀναζητῆ; τὰ μὲ γὰ τὰ χαίτονος, οὐ πάντως σά, τὰ ἡ τὴν οὐρανοῦ, σά. ἀλλ' ἔτεστι, φησιν, ἅπαξ εἰπόντα ταῦτα πληρῶσαι ὁ παῦ. Ἱ ἡ ὡς ἐν ἀκριβῶς διαλέγεσθε μάτην ἓ εἰ- 5
κῆ οὐκ ἐπιοῦσι τοῦτο, ἀλλὰ πάντα Ⓦ βίον εἰς τοῦτο καταναλίσκοντες, τὴν ἀσθένειαν τ ὡς ἐ τούτων" οὐδέ ποτε κατεδαπάνησατε; χ οὕτω λέγω τὰ πολλῷ τούτων φορτικώτερα. κέ
Ⓐ μὲ γὰ ἐπιτρέπει ταῦτα ὡς ἀλλήλους διαλέγονται· Ⓐ ἡ ῥαθυμότερον χ μᾶλλον ἠμῶν μιμούμενοι, μίμους χ ὀρχηστὰς χ ἰδιώταις ἐν τοῖς αὐτῶν ἀφιέρωσι λόγοις, τὴν ἀκμὴν μαλακίζοντες, τὴν ψυχὴν διαφθείροντες, τὴν φύσιν ἐκβακχεύοντες τούτοις τοῖς διηγήμασι, 10
ἅπαν κακίας εἶδος εἰς τὴν ἑαυτῶν διάνοιαν διὰ τούτων εἰσάγοντες τῆς διαλέξεως. ἅμα γὰ ἐφθέγξατο ἡ γλῶττα τὸ ὀργουμένου ὄνομα, χ βύθιος ἀνετύπωσεν ἡ ψυχὴ τὴν ὄψιν, τὴν κόμην, τὴν ἐσθῆτα τὴν ἀπαλήν, αὐτοὶ ἐκείνοι τούτων μαλακώτερον ὄντα. ἔπειτα πάλιν ἑτέρωθεν ἀναῤῥίπτει τὴν φλόγα, γυναῖκα πορνεῖον εἰς τὴν διάλεξιν εἰσαγαγών, καὶ εἶπε τὰ ῥήματα, τὰ σχήματα, τῶν ὀμμάτων τὰ διαστροφάς, τῆς ὄψεως τὸ ὑγρόν, 15
τῶν τειχῶν τὰ ῥεβλώσεις, τῶν πλοίων τὰ ὑπιτεμάματα, τὰ ἐπογδοφάς. ἆρα οὐκ ἐπάθετέ τι ἐ ἐμοῦ τοῦτο διηγουμένου; ἀλλὰ μὴ αἰσχυνθῆτε, μηδὲ ἐρυθριάσητε. ἡ γὰ τῆς φύσεως ἀνάγκη τοῦτο ἀπαιτεῖ, ἐ ὅπου διαλύηται τὴν ψυχὴν, ὡς δὴ ἡ τῶν ἀπαγγελλομένων δυνάμις ἔχει. εἰ ἡ ἐμοῦ φθεγγομένου, εἰ ἡ σὺ σκληρία ἐσῶτες, εἰ ἡ σκείνων ἀπέχεσθε, ἐπάθετέ τι ὡς πρὸς τὴν ἀκρόασιν, σκόπησον πῶς εἰκὸς διαφεῖναι σὸν σὸ παῦτα 20
καθημένους, σὸν ἄδειαν πολλὴν ἔχοντας, σὸν σκότος τοῦτο καὶ φεκτὸν ζωοδρίᾳ, σὸν μῆ πολλῆς ἀναισχυντίας ἐ ὀργῆς σκέπα ἐ ἀκηδίας. ἐ τί δήποτε, ἴσως δὴ εἴποι τις τῶν ἀ ὡς προσηκόντων, εἰ τῆς φύσεως ἡ ἀνάγκη τὴν ψυχὴν οὕτω διατίθησι, σκείνην ἀφεὶς, ἡμῖν ἐγκαλεῖς; ὅτι ὃ μὲ ἀκούοντα τοιαῦτα μαλάττεσθαι, τῆς φύσεως ἔργον· ὃ ἡ τοιαῦτα ἀκούειν, σκέπε φύσεως, ἀλλὰ τῆς προαιρέσεως ἁμάρτημα. ἐπεὶ καὶ Ⓦ ὁμιλητὴν 25
πυεῖ διαφθείρεσθαι δεῖ, καὶ τοῦτο ἡ τῆς φύσεως ἀθέσφατα βούλεται· ἀλλ' σκέπε καὶ πρὸς τὸ πῦρ ἡμᾶς καὶ τὴν σκώληκα ἀγὴ διαφθορεῖν ἡ φύσις. τοῦτο γὰ τῆς κῆ προαιρέσεώς μόνης ἂν εἴη διαστροφῆς. τοῦτο οὖν ἀνελεῖν ἀξιοῦ καὶ διορθῶσαι, ὥστε μὴ ἐκόντας ἑαυτοὺς καταχρημνίζειν, μηδὲ πρὸς τὰ βάραθρα τῆς κακίας ὠθεῖν, μηδὲ ἀυλοματώδους τυχεῖν ὑπὸ τὴν πυρὰν, ἵνα μὴ καὶ τῇ πυ διαβόλῳ κατισχυασμένοι φλογὶ καταφήσωμεν τὸν θυμὸν ἑ- 30
αυτούς. γένοιτο ἡ πάντας ἡμᾶς καὶ ταύτης, καὶ εἴης ἀπαλλαγέντας, πρὸς αὐτὸν ἃ Ἀβραὰμ χωρῆσαι τοὺς κόλπους, γενέσθαι καὶ φιλανθρωπίας ἃ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁμιλ. ιθ. 41 ΕΥΡΙΣΚΕΙ ΟΥΤΟΣ ΠΡΩΤΟΣ ΤΟΝ ΑΔΕΛ- 35
ΦΟΝ Ⓦ ἴδιον Σίμωνα, καὶ λέγει αὐτῷ· εὑρήκαμεν τὸν Μεσσίαν, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον Χριστός· 42 Καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν.

Θεὸς πρὸ τοῦ ἀρχὴν ποιήσας τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἀφῆκεν εἶ μόνον, ἀλλ' ἔδωκεν αὐτῷ βοηθὸν τὴν γυναῖκα, καὶ ζωοτροφεῖν ἐποίησεν, εἰ- 40
δὼς ἀπὸ τῆς συνοικησίας ταύτης πολὺ ὃ κέρδος ἐσόμενον. Ἱ γὰ, εἰ μὴ πρὸς ὃ δέον ἐχρήσατο τῇ ὑπηρεσίᾳ ταύτῃ ἡ γυνή; ἀλλ' ὅμως εἰ τ πρὸς ἀγαθοῦ αὐτῷ τοῦ φύσει ἡμῶν καταμάθοι, πολλοῦ ἀπὸ τ ζωοτροφίας ταύτης ὄψεται τὸν ὠφελειῶν ὅτι τῶν νοῦν ἐχόντων γινομένων.

σὺν

οὐχ ὅτι γυναικὸς ἦ μόνον ἡ ἁμάρτησις, ἀλλὰ κἂν ἀδελφοὶ τοῦτο ποιῶσι, ἢ αὐτοὶ τῆς αἱρέσεως ἀποκλείσονται. διὸ καὶ ὁ προφήτης ἔλεγε· Τί καλόν, ἢ τί τερπνόν, ἀλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν Ψαλ. ρλβ. α.
ἀδελφοὺς ὅπου τὸ αὐτό; καὶ ὁ Παῦλος παρήνει μὴ ἐγκαταλιπεῖν τινα τῶν ὑποσυναγωγῶν τῶν ἑαυτῶν. καὶ γὰρ τοῦτό ἐστιν, ᾧ τὴν θηείαν διεσπάκαμεν· διὰ τοῦτο καὶ πολλῆς ἐδεόμεθα καὶ ἀγάπης
5 καὶ οἰκίας, ἵνα ὁμοῦ καὶ μετ' ἀλλήλων ὦμεν, ἃ κατὰ τὴν οἴκησιν μόνοι, ἀλλὰ καὶ κατὰ ⁂ τῆς ἀγάπης ζώδεσμον. ὅπερ γὰρ σύνδεσμός ἡμῖν ἡ φύσις πρὸς τὸ πεποιηκότος ἐγίνετο, καὶ οὐκ αὐταρκής ἐστιν ἑαυτῇ, συμφερόντως φιλονεικοῦσιν ὁ Θεὸς τὴν σύνοδον ἐνέδωκεν λοιπὸν οὐκ τῆς κατὰ τὴν ζώνοδον πρὸς ἀλλήλων γινομένης ὠφελείας διορθωθῆναι· ὥστε τὸ λοιπὸν ἑτέρῳ πρὸς
10 ἑτέρου πλεονάζεσθαι, καὶ τὴν σύνδεσιν μέλλεσθαι οὕτως αὐτάρκη, καθάπερ οἶμαι καὶ ἁπλῆν γεωμετρίαν τῇ ἀκριβεστέρᾳ μέτρῃ πολλοῦ τὴν ἀθανασίαν ἀφαιρεῖται. καὶ ἵνα μὴ μακρότερον ἐπιξελθεῖν τούτῳ τῷ λόγῳ, δείκνυται ὅσα ἀπὸ τῆς πρὸς ἀλλήλους ζώνοδου τῆς γνησίας καὶ εἰλικρινοῦς καὶ κέρδη τοῖς ζωερχομένοις γίνεται· ἀλλ' ἕτερόν ἐστι τὸ κατεπεῖγον νῦν, οὗ δὴ καὶ ἕνεκεν ἡμῖν ταῦτα εἴρηται. ὁ γὰρ Ἀνδρέας μείνας πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ μαθὼν ἅπερ ἔμαθεν, καὶ κατίσχε πρὸς ἑαυτὸν ⁂ θησαυρόν, ἀλλ' ἐπείγει καὶ πρέχει ταχέως πρὸς ⁂ ἀδελ-
15 φόν, μεταδώσων αὐτῷ τῶν ἀγαθῶν, ὧν "εἰλήφει. τίνος ἕνεκεν οὐκ εἶπεν ὁ Ἰωάννης, τίνα ἐστὶν ἃ διελέχθη πρὸς αὐτοὺς ὁ Χριστός; "πόθεν ἦ καὶ δῆλόν ἐστιν ὅτι δεῖ τοῦτον ἔμεινας πρὸς αὐτόν; ἀπεδείχθη μὲν ἡμῖν τοῦτο καὶ πρόσθεν· ἔξεστι δὲ καὶ τῶν τότε μαθητῶν "ὁρᾶν. "ὁρᾶ γὰρ τί φησιν οὗτος πρὸς τὸν ἀδελφόν; εὑρήκαμεν τὸν Μεσσίαν, ὅς ἑρμηνεύεται Χριστός. εἶδες πῶς, ὅσα ἐν βραχεῖ ἔμαθεν, ἔδειξε καὶ τὸν διδάσκαλον "σοφίαν πείσαντος αὐτοὺς, καὶ τὸν αὐτῶν
20 πρόθυμίαν αὔξων καὶ ἐκ δεχῆς ταῦτα μεμνώντων. τοῦτο γὰρ τὸ ῥῆμα, εὑρήκαμεν, ψυχῆς ἐστιν ὠδινούσης τὴν πρόοισιαν αὐτοῦ, καὶ προσδοκώσης τὴν ἄφιξιν δύνασθαι, καὶ πρεσβευτοῦ γεγονυίας μετὰ τὸ "συμβῶσαι τὸ προσδοκώμενον, καὶ ἐπειγομένης ἑτέρους μεταδοῦναι τῶν εὐαγγελίων. τοῦτο ἀδελφικῆς εὐνοίας, τοῦτο φιλίας συγγενικῆς, τοῦτο εἰλικρινοῦς ἀγαθότητος, ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἀσυνδάζειν χρῆναι ὀρέγεσθαι ἀλλήλοις. ἄκουσον δὲ καὶ τούτου μετὰ τὸν
25 ἀρτίθεσμον προφήτης λέγοντος. οὐ γὰρ εἶπε Μεσσίαν, ἀλλὰ τὸν Μεσσίαν· οὕτως ἕνα τινὰ Χριστὸν προσδόκων, οὐδὲν κοινὸν πρὸς τοὺς ἄλλους ἔχοντα. ἰδέα δέ μοι * καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τῶν βιβλίων θῶ καὶ εὐλιμένιον τὸ Πέτρου ἀγάλλουσαν. εὐθέως γὰρ ἐπέδραμε μηδὲν μελήσας. ἤγαγε γὰρ αὐτόν, φησι, πρὸς τὸν Ἰησοῦν. ἀλλὰ μηδεὶς εὐκολίαν αὐτοῦ καταγινωσκέτω, εἰ μὴ πολλὰ ζητήσας οὕτω τὸν λόγον ἐδέξατο. εἰκὸς γὰρ καὶ τὸν ἀδελφὸν ἀκριβέστερον εἰρηκέναι
30 αὐτῷ ταῦτα, καὶ διὰ μακρῶν, ἀλλ' ⁂ εὐαγγελιστὴ πάντα χοῦ πολλὰ ὑπὸ τιμωροῖς βασανολογίας ὑπομνήσαντι. ἄλλως δ', οὐδὲ εἴρηται ὅτι ὑπέστρεψεν ἁπλῶς, ἀλλ' ὅλιγα μὲν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, ἐκείνῳ λοιπὸν πρακτέον, ὥστε τὸ πρῶτον πρὸς ἐκείνου μαθεῖν· καὶ γὰρ καὶ ὁ ἕτερος μαθητὴς ζωὸς καὶ ζωοποιὸς ἐγένετο πρὸς ταῦτα. εἰ" γὰρ ὁ βαπτιστὴς Ἰωάννης εἶπεν, ὅτι ἀμνός ἐστι, καὶ ὅτι ἐν πνεύματι βαπτίζει, τίνι σαφεστέραν περὶ τούτου διδασκαλί-
35 αν ἐπέτρεψε πρὸς ἐκείνου μαθεῖν· πολλῷ μᾶλλον Ἀνδρέας μὲν τοῦτο ἐπείσθη, αὐτὸς μὲν οὐχ ἡσύμβολος πρὸς τὴν ἀξήγησιν παρὰ ὀξαρκεῖν, εἰς ἦ αὐτὸν τὸ φωτὸς ἕλκων τὸν πλησίον μετὰ τοσαύτης ἀσυνδησίας καὶ χαρᾶς, ὡς μηδὲ τὸν τυχὸν ἀναβαλέσθαι ἢ μαθεῖν ἐκφυγεῖν.

Καὶ ἐμβλέψας αὐτῷ, φησιν, ὁ Ἰησοῦς, λέγει· σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωνᾶ· σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς, ὃ ἑρμηνεύεται Πέτρος. Ἀρκεῖται λοιπὸν ἐνταῦθα ἀποκαλύπτειν καὶ τὴν θεότη-
40 τος, ἢ τὸν μικρὸν αὐτὸν προσοίγειν ἀπὸ τῶν προρρήσεων. οὕτω καὶ ὅτι τοῦ Ναθαναὴλ ἐποίησε, καὶ ὅτι τῆς γυναικὸς τῆς Σαμαρείτιδος. τῶν γὰρ σημείων οὐχ ἧττον αἱ προφητεῖαι προσάγονται, καὶ ὁ ἀκόμπαστον ἔχουσι. καὶ μὴ γὰρ δαίμονα καὶ ἐκβληθῆναι πρὸ τοῖς ἀνοήτοις (Ἐν Βεελζεβοὺλ γὰρ, φησι, ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια) πρὸ ἦ Ματθ. ιϛ. κδ.
τῆς προφητείας τοῦτον ἐλέγξῃ ποτέ. ὅτι μὲν οὖν τὸ Σίμωνος καὶ τὸ Ναθαναὴλ τὸ-

πον

πῳ τῆς διδασκαλίας τῷ ἑρμηνεύσαντι, ὅτι ὁ Ἀνδρέου καὶ Φιλίππου τοῦτο οὐκ ἐποίησεν. τί δήποτε; ὅτι σκληροὶ μὲν εἶχον τὴν μαρτυρίαν Ἰωάννου, ὑπὸ μικρῶν παιδαγωγούμενοι· ὁ δὲ Φίλιππος οὐδὲν πρότερος ὁρῶν, ἀξιόπιστον τεκμήριον ἐλάμβανε πίστεως. σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωνᾶ. ἀπὸ τοῦ παρόντος καὶ ὃ μέλλει πιστεύειν. ὁ γὰρ Ⓦ πατὴρ εἶπεν, δῆλον ὅτι καὶ ὃ μέλλει προφητεύειν. καὶ μετ' ἐγκωμίου ἡ προῤῥησις. τοῦτο δὲ ὑπὸ κολακείας ἦν, ἀλλὰ ὃ μέλλει προλέγοντος· καὶ δῆλον ἐκ τοῦδε. ἄκουσον γοῦν ὅτι τῆς Σαμαρείτιδος, πῶς μετ' σφοδρᾶν ἐλέγχων ποιεῖ τὴν προῤῥησιν· πέντε γάρ, φησιν, ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις οὐκ ἔστι σου ἀνήρ. οὕτω καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ πολλῷ πρότερον προφητείας πίστιν λαβὼν, προῆλθε τὴν τοῦ εἰδώλου δόξαν ἰσάμβυος· ἀπαγαγὼν γὰρ αὐτοὺς ἐκεῖθεν, καὶ πάλιν, ἀπήγαγε, καὶ ἔσωσε, καὶ οὐκ ἦν αὐτῷ ἀλλότριος· καὶ διὰ ὅλης τούτου τῆς προφητείας εἰς μέσον ἄγει. τοῦτο γὰρ μάλιστα ἔργον Θεοῦ, ὅπερ οὐδὲ μιμήσασθαι δυνατὸν οἱ δαίμονες, καίτοι σφόδρα φιλονεικοῦσιν. ὅτι μὲν γὰρ τὴν φαντασίαν μετ' καὶ φαντασία μᾶλλον αὐτοῦ· ὃ δὲ καὶ μέλλοντα προειπεῖν μετ' ἀκριβείας, τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐκείνης μόνης ἐστίν. εἰ δέ που καὶ δαίμονες τοῦτο πεποιήκασιν, ἀλλ' ἀπατῶντες οὐ δυνάμεσι· ὅθεν καὶ εὐφώραται αὐτῶν πανταχοῦ καὶ μαντεῖα. ὁ δὲ Πέτρος οὐδὲν τοιοῦτον ἀπεκρίνατο. οὐδέπω γὰρ οὐδὲν ἦδει σαφῶς, ἀλλὰ τέως ἐμαθήτευεν. ὅσα δὲ οὐδὲ ὁλόκληρον τὴν προῤῥησιν χειμάζει. οὐ γὰρ εἶπεν, ἐγά σε μετονομάσω Πέτρον, καὶ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν ὅτι τῇ πέτρᾳ ταύτῃ, ἀγνοῶ, σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς. σκληρὸν γὰρ αὐθεντίας ἦν καὶ ἐξουσίας μείζονος· ὁ δὲ Χριστὸς οὐκ εὐθέως οὐδὲ ἐξ ἀρχῆς τὰ τῆς ἐξουσίας ἐπιδείκνυται πάντα, ἀλλὰ τέως τὰ πιθανώτερα φθέγγεται. ὅτε γοῦν ἔδωκε τῆς αὐτοῦ θειότητος ἀπόδειξιν, λοιπὸν αὐθεντικώτερον αὖθ' ὑπάρχει, λέγων· "μακάριος εἶ Σίμων, ὅτι ὁ πατήρ μου ἀπεκάλυψέ σοι· καὶ πάλιν, κἀγώ σοι λέγω, σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ τῇ πέτρᾳ ταύτῃ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν. τοῦτον μὲν οὖν ὕστερον ὀνόμασε, τοὺς δὲ πρὸ Ἰακώβου, υἱοὺς βροντῆς. ἵνα οὖν ἔνεκεν τοῦτο ποιεῖ; διακρίνει ὅλα αὐτὸς ὢν ὁ τὴν παλαιὰν διδοὺς, αὐτὸς ὁ καὶ ὀνόματα μεταῤῥυθμίζων, ὁ Ⓦ Ἀβραμ Ἀβραὰμ καλέσας, καὶ τὴν Σάραν Σάῤῥαν, καὶ τὸν Ἰακὼβ Ἰσραήλ. πολλοῖς μὲν οὐκ ἐγνώρισε τὰ ὀνόματα ἔθηκεν, ὡς τῷ Ἰσαάκ, ὡς δὲ Σαμψών, ὡς τοῖς ἐν τῷ Ἡσαΐᾳ καὶ Ὡσηέ· τοῖς δὲ μετὰ τὴν ἀρχὴν τῶν γενέσεων προσηγορίαν, ὡς τοῖς τε Ἱερεμίου, καὶ τῷ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ. ἔθος δὲ καὶ τοῖς παλαιοῖς ἀπὸ τῶν πραγμάτων τὰ ὀνόματα τίθεσθαι, ὅπερ καὶ Ἠλίας πεποίηκε. τοῦτο δὲ οὐκ ἀπλῶς ἦν, ἀλλ' ἵνα τὴν προσηγορίαν ἔχωσιν ὑπόμνημα τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ, ἵνα μηδὲν διαλείπῃ τῆς ἀπὸ τῶν ὀνομάτων προφητείας σπεύδωσι τοὺς ἀκούοντας. ὅτου δὲ Ⓦ Ἰωάννου δίδωσι καλέσαι. οἷς μὲν γὰρ ἔμβριθες οὐκ προφήτης ἡλικίας ἢ ἀρετὴ διέλαμπεν, ἐκείνοις τὰ ὀνόματα ἐλάμβανον· τοῖς δὲ μετὰ ταῦτα μέλλουσιν ὑπισχνεῖσθαι, μετὰ ταῦτα καὶ ἡ προσηγορία ἐπῆλθε.

ΠΟΙΚΟΝ Ἀλλὰ τότε μὲν διαφορᾶς ἕνεκεν ἐλάμβανεν ὀνόματα, νῦν δὲ ἐν πᾶσιν ἔχομεν ὃ πᾶσιν μεῖζον ἐκεῖνο, "χριστιανοὶ προσαγορευόμεθα, καὶ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ φίλοι, καὶ σῶμα. ἰσχυρὰ γὰρ αὕτη ἡ προσηγορία πᾶσιν μᾶλλον ἐκείνων ἡμᾶς διέγνωκεν, καὶ ποιοῦσα" σφοδροτέρους πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἐργασίαν. μὴ τοίνυν αἰσχύνωμεν τῆς κλῆσιν τὴν προσηγορίαν ἡμῶν," ἐπιστήσαντες τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἀξίας, οἱ τοῦ Χριστοῦ καλούμεθα. οὕτω Παῦλος γὰρ ἡμᾶς ὠνόμασεν. ἐπιστήσωμεν καὶ αἰδεσθῶμεν τῆς προσηγορίας τὸ μέγεθος. εἰ γὰρ στρατηγοῦ ἴσως ὑπῆρχεν, ἢ καὶ ἄλλως λαμπροῦ ἴσως εἴη λεγόμενος ἡμῖν, μέγα φρονεῖν, τοῦ δεσπότου κύριον ἢ τοῦ δεσπότου, καὶ ἀξίωμα τὸ ὄνομα νομίζειν μέγα, καὶ πάντα ποιεῖ, ὥστε μὴ διὰ τῆς οἰκείας ῥᾳθυμίας βλασφημεῖσθαι τῷ, ᾧ ὄντι ἐπώνυμοι, προσρήματος· ἡμεῖς δὲ στρατηγοῦ, οὐδὲ ἀρχόντος τινὸς τῆς ὑπὲρ γῆς, οὐδὲ ἀγγέλου, οὐδὲ ἀρχαγγέλου, οὐδὲ τῶν σεραφίμ, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ τῶν βασιλέων καλουμένου ἀπὸ τῆς προσηγορίας,

κηρείας, ὑχὶ ἡ τιὼ ψυχιὼ αὐτιὼ προσηκόμδα, ὥστε μὴ ὑδείσας Ⓦ ὑμήσαντα; οὐκ ἴ-
στι τὰ πάγκαλα τὰ βασιλικὰ τῆ τῦ ἀποδημίαν ἡ λαμπρότητι" τὰ ὡδὶ Ⓦ βασιλέα,
πόσης δόξης ἀξιοῖ ὑμᾶς; ὅτω ἡ ἡμᾶς ἑνὸς αὐτῦ ἡρέσθαι καὶ ἐξελέσθαι τῆς πολλῆς πλανοσύ-
της, ἡ τοσῦτο ἐλθόντας τ εἰρηκέναι, ὅσον τὸ σῶμα τῆ κεφαλῆ μᾶλλον τῦτον πλησίον ὄντι,
3 πόλλε καταγέλωτον ὀφλῶμδ ἂν Ⓦ Χριστὸ μιμησάμδα. τί δῆτα φησὶν ὁ Χριστός; Αἱ ἀλώπεκες Λυκ. θ. νε.
φωλεοὺς ἔχουσι, ἡ τὰ πετεινὰ τῦ οὐρανῦ κατασκηνώσεις, ὁ δ υἱὸς τῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει
ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. τῦτο μὲν δῆτα οὐ παντάπασι πρὸς ὑμᾶς, φορτικὸν ἴσως ἡ ἐπα-
χθὲς ἔτι δόξειε τοῖς πολλοῖς. δεῖ τ μὲ ἀκριβεστέραν ταύτην ἀφεῖναι λόγε ἡ ὑμετέρᾳ ἀδρότητι,
ἀξιῶ δ μὴ προσκόπτειν τοῖς χρήμασιν, ἀλλ', ὥσπερ ἐγὼ τῆς ὑποθέσεως ἀφίσαμαι τῆς
10 περὶ τῦ βρέφους λόγε τῦ ἀνθρώπου τῦ τὴν πόλιν, ἵνα ἡ ὑμᾶς τῆς περὶ τῶν χρημάτων
λύσης ἀμφιβολίας, ἡ πολλῷ πλέον. οὐκ ἐγκαλῶ τοῖς οἰκίας ἔχουσι, ἡ ἀγροὺς, ἡ χρήματα, καὶ
μυρίαπόδα· ἀλλὰ μὴ ἀσφαλείας" ταῦτα κεκτῆσθαι βούλομαι, ἀ μὴ τῦ πρέποντος. τί
δέ ἐστι, μὴ τῦ πρέποντος; ὁ τρέχα διακοσίων, ἡ μὴ δύλων, ὥστε κεκτῆσθαι αὐτῶν, ἡ μὴ κε-
κτῆσθαι ὑπ' αὐτῶν, ὥστε κεχρῆσθαι αὐτοῖς, ἡ μὴ κεχρῆσθαι. χρήματα δὲ τῦτο ἐ-
15 στιν, ἵνα ἀνθρώπις ἐπὶ τὰ ἀναγκαῖα χρωμένδα μετρίως, ὑχ ἵνα φυλάττωμδν. τῦτο γὰρ
ἀκάθαρτον, διακόσιοι ἡ ἑκατὸν· δύλε δ τριῶν, ὃ ἡ πολλοὶ ἑκατὸν, κυρίου, ἡ πολλῶ ἐλάττονος τῆς
κτήσεως. ὁ δὲ τὸν ἕλκοντα, ἵνα ἀσπάσηται καταφιλήσῃ, ἀλλ' ἵνα αὐτὸν ἀγχόνῃ μήσῃ. εἰ ἡ ἐβού-
λετο ὁ Θεὸς αὐτὰ φυλάττεσθαι, οὐκ ἂν αὐτὰ αὐτοῖς ἔδωκεν, ἀλλ' ἄδοτα ἂν ἦν τῆ γῆ
καὶ ὕλῃ μόνον· νῦν ἡ βούλεται αὐτὰ διανεμηθῆναι, ἡ ἐπὶ τῦτο αὐτὰ ἡμῖν ἔκτισεν ἔχειν,
20 ἵνα ἀλλήλοις μεταδῶμεν. ἀν' ἡ μὴ ἐκδῶς κεκτήκωμεν, οὐκέτι δικαίως τῦτον ἐροῦμεν. εἰ
ἡ βούλει αὐτὰ πλείω ποιῆσαι, ἡ ἐπὶ τῦτο κεκτήκεις, καὶ ἐνταῦθα αὐτὰ παῦσον· δέησις μι-
σθοῦ, ὃ σωτηρίαν ἡ πένητα χορὸν ἐργάσῃ. οὐδὲ γὰρ ἐν ἡρέθη τοῖς ἀποστόλοις διὰ πάντος χρῆ-
σθαι, οὐδὲ πλοῦτον αἰδὲν ἐκάλυσεν. τῦτο ἡ ἐν τοῖς βιωτικοῖς γινόμδν ἰδεῖν ἔστι. ὅταν
ὁ ἐμπορος, ὅταν ὁ γεωργὸς, ὁ μὲ τὰ σπέρματα, ὁ ἡ τὰ χρήματα ἐκβαλλόντες· ἀλλ' ἐπι-
25 λαμβάνεσθαι πλῆ, ὥστε σωτηρίαν τὰ ἑαυτῶν· ὁ ἡ σίτου τὸν ὀλκὸν ἐμποιῆσαι μεγάλε, τὰ σπέρματα κα-
ταβαλόντα καὶ ἡ θησαυρίσαντα. οὐκοῦν ἡ, ὅτ' ἐνὸς δεῖ τῦτο ποιεῖν, ἡ κατασκευάσαι πλοῖον, ἀν ζάλ-
λαι βυθὸς ἡ δεῖσαι χάλῳ, οὐκ ἀνωμαλίαν ἄφρων μεσεύσας, ἀν χαλάζης κατακόλπε φο-
βηθῆναι· οὐκ ἐπὶ κύματα σὸν οὐδὲ σκάφος· σὸν ὁ πλοῦς ἡ σὸν ὁ σωτὴρ εἷς δεῖ-
ται μόνος, τῦ βλέπειν τὰ ὄντα, τὰ ἡ λανθάνοντα ἀνθρώπους ὁ γεωργὸς οἶδεν ποιῆσαι, ὡδὶ δὲ φησὶν ὁ
30 Χριστὸς, Ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστι. πῶς δῆτα ὑκ ἄτοπον, εἶτα μὴ ὄντι ἀνθρώπῳ πόνους λαμ-
βάνῃ, ὑπὲρ οὗ ἡ δεῖ μοι· εἶτα ἡ πολλοὶ κἂ ἱδρῶτες," πολλοὶ ἡ μόχθοι ἡ φροντίδες, καὶ μὴ
ταῦτα δ τὴν ἐλπίδα ἔδηλον, πᾶσαν ὑπερβέβηκεν ἀπορίαν; μὴ, παρακαλῶ, μὴ
μείζονι τοσῦτο ἀναπείσωμεν τοὺς τῆ οἰκείαν ὑστέρειαν, ἀλλὰ τοῖς φορτικωτέροις ἀφέντες,
τοὺς τὰ ῥᾴστα καὶ κερδαλεώτατα πεζεύωμεν, ἵνα καὶ τὴν μελλόντων ὑπερτύχωμεν ἀγαθῶν,
35 χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησῦ Χριστῦ, μθ' ὃν τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα
τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν ἡ ἀεὶ, ἡ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κ. 43 ΤΗ ΕΠΑΥΡΙΟΝ ΗΘΕΛΗΣΕΝ ΕΞΕΛΘΕΙΝ
εἰς τὴν Γαλιλαίαν· καὶ εὑρίσκει Φίλιππον, καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησῦς, ἀκο-
λούθει μοι. 44 Ἦν ἡ Φίλιππος ἀπὸ Βηθσαϊδὰ ἐκ τῆς πόλεως Αν-
δρέου καὶ Πέτρου.

Πεπλη-

Παροιμ. ιδ. κα.

Ἀνὴρ δὲ μεμνῶνται ἔνεστί τι θεῖον, ὁ προοιμιώδης λόγος φησίν· " ὁ ἦν ὁ Χριστὸς καὶ ἃ μὴ πλέον ἠπίζατο εἰπών· ὁ ζητῶν βύειται· ὅθεν οὐδὲ ἔτι μοι λοιπὸν θαυμάζειν, πόθεν ὁ Φίλιππος ἠκολούθησε τῷ Χριστῷ. ὁ μὲν γὰρ Ἀνδρέας ἀκούσας παρὰ Ἰωάννου, ἦ ὁ Πέτρος παρὰ Ἀνδρέου, εὐθὺς ἦ πρὸ τούτου μαθών, ἢ αὐτὸ μόνον εἰ πίστις ἦ Χριστοῦ πρὸς αὐτὸν, ἀκολουθῆσαί μοι, ἐπείθη τὸ βλέπειν, καὶ οὐκ ἀνεχώρησεν, ἀλλὰ καὶ κήρυξ ἕτερος γίνεται. θαυμάσει γὰρ ὅτι Ναθαναὴλ· ὃν ἔγραψε, φησι, Μωϋσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται, εὑρήκαμεν. ὁρᾷς πῶς μεμελετηκὼς ἱκανῶς ἦν εἶχε, καὶ συνεχῶς ἐμελέτα τὰ Μωϋσέως, καὶ προσεδόκα τὴν παρουσίαν; καὶ γὰρ, τὸ εὑρήκαμεν, ζητοῦντων πως ἐστὶν ἀεί. τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. καὶ εὑρίσκει φίλιππον. καὶ εὑρὼν ἦν γὰρ αὐτῷ τινα καλλωπίζεται, οὐδὲν καλόν. ποιεῖ γὰρ οὐκ ἁπλῶς, ἀλλὰ κατὰ τὴν αὐτοῦ σοφίαν καὶ συνέσιν. εἰ μὲν γὰρ, μηδενὸς αὐτομάτου προσελθόντος, αὐτὸς αὐτὸν ἐφελκύσατο, καὶ ἀπεπήδησαν ἴσως· νῦν δὲ ἀφ' ἑαυτῶν ἐλθόντων τοῦτο, βέβαιοι λοιπὸν ἦλθον πρὸς Φίλιππον καλῷ μᾶλλον αὐτῷ γνώριμοι ὄντα. ἅτε γὰρ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ γνωθεὶς καὶ τραφεὶς, μᾶλλον αὐτὸν ἐπεγίνωσκε. λαβὼν τοίνυν τοῦτον μαθητὴν, ἔρχεται λοιπὸν ἐπὶ τὸν ἄγραυλον τῶν λοιπῶν, καὶ πρὸς Φίλιππον καὶ πρὸς Ναθαναὴλ διαπαίζει. ἀλλ' ὅτι μὲν τοῦτο οὐκ ἐν ὕπνῳ τοῦτο θαυμαστὸν, δῆλον καὶ ἡ ἀχὼ τοῦ Ἰησοῦ ἀπελήλυθεν εἰς τὸν Συρίαν ἅπασαν· ὃ δὴ θαυμαστὸν τῶν πρὸ Πέτρου καὶ Ἰακώβου καὶ Φιλίππου ἐν, οὐχ ὅλη μόνον πρὸ τῶν σημείων ἐπίστευσε, ἀλλ' ὅτι καὶ οὐκ τῆς Γαλιλαίας ὄντες, ὅθεν οὐδὲ πρόφητης ἐγείρεται, οὐδὲ δυνατὸν ἦν ἀγαθόν τι εἶναι). ἀγχινούστεροι γάρ πως καὶ παχύτεροι τοῦτοι διέκειντο. ὁ δὲ Χριστὸς καὶ τοῦτο ἰσχνὸν ἐνόησεν, ἀπὸ γῆς οὐδὲν φερούσης καρπὸν τοῦ μαθητοῦ ἐκλέγεται. εἰκὸς μὲν οὖν Φίλιππον καὶ τοῦ Πέτρου ἰδόντα, καὶ παρὰ τοῦ Ἰωάννου ἀκηκοότα, ἀκολουθῆσαι· εἰκὸς δὲ καὶ τῷ φωνῷ τοῦ Χριστοῦ ἐρεθισθέντα τι καὶ αὐτόν. οἶδε γὰρ οὗτος μηδὲν ἐστάναι ἀπτώτους. ὁ δὲ διαγελᾷ πάντα ἀπτώμενα τοῦτα. ὅτι μὲν οὖν ὁ Χριστὸς ἦν, ἠγνόει, ὅπερ αὐτὸν καὶ παρὰ Πέτρου καὶ παρὰ Ἰωάννου ἀκηκοέναι φημί. λέγει δὲ τῷ κώμῃ αὐτὸν ὁ Ἰωάννης, ἵνα μάθῃς, ὅλη τὰ ἀνθρώπινα τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός.

45 Εὑρίσκει Φίλιππος τὸν Ναθαναὴλ, καὶ λέγει αὐτῷ· ὃν ἔγραψε Μωϋσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται, εὑρήκαμεν, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσὴφ, τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ.

Λέγει ἴσως τοῦτο ἀξιόπιστον ποιῶν τὸ κήρυγμα, εἶτα ἀπὸ Μωϋσέως ἔτι καὶ τῶν προφητῶν, καὶ δυσωπῶν τὸν ἀκροατὴν ἐντεῦθεν. ὅθεν γὰρ ὁ Ναθαναὴλ ἀκριβὴς ἦν, καὶ πάντα διεσκεμμένος μετ' ἀληθείας, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς ἐμαρτύρησε καὶ τὸ ἔργον ἔδειξεν, εἰκότως αὐτὸν ὅτι τὰ Μωϋσέα καὶ τοῦτο προφήτας πρέπειν ἦν, ἵνα οὕτω παραδέξηται κηρυττόμενον. εἰ δὲ υἱὸν Ἰωσὴφ αὐτὸν λέγει, μὴ θορυβηθῇς. ἔθος γὰρ τοῦτο παισὶ συμβαίνειν ἦν). καὶ πόθεν δῆλον, ὦ Φίλιππε, ὅτι τοῦτ' ἐκεῖνός ἐστι; ἢ λέγεις πᾶσιν τεκμήριον; ἀλλ' οὐ γὰρ ἐκεῖνος μόνον τοῦτο ἀπεφήνατο. ποῖον σημεῖον εἶδες, ποῖον θαῦμα; οὐκ ἔστιν ἀκίνδυνον πίστιν λαβεῖν ἁπλῶς ἄνευ τούτων τεκμηρίων. ποίαν οὖν ἔχεις ἀπόδειξιν; τὴν αὐτὴν δὴ Ἀνδρέας, φησί. καὶ γὰρ ὄχλος παρῆν πολὺς πλῆθος, οὐ βλέπων, οὐκ ἔχων, οὐδὲ ῥημάτων ἐπιδείξασθαι δυνάμενος θεωρεῖν, ἀλλὰ πρὸς τὸν εὑρέτην τὸν ἀδελφόν· οὕτω δὴ τοῦτ' ἦν. πῶς μὲν οὖν ὅτος ἐστὶν ὄχλος ὁ Χριστὸς, καὶ πῶς αὐτὸν καὶ προεκήρυξαν, οὐκ εἶπεν· ἐλκὴ δὲ αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, οὐκ ἀπεσκοτισμένον λοιπὸν εἰδώς, διὰ τῆς ῥήμης γλώσσης καὶ τῆς διδασκαλίας ἐκείνης.

46 Καὶ εἶπεν αὐτῷ Ναθαναὴλ· ἐκ Ναζαρὲτ δυνατόν τι ἀγαθὸν εἶναι; λέγει αὐτῷ Φίλιππος, ἔρχου, καὶ ἴδε.

47 Εἶδεν

47 Εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸν Ναθαναὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ· ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι. Τοῦτο ὅπως εἶπεν, οὐκ Ναζαρὲτ δυνάμει τι ἀγαθὸν εἶναι, ἐπαινῆσαι καὶ θαυμάζει τὸν ἄνθρωπον· καὶ μᾶλλον ἐγκληθῆναι αὐτὸν ἐκζητῶ. ὑδαμοῦ. ὁ γὰρ ἀπιστοῦντος ἕνεκα τὰ ῥήματα, οὐδὲ ἐγκλήματος ἄξια, ἀλλ' ἐπαίνου. πῶς καὶ πῇ δήποτε; ὅτι Φιλίππου μᾶλλον οὐκ ἐσπουδάσθη ἕνεκα τῆς προφητικῆς. καὶ γὰρ ἕνα ἀκούσας ἀπὸ τῶν γραφῶν, ὅτι ἀπὸ Βηθλεὲμ δεῖ τὸν Χριστὸν ἐλθεῖν, καὶ ἀπὸ τῆς κώμης, ἐν ᾗ ἦν Δαυίδ. τοῦτον γοῦν καὶ προσῆλθε Ἰουδαίοις σπανίως τισὶ, καὶ ὁ προφήτης ἀνώνυμον εἰσάγει λέγων· Καὶ σὺ Βηθλεὲμ ὑδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα. ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ. ἐπεὶ οὖν ἤκουσεν ὅτι ἐκ Ναζαρὲτ, ἐθορυβήθη καὶ διηπόρησεν, οὐκ εἰδὼς συμβαίνουσαν τοῦ Φιλίππου τὴν ἐπαγγελίαν τῇ προφητείᾳ προῤῥῆσαι. ἵνα οὖν καὶ ἐν τῇ διαπορήσει τοῦ ζωσπεῖ καὶ τὴν ὀπτεικείαν. ὁ γὰρ εἶπεν ἀληθῶς, ἀπατᾷς με, ὦ Φίλιππε, καὶ ψεύδῃ. ὁ πείθομαι, ὁ προσδέχομαι. ἔμαθον ἀπὸ τῆς προφητείας, ὅτι ἀπὸ Βηθλεὲμ ἐκ Χριστὸν ἐλεύσεσθαι, σὺ δὲ λέγεις ἀπὸ Ναζαρέτ· οὐ τοίνυν σοῦ ἐκεῖνός ἐστιν. ἀλλ' ἐκεῖνον τούτων εἶπεν· ἄλλα τί; προσδέχῃ; καὶ σοῦ, φησὶ μὴ κατανοήσαντος οὐκ Ναζαρὲτ αὐτὸν εἶναι, τὴν ἀκρίβειαν τῆς περὶ τῆς γραφῆς δηλονότι, καὶ ὃ τῆς ἔπεσι δυνάμεως ἀπαιτοῦντος· τῷ δὲ μὴ διαπύσαντα ἀπαγγείλαντα, τὸν πολὺν πόθον, ὃν εἶχε περὶ τοῦ τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, ἐμφαίνων. ἐσκόπει γὰρ ὅτι εἰκὸς ἦν Φίλιππον περὶ τοῦ τόπου ἐσφάλθαι. ἵνα δέ μοι καὶ τὴν προσδοκίαν πῶς ὀπτεικῆ πεποίηται· ἐν ᾧ ἐρωτήσεως τάξει. ὁ γὰρ εἶπεν, οὐδὲν ἀγαθὸν ἡ Γαλιλαία φέρει· ἀλλὰ πῶς; οὐκ Ναζαρὲτ δυνάμει τι ἀγαθὸν εἶναι; σφόδρα δὲ ἐν ᾧ ὁ Φίλιππος ζωσπεῖ. οὐ γὰρ ὡς ἀπειρηκὼς ἀγανακτῶν δυσχεραίνει, ἀλλ' ὀπτεικῶν, τὸν ἄνδρα βουλόμενος ἀγαγεῖν, καὶ οὐκ παρεμποδίσαι τοῦ ἀποστόλου προσκύσαι βουλομένῳ ἡμῖν ὑποδεικνύμενος. Λέγει τοῦτο ὁ Χριστός φησιν· ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστιν. ὥστε εἰ καὶ ψευδὴς Ἰσραηλίτης, ἀλλ' οὐχ οὗτος παντός. ἀδέκαστος γάρ αὐτῷ, φησὶν, ἡ κρίσις· οὐδὲν προσὼν χάριν, οὐδὲ προσὸν ἀπέχθειαν φήσῃς). καίτοι Ἰουδαῖοι ἐπερωτηθέντες ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται, εἶπον ὅτι ἐν Βηθλεέμ, καὶ τοῦ μαρτυρίου πρήναντο, λέγοντες· Καὶ σὺ Βηθλεὲμ ὑδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν περὶ ἰδίᾳ, ἐμαρτύρησαν τοῦτο· ὅθεν ἦ εἶδεν, ὑπὸ τῆς βασκανίας τὴν μαρτυρίαν ἀπέκρυψαν λέγοντες· ὅτου ἢ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν. ὁ δὲ Ναθαναὴλ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς ἐκεῖ αὐτὸ γνώμην εἶχε, τοῦτον ἔμεινε διατηρῶν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκ Ναζαρέτ. πῶς οὖν αὖ Ναζωραῖοι οἱ προφῆται καλέσουσι; ἀπὸ τῆς ἀμφιβολίας καὶ τῆς ἐκείνου διαγωγῆς. ὃ μὲν οὖν εἶπεν, οὐκ ἐμὶ ἐκ Ναζαρέτ, καθὼς ἀπήγγειλέ σοι Φίλιππος, ἀλλ' ἐκ Βηθλεέμ, πρίσπου, ὥστε μὴ θεάσεως ἀμφισβητήσιμον ποιῆσαι τὸν λόγον, καὶ χωρὶς τούτων, ὅτι εἰ καὶ ἔπεισε τοῦτο, οὐκ ἂν ἱκανοὶ τιμήσειν ἔδοξε δ' αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστός. τί γὰρ ἐκώλυε καὶ μὴ ὅτι Χριστὸν ἀπὸ Βηθλεὲμ εἶναι καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐκεῖ γεννᾶσθαι; τοῦτο μὲν οὖν πρίσπου· ὃ δὲ μάλιστα δυνάμει αὐτὸν ἐπαγάγοιτο, τοῦτο ποιεῖ. δείκνυσι γὰρ ἑαυτὸν πρότερα ἐξελεγχομένοις αὐτοῖς. Εἰπόντος γὰρ ἐκείνου, 48 Πόθεν με γινώσκεις; λέγει, πρὸ τοῦ σε Φίλιππον φωνῆσαι ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν εἶδόν σε. Οὐκ ἀνθρώπου ὕψος. θεοῦ καὶ βεβηκότα. Εἰπόντος γὰρ τοῦ Χριστοῦ· ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, οὐκ ἐχωνεύθη τοῖς ἐπαίνοις, οὐκ ἐπήρθη μετοῖς ἐγκωμίοις, ἀλλ' ὀπτεικῶς ζητῶν καὶ ἀκριβέστερον διερευνώμενος, καὶ βουλόμενος ἀσφαλῆ μαθεῖν. αὐτὸς μὲν οὖν ὡς " ἀνθρώπου ἐζήτει ἔτι, ὁ δὲ Ἰησοῦς ὡς Θεὸς ἀπεκρίνατο. " Πρὸ γὰρ εἶπεν, οὐκ ἀνωθέν σε οἶδα (καὶ τῆς ὀπτείας αὐτοῦ τοῦ ἐπιτείνειν, οὐχ ὡς ἀνθρώπου αἰτοῦ προσηκούσης, " ἀλλ' ἀνωθεν ὡς Θεὸς ἔγνω) " καὶ πῶν εἶδόν σε ὑπὸ τὴν συκῆν, ὅτι σοῦ ἐκείνῃ αὐτόθι πρῶτον, ἀλλὰ μόνος Φίλιππος ἴδεν καὶ Ναθαναὴλ, καὶ καθ' ἰδίαν ἅπαντα τοῦτα εἶπον. Λέγει δὲ τοῦτο εἰρηκὼς, ὅτι ἴδεν αὐτὸν παῤῥησίᾳ, εἶπεν· ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, ἵνα μάθῃ, ὅτι πρὶν ἢ πλησιάσαι Φιλίππου, τοῦτα ἐφθέγξατο ὁ Χριστός,

Μιχ. α. ε. Ματθ. ε. ς. Ιωαν. ζ. μ.

Χριστός, ὥστε μὴ ὑποπτεῦσαι ἡμᾶς τὴν μάρτυρίαν. διὸ καὶ ὁ κύριος εἶπε, ἐπὶ τὸν τόπον, καὶ ὃ δέδρακεν. εἰ μὲν γὰρ εἶπε μόνον περὶ τῆς Φιλίππου ἐλθεῖν πρὸς σέ, εἶδόν σε, καὶ ὑπωπτεύθη ὡς αὐτὸς αὐτὸν ἀπεσταλκώς, καὶ οὐδὲν μέγα λέγων· νῦν δὲ τὴν τοῦ τόπου εἰπὼν, καθ' ὃν διέτελεε φωνήμενος παρὰ τῆς Φιλίππου, καὶ τῆς δένδρου τὴν περιστερὰν, καὶ τῆς ἀληθείας τὸν κύριον, ἀναμφισβήτητον τὴν μαρτύρησιν ἔδωκεν ἑαυτοῦ. οὐ τὴν μαρτύρησιν μόνον ἐδήλωσεν, ἀλλὰ καὶ ἑτέρως αὐτὸν ἐπαίδευσεν. εἰς ὑπόμνησιν γὰρ αὐτοῦ ἦλθε τῶν τότε λεχθέντων, οἷον ὅτι οὐκ Ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; ἐφ' οἷς μάλιστα μείζονος αὐτὸν ἀπεδείξατο, ὅτι καὶ ταῦτα αὐτῷ φθεγξαμένου, ὑ κατέγνω, ἀλλ' ἐπῄνεσε καὶ ἐθαύμασε. διὸ καὶ τότε ζωφδων, ὅτι ὁ Χριστὸς ὅπως ἐστὶν, ἀπό τε τῆς περιστερᾶς, ἀπό τε τοῦ τοῦ γνώμου ἐξεπαίσας μὴ ἀκριβείας αὐτοῦ· ὅθεν δυσχεροῦντος ἴσως, ὅτι καὶ σὲ τῇ ἀληθείᾳ αὐτοῦ κρίσαντο· ἄλλως τε, καὶ ὃ καθ' ἑαυτὸν δόξαντα λέγειν, μὴ μεμφεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐπαρέσαι. ὅτι μὲν οὖν ἐφώνησεν αὐτὸν ὁ Φίλιππος, εἶπε· τί δὲ αὐτῷ διελέχθη, καὶ τί ἐστὶ κείνῳ, παρῆκεν, ἀφεὶς αὐτοῦ τῷ ζωγράφῳ, καὶ ὑ βουλόμενος αὐτὸν ὅπλοις ἐλέγχειν. τί οὖν, πρὶν ἢ τὸν Φίλιππον φωνῆσαι ἴδεν αὐτὸν μόνον, οὐχὶ δὲ περὶ τούτου εἶδεν τῷ ἀκριβεστέρῳ ὄμματι; εἶδεν, καὶ οὐδεὶς ἀντείποι· ἀλλὰ πῶς τοῦτο ὃ κατεπεῖχεν ἐν εἰπεῖν. τί οὖν ἐκφέρει; ὅτι τεκμήριον ἀναμφισβήτητον ἔλαβε τῆς περιγνώσεως, ἦλθεν ὅτι τὴν ὁμολογίαν, καὶ τὴν ἀναβολὴν τὴν πρότερα τὴν ἀκρίβειαν δηλοῖ, καὶ τὴν μετὰ ταῦτα συγκατάθεσιν τὴν βεβαιωμοσυνίαν. ἀπεκρίθη γὰρ, φησι, καὶ λέγει αὐτῷ·

49 Ραββεῖ, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ισραήλ.

Εἶδες ψυχὴν περιχαρῆ ἡμολογίαν ἀθρόον, καὶ τοῖς ῥήμασι περιπυκνουμένην τὸν Ἰησοῦν; σὺ εἶ, φησι, ἐκεῖνος ὁ προσδοκώμενος, ὁ ζητούμενος. εἶδες ἐκπληττόμενον; θαυμάζοντα; σκιρτῶντα; πηδῶντα ἀπὸ τῆς ἡδονῆς;

ΗΘΙΚΟΝ Οὕτω καὶ ἡμᾶς χαίρειν δεῖ, καταξιωθέντας μαθεῖν τοῦ Θεοῦ τὸν υἱόν, χαίρειν δ' οὐ σχῆνοιδμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῶν προαγμένων αὐτῷ τοῦτο διακωλύει. τί δὲ τῶν χαιρόντων ἐστί; πείθεσθαι δῶρον γνησιαθέντι· πειθομένων δ' ἐστὶ, ὃ ποιεῖν ἅπερ ἂν ἐκεῖνος βούλεται. ἐπεὶ εἰ μέλλοιμεν καὶ προξενοῦντα αὐτὸν προσίεσθαι, πόθεν δηλώσομεν ὅτι χαίρομεν; οὐχ ὁρᾶτε καὶ ἐν οἰκίαις, ὅταν τις τινα ὑποδέχηται τῶν πολυτιμήτων, πῶς μὴ χθὲς πάντα προσάγει, πάντα χορηγεῖ προτείνων, καὶ εἰ δέοι πάντα τὰ ὄντα προσέσθαι, μηδενὸς φειδόμενος, ὥστε ἀρέσαι δι' ὧν ἡμολόγησε; εἰ γὰρ καλῶς τις μὴ ὑπακούοι, καὶ διαπαύοντα αὐτὸν μὴ πράττοι, καὶ μυριάκις λέγει τῇ προθυμίᾳ χαίρειν, οὐκ ἂν πως βυθεὶς ποτὲ παρὰ τὸν ξενιζομένου δικαίως. ὅτι γὰρ τῶν ἔργων τοῦτο ἐπιδεικνύσθαι χρή. οὐκοῦν ἐπεὶ ἦλθε καὶ πρὸς ἡμᾶς ὁ Χριστὸς, δείξωμεν ὅτι χαίρομεν, καὶ μηδὲν τῶν προξενούντων αὐτὸν πράττωμεν, κατηχησώμεθα τὸν οἰκέτην εἰς ὃν προσέρχεται (τοῦτο γὰρ χαιρόντων) παρεθώμεθα ἄριστον ὃ βούλεται φαγεῖν. Ἴστε γὰρ ἀγαλλόμενον. ποῖον δ' ἐστὶ τοῦτο ἄριστον; αὐτὸς φησιν· Ἐμὸν βρῶμά ἐστιν, ἵνα ποιήσω τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. θρέψωμεν αὐτὸν πεινῶντα, ποτίσωμεν διψῶντα. καὶ "ψυχροῦ δῶρον ποτήριον, δέχεται. φιλεῖ γάρ σε· τὰ μὲν παρὰ τῶν φιλουμένων, καὶ μικρὰ τυγχάνη, μεγάλα τῷ πολυτίμητῳ φαίνεται. μόνον σὺ μὴ κατακρίσῃς· καὶ ὁλοτελεῖς δύο καταβάλῃς, οὐκ ἀποτρέφεται, ἀλλ' ὡς πολλοῦ δέχεται πλοῦτον. ὅτι γὰρ ἀενδεὴς ἐστὶ, καὶ ὑ χρείας ἔνεκεν ταῦτα λαμβάνει, εἰκότως οὐκ ἐν τῷ μέτρῳ τῶν διδομένων, ἀλλ' ἐν τῇ προαιρέσει τοῦ παρέχοντος ὁ πλοῦτος εἰσέρχεται· μόνον λέξον ὅτι φιλῶ παρακαλούμενον αὐτὸν, ὅτι σπουδάζεις ἄπαντα ποιεῖν τούτῳ, ὅτι χαίρεις ὅτι τῇ προθυμίᾳ ὁρᾷ αὐτὸς πῶς πρὸς σὲ ἔχειται· ἦλθε ἔχει σε, καὶ τὴν ψυχὴν ἔδωκεν ὑπὲρ σοῦ, καὶ μὴ ταῦτα σοὶ ἱκετεύσαι σε πληρώσατο· Ὑπὲρ Χριστοῦ γὰρ πρεσβεύομεν, φησιν, ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν. καὶ τίς οὕτω μαργόμενος, φησιν, ὡς μὴ φιλῆσι τὸ διαπορθοῦν τὸ ἑαυτοῦ; τοῦτο γὰρ καὶ ἐγὼ φημι,

μὴ,

μι, καὶ οἶδα μὲ ὅτι ἕκαστος ἡμῶν οὐκ ἂν ἠρνήθειν τοῦτο τοῖς ῥήμασι δὲ τῇ διανοίᾳ· ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τῶν ῥημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν πραγμάτων δείκνυσθαι βούλεται ὁ φιλεύμενος τοῦτο. δῶ γὰρ λέγωμεν τοῦτο, μὴ ποιῶμεν δὲ τὰ τῶν πονηρῶν, γέλως τοῦτο ἔστιν, οὐκ ὄντι τοῦ Θεοῦ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὄντι τῶν δούλων. ἐπεὶ οὖν ὁ διάβολος τῶν λόγων μόνον ὁμολογεῖν, διὰ δὲ τῶν ἔργων ἀναιρεῖσθαι, οὐχὶ αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς παρακαλῶ, τοῖς διὰ τῶν ἔργων ὁμολογίαν παρέχωμεν, ἵνα καὶ τῆς πρὸς αὐτοῦ τύχωμεν ὁμολογίας κ' τοῖς ἡμέραν ἐκείνην, ὅταν ὄντι τὸ παῖδες ὁμολογῶσιν ὡς ἄξιοις ὁ Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κα'. ΑΠΕΚΡΙΘΗ ΝΑΘΑΝΑΗΛ ΚΑΙ ΛΕΓΕΙ ΑΥΤΩ, Ραββεί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ισραήλ. 50 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· ὅτι εἶπόν σοι, εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς, πιστεύεις; μείζω τούτων ὄψῃ.

ΠΟλλῆς ἡμῖν, ἀγαπητοὶ, δεῖ τῆς μελίμνης, πολλῆς τῆς ἀγρυπνίας, ὥστε διυπνιῶσαι τὸ βάθος καταπίδυσαν τῶν θείων γραφῶν. οὐ γὰρ ἁπλοῦς, οὐδὲ καταδύδησιν ἔνι τὸ θέλημα αὐτῶν βύρσῃ, ἀλλὰ δεῖ μὲ ἐρεύνης ἀκριβοῦς, δεῖ καὶ εὐχῆς ἐκτενοῦς, ἵνα διυπνήσωμεν μικρόν τι διαβλέψαι πρὸς τὰ ἄδυτα τῶν θείων λογίων. ἰδοὺ γὰρ καὶ τήμερον ὑμῖν μικρὸν ζήτημα προκέηται, ἀλλὰ καὶ πολλῆς δεόμενον τῆς ἀσυνδέτου καὶ τῆς ἐρεύνης. εἰπόντος γὰρ τοῦ Ναθαναὴλ, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Χριστὸς φησιν· ὅτι εἶπόν σοι, εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς, πιστεύεις; μείζω τούτων ὄψῃ." τί ποτ' οὖν ἐν τοῖς εἰρημένοις ἐστὶ τὸ ζητούμενον, ὅτι Πέτρος μὲν μυρίους τοσαῦτα θαύματα καὶ διδασκαλίαν τοιαύτην ὁμολογήσας, ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, μακαρίζεται, ὡς παρὰ τοῦ πατρὸς τὰ ἀποκάλυψιν δεξάμενος· ὁ δὲ Ναθαναὴλ καὶ περὶ τῶν σημείων, καὶ περὶ τῆς διδασκαλίας τὸ αὐτὸ τοῦτο εἰπών, οὐδὲν τοιοῦτον ἤκουσεν, δηλαδὴ ὡς οὐδὲν εἰρηκὼς τοσοῦτον, ὅσον ἐχρῆν εἰπεῖν, ὅτι μείζω" προσέταγται. τί ποτ' οὖν τὸ αἴτιον; ὅτι τὰ μὲν ῥήματα τὰ αὐτὰ ἐφθέγξατο καὶ ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ναθαναὴλ, οὐ μὴν τῆς αὐτῆς ἦν διανοίας ἑκάτερος, ἀλλ' ὁ μὲν Πέτρος ὡμολόγησεν υἱὸν τοῦ Θεοῦ ὡς Θεὸν ἀληθῆ, ὁ δὲ υἱὸν θεσπέσιον φιλόν. καὶ πόθεν δῆλον τοῦτο ἡμῖν; ἐκ τῶν μὴ τοῦτα εἰρημένων. εἰπὼν γὰρ, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἐπήγαγε· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ισραήλ. ὁ μὲν τοῦ Θεοῦ υἱὸς, οὐ τοῦ Ισραὴλ ἐστὶ βασιλεὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης. οὐκ ἀπὸ τούτου δὲ μόνον τοῦτο δῆλον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἑξῆς. τῷ μὲν γὰρ Πέτρῳ οὐδὲν ὕστερον προσέθηκεν ὁ Χριστὸς, ἀλλ' ὡς ἀπηρτισμένης αὐτοῦ τῆς πίστεως, τοῦ εὐκλεισίαν ἔφησεν ὅτι τὴν ὁμολογίαν οἰκοδομήσει τὴν ἐκείνου. ἐνταῦθα δὲ οὐδὲν τοιοῦτον ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ ὃ ἐναντίον. ὡς γὰρ πολλοῦ τινος καὶ τοῦ βελτίονος μέρους τῇ ὁμολογίᾳ λείποντος, τὰ λοιπὰ προσέθηκε. τί γὰρ φησιν;

51 Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ἀπάρτι ὄψεσθε (Ϟ) οὐρανὸν ἀνεῳγότα, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ὅτι (Ϟ) υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁρᾷς πῶς αὐτὸ ἀπὸ τῆς γῆς ἀνάγει καὶ μικρόν, καὶ ποιῇ μηκέτι φαντάζεσθαι ἀνθρώπου ἁπλοῦς; ᾧ γὰρ ἄγγελοι διακονοῦσι, καὶ ἐφ' ὃν ἄγγελοι ἀναβαίνουσι καὶ καταβαίνουσι, πῶς οὐ τοῦτ' ἄνθρωπος εἴη; διὰ τοῦτο μείζονα τούτων εἶπεν ὄψῃ· καὶ διακρίνει αὐτὸ, ἐπήγαγε τοῦ τῶν ἀγγέλων διακονίαν. ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· μέγα σοί, φησὶν, ὦ Ναθαναὴλ, ἔδοξεν εἶναι τοῦτο, τὸ διὰ σὲ με βασιλέα τοῦ Ισραὴλ ὡμολόγησας; τί οὖν ἐρεῖς, ὅταν ἴδῃς τοὺς ἀγγέλους ἐπ' ἐμὲ καταβαίνοντας; διὰ τοῦτο πείθου καὶ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ ὁμολογοῦσιν διὰ-

αὐτῶν. ὡς γὰρ ὅτι υἱὸς βασιλέως γένοιτο, οὕτως ἀνήσεται ἡ καλήσει οἱ δεσπόζοντες οἱ βασιλικοὶ, τοῦτο μὲν, ὅταν ἴδωσι καιρὸν τοῦ σωθῆναι, τοῦτο δὲ, ὅταν ἴδωσι καιρὸν τῆς ἀναστάσεως ἡ τῆς ἀναλήψεως, ἢ περὶ τούτου δέ, ὅτε προσῆλθον ἡ διηκόνουν αὐτῷ, ὅτε διηγελίζοντο αὐτοῦ τὸν τόκον, ὅτε ἐδόξαζε δὲ ὑψίστου Θεοῦ, ἡ ὅτι γῆς ἐβρίπτο· ὅτε περὶ τοῦ Μαθαὶμ ἦλθον, ὅτε περὶ τοῦ Ἰωσήφ. ὅταν δέ ὅτι πολλῶν ἐποίησε, τοῦτο ἡ νῦν ποιεῖ. δύο λέγει προρρήσεις, καὶ τῆς μὲν ἤδη τὴν ἔλεγχον δίδωσι, τὴν δὲ μέλλουσαν ἀπὸ τῆς παρούσης βεβαιοῖ. ἡ γὰρ τῶν λεχθέντων σὺ μὲν τὴν ἀπόδειξιν ἔλαβες, οἱ δὲ ὅτι, περὶ τοῦ Φιλίππου φωνήσαί σε "ὑπὸ τὴν συκῆν, εἶδόν σε· τὰ δὲ ἐκπίπτεσθαι ἔμελλε [ἡ ἐκ μέσης ὄψεως] ἡ τῶν ἀγγέλων καταβάσεις ἡ ἀνάβασις ἡ ὅτι τοῦ σταυροῦ, ἡ τῆς ἀναστάσεως, ἡ τῆς ἀναλήψεως· ὃ καὶ αὐτὸ δηλοῖ τῶν εἰρημένων ἀξιόπιστον ποιεῖ ἡ περὶ τῆς ἐκβάσεως. ὁ γὰρ ὅτι τοῖς προσελθοῦσιν αὐτῷ τὴν δύναμιν γνῶς, ἡ περὶ τῶν μαθητῶν ἀκούων, διεκολώπευεν καταδίκην αὐ δὲ τοιοῦτον τὴν περίρησιν. τί οὖν ὁ Ναθαναὴλ; οὐδὲν περὶ τούτου ἀπεκρίνετο. διὸ καὶ ὁ Χριστὸς μέχρι τούτου λόγου ἔσπευδε πρὸς αὐτὸν, συγχωρῶν κατ' ἰδίαν ἀναλογίσασθαι τὰ λεχθέντα, καὶ μὴ βαλλόμενος πόνου ἀθρόως ἐκχέῃ, ἀλλὰ καταβαλὼν εἰς βάθος τὰ ἀπόρρητα, ἀφίησιν αὐτὸν ὅτι ἀρτίως βλασφήσας λοιπόν. ὅταν δὲ ἄλλα τοιαῦτα δείκνυς ἔλεγεν· Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείραντι καλὸν σπέρμα· ἡ ἐν τῷ καθεύδειν αὐτὸν ἐπῆλθεν ὁ ἐχθρὸς αὐτοῦ, καὶ ἔσπειρε ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου.

κβ΄ς. 6. 1 Ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας.

2 Καὶ ἐκλήθη ἡ Ἰησοῦς εἰς τὸν γάμον. ἦν δὲ ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ. Εἶπον δὲ φθάσας ὅτι ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ μᾶλλον γνώριμος ἦν· διὸ καὶ καλοῦσιν αὐτὸν εἰς τὸν γάμον, καὶ παραγίνεται. οὐδὲ γὰρ περὶ τὴν ἀξίαν ἐνέργει τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ περὶ τὴν διέργασίαν τὴν ἡμετέραν. ὁ γὰρ μὴ ἀπαξιώσας δούλου μορφὴν λαβεῖν, πολλῷ μᾶλλον οὐκ ἂν ἀπηξίωσεν εἰς γάμον ἐλθεῖν δούλων· ὁ τελώναις καὶ ἁμαρτωλοῖς συνανακείσεσθαι, πολλῷ μᾶλλον οὐκ ἂν προσῆκτήσατο τοῖς ἐν τῷ γάμῳ πρέπουσι συγκατακλίνεσθαι. διὰ μὲν τοὺς καλέσαντας τὸν προσκυσαι περὶ αὐτὸν χρείαν εἶχον, διὰ δὲ ὡς μέγαν τινὰ ἐκάλεσαν, ἀλλ' ἁπλῶς ὡς τὸν πολλῶν ἕνα ὡς γνώριμον. καὶ τοῦτο ἠξίωσε ὁ βαπτιστὴς εἰπών· ἦν δὲ ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ. ὥσπερ οὖν ἐκείνου καὶ τοὺς ἀδελφοὺς ἐκάλεσε, ἐκάλεσε καὶ τὸν Ἰησοῦν. 3 Καὶ ὑστερήσαντος οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ, οἶνον οὐκ ἔχουσιν. Ἄξιον δὲ ζητῆσαι, πόθεν ἐπῆλθε τῇ μητρὶ μέγα τι φαντασθῆναι περὶ τοῦ παιδός. οὐδὲ γὰρ σημεῖον ἦν τι πεποιηκώς. τοιοῦτον γάρ, φησι, ἦρχε ποιῆσαι τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας. εἰ δὲ λέγοι τις, μὴ εἰ τοῦτο τεκμήριον ἱκανὸν τοῦτον ἦρχε ποιῆσαι τῶν σημείων, διὰ τί προσδοκᾷ ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, ὡς ἐγχωρεῖν προσδοκᾶν ἐκεῖ γενήσεσθαι, μὴ μόνον τι πρώτως προσδοκᾶν (εἰκὸς γὰρ αὐτὸν ἄλλα τοιαῦτα πεποιηκέναι ἑτέρᾳ) ἐκεῖνο πρὸς αὐτὸν ἐροῦμεν, ὃ καὶ ἐμπροσθεν εἰρήκαμεν, ποῖον δὴ τοῦτο; ὅτι Ἰωάννης φησὶν, ἐγὼ οὐκ ἤδειν αὐτὸν, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ Ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο ἦλθον βαπτίζων. εἰ δὲ καὶ τὴν ἡλικίαν ἐθαυματούργει, οὐκ ἂν ἐδεήθησαν Ἰσραηλῖται ἑτέρου τοῦ φανερώσοντος αὐτόν. ὁ μὲν εἰς ὕδωρ ἐλθὼν, καὶ οὕτως ἀπὸ τῶν θαυμάτων ἡ τοῖς ἐν Ἰορδάνῃ γνωσθεὶς μόνοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν Συρίᾳ καὶ περαιτέρω, καὶ τοσαῦτα ἐν πείσει ἔπεσι μόνον τοσαῦτα πεποιηκώς, μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοσῶν τούτων δεηθεὶς εἰς τὸ δοξαι ἑαυτὸν (θᾶττον μὲν καὶ τῆς πρώτης πόσεως ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ ἀπῆλθεν) ὁ τοίνυν ἐν βραχεῖ καιρῷ οὕτω δι' τοῦ πλήθους τῶν θαυμάτων ἐκλάμψας, ὡς αὐτοῦ τὸ ὄνομα καταδηλον γενέσθαι πᾶσι· πολλῷ μᾶλλον, εἰ παῖς ὢν ἐκ πρώτης ἡλικίας ἐθαυματούργει, ὅτι τοσοῦτον χρόνον οὐκ ἔμελλε λήσεσθαι. τὰ τε γὰρ γινόμενα, πρὸς δόξαν ἂν ἔδοξεν εἶναι, ἅτε πρὸς μεγαλεῖόν γαμήλια, ὁ τε χρόνος διπλασίων καὶ τριπλασίων καὶ πολλῷ πλείων ἦν. ἀλλὰ γὰρ οὐδὲν ἐποίησε παῖς

ὤν.

ων· ἀλλ' ἐν τοῦτο μόνοι ἐμαρτύρησεν ὁ Λυκᾶς, ὅτι ἐκαθέζετο δωδεκαετὴς ὢν τῶν διδασκάλων ἀκροώμενος, καὶ ἀφ' τῆς ἐρωτήσεως ἐδόκει θαυμαστὸς εἶναι. καὶ ἄλλως δ', εἰκότως καὶ τὸν λόγον οὐκ ἤρξατο τῶν σημείων ἐκ προφητικῆς ἡλικίας βλέπων. ἐνόμισαν γὰρ ἂν φαντασίαν εἶναι τὸ πρᾶγμα. Εἰ γὰρ ἐν ἡλικίᾳ ἠμφισβήτουν πολλοὶ τοῦτο ἐπανορθοῦσθαι, πολλῷ μᾶλλον, ἐὰν μειρακίσκοι ὢν κομιδῇ ἐθαυματούργει, καὶ θᾶττον δ', καὶ πρὸ τοῦ προσήκοντος καιροῦ δῆτα ἐφανέρωσε τὰ ὅπλα, τῇ βασκανίᾳ τηκόμενοι, καὶ αὐτὰ ἀφ' τῆς οἰκειότητος δὴ ἠπιστήθη πράγματα. πόθεν οὖν ἐπῆλθε τῇ μητρὶ μέγα τι φρονεῖν περὶ αὐτοῦ, φησὶν; ἀποκαλύπτεσθαι λοιπὸν ἤρχετο, καὶ ὀξὺ Ἰωάννου κατάδηλος ἦν, ἀπὸ τῶν πρὸς τοὺς μαθητὰς εἰρημένων αὐτῷ· καὶ πρὸ τούτων δ' ἀπόρρητον, αὐτὴ ἡ σύλληψις, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦ σύλληψιν γνώρισμα πρῶτα, μεγίστην ἂν αὐτῇ περὶ τοῦ παιδὸς ἐνέθηκε τοιαύτην. "ἥκουσε γάρ, φησί, πρῶτα ἀφ' τοῦ παιδὸς, καὶ ζωοτέραν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. τίνος οὖν ἕνεκεν, φησί, καὶ πρὸ τούτου ταῦτα ἔλεγεν; ὅτι, ὅταν ἔφιλει, ὅτε λοιπὸν ἀρχοῦ τοῦ φανεροῦσθαι ἐλάμβανε. πρὸς μὲν γὰρ τοῦτο, ὡς τῶν πολλῶν ἐστὶν ὧν, οὕτω δεῖ λέγειν· ὅταν δὲ ἐπαρρησιάζηται ὁδοῦ τι πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ εἰπεῖν. ὅθεν δ' ἦκουσεν, ὅτι Ἰωάννης δι' αὐτοῦ ἦλθε, καὶ ὅτι αὐτὸν ἐμαρτύρησεν ἅπαξ ἐμαρτύρησε, καὶ ὅτι μαθητὰς ἔσχε, τότε λοιπὸν θαρροῦσα προσκαλεῖ, καὶ ὑστερήσαντος οἴου λέγει, οἷον οὐκ ἔχρῃζεν. ἐβούλετο γὰρ ἡ ἐκείνοις καταδεῖξαι χάριν, καὶ ἑαυτὸν λαμπροτέρου ποιῆσαι ἀφ' τοῦ παιδός. καὶ ἆρά τι ἡ ἀνθρώπινον ἔπαθε, καθάπερ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ λέγοντες, δεῖξον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ, βουλόμενοι τιμὴν ἀπὸ τῶν θαυμάτων δόξαν καρπώσασθαι. ἀφ' τοῦτο καὶ αὐτὸς σφοδρότερον ἀπεκρίνατο λέγων,

4 Τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου. Ἐπεὶ ὅτι σφόδρα ἐδεῖτο τιμῆς τεκοῦσα, ἄκουσον τοῦ Λουκᾶ διηγουμένου, πῶς ὑποτεταγμένος τοῖς γονεῦσιν ἦν, καὶ αὐτὸ δὲ τοῦτο τοῦ εὐαγγελιστοῦ λέγοντος, πῶς αὐτῆς προσενόησε καὶ πρὸ αὐτοῦ τοῦ καιροῦ. ἔνθα μὲν γὰρ οὐ μηδὲν ἐμποδίζωσι μηδὲ πρόσκομμα ποιῶσι τῷ καὶ Θεοῦ προαιρέσεως ἡ γνώμη, ἀναγκαῖον εἶχεν καὶ ὀφειλόμενον, καὶ ὃ μὴ τοῦτο ποιῇ, κίνδυνος μέγας· ὅταν δὲ ἀκαίρως τι ζητῶσι, καὶ ἐπισκοπῶσι "μὴ τῶν πνευματικῶν, οὐκ ἀσφαλὲς πείθεσθαι. διὸ καὶ σὺ ταῦτα ὅτως ἀπεκρίνατο, καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν· τίς ὅστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου; οὐδέπω γὰρ ἐν ἐχρῆν πρὸς αὐτὸν δόξαν εἶναι, ἀλλ' ὅπως ὤφελεν αὐτὸν, ἄξιον καὶ τιμῆς λοιπὴν τῶν μητέρων ζωοποιῆσαι, ὅτως ἅπαντα ἐπιτάττειν αὐτῷ, δέον ὡς δεσπότην σέβειν καὶ προσκυνεῖν. διὰ τοῦτο καὶ τότε ὅτως ἀπεκρίνατο. σώσασα γὰρ οἷς ἐν, πάντως τὸν λαὸν καὶ τὸν δῆμον πρέσβεων αὐτὸν, καὶ τὸ πλῆθος τῆς ἀκροάσεως ἐκκρεμαμένου, καὶ τῆς διδασκαλίας "προτιθείσης, ἐκείνων προτιμῆσαι μέσων ἀπαγαγεῖν ἐκ αὐτὸν τῆς προσπαθείας, ἰδίᾳ δ' προσλέγεσθαι, καὶ μηδὲ ἔνδον φθάσαι ἐλθεῖν, ἀλλ' ἔξω αὐτοῖς ἔξω μόνοι πρὸς ἑαυτόν. διὰ τοῦτο ἔλεγε· τίς ὅστιν ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου; οὐκ ὑβρίζων τὴν γεγεννηκυῖαν, ἀπαγε, ἀλλ' ὠφελῶν τὰ μέγιστα, καὶ οὐκ ἀφεὶς ταπεινὰ φρονεῖν αὐτὴ φησίν. Εἰ γὰρ τῶν ἄλλων οὐκ ἠνέσχετο, καὶ πάντα ἔπραττεν, ὥστε σώσαι αὐτοῖς τιμὴν προσκυνεῖν πρὸς αὐτὸν δόξαν, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῆς μητρός. ὅπου γὰρ ἐκεῖνος ἐκώλυσε προσελθεῖν τοῦ παιδὸς μὴ βούλεσθαι "δυσκόλως πειθομένου, ἀλλ' ἀξιοῖ ἑαυτὸν πάντα δοῦναι τῶν προτέρων ἅτε μητέρα ὄσαν, διὰ τοῦτο οὕτως ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν ἐπίσταμαι. οὐδὲ γὰρ δὴ ἑτέρως αὐτὴν δυνήσεσθαι ἀπὸ τῆς ταπεινώσεως ταύτης πρὸς τὸ ὕψος ἐκεῖνο, εἰ προσεδόκα ὡς τοῦ παιδὸς ἀεὶ τι μνησθήσεσθαι, ἀλλὰ μὴ ὡς δεσπότην "ἕξειν αὐτόν. καὶ σὺν ταῦτα ἵνα τοῦτο ἔνεκεν τῆς προφάσεως ἔλεγε, ἵνα ἐμοὶ καὶ σοὶ ὦ γύναι; καὶ δι' ἑτέρου δ' ἀναγκαίου αἰτίαν οὐκ ἦν. ποῖον δ' τοῦτο; ὥστε μὴ ἐκπλαγῆναι τὰ γινόμενα θαύματα. τοῦτο γὰρ τῶν δεομένων τοῦ ἐκπλῆξαι ἐκείνου, οὐ τοῦτο τῆς μητρός. ἵνα δέ ποτε; ὅτι τὰ μὲν ἐκ τῆς τῶν οἰκείων

πολλάκις γενόμενα, καὶ μεγάλα ἦ, προσίσταται τοῖς ὁρῶσι πολλάκις. ὅταν γὰρ ὁ Θ χρείαν ἔχοντες ὦσι δόντα, ἀνύποπτον τὸ δῶρον γίνεται, καὶ καθαρὸς ὁ ἔπαινος, καὶ πολλὴ ἡ ὠφέλεια. καὶ γὰρ ἰατρὸς εἰς τις ἄριστος εἰς οἰκίαν κεκμηκότων πολλῶν εἰσιὼν, πολλὰ μὲν τῶν ἀῤῥωστούντων μηδὲν ἀκούοι μηδὲ τῶν προσηκόντων ἐκείνοις, ἀπὸ γε τῆς οἰκείας μηδὲς παρακαλοῖτο μόνης, ὕποπτός τι πρὸς τοῖς κάμνουσιν ἔσται * καὶ ἐπαχθὴς, καὶ ὅτι τῶν χειμάρρων, ὅτι τῶν πρεσβυτάτων αὐλῶν ἀνήσεταί τις αὐτὸν μᾶλλον καὶ γλυκαίνον σοβύξασθαι δυνάσθαι. διὸ καὶ τότε ἐπετίμησε λέγων, τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γύναι; παιδεύων αὐτὴν ὡς δεῖ μέλλοι μηκέτι τοιαῦτα πιστεύειν. ἔμελε γὰρ αὐτῷ καὶ τῆς εἰς τὴν μητέρα τιμῆς, πολλῷ δὲ πλέον τῆς σωτηρίας τῆς κατὰ ψυχὴν, καὶ τῆς τῶν πολλῶν ὠφελείας, διὰ ταύτην καὶ τὴν σάρκα ὑπέδυ. ἵνα τοίνυν ἀπαυθαδιάζοιτο πρὸς τὴν μητέρα ταῦτα τὰ ῥήματα λέγων, ἀλλ' οἰκειούμενος πολλῆς ῥυθμιζούσης αὐτὸν τὸ εἰκεῖνον, καὶ τὰ θαύματα μετὰ τῆς προσηκούσης ψυχῆς προσκυνάζουσης ἀξίας. ἐπεὶ ὅπου σφόδρα αὐτὸν ἐτίμα, καὶ χωρεῖς τῶν ἄλλων αὐτὸ τοῦτο δοκεῖ ὅπου μητικῶς εἰρῆσθαι, μάλιστα ἐκεῖνον ἐμφῆναι. τὸ γὰρ δυσχεραίνειν, ἔδειξεν ὅτι σφόδρα αὐτὸν δυσωπεῖται. πῶς δὲ τὴν ἔκβασιν; τὴν ἐξῆς τοῦτο ἐρεῖ μοι. ταῦτ' οὖν εἰπὼν, καὶ ὅτε μὴ ἀκούσης γυναικός τινος" λέγουσης· Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας, εἶτα αὐτὸν ἀποκρημνόμενον· κἀμοῦ γε μακάριοι ὄντες οἱ θηλήσαντες τὸν παῤῥησίαν μου, ἀπὸ τῆς αὐτῆς γνώμης κἀκεῖνα εἰρῆσθαι νομίζε τὰ ῥήματα. καὶ γὰρ ἀπωθούμενον τὸν μητέρα ἡ ἀπόκρισις ἐκείνη, ἀλλὰ διακωλύοντος ὅπου οὐδὲν αὐτὸν ὁ τόκος ὤφησεν ἀμῦ, εἰ μὴ σφόδρα ἐκεῖνα ἀγαθὴ ἦ πίστις. εἰ δὲ τὸν Μαρίαν οὐδὲν ὠφελεῖ χωρεῖς τῆς κατὰ ψυχὴν ἀρετῆς τὸ γενέσθαι πρὸ αὐτῆς Θ Χριστὸν, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς, καὶ πατέρα, καὶ ἀδελφὸν, καὶ παῖδα ἔχομεν σπουδαιότεροι καὶ γενόμενοι, αὐτοὶ δὲ πόῤῥω ὦμεν τῆς ἀρετῆς τῆς ἐκείνου, εἰ δὲ τοῦτο ὠφελήσαι δυνήσεται. Ἀδελφός γάρ, φησὶν ὁ Δαβὶδ, [ἀδελφὸν] οὐ λυτροῦται, λυτρώσεται δὲ ἄνθρωπος; οὐ δοκεῖ γε ἕτερον, ἀλλ' οὐ μόνοις τοῖς οἰκείοις καταρτίσαι, μετὰ τοῦ Θεοῦ χάριν, ἔχει ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἔχειν δεῖ. ἐπεὶ εἰ τοῦτο ἔμελλεν ὠφελήσειν καθ' ἑαυτὸ, * ὠφέλησεν ἂν καὶ Ἰουδαίους (συγγενεῖς γὰρ ἦν αὐτῶν κατὰ σάρκα ὁ Χριστὸς) ὠφέλησεν ἂν καὶ τὴν πόλιν οὐκ ἐπῆλθε, ὠφέλησεν αὖ καὶ οὗτοι ἀδελφοί. νῦν δὲ καὶ ἀδελφοὶ, ἕως μὲν ἐσώζετο ἡμέλουν, οὐδὲν αὐτοῦ τὸ τῆς συγγενείας ἀξίωμα ὠφέλει, ἀλλὰ μετὰ τὸ λοιπὸν κατεγνώσκετο κόσμου, τότε δὲ ἐλαμπρύνθησαν, ὅτε ἀπὸ τῆς οἰκείας ἔλαμψεν ἀρετῆς. ἀλλ' ἡ πόλις καὶ ἔπεσε καὶ ἀνεστράφη, μηδὲν ἀπὸ τούτου κερδάνασα· κατισφάγησαν δὲ καὶ ἀπώλοντο σφόδρα ἐλεεινῶς καὶ Θ κατὰ σάρκα συγγενεῖς, οὐδὲν ἀπὸ τῆς πρὸς αὐτὸν συγγενείας εἰς τὸ σωθῆναι κερδάναντες, ὅθεν τὸν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς προσασίαν οὐκ εἶχον. πόθεν δὲ μείζοις αἰσθάνεσθαι Θ ἀπόστολοι, ὅθεν τ' ἀληθινοὶ καὶ ζηλωτὴν ἔφησε τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειώσεως μετῆλθον, Θ δι' ἀκοῆς. καὶ ἐντεῦθεν οὖν μανθάνομεν ὅτι πίστεως ἡμῖν πάντα χρεία καὶ βίου λαμπροῦ καὶ φαιδροῦ. τοῦτο γὰρ ἡμᾶς μόνον σῶσαι δυνήσεται. ἐπεὶ καὶ μέχρι πολλοῦ Θ συγγενεῖς αὐτὸν ἐθαυμάζοντο πάντα χρόνον, οἱ δὲ διαπόσιοι ἐλέγοντο, ἀλλ' ὅμως αὐτῶν οὐδὲν τὰ σώματα ἴσμεν τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ ὁ βίος καὶ τὰ σώματα ἅπαντα πάντα χρόνον.

ΗΘΙΚΟΝ Μὴ τοίνυν μεγαλοφρονῶμεν ὅτι" διηρθρίκα τῇ σαρκὶ, ἀλλὰ, καὶ μυρίους ἔχωμεν προγόνους θαυμασίους, ἀνδρὶ ἀπουδάσωμεν ἐκείνοις τοῖς ἐκείνων ἔργοις, εἰδότες, ὅτι οὐδὲν ἀπὸ τῶν ἑτέρων ἀπουδῶν εἰς τὸν μέλλοντα κερδάνομεν κρίνον· ἀλλὰ καὶ τοῦτο κρίμα ἔσται σφοδρότερον, ὅτι ἀγαθῶν ὄντες πατέρων, καὶ οἶκον ἔχοντες ὃν ἐπῴδυσμα, μηδὲν ὅτου μιμώμεθα τοῦ διδασκάλους. ταῦτα δὴ λέγω πρὸς, ὅτι ὁρῶ ἔλλιπας πολλοὺς, ὅταν ὅτι τὴν πίστιν αὐτοῦ ἄγωμεν, καὶ μεγαλαυχῶμεν ἡμᾶς χριστιανοὺς, ὅτι τοῦ συγγενοῦς καὶ προγόνου κεκαθάρθαι καὶ τὸ οἰκεῖον, καὶ λέγοντας πάντας Θ προσηκοντὰς μοι καὶ ὅτι πάντοθεν οἱ

(ομοιοκλωῦντες

ζωοποιοῦντες πιστοὶ χρεισάμενοι τυγχάνοιεν. Τί οὖν τοῦτο πρὸς σέ, ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε; ὅτι γὰρ σε μάλιστα ἀπολεῖ, ὅτι σοὶ ὁ πλοῦτος τῶν ζωοποιούντων ἀφωτισθείς, πρὸς τὴν ἀληθῆ ὁδὸν ἔδραμες. πάλιν ἄλλοι πρὸς, πιστοὶ μὲν ὄντες, βίου δὲ ἡμελημένου τυγχάνοντες, παρακαλούμενοι πρὸς ἀρετήν, ὃ δὴ καὶ τοῦτο προβάλλονται λέγοντες· ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς, καὶ ὁ πάππος, καὶ ὁ ὅπ' πάππος, σφόδρα εὐσεβεῖς καὶ εὐδοκίμοι ἐτύγχανον ὄντες." ἀλλὰ τοῦτο δή σε καταχρῆς μάλιστα, ὅτι τοιούτων ὢν ἔκλογος, ἀναξία τῆς οἰκείας ἔφηξας ῥίζης. ἄκουσον ὁ προφήτης τί φησι πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· Εδούλθυσεν Ισραὴλ ἕνεκα γυναικὸς, καὶ ὠσ.ιε.ιε. ἕνεκα γυναικὸς ἐφυλάξατο. καὶ πάλιν ὁ Χριστός· Αβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν, καὶ εἶδε καὶ ἐχάρη. ἐννόησον γοῦν τὰ τῶν προγόνων κατορθώματα· οὐ μόνον αὐτὰ ἐκκωμίων, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς μείζονος αὐξῆς προσφέρουσι τῆς κατηγορίας. ταῦτ' οὖν εἰδότες, ἄπαντα προϊέμεθα, ὥστε δι' ἓν οἰκεῖον ἔργον ζημιῶναι δυνηθῆναι, ἵνα μὴ μάτην ἑαυτοὺς ταῖς εἰς ἑτέρους ἀπατήσαντες ἐλπίσι, ὅτι μάτην ἠπατήθημεν, ὅτε τῆς γνώσεως ἡμῖν ταύτης ὄφελος οὐδὲν. Εἰ γὰρ τῷ ἄδηλῃ, φησὶ, τίς ἐξομολογήσεταί σοι; οὐκοῦν ἐν ταύτῃ μετανοήσωμεν, ὥστε τῶν αἰωνίων τυχεῖν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ.κβ. ΤΙ ΕΜΟΙ ΚΑΙ ΣΟΙ ΓΥΝΑΙ· ΟΥΠΩ ΗΚΕΙ Η ΩΡΑ ΜΟΥ.

ΕΧει μού τινα πόνον ὁ λέγειν· καὶ τοῦτο ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν, Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι, διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν· μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ. ἀλλὰ πόνον τοῦτον ὑμῖν κενοὶ καὶ κενοῦφοι ποιῆσαι, εἰ βαρύ. διὰ μὲ γὰρ ἀποπίπτετε τὰ λεγόμενα, ἢ μὴ ἀποπίπτητε μου, ἐν τοῖς ἔργοις μὴ δείκνυτε, βαρὺς ὁ κόπος ἡμῖν ἔσται, ἀλλ' ὃ πονῶν εἰκῇ εἰ μάτην· διὰ τοῦτο προσέχετε, καὶ τοῦ λόγου τὸν ἔργον ὑπόδειξιν προσέχετε, οὗτοι ἀθάνατοι ληψόμεθα τῶν ἱδρώτων. ὁ γὰρ ἀπὸ τῶν πόνων ἰούλος καρπὸς, οὐκ ἀφίησι φανῆναι τοῦ πόνου ὃ σφοδρόν. ὥστε εἰ βούλεσθε ἡμῖν τοῦ θυμοῦ διεγεῖραι, καὶ μὴ σβέσαι μηδὲ ἀθυμοτέρους ποιῆσαι, δεῖξατε ἡμῖν, ἃ βούλεσθε, καὶ ποιήσομεν, ἵνα κομίσησθε ὁμοῦ καὶ λήψεσθε, καὶ ἡμεῖς ταῖς τῆς θεωρίας ἐλπίσι πρεφόμενοι, εἰ καὶ πλοῦτον ὑμῶν ἀναλογιζόμενοι, μὴ κατακώμεν ἐμπορευόμενοι τοῦ καλοῦ τούτου πραγματείου. οὗτοι γὰρ μακρὰν ἡμῖν καὶ σήμερον προκειται ζήτημα. τῆς γὰρ μηδὲν τοῦ Ιησοῦ εἰπούσης ὅτι οἶνον οὐκ ἔχουσι, ὁ Χριστὸς φησι, τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γύναι; οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου· καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἔπραξεν ὅπερ εἶπεν ἡ μήτηρ. τοῦτο δὴ τοῦ προτέρου οὐκ ἐλαττόν ἐστιν εἰς ζητήσεως λόγον. αὐτὸν οὖν τοῦτον προκαλέσαντες τὸ ζήτημα ἐργασώμεθα," οὕτω κατόψωμεν εἰς λύσιν. ἐγὼ μὲν οἶδα τοῦτο μόνον εἰρηκώς, ἀγαθὰ καὶ ἄλλα. φησὶ γὰρ ὁ εὐαγγελιστὴς ὅτι οὐκ ἠδυνάμην αὐτὸν πιάσαι, ὅτι οὔπω ἥκει ἡ ὥρα αὐτοῦ. καὶ πάλιν· Ουδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα, ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ. καὶ πάλιν· Ελήλυθεν ἡ ὥρα· δόξασόν σου τὸν υἱόν. "τί οὖν ὅτι τὸ εἰρημένον; δεῖ γὰρ τοῦτο πλείονα ζωὴν ἔχειν, ἵνα πᾶσι μᾶλλον ἐπαγάγῃ τὴν λύσιν." πῶς ποτ' οὖν ὅτι τὰ λεγόμενα ἡ λύσις; οὐκ ἀνάγκη καιρὸν ὁ Χριστὸς ὑποκείμενος, οὗτοι ὥρας προτηρήσει, ἔλεγεν, οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου. πῶς γὰρ, ὁ τῶν καιρῶν ποιητὴς καὶ τῶν χρόνων καὶ τῶν αἰώνων δημιουργός; "ἀλλὰ τί ποτέ ἐστιν ὅπερ ἠνίξατο; τοῦτο δηλῶσαι βούλεται, ὅτι πάντα μὲν καιρὸν τοῦ προσήκοντος ἐργάζεται, οὐχ ὁμοῦ" πάντα ποιῶν. ἐπὶ σύγχυσίν τις ἔμβλεψιν ἔσται; ἀταξίαν

ἀταξία" γένεσθαι, εἰ μὴ τοῖς προσκοποις χαριεῖς" πάντα ἐδημιούργει, ἀλλ' ὁμοῦ πάντα χ. ὑπ
" ἔφυρε, καὶ γλῶτταν, καὶ ἀνάστασιν, καὶ κρίσιν. σκόπει δὲ ἔδει γλυκάναι τὸν κλίσιν, ἀλλ' οὐχ ὁμῶς χ. ἰσχ
πᾶσαν, καὶ τὸν ἀνδρόπουν μὴ τὸ γυναικός, ἀλλ' ὁσονοῦν τοῦτος ὁμοῦ. εἶδε γὰρ τὸν καταδι-
καθιῶσαν ὁ γλυκὺς τῶν ἀνδρόπων καὶ τὸν ἀνάστασιν γλυκάναι, ἀλλὰ πολὺ ὁ μέσον ἐκατέ-
ρων. ἐχρῆν δὸ θιῶναι τὸν νόμον, ἀλλ' οὐχ ὁμῶς καὶ τὸν χρόνον, ἀλλ' ἕκαστα χαριεῖς τοῖς προσ- 5
κόποις οἰκονομεῖσθαι. ὃ τοίνυν" αὐτὸς ὑπερέκτο τῇ τῶν χαρῶν ἀνάγκῃ, "ἀλλὰ τοῖς χαροῖς χ. ἰ
[αὐτὸς] καὶ τάξιν ἐπέθηκεν, ἐπεὶ καὶ ποιητὴς αὐτῶν αὐτὸς ὄν." διὸ δὲ σταυροῦσθαί φησιν· οὔπω χ. ἰ
ἥκει ἡ ὥρα μου. οὐ λέγει, ζιουδαῖόν ἐστιν· οὔπω δῆλος ἦν τοῖς πολλοῖς, καὶ ὅλως οὐδὲ τῶν μαθητῶν χ. καὶ
τὶ χρὴ πάντα εἶχεν, ἀλλ' Ἀνδρέας αὐτῷ ἠκολούθει, καὶ μετ' " αὐτὸν Φίλιππος· ἄλλος δ' " ἀ- χ. καὶ
δελφός. μᾶλλον δὲ οὐδὲ ὅτου πάντες, ὡς ἐχρῆν, αὐτοὶ ἐγίνοσκον, *οὐδὲ ἡ μήτηρ, οὐδὲ ⓖ ἀ- 10 Δε κ
δελφοί. μὴ γὰρ τὰ πολλὰ θαύματα τοῦτο ποιεῖ τῶν ἀδελφῶν ἔφησεν ὁ εὐαγγελιστής, ὅτι Χαρ
οὐδὲ ⓖ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ὑπίστευον εἰς αὐτόν· ἀλλ' οὐδὲ ⓖ ὁ τῷ γάμῳ αὐτὸν ἠδειναι· ἢ
γὰρ αἱ αὐλαὶ προσῆλθον καὶ παρεκάλεσαν, ὁ χρεία καταστάντες. "Διὰ τοῦτο φησιν, "οὔπω
ἥκει ἡ ὥρα μου, τουτέστιν, οὐδέπω γνώριμός εἰμι τοῖς πράττουσιν, ἀλλ' οὐδὲ ἴσασιν ὅτι ὑστέρησεν 15 χ. ἀπ
ὁ οἶνος· ἔασον αὐλαῖς αἰσθέσθαι τοῦτο προῆκον. οὐδὲ γὰρ πάλαι σοῦ ζητοῦντά με ἀκούειν ἐχρῆν. χ. ἀπ
μήτηρ γάρ εἶ, καὶ θαῦμα ὑποπτοι ποιῆς. ἐχρῆν δὲ τοὺς δεομένους προσελθεῖν καὶ δεηθῆναι, δι
οὐχ ὅπως τούτου χρήζω, ἀλλ' ἵνα αὐλαῖς τὸ γινόμενον μὴ πολλὴν δέξωνται τῆς συγκαταθέσε-
ως. ὁ μὲν γὰρ εἰδὼς ὅτι ὁ χρεία καθέστηκεν, ἐπειδὴ τύχῃ" τῆς βοηθείας, πολλαχοῦ ἔχει τὸν
χρόνον· οἱ δὲ τῆς χρείας μὴ λαβόντες αἴσθησιν, οὐδὲ τῆς θυρεσίας σαφῆ καὶ τὸν αἴσθησιν λή-
ψεται. "Ἴσως οὖν ἔνεκεν εἴπεν, οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου, καὶ προῄτησάμενος, ἔπροσαξεν ὅπερ 20 χ. ἐ
εἶπεν ἡ μήτηρ· μάλιστα μέν, ὥστε καὶ τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ὥρα αὐτοῦ ὑποκεῖσθαι νομίζεσθαι,
ἐκφανῶν γνώσεως ἀποδείξῃ τὸ μὴ ὑποκείσθαι αὐτοῦ ὥρα. εἰ γὰρ ὑπέκειτο, πῶς ἂν τῆς
προσηκούσης ὥρας μὴ προαγορευούσης, ἔπροσαξεν ἂν ὅπερ ἔπροσαξεν; ἔπειτα ἵνα καὶ τὴν μητέρα μὴ ἀπὸ τοῦ πάθους ἀποπλήξῃ αὐτῆς δόξῃ, καὶ αἰσχύνῃ τῶν τεκόντων ἀπρόπτων ἐσόμενον, καὶ ἵνα μὴ ἀσθενείας λαβοῦσα δόξαν. καὶ γὰρ προσήγαγον αὐτῷ τὸν Δαιμόνιον. ἐ- 25
Matθ. 15.xc. πεὶ δὲ τὴν Χαναναίαν λέγων, Οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν ⓦ ἄρτον τῶν τέκνων καὶ δοῦναι τοῖς κυ-
να ρίοις, ἔδωκε ⓦ ἄρτον, τὸν προσφορὰν αὐτῆς αἰδεσθείς· καίτοιγε μετ' " ὀκτὼ, καὶ χ. καὶ
τοῦτο εἶπεν· ὅτι οὐκ ἀπεσάλην, εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ισραὴλ· χ. ἰσ
ἀλλ' ὁμῶς καὶ τοῦτο εἶπεν, ἵνα ἐκφεύσῃ τὸ ζηλότυπον τῆς γυναικός. ὁπτυθῆναι μὲν θαυμάσο-
μαι ὅτι καὶ δύσκολοι ὦμεν, πολλάκις τὴν προσφορὰν ποιοῦμεν ἀξίους ἑαυτὸν τοῦ λαβεῖν. διὰ 30
τοῦτο καὶ ἡ μήτηρ καὶ προῆλθε, καὶ " σαφῶς τοὺς Δαιμόνιον προσῆλθε, ὥστε πολλῶν χ. πα
γένεσθαι τὴν αἴτησιν. διὰ τοῦτο καὶ προσέθηκε δὲ,

5 Ὅτι μὴ λέγῃ ὑμῖν, πεινῶντι. Ἤδει γὰρ ὅτι οὐκ ἀθυμίας ἡ προαίτησις ἦν, ἀλλὰ τοῦ ἀκομπάστου, καὶ τοῦ μὴ δόξαι ἁπλῶς ὑπερρίπτειν ἑαυτὸν τῷ θαύματι. διὸ καὶ χ. ὑ
τοὺς Δαιμόνιον προσῆλθε. 31 ζάλ

6 Ἦσαν δὲ κατὰ ὑδρίαι λίθιναι κείμεναι ἐξ κατ' ⓦ καθαρισμὸν τῶν Ιουδαίων, χωροῦσαι
ἀνὰ μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς.

7 Λέγει αὐτοῖς ὁ Ιησοῦς, ἐμπλήσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος. καὶ ἐνέπλησαν ἕως ἄνω.

Οὐχ ἁπλῶς εἶπε, κατ' " καθαρισμὸν τῶν Ιουδαίων, ἀλλ' ἵνα μή τινες τῶν ἀπίστων ὑ-
ποτοπήσωσιν, ὅλη τις ἔνδοθεν ἀπομειναίνης, εἶτα ὕδατος ὑπολειφθέντος καὶ χαλάστου, οἶνος 40
λεπτότατος γένηται. Διὰ τοῦτό φησι, κατ' τὸν καθαρισμὸν τῶν Ιουδαίων, δυκτὸς, ὅτι οὐδέποτε σκεύη οἴνῳ γένηται δοχεῖα καὶ σκεύη. ὅπερ γὰρ ἀνυδρός ὄντι ἡ Παλαιστίνη, καὶ οὐκ ἰῶν πολλαχοῦ κρηνῶν καὶ πηγῶν βυείσκειν, ἐπλήσειν ἀεὶ καὶ ὑδρίας ὕδατος, ὥστε μὴ τρέχειν εἰς ποταμοὺς, εἴποτε ἀκάθαρτοι γένοιντο, ἀλλ' ἐγγὺς ἔχειν τὸ καθαρσίου τὸν ζῆτον. καὶ τὶ

ὅπερ τε

δήποτε παρὰ ἢ γεμίσας οὐκ ἐποίησε τὸ σημεῖον, ὃ πολλῷ θαυμαστότερον ἦν; ἕτερον γάρ ἐστιν, ἀπροσκεπῶς ὕλην εἰς ποιότητα μεταβαλεῖν, ἢ αὐτὴν τὴν οὐσίαν ὅλην οὐκ ὄντων ποιῆσαι. θαυμαστότερον μὲν οὖν, ἀλλ' οὐχ ὅτως δὴ ἔδοξεν εἶναι πιστὸν τοῖς πολλοῖς. διὰ τοῦτο γοῦν πολλάκις τὴν θαυμαζομένην παρεκύπτει τὸ μέγεθος ἐκεῖνο, ὅτι εὐπαράδεκτον μᾶλλον γίνεσθαι. ὃ τινος ἕνεκεν, φησίν, οὐχὶ τὸ ὕδωρ αὐτὸς πρότερον, καὶ τότε οἶνον ἔδειξεν, ἀλλὰ τοῖς διακόνοις ἐκέλευσε; διὰ τοῦτο πάλιν αὖθις, ἵνα καὶ τοῦτο μάρτυρας ἔχῃ τὸ γενόμενον τοὺς ἀντλήσαντας, ὅτι οὐδεμία φαντασία ἦν τὸ πεπονθός. εἰ γὰρ ἐμέλλομέν τινες ἀπατᾶσθαι, ἐβουλόμεθα παρεῖναι καὶ λέγειν ἡμᾶς τὸ ὕδωρ ἐντετηκέναι, ἡμᾶς τὰς ὑδρίας ἐπεπλακέναι. παρεῖναι δὲ τοῖς ἐπιμεμιγμένοις καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀναφύεσθαι δόγματα ἀνάγκη. ὅταν γάρ εἰσί τινες οἱ τὸν κόσμον δημιουργὸν ἕτερον φασι, καὶ οὐκ αὐτοῦ ἔργα τὰ ὁρώμενα, ἀλλ' ἑτέρου τινὸς ἀνθρώπου Θεοῦ· καὶ τούτων ὑπισχνίζεται τινὰ μανίαν, ὅταν τὰ πλείονα πεισθῇ τὴν θαυμάτων ἐκ τῶν ἀποκεκρυμμένων οὐσιῶν. εἰ γὰρ ἀνθρώπου ὁ δημιουργὸς τοῦ αὐτοῦ, οὐκ ἂν τοῖς ἀλλοτρίοις ἐχρήσατο παρὰ τὴν τῆς οἰκείας δυνάμεως ἐπίδειξιν. νεῦε μοί τι δεικνύς, ὅτι αὐτός ἐστιν, ὁ ἐν ταῖς ἀμπέλοις τὸ ὕδωρ μεταβάλλων, καὶ τὸν ὑετὸν διὰ τῆς ῥίζης εἰς οἶνον τρέπων, ὅταν ἐν τῷ φυτῷ διὰ πολλοῦ χρόνου γένῃ, τοῦτο ἀθρόον ἐν τῷ γάμῳ ἐργάσατο. ὅταν γὰρ ἐγέμισαν τὰς ὑδρίας, φησίν·

8 Ἀντλήσατε νῦν, καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ, καὶ ἤνεγκαν· 9 ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον (καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστίν· οἱ δὲ διάκονοι ᾔδεισαν οἱ ἀντλήσαντες τὸ ὕδωρ) φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος,

10 Καὶ λέγει αὐτῷ· πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι, καὶ ὅταν μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐλάσσω· σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι. Πάλιν οἰκείως ἅπτονται οἱ ἐπισκώπτοντες λέγοντες· ὅτι μεθύουσιν ἄνθρωποι ὁ σύλλογος οὗτος, καὶ ἡ αἴσθησις τὴν κρίσιν διέφθαρται, καὶ οὐκ ἰσχυρὰ αὐτὴ λαβέσθαι τῶν γενομένων, οὐδὲ κρῖναι τοὺς παρεπομένους, ὡς μηδὲ εἰδέναι πότερον ὕδωρ ἢ οἶνος τὸ γενόμενον οὗτος. ὅτι γὰρ ἐμέθυον, αὐτὸς ὁ ἀρχιτρίκλινός, φησιν, ἔδειξε δι' ὧν εἶπε. μάλιστα μὲν καὶ τοῦτο γελοῖον· πλὴν ἀλλὰ καὶ ταύτην αὐτῶν δέχομαι τὴν ἀπολογίαν ὁ εὐαγγελιστής. οὐ γὰρ τοῦ διαστρέφειν εἶναι φησι τοὺς φιλοσοφουμένους περὶ τοῦ γενομένου, ἀλλὰ τὸν ἀρχιτρίκλινον νήφοντα καὶ σώφρονος οὐδέπω γεγενημένον. ἴσως γὰρ διὰ τοῦτο, ὅτι μάλιστα πάντων τὴν ἀκριβῆ τῶν τοιούτων ἐμπειρίαν ἔχοντες ἔπινον, ὅτι μάλιστα εἰσὶν οἱ νήφοντες, ἐν ἔργοις ἔχοντες, τὸν κόσμον καὶ τὰ πάντα διακρίνειν. διὰ τοῦτο τὴν νήφουσαν αἴσθησιν ταύτην εἰς μαρτυρίαν τῶν γενομένων καλεῖ. ὁ γὰρ εἶπεν, οἰνοχοήσατε τοῖς ἀνακειμένοις, ἀλλὰ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ. ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον (καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστίν· οἱ δὲ διάκονοι ᾔδεισαν) φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος. καὶ τίνος ἕνεκεν μὴ τοὺς διακόνους ἐφώνησεν; (ὅτε γὰρ καὶ τὸ θαῦμα ἐκεκάλυφθη) ὅτι οὐδὲ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἐκεκάλυπτε τὸ γεγενός, ἀλλ' ἁρπαγμα καὶ κτῆμα ἐζήτει μακρὰν ἐβούλετο γνωσθῆναι τὴν σημείων τὴν δύναμιν· εἰ μὴ οὖν τότε ἐλέχθη, οὐκ ἂν διηγούμενοι οἱ διάκονοι ταῦτα ἂν ὅτις θέλησαν, ἀλλ' ἔδοξεν αὐτοῖς μήπεσθαι, ἂν θεάτρῳ φίλῳ τοῖς πολλοῖς ἔδοξεν δοκιμῶσι τότε παῖδα μάρτυρας ὄντας. αὐδὶ μὲν γὰρ καὶ διὰ τῆς πίστεως τὸ σαφὲς ἔγνως (ἐν γὰρ δὴ ταῖς ἑαυτῶν χερσὶν ἤμελλον ἀπιστεῖν) ἑτέρους δὲ πιστεύσαι οὐκ ἦσαν ἱκανοί. διὰ τοῦτο οὖν αὐτὸς ἐκεκάλυφεν ἅπασιν, ἀλλὰ τοῖς μάλιστα δυναμένοις ζωντῶν τὸ γεγενός, τὸν σταφέντα ἐκ τῶν νεκρῶν γνῶσιν τοῖς μέλλουσι χρόνοις πηγάν. μὴ γὰρ τὴν λοιπῶν σημείων ἐπίδειξιν, καὶ τοῦτο ἔμελλεν εἶναι πιστόν. ὅτι γοῦν τὸ βασιλικὸν ἰὸν ἔμελλε θεραπεύειν, ἐδήλωσεν ὁ εὐαγγελιστής, ὅτι καὶ τοῦτο σταφέντα γέγονε. διὰ γὰρ τοῦτο μάλιστα αὐτὸν ἐκάλεσεν ἐκεῖνος, ὅτε τὸ σημεῖον ἐγνωκὼς ἦν, ὅπερ καὶ τοῖς μαθηταῖς ἐδήλωσε Ἰωάννης ἔλεγε· ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησε τὸ ὕδωρ οἶνον· ἦν

ἁπλῶς

ἁπλῶς ἢ οἶνον, ἀλλ' οἶνον κάλιστον. τοιαῦτα γὰρ τὰ Χριστοῦ θαύματα, πολλῷ τῷ μέσῳ φύσεως τελουμένων ὑπερίστησι. ΧΡΣ δὲ βέβηκεν. οὕτω καὶ ὅτε τῶν ἄλλων· ὅτε μέλος διώρυξε σώματος χωλεῦον, τὴν ὑγιαίνουσαν ἐδείκνυ τοῦτο ἄμεινον. ὅτε μὴ οὖν οἶνος, καὶ οἶνος κάλλιστος ἦν ὁ γεγενημένος, οὐχ ⟨1⟩ ὑδρίαι μόναι, ἀλλὰ καὶ ὁ νυμφίος καὶ ὁ ἀρχιτρίκλινος μαρτυρεῖν ἔμελλον· ὅτε ἦν ἐκ τοῦ Χριστοῦ γεγενημένος, ⟨1⟩ τὸ ὕδωρ ἀπτήσαντες. ὥστε εἰ δὲ μὴ τότε ἐξεκαλύφθη τὸ θαῦμα, ἀλλ' ὅμως εἰς τέλος σιγηθῆναι οὐκ εἶχεν· οὕτω πολλὰς ἡ ἀναγκαίας αὐτῷ πρὸς τὸ μέλλον προσαπέβετο μαρτυρίας. τοῦ μὲν γὰρ τὸ ὕδωρ οἶνον ποιῆσαι, οὐδὲν ὑδρίαι μάρτυρας εἶχε· τοῦ δὲ καλὸν γεύεσθαι τὸν οἶνον, ⟨ΡΩ⟩ ἀρχιτρίκλινον καὶ ⟨ΡΩ⟩ νυμφίον. εἰκὸς μὲν οὖν τὸν νυμφίον ἀποκρίνασθαί τι πρὸς ταῦτα, ἢ εἰπεῖν· σιγᾷ δὴ ὁ βαπτιστὴς ἐπειγόμενος πρὸς τὰ ἀναγκαιότερα τῶν προγεγμένων, ἀψάμενος τοῦ σημείου τούτου μόνου πρέφραμαι. ὃ γὰρ ἀναγκαῖον ἦν μαθεῖν, ὅτι οἶνον ὃ ὕδωρ ἐποίησε, καὶ οἶνον καλόν· τί δὲ πρὸς τὸ ἀρχιτρίκλινον εἶπεν ὁ νυμφίος, οὐκ ἐπ' ἀναγκαίῳ ⟨ΡΩ⟩ νομίσει εἰ πρὸς θεῖναι. πολλὰ γὰρ τῶν σημείων πρότερα ὄντα ἀμυδρότερα, τοῦ χρόνου προϊόντος σαφέστερα γίνεται, καὶ ἀπὸ τῶν ἐξ ἀρχῆς εἰδότων αὐτὰ ἀκριβέστερον ἀγγελθέντα.

ΗΘΙΚΟΝ Τότε μὲν οὖν οἶνον ἐξ ὕδατος ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς· καὶ τότε δὲ, καὶ νῦν προαιρέσεις χαιρώσας καὶ ἀφῤῥεύσας μεταβάλλων ἐ παύεται. εἰσὶ γάρ, εἰσὶν ἀνθρωποι οὐδὲν ὕδατος ἀφεστῶτες, ὅτω ψυχροὶ καὶ χαῶοι ἐ οὐδέποτε ἑστηκότες. οὓς δὲ ὅτω ἀκμάζοντας προσπαλαμῶ τῷ Κύριῳ, ὥστε "αὐτῶν τὴν προαίρεσιν εἰς τὸν τοῦ οἴνου μεταθῆσαι ἕξιν, ὥστε μηκέτι ἀφῤῥῆναι, ἀλλ' ἔχειν ὃ ἐπεκυμβόνον, καὶ βέβαιον καὶ ἑαυτοῖς ἐ ἑτέροις γίνεσθαι αἴτιον. τίνες δὴ εἶεν ὅτοι ⟨1⟩ ψυχροί; ⟨1⟩ τοῖς ῥέουσι τοῦ πρώτου βίου προσέχοντες προσήμασι, ⟨1⟩ μὴ καταγελῶντες τῆς σωζούσης πυρῆς, ⟨1⟩ δόξης καὶ δυναστείας ἐφεκταί. ταῦτα γὰρ πάντα ῥεύματα ὄντα, ἰσάμενα μὲν ὕδασιν, ἀεὶ δὲ προσῶν ἀεὶ φερόμενα μετὰ πολλῆς τῆς ῥύμης. καὶ γὰρ ὁ σπουργὸς πλοῦσιος, αὐλιον πένης, ὁ σπουργὸς μετὰ κήρυκος καὶ ζώνης καὶ ὀχλάσεως ἐ πολλῶν τῶν ῥαδιουργῶν φανόμενος, πολλάκις τὴν ἐξῆς ἡμέρα ὃ δεσμωτήριον ᾤκησεν, ἑτέρου καὶ ἄλλου τῆς φαντασίας παραχωρήσας ἐκείνῃ. ὁ πυρῶν πάλιν ἐ ἀκαταπόβμος, ἐπειδὰν ἀφῤῥήξῃ τὴν ἑαυτοῦ γαστέρα, μέχρι μιᾶς ἡμέρας καὶ δυνάται τὴν ἐκ τούτων ἐπιποθῆσαι αὐτῷ χορηγίαν καταχεῖν, ἀλλὰ ἀφιπτάμενος ἐκείνης, ἀναγκάζεται πάλιν ἑτέρα ἐπιμελάλλειν, οὐδὲν ἀφαιρῶν χαιμάῤῥου. καθάπερ γὰρ ἐκ τοῦ πρώτου ῥύματος παρεσιῶντος, ἕτερα ἐπέρχεται πάλιν· οὕτω δὴ καὶ ὁ σωζῶν, τῆς παρούσης ἀξίας σωφῆς, ἑτέρας ἡμῖν δεῖ πάλιν. καὶ τοιαύτη τῆ βιωτικῇ ἡ φύσις, ὃ μήποτε ἑστάναι λαχοῦσα, ἀλλ' ἀεὶ ῥεῖν καὶ παρασύρεσθαι· ὅπερ ἢ τῆς πυρῆς οὐ τοῦτο μόνον ὅτι ὃ παῤῥεῖν καὶ παρατρέχειν, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἡμῖν ἕτερα πρέχει προσήματα. πρῶτον μὲν πρίσεως μὲν ῥύμης τὸ τε ἰσχυρὸν ἀποξύει τοῦ σώματος, τό τε ἀσθενὲς παρασύρει τῆς ψυχῆς· καὶ οὐχ οὕτω καὶ σφοδρὰ τὸ ποταμίων ῥυμὸς καὶ ὀλθὰς εἴωθε ἰσχυρώτατα καὶ ποιῆ ὑφὶς ἀνέπ, ὡς πυρὴ καὶ ἀπατάλη καὶ τῆς ὑγιείας ἡμῶν ἐρείσματα πάντα ῥᾳδίως παρασύρει. καὶ ἔλθῃς εἰς ἰατρεῖον, καὶ προσιλθὼν ἐρωτήσῃς, πάσας σχεδὸν τῶν νοσημάτων καὶ αἰτίας οὐκ ἄλλην εὑρήσεις οὔσας. ἡ μὲν γὰρ βύτέλεια καὶ ἡ λιτὴ τράπεζα, ὑγιείας μήτηρ ὄντι. ἰσχὺ τοῦτο δὲ ἰατρῶν παῖδες οὕτως αὐτὸν ὠνόμασαν, ὅτι μὴ κορέννυσθαι ὑγιάζειν καλέσαντες (ἀκορίη γὰρ τροφῆς ὑγιεὶη) τό τε σώφρονος ἑστιᾶσθαι μητέρα ὑγιείας εἰπόντες. εἰ δὲ ἡ ἔνδεια μήτηρ ὑγιείας, βύβηλον ὅτι ἡ πλησμονὴ μήτηρ νόσου καὶ [ἀρχὴ] ἀῤῥωστίας ὄντι, καὶ τίκτει πάθη καὶ αὐτῶν προκαθαίροντα τῶν ἰατρῶν τὴν τέχνη. καὶ γὰρ ποδαλγίαι, καὶ χαιροαρίαι, καὶ ἀμβλυωπίαι, καὶ χφοδυγίαι, καὶ βῆμοι, καὶ πρῆσεις, καὶ ἴκτερος, καὶ πυρετοὶ μακροὶ καὶ φλεβώδεις, καὶ ἕτερα τούτων πολλῷ πλείονα (οὐ γὰρ χρεὼν πάντα ἐπιέναι) οὐκ ἀπὸ σώδειας καὶ φιλοσόφου δίαιτης, ἀλλ' ἐξ ἀδηφαγίας καὶ πλησμονῆς πίκτεσθαι πέφυκεν. εἰ δὲ βούλει τῆς ψυχῆς τὰς νόσους ἰδεῖν τὰς ἐντεῦθεν φυομένας, ὄψῃ ὅτι πλεονεξίαι,

πλεονεξίαι, βλακείαι, μεριμνολίαι, κοσμικαί, ἀστέλικτοι, ἀμυθία πᾶσα ἐντεῦθεν ἔχει τὸν δρόμον. ὅταν γὰρ ταῦτα ἀμείνονα ἀπὸ τῶν τοιούτων τραπίζωσι αἱ τρυφῶσαι γένωνται ψυχαί, τοσοῦτον προκατειλήφαμεν θηρία. εἶπον γὰρ λύπας ὅσας ἔχουσι καὶ ἀνδρίας οἱ περισσεύοντες τῇ τρυφῇ; ἀλλὰ πάσας μὲν ἐπελθεῖν οὐ δυνατόν· ἑνὶ δὲ κεφαλαίῳ τὸ πᾶν ποιῆσαι φανερόν. τῆς γὰρ τραπέζης, ταύτης λέγω τῆς πολυτελοῦς, μὴ κόπτε ποτὲ ἀπηγόρευται. ἡ μὲν γὰρ εὐδία, ὥσπερ ὑγίεια, οὕτω καὶ κόπτε μᾶλλον ἐστί· ἡ πλησμονὴ δὲ ὥσπερ νόσος, οὕτω δὲ ἀνδρίας ἐστὶ πηγὴ καὶ ῥίζα. εἶδα γὰρ αὖ ἡ κόρης, ἐπιθυμίας τινὰς οὐκ ἔστιν· ἐπιθυμίας δὲ οὐκ ἔστιν ὅσας, πῶς αὖ εἶπε ποτὲ κόπτε; ἀλλὰ τοῦτο μόνον ζητητέον καὶ ὑγιεστέρας τοῦ πεινῶντας τῆς πλησμονῆς ἐρευνᾶν, ἀλλὰ καὶ πλείονα καρπουμένους τὴν εὐφροσύνην. ἅπερ πάντα ἐπισπασάμενοι, φύγωμεν μέθην τε καὶ τρυφήν, μὴ τὸ τραπέζας μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα ἅπαντα τὰ εἰς τρυφὴν βιωτικῆς, καὶ αὖτ' ἐκείνης ἀπαλλαξώμεθα τὰ ἀπὸ τῆς πονηρᾶς κόπτε, καὶ ἵνα τοῦ φήτου, κατατρυφήσωμεν τοῦ Κυρίου (Κατατρύφησον γὰρ τοῦ Κυρίου, φησί, καὶ δώσει σοι τὰ αἰτήματα τῆς καρδίας σου) ἵνα καὶ τῶν ἐνταῦθα καὶ τῶν μελλόντων ἀπολαύσωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κγ. ΤΑΥΤΗΝ ΕΠΟΙΗΣΕ ΤΗΝ ΑΡΧΗΝ ΤΩΝ σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας.

Πολὺς ὁ διάβολος ἔγκειται τῇ σφοδρός, πολύτροπον πολιορκῶν τὸν σωτηρίαν τὸν ἡμετέραν. δεῖ τοίνυν ἐγρηγορέναι καὶ νήφειν, καὶ πανταχόθεν ὁπλίζειν αὐτῷ τὸν ἔφοδον. κἂν γὰρ μικρᾶς ὑπολάβωμεν ἴσως ἀφορμῆς, θύραν ἑαυτῷ κατασκευάζει λοιπὸν τὴν εἴσοδον, καὶ ὅλον εἰσάγει καὶ μικρὸν τὸν ἑαυτοῦ δύναμιν. Εἰ τοίνυν λέγεις ὡς ἡμῖν ἐστὶ τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας, μηδὲν τοῖς μικροῖς αὐτοῦ συγχωρῶμεν ἡμῖν ὑπεῖναι, ἵνα ἀπὸ τούτων τὰ μεγάλα προκατειλώμεθα. καὶ γὰρ ἑκάστης ἁμαρτίας αὐτὸν εἶπε, σκῆπτρον μὲν τοιαύτην ὑπεδείκνυσθαι ἀσυνδέτως, ὡς τὸν ἡμετέραν ἀπολλύναι ψυχὴν ἡμᾶς ἢ μικρὰν τῆς ἡμῶν αὐτῶν σωτηρίας μηδὲ τὸ ἴσον ἄπιον μέρος. ταῦτα μὲν οὐχ ἁπλῶς εἴρηται, ἀλλ' ὅπως δέδοικα, μήποτε ἐν μέσῳ τοῦ σηκοῦ ἡμῶν ὁ λύκος ὦσι εἰσήκει μὴ κεχορτασμένος ἡμῶν, καὶ θηριάλωτον ἐκ τούτου ἡμᾶς τὸ πρόβατον, ῥαθυμίᾳ καὶ ὑπνοβουλῇ πομπεῦσι ὑπνοβουκολήσῃ τῆς ἀγέλης καὶ τῆς ἀκροάσεως. Εἰ μὲν γὰρ ἐν ἀθηναῖς τοῖς πράγμασι, καὶ τὸ σῶμα τοῖς πλησίον ἐλάμβανεν, οὐκ ἂν ἦρχεν διαγινώσκειν τοὺς τοιούτους ὑπνοβουλούς. ὅπου δὲ ἀόρατος ἡ ψυχή, καὶ αὐτὴ τὰ ἕλκη δέχεται· πολλῆς ἡμῖν δεῖ τῆς ἀγρυπνίας, ὡς ἕκαστον ἑαυτὸν δοκιμάζειν. Οὐδεὶς γὰρ οἶδε τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ. ὁ μὲν γὰρ λόγος ἅπασι διαλέγεται, καὶ κοινὸν προκεῖται φάρμακον τοῖς δεομένοις· ἑνὸς δὲ ἑκάστου τὴν ἀκροωμένου λαβεῖν δεῖ ὁ ὑπεύθυνον τῷ νοήματι. Οὐκ οἶδα ἐγὼ τοὺς ἀρρωστοῦντας, οὐκ οἶδα τοὺς ὑγιαίνοντας. Διὰ τοῦτο πάντα λέγει κενῶ, * ἵνα πᾶσιν ὑπεύθυνον παθοῦσι ἰατρείαν εἰσφέρω, καὶ μὴ πλεονεξίας κατηγορῶν, αὖθις ἢ τρυφῆς, πάλιν ἀσωτείας καθαπτόμενος, εἶτα ἐλεημοσύνης ζωντῆς ἔπαινον ἢ προσκλησιν, εἶτα τὴν ἄλλων ἑκάστου κατορθωμάτων. δέδοικα γὰρ μή ποτε περὶ "ἑνὸς τῶν" λόγων "ἡμῖν ἀκολουθοῦσι λαθὼν ἀναπτύων πάθος ἕτερον, ἄλλα καμεῖται ὑμᾶς. ὥστε εἰ μὲν εἷς ἐν τοῦτο ὁ συλλεγόμενος, οὐκ ἂν ὕπνω σφόδρα ἀναγκαῖον ἦν ἐπέμενα πολυειδῆ λόγων ποιῆσαι. ὅπου δὲ πλῆθος τοσοῦτο πολλαὶ ἦν ἡ πάθη εἰκός, οὐκ ἀ-

πειχότως

πειτέτως ποιτίλλομθ τὴν διδασκαλίαν. πάντως γὰρ θυρήσει τὴν ἑαυτῆ χρείαν ὁ λόγος, ἅπασιν ἐφαπλούμθος. Διό τοι τοῦτο καὶ ἡ γραφὴ πολυειδῆς ὡς ἐστι, τοῖς μυείοις ἡμῖν διαλεγομένη τροφαγμῷ, ὅπερ κοινὴν τὴν φύσει διαλέγεται τῶν ἀνθρώπων· εἰ γὰρ πλήθη τοσαῦτα, πάντα ἀνάγκη τὰ πάθη τῆς ψυχῆς εἶναι, εἰ καὶ μὴ πάντα ἐν πᾶσι. τούτων τοίνυν ἑαυτοὺς ἐκκαθαίροντες, οὕτω τῶν θείων λόγων ἀκουσόμθα, καὶ μὴ ζωντεμμένης διανοίας καὶ τῶν σήμερον ἡμῖν διαγνωσθέντων ἀκούσομθα. τίνα γὰρ ταῦτά ἐστι; ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας. Εἶπον καὶ τροφῶμεν, ὅτι ὡσὲ ἐκ ἀρχὴν ταύτην εἶναι φασι. "Τί γάρ, φησιν, εἰ τροέσκειτο ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας; "τὴν γὰρ ἀρχήν, φησι, ταύτην ἐποίησεν ἐν Κανᾷ. ἐγὼ γὰρ τούτων μὲν οὐδὲν ἂν ἀκριβολογησαίμην. ἀλλ' ὅτι μὲν μὴ τὸ βάπτισμα τῶν σημείων ἦρξατο, καὶ τροὸ τοῦ βαπτίσματος οὐδὲν ἐλαμπρύνησε, καὶ ἔμπροσθεν ἐδηλώσαμθ. Εἴτε γὰρ τοῦτο, εἴτε ἕτερον τροῦ τινος σημεῖον ἐγένετο τῶν μὴ τὸ βάπτισμα γνωρίζων, ἀσφαλὲς ἀναγκαῖον εἶναί μοι δοκεῖ.

Καὶ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ, Φησὶ. πῶς δὲ λέγει τοῦτο; οὐδὲ γὰρ πολλοὶ τροσεῖχον τῷ "γινομένῳ, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ καὶ ὁ ἀρχιτρίκλινος καὶ ὁ νυμφίος. πῶς οὖν ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ; τότε αὐτοῦ μέρος· εἰ γὰρ καὶ μὴ τότε, ἀλλ' ὕστερον ἔμελλον οἱ γαμοῦντες ἀκούσεσθαι ἅπαντες· μέχρι γὰρ τοῦ νῦν ἀδεται, καὶ ἀεὶ διήκουσε. ὅτι γὰρ οὐ τὴν ἡμέραν ἐκείνην οἱ τότε ἤδεσαν, ἀπὸ τῶν ἐπαγομένων δῆλον. Εἰπὼν γάρ, ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ, ἐπήγαγε·

Καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, Οἱ καὶ τροτὲ τότε θαυμάζοντες "αὐτόν. ὁρᾷς ὅτι τὰ σημεῖα τότε μάλιστα ἀναγκαῖον ἦν ποιεῖν, ὅτε οἱ ἀγνώμονες καὶ τροσέχοντες τοῖς γινομένοις σαφῶς ἔπρεπον; οὗτοι γὰρ ἦσαν καὶ πιστεύειν εὐκολώτεροι καὶ μὴ ἀκριβείας τροσέχειν τοῖς γινομένοις. Καὶ πῶς ἂν ἐγένετο γνώσιμος τῶν σημείων χωρὶς ἐκείνης; ὅτι καὶ διδασκαλία ἰσχυρὰ καὶ τροφητεία "καὶ τὸ θαῦμα σκοτεινὰς τὰς τῶν ἀκουόντων ψυχὰς, ὥστε μὴ διαπύστως τροσέχειν τοῖς γινομένοις, τῆς ψυχῆς "τροοικειουμένης ἤδη. διό τοι καὶ τοῦτο πολλαχοῦ καὶ ἀλλαχοῦ φασι καὶ διαγελιασαὶ μὴ πεποιηκέναι σημεῖον αὐτούς, διὰ τὸ τῶν ἀνθρώπων σκαιὸν τῶν ἐκεῖ διατεθέντων.

12 Καὶ μετὰ ταῦτα κατέβη εἰς Καπερναούμ αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ ἦσαν ἐκεῖ ἡμέρας πολλάς.

Τίνος ἕνεκεν τροσγέγραπται μετὰ τῆς μητρὸς εἰς Καπερναούμ; ὅτι γὰρ θαῦμα οὐδὲν εἰργάσατο αὐτοῦ, ὅτι οἱ τὴν πόλιν οἰκοῦντες ἐκείνην τῶν ὑμῶν τροσεῖχον ἦσαν, ἀλλὰ καὶ τῶν σφόδρα διεφθαρμένων. καὶ τοῦτο ἐδήλωσεν ὁ Χριστὸς εἰπών· Καὶ σὺ Καπερναούμ, Luke. 1. 15. μὴ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως τοῦ ᾅδου καταβιβασθήσῃ. Τίνος οὖν ἕνεκεν τροσγέγραπται; ἐμοὶ δοκεῖ ὅτι μικρὸν ὕστερον ἔμελλεν αἰτεῖσθαι εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, διὰ τοῦτο ὅτε ἀπελθεῖν, ὥστε μὴ τροσκαρτερεῖν τοῖς ἀδελφοῖς ὑποσύρεσθαι καὶ τὴν μητέρα. ἀπελθὼν δὲ ὀλίγον διατρίψας χρόνον διὰ τὴν εἰς τὴν μητέρα τιμὴν, ὅτε πάλιν ὑπελαμβάνετο τῶν θαυμάτων, ἀποκατασήσας τὴν γαλμικὴν. διὰ τοῦτό φησιν· οὐ μετὰ πολλὰς ἡμέρας.

13 Ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα. Περὶ ὀλίγων ἄρα ἡμερῶν τὸ "πάσχα ἐβαπίσατο. ἀνελθὼν δὲ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τί ποιεῖ; τροσῆγμα, πολλῆς αὐθεντίας γέμον. τοὺς γὰρ καπήλους ἐκείνους, τοὺς τραπεζίτας, τοὺς τὰ τροῖσια πωλοῦντας καὶ βόας καὶ τρόβατα, καὶ διὰ τοῦτο ἐκ διατεθέντας ἐξέβαλε. καὶ ἕτερος μὲν διαγελιστὴς φησιν, ὅτι ἐκβάλλων ἔλεγε, μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου σπήλαιον λῃστῶν· τοῦτο δὲ

16 Οἶκον ἐμπορίου Φησὶν, ἐκ ὀνομάζοντες ἀλλήλοις λέγοντες, ἀλλὰ δεικνύοντες ἐπὶ ἐκ δοκοῦντος τοῦτο ἐποίησε, καὶ ὅτι διὰ τὴν αὐτὴν χρείαν ἀμφότερα λέγουσιν, ἀλλὰ νῦν μὲν ἐν τροοιμίοις,

ομοίοις, τῶν ὃ παρὸς αὐτὸ τὸ πάθος ἐλθών, τοῦτο ποιῆ. δῆλ δὲ σφοδρότερον τοῖς λόγοις χρησάμενος, ἀπόλωλεν ἐκάλεσε λῃστῶν. ἐνταῦθα ὃ ὁ ἀρχὴ τῶν σημείων οὐχ ὕπνος, ἀλλ' ὑφημμένως μᾶλλον τῇ ὑπνημάσει χέχρηται· ὅθεν εἰκὸς δεύτερον τοῦτο γεγενῆσθαι. καὶ ἵνος ἔνεκεν, φησιν, αὐτὸ τοῦτο πεποίηκεν ὁ Χριστός, καὶ τοσαύτῃ σφοδρότητι χέχρηται κατ' αὐτῶν, ἐπὶ ὑδάτων φάντασμα ποιῶν, καὶ τοῦτο ὑβριζόμενος, λοιδορούμενος, ὡς Σαμαρείτης καὶ δαιμονῶν κληθεὶς παρ' αὐτῶν; οὐδὲ γὰρ ἤρκεσθη τοῖς λόγοις μόνον, ἀλλὰ καὶ φαντασίαν λαβὼν ὕπνου αὐτοὺς ἐξέβαλεν. Ⓐ ὃ Ιουδαῖοι, ἑτέρων μὲν ἐνεργετουμένων, ἐγκαλοῦσι καὶ ἀγριαίνουσιν· ὅτε ὃ εἰκὸς ἦν ἐκείνων ὑπνημονεύειν ὑπνημονουμένους, οὐ τοιούτοις χέχρηνται πρὸς αὐτὸν ῥήμασι. καὶ γὰρ ἐπεμίμησαν, οὐδὲ ὕβρισαν, ἀλλά τι φησι;

18 Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς; Ὁρᾷς βασκανίας ἐπαφρολιμόν; καὶ πῶς αἰτῶν ἄλλων ἐνεργασίαν μᾶλλον αὐτοὺς προῴξωσας; ποτὲ μὲν οὖν ἀπόλωλεν λῃστῶν Ⓦ ναὸν γένεσθαι ἔλεγεν ἐπ' αὐτῶν, δεικνύς, ὅτι τὰ πωλούμενα, ἀπὸ κλοπῆς ἦν καὶ ἁρπαγῆς καὶ πλεονεξίας, καὶ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἐπλούτουν συμφορῶν· ποτὲ δὲ οἶκον ἐμπορίου, ἅτε καὶ ἀναμιγνύοντας αὐτῶν κακοπραγίας ἐπιδεικνύμενος. ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν ταῦτα πεποίηκεν; ὅτι ἐμέλλησεν ἐπὶ σαββάτου θεραπεύειν, καὶ πολλὰ τοιαῦτα ποιῶν ἃ ἐδόκει παρὰ αὐτοῖς τοῦ νόμου παραβάσεις εἶναι), ἵνα μὴ δόξῃ ὡς ἀντίθεος ὢν καὶ ἐξ ἐναντίας ἥκων τῷ πατρὶ ταῦτα ποιῇ, ἐντεῦθεν τῆς τοιαύτης ὑπονοίας αὐτῶν ποιῆται τὴν διόρθωσιν. ὁ γὰρ δοῦλος ὁ τοσοῦτον ζῆλον ὑπεδεξάμενος· ὑπὲρ τοῦ οἴκου, φησὶ τοῦ οἴκου διαφόρου καὶ ἐναντίου ἐμέλησεν ἐναντιοῦσθαι. ἵνα μὴ οὖν ἐφάνη καὶ τὰ παρόντα ἔτη, ἐν οἷς κατὰ Ⓦ νόμον ἐβίου, δεῖξαι τὴν πρὸς Ⓦ νομοθέτην αἰδῶ, καὶ ὅτι οὐκ ἀντινομοθετῶν ἦλθεν· ὅθεν ὃ εἰκὸς ἦν ἐκφανῆ λαβεῖν παρ' αὐτοῦ δόξαν χρόνῳ, ἅτε καὶ πᾶσι ὄντα γνώριμα ἀφ' οὗ ὁ ἐν οἰκίᾳ πρέφεσθαι πέπαυται καὶ βύτλῃ· παρόντων πολλῶν λοιπὸν (καὶ γὰρ πολλοὶ πρῆσαν, ἅτε ἑορτῆς πλησίον ὄσης) τοῦτο ποιεῖ, καὶ παρακεκινδυνευμένως. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς ἐξέβαλλεν, ἀλλὰ καὶ τὰς τραπέζας ἀνέτρεψε, καὶ ὃ ἐργύρεμον ἐξέχεε, διδοὺς αὐτοῖς ἐκ τούτων λογίσασθαι, ὅτι οὐκ ἀν' ὁ εἰς κινδύνους ῥίπτων ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης καὶ οἴκου, καὶ διαφόρου καὶ οἴκου καταφρόνησιν ἀν. εἰ γὰρ ἀκριβούμενος ταῦτα ἐποίει, παρῆσαν ἐρεῖν μόνον· ὃ δὲ καὶ καὶ εἰς κινδύνους καταστῆναι * (οὐδὲ γὰρ τὸ τυχὸν ἦν) καὶ θυμῷ τοσούτων ἀνθρώπων ἑαυτὸν ἐκδοῦναι, καὶ δῆμον πολλῆς γέμοντα ἀλογίας καὶ πάλιν ἀν' ἑσπέραν καθ' ἑαυτὸν προέρχεσθαι ὑβριζόμενα, ζημιούμενα, ἀκ ἀκριβούμενα ἦν, ἀλλὰ πάντα αἰρόμενα παθεῖν ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης τοῦ οἴκου. δηλα τοῦτο οὐδὲ δι' ὧν ποιεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ ὧν λέγει, δείκνυσι πάλιν πρὸς αὐτὸν συμφωνίαν· οὐδὲ γὰρ εἶπε Ⓦ οἶκον τὸν ἅγιον, ἀλλὰ

Τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου. Ἰδοὺ δὲ πατέρα καλεῖ, καὶ οὐκ ὀργίζονται. ὥστε γὰρ ἁπλῶς αὐτὸν λέγειν. ὅθεν ὃ πρεπικὸν πρᾶγμα ἐφθέγξατο, ὡς ἐκείνῳ προσῆκον εἰπεῖν τὸ δηλονότι τοιοῦτος, τότε ἀγριαίνουσι. τί οὖν ἐκεῖνοι; τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, φησιν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς; ὧν τῆς ἐξαίτης μανίας. σημείου γὰρ χρεία ἦν, ὥστε τὰ κακῶς γινόμενα παῦσαι, καὶ Ⓦ οἷον καὶ ἀπαλλάξαι τοσαύτης αἰχμῆς; ὃ ὃ ζῆλον τοιοῦτον λαβεῖν παρ' τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ οὐ μέγιστον σημεῖον ἀρετῆς ἦν; Ⓐ οὖν μαθηταὶ διηγώμενες καὶ ἐντεῦθεν ἐδείκνυντο. καὶ γὰρ

17 Ἐμνήσθησαν ὅτι, ὅτι ὅτι γεγραμμένον· ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατέφαγέ με.

Ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνοι τῆς προφητείας ἐμνήσθησαν, ἀλλά τι σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ἔλεγον, ἅμα μὲν ὑπὲρ τῆς αἰσχροκερδείας τῆς ἑαυτῶν ἀληθοῦς ἐκκοπτομένης καὶ προσδοκῶντες ταύτῃ κωλύειν αὐτόν, ἅμα δὲ ἐκκαλέσασθαι αὐτοὶ εἰς ἑαυτὸν βουλόμενοι, καὶ ὑπισκῆψαι τοῖς γινομένοις. δηλα τοῦτο οὐδὲ δίδωσιν αὐτοῖς σημεῖον. ἐπεὶ καὶ πρότερον προσπλοῦσι καὶ αἰτοῦσι, τὸ αὐτὸ ἀπεκρίνατο· Γενεὰ πονηρὰ δὲ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ. ἀλλὰ τότε μὲν ἀφῆκεν, νῦν δὲ ἀπεγμακοδύκεν.

εσν. ποιᾷ γ᾽ τοῦτο δῆλα τὴν ἑκάτερων αὐτῶν ἀναισθησίαν. ὁ γὰρ μὴ αἰτησάμενος σημεῖον, ἀλλὰ τὸν ἐκ τῶν ἔργων μαρτυρούμενον, οὐδὲ αἰτησάμενος δῆλος ἐστὶν ὅτι τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν ἐβούλετο θεραπεῦσαι καὶ τὴν ἀναισθησίαν· ὁ δὲ μὴ τὴν ἀπιστίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀναισθησίαν ἐκκόψας, καὶ τὴν ἀπόκρισιν ἐκείνην ἀποδεξάμενος, ἣν ἐποίησεν ὁ Χριστός, καὶ τὴν ἀπόδειξ

λεγω, ἵλεώς σοι. ἢ διὰ ὁ Χριστὸς περὶ τοῦ πάθους αὐτοῖς ἀπεκάλυψε τοῦτο σαφῶς, ἵνα μὴ σκανδαλισθῶσιν ἐν ἀρχῇ πιστευθέντες τῷ λεγομένῳ διὰ τὸ πολὺ παράδοξον, ἢ μηδέπω σαφῶς αὐτὸν εἰδέναι, ὅστις ἐστί. τοῖς μὲν γὰρ διὰ τῶν παθημάτων βεβαμένοις διὰ παντὸς ἀπιστήσουσι· τοῖς δὲ διὰ τῶν λόγων λεγομένοις εἰκὸς ἴσως τινας διακρίσαι. διὰ τοῦτο οὐκ περίτης εἶασι συγκεκαλυμμένον εἶναι τὸν λόγον. ὅτι δὲ διὰ τὸ πίστεως πρὸς τὸν ἀληθῆ ἦλθε καὶ εἰρηνικά, τότε λοιπὸν ἔδωκε δι' ὧν ῥημάτων τὸν ζωὴν καὶ τοσαύτην τοῦ πνεύματος τὴν χάριν, ὥστε ἀθρόα πάντα ἀποκαλύψαι. σαφῶς γάρ ὑμᾶς ἀναμένει, φησί, πάντα. ἀλλὰ καὶ τὸν πρὸς αὐτὸν αἰδῶ οὐ μικρὰν μόνον ἐκβαλόντες ἑαυτῶν καὶ φυγόντες, καὶ οὐδὲ ἰδεῖν αὐτὸν φάσκοντες, ὁλοσχερῆ δὴ τὴν οὐ πάντα τὰ διορθώσεως καὶ λειφθέντων ἐμνημόνευσε, εἰ μὴ πολλῆς ἀπολαύσαντας τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος. καὶ εἰ περὶ τοῦ πνεύματος, φησίν, ἀκούσαντας ἤμελλον, πῶς χρεία ἦν συγγίνεσθαι αὐτὸν τῷ Χριστῷ, μέλλοντας μὴ κατέχειν τὰ λεγόμενα; ὅτι οὐκ ἐδίδασκε τὸ πνεῦμα, ἀλλ' ἀπεμιμήσκετο ἃ προεδίδασκεν ὁ Χριστός, εἶπεν. οὐ μικρὰν δὲ εἰς τὸν δόξαν συνετέλει τοῦ Χριστοῦ, τὸ παραμφθῆναι εἰς τὴν μνήμην τῶν λεχθέντων αὐτοῖς. περὶ μὲν οὖν τὸν ἀρχὴν, τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος ἐδεῖτο τὸ ὑπερβαλλόντως τοῦ πνεύματος χάριν οὕτω δαψιλῆ καὶ πολλήν· ὕστερον δὲ τῆς ἑαυτῶν ἀρετῆς τὸ κατασχεῖν τὴν δωρεάν. βίον γὰρ ἐπιδείξασθαι λαμπρὸν, καὶ πολλὴν τὴν σοφίαν καὶ μεγάλους τοὺς πόνους, καὶ κατεγέλασαι μὲν τῆς παρούσης ζωῆς, οὐδὲν δὲ κτήσαντο τὰ ἀνθρώπινα, ἀλλ' ἀνώτεροι πάντων ἐγένοντο, καὶ καθάπερ ἰσχὺς ἀεὶ κρύφοι, ὑψηλοὶ πετόμενοι διὰ τῶν ἔργων, πρὸς αὐτὸν ἀφίκοντο τὸν ὁρμὴν, καὶ διὰ τούτων ἔχοντες τὸ πνεύματος τὴν χάριν ἄφατον.

Τούτους τοίνυν καὶ ἡμεῖς μιμησώμεθα, καὶ μὴ σβέσωμεν τὰς λαμπάδας, ἀλλὰ διατηρήσωμεν φαιδράς. οἱ ἐλεημοσύνης. τούτου τοῦ πυρὸς τὸ φέγγος οὕτω διήκει πάντα. ΗΘΙΚΟΝ
ζωπύρωμεν τοίνυν εἰς ἀγγεῖα τὸ ἔλαιον, ἕως ἐστὶν καιρὸς ἐσμεν. οὐδὲ γὰρ ὅτι τοῦτο φρίαδαι ἀπελθόντες ἐκεῖ, οὐδὲ ἀλλαχοῦ αὐτὸ λαβεῖν, ἀλλ' ἢ διὰ τῆς τῶν πτωχῶν χειρός. συλλέξωμεν τοίνυν ἐντεῦθεν ἤδη μετὰ πολλῆς τῆς δαψιλείας, εἴγε βουλόμεθα μετὰ τοῦ νυμφίου εἰσελθεῖν· εἰ δὲ μή, ἔξω μενοῦσι τοῦ νυμφῶνος ἀνάγκη. ἀμὴν γάρ, ἀμὴν γάρ, καὶ μυρία κατεργάσωμεθα ἀγαθά, τῆς ἐλεημοσύνης χωρὶς ὑπερβαλοῦσαν τὴν τῆς βασιλείας πρόθυρον. διὸ μετὰ πολλῆς ταύτην ὑπερβαλώμεθα τὴν δαψιλείας, ὥστε ἀπολαῦσαι τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρχειν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κδ'. 23 ΩΣ ΔΕ ΗΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΟΙΣ ἐν τῷ πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

Ὡν καὶ δεόντων τῶν τότε, καὶ μὴ τῇ πλάνῃ προσεῖχον, καὶ ἦν τῆς ἀληθείας ἀντείχοντο. ἀλλὰ καὶ τούτων ἔνιοι πρὸς ὀλίγον αὐτῆς ἀπελαμβανόμενοι, πάλιν αὐτῆς ἐξέπιπτον. τούτους δὲ ὁ Χριστὸς ἀρπάζομενος, ἀπέρμασι προέβαλε τοῖς οὐκ βαθέοις χειμένοις, ἀλλὰ τὰς ῥίζας ἐκτὸς τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἐχούσι, διὸ καὶ ταχέως ἀπολέσθαι ἔφη. τούτους δὲ ὁ εὐαγγελιστὴς οὐ τοῦτο ἡμῖν ἐδήλωσεν οὕτω λέγων, ὅτι ὡς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐν τῷ πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν,

Θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. 24 Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν αὐτοῖς. Ἐκεῖνοι γὰρ ἀκριβέστεροι ἦσαν μαθηταί, ὅσοι μὴ ἀπὸ σημείων προσήεσαν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς διδασκαλίας. οὗτοι μὲν γὰρ παχύτεροι, τὰ σημεῖα ἐφείλκετο·

ἐφείλκετο· τὰς γὰρ λογικωτέρας, αἱ τοιαῦται πίστεις καὶ αἱ διδασκαλίαι. ὅστις γοῦν ἀπὸ διδασκαλίας κατεχέθησαν, οὗτοι τῶν ἀπὸ σημείων ἦσαν βεβαιότεροι· ὃς καὶ ὁ Χριστὸς ἐμακάριζε λέγων· Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες. ὅτι γὰρ τὰ σημεῖα ἦσαν οὗτοι, δείκνυσι καὶ ἡ ἐπαγωγή. αὐτὸς γάρ, φησιν, ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν αὐτοῖς διὰ τί; Διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν [τὰ] πάντα, 25 καὶ ὅτι οὐ χρείαν εἶχεν, ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου· αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκε τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. Ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· οὐ προσέσχαμεν τοῖς ἔξωθεν ῥήμασιν, οὐδὲ καρδίας ἐμβατεύων αὐταῖς καὶ πρὸς τὰ διανοήματα εἰσιών· ἀλλ' οὐδὲ προσκαιρον αὐτῶν θερμότητα εἰδὼς σαφῶς, οὐκ ἐβάρρησε μαθηταῖς ἀπηρτισμένοις, οὐκ ἐνεχείρισε πάντα τὰ δόγματα αὐτοῖς ὡς ἤδη βεβαίως πιστοῖς γνωρίμοις. Ὃ δὲ τί ἐστι τὸ κατὰ τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου εἰδέναι, ἢ πλάσαντος καὶ μόνας τὰς καρδίας ἴδιον; Θεός· Σὺ γάρ, φησιν, ἔπλασας καρδίας μονώτατος. Οὐκ ἔδει τοίνυν μάρτυρος, ὥστε τῶν οἰκείων πλασμάτων μαθεῖν τὸν δημιουργόν. ὅθεν οὐδὲ ἀπὸ τῆς παρούσης πίστεως ἐβάρρει. ἀνθρώποις μὲν γὰρ ὅτε τὰ πρόσωπα, οὔτε τὰ μέλλοντα εἰδότες, πολλάκις καὶ τοῖς δοκοῦσι πεπιστεῦσθαι, καὶ τοῖς μακρὸν ὕστερον ἀπιστησομένοις ἅπαντα χαρεῖς τινες ὑποκρίνονται καὶ λέγουσι καὶ ἐγχειρίζουσι· ὁ δὲ Χριστὸς οὐχ οὕτως. ἤδει γὰρ αὐτῶν τὰ ἀπόρρητα πάντα σαφῶς. τοιοῦτοι πολλοὶ καὶ νῦν εἰσι, δι' ἃ μὴ τὴν πίστεως ὁμοίαν ἔχοντες, θαρρεῖσθαι ἢ καὶ βάλλεσθαι. διὰ τοῦτο οὐδὲ νῦν* ὁ Χριστὸς ἑαυτὸν ἐμπιστεύει, ἀλλὰ τὰ πλείονα ἀποκρύπτεται· καθάπερ γὰρ ἡμεῖς οὐ τοῖς ἁπλῶς φίλοις, ἀλλὰ τοῖς γνησίοις θαρροῦμεν, ὅταν καὶ ὁ Χριστὸς ἀκούσῃ γοῦν τί φησι τοῖς μαθηταῖς ὁ Χριστός. Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους· ὑμᾶς δὲ φίλους μου ἔστε. πόθεν, καὶ διατί; ὅτι πάντα, ὅσα ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός, ἀπεκάλυψα ὑμῖν. διὰ τοῦτο οὐδὲ τοῖς Ἰουδαίοις τὰ σημεῖα ἐδίδου αἰτοῦσιν, ὅλα πειράζοντες ἤτουν. ἆρ' οὖν ὃ σημεῖα αἰτεῖν πρέπει τότε καὶ νῦν. καὶ γὰρ καὶ νῦν εἰσι οἱ ζητοῦντες καὶ λέγοντες διὰ τί μὴ καὶ νῦν σημεῖα γίνεται; εἰ γὰρ πιστὸς εἶ, ὡς εἶ χρή, καὶ φιλεῖς τὸν Χριστόν, ὡς φιλεῖ δεῖ, οὐ χρείαν ἔχεις σημείων. ταῦτα γὰρ τοῖς ἀπίστοις δίδοται. πῶς οὖν Ἰουδαίοις οὐκ ἐδόθη, φησί; μᾶλλον μὲν ἐδόθη. Εἰ δὲ ὅτι ἐπου καὶ αἰτοῦντες οὐκ ἔλαβον, ὅτι οὐχ ὡς ἀπιστίας ἀπαλλαγῆναι ταῦτα ἤτουν, ἀλλ' ὡς τὸ μᾶλλον αὐτὸ βεβαιῶσαι τὴν πεῖραν.

κεφ. γ. 1 Καὶ ἦν ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων, Νικόδημος ὄνομα αὐτῷ, ἄρχων τῶν Ἰουδαίων.

2 Οὗτος ἦλθε πρὸς αὐτὸν νυκτός. Οὗτος καὶ ἐν μέσῳ τῷ εὐαγγελίῳ φαίνεται Ⓦ ὡς τὸν Χριστὸν ποιούμενος λόγον. λέγει γάρ· Ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει οὐδένα, ἐὰν μὴ πρότερον ἀκούσῃ. πρὸς τοῦτον καὶ Ⓖ Ἰουδαῖοι δυσχεραίνοντες, ἔλεγον· Ἐρεύνησον καὶ ἴδε, ὅτι προφήτης ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας οὐκ ἐγήγερται. καὶ μετ' Ⓦ ταῦτα ἐν τῷ πάλιν, πολλῷ τῷ ὄντι μᾶλλον ἡμεῖς τῆς Ⓐ φωτὸς τοῦ δεσποτικοῦ σώματος πεποίηται. Ἦλθε γάρ, φησι, καὶ Νικόδημος, ὁ ἐλθὼν πρὸς Ⓦ Κύριον νυκτός, φέρων μίγμα μύρου καὶ ἀλόης, ὡς λίτρας ἑκατόν. καὶ οὐδὲ ἐκεῖνος μὲν πρὸς Ⓦ Χριστόν, οὐχ ὡς ἐχρῆν ἦν, ὅτε μετὰ δειλίας τῆς προσηκούσης, ἀλλ' ἔτι κατὰ τῆς Ἰουδαϊκῆς κατείχετο ἀσθενείας. διὰ τοῦτο καὶ νυκτὸς ἦλθε, δεδιὼς τὸ τῆς ἡμέρας τοῦτο πρᾶγμα. ἀλλ' ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς οὐδὲ ὅτε αὐτὸν ἀπώσατο, οὐδὲ διήλεγξεν, οὐδὲ τῆς αὐτοῦ διδασκαλίας ἀπέστρεψεν, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς αὐτῷ τῆς ὑποτεινείας διελέγετο, καὶ δόγματα αὐτῷ προὐφαινόμενα σφόδρα ὑψηλά, ἀφιγματωδῶς μὲν, προὐφαινόμενα δ' ὅμως. πολλῷ γὰρ μᾶλλον σοὶ συμπνεύμονες ἄξιος ἦν, τῶν διὰ πεῖραν τοῦτο ποιούντων. σκήνος μὲν γὰρ πάσης εἰσὶν ἀπολογίας ἐκτός· σοὶ δὲ καὶ αὐτὸς κατηγόρησε μὲν ὑπεύθυνος ἦν, ἀμύνασθαι δὲ οὐκ ἔσχεν. πῶς οὖν ὁ εὐαγγελιστὴς οὐδὲν τοιοῦτον εἶπε πρὸς αὐτόν; εἶπε μὲν οὖν ἀλλαχοῦ, ὅτι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· διὰ δὲ τοὺς Ἰουδαίους αὐχ ὡμολόγησεν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται· ἐνταῦθα δὲ ὁ πόθος διὰ τῆς νυκτὸς προσίας ἠτίασατο. Τί οὖν αὐτός φησι;

Ραββεί,

Ραββεῖ, οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος· οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα δυνάται ποιῆσαι, ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ. Ἐπὶ κάτω τρέφεται ὁ Νικόδημος, ἔτι αἰνιττόμενον ἐκεῖ αὐτοῦ δίκαιον, καὶ ὡς ἐκεῖ μὲν τὸν φοβούμενον ἀφανίζεται, οὐδὲν μέγα ἀπὸ τῶν σημείων φαντάζόμενος. οἴδαμεν, φησὶν, ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος. Οἱ οὖν πύκλῳ ἦρχη καὶ λεγόντων πρὸς τὰ τοῦ Θεοῦ λέγοντα, πρὸς τί ἐκεῖνοι ἦκον τα; τί μὴ μᾶλλον πρὸς ἁρπαγὴν ἀφανίζει; ἀλλ' οὐδὲν τούτων εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, οὐδὲ διήλεγξεν αὐτόν. Κάλαμον γὰρ ζωντι τεμνόμενον οὐ κατεάξει, φησὶ, καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει. Οὐκ εἰσὶ γάρ, φησὶν, οὐδὲ κεφυγάσει. καὶ αὐτὸς πάλιν, Οὐκ ἦλθον, φησὶν, ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον. Οὐδεὶς δυνάται ταῦτα τὰ σημεῖα ποιεῖν, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ. ἐκεῖνος μὲν τοι ἔτι τὰς αἱρετικὰς φθέγγε), συνεργούμενοι αὐτοῖς, καὶ τὰς ἑτέρων βοηθείας διόμενοι ταῦτα πράττειν, ἅπερ ἔπραττε, λέγων. τί οὖν ὁ Χριστός; ὅρα συγκαταβάσεως ὑπερβολήν. Εἰπεῖν μοι, ὅτι οὐδὲν δέομαι τῆς ἑτέρων βοηθείας, ἀλλὰ μετ' ἐξουσίας πάντα πράττω (καὶ γὰρ υἱός εἰμι γνήσιος τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς αὐτῆς τοῦ γεγωνότι δυνάμεως) πλὴν ἠτήσατο τίνος δίκην ὃν ἔπεισαντες εἰς ὃν ἀνεύροντι. ὅπερ γὰρ ἀεὶ λέγω, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ, ὅτι ὃ πασυδαζόμενον ἵνα ὃν Χριστῶ, οὐχ οὕτω τίνα τὴν ἀξίαν ἐκαλύψαι τὴν ἑαυτοῦ, ὡς ὃ πεῖσαι ὅτι οὐδὲν ἐξενδυτίας ἔπραττε ὃν πατρί. δίκαι τοῦτο ἐν μὲν τοῖς ῥήμασι πολλαχοῦ μετειάζων φαίη), ἐν δὲ τοῖς πράγμασιν οὐκ οὕτω ποιῶν. ὅταν γὰρ θαυματουργῇ, μετ' ἐξουσίας ποιεῖ πάντα, λέγων, Θέλω, καθαρίσθητι· Ταλιθὰ κατάσθι· ἔκτεινον τὴν χεῖρα· Ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι· Σιώπα, πεφίμωσο· Ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου· Σοὶ λέγω τὸ πονηρὸν δαιμόνιον ἔξελθε ἀπ' αὐτοῦ· Γενηθήτω σοι ὡς θέλεις· Εἰ δὲ τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε ὅτι ὁ Κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει· Σὺ μένεις μεθ' ἡμῶν ἕως ὃν ὃ θέλημά σου ἐστὶν ἐν ᾧ πορεύσῃ· Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις, ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ ὀργιζόμενος ὃν ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων. καὶ πολλαχοῦ πολλοῦ ὁρᾶσθαι τὴν αὐθεντίαν οὖσαν αὐτοῦ. ἐν μὲν γὰρ τοῖς πράγμασιν οὐδεὶς δὲ ἐπελάθετο τῶν νομιμων. πῶς γάρ; εἰ μὲν γὰρ μὴ ἔξεστι τὰ λεχθέντα, μηδὲ τέλος ἐλάμβανεν οἷς ἐκέλευεν, εἶχεν ἄν τις εἰπεῖν ἐκείνων, ὅτι ἀπονοίας ἐστὶ τὰ ἐπιτάγματα. ὅπου δὲ ἔξεβαινε, καὶ ἀνέχεται αὐτὸν ἐπιτρέπει ἡ τῶν τέλους τῶν νομίμων ἀλήθεια. ὅτι δὲ τῶν λόγων, ἠδυνάσθησαν πολλάκις καὶ τῶν αὐτῶν δυναστείαν, ἀπονοίαν ὑπονοήσειεν αὐτῶν. ὃ δὲ ὅτι τῶν Νικοδήμου νῦν, φανερὸς μὲν οὐδὲν ὑψηλὸν φθέγγεται, ἀρχιμαπωδῶς δὲ ἀνθρώπου δυάγκῃ τῆς ταπεινότητος, διδάσκων, ὅτι αὐτάρκης αὐτὸς ὅστις ἑαυτῷ εἰς τὸν τῆς θαυμαστῆς ὑπόδειξιν. τέλφοι γὰρ αὐτὸν ἐλθόντα ὁ πατὴρ καὶ αὐταρκοῦντα ἑαυτῷ, καὶ οὐδὲν ἔχοντα ἀτελές. ἀλλ' ἴδωμεν πῶς αὖθ' τοῦτο καταστρέφει. εἶπεν ἐκεῖνος, Ραββεῖ, οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος, καὶ ὅτι οὐδεὶς δυνάται ποιῆσαι, ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ. ἐνόμισε μεγάλα τινὰ εἰρηκέναι, ταῦτα εἰρηκὼς πρὸς τὸν Χριστόν. τί οὖν ὁ Χριστός; δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ τῶν προφήτων τῆς προσηκούσης γνώσεως ἐπέβη, οὐδὲ ἐν τοῖς προπυλαίοις ἔστη, ἀλλ' ἔξω που τῆς βασιλείας πλανᾶται ἔτι καὶ αὐτὸς, καὶ ὅστις αὖ ἕτερος ταῦτα λέγῃ, καὶ πρὸς τὴν ἀληθῆ προέκυψε γνῶσιν ὁ τοιοῦτον πρὸς τὸν μονογενοῦς ἔχων τὴν δόξαν, τί φησιν;

3 Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· Τοῦτο ἐστὶν, ἐὰν σὺ μὴ γεννηθῇς ἄνωθεν, καὶ τὴν τῶν δογμάτων προβολὴν ἀκρίβειαν, ἔξω που τῆς βασιλείας εἶ τῶν οὐρανῶν. ἀλλ' οὕτω μὲν σαφῶς οὐ φησιν· ἵνα δὲ ἐπεξεργάσηται ποιήσῃ τὸν λόγον, οὐ πρὸς αὐτὸν ἀποτείνεται φανερῶς, ἀλλ' ἀορίστως λέγει· ἐὰν μή τις γεννηθῇ· μονονοὺ λέγων, οὗτος καὶ σὺ, καὶ ὁστισοῦν ἕτερος τοιαῦτα πρὸς ἐμοῦ δοξάζων, ἔξω που τῆς βασιλείας ἐστὶν· ἐπεὶ, εἰ μὴ τοῦτο βούλεται-

νος καταισχυνάσαι τοῦτο ἔλεγε, καὶ ἀναρμοστος πρὸς τὰ εἰρημένα ἡ ἀπόκρισις ἦν. Ἰουδαῖοι μὲν οὖν, εἰ τοῦτο ἤκουσαν, κατεγελάσαντες ἂν ἀνεχώρησαν· ἔστι δὲ καὶ τοῦτο τὸ φιλομαθὲς διάπυρον. Διὰ τοῦτο γὰρ ἐξ ἀσαφοῦς πολλαχοῦ φθέγγεται ὁ Χριστὸς, πρὸς τὴν ἐρώτησιν τὸν ἀκούοντα διαταῖσαι βουλόμενος, καὶ προσεκτικωτέρους ἐργάσασθαι. ὃ μὲν γὰρ σαφῶς λεχθὲν ἐκ προπετέστερον πολλάκις τὸν ἀκροατὴν· ὃ δὲ ἀσαφὲς ἀνεργότερον αὐτὸν ποιεῖ καὶ ἀνυπόδαρτον. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ἐὰν μὴ γνησίας ἀνῶθεν, ἐὰν μὴ μετάσχῃς πνεύματος τοῦ ἁγίου παλιγγενεσίας, οὐ δυνάσῃ ἐκεῖνον τὸν προσκυνῆσαι δόξαι λαβεῖν. αὕτη γὰρ οὐ πνεύματική ἡ δόξα, ἀλλὰ ψυχική. ἀλλ' οὔτω μὲν οὐκ εἶπε παρρησιαζόμενος αὐτοῖς πλῆξαι τὰ πρὸς ἑαυτὸν συνεγκεκοτα, καὶ ὅσον ἐγχωρεῖ φθεγξάμενος αἰνίττεται ἀνυπόπτως ὅτι τὸ μείζονα γνῶσιν αὐτοῖς, λέγων, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν. τὸ ἄνωθεν δὲ τοῦτο, ἢ μὲν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φασιν, ἢ δὲ ἐξ ἀρχῆς. ὃν γὰρ μὴ οὕτω γεννηθέντα, οὐ δυνατὸν ἰδεῖν, φησι, τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· ἑαυτὸν δὲ τοῦτο δεικνὺς καὶ δηλοῖ, ὅτι οὐ τοιοῦτός ἐστι ὁ ἐρωτῶμενον μόνον, ἀλλ' ἑτέρων ἡμῖν ὀφθαλμῶν δεῖ, ὥστε ἰδεῖν τὸν Χριστόν. Ταῦτα ἀκούσας

4 Ὁ Νικόδημος φησὶ· πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὤν; Ραββὶ αὐτὸν καλεῖ, καὶ ἀπὸ Θεοῦ ἐληλυθέναι λέγει, καὶ οὐ δέχεται τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ τὴν πολλὴν θορύβου ἐπεισαγαγοῦσαν λέξιν φθέγγεται πρὸς τὸν διδάσκαλον· ὃ γὰρ, πῶς, τοῦτο πρὸς σφόδρα πίστιν θυόντων ἐστὶν ἐπαπόρησις, τῶν ἀπὸ γῆς ὄντων ἔτι. ἐπεὶ καὶ ἡ Σάρρα διὰ τοῦτο ἐγέλασεν, ὅταν τὸ, πῶς, εἶπε· καὶ ἄλλοι πολλοὶ τοῦτο ζητήσαντες, τῆς πίστεως ἐξέπεσαν. ὅτων καὶ οἱ αἱρετικοὶ μάτην ὅτι τῆς αἱρέσεως, ταύτῃ πολλαχοῦ τὴν λέξιν ὑπτιάζοντες, οὐ λέγοντες, πῶς ἐγεννήθη, οὐ δὲ λέγοντες, πῶς ἐσαρκώθη, καὶ τῇ τῶν οἰκείων λογισμῶν ἀσθενείᾳ τὴν ἄπειρον ἐκείνου κατασκάλλοντες οὐσίαν. ἀνὴρ οὖν εἰδὼς φθόγγῳ χρὴ τὴν ἀκοὴν ταύτην πολυπραγμονεῖν. ὅτε γὰρ τὸ πῶς, εἴσονται οὐ ταῦτα ζητοῦντες, καὶ τῆς πίστεως ἐκπεσοῦνται τῆς ὀρθῆς. Διὰ τοῦτο καὶ φησὶ" διαπορῶν τὸν ξένον ὑπτιάζῃ (ἡ γὰρ ξενικὴ ὅλη καὶ πρὸς αὐτὸν λεγέται τὰ λεγόμενα) καὶ θορυβεῖσθαι, καὶ ἰλιγγιᾷ, καὶ ὡς ἀμηχανία ὄντι, ἐλθὼν μοι ὡς εἷς ἄνθρωπον, ἀκούων ὃ μείζονα ἢ κατὰ ἄνθρωπον, καὶ ἃ μηδεὶς ἤκουσε πώποτε· καὶ διαίσεται μοι πρὸς ὃ ὕψος τὴν λεγομένων τίνων, σκοτοῦται ὃ καὶ ὠχ ἵσται πολυταχοῦ πεφερόμενος, καὶ ξενικῶς ἐκπίπτων τῆς πίστεως. διὰ καὶ ὑπομένει κατασκυάζων ὃ ἀδύνατον, ὥστε εἰς σαφήνειαν αὐτὸ ἐκκαλέσασθαι διδασκαλίαν. Μὴ δύναται γάρ, φησιν, ἄνθρωπος εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν καὶ γεννηθῆναι; Ὁρᾶς πῶς, ὅταν τοῖς οἰκείοις λογισμοῖς ὑπιτρέψῃ τις τὰ πνευματικὰ, καὶ καταγέλαστα φθέγγεται, καὶ λῆρον δοκεῖ, καὶ μῦθον, ὅταν πρὸς ἐργάζηται τὰ τοῦ Θεοῦ δοκοῦντα τὰ εἰρημένα. ἐὰν μὴ δέχῃ τὴν τῆς πίστεως συγκατάθεσιν; ἤκουσε γεννήσει πνευματικῶν, ἀλλ' οὐκ ἐνόησε πνευματικῶν, ἀλλ' εἰς τὴν ταπεινότητα τὴν ξενικὴν καθείλκυσε τὸ εἰρημένον, καὶ μέγα δόγμα ὅτου καὶ ὑψηλὸν τῆς Φυσικῆς ἀκριβείας ἐξήρτησε. Διὰ τοῦτο λεπρωδίας πλάτη λεπτὸν, καὶ ἀποστασίας καταγελᾶς. διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε, Οτι ψυχικὸς ἄνθρωπος ὁ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος. πολὺ ἀλλὰ καὶ ἐν τούτῳ τὴν αἰδῶ τὴν ἐν τῇ Χριστῷ φυλάττῃ. ὁ γὰρ ἔσκωψε ὁ λεγθείς, ἀλλ' ἀδυνάτου εἶναι νομίζων, ἐσίγησε. δύο γὰρ ἦν τὰ ἄπορα, ἢ τι γεννήσεις ἡ τοιαύτη, ἢ τι βασιλεία. ὅτε γὰρ βασιλείας ὄνομα ἠκούσθη παρὰ Ἰουδαίοις ποτὲ, ὅτε γεννήσεως τοιαύτης. ἀλλὰ πῶς ἐκεῖ ὁ πρότερος ἴσται, ὁ μάλιστα αὐτὸν τὴν ἀρχαιότητα κατέστησε.

ΚΕΙΚΟΝ Ταῦτ' οὖν εἰδότες, μὴ λογισμῷ τὰ πρὸς Θεοῦ ζητῶμεν, μηδὲ κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τὴν πρὸς ἡμῖν ἄγωμεν τὰ ἐκεῖθεν, μηδὲ ἀνάγκη φύσεως καταβάλλωμεν, ἀλλ' εὐσεβῶς πιστεύοντες νοῶμεν, πιστεύοντες ὡς εἶπον αἱ γραφαί. ὁ γὰρ" πρεσβεύων καὶ πολυπραγμονῶν κερδαίνει μὲν οὐδὲν, πρὸς δὲ τὸν ζητούμενον μὴ εὑρὼν, καὶ δίκην δώσει τὴν ἐρεύνην. ἤκουσας ὅτι ἐγεννήθησε· πίστευσον ὅπερ ἤκουσας· τὸ δὲ πῶς, μὴ ζήτει, μηδὲ διὰ τοῦτο αἰαίρει τὴν γέννησιν. ἀγνωμοσύνης

μεσιάσης γὰρ τῶν τοιούτων ἐχάτης. ἡ γὰρ ὄντως ἀκούσας ἡμῶν, οὐκ ἐκείνων τῶν ἀπρεπῶν, ἀλλὰ τούτων τῶν χρησίμων, ὅπερ μηδὲν μέγα ἔξει αὐτῆς ἐκ τῶν ἡμετέρων, ἀλλ' ἀνθρώπινα ἔσται καὶ γεώδη, δέξεται τοῦτο ἐκ τῶν ἡμῶν ἡ πόρνη. ἐκ τῶν φαινομένων ἐκείνων ἡ πόρνη ἐπιβαίνουσα καὶ λύπην καὶ πόνον ἐργαζόμενοι καὶ πολυπραγμονοῦντες, ποσοῖς δὴ εἶεν ἄξια τιμωρίας; τοῦτο γὰρ ὅτῳ ποιεῖ" ἐκατόνταινοι, ὡς ἀνθρώπους λογισμός, ἀπὸ τῆς γῆς πάντα φθεγγόμενος, καὶ μὴ ἀνεχόμενος φωνῆς ἑαθαι ἄνωθεν. πολλοῦ γὰρ ἔχει τοῦ ἰλεῶ τὸ γελοῖος τῶν λογισμῶν. δέξεται τοῦτο τῶν ἄνωθεν ἡμῖν ναμῆς χρεία, ἵνα τῆς ἰλύος ὑφίζανούσης, ἄνω ἐστὶ καθαρόν, τοῦτο ἄνω φέρηται, καὶ τοῖς ἐκεῖσε διδάγμασιν ἀναμιγνύηται. ἔστι γὰρ τοῦτο, σπέρμα ἡμῖν χθὲς βεγκόμενα, καὶ ὀρθὸν ἐπιδειξόμενα βίον. ἔστι γάρ, ἔστι καὶ ἀπὸ ζύπτου διεφθαρμένων, οὐκ ἀπὸ πολυπραγμοσύνης μόνον ἀκαίρου, σχίσματων τοῦ σχοινίου. διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε Κορινθίοις· Γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶμα. οὔπω γὰρ ἠδυνάσθε· ἀλλ' οὐδὲ 1.Κορ.3.ε. ἔτι νῦν δύνασθε. ἔτι γὰρ σαρκικοί ἐστε. ὅπου γὰρ τὸ ὑμῖν, φησι, ἔρις, καὶ ζῆλος, καὶ διχοστασία, οὐκ σαρκικοί ἐστε καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε; τοῦτο δὴ καὶ Παῦλον ἔφη λέγοντα τοῦ αἰτίου· τοῦ γὰρ ἐμπαθῆ ψυχὴν οὐ δύνασθαι μέγα καὶ καθαρὸν ἰδεῖν, ἀλλ' ὥσπερ ἐκ τοῦ ὕδατος λήμης ἀλγεινῆς, ἀμβλυωπίαν ἐκπυοῦσθαι τοῦ ἀληθοῦς πατρός. ἐκκαθάρωμεν οὖν ἑαυτούς, φωτισθῶμεν φῶς γνώσεως, μὴ σκοτίζωμεν ἑαυτοὺς ἀγνοίᾳ. μὴ ὃ τῶν ἀγνοούντων πλῆθος, ἵνα καὶ ἡμεῖς μὴ λέγωμεν. ἡ γὰρ πολλὰ πονηρὰ τοῦ Χριστοῦ τοῦ μέλλοντος τοῦ πρώτου βίου, καὶ τοῦ ἀπάτου τοῦ πλούτου, τῆς τῶν ἀκανθῶν καλούντος εἰσόδου. εἰκότως. καθάπερ γὰρ σκάφη ἄκαρπον, ὅπου καὶ τῶν 12 τριβόλων καθάπερ σκάφη σοῦ ἀπομόρους ἀπαγορεύουσι, ὅπου δὲ τοῦτο γένηται· ὃ δὲ ὥσπερ εὐάλωτον τῷ πυρὶ καὶ μισητὸν τῇ γεωργούσῃ αἱ ἄκανθαι, οὕτω καὶ τὸ τοῦ κόσμου πράγματα· ὃ δὲ ὥσπερ ὁ τῶν ἀκανθῶν θηρία κρύπτεται καὶ ἔχεις καὶ σκορπίοι, οὕτω καὶ ὁ τῆ ἀπάτῃ τοῦ πλούτου. ἀλλ' ἐκφεύγωμεν" ὃ πῦρ τοῦ πνεύματος, ἵνα καὶ τὰς ἀκάνθας δαπανήσωμεν, καὶ τὰ θηρία φυγαδεύσωμεν, ἵνα καθαρὰν προσφέρωμεν τῇ γεωργῷ τὴν ἄρουραν, καὶ μὴ ὁ κύριος, τοῖς πνευματικοῖς αὐτοῦ δεδόσωμεν καρποῖς· φυτεύσωμεν τοῦ καταπαύσεως ἐλαίαν, ὃ ἡμερώτατον φυτόν, ὃ ἀνθαλές, τὸ φωτιστικόν, τὸ θρεπτικόν, τὸ ὑγιείας ποιητικόν. ταῦτα πάντα ἡ ἐλεημοσύνη ἔχει, ὡς σοφὴ οὖσα μὴ τῶν κακοπραγιῶν αὐτοῦ. τοῦτο δὲ Σοφ. ζ.κε. δηλοῦσα" ἐπιλθοῦσα ξηραίνει τὸ φυτόν, ἀλλ' ἐστηκεν ἀεὶ φωλεύουσι τοῦ σχοινίου, τρέφουσα καὶ νεύουσα τοῦς ψυχοῦς, τοῦ ἰσχνοῦ δυνάμεως ἐργαζόμενον· διὸ ταύτην ἔχωμεν διηνεκῆ, διωκώμεθα μὴ πορνείας καὶ τῶν νυμφίων ἰδεῖν, καὶ εἰς τὸν νυμφῶνα εἰσελθεῖν· οὗ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κε. 5 ΑΜΗΝ ΛΕΓΩ ΣΟΙ· ΕΑΝ ΜΗ ΤΙΣ ΓΕΝΝΗΘΗ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

ΤΑ παιδία τὰ μικρὰ, καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς "διδασκάλους φοιτῶντα, καὶ δίκτυα τὰ μαθήματα, καὶ ἀποδύσει, καὶ οὐδέποτε παύεται ταύτης τῆς" κλήσεως, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ" νύκτας" προσίησι ταῖς ἡμέραις, καὶ ταῦτα ὑπὲρ ὑπερῶν" καὶ προσκαίρων ἀναλύζεται πορεῖν. ἀλλ' οὐχ ὑμᾶς τοὺς ἐν ἡλικίᾳ γινομένους ἡμεῖς τοσοῦτον ἀπαιτοῦμεν πόνον, ὅσον ὑμεῖς τοὺς παῖδας τοὺς ὑμετέρους. οὐ γὰρ καθ' ἑκάστην

ς ἰω ἡμέρᾳ, ἀλλὰ δύο μόνη τ ἑβδομάδες ἡμέρας ἐδεκαλόδμῳ τοσοῦτον τοῖς λεγομένοις, ἢ πρὸς βραχὺ τῆς ἡμέρας μέρος, ὥστε καθορᾶν ὑμᾶς ἡμᾶς δυνατόν. ὅθεν καὶ τοῦτο καὶ μακρὰν ἀφαιρούμεθα ὑμῶν τὰ ὀφθαλμῶν" Εἰρηκώς, ἵνα μετ' εὐκολίας δέξηται λοιδορίαν ὑμῶν αὐτά, ἢ τοῖς ἀκροατὰς ἐφαπτόμενος τῆς ἀγωνίας, ἢ "οὕτω πάντα ἐκεῖνα μνημονεύειν πρόσταξεν, ὡς δυνάσθαι ἢ ἀπαγγέλλειν αὐτὰ μετ' ἀκριβείας ὑμᾶς, πολὺ ἐτέρωθεν σφόδρα ἐστὶν ἀπλοῦς εἶναι, ἢ νωθρός, ἢ παιδίου μαρὸν ῥᾳδιουργοῦντος. "ἐχόμεθα τοίνυν τῆς ἀκριβείας τῆν ἔμπροσθεν Εἰρηκότων. "τῶ γὰρ Νικοδήμῳ κατανοήσαντος, ἢ πρὸς τὰ ἐρωτηθέντα ἡμῖν "ἔλκοντος δὲ Εἰρηκότος, ἢ λέγοντος, ὡ δυνατὸν εἶναι γέροντα ἡμιθνῆτα ἄνωθεν, ὅσα πάλιν ὁ Χριστὸς σαφέστερον ἀπεκαλύπτει τῆς ἡμήσεως ἐκείνης, ἔχοντα μὲν ἢ ὕστερα δυσκολίαν τῆν ψυχικῶν ἐρωτήσεων, δυνάμενον δ' "ὅμως ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας τὰ ἀναγκαῖον ἀκούοντα. "Πῶς γὰρ φησιν; ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῆ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δυνάται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. ὃ δὲ λέγει τοῦτο δηλοῖ, τοῦτ' ἔστι· σὺ μὲ ἀδύνατον αὐτὸ φῆς εἶναι· ἐγὼ δ' οὕτως αὐτὸ σφόδρα δυνατὸν εἶναι φημι, ὡς καὶ ἀναγκαῖον εἶναι, ἢ μηδὲ δυνατὸν ἄλλως σωθῆναι. τὰ γὰρ ἀναγκαῖα, σφόδρα "ἢ εὐκόλως "ἐποίησεν ὁ Θεός. ἢ μὲ γὰρ γένηται γέννησις ἐκ σαρκὸς, ἀπὸ τ χοὸς ὅλη. ὅθεν δὲ ἀποτετύχηται τὰ τοῖς οὐρανοῖς αὐτῆ. Πῶς γὰρ κοινὸν τῆ γῆ τὸ οὐρανοῦ; ἀεὶ γὰρ ἐκ πνεύματος οὖσα, ῥᾳδίως ἡμῖν τὰς ἀγίδας ἀναπετάσει τὰς ἄνω. ἀκούσατε οὖσι τ φαντασιοκόπους ἐστὲ ὑμεῖς· φείδεσθε, φιλάξατε· φοβερὰ γὰρ ἢ ἀπειλὴ, φοβερὰ ἢ ἀπόφασις. οὐκ ἔστι, φησὶ, μὴ γεννηθέντα ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, διότι τ σωτήριον φορεῖ ἔνδυμα, τ τῆς κατάρας, τ τῆς φθορᾶς· οὐδέπω τὸ διαπεπλεκὸς ἔλαβε σύμβολον· ξένος ἐστὶ καὶ ἀλλότριος· οὐκ ἔχει τὸ ζωοδοτικὸν τ βασιλικὸν ἐὰν μή τις, φησὶ, γεννηθῆ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τ βασιλείαν τ οὐρανῶν. ἀλλ' ὁ Νικόδημος οὐκέτ' οὕτω ζωπυρεῖ. οὐδὲν γὰρ χαίρων τ τοῖς λογισμοῖς τὰ πνευματικὰ ὑπεισέρπει. ἔστω γὰρ οὐκ ἀφῆκεν ὑψηλόν τι καὶ μέγα φαντασθῆναι. ἀλλ' ὅτι τὸ ἡμεῖς πιστεύομεν καὶ γινώσκομεν, τῆς τ λογισμοῦ τ ἀληθείας ἀφέντες [τ] κάτω, πρὸς τὸ ἦθος τῆς πίστεως ἀναδραμόντες, τὰ τὰ πλείονα τῶν ἀγαθῶν τῶν ἡμετέρων τῆ διδασκαλία "ταύτης ὑπεισέρχομεν. ὅπερ εἰ καὶ Νικόδημος ἐποίησεν, οὐκ ἂν αὐτῷ τὸ πρᾶγμα ἀδύνατον εἶναι ὠμολόγει. Πῶς οὖν ὁ Χριστὸς ἀπάγων αὐτὸν τῆς οἰκοίας ταύτης τῆς χαμαὶ συνηθείας, ἢ δεικνὺς ὅτι οὐ περὶ ταύτης ἀπαγγέλλεται τῆς ἡμήσεως," φησιν· ἐὰν μή τις γεννηθῆ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. ταῦτα δ' ἐφθέγγετο, ὃ φίλος τῆς ἀπειλῆς ἐπιπλήξασθαι πρὸς τὴν πίστιν αὐτὸν βουλόμενος, ἢ πεῖσαι τὸ πρᾶγμα μὴ τοιοῦτον εἶναι ἀδύνατον, ἢ τῆς περὶ τ σαρκικὴν γέννησιν φαντασίας ἀπορρῆξαι σπουδάζων. ἐτέραν λέγω γέννησιν, φησὶν, ὦ Νικόδημε. τί δὴ λέγει ἕλκεις πρὸς τὴν γῆν; ἢ τῆ τῆς φύσεως ἀναγωγῆ τὸ πρᾶγμα ἐπικαλλεῖς; ἀνώτερός ἐστι τῆς τοιαύτης οἰήσεως οὗτος ὁ τόκος· ὅθεν ἔχει κοινὸν πρὸς ὑμᾶς. γέννησις μὲν γὰρ ἢ αὐτὴ λέγεται, ἀλλὰ τῷ ὀνόματι κοινῷ, τῷ δ' πράγματι διέστηκεν. ἀπόστησον σαυτὸν τῆς κοπῆς ζωογονίας· ἑτέραν εἰσάγω λοχείαν εἰς τὸν κόσμον· ἄλλως βούλομαι γεννᾶσθαι τοὺς ἀνθρώπους· ξένοι ἦλθον κοινωνεῖν δημιουργίας ζητοῦσι· ἔπλασα ἀπὸ γῆς ἢ ὕδατος· οὐκ ἐβουλόμην χρήσιμον τὸ πλάσμα, ἀλλ' ἀνιεράφη τὸ σκεῦος. οὐκέτι λοιπὸν ἀπὸ γῆς ἢ ὕδατος πλάσαι βούλομαι, ἀλλ' ἐξ ὕδατος ἢ πνεύματος. Εἰ δέ τις ἐρωτᾷ, πῶς ἀπὸ ὕδατος; ἐρωτῶ κἀγὼ, πῶς ἀπὸ γῆς; πῶς γὰρ ὁ πηλὸς εἰς διαφόρους μέρη κατεμερίσθη; πῶς δὲ μὲ ὑστερεῖσθαι μυρίοις (γῆ γάρ ἐστιν μόνη) τὰ δὲ ἐξ αὐτῆς ἡδύσματα ποικίλα ἢ πολυτρόπα; πόθεν ὀσφρὴ ἢ νοῦς ἢ ἀκοὴ ἢ φλέβες; πόθεν ὑμένες ἢ ἀκρίδα ὀργανικὰ, τὰ χόνδροι, ἢ χιτῶνες, ὕπερ, ἢ σπλὴν, ἢ καρδία; πόθεν δέρμα, ἢ αἷμα, ἢ φλέγμα, ἢ χολή; πόθεν αἱ τοσαῦται ἐνέργειαι; πόθεν χρώματα ποικίλα; τοῦ-

τα.

πα γὰρ οὐ γῆς, οὐδὲ πηλοῦ. πῶς ἡ γῆ δέχεται ἀσώματα βλαστάνειν, ἢ ἡ σὰρξ δεχομένη σπέρματα σήπεται; πῶς ἡ γῆ τρέφει καὶ βαλλόμενα, ἡ δὲ σὰρξ τρέφεται; ἐπὶ τούτων, ἃ οὐ τρέφει καθ' ἑαυτά, ἡ γῆ δεχομένη ὕδωρ, οἷον πηγὴ ἡ σὰρξ δεχομένη πολλάκις οἶνον, εἰς ὕδωρ μεθέλομεν. πόθεν οὖν δῆλον ὅτι ἀπὸ γῆς ἐστιν, τῆς γῆς οὐ σωτήριος οὖσης πρὸς σῶμα; ἐπὶ δὲ τῆς ἁμαρτίας λογισμὸν μὲν θύραθεν οὐ δύναμαι, πίστιν δὲ δείκνυμι μόνην. εἰ τοίνυν καὶ καθ' ἡμέραν γινόμενα καὶ φθειρόμενα πίστεως ἄξιά ἐστι, πολλῷ μᾶλλον καὶ ἀπορρητότερα τούτων ἃ πιστεύομεν πράττειν. καθάπερ γὰρ ἡ γῆ ἡ ἄψυχος, ἡ ἀκίνητος, οὐ δύναμαι ὅπως ἐκ βαλλόμενα τὰ τοῦ Θεοῦ, ἐξίστανται ἐξ αὐτῆς καὶ βλαστάνει, οὕτω καὶ τὴν πνεύματος ἐν ὕδατι πρόσταγμα, καὶ παράδοξα ταῦτα ἃ λογισμὸν ἀπορίαν οὐκ ἔλαττον πέφυκε γίνεσθαι. μὴ γὰρ, ὅτι μὴ ὁρᾷς ἀνθρωπάριον ἐπὶ σοὶ τὸν ψυχὴν ὁρᾷς, ἀλλ' ὅμως πιστεύεις ἔχειν ψυχήν, ἢ ἄλλο ψυχὴν εἶναί τι παρὰ τὸ σῶμα. ἀλλ' ὁ Χριστὸς οὐκ ἀπὸ τούτου τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ ἐπῆλθε, ἀλλ' ἑτέρου. τοῦτο μὲν γὰρ, ὅτι ἡ ἀσώματον ὄντι, ἢ ψυχὴ λέγω, διὰ τοῦτο ἡ πίστις αὐξήσεται, ὅπου ἐλπὶς παχύτερον ἐκείνου διήκειν· ἄλλην ἕτερον ἐπιδείκνυται, ὃ μήτε κεκρυμμένον πρὸς τὸν τοῦ σώματος ἔχει παχύτητα, μήτε εἰς τὸν τῶν ἀσωμάτων ἀπέβη φύσιν, ὅπερ ὄντι ἡ τοῦ ἀνέμου φορά. ἡ μὲν οὖν ἀπὸ τοῦ ὕδατος ἀρχὴ τοῦ λεπτοτέρου μὲν τῆς γῆς, παχυτέρου δὲ τοῦ ἀέρος. ὥσπερ γὰρ ὁ ἀρχὴν ἐπέσχετο συσχεῖν ἡ γῆ, ὃ δὴ πρῶτον τοῦ Δημιουργοῦ ἔργον· ἄνω δὲ, καθάπερ ἐκείνου ἐπέκειτο στοιχεῖον ὃ ὕδωρ, ὃ δὴ πρῶτον τῆς τοῦ πνεύματος ὄντι χάριτος· ἡ τότε μὲν εἰς ψυχὴν ζῶσαν ἐλθόντος τοῦ ἀνθρώπου, νῦν δὲ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν. πολὺ δὲ τὸ μέσον ἑκατέρων. ἡ μὲν γὰρ ψυχὴ οὐκ ἄλλο τι ἔχει τὸ ζῆν· τὸ δὲ πνεῦμα οὐκ αὐτὸ ζῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις πρόσεστι τοῦτο. οὕτω γοῦν τοὺς νεκροὺς ἀνίστησιν ὁ Δεσπότης. καὶ πρὸ μὲν τῆς κλίσεως γλυκύτης, ὁ ἀνθρωπος ὕστερον πλάττεται· νῦν δὲ τοὐναντίον. πρὸ γὰρ τῆς κλίσεως, ὁ ἀνθρωπος ὁ πρῶτος δημιουργεῖται. καὶ γὰρ πρῶτος οὗτος γυμνᾶται, καὶ τότε ὁ κόσμος μεταμορφοῦται· ἡ καθάπερ ἐξ ἀρχῆς ὁλόκληρον ἔπλασεν, οὕτω καὶ νῦν ὁλόκληρον αὐτὸν δημιουργεῖ. ἐπὶ τότε μὲν, φησὶ, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν· ἐνταῦθα δὲ οὐδὲν τοιοῦτον. ὁ γὰρ πρὸ τοῦ πνεύματος λαβὼν γάρν, ἵνα δέηται βοηθοῦ ἑτέρου; ὁ εἰς ὃ σῶμα τὸν Χριστὸν πρῶτον, ποίαν ἔχει λοιπὸν συμμαχίας χρείαν; τότε κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησε καὶ ἀνθρωπον· νῦν αὐτὸν δὲ Θεῷ ἑνοῦσι· τότε ἀρχὴν καὶ θεῖον ἐνέβλυσε, νῦν ἐπανερχόμενον τὸν οὐρανὸν πρὸς ἀρχὴν ἡμᾶς ἀνάγει· τότε πρῶτον ἔσωσε πρὸ διαπτώματος· νῦν δὲ ἀνεγείρει ἡμᾶς ἀπόλωλότας ἐπὶ τῇ ἐκείνῃ ἡμέρᾳ, ὅτε ἔμελλε καὶ ζωοποιήσας ὁ αὐτὸς νῦν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἀναστήσεσθαι, ὅτι καὶ τὸ φῶς. ἐξ ὧν πάντων δῆλον ὅτι ἑτέρας ζωῆς ἀμείνονος τὰ πνεύματα ἦν, καὶ καλλίστους πρὸς ἃ ἔκτισεν. ἡ μὲν οὖν πρώτη πλάσις ἀπὸ γῆς, ἡ δὲ Ἀδάμ, καὶ ἀπὸ πηλοῦ ἦν μετ' ἐκείνην· ἡ γοῦν ἀρχὴ, καὶ ἀπὸ σπέρματος ἡ μὲν αὐτοῦ, ἡ τοῦ Ἄβελ· ἀλλ' οὐκ οὖν οὐδὲ μιᾶς ἐφικέσθαι δυνατὸν τούτων, οὐδὲ προσήκειν λέγω τὰ ἡμέτερα, καίτοι παχύτατα ὄντα. πῶς οὖν περὶ τῆς γοητείας τῆς διὰ τοῦ βαπτίσματος ἡμῖν δεινοπαθοῦμεν, διὰ τοιαύτας τὰς πολλῷ τούτου ὑψηλοτέρας, καὶ λογισμοὺς ἀπαιτήσεσθαι τῆς δυνάμεως τοῦ παραδόξου ταύτης λογίας; ἐπεὶ καὶ ἀγγέλοις τὴν ἡμετέραν ταύτην πρόσοψιν γνωρίζει. εἰ πῶς γὰρ οὐκ ἂν ἔχοιεν τῆς δυνάμεως ταύτης παραδοξοποιΐας, ἀλλὰ πρόσεισι μόνον, οὐδὲν μὴ τελοῦντες, ὁρῶντες γε τὰ γινόμενα. καθάπερ γὰρ ἐξ ὑδάτων ἡ ἄγιον πνεῦμα πνοὴν ἐργάζεται. πιστεύομεν τοίνυν τῇ ἀπὸ φάσει τοῦ Θεοῦ· ὅλως γὰρ ὅτι αὐτὴ πιστέον. ἡ μὲν γὰρ ὅλως πολλαχοῦ ἐξ ὀφθαλμοῦ· ἐκείνου γε ἀμελοῦμεν διὰ πιστοῦ· πιστεύομεν τοίνυν αὐτῇ. ἡ γὰρ τὰ μὴ ὄντα παραγαγοῦσα, ἀξιόπιστος καὶ ἐν τοῖς ἐξ ὑδάτων τοῦ δημιουργήσαι. τί οὖν αὐτὴ φησιν; ὅτι ἡμῶν ὄντι ὁ πλούμενον. εἰ δὲ τις λέγοι, πῶς; ὑπισχνούμενον αὐτοῖς τῇ ἀπὸ φάσει τοῦ Θεοῦ, ἅπερ ὄντι μείζονα ἡ σαφὴς ἀπόδειξις. Εἰ δέ τις ἐρωτᾷ, πόθεν ἔσεσθαι ὕδωρ πρὸς εἰλικρίνειαν ἀνθρωπίνου-

μὲν

μὴν ἡμεῖς, τίνος ἕνεκεν ἡ γῆ" ἀλλὰ πλὴν ἐκεῖνοι εἰς τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀφάτου σοφίαν παρήγαγον. ὅτι δὲ ἡ τῆς γῆς χρεία πάσης ἀνθρωπίνης δυνάμεως ἐστὶν, πάντες που δῆλον. μᾶλλον δὲ τοῦτο οὐκ ἐμοὶ ἐργάζου. ὅτι γὰρ ἀναγκαία ἐστὶν ἀνθρώποις τοῦ ὕδατος ἡ χρεία οὕτως ἀνθρώπους μάθοις. τοῦ πνεύματος ποτε καταπαύσαντος τὸ ὕδωρ, οὐκ ἔστι μείζονα τούτου ὁ ἀπόστολος, ἀλλ' Πραξ. ι. μζ. ὡς ἀναγκαίου ἡ τούτου ἡ ἁπάσης, ὅσα τί φησι· Μήτι τὸ ὕδωρ δυνατή τις κωλύσαι τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλαβον ὡς καὶ ἡμεῖς; τίς οὖν ἐστὶν ἡ τοῦ ὕδατος χρεία; ἡ ταύτην ἤδη λοιπὸν ἐρεῖ, τὸ μυστήριον ὑμῖν σκιαλύπτων" τὸ ἀπόκρυμμένον. εἰσὶ μὲν γὰρ ὧδες ἡ ἕτεραι ἀπόρρητοι λόγοι τοῦ πράγματος, τίνας ἢ σὺ τῶν παλαιῶν ὑμῶν ἕνα ἐρῶ. ὃς οὖν ἐστὶν ὅτι; θεία πλάσμα τὸ αὐτοῦ σύμβολα, πάθος τὸ νέκρωσις, ἀνάστασις ἡ ζωή, ἡ ταῦτα ὁμοῦ γίνεται πάντα. καθάπερ γὰρ εἴ τις τὸ σφραγὶς τοῦ ὕδατι καταδύσειεν ἡμῶν τὰς κεφαλάς, ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος ἀπόλλυται" κἀκεῖνος τὸ καταποντίζεται εἰς τέλος ἅπας· εἶτα, ἀναδυόντων ἡμῶν, ὁ καινὸς ἀνθρωπος πάλιν. ὥσπερ γὰρ εὐκόλου ἡμῖν βαπτίσασθαι καὶ ἀνελθεῖν· οὕτως εὐκόλως τῷ Θεῷ θάλασσαν τὸν ἄνθρωπον τὸν παλαιὸν, καὶ ἀναδεῖξαι τὸν νέον. τέταρτον δὲ τοῦτο γίνεται, ἵνα μάθῃς, ὅτι δυνάμεις πάσας καὶ ὁσίου καὶ ἁγίου πνεύματος ταῦτα πάντα πληροῖ. ἡ ὅτι ὁ στεγασμὸς ὁ ἐπηρμένος, ἀκούσωσι Παῦλος λέγοντος· Κολ. β. ιβ. Σωσταφηναι αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον· καὶ πάλιν, Ὁ παλαιὸς ἡμῶν Ρω. ς. ς. ἄνθρωπος συνεσταυρώθη· ἡ πάλιν, Σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Ρω. ς. ε. οὐ μόνον δὲ τὸ βάπτισμα σημαίνει λέγεται, ἀλλὰ καὶ ὁ σημαίνει βάπτισμα. Τὸ γὰρ βάπτισμα, Μαρ. ι. λθ. ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, φησὶ, βαπτισθήσεσθε καὶ, βάπτισμα ἐγὼ βαπτισθῆναι, ὃ ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. καθάπερ γὰρ ἡμεῖς εὐκόλως βαπτιζόμεθα καὶ ἀναβαίνομεν, οὕτω καὶ αὐτὸς εὐκόλως ἀποθανεῖν, ὅτε ἠθέλησεν, εἶπεν· μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ ῥᾷον, εἰ καὶ τοσαύτης ἡμέρας ἀφ' μυστηρίου τινὸς οἰκονομίαν ἐμάθομεν.

ΗΘΙΚΟΝ Τηλικούτων οὖν μυστηρίων καταξιωθέντες, βίον ὀφείλομεν ἄξιον τῆς δωρεᾶς, πολιτείαν ἀρίστην. ὃ μηδέποτε τούτων καταξιωθέντες, πάντα πρᾶξαι ὥστε καταξιωθῆναι, ἵνα γενώμεθα σῶμα ἕν, ἵνα ὦμεν ἀδελφοί. ἕως μὲν γὰρ δοῦλοι καὶ ξένοι τοῦτο διεκείμεθα, καὶ πατὴρ ὑὸς ἦν, καὶ μήτηρ, καὶ ἀδελφὸς, καὶ ὁσιότης, οὐδέποτε συγγενείας διεστασμένος. ὅταν δὲ ἀφέλωμεν ἀπὸ τοῦ πνεύματος ὕδωρ συγγενεῖς ἐσμεν ἀλλήλων γενώμεθα· ἀπὸ τοῦ πνεύματος ἕνωσις γεγόναμεν, ὅταν δὲ ἀπὸ τοῦ πνεύματικοῦ μὴ σωφρονῶμεν ὦμεν; ποῖον ἢ κέρδος τὸ σὺν τῇ γῇ αἰχμαλωσίας, ὅταν σὺν τοῖς ἀγγέλοις ἀλλότριοι ὦμεν; ἀλλότριος γὰρ ὁ κατηχούμενος ἐστὶ πιστοῦ. ἃ γὰρ ἔχει κεφαλὴν τὴν αὐτὴν, οὐκ ἔχει πατέρα τὸν αὐτὸν, οὐκ ἔχει πόλιν τὸν αὐτὸν, ἃ ἔσθιε, οὐκ ἔνδυμα, ἃ πάσχει, οὐκ οἰκίαν, ἀλλὰ πάντα ἕξαλλαγμένα. ἃ γὰρ πάντα ὅσα γῆς τούτου, τὰ πάντα τὰ ἀγγέλων ἐκείνου βασιλεύς τούτου ὁ Χριστὸς, ἐκείνου ἢ ἁμαρτία ἃ ὁ διάβολος. ἔσθιε τούτου μὲν, ὁ Χριστὸς, ἐκείνου ἢ σκοτομανία ἃ φθορά. ἃ ἔνδυμα πάλιν τούτου μὲν τὰ σπουδαῖα ἔργα, ἐκείνου ἢ, ὁ τοῦ ἀπέλεων διάβολος· πόλις τούτου μὲν ὁ ἀγγέλων, ἐκείνου ἢ ἡ γῆ. ὅταν οὖν μηδὲν ἔχωμεν κοινὸν, τί κοινωνήσωμεν, εἰπέ μοι; ἀλλὰ ταῦτα ἐλύσαμεν ὠδῖνας, ἃ οὐ μιᾶς ἀπηλθομεν ταχέως; ἀλλ' οὐδὲν τοῦτο πρὸς συγγένειαν τὴν ἀκριβεστάτην. ἀσυνδιάσωμεν τοίνυν τῇ ἄνω πόλεως ἡμέραν πολίται. μείζονα τινος ἡδονὴν τῆς εὐφροσύνης μάθομεν, δίον τὴν ἀγαθὴν παιδείαν ἀπολαῦσαι; ὀδὲ γὰρ ἐκεῖ τῶν τυχόντων ὁ χόρτος. ἀλλ' εἰ ἤμουτο, ὁ μὴ ἤμουτο, ἀπροσδοκήτου τὸ πλοῦτος ἐπλούτησε, ἀμύητος εἰσῆλθον ἀπελθόν, καὶ μυεῖα ἔχομεν ἀγαθά, ὅδὸν ἡμᾶς ἔπεσε" λήψεται, ἡ γέενα, ἃ σκώληξ ἰοβόλος, ἃ πῦρ ἄσβεστον, ἃ δεσμὰ ἄλυτα· ἀγαθὰ μὴ ἤμουτο τινα τῶν ταῦτα ἀκούοντων ἐκείνης πεφυκέναι τῆς κολάσεως. τοῦτο δέ ἐστι, τῶν ἁγίων καταξιωθέντες μυστηρίων, ζυγοὶ ἃ ἄρχοντες καὶ λίθοι ἡμίουν οἰκοδομήσωμεν ὅτι τὸ θεμέλιον. οὕτω γὰρ δυνησόμεθα ἀπολαῦσαι τῆς φαύλων πλούσιοι, ὅταν μὴ σὺν ταῦτα χρήματα καταλείψωμεν, ἀλλὰ μεταχειρίσωμεν πρὸς αὐτὸν ἀσύλλυς θησαυρούς

ἀφ'

λλὰ τὴν χάριν τὴν πνευματικὴν, ὅταν δυνειόμεθα τῷ Χριστῷ. πολλὰ ὀφείλομεν ἐκεῖ, οὐ χρήματα, ἀλλ' ἁμαρτήματα· δυνειόμεθα τοίνυν αὐτῷ χρήματα, ἵνα λάβωμεν ἁμαρτημάτων συγχώρησιν. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ δικαίζων. μὴ τοίνυν εἰδώμεν αὐτὸν ἐνταῦθα πτωχὸν, ἵνα καὶ αὐτὸς ἡμᾶς ἐκεῖ πλουτήσῃ. ἐνταῦθα ἐνδύσωμεν αὐτὸν, ἵνα μὴ ἀφῇ ἡμᾶς γυμνοὺς τῆς ἀσφαλείας τῆς παρ' αὐτοῦ. ἐὰν ἐνταῦθα αὐτὸν πατήσωμεν, οὐκ ἐρῶμεν τὸν πλούσιον, Πέμψον Λάζαρον, ἵνα ἄκρον τοῦ δακτύλου ἐπιτρέψῃ τῇ γλώσσῃ ἡμῶν ἀποτημνομένῃ· ἐὰν ἐνταῦθα εἰς τοὺς οἰκείους ἡμῶν αὐτὸν ὑποδεξώμεθα, οὐκ πολλὰς παραμυθήσεται ἡμῖν μοίρας· ἐὰν ἀπέλθωμεν πρὸς αὐτὸν ἐν φυλακῇ ὄντα, καὶ αὐτὸς ἡμᾶς ἀπαλλάξει τῶν δεσμῶν· ἐὰν ξένον αὐτὸν συναγάγωμεν, οὐ παρέμψαται ξένους ἡμᾶς οὕτως τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ μεταδώσει ἡμῖν τῆς πόλεως τῆς ἄνω· ἐὰν ἀδεῆ ὄντα ἐπισκεψώμεθα, ταχέως ἐλευθερώσει ἡμᾶς ὁ αὐτὸς τῶν ἀδεσμῶν ἡμῶν. ὡς οὖν μεγάλα λαμβάνοντες καὶ μικρὰ δίδοντες, καὶ τὰ μικρὰ δῶμεν, ἵνα ἐμπορευσώμεθα τὰ μεγάλα· ὡς ἐπὶ καιροῦ, πείνωμεν, ἵνα ἀμήσωμεν· ὅταν ὁ χειμὼν * καταλάβῃ, ὅταν ἡ θάλασσα οὐκ ἔτι πλέηται, οὐκ ἔλκυσμοι τῆς ἐμπορείας ταύτης ἐσμέν. πότε γὰρ ἔσται ὁ χειμών; ὅταν ἡ ἡμέρα ἐπιζαίνῃ ἡ μεγάλη καὶ ἐπιφανής. τότε γὰρ οὐκ ἔτι πλυνούμεθα τὴν θάλασσαν ταύτην τὴν μεγάλην καὶ εὐρύχωρον. ταύτην γὰρ ὁ παρὼν ἔοικε βίος. νῦν ὁ τὸν σπεῖρον καιρὸς, τότε ὁ τὸν ἀμᾶν καὶ χαρδαίνειν. ἐὰν οὖς ὁ τοῦ καιροῦ μὴ καταβάλλῃ σπέρματα, ὁ ἀμητὸν σπέρμα, πρὸς τοῦ μηδὲν ἀμύσει καὶ καταγέλαστος ἔσται. Εἰ δὲ σπόρου ἐστὶν ὁ παρὼν καιρὸς, ἀπὸ τοῦ συλλέγειν, ἀλλὰ τοῦ σκορπίζειν " καιρὸς δή. Εἶτα λοιπόν. σκορπίσωμεν τοίνυν, ἵνα ζημιώμεθα· μὴ βουληθείημεν ζημιωθῆναι ἡμῶν, ἵνα μὴ ὦμεν ἀπολέσωμεν. ἔστι γάρ, ὅπερ ἔφην, ὁ καιρὸς ὅτε ὁ σπείρειν καλῶς καὶ δαπανᾶν καὶ ἀναλίσκειν, οὐκ ἐστὶ ὁ συλλέγειν καὶ ἀποτίθεσθαι. μὴ τοίνυν πρόδωμεν τὴν εὐκαιρίαν, ἀλλὰ δαψιλῆ τὴν σπορὰν καταβάλλωμεν, καὶ μηδενὸς φεισώμεθα τῶν ἐνδον, ἵνα μὴ πολλῆς αὐτὰ ἀπολάβωμεν τῆς ἀντιδόσεως, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κς'. 6 ΤΟ ΓΕΓΕΝΝΗΜΕΝΟΝ ΕΚ ΤΗΣ ΣΑΡΚΟΣ, σάρξ ἐστι· καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστι.

Μεγάλων ἡμᾶς μυστηρίων καταξίωσεν ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ· μεγάλων, ὧν οὐκ ἦμεν ἡμεῖς ἄξιοι, ἀλλ' οἷον αὐτῷ παρέσχεν πρέπον ἦν. καὶ γὰρ τὴν ἀξίαν τὴν ἡμετέραν λογίσηται τις, οὐ μόνον τῆς δωρεᾶς ἦμεν ἀνάξιοι, ἀλλὰ καὶ κολάσεως εὐθυνοι καὶ ζημιωθείας. ὅπερ ἦν καὶ πρὸς τοῦτο εἶδεν, ἵνα μείζονι κολάσεως ἀπαλλάξειεν, ἀλλὰ καὶ ζωὴν ἐχαρίσατο, πολλῷ τῆς προτέρας λαμπροτέραν, εἰς ἄλλον ἡμᾶς εἰσήγαγε κόσμον, ἕτερον ἐδημιούργησε κτίσιν. Εἴ τις γὰρ ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις, φησί. ποία καινὴ κτίσις; ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. " πρόδηλον ἐποίησεν ἡμῖν, καὶ οὐδὲ τῆς ἐν αὐτῷ δόξης ἐφάπτεσθαι ἄξιοι, καὶ εἰς τοῦτο ἥκομεν ἡμᾶς ἀπήγαγεν. ἐν τοῖς πρώτοις οὐχ εὑρέθημεν πιστοὶ, καὶ μείζονα ἐπεχείρησεν· ἐνὸς ἀποβαλόντες ξύλου οὐκ ἰσχύσαμεν, καὶ τὴν ἄνω παρέλαβε τροφήν. ἐν προδείσῃ οὐκ ἐκαρτερήσαμεν, καὶ τοῦτο ὑβρισταὶ ἡμῖν ἀνεπέτασεν. εἰκότως ἔλεγεν ὁ Παῦλος· Ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θεοῦ. οὐκέτι μήτηρ, οὐκέτι ὠδῖνες, οὔτε ὕπνοι καὶ ζωοποιίαι καὶ πρόπλοκαὶ σωμάτων· " ἄνω λοιπὸν ἡ φάρεται τῆς ἡμετέρας φύσεως ἡ κατασκευὴ,

ἐκεῖ

Λουκ. ιε. κδ.

Ρω. ια. λγ.

ἀπὸ πνεύματος ἁγίου καὶ ὕδατος. τὸ γὰρ ὕδωρ παρείληπται τόκος τῷ πικτομένῳ γινόμενον· ὥσπερ γάρ ἐστιν ἡ μήτρα τῷ ἐμβρύῳ, τοῦτο τῷ πιστῷ τὸ ὕδωρ. ἐν γὰρ τῷ ὕδατι
Γεν. α. κ. διαπλάττεται καὶ μορφοῦται. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἐλέγετο, Ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν· ὅτε δὲ ἦν ἐπὶ τῶν Ἰορδανείων ῥείθρων ὁ διδάσκων, οὐκέτι ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν, ἀλλὰ ψυχὰς λογικὰς καὶ πνευματοφόρους τὸ ὕδωρ ἀναδίδωσι· καὶ ὃ μὲν τοῦ πλήθους εἴρηται, Ὅτι ὡς νυμφίος οὐκ πορδυόμενος οὐκ πάσου αὐτοῦ, τοῦτο δὲ τῶν πιστῶν καὶ ἐς ἓν
Ψαλμ. ιη. ε. μᾶλλον εἰπεῖν. πολλῷ γὰρ φαιδροτέρας ἀφίησι τὰς ἀκτῖνας ἐκεῖνος. ἀλλὰ δὸς μοὶ ἐν τῇ μήτρᾳ διαπλατύνεσθαι χρόνον δεῖται, ἐν ᾧ ὕδατι ἢ οὐκ ὄντος, ἀλλ' ἐν μιᾷ ῥοπῇ πεσόντα γίνεσθαι. εἶτα μοὶ γὰρ ὀπτικὴν ἡ ζωή, καὶ ἀπὸ σωματικῆς φθορᾶς ἔχει τὴν ἀρχήν, βεβαιοῦσθαι τὸ πικτόμενον (τοιαύτη γὰρ τῶν σωμάτων ἡ φύσις· χρόνῳ πεσοῦσα μεθαρμόζεται τὸ τέλειον) ὅτι ἢ τῶν πνευματικῶν οὐκ ὄντων. τί δήποτε; ὅτι τέλεια ἐξ ἀρχῆς καταστρωννύεται τὰ γινόμενα. ἀλλ' ὅπερ ὁ Νικόδημος ἀκούων ταῦτα συνεχῶς ἐταράττετο, ὅσα πᾶς αὐτῷ παροιστρῆσαι δὲ ἀπόρρητον τὸ μυστήριον τοῦτο, καὶ σαφῶς ἐργάζεται δὲ ἀσαφῶς σκιαγραφίᾳ τινί. τὸ γὰρ γεγεννημένον, φησίν, οὐκ ἐκ τῆς σαρκός, σάρξ ἐστι· τὸ δὲ γεγεννημένον οὐκ ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστιν. ἀπάγει τῶν αἰσθητῶν αὐτὸν ἀπαιτῶν, καὶ οὐκ ἀφίησι τοῖς ὀφθαλμοῖς τούτοις περιεργάσασθαι τὴν μυσταγωγίαν. οὐ γὰρ ὧδε σαρκὸς διαλεγόμεθα, φησίν, ἀλλὰ περὶ πνεύματος, ὦ Νικόδημε (τέως αὐτὸν τῶν λόγων τούτων ὧδε δὸς ἀνω πρέπεμψε) μηδὲν τούτων τῶν αἰσθητῶν ὀπτάζητε. τὸ γὰρ πνεῦμα οὐκ ἂν φανείη τοῖς ὀφθαλμοῖς τούτοις, μηδὲ νόμιζε ὅτι σάρκα τίκτει τὸ πνεῦμα. πῶς οὖν, ἴσως εἴποι τις ἂν, ἢ τοῦ Κυρίου σάρξ ἐτέχθη; οὐκ
Γαλ. δ. δ. ἀπὸ πνεύματος μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ σαρκός. διὸ δὲ τοῦτο δηλοῖ ὁ Παῦλος ἔλεγε· Γενόμενος ὑπὸ γυναικός, γενόμενος ὑπὸ νόμον. τὸ μὲν γὰρ πνεῦμα αὐτῷ διέπλασεν, οὐ μὴν ἐξ οὐκ ὄντων (ἐπεὶ τί ἔδει τῆς μήτρας;) ἀλλ' ἐκ τῆς σαρκὸς τῆς παρθενικῆς. τὸ δὲ πῶς, καὶ δυνάμει ἑρμηνεύειν. πῶς δὲ γέγονεν, ἵνα μή τις ἀλλοτρίαν τὴν ἡμετέραν φύσεως τὸ πικτόμενον. εἰ γὰρ καὶ τοῦτο γενόμενον, εἰσί τινες οἱ διαπιστοῦσι τῇ τοιαύτῃ γενέσει, εἰ μὴ τῆς σαρκὸς ἐκολούθησε τῆς παρθενικῆς, πολὺ οὐκ ἂν ἐξέπεσαν ἀσεβείας ὅτοι; τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστιν. ὁρᾷς πνεύματος ἀξίαν; τὸ γὰρ τοῦ Θεοῦ ἔργον φαίνεται ποιοῦν. ἀνωτέρω μὲν γάρ φησιν, ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐγεννήθησαν· ἐνταῦθα δέ, ὅτι τὸ πνεῦμα αὐγὴς γεννᾷ. τὸ γεγεννημένον, φησίν, ἐκ τοῦ πνεύματος πνεῦμά ἐστιν. ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμα τικτός ἐστι. γεννᾷ γὰρ ἐνταῦθα οὐ κατ' οὐσίαν λέγει, ἀλλὰ τὴν ὁμοιότητα καὶ χάριν. εἰ τοίνυν ὁ υἱὸς οὕτω γεννᾷ), τί πλέον ἔχει τῶν ἀνθρώπων τῶν οὕτω γεννηθέντων; πῶς δὲ μονογενής ἐστι; καὶ γὰρ καὶ ἐγὼ ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέννημαι, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ. εἰ τοίνυν μηδὲ αὐτὸς ἐκ τῆς οὐσίας, τί τὸ διαφέρον ἢ μόνη εὑρέθη σεσαρκὼς ἐκ τοῦ πνεύματος καὶ ἐλήφθη. ἡ γὰρ τοιαύτη γένεσις ἐκ τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος. ἆρ' οὖν ἵνα μὴ υἱὸς, τῆς τοῦ πνεύματος δεῖται βοηθείας; καὶ τί ταῦτα Ἰουδαίοις διέσηκε δόγμα; εἰ πῶς τοίνυν ὁ Χριστὸς, ὅτι ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστιν, ὅπερ θορυβούμενον πάλιν εἶδεν, ὅτι αἰσθητὸν τοῦτο δόγμα ἀλλὰ λέγει, οὕτω λέγων·

7 Μὴ θαυμάσῃς ὅτι εἶπόν σοι, ὅτι δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν.

8 Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει, πνεῖ. Τῷ γὰρ εἰπεῖν, μὴ θαυμάσῃς, δείκνυσιν αὐτὸν θορυβούμενον τῆς ψυχῆς, καὶ ὅτι τὸ λεπτότερον αὐτὸν ἀλλὰ τῶν σωμάτων. τῶν μὲν γὰρ σαρκικῶν ἀπήγαγε εἰπών, τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστιν. ὅπερ δὲ οὐκ ἦδει τί ποτέ ἐστιν ὃ φησι, τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστι, λοιπὸν αὖ ἐπὶ ἕτερα μεταφέρει εἰκόνα, οὔτε εἰς τὴν τῶν σωμάτων ἄγων παχύτητα, οὔτε πάλιν ἀσωμάτων καθαρῶς διαλεγόμενος (οὐδὲ γὰρ ἠδύνατο· ἀκούων χωρεῖν ἐκεῖνος) ἀλλ' εὑρὼν τι μέσον σώματός τε καὶ ἀσωμάτου, τὴν τοῦ ἀνέμου φύσιν, ἐντεῦθεν αὐτὸν ἀνάγει. πάλιν γὰρ αὐτοῦ φησι, ὅτι

ὅπου θέλει. Τὸ φωνῆ αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται, καὶ ποῦ ὑπάγει.

Ἀνῆ" λέγει, ὅπου θέλει, πνεῦμα, οὐχ ὡς προαιρετικὸν ἔχοντος λέγει τοῦτο, ἀλλὰ πάλιν ἀπὸ φύσεως φοβερὰ τοῦ ἀκολουθοῦντος καὶ μετ' ἐξουσίας παμμέγεθες δηλοῖ. οἶδε γὰρ ἡ γραφὴ καὶ τὴν ἀπήχειαν οὕτω καλεῖσθαι, ὡς ὅταν λέγῃ· Τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑ- Ρω.η.κ.
πετάγη οὐχ ἑκοῦσα. Τὸ οὖν, ὅπου θέλει, πνεῦμα, τὸ ἀκατάσχετον δηλοῦντες, καὶ ὅτι πάντα βιάζεται παμπληθῆ, καὶ ὁ κωλύων οὐδεὶς τῆδε κἀκεῖσε φέρεσθαι· "ἀλλὰ μὴ πολλῆς τῆς ἐξουσίας σκεδάννυται, καὶ οὐδεὶς ὁ ἰσχύων συστέλλει τὴν ῥύμην αὐτοῦ. καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, πνοὴν, πάταγον, κλύσιν· ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται, καὶ ποῦ ὑπάγει.

Οὕτως ἐστὶ πᾶς ὁ γεγεννημένος οὐκ ἐκ πνεύματος. Ενταῦθα δεῖ τὸ σχῆμα τοῦ ἄρθρου. Εἰ γὰρ τοῦτο, φησὶ, τὸ πνεύματος, οὐ τὴν ἀγάθωσιν δέχεται τὴν ἀκοὴν καὶ τὴν ἀφὴν, τὴν ὁμιλίαν ἐρμηνεύουσα οὐκ οἶδας, οὐδὲ τὴν ὁδὸν· πῶς τὴν ἀπὸ τοῦ θείου πνεύματος ἐνέργειαν ἐξεργάζεται, τὴν τοῦ ἀέρος οὐκ ὀπτιζόμενος, καίτοι φωνῆς ἀκούων; "ἢ ὅπου θέλει πνεῦμα, καὶ νοεῖς προσθήσεις τῆς τοῦ προκειμένου εἰρημένης ἐξουσίας. * Εἰ γὰρ τοῦτο οὐδεὶς κατέχει, ἀλλ' "ὅπου θέλει, φέρεται· πολλῷ μᾶλλον τὴν τοῦ πνεύματος ἐνέργειαν οὐ φύσεως δυνήσονται νόμοι καταλαβεῖν, οὐχ ὅσοι σωματικῆς γνώσεως, οὐχ ἅλλοτινες οὗτοι οὐδεὶς. ὅτι" γὰρ ἐξ ἀέρος εἴρηται τὸ, τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, δῆλον ἐκ τούτου. ὁ γὰρ αἰσθητὸς ἀὴρ ἀκουόμενος καὶ οὐκ εἰδότι τὸ πνεύματος τὴν ἐνέργειαν, εἶπε, τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις. ὥσπερ οὖν ὁ ἀὴρ ὁρώμενος ὑφ' ἡμῶν φαίνεται, καίτοι φωνὴν δίδοὺς, ὅτι ὡς οὐδὲ ἡ τοῦ πνευματικοῦ φαίνεται γνῶσις ὀφθαλμοῖς σώματος, καίτοι γε σῶμα ὁ ἀὴρ, εἰ καὶ λεπτότατον. τὸ γὰρ αἰσθητὸν ὑποκείμενον, σῶμα. Εἰ τοίνυν τὸ σῶμα οὐκ ἀκαλλῆς ὅτι μὴ ὁρᾷς, οὐδὲ ἀπιστεῖς ὅλως τοῦτο, ἵνα μὴ ποτε καὶ τὸ πνεύματος ἀκούων ἰλιγγιᾷς, καὶ πασάμενος ἀπαρτῆς εὐθυμίας, ὅτι σώματος τοῦτο ὑπαίων; τί οὖν ὁ Νικόδημος; ἔτι ὅτι τῆς Ιουδαϊκῆς εὐτελείας ἀφῆκε, καὶ ταῦτα θαυμάσας οὕτω σαφοῦς λεχθέντος αὐτῷ. ᾧ καὶ ἀπορητικῶς πάλιν εἶπεν,

9 Πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι; Λοιπὸν πρὸς αὐτὸν πληκτικώτερον ὁ Χρι-
στὸς ἀγανακτεῖται·

10 Σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ισραὴλ, καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις; Οὐκ πῶς ὑπαμοῦ ποιητέον κατηγορῆσαι τοῦ ἀνδρὸς, ἀλλ' ὑπῆλθε καὶ ἀφέλκυσον "μέτον. καὶ τί κοινὸν αὕτη πρὸς τὰ Ιουδαϊκὰ ἡ γνῶσις ἔχει, εἴποι τις ἄν; τί γὰρ οὐ κοινά, εἴποι μοι; ὅ τε γὰρ πρῶτος γνώριμος ἀνθρώπους, ἥ τε ἀπὸ τῆς πλησίον γνωρίμης γυνή, καὶ αἱ τέκνα, καὶ τὰ ἀπὸ τῶν ὑδάτων ὀπτιτελεσθέντα, λέγω δὴ τὰ κατὰ τὴν πηγὴν ἐξ ἧς ὁ Ελισσαῖος ὁ σωτήριον ἐμετεώρισε, τὰ κατὰ τὴν ἐρυθρὰν θαλασσαν ἕως διέβησαν ἡ Ιουδαῖοι, τὰ κατὰ τὴν χαλυβωθρὰν ἕως ὁ ἄγγελος ἐκάθη, τὰ κατὰ τὸ Σύρου Νεεμὰν καὶ ὁ Ιορδάνης καθαρθέντα, ταῦτα πάντα τὴν γνῶσιν καὶ καθαρμοὶ μέλλοντα ἔσεσθαι, ὡς ὁ τύπος τοῦ σταυροῦ· καὶ τὰ ἀπὸ τῶν προφητῶν δὴ" κεκράμενα τούτων αἰτίαται τῆς γνώσεως Ζήτει οὖ, Αναγελῶ πᾶσι ὅ Κύριος γνῶ- Ψαλμ. καὶ λδ.
σίν μου ἐν ἐκκλησίᾳ· καὶ, Αναγελοῦσι τὸ δικαιοσύνῃ αὐτοῦ λαῷ ὃν ἐποίησεν ὁ Κύριος· Ψαλμ. ρδ. α.
καὶ τὸ, Αναχαριεῖται ὡς ἀετοῦ ἡ νεότης σου· καὶ τὸ, Ψεσθῆς Ιερουσαλὴμ, ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου Ησ. ξ. α.
ἔρχεται· καὶ, Μαχαίρει ὧν ἀφέλησαι αἰ αἰσθήσεις. καὶ ὁ Ισαὰκ ὁ τύπος ἕως τῆς γνώσεως ταύτης. Εἰπὲ γὰρ, ὦ Νικόδημε, πῶς ἐκεῖνος ἐτέχθη; ἆρα νόμῳ φύσεως; οὐδαμῶς, ἀλλὰ μέσος ὁ τύπος τούτης τῆς γνώσεως καὶ ἐκείνης ἐστὶ ἕως· ἐκείνης μὲν, ὅτι ἐκ ζωογόνου σπορᾶς, ταύτης δὲ, ὅτι οὐκ ἐξ αἱμάτων ἐτέχθη. ἐγὼ δὲ δείκνυμι ὅτι οὐ ταύτῃ μόνον τὴν γνῶσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκ παρθένου προαναφώνουν ὑπῆρχε καὶ Εἰπὲ. ὅπως" γὰρ οὐκ ἂν ἦν ῥᾳδίως ὑπὸς θυσιῶν ὁ παρθένος τέκτοι, τέκοι προσέλαβεν, εἶπα οὐ τέκοι μόνον, ἀλλὰ καὶ γεννησαιτο. καὶ τοι τῆς τέκοις πολὺ θαυμαστότερον ὃ ἀπὸ παρθένου γένεσθαι γνῶμεν· ἀλλ' ὅπως" ἐχρῆν ἕως οὐκέτι καὶ παλαιὸν, πάλιν ἄλλος ἦν τύπος νέος καὶ προφητικὸς ὁ τῶν ὡρῶν, προοδοποι-

οὖν

ωι τῇ πίστῃ τῆς παρθενικῆς ὠδῖνος. τοῦτον οὖν αὐτοὶ ἀναμιμνήσκει, λέγει· σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραήλ, καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις;

11 Ὃ οἴδαμεν, λαλοῦμεν· καὶ ὃ ἑωράκαμεν, μαρτυροῦμεν· καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε. Ταῦτα μὲν λέγει, καὶ ἐπιφέρει πάλιν ἀξιόπιστον τὸν λόγον ποιῶν, καὶ πρὸς τὴν ἀπιστίαν ἐκείνου συνεπαγόμενον τῇ λέξει. Ἢ δὲ ὅτι ὃ φησι, ὃ οἴδαμεν, λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν, μαρτυροῦμεν; ὅτι μὲν γὰρ παρ' ἡμῖν ἡ ὄψις ἐστὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων πιστοτάτη, καὶ βουληθῶμεν ἵνα πιστώσασθαι, οὕτω λέγομεν, ὅτι τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν ἑωράκαμεν, οὐκ ἐξ ἀκοῆς οἴδαμεν, ἀλλὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς διὰ θεοπρεπώτερον τοῖς αὐτοῦ ἀπολείπει, λέγειν καὶ αὐτοὺς πιστευομένους. καὶ ὅτι τοῦτο ἐστι, καὶ ἀλλαχοῦ ἄλλο προσῆκεν βούλεται, οὐδὲ ὕψος αἰσθητὸν ἐμφαίνει, δῆλον ἔκ τινων ἐστί. Εἰπὼν γὰρ, τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς, σάρξ ἐστι, καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστιν, ἐπήγαγεν, ὃ οἴδαμεν, λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν, μαρτυροῦμεν. τοῦτο μὲν οὐδέπω γεγεννημένοις ἦν. πῶς οὖν λέγει, ὃ ἑωράκαμεν; οὐκ ἦν δῆλον ὅτι λέγει τοὺς τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως, καὶ οὐκ ἄλλως ἐχούσης; καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε. Ὃ μὲν οὖν, ὃ οἴδαμεν, ὅτι τοὺς ἐκ θεοῦ καὶ τοῦ πνεύματος φησι, δῆλον ἐκ τοῦ μόνου· ὃ δὲ, οὐ λαμβάνετε, οὐ δυσχερούντος ἐστὶ τοῦ ῥήματος τοῦτο, ἀλλὰ τοῦ γινομένου ἀπαγορεύοντος. οὐ γὰρ εἶπε, τί δὲ ὑμῶν ἀναισθητοτέρους ὄντας αὐτοὺς, οἱ τὰ πρὸ ἡμῶν οὕτως ἀκριβῶς ἀπαγγελθέντα οὐ προσίεσθε; ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἔργων καὶ διὰ τῶν ῥημάτων πᾶσαν ἐπεποίκει σοι διακύμανσιν, τοῦτον μὲν οὐδὲν ἐφθέγξατο, πρᾴως δὲ καὶ ἡμέρως τὸ συμβησόμενον προεφώνησεν, ἐπιτεῖναι εἰς πᾶσαν καὶ ἡμᾶς ἐπάγων πραότητα, καὶ παιδεύων ἡμᾶς, ὅταν πρός τινας διαλεγώμεθα, καὶ μὴ πιθώμεθα, μὴ δυσχεράνειν μηδὲ ἀκροᾶσθαι. οὐ γὰρ ὅστις αὐτοὺς καλεπαίνοντα, ἀλλὰ καὶ ἀπειλοῦντας ἐργάσασθαι μᾶλλον. διὰ τοῦτο καὶ τῆς μὴ ὀργῆς ἀπέχεσθαι, πρώτοθεν ἐξιόπιστον ποιῶν λόγον, ἵνα τοῦ μὴ ὀργίζεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ μηδὲ κεκτῆσθαι. ὕλη γὰρ ὀργῆς, καὶ κεκτῆσθαι.

ΗΘΙΚΟΝ Συμποδίσωμεν τοίνυν ὑπομονῇ, ἵνα καταρρέψωμεν ἀναβάτην· ἀποκλείσωμεν τὰς πύλας τοῦ θυμοῦ, καὶ οὐκ ἔτι τοῖς ὕψεσι δεδήχθημεν ὁ κακός. ὀξὺ γὰρ ἡ ὀργὴ πάθος, ὀξὺ καὶ δυνάμενον κλέψαι τὰς ἡμετέρας ψυχάς. διὰ τοῦτο χρὴ πάντων ἀποφέρεσθαι αὐτοῦ τὸν ἔσωθεν. καὶ γὰρ ἄτοπον θεῖα μὲν δύνασθαι ἡμερωθῆναι, τὸν δὲ ἡμέτερον διάνοιαν ἀγελαίους ἀναδεῖξαι θηρός. πῦρ ὄντως σφοδρὸν ὁ θυμὸς πάντα διαπερᾶν. τὰς γὰρ σῶμα λυμαίνεται, καὶ ψυχὴν διαφθείρει, καὶ ἀφῆκε καταπολεμάζει καὶ ἀκρότομον ἰδεῖν, καὶ εἰ ὀργίζοιτο τις ἑαυτῷ δῆλον ἔσται τὸν καιρὸν τῆς ὀργῆς, οὐκ αὖ ἑτέρως ἐδυνήθη παρασῆσαι. οὐδὲν γὰρ ἀτιμότερον ὄψεως ὀργιζομένης. μείζων ἐστὶν ἡ ὀργὴ, μᾶλλον δὲ μείζονος χαλεπωτέρα καὶ δαίμονος ἐλεεινοτέρα. ἀλλὰ ἂν μελετήσωμεν μὴ κεκτῆσθαι, ὁρίζωμεν ὁδὸν φιλοσοφίας βαδίσωμεν. διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος μετὰ τὸ ὀργῆς καὶ τὴν κεκτημένην ἀφεῖλε, λέγων· Πᾶσα ὀργὴ καὶ κεκτημένη ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν. ὑπομονῇ πειθώμεθα τοῦ πάσης φιλοσοφίας διδασκάλου, καὶ ὅταν ὀργίζωμεθα τοῖς οἰκέταις, καὶ ἀμαρτήματα ἑαυτῶν ἐποιώμεθα, καὶ τὴν ἐπιείκειαν αἰσχυνώμεθα τὴν ἐκείνων. ὅταν γὰρ σὺ μὲν ὑβρίζῃς, ἐκεῖνος δὲ σιγῇ φέρῃ τὴν ὕβριν, καὶ σὺ μὲν ἀκμαίνῃς, ἐκεῖνος δὲ φιλοσοφῇ, τοῦτο ἀπὸ πάσης δέχου νουθεσίας. Εἰ γὰρ καὶ οἰκέτης ἐστὶν, ἀλλ' ἀδελφός, καὶ ψυχὴν ἔχων ἀθάνατον, καὶ ταῖς αὐταῖς τροφαῖς τοῦ κοινοῦ δεσπότου τιμηθεὶς δώρεσι. Εἰ δὲ ὁ σὸς τοῖς μείζοσι καὶ πνευματικωτέρεσιν ὁμότιμος ἡμῖν ὤν, δι' ἀνθρωπίνων ἴσως ἀτελῆ καὶ μικρὰν ἐπιστροφὴν ἅπαξ παρέως φέρει τὰ πρὸς ἡμᾶς, τίνος ἂν ἔτι ἡμῖν συγγνώμης ἄξιοι, ποίας ἀπολογίας, ἢ διὰ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον μὴ δυνάμενοι φιλοσοφῆσαι, μᾶλλον δὲ οὐ βουλόμενοι, ὥσπερ ἐκεῖνος διὰ τὸν ἡμέτερον; ταῦτ' οὖν ἅπαντα λογιζόμενοι, καὶ τὰ ἁμαρτήματα ἡμῶν ἐποιούμενοι, καὶ τὸ κοινὸν τῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως, μιμητὰς ἡμᾶς πάντας ἀγαθοῦ φιλοτεχνήσασθαι, ἵνα καὶ πεινῶντι τὴν καρδίαν γλυκάνωμεν, καὶ

ψυχαῖς

ψυχαῖς ἡμῶν ἀνάπαυσιν εὕρωμεν, τινὸ τι πρᾶξαι τινὸ τε μέλλουσαι· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κζ. 12 ΕΙ ΤΑ ΕΠΙΓΕΙΑ ΕΙΠΟΝ ΥΜΙΝ, ΚΑΙ ΟΥ ΠΙ-
ΣΤΕΥΕΤΕ, ΠΩΣ, ΕΑΝ ΕΙΠΩ ΥΜΙΝ ΤΑ ΕΠΟΥΡΑΝΙΑ, ΠΙΣΤΕΥΣΕΤΕ; 13 ΚΑΙ ΟΥΔΕΙΣ
ΑΝΑΒΕΒΗΚΕΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΥΡΑΝΟΝ, ΕΙ ΜΗ Ο ΕΚ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ ΚΑΤΑΒΑΣ, Ο ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΑΝ-
ΘΡΩΠΟΥ Ο ΩΝ ΕΝ ΤΩ ΟΥΡΑΝΩ.

Ὅτι πολλάκις εἶπεν, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ, καὶ οὐ παύσομαι λέγων. τί ἦν τοῦτο ἔστιν; ὅτι μέλλων ὁ Ἰησοῦς ὑψηλοῖς ἀπειλαῖς δογμάτων, διὰ τὴν τῶν ἀκροατῶν ἀσθένειαν ἑαυτὸν κατέχει πολλάκις, καὶ οὐ συνεχῶς τοῖς ἀξίοις τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ λόγοις ἐνδιατείνει, ἀλλὰ μᾶλλον τοῖς συγκαταβάσεσιν ἔχρισεν. ὃ μὲν γὰρ ὑψηλὸν καὶ μέγα, καὶ ἄπαξ λεχθὲν, ἱκανὸν ἦν διεγεῖραι τὴν ἀξίαν ἐκείνην, καθίσαν ἡμῖν ἀκοῦσαι δυνατόν· τὰ δὲ καταπίπτοντα ἐκ τῆς τῶν ἀκροωμένων διανοίας, εἰ μὴ διὰ συνεχοῦς ἐλέγετο, οὐκ ἂν βαθέως κατέσχε τὰ ὑψηλά· τὸ γὰρ μνήμης ἀκροατήν. διὰ τοῦτο ἔστι καὶ πλείονα καταπίπτοντα τῶν ὑψηλῶν ἐπιπλήττειν αὐτόν. ἀλλ' ἵνα μὴ τοῦτο ἕτερον πρὸς ἐργάσηται βλάβην πάλιν, κατέχει κἀπὶ τοῦ μαθητοῦ, οὐχ ἁπλῶς τὰ καταδέοντα ἀφιείς, ἀλλὰ μὴ τοῦτο ἕτερον ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς διὶ ἐκεῖνα λέγων· ὁ δὲ καὶ ἐποίησε. διὰ τί γὰρ εἶπε δεῖν τοῦ βαπτίσματος ἄνωθεν εἶναι, καὶ τῆς κάτω χάριτος ἡμῖν ἐποίησεν τῆς ἐν τῇ γῇ γενομένης, βουλόμενος μὲν καὶ εἰς τοῦτο ἡμᾶς καθῆναι τοῦ ἑαυτοῦ τὸ ἀπόῤῥητον ἐκείνου δὲ ἄφεσιν, τοῦτο διαβεβαιούμενος, καὶ οὐ καθίησιν· οὕτω καὶ τὸ αἰτίαν λέγει διὰ τί οὐ καθίησι. τίς δὲ ὅδε ἐστὶν; ἡ παχύτης καὶ ἡ ἀσθένεια τῶν ἀκουόντων. καὶ ταύτην ἀφιεὶς ἐλέγχει· εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς, ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια, πιστεύσετε; ὥστε ἐπουρανίου μὲν εἶπε μύστου καὶ διδασκάλου, τὴν τῶν ἀκουόντων ἀσθένειαν λογισάμενος αὖθις. τὰ δὲ ἐπίγεια σοφοὺς μὲν τοὺς πολλοὺς φασὶν εἶναι, τυφλοὺς δὲ καὶ τυφλώσεως ἐπιτίμια ἔδωκα, καὶ οὐδὲν ὅτου ἐπιλάθεσθε, πῶς δυνήσεσθε τὰ ὑψηλότερα μαθεῖν; εἰ δὲ βάπτισμα ἐπίγειον σοφοῦ λέγει, μὴ θαυμάσῃς. ἢ γὰρ λέγει ὃ καὶ τῆς γῆς τελωνῶν, ἢ πρὸς σύγκρισιν τῆς ἑαυτοῦ ἐνθυμήσεως τὴν φαινομένην σοφίαν ὀνομάζων, οὕτως αὖθις καλεῖ. εἰ γὰρ ἦν ἐπουράνιος αὐτῶν ἡ ἐνθύμησις, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνην παραβαλλομένη τὴν ἀληθῆ οὐκ ἦν τῆς τῶν παλαιῶν οὐσίας ὕστερον, ἐπίγειος ἦν. καὶ οὐκ εἶπεν, οὐκ ἐποίησατε, ἀλλ' οὐκ ἐπιστεύσατε. ὅταν μὲν γὰρ πρὸς ἐκφυάδες τινὰς δυσκολαίνῃ, ἃ λέγει τοῦ τοιούτου λαοῦ ἐστι, καὶ μὴ ῥᾳδίως καταδέχεται, εἰκότως δὲ ἀνοίας ἐγκαλεῖτο· ὅταν δὲ ταῦτα μὲν δέχηται ἃ λογισμῷ μὲν οὐκ ἔστι λαβεῖν, πίστει δὲ μόνῃ, οὐκέτι ἀνοίας, ἀλλ' ἀπιστίας ἐστὶ τὸ ἔγκλημα. ἀπάγων οὖν αὐτοὺς τοῦ μὴ ζητεῖν λογισμοῖς τὸ λεχθὲν, σφοδρότερον αὐτὸν καθικέσθαι, ἀπιστίαν ἐγκαλεῖ. εἰ δὲ τινὰ ἡμετέραν πίστει χρὴ δέχεσθαι γλῶσσαν, τίνος ἂν εἶεν ἄξιοι οἱ τὰ τοῦ μονογενοῦς λογισμοῖς προεργαζόμενοι; ἀλλ' ἴσως, εἰ ποιὰς ἂν, καὶ ὅσας ἔνεκεν ἐλέγετο ταῦτα, εἰ μὴ ἔμελλον πιστεύειν οἱ ἀκούοντες; οὐκοῦν εἰ καὶ σκαιοὶ μὴ ὄντες ἐπίστευον, ἀλλ' οἱ μετ' αὐτοὺς ἔμελλον αὐτὰ δέχεσθαι καὶ χαρᾶσιν. καθικνούμενος τοίνυν αὐτῶν σφοδρότατα, διίστησι, οὐ τοῦτο οἶδε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερα πολλῷ πλείονα τούτων καὶ μείζω. καὶ τοῦτο δὲ τῆς ἐπαγωγῆς ἐδήλωσεν, οὕτως εἰπών· καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ποία αὕτη ἀκολουθία, φησί; μεγίστη μὲν οὖν καὶ σφόδρα τοῖς ἐμοὶ προσέχειν ζωοποιὸς ἡδυσία. ὅτι γὰρ σοφὸς ἦν εἶπεν, ὅτι οἶδα μέν, ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐ-

λήλυθας διδάσκαλος, τοῦτο αὐτὸ διορθοῦται, μονονοὺ λέγων· μὴ νομίσῃς με οὕτως εἰς διδασκαλίαν, ὡς τῶν πολλοὺς τῶν προφητῶν ἀπὸ γῆς ὄντας· ἀλλ' οὐρανοῦ καὶ πνεύματος. τῶν μὲν γὰρ προφητῶν ὀνόματα ἀναβέβηκεν οὐκέτι· ἐγὼ δὲ οὐκέτι παύσομαι. Εἶδες πῶς ἡ ὁ σφόδρα δικαίου ὑψηλὸν εἶναι, σφόδρα ἀνάξιον αὐτὸν τῆς μεγαλοψυχίας ὄντα; οὐ γὰρ ὁ ἀνεχόμενος μόνον ὄντα, ἀλλὰ καὶ πάντα χορηγοῦντα, καὶ πάντα πληροῦντα· ἀλλ' ἐπὶ τοσοῦτον τὴν ἀδύνειαν τοῦ ἀκροατοῦ συγκατέβη, καὶ μακρὰν αὐτὸν ἀνάγειν βουλόμενος. ἐγὼ δὲ δέομαι ὑμῶν μὴ τῇ σαρκὶ συγκαλεῖσθαι, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐλαττόνος οὐσίας ὅλον ἑαυτὸν, εἰ οὕτως εἰπεῖν, ὑπομανῆναι. καὶ γὰρ τοῦτο ἔθος αὐτῷ, πολλάκις μὲν ἀπὸ τῆς χθαμαλότητος, πολλάκις δὲ ἀπὸ τῆς ἀνθρωπότητος ὁ πρῶτος καλεῖν.

14 Καὶ καθὼς Μωϋσῆς ὕψωσε (W) ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ (W) τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. Πάλιν δὲ τοῦτο δεικνὺς ἀπηρτῆσθαι τῶν ἐμπροσθεν, πολλῷ δὲ μᾶλλον τῆς Συναφείας ἔχεται. Εἰπὼν γὰρ τὴν μεγίστην εἰς ἀνθρώπους γεγενημένην ἐνέργειαν δι' ἧς ἐβαπτίσματος, ἐπάγει καὶ τὴν τούτου αἰτίαν, καὶ ἐκείνης οὐκ ἐλάττονα τὴν ἀφ' ἑαυτοῦ. ὥσπερ οὖν καὶ Παῦλος Κορινθίοις ἀφ' ὑψηλοῦ τοῦτο ὁμοῦ θαῦμα τῆς ἐνεργείας, οὕτω λέγων Μὴ Παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν; ἢ εἰς τὸ ὄνομα Παύλου ἐβαπτίσθητε; μάλιστα γὰρ πάντων τὰ δύο ταῦτα τὴν ἄφατον αὐτοῦ δείκνυσιν ἀγάπην, ὅπου τε ὑπὲρ ἐχθρῶν ἔπαθε, καὶ ὅτι ἀποθανὼν ὑπὲρ ἐχθρῶν, διὰ τοῦ βαπτίσματος ὁλόκληρον τὴν ἀμαρτημάτων τὴν συγχώρησιν ἐδωρήσατο. τίνος δὲ ἕνεκεν οὐκ εἶπεν σαφῶς, ὅτι μέλλω σταυροῦσθαι, ἀλλ' ὅπερ (W) παλαιὸν πρὸς ἐπιμελῆ τύπον τὸν ἀκριβῆ; προφητικὸν μὲν, ἵνα μάθῃς, ὅτι συμφωνεῖ τὰ παλαιὰ τοῖς καινοῖς, καὶ οὐκ ἀλλότρια τούτων ἐκεῖνα. ἔπειτα, ἵνα γνῷς ὅτι οὐκ ἄκων ὅτι ὁ παθὼν ἤρχετο. πρὸς τοῦτο, ἵνα μάθῃς ὅλῃ ὅτι αὐτῷ τις ἀπὸ τοῦ προσώπου βλάβη, καὶ πολλοῖς ἐντεῦθεν πίπτουσι σωτηρία. ἵνα γὰρ μὴ ὡς λέγῃ, καὶ πῶς ἐνὶ εἰς τὸν σταυρωθέντα πίστιν σωθῆναι, ὅταν δὲ αὐτὸς ὑπὸ θανάτου κατεχόμενος ᾖ, ὅπερ τῶν παλαιῶν ἡμῶν ἴσασιν ἅπαντες. Εἰ γὰρ πρὸς εἰκόνα χαλκῆν ὄφεως ἰδόντες (1) Ἰουδαῖοι διέφυγον θάνατον, πολλῷ μᾶλλον (2) εἰς τὸν ἐσταυρωμένον πιστεύοντες, εἰκότως καὶ πολλῷ μείζονος ἀπολαύσονται συνεργείας. οὐ γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ ἀδύνειαν τὸ ἐσταυρῶσθαι, οὐδὲ ἀφ' ὧν πεπόνθασι Ἰουδαῖοι, τοῦτο φησίν· ἀλλ' ὅτι ἠγάπησεν ὁ Θεὸς (W) κόσμον, ἀφ' οὗ τοῦτο ὁ ἔμψυχος αὐτοῦ ναὸς σταυροῦται,

15 Ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. Ὁρᾷς τὴν τοῦ σταυροῦ αἰτίαν καὶ τὴν ὠφέλειαν αὐτοῦ σωτηρίαν; ὁρᾷς τοῦ τύπου πρὸς τὴν ἀλήθειαν τὴν συγκρίσεως; ἔχει θάνατον" διέφυγον (3) Ἰουδαῖοι, ἀλλὰ τὸν πρόσκαιρον, σὺ δὲ τὸν αἰώνιον (4) πιστεύοντες· ἔχει δήγματα ὄφεων ἰατρὸν ὁ χρεμάμενος ὄφις, σὺ δὲ τοῦ νοητοῦ δράκοντος ἐθεραπεύσω τὰς πληγάς ὁ σταυρωθεὶς Ἰησοῦς· ἔχει ὁ εἰς ὀφθαλμοὺς τούτους βλέπων ἐθεραπεύετο, σὺ δὲ ὁ εἰς τῆς διανοίας ὀφθαλμοὺς ὁρῶν πάντα ἀποπλυθήσῃ τὰ ἁμαρτήματα· ἔχει χαλκοῦς ὁ κρεμάμενος ὢν εἰς ὁμοίωμα ὄφεως διατυπωθείς, σὺ δὲ σῶμα διασωθήσει τοῦ πνεύματος καταισχυνθέν· ἔχει ὄφις ἔδακνε, καὶ ὄφις ἰᾶτο, ὅτι καὶ σὺ δὲ θανάτου ἀπώλεσε, καὶ θανάτου ἔσωσεν. ἀλλ' ὁ μὲν ἀπολλὺς ὄφις, ἰὸν εἶχεν, ὃ δὲ σώζων, ἰὸν καθαιρεῖ ἰοῦ· καὶ σὺ δὲ αὖθις πάλιν. ὁ μὲν γὰρ ἀπολλὺς θανάτου, ἁμαρτίαν εἶχεν, ὥσπερ (W) ἰὸν ὁ ὄφις, ὁ δὲ τὴν διανοίαν, ἁμαρτίας πάσης ἀπάλλαξον, ὥσπερ ὁ χαλκοῦς ὄφις ἰοῦ. Ἁμαρτίαν γάρ, φησὶν, οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ δόλος εὑρέθη ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ· καὶ τοῦτο ἔστιν ὅπερ φησὶ Παῦλος· Ἀποδυσάμενος τὰς ἁρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παῤῥησίᾳ θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ. καθάπερ γὰρ οἱ ἀθλητὴς γυμνὸς, ὅταν ἐπὶ μετώπου (W) ἀνταγωνιστὴν ἀέρας καὶ καταῤῥάξας, λαμπρότερον ἀποφαίνει τὸν νικῶντα· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς, τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ὁρμῶσαν, καὶ ἀμηχανίας δυνάμεις καταδείξας, καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς ἐρημίας

ρημίας πλησιοχώρους ἀσαλώμους, πάντων τῶν θείων ἀπήλαξε, χρεμασθεὶς ὅτι τὸ σταυροῦ. Ἀλλ' οὐκ ἔδει, χρεμασθῆναι δεῖ, ἀλλ' ὑψωθῆναι. ὅπερ γὰρ εὐφημότερον ἦν) ἐδόκει ἀλλὰ τὸ ἀκροώμενον ἐπὶ τὸν τύπον, τοῦτο τέθηκεν.

16 Οὕτω γὰρ ἠγάπησε, φησὶν, ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον.

Ο ὃ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· μὴ θαυμάσῃς ὅτι ἐγὼ μέλλω ὑψοῦσθαι, ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε. καὶ γὰρ ὁ τῶν πατρὶ τοῦτο δοκεῖ, ὁ αὐτὸς οὕτως ὑμᾶς ἠγάπησεν, ὡς ὑπὲρ τῶν ἀλλων δοῦναι τὸν υἱὸν, ὁ ἀλλοι ἀγανωμόνων. καίτοι οὐκ ἦν ὡς ἔοικε φίλου τοῦτο ποιῆσαι, οὐδὲ ὑπὲρ δικαίου ἁπλῶς, ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος δηλοῖ, ἔλεγε· Μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθανεῖται Ρω. ε. ζ.
ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν πλατύτερον (πρὸς πιστοὺς γὰρ διελέγετο) τὸ τοιοῦτον ὑπὲρ ζωῆς λιθώσεως μὲν ὁ Χριστὸς, ὑπὲρ πρὸς Νικόδημον ἐκεῖνον ὁ λόγος, ἐμφυτικώτερον δέ. καὶ γὰρ ἐκεῖνος λέξις πολλὴν ἔχει τὴν ἔμφασιν· τοῦ τι γὰρ εἶπεν, οὕτως ἠγάπησε, ἢ τοῦ, ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, πολλὴν δείκνυσι τῆς ἀγάπης τὴν ὑπόστασιν. πολὺ γὰρ τὸ μέσον καὶ ἄπειρον ἐκεῖνο. ὁ γὰρ ἀθάνατος, ὁ ἀΐδιος, ὁ μεγαλωσύνη ἢ ἀπείρατος, οὐκ ἀπὸ γῆς καὶ ἀσθενῶν, οὐκ μυρίων γέμοντας ἁμαρτημάτων, οὐκ ἀπὸ πάντοθεν προσκεχρουκότας τῷ χρόνου, οὐκ ἀγνώμονας, τούτους ἠγάπησε. καὶ τὰ μὲν τοῦτα ὁ πάλιν ὁμοίως ἐμφυτικὰ, ἅπερ ἐπήγαγε, λέγων· ὅτι Ⓦ υἱὸν αὐτὸν Ⓦ μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα δοῦλον, οὐκ ἄγγελον, οὐκ ἀρχάγγελον. καίτοιγε ἦν αὐ πολλὰ παῖδα τις τοσαύτην ἐπιδείξατο ἀποστολὴν, ὅσην ἐκεῖνος οἰκέτας οὐκ ἀγνώμονας ὁ Θεός. ὃ μὲν οὖν πάθος οὐ σφόδρα γυμνοῦ λέγησι, ἀλλὰ σωφρονισμένως· τὸ ὃ ἀπὸ τῆς πάλαι κόρδακα σαφέστερον ἐπάγει, λέγων οὕτως· ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. ὅπερ γὰρ εἶπεν, ὑψωθῆναι δεῖ, ἵνα Ⓦ θάνατον ὑπέμεινε, ἵνα μὴ καταφὴς ὁ ἀκροατὴς ἀπὸ τούτων ῥημάτων τῶν ῥημάτων, " δι' ὑπερβολὴν τι πεῖν αὐτὸν ὑπονοήσῃ, ἵνα Ⓦ θάνατον αὐτὸν νομίζων αὐτοχείρα εἶναι) σκόπει πῶς αὖθις διορθοῦται, ὑπὸ τι Θεοῦ λέγων εἶναι) Ⓦ δεδόμενον, ἵνα ζωῆς αἰτίον εἶναι) ἵνα ζωῆς αἰωνίου. Οὐκ ἀλλ' ἦν ὁ πιστὸς ἄλλως ζωὴν παρ' ἐκείνου λαβὼν τὸν θάνατον, αὐτὸς ἔμελλεν εἶναι) ὁ τοῦ θανάτου διωκτικός. Εἰ γὰρ ὁ πιστεύοντες εἰς Ⓦ " σωθήσονται οὐκ ἀπολοῦνται, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς σωθεὶς οὐκ ἀπολεῖται. ὁ γὰρ τῶν ἄλλων τὴν ἀπώλειαν διαιρῶν, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς σώστης ἀπήλλαχται ὁ τοῖς ἄλλοις παρέχων ζωὴν, πολλῷ μᾶλλον " ἑαυτῷ παράξει ζωήν. ὁρᾷς ὅτι πάντα χρὴ πίστεως χρεία; τὸ γὰρ σαφὲς παρὼν ζωῆς εἶναι) φησὶν, ὁ λογισμὸς μὴ οὐκ ἂν ῥᾳδίως παραδέξαιτο· ἡ μὴ τυφλοῦσιν ἐπὶ σὲ νεῦν ἕλλιπες καταλήγοντες. ἡ ὃ τὴν τῶν λογισμῶν ἀσθένειαν ὑπερβαίνουσα πίστις, ῥᾳδίως ἂν αὖθ' ἡ δέξαιτο καὶ καταλάβοι. πόθεν ὃ ὅτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς Ⓦ κόσμον; ἀλλοθεν μὴ δαμόθεν, ὃς ἀγαθότητος ὃ μόνης.

Ἐντεῦθεν πῶμεν τοίνυν αὐτὸν τὸν ἀγάπην, αἰχμαλωτῶμεν τῆς φιλοτιμίας, θερμὰς τὴν ὑπὲρ ΗΘΙΚΟΝ
ζωὴν. αὐτὸς μὲν γὰρ οὐδὲν τῶν μονογενοῦς ἐφείσατο δι' ἡμᾶς· ἡμεῖς ὃ καὶ χρημάτων φειδόμεθα καθ' ἑαυτῶν. αὐτὸς καὶ Ⓦ γνήσιον υἱὸν ἔδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν· ἡμεῖς ὃ οὐδὲ δούλου κατατρεσσόμεθα ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀλλ' οὐδὲ ὑπὲρ ἡμῶν. καὶ πῶς αὖ ἔτι ταῦτα συγκρίνομεν ἄξια; καὶ μὴν δεσπότην ὑποδεχόμεθα κινδυνεύοντες θανάτου ὑπὲρ ἡμῶν καταδεξάμενον, πάντων προτιθέμεθα, καὶ οὐ τοῖς θεσπίσι δοκιμάζομεν τῶν φίλων, καὶ πάντα αὐτῷ τὰ ἡμέτερα ἐγχειρίζομεν, καὶ αὐτὸν μᾶλλον, ἢ ἡμέτερα εἶναι) φαμὲν, καὶ οὐδὲ ὅτως ἠγαπήκαμεν ἀντίδοσιν αἰτοῦμεν ἀντὶ δόσεως. ἐπεὶ ὃ τὸν Χριστοῦ οὐδὲ τοῦτο τὸ μέτρον τῆς ἀγνωμοσύνης φυλάττομεν· ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν τὸν ψυχὸν ἔδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ τὸ αἷμα τὸ ἅγιον ἐξέχεε δι' ἡμᾶς, οὐδὲ ὑπὸ λίθοις οὐδὲ ἀγαθοῖς γαληνιῶμεν. ἡμεῖς ὃ οὐδὲ χρήματα χέομεν δι' ἑαυτοὺς, ἀλλὰ θεραπεύομεν αὐτὸν γυμνὸν καὶ ξένον ὑπὲρ ἡμῶν ἀποδυσάμενον. ὃ τὶς ἡμᾶς τῆς μισθοῦσης ἀξιωθήσεται κα-

λόσιως; Εἰ γὰρ μὴ ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἡμεῖς ἑαυτοὺς ἐκολάζομεν, ἆρα οὐκ ἂν καθ' ἑαυτῶν τὸν ψῆφον ἐξενέγκαμεν; ἆρα οὐκ ἂν τῆς γεέννης ἑαυτοὺς κατεδικάσαμεν πῦρ, ὃν ὑπὲρ ἡμῶν τὸν ψυχὼν δέντα λιμῷ τηκόμενον ἐφορῶντες; καὶ τί λέγω χρήματα; Εἰ γὰρ μυείας ἐζημιοῦμεν ψυχάς, οὐχ ἁπάσας ὑπὲρ αὐτοῦ θεῖναι ἐχρῆν; καίτοιγε οὐδὲ οὕτως ἄξιοι τῆς εὐεργεσίας ἐφαινόμεθα ἄν. ὁ μὲν γὰρ ἀφθόνως εὐεργετῶν, φανερὸν ἐπιδείκνυται τὴν χρηστότητα· ὁ δὲ εὐεργετηθεὶς, ὅταν μὴ μόνον μὴ ἀποδιδῷ, ὀφειλὴν ἀποδίδωσιν, οὐ χάριν καταλείπει, καὶ μάλιστα, ὅταν ὁ καταρξας ἐχθρὸς εὐεργετῶν εἴη· καὶ ὁ ἀποδιδοὺς δὲ, καὶ εἰς εὐεργέτην καταπίπτει τὰ δίδομενα, καὶ αὖθις αὐτῶν ἀπολαύει πάλιν. ἀλλ' ἡμᾶς οὐδὲν τούτων ἐφέλκεται· ἀλλὰ πάντων ἐσμὲν ἀγνωμονέστεροι, οἰκέται μὲν καὶ ἡμίονοι καὶ ἵπποι θεσπέσια χρυσᾶ θεσπίζοντες, ὅτι δεσπότου γυμνοὶ θεάσονται, καὶ δύσεως ἐκ δυρῶν ἀμείβοντα, καὶ αἰὲν θεὸς πᾶς ἀξόδους ἰσάμενον, καὶ χέρας ἐκτείνοντα θεορῶντες, πολλάκις δὲ καὶ ἀπηνῆ βλέποντες ὀφθαλμῷ, καίτοιγε ἐκ τούτου αὖθ' ἡμᾶς ἐτοιμάζει. ἡδέως γὰρ πτωχὰς, ἵνα σὺ τραφῇς· καὶ γυμνοὺς θείσει, ἵνα σοι θάλπος τῆς ἀφθαρσίας ἐνδύματος τιμὴ ὑπόθωσιν. ἀλλ' οὐδὲν ὅτι τοιοῦτόν ἐστι τὰ ὑμετέρων οὐδὲν, ἀλλὰ τὰ ἱματίων τὰ μὲν ὀστέρεα, τὰ δὲ ἄλλος τῷ χιῶνι, ἃ δὲ ἐστὶν φερτὰ τοῖς κεκτημένοις· ὁ δὲ καὶ τοῦτα καὶ ἄλλα πάντα διδοὺς, γυμνὸς θείσιν. ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ χιῶνι αὐτὰ ἀπολέσθαι,, ἀλλ' αὐτοὶ θελοκεκλημένοι καλλωπίζεσθε; καὶ τί δὲ πλέον ὑμῖν ἀπὸ τούτων; ἵνα δὲ τῶν ἀγαθῶν ἴδῃ πλῆθος ὑμᾶς; ἃ δὲ τοῦτο; ἃ γὰρ τοὺς θεκεκλημένους σε τοῦτο παθεῖν πάσχετε, ἀλλὰ τοῖς θεομένοις πᾶν ἔξεστι. ὥστε εἰ βούλῃ θαυμάζεσθαι, ἑτέρους θελοκαλεῖ μᾶλλον μυείων ἀπολαύσῃ κρείττων. τότε καὶ ὁ Θεός σε ἐπαινέσεται μᾶλλον θεσπίων· νυνὶ δὲ ἐπαινέσεται μὲν οὐδεὶς, φθονήσουσι δὲ ἅπαντες, ὁρῶντες σῶμα κοσμούμενον ὀρατὸν, τιμῶν δὲ ψυχὴν ἠμφιεσμένην ἔχοντα. οὕτω καὶ γυναῖκι πόρναις θεοίκησιν ὁ κόσμος, πολλάκις δὲ καὶ πολυτελέστερα καὶ φαιδρότερα πᾶν ἐκείναις τὰ ἱμάτια· ὁ δὲ τῆς ψυχῆς κόσμος θεῖναι τοῖς ἐν ἀρετῇ ζῶσι μόνοι ὅσοι. ταῦτα ζωντὸς λέγω, καὶ λέγων οὐ παύσομαι, οὐ πεπίστευται οὕτω κηδόμενος, ὡς τὴν ὑμετέρων ψυχήν. ἐκείνοις μὲν γὰρ, κἂν μὴ πᾶν ἡμῶν, ἀλλ' ὅμως ἐπόρωθεν ἐς αἰ ἰις θεσπμοδία· κἂν μὴ ἡμῖπαι θεσπμοδία· ἀλλὰ λιμῷ ἀφθαρσίαν, οὐδὲν μέγα τῆς ζημίας αὐτοῖς. εἰ γὰρ ἔθλαψε τὸν Λάζαρον ἡ πενία, καὶ τὸ θεῖν λιμῷ τήκεσθαι; ὑμᾶς δὲ οὐδὲν ἀφαιρήσεται τῆς γεέννης, ἂν μὴ τῆς θεῖναι πένητων τύχητε βοηθείας· ἀλλ' ἐρεῖ μοι τὰ αὐτὰ τοῦ πλουσίου, τοῦ διὰ νεκρῶν μὲν παιζομένου, θεσπμοδίας δὲ μηδεμιᾶς τυγχάνοντος. ἀλλὰ μὴ γένοιτο μηδένα ταῦτα ἀκοῦσαί ποτε τὰ ῥήματα, ἀλλ' εἰς τὸν κόλπους Ἀβραὰμ ἀπελθεῖν, χαίρειν καὶ φιλεσπεσίᾳ τῷ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κη. 17 ΟΥ ΓΑΡ ΑΠΕΣΤΕΙΛΕΝ Ο ΘΕΟΣ ΤΟΝ ΥΙΟΝ ΑΥΤΟΥ, ΙΝΑ ΚΡΙΝΗ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ, ΑΛΛ' ΙΝΑ ΣΩΘΗ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ.

Σημ. α. β.

Πολλοὶ τῶν ῥᾳθυμοτέρων εἰς ἁμαρτημάτων μέτρος καὶ ὀλιγωρείας ὑπερβολὴν τὴν τοῦ Θεοῦ χρηστότητα φιλανθρωπίαν, τοὺς τοιούτους καὶ ῥήματα· οὐκ ἔστι γέεννα, οὐκ ἔστι κόλασις, πάντα ὁ Θεὸς ἀφίησιν ἡμῖν τὰ ἁμαρτήματα. ὥσπερ ὀλισθαίνω σοφὸς ὁ λέγων· Μὴ εἴπῃς, ὁ οἰκτιρμὸς αὐτοῦ πολύς, τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν μου ἐξιλάσεται· ὅλως ἔλεος καὶ ὀργὴ πᾶρ αὐτῷ, καὶ ὅτι ἁμαρτωλοὺς καταπαύσει ὁ θυμὸς

Σημ. ιε. ιδ.

αὐτοῦ. καὶ πάλιν· Κατὰ τὸ πολὺ ἔλεος αὐτοῦ πολὺς καὶ ὁ ἔλεγχος αὐτοῦ. πῶς οὖν, φησι, τὰ τῆς φιλανθρωπίας, εἰ τὰ καὶ ἀξίαν ἀπολαμβάνεται τῶν ἁμαρτημάτων, ὅτι μὴ τὰ καὶ ἀξίαν ἀπολαμβάνεται,

λησόμθα, ἄκυρα ἡ τὰ τοῦ φήτορ ἡ τὰ Παύλου λέγοντος· τῷ μὲν, Οπὶ σὺ ἀποδώσεις ἑκάστῳ κζ' τὰ ἔργα αὐτοῦ· τῷ δὲ, Ος ἀποδώσει ἑκάστῳ κζ' ὃ ἔργον αὐτοῦ. ὅτι δὲ ἡ οὕτω πολλὴ ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ, ἡ τῦτο ἐντεῦθεν δῆλον. εἰς γὰρ δύο ζωὴς αἰωνίας τὰ ἡμέτερα διελὼν ὁ Θεὸς τύτοις, πίστι τε πρόντα ἡ τὸν μέλλοντα βίον, ἡ τὸν μὲν ἐν ἀγάπῃ παίξαι, τὸν δὲ ἐν χορεία τῶν φθόγων ποιῆσαι εἶ), πολλῷ καὶ τοῦτον τῶν φιλανθρωπίας ἐπεδείξατο. πῶς δὲ τῦτο δῆλον; ὅτι τοσαῦτα ἐξαμαρτάνοντας πολλὰ ἡ χαλεπὰ ἁμαρτήματα, ἡ ἃ ἐκλιπόντας ἀπὸ νεότητος εἰς ἔσχατον γῆρας μυρίοις τῶν ψυχῶν καταρρυπαίνει κακοῖς, οὐδεὶς τύτων ἀπήτησεν δίκην ἡμᾶς τῶν ἁμαρτημάτων, ἀλλ' ἔδωκεν αὐτῶν ἄφεσιν ἐκ λουτροῦ παλιγγενεσίας, ἡ δικαιοσύνῃ ἡ ἁγιασμὸν ἐχαρίσατο. τί οὖν, φησὶ, δὴ οὐκ ἐφ' ἑκάστης ἡλικίας μυρίων κατηξιώθημεν κολάσεων; ὁ τοιοῦτος λοιπὸν μείζονος κολάσεως ἄξιος. τῶν γὰρ αὐτῶν ἁμαρτημάτων ἡ τοὺς αὐτοὺς πάντως δίκης, ἀλλὰ πολλῷ χαλεπωτέρας, ὅταν μὴ τὴν μυσταγωγίαν πλημμελήσωμεν. ὃ δηλοῖ Παῦλος ὅτω λέγων· Αθετήσας τις νόμον Μωϋσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν δυσὶ ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει· πόσῳ (δοκεῖτε) χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας, ὁ τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταπατήσας, ἡ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, ἡ τὸν χάριν τοῦ πνεύματος ἐνυβρίσας; μείζονος οὖν ἔσται κολάσεως ἄξιος ὁ λοιδορος. πλὴν ἀλλὰ ἡ τῆς μετανοίας ἐνέῳξε θύρας, ἡ πολλοὺς τύπους ἔδωκεν εἰς τὸ ἀποπλύνασθαι τὰ πεπλημμεληκότα, δὴ ἐθέλῃ. Τοιοῦτ' οὖν ἐποίησεν ἡ λίκα φιλανθρωπίας δείγματα, τὸ δὲ χαρίτι ἀφῆκεν, ἡ κατὰ τὴν χάριν τὴν ἁμάρτητα ἡ ἄξιον ὄντα κολάσεως μὴ κολάζειν, ἀλλὰ διδόναι καιρὸν ἡ τοῦ ἐπανορθώσασθαι ἀπολογίας αὐτῷ. διὰ τῦτο πάντα ὁ Χριστὸς τοῖς Νινευΐταις ἔλεγεν· Οὐκ ἀπιστηθήσεται ὁ Θεὸς ἵνα ἡ υἱὸν αὐτοῦ, ἵνα κρίνῃ κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσῃ κόσμον. δύο γάρ εἰσιν αἱ τοῦ Χριστοῦ παρουσίαι, ἡ ἤδη γεγενημένη, ἡ ἡ μέλλουσα· οὐκ ὀφθεὶς ταῖς αὐταῖς ἢ αἱ δύο· ἀλλ' ἡ μὲν πρώτη γέγονεν, οὐχ ἵνα ἐξετάσῃ τὰ πεπραγμένα ἡμῖν, ἀλλ' ἵνα ἀφῇ· ἡ ἡ δευτέρα, οὐχ ἵνα ἀφῇ, ἀλλ' ἵνα ἐξετάσῃ. διὰ τῦτο περὶ μὲν τῆς πρώτης φησὶν· Οὐκ ἦλθον ἵνα κρίνω κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω κόσμον. περὶ δὲ τῆς δευτέρας· Οταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, φησὶ, καὶ μ' πρόσθατα ἐκ δεξιῶν, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ ἀριστερῶν. κρίσις δὲ ἡ πρώτη παρουσία κρίσεως ἐστὶ τοῦ δικαίου λόγου. διὰ τί; ὅτι περὶ τῆς αὐτοῦ παρουσίας νόμος ἐστὶ φυσικὸς, ἡ προφῆται, ἡ χαράκτης πάλιν νόμος, ἡ διδασκαλία, ἡ μυρίαι ἐπαγγελίαι, ἡ σημείων ἐπιδείξεις, καὶ κολάσεις, ἡ ἐλεήμοσυναι, ἡ πολλὰ ἕτερα· διορθοῦν δυνάμενα· ἡ ἀκόλουθον ἐστὶ τύτοις πάντων ἀπαιτῆσαι βαθυμίας. ἀλλ' ὅπου φιλάνθρωπός ἐστιν, ἡ ποιῆται ἐξέτασιν, ἀλλὰ συγχώρησιν τίνος. ἐπεὶ, Εἰ τῦτο ἐποίησε, ἅπαντες ἂν ἀθῷοι αἰωνίαν ἀπηλάθησαν. Παντες γὰρ ἥμαρτον, φησὶ, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Εἰδὼς φιλανθρωπίας ἄφατον ὑπερβολήν.

18 Ο πιστεύων εἰς ἡν, ἡ κρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιστεύων, ἤδη κέκριται. Καὶ μικρὸν εἰ μὴ διὰ τῦτο ἦλθεν, ἵνα κρίνῃ κόσμον, πῶς ὁ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται, Εἰ μηδέπω παρεστὶ τῆς κρίσεως ὁ καιρός; ἡ τί τῦτό φησιν, ὅτι αὐτὸς ὁ ἀπιστῶν ἀμετανόητα, κόλασιν ὀφλεῖ (ὃ δὴ σκληρὸν ἐστὶ) τῷ φωτὸς ἡ καθ' αὑτὸ μεγίστου ἔχει τὴν τιμωρίαν) ἡ ὃ μέλλει προσαφωνεῖ. καθάπερ γὰρ ὁ φονεύσας, κἂν μὴ τῇ ψήφῳ τοῦ κριθέντος καταδικασθῇ, τῇ τοῦ πράγματος καταδεδίκασται φύσει· ὕτω ἡ ὁ ἄπιστος. ἐπεὶ ἡ ὁ Αδὰμ ἡ ἡμέρᾳ ἔφαγε ἀπὸ τοῦ ξύλου, ἀπέθανεν. ὕτω γὰρ ἡ ἡ ἀπόφασις εἶχεν· ἡ δὲ ἡμέρᾳ φάγητε ἀπὸ τοῦ ξύλου, ἀποθανεῖσθε· καίτοι ἔζη. πῶς οὖν ἀπέθανε; τῇ ἀποφάσει, τῇ τοῦ πράγματος φύσει. ὁ γὰρ ἑαυτὸν βιάσιον ἑαυτὸν τῇ κολάσει ποιήσας, ἐπὶ τὴν τιμωρίαν ἔρχεται, κἂν μὴ τῷ πράγματι τίνας, ἀλλὰ τῇ ψήφῳ. ἵνα γὰρ μὴ ἀκούσας τις, ὅτι οὐκ ἦλθον κρίναι ἡ κόσμον, ἀπιμνήστητον νομίσῃ ἀμαρτάνειν, ἡ ῥᾳθυμότερος γένηται· ἡ τοῦτον ἀποτιχίζει τὴν ὀλιγωρίαν,

ἀν, λέγων, ἤδη κέκριται. ὅπερ γὰρ ἔμελλεν ἡ κρίσις, καὶ νῦν ποιεῖ καὶ πάλιν, ἐπὶ τῆς παρούσης φύσεως τὰς ψυχὰς ἀπὸ τῆς πονηρίας ἐλέγχουσα, καὶ δείκνυσιν ἤδη τὸν κόλασιν. καὶ τοῦτο οὐκ αὐτὸ πολλῆς φιλανθρωπίας ἐστί, τὸ, μὴ μόνον δικαίους εἶναι ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ τοῦ τῆς κρίσεως ἀπαλλάττεσθαι κινδύνου, ἵνα μηδὲ παῤῥησίαν ἔχωσιν ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι καὶ τοῖς ἀπιστοῦσιν ἀπονίπτεσθαι καὶ πεπλημμεληκόσι. ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν οὐ κρίνεται. ὁ πιστεύων, οὐχ ὁ πολυπραγμονῶν. τί οὖν, ὁ ἀκαθάρτου βίου ἔχων καὶ πονηρίας οὐκ ἀγαθὰς; μάλιστα μὲν τοὺς τοιούτους, τοὺς γνησίους πιστοὺς ὁ Παῦλός φησι· Θεὸν γὰρ ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται. πλὴν οὐ ταῦτα ἐκεῖνός φησιν, ὅτι καὶ αὐτὸ τοῦτο οὐ κρίνει, ἀλλὰ τὴν μὲν πρᾶξιν χαλεπωτέραν δύσει δικαίου, ἀπιστίας δὲ ἔνεκεν οὐ κολάζει· ὅθεν τὸ πιστεύσαντα ἁπλῶς· ὁρᾷς πῶς ἀπὸ φόβου ἀρξάμενος, εἶτα αὐτὰ δὴ ταῦτα πάλιν τῷ λόγῳ κατέληξεν; ἀρξάμενος μὲν γὰρ φησιν· ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· τοῦτο δὲ πάλιν, ὁ μὴ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν, ἤδη κέκριται. μὴ γὰρ δὴ νομίσῃς, φησί, τὴν ἀναβολὴν ὠφελεῖν τὸν ἀπιστοῦντα, ἐὰν μὴ μεταβάλλῃ. τὴν γὰρ ἤδη καταδικασθέντων καὶ κολαζομένων ὑπὸν ἀμένουσι δεῖ ἀκριβεῖ ὁ μὴ πιστεύσας.

Τit. a. 15.

19 Αὕτη δέ ἐστιν ἡ κρίσις, ὅτι φῶς εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος, ἢ τὸ φῶς. Ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· διὰ τοῦτο κολάζονται, ὅτι σκότος ἀφίασι, καὶ φωτὶ προσδραμεῖν οὐκ ἠθελήθησαν. τοῦτο γὰρ λοιπὸν καὶ ἀπολογίας αὐτοὺς ἀπορεῖν πάσης. Εἰ μὲν γὰρ ἦλθον κολάζων, φησὶ, καὶ ἀπαιτῶν εὐθύνας τῶν παρανομιῶν, εἶχον εἰπεῖν, ὅτι διὰ τοῦτο ἀπεπηδήσαμεν. νυνὶ δὲ ἦλθον ἀπαλλάξαι τοῦ σκότους, καὶ πρὸς φῶς ἀγαγεῖν. τίς οὖν τὸν μὴ βουλόμενον ἀπὸ σκότους φωτὶ προσελθεῖν ἐλέγξειεν ἄν; οὐδὲν γὰρ ἔχοντες ἡμῖν ἐγκαλεῖν, ἀλλὰ μυρία διεργαζόμενοι, φησὶν, ἀπεπηδῶσιν ἡμῶν. τοῦτο δὲ ἄλλαχοῦ ἐγκαλῶν ἔλεγεν, Οὐκ ἐθέλετε με διελθεῖν. καὶ πάλιν· Εἰ μὴ ἦλθον, καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον. ὁ μὲν γὰρ ἐν ἀπουσίᾳ φωτὸς ἐν σκότῳ καθήμενος, ἴσως ἂν συγγνώμην σχοίη· ὁ δὲ μετὰ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ τῷ σκότει προσορμίσας, διεγραμμένως γνώμης καὶ φιλονεικίας τοκετὸν ἐκφέρει καθ' ἑαυτοῦ. Εἶτα, ὅπερ ἐδόκει ἐν εἰρημένοις ἄπιστον εἶναι τοῖς πολλοῖς (σκληρὸς γὰρ ἂν σκότος προσομιλήσειε φωτὶ) πάλιν καὶ πάλιν αἰτιᾶται, ἀφ' ἧς τοῦτο ἔπαθον. τίς ἡ ἰδέα αὕτη;

Ἦν γὰρ αὐτῶν, φησι, πονηρὰ τὰ ἔργα. 20 Πᾶς γὰρ ὁ τὰ φαῦλα πράττων, μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα.

Καὶ μέντοι ὁ κρίνων οὐδὲ ἐξετάζων ἦλθεν, ἀλλὰ συγχωρῶν καὶ ἀφεὶς τὰ πλημμεληθέντα, καὶ ἀπὸ πίστεως σωτηρίαν διδούς. πῶς οὖν ἔφυγον; Εἰ μὲν γὰρ δικαστὴς ἐλθὼν ἐκάλεσεν, εἶχέ τινα λόγον τὸ εἰρημένον. ὁ γὰρ πονηρὰ ξυνειδὼς ἑαυτῷ, καὶ δικάζοντα φεύγει εἰκότως· τῷ δὲ συγχωροῦντι καὶ προσκαλουμένοις καὶ πεπλημμεληκόσι. Εἰ τοίνυν συγχωρῶν ἦλθε, τούτους μάλιστα προσδραμεῖν αὐτῷ εἰκὸς ἦν, τοὺς πολλὰ ξυνειδότας ἑαυτοῖς ἁμαρτήματα, ὅπερ οὖν καὶ ὅτι πολλοὶ γέγονε. καὶ γὰρ καὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ. τί οὖν ἐστι τὸ λεγόμενον; ὡς τῶν αἰσχυνομένων δικαπόντως καὶ κακίαν μένειν ταῦτά φησιν. αὐτὸς μὲν γὰρ δίχα τούτου ἦλθεν, ἵνα τὰ μὲν προτέρα ἀφῇ ἁμαρτήματα, προσὸς δὲ τὰ μέλλοντα ἀσφαλίσῃ. ὅπερ δὲ τινές εἰσιν οὗτοι χαῦνοι καὶ ὀλιγελευθέριοι πρὸς τὸν * τῆς ἀρετῆς πόνους, ὡς εἰς ἑκάστας ἀναπτοὰς βούλεσθαι προσορμεῖν τῇ πατρίδι καὶ μηδέποτε αὐτῆς ἀφίστασθαι, τοῦτ' ὀπτικώτερον σημαῦναι θέλων· ὅπερ γὰρ ὁ χειρισμὸς καὶ τὸ τῆς τῶν δογμάτων ὀρθότητος, καὶ πολιτείας ὑγιαίνουσαν ἀπαρτῆ, διδάσκει, φησι, μεταδιδόναι πρὸς ἡμᾶς, ὅπως μὴ βουλευσάμενοι βίον ὀρθὸν ὑπεδείξασθαι. καὶ μὲν γὰρ ἐν ἐλλιπεῖ τῷ ζῶντα τοιούτοις ἀνδράσι διελέγξειεν. ὁ γὰρ θεοῖς τοιούτοις ἔχων, καὶ ἑορτὰς ὁμοίως τοῖς θεοῖς ἀγαγὰς καὶ παννυχίδας, ἄξια τῶν δογμάτων καὶ τὰ ἔργα ὑπεδείκνυται· ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ,

ῥᾳδίως

ραθύμως ζῶντες, ἀπόνως βιβλιούσας ἔχοισι τὰς καλογήρους. τοιοῦτοι γὰρ τοῖς ἐμπροῖς τῆς ἀληθείας δόξι δοῦμεν. ὅρα πάντως πῶς μὴ ἀκριβείας τίθησιν ὁ Φησιν. οὐ γὰρ εἶπεν, ὁ φαῦλα πεποιήκας οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἀλλ' ὁ πεφαυλικώς ἀεὶ, τουτέστιν, ὁ ἀεὶ βουλόμενος ἐκκλησιάζεσθαι τοῦ τῆς ἀμαρτίας βορβόρου, οὐ βούλεται νόμοις ἑαυτὸν ἐκβάλλειν τοῖς ἐμοῖς, ἀλλ' ἔξω μένων περιλύειν μὴ ἀδείας, καὶ τὰ ἄλλα πάντα πεφάτνηκε τὰ κεκωλυμένα. ἐκεῖσε γὰρ ἐλθών, ὡς ὁ φωτὶ κλέπτης, καταδηλος γίνεται· διὰ ταῦτα τοίνυν δεδιὼς φθόγγῳ τοίνυν ἐμοῦ. πολλοὶ γοῦν δύνται ἀκούσαι καὶ τῶν ἐλλιμένων λεγόντων, διὰ τοῦτο μὴ δύνασθαι πρὸς τὴν πίστιν τὴν ἡμετέραν ἐλθεῖν, διὰ δὲ μὴ δύνασθαι μέθης καὶ πορνείας καὶ τῆς ἄλλης ἀκολουθίας ἀφίστασθαι πλημμελημάτων. Τί οὖν, Φησιν; οὐκ εἰσὶ καὶ Χριστιανοὶ φαῦλα πεφαυνότες, καὶ ἕλληνες ὁ φιλοσοφίαν ζῶντες; Χριστιανοὶ μὲν ὅτι φαῦλα πεφαυκότες εἰσὶν, οἶδα κἀγώ· εἰ δὲ καὶ ἕλληνες ὀρθῶς βιοῦντες, τοῦτο οὐκέτι οἶδα σαφῶς. μὴ γάρ μοι τοῦ ἀπὸ φύσεως εἴπῃς ὑπεικεῖς καὶ κοσμίως (οὐ γὰρ ὅτι τοῦτο ἀρετή) ἀλλ' εἰπὲ μοι πολλοῦ ἀπὸ τῶν παθῶν ἀπομάχονται βίου, καὶ φιλοσοφοῦντα. ἀλλ' οὐκ αἰσχύνῃ. εἰ γὰρ βασιλείας ἐπαγγελία, καὶ γέεννης ἀπειλή, καὶ ἄλλη ὑπερβολὴ τοσαύτη, μόλις κατέχουσι τοῦ αἰσθέσθαι ὁ ἀρετῆ, σχολῇ γ' ἂν ὁ τοῦ μηδενὸς πεπεισμένου τούτων μετέλθοιεν ἀρετήν. εἰ δὲ ἕλληνες καὶ ἀπαρέσκονται, δόξης ἕνεκεν τοῦτο ποιοῦσιν· ὁ δὲ δόξης ἕνεκα τοῦτο ποιῶν, ὅταν δόξῃ λαθεῖν, οὐ φείσεται τοῦ χρήσασθαι ταῖς ἐπιθυμίαις τὴν πονηρὰν. πλὴν ἵνα μὴ δόξωμεν ἡμεῖς φιλονεικεῖν, συγχωρήσωμεν ὀρθῶς βιοῦν τοὺς ἕλληνας. ἐκεῖνο γὰρ τοῦτο σκοπεῖσθαι τοῦ λόγου. ὃ γὰρ ὅτι πολλοὶ συμβαίνει, οὐ δεῖ ἀναμένειν. ὅρα δὲ καὶ ἑτέρωθεν πῶς πάσης ἀποστερεῖ ἀφορμῆς ἀπολογίας αὐτὸν εἰπεῖν, ὅτι ἦλθε τὸ φῶς εἰς τὸν κόσμον. μὴ γὰρ αὐλοί, Φησιν, αὐλὸν ἐζητήσαμεν; μὴ γὰρ ἔκραξαν; μὴ γὰρ ἐπέπεσαν ἵνα βίωσιν; αὐλὸν τὸ φῶς ἦλθε πρὸς αὐτὸν, καὶ σκηνὴ ὕστερον πρόσεδραμον. εἰ δέ τινες καὶ τῶν ἐκ χριστιανοῖς εἶεν πονηρῶς βιοῦντες, ἐκεῖνο φήσει πρὸς ἡμᾶς, ὅτι οὐ πρὸ τῆς δόξης ἀρχομένων χριστιανῶν καὶ ὁπωσοῦν πολιτευομένων τὴν εὐσέβειαν τοῦτο Φησιν (εἰ δὲ μάλιστα καὶ ὅτι πολλάκις ἀπὸ βίου πονηροῦ ἐπὶ τῆς τῶν δογμάτων ἀκριβείας προσεληλύθησαν). ἀλλ' ὅμως καὶ πρὸς τούτων αὐτὸν οἶμαι τῶν λόγων, ἀλλὰ πρὸς τὴν τῶν ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίων ὠφελεῖται πρὸς τὴν ὀρθὴν πίστιν ἐλθεῖν. δείκνυσι γὰρ ὅτι οὐδεὶς δύναιτο ἐπὶ πλεῖστον ζῶν ὅπως τὴν πίστιν ἐλθεῖν, μὴ πρότερον κατανοήσας ἑαυτοῦ βίον ὀρθόν· εἰ δὲ οὐδεὶς δύναται ἐπὶ πλεῖστον μείνειν, μὴ πρότερον ἐλόμενος ἀπαθοῦς καὶ ἀκάκου χαρᾶς. μὴ γὰρ μοι τοῦτο ἄπιστον ὅτι σωφρονεῖ, καὶ οὐκ ἁρπάζει. ὃ γὰρ δὴ μόνα ταῦτα ὅτι ἀρετή. τί γὰρ ὄφελος, ὅταν ταῦτα μὲν ἔχῃ, δόξης δὲ ἢ δουλεύσῃ κενῆς, καὶ φίλων ἑταιρείαν αἰσχυνόμενος ὅτι τὴν πλάνης μάνην; ὅτι γὰρ οὐκ ἔστιν ὀρθῶς βιοῦν. ὁ γὰρ δόξης δοῦλος, ὅ πορισάμενος ὃν ἐλάφθη ὅτι· ἔστι πολλῷ πλείονα καὶ χαλεπώτερα ἐργάζεται* ἐκείνου. ἀλλ' εἰπέ μοι τινα πάντων ἀπηλλαγμένον τῶν παθῶν καὶ πάσης κακίας ἐλεύθερον, καὶ μόνον πρὸ ἕλληνα. ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις· καὶ γὰρ οἱ τὰ μεγάλα πρὸ αὐτοῖς κεκμηκότες, καὶ ζηλωτὴς καὶ γαστρὸς πρεσβύτερος, καθὼς Φασι, δόξῃ μάλιστα πάντων αἰσθέσθαι ἐδουλώθησαν, ὁ πάντων ὅτι αἴτιον τοῦ κακοῦ. οὕτω καὶ οἱ Ἰουδαῖοι μεμήνασιν Ἰουδαῖοι· διὰ καὶ ἐκάλουν αὐτοῖς ἔλεγε· Πῶς δύναται τις βλέπειν, δόξαν παρὰ αἰσθέσθαι λαμβάνοντες; εἰ τί δύνατο Ναθαναήλ, ᾧ καὶ ἀληθῶς ἐμαρτύρησεν, ὅ διελέχθη πρὸς τούτων, οὐκ ἐξέτεινε λόγου μακροῦ; ὅτι οὐκ ἔκρινος μὴ τοσαύτης πρόνοιαν ἐποιήσατο. οὐ μὲν γὰρ τοῦτο ἔργον ἦν τοῦ, εἰ καὶ ἄλλοι καιρὸν δυνάμενον ἔσχον, τοῦτον οὐ καιρὸν ἀκριβείας ἐποίησε· ἔκρινος δὲ πρὸ ἑτέρου πιστεῦσαι, ἀφίκετο. πλὴν οὐκ ἔκρινοι πρεσβεύομεν. πρὸς γὰρ ἔκρινοι Φησιν· Ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ὅπου ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. τούτῳ δὲ τούτου μὲν οὐδὲν εἶπε, πρὸς δὲ τῆς οἰκειότητος καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἅπαντα ἐλέγετο, ἅπαντα φέρως

Ioan. a. 51.

ἐκάς ῳ τοὺς τὴν ἀποκεκριμένην προαίρεσιν φιλονεικοῦντας. ἐκείνῳ μὲν γὰρ, ὅπερ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐποίησα, καὶ σοὶ δοῦλος ὢν τυγχάνω, ἔξεστι τοσοῦτον ἀκοῦσαι μόνον· σοὶ δὲ, ὅπερ διαλέγεται, σαφῶς μὲν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα οὐκ ἀποκαλύπτει, κατέσεισε δὲ αὐτοῦ τὴν γνώμην, ὥστε φόβῳ φόβον ἐκβαλεῖν, τήν τε μὴ πιστεύοντα λέγειν χρίσασθαι, καὶ τὸ μὴ πίστιν θέσθαι ἀπὸ παντὸς τρόπου παύσασθαι ζωοποιήσεως. ὅπερ γὰρ καὶ τῆς πρὸς τὸν διάβολον δίξης πολλῷ ἐπισχὸν λέγει, καὶ τούτης μᾶλλον ἢ τῆς κολάσεως (πολλοὶ γάρ, φησι, τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· ἀλλ' οὐκ ὡμολόγουν) καὶ ἀπὸ τούτου αὐτὸν καθαίρεται, λέγων· ὅτι οὐκ ἔστι ⓦ ἐμοὶ μὴ πίστιν θέσθαι δι' ἄλλο τι μὴ πιστεύειν, ἀλλ' ἢ διὰ τὸ βίου ἀκαθάρτου ἔχειν. καὶ προσέτι μοῦ φησιν, Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς· οὐ τοῦτο δὲ φῶς εἰς τὸν κόσμον. οὐ γὰρ προσοικείοις ζωοποιοῦσι μᾶλλον ἐφθόνησεν, προσέτι δὲ, σαφέστερον. ἢ ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀπὸ τῆς δόξης ὁ διάβολος κατέσεισε τῶν τῶν πολλῶν, διόπερ οὐδὲ πρόσεισιν ἀλλ' ἐκεῖθεν ἐκβάλλει. καὶ ἐν τούτοις ἐστὶν ἰδεῖν τὸν ἀκριβῆ τῶν ἀνθρώπων ἐξετάζοντα λογισμόν.

ΗΘΙΚΟΝ Φεύγωμεν τοίνυν τὴν κενὴν δόξαν· τοῦτο γὰρ ὄντως πάντων ὁ παλαιὸς τυραννικώτερον. οὐ τοσοῦτον πλεονεξία καὶ χρημάτων ἔρως, οὐ τοσοῦτον μῖσος καὶ πόλεμοι καὶ μάχαι. ὁ γὰρ τῶν πλείονος ἐραστὴς, ὑδαμοῦ τῶν ἴσων δυνήσεται· ἐρᾷ δὲ ὑδαμοῦ ἄλλοθι, ἀλλ' ἢ ἀπὸ τοῦ δίξης ἐρᾷν κἀκεῖ. πίνος γὰρ ἔνεστι, εἰπέ μοι, πλήθους βυούχων καὶ ἀνδραποδωδῶν ἀγέλας, καὶ πολλῷ ⓐ πολλοὶ προσβάλλονται φαντασίαι; ὑ χρείας ἔνεστι, ἀλλ' ἰσχὺς τοῦ μύρτυρος ἔχει τὴν ἀκρίβειαν τούτης φαντασίας τοῦ ἀπατῶντος. ἀν' οὖν τοίνυν ταῦτα ἀποτιμώμεθα μὴ τῆς κεφαλῆς, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς κακίας" ἀνελεῖν μέλη, καὶ οὐδὲν" ὃ κωλύσει ἔσαι τὴν ψυχὴν ὄντως ἡμᾶς οἰκεῖν ὡς ⓦ ἐρημίαν. οὐδὲ γὰρ πρὸς κακίαν μίαν ὠθεῖ τοῦ ἀλόγους, ἀλλὰ καὶ πάσας ἀρετὰς πανυφέστηκε· καὶ, ὅταν ἡμᾶς ἐκεῖθεν ἐκβαλεῖν μὴ δυνηθῇ, ἐν αὐτῇ τῇ ἀρετῇ πολλῷ τὴν ζημίαν ἐργάζεται), τοῦ μὲν πόνους ἐπὶ πολὺ ἀναγκάζουσα, τῶν δὲ καρπῶν ἀποστεροῦσα. ὁ γὰρ πρὸς ταῦτα βλέπων, καὶ πιστεύων καὶ θυμούμενος καὶ ἐλεῶν, ἀπέχει ⓦ μυριοῦ αὐτὸν τί τούτης τῆς ζημίας ἐλεεινότερον εἶναι δοκεῖ, ἢ ὅταν συμβαίνῃ κτᾶσθαι εἰκῇ καὶ μάτην, καὶ καταγέλαστον γίνεσθαι, καὶ τῆς δόξης ἐκπίπτειν δίξης. ὁ γὰρ ὄντως ἀμφοτέρων ἐφιέμενος, ἀμφοτέρων τυγχάνει. τυγχάνει μὲν γὰρ ὄντως ἀμφοτέρων, ὅταν μὴ ἀμφοτέρων, ἀλλὰ τῆς μιᾶς ὀρθῶς ἐπιθυμῶμεν τῆς ἐκ τῶν θείων· ἀμφοτέρων δὲ ἐρῶντα οὐκ ἔστιν ἀμφοτέρων τυγχάνειν. διόπερ, εἰ βουλόμεθα δόξης ὀρθῶς τυγχάνειν, φεύγωμεν τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν, καὶ τῆς παρὰ" τοῦ Θεοῦ μόνης ὀρθῶς ἐπιθυμῶμεν. οὕτω γὰρ καὶ τούτης, καὶ χαίρειν ἐπιτυχόντας ἧς ἐπιθυμοῦμεν ἡμᾶς ὀρθῶς τυχεῖν, χάριτι δὲ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. κθ. 22 ΕΞΗΛΘΕ ΔΕ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΟΥΔΑΙΑΝ ΓΗΝ αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ διέτριβε μετ' αὐτῶν [καὶ ἐβάπτιζεν.]

ΟΥδὲν τῆς ἀληθείας φανερώτερον" ἢ ἰσχυρότερον γένοιτ' ἄν, ὥσπερ τοῦ ψεύδους οὐδὲν ἀσθενέστερον, καὶ μυρίοις σοφισμάσι συνιστάμενον. εὐφώρατόν τι γάρ ἐστιν οὕτω καὶ καταῤῥᾳδίως. ἡ μὲν ἀλήθεια γυμνὴ προκεῖται πᾶσι τοῖς βουλομένοις αὐτῆς τὸν ὦμον προσισχεῖν, καὶ ὅτι λαθεῖν βούλεται, ὅτι κίνδυνον δίδωκεν, οὐκ ὀκνοῦσα τρέμει, καὶ δίξης ἐφίεται τῆς παρὰ τῶν πολλῶν, οὐκ ἄλλῳ τινὶ τῶν αἰσθητῶν ὄντων ὁμοίως, ἀλλὰ πάντων ἔστιν αὐτοτέρα, διαμάχη μὲν μυρίας ὀκνοῦσα, ἡδύνουσα δὲ ἀκαταγώνιστος, καὶ τοῦτο πρὸς αὐτὸν καταφεύγουσα, ὥσπερ τὸ ἀσφα-

λὲς

λῆ πηλίῳ φυλαττουσα τῇ τῆς οἰκείας δυνάμεως ἐπιβολῇ, καὶ ταῖς μὴ λαθραίοις ἐπιτε-
πομέναις καταδύσεις, πᾶσι τοῖς εἰς τὸ μέσον παρεπιβαλοῦσα καὶ πρὸς ἑαυτήν. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ Χρι-
στὸς τῷ Πιλάτῳ ἀγελεγόμενος ἐδήλωσε λέγων· Ἐγὼ πρώτοις παῤῥησίᾳ ἐλάλησα, ἢ οὐ" χρυ- Ioan. 18. 20.
φῇ ἐλάλησα οὐδέν. τοῦτο καὶ τότε εἶπε, καὶ νῦν ἔφασκε. "μὴ γὰρ ταῦτά, φησιν," ἐξ-
ῆλθεν εἰς τὴν Ιουδαίαν χλὼ αὐτὸς ἢ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἢ οὐκ διέτριβε ἢ ἐβάπτιζεν. οὐ
μὴ γὰρ ταῖς ἑορταῖς εἰς τὴν πόλιν ἀνῆει, ὡς τὰ μέσους αὐλοῖς παρεπιθέναι τὰ δόγματα
ἢ τὴν ἀπὸ τῶν θαυμάτων ὠφέλειαν· μᾶλλον δὲ τὰς ἑορτάς, ὅτι ⳩ Ιορδάνου πολ-
λάκις ἦρχετο, ὅπου δὲ τὰ τοιαῦτα πολλοὶ συνέτρεχον. ὅθεν δὲ πολυοχλησίας αἰεὶ κατελάμ-
βανε τόπους, οὐκ ὀπισθοκρύπτης, οὐδὲ φιλοτιμούμενος, ἀλλὰ πλείοσι τὴν πρὸς ἑαυτὸν πα-
ρέχῃ ὠφέλειαν κοινωνίζων. καίτοι παρὰ ἰῶν φησιν ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτι ὁ Ιησοῦς οὐκ ἐβάπτι-
σεν, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· ὅθεν δῆλον, ὅτι δὲ τοῦτο τοῦτό φησι. καὶ τίνος ἕνεκεν" αὐτὸς
οὐκ ἐβάπτισε; παρὰ τῶν Ιωάννου εἶπεν· ὅτι αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει τὸ πνεύματι ἁγίῳ
καὶ πυρί· πνεῦμα δὲ ὕδατι ἰῶν διδασκών. εἰκότως οὖν οὐκ ἐβάπτισεν· οἱ δὲ μαθηταὶ τοῦτο
ἔφασκον, βουλόμενοι πολλοὺς" παρασαγαγεῖν τῇ σωτηρίου διδασκαλίᾳ. καὶ τί δεῖπερ,
τῶν μαθητῶν τοῦ Ιησοῦ βαπτιζόντων, οὐκ ἐπαύσατο ὁ Ιωάννης τοῦτο ποιῶν, ἀλλὰ μεμφόμενα
βαπτίζων καὶ αὐτὸς, καὶ μέχρι τῆς εἰς τὸ δεσμωτήριον εἰσαγωγῆς τοῦτο ἔφασκεν; ὃ γὰρ
εἶπεν, ἰῶν δεῖ καὶ Ιωάννης βαπτίζων τὸ Αἰνὼν, καὶ ἐπαγαγεῖν, ὅτι

24 Οὔπω ἰῶν βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν ὁ Ιωάννης, Δηλονότι ἰῶν, ὅτι ἕ-
ως τότε οὐκ ἐπαύσατο βαπτίζων. "τίνος οὖν ἕνεκεν ἕως τότε ἐβάπτισε; καίτοιγε σημοτέ-
ρους δὴ ἀπέφηνε τοὺς μαθητὰς τοῦ Ιησοῦ, εἰπὼν, ἐκείνου δεῖ αὐξάνεσθαι, αὐτὸς ἐπαύσατο. τίνος
" οὖν ἕνεκεν ἐβάπτισεν; ἵνα μὴ τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς εἰς πλείονα ζῆλον" ἐμβάλῃ καὶ φι-
λονεικοτέρους ἐργάσηται. εἰ γὰρ μυριάκις βοᾷ, καὶ τῶν πρώτων αἰεὶ τοῦ Χριστοῦ παρεχωρᾷ,
καὶ τοσοῦτον ἑαυτὸν ἐλάττων, οὐκ ἔπεισεν αὐτοῖς αὐτοῦ προσδραμεῖν· εἰ καὶ τοῦτο
προσέθηκε, πολλῷ φιλονεικοτέρους δὴ ἐποίησε. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς τότε μάλιστα ἤρ-
ξατο κηρύττειν, ὅτι σκάνδαλον" ὁ Ιωάννης ἐγένετο. οἶμαι δὲ καὶ διὰ τοῦτο συγχωρηθῆναι τὴν
πολυτελῆ Ιωάννου καὶ ταχὺς ἰῶν αὐτοῦ ἡφέσθαι, ὥστε πᾶσαι τοῦ πλήθους τὴν ὀφθῆναι ἔτι
⳩ Χριστὸν μετελθεῖν, καὶ μικρὰν ταῖς πρὸς ἀμφοτέρων αὐλοῖς σχέσεως γνώμης. χωρὶς δὲ
τούτων καὶ τὸ ᾧ βαπτίζειν οὐκ ἐπαύσατο συνεχῶς θαυμαζόμενον, ἢ μεγάλα ἢ σεμνὰ διανοη-
τὰ τοῦ Ιησοῦ. ἐβάπτιζε γὰρ, οὐδὲν ἕτερον λέγων, ἢ εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτὸν ἵνα πι-
στεύσωσιν. ὁ τοίνυν" ταῦτα κηρύττων, πῶς δὴ σεμνοὺς ἀπέφηνε τοὺς μαθητὰς τοῦ Χρι-
στοῦ παυσάμενος; ἢ γὰρ τοιοῦτοι αὖ ἔδοξε ζηλῶ ἢ ὀργῇ τοῦτο ποιῆσαι· "ὃ γὰρ ὑπεμφαίνει
κηρύττων, ἰσχυρότερα ταῦτα ἀπέφηνεν. οὐ γὰρ ἑαυτῷ τὴν δόξαν ἐκτᾶτο, ἀλλὰ τῷ Χρι-
στῷ πρὸ ἔπεμπε τοὺς αἱρομένους, ἢ οὐχ ἧττον τῶν μαθητῶν" αὐτῷ συνέτρεφεν, ἀλλὰ ἢ
πολλῷ μᾶλλον, ὅσῳ ἢ μάρτυρία ἰῶν, ἢ πολλῷ μείζονα δόξαν παρὰ πά-
σιν εἶχεν ἐκείνου. ὅπερ οὖν ἢ ὁ εὐαγγελιστὴς αἰτιᾶται λέγων, ὅτι ἐξήρχοντο ἢ ἐβαπτί-
ζοντο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ιουδαία ἢ οἱ περίχωροι τοῦ Ιορδάνου· ἢ τῶν μαθητῶν ἧ βαπτι-
ζόντων, οὐ διέλιπεν πολλοὶ πρὸς αὐτὸν τρέχοντες. Εἰ δέ τις ἀξιοπίστοι· ἢ ἦν πλέον εἶχε τὸ
τῶν μαθητῶν* βάπτισμα τοῦ Ιωάννου; ἐρῶμεν, ὅτι ὕδατι. ἐκάτερα γὰρ ὁμοίως τοῦ ἁγίου
πνεύματος χωρίτος ἦσαν ἰῶν, ἢ αἰτία μία ἀμφοτέροις ἰῶν τοῦ βαπτίζειν, ὃ τῷ Χριστῷ
προσάγειν τοὺς βαπτιζομένους. ἵνα γὰρ μὴ αἰεὶ προσιτέχοντες ὕστερον συνάγωσι τὸ ὀφεί-
λοντας πιστεύειν, ὅπερ ὅτι τοῦ Σίμωνος ὁ ἀδελφὸς ἐποίησε, ἢ ὅτι τοῦ Ναθαναὴλ ὁ Φίλιπ-
πος, ὃ βαπτίσας συνεστήσατο, ὥστε δι' αὐτοῦ ἀπάγεσθαι ἐκείνοι, ἢ τῇ μιμουσῃ
προσοδοποιῇ πίστει. ὅτι ἧ ὕδατι πλέον εἶχεν ἀλλήλων τὰ βαπτίσματα, τὰ ἐγκλήματα δηλοῖ.
ποῖα δὴ ταῦτα;

25 Εἰπάτω

25 Εθλύετό, φησι, ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάνου μετὰ Ἰουδαίου περὶ καθαρισμοῦ. Ζηλοτύπως γὰρ ἔχοντες ἀεὶ πρὸς τὸν τοῦ Χριστοῦ μαθητὰς ⓐ μαθηταὶ Ἰωάνου, πρὸς αὐτόν τι ⓦ Χριστέ, ὅπερ εἶδον αὐτοὺς βαπτίζοντας, ἤρξαντο παραλέγεσθαι πρὸς τὸν βαπτιζόμενον, ὡς τοῦ παρ' αὐτοῦ βαπτίσματος πλέον τι τῶν τοῦ μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ ἔχοντος· καὶ λαβόντες ἔνια τῶν βαπτιζόντων, ἐπιχείρουσι τούτοις πείθειν· ἀλλ' οὐκ ἔπειθον. ὅτι γὰρ αὐτοὶ ⓐ βαπτιζόμενοι εἰσὶν, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνος ἐζήτησαν, ἄκουσον πῶς τοῦτο ὁ εὐαγγελιστὴς φησίν. ἐγένετο γάρ εἶπεν, ὅπερ Ἰουδαίου τινὸς μετ' αὐτῶν ἐζήτησαν, ἀλλ' ὅτι ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάνου ἐγένετο μετὰ Ἰουδαίου τινὸς περὶ καθαρισμοῦ. σκόπει δέ μοι καὶ ὃ ἀπαιτοῦσι τὸν εὐαγγελιστήν. ἐγὼ γὰρ καταφορικῶς ἐρωτήσατο τὸν λόγον, ἀλλ' ἴσον δυνάμει, βουλόμενοι τὸ ἔγκλημα, ζήτησιν γενέσθαι ἁπλῶς λέγουσι· ἐπεὶ ὅτι γε ἀπὸ ζηλοτυπίας ἐλέγετο καὶ λεγόμενα, καὶ ἐξῆς δηλοῖ, ἃ καὶ αὐτὰ ἀπαιτοῦσι τίθησι.

26 Ἦλθον γάρ, φησι, πρὸς ⓦ Ἰωάνην καὶ λέγουσι, Ῥαββεῖ, ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν.

Τουτέστιν, οὐ ἐβάπτισας σύ. τοῦτο γὰρ ἀπαιτοῦνται λέγοντες, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, οὗτος, οὗ σὺ λαμπρὸν ἐδείξας καὶ περίβλεπτον ἐποίησας, τὰ αὐτὰ καὶ οἱ τολμᾷ. ἀλλ' οὐκ ἔπεσον, οὐ σὺ ἐβάπτισας, βαπτίζει (ἢ γὰρ δι' ἀναγκάσθησαι καὶ τῆς φωνῆς δυναμένης τὴν ἀκοὴν κατηχῆσαι, καὶ τῆς τοῦ πνεύματος ἐπιφοιτήσεως) "ἀλλά τί; ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, τουτέστιν, ὃς μαθητὸν τάξιν ἐπεῖχεν, ὃς ἡμῶν πλέον ἔσχεν οὐδέν, ὅτε ἑαυτὸν ἀποχίσας, βαπτίζει. καὶ τοῦτο μόνον ὤφθη προσκαίζων αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ τῷ παρὰ τὰ αὐτῶν προδοκιμεῖσθαι λοιπόν. πάντες γάρ, φησιν, ἔρχονται πρὸς αὐτόν. ὅθεν δῆλον ὅτι καὶ τοῦ Ἰουδαίου προσεγένοντο, μᾶλλον δὲ τιμῶ ζήτησιν ἔχει. ταῦτα δὲ ἔλεγεν ἀτιμάζουσί τι δρακεῖμβοι, καὶ οὐδέπω φιλοτιμίας ὄντες καθαροί. τί οὖν ὁ Ἰωάνης; οὐκοῦν αὐτὸς αὐτοῖς σφοδρῶς ἐπεθύμησε, διδοὺς μὴ δὲ αὐτὸν πάλιν ἀποκλείοντες, ἕτερόν τι κακὸν ἐργάσωνται." ἀλλὰ τί φησιν;

27 Οὐδεὶς δύναται λαμβάνειν οὐδὲν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Εἰ μὲν ταπεινότερον φθέγγεται περὶ τοῦ Χριστοῦ, μὴ θαυμάσῃς. οὐ γὰρ τοῖς οὕτω παρ' ἡμῶν προκατειλημμένοις ἀληθῆ καὶ ἐκ προοιμίων διδάξαι τὸν πᾶν· ἀλλὰ ἵλεως αὐτοῦ καταπλῆξαι καὶ φοβῆσαι, καὶ δεῖξαι, ὅτι οὐκ ἐπέρᾳ, ἀλλ' ἢ παρὰ Θεῷ πολεμοῦσι, αὐτῷ πολεμοῦντες. ὅταν οὖν καὶ ὁ Γαμαλιὴλ ἔλεγεν, Οὐ δύνασθε καταλῦσαι αὐτὸ, μήποτε καὶ θεομάχοι" εὑρεθῆτε, τοῦτο καὶ αὐτὸς λανθανόντως συνεῦρε κατασκευάζει. Τὸ γὰρ εἰπεῖν, οὐδεὶς δύναται λαμβάνειν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἄνωθεν, οὐδὲν ἄλλο δηλοῦντός ἐστι, ἢ ὅτι οὐ "ἀδυνάτοις ὑπηχθέσθαι, οὐδὲ θεομάχοι συνεῦναι πάλιν εὐείσονται. τί οὖν; ⓐ παρὰ Θεοῦ δῶν ἐκ ἔλαβον ἀφ' ἑαυτῶν; ἔλαβον, ἀλλ' οὐδέποτε διελύθησαν οὐ ἀπώλοντο· καὶ τοῦ Χριστοῦ οὐ τοιαῦτα. συνεῦναι οὖν οὐ προσήκοντα ῥήμα, δείκνυσι ὅτι οὐκ ἄνθρωπος, ἀλλὰ Θεός ἐστιν ὁ παρὰ δοκιμῶν αὐτοῖς. ὅταν οὖν δὲ οὐ λαμπρὰ τὰ ἐκείνου, οὐ πάντες πρὸς αὐτὸν ἔρχονται, θαυμάζειν οὐ χρή. τοιαῦτα γὰρ τὰ θεῖα, καὶ Θεός ἐστιν ὁ ταῦτα καταπλήττων. οὐ γὰρ ἄνθρωπος ἴσχυσε τοιαῦτά ποτε. "τὰ γὰρ ἀνθρώπινα πάντα εὐφώρατα καὶ σαθρὰ, καὶ καπνὸς ταχέως καὶ ἀπόλλυται· ταῦτα δὲ οὐ τοιαῦτα· οὐκ ἄρα ἀνθρώπινα." καὶ πῶς, ὅτε εἶπεν, ὡς σὺ μεμαρτύρηκας, πότε καὶ τοῦτο ὤφθη προσκαλέσθαι εἰς τιμὴν τοῦ Χριστοῦ καθαίρεσιν, εἰς αὐτὸν αὐτὸ περιτρέψαι, καὶ πρότερον δείξας, ὅτι οὐ παρὰ τῆς αὐτοῦ μαρτυρίας τὸ λαμπρὸν αὐτῷ γέγονε, μὴ ταῦτα σύνεσιν αὐτοὺς ὑπισχνίζει. οὐ γὰρ δύναται, φησιν, ἄνθρωπος λαμβάνειν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδὲν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ." Εἰ γὰρ ὅλως ἐχάδε τῆς ἐμῆς μαρτυρίας, φησὶ, καὶ ἀληθῆ ταύτην ἡγεῖσθε, μάθετε ὅτι οὐ παρὰ ταύτην μᾶλλον ἐκ ἐμὲ ἐκείνου, ἀλλ'

ἐκ εἶναι

ἐκεῖνον ἐμοῦ προσμαίνειν ἐχρῆν. "τί γὰρ ἐμαρτύρησα; ὑμᾶς καλῶς τοῦτο μαρτυρεῖ.

28 "Αυτοὶ γάρ ὑμῖς μοι μαρτυρεῖτε, ὅτι εἶπον, ὅτι οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ Χριστός, ἀλλ' ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου. Εἰ τοίνυν "ἔχομεν τῆς ἐμῆς μαρτυρίας ("ταύτην γὰρ προβάλλεσθε πάνυ, λέγοντες ὦ σὺ μεμαρτύρηκας) οὐ μόνον" οὐκ ἀπόχρη σοι τοῦ ἐμοῦ δέχεσθαι μαρτυρίαν, ἀλλὰ πλειόνων μάλιστα ἐκ τούτου, ἄλλως τε καὶ ἐμὴ ἡ μαρτυρία, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ ἐστί." "ὥστε, εἰ ἀξιόπιστος ὑμῖν εἶναι δοκῶ, μὴ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο εἶπον, ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου. ὁρᾶς πῶς δείκνυσι καὶ μικρὰν δίδωσι τοῖς φωνοῦσιν; ὁ γὰρ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· δοκοῦσί μοι ἀξιόπιστος εἶναι, καὶ τὰ τοῦ πέμψαντος λέγω, οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ χαρίτι κολακεύων αὐτούς, ἀλλὰ ὃν πατεῖ αὐτῶν ὁ πέμψας με ἀξιοπιστοῦμαι. οὐκ ἄρα ἐμαρτυρήσαμεν τοῖς μαρτυρίαν, ἀλλ' ὅπερ ἀπεστάλην εἰπεῖν, εἶπον. μὴ τοίνυν ἀφ' αὐτοῦτο νομίσητε μέγαν εἶναί με. τοῦτο γὰρ ἐκεῖνον δείκνυσι μέγαν. ὁ γὰρ κύριος τῶν ὅλων ἐκεῖνός ἐστιν" ὃν ἡ φωνὴ πάλαι ἐπαγγέλλεται λέγουσα·

29 Ο ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. Καὶ πῶς ὁ λέγων, Οὐκ εἰμὶ ἄξιος λῦσαι αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος, φίλον αὐτὸν ἑαυτοῦ εἶναί φησιν ἑαυτοῦ; οὐκ ἐπαίρων δὲ καθ' ἑαυτόν, οὐδὲ χαμπάζων ταῦτα λέγει, ἀλλὰ δεῖξαι βουλόμενος, ὅτι καὶ αὐτὸς τοῦτο μάλιστα ἀσπάζεται, καὶ "ὅπου ἂν ἴδῃ αὐτὸν οὐδὲν λυπούμενον ταῦτα γίνεται, ἀλλ' ἐπιθυμοῦντος καὶ ἀσπαζομένου, καὶ οὐ ταῦτά ἐστιν ἁπλῶς ἃ μάλιστα πάντα ἔστεργεν" ἃ καὶ σφόδρα ζηλωτὸς διὰ τῆς τοῦ φίλου προσηγορίας ἐδήλωσεν. οὕτως γὰρ ἔχει τοῦ νυμφίου, ὡς φίλοι χαίρουσι δι' ὑφεσίνοντας ἐν τοῖς τοιούτοις. οὐ τοίνυν ὁ ὁμότιμος, ἄπαγε, ἀλλὰ ὁ πολὺ τῆς ἡδονῆς προέχουσα βουλόμενος, ἅμα καὶ συγκαταβαίνων αὐτῷ τῇ ἀσθενείᾳ, φίλον ἑαυτοῦ φησιν εἶναι· ἐπεὶ καὶ τοῦ ἀληθινοῦ "ἐδήλωσεν" εἰπών, ὅτι ἀπέσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου. διὰ δὴ ταῦτα, καὶ διὰ τὸ νομίζειν αὐτοὺς δάκνεσθαι τοῖς γινομένοις, φίλον ἑαυτοῦ καλεῖ τοῦ νυμφίου, δεικνὺς ὅτι οὐ μόνον οὐ δάκνεται, ἀλλὰ καὶ σφόδρα χαίρει. τοῦτο γὰρ ἦλθε δοῦναι, φησί, καὶ πεσεῖται ἀπέχω τοῦ ἀλγῆσαι τοῖς προπετεστέροις, οὐ τότε μάλιστα δὴ ἤλγησα, εἰ μὴ τοῦτο ἐγίνετο. Εἰ μὴ γὰρ προσῆλθεν ἡ νύμφη τῷ νυμφίῳ, ὥστε δὴ ἐδήχθη, ἀλλ' οὐχί που, φησίν, ὅτε μὴ τὰ ἡμέτερα ἰῶντας αἰ. καὶ γὰρ τῶν ἐκείνου προεχόντων ἡμᾶς ἐσμεν ἀδοκιμαστότεροι. ὁ γὰρ ἐβουλόμην, γένοιτο, καὶ ὑπερνικᾷ ἡ νύμφη ἢ νύμφη, ἐπὶ ὑμῖς μαρτυρεῖτε" αὐτοὶ λέγοντες, ὅτι πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν. ὅτε γὰρ ἐσπούδαζον, καὶ διὰ τοῦτο πάντα ἔστεργεν, καὶ ὅτε πᾶν ἐκλεκτὸν ὁρᾶν, χαίρω δὲ ἀγαλλόμενος καὶ σκιρτῶ. τί δέ ἐστι, ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου; ἀπὸ τῆς παραβολῆς λέγων μετήγαγεν ὅτι ὁ προσκείμενον. ὅπου γὰρ νυμφίου καὶ νύμφης ἐμνημόνευσεν, δείκνυσιν ἡ νυμφαγωγία πᾶσι δῆλον, ὅτι διὰ φωνῆς καὶ διδασκαλίας. ὅτου γὰρ ἡ ἐκκλησία ἁρμόζεται τῷ Θεῷ. διὸ ὁ Παῦλος ἔλεγεν, Ἡ πίστις ἐξ ἀ- Ρωμ. ι. ιζ.
κοῆς, ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος Θεοῦ. διὰ ταύτην ἐγὼ χαίρω τὴν φωνήν. καὶ ὁ, ὁ ἑστηκὼς δέ, οὐχ ἁπλῶς τέθηκεν, ἀλλὰ δείκνυσι, ὅτι διὰ αὐτὸν πέπαυται, καὶ ὅτι αὐτὸν λοιπὸν ἐστάναι χρὴ καὶ ἀκούειν ἐκείνου προσδόκα τὴν νύμφην, ἐπεὶ ὅτι λειτουργός ἐστι καὶ ἑστηκώς, καὶ διὰ τῆς χρηστῆς ἐλπίδος αὐτοῦ, καὶ διὰ τῆς διαφερούσης ἀξιολογεῖ εἰς ἔργον. διὰ τοῦτό φησι,

Αὕτη οὖν ἡ ἐμὴ χαρὰ πεπλήρωται. Τουτέστι, ἵνα μὴ ἐμοῦ ὁ ἔρχεσθαι ἔδῃ, ἐπὶ πλέον ὑδὴν δυνάμενα ἐργάσασθαι λοιπόν. "Εἶτα οὐχὶ τὴν προῦσαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν μέλλουσαν πᾶσιν γίνεσθαι κωλύων, καὶ ὡσεὶ τὸ μαγόντων ἀποφαίνεσθαι [λέγων] ἀπὸ τῶν εἰρημένων τε καὶ γεγενημένων ἤδη καὶ ταῦτα πιστούμενος. διὸ καὶ ἐπάγει λέγων·

30 Ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι. Τουτέστι, ταῖς μὲν ἡμετέραις ἐπαύσατο λοιπόν, αὐξάνει δὲ τὰ ἐκείνου. τοῦτο γὰρ ὃ διδάσκατε πάντες, οὐχὶ πάντες ἕως ἂν μόνον, ἀλλὰ

πολλῷ

πολλῷ μᾶλλον πρεσβύτερα δείκνυσι καὶ ἡμέτερα· ὅθεν καὶ τοῦτο δηλοῖ ἐλθών, καὶ χαίρω, ὅτι καὶ αὐτὸ πολλοῦ ἔλαβε τὴν ἐπίδοσιν, καὶ γέγονε ταῦτα, διὰ ἃ πάντα πρότερα τὰ περὶ ἡμῶν ἐγένετο. Εἶδες πῶς πρέμνα καὶ ῥίζαν πολλῆς τῆς σοφίας, τὸ τὰ πάθος αὐτῶν κατιτεφαίνει, καὶ τὴν βασκανίαν ἔσβεσεν, καὶ ἀδυνάτους ἐπιχειρεῖν ἔδειξεν, ἃ μάλιστα παύεται καὶ τότε; ὅθεν τοῦτο δὴ καὶ φησὶν, ἔτι ζώντος αὐτοῦ ἐβαπτίζοντος, ταῦτα γέγραπται, ἵνα αὐτὸν μάρτυρα τῆς ὑπεροχῆς ἔχωσι, καὶ μηδεμίαν, εἰ μὴ πείθωνται, ἀπολογίαν ἔχωσι. Οὐδὲ γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ ἔφη τὰ ταῦτα εἰπὼν ἦλθεν, οὐδὲ ἑτέρων ἐρωτησάντων. αὐτοὶ γὰρ ἦσαν καὶ οἱ πυθόμενοι, καὶ οἱ ἀκούσαντες. Οὐδὲ γὰρ ὕστερον ἀφ' ἑαυτοῦ λέγειν ἐπείσθησαν, ὡς αὐθαίρετον τὴν ψῆφον εἶχον, μὴ τῆς ἐρωτήσεως ἀκούοντες ἀποκρινομένου· ὥσπερ οὖν καὶ Ἰουδαῖοι καὶ ὅθεν τοῦτο μάλιστα, ὅθεν οἴκοθεν ἀποστεῖλαι τοὺς αὐτὸν, καὶ ἀκούσαντας ἅπερ ἤκουσαν, καὶ μὴ πειθομένους, πάσης ἀπολογίας ἑαυτοὺς ἔξέβαλον. 10 κ.δ.ιγ

ΗΘΙΚΟΝ Τί τοίνυν ἐστὶ δεῖ παθεῖν ἀνθρώπους; ὅτι πάντων αἴτιον τῷ κακῷ ἡ δοξομανία. τοῦτο γοῦν καὶ αὐτὸν ὅτι τὴν ζηλοτυπίαν ἦγαγε, τοῦτο πάλιν αὐτὸν μικρὸν λωφήσαντας διήγαγε· διὸ Ματθ. θ. ιδ. ἔρχονται πρὸς αὐτὸν οἱ τοῦ Ἰωάννου λέγοντες· Διὰ τί οἱ μαθηταί σου νηστεύουσι; Φύγωμεν τοίνυν, ἀγαπητοὶ, τὸ πάθος. εἰ γὰρ τοῦτο φύγωμεν, τῆς γεέννης ἀπηλλάγημεν. τοῦτο γὰρ μάλιστα αὐτῆς ἀνάπτει τὸ πῦρ, καὶ πάντα καίει τὸν ἔρωτα τὸν ἑαυτοῦ, καὶ ἡλικίαν πᾶσαν καὶ ἀξίαν πᾶσαν κατέχει τυραννικῶς. τοῦτο καὶ ἐκκλησίας ἄνω καὶ κάτω πεποίηκε, καὶ τὰ καὶ τοῖς πολιτικοῖς λυμαίνεται πράγμασι, τοῦτο καὶ οἰκίας ὁλοκλήρους ἀνέτρεψε, καὶ πόλεις καὶ δήμους καὶ ἔθνη. καὶ οὐ θαυμάζεις; ὅπου γε καὶ εἰς τὸν ἔρημον ἐλήλυθε, πολλοῦ αὐτοῦ κἀκεῖ τὸν δυνάμεων ἐπιδείξασθαι. Οἱ γὰρ πολλὰ χρήματα κεκτημένοι χαίρουσιν εἰ πάντες εἰς τὴν τοῦ κόσμου φαντασίαν πάσῃ, καὶ μηδενὶ συγκρινόμενοι. εἰ δὲ τὰς τυραννικωτέρας τῶν σωμάτων κρατοῦντες ἐπιθυμίας, οὗτοι πολλάκις, ἀλόντες τῶν κενοδοξίας, πάντα ἀπώλεσαν. Ἀφ' οὗτος ὁ πάθος ὁ πολλοὺς καὶ μικροὺς καὶ μόνους, ὅλα μυρία ἀπολωλέκασιν; ὁ Φαρισαῖος ἃ τελείαν ἦπιον ἔχων ἀπώλεσεν. ὅλα δὲ μὴ κατανοῶμεν ἃ πάθος, ἀλλὰ ἔργα ὄντα (πάντες γὰρ τὰ αὐτὰ ψηφίζονται) ὃ ζητοῦμεν, ὅπως; αὐτὸ ἐκκεκλώκαμεν. πῶς ἂν αὐτὸ ἐκκεκλώκαμεν; ἂν δυνησόμεθα δόξαν δόξῃ. ὥσπερ γὰρ ἃ τῆς πλάνης καταφρονοῦμεν, ὅταν τοὺς ἑτέρους ἴδωμεν πλάνους, καὶ τῆς ζωῆς ταύτης χωρούμεθα, ὅταν σπουδαιοτέρᾳ τὴν πολλῷ ταύτης ἀμείνονι· οὕτω καὶ δόξαν τὴν σεμνοτέραν δυνησόμεθα, ὅταν τὴν ὄντως δόξαν. καὶ οὐ γὰρ κενή ἐστι ἡ ματαία, ἕνομα ἔχουσα πράγματος ἔρημον· ἀλλ' εἰσὶν ἀληθῶς ἡ ἀπὸ τῶν οὐρανῶν, οὐκ ἂν θεῶντες, ἀλλ' ἀγγέλους καὶ ἀρχαγγέλους εἰ καὶ τῶν ἀρχαγγέλων διαφέροντας, μᾶλλον δὲ μετ' αὐτῶν καὶ σὺν ἂν θεῶντες ἐπαινοῦσας ἔχουσα. αὐ πρὸς σκῆπτρον δὲ ἀλόγου ἴδῃς, ἂν σὺν σκῆπτρα μάθῃς τι φάναι, ἂν πρὸς τὸ σκῆπτρον χρότοι αὐτὸν μεταθῇς, οὐδέποτέ σε δυνήσεται καὶ τὰ ταῦτα καταφρονεῖν, οὐδὲ χαλκώματα νήσῃ μεγάλα, οὐδὲ ἅπαντα ζητήσεις. καὶ γὰρ τὰ τοῖς βασιλείοις τούτοις ὑδρίας τὰ βασιλικὰς πρεσκόντων δεσμοφέρων ἀφεὶς ἁρέσαι ὃ τὰ Ἀβράαμ ἔχοντι καὶ ὅτι τὸ θεῖον καὶ ἀνθρώπῳ, κελεύσει πρεσβεύεται φωνάς, ἢ μεγάλων καὶ κινώπων πρεσπαλαίων καὶ βοωμένων ῥήτορα. οὐδὲν γὰρ τούτων ἄμεινον αἱ τῶν ἀνθρώπων ψήφισμα Ἀβράαμ. Εἰδότες τοίνυν τῶν ἀνθρώπινον τὸν ψῦτελεῖ, πάντα εἰς τὸν ἀσύλλογον σωφρονῶμεν φιλοσοφοῦντες, καὶ τὴν μόνουσαν καὶ ἀκήρατον δόξαν ὑπερζητήσωμεν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπερτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λ. 31 Ο ΑΝΩΘΕΝ ΕΡΧΟΜΕΝΟΣ, ΕΠΑΝΩ ΠΑΝΤΩΝ ἐστί· ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς ἐστι, καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ.

Δικαὶ

Επὸν ὁ τῆς δόξης ἔρως, δεινὸν, καὶ πολλῶν γέμον κακῶν, ἄχθη θαλάσσης ἐστὶ δυσαπόπαυστος, καὶ θηρίον ἀλίβατον ἡ πολυκέφαλον, καὶ τὴν τῶν πτερόντων αὐτὸ ὁπλισάμενον. καθάπερ γὰρ ὁ σκώληξ τὰ ξύλα, ἀφ' ὧν πίπτεται, διαπορεύεται, καὶ ὁ ἰὸς τὸν σίδηρον, ὅλον τοῦτό φησι, διαπηδᾷ, καὶ ⸀σῆτες τὰ ἕρια· οὕτω καὶ ἡ κενοδοξία τὴν τῶν πτέρυγας αὐτὴν ἀπόλλυσι ψυχήν· διὸ καὶ πολλῆς ἡμῖν δεῖ τῆς σπουδῆς, ὥστε ἀφανίσαι τὸ πάθος. ὅρα γοῦν καὶ ἐνταῦθα ὅσα ἐπάδει τοῖς μαθηταῖς τοῦτο πάσχουσιν ὁ Ἰωάννης, καὶ μάλις αὐτοὺς κατασχών. μὴ γὰρ τὴν ἔμπροσθεν εἰρημένων καὶ ἑτέρως αὐτοὺς ἐπιστήσῃ λόγοις. ποίοις δὴ τούτοις; ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος, φησὶν, ἐπάνω πάντων ἐστὶν· ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς ὤν, ἐκ τῆς γῆς ἐστὶ, καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ. ὅπερ γὰρ τινὲς ἐμοῦ ἄνω καὶ κάτω τρέφεται, φησὶ, μάρτυρα, καὶ ταύτῃ με ἀξιοπιστότερον εἶναι φατε· ἐκεῖνο ὑμᾶς αἰτιᾶσθαι χρὴν εἰδέναι, ὡς οὐκ ἔστιν ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐρχόμενον ἀξιόπιστον ἀπὸ τοῦ τινὰ γενέσθαι. τὸ δέ, ἐπάνω πάντων, ⸀τί ἐστι; καὶ τί βούλεται ἡμῖν ἐνδείξασθαι ἡ λέξις; ὅτι θεῖός ἐστιν, ἀρχὴν ἐστὶν αὐτὸς ἑαυτοῦ, καὶ ὅτι πάντων μείζων ἀσυγκρίτως. τὸ γὰρ ἐκ τῆς γῆς ὄντα καὶ λαλοῦντα ἑαυτὸν φησιν, οὐχ ὅτι ἐξ οἰκείας ἁμαρτίας ἐφθέγγετο· ἀλλ', ὥσπερ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν, εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε, τὸ βάπτισμα οὕτω καλῶν, οὐκ ἔστιν ἐπίγειον ἐκεῖνο, ἀλλ' ὅτι πρὸς τὴν ἀπόρρητον αὐτοῦ γνώμην πρέπον ἦν τὸ εἰρημένον· οὕτω καὶ ἐνταῦθα, ἐκ τῆς γῆς λαλεῖν ἑαυτὸν ὁ Ἰωάννης εἶπε, πρὸς τὴν τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίαν τὰ αὐτὰ φθεγγόμενον. ἔστιν γὰρ ἄλλο διδαχῆς, ὃ οὐκ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ, ἢ ὅτι μικρὰ καὶ ταπεινὰ καὶ εὐτελῆ τοῖς ἐκείνου φθεγγόμενα τὰ ἐμά, καὶ τοιαῦτα, οἷα εἰκὸς γηΐνων δέχεσθαι φύσιν. Παρὰ γὰρ Κολ. β. γ.
ἐκείνῳ πάντες θησαυροὶ τῆς σοφίας ἀπόκρυφοι. ὅτι δὲ οὐ περὶ λογισμῶν ἀνθρωπίνων λέγει, δῆλον ἐκ τοῦ· ὁ ἐκ τῆς γῆς ὤν, φησὶν, ἐκ τῆς γῆς ἐστὶ· καίτοιγε οὐκ ἐκ τῆς γῆς ἦν αὐτοῦ τὸ πρῶτον σῶμα, ἀλλὰ τὰ χειρώτερα ὑφίστα. καὶ γὰρ καὶ ψυχὴν εἶχε καὶ πνεύματος μετεῖχεν, οὐκ ἐκ τῆς γῆς. πῶς οὖν ἀπὸ τῆς γῆς ἦν φησιν; ὁρᾷς ὅτι οὐδὲν ἄλλο φησὶν, ἢ ὅτι μικρὸς ἐγὼ καὶ οὐδενὸς ἄξιος λόγου, ἅτε χαμαὶ ἐρχόμενος καὶ ἐν τῇ γῇ τιθέμενος· ὁ δὲ Χριστὸς ἄνωθεν ἡμῖν ἀφῖχται· ἀφ' ὧν δὲ τούτων πάντων σώζεσθαι τὸ πάθος, τότε λοιπὸν μὴ πλείονος τῆς παῤῥησίας φθέγξεται περὶ τοῦ Χριστοῦ. πρὸς μὲν γὰρ τοῦτο ἱκανὸν ἦν ῥήματα πρέπειν, μηδέποτε χαίρειν ἐν τῇ δόξῃ τῶν ἀνθρωπίνων ἔχειν δυνάμενα. ὅπερ δὲ καὶ κόμης ἀνέπαυσε, τότε μετὰ ἀδείας λοιπὸν καταβάλλει τὰ σπέρματα, λέγων· ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστί.

32 Καὶ ὃ ἥκουσε λαλεῖ, καὶ ὃ ἑώρακε μαρτυρεῖ· καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει. Μέγα μὲν καὶ ὑψηλὸν εἶπεν πρὸς αὐτὸν, πάλιν ὅτι ὃ παραπόπτερον ἦν λέγει ἄγαν. ὃ γὰρ, ὃ ἥκουσε καὶ ἑώρακεν, ἀνθρωπίνως εἴρηται. οὐ γὰρ ἀπὸ τοῦ θεάσασθαι ἔφη, οὐδ' ἀπὸ τοῦ ἀκοῦσαι ἤδει ἃ ἤδει· ἀλλ' ἐν τῇ φύσει τὸ πρῶτον εἶχε, τέλειος ὢν τῶν πατρικῶν κόλπων προελθών, καὶ οὐ διδόμενος τοῦ διδάσκοντος. Καθὼς γάρ, φησι, γινώσκει με ὁ πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα. τί οὖν ἐστιν, ὃ ἥκουσε λαλεῖ, καὶ ὃ ἑώρακε μαρτυρεῖ; ὅπερ δηλονότι τῶν αἰσθήσεων τούτων ἡμᾶς πάντα μανθάνομεν ἀκριβῶς, καὶ ἀξιόπιστοι δοκοῦμεν εἶναι διδάσκαλοι, ὅταν ὧν ἢ ὄψει θεασώμεθα, ἢ ἀκοῇ δεξώμεθα, ἅτε οὐ πλανώμενοι, οὐδὲ ψευδῆ λέγοντες· τοῦτο καὶ ἐνταῦθα κατασκευάσαι βουλόμενος ὁ Ἰωάννης, ἔλεγε τὸ, ἃ ἥκουσε καὶ ἑώρακε· τουτέστιν, οὐδὲν τῶν ἔξω αὐτοῦ ψευδὲς ἐστὶν, ἀλλὰ πάντα ἀληθῆ. οὕτω γοῦν καὶ ἡμεῖς περιεργαζόμενοι πολλάκις ἐρωτῶμεν, σὺ ἥκουσας; σὺ εἶδες; καὶ διειχθῇ τοῦτο, ἀναμφίβολος ἡ μαρτυρία. ἐπεὶ οὖν ὅταν λέγῃ, Καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἃ ἥκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου ταῦτα λαλῶ, Ioan. v. καὶ καὶ ἃ ἑωράκαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὅσα αἱ ἕτεραι τοιαῦται φλέγηται, καὶ ἵνα μάθωμεν ὅτε διδασκό-

μῶνος λέγῃ ἃ λέγει (τοῦτο γὰρ τῆς ἐσχάτης ἀνοίας ὅστι νομίζειν) ἀλλ' ἵνα μηδεὶς τῶν λεγομένων ὑποπτεύσῃ πρὸς τὸ δυσχεραίνειν τοὺς Ἰουδαίους. ὅπερ γὰρ οὐδέπω τὸν προσεῖχον περὶ αὐτοῦ δόξαν εἶχον, ζωηρῶς ὅτι Ⓦ πατέρα καταφθέγγῃ, ἐκεῖθεν ἀξιόπιστα ποιῶν τὰ λεγόμενα. καὶ τί θαυμάζεις εἰ ὅτι Ⓦ πατέρα καταφθέγγῃ· ὅπερ καὶ αὐτὸς ὁ ὅτι σὺ περὶ ἐμοῦ φήσας, καὶ ὅτι ταῖς γραφαῖς πολλαχοῦ ἔρχεται· " ὡς ὅταν λέγῃ, ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ; ἆρ' οὖν ἐκ τῶν προφητῶν ἐλέγχεσθαι αὐτοὺς φήσομεν, ὅπερ ταῖς ἐκεῖθεν ἔλεγε μαρτυρίαις; ἄπαγε. δέχε γὰρ τὴν τῶν ἀκουόντων ἀσθένειαν οὕτω μυθοδοῦσιν Ⓦ λόγοι, καὶ παρὰ τοῦ παρόντος ἀκηκοώς φησι λαλεῖν ἀπ' ἐκείνου, οὐχ ὡς διδασκάλου δεόμενος, ἀλλ' ἵνα ἐκεῖνοι πίστιν θύσωσι μηδεὶ εἰκῇ) ψεύδους τῶν λεγομένων. ὃ γὰρ λέγει ὁ Ἰωάννης τοιοῦτόν ὅστιν· ἐγὼ δέομαι ἀκοῦσαι τῶν πρὸς ἐκείνου. δῆλον γὰρ ἔρχεται, καὶ ἐκεῖθεν ἀπαγγέλλων, ἃ μόνος αὐτὸς " οἶδε σαφῶς· ὃ γὰρ, ἑώρακε καὶ ἤκουσε, τοῦτο ἔστι δηλονότι. καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ θεῖος λαμβάνει. καίτοι καὶ μαθητὰς εἶχε, καὶ πολλοὶ παρῆσαν τοῖς λεγομένοις. πῶς οὖν φησιν, οὐ θεῖος; τοῦτο, ἀντὶ τοῦ ὀλίγοι, εἴρηται νῦν. ἐπεὶ εἰ μηδένα ἔλεγε, πῶς ἐπήγαγεν,

33 Ο λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν, ἐσφράγισεν ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθής ὅστιν;

Εν ταῦτα καὶ τὴν ἰδίαν καθαίπερ) μαθητήν, ὡς οὐ σφόδρα μυούμενον αὐτοῦ πίστιν θύειν τέως. ὅτι γὰρ θεῖος μὴ ταῦτα ὅτις θύσαι αὐτῷ, δῆλον καὶ ἐκ τῶν " μετέπειτα λεχθέντων. Διὰ τοῦτο " γὰρ αὐθις, ἡ δεσμωτήριον οἰκῶν, ἐκεῖθεν ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν, ἵνα αὐτῷ ζωθήσῃ μᾶλλον. Ⓦ ὃ καὶ τότε μόλις ὅτις θύσε, ὅπερ δὴ καὶ ὁ Χριστὸς ἀπεπήδησε λέγων, Καὶ μακάριός, ὃς ἂν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί. " καὶ δέχε τοῦτο ἡ νῦν ἔλεγε, καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ θεῖος λαμβάνει," καὶ τὸν μαθητὰς ἀσφαλίζόμενος τοῦ ἑαυτοῦ, καὶ μονονοὺ " λέγων· μὴ, ὅπερ μέλλουσιν αὐτῷ ὀλίγοι τέως πιστεύειν, δέχε τοῦτο ψεῦδη " νομίσητε εἶναι τὰ λεγόμενα, ἃ γὰρ ἑώρακε," λαλῶ. ταῦτα ὃ λέγει ἅμα καὶ τῆς Ιουδαϊκῆς καθαπτόμενος δυσαθησίας· " ὅπερ οὖν καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς δεχόμενος ἐπεπλήρωσεν αὐθις, ὅτω λέγων· ὅτι εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ Ⓦ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. τοῦτο ὃ οὐκ αὐτοῦ ἔγκλημα, ἀλλὰ τῶν μὴ δεξαμένων κατηγορία. ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν, ἐσφράγισεν ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθής ὅστιν. ὁ ταῦτα αὖθις καὶ φοβοῦ, δειλιᾷς, ὅτι ὁ μὴ τούτῳ πίστ θύων, οὐκ αὐτῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ πατρὶ ἀπιστεῖ. δῆλα καὶ ἐπάγει·

34 Ον γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς, τὰ ῥήματα τοῦ Θεοῦ λαλεῖ. Επεὶ οὖν τὰ ἐκείνου φθέγγεται, ὅ τε πίστ θύων, ὅ τε ἀπιστῶν, ἐκείνῳ καὶ πιστεύει καὶ ἀπιστεῖ. ὃ ὅ, ἐσφράγισε, τοῦτ' ἔστιν, ἔδειξεν. Εἶτα αὖξων Ⓦ φόβοι," φησὶν, "ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθής ὅστι, δειλιᾷς, ὡς οὐκ ἂν ἄλλως τις ἀπιστήσειε τούτῳ, εἰ μὴ ψεύδος καταγνοίη τοῦ πέμψαντος αὐτὸν Θεοῦ. ὅπερ " τοίνυν οὐδὲν ἐκ τῶν τοῦ παρόντος λέγει, ἀλλὰ πάντα τὰ ἐκείνου· ὁ παραχρῆμα τοῦτον, ὃ πέμψαντος παρῆκουσεν. ὅσα πως αὐτοὺς καὶ δέχε τούτων καταπλήττει. τέως γὰρ οὐδὲν μέγα ἐνόμιζον εἶναι) παρακοῦσαι τοῦ Χριστοῦ. Διὰ τοῦτο τηλικοῦτον κίνδυνον " ἐπεχρέμασε τοῖς ἀπίστοις, ἵνα μάθωσιν ὅτι αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ παρακούοισι Ⓦ τοῦ Χριστοῦ παρακούοντες. Εἶτα δὲ ἐπεξέρχεται τῷ λόγῳ τούτῳ, παρὸς ὃ " μέζον τῆς ἀθενείας αὐτῶν καταβαίνων δὲ λέγων· Οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ Θεὸς ὃ πνεῦμα. Πάλιν, ὅπερ ἔφην, ὅτι ὃ ταπεινότερον ἀεὶ Ⓦ λόγοι, ποικίλλων αὐτὸν καὶ βαπτιζόμενον ποιῶν τοῖς ἀκούουσι τότε. ὃ γὰρ ἐν ἄλλως ἐπαῦσαι καὶ αὐξῆσαι Ⓦ φόβοι. Εἰ μὴ γὰρ ἦν περὶ αὐτοῦ εἶπε μέγα καὶ ὑψηλὸν, οὐκ ἂν ὅτις θύσαι, ἀλλὰ δὲ καταφρόνησαν ἄν. Διὰ τοῦτο ὅτι Ⓦ πατέρα φυάγει ὃ πνῦ, πάλιν ὡς περὶ ἀνθρώπου τοῦ Χριστοῦ τέως διαλεγόμενος. τί δέ ὅστι ὃ φησιν, οὐκ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ Θεὸς ὃ πνεῦμα; " θέλει δεῖξαι, ὅτι πάντες ἡμᾶς μέτρῳ τινὶ τῷ πνεύματος συέργάζεται λαβόντας (πνεῦμα γὰρ σύνταξιν τινὶ συέργάζειν φησὶν· αὕτη γάρ ὅστιν ἡ μεσιτεύουσα) ἔστ' ὃ ἀμέτρητον ἔχει δὲ ὁλόκληρον πᾶσαν τὴν συέργάζειν. Εἰ ὃ ἡ συέργάζεται αὐτοῦ

αὐτὸ ἀμέτοχος, πολλῷ μᾶλλον ἡ οὐσία. ὁρᾷς ὃ τὸ πνεῦμα ἄπιστον; ὁ τοίνυν πᾶσαν δοξάσθω τὴν πνεύματος τιμὴν ὑπεργάσασα, ὁ τὰ τοῦ Θεοῦ εἰδώς, ὁ λέγων· ὃ ἠκούσαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν· πῶς οὖν εἶπε δίκαιος ἀναπαύεσθαι; οὐδὲν γὰρ φησι, ὃ μὴ τοῦ Θεοῦ ὄντι, οὐδὲ ὃ μὴ τοῦ πνεύματος ὄντος. καὶ τίνος ἕνεκεν τοῦ Θεοῦ λόγου οὐδὲν φθάσεται, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ πνεύματος ἀξιόπιστον πίστιν τὴν διδασκαλίαν. ὅτι μὲν γὰρ Θεός ἐστιν, ἠδέσαν, καὶ ὅτι πνεῦμά ἐστιν, ἠπίστουν, εἰ καὶ μὴ τὴν τοιαύτην ἔσχον περὶ αὐτοῦ δόξαν εἶχον· ὅτι μήτοι υἱός ἐστιν, οὐκ ἤδεισαν. ὅθεν τοῦτο ἀεὶ ὅτι τοῦ πατέρα ἐστὶ καὶ ὃ πνεῦμα καταφεύγω, οὐκ ἐν πιστοῦσθαι λεγόμενα. ἐπεὶ, ἐὰν ἐμοὶ τὴν αὐτὴν τιμὴν αἰτήσῃ, καθ' ἑαυτὸν ἐξετάσῃ τὰ λεγόμενα, σφόδρα ἀποδεῖ τῆς ἀξίας τοῦ Χριστοῦ. ὁ γὰρ ἀπὸ τοῦ ἀξιόπιστος αὐτοῖς, ὅθεν τὴν τοῦ πνεύματος ἐνέργειαν ἔχει (ὁ γὰρ τῆς οἰκείας δεῖται βοηθείας) ἀλλ' αὐτὸς ὅτι ἀρκῶν ἑαυτῷ· πῶς οὖν πρὸς τὴν ὑποποίησιν τῶν ἀτελεστέρων φθάσεται, ἀπὸ τῶν ἀπιστούντων αὐτοὺς ἀπαλλαγῆναι βουλόμενος. ἵνα οὖν μὴ ἁπλῶς τὰ εἰς τὰς γραφὰς κείμενα προσδεχώμεθα, ἀλλὰ καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ λέγοντος, καὶ τὴν ἀναθέσεως τῶν ἀκροατῶν, καὶ πολλὰ ἕτερα τὰ ἐν αὐταῖς καταμανθάνωμεν. οὐ γὰρ πάντα ὡς βούλονται ὁ διδάσκαλοι φθάσουσι, ἀλλὰ τὰ πολλὰ, * ὡς ἡ ἕξις τῶν ἀκουόντων ἀπαιτεῖ. διὸ καὶ Παῦλος λέγει· Οὐκ ἠδυνήθην ὑμῖν λαλῆσαι ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκικοῖς. γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶμα. ἐβουλόμην μὲν γὰρ, φησὶν, ὡς πνευματικοῖς λαλῆσαι, οὐκ ἠδυνάμην δὲ· οὐκ ὅτι αὐτὸς ἀδυνάτως εἶχεν, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνοι οὐκ ἠδύναντο οὕτως ἀκοῦσαι. οὕτω καὶ Ἰωάννης ἐβούλετο μεγάλα καὶ διδάξαι τοὺς μαθητὰς, ἀλλ' οὐδέπω διδάξαι ἠνείχοντο ἐκεῖνοι. διὰ τοῦτο τοῖς ἀποστόλοις ὁ Χριστὸς μάλιστα,

Χρὴ τοίνυν διερευνᾶσθαι μὴ ἀκριβείας πάντα. καὶ γὰρ ὅπλα ὅτι τὰ ἀπὸ τῶν γραφῶν ΗΘΙΚΟΝ
πνευματικά. ἀλλ' ἂν μὴ εἰδῶμεν ἁρμόσαντα τὰ ὅπλα, καὶ καθοπλίσαι καλῶς τοὺς μαθητὰς, αὐτὰ μὲν ἔχει τὴν οἰκείαν ἰσχύν, τοῖς δὲ χρωμένοις οὐδὲν ὠφελῆσαι δυνατά. διὰ τοῦτο γὰρ εἰ θώρακα ἰσχυρὸν, καὶ κράνος, καὶ ἀσπίδα, καὶ δόρυ· εἶτα λαβόντα τις ταῦτα τὰ ὅπλα, καὶ θώρακα περιθέτω τοῖς ποσὶ, τὸ δὲ κράνος ἀντὶ τῆς κεφαλῆς, τὴν ἀσπίδα, καὶ τὴν ἀσπίδα μὲν πρὸ τῶν ἔθνων προβαλέσθω, ἀλλὰ φιλονεικείτω περιαρτῆσαι τοῖς ποσίν· ἆρα δυνήσεταί τι τῶν ὅπλων ἀπολαῦσαι τούτων; ἀλλ' οὐκ ἂν καὶ βλαβήσεται; πάντη που δῆλον. ἀλλ' οὐ πρὸς τὴν ἀφέλειαν τῶν ὅπλων, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀπειρίαν τοῦ οὐκ εἰδότος αὐτοῖς χρήσασθαι καλῶς. οὕτω καὶ ὅτι τὰ γραφὰς, αἱ τὰ τάξει αὐτὰ συνήκαμεν, τὰ μὲν οἰκείαν αὐτὰν δύναμιν ἔχουσι καὶ ὄντως, ἡμᾶς δὲ οὐδὲν ὠφελήσουσι. ταῦτα δὲ ἀεὶ καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ διαλεγόμενος ὑμῖν, οὐδὲν αἰνῶ πλέον, ἀνὰ τοῖς βιωτικοῖς πάντα τὰ χρήσιμα προσπλεκομένους ὑμᾶς ὁρῶ, τῶν δὲ πνευματικῶν οὐδὲ ὄναρ μετέχοντας. διὰ τοῦτο καὶ ὁ βίος ἡμῶν ἠμάρτηται, καὶ ἐκ τῆς ἀληθείας ἀγωνιζόμενοι καὶ πολλὴν ἔχομεν τὴν ἰσχὺν, ἀλλὰ κατὰ γέλασται γεγόναμεν καὶ τοῖς Ἕλλησι καὶ Ἰουδαίοις καὶ τῇ αἱρετικῇ. καὶ εἰ μὲ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀμβλυώττομεν, τὴν αὐτὴν σπουδὴν ῥᾳθυμίαν ἐπιδεικνύμεθα, ἵνα μὴ οὐδὲν ὄντως ἀπολέσωμεν ἀξιοπερίεργοι. νυνὶ δὲ οὐ μὴ τοῖς βιωτικοῖς ἕκαστος ζήτει ὅσῃ δυνάμεως, καὶ τὰ τέχνας μετιόντες, καὶ τὰ πολιτικὰ κατορθώματα περιάπτοντες· οὐ δὲ τοῖς ἀναγκαίοις καὶ πνευματικοῖς πάντων ἐσμὲν ῥᾳθυμότεροι, τοῖς μὲν περιττοῖς ὡς ἔργοις χαριζόμενοι, τὰ δὲ πάντων ἔργων ἀναγκαιότερα πλανᾶσθαι ἐκείνων, ταῦτα οὐδὲ περίεργα εἶναι νομίζοντες. ἆ οὐκ ἴστε ὅτι ὁ θεὸς ἐκ τοσούτου αἰῶνος μόνοι ἐγράφη τὰ γραφέντα, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς; οὐκ ἀκούετε τοῦ Παύλου λέγοντος· Ὅτι ταῦτα δὲ εἰς ὑποδείγματα ἡμῶν ἐγράφη, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντησε, ἵνα δι' ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν; ἐγὼ δὲ οἶδα μὲν εἰκῇ λέγων, πλὴν οὐ παύσομαι λέγων. ὅτε γὰρ πίσῃ, ἀπολογήσομαι τῷ Θεῷ, κἂν μὴ ὁ ἀκούων ἢ· ὁ μὲν γὰρ τοῖς προστάγμασι λέγων, ἔχει παρρησίαν τὸ λεγόμενον τὸ πεισθῆναι τὸν ἀκροώμενον

a. Κορ. γ. β.

a. Κορ. ι. ια.

Ρωμ. ιε. δ.

χροωιθών· ὁ γ̀ Ϛωνεχῶς λέγων ϗ μὴ ἀκουόιθμος, εἰ πα ὐ παυϊμθμος τ̀ λέγϊ, πλείονος ἀν̀ ἐϊη ὑμῶν ἄξιος, ἀλλ̀ τὸ ὃ Θεῦ δοκϊῶ ϗ μηδενὸς τοσοτέχοντος τὸ αὒ πᾶν πληρῶ. ἀλλ̀ ὅμως εἰ κ̀ ἡμῖν ὁ μιαθὸς μείζων ὀκ τῆς ὑμετέρας ἀπ̀δαχθῆς, ὅμως ὑπὲρ ὑμῶν μᾶθν τ̀ τοιαῦ- λα πεπωθώς μᾶλλον, κ̀ τὴν ὑμετέραν αὐξηθῆναι σπτηρίαν, μιαθὸν μέγαν τὸν ὑμετέραν βιδοχίμησιν εἰ νομίζοντες. ϗ ταῦτα λέγομθν πῶν, ὐχ ἵνα ἐπαιρθῆ ὁ βαρὺς τ̀ λόγων ποιήσωμθν, ἀλλ̀ ἵνα τὸν ἀληθῆ ὑμῖν ἐπιδιξώμθν, ὃν ἔχομθν ἀφ̀ τῆς ὑμετέρας ῥαθυμίας· ἧς ἡμᾶς ἀπαλλαγῆναι, τ̀ πνθματικὴν ἔχειν ἀσφάλειαν, κ̀ τ̀ οὐρανίων ἐπιτυχεῖν ἀγαθῶν, χάριτι ϗ φιλανθρωπίᾳ τ̀ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, μεθ̀ οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνθματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λα. 35 Ο ΠΑΤΗΡ ΑΓΑΠΑ ΤΟΝ ΥΙΟΝ, ΚΑΙ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. 36 Ο πιστεύων εἰς τ̀ υἱὸν, ἔχϊ ζωὴν αἰώνιον· ὁ γ̀ ἀπιστῶν τῷ υἱῷ οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν, ἀλλ̀ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπ̀ αὐτόν.

ΟΛΟΥ τῆς συγκαταβάσεως τὸν λόγον ἐν ἅπασι δείκνυται ποιούμενος. ὅπου γάρ τι χρὴς κατορθῶσαι μθν, οὐκ ἀρκοῦσι ποιοῦντες τὴν διδασκαλίαν πάντα μανθάνοντες· ὅτου πολλὴ ἐσπουδάκαμεν, ἐνταῦθα καὶ μικρὰν αὐτὴν ζημιοῦντες· οὕτω τὴν ζωὴν ἀφ̀ ἧς κεκτήμθν τὸν ἡμέτερον. ϗ μὴ θαυμάσῃς εἰ ἐπὶ τῶν βιωτικῶν τὸ αὐτὸ πρᾶγμα τοσαύτην ἔχει τὴν ἰσχύν, ὅπου κ̀ ἐν τοῖς πνθματικοῖς πολλὴν ἀν̀ τις εὕροι ταύτης τῆς σοφίας οὖσαν τὴν δύναμιν. οὕτω γὰρ κ̀ ἠδυπάθησαν ἀπαλλαγῆναι τῆς εἰδωλολατρείας Ιουδαῖοι, ἐνταῦθα ϗ μακρὰν σκαλεύθησαν, κ̀ μηδὲν ὀλίγης ὑφληκότες ἀκούστης, μήτε δόγμ̀ χ̀, μήτε πολιτείας ἔσχεν. οὕτω μ̀ τὴν τοῦ Χριστοῦ πρόνοιαν, ὅτι κ̀ ὑφηλοτέρων δογμάτων ὁ κύριος ἡμῖν, ἀπήμονας παρεσκεύασεν ϗ ἀπόστολον, οὐδὲν ὀκ παρέπτης ὑφηλὸν φθεγξόμθνον. οὕτω ϗ ὁ Χριστὸς πῖς πλείοσι" διαλεγόμθνος ποιεῖται τὴν ἀρχὴν ἐφαίνετο· οὕτω γ̀ Ιωάννης ἐποίησε πῶν, ὡς ποτὲ μὲν ἀφ̀ ἁπλοῦ διαλεγόμθνος λόγου φανερωτέρου, ϗ ἐν ὑφηλαῖς Ϛωτερικαῖς πραγματείαις περιόντος. ἀρχόμθνος γοῦν οὕτως ἔλεγεν· οὐ δύναται ἄνθρωπος ἀφ̀ ἑαυτοῦ λαμβάνειν οὐδέν. εἶτα ὑφηλὸν τι Ϛωνάψας ϗ εἶπεν, ὁ ὐκ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμθνος ἐπάνω πάντων ἐστί, πάλιν εἰς ταπεινὰ ϗ λόγον κατάγει λέγων· ἄλλα τι πολλά, γ̀ ὅτι, οὐ γὰρ ὐκ μέτρου ὁ Θεὸς δίδωσι τὸ πνθμα." εἶτα ἐπάγει λέγων· ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τ̀ υἱόν, γ̀ πάντα δέδωκε δὲ τῇ χειρὶ αὐτοῦ·" εἶτα κ̀ εἰδὼς πολλὴν τῆς κλήσεως οὖσαν τὴν ἰσχύν, ϗ ὐκ ὄντων τῇ τῶν ἔργων ἐπαγγελίᾳ σὺν πολλοῖς ἐπαγωθῆναι, ὡς τῇ τῶν φόβητρων ἀπειλῇ, σὺ ταῦτα κατακλείει τ̀ λόγον, "οὕτω λέγων· ὁ πιστεύων εἰς τ̀ υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ὁ γ̀" ἀπειθῶν τῷ υἱῷ, ὐκ ὄψεται τ̀ ζωήν, ἀλλ̀ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένϊ ἐπ̀ αὐτόν." πάλιν κἀν ταῦτα ὅτι τὸν πατέρα αἰτίαν τοῦ κολάσεως λέγων· οὐ γὰρ εἶπεν, ἡ ὀργὴ τοῦ υἱοῦ, κατέπαυσε δῆτα· ὅτι ὁ κριτὴς, ἀλλὰ τ̀ πατέρα αἰδοῖς ἐπέστησε, μᾶλλον φοβοῦσαν βουλόμθνος. ἄρα δῶν ἔρχϊ τὸ πιστεῦσαι εἰς τ̀ υἱόν, φησι, πρὸς τ̀ ζωὴν ἔχειν αἰώνιον; ὐδαμῶς, γ̀ ἄκνει τοῦ Χριστοῦ τῶν θαυμάτων γ̀ λέγοντος, Οὐ γὰρ πᾶς ὁ λέγων μοι Κύριε, Κύριε, φησι, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· γ̀ ἡ εἰς τ̀ πνθμα γ̀ βλασφημία ἔρχϊ γ̀ μέτα εἰς γένεσιν ἐμβαλῆ. τί λέγω πρὸ μέρους δόγματος; κἀν γὰρ εἰς τὸν πατέρα πις γ̀ τὸν υἱὸν ὀρθῶς πιστεύσῃ, γ̀ εἰς τὸ πνθμα γ̀ τὸ ἅγιον, βίον γ̀ μὴ ἔχῃ ὀρθὸν, οὐδὲν αὐτὰ" κέρδος τῆς πίστεως εἰς σωτηρίαν. οὐκοῦν γ̀ ὅταν λέγῃ, αὕτη γάρ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσί σε τ̀ μόνον ἀληθινὸν Θεὸν, μὴ νομίσωμθν

μὴν ἀρκεῖ ἡμῖν εἰς σωτηρίαν τὸ λεχθέν. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ βίος καὶ πολιτεία κατορθωτὴς ἐπεὶ καὶ οὐ τοῦτο εἴρηκεν, ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον, ἵνα σὺ τοῦτο καὶ σφοδρότερον. ἀ γὰρ ἀπὸ τῶν ἔργων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ὑποκρίσεων τὸν λόγον ζητοῦσιν, οὗτω λέγων· ὁ μὴ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν, οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ οὕτω βούλεται φαίνειν ἀρκεῖν τὴν πίστιν εἰς σωτηρίαν μόνην. καὶ δικαίως· καὶ γὰρ βίου πολλαχοῦ τῶν εὐαγγελίων εἰρημένα. διὰ τοι τοῦτο οὐκ εἶπεν, αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωὴ μόνη, οὐδὲ, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ υἱὸν μόνον ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ἀλλ' οὐδὲ ἑκάτερον τοῦτο ἔφθασεν, ὅτι ἔχει ζωὴν τὸ πρᾶγμα· ἀλλὰ μόνον τὰ τῆς πολιτείας μὴ ἔπεται, πολλὴ ἔφεται ἡ κόλασις. καὶ οὐκ εἶπε, μένει αὐτὸν, ἀλλ' ἐπ' αὐτόν, τυπῶν, οὐδένα ἀπ' αὐτῆς ἀπαφίστησιν. ἵνα γὰρ μὴ νομίσῃς δύνασθαι τοῦτο πρᾶξαι σὲ, οὐκ ὄψεται ζωὴν, ἀλλὰ πίστωσιν ὅτι διηνεκὴς ἡ κόλασις, τοῦτο τέθεικε τὸ ῥῆμα, δεικνὺς ὅτι οὐκ ἀφίησιν αὐτὴ διηνεκῶς. ἐπεὶ πόσῳ τοῦτο, λέγε τούτων αὐτοὺς τῶν ῥημάτων αὐτῶν πρὸς τὸν Χριστόν. δήλαδὴ οὐδεὶ ἰδίᾳ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραίνεσιν ἐποιήσατο, ἀλλὰ καθολικῶν, ὡς ἂν μάλιστα αὐτοὺς ἐπανορθώσασθαι δυνάμενος. οὐ γὰρ εἶπεν, ἐὰν πιστεύσητε, καὶ ἐὰν μὴ πιστεύσητε, ἀλλ' ὅτι τὸ κηρυττόμενον παρὰ τοῦ λόγου, ὥστε αὐτόπιστα γινέσθαι τὰ λεγόμενα, καὶ σφοδρότερον ἢ ὁ Χριστὸς τοῦτο ποιήσει. ὁ μὲν γὰρ Χριστὸς φησιν, ὅτι ὁ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται· ἔστι δ', ὅτε οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν· καὶ μάλα εἰκότως. ὁ μὲν γὰρ ὁμοίως λέγει, αὐτὴν ἴσα πρὸς ἑαυτὸν λέγων, καὶ ἕτερον πρὸς αὐτόν· τὸ μὲν γὰρ Χριστὸν σώζουσαν δὲ φιλανθρωπίας ἕνεκα τοῦτο πολλάκις φθέγγεσθαι καὶ κεκραγέναι· ὁ δὲ Ἰωάννης τοιοῦτος ἀπόλλυσθαι τῆς ὑπερφίας. εἰ δὲ μὴ τοιοῦτα καὶ ὁ Χριστὸς σφοδρότερον κέχρηται λόγῳ, ἀλλ' ὅμως, ὅτι μειζόνως τὸν πρὸς αὐτὸν δόξαν ἔχουσι λοιπόν.

1 Ὡς οὖν ἔγνω ὁ Ἰησοῦς, φησὶν, ὅτι ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι ὅτι Ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει, ἢ Ἰωάννης ΚΕΦ. Λ.

2 (Καίτοιγε αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐβάπτισεν, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ)

3 Ἀνεχώρησεν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Αὐτὸς μὲν οὐκ ἐβάπτιζεν, οἱ δὲ ἀπαγγέλλοντες βουλόμενοι διεγεῖραι τοὺς ἀκούοντας εἰς φθόνον, οὕτως ἀπήγγελλον. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἀνεχώρει; οὐ δυνάμενος ἔνεκεν, ἀλλ' ἐκκόψαι αὐτῶν τὴν βασανίζουσαν, καὶ παραμυθούμενος τὸν φθόνον. δυνατὸς μὲν γὰρ ἦν καὶ ἐπιλήψασθαι ἁπάντων, ἀλλ' οὐκ ἐβούλετο συνεχῶς τοῦτο ποιεῖν, ὥστε μὴ ἀπιστεῖσθαι τῆς σαρκὸς τὴν οἰκονομίαν. εἰ γὰρ συνεχῶς κρατούμενος διέφθειρε, τοῦτο δὴ καὶ παρεβάλλετο πολλοῖς. διὰ τοι τοῦτο καὶ πολλὰ δεικνύουσι οἰκονομεῖ. ὥσπερ γὰρ ἐβούλετο πίστιν δυσθεῖναι ὅτι Θεὸς ἦν, οὕτως ὅλου Θεὸς ἦν, σάρκα ἐφόρει. διὰ τοῦτο καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῖς μαθηταῖς ἔλεγε· Ψηλάφησόν με καὶ ἴδε, ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστᾶ οὐκ ἔχει. διὰ τοῦτο καὶ Πέτρῳ ἐπετίμησεν εἰπόντι Ἱλεώς σοι, κύριε· ἵνα μὴ ἔχῃ ζῇ τοῦτο· ὅτε σφύρα αὐτοῦ τὸ πρᾶγμα παρεσκεύασεν ἡμῖν. ἐπεὶ καὶ τῆς ἐκκλησίας δημάτων οὐ μικρὰ τοῦτο τὸ μέρος· ὅτι, καὶ τὸ ὑπὲρ ἡμῶν σωτηρίας τὸ κεφάλαιον ἦν, καὶ δι' οὗ πεπόμπαμεν καὶ κατορθώσαμεν. οὕτω γὰρ ἡ θάνατος ἐλύθη, καὶ ἁμαρτία ἀπῃρέθη, καὶ κατέσχε τὸ φθορεῖον, καὶ τὰ μυεῖα εἰσῆλθεν εἰς τὸν βίον ἡμῶν ἀγαθά. διὰ μάλιστα ἐβούλετο πίστιν βεβαιοῦσθαι τὴν οἰκονομίαν, τὴν ῥίζαν καὶ τὴν πηγὴν τῶν μυείων ἡμῖν ἀγαθῶν· οἰκονομῶν δὲ τὰ αἰσθητὰ, οὐδὲ τὰ θεῖα συνεκάλυπτεν ἀφεῖς. διαχωρίσας γοῦν, πάλιν τὴν αὐτὴν εἶχε, ὧν ἡ πρόνοια. οὐ γὰρ ἁπλῶς ὅτι τὴν Γαλιλαίαν ἀπῆρχε, ἀλλὰ μεγάλα ἴσα κατασκευάζων πράγματα τὰ κατὰ τὸν Σαμαρείτην· καὶ οὐχ ἁπλῶς οἰκονομῶν αὐτὰ, ἀλλὰ μετὰ τῆς προσηκούσης αὐτῷ σοφίας, καὶ τοῦ μεθημένου κατέλιπεν Ἰουδαίοις μηδὲν αἰσχυντηρὸν πρὸς ἀσέλγειαν προφάσιν. ὅπερ οὖν ὁ εὐαγγελιστὴς ἀριθμὸς ἔλεγεν·

Λκε. κδ. λθ.

Matth. xv. 22.

4 Εδει δ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς Σαμαρείας. Δείκνυσι οὐδὲ παρέργως αὐτὸν κ.αὐ
ἅπτεσθαι ποιούμενον· ὅπερ καὶ οἱ ἀπόστολοι ἐποίουν. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι διωκόμενοι ὑπὸ Ἰουδαίων, ἔφυγον ὅτι τὰ ἔθνη ἤρχετο· οὕτω δὲ ὁ Χριστὸς, ὅτι αὐτοὶ ἀπώλοντο, τότε καὶ ἐκείνων ἥψατο· ὡς καὶ ὅτι τῆς Συκεφοσίας ἐποίησε γυναικός. τοῦτο δὲ ἐλήφθη, ὥστε πᾶσαν ἐκκλησίαν Ἰουδαίων ἀπολογήσασθαι, καὶ ἵνα μὴ δυσὶν ἢ λέγῃ, ὅτι καταλιπὼν ἡμᾶς, πρὸς τὸν ἀ- 5
Περιτ. γ. μέ. μας. κροβύστους ἀπῆλθε. διὰ τοῦτο δὲ καὶ μαθηταὶ ἀπολογούμενοι, ἔλεγον· Ὑμῶν αὐτῶν ἀκούσαντες αὐτοῦ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· ὅπερ δὲ ἀναξίους κρίνετε ἑαυτοὺς, ἰδοὺ στρεφόμε-
Ματθ. ιε. κδ. θα εἰς τὰ ἔθνη. καὶ αὐτὸς πάλιν, Οὐκ ἤλθον, φησὶ, εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ. καὶ πάλιν, Οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν καὶ ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ δοῦναι τοῖς κυναρίοις. ὅπερ δὲ αὐτοὶ ἀπώλοντο, δῆλον τοῖς ἔθνεσιν ἀνέῳξεν. καὶ οὐκ ἐ- 10
τὸν προσηκυμένως ἐπ' ἐκείνους ἔρχεται, ἀλλὰ πρῶτον. πλεῖον τέτυκται
5 Ἦλθεν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας λεγομένην Συχάρ, πλησίον τοῦ χωρίου, ὃ ἔδωκεν Ἰακὼβ Ἰωσὴφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. 6 Ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ Ἰακώβ.

Τίνος ἕνεκεν ἀκριβολογεῖται ὁ εὐαγγελιστὴς περὶ τοῦ τόπου; ἵνα, ὅταν ἀκούσῃς τῆς γυναικὸς λεγούσης· Ἰακὼβ ὁ πατὴρ ἡμῶν ἔδωκεν ἡμῖν τὸν πηγὸν τοῦτον, μὴ ξενιζοῦ. ὁ 15
γὰρ τόπος ἐκεῖνος ἦν, ἔνθα ἐκρύβη τῆς Δίνας καὶ Λεὶ καὶ Συμεὼν ἀναιρήσοντες, τὴν χαλεπὴν ἐκείνην ἐξεπολέμησαν φύσιν. ἄξιον δὲ εἰπεῖν καὶ πόθεν Σαμάρεια ἐκλήθη. πόθεν οὖν τὸν προσηγορίαν ἔλαβον; Σεμὴρ ὄρος ἐλέγετο πρὸ τῆς κλησαμένου, καθάπερ καὶ Ἡσαΐας φησί· καὶ ἡ κεφα-
Ησ. ζ. θ. λὴ Σομόρων, Ἐφραΐμ. ἀλλὰ καταικισθέντες οἱ Σαμαρῖται, ἀλλ' Ἰσραηλῖται ἐλέγοντο. 20
χρόνου δὲ προϊόντος, προσέκρουσαν τῷ Θεῷ, καὶ βασιλεύσαντος Φακεὲ ἀνέλθων Θεγλαθφαλασὰρ, πόλεις τε εἷλε πολλὰς, καὶ ἐπῆλθε τῷ Ἡλᾷ, καὶ ἀνέλων αὐτὸν, ὡσπερ τὴν
δ. Βασ. ιζ. βασιλείαν ἔδωκεν. ὅπερ τοῦτον ἐλθὼν ὁ Σαλμαναασὰρ, εἷλε πόλεις ἑτέρας, καὶ ἀπῴκισε καὶ ἐποίησε τέλος. ἀλλ' ἔτι ὁ μὲν προῆν ἔξω· ὕστερον δὲ ἀπέβη τῆς ἀρχῆς, καὶ πρὸς τὸν τῶν Αἰθιόπων καπέφυγε συμμαχίαν. ἔγνω τοῦτο ὁ Ἀσσύριος, καὶ ὅπι- 25
στρατεύσας καὶ ἀνελὼν αὐτὸν, οὐκέτι ὁ ἔθνος ἐκεῖνο μόνον ἀφῆκε τοιαύτης τῆς ἀποστάσεως ἐπιφανίας· ἀλλὰ τούτους μὲν εἰς Βαβυλῶνα ἤγαγε καὶ Μήδους, ἐκεῖθεν δὲ ἔθνη ἐπήγαγε διαφόρων τόπων ἀναγκάσας, κατῴκισεν ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, ὥστε λοιπὸν ἀσφαλῶς αὐτῆς τὸν ἀρχὸν ἔχειν, τὴν οἰκείαν ἐκτήσατο τόπον. τούτων δὲ ἡμοιμένων, βουλόμενος ὁ Θεὸς δεῖξαι τὸν αὐτοῦ δύναμιν, καὶ ὡς οὐ διὰ ἀσθένειαν ἐξέδωκεν Ἰουδαίους, ἀλλὰ διὰ ἀμυρτίας τὴν ἐκείθεν, 30
ἐπαφῆσι λέοντας τοῖς βαρβάροις, οἵτινες ἐλυμήναντο τὸ ἔθνος ἅπαν. ἀπιὼν δὲ ἐκεῖνος ὁ βασιλεὺς καὶ πέμπει ἱερέα πρὸς τὸ διδάσκειν αὐτοὺς τὸν τοῦ Θεοῦ τρόπον. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ οὕτως ἐξ ὁλοκλήρου τῆς ἀσεβείας ἀπέστησαν, ἀλλ' ἐξ ἡμισείας. χρόνου δὲ προϊόντος, πάλιν τὸ μὲν εἰδώλων ἀπεπήδησαν, ἔσεβον δὲ καὶ Θεὸν, καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐν τούτοις ἔσχον, ἐπιμελ- 35
θέντες Ἰουδαῖοι, λοιπὸν ζηλοτύπως εἶχον πρὸς ἑαυτοὺς, ἅτε πρὸς ἀλλοφύλους καὶ πολεμίους, καὶ ἀπὸ τοῦ ὄρους Σαμαρείτας αὐτοὺς ἐκάλουν· διὰ μικρὰ γὰρ ἐποιοῦντο πρὸς αὐτοὺς τὴν φιλονεικίαν. οὐδὲ γὰρ ταῖς γραφαῖς πάσαις ἐκέχρηντο, ἀλλὰ τὰ Μωϋσέως μόνα δεξάμενοι, τὴν προφητικὴν οὐ πολλοῦ ἐποιοῦντο λόγου. ἐφιλονείκουν μόνον εἰς τὸν βλέπειν εἰσοδῆν αὐτοὺς τοῦ Ἰουδαϊκοῦ, καὶ ἐφιλοτιμοῦντο ὅτι τῷ Ἀβρα-
ἀμ, καὶ πρόγονοι αὐτοὶ ἐπεγράφοντο, ἅτε ἀπὸ τῆς Χαλδαίας ὄντα· καὶ Ἰακὼβ 40
ὁ πατέρα ἐκάλουν, ἅτε ἐκείνου ὄντα ἀπόγονον. οἱ δὲ Ἰουδαῖοι μὴ πάντων ἕνεκα τούτων ἐ-
Ἰωαν. η. μη. δολιλύοντο. ὅθεν καὶ τῇ Χριστῷ τοῦτο ὀνειδίζοντες λέγοντες· Σαμαρείτης εἶ σὺ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις. καὶ ὅτι τὸ καταβαίνειν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἰεριχὼ, τούτῳ ἔνεκεν τῆς ἀποδόσεως, ὁ Χριστὸς Σαμαρείτην εἰσάγει, καὶ ἔλεον εἰς αὐτὸν πεποιηκότα, καὶ βύτελη, καὶ βύτα-

παφράπτου,

παφεύητε, ⓦ βδελυπλῶ πρ᾽ αὐλοῖς· ϗ ὅτι τῶ δέκα λεπρῶν, ἀλλ᾽ ὀθῶ ⓦ ἕνα φησὶ δηλ᾽ τοῦτο (Σαμάρειτης γὰρ ἦν) ϗ αὐτὸς ϗ τοῖς μαθηταῖς ὕστω λέγων ἀπέλθητε, Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, ϗ Εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθητε. οὐ τῆς ἱστορίας ϗ ἕνεκεν μέν- Matth. 1. 5. Luc. 8. 12.
της τῦ τόπου ἀνέμνησεν ἡμᾶς τῦ Ιακὼβ ὁ διαγελιστής, ἀλλ᾽ ϗ ἵνα δι᾽ τῦ δύξαντος ἀποκαλύπτω τὴν Ιουδαϊκὴν πάλαι γεγυμνῶθαι. ϗ γὰρ ὅτι τῶν προφητῶν αὐτῶν τὸν τόπους αὐτ᾽ αὐτῶν κατέχον ἐκεῖνοι. ἃ γὰρ ⓐ προφήτου αὐτῶν ἔφην τὸν, ταῦτα δηλ᾽ τ᾽ μαθημάτων αὐτῶν ϗ πολυπραγμοσύνης, ὅτα αὐτῶν τὴν ἀπώλειαν ὕτοι. "ὕτως οὐδὲν κέρδος προ-
γόνων εἰ) ζῆν, ὅταν μὴ τοιοῦτοι τύχωσιν ⓐ ὄντες ἐκεῖνοι ὅτες. ⓐ μὲν γὰρ βαρβάρους, ἵνα λέοντων πίωσιν λείβωσί μιν, προὸς τ᾽ Ιουδαϊκὴν διάνοιαν ἐπεμπλῆτο διδάσκων· ἐκεῖνοι ϗ τοσαύτας ἐπανορθώσεις πεμφείας, οὐδὲ ὕτως ἐσωφρονήθησαν. ἐπειδὴ τοίνυν ὁ Χριστὸς πρῆχθη, ⓦ μὴ βαίνουσιν ϗ ὑγρὰν ἐκβάλλων βίον ἀεί, ⓦ ϗ ὕδατος εἰσάγων καὶ ζωοτροφίαν. ϗ γὰρ ἐπιζυγίοις χέρσοις, ἀλλ᾽ ὕτω βαθέσι ζωστῶσιν, ὡς ϗ κρημνῶσιν ἐκ τῆς ὀδυσσείας. ϗ τῦτο πρυτανεῦον παιδεύει, ὃ αὐθυρτὴν εἶ), ϗ ἀπείρητον, ϗ μὴ πολλοῖ δῦναι. ὕτω γὰρ βούλεται τῶν προφητῶν ἡμᾶς ἀλλοτρίους εἶ), ὡς ϗ αὐτῶν τῶν λύσεων πολλὰ προεκτόπτειν. Δι᾽ τῦτο ἔλεγεν· Αἱ ἀλώπεκας φωλεοὺς ἔχουσι, ϗ τὰ πετεινὰ τῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις· ὁ δ᾽ υἱὸς τῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ· δηλ᾽ τῦτο ϗ ὃ τοῖς ὄρεσι τὰ πλείονα διατρίβει, οὐκ ὀλιγημέρα μόνον, ἀλλ᾽ ϗ ὁ νυκτὶ, ϗ ὁ ταῖς ἐρήμοις. τῦτο ϗ ὁ Δαβὶδ αἰσχυνόμενος, ἔλεγεν· Ἐκ χειμάῤῥου ὁδῷ πίεται, διὰ τῦτο ἀνυψῶ βίᾳ δηλῶν. τῦτο δὲ* ὀπαθεῖν δίκαιον. "Ὁ δὲν Ιησῦς κακοπαθῶν ὁπ τῆς ὁδυπορείας, οὐκ ἀνῆκτο ὕτως ὅτι τῇ πηγῇ. ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη.

7 Ερχεται γυνὴ ὁπ τῆς Σαμαρείας ἀντλῆσαι ὕδωρ· λέγει αὐτῇ ὁ Ιησῦς, δός μοι πεῖν.

8 Οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτῦ ἀπῆλθον εἰς τὴν πόλιν ἀγοράσαι, ἵνα ϗ φαγεῖν ἀγοράσωσιν.

Ετιθεν μανθάνομεν ϗ τὸ προῒ τῆς ὁδυπορίας βῦτον αὐτὸν, ϗ τὸ προῒ τῆς φαγεῖν ἡμε-
λημένον, ϗ πῶς "πρόεργος τῦ προσήματι χέρσηται. ὕτω δὲ ⓐ μαθηταὶ ἐπαιδεύθησαν πὰ καθ᾽ ἑαυτοὺς ἀμφιβάλλεσθαι. ϗ γὰρ ἐπήνεσεν ἐφόδια. ϗ δηλοῖ τῦτο ἕτερος εὐαγγελιστὴς λέγων, πίνακα προῒ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων αὐτοῖς διελέγετο, ὅτι ἐκεῖνοι ἐνόμιζον ὅτι ἄρτους οὐκ ἐβάσταζον· ϗ ὅταν πανδήμει εἰσάγῃ ϗ πλοῦτος τῦ "σαλεύειν ϗ ἐαδίοντας· καὶ ὅταν λέγῃ αὐτοῖ ὅτι πλοῖον ἐληλυθέναι δηλ᾽ πλοῦσιν ὀνόν, ἄλλο, ἢ τῦτο δηλ᾽ πάν-
των ἡμᾶς παιδεύειν, ὃ καὶ παφεγὼ ζητῶ, ἐ μὲν προεπαύδασεν αὐτῆς νομίζειν εἶ) τὴν λειτυργίαν. σκόπει γοῦν αὐτὸν ϗ ὁπαθόντα ὅτε ὁπαφερομένης ζώτε, ὅτε, ὅτε μὴ ἐβάσταζεν, οὐκ προῒμίων ϗ εὐθὺς τ᾽ ἡμέρας τῦτο φερομένους, ἀλλ᾽ ἀφ᾽ τ᾽ χειρὸς, καθ᾽ οἱ ἀπόστολες ἀριστοποιῶνται, ἐφόδια ἀλοσχίζοντας· διὸ ϗ οὐχ ὡς ἡμεῖς * ἐνθέως ἀπὸ κλίνης διανιστάμενοι, πρὸ τ᾽ ἄλλων ὕπο σκηπτόμβα, ματίρας ϗ τραπεζοποιὸς καλοῦντες, ϗ μὴ πολλῆς τούτα ὁπομεί-
νοντες τῆς ασυδῆς, ϗ μεῖ᾽ οὐσίνα τῶν ἄλλων [ἀπόντων] ἀπέλαβον, ϗ βιωτικὰ προ᾽ τῶν πνευματικῶν ποιούμενοι, ϗ ἃ πρ᾽ ἔργα ἔχῃ ἐχρεῖν, ὡς ἀναγκαῖα τιμῶντες. δηλ᾽ τοῦτ᾽ πάν-
τα ἄνω ϗ κάτω ζῆ. τοὐναντίον γὰρ ἐχρεῖν, ἀπόντων τῶν πνευματικῶν πολλὰ ποιησαμένους λόγον, μὴ δ᾽ πληρῶσαι οὐσίνα, τότε ἄπεισθαι τούτων. οὐ δὲ ὁπόπτων ἦ μόνον, ἀλλ᾽ ϗ δ᾽ ἄτυφον ὀπαίδευν διδάσκων, οὐ δ᾽ κρημνίσας, οὐνὶ δ᾽ καθίσας ὁπ τῆς ὁδοῦ μόνον, ἀλλ᾽ ϗ δ᾽ καταλεφθῆναι μόνον, καὶ σὺν μαθηταῖ αὐτῦ" χωρεσθῆναι. κρίτοντα ἐχρῆν αὐτὸν, εἴτε ἐβούλετο, ἢ μὴ πρόσαι σκηπέμβαν, ἢ ἀπελθόντων ἐκείνων, ἑτέρους Δι᾽ χόους ἔχειν· ἀλλ᾽ οὐκ ἠθέλησεν· ϗ γὰρ

βασιλέων σεμνότεροι, ὁμιλητὴ ἡγεῖσθαι καταξιοῦντες τοῦ τῆς οἰκουμένης δεσπότου, ⸂καὶ⸃ προσκαλεσάμενος ⸂αὐτὴν⸃ θαυμαζομένην πρότερον. ἴσως δὲ καὶ ἄξιον, ὅτι μάλιστα ἐκ τῶν πενήτων ὄντες, ὅταν ἀξιωμάτων ὑπολάβωσιν, εὐκολώτερον αἴρεσιν πρὸς ἀρετὴν, ἢ τὸ ἀπεριπαθῶς ἔχοντες πρὸς τὴν ὀξύφωνος ὁμιλίαν. κατέχων οὖν αὐτὸν ὅτι τῆς αὐτῆς ⸂καταφρονήσεως⸃ ἐπαίδευσεν αὐτούς· δεῖ πρότερον ⸂ἀναλαβεῖν⸃ καὶ μαθεῖν μᾶλλον ἑαυτὸν δεῖσθαι τοῦ διδασκάλου. αὐτὸς δὲ κεκμηκὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, φησὶν, ἐκάθητο οὕτως ὅτι τῇ πηγῇ. ὁρᾷς ὅτι δεῖ καὶ κόπον ἢ καθέδραν γίνεσθαι; δεῖ δὲ καὶ ὕδωρ; δεῖ δὲ καὶ ἀφορμὴν τοῦ μαθητὰς ποιῆσαι; ἤδει μὲν γὰρ συμβησόμενον τὸ κατὰ τὴν Σαμάρειαν· οὐκ ὅτι τοῦτο δι' ἦλθε προσηυμένως. οὐ μόνον, ὅτι δεῖ καὶ τοῦτο οὐκ ἦλθε, ⸂ἀλλὰ⸃ γινόμενον τὸ γυναῖον ἀπιστεῖσθαι ἐκείνῳ, ἵνα πολλὴν φιλοσοφίαν ἐπιδείκνυται. καὶ μὲν γὰρ Ἰουδαῖοι καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐρχόμενον ἀπέπεμψαν, καὶ δι' ὅλης ἐθνῶν καὶ ἀλλαχοῦ βαδίζοντα πρὸς ἑαυτοὺς ἕλκει· ἡ καὶ μὴ ἐφθέγξατο, καὶ ἦν ὅπως ἦν· ἐκεῖνοι ἠναγκάζοντο, οὗτοι ἐθαυμάζοντο καὶ προσεκύνουν. τί οὖν; ἐδεῖτο τοσούτων σωτηρίαν ἐπιδεῖξαι, καὶ προθυμίαν αὐτοῦ ἡμᾶς ἀφεῖναι; τοῦτο μὲν οὖν ἀνάξιον ἦν αὐτοῦ τῆς φιλανθρωπίας. διόπερ μετὰ τῆς προσκούσης αὐτῷ σοφίας πάντα καὶ πρότερα οἰκονομεῖ. ἐκάθητο μὲν γὰρ ἀναπαύων τὸ σῶμα, καὶ ⸂διὰ⸃ τὴν πηγὴν ἀναψύχων αὐτό· αὐτὸ γὰρ ἦν τῆς ἡμέρας τὸ μεσαίτατον· ὅπερ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐδήλωσεν εἰπών, ὡσεὶ ἦν ὥσει ἕκτη. καὶ ἐκάθητο οὕτως. τί ἐστι, οὕτως; οὐκ ὅτι ἀφῆκε, φησὶν, οὐκ ὅτι προσκεφάλαιόν, ἀλλ' ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἐπ' ἐδάφους. ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς Σαμαρείας ἀντλήσουσα ὕδωρ. ὅρα πῶς καὶ τοῦ γυναίκα διὰ ἄλλο τι δόξειεν ἂν ἐλθοῦσαν, πάντα χορὸν τὸν ἀναίσχυντον τῶν Ἰουδαίων ἐπισυμίζων ἀνυπολογίᾳ, [καὶ] ἵνα μή τις λέγῃ, ὅτι ἐνδυσπούσης ⸂ἐν⸃ αὐτῷ τῷ προσώπατι, εἰς μὲν πόλιν καλοῦσαν μὴ εἰσιέναι Σαμαρειτῶν, Σαμαρίτιδας δὲ διαλεγόμενος. διὸ καὶ τὸ, ⸂ἀπεληλύθεισαν⸃ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν, ἵνα ἔφθασε ἀναζεσίωσεν, τέθεικεν ὁ εὐαγγελιστὴς, πολλὰς εἰσάγων αἰτίας τῆς πρὸς αὐτὸν διαλέξεως. τί οὖν ἡ γυνή; ⸂ἀκούσασα⸃, δὸς μοι πεῖν, σφόδρα εἰκότως εἰς κατασκοπὴν ἐρωτήσεως ⸂τοῦ⸃ τὸ Χριστοῦ λόγου λαμβάνει, καὶ λέγει·

9 Πῶς σὺ Ἰουδαῖος ὢν, αἰτεῖς παρ' ἐμοῦ πεῖν, οὔσης γυναικὸς Σαμαρείτιδος; ἡ γὰρ συλλογισμὸς) Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις. Καὶ πόθεν αὐτὴ Ἰουδαῖον εἶναι ὑπολαμβάνει; ἀπὸ τοῦ σχήματος ἴσως, καὶ ἀπὸ τῆς διαλέξεως. σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς διεσκευασμένον τὸ γυναῖον ἐν. εἰ γὰρ ἐκείνῳ φυλάξασθαι, ⸂καὶ⸃ Ἰησοῦ ἐκείνῳ οὐκ ἐκείνῳ. ἡ γὰρ εἶπε, Σαμαρίτης εἶ Ἰουδαίοις οὐ συγχρῶνται, ἀλλ' Ἰουδαῖοι Σαμαρείτας ἡ προσίενται. ἀλλ' ὅμως ἡ γυνὴ κεῖται κατηγορίας ἀκηλλαγμένη, ὅτι ὁμοίως ἕτερον αὐτῇ προσπίπτειν, οὐδὲ οὕτως ἐσίγησεν, ἀλλ' ὡς οἶεται, διορθοῦται τὸ μὴ χρῆναι νόμου γινόμενον. ἀλλ' ἐκεῖνο δεῖ τὴν διακρισιν, πῶς ὁ Ἰησοῦς ἐξήτησε παρ' αὐτῆς πεῖν, τοῦ νόμου οὐκ ὄντος ἐπιτρέποντος. εἰ γὰρ λέγοι τις, ὅτι διὰ τὸ προσδοκᾶν μὴ δώσουσιν, διὰ τοῦτο μὲν οὖν τοῦτο οὐδὲ αἰτήσας ἐκείνῳ. τί οὖν ἐστι; ὅτι ἀδελφοὺς αὐτοὺς λοιπὸν ἐκ τοιούτων ἐκβάλλειν προσετήρησεν. ὁ γὰρ οὐκ ἄλλως ἐκάμνων εἰς τὸ λύειν, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς αὐτοὺς δεῖ προέφαλθε. Οὐ γὰρ τὸ εἰσπορευόμενον, φησὶ, κοινοῖ ⸂δεῖ⸃, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον. ἡ μικρὰ ⸂καὶ⸃ κατηγορία ἦν τοῦ Ἰουδαίων ⸂καὶ⸃ πρὸς τὴν γυναῖκα διάλεξις. ἐκείνους μὲν γὰρ πολλάκις ἐπαισάσατο καὶ διὰ ῥημάτων ἡ διὰ προσώπων, ἡ οὐκ ἐνεύχετο· αὐτὴν δὲ ὅλως πως κατέχεται ἀπὸ ψιλῆς ⸂ἐρωτήσεως. αὐτὸς μὲν γὰρ οὐκ ἐπεῖσαν τοὺς τοιούτους τοῦ προσώπατος, οὐδὲ τοῦ ὁδοῦ· εἰ δέ τινες πρότερον, οὐκ ἐκώλυε. καὶ γὰρ τοῖς μαθηταῖς τοῦτο ἔλεγεν· Εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθητε· οὐχί, ἡ προσιόντας διακρούεσθε. σφόδρα γὰρ ἀνάξιον ἦν αὐτοῦ τῆς φιλανθρωπίας. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἀποκρίνεται) τῇ γυναικί, καὶ φησι·

10 Εἰ ἤδεις τοῦ δωρεὰν τοῦ Θεοῦ, καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, δὸς μοι πεῖν· σὺ ἂν ᾔτησας αὐτὸν,

αὐτοὶ, ἓ ἔδωκεν αὐ σοι ὃ ὕδωρ ὃ ζων. Πρότερον δείκνυσιν ἀξίαν ὖσαν ἀκούσας καὶ μὴ προφθάσας, ἡ τότε ἑαυτὸν ἐκκαλύπτει. καὶ γὰρ ἤμελλεν ὑψηλὸς, μαθοῦσα ἔστις ὁ λέγων ἀκούσεσθαι, καὶ παρ' αὐτῆ· ὅπερ καὶ Ιουδαίων οὐκ ἂν τις εἴποι. καὶ γὰρ μαθόντες ἤτησαν αὐτὸν ὕδωρ, οὐδὲ ἐπεθύμησάν τι μαθεῖν τὴν χρησιμον, ἀλλὰ καὶ ὕβριζον καὶ ἀπήλασαν. ἡ γυνὴ ταῦτα ἀκούσασα, ὅσα πῶς ὑπήκοος ἀπεκρίνε·

11 Κύριε, ὅτι ἄντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ὅστι βαθύ. πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζων; Τέως αὐτὸν τῆς ὑποστάσεως τῆς ταπεινῆς ἀνέσπασε, καὶ τὸ νομίζον εἶναι τὴν πολλῶν εἶ. ὁ γὰρ ἁπλῶς ὁρῶν ταῦτα κακῶς κρίνει, ἀλλὰ πολλοῦ δεῖ περιέπεσε τῷ ῥητῷ. ὅτι γὰρ ἡμῶν ταῦτα ἔλεγεν, ἀπὸ τῆς ἐξῆς εἰρηκὼς δῆλον. ὁ γὰρ κατηγόρησεν, ὁδὶ ἐκωμῳδήσεν, ἀλλ' ἠπόρει τέως. Εἰ ἦ μὴ εὐθέως ὁ πρῶ ὁρῶσα, μὴ θαυμάσῃς. οὐδὲ γὰρ ὁ Νικόδημος. τί γὰρ ἐκεῖνος φησι; πῶς δυνατὸν ταῦτα γίνεσθαι; καὶ πάλιν, πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὤν; καὶ πάλιν, μὴ δυνατὸν εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν καὶ γεννηθῆναι; αὕτη ἡ αἴσθησις ὑστέρου. Κύριε, ἔντιμον ἄντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ὅστι βαθύ· πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζων; ἄλλο μὲν γὰρ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν, ἄλλο ἡ Σαμαρεῖτις ὑπέλαβεν ἐκείνη, ὁδὶ πλέον ἀκούσασα τὴν ῥημάτων, οὐδὲ ὁποῖόν τινος τὴν ὑψηλὴν δυναμένων. καίτοι σὲ λῶ εἰπεῖν πρὸς σε πῶς φιλοσοφήσω, ὅτι εἰ εἶχες τὸ ὕδωρ τὸ ζων, οὐκ ἂν ἤτησας παρ' ἐμοῦ, ἀλλὰ σαυτῷ παρ' ἔχες ἂν πρότερον· νῦν ἡ χρηπάζεις. ἀλλ' ὁδὶ τούτων εἶπεν, ἀλλὰ μετ' ὑπακοῆς ἀποκρίνε· πολλῆς, ἡ ὁ δέχη, ἡ μὴ ταῦτα. ὁ γὰρ ὁ δέχη φησὶ· πῶς σὺ Ιουδαῖος ὢν αἰτεῖς παρ' ἐμοῦ πεῖν; καὶ οὐκ εἶπεν, αἴτει πρὸς ἀλλόφυλον ἡ ἐχθρὸν ἀλλεγενῆ, μή μοι γένοιτο σοὶ τοιαύτην δοῦναι ἀνθρώπῳ πολεμίῳ καὶ τῶν ἐθνῶν ἡμῶν ἀλλοτριωτάτῳ. καὶ μὴ ταῦτα πάλιν ἀκούσασα μεγάλα λέγοντος, ἐφ' ᾧ μάλιστα δάκνου· ἀλλ' ἐχθρὸν, ὁ κατεστηκότα, οὐδὲ πέπονθεν· ἀλλὰ τί φησι;

12 Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ιακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ τοῦτο, ἡ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιε, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ;

Οὐκ πῶς εἰσωθεῖ αὐτὴν εἰς τὴν ὑπερηφανίαν τὴν Ιουδαϊκήν. ὁ ἦ λέγει Ιουδαῖόν ἐστιν· ἐκεῖνος τούτῳ ἐκέχρητο τῷ ὕδατι, καὶ πλέον ἔχειν ὠδεῖ δοκοῦσι. ταῦτα ἦ ἔλεγεν, δείκνυσα πῶς οὐκ ἀφέντες ἀπακρίσεως ἐδέξατο τὸ ὄνομα μέγα καὶ ὑψηλόν. τί γὰρ, αὐτὸς ἔπιεν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ, οὐδεὶ ἄλλο ἀνταπολάβοις ὅστι, ἢ ὅτι ἔχει μὲν ἔννοιαν μείζονος ὕδατος, οὐχ εὑρίσκει δὲ αὐτό, οὐδὲ οἶδε σαφῶς. ἵνα ἦ σαφέστερον εἰπῶ ὃ βούλεται εἰπεῖν, τοῦτο ἔστιν· οὐκ ἔχεις εἰπεῖν, φησὶ, ὅτι Ιακὼβ μὲν ἡμῖν ταύτην ἔδωκε τὴν πηγὴν, ἑτέρα ἦ αὐτὸς ἐκρήνατο. καὶ γὰρ αὐτὸς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἀπ' αὐτῆς ἔπιον, οὐκ ἂν πίστευες, εἰ γε βελτίονα εἶχεν ἑτέραν. ἀπὸ ταύτης μὲν οὖν οὐδὲ αὐτὸς δυνήσῃ δεῖξαι, ἑτέραν ἦ βελτίονα οὐκ ἔστι σοι ἔχειν, εἰ μὴ καὶ τὸν Ιακὼβ ὁμολογεῖς μείζονα εἶ σαυτοῦ. πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ ὃ ἐπαγγέλλῃ δώσειν ἡμῖν; ἆρ' οὐχὶ οἱ Ιουδαῖοι οὕτω πως αὐτὸν διελέγοντο, καὶ τοι ἐν αὐτοῖς πολλὴ τῆς αὐτῆς ὑποστάσεως διελείφθη, τοῦ τοιούτου μηκέτι ὕδατος, ἀλλ' οὐδὲ ἐπερόμενοι· ὅτι ἦ τοῦ Αβραὰμ ἐμνημόνευσε, καὶ λίθους βαλεῖν αὐτοὶ ἐπιχείρουν. ἀλλ' οὐχ ἡ γυνὴ τοῦτον αὐτὸν ἐφέρετο πρόσωπον, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς ὑποκρίσεως, ὃ μέσον κεῖται ἓ ὃ ὑπερβαλλον, καὶ λέγει ἐν ἀκούω ῥητὰ μὴ μακροθυμίας πολλῆς, καὶ οὐδὲ ὁποῦ τι σεμνύνεται, ὅτι εἶχεν Ιουδαίους εἰπεῖν, ὅτι μεθ' ἡμῶν καὶ ὁ πατὴρ ἔστιν· πρόσεστι δέ μοι πηγὴ καὶ φρέατι, πλὴν ἔχω μὲν οὐδὲν, φύσιν ἦ τοῖς ῥήμασιν ἀγαθὴ καρτερῆς ἡ πρὸς πίστεως εὕρηται τὸ ζητούμενον.

Εἰ ἦ γυνὴ Σαμαρῖτις τοσαύτην πίστιν ἀπεδείξατο πρὸς τὸ μαθεῖν τι χρήσιμον, ἓ ΗΘΙΚΟΝ πρόσκειται τῇ Χριστῷ, κἀκείνη ἔτι ἀγνοοῦσα αὐτὸν· τίνος ἡμεῖς τυχόντα συγγνώμης, καὶ ἡ εἰδότες αὐτὸν, καὶ μήτε ὅτε πρὸ φρέαρ, μήτε ἐρημία, μήτε ἡμέρα μέση, μήτε

ἀκτῖνος

ἀκτῖνες καθάρσης, ἀλλ' ἐκεῖθεν τὴν ἔνωσιν καὶ ἐκεῖθεν τοιαύτην ὀξυφοίτους σκιὰς ἀπολαύοντες ἐκ βάθους κακίας, καὶ μὴ καρτερεῖν τὰς ἀκτῖνας τι τῶν λεγομένων, ἀλλ' ἀποκαίοντες; ἀλλ' οὐκ ἐκείνη τοιαύτη, ἀλλ' οὕτω κατήκτηται τοῖς λεγομένοις, ὡς καὶ ἑτέρους καλέσαι. Ἰουδαίοι δὲ μόνον οὐκ ἐκάλουν, ἀλλὰ ἐκ τοῦ βυλευτηρίου προσπλῆξαι ἐκώλυον καὶ ἐπεπίδιζον, λέγοντες· ὁρᾶτε, μή τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν; ἀλλ' ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον, ἐπικατάρατοί εἰσι. μιμησώμεθα τοίνυν τὴν Σαμαρίτιν, ἐξαλείψωμεν τὸν Χριστόν. καὶ γὰρ καὶ ἐκείνων μέσος ἡμῶν ἕστηκε, καὶ λέγει τὰ προφῆτα καὶ λέγει τὰ μαθήματα ἡμῖν φθεγγόμενος. ἀκούσωμεν οὖν καὶ πειθώμεθα· μέχρι τίνος ζηλοῦμεν εἰκῆ καὶ μάτην; ὁ γὰρ μὴ πειθόμενος τῷ Θεῷ πίστιν εἰκῆ ζητεῖ ὅτι· μᾶλλον δὲ οὐκ εἰκῆ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ κακῷ. ὅταν γὰρ τὰ δόγματα ἡμῖν χρήσιμα δοκῶμεν εἶναι, ἀπιστοῦμεν εἰκότως, ἀπιστοῦντες τὴν ἐκάστου τῆς ἀκοῆς δαπάνην. ἐν γὰρ δήπου τὸ μὴ χρήματα ἐμπορεύσασθαι λαβεῖν, εἶτα καταφαγεῖν, ἀπατηθέντα καὶ τὸν πιστεύσαντα· ὁ δὲ ζωὴν τοιαύτην δαπανήσας μάτην, οὐ δώσει δίκην. οὐ δι' ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἦλθε εἰς τὸν πρόσκαιρον βίον, καὶ ψυχὴν ἀνέπνευσεν, ἵνα ὡς πρόσκαιρα χρησώμεθα μόνον· ἀλλ' ἵνα πρὸς τὰ μέλλοντα προγυμνασώμεθα ζῶντες. τὰ γὰρ ἄλλα μάτην τῶν πρόσκαιρον χρῆσιν βίου· ἡμεῖς δὲ διὰ τοῦτο ψυχὴν ἀθάνατον ἔχομεν, ἵνα πρὸς τὴν ἐκείνης τῆς ζωῆς παρασκευὴν πάντα προσφέρωμεν. ἵππων μὲν γὰρ καὶ βοῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων βοσκημάτων οὐ προτρέπομαι τὴν χρείαν, οὐδὲ μέμφομαι ἄλλοις ἐσθίουσιν, ἀλλὰ τὴν ἐν τῷ παρόντι βίῳ διαγωγήν· ἐκεῖ γὰρ ἡμῖν οὐκ ἔστι τοῦτο εἰπεῖν, ἀλλ' ἡ βελτίων κατάστασις, ἡ μετὰ τὴν ἀναστάσιν ἐστὶν ἀποδημία· καὶ δεῖ πάντα ποιεῖν, ἵνα ἐκεῖ λάμψωμεν, ἵνα μετὰ ἀγγέλων χορεύσωμεν, ἵνα τῷ βασιλεῖ παραστῶμεν διὰ παντὸς ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἀπεράντοις. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἀθάνατος γέγονεν ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα γέγονεν ἀθάνατον, ἵνα τῶν ἀτελευτήτων ἀπολαύσωμεν ἀγαθῶν. αὐτὸς γὰρ τὴν γῆν προσπλασάμενος ἦν, τὴν ἀρχαίαν προσκαμόντων· ἐννόησον ὅσοι γέγονεν ὑβρεις εἰς αὐτὸν ἀνθρώπου, ὅταν ἐκεῖνος μὲν τὰ ἀνω σοι προστείνῃ, σὺ δὲ οὐ πολιὸν αὐτῷ πιοῦμαι λέγῃ, τὴν γλῶτταν ἀπαλλάσσῃ. διὰ ταῦτα καὶ γέγονεν ἠπείληται ἄτε καταφρονούμενος, ἵνα μάθῃς ὅστις ἐστὶν ὁ οὐσιν σαυτὸν ἀπορρίπτεις καλῶν. ἀλλὰ μὴ γένοιτο τινα πεῖσαι λαβεῖν τῆς κλήσεως ἐκείνης, ἀλλ' εὐαρεστήσαντας ἡμᾶς τῷ Χριστῷ τῶν αἰωνίων ἐπιτυχεῖν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λβ. 13 ΑΠΕΚΡΙΘΗ ΙΗΣΟΥΣ ΚΑΙ ΕΙΠΕΝ ΑΥΤΗ·

πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, διψήσει πάλιν· 14 ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος, οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα· ἀλλὰ τὸ ὕδωρ, ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ, πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Ματθ. γ. ια. Ἰωαν. ζ. λη.

Τὸ πνεύματος τοῦ ἁγίου πατὴρ μέν ἐστιν ἡ γραφὴ πῦρ, πατὴρ δὲ ὕδωρ καλεῖ, δηλοῦσα ὅτι οὐκ οὐσίας ἐστὶ διαφορὰ τούτων τῶν ὀνομάτων, ἀλλ' ἐνεργείας. διὸ καὶ ἐκ διαφόρων ἐπισυνῆκται τὸ πνεῦμα ἀποστόλων τε καὶ μυστῶν ἐν. Ὁ μὲν οὖν Ἰωάννης δηλοῖ οὕτω λέγων, Αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί· ὁ δὲ ὁ Χριστὸς, Ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος. τοῦτο δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ πνεύματος, φησὶν, οὗ ἔμελλον λαμβάνειν. οὕτω καὶ τῷ γένει ἀγαθὸς ὢν ἐκάλεσεν ὑμᾶς, ὕδωρ καλεῖ τὸ πνεῦμα. ὃς γὰρ ἂν πίῃ ἀπὸ τοῦ ὕδατος, οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα.

αὐλῆτα. "οὕτω δὲ πνεῦμα ϰαλῆς, ἀφ᾽ ἧς τῆς τοῦ πυρὸς ϖροσηγορίας, "ὃ διεγηγερμένον ϵἰς θερμὸν τῆς χαρίτος ϰαὶ δαπανητιϰὸν ἁμαρτημάτ" ἀποτέλεσμα. ἀφ᾽ ἧς τῆς τοῦ ὕδατος, τὸ τι ϰαθαρμὸν τ᾽ ἐξ αὐτοῦ, ϰαὶ τὸν πολλὸν ϖροσαψυχὸν ταῖς ϖροδιεγειρούσαις αὐτὸ δρόσοις ἐμφαίνων. Εἰϰότως. ὥσπερ γὰρ ἅλωα ϖροδόμενον ϖνευτοῖς δένδροις ϰομῶντα ϰαρποφόρους τε ϰαὶ ἀειθαλέσι, οὕτω τὸν ϖροθυμον ϰατασϰευάζει ψυχόν, ὅτι ἀθυμίας, οὔτε σαρϰιϰῆς συγχωρούσας αἰσθέσθαι ὑπερβουλῆς, ἀλλὰ σβέσεσι τοῦ ϖονηροῦ ϖάντα τὰ ϖύρωσιν βέλη. σὺ δέ μοι σχόπει τοῦ "Χριστοῦ τὸν σοφίαν, ϖῶς ῥῆμα" ϖράγμα ὁ χωλαίνων. οὐ γὰρ ϵἶϖεν ϖροφήτης Εἶναι, ϵἰ ἦδεις τίς ἐστὶν ὁ λέγων σοι, δός μοι ϖιεῖν· ἀλλ᾽ ὅτι αὐτῇ ἀφορμὴν ϖροσέσχεν Ἰουδαῖον αὐτὸν ϰαλέσαι, ϰαὶ τὸ ἔγκλημα ἔναγλον, ἀποϰρουόμενος τὸν ϰατηγορίαν, φησὶν, Εἰ ἦδεις τίς ἐστὶν ὁ λέγων σοι, δός μοι ϖιεῖν, σὺ ἂν ἤτησας αὐτόν· ϰαὶ διανγϰάσας ὡς μεγάλα ἐπαγγείλασθαι μισθὸν τοῦ ϖατριάρχου, οὕτω δίδωσι διαβολέναι τῇ γυναιϰί. Εἶτα" αὐτοπαγούσης ἐϰείνης, μὴ σὺ μείζων Εἶ τοῦ ϖατρὸς ἡμῶν Ἰαϰώβ, οὐϰ Εἶϖε ναί, μείζων Εἰμὶ (ἔδοξε γὰρ ἂν ϰομπάζειν μόνον, τῆς ἀποδείξεως μηδέπω φαινομένης) διὰ ὧν ὁ λέγει, τοῦτο ϰατασϰευάζει. ὁ γὰρ ἁπλῶς Εἶϖε, δώσω σοι ὕδωρ, ἀλλὰ ϖρότερον ἀνέλεγεν ὁ τοῦ Ἰαϰώβ, τότε ἐπαίρει τὸ ἑαυτοῦ, ἀπὸ τῆς τῶν διδομένων φύσεως τὸ μέσον τῶν ϖροσώπων ὄσον, ϰαὶ τὸ ἀφέλεσθαι τῶν" διδόντων ϖροφῆσαι βουλόμενος, ϵἰς τὸν ὑπερογὴν τοῦ ϖρὸς Ⓜ ϖατριάρχου. Εἰ γὰρ θαυμάζεις, φησὶ, Ⓜ Ἰαϰώβ, ὅτι τοῦτο ἔδωϰε τὸ ὕδωρ· αὐ πολὺ τοῦτο βέλτιον δώσω σοι, τί ἐρᾷς; ϖροσλαβοῦσα μείζονα ὡμολόγησας εἶ) με τοῦ Ἰαϰώβ, ὃν αὐθυπερογϰᾷ ϰαὶ Εἶϖεῖν, μὴ μείζων Εἶ τοῦ Ἰαϰώβ, ὅτι ἐπαγγέλλη βέλτιον ὕδωρ δοῦναι; ἂν λάβῃς ἐϰεῖνο τὸ ὕδωρ, ϖάντως ὁμολογήσεις μείζονα εἶ) με. ὁρᾷς ϰρίσιν ἀδέϰαστον τῆς γυναιϰὸς ἀπὸ τῶν" ἡμομένων" ϕοβιζομένης ϰαὶ τὸν ϖατριάρχην ϰαὶ τὸν Χειστὸν; ἀλλ᾽ οὐϰ Ἰουδαῖοι οὕτως· ἀλλὰ ϰαὶ δαίμονας ὁρῶντες ϵὐαβάλλοντα αὐτοὶ, οὐ μόνον τοῦ ϖατριάρχου οὐϰ ἔλεγον μείζονα, ἀλλὰ ϰαὶ δαιμονῶντα ϵὐάλεων. ἡ δὲ γυνὴ οὐχ οὕτως, ἀλλ᾽ ϵὐτελῶς φέρει τὸν ϕῶϕον, ὅθεν ὁ Χειστὸς βούλεται, ἀπὸ τῆς τῶν ἔργων ἀποδείξεως. ϰαὶ γὰρ ϰαὶ αὐτὸς ϵὐτελῶς δικαίζεται οὕτω λέγων· Εἰ μὴ ϖοιῶ τὰ ἔργα τοῦ ϖατρός μου, μὴ ϖιστεύετέ μοι· εἰ δὲ ϖοιῶ, ϰἂν ἐμοὶ μὴ ϖιστεύητε, τοῖς ἔργοις [μου] ϖιστεύσατε. οὕτω δὲ ἡ γυνὴ τῇ ϖίστει ϖροσάγεται. ὅρᾳ τοῦτο ϰαὶ αὐτὸς ἀϰούσας, μὴ μείζων Εἶ τοῦ ϖατρὸς ἡμῶν Ἰαϰώβ, τὸν Ἰαϰὼβ ἀφεὶς, ϖερὶ τοῦ ὕδατος ἀφαλέγεται, λέγων· "ὃς δ᾽ ἂν ϖίῃ ϵὐϰ τοῦ ὕδατος τούτου, διψήσει ϖάλιν· ϰαὶ τὴν σύγϰρισιν οὐϰ ἀπὸ ϰατηγορείας, ἀλλ᾽ ὅτι ϖροσέσχεν ϖοιήσαι. οὐ γὰρ λέγει, ὅτι ὃ ὕδωρ τοῦτο ϖοτὸν ἐστὶν, "οὐδ᾽ ὅτι ἐυτελὲς ϰαὶ εὐϰατάφρητον, ἀλλ᾽ ὅσῳ ϵὐ ἡ φύσις μαρτυρεῖ, τοῦτο τίθησιν· "ὃς δ᾽ ἂν ϖίῃ ϵὐϰ τοῦ ὕδατος τούτου, διψήσει ϖάλιν· "ὃς δ᾽ ἂν ϖίῃ ϵὐϰ τοῦ ὕδατος, οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, ὃ μὴ διψήσῃ ϵἰς τὸν αἰῶνα. ἥϰει ὕδωρ ζῶν ἡ γυνὴ ϖρὸς τοῦτο, ἀλλ᾽ οὐϰ ἐνόησεν. ὅπερ γὰρ ὕδωρ ζῶν" ὃ ἀείναον ϰαὶ ἀφθαρτοῦς διαϕυλύξον λέγεται, τῶν ϰρουνῶν ὃ ἀϕϰομιζομένων, τοῦτο ἐνόμισεν ἡ γυνὴ λέγεσθαι. ἀφ᾽ τοῦτο σαφέσερον αὐτῇ τοῦτο δείϰνυσιν οὕτω λέγων, ὃ ἀπὸ συγϰρίσεως τοῦ ϖροσέχοντος ποιούμενος. τί οὖν φησιν; "ὃς δ᾽ ἂν ϖίῃ ϵὐϰ τοῦ ὕδατος, ὃ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, ὃ μὴ διψήσῃ ϵἰς Ⓜ αἰῶνα. τοῦτο γὰρ μάλιστα ἔδωϰε τοῦ ϖροσέχοντος, ὃ ϰαὶ ἐξῆς Εἰρημένον. τούτων γὰρ ὄντων ἔχει ὁ αἰσθητὸν ὕδωρ. ϖῆγα δέ ἐστι τὰ ἐξῆς; ἐλεύσεται εἰς αὐτὸν ϖηγὴ ὕδατος ἁλλομένου ϵἰς ζωὴν αἰώνιον. ὥσπερ γὰρ ὁ ϖηγὴν ἔχων ἔνδον ἀποϰαμόντων, οὐϰ ἂν ἀλύοι διψῆν ποτὲ, ὕτως οὐδὲ ὁ τὸ ὕδωρ τοῦτο ἔχων. ὅτις θύσει θύρεως ἡ γυνὴ, πολὺ ϛωετωτέρα τοῦ Νιϰοδήμου φανῆσα· ὃ ϛωετωτέρα ἦ μόνον, ἀλλὰ ϰαὶ ἀνδρειοτέρα. ἐϰεῖνος μὲν γὰρ μυείων τοιούτων ἀϰούων, ὅτε ἄλλοι ϖολλοὶ ὅτι τοῦτο ϖροσϰαλέσεται, ὅτε αὐτὸς ἐπερρήσατο· αὕτη δὲ ἀποστολιϰὸν ὑπιδείϰνυται ϖρόγμα, ϖολλοὺς διαγελιζομένη ϰαὶ ϰαλοῦσα ϖρὸς Ⓜ Ἰησοῦν, ϵἰς πόλιν ὁλόϰληρον ἔλϰυσα ἔξω ϖρὸς αὐτόν. ϰἀϰεῖνος μὲν ἀϰούσας, ἔλεγε· ϖῶς δυνάται

δυνάται ζωῦτα ἡμέαθαι; ἢ τῦ Χειστοῦ ἥντος ϖῶλόγημα σαφές, ὃ τῦ ἀνέμου, οὐδὲ ὕδατος λόγου κατεδέχετο· ἡ γυνὴ ἧ ἠχ ὕτως, ἀλλὰ ὃ μὲ ϖρῶτον ὑπόρει, ὕστερον ἧ ὐ μᾶ κατασκευῆς δεξαμένη τὸν λόγον, ἀλλ' ἐκ ἀποφάσεως τάξει, ὅτι τῳ λῆψει βιβαίως ἐπείγεται. ὅπῳ γὰρ εἶπεν ὁ Χειστός, γλυκάνεται ἐκ αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον, βιβαίως φησὶν ἡ γυνή·

15 Δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ, μηδὲ ἔρχωμαι ὧδε ἀντλεῖν. Ορᾶς ϖῶς χᾶ μακρόν" εἰς τὸ τῶν διγμάτων ὕψος ἀνάγεται; ϖρῶτον ἐνόμισεν αὐτὸν ϖρείττονα εἶναί τινα Ιουδαίων· εἶτα, ὅπῳ ζωτίων ἀπεκρύσατο τῳ κατηχείαν (ἔδει γὰρ μὴ εἰ) τὸ ϖρόσωπον ὑπονοῆσον τὸ μέλλον τοιαῦτα αὐτῷ κατηχεῖν) ἀκούσασα ὕδωρ ζωῆς, ἐνόμισεν ϖρὸς αἰσθητοῦ τοῦτο λέγεσθαι. ὕστερον ἧ μαθοῦσα, ὅτι πνευματικά ἰῶ ζῶ λεγόμενα, ὑπέτρεσε μὲ ὅτι δυνάται τὸ ὕδωρ ἀναιρεῖν τῦ διψοῦς τῳ χρείαν· ὕπως ἧ τί ποτε τῦτο ἔστι ἠδει, ἀλλ' ἐπιπορεύ, ἀνωτέρω μὲ αὖ τῶν αἰσθητῶν εἶ) νομίζουσα, ὃ ἧ σαφὲς οὐκ ὑπῆρχεν. σκοτεινόν ἧ ἀκριβέστερον μὲ ἐζήτησε, ὑ μᾶν ὃ ϖῶς καταδοῦσα, δὸς γὰρ μοί, φησί, τῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ, μηδὲ ἔρχωμαι ὧδε ἀντλεῖν. τέως ϖροτίμησεν αὐτὸν τῦ Ιακώβ. ὑ δέομαι γὰρ ζωῆς τῆς πηγῆς, ἐὰν λέγω ϖρὸς σὲ ἐκεῖνο τὸ ὕδωρ. ὁρᾶς ϖῶς αὐτὸν ϖροτίθησι τῦ πατριάρχυ; τῦτο ψυχῆς ὠφελοῦσα. ἔδειξεν ἡλίκῳ εἶχε ϖρὸ Ιακώβ ἐδόξαν· εἶδε βελτίονα, ϛ ὑ κατηχέθη τῇ ϖρολήψει. ὅτι οὖν βύκολος ἡ γυνὴ (ὑ γὰρ ἁπλῶς ϖῦ ἐδείξατο ζᾶ λεγόμενα. ϖῶς γάρ, ἡ μᾶ τοσαύτης" ἀκριβείας ἐζητήσουσα;) ὅτι ἀπειθὴς ἢ φιλόνεικος. ἢ τῦτο ἔδειξεν ἀπὸ τῆς αἰτήσεως. καίτοι ἢ Ιουδαίος εἶπέ ποτε· ὃς δ' φάγῃ ἐκ τῆς ζυμῆς μου, ὑ μὴ ϖεινάσῃ· ϛ ὁ ϖιστεύων εἰς ἐμέ, ὑ μὴ διψήσῃ ϖώποτε· ἀλλ' ὑ μόνον οὐκ ὑπίστευσαν, ἀλλὰ ἢ ἐσκανδαλίσθησαν. ἡ γυνὴ ἧ οὐδὲν τοιοῦτον ἔϖαθεν, ἀλλὰ ἢ ϖροσμαθύει ἢ αἰτεῖ. Ιουδαίοις μὲ οὖν ἔλεγεν, ὁ ϖιστεύων εἰς ἐμέ, ὑ μὴ διψήσῃ· τῇ γυναικὶ ἧ ἠχ ὕτως, ἀλλὰ ϖαχύτερον, ὁ ϖίνων ἐκ τῦ ὕδατος τούτου, οὐ μὴ διψήσῃ. ἐϖαγγελία γὰρ ἰῶ ϖνευματικῶν, ἢ οὐχ" ὁρωμένων ϖραγμάτων. Διὸ τῦτον ἐϖάρας αὐτῆς νοῶ ταῖς ὑϖοτρέσεσιν, ἔϖι τοῖς αἰσθητοῖς ἐνδυκτείνει ῥήμασι δῆλ' ὃ μηδέϖω δυνάσθαι χωρῆσαι τῶν ϖνευματικῶν τῶν ἀκρίβειαν. Εἰ γὰρ εἶπεν ὅτι ἐὰν ϖιστεύσῃς εἰς ἐμέ, ὑ διψήσεις, ὐκ ἂν ἐνόησε ὃ εἰρημένον, οὐκ εἰδυῖα τίς ϖοτέ ἐστιν ὁ διψῶν, οὐδὲ ϖοῦ ϖοίου διψους ἔλεγε. τίνος οὖν εἶχεν αὐχεῖ ἢ ὅτι Ιουδαίων τοῦτο ἐϖοίησε; ὅτι ἐκφυοῖ μὲ ϖολλὰ σημεῖα ἐωρακότες ἦσαν· αὕτη ἧ σημεῖον μὲ εἶδεν οὐδέν, τῶν ἧ ῥημάτων τούτων ἦκουσε ϖρῶτον. διὸ τοῦτο λοιϖὸν διὰ ϖροφητείας ἀϖοκαλύϖτει τῳ δυνάμιν τῳ ἑαυτῦ, ἢ οὐκ βιβαίως ἐϖῄρει ἢ ἔλεγχεν, ἀλλὰ τί φησιν;

16 Υϖαγε, φώνησον νοῦ ἀνδρα σου, ἢ ἐλθὲ ὧδε.

17 Η δὴ φησιν, οὐκ ἔχω ἄνδρα. λέγει αὐτῇ ὁ Ιησῦς, καλῶς εἶϖες, ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω.

18 Πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, ἢ νῦν ὃν ἔχεις ὐκ ἔστι σου ἀνήρ· τοῦτο ἀληθὲς εἴρηκας.

19 Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, Κύριε, θεωρῶ ὅτι ϖροφήτης εἶ σύ.

Βαβαί, ϖόση ἡ γυναικὸς ἡ φιλοσοφία; ϖῶς ϖράως ἔλεγχοι δίκαται; ϖῶς γὰρ οὐκ ἐμελλέ, φησι; δίκαιῳ, εἰϖέ μοι; αὐχεῖ ἢ Ιουδαίους ἤλεγξε ϖολλάκις ἢ τῦτο μείζονα; (ὑ γὰρ ὅτι ἴσοι τὰ ϖερὶ δικαιοσύνης ἀϖόῤῥητα εἰς μέσον ἄγειν, ἢ ϖρᾶγμα γενόμενοι λαθρα κατάδηλον ϖοιῆσι. ὃ μὲ γὰρ, Θεοῦ μόνον ὅστι, ἢ οὐδὲις ἕτερος οἶδεν, " ἢ ὁ ϖὰρ ἀνθρώϖοις ἔχων ὑψηλὸν ϖροσκύνημα βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐστιν) ἀλλ' ὅμως ἐλεγχθέντες ὑ φέρουσι ϖράως· ἀλλ', εἰϖόντος, ἵνα μὲ ζητῆτε ἀϖοκῆσαι, ὑ μόνον οὐ θαυμαζουσιν, ὡς ἡ γυνή, ἀλλὰ ἢ "λοιδορεῖσι ἢ ὑβρίζουσι. καίτοιγε ἐκφυοῖ μὲ ἢ ἀϖὸ ἄλλων σημείων εἶχον ϖῶς ἀϖόδειξιν, αὕτη ἧ τοῦτο μόνον ἰῶ ἀκηκοῦα· ἀλλ' ὅμως οὐ μόνον ὐκ ἐθαύμασαν, ἀλλὰ καὶ ὕβρισαι, λέγοντες δαιμονιον

μόνον ἔχῃς, ὃς σε ζητῇ ἀποκλεῖσαι; αὕτη δὲ ἡ μόνον οὐχ ὑδείζει, ἀλλὰ καὶ θαυμάζει καὶ ἐκπλήττεται, καὶ προφήτου τινὸς εἶναι. καίτοι μειζόνως ἦν ὁ ἔλεγχος σὺν τῇ γυναικὸς ἦν. τοῦτο γὰρ ταύτης μόνης ἁμάρτημα ἦν, ἐκεῖνο δὲ κοινόν· οὐχ ὅτι τοῖς κοινοῖς, ὡς ὅτι τοῖς ἰδίοις διαχρώμεθα. καίτοι μέγα φόρτο ἦν καταργοῦν, ὃν ὁ Χριστὸς ἀνέλωσι· τὸ δὲ τῆς γυναικὸς ὁμολόγητο πᾶσι ποιεῖ· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐδυσχέρανεν ἡ γυνή, ἀλλ' ἐξεπλάγη καὶ ἐθαύμαζε. καὶ ὅτι τὸ Ναθαναὴλ τοῦτο αὐτὸ ἐποίησεν ὁ Χριστός. οὐ γὰρ προηγουμένως τὴν προφητείαν εἰσήγαγεν, οὐδὲ εἶπεν, εἶδόν σε ὑπὸ τὴν συκῆν· ἀλλ', ὅτε εἶπε, πόθεν με γινώσκεις, τότε τοῦτο ἐπήγαγεν. ἐβούλετο γὰρ καὶ τὴν θαυμασίαν καὶ τὴν προρρήσεων ἐκείνας πρὸ αὐτῶν λαμβάνειν τῶν προσώπων αὐτῶν, ὥστε καὶ οἰκειοῦσθαι τοὺς μαθητὰς μᾶλλον αὐτόν, καὶ τὴν τοῦ κηδεμόνος δόξαν ἀφυγεῖν ὑποψίαν. τοῦτο δὲ ἐκ τούτων ποιεῖ. ὃ μὲν γὰρ προηγουμένως ἐλέγξαι, ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχεις, ἐδόκει φορτικὸν εἶναι καὶ πρόπετές· ὃ δὲ πρὸ αὐτοῦ λαβόντα τὴν αἰτίαν, πάντα ταῦτα διῆλθεν, καὶ σφόδρα ἀκόλουθον ἦν, καὶ τὴν ἀκρόασιν παρατείνειν ἐμηχάζετο. καὶ ποία ἀκολουθία, φησί, τὸ εἰπεῖν, ὕπαγε κάλεσόν σου τὸν ἄνδρα; ὡσεὶ διορεᾶς ἦν ὁ λόγος καὶ χαρίτος ὑποβαρούσης τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν· ἐπέκειτο ἡ γυνὴ ζητοῦσα λαβεῖν· λέγει, φώνησόν σου τὸν ἄνδρα, * ὀφθαλμοῦσθαι, ὅτι καλὸν δεῖ κρατῆσαι τούτων. ἡ δὲ ἀποδύσασα τὴν λαβεῖν, καὶ κρύψασα τὸ πράγματος τὸ αἰσχρόν, καὶ οἰκείαν πρὸς ἀνθρώπου ἀφελέσθαι, φησὶ· οὐκ ἔχω ἄνδρα. ταῦτα ἀκούσας ὁ Χριστός, διὰ χαίρων λοιπὸν ἐπάγει τὸν ἔλεγχον, ἀμφότερα μὴ ἀκριβείας λέγων. τὰς τε γὰρ προτέρας ἀπωθεῖται ἡρίθμησε, καὶ τὸν νῦν κρυπτόμενον ἤλεγξε. τί οὖν ἡ γυνή; οὐκ ἐδυσχέρανεν, οὐδὲ ἀφῆσα ἔφυγε, οὐδὲ ὕβρεν τὸ πρᾶγμα ὑπόμονον ἦν), ἀλλὰ θαυμάζει μᾶλλον αὐτὸν καὶ προσκαρτερῆ πλέον. θεωρῶ γάρ, φησι, ὅτι προφήτης εἶ σύ. ἐκ ποίας αὐτῆς τὴν ζωήν. οὐδὲ ἐκ τούτου βλέπει ἐπίδραμεν, ἀλλ' ἔτι προσέχειν καὶ θαυμάζει. ὃ γὰρ θεωρῶ, τοῦτο ἔστι, φάσκει μοι προφήτης εἶ). εἶπα, ὅτῳ τοῦτο ὑπὸ ὠσθῦσιν, οὐδὲν βιωτικὸν αὐτὸν ἐρωτᾷ, καὶ περὶ σώματος ὑγείας, καὶ περὶ χρημάτων, καὶ περὶ πλούτου, ἀλλὰ περὶ δογμάτων βλέπει. τί γάρ φησιν;

20 Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν (Τοὺς περὶ † Λεβεδαίου λέγουσα. ἐκ γὰρ ἐκεῖ φασι καὶ ἱδρῶτα αὐτὸν αἱματώδη χύσαι) Καὶ πῶς ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος ὅπου χρὴ προσκυνεῖν;

30 Εἶδες πῶς ὑψηλοτέραν τὴν διανοίαν ποιεῖται; ἡ γὰρ περὶ τοῦ μὴ σκύλλεσθαι διὰ τὸ διψῆν μεμιμνῶσα, καὶ ὑπὲρ δογμάτων ἐρωτᾷ λοιπόν. τί οὖν ὁ Χριστός; οὐκ ἔλυσε τὸ ζήτημα (καὶ γὰρ τοῦτο ἦν αὐτῷ περισπούδαστον πρὸς τὰ λεγόμενα ἀπλῶς ἀποκρίνεσθαι· πρέλκων γὰρ ἦν) ἀλλ' ἄγει τὴν γυναῖκα πάλιν ὅπου τὸ μεῖζον ὕψος, καὶ ὑποτίθησιν αὐτῇ περὶ τούτων διαλέγεται, ἕως ὁμολόγησεν ὅτι προφήτης ἐστὶν, ὥστε μὴ πολλῆς τῆς πληροφορίας ἀναγκαίας λοιπὸν τὴν λεγομένων. ἡ γὰρ τοῦτο πεισθεῖσα, οὐκέτι λοιπὸν περὶ τῶν ῥηθησομένων ἀμφιβάλλειν εἶχεν.

Αἰσχυνθῶμεν τοίνυν καὶ ἐρυθριάσωμεν λοιπόν. γυνὴ πέντε ἄνδρας ἐγημεῖα, καὶ Σαμαρεῖτις ἦσα, τοσαύτην περὶ δογμάτων ποιεῖται σπουδήν, καὶ οὐχ ὁ καιρὸς τῆς ἡμέρας, οὐ τὸ ἐφ' ἑτέρῳ τὸν προσχήματα, οὐκ ἄλλο οὐδὲν αὐτὴν ἀπῆγε τῆς περὶ τοιαῦτα ζητήσεως· ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον περὶ δογμάτων οὐ ζητοῦμεν, ἀλλὰ καὶ περὶ πάντων ἁπλῶς ὡς ἔτυχε διακείμεθα. διὰ τοῦτο τοὺς πάντα ἡμᾶς. Τίς γὰρ ὑμῶν, εἰπέ μοι, τὸν οἰκίαν ἠμόλυνος πυκνὸν ἔλαβε χειρουργικὸν μὴ χεῖρας, καὶ τοὺς ἐγκείμενα ἐπῆλθε, καὶ ἠρώτησε τὸν γραφέα; οὐδεὶς δὲν ἔχει ταῦτα εἰπεῖν, ἀλλὰ πτῆσις μὲν καὶ κύβοις περὶ ταῖς πλείσταις εὑρήσομεν ὥστε, βιβλία δὲ οὐδαμοῦ, ἀλλὰ περὶ ἁλιεῖς· καὶ ὅταν δὲ τοῖς οὐκ ἔχουσι ὁμοίως διακείμεθα,

διὸ καὶ τοὺς ἀποστόλους ἅπαντας ὁ Χριστὸς ἀγράμματους ἔπεμψε· καὶ ἡ πᾶσα οἰκουμένη τῷ τῶν ῥημάτων λεπτότητι, καὶ τῷ τῶν γραμμάτων κάλλει, οὐ πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν. οὐδὲ γὰρ ὠφελείας καὶ κέρδους τοῦ κόσμου αὐτοῖς πεποίληται, ἀλλὰ πλούτου καὶ φιλοτιμίας ὑπερβαλλούσης ποιούμενοι, πρὸς ταῦτα ἐσπουδάκασι· τοσαύτη τῆς κενοδοξίας ἡ ὑπερβολή. οὐδενὸς γὰρ ἀκριβῶς φιλοτιμουμένου, ὅτι οἶδε τὰ ἐκείνων, ἀλλ' ὅτι χρυσοῖς ἔχει γράμμασι ἐπεζωγραφημένον. καὶ τί τὸ κέρδος, εἰπέ μοι; οὐδὲ γὰρ ἀναγινώσκουσιν αὐτὰ ἐκεῖνοι, ἵνα οὐ βιβλίοις αὐτοὺς ἔγκωμον μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ ἐν καρδίαις ἔχοντες αὐτοὺς ὡς ἄντικρυς ἡ κλῆσις, Ἰουδαϊκῆς ὄντι φιλοτιμίας, ὃ καὶ τοῖς γράμμασι κατάπλασμα μόνον αὐτοὺς ὑπολαβόντες· ἡμεῖς δὲ τὸ ἀρχαῖον. οὗτος ὁ νόμος ἐδόθη, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις. καὶ ταῦτα λέγω οὐ κωλύων βιβλία κεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ σφόδρα αὐτὸ καὶ σπουδάζεσθαι βούλομαι· βούλομαι δὲ ἔκεινον καὶ τὰ γράμματα καὶ τὰ νοήματα εἰς τὸν ἀφροῦν ἀποφέρεσθαι τὸν ἡμέτερον, ἵνα ὥσπερ καθαίρηται διὰ τῶν γραμμάτων νόησιν. εἰ γὰρ ἐν οἰκίᾳ, ἔνθα αἱ διαλέξεις ἦσαν κενολόγοι, οὐ πολεμήσει προσελθεῖν ὁ διάβολος, πολλῷ μᾶλλον ψυχῆς νοήματα τοιαῦτα ἀποφεύσης οὐκ ἀφανῆ ποτε, οὐδὲ ὑπτίους δαίμονας, οὐκ ἀῤῥιπίας φύσις. ἀλλὰ σπουδάσωμεν τοίνυν τὴν ψυχήν, ἀλλὰ σπουδάσωμεν καὶ τὸ σῶμα, ἀεὶ ταῦτα ὑπὸ τὴν καρδίας καὶ ὑπὸ τὴν γλῶσσαν ἔχοντες. εἰ γὰρ ἡ ἀργολογία καταῤῥυποῖ, καὶ δαίμονας κελεύει, δῆλον ὅτι ἡ πνευματικὴ ἀνάγνωσις ἁγιάζει, καὶ τὸν τοῦ πνεύματος ὑπισχνεῖται χάριν. θεῖαί εἰσιν ἐπῳδαὶ αἱ γράμματα· ἐπᾴδωμεν τοίνυν ἑαυτοῖς καὶ τοῖς οἰκείοις τὴν ψυχὴν πάθεσι ταῦτα ἀπὸ ἐκείνων φάρμακα*. οἶδα γὰρ ἐγὼ πολλοὺς ἰδὼν ὅτι ταῦτα ἀναγινωσκόμενα, μὴ πολλῆς ταύτης ἀκροώμενα τῆς παῤῥησίας. ταῦτα ἀεὶ λέγω καὶ λέγων οὐ παύσομαι. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, τοὺς μὲν ὑπὲρ τῆς ἀληθοῦς καὶ θηλάσης, καὶ ἰσχίων καὶ ὀρχηστῶν καὶ ὀνόματα, καὶ γλῶτ, καὶ πόλεις, καὶ ἑταιρίας λέγειν ἕξεις, καὶ αὐτῶν τὴν ἵππων καὶ ἅρματος, καὶ κακίαν μὴ ἀκριβείας ἀπαγγέλλειν· τοὺς δὲ σπουδὰς ἀπαντῶντας μηδὲν τῶν ταύτης χρησίμων εἰδέναι, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν βιβλίων τὴν ἀξίαν μὴ ἀγνοεῖν; εἰ γὰρ ἡδονῆς ἕνεκεν ἐκεῖνα διώκεις· πλείονα ταύτης ὀφλήσεις ταῦτα ἀναγινώσκων. εἰ γὰρ ἤδει, εἰπέ μοι, τί ἦν μακαριώτερον, αἰθέσπιον αἰθέσιον παλαίοντα ἰδεῖν, ἢ αἰθέσπιον ἀγαθὸν πυκτεύοντα, καὶ σῶμα ἀσώματον δυνάμει συμπλεκόμενον, καὶ ναοῦντα τὸν σὸν γλῶτ ὄντα; ταῦτα θεωρῶμεν ταῖς παλαῖς, ταῦτα, ἃς καὶ μιμήσασθαι δυνάμεθα καὶ λιτοπελεῖς, καὶ μιμουμένους τεφανωθῆναι ἐπὶ ἀλλὰ μὴ ἐκείνας, ὧν ὁ ζῆλος αἰσχύνης φέρει τὴν μιμηθῆναι. ἐκείνων μὲν γὰρ μὴ δαιμόνων θεωρὸς τὸν πάλιν, σὺ δὲ ἀεὶ θεωρεῖς· ταύτην δὲ μὴ ἀπέλασον καὶ ἀρχαπέλασον, καὶ τὴν τῶν ἀρχαπέλασον διαφοράν. εἰπέ οὖν μοι, εἰ σοι ἀξίων μὲν ἀρχόντων ἢ βασιλέως καθημένου θεωρὸς καὶ ἀπολαύειν τῆς θεωρίας, καὶ μεγίστου ἡγοῦ κέρδους εἶναι τοῦτο; ἐσπουδακὼς δὲ μὴ τοῦ βασιλέως τῶν ἀγγέλων θεωρὸς, καὶ ὁρᾷ ἐκ μέσων καὶ τετρόμενον τῶν νώτων τὸν δεσπότην καὶ πολλὰ φιλονεικοῦντα ἀπεκδύεσθαι, ἰσχύοντα δὲ σώζειν, καὶ πρέχεις καὶ διώκεις τὴν τοιαύτην θεωρίαν; καὶ πῶς ἔνι τοῦτο γίνεσθαι, φησί; διὰ τὸ βιβλίον [αὐτὸ] μὴ χεῖρας ἔχειν. ὅπως γὰρ ἐκεῖνος καὶ τὰ σκάμματα καὶ τὸν μακρὸν διαύλους, καὶ τοὺς λαβὰς ἐκείνου, καὶ τοῦ δικαίου τὸν τίχνον. ταῦτα δὲ θεωρῶν ἔσται καὶ αὐτὸς οὕτω παλαίων, καὶ ἀπαλλαγήσῃ δαιμόνων. δαιμόνων γὰρ πανηγύρεις, οὐκ ἀνθρώπων θέατρα, τὰ ἔξω τελούμενα. διὸ παρακαλῶ τῶν σατανικῶν ἀπέχεσθαι πανηγύρεων. εἰ γὰρ ἐν ἐδωλείῳ οὐ θέμις εἰσιέναι, πολλῷ μᾶλλον εἰς ἑορτὴν σατανικήν. ταῦτα λέγων καὶ διανοχλῶν οὐ παύσομαι, ἕως ἂν τὸν ὑπερφυῆ ἴδω. ταῦτα γὰρ λείπει ἐμοὶ μὲν οὐκ ἐκπεσεῖν, φησίν, ὑμῶν δὲ ἀσφαλές. μὴ δὴ βαρυνέσθω τις παραίνεσιν. εἰ γὰρ βαρυνέσθω ἔδει, ἐμὲ ἔδει πολλάκις λέγειν τὰ οὐκ ἀκνοῦντα, οὐκ ὑμᾶς δὲ ἀεὶ μὲν ἀκούοντας, ἀεὶ δὲ παρακούοντας. ἀλλὰ μὴ γένοιτο ταῦτα ὑμᾶς ἐγκαλέσαι· ἀλλ' ἀπαλλαγέντας τῆς ἀρχαίας ταύτης, καὶ παλαιᾶς θεωρίας, καὶ τῆς

μανίας

μελλούσης δόξης ἀπολαῦσαι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λγ. 21 ΛΕΓΕΙ ΑΥΤΗ Ο ΙΗΣΟΥΣ, ΓΥΝΑΙ, ΠΙΣΤΕΥΣΟΝ ΜΟΙ, ὅτι ἔρχεται ὥρα, ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί. 22 Ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε· ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν· ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστί.

Ἀνταρχὰς πίστεως ἡμῖν δίδωσι, ἀγαπητοί, πίστεως, τῆς μητρὸς τῶν ἀγαθῶν, τοῦ τῆς σωτηρίας φαρμάκου· ἣν ἄνευ οὐδεὶς τὴν μεγάλην δογμάτων ἔνι κατανοεῖν. ἀλλ' ἐοίκασι τοῖς πέλαγος τοὺς χοεῖς ἐπιχειροῦσι διαβαλεῖν, οἱ μικρὰν μὲν ὀλίγην ἐμβαλόντες διαχοῦσι, χερσὶν ὁμοῦ καὶ ποσὶ χοώμενοι, πεζεύοντες δὲ προελθόντες. ζάχλους ὑπὸ τῶν κυμάτων βαπτίζονται· οὕτω καὶ οἱ τοῖς οἰκείοις χοώμενοι λογισμοῖς, πρὶν ἢ μαθεῖν, ναυάγιον ὑποπίπτουσι· καθὼς καὶ ὁ Παῦλός φησιν· Οἵτινες περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν. a. Τιμ. a. 19. ὅπερ ἵνα μὴ καὶ ἡμεῖς πάθωμεν, τὴν ἱερὰν κατέχωμεν ἄγκυραν, δι' ἧς ἐν τῇ Σαμαρείᾳ ὁ Χριστὸς ἐπάγεται νῦν. Εἰπούσης γὰρ ἐκείνης, πῶς ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος, ἐν ᾧ δεῖ προσκυνεῖν, ὁ Χριστὸς ἔλεγε· πίστευσόν μοι γύναι, ὅτι ἔρχεται ὥρα, ὅτε οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις, οὔτε ἐν ὄρει τούτῳ προσκυνήσετε τῷ πατρί. πολὺ μέγα αὐτῇ δόγμα ἀπεκάλυψε, καὶ ὅπερ οὐδὲ Νικόδημος, οὐδὲ ὁ Ναθαναὴλ εἶπεν. αὐτῇ μὲν οὖν ἐπαύδασε σεμνότερα δεῖξαι τὰ αὐτῆς τῶν Ἰουδαίων, καὶ τοῦτο ἀπὸ τῶν πατέρων ἐπορίζετο· ὁ δὲ Χριστὸς οὐ πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνατο τὰ ἐρωτήσεις. προέλεγε γὰρ τίνος ἦν τοῦτο εἰπεῖν, καὶ δεῖξαι, διὰ τί μὲν οἱ πατέρες ἐν ὄρει, διὰ τί δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ἐν Ἱεροσολύμοις προσεκύνουν. διὰ τοῦτο μὲν ἀπεσιώπησεν· ἀμφοτέρων δὲ τῶν τόπων τὰ πρεσβεῖα ἀμείψασθαι αὐτῆς τὸν ψυχὴν, δικαίως ὅτι οὐδὲ Ἰουδαῖοι, οὐδὲ αὐτοὶ ἔχουσί τι μέγα πρὸς τὸ μέλλον δωρεῖσθαι· καὶ τότε τὴν διαφορὰν εἰπάγει. πάλιν καὶ ὅτω σεμνοπρεπῶς τὸν Ἰουδαῖος ἀπέφηνεν, ὡς πόθεν τόπῳ προσηκόντως, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς διανοίας ἐκείνοις τὸ προσεδρεύειν διδούς, ὡσανεὶ ἔλεγε· τόπῳ μὲν ἔνεκεν οὐδὲν δεῖ λοιπὸν φιλονεικεῖν· Ἰουδαῖοι μάλιστα δὲ ἐσμὲν τὸ πλέον τῶν Σαμαρειτῶν· ὑμῖν μὲν γὰρ, φησι, προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε· ἡμεῖς δὲ προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν· πῶς οὖν τὸν ἤδεισαν οἱ Σαμαρεῖται ὁ προσεκύνουν; ὅτι τοπικὸν καὶ μερικὸν θεὸν ἐνόμιζον εἶναι. ὅτω γοῦν αὐτὸν καὶ ἐθεοποίουν, ὅτω καὶ Πέρσαις πέμψασιν, ἀπέστειλεν, ὅτι ὁ τοῦ τόπου τούτου θεὸς ἡμῖν ἀγνοεῖται, ὃν πλέον ἐκεῖ αὐτὸν καὶ τοῦτο τῶν εἰδώλων φαντάζοντο. διόπερ ἔλθοντες καὶ δαίμονας καὶ αὐτοὶ θεραπεύοντες, καὶ ζῶα ἄμικτα μιγνύντες. Ἰουδαῖοι δὲ ζῶντες ἦσαν ἀπηλλαγμένοι τῆς ὑποψίας, καὶ τῆς οἰκουμένης αὐτοὺς ἤδεσαν ὡς Θεόν, εἰ καὶ μὴ πάντες. διὰ τοῦτό φησιν· ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε, ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν. μὴ θαυμάσῃς δέ, ὅτι μετ' Ἰουδαίων ἑαυτὸν ἀριθμεῖ· πρὸς γὰρ τὴν ὑποψίαν τῆς γυναικὸς διαλέγεται, ὡς προφήτης ὢν Ἰουδαῖος· διὸ καὶ, ὃ προσκυνοῦμεν, εἶπεν. ὅτι γὰρ τῶν προσκυνουμένων ἐστί, πάντα που δῆλον. τὸ μὲν γὰρ προσκυνεῖν, τῆς κλίσεως· τὸ δὲ προσκυνεῖσθαι, τῆς κλίσεως διαφορᾶς. ἀλλὰ πῶς ὡς Ἰουδαῖος διαλέγεται; τὸ οὖν, ἡμεῖς, οὐ ζῶντα, ἡμεῖς οἱ Ἰουδαῖοι φησιν. ἐπαινεσεῖται καὶ Ἰουδαϊκὰ, πάλιν ἀξιόπιστον ἑαυτὸν ποιῶν, καὶ πείθων μᾶλλον τοὺς ἐπ' αὐτῷ λεγομένοις προσέχειν, αἰτίαν τοῦτον ποιεῖ λέγειν, καὶ δικαίως, ὅτι τῇ πρὸς τὸ ὁμόφυλον συγγενείᾳ καὶ ἐκείνων ἐπαίρει. ὁ γὰρ πρὸς τὸν τόπον ταῦτα ἀποφαινόμενος, ἐφ' ᾧ μάλιστα ἠύχουν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πλεονεκτεῖν πάντων ἐνόμιζον, καὶ τὰ σημεῖα τούτων καθεῖλεν, δῆλον

ὅτι οὐδὲ μετὰ ταῦτα πρὸς χάριν τινὸς ἔλεγον, ἀλλὰ μὴ ἀληθείας ἡ παῤῥησία δυνάμει. ἐπεὶ οὖν" τῶν τοιούτων λογισμῶν τέως ἀπέστησεν, εἰπών, πίστευσόν μοι γύναι, καὶ τὰ ἑξῆς· ἐπάγει, ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν. οὐ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν, ἢ ὅτι τῇ οἰκουμένῃ τὰ ἀγαθὰ ἐκ ἐκείθεν γέγονε (τὸ γὰρ εἰδέναι Θεὸν καὶ καταγνῶναι εἰδώλων, ἐκεῖθεν τὴν ἀρχὴν ἔσχε· καὶ τὰ ἄλλα πάντα δόγματα, ἀφ' ὑμῶν ἦν αὐτὰ τὰ τῆς προσκυνήσεως, εἰ καὶ μὴ ὀρθῶς, ἀπὸ γοῦν τῶν Ἰουδαίων τινὰ ἀρχὴν ἔλαβε) σωτηρίαν οὖν ἡ παντὸς," ἑαυτῆς προῖσίαν καλῶ· μᾶλλον δὲ οὐκ ἐμοὶ δοκεῖ ἀμφότερα ταῦτα σωτηρίαν καλῶν, ἵνα εἴπῃ ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστί). ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος αἰνιττόμενος ἔλεγεν· Ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεός. ὁρᾷς πῶς συγχρῆται τῇ παλαιᾷ, καὶ ῥίζαν δίκαιοι τῶν ἀγαθῶν, ἅπαντων οὐκ ἑαυτοῖς ἅτε ἑαυτὴν τῷ νόμῳ, εἶτα ἐκ τῶν Ἰουδαίων τὴν ἀρχὴν ποιοῦσιν ἐστί) πάντων τῶν ἀγαθῶν φησιν;

Ρω. θ. ε.

23 Ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρί. Πλεονεκτοῦμεν ὑμῶν, ὦ γύναι, φησί, τῷ ζήτῳ τῆς προσκυνήσεως· πλείω ἄλλα καὶ σοῦ τίλος ἔχει λοιπόν. οὐ γὰρ τὸ τόπων ἀμφισβήτησιν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ ζήτου τῆς λατρείας· καὶ ταῦτα ὅτι θύραθεν ἔσηκεν. ἔρχεται γὰρ ὥρα, καὶ νῦν ἐστίν. ὅτῳ γὰρ οἱ φῆται προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρί· Εἰ πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ. Εἰπὼν" ἀληθινοί, συνεξέωσε Σαμαρείτας Ἰουδαίους. Εἰ γὰρ καὶ ἐκείνων ἀμείνους ἦσαν, ἀλλὰ τῶν μελλόντων ἐλάττους πολλῷ, καὶ πόῤῥω τοσοῦτον, ὅσον ἀληθείας τύπος. λέγει δὲ περὶ τῆς ἐκκλησίας, ὅτι ἡ ἀληθὴς προσκύνησις καὶ Θεῷ πρέπουσα αὕτη ἐστί. Καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν. Οὐκοῦν εἰ" τοιούτους πάλαι ἐζήτει, οὐ βουλόμενος ἐκείνοις συγχώρησιν Ⓦ ἔδωκεν, ἀλλὰ συγκαταβαίνων, καὶ διὰ τοῦτο ἵνα καὶ τούτους εἰσαγάγῃ. Ἵνες οὖν εἰσὶν οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταί; Ⓠ μήτε τόπῳ περιχαρίζονται τὴν λατρείαν, καὶ Θεὸν ἐν πνεύματι θεραπεύοντες· καθὼς καὶ ὁ Παῦλός φησιν, Ὦ λατρεύω" ἐν τῷ πνεύματί μου, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ πάλιν, Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς διὰ τῶν οἰκτιρμῶν, παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν. ὅταν δὲ εἴπῃ,

Ρω. ιβ. α.

24 Πνεῦμα ὁ Θεός, Οὐδὲν ἄλλο δηλοῖ, ἢ τὸ ἀσώματον. δεῖ τοίνυν τοῦ ἀσωμάτου καὶ τὴν λατρείαν * τοιαύτην εἶναι, καὶ δεῖ τὸ ἡμῶν ἀσωμάτως περιφέρεσθαι, τοῦτ' ἔστι, διὰ τῆς ψυχῆς καὶ τῆς τοῦ νοὸς καθαρότητος. διὸ φησι, Καὶ δεῖ προσκυνοῦντας αὐτὸν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. Ἐπειδὴ γὰρ οἱ Σκύθαι, καὶ Ἰουδαῖοι τῆς μὲν ψυχῆς ἠμέλουν, πολλὴν δὲ εἶχε" τὸ σῶμα περιουσίαν ἐπιδιώκτο, καθαίρεσιν αὐτῷ πεποιηκότες· φησὶν, ὅτι οὐ τῇ τοῦ σώματος καθαρότητι, ἀλλὰ τὸ ἐν ἡμῖν ἀσωμάτῳ, τοῦτ' ἔστι, τῷ νῷ, ὁ ἀσώματος θεραπεύεται. μὴ τοίνυν περίεστε θύετε καὶ μόχθοις, ἀλλ' ὅλον σαυτὸν ἀνάθες τῷ Θεῷ καὶ ὁλοκαύτωσον. τοῦτο γὰρ ὅτι θυσίαν ζῶσαν καλῶν. τὸ γὰρ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν· ὡς ταῖς περίτεμνε τύπος ἦν, ἡ περιτομὴ, τὰ ὁλοκαυτώματα, τὰ θυμιάματα· νυνὶ δὲ οὐκέτι, ἀλλ' ἀληθῆ τὰ πρῶ. ἡ γὰρ σάρξ, ἀλλὰ πνευματικὰς δεῖ περιέπειν λογισμούς, καὶ σαυτὸν ἑαυτοῦ καὶ τὰς ἀλόγους ἀναιρεῖν ἐπιθυμίας καὶ καταστέλλειν. ἰλιγγίασεν ἡ γυνὴ πρὸς τὰ λεχθέντα, καὶ ἀπηγόρευσε πρὸς τὸ τῶν εἰρημένων ὕψος, καὶ καμοῦσα, ἄκουσον τί φησιν·

25 Οἶδα ὅτι ἔρχεται Μεσσίας ὁ λεγόμενος Χριστός· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα.

26 Λέγει

26 Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· ἐγώ εἰμι ὁ λαλῶν σοι. Καὶ πόθεν Σαμαρείτης τὸ προσδοκᾶν περὶ τοῦ Χριστοῦ πέπυσται, ἢ Μωσέως δεξαμένους μόνον; ἀπ' αὐτῶν τῶν Μωϋσέως γραμμάτων. ἐγὼ γάρ σε δέχομαι ἢ ὑφ' ἁπλῶν ἀπεκάλυψα. τὸ γάρ, πεπόσωμαι δὲ θεοσεβῆ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἡμετέραν, πρὸς τὸν ὑφ' Εἵρπυδος καὶ τοῦ Λευϊτικοῦ ἐν τῇ σκιᾷ
9 τοῦτος ὄντι ὁ διαλεγόμενος· καὶ ὁ Ἰακὼβ πρὸ αὐτοῦ πάσης φυτείας ἔλεγεν· Οὐκ ἐκλείψει Γεν. μθ. 1.
ἄρχων ἐξ Ἰούδα, σκῆπτρον ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται, καὶ αὐτὸς
προσδοκία ἐθνῶν. καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Μωϋσῆς φησι· Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς Δευτ. ιη. 15.
ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ, αὐτοῦ ἀκούσεσθε. καὶ πρὸ τοῦ ὄφεως, καὶ ἐπὶ τοῦ ῥάβδου
τοῦ Μωϋσέως, καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰσαὰκ, καὶ τὸ πρόβατον, καὶ πολλὰ ἕτερα σκιῶν βουλομένων ἐκ-
10 λέγειν, τοῦ πνεύματος αὐτὸν ἀνακηρύττοντα. καὶ τί δήποτε, φησι, σὺ ἀπὸ τούτων σήμερα τοῦ
γυναῖκα ὁ Χριστός· ἀλλὰ τὸν μὲν Νικόδημον τὸν ὄφιν εἰς μέσον ἤγαγε, καὶ τὸν Ναθαναὴλ
προφητείας ἀξίωσεν· τούτῃ δὲ οὐδὲν τοιοῦτον εἶπε· τίνος οὖν ἕνεκεν καὶ ἀφ' ἑτέρου; ὅτι οὐκ ἦσαν
μὲν ἄνδρες ἴσοι, καὶ σὺ τούτοις ἐρρέφοντο· αὕτη δὲ γυνὴ πονηρὰ καὶ ἀμαθὴς καὶ γλαφυρῶν ἄπει-
ρος. ἀφ' οὗ τοῦτο αὐτῇ οὐκ ἀπὸ τούτων ἀφελέσθαι, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς ὕδατος καὶ τῆς προῤῥήσεως
15 αὐτοῦ διισχυρᾶται, καὶ ἀφ' ταύτων εἰς μνήμιλον ἀγαγὼν τὸν Χριστόν, καὶ ἑαυτὴν ἀνακαλύπτει λοιπὸν ἑαυ-
τόν· ὅσῳ δὲ εἰ καθ' ἑαυτὸν μὴ ζητοῦσιν τῇ γυναικὶ εἶπεν, ἔδοξεν ἂν αὐτῇ λυπρὸν
καὶ εἰκῇ φθέγξεσθαι· διὸ καὶ μικρὸν αὐτοῦ ὅτι καὶ μνήμιλον" ἄγων, δυσκόλως ἑαυτὸν
ἀπεκάλυψε. καὶ τοῖς μὲν Ἰουδαίοις ζωσχεῖς λέγουσι, ἕως τότε καὶ ψυχικὸν ἠθέλησας εἶναι; εἰ-
πὲ ἡμῖν εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός," τούτοις μὲν οὐκ ἀπεκρίσατο σαφῶς· ταύτῃ δὲ ἔτι φανερώς
20 αὐτὸς εἰμί). ἀλλ' ὁρᾷς μοι τὴν ἐπίνοιαν τοῦ Ἰουδαίου. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ οὐκ ἦσαν τοῦ
μαθεῖν ἐζητοῦντο, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ κομψεύειν αὐτοὺς ἀεί. εἰ γὰρ ἐβούλοντο μαθεῖν, ἐκεῖνα ἢ ἀφ' ὧν
ῥημάτων, καὶ ἢ ἀφ' ὧν γραφῶν, καὶ ἢ ἀφ' ὧν σημείων ἐδιδασκαλίσθη. αὕτη δὲ ἐξ ἀδικαίου
γεύσεως καὶ ἁπλῆς ἀληθείας ἐφθέγξατο ἂν ἐφθέγξατο. καὶ δῆλον ἐκ τοῦ μὴ ταῦτα" εἰπεῖν
αὐτῆς ἠμυνόμην. καὶ γὰρ πᾶσι καὶ ὀπίσω θυσι, καὶ ἄλλοις ὅτι τῶν ἐσαγωγέων, καὶ πανταχοῦ
25 τῆς γυναικὸς ὄντι ἰδίῳ καὶ ὃ ἐκριζωμένου, καὶ τὸ πιστόν.

27 Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον ἢ μαθηταὶ αὐτοῦ. Σφόδρα εἰς κενὸν ἀπιστίαν πεσοῦσα
τῆς διδασκαλίας ἀληθείας. Καὶ ἐθαύμαζον, ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει· οὐδεὶς
μέντοι εἶπε, τί ζητεῖς; ἢ τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς; Τί δὲ ἐθαύμαζον; ὃ ἄτυφοι καὶ ὃ παπεινοὶ
μᾶλλον ἐπιβολῆς, ὅτι οὕτω τεθεολεπτισμένοι ὦν, ἐνεδείκνυτο μετὰ τοσαύτης παπεινοφρονούσης γυ-
30 ναικὸς διαλέγεσθαι πονηρᾶς καὶ Σαμαρείτιδι. ἀλλ' ὅμως ἐκπλαγέντες, οὐκ ἠρώτησαν τὴν
αἰτίαν. ὅπως ποτὲ πεπαιδαγωγημένοι τοῦ τῶν μαθητῶν τάξιν ἐφυλάττησαν; ὅπως αὐτοὶ ἐδιδάσκεσθαι
καὶ ἠδοιῶντο. εἰ γὰρ ἐδίδασκον τοῦ αἰτεῖν πρὸ αὐτοῦ δόξαν εἶχον, ἀλλ' ὅμως ὡς θαυ-
μαστῷ τινι προσεῖχον, καὶ πολλοῦ αὐτοῦ ἀπέσεμνον τοῦ αἰδοῦς. καίτοι πολλαχοῦ φαίνονται
πολλὰ πρῤῥησιαζόμενοι· οἷον, ὅταν ὁ Ἰωάννης διαπίπτῃ αὐτοῦ τοῦ τηλοῦ· ὅταν αὐτῷ προσι-
35 όντες λέγωσι, τίς μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὅταν ἢ μοὶ Ζεβεδαίου προσκα-
λῶσι, ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων καθίσῃ. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐκεῖνα οὐκ
ἠρώτησαν; ὅτι σκιᾶς μὲν πάντα, ὡς εἰς αὐγοὺς ἀπήκοντα, ἀνάγκην εἶχον ἐξεπαίειν· ὀπαυ-
θα δὲ οὐδὲν αὐτοῖς τοιοῦτον διέφερε τοῦ γινώσκειν. καὶ Ἰωάννης μὲν πολλοῦ χρόνου τοῦτο ἐ-
ποίησε πρὸς αὐτοῦ τοῦ τέλει, ὅτε πλείονος ἀπήλαυσε παῤῥησίας, καὶ ἐθαῤῥεῖτο τὴν ἀγάπην τοῦ
40 Χριστοῦ· οὗτος γάρ ἐστιν, φησι, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς. τί τούτου τοῦ μακαρισμοῦ γλυκύτερον ἂν
εἴποι;

Ἀλλὰ μὴ μάχου τούτῳ τῷ λόγῳ, ἀγαπητοὶ, μηδὲ μάχου ἢ τοῖς ἀποστόλοις· ἀλλὰ ὥστε καὶ ἡμᾶς ΗΘΙΚΟΝ
μαχεσαμένους ἡμῖν φανῆναι, πάντα παραπέμψωμεν, καὶ μιμησώμεθα ἢ διαστολὴν ἐκείνων, ἵνα ἴδω-
μεν τίνα ἐκείνων ἀπὸ τοῦ ἀγάπου ἐπέσπασε τοῦτο τοσοῦτον. τίνα οὖν ἐκείνων ταῦτα; ἀφῆκε πατέ-

ρα δὲ πλοῖον ἢ διάλυσιν, ἢ πηλεύθησι ὁ Ἰησοῦς. ἀλλὰ τοῦτο καὶ αὐτῷ ἢ τοῖς ϖ ἀδελφοῖς αὐτοῦ, ἢ τοῖς Πέτρου ἢ Ἀνδρέου, ἢ τοῖς τοῦ ἄλλοις τῶν ἀποστόλων. τί δὴ οὖν ὁ ἐξαίρετος αὐτῶν, ὁ πολλοῦ τοῦ ἀγάπου ἐπαίνου; ἆρα εὑρίσκομεν αὐτὸς μὲν γὰρ ἐκεῖ ἑαυτὸν ὁδηγοῦντα φησὶ, ἀλλ' ὅτι ἠγαπᾶτο μόνον· ἐγὼ δὲ κατορθώματα αὐτοῦ δι' ἃ ἠγαπᾶτο ἀκριβῶς μετεξετάζω. οὐ γὰρ αὐτὸν ἐξαίρετόν τινα ἀγάπου ἠγάπα, πάντα τοῦ δῆλον ἐκ· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ἐξελεγξάμενος, οὐδὲ ἐρωτῶν φαίνεται κατ' ἰδίαν αὐτὸν, καθὼς Πέτρος πολλάκις, καθὼς Φίλιππος, καθὼς Ἰούδας ὁ Θωμᾶς· ἀλλ' ὅτε τοῦ συναποστόλου χαρίσασθαι ἢ ἀκοῦσαι ἠθέλησε, τότε μόνον. ὅτε γὰρ ὁ κηρυφαῖος τῶν ἀποστόλων αὐτὸν ἐνάγκασε θέσας, τότε ἠρώτησε. πολλοῦ γὰρ ὅπου τοῖς ἀλλήλοις εἶχον ἀγάπου. ὅπου γοῦν ἢ ὅτε τὸ ἱερεῖον ἐμοῦ φάρυγα ἀναβαίνοντες, ἢ κοινῇ δημηγορεῖν ἐθέλοντες, κάτοπιν ὁ Πέτρος θερμότερον πολλαχοῦ ἢ κινῆται ὁ φθέγγεται· ἢ τοῖς ὦ πλεῖν ἀκούει τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, Πέτρε φιλεῖς με πλέον τούτων; ὁ δὲ πλέον τούτων ἀγαπᾷ, δῆλον ὅτι ἠγαπᾶτο. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐκ τῆς ἀγαπᾶν ϖ Ἰησοῦν· ἐκεῖνο δὲ ἐκ τῆς ἀγαπᾶσθαι ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ δῆλον ἐγένετο. τί οὖν ὅτι ὁ τοῦ ἀγαπητοῦ ἐπαίνου τοῦ ἐξαίρετος; ἐμοὶ δοκεῖ, πολλοῦ ϖ αὐθρα ὑπεῖχεν ἐς τροφὴν ὑπεδύνασθαι· ὥσπερ οὐδὲ πρόμαχος πολλαχοῦ φαίνεται. τοῦτο γὰρ ἠλίκον ὅσον ἢ ἀπὸ τῆς Μωϋσέως δῆλον· ἢ γὰρ ὀκτὼ τοσοῦτοι ἢ τηλικοῦτοι τοῦτο εἰργάσαντο. οὐδὲ γὰρ ταπεινοφρεσύνης ἴσον. διὰ τοῦτο τῶν μαθητευθῆναι ὑπετάξατο ὁ Ἰησοῦς. ὥσπερ γάρ τινα δημιλίαν ἢ κρηπῖδα μεγίστης οἰκοδομῆς καταβαλέσθαι μέλλων, οὕτω τ ταπεινοφρεσύνην προτίθησιν ἔνθεν. ἡ γὰρ ὅστις, οὐκ ὅστις ταύτης σωθῆναι χωρὶς· ἀλλὰ, κἂν ἐκτενὴς ᾖς, κἂν δάκρυα, κἂν ἐλεημοσύνας ποιῇ μὴ ἀπονοίας, βδελυκτὰ· ταῦτα, ταύτης μὲν ἀπόντος, ὥσπερ οὖν πολλὰ ἢ ἐπίφορα πόντος, ἢ μὴ ἀσφαλείας πόντα γένηται. μετεξετάζωμεν τοίνυν, ἀγαπητοί, μετεξετάζωμεν. ἢ γὰρ σφόδρα ῥᾴδιον τὸ κατόρθωμα, ἐὰν θέλωμεν. πῇ δ' ὅλως ὅστι τὸ πρὸς ἀπονοίαν σε ἐπαίρον, σὺν θεσπε; οὐχ ὁρᾷς τῆς φύσεως τὸ ἀτελές; τῆς προαιρέσεως τὸ ἐνόλισθον; ἀπόνοιαν σαυτῷ τὴν τελευτήν· ἀπόνοιαν τὴν ἀμυρτημέν τὸ πλῆθος. ἀλλ' ἴσως πολλὰ κατορθῶν μέγα" φησίς· αὐτῷ μὲν οὖν τούτῳ πόντα ἀπόλλυσι. διὸ ὥσπερ οὐχ ὕπο ϖ ἀμύρτητα, ὡς ϖ κατορθοῦντα ἀσυδάζει χρὴ μετεξετάζειν. τί δ' ἂν ποτε; ὅλη ὁ μὲν ἔχει τὴν ἀνάγκην τῆς ζωηδότος· ὁ δὲ, εἰ μὴ σφόδρα τὴν φιλοχρήματον, ὥσπερ τινὸς πνεύματος ἀναρρίπιαδες, αἴρεταί τε ἢ ἀφανίζει), καθάπερ ὁ Φαρισαῖος. ἀλλὰ πόσοι παρέχεις; ἀλλ' ὃ πᾶσι, ἀλλὰ ταῖς διαφόροις, ταῖς κοιναῖς τῶν ὁμοδούλων. ἢ διὰ τοῦτο μάλιστα ταπεινοῦσθαι χρὴ ὅτι τῆς ὁμοηθοῦς συμφορᾶς, ταῖς ἑαυτῶν προσφορᾶς, ἢ τ αἰκείαν φύσιν ὅτι ἐκείνοις μαθήσεται. ἴσως ἢ ἡμῖς τοιούτων ἤμην προσηκόντων. εἰ δὲ μήπω πρὸς ὑμᾶς ὁ πλοῦτος, ἀλλ' εἰκὸς αὐτὸν ἢ καταλήψῃ πάλιν ὑμᾶς. τί δ' ὅλως καὶ ὁ πλοῦτός ὅστι; σκιὰ ἀθρόμης, καπνὸς διαλυόμενος, ἀνθος χόρτου, μᾶλλον δ' ἢ ἀνθος ἀστάλεστερον. τί οὖν ὅτι χόρτου μέγα φρονεῖς; ἀκμὴ ἢ λῆψαις πόντα πλοῦτος, ἢ μαλακαῖς ἢ πορφύραις ἢ τυμβωρύχος; τοῦτο οὖν σε ἐπαίρει, ὁμοίους ἔχεις κτήματος; ἀλλὰ ὑμῖς ἐράς; ἀλλ' ὑδὲ εἰς ὑμᾶς λόγον ἐλεημοσύνης ὑστεροῦμεν. ἐκεῖνα μὲν γὰρ καταλήψεσθαι εἰσὶ ἢ μὴ μίσους, αἱ τιμαὶ δ' πλούτου ἢ τ δυναστείας αὐτὰ δ' ἐκ προαιρέσεως ἢ ἀπὸ συνηθείας τ τιμώντων· διὸ καὶ ἐκβάλλει αὐτὰς δυνατὰ ποτε ὁ πνεῦμα· εἰ δ' ἀν δεσποτικοῦ τοιούτου τοῖς ἐλεήμοσι ἀποτίμως τὴν ἀρετὴν, ἢ πόντα αὐτοῖς ζωὴν ἢ τὰ ἀγαθὰ, ὑπόπτου πλείονα τῆς φιλοτιμίας δεσπότου θεοῦ λήψεται τὴν ἀντίδοσιν, εἶναι τὴν ἀμοιβήν. τοῦτον τοίνυν ζητοῦμεν ϖ πλοῦτον ϖ ἀεὶ μένοντα ἢ οὐδέποτε δραπετεύοντα· ἵνα ἢ ἐκεῖθεν μεταλάβωμεν, ἐκ ἐκεῖνοι κομισθῶμεν, τῶν αἰωνίων ἐπιτυχόντες ἀγαθῶν, χάριτι ἢ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν ἢ ἀεὶ, ἢ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ.

Ομλ. λδ'. 28 ΑΦΗΚΕ ΤΗΝ ΥΔΡΙΑΝ ΑΥΤΗΣ Η ΓΥΝΗ,
ε ἦλθον εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις· 29 Δεῦτε, ἴδετε
ἄνθρωπον, ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα· μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός;

6 ΟΛλης ἡμῶν θερμότητος δεῖ καὶ σπουδῆς διεγηγερμένης. ζωὴν γὰρ
λύθη " οὐκ ἔστι τυχεῖν τῶν ἐπαγγελμάτων ἡμῖν ἀγαθῶν. καὶ πρὸς
δικαίως ὁ Χριστός, φησι, τοῦτο ἐμοί, Ἐὰν μή τις ἀρῇ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, Ματθ. ι. λϛ.
καὶ ἀκολουθήσῃ μοι, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· τοῦτο γάρ, Πυρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ Λκκ. ιβ. μθ.
10 τὴν γῆν, καὶ τί θέλω, εἰ ἤδη ἀνήφθη; διὰ ἀμφοτέρων τούτων
δείκνυσι καὶ πεπυρωμένους μαθητὰς καὶ πρὸς πάντα κόσμου
ἀπεσταθασμένους ἡμῖν ἐπιδείκνυσθαι βουλόμενος. τοιαύτη γὰρ ἐκείνη καὶ αὕτη ἡ γυνή. ὅτου γὰρ
ἐπὸ τῶν εἰρημένων ἀνήφθη, ὡς καὶ τὴν ὑδρίαν ἀφεῖναι, καὶ τὴν χεῖρα δι' ἣν ἀπέβλεπε, καὶ
δραμοῦσαν εἰς τὴν πόλιν, πάντα ἡμῖν δῆλον ἐλθοῦσαν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. δεῦτε γάρ, φη-
15σι, καὶ ἴδετε ἄνθρωπον, ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. σκόπει σοφὴν καὶ Χριστοῦ. θέλων
ὑπερβῆσαι· καὶ ὅπερ τῆς ἀληθείας ἐπέτυχε πηγῆς, κατέφησι λοιπὸν τοὺς ἀμαθεῖς,
διδάσκουσα ἡμᾶς, εἰ καὶ δεῖ μικροῦ παραδείγματος, ἐπὶ τῇ τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν,
πάντων ὑπεροράν τὴν βιωτικὴν καὶ μηδένα λόγον αὐτῆς " ποιεῖσθαι. καὶ γὰρ τὸν ἰδίαν
διώκαμα, ὅσον ἐπέσκηλαι ἐποίησαν, καὶ " αὐτὴ πεποίηκε *. ἐκεῖσε μὲν γὰρ κληθέντες,
20 ἀφῆκαν τὰ δίκτυα· αὕτη δὲ αὐθομάτως, σοῦτος προσκαλεσάμενος, ἀφίησι τὸν ὑδρίαν, καὶ
διαγελάσασα ἔργον ποιεῖ, " ἐπὶ τῆς χαρᾶς ἀναπεπερωκυῖα· καὶ οὐκ ἔστι καλῶς καὶ δίκτυα, καὶ
καθάπερ Ἀνδρέας καὶ Φίλιππος, ἀλλὰ πόλιν ὁλόκληρον ἀναστήσασα, καὶ δῆμον ποσοῦτον, οὕτω
πρὸς αὐτὸν " ἦλθε. καὶ σκόπει πῶς Χριστοῦ *. ἡ μὲν εἶπε, δεῦτε, ἴδετε ὃν Χριστόν·
ἀλλὰ καὶ αὐτὸ μὴ συγκαταβάσεως, μᾶλλον δὲ καὶ ὁ Χριστὸς αὐτὸν ἐσαλεύθυσεν, ἐπιστρέφει
25 τοὺς ἄνδρας. δεῦτε γάρ, ἴδετε ἄνθρωπον, φησίν, ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. καὶ οὐκ
ἠκούσθη εἰπεῖν ὅτι εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. κἀκεῖνος οὐκ εἶπεν ἕτερος· δεῦτε, ἴ-
δετε προφητεύσασαν· ἀλλ' ὅταν πυρωθῇ ψυχὴ τῷ πυρὶ τῷ θείῳ, πρὸς οὐδὲν τῶν ἐκεῖ
γῆ λοιπὸν ὁρᾷ, ἢ πρὸς δόξαν, ἢ πρὸς αἰσχύνην, ἀλλ' εἰς ἓν ἔστι μόνον, τῆς κατεχούσης αὐ-
τὸν φλογός. μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός; ὅσα πάλιν σοφίαν πολλὴν γυναικός. οὕτω
30 ἀπεφώνατο σαφῶς, οὕτω εἰσήγησεν. ἐβούλετο γὰρ οὐκ ἐκ τῆς οἰκείας ἀποφάσεως
εἰσάγειν αὐδεῖς, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀκροάσεως τῆς ἐκείνου τῆς ψαφεῦσαν τὴν πᾶσαν κοινω-
νοῦσαν, ὃ μᾶλλον ἐβεβαίωσε καὶ ἐπείθε τοὺς λόγους. καίτοι οὐ πάντα αὐτῆς τὸν βίον ἐξήλεγξεν, ἀλλ'
ἀπὸ τοῦ εἰρημένου ἐπὶ πολὺ τῶν ἄλλων ἐπέπεισε. καὶ οὐκ εἶπε, δεῦτε, πῶς βέβαπται· ἀλλὰ,
δεῦτε, ἴδετε, ὃ τούτου " κρεῖττόν ἐστιν, ἐκείνου μᾶλλον αὐδεῖς ἐφείλκυσε. εἶδες τὸ γυναικὸς τὸ σοφὸν
35 ἦν ἦδυ γὰρ, ἦδυ σαφῶς, ὅτι γε σταλῆναι μόνον τῆς πηγῆς ἐκείνης, πᾶσι αὐτοῖς πεῖσαι ἅπερ ἐκεῖνοι.
καίτοι γε εἰ ἦς τὸ ἄλλων ἰδεῖν τὸ παχύτερον, καὶ ζωτικίασεν αὐτὸ τὸ ἔλεγχον· αὐτὴ γὰρ
ἐκπομπεύει τὸ ἑαυτῆς βίου, καὶ εἰς μέσον προτίθησιν, ὡς πάντας ἀπιστίας καὶ ἐλθεῖν.

31 Ἐν ᾧ δὲ μεταξὺ ἠρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτὸν λέγοντες, Ῥαββεί, φάγε.

Ὁρῶντες γὰρ αὐτὸν κακοπαθοῦντα ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, καὶ τῆς φλογὸς ἀπτομένης, παρε-
κάλουν αὐτόν. οὐδὲ γὰρ ἦν προπετείας τὸ δεῖσθαι ἐκεῖνον τροφῆς, ἀλλὰ φιλοστοργίας τοῦ
πρὸς οὓς διδάσκαλον. τί οὖν ὁ Χριστός;

32 Ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε.

33 Ἔλεγον οὖν, φησι, πρὸς ἀλλήλους· μή τις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν; Τί τοίνυν
γινώσκεις, εἰ ἡ γυνὴ ὕδωρ ἀντλοῦσα, ἐπὶ ὕδωρ ἐφαπτάζετο, ὅπου καὶ ὁ μαθητὴς ἦν
τοῦτο

ταῦτα παίζοντες, ἢ οὐδὲν ὕπω πνευματικὸν νοοῦσιν· ἀλλ' ἀπορρέουσι μὲν, πάλιν δὲ τὴν αἰδῶ τὴν ἐμὴν καὶ τὴν τιμὴν ἣν διδασκάλου πέμποντες, πρὸς ἀλλήλους μὲν ἀφαλεγόμενοι, αὐτῷ δὲ πάλιν οὐ τολμῶντες προσαγαγεῖν. τοῦτο δὲ ἄλλα χεῖρον ποιοῦσιν, ὑπομιμνῄσκοντες μὲν ἐρωτῆσαι, οὐκ ἐρωτῶντες δέ. Τί οὖν ὁ Χριστός;

34 Ἐμὸν βρῶμά ἐστι, φησὶν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον. Τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν οὐταῦθα βρῶσιν οἰκαλεῖ, δεικνὺς ὅσην ἐπιθυμίαν ἔχει τῆς ἡμετέρας προκοπῆς. ὥσπερ γὰρ ἡμῖν πολλάκις τὸ ἐσθίειν, ὅταν αὐτὸ τὸν σωθῆναι ἡμᾶς. ἄκουε δὴ πῶς πάντα ἀφῆκε, οὐκ οἶκον τοῦ πατρὸς ἀποκαλέσας, ἀγνὸν προφῆτου ἐμβάλλει ἀκροατὴν, ἵνα δεξαμένους ζητῆσαι τὸ λεχθέν, εἶτα ἀπορῶν καὶ κάμνων, μὴ πλείονος ἀποδέξῃ προθυμίας φανῆναι τὸ ζητεῖν μαθεῖν, καὶ μᾶλλον διεγείρῃ πρὸς τὴν ἀκρόασιν. Διατί γὰρ μὴ βρῶσις εἶπεν, ἐμὸν βρῶμά ἐστιν ἵνα ποιήσω τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με; (καίτοι σαφὲς τοῦτο, ἀλλὰ τοῦ πρότερον σαφέστερον) ἀλλὰ τί; ἐγὼ, φησὶ, βρῶσιν ἔχω φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. πρότερον γὰρ ἀοράτου, ὅταν ἔφθη, τὴν διαπορησιν προσεκλιμακώσεως ἐργάσασθαι βούλεται, ἢ εἶπεν [καὶ] διὰ τοιούτων ἀπορημάτων ἀκούειν διὰ λεχθέντα. τί δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντος; λέγει λοιπὸν αὐτὸ, καὶ ἑρμηνεύει.

35 Οὐχ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἔτι τετράμηνός ἐστι, καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται; ἰδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσι πρὸς θερισμόν.

Ἰδοὺ πάλιν τοῖς ζωώδεσιν ὀνόμασι δυνάμει πρὸς τὴν τῶν μειζόνων θεωρίαν αὐτοὺς. καὶ γὰρ βρῶμα εἶπεν, οὐδὲν ἕτερον ἐδήλωσεν, ἢ τὴν τῶν ἰδιωτῶν ἀναγκαίαν σωτηρίαν· καὶ νῦν χώρας ἢ καὶ ὁ θερισμὸς τὸ αὐτὸ πάλιν τοῦτο δηλοῖ, τὸ πλῆθος τῶν ψυχῶν τῶν ἑτοίμων πρὸς τὴν κατήχησιν κηρύγματος· ὀφθαλμοὺς ἢ σταθμὸν λέγει, καὶ τὸν τῆς διανοίας, καὶ τὸν τοῦ σώματος (καὶ γὰρ ἐώρων λοιπὸν τὸ πλῆθος ἐρχόμενον τὸν Σαμαρειτῶν) τὴν ἢ τῆς προαιρέσεως αὐτῶν ἑτοιμότητα, ἃς χώρας ἃς λευκαινομένας φησίν. ὥσπερ γὰρ ἀγρὸς, ἐπειδὰν λευκανθῶσι, πρὸς ἀμητὸν εἶσιν ἕτοιμοι· οὕτω καὶ οὗτοι νῦν, φησὶ, πρὸς σωτηρίαν εἰσὶ πεπεισμένοι καὶ διατεθειμένοι. καὶ διατί μὴ εἶπε σαφῶς, ὅτι ἔρχονται πιστεύσαντες ἀκούσαντες δὲ, ἕτοιμοί εἰσι πρὸς ἀποδοχὴν τοῦ λόγου, κατηχηθέντες μὲν ὑπὸ τῶν προφητῶν, οὐκ ἢ καὶ πολλοὶ λοιποὶ ἀποδιδόντες, ἀλλὰ χώρας καὶ θερισμὸν καλέσας; τί βουλόμενος αὐτοῖς αὐτὰς ἐφῆκε; ἵνα μὲν τὸν διαλελιλίῳ τοῦτο πιστὸν, καὶ ἀκούσαντες προσφῆται ἢ δὲ αὐτοῖς κέχρηται ἐνταῦθα, μεταφορικῶς πολλὰ λέγοντες. τί δήποτε οὖν ὁ αὐτὸς ὁ αὐτὸς τοῦτο τοῦ πνεύματος σημαίνει καὶ χάριν; ἀλλά τινος ἕνεκεν, καὶ διατί; δυοῖν ἕνεκεν προφάσεων. μιᾶς μὲν, ὡς ἐμφαντικώτερον θεάσασθαι λέγει, καὶ μᾶλλον τὸ ὄψει ἄγει τὸ λεχθέν. καὶ γὰρ διάνοια τῆς ζωώδους τῶν ἀγνοούντων ἐκείνους ὑπολαμβάνουσα διαφέρεσθαι μᾶλλον, καὶ ὥσπερ ὁ γραφεὺς τὰ πρόσωπα ὁρῶσα κατέχεται μείζονος. ἑνὸς μὲν ἕνεκα, τούτου· ἑτέρου ἢ, ὡς τὴν γλυκύτητα τὴν διηνεκῆ, καὶ μεμιμημένοι εἰ) τῶν λεχθέντων τὸν μεμιμένον. καὶ γὰρ ὅπως ἀποφασις χρεοῦται καὶ ἀκούει ἀκροατοῦ [οὐ πολιοῦ,] ὡς καὶ διὰ τῶν προφητῶν διηνεκὴς, καὶ καὶ ἐπὶ τῆς ἀφῆ πίστεως· ὁ διὰ τῆς παραβολῆς ὅτι μὴ πολλῆς γενόμενον ἰδεῖν τῆς σοφίας.

36 Καὶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει, καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Οὐ γὰρ τοῦ ἀμητοῦ τούτου καρπὸς οὐκ εἰς αἰώνιον ζωὴν, ἀλλ' εἰς τὸν προσκαιρον ταύτην προχωρεῖ· ὁ δὲ πνευματικὸς εἰς τὸν ἀγήρω καὶ ἀθάνατον. ὁρᾷς πῶς αἰσθητὰ μὲν τὰ ῥήματα, πνευματικὰ δὲ τὰ νοήματα, καὶ διὰ αὐτῶν τῶν λέξεων διαιρεῖ τὰ γήινα ἀπὸ τῶν οὐρανίων; ὅπερ γὰρ ἔλεγε τοῦ ὕδατος διαλεγόμενος ἐκείνου, ὃ ἰδιάζοι αὐτοῦ ἦν, ὅτι ὁ πίνων ὃ ὕδωρ τοῦτο οὐ μὴ διψήσῃ, τοῦτο δὲ οὐταῦθα ποιεῖ, [ὃ] εἰς ζωὴν αἰώνιον λέγων τὸν καρπὸν

κὰι ζωάγεσθαι τοῦτον. Ινα ϰ̀ ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων. Τίς ἐστιν ὁ σπείρων, ⁊ τίς ὁ θερίζων; ⓐ προφῆται εἰσιν ⓐ σπείραντες, ἀλλ' οὐκ αὐτοὶ ἐθέρισαν, ἀλλ' ⓐ ἀπόστολοι. ϰ̀ μὲν οὖν διὰ τοῦτο ἀπεῖρηται τῆς ἡδονῆς ϰ̀ τῆς ἀμοιβῆς τῶν πόνων, ἀλλὰ ζωπόδυη ⁊ ⁊ζ ζωὴ ἡμῖν χαίρουσιν, εἰ ϰ̀ μὴ ζωὴ ἡμῖν θερίζουσιν. σὺν γὰρ ἀμητὸς ἔργον τοῦ σπόρου. ἔνθα οὖν ἐλάττων ἐστὶν ὁ πόνος, μείζων ἡ ἡδονή, σὺν ⁊ῷ ὑμᾶς ἐτήρησα, οὐκ ἐν τῷ σπόρῳ. πολλὴ γὰρ ἐκεῖ ἡ ζαλαιπωρία ϰ̀ ὁ πόνος. ἐν γὰρ τῷ ἀμητῷ ἡ μὲν προσοδος πολλή, πόνος ⁊ ὐ ζοσοῦτος, ἀλλὰ ⁊ πολλὴ ἡ ἀσχολία. σὺν ⁊ῷ ⁊ βούλεται καταισχύνασθαι διὰ τοῦτων, ὅτι ϰ̀ προφῆτ ἦλθεν ὑπὲρ ἐστι, δι' ἐμοὶ σὺν αὐθέντης προσελθεῖν· τοῦτο ϰ̀ ὁ νόμος κατισχύαζε. διὰ τοῦτο ϰ̀ ἔσπειρεν, ἵνα " τοῦτον τέλεσι τ̀ καρπόν. δείξησι ⁊ ὅτι καὶ κεῖνος αὐτὸς ἀπέζηλε, ϰ̀ ὅτι πολλὴ ἡ συγκένωσις τῇ χαρᾷ προς τὸν παλαιὸν, ϰ̀ πρῶτα ὁμοῦ διὰ τῆς προβολῆς ταύτης καταισχύζει. μέμνη ⁊ ⁊ ϰ̀ λόγου πρόοιμιώδες προφερομένου προβολῆς πολλοῦ. 37 Εν γὰρ τούτῳ, φησὶν, ὁ λόγος ὅτι ἀληθὴς, ὅτι ἄλλος ὅστιν ὁ σπείρων, ⁊ ἄλλος ὁ θερίζων. Ταῦτα ⁊ ἔλεγον ⓐ πολλοὶ, εἶτα τε ἄλλοι μὲν σὺν πόνους ὑπέστησαν, ἄλλοι ⁊ σὺν καρποὺς εὑρέποντο· ϰ̀ λέγει, ὅτι σὺν ὁ λόγος σὺν τοῦτο μάλιστα τὸν ἀληθῆ ἔχει. ἐπέστειλε μὲν γὰρ ⓐ προφῆται, ὑμᾶς ⁊ τοὺς καρποὺς τοὺς ἐκ τῶν ἐκείνων πόνων ἀμᾶσθαι. " καὶ οὐκ εἶπε σὺν μισθοὺς (σὺν γὰρ ἐκεῖνος ἄμισθος ὁ πολὺς ἐκεῖνος πόνος) ἀλλὰ τοὺς καρποὺς. τοῦτο ϰ̀ Δαυὶλ ἐποίησε. ϰ̀ γὰρ ϰ̀ αὐτὸς προοιμίας μέμνηται λεγούσης, Ἐξῆλθεν ὁ ἀνόμων πλημμέλεια. a. Bas. λδ. ϰ̀ ὁ Δαυὶδ σὺν τῶν θρήνων μέμνηται τοιαύτης παροιμίας. διὰ τοῦτο προλαβὼν εἶ- ια. πεν, ἵνα ⁊ ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ ϰ̀ ὁ θερίζων. ὅπερ γὰρ ἤμελλε λέγειν, ὅτι ἄλλος ἔσπειρε ϰ̀ ἄλλος θερίζει, ἵνα μή τις, ὅπερ ἔφθην, ἀπειρηκέναι σὺν προφήτας νομίσῃ τὸν μισθόν, ξένον ἦ λέγειν ϰ̀ παράδοξον, ϰ̀ τοῖς αἰσθητοῖς οὐ συμβαῖνον, ἀλλὰ τῶν πνευματικῶν ἐχαίρετον ὄν. σὺν μὲν γὰρ τοῖς προγόνοις τοῖς αἰσθητοῖς, ἐὰν συμβῇ ἕτερον σπεῖραι ϰ̀ ἕτερον θερίσαι, οὐχ ὁμοῦ χαίρουσιν, ἀλλ' ἀλγοῦσιν ⓐ σπείραντες, ἅτε ἑτέρους καμόντες· χαίρουσι ⁊ ⓐ θερίζοντες μόνοι. σὺν ταῦτα ⁊ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ ϰ̀ μὴ θερίζοντες ἅπαξ ἔσπειραν, ὁμοίως τοῖς ἀμφοτέροις χαίρουσιν· ὅθεν δῆλον ὅτι ϰ̀ αὐτοὶ κοπιῶσι τῶν μισθῶν.

38 Εγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε· ἄλλοι ἐκοπίασαν, ⁊ ὑμεῖς εἰς ⓦ κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε. Ταύτῃ προτρέπει μᾶλλον αὐτοὺς. ὅπερ γὰρ ἐδόκει ὑπόπτον εἶ) ὃ προῆκα, ὃ τοὺς οἰκειμένους προεκαλεῖτο ϰ̀ κηρύξαι, δείκνυσιν ὅτι ⁊ " ῥᾴστον ὄντ. ὃ γὰρ σφόδρα ὑπόπτον ἐκεῖνο ἦν, ὁ πολλοῦ καμάτου ἐδεῖτο, τὸ καταβαλεῖν τὰ σπέρματα ⁊ ψυχὴν ἀμύητον σαγαγεῖν εἰς θεογνωσίαν. τίνος ⁊ ἕνεκεν ταῦτα φθέγγεται; ἵν', ὅταν αὐτοῖς ἀποστείλῃ εἰς τὸ κηρύξαι, μὴ θορυβηθῶσιν, ὡς εἰς πρᾶγμα ὑπόπτων πεπονθόμενοι. τὸ γὰρ ὑπόπτωτερον τῶν προφητῶν ἦν, φησὶ ⁊ μάρτυρα τὸ ἔργον τοῦ λόγου, ὅτι ὑμεῖς ὑπὸ τὰ ἔσχατα ἦλθετε. ὥσπερ γὰρ ὑπὸ θερισμοῦ μετ' εὐκαλίας μὲν ὁ καρπὸς ζωάγεται, ϰ̀ σὺν μιᾷ ῥοπῇ ἢ ἄλλως πληρούται τῶν δραγμάτων σὺν " ἀναμφότερων ζωὴ τῶν χαρῶν ζωπὴς, ϰ̀ χειμὼν, ἔαρ, ϰ̀ ὄμβρος· ὕτω ⁊ ἦν ⁊ ⁊ζ. ϰ̀ τὰ ἔργα βοᾷ. μεταξὺ γοῦν αὐτοῦ λέγοντος ταῦτα, ὀζήτησαν ⓐ Σαμαρῖται, ϰ̀ ζωήγετο ἀθρόοι ὁ καρπός. διὰ τοῦτο εἶπεν, ἄρατε σὺν ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, ϰ̀ βλέπετε τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσιν. εἶπε ταῦτα, ϰ̀ τὸ ἔργον ἐφώνη, ϰ̀ τὰ ῥήματα ἐκ τῶν προβημάτων ἐωρᾶτο.

39 Εκ γὰρ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοί, φησιν, ὑπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαρειτῶν διὰ ⓦ λόγον τῆς γυναικὸς μαρτυρούσης, ὅτι εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα.

Συνεώρων γὰρ ὅτι οὐκ ἂν ἐθαύμασε προς χάριν ἡ γυνὴ ⓦ διελέγξαντα αὐτῆς τὰ πλημμελήματα, οὐδ' ἂν ἐπῆρε τοῦ χαίσασθαι ἑτέρῳ, τὸν ἑαυτῆς ἀποπέμπευσε βίον.

Μιμησώμεθα δὴ τὴν γυναῖκα καὶ ἡμεῖς, καὶ ὅτι τοῖς οἰκείοις ἁμαρτήμασι μὴ αἰσχυ- ΗΘΙΚΟΝ

νώμεθα.

νώμεθα δὲ, δέσποτα, ἀλλὰ φοβώμεθα, ὡς χρὴ, θεὸν, τὸν ἡμῶν ὁρῶντα τὰ γινόμενα, καὶ τότε κολάζοντα τοὺς μὴ μετανοήσαντας ἡμῶν· ὡς ἡμῶν γε τοιαυτησὶ ποιούμεθα. τοὺς μὲν γὰρ μέλλοντα κρίνειν οὐ δεδοίκαμεν· τοὺς δὲ ὄντως ἡμᾶς παραβλάπτοντας, τούτοις φείδομεν, καὶ τῷ πρὸς αὐτοὺς αἰσχύνῃ πέμπομεν. διὰ τοῦτο καὶ ὧδε δεδοίκαμεν, καὶ τούτῳ δίδομεν τὴν παιδείαν. ὁ γὰρ αἰσχύνῃ δέσποτων ὑφορώμενος ἡμῶν μόνον, θεοῦ δὲ μὴ αἰσχυνόμενος πολλάκις ἁμαρτάνει τι ἄτοπον ὁρῶντος, μηδὲ θέλων μετανοῆσαι καὶ μεταβαλέσθαι, καὶ ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ οὐκ εὐσχήμων ἔσται καὶ δόλιος πάρεστι, ἀλλὰ τῆς οἰκτιμότητος ἀπάσης ὑπόδειγμα τίθεται. ὅτι γὰρ καὶ τῶν ἀγαθῶν πολλάκις καὶ τῶν τοιούτων μεγάλα δίδοται, ἐκ τοῦ καθῆται, ἢ τῶν πολλάκις καὶ τῶν ἐναντίων ἀπολαύει τις παιδεύεται, ὁ μακάριος Παῦλος λέγει· Διὰ γὰρ ἡμᾶς, φησὶ, πάντας ἐμπεσεῖται τὸ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος ὅσα ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε κακόν. καὶ πάλιν· Ὃς φανερώσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους. ἔπραξάς τι πιστεύσας, ἢ ἐνενόησας, ὁ κρύπτων σε, θεός· ἀλλὰ θεὸν καὶ κρύπτῃς. ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον σοι μέλει, ἀλλ' ὀφθαλμοὶ τοῦ δεσπότου, τοῦτό σοι φόβος. οὐκοῦν ἐνόησον ὅτι ὧδε δεσπότης λαθεῖν δύναται καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. πάντα γὰρ, ὡς ἐν εἰκόνι, τότε γίνεται καὶ κατ' ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, ὡς ἀναγκαιότερον ἕκαστον γενέσθαι. ὁ τοῦ πλησίον. καὶ γὰρ τὸν ὑποφθέντα πένητα, τὸν Λάζαρον λέγω, τοῦ ὀφθαλμοῦ εἶδεν ἐκεῖνος ὁ πλούσιος, καὶ οὐ πολλάκις ἐβουλεύσατο διακελεύσασθαι, τοῦτον παρακαλέσαι παραμυθίαν αὐτῷ γενέσθαι τότε. παρακαλῶ τοίνυν, καὶ μηδεὶς ἴδῃ τὰ ἡμέτερα, ἕκαστον ἡμῶν εἰς ὃ ἑαυτὸν συνειδὸς εἰσελθεῖν, καὶ καθίσαι ἑαυτὸν δικαστὴν ⟨Ψ⟩ λογισμοῖς, καὶ εἰς μέσον ἀγαγεῖν τὰ πεπλημμεληθέντα, καὶ εἰ μὴ βούλοιτο τότε ἐκπομπεύθηναι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τῇ φοβερᾷ, ἰάσασθαι ἤδη τὰ τραύματα, ὑπὸ πηδήτω τὰ φάρμακα τῆς μετανοίας. ἔξεστι γὰρ, ἔξεστι μυρίων γέμοντα πταισμάτων ἀπελθεῖν ὑγιαίνοντα. ἐὰν γὰρ ἀφῇτε, φησὶν, ἀφέωνται ὑμῖν αἱ ἁμαρτίαι. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ βαπτίσματι καταχωνύνθησαν τὰ ἁμαρτήματα οὐκέτι φαίνεται· οὕτω καὶ τῶν ἀφανισθέντων, ἐὰν θελήσωμεν μετανοῆσαι. ἔστι δὲ μετάνοια, ὃ μηκέτι "πάλιν τὰ αὐτὰ ποιεῖν. ὁ γὰρ τοῖς ἀνοήτοις ὑπογυρῶν ἔοικε τῷ κυνὶ τῷ πρὸς τὸ ἴδιον ἔμετον ἐπιστρέφοντι". διὰ τοίνυν ἀφίσεως καὶ τῇ προσέξει καὶ τῇ γνώμῃ τῶν πολυμηδύντων καὶ ἀποσπάσαι [καὶ] φάρμακα ὑπόδησαι τοῖς πταίσμασι τὰ σπάργανα τῶν ἁμαρτημάτων. οἷον τί λέγω· ἥρπασας καὶ ἐπλεονέκτησας; ἀπόδησαι τῆς ἁρπαγῆς, καὶ ὑπόδησαι ἐλεημοσύνῃ τὸ πταῖσμα. ἐπόρθησας; ἀπόδησαι τὴν πορθείαν, καὶ ὑπόδησαι ἀγρείᾳ τὸ ἕλκος. κακῶς εἶπας ⟨Ψ⟩ ἀδελφόν καὶ ἔβλαψας; παῦσαι" κατήγορον, καὶ ὑπόδησαι φιλοφροσύνῃ. καὶ καθ' ἕκαστον οὕτω ποιῶμεν τῶν πεπλημμεληθότων ἡμῖν, καὶ μὴ παρατρέχωμεν ἁπλῶς τὰ ἁμαρτήματα. ἐφέσηκε γὰρ λοιπὸν, ἐφέσηκεν ὁ τὴν διάνοιαν κρίνων. διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Ὁ Κύριος ἐγγύς, μηδὲν μεριμνᾶτε. ἀλλ' ἡμῖν τάχα τοιοῦτόν ἐστιν ὑπολέγειν· ὁ Κύριος ἐγγύς, μεριμνᾶτε. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ καλῶς ἔλεγον, μηδὲν μεριμνᾶτε οἱ ἐν θλίψει καὶ πόνοις καὶ ἀγῶσιν ὄντες· οἱ δὲ ἁρπαγὰς ζῶντες, οἱ ἐν τρυφῇ, οἱ χαλεπὸν δύσπνοιαν μέλλοντες διδόναι, ἐκεῖνο οὐ δύνανται εἰκότως· ὁ Κύριος ἐγγύς, μεριμνᾶτε. ὅδε γὰρ πολὺς λοιπὸς τῆς σωτηρίας ὁ χρόνος, ἀλλὰ πρὸς τὸ τέλος λοιπὸν ὁ κόσμος ἐπείγει. τοῦτο ⟨Ψ⟩ πολέμοι δηλοῦσι, τοῦτο αἱ θλίψεις, τοῦτο ⟨Ψ⟩ σεισμοί, τοῦτο ἡ ἀγάπη ψυγεῖσα. καθάπερ γὰρ σῶμα ψυχόμενον, ἐγγὺς ὄντα τελευτῆς, μυρίας ὑπομένει κακώσεις· καὶ οἰκίας μέλλούσης καταπίπτειν, πολλὰ προπίπτει ἔξωθεν ἀπὸ τῆς ὀροφῆς καὶ ἀπὸ τῶν τοίχων· οὕτω δὲ τῆς οἰκουμένης ἐγγὺς καὶ ὑπόθεσις ἔστηκεν ἡ σωτηρία, καὶ διὰ τοῦτο τὰ μυρία διέσπαρται πονηρὰ κακά. εἰ γὰρ τότε ὁ Κύριος ἐγγύς, πολλῷ μᾶλλον νῦν ἐγγύς. εἰ δὲ "τελειοσίων ἐστὶν, ὅτε ταῦτα ἐλέγετο, πλήρωμα τῶν χρόνων ⟨Ψ⟩ καιρὸν ἔκαμνον ὁ Παῦλος ἐκάλει, πολλῷ μᾶλλον ⟨Ψ⟩ νῦν ἐστὶ τὰ. μὴ ἴσως δι' αὐτὸ τοῦτο ἀπιστοῦσί τινες. δεῖ μὲν διὰ τοῦτο πιστεύειν χρὴ μᾶλλον. πόθεν γὰρ οἶδας,

δέσποτα,

C.Kor. ε.ι.

β.Πετ.β.κα.

φιλιπ.δ.ε.

ἀδελφοι, ὅτι οὐκ ἐπὶς τὸ τέλος, ἢ μὴ βραχὺ χρόνον ἀπομενήσεται τὰ Σαμάρεια; ὥσπερ γὰρ τὸ σταυρὸς τέλος ἦν τῶν ἐκατὸν ἡμέρων λέγομεν εἶναι, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑκατὸν μιλίων, κρίτονα τετρακόσια ἡμέρας ἔχοντα· οὕτω καὶ τῶν τοσούτων ἐτῶν καὶ πεντακόσια ἔτη τέλος εἶπεν, οὐχ ἁμαρτήσομαι· ὥστε οὐκ τότε προσδοκᾶ φανεροῦσθαι τὸ τέλος. συστέλλωμεν οὖν ἑαυτοὺς, σπεύσωμεν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ. καὶ γὰρ οἱ ἀδίκως ἡμῶν ἁπτόμενοι, καὶ σφόδρα μεμιμημένοι τοὺς προσδοκώντας, ὅτι ἥκουσι τὰ δίκαια καὶ ἀγαθὰ καὶ παρρησία. καὶ διὰ τοῦτο ἔλεγεν ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· Ὥσπερ γὰρ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Νῶε, καὶ ὥσπερ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Λώτ, οὕτως ἔσται καὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου τούτου. τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος δηλοῖ, ἔλεγεν· Ὅταν γὰρ λέγωσιν εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν, τότε αἰφνίδιος ὄλεθρος ἐφίσταται ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ. τί δέ ἐστιν, ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ; πολλάκις αἱ κύουσαι γυναῖκες παίζουσαι καὶ ἀριστοποιοῦσαι, ἢ ἐν βαλανείῳ, ἢ ἐν ἀγορᾷ ὀφθεῖσαι, ἐσπεύσαν τῶν μελλόντων προσορώμεναι, ἐκπλαγὲν τῆς ὀδύνης καταφέρθησαν ἀθρόον. ἐπεὶ οὖν καὶ τὰ ἡμέτερα τοιαῦτα, ὥρᾳ ἀεὶ προσευλαβεμένοι. καὶ γὰρ ἀεὶ ταῦτα ἀκουσόμεθα, οὐκ ἀεὶ τύπτων ὄζοις ἐσόμεθα. Εἰ γὰρ ἅπαξ, φησὶ, τῆς ἐρημώσεως ἐσόμεθα; οὐκοῦν ἐσταῦθα μετανοήσωμεν, ἵν' ὕστερον ἵλεω Θεὸν ἔχωμεν καὶ τὴν μέλλουσαν ἡμέραν, καὶ πολλῆς ἀπολαύσωμεν ἀνακλήσεως συνεισώμεθα. ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λε.

40 ΩΣ ΟΥΝ ΗΛΘΟΝ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΝ ΟΙ ΣΑΜΑΡΕΙΤΑΙ, ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ' αὐτοῖς· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας.

41 Καὶ πολλῷ πλείους ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ·

42 Τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον· ὅτι οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν· αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν καὶ οἴδαμεν, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ Χριστός. 43 Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

Ὅτι δὲ φθόνῳ καὶ βασκανίας χάριν, οὐδὲν κενοδοξίας χαλεπώτερον αὐτῆς τὰ μυρία εἶναι διαφθείρει ἀγαθά. Ἀφ' ὧν Ἰουδαῖοι πλείονα τῶν Σαμαρειτῶν γνῶσιν ἔχοντες, καὶ τοῖς προφήταις συντραφέντες, οὐδενὸς τούτων ἐφάνησαν σπουδαίου. ὅτοι μὲν γὰρ ἐκ τῆς μαρτυρίας τῆς γυναικὸς, καὶ σημεῖα ἰδόντες οὐδὲν, ἐξῆλθον πρὸς τὸν καλοῦντα Χριστὸν· μεῖναι παρ' αὐτοῖς οὐ βουλόμενοι, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι, καὶ χάριτος θαυμάτων ἀπολαύσαντες, καὶ μόνοι καταλιπεῖν αὐτὸν παρ' ἑαυτοῖς, ἀλλὰ καὶ ἀπῆλθαν, καὶ πάντα ἐποίησαν ὥστε καὶ τῆς χώρας αὐτὸν ἐκβαλεῖν, καίτοιγε αὐτὴ ἡ προφητεία δι' ἐκείνους ἐλέγετο. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἀπῆλθαν, ὅτοι δὲ καὶ μεῖναι παρ' ἑαυτοῖς ἠξίουν. τούτους οὖν οὐκ ἐχρῆν ποσίεσθαι βδελυκτοὺς, εἰπέ μοι, καὶ δυσμενεῖς· ἀλλὰ τοὺς μὲν βουλομένοις ἐπαχθομένους προσεδρεύειν, τοῖς δὲ ἀγαπῶσι καὶ βουλομένοις αὐτὸν κατέχειν μὴ δίδοναι ἑαυτόν; ἀλλ' οὐκ ἦν τοῦτο ἄξιον τῆς αὐτοῦ κηδεμονίας. διὰ τοῦτο καὶ ἐδίδου, καὶ ἔμενε παρ' αὐτοῖς ἡμέρας δύο. αὐτοὶ μὲν ἐβούλοντο διηνεκῶς αὐτὸν κατέχειν (τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν ὁ εὐαγγελιστὴς εἰπὼν, ὅτι ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ' αὐτοῖς) αὐτὸς δὲ οὐκ ἠνείχετο· ἀλλ' ἡμέρας δύο μόνον ἔμενε, καὶ σὺ ταύτας πολλῷ πλείους ὅπως δῶσαι εἰς αὐτόν. καίτοιγε τούτους οὐκ εἰκὸς ἦν πίστιν δῶσαι, τήν τε σημεῖον μηδὲν ἑωρακέναι, καὶ τῶν παρὰ Ἰουδαίοις ἀπηλλάχθαι· ἀλλ' ὅμως ὅπως τοῖς λεγομένοις μὴ ἀληθείας ἐδίκαζον, καὶ προσέσχον τούτοις αὐτοῖς, ἀλλ' ὑπολαμβάνειν τὴν κωλυμένην ἔλαβον ἔννοιαν, καὶ ἐφιλοσοφοῦντο ὅπως ὁ μικρὸς θαυμάζειν αὐτόν. τῇ γὰρ γυναικί,

ναι, φησι, ἔλεγεν· οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν αὐτῷ. αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν καὶ οἴδαμεν, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ Χριστός. ⓐ μαθηταὶ τὴν διδασκαλίαν ὑποδεξάμενοι. ὅταν γὰρ ἡ τῶν Ἰουδαίων κατηγορήσωσιν ὡς δικαίως, ἢ τῷ πιστεῦσαι, καὶ ὡς δέξασθαι. οὐχὶ μὰ γὰρ, ὑπὲρ ὧν πᾶσιν τὴν παραγγελίαν ⟨ωνείσατο, ⟨ωνεχῶς⟩ αὐτὸν ἐλίθαζον· ὅταν ἡ σὰρξ πρὸς αὐτὸν ὁρμήσωσιν ἐλκύσαι πρὸς ἑαυτούς. καὶ ⓐ μὴν μὴ σημείων ἀδέρφωτοι μόνοις· ὅταν ἡ χωρὶς σημείων πολλὴν πρὸς αὐτὸν τὴν πίστιν ἐπεδείξαντο, ἢ τούτῳ αὐτῷ φίλοτιμοῦνται, ὡς χωρὶς σημείων πιστεύσαι· οὐχὶ οἱ παύονται ἢ σημεῖα αἰτοῦντες ἢ πειράζοντες. ὅταν εὐγνώμονος ψυχῆς πάντα χρεία. καὶ ὅτι λαβεῖν τοιαύτης ἡ ἀλήθεια, κατὰ ῥᾳδίως· καὶ μὴ κατάκρισιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτῆς ἀσθένειαν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ταύτης ἀγνωμοσύνην τοῦτο ⟨γγ *. ἐπεὶ καὶ ὁ ἥλιος, ὅταν λάβῃ καθαρεσιν ὀφθαλμοῦ, φωτίζει ῥᾳδίως· αἰ δὲ μὴ φωτίζῃ, τῆς οἰκείας ἀρρωστίας τὸ ἁμάρτημα, ἢ τῆς ἀσθενείας τῆς τότε. ἄκουσον γοῦν ὅτι τί λέγουσι. οἴδαμεν, φησι, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ Χριστός. ὁρᾷς πῶς εὐγνώμονες εἰσίν; ὅτι τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, ὅτι ἐπὶ διδασκαλίαν ἦλθεν σωτηρίας, ὅτι οὐκ εἰς Ἰουδαίους ἐμόνους ἦλθεν ἀποκλεῖσαι αὐτοῦ τὴν πρόνοιαν, ἀλλὰ πάντας ἀπείρους αὐτοῦ ⓐ λόγου; ἀλλ' οὐκ Ἰουδαίους μόνους, ἀλλὰ ζητοῦντες τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν· ὅτι εἰ ὁμολογοῦσιν ἅπαντας εἰς τὸ ὑπὸ μίαν εἶναι, σαφῶς δὲ ἀποστολικὴν δηλοῦσιν, ὅτι πάντες ἥμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι. εἰ πάντες γὰρ ὅτι σωτὴρ ὅτι τοῦ κόσμου, ἔδειξαν ὅτι τοῦ ἀπολωλότος· ⟨ὐχ ἁπλῶς σωτὴρ, ἀλλ' ὡς σφόδρα μεγάλοις. ἦλθον μὲν γὰρ πολλοὶ σῶσαι ⟨ὲ προφῆται καὶ ἄγγελοι· ἀλλ' ὁ ἀληθινὸς σωτὴρ ὅτος ὅδε, φησι, ὁ τὴν ἀληθῆ σωτηρίαν πρόσχων, καὶ τὴν προσκαιρον μόνον. τοῦτο πίστεως εἰλικρινοῦς. καὶ γὰρ εἰσιν ἀμφοτέρως θαυμασταὶ, καὶ ὅτι ὑπὲρ ὕβεις, καὶ ὅτι χωρὶς σημείων (ὡς καὶ ὁ Χριστὸς μακαρίζει λέγων, Μακάριοι ⓐ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες) καὶ ὅτι εἰλικρινῶς τοῦτο. καίτοι τῆς γυναικὸς ἀμφιβόλως λεγούσης ἀκούσαντες, μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς, οὐκ εἶπεν καὶ αὐτοί, ὅτι καὶ ἡμεῖς ⟨πιστεύομεν, καὶ ὅτι ⟨πιστοποιούμεθα, ἀλλ' ὅτι οἴδαμεν· καὶ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς τοῦ κόσμου ὁ σωτήρ. οὐ γὰρ ὡς ἕνα τῶν πολλῶν ⓐ Χριστὸν ὡμολόγουν, ἀλλὰ ⓐ ὄντως σωτῆρα. καίτοι τίνα εἶδον σωθέντα; τῶν ῥημάτων ἤκουσαν μόνον, καὶ εἶπεν ἂν πρὸς αὐτούς, εἰ καὶ θαύματα ἐθεάσαντο πολλὰ καὶ μεγάλα, εἶπον. καὶ τίνος ἕνεκεν ἐδόκει λέγουσιν ἡμῖν ⓐ διαπελεύσεται τὰ ῥήματα, καὶ οὐ θαυμαστῶς διελέξῃ; ἵνα μάθῃς, ὅτι πολλὰ τῶν μεγάλων προέτρεχεν, ἀπὸ τοῦ πλήθους τὸ πρὸς ἐκείνους. ἔπεισε γὰρ δῆμον ὁλόκληρον καὶ πόλιν ὅλην διὰ τῶν ἐρημίαν. ἕως μὲν πείθονται, τότε ἀναγκάζονται λέγειν διὰ ἐρημίαν, ἵνα μὴ ἀπὸ τῆς ἀγνωμοσύνης τὸ ἀκούσιον καταψηφίσηται τοῦ διδασκάλου. καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

44 Αὐτὸς γὰρ ὁ Χριστὸς ἐμαρτύρησεν, ὅτι προφήτης τὸ τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει. Διὰ τί τοῦτο προσκειται; ὅτι εἰς Καπερναοὺμ οὐκ ἀπῆλθεν, ἀλλ' εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Κανά. ἵνα γὰρ μὴ ἐξεπάσῃς, ἐκεῖ πρὸς μὲν τοὺς αὐτοῦ οὐκ ἔμενε, παρὰ δὲ τοὺς Σαμαρείτας ἔμενε, δῆλον τὴν αἰτίαν λέγων, ὅτι ὁ προσέχει αὐτῷ. ἐκεῖ τοῦτο οὐκ ἀπῆλθεν ἐκεῖ, ὥστε μὴ μείζονα αὐτοῖς γενέσθαι τὸ κρίμα. καὶ γὰρ πατρίδα ἐνόμιζεν αὐτοὶ λέγει τὴν Καπερναούμ. ὅτι δὲ οὐκ ἀπῆλθεν ἐκεῖ ἡμᾶς, ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· καὶ σὺ Καπερναούμ, μὴ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ. πατρίδα δὲ ἰδίαν καλεῖ, ⓐ τῆς οἰκειότητος δηλωτικὸν λόγον, καὶ τούτῳ πλέον ἐνδιατείνων. τί οὖν; οὐχ ὁρᾶτε, φησι, καὶ τοὺς οἰκείους πολλοὺς θαυμάζοντας; μάλιστα μὲν οὐκ ἀπὸ τῶν ἀναγκαίων τὰ τοιαῦτα δεῖ ψηφίζεσθαι. εἰ δὲ ἴδοις ἐν τῇ αὐτῶν ἐπιμονὴν, πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ

τῇ ἀλλοτρίᾳ. ἢ γὰρ ζηλήσαι βέλτιον τοὺς ποιοῦντας ἢ ἐλεῆσαι.

45 Ὡς οὖν ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ Γαλιλαῖοι, πάντα ἑωρακότες ὅσα ἐποίησεν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ· καὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν.

Ὁρᾷς ὅτι οἱ κακίζόμενοι διὰ μάλιστα αὐτὸν προσιόντες βελτίονα ἔχουσι; ὁ μὲν γὰρ ἔλεγεν, οὐκ Ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; ἄλλος δέ, ἐρώτησον καὶ ἴδε, ὅτι ἐκ τῆς Γαλιλαίας προφήτης οὐκ ἐγήγερται. ταῦτα δὲ αὐτὸν ὑβρίζοντες ἔλεγον, ὅπερ οὐκ Ναζαρὲτ τοῖς πολλοῖς ἐδόκει εἶναι· ὁ δὲ Σαμαρείτης οὐ τοῦτο ἀπεδίδου. Σαμαρείτης γὰρ εἶ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις, φησίν. ἀλλ' ἰδοὺ καὶ Σαμάρεια καὶ Γαλιλαῖοι πίστεως εἰς αὐτὸν τὴν Ἰουδαίων. βέλτιον οὖν ἡ καὶ Γαλιλαίων οἱ Σαμάρεια βέλτιους. οὐκοῦν μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς γυναικὸς ἐδέξαντο ῥήματος· ὅτοι δὲ ἑωρακότες τὰ σημεῖα ἃ ἐποίησεν.

46 Ἦλθεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἰς τὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησε τὸ ὕδωρ οἶνον. Ἀναμιμνήσκει τοῦ θαύματος ᾧ ἀκροατήν, τὸν Σαμαρίτην τὸ ἐγκώμιον ἐπαίρων. ὅτοι μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων σημείων ἐδέξαντο αὐτόν· οἱ Σαμάρεια δὲ οὐχ ὕστερον, ἀλλ' ἀπὸ διδασκαλίας μόνης. ὅτι μὲν οὖν ἦλθεν οἰκεῖ, εἶπε, τὸν δὲ αἰτίαν ὑπέστησε δι' ἣν ἦλθεν. εἰς μὲν γὰρ τὴν Γαλιλαίαν ἦλθε φόβον Ἰουδαϊκὸν περιελόμενος· εἰς δὲ τὴν Κανὰ ἵνα ἔσχεν; τὸν μὲν γὰρ τὸν δεῖπνον καλούμενος εἰς γάμον· ἵνα οὖν τίνος ἕνεκεν καὶ δι' τί; ἐμοὶ δοκεῖ, τὸν ἀπὸ τοῦ θαύματος πίστιν ἐπιποθούμενον ἰσχυροτέραν ποιῆσαι διὰ τῆς προθεσίας, καὶ μᾶλλον αὐξῆσαι ἐφελκόμενος τὸν αὐτόκλητον προσηγορεύεσθαι, καὶ τὸν μὲν ἰδίαν ἀφεῖναι πατρίδα, προτιμήσαντα δὲ ἐκείνους. Ἦν δέ τις βασιλικός, οὗ ὁ υἱὸς ἠσθένει ἐν Καπερναούμ.

47 Οὗτος ἀκούσας ὅτι ἥκει ὁ Ἰησοῦς ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἦλθε πρὸς αὐτὸν, καὶ ἠρώτα αὐτὸν, ἵνα ἔλθῃ καὶ ἰάσηται αὐτοῦ τὸν υἱόν.

Ἦτοι τῶν ἡμῶν ὢν τοῦ βασιλικοῦ, ἢ ἀξίωμά τι ἀρχῆς ἕτερον ὅπερ καλούμενον ἔχων. τινὲς μὲν οὖν τοῦτον ἐκ τῶν τελωνῶν νομίζουσι καὶ τὸν πρὸς τὸν Ματθαῖον· δύκηνται δὲ ἕτερος ὢν τοῦ ἐκείνου, οὐκ ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς πίστεως. ἐκεῖνος μὲν γὰρ καὶ βουλόμενον τὸν Χριστὸν ἐλθεῖν ἀξιοῖ μόνον· οὗτος δὲ μηδὲν τοιοῦτον ἐπαγγειλάμενος, εἰς τὴν οἰκίαν ἔλκει. καὶ κεῖνος μέν φησιν, οὐκ εἰμὶ ἄξιος, ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς· οὗτος δὲ καὶ "ἐπείγει, λέγων, καταβῆναι πρὶν ἀποθανεῖν τὸν υἱόν μου. καὶ κεῖνος μὲν ἀπὸ τοῦ ὄρους καταβαίς, εἰς Καπερναοὺμ εἰσῆλθε· σὺ δὲ ἀπὸ τῆς Σαμαρείας, καὶ οὐκ εἰς Καπερναοὺμ, ἀλλ' εἰς Κανὰ ἐλθόντος, προεγένετο οὗτος. κἀκείνου μὲν ὁ παῖς προέσει κατέχετο· ὁ δὲ τούτου υἱὸς πυρετῷ. καὶ ἐλθὼν ἠρώτα, ἵνα ἰάσηται αὐτοῦ τὸν υἱόν. Ἡμάρτηκε γὰρ ἀποθνήσκειν. Τί οὖν ὁ Χριστός;

48 Ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδητε, φησὶν, οὐ μὴ πιστεύσητε. Καὶ μάλιστα τοῦτο πίστεως ἴδιον, καὶ τὸ ἐλθεῖν καὶ τὸ προσκαλέσασθαι· καὶ μὴ ταῦτα δὲ αὐτὸν μαρτυρεῖ ὁ εὐαγγελιστὴς λέγων, ὅτι εἰπόντος τοῦ Ἰησοῦ, πορεύου, ὁ υἱός σου ζῇ, ὅπερ ἔθυσε τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ ἐπορεύετο. τί οὖν ἐστὶν ὃ φησιν ὁ Χριστός; ἦλθον σὸν Σαμαρείᾳ θαυμάζων ἔλεγε ταῦτα, ὅτι σημείων χωρὶς ὅπερ ἔθυσαν, ἢ τῆς δεκτικῆς αὐτοῦ πόλεως εἶναι καταπλαγόμενος τῆς Καπερναοὺμ, ἀφ' ἧς οὗτος ἦν. ἐπεὶ καὶ ἕτερός τις ἐν τῷ Λευκᾷ λέγων, πίστις θύω Κύριε· βοηθεῖ μου τῇ ἀπιστίᾳ, ἔλεγε πάλιν. ὥστε εἰ καὶ οὗτος ὅπερ ἔθυσαν, ἀλλ' οὐχ ὁλοκλήρως, οὐδὲ ὑγιῶς· καὶ τοῦτο ἦλθον σὺν τῷ πυθέσθαι ποίᾳ ὥρᾳ ἄφηκεν αὐτὸν ὁ πυρετός. ἐβούλετο γὰρ μαθεῖν, εἴτε αὐτομάτως, εἴτε ἐκ τῆς ἐπιταγῆς τοῦ Χριστοῦ τοῦτο γέγονεν. ὡς οὖν ἔγνω ὅτι χθὲς ὥρᾳ ἑβδόμῃ, ὅπερ ἔθυσαν καὶ αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη. ὁρᾷς ὅτι τότε ὅπερ ἔθυσαν, ὅτε οἱ παῖδες εἶπον, οὐχ ὅτε ὁ Χριστός; τὸν Ἑλληνοῦν οὖν ἐλέγχει αὐτὸ, μὴ ἧς προσῆλθεν, ταῦτα ἔλεγεν (ὥστε καὶ μᾶλλον καὶ εἰς πίστιν αὐτὸν ἐφέλκετο) πρὸ γὰρ τοῦ σημείου οὐ σφόδρα ἦν πιστὸς θε-

χώς. Εἰ γὰρ καὶ ἦλθε καὶ παρεκάλεσεν, οὐδὲν θαυμαστόν. Ἐωθασι γὰρ οἱ πατέρες τοῦτο πολλῆς φιλίας, οὐ μόνον οἷς θαῤῥοῦσιν ἀκριβεῖς παρασίεσθαι, ἀλλὰ καὶ οἷς μὴ θαῤῥοῦσι προσκαλέσασθαι, μηδὲν ὅλως παραλιπεῖν βουλόμενοι. ἐπεὶ ὅτι οὐκ ἀπέρχου παρασῶν ἦλθεν, ὅτε ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, τότε αὐτὸν εἶδεν· ὡς εἶγε ἐπὶ σφόδρα αὐτῷ πιστις ἐβεβαιοῦτο, οὐκ ἂν ὤκνησε, τὸν παιδὸς μέλλοντος τελευτᾶν, εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐλθεῖν. Εἰ δὲ ἐδιδάσκει, οὐδὲ τοῦτο ἀνεκτόν. ὅρα γοῦν καὶ αὐτὰ τὰ ῥήματα πῶς ἐμφαίνει τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἀνδρός. δέον γὰρ, Εἰ καὶ μὴ παρῆσθα, ἀλλ' ὅμως μετὰ τὴν ὀφθαλμῶν ἐλέγξαι μᾶλλον ἢ φαντασθῆναι παρὰ αὐτῷ, ἄκουσον πῶς ἅπτεται σύρεται.

49 Κατάβηθι γάρ, φησι, πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου. Ὡς οὐ δυναμένῳ μετὰ θάνατον αὐτὸν ἀναστῆσαι, καὶ ὡς οὐκ εἰδότος ἐν οἷς τὰ τοῦ παιδίου παρέκειτο. ὅρα τοῦτο αὐτοῦ ἐλέγχει, καὶ τοῦ ζῶν εἰδότος καθάπερα, δεικνύς, ὅλα τὰ σημεῖα παρηγυρώσης τῆς ψυχῆς ἕνεκεν ἐλθεῖν. ἐπαῤῥῶθαι γὰρ οὐχ ἧττον τοῦ παιδὸς τὸν πατέρα ἀθετοῦντα παρὰ τὴν ὀφθαλμὴν θεραπεύει, πείθων ἡμᾶς μὴ ἀπὸ σημείων, ἀλλ' ἀπὸ διδασκαλίας προσέχειν αὐτῷ. τὰ γὰρ σημεῖα οὐ τοῖς πιστοῖς, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις καὶ παχυτέροις. Ὅτι μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ πάθους οὐ σφόδρα προσεῖχε τοῖς λεγομένοις, ἡ μόνοις τοῖς περὶ τοῦ παιδὸς· ὕστερον δὲ ἤμελλε δεῖσθαι παραμυθίας, καὶ τὰ μέγιστα καὶ τοῦθεν κερδαίνειν· ὃ δὴ καὶ γέγονε. τί δήποτε δὲ ὅτι μὴ τοῦ ἑκατοντάρχου, αὐτεπάγγελτος ἐπῆλθε θεραπεύσων· ἐπαῤῥῶθαι δὲ οὐδὲ καλόν μοι δοκεῖ; ὅτι οὐκ ἦν πίστις ἀπηρτισμένη. διὸ καὶ ἐπῆλθε πειρᾶσαι, ἵνα μαθὼν τὸν ἀνδρὸς τὸν βιγνωμοσιώλον· ἐπαῤῥῶθαι δὲ οὐκ ἀτιμάζων ἦν. ἐπεὶ οὖν δεύτερον ἐκάλεσεν ἐπιμένων αὐτὸν λέγων, καταβῆθι, πρὶν ὅπως ἤδη σαφῶς ὅτι καὶ ἀπὸν θεραπεῦσαι δύναται, δείκνυσιν ὅτι καὶ τοῦτο δυνατὸν αὐτῷ· ἵνα, ὅταν οἴκοθεν ὁ ἑκατοντάρχης ἔρχῃ, τοῦτο ἐκ τοῦ μὴ παραγενέσθαι τὸν Ἰησοῦν μάθῃ. ὅταν οὖν εἴπῃ, ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδητε, οὐ μὴ πιστεύσητε, τοῦτο λέγει, ὅτι τὸν προσκαιρον πίστιν οὐδέπω ἔχετε, ἀλλ' ἔτι ὡς ἐπὶ φαντασίᾳ ἔρχεσθε. ἐκκαλύπτων οὖν ἑαυτὸν, καὶ δεικνὺς ὅλα χωρὶς σημείων ἔδει πίστεως βεβαιῶσαι αὐτὸν, ἔλεγεν ἄνωθεν τῷ πρὸς Φιλιππον· πιστεύεις ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ πατὴρ, κἀγὼ ἐν τῷ πατρί; εἰ δὲ μὴ, διὰ τὰ ἔργα πιστεύετέ μοι.

51 Ἤδη δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος, ἀπαντῶσιν αὐτῷ δοῦλοι αὐτοῦ λέγοντες, ὅτι ὁ παῖς σου ζῇ.

52 Ἐπυνθάνετο οὖν παρ' αὐτῶν τὴν ὥραν, ἐν ᾗ κομψότερον ἔσχε. καὶ εἶπον αὐτῷ, ὅτι χθὲς ὥρᾳ ἑβδόμῃ ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετός.

53 Ἔγνω οὖν ὁ πατὴρ, ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, ᾗ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ὁ παῖς σου ζῇ. καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη.

Ὁρᾷς πῶς ὁ θαῦμα δῆλον ἐλθεῖν; ὃ γὰρ ἁπλῶς οὐδὲ ὡς ἔτυχεν ἀπηλλάγη τοῦ καθυμνοῦν, ἀλλ' ἀθρόον, ὡς φαίνεσθαι μηκέτι φύσεως ἀκολουθίᾳ τοῦτο γινόμενον, ἀλλὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Χριστοῦ. προσῆλθε γὰρ αὐτῷ ἐλθὼν τοῦ θανάτου τὰς πύλας, ὡς καὶ ὁ πατὴρ ἐδήλωσεν εἰπών, καταβῆθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου, ἀθρόον ἀπηλλάγη τῆς νόσου· ὅπερ οὖν καὶ σοὶ οἰκέτας" διηνέκησεν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἴσως, οὐχ ὡς θαυμαζόμενοι μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς προτιμώμενοι λοιπὸν τοῦ Ἰησοῦ τὴν προαίρεσιν εἰ νομίσαντες, ἀπιστοῦσαν. καὶ γὰρ ἤδεσαν ἐκεῖνοι θαυμαζόμενον· ὅθεν καὶ κατ' αὐτοῦ αὐτῷ τὴν ὁδὸν προετοίμασαν. ὁ δὲ ἀθρόος ἀναθεὶς τὸν φόβου, λοιπὸν πρὸς τὴν πίστιν διέκυψε, θέλων δεῖξαι ὅτι τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τὸ ἔργον γέγονε, καὶ φιλοτιμεῖται λοιπὸν ὥστε μὴ δόξαι ἐλαχὴ διεγηγέρθαι. ὅθεν μετ' ἀκριβείας πάντα ἐμαθήτευσε, καὶ ὅτις θυσία αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη. καὶ γὰρ τὸ δυναμοφισβήτητος ἡ μαρτυρία λοιπόν. οἱ γὰρ μὴ πρόοντες μηδὲ ἀκηκοότες τοῦ Χριστοῦ θαυμαζομένου, μηδὲ θεοῦ εἰδότες, ὅτι καὶ τὸ διαφόρου μαθόντες, ὅτι οὗτος ἦν ὁ θεοῦς, ἀναμφισβήτητον ἔχον τὴν ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. διὰ τοῦτο καὶ αὐτοὶ ὅτις θυσία.

Τί

Τί τοίνυν ἀπὸ τούτων παιδευόμεθα; μὴ ϑαυμάτα ϖερίμενε, μηδὲ σὲ χρεὰ ζητεῖν τ ΗΘΙΚΟΝ
τῆ Θεοῦ δυνάμεως. ὁρῶ γὰρ ϰ νῦν πολλοὺς τότε ϑὰ λαβεσίερους γινομένους, ὅταν ἢ τῆ παιδὸς
ϰακουμένου, ἢ χωλαικὸς ἀρραστάσης, ϖᾶσαν μωδίας τινὸς ἀπολαύσωσι. χρὴ ὃ ἐ μὴ τυγχά-
νοντας ϖᾶσαν ἀνάμενε ὁμοίως ϑὶ ἐχομένους, δοξάζοντας. τοῦτο γὰρ οἰκετῶν ϑὶ γινομένων ἐσὶ,
τοῦτο ἐ ϖεργόντων ϰ φιλοιώτων, ὡς χρὴ, ϰ διαστίλλειν, μὴ μόνον ὠφελουμένους, ἀλλὰ ϰ μαστι-
ζομένους ϖροσφέρειν αὐτῷ. ϰ γὰρ ϰ ταῦτα τ Θεῦ κηδεμονίας ἔργα. ὃν γὰρ ἀγαπᾶ Κύ-
ριος παιδεύει, μαστιγοῖ ὃ ϖάντα ὑὸν ὃν ϖαραδέχεται. ὅταν ὃ σὲ ἀνέσει τις αὐτοῦ ϑεραπεύη
μένον, ϰ πολλῆς ἐπιδείκνυ ἀγάπης σημεῖα, οὐδὲ καθαρῶς φιλῆ ϰ Χριστόν, ϰ τί λέγω νυ-
γίαις ϰ χρημάτων ἀφθονίαν, ἢ πενίαν, ἢ νόσον; ϰὰν γὰρ νίφειν ἀκούσῃς, ϰὰν ἕτερα χαλε-
ϖὰ, οὐδὲ οὕτως ἀφίσασθαι χρὴ τῆς ϖρὸς ϰ διαστίλλειν ϑυμίας, ἀλλὰ ϖάντα ϖαθεῖν ϰ
ϖεράσαι ἕνεκεν τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης. τοῦτο γὰρ οἰκετῶν ϑὶ γινομένων, ϰ ψυχῆς ἀχλυῶς
ἐ ὁ τοιοῦτος ϖαχείμενος ϰ ἔσται, ϰ τὰ ϖρόντα ῥᾳδίως, ἐ τὴν μέλλοντα ἐπιτυ-
χεῖν ἀγαθῶν, ϰὶ ϖολλῆς ἀπολαύσεται ϖαῤῥησίας ϖρὸς τὸν Θεόν. ἧς γένοιτο ϖάν-
τας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι ϰὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
ᾧ ϑ τῷ ϖατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ ϖνεύματι, νῦν ϰὶ ἀεὶ, ϰὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.
Ἀμήν.

Ομιλ. λϛ. 54 ΤΟΥΤΟ ΠΑΛΙΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΣΗΜΕΙΟΝ

ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

1 Μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, ϰὶ ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱερο- ϰϛ ε.
σόλυμα.

Καθάπερ ἐν τοῖς μετάλλοις τοῦ χρυσίου, ὅταν τὴν βραχυτάτην φλέ-
βα ϖαιδεύσῃ τις ἀνακρούσῃ τ ϖαῤῥησίαν ταῦτα λογιζόμενος, ὅτι πολλὴν ἐρ-
γαζομένην πλοῦτον· οὕτω ϰ ἐν ταῖς ϑείαις γραφαῖς ἴσως τι εὑρεῖν, ἢ μὴν χρεί-
αν ἐκ ἀζήμιον ϖαῤῥαθυμῆσαι, ἀλλὰ ϖάντα διερευνᾶσθαι χρή.
ϖάντα γὰρ ἀκριβῶς ϖάντα ἔσται, ἐ ὅσον τι ϖέλαγος ἐν αὐταῖς [χρυ-
σὸς ϰεῖται]. σκόπει γοῦν ϰ ἐνταῦθα τί φησιν ὁ διαγγελιστής. τοῦτο πά-
λιν δεύτερον ἐποίησε σημεῖον ὁ Ἰησοῦς, ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τ Γαλιλαίαν. οὐδὲ γὰρ ὃ
δεύτερον ἁπλῶς ϖροσέθηκεν, ἀλλ' ἔλυε ὃ ϖᾶσαν τὴν Σαμαρειτῶν ἑταίρειαν, διακρεῖσαι, ὅτι ϰὶ
δευτέρου σημείου γενομένου, οὐδέπω ϖρὸς ὃ ὕψος ἐκείνων ἐφθασαν τὴν οὐδὲν ἐωραϰότων
ὅτι ϖ τι θαυμάσιον. μὴ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων. ποία ἑορτή; ἐμοὶ δοκεῖ ἡ τῆς ϖεν-
τηϰοστῆς. ϰ ἀνέβη Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα. ζωϊκὸς γὰρ ταῖς ἑορταῖς ἐπιχωριάζει τῇ πό-
λει, τοῦτο μὲ ἵνα ὀδύνῃ μετ' αὐτῶν ἐρριζῶσιν· τοῦτο ὃ, ἵνα ὁ πλῆθος ϑεασάσηται ὃ ἄδολον.
μᾶλλον γὰρ οὐ ταῖς ἡμέραις ταύταις ϖ ἀφελέσθαι ϑέλοντας ζωϊκέσθαι.

2 Ἐσὶ ὃ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ϖροβατικὴ ϰολυμβήθρα, ἡ ἐπιλεγομένη Ἑβραϊσὶ Βηθ-
σαϑά, πέντε στοὰς ἔχουσα.

3 Ἐν ταύταις ϰατέϰειτο πλῆθος πολὺ χωλῶν, τυφλῶν, ξηρῶν ἐϰδεχομένων τὴν τ
ὕδατος ϰίνησιν. Τίς ὁ τ ϑεραπείας ἔσπερος ζῆλος; ποῖον ἡμῖν μυσήριον αἰνίτ-
ται); ἡ γὰρ ἁ-
πλῶς, οὐδὲ ἐϰεῖνα ταῦτα διαλέγραπται, ἀλλὰ τὰ μέλλοντα ἡμῖν ὡς ἐ ἐϰεῖνοι ϰὶ τύπῳ
ϖροσγράφει. ὥστε μὴ ὃ σφόδρα ϖαραδέξῃ, ἀπροσδόϰητον ϖαραγινόμενον, λυμή-
νασθαι ϖαρὰ τοῖς πολλοῖς, τὴν τῆς πίστεως δυνάμει. τί οὖν ἐστι ϖροσγράφει; ἔμελλε
βάπτισμα δίδοσθαι, πολλὴν δύναμιν ἔχον ἐ δωρεὰν μεγίστην· βάπτισμα, πάσας ἁμαρ-
τίας ϰαθαῖρον, ϰὶ αὖθις ἀνέρχεσθαι ποιοῦν, ϰαθάπερ οὖν ἐ ἐῖκοι ϖροσγράφεται

ταῦτα τῇ κολυμβήθρᾳ καὶ ἑτέρους πλείους. καὶ πρῶτον μὲν δίδοται ὕδωρ καθαίρειν σωμάτων κηλίδας, καὶ μολυσμοὺς οὐκ οὔσας, ἀλλὰ δεχομένας εἰ), οἷς οὖν ἀπὸ κηδείας, οὖν ἀπὸ λέπρας, οὖν ἀπ' ἄλλου τινὸς ἑτέρου καὶ πολλὰ ἂν τις ἴδοι δι' ὕδατος γεγενόμενα ὑπὲρ τῆς παλαιᾶς ταύτης ἔσεσθαι τῆς προφάσεως. πλεῖον ἀλλὰ πρὸς ὃ κατεπεῖγον ἔωμεν νῦν. πρῶτον μὲν οὖν, ὡς ἔφθην εἰπών, μολυσμοὺς σωμάτων, ἔπειτα ἢ καὶ ἀῤῥωστήματα διαφόρα διὰ ὕδατος ποιῆς λύεσθαι. βουλόμενος γὰρ ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἐπὶ τὸ ἐντιμότερον ἀγαγεῖν τῆς τοῦ βαπτίσματος πίστεως, οὐκέτι μολυσμοὺς ἁπλῶς μόνον, ἀλλὰ καὶ νόσους ἰᾶται. αἱ γὰρ ἐπὶ τὸ ἐντιμότερον τῆς ἀληθείας εἰκόνες καὶ ὅτι τοῦ βαπτίσματος, καὶ ὅτι τοῦ πάθους, καὶ ὅτι τὰ ἄλλα τῆς οἰκονομίας τὰ ἀναγκαιότερον ἦσαν. καθάπερ γὰρ ὁ τοῦ βασιλέως ἐπὶ τὴν ἐμπορευθεῖσι πλοῖα λαμπρύνεσι δορυφόροις, οὕτω δὴ καὶ ὅτι τῶν τύπων ἐλύετο. καὶ ἄγγελος καταβαίνων ἐτάρασσε τὸ ὕδωρ, καὶ ἰατικὴν ἐπεφήμιζε δύναμιν· ἵνα μάθωσιν Ἰουδαῖοι, ὅτι πολλῷ μᾶλλον ὁ τῶν ἀγγέλων δεσπότης πολλὰ καὶ νοσήματα τῆς ψυχῆς ἰάσασθαι δύναται. ἀλλ' ὥσπερ οὐ ταῦτα ἀπλῶς ἰᾶτο τῶν ὑδάτων ἡ φύσις (ἦν γὰρ ἂν δεσποτικὸς τοῦτο ἐγίνετο) ἀλλ' ὅτι τῇ τοῦ ἀγγέλου ἐνεργείᾳ· οὕτω καὶ ἐφ' ἡμῶν οὐκ ἁπλῶς τὸ ὕδωρ ἐργάζεται, ἀλλ' ὅταν τοῦ πνεύματος δύῃ) χάρις, τότε ἅπαντα λύει καὶ ἁμαρτήματα. ἐπεὶ ταύτην τὴν κολυμβήθραν κατέκειτο πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν, οὐκ ἐκδεχομένων τοῦ τοῦ ὕδατος κίνησιν. ἀλλὰ τότε μὲν ἡ ἀσθένεια κώλυμα τῷ βουλομένῳ διεκπαλαῖσαι ἐγίνετο· νῦν δὲ κύριος ἕκαστος ὅστις προσελθεῖν. οὐ γὰρ ἄγγελος ὅστις ὁ ταράττων, ἀλλ' ὁ τῶν ἀγγέλων δεσπότης ὁ δι' ἑαυτοῦ ἐργαζόμενος. καὶ οὐκ ἔστι εἰπεῖν νῦν μὲν κάμνοντα, αὖθις δὲ οὐκ ἔχω· οὐκ ἔστι εἰπεῖν, ὃν ἐγὼ ἔρχομαι καταλαβεῖν, ἄλλος προ ἐμοῦ καταβαίνει· ἀλλά, κἂν ἡ οἰκουμένη πᾶσα ἔλθῃ, ἡ χάρις οὐκ ἀναλίσκεται, οὐδὲ ἡ ἐνέργεια δαπανᾶται, ἀλλ' ὁμοία μένει καὶ τοιαύτη, οἵα καὶ πρὸ τούτου. καὶ καθάπερ αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες καθ' ἑκάστην φωτίζουσι τὴν ἡμέραν, καὶ οὐ δαπανῶνται), οὐδὲ ἀπὸ τῆς πολλῆς χορηγίας ἔλαττον αὐταῖς γίνεται τὸ φῶς· οὕτω, καὶ πολλῷ μᾶλλον ἡ τοῦ πνεύματος ἐνέργεια οὐδὲν ἐλαττοῦσθαι πέφυκε τὸ πλῆθος τῶν ἀπολαυόντων αὐτῆς. τοῦτο δὲ ἐγίνετο, ἵνα μαθόντες ὅτι ἐν ὕδασι νοσήματα σώματος εἶναι δεσπόζουσι, καὶ τούτῳ πολὺ ἐπιμελέστερον χρῶνται, ῥᾳδίως πιστεύσωσι, ὅτι καὶ νοσήματα ψυχῆς ἰᾶσθαι δύναται. καὶ τί δήποτε πολλοὺς ἀφεὶς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι μὴ πεπληγότα ἔτη ἔχοντα ἦλθε; τί δὲ ἐρωτᾷ, θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; οὐχ ἵνα μάθῃ (ταῦτα γὰρ προέλαβεν εἰδώς) ἀλλ' ἵνα διὰ τούτου τοῦ καρτερείσῃ, καὶ ἵνα γυμνώσῃ ὅτι μὴ πολλοὺς οὖν ἄλλους ἀφεὶς ὅτι τοῦτον ἦλθε. τί δῆτα ἐκεῖνος;

Ναί Κύριε, φησὶ, καὶ θέλω· ἀλλ' οὐκ ἔχω, ἵνα ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν. ἐν ᾧ γὰρ ἔρχομαι ἐγώ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει.

Διὰ τοῦτο ἐρώτησε· θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; ἵνα ταῦτα μάθωμεν. καὶ οὐκ εἶπε, θέλεις σε θεραπεύσω; (οὐδὲν γὰρ οὐδέπω μέγα ἐφθέγξατο πρὸς αὐτόν) ἀλλά, θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; ἔκπληκτος ἡ καρτερία τοῦ παραλύτου. ἔτη τριακοντατρία εἶχε, καὶ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἀπαλλαγήσεσθαι τῆς νοσήματος προσεδόκα," προσπορεύετο καὶ οὐκ ἀφίστατο. εἰ γὰρ μὴ τὰ παρελθόντα, τά γε μέλλοντα οὐκ ἐκεῖνα ἐκεῖνον, εἰ μὴ καρτερικὸς ἦν, ἀπαγαγεῖν τοῦ τόπου; εἶπόσον" δέ μοι πῶς εἰκὸς ἦν ἐκεῖ καὶ οὖν λοιπὸς οὖν κάμνοντας πέφευγε. οὐδὲ γὰρ ἄλλος ἦν ὁ κάμνων καθ' ὃν ἐπιάστο τὸ ὕδωρ· ἀλλ' ἅμα χωλοὶ καὶ κυλλοὶ ἠλοιώντο πάντες τηρεῖ· καὶ τυφλοὶ πῶς ἑώρων; ἀπὸ τοῦ γειτνιῶντος δρυμοῦ τοῦτο ἴσως ἐμάνθανον.

ΗΘΙΚΟΝ Αἰσχυνθῶμεν τοίνυν, αἰσχυνθῶμεν, ἀγαπητοὶ, καὶ στενάξωμεν ὅτι τῇ πολλῇ ῥᾳθυμίᾳ. τριακοντατρία ἔτη εἶχε προσδρεύων ἐκεῖνος, καὶ οὐκ ἐτύγχανεν ὧν ἐζήτει, καὶ οὐκ ἀφίστατο· καὶ οὐκ ἐτύγχανεν, οὐ πρὸς τοῦ οἰκείου ἀμελείας, ἀλλ' ἐπηρεαζόμενος παρ' ἑτέρου, ἐβίαζε πάσχων, καὶ οὐδὲ ὅτως ἐφάρκει· ἡμεῖς δὲ ἐν δίκῃ ἡμέρας προσδρεύσωμεν

ἀπυδαίμως

ασυδαίως· ὥσθ' ὅσους ἂν δέξηται λοιπὸν τῇ αὐτῇ χρήσεται ἀσυδησίᾳ. Ἐὰν οὖν θέλωμεν μὴ τοσοῦτον παρεδρεύωμεν χρόνον, ῥᾳθυμοῦμεν καὶ ῥᾳδιουργούμενοι καὶ ἀμελοῦντες δουλωσόμεθα δεσποτείας ἀρχαίας, καὶ πρὸς ἃ τέλει πολλάκις καὶ αὐτῆς τῆς ἐλπίδος ἐκπίπτοντες. Ἃ οὖν διὰ ταύτην ἃ ἡμεῖς φύγωμεν, εἵνα πάντως ὅσον ἀπολαύσωμεν τοῦ ἀμείνονος πολλῷ μείζω τὴν ποινὴν (Ἡ γὰρ ἐλπὶς καταισχύνει, φησὶν) καὶ μαρτυρούμενοι προσεδρεύσωμεν μετὰ τῆς προσοχῆς ἀσυδήτως. καὶ πόσης ἔσται κολάσεως ἄξια; Εἰ γὰρ καὶ μηδὲν ἀπολαύσωμεν, αὐτὸ τοῦτο ἃ ἔμελλεν αὐτῷ ἀπολέγεσθαι, ὅτι μυρίων αἴτιοι ἀγαθῶν ἄξιον ἦν κρίνεσθαι; ἀλλ' ὅτι ποινὴν ἡδονῆς ἐνταῦθα; καὶ τί οὐκ ὅτι ποινὴν τῆς ἀρετῆς; αὐτὸ γοῦν τοῦτό, φησι, πολλῆς ἀπορείας ἀνάμεστον, ὅτι τῇ μὲν κακίᾳ ἡδονὴ, τῇ δὲ ἀρετῇ συγκεκλήρωται πόνος." καὶ πολλοὶ οἶμαι τοῦτο ζητοῦσι. τί δήποτε οὖν ὅτι ἃ αἴτιον; ἔδωκεν ἡμῖν ἀρχὴν ὁ Θεὸς ἐλεύθερον φρονήματος βίον καὶ πόνων ἀπηλλαγμένον. Οὐκ ἐζητήσαμεν εἰς δέον ἃ δῶρον, ἀλλὰ διεφθείραμεν τὸ τῆς ἀρχῆς, καὶ ἐξεπέσαμεν τοῦ ῥᾳδίου. Διὰ τοῦτο ὑπὲρ ποινὴν ἐποίησεν ἡμῖν τὸν ζωὸν λοιπὸν, ὥσπερ ἀπολογούμενος ὡς ἡμᾶς τῶν δυνάμεων ἀφείς, καὶ λέγων, ἔδωκα πρόφασιν ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς, ἀλλ' ἐλλιπεῖς γεγένησθε τῇ αἰτίσει." διὰ τοῦτο ἐκέλευσα λοιπὸν πόνους ὑμῖν ὑποτεθῆναι καὶ ἱδρῶτα. ὅπερ ἂν οὖν ἐκεῖνος κατέσχεν ὁ πόνος, ἔδωκε πάλιν νόμον πολλὰς ἔχοντα ἐπιτομὰς, καθάπερ ἵπποις δυσκίνητον φίλιππα καὶ πέδας ὑποτιθεὶς, ὥστε αὐτὰ τὰ σκιρτήματα ὑποκρίνειν· ὅτου καὶ τὰ πολλὰ δάμαται ποιοῦσι. διὰ τοῦτο ὑπὲρ ποινὴν ὁ βίος, ὅπερ οὐ μὴ ποτὲ διαφθείρῃ ἐκόντα ἡμᾶς. ὁ γὰρ φύσει ἡμῶν ἀρχεῖν οὐκ ἀνέχεται, ἀλλὰ πρὸς κακίαν ἀποκλίνει ῥᾳδίως. Θῶμεν γὰρ μὴ δεῖσθαι πόνων τοῦ σωφρονοῦντα, μηδὲ τοῦ πρὸς ἄλλην ἀρετὴν κατορθοῦντα, ἀλλὰ καθεύδοντας πάντα ἀνύειν· πόθεν ἂν ἐζητήσαμεν τῆς αἰτέσεως; ἆρα οὐκ ἂν πρὸς οὐδὲν ἀκόλαστοι καὶ ἀλαζονείας; ἀλλὰ διὰ τί, φησι, πολλὴ μὲν ἡ ἡδονὴ τῆς κακίας, πολὺς δὲ τῆς ἀρετῆς ξυνέζευκται ὁ πόνος καὶ ὁ ἱδρώς; καὶ ποία σοι χώρις ἂν εἴη, εἴπος δ' ἂν ἔλαβες μισθὸν, εἰ μὴ ὑπὲρ ποινὴν τὸ πρᾶγμα ἦν; καὶ γὰρ νῦν πολλοὺς ἔχω δεῖξαι φύσει τὸ μίγνυσθαι γυναιξὶ μισοπώλας, καὶ φθόνῳ ὡς βδελυρὸν τὸ πρὸς ἐκείνας ὁμιλίαν· τούτους οὖν σώφρονας καλέσομεν ἢ σεφυνώσομεν, εἰπέ μοι, καὶ ἀναχηρύξομεν; ὐδαμῶς. σωφροσύνη γάρ ἐστιν, ἐγκράτεια, καὶ τὸ μαχόμενον προσηνέσι τῇ ἡδονῇ. καὶ ἐν τοῖς πολέμοις ὅταν σφοδροὶ ὦσιν οἱ ἀγῶνες, τότε οἱ δειλαὶ λαμπρότεροι γίνονται, ὅταν μηδεὶς αὐταμύνῃ τὰς χεῖρας. Εἰσὶ πολλοὶ καὶ νωθεῖς ἀπὸ φύσεως. τούτους οὖν ὑποτεινεῖς προτρεψόμεθα; ὐδαμῶς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος τοὺς ξένους ἐνυβρισμοῦ λέγων, ὃν μὲ δύο ἀφίσειν ἀσεφάνωτους, ἓν δὲ ἕνα εἰς τὸν βασιλείαν" εἰσάγει. καὶ τί ἔδει κακίας, φησί; καὶ ἐγὼ τοῦτό φημι. τίς οὖν ὁ τῆς κακίας δημιουργός; τίς ἄλλος, ἀλλ' ἢ ἡ ῥᾳθυμία τῆς προαιρέσεως; ἀλλ' ἔδει, φησὶν, ἀγαθοὺς εἶναι μόνους. καὶ τί ἴδιον ἀγαθοῦ, νήφειν καὶ ἐγρηγορέναι, ἢ καθεύδειν καὶ ῥέγχειν; καὶ διατί, φησι, μὴ τοῦτο" ἐδόκει εἶναι ἀγαθὸν, ὃ μὴ ποιοῦντα κατορθοῖ; βοσκημάτων μοι ῥήματα λέγεις καὶ γαστριζομένων καὶ Θεοῦ τὴν χιλίαν ἡδονὴν ὀνομάζων. ὅτι γὰρ ἀνίας ἔσται τὰ ῥηθέντα, ἀπόκριναί μοι· εἰ βασιλέως ὄντος καὶ στρατηγοῦ, εἶτα οὗ βασιλέως καθεύδοντος καὶ μεθύοντος, ἔλαθεν πορθούμενος ὁ στρατηγὸς τὰ ὑπήκοα ἔσπε· τίνι ἂν ἐλογίσω τὴν νίκην; τίς ἂν ἐκάρπωσατο τὰ γινόμενα τὴν ἡδονὴν; ὁρᾷς ὅτι πρὸ ἐκείνα μᾶλλον ἡ ψυχὴ διήκειται, ὑπὲρ ὧν ἔκαμε; διὰ τοῦτο καὶ ποιοῖς αἰτίοις ἔνεστι ἀρετὴν, οἰκειοῦται αὐτὴν ἕκαστος βουλόμενος. Διὰ δὴ τοῦτο τὸν μὴ ἀρετὴν κἂν μὴ κατορθώσωμεν, θαυμάζομεν· τὴν δὲ κακίας καὶ ἡδονῆς ὅσης καταγινώσκομεν. εἰ δὲ λέγεις, Διατί τοῦ φύσει κακοῦς μὴ θαυμάζομεν μᾶλλον τὸν προαιρέσει ὄντων; ὅτι δίκαιον ποιοῦντα μὴ ποιοῦντος προτιμᾶσθαι. ὅπου γὰρ ἔστιν πονοῦντα μὴ πονοῦντος προτιμᾶσθαι. ὅπου γὰρ ἔστιν τὸ μὴ πονεῖν οὐκ ἔνεστιν μισθός. ὅπου δὲ τὸ μὴ πονεῖν οὐκ ἔνεστιν μισθὸς, ἐκεῖ μετρίως. μᾶλλον δὲ εἰ τις μετ' ἀκριβείας ἐξετάσειε, καὶ ἄλλως ἡ ἀρχαία διαφθείρει ἡμᾶς εἰωθυῖα, καὶ πολὺν πρόσεστιν πόνον. Ἐκ, εἰ βούλει, συγκλείσωμεν οὐδὲν, πρόφασιν αὐτὸν

μόνον καὶ χαίρίζοντες, μηδὲ βαδίζειν αὐτοὺς ἐῶντες, μηδὲ εἰς ἔργον ἐξάγοντες, ἀλλ' ἀπολαύετω τραπέζης καὶ κλίνης, καὶ πυφάτω διωκέως· τί ταύτης τῆς ζωῆς ἀθλιώτερον ἡμῶν αὐ; ἀλλ' ἕτερον ὃ ἐργάζεσθαί, φησιν, ἕτερον ὃ πονῆν· "δεῖ ἐμὲ τότε ἐργάζεσθαι χωρὶς πόνων. καὶ πῶς, φησί, τοῦτο; ναὶ φησι. τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ἠθέλησεν, ἀλλ' οὐκ ἐμέλησεν. ἔδηκε γοῦν σε ἐργάζεσθαι ⟨W⟩ τοῦ ἀδέιν, ἐργασίαν μὴ οἰκείας, πόνον δὲ οὐκ ἐδυνάμιζας. οὐ γὰρ αὖ εἶπερ ἐπόνει τοῦ τὸν ἀρχὴν ὁ αὐθέντης, τοῦτο καὶ βαπτισμοῦ μέρει μετὰ ταῦτα ἔθηκεν. ἔστι γὰρ καὶ ἐργάζεσθαι καὶ μὴ καλαπονεῖσθαι, ὥσπερ καὶ ἄγγελοι. ὅλη γὰρ ἐργάζονται, ἀκόπως δὲ φησι· δυνατοὶ ἰσχύι, ποιοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ. νῦν μὲν γὰρ ἡ τοῦ ἰσχνὸς ἔνδεια πολὺν τὸν πόνον ποιεῖ· ὅτε δὲ οὐκέτι τοῦτο ἦν. ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὸν κατάπαυσιν αὐτοῦ, κατέπαυσε, φησιν, ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ Θεός· οὐκ ἀργίαν λέγων σὺ ταῦτα, ἀλλὰ τὸ μὴ πονεῖν. ὁ γὰρ Θεὸς ἕως νῦν ἐργάζεται, καθὼς ὁ Χριστός φησιν· Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι. Διὰ τοῦτο καὶ πάντα ἀποθερμοὺς καὶ τῆς ὀλιγωρείας, ζηλοῦν τὸν ἀρετήν. τῆς μὲν γὰρ κακίας ἡ ἡδονὴ βεαχεῖα, ἡ δὲ λύπη διωκεῖ· τῆς δὲ ἀρετῆς τοὐναντίον, ἀήρως ἡ χαρά, καὶ μετὰ καιρὸς ὁ πόνος. καὶ εἰπὲ μοι καὶ μετὰ τῶν σφόδρων τὰ ἐργάτιον ἐλύπει τοὺς ἑαυτῆς, ταῖς ἐλπίσι τρέφουσα· αὕτη δὲ καὶ μετὰ τῆς κολάσεως ὑμωρῆται ⟨W⟩ ἑαυτῆς ἐργάτιν, ὃ ζωειδὲς ἀγκοῦσα καὶ σκιρτῆσα, καὶ πάντα ἀποπνίγειν καὶ σκυλεύουσα. καίτοι ποσῶν ταῦτα πόνων, ποσῶν ἱδρώτων χρέσνα; εἰ δὲ μὴ ταῦτα ἐῶ, ἡδονὴ δὲ ἐῶ. τί τῆς ἡδονῆς ἐκείνης ἀτιμότερον; ὁμοῦ τε δὲ φαίνεται καὶ ἀφίπταται μυραμυθία, καὶ φθύρουσα μετὰ τὰ καταχθῆναι, καὶ τὸν τῶν σωμάτων λέγω, καὶ τὸν τῆς ψυχῆς, καὶ τὸν τῶν χρημάτων. οὐ παύονται γὰρ καθ' ἡμέραν γηράσαι. ὅταν δὲ καὶ κόλασις ἡ καὶ μισεία, τί ἡμῶν ἀθλιώτερον τῶν ταῦτα μετιόντων; ταῦτα οὖν εἰδότες, ἀπάντα ἀνταρ τῆς ἀρετῆς ἀνταμείνωμεν. οὕτω γὰρ τῆς ἀληθοῦς ἡδονῆς ἀπολαύσομεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ σοὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λζ. 6 ΛΕΓΕΙ ΑΥΤΩ Ο ΙΗΣΟΥΣ, ΘΕΛΕΙΣ ΥΓΙΗΣ ΓΕΝΕΣΘΑΙ; 7 Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν· ναὶ Κύριε· ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα, ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν.

Μεγάλα τῶν θείων γραφῶν τὸ κέρδος, καὶ ἀφάρκτως ἡ ἐκ αὐτῶν ὠφέλεια. καὶ τοῦτο δείκνυσι Παῦλος ἔλεγε, Ὅσα γὰρ προεγράφη, "εἰς διδασκαλίαν ἡμῶν προεγράφη, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντησεν· ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν, τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν. πάντοθεν γὰρ ὅτι φαρμάκων θησαυρὸς τὰ θεῖα λόγια. ὥστε καὶ ἀπόνοιαν σβέσαι δεῖ, καὶ ἐπιθυμίαν κοιμίσαι, καὶ τὸν τῶν χρημάτων καταπατῆσαι ἔρωτα, καὶ ὀδυνῶν ἀναδῦναι, καὶ θυμίαν ἀνελεῖν, καὶ ὑπομονὴν καταισχύναι, πολλῶν ἀντεῦθεν αἱ τις θύρει τὴν ἀφορμήν. τίς γὰρ ἡ τῶν πενίᾳ μακρᾷ παλαιόντων, ἢ τῶν νόσῳ χαλεπῇ" περισπωμένων, ἀναγνοὺς ὃ περικείμενον χωρίον, ὃ πολλὴν δέξεται τὴν παράκλησιν; τριάκοντα γὰρ καὶ ὀκτὼ ἔτη" παραλελυμένος οὗτος, καὶ καθ' ἕκαστον ἔτος ἑτέρας μὲν ἀπαλλαττομένους ὁρῶν," αὐτὸν δὲ δεδεμένον τῷ νοσήματι, οὐδὲ ὅλως ἀνέπεσε καὶ ἀπέγνω. καίτοιγε ὅ μόνον ἡ τῶν προελθόντων ἀθυμία, ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν μηνῶν ἀνελπισία ἐκμηκῦναι αὐτόν" κατατείναι. ἄκουσον γοῦν οἷα φησι, καὶ μάθε τῆς παραδίας ὃ μέγεθος. ὅπου γὰρ εἶπεν ὁ Χριστός, θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; ναί Κύριε, φησιν· ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα, ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν. τί τούτων τῶν ῥημάτων

ρημ. ἐλεεινότερον ἡμῶν ἀὐ; τί τῶν πραγμάτων ἀπαθέστερον; Εἶδες καρδίαν συντεταμένην ὑπὸ τῆς μανίας ἀῤῥωστίας; Εἶδες πᾶσαν φλεγμονὴν κατεσταλμένην; οὐδὲ γὰρ ἐφθέγξατό τι βλάσφημον, ἢ οἷα τοὺς πολλοὺς ἀκούομεν ὑπ' αὐτῶν πάσχοντας, ἢ κατηράσατο αὐτῷ τὴν ἡμέραν, ἢ οὐκ ἐδυσχέρανε πρὸς τὴν ἐρώτησιν, οὐδὲ εἶπε, Διὰ σοῦ με ἡμᾶς πρὸ γάμου ἐπὶ τὴν κωμῳδίαν ἄγεις, ὅτι ἐρωτᾷς, εἰ θέλω ὑγιὴς γενέσθαι; ἀλλὰ πράως καὶ μετ' ἐπιεικείας πολλῆς, ναί Κύριε. καίτοι οὐδὲ ἤδει τίς ποτε ἐστὶν ὁ ἐρωτῶν, οὐδ' ὅτι θεραπεύσειν αὐτὸν ἤμελλεν· ἀλλ' ὅμως μετ' ἐπιεικείας ἀπάσης διηγεῖται, καὶ πλέον οὐδὲν ἀπαιτεῖ, ὡς πρὸς ἰατρὸν φιλόμισθον, ἢ ὃ πάσχει ἀπαγγεῖλαι μόνον βουλόμενος. προσεδόκησε γὰρ ἴσως εἰς τοῦτο χρησιμεύσειν αὐτῷ τὸν Χριστὸν, εἰς τὸ ἐμβαλεῖν εἰς ὃ ὕδωρ, καὶ διὰ τούτων αὐτὸν ἐπιτάσσειν τῷ ῥήματι βούλεται. τί οὖν ὁ Χριστός; *Ἔγειρε, ἆρον τὸν κράβαττόν σου, καὶ περιπάτει. τινὲς μὲν οὖν οἴονται τοῦτον εἶναι τὸν ἐπὶ τῆς Ματθαίου τελώνιον. ἀλλ' οὐκ ἔστι· καὶ τοῦτο πολλαχόθεν δῆλόν ἐστι. πρῶτον μέν, ἀπὸ τῆς ἡμερήσιας τῶν πεσόντων. οὐκοῦν γὰρ πολλοὺς εἶχε τοῦτο ἐπιμελουμένους καὶ φέρειν αὐτὸν, οὐδὲ ἕνα· διὸ φησιν, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω. ἔπειτα οὐκ ἀπὸ τῆς ἀποκρίσεως. ὁ μὲν γὰρ οὐδὲν φλήναφος· οὐδὲ ἂν πάντα διηγεῖτο τὰ καθ' ἑαυτόν. καὶ τέλος, ἀπὸ τοῦ καιροῦ καὶ τοῦ χρόνου. οὐδὲ μὲν γὰρ ἐν ἑορτῇ καὶ ἐν σαββάτῳ· οὐκοῦν ἂν ἑτέρᾳ ἡμέρᾳ. καὶ ὁ τόπος ἂν ἑκατέρων διαφορὰς. ὁ μὲν γὰρ ἐν οἰκίᾳ θεραπεύεται, ὁ δὲ παρὰ τὴν κολυμβήθραν. καὶ ὁ τρόπος ἂν τῆς θεραπείας σύμπλασμα. οὐκοῦν μὲν γὰρ φησιν, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι· οὐκοῦν δὲ τὸ σῶμα ἔσφιγξε πρότερον, καὶ τότε τῆς ψυχῆς ἐπεμελήθη. κἀκεῖ μὲν ἄφεσις (ἀφέωνται γάρ σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, φησὶ) οὐκοῦν δὲ παραίνεσις καὶ ἀπειλὴ πρὸς τὸ μέλλον αὐτὸν ἀσφαλίζομένη· Μηκέτι γάρ, φησὶν, ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται. Τὰ ἐγκλήματα ἂν τῶν Ἰουδαίων διάφορα. οὐκοῦν μὲν γὰρ τὸ σαββάτου τὴν ἐργασίαν προφέρουσιν· οὐκοῦν ἂν βλασφημίαν ἐγκαλοῦσιν αὐτῷ. σὺ δέ μοι σκόπει τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας τὴν οἰκονομίαν. ὁ γὰρ βλέπων αὐτὸν ἀνέστησεν, ἀλλὰ πρῶτον αὐτὸν οἰκειοῦται διὰ τῆς ἐρωτήσεως, τῇ μελούσῃ προοδοποιῶν πίστει, οὐκ ἀνίστησι μόνον, ἀλλὰ καὶ ὃ κλινίδιον κελεύει αἴρειν, ὥστε καὶ ὃ γεγονὸς πιστωθῆναι θαῦμα, καὶ μηδένα νομίσαι φαντασίαν εἶναι ἂν γεγνημένου ἢ οὐκ ὀρθοῦ. οὐδὲ γὰρ αὖ, εἰ μὴ βεβαίως οὐκοῦν σφόδρα αὐτῷ συνεπάγη τὰ μέλη, τὴν κλίνην φέρειν ἠδυνάτουν. ποῖος οὖν οὗτος πολλάκις ὁ Χριστὸς, οὐκ ἀναισθησίας οὐδὲν ἀναπλήττων βουλόμενος διορθοῦν. οὐκοῦν γὰρ ὅτι τῶν ἄρτων, ἵνα μηδεὶς εἴπῃ ὅτι ἁπλῶς ἐκορέσθησαν, καὶ φαντασία ἦν ὃ γεγονὸς, παρασκευάζει λείψανα τῶν ἄρτων γίνεσθαι πολλά. καὶ τῷ καθαρθέντι δὲ λέγει φησὶν, ὕπαγε, δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ· ὁμοῦ τε τὸ καθαρὸν προεκφωνῶν ἀπόδειξιν ἀκριβεστάτην, καὶ τὴν ἀντινομοθεσίαν αὐτοῦ λεγόντων τοῦ Θεοῦ, τὰ ἀναίσχυντα ἐμφερόντων σώματα. καὶ ὅτι τοῦ οἴνου δὲ τοῦτο ὁμοίως ἐποίησεν. ἀλλ' οὐκ ἁπλῶς ἔδειξε τὸν οἶνον, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀρχιτεκτόνων ἐπιδεῖξαι προσκυάσεν, ὥστε τοὺς τὴν γεγονυῖαν ἐξ ὕδατος ὁμολογῆσαι φύσιν, ἀνύποπτον αὐτῷ παρασκευῆς τὴν μαρτυρίαν. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ διαγελῶν φησιν, ὅτι οὐκ ᾔδει ὁ ἀρχιτεκτόνων πόθεν ἦν, ὃ ἀνέκαθεν τῆς μαρτυρίας ἐμφαῖνον. ἐπεὶ νεκροὶ ἀναστάσεις ἄλλοι φησὶ· δότε αὐτῷ φαγεῖν, τῆς ἀκριβοῦς ἀναστάσεως τοῦτο προεγράμμενος σημεῖον· καὶ διὰ τούτων πάντων πείθων τοὺς αἰῶντας, ὅτι οὐκ ἀπατεών τις ἦν, οὐδὲ φαντασιοκόπος, ἀλλὰ διὰ σωτηρίαν προεγίνετο τῆς κοινῆς φύσεως τῶν ἀνθρώπων. τί δήποτε ὁ αὐτὸν οὐκ ἀπαρτῆ πίστιν, ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐποίει, λέγων· πῖος θύεις ὅτι δυνάμει τοῦτο ποιῶν; ὅλη οὐδέπω αὐτὸν ἤδει σαφῶς, ὅστις ἦν. διὰ γὰρ τοῦ θαύματος, ἀλλὰ μᾶλλον τὰ θαύματα τοῦτο φανερὰν ποιῶν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἑτέρων ἐωρακότες αὐτοῦ τὴν δύναμιν, εἰκότως τοῦτο ἤκουον· ἐπὶ δὲ τούτου μεμαθηκότες αὐτὸν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν σημείων μέλλοντες εἰδέσθαι, μᾶλλον τὰ θαύματα ἀπαιτοῦνται τὴν πίστιν. διὰ τοῦτο δὲ καὶ παρὰ τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ματθαῖος εἰσάγει τοῦτο ἐπὶ Χριστοῦ εἰρηκότα,

τα, ἀλλ' ὅτι πολλοὺς ἐθεράπευσι, τοὺς μόνους τοὺ δύο τυφλούς. σὺ δὲ κὴ ὕτως ὅρα τοῦ θαλύτου τὴν πίστιν. ἀκούσας γὰρ ὅτι * ἄνθρ ὁ κύριός σου κὴ ἀπεστάλη, ὑ κατεγέλασεν, οὐδὲ εἶπε· Πῶ ποτε τοῦτο ἔζη; ἄπελθε κατέρχεται κὴ ταράττει τὸ ὕδωρ, κὴ ἕνα θεραπεύει μόνον· σὺ δὲ ἀνθρωπος ὢν ἀπὸ ὑπερτάγματος ψιλοῦ κὴ ῥήματος ἤλπισας μείζονα τὴν ἀπέλειαν δυνήσεσθαι; τύφος ταῦτα κὴ ἀλαζονεία κὴ γέλως. ἀλλὰ τούτων οὐδὲν εἶπεν οὐδὲ ἐνόησεν· ἀλλ' ἅμα τι ἤκουσε, κὴ ἠγέρθη, ὡς ἡμόνθος ὑγιὴς, ὐκ ἠπείθησεν ὦ κελεύσαντι αὐτῷ. θᾶττον γὰρ ἐγένετο ὑγιὴς, κὴ ἦρε τὸν κράββατον, κὴ ἀπεστάλη, "ὡς ὃ μὴ ταῦτα δὴ πολλῷ μείζονι ἰῶ. ὃ μὲν γὰρ τοῦτο ἐχρῆν ὑπὸ ἀρχὴν ἐνοχλουμένου μηδενὸς πειθθῆναι, ὐχ ὕτω θαυμαστὸν τοῦτο· ὃ δὲ μετὰ ταῦτα μυρίων Ἰουδαίων κὴ πάντα χρόνον ἐπιχειμένων ὡς ἐγκαλουμένων κὴ πολιορκουμένων αὐτὸν κὴ λεγόντων, οὐκ ἔξεστί σοι ἆραι τὸν κράββατόν σου, μηδὲ προσέχειν αὐτοῖς τῇ μανίᾳ, ἀλλὰ μὴ πολλῆς παῤῥησίας ἐν μέσῳ τῷ θεάτρῳ ἐπιτετέλεκε ῥωμαλεώτερον, κὴ τὸν ἀναίσχυντον ἐπισωμάζοντα γλῶτταν, πολλῆς ἐγέμοντα ἀνδρείας εἶναί φημι. "ἐπισυσάντων γὰρ Ἰουδαίων κὴ λεγόντων ἐπιλυμητικῶς κὴ μετ' ἀναιδείας αὐτῷ,

10 Σάββατόν ἐστιν, οὐκ ἔξεστί σοι ἆραι τὸν κράββατόν σου, Ἀκούσον τί φησιν·

11 Ὁ ποιήσας με ὑγιῆ, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἆρον τὸν κράββατόν σου, κὴ περιπάτει,

Μονονοὺ λέγων, ληρεῖτε κὴ παίζετε, κελεύοντες ἐμὲ ἀπὸ μακρᾶς ὕτω κὴ χαλεπῆς με ἀπαλλάξαντα νόσου, μὴ ὑγιεῖς διδάσκαλον, μηδὲ πρᾶγμα πιθανὸν ἄνωθεν αἰτεῖν κελεύη. κἀκεῖνος εἰκαιότερος ἐβούλετο, οὕτω κὴ ἕτερος εἶπεῖν, οἶδ, ὅτι οὐκ ἐκὼν τοῦτο ποιῶ, ἀλλ' ἑτέρου κελεύσαντος· εἰ δὲ ἔγκλημα τοῦτο, ἐγκαλεῖτε τῷ ἐπιτάξαντι, κὴ ἀποτίθεμαι τὸν κλίνην· κὴ τὸν θεραπείαν ἔκρυψεν αὖ. κὴ γὰρ ἤδει σαφῶς οὐκ οὔτω διακρινομένους ὑπὲ τῆ τοῦ σαββάτου λύσει, ὡς ὑπὲ τῆ τῆς ἀῤῥωσίας διορθώσει. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἔκρυψεν, οὐδὲ σκῆψιν εἶπεν, οὐδὲ συγκώμιλον ἤτησεν, ἀλλὰ λαμπρᾷ τῇ φωνῇ τὸν εὐεργεσίαν ὡμολόγει κὴ ἀνεκήρυττε. κὴ ὁ μὲν θαλύτος ὕπνος· σκῆψιν δὲ σκέπει πῶς κακουργος. οὐ γὰρ εἶπον, Τίς ἐστιν ὁ ποιήσας σε ὑγιῆ; ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐσίγησαν, ἀλλ' ὅμως κὴ κατὰ τὸν δοκοῦσαν εἰδέναι θαλάσσαν εἰς μέσον ἦλθον·

12 Τίς ἐστιν ὁ εἰπών σοι, ἆρον τὸν κράββατόν σου, κὴ περιπάτει;

13 Ὁ δὲ τεθεραπευμένος οὐκ ἤδει τίς ἐστιν· Ἰησοῦς γὰρ ἐξέκλινεν ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ. Καί τί δήποτε ἔκρυψεν ἑαυτὸν ὁ Χριστός; ἵνα μὴ πάντως αὐτοῦ ἡ μαρτυρία ἀνυπόπτως γένηται. ὁ γὰρ ἄνθρωπος λαβὼν τὴν ὑγιείαν, ἀξιόπιστος ἰῶ τῆς θεραπείας μάρτυς. ἔπειτα δὲ, ἵνα μὴ πλέον τούτων θαρσυνάζῃ τὸν θυμὸν ἐκκαλῶνται. οἶδε γὰρ κὴ ὄψις μόνη τὸ φθονερὸν κὴ μακρὸν ταῖς βασκανίαις ἐπεῖναι πεπωθός. διὰ τοῦτο ἀναχωρήσας, ἀφίησιν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ ἔργον ἀγωνίζεσθαι πρὸς αὐτούς, ὥστε μηκέτι κατ' ἐμοῦ τι λέγειν, ἀλλὰ τοὺς τεθεραπευμένους, κὴ μετ' ἐκείνων αὐτοὺς τοὺς ἐγκαλοῦντας. κὴ γὰρ δὴ ὕστερον μάρτυρησαι τῷ θαύματι. ὁ γὰρ εἶπον, Διατί ταῦτα ἐκέλευσας ἡμᾶς ἐν σαββάτῳ; ἀλλά, Διατί ταῦτα ποιεῖς ἐν σαββάτῳ; ὐχ ὑπὲρ τῆς θεραπείας δυσχεραίνοντες, ἀλλὰ τῇ σωτηρίᾳ τοῦ θαλύτου φθονοῦντες. καίτοιγε ὅσον εἰς ἀνθρώπινον ἔργον, τοῦτο μᾶλλον ἔργον ἰῶ, ὅπερ ἐποίησεν ὁ θαλύτος· ἐκεῖνο δὲ λόγος κὴ ῥῆμα. ἐνταῦθα μὲν οὖν ἑτέρῳ κελεύσῃ λύει τὸ σάββατον· ἀλλαχοῦ δὲ ἐαυτῷ τοῦτο ἐργάζεται, φύρων πηλὸν, κὴ ἐπιχρίων ὀφθαλμούς. ποῖος δὲ ταῦτα οὐ θαλασσίων νόμον, ἀλλ' ὑπερβαίνων. κὴ ὑπὲρ μὲ τούτων ὕστερον. οὐδὲ γὰρ ὁμοίως πάντα χοῦ τὸν σαββάτου περὶ αὐτῶν ἐγκαλούμενος ἀπολογεῖται· κὴ δεῖ τοῦτο θαυμάσαι μὴ ἀκριβείας.

ΘΕΙΚΟΝ Τέως δὲ ἰδωμεν ὅσον ἡ βασκανία κακόν, κὴ πῶς τοὺς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοὺς πηρεῖ κὴ τῆς τοῦ ἀληθοῦς σωτηρίας. καθάπερ γὰρ ὁ μεμηνόμενοι καθ' ἑαυτῶν πολλάκις ὠθοῦσι τὸ ξίφη,

ξίφη, ὅτου γὰρ ⸂ὁ⸃ βασκαίνοντες τοὺς ἓν μόνον ὁρῶντες, τιμῶ⸂μεν⸃ τὸ φθονεῖσθαι, τῆς οἰκείας ἀλογήσει σωτηρίας. ὅτοι γὰρ θηρίων χείρεις. σκῦφος γὰρ ἡ ⸂ζωφὸς⸃ δόλημα, ἢ τοξεύειν φ' ἡμᾶς πολλοὺς ὀξυωλένους, ὁπλίζεται κατ' ἡμῶν· ὅτοι γὰρ καὶ διεργετηθέντες πολλάκις, τὰ τῶν ἀδικούντων [εἰς] σὸν διεργέτας διέθηκαν. θηρίων μὲν ὅτοι χαλεπώτεροι, δαιμόνων γ' ἴσοι, πάντα γὰρ τὰ ἐκείνων χείρεις. σκῦφοι γὰρ τοὺς μὲν ἡμᾶς ἀπανθρώπους ἔχουσιν ἐξηρθρωμένους, τοῖς γ' ὁμολογοῦσι σὺν ὀπισθολαβήσει (ὅθεν τοῦτον καὶ σὸν Ἰουδαίοις ἐπισύμβολον ὁ Χριστὸς, ἰοῦσα αὐτὸν εἰς Βεελζεβοὺλ ἔλεγεν σκευάλλειν τὰ δαιμόνια) ὅτοι γ' ὅτε τὴν κοπωνίαν τῆς φύσεως ἠδέσθησαν, ὅτι ἑαυτοῖς ἐφύσαντο. τοὺς γὰρ τῶν φθονουμένων, καὶ ἑαυτῶν ψυχὰς κολάζουσι, βορύβου πάντος καὶ ἀθυμίας πληροῦντες αὐτάς· εὐκῆ γὰρ ματεύουσιν. ἵνος γὰρ ἔσχεν ἀλτὶς, ἢ θέρμη, τοῖς γε πλησίον κακοῖς; ἀλγεῖν χρὴ ἡμᾶς, ἐφ' οἷς ἑτέροις εὐδοκιμοῦσιν ὁρῶμεν. Διὰ τοῦτο ἀπάσης ἀπειρήκαμεν συγγνώμης τοῦτο τὸ ἁμάρτημα. ὁ μὲν γὰρ πόρνος ἔχει τὸν ἐπιθυμίαν εἰπεῖν, ὡς ὁ κλέπτης τὸν πενίαν, ὡς ὁ ἀνδροφόνος ⸂τὸν⸃ θυμόν, ψυχρὰς μὲν αἱ ἀλόγους, ὅμως γ' ἔχουσί τινας προφάσεις εἰπεῖν· σὺ γὰρ τοῖον αἰτίαν ἐρεῖς, εἰπέ μοι; εὐθυμίαν ὑδαμόθεν *, ἀλλ' ἢ κακίαν ἐπιτεταμένην μόνην. Εἰ γὰρ ἐχθροὺς ἀγαπᾶν κελευόμεθα, ὅταν αἱ σὸν φιλοσώφας μισῶμεν, ποίαν τίσομεν δίκην; εἰ δὲ ὁ σὸν φιλοσώφας ἀγαπῶν, οὐδὲν ἄμεινον τῶν ἐθνικῶν ⸂διακείσεται· ὁ τοὺς μηδὲν ἠδικηκότας ἐπηρεάζων, ποῖον ἔξει συγγνώμην, τίνα προφασίζεται; ἀκούσωμεν τοῦ Παύλου, τί φησιν· Ἐγὼ τὸ σῶμά μου πραδῶ, ἵνα καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι· ὅτι γὰρ ὅπου φθόνος καὶ βασκανία, καὶ τῆς ἀγάπης αἰτήρ), πολλή που δῆλον ὅτι. τοῦτο τὸ πάθος καὶ πορνείας καὶ μοιχείας χεῖρον ⸂ὄν⸃ ὅτι. τὸ μὲν γὰρ μέχρι τοῦ πρέποντος ἵσταται· τῆς δὲ βασκανίας ἡ τυφομένη ἐκκλησίας ὁλοκλήρους ἀνέτρεψε, καὶ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐλυμήνατο· αὕτη φόνου μήτηρ ὑπῆρξεν. οὕτως ἀπώλεσε ⸂τὸν⸃ ἀδελφὸν ὁ Κάϊν, οὕτω ⸂τὸν⸃ Ἰακὼβ ὁ Ἡσαῦ, οὕτω τὸν Ἰωσὴφ ⸂οἱ⸃ ἀδελφοὶ, οὕτω τοὺς δώδεκα πατέρας ἀπόντας ὁ ζηλώσας. ἀλλὰ σὺ νῦν οὐκ ἀναιρεῖς, ἀλλὰ πολλὰ τοῦ φόνου ποιεῖς χαλεπώτερα, βυθόμενος τὴν ἀδελφοῦ ἀσημοσύνην, παλαιὰς πληγὰς ἀνανεούμενος, σκυλεύων τὰς ⸂ἐκ⸃ ἀρετῆς πόνους, ἀλγῶν ὅτι τῷ τῆς οἰκουμένης ἀρέσκει δεσπότῃ. οὐκ ἐκείνῳ ἄρα, ἀλλὰ δι' ἐκείνου θεραπευομένῳ πολεμεῖς, ἐκεῖνον ὑβρίζεις, τιμῶν σαυτοῦ μᾶλλον τῆς ἐκείνου προσηκούσης. καὶ τὸ δὲ πάντων χαλεπώτερον, ὅτι καὶ διαφόρου δίκης τὸ ἁμάρτημα εἰ), κρίνεται τῶν ἄλλων ὅσῳ χαλεπώτερον. κἂν γὰρ ἐλεεῖς, κἂν ἀγρυπνῇς, κἂν νηστεύῃς, ἀπάντων σοι ἀγαθώτερος γίνεται φθονῶν τῷ ἀδελφῷ. Ἃ τοῦτο δῆλον σκῦφος. ἐπορθοῦτό τις ποτὲ, ἀλλ' ἐσχολάσθη καὶ διωρθώθη παλαιός· ὁ ἐφθόνησε τῷ Ἄβελ ὁ Κάϊν, ἀλλ' οὐκ ἐθεραπεύθη, ἀλλὰ καὶ τὸ Θεοῦ ζωοποιὸν ἐπαθάνατον τῷ ἔλκει αὐτοῦ, μᾶλλον ὤδυνε καὶ σκυμαινόμενον, καὶ ποὸς τὸν φόνον ἐπήγετο. οὕτω δὲ τοῦ ἐκείνου τοῦ πάθους χαλεπώτερον, καὶ οὐκ εὐκόλως ἔστι τῇ θεραπείᾳ, ἐὰν μὴ προσέχωμεν. προόρᾶς οὖν τοίνυν αὖθ' ἁπάντων ἀναπαύσωμεν, σκῦφοι ὄντες, ὅτι ὥσπερ προσκρούομεν τῷ Θεῷ τηκόμενοι τοῖς ἀλλοτρίοις κακοῖς, οὕτως εὐδοκιμοῦμεν συγχαίροντες, καὶ χρηστοὶ ἑαυτοὺς ποιοῦμεν τῶν ἐπικαμπτόντων τῷ κατορθοῦντι κακῶν. διὸ καὶ Παῦλος προφητικῶς Χαίρειν μετὰ χαιρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων· ἵνα ἑκατέρωθεν μέγα καρπωσώμεθα κέρδος. ἀποστάντες τοίνυν, ὅτι καὶ μὴ ποιήσωμεν, τῷ ποιοῦντι συμπάθειμεν, μιμησταὶ γενώμεθα τῆς ἐκείνου φιλίας, πᾶσαι σκευάλωμεν βασκανίαν, καὶ τὴν ἀγάπην ἐν ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς φυτεύσωμεν· ἵνα συγχρατοῦντες τοὺς εὐδοκιμοῦντας τῷ ἀληθεῖ, καὶ τῶν πρέποντων καὶ τῶν μὴ ὄντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λη.

Ομιλ. λη. 14 ΜΕΤΑ ΤΑΥΤΑ ΕΥΡΙΣΚΕΙ ΑΥΤΟΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν σοί τι γένηται.

Ἐπεὶ ἡ ἁμαρτία, φησὶν, τὴν ψυχὴν λύμη· πολλάκις δὲ καὶ ἐξουσίας τὸ σῶμα ἔλαβε τὰ κακὰ ἐπεισελύσαν· ὅπερ γέγονε τὰ πολλά, τῆς μὲν ψυχῆς ἡμῖν καμνούσης, ἀνιάτως ἔχειν δόξαν, τὸ δὲ σῶμα καὶ μικρὰν δίκην βλάβον, πᾶσαν ποιοῦμεν ἀπονοίαν, ὡς ἐλευθερώσαν τῆς ἀῤῥωστίας αὐτό*. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ὅταν κολάζει πολλάκις ἐπὶ τῇ ἐκείνῃ πεπλημμεληκόσι, ὡς διὰ τῆς τοῦ ἐλέγχοντος μάστιγος καὶ τὸ κρυπτὸν τυχεῖν θεραπείας τινός. οὕτω καὶ τῷδε Κορυδοῦς (Ⓜ) περιβύσαντα ὁ Παῦλος διώρθωσε, δι' τῆς σαρκὸς ὀλέθρου τὸ τῆς ψυχῆς νόσημα ὑπιάσαι, καὶ δι' σώματος πληγῆς ἐπαγαγὼν, αὐτῷ κατέσχε τὸ κακὸν, καθάπερ ἰὸς ἰατρὸς ἄρτιος ὕδερον ἢ σκληρὰν τοῖς ἐνδοθεν φαρμάκοις οὐκ εἴκοντα καταχαίων ἔξωθεν. τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἐποίησεν ὅτε τοῦ παραλύτου. καὶ δηλῶν αὐτὸς, ἔλεγεν· ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν σοί τι γένηται. τί τοίνυν ἐστὶν ὃ μανθάνομεν; τοῦτο μὲν, ὅτι αὐτῷ ἐξ ἁμαρτιῶν ἐτέχθη τὸ νόσημα· δεύτερον δὲ, ὅτι πιστὸς ὁ τῆς γεέννης λόγος· καὶ τοῦτο δὲ μανθάνειν ἐστὶ καὶ ἀπειλεῖν τοῖς πταίουσι. διὸ τοίνυν ἔλεγε (Ⓜ) λέγοντες, ὅτι ἐν ὥρᾳ μιᾷ ἐφύβισα, καὶ ἐν βραχείᾳ καιροῦ ῥοπῇ ἐμοίχευσα· ἐξ ἀνάγκης ἐκολάζομεν· ἰδοὺ γὰρ καὶ νῦν οὐκ ἐν τοσούτοις ἁμαρτήμασιν ἔπεσον, ἐν οἷσις καὶ ἐκολάζετο. ὀλέκλησεν γὰρ ἂν θεσπέσιον βίον ἀνάλωσεν ἐν τῇ μοιχείᾳ τῆς πόρνης. οὐδὲν γὰρ ἐν χρόνῳ τὰ ἁμαρτήματα κρίνεται, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ φύσει τὸ πεπλημμεμεμένον. μετὰ τούτων καὶ τόδε ἐστὶν ἰδεῖν, ὅτι καὶ χρήσιμον δῶρόν ἐστιν ἡ τῶν πειρασμῶν ἁμαρτημάτων δίκη, ἵνα τοῖς αὐτοῖς ἐξεπίσωμεν, ἀλεπώτερα πολλῷ [μᾶλλον] πεισόμενα πάλιν ἐν μᾶλλον εἰκότως. ὁ γὰρ μηδὲν τῇ πόρνῃ ὠφέλιμος βελτίων, ὡς ἀναίσθητος λοιπὸν ἐν καταφρονητὴς ὅτι μείζονα ἀγίνεται κόλασιν. ἔρχει μὲν γὰρ ἡ καθ' ἑαυτὸν ἑκάστου ἁμαρτία συνιλᾶσα τὴν ποινὴν σωφρονίζειν (Ⓜ) ὀλιθήσαντα ἅπαξ· ὅταν δὲ μηδὲν ἡ ἁμαρτία προσθεῖσα τοῦτο ἐργάζηται, εἰκότως πικροτέρας αὐτοῦ λάβῃ τὰς βασάνους. εἰδὼς δίκλω δόντες, εἶτα τοῖς ἄλλοις ἐξεπισόντες χαλεπώτερον κολάζόμενα· ὅταν μηδ' ὅλως ὑμφρηθάσθαι· ἁμαρτόντες, πῶς ἂν σφόδρα χρὴ τότε μᾶλλον διοδεύειν καὶ πρέμφ, ἅτε ἀνήκεστα μέλλοντας ἐκφεύγειν; καὶ λίαν ἔνεκεν, φησὶ, μὴ πάντως οὕτω κολάζονται; καὶ γὰρ πολλοὺς ὁρᾶσθαι τῶν φαύλων βίον μακαρίζοντας, στρεβλοῦντας, καὶ πολλῆς ἀπολαύοντας εὐημερίας. ἀλλὰ μὴ θαῤῥῶμεν, ἀλλ' ὅπου τούτοις μᾶλλον πάντων* δακρύωμεν. τὸ γὰρ μηδὲν αὐτοὺς σκυθρωπὸν παθεῖν, ἐφόδιον μεῖζονος τῆς ἐκεῖ ζημίας. καὶ ὅτι δηλοῖ ὁ Παῦλος, ἔλεγε· Νῦν μὲν κρινόμεθα ὑπὸ Κυρίου, παιδευόμενα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. τί οὖν ἐστὶ παιδεύεται, τοῦτ' ἔστι; τί ἐκεῖ, τιμωρίας ὄψει. τί οὖν; πάντα, φησὶ, τὰ νοσήματα οὐκ ἁμαρτημάτων· ἀ πάσχομεν, ἀλλὰ τὰ πλείονα. ἔνια δὲ καὶ ῥᾳθυμίας ἐστὶν ἔργα. καὶ γὰρ καὶ μακρομαρτία καὶ μέθη καὶ ἀκρασία τὰ τοιαῦτα πάλιν ἐργάζονται πάθη. διὸ πάντα χρὴ τηρεῖν ἐν μέσῳ, ὡς ἂν θερείσης φέρῃ πᾶσαι πλημμέλειν. διὸ καὶ διὰ ἁμαρτήματα ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς βασιλείαις ὁρᾶται· ἴσα παραλύσια καὶ παραλύται*. διὸ καὶ διὰ δοκιμασίαν· ὥσπερ τῷ Ἰὼβ φησὶν ὁ Θεός, Μὴ φίλαυτος σοι εἶναι με χειρονομήσεις, ἵνα δίκαιος ἀναφανῇς; ἀλλὰ τί δήποτε ὅταν τὸν ἀλυπήτως τοῦτον τὰς ἁμαρτίας εἰς μέσον φέρει ὁ Χριστός; καὶ διὰ τοῦτο τῷ παραλύτῳ τῷ Ματθαίῳ καὶμένῳ φησὶ· Θαῤῥεῖ τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου· καὶ τούτῳ, ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε. καὶ οἶδα μὲν, ὅτι λοιὸς

a. Κορ. ια. λς.

γ. Βασ. ιε. κγ

C. Παρ. ις. ις.

Ἰωὴλ μ. γ.

Ματθ. θ. β.

λοιές ⟨W⟩ προβάλυται τῶν Ἀμαβαλλόντες, φασὶ αὐτὸν τῶ Χριστοῦ ψεύδεσθαι κατήγορον, καὶ δηλονότι τοῦτο ζητοῦντα ἀκηκοέναι. Τί οὖν ἐκεῖνος τῶ προφήτῃ τῶ κατὰ Ματθαῖον καὶ αὐτὰ ψεύδη ἀκουσάντος ἐρεῖμεν; ἢ γὰρ καὶ ἐκείνῳ φήσιν, ἀφέωνται σοι αἱ ἁμαρτίαι. ὅθεν δῆλον, ὅτι οὐδὲ τοῦτο τοῦτῳ ἔσχεν τῆς ἀναθέσεως τοῦτο ἦκουε. καὶ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν ἐπαγομένων σαφέστερον ἔσται δῆλον. μὴ ζητοῦντα γάρ, φησὶν, βλέποντι αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ὁ Ἰησοῦς· ὅπερ μεγίστης βλασφημίας σημεῖον ἦν. οὐ γὰρ ἀνεχώρησεν εἰς ἀγροὺς ἢ εἰς πάτους, οὐδὲ τρυφῇ καὶ ἀνέσει ἔδωκεν ἑαυτὸν, ἀλλ' ἐν τῷ ἱερῷ διῆγε, καίτοιγε τοσαύτῃ μέλλων ἀναθήσειν ἐφόδῳ, καὶ παρὰ πάντων ἐλεεῖσθαι. ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἔπεισεν αὐτὸν ἀπολιῶσαι τῶ ἱερῶ. βλέπων οὖν αὐτὸν ὁ Χριστὸς καὶ μὴ δι' ἀφανείας τοῖς Ἰουδαίοις, οὐδὲν τοιοῦτον ἠνίξατο. Εἰ δὲ τούτῳ ἐγκαλεῖν ἤθελεν, εἶπεν ἂν πρὸς αὐτόν· πάλιν τοῖς αὐλοῖς ἐπιχέῃς, καὶ οὐ τὴ θεραπείᾳ χάριν βελτίων; ἀλλ' οὐδὲν τούτων εἶπεν, ἀλλὰ πρὸς τὸ μέλλον αὐτὸν ἀσφαλίζεται μόνον. Τί δήποτε οὖν ἐν χολαῖς καὶ κυλλοῖς θεραπεύσας, ἐνταῦθα τούτων ἐμνημόνευσεν; ἐμοὶ δοκεῖ, τούτοις μὲν ἐξ ἁμαρτημάτων καὶ νοσήματα γέγονεν, τοῖς δὲ ἄλλοις ἐξ ἀφανείας φυσικῆς. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο, καὶ τοῖς ἄλλοις, καὶ πολλῶν ἐν τῷ πρὸς τούτους εἰρημένων, διελέγχθη. ὅπου γὰρ τῶν ἄλλων πάντων τὸ νόσημα τοῦτο χαλεπώτερον· καὶ τὸ μείζονος καὶ ἐλεεῖσθαι διορθοῦται. ὥσπερ γὰρ θεραπεύσας ἑνὰ ἕτερον, πρόφασιν δοὺς ἀδόξου τῷ Θεῷ, οὐκ ἐκείνῳ μόνῳ τοῦτο πράττει, ἀλλὰ διὰ ἐκείνου πᾶσιν· οὕτω δὲ τούτοις καὶ διὰ τούτων πᾶσι καὶ τοῖς λοιποῖς πράττει, καὶ συμβουλεύει τοῦτο, ἃ καὶ πρὸς τούτους εἴρηκε. πρὸς δὲ τούτοις, καιρὸς ἐστὶν εἰπεῖν, ὅτι πολλὴν ἐνέδει αὐτῷ τῇ ψυχῇ τὴν καρτερίαν, καὶ ὡς δυναμένῳ τὸ πρόσταγμα δέξασθαι, πρόσταγμα, τῇ τε θεραπείᾳ καὶ τῷ φόβῳ τῶν μελλόντων κακῶν κατέχον αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ὑγείας. καὶ ὅρα τὸ ἀκόμπαστον. οὐ γὰρ εἶπεν, ἴδε ὑγιῆ σε ἐποίησα, ἀλλ' ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτῃς. καὶ πάλιν οὐκ εἶπεν, ἵνα μή σε κολάσω, ἀλλ' ἵνα μὴ χεῖρόν τι σοι γένηται, ἀποστρέπων ἀμφοτέρα λυτὴς, καὶ δικαίας χάριτος μᾶλλον οὖσαν τὴν ὑγίειαν, ἢ τῆς ἀξίας. ὁ γὰρ σέφων ὅτι τὴν ἀξίαν δοὺς ἀπαλλάγη δίκην, ἀλλ' ὅτι φιλανθρωπίᾳ ἐσώζετο. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, εἶπεν ἄν, ἰδοὺ δέδωκας τῶν ἁμαρτημάτων δίκην ἐκτετικώς· ἀσφαλίζου λοιπόν. νυνὶ δὲ οὐχ οὕτως εἶπεν, ἀλλὰ πῶς; ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτῃς. ταῦτα δὲ ἡμῖν αὐλοῖς συνεχῶς ἐπιλέγομεν, καὶ μὴ καταθέντες ἀπαλλαττόμεθα, τοῦτο ἕκαστος πρὸς ἑαυτὸν λεγέτω, ἴδε ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτῃς· ἂν δὲ μὴ δῶμεν δίκην τοῖς αὐλοῖς ἐπιμένοντες, ἐκεῖθεν τὸ ἀποστολικὸν ἐπάξομεν, Οὐ Ρω. β. ε.
τὸ χρηστὸν τοῦ Θεοῦ εἰς μετανοίαν ἡμᾶς ἄγει· κἂν ἡ τῶν σκληρότητα καὶ ἀμετανόητον ἡμῶν καρδίαν θησαυρίζομεν ἑαυτοῖς ὀργήν. καὶ τῷ σφίγξαι ἡ τὸ σῶμα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐτέρωθεν μέγα αὐτῷ πρόσεχε τὸ τῆς οἰκείας φύσεως σημεῖον. ὃ γὰρ εἶπεν, μηκέτι ἁμάρτῃς, ἐδήλωσεν εἰδότα πάντα τὰ ἐμπεσόντα αὐτῷ γεγηνιάνα πλημμελήματα· ὅθεν καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα ἔμελλεν ἀξιόπιστος εἶναι.

15 Ἀπῆλθεν οὖν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἀπήγγειλε τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐστιν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ. Ὅρα αὐτὸν πάλιν ὅτι τῆς αὐτῆς μέμφεται βλασφημοσυνίας. καὶ γὰρ εἶπεν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ εἰπών, ἔργον ⟨W⟩ κεκόλασται σε. ὅπου γὰρ ἐκεῖνοι τὸ δοκοῦν ἔγκλημα τοῦτο ἀεὶ προσέφερον, αὐτὸς τὴν ἀπολογίαν ἀεὶ προσβάλλεται, πάλιν ⟨W⟩ ἰᾶσθαι δῆλον ποιῶν, καὶ οὐδὲν ἄλλως ἐφελκύσασθαι αὐτούς· καὶ οἰκειώσασθαι. καὶ γὰρ καὶ ἀναίμακτος ἦν, ὡς μὴ τοσαύτην βλάπτειν καὶ προσάπτειν προσδοκᾶν ⟨W⟩ βλάπτειν, καὶ κακουργῶ δηλονότι τοῦτο εἶπεν. Εἰ γὰρ καὶ θεῖον ἦν, εἰ γὰρ ἀπὸ θεραπόντων τις καὶ λίθινος, ἀκμὴν ἦν καὶ ἡ βλάβη καὶ ὁ φόβος αὐτὸν καταχεῖν. καὶ γὰρ ἐναυλον ἔχων τὸν ἀπειλοῦν, ἔδυσεν ἂν μὴ χεῖρόν τι πάθῃ, μέγιστα λαβὼν τῆς τοῦ ἰαθέντος δυνάμεως· καὶ οὐ χύδην· ἄλλως, εἰ δηλαδὴ ἔπεσεν βουλόμενος, τὴν ὑγίειαν σιγήσας, τὴν πρόσκλασιν εἶπεν ἂν καὶ κατηγόρησεν. ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο,

οὐκ

οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ πολλῆς προνοίας καὶ ῥήματα καὶ βλεμμάτων καὶ μυσωμένου, καὶ ἀναχεῖται Ⓦ ὑπερτίθεται οὐδὲν ἔλαττον τοῦ τυφλοῦ. Οὐ γὰρ ἀκριβὸς φησιν; ἐποίησε πηλὸν, καὶ ἔχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμούς. ὅτου καὶ οὗτος, Ἰησοῦς ὄνομα ἐστὶν ὁ ποιήσας με ὑγιῆ.

16 Ἐδίωκον οὖν αὐτὸν Ⓖ Ἰουδαῖοι, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ. Τί οὖν ὁ Χριστός;

17 Ὁ πατήρ μου, φησὶν, ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι. Ὅτι μὲν γὰρ ὑπὲρ τῶν μαθητῶν ἀπελογήσατο ἔδει, Ⓦ Δαυὶδ Ⓦ ὁμοδούλων αὐτῶν εἰς μέσον ἔφερεν, Οὐκ ἀνέγνωτε, λέγων, τί ἐποίησε Δαυὶδ, ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς; ὅτε ὑπὲρ ἑαυτῷ, ὅτι Ⓦ πατέρα κατέφυγεν, ἑκατέρωθεν ὁ ὁμότιμος δικαιῶν, τῷ τε πατέρα εἰπεῖν ἰδιαζόντως, καὶ τῷ τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ πράττειν. Ἐπὶ τί [γὰρ] μὴ εἶπε τὰ αὐτὰ τοῦ Ἰερεμίου ῥήματα; ἀναγαγεῖν αὐτοὺς ἠθέλησεν ἀπὸ τῆς γῆς, ἵνα μηκέτι ὡς ἀνθρώπῳ προσέχωσι, ἀλλ' ὡς Θεῷ, καὶ νομοθετοῦντι ὀφείλοντα. Εἰ γὰρ μὴ γνήσιος ἦν υἱὸς, καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας, καὶ ἀπολογία κατηγορίας μείζων ἐστίν. Οὐδὲ γὰρ εἴ τις ὑπάρχος νόμον βασιλικὸν μεταθεὶς, εἶτα ἐγκαλούμενος ἀπολογοῖτο οὕτω, καὶ λέγοι ὅτι, καὶ γὰρ ὁ βασιλεὺς ἔλυσε, δυνήσεται διαφυγεῖν, ἀλλὰ καὶ μείζονα ὀφλήσει ἔγκλημα οὕτως ἐργάσεται. ἀλλ' ὅπερ ἴσα τὰ τῆς ἀξίας ἐστὶ ταῦτα, καὶ τὰ τῆς ἀπολογίας ἀπήρτισε μὴ ἀσφαλείας ἀπάσης. ἀφ' ὧν γάρ, φησὶν, ἀπολύεται τὴν Θεοῦ ἐγκλημασμένος, ἀπὸ τούτων καὶ ἐμέ. διὰ τοῦτο καὶ προλαβὼν εἴρηκεν, ὁ πατήρ μου, ἵνα καὶ ἀκηρασίας πείσῃ τὰ αὐτὰ συγχωρεῖν τοῦ ἀκριβοῦς γνησιότητα αἰδεσθείσας. Εἰ δέ τις λέγοι τις, καὶ πού ὁ πατὴρ ἐργάζεται, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ καταπαύσας ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ; τὸ τρόπον μαθέτω, καθ' ὃν ἐργάζεται. τίς οὖν ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας; προνοῶν, συγ. ἐπιτ. χρότως τὰ γιγνόμενα πάντα. ὁρῶν τοίνυν ἥλιον ἀνατέλλοντα, καὶ σελήνην πλέουσαν, καὶ λίμνας, καὶ πηγὰς, καὶ ποταμοὺς, καὶ ὑετοὺς, καὶ φύσεως δρόμον τὸν ἐν τοῖς ἀέρμασι, τὸν ἐν τοῖς σώμασι τοῖς ἡμετέροις, καὶ τοῖς τῶν ἀλόγων, πάντα ἄλλα πάντα δι' ὧν τάδε ὁ πατὴρ συνέσπευκε,

Ματθ. ε. με. μεμίμηται τοῦ διηνεκῆ τοῦ παντὸς ἐργασίαν. Ἀνατέλλει γὰρ τὸν ἥλιον αὐτοῦ ὅτι πονηροὺς καὶ

Ματθ. ε. λ. ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ὅτι δικαίους καὶ ἀδίκους. καὶ πάλιν· Εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον οὕτως ὁ Θεὸς ἀμφιέννυσι· καὶ πολὺ τῶν πετεινῶν διαλεγόμενος, ἔλεγεν· ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. ταῦτα μὲν οὖν διὰ ῥημάτων ὁ πατὴρ ἐποίησε τὸ σαββάτου, καὶ οὐδὲν πλέον προσέθηκεν· ἀλλ' ἀπὸ τῶν τοῦ ἱερέως γινομένων, καὶ ἀφ' ὧν αὐτοὶ προσάπτουσι λύχνα τὰ ἐγκλήματα· ἔνθα δὲ καὶ ἔργων ἡμέσθαι σκέλυσιν, φησὶ, τοῦ τοίχου λέγει, οὐδὲν μέγα προὴς τὸ προσάγμα ζωτικόν, ἀλλ' ἐν τούτῳ μόνον δυνηθεὶς σαφῆ τὸ σαββάτου λύσιν, ὅτι τὸ μεῖζον ἀνάγκη Ⓦ λύειν, μᾶλλον αὐτὸν κατασκευάσαι βουλόμενος ἀπὸ τῆς τοῦ παιδὸς ἀξίας, καὶ ἀναγαγεῖν ὅτι τὸ ὑψηλότερον. διὰ τοῦτο ὅταν προὴ σαββάτου ἡ λόγος, ὅτι ὡς ἀνθρώπου μόνον ἀπολογεῖται, ὅτι ὡς Θεὸς μόνον, ἀλλὰ ποτὲ μὲν ὅτω, ποτὲ δὲ ἐκείνως. ἠβούλετο γὰρ ἀμφότερα πιστεύεσθαι, καὶ τῆς οἰκονομίας τοῦ συγκαταβάσεως, καὶ τῆς θεότητος τὸ ἀξίωμα. διὰ τοῦτο νῦν ὡς Θεὸς ἀπολογεῖται. Εἰ γὰρ ἔμενεν ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων αὐτοῖς ἀεὶ διαλέγεσθαι μόνον, ἔμαθον ἂν ὅτι τῆς αὐτῆς ταπεινότητος. διόπερ ἵνα μὴ τοῦτο γένηται, Ⓦ πατέρα εἰς μέσον ἄγει. κἀπὶ καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐργάζεται ἐν σαββάτῳ (καὶ γὰρ ὁ ἥλιος πέμπει, καὶ ποταμοὶ ῥέουσι, καὶ πηγαὶ βλύζουσι, καὶ γεννᾶται ἰχθύσι) ἀλλ' ἵνα μάθῃς ὅτι ὑπὸ τῆς κτίσεως ἐστιν, οὐκ εἶπε, καὶ ἐργάζομαι, ἐπὶ γὰρ ἡ κτίσις ἐργάζεται· ἀλλὰ, καὶ ἐργάζομαι, καὶ γὰρ ὁ πατήρ μου ἐργάζεται.

18 Διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτὸν Ⓖ Ἰουδαῖοι, φησὶν, ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυσε τὸ σάββατον, ἀλλ' ὅτι καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγε Ⓦ Θεὸν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ Θεῷ.

Καὶ οὐκ εἶπε λέγων μόνον, ἀλλὰ καὶ προσάπτων· οὐ γὰρ ἐν τοῖς ῥήμασι τοῦτο ἐδείκνυ μόνοις, ἀλλὰ πυκνότερον ἐν τοῖς προσάγμασι. τί δήποτε; ὅτι τοῖς μὲν λόγοις εἶχον ὑποσκήπτειν,

πλὴν, ἡ ἀλαζονείας ἐγκλῆσι· τιὼ γὴ τῶν παρηγμάτων ὁρῶντες ἀληθῆ ἐκδαίνοντα, καὶ ὅτι τῶν ἔργων ἀναντιρρήτοις ἐστὶ τιὼ δυνάμιν, οὐδὲν ἀντιπεῖν ἠδυνάμην λοιπὸν. Ἀλλ' ὁ μὴ βουλόμενος μὴ βλασφημεῖν ταῦτα δέχεσθαί φασιν, ὅτι οὐχ ὁ Χριστὸς ἐποίησεν ἑαυτὸν ἴσον τῷ Θεῷ, ἀλλ' ὁ Ἰουδαῖοι τοῦτο ὑπενόησαν. Σκοπῶ δὴ πάλιν φέρε καὶ ἐπιμόνως ἐπιλήψωμαι. Εἰπὲ δή μοι, ἐδίωκον αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, ἢ οὐκ ἐδίωκον; πάντες που φήσουσιν ὅτι ἐδίωκον. Ἐκ δὲ τοῦτο ἐδίωκον, ἢ δι' ἕτερόν τι; καὶ τοῦτο ζητωμολογήσωμεν, ὅτι ἐκ τούτου. ἔλυεν οὖν ὁ σάββατον, ἢ οὐκ ἔλυεν; οὐδὲ παρὰ τοῦτο ἔχουσιν ἀντιπεῖν. πατέρα ἴδιον ἔλεγε τὸν Θεόν, ἢ οὐκ ἔλεγε; καὶ τοῦτο ἀληθές. σκοπῶ καὶ ἐξῆς τῆς αὐτῆς ἀκολουθίας ἔχεται. ὥσπερ γὰρ ὁ πατέρα λέγει ἴδιον τὸν Θεόν, καὶ ὁ λύει τὸ σάββατον, καὶ ὁ διώκεται παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἐκ τε ἐκεῖνο καὶ ἐκ τούτου μᾶλλον, οὐχ ὑπονοίας ἕνεκα ἐμφυομένης, ἀλλὰ παραδείγματος ἀληθείας· οὕτω καὶ ὁ ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ Θεῷ, τῆς αὐτῆς γνώμης ἀπόφασις ἦν. ἢ ἀπὸ τῶν ἔμπροσθεν ἢ Εἰρηναίων τοῦτο σαφέστερον ὅτι ἰδεῖν. ὁ γὰρ, ὁ πατήρ μου ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι, ἴσον ὅτι ἑαυτὸν δικαιοῦντος τῷ Θεῷ. Οὐδὲ γὰρ ἐδίκαιον ἐν τούτοις σφόδρα διαφορεῖν. οὐ γὰρ Εἶπεν, ὁ πατήρ μου ἐργάζεται, ἐγὼ συνεργῶ· ἀλλ' ὥσπερ ὁ πατήρ ἐργάζεται, οὕτω καὶ ἐγὼ, καὶ ἴσότιμα πολλοῦ ἐπεδείξατο. Εἰ δὲ οὐκ αὐτὸς τοῦτο ἐβούλετο καταπαῦσαι, ἀλλ' ὁ Ἰουδαῖοι τοῦτο μάτην ὑπενόησαν· οὐκ ἂν ἀφῆκεν αὐτῶν τὴν τιὼ δόξαν ἐσφαλμένην, ἀλλὰ καὶ διώρθωσεν ἂν τοῦτο. καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς δὲ οὐκ ἂν αὐτὸ προσεποίησεν, ἀλλ' Εἶπεν ἂν φανερῶς, ὅτι Ἰουδαῖοι μὲν οὕτως ὑπενόησαν, αὐτὸς δὲ οὐκ ἐποίησεν ἑαυτὸν ἴσον τῷ Θεῷ· ὥσπερ καὶ ἀλλαχοῦ τοῦτο ποιεῖ, ὅταν ἴδῃ ἄλλως μὲν λεγόμενον, ἄλλως δὲ ὑπονοούμενον τὸ λεγόμενον· οἷον, λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, ἔλεγεν ὁ Χριστὸς, καὶ ἐγὼ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν, περὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ λέγων. ἀλλ' ὁ Ἰουδαῖοι τοῦτο μὴ συνιέντες, καὶ νομίσαντες περὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ναοῦ λέγεσθαι, ἐν παρέργοις ἔτεσιν, ἔλεγον, ᾠκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγείρεις αὐτόν; ἐπεὶ οὖν ἄλλο μὲν Εἶπεν αὐτὸς, ἄλλο δὲ ὑπενόησαν οἱ (αὐτὸς μὲν γὰρ περὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ ἔλεγεν, οἱ δὲ περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ ἑαυτῶν ἐνόμιζον τοῦτο εἰρῆσθαι) διὰ τοῦτο μεμηνύκαμεν τοῦτο ὁ εὐαγγελιστὴς, μᾶλλον δὲ διορθούμενος αὐτῶν τὴν ὑπόνοιαν, ἐπήγαγε λέγων· οἱ δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ. ὥστε εἰ καὶ οὗτος Χριστὸς οὐκ ἐποίει ἑαυτὸν ἴσον τῷ Θεῷ, οὐδὲ τοῦτο ἐβούλετο παραιτῆσαι, ἀλλ' ὁ Ἰουδαῖοι τοῦτο ὑπενόησαν, διορθώσεως μὲν καὶ τοῦδε τὴν ὑπόνοιαν αὐτῶν, καὶ εἶπεν· Ἰουδαῖοι μὲν ἐνόμιζον ἑαυτὸν ἴσον ποιεῖν τῷ Θεῷ, οἱ δὲ περὶ τὴν ἰσότητος ἔλεγε. καὶ γὰρ οὐδὲ ἐνταῦθα μάτην, οὐδὲ ἔξω μέτρου, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν τὸ αὐτὸ τοῦτο φάσκειν ποιεῖ καὶ ἕτερος εὐαγγελιστής. ὅτι γὰρ παρήγγειλε τοῖς μαθηταῖς λέγων· Περισσεύετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων, οἱ δὲ διελογίζοντο, λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν, καὶ ἄλλο μὲν αὐτὸς Εἶπε, ζύμην τιὼ διδασκαλίαν καλῶν, ἄλλο δὲ ὑπενόησαν οἱ μαθηταὶ, περὶ ἄρτων εἰρῆσθαι νομίζοντες, διορθοῦται αὖθις πάλιν οὐκέτι ὁ εὐαγγελιστὴς, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Χριστὸς, οὕτω λέγων, πῶς οὐ νοεῖτε, ὅτι περὶ ἄρτων εἶπον ὑμῖν; σκοπῶμεν δὴ καὶ τοῦτον. καὶ μήν, φησὶν, αὖθις τοῦτο διαιρῶν, ἐπήγαγε ὁ Χριστός, Matth. 16. 5.

19 Οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν. Τί οὖν μὴ οὕτω, αὖθις φησὶ, πεποίηκεν· οὐδὲ γὰρ διαιρῶν, ἀλλὰ καὶ βλασφήμων τιὼ ἰσότητα τοῦτο λέγει. ἀλλὰ περισσεύεται μὲν ἀκριβείας. οὐδὲ γὰρ τὸ τυχὸν ὅτι τὸ ζητούμενον. τὸ γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦτο πολλαχοῦ τῆς γραφῆς κεῖται καὶ ἐπ' αὐτοῦ, καὶ ὅτι τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου· καὶ δεῖ μαθεῖν τῆς λέξεως τιὼ δύναμιν, ἵνα μὴ καὶ μέγιστα ἁμαρτάνωμεν. Εἰ γὰρ αὐτιὼ καθ' ἑαυτιὼ οὕτως ἐκλάβοι τις, ὥσπερ ὅτι φρόνησιν ἐκλαβόντι, σκόπησον πλέον ἔνεστι τὸ ἄτοπον. οὐδὲ γὰρ Εἶπεν, ὅτι τὰ μὲν δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν, καὶ ὃ οὐ δύναται· ἀλλὰ καθόλου φησὶν, οὐ δύνα-

ται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν. ἐρωτᾷ οὖν ⟨W⟩ δι' ἐλέγχου πάλιν· οὐδὲν οὖν ἀφ' ἑαυτοῦ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ὁ υἱός, εἶπέ μοι; καὶ εἶπεν, οὐ οὐδέν· ἐποίησε δὲ καὶ μίαν τὴν μέγιστον τῶν ἁ-
Φιλιπ.c.2.ζ. γαθῶν ἀφ' ἑαυτοῦ πεποίηκε. Τί βοᾷ Παῦλος λέγων, Ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ· ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών. ἵνα πά-
Ιωαν.ι.ιη.ιθ. λιν αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἀλλαχοῦ φησι, Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐξουσίαν ἔχω λαβεῖν αὐτήν, καὶ οὐδεὶς αὐτὴν αἴρει ἀπ' ἐμοῦ· ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ. ὁρᾷς καὶ θανάτου καὶ ζωῆς ἐξουσίαν ἔχοντα. Τί τοιαύτην οἰκονομίαν ἀφ' ἑαυτοῦ ἐργασάμενος; τί λέγω περὶ τοῦ Χριστοῦ; ἡμᾶς γάρ, ὧν οὐδὲν ἀντελέγειν ἡμῖν δύναται, πολλὰ ἀφ' ἑαυτῶν πεποιήκαμεν, καὶ κακὰ ἀφ' ἑαυτῶν αἱρούμενα, καὶ ἀρετὰς ἀφ' ἑαυτῶν μετιόντες. Εἰ γὰρ μὴ ἀφ' ἑαυτῶν, μηδὲ ἐξουσίαν ἔχοντες, ὄντες γεγενημένοι ἀπὸ τοῦ μὴ ὄντος ἐποιήσαμεν, ὄντες βασιλείας κατηξιώθημεν ἀπολαῦσαι. τί οὖν ἐστὶ τὸ, ἀφ' ἑαυτοῦ οὐ δύναται ποιεῖν οὐδέν; ὅτι οὐδὲν ἐναντίον τῷ πατρί, οὐδὲν ἀλλότριον, οὐδὲν ξένον δύναται ποιεῖν· ὃ μάλιστα τὴν ἰσότητα ἐδείκνυτο καὶ τὴν πολλὴν συμφωνίαν ἐστί. καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ εἶπεν, ὅτι οὐδὲν ἐναντίον ποιεῖ, ἀλλ' ὅτι οὐ δύναται; ἵνα καὶ ἐντεῦθεν δείξῃ πάλιν τὸ ἀπαράλλακτον καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἰσότητος. οὐ γὰρ ἀδυνατίαν αὐτοῦ κατηγορεῖ τὸ ῥῆμα, ἀλλὰ καὶ πολλὴν αὐτοῦ δύ-
β.Τιμ.c.ιc. γ. ναμιν δείκνυσιν· ἐπεὶ καὶ ἀλλαχοῦ φησι τὸ παῖδες φησὶν ὁ Παῦλος· Ἵνα μὴ δύο πράγ-
μάτων ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι Θεόν· καὶ πάλιν, Εἰ ἠρνησάμεθα, ἐκεῖνος πιστὸς μένει. Ἠρνήσασθαι γὰρ ἑαυτὸν οὐ δύναται· καὶ οὐδαμοῦ τοῦτο τὸ, ἀδύνατον, δηλωτικὸν ἀσθενείας, ἀλλὰ δυνάμεως ἐστί, καὶ δυνάμεως ἀφάτου· ὃ γὰρ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν, ὅτι ἀνεπίδεκτος ἡ οὐσία ἐκείνη τῶν τοιούτων ἐστίν. ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγωμεν καὶ ἡμεῖς, ἀδύνατον ⟨W⟩ Θεὸν ἁμαρτεῖν, οὐκ ἀσθένειαν αὐτοῦ κατηγοροῦμεν, ἀλλὰ ἄῤῥητόν τινα δύναμιν αὐτοῦ ὁμολογοῦμεν· οὕτω δὴ καὶ αὐτὸς ὅταν εἶπῃ, οὐ δύναμαι ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν, τοῦτο λέγει, ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ἐμὲ ποιῆσαί τι ἐναντίον τῷ πατρί. Τί ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτο ἔστι τὸ λεγόμενον, καὶ ἐξῆς ἐπελθόντες, ἴδωμεν τίσι φησὶν ὁ Χριστὸς, πότερον τοῖς περὶ ἡμῶν λεχθεῖσιν, ἢ τοῖς περὶ ὑμῶν. σὺ μὲν γὰρ φῂς τὴν ἐξουσίαν δύασθαι τὸ ῥῆμα, καὶ τὴν ιε. ἰμάτ. χιλιάς
προσοῦσαν αὐθεντίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν δύναμιν ἀθενῆ δεικνύναι· ἐγὼ δὲ φημι, ὅτι τὴν ἰσότητα καὶ τὸ ἀπαράλλακτον, καὶ τὸ ὡσανεὶ ἐκ μιᾶς γνώμης καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως γινόμενον ἐμφαίνει τοῦτο. Σὺ οὖν αὐτοὺς ἐρώτα ⟨W⟩ Χριστοὺς, καὶ ἴδωμεν δι' ὧν φησιν ἐξῆς, πότερον πρὸς τὴν ζωὴν ἐποιοῦμεν; ἢ πρὸς τὴν ἡμετέραν ἐρημωθεῖσαν ψυχήν. τί οὖν φησιν;

Ἃ γὰρ ὁ πατὴρ ποιεῖ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. Εἶδες πῶς προέρριζον ἀνεῖλε τὸ ὑμέτερον, καὶ ταῦτα Ἑβραίοις πρὸς ἡμᾶς ἐξεβαίωσε; Εἰ γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδὲν ποιεῖ· ἔσται οὐδὲ ὁ πατὴρ ἀφ' ἑαυτοῦ τι ποιῶν," εἴτε ὁμοίως αὐτῷ πάντα ποιεῖ. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἔστι, καὶ ἕτερον ἄτοπον ἕψεται. οὐδὲν γὰρ εἶπεν, ὅτι ἃ εἶδε ⟨W⟩ πατὴρ ποιοῦντα, ἐποίησεν· ἀλλ', ἐὰν μὴ τι βλέπῃ ⟨W⟩ πατέρα ποιοῦντα, ὃ ποιεῖ, τῷ πάντι τοῦ πατρὸς χρόνῳ ⟨W⟩ λέγει· καὶ ἔσται καθ' ὑμᾶς ἀεὶ τὰ αὐτὰ μανθάνειν. Εἶδες πῶς τὸ μὲν νόημα ὅτι ὑψηλόν, καὶ τὴν ἰσότητα τοῦ ῥήματος καὶ τοῦ " λίαν ἀναπεμπόντως καὶ μὴ βουλομένους ἀναγκάζει φυτεῖν τὸ χαμαίζηλον, καὶ σφόδρα τῆς ἀξίας ἐκείνης ἀπάδον; ὡς γὰρ ὕπνος ἀθλίου καὶ ἀκαίρου, ὡς εἶπεῖν ⟨W⟩ ὑιὸς καθ' ἑκάστην ἡμέραν μανθάνειν ἃ δεῖ ποιεῖν· πῶς δὲ ἔσται ἐκεῖνο ἀληθὲς τό,
Ψαλμ.ρα.κβ. Σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι; πῶς δὲ τό, Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, Εἰ γὰρ ἃ μὲν ὁ πατὴρ ποιεῖ, τὰ δὲ αὐτὸς ὁρῶν μιμεῖται; ἑρᾷς ὅτι καὶ ἐκ τῶν ῥημάτων Ἑβραϊκῶν, καὶ ἐκ τῶν μὴ ταῦτα λεχθέντων, δείκνυται τῆς αὐθεντίας ἡ ἀπόδειξις; Εἰ δὲ ταπεινότερον προσάτου τῷ ῥητῷ ἕνεκα, μὴ θαυμάσῃς. ὅπου γὰρ ἐδίωκον αὐτὸν τὰ ὑψηλὰ ἀκούσαντες, καὶ ἰδίωτον εἶναι ὠόμενοι, ἐλήγει καθυφεὶς ὀλίγον τῶν ῥημάτων μέτρον, πάλιν ὅπου τὰ ὑψηλότερα αὖ πάλιν ⟨W⟩ λέγει, εἶτα πάλιν ὅπου τὰ ταπεινά, ποικίλλων

αὐτὸ

αὐτὸ τὸ δύνασθαι λέγειν, ἐστὶ δηλῶσαι ἡμᾶς, ὅτι τοῖς ἀγνώμοσι φησὶ πολλάκις ὁ πατὴρ μὴ ἐργάζεσθε, καὶ τὴν ἐργασίαν, καὶ τὴν ἀπόφασιν δείκνυσι τοῦ Θεοῦ, πάλιν λέγει· Οὐ δύνασθε ἀφ' ἑαυτῶν ποιεῖν οὐδὲν, ἐὰν μὴ ὁ υἱὸς τοῦτο μόνον ποιῇ τὸ παρὰ τοῦ πατρὸς πρεσβύτερον. Εἶτα πάλιν ὅτι τὸ ὑψηλότερον, καὶ μεῖζόν ἐστι ποιεῖν, οὕτως ἐκ τῶν ὁμοίων ποιεῖ πάλιν ὅτι ὁ ἴσα ποιῶν ἐργάζεται. Ὁ γὰρ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱὸν, καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ, ἃ αὐτὸς ποιεῖ· καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα. Εἶδες ὅτι πάλιν τὸ ἴσον; Εἰκότως. ὁ γὰρ υἱὸς εἶπεν, ἵνα λέγων τὸ πεποίηκεν, τοῦτο καὶ παρ' ἐμοῦ ἐργάζηται, ὅτι πάντα ἐν λόγῳ ἐδημιούργησεν, οὐκ ἐν χειρὶ, οὐδὲ ἐν τέχνῃ· ἀλλ' ὑπερβολῆς αὐτὰ ἔδωκεν, ἵνα δι' αὐτῶν ἀναπέμψωσι τὴν δόξαν πάντες εὐσεβοῦς διανοίας ἅπτεσθαι δυνάμενοι. ἐπεὶ οὖν ταῦτα ἔστι, φησὶν οὗτος, πῶς οὐ τὸ εἰρημένον, μὴ αὐτὸν τὸν μονογενῆ ζημιοῦν. ὅταν γὰρ εἶπῃ, καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, θαυμάζουσι πολλὰ, μηδέπω μηδὲν ὅπερ ἐστὶ θαυμαστὸν ἐκδεχόμενοι ὅτι εἶπεν. τὰ γὰρ πεπλασμένης ἀπάτης λαβόντες πλοῦτον χάρτου, ἀθέσμου πλούτου ἡλίκον ἐστὶν οἴονται, οὐκ εἰδότες αὐτὸ ὅλεθρον, καὶ πάρεργον εἶναι δαιμόνων. ἐπεὶ οὖν ταῦτα ἔστι, φησὶν οὗτος, πῶς οὐ τὸ εἰρημένον, μὴ αὐτὸν τὸν μονογενῆ ζημιοῦν. ὅταν γὰρ εἶπῃ, καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, θαυμάζουσι πολλὰ, μηδέπω μηδὲν ὅπερ ἐστὶ θαυμαστὸν ἐκδεχόμενοι ὅτι εἶπεν. τὰ γὰρ πεπλασμένης ἀπάτης λαβόντες πλοῦτον χάρτου, ἀθέσμου πλούτου ἡλίκον ἐστὶν οἴονται, οὐκ εἰδότες αὐτὸ ὅλεθρον, καὶ πάρεργον εἶναι δαιμόνων. τοῦτο οὖν θαυμάζουσι πολλὰ, μηδέπω μαθόντες. καὶ τί τοῦτο γίνεται; ἀπὸ τοῦ ἐκ τῶν ὁμοίων ὅτι τὸ εἰρημένον; ὅτι ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, φησὶν, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ. Καίτοι τὸ, ὃν θέλει δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν, ἴδιον, οὐκ ἀλλότριον ἐστιν. εἰ γὰρ οὓς θέλει, δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν (τὸ γὰρ θέλειν ἐξουσίας) οὐκ ἂν ἔτι δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐκεῖνος θέλει. Τὸ μὲν γὰρ, ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει, τῆς δυνάμεως δείκνυσι τὴν ἀπαραλλαξίαν· τὸ δὲ, οὓς θέλει, τῆς ἐξουσίας τὴν ἰσότητα. ὁρᾷς ὅτι τὸ, ἃ δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν, τὴν ἐξουσίαν ἀναιροῦντες ὅτι, ἀλλὰ τὸ ἀπαράλακτον τὴν δυνάμεως καὶ τὴν θελήματος ἐνδεικνυμένου, οὕτω καὶ τὸ, δώσει αὐτῷ, ποιοῦσι. καὶ γὰρ καὶ ἀλλαχοῦ φησιν· Ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτὸν εἰς τὴν ἐμὴν ἡμέραν. καὶ πάλιν δείκνυσιν ὅτι οὐκ ἐναργὴς δεχόμενος πίστις. Ἐγώ εἰμι ἡ ἁγιάζουσα, φησὶ, καὶ ἡ ζωή. Εἶτα, ἵνα μὴ λέγῃς, ὅτι νεκροὺς μὲν ἐγείρει οὓς θέλει καὶ ζωοποιεῖ, τὰ δὲ ἄλλα οὐχ οὕτω ποιεῖ, παραλαβὼν πᾶσαν ἀπὸ πάντων ἀπορρίπτει ταύτην, εἰπών· ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ· δηλῶν, ὅτι καὶ πάντα ἃ ἐκεῖνος, καὶ οὕτως ὡς ἐκεῖνος ποιεῖ, καὶ νεκροὺς λίαν ῥᾳδίως, καὶ σωμάτων ἁπλᾶσιν, καὶ ἁμαρτημάτων ἄφεσιν, καὶ ἀλλοτριοῦν, ὁμοίως ἐργάζεται καὶ ὁ μονογενής.

Ἀλλ' ἵνα τούτων παρασίχωσι καὶ τῆς ἑαυτῶν ἀμελείας εὐπρεπείας· τοσοῦτον κακὸν ΗΘΙΚΟΝ τὸ παρεδρίας ἐρᾶν. τοῦτο καὶ αἱρέσεις ἔτικτε, τοῦτο τὴν τῶν ἐκκλησιῶν ἐδημιούργησε διαίρεσιν. ὁ μὲν γὰρ Θεὸς πάντα ἀνέκαθεν αὐτὸς ἤθελεν ἁπλῶς τῆς κτίσεως τὸ κόσμον τοῦτον ἐπιδεῖξαι· οἱ δὲ τοῦτο ἀφέντες, καὶ ἀπαξιώσαντες διὰ τούτου τὴν διδασκαλίαν, ἑτέραν ἑτέρωθεν ἑαυτοῖς ὁδὸν διῆλθον τῆς ἴσης ἐξέπεσαν. καὶ Ἰουδαῖοι μὲν οὐκ ὄντες ἴσοι, δόξαν παρ' ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ δόξαν οὐ ζητοῦντες. ἀλλ' ἡμᾶς, ἀγαπητοὶ, τοῦτο φυλαξαμένους ὄντως ἀσπούδαστον καὶ ἀπερίεργον ἀπάσης. κἂν γὰρ μυρία κατορθώματα ἐχωμεν, πάντα ἐκβαλοῦσα τῆς κενοδοξίας ἡ λύμη. Εἰ τοίνυν ἐπαίνων ἐρῶμεν, τοῦ παρὰ τοῦ Θεοῦ ζητῶμεν ἐπαίνους. ὁ μὲν γὰρ παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἔπαινος, οἷος ἂν ᾖ, ὁμοῦ τε ἐφθὴν ἐστὶ καὶ πάλεται· καὶ μὴ ἀπόληται, τὸ κέρδος τοῦτο ἡμῖν ἰώνηται, καὶ ἀπὸ κρίσεως ἐκφύγωμεν διεφθαρμένης πολλάκις. τί γὰρ θαυμαστὸν ἡ παρὰ ἀνθρώπων ἔχει δόξα· ἧς καὶ ὀρχοῦμενοι ἀπολαύουσι πολλοὶ, καὶ διεφθαρμέναι γυναῖκες, καὶ πλεονέκται καὶ ἁρπαγες; ὁ δὲ παρὰ τοῦ Θεοῦ θαυμαζόμενος, οὐ μὴ τούτων, ἀλλὰ μὴ τῶν ἁγίων ἐκείνων θαυμάζεται, τῶν πεφυτ-

ται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν. ἐρωτᾷ οὖν αὐτὸν ὁ Χριστὸς μετὰ οὐδὲν οὕτω ἀφ' ἑαυτοῦ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ὁ υἱός, εἶπέ μοι; καὶ εἶπεν, διὰ τοῦτο ἐγὼ διὰ τὸ μίαν τὴν ἀ-
Φιλιπ. c. 2. γαθὴν ἀφ' ἑαυτοῦ πεποίηκε. ⁋ βοᾷ Παῦλος λέγων, Ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ· ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών. ἡ πά-
Ιωαν. 1. 10. 18. λιν αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἀλλαχοῦ φησι, Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐξουσίαν ἔχω λαβεῖν αὐτήν, ἡ οὐδεὶς αἴρει ἀπ' ἐμοῦ· ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ. ὁρᾷς καὶ θανάτου καὶ ζωῆς ἐξουσίαν ἔχοντα. ⁋ τὴν τοσαύτην οἰκονομίαν ἀφ' ἑαυτοῦ εἰργασάμην; ⁋ τί λέγω τὸν Χριστόν; ἡμᾶς γάρ, ὧν οὐδὲν ὑπελείπετο ἡμῶν, πολλὰ ἀφ' ἑαυτῶν παρέπιπτεν, ἡ καλὰ ἀφ' ἑαυτῶν αἱρούμεθα, ἡ ἀρετὴν ἀφ' ἑαυτῶν μετερχόμεθα. εἶτ' μὴ ἀφ' ἑαυτῶν, μηδὲ ἐξουσίαν ἔχοντες, οὔτε γέενναν ἀμὴ τρέμοντες ὑπομένομεν, οὔτε βασιλείας καταρθοῦντες ἀπολαύομεν. τί οὖν ὅτι ὃ, ἀφ' ἑαυτοῦ ὁ δύναται ποιῆσαι οὐδείς; ὅτι οὐδεὶς ὁμότιμον τῷ πατρί, οὐδεὶς ἀλλότριον, οὐδεὶς ξένον δύναται ποιῆσαι· ὃ μάλιστα τὴν ἰσότητα ἐδείκνυτο καὶ τὴν πολλὴν συμφωνίαν ὅτι. καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ εἶπεν, ὅτι οὐδὲν ὁμαρτίαν ποιῆσαι, ἀλλ' ὅτι οὐ δύναται; ἵνα καὶ τοῦτο δείξῃ πάλιν ὃ ἀναθέμακτον ἐστὶ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἰσότητος. ὁ γὰρ ἀθέτειαν αὐτοῦ κατηγορῶν ὃ ῥῆμα, ἀλλὰ καὶ πολλὴν αὐτοῦ δύ-
ναμιν δείκνυσιν· ἐπεὶ καὶ ἀλλαχοῦ φησὶ τοῦ παῦλος φησιν ὁ Παῦλος· Ἵνα μὴ ἃ δύο πράγ-
β. Τιμ. c. 2. 13. μάτων ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι Θεόν· καὶ πάλιν, Εἰ ἠρνησάμεθα, ἐκεῖνος πιστὸς μένει. ἠρνήσασθαι γὰρ ἑαυτὸν οὐ δύναται· καὶ τοῦτο ὃ, ἀδύνατον, δηλωτικὸν ἀσθενείας, ἀλλὰ δυνάμεως ὄντος, καὶ δυνάμεως ἀφάτου· ὃ γὰρ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν, ὅτι ἀνεπίδεκτος ἡ οὐσία ἐκείνη τῶν τοιούτων ἐστίν. ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγωμεν καὶ ἡμᾶς, ἀδύνατον Θεὸν ἁμαρτεῖν, οὐκ ἀσθένειαν αὐτὸν κατηγοροῦμεν, ἀλλὰ ἄῤῥητόν τινα δύναμιν αὐτοῦ ὑμολογοῦμεν· οὕτω δὴ καὶ αὐτὸς ὅταν εἴπῃ, οὐ δύναμαι ποιῆσαι ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν, τοῦτο λέγει, ὅτι ἀδύνατόν ἐστι ἐμὲ ποιῆσαί τι ἐναντίον τῷ πατρί. ⁋ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτο ἔστι ὃ λεγόμενον, καὶ ἐξῆς ἐπιλθόντες, ἰδωμεν τίσι φησὶν ὁ Χριστὸς, πότερον τοῖς πρὸ ἡμῶν λεχθεῖσιν, ἢ τοῖς παρ' ὑμῶν. σὺ μὲν γὰρ φῂς τὴν ἐξουσίαν ἀναιρεῖ ὃ ῥῆμα, καὶ τὴν κατασκευὴν ἀνατρέπει τῆς ἐντολῆς αὐτοῦ, καὶ τὴν δύναμιν ἀθετεῖ διεκνύων· ἐγὼ δὲ φημι, ὅτι τὴν ἰσότητα καὶ ὃ ἀπαράλλακτον, καὶ τὸ ὡσανεὶ ἐκ μιᾶς γνώμης καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως γινόμενον ἐμφαίνει τοῦτο. ἐκ οὖν αὐτὸν ἐρώμεθα Χριστὸν, καὶ ἴδωμεν δὶ ὧν φησιν ἐξῆς, πότερον πρὸς τὴν ζωὴν ἐστιν ἰδεῖν; ἢ πρὸς τὴν ἡμετέραν ἐρμηνεύει τὰ εἰρημένα. τί οὖν φησιν;

Ἃ γὰρ ὁ πατὴρ ποιεῖ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. Εἶδες πῶς προῤῥίζει αἰεὶ τὸ ὑμέτερον, ⁋ τὰ εἰρημένα πρὸ ἡμῶν ἐκβαίωσε; εἰ γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδὲν ποιεῖ ἔσται οὐδὲ ὁ πατὴρ ἀφ' ἑαυτοῦ τι ποιῶν," εἶτε ὁμοίως αὐτῷ πάντα ποιεῖ. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἔστι, καὶ ἕτερον ἄτοπον ἕψεται. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἃ εἶδε Χριστὸς πατέρα ποιοῦντα, ἐποίησεν· ἀλλ', ἐὰν μὴ τι ὁλέτηρ Χριστὸς πατέρα ποιοῦντα, ὃ ποιεῖ, τῷ παντὶ προσπάτων χρόνῳ Χριστὸς λήψει· καὶ ἔσται καθ' ὑμᾶς ἀεὶ τὰ αὐτὰ μανθάνειν. εἶδες πῶς τὸ μὲν νοούμενόν ἐστι τὴν ἀκρίβειαν τοῦ ῥήματος καὶ σὺν" λίαν ἀναιρούντες καὶ μὴ βουλομένους ἀναγκάζει φυγεῖν τὸ χαμαίζηλον, καὶ σφόδρα τῆς ἀξίας ἐκείνης ἀπάδον; ὡς γὰρ ὄντως ἀθλιος καὶ ταλαίπωρος, ὡς εἶπεῖν Χριστὸς υἱὸς καθ' ἑκάστην ἡμέραν μανθάνειν ἃ δεῖ ποιεῖν; πῶς δὲ ἔσται ἐκεῖνο ἀληθὲς τό,
Ψαλμ. ρα. κη. Σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι; πῶς δὲ τό, Παίζια δι' αὐτὸ ἐλήμετο, καὶ χωεὶς αὐτὸ ἐλήμετο οὐδὲ ἕν, εἰ γε τὰ μὲν ὁ πατὴρ ποιεῖ, τὰ δὲ αὐτὸς ὁρῶν μιμεῖται; ὁρᾷς ὅτι καὶ ἐκ τῶν ἀνωθεν εἰρημένων, καὶ ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα λεχθέντων, δείκνυται τῆς αὐθεντίας ἡ ἀπόδειξις; εἰ δὲ τὰ πεποιότερα τοῦ ῥήματος ἐστὶν, μὴ θαυμάσῃς. ὅπου γὰρ ἐβίωσαν αὐτὸν τὰ ὑψηλὰ ἀκούσαντες, καὶ ἀνάξιον εἶναι οἰόμενον, ὀλίγου καθυφεὶς ὅμως τῷ ῥήματι μένων, πάλιν ὅπου τὰ ὑψηλότερα αἰτιᾶται λέγων, εἶτα πάλιν ὅπου τὰ ταπινά, ποικίλλων

αὐτὸ

αὐτὸ τὸ δεῦτε καλέσαι, ὅστε ἐν ταῖς ἀλλήλων χερσὶν ἐσόμεθα· τοῖς ἀγνώμοσι δὲ φησὶ τοῦτο, ὁ πατήρ μου ἐργάζεται, καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι, καὶ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ πάλιν λέγω. Οὐ δύναμαι ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν οὐδὲν ἀπλῶς μὴ βλέπων τὸν πατέρα ποιοῦντα. Εἶτα πάλιν, ὅτι ὃ ὑμᾶς λέγω ποιεῖν, ταῦτα καὶ ἐγὼ ὁμοίως ποιῶ, πάλιν ὅτι ὃ ἐκεῖνος ποιεῖ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. Ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱὸν, καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς ποιεῖ, καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα. Εἶδες ὅση πάλιν ἡ ἀκρίβεια; Εἰκότως· οὐδὲ ἔφθασεν εἰπεῖν, καὶ λέγων ἐπαύσατο, ἀλλ' εὐθέως ἐπήγαγεν, ὅτι ὑμᾶς μὲν λέγω ἵνα μὴ ζηλοῦτε καὶ βασκαίνητε, μηδὲ ὑπερβολὴς αἰδῆσθε, ἵνα δὲ σὺν ἀκριβείᾳ ἀκούσητε τὴν μεγίστην ἀπόλυσιν πάσης μετ' εὐσεβοῦς διανοίας δέξασθαι καὶ παθεῖν. ἐπεὶ ἐπὶ μὲν τούτοις ἴσως, οὐκ ἔστιν, πῶς ἂν εἴποι ὁ Ἑβραῖος, μετ' αὐτὸν πᾶν μεγέθους γεγενῆσθαι τοῦτο; καὶ ὁ Εἷς καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, θαυμάζοντας πολλὰ μηδέπω μαθόντας· ἐπεὶ γοῦν ἐξεπέλιπον ἴσως εἰπεῖν τὰ μεγάλα τοῦ χαρακτῆρος ἅπαντος λειπόντες τῇ γλώττῃ, ἀθρόα πάντα ἡλίκα ἐδίδου τοῦτο σημαίνει, καὶ παρεκάλει εἰδέναι ἀπὸ τούτων ἃ οὐκ εἶπεν, ἀπορεῖν δὲ πάντας ἐποίει, καὶ ἐκπλήττεσθαι τὰ μεγάλα, ὧν ἐξέβαινε τὰ ῥήματα. τοῦτ' ἔστιν ὃ θαυμάζειν ἐστὶ τὰ πολλά, ὧν ἐξείπειν ἐγχωρεῖ, μηδέπω μαθόντας. καὶ τί τούτου γένοιτ' ἂν ἀστειότερον; ἢ οὐκ ἴσως ὁ Ἑβραῖος ὅτι καὶ πάλιν ἐσφήγξε, μᾶλλον δὲ πικρόν, ἀλλ' οὐ τοῦτο ἐστὶν, μανικὸν γὰρ τοῦτο λέγει. θαυμάζεται ὅτι πάλιν ἐσφήγξε καὶ μείζονα τούτων ὑπέδειξε· ἀλλ' ἵνα μὴ οὐκ εἶπε, παραφέρεσθαι δέ πως διέξεισι, ἵνα αὐτὴν πάλιν μεμίσῃ καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι τὸ, δείξει, ὑ κυρίως εἴρηται, ἄκουσον τῶν ἑξῆς πάλιν.

21 Ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, φησὶν, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ. Καίτοι ὅ, τοῦτο δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν, ὃν, οὐ θέλει, οὐδοπιοῦ ἐστι. εἰ γὰρ οὓς θέλει, δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖ (ὃ γὰρ θέλειν ἀξίας) εἰ δὲ οὐ δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ, οὐκέτι οὓς θέλει. Ὃ μὲν γὰρ, ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει, τῆς δυνάμεως δείκνυσι τὴν ἀπαλλαξίαν· τὸ δ', οὓς θέλει, τῆς ἐξουσίας τὴν ἰσότητα. ὁρᾷς ὅτι τὸ, ὑ δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν, ὑ τὴν ἐξουσίαν δυναμοῦντός ἐστι, ἀλλὰ τὸ ἀπαλλακτὴν δυνάμεως ὂν τὸ θέλημα τοῦ δείκνυμι ὑπὲρ ὑ τοιοῦτο τὸ, δείξει αὐτῷ, φησὶν. ὃ γὰρ ὁ ἄλλαχού φησιν· Ἐγὼ αἰσχύσω αὐτὴν καὶ τὰ τῇ ἐρχάτῃ ἡμέρᾳ. ὃ πάλιν δίδυμος ὅτι οὐκ ἀνάγκαν δεχόμενος ποιεῖ. Ἐγὼ εἰμὶ ἡ ἁμάρτησις, φησὶ, καὶ ζωώ. Εἶτα, ἵνα μὴ λέγῃς, ὅτι νεκροὺς μὲν ἐγείρει οὓς θέλει καὶ ζωοποιεῖ, τὰ δ' ἄλλα οὐχ οὕτω ποιεῖ, παρεγλαβὼν πᾶσαν ἀπειλὴν δυσπλήκτου τοιαύτην, εἰπών· ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ· δηλονότι, ὅτι καὶ πάντα ἃ ἐκεῖνος, καὶ οὕτως ὡς ἐκεῖνος ποιῶ, καὶ νεκροὺς λίγης ἁμάρτησι, καὶ σωμάτων ἀναπλάσει, καὶ ἀμαρτημάτων ἄφεσι, καὶ ἀλλοτριοῦν, ὁμοίως ἐργάζεται καὶ μεγαλοπρεπῶς.

Ἀλλ' ἵνα τούτων παρεσχόμεθα τὴν ἑαυτῶν ἀμφοτέρων σωτηρίας· ποσοῦτον κακὸν ΗΘΙΚΟΝ τὸ παρεδρίας ἐρᾶν. τοῦτο καὶ αἱρέσεις ἔτικτε, τοῦτο τὴν τῶν ἐκκλησιῶν ἐβεβαίωσε διάστασιν. ὁ μὲν γὰρ Θεὸς τὰ ἀέρατα αὐτὴν ἠθέλησε διὰ τῆς κτίσεως τὸ κόσμου τοῦτον διδάσκαλον τούτου ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἀφέντες, καὶ ἀπαξιώσαντες διὰ τούτων ἐλθεῖν τῆς διδασκαλίας, ἑτέραν ἑτέμοντο ἑαυτοῖς ὁδὸν διὰ τῆς ὕσης ὀλέσασαι. καὶ Ἰουδαῖοι μὲν οὐκ ὄντες ἔσωσαν, δόξαν τοῦ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ δόξαν οὐ ζητοῦντες. ἀλλ' ἡμῖς, ἀγαπητοὶ, τοῦτο φύγωμεν τὸ νόσημα μᾶλλον ἐκφεύγειν δὲ ἀσυνδέτως ἅπασιν. κἂν γὰρ μυρία κατορθώματα ἐργασώμεθα, πάντα ἐκμηδενίσει τῆς κενοδοξίας ἡ λύμη. Εἰ τοίνυν ἐπαινεῖν ἐρῶμεν, οὐ παρὰ τοῦ θεοῦ ζητῶμεν ἐπαίνους. ὁ μὲν γὰρ παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἔπαινος, οἷος ἂν ᾖ, ἐμοῦ τε ἐφθόνησε καὶ ἀπώλεσε· καὶ μὴ ἀπόλῃται, τὸ κέρδος οὐδὲν ἡμῖν ὠφέλησε, καὶ ἀπὸ κρίσεως ἦλθε διεφθαρμένης πολλάκις. τί γὰρ θαυμαστὸν ἡ παρὰ ἀνθρώπων ἔχει δόξα· ἧς καὶ ὀρχοῦμενοι ἀπολαύσαι τινὲς, καὶ διεφθαρμέναι γυναῖκες, καὶ πλεονέκται καὶ ἅρπαγες; οὐ παρὰ τοῦ Θεοῦ θαυμαζόμενος, ἀλλὰ μὴ τούτων, ἀλλὰ μὴ τῶν ἀγίων ἐκείνων θαυμάζεται, τῶν προφητῶν

λέγω, τὸν ἀποστόλων, τὴν ἀγγελικὴν ὑπερβαίνων βίον. Εἰ γὰρ τοσαύτης ἡμᾶς ἐγείρει ἀγάπης ὁ τοιοῦτος, καὶ πῶς ἀποβλέπειν δυνησόμεθα, ἐξετάσωμεν ἀεὶ καθ' ἑαυτὸν, καὶ οὐδὲν οὕτως ἀξιον ἀμύνασθαι νομίσωμεν ὅλως ἡμᾶς, εἰ καὶ ὄχλων ἐρᾷς, ἐφίλησε τὸν ἄγγελον, καὶ γάμου φόβος ἐδιάλυσεν, καὶ φιλανθρωπίαν οὐδὲν ποιοῦσι λόγοι, ἀλλὰ πάντα ὕστερα κατὰ πάντων ἐστὶ τῶν ἔργων, ὡς βόρβορον δὲ πλοῦτον καὶ φαῦλος, ὅστις οὕτω δυσπρόσοδος ἐστὶ τοῖς ἀγαπῶσιν, ὡς ὁ δεῖνα ἐρᾷ. οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστι τοιούτους ἐρᾶσθαι, ζῆσαι βίον ἐπιμελούμενον ὥσπερ οὖν οὐκ ἔστι πατήσαντα ταῦτα, μὴ τὰ πλείονα τῶν ἀνθρώπων κατὰ πάντα. ὁ γὰρ ταῦτα καταγελώμενος, καὶ φθόνου, καὶ φιλαργυρίας, καὶ πάντων ἀπείρασται τῶν ἀνοσημάτων. Εἰ πᾶς αὐτῆς ἀπεσοφόμεθα, φησὶν, ἅπαντες τὸν ἀλλήλων τὸν μὲν δεῖνα τὸν ἐκ τῆς γειτνιάσεως, ἧς ἐκβάλλειν ἡμᾶς αὐτὴ βούλεται. ἔσεται γὰρ καὶ οὕτω δι' ἡμᾶς λοιμώξεις, καὶ μᾶλλον ἡμῶν πᾶσι τὸν ῥᾳδίως ἀναπνεῦσαι ζητοῦσι, καὶ πόσοι ἡμᾶς ἐλεύθεροι δουλείας ἁρπαγῆς, ἢ μᾶλλον πολλῶν ἀθλιώτερον δουλεύσομεν καὶ, ἄνοιαν ἑαυτοὺς τῇ γῇ καὶ τοῖς τούτου ἐκδόντες πράγμασι. καὶ εἰς ἀγορὰν ἐμβαλῆς, καὶ θέλ ἀκάθαρτοι ἐκβληθῆς, καὶ εἰς τὰς ὁδοὺς, καὶ εἰς τοὺς στενωποὺς, καὶ εἰς τὰ κατάγαια, καὶ εἰς τὰ πανδοχεῖα, καὶ εἰς πλοῖον, καὶ εἰς νῆσον, καὶ εἰς τὰ βασίλεια, καὶ εἰς τὰ δικαστήρια, καὶ εἰς βουλευτήρια, πάντα χορὸν τῶν πρότερον ἢ τὴν βιωτικὴν πραγμάτων ὀφλήσαντα φεύγοντα, καὶ ἔχοντα ἐπὶ τούτοις κοπτόμενοι, τὰς τὰ ἀπόρρητα, τὰς τὰ ὀπίσω, τοὺς ἀποδημοῦντας, τοὺς μένοντας, τοὺς πλέοντας, τοὺς γεωργοῦντας, τὰς οἰκείας, τοὺς ἐν πόλεσι, πάντας ἀπλῶς. Οὐκοῦν ἡμῖν ἐλπὶς σωτηρίας ἔσται, ὅταν τὸν γλυκὺν οἰκειούμεθα τοῦ Θεοῦ, μᾶλλον τοῦ Θεοῦ φοβηθῶμεν, ἀλλὰ κολακεύοντες ἢ ξένοι τὸν ὄντα, ξένοι τὸν ἀεὶ ὄντα ὁρῶμεν, καὶ τὸν ὄντα πολίται; Οὐ τούτης τῆς ἀναισθησίας χεῖρον ἄλλο, ὅταν καὶ ἐκείνου ἡμέραν τὰς κρίσεως, τὰς τῆς βασιλείας ἀκούοντες, τοῦ ὅτι τοῦ Νῶε μᾶλλον καὶ τοῦ Σοδόμων, τῇ πείρᾳ τῶν πραγμάτων μανθάνωμεν πάντα μαθεῖν; καίτοι γε ἐχρῆν τοῦτο ἐκεῖνα πάντα γέγραπται, ἵνα ἐπὶ τοῖς μέλλουσιν ἀπιστεῖ, ἀπὸ τῶν ἤδη γεγενημένων σαφῆ λαβόντες καὶ παρὰ τῶν μηνύτων τὴν ἀπόδειξιν. Ταῦτα οὖν ἐννοοῦντες καὶ τὰ παρελθόντα καὶ τὰ μέλλοντα, μικρὸν γοῦν ἀναπνεύσωμεν τῆς χαλεπῆς ταύτης δουλείας, καὶ ἵνα καὶ τῆς ψυχῆς ποιησώμεθα λόγον· ἵνα καὶ τῶν παρόντων καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτυχόμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. λθ. 22 Ο ΠΑΤΗΡ ΜΟΥ ΟΥ ΚΡΙΝΕΙ ΟΥΔΕΝΑ, ΑΛΛΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΙΝ ΠΑΣΑΝ ΔΕΔΩΚΕ ΤΩ ΥΙΩ· 23 Ινα πάντες τιμῶσι τὸν υἱὸν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα.

Πολλῆς ἡμῖν δεῖ τῆς σπουδῆς τὸ ἄπαστον, ἀγαπητοί. καὶ γὰρ λόγον δώσομεν καὶ εὐθύνας ὑφέξομεν ἀκριβεῖς καὶ ῥημάτων καὶ πραγμάτων. οὐ γὰρ μέλλει τῷ πρότερος τὰ ἡμέτερα ἔσεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἑτέρα τις ἡμᾶς ἐντεῦθεν ἐκδέξεται ζωῆς κατάστασις, καὶ δικαστήριον παρασταθησόμεθα φοβερόν. Δεῖ γὰρ ἡμᾶς παραγενέσθαι ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος, πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε κακόν. τοῦτο τοίνυν τὸ δικαστήριον σπουδῶμεν ἀεὶ, καὶ ὅταν διωκόμεθα διὰ πάντος τοῦ χρόνου ἢ ὁ ἀρετή. ὥσπερ γὰρ ὁ τῆς ψυχῆς ἐκκαλῶν τὸν ἡμέτερον ἐκεῖνον, καθάπερ ἵππος χαλινὸν ἀπορρύξας, εἰς κρημνοὺς φέρεται (βεκλεωῦται γὰρ αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ ὁ πονηρὸς χαίρων· διὸ καὶ τὸν αἰτίαν ὕβρεις, ἐπήγαγεν· διὰ τοῦτο ἀπέρριπται τὰ κρίματά σου ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ) ὅταν ὁ διώκτης τοῦτον ἔχων τὸν φό-

Cor,

β. Κορ. ε. 1.

Ψαλμ. θ. κζ.

Σειρ. ξλε.

Εβρ. 6. κβ.

σοι, σωφρόνως βαδίζητε. Αναμίμνησκεν γάρ, φησι, σε ἃ ἔχεται σε, ἢ εἰς τὸν αἰῶνα ὑ μὴ ἁμάρτησης. ὁ μὲν γὰρ ἀφεὶς ἡμῖν τὰ ἁμαρτήματα ἡμῶν, οὕτως καλεῖσθαι δικαίζων τότε· ὁ δὲ σῴζων δι' ἡμᾶς, οὕτω φόβησθαι πάλιν κρίνων τὸν φύσει ἄπαις. οὐκ δίκαιος γάρ, φησι, χωρὶς ἁμαρτίας ὀφθῆναι τοῖς αὐτὸ ἀπεκδεχομένοις εἰς σωτηρίαν. διὸ καὶ "σὺ ταῦτα ἔλεγες· Ο πατὴρ μου ὁ κρίνων οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσι δέδωκε τῷ υἱῷ· ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱόν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα. ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν." ἐπεὶ τοίνυν ἀνεγνωκόσι μοι καὶ αὐτοῖς δοκεῖ τοῦτο εἶναι τὸ ῥητόν, ὡς ὁμοφρόνως διακεῖσθαι τοῦτο ὄντως εἶναι φοβεροὺς, ἵνα καὶ ὁ φόβος εἰς τιμὴν ἑαυτῷ διαπαύσηται. καὶ ὅτε μὲν εἶπεν, τοῦτο λέγει, ὅτι ἡ τοῦ κολάζειν ἐστὶ τοῦ πατρὸς ὅτι κύριος," ἐκάτερα ποιῇ, ὡς δεῖ ἐλέγη. ὅτε δὲ, δέδωκεν, εἶρηται, ἵνα μὴ ἀλλότριον αὐτὸν νομίσῃς, μηδὲ δύο πατέρας εἰσάγῃς νομίσῃς. πάντα γὰρ ὅσα "ὅστις ὁ πατὴρ, ταῦτα ἐστὶ" καὶ ὁ υἱός, γνησίως, καὶ μάθοις ἂν παρὰ τοῦ υἱός. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι ὅ," ἔδωκεν, ἴσον τοῦ ἐγέννησεν ἐστὶν, ἄκουσον ἀπὸ ἑτέρου τοῦτο αὐτὸ διαλυόμενον. ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, φησὶν, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ. τί οὖν; προέτερον αὐτὸν ἐγέννησε, καὶ τότε ἔδωκε τὴν ζωήν; ὁ γὰρ δίδωσι, οὐκ ἤδει δίδωσιν. οὐκοῦν ἀεὶ τῆς ζωῆς ἦν γεννητός; ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐδὲ δυσὶ φαίνεσθαι προσπαθῆσαι· μὴ γὰρ τῆς ἀσεβείας πολὺ τὸ μίασμα ἔχει. ὥσπερ οὖν τὸ, ἔδωκε ζωήν, ἐγέννησεν αὐτὸν ζωὴν ἐστὶν· οὕτω καὶ τὸ, ἔδωκε κρίσιν, κριτὴν αὐτὸν ἐστὶ γέννησιν. ἵνα γὰρ μὴ, ἀκούων ὅτι ἄρχων ἔχει τὸν πατέρα, προσαλλαγὴν οὐσίας νομίσῃς ἢ ἡμᾶς ἐλαττῶσαι, αὐτὸς ἔρχεται σε κρίνων, τὸν "ἰσότητα καὶ ὁμοτιμίαν δεικνύς. ὁ γὰρ ἔχων ἐξουσίαν κολάζειν ἢ ἡμᾶς ἃς βούλεται, καὶ αὐτὰ δυνάμενος καὶ πατεῖ. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἔστι, ἀλλ' ὕστερον γνησίως ἐλάβομεν τὸν λόγον, τί γέγονεν ὥστε αὐτὸν ὕστερον ἡμᾶς γνησίως; οὐκ οἶδας ὅτι ἦλθε προσκοπῆς, ὥστε τὸν ἀξίαν τούτου λαβεῖν καὶ χαρίσασθαι ἡμῖν; οὐκ αἰσχύνεσθε καὶ δυσσεβοῦντα ταῦτα καὶ ἀτελῆ νοήματα τῇ ἀκηράτῳ φύσει καὶ ὄντι ἐπίσακτον ἐγχύσει καὶ ἀναμίκτως ὄντως ἐπισάγοντες; ἵνος οὖν ἔσχεν οὕτω φθέγξεται, φησιν; ὥστε διαφέρεσθαι ἡμέας τὸν λόγον, καὶ τοῖς ὑψηλοῖς προσοδοποιοῦσαν ῥήμασι. καὶ τοῦτο αἰνίττεται ταῦτα ἐκείνοις, καὶ ἐκεῖνα τούτοις. "καὶ ὅρα πῶς· καλὸν γὰρ ἐξ ἀρχῆς ταῦτα ἰδεῖν. ὁ πατὴρ μου ἐργάζεται, φησι, κἀγὼ ἐργάζομαι," δεικνὺς ἐκ τούτων ὃ ἴσον καὶ ὃ ὁμότιμον. ἀλλ' ἠθέλησαν αὐτὸν ἀποκλεῖσαι. τί οὖν ποιεῖ" λοιπόν; τῇ λέξει μὲν καταφίσκει, καὶ νοήματα ἢ καὶ αὐτὰ λέγησι, οὕτω λέγων· ὁ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν. εἶτα πάλιν ὅτι καὶ ὑψηλὰ αἰνίττεται λόγον, ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ, λέγων. εἶτα πάλιν ὅτι ὃ ἀπιστότερον· ὁ γὰρ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, ἃ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ, ἃ αὐτὸς ποιεῖ, ἃ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ. εἶτα πάλιν ὅτι ὃ ὑψηλότερον· ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ. καὶ μὴν τοῦτο πάλιν ὃ ἀπιστότερον ὁμοῦ καὶ ὑψηλόν· οὐδὲν γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσι δέδωκε τῷ υἱῷ. εἶτα πάλιν ὅτι ὃ ὑψηλότερον· ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱόν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα. εἶδες πῶς τὸν λόγον ποικίλλει, διὰ ὑψηλῶν τε καὶ ἀπιστοτέρων αὖ τὸ ὑφαρπάσαι ὁμοῦ τε καὶ ῥᾳδίως, ὥστε καὶ τοῖς τότε ἀκούσασι δικαίως, καὶ οὐδὲ μὴ ταῦτα μηδὲν βλασφημῆσαι, ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν δὲ πρὸς τὰ ἑτέρων τὸν προσοκνοῦντα λαβόντας ἕποισθαι; εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἦν, μηδὲ συγκαταβάσεως ἔτυχεν εἰρῆσθαι καὶ εἰρημένα, ἵνος ἔσχεν καὶ ὑψηλὰ προσέχετο; ὁ μὲν γὰρ "ὀφείλων μεγάλα πρὸς ἑαυτὸν φθέγξεσθαι, ὅταν μικρόν τι εἶπῃ καὶ ταπεινόν, προφάσιν οὐ προφέρων ἔχει, οἰκονομίας τινὸς ἕνεκεν τοῦτο ποιῶν. ὁ δὲ βύτλῃ λέγων ὀφείλων" πρὸς ἑαυτὸν, οὐ μέγα τι εἶπῃ, ἵνος ἔσχεν καὶ ἀναφαίνοιτο αὐτὸ τῇ φύσει "φθέγξεται; τοῦτο γὰρ ἐκεῖθι οἰκονομίας ἴσως, ἀλλ' ἐκάτης "ἀσεβείας ἐστὶν. ὥστε ἡμᾶς μὲ διαφθεῖραι καὶ τῷ Θεῷ πρέπουσαν αἰτίαν ἔχομεν εἰπεῖν τὸν ταπεινὸν ῥημάτων, τὸν συγκατάβα-

σιν, ϗ ὃ παιδεύει μετειάζει, ϗ τὴν ὀφρὺν ταύτης ἡμῖν εἰκῆ μεμύλωσται· ὁ δὲ αὐτὸς δηλοῖ ἔλεγξιν ἀλλαχοῦ, ταῦτα δὲ λέγω, ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε. ὅπερ γὰρ εἰς τὴν Ἰωνᾶ κατέφυτι μαρτυρέσθω, τὴν ἑαυτῶν ἀφεὶς, ὅπερ ἀνάξιοι αὐτῆς τῆς μεγαλωσύνης ἦν, τῆς βυτιλείας [τῆς] τοσαύτης τῷ ῥημάτι τιθεὶς τὴν αἰτίαν, ἔλεγε· ταῦτα δὲ λέγω ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε. ὑμεῖς δὲ ⓐ λέγοντες μὴ ἔχειν αὐτὸν τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν ϗ τὴν δύναμιν ᾧ γεγυμνώτε, ἵ δὴ ἐστε, ὅταν ἀκούσητε αὐτὸν φιλοῦντος, δι' ὧν ἴσμεν δείκνυσι τὸν πρὸς τὸν πατέρα ϗ δύναμιν ϗ ἐξουσίαν ϗ δόξαν; ἵνα δὲ ἔνεκεν ϗ τῆς αὐτῆς τιμῆς ἀπαιτῇ σφόδρα κατεδιέστερος ὢν, ὡς φατε; ϗ οὐδὲ σὺ ταῦτα ἴσα τοῖς μέσοις, ἀλλὰ ϗ ἐπάνω λέγων·

Ὁ μὴ τιμῶν ⓐ τὸν υἱὸν, οὐ τιμᾷ ⓐ τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν. Ὁρᾷς πῶς συμπλέκεται ἡ τιμὴ τοῦ υἱοῦ τῇ τιμῇ τοῦ πατρός; ϗ τί τοῦτο, φησι; τοῦτο γὰρ ϗ ὅτι τῶν ἀποστόλων ἐστὶν ἰδεῖν. ὁ γὰρ διὰ λόγου, φησι, ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν, ὅπου τὰ τῶν δούλων οἰκειοῦται τῶν ἑαυτοῦ, ἐνταῦθα τοῦτο φησι· σὺ δὲ ταῦτα ἴσα, ὅπου μία ἐστὶν οὐσία ϗ ἡ δόξα. Διὰ τοῦτο ὅτι μὲν τῶν ἀποστόλων οὐκ εἴρηκε, ἵνα τιμῶσι καλῶς ὁ εἰπὼν, ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν, οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα. ἐπὶ γὰρ δύο βασιλέων ὅταν, εἰ ὁ εἷς ὑβρίζοιτο, συνυβρίζεται ϗ ὁ ἕτερος, ἐπὶ μάλιστα ὅταν ὁ ὑβριζόμενος υἱὸς ᾖ. ὑβρίζεται μὲν γὰρ ϗ ὁπλίτης πρωτοπλάστου, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως, ἀλλ' ὡς διὰ μέσου. οὐ ταῦτα δὲ ὄντως, ἀλλ' ὡς δι' ἑαυτῶν. Διὰ δὲ τοῦτο καλῶν εἶπεν ἵνα τιμῶσι τὸν υἱὸν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα, ἵν', ὅταν εἴπωσι, ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν, οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα, τὴν αὐτὴν ἐποήσῃς τιμήν. οὐ γὰρ ἁπλῶς ὁ μὴ τιμῶν, ἀλλ' ὁ μὴ τιμῶν ὄντως, ὡς εἶπον, φησὶν, οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα. ϗ πῶς, φησι, τῆς αὐτῆς οὐσίας ὁ τιμῶν ϗ ὁ τιμώμενος; πάλιν ὅτι ϗ αἱ θεοφάνειαι καταφέρουσι τὸν λόγον, ϗ οὐκ ἐποίησε ὅτι ταῦτα πρὸς δι' ἄλλου εἴρηται, ἀλλ' ἵνα ϗ τὸ αἴτιον ἴδωμεν, ϗ εἰς τὴν Σαβελλίου μὴ καταπέσωμεν νόσον, ϗ τῶν Ἰουδαίων ἡ ἀδύνατα τοῦτον ἠξίωσε πάθη τὸν Θεὸν εἶναι, "ὥστε μὴ νομιζέσθω αὐτὸν ἀντίθεον εἶναι" πρὸ αὐτῶν. ϗ γὰρ ἔλεγον, ὅτι οὐκ ἔστιν οὐκ τοῦ Θεοῦ· ὅτι δὲ ἀπὸ Θεοῦ οὐκ ἐλήλυθε. πρὸς δὲ τὴν ὑποψίαν ταύτην ἀνέλκει, οὐχ ὅτω τὰ ὑψηλὰ ὡς τὰ ταπεινὰ ζωοβάλλετο. Διὰ τοῦτο ζωοχῶς ἄνω ⟨ὃ⟩ κάτω ἔλεγε ἀπιστάλθαι, οὐχ ἵνα ἐλαττώσῃ, ἵνα αὐτὸν "νομίσῃς εἶναι" πρὸ ἀνθρώπων. ϗ γὰρ ἔλεγεν

αἰῶνα, ὑ μὴ γεύσηται θανάτου; ἵν' οὖν μὴ καὶ σὺ ζῇῃ σκληρωθῶσιν, ὅσα λέ φησιν· ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον. τοῦτο δὲ μακρῶς εὐπροσδέκτους ἐποίει τοὺς λόγους, τῷ μαθεῖν αὐτοὺς, ὅτι τῷ πατρὶ πιστεύουσιν ⓖ αὐτοῦ ἀκούοντες. τὸ γὰρ δοξάζεσθαι μετ' ὀργῆς, καὶ τὰ λοιπὰ πάθη εὐκολώτερον δέχεσθαι· ὥστε καὶ τὸ ζοφερόν τι εἰπεῖν, τοῖς ὑγιαλοῖς ζωοτέλει καὶ προσῳδοποίει· εἰπὼν δὲ, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, ἐπάγει, Καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν. Δύο τούτοις θυμοδέκτους ποιεῖ ⓦ λόγον, καὶ τὸν ⓦ πατέρα ⓣⓘ τὸν πιστευόμενον, καὶ δι' ὃν πολλῶν ἀπολαύειν ἀγαθῶν τὸν πιστόμενον. Τὸ δὲ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, τοιοῦτόν ἐστιν, οὐ κολάζεται. θάνατον γὰρ οὐ τοῦτόν φησι τὸν ἐκ τοῦδε, ἀλλὰ τὸν αἰώνιον, ὥσπερ οὖν καὶ ζωὴν ἐκείνην τὴν ἀθάνατον.

25 Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε ⓖ νεκροὶ ἀκούσουσι τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ⓖ ἀκούσαντες ζήσονται. Εἰπὼν τὰ ῥήματα, λέγει καὶ τὴν δύναμιν τῶν ἔργων ἀπόδειξιν. ὅλῃ γὰρ ἔλεγεν, ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ ἵνα μὴ δόξῃ κόμπος εἶναι τὸ προοίμιον καὶ τύφος, πρόσεχε καὶ τὴν δύναμιν τῶν ἔργων ἀπόδειξιν, λέγων· ἔρχεται ὥρα. Εἶτα, ἵνα μὴ μακρὸν ἀποπλύσῃς χρόνον, φησί· καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε ⓖ νεκροὶ ἀκούσουσι τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ⓖ ἀκούσαντες ζήσονται. Εἶδες αὐθεντίαν σὺν τοῖδε καὶ ὀξουσίαν ἄφατον; ὥσπερ γὰρ ἐν τῇ ἀναστάσει, οὕτω καὶ νῦν ἔσαι, φησί. καὶ γὰρ τότε φωνῆς ἀκούσαντες ὀπισταπούσης, ἐγειρόμεθα· Εν κελεύσματι γάρ, φησι, τοῦ Θεοῦ ⓖ νεκροὶ * ἀναστήσονται. καὶ πόθεν δῆλον τοῦτο, φησιν, ὅτι ὁ κόμπος τοῦ Εἰρηναίου; ὃς ὧν ἐπήγαγεν, ὅτι ἐν νῦν ἐστιν. Εἰ μὲν γὰρ εἰς τὸν μέλλοντα μόνον ἐπήγελασεν χρόνον, ἤμβλυνε ὁ λόγος ὑποπτος εἶναι πρὸς αὐτούς· νυνὶ δὲ παρέχει τὴν ἀπόδειξιν. ἐμοῦ γάρ, φησι, θαρσίζοντος μεθ' ὑμῶν, τοῦτο γνήσονται· οὐκ αὖ δὴ, μὴ δυνάμενος, ἐπηγείλατο καὶ τὸν καιρὸν σκῆνον, ὥστε μὴ πλείονα γέλωτα ὀφλῆσι σὺν τῇ ὑποχρίσει. Εἶτα καὶ λογισμὸν ἐπάγει τῶν Εἰρηναίων ἀποδεικτικὸν, λέγων·

26 Ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ. Ορᾷς τὸ ἀπαράλλακτον καὶ ἐν μόνῳ τῷ διαφορᾷ ἐμφαῖνον, τῷ δὸν μὲν, πατέρα ⓣⓘ, δὸν δὲ, υἱόν; ἡ γάρ, ἔδωκε, λέξις, τοῦτ' ἔστιν εἰσάγει τὴν διαίρεσιν μόνην, τὰ δὲ ἄλλα πάντα ἴσα καὶ ἀπαράλλακτα δείκνυσιν. ὅθεν δῆλον ὅτι μὴ τοσαύτης ὀξουσίας πάντα ποιεῖ καὶ δυναμέως, μεθ' ὅσης καὶ ὁ πατὴρ, καὶ οὐκ ἐπέρωθεν δυναμούμενος. οὕτω γὰρ ἔχει ζωὴν, ὥσπερ ὁ πατήρ. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὃ ἐφεξῆς εὐθέως προσκεῖται πάλιν, ἵνα ἀπὸ τούτου καλόν τι ποήσωμεν. ποῖον δὴ τοῦτο; ὃ, ἔδωκεν αὐτῷ κρίσιν ποιεῖν. καὶ ἵνος ἔνεκεν αἰάζουσιν καὶ κρίσιν ἄνω καὶ κάτω τρέφει; ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ, φησιν, ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ. καὶ πάλιν, ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ. καὶ πάλιν, ὥσπερ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ· καὶ πάλιν, οἱ ἀκούσαντες τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ζήσονται· καὶ σὺν τοῖδε καὶ δι' πάλιν, ἔδωκεν αὐτῷ ὀξουσίαν καὶ κρίσιν ποιεῖν. ἵνος οὖν ἕνεκεν ταῦτα τρέφει συνεχῶς, κρίσιν λέγω δὲ ζωὴν καὶ δυάζεσιν; ὅτι ταῦτα μάλιστα πάντων ὅσα δὲ ἐπάγεσθαι δυναμένα καὶ ⓦ ἀπείδοτον ἀκροατήν. ὁ γὰρ πειθεὶς, ὅτι καὶ δυάσῃσθε), καὶ τούτῳ δώσει ταῖς βαθυνάς τῶν πεπλημμεληκότων, εἰ δὲ μηδὲν ἕτερον εἶδε σημεῖον, τοῦτο καταδεξάμενος, προσδραμεῖται πάντως, ἥμερον καταισχυνόμενον ἑαυτῷ τὸν δικαιοῦντα.

Οτι υἱὸς ἀνθρώπου ὅστι, μὴ θαυμάζετε τοῦτο. Παῦλος μὲν ὁ Σαμοσατεὺς οὐχ οὕτω φησὶν, ἀλλὰ πῶς; ὀξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ὅστιν. ἀλλ' ὑδημίαν ἀκολουθίαν ἔχει τοῦτο οὕτω λεγόμενον. ὁ γὰρ σὺν τοῦτο ἔλεγε κρίσιν ὅτι ἀνθρώπου ὅστιν (ἐπεὶ, εἰ σκώλυε πάντας ἀνθρώπους εἶναι κριτὰς) ἀλλ' ὅλῃ τῆς ἀρρήτου οὐσίας ἐκεί-

της

νης ὅστις ἐστὶν υἱὸς, ἀλλὰ τοῦτο καὶ κεῖται ὅστις. οὕτω πάντων ἀναγκαῖόν ἐστι, μὴ θαυμάζειν τοῦτο. ὅθεν γὰρ ἐδόκει τοῖς ἀκούουσι προσέχεσθαι τὸ λεγόμενον, καὶ πλέον ὀνίνη σὺν ὁμολογοῦσι εἶναι ἢ ψιλὸν ἄνθρωπον, τοῦτο ἦν λεγόμενα μείζονα ἢ κατ' ἄνθρωπον ἦν, μᾶλλον δὲ μείζονα ἢ κατ' ἄγγελον, καὶ Θεοῦ μόνου. ταύτην λύων τὴν ὑπόθεσιν, ἐπήγαγε·

28 Μὴ θαυμάζετε, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστίν· ὅλη ἔρχεται ὥρα, ἐν ᾗ οἱ ἐν τοῖς μνημείοις τὴς ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ·

29 Καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς· οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. Καὶ ἵνα ἔνεκεν οὐκ εἶπε, μὴ θαυμάζετε ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί· καὶ γὰρ καὶ υἱὸς Θεοῦ ἐστιν· ἀλλὰ τῆς ἀναστάσεως ἐμνημόνευσεν· ἔδηκε μὲν οὖν ἀνωτέρω λέγων, ἀκούσουσι τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. εἰ δὲ σώματα ἀπιστοῦσι πάσχει, μὴ θαυμάσῃς. τὸ γὰρ ἔργον εἶπεν, ὃ Θεοῦ ἴδιον ἦν, δίδωσι τοῖς ἀκροωμένοις ἐξ αὐτοῦ συλλογίσασθαι λοιπὸν, ὅτι καὶ Θεὸς ἦν καὶ Θεοῦ παῖς. πρὸς αὐτὸν μὲν γὰρ λεγόμενα ζωηρῶς προσέκοπτεν οὐ τότε ἐκείνους· ἀπὸ δὲ τοῦ συλλογισμοῦ τῶν θαυμάτων διεκρούοντο, ἀνεπαχθέστερον τὴν διδασκαλίαν ἐποιοῦ. καὶ γὰρ τοὺς συλλογισμοὺς πλέκοντες, ὅταν τὰ μέρη θῶνται, ἡμᾶς ἀποδείξωσι τὸ ζητούμενον, οὐκ ἐπάγουσι αὐτοῖς τὸ συμπέρασμα πολλάκις, ἀλλ' εὐγνωμονέστερον κατασκευάζοντες τὰ ἀκόλουθα καὶ τὴν νίκην λαμπροτέραν ποιοῦντες, αὐτὸν ἐκεῖνον διασκευάζουσι τὸν ἀντιλέγοντα τὴν ἀπόφασιν ἐξενεγκεῖν, ὥστε μᾶλλον αὐτοῖς ψηφίσασθαι τὸν πρᾶξαι, τὰ αὐτοδίκων τὴν καρδίαν αὐτῶν φερόντων ψῆφον. τῆς μὲν οὖν καὶ τὸν Λάζαρον μνημονεύσας ἀναστάσεως, τὴν κεῖσε ἐσομένην (καὶ γὰρ ἔδει τοῦτο ἀνέκειτο Λαζάρου) τὴν δὲ καθόλου εἰπών, καὶ τοῦτο προσέθηκεν, ὅτι οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες ἐκπορεύσονται εἰς ἀνάστασιν ζωῆς· οἱ δὲ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. οὕτω καὶ Ἰωάννης ἐπήγαγε Ⓦ ἀκροατὴν, τὴν κεῖσε λέγων, ὃ ὅτι ὁ μὴ πιστεύων εἰς Ⓦ υἱὸν οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν· οὕτω καὶ αὐτὸς Ⓦ Νικόδημον· ὁ γὰρ πιστεύων εἰς Ⓦ υἱὸν, ἔλεγε πρὸς αὐτὸν, ὃ κεῖται, ὁ δὲ μὴ πιστεύων, ἤδη κέκριται. οὕτω καὶ σώματα καὶ δικαστήριον καὶ κόλασιν μέμνηται τῆς ὅπου ταῖς ποιναῖς προσέχειν. ὅθεν γὰρ εἶπεν ἀνωτέρω, ὅτι ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ὃ κεῖται· ἵνα μὴ νομίσῃς ὅλη τοῦτο ἀρκεῖ πρὸς σωτηρίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν βίον προσέθηκεν, εἰπὼν, ὅτι οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες ἐκπορεύσονται εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. ἐπεὶ οὖν ἔφησεν αὐτῷ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν δώσειν λόγον, καὶ πόθεν ἀπὸ τῆς φωνῆς ἀναίσθησθαι τῆς αὐτοῦ, προσῆλθε καὶ δόξοι καὶ ἔτι καὶ νῦν ἀπιστούμενον παρὰ πολλοῖς ἐκ τῶν δοκούντων πεπιστευκέναι, μήπω τότε παρὰ Ἰουδαίοις, ἀκούσοντι πῶς αὖθις κατασκευάζει, πάλιν τῇ ἀθυρείᾳ συγκαταβαίνων τῶν ἀκροωμένων.

30 Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδέν. καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστὶν· ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με.

Καίτοι οὐ μακρὰν τίθεσι ἀναστάσεως τοῖς δικαίοις ἀποδιδοῦσι Ⓦ παράλυτον σφίγξας. δέδωκε γοῦν προεῖπεν περὶ ἀναστάσεως διελέχθη, ἕως ἐκεῖνο ἐποίησεν, ὃ τῆς ἀναστάσεως ἦν σφόδρα ἀποδεικτικόν. ἦν τὴν κρίσιν ἦν ἠνίξατο τότε μὲν τὴν τοῦ σώματος σφίγξει, εἰπών, ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται· ἀλλ' ὅμως ἐκ τοῦ λαλῆσαι προσηνῶς, ἐκ τοῦ τὴς οἰκουμένης. ἐκ δὲ δύο ταύτας ἀναστάσεις προέφη, τὴν τοῦ Λαζάρου τὴν αὐτίκα μάλα ἐκβησομένην, καὶ τὴν τὴς οἰκουμένης, τὴν μακροῖς ὕστερον ἐσομένην χρόνοις. ταύτην μὲν, ἀπὸ τοῦ παραλύτου πιστοῦται καὶ τῆς ἐκβύτητος τοῦ κακοῦ, λέγων· ἔρχεται ὥρα ἐκ ναῦν ὅτε· ἐκείνην δὲ ἀπὸ τῆς τοῦ Ⓦ Λαζάρου ἀναστάσεως, ἐξ ἧς ἤδη γνωμένων τὰ μηδέπω γνώμενα ἐστὶν ὅλα ἄγειν. καὶ τοῦτο ποιοῦσα πάντα τὰ

αὐτοῦ

αὐτὸ ὄντι ἰδίᾳ, ἀφ' ἡδονῆς τοσαύτης ἢ ὀδύνης, ἀχθηδόνα ἐμαυτῷ ἐργάζομαι ἀεὶ πιστεύομεν. ἀλλ' ὅμως τοσαῦτα ἐξ ἑτέρου ἐστὶ πάσχειν, ὅσα καὶ ἀνθίστασθαι οὐκ ἐξὸν τοῖς πᾶσιν; ἀλλὰ ἐξ ἑτέρων ῥημάτων αὐτῷ καταβάλλει τὴν φιλονεικίαν, λέγων· ἡ δύναμαι παρ' ἐμαυτοῦ οὐδέν. καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστί· ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. ὁρᾷς γὰρ ξένα πάλιν καὶ παράλογα ῥήματα ἐξαίφνης εἰσφέρει ἑαυτὸν λέγων (οὐκ ἦσαν δὲ ἄλογα, ἀλλ' ὑπὲρ Θεὸν ἦν ὁ κρίνων τὸν γάμον παρεῖναι, τοιοῦτον, τὸ δὲ δεσπότου γάμος καὶ τοῦτο ἀλληγορεῖται πολλαχοῦ αἰσχρύνθην ἔλεγε, Κεκτημένος ἐκ παρθενίας καὶ, Ὁ Θεὸς κρίνει δικαίως ἐξ ἴσου ἐμὲ καὶ μακρόθυμος. ἐξ ἀρχῆς ὁ πάντας καὶ ὁ Μωϋσῆς· ὁ δὲ Χριστὸς ἔλεγεν, ὁ πατὴρ ἐμὸς κρίνει οὐδένα, Ψαλμ. ξα. ι. Ψαλμ. ζ. ιβ.

ἀλλὰ τὴν κρίσιν δέδωκε τῷ υἱῷ· ἵνα πάντες τιμήσωσι τὸν υἱὸν καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα. ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν οὐδὲ τὸν πατέρα τιμᾷ τὸν πέμψαντα αὐτόν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με ἔχει ζωὴν αἰώνιον καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστιν ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσουσι τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται. ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτω καὶ τῷ υἱῷ ἔδωκε ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ, καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί. μὴ θαυμάζετε τοῦτο, ὅτι ἔρχεται ὥρα ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδέν. καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστί· ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. τί λέγεις; ἔχεις γὰρ θέλημα ἕτερον παρὰ τὸν πατέρα; καὶ μάλα ἄλλα φησὶ καθὼς ἐγὼ καὶ σὺ ἕν ἐσμεν (περὶ θελήματος λέγων καὶ ὁμοιότητος) ὡς αὐλοῖς, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἓν ὦσι· τουτέστιν, ἐν τῇ περὶ ἡμῶν πίστει. ὁρᾷς οὖν τὰ μάλιστα δοκοῦντα εἶναι παρὰ, ταῦτά ἐστιν ἅπερ ἔχει ἐγκεχρυμμένον τὸ ὑψηλὸν νόημα; ὃ γὰρ αἰτίᾳ ἐστί, τοῦτό ἐστιν· ἔστι οὐκ ἄλλο μὲν τοῦ πατρὸς τὸ θέλημα, ἄλλο δὲ τὸ αὐτοῦ· ἀλλ' ὥσπερ μιᾶς οὐσίας ἓν θέλημα, ὅτως ἐμοῦ καὶ τοῦ πατρός. καὶ θαυμάσῃς εἰ τοσαύτην εἶπε συνάφειαν. ἡ γὰρ ἐπὶ τὸ πνεύματος τούτου κέχρηται ὁ συνοδύσματι ὁ Παῦλος, λέγων· Τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. οὐδὲν οὖν ἄλλο, ἢ τοῦτό φησιν, ὅτι οὐκ ἔστι μοι θέλημα ἕτερον καὶ ἴδιον παρὰ τὸ πατέρος, ἀλλ' εἴ τι ἐκείνος βούλεται, τοῦτο ἐγὼ, καὶ εἴ τι ἐγὼ, τοῦτο καὶ ἐκείνος. ὥσπερ οὖν ὃ πατὴρ οὐδεὶς ἂν ἐγκαλέσειε κρίνοντι, ὅτως οὐδὲ ἐμοί. ἀπὸ γὰρ τῆς αὐτῆς γνώμης ἑκατέρων ἡ ψῆφος φέρεται. εἰ δὲ ἀνθρωπότερα ταῦτα λέγεται, μὴ θαυμάσῃς. ἀνθρώπου γὰρ αὐτοῦ ἔτι ἐνόμιζον εἶναι. διὸ χρὴ μάλιστα ἐν τοῖς τοιούτοις μὴ τὰ λεγόμενα ἐξετάζειν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν λέγοντα τὰ ἀκουόμενα προσιδέσθαι, καὶ οὕτω τῶν λεγομένων ἀκούειν, ὡς πρὸς ἀνθρώπου ἐρημένων. ἐπεὶ, πολλὰ ἕψεται τὰ ἄτοπα. σκέψει γάρ· εἶπεν, οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν. οὐκοῦν ἕτερόν ἐστι τὸ αὐτοῦ θέλημα καὶ σφόδρα ἀπόδιον, καὶ οὐδὲ ἁπλῶς ἀπόδιον, ἀλλ' οὐδὲ ὠφέλιμον ὅτως. εἶπεν, εἰ σωτηριώδης ἦν, καὶ συμβαῖνον ἦν τοῦ πατρός, πῶς ἔτεκεν αὐτὸ ἃ ζητῇς; ἀνθρώπου

μὴ γὰρ οὐκ οἶσθας αὐτὸν λέγειν, ὡς πολλὰ θελήματα ἔχοντες ἀγνοοῦμεν τὸ τοῦ Θεοῦ θέλημα; οὐ γὰρ ἴσασιν ἕτεροι ὑπὲρ ἡμᾶς, οὐδὲ πάντες ἴσασιν ἅπαντα. ἐπὶ γὰρ τοῦ ἀνδρὸς τούτου πολλάκις ἀκούσεται τις ἂν εἰκότως τὸ ῥῆμα. ἐγὼ δὲ ὁ Παῦλος οὐ πάντα ἴσασι τὰ τοῦ Θεοῦ θελήματα. Θεοῦ, φησὶ, τοῦ ἐν Χριστῷ, ζῶ ἐγώ; ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ ὁ Χριστός· πῶς οὖν πολλαχοῦ διαστέλλεται φησὶν, ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με; ὡς ἑτέρου ὄντος ἐκείνου καὶ ἑτέρου τοῦτο φησιν; ὡς ἐπ' ἀνθρώπου τοῦτο λέγει, καὶ τοῦτο πολλαχοῦ ποιεῖται τὴν ἀκριβολογίαν φιλοτιμούμενος. ὅτι γὰρ ἀπὸ τῆς ἐρωτήσεως δῆλον· ἀποκριθεὶς γὰρ ὁ Κύριος καὶ λέγει μόνα, καὶ οὐδὲν ἄλλο, καὶ ἀναστρέφει πάλιν ὡς ἀνθρώπους διαλεγόμενος, πάλιν ὡς ἀνθρώπους καταπαύει τὰ αὐτὰ, καὶ λέγει, ὅτι ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστί. πόθεν δῆλον; ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. ὥσπερ γὰρ ἐστὶ καὶ ἀνθρώπου, ὁ φιλαυτίας ἀπαλλαγείς, οὐκ ἂν ἔχοι δικαίως ἐγκαλεῖσθαι, ὡς οὐδὲν τὸ δίον δικαίως· οὕτως οὐδὲ ἐμοὶ δυνήσεταί τις ἐγκαλεῖν. ἐμὲ γὰρ θέλοντα καὶ ἑαυτῷ σῶσαι, ἵνα πολλοὶ ταύτῃ σωθῶσι τὸ δίκαιον· ὁ δὲ μὴ καὶ ἑαυτῷ σκοπῶν, ἵνα ἄν ἔχοι πρόφασιν τοῦ μὴ καὶ δίκαια ψηφίσασθαι; τοῦτο τοίνυν καὶ λεγόμενόν φησιν ἐπ' ἐμοῦ ἐξετάζετε. εἰ μὲ γὰρ ἔλεγεν μὴ ἀπίστελλε παρὰ τοῦ πατρός, μηδὲ εἰς σχῆσιν τινὰ δέξασθαι τὴν γινομένων ἀφέσεως, ἴσως ἄν τις ὑμῶν ὑπέπτησεν, ὅτι βουλόμενος ἐμαυτὸν ποιῆσαι λαμπρὸν, οὐ λέγω καὶ ὅτα εἰ ἄλλῳ ἑτέρῳ λέγοιμι καὶ διαπτήσομαι καὶ γινόμενα, τίνος ἕνεκεν, ἢ πόθεν ἂν ἔχοιτε ἀποδεῖξαι καὶ λεγόμενα; ὁρᾶς ὅτι πᾶν τὸ λεγόμενον κατεσκέασε, καὶ πόθεν τὴν κρίσιν τὴν ἑαυτοῦ δικαίαν εἶναι ἔφησεν, ὅτι οὐ καὶ τὴν πολλοὶ εἰς ἀπλανεῖς ἐλπίσι; ὁρᾶς, ὁ πολλάκις ἐλπίσι, πῶς ἀσαλεύτως σαφῶς; τί δέ ἐστιν ὁ ἐλπίσι; ὅτι ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἀπιστίας τὴν λέξιν, αὐτὴ μᾶλλον πεῖσαι τοὺς ἀκούοντας, μὴ ἐκ τοῦ παραχρῆμα διαμένοις καὶ λεγόμενα καταπίστευε, ἀλλὰ προσδοκᾶν μᾶλλον ὅτι τὸ ὕψος τὴν νομὴν ἐλπίζει. αὕτη γὰρ τοῦ χαμαὶ συρομένους τότε μὴ πολλῆς καὶ μακρᾶς ἀνίησι τῆς ὠκολίας.

ΗΘΙΚΟΝ. Ταῦτ' οὖν ἀπόντα σπουδάζοντες, προσκαλῶμεν, μὴ προσπτέρωμεν ἀπλῶς τὰ εἰρημένα, ἀλλὰ μὴ ἀκριβείας ἐξετάσωμεν ἅπαντα, τὸν αἰτίαν τὴν λεγομένων πανταχοῦ σκοπιῶμεν· μηδὲ ὁρμὴν ζώμεν ἐκφυγεῖν ἡμᾶς εἰς ἀπολογίαν τοῦ ἀγνοεῖν καὶ τοῦ ἀπλότητα. οὐ γὰρ ἀκέραιος ἐκέλευσε μόνον εἶναι, ἀλλὰ καὶ φρονίμους. ἀσκῶμεν τοίνυν μὴ τῆς ἀπλότητος καὶ τοῦ φρόνιμον, καὶ ὅπως τὴν δογμὴν καὶ ὅπως τὴν τοῦ βίου κατόρθωσιν· καὶ διαζώμεν ἑαυτοὺς ἐντεῦθεν, ἵνα μὴ ζῶμεν τῇ κόσμῳ κατακριθῶμεν ποτὲ, καὶ τοιοῦτοι γενώμεθα περὶ τὸν ζωοδότην, οἷοι βουλόμεθα περὶ ἡμᾶς ἡμᾶς γενέσθαι τοὺς οἰκέτας ἡμῶν. ἄφες γὰρ ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. κἀμοὶ δὲ μὴ, ὅτι οὐ φέρει ὁρᾶν πλημμελοῦσάν μου τὴν ψυχήν. ἀλλ' ἐὰν σπουδάσωμεν ὅτι ἐν ἐμοὶ τὸ λελυπηκότι, ἀλλ' ἑαυτοῖς χαριζόμεθα, ταχέως ἀφησόμεθα τῆς ὀργῆς. καὶ γὰρ ὁ τὰ ἑκατὸν δηνάρια μὴ συγχωρήσας τῷ πεπλημμεληκότι, ὑπὸ τῶν ὁμοδούλων ἠδικήσατο, ἀλλ' ἑαυτῷ, τοῖς μυρίοις τάλαντον ὀφείλουσιν ὑπεύθυνον ποιήσας, ὧν πρότερον τὴν ἄφεσιν ἔλαβεν. ὅταν οὖν ἑτέρους μὴ ἀφῶμεν, ἑαυτοῖς οὐκ ἀφίεμεν. μὴ τοίνυν τῷ Θεῷ λέγωμεν μόνον, μὴ μνησθῇς τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν· ἀλλὰ καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἕκαστος, μὴ μνησθῶμεν τῶν ἁμαρτημάτων τῶν συνδούλων τῶν εἰς ἡμᾶς γεγονότων. καὶ γὰρ σὺ πρότερον δικάζεις τοῖς σοῖς, καὶ ὅτι ἔπταικε Θεός· σὺ τὸ νόμον γράφεις τὸ περὶ ἀφέσεως καὶ τιμωρίας, καὶ τὸν περὶ τῶν τοιούτων ἀφέρεις ψῆφον. ἐπιποιῶ καὶ τῷ μνησθῆναι καὶ τῷ μὴ μνησθῆναι σὺ Θεὸς εἶ. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἀφίησι κελεύει, ἐάν τις πρός τινα ἔχῃ μομφάν, ὡς οὐκ ἀπλῶς ἀφίησι, ἀλλ' ὅτι μηδὲ λείψανα μένει. ἐπεὶ καὶ ὁ Χριστὸς οὐ μόνον οὐκ ἤνεγκεν εἰς μέσον ἡμῶν τὰ ἁμαρτήματα, ἀλλ' οὐδὲ ἡμᾶς αὐτοὺς πεπλημμεληκότας ἀνέμνησεν, οὐδὲ εἶπε, τὰ καὶ τὰ ἡμάρτες ἄλλα καὶ ἄφησε καὶ ἐξήλειψε τὸ χειρόγραφον, μηδὲ λογισάμενος τὰ προπώματα, καθὼς καὶ τότε

τοῦτο Παῦλος ἐδήλωσεν· τοῦτο δὲ ποιοῦμεν ἡμεῖς, ἡ ἀπὸ τῆς ἀλλοτρίας ἀλαλάζοντες ἀπόντα. καὶ μὴ ἀγαθόν τι γνωρίζομεν ἢ ἀκούομεν τοῦ λελυπηκότος, τοῦτο λεγεσώμεθα μόνοι· ἂν δὲ λυπηρὸν ἢ ἐπαχθές, σκεδάλωμεν καὶ ἐξαγειρόμεθα, ὥστε μηδὲ ἴχνος σκοποῦμεν. Εἰ δὲ μηδὲν ἡμῖν ἀγαθὸν γέγονε πρὸς τοῦτο, [τοσοῦτο] πάλιν ὁ μισθὸς μείζων συνέρχεσθαι ἡμῖν, καὶ πλείων ἡ ἀποδοχή. ἄλλοι δὲ ἀλγηδόνας καὶ χαμερπείας καὶ μυρίας ταλαιπωρίας ὑπομείφοισι πρὸ ἀμοῦ τοῦ μισθοῦ· σοὶ δὲ τῆς ἀνεπιτηδειότητος ἀφεῖται, τοῦ μὴ μετὰ κόπου λέγω, πάντα ἔξεστιν ἀφαιρεῖσθαι τὰ πλημμελήματα. Ἃ τοίνυν καὶ σαυτὸν ὁ ζῆλος ὠθεῖ, ὡς Ⓐ μεμισθωμένοι, καὶ πρὸς παίοντες, καὶ τῆς μισθούσης σαυτὸν σκληρότερος ζωῆς, δέον πάντα πρᾶττειν, ὥστε αὐτῆς ἐπιτυχεῖν; Εἰ γὰρ ἡ πρᾶσις ὕστερον πολλὴ, Ἃ δὲ εἶποι τις ἂν ἐκεῖνος, ἔνθα ἀπέδρα, ὀδύνη, καὶ λύπη, καὶ στεναγμός; ἐκεῖ δεῖσαι θάνατον οὐκ ἔστιν, οὐδὲ πόθος ἐκείνου ἐπιπεσὼν τὴν ἀγαθωσύνην. μακάριοι καὶ τετραμακάριοι, καὶ πολλάκις τοῦτο, Ⓑ τῆς μακαριότητος ἐκείνης ἀπολαύοντες λήξεως, ὥσπερ οἱ ἄθλιοι καὶ τετραθλίως, καὶ μυριάκις τοῦτο, Ⓒ τῆς μακαριότητος ἐκείνης ἑαυτοὺς σκυβαλίοντες. καὶ τί ποτ' οὖν ὄφελ, φησι, τὸ ποιοῦν ἡμᾶς ἀπολαῦσαι τῆς ζωῆς ἐκείνης; ἄκουσον αὐτὴν τοῦ δικαίζοντος νεανίσκου λοιδορουμένην τοῖς τοιούτοις. ὅπερ γὰρ εἶπε, Τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; εἶπεν ὁ Χριστὸς αὐτῷ ταῖς ἄλλαις ἐντολαῖς, κατέληξεν εἰς τὴν τῆς πλησίον ἀγάπην. καὶ ταύτα ἐρεῖ τις τῶν ἀκουόντων καὶ τὸν πλούσιον σκῶπτον, ὅτι ἐξ ἡμῶν ταῦτα ἐφυλαξάμεθα. οὐδὲ γὰρ ἐκλέψαιμεν, οὐκ ἐφονεύσαμεν, οὐκ ἐμοιχεύσαμεν· ἀλλ' ὑδάπτε καὶ τοῦτο εἶπεῖν δυνήσῃ, ὅτι ἠγάπησας τὸν πλησίον, ὡς ἀγαπῆσαι ἔδει. εἰ γὰρ ἐδάσκηέ τις, ἢ ἐκακηγόρησεν, ἢ οὐκ ἤμυνεν ἀδικουμένῳ, ἢ οὐ μετέδωκε τῷ ἐνδεεῖ, οὐδ' ἠγάπησε. νῦν δὲ οὐ τοῦτο μόνον ἐπέταξεν ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ καὶ ἕτερα. ποῖον δὲ τοῦτο; πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, φησὶ, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι, τὸν δι' ὧν ἔργων μίμησιν λέγει ἀκολουθῆσαι. τί τοίνυν ἐντεῦθεν μαθήσομαι; πρῶτον μὲν ὅτι τὸν μὲν πόνον ἔχουσι ταῦτα, οὐκ ἔνι τῶν πρωτείων ἐπιτυχεῖν τῶν ἐν τῇ λήξει ἐκείνῃ. καὶ γὰρ ὁ εἰπὼν αὐτῷ, ὅτι πάντα ταῦτα ἐποίησα, ὡς καταλελειμμένῳ μεγάλων ποιεῖ τελείαν ἀποδοχήν, φησὶ· Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι. πρῶτον μὲν οὖν τοῦτο ἔστι μαθεῖν· δεύτερον δ', ὅτι καὶ αὐτὸν σκῆνος ἐπιλεγόμενον ἔδει κομπάζοντα. ὁ γὰρ ἐν πρεσβυτίᾳ τοσαύτῃ ζῶν, καὶ τὸν ἄλλους πρεσβυτὴν ἐν πενίᾳ, πῶς ἂν Ⓓ πλησίον ἠγάπησεν; ἀπὸ τοίνυν τούτου σκῆνος ἀληθοῦσιν. ἀλλ' ἡμεῖς καὶ σκῆνος ἐν ταῦτα ποιοῦμεν, καὶ κατουδαζόμεθα τὰ ὄντα κενοῦσαι, καὶ τὴν ἀναγκαίαν χρείαν ἔχειν. Εἰ γὰρ ὁ τὰ ἀξιώματος τις βιωτικοῦ ὅλίαν πολλάκις τὴν οὐσίαν ἐπέδωκεν, ἀξιώματος τοῦ μέλλοντος ἐστερῆσθαι μόνον, καὶ ταῦτα πολλῶν προσδοκώντων χρόνοις (πολλοὶ γὰρ καὶ πρὸ πολλοῦ τῆς τελευτῆς ταύτην ἀπεδύσαντο τὴν ἀρχὴν, ἕτεροι δὲ ἐπ' αὐτῇ ἐξηκοντώθησαν καὶ τὴν ζωὴν αὐτὴν πολλάκις· ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα εἰδότες, πάντα κενοῦσι καὶ αὐτὴν) εἰ τοίνυν καὶ ταύτης τοσαῦτα ποιοῦσιν, καὶ τῆς μενούσης σκήνης καὶ ἀναφαιρέτου, τί γένοιτ' ἂν ἡμῶν ἀθλιώτεροι, μηδὲ ὀλίγα προϊεμένων, μηδὲ ταῦτα πρόσκαιρα, ἃ καὶ μετὰ κόπου ὕστερον ὄντες σκῶμεν ἀφήσομεν; ποίας οὖν ταῦτα οὐκ ἂν εἴη μωρίας, ἄκαρδ' ἄκαιρα ἀφαιρούμενα, ταῦτα παρὰ ἐκόντας δοῦναι, καὶ μὴ ἑαυτῶν λαβεῖν μὴ βουληθῆναι; ἀλλ' εἰ μὴ ὅπως ἀναβάν τις ἦλθεν, εἶτα πρόσκαιρα, πάντα ταῦτα ὄντα προέμενοι ἀπελαλῶμεν, καὶ χαρὰν οὐ σμικρὰν ἀπολείψομεν· νῦν δὲ πρὸν τὸν ὅπως γένεσθαι ἀγαθοῦς ὁδὸν, τὰ ἡμίσεα δόντας ἐλθεῖν πρόθυμα, αἱρούμενα καὶ κολάζεσθαι καὶ κατέχειν εἰκῆ τὰ μὴ ἡμέτερα, ὥστε τὰ ἡμέτερα προεῖναι; πόσα οὖν ἐξόλωμεν ἀπολογίας, ποίαν συγγνώμην, οὕτως εὐκόλου τῆς μισθοῦ ἡμῖν ὁδοῦ πρὸς ζωὴν, καὶ χρημάτων φειδομένοι, καὶ τὰ ἄκαρπα βαδίζοντες ὁδὸν, καὶ τὰ ἐντεῦθεν καὶ τὴν ἐκεῖ πάντων ἑαυτοὺς ἀποστερῶντες, πρὸν ἀμφοτέρων κεκρατῆσαι μετ' ἀδείας; ἀλλὰ

Εἰ καὶ μὴ πρότερον, καὶ νῦν γοῦν ἀναλάβωμεν, καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ὁμόσωμεν, καὶ πρόσωπα ἀφεθῶμεν εἰς δέον, ἵνα καὶ τὰ μέλοντα μετὰ εὐκολίας λάβωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. μ. 31 ΕΑΝ ΕΓΩ ΜΑΡΤΥΡΩ ΠΕΡΙ ΕΜΑΥΤΟΥ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής. 32 Ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ. κ.ε' κ.ιε'

ΕΙ ὡς χάρτην μεταλλακτὸν ἀπορίπτειν ἐπιχειρεῖ τῆς τέχνης ταύτης ἄπειρος ὤν, χειρίστου μὲν οὐκ ἐργάσεται, πάντα δὲ ἁπλοῦς καὶ ὁμοῦ συλλέων, πάντων ἀφίστησι καὶ ἐπιβουλῆς. οὕτω καὶ τὴν θείαν γραφὴν ὁ τὴν ἀκολουθίαν οὐκ εἰδώς, οὐδὲ τὰ ἰδιώματα ἐξ ὧν νόμων αὐτῆς ἐξεπίζοντες, ἀλλ' ἁπλῶς καὶ εἰς ἅπαξ πάντα ἐπιόντες, χείριστον μὴ γῆς φύσαντες, οὐδέποτε ἂν ἀναπεισθείημεν αὐτὴν θεσπεσίαν εὑρήσειν. Ταῦτα δὲ εἶπον νῦν, ὅτι τὸ προκείμενον ἡμῖν χωρίον ἔχει μὲν πολλὴν ἐν χερσὶ, οὐ μὴν κατάδηλον, ἀλλὰ πολλῆς κατακεχωσμένον ἀνωθεν ἀσαφείᾳ. δεῖ δὲ καὶ ἀφασκάπτου καὶ ἀφυκαθαίρητου, ὅπως ἂν γνήσια τῶν νοημάτων ἐλθῇ. Ὡς γὰρ οὐκ ἂν εὐθέως χορυσθείη ἀκεύων τὸν Χριστοῦ λέγοντος· ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής; ἐγὼ γὰρ πολλαχοῦ φαίρεται μαρτυρήσας ἑαυτῷ. τῇ γοῦν Σαμαρείτιδι διαλεχθέντος, "ἔλεγεν ἐγώ εἰμι ὁ λαλῶν σοί καὶ τῷ τυφλῷ ὁμοίως· ὁ λαλῶν μέν σοῦ, οὐκ ἀφανὴς ὢν· ἐν τοῖς Ἰουδαίοις * πῶς ὑμῖν λέγω τι, ὃν βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἰμι; ἐν ἑτέρῳ δὲ πολλαχοῦ τοῦτο πεῖς. μὴ οὖν ἅπαντα ταῦτα ψευδῆ ἦ, ὡς ἡμῖν ἔστι σωτηρίας ἐλπὶς; πόθεν δὲ τὴν ἀλήθειαν εὑρήσομεν, ὅταν αὐτὴ ἡ ἀλήθεια λέγῃ, ὅτι οὐκ ἔστιν ἡ μαρτυρία μου ἀληθής; ἃ τοῦτο δοκεῖ τὸ σωματεῖον εἶναι μόνοι, ἀλλὰ καὶ ἕτερον οὐκ ἔλαττον τούτου. προϊὼν γάρ φησι, καὶ ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμοῦ, ἡ μαρτυρία μου ἀληθής ἐστι. ποῖον δή, εἰπέ μοι, δέξομαι, ποῖον δὲ νομίσω ψευδὲς εἶναι; εἰ γὰρ ὅτων οὐκ ἀληθεύομεν ἁπλῶς ὡς εἴρηται, μὴ ἐσόμεθα προεργασάμενοι, μὴ αἰτίαι, μή ἄλλο τι τῶν τοιούτων δεῖν, ἀμφότερα ἔσται ψευδῆ. Εἰ γὰρ ἡ μαρτυρία αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἀληθής, οὐδὲ τοῦτο αὖθ' ἁληθές, οὐ δεύτερον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ πρότερον. Πῶς οὖν ὅτι ὁ εἰρηκὼς; πολλῆς ἡμῖν ἐνδεῖ τῆς ἀκριβείας, μᾶλλον δὲ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος, ἵνα μὴ τοῖς ῥήμασιν ἐναπομείνωμεν ψιλοῖς. ὅταν γὰρ ὁ αἱρετικοὶ πλανῶνται, ὅταν μήτε σκοποὶ ἐξεπίζωσι τοῦ λέγοντος, μήτε τὴν ἕξιν τῶν ἀκουόντων. αὖ γὰρ ταῦτα μὴ προσδεξώμεθα, καὶ ἑτέρα ἔσται, οἵα κηρύσσει, καὶ τὸ πιστὸν, ὁ γνώμιον ἀκροατοῦ, πολλὰ ἔνεστι τὰ ἄπορα. Πῶς οὖν ὅτι ὁ εἰρηκὼς; ἐμισλεν" ἐπιφέρων αὐτοῖς ὁ Ἰουδαῖοι· ἐὰν σὺ μαρτυρῇς περὶ σεαυτοῦ, ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής. δεῖ τοῦτο ταῦτα προσλαβὼν εἰπεῖν, ὡσανεὶ" ἔλεγε· "πάντως ἐρεῖτί μοι, οὐ βούλει πιστεύομεν. οὐδεὶς" γὰρ ἑαυτῷ ἑαυτὸν μαρτυρῶν, ἀξιόπιστός ἐστιν ὁ δὲ θεσπεσιος. τὸ οὖν, οὐκ ἔστιν ἀληθής, οὐχ ἁπλῶς ἀναγνωστέον, ἀλλὰ" πρὸς τὴν ἐκείνων ὑπόνοιαν, ἀφ' ὅτι ὑμῖν οὐκ ἔστιν ἀληθής. ἀ τοίνυν πρὸς τὴν ἀξίαν τὴν αὐτοῦ, ἀλλὰ πρὸς τὴν ὑπόνοιαν τὴν ἐκείνων ἐφθέγξατο ταῦτα· ἐπ ὅταν μὴ λέγῃ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθὴς, τὴν γνώμην ἐλέγχει τὴν ἐκείνων, ἃ τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ πρὸς ἐκείνων ἀπόθεσιν ἐπάγεται· ὅταν δὲ, ὅτι καὶ ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθὴς ἐστὶν ἡ μαρτυρία μου, αὐτὴν δείκνησι τὸ πρόγμα τὴν φύσιν, ὅτι ὡς Θεὸν ἀξιόπιστον αὐτὸν ἔδει νομίζειν ἃ περὶ ἑαυτοῦ λέγοντα. ὅτε γὰρ εἶπεν ἀνάστασιν νεκρῶν ἃ κρίσιν, καὶ ὅτι ὁ πατὴρ οὐδένα αὐτὸν κρίνει, ἀλλ' εἰς ζωὴν ἔρχεται, καὶ

ὅτι

ὅτι καθεδῆται πάντας δικαίως ἀπαιτήσων, ⁊ ὅτι τιμὴ αὐτίμη ἄξιος εἶχε τῷ πατρὶ κ᾽ δυνάμιν· μέλλων πάλιν ἄπαντα ταῦτα κατασκευάζειν, ἀναγκαίως τιμὴ ἀντίθεσιν αὐτῶν τέθεικε πρὸς τιμήν. Εἶπον, φησιν, ὑμῖν, ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς κ᾽ ζωοποιῆ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιῆ· Εἶπον Ὅτι ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν κρίσιν δέδωκε τῷ υἱῷ· Εἶπον ὅτι δεῖ τιμᾶν τὸν υἱόν, ὡς τὸν πατέρα· Εἶπον ὑμῖν ὅτι ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱόν, οὐδὲ τὸν πατέρα τιμᾷ· Εἶπον ὑμῖν ὁ ἀκούων μου τῶν λόγων κ᾽ πιστεύων, τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν· Εἶπον ὅτι ἡ φωνὴ μου τῶν νεκρῶν ἀκούσει, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται· ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτω καὶ τῷ υἱῷ ἔδωκε ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ· καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί· μὴ θαυμάζετε τοῦτο· ὅτι ἔρχεται ὥρα, ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ οὐδέν· καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν, ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός. Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής· ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ. Ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκε τῇ ἀληθείᾳ. Ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω, ἀλλὰ ταῦτα λέγω ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε. Ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων, ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε ἀγαλλιαθῆναι πρὸς ὥραν ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ. Ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζω τοῦ Ἰωάννου· τὰ γὰρ ἔργα ἃ δέδωκέ μοι ὁ πατὴρ ἵνα τελειώσω αὐτὰ, αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέσταλκε. Καὶ ὁ πέμψας με πατὴρ ἐκεῖνος μεμαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ. Οὔτε φωνὴν αὐτοῦ πώποτε ἀκηκόατε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε· καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μένοντα ἐν ὑμῖν, ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος τοῦτον ὑμεῖς οὐ πιστεύετε. Ἐρευνᾶτε τὰς γραφὰς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν· καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ· καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρός με ἵνα ζωὴν ἔχητε. Δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω· ἀλλὰ ἔγνωκα ὑμᾶς ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς. Ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, καὶ οὐ λαμβάνετέ με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήμψεσθε. Πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρ᾽ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ ζητεῖτε; Μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα· ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν Μωσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε. Εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωσῇ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν. Εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γράμμασιν οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασι πιστεύσετε;

Ιωαν. ε. κβ.

33 Ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ἰωάννην, ⁊ ἐμαρτύρησε τῇ ἀληθείᾳ.

Καίτοιγε εἰ οὐκ ἔστιν ἀληθὴς ἡ μαρτυρία σου, πῶς λέγεις, ὅτι οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου, ⁊ ὅτι ἐμαρτύρησε τῇ ἀληθείᾳ; ὁρᾷς πῶς σαφὲς καὶ τοῦτό ἐστιν, ὅτι ὃ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθὴς, πρὸς τὴν ὑπόνοιαν εἴρηται; τί οὖν εἰ ὁ λύχνος ἐμαρτύρησε χρήσιμος, φησιν; ἵνα γὰρ μὴ τοῦτο λέγωσιν, ὅσα πρὸς κ᾽ ταῦτα ἀφέλει τὴν ὑπόνοιαν. οὐ γὰρ εἶπεν, Ἰωάννης ἐμαρτύρησέ μοι, ἀλλὰ πρὸς ὑμᾶς ἀπεστάλκατε πρὸς Ἰωάννην· οὐκ ἀν᾽ ἦ ἀπεστάλκατε, εἰ μὴ ἀξιόπιστον ἠγεῖσθε. κ᾽ ὃ δὴ μᾶλλον· οὐ γὰρ ἔπεμψαν, αὐτὸν πρὸ τοῦ Χριστοῦ ἐρωτῶντες, ἀλλ᾽ ὑπὲρ ἑαυτῶν. οὗ ἦ ἐν τοῖς ὑπὲρ ἑαυτῶν ἀξιόπιστον εἰκὸς ἐνόμιζον, πολλῷ μᾶλλον ἐν τοῖς ὑπὲρ ἐκείνου. πεφύκασιν γὰρ, ὡς εἶπεῖν, ἅπαντες ἀν᾽ θρωποι μὴ οὕτω πιστεύειν τοῖς πρὸ ἑαυτῶν λέγουσιν, ὡς τοῖς πρὸ ἄλλων. τοῦτον ἦ οὕτως ἀξιόπιστον εἰκὸς ἐνόμισαν, ὡς ⁊ ἐν τοῖς πρὸ ἑαυτοῦ μὴ δεηθῆναι μαρτυρίας ἑτέρας. ⓘ γὰρ ἀπεστάλκατε οὐκ εἶπεν, τί λέγεις πρὸ τοῦ Χριστοῦ; ἀλλὰ, σὺ τίς εἶ; ἢ λέγεις πρὸ σεαυτοῦ; οὕτω μέγα τοῦ αἰδρὸς τὸ θαῦμα ἐνῆν. τοῦτο οὖν ὅλον ἠνίξατο ἀφ᾽ τοῦ εἰπεῖν, ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ἰωάννην. ἀφ᾽ τοῦτο καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς οὐχ ὅτι ἀπέστειλε, εἶπε μόνον, ἀλλὰ κ᾽ πρὸ τῶν ἀπεσταλμένων ἀκριβολογεῖται, * ὅτι ἦσαν κ᾽ ἱερεῖς, ⁊ οὐκ ἀπὸ τῶν φαρισαίων, οὐχ ⓘ τυχόντες, οὐδὲ ἀπερίμμενοι, οὐδὲ οἷοι ἀφ᾽ φθαρῆναι κ᾽ πρὸ ἀληθεύειν, ἀλλὰ μετ᾽ ἀκριβείας ἱκανοὶ μαθεῖν τὰ περὶ ἐκείνου λεγόμενα.

34 Ἐγὼ δὲ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν οὐ λαμβάνω.

Τίνος οὖν ἕνεκεν τὸν Ἰωάννου πέμπεται; καίτοι οὐδὲ ἡ ἐκείνου, ἀνθρώπου μαρτυρία ἦν. ὁ γὰρ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, φησὶν, ἐκεῖνός μοι εἶπεν. ὥστε κ᾽ ἡ τοῦ Ἰωάννου μαρτυρία, τοῦ Θεοῦ μαρτυρία ἦν· πρὸ γὰρ ἐκείνου μαθὼν, ἔλεγεν ἅπερ ἔλεγεν. ἀλλ᾽ ἵνα μὴ λέγωσι, πόθεν τοῦτο δῆλον, ὅτι πρὸ τοῦ Θεοῦ ἔμαθε, κ᾽ πρὸ ταῦτα καταγώνται, ἐκ τοῦ πρείττονος αὐτοὺς ὑπισχνίζει, ἔτι πρὸς τὴν ὑπόνοιαν αὐτῶν ἀφαιρούμενος. οὐδὲ γὰρ ἦν εἰκὸς ταῦτα πολλοὺς εἰδέναι, ἀλλ᾽ ὡς οἴκοθεν λέγοντι, τέως πιστεῦσαι τῷ Ἰωάννῃ. ἀφ᾽ τοῦτό φησιν, ἐγὼ πρὸ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν κ᾽ λαμβάνω. κ᾽ εἰ μὴ ἔμελλες πρὸ ἀν-

θεφπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνει, καὶ οὐτοῦτον ἰκανοῖζεσθαι, τίνος ἕνεκεν πρῶτος τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ; ἵνα οὖν μὴ ταῦτα λέγωσιν, ἀκουσον πῶς καὶ διορθώσατο τῇ ἐπαγωγῇ τὴν τοιαύτην ἀπόληψιν. Εἶπων γὰρ ὅτι οὐδὲ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν οὐ λαμβάνω, ἐπήγαγε·

Ἀλλὰ ταῦτα λέγω, ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε. Οὐ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἐγὼ μὲν οὐκ ἐδεόμην τῆς τούτου μαρτυρίας, Θεὸς ὤν, τῆς ἀνθρωπίνης. ὅπως οὖν μᾶλλον αὐτῷ προσέχητε, καὶ πάντων ἀξιοπιστότερον ἡγεῖσθε, καὶ ἐκείνῳ μὲν ὡς προφήτῃ προσεδράμετε (καὶ γὰρ ἡ πόλις ὅλη Ἰορδάνην ἐξεχύθη) ἐμοὶ δὲ οὐδὲ θαυματουργοῦντι ὅπως θύσατε, δέδωκα τοῦτο ὑμᾶς ἀναμιμνήσκων τῆς μαρτυρίας ἐκείνης.

35 Ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων· ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε πρὸς ὥραν ἀγαλλιασθῆναι ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ. Ἵνα γὰρ μὴ λέγωσι· Τί οὖν ἐκεῖνος μόνον εἶπεν, ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐθαυμάσαμεν; δείκνησιν ὅτι καὶ ἀπεδέξαντο τὰ εἰρημένα. καὶ γὰρ οὐδὲ τοῦτο τυχόντως ἔπεμψαν, ἀλλ' ἱερεῖς καὶ Φαρισαίους. καὶ ἠθέλησε ἀγαλλιασθῆναι. ὅτων τὸν ἄνδρα ἐθαύμαζον, καὶ τοῖς λεγομένοις αὐτοῦ οὐκ εἶχον τότε. ὃ δὲ πρὸς ὥραν, τὴν εὐκολίαν αὐτῶν δεικνύοντος ὅτι, καὶ ὅτι ταχέως αὐτοῦ ἀπεπήδησαν.

36 Ἐγὼ δὲ ἔχω μαρτυρίαν μείζονα τοῦ Ἰωάννου. Εἰ μὲν γὰρ ἐβούλεσθε καὶ τὴν ἀκηλεσίαν τῶν πραγμάτων προσδέχεσθαι τὴν πίστιν, ἀπὸ τῶν ἔργων μᾶλλον ὑμᾶς ἂν ἐπηγαγόμην. ὅπερ δὲ βούλεσθε, ὅτι Ἰωάννῃ ὑμᾶς ἄγω, οὐχ ὡς τῆς ἐκείνου διδόντος μαρτυρίας, ἀλλ' ὅπως ταῦτα πρὸς τοῦτο ποιῶ, ὥστε ὑμᾶς σωθῆναι. ἔχω μὲν γὰρ μαρτυρίαν Ἰωάννου μείζονα, τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων· ἀλλ' οὐ τοῦτο σκοπῶ μόνον, ὅπως ἀπὸ τῶν ἀξιοπίστων ὑποδείκτως ὑμῖν ληρίμων, ἀλλ' ὅπως καὶ ἀπὸ τῶν ὑμῖν γνωρίμων καὶ περὶ ὑμῶν θαυμαζομένων. Εἶτα καθαπτόμενος αὐτῶν, καὶ εἰπών, ὅτι πρὸς ὥραν ἠθέλησαν ἀγαλλιασθῆναι ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ, τὸν προσκαιρον αὐτῶν ἔδειξε καὶ ὑποδολὸν καὶ ἀβέβαιον. λύχνον δὲ αὐτὸν ἐκάλεσεν, δηλονότι, ὅτι οὐκ οἰκοθεν εἶχε τὸ φῶς, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος. ὃ δὲ πρὸς διπλασιολογίαν αὐτοῦ, τοῦτο οὐκ ἔστι τέθηκεν, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης· ἀλλά τέως ἀπλῶς μόνον, καὶ δήλωσον σφόδρα αὐτὸν, δεικνύς, ὅτι ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ γνώμης, ἀφ' ἧς ἐκεῖνον κατεφόρησαν, οὐδὲ τῷ Χριστῷ πιστεῦσαι ἠδυνήθησαν. καὶ γὰρ τὸν θαυμαζόμενον πρὸς αὐλοῖς, πρὸς ὥραν ἐθαύμασαν μόνον· ὡς εἰ μὴ τοῦτο ἐποίησαν, πάλιν ἂν αὐλοὶς πρὸς Ἰησοῦν ἐχρεσταγώγησαν. δείξας τοίνυν αὐλοὺς πρώτους ἀνάξιους ὄντας συγγνώμης, ἐπήγαγε λέγων· ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζονα Ἰωάννου. ποίαν δὴ ταύτην; τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων.

Τὰ γὰρ ἔργα, φησίν, ἃ ἔδωκέ μοι ὁ πατὴρ ἵνα τελειώσω αὐτὰ, αὐτὰ τὰ ἔργα περὶ ἐμοῦ μαρτυρῇ, ὅτι ὁ πατὴρ με ἀπέστειλεν. Ἐνταῦθα δὲ παλαιότητος καὶ ὀρθαθέντος ἀνέμνησε, καὶ ἑτέρων πλειόνων. "τὰ μὲν ῥήματα εἶπεν ἴσως ἄν τις αὐτῶν κόμπον εἶναι), καὶ φιλίας τῆς Ἰωάννου χάριν (καίτοι οὐδὲ τοῦτο σῶον αὐλοῖς εἰπεῖν περὶ Ἰωάννου, ἀνδρὸς μετ' ἀκριβείας φιλοσοφοῦντος, καὶ ὕστερον πρὸς αὐλοῖς θαυμασθέντος) τὰ δὲ πράγματα ἀκέτι οὐδὲ παρὰ τοῖς μαινομένοις σφόδρα ταύτην ἠδυνάτο τὴν ὑπόνοιαν ἔχειν. Διὰ τοῦτο δεύτερον ταύτην ἐπήγαγε μαρτυρίαν, εἰπών· τὰ ἔργα ἃ ἔδωκέ μοι ὁ πατὴρ ἵνα τελειώσω αὐτὰ, αὐτὰ τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ, ὅτι ἀπέστειλέ με ὁ πατήρ. συνταῦθα δὲ πρὸς τὴν κατηγορίαν τῆς τοῦ σαββάτου λύσεως ἴσταται. ὅπερ γὰρ ἔλεγον ἐκεῖνοι, πῶς δύναται ἄνθρωπος ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ὃ βέβαιον ὁ τηρεῖ; δέδωκε τοῦτο" φησίν, ἃ ἔδωκέ μοι ὁ πατήρ. καὶ τοίνυν αὐθεντίαν ἐποίει, ἀλλὰ δεικνὺς μετὰ πολλῆς τῆς εὐσεβείας, ὅτι οὐδὲν ἐναντίον τῷ πατρὶ πράττει, δέδωκε τοῦτο ὁ ὃ πολλῷ ἔλαττον ἔθηκε. Διατί γὰρ οὐκ εἶπεν ὅτι τὰ ἔργα, ἃ ἔδωκέ μοι ὁ πατὴρ, μαρτυρεῖ ὅτι ἴσος εἰμὶ τῷ πατρί; ἀμφότερα γὰρ ἦν ἀπὸ τῶν ἔργων μαθεῖν,

θεῖν, καὶ ὅτι σεαυτὸν ποιεῖ, καὶ ὅτι ἴσος ἐστὶ τῷ γεγυμνασμένῳ. "ὥσπερ ἀλλαχοῦ κατασκευάζων ἔλεγε· Εἰ ἐμοὶ μὴ πιστεύετε, τοῖς ἔργοις πιστεύετε, ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύσητε, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί. ἀμφοτέρωθεν αὐτὸν ἐμαρτύρει, καὶ ὅτι ἴσος ἐστὶ τῷ πατρί, καὶ ὅτι σεαυτὸν ἐποίησεν ἐκείνῳ. τίνος οὖν ἕνεκεν οὐκ εἶπεν, ἀλλὰ τὸ μεῖζον ἀφεὶς, τοῦτο τέθηκεν; ὅτι τὸ ἀσυνδιάζομενον τοῦτο ἐποίησεν ἐμοῦ. Εἰ γὰρ καὶ πολλῷ ἔλαττον τὸ πιστευθῆναι ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ ἦλθε, τοῦ πιστευθῆναι ὅτι Θεός ἐστι ἴσος αὐτῷ (ἐκεῖνο μὲν γὰρ" καὶ ἐκ φήμης ἦν, τοῦτο δὲ, οὐκέτι) ὅμως αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ἔλαττον πολλοῦ τίθησι, ἀσυνδιάζων, εἰδὼς ὅτι τούτῳ" διαβάλλεται, καὶ σκῶμμα γίνεται· δι' ὃ λοιπὸν οὐκ ἀναβάλλεται. καὶ τῆς μείζονος οὔσης μαρτυρίας, τὸ ἔλαττον αὐτῆς" ἔργον τίθησι, ἵνα" δι' αὐτοῦ καὶ ἐκείνου δείξωσι. τοῦτο κατασκευάσας πάλιν, ἐπάγει

37 Καὶ ὁ πέμψας με πατὴρ, φησὶν, αὐτὸς μεμαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ.

Καὶ ποῦ μεμαρτύρηκε περὶ αὐτοῦ; ἐν τῷ Ἰορδάνῃ· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ ηὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε. ἀλλὰ καὶ τοῦτο κατασκευῆς ἐδεῖτο. ὃ μὲν οὖν Ἰωάννου οὐδὲν ἦν. ἀνθρωπικὰ γὰρ ἀπιστήσαι, καὶ ἐζητήσαμεν ἂν οὐκ εἶχον. ἐκεῖνο δὲ τὸ σημεῖον ἦν ὁμοίως. εἰδοὺ γὰρ γεγόναμεν· καὶ ἐκ τοῦ προφητικοῦ ἦλθον, καὶ ὀπίσω ἦσαν, καὶ ἐβαπτίζοντο, οὐδὲν καὶ ἐνταῦθα. ἐλείπετο δὲ λοιπὸν τὸ περὶ τῆς τοῦ παιδὸς μαρτυρίας ἀποδεῖξαι. Εἶτα μέλλων αὐτὸν κατασκευάζειν, φησίν· Οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε πώποτε. Καὶ πῶς Μωϋσῆς λέγει· Ὁ Θεὸς ἐλάλει, Μωϋσῆς ἀπεκρίνατο; πῶς δὲ Δαβὶδ φησὶ· Γλωσσόν, ἣν οὐκ ἔγνω, ἤκουσε; καὶ πάλιν Μωϋσῆς· Εἴ ἔστιν ἔθνος τοσοῦτον, ὃ ἤκουσε φωνῆς Θεοῦ; Exod. 3. 6. Psal. 8. 1. Deut. 4. 33.

Οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε. Καίτοι καὶ ἑωρακέναι αὐτὸν λέγονται καὶ Ἡσαΐας, καὶ Ἰερεμίας, καὶ Ἰεζεκιὴλ, καὶ ἕτεροι πλείους. ἀλλ' οὖν ὅτι ὁ φησιν ὁ Χριστὸς νῦν; εἰς φιλόσοφον αὐτοῦ ἀνάγει δόγμα καταμαρτύρων, δεικνὺς ὅτι οὔτε φωνὴ περὶ Θεοῦ, οὔτε εἶδος, ἀλλ' ἀνώτερος δὲ σημάτων ὁ δὲ φθόγγων τοιοῦτος. ὥσπερ γὰρ εἶπεν, ὅτι οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε, οὐ τοῦτό φησιν, ὅτι φωνὴν μὲν ἔστειλε, σὺ δὲ οὐκ ἀκήκοας· οὐδὲ εἶπεν· οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε, οὐ τοῦτο φησὶν, ὅτι εἶδος μὲν ἔχει, σὺ δὲ οὐκ εἶδες· ἀλλ' ὅτι οὐδὲν τούτων περὶ Θεόν. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν" ὅλα παίζεις, Μωϋσῆς λελάληκεν ὁ Θεὸς μόνῳ (τοῦτο γοῦν καὶ ἔλεγον· Ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι Μωϋσῆς λελάληκεν ὁ Θεὸς, τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστί)" διὰ τοῦτο οὔτε εἶπε, δεικνὺς, ὅτι οὔτε φωνὴ περὶ Θεοῦ, οὔτε εἶδος. καὶ τί λέγω τοιοῦτα, φησὶν; οὐ μέγιστον οὔτε φωνὴν αὐτοῦ οὐκ ἀκηκόατε, οὔτε εἶδος ἑωράκατε, ἀλλ' οὐδὲ ἐφ' ᾧ μάλιστα αὐχεῖτε, καὶ ἐφ' ᾧ μάλιστα πρότερον ἐξεπλήττεσθε, ὅτι τὰ προστάγματα αὐτοῦ ἐδέξασθε καὶ κατέχετε, οὐδὲ τοῦτο ὑμῖν δυνατὸν εἶπεν. "διὰ τοῦτο ἐπῆγαγε·

38 Οὐδὲ τὸν λόγον αὐτοῦ ἔχετε μένοντα ἐν ὑμῖν· Τυτέσι, διὰ παλαιὰς, τὰ προστάγματα, τὸν νόμον, τὸν προφήτας. Εἰ γὰρ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὰ διετάξατο, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐν ὑμῖν ἐστιν, ὅταν μὴ πιστεύητέ μοι. Εἰ γὰρ διὰ τοῦτο καὶ κατὰ" τοῦτο φασὶν αἱ γραφαὶ," ὅτι ἐμοὶ χρὴ προσέχειν, ὑμᾶς δὲ οὐ πιστεύετε· δῆλον ὅλα καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ ἀπέστη ἀφ' ὑμῶν. διὰ τοῦτο πάλιν ἐπῆγαγε, Οτι" ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε.

Εἶτα, ἵνα μὴ λέγωσι, πῶς οὖν, εἰ μὴ φωνὴν αὐτοῦ ἠκούσαμεν, σοι ἐμαρτύρησεν; λέγει· Ἐρευνᾶτε ταῖς γραφαῖς· καλῶς εἶπεν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ. Διὰ γὰρ τούτων ἐμαρτύρησε. καὶ" μέλλων καὶ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ἐμαρτύρησε, καὶ ἐν τῷ ὄρει. ἀλλ' οὐ φέρει εἰς μέσον τὰ φωνὴν ἐκείνην. ἴσως γὰρ ἂν καὶ" ἀπιστήθη σύντομον. τὰ μὲν γὰρ οὐδὲ ἤκουσαν, τὰ δὲ ἐν τῷ ὄρει· τὰ δὲ ἤκουσαν μὲν, οὐ παρέσχον δέ. διὰ τοῦτο παραπέμπει αὐτοὺς ταῖς γραφαῖς, δεικνὺς ὅτι ἐκ τοῦ" παιδὸς μαρτυρία ἐκείνη ἐστί· παρέστησαν μάρτυρες καὶ παλαιὰ ἀνέλαβον ἐφ' οἷς ἐκόμπαζον, ἢ ὡς ἑωρακότες Θεόν, ἢ ὡς φωνῆς αὐτοῦ ἀκηκοότες. ὅπερ γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτὸν τῇ φωνῇ διαπίστως ἔχειν, καὶ ἐν τῷ Σιναίῳ ὄρει φαντάζεσθαι, διηρθωσάμενος

τὴν ἀπὸ ἐκείνων ἐπαύσαμεν ἀφέντες, καὶ διέξας συγκαπάσασιν ὅσα τὰ γεγυμνασμένα, τότε ἀνάγεις ὅπου τὴν μαρτυρίαν ἐπέμψε τῷ γραφεῖ.

ΗΘΙΚΟΝ Καὶ ἡμεῖς τοίνυν, ὅταν τοὺς αἱρετικοὺς μαχώμεθα, καὶ καθοπλιζώμεθα σιτοδεῖν καὶ ἱματιοδεῖν. Πᾶσα γὰρ γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ· ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος· οὐχ ἵνα τὰ μὲν ἔχῃ, τὰ δὲ μὴ ἔχῃ. ὁ γὰρ τοιοῦτος οὐκ ἄρτιος. Τί γὰρ ὄφελος, εἰπέ μοι, ὅταν θύχηται μὲν ἐκτενῶς, μὴ ἐλεῇ δὲ ἀμφιλαφῶς; ἢ ὅταν ἐλεῇ μὲν ἀμφιλαφῶς, πλεονεκτῶν δὲ [εἴη] καὶ βιαζόμενος; ἢ ὅταν μὴ πλεονεκτῶν μηδὲ βιαζόμενος, πρὸς ὑπόδειξιν δὲ τῶν ἀνθρώπων καὶ φιλοτιμίαν τῶν ὁρώντων; ἢ ὅταν ἐλεῇ μὲν μετὰ πάσης ἀκριβείας καὶ πρὸς θεὸν δοκοῦσι, ἐπαίρηται δὲ αὐτῷ τούτῳ καὶ μέγα φρονῇ; ἢ ὅταν σπουδαῖος μὲν ᾖ καὶ νηστείας προσέχων, φιλάργυρος δὲ καὶ ἐμπορικὸς τὴν γνώμην προσπλοκωμένος, καὶ τὴν μητέρα τῶν κακῶν ἐπεισάγων τῇ ψυχῇ; ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστιν ἡ φιλαργυρία. Φείξωμεν τοίνυν τὸ πρᾶγμα, φύγωμεν τὴν ἀμαρτίαν. Οὗτος τὴν οἰκουμένην ἀνάστατον ἐποίησε, τοῦτο πάντα συνέχει, τοῦτο τῆς μακαριωτάτης ἡμᾶς δουλείας ἀπάγει τοῦ Χριστοῦ. Οὐκ ἔστι γάρ, φησι, θεῷ δουλεύειν καὶ μαμμωνᾷ. ἐξενδυτιᾷ γὰρ ὑπεναντίος τῷ Χριστῷ. ὁ μὲν γὰρ λέγει, δίδου τοῖς δεομένοις· ὁ δέ, ἁρπάζε καὶ τῶν δεομένων. ὁ Χριστὸς λέγει, καὶ τοῖς * ἀδικουσι συγχώρει· οὗτος λέγει, καὶ πάσχε πάντας καὶ τῶν οὐδὲν ἀδικούντων. ὁ Χριστὸς λέγει, φιλάνθρωπος ἔσο καὶ ἤμερος· οὗτος φησιν, ὠμὸς ἔσο καὶ ἀπάνθρωπος, καὶ μηδὲν εἰ νόμιζε δάκρυα πεινῆσαι· ἵνα καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην αὐχησωσιν ἡμῖν καταισχύναι Ⓦ δίκαιοι. τότε γὰρ ἡμῖν ἀπόντα τοσοῦτον τῶν ὀφθαλμῶν ἥξει τὰ πτώματα, καὶ Ⓐ ἡδικημένοι καὶ Ⓐ γυμνωθέντες πρὸς ἡμᾶς, πᾶσαν ἀπολογίαν ἡμῖν ἐκκλείοντες. Εἰ γὰρ ὁ Λάζαρος ἀδικηθεὶς μὴ οὐδὲν τοσοῦτον τοῦ πλουσίου, μὴ ἀπολαύσας ὧν ἐκεῖνος, πικρὸς ἔσχε τότε κατήγορος, καὶ οὐδεμιᾶς ἀφῆκεν αὐτὸν συγγνώμης τυχεῖν· τίνος ἀπολογίας, εἰπέ μοι, τύχοιμι Ⓐ τοὺς τῶν μὴ ἐλεῆσαι οἴκοθεν, καὶ τὰ ἀλλότρια λαμβάνοντας, καὶ τὰς τῶν ὀρφανῶν ἁρπάζοντας οἰκίας; Εἰ Ⓐ μὴ θρέψαντας πεινῶντα Ⓦ Χριστόν, τοσοῦτον ὅσον τὴν κεφαλὴν αὐτῶν εἴλκυσαν πῦρ· Ⓐ τὰ μηδὲν αὐτοῖς προσήκοντα ἁρπάζοντας καὶ μυρίας πλέκοντας δίκας, καὶ τὰ πάντων ἀδίκως προσοδημοῦντας, ποίας ἀπολαύσουσι παραμυθίας; σκυβάλων τοίνυν τούτων Ⓦ ἔρωτα. σκυβαλεύσωμεν ἵνα, ἵνα σπουδάσωμεν τοὺς πρὸς ἡμᾶς ἀδικήσαντας, οὐ πλεονεκτήσαντας καὶ ἁπελθόντας. Οὐχὶ τῶν μὲν χρημάτων αὐτῶν καὶ πόνων ἀπολαύσουσιν ἕτεροι, αὐτοὶ δὲ σὺν κολάσει καὶ ζημίᾳ καὶ τοῖς αἰτηκόοσιν Θεοῖς καικοῖς; πῶς οὖν οὐκ ἐκπάγητε ταῦτα ἀκούσαντες, κόπτεσθαι καὶ θαλασσιπορῆσαι, ἵνα καὶ ζῶντες τοῖς πόνοις καπατενώμεθα, καὶ ἀπελθόντες τὰς ἀφορήτους κολάσεις καὶ ζημιώσεις, δέον καὶ σὺν ταῦτα πτυφᾶν (οὐδὲν γὰρ ὕπνου ἡδονὴν ἐργάζεται, ὡς ἐλεημοσύνης σωτείδος) καὶ ἀπελθόντας ἐκεῖ πάντων ἀπολλάξασθαι τῶν κακῶν, καὶ μυρίων ὑπερτυγχάνειν τῶν ἀγαθῶν; ὥσπερ γὰρ ἡ κακία καὶ πρὸ τῆς γεέννης τοῦ σὺν ταῦτα αὐτὴν μετιόντας κολάζειν καὶ ἕλωσιν· οὕτω καὶ ἀρετὴ, καὶ πρὸ τῆς βασιλείας, τοῦ σὺν ταῦτα αὐτὴν ἐργαζομένους παρασκευάζει πτυφᾶν, ἐλπίσι χρηταῖς καὶ ἡδονῇ διηνεκεῖ συζῆν ποιοῦσα. ἵν' οὖν ταύτης ἐπιτύχωμεν καὶ σὺν ταῦτα, καὶ τῆς τὴν μέλλουσαν ζωὴν, αὐτεχώμεθα τῶν ἀγαθῶν ἔργων. ὕπνου γὰρ τῶν μελλόντων ὑπερθυξόμεθα σφόδρα· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπερτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ.

Ομιλ. μα. 39 ΕΡΕΥΝΑΤΕ ΤΑΣ ΓΡΑΦΑΣ, ΟΤΙ ΥΜΕΙΣ ΔΟ-
χεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν, καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ
ἐμοῦ. 40 Καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρὸς μέ, ἵνα ζωὴν αἰώνιον ἔχητε.

ΠΟλλὴν ποιούμεθα τὴν πνευματικήν, ἀγαπητοί, λόγων, μηδὲ ἀρκεῖν ἡμῖν νομίζωμεν πρὸς σωτηρίαν, ὃ καὶ ὑπερσωῶ αὐτὰ μετέρχεται. Εἰ γὰρ ἐν τοῖς βιωτικοῖς οὐδὲν μέγα δύναιτο ἄνθρωπος διὰ τῆς παρέργως καὶ ὡς ἔτυχεν αὐτοῖς χειρισμοῦ, πολλῷ μᾶλλον ἐν τοῖς πνευματικοῖς τοῦτο συμβαίνοι τις, ὅπου καὶ πλείονος δεῖται σπουδῆς. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς πρόσταττεν τοῖς Ἰουδαίοις τὰς γραφάς, οὐκ εἰς ἁπλῶν ἀναγνῶσιν, ἀλλ' εἰς ἔρευναν ἀκριβῆ καὶ κατανενυγμένην αὐτοῖς παρέπεμπεν. ὃ γὰρ εἶπεν, ἀναγινώσκετε τὰς γραφάς, ἀλλ', ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς. ὅπου γὰρ τὰ περὶ αὐτοῦ λεγόμενα πολλῆς ἐδεῖτο τῆς ἐπιμελείας (συνεσκίαστο γὰρ ἀμφοτέρωθεν συμφερόντως τοῖς τότε) διὰ τοῦτο καὶ διασκάπτειν αὐτοὺς μετ' ἀκριβείας κελεύει νῦν, ἵνα τὰ ἐν ᾧ βάθει κείμενα δυνηθῶσιν εὑρεῖν. ὃ γὰρ ἐξεπιπολῆς εἴρητο, οὐδεὶς ἦν τῶν ὀπισθόντων ἐρρίπτο, ἀλλ' ὥσπερ ἰχθὺς θησαυρὸς ἐν πολλῷ τῷ βάθει κατέκειτο· ὁ δὴ τὰ κάτω κείμενα ζητῶν, δι' μὴ μετ' ἀκριβείας ζητῇ καὶ πόνου, οὐδέποτε δυνήσεται εὑρεῖν ὃ ζητούμενον. διόπερ ἔλεγεν, ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν. οὐκ εἶπεν, ἔχετε, ἀλλὰ δοκεῖτε· δείκνυσι, ὅτι οὐδὲν ἐκεῖθεν ἐκαρπώσατο μέγα τι καὶ ἄμεμπτον, ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως περισσοτέρως σωθήσεσθαι μόνης, πίστεως μὴ παρούσης. ὁ τοίνυν λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· καὶ θαυμάζετε τὰς γραφάς; καὶ πάσης ζωῆς νομίζετε αἰτίας εἶναι; ἀπὸ τούτων καὶ αὐτὸς ἀφορίζομαι ὑμῶν. αὗται γάρ εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ, καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρὸς μέ, ἵνα ζωὴν αἰώνιον ἔχητε. εἰκότως τοίνυν ἔλεγε δοκεῖτε, διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι αὐτοὺς πείθεσθαι, ἀλλ' ὅτι τῇ ψιλῇ ἀναγνώσει μένοντες οὐ χεῖν. εἶπα, ἵνα μὴ ἐκ πολλῆς κηδεμονίας φιλοδοξίας λάβῃ πρὸς αὐτοὺς ὑπόνοιαν, ἢ διὰ τὸ βούλεσθαι πιστευθῆναι πρὸς αὐτοῦ, τὸ ἑαυτῷ σχηπτῖν νομίζηται (καὶ γὰρ τῆς Ἰωάννου φωνῆς ἀμέμπτου καὶ τῆς μαρτυρίας τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ἔργων τῶν αὐτοῦ, καὶ πάντα ἔλεγεν ὥστε αὐτοὺς πιστεύσαντας, καὶ ζωὴν ἐπηγγείλατο) ἐπεὶ οὖν πολλοὺς εἰκὸς ἦν ὑποπτεύειν, ὅτι δόξης ἐρᾶν τὰ τοιαῦτα ἔλεγεν, ἀκούουσι τί φησι·

41 Δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω. Τουτέστιν, οὐ δέομαι. οὐκ ἔστι, φησίν, ἐμοὶ φύσις τοιαύτη, ὥστε δεῖσθαι τῆς παρὰ ἀνθρώπων δόξης. Εἰ γὰρ ἥλιος ἀπὸ λυχναρίου φῶτος οὐκ ἂν λάβοι προσθήκην, πολλῷ μᾶλλον ἐγὼ τὴν ἀνθρωπίνης ἀπέχω δεησθῆναι δόξης. Τίνος οὖν ἕνεκεν ταῦτα λέγεις, φησίν, ἐὰν οὐ δέῃ; ἵνα ὑμᾶς σωθῆτε. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀνωτέρω εἴρηκεν, ἡνίξατο δὲ καὶ ὧδε καὶ ἐστὶ ταῦτα εἰπεῖν, ἵνα ζωὴν ἔχητε. Τίσι δὲ ἑτέρας αἰτίας. ποίαν δὴ ταύτην;

42 Ἀλλ' ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς.

Ἐπειδὴ γὰρ, ὡς δῆλον τοῖς τὸν Θεὸν ἀγαπῶντες, ἐδίωκον αὐτὸν ὅτι ἴσον ἑαυτὸν ἐποίει τῷ Θεῷ, ἤδει ὅτι οὐκ ἔμελλον αὐτῷ πείθεσθαι· ἵνα μή τις εἴπῃ, τίνος οὖν ἕνεκεν ταῦτα λέγεις, ἵνα ἐλέγξω ὑμᾶς, φησὶν, ὅτι οὐ διὰ ἀγάπην τὴν τοῦ Θεοῦ με διώκετε, εἴπερ αὐτὸς μαρτυρεῖ μοι καὶ διὰ τῶν ἔργων καὶ διὰ τῶν γραφῶν. ὥσπερ γὰρ τοῦτο νομίζοντες ἀντίθεον εἶναι με πλανώντα, οὕτω καὶ νῦν δι' ταῦτα ἀπέδειξα, προσφιλεῖς ὑμᾶς ἔδει, εἴτε ἠγαπᾶτε τὸν Θεόν. ἀλλ' οὐκ ἀγαπᾶτε. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ταῦτα εἶπον, ἵνα δείξω ὑμᾶς πρεσπόνον ἔχοντας τύφον, καὶ χαμπάζοντας εἶχῃ, καὶ τὴν οἰκείαν βασκανίαν συσκιάζοντας. οὐκ ἀπὸ τούτων ἦν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν μηνύσεων αὐτὰ κατασκευάζει.

43 Ἐγὼ γὰρ ἦλθον, φησιν, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, καὶ οὐκ ἐδέξασθέ με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε. Ὁρᾶς ὅτι ἄνω καὶ κάτω διὰ τοῦτο φησιν ἀπεστάλθαι, ἵνα δείξῃ τὴν χρείαν, καὶ ὅτι δυνατὸν θαυμάσαι ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἵνα πᾶσαν ἐκκόψῃ τοῖς Φαρισαίοις ἀγωνιοσωσίης; Ἵνα δὲ φησιν ἦλθεν ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ; (W) αἰτήσεσθον αἰτίαν ἐαυτά. * καὶ ἀναντίρρητον αὐτῷ τῆς ἀγωνιοσωσίης Ἴδιον ἀποδεῖξαι. Εἰ γὰρ ὡς ἀγαπῶντες (W) Θεὸν με διώκετε, πολλῷ μᾶλλον ὅτι τὸν ἀληθείσου τοῦτο δυνάσθαι ἔδει. ἐκεῖνος γὰρ οὐδὲν τοιοῦτον ἐρεῖ, οὔτε ἀπεστάλθαι παρὰ τοῦ παρεῖναι τὸν ἐκείνου· ἀλλὰ τοὐναντίον ἄπαν, τυραννικῶς καὶ μηδὲν αὐτῷ προσήκοντα ἁρπάζων, καὶ (W) ὅτι πάντων Θεὸν ἑαυτὸν εἶ" λέγων, καθὼς ὁ Παῦλός φησιν, Ὑπεραιρόμενον ὅτι πάντα λεγόμενον Θεὸν ἢ σέβασμα, ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν ὅτι αὐτός ἐστι Θεός. τοῦτο γάρ ἐστιν ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ ἐλθεῖν. ἐγὼ γὰρ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου παραγέγονα. ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἵνα καὶ τοῦτο δείξαι αὐτὸν οὐκ ἀγαπῶντας (W) Θεὸν, ὃν (W) λέγοντα ἀπεστάλθαι παρ' ἐκείνου, οὐκ ἐδέχοντο· ἵνα δὲ καὶ ἐξ ἐναντίου δείκνυσιν αὐτῷ τὴν" ἀναισχυντίαν, ὅτι τοῦ (W) ἀντίχριστον μέλλειν δέχεσθαι. ὅταν γὰρ (W) μὲ ἀπ' ἐκείνου λέγοντα ἀπεστάλθαι μὴ δέχωνται, (W) ὃν μὴ εἰδότα ἐκεῖνον, χαμπάζοντα δ' ἐν λέγοντα ἑαυτὸν εἶ (W) ὅτι πάντων Θεὸν μέλλουσι προσκυνεῖν, δῆλον ὅτι βασκανίας ἡ δίωξις ἐστὶν ἐν τῷ μισεῖν (W) Θεόν. διὰ δὲ τοῦτο δύο Ἴδιον αἰτίας τὴν εἰρημένην, καὶ προτέραν μέν, τὴν" χρηστοτέραν· ἵνα σωθῆτε, καὶ ἵνα ζωὴν ἔχητε. ὅπερ ὁ ἔμπροσθεν αὐτὸν χλευάζειν, * Ἴδιον ἐν τῇ πλημμελεστέρᾳ, δεικνὺς, ὅτι καὶ μὴ πείθοντας (G) ἀκούοντες, ἀλλ' αὐτὸ ὁ Θεὸς πάντα ποιεῖν εἴωθεν. ὁ μὲν οὖν Παῦλος περὶ τοῦ αἰτήσεσθον διαλεγόμενος, προφητικῶς εἶπεν, ὅτι πέμψει αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἐνέργειαν πλάνης, ἵνα πιστεύσωσι πάντες (G) μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ' εὐδοκήσαντες τῇ ἀδικίᾳ. ὁ δὲ Χριστὸς οὐκ εἶπεν ὅτι ἦλθεν, ἀλλ' ἐγὼ ἐλήλυθα, φειδόμενος τῶν ἀκουόντων. ὅπερ ὁ Θεόδωρος" πᾶσα ἀπηρτισμένη ἐν αὐτῷ ἡ" ἀγωνιοσωσίη, διὰ τοῦτο αὐτὸς μὲν τὴν αἰτίαν ἐσίγησεν αὐτοῖς τῆς προθυμίας, ὁ δὲ Παῦλος τοῖς δυναμένοις ζωοποιῆσαι, μᾶλλον ἀκριβείας αὐτὴν ἠτίασται. Τὸ γὰρ σκηνὸς ἐστιν ὁ πᾶσαν ἀπολογίαν αὐτῷ ἀφαιρούμενος. Εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀπιστίας αὐτῷ Ἴδιον" λέγων· 44 Πῶς δύνασθε πιστεύειν, δόξαν παρ' ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες; Καὶ σύνεσιν δείκνυσι πάλιν, ὅτι οὐ τοῦ Θεοῦ ἐσκόπουν, ἀλλ' ἐν τοσούτῳ ὃ οἰκεῖον ἐβούλοντο πάθος ἐκδικεῖν, καὶ * τοσοῦτοι ἀπεῖχον δι' αὐτὴν δόξαν ποιεῖν ταῦτα, ὅν αὐτοῖς τὴν ἀνθρωπίνην ἠγοῦντο μᾶλλον, ἢ τὴν παρ' ἐκείνου. πῶς οὖν ἦλθον ὅτοι ἐπ' αὐτῆς ἀναδήσεσθαι τοσαύτην ἀπιστίαν, ἧς οὕτω κατεφρόνουν, ὥστε τὴν ἀνθρωπίνην αὐτῆς προτιμᾶν; Εἶπων δ' ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔχουσι, καὶ ἀποδείξας τοῦτο δι' ἑκατέρων, διά τε τῶν εἰς αὐτὸν γενομένων, καὶ διὰ τῶν εἰς (W) ἀντίχριστον ἐσομένων, ἐλέγξας" σαφῶς, ὅν πάσης εἰσὶν ἀπειρημένοι συνηθείας, λοιπὸν αὐτοῖς ἐφίστησι (W) Μωϋσέα κατήγορον, ἐπάγων καὶ λέγων·

45 Μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα· ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν Μωϋσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε.

46 Εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωϋσῇ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί. περὶ ἐμοῦ γὰρ ἐκεῖνος ἔγραψεν.

47 Εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γράμμασιν οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασι πιστεύσετε;

Ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· περὶ ἐμοῦ ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ὑφεσιμένος τὰ τοῖς εἰς ἐμέ. Μωϋσῆ γὰρ μᾶλλον ἐπίστησατε, ἢ ἐμοί. ὅρα πῶς πάντα χθὲς πάσης αἰτίας ἐξέβαλεν ἀπολογίας. Θεὸν ἐλέγετε ἀγαπᾶν ἐν τῷ διώκειν με· ἔδειξα ὅτι μισοῦντες αὐτὸν τοῦτο ποιεῖτε. " λέγετε λύειν με τὸ σάββατον, καὶ παραλύειν (W) νόμον· ἀπεδυσάμην καὶ ταύτην τὴν ἀγγολίαν.

λιώ. "διαμείζεσθε Μωϋσῆ πιστεύειν δι' ὧν κατ' ἐμοῦ τολμᾶτε· δείκνυμι πάλιν ὅτι τοῦτο μὴ ὅτι μάλιστα ἀπιστεῖν τῷ Μωϋσῆ. τοσούτῳ γὰρ δέω ἀζημιίας ἄκειν τὸν νόμον, ὅτι οὐδὲ ὅστις ἄλλος ὡς ὁ κατηγορήσων ὑμῶν, ἀλλ' ἢ αὐτὸς ὁ ☧ νόμον ὑμῖν δεδωκώς. ὥσπερ οὖν ἐγὼ κατεῖπον αὐτῶν ἐλέγχω, ἐν οἷς δοκεῖτε ζωὴν αἰώνιον ἔχειν· οὕτω κἀκεῖνος Μωϋσέως φησίν· εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε, ἀπὸ τῆς οἰκείας αὐλῆς χαίρεσύμβους πέμπτα χορδ. ἐγὼ πόθεν δῆλον, φησιν, ὅτι κατηγορήσει Μωϋσῆς, καὶ οὐ χαμπάζεις; τί γάρ σοι ☧ Μωϋσεῖ κοινόν; ὃ σάββατον ἔλυσας, ὅπερ ἐκεῖνος ἐνομοθέτησε κρατεῖν. πῶς οὖν ἡμῖν ἐκεῖνος κατηγορήσει; πόθεν ἢ δῆλον ὅτι καὶ εἰς ἄλλον πιστεύσομεν ☧ ἰδίῳ ὀνόματι ἥξοντα; ταῦτα γὰρ πάντα ἀμάρτυρα λέγεις. ἐγὼ μὲν ἅπαντα ταῦτα ἀσφαλῆ ἔχω τὸν καταισχυντήν. ὅτε γὰρ ὡμολογήθη, ὅτι τοῦ Θεοῦ ἦλθον, ἀπὸ τῶν ἔργων, ἀπὸ τῆς φωνῆς Ἰωάννου, ἀπὸ τῆς μαρτυρίας τοῦ πατρός, δῆλόν ἐστι ὅτι Μωϋσῆς αὐτῶν κατηγορήσει. τί γὰρ φησιν; ἐὰν τις ἔλθῃ σημεῖα ποιῶν, ἐκ τοῦ ☧ Θεοῦ ἄγων, καὶ τὰ μέλλοντα προλέγων μὴ ἀληθείας, μὴ πάσης ἐπακούειν αὐτοῦ κελεύει τῆς προφητείας. οὗτος Χριστὸς ταῦτα πάντα πεποίηκε. καὶ γὰρ σημεῖα εἰργάσατο μὴ ἀληθείας ἀπάσης, καὶ προὴλθε ☧ Θεοῦ ἄπαντας εἶλκε," καὶ ταῖς προφητείαις τὸ τέλος ἐπήγαγε. ἀλλὰ πόθεν δῆλον ὅτι ἑτέρῳ τινὶ θύσουσιν, ἐκ τοῦ ☧ Χριστὸν μισεῖν. ἐκ γὰρ ☧ μὴ τῆς τοῦ Θεοῦ γνώμης ἥκοντα ἀποστρεφόμενοι, δῆλον ὅτι καὶ ☧ ἀντίθεον δέξονται. εἰ δὲ Μωϋσέα τινῶν προβάλλεται, κἂν εἴποι τις, ἐγὼ πόθεν ἀναδέξασθαι τὴν μαρτυρίαν σὰ λαμβάνω, μὴ ψευμάσῃς. οὐδὲ γὰρ εἰς Μωϋσέα, ἀλλ' εἰς τὰ τοῦ Θεοῦ γράμματα αὐτὸν πέμπει. πλὴν ἀλλ' ὅπως αἱ γραφαὶ ἐλαθεῖν αὐτὸν ἐφόβουν, εἰς ὃ προέσωπον αὐτὸ ἐκείνῃ ☧ λέγον, ☧ νομοθέτην αὐτὸν αὐλοῖς ἐφιστὰς κατήχησι, καὶ "ἐμφανιζώτερον ὅτε ὃ δίος ποιῶν, καὶ ἕκαστον τῶν πρὸ αὐτῶν λεγομένων ἐλέγχει. σκόπει δὲ· ἔλεγεν ἅπαξ τὴν εἰς τὸ Θεὸν ἀγάπην διώκειν αὐτόν· δείκνυσιν ὅτι ὅστις ὃ μισεῖν τὸ Θεὸν τοῦτο ποιοῦσιν. ἔλεγεν ἀντεξάγειν Μωϋσέως· δείκνυσιν ὅτι ὅστις μὴ πιστεύων Μωϋσῆ ταῦτα ἐποίησεν. εἰ γὰρ ☧ νόμον ἐξήλωσεν, ἔδει δέξασθαι ☧ ἐκείνου πληρώσαντα. εἰ ☧ Θεὸν ἠγάπων, ἔδει πιστεῦσαι ᾧ προέκειντο ἔλκοντι. εἰ Μωϋσεῖ ἐπίστευον, ἔδει προσκυνῆσαι ☧ ἐκείνου προφητεύσαντι. εἰ δὲ ἐκεῖνος ἀπιστεῖται παρ' ἐμοῦ, οὐδὲν ἀπιστεῖ ἐμέ, ☧ ἐπ' αὐτῷ κηρυττόμενοι, ἐλαυνόμεθα πρὸ ὑμῶν. ὥσπερ οὖν θαυμάζοντας Ἰωάπιν, ἔδειξε καταφρονοῦντας Ἰωάννου ὅστις τὰ εἰς αὐτὸν γεγραμμένα· ὅτε νομίζοντας πιστεύειν Μωϋσεῖ, δείκνυσιν ἀπιστοῦντας, καὶ ἀεὶ εἰς τὸν κεφαλαιῶδη αὐτῶν ἀνατρέπει πάντα ἅπερ ἐνόμιζον ἐαυτῶν προβάλλεσθαι. τοσοῦτον γὰρ ἀπέχω, φησίν, ἀπαγορεύειν ὑμᾶς τὸν νόμον, ὅτε δὲ αὐτὸν καλῶς κατηγόρησι ὑμῶν ☧ νομοθέτην. ὅτι μὲν οὖν αἱ γραφαὶ μαρτυροῦσιν, εἴπε· ποῦ δὲ μαρτυροῦσι, δείκνυσι τὸ εἰς αὐτὰ γεγραμμένα· ὅτε τὸν φόβον μείζονα αὐτοῖς ἐνθεῖναι βουλόμενος, καὶ εἰς ἔρευναν προτρέψαι, καὶ εἰς διάγκιον καταξῆσαι ἐρωτήσεως. εἰ μὲν γὰρ εἶπεν ἐκ τοῦ προφήτου καὶ μηδὲ ἐρωτῶσιν αὐτοῖς, ἀπέβαλον ἂν τὴν μαρτυρίαν· νῦν δὲ, εἰ προσεῖχον τοῖς λεγομένοις, ἔδει προ τῶν ἄλλων "τοῦτο ἐρωτῆσαι καὶ μαθεῖν παρ' αὐτοῦ. δῆλα γὰρ τοῦτο καὶ ἐκ τῆς ἀποφάσεως καὶ ἐκ τῆς ἀπειλῆς πλεονάζει μᾶλλον, οὐκ ἐκ τῆς ἀποδείξεως μόνον, ἵνα καὶ οὕτως αὐτοὺς ἐπαγάγηται τῷ φόβῳ τῶν λεγομένων. ἐκ δὲ καὶ οὕτω σιγῶσι. τοιοῦτον γὰρ ἡ πονηρία. ὅσα δ' ἂν τις λέγῃ καὶ ποιῇ, ἅπαντα διαπίπτει, ἀλλὰ μένει τὸ οἰκεῖον ἰὸν ἀφανιζοῦσα.

Διὸ χρὴ πᾶσαν κακίαν ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἐκβαλόντας, μηδένα πλέκειν μηδέποτε δόλον. ΗΘΙΚΟΝ
Πρὸς γὰρ τοὺς σκολιοὺς σκολιὰς ὁδοὺς ἀποστέλλει, φησίν, ὁ Θεός· καὶ "ἅγιον πνεῦμα σοφίας Παρ. κα. β.
φεύξεται δόλον καὶ "ἀπαναστήσεται ἀπὸ λογισμῶν ἀσυνέτων. ὅτε γὰρ οὕτω ποιᾷ μορφὰς, Σοφ. α. ε.
ὡς πονηρία. ὅταν γὰρ ὑπουλος ᾖ τις, ὅταν ἀγνώμων, ὅταν ἀχάριστος (ταῦτα γὰρ τῆς πονηρίας τὰ εἴδη) ὅταν μηδὲν ἡδικημένος λυπῇ, ὅταν πλέκῃ δόλους, πῶς οὐκ ἐκ τῆς αὐτοῦ ἀξιοῖ-

στι

σι δεῖγμα· οὐδὲν οὕτω ποιῆ φρονίμους ὡς ἀρετή. καὶ γὰρ εὐχαρίστους καὶ εὐγνώμονας ἐργάζεται, φιλανθρώπους, ἡμέρους, πραοὺς, ὑπτίχας· τὰ ἄλλα ἅπαντα ἀγαθὰ αὐτὴ τίκτειν εἴωθε. τί γοῦν ὕστερον βλαβερώτερον; πηγὴ γὰρ ἡ μήτηρ ἡ ῥίζα φρονήσεώς ἐστιν ἡ ἀρετή· ὥσπερ οὖν ἡ πᾶσα πονηρία ἐξ ὑπερηφανίας ἔχει τὴν ἀρχήν. ἡ γὰρ ὑπερηφανία καὶ ὁ ὀργίλος, ὃς οὐδείας φρονήσεως ἐστὶ τῶν παθῶν ἀλίσκεται. διὰ τοῦτο καὶ ὁ παρὼν Φαρισαῖος ἔλεγεν· κεφ ιβ

Ψαλμ. λζ. δ. Οὐκ ἔστιν ἴασις ἐν τῇ σαρκί μου· πρόσωπόν μου οὐκ ἐνέπτυσαν ἀπὸ προσώπου τῆς ἀφροσύνης μου· δηλονότι ὅτι πᾶσα ἀμυρία τὴν ἀρχὴν ἐξ ἀφροσύνης ἔχει. ὥσπερ ὁ σοφώτατος καὶ φόβου Θεοῦ ἔχων, πάντων ἐστὶ σωφρονέστερος. διὸ καὶ σοφὸς τις ἔλεγεν· Ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου. Εἰ τοίνυν τὸ φοβεῖσθαι Θεὸν σοφίαν ὄντως ἐστὶν, ὁ μὴ ποιῶν τοῦτο οὐκ ἔχει, τῆς ὄντως σοφίας ἐστέρηται. τῆς γὰρ σοφίας ἐστερημένους τοὺς ὄντως, πάντων ἐστὶν ἀνοητοτέρους, κἂν πολλοὶ τῶν ποιητῶν θαυμάζωσιν ὡς ἰχθυοὺς ὄντας ἀδικεῖν καὶ βλάπτειν, οὐκ εἰδότες ὅτι μάλιστα πάντων ἀνθρώπων παλαίζειν χρὴ, ὃν νομίζοντες ἑτέρους βλάπτειν, καθ' ἑαυτῶν τὸ ξίφος ὠθοῦσιν· ὅταν γὰρ ἀδικίας ὀφλῇ τις ἑκάστης, ἑαυτὸν πλήττουσι, μηδὲ ἀνθρώπου τοῦτο εἰδότος, ἀλλ' ἑτέρων δοκῇ ἀδικεῖν ἐν ᾧ καταφάπτειν ἑαυτόν. διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος εἰ- Παροιμ. α ζ.

β. Κορ. ς. ζ. δὼς ὅτι ἐν ᾧ πλήττει ἑτέρους ἑαυτοὺς ἀναιρεῖ μᾶλλον, φησί· Διατί μὴ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διὰ τί μὴ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; ὃ γὰρ μὴ ἀδικεῖσθαι, ἐν ᾧ μὴ ἀδικεῖν κεῖται· ὥσπερ οὖν ὃ μὴ πάσχειν κακῶς, ἐν ᾧ μὴ ποιεῖν κακῶς, καὶ αἴτιον εἶναι δοκεῖ τοῖς πολλοῖς ὃ λεγόμενον, καὶ φιλοσοφεῖν οὐκ ἐᾷ λύειν. ταῦτ' οὖν εἰδότες, μὴ τῶν ἀδικουμένων, μηδὲ τῶν ἐπηρεαζομένων, ἀλλὰ τῶν ταῦτα ποιούντων ταλαιπωρούμεθα καὶ δακρύομεν. οὗτοι γάρ εἰσιν οἱ μάλιστα ἠδικημένοι, οἱ τὸν θεὸν ἑαυτοῖς ἐκπολεμώσαντες, καὶ μυρίων κατηγόρων ἀνοίγοντες στόματα, καὶ πονηρὰν κτώμενοι τὴν πρόσταβίοιον ἀπώλειαν, καὶ μεγάλων καὶ τὸν μέλλοντα αἰῶνα ὑπαπαυόμενοι κόλασιν. ὡς οἶμαι ἀδικούμενοι, καὶ πάντα φέροντες γενναίως, τά τε θεῖα ἔχουσιν ἴλεων, καὶ πολλὰς συναλγούσας αὐτοῖς, καὶ ἐπαινούσας, καὶ ἀποδεχομένους· οἱ δὲ τοῦτον καὶ τὸν πρόσκαιρον βίον πολλῆς ἀπολαύσονται τῆς εὐφημίας, φιλοσοφίας μέγιστον προβεβλημένοι δεῖγμα, καὶ τὴν μέλλουσαν ζωὴν, τὴν αἰωνίων μυθέξουσι ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρξαι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ καὶ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα καὶ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

κεφ ς. Ομιλ. μς. 1 ΜΕΤΑ ΤΑΥΤΑ ΑΠΗΛΘΕΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΠΕΡΑΝ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ ΤΗΣ ΓΑΛΙΛΑΙΑΣ ΕΙΣ ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΙΒΕΡΙΑΔΟΣ· 2 Καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολύς, ὅτι ἑώρων τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων. 3 Ἀπῆλθε δὲ εἰς [τὸ] ὄρος ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. 4 Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων.

33

ΤΟῖς δεσποῖς αἰδρασι μὴ ὁμόσαι χρωσμόν, ἀγαπητοί· ἀλλὰ μανθάνωμεν, ὅταν μηδὲν προσλαβεῖν τὴν ἡμετέραν ἀρετὴν, διδόναι τόπον αὐτῶν ταῖς πονηραῖς ἐπιβουλαῖς. οὕτω γὰρ παύεται πᾶσα θρασύτης. καὶ καθάπερ τὰ ἀκάνθια, ὅταν εἰς κέντρα μὴ ἐμπέσῃ τι ἢ σκληρὸν καὶ ἀπότυπες, μὴ πολλῆς τῆς ῥύμης ἐξαχνίζεται ἐπὶ τοῦ ἀποκλαίοντας πόλιν· ὅταν γὰρ ῥαγδαῖοι τῆς ἀφέσεως μὴ ἔχῃ ὃ ἀντιπίπτον, σκλύεται ταχέως καὶ λήγει· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν θρασυνομένων αἱ θέσπεσι· ὅταν μὲν αὐτοῖς ὁμόσαι χρωσμὸν, ἀγελαιότεροι μᾶλλον, ὅταν δὲ εἴκωμεν καὶ προσχωρῶμεν, χαλῶμεν ῥᾳδίως πᾶσαν αὐτῶν τὴν μανίαν. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος, ὅπου ἤκουσεν ὅτι ἦκουσαν

Φαρισαῖοι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ Ἰωάννης, ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, τὴν φθόνοι αὐτῷ σκηνὴν, καὶ τὴν θυμοῦ, οἷς εἰκὸς ἦν ἀπὸ τούτων πληγὰς τῷ λόγῳ, διὰ τῆς ἀναχωρήσεως καταφεύγων· καὶ εἰς τὴν Γαλιλαίαν πάλιν ἀφικόμενος, ἃ τοῖς αὐτοῖς ὑπεδείκνυ τόποις. οὐ γὰρ εἰς Καπερναοὺμ ἦλθεν, ἀλλὰ πρῶτον τῆς θαλάσσης, ἠκολούθουν δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. ποῖα σημεῖα; ἆρά τι μὴ αὐτὰ λέγει κατ' εἶδος; ὅτι τὸ πλέον τῆς βιβλίου ἔχει μάλιστα ὁ διαγελιστὴς ἐν τοῖς λόγοις καὶ ταῖς δημηγορίαις κατωμαλωσαμένη ἐαυτούς. ὅρα γοῦν πῶς ἐν ἐκείνῳ ὁλοκλήρῳ, μᾶλλον δὲ πῶς καὶ νῦν ἐν τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα οὐδὲν πλέον ἡμᾶς ἐδίδαξε σημείων εἶχεν, ἢ ὅτι τοὺς θαλελυμένους μόνον ἐθεράπευσε, καὶ τὸν υἱὸν τοῦ βασιλικοῦ. διὰ γὰρ τοῦτο ἐαυτοὺς ἐδοκίμαζεν ὥστε ἀπόντα καταλέγειν (ὅπερ μηδὲ δυνατὸν ἦν) ἀλλ' ὄχλος πολὺς, ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς, θεωροῦντες τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. διὰ σφόδρα Φιλοσόφου γνώμης τὸ εἰρημένον. τοσαύτης γὰρ διδασκαλίας ἀπολαύσαντες, ἀπὸ τῶν σημείων σιώπησον μᾶλλον· ὁ παχυτέρας γνώμης ἦν. τὰ γὰρ σημεῖα, φησὶν, διὰ τοὺς πιστοὺς, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις. ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνος ὁ δῆμος ὁ τῷ τοῦ Μαΐθαίῳ Ἅπας. ἀλλὰ πῶς; Ἐξεπλήττοντο πάντες ὅτι τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, φησὶν, ὅτι ἐδίδασκεν αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων. τί δήποτε γὰρ ὁ ὄχλος καταλαμβάνει νῦν, καὶ οὐκ κάθηται μετὰ τῶν μαθητῶν; διὰ τί μᾶλλον ἔστεφθαι σημεῖον. τὸ γὰρ τοὺς μαθητὰς ἀναβαίνειν μόνους, κατηγορία τῆς πλήθους ἦν οὐκ ἀκολουθήσαντος αὐτῷ. διὰ τοῦτο ἵνα μόνον τοῦτο ποιῇ, ὁ ὄχλος καταλαμβάνων, ἀλλὰ καὶ παιδεύων ἡμᾶς ἀεὶ ἀναπαύεσθαι ἀπὸ τῶν θορύβων καὶ τῆς ἐν μέσῳ ταραχῆς. ὑπερπόδιον γὰρ τοῖς φιλοσοφίαν ἡ ἐρημία. πολλάκις γὰρ καὶ μόνος αὐτὸς ὁ ὄχλος καταλαμβάνει, καὶ διανυκτερεύει καὶ εὔχεται, διδάσκων ἡμᾶς ὅτι μάλιστα Θεῷ προσιόντα, πάσης ἀπαλλάττεσθαι δεῖ ταραχῆς, καὶ χωρεῖν εἰς τόπον θορύβου καθαρὸν ὑπάρχειν ζητοῦν. καὶ ἐπεὶ ἐγγὺς τὸ πάσχα ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων. πῶς οὖν οὐκ ἀναβαίνει εἰς τὴν ἑορτήν, φησὶν, ἀλλὰ πρότερον ἐπεμελήθη εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, αὐτὸς εἰς τὴν Γαλιλαίαν ἔρχεται, καὶ οὐκ αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ καὶ τοὺς μαθητὰς ἄγει, καὶ εἰσῆλθεν εἰς Καπερναοὺμ; ἐρήμια λοιπὸν ἵνα ἐξέλῃ τὸν νόμον, ἀφορμὴν λαμβάνων ἀπὸ τῆς Ἰουδαϊκῆς πομπείας.

5 Καὶ ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὁρᾷ ὄχλον πολύν. Δείκνυσιν ὅτι οὐδέποτε ἁπλῶς ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν, ἀλλ' ἴσως ἀκριβολογούμενός τι πρὸς αὐτοὺς καὶ προσέχων καὶ ὑπισχνούμενος αὐτοῖς πρὸς ἑαυτὸν, ὃ μάλιστα αὐτοῦ τὴν κηδεμονίαν ἐνδείκνυ), καὶ ὃ τὰ πεπὸν καὶ συγκαταβαῖνον ὃ πρὸς ἐκείνους. συνεκάθητο γὰρ αὐτῷ πάλαι πρὸς ἀλλήλους ὁρῶντες. εἶτα ἀναβλέψας ὁρᾷ τὸν ὄχλον προσερχόμενον πρὸς αὐτόν. μὴ οὖν ἄλλοι διαγελιστὰὶ τοῦτο μαθηταί φασι προσιλθόντας ἐρωτᾶν καὶ προσκαλεῖν ὥστε μὴ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις· ὅτε δὲ φησι τὸν Φίλιππον ἐρωτηθῆναι παρὰ τοῦ Χριστοῦ. καὶ ἐμοὶ δοκεῖ ἀμφότερα εἶναι ἀληθῆ, οὐκ ὅτι τῶν αὐτῶν ἠθέλησε χαρεῖν, ἀλλ' ἐκεῖνα τούτων εἶναι προσδύτερα· ὡς ἕτερα μὲν ἐκείνα, ἕτερα δὲ ταῦτα. τίνος οὖν ἕνεκεν τὸν Φίλιππον ἐρωτᾷ; ἤδει τῶν μαθητῶν τοὺς μάλιστα πλείονος δεομένους διδασκαλίας. οὗτος γάρ ὅτι ὁ μετὰ ταῦτα λέγων· δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν. διὰ τοῦτο δὴ ὧδε αὐτὸν ἐρρύθμιζεν. εἰ μὲν γὰρ ἁπλῶς ὁ σημεῖον ἐζήτει, οὐκ ἂν ἔστησεν ὁ ἄρτος· νῦν δὲ ἵνα μαθὼν ἐν πίστει, ἀκριβέστερον μάθῃ τὸ μέλλοντος γίνεσθαι θαύματος τὸ μέγεθος. διὰ τοῦτό φησι,

Πόθεν ἀγοράσωμεν ἄρτους, ἵνα φάγωσιν οὗτοι; Οὕτω καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ πρὸς Μωϋσέα φησίν. οὐ γὰρ πρότερον τὸ σημεῖον ἐποίησεν, ἕως ἂν αὐτὸν ἠρώτησε· τί ποτέ ἐστιν ἐν τῇ χειρί σου; ὅπερ γὰρ καὶ τὴν δόξαν καὶ ἀγαθὸν συμβαίνοντα τῶν προτέρων ἡμᾶς εἰς λήθην ἐμβαλεῖν ἔθος. πρότερον αὐτὸν ἐν τῇ τοῦ πρώτου κατιδεῖν ὁμολογίᾳ, ἵνα τῆς ἐκπλήξεως

a. Kor. ιδ. κβ.

πλήξεως ἀφορμὴν τὴν μυστικὴν τῶν ὁμολογηθέντων μὴ διωκηθῆναι λοιπὸν ἐκβαλεῖν· εἶτα ἀπὸ τῆς συγκρίσεως μαθεῖν καὶ τὸ σημεῖον τὸ μέγεθος. ὁ δὲ καὶ οὗτος ἐζήτει. καὶ ἐρωτηθεὶς ἔφησε, φησί· 7 Διακοσίων δηναρίων ἄρτοι οὐκ ἀρκέσουσιν, ἵνα ἕκαστος βραχύ τι λάβῃ. 6 Τοῦτο δὲ ἔλεγε πειράζων αὐτόν. αὐτὸς γὰρ ἤδει τί ἤμελλε ποιεῖν. Τί ὅτι, πειράζων αὐτόν; ἆρα ἠγνόει τὸ μέλλον ὑπ' αὐτοῦ ῥηθήσεσθαι; 5 Οὐκ ἔστι τοῦτο εἰπεῖν. ἀλλὰ διὰ ποίαν τῆς λέξεως ἀφορμὴν δυνατὸν αὐτὸν κατανοῆσαι. καὶ γὰρ ἔφησι· Καὶ ἐγένετο μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα καὶ ἐπείραζεν ὁ Θεὸς Ⓦ Αβρααμ, καὶ εἶπε· λάβε τὸν υἱόν σου τὸν ἀγαπητόν, ὃν ἠγάπησας, τὸν Ισαὰκ· οὐδὲ οὕτως ἔφασαν εἶναι φασὶν) ὅτι ἀπὸ τοῦ πείρας λαμβάνειν ἰδίων τὸ τέλος, εἴτε ὑπακούσει), εἴτε μή (πῶς γὰρ ὁ μὲν πρώτως εἰδὼς περὶ γνώσεως αὐτός,) δεῖ δὲ ἀνθρώπινως ἀμφότερα εἰρῆσθαι). 10 ὥσπερ γὰρ ὅταν λέγῃ ἐρεύνᾳν μὲ καὶ καρδίας τὸν ἀνθρώπων, οὐκ ἀγνοίας τινὸς ἔρευναν εἶναι φησιν, ἀλλ' ἀκριβοῦς ἐξέτασεως· οὕτω δὲ καὶ ὅταν λέγῃ, ὅτι ἐπείραζεν, οὐδὲν ἄλλο φησιν, ἀλλ' ἢ ὅτι ἠπίστατο ἀκριβῶς. καὶ ἕτερος δέ ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι δοκιμάζειν αὐτὸν εἰργάζετο, ὥσπερ οὖν Ⓦ Αβρααμ ποτε, οὕτω καὶ τοῦτον διὰ τῆς τοιαύτης ἐρωτήσεως ἀναγαγεῖν εἰς τὸν ἀκριβῆ τοῦ σημείου γνῶσιν. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὁ εὐαγγελιστής, ἵνα μὴ τῇ ἀθετείᾳ τῆς λέξεως 15 ἀναπομείνας τις ἀπορίας τι ἄτοπον περὶ τὸν εἰρημένων, φησίν· αὐτὸς ἤδει τί ἔμελλε ποιεῖν. πλὴν ἐκεῖνο πανταχοῦ ἀναγκαῖον, πῶς, ὅταν ἡ ἀνάγκη πιέσῃ, οὕτως αὐτὸν ὁ εὐαγγελιστὴς μὴ πολλῆς ἐπιδεῖται τῆς ἀσυνδέτου. ὥσπερ οὖν ἐκεῖνα ἵνα μή τι τοιοῦτον ὑποπτεύσωσιν Ⓖ ἀκούοντες, προσέθηκε τὸν ἐπιδόρθωσιν, εἰπών· αὐτὸς γὰρ ἤδει τί ἤμελλε ποιεῖν· οὕτω καὶ ἐκεῖ λέγων, ὅτι ἐδίωκον αὐτὸν Ⓖ Ιουδαῖοι, ἵ μόνον ὅτι ἔλυε τὸ σάββατον, ἀλλ' 20 ὅτι καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγε Ⓦ Θεόν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ Θεῷ· εἰ μὴ ἀπόφασις ἦν αὐτὸν τοῦ Χριστοῦ δεῖ τὸν ἔργων βεβαιουμένην, προσέθηκεν ἂν καὶ τὸν ἐπιδόρθωσιν ταύτην. εἰ γὰρ, ἐν οἷς αὐτὸς φησι, ὑφορᾶται ὁ εὐαγγελιστὴς μὴ ὡς ἀνατρέπων, πολλῷ μᾶλλον ἐν οἷς ἕτερος περὶ αὐτοῦ τοῦτο ἔλεγεν, ἀνατρέπειν ἂν, εἰδὼς, εἰ μὴ προσέχουσι ἑώρα περὶ αὐτοῦ λεγόμενα ἀνατρέποντα. ἀλλ' οὐκ ἐποίησεν. ἤδει γὰρ αὐτοῦ τὸν γνώμην ὄντα τοῦτο ἐκ ψήφου ἀναίρεσιν. δεῖ τοῦτο εἰπών· ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ Θεῷ, οὐκ ἐχρήσατο ἐπιδόρθωσει ἐοικυίᾳ τοιαύτῃ. ἐκ γὰρ ἐκείνων ἐν ἀνατρέποντα διεφθαρμένη ἐν λεγόμενον, ἀλλ' ἀπόφασιν αὐτοῦ κεκυρωμένην δεῖ τῶν ἔργων. ἐρωτηθέντος τούτου τοῦ Φιλίππου, φησίν

8 Ανδρέας ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος,

9 Εστιν ὧδε παιδάριον ὃ ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους καὶ δύο ὀψάρια. ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν εἰς τοσούτους; Υψηλότερος μὲν τοῦ Φιλίππου ὁ Ανδρέας· ἐκ μέρους εἰς ὃ πᾶν ἔφθασεν. οἶμαι δὲ οὐχ ἁπλῶς τοῦτο εἰπεῖν, ἀλλ' ἀνήκοστα αὐτὸν τῶν προφητῶν τὰ θαύματα, καὶ πῶς Ελισσαῖος ἐποίησε δι' ὀλίγων ἄρτων σημεῖον. δεῖ δὲ καὶ τοῦτο ἀνέδην μὲν εἰπεῖν τι ὕψος, οὐκ ἴσχυσε δὲ προσῆκεν αὐτὸν φθάσαι τὸν κορυφαῖον. μάθωμεν δὲ τοίνυν τὴν πτωχείαν προσέχοντες, τίνα ἐστὶ πιστεῦσαι θαυμασιοὶ ἄνδρες ἰσχύοντες μεγάλοις, καὶ τηλικούτοις * καὶ τοιούτοις τὸν βιβλίων αὐτῶν τῆς τραπέζης ἐδωμὸν τε καὶ μιμησώμεθα. καὶ τὴν ἐξῆς δὲ πολλῆς ἀθυμείας. μὴ γὰρ δὴ εἰπεῖν, ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους, ἐπήγαγεν, ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν εἰς τοσούτους; ἐνόμιζε γὰρ ὅτι ἀπὸ μὲν ἐλαττόνων ἐλάττονα, ἀπὸ δὲ πλειόνων πλείονα ἔμελλε ποιεῖν ὁ θαυματουργῶν· ὅπερ οὐκ ἦν. ὁμοίως γὰρ ἦν αὐτῷ δύνασθαι ἀπὸ τε πλειόνων, ἀπό τε ἐλαττόνων ποιῆσαι πηγάσαι τὸν ἄρτων τὴν φύσιν. ὡς γὰρ ὕλης ἐδεῖτο τὸ ἀνακείμενον· ἀλλ' ὥστε μὴ δόξαι τὴν ἀσθένειαν εἶναι τῆς αὐτοῦ σοφίας, ὡς Ⓖ μὲν ταῦτα διαβάλλοντες Ⓖ τὰ Μαρκίωνος νοσήσαντες ἔλεγον, αὐτῇ τῇ χλόῃ χέχρηται πρὸς τὸ ἀνάθρεψαι τὸν θαυμάτων. ἐπεὶ οὖν ἀπέγνωσε ἀμφότερα Ⓖ μαθητὰς, τότε λοιπὸν θαυματουργεῖ· ὅτε γὰρ μᾶλλον ἐκέρδαινον, προσέτι ἐμολογήσαντες τοῦ προσάγματος τὴν δυσχολίαν,

Γεν. κβ. α.

σκελίδω, ἵν', ὅταν γλύπτῃ, μάθωσι τὴν Θεοῦ τὴν δυνάμιν. ὅπερ γὰρ γλύφεται σημεῖον ἔμψυχον τὸ ἐν τοῖς προφήταις καταρθωθὲν, εἰ καὶ μὴ ὁμοίως· ἔμψυχον γὰρ οὐχ οἷόν τε γενέσθαι αὐτὸ ποιῆσαι· ἵνα μὴ εἰς ἀθεσίαν ἴωσι καταπίπτωσιν ἀστήρικτοι, ὅσα πῶς αὐτῷ τῷ ζήτῳ ἐκ πάντων ἐπῆρε, καὶ τὴν Σαμαρείτιν ἔδειξεν. οὕτω γὰρ τὸν ἀρτῶν φανέντων, ἵνα μάθῃς ὅτι
5 τὰ μὴ ὄντα, ὡς ὄντα αὐτῷ ὑφέστηκε (καθάπερ ὁ Παῦλός φησιν· Ὁ καλῶν τὰ μὴ ὄντα, ὡς ὄντα) ὡς ἑτοίμων καὶ παρεσκευασμένης τῆς τραπέζης, ἐκέλευσεν αὐλοὺς βύθιον ἀναπεσεῖν, ἐκ τούτων τὴν Σαμαρίταν τῶν μαθητῶν ἀναζήσας. ὅτι "οἱ μὲν ἐκέρδησαν ἀπὸ τῆς ἐρωτήσεως, βύθιον ἐπακούσαντες· καὶ οὐκ ἐθορυβήθησαν, οὐδὲ εἶπον· Πῶ ποτε τοῦτο ἔσται; πῶς χελβύνες ἀναπεσεῖν, οὐδενὸς ἐν τῷ μέσῳ φαινομένου; ὕστερον καὶ τῆς ὄψεως τὸ σημεῖον" πιστεύειν
10 ἤρξαντο· καὶ ἐπὶ τὸν δεῖπνον ἐσπουδακότες ἀπιέναι, ὡς εἰπεῖν, πόθεν ἀναφανοῦνται ἄρτους; οὐ διὰ μνήμης ἀνέκλιναν οὖν ὄχλους. ἀλλά τί δήποτε μὴ παράλυτικον μέλλων ἀνορθοῦν οὐκ εὔχεται, οὐδὲ νεκροὺς ἐγείρων, οὐδὲ τὴν θάλατταν χαλινῶν· ἐνταῦθα δὲ ὅτι τῶν ἄρτων τὴν ποιᾷ; δεικνὺς ὅτι σὺν ἕξεως δεχομένοις, εὐχαριστίᾳ δηλῷ τῷ Θεῷ· καὶ ἄλλως δέ, ὅτι τὴν ἐλαττόνων αὐτὸ μᾶλλον ἐργάζεται, ἵνα μάθῃς ὅτι οὐ δεόμενος
15 αὐτὸ ποιᾷ. εἰ γὰρ δεόμενος, πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῶν μειζόνων ἂν αὐτὸ ἐποίησεν. ὁ δὲ ἐκφαυλίσαι ποιήσας, ἔδηλον ὅτι καὶ ταῦτα συγκαταβατικῶς ἔποιησεν. ἄλλως δέ, καὶ ὄχλος πολὺς ἰδὼν ὁ πρῶτον, καὶ ἐκεῖνον αὐτὸν πιστεύσαι ὅτι μὴ γνώμιον Θεοῦ πρὸ ἐλθόντος. ἀλλὰ τοῦτο ὅταν μὲν μόνος ποιῇ σημεῖα, οὐδὲν τοιοῦτον ὑπεδείκνυται· ὅταν δὲ ὅτι πολλῶν αὐτὸ ποιῇ, ὥστε πιστεῦσαι αὐτὸν ὅτι οὐκ αὐτάρκης ὡς ὅστις, οὐδὲ ἐνδεὴς τῆς γαλιληκότι, ἀλλὰ τῆς θυ-
20 σιαστηρίου αἰσθήσεως τὴν ἀποφίδα. καὶ ἔδωκε τοῖς ἀνακειμένοις, καὶ ἐνεπλήσθησαν. εἶδες πόσον δοῦλον καὶ διακονίαν τὸ μέσον; οὐκεῖνοι μὲν γὰρ οὐκ μέσον ἔχοντες τὴν χεῖρα, οὕτως ἐθαυμάτουργουν· ὁ δὲ Θεὸς ἀπολελυμένῃ δυνάμει ποιῶν, μετὰ πολλῆς ἀπάτης ἐνεργάζεται τὰ θαυμάσια.

12 "Καὶ εἶπε τοῖς μαθηταῖς· Συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσματα. ἵνα μὴ
25 συνάγωσι, δὲ ἐγέμισαι δώδεκα κοφίνους. Οὐκ ἐπιδείξις ἦν τῶν περισσῶν, ἀλλ' ὥστε μὴ φαντασίαν νομισθῆναι τὸ πεπραγμένον. διὰ δὴ τῶν δὲ ἐκ τοσαυτημέρου ὕλης δημιουργεῖ. τίνος δὲ ἕνεκεν τοῖς ὄχλοις ἔδωκε βασάσαι, ἀλλὰ τοῖς μαθηταῖς; ὅτι μάλιστα τούτοις παιδεῦσαι ἠβούλετο τὸν μέλλοντας τῇ διδασκαλίᾳ τῆς οἰκουμένης. τὸ μὲν γὰρ πλῆθος οὐδὲν μέγα ἤμελλε χαρπώσασθαι ἐκ τῶν θαυμάτων τέως (εὐθέως γοῦν ἐπελάθοντο αὐτοῦ, ἢ ἤτοιμον
30 ἕτερον θαῦμα) ἢ τοι δὲ τὰ τυχόντα χερσαῖνεν ἔμελλον. ἵνα δὲ τῷ Ἰσραὴλ κατάχρημα τὸ γενόμενον ἢ τὸ τυχόν, βασταζόντι τὰ κόφινον. ὅτι δὲ τῆς αὐτῆς παιδεύσεως ἕνεκεν ταῦτα ἐγένετο, τὸ εἰρημένον ὕστερον δηλοῖ, ἔνθα καὶ ἐπέμνησεν αὐτοῖς λέγων· Ἔπω νοεῖτε πόσους κοφίνους ἐλάβετε; ἢ δὲ ἀριθμοῦ ἕνεκεν τοῖς μαθηταῖς τοὺς κοφίνους τῶν λειψάνων τῆς αὐτῆς ἕνεκεν αἰτίας γέγονεν. ὕστερον δὲ ὅπερ ἐπαιδεύθησαν, οὐκ ἔτι τοσούτοις, ἀλλὰ σπυρίδας ἐπῆλθε. ἐγὼ δὲ τὸ πλῆθος
35 θαυμάζω τῶν γεγονότων ἄρτων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς πλήθους καὶ τῶν ἀκρίβειαν τῶν "περισσευμάτων· ὅτι ἤτε πλῆθος ἤτε ἐλαττον ἐποίησε περισσευθῆναι, ἀλλὰ τοσοῦτον ὅσον ἐβούλετο, περιττὸν πάσα καταλῦσαι· ὅπερ ἀφάτου δυνάμεως ἴδιον. ἵνα μὴ οὖν τὰ κλάσματα τὸ γεγονὸς, ἀμφότερα ἐμφανῆ ποιῇ, ὅτι ἤτε φαντασία τις ἦν τὰ γεγονότα, καὶ ὅτι ἐξ ἐκείνων ἦν ὧν ἐτράφησαν· τὸ δὲ τῶν ἰχθύων, τότε μὲν οὐκ ἐποιήσεν ἐβούλετο· ὕστερον δὲ μὴ
40 τὴν δυάζασιν ἀκέπι ἐξ ὕλης οὐκ ὑπῆρχεν ὕλης. τίνος ἕνεκεν; ἵνα μάθῃς ὅτι ἦν τῇ ὕλῃ ἐκέλευσε οὐ δι' ἔνδειαν, οὐδὲ δεόμενος οὐ βαδίζοντας, ἀλλ' ὥστε τὰ τῶν αἱρετικῶν ἐμφράξαι στόματα.

14 "Οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον, ὅτι ἦτος ἐστὶν ἀληθῶς ὁ προφήτης. Ὢ μαστιμυρίας ἀναβολὴν μυεῖα τούτων ἐργάσατο θαυμαστότερα, δὲ ἐθαμοῦ τῶν ὠμολόγησαν, ἀλλ'

ὅτε

ὅτι ἐπεπλήθησαν. οὐκ ἦν τοῦτο δῆλον ὅτι τοῦ φθόνου τινὰ τοῦτο ἐδέχοντο ἀξαίρετον. ἢ γὰρ οὐχ οὗτοί ἔλεγον· σὺ εἶ ὁ προφήτης; ἢ ὅτοι, ὅτος ἐστὶν ὁ προφήτης.

15 Ὁ γὰρ Ἰησοῦς γνοὺς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι ἁρπάζειν αὐτὸν, ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ὄρος. Βαβαί, πόση τῆς γαστριμαργίας ἡ τυραννὶς, πόση τῆς γνώμης ἡ βωμολία; οὐκέτι νόμον οὐδιχοῦσιν, οὐκέτι αὐλοῖς τοῖς τοῦ σαββάτου προσλύσεως μᾶλλον, οὐκέτι ζηλοῦσιν τὸν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ πόντα ἔρριπτο τῆς γαστρὸς αὐλοῖς ἐμπλησθείσης· ὁ προφήτης ἰδὼν πρὸς αὐλοῖς, ἢ βασιλέα χρεστοῦν ἔμελλον. ὁ δὲ Χριστὸς φθάνει. τί δήποτε; παιδεύων ἡμᾶς τὴν χοιμικὴν καταφρονῆσαι ἀξιωμάτων, ἢ διακνῦσαι ὅτι οὐδενὸς δεῖται τῶν ὑπὲρ γῆς. ὁ γὰρ πόντα βύτελῆ ἐπιλεξάμενος, ἢ μητέρα, ἢ οἰκίαν, ἢ πόλιν, ἢ αἰσχρῶν φίλων, ἢ ἱματίων στολὴν, οὐκ ἔμελλεν ὕστερον ἀπὸ τῶν ἐν τῇ γῇ φαύλων. τὰ μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν οὐρανῶν λαμπρά τε ἐστὶ καὶ μεγάλα, ἀγγελοί τε, καὶ ἀστὴρ, καὶ πατὴρ βοᾷ, καὶ πνεῦμα μαρτυρεῖ, καὶ προφῆται πρόρρωθεν ἀναχηρύττοντες· τὰ δὲ ἐν τῇ γῇ πόντα εὐτελῆ, ἵνα καὶ ὕστερον μείζονος ἡ δυνάμις φαίνηται. ἦλθε δὲ καὶ παιδεύσων ἡμᾶς καταφρονῆσαι τῶν ἐνταῦθα, καὶ μὴ τεθηπέναι μηδὲ ἐκπλήττεσθαι τὰ τοῦ βίου λαμπρά, ἀλλὰ καταγελᾶν ἀπάντων τούτων, καὶ τῶν μωρόντων ἐρᾶν. ὁ γὰρ τὰ ἐνταῦθα θαυμάζων, ὑ θαυμάσεται τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ἀλλ. τοῦτο καὶ ὁ Πλάτων φησίν· Ἡ ἐμὴ βασιλεία οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς γῆς, ἵνα μὴ δόξῃ λοιπὸν αὐθεντίᾳ φόβῳ καὶ δυναστείᾳ τοὺς τὸ πείθειν ἀποκεχρῆσθαι. τί οὖν φησιν ὁ προφήτης; Ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πραὺς καὶ ἐπιβεβηκὼς ὄνῳ καὶ πῶλον ὑπὸ ζυγίου. βασιλείαν ἐκείνην λέγει τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀλλ' οὐχὶ ταύτην. δῆλα δὴ τοῦτο φησι· καὶ δόξαν πρὸς ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω.

ΗΘΙΚΟΝ Μάθωμεν τοίνυν, ἀγαπητοὶ, τῆς τιμῆς τῆς πρὸς ἀνθρώπους καταφρονῆσαι, καὶ μὴ ἐφίεσθαι. τετιμήμεθα γὰρ ὑμεῖς μείζονι, καὶ προσῆλθομεν αὐτῇ προσκαλουμένῳ, ὕβρεως καὶ γέλωτος καὶ χωμῳδίας ὄντος ὄντως. ὥσπερ γὰρ ὁ πλοῦτος τοῦτο πρὸς ἐκείνου πεῖσαι, καὶ ἡ ζωὴ αὕτη χωρὶς ἐκείνης νέκρωσις (ἄφετε γὰρ τοὺς νεκροὺς θάπτειν τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς) οὕτω καὶ ἡ δόξα αὕτη πρὸς ἐκείνην ἀτιμία καὶ γέλως ὄντως. μὴ τοίνυν αὐτὴν διώκωμεν. εἰ γὰρ οἱ πρέσχοντες αὐτῇ σκιᾶς καὶ ὀνείρων εἰσὶν εὐτελέστεροι, πολλῷ μᾶλλον αὐτὴ ἡ δόξα. δόξα γὰρ ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. τί οὖν ἄνθος χόρτου εὐτελέστερον γένοιτ' ἄν; εἰ δὲ καὶ μόνιμος ἦν, τί τὴν ψυχὴν ὠφελῆσαι ἴσχυσεν ἄν; οὐδέν· ἀλλὰ καταβλάπτει τὰ μέγιστα δούλους ποιοῦσα, δούλους ἀργυρωνήτων χειρῶν, δούλους οὐχ ἑνὶ δεσπότῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ δυσὶ καὶ τρισὶ καὶ μυρίοις ἀλλοφύλοις ὑπετάττουσιν τὸν αχενοῦντας. πόσῳ βέλτιον ἐλεύθερον εἶναι, ἢ δοῦλον, ἐλεύθερον μὲν τῆς τῶν ἀνθρώπων δουλείας, δοῦλον δὲ τῆς τοῦ Θεοῦ διακονίας; ὅλως δὲ, εἰ βούλει δόξης ἐρᾶν, ἔρα δόξης, ἀλλὰ τῆς ἀθανάτου. καὶ γὰρ λαμπροτέρα αὕτη τε θαυμαστοτέρα, καὶ μείζων τὸ κέρδος. ὅταν μὲν γὰρ σε κελεύσωσι δαπανῶμενον ἀρέσκειν αὐτοῖς· ὁ δὲ Χριστὸς τοὐναντίον ἄπαν. καὶ γὰρ ἐκαπανταπλασίονά σοι δίδωσι τῶν διδομένων παρὰ σοῦ, καὶ ζωὴν ἀμώμητον τούτοις παρέσχηται. τί τοίνυν βέλτιον ἐν τῇ γῇ εἶναι, ἢ ἐν τοῖς οὐρανοῖς; ἵνα ἀνθρώπων, ἢ ἵνα Θεοῦ θαυμάζεσθαι; ὅπου ζημία, ἢ ὅπου κέρδος; σεφθονοῦσθαι πρὸς μίαν ἡμέραν, ἢ πρὸς ἀπείρους αἰῶνας; δὸς δὴ διορθῶσαι, καὶ μὴ δὸς δὴ ὀργισθῆναι, ἵνα μὴ μὴ τῶν σῶν χρημάτων καὶ τῆς ψυχῆς ἀπολέσῃς τῆς ἐκείνου. σὺ γὰρ αἴτιος εἶ τῆς ἀπωλείας τῆς ἐκείνου διὰ τὴν ἀκαιρον φιλοτιμίας. εἰ γὰρ οἱ ὑπὲρ τὴν ὀρχήστρας ἤδειν, ὅτι τὸ ἐπιτίθεσθαι ἀὐλοῖς ἀκέρδες ἔμελλεν ἔσεσθαι, πάλαι ἂν ἐπαύσαντο ταῦτα ὑποτιθέντες. ὅταν δὲ σε κροτοῦντα, ζωστὴ ἔχοντα, ἀναλίσκοντα, ἅπαντα πὰ σαὐτοῦ δαπανῶντα θεάσωνται, καὶ μὴ βάλωνται τοῦτο μετιέναι, τῇ τοῦ κέρδους ὑπεξυμία κατέχονται. εἰ δὲ ἔγνωσαν ὅτι οὐδὲν ἂν ἐπαρέστιε τὰ ἐκείνων, ταχέως ἂν ἀπέσησαν τῶν πόνων διὰ τὸ ἀκερδές. ὅταν δὲ ἴδωσι τὸ πρᾶγμα παρὰ πολλῶν θαυμαζόμενον, ἦλθε δέλεαρ αὐλοῖς ὁ τῶν ἄλλων ἔπαινος. ἀποχῶμεν τοίνυν τῆς ἀκερδοῦς

δους δαπάνης, μαθωμεν ὅτι πίστις ἀναλίσκει, καὶ πότε χρή. μὴ δὴ ἀμφοτέρωθεν προξενωμεν Θεὸν, καὶ ζωάγωτες ὅλην ἀφῶμεν, καὶ σκορπίζοντες εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. πόσης γὰρ οὐκ ἂν ἄξιοι εἶεν ὀργῆς, ὅταν τῇ πόρνῃ διὰ ὧς παραπέμψαντι τὸν πέντε; εἰ γὰρ ἐκ δικαίων πόνων πλοῦτος, ἁρπαγὴ ἔγκλημα ἴσως· ὃ μᾶλλον, μᾶλλον κακίας πλέκει, καὶ ὅταν ὧν κολάζῃ ἕλκειν, ὅταν τί πάντων τιμᾷν; ὅταν ὃ καὶ ὀφθαλμοὺς ἀποδύων καὶ χεῖρας ἀδίκων πέφῃς ἀστεμφῶς, σύνισον ἥλιον τοῖς ζῶσι τολμῆσαι ἔσαι ὁ πῦρ. ἄκουσον τί φησιν ὁ Παῦλος· Οὐ μόνον ἀνδρὶ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράττουσι. τάχα σφοδρῶς ὑμῶν καθάπτομαι. ἀλλὰ κἂν ἡμᾶς μὴ καθάψωμαι, αἱ βίβλοι τῶν γραμμάτων μηνύσουσι τιμωρίαν σὺν ἀδιορθώτοις ἁμαρτήμασι. τί οὖν ὄφελος σοι τοῖς λόγοις χαρίζεσθαι, τοῖς δὲ τῶν ἔργων κολάζεσθαι μέλλουσι; ζωγράφος ὢν ὀργιζόμενος; ἐπαινῶν δὲ θαυμάζῃς; σίκοθεν σκέπου γλώσσης χεῖρον. τῷ μὲν γὰρ ἡ πενία συγγνώμην δίδωσιν, εἰ καὶ λόγον οὐκ ἔχουσαι· σοὶ δὲ ζωγράφου ἀπεξέρησαν τῆς ἀπολογίας. καίτοι μοι ἐκεῖνο ἐρώμην, τί δήποτε ταῖς ἄλλαις τέχναις ἀφεὶς ὅτι ζωγράφῳ ἦλθες τῷ σαγῇ καὶ μιαρᾷ; ἐρῇ, ὅτι ἔξεστιν ὀλίγα ποιοῦντα, πολλὰ καρποῦσθαι." σὺ δὲ ἐκεῖνο ἐρώμην, τί δήποτε θαυμάζεις τὸν ἀσελγείᾳ βιοῦντα καὶ ὅτι λυμαίνεται πολλῶν; οὐκ ἔχεις ὅτι τῶν αὐτῶν πάσιν καταφυγεῖν, ἀλλ' ἀνάγκη κἀκεῖσε κύπτειν καὶ αἰσχύνεσθαι καὶ ἐρυθριᾷν. εἰ δὲ πρὸς ἡμῶν βδελυκτὸς ἀπαρτύσμενος σοὶ δοκεῖ εἶναι, ὅταν τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο καὶ ἀπαραίτητον παραγένηται δικαστήριον, ἔνθα τῶν νομίμων καὶ γραμμάτων καὶ πάντων πόνων βδελυκτὸς, πῶς ὑπομένομεν; ποίοις ὀφθαλμοῖς κριτὴν ὀψόμεθα; ἢ ἐροῦμεν; τί ἀπολογησόμεθα; ποίαν βλάσφημον, ποίαν ἄλογον παραιτούμεθα παρόφασιν; τὴν τῆς δαπάνης; τὴν τῆς τέρψεως; ἢ τὴν τῆς ἑτέρων ἀπωλείας, ἧς αἰτία τῆς ἐκείνου τέχνης ἀπόλλυμεν; οὐκ ἔστιν οὐδὲν εἰπεῖν· ἀλλ' ἀνάλγητα κολάζεσθαι κόλασιν τέλεος οὐκ ἔχουσαν, ἵνα μὴ γένηται, σύντομον ἤδη πάντα φυλαξώμεθα· ἵνα μὴ χρηστὴς ἐλπίδος ἀπελθόντες τύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. μγ. 16 ΩΣ ΔΕ ΟΨΙΑ ΕΓΕΝΕΤΟ, ΚΑΤΕΒΗΣΑΝ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, 17 καὶ ἐμβάντες εἰς τὸ πλοῖον ἤρχοντο εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης εἰς Καπερναούμ. καὶ σκοτία ἤδη ἐγένετο, καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς· 18 ἥ τε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος διηγείρετο.

Ὑχὶ πρῶτον τοῖς μαθηταῖς ὁ Χριστὸς σωματικῶς μόνον, ἀλλὰ καὶ μεθ' ἡμῶν ἡδόμενος τὸ συμφέρον οἰκονομεῖ. καὶ γὰρ βύπορος ὢν καὶ βυθὸς χάους, ἀεὶ τῶν σωτηρίων προγμάτων ἐπιβάλλεται καὶ τὸν αὐλὸν καταστολίζει. ὅρα γοῦν καὶ ἀναζώπυρα τί πεποίηκεν. ἀφίησι τοὺς μαθητὰς, καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος. ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο, καταβαίνει εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ μένει μὲν τῆς ἑσπέρας περιέμενον αὐτὸν, ἦλθεν προσδοκῶντες πρὸς αὐτούς. γνωμένης δὲ ἑσπέρας, οὐκέτι μένειν ἔκριναν μὴ ζητοῦντα τὸν διδάσκαλον· ποῦτος αὐτοὺς κατέσχεν ἔρως. οὐδὲ γὰρ εἶπον, ἑσπέρα γάρ ὅτι δὲ νὺξ κατέλαβε· ποῦ γὰρ ἀπελθοῦμεν; ὀπτικὸς ὁ τόπος, ὀπτισφαλὴς ὁ χειμών· ἀλλ' ὑπὸ τοῦ πόθου κεντούμενοι ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον. καὶ γὰρ ἁπλῶς ὁ θαλασσεύσας καὶ τὸν χειμῶνα ἐδίλωσεν, "ἀλλὰ δεῖ τούτου τὸν θερμὸν αὐτῶν ἀγάπην" ἐμφῆναι. ἵνος οὖν ἔνεκεν αὐτοὺς ἀφῆκε, καὶ τί φάρεται; πάνος γὰρ ἕ-

ἔνεχεν φάρεται πάλιν μόνος ὅτι τῆς θαλάσσης βαδίζων; ἐκείνῳ μὴν διδάσκων αὐτὸν πόσον ὅσον ἡ ἀπόλειψις, καὶ τί πολλοὶ ἐργαζόμενος μείζονα· τούτῳ δὲ πάλιν τὴν ἑαυτοῦ δυνάμιν ἐπιδεικνύμενος. ὥσπερ γὰρ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ὁ μὴ τὸ ὄχλου πολὺ ἤκουσεν, οὕτω καὶ ὅτι τὴν σημείων ὁ μὴ τὸ πλήθους πάντα εἰδώς. ἐχρῆν γὰρ αὐτὸν μέλλοντα ἐγχειρίζεσθαι τῆς οἰκουμένης τὴν προσασίαν, ἔχειν τι τῶν λοιπῶν πλέον. καὶ ποῖα σημεῖα καθ' ἑαυτὰ εἶδον, φησί; τὴν μεταμόρφωσιν τὴν ὅτι τὸ ὄρους, τοῦτο τὸ ὅτι τῆς θαλάσσης, τὰ μὴ τὴν δύασαν πολλαπλασίονα καὶ μεγάλα ὄντα. ἐγὼ δὲ καὶ ἕτερα τοιαῦτα λέγομαι ἀπὸ τούτων. ἦρχοντο εἰς Καπερναούμ, τὸ μὲν σαφὲς οὐκ εἰδότες, ἐκεῖ δὲ προσδοκῶντες εὑρήσειν αὐτόν, ἢ δὲ καὶ μέσον τὸ πλοῖον. τοῦτο οὖν ὁ εὐαγγελιστὴς ἀφίησιν εἰπών· ὅτι σκοτία ἤδη ἐγεγόνει, καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, ἢ τι θαλάσσα μεγάλα δυάμενος πνέοντος διηγείρετο. ἵνα οὖν ἐκεῖνοι; θαυμάσωσιν· πολλὰ δὲ ἵνα τοῦτο ποιῇ αὐτὸν ἀναγκάζοντα καὶ πολλαχόθεν. καὶ γὰρ καὶ ἀπὸ τοῦ κυμάτου (σκοτία γὰρ ἦν) καὶ ἀπὸ τοῦ χειμῶνος (ἡ γὰρ θάλασσα διηγείρετο) καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου (ἐρημία γὰρ ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς,

19 Ἀλλ' ἐληλακότες ὡς σταδίους εἴκοσι πέντε) Καὶ ἀπὸ τοῦ προσδόξου τὸ τελευταῖον θαυμάζονται. Θεωροῦσι γὰρ αὐτὸν ὅτι τῆς θαλάσσης περιπατοῦντα. Καὶ θαμβεῖσιν αὐτοῖς σφόδρα λέγει·

20 Ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἐφθάνη; δῆλον, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ τὸν χειμῶνα λύσων. τοῦτο γὰρ ἐπέφερεν ὁ εὐαγγελιστὴς εἰπών, ὅτι

21 Ἤθελον αὐτὸν λαβεῖν. καὶ εὐθέως τὸ πλοῖον ἐπὶ τῆς γῆς ἐγένετο. Οὐ γὰρ μόνον ἀσφαλῆ, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀείου αὐτοῖς προσέχε τῷ πλοίῳ. παρ' ὅλου γὰρ οὐκ ἐπεδείξει ἑαυτὸν ὅτι τῆς θαλάσσης περιπατοῦντα. μεῖζον γὰρ ἦν τὴν ἐκείνων ἀθρόησιν τὸ σημεῖον λύειν. ἀλλ' οὐδὲ τοῖς μαθηταῖς ὤφθη ὅτι πολὺ τοῦτο ποιῶν, ἀλλ' ἅμα τι ὤφθη, καὶ ἀνεχώρησεν. ἐμοὶ γοῦν καὶ τοῦτο δοκεῖ τὸ σημεῖον ἕτερον εἶναι τοῦ παρὰ τῷ Ματθαίῳ χειμῶνος. καὶ ὅτι ἕτερον, πολλαχόθεν δῆλον. πολλάκις γὰρ τὰ αὐτὰ ποιᾷ σημεῖα, ὥστε παρασκευάσαι μὴ μόνον σφόδρα ξενίζεσθαι τὸν ὁρῶντας, ἀλλὰ καὶ μὴ πολλῆς αὐτὰ δέχεσθαι πίστεως. ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. μετὰ τοῦ ῥήματος καὶ τὴν δειλίαν ἐξέβαλεν ἀπὸ τῆς ἐκείνων ψυχῆς. ἀλλαχοῦ γοῦν οὐχ οὕτως * . ὅθεν καὶ τοῦτο καὶ ὁ Πέτρος ἔλεγε· Κύριε εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με ἐλθεῖν πρός σε. πόθεν οὖν τότε μὲν οὐκ εὐθέως τοῦτο ἐδέξαντο, νῦν δὲ ἐπείθησαν; ὅτι τότε μὲν ἔπι ὁ χειμὼν ἐπέμενε σαλεύων τὸ πλοῖον, νῦν δὲ μετὰ τῆς φωνῆς ἡ γαλήνη παρεγένετο. ἢ εἰ μὴ τοῦτο, τὸ πρότερον ἐκεῖνό ἐστιν ὅπερ ἔφθασεν εἰπών, ὅτι πολλάκις τὰ αὐτὰ ποιῶν σημεῖα, ἐνεδείκνυτο [τῷ χρόνῳ] τὰ δεύτερα ἀπὸ τῶν πρώτων εἰργάζετο. ἵνα δὲ ἔνεχεν οὐκ ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον; τὸ θαῦμα μείζον ἐργάσασθαι βουλόμενος, καὶ ἅμα τὴν θεότητα αὐτοῖς ἐκκαλύψαι μετὰ μυστηρίου, καὶ δεῖξαι ὅτι τότε εὐχαριστήσας, οὐκ ἀσθενὴς βοηθείας τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλ' ἐκείνοις συγκαταβαίνων. καὶ εἴασε μὴν γενέσθαι τὸν χειμῶνα, ἵνα ἀεὶ αὐτὸν ὀπτάζηται· ἔπαυσε δὲ τὸν χειμῶνα, ἵνα τὴν δυνάμιν αὐτοῦ γνωρίσῃ· οὐκ ἀνέβη δὲ εἰς τὸ πλοῖον, ἵνα τὸ θαῦμα μείζον ἐργάσηται.

22 Οἱ δὲ ὄχλοι οἱ ὄντες ἐκεῖ εἶδον ὅτι ἄλλο πλοιάριον οὐκ ἦν ἐκεῖ, εἰ μὴ ἓν, εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Καὶ τίνος ἕνεκεν ἀκριβολογεῖται ὁ Ἰωάννης; δῆλα τί γὰρ οὐκ εἶπεν ὅλως, οἱ δὲ ὄχλοι τῇ ἐξῆς περάσαντες ἀπῆλθον; ἕτερόν τι ἡμᾶς βούλεται διδάξαι, ὅτι καὶ τοῖς ὄχλοις, εἰ καὶ μὴ αὐτῷ φιλοσοφῶς, ἔδωκε γοῦν λαμβανόντως ὑποπτεῦσαι τὸ γεγονυῖαν. εἶδον γάρ, φησίν, ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ, εἰ μὴ ἕν, καὶ ὅτι Ἰησοῦς οὐ συνανέβη τοῖς μαθηταῖς. καὶ ἐμοδύτες εἰς τὰ ἐκ Τιβεριάδος πλοιάρια, ἦλθον ζητοῦντες τὸν Ἰησοῦν εἰς Καπερναούμ. οἱ δὲ οὖν οὐ ἕτερον ὑποπτεύσαντες, ἀλλ' ἢ ὅτι τὴν θαλασσαν περιβάντα παρεγένετο; οὐδὲ γὰρ οὐ

εἰπεῖν

εἰπεῖν ὅλη ἑτέρῳ πλοίῳ διέβη. ἓν γὰρ ἦν, φησὶ, εἰς ὃ ἐνέβησαν καὶ μαθηταὶ αὐτοῦ. ἀλλ' ὅμως μετὰ θαῦμα τηλικοῦτον ἐλθόντες οὐκ ἠρώτησαν αὐτὸν πῶς διέβη, πῶς περιῆλθεν, οὐδὲ ἐζήτησαν τοσοῦτον σημεῖον μαθεῖν· ἀλλὰ τί φασι;

Ραββεὶ, πότε ὧδε γέγονας; Πλὴν εἰ μὴ τὸ, πότε, τὴς ἐνταῦθα λέγει αὐτὸ τῷ πῶς, εἰρῆσθαι παρ' αὐτῶν. ἄξιον δὲ ἐνταῦθα ζητεῖν τινὰ ἐν θαύμασιν αὐτῶν ὁρμὴν. καὶ γὰρ λέγοντες, οἶδα ὅτι ὁ προφήτης, καὶ ἀσυνδάζοντες ἁρπάσαι καὶ ποιῆσαι βασιλέα, βλέποντες αὐτὸν οὐδὲν τοιοῦτον βουλεύον· ἀλλὰ τὸ θαῦμα ἐκβαλόντες, ὡς ἔγωγε οἶμαι, ἐκεῖθεν λοιπὸν ἐπὶ τὸν προτέρων ἐθαύμαζον· ἀλλ' ἐπιζητοῦσι βουλόμενοι πάλιν τραπέζης ἀπολαῦσαι οἵας καὶ πρότερον. διέβησαν μὲν τινὰ ἐρυθραν θάλασσαν καὶ Ἰουδαῖοι Μωϋσέως προηγουμένου, ἀλλὰ πολὺ τὸ μέσον ἐνταῦθα. ὁ μὲν γὰρ βιαίως καὶ ὡς δούλους πόρτα ἐξιρᾶτο· οὗτος δὲ μετ' ἐξουσίας ἁπάσης. καὶ ἐκεῖ μὲν νότος τότε πνέοντος ἔξεν τὸ ὕδωρ, ὥστε ὅπη ξηρὰς ποιῆσαι προελθεῖν· ἐνταῦθα δὲ τὸ θαῦμα μεῖζον ἐγένετο. μένουσα γὰρ ὅπη τῆς οἰκείας φύσεως ἡ θάλασσα, ὕπτιος ἔφερε τὸν διασπότην ὅπη τῶν νώτων, μαρτυρούσα ἐκείνῃ τῇ ῥήσει τῇ λεγούσῃ, Ὁ πατὴρ ὅπη θαλάσσης ὡς ὅπη ἐδάφους. εἰκότως ἢ μέλλων εἰς Καπερναοὺμ ἐμβαίνειν τινὰ σκληρὰν καὶ ἀπειθῆ, τὸ σημεῖον τῶν ἄρτων εἰργάσατο· ὃ μόνον τοῖς ἐν αὐτῇ γινομένοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔξω τῆς πόλεως θαυματουργουμένοις μαθεῖν βουλόμενος αὐτῆς τινὰ ἀπειθείαν. τὸ γὰρ ὄχλους προσηλύσθαι τοσούτους εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην, πολλῶν ἰαθέντων δυσωδῶν, ποίοις οὐκ ἂν ἐνόμισε μαθεῖν λίθοις; ἀλλ' οὐκ ἐκφοβοι τοιοῦτοι οὐδέν· ἔπαθον, ἀλλὰ πάλιν ζωφῆς ἐπεθύμουν σωματικῆς. διὸ καὶ ὀνείδίζονται παρὰ τοῦ Ἰησοῦ.

Ταῦτ' οὖν εἰδότες ἡμεῖς, ὦ ἀπαπηοὶ, διορθωσώμεθα τὸν Θεὸν, καὶ τὴν αἰσθητὴν μὲν ἔνεκεν, ΗΘΙΚΟΝ πολλῷ δὲ μᾶλλον τὴν πνευματικήν. ὅτω γὰρ καὶ αὐτὸς βούλεται, καὶ δίδωσι ταῦτα καὶ ἐκεῖνα δίδωσι, οὐκ ἀτελεστέρως ἐκείνων τούτοις καὶ προσπαιδεύων, ὅπως καὶ κόσμοι ἔτι κεχηνάσιν. ἀλλ' ὅταν αὐτὰ λαβόντες οὐ δεῖσι σιαπομείνωσιν, ἐγκαλεῖται καὶ ὀπτιμίζηται. ἐπεὶ δὲ ὅπη τὸ παραλελυμένου προῆκαν ἐκεῖνοι ἠθέλησε δοῦναι, ἀλλ' οὐκ ἐβούλοντο καὶ παρόντες. εἰκότως γὰρ Οὐαὶ ἀφέωνται σοι αἱ ἁμαρτίαι, ἐλέγετο, οὗτος βλασφημεῖ μὴ δὴ, προσκαλεῖ, τοιοῦτον πάθημά τι ἡμῖν, ἀλλ' ἐκείνων ἡμῶν πλείων ἔτω λόγος. διὰ τί; ὅτι τὰ μὲν γὰρ πνευματικὰ παρ' ἐκείνων, οὐδεμία ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν ἀπουσία γίνεται βλάβη· ἐκείνων δὲ οὐκ ὄντων, τίς ἔσται λοιπὸς ἡμῖν ἐλπὶς, τίς ἢ παράκλησις; διὸ χρὴ σφόδρα τούτων ἀεὶ Θεὸν παρακαλεῖν καὶ τοῦτο αἰτεῖν. διδάσκει γὰρ ὁ Χριστὸς ἡμᾶς εὔχεσθαι ἐδίδαξε. καὶ ἁπλούστερον τινὰ λύχνον ἐκείνων, οὐδὲν εὑρήσομεν ἐν αὐτῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ πάντα πνευματικά, καὶ αὐλὸς ἢ τὸ μαφόριον ἐκεῖνο τὸ αἰσθητὸν, ἢ ζῆπτον γινόμενον πνευματικόν. τὸ γὰρ παιδεῦσαι μηδὲν πλέον ὅτι ζητεῖν τὸν ἄρτον τὸν ὑπερουσίου, τοῦτ' ἔστι, τὸν καθημερινοῦ, πνευματικῆς αἴτεῖν καὶ φιλοσόφου διανοίας. καὶ ἢ προσεύχεσθε οὕτω· Ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, ἐλθέτω ἡ Matθ. ς. ι. βασιλεία σου, γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ὅπη τῆς γῆς. εἶτα εἰπὼν τὸ αἰσθητὸν ἐκεῖνο, ταχέως ἀπηλλάγη αὐτὸν, καὶ πάλιν ὅπη τὸ πνευματικὸν ἤγαγε διδασκαλίδα, Ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, λέγων, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. Matθ. ς. ιε. οὐδαμοῦ ἀρχὴν, οὐδαμοῦ πλοῦτον, οὐδαμοῦ δόξαν, οὐδαμοῦ δυναστείαν, ἀλλὰ πάντα τὰ εἰς ψυχῆς ὠφέλειαν ζητεῖται καὶ τελεῖται καὶ ἐνθένδε τὴν αἰτησιν· οὐδὲν γήινον, ἀλλὰ πάντα οὐράνια. εἰ τοίνυν κελευόμεθα ἀπαιτεῖσθαι τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ παρόντων, πῶς οὐκ ἂν εἴημεν ἄλλοι καὶ ταλαίπωροι ταῦτα αἰτούμενοι παρὰ Θεοῦ, ἃ ἐκεῖθεν καὶ ἐχοντες ἐκβάλλειν, φρονήματος ἀπαλλάττειν ἡμᾶς, ὑπὲρ ὧν ἢ ἐπέταξε μαθεῖν ἡμᾶς καὶ ποιεῖν *; τοῦτο γὰρ ὅτι τὸ βατταλογεῖν. διὰ ταῦτα εὐχόμενοι οὐκ αἰτούμεθα. πῶς οὖν καὶ πονηροί, φησι, πλουτοῦσι; πῶς καὶ ἄδικοι καὶ μοιχοὶ, ἁρπάζοντες, πλεονεκτοῦντες, καὶ τοῦ Θεοῦ προέχοντες ἅπαντι

ἀλλ' ἁρπάζοντες αὐτὰ καὶ πλεονεκτοῦντες. καὶ πῶς ὁ Θεὸς συγχωρεῖ; ὅτι καὶ ὁ πλουσίῳ τότε
Λουκ. ιϛ. κβ. συνεχώρησε, μείζονι τηρῶν αὐτὸν κολάσει. ἄκουσον δέ μου φησὶ πρὸς αὐτόν· Τέκνον, ἀπέλαβες τὰ
ἀγαθά σου, καὶ Λάζαρος τὰ κακά· νῦν δὲ ὧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. ἵν' οὖν μὴ καὶ
ἡμεῖς ταύτης ἀκούσωμεν τῆς φωνῆς, πυκνώσωμεν τὴν ἕξιν καὶ μάτην, καὶ πολλὰ συνάγοντες ἑ-
αυτοῖς ἁμαρτήματα, ἀλλὰ πλουτῶμεν ἐλεημοσύνῃ καὶ τὴν ἀκριβῆ φιλοσοφίαν, ὥστε
τυχεῖν τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φι-
λανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ καὶ σὺν ᾧ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα καὶ ἁ-
γίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ομιλ. μδ'. 26 ΑΠΕΚΡΙΘΗ ΑΥΤΟΙΣ Ο ΙΗΣΟΥΣ· ΑΜΗΝ, ΑΜΗΝ λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε. 27 Ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον.

ΤΟ πρόσωπον καὶ λόγου καὶ πράγματος χρήσιμον, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ ἀκριβεστέρου δεῖται τοῦ διδασκάλου. ὅταν γὰρ ἀνθρώπους ἢ ὁ μαθητὰς καὶ παχεῖς, καὶ πάντως διεγείρειν αὐτὸν λοιπὸν χρή, ὥστε τῆς πολλῆς καθικέσθαι νοήσεως. τοῦτο καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ πεποίηκεν ἀλλαχοῦ τε πολλαχοῦ, καὶ ἐνταῦθα παρόντι τούτῳ. ἐλθόντων γὰρ τῶν ὄχλων καὶ ζητούντων τὸν Ἰησοῦν, καὶ κολακευόντων αὐτὸν καὶ λεγόντων· Ῥαββεί, πότε ὧδε γέγονας· δεικνὺς
ὅτι τῆς τοῦδε αὐθαδείας οὐκ ἐφίεται τιμῆς, ἀλλ' εἰ μόνον ὁρᾷ, τὴν σωτηρίαν αὐτῶν, ὁπλακικῶς ἀνδρὸς ἀποκρίνεται, ὃ ταύτῃ μόνοι ἐξορθοῦσαι βουλόμενος, ἀλλὰ καὶ τὴν δόξαν αὐτὸν ἐκκαλύψαι καὶ εἰς μέσον ἀγαγεῖν. τί γάρ φησι; ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν· μὴ δι' ἐνθυμίου καὶ βεβαιώσεως· ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε. πλὴν μάτην λέγω καὶ ἐλέγχω, ἀλλ' οὐκ ἀποτόμως καὶ σφόδρα, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς φειδοῦς τοῦτο ποιῶν. οἶδε γὰρ εἶπεν, ὡς λειμῶνι καὶ χαριέστατι, τοσαῦτα ἐθαυματούργησα, καὶ οὐδαμοῦ οὔτε ἠκολούθησάτε, οὔτε ἐθαυμάσατε τὰ τετολμημένα· δηλονότι προσηνῶς οὕτω πως καὶ ἠρέμα· ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε· οὐ τοσοῦτον τῶν παρελθόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ τοσοῦτον τοῦ παρόντος σημείου λέγων. οὐδὲ ὃ θαῦμα ὑμᾶς κατέπληξε, φησὶ, τὸ ὀπτὸν τοῖς ἄρτοις, ἀλλὰ τὸ ἐμπλησθῆναι. καὶ ὅτι οὐ κατασχάζομαι αὐτῶν ἐλέγχων, εὐθέως ἐδιδάξαμεν ἀκόλουθα. καὶ γὰρ ἀκόλουθα τούτου πάλιν ἦλθον, ὡς μέλλοντας τῶν αὐτῶν ἀπολαύσεσθαι. ἀκόλουθα τούτου καὶ ἔλεγον· Οἱ πατέρες ἡμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ. πάλιν ὅπως ἐμφανὲς αὐτοῖς ἔλκωσι χρήσιμον, ὅταν ἴδωσιν ἔκπτωμα καὶ κατηγορίαν μεγάλην. ἀλλ' αὐτὸς οὐχ ἱστᾷ μέχρι τῶν ἐλέγχων, ἀλλὰ καὶ διδασκαλίαν προσέθηκε, λέγων· ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον,

Ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δώσει ὑμῖν. τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ Θεός. Ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· μηδεὶς ὑμῶν ἔστω λύπης τῆς ἔξωθεν, ἀλλ' ἐκείνης τῆς πνευματικῆς. ἀλλ' ἐπειδή τινες τῶν βουλομένων ἀσχέτως πρόφασιν ἀπαιτήσουσι τούτων ὃν λέγω, ὡς τὴν ἐργασίαν ἐκκόπτοντος τοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦτο καὶ πρὸς αὐτοὺς εἶπεν. ὅλως γὰρ, ὡς εἶπεν, ἀφαβάλλεται χρηστιανισμὸν, καὶ ὅτι ἀργίαν κωμῳδεῖσθαι προσκυλίζεται. πρόσεστι δὲ ἀναγκαίως εἰπεῖν ὃ τοῦ Παύλου. τί δὲ ἐκεῖνός φησι; μεμνημένοι τοῦ Κυρίου εἰρηκότος
Πραξ. κ. λε. Μακάριόν ἐστι διδόναι μᾶλλον, ἢ λαμβάνειν. καίτοι πόθεν δὲ ἦλθεν ὁ διδόναι, πῶς ἔχει ἔχοντι; πῶς οὖν τῇ Μαρθᾷ ὁ Ἰησοῦς φησι· μεριμνᾷς καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά, ἑνὸς δέ ἐστι

χρεία·

χρεία· Μαρία γὰρ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο· καὶ πάλιν· Μὴ μεριμνᾶτε, φησὶν, εἰς τὴν Ματθ. ε. λδ.
αὔριον. ἀναγκαῖον γὰρ πάντα τὰ τοιαῦτα διαλῦσαι, οὐχ ἵνα μέτοι παύσωμεν αὐτοὺς ἐργαζομένους εἰ βούλοιντο, ἀλλ' ἵνα μὴ μάχιμοι εἰσάγηται λόγοι τοῦ Θεοῦ. ἐν γὰρ ἐν ἀλλαχοῦ φησιν ὁ Παῦλος· Παρεκαλέσαμεν ὑμᾶς παρεμεῖναι καὶ φιλοτιμεῖσθαι ἡσυχά- α. Θεσσ. δ. ι.
ζειν καὶ πράττειν τὰ ἴδια, ἵνα εὐσχημόνως περιπατῆτε πρὸς τοὺς ἔξω. καὶ πάλιν· Ὁ κλέπτων Εφ. δ. κβ.
μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιάτω ἐργαζόμενος ταῖς ἰδίαις χερσὶν, ἵνα ἔχῃ μεταδιδόναι τῷ χρείαν ἔχοντι. οὐ ταῦτα γὰρ ὁ Παῦλος τοῦτο ἀπλῶς ἐργάζεσθαι ἐκέλευσεν, ἀλλ' ἵνα μὴ πόνῳ τὸν κόπτῃ," ὡς ἔχθρὸν ὄντα δηλονότι καὶ ἑτέρῳ μεταδιδόναι. καὶ ἑτέρωθι δέ φησιν· ταῖς χρείαις μου καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται. καὶ Κορινθίοις δὲ ἐπιστέλλων α. Κορ. θ. ιη.
ἔλεγε· Τίς οὖν μοῦ ἐστὶν ὁ μισθός; ἵνα εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον. ἐν τῇ πόλει δὲ τῇ ἐκείνῃ ἠμύνατο, ἕνεκα τοῦ Ακύλα καὶ Πρισκίλλης, καὶ ἠργάζετο. ἦσαν γὰρ Πραξ. ιη. β.
σκηνοποιοὶ τὴν τέχνην. ἀλλὰ ταῦτα τὴν μάχιμον διέκρουσι σφοδρότερον καὶ ὃ ῥηθὲν· ἀνάγκη οὐδὲν ἀνάγκη λοιπὸν τὴν λύσιν ἐπαγαγεῖν. τί οὖν δή ἐστιν εἰπεῖν πρὸς ταῦτα; ὅτι ὃ μὴ μεμνῆσθαι, οὐ τὸ μὴ ἐργάζεσθαί ἐστιν, ἀλλὰ τὸ μὴ προσπλάττεσθαι τοῖς βιωτικοῖς πράγμασι· τοῦτο δέ, τὸ μὴ παύεσθαι φροντίδα περὶ τῆς εἰς αὔριον ἀναπαύσεως, ἀλλὰ πρὸ ἔργου αὐτὴν εἶναι νομίζειν. ἔνεστι γὰρ ἐργαζόμενον μηδὲν εἰς τὴν αὔριον ἠσυχάζειν, καὶ ἔνεστιν ἐργαζόμενον μηδὲν μεμνῆσθαι. τὸ γὰρ ταύτην ἐστὶ μέριμνα καὶ ἐργασία. οὐδὲν γὰρ ὡς τοῦ ἔργου θαρρεῖν ἐργάζεταί τις, ἀλλ' ἵνα μεταδῷ τῷ χρείαν ἔχοντι. καὶ ὃ τοῖς Μαρθαν ἐστὶν Εἰρηνεύοντα, τὸ περὶ ἔργου καὶ ἐργασίας ἐστὶν, ἀλλὰ περὶ τοῦ δεῖν χαίρειν εἰδέναι, καὶ μὴ ⟨Ψ⟩ τῆς ἀκροάσεως χάριν τοῖς ἀφικνουμένοις αἰτιᾶσθαι τὸν πόνον εἰς ἀργίαν αὐτὴν ἐμβάλλοντα, ταῦτα ἔλεγεν, ἀλλὰ προσπλάττων τῇ ἀκροάσει. πρεσβεύω, φησὶ, διδάξων ὑμᾶς τὰ δίοντα, σὺ δὲ παρὼν ἀρίστην ἐποιοῦ διδαχήν. ἐπαινεῖσθαι μὲν βούλῃ, καὶ πολυτελῆ παρασκευάσασα τράπεζαν; ἐπέχει παρασκευάσει εἰσιόντι, τὴν μὲν προθυμίαν ἀκροάσει μου προσεχούσῃ, καὶ τὴν τῆς ἀδελφῆς μιμουμένῃ πόθον. ὅτι οὖν τὴν φιλοξενίαν κωλύων ταῦτα ἔλεγεν (ἄπαγε· πῶς γάρ;) ἀλλὰ τὸ μὴ δεῖν ἐν ἀκροάσεως χειρὶ παρεῖται ἄγαλμα. τὸ δὲ λέγειν, μὴ ἐργάζεσθε τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀντὶ τοῦτο ἔστιν· ἀριστοποιοῦ, ὡς φησὶν ὁ Χρυσ. λλ.
μὴ γάρ καὶ τοῦτο μάλιστα ἀπολλυμένη βρῶσίς ἐστι. πᾶσαν γὰρ τὴν κακίαν εἰσῆλασεν ἡ ἀργία) ἀλλ' ὡς ἐργάζεσθαι καὶ μεταδιδόναι. τοῦτο γὰρ οὐκ ἀπολλυμένη βρῶσίς ἐστι λοιπόν. εἰ δέ τις ἀργῶν χαρίζοιτο καὶ τυφῆς ἐπιμηχοῖτο, οὗτος τὴν βρῶσιν ἐργάζεται τὴν ἀπολλυμένην· ὥσπερ εἴ τις ἐργαζόμενος ⟨Ψ⟩ Χριστὸν πείθοι καὶ ποτίζοι καὶ σώζοι, ὃς οὐτος δυνάμενος καὶ μεμισθώκε, ὡς εἰπεῖν ἀπολλυμένην βρῶσιν ἐργάζεσθαι ⟨Ψ⟩ τοιοῦτον, δι' ἣν τῆς βασιλείας καὶ ἐπαγγελίας τῆς μηνούσης καὶ τὴν ἀγαθὴν ἐκείνην; αὕτη γὰρ μένει διηνεκὴς καὶ βρῶσις." καὶ ποτὲ μὲν τῆς μόνης πίστεως σχεδὸν λόγοι ἐποιοῦντο, σχεδὸν ἐσκόπουν μαθεῖν τίς ὁ ταῦτα ἐργαζόμενος καὶ ποία δυνάμει, ἐν ᾗ μέτοι ἐβούλοντο, χαρίζεσθαι μηδὲν ποιοῦντες, τὴν τοιαύτην τροφὴν ἐκόπτοις βρῶσιν ἐπάλειον ἀπολλυμένην. ἔνθρεμμα ὑμῶν τὰ σώματά, φησιν, ἵνα ἀπὸ τούτου τὴν ἑτέραν διπλασιάσητε τροφὴν τῶν μένουσαν, ἣ τρέφουσαι ὑμῶν τὴν ψυχήν· ὑμᾶς δὲ πάλιν ὅτι τὴν γῆνην" τρέφετε. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ζωντὸς ἐστὶ τοῦ ὑμᾶς οὐκ ὅτι ταύτην ἄγω τὴν ἀτιμίαν, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνην τὴν μὲν προσκαιρον πρέφουσαν ζωὴν, ἀλλ' αἰώνιον, τὴν οὐ σῶμα, ἀλλὰ ψυχὴν τρέφουσαν. εἶτα ὅτι μέγα ἐαυτῷ ἐφθέγξατο, καὶ ἔφησεν αὐτὸς δώσειν αὐτὴν, ἵνα μὴ πάλιν αὖθις προσαιτῇ ὃ λεγόμενον, ἀξιόπιστον ⟨Ψ⟩ λόγον ποιῶν, ὅτι ⟨Ψ⟩ πατέρα τὴν χορηγίαν αὐτῆς αἰτεῖ. εἰ γὰρ, ὃν ὁ υἱὸς τοῦ αἰῶνος δώσει ὑμῖν, ἐπήγαγε· τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ Θεὸς, τοῦτέστι, ὅτι τοῦτον ἔπεμψε ταύτην ὑμῖν κομίζοντα τὴν τροφήν. δηλοῖ δὲ καὶ ἑτέρα ἑρμηνεύουσα ἡ λέξις. καὶ γὰρ καὶ ἀλλαχοῦ φησιν ὁ Χριστός· ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους ἐσφράγισεν, ὅτι ὁ

Θεός ἀληθής ἐστι, τουτέστιν, ἀπέδειξεν αὐθεντικῶς· ὃ δὲ μοι δοκεῖ καὶ ἐνταῦθα ἡ λέξις αἰνίττεσθαι. οὐδὲν γὰρ ἐστιν ἄλλο ὃ, ἐσφράγισεν ὁ πατήρ, ἀλλ' ἢ, ἀπέδειξεν, ἔξεκάλυψε δηλαδὴ τῆς αὐτοῦ μαρτυρίας. ἔδειξε μὲν γὰρ καὶ αὐτὸς ἑαυτόν· ὅπερ οὖν τοῖς Ἰουδαίοις διελέγετο, τοῦτ' ἔστι παρῆν μαρτυρίαν εἰς μέσον ἤγαγε.

ΗΘΙΚΟΝ Μάθωμεν τοίνυν, ἀγαπητοί, ταῦτα αὐτῷ τῷ Θεῷ, ἃ ἄξιον ἐστὶ πρὸς αὐτὸν αὐτῷ. ἐκεῖνα μὲν γὰρ, ὅπως δεῖ τύχῃ, τὰ βιωτικὰ λέγω, βλέπωμεν οὐδεμίαν φέρει. δεῖ τε γὰρ πλουτεῖσωμεν, οὐ ταῦτα μόνον ἀποβαλοῦμεν τῆς ψυχῆς· εἴ τε εἰς πενίαν καταπέσωμεν, οὐδὲν πεισόμεθα δεινόν. οὔτε γὰρ τὰ λαμπρὰ τοῦ παρόντος βίου, οὔτε τὰ λυπηρὰ, εἰς ἀθυμίας ἢ ἡδονῆς λόγον ἔχει τὸν ἰσχυρόν, ἀλλ' ἑκάτερα βύκαταφρόνητα καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ῥᾳδιουργίας τῆς ταχυτῆτος. δεῖ δὲ οὐδὲς κέκληται· Εἰκότως, ἅτε παροδεύοντα καὶ ὀπίσω πλεῖστον μένοντα· τὰ δὲ φυκότα τὰ ἢ μέλλοντα ἑκάτερα ἀθάνατα μένει, τά τε τῆς κολάσεως, τά τε τῆς βασιλείας. ὥστε ἐκείνων τοίνυν πολλῷ ποιώμεθα καταφρόνησιν ὥστε τὰ μὲν φυγεῖν, τὰ δὲ ἑλέσθαι. τί γὰρ τῆς σαρκὸς τρυφῆς ὄφελος; σήμερον ἐστι, καὶ αὔριον οὐκ ἔστι, σήμερον ἀνθρωπος λαμπρὸς ἐστι, καὶ αὔριον κόνις· σκεδαννυμένη, σήμερον πῦρ καιόμενον, καὶ αὔριον τέφρα καταφρονουμένη. ἀλλ' ὑπὲρ τὰ πνευματικὰ τοιαῦτα, ἀλλ' ἀεὶ μένει λαμπρὰ καὶ ἀνθηρότερα καὶ φαιδρότερα γινόμενα καθ' ἡμέραν. ὁ πλοῦτος σκῆπτος οὐδέποτε ἀπόλλυται, οὐδέποτε μαίνεται, οὐδέποτε λήθῃ, οὐδέποτε ἐπαγγὴ φερνίδα καὶ φθόνον καὶ κατηγορίαν· οὐ σῶμα ἀπόλλυσιν, οὐ ψυχὴν διαφθείρει, οὐ φθόνον ἔχει, οὐ βασκανίαν ὑποπτεύει. ἅπερ ἅπαντα [ταῦτα] τῶν πλούτων τούτων ἐστίν. οὐδὲν σκεῦος οὐκ εἰς ἀπόνοιαν αἴρει, οὐ φλεγμαίνειν παροξύνει, οὐδέποτε παύεται, οὐδὲ ἀμφισβητήσεως καὶ κρίσεως καὶ πυρὸς ὅπως τοῖς ἁγίοις πάλιν μένει διηνεκὴς; ἀεὶ ἀκήρατος ὢν καὶ ἀθάνατος· οὐκ ἔστι πέρας αὐτῆς καὶ τέλος εὑρεῖν. ταύτην τοίνυν ποθήσωμεν τὴν ζωήν. δεῖ γὰρ ποθήσωμεν αὐτήν, οὐδένα τῶν παρόντων πεισόμεθα λόγον, ἀλλὰ καταφρονήσομεν τούτων ἀπάντων καὶ καταγελασόμεθα. καὶ εἰς βασιλικὰς αὐλὰς ἵνα ἡμᾶς εἰσελθεῖν κελεύῃ, οὐκ ἀρνησόμεθα ἐκείνην ἔχοντες τὴν ἐλπίδα· καίτοι τοῦτο οὐδὲν μακαριώτερον τῇ ὄντι δοκεῖ. ἀλλὰ τοῖς κατεχομένοις ὑπὸ τῶν ὑλικῶν ἔρωτι, καὶ τοῦτο μικρὸν καὶ βύτελες καὶ οὐδενὸς ἄξιον λέγειν. πόθῳ γὰρ ὁ τέλος ἔχει, οὐ σφόδρα ἀβέβαιον· πόθῳ ὁ παύεται καὶ σήμερον ὄντι καὶ αὔριον οὐκ ἔστι, καὶ σφόδρα ἡ μέγα, σφόδρα μικρὸν καὶ βύκαταφρόνητον εἶναι δοκεῖ· μετοίπιον τῶν φθειρόντων ἀντεχόμεθα, μηδὲ τῶν ἀφθάρτων καὶ ἀπερχομένων, ἀλλὰ τῶν μενόντων καὶ ἀκινήτων· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. με. 28 ΕΙΠΟΝ ΟΥΝ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΝ· ΤΙ ΠΟΙΩΜΕΝ ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ; 29 Εἶπεν οὖν ἀποκρίθεὶς ὁ Ἰησοῦς· τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος. 30 Εἶπον οὖν αὐτῷ· τί οὖν ποιεῖς σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι; τί ἐργάζῃ;

Ὅτι δὲν ματαιολογίας χεῖρον, οὐδὲν αἰσχρότερον. τοῦτο παιδιᾶς ποιεῖ δηλαδὴ, τοῦτο σφοδρὸν ποιεῖ ψυχὴν, τοῦτο πλεῖστον καὶ ἀφόρητον. ὅσα γοῦν καὶ ὅτι τῶν Ἰουδαίων τοῦτο γινόμενον. ὅπερ γὰρ πρὸς ματαιολογίαν κεχύπασι, καὶ ὅλοι τῶν βιωτικῶν ἦσαν, καὶ οὐδὲν ἐνενόουν πνευματικὸν, μυρίοις αὐτοὺς λόγοις σοφίζεται ὁ Χριστὸς καὶ κέντρον ἔχουσι καὶ φωνὰ· καὶ οὐδὲ ὅτως ἀνίστανται, ἀλλ' ἔτι κάτω μένουσι κείμενοι.

χείμωνι σκέπει γλαῦξ· εἶπεν αὐτοῖς, ζητεῖτέ με οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε. ἔπληξε δηλονότι τὸν ἐλέγχου, ἐδείξεν ὑποίαν ζητεῖ ἐκ θεοῦ ἐφοδίων, εἰπών, ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην· ἔθηκεν αὐτοῖς ὃ ἔπαθλον, εἰπών, ἀλλὰ τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον· ἔπειτα καὶ ὃ προσεσάμενον αὐτοῖς ἐδιδάσκετο, εἰπὼν ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἀπεσταλθαι. τί οὖν ἐκεῖνοι; ὥσπερ σοφοὶ ἀκηκοότες, τί οὖν ποιοῦμεν, φασιν, ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ; ταῦτα ἦν ἔλεγεν, οὐχ ὡς μαθεῖν καὶ πεισθῆναι (ἐκ δείκνυσι τὰ ἑξῆς) ἀλλὰ πάλιν αὐτοὺς ὅτι τὴν τροφὴν χορηγίαν ἄγοντες, καὶ εἰς ὃ κρείσσω αὐτοῦ προσκαλέσαι ἐθέλοντες. τί οὖν ὁ Χριστός; τοῦτο ἔστι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος. Ⓐ ἦ εἶπον· τί σημεῖον ποιεῖς, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι;

31 Οἱ πατέρες ἡμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ. Οὐδὲν δυνατώτερον τούτων, οὐδὲν ἀληθέστερον. τοῦ σημείου ὄντος αὐτοῖς ἐν χερσὶν ἔτι, ὡς θαύματος γεγενημένου, ὄντως ἔλεγον· τί σημεῖον ποιεῖς; καὶ εἰ πάντες, οὐδὲ αὐτῆς τῆς αἱρέσεως τὸ σημεῖον κύριοι ἀφιᾶσιν εἶναι· ἀλλ' εἰς μεγάλην αὐτοὺς οἴονται μέλλειν ἄγειν τὸν μισθὸν ἕτερον ποιῆσαι, ἀλλ' ἃ τοιοῦτος, οἷος ἐλήλυθε ὅτι τῶν προφητῶν. ἐκεῖ τοῦτο λέγουσιν· Ⓐ πατέρες ἡμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἐκεῖ τοῦτον νομίζοντες αὐτοὺς ἐρεθίζειν, ὡς τοιοῦτον ποιῆσαι σημεῖον, ὥστε αὐτὸν θρέψαι δυνάμενον ἐφικτῶς. ἐκεῖ τί γὰρ οὐδεὶς ἕτερος τῶν προτέρων σημείων ἐμνημόνευσαν, καίτοι πολλῶν γενομένων τότε, καὶ κατ' Αἴγυπτον, καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἀλλὰ τὸ μάννα; ἆρα καὶ δῆτα σφόδρα αὐτὸ ἐπεθύμουν ἐκεῖ τὴν τῆς γαστρὸς τυραννίδα; πῶς ἦ Ⓐ προφήτην αὐτὸν λέγοντες καὶ βασιλέα ὕστερον χειροῦσθαι ποιῆ, ὅτῳ ὃ σημεῖον εἶδεν, νῦν ὡς οὐδενὸς γνωμόνου ἀχρίστου καὶ ἀγνώμονες γεγόνατε καὶ σημεῖον αἰτεῖτε, καὶ δεικνύντων καὶ νῦν λιματτόντων ῥήματα ἀφιέντες; νῦν δὲ μάννα ἄρτον οὐρανοῦ" ὑμῖν; οὐκέτι ἡ ψυχὴ ὑμῶν κατάξηρος. ἐκ ὄρους εἰρωνείαν. οὐκ εἶπον ὅτι Μωϋσῆς τόδε ἐποίησε τὸ σημεῖον, σὺ τί ποιεῖς; νομίζοντες πλάτθειν αὐτὸν, ἀλλὰ τίνος αὐτῷ μὴ πολλῆς ἀφαλείσηται τῆς ὑμῖν, προσδοκίας τῆς ἐμφῆς· "ὅτε οὖν τοῦτο λέγουσιν, ὅτι ὁ Θεὸς τόδε ἐποίησε, σὺ τί ποιεῖς; ἵνα μὴ δόξωσιν αὐτοῖ ὀλίγου τῷ Θεῷ· ὅτε Μωϋσέα προφήτην, ἵνα μὴ δόξωσιν αὐτὸν ἀπειθοῦν· ἀλλὰ μέσον αὐτὸ τεθείκασι λέγοντες, Ⓐ πατέρες ἡμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ οὐκ ἔστιν ὅ εἶπεν, ὅτι Μωϋσέως μείζονα ἔδωκε τροφὴν νῦν, ὃ ῥάδιον δεῖξαι, οὐκ ὀλίγης χρείας ἐμποιῶν, ἀλλὰ πάντα ποιήσας οἴκοθεν· εἰ δὲ καὶ τὸ μάννα μέμνηται, ἴσθι δὲ ἄρτον ὑμῖν πέμπων. ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὁ κύριος τούτων τῶν λόγων νῦν, ἀλλ' ἔστιν ὃ ἀπορούμενον, ὅτι τὸν πνευματικὸν αὐτοῦ ἀγαπᾶν ἐφῆκεν. καὶ ὅσα τῶν ἀπίστων ζωώσει, πῶς ἀποκρίνεται.

32 Οὐ Μωϋσῆς ἔδωκεν ὑμῖν Ⓦ ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν Ⓦ ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ Ⓦ ἀληθινόν. Τί ἦποτε γὰρ οὐκ εἶπεν· ἐγὼ ὁ Μωϋσῆς δίδωκεν, ἀλλ' ἐγώ; ἀλλ' ἀντὶ μὲν Μωϋσέως Ⓦ Θεοῦ, ἀντὶ δὲ τοῦ μάννα ἑαυτὸν τίθησιν· ὅτι πολλὴ ἐστὶν τῶν ἀκουόντων ἡ ἀδύναμια. καὶ δῆλον ἐκ τῶν ἑξῆς. ἐπὶ γὰρ τοῦ ὕστερον εἰρηκώς, οὐδὲ ὕστερον αὐτοῦ κατέφαγε, καίτοιγε δεξιούμενος ἔλεγε· ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε. ἐπὶ ὅτι ταῦτα ζητοῦσι, ἐπὶ δὲ τῶν ἑξῆς αὐτοὺς διορθώσασθαι, καὶ οὐδὲ ὕστερον ἀφίς δυνατοί. ἀλλ' οὐχ ὅτε τῇ Σαμαρείτιδι ἐπαγγέλλεται δοῦναι τὸ ὕδωρ, ἐμνημόνευσε τοῦ παρόντος, ἀλλὰ τί φησιν; εἰ ἤδεις τίς ὁ λέγων σοι, δὸς μοι πεῖν, σὺ ἂν ἤτησας αὐτὸν, καὶ ἔδωκεν ἂν σοι τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν. ἐπὶ πάλιν, τὸ ὕδωρ ὃ ἐγὼ δώσω· καὶ οὐ προσέμεινε πρὸς Ⓦ πατέρα. ἐκ τούτου ἦ τὸ παρὸν μέμνηται, ἵνα μάθῃς πόση μὲν τῆς Σαμαρείτιδος ἡ πίστις, πόση δὲ τῶν Ἰουδαίων ἡ ἀδύνατα. οὐκ ἄρα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦν τὸ μάννα; πῶς οὖν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγεται; ὥσπερ πολλαχοῦ οὐρανοῦ φησιν ἡ γραφή· καὶ πάλιν, καὶ ἐκβοήσεται ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὁ Κύριος. ἀρτον ἦ ἀληθινὸν καλεῖ ἐκεῖνον, οὐκ ὅτῳ ψευδὴς ἦν τὸ ῥῆμα τὸ ὅτι τοῦ μάννα, ἀλλ' ὅτι τύπος ἦν, οὐκ αὐτοαλήθεια. μιμητὴς ἦ Μωϋσέως, ἐκ ἑαυτὸν" ἀντὶ-

ἔδωκεν

θηκεν ἐκείνῳ. ὅπου γὰρ αὐτὸν παρεστήκει Μωϋσέως, ἀλλ' ἔτι πολὺ ἐκείνου μείζονα δόξαν εἶχεν. διὰ τοῦτο εἶπεν, ὁ Μωϋσῆς δέδωκεν, οὐκ ἐπήγαγεν, οὗτος ἐγὼ δίδωμι, ἀλλ' αὐτὸν τὸν πατέρα φησὶ δεδωκέναι. ⁋ ἀκούσαντες λέγουσι πάλιν· δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον φαγεῖν. ἐπειδὴ ἀμάθητον τὸ παράγγελμα ὑπέμειναν εἶναι, ἐπὶ γαστρὸς ἀπολαύειν παρεσκεύαζον· διὰ τοῦτο καὶ χείρους παρεστήκασιν. τί οὖν ὁ Χριστός; "ἐπάγων αὐτοῖς λέγει μακρὰν, φησὶν· 5 χ. αὐτ.

33 Ὁ ἄρτος τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, καὶ ζωὴν τῷ κόσμῳ διδούς·

Οὐκ Ἰουδαίοις μόνοις, ἀλλὰ καὶ πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ, φησί· καὶ οὐκ εἶπεν ἁπλῶς τροφὴν, ἀλλὰ ζωὴν, ἑτέρωθι δὲ καὶ σπερματικὸν λόγον*. ζωὴν δέ φησι, διότι ἅπαντες ἦσαν νενεκρωμένοι. ⁋ καίτοι ἔπι ἐνθυμοῦ λέγοντες· * ὑπὸ λαμπ. 10

34 Δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον. Ἐλέγχων δὲ αὐτοὺς ὅτι, ἕως μὲν ἀμαθεῖς ἐστὼ πρὸς τὴν τράπεζαν, ἐπήκουον· ὅταν δὲ μάθωσιν ὅτι πνευματική ἐστιν, σκάνδαλον, φησίν·

35 Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· ὁ ἐρχόμενος πρός με οὐ μὴ πεινάσῃ, καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε.

36 Ἀλλ' εἶπον ὑμῖν, ὅτι καὶ ἑωράκατέ με, καὶ οὐ πιστεύετέ μοι. 15

Τοῦτο καὶ Ἰωάννης φθάσεται λέγων πρεσβεύων· ὃ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ὃ ἑώρακε μάρτυρος, καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει. καὶ πάλιν αὐτός· ὃ οἴδαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν, καὶ "οὐ πιστεύετέ μοι. τοῦτο δὲ ποιεῖ παραμυθούμενος αὐτοὺς καὶ διεγείρων, ὅτι οὐ παρέλιπε τὰ παράγματα αὐτοῖς, οὐδὲ δόξης ἐφίεται, οὐδὲ ἀγνοεῖ τὰ ἀπόρρητα τῆς ἁγιωσύνης αὐτῶν, οὐδὲ τὰ πρόντα, οὐδὲ τὰ μέλλοντα. ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. μέλλει λοιπὸν 20 εἰς τὸν τῶν μυστηρίων ἐμβαλεῖν λόγον. καὶ παρῆσαν πρὸς τῆς ἀγάπης αὐτὸν ἁμαρτάνειν, λέγων· ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. οὐδὲ γὰρ περὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ τοῦτο εἴρηται (περὶ ἐκείνου γὰρ πρὸς τὸν τέλει λέγει· ⁋ ὁ ἄρτος δὲ, ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μού ἐστιν) ἀλλὰ πάλιν περὶ τῆς θεότητος. καὶ γὰρ ἐκεῖνο λέγει ⁋ Θεὸν λόγον ἄρτος ἐστὶν· ὥσπερ οὖν καὶ οὗτος ὁ ἄρτος λέγει τὸ ὑπερφυὲς αὐτοῦ πνεῦμα ἄρτος ὑπάρχειν ⁋. σκόπει δὲ καὶ 25 μάρτυσι, καθάπερ ὅτι τῆς παρεστώσης δημιουργείας. εἶχε γὰρ αὐτῷ μάρτυρα τὸ ἔργον τῶν ἄρτων, ⁋ τέως ἀποκρυπτόμενος αὐτῷ πιθανὸν εἶναι. σκῆψιν δὲ αὐτὸν λαμβάνει καὶ ἐνταῦθα, λέγει τοῦτο σκάνδαλα καὶ ἀποφαίνεται. ⁋ ὃ δὲ παρεστώσης ἐπιστάσεως ἀπολαύσασθαι χρηματίζει, "διὰ τοῦτο οὐκ ἐτράπητο, ἕως ὅτι μὴ ταῦτα ἀπέγνωσαν τὰς ἐλπίδας. πλὴν οὐδὲ οὕτως ἐσίγησεν ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ὑπερεπλήρωσε λέγει. ⁋ γὰρ, ἰνίκα ἤθελον, 30 παρεφύτευον αὐτὸν λέγοντες, σκάνδαλα σκανδαλίζονται, καὶ τὸ τέλειον καλέσουσι γέλωτα· ἀλλ' οὐχ ὅτε τοὺς ἄρτους ἤθελον, ἀλλ' αὐτός ἐστιν ὁ παρεφύτης, ἔλεγεν, καὶ ἤθελεν αὐτὸν ποιῆσαι βασιλέα. ἐδόκουν μὲν οὖν ἀγανακτεῖν ὅτι τῷ λέγειν αὐτὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβεβηκέναι· ὃ δὲ ἀληθές, οὐ τοῦτο ἐμοὶ ὃ ποιοῦσι τὸν ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ ὃ μὴ παρασκευάζειν ἀπολαύσασθαι πραπέζης σωματικῆς. εἰ γὰρ ὅπως ἠγανάκτουν, ἐρωτᾶν καὶ πυνθάνεσθαι, 35 πῶς ἄρτος ζωῆς ἐστι, πῶς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκε. νυνὶ δὲ τοῦτο μὲν οὐ ποιοῦσι, γογγύζουσι δέ. καὶ ὅτι οὐ τοῦτο αὐτοὺς ἐσκανδάλιζε, δῆλον ἐκ τοῦδε. εἰπόντος γὰρ ὅτι ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον, οὐκ εἶπον, τί δοξάζεστε ἵνα δῶ, ἀλλὰ τί; δὸς ἡμῖν ⁋ ἄρτον. καίτοι οὐκ εἶπεν, ἐγὼ δίδωμι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδωσιν· ⁋ ὃ ὑπερθυμία τῆς ἀφῆς καὶ αὐτοὺς ἀξιόπιστον εἶναι ἐνόμισαι πρὸς τὸν χορηγόν. ⁋ τοίνυν ἀξιόπιστον εἶναι νομίσαντες πρὸς τὸ δοτῶν, πῶς ἤμελλον μὴ ταῦτα σκανδαλίζεσθαι, καὶ ταῦτα ἀκούσαντες ὅτι ὁ πατήρ δίδωσι; τί οὖν ἐστι τὸ αἰτεῖν; ὅτι ἤκουσάν ὅτι φαγεῖν οὐκ εἶπε, πάλιν ἠπίστησάν, καὶ προβάλλονται δῆθεν τῆς ἀπιστίας πρόκαλυμμα τὸ, ὑψηλὸν εἶναι ⁋ λόγον. διὰ τοῦτό φησι, καὶ ἑωράκατέ με, καὶ οὐ πιστεύετε· τοῦτο μέ, τὰ σημεῖα ἀριθμοῦμεν, τοῦτο δέ, τὸν ἀπὸ τῶν γραφῶν μαρτυ-

εἰδον.

εἰσι. ἐκβαλοῦσι γὰρ εἰσί, φησιν, αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ· ἐγώ, ὅτι ἦλθον ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, καὶ οὐ λαμβάνετέ με· εἰ, πῶς δύνασθε πίστιν δόξαν παρ' ἀλλήλων λαμβάνοντες;

37 Πάλιν, ὁ δίδωσί μοι ὁ πατήρ μου, πρὸς ἐμὲ ἥξει, καὶ τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω. Οσα πῶς πάντα ποιῇ δηλῶν ἵνα σώζωμεθα. Δηλοῖ γὰρ τοῦτο ἐπάγων πάλιν, ἵνα μὴ δόξῃ παρεργάζεσθαι καὶ εἰκῇ ταῦτα λέγειν. τί δέ ἐστι φησί, πᾶν, ὁ δίδωσί μοι ὁ πατήρ, πρὸς ἐμὲ ἥξει, καὶ ἀναστήσω αὐτὸ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ; τίνος γὰρ ἕνεκεν τῆς κτίσεως ἀναστάσεως, ἧς καὶ ἀσεβοῦς μετέχουσιν, ὡς ἀξιωτέρου δώρου μέμνηται τῶν πιστευόντων εἰς αὐτόν; ὅτι οὐχ ἁπλῶς ἀναστάσεως μέμνηται, ἀλλὰ τῆς τιμίσδε ἀναστάσεως. πρότερον γὰρ εἶπεν, οὐ μὴ ἐκβάλω αὐτόν, καὶ οὐ μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, τότε εἶπε τὴν ἀνάστασιν. ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὐ μὴ ἐκβάλλονται, φησίν (Λέγετε αὐτὴν καὶ ἐμβάλλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον) οὐ μὴ ἀπόλωμαι. φοβοῦμαι γὰρ μᾶλλον, φησί, τὸ δοῦλον καὶ ψυχικὸν σῶμα ἐν γεέννῃ ἀπολέσαι. Matth. xx. 13.

Ἐὰν δέ, ζωὴν αἰώνιον δίδωμι, τοῦτο δηλοῖ. ἐκπορεύσονται γὰρ οὐ μὴ εἰς φαῦλα πρόξοντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως· οἱ δὲ ἀγαθοί, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς. Τούτων τοίνυν τὴν ἀνάστασιν ἐδήλωσεν ἐνταῦθα, τὴν ὅτι τοῖς ἀγαθοῖς. τί δὲ βούλεται δηλοῦν τοῦ λέγειν, πᾶν, ὁ δίδωσί μοι ὁ πατήρ, πρὸς ἐμὲ ἥξει; καθαίρεται τῆς ἀπιστίας αὐτῶν, δεικνὺς ὅτι ὁ μὴ πιστεύων αὐτῷ, ὃ θέλημα πρόκειται τοῦ πατρός. Ἐὰν οὕτω μὲν αὖθις γυμνῶς δ' φησίν, ὑφειμένως δέ. καὶ πάντα χοῦν τὸν ποιῆσαι θέλων διέξεισι τῷ πατρὶ προσκεκρουκόσι διὰ τὰς ἀπιστίας, οὐκ αὐτῷ μόνῳ. Εἰ γὰρ θέλημα αὐτοῦ τοῦτό ἐστι, καὶ δηλοῦν τοῦτο ἦκεν, ἵνα σώσῃ πάντα· οὐ μὴ πιστεύοντες, τὸ θέλημα αὐτοῦ παραβαίνουσιν. ὅταν οὖν φησιν, ὁ πατήρ ὁδηγῇ ἵνα, οὐδέν ἐστι τὸ κωλύον αὐτὸν ἐλθεῖν πρὸς μέ, καὶ ἀλλαχοῦ φησιν· οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ἑλκύσῃ αὐτόν. ὁ δὲ Παῦλος φησιν, ὅτι αὐτὸς παραδίδωσιν αὐτὸν τῷ πατρί. ὅταν γὰρ παραδῷ, φησι, τὴν βασιλείαν τῷ Θεῷ καὶ πατρί. ὥσπερ οὖν δίδους ὁ πατήρ, οὐχ ἁπτόμενος ἑαυτὸν προτείνει τοῦτο ποιῆσαι· οὕτω καὶ παραδιδοὺς ὁ υἱός, οὐκ ἐκβαλὼν ἑαυτὸν τοῦτο ποιεῖ. λέγει δὲ παραδιδόναι, ὅτι δι' αὐτοῦ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν. τὸ δέ, δι' ὃ, τοῦτο καὶ ὅτι τὸ παθεῖν εἴρηται, ὥσπερ ὅταν λέγῃ· Δι' ὃ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Ἐκ δὲ τοῦ θελήματος τοῦ πατρός. καὶ πάλιν· Μακάριος εἶ, Σίμων Βαρ Ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι. ὁ δὲ αἰνίττεται σέ θεὸν εἶναι, τοιοῦτόν ἐστιν· ὅτι δὲ τὸ τυχὸν πρᾶγμα ἡ πίστις ἡ εἰς ἐμέ, ἀλλὰ τῆς ἄνωθεν δόσεως ἐστι ῥοπῆς. Ἐκ τούτου δὲ ὅλου κατασκευάζει τὸν λόγον, δείκνυς, ὅτι ψυχῆς, ἡμιπαίας τινός * καὶ τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐφελκομένης αὐτὴν δεῖται ἡ πίστις. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις· Εἰ πᾶν, ὃ δίδωσιν ὁ πατήρ, ἔρχεταί πρός σε, καὶ ὃς ἂν ἐλκύσῃ, καὶ οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός σε, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἄνωθεν, πάσης αἰτίας εἰσὶ καὶ ἐγκλημάτων ἀπηλλαγμένοι οἷς ὃ δίδωσιν ὁ πατήρ. λόγοι ταῦτα φιλοὶ καὶ προφάσεις. διόμεθα γὰρ καὶ τῆς οἴκοθεν προαιρέσεως. ὃ γὰρ διδάσκεσθαι προαιρέσεώς ἐστι, καὶ τὸ πιστεύειν. σὺ ταῦτα μὲν οὐδὲν ἄλλο ἐμφαίνει δηλοῦν τὸ, ὃ δίδωσί μοι ὁ πατήρ, ἀλλ' ἤ, ὅλως ὃ τυχὸν πρᾶγμά ἐστι τὸ πιστεῦσαι εἰς ἐμέ, οὐδὲ λογισμῶν δεῖ ἀφορμῶν, ἀλλὰ τῆς ἄνωθεν ἀποκαλύψεως δεῖ, καὶ ψυχῆς εὐγνωμόνως δεχομένης τὴν ἀποκάλυψιν. Ἐὰν δὲ, ὁ ἐρχόμενος πρός με σωθήσεται, τοῦτο δηλοῖ, ὅτι μιᾶς ἀπολαύσεται πλείστης. ἐπεὶ γὰρ τούτων καὶ παρελθόμενον, φησί, καὶ σάρκα ἀνειληφὼς, καὶ τὸν τοῦ δούλου μορφὴν ἐπῆλθον. Εἶτα ἐπήγαγε·

38 Κατέβην γὰρ ἵνα τὸ ἐμὸν θέλημα ποιῶ, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με.

Τί λέγεις; ἕτερον γάρ τὸ σὸν, καὶ ἕτερον τὸ ἐκείνου; ἵνα οὖν μὴ τοῦτο τις ὑπονοήσῃ, διορθοῦται τῇ ἐπαγωγῇ, πάλιν λέγων·

40 Τοῦτο δέ ἐστι θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν, καὶ πιστεύων

εἰς

Δευτ. ιβ. μθ. Εἰς αὐτὸν ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. Τοῦτο οὖν οὐκ ἔστι σὸν θέλημα; καὶ πῶς λέγεις· Πῦρ ἦλθον βαλεῖν ὅπου τοῦ γένους, καὶ τί ἤθελον εἰδεῖν, εἰ ἤδη ἀνήφθη; εἰ δὲ καὶ σὺ τοῦτο θέλεις, δῆλον ὅτι ἓν θέλημα. καὶ γὰρ καὶ ἀλλαχοῦ φησιν· ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ. τί δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πατρός; ἆρα μὴ ἵνα μὴ ἀπόληται ὃς αὐτῶν μηδὲ εἷς; τοῦτο δὴ καὶ σὺ θέλεις· οὐ τοίνυν ἕτερον μὲν ἐκεῖνο, ἕτερον δὲ τοῦτο. Οὕτω καὶ ἀλλαχοῦ φησι· ὁ πατὴρ ἕως ἄρτι ἐργάζεται κἀγὼ ἐργάζομαι· ἐπειδὴ γὰρ ἔμελλον πολλοὶ ἀπιστεῖν, ὡς λέγειν· ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἐλθόντες καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιησόμεθα. ὃ οὖν λέγει τοῦτο ἔστιν· οὐκ ἄλλο τι παρέξων ἦλθον ἢ τοῦτο, ὅπερ καὶ ὁ πατὴρ βούλεται. Οὐκ ἴδιόν τι ἐμὸν παρὰ τοῦ τοῦ πατρὸς ἔχω θέλημα. πάντα γὰρ τὰ τοῦ πατρὸς ἐμά ἐστι, καὶ τὰ ἐμὰ ἐκείνου. Εἰ τοίνυν κοινὰ τὰ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ· εἰκότως φησίν, ἵνα τὸ ἐμὸν θέλημα ποιήσω. ἀλλ' οὗτος μὲν οὐ ταῦτα οὐκ εἶπεν, ἀλλὰ πρὸς ζῆλον τίλει τοῦτο τηρεῖ. τὰ γὰρ ὑψηλά, ὅπερ ἔφην, τίνος ἐγκρύπτει καὶ συσκιάζει, καὶ βούλεται δεῖξαι, ὅτι εἰ εἶπεν ὅτι τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν τοῦτο ἐστί, κατεφρόνησαν ἄν. λέγει τοίνυν, ὅτι καὶ ἐγὼ ἐκείνῳ συμπαρέπομαι θελήματι, βουλόμενος αὐξῆσαι μᾶλλον πλῆξαι, ὡσανεὶ ἔλεγε· τί νομίζετε; ἐμὲ παροργίζετε ἀπιστοῦντες; τὸ πατέρα μὴ οὖν τὸν ἐμὸν προξενεῖτε. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πάντων, ὃ δέδωκέ μοι, μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ. δείκνησι δὲ ταῦτα οὐκ αὐτὸν διεύθυνον τῆς αὐτῶν θεραπείας, οὐδὲ δι' οἰκείαν χρείαν παραγινόμενον, ἀλλὰ διὰ τὸν ἐκείνων σωτηρίαν, καὶ διὰ τὸν πρὸς αὐτῶν ζῆλον. ὅπερ δὲ καὶ τῇ παραβολῇ δημηγορίᾳ φησὶν, ὅτι δίκαιον παραγίνεσθαι καὶ ἀναθέσθαι καὶ λαμβάνω. καὶ πάλιν, ταῦτα λέγω ἵνα ὑμεῖς σῳθῆτε. ἄνω γὰρ καὶ κάτω τοῦτο σπουδάζει πεῖσαι ὅλῃ δίκῃ τὸν ἐκείνων σωτηρίαν προενέγκασθαι. λέγει δὴ καὶ τοῦ πατρὸς δίκαιον παρασκευάζειν, ὥστε ἀνυπόστολος εἶ. καὶ ὅτι δίκῃ τοῦτο οὕτω λέγει, δίκῃ τῶν ἑξῆς τοῦτο σαφέστερον ἀπεκάλυψεν. ὁ γὰρ ζητῶν, φησὶ, τὸ θέλημα τὸ ἑαυτοῦ, τὸν δίκαιον τὸν ἰδίαν ζητεῖ· ὁ δὲ ζητῶν τὸν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτὸν, ἀληθής ἐστι καὶ οὐκ ἔστιν ἀδικία ἐν αὐτῷ. τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πατρός, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐτὸν, ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον,

Καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Τί δήποτε συνεχῶς ἄνω καὶ κάτω τρέφει τὸν ἀγῶνα σιν; ἵνα μὴ τοῖς πρόσθεν παραγμασι κρίνωσι μόνον τὸν τοῦ Θεοῦ παρόντα· ἵνα καὶ ταῦτα μὴ ἀπολαύσωσι, μὴ δίκῃ τοῦτο ὑπισχνούμενος), ἀλλὰ καὶ μέλλοντα παραδεχῶσιν, καὶ ἵνα μὴ διὰ τὸ μὴ κολάζεσθαι τοὺς τὸ πρὸν, αὐτὸ καταφρονῶσι, ἀλλ' ἕτερον παραδεχῶσι ζωὴν.

ΗΘΙΚΟΝ Αλλ' ἐκεῖνοι μὲν οὐδὲν ἐκέρδαναν, ἡμεῖς δὲ κερδάνωμεν ἀπαυδάσωμεν ἐκ τοῦ συνεχῶς ἡμῖν τὸν ἀγῶνα σιν σπουδάζειν. καὶ πλεονεκτήσαι βουληθῶμεν, καὶ ἁρπάσαι, καὶ ἄτοπόν τι παρέξαι, οὐδέποτε τὸν ἡμέτερον ἐκείνου εἰς νοῦν βαλώμεθα, καὶ τὸ δικαστήριον ἐπανορθώσωμεν, καὶ πάντος χαλεπὸν σφοδρότερον καθέξει τὸν ὁρμὴν τοῦ ἄτοπον ὁ λογισμὸς οὗτος· καὶ λέγωμεν παρὰ ἄλλους τε ἀεὶ καὶ παρὰ ἑαυτοῦ, ἀγῶνα σις ἐστι, καὶ δικαστήριον ἡμᾶς μέλλει φοβεῖσθαι. καὶ ἐνδωμεν ἑαυτοὺς γαυρούμενον καὶ ὅτι τοῖς πρόσθεν ἀγαθοῖς φλεγμαίνοντα, τὸ αὐτὸ ὅπερ λέγωμεν, ἐμφαίνοντες ὅτι πάντα ἐκείνου ἐστίν. καὶ ἕτερον ἀλλοῖον ἐνδωμεν καὶ ἀποδυσαμένους, καὶ παρὰ ἐκείνου τὸ αὐτὸ φορτίον λάβωμεν, δηλοῦντες ὅτι τέλος ἔξει καὶ λυπηρά. καὶ ῥᾳθυμοῦντα δὲ ἐνδεικνύμενοι, τὸ αὐτὸ πάλιν ἐπανάδωμεν δηλοῦντες, ὅτι ἀνάγκη τῆς ῥᾳθυμίας διδόντας δίδοναι. ἐκεῖνον γὰρ τὸ ῥῆμα πάντος φαρμάκου μᾶλλον τοῦ ἡμετέρου θεραπεῦσαι ψυχάς. καὶ γὰρ ἔστιν ἀνάστασις, καὶ ἀνάστασις ἐπὶ δυσεβ. Εφ. ε. λζ. εσις, καὶ μακρὰν, οὐδὲ πόρρω. ἔστι γὰρ μακρὰν ὅσον, Ὁ ἐρχόμενος κύριος, καὶ οὐ χρονίσῃ· καὶ β. Κορ. ε. ι. πάλιν· Πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ· τοῦτο δὲ, καὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς· οὐ μὴν, ἵνα ὁμοίως πάντων ἀπολαύσωσι, οὐδ' ἵνα ὁμοίως πάντων λαμπροτέρων ἀπολαύσωσι. καθάπερ γὰρ οὐκ οὖν δικαίους καὶ πονηροὺς κολάζοντες καὶ ἀγαθοὺς τιμῶσι

πμῶν δημοσίᾳ· ἄν τω δὲ καὶ ἐκεῖ γένηται), ὥστε τοῖς μὲν τὴν αἰσχύνην μείζω, τοῖς δὲ τὴν λαμπρότητα ἡμέραν ἀφεῖναι ἔργα. Ταῦτα τοίνυν καθ' ἑκάστην ἐνδοιάζοντες καὶ ταραττόμενοι τὴν ἡμέραν. Ταῦτα ἀεὶ ἀεὶ γρέφωμεν," ὁδηγία φέρουσα τὰ πρόσωπα ἡμᾶς διδάσκειν δικαίως πραγμάτων. τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια. Συνεχῶς τοίνυν ἐν ἐαυτοὺς φλεγώμεθα καὶ πρὸς ἀλλήλους· ἀνάστασις ὅτι ἐστὶ κρίσις καὶ ἀθῳωσις τῶν πεπραγμένων. καὶ ὅσοι νομίζουσιν εἰμαρμένην εἶναι, τοῦτο λεγέτωσαν, καὶ ἀβλαβῶς ἀπαλλαγήσονται τῆς σπουδῆς τοῦ νοσήματος. Εἰ γὰρ ἀνάστασίς ἐστι κρίσις, οὐκ ἔστιν εἱμαρμένη, καὶ μυρία φιλανθρωπίᾳ καὶ ἀποπνίγονται. ἀλλὰ γὰρ ἀκούομεν χειρόνως περὶ ἀναστάσεως διδάσκων. ὁ γὰρ δεύμενος μαθεῖν ὅτι ὅτι ἀνάστασις, ἐν μὴ σφόδρα πεπεικὼς ἑαυτὸν, ὅτι οὐκ ἀνάγκη καὶ ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, τὰ πράγματα φέρεται, οὐκ ἂν εἴη χειρίστου. Διὰ τοῦτο παρακαλῶ καὶ δέομαι, πάντων τῶν πόνων ἑαυτὸν ἐκκαθαίρωμεν, καὶ πάντα προσέχωμεν ὥστε συνεῖναι τυχεῖν καὶ ἀπολαῦσαι τῆς μέλλουσης ἐκείνης. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις· καὶ πότε ζωντάλεια, πότε ἡ ἀνάστασις ἔσται; ἰδοὺ πόσος λόγος χρόνος, καὶ οὐδὲν τοιοῦτον ζωέδιον. ἀλλ' ἔσται, πίστευσατε. καὶ γὰρ ⓜ περὶ τοῦ κατακλυσμοῦ τοιαῦτα ἔλεγεν, ἐν κατηγέλων τοῦ Νῶε, ἀλλ' ἦλθεν ὁ κατακλυσμός· καὶ πρόσεχε τούτοις μὴ ἀπιστίᾳ ἀπιστοῦσα, καὶ ἐκεῖνοι ἢ ἔσωσεν ⓦ πιστεύσαντα. ἐν ⓜ ὅτι τοῦ Λὼτ ἐν παροικοῦντι τοῖ ἁγίοις πλημμελοῦντι ἐκείνοις, ἕως ⓜ παρῆσαν ἐκεῖνοι ἐν κατηφεῖς καὶ πενθοῦντες ἀπόντας ἀφανίζ. καὶ ὅτι ὅτι τούτων, ὅτι ὅτι τῶν καὶ ⓦ Νῶε ἑτοίμετο παροίμιον τῶν μελλόντων συμβαίνειν, ἀλλὰ προφώντων, μαθόντων, ἐμπροποιούντων ἀπάντων, ὅπως ἐκεῖνα γένηται ἀφόρητα. ὅπου καὶ ἡ ἀνάστασις ἔσται ἐν μὴ παροιμίαν πιστῶν, ἀλλ' ἐν μέσαις ὄντων ἡμῶν ἐνεργείαις. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλός φησιν· Οταν ἢ λέγωσιν Εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐπίστασις) ὅλεθρος, ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, καὶ ἐν μὴ ἐκφύγωσι. ὅταν ἢ ὅταν ὑπομένει ὁ Θεός, ἵνα δεχόμενος ὦμεν σωζώμενοι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀσφαλείᾳ μὴ θαρρῶμεν. τί λέγεις; οὐ παρακαλεῖς τὴν ἀνάστασιν ἔστιν καὶ κρίσιν; δαίμονες ὁμολογοῦσι ταῦτα, καὶ σὺ" ἀναμένεις; ἦλθες γάρ, φασι, πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς; ⓜ ἢ βάσανοι ἔσται λέγοντες, καὶ κρίσιν ἴσασι καὶ εὐθυνάς καὶ τιμωρίας. μὴ τοίνυν προξενώμεν ⓦ Θεὸν, παρὲκ δὲ φαῦλα τολμᾶν, καὶ ἀπιστοῦντες τῷ τῆς ἀναστάσεως λόγῳ. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς ἄλλοις ἥκει ἡμῶν ὁ Χριστός, ὅτω καὶ ἐν τούτῳ. καὶ γὰρ παρακαλεῖς δεῖ τοῦτο λέγειν ἐκ τῶν νεκρῶν. Εἰ ἢ μὴ ἀνάστασις ἦν, πῶς ἔμελλε παρακαλεῖσθαι, μηδενὸς ἐκ τῶν νεκρῶν ἐπομένου; Εἰ μὴ ἀνάστασις ἦν, ποῦ τὸ Θεῖον δίκαιον σώζει), τοσούτων μὲν πονηρῶν ἐυημερούντων, τοσούτων ἢ ἀγαθῶν θλιβομένων, καὶ ἐν τῇ θλίψει ⓦ βίον καταλυόντων; ποῦ γὰρ ἂν καθ' ἀξίαν ἕκαστος ἀπολήψεται τούτων, εἶτα ἀνάστασις μὴ ὄντι; Οὐδεὶς τῶν ὀρθῶς βεβιωκότων τῇ ἀναστάσει μαπιστεῖ, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην εὐχόμενα τὴν ἡμέραν, τὴν ῥῆσιν ἐκείνην τὴν ἀγίαν λέγοντες· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. Οἵνες οὖν εἰσιν ⓜ τῇ ἀναστάσει μαπιστοῦντες; ⓜ βεβηλοῦσι ἔργοντες τὰς ὁδοὺς καὶ ἀκάθαρτον ⓦ βίον, καθάπερ ὁ προφήτης φησί· Βεβηλωθήσονται αἱ ὁδοὶ αὐτῆς ἐν πάντι καιρῷ· ἀντεναιρῆται τὰ κρίματά σου ἀπὸ προσώπου αὐτῶν. ὁ γὰρ ὅτι, οὐκ ἔστιν αὐθέντην βίον ἔχειν καθαρὸν ἀνάστασιν μαπιστοῦντα· ὡς εἶτι μηδὲν συνειδότες ἑαυτοῖς πονηρὸν, καὶ λέγουσι, καὶ βουλεύονται, καὶ πιστεύοντες ὥστε τὴν ἀντάπόδοσιν λαβεῖν. μὴ τοίνυν αὐτὸν προξενώμεν, ἀλλ' ἀκούωμεν αὐτοῦ λέγοντος, Οτι φοβήθητε ⓦ δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἐν γεέννῃ ἀπολέσαι· ἵνα μὴ φόβου γινώμεθα βελτίονες, καὶ τῆς ἀπωλείας ταύτης ἀπαλλαγέντες κατάξιωθῶμεν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐστὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ. μγ'.

a. Θεσσ. ε. γ.

Φωμ. θ. κα. Ιζ. κγ. ιγ. Ματθ. ι. κα.

Ομιλ. μς. 41 ΕΓΟΓΓΥΖΟΝ ΟΥΝ ΟΙ ΙΟΥΔΑΙΟΙ ΠΕΡΙ
αὐτοῦ ὅτι εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς·
42 Καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσὴφ, οὗ ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; πῶς οὖν λέγει ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα;

ΟΝ ὁ Θεὸς ἡ χοιλία καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰχμώτῃ αὐτῶν, "χαίρων φιλιππησίοις ὁ Παῦλος τοιοῦτοι γίνεται ἔλεγε. ὅτι γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι τοιοῦτοι, δῆλον μὲν καὶ ἀπὸ τῶν ἔμπροσθεν, δῆλον δὲ καὶ ἀφ' ὧν τῷ Χριστῷ προσελθόντες διελέγοντο. ὅτε μὲν γὰρ ἄρτον ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ τὴν χαρίεσσαν ἐπέπληττε, καὶ προφήτην ἔλεγεν εἶναι, καὶ βασιλέα ποιῆσαι ἐζήτουν· ὅτε δὲ αὐτοῖς ἐδίδασκε περὶ τῆς πνευματικῆς τροφῆς, περὶ ζωῆς αἰωνίου, ὅτε ἀπήγαγεν αὐτοὺς τῶν αἰσθητῶν, καὶ περὶ ἀναστάσεως διελέγετο, καὶ ὑψηλοτέραν ἐποίει τὴν γνώμην, ὅτε μάλιστα θαυμάζειν αὐτὸν ἐχρῆν, τότε γογγύζουσι καὶ ἀποπηδῶσι. καὶ μικρὸν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ προφήτης, καθὼς "ἔφησαν οἱ πολῖται," οὗτός ἐστι περὶ οὗ φη- 15
Δευτ. ιη. ιε. σὶν ὁ Μωϋσῆς, Ὅτι προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ, αὐτοῦ ἀκούσεσθε, ἐχρῆν "αὐτοῦ τούτου ἀκούειν λέγοντος, ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα. ἀλλ' οὐκ ἤκουον, ἀλλ' ἐγόγγυζον. ἔτι γὰρ αὐτοῖς ἡδωνῶτο λοιπὸν τὸ τῶν ἄρτων σημεῖον· διὰ τοῦτο φανερὸς μὲν οὐκ ἀντέλεγον, τῷ δὲ γογγύζειν οἰκέφαροι ὡς ἠδικήκοτι, ὅτι μὴ ἔδωκεν αὐτοῖς πάντοτε ἐσθίειν, καὶ γογγύζοντες ἔλεγον· οὐκ ἔστιν οὗτός ὁ υἱὸς 20
Ἰωσὴφ; ὅθεν δῆλον ὅτι οὐδὲν τῶν θαυμασίων ὧν αὐτὸς καὶ τοῖς ἀποστόλοις ἠδύνατο. διὰ τοῦτο γοῦν αὐτὸν υἱὸν Ἰωσὴφ ἔτι λέγουσιν, καὶ οὐκ ὀπτασίαν, οὐδὲ λέγει αὐτοῖς, οὐκ εἰμὶ υἱὸς Ἰωσήφ· οὐχ ὅτι υἱὸς Ἰωσὴφ ἦν, ἀλλ' ὅτι οὐδέπω ἠδύναντο Ⓦ θαυμασίοις ἐκφῆναι ἀκοῦσαι τόκον. Εἰ δὲ Ⓦ τῇ σαρκὶ οὐκ ἠδύναντο σαφῶς ἀκοῦσαι, πολλῷ μᾶλλον Ⓦ ἀῤῥήτων τὸν λόγον. Εἰ δὲ ταπεινοὶ οὐκ ἀπεκάλυψε, πολλῷ μᾶλλον ὑψηλοὶ οὐκ ἂν ἀνέχοιεν. καίτοι τοῦτο αὐτοῦ σφόδρα ἐσκανδάλιζε, δοκεῖ δὲ βύτιλεῖς εἶναι παῖς καὶ τῆς τυχούσης· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀπεκάλυψεν, ἵνα μὴ ἕτεροι σκάνδαλον ἀνάρχων, ἕτεροι ποιήσῃ. τί οὖν αὐτὸς γογγύζοντας αὐτοὺς ἔλεγεν;

44 Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρὸς μὲ, ἐὰν μὴ ὁ πατήρ μου, ὁ πέμψας με, ἑλκύσῃ αὐτόν.
"Τούτοις ὀπτανδῶσι Μανιχαῖοι λέγοντες, ὅτι οὐδὲν ἐφ' ἡμῖν κεῖται. καὶ μικρὸν τοῦτο διόρθωσιν κωλύοις ὄντας τῆς γνώμης. Εἰ γὰρ οὐκ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν, φησὶ, τί δεῖ τῆς ἕλξεως; τοῦτο δὲ ὃ ἐφ' ἡμῖν ἀναιρεῖ, ἀλλὰ δεήσεσι ἡμᾶς βοηθείας δεομένους. καὶ ἀρίστεται σεσωσμένα ἃ τὸν ἄκοντα ἐρρύμενον, ἀλλὰ τὸν πολλῆς ἀπολαύοντα συμμαχίας. Εἶτα διόρθωσι καὶ τὸν ζῆλον ἐφ' οἷς ἔλκει. ἵνα γὰρ μὴ πάλιν αἰσθητόν τι περὶ τὸν Θεὸν νοήσωσιν, ἐπήγαγεν·

46 Οὐχ ὅτι τὸν Θεὸν τις ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἑώρακε τὸν πατέρα. Πῶς οὖν ἕλκει, φησί; τοῦτο ὁ προφήτης δείκνυσι εἰπὼν προαναφωνήσας,
45 Καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ Θεοῦ. Εἶδες τῆς πίστεως τὸ ἀξίωμα; "καὶ πῶς ὁ παρὰ ἀνθρώπων, οὐδὲ διὰ ἀνθρώπων, ἀλλὰ διὰ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ" τοῦτο μέλλουσι μανθάνειν; διὰ δὴ τοῦτο Ⓦ λόγου ποιοῦ ἀξιόπιστον, ὅτι οὐ προφήτας αὐτοῖς πρὸ ἐπεμψεν. εἰ τοίνυν ἔσονται πάντες διδακτοὶ Θεοῦ, πῶς ἡμεῖς οὐ πιστεύομεν; ὅτι δὲ Ἑρμηνεῖοι περὶ τῶν πλειόνων εἴρηται. * Σὺ χρεὼν τοῦτο, "οὐχ ἁπλῶς πρὸς τὸ προφητικὸν, ἀλλὰ πρὸς δηλοῦν σοῦ βουλομένους. διδάσκαλος γὰρ προσελθεῖν, πᾶσιν ἕτοιμος ὢν τὰ αὐτοῦ προσφέρειν, καὶ εἰς πρόσωπον ἐκκλίνων τὸν διδασκαλεῖον τὸν ἑαυτοῦ. Καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ
Ισαι. ς. λθ.
ἐσχάτῃ

ἑξάτῃ ἡμέρᾳ. οὐ μικρὸν σύζυγα τοῦ ὑοῦ τὸ ἀξίωμα, εἶγε ὁ πατὴρ πρέσβεις, καὶ οὕτως ἀνίσους· οὐχὶ ἀμφοτέρους πρὸς τὸν πατέρα τὰ ἔργα (πῶς γάρ;) ἀλλὰ δικαίως τὸ ἰσοστάσιον τῆς δυνάμεως. ὥσπερ οὖν ἐκεῖ λέγων, καὶ ὁ πέμψας με πατὴρ μάρτυρά μοι περὶ ἐμοῦ, εἶτα, ἵνα μὴ φωνὴν παρεναίζωνται, τὴν ἐπέμψιν αὐτοῖς παῖς γραφάς· οὕτω καὶ σύζυγα, ἵνα μὴ τὸ αὐτὸν κατασείσωσι, δι' ἃ πέμπει αὐτοὺς τοῖς πρόφησις, τούτοις συνεχῶς ἄνω καὶ κάτω στρέφων, δικαίως ἐαυτὸν οὐκ ἐναντίον ὄντα τῷ πατρί. τί οὖν πρὸς τούτοις, φησίν, οὐχὶ διδακτοὶ ἦσαν τοῦ Θεοῦ; τί οὖν σύζυγα τὸ ἀξιάρετον; ὅτι τότε μὲν δι' ἀνθρώπων ἐμανθάνομεν τὰ τοῦ Θεοῦ· νῦν δὲ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ μονογενοῦς ἑνὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου. εἶτα φησιν, οὐχ ὅτι τὸ πατέρα τις ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἑώρακε τὸν τῆς οὐσίας λόγον σύζυγα τοῦτο λέγων, ἀλλὰ καὶ τὸ ὕψος τῆς οὐσίας. ἐπεὶ εἰ τοῦτο ἔλεγε, πόθεν ἦν τοῦ Θεοῦ ἐσμεν. πῦ οὖν τὸ ἀξιάρετον, ἢ ἐγὼ καὶ ἐκεῖνοι; τίνος δὲ ἕνεκεν τηλικοῦτον ἀνέτεινε φθέγμα, φησὶ, καὶ τῶν μελλόντων, καὶ φησιν· ὃς οὐ φάγῃ ἐκ τοῦ ἄρτου τούτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα· ἄρτον δὲ ὅπου τὰ δόγματα φησὶν εἶναι τὰ σωτήρια, καὶ τὴν πίστιν τὴν εἰς αὐτόν, ἢ τὸ σῶμα τὸ ἑαυτοῦ. ἀμφότερα γὰρ ἐνεργεῖ τὴν ψυχήν. καίτοιγε ἄλλαχού φησιν, ἐάν τίς μου τὸν λόγον ἀκούσῃ, καὶ μὴ γένηται θαυμάσιος καὶ ἐσκανδαλίσθησαι. εἶναι δὲ ἐνταῦθα τοιοῦτόν τι πάθος, τάχα δὲ καὶ ὃ ἔτι δυσωπεῖσθαι αὐτὸν ἀπὸ τῶν γεγυμνωμένων ἄρτων. ὅσα δὲ πόθεν ποιῆσαι τὴν πρὸς τὸ μένειν δόξαν. ἀπὸ τοῦ τέλους ἀκούσας ἑκατέρας τῆς ἐρωτήσεως. δικαίως γὰρ ὅτι ὁ ξένην τινὰ ἐκείνην προσδοκῶν τὴν χρείαν, ἐπήγαγε·

49 Οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ τὸ μάννα, καὶ ἀπέθανον. Εἶτα κατασκευάζει τὸ μάλιστα πεῖσον αὐτοῖς, ὅτι πολλῷ τῶν πατέρων αὐτῶν μείζονων αὐτὸν ἠξίωται, τὸν πρὸς Μωϋσέα ἀριτιμώμενος θαυμασιουργίας δυνάμεις ἐκείνας. Δοκεῖ τοίνυν, ὅπερ εἶπεν ὅτι ἀπέθανον τὸ μάννα φαγόντες, ἐπήγαγε, ὁ τρώγων ἐκ τοῦ ἄρτου τούτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. ἐν δὲ, ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἢ οὐχ ἁπλῶς τέθεικεν, ἀλλ' ἀριτιμούμενος ὅτι οὐδὲ ἐξεπάθη ὅπου χρόνου πολύ, οὐδὲ ἐνεισπλθεν εἰς τὴν τῆς ἐπαγγελίας γῆν. οὕτω δὲ ὁ ἄρτος οὐ τοιοῦτος.

51 Καὶ ὁ ἄρτος δὲ, ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μού ἐστιν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. Εἰκότως δὲ ἐνταῦθα δοκεῖ πορήσειν δή τις, ποίοις τῶν λόγων τούτων χαίρειν ἐῶ, οἰκοδομούμενον μὲν οὐδὲν οὐδὲ χρήσιμον, καὶ τοῖς οἰκοδομηθεῖσι δὲ λυμαινόμενον. οὐκ γὰρ τύπου, φησὶ, πολλοὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, λέγοντες· σκληρός ἐστιν ὁ λόγος οὗτος, τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν; ἐγὼ δὲ ταῦτα μόνοις προδεδόσθαι τοῖς μαθηταῖς, καθάπερ ὁ Ματθαῖός ἔλεγεν, ὅτι ἰδίᾳ διελέγετο αὐτοῖς. τί δήποτε οὖν ἐρεῖ μοι; τί δὲ χρήσιμον τῶν ῥημάτων; πολὺ δὲ καὶ χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖον. ὅπερ ἐπέσχετο φθέγγεσθαι ἀποστόλους αὐτοὺς τοῦ σωματικοῦ, καὶ τῆς ὑπὲρ τῶν μελλόντων προδιδασκαλίας ἀναμιμνήσκοντες, καὶ μέγα τὸ μάννα λέγοντες· δικαίως ὅτι πάντα σκιὰ τύπος ἐστὶ καὶ σκιά, ἢ τῶν παλαιῶν ἀλήθεια ἢ προδοῦσά ἐστι, μέμνηται φθορᾶς πνευματικῆς. ἀλλ' ἔδει, φησὶ, εἰπεῖν, ὅτι οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ τὸ μάννα, ἐγὼ δὲ ἄρτον παρέχω ὑμῖν. ἀλλὰ πολὺ τὸ μέσον. ἐδόκει γὰρ τοῦτο καὶ ἔλαττον εἶναι τοῦ ἐκείνου, τῷ σκιᾷ μὲν αὖθις φέρεσθαι, τῶν δὲ κάτω γεγενῆσθαι τὸ γεῦμα τῶν ἄρτων. ἐπεὶ οὖν ἐξέπιπτεν ἐκ τοῦ ἀρχαίου φερομένου θρόνου, διὰ τοῦτο συνεχῶς ἔλεγεν· ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα. εἰ δὲ ἐξετάζοι τις, τί δήποτε ἐν τοῖς μυστηρίοις ἐνέβαλε λόγοις, σκιᾷ ἐρωτῶν πρὸς αὐτὸν, ὅτι τοῦτον σφόδρα τῶν λόγων ὁ χαρακτὴρ ἐκεῖνος. τὸ γὰρ ἀσαφὲς τῶν εἰρημένων ἀεὶ τὸν ἀκροατὴν διανίστησι καὶ προσεκτικώτερον

ἐργάζεται. ὑ τοίνυν σκανδαλίζεσθαι ἔδει, ἀλλ' ἐρωτᾶν" μᾶλλον ⸂δ πυνθάνεσθαι· νυνὶ δ' ἀνεχώρησαν. Εἰ γὰρ τοσοῦτον αὐτὸν εἰδ) ὑπέμιζον, ἐχρῆν πιστεῦσαι τοῖς λεγομένοις. ὥστε τῆς ἰδίων δυσίας τὸ σκάνδαλον ἦν, οὐ τῆς ἀποστασίας τῶν λεγομένων. σὺ δ' ὅρα πῶς κ' μακρὰν" αὐτοῦ ἀπῆλαται τοὺς αὐτόν. ὁ δὲ τοῦτο γὰρ ἑαυτὸν φησι δεδόναι, οὐ ⓦ πατέρα· καὶ ὁ ἄρτος δέ, φησιν, ὃν ἐγὼ" δώσω, ἡ σάρξ μού ἐστιν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. ἀλλὰ ξένη τις ἦν ἡ διδασκαλία, φησί, καὶ παράλογος εἰκῆ. καίτοιγε ὁ Ἰωάννης αἴνιγμα τοῦτο ἐποίησεν, ἀμυδρῶς αὐτὰ" ἀποκαλέσας· ἀλλ' οὐδὲ ὕστερον ἠδέσαν, φησιν. οἶδα κἀγώ. ἀλλ' οὐδὲ ⓐ μαθηταὶ ἠπίσαντο. Εἰ γὰρ τότε ἀναστάσεως οὐδέπω" τι ἤδεσαν σαφές, καὶ δι' ὃ τοῦτο ἠγνόησαν τί ποτέ ἐστι, λύσατε" ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν· πολλῷ μᾶλλον τότε τῶν εἰρημένων. Ταῦτα γὰρ ἐκείνων ἀσαφέστερα ἦν. ὅτι μὲν γὰρ τοσοῦτον ἀνέστησαν, ἤδεσαν, εἰ καὶ μὴ ὕστερον σαφῶς εἰρήκασιν αἱ γραφαί· ὅτι δὲ σὰρκα ἣν ἔφαγεν, οὐδέποτε οὐδεὶς εἶπεν ἐκείνων. ἀλλ' ὅμως ἐπείθοντο καὶ ἠκολούθουν, καὶ ὡμολόγουν ῥήματα ζωῆς αἰωνίου αὐ ⓦ ἔχειν. τοῦτο γὰρ μαθητοῦ, τὸ μὴ τοσοῦτον ἐρωτᾶν τὰ τοῦ διδασκάλου, ἀλλ' ἀκούειν καὶ πείθεσθαι, καὶ ⓦ τοσοῦτον καιρὸν ἀναμένειν τῆς λύσεως. τί οὖν, φησιν, ὅτι τοιοῦτόν ⟨ἦν⟩ ὂν, καὶ ἀπῆλθον εἰς τοὐπίσω; τοῦτο γὰρ τῶν ἐκείνων αἴτιον. ὅταν γὰρ ἡ ζήτησις τοῦ πῶς εἰσέλθῃ, ⟨συνέρχεται καὶ⟩ ἀπιστία. οὕτω καὶ Νικόδημος ἐθορυβεῖτο λέγων· πῶς δύναται ἄνθρωπος εἰσελθεῖν εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ; οὕτω δ' οὗτοι ⟨καὶ πολλοὶ⟩ λέγουσι,

52 Πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν φαγεῖν τὴν σάρκα αὐτοῦ;

Εἰ γὰρ τὸ, πῶς, ζητεῖς, δι' τί τοῦτο ὅτι τῶν ἄρτων οὐκ εἶπες, πῶς οὗτος πέντε εἰς τοσούτους ἐξέτεινεν; ὅτι τοῦ χρεωδοῆναι μόνον ἦσαν τότε, οὐ δὲ τὸ φαῦμα ἰδεῖν. ἀλλ' ἡ πεῖρα τότε, φησίν, ἐπαίδευσεν· οὐκοῦν ἐξ ἐκείνης ἔδει καὶ ταῦτα ἡμέας βαδέδεκλα. Διὰ γὰρ τοῦτο τοσαῦτα ἐθαυματούργησε δ' βδέδοξον σῶμα, ἵνα δι' ἐκείνου διδαχθέντες, μηκέτι ⟨διὰ⟩πιστῶσι τοῖς μὴ ταῦτα λεγομένοις.

ΗΘΙΚΟΝ Ἐκεῖνοι μὲν οὖν οὐδὲν ὠκαρπώσαντο τότε ἐκ τῶν εἰρημένων, ἡμεῖς δὲ τῆς βυεργεσίας δι' αὐτῶν τῶν ἔργων ἀπολελαύκαμεν. διὰ δὲ ἀναγκαῖον μαθεῖν τὸ φαῦμα τῶν μυστηρίων τί ποτέ ἐστι, καὶ διὰ τί ἐδόθη, καὶ τίς ἡ ὠφέλεια τοῦ πράγματος. ἓν σῶμά ἐσμεν, καὶ μέλη ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ. ⓐ δὲ μεμυημένοι βδαχολυθείτωσαν τοῖς λεγομένοις. ἵν' οὖν μὴ μόνον κατὰ τὴν ἀγάπην τοῦτο γνώμεθα, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα εἰς ἐκείνην ἀναχεραδῶμεν τὴν σάρκα. διὰ τῆς θεοφῆς τοῦτο γίνεται, ἧς ἐχρήσατο, βουλόμενος ἡμῖν δεῖξαι ⓦ πόθον, οἷον ἔχει πρὸς ἡμᾶς. διὰ τοῦτο ἀνέμιξεν ἑαυτὸν ἡμῖν, καὶ ἀνέφυρε τὸ σῶμα αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς, ἵνα ἕν τι γνώμεθα, καθάπερ σῶμα κεφαλῇ ⟨συνημμένον. τῶν γὰρ σφόδρα ποθούντων ἐστὶ τοῦτο *. τοῦτο γοῦν ὁ Ἰωὴλ ἀριπρεπῶς ἔλεγε πρὸς τοὺς οἰκετῶν, οἷς ἐπῆγε μὴ ὑπὸ ἀκρίδος πολυπλήθους, ὡς προσφωνῶν ταῖς ἀρχαῖς αὐτοῦ ὀπτιθυμῶν. οὗτοι γὰρ ⓦ πολιὸν αὐτῶν ἐπεδεικνύμενοι πόθον οὐκ εἶχον, ἔλεγον· τίς δὲ δεῖ ἡμῖν τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ ἐμπλησθῆναι; διὰ δὴ καὶ ὁ Χριστὸς αὐτὸ πεποίηκεν, εἰς φιλίαν ἡμᾶς ἀγαγὼν μείζονα, καὶ τὸν αὐτοῦ πόθον ἐπιδεικνύμενος τὸν πρὸς ἡμᾶς οὐκ ἰδίαν αὐτοῦ μόνον προέφερε τοῖς ὀπτιθυμοῦσιν, ἀλλὰ καὶ ἄλλα θαῦ ⟨δ⟩ φαγεῖν, καὶ ἐμπῆξαι τοὺς ὀδόντας τῇ σαρκὶ καὶ συμπλακῆναι τὸν πόθον ἐμπλῆσαι πρώτα. ὡς λέοντες τοίνυν πῦρ πνέοντες, ὕστερον διαχωρισθῶμεν ἀπὸ τῆς τραπέζης ἐκείνης, φοβερὸν τὸν δεσπότην ἡμῶν, καὶ τὴν κεφαλὴν τὴν ἡμετέραν ἐννοοῦντες, καὶ τὴν ἀγάπην ἣν πρὸς ἡμᾶς ἐπεδείξατο. ⓐ μὲν οὖν ἡμπόησαντες πολλάκις ἑτέρους πέφυκε διδόασι τὰ πρῶτα· ἐγὼ δ' οὐχ ὅτω, φησὶν, ἀλλὰ ταῖς σαρξὶ πέφυκα ταῖς ἐμαῖς, ἐμαυτὸν ὑμῖν βδατίθημι πρώτας ὑμᾶς βουλόμενος εἰδ) βαλέσθαι, καὶ χρήσας ὑμῖν πρὸς τὸ μάγον τῶν ὑποτεινῶν ἐλπίδας. ὁ γὰρ σπουδὴν ὑμῖν σπόδις ἑαυτὸν, πολλῷ μᾶλλον σπουδὴν μέλλοι. ἀλλ' ὅρος

φὸς ἠθέλησα ὑμέτερος γενέσθαι, ἐκοινώνησα σαρκὸς καὶ αἵματος δι' ὑμᾶς, πάλιν αὖ τοίνυν ὑμῖν τοῦ σαρκὸς καὶ τὸ αἷμα, δι' ὧν συγγενὴς ἐγενόμην, ἐκδίδωμι. τοῦτο δὲ αἷμα τοῦ εἰκόνα ἡμῖν ἀνθρωπικὴν ἐργάζεται τοῦ βασιλικοῦ, τοῦτο κάλλος ἀμηχάνους τίκτει, τοῦτο ἀποπέμπεται θείαν τῆς ψυχῆς τοῦ διάθεσιν ἐκ ἀφίησιν, ἀρδόν αὐτοῦ συνεχῶς καὶ τρέφον. τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν σιτίων ἡμῖν αἷμα γινόμενον ἐκ διάθεσιν τοῦτο ἔχει, ἀλλ' ἕτερόν τι· τοῦτο οὐχ ὕπνος, ἀλλὰ διάθεσιν τοῦ ψυχικοῦ ἀρδεύει καὶ μεγάλην καὶ δυνάμει ἐμπιπᾶ. τοῦτο δὲ αἷμα ἀξίως λαμβανόμενον ἐλαύνει μὲν δαίμονας καὶ πορρώτω ἐᾷ ποιᾶ, καλεῖ δὲ ἀγγέλους πρὸς ἡμᾶς καὶ συναυτοῦσι τοῖς ἀγγέλοις. ὅπου γὰρ ἂν ἴδωσι τὸ αἷμα τὸ διασωτικόν, φεύγουσι μὲν δαίμονες, συντρέχουσι δὲ ἄγγελοι. τοῦτο δὲ αἷμα ἐκχυθὲν πᾶσαν τοῦ οἰκουμένου ἐξέπλυνε· πολλὰ περὶ τοῦ αἵματος τούτου ὁ μακάριος Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐφιλοσόφησε. ὅτου γὰρ αἷμα τὰ ἄδυτα καὶ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ἐκάθηρεν· εἰ δὲ ὁ τύπος αὐτοῦ τοσαύτην ἔχει ἰσχὺν ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἑβραίων, εἴ τε Αἰγύπτῳ μέσῃ τῇ * φλιᾶς ὀπτηχρισμένοις, πολλῷ μᾶλλον τὰ ἀληθῆ. τοῦτο γὰρ αἷμα τοῦ χρυσοῦν θυσιαστήριον ἡγίασε· τούτου χωρὶς οὐκ ἐτόλμα ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὰ ἄδυτα εἰσιέναι· τοῦτο δὲ αἷμα ἱερέας ἐχειροτόνει· τοῦτο ἐκάθηρεν ἁμαρτίας καὶ τοὺς τύπους. εἰ δὲ καὶ τοῖς τύποις τοσαύτην ἔχει ἰσχύν, εἰ τοῦ σκιὰ οὕτως ὁ θάνατος ἔφριξε, τοῦ ἀληθοῦς αὐτοῦ, εἰπέ μοι, πῶς οὐκ ἂν ἐφοβήθη; τοῦτο ἡ σωτηρία τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, τούτῳ λύεται ἡ ψυχή, τούτῳ καλλωπίζεται, τούτῳ πυρᾶται, τοῦτο πυρὸς λαμπρότερον ἐργάζεται τοιοῦτον τὸν ἡμέτερον, τοῦτο χρυσοῦ φαιδρότερον τοῦ ψυχικοῦ ποιᾷ, τοῦτο ὀξυκόρυθα τὸ αἷμα καὶ τὸν οὐρανὸν ἐποίησε βατόν. φρικτὰ ὄντως τὰ μυστήρια τῆς ἐκκλησίας, φρικτὸν ὄντως τὸ θυσιαστήριον. ἀνέβαινεν οὐκ ἐκ τοῦ πεδαδίσου πηγὴ ποταμοὺς ἀμάθητους ἀφίσα· ἀπὸ τῆς τραπέζης ταύτης ἄνεισι πηγὴ ποταμοὺς ἀφίσα πνευματικούς. περὶ ταύτου τοῦ πηγοῦ πεφυτευμένοι εἰσὶν οὐκ ἰτέαι ἄκαρποι, ἀλλὰ δένδρα πρὸς αὐτὸν φαίνοντα τὸν οὐρανόν, καρπὸν ἔχοντα ὥριμον ἀεὶ καὶ ἀμάραντον. εἴ τις καυσᾶται, περὶ ταύτου ἱκέτω τοῦ πηγοῦ, καὶ καταψυχέτω τὸ καῦσος. καὶ γὰρ αἰχμοὺς λύει, καὶ τὰ βέλη τὰ πεπυρωμένα. καὶ γὰρ τὸ δεξιὸν ἄνωθεν ἔχει, ἐν τοῦ ῥίζα μὴ σκιᾶται, ὅθεν ἡ ἀρδεται. πολλοὶ ταύτης τῆς πηγῆς, ὡς ἀφίσιν ὁ παράκλητος· ἡ μεσίτης ὁ υἱὸς τοῦ, ὁ δίκελλαν ἔχων ἐν ὁδοποιᾷ, ἀλλὰ τοῦ βάθησιν ἀνοίγων τοῦ πρὸ ἡμῶν. αὕτη ἡ πηγή, φωτὸς ὄντος πηγὴ ἀναβλύζουσα ἀληθείας ἀκτῖνας. ταύτῃ ἐν αἱ ἄνω πρεσβεῖαι δυνάμεις πρὸς τὸ κάλλος θεασάμεναι τὴν ῥεῖθρον, ὅπου ἐν σαφέστερον σκέψαι τὴν παρεκειμένων θεωρᾶσι τοῦ δυνάμεων ἐν ταῖς μύρμαρυξαις ταῖς ἀπορρήτοις. ὥσπερ γὰρ χρυσῶ τηκομένου ἄν τε τοῦ χαλκὸς ἐμβάλῃ, εἰ οἷόν τε ἦν, ἄν τε τοῦ γλαῦπτον, χρυσοῦν ὄντως αὐτοῦ ἐποίησεν· ὅτω δὴ, ἐν πολλῷ πλέον ἐν ταῖν τοῦ ψυχικοῦ ἐργάζεται τὰ παρεκείμενα. δύναζε μὲν γὰρ πυρὸς σφοδρότερον ὁ ποταμός, ἀλλ' ὁ κρύει, ἀλλὰ βαπτίζει μόνον ὅπερ ἂν λάβῃ. τοῦτο δὲ αἷμα ἄνωθεν παρετυποῦτο ἀεὶ τὸ θυσιαστήριον ἐν τὸ δικαίων σφαγάς, τοῦτο ἡ πηγὴ τῆς οἰκουμένης, τοῦτο ἡγόρασε τὴν ἐκκλησίαν ὁ Χριστὸς, τοῦτῳ κατακόσμησεν αὐτὴν ἅπασαν. καθάπερ γὰρ ἄνθρωπος οἰκέτας ὠνούμενος χρυσίον δίδωσι, ἐν καλλωπίσαι πάλιν αὖθις βουλόμενος, χρυσῷ τοῦτο ποιᾷ· ὅτω καὶ ὁ Χριστὸς ἐν ἠγόρασεν ἡμᾶς αἵματι, ἐν ἐκόσμησεν αἵματι. τούτου μετέχοντες τοῦ αἵματος μετ' ἀγγέλων ἐν ἀρχαγγέλων τὸν ἄνω δυνάμεων ἑστήκασιν, αὐτοῦ παρεκείμενοι τοῦ Χριστοῦ τοῦ βασιλικοῦ στολοῦ, τὰ ὅπλα ἔχοντες πνευματικά. ἀλλ' οὐδὲν εἶπον ἀνθρώπινον μέγα· αὐτοὶ γὰρ εἰσιν ἐνδεδυμένοι τὸν βασιλέα. ἀλλ' ὥσπερ ὄντως μέγα ἐν θαυμαστόν· ὅτως αἰ μὴ μετὰ σώτητος παρεστάθης, εἰς σωτηρίαν παρῆλθες αἰ δὲ μὴ πανευδύτου, εἰς κόλασιν ἐν τιμωρίαν. Ὁ γὰρ ἐσθίων, φησὶ, καὶ πίνων ἀναξίως τοῦ Κυρίου, κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει. Εἰ γὰρ ῥυπωῦντες τοῦ πορφύρεον τοῦ βασιλικοῦ κολάζονται

χολάζονται ὁμοίως, ὥσπερ ⓐ ἀφῤῥησιώτες. " Οὐδὲν ἀπεικὸς ἡ τοῦ ἀχαθάρτου ἀφεσία χ.ϛ'
διεγειμένους τὸ σῶμα, τὴν αὐτὴν ἔσται μίξιν πεμοείδη τοῖς αὖθ' ἁρῤῥήξασι ἀφ' ἧν ἥ-
Εcp.ι.xii. λων. ὅρα γοῦν πῶς φοβερὰν ἔδειξεν ὁ Παῦλος τὴν κόλασιν, εἰπών· Ἀθετήσας τις νόμον
Μωϋσέως χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει· πόσῳ δοκεῖτε χείρονος
ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡ-
γησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιάσθη; τοιούτοις ἐσμὲν περιπεσεῖν, ἀγαπητοὶ, τοιούτων ἀπολαύοντες
ἀγαθῶν· καὶ ὅταν βουληθῶμεν αἱρετὸν εἶναι θάνατον, ἢ ζωὰν παζομένους ἑαυτοὺς ἰδωμεν ὑ-
πὸ ὀργῆς ἢ ἑτέρου τινὸς τοιούτου πάθους· λογισώμεθα τίνων κατηξιώθημεν, οἵου πνεύματος ἀ-
πηλαύσαμεν, καὶ " ἔσται σωφρονισμὸς ἡμῖν τῶν ἀλόγων παθῶν οὗτος ὁ λογισμός. μέχρι γὰρ χ.ἰω
τίνος τοῖς πάθεσι περισπώμεθα; μέχρι τίνος οὐ διεγειρόμεθα; μέχρι τίνος οὐ φροντίζομεν
τῆς σωτηρίας τῆς ἑαυτῶν; σπουδάσωμεν τίνων ἡμᾶς κατηξίωσεν ὁ Χριστὸς, ἀγωνισώμεθα,
δοξάσωμεν, μὴ ἀφ' πίστεως μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀφὰ τῶν ἔργων αὐτῶν· ἵνα καὶ τῶν μισθῶν ἐ-
πιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ
μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. μζ. 53 ΕΙΠΕΝ ΟΥΝ ΑΥΤΟΙΣ Ο ΙΗΣΟΥΣ· ΑΜΗΝ,
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώ-
που, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν αἰώνιον ἐν ἑαυτοῖς.
54 Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν ἐν ἑ-
αυτῷ.

ΟΤαν περὶ πνευματικῶν ἀφιλεγώμεθα, μηδὲν ἔχω βιωτικὸν ἐν ταῖς
ἡμετέραις ψυχαῖς, μηδὲ γήϊνον· " ἀλλὰ πάντα ἀναχωρείτω, πάντα
ὀζοντζέσθω τὰ τοιαῦτα, καὶ ὅλοι γενώμεθα τῆς τῶν θείων λογίων ἀκροά-
σεως μόνης. Εἰ γὰρ βασιλέως ὑπερφάνους [πόλει] " ἅπας ἀπη-
λαύνεται θόρυβος· πολλῷ μᾶλλον, τοῦ πνεύματος ἡμῖν ἀφιλεγομένου,
" πολλῆς μὲ ἡσυχίας, πολλῆς ἢ ἡμῖν δεῖ τῆς φείσης. ἡ γὰρ φείσης ἄξια
τὰ λεγόμενα σήμερον. ἡ πῶς, ἄνωθεν ἀμὴν [γὰρ] φησι, λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ τις μου φάγῃ τὴν
σάρκα καὶ πίῃ μου τὸ αἷμα, οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν ἑαυτῷ. ὅπερ ἔμπροσθεν ἔλεγεν, οὐ
ἀδυνάτου τοῦτο ἐστὶ, δείκνυσιν αὐτὸς ἡμῖν οὐκ ἀδυνάτου, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀναγκαίου.
διὸ καὶ ἐπάγει· ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, κἀγὼ ἀνα-
στήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ὅπερ γὰρ ἔλεγον, οὐ ὁ τρώγων οὐκ τοῦ ἄρτου τούτου οὐκ ἀ-
ποθανεῖται εἰς ⓦ αἰῶνα· εἰκὸς ἦν ἐν τούτοις ἐνδοιάσαι τινὰς, καθὼς καὶ πρότερον ἔλε-
γεν, Ἀβραὰμ ἀπέθανε, καὶ ⓐ προφῆται ἀπέθανον· καὶ πῶς σὺ λέγεις, ὁ μὴ γεύσεται
θανάτου; τὴν ἀπάτην ἔφυγε, λύων τὸ ζητούμενον, καὶ δηλονότι οὐ μὴ ἀποθανεῖται εἰς τέ-
λος. Ζωοποιῶ ἢ σῴζει τὰ μυστήρια λέγων, δυνατὸν τὸ σάρκα τοῦ ἀναστῆναι,
καὶ ὅτι αὖθις πάντως ἡμέραν δεῖ.

55 Ἡ γὰρ σάρξ μου ἀληθής ἐστι βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθής ἐστι πόσις.
" Τί ἐστιν ὃ λέγει; ἢ τοῦτο βούλεται εἰπεῖν, ὅτι ἀληθὴς βρῶσις αὕτη ἐστὶν ἢ ψυχὴν σῴζου- χ.ἢ
σα, ἢ πιστώσασθαι αὐτὸν καὶ τὴν εἰρηνεύσεν, ὥστε μὴ νομίζειν ἄπρακτα εἶ) τὸ εἰρηνεύειν καὶ
ἀδιάβολον, ἀλλ' εἰδέναι ὅτι πάντως δεῖ φαγεῖν τὸ σῶμα. Εἶτα φησιν·

56 Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ ἐμοὶ μένει. " Τοῦτο ἦν ἔλεγε, δηλονότι, ὅτι καὶ
αὐτῷ ἀναχιρνᾶται. τὸ ἦν ἔξης δεκτὸν μὲ ἀσυναρτήτου εἶ) ὄν, ἂν μὴ τὸν νοῦν ἐξετάσωμεν.

πρὸς

ποία γὰρ, φησι, ἀχολυθία, μὴ δ' εἰπεῖν, ὁ πεώγων μου τὴν σάρκα φάγῃ μοῦ, ἐπαγαγεῖν,

57 Καθὼς ἀπέςαλέ με ὁ ζῶν πατὴρ, κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα; Εχὴ δὲ πολλῶν τὴν ἁρμονίαν τὸ λεγόμενον. ὅπερ γὰρ λύω καὶ πάλιν ἔλεγε ζωὴν αἰώνιον, καταςκευάζων ἄζων αὖθις ἐπήγαγε τὸ, ὁ ἐμοὶ μένει. Εἰ γὰρ ὁ ἐμοὶ μένει, ζωὴν ἔχει, δῆλον ὅτι κἀκεῖνος ζήσεται. Εἶτα φησι· καθὼς ἀπέςαλέ με ὁ ζῶν πατήρ. τοῦτο δὲ ὅτι συγκριτικὸν καὶ ὁμοιωματικόν. οὐ λέγει τοιοῦτόν ὅτι· ζῶ ἐγὼ οὕτως, ὡς ὁ πατήρ. καὶ ἵνα μὴ ἀγένητον νομίσῃς, παρεσήμηνεν αὐτὸς τὸ, διὰ τὸν πατέρα, ὃ τοῦτο δείκνυσι, ὅτι συνεργείας ἀνὸς χρείαν ἔχει πρὸς τὸ ζῆν. αἰωτέρω γὰρ τοῦτο ἀναιρῶν ἔλεγεν· ὥσπερ [γὰρ] ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ἔχειν ζωὴν ἐν ἑαυτῷ. Εἰ δὲ διὰ συνεργείας, εὑρεθήσεται, ἢ ὁ πατὴρ μὴ δεδωκὼς οὕτω, τὸ ψεῦδος ὁ λέγων· ἢ εἰ οὕτως ἔδωκεν, ὑπόδυος αὐτὸς [λοιπὸν] δεηθήσεται ἑτέρου τὸ συγχρωτιοῦντος. Τί οὖν ὅτι διὰ τὸν πατέρα; τὴν αἰτίαν ἐκ τῶν ὄντων ἀρίτηται μόνον. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ὅτι· καθὼς ὅτι ζῶν ὁ πατὴρ, οὕτω κἀγὼ ζῶ· καὶ ὁ πεώγων με, κἀκεῖνος ζήσει δι' ἐμέ. ζωὴν δὲ ἐνταῦθα λέγει, οὐ τὴν ἁπλῶς, ἀλλὰ τὴν ἀδόκιμον. καὶ ὅτι οὐ περὶ τῆς ἁπλῶς ζωῆς εἶπεν, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐνδόξου καὶ ἀπορρήτου ἐκείνης, δῆλον ἐκ τῶνδε. καὶ γὰρ πάντες, οἱ μὲ ἄπιστοι ζῶσι, καὶ οἱ μὴ πιστοὶ, μὴ φαγόντες ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐκείνης; ὁρᾷς ὅτι οὐ περὶ ταύτης ὁ λόγος ὅτι ἡ ζωῆς, ἀλλὰ περὶ ἐκείνης; ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ὁ πεώγων μου τὴν σάρκα ἐκ ἀπολεῖται πάλιν τελευτήσας, οὐδὲ κολασθήσεται· ἀλλ' οὐδὲ περὶ τῆς ἀναςάσεως τῆς κοινῆς (καὶ γὰρ ὁμοίως πάντες ἀνίςανται) ἀλλὰ περὶ τῆς ἐξαιρέτου, τῆς ἐνδόξου, καὶ μεγάλην ἐχούσης.

58 Οὗτός ὅστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα, καὶ ἀπέθανον. ὁ πεώγων τοῦτον τὸν ἄρτον ζήσει εἰς τὸν αἰῶνα. Συνεχῶς τὸν αὐτὸν περιτρέφει, ὥςε αὐτὸ ὀςτοῦ πῶσαν τὴν τῶν ἀκουόντων διάνοιαν (ἑκάστη γὰρ ἡμέρα διδασκαλία ἡ περὶ τούτου) καὶ τὸ περὶ ἀναςάσεως δόγμα πιςῶσαι, καὶ τὸ περὶ ζωῆς αἰωνίου. ἐπὶ δὲ τὴν ἀνάςασιν περιέπεσεν, ὅπερ ζωὴν αἰώνιον ἐπαγγέλλεται, δηλῶν ὅτι οὐ τοῦ ὄντος ἐστὶν αὕτη, ἀλλὰ μὴ τὴν ἀνάςασιν. καὶ πόθεν τοῦτο δῆλον, φησι; ἀπὸ τῶν γραφῶν. πάντα γοῦν γὰρ αὐτῶν ἐκεῖ παραπέμπει, πρὸ αὐτῶν καλῶν τοῦτο μαθεῖν. Εἰπὼν δὲ, ζωὴν δώσει τῷ κόσμῳ, εἰς ζῆλον αὐτὸν ἐκάγει, ὥςε καὶ ἀλγήσαι τὸν ὅτι τῶν ἄλλων ἀπολαύει τὴν δωρεᾶς μὴ μέλλων ἕξειν. ζωοποιῶν δὲ αἰνιττόμενος τὸ μάννα, καὶ τὸ ἀμφοῖν πῆξας, καὶ [αὐτοὺς] εἰς πίστιν ἐκάγων. εἰ γὰρ δυνατὸν ἐλθεῖν τινα μὴ ἑλκύσαντα ἕτερον, ἀμήτε τὸν χρείας καὶ σίτου καὶ τῆς ἄλλης ἀκολουθίας μηδενὸς ὄντος τὸν ἐκείνων ζωὸν· πολλῷ μᾶλλον νῦν, ἅτε ὅτι μείζοσι παρεσκευάσμενος, δυνήσεται τοῦτο. Ἄλλως δὲ, καὶ εἰ ἐκεῖνα τύποι ἦσαν, καὶ χρείας ἰσχύσαν καὶ πόνων ξυνέλεγον ὃ φερόμενον· πολλῷ μᾶλλον νῦν τοῦτο ἕξαι, ἔνθα πολλὴ ἡ διαφορὰ, καὶ τῷ μηδέποτε τελευτᾶν, καὶ ὃν ζωῆς ἀπολαύειν τῆς ἀληθοῦς. καλῶς δὲ ζωῆς πολλάκις μέμνηται, ὅπερ τοῦτο πολλοὶ αἱρετικοὶ, ἀνθρώπους, καὶ σαρκὶ οὕτως ἡδύ, ὡς τὸ μὴ ἀποθανεῖν. ἐπεὶ καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ τοῦτο ἦν ἡ ὑπόσχεσις, μῆκος βίου, καὶ πολλαὶ ἡμέραι· ἀλλὰ νῦν οὐκ ἔςι μῆκος ἁπλῶς, ἀλλὰ ζωὴ τέλος οὐκ ἔχουσα. ἅμα δὲ καὶ δεῖξαι βούλεται, ὅτι τὸν ἐκ τῆς ἁμαρτίας θανατὸν κόλασιν οὐκ ἀναλαβεῖν νῦν, τὸν ψῆφον λύων ἐκεῖνον τὸν θανατοῦσαν, καὶ ζωὴν φέρουσαν οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' αἰώνιον εἰσάγων ἀπιστίας τοῖς παρεστῶσι.

59 Ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν Καπερναούμ. Ἐνθα αἱ πλῆξαι γεγόνασι δυνάμεις, ὥςε ἐγεῖραι αὐτὸν ἀκαθαίρων μάλιςα. ὅσος ἦ ἔνεκεν ἐν συναγωγῇ ἐδίδασκε καὶ ἐν ἱερῷ; ὁμοῦ μὲ ὃ πλῆθος αὐτῶν θηρεῦσαι θέλων, ὁμοῦ δὲ δεῖξαι βουλόμενος, ὅτι οὐκ ἐναντίος ὅστι τῷ πατρί,

60 Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν ἀκούσαντες, ἔλεγον· σκληρός ἐστιν ὁ λόγος οὗτος.

Τί ἐστι σκληρός; τραχύς, ἀπίθανος, μάχιμον ἔχων. καὶ μοι σὺ τοῦτο δεῖξον τοιοῦτον ἔλεγχον. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ πολιτείας διελέγετο, ἀλλ' ἐπὶ δόγμασι, μᾶλλον δὲ κατὰ μικρὸν τρέφων τὴν πίστιν τὴν εἰς ἑαυτόν. τί οὖν ἐστι, σκληρός ἐστιν ὁ λόγος; ὅτι ζωὴν ἐπαγγέλλεται καὶ ἀνάστασιν; ὅτι οὐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔφη καταβεβηκέναι; ἀλλ' ὅτι σωθῆναι ἀδύνατον μὴ φαγόντα αὐτοῦ τὴν σάρκα; τοῦτα οὖν, εἰπέ μοι, σκληρά; καὶ τίς δὴ τοῦτα εἴποι; τί οὖν ἐστι σκληρός; δυσπαρά-δεκτος, ὑπερβαίνων αὐτῶν τὴν ἀσθένειαν, πολλὴν ἔχων φθόνον. ὑπέμιζον γὰρ μείζονα τῆς οἰκείας ἀξίας φθέγγεσθαι καὶ ὑπὲρ αὐτόν. διὰ καὶ ἔλεγον· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν; ὑπὲρ ἑαυτῶν ἀπελογοῦντο ταῦτα, ὅπως ἔμφυτον ἀπορρήξωσιν.

61 Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ ὅτι γογγύζουσιν ἐν ἑαυτοῖς οἱ μαθηταὶ περὶ τούτου (Καὶ γὰρ τῆς αὐτοῦ φύσεως, τὸ τοῖς ἀπορρήτοις φέρειν εἰς μέσον) εἶπεν αὐτοῖς· Τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει; 62 Ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον. Τοῦτο δὲ ὅτι τὴν Ναθαναὴλ ἐποίησε λέγων· ὅτι εἶπόν σοι, εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς, πίστις σου; μείζονα τούτων ὄψῃ· καὶ ὅτι Νικοδήμου· ὅτι σὺ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. τί οὖν; ἀποδείας ἀποδείας ζητεῖς; καὶ μὴ (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ τῷ μεγέθει τῶν δογμάτων καὶ τῷ πλήθει αὐτῶν ἐπαγαγέσθαι βούλεται. ὁ μὲν γὰρ εἶπεν ἁπλῶς, ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα, καὶ μηδὲν πλέον προσθείς, μᾶλλον αὖ ἐσκανδάλισεν· ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι τὸ σῶμά μου ζωὴ τοῦ κόσμου, καὶ ὁ εἶπεν, ὅτι καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατήρ, κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα, καὶ ὁ εἶπεν, ὅτι οὐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα, τὴν ἀποδείαν λύει. ὁ μὲν γὰρ ἐν τοῖς μέσοις ἑαυτὸν φιλοτιμούμενος, καὶ ὑποπτος ἦν, ὡς πλανᾶται· ὁ δὲ ἐναντία ξενείοις ἐφεξῆς, πᾶσι ἀναιρεῖ τὴν ὑποψίαν. πρόσεχε δὲ ποιῷ χρῆται, ὥστε αὖθις ἀπαγαγεῖν τοῦ νομίζειν αὐτὸν πατέρα τοῦ Ἰωσήφ. καὶ τοίνυν τὸ σκάνδαλον ὑπερτείναι θέλων τοῦτο ἔλεγεν, ἀλλὰ λύσαι μᾶλλον. ὁ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ Ἰωσὴφ αὐτὸν εἶναι νομίζων, οὐκ ἂν προσεδέξατο τὰ λεγόμενα· ὁ δὲ πειθεὶς, ὅτι οὐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκε, καὶ οὐκ ἀναπέσαι, θυκλώτερον ἂν προσέσχε τοῖς λεγομένοις. μετὰ δὲ τοῦτον καὶ ἑτέρῳ λύσιν ἐπάγει, λέγων·

63 Τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν· ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν. Ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· πνευματικῶς δεῖ τὰ περὶ ἐμοῦ ἀκοῦσαι. ὁ γὰρ σαρκικῶς ἀκούσας, οὐδὲν ἀπώναται, ἔτι "ζητοῦν τι ἀπέλαυσε. σαρκικὸν δὲ λοιπὸν τὸ ἀμφισβητεῖν πῶς οὐκ ἦν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκε, καὶ τὸ νομίζειν οὗτος ἐστιν ὁ τοῦ Ἰωσήφ, καὶ τοῦτο, πῶς δύναται ἡμῖν τὴν σάρκα δοῦναι φαγεῖν; τοῦτα πρόσχα σαρκικά· ἅπερ ἔδει μυστικῶς νοεῖν καὶ πνευματικῶς. καὶ πόθεν, φησί, ἠδύνατο νοῆσαι τί ποτέ ἐστιν τὸ σάρκα φαγεῖν ἐκεῖνοι; οὐκοῦν ἔδει προσέχειν ἀναμένοντας καιρὸν, καὶ πιστεύεσθαι, καὶ μὴ ἀπαγορεύειν.

Τὰ ῥήματα, ἃ ἐγὼ λελάληκα ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι καὶ ζωή. Τουτέστι, θεῖα καὶ πνευματικά ἐστιν, οὐδὲν ἔχοντα σαρκικόν, οὐδὲ ἀκολουθίαν φυσικήν· ἀλλ' ἀπήλλακται πάσης μὲν τοιαύτης ἀνάγκης, καὶ ὑπερέκειται καὶ τῶν νόμων τῶν περὶ σάρκα κειμένων. ἔτεροι δὲ ἔχει νοῦν ἠλλαγμένον. ὥσπερ οὖν περὶ σάρκα τὸ πνεῦμα εἶπεν, οὕτω σάρκα εἶπεν, οὐ σαρκικὰ εἶπεν, ἀλλὰ τὰ σαρκικῶς ἀκούσαντας, ἅμα καὶ αὐτοὺς ἐπιτίθεσθαι, ὅτι ἀεὶ σαρκικῶν ἐπιθυμοῦσι, δέον πνευματικῶν ἐφίεσθαι. "ἐὰν γὰρ αὐτὸ σαρκικῶς τις ἐκλάβοι, οὐδὲν ἀπώναται. τί οὖν; οὐκ ἔστιν ἡ σὰρξ αὐτοῦ σάρξ; καὶ σφόδρα μὲν οὖν. καὶ πῶς εἶπεν, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν; καὶ πρὸς τῆς ἑαυτοῦ σαρκὸς" λέγων (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ πρὸς τὴν σαρκικῶς ἐκλαμβανόμενον τὰ λεγόμενα. τί δέ ἐστι τὸ σαρκικῶς νοῆσαι; τὸ ἁπλῶς εἰς τὰ προκείμενα ὁρᾶν, καὶ μὴ πλέον τι φαντάζεσθαι. τοῦτο γάρ ἐστι σαρκικῶς. χρὴ οὖν μὴ οὕτω κρίνειν τοῖς ὁρωμένοις, ἀλλὰ πάντα τὰ μυστήρια τοῖς ἔνδον ὀφθαλμοῖς κατοπτεύειν. τοῦτο γάρ ἐστι πνευματικῶς. ὁ

μὴ

μὴ τρώγων" αὐτοῦ τ̃ σάρκα ἢ πίνων" αὐτοῦ τ̃ αἷμα, οὐκ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ· πῶς οὖν οὐδὲν ὠφελεῖ ἡ σάρξ, ἧς ἄνθ ζωὴ οὐκ ἔνι; ὁρᾷς ὅτι τ̃, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν, ἀ πρὸς τ̃ σαρκὸς αὐτοῦ εἴρηται, ἀλλὰ πρὸς τῆς σαρκικῆς ἀκροάσεως;

64 Αλλ' εἰσί τινες ὀξύμυθοι, οἱ ἀ πιστεύσει. "Πάλιν κ̃ τ̃ ζωὴν ἐν αὐτοῖς λόγοις ἀξιώμα προεπήνεσι, πά τε μέλλοντα προλέγων, ἢ δικαίως ὡς ἀ τῆς ἐκείνου δόξης ἐφιέμενος ταῦτα ἔλεγεν, ἀλλ' αὐτῶν κηδόμενος. Εἰπὲ δή, τινές, τοῦτ μαθηταὶ τοῦ ἐξηγητοῦ. παρὰ γὰρ τοῦ δεσπότου ἔλεγε· ἢ ἐωρακότά με, ἐ" οὐ πιστεύετέ μοι· σκάνδαλα δή, εἰσί τινες ὀξύμυθοι, οἱ ἀ πιστεύσουσιν. ἤδει γὰρ ὀξὺ ὁρῶντας τινὰς εἰσὶν ὁ μὴ πιστεύοντες, ἐ τίς ὅστις ὁ παραδώσων αὐτόν. 65 Καὶ ἔλεγε, διὰ τοῦτο εἴρηκα, ὅτι οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός μέ, ἐὰν μὴ ἦ δεδομένον αὐτῷ ἀπὸ τοῦ πατρός μου. Τὸ ἐκούσιον σκάνδαλα τῆς οἰκονομίας ὁ βλασφημίας ἡμῖν ἀφῄρηται, ἢ ὃ αἰσχύνεται. ἢ ὃ ὀξὺ ὁρᾷς δή, οὐχ ἁπλῶς σκάνδαλα κρῖνε· ἀλλ' ἵνα μάθῃς αὐτοῦ τὸν ἀπόστολον προγνώσεως, ἢ ὅτι προ τ̃ ῥημάτων τούτων, ἐ ἀ μ̃ ὃ γεγένηται, οὐδὲ μ̃ ὃ σκανδαλισθῆναι, τ̃ προδότου ἦν, ἀλλὰ ἢ προ τούτου, ὅσῳ ἰσ̃ θεότητος. Εἶπα ἢ ἐπήγαγε· ἐὰν μὴ δεδομένον αὐτῷ ἀπὸ τοῦ πατρός μου, πιθὼν αὐτοὺς πατέρα αὐτοῦ νομίζειν Θεόν, ἀλλὰ μὴ Ιωσήφ, ἢ δικαίως ὅτι οὐκ ἔστι ὃ τυχὸν ὃ πιστεῦσαι εἰς αὐτόν. "ὡσανεὶ ἔλεγεν, ἀ θορυβοῦσιν, οὐδὲ παράπτουσιν, οὐδὲ ξενίζουσί με μὴ πιστεύοντες· οἶδα τοῦτο ἀπὸ θεοῦ ἢ ἡμέρας· οἶδα τίσιν ἔδωκεν ὁ πατήρ. ἵστημι ἀκούσας, ὅτι δέδωκε, μὴ ἀπλῶς νόμιζε, ἀλλ' ἐκ φόβου πίστευε, ὅτι ὁ παρὰ ἑαυτ̃ ἄξιον τ̃ λαβεῖν, αὐτὸς ἔλαβεν.

66 Εκ τούτου πολλοὶ τ̃ μαθητ̃ αὐτοῦ ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, ἐ οὐκέτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν. Καλῶς ὁ βαπτιστὴς οὐκ εἶπεν, ἀνεχώρησαν· ἀλλὰ ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, δηλῶν ὅτι τῆς κ̃ προτιμίου ὑπεδύσεως ἀπεστέρησαν, ἢ ὅτι ἐν ἦν πάλαι πίστιν ἀπώλεσαν, ἀποκλείσαντες ἑαυτούς. ἀλλ' ἢ μ̃ δώσει τοῦτο ἐπαγγ. διὸ καί φησι πρὸς ἀπ̃ους·

67 Μὴ ἢ ὑμῖς θέλετε ὑπάγειν; Δείκνυσι πάλιν ὅτι ἀ δεῖται τ̃ ἀκριβείας αὐτῷ ἐ τῆς προαιρέσεως, οὐδὲ διὰ τοῦτο αὐτοῦ προσῆλθ ὑπεδεικνύμενος. πῶς γὰρ ὁ ἢ τοιαῦτα λέγων; διὰ τί οὖν αὐτοῦ μὴ ἐπῄνεσε; διὰ τί μὴ ἐθαύμασεν; ὁμοῦ μ̃ ὃ τ̃ διδασκάλου πρέπον ἀξίωμα τηρῶν, ὁμοῦ δ δείκνυσιν ὅτι διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐφέλκεσθαι ἔδει τ̃ ἔπαινον. Εἰ μ̃ γὰρ ἐπῄνεσε, νομίζοντες αὐτῷ χάριν δίδοναι, καὶ ἔπαθόν τι ἂν δεινόν· τ̃ δ δείκνυναι μὴ δεόμενον αὐτὸν τῆς ἀκροάσεως αὐτ̃, κατέσχε μᾶλλον. ἢ ὅσα πῶς αὖθ συνετῶς εἴρηκεν. ἢ γὰρ εἶπεν, ἀπέλθετε (τοῦτο γὰρ ἀπωθουμένου ἦν) ἀλλ' "ἐρωτᾷ λέγων, μὴ ἐ ὑμῖς θέλετε ὑπάγειν; ὅπερ πᾶσαν ἦν ἀφαιρούμενος βίαν ἢ ἀνάγκην, καὶ οὐ βουλομένου αἰδοῖ τινι προσκρῆσαι, ἀλλὰ μ̃ τ̃ χάριν εἰδέναι. ὅ δ μήτε ἐκείνων κατηγορῆσαι φανερῶς, ἀλλ' ἡρέμα καθάψασθαι, ἔδειξεν ὅπως δ φιλοσοφεῖν ἐν τοῖς τοιούτοις. ἡμῖς δ τὰ μαρτία πάμπολλα· εἰκότως, ὅτι τῆς οἰκείας ἐχόμενοι δόξης, ἅπαντα πράττομεν. δι' ἢ ἐλαττοῦσθαι νομίζομεν ἐν ἡμέτερα διὰ τῆς ἀναχωρήσεως τ̃ προσπόντων. ἔστ δ ὅτε ἐκολάκευσεν, ὅτε διεκρούσατο· ἀλλ' ἠρώτησεν. οὐκ ἄρα καταφρονῶν ἦν, ἀλλὰ μὴ βουλόμενος βίᾳ ἢ ἀνάγκῃ κατέχεσθαι. τὸ γὰρ ὕστερον μένειν, ἴσον ὅστι τ̃ ἀπελθεῖν. Τί οὖν ὁ Πέτρος;

68 Πρὸς ὃν ἀπελθυσόμεθα; ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις.

69 Καὶ ἡμῖς πεπιστεύκαμεν ἢ ἐγνώκαμεν, ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τ̃ ζῶντος. Ορᾷς ὅτι οὐ τὰ ῥήματα ἦν τὰ σκανδαλίζοντα, ἀλλ' ἡ ἀπροσωπολία ἢ [ἡ] ῥᾳθυμία καὶ ἀγνωμοσύνη τ̃ ἀκουόντων; ἢ γὰρ καὶ εἰ μὴ εἶπεν, ἐσκανδαλίσθησαν ἄν, καὶ οὐκ ἂν ἐπαύσαντο ἐφῃ προσέχοντες ἀεὶ σωματικῇ, ἢ τῇ γῇ προσηλωμένοι. ἄλλως δέ, ἢ ὅτοι μεῖ

ἐκείνων

ἐκείνων ἤκουον," ἀλλ' ὅμως ταὐτὰ ἐκείνων ἀπεφήναντο, λέγοντες· τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντας ἀναστήσει; πολλῆς ὃ ῥᾳθυμίας καὶ φιλοσοφίας ἐμφαντικόν. δείκνυσι γὰρ ὅτι πάντως αὐτοῖς ὄντων ὁ " διδάσκαλος ἀμείνονες, ἢ πατέρων, καὶ μητέρων, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, καὶ ἀποστάντας αὐτὸν οὐκ ἔνι λοιπὸν ποῦ καταφυγεῖν. εἶπα, ἵνα μὴ δόξῃ ὃ, τοὺς τίνα ἀπελθύσομεν, ἀφεὶς τοῦτο " εἰρηκέναι αὐτὸ, ὡς οὐκ ὄντων τῶν ἀποδεξαμένων αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ἐπήγαγε· ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις. ⓖ μὴ γὰρ σαρκικῶς ἢ μὴ λογισμοῦ ἀνθρωπίνου ἤκουον, ὅτι δὲ πνευματικῶς, καὶ τῇ πίστει ὃ πᾶν ὅπερ ἐποίουν. διὰ καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε· πνεῦμά ἐστι τὰ ῥήματα, ἃ λελάληκα ὑμῖν· τουτέστι, μὴ ἀποδέχεσθε τὴν τῶν σαρκικῶν ἀκολουθίαν καὶ τὴν τῶν γινομένων ἀνάγκην τῶν ῥημάτων τῶν ἐμῶν τοῦ διδασκαλίου ἀποσκοπεῖτε. οὐ τοιαῦτα γὰ πνευματικά· οὐκ ἀνέχεται δουλεύειν νόμοις τοῖς ἐπὶ γῆς. τοῦτο καὶ Παῦλος δηλοῖ, λέγων· Ρωμ. ι. ς. Μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τουτέστι, Χριστὸν καταγαγεῖν· ἢ τίς καταβήσεται εἰς τὸν ἄβυσσον; τουτέστι, Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις. ἤδη τινὰ ἀνάστασιν ὑπὸ αὐτοῦ ἐδέξατο, καὶ τὸ ἐκεῖ λῆξιν ἅπασαν. ὅρα δὲ τὸ φιλόσοφον, ⓦ φιλόσοφοι, πῶς οὐκ ἀπὸ πάντος ἀπολογεῖται τὸ χρεών. οὐ γὰρ εἶπεν, ἐγνώκαμεν, ἀλλ' ἐγνώκαμεν· μᾶλλον δὲ σκέπτει πῶς ἐπ' αὐτῶν ἤρξατο τῶν ῥημάτων τοῦ διδασκάλου, οὐ πάντα αὐτὰ τοῖς Ἰουδαίοις φθεγγόμενος. ⓖ μὴ γὰρ ἔλεγεν· σοῦ ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ· οὐκ ἦν δὲ, ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, καὶ ὅτι ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις, ταῦτα πολλάκις ἀκούσας αὐτοῦ* λέγοντος, ὅτι ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ἔδειξε γὰρ ὅτι πάντα κατέχει τὰ εἰρημένα, αὐτὸ δυναμένους τῶν ῥημάτων. τί οὖν ὁ Χριστός; οὐκ ἐπήνεσεν ⓦ Πέτρον, οὐδὲ ἐθαύμασε, καίτοι ἄλλα χοῦ τὸ ποιήσας· ἀγ- λὰ τί φησιν;

70 Οὐχὶ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην, καὶ εἷς ἐξ ὑμῶν διάβολός ἐστιν;

Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε, καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν, ἐξαιρεῖ τὸ χρεὸς ⓦ Ἰούδαν. οὐδὲ γὰρ" τοῦτον τῶν μαθητῶν αὐτὸς εἶπε, ἀλλὰ τοῦ Χριστοῦ εἰπόντος· ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε; φησί, σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος· οὐ τοιοῦτα δὲ ὅδε εἶπε, καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν, εἰκότως οὐκ ἀφίησι ⓦ Ἰούδαν εἰς τὸ σκεύων χορεύειν. τοῦτο δὲ ἐποίει πόρρωθεν ἐκκόπτων τὸ πονηρὸν τοῦ καρδίας ἀναχρουόμενος, εἰδὼς μὲν ὅτι οὐδὲν ὀνήσει, τὸ δὲ ἑαυτοῦ σῶζων. καὶ διὰ τὴν σοφίαν· οὔτε αὐτὸν φθονερὸν ἐποίησεν, οὔτε λαθεῖν εἴασεν· σκῆνο μὲν, ἵνα μὴ ἀναχωρητὴν ἢ φιλονεικότερος γένηται· τοῦτο δὲ, ἵνα μὴ νομίζων λανθάνειν, ἀναισχύντως ἐργάσηται τὸ τόλμημα. διὰ δὲ τοιούτων φανερωτέρων ἐπάγει τοὺς ἐλέγχους. πεύσεται μὲν γὰρ καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν ἄλλων πεῖθεσθαι, εἰπών, ὅτι εἰσί τινες ἐξ ὑμῶν, οἱ οὐ πιστεύουσιν (ὅτι δὲ καὶ τὸν προδότην πείθεσθαι, " ἐδήλωσεν εἰπὼν ὁ εὐαγγελιστής· ἤδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς τίνες εἰσὶν ⓖ μὴ πιστεύοντες, καὶ τίς ἐστιν ὁ παραδώσων αὐτὸν) ἐπειδὴ δὲ σιώπησε, σφοδρότερον ἐπάγει τὸν ἔλεγχον, εἷς ἐξ ὑμῶν διάβολός ἐστι, καὶ κοινὸν πᾶσι τὸ φόβον καθίστησι, σκῆνον συσκιάσας βουλόμενος. ἄξιον δὲ σκοπῆσαι, τί δή ποτε νῦν μὲν οὐδὲν λέγουσι ⓖ μαθηταί, ὕστερον δὲ διδόασι δίκας ἀλλήλοις ὁρῶντες καὶ πυνθανόμενοι, μή τι ἐγώ εἰμι Κύριε; καὶ τῷ Ἰωάννῃ ὁ Πέτρος σπεύδει μαθεῖν τὸν παραδότην καὶ πυθέσθαι δι' διδασκάλου τίς ἐστι;" τί ποτε οὖν ἐστι τὸ αἴτιον; ὅπου γὰρ ὁ Πέτρος ἀκούσας, ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ, σφόδρα τοῦτο οὐδέν τι δεῖσε εἶχεν· ὅθεν δὲ ἐπετιμήθη, καὶ ἀπὸ πολλῆς σφοδρότητος εἰπὼν οὐκ ἐβδελύξατο, ἀλλὰ καὶ Σατανᾶς ἤκουσε, ἀκούων ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, εἰκότως λοιπὸν ἔδεισεν." ἄλλως δὲ, οὐδὲ νῦν φησιν, εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, ἀλλ' εἷς ἐξ ὑμῶν διάβολός ἐστι. διὰ γὰρ οὐδὲ ἤδεισαν τὸ λεχθέν, ἀλλὰ ποιμενίας ὡφοντο σκώπτεσθαι μόνον. τί δήποτε δὲ τὸ, οὐχὶ ἐγὼ ὑμᾶς, εἶπε, τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην, καὶ εἷς ἐξ ὑμῶν διάβολός ἐστι; καλακείας ἀπαλλαγμένων αὐτὸν τὸ διδασκαλίου δεικνύς *. ὅθεν γὰρ

γὰρ πρώτων αὐτὸν ἐγκαταλειφάντων αὐτὸν πρέσβεις μόνοι, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ ὁμολόγησον εἰς Χριστὸν, ἵνα μὴ νομίσωσιν ὅτι διὰ τοῦτο ἔμιμνεν αὐτοῖς κολακεύων, ἀπαγαγὼν τοῦτης τὴν ὑποψίας. ὃ δὲ λέγω, τοιοῦτόν ἐστιν· σοῦ μὲν δυσωπῆσαι τοὺς σοὺς κακοὺς μὴ ἐλέγχειν. μὴ νομίσητε ὅτι διὰ τοῦτο ἐπεμείναλε, κολακεῦσαι ὑμᾶς αἰρήσομαι, ἢ διὰ τοῦτο ἠκολούθησατε, ὑκ ἐλέγχω σοῦ ποιήσεις. ὁ γὰρ πολὺ τοῦτο μεῖζόν ἐστιν εἰς τὸ δυσωπῆσαι τὸν διδάσκαλον, σοῦ τοῦτό με δυσωπεῖ. ὁ μὲν γὰρ παιδεύων, τῆς αὐτοῦ φιλοτεχνίας πρόκειται τιμώμενον· ὁ δὲ ἐκλεγεὶς παρὰ διδασκάλου, παρέλαβε δόξαν ἀνοίας, ἐκείνου μάθημος, παρὰ τοῖς ἀνοήτοις. ἀλλ' ὅμως σοῦ τοῦτό με ἀπάτει τὴν ἐλέγχων. τοῦτο γὰρ ἐγκαλοῦσι τῷ Χριστῷ ἔλλιπες ψυχρῶς καὶ ἀνοήτως. οὐ γὰρ ἀνάγκη καὶ βίᾳ ποιῆσαι ἀγαθοὺς ἔδωκεν ὁ Θεὸς, σοῦ δὲ ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ καὶ ἡ αἵρεσις βιαστικὴ τῶν καλυμμένων ὄντων ἐστὶν, ἀλλὰ προτρεπτική. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐ βιάζεται ἡ κλῆσις, σκόπει πόσους ζωοῦσι τῆς κληθέντων ἀπολέσθαι. ὅθεν φανερὸν, ὅτι καὶ τῇ γνώμῃ κεῖται τῇ ἡμετέρᾳ, τὸ σωθῆναι καὶ ἀπολέσθαι.

Ταῦτα οὖν ἀκούοντες παιδευώμεθα μηδὲν ἀεὶ καὶ ἐγκηρεύειν. εἰ γὰρ ὁ εἰς τὸν ἅγιον ἐκφανῆ χρόνον τελῶν, ὁ τοσαύτης ἀπολελαυκὼς δωρεᾶς, ὁ σημεῖα πεποιηκώς (καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν ἄλλων τῶν πεμφθέντων ἐκείνοις ἐτέρατα καὶ λεπροὺς καθαίρουσι) ὅμως ἐάλω νοσήσας [δεινῶς τὰ] τῆς φιλαργυρίας κακὸν, καὶ τὴν διακονίαν τὴν εἰς αὐτὸν προὔδωκεν, οὐδὲν αὐτὸν ὠφέλησε, οὔτε αἱ θεραπεῖαι, οὐχ αἱ δωρεαὶ, οὐ τὸ μετ' αὐτοῦ εἶναι, οὐ θεραπεία, οὐ τὸ τοῦ πόδας νίψαι, οὐ τὸ τῆς τραπέζης κοινωνῆσαι, οὐδ' ὃ γλωσσόκομον κατέχει, ἀλλὰ καὶ ἐφόδια αὐτῷ ταῦτα κολάσεως γέγονε. Φοβηθῶμεν καὶ ἡμεῖς, μή ποτε Ἰούδου μιμησώμεθα διὰ τῆς φιλαργυρίας. καὶ πρὸ δίδως Χριστὸν; ἀλλ' ὅταν πρὸ εἰδῆς πέντε λιμῶν τηκόμενον, ἢ κατὰ ψύχος ἀφθενοῦντα, τίνι αὐτίνι καὶ αὐτὸς ἐφέλκῃ καταδίκην· καὶ ὅταν ἀναξίως μετέχωμεν τῆς μυστικῆς, ὁμοίως ἀπολλύμεθα τοῖς χριστοκτόνοις. ὅταν ἁρπάζωμεν, ὅταν ἀγχώμεθα τοῦ καταδεεστέρου, μεγίστων ὑπαπασόμεθα τίνι τιμωρίαν. καὶ μάλα εἰκότως. μέχρι γὰρ τίνος ὁ ἔρως ἡμᾶς ὑπὸ κατέχει τῆς πρώτων πραγμάτων τῆς πρὸ τῆς ἀνοίας; ὁ γὰρ πλοῦτος ἐπὶ τοῖς πρὸ τοῖς, ἐπὶ οἷς οὐδὲν ὄφελος ἔχει. μέχρι τίνος πρὸ σπλώμεθα τοῖς ματαίοις; μέχρι τίνος οὐ δικαιολογούμεθα ἐπὶ τοῖς ἀρχαίοις; οὐ πάροδος; οὐ λαμβάνομεν χάριν τῶν γήινων τούτων καὶ παρερχομένων; οὐ παιδευόμεθα δικαίως τῆς πείρας αὐτῶν τίνι ὠφελούμεθα; ἐπιποθοῦμεν τοῦ πρὸ ἡμῶν πλουτῆσαι τινας· οὐχὶ ὄναρ πάντα ἐκεῖνα; οὐχὶ σκιὰ καὶ αἶνος; [οὐ ῥῆμα παρερχόμενον;] οὐχὶ δίηγημα καὶ μῦθος; ὁ δεῖνα πεπλούτηκε· ἐπὶ ποσὶν ὁ πλοῦτος; ἀπόλλυται καὶ διαφθαρτὰ ἀλλὰ τὰ δι' αὐτὸν ἁμαρτήματα δικαιοῦσι, καὶ ἡ δικαία ἁμαρτήματα κόλασις. μᾶλλον δὲ, εἰ μὴ κόλασις ἦν, μηδὲ βασιλεία παρῆκεν, ὃ ὁμόφυλον καὶ ὃ ὁμογνῶς αἰδεσθῆναι ἐκέλευε, ὃ ὁμοπαθὲς δυσωπῆσαι. νῦν δὲ κενὰς μὴ τρέφομεν· πολλοὶ δὲ καὶ ἀγέλαι καὶ ἀρχίλαι, καὶ δικάφορα θηρία· διὸ θεσπέσιον ἐστὶ προσορᾶσθαι λιμῶν τηκόμενον, ἐπὶ πιμώτερον ἡμῶν ὃ ἀλλότριον τῶν συγγενῶν, καὶ ἀπιμότερον ἡμῶν ὃ οἰκεῖον τῶν μὴ ὄντων οὐδὲ προσήκοντες. ἀλλ' οἰκοδομεῖσθαι λαμπρὰς οἰκίας, ἐπὶ πολλοὺς ἔχειν οἰκέτας, καὶ εἰς χρυσῆν ὄρεσφιν καταχεισθέντας ὁρᾶν καλόν; πρέπον ἦν ὄντως ἐπὶ δύσκολον. ἔστι γὰρ ἄλλα οἰκοδομήματα, λαμπρότερα πολλῷ καὶ σεμνότερα τούτων. ὅπου τοῖς τοιούτοις θύφραπεν σοῦ ὀφθαλμοὺς ἀναγκαῖον. ὁ γὰρ κωλύσων οὐδείς. βούλει κάλλιστον ὄρεσφιν ἰδεῖν; ἐσπέρας καταλαβούσης, ἴδε κατηστερισμένον ἀέρα. ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἐμὲς ὄρεσφος, φησί. καὶ μὲν οὖν μᾶλλον σός, ἢ ἐκείνος. ἐπὶ γὰρ σὲ γέγονε, καὶ κτίσις σου τῆς ἀδελφῆς ὄντος· σοῦ δὲ σός, ἀλλὰ τῶν μὴ τιμιωτέρων κληρονομούντων. καὶ ὁ μὲν ἐπὶ μέγιστα ὀφελῆσαι δυνήσεται, ἀπὸ τοῦ κάλλους ἐπὶ δημιουργὸν παρεπέμπων· σοῦ δὲ ἐπὶ μέγιστά σε καταδιάβλ, κατηγορήσει σου μέγιστος ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως γενόμενος, ὅταν αὐτὸς μὲν χρυσῷ παρεβεβλημένος ᾖ, ὁ δὲ Χριστὸς μηδὲ ἀναγκαῖον ἔχων ἱμάτιον. μὴ δὴ τοσαύτῃ αἰσχύνῃ ἑαυτοὺς περιβάλωμεν· μηδὲ διώκωμεν

μὴν

ΗΘΙΚΟΝ

μὴν τὰ φθάνοντα, ἢ φθάνωμὲν τὰ μέλοντα· μηδὲ προσδῶμὲν ἡμῶν τὴν σωτηρίαν, ἀλλ' αὐτεχόμεθα τῆς μνηούσης ἐλπίδος, ⓐ μὴν γεγηραχότες, ἅπερ εἰδότες φανερῶς, ὅτι ὀλίγος ἡμῖν ⸗ καταλείπεται τῆς ζωῆς χρόνος· ⓐ ἢ νέοι, ἅτε πεπεισμένοι σαφῶς, ὅτι μὲν πολὺ δὲ λέμπόμεθα. ὡς γὰρ κλέπτης ὁ νὺξ ἥξει, ὕτως ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἔρχεται. Ταῦτ' οὖν εἰδότες, καὶ γεραιὰς μὲν ἄνδρας προσκαλώμεθα, καὶ ἄνδρες γεραιὰς νεωτέρους μὲν, καὶ νεωτέρους δὲ πρὸς ἄνδρας διδάσκωμεν, δὲ πάντες ἀλλήλους παιδεύωμεν, τὴν μὲν πρόνοιαν ⸗ ἀφορᾶν, τὴν δὲ μελλόντων ἐφίεσθαι, ἵνα καὶ τυχεῖν αὐτῶν δυνηθῶμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, [δι' οὗ δὲ] μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

κεφ ζ. Ομιλ. μη. 1 ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΠΑΤΕΙ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΜΕΤΑ ΤΑΥΤΑ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ. οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατῆσαι, ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν ⓐ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι. 2 Ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, ἡ σκηνοπηγία.

Ὑδὲν φθόνου χεῖρον δὲ βασκανίας· ὕτως ὁ θάνατος εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν. ὅπου γὰρ εἶδεν ὁ διάβολος τὸν ἀδελφὸν τιμώμενον, οὐκ ἐνεγκὼν τὴν θυμηδίαν, πάντα ἐτόλμησεν ὥστε αὐτὸν ἀνελεῖν. καὶ πάντα γοῦν τῆς ῥίζης ταύτης πονηρὰ ἴδοι τις ἂν τὰ καρπὰ γινόμενα. οὕτω γὰρ Κάϊν ἐσφάγη, οὕτω δὲ Δαβὶδ ἐμάνη, ὕτω καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν δικαίων· οὕτω δὴ καὶ Ἰουδαῖοι χριστοκτόνοι γεγόνασι. καὶ τοῦτο δηλοῖ ὁ εὐαγγελιστὴς ἔλεγε· μετὰ ταῦτα περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ. οὐ γὰρ εἶχεν ἐξουσίαν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατῆσαι, ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν ⓐ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι. Εἶ λέγῃς, ὦ μακάριε Ἰωάννη; οὐκ εἶχεν ἐξουσίαν ὁ δυνηθεὶς πάντα ὅσα ἠθέλησεν; ὁ εἶπών, τίνα ζητεῖτε, καὶ βίψας αὐτοὺς εἰς τὰ ὀπίσω; ὁ πρὸ καὶ μὴ ὁρωμένου, οὐκ οὐκ εἶχεν ἐξουσίαν; πῶς δὴ καὶ ὕστερον εἰς μέσον αὐτῶν προελθὼν, ἐν μέσῳ τοῦ ἱεροῦ, ἐν μέσῃ τῇ ἑορτῇ, ζωοδοτῶν ὄσης, καὶ τῶν φονεύειν προύντων, διελέγετο ταῦτα, ἃ μᾶλλον αὐτοὺς προῆγε; τοῦτο γοῦν ἐλάμβανον λέγοντες, οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι; καὶ ἴδε παῤῥησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ" λέγουσι. τίνα" δὲ δεῖ ταῦτα τὰ ἀρίγματα;" ἅπαντα· οὐχ ἵνα ἀρίγματα λέγῃ νομισθῇ, οὕτως ἦν, ἀλλ' ἵνα δηλώσῃ ὅτι καὶ τὰ τῆς θεότητος ἐπεδείκνυτο, καὶ τὰ τῆς ἀνθρωπότητος. ὅταν μὲν γὰρ λέγῃ, ὅτι ἐξουσίαν οὐκ εἶχεν, ὡς τοῦ ἀνθρώπου λαλοῦντος, πολλαχοῦ καὶ ἀνθρωπίνως ποιοῦντος· ὅταν δὲ λέγῃ, ὅτι τὰ μέσοις αὐλοῖς ἐβόησε, καὶ οὐ κατεῖχον αὐτὰ, τῆς θεότητος τὸν δυνάμεως ἐνδείκνυται κύριον. καὶ γὰρ ἐφθέγγετο ὡς ἄνθρωπος, καὶ ἐθαυμάζετο ὡς Θεός· ἀμφότερα ἀληθεύων. τί τι γὰρ τὰ μέσοις ὄντα τοῖς ὀπισθολεύουσι μὴ κατέχεσθαι, τὸ ἀκατάσχετον αὐτοῦ καὶ ἀμαχον ἐδήλου· τί τι ⸗ προσέλλεσθαι, τὴν οἰκονομίαν ἐβεβαίου δὲ ὀπισθοῦτο, ἵνα μήτε Παῦλος ὁ Σαμοσατεὺς ἔχῃ τι λέγειν, μήτε Μαρκίων καὶ οἱ τὰ ὅμοια τούτοις. ὅρα τοίνυν πῶς τῶν ἐμφαίνει τὰ σώματα. μετὰ ταῦτα ἦν ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων ἡ σκηνοπηγία. τὸ, μετὰ ταῦτα, οὐδὲν ἄλλο δηλοῖ, ἢ ὅτι πολὺν μεταξὺ χρόνον ὀπτιμὴν ⸗ καταπεπόηκεν. καὶ ὅτι δηλοῖ σαφῶς." ὅτε γὰρ εἰς τὸ ὄρος ἀναβαίνει, φησὶ, καὶ

ἄλλως δὲ, ⸀ τοῦτα λέγει ἐαυτὸυ διδάσκων, ⸀ὑπὲρ ὧν ἡ μέμψις, ἡ ἀπιστία τῆς πρὸς τὴν Ιουδαίων προσηκολούθησεν. ἐκείνοις μὲν γὰρ πολλὰ ὅμοια ἦν. καὶ γὰρ ὅτι νοσοῦντας ἐθεράπευσε, ⸀ νεκροὺς ἤγειρε, καὶ ὅτι ἐθαυμάσθη, πολλάκις ἀνέγραψαν· ἔνθα δὲ ξένον ἔχουσι λέγειν τι, ἢ μέμψιν τινὰ δοκοῦσαι κατ' αὐτοῦ φύεσθαι διηγεῖσθαι, τοῦτα πλάττουσιν· οἷς δὴ καὶ τοῦτό ἐστιν, ὅτι ⓓ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἠπίστουν αὐτῷ. ⸀ γὰρ δὴ τὴν τυχοῦσαν ἔχει διαβολὴν τὸ πρόσχημα· ⸀ ἄξιον θαυμάσαι τὸ φιλάληθες αὐτῶν ἦθος, πῶς οὐκ αἰσχύνονται λέγοντες τοῦτα, ἃ δοκεῖ τῷ διδασκάλῳ φέρειν αἰσχύνην· ἀλλὰ καὶ τοῦτα μάλιστα τῆς ἄλλων ἐαυτοὺς διδάσκουσιν ἀπαλλέλλειν. καὶ νῦν δὲ πολλὰ τοιαῦτα [καὶ] σημεῖα, καὶ θαύματα, καὶ δημιουργείας, ὅτε τοῦ θεοῦ ἐπεπήδησεν.

3 Εἶπον γάρ, φησὶ, πρὸς αὐτοὺς ⓓ ἀδελφοὶ αὐτοῦ· μεταβῶμεν εἰς τὴν Ιουδαίαν, ἵνα καὶ ⓓ μαθηταί σου θεωρήσωσι τὰ ἔργα ἃ ποιεῖς.

4 Οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ τι ποιεῖ, καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παρρησίᾳ εἶναι. φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ.

5 Οὐδὲ γὰρ ⓓ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν. Καὶ ποίαν, φησὶν, ἀπιστίαν ἐν τούτοις θαυμάζεις; πρὸς καλοῦσι γὰρ αὐτὸν θαυματουργήσαι. πολλὴ σφόδρα ἀπιστίας γὰρ τὰ ῥήματα, καὶ ἡ θρασύτης, καὶ ἡ ἀκαιρος παρρησία. ὥρων γὰρ ἀπὸ τῆς συγγνείας ἐξουσίαν αὐτοῖς μὴ παρρησίας ἁμαρτάνεσθαι. ⸀ δοκεῖ μὲν ἡ ἀξίωσις δηλοῦν φίλων εἶναι· πολλῆς δὲ πονηρίας ἐστὶ τὰ λεγόμενα. ἐν τούτοις γὰρ αὐτῷ καὶ διπλίαν καὶ φιλοδοξίαν ἐνεδείκνυσαν. ὃ μὲν οὖν εἰπεῖν, οὐδείς τι ἐν κρυπτῷ ποιεῖ, διπλίδι ἐγκαλοῦντων ὄντι, ἅμα καὶ ὑποπτευόντων τὰ γινόμενα ὑπ' αὐτοῦ, ὡς οὐκ ἀληθῶς γινόμενα· ὃ δὲ ἐπαγαγεῖν, ὅτι ζητεῖς ἐν παρρησίᾳ εἶναι, φιλοδοξίας. σὺ δέ μοι σκόπει τὴν Χριστοῦ τὴν δύναμιν. ἀπὸ γὰρ τούτων τῶν τοῦτα λεγόντων τὰ ῥήματα ὁ προφήτης; τῆς Ιερουσολύμων ἐπίσκοπος γέγονεν, ὁ μακάριος Ιάκωβος, περὶ οὗ καὶ Παῦλός φησιν· Ετερον δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ Ιάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου· λείπεται δὲ καὶ Γαλ. α. ιθ. ὁ Ιούδας θαυμαστός τις γεγονέναι. καίτοιγε οὗτοι καὶ ἐν Κανᾷ πρέσβεις τοῦ οἴνου γεγόμενοι· ἀλλ' οὐδὲν ἀπώνητο τέως. πόθεν οὖν αὐτοῖς ἡ τοσαύτη ἀπιστία; ἀπὸ πονηρᾶς γενόμενης καὶ φθόνου. τὸ γὰρ συγγενὲς ὑπέρεχειν εἰώθασί πως ἀφθονεῖσθαι πρὸς τῶν οὐ τοιούτων. τίνας δὲ ἐνταῦθα λέγουσι τοὺς μαθητάς; ⓜ ὄχλον τινὰ πρεπόμενον, ἢ τοὺς δώδεκα. τί οὖν ὁ Χριστός; ὅρα πῶς πρεσβυτικῶς ἀπεκρίνατο. οὐ γὰρ εἶπεν, ὑμεῖς δὲ τίνες ἐστὲ τοῦτα συμβουλεύοντες καὶ διδάσκοντες; ἀλλὰ τί;

6 Ο καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πάρεστιν. Εν τοῦτό μοι δοκεῖ καὶ ἕτερόν τι αἰνίττεσθαι. ἴσως γὰρ αὐτὸ καὶ πρεσβεύσαι ἐβουλεύοντο, βασκαίνοντες, τοῖς Ιουδαίοις. διὰ τοῦτο ἐμφαίνων φησὶν, ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πάρεστι· τουτέστιν, ὁ τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ θανάτου. τί πρεσβεύσαι καταπείγετε ἀνελεῖν; Ο δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος πάντοτε ἕτοιμός ἐστιν. Ὡσεὶ ἔλεγεν· ὑμεῖς καὶ ἀεὶ ζητεῖτε τοῖς Ιουδαίοις, οὐκ ἀναιρήσουσιν ὑμᾶς τὰ αὐτὰ ζηλοῦντας αὐτοῖς· ἐμὲ δὲ δικαίως βουλήσονται ἀνελεῖν. ὥστε ὑμῖν μὲν ἀεὶ ὁ καιρὸς ζωῆς μὴ κινδυνεύουσιν· ἐμοὶ δὲ τότε καιρὸς, ὅταν ὁ τοῦ σταυροῦ καιρὸς ἔλθῃ, ὅταν δεῖ ἀποθανεῖν. καὶ γὰρ ὅπερ λέγω, ἀπὸ τῆς ἐξῆς ἐδήλωσεν.

7 Οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν ὑμᾶς. Πῶς γὰρ οὐ τὰ αὐτὰ βουλομένους καὶ ὑπὲρ τῶν αὐτῶν πρέσβεις; Εμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐλέγχω αὐτοὺς, ὅτι πονηρὰ εἰσιν αὐτοῦ τὰ ἔργα. Τουτέστιν, ὅτι καθάπτομαι καὶ ἐλέγχω, διὰ τοῦτο μισοῦμαι. ἀπὸ τούτων παιδευώμεθα χρηστεῖν ὀργῆς, καὶ μὴ αἰσχυνώμεθα, κἂν οὕτελεῖς ὦσιν ⓓ συμβουλεύοντες. Εἰ γὰρ τοὺς μὲ πιστεύοντας ὁ Χριστὸς συμβουλεύοντας ἐώρακε πρᾴως, καὶ συμβουλεύοντας τὰ μὴ [δέοντα, ⸀ συμβουλεύοντας τὰ οὐκ] ἀπὸ προαιρέσεως ἀγαθῆς, ἵνα ἡμεῖς τυχόμενα συγχωρῶμεν, γῆ καὶ σποδὸς ὄντες, ⸀ πρὸς τοὺς συμβουλεύοντας δυσχεραίνοντες, κἂν ὀλίγον εὐ-

πλέστερον

τελέσεσι ⓐ ὅτι ποιοῦτες ὦσιν, ἀναίξιον ἑαυτῶν ἡγούμενοι τοῦτο; σκόπει γοῦν πῶς μὴ τραότητος πάσης ἀπεκρούετο τὴν κατηγορίαν. εἰ πόντων γὰρ ἐκείνων, φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ, αὐτὸς φησιν· ἢ δύναται ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖν, εἰμὲ ὁ κόσμος μισεῖ, ἀναιρεῖ αὐτὴν τὴν κατηγορίαν. τοσοῦτον γὰρ ἀπέχω, φησὶ, ζητεῖν τὴν παρ' ἀνθρώπων δόξαν, ὅπου γε καὶ μεμπτόν ἐλέγχων αὐτοὺς, καὶ ταῦτα εἰδὼς μῖσος ἐκ τούτου τικτόμενον, καὶ θάνατον κατασκευάζόμενον. καὶ πολλαχοῦ παλεγξέ, φησι; πότε γὰρ ἐπαύσαντο τοῦτο ποιοῦντες; οὐχὶ ἔλεγε· μὴ δοκεῖτε, ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα; ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν Μωϋσῆς. εἶτα, ἐγὼ ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔχετε. καὶ, πῶς δύνασθε πιστεῦσαι, δόξαν παρ' ἀνθρώπων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες; εἶδες πῶς ἔδειξε δι' ἑαυτῶν, ὅτι τὸ πρὸς αὐτὸν μῖσος ἐποίει ὁ ἔλεγχος ὁ παῤῥησιασμένος, οὐχὶ ἡ τοῦ σαββάτου λύσις; ἢ διὰ ποτὲ δὲ αὐτοὺς πέμπει εἰς τὴν ἑορτὴν, λέγων·

8 Ἀναβῆτε εἰς τὴν ἑορτὴν, ἐγὼ οὐκ ἀναβαίνω ἀρτί; Δείκνυσιν ὅτι ταῦτα εἶπεν, οὐχὶ βεβουλημένος αὐτὴν, οὐδὲ κολακεύεσθαι θέλων, ἀλλὰ συγχωροῦντα τοῖς Ἰουδαϊκοῖς ποιῆσαι. πῶς οὖν, φησὶν, ἀνέβη, εἰ πάντων οὐκ ἀναβαίνω; οὐκ εἶπε, καθάπαξ οὐκ ἀναβαίνω· ἀλλὰ, νῦν· τουτέστι, μεθ' ὑμῶν. Ὅτι ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πεπλήρωται. Καὶ μὴν τῷ μέλλοντι πάσχειν σαφῶς ἐβόησε. πῶς οὖν οὐκ ἀνέβη καὶ αὐτός; Εἰ γὰρ ὅπῃ ὁ καιρὸς οὔπω παρῆν, διὰ τοῦτο οὐκ ἀνέβη, ἐκείνων μηδὲ ὅλως ἀναβαινόντων. ἀλλ' ἵνα μὴ διὰ τοῦτο ἀνέβαινεν, ἵνα πάθῃ, ἀλλ' ἵνα αὐτὸν παραδοθῇ. πῶς γὰρ ἔμελλε παθεῖν; καὶ γὰρ ἐδύνατο φανερῶς ἀπελθὼν εἰς τὴν μέσην τε εἰσελθεῖν, καὶ κατασχεῖν αὐτὴν τὴν ὁρμὴν τῶν ἀτάκτων, ὃ πολλάκις ἐποίησεν. ἀλλ' οὐκ ἐβούλετο ζωοτρόπως τοῦτο πρᾶξαι. Εἰ γὰρ ἀπῆλθε φανερῶς καὶ πάλιν αὖθις ἐπήρωσε, μείζονας ἂν τὴν ἑαυτοῦ θεότητα διὰ λαμπρότερον ἐποίει, ὃ πάντως οὐκ ἔδει, καὶ μᾶλλον αὐτὸν ἐξεκαλύπτετο. ὅπῃ γὰρ ἐνόμιζον σκληροὶ δειλίας τοῦτο μύσειν, δείκνυσιν αὐτοὺς τοὐναντίον, καὶ θάρσους ὂν καὶ οἰκονομίας· καὶ ὅλως τὸ καιρὸν προειδὼς καθ' ὃν πίστει, "ὅτι λοιπὸν ὀφείλω, ζῶντι μᾶλλον βουλήσει εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἀναβαίνων. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ καὶ ὧδε μὴ εἰπεῖν, ἀναβάντες ὑμεῖς, τοῦτο λέγει, μὴ νομίσητε, ὅτι ἀναγκάζω ὑμᾶς ζῶν ἐμοὶ μάχεσθαι· μὴ βουλομένους. ὃ δὲ ἐπαλαγεῖν, οὔπω πεπλήρωται ὁ καιρὸς μου, δηλονότι ὅτι, ὅτι ἔδει καὶ σπλάγχνα φανῆναι, καὶ δημιουργείας λέξαι, ὥστε καὶ ὄχλους πιστεῦσαι πλείονας, καὶ τοὺς μαθητὰς θερμοτέρους γενέσθαι, καὶ παῤῥησίαν ὁρᾶν ἀπὸ τοῦ διδασκάλου καὶ ἃ παρ' ἔπαθε.

ΗΘΙΚΟΝ Μάθωμεν τοίνυν αὐτὸν ἀπὸ τῶν εἰρημένων τὴν ἐπιείκειαν, τὴν πραότητα· μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ· καὶ πᾶσαν παιρίδα" σκεδάσωμεν. κἂν ἐπαίρηταί τις καθ' ἡμῶν, ἡμεῖς ταπεινοὶ γενώμεθα· κἂν θρασυνώμεθά τις, θεραπεύσωμεν· κἂν δάκνῃ καὶ κατεσθίῃ σκώπτων καὶ κωμῳδῶν, ἡμεῖς μὴ νικώμεθα, μὴ ἀμυνόμενοι ἑαυτοῖς ἀνέλωμεν ἑαυτούς. ὃ γὰρ θηρίον ὄντως ὁ θυμός, θηρίον ὀξὺ καὶ θερμόν. ἐπᾴδωμεν τοίνυν" ἑαυτοῖς ταῦτα ἀπὸ τῆς θείας γραφῆς ἐπῳδάς, καὶ λέγωμεν, Ὀπὴ γῆ εἶ καὶ ἀποδύσῃ· καὶ, Τί ἐφρύη φθονοῦντα γῆ καὶ ἀποδύσῃ; καὶ, Ὀπὴ ῥοπὴ τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ, πλῆσαι αὐτόν· καὶ, Ὀπὴ ἀνὴρ θυμώδης, οὐκ ἐξαγάγων. οὐδὲν γὰρ αἰσχρότερον ὄψεως συμμυμένης, οὐδὲν δυσειδέστερον. Εἰ δὲ ὄψεως, πολλῷ μᾶλλον ψυχῆς. καθάπερ γὰρ" ἀναχωρουμένου βορβόρου δυσωδία εἴωθε γίνεσθαι· ὅταν ψυχὴ ταραττομένης ἀπὸ θυμοῦ, πολλὴ ἐξ αὐτῆς ἡ ἀφημοσύνη καὶ ἀνοία. ἀλλ' ἃ φέρω, φησὶ, τὴν πρὸς τὸν ἔχθραν ὕβριν. ἵνος ἔνεκεν, εἶπε; μὴ γὰρ ἀληθῆς ἦν, καὶ τοῦτο ἐκείνῳ ὀφείλων κατηγορεῖσθαι, καὶ χάριν ἔχε αὐτῷ τὸν ἐλέγχοντα· νῦν δὲ ψευδὴς," καταφρόνησον. Εἶπε πέπτα, καταγέλασον· * Εἶπε δυσχερῆ ἢ ἀνόητον, γέλασον· πρὸς ἐκείνου λοιπόν. ὁ γὰρ εἰπὼν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ μωρὲ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. "ὅταν οὖν ὕβρεισιν, καταπόνησον τὴν κάλασιν ἐν κολάζεται, καὶ ἡ μέση οὐχ ἕξεις ὀργήν, ἀλλὰ καὶ δάκρυα ἀφήσεις. οὐδὲ γὰρ πρὸς ⓐ πυρέτοντα τις προσχωρεῖται, ὅτι πρὸς ⓐ φλεγμαίνοντα,

Γεν. γ. ιθ. Σοφ. ι. θ. Σοφ. α. κγ. Παροιμ. κα.

χ. ἀπὸ τοῦ ἀπὸ τοῦ ἐπὶ τοῦ σπλάγχνα, ἢ ἀπὸ τοῦ σπλάγχνα ἐπὶ τοῦ σπλάγχνα, ἢ ἀπὸ τοῦ σπλάγχνα ἐπὶ τοῦ σπλάγχνα. χ. καὶ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις ἐπιλείπει τὸ σημεῖον, ἢ μᾶλλον ὁ σημειωτὴς ἀπέκρυψεν. χ. ἢ ἀπόκρυφον. χ. ἢ ἐν τοῖς ἀντιγράφοις ἐπιλείπει τὸ σημεῖον, ἢ μᾶλλον ὁ σημειωτὴς ἀπέκρυψεν

φλεγμαίνοντα, ἀλλ' ἕλεος πάντας τοὺς τοιούτους ᾖ δακρύειν. τοιοῦτον γάρ ἐστι ψυχὴ ὀργιζομένη. ἀλλὰ, καὶ ἀμύνασθαι βούλῃ, σίγησον, ᾖ κατείδῃς ἑαυτὸν τὴν πληγὴν· ἀνὴρ λοιδορεῖται λοιδορεῖται (μανάληψις, ὁ πῦρ ἀπτόμενος). ἀλλ' ἀδιόρθωτον καταγνώσεσθαι ⓐ πάντες, φησὶν, ἀνήσομεν. οὐκ ἀδιόρθωτον καταγνώσονται, ἀλλ' ὅτι φιλοσοφίᾳ θαυμάσονται. αὐτὸν ὑβρισθεὶς δηχθῆς, ὑβρίσας δηχθεὶς ᾖ, ἀνάγκη ἕξεις ἀληθῆ νομίζεσθαι τὰ λεγόμενα. Διὰ τί, εἰπέ μοι, ὁ πλούσιος ἐβλασφήμει ἀκούων πένης; ἆρ' οὐχ ὅτι μὴ (μωρὸν ἑαυτὸν πείσῃ; " ἀπὸ τούτου μέλλομεν γνῶναι ὅτι τοὺς ὕμνους, μεγίστη ἐν ἀνθρώποις τέθειται τιμὴ (μωρίαν τοῖς λεγομένοις ἄλλως ᾖ, μήτε πότε τοὺς τῆς ἀνθρώπων διεδίκασμεν θυμώσας; μήτε πότε τὴν κόπον καταφρονοῦμεν δεσποτῶν, ᾖ τῇ σαρκὶ παρασπλώμεθα; ὅπου γὰρ σὺ ὑμῶν ἔρως ᾖ ζῆλος ᾖ δηλοῦσαι, οὐχὶ σαρκικοί ἐσμεν; ἡνωμένα τούτου πνεύματικὰ, ᾖ χαλεπώσωμεν ὃ δυσὶ τοῦτο θεῖον. ὀργῆς ᾖ μανίας μέσοι σοῦν· ἀλλὰ παρασκαμεῖς ὅτι δαίμων, μᾶλλον ᾖ ὁ δαιμονῶντος χαλεπώτερον. ὁ μὲν γὰρ δαιμονᾷ, ᾖ συγχώρησις ἀπολωσύσει ἀνθρωπον· ὁ δὲ ὀργιζόμενος, μυρίων ἐσ' αἱ κολάσεων ἄξιος, ἐκὼν ἑαυτὸν βάσανον τῆς ἀπωλείας φέρων, ᾖ παρὰ τῆς μελλούσης γεέννης ἀπειλὰς πόνων τοῦ ἀϊδίου ζώντων, δεινὰ ἀπαυστον ᾖ ζάλον" ἀσίγητοι δὲ πάσης μὲν νυκτὸς, δὲ πάσης δὲ ἡμέρας ἐπισείουσι τῆς τῆς ψυχῆς λογισμοῖς. ἵν' οὖν ᾖ τῆς σὺ τοῦ πράγματος κολάσεως, ᾖ τῆς σὺ δὲ μέλλοντα τιμωρίας ἑαυτὸν ἀπαλλάξωμεν, σκυθρωπότης τοῦτο τὸ πάθος, φαιότητα πᾶσαν ὑπιδυξώμεθα ᾖ ὑπεύχεσθαι, ἵνα δὲ σὺ ταῦτα ἀνάπαυσιν εὕρωμεν τῇ ψυχῇ ἡμῶν, ᾖ σὺ τῇ βασιλείᾳ τοῦ οὐρανοῦ· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, [δι' οὗ καὶ] μεθ' οὗ δόξα, ἅμα δὲ ἁγίῳ πνεύματι, [νῦν ᾖ ἀεὶ, ᾖ] εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. μθ. 9 ΤΑΥΤΑ ΔΕ ΕΙΠΩΝ ΑΥΤΟΙΣ, ΕΜΕΙΝΕΝ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ. 10 Ὡς δὲ ἀνέβησαν ⓐ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτὴν· οὐ φανερῶς, ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ.

ΤΑ ἀνθρώπινα ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ οἰκονομοῦμεν, οὐ διὰ τοῦτο μόνον οἰκονομοῦντα, ἵνα τὴν σάρκωσιν βεβαιώσωμεν, ἀλλ' ἵνα δὲ ἡμᾶς παιδεύσῃ πρὸς ἀρετήν. Εἰ γὰρ πάντα ὡς Θεὸς ἐποίησε, πόθεν ἐδυνάμεθα ἡμεῖς εἰδέναι, πρεσβύτατος ἀδιάλυτος, ᾖ χρὴ ποιεῖν; οὐ δὴ λέγω. ἐν τούτῳ τε αὐτῷ ὡς δὲ χωρίῳ φοιτῶντα τοῦ Ἰουδαίων εἰς μέσον διάνοιαν πρόελθόντα κατέσχε τὸν ὁρμὴν. Εἰ τοίνυν τοῦτο ἐποίει διὰ τοιαῦτα, ἡμεῖς οὐ διὰ μόνον τοῦτο ποιεῖν, πρεσβύτατος ᾖ. πόθεν δὲ ἔγνωμεν πῶς δεῖ τῷ προσώπατι χρῆσθαι; ᾖ πόθεν ἐν διάνοιαν ἀπολαύσει, ἢ διὰ δὲ οἰκονομήσαμεν [διὸ]ὡσι φρονχωρῆσαι ⓑ λόγου; ἐπὶ οὖν οὐκ ἀνεμάθομεν ἡμεῖς, ⓐ μὲν δυνάμενοι, πρόελθόντες εἰς μέσον διὰ δεῖ ποιεῖν, δεῖ τοῦτο ᾖ ταῦτα πρὸ αὐτοῦ παιδούμεθα. ταῦτα γάρ, φησὶν, εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς, ἔμεινε τὸ τῇ Γαλιλαίᾳ. ὡς δὲ ἀνέβησαν ⓐ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε ἀνέβη ᾖ αὐτὸς, οὐ φανερῶς, ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ. ὃ Εἰπεῖν, ὅτι ἀνέβησαν ⓐ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ἐμφαίνοντός ἐστι, ὅτι οὐκ ἐβούλετο μετ' ἐκείνων ἀναβῆναι." δεῖ ᾖ μάθειν ὃ ὑπὲρ ἐμοῦ, ὅτι δεῖν κατέχουσι ἑαυτὸν, ἐκείνων πως" κατεπειγόντων τοῦτο πεῖσαι. Διὰ δήποτε δὲ τὸ παῤῥησία ἀκαλινδώτως ἀεὶ, ὡς ἐν κρυπτῷ μοῦ τοῦτο ποιεῖ; οὐκ Εἶπε, κρύφα, ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ. ὅτων γὰρ" ἐδόκει, ὑπὲρ Εἶπον, παιδεύειν ἡμᾶς τὰ προσώπατα οἰκονομεῖ. " ᾖ χρεὼν τούτου δὲ οὐκ ἐμοῦ ἴσον ζητῶν αὐτὸν ᾖ" σφαδάζοντων ἐμπεσεῖν, καὶ μὴ ταῦτα τῆς ἑορτῆς ἀκαλυδείσης.

11 Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν, ᾖ ἔλεγον· ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; Καλῶς γὰρ αὐτὸ τὸ πᾶς

ταῖς ἑορταῖς κατορθώματα. ὅτι φόνου ὥρμησι, καὶ οὐ τῇ ἑορτῇ βουλόμενοι) αὐτὴ συλλαβεῖν. οὕτω
Ioan.12.17. γοῦν καὶ ἄλλαχού λέγουσι· Δοκεῖτε ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν; καὶ οὐ τοῦτο ἔλεγον· πῦ ὅστιν
ἐκεῖνος; ἀλλὰ διὰ πολλὴν μίσους καὶ [τὴν] ἀπονοίας, οὐδὲ ὀνομαστὶ αὐτὸν καλεῖν ἐβούλοντο. πολλὴ
γὰρ ἡ εἰς τὴν ἑορτὴν αἰδὼς, μεγάλη καὶ βιλάβεια. ἀπ' αὐτῆς τῆς ἑορτῆς αὐτὸν θηρεύσαι ἐβούλοντο.

12 Καὶ γογγυσμὸς ἦν περὶ αὐτοῦ πολὺς ἐν τοῖς ὄχλοις. Ἐγὼ δὴ οἶμαι ἐκ δύο τόπων 3
προῆχθαι αὐτοὺς εἰπεῖν ταῦτα· ὅ τε σημεῖον εἶδον, καὶ μάλιστα ἀγριαίνει καὶ διδοικέναι, καὶ οὐχ ὕστερος
ὢν τῶν προελθόντων ὀργιζομένους, ὡς φοβουμένους, μὴ πάλιν ἐργάσηταί τι τοιοῦτον. ἐξέ-
καινε δὴ πολὺ τὸ θαυμάσιον, καὶ ἄκοντας φανερὸν αὐτὸν ἐποίει. Καὶ οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι ἀγαθός ἐστι·
οἱ δέ, οὐ· ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον. Ἐκείνων μὲν [οὖν] οἶμαι τὴν δόξαν τὴν πολλὴν εἶναι, ταύ-
την τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἱερέων. ὃ γὰρ ἀγχαβάλλειν, τὸ ἐκείνων βασκανίας καὶ πονηρίας ὄντι. πλα- 10
νᾷ, φησι, τὸν ὄχλον. τί ποιεῖ, εἰπέ μοι; ἃ μὲν φαντάζων, καὶ οὐκ ἐργαζόμενος τὰ σημεῖα; καὶ μὴν
τοιαῦτα οἷα καὶ πονηρὸν μαρτυρεῖ. 13 Οὐδεὶς μέντοι παῤῥησίᾳ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ διὰ τὸν
φόβον τῶν Ἰουδαίων. Ὁρᾷς πάντα μὲν ἀρχὴν διεφθαρμένον· οὐδὲ ἡ ἀγαθομένους
ὑγιαίνοντας μὲν τῇ κρίσει, οὐκ ἔχοντας δὲ παῤῥησίαν κατασκευάσαι, ἧς μάλιστα δεῖ πλησθῆναι;
14 Ἤδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσούσης, ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐδίδασκε. Τὴν ἀμαθολὴν κατασκιαζουσι- 15
κωτέρας αὐτοῖς ἐποίουν. οἱ γὰρ τὰς ἡμέρας ζητήσαντες αὐτὸν τὰς φήμας, καὶ λέγοντες, πού ἐστιν ἐκεῖ-
νος; ἄφνω παῤῥησίᾳ ἰδόντες, ὅσα πῶς ἐπέτρεψαν καὶ ἔμελλον ἐπιτελεῖσθαι λέγειν, οἱ τὰ
ἀγαθὸν λέγοντες, οἱ τὰ μὴ τοιοῦτον· ἀλλ' ἐκώλυον μᾶλλον, ὥστε καρδιῶσαί τι καὶ θαυμάσαι· ὅτι
δὴ, ὡς ἐπλανήθησαν, καὶ κατέχειν. ὃ μὲν οὖν, πλανᾷ τὸν ὄχλον, ἀπὸ τῆς διδασκαλίας τῶν 20
δογμάτων ἔλεγον, ὑγιαινόντως τὰ λεγόμενα· ὃ δὲ, ἀγαθός, ἀπὸ τῶν σημείων. καλέσας τοίνυν
αὐτῶν τὸν θυμὸν ὅπως ἐπέσχη, ὥστε μὴ χολῆς ἀκόσαι τὸ λεγόμενον, μηκέτι τὸ ὀργῆς ἐμφερ-
τόσης τὰ ὦτα. τί μὲν οὖν ἐδίδαξεν, οὐκ εἶπεν· ὅτι δὲ θαυμαστῶς, τοῦτο μόνον λέγει, ὃ ὅτι εἶλεν
ἀκοὰς καὶ μετέβαλε. τοσαύτη τῶν λεγομένων ἡ δυναμις. Ὁ δὲ εἶπόντες, ὅτι πλανᾷ τὸν 25
ὄχλον, μεταβαλλόμενοι ἐθαύμαζον· διὸ καὶ ἔλεγον,

15 Πῶς οὗτος οἶδε γράμματα μὴ μεμαθηκώς; Ὁρᾷς πῶς δείκνυσι καὶ σὺ ταῦτα 23
πονηρίας γέμοι ὃ θαῦμα αὐτῶν; ὃ γὰρ εἶπεν, ὅτι τὴν διδασκαλίαν ἐθαύμαζον, ἢ ὅτι ἐδίδαξεν
τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἁπλῶς, ἐθαύμαζον· τουτέστιν, εἰς ἔκπληξίν σε ἐπέστησεν, καὶ διαπόρους
λέγοντες, πόθεν τοῦτο ταῦτα; δίον ἀπὸ τῆς ἀπορίας ταύτης ζωπυρῆσαι, ὅτι οὐδὲν ἀνθρώπι-
νον ἐν αὐτῷ. ἀλλ' ὅμως τοῦτο αὐτοὶ οὐκ ἤθελον ὁμολογῆσαι, ἀλλὰ μένουσι τῷ θαυμάζειν
ἵστασθαι μόνον, ἀκούσωμεν τί φησιν αὐτούς. 30

16 Ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμή. Πάλιν πρὸς τὴν ὑπόνοιαν αὐτῶν ἀποκρίνεται,
ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῖς ἄγαν, καὶ κἀκεῖθεν ὑποτιθέμενος βούλεται.

17 Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῆσαι, γνώσεται περὶ τῆς διδασκαλίας, πότερον ἐκ
τοῦ Θεοῦ ἐστιν, ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ. Ὃ δὲ λέγει τοῦτο ἔστι· τὴν πονηρίαν ἐξ ἑαυτῶν ἐκ-
βάλετε, καὶ τὸν ὀργὸν καὶ τὸν φθόνον, ἐκ δὲ μίσους τὸ ἐκεῖθεν πρὸς ἐμὲ γενόμενον, καὶ οὐδὲν δὲ 35
κωλύσει ὑμᾶς γνῶναι ὅτι Θεοῦ ὄντως ἐστὶ τὰ ῥήματα τὰ ἐμά. τῷ μὲν γὰρ υἱῷ ταῦτα ἐπι-
σκηπτεῖ, καὶ τὸν ὀρθὸν ὄμμα φθείρει κρίσιν λαμπρύνασαι· ἀν δὲ ταῦτα ἐξέλητε, οὐκέτι τοῦτο πεί-
σεσθε. ἀλλ' ὅτι μὲν οὐκ ἔλεγεν (ἔπληξε γὰρ ἂν αὐτοὺς σφοδρῶς) πάντα δὲ ταῦτα ἠίξα-
το λέγειν τοῦ εἰπεῖν, ὁ ποιῶν τὸ θέλημα αὐτοῦ γνώσεται περὶ τῆς διδαχῆς, πότερον ἐκ τοῦ
Θεοῦ ἐστιν, ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ, τουτέστιν, ἢ ἐγὼ ἄλλοτριόν τι καὶ ξένον καὶ σοφιστὴν φθέγ- 40
γομαι. τὸ γὰρ, ἀπ' ἐμαυτοῦ, ἀεὶ ὅτι τοῦτο λέγει, ὅτι οὐδὲν ἔξω τοῦ αὐτοῦ δογμάτων λέγω,
ἀλλὰ πάντα ἃ ὁ πατὴρ βούλεται, ταῦτα καὶ ἐγώ. ἐάν τις τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, γνώσεται
περὶ τῆς διδαχῆς. τί ἐστιν, ἐάν τις τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ; ἐάν τις ἐφετὴς ἢ τοῦ βίου καὶ ἀρετῆ,
ἔσεται τοῦ λεγομένου τὸ δυνάμει· ἐάν τις θέλῃ σωφρονίσαι τῆς προφητείας, πότε-

τερον

περι κατ' αὐτὰς λαλῶ ἢ ὄ. πῶς οὖν αὐτὸ, ἢ οὐκ αὐτό; ὁ γὰρ εἶπεν, ἡ διδασκαλία αὕτη οὐκ ἔστιν ἐμή· ἀλλὰ περὶ τίνος εἶπεν, ὅτι ἐμή ὅστι, ἢ οἰκειοσάμενος αὐτὴν, τότε ἐπήγαγεν, οὐκ ἔστιν ἐμή. πῶς οὖν τὸ αὐτὸ δυνατὸν ἦ) ἢ αὐτό, ἢ οὐκ αὐτό; αὐτὸ μὲν, ὅτι ὡς μὴ διδασκόμενος ἔλεγεν· οὐκ αὐτὸ ἦ, ὅτι τῆς πηγῆς ἐκείνου ἡ διδασκαλία. πῶς οὖν λέγει· Πάντα πατὴρ Ioan. ιζ. ι.
5 πάντα ἐμά ὅστι, καὶ τὰ ἐμὰ αὐτά; Εἰ γὰρ ὅλως τοῦ πατρὸς ὅστι, ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ ἔστι σοι, ψεύδος ἐκφέρει· ἀφ' οὗτος γὰρ ὠφέλειαν ἴσχει σοι. ἀλλὰ τὸ, οὐκ ἐμὴ, σφόδρα αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς μίαν ἦ) δηλοῖ τὴν διδασκαλίαν· ὥστε καὶ ἔλεγεν· οὐδὲν ἔχει πρὸς λογισμόν, ὡς ἑτέρα οὖσα. Εἰ γὰρ καὶ ἡ οὐσία μία, ἀλλ' ὅμως ἐγὼ λέγω καὶ πρὸς τοῦτο, ὡς μὴ νομίσῃς ἕτερόν τι τοῦ πατρός, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὅπερ ὁ πατὴρ εἶπεν, ἢ ἐνέφηνεν. Εἶτα καὶ ἄλλον ἐπάγει συλλογισμὸν
10 δυνατὸν ῥῆσιν, δι' ἧς φησιν τι πρόσωπα εἰς μέσον, καὶ ἀπὸ τῆς οἰκείας παιδεύων. "ἢ ὃ τοῦτο ἔστιν;

18 Ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶν, τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ, Τυτέστιν, ὁ βουλόμενος ἰδίαν καὶ ξένην διδασκαλίαν, δι' οὗτος ἕτερα βούλεται, φησὶν, ἀλλ' ὥστε τὴν δόξαν αὐτὸν χαρτώσασθαι. Εἰ δὲ ἐγὼ ὁ βουλόμενος χαρτώσασθαι δόξαν, ἵνος ἕνεκεν ἰδίαν καὶ βέ-
15 λτιον ξένην διδασκαλίαν; ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶν, τυτέστιν, ὁ ἰδίαν καὶ πρόσκλησιν, δηλονότι τοῦτο λαλεῖ, ἵνα τὴν δόξαν αὐτοῦ ζητῇ. Εἰ δὲ ἐγὼ τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντός με ζητῶ, ἵνος ἕνεκεν οὐκ ἐλεύθερόν ἐστιν ἕτερα διδάσκειν; ὁρᾷς ὅτι αἰτία ἵνος ἐστίν, δι' ἣν ἐκεῖνα ἔλεγεν μηδὲν ἀφ' ἑαυτοῦ ποιῶν; ἵνος δὲ αὕτη; ἵνα πίστωσιν, ὅτι ὁ δόξης ἐφίεται τῆς τοῦ πολλοῦ. δηλονότι τοῦτο ὅταν μὴ ζητοῦντα λέγῃ, ἐγὼ τὴν δόξαν τοῦ πατρὸς ζητῶ, φησὶ, πρωταγωνιστοῦντος βουλόμενος
20 αὐτὸν, ὅτι ὁ δόξης ἐρᾷ. τῷ μὲν οὖν ζητοῦντα φθονεῖσθαι πολλαί εἰσιν αἰτίαι, οἷς, ὃ μὴ ἀληθῆ νομισθῆναι, ὃ μὴ ἀντίθεον, ὃ σάρκα περιβεβλῆσθαι, ὃ ἀθετεῖς τοῦ ἀκούοντος, ὃ διδάσκειν αὐτὸν δοξάζοντας μετεωρίζειν ἢ μηδὲν περὶ ἑαυτοῦ λέγειν μέγα· τῷ δ' ὑψηλὰ φθέγγεσθαι μίαν λύσει τὰς αἰτίας, τῆς φύσεως ὁ μέγεθος. Εἰ γὰρ, ὅτι εἶπε, περὶ τοῦ Ἀβραὰμ ἐγώ εἰμι, ἐσκανδαλίσθησαν, τί οὐκ ἂν ἔπαθον, ἀεὶ ῥημάτων ὑψηλῶν ἀ-
25 κούοντες;

19 Οὐ Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον, ἢ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον; τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι; Καὶ ποίαν ἀκολουθίαν ἔχει τοῦτό, φησὶν, ἢ τί κοινὸν πρὸς τὰ προτερον εἰρημένα; δύο ἐγκλήματα ἐπήγαγεν· ἓν, ὅτι τὸ σάββατον λύει· ἄλλο, ὅτι πατέρα ἔλεγε τὸν Θεὸν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ Θεῷ. ὅτι γὰρ ὁ τῆς ἐκείνων ὑπονοίας ἦν, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ γνώ-
30 μης, ἢ ὅτι οὐχ ὡς οἱ πολλοὶ, ἀλλ' ἀξιαρέτως καὶ ἀδιαζέτως ἔλεγε, δῆλον ἐκ τοῦδε. πολλοὶ πολλάκις πατέρα εἶπον τὸν Θεὸν ἑαυτῶν· οἷς, Ὅτι Θεὸς εἷς ἔκτισεν ἡμᾶς, καὶ πατὴρ εἷς Mal. β. ι.
πάντων ἡμῶν· ἀλλ' ὁ προτερον τοῦτο ἴσως ὁ λαὸς τῷ Θεῷ, ὅθεν οὐδὲ ἐσκανδαλίζοντο ἀκούοντες. ὥσπερ οὖν ὅτε, οὐκ ἔστιν ὁ τοῦ Θεοῦ, ἔλεγεν, ἐπεὶ ἐθεράπευσεν αὐτὸν πολλάκις, καὶ ὑπὲρ τῆς τοῦ σαββάτου λύσεως ἀπελογήσατο· οὕτω καὶ τοῦτο, Εἰ τῆς ἐκείνων ὑπονοίας
35 ἴσως ἐπὶ μὴ τῆς αὐτοῦ γνώμης, διώρθωσεν ἂν καὶ εἶπε· τί με νομίζετε ἴσον τοῦ Θεοῦ; οὐκ εἰμὶ ἴσος. ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον εἶπεν, ἀλλὰ [καὶ] τοιωδυτίον, καὶ ἀπέδειξεν, ὅτι ἴσος ὅστι ἀφ' ἑαυτοῦ ἐξῆς. Ὃ γὰρ, Ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς, καὶ, Ἵνα πάν- Ioan. ε. κγ.
τες τιμῶσι τὸν υἱὸν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα, καὶ, Τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, τοῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ, τοῦτα πάντα τῆς ἰσοτητὸς ὅστι συζυγικά. ἢ περὶ τοῦ νόμου ἦ λέγει· Μὴ Matth. ε. ιζ.
40 νομίσητε, ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἢ τοὺς προφήτας. οὕτως οἶδε καὶ τὰς οἰκείας ποιεῖσθαι ὑπονοίας ἄξελεῖν. σεαυτὸν ἦ τοῦ τοῦ ἴσου ὑπονοίαν, ἢ μόνον οὐκ αἴρει, ἀλλὰ βεβαιοῖ. διὸ καὶ ἀλλαχοῦ εἰπόντων αὐτῷ, ὅτι ποιῶν σαυτὸν Θεόν, οὐκ αἴρει τοῦ ὑπόνοιαν, ἀλλὰ βεβαιώσων εἶπεν· Ἵνα ἦ εἰδῆτε, ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου Matth. θ. ε.
ἀφιέναι ἁμαρτίας ὅτι τῆς γῆς, λέγει τῷ παραλυτικῷ· ἆρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπά-

τῆ. ἐκφύσει μὲν οὖν ὁ πατὴρ ἐπέτεινε, ὃ ἴσον ἑαυτὸν ποιεῖν τῷ Θεῷ, δηλονότι ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτῷ ὅμοιος, ἀλλὰ καὶ τῷ αὐτὰ λέγειν, καὶ πάντα αὐτὰ ἐκείνῳ διδάσκει· λοιπὸν ὁ κύριος τὸν τῶν σαββάτων λύσιν ἴσα παν λέγων· ὁ Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν τηρεῖ τὸν νόμον; ὡσανεὶ ἔλεγε· Εἶπεν ὁ νόμος, οὐ φονεύσεις· ὑμεῖς δὲ φονεύετε, καὶ ἐμοὶ ἐγκαλεῖτε ὡς παραβαίνοντι τὸν νόμον. ἀλλὰ τί δὴ εἶπεν, οὐδεὶς; ὅτι πάντες ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι. ἐγὼ μὲν οὖν εἰ καὶ ἔλυσα τὸν νόμον, φησὶν, ἀλλὰ διὰ θεραπείαν σώσας· ὑμεῖς δὲ παραβαίνοντες ὅτι κακῶς. ὃ ἐμοὶ εἰ καὶ παράβασις ἦν, ἀλλ' ὅτι σωτηρία, καὶ οὐκ ἐγκλῆν ὑφ' ὑμῶν τὸν τὰ μεγάλα παραβαίνοντων ἐμὲ κρίνεσθαι. ὃ γὰρ ὑμέτερον, διὰ τοῦτο τοῦ νόμου πάντος. εἶτα καὶ ἐπανορθοῦται, κἂν ποτὲ μὲν ὑπὸ πάθους ἐξηλέγχθη· ἀλλὰ τότε μὲν ὑψηλότερον ἢ κατὰ τὸν ἀνθρώπινον τὸν αὐτὸν, πῶν δὲ ταπεινότερον. Τί δήποτε; ὅτι οὐκ ἐβούλετο ζωντανῶς παραπέμψαι αὐτούς. πῶν δὲ τῆς ὀργῆς ὑπερτέταται, καὶ εἰς φόνον προήεσαν. δείκνυσι δύο τούτοις κατα- χ. β
γέλωτα αὐτούς· τοῦ τε ἐλέγξαι αὐτὸ τὸ τόλμημα καὶ εἰπεῖν, Τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι; καὶ ὃ μετ' ὑπερηφανείας εἶπεν, "Δαιμόνιον ἔχεις, δι' ὃν ἀληθῆ λελάληκα, καὶ ὃ δεῖξαι, ὅτι φονεύ- χ. αὐτ
ειν οὐκ εἰσὶν ἄξιοι κρίνειν ἕτερον. σὺ δὲ ὅρα καὶ τῆς ἐρωτήσεως τὸ ταπεινὸν τῆς τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς ἀποκρίσεως ἐκείνου τὸ θρασύ.

20 Δαιμόνιον ἔχεις, τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι; Ὀργῆς τὸ ῥῆμα καὶ θυμοῦ καὶ ψυχῆς ἀναισχυντούσης ὅτι ὃν παρὰ δόξαν ἐλελέγχθη, καὶ περικαταπλησσομένης αὐτῷ, ὡς φόντο. καθάπερ γὰρ ληστὰς ἄδοντας ὅταν ταῖς ἐπιβουλαῖς, εἶτα βουλόμενοι ἀφύλακτον ἐργάσασθαι τὸν ἐπιβουλευόμενον, λέγουσι τῆς σιωπῆς τοῦτο ποιοῦσιν· ἵνα καὶ ὅτι. αὐτὸς ὁ ἀ- χ. ἀφίκ
φεὶς ἐλέγξαι τοῦτο, ὡς μὴ δυσχερεστέρας ποιῆσαι, πάλιν τῆς ἀπολογίας ἅπτεται τῆς περὶ τοῦ σαββάτου, ἀπὸ τοῦ νόμου συλλογιζόμενος αὐτούς. καὶ ὅρα πῶς ζωντανῶς. Οὐδὲν θαυμαστόν, φησὶν, εἰ ἐμοῦ παραχωρεῖτε, ὅπου γε τοῦ νόμου, ὃν δοκεῖτε σέβειν, καὶ εἰ νομίζετε παρὰ Μωϋσέως δεδόσθαι, παραχωρεῖτε. οὐδὲν οὖν χαροὶ, εἰ τοῖς ἐμοῖς καὶ προσέχετε λόγοις. ὅπου γὰρ ἔλεγεν, ὅτι Μωϋσεῖ λελάληκεν ὁ Θεὸς, τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστὶ, δείκνυσιν ὅτι καὶ εἰς ἐκφυσιν ὑβρίζον. καὶ γὰρ νόμον ἐκφυσεῖ ἔδωκε, καὶ οὐκ ἤκουσεν.

21 Εἰ ἔργον ἐποίησα, καὶ πάντες θαυμάζετε. Σκόπει πῶς εἶθα αὖ ἀπολογήσασθαι δεῖ καὶ ὡς ἔγκλημα δεῖξαι, συλλογίζεται. τὸ γὰρ γεγονὸς, οὐ τὸ τοῦ παθόντος, ἀλλὰ τὸ αὐτῷ πρόσωπον εἰσάγει· εἰ ἔργον ἐποίησα. θέλει δεῖξαι, ὅτι τὸ μὴ ποιῆσαι, λῦσαι νόμον ἦν· καὶ ὅτι ὅσῳ πολλὰ τοῦ νόμου κρείττονα· καὶ ὅτι ἐντολὴν ἐνέχετο δέξασθαι Μωϋσῆς παρὰ τοῦ νόμου, καὶ τοῦ νόμου κρείττονες. τοῦ γὰρ σαββάτου ἡ περιτομὴ κρείττων· καίτοι οὐκ ἔστι τοῦ νόμου, ἀλλὰ τῶν πατέρων. ἐγὼ δὲ καὶ τῆς περιτομῆς τὸ κρείττονα ἐποίησα καὶ χρήσιμον. εἶτα ὑπόμνησιν ἐντολῆς νομικῆς, οἵᾳ, ὅτι ὁ ἱερεὺς τὸ σάββατον βεβηλοῦσι, καθάπερ ἤδη εἶπεν, ἀλλ' οὐ μείζονος περιουσίας. τὸ δὲ θαυμάζετε, τοῦτο ἐστὶ, θορυβεῖσθε, ταράττεσθε. εἰ γὰρ ἔδει εἰς βέβαιον νόμον, οὐκ ἂν ἡ περιτομὴ αὐτοῦ κρείττων ἦν. καὶ οὐκ εἶπεν, ὅτι μείζονα ἐποίησα τῆς περιτομῆς," ἀλλ' οὐ περιουσίας ἐλέγχει δὲ εἰπεῖν, χ. ἀλλὰ
νέξαι
λέγειν

23 Εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος. Ὁρᾷς ὅτι τότε μάλιστα ἴσα παν ὁ νόμος, ὅταν αὐτὸν λύῃ; ὁρᾷς ὅτι ἡ τοῦ σαββάτου λύσις, τήρησίς ἐστι τοῦ νόμου; ὡς εἰ μὴ ἐλύθη τὸ σάββατον, ἀναγκὴ νόμον ἦν λυθῆναι· ὥστε καὶ ἐγὼ ἔσπευσα αὐτόν. καὶ οὐκ εἶπεν, ἐμοὶ χαλᾶτε ὅτι μείζονα περιτομῆς εἰργασάμην, ἀλλὰ τὸ γεγονὸς μόνον εἶπεν, αὐθις τῶν κρίσιν ἐπάγειν, εἰ μὴ περιτομῆς ἀναγκαιότερον ὁλόκληρος ὑγίεια. ἵνα σημᾶναι λάβῃ ὁ ἄνθρωπος οὐδὲν πρὸς ὑγείαν ζωτικὸν, λύεται νόμος, φησὶν· ἵνα νόσου τοσαύτης ἀπαλλαγῇ, δυσχεραίνετε καὶ ἀγανακτεῖτε;

24 Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν. Τί ἐστι, κατ' ὄψιν; μὴ ὅπως Μωϋσῆς μείζονα περὶ ὑμῶν ἔχῃ τὴν δόξαν, ἀπὸ τῶν προσώπων ἀξιώματος φέρετε τὴν ψῆφον· ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων

πραγμάτων φύσεως. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ δικαίως κρῖναι. δίκαι τί γὰρ οὐδεὶς ἐνεκάλεσε Μωϋσεῖ; δίκαι τί οὐδεὶς ἠπείθησε κελεύοντι τὸ σάββατον λύεσθαι καὶ ὑπὸ σπιλῆς ἔξωθεν ἐπεισενεχθείσης τῷ νόμῳ; ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν τὸ οἰκεῖον νόμον ἀνέκραγε σπιλοῦν εἶναι κυεμιτήραν, σπιλοῦν, τὸν δὲ οὐκ ὑπὸ τοῦ νόμου εἰσενεχθεῖσαν, ἀλλ' ἔξωθεν, ὅπερ ἐστὶ μάλιστα θαυμαστόν· ὑμεῖς δὲ οὐ νομοθέται, πρὸς τοσοῦτον σκληρύνεσθε νόμον καὶ ἀμύνεσθε αὐτόν. ἀλλὰ ἀξιοπιστότερος ὑμῖν ἐστιν ὁ Μωϋσῆς, ὁ κελεύων λύεσθαι τὸν νόμον πρὸ σπιλῆς οὐ νομίμης. ὃ γοῦν εἰπεῖν, ὅλον ἄνθρωπον, δείκνυσι μᾶλλον ὑγιᾶ ἢ τὸ πρόσωπον μέρος τι τῆς ὑγείας τὸ προσωπικόν. καὶ τίς ἡ ὑγεία τοῦ προσώπου; Ψυχή, φησί, πᾶσα, ἥτις ἐὰν μὴ σωθῇ, ἀξιολογωτέρου σωθήσεται. ἐγὼ δὲ οὐκ ἀπὸ μέρους Γεν. ιζ. ιδ.
κεκακωμένον, ἀλλ' ὅλον διεφθαρμένον δύεσθαι. μὴ κρίνετε [τοίνυν] κατ' ὄψιν.

10 Τοῦτο παιδεύομεν μὴ τοῖς τότε εἰρῆσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν, ὥστε μηδενὶ ΗΘΙΚΟΝ
πράγματι ἀφορίζειν τὸ δίκαιον, ἀλλὰ πάντα ὑπὲρ τούτου ποιεῖν· εἴτε πένης, εἴτε πλούσιος ἡ ἥλιξ, μὴ τοῖς προσώποις προσέχειν, ἀλλὰ τὰ πράγματα ἐξετάζειν. οὐκ ἐλεήσεις, φησί, πένητα ἐν κρίσει. τί δέ ἐστι τὸ λεγόμενον; μὴ καταπλαγῇς, μηδὲ ἐπιστραφθῇς, φησίν, ἐὰν πένης ὁ ἀδικῶν τύχῃ. εἰ γὰρ πένητι προσήκειν ἔδει, πολλῷ
15 μᾶλλον πλουτοῦντι. ταῦτα γὰρ λέγω, ὅτι τοὺς τοῦ δικαίου μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς πάντας δικαστὰς, ὥστε μηδαμοῦ ἀφορίζειν τὸ δίκαιον, ἀλλὰ πάντα μὲν ἀκέραιον φυλάττειν. Ἀγαπᾷ, φησι, δικαιοσυνίαν ὁ Κύριος." ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὴν ἀδικίαν μισεῖ τὸν ἑαυτοῦ ψυ- Ψαλμ. ιδ.
χήν. μὴ δὴ μισήσωμεν ἑαυτῶν ψυχάς, μηδὲ ἀγαπήσωμεν ἀδικίαν. "πάντως γὰρ αὐτῆς ὁ κέρδος" νῦν μακρὰν καὶ οὐδέν." ἀλλ' εἰς τὸ μέλλον μεγάλα ζημιοῖ· μᾶλλον γὰρ οὐδὲ
20 ἐν τούτῳ αὐτῆς ἀπολαυσόμεθα. ὅταν γὰρ μὴ ζωοδότος πνεύματος πνεύσωμεν, ἆρα νῦν κόλασις καὶ ζημία τοῦτο; ἀγαπήσωμεν τοίνυν τὸ δίκαιον καὶ μηδαμοῦ" παραβλέψωμεν τοῦτον νόμον. τί γὰρ ὠνησόμεθα ἐκ τοῦ παρόντος καρπώσασθαι βίου, ἂν μὴ λαβόντες ἀρετὴν ἀπέλθωμεν; τί δὲ ἐκεῖ ἡμῖν προσήσονται; φιλία καὶ συγγένεια καὶ ἡ τοῦ δεῖνος χάρις; καὶ τί λέγω, ἡ τοῦ δεῖνος χάρις; καὶ γὰρ Νῶε, καὶ Ἰὼβ, καὶ Δανιὴλ ἔχωμεν πα-
25 τέρα, οὐδὲν ἡμᾶς ὠφελήσει τοῦτο, ὅταν ἀπὸ τῶν οἰκείων ἔργων ὦμεν προσδεδομένοι. [ἀλλ'] ἑνὸς ἡμῖν δεῖ μόνου, ἀρετῆς τῆς τοῦ ψυχικοῦ. αὕτη ἡμᾶς ἁγιάσασα δυνήσεται καὶ ἀπαλλάξαι τοῦ αἰωνίου πυρός· αὕτη" παρεπέμψει εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' ἁγίου πνεύματος, αὐτῷ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώ-
30 νων. Ἀμήν.

Ομιλ. ν. 25 ΕΛΕΓΟΝ ΟΥΝ ΤΙΝΕΣ ΕΚ ΤΩΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥ-
μιτῶν· οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι; 26 Καὶ ἴδε παρρησίᾳ λαλεῖ,
καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσιν. μήτι ἀληθῶς ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες, ὅτι οὗτός ἐστιν
35 ἀληθῶς ὁ Χριστός; 27 Ἀλλὰ τοῦτον οἴδαμεν πόθεν ἐστίν.

Ὑδὲ ἁπλῶς ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς κεῖται· πνεύματι γὰρ εἰρημένα εἰσὶν ἅγιῳ· διὸ πάντα μὲν ἀκριβείας ἐξετάζωμεν. ἓν γὰρ ἀπὸ μιᾶς λέξεως ἔνεστιν ὁλόκληρον βύρσῃ νοεῖν, οἷς δὴ καὶ νῦν ἡμῖν ἐστι προσκείμενον. πολλοὶ γὰρ ἐκ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἔλεγον· οὐχ οὗτός ἐστιν
40 ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι; καὶ ἴδε παρρησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσιν. τί δήποτε προσκειται τῶν Ἱεροσολυμιτῶν; δείκνυσιν ὁ εὐαγγελιστής, ὅτι ἁμάλιστα τῶν μεγάλων ἀπολεσχυκότες σημείων ὅτοι πάντων ἦσαν ἐλεφυότεροι, οἳ τῆς θεότητος αὐτοῦ σημεῖον ἐωρακότες μέγιστον, ὃ πάντων τῇ κρίσει τῶν ἀρχόντων ἐπέτεινον τὴν δι-

εφθαρμένων. ἢ γὰρ μέγα σημεῖον, μαρτυρούσης καὶ φωνῆς καὶ ἀκοῆς καὶ ἀνελεῖν, καὶ κατέχοντας ἐν χερσὶ, πανταχόθεν ἐξαίφνης; Τίς γὰρ ἂν τοῦτο ἐποίησε; πῶς ὁλόκληρον μανίαν οὕτως ἔσβεσεν; ἀλλ' ὅμως μυρία τοσαῦτα σημεῖα, ὅσα τῶν ἀνοίαν καὶ τῶν μανίαν. οὐκ ἔστι, φησὶ, τοῦτο. Τί οὖν ἐστιν ὃ ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι; ὅσα πρὸς ἑαυτὸν κατηγόρησαν. οἱ ζητοῦσί, φησιν, ἀποκτεῖναι, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσι. Καὶ οὐκ ἁπλῶς οὐδὲν αὐτῷ λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ παῤῥησιαζομένῳ. ὁ γὰρ παῤῥησίᾳ λαλῶν καὶ μετ' ἐλευθερίας ἁπάσης, μᾶλλον αὐτοὺς πρὸς ὠφέλειαν· ἀλλ' οὐδὲν ἐποίουν. μήποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός; ὑμῖν δὲ τί δοκεῖ; πόθεν οὖν αὐτῷ φέρετε ψῆφον; τί οὐκ ἐπαύσατο, φησί. δῆλον τοῦτο ἔλεγεν· ἀλλὰ τοῦτον οἴδαμεν πόθεν ἐστίν. ὧν τῆς πίστεως, ὧν τῆς ἀναισθησίας· οὐδὲ ταῖς τῶν ἀρχόντων ἔπονται ψήφοις, ἀλλ' ἑτέραν οὐκ φέρουσιν διεφθαρμένην, καὶ τῆς οἰκείας ἀνοίας ἀξίαν. οἴδαμεν αὐτὸν, φησι, πόθεν ἐστίν· Ὁ δὲ Χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστί. Καὶ μικρὸν ἀρχόντες ὑμῶν ἐρωτώμενοι ἔλεγον, ὅτι οὐ Βηθλεὲμ ἦν ἀπὸ. καὶ πάλιν ἄλλοι λοιδοροῦντες, Ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι Μωϋσῆ λελάληκεν ὁ Θεός, τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν. οἴδαμεν πόθεν ἐστί, καὶ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν. ὅσα μεθυόντων ῥήματα. καὶ πάλιν· μὴ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ἔρχεται ὁ Χριστός; οὐκ ἀπὸ Βηθλεὲμ τῆς κώμης εἶδες μαρτυρῶν ψῆφον; οἴδαμεν, καὶ οὐκ οἴδαμεν· ἀπὸ Βηθλεὲμ ἔρχεται ὁ Χριστὸς, ὁ δὲ Χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστί. Τί ταύτης τῆς μάχης σαφέστερον; πρὸς γὰρ ἓν μόνον ἐώρων, τὸ μὴ πιστεύειν. τί οὖν πρὸς ταῦτα ὁ Χριστός;

Ιωαν. θ. κθ. χ. ἐπέα.

28 Καὶ ἐμὲ οἴδατε, καὶ οἴδατε πόθεν εἰμὶ, καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἔστιν ἀληθὴς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. Καὶ πάλιν· Εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἤδειτε ἄν. πῶς οὖν φησιν αὐτοῖς καὶ εἰδέναι αὐτὸν, καὶ πόθεν ἐστί· καὶ πάλιν, μήτε αὐτὸν εἰδέναι, μήτε τὸν πατέρα; οὐκ ἐναντιολογῶν (ἄπαγε) ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἑαυτῷ ἀκολουθῶν. ἑτέραν δὲ λέγει γνῶσιν, ὅταν λέγῃ, οὐκ οἴδατε, ὥσπερ ὅταν λέγῃ· ὑμεῖς Ἕλληνες, ὑμεῖς λοιμοὶ, καὶ οὐκ εἰδότες τὸν Κύριον. καὶ πάλιν, Ἰσραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω. ὡς καὶ Παῦλός φησι, Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται. ἔστιν ἃ μὴ εἰδέναι εἰδότα. Ὅτι οὖν φησιν, Εἰ ἐμὲ οἴδατε, οἴδατε ὅτι τοῦ Θεοῦ υἱός εἰμι. Ὃ γὰρ, πόθεν εἰμὶ, καὶ τοῦτο ἐναντιοῦται φησι. καὶ δῆλον ὡς τῆς ἐπαγωγῆς· καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἔστιν ἀληθὴς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε· ἀγνοοῦσι ἐναντία λέγων, τὸν σκοπὸν τῶν ἔργων. [καθὼς Παῦλός φησι, Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται.] οὐδὲ γὰρ ἀγνοίας ἦν τὸ ἁμάρτημα, ἀλλὰ κακίας καὶ πονηρᾶς γνώμης, ὅτι καὶ τοῦτο εἰδότες, ἀγνοεῖν βούλονται. πλὴν ποία ἀκολουθία ταῦτα; πῶς γὰρ ἐλέγχων αὐτοὺς, τὰ αὐτῶν φθέγγεται; εἰ πόντων γὰρ ἐκείνων, τοῦτον δὲ οἴδαμεν πόθεν ἐστὶν, ἐπήγαγε, καὶ ἐμὲ οἴδατε. τί γὰρ εἶπον ἐκεῖνοι; ὅτι οὐκ οἴδαμεν; καὶ αὐτοὶ μὲν οὖν τοῦτο ἔλεγον, ὅτι οἴδαμεν. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν, οἴδαμεν πόθεν ἐστὶ λέγοντες, οὐδὲν ἄλλο ἐσέφαινον, ἀλλ' ἢ ὅτι οὐκ ἐκ τῆς γῆς ἐστι, καὶ ὅτι τοῦ τέκτονός ἐστιν υἱός· αὐτὸς δὲ αὐτοῖς ἀμφοῖν εἰς οὐρανὸν, λέγων· οἴδατε πόθεν εἰμὶ, τουτέστιν, οὐκ ἐπίστασθε ὅθεν ὑποστάθμεθα, ἀλλ' ὅθεν ὁ πέμψας με. Ὃ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, τοῦτο αἰτίαται, ὅτι ᾔδεισαν ὅτι πρὸς τοῦ πατρὸς ἀπέσταλτο, εἰ καὶ μὴ ἐξεκάλυπτον. διπλῆν γοῦν αὐτοῦ ἐλέγχει. καὶ πρότερον μὲ ἄκαιρ ἰδίαν ἐλάλουν, ταῦτα εἰς μέσον ἤγαγε κρίζων, ὡς αὐτοῦ σιτεύσας· ἔπειτα καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν ἐξεκάλυπτεν· ὡσανεὶ ἔλεγε, οὐκ εἰμὶ τῶν ἀπερριμμένων, οὐδὲ τῶν ἁπλῶς ἐλθόντων· ἀλλ' ἔστιν ἀληθὴς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. Τί ἐστιν, ἀληθὴς ὁ πέμψας με; εἰ ἀληθὴς ἐστιν, ἐπ' ἀληθείᾳ ἔπεμψεν· εἰ ἀληθὴς ἐστι, καὶ ἀπεσταλμένοι εἰκὸς ἀληθῆ εἶναι). ἑτέρως δὲ τοῦτο κατασκευάζει, ἀπὸ τῶν οἰκείων αὐτοὺς χειροῦσθαι λόγων. ὅπερ γὰρ ἔλεγεν· ὁ Χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν

ἦν ὄντι, δείκνυσι δὲ ἑαυτὸν τοῦ Χριστοῦ. δεῖ γὰρ ἐκεῖνον τὸν, τοῦτον γινώσκειν, τοὺς ἀνθιστάμενον τοῖς τοῦ Χριστοῦ τινος ἔλεγχον δέχεσθαι, δὲ ἑαυτὸν δείκνυσιν ἑαυτὸν ὄντα τοῦ Χριστοῦ, ὅτι τοῦτό τῷ παρ' ἡμῶν ἦλθε, καὶ πεμπτικὸν τὴν γνῶσιν ἑαυτῷ μαρτυρεῖ μᾶλλον τῷ πατρός, λέγων· οὐχ ὅτι τὸν πατέρα ἡμᾶς ἐώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ πατρός. καὶ πῶς ὠφέλουν αὐτοὺς τὰ λεγόμενα. τὸ γὰρ εἰπεῖν, ὅτι οὐκ οἴδατε αὐτόν, καὶ τὸ ἐλέγξαι ὅτι εἰδότες πονηρευόμενα ἀγνοοῦσι, ἱκανὸν διδαχεῖν καὶ καθάψασθαι.

30 Ἐζήτουν οὖν αὐτὸν πιάσαι, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα, ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ. Ὁρᾷς ἀῤῥωστίας ἀόρατος κατεχομένους, καὶ τὰ θυμοῦ αὐτῶν χαλινούμενον; Διὰ τί δὲ μὴ εἶπεν, ὅτι κατεῖχεν ἀῤῥωστία ἀόρατος, ἀλλ' ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ; δυνάμενον πιστότερον ἦν ἐληλυθὼς φθέγξασθαι καὶ παρρησιάστερον ὁ εὐαγγελιστὴς, ὥστε αὐτὸν καὶ δι' ἀσεβῶν ἐνεργεῖσθαι. ὅπερ γὰρ πνεῦμα ὑψηλὰ λέγει, τοῦτο ἔνεστι ταῦτα παρρησιάσεται. ὅταν δὲ λέγῃ, ὅτι πρὶν αὐτὸν εἶμι, οὐχ ὡς προφήτης μαντεύων λέγει, ἀλλ' ὡς ὁρῶν αὐτὸν καὶ μετ' αὐτοῦ ὤν.

29 Οἶδα γὰρ αὐτόν, φησὶν, ὅτι ἐγὼ πρὸ αὐτοῦ εἰμι. Ὁρᾷς πῶς δεύτερον δὲ κατὰ κατάσκευάζει τὸ, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, καὶ ὁ πέμψας με ἀληθής ἐστι, πρὸς σκῶμα μαχόμενος, τὸ μὴ νομισθῆναι ἀλλότριον τοῦ Θεοῦ; καὶ σκόπει πόσην τῆς ταπεινότητος τῶν ῥημάτων τὸ κέρδος. μετὰ γὰρ ταῦτα πολλοί, φησὶν, ἔλεγον·

31 Ὁ Χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μὴ πλείονα σημεῖα ποιήσει ὧν οὗτος ἐποίησε; Πόσα σημεῖα; καὶ μεῖζον τεῖα ἐκείνων σημεῖα, τὸ τὸν οἶνον, καὶ τὸ τὸν παραλυτικὸν, καὶ τὸ τὸν ὑὸν τοῦ βασιλικοῦ· καὶ οὐδὲν διηγήσαντο πλέον ὁ εὐαγγελιστής. ὅθεν δῆλον, ὁ πολλάκις εἶπον, ὅτι τὰ πολλὰ παρακέχυσι, καὶ μάταν τούτων ἡμῖν δίκην λέγειν· μάταν οὖν οἱ ἀρχιερεῖς σκανδαλίζονται. ἐζήτουν δὲ αὐτὸν πιάσαι καὶ ἀνελεῖν. τίνες; ἀπὸ τοῦ πλήθους, οὗ τὴν ἀρχὴν οὐκ ἐφιέμενοι, οὐδὲ βασιλείας ἀλλοίας δυνάμενοι· ἀλλὰ ⸂οἱ⸃ ἱερεῖς. ⸂οἱ δὲ τὸ⸃ πλῆθος ἔλεγον· ὁ Χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μὴ πλείονα σημεῖα ποιήσει; πλείω ἀλλ' οὐδὲ αὕτη ἰσχὺς ἡ πίστις, ἀλλ' ὡς πλήθους χυδαίου. τὸ γὰρ λέγειν, ὅταν ἔλθῃ, ἀπὸ σφόδρα πεπεισμένων ἐστὶ τούτου τοῦ Χριστοῦ. ἢ τοῦτο οὖν ὅτι ἐπῆλθε, ἢ ὅτι κατὰ Σωδόμων ἔφησαν πολλῶν ὄχλων. ὡς γὰρ τῶν ἀρχόντων ἄνω καὶ κάτω σπουδαζόντων δεῖξαι οὐκ ὄντα αὐτὸν Χριστὸν, οὕτω μηδὲ τοῦ Χριστοῦ· μὴ τούτου βελτίων ἔσται ὄχλος; ὅπερ ἀεὶ λέγω, ὅτι παχύτερον, οὐκ ἀπὸ διδασκαλίας, οὐδὲ ἀπὸ δημιουργείας, ἀλλ' ἀπὸ σημείων σκάζονται.

32 Ἤκουσαν ⸂οἱ⸃ Φαρισαῖοι τῶν ὄχλων γογγύζοντος, καὶ ἐπέμψαν ὑπηρέτας, ἵνα πιάσωσιν αὐτόν. Ὁρᾷς ὅτι τοῦ σαββάτου ἡ λύσις πρόφασις ἦν; ὃ δὲ μάλιστα αὐτοὺς ἔδακνε, τοῦτο ἦν. διὰ τοῦτο γὰρ οὐδὲν ἔχοντες ἐγκαλεῖν, ὅτε τοῖς εἰρημένοις, ὅτε τοῖς πεπραγμένοις, ἀλλὰ τὸν ὄχλον ἐβούλοντο πιάσαι αὐτόν· δι' αὐτοὶ μὲν οὐκ ἐτόλμων, τὸν κίνδυνον ὑφορώμενοι· τοῦτον δὲ μαχαίροις ἀπέστελλον σκότους. ὡς τῆς τυραννίδος δι' τῆς μανίας· μᾶλλον δὲ ὡς τῆς αἰσίας. αὐτοὶ πολλάκις ἐπιχειρήσαντες καὶ οὐκ ἰσχύσαντες, τοῖς ὑπηρέταις τὸ πρᾶγμα ἐπέτρεψαν, ἁπλῶς ⸂τῷ⸃ θυμοῦ αὐτῶν μαινομένου· καίτοι πολλὰ διελέχθη καὶ σὺν τῇ χολυμβήθρᾳ, καὶ οὐδὲν τοιοῦτον ἐποίησαν, ἀλλ' ἐζήτησαν μὲν, οὐκ ἐπεχείρησαν δέ. διὰ τοῦτο δὲ οὐκ ἐπὶ φέρουσι, τὸν ὄχλον μέλλοντος αὐτῷ προσφέρειν. τί οὖν ὁ Χριστός;

33 Ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι. Διαναύμενος δὲ ὀπτικώτερον καὶ φοβοῦσαν τοὺς ἀκροατὰς, ῥήματα φθέγγεται παρρησιαστικώτερα· ὡσανεὶ ἔλεγε, τί σπουδάζετέ με ἀνελεῖν καὶ διώξαι; μικρὸν ἀναμείνατε χρόνον, καὶ οὐδὲ σπουδάζοντα με κατέχειν δύνεσθε. εἶτα ἵνα μή τις θαλάττιον νοήσῃ, ὃ ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι (καὶ γὰρ τοῦτο ἐνόμισαν) ἵνα οὖν τοῦτο μή τις νομίσῃ, καὶ ὅτι οὐδὲν ἀπεργάζεται, ἐπήγαγε· 34 Καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. Εἰ δὲ ἔμελλεν ἀναπομένειν τῷ θανάτῳ, ἐδύνατο ἀπελθεῖν.

ἀπελθεῖν. ἐκεῖ γὰρ πάντες ἄπιμεν. Ὃ μὲν οὖν ἀφελέσθαι πλῆθος ἐπέκειτο τὰ λεγόμενα, Ὃ δὲ θρασύτερον ἐφόβει, Ὃ δὲ φιλονεικότερον ἀπέβλεπε πρὸς τὴν ἀκρόασιν, ὡς ὀλίγου λοιπὸν ὑποληφθῆναι χρόνου, καὶ οὐκ ἐπὶ ἀεὶ τούτοις ἀπολαύσαι τῆς διδασκαλίας. καὶ ὃ οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, ἐν τούτῳ εἰμί, ἀλλὰ, μεθ' ὑμῶν εἰμί, τοῦτ' ἔστι, καὶν διώκητε, καὶν ἐλαύνητε, μικρὸν χρόνον ἔτι παύσομαι καὶ ὑπὲρ ὑμῶν οἰκονομῶν, καὶ πρὸς σωτηρίαν λέγων καὶ παρασκευὴν ὑμῖν. Καὶ ὑπάγω πρὸς (ν) πέμψαντά με. Φοβῆσαι τοῦτο ἰουδαίους καὶ εἰς ἀγανάκτησιν ἐμβαλεῖν. καὶ γὰρ ὅτι ἐν χειρὶ αὐτῶν κατασήσων δηλοῖ. ζητήσετέ μὲ, φησὶ, καὶ μὴ εὑρήσετε, ἀλλὰ καὶ ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρήσετε. καὶ ποῦ ἐζήτησαν αὐτὸν (α) Ἰουδαῖοι; λέγει ὁ Λουκᾶς, ὅτι ἐκόπτοντο γυναῖκες ἐπ' αὐτῷ. Εἰκὸς δὲ καὶ ἄλλους πολλοὺς καὶ θύρας, καὶ τῆς πόλεως ἀλισκομένης, μεμνῆσθαι τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς θαυμαστῆς αὐτοῦ, καὶ τὴν παρουσίαν ζητῆσαι τὴν αὐτοῦ. Ταῦτα δὲ πάλιν ἐπήγαγε, βουλόμενος αὐτοὺς ἐφελκύσασθαι. καὶ γὰρ τὸ μικρὸν χρόνον εἰ (ν) λειπόμενον, καὶ τὸ μὴ τὴν αἰσχύνην πολλὴν ἔσεσθαι, καὶ τὸ μὴ δυνήσεσθαι λοιπὸν αὐτοὺς θύρᾳ, ἰσχυρὰ πάντα πεῖσαι προσελθεῖν. Εἰ μὲν γὰρ μὴ ἔμελλε πολλὴ εἶ) ἡ προσοχὴ, οὐδὲν μέγα αὐτοῖς ἐδόκει λέγειν. πάλιν δὲ, Εἰ ἔμελλε πολλὴ εἶναι, δυνατὸν ἦν αὐτοὺς θύρᾳ, μᾶλλον δὲ οὐδὲν ἐδυσώπησε. πάλιν, Εἰ πολὺν ἔμελλε χρόνον παρεῖναι, καὶ ὕστερον ὑπῆλθον ἂν ἐλύοντο. νυνὶ δὲ πάντοθεν αὐτοὺς συνελαύνει καὶ φοβεῖ. Ὃ δὲ, ὑπάγω πρὸς (ν) πέμψαντά με, δεικτικὸν ὄντος οὐδεμίαν αὐτῷ χλησομένου βλάβην ἀπὸ τῆς ἐκείνου βουλῆς τῆς αὐτῶν, καὶ ὅτι πάλιν ἑκούσιον. δύο τοίνυν προσῆπτε προρρήσεις, ὅτι μετὰ μικρὸν ἀπελεύσεται χρόνον, καὶ ὅτι οὐχ ἥξουσι πρὸς αὐτόν· ὅταν οὐκ ἐν ἀνθρωπίνῃ σχολαίᾳ, τὸν ἑαυτοῦ τελευτὴν προεῖπεν. ὅρα γοῦν καὶ τὸ Δανιὴλ λέγοντα· γνώρισόν μοι, Κύριε, Ὃ πέρας μου καὶ τὸ ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν μου τίς ὅστιν, ἵνα γνῶ τί ὑστερῶ ἐγώ· καὶ ὅλως οὐδεὶς ὅστιν ὁ μαθὼν ὕστερον. οὐκ ἦν δὲ ἑνὸς καὶ Ὃ ἕτερον πιστεῦσαι. ἐγὼ γὰρ οἶμαι τοὺς τοῦ κηρύγματος τοῦτο αἰτήσειν, καὶ πρὸς αὐτοὺς τοῦ λόγου ἀποτείνειν· ᾧ μάλιστα αὐτοὺς ἐπιτιθέμενος, δείξας ἑαυτὸν εἰδότα τῆς ἀφίξεως τὴν αἰτίαν· ὡσανεὶ ἔλεγε, θεμιτόν ἐστι μικρὰ, καὶ ἀπελεύσομαι.

35 Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς· ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι; Καὶ μάλιστα τοῦ ὀπτιθυμοῦντος ἀπαλλαγῆναι, τοῦ πάντα ποιοῦντος ὥστε μὴ βλέπειν αὐτὸν, οὐκ ἐγκρίνω τοῦτο ζητεῖν, ἀλλ' εἰπεῖν, ὅτι τὸ ἀσμενίζομεν, καὶ πότε γὰρ τοῦτο ἔσται; ἀλλ' ἔπαθόν τι πρὸς τὰ λεγόμενα, καὶ ζητοῦσι πρὸς ἑαυτοὺς ἀνοήτως ὑποπτεύοντες, ποῦ μέλλει πορεύεσθαι;

Μὴ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν ἑλλήνων; Τί ὅτι, διασπορὰν τῶν ἑλλήνων; ὅτε τὰ ἔθνη ἐχάλων (α) Ἰουδαῖοι, διὰ τὸ πάντα χοῦ διεσπάρθαι, καὶ ἀδιάφως ἀλλήλοις ὑπεμίγνυσθαι. τοῦτο γὰρ καὶ αὐτοῖς λοιπὸν τὸ ὄνειδος ὑπεμφαίνει. διασπορὰν γὰρ ἦν καὶ αὐτοί. τὸ γὰρ παλαιὸν, ἅπαν τὸ ἔθνος εἰς ἓν συνείλεκτο, καὶ οὐκ ἦν ἄλλα χοῦ Ἰουδαίων θύρα, ἀλλ' ἡ ἐν Παλαιστίνῃ μόνῃ. πρὸς δὲ τοῦτο διασπορὰν τοῦ ἑλλήνας ἐκάλουν, ὀνειδίζοντες καὶ μεγαλαυχοῦντες ἐφ' ἑαυτοῖς. τί οὖν ὅστιν, ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς δυνάσθε ἐλθεῖν; ἐκείνους γὰρ πάντες ἐπεμίγνυντο τότε, καὶ πάντα χοῦ τῆς οἰκουμένης ἦσαν Ἰουδαῖοι. οὐκ ἂν οὖν, εἰ τὰς ἕλληνας ἐδήλου, εἶπεν, ὅπου δύνασθε ἐλθεῖν. Εἰ πάντες δὲ, μὴ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι; οὐκ εἶπον καὶ λυμήνεσθαι αὐτὰς, ἀλλὰ διδάσκειν. ὥστε ἤδη καθυφῆκαν τὴν ὀργῆς, καὶ τοῖς λεχθεῖσιν ὑπέκυψαν. οὐκ ἂν γὰρ, Εἰ μὴ ὑπέκυψαν, ἐζήτησαν πρὸς ἑαυτοὺς τίς ὅστιν ὁ λόγος.

ΗΘΙΚΟΝ Ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἴρητο πρὸς ἐκείνους· διὸς δὲ μὴ καὶ πρὸς ἡμᾶς καιρὸν ἔχῃ τὰ λεγόμενα, ὅτι ὅπου ὅστιν, ἐν δυνάμεθα ἀπελθεῖν ἀφ' τὸν βίον ἡμῶν τὸν ἁμαρτημάτων γέμοντα.
Ιωαν. ιζ. κδ. πρὸς μὲν γὰρ τὴν μαθητὴν φησι, Θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, κἀκεῖνοι ὦσι μετ' ἐμοῦ· πρὸς δὲ ἡμᾶς δέδοικα μὴ τὸναντίον λεχθῇ, ὅτι ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ἐν δυνάσθε ἐλθεῖν. ὅταν γὰρ τὰ σαυτὰ

σὸμτία τῶ προσαγμ͞ε προσπίωμθ, πῶς δυνησόμεθα ἀπελθεῖν ἐκεῖ; ἡ γὰρ καὶ κ͞ῦ τὸν παρόντα βίον, εἴ τις τῶ ςραπυομθίων ἀμάξια προσίτοι τὰ βασιλέως, οὐ δυνήσεται τ͞ βασιλέα ἰδεῖν, ἀλλά, τῆς ἀρχῆς προλυθείσης, τὸν ἐκάτιον ἐκπορεύσεται κόλασιν. ὅτθμ οὖν αρπάζωμθ, πλεονεκτῶμθ· ὅτθμ ἀδικῶμθ, πλημμελῶμθ· ὅτθμ μὴ ἐλεημοσύνων ἐργαζόμθα, ἡ δυνησόμθα ἀπελθεῖν ἐκεῖσε, ἀλλὰ ἡ πεισόμεθα ὁ γέγονε τοῖς πρ͞τόκοις. ὅπου γὰρ ἰῶν, οὐκ ἐδυνήθησαν εἰσελθεῖν, ἀλλ' ἀνεχώρησαν σὺν αὐτῶν τὸν λαμπάδων· τοῦτέςι, τῆς χαρίσματος αὐτῶν καταλιπόντος. τὸν γὰρ φλόγα ἐκείνων, ἵν' οὕτως ἐδεξάμθα τὴν τῆς πνθύματος χάριν, ἀν μὴ βουλώμθα, σφοδρότερον ἐργασόμεθα· ἀν δὲ μὴ βαλώμθα, ζημίως αὐτῶν ἀπολέσομθ. σὺν θλίψις δὲ ἐκείνης, οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἢ σχέσις τῆς ἡμετέρας ἔσαι ψυχῆς. ὥσπερ γὰρ κηρομένης τῆς λαμπάδος πολὺ τὸ φῶς· οὕτω θλιβομένης καὶ ἡ γνόφος ἔσαι. διὸ φησι, τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε· σβέννυται δ', ὅταν ἔλαιον μὴ ἔχῃ, ὅταν αὐτὴν σφοδρότερον ἡ ἐμβολὴ λήπται, ὅταν ζωνέχηται καὶ ςενοχωρῆται (καὶ γὰρ ὕπω σβέννυ) πῦρ) ζωνέχει) δ' ὑπὸ φαυλίδων βιωτικῶν, καὶ σβέννυ) ὑπὸ ἐπιθυμίας πονηρᾶς. οὐδὲν δ' αὐτὸν ποιεῖς τοῖς εἰρημθίοις οὕτω σβέσαι, ὡς ἀπόνθ, ἀθεσπία καὶ ὠμότης καὶ ἁρπαγή. ὅταν γὰρ ποιῆς τῷ ἔλαιον μὴ ἔχειν ὕδωρ ἐπιβάλλωμθ ψυχρόν (τοῦτο γάρ ὅςι ἡ πλεονεξία, ἀποψύχουσα διὰ τῆς ἐπιθυμίας τῶν ἀδικθμένων ζωὰς ψυχάς) πόθεν δυνήσεται ἀναφθῆναι λοιπόν; ἀπελθόντες τοίνυν τέφραν τε καὶ κόνιν φέροντες ἐπὶ πολὺ ἔχοντες ⓦ καπνὸν κατηφθρωμένον ἡμῖν, ὅτι λαμπάδας ἔχοντες ἀπεσβέσαμθ. εἶθα γὰρ ἀν μὴ καπνὸς, ἀνάγκη πῦρ εἶ) ὃ σβεσθῆ. ἀλλὰ μὴ γένοιτο ἵνα ζωὸν ἀκούσας τ͞ φωνὴν τ͞, ὑκ οἶδα ὑμᾶς. πόθεν γ' ζωὸν τοῦτον ὅςιν ἀκούσας τ͞ φωνὴν, ἢ ὅταν πέντα ἰδόντες, ὡς οὐκ ἰδόντες αὐτὸν ζηκεώμεθα; ὅταν ἡμᾶς ἀγνοῶμθ τὸν πεπονθότα Χριςὸν, ἀγνοήσει ἡμᾶς κἀκεῖνος ἐλέου δεομθίους· ἐπὶ δικαίως. ὁ γὰρ φειδὼ τῶν θλιβομθων, καὶ μὴ δοὺς ὑκ ἴδιον αὐτ͞, πῶς ζητήσει λαβεῖν ὑκ ἴδιον αὐτ͞; διὸ, παρακαλῶ, πάντα ποιῶμθ καὶ πρασσώμθα, ὥςε μὴ ἐκλιπεῖν ἡμᾶς ὃ ἔλαιον, ἀλλὰ κοσμῆσαι ζὰς λαμπάδας, ἐπὶ ζωεισελθεῖν τῷ νυμφίῳ εἰς τὸν νυμφῶνα· οὗ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπολυχθῆναι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τ͞ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριςοῦ, δι' οὗ ἐπὶ μετ' ἁγίου τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνθύματι, νῦν ἐπὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. να. 37 ΕΝ ΔΕ ΤΗ ΕΣΧΑΤΗ ΗΜΕΡΑ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ τ͞ ἑορτῆς, εἱςήκει ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἔκραζε λέγων· ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς μέ, καὶ πινέτω. 38 Ὁ πις εὐων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφὴ, ποταμοὶ ἐκ τ͞ κοιλίας αὐτ͞ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος.

Οἷς προσοίσομεν τῷ νῦν κηρύγματι καὶ τῇ πίςει προσέχοντες, τὸν τῶν διψώντων ἔρωτα ὑπιδείκνυσθαι χρὴ, καὶ τοσαύτην ἀνάπτειν ὑπιθυμίαν ἐν ἑαυτοῖς. οὕτω γὰρ δυνήσονται καὶ ζὰ λεδόμθα μὴ πολλῆς κατασχεῖν τ͞ Φυλακῆς. καὶ γὰρ οἱ διψῶντες, ἐπειδὰν χίλια λάβωσι, μὴ πολλῆς αὐτ͞ ἔλαττοῦσι τ͞ προθυμίας, καὶ τότε διαναπαύονται. οὕτω τοίνυν καὶ οἱ τ͞ νῦν ἀκούοντες λογίων, εἰ διψῶντες προσέλθοιεν, οὐδέποτε κορεσθῆναι, ἕως ἂν ἐκπίωσιν. ὅτι γὰρ ἀεὶ χρὴ διψᾶν καὶ πεινῆν, Μακάριοι, φησιν, οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τ͞ δικαιοσύνην. ἐπὶ σὺν ζῶ φησιν ὁ Χριςός· εἴ τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς μὲ καὶ πινέτω. οὐ λέγει τοιοῦτόν ὅςιν· οὐδέπω ἀνάπαυσις καὶ βίᾳ ἐφέλκομαι· ἀλλ' εἴ τις ἔχει προθυμίαν πολλὴν, εἰ τις ἐκκέηται τῷ πόθῳ, τοῦτον ἐγὼ καλῶ. Ἵνα γ' ἔχειν ἐπεσημήνατο ὁ εὐαγγελιςὴς, ὅτι ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ; καὶ γὰρ καὶ ἡ πρώτη καὶ ἡ τελευταία, μεγάλη ἦν.

ζὰς

ζαὶ γὸ μέλαξυ μᾶλλον εἰς τυφλὼ ἀνήλισκεν. Ἵνος οὖν ἔνεκεν ὁ τῇ ἑξάτῃ ἡμέρᾳ λέγει, ὅτι ὁ αὐτῇ πολῖται ἦσαν συγκεκροτημένοι. τῇ μὲν γὸ πρώτῃ ὑ πρόφασις ἦν, ὑ τὸ αἰτίαν εἶπε τοῦ ἀδελφός. ἀλλ' οὐδὲ ὁ τῇ δευτέρᾳ ὑ τρίτῃ τι τοιοῦτον λέγει, ὥστε μὴ ὀκλυθῆναι ζὰ λεχθέντα, μᾶλλόν τε αὐτὸ εἰς τυφλὼ ἰάσαι. τῇ δ' ἑξάτῃ, ὅτε αἰτιᾶται ὅκαδε, ἐφόδια αὐτοῖς δίδωσι πρὸς σωτηρίαν, ὑ κραζει, τοῦτο μὲν τὸ πρόφασιν αὐτῶν ἀναιρῶν· τοῦτο δ' ἦν τὸν πολιτῶν ὄχλον. ὑ δηλοῖ ὅτι πρὸ τοῦ διελέγετο πάντας, ἐπάγει· ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ὀκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος. κοιλίαν
Ψαλ. λθ. ιε. ὀνομάζει τὴν καρδίαν φησὶ, καθάπερ ὑ ἀλλαχοῦ φησι· Καὶ τὸν νόμον σου ἐν μέσῳ τῆς κοιλίας μου. ὑ πού εἶπεν ἡ γραφή, ὅτι ποταμοὶ ὀκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος; ὑδαμοῦ. τί οὖν ὄστιν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ καθὼς εἶπεν ἡ γραφή; ὀναστίξαι δεῖ, ἵνα ἡ ὅ, ποταμοὶ ὀκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσι, τῆς αὐτοῦ ἀποφάσεως. ὅπερ γὸ ἔλεγεν πολλοί, οὗτός ὄστιν ὁ Χριστός· ὑ, ὁ Χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μὴ πλείονα σημεῖα ποιήσει; δείκνυσιν, ὅτι διορθωμάτων δεῖται γνώσεως ἔχει, ὃ ὀκ ἀπὸ τῶν σημείων ἦν, ὡς ἀπὸ τῶν γραφῶν πιστεύεσθαι. πολλοὶ γοῦν αὐτὸν ὑ θαυματουργοῦντα ἰδόντες, ὑκ ὡς Χριστὸν ἐδέχοντο· ἔμελλον δ' λέγειν, ὅτι ὑκὶ αἱ γραφαὶ λέγουσιν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος τοῦ Δαβὶδ ἔρχεται; ὑ ζαῦτα δῶρα ὃ κατὰ ἔγρεφον. δείξαι τοίνυν βουλόμενος, ὅτι ὑ φθάνει τὸ δεῖν τούτων ἀπόδειξιν, πάλιν αὐτοὺς εἰς ζὰς γραφὰς ἀποπέμπει. ὑ γὸ ἀῶν ἔλεγεν, ἐρεύνατε ζὰς γραφάς· ὑ πάλιν, Ἐστι γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις, ὑ ἔσονται πάντες διδακτοὶ Θεοῦ· ὃ, Μωϋσῆς ὑμῶν κατηγορεῖ· καὶ ὀνομάζει, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ὀκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσι, τὸ δαψιλὲς ὑ ἄφθονον τῆς χάριτος ἀπιστούμενος· ὅταν ἀλλαχοῦ φησι, πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον, τοῦτο, πολλῶν ἔξει χάριν. ἀλλαχοῦ μὲν οὖν ζωὴν αἰώνιον λέγει· ὀναῦθα δ', ὕδωρ ζῶν. ζῶν δ' λέγει, τὸ ὀνεργοῦν ἀεί. ἡ γὸ τοῦ πνεύματος χάρις, ἐπειδὴν εἰς ἀγίους εἰσέλθῃ ὑ "ἱδρυθῇ, πάσης πηγῆς μᾶλλον ἀναβλύζει, ὑ ὑ ἀγαλιμπάνει ὑδὲ κενοῦται ὑδ' ἴσα δ'. ὁμοῦ τοίνυν ὑ τὸ ἀνελλιπὲς τῆς χορηγίας δηλοῖ, ὑ τὸ ἄφατον τῆς ὀνεργείας, πηγὴν ὃ ποταμοὺς ὀκάλεσεν· οὐχ ἵνα ποταμοί, ἀλλὰ ἀφάτους· ὑ ὀκεῖνός δ', τὸν πλημμύραν ἀγαθοῦ τοῦ ἄλλεσθαι πρίσει. ὃ ἴδοι τις ἂν τὸ λεγόμενον σαφῶς, εἰ τὴν σοφίαν τοῦ Σπιφάνη, εἰ τὴν Πέτρου γλῶτταν, ὑ τὴν
Ιωαν. δ. ιδ. Παύλου ῥᾳδιουργίαν ὀνοήσειε, πῶς ὑδὲν αὐτῶν ἔφερεν, ὑδὲν ὑφίστατο, ὑ δήμων ὄχλους, ὑ τυράννων ἐπιθυμίας, οὐ δαιμόνων ὑπεδύετο, ὑ θάνατον καθημερινοί· ἀλλ' ὥσπερ ποταμοὶ πολλῷ ῥοίζῳ φερόμενοι, ὑτω πάντα παρασύροντες ἀπήεσαν. 39 Τοῦτο δ' ἔλεγε περὶ τοῦ πνεύματος, φησὶν, ὃ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες. ὑπω γὸ ἦν πνεῦμα ἅγιον. Πῶς οὖν οἱ προφῆται προεφήτευον, ὑ τὰ μυεῖα ἐνήργουν θαύματα; ὃ ὀπόταν μὲν γὸ, ὑ πνεύματι
Ματθ. ιζ. κ. ἁγίῳ ἐξέβαλον, ἀλλὰ τῇ παρ' αὐτοῦ ἐξουσίᾳ, ὡς αὐτὸς φησιν· Εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ ὑοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; ὅτε δ' ἔλεγε, δηλοῖ ὅτι οὐ πολῖται πνεύματι ἐξέβαλον πρὸς τὸν σωτῆρα, ἀλλὰ τῇ παρ' αὐτοῦ ἐξουσίᾳ. ὅτε γοῦν αὐτοῖς ἔμελλε πέμπειν, τότε ἔλεγε· λάβετε πνεῦμα ἅγιον· ὑ πάλιν· ἦλθεν ἐπ' αὐτοὺς πνεῦμα ἅγιον, ὑ τότε τὰ σημεῖα ἐποίουν· ὅτε δ' ἔπεμπεν αὐτοὺς, οὐκ εἶπεν, ἔδωκεν αὐτοῖς πνεῦμα ἅγιον· ἀλλ' ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν,
Ματθ. ι. η. λέγων, Λεπροὺς καθαρίζετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε, νεκροὺς ἐγείρετε· δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. ὑπὸ δ' τῶν προφητῶν, οὐδὲ πολῖται ὡμολόγηται, ὅτι πνεύματος ἁγίου δόσις ἦν· ἀλλ' ἐν αὐτῇ ἡ χάρις συναλθεῖσα ὑ ἀποσᾶσα, ὑ ἀπὸ τῆς γῆς ἀπολιποῦσα, ἀπὸ τῆς ἡμέρας
Ματθ. κγ. λη. ἐκείνης, ἀφ' ἧς ἐρρήθη, Ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. ὑ περὶ ἐκείνης δ', ἀρχὴν ἐλάμβανεν αὐτῇ ἡ ἀσθένεια. οὐκέτι γὸ προφῆται πρὸ αὐτῶν ἐν, οὐδὲ ἐπιστρέφει αὐτῶν ζὰ ἄγια ἡ χάρις. ἐπεὶ οὖν ἀνέσαλτο μὲν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἔμελλε δ' λοιπὸν ἐκχεῖσθαι δαψιλῶς, ζαύτης δ' τῆς ἀγαθότητος ἐδεῖτο μὲν ὃ σαφῶς ἐλέγετο, ὑ μόνον δαψιλείας, ἀλλὰ ὑ μείζονα χαρίσματα (ὑ γὸ θαυμαστέα ἐν ἡ δωρεά, ὡς ὅταν λέγῃ· οὐκ οἴδατε ποίου

πνεύματος

πνεύματός ἐστι· ᾗ πάλιν, ὑ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δ᾽ουλείας, ἀλλ᾽ ἐλάβετε πνεῦμα ὑιοθεσίας. ᾗ γὰρ ⓐ παλαιοὶ ἓ αὐτοὶ μ̄ πνεῦμα εἶχον, ἄλλοις δὲ ὑ πρ̄φχον· ⓐ δ᾽ ἀπόστολοι μυριάδας ἐπέπλησαν) ὅπ̄ διὰ τούτων ἔμαθον λαμβάνειν τὸν χρ̄ν, ὅπου δ᾽ ἰῶ δηλοῦται, δῆλόν τοῦτό φησιν· ὅπου γὰρ ἰῶ πνεῦμα ἅγιον. ἐπεὶ οὖν ὁ Κύριος ἀφεὶς τούτους λέγει τοὺς χρ̄ίτας, ὁ διαγγελιστὴς ἔλεγεν· ὅπου γὰρ ἰῶ πνεῦμα ἅγιον, τουτέστι, δηλῶν, ἐπεὶ Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη, δόξαν καλῶν ⓦ σαυτόν. ὅπ̄ γὰρ ἐχθροί εἰσιν ἡμῶν καὶ ἁμαρτωλοὶ καὶ ὑστεροῦμενοι τῆς δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀποξενωμένοι· ἡ δὲ χάρις καταλλαγὴν ἰῶ ἀπεδείξεν· δῶρον δὲ οὐ τοῖς ἐχθροῖς, οὐδὲ τοῖς μισουμένοις, ἀλλὰ τοῖς φίλοις δίδοται καὶ τοῖς ὑπηρετικοῖς· ἔδει τοίνυν τοιούτους γενέσθαι τοὺς ἀπ᾽ ἀρχῆς ἡμᾶς ὑιοὺς, καὶ τὸν ἐχθρὸν ἀφεῖναι τοῦ Θεοῦ φίλους, καὶ τότε λαβεῖν τὸν δωρεάν. Εἰ γὰρ ὅτι τῆς ἐπαγγελίας τοῦτο γέγονε τὸ πρὸς Ἀβραάμ, πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῆς χάριτος. καὶ τοῦτο δηλοῖ ὁ Παῦλος ἔλεγε· Εἰ γὰρ ἐκ νόμου κληρονόμοι, κεκένωται ἡ πίστις· ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν κατεργάζεται. ὃ γὰρ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ἐπηγγείλατο ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραὰμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ δοῦναι τὴν γῆν· ἀλλ᾽ ἀνάξιοι ἦσαν τῆς ἐπαγγελίας ⓐ ἦσαν, καὶ ὀξ οἰκείων οὐκ ἠδυνάσατο βιάσασθαι πόνων. ἵνα τοίνυν ἔλθῃ ἡ πίστις, πρόσκομμα ἔσχηκεν, ἵνα τὴν χάριν ὑπεραπαθῇ), καὶ μὴ ἀφανίσωσιν αἱ ἐπαγγελίαι. καὶ λέγει· ἵνα τοῦτο ἐκ πίστεως, ἵνα κ̄τ̄ χάριν, εἰς ὃ εἰ) βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν. ἀφὰ τοίνυν κ̄τ̄ χάριν, ὅπ̄ ὀξ ἱδρώτων οὐκ ἴσχυσαν. τίνος ἕνεκεν εἶπεν, κ̄τ̄ τὰς γραφάς, οὐκ ἐπαγγελίαν δὲ τὴν μαρτυρίαν; ὅτι διεφθαρμένη αὐτῶν ἡ γνώμη ἦν.

40 Οἱ μὲν γὰρ ἔλεγον, οὗτός ἐστιν ὁ προφήτης·

41 Ἄλλοι δ᾽ ἔλεγον, ὅτι Χριστὸς ⓦ ἔρχεται· ἄλλοι δ᾽ ἔλεγον,

42 Οὐκ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ἔρχεται ὁ Χριστός, ἀλλ᾽ ἀπὸ Βηθλεὲμ τῆς κώμης.

Ἄλλοι δ᾽ ἔλεγον, ὁ Χριστὸς ὅταν ἔρχεται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστί. καὶ ὀξ ἀφορμῆς ἦν ἡ γνώμη, ἅτε ἐκπλήττ̄ πεπεραγμένῳ. οὐδὲ γὰρ ἀκριβῶς προσεῖχον τοῖς λεγομένοις, οὐδὲ τῷ μαθεῖν ἔσπευδον. ὀξ δὲ τούτου τοῖς μ̄ οὐδεὶ ἀπορίας). καίτοι λέγουσι· μὴ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ὁ Χριστὸς ἔρχεται; ⓦ ἦ Ναθαναὴλ σφοδρότερον εἰ πόθεν ἡ πλανωμένη, ἐκ Ναζαρὲθ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶ), ἐπήνεσεν ὡς ἀληθῶς Ισραηλίτην. ὅτοι μὲν γὰρ, καὶ ⓐ πρὸς τὸν Νικόδημον εἶπόντες, ἐρεύνησον καὶ ἴδε, ὅτι ἐκ τῆς Γαλιλαίας προφήτης οὐκ ἐγήγερται), ὑ μαθεῖν ζητοῦντες ἔλεγον, ἀλλ᾽ ἁπλῶς διαστέλλαι τὸν περὶ τοῦ Χριστοῦ δόξαν. ἐκεῖνος ᾗ ἀληθείας ὢν ἐραστὴς, καὶ τὰ παλαιὰ ἀκριβῶς πεπυσμένος, τοῦτο ἔλεγεν· αὐτοὶ ᾗ προφήτην μόνον εἶδον, ὃ διαστέλλαι ὅτι ὁ Χριστὸς ἦν. διόπερ αὐτοῖς οὐδὲν ἀπεκάλυπτεν. ⓐ γὰρ καὶ ἑαυτοῖς σφαττόμενα λέγοντες, καὶ πατὴρ μ̄, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἔρχε) πατὴρ ᾗ, ἀπὸ Βηθλεέμ, ᾔδεσαν ὅτι ὁ μαθόντες παρεπώθησαν. ἔσω γὰρ, ⓦ τόποι ἠγνόουν, ὅτι ἀπὸ Βηθλεέμ, διὰ τὴν ἀναγραφὴν τὴν ἐκ Ναζαρὲθ (καίτοι οὐδὲ τοῦτο συνηθούμενον εἶχον· ὑ γὰρ ἐκεῖθεν ἦν) ἄρα δὲ ὁ ὄχλος ἠγνόει, ὅτι ἐξ οἴκου δὲ πατρείας Δαβίδ; πῶς οὖν ἔλεγον, οὐκ ἀπὸ τοῦ σπέρματος Δαβὶδ ἔρχε) ὁ Χριστός; ἀλλὰ ᾗ τοῦτο ἐπείνῳ συσκιάσαι ἐβούλοντο, κακοῦργοι ἅπαντα φηνιζόμενοι. ἴσως ᾗ ἕνεκεν ὑχὶ προσελθόντες εἶπον· ὅπ̄ τὰ μ̄ ἄλλα πάντα θαυμάζομεν, καλβίους δέ σοι πεπείσθαι κ̄τ̄ τὰς γραφάς, εἰπὲ πῶς αἱ μὲν γραφαὶ λέγουσι, ὅτι ἀπὸ Βηθλεὲμ δεῖ ⓦ Χριστὸν ἐλθεῖν, σὺ ᾗ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἀφίζαι; ἀλλ᾽ οὐδὲν τούτων εἶπον, ἀλλὰ πάντα πατρῴα φίλοις). ὅλη γὰρ ὑ ζητοῦντες, ὑδὲ μαθεῖν βουλόμενοι, ὑδέως ἐπήγαγεν ὁ διαγγελιστής·

44 Οτι τινὲς ἤθελον πιάσαι αὐτὸν, ἀ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ᾽ αὐτὸν τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

Εἰ γὰρ ὑ μηδὲν ἔπεισεν, τοῦτο γοῦν ἰκανὸν ἰῶ εἰς κατάνυξιν αὐτοὺς ἀγαγεῖν· ἀλλ᾽ ὑ κατενύγησαν, καθὼς φησιν ὁ προφήτης· Διεχλάσθησαν, ἀ ὑ κατενύγησ. τοιοῦτον γὰρ ἡ πονηρία, οὐδενὶ βούλε) εἶκειν, πρὸς ἃ βλέπει μόνον, ὧτις ⓦ ὑπεκκλαυσόμενον ἀφῆλθ. ἀλλὰ τὰ

Ps. 5. 10.

τὰ

Παροιμ. κε. κζ. τί φησιν ἡ γραφή; Ὁ ὑπάτων βόθρον ὃς πλησίον, εἰς αὐτὸν ἐμπεσοῦται· ὅπερ καὶ τότε γέγονεν. αὐτοὶ μὲν γὰρ ἐβούλοντο αὐτὸν ἀνελεῖν, ὡς δὲ σφετέρων τὸ κήρυγμα· γέγονε δὲ τἀναντίον. τὸ μὲν γὰρ κήρυγμα ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι· αὐτοὶ δὲ εἰς αὐτὸν πάντα ἐσοβέαθη καὶ ἀπώλοντο, καὶ παῤῥησίας καὶ ἀληθείας καὶ ἀδείας καὶ λαμπρότητος ἐξέπεσον, καὶ πάσης ἀπεστερήθησαν βδημελείας, καὶ γέγονασι δοῦλοι καὶ αἰχμάλωτοι.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτα οὖν εἰδότες, μηδέποτε ὑπεροψώμεθα ἑτέρους, μαθόντες ὅτι καθ' ἑαυτῶν αἰχμαλωτίζομεν τὸ ξίφος, καὶ βαθυτέραν ἑαυτοῖς διορύττομεν τὴν πληγήν. ἀλλ' ἐλύπησέ τις, καὶ βούλῃ αὐτὸν ἀμύνασθαι; μὴ ἀμύνῃ· οὕτω γὰρ ἀμύνασθαι δυνήσῃ. ἐὰν δὲ ἀμύνῃ, οὐκ ἠμύνω. καὶ μὴ νομίσῃς αἴτιγμα εἶναι τὸ εἰρημένον, ἀλλ' ἀληθῆ λόγον. πῶς, καὶ τίνι τρόπῳ; ὅτι σὺ μὲν ἀμυνόμενος, Ρο. ιβ. ιθ. (ΜΝ) Θεὸν αὐτῷ καλῆς εἰς ἔρωτα· ἀμυνόμενος δὲ, οὐκέτι. Ἐμοὶ γὰρ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει Κύριος. εἰ γὰρ οἰκέται ἔχομεν, καὶ πρὸς ἀλλήλους διενεχθέντες μὴ τῆς δίκης καὶ τῆς κολάσεως ἡμῖν παραχωρήσωσιν, ἀλλ' ἑαυτοῖς ὑπιτρέψωσιν, καὶ μυρίαις προσέλθωσιν, ἵνα μόνον οὐκ ἀμυνόμεθα, ἀλλὰ καὶ ἀγωνακτοῦμεν, δραπέτας λέγοντες καὶ μαστιγίας, τὸ πρῶτον ἡμῖν ὑπιτρέψαι ἐχρῆν· ὅτε δὲ σαυτῷ παρέλαβον ἡμᾶς, μηδὲν οὐκέτι λοιπόν· πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς, ὁ παραχωρήσας αὐτῷ παραχωρῆσαι πάντα, τοῦτο ἐρῶ. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, ὅταν παραχωρῶμεν μὲν παιδίων τῶν ἡμετέρων τοσαύτην ἀπαιτοῦμεν φιλοσοφίαν καὶ ἀνεξικακίαν· τῶν δὲ δεσποτῶν μὴ παραχωρῶμεν, ὧν βουλόμεθα τοὺς οἰκέτας ἡμῖν παραχωρῆσαι; ταῦτα δὲ λέγω ἵνα τὸ πρόβλημα ὑμῖν περὶ τὴν ἀλλήλων κόλασιν. ἐπὶ τούτου ἀληθῶς φιλοσοφοῦντα, οὐδὲ τοῦτο χρὴ ποιεῖν· ἀλλὰ συγχωρεῖσθαι καὶ ἀφιέναι τὰ ἁμαρτήματα, εἰ δὲ μὴ ἐκεῖνο ἵνα τὸ μέγα ἔπαθλον, τὸ ἄφεσιν λαμβάνειν. Εἰ γὰρ, Ματθ. ε. κ. εἰπέ μοι, κατανοήσεις τὸ ἡμαρτηκότος, πόσος ἔνεστι καὶ αὐτὸς ἁμαρτάνειν, καὶ τοῖς αὐτοῖς ἐμπίπτειν; ὕβρεισε; μὴ αὐθυβρείσῃς· ἐπεὶ σαυτὸν ὕβρεισας. ἐπλήξε; μὴ ἀντιπλήξῃς· ἐπεὶ ὁ ἀλλοφορεῖ ὁδαμοῦ. ἐλύπησε; μὴ ἀντιλυπήσῃς· ἐπεὶ τὸ κέρδος ὁδὲ, ἀλλὰ γέγονας σεαυτῷ πάλιν ἴσος. ὅτε αὐτὸν ἐστέγασας δυνήσῃ, ἀλλ' μὴ παράστητος εἶναι ἀνίσχυς καὶ ὑπιδεχῶς, ὅτε αὐτὸν κατεδέσω, ὅτε αὐτὸν ἐγκόλπωσαι τὸ ὀργῆς. ὁδεὶς κακῶς κακοῦ ἰᾶται, ἀλλ' ἀλαθῶ τὸ κακόν. ταῦτα πρὸς ἕλληνί τινες φιλοσοφόσοι. αἰσχυνθῶμεν τοίνυν, εἰ πρὸς ἕλληνι τοῖς ἀνοήτοις; τοσαύτης οὔσης τῆς φιλοσοφίας, ἡμᾶς ἐλαττοῦσθαι φαινόμεθα. πολλοὶ ἠδικήθησαν, καὶ ἐσιώπησαν· πολλοὶ ἐσυκοφαντήθησαν, καὶ οὐκ ἠμύναντο· ἐπεβουλεύθησαν, καὶ διηρτήσαντο. δίος δὲ ὁ μακρὺν, μὴ μείζους ἡμῶν τῶν πρὸ αὐτοῖς καὶ (ΜΝ) βίον διορθῶσι, καὶ σφοδροτέραν ἡμῖν τὴν κόλασιν ἐργάσωνται. ὅταν γὰρ (Φ) πνεύματος μεταλαμβάνοντες, (Φ) βασιλείαν παρασοδεχάμενοι, (Φ) ὑπὲρ τῶν ὑβρισμένων φιλοσοφοῦντες, (Φ) [μὴ] δικαιούμενοι γένεσθαι, (Φ) καλυόμενοι ἄγγελοι γένεσθαι, (Φ) μυστηρίων ἀπολαύοντες, μηδὲ εἰς τὸν αὐτὸν οἰκεῖοι φθάσωμεν ἀρετὴν, ποίαν ἕξομεν συγγνώμην; Εἰ γὰρ Ἰουδαῖος ὑπερβαίνει χρὴ (Ἐὰν γὰρ μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη, φησὶ, πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν) πολλῷ μᾶλλον ἕλληνας· εἰ Φαρισαίους, πολλῷ μᾶλλον τοὺς ἀπίστους. Εἰ γὰρ μὴ ὑπερβαίνωμεν ἡμῶν τὴν ἐκείνων πολιτείαν, ἀποκέκλεισται τὰ τῆς βασιλείας· ὅταν καὶ ἐλλιπῶν φαινώμεθα χείρονες, πῶς ἕξομεν τούτου τυχεῖν; πᾶσαν τοίνυν παρίας καὶ ὀργὴν Φιλιππ. γ. β. καὶ θυμὸν ἐκβάλωμεν. Τὰ αὐτὰ λέγω, ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρῷ, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. καὶ γὰρ ἡ ἁμαρτία (ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πολλάκις λόγου) φαρμάκου καὶ ἡμεῖς οὐ παυσόμεθα τὰ αὐτὰ συνεχῶς, ἀναμιμνήσκοντες, διδάσκοντες, παρακαλοῦντες. καὶ γὰρ πολὺς τῶν βιωτικῶν περισπᾷ ὄχλος, καὶ λήθην ἡμῖν ἐμποιεῖ, καὶ διδασκαλίας δεῖ ἡμῖν συνεχοῦς. ἵν' οὖν μὴ μάτην, μηδὲ εἰκῇ σὺν τοῦτα συλλεγώμεθα, τὴν αἰτίαν τῶν ἔργων ὑπιδιδάξῃ παρακαλοῦμεν, ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ὑπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ.

Ομιλ. ρβ. 45 ΗΛΘΟΝ ΟΥΝ ΟΙ ΥΠΗΡΕΤΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους, καὶ ἔλεγον αὐτοῖς οὗτοι· διὰ τί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν; 46 Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ ὑπηρέται· οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος.

Οὐδὲν τῆς ἀληθείας σαφέστερον, οὐδὲν ἁπλούστερον, ἐὰν μὴ κακουργῶμεν ἡμεῖς· ὥσπερ οὖν κακουργούντων οὐδὲν δυσκολώτερον. ἰδοὺ γὰρ οἱ μὲν Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, οἱ δοκοῦντες εἶναι σοφώτεροι, ζηλώσεως ἀεὶ τοῦ Χριστοῦ ὑπεπλήσθησαν ἔνεκεν, καὶ θαύματα ὁρῶντες, καὶ γραφὰς ἀναγινώσκοντες, οὐδὲν ἀπώνηντο, ἀλλὰ καὶ ἐβλάβησαν· οἱ δὲ ὑπηρέται, οὐδὲν τοιοῦτον ἔχοντες εἰπεῖν, ἀπὸ μιᾶς μόνης δημηγορίας ἐχειρώθησαν, καὶ ἀπελθόντες ὧδε αὐτὸν δῆσαι, ἐπτοημένοι δεδεγμένοι τὸ θαῦμα. διὰ τοῦτο ζηλώσεως οὐδὲ ἀπὸ τῆς διδασκαλίας μόνης ἐάλωσαν (διὰ γὰρ τοῦτο εἶπον, ὅτι οὐδέποτε ἐθαυματούργησεν ὡς θεσπέσιος ἄνθρωπος· ἀλλὰ τί; οὐδέποτε ἐλάλησεν οὕτως ὡς ἄνθρωπος) διὰ τοῦτο τοῦ ζηλώσεως αὐτοῦ μόνον ὄντες θαυμάσαι, ἀλλὰ διὰ τοῦτο προσῆλθον, ὅτι τοὺς τοῦ ἀποστείλαντος ταῦτα ἔλεγεν, τοὺς τοῦ Φαρισαίους, τοὺς τοῦ πολεμοῦντας καὶ πάντα ἀνατρέποντας. ἦλθον γάρ, φησι, οἱ ὑπηρέται, καὶ λέγουσιν αὐτοῖς οἱ Φαρισαῖοι· διὰ τί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν; ὃ γὰρ ἐλθεῖν, πολλῷ μεῖζον ἦν τοῦ μεῖναι. τότε μὲν γὰρ ἀπηλλάγησαν διὰ τῆς τοιαύτης ἐπαοιδίας· νυνὶ δὲ κήρυκες γίνονται τῆς τοῦ Χριστοῦ σοφίας, καὶ μείζονος ἀποδείκνυνται τοῦ προφήτου· καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἠδυνήθημεν δεῦρο ἄγειν, ὅτι ὡς προφήτην προσεῖχον· ἀλλὰ τί; διὰ τοῦτο οὐδέποτε ἐλάλησεν οὕτως ἄνθρωπος. καίτοι ἠδυνάμην σκεῦος εἰπεῖν τοῦ ἀποστόλου· ἀλλ' ἐμφαίνουσιν ἑαυτοῖς τοῦ ὀρθοῦ γνώμην. τοῦτο γὰρ καὶ θαυμάζοντων σκῶμμα μόνον ἦν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο κατηγορούντων, ὅτι ἔπεμψαν δήσοντες αὐτὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκούειν ἐκέλευον. καίτοι γε οὐδὲ μακρὰς ἤκουσαν δημηγορίας, ἀλλὰ βραχείας. ὅταν γὰρ ἡ ἀλήθεια τὸ δίκαιος ᾖ, οὐδὲ μακρῶν λόγων δεῖ. τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀλήθεια· τί οὖν οἱ Φαρισαῖοι; δίκην κατέμυον γλαῦκες, ὃ ἐναντίον ποιοῦσιν, ὅταν τι γκαλεῖν ἔχωσιν,

47 Μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε, λέγοντες; Ἐπὶ αὐτοῦ κολακεύοντες, καὶ ὁ καταφοβεῖν εἰκὸς κέρδος τοῦ λόγου, δεδοικότες μὴ πλέον ἀποσταθῶσιν· ἀλλὰ τὸν ὄχλον ἐμφαίνουσι, καὶ μὴ φειδοῖς φθέγγονται. δεῖν γὰρ ἐρωτῆσαι, τί ἐλάλησε, καὶ θαυμάσαι τὰ λεχθέντα, τοῦτο μὲν ὁ ποιοῦσιν (ἤδεισαν γὰρ ὅτι ἀλαζονίαν εἶχεν) ἀπὸ τοῦ τεκμηρίου σφόδρα αἰσχρῶς αὐτοῦ συλλογίζονται.

48 Διὰ τί γὰρ οὐδείς, φησι, τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν; Τοῦτο οὖν τοῦ Χριστοῦ ἐγκαλεῖς, εἰπέ μοι, καὶ οὐχὶ τοῖς ἀπιστήσασιν;

49 Αλλ' ὁ ὄχλος, φησίν, ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον, ἐπικατάρατοί εἰσιν.

Αὕτη γὰρ ὑμῶν ἡ μείζων κατηγορία, ὅτι ὁ μὲν ὄχλος ἐπίστευσεν, ὑμεῖς δὲ ἠπιστήσατε. καὶ μοι λοιπὸν τὰ γινωσκόντων τὸν νόμον ἐπίσκοπε· πῶς οὖν ἐπάρατοί εἰσιν; ὑμεῖς γὰρ ἐπάρατοι, οἱ μὴ τηροῦντες τὸν νόμον, οὐκ ὄχλοι οἱ τῷ νόμῳ πειθόμενοι. ἐγὼ δὲ οὐκ ἀπὸ τῶν ἀπιστούντων ἀλλάττειν τὸν ἀπιστούμενον. διὰ γὰρ ὀρθὸς ἔσπος οὗτος. ἐπεὶ σὺ ὑμεῖς ἠπιστήσατε τῷ Θεῷ, καθὼς Παῦλός φησι· Τί γὰρ, εἰ ἠπίστησάν τινες; μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ Θεοῦ καταργήσει; μὴ γένοιτο. καὶ γὰρ οἱ προφῆται αὐτοῖς ἀεὶ ἐπεκάλουν λέγοντες· Ακούσατε ἄρχοντες Σοδόμων· καὶ οἱ ἄρχοντές σου ἀπειθοῦσι. καὶ πάλιν· Οὐχ ὑμῶν ἐστὶ γνῶναι τὸ κρίμα; καὶ πολλῷ σφοδρότερον ἐπιτίθενται αὐτοῖς. τί οὖν; καὶ τῷ Θεῷ

Ps. γ.γ. Hσ.α.ι. Μιχ.γ.α.

Θεῷ τίς ἐγκαλέσει δίκαι τοῦτο; ἄπαγε. ἐκείνων γὰρ τοῦτο τὸ ἔγκλημα. ποῖον δὴ οὖν ἄλλο ἦν ποιήσιε σημεῖον τοῦ μὴ γινώσκειν ὑμᾶς Ⓦ νόμον, ἢ τὸ μὴ πείθεσθαι; ὅπερ ἦν εἶπον, ὅτι μὴ τῶν ἀρχόντων ἦν ὅστις ἦλθεν εἰς αὐτόν, ἢ ὅτι Ⓓ μὴ γινώσκοντες Ⓦ νόμον· ἀκολούθως αὐτῶν κατηγόρησεται ὁ Νικόδημος, ὅταν λέγων·

51 Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει Ⓦ τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ πρῶτον παρ' αὐτοῦ τί ποιεῖ; 5 κεύμ. γ.

Δείκνυσι γὰρ αὐτοὺς μήτε γινώσκοντας Ⓦ νόμον, μήτε ποιοῦντας Ⓦ νόμον. Εἰ γὰρ ἐκεῖνος μὲν ὀνείνα κελεύει ἀποκτιννύναι ἄνθρωπον μὴ πρότερον ἀκούσαντας, ὅτοι ἦ παρὰ ἀκούσας ὅτι τοῦτο ὥρμησαι, πολλῷ μᾶλλον ἐκεῖνοι τὸν νόμον. ἢ ὅπερ ἔλεγον, οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων ὅστις ἦλθεν εἰς αὐτόν, διὰ τοῦτο ἐσκοτισμένοι ὁ διάβολος, ὅτι εἰς ἰωτῶν, δείκνυσι ὅτι δὲ ἀρχοντες ὅστις ἦλθον εἰς αὐτόν. προῆρηνται μὲν γὰρ οὐδέπω τῷ πρόσκυσαι ἐπεδείκνυντο· πλὴν ὡμολόγουν τῷ Χριστῷ. ὅσα ἦ πῶς ἢ μὴ φανεὶς Ⓦ ἔλεγχον ἐπάγει. ἢ γὰρ εἶπεν, ὑμᾶς ἦ βούλεσθε αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἢ ἁπλῶς καταδικάζετε Ⓦ ἄνθρωπον, ὡς πλάνον· ἀλλὰ πρόσκυνέστερον, πλὴν ἄφατον αὐτῶν ὁρμὴν ἐγκόπτων, δι' ὃ ἀσχέτοιοι ἢ φοινικόν. διὰ τοῦτο ἐπὶ τὸν νόμον τρέπει τὸν λόγον, λέγων· ἐὰν μὴ ἀκούσῃ ἀκριβῶς, ἢ γνῷ τί ποιεῖ. ὥστε οὐδὲ ἀκροάσεως δεῖ φιλῆς, ἀλλὰ ἢ ἀκριβοῦς. τοῦτο γὰρ ὅστι, ἢ γνῷ τί ποιεῖ, τί βούλεται, καὶ διὰ τί, καὶ ὅπου τίνι, πότερον ἐπ' αἰσχύνῃ τῆς πολιτείας, ἢ ὡς ἐχθρός. ἀπερηνάντησε ποιῶν, ὅπερ ἦν εἶπον, οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων ὅστις ἦλθεν εἰς αὐτόν, ὥστε σφοδρῶς, ὥστε μὴ φανεὶς αὐτῷ πρόσκυνῆσαι. ποίαν γὰρ ἀκολουθίαν ἔχει, εἰπεῖ μοι, εἰπόντος ἐκείνου, ὅτι ὁ νόμος ἡμῶν οὐ κρίνει οὐδένα, εἰπεῖν, χ. κ' χι,

52 Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἶ; Δέον γὰρ δεῖξαι, ὅτι οὐκ ἀκρίτως ἔπεμψαν αὐτὸν καλέσαντες, ἵνα ὅλη ἡ χεὶρ μεταδιώξαι λάθῃ, ἀγριώτερον καὶ θυμικώτερον κέχρηνται τῇ ἀπορρήσει. Ἐρώτησον καὶ ἴδε, ὅτι ἐκ τῆς Γαλιλαίας προφήτης οὐκ ἐγήγερται.

Τί γὰρ εἶπεν ὁ ἄνθρωπος; ὅτι προφήτης ὅστι; εἶπεν ὅλως ἀκριβῶς ἀπαιρεθλῶναι ἢ δῆ. Ⓓ ἢ ὑβριστικῶς, ὡς οὐκ εἰδότι πρὸ τῶν γραφῶν ἢ δῆ, ταῦτα ἐπήγαγον· ὡσανεὶ εἶπον ὑμῖν, ὕπαιτε, μάθε· τοῦτο γὰρ ὅστιν, ἐρώτησον καὶ ἴδε. τί οὖν ὁ Χριστός; ὅπερ ἄνω καὶ κάτω τὴν Γαλιλαίαν ἔστρεφον καὶ Ⓦ προφήτην, ἀπαλλάττων πολλῆς ταύτης τῆς ἀλλοτείας ὑπονοίας, καὶ δεικνὺς ὅτι οὐχ εἷς τῶν προφητῶν ὅστιν, ἀλλὰ τοῦ κόσμου διαστάτης, φησίν· 15

κεζ ή. 12 Ἐγὼ φῶς εἰμι τοῦ κόσμου. Οὐ Γαλιλαίας, ἢ Παλαιστίνης, οὐδὲ τῆς Ἰουδαίας. τί οὖν [Ⓓ] Ἰουδαῖοι;

13 Σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς, ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής. Ὢ τῆς ἀνοίας τῆς γραφῆς πρέπεμψαν ἄνω καὶ κάτω, καὶ λέγουσιν, ὅτι σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς. τί ἦ ἐμαρτύρησεν; ἐγὼ εἰμι ὁ φῶς τοῦ κόσμου. μέγα ὁλεθρεῖ, καὶ ὄντως μέγα· ἀλλ' ἢ σφόδρα αὐτὸν ἔπληξεν, ὅπερ ἢ ὅτι ἐζωσοῦ πῶν ἑαυτὸν τῷ πατρί, ἢ ὅτε ὑὸς ἐκείνου εἶπεν εἶ, ἢ ὅτι Θεὸς, ἀλλὰ φῶς τίνος. ἐβούλοντο μὲν γὰρ ἀναιρεθῆναι καὶ τοῦτο· κἀκεῖ πολὺ τοῦτο μεῖζον τοῦ χ. ιδ εἰπεῖν, Ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ ἢ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, Φῶς δὲ σκοτίαν νοητῶς λέγων· τυτέστιν, ἢ μένει ἐν τῇ πλάνῃ. ἐν ταῦτα καὶ τὸν Νικόδημον ἐφέλκεται, καὶ ἐπάγει ὡς σφόδρα πρόρρησασά μένον, καὶ [ὅτι] ὑπηρέτας ἐπαρθῆ τοῦτο πεποιηκότας. ὃ γὰρ κελεύσαι, τοῦτο ἔξει βουλομένου κατασκευάσαι, ὥστε καὶ κακείνοις ἀκυδσαι. ἅμα ἦ καὶ αὐτοῖς ἀρίστης κρυφῆ τοὺς δόλους πλέκοντας, καὶ ἐν ᾧ σκότῳ καὶ τῇ πλάνῃ· ἀλλὰ τοῦ φωτὸς ἢ πειρῶντα· Ιωαν. γ. κ. καὶ τὸν Νικόδημον ὑπομιμνήσκει τῶν ῥημάτων ἐκείνων ἅπερ ἔλεγε πρώην· Πᾶς ὁ φαῦλα πράσσων, μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα. ὅπερ γὰρ ἔλεγεν, ὅλη οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀρχόντων ὅστις ἦλθεν εἰς αὐτόν, ἴσχε τοῦτό φησιν, ὁ τὰ φαῦλα πράσσων οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς· δείκνυσι ὅτι ἢ τῆς τοῦ φωτὸς ἀδυνείας ὃ μὴ ἐλθεῖν, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων διεστραμμένης γνώμης.

14 Ἀπεκρίθησαν

14 Απεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· καὶ ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου ἀληθής ἐστιν· ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον καὶ ποῦ ὑπάγω· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν ἔρχομαι. Οὗτος φάσας εἶπον, τοῦτο ὅτι περιβάλλομαι ὡς περιτετμημένως λέγειν. τί οὖν ὁ Ἰησοῦς; ἀναπείθων αὐτοὺς, καὶ δεικνὺς, ὅτι σκῆμα ὡς πρὸς αὐτὸν καὶ τὴν ὑπόνοιαν αὐτῶν διελέγετο, δι' ἣν ἔφασαν αὐτὸν ὑποπτεύοντες ψεύδη, φησί· καὶ ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου, ὅτι οἶδα πόθεν ἔρχομαι. τί ἐστι τοῦτο; οὐκ ἦν Θεοῦ εἰμι, καὶ Θεὸς, καὶ υἱὸς Θεοῦ· ὁ δὲ Θεὸς αὐτὸς ἑαυτῷ ἀξιόπιστος μάρτυς. ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε. ἐπελθοντα εἰπέ, φησὶ, καὶ εἰδότες περιπαύεσθε μὴ εἰδέναι· ἀλλ' ἀπὸ ἀνθρωπίνης ἀξιοπίστου ἀπόντα φθέγγεσθε, οὐδὲν πλέον βουλόμενοι ἢ φανερὸν ἡμᾶς ποιῆσαι.

15 Ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε. Ὥσπερ τὸ κατὰ σάρκα ζῆν, τὸ φαύλως ζῆν· οὕτω τὸ κατὰ σάρκα κρίνειν, ἀδίκως κρίνειν ἐστίν.

Ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα· 16 καὶ ἐὰν κρίνω, ἡ ἐμὴ κρίσις δικαία ἐστίν. Ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ἀδίκως κρίνετε. Εἰ ἀδίκως κρίνουμεν, φησὶ, διὰ τί μὴ ἐγκαλεῖς; διὰ τί μὴ κολάζεις; διὰ τί μὴ κατακρίνεις; ὅτι οὐκ ὅπως τοῦτο ἦλθον, φησὶ. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα· καὶ ἐὰν κρίνω ὁ ἐγὼ, ἡ κρίσις μου ἀληθής ἐστιν. ἐπεὶ εἰ ἐβουλήθην κρῖναι, ὑμεῖς ἂν τὰ κατάδικα συμφώνως ἦτε. καὶ ταῦτα οὐκ εἰς κρίσιν λέγω, φησίν. οὐ δίκην δὲ εἶπον, οὐκ εἰς κρίσιν λέγω, ὡς οὐ δαρῶν· ὅτι εἰ ἔκεινον, εἶλον ἂν ὑμᾶς. εἰ γὰρ εἰ ἔκεινον, δικαίως ἂν ὑμᾶς κατεδίκασα· ἀλλὰ νῦν καιρὸς κρίσεως οὐκ ἔστι. καὶ πρὸς τῆς μνησθείσης μὴ κρίσεως ἡτίζατο εἰπών, Ὅτι μόνος οὐκ εἰμὶ, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με πατήρ. Ἐνταῦθα δὲ ἠτίζατο, ὅτι οὐκ αὐτὸς μόνος αὐτοὺς κατεδικάζει, ἀλλὰ καὶ ὁ πατήρ. Εἶτα αὐτὸ ζωοποιήσαν, εἰς τὸν αὐτὸν μαρτυρίαν ἀνάγων·

17 Καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται, ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστι. Τί ἂν εἴποιεν ἐνταῦθα οἱ αἱρετικοί; τί πλέον ἔχει τὸν ἄνθρωπον, εἰ ἁπλῶς οὕτως ἐκλαβόμεθα τὸ λεχθέν; ὅτι μὲν γὰρ τὸν ἄνθρωπον Χριστὸν τοῦτο ὠνόμασε θεὸν, ὅτι καθ' ἑαυτὸν οὐκ ἔστιν ἀξιόπιστος τις· ὅτι δὲ Θεοῦ πῶς ἂν ἔχοι τοῦτο λέγειν; πῶς οὖν εἴρηται τὸ δύο; ἀφ' ὅτου δύο, ἢ ὅτου ἄνθρωποι, ἀφ' ὅτου τὸ δύο; εἰ γὰρ, ὅτου δύο εἰσὶ, τίνος ἕνεκεν οὐ κατέφυγε ὅτι Ἰωάννου; οὐδὲ εἶπε, μαρτυρῶ ἐγὼ περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ Ἰωάννης; τίνος ἕνεκεν ὅτι ἄγγελοι; τίνος ἕνεκεν ὅτι τοῦ προφήτας; ἡ γὰρ μυριάς ἂν ἦν ἄλλας μαρτυρίας. ἀλλ' οὐ τοῦτο βούλεται διεξαγαγεῖν, ὅτι δύο, ἀλλ' ὅτι καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας.

19 Λέγουσιν αὐτῷ· τίς ἐστιν ὁ πατήρ σου; εἶπε φησίν· οὔτε ἐμὲ οἴδατε, οὔτε τὸν πατέρα μου. Ἐπειδὴ γὰρ εἰδότες, ὡς οὐκ εἰδότες ἔλεγεν ἢ ὡς πιεζόμενος αὐτοὺς, οὐδὲ ἀποκρίσεως αὐτοὺς ἠξίου. Διὰ τοῦτο λέγει λοιπὸν τοῖς μαθηταῖς ἀπόντα καὶ μὴ πλείονος παῤῥησίας, ἀπό τε τῶν σημείων καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν ἀγγελουμένων τὴν μαρτυρίαν λαβόντων, τῷ τε ἐγγὺς εἶναι τοῦ πάθους. οἶδα γάρ, φησὶ, πόθεν ἔρχομαι. τοῦτο δὲ σφόδρα αὐτῷ καθήψατο· τὸ δὲ ἐπαγαγεῖν, καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, μᾶλλον αὐτοὺς ἐφόβησεν αὖ, ὡς οὐ μέλλοντος αὐτοῦ μένειν σὺν τοῖς ἀνθρώποις. Διὰ τί οὖν οὐκ εἶπεν, ὅτι οἶδα, ὅτι Θεός εἰμι, ἀλλ' ὅτι οἶδα πόθεν ἔρχομαι; ἀεὶ τὰ ταπεινὰ δυναμένοις τοῖς ὑψηλοῖς, καὶ αὐτὰ τοῦτα θεοποιεῖ. Εἰπὼν γὰρ ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ τοῦτο διέξας, ἤλεγξε ὅτι τὸ παπεινότερον· ὡσανεὶ ἔλεγε· οἶδα μὲν πόθεν ἀπέσταλμαι, καὶ ποῦ ἀφίγμαι. ὅτου γὰρ δεῖ ἔχειν αὐτεπεῖν, ἀκούσαντες ὅτι πρὸς ἐκεῖνον ἀπέσταλται, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἀπιστοῦσιν. Ὅ γὰρ δεῖ εἶπον, φησὶ, μὴ φθόνος, ἐκεῖθέν τε ἦκων, καὶ ἐκεῖ ἀπιὼν, πρὸς τὸν ἀληθῆ Θεὸν, ὑμεῖς δὲ οὐκ ἴστε τὸν Θεὸν, διὰ τοῦτο τὴν σάρκα κρίνετε. Εἰ γὰρ τοσούτων ἀκούσαντες τεκμηρίων τε καὶ ἐλέγχων, ἔτι λέγετε, ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής· καὶ Μωϋσέα ἀξιόπιστον ἡγεῖσθε, καὶ ὑπὲρ ὧν περὶ ἄλλων, καὶ ὑπὲρ ὧν περὶ ἑαυτοῦ λέγει τὸν Χριστὸν ὄντα, τοῦτο τὴν σάρκα κρίνειν ἐστίν. ἐγὼ δὲ οὐ κρίνω οὐδένα· καὶ μοῦ φησιν, ὅτι ὁ πατὴρ οὐ κρίνει οὐδένα. πῶς οὖν ἐνταῦθά φησι, καὶ ἐὰν κρίνω ἐγὼ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ Ιωαν. ε. κβ.

ἐμὴ δικαία ἐστίν, ὅτι οὐκ εἰμὶ μόνος; πάλιν πρὸς τὴν ἀπολογίαν τὴν ἐκείνων φέρεται· τουτέστιν, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ, τῷ πατρί ἐστιν. οὐκ αὖ ἄλλως ἔκρινεν ὁ πατὴρ κἀκεῖνον, εἰ μὴ ὡς ἐγώ· καὶ οὐκ δὴ ἄλλως ἐγὼ, εἰ μὴ ὡς ὁ πατήρ. πόθεν οὖν ἔσχεν καὶ τὸ παρὸν ἐμπεμόθυσεν; ὃ γὰρ ἐνόμιζον ἀξιόπιστον εἶναι τὸ ἐμὸν, εἰ μὴ τῷ παρόντι τὴν μαρτυρίαν προσέλαβεν· ἄλλως οὖν, οὐδὲ ἔσχε ὃ λεχθέν. ὅτι μὲν γὰρ τὴν δυάδα ἔφθημεν, ὅταν δύο ἀλλοτρίῳ προσχήματι μαρτυρῶσι, τότε ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστιν (τοῦτο γὰρ ὅτι δύο μαρτυρεῖ) εἰ δὲ μέλλοι τις ἑαυτῷ μαρτυρεῖν, οὐκέτι δύο εἰσίν. ὁρᾷς ὅτι δι' οὗτον ἕτερον τοῦτο εἴρηκεν, ἢ ἵνα δείξῃ ὁμοούσιον ἑαυτὸν, καὶ δεόμενον ἄλλης μαρτυρίας, καὶ οὐδὲν ἔλαττον ἔχοντα τὸν παρόντα; ὅσα γοῦν τὴν ἀνθρωπίνην. ἐγώ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ· οὐκ ἀνεῖ, εἰ ἐλάττονος οὐσίας ἦν, τοῦτο δὴ ἔδηκε νῦν, ἵνα μὴ νομίσῃς ὅτι ἀριθμοῦ ἔνεκεν πρόεληπται, ἵνα τὴν ὀξυσίαν οὐδὲν ἔχουσαν πρόσλαμβάνῃ. μαρτυρεῖ ἀνθρώπου, ὅταν ἀφ' ἑαυτοῦ ἀξιόπιστος ᾖ, οὐχ ὅταν μαρτυρίας δέηται, καὶ τοῦτο ἐν ἀλλοτρίῳ προσχήματι· ἐν δὲ ἰδίῳ, ὅταν μαρτυρίας δέηται τῆς παρ' ἑτέρου, οὐκ ἔτι ἐστὶν ἀξιόπιστος. ἐνταῦθα δέ, πῶς τοὐναντίον. καὶ γὰρ ἐν ἰδίῳ προσχήματι μαρτυρῶν, καὶ παρ' ἑτέρου λέγων μαρτυρεῖσθαι, ἀξιόπιστον ἑαυτὸν εἶναι φησι, πόθεν τοῦτο δείκνυσι ἑαυτοῦ τὴν ἀνθρωπίνην. ἀλλὰ τί γὰρ εἶπεν, οὐκ εἰμὶ μόνος, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με πατήρ, καὶ ὅ, δύο δὴ ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἐστὶν ἀληθής, οὐκ ἀπεσιώπησεν, ἀλλ' ἐπήγαγεν, ἐγώ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ; δηλονότι τὴν ἀνθρωπίνην δηλῶν. καὶ προῆκτο μὲν ἑαυτὸν τέθεικεν· ἐγώ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ· δείκνυσιν ἐνταῦθα τὸ τί ὁμότιμον, καὶ ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖται τὸ Θεὸν λέγοντες εἰδέναι πατέρα, αὐτὸν οὐκ εἰδότες. καὶ τοῦτο αἴτιον εἶναί φησι, τὸ αὐτὸν μὴ θέλειν εἰδέναι. λέγε οὖν, ὅτι δυνατὸν εἰδέναι τὸν πατέρα αὐτοῦ χωρεῖς, ἵνα κἂν οὕτως αὐτοὺς ὑπανασπᾷ εἰς τὸν αὐτοῦ γνῶσιν. ὅπερ γὰρ ἀφιέντες αὐτὸν, ἀεὶ τὸν πατέρα ἐζήτουν μαθεῖν, λέγει· καὶ δύνασθε εἰδέναι τὸν πατέρα χωρεῖς ἐμοῦ. ὥστε ⓐ τὸν υἱὸν βλασφημοῦντες, οὐκ αὐτὸν βλασφημοῦσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν πεμψαντα.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτα φύγωμεν ἡμεῖς, καὶ δοξάσωμεν τὸν υἱόν. κἂν μὴ φύσεως ἴδῃ τῆς αὐτῆς, οὐκ ἀνέχεται οὕτως εἶπεν. εἰ γὰρ ἐδίδασκε μόνον, ἕτερος δὲ ἦν, οὐδὲν ἂν αὐτὸν ἀγροικώτατα, εἰδέναι τὸν πατέρα· καὶ πάλιν οὐκ ἦν αὐτὸν εἰδότα πάντας εἰδέναι τὸν πατέρα· οὐδὲ γὰρ ὁ ἄνθρωπος εἰδώς, οἷός ἐστιν ἀγνοεῖν. καί φησι, καὶ γὰρ ὁ τῆς κτίσεως εἰδώς, οἷός ἐστὶ τὸν Θεόν. οὐδαμῶς. πολλοὶ γάρ εἰσιν οἱ τὴν κτίσιν εἰδότες, μᾶλλον δὲ πάντες ἄνθρωποι. (ὁρῶσι γὰρ αὐτὴν,) οὐ τὸν Θεὸν οὐκ ἴασι. δοξάζωμεν τοίνυν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, μὴ τῇ δόξῃ ταύτῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ δόξῃ τῶν ἔργων. αὕτη γὰρ ἐκείνης ἐκτὸς, οὐδὲν ἔσω. ἴδε σύ, φησιν, Ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ ἐπαναπαύῃ τῷ νόμῳ, καὶ καυχᾶσαι ἐν Θεῷ· ὁ οὖν διδάσκων ⓦ ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις; ὁ ἐν νόμῳ καυχώμενος, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου ⓦ Θεὸν ἀτιμάζεις; ὅρα μὴ ποτε καὶ ἡμᾶς ὑπὸ τὴν ὀρθότητα τῆς πίστεως καυχώμενοι, διὰ τοῦ μὴ συμβαίνοντα τῇ πίστει ⓦ βίον ὑπιδείκνυσθαι, ⓦ Θεὸν ἀτιμάζωμεν, ποιοῦντες αὐτὸν βλασφημεῖσθαι. καὶ γὰρ διδάσκαλον τῆς οἰκουμένης, καὶ ζύμιλον, καὶ φῶς, καὶ ἅλας εἰ βούλεται ⓦ χειροτονῆσαι. τί δέ ἐστι τὸ φῶς; βίος λαμπρὸν, μηδὲν ἔχων ἐσκοτισμένον. τὸ φῶς οὐχ ἑαυτῷ χρήσιμον, οὐδὲ τὸ ἅλας, οὐδὲ ἡ ζύμη, ἀλλ' εἰς ἑτέρους ὑπιδείκνυται τὴν ὠφέλειαν. οὕτως οὐ τὴν ἑαυτῶν ὠφέλειαν ἀπαρτιζόμεθα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑτέρων. τὸ γὰρ ἅλας ἐὰν μὴ ἁλίζῃ, οὐκ ἔστιν ἅλας. καὶ ἕτερον δέ τι ὑποδείκνυται, ὅτι, ἐὰν αὐτοὶ κατορθώσωμεν, ἐσόμεθα πόρρωτος καὶ ἕτεροι. ἕως δ' ἂν αὐτοὶ μὴ κατορθώσωμεν, οὐδὲ ἑτέρους ὀφέλησαι δυνησόμεθα. μηδεὶς μωρεύῃ, μηδεὶς χαίνοι πρὸς ἡμᾶς. τοιαῦτα γὰρ τὰ κοσμικὰ πρόσχήματα, τοιαῦται αἱ βιωτικαὶ φενάκαι· δόξα τοῦτο αἱ πρόσκαιροι μωραὶ σκηνώσαι, ὅλη τοῦ μὲν φαύλου, τὰ κοσμικὰ πρόσχήματα, ἠφάνισται· ἐνταῦθα μὲν ζωάγρησας, ἔνθα δὲ ἐχρεῶν μὴ ἀπολιθέμεναι. δέος οὖν μὴ καὶ ἡμᾶς τὸ αὐτὸ παθεῖν· δέος μὴ καὶ ἡμᾶς ῥιφῆναι ἀπέλθωμεν οὐδὲ-

δυμάοι

δυιδῶοι ἱμάτια, ἔνθα πάντες ἔχουσι λαμπάδας ἐν ταῖς φωλεοῖς. οὐδὲν γὰρ ἀμαρτίας ῥυπαρώτερον, οὐδὲν ἀκαθαρτότερον. διὸ τὴν φύσιν αὐτῆς ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος ἐμιμήσατο ἐκεῖνα. Προσώζεσαν καὶ ἐσάπησαν οἱ μόλωπές μου. καὶ Εἰ βούλει μαθεῖν τῆς ἁμαρτίας τὸ δυσῶδες, σκόπησον αὐτὴν μὴ τὸ ἡμέτερον, ὅταν τῆς ἐπιθυμίας ἀπαλλαγῆς, ὅταν μὴ ἐπὶ σοχλῇ τὸ πῦρ· καὶ τότε ἴδοις ἂν τίς ἐστιν ἡ ἁμαρτία. σκόπησον δὲ θυμόν, ὅταν σε γαλήνης· σκόπησον τὴν πλεονεξίαν, ὅταν ἔξω ᾖ τῆς πάλης. οὐδὲν αἰσχρότερον, οὐδὲν μιαρώτερον ἁρπαγῆς καὶ πλεονεξίας. Ταῦτα συνεχῶς λέγομεν, οὐκ ἐσοχλοῦντες ὑμῖν βουλόμενοι, ἀλλὰ κερδᾶναί τι μέγα ἐθαυμασεν. ὁ γὰρ ἐν τῇ ἀπ' ἀρχῆς μὴ καταρθώσας, ἴσως ἐν τῇ δευτέρᾳ ἀκούσας ποιήσει τοῦτο· ἐὰν δὲ δεύτερον παραδραμὼν, οὐκ οἶδε τρίτον ἐξορθώσεται. ἡμῶν γὰρ πάντας ἡμᾶς πάντων ἀπαλλαγῆναι τῶν πονηρῶν, τοῦ βουλήματος τοῦ Χριστοῦ ἔργον, ὃν αὐτῷ ἡ δόξα σὺν τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ργ. 20 ΤΑΥΤΑ ΤΑ ΡΗΜΑΤΑ ΕΛΑΛΗΣΕΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν. ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

τῆς δυσοίας τῆς Ιουδαϊκῆς· τοὺς γὰρ πάλαι ζητοῦντες αὐτὸν, εἶτα ἐν μέσῳ λαβόντες, καὶ πολλάκις ἐπιχειρήσαντες καταφέρειν ἐξ ἑαυτῶν καὶ δι' ἑτέρων, ἐξ ὧν δυνηθέντες, ὅτε ὅτως αὐτοῦ τὸν δυνάμει ἐξεπλάγησαν, ἀλλ' ἐπεπήγεσαν τῇ καρδίᾳ, καὶ οὐκ ἀφίσαντο. ὅτι γὰρ ἐπεχείρουν ἀεί, φησι· Ταῦτα ἐλάλησεν ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν. ἐν τῷ ἱερῷ ἐλάλει, καὶ ἐν τῷ ἱερῷ ἐδίδασκεν, ὃ μᾶλλον ἐκίνουν αὐτοὺς διατεῖναι, καὶ ταῦτα ἐλάλει, ἐφ' οἷς ἐδάκνοντο, καὶ ἐξεκάλουν, ὅτι ἴσον ἑαυτὸν ποιεῖ τῷ πατρί. καὶ γὰρ ὁ, δύο αὐθεντῶν ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστι, πολὺ ἐμφαίνει. ἀλλ' ὅμως ταῦτα, φησὶν, ἐλάλει ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐν τῷ ἱερῷ ἐδίδασκεν, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἔπίασεν, ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ· τουτέστιν, ὅτι οὐδέπω καιρὸς ἦν ἐπιτήδειος, καθ' ὃν ἠθέλησε σαυρωθῆναι. ὥστε καὶ τότε ἡ τῶν ἐκείνων δυναμέως γέγονεν ἔργον, ἀλλὰ τῆς οἰκονομίας τῆς αὐτοῦ. αὐτοὶ γὰρ ἐπὶ πάλαι ἐβούλοντο, οὐκ ἴσχυον δὲ. ἡ τοίνυν οὐδὲ τότε ἴσχυσαν ἂν, εἰ μὴ αὐτὸς συνεχώρησεν. 21 Εἶπεν οὖν αὐτοῖς πάλιν ὁ Ἰησοῦς· ἐγὼ ὑπάγω, καὶ ζητήσετέ με. Τί δήποτε λέγει τοῦτο συνεχῶς; κατασείων αὐτῶν τὰς ψυχὰς ἐπὶ φοβῶν. ὅρα γὰρ ὅσον τοῦτο ἐνεποίει τῷ φόβον. ἐπὶ γὰρ ἀμελεῖν αὐτὸν βουλόμενοι, ἵνα ἀπαλλαγῶσι, ζητῆσιν ὅπου κατάγλ. οὕτω μεγάλα ἀπὸ τοῦ σχήματος ἐφθέγγοντο. ἐπὶ ἕτερον δὲ διδάξαι αὐτοὺς ἐβούλετο, ὅτι οὐ τῆς ἐκείνων βίας ὁ σταυρὸς ἐστὶν, ἀλλὰ δι' ὧν αὐτὸς σταυροῦται, καὶ τῶν αἰσχύνην ἔδει ταῦτα τοῦτο ἐγκαλεῖν τῷ λόγῳ. ἔλεγον οὖν· 22 Μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν; Τί οὖν ὁ Χριστός; ἀναιρεῖ αὐτῶν τὸν φόβον, καὶ δείκνυσι ὅτι ὁ σταυρὸς ἁμαρτημά ἐστι, φησὶν·

23 Ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστέ. Ὃ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· οὐδὲν διαφέρουσιν ὑμᾶς τοιαῦτα σκοπεῖν δαιμόνων ἀσωμάτων καὶ ἀρχικῶν, καὶ ἁδὲν λογιζομένους πνευματικόν· ἀλλ' οὐκ ἐγὼ παράγω τοιοῦτον· δαίμων γὰρ εἰμί. Ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ. Πάλιν ἐκ τῶν κοσμικὰς σκοπεῖς καὶ ἀρχικὰς φησιν· ὅθεν δῆλον, ὅτι καὶ τὸ, ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, οὐ τὸ σαρκὰ μὴ ἀνειληφέναι ἐστὶν, ἀλλὰ τὸ πορρω εἶναι τῆς ἐκείνων πονηρείας. καὶ γὰρ τοὺς μαθητὰς φησι μὴ εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ὅμως σάρκα εἶχον ἐκεῖνοι. ὥσπερ οὖν ὁ Παῦλος λέγων, Οὐκ ἐστὶ τὸ ἁρχὴ, οὐχὶ ἀσωμάτους αὐτοὺς εἶναι φησιν· οὕτω λέγων τοὺς μαθητὰς οὐκ εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου, οὐδὲν ἕτερον, ἢ φιλοσοφίαν αὐτοῖς μαρτυρεῖ. Rom. 8.

24 Εἶπον οὖν ὑμῖν, ὅτι ἐὰν μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι, ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν ἀποθανεῖσθε. Εἰ γὰρ δι' αὐτοῦτο ἦλθεν, ἵνα ἄρῃ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, καὶ ἐπέρως αὐτὸν ἀποδύσασθαι οὐκ ἔνι, εἰ μὴ δι' ἀπιστίαν, δυνάγκη τὸν μὴ πιστεύοντα, ἔχοντα τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, ἀπελθεῖν. ὁ γὰρ μὴ βουλόμενος αὐτὸν θανατῶσαι δι' τῆς πίστεως καὶ θάψαι, ἵνα ἀποθανόντα αὐτῷ, καὶ ἀπελθύσεται οὐκ δώσων βύθιώδας τῷ πρότερον ἁμαρτήμασιν. δι' τοῦτο ἔλεγεν· Ὁ μὴ πιστεύων, ἤδη κέκριται· ὁ τῷ μὴ πιστεύειν μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ τὰ πρότερα ἁμαρτήματα ἔχων ἀπέρχεται. ἔλεγεν οὖν· Ioan. γ. ιη. χ. ιαυτ

25 Σὺ τίς εἶ; Ὦ τῆς ἀνοίας· μὴ ζητοῦντων, ἀλλὰ σημεῖα, καὶ διδασκαλίαν, ἐρωτῶσι, σὺ τίς εἶ; Τί οὖν ὁ Χριστός; Τῷ ἀρχὴν ὅ, τι καὶ λαλῶ ὑμῖν. Ὃ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· τοῦ ὅλως ἀκούειν τῶν λόγων τῶν πρὸς ἐμοῦ ἀνάξιοί ἐστε, μήτιτε καὶ μαθεῖν, ὅστις ἐγώ εἰμι. ὑμεῖς γὰρ πολλὰ πειρᾶζοντες φθέγγεσθε, καὶ οὐδενὶ τῶν πρὸς ἐμοῦ προσέχοντες· καὶ ταῦτα πολλὰ ἠδυνάμην ἐλέγξαι νῦν. τοῦτο γάρ ἐστι,

26 Πολλὰ ἔχω λέγειν καὶ κρίνειν· Οὐκ ἐλέγξαι ἦ μόνον, ἀλλὰ καὶ κολάσαι· ἀλλ' ὁ πέμψας με, τοιοῦτός, ὁ πατήρ, οὐ βούλεται τοῦτο. οὐ γὰρ ἦλθον κρίναι τὸν κόσμον, ἀλλὰ σῶσαι τὸν κόσμον. Οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, φησίν, ἀλλ' ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον. Εἰ τοίνυν εἰς τοῦτο με ἀπέστειλεν, ἀληθῆς δέ ἐστιν, εἰκότως οὐδένα ἐγὼ κρίνω νῦν. ἀλλὰ ταῦτα λαλῶ τὰ πρὸς σωτηρίαν, οὐ τὰ πρὸς ἔλεγχον. λέγε δὴ ταῦτα, ἵνα μὴ νομίσωσιν ὅτι θεασάμενα ἀκούων, καὶ ἀθυμήσω καὶ ἐπεξέρχεται, ἢ ὅτι οὐκ οἶδεν αὐτῶν τὴν ἀγνοίας καὶ τὴν κλεψασίας. Ioan. γ. ιζ.

27 Οὐκ ἔγνωσαν ὅτι τὸν πατέρα αὐτῶν λέγει. Ὦ τῆς ἀνοίας· οὐ διέλιπεν αὐτοῖς πρὸ αὐτοῦ ἀγαλεγόμενος, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον. Εἶπα, ὅλως πολλὰ σημεῖα ποιήσας καὶ διδάξας, οὐκ ἐπαπάσατο, πρὸ τῶν σαυτοῦ λοιπὸν ἀγαλέγεται, λέγων·

28 Ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε, ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ,

29 Καὶ ὅτι μετ' ἐμοῦ ἐστιν ὁ πέμψας με, καὶ οὐκ ἀφῆκέ με μόνον ὁ πατήρ.

Δείκνησιν ὅτι δικαίως ἔλεγε, τὸν ἀρχὴν ὅ, τι καὶ λαλῶ ὑμῖν. ὥστε οὐ πρόσκειται τοῖς λεγομένοις. ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. οὐχ ὑμᾶς τότε μάλιστα προσδοκᾶτε ἀπαλλαγήσεσθαί μου καὶ ἀναιρήσειν; ἐγὼ δὲ λέγω, ὅτι τότε μάλιστα εἴσεσθε, ὅτι ἐγώ εἰμι, τῶν τε σημείων ἕνεκεν, καὶ τῆς ἀναστάσεως, καὶ τῆς ἀλώσεως. πάντα γὰρ ταῦτα ἵνα καὶ τὴν ἐμφῆναι αὐτοῖς τὸν ἰαμόν. καὶ οὐκ εἶπε, τότε γνώσεσθε τίς εἰμι. ὅταν γὰρ ἴδητε, φησίν, ὅτι οὐδὲν ἀπὸ τοῦ θανάτου πείσομαι, τότε γνώσεσθε, ὅτι ἐγώ εἰμι· τοῦτον, ὁ Χριστός, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ πάντα φέρων καὶ ἄγων, καὶ οὐκ ἀναγκαίως ἐκείνῳ δι' τοῦτο γεγωνέναι, καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ οὐδέν. ἀμφότερα γὰρ εἴσεσθε, καὶ τὸν ἰαμὸν τὸν ἐμὸν, καὶ τὸν ὁμόνοιαν τὸν πρὸς τὸν πατέρα. Ὃ γὰρ, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ οὐδέν, ὃ ἀναγκαῖον τῆς οὐσίας δηλοῖ, καὶ ὃ οὐδὲν ἐκτὸς τῆς πατρικῆς νοημοσύνης φθέγγεσθαι. ὅταν γὰρ ἐκπέσωσι τῆς λατρείας, ὅταν μὴ συγχωρηθῇ ὑμῖν μηδὲ αὐτὸν θεραπεύειν, ὡς πρὸ τούτου, τότε εἴσεσθε ὅτι ἀμωμῶν ἐμοὶ ταῦτα ποιῶ, καὶ προξενούμενος τὸν μὴ ἀκουσάντων μου ὠσανεὶ ἔλεγον· οὐκ αὖ εἶχε συλλήβδην ὡς ἡμῶν καὶ ἀλλότριος, τοσαύτην δὴ ὀργὴν κατ' ὑμῶν ἐκίνησε. τοῦτο καὶ Ἡσαΐας φησί· Δώσει σὺν ποινὴν αὐτοῖς τῆς ἀφῆς αὐτοῦ· καὶ ὁ Δαυΐδ, Τότε λαλήσει πρὸς αὐτοὺς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ· καὶ αὐτὸς, Ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. καὶ αἱ πρόρρησεις δὲ αὐτὸ δηλοῦσιν, ὅταν λέγῃ· Τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος ἐκείνου; κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς. ὁρᾷς ὅτι πάντα χρόνου δεῖται; δὲ μηδέπω τις θέλεται ὅτω φθάσεται; ἐπεὶ εἰ αὐτὸν ἀπολῇ, ὥσπερ οὖν καὶ ἀπολῇ (φέρετε γὰρ, φησίν, αὐτὸν ὧδε τοὺς μὴ θέλοντάς με βασιλεῦσαι, καὶ κατασφάξατε) ἵνως ἐ- Ησ. κγ. β. Ψαλμ. β. ε. Ματθ. κγ. αη. Ματθ. κα. μ.

νεχεν ὐκ αὐτὸ φησὶν ἔργον, ἀλλὰ τ̃ πατρὸς ὃ γινόμενον; πρὸς τὴν ἐκείνων ἀθέτησιν λεγόμενος, ὁμοῦ ϗ καὶ ἡμῖν ϖ̃ γνωμικώτερα. διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ἀφίω τ̃ οἶκον ὑμῶν ἔρημον, ἀλλ' ἀφίε). τοῦτο μὲ γὰρ ἀπροσώπως τέθεικε. διὰ δὲ τὸ εἰπεῖν, πόσακις ἠθέλησα ὅπερ ζωογονῆσαι τὰ τέκνα ὑμῶν, καὶ οὐκ ἠθελήσατε, εἶτα ἐπαγαγεῖν, ὅτι ἀφίεται, δείκνυσιν ὅτι αὐτὸς τὴν ἐρήμωσιν ἐργάζετο. ὅπερ γὰρ, φησὶν, ἠθέλησα καὶ ἠθεσπαθύμησα οὐκ ἠθελήσατε γνῶναι, καὶ λαζόμενοι εἴσεσθε ὅσις ἐγώ. Καὶ μετ' ἐμοῦ ὅστιν ὁ πατήρ. Ινα γὰρ μὴ νομίσωσι ϑ, ὁ πέμψας με, ἐλαττώστως ἔϗ), λέγει· μετ' ἐμοῦ ἐστι. ϑ μὲ γὰρ, τ̃ οἰκειότητος· ϑ ϗ, τ̃ θεότητος. Καὶ οὐκ ἀφῆκέ με μόνον, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε. Πάλιν ὅτι ϑ ταπεινότερον ϖ̃ λόγου κατήγαγε, πρὸς οἰκεῖον ζωωτικῶς ἰσάμενος ὅπερ ἔλεγεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐξ αὐτοῦ, ϗ ὅτι ϑ σάββατον οὐ τηρῶ, πρὸς ὃ τότε φησὶν· τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε· δείκνυσι, ὅτι ἐκ τοῦ λύειν τὸ σάββατον, ἀρεστὸν αὐτῷ. οὕτω γοῦν ϗ ὅτε τ̃ ξαυτοῦ φησι· δοκεῖτε ὅτι οὐ δύναμαι ϖ̃ βαπτίσαι τ̃ πατέρα μου; καίτοιγε εἶπων μόνον, τίνα ζητ̃τε, ἔρριψεν οἷα τίνες. εἰ οὖν ὁ λέγει, δοκῆτε ὅτι οὐ δύναμαι ὑμᾶς ἀπολέσαι, ἔργῳ τοῦτο ὅτι δείκνυμι; πρὸς τὴν ἀθέτησιν αὐτῶν καταβαίνει. πολλαχοῦ γὰρ ἐποίησατο σπουδὴν, ὥστε δῆξαι, ὅτι οὐδὲν ἐναντίον ποιῶ τῷ πατρί. οὕτω δὴ ϗ ἐν τούτοις δὴ θεσπιώτερον φθέγγεται. ὥσπερ ϑ τὸ, οὐκ ἀφῆκέ με μόνον, εἴρηται· οὕτω ϗ τὸ, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε.

30 Ταῦτα αὐτοῦ λαλήσαντος, πολλοὶ ὅτις ἔπιστευσαν εἰς αὐτόν. Οτε εἰς τὸ ταπεινὸν ϖ̃ λόγου κατήγαγε, τότε πολλοὶ ὅτις ἔπιστευσαν. ἔτι οὖν ἐρωτᾷς, ἵνος ἔνεκεν ταπεινῶς φθέγγε); καίτοιγε σαφῶς ὁ εὐαγγελιστὴς ηἰνίξατο τοῦτο, εἰπών· ὅτι ταῦτα αὐτοῦ λαλήσαντος, πολλοὶ ὅτις ἔπιστευσαν εἰς αὐτόν· μονονοὶ βοᾷ διὰ τούτων τ̃ προφητικ̃· μὴ θορυβοῦ, ὦ ἀκροατά, ἐὰν ἴδῃς ταπεινὸν ἀκούσῃς. ϗ γὰρ μ̃ τοσαύτην διδασκαλίαν μηδέπω πεπεισμένοι ὅτι ϖ̃ διὰ τὸ παρὸν ὅστις, εἰκότως ταπεινότερα ἤκουον ἵνα πεισθῶσι. ϗ τοῦτο οὖν ἀπολογία ὅστιν ὑπὲρ τ̃ μὴ γόντων ταπεινῶς εἰρήσεσθαι. ὅτις ἔπιστευσαν μὲ οὖν, οὐχ ὡς ἐχρῆν δέ· ἀλλ' ἁπλῶς ϗ ὡς ἔτυχεν, ἁθέντες ϗ διαπαυσάμενοι ὅτι τ̃ τ̃ λόγων ταπεινότητι. οὐ γὰρ οὐ τελείαν πίστιν εἶχον, δείκνυσιν ὁ εὐαγγελιστὴς ὀκ τ̃ μ̃ ταῦτα λόγων, ὀκ οἷς αὐτὸ πάλιν ὑφείζησι. ϗ ὅτι ὄντοι αὐτοί εἰσιν ὀκφιοι, ἐδήλωσεν εἰπών·

31 Ελεγεν οὖν ὁ Ιησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ιουδαίους· ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τ̃ λόγῳ τ̃ ἐμ̃· Δείκνυσι, ὅτι οὐδέπω πρόεδέξαντο τὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ μόνον πρόσοχον τοῖς λεγομένοις. διὸ [ϗ] πλησιέστερον εἶπεν. ἐκεῖ μὲ γὰρ ἁπλῶς εἶπε, Ζητήσετέ με· νῦν ϗ μεῖζον προσέθηκεν, Οτι ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν ἀποθανεῖσθε. ϗ τὸ πῶς δείκνυσι, ὅτι οὐ δύνασθε ἐλθόντες ἐκεῖ βαπτίσαι με λοιπὸν, ταῦτα δὲ λαλῶ εἰς ϖ̃ κόσμον. διὰ τούτων ἐδήλωσε λοιπὸν ἀπερχόμενον αὐτὸν εἰς τὰ ἔθνη. ὅπερ ϗ οὐκ ἔγνωσαν λοιπὸν, ὅτι ϖ̃ πατέρα αὐτοῖς λέγει ἐμπροσθεν, πάλιν φθέγγε) πρὸς αὐτ̃, ἐν τῇ ἀπάτῃ τ̃ ταπεινότητος τ̃ ῥημ̃ τέθεικεν ὁ εὐαγγελιστής. Ioan. ζ. λδ. Ioan. η. κα.

Αν ὅτω τοίνυν θέλωμεν ταῦτα γραφὰς ἐρευνᾶν μ̃ ἀκριβείας ἐν μὴ ἁπλῶς, δυνησόμεθα τ̃ σωτηρίας τ̃ ἡμετέρας ὅπιτυχεῖν· αὐ διὰ παντὸς αὐτοῖς ἐνδιατρίβωμεν, ϗ δογμ̃ ὀρθότητα ϗ βίου εἰσόμεθα ἠκριβωμένον. καὶ σφόδρα σκληρὸς ὢν ἐν ἀπανθρώπῳ καὶ ζωώδει, καὶ μηδὲν κερδαίνῃ ἐν τοῖς ἄλλοις ζῴοις, ϖ̃ ζῴον γοῦν καρπώσεται τοῦτον, καὶ λήψεται ἵνα ὠφέλειαν, εἰ ϗ μὴ τοσαύτην, ὡς αὐτὸν ἔχει, ἀλλ' ὅμως λήψεται. Εἰ γὰρ μυρεψικόν τις πρίῃ, ϗ πρόσκαιρος ἐργασηρίοις τοιούτοις, ϗ ἄκων ἀναζέψεται ἐκ τ̃ ὑγρασίας· πολλῷ μᾶλλον εἰς ἐκκλησίαν ἀπιών. ὥσπερ γὰρ ἐξ ἀργίας ἀργία γίνεται, οὕτω ἐκ τ̃ ἐναργείας προθυμία γινᾶται. καὶ μυρίων ἡδονῶν κακῶν, καὶ ἀκαθάρτου, μὴ φύγῃς τὴν τοιαύτην ἀγαθοεργίαν. τί οὖν, φησὶν, ὅτι ἀκούων οὐ ποιῶ; ὁ μικρὸν

ΗΘΙΚΟΝ

τὸ

τὸ κέρδος ζημιοῦσθαι ἑαυτόν· οὐκ ἄρχεσθαι τοῦτο ὁ φόβος· οὐκ ἄρχεσθαι τοῦτο τὸ δέος. ἐὰν γὰρ ἀρξῇς μόνον, ὅτι ἀκούων ὑβρίσω, πάντως καὶ ὅτι τὸ ποιεῖν οὐκ ἔσῃ ποτέ. οὐ γὰρ ἔνεστι τῷ Θεῷ δεδιότι καὶ ἀκούοντα Θεοῦ δεδιότι, μὴ κερδαίνειν. εὐθέως γοῦν συστελλόμεθα, καὶ ζημίας ὑπολογόμεθα, ὅταν βιβλίον βουλώμεθα λαβεῖν. ὁρᾷς καὶ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως πόσην εὐλάβειαν; ἂν μὲν γὰρ ἀκριβείας ἐπιλάθωμεν, πολλὴν καρπωσόμεθα τὴν ὠφέλειαν. ὑγιὲς γὰρ ἂν, εἰ μὴ ἐν εὐλαβείᾳ καθίστη τὴν ψυχήν, καὶ χεῖρας δὲ ἀποπλάμεθα· καὶ γυμνὴ, κἂν ἀκατακάλυπτος ᾖ, πρεπόντως) εὐθέως τὸ φανὸν, τῆς ἔνδοθεν εὐλαβείας τὸ δεῖγμα ἐνδεικνυμένη· καὶ ὑπὲρ, ἐὰν κατακεκαλυμμένος ᾖ, γυμνοῖ τὴν κεφαλήν. ὁρᾷς πῶς κήρυξ γίνεται τῆς ἔνδοθεν εὐλαβείας τὸ ἔξωθεν σχῆμα; εἶτα καὶ εἰς ἀκρόασιν ὁ καθίσας, ἐξεπλάγη πολλάκις, καὶ κατέγνω τοῦ βίου τοῦ πρόσθεν. πρέσχωμεν τοίνυν ταῖς γραφαῖς, ἀγαπητοὶ, καὶ εἰ μηδὲν ἕτερον, τά γοῦν θαυμάσια ἡμῖν γενέσθω, καὶ ταῦτα μεταχειρίζώμεθα. εὐθέως γὰρ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον, τοῦ Χριστοῦ τὸ ὄνομα ὅλῃ ἐγκείμενον, καὶ ἀκούσῃ εὐθέως λέγοντος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γλῶσσα ἰῶ ὕπνε. μυρίας θυσίας γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας παῦσαι Ἰωσήφ, εὑρέθη δὲ γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. ὁ δὲ ταῦτα ἀκούων, ὑπερθυμήσει πρὸς ἡνίας εὐθέως, θαυμάσεται τὸν τόκον, ἀπαλλαγήσεται τῆς γῆς. ὑμᾶς δὲ ταῦτα, ὅταν ἴδῃς καὶ πνεύματος καταξιωμένους τὸν πρόδηλον, καὶ ἀγγέλων αὐτῷ δεκλεγόμενον. καὶ ταῦτα μὲν ἐξ ὑπολήψεως· εἰ δὲ ὑπομείνῃς μέχρι τέλους ὑπῶν, πάντα εὐθέως δεκατεύσεις τὰ βιωτικά, πάντων καταγελάσῃ τῶν ὁρωμένων. καὶ πλούσιος ἦς, οὐδὲν κτήσῃ πλοῦτον, ἀκούσας ὅτι τέκτονος ὄντα ἐκείνη καὶ ταπεινῆς οἰκίας, μήτηρ τοῦ διαπόντου σε γέγονε· καὶ πένης ἦς, οὐκ ἐπαισχυνθήσῃ τὸν πενίαν, μαθὼν ὅτι τὸν βουτελεστάτου οἰκίαν οὐκ ἐπῳκοδόμησε ὁ τοῦ κόσμου δημιουργός. ταῦτα σκοπῶν, οὐχ ἁρπάσεις, οὐ πλεονεκτήσεις, οὐ λήψῃ καὶ τὰ τῶν ἑτέρων σύ· ἀλλ' ἐφεκτὴς ἔσῃ μᾶλλον πενίας, ἢ ἀσχημόνως πλουτεῖν. αἰ δὲ τοῦτο γένηται, πάντα ὀξυόρμητα καὶ κακά. πάλιν, ὅταν ἴδῃς αὐτὸν ὑπὲρ φάτνης κείμενον, καὶ σπαργανώσεις τῷ παιδίῳ σου τὸν οὐρανὸν χρυσοῦν, οὐδὲ τῇ γυναικὶ ἐγχρυσόδετον ποιήσαι χλαῖναν. ταῦτα δὲ μὴ σπαργανοῖ, οὐδὲ ταῦτα ἐκ τούτων ἐργάσῃ πλεονεξίας καὶ ἁρπαγάς. πολλὰ δὲ ἔπεστι τὰ ὄντα κερδαίνειν, ἅπερ οὐκ ἔνεστι νῦν μέσος λέγειν. ἔσονται δὲ οἱ πεῖσαι ἐλληφότες. διὸ παρακαλῶ καὶ κλαῦσαι βιβλία, καὶ μὴ τῶν βιβλίων τὰ νοήματα καπῆναι, καὶ τὴν ἀμφιονίαις ἐγκεφάλους. οἱ μὲν γὰρ Ἰουδαῖοι, ὅπερ ὑμεῖς ἐποιοῦντο, τῶν χειρῶν ἐκκρεμοῦντο τὰ βιβλία ἐξαρτᾶν· ἡμεῖς δὲ οὔτε ἐκ χερσὶν, ἀλλ' ἐν οἰκίᾳ πήξωμεν, δέον ἐντυποῦν τὴν καρδίαν· ὑπὸ γὰρ πρόσωπα ἐκκαθαίροντες βίου, τευξόμεθα τῶν μυηθέντων ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπολαβεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. νδ'. 31 ΕΛΕΓΕΝ ΟΥΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους· ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταί μού ἐστε, 32 καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς.

Ολλῆς ἀνομονῆς δεῖται καὶ ἡμέτερα, ἀγαπητοί· ἡ δὲ ἀνομοιότης, ὅταν μὴ βάθους ἐρριζωμένα καὶ δόγματα ᾖ. καθάπερ γὰρ τῶν δρυῶν τῶν εἰς βάθος κειμένων κόλπους ἀφίσασι καὶ ῥίζας καὶ πρὸς σφιγομένων μὴ ἀκριβείας οὐδεὶς ἂν ἔμοιγε πρόσαντες αἰσθάνεσθαι δυνήσεται· οὕτω δὴ καὶ τῶν ψυχῶν τῶν καθηλωμένων τῷ τοῦ Θεοῦ φόβῳ, οὐδεὶς πρόσκομμα δυνήσεται. τὸ γὰρ ἐρρίζωσθαι, τὸ καθηλῶσθαι

λωθαι πλέοι ὅτι. τοῦτο γοῦν ὁ τῶν Φαρισαίων διδάσκαλος, λέγων· Καθήλωσον τὸ χειρόγραφον. Φαρισ. πρ.
τὰ σάρκας μου· ὅτω καὶ σὺ καθήλωσον καὶ ζωάλφον, ὡσανεὶ ἥλῳ τῷ σταυρικῷ σημείῳ. ὥσπερ γὰρ ὅτοι δυσάλωτοι, ὅτως οἱ σκληροὶ βιάλωτοι γίνονται, καὶ καταῤῥιπτοῦνται ῥᾳδίως· ὅπερ καὶ τότε ἔπαθον οἱ Ἰουδαῖοι. ἀκούσαντες γὰρ καὶ πιστεύσαντες, πάλιν ἐξετράπησαν.
βιαλότμητος οὖν ἐμβαθῦναι τὴν πίστιν αὐτῷ ὁ Χριστὸς, ὥστε μὴ ὅπι πολαίαν εἶναι, σχισκάσθη τὴν ψυχὴν πληκτικωτέροις λόγοις. τῷ γὰρ πιστὸν θύσαντι ἰῶ καὶ ἐλέγχων ἀνέχεσθαι· οἱ δὲ ἀθλίως ἠχρείωνται. πῶς γὰρ τοῦτο ποιεῖ; σταυροῦται σὺν ἐμοὶ λέγει. ἐὰν ὑμᾶς μείπτε τὸ καθ' λόγῳ τῷ ἐμῷ, ὄντως μαθηταί μου ἔστε, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς, μονονουχὶ λέγων, μέλλω βαθεῖαν διδόναι τομήν, ἀλλὰ μὴ σαλεύεσθε· μᾶλλον γὰρ τὸ πόνον αὐτῷ τὸ τύφον αὐτῷ τῆς ἀχαριστίας κατάσχες. ἵνα ἐλευθερώσει, εἶπέ μοι; ἁμαρτημάτων. οἱ οὖν οἱ ἀλαζόνες ἐκεῖνοι;

33 Σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε. Κατάπτυστον ἀθλίως αὐτῷ ἡ ἀχαριστία. τοῦτο γὰρ γίνεται ἀπὸ τοῦ τοὺς καὶ κοσμικὰ ἐπαινεῖσθαι. ἐὰν μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, φησὶν, ἀληθῶς μου τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῷ, καὶ εἰδήσετε, ὅτι ἀληθὴς θυσία μὲν, οὐκ ἔμεινεν δέ. καὶ μέγα ἐπαγγέλλεται, τὸ μαθητὰς αὐτοῦ ἐκείνης γενέσθαι. ὅπερ γὰρ ἵνα ἀνεχώρησαν τροφῶν, αἰτιάσθαι αὐτοὺς φησιν, ἐὰν μείνητε ἐπεὶ καλοὶ ἦκουσαν καὶ ὅτι θυσαι, καὶ ἀνεχώρησαν, ὅπερ οὐκ ἔμειναν. Πολλοὶ γὰρ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκ ἔτι μετ' αὐτοῦ [παῤῥησία] περιεπάτουν. γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν· τουτέστι, ἐμέ. ἐγὼ γάρ εἰμι ἡ ἀλήθεια. καὶ μὴ Ἰουδαϊκὰ πάθητε τύπος ἴσως· τὴν γὰρ ἀλήθειαν πρὸ ἐμοῦ εἴσεσθε, καὶ ἐλευθερώσει ὑμᾶς τὰ ἁμαρτήματα. ὥσπερ γὰρ ἐκείνοις ἔλεγεν, ὅτι τὰ ἁμαρτίας ὑμῶν ἀποθανεῖσθε· οὕτω καὶ τούτοις ἔλεγεν, ἐλευθερώσει ὑμᾶς. καὶ οὐκ εἶπεν, ἀπαλλάξω ὑμᾶς δουλείας· ἀλλὰ τοῦτο αὐτοῖς ἔλαττον ἐφαίνετο. τί οὖν ἐκεῖνοι; σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε. καίτοι εἰ ἐχρῆν ἀγωνίσασθαι, ὅτι ὃν τρόπον εἰκὸς ἦν, τὴν εἰρηνείαν, γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ εἶπεν· τί οὖν; νῦν τὴν ἀλήθειαν οὐκ ἴσμεν; ὁ νόμος οὖν ψεῦδος καὶ ἡ γνῶσις ἡ ὑμετέρα; ἀλλ' οὐδενὸς τότων αὐτοῖς ἔμελεν, ἀλλ' ὅτι κοσμικοῖς τρόποις ἀληθεύσι, καὶ ταῦτα δουλείαν ἐπαγγελλόμενοι. εἰσὶ γὰρ, εἰσὶ καὶ νῦν πολλοὶ, οἱ ὅτι μὴ τοῖς ἀληθῶς φορεῖς αἰσχύνονται, καὶ ὅτι τῇ δουλείᾳ ταύτῃ· ὅτι γὰρ τῆς δουλείας τῆς ἁμαρτίας οὐκέτι, καὶ ἕλοιντο ἂν μυριάκις ἐκείνην κληθῆναι δοῦλοι τῆς δουλείας, ἢ ταύτην ἅπαξ. τοιοῦτοί τινες ἦσαν καὶ οὗτοι, καὶ οὐδὲ ἠνέσχοντο ἄλλην δουλείαν, καὶ φασὶ· σὺ ἐλεύθερος ἐκάλεσας σεαυτὸν ἀπὸ τοῦ ἡλίου τοῦ Ἀβραάμ; σὺν εὐηλιάς, ὃς οὐκ ἐχρῆν τοῦτο καλέσαι σεαυτόν; οὐδέποτε γὰρ, φασὶν, ἐδουλεύσαμεν. ὅσα γὰρ τῷ Ἰουδαίων τὰ αὐχήματα· σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν, Ἰσραηλῖται ἐσμεν· ὑδαμοῦ τῶν οἰκείων καυχησόμεθα μεμνῆσθαι. ὅπερ τοῦτο τοὺς αὐτοὺς ἀνέκραγεν Ἰωάννης, λέγων· Μὴ δόξητε λέγειν, Matth. γ. β.
ὅτι πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ. ὅπερ τί γὰρ μὴ ἤλεγξεν αὐτοὺς ὁ Χριστός; καὶ γὰρ πολλάκις ἐδουλώθησαν καὶ Αἰγυπτίοις, καὶ Βαβυλωνίοις, καὶ ἑτέροις πολλοῖς. ὅτι δὲ τοὺς φιλοτιμίᾳ αὐτῷ τὰ λεγόμενα ἰῶ, ἀλλὰ τροὺς σωτηρίαν, καὶ τοὺς βουλομένους, καὶ τοὺς τοῦτο ἠπείγετο. ἐπεὶ, εἶπεν δὲ τὰ τεσσαράκοντα ἔτη· εἶπεν αὖ τὰ ἑβδομήκοντα· εἶπεν αὖ καὶ ὅτι τῶν κριτῶν, καὶ ποτὲ μὲν εἶχον, ποτὲ δὲ δύο, ποτὲ δὲ ἑπτά· εἶπεν αὖ, πῶς οὐδέποτε διέλιπον δουλεύοντες. ἀλλ' οὐ τοῦτο ἐπαύδαζε δηλῶσαι, δούλους δὲ θεοῦ πάντων γνωμένους· ἀλλὰ τῆς ἁμαρτίας, ἥπερ ὅτι καὶ χαλεπωτάτη δουλεία, ἧς Θεὸς μόνος ἀπαλλάξαι δύναται. τὸ γὰρ ἀφεῖναι ἁμαρτίας, οὐδενὸς ἑτέρου ὅτι· καὶ τοῦτο καὶ αὐτοὶ ὡμολόγουν. ἐπεὶ οὖν τοῦτο ὡμολόγουν Θεοῦ ἔργον εἶναι, εἰς τοῦτο αὐτοὺς ἐκάλει, καὶ φησι·

34 πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, δοῦλός ὅτι τῆς ἁμαρτίας, Δηλοῖ ὅτι ἐκ τοῦ τῆς λέγει τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀπὸ ταύτης τῆς δουλείας.

35 Ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ· ὁ δὲ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. Ῥῆμα καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦ νόμου καταβάλλει, ἀριπρόμβους ὄντας πρὸς τὰ χρήματα. ἵνα γὰρ μὴ αἰσχύνωσι λέγωσι· θυσίας ἔχομεν ἃς ἐπέταξε Μωϋσῆς, σχῆμα ἡμᾶς ἀπαλλάξαι δυνάμενα· ἀφ' ἑαυτῶν τὰ τοιαῦτα
Ρωμ. γ. κγ. ἐπήγαγε. ἐπεὶ ποῖον ἀσχολούμεθα εἶχε τὰ εἰρημένα; Πάντες γὰρ ἥμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τῆς ἱερεῖς αὐτοί. ἀφ' οὗτος καὶ Παῦ-
Εβρ. ε. γ. λος φησὶ περὶ τῶν ἱερέων, Ὅτι ὀφείλει προσφέρειν ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καθὼς ὑπὲρ τοῦ λαοῦ· ἐπεὶ καὶ αὐτοὺς προσῆκεν ἀφίεσθαι. καὶ τοῦτο δηλοῦσθαι ἀφ' οὗ εἶπεν, ὁ δοῦλος δὲ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ. ἐν τούτοις ἦν ὃ ὁμοίωσιν αὐτοῦ δείκνυσι τὸν πρὸς τὸν πατέρα, διὰ τοῦ ἀφαιρεῖσθαι δούλου καὶ ἐλευθέρου. ἡ μὲν παραβολὴ τοῦτο βούλεται, τοῦτο, οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ δοῦλος. τοῦτο γάρ ἐστι, τὸ, δὲ μένει. ἀφ' οὗ πρὸς ἀμαρτήματα ἀφαλεσθέντος, οἰκίας ἐμνημόνευσεν; δείκνυς ὅτι ὥσπερ ὅτε οἰκίας ὁ δεσπότης, ὅταν πέμψῃ αὐτὸς ἐξουσιάζει. τὸ δὲ, δὲ μένει, τοῦτο ἔστι, οὐκ ἔχει ἐξουσίαν χωρίζεσθαι, ἅτε μὴ ὢν οἰκοδεσπότης· ὁ δὲ υἱὸς οἰκοδεσπότης ἐστί. τοῦτο γάρ ἐστι, μένει εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν αἰθεσπίων, ἵνα μὴ λέγωσι, σὺ τίς εἶ; ἐμοὶ ἐστὶ πατήρ· υἱὸς γάρ εἰμι, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ μένω τοῦ πατρός, οἰκίαν, τὴν ἐξουσίαν καλῶν.
Ιωαν. ιδ. β. καὶ γὰρ ὁ ἀλλαχοῦ οἰκίαν καλεῖ τοῦ πατρός, τὴν ἀρχήν· Εἰ τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν. ὅπερ γὰρ περὶ ἐλευθερίας καὶ δουλείας ὁ λόγος, εἰκότως ταύτην κέχρηκε τῇ μεταφορᾷ, λέγων· ὅτι οὐκ εἶχον ἐξουσίαν σχῆσαι ἀφίσεως.

36 Ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ. Εἰδὼς ὃ ὁμοίωσιν τὸν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ πῶς δείκνυσι τὸν αὐτὸν ἔχοντα αὐτῷ ἐξουσίαν σχέσεως; ἐὰν ὁ υἱὸς ἐλευθερώσῃ, οὐδὲν ἀπολείπει λοιπόν· ἀλλὰ βεβαίαν ἔχει τὴν ἐλευθερίαν. Θεὸς γὰρ ὁ δικαιῶν, τίς ὁ κατακρινῶν; ταῦτα δείκνυσι καὶ ἁμαρτίας ἑαυτὸν καθαίρων, καὶ τὸν μέλλοντα πρόσεσθαι ἐλευθερίαν αἰτεῖται· ταύτην γὰρ καὶ αἱ αἰθεσπίσεις διδάσκουσι, σχέσιν ἡμῶν ὁ Θεός· καὶ ἀφ' οὗτος πείθει αὐτοὺς μὴ αἰσχύνεσθαι ὅτι τῇ δουλείᾳ ταύτῃ, ἀλλ' ὅτι τῇ τῆς ἁμαρτίας. καὶ βουλόμενος δεῖξαι ὅτι δοῦλοι οὐκ ἦσαν, ἀφ' οὗ τὸν σχέσιν ἀποκρούσασθαι μᾶλλον ἢ δίκαιοι ὄντες δοῦλοι, τὰ εἰπεῖν,

Ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε. Τοῦτο γὰρ ἐμφαίνοντός ἐστι, ὅτι αὕτη ἡ ἐλευθερία οὐκ ἀληθής. εἶπα, ἵνα μὴ λέγωσιν, ὅτι ἁμαρτίας οὐκ ἔχομεν (εἰκὸς γὰρ τοῦτο τὸν εἰπεῖν) ὅσα πῶς αὐτοῦ εἰς τὸν κατηγορίαν σχέσαλε ταύτην. ἀφεὶς γὰρ πάντα αὐτῶν ἐλέξας τὸν βίον, τοῦτο δὲ μὴ χεῖρας, ὃ ἐπὶ προσάπτειν ἐβούλοντο, ἀλλ εἰς μέσον, καὶ φησι·

37 Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε· ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι. Ῥῆμα καὶ μαφὸν σχεδάλλει τῆς συγγνώμης αὐτοῦ σχέσιν, παιδεύων μὴ μέγα φρονεῖν ὅτι τούτῳ. ὥσπερ γὰρ ἐλευθερία καὶ δουλεία ἀπὸ τῶν ἔργων, οὕτω καὶ συγγνώμη. καὶ οὐκ εἰπὼν ἁπλῶς, οὐκ ἐστὲ τοῦ Ἀβραάμ, ἀνδροφόνοι τε δικαίου· ἀλλὰ καὶ ζωντὸς ἔχει τίνως καὶ φησι· οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε· ἀλλὰ δι' οὗτος ἔστε ὃ ζητοῦμεν, καὶ λοιπὸν καταφορικωτέρᾳ χέρηται τῇ δημηγορίᾳ ταύτῃ. καὶ γὰρ ὅτι ὡς τὰ πολλὰ παρατηροῦσι, ὅτι μέλλων μέγα ἐργάζεσθαί τι, μὴ ὃ ἐργάσασθαι πλείονι χέρηται τῇ παῤῥησίᾳ, ὡς τῆς μαρτυρίας τῆς ἀπὸ τῶν ἔργων ὑπισχνουμένους αὐτούς. ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι. τί οὖν, εἰ δικαίως φησί; ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο. διὰ καὶ τὴν αἰτίαν ἀφῆσιν, Ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν.

Πῶς οὖν φησι, ὅτι ὑπίσθυσεν εἰς αὐτόν; ἀλλ' ὅπερ ἔφθημεν, μετεπίστωτο πάλιν· διὰ καὶ σφόδρα αὐτῶν καθήψατο. εἰ γὰρ τὸν συγγνώμην αὐχεῖτε σχεῖν, καὶ βίον ὑπεδέξασθαι χρή. καὶ οὐκ εἶπεν, οὐ χωρεῖ λόγον, ἀλλ' οὐ χωρεῖ ὁ ἐμὸς λόγος ἐν ὑμῖν, ὃ ὑφαλὲς αὐτὸν τῶν δογμάτων ὑπιδεικνύμενος. καίτοι οὐκ ἦν τότε δύναμιν ἔχειν, ἀλλὰ μᾶλλον ὑμᾶς καὶ θεραπεύειν ὥστε μαθεῖν. τί οὖν, φησι, μὴ ἀπὸ σαυτοῦ ταῦτα λαλῇς; διὰ τοῦτο ἐπήγαγε·

38 Ἃ ἐγὼ

38 Α ἐγὼ ἑώρακα παρὰ τῷ πατρί μου, ταῦτα λαλῶ· καὶ ὑμεῖς ἃ ἠκούσατε παρὰ τοῦ πατρὸς ὑμῶν, ποιεῖτε. Ωσπερ, φησὶν, ἐγὼ ἐκ τῶν ῥημάτων, καὶ ἐκ τῆς ἀληθείας ἐμφαίνω τοῖς πατράσι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἐκ τῶν ἔργων. ὁ γὰρ τοῦ αὐτοῦ οὐσίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀλήθειαν ἔχων τῷ πατρί.

39 Λέγουσιν αὐτῷ· ἡμεῖς πατέρα ἔχομεν τὸν Αβραάμ. λέγει αὐτοῖς ὁ Ιησοῦς· Εἰ πατέρα ἔχετε τὸν Αβραάμ, τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐποιεῖτε ἄν.

40 Νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι. Σωφρόνως σὺν ταῦτα τοῦ φονικοῦ αὐτῶν τρόπου αἱρεσιν, καὶ τὸν Αβραάμ μέμνηται. ποῖος δὲ τοῦτο καὶ τούτοις αὐτοῖς ἀπαγορεῦσαι βουλόμενος τῆς συγγενείας, καὶ ὃ φιλοῦσι καύχημα ἀφελεῖν, καὶ πεῖσαι μηκέτι ἐν ἐκείνῳ τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἔχειν, μηδὲ ἐν τῇ κατὰ φύσιν συγγενείᾳ, ἀλλ' ἐν τῇ κατὰ προαίρεσιν. τοῦτο γὰρ ἐμοὶ δοκοῦν ἀνωτέρω προσελθεῖν τῷ Χριστῷ, ὃ νομίζειν δεῖξαι αὐτοῖς τοῦ συγγενεικοῦ ἐκείνου εἰς σωτηρίαν. ποίαν δὲ ἀλήθειαν λέγει; ὅτι ἴσος ὢν τῷ πατρί. διὰ γὰρ τοῦτο ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ιουδαῖοι ἀποκτεῖναι. καὶ φησὶ· Ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου. Δεικνὺς, ὅτι οὐκ ἑαυτὸν τῷ πατρὶ ταῦτά ἐστι, πάλιν ἐκ τοῦ αὐτοῦ καταφεύγει. λέγουσιν αὐτῷ·

41 Ημεῖς οὐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα· ἕνα πατέρα ἔχομεν, τὸν Θεόν. Τί λέγεις; ὑμεῖς πατέρα οὐ Θεὸν ἔχετε, καὶ τῷ Χριστῷ ἐγκαλεῖτε τοῦτο λέγοντι; ὁρᾷς ὅτι ὀξυρεύτως ἐλεγεν αὐτὸν πατέρα εἶναι οὐ Θεόν; ὅπερ ποιοῦσι τῆς συγγενείας αὐτοῦ ὀφείλοντες τὸν Αβραάμ, οὐδὲν ἔχοντες εἰπεῖν, ἕτερόν τι μεῖζον τολμῶσιν, εἰς τὸν Θεὸν ἀνατείνοντες. ἀλλὰ καὶ ταύτης αὐτοῦ ἐκβάλλει τὴν ἰσχύν, λέγων· 42 Εἰ ὁ Θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ, ὅτι ἐγὼ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἥκω, καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλε. 43 Διὰ τί οὐκ οἴδατε τὴν λαλιὰν τὴν ἐμὴν; ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν.

44 Υμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ διαβόλου ἐστὲ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐκ ἔστηκεν· ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ. Εξέβαλεν αὐτοὺς τῆς συγγενείας τοῦ Αβραάμ· καὶ ὅπερ μείζονα ἐτόλμησαν, τότε λοιπὸν ἐπαγόμενον λέγων· ὅτι οὐ μόνον τοῦ Αβραάμ οὐκ εἰσὶν, ἀλλ' ὅτι καὶ τοῦ διαβόλου εἰσὶν, ἀντιῤῥοπὴν τῆς διαιρέσεως δηλοῖ τὸ τοιοῦτον, καὶ οὐδὲ ἀμύητον αὐτὸν ἀφίησιν, ἀλλ' ἐλέγχοις αὐτὸν καταισχύνει. τὸ γὰρ φονεύειν, φησὶ, τῆς ἐκείνου κακίας ὅλης. καὶ οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, τὰ ἔργα, ἀλλὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ πίστει, δηλονότι ὅτι σφοδρὰς καὶ ἄσχετος καὶ ἄτοπος φόνων ἔχοντας, καὶ ὅτι φθόνος ἦν ἡ αἰτία. οὐδὲ γὰρ ἔχων τι τοῦ Αδὰμ ἐγκαλεῖ, ἀλλ' ἢ βασκαίνων μόνον, φθονεῖ. τοῦτο οὖν καὶ σὺ ταῦτα αἰτίᾳ· καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐκ ἔστηκε· τοιοῦτος γὰρ ἐν τῷ ὀρθῷ βίῳ. ὅπερ δὲ ζωὴν αὐτοῦ κατηγορεῖν ὅτι οὐκ ἦν Θεοῦ οὐκ ἐστὶ, λέγει, ὅτι καὶ τοῦτο ἐκεῖθέν ἐστιν. ἐκεῖνος γὰρ εἶπε τὸ ψεῦδος πρῶτος, λέγων· ἢ δὴ ἡμέρᾳ φάγητε, διανοιχθήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ αὐτὸς αὐτὸ πρῶτος ἐρρήσατο. αὐθέκαστοι μὲν γὰρ, οὐχ ὡς ἰδίῳ αὐτῷ χρῶνται, ἀλλ' ὡς ἀλλοτρίῳ· ὅστις δὲ ὡς ἰδίῳ.

45 Εγὼ δὲ ὅτι ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετέ μοι. Ποία αὕτη ἀκολουθία; οὐδὲν ἐγκαλοῦντες, ἀνέλεγκτα με θέλετε. ὅπερ γὰρ ἔξοχόν ἐστι τῆς ἀληθείας, ἐκ τούτου με διώκετε. ἐπεὶ εἰ μὴ ἐκ τούτου, εἶπατε τὸ ἔγκλημα. ἐκ τούτου ἐπήγαγε·

46 Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγξει με περὶ ἁμαρτίας; Εἶπα ἐκεῖνοι· ἡμεῖς οὐκ πορνείας ἐγεννήθημεν. καὶ μέντοι οὐκ πορνείας ἐγεννήθησαν πολλοί. καὶ γὰρ οὐ προσηκούσας ὁπωσοῦν ἐπιμιξίας ἐποιοῦντο. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἐλέγχει, ἀλλὰ πρὸς ἐκεῖνο ἴσταται. ὅπερ γὰρ ἔδειξεν οὐκ ὄντας ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐκ τοῦ διαβόλου ἐκ τούτων ἀπήντων (καὶ γὰρ τὸ φονεύειν διαβολικὸν,

κοὶ, καὶ ὃ ψεύδεσθαι διαβολικόν· ἅπερ ἀμφότερα ὑμᾶς ποιεῖτε) δείκνυσιν ὅτι τὸ ἀγαπᾶν, τοῦτο σημεῖον ὂν οὐκ τοῦ Θεοῦ ἐστί). διὰ τί οὖν οὐ θέλετε τὸν λαλιὰν τὴν ἐμὴν; ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τοὺς ἐμοὺς λόγους. ὑμεῖς γὰρ ἀεὶ ἡτοιμάσθε λέγοντες· τί ἐστιν ὃ, τι λέγει, ὅπου ἐγὼ οὐκ ἀγω, ὑμεῖς δὲ δύνασθε ἐλθεῖν; διὰ τοῦτό φησιν· οὐκ οἴδατε τὴν ἐμὴν λαλιὰν, ὅτι ⟨Ⓦ⟩ λόγου τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔχετε. τοῦτο ὂν ὑμῖν γίνε) διὰ τὸ καμάτου γίνεσθαι τῆς διανοίας, καὶ διὰ τὸ πολὺ μείζονα εἶ) τὰ ἐμά. Τί οὖν, Εἰ μὴ δύνασθε ζωοποιεῖν; τὸ τοῦτο μὴ δύνασθαι, τὸ μὴ βούλεσθαι ἐστίν, ὅτι ἀπειθεῖς ἐστε τῷ ἐμῷ) ἐπαγγέλλεσθε, ὅτι οὐδὲν μέγα φρονεῖν ἔοικε, διὰ τοῦτο διὰ τοῦ Θεοῦ ζηλοῦντες, διὰ τοῦτο πάντα ποιεῖσθαι δεῖξαι, ὅτι τὸ διώκειν αὐτὸν, ὅτι μισοῦντων ἐστὶ τὸν Θεόν· τὸν ἀγαπῶντα γὰρ, τὸ ἀγαπᾶν, εἰδότων τὸν Θεὸν φησιν. ἕνα πατέρα ἔχομεν, τὸν Θεόν. ἀπὸ τούτων σεμνύνονται, ἀπὸ ὑμῶν, οὐκ ἀπὸ κατορθωμάτων. οὐκ ἄρα τοῦ ἀλλοτρίου μέ εἶ), τὸ μὴ πίστεύειν ὑμᾶς τεκμήριον· ἀλλὰ τὸ ὑμᾶς μὴ εἰδέναι τὸν Θεὸν, καὶ ἀπιστία σημεῖον. τὸ γὰρ ἄπιστον, οὐκ τοῦ θέλειν ψεύδεσθαι καὶ τὰ τοῦ διαβόλου ποιεῖν. τὸ γὰρ ποιεῖ ψυχῆς εὐτέλεια, καθάπερ ὁ ἀπόστολός φησιν· Ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ἔρις καὶ ζῆλος, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε; διὰ τί οὐ δύνασθε; ὅτι τῆς ἡδονῆς τῆς παρ' ὑμῶν θέλετε ποιεῖν, κατευδαίζεσθε, φιλονεικεῖτε. ὁρᾶς ὅτι ὃ, οὐ δύνασθε, ὃ μὴ θέλειν λέγει; ὅτι Ἀβραὰμ τοῦτο οὐκ ἐποίησεν. ἀλλὰ ποῖα ἐστὶν αὐτοῦ τὰ ἔργα; ὃ ἤμερον, ὃ ὑπεικές, ὃ πρᾶον. ὑμεῖς δὲ ἐξ ἀκαρπίας ἴσασθε, ἀπίστως ὄντες καὶ ὠμοί. πόθεν δὲ αὕτη ἐπῆλθεν, ὅτι τὸν Θεὸν καταφυγεῖν; αἰσχίοις αὐτοὺς ἔδειξε τοῦ Ἀβραάμ. βουλόμενοι οὖν τοῦτο διαφυγεῖν, ὅτι τὸ μείζονι ἀνέθησαν. ὅθεν γὰρ ὠνειδίσθησαν, ὥσπερ ἀπολογίαν ποιούμενοι ὅτι τὸν Θεὸν ἀκολουθοῦσι, τοῦτο λέγουσι. δείκνυσι [οὖν] ὅτι τοῦτο αὐτὸ ἀναντιῤῥήτως ὂν τοῦ Θεῷ τὸ δὲ ἐξῆλθον, δείκνυσιν αὐτὸν ἀκριβῆ ὄντα. ἐξῆλθον δὲ λέγει, τὸ πρὸς ἡμᾶς ἀφίξεσθαι μέλλοντα. ὅθεν δὲ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς εἰδέναι, ὅτι ξένα παρὰ λέγεις καὶ καινὰ, διὰ τοῦ Θεοῦ φησιν· ἦκεν. εἰκότως οὖν οὐκ ἀκούετε αὐτοῦ, φησι, διὰ τοῦ διαβόλου ὄντες. τίνος γὰρ ἕνεκεν ἀναιρεῖτε; τί ἔχοντες ἐγκαλέσαι; εἰ μὴ τοῦθ' ἕστι, διὰ τί οὐ πιστεύετέ μοι; ὅτως δὲ ἀπὸ τοῦ διαβόλου, ἀπὸ τοῦ ψεύδους καὶ τοῦ φόνου δείξας, ἔδειξε [καὶ] ἀλλοτρίους ὄντας τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τοῦ μισεῖν τὸν θεῖον ἀδικήματα, ἀπὸ τοῦ μὴ ἀκούειν τοῦ λόγου αὐτοῦ καὶ δείκνυσιν ἄνω κἀκεῖ, ὅτι οὐ τυχὸν ἦν, οὐδὲ τοῦτο οὐκ ὀφείλουσιν, ἀλλ' ὅτι ἀλλοτριοῦνται τοῦ Θεοῦ. ὁ γὰρ ἀμαρτίαν μὴ ποιήσας, ὁ λέγων ἑαυτὸν ἥκειν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐκ ἔστι ἀπιστεῖσθαι, ὁ τὴν ἀλήθειαν λαλῶν, καὶ ὅτε τὴν ἀλήθειαν λαλῶν, ὡς πάντας πρὸς ἔλεγχον προκαλεῖσθαι, εἶτα μὴ πιστεύομενος, εὐδηλόν ὅτι διὰ τὸ σαρκικοὺς εἶναι οὐ πιστεύεται. οἶδε γὰρ, οἶδε παρεμπίπτων ψυχὴν ποιεῖ ἁμαρτήματα. διὰ τοῦτό φησιν· Ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. ὅταν γὰρ τὸν ἐν τῇ γῇ καταφρονῇ μὴ δυνάμενός τις, πῶς τὸν ἐν οὐρανοῖς φιλοσοφήσει ποτέ;

ΗΘΙΚΟΝ

Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, πάντα περαίνωμεν, ὡς τὸν βίον ἡμῶν καθαρθῆναι ὡς καθαρθῆναι τὸν ἀκοήν, ὡς μηδὲν ἡμῖν ῥυπαρὸν ἡμέας κώλυμα. Φωτίσαι γὰρ ἑαυτοῖς φῶς γνώσεως, καὶ μὴ ἀπείρητε ἐν ἀκαθάρτοις. ὁ γὰρ μὴ εἰδὼς ὅτι τὸ πλεονεκτεῖν κακόν, πότε εἴσεται τὸ μέγιστον; ὁ μὴ ἀπεχόμενος τούτων, πότε ἐκείνων ἀπέχεται; καλὸν τὸ ἁρπάζειν, ἀλλ' ὄχι τὰ ἀπολλύμενα, ἀλλὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Βιασταὶ γάρ, φησιν, ἁρπάζουσιν αὐτήν. οὐκ ἄρα μέμψιμοιρίας ἐστὶν ὑπὸ τυχεῖν αὐτῆς, ἀλλὰ μέμψεως. τί δέ ἐστι, βιασταί; βίας χρεία πολλῆς (στενὴ γὰρ καὶ ὁδός) καὶ νεανικῆς δεῖ ψυχῆς καὶ γενναίας. οἱ ἁρπάζοντες πάντας βούλονται) πρὸς ἅπαντας ὁρᾶν, πρὸς καταγνῶναι, πρὸς κατηγορεῖν, πρὸς μερίσαι· ἀλλ' ἑνὸς γίνονται μόνου, οὗ λαβεῖν ἅπαντες βούλονται ἁρπάσαι, καὶ πάντας τοὺς ἐμπροσθεν παρατρέχουσι. ἁρπάσωμεν τοίνυν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ἐν γὰρ ἔστι τοῦτο ἔγκλημα τὸ ἁρπάσαι, ἀλλ' ἔπαινος· ἔγκλημα δὲ, τὸ μὴ ἁρπάσαι. τοῦτο δὲ τῆς ἑτέρου ζημίας ἡ μέτρησις ἐστὶ πλοῦτος.

Ecp. 8. 12.

Matθ. 11. 12.

κ. καὶ, χ. ἔτι.

πλούτος. ἀπουδάσωμεν οὖν αὐτὴν ἁρπάσαι· καὶ σχολὴ ἡμῖν, καὶ σχολὴ ἡ ἐπιθυμία, διασώζεται τὴν φύσιν· ἡμεροῦμεν ἡμῶν τὰ ἤθη· κἂν μωμῶμαι ὀλίγον, ἵνα μὴ καπνισώμεθα διὰ παντός. μὴ ἁρπάσῃς χρυσόν, ἀλλὰ ἁρπάσον πλοῦτον. Ⓦ βόρβορον δείκνυσι τὸ χρυσόν. Εἰπὲ γάρ μοι· εἰ περιῆκτο μόλυβδος ἢ χρυσός, τί δὴ ἥρπασας; οὐκ οἶδας ὅτι τὸ χρυσόν; Εἶτα ἔνθα μὲν ὁ ἁρπάζων κολάζεται, ὃ μεῖζον ἡμᾶς· ἔνθα δὲ ὁ ἁρπάζων ἡμᾶται, περιδίδωσι τὸ μεῖζον; Εἰ γὰρ ἀμφοτέρωθεν κόλασις ἦν, οὐκ ἂν ὅτι τοῦτο μᾶλλον ἤλθες; σὺ τοῦτο δὲ οὐδὲν τοιοῦτόν ἐστιν, ἀλλὰ ἡ μανία μόνον. καὶ πῶς ἐστι ἁρπάσαι, φησί; ῥίψον σὺ ὅπλα καὶ τὰ χρυσία. ἕως γὰρ ἂν αὐτὰ κατέχῃς, σκέπτα ἁρπάσαι δυνήσῃ. συνόησον γάρ μοι ἄνδρα ἀργυρέου καὶ χεῖρας πεπληρωμένας ἔχοντα· μὴ δυνήσεται, ἕως ἂν καὶ ταῦτα ῥίψῃ; Ⓦ τί δὲ ἁρπάζοντα ἄνωθεν δεῖ) δεῦ, ὥστε μὴ καταγελᾶσθαι. καὶ γὰρ καὶ τῶν θείων ἐστὶ πολλὰ δυνάμεις κατατέχουσαι ἡμᾶς, ἵνα ἀφέλωνται· ἀλλὰ φεύγωμεν αὐτάς, φεύγωμεν [μηδεμίαν ὑπόσυσιν λαβεῖν ἔξωθεν,] ἁρπάσωμεν τὰ χρήματα, γυμνοὶ γενώμεθα τῶν βιωτικῶν. τίς χρεία τῶν σπερμάτων ἱματίων; μέχρι πότε Ⓦ γέλωτα τοῦτον ἀνελίττομεν; μέχρι πότε τὸ χρήσιμον καταρυτόμεθα; ἐβουλόμην παύσασθαι ταῦτα λέγων ἀεί· ἀλλ' ὑμεῖς οὐκ ἐᾶτε, ἀεί μοι προέχοντες ἀφορμὰς τῆς ὑποθέσεως. ἀλλὰ νῦν γοῦν ἀποσῶμεν, ἵνα καὶ ἑτέρους ἀφ' ἡδονῆς τοῦ βίου παύσαντες, τύχωμεν τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. νε. 48 ΑΠΕΚΡΙΘΗΣΑΝ ΟΥΝ ΟΙ ΙΟΥΔΑΙΟΙ ΚΑΙ ΕΙΠΟΝ ΑΥΤΩ· Υ̓ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς, ὅτι Σαμαρείτης εἶ σύ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις; 49 Απεκρίθη ὁ Ιησοῦς· ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα.

ΑΝαίσχυντον ἡ κακία καὶ ἀπαιδευτον, καὶ ὅταν κατανύεσθαι δέῃ, τότε μᾶλλον ἀγριοῦσθαι· ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων γέγονε. δέον γὰρ ἐπὶ τοῖς ῥηθεῖσι κατανυγῆναι, θαυμάσαντας τὴν παῤῥησίαν καὶ τὴν τῶν εἰρημένων ἀκολουθίαν· Ⓐ ἐπὶ μὲν ὑβρίζοντι, Σαμαρείτην καλοῦντες καὶ δαιμονᾶν λέγοντες, καὶ φασιν· οὐχὶ καλῶς ἐλέγομεν, ὅτι Σαμαρείτης εἶ σύ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις; ὅταν γὰρ ὑφηλόν τι εἴπῃ, μανίαν τοῦτο δοκεῖ παρὰ τοῖς λίαν ἀναμαθήτοις εἶ). καίτοιγε οὐδαμοῦ ὁ διαγγελιστὴς εἶπεν ἔμπροσθεν, ὅτι Σαμαρείτην ἐκάλεσαν· ἀλλ' εἰκὸς ἐκ τῆς ῥήσεως ταύτης πολλάκις παρ' αὐτῶν εἰρῆσθαι τοῦτο. δαιμόνιον ἔχεις, φησί. καίτοι τίς ὁ δαιμόνιον ἔχων; ὁ μωρὸς τὸν Θεόν, ἢ ὁ τὸν μωρὸν ὑβρίζων; τί οὖν ὁ Χριστός, ἡ παρρησία, ἡ ὑπεροψία; ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πέμψαντά με. ἔνθα μὲν διδάξαι αὐτοὺς ἐχρῆν, καὶ τὸν πολὺν αὐτῶν καταπαῦσαι τῦφον, καὶ παιδεῦσαι μὴ μεγαφρονεῖν ὅτι ᾧ Αβραὰμ, σφοδρὸς ἦν· ἔνθα δὲ ὑβριζόμενον αὐτὸν ἔδει σωφρονεῖν, πολλῇ παρρησίᾳ χρῆται. ὅτι μὲν γὰρ ἔλεγον, ὅτι πατέρα τὸν Θεὸν ἔχομεν καὶ Ⓦ Αβραὰμ, σφόδρα αὐτῶν καθῆπτο· ὅτι δὲ αὐτὸν δαιμονᾶν ἐκάλουν, ὑφειμένως ᾧ λόγῳ χρῆται, παιδεύων ἡμᾶς, καὶ μὴ εἰς Ⓦ Θεὸν σκιρτᾶν, καὶ εἰς ἡμᾶς προπηδᾶν.

50 Εγὼ δὲ ζητῶ τὴν δόξαν τὴν ἐμήν. Ταῦτα εἰπὼν, φησὶ, δικαίως ὅτι δὲ προσῆκεν ὑμῖν τὸν Θεὸν καλεῖν πατέρα, αὐθροφόνοις οὖσιν. ὥστε τῇ τιμῇ τῇ πρὸς ἐκεῖνον ταῦτα ἐφηνιόχουν, καὶ δι' ἐκείνου ταῦτα ἀκούω, καὶ δι' αὐτοῦ ἀτιμάζετέ με. ἀλλ' οὐδὲν μοι μέλει τῆς

ἡ ὕβρεως ταύτης· ἐκείνῳ γὰρ εὐθυώδας ὀφείλετε τὴν λεξιάρτων, δι' οὗ ταῦτα ἀκούω πάν. ἐγὼ δὲ ζητῶ τὴν δόξαν τὴν ἐμήν. ἔστι τοῦτο ἀφεὶς ὁ κολάζων ὑμᾶς, ὅτι πολλαχοῦ πρέπομαι, καὶ συμβουλεύω ταῦτα ποιῶν, ἐξ ὧν μόνον τὴν κόλασιν ἀφεύξεσθε, ἀλλὰ καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀπολαύσεσθε. χ. ἐκείνω

51 Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ἐάν τίς μου τὸν λόγον τηρήσῃ, οὐ μὴ θεωρήσει θάνατον εἰς τὸν αἰῶνα. Ἐνταῦθα οὐ τὴν πίστιν μόνον φησὶν, ἀλλὰ καὶ τὸν βίον τὸν καθαρὸν. καὶ διὰ μὲν ἔλεγε, ζωὴν αἰώνιον ἔχει· ἐνταῦθα δὲ φησὶ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσει. ἅμα γὰρ καὶ ἀπίστησαι, ὅτι οὐδὲν δυνάσται αὐτῷ πεῖσαι. Εἰ γὰρ ὁ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶν, οὐκ ἀποθνήσκει, πολλῷ μᾶλλον αὐτός. τοῦτο γοῦν Ἰουδαῖοι καὶ αὐτοὶ λέγουσι·

52 Νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. Ἀβραὰμ ἀπέθανε καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον· Τουτέστιν, οἱ τὸν λόγον ἀκούσαντες τοῦ Θεοῦ ἀπέθανον· καὶ οἱ τὸν σὸν ἀκούσαντες οὐκ ἀποθανοῦνται;

53 Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ; Ὢ τῆς κενοδοξίας. πάλιν ὅτι τὴν συνήθειαν αὐτοῦ καταφθέγγεται. καίτοι ἀκόλουθον ἦν εἰπεῖν· μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ Θεοῦ; ἢ οἱ ἀκούσαντές σου, τοῦ Ἀβραάμ; ἀλλ' ὃ λέγουσι τοῦτο, ὅτι δὲ τοῦ Ἀβραὰμ ἐλαττόνα αὐτὸν εἶναι ὑπόμιζον. ὃ μὲν οὖν προφητον ἔδειξεν ἀνθρωφόνους, καὶ ταύτῃ αὐτοὺς ἀπήγαγε τῆς συνηθείας· ὡς δὲ ἐνέμειναν, ἑτέρως αὖθις μεθοδεύει πάλιν, δεικνὺς ὅτι ἀνώνητα πονοῦσι. καὶ πρὸ μὲν τοῦ θανάτου οὐδὲν αὐτοῖς διελέχθη, οὐδὲ ἀπεκάλυψεν, οὐδὲ εἶπε, ποῖον λέγει θάνατον· τέως δὲ πείθει, ὅτι τοῦ Ἀβραὰμ κρείττων ἐστὶν, ἵνα καὶ τούτῳ δυσωπήσῃ. μάλιστα μὲν γὰρ εἰ καὶ ὁ τυχὼν, φησὶν, ἡμῶν, οὐκ ἔδει ἀποθανεῖν οὐδὲν ἀδικήσαντα· ὅταν δὲ τὴν ἀληθῆ λέγω, καὶ μυριάκις ἀμείνω ἔχω, καὶ πολλῷ τοῦ Θεοῦ ἀπεσταλμένος ὦ, καὶ Ἀβραὰμ ὢν κρείττων, πῶς ἂν μαίνεσθε καὶ ἀνόητα πάσχετε, ὅτι χειρόω ὄντες ἀνελεῖν; τί οὖν ἐκεῖνοι; νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. ἀλλ' οὐχ ἡ Σαμάρειτις οὕτως. ἃ γὰρ εἶπεν αὐτῷ, δαιμόνιον ἔχεις· Ιωαν. δ. 18. ἀλλὰ τοιοῦτον μόνον, Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ; ὅτοι μὲν γὰ ἦσαν ὑβρεις αἱ καὶ ἀλάστορες· ἐκείνη δὲ μαθεῖν ἐβούλετο. διὸ καὶ ἡ πόρνη, καὶ μετὰ τῆς προσκύσεως συμμετείας ἀπεκρίνατο, καὶ Κύριον αὐτὸν καλεῖ. πολλῷ μείζονα ἐπαγγελλόμενον καὶ ἀξιόπιστον ὄντα οὐχ ὑβρίζεσθαι ἔδει, ἀλλὰ θαυμάζεσθαι· ὅτοι δαιμονῶντα αὐτὸν λέγουσιν. ἐκείνη μὲν γὰ τῆς Σαμαρείτιδος, ἀπορούσης ἐστὶ· ταῦτα δὲ, ἀπιστούντων καὶ διεγραμμένων. μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ; ὥστε τοῦτο μείζονα εἶναι ποιεῖ τοῦ Ἀβραάμ. ὅταν οὖν ὑψωθέντα ἴδητε, ὁμολογήσετε ὅτι μείζων ἐστί. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν, ὅταν ὑψώσητέ με, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι. καὶ θαύμαζε σφόδρα. προφητον οὖν δὴ ἀπεμάσας τῆς συνηθείας, δείκνυσιν ἑαυτὸν ἐκείνου μείζονα ὄντα, ἵνα ἐκ πολλῆς τῆς ὑπεροχῆς μείζων θεωρηθῇ καὶ τῶν προφητῶν. ὅθεν γὰρ ἀεὶ προφητίαν ἔλεγεν αὐτὸν, διὰ ταῦτα ἔλεγεν· Ο λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν. ἐκεῖ μὲν οὖν ἔλεγεν, ὅτι ἐγείρει τοὺς νεκρούς· ἐνταῦθα δὲ, οὐ μὴ θεωρήσει θάνατον ὁ τὸν λόγον, ὃ πολλῷ μείζον ἐστὶ τοῦ μὴ συγχωρῆσαι κατὰ θλῦσαι θανάτῳ· διὸ μᾶλλον ἠγελαίνοντο. τί οὖν ἐκεῖνοι; Τίνα σεαυτὸν ποιεῖς; Καὶ ὅτο ὑβριστικῶς. σὺ, φησὶ, χειμάζῃ σαυτόν. προφητον οὖν ὁ Χριστός· Ιωαν. ε. κα.

54 Ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτὸν, φησὶν, ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστι. Τί λέγουσιν ἐνταῦθα οἱ αἱρετικοί; ἤκουσε, μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ, καὶ οὐκ ἐτόλμησεν εἰπεῖν αὐτοῖς ὅτι ναί· ἀλλὰ συνεσκιασμένως αὐτοῖς ποιεῖ. τί οὖν; οὐδέν ἐστιν ἡ δόξα αὐτοῦ; προφητον ἐκείνως οὐδέν ἐστιν. ὥσπερ γὰρ λέγει, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθὴς, προφητον τῶν ἐκείνου ὑπονοιῶν· οὕτω καὶ ἐνταῦθά φησιν, Ἐστιν ὁ δοξάζων με. Καὶ διὰ τί μὴ εἶπεν, ὁ πατήρ ὁ πέμψας με, ὡς ἀνωτέρω ἔλεγεν, ἀφ' οὗ ὑμεῖς λέγετε ὅτι Θεὸς ὑμῶν ἐστι, καὶ οὐκ οἴδατε αὐτόν; ἐβούλετο γὰρ δεῖξαι, ὅτι οὐ μόνον πατέρα αὐτὸν οὐκ ἴσασιν, ἀλλ' οὐδὲ Θεόν· ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν. ὥστε οὐ

ὃ λέγω, ἐγὼ οἶδα αὐτ, κόμπος ἐστὶν· ἀλλὰ ὃ εἰπεῖν μὴ εἰδέναι, ψεῦδος. ὑμεῖς γὰ λέγοντες εἰδέναι αὐτόν, ψεύδεσθε. ὥσπερ δὲ ὑμεῖς εἰδέναι λέγοντες ψεύδεσθε ὅτως ἐγὼ, ἐὰν εἴπω μὴ εἰδέναι.

Ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτόν. Ἐπειδὴ ἔλεγεν, ἵνα σεαυτὸν ποιεῖς; φησίν· ἐὰν ἐγὼ ποιῶ, ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστιν. ὥσπερ δὲ ἐγὼ αὐτ οἶδα ἀκριβῶς, ὅτως αὐτ ἀγνοεῖτε ὑμεῖς. καθάπερ δὲ ὅτι ὁ Ἀβραὰμ οὐ ὃ πρὸ αὐτοῦ ἦλθεν, ἀλλὰ φησι, οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε, ὥστε μείζονα ποιῆσαι τὴν κατηγορίαν· οὕτως ὁ Χ̄ς οὐ ὃ πρὸ αὐτοῦ ἦλθεν· ἀλλὰ τί; ὃν ὑμεῖς λέγετε. δοὺς τ δόξ τ ῥημ χαύχησιν, μείζονα ἐποίησε τὸ ἔγκλημα. πῶς γὰ οὐκ οἴδατε αὐτόν; ὅτι τ πρότα ὑπ αὐτ ἡ λέγοντα ἢ ποιοῦντα, ὥστε αὐτὸν δοξασθῆναι, ὑβρίζετε, καίτοι πρ ἐκείνου ἀποσταλέντα. ἀλλὰ τοῦτο ἀμάρτυρον· ἄλλα δ ἐξῆς καταπλαστικόν.

55 Καὶ τ λόγῳ αὐτ τηρῶ. Εὐχαῦθα γ ἴδοι τι εἶχεν, ἡδέως ἂν ἐλέγξαι. μεγίστη γὰ ἰσ ἀπόδειξις τὸ πρ ἐκείνου ἀπεσταλθαι.

56 Ἀβραὰμ, ὁ πατὴρ ὑμῶν, ἠγαλλιάσατο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν, καὶ εἶδε, καὶ ἐχάρη. Πάλιν δείκνησιν αὐτοῖς οἰκείαν ἀλλοτρίας ἐκείνης, εἶτε ἐφ οἷς ἐκεῖνος ἔχαιρεν, ὅτοι ἀλγοῦσι. τὴν γὰ ἡμέραν ἐν χαῦχά μου δοκεῖ λέγειν, τὴν τ σταυροῦ, ἰσ ἐν τῇ τ Χριστ προσφορᾷ καὶ τῇ τῶ Ισαὰκ παραδιατύπωσι. τί οὖν ἐκφησι;

57 Τεσσαρακοντα ἔτη ὕπω ἔχεις, καὶ Ἀβραὰμ ἑώρακας; Ὡς ἐπὶς τ πεντηκοντα ἐτῶν λοιπὸν εἶ καὶ τ Χριστόν. λέγει αὐτοῖς· 58 Πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγὼ εἰμι.

59 Καὶ ἦραν λίθους, ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν. Ὁρᾷς πῶς τὸ μείζονα εἶ τ Ἀβραὰμ κατηγορίαν ἐποίησε; ὁ γὰρ χαρείς, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν, καὶ παραπύθεσθαι αὐτὸ ἤθελεν, ὅτι τὸν ὅτι ὑπερηφανίᾳ ἠμυνόμην, καὶ ὡς μείζονος. ὅπ γὰρ ἔλεγεν, ὁ τῶ τεκόντος υἱός, καὶ οὐδὲν πλέον ἐφαντάζοντο, κ μικροὶ αὐτοὶ σκάληκες ὑψηλὰ φρονοῦσιν. ὅτι μὲ οὖν ἤκουσαν, ὅτι οὐκ οἴδατε Θν Θεόν, οὐκ ἤλγησαν· ὅτε γ ἤκουσαν, πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι ἐγὼ εἰμι, ὡς τῆς ὑπερηφανείας αὐτὸν παρεπουμένης, ἠγρίαινον καὶ ἐλίθαζον. Εἶδε τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν, καὶ ἐχάρη. δείκνησιν ὅτι οὐκ ἄχαν ὅτι τ πάθος ἔρχεται, εἶτε ἐπαιτῆς Θν ἀνθέντα ὅτι τοῦ σταυροῦ. τοῦτο γὰ σωτηρία τῆς οἰκουμένης ἦν. Ἀ γ λίθους ἔβαλλον. ὅτε πρὸς φόνους ἕτοιμοι ἦσαν, καὶ δι' ἑαυτῶν ταῦτα ἔπραττον, μηδὲν ὑποπτεύοντες. Διὰ τί γ μὴ εἶπε, πρὸ τ Ἀβραὰμ γενέσθαι ἐγὼ ἤμην, ἀλλ' ἐγὼ εἰμι; ὥσπερ ὁ πατὴρ αὐτὸν ταύτῃ κέχρηται τῇ λέξει τῇ, εἰμι, ὅτε καὶ αὐτός. ὃ διὰ παντὸς γὰρ εἶ σημαντικὴ αὕτη, πάντως ἀπηλλαγμένη χρόνου. ὁμοῦ τοῦτο καὶ βλασφημεῖν αὐτοῖς εἶ δοκεῖ τὸ ῥῆμα. Εἰ γ τὴν πρὸς Ἀβραὰμ σύγκρισιν οὐκ ἤνεγκαν, καίτοι γε μικρὰν οὖσαν· εἰ ζωντὸς ἑαυτὸν ἔξισα τῷ πατρὶ, πῶς ἂν διέλιπον αὐτὸν βάλλοντες; Εἶτα φεύγει πάλιν ἀνθρωπίνως, καὶ κρύπτεται, ἰσχνὴν διδασκαλίαν αὐτοῖς παραθέμενος· καὶ τὰ αὐτὰ πληρώσας, ἐξῆλθεν οὐκ τῶ ἱεροῦ, καὶ ἀνεχώρησεν ὅτι τὴν ἴασιν τοῦ τυφλοῦ, διὰ τὸν ἔργων πιστούμενος, ὅτι πρὸ τοῦ Ἀβραὰμ ὄντ. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις· τίνος ἕνεκεν οὐκ ἐξέλυσεν αὐτὸν τὴν δυνάμει; ὅτε γὰ δὴ ὅτις θυσαν. παρελελυμένοι ἐθεράπευσι, καὶ οὐκ ὅτις θυσαν, ἀλλὰ μυρία εἰργάσατο· καὶ σὺ αὐτῷ ὁ παῖς ἔρριψεν αὐτοῖς ὑπόδυσιν, καὶ ἐσκέπασεν αὐτὸν τοὺς ὄφεις, καὶ οὐκ ὅτις θυσαν· καὶ πῶς δὴ ὅτις θυσαν, εἰ τὴν δυνάμει αὐτὸν ἐξέλυσε; ψυχῆς γὰ ἀπιγωκυίας χρεία σοὶ ἦν. καὶ σπυρὰ ἴδῃ, καὶ τέρατα, μᾶλλον τὴν αὐτὴν αἰσχύνην ἔσχεν. καὶ γὰ ὁ Φαρισαῖος μυρίας δικαιώματος πλησμὸς, ὅτε σκολάζετο μόνον, ἐσωφρονίζετο, καὶ μέχρι τῆς ἑβδόμης ἡμέρας ἐνήστευε ἔμφυτε, δικαιοῦν ὃς ἀπέλυσε. διὰ τοῦτο δῶν καὶ καίπερ ὁ Παῦλός φησι· Μὴ σκληρυνθῇ τις ἐξ ὑμῶν Εβρ. γ. β. ἀπάτῃ τῆς ἁμαρτίας. καθάπερ γὰ φύλαι τοῦ σώματος νεκρωθῆναι λοιπὸν, καὶ σὺν ἡμῖν αἴσθησιν ἔχουσι· ὅτω δὲ ψυχὴ, ὅταν πολλοῖς καταχωθῇ πάθεσι, νεκροῦται πρὸς τ ἀρετήν. κἂν εἴ τι οὖν προσενέγκῃς, ὑ λαμβάνει τὸ προσλήμματος αἴσθησιν· ἀλλὰ, κἂν κόλασιν, κἂν ὁτιοῦν ἀπειλήσῃς, ἀνάλγητος μένει.

ΗΘΙΚΟΝ Διὸ δὴ δέομαι, ἕως ἐλπίδας ἔχομεν σωτηρίας, ἕως δυνάμεθα ὀπτικρὺ φαίνεσθαι, πάντα ποιῶμεν. οἱ γὰρ ἀπηλγηκότες, καθάπερ τῶν κυβερνητῶν οἱ ἀπογνόντες, τῷ πνεύσαντι τὸ σκάφος παραδιδόντες, οὐδὲν πρὸς ἑαυτοὺς εἰσφέρουσιν· οὕτω καὶ ὑμεῖς πειράσεσθε λοιπόν. ὅ τι γὰρ βάσκανος ἐκ τῆς ὁρᾶν μόνον, τοῦτο ὀπτασίαν πληρώσας τοῦ ἑαυτοῦ· καὶ κολάζεσθαι μέλλει, καὶ δυσαρεστεῖσθαι, τοῖς παθοῦσι καὶ οἱ ἀκόλαστος καὶ ὁ φιλοχρήματος. Εἰ γὰρ τῶν παθόντων τοσαύτη ἡ τυραννίς, πολλῷ μᾶλλον τῆς ἀρετῆς. Εἰ δὲ ἐκεῖνα θανάτου καταφρονοῦμεν, πολλῷ μᾶλλον διὰ ταῦτα. Εἰ ἐκεῖνοι τῆς ψυχῆς καταφρονοῦσι τῆς ἑαυτῶν, πολλῷ μᾶλλον ἐγὼ τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας τοῦτο ποιῶν χρή. πῶς γὰρ ἡμῖν ἔσται λόγος, ὅταν τῶν ἀπολλυμένων οὕτω σπουδάζόντων ἐγὼ τῆς ἐαυτῶν ἀπωλείας, ἡμᾶς ἐγὼ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας μηδὲ τοσαύτην ὀπτασίαν ὀπτασιεξώμεθα σπουδάν; ἀλλ' ἀεὶ φόνου τηκόμενοι διαμένωμεν; οὐδὲν γὰρ βασκανίας χεῖρον· ἵνα ἕτερον ἀπολέσῃ, ἑαυτὸν συναπολλύει. βασκάνου ὀφθαλμὸς ἐκλήθη λύπη, θανάτου συζυγὴ διώνυμος, πάντας ἐχθροὺς ἡγεῖται, οὐ φίλους διδάσκουσα. ἀλγεῖ ὅτι ὁ Θεὸς ἡμᾶς, χαίρει ἐφ' οἷς ὁ διάβολος χαίρει. ὁ δίκαια τιμῶν τοῦ ἀδίκου ἀθεώτερος; ἀλλ' οὐκ ἔστιν αὕτη τιμή, μὴ βασκάνειν. ἀλλὰ τοῦ Θεῷ τιμᾶν; ζήλωσον δὲ ἀγαθοῦ ὁμοίως. ἀλλ' οὐ βούλει; ἵνα τοίνυν καὶ σαυτὸν σώσας πολλὰς; τί καὶ ὀλίγας ῥίπτεις; ἃ δυνάσαι ἀγιάσαι ἴσως ἐκείνῳ, οὐδὲ λαβεῖν τι καλόν; τί καὶ κακὸν συναμβάνεις, δέον ζημιοῦσθαι, ἵνα, καὶ κοινωνήσας τῶν πόνων μὴ δυνηθῇς, ἐκ τοῦ ζημιοῦσθαι κερδάνῃς; ἀρκεῖ γὰρ πολλαχοῦ καὶ προαίρεσις μέγα ποιῆσαι ἀγαθόν. ὁ γοῦν Ἰεζεκιήλ φησι δι' αὐτὸν τὸν Μωαβίτας κολάζεσθαι, διὰ δ' ὀπτιχαίρειν τοῖς Ισραηλίταις· καὶ ἄλλους τινὰς σώζεσθαι, ὅτι ἔξεινοι ὀπτὶ τοῖς ἑτέρων κακοῖς. Εἰ γὰρ τοῖς ζηλάζουσιν ὀπτὶ τοῖς ἑτέρων κακοῖς ὅτι τις προαμύνεται, πολλῷ μᾶλλον τοῖς ἡδομένοις ὀπὶ ταῖς ἑτέρων τιμωρίαις· ἐπεκάλει τοῖς Μωαβίταις, ὅτι ἐπέχαιρον τοῖς Ισραηλίταις· καίτοιγε ὁ Θεὸς ἐκόλαζεν· ἀλλ' οὐδὲ ὅταν αὐτὸς κολάζῃ, ἐφήδεσθαι ἡμᾶς βούλεται τοῖς κολαζομένοις. οὐδὲ γὰρ αὐτὸς βούλεται αὐθις κολάσαι. Εἰ γὰρ ζηναλτεῖν χρὴ τοῖς κολαζομένοις, πολλῷ μᾶλλον θρηνεῖν μὴ φονεῦσιν. ὅταν γοῦν τοὺς Κορὲ καὶ Δαθὰν ἀπώλεσεν, οὐκ ἐφθονημένους λαμπροτέρους ποιήσαντες, ἀλλὰ τοὺς φθονοῦντας κολάσει πάλιν δόντες. θηρίον γάρ ἐστιν ἰοβόλον ὁ φθόνος· θηρίον ἀκάθαρτον [καὶ] κακία προαιρέσεως συγγενὲς ἔχουσα, ποινὰς ἀπολογίας ἀπεστερημένον, πάντων αἰτία καὶ μήτηρ τῶν κακῶν. διὸ προρρίζους αὐτὸν ἀνέλωμεν, ἵνα καὶ τῶν πρότερον κακῶν ἀπαλλαγῶμεν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

κζ θ. Ομιλ. νς'. 1 ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΙΔΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΤΥΦΛΟΝ ΕΚ ΓΕΝΕΤΗΣ. 2 Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· Ραββί, τίς ἥμαρτεν, οὗτος, ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ;

Ψαλμ. νς'. 2.

ΚΑὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς, εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς. σφόδρα φιλάνθρωπος ὤν, καὶ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας κηδόμενος, καὶ τῶν ἀγνωμονούντων τὰ σώματα ἐμφανίζαι θέλων, οὐδὲν τῶν εἰς αὐτὸν ἡκόντων παραλιμπάνει, καὶ μηδεὶς ὁ προσέχων ᾖ. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ προφήτης εἰδὼς ἔλεγε· Ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. διὰ δὴ τοῦτο καὶ σιγᾷ, ἵνα μὴ τῶν λόγων ὑφηλὸν οὐκ εἰδὼς ᾖ, ἀλλὰ καὶ δαιμονῶντα σκάλεσαι, καὶ ἀνελθὼν ἐπιχείρησιν, ἔξελθὼν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, θεραπεύει τυφλὸν, τῇ τε ἀπροσίᾳ τοῦ θυμοῦ προαμυνόμενος, καὶ διὰ τῆς ἐργασίας τοῦ σημείου

σημείου ὃ σκληρεῖ αὐτῷ ἡ ἀπιστίας καταμαλάττων, ἡ τὰ ἐξῆς ἐμφύσας πιστούμενος· ἓ ποιεῖ σημεῖον, ἢ ὃ τυχὸν, ἀλλὰ τότε μεγέθους συμβαίν. ἀπὸ γὰρ τοῦ αἰῶνος, φησὶν, οὐκ ἠκούσθη, ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου. τυφλοῦ μὲν γὰρ ἴσως ἤνοιξέ τις· γεγεννημένου δὲ τυφλοῦ, οὐκ ἔπι. ἡ ὅτι ἐξελήλυθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, διὰ τοῦτο ἐβλήθη ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, δῆλον ἐκεῖθεν. αὐτὸς γὰρ εὑρὼν Ⓦ τυφλὸν, καὶ ὁ τυφλὸς αὐτῷ προσῆλθε· καὶ οὕτω καταδαίμων ἀπέβλεψεν, ὡς ἐν τοῖς μαθηταῖς αἴσθησιν παρασχεῖν. ἀπὸ τούτου γοῦν ἓ ὅτι τινὲς ἐρώτησιν ἤνεγκαν· ὁρῶντες γὰρ αὐτὸν καταδαίμονα προσιόντα, ἐπιπυθάνονται λέγοντες· τίς ἥμαρτεν, οὗτος, ἢ Ⓖ γονεῖς αὐτοῦ; ἐσφαλμένη ἡ ἐρώτησις. πῶς γὰρ ἂν ἥμαρτε, πρὶν ἢ γεννηθῆναι; πῶς δ', τῶν γονέων ἁμαρτόντων, αὐτὸς ἂν ἐκολάσθη; πόθεν οὖν ἤνεγκαν ὅτι τινὲς ἐρώτησιν ταύτην προσήνεγκαν τοῦτο Ⓦ παραλελυμένοι προσπτύων, ἔλεγον, Ἰδοὺ ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτῃς. ὅτι Ioan. 5. 14.
τοίνυν συνοήσαντες ὅτι ἐκεῖνος διὰ ἁμαρτίας πέπτωκε, λέγουσι· ἔστω, ἐκεῖνος διὰ ἁμαρτήματα πέπτωκε· ταῦτα τοῦτο δ' τί ἂν εἴποις; οὗτος ἥμαρτεν; ἀλλ' οὐκ ἔστι εἰπεῖν. οὐ γὰρ μετὰς γέγονε τυφλός. ἀλλ' Ⓖ γονεῖς αὐτοῦ; ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο. παῖς γὰρ πάσχει οὐ δίδωσι δίκην. ὥσπερ οὖν παιδίον κακούμενον ὁρῶντες λέγομεν· τί αὐτὸ ἐποίησε ταῦτα; τί ἐποίησε τὸ παιδίον; οὐκ ἐρωτῶντες, ἀλλὰ δεικνύοντες· οὕτω δὴ καὶ Ⓖ μαθηταὶ τοσοῦτον ἐρωτῶντες τοῦτο ἔλεγον, ἀλλ' ἀποφαίνοντες. τί οὖν ὁ Χριστός;

3 Οὔτε οὗτος ἥμαρτεν, οὔτε Ⓖ γονεῖς αὐτοῦ. Τοῦτο δ' οὐχ ἁμαρτημάτων ἀπαλλάττων αὐτοὺς φησιν· οὐ γὰρ ἁπλῶς ἐλέγετο, οὔτε οὗτος ἥμαρτεν, οὔτε Ⓖ γονεῖς αὐτοῦ· ἀλλ' ἐπήγαγε, Ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ· Αλλ' ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. ἥμαρτε μὲν γὰρ οὗτος καὶ οἱ γονεῖς αὐτοῦ· ἀλλ' οὐκ ἀντιβύθῳ, φησὶν, ἡ πήρωσις. ταῦτα δ' ἔλεγε, τὸ τοῦτο ἐμφαίνων, ὅτι οὗτος μὲν οὐχ οὕτως, ἄλλοι δέ τινες ἐκ τούτων ἐτυφλώθησαν τῶν ἁπάντων, οἷς ταῖς τῶν γονέων ἁμαρτίαις. οὐδὲ γὰρ ἦν, ἁμαρτόντος ἑτέρου, κολάζεσθαι ἕτερον. ἐπεὶ, εἰ τοῦτο δώσομεν, καὶ κλαίειν δώσομεν, ὅτι πρὸ γενέσεως ἥμαρτεν. ὥσπερ οὖν εἰπὼν, ὅτι οὐ τοῦτο ἥμαρτεν, ἀ τοῦτο λέγει, ὅτι ἦν ἐκ γενετῆς ἁμαρτεῖν καὶ κολασθῆναι· οὕτως εἰπὼν, οὔτε Ⓖ γονεῖς αὐτοῦ, ἀ τοῦτο εἰπεῖν, ὅτι ἦν δίκαι γονέας κολασθῆναι. Ἐ γὰρ δίκαι τοῦ Ἰεζεκιὴλ ταύτην αἴρει τὴν ὑπόνοιαν. Ζῶ ἐγὼ λέγει Κύριος, Ιεζ. κη. γ.
Εἰ ἔσται ἡ παροιμία αὕτη ἡ λεγομένη· οἱ πατέρες ἔφαγον ὄμφακα, καὶ Ⓖ ὀδόντες τῶν τέκνων ἐμωδίασαν. καὶ ὁ Μωϋσῆς δέ φησιν· Οὐκ ἀποθανοῦνται πατὴρ ὑπὲρ τέκνων. καὶ πάλιν βα- Num. Deut. κδ. ιϛ.
σιλέως φησὶν, ὅτι Διὰ τοῦτο τοῦτο οὐκ ἐποίησε, φυλάττων Ⓦ Μωϋσέως νόμον. Εἰ δ' λέγει Exod. Bas. ιδ. ε.
τις, πῶς οὖν εἴρηται, ὁ ἀποδιδοὺς ἁμαρτίας γονέων ὅτι τέκνα ὅτι τρίτων καὶ τετάρτων γενεῶν; οὐκ ἐκεῖνο αὖ ἐπιμένω, ὅτι οὐκ ἔστι καθολικὴ ἡ ἀποφασις, ἀλλ' ὅτι τινὰ εἴρηται τῶν ἐξ Αἰγύπτου ἐξελθόντων. ὃ δ' λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ὅτι Ⓖ ἐξ Αἰγύπτου ἐξελθόντες, μὴ τὰ σημεῖα καὶ τὰ θαύματα, τῶν προγόνων γενόμενα χείρους, τῶν οὐδὲν τοιοῦτον θεασαμένων, τὰ αὐτὰ πείσονται, φησὶν, ἄφρονες ἐκεῖνοι, ὅτι τὰ αὐτὰ τετολμήκασι. καὶ ὅτι περὶ ἐκείνων εἴρηται, τῷ τόπῳ τις ὑπισχνούμενος, ἀκριβέστερον ἔσται. τίνος οὖν ἕνεκεν τυφλὸς ἐγεννήθη; ἵνα φανερωθῇ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, φησίν. Ἰδοὺ πάλιν ἄπορον ἄλλο, Εἰ χωρὶς τῆς τούτου κολάσεως οὐκ ὤφθη φανεῖσα τοῦ Θεοῦ τιμὴ δόξα. μάλιστα μὲν ὑπὲρ τοῦτο εἴρηται, ὅτι οὐκ ὤφθη (ὤφθη γὰρ) ἀλλὰ ἐν τούτῳ, ἵνα φανερωθῇ. τί οὖν, φησὶν, ἠδικήθη ἐκεῖ τιμὴ τοῦ Θεοῦ δόξα; ποίαν ἀδικίαν, εἰπέ μοι; Εἰ γὰρ μηδὲ ὅλως προσαγαγεῖν αὐτὸν ἐβούλετο. ἐγὼ δ' ἐν ὑπερτεθῆναι αὐτὸν φημι ἀπὸ τῆς πηρώσεως. τοῦ γὰρ ἕνεκεν ἀπέβλεψεν ὀφθαλμοῦ; τί γὰρ ὄφελος ὅτι τοῖς Ἰουδαίοις τῶν ὀμμάτων; μεῖζονα γὰρ κόλασιν ἔσχον, πηρωθέντες ἐν τῷ βλέπειν. τί δ' τούτῳ βλάβος ἀπὸ τῆς πηρώσεως; ἐκεῖ γὰρ ταύτης ἀπέβλεψεν. ὥσπερ οὖν τὰ κακὰ οὐκ ἔστι κακὰ τῇ τῆς πρόνοιας βίου· ὅτως δὲ τὰ ἀγαθὰ ἀγαθά· ἀλλ' ἁμαρτία μόνη κακόν, πήρωσις δ' οὐ κακόν· ὁ δ' οὐκ οὐ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι προσαγαγὼν, δόξαν εἰ-χε καὶ οὕτως αὐτὸν ἀφῆναι. φασὶ δέ τινες, ὅτι τοῦτο οὐδὲ ἀπολογητικόν ὅτι τὸ ὑπερῆκεν, ἀλλὰ τ

Ιωαν. θ. λθ. ἐκβάσεως· οἵ ὡς ὅτε μὲν λέγῃ, Εἰς κρίμα ἐγὼ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέψωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. καὶ μικρὸν ὕστερον πάλιν· Ἐπὶ κρίμα τοῦτο ἦλθεν, ἵνα οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. καὶ πάλιν ὁ Παῦλος· Τὸ γὰρ γνωστὸν τοῦ Θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς· εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους. καίτοι οὐ διὰ τοῦτο αὐτοῖς ἔδειξεν, ἵνα ἀποστερηθῶσιν ἀπολογίας, ἀλλ' ἵνα τύχωσιν ἀπολογίας. καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ· Νόμος δὲ παρεισῆλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα. καίτοι οὐ διὰ τοῦτο παρῆλθεν, ἀλλ' ἵνα κωλυθῇ ἡ ἁμαρτία. ὁρᾷς πάντα χοῦ τὸ ἐπίρρημα τῆς ἐκβάσεως ὄν; καθάπερ γὰρ τις οἰκοδόμος ἄειστος, τῆς οἰκίας τὸ μὲν εἰργάσατο, τὸ δὲ ἀφῆκεν ἀτέλεστον, ὥστε τοῖς ἀπιστοῦσι διὰ τὸ λειφθὲν καὶ τοῦτο τῆς πάντος ἀπολογήσασθαι· οὕτω καὶ ὁ Θεός, καθάπερ οἰκίαν τινὰ σώσας, θεμελίων, τὸ σῶμα τὸ ἡμέτερον συγκολλᾷ τε καὶ ἁρμολογεῖ, τιτρώσκοντα τιτρώσκοντι ξηραίνων θεραπεύων, τὰ παραλελυμένα μὴ σφίγγων, τοὺς χωλοὺς διορθούμενος, τοὺς λεπροὺς καθαίρων, τοὺς νοσοῦντας ἐγείρων, τοὺς τὰ σκέλη πεπηρωμένους ὀρθοὺς ποιῶν, τοὺς νεκροὺς ἀποθανάτου κολάσεως, μεμυκότας ὀφθαλμοὺς ἀνοιγόντων, οὐκ ὀπτικὰς ἐπιτηδείας ἀεὶ ἅπαντα τῇ φύσει ἀθεΐας ὄντα πηρώματα, εἶτα διορθούμενος, ἐδείκνυ αὐτοῦ τὴν δύναμιν. Εἰπὼν οὖν, ἵνα φανερωθῇ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, πρὸς ἑαυτὸν φησιν, ὑπὲρ πρὸς τοὺς πολλούς. ἐκείνου γὰρ ἡ δόξα ἐν τούτοις φανερά. ὅπερ γὰρ ἤκουον, ὅτι ὁ δεσπότης ὁ Θεὸς ἐποίησε λαβὼν χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, διὰ τοῦτο ὕστερον αὐτὸς ἔπλασε. τοῦτο γὰρ εἰπεῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ λαβὼν χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ πλάσας ἀνέστησα, πρόσαντες ἐδόκει τοῖς ἀκούουσι· διὰ τοῦτο οὖν τοῦ ἔργου τοῦτο δεικνύμενον οὐκ ἔπαθον τοιοῦτον. διὰ δὴ τοῦτο αὐτὸς χοῦν λαβών, καὶ φύρων τῷ πτύσματι, οὕτω τοῦ κεχρυμμένου αὐτοῦ δόξαν ἐφανέρωσεν. ἡ μικρὰ γὰρ δόξα, τὸ δημιουργὸν αὐτὸν νομισθῆναι τῆς κτίσεως. ἀπὸ γὰρ τούτου καὶ τἆλλα ζωοποιήσατο, ἀπὸ τοῦ μέρους καὶ τὸ ὅλον ἐπίστευσε. καὶ γὰρ τοῦ μείζονος πίστις καὶ τὸ ἔλαττον ἐβεβαίωσε. τῆς κτίσεως γὰρ ἁπάσης ἀμαυρότερον ἀνθρώπου, καὶ τῶν ἐν ἡμῖν μικρῶν ἀμαυρότερος ὀφθαλμός. διὰ τοῦτο οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ἐκείνῳ ᾧπερ καὶ ὄμματα ἐδημιούργησεν. Εἰ γὰρ καὶ μικρὸν τῷ μεγέθει τὸ μέλος, ἀλλ' ὅλου τοῦ σώματος ὄντι ἀναγκαιότερον. καὶ τοῦτο Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· Ἐὰν εἴπῃ ἡ ἀκοή, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμός, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ διὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος; πάντα μὲν γὰρ καὶ ἐν ἡμῖν, τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ὄντι ἀπόδειξις· πολλῷ δὲ μᾶλλον ὀφθαλμός. ὅτι τοίνυν τὸ πᾶν διακυβερνᾷ σῶμα, τοῦτο ᾧπερ πάντι σώματι τὸ κάλλος ἐργάζεται, τοῦτο χαμαὶ τιθὲν ὅλον, τοῦτο λύχνος ἐστὶν ἁπάντων τῶν μελῶν. ὅπερ γὰρ ἥλιος τῷ οἰκουμένῃ, τοῦτο ὀφθαλμὸς τῷ σώματι. καὶ σβεσθεὶς μὲν ἥλιον, πάντα ἀπώλεσας καὶ συνεπαράξας· καὶ σβεσθεὶς οὐ ὀφθαλμούς, καὶ πόδες ἀχρεῖοι, καὶ χεῖρες, καὶ ψυχή. οἱ γὰρ ἡ γνῶσις, πηρωθέντων τούτων. διὰ γὰρ τούτων τὸν Θεὸν ἐγνώκαμεν. Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται. οὐκ ἄρα τῷ σώματι λύχνος ὁ ὀφθαλμὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ τοῦ σώματος τῇ ψυχῇ. διὸ περ ὥσπερ ἐν οἴκοις βασιλικοῖς χωρίον ἵδρυται, τιτρώσκοντι ὑπερῷον λαμπρὸν λαμπρῷ, καὶ τῶν ἄλλων οἰκημάτων ἐπάνω ἐστὶν ὁ θάλαμος. τοῦτον οὖν διὰ παντὸς ἔχει. Εἶτα, ἵνα μὴ νομίσῃς ὅτι ὕλης δεῖται ὅταν ποιῇ, καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι οὐδὲ τοῦτο τῷ δημιουργῷ πολλοῦ χρείαν εἶχεν (ὁ γὰρ οὐκ ὄντας ὄντας καὶ μείζονας ποιήσας, πολλῷ μᾶλλον τούτοις χωρὶς ὕλης ἐποίησεν) ἵνα οὖν μάθῃς ὅτι τῆς χρείας ἔνεκεν τοῦτο ποιεῖ, ἀλλὰ διδάσκων ἑαυτὸν ἐν δημιουργῷ ὄντα δεικνύει,

6 Χέας τε πηλὸν, φησὶν· 7 Ἀπελθὲ νίψαι· Ἵνα εἰδῇς ὅτι τὸ πηλοῦ δόμημα τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ ἐν αὐτῷ ἡ δόξα ἡ ἐμή. ὅτι γὰρ πρὸς ἑαυτὸν φησιν, εἶπεν, ἵνα φανερωθῇ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, ἐπήγαγε·

4 Ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με· Τουτέστιν, ἐμὲ δεῖ φανερᾶσαι ἐμαυτὸν, καὶ ποιῆσαι τὰ δυνάμενά με δεῖξαι τὰ αὐτὰ τοῦ πατρὶ ποιοῦντα, οὐ τοιαῦτα,

ἀλλὰ

ἀλλὰ τὰ αὐτά, ὁ μείζονός ἐστιν ἀποδιαλλαξίας, καὶ ὅπερ ὅτι τῷ σοφῷ κατὰ μικρὸν διεξηκόντων λέγω). Ἵνα οὖν ἀντιδιέλθῃ λοιπὸν, ὁρᾷ αὐτοὺς τὰ αὐτὰ διωλάμενοι τῷ πατρί· ὁ γὰρ ἔπλασε μόνον ὀφθαλμούς, σοφὸν ἀνέῳξεν, ἀλλὰ καὶ ὃ ὁρᾶν ἐχαρίσατο· ὅπερ τις μείζων ἐστὶ τοῦ ψυχὴν ἐμφυσῆσαι. ἐκείνης γὰρ μὴ ἐνεργούσης, ὀφθαλμὸς, καὶν ἀπηρτισμένος ᾖ, οὐκ ἔστιν ὅπου ἴδοι τις σοφόν. ὥστε καὶ τὸν ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἐνεργεῖν ἐχαρίσατο, καὶ τὸ μέλος ἔδωκε πάντα ἔχον, καὶ ἀρτηρίας, καὶ νεῦρα, καὶ φλέβας, καὶ αἷμα, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ἐξ ὧν σύγκειται ἡμῖν τὸ σῶμα. Ἐμὲ δὲ ἐργάζεσθαι ἕως ἡμέρα ἐστί. Τί οὖν βούλεται τὰ ῥήματα; ποίαν ἀχολυθίαν ἔχει; πολλήν. ὃ γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ἕως ἡμέρα ἐστὶν, ἕως ἐξέστι τοῖς αἰθεσπίοις πίστεως εἰς ἐμὲ, ἕως ὁ βίος οὗτος συνέχεται, δεῖ με ἐργάζεσθαι. Ἔρχεται νύξ, Τουτέστιν, ὁ μέλλων χρόνος· Οτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. Οὐκ εἶπεν, ὅτε ἐγὼ οὐ δύναμαι ἐργάζεσθαι· ἀλλ' ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι, τουτέστιν, ὅτε οὐκ ἔτι πίστις ἐστὶν, οὔτε ποιοι, οὔτε μετάνοια. ὅπου γὰρ ἔργων πίστιν λέγει, λέγεισι αὐτῷ· τί ποιήσομεν, ἵνα ἐργασώμεθα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ; λέγει, τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος. πῶς οὖν τοῦτο τὸ ἔργον οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι τότε; ὅτι οὔτε πίστις ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ ἔχοντες καὶ ἄκοντες ἀπαχύσονται. Ἵνα γὰρ μή τις εἴπῃ, ὅτι φιλανθρώπως οὗτος ποιεῖ, δείκνυσιν, ὅτι φειδόμενος αὐτῶν πάντα ἐργάζεται, ὅσα μόνον ἐξουσίαν ἔχοντα πίστεως ἔχειν, καὶ μηκέτι δυναμένων ἐκεῖ καρποδοτεῖν. Διὰ τοῦτο οὐδὲ προσελθόντος τοῦ τυφλοῦ ἐποίησεν ὅπερ ἐποίησεν. ὅτι μὲν γὰρ ἄξιος ἦν θεραπεύεσθαι, καὶ, εἰ ἐβλέπετο, ὅτι πιστεύσει δῆλον καὶ προσελθεῖν, καὶ, εἰ προσῆλθε, ἴσως ἤκουσε πρότερα, δῆλον δὲ ὅτως ἠμύησεν, οὐκ ἀπὸ ἕξεως δῆλον, οὐκ ἀπὸ τῆς ἀνδρείας, οὐκ ἀπὸ τῆς πίστεως αὐτῆς. καὶ γὰρ ἴσως εἰκὸς αὐτὸν σκυθρωπάσαι καὶ εἰπεῖν· τί ποτε τοῦτο ἔστι; πολὺν ἐποίησε, καὶ ἐπέχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ εἶπέ μοι, ὕπαγε νίψαι· οὐκ ἠδυνάμην θεραπεῦσαι, εἰ τότε πέμψας εἰς τὴν Σιλωὰμ; πολλάκις ἐνιψάμην ἐκεῖ μὴ ἑτέρων πολλῶν, εἰ οὐδενὸς ἀπήλαυσα χρηστοῦ. Εἰ ἴσα δυνάμην εἶχε, πρὸν ἀπελθεῖν ἐθεράπευσεν· ὅπερ καὶ ὁ Νεεμὰν τοῖς Ελισαίου ἔλεγε. καὶ γὰρ ἐκεῖνος κελεύσαντος ἀπελθεῖν λούσασθαι εἰς Ιορδάνην, ἠπίστησε, καὶ ταῦτα φήμης τοσαύτης ὔσης περὶ τοῦ Ελισαίου· ἀλλ' οὐκ ὁ τυφλὸς ἠπίστησεν, οὐδὲ διέτριψεν, οὐδὲ ἐλογίσατο πρὸς ἑαυτὸν, τί ποτε τοῦτο ἔστι; πηλὸν ἐχρίω ὀφθαλμούς; τοῦτο πεποίηκα μᾶλλον ὅτι. τίς οὕτως ἀνέβλεψέ ποτε; ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐλογίσατο. Εἶδες πίστιν τέρπουσαν καὶ προθυμίαν; ἔρχεται νύξ. δείκνυσι σκοτεινὸν τοῦτο, ὅτι καὶ μὴ φανερὸν μέλλει προσιόντι τῷ ἀσιδοῦ καὶ ἐπάγεσθαι πολλούς. Επὶ γὰρ ἡμέρας ἐστί. Μετὰ γὰρ τὸν πόλεον αὐτοὺς ἀπαγάγει. καὶ τοῦτο δηλῶν ἔλεγε·

5 Οταν ὦ ἐν τῷ κόσμῳ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου. Ο δὲ ἑτέρως ἔλεγε· Πίστευε, ἕως τὸ φῶς μεθ' ὑμῶν ἐστι. τί δήποτε ὁ Παῦλος τὴν μὲν πρότερα βίον σκληρὸν, ἐκείνου δὲ ἡμέραν; οὐκ ἀναπτύσσομαι τῇ Χριστῷ, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ λέγων, εἰ καὶ μὴ τοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ ταῖς ἐννοίαις· καὶ γὰρ φησι, Ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικε. τὴν μὲν οὖν πρότερα καλῷ χρόνῳ, διὰ τοῦτο καὶ σκότος καὶ θηρίων, ἢ διὰ τὸ πολλοὺς ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ δὲ Χριστὸς νύκτα τὸ μέλλον καλῷ, διὰ δὲ τὴν ἀμυθησίαν αὐτῶν καὶ τὸν Παῦλος νύκτα τὸ πρότερα βίον καλῷ, διὰ δὲ τὸ σκοτεινὸν εἶναι τοὺς ἐν ἐκείνῳ διατελοῦντας τῇ ἀπιστίᾳ.

Πιστεύσωμεν τοίνυν ἀναλεγόμενοι ἔλεγε· ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν, ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους. ὁρᾶς ὅτι ἐκείνοις εἰς νύκτα φησὶ τὸν λόγον; ὡς ἐν ἡμέρᾳ βαδιζόμενος περιπατήσωμεν, ἵνα τοῦ φωτὸς ἀπολαύσωμεν ἐκείνου. Εἰ γὰρ τοῦτο οὕτω καλὸν τὸ φῶς, σκότος ἦλιξον ἐς αὐγὴν ἐκείνου. ὅσον γὰρ τοῦ λυχνιαίου φωτὸς τὸ ἡλιακὸν χρήσιμον, τοσοῦτον, καὶ πολλῷ πλέον, ἐκεῖνο βέλτιον τούτου. καὶ τοῦτο δηλῶν ἔλεγε· ὅτι ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, τουτέστι, διὰ τὸν

Ιωαν. ιε. λε.

Ρωμ. ιγ. ιε.

ΗΘΙΚΟΝ

τὴν οὐσίαν ἐκείνης τῆς μυρμήκων, ὅτε οὐδὲ φανῆναι. Εἰ δὲ τῶν γε τοῦ φωτὸς ἔχει οἰκίας καὶ βίαιος μοῖα δαπανωμένη χρήματα, οἰκοδομοῦντες, καὶ λαμπρυνόμενοι· σπόσον πῶς χρὴ καὶ σώματα αὐτὰ δαπάνᾶν, ὑπὲρ ὧν λαμπρὰς ἡμῖν οἰκίας ἐν οὐρανοῖς οἰκοδομᾶν θέλει, εἶτα τὸ φῶς ἐκβάλλειν τὸ ἀπόρρητον. ἐν ταύτῃ μὲν γὰρ ἡ μάχαιρα καὶ φιλονεικία οὐδεὶς ὁρᾶται καὶ τοίχων ἐκεῖ ἢ οὐδὲν τοιοῦτόν ἐστιν· ἡ φθόνος, ἡ βασκανία· ἐν δὲ φιλονεικίαις τισὶν ἡμῖν οὐδὲ ὀρθρεύουσιν. καὶ ταύτην μὲν ἀπολιπεῖν ἀνάγκη πάντως, ἐκείνῃ δὲ συμπαραμένειν διηνεκῶς· ἐν ταύτῃ μὲν ἀνάγκη σαθρὰν οὖσαν καὶ χρόνῳ καὶ μοίραις ὑποκεῖσθαι βλάβαις, ἐκείνην δὲ μένειν ἀγήρω διηνεκῶς· ἐν ταύτῃ μὲν ὁ πένης οὐ δύναται οἰκοδομεῖν, ἐκείνην δέ ἐστι καὶ ἀφ' δύο ὁλοκλήρων οἰκοδομῆσαι, καθάπερ ἡ χήρα. ἀφ' ὧν τοῦτο ἀποπίνομεν, ὅτι, τοσούτων ἡμῖν παρεσκευασμένων ἀγαθῶν, ῥᾳθυμοῦμεν, ὀλιγωρεῖν θέλομεν· ἐν ὅπως μὲν οὖν ταῦτα λαμπρὰς κτησώμεθα οἰκίας, ἀπάντα παρασκευάζομεν· ὅπως δὲ καὶ τοῖς οὐρανοῖς καὶ μακρὰν κτησώμεθα καταγώγιον, οὐ μεριμνῶμεν, οὐ φροντίζομεν. εἰπέ μοι· ποῦ ἐβούλου οἰκίαν ἔχειν σεαυτῷ ἐν ἢ ἐν ἐρημίᾳ, ἢ ἐν μιᾷ τῶν πόλεων τῶν μικρῶν; οὐκ ἔγωγε οἶμαι· ἀλλ' ἐν τῇ βασιλικωτάτῃ καὶ μεγάλῃ, ἵνα πλείονα ἡ ἐμπορεία, ἵνα μείζων ἡ εὐφαύλια. ἐγὼ δέ σε εἰς πόλιν ἄγω τοιαύτην, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ Θεός· ἐκεῖ μὲν δὴ καλὸν κτίζειν τε καὶ οἰκοδομεῖν, δι' ἐλαττόνων χρημάτων, [δι' ἐλαττόνος πόνου.] ἐκείνην δὲ τὴν οἰκίαν τῶν πενήτων οἰκοδομοῦσιν αἱ χεῖρες, καὶ ὅτι μάλιστα ὅταν οἰκοδομῇ· ὡς τά γε νῦν γινόμενα ἑκάστης αἰτίας. καὶ γὰρ εἴ τις σε εἰς Περσικὴν ἤγαγε γῆν, ἀφόμενον τὰ ἐκεῖ, καὶ ἐπαμήξοντα εἶτα ἐκέλευσεν οἰκίας δείμασθαι, ἆρα οὐκ ἂν αὐτῷ κατέγνως αἴσιαν τὴν ἐκάτιμον, ὡς ἀχαίρως δαπανᾶσθαι χαλεπόντος; πῶς οὖν ὅταν τὰ γῆς τὸ αὖθις ὑπὸ ποδὸς, ἵνα μακροὶ ὦσιν ἀπολείψῃς; ἀλλὰ τοῖς παισὶν καταλείψω, φησί. ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι μακροὶ ὦσιν καταλείψουσι μὴ σέ· πολλάκις δὲ καὶ παρὰ σοῦ· καὶ οἱ μὲν ἐκείνοις πάλιν. καὶ γίνεταί σοι καὶ ἐν ταύτῃ τὸ παράγμα ἀθυμίας ὑπόθεσις, ὅταν σὺν κληρονόμοις κατηχοῦσαι μὴ ἴδῃς· ἐκεῖ δὲ οὐδὲν τοιοῦτόν ἐστιν ὑποπλεῦσαι· ἀλλ' ἀκίνητος ἡ κίνησις μένει, καὶ σοὶ, καὶ τοῖς παισὶν, καὶ τοῖς ἐγγόνοις, ἃ τὰ αὐτὰ ἄρειν μιμήσονται. ἐκείνης τὴν οἰκοδομὴν ὁ Χριστὸς ἐφάπλωσε· ἐκείνην οἰκοδομοῦντα, οὐκ ἀνάγκη ὑπομεληθῆσαι ἐφ' ἅπασι, οὐδὲ φροντίζειν, οὐδὲ μεριμνᾶν. ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς τὸ ἔργον ἀναδέξηται, τίς χρεία φροντίδος; ἐκεῖνος πάντα σωφρονεῖ, καὶ ἀνίησιν τὴν οἰκίαν. καὶ τοῦτο μόνον ὅτι τὸ θαυμαστὸν, ἀλλ' ὅτι ὕστερον αὐτὴν οἰκοδομεῖ, ὡς σοὶ ἀρεστὸν ὄντι· μᾶλλον δὲ καὶ ὑπὲρ τὸ ἀρεστὸν, καὶ ὑπὲρ ὃ βούλει. τεχνίτης γὰρ ὢν ἄριστος, καὶ σφόδρα σοῦ κήδεται τῶν συμφερόντων. καὶ πένης ἦς, καὶ βουληθῆς οἰκοδομῆσαι τὴν οἰκίαν ταύτην, οὐ φέρει σοι φθόνον, οὐδὲ τίλλει σου βασκανίαν. οὐδὲις γὰρ αὐτὴν ὁρᾷ τῶν ἐπισκοπούντων φθονῆν, ἀλλ' ἅπαντες ὑπισάμενοι χαίρουσιν ἄγγελοι τοῖς ἁγαθοῖς τοῖς σοῖς· οὐδὲις αὐτὴν προῖκα δωρήσεται. οὐδὲις γὰρ αὐτὴν προῖκα τῶν τοιούτων κοσμήτων. γαίτονας ἔχεις ἐκεῖ, οὐκ ἀγίους, οὐ μετὰ Παύλου καὶ Πέτρου, οὐ μετὰ φίλας ἁπάσας, τοὺς μάρτυρας, τὴν δῆμον τῶν ἀγγέλων, τὴν πανήγυριν τῶν πρωτοτόκων. ἀφ' ὧν ταῦτα πάντα, ἃ ὀπίσω εἰς τὰς πόλεις κενούμεθα, ἵνα ἐκείνων ὑπερτυχόντες [τὴν σκηνὴν·] ὧν ἡμῶν τὰ πάντα ἡμᾶς ὑπερτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξ. 6 ΤΑΥΤΑ ΕΙΠΩΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ, ΕΠΤΥΣΕ ΧΑΜΑΙ, καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος, καὶ ἐπέχρισε τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, καὶ εἶπεν· 7 Ὕπαγε, νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ.

Τοις μέλλουσί τι παρὰ τῶν ἀναγινωσκομένων καρποῦσθαι, οὐδὲ τὸ μακρὰν τῶν λεγομένων παραπέχειν οἶμαι. δεῖ γὰρ τοῦτο ἐρωτᾶν τὰς γραφὰς ἐκελεύσθημεν· ὅπερ δοκεῖ τὰ πολλά, κρύπτειν αὐτόθεν ὄντα εὔκολα, πολλῷ σὺν τῷ βάθει μᾶλλον ἔχειν ἀποκεκρυμμένῳ. ὅσα γάρ ἐστι τὸ πρόσω. τοῦτο γὰρ εἰπών, φησι, ἔπτυσε χαμαί. ποῖα τοῦτα; ἵνα φανερωθῇ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι οἶμαι μὲ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με. οὐ γὰρ ἁπλῶς ἀνέμνησεν ἡμᾶς τῶν εἰρημένων ὁ εὐαγγελιστής, ἢ ἐπήγαγεν ὅτι ἔπτυσεν· ἀλλὰ δηλονότι ὅτι Ⓦ λόγου δεῖται τὸ ἔργον ὑπεστώσατο. καὶ δεῖταί τι μὴ ὕδατι χέεσθαι, ἀλλὰ πτύσματι εἰς Ⓦ πηλόν; ἔμβλεψον αὐτὸν πέμπειν εἰς Ⓦ Σιλωάμ. ἵν' οὖν μηδεὶς ὑπτιάσῃ τῇ πηγῇ, ἀλλὰ μάθῃς ὅτι ἡ ἐκ τοῦ στόματος ὀξελθοῦσα δυνάμις αὕτη καὶ διέπλασε, καὶ ἀνέῳξε τοὺς ὀφθαλμούς, ἔπτυσεν χαμαί. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐπισημαινόμενος ἔλεγε, καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος. Εἶτα, ἵνα μὴ δόξῃ τῆς γῆς τὴν εἰς τὸ κατόρθωμα, ἐκέλευσε νίψασθαι. ἵνος οὖν ἔσχεν οὐκ αὐτόθεν τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλ' ὅτι Ⓦ Σιλωὰμ ἔπεμψεν; ἵνα μάθῃς τοῦ τυφλοῦ τὴν πίστιν, [καὶ] ἵνα ὑπτιασμοῦ τὴν Ἰουδαίων ἡ ἀγνωμοσύνη. εἰκὸς γὰρ ἦν ἅπαντας ὁρᾶν αὐτὸν ἀπιόντα, Ⓦ πηλὸν ἔχοντα ἐπὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς κεχρισμένον. τὸν γὰρ παραδόξῳ πρώτως αὖ ἐπέστρεψε πρὸς ἑαυτόν, τούς τε εἰδότας αὐτὸν, τούς τε ἀγνοοῦντας, καὶ μὴ ἀκριβείας αὖ αὐτῷ προσέχον. ὅπερ γὰρ οὐκ οὖν ἔσχεν τυφλὸν ἀναβλέψαντα γνωρίσαι, πολλοῖς ποιῆσθαι μάρτυρας διὰ μακρῆς τὴν ὁδὸν, καὶ ἀκριβοῦς ἀναζητῆσαι τὸν παραδόξῳ τὸν ἁπάντων, ἵνα πρὸς τὸν ἀνθρώπους ἡμῶν μήκιστα δυνῶν λέγῃ, ὅστις ἐστὶν ὅστις; πρὸς τί τοῦτο, καίπερ βάλλεται καταπτύειν, ὅτι οὐκ ἀλλοτρίου ὄντος τοῦ νόμου καὶ τῆς παλαιᾶς, πέμπων εἰς τὸν Σιλωάμ. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνο λοιπὸν ἦν παραδύσαι ἐμοῦ, μὴ ὁ Σιλωὰμ λάβῃ τοῦ δόξαν. καὶ γὰρ πολλοὶ πολλάκις ἐκεῖ οὐδὲ ὀφθαλμοὺς ἀπενίψαντο, οὐδενὸς ἀπολαύσαντες τοιούτου. καὶ ἐκεῖ γὰρ ἡ δυνάμις ἐμοῦ τοῦ Χριστοῦ, ἡ πρώτως ἐργαζομένη. δεῖται τοῦτο καὶ τοῦ ἑρμηνείας ἡμῖν προσήκοντος ὁ εὐαγγελιστής. Εἰπὼν γὰρ, Εἰς Ⓦ Σιλωάμ, προσέθηκεν, ὅ ἐστιν ἀπεσταλμένος· ἵνα μάθῃς, ὅτι καὶ ἐκεῖ ὁ Χριστὸς αὐτὸν ἐθεραπεύσατο, καθάπερ ὁ Παῦλός φησι· Ἐπειδὴ γὰρ ἐν πνεύματι ἁγίῳ ἀναλαβοῦσης πέτρας· ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός. ὥσπερ οὖν πέτρα ἦν ὁ Χριστὸς πνευματική· ὕδωρ δὲ Σιλωὰμ ἦν πνευματικός. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καὶ τὸ ἀθρόον τῆς τοῦ ὕδατος παρουσίας αἰτίᾳ εἶναι μυστήριον ἡμῖν ἀποβλέπον. ποῖον δὴ τοῦτο; ὃ ἀπροσδόκητον τῆς ὑπερφανείας καὶ πρὸ ἐλπίδα πᾶσαν. ἀλλ' ὅσα τοῦ τυφλοῦ τὴν γνώμην τὴν πρὸς πρᾶξιν ἀναχεύσαν. οὐδὲ γὰρ εἶπεν, εἰ ὅλως ὁ πηλὸς ὅστις, ἢ ὃ πτύσμα ὃ περέχει οὐκ ὀφθαλμούς; τί μοι χρεία τοῦ Σιλωάμ; εἰ δὲ χρεία τοῦ Σιλωάμ, τίς χρεία τοῦ πηλοῦ; ἵνος ἔσχεν ἐχρίσθη; τίνος ἔσχεν νίψασθαι ἐκέλευσεν; ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐλογίσατο· ἀλλὰ πρὸς ἓν πρᾶξιν σκεύασαι μόνον, ἄπτυστα πιστεῦσαι δι' ἀκοῆς, καὶ οὐδὲν αὐτὸν τῶν γνωμῶν ἐσκανδάλιζεν. εἰ δὲ λέγοι τις, πῶς οὖν ἀνέβλεψεν ἀποστείλας Ⓦ πηλόν; οὐδὲν ἄλλο ἀκούσεται πλὴν ἡμᾶς, ἢ ὅτι τὸ βούλεσθαι οὐκ ἴσμεν. καὶ τί θαυμαστόν, εἰ ἡμεῖς οὐκ ἴσμεν; οὐδὲ γὰρ ὁ εὐαγγελιστὴς ἠκρίβασατο, οὐδὲ αὐτὸς ὁ τὴν θεραπείαν. ἀλλὰ δὲ μὴ γνῶμεν οἶδε, τί δὲ βούλεται καταλαβεῖν ὑμᾶς δυνάμενος). τοῦτο δὲ καὶ ἐρωτώμενος ἔλεγεν· ὅτι πηλὸν ἐπιτέθεικεν ὅτι οὐκ ὀφθαλμούς μου, καὶ ἐνέβαλεν, καὶ βλέπω. πῶς δὲ τοῦτο γέγονεν, οὐκ ἔχει λέγειν, καίτοι μυριάκις ἐρωτήσωσιν.

8 Οἱ οὖν γείτονες, φησὶ, καὶ Ⓐ θεωροῦντες αὐτὸν ὅτι προσαίτης ἦν, ἔλεγον· οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν; 9 Ἄλλοι ἔλεγον· οὗτός ἐστι. Τὸ γὰρ παραδόξου οὐ γεγενημένου, καὶ εἰς ἀπιστίαν αὖθις ἦγε· καίτοι τοσούτων οἰκείων μηνύντων ὥστε μὴ ἀπιστῆσαι. οἱ δὲ ἔλεγον· οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν; βαθεῖαν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, πολλὴν κατέβαρε,

πίδαμε, σὺ πεφσαγτῶνζας μὴ πολλῆς τῆς βύποίας θεραπδῶν, καὶ τοῦθεν σὺ Ιυδαίους
βπισομίζων; ὅτι ὑ σὺ λαμπρεμεῖς, σὸθὲ τοὺς πεφιφανεῖς, σὸθὲ τοὺς ἀρχοντζας, ἀλλ' ἀ ἢ
τοὺς ἀσήμους τῆς αὐτῆς ἠζίυ πεφποίας. ἢ γὰ βπὶ σωτηρία πάντων ἀφῖκτο. ὃ ἦ βπὶ πολ
ἀβαλυπτοῦ γέγονε, τοῦτο ἢ βπὶ τούτυ ἦν. ὕτι γὰ ἐκεῖνος ἤδει τίς ἐστιν ὁ θεραπδύσας αὐ-
τὸν, ὕτε σὺ. ἐγένετο ἦ τοῦτο ζὰ τὴν ἀναχώρησιν τῦ Χειστοῦ. ἀνεχώρει ἦ ἀεὶ θεραπδίων ὁ 5
Ιησῦς, ὥστε πᾶσαν ὑποψίαν πεφιαιρεθῆναι τῶν σημείων. ⓐ γὰ μὴ εἰδότες αὐτὸν ὅστις ἐστί,
πῶς ἂν ἐκαείσαντο αὐτῷ ζ συγκαπισκύασαι τὰ γεγονότα; σὸθὲ γὰρ τῶν πεφιόντων ἰῶ
σὺτ, ἀλλὰ τῶν καθημένων πᾶσα ζὰ ὄχλος ἦν ἱεφοσ. ἀμφισβητούντων ἦ πάντων πεφὶ αὐτῦ, τί
φησιν ἐκεῖνος; Ἐγώ εἰμι. Οὐκ ἠρκέσθη τῇ τοῦ πάντα πήρωσιν, σὸθὲ ἔδωκεν τῦ 10
δήμυ ⓦ θυμὸν, σὸθὲ πφοήτησατο δεῖξαι ἑαυτὸν, ἵνα κηρύξῃ ⓦ βυεργέτην.

10 Λέγουσιν αὐτῷ· πῶς ἀνεῴχθησάν σου ⓐ ὀφθαλμοί; 11 Λέγει ἀπόκ-
θεφπος λεγόμενος Ιησῦς. Τί λέγεις; ἄνθεφπος τοιαῦτα ἐργάζε); ἀλλ' σὸθὲν μέ-
γα τέως ἤδει πεφὶ αὐτῦ. ἄνθεφπος λεγόμενος Ιησῦς Ἐποίησε πηλὸν, καὶ ἐπέχρισέν.

Οὐκ ἔστιν ἀληθὴς ὁ λόγος. Οὐκ εἶπε πόθεν ἐποίησεν· ὃ γὰ οὐκ οἶδεν, ὑ λέγει. σὸθὲ γὰ 15
εἶδεν ὅτι χαμαὶ ἔπτυσεν· ὅτι ἦ ἐπέχρισε, ζὰ τῆς αἰσθήσεως ἐμαθήθημεν ζ τῆς ἁφῆς.

Καὶ εἶπέ μοι· ὕπαγε νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τῦ Σιλωάμ. Καὶ τοῦτο ἡ ἀκοὴ
ἐμάρτύρησε. ἢ πόθεν ἐπεγίνωσκεν αὐτῷ τὴν φωνήν; ἀπὸ τῆς ζαλέξεως τῆς πεφὶ σὺ
μαθητῶν. ἢ ταῦτα λέγων ἅπαντα, ἢ τὴν ἀζὰ τῶν ἔργων μάρτυρίαν λαβών, ⓦ τί ἔστιν
εἰπεῖν ὑ δύναται. Εἰ ἦ ὅτι τῶν αἰσθητῶν ἢ ψευδοφωνίων πίστεως δεῖ, πολλῷ μᾶλλον 20
ὅτι τῶν ἀοφάτων. 12 Λέγουσιν αὐτῷ· ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; λέγει· οὐκ οἶδα.

Ἐλεγεν ἦ τοῦτο, ὃ ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος, φοιτῶντες ἤδη κατ' αὐτόν. θεα ἦ τῦ Χειστοῦ ὃ ἀκόλ-
πασον, πῶς ὑ πφὸ τῶν τοῖς θεραπδομένοις. ὑ γὰ δόξαν καρπώσασθαι ἐβούλετο, σὸθὲ ὀχ-
λαγωγεῖν, σὸθὲ βπιδείκνυσθαι. ὅσα πῶς ἅπαντα φιλανθρώπως ἀπεκείνατο ὁ τυφλός.
ἐβούλετο μὲν οὖν ⓦ Χειστὸν βύρεῖν, ὥστε αὐτὸν ἀγαγεῖν πεφὸς σὸν ἱερεῖς· βπεὶ δὲ οὐκ ἐπι-
τυχον, ἄγουσι ⓦ τυφλὸν πεφὸς σὸν Φαεισαίους, ὡς σφοδρότεφον ἐρωτήσοντζας. Ζὰ γὰ 25
τοῦτο ἢ ὁ βὐαγγελιστὴς βπισημαίνεται, ὅτι ζάββατον ἦν, ἵνα τὴν πεπειὰν αὐτῶν γνώμην ἐνδεί-
ξηται, ζ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἐζήτουν, ὡς λαθεῖν δῆθεν βυείσκοντες, ἢ δυνάμενοι ὃ ῥᾳῦμα ζηλω-
σαλεῖν, ζὰ τῆς δοκούσης ἦ τῦ νόμου πεφιβάσεως. ἢ τοῦτο δῆλον ἐκ τοῦ εὐθέως ἰδόντζας
αὐτὸν μηδὲν ἄλλο εἰπεῖν, ἀλλ' ἤ, πῶς ἀνέῳξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; ἢ ὅσα πῶς λέγουσιν.
ὑ γὰ εἶπον, πῶς ἀνέβλεψας, ἀλλὰ, πῶς ἀνέῳξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; διδόντες αὐτῷ πεφ- 30
φασιν τοῦ ζαβαλεῖν αὐτὸν ἐπ' ἐργασίᾳ. ὁ δὲ ὡς πεφὸς ἀκηκοὼζας ζωτεμφτεφον φλέγεται.
ὕτι γὰ ὃ ῥίομα εἶπεν, ὕτι ὅπε εἶπέ μοι, ὕπαγε νίψαι, εὐθέως φησί·

15 Πολὺν ἐπέθηκεν ὅτι τοὺς ὀφθαλμούς μου, ἢ ἐνίψάμην, ἢ βλέπω. Ὡς πολ-
λῆς ἤδη γεγονυίας ζαβολῆς, καὶ εἰπόντων· ἴδε ὁ Ιησῦς οἷα ἐργάζε) σὲ σαββάτῳ,
πηλὸν χείζ. σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς ὑ παζαῖπε) ὁ τυφλός. ὅτι μὲν γὰ ἐπ' ἐκείνων ἐλεγεν ἀκα- 35
δύως ἐρωτώμενος, ὐχ ὕπω μέγα ἰῶ ὃ τὸν ἀληθῆ εἰπεῖν· τὸ ἦ θαυμαστὸν ὅτι νῦν, ὅτι ἢ ἐν
πλείοσι φόβῳ καταζὰς, ὕτε ἐζητεῖτο, ὕτι σαφῆ λέγει τοῖς πεφὶ τούτων. τί οὖν οἱ Φαεισαῖοι
μᾶλλον ἢ ⓐ ἄλλοι; ἠγανάκτουν μὲν αὐτοὶ ὡς ἀνηκόυστον, τοῦτο πάσχουσι δὲ, ἔπαθον ὅσα οὐκ ἐβού-
λοντο, ἢ ἀκουσίως ἐμάθον. ἢ τοῦτο πάντα χῆ τῶν σημείων ἰσχυρίζονται· μᾶλλον δὲ ἐκ
τοῖς ἔξῆς τοῦτο σαφέστεφον ἀπὸ δείξομεν. τί οὖν ⓐ Φαεισαῖοι ἔλεγον; τίνες, οὐ πάντες, 40
ἀλλ' ⓐ τινὲς αὐτῶν·

16 Οὗτος ὁ ἄνθεφπος οὐκ ἔστιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ὅτι τὸ ζάββατον οὐ τηρεῖ· ἄλλοι ἔλεγον,
πῶς δύναται ἄνθεφπος ἁμαφτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν; Ὁρᾷς ὅτι ἀπὸ τῶν ση-
μείων" αἰτήσιν; ⓐ γὰ πεφὶ τούτυ πέμψαντες, ὥστε ἀγαγεῖν αὐτὸν, ἄκουσον τί λέγουσι νῦν, 16. ὡς

Εἰ

εἰ δὲ μὴ πάντες. καὶ γὰρ ἀρχοντες ὄντες ἐπαύσαντο τῆς φιλοδοξίας εἰς ἀπιστίαν ἔπιπτον. ὅμως δὲ καὶ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· οὐχ ὁμολόγουν δέ. ὁ μὲν οὖν πολὺς λαὸς εὐκαταφρόητος ἦν, ἄτε μηδὲν μέγα φρονῶν εἰς τὴν φανερὰν αὐτοῦ· οἱ δὲ ἄρχοντες μᾶλλον ἐβλέποντες ὄντες, δυσκολώτερον ἐπαρρησιάζοντο. τοὺς μὲν γὰρ φιλαρχία κατεῖχε, τοὺς δὲ δειλία ἐκ τοῦ μέλλειν τῶν πολλῶν φόβος. διὸ καὶ ἔλεγε· πῶς δύναμαι πιστεύειν, δόξαν παρὰ ἀνθρώπων λαμβάνοντες; ἢ αὐτὸν μὲν φανερὸν ζητοῦντες ἀδίκως, τὸ Θεοῦ ἔλεγον εἶναι. οἱ δὲ τυφλοὶ θεραπεύοντα, ἠδύναντο εἶναι ἐκ τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸ σάββατον μὴ τηρεῖν. πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὅτι, ὅτι ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα οὐ δύναται ποιεῖν. ἐκεῖνοι μὲν οὖν κακούργως τὸ γεγενὸς σιγῶντες, τὴν δοκοῦσαν εἶναι πρόφασιν εἰς μέσον ἔφερον. οὐ γὰρ ἔλεγον, ὅτι οὐ τῷ σαββάτῳ θεραπεύει, ἀλλ' ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ· οὗτοι δὲ πάλιν ἀνθενῶς. δεῖ γὰρ ὑπόδειξαι πῶς τὸ σάββατον οὐ λύεται, ἀπὸ τῶν σημείων ἰσχυρίζονται μόνον· ἢ εἰκότως. ἔτι γὰρ καὶ μᾶλλον αὐτὸν οὐκ ὁμολογοῦσιν εἶναι. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, ἢ ἕτερος εἶχον ἀπολογήσασθαι, ὅτι τῷ σαββάτῳ κύριος ἦν, ὡς αὐτὸς αὐτὸ ποιήσει. ἀλλ' οὐδέπω τοιοῦτον εἶχον τὸ γνώμιον. τοῦδε μάθητε αὐτῶν ἐπάλμα, ἁπλῶς ἐβούλετο, φθονερῶς εἰπεῖν, τοῦδε οὐκ ἀποφάσει, ἀλλ' οὐκ ἀμφισβητήσει· οἱ μὲν δοκοῦντα ἀπαρρησίαστον, οἱ δὲ δοκοῦντα φιλαρχίαν.

Σχίσμα οὖν ἦν ἐν αὐτοῖς. Τοῦτο τὸ σχίσμα οὐκ ἀπὸ τοῦ λαοῦ· εἶτα ὕστερον καὶ ἐν τοῖς ἄρχουσι. καὶ ἢ μὲν ἔλεγον, ὅτι ἀγαθός ἐστιν· ἄλλοι δέ, οὐχί, ἀλλ', ἀπατᾷ τὸν ὄχλον. ὁρᾶς πῶς ἀσυνεπτώτερον τῶν πολλῶν οἱ ἄρχοντες σχιζόντες ὕστερον; ἀλλὰ μὴν τὸ σκάνδαλον πάλιν, ὅτε ἐτεθείκατο τὸ γνώμιον, ὁρῶντες τοὺς φαρισαίους ὑπεκειμένους. ὡς εἶγε τέλεον ἀπεσκέδασαν, ταχέως δὲ τὴν ἀλήθειαν ἐπέγνωσαν. ἔστι γὰρ σκάνδαλον καλῶς. διὸ καὶ αὐτὸς ἔλεγεν· Οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ὅπου τὴν γῆν, ἀλλὰ μάχαιραν. ἔστι δὲ Matth. 10. κακὸν ὁμόνοια, ἔστι καὶ καλὴ διαφωνία. καὶ γὰρ οἱ πύργον οἰκοδομοῦντες, ὡμονόησαν ὅπου κακῶς τὰ ἑαυτῶν· καὶ οἱ αὖ πάλιν, ἄχθος μὲν, ὅτι συμφέρον ἦν ὅμως ἐβάσταζε. οἱ δὲ περὶ Κορὲ ἦ κακῶς ὡμόνησαν, διὰ τοῦτο καλῶς ἐβάσθησαν· καὶ Ἰούδας ὡμόνησε μὲν τῶν Ἰουδαίων κακῶς. ἔστιν οὖν σκάνδαλον καλῶς, καὶ ἔστιν ὁμόνοια κακῶς. διὰ τοῦτό φησιν· Εἰ ὁ ὀφθαλμός σε σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτόν· ἐὰν ὁ πούς σου, ἔκτεμε αὐτόν. Εἰ δὲ ἀπὸ Matth. 18. μελῶν ἀποκόπτεσθαι χρὴ κακῶς ζωοποιούντων, οὐ πολλῷ μᾶλλον ἀπὸ φίλων κακῶς ἰώμενων ἡμᾶς; ὥστε ἀπόβασις ὁμόνοια καλὴ, ὥσπερ οὖν καὶ ἀπόβασις ἡ διάστασις κακή.

Ταῦτα λέγω, ἵνα φθέγξωμαι ποιμένας, καὶ διώκωμεν ἀγαθούς. Εἰ γὰρ ἐν τοῖς μέλεσι τὸ ΗΘΙΚΟΝ στόμα καὶ ἡ χεὶρ καὶ οἱ πόδες ἔχουσι κοινόπαθειαν, φόβου δὴ καὶ μᾶλλον ἐν τοῖς ποιμέσι τὸ λοιπὸν τοῦ αὐτοῦ λύμης ἀποδέξασθαι σῶμα. ἐκ ποίου δὴ τοῦτο; ὄχι ἐκείνου καταφρονοῦντες, ἀλλὰ τὸ λοιπὸν διαφυλάξαι μᾶλλον βουλόμενοι· πόσῳ μᾶλλον ὅτι τῶν ἐκείνων ἕνεκα τοῦτο ποιεῖν ἀναγκαῖον; εἰ μὲν γὰρ δυνατὰ μὴ κακοήθως διορθῶσαι, ἢ αὐτοὶ μὴ προβαλώμεθα, πάντα ποιῶν χρή· εἰ δὲ κακοήθεις μένοιεν ἀδιόρθωτοι, ἢ ἡμᾶς προβαλέσθαι, ἐκ κόσμου αὐτοὺς ἐκβαλεῖν ἀναγκαῖον. πολλάκις γὰρ οὕτω χειρόνων μᾶλλον. διὸ καὶ Παῦλος οὕτω πρὸς ἡμᾶς λέγων· Καὶ ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν· ἢ, Ἵνα ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τοῦτο ἔργον τοῦτο ποιήσας. δεινὸν γὰρ, δεινὸν συνουσία πονηρῶν. οὐκ οὕτω ταχέως λοιμὸς ἅπτεται, ἢ φωτὸς διαφθείρει τοὺς ἀναξιωνυμφους, τοὺς τῷ νοσήματι κατεχομένους, ὡς ἡ τῶν πονηρῶν κακία διέφθορεν. Φθείρουσι γὰρ ἤδη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί. καὶ ὁ τοιοῦτος πάλιν· Ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῶν, καὶ ἀφορίσθητε. μηδεὶς τοίνυν φαῦλος ἡμῖν φίλος. Εἰ γὰρ ἡμεῖς φαύλους ἔχοντες ἐκκηρύττομεν, καὶ ἐκ αἰδούμεθα τὴν φύσιν, τοῦδε τὰς ταύτης νόμους, τοῦδε τὴν ἐξ αὐτῆς ἀνάγκην· πολλῷ μᾶλλον τοὺς συνήθεις καὶ γνωρίμους φεύγειν δεῖ, πονηροὺς ὄντας. καὶ γὰρ μηδεμίαν πρὸς αὐτὸν δοξώμεθα βλάβην, τὴν γοῦν πονηρὰν δόξαν διαφυγεῖν ἐκ ἰσχύσομεν. καὶ γὰρ ἔξωθεν, ἀ καὶ βίαν ἐργάζονται, ἀλλ' ἀπὸ τῶν συνόντων ἡμᾶς κρίνουσι. ταῦτα δὲ γινώσκει

ἢ

Ρω. 16. ιζ. ἐν πρόσωποις πρέσβυσι. Περιούσιοι γάρ, φησι, καλοῦ, ὑ μόνοι ἐνώπιον Κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων. πόντα τοίνυν τρεπόμεθα, ὥστε μὴ σκανδαλισθῆναι τ πλησίον. βίος γὰρ καὶ σφόδρα ὀρθὸς ᾖ, σκάνδαλον ἑτέροις πρόσεχων, ὃ πάντων ἀπώλεστι. ἐν πῶς ἔνι τ ὀρθὸν βίον σκανδαλίσαι; ὅταν ἡ ζωοποιὸς τῶν ὄντων ὁρᾶν ποιήσῃ αὐτὸν τρεπόμενον δόξαν. ἐπειδὴ γὰρ θαρρούντως ἑαυτοῖς ζωσόμεθα τοῖς πονηροῖς, καὶ αὐτοὶ μὴ βλασφημῶμεν, ἑτέρους ἐσκανδαλίσαμεν. ταῦτα ϗ ἀνδράσι ϗ γυναιξὶ λέγω ϗ πρέσβυσι, καταλιμπάνων αὐτῶν τὸν ζωοποιὸν μετ' ἀκριβείας εἰδέναι πόσα ὀφείλει καὶ καθ' ἑαυτόν. ἐγὼ μὲν γὰρ οὐδὲν ἡττον πείθω πονηρόν, οὐδὲ ἄλλος τις ἴσως τῶν τελειοτέρων· ὁ δὲ ἀφελέστερος ἀδελφός, ὅτι τῇ σῇ τρυφηλοτέρᾳ τελευτήσει· ἀφ' ἧς ϗ τῆς ἀσθενείας τῆς ἐκείνου τρεφόμεθα. καὶ ταύτῃ μὴ βλαβῇ· ἀλλ' ὁ ἕλλιπὴς τρυφηλοτέρᾳ. ὁ δὲ Παῦλος ἐκέλευσεν ἀπρόσκοπους εἶναι ϗ Ἰουδαίοις καὶ ἕλλησι ϗ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ. ἐγὼ πονηρὸν οὐδὲν ἡττόν πείθω τοὺς πρόσθεν (ἀγαπῶ γὰρ τὸν πρόσθεν· ἡ δὲ ἀγάπη ὑ λογίζεται τὸ κακόν) ἐγὼ σφόδρα ἐραστὴς εἰμὶ τῆς πολιτείας ταύτης, ϗ οὐδὲν λογίσασθαί π δύναμαι ἄτοπον. πῶς τοὺς ἔξω πείσομεν; δεῖ γὰρ καὶ ἔξωθεν πείθεσθαι τρέποντα. ὥστε τοίνυν καὶ καθ' ἑαυτοὺς οἰκονομῶμεν, ἵνα μηδὲν τῶν ἀπίστων πρὸς ἔχῃ καθ' ἡμῶν δικαίαν ὀργὴν λαβεῖν. ὥσπερ γὰρ ⓐ βίον ὀρθὸν ἐπιδεικνύμενοι, δοξάζουσι τ Θεόν· ὕτως ⓐ τ ἐναντίον, βλασφημηθῆναι τρέπουσιν. ἀλλὰ μὴ γένοιτο τινας τοιούτους εἶναι πρὸς ἡμᾶς, ἀλλ' ὕτω λάμψαι τὰ ἔργα ἡμῶν, ὥστε δοξασθῆναι τ πατέρα ἡμῶν τ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ϗ τῆς πρὸς αὐτὸν δόξης ἡμᾶς ἀπολαῦσαι· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι ϗ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ϗ μεθ' ἁγίου πνεύματος, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. χ. ἐφ.

Ομιλ. ιζ. 17 ΛΕΓΟΥΣΙ ΤΩ ΤΥΦΛΩ ΠΑΛΙΝ· ΣΥ ΤΙ ΛΕΓΕΙΣ ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΥ, ὅτι ἠνέῳξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι προφήτης ἐστίν. 18 Οὐκ ἐπίστευσαν οὖν ⓐ Ἰουδαῖοι.

ΠΑς γραφὰς οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ πρόχειρος ἐπείναι χρή, ἀλλὰ μετ' ἀκριβείας ἁπάσης, ὥστε μὴ συμπεσίζεσθαι. ϗ γὰρ ϗ πολὺ εἰκότως ἄν τις ἐνταῦθα ἀπορήσειε, πῶς, εἰπόντες, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ ὅτι τὸ σάββατον ὑ τηρεῖ, λέγουσιν αὐτῷ· σὺ δὲ λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἠνέῳξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; ϗ οὐκ εἶπον, σὺ δὲ λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι πρόφητης ἐστίν; ἐπὶ τοῦτο τὸ σάββατον; ἀλλὰ τὸ τ ἀπολογίας νῦν αἴτιον τ κατηγορίας πλέον. τί δή, ὅτι εἰπεῖν; οὐκ εἰσὶν αὐτοὶ οἱ λέγοντες, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' οἱ ἀνθρωποι ἀπ' αὐτοῦ, οἱ ϗ εἶπον, ἀνθρωπος ἁμαρτωλὸς ὑ δύναται τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν. βουλόμενοι γὰρ αὐτοὺς ἀποστομίσαι πλέον, ἵνα μὴ δέξωνται αὐτοὶ συνηγορίαν ὧν Χριστῷ, τ λαβόντα τ δυνάμεως αὐτοῦ πεῖραν εἰς μέσον ἄγουσι ϗ ἐρωτῶσιν. ὅρα τοίνυν ὑ πάντες τ σοφίαν. ἀπόντων γὰρ τῶν ζωηρότερος φθέγξεται. ϗ πρῶτον μὲν φησι, ὅτι προφήτης ὅστι, εἶτ ὑ" κατέπηξεν αὐτῶν τῶν διεγραμμένων Ἰουδαίων" τὴν κρίσιν τῶν ἀναπλεγόντων καὶ λεγόντων· πῶς δύναται οὗτος εἶναι παρὰ τοῦ Θεοῦ, τὸ σάββατον ὑ τηρῶν; ἀλλ' ἔλεγεν, ὅτι προφήτης ὅστι. χ. κατέπηξεν αὐτῶν χ. ἐφώνησεν αὐτοῖς

Καὶ οὐκ ἐπίστευσαν ὅτι τυφλὸς ἦν ὃ ϗ ἀνέβλεψεν, ἕως ὑ ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ.

Καὶ σκέψαι πόσοις ζήλοις ἐπιχειροῦσι τὸ θαῦμα συσκιάσαι ϗ ἀνελεῖν· ἀλλ' αὐτὴ τῆς ἀληθείας ἡ φύσις, διὰ ὧν δοκεῖ πρὸς τὸν ἀναβεβηκότα ἐπιβουλεύεσθαι, διὰ τούτων ἰσχυροτέρα γίνεται· διὰ τούτων λάμπει, διὰ ὧν συσκιάζεται. Εἰ γὰρ μὴ ταῦτα ἐλέγετο, καὶ ἡττον ἐθαυμάζετο παρὰ τοῖς πολλοῖς τὸ θαῦμα. νυνὶ δὲ ὡς ἀσυνδάζοντες γυμνοῦσαι τὴν ἀλήθειαν, ὕτως ἀπόντα τρεπόμενοι, ϗ οὐκ ἀνέτρεπον ἑτέρως ἐποίησαν, εἴτι γὰρ τὸ Χριστοῦ πάντα ἐποίουν. ϗ γὰρ

γὰρ ἐπεχείρησαν διὰ τούτου τοῦ τρόπου καταβαλεῖν αὐτόν, λέγοντες· πῶς ἀνέῳξέ σε ὁ θεὸς τοὺς ὀφθαλμούς; τυφλός, μὴ γοητείᾳ τινί; ἢ γὰρ ἀλλαχοῦ μηδὲν ἔχοντες ὑβρίσκειν, ταῖς τούτου τῆς θεραπείας ἐπηρεάζειν ὑπῆρχεν αὐτοῖς, λέγοντες· Οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ὁ Matth. 12. 24. Βεελζεβούλ. Ἐκ τούτου πάλιν, ὅτε μὴ ἔχοντες εἰπεῖν, ὅτι τὸ σάββατον παραβλέπει, λέγοντες, ὅτι λύει τὸ σάββατον· καὶ πάλιν, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστι. ἡμεῖς φοβούμεθα ὑμᾶς καὶ ἑτοίμως ἔχομεν ὑπολαβεῖν τὴν αὐτοῦ πεποίθησιν, μὴ πάσης πρώτην ἀκριβείας, λέγων· τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; καὶ οὐδεὶς ἐφθέγξατο, οὐδὲ εἶπεν, ὅτι βλασφημεῖς, ἀναμάρτητον λέγων σεαυτόν. κἂν τοῦτο εἰ εἶχον εἰπεῖν, οὐκ ἂν ἐσίγησαν. οἱ γὰρ διὰ τοῦ Ἀβραάμ ὄντες, λιθάσαντες αὐτόν, καὶ εἰπόντες, ὅτι οὐκ ἔστιν οὐκ ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἑαυτοὺς μὲν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἀγομένους εἶναι) ἀνδροφόνους ὄντας, τὸν δὲ τοιαῦτα σημεῖα ποιοῦντα, ὥστε ἐκπλῆξαι, οὐκ εἶναι) οὐκ ἐκ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦτο τὸ μὴ τηρεῖν τὸ σάββατον λέγοντες, εἰ σκιαὶ γάρ εἰσιν εἶχον εἰλικρινείας, οὐκ ἂν προέβαινον. εἰ δὲ διὰ τοῦτο ἁμαρτωλὸν καλοῦσι, διότι τὸ σάββατον ἐδόκει λύειν, καὶ τοῦτο ἴσως ἐφαίνετο τὸ ἔγκλημα, τῶν μετ' αὐτῶν τεταγμένων ψυχρότητα πολλὴν καὶ μακροψυχίαν καταγνόντων αὐτῶν. πάντοθεν οἶμαι συμπροδιατείνειν, ἐφ' ἕτερον ἕρχεσθαι) λοιπὸν ἀναγκαιότερον καὶ ἀναμφιλογώτερον. ποῖον δή τοῦτο; οὐκ ἐπὶς θυσάν, φησίν, ὅτι ἰδοὺ τυφλὸς καὶ ἀνέβλεψα. πῶς οὖν οὐκ ἐκάλεσαν ὅτι ὁ σάββατον λύει; ἢ δῆλον, ὅτι ὡς πιστεύσαντες. πῶς δὲ πείσεις τοὺς πολλῷ λαῷ; τοῖς γείτοσι τοῖς εἰδόσιν αὐτόν; ἀλλ', ὅταν ἴδωσι, πάντα ταῦτα τὸ ψεῦδος ἑαυτοῖς μὴ παρεισπίπτειν, διὰ ὧν ἐπηρεάζει τὴν ἀλήθειαν δοκεῖ, τὸ δὲ ἀληθὲς ἀσφαλέστερον ἐμφαίνει. ὁ δὴ καὶ γέγονεν. ἵνα γὰρ μή τις λέγοι, ὅτι οὐδὲν ἀκριβὲς εἶπον οἱ γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτόν, ἀλλὰ πρωμοιάζουσιν, ἄγουσιν εἰς μέσον τοὺς γονεῖς, διὰ ὧν ἐπιόντων ἔχοντες, τὸ τεθνηκὸς ἀληθὲς δείκνυσιν. καὶ γὰρ ὅτι μάλιστα πάντων τὸ τέκνον ἦσαν τὸ ἑαυτῶν. ὅπου δὲ αὐτοὶ καταπλήξασθαι οὐκ ἴσχυσαν, ἀλλ' ἑώρων μὲν πάσης πρόρρησιν τοῦ θαύματος κηρύττοντα, ἀπὸ τῶν γονέων παρασιδόντα πεπώκεναι τὸ φάρμακον. καὶ ὅρα τῆς ἐρωτήσεως τὴν κακίαν. τί γάρ φησι; εἰπάτωσαν αὐτοὶ εἰς τὸ μέσον, ὥστε εἰς ἀγωνίαν ἐμβαλεῖν, μὴ πολλῆς τῆς σφοδρότητος καὶ τοῦ θυμοῦ παρασάγοντος τὴν πρᾶξιν.

19 Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν; Καὶ οὐκ εἶπεν, ὁ ποτὲ τυφλός· ἀλλὰ πῶς; Οἱ ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη,

Ὡσανεὶ κακουργούντων αὐτῶν, καὶ τὰ τοῦ Χριστοῦ συγχεόντων. ὡμαροὶ καὶ παμμίαροι· καὶ τίς οὐ ἔλοιτο πατὴρ τοιαῦτα κατηφανίσασθαι παιδός; μονονουχὶ γὰρ λέγουσιν, ὃν ὑμεῖς ἐποιήσατε τυφλόν· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ διεδώκατε πάντα γοῦν λόγον.

Πῶς οὖν βλέπει νῦν; Ὢ τῆς ἀνοίας. ὑμῶν, φησίν, ὄντος τοῦ σκανδάλου καὶ ἡ κατασκευή. δύο γὰρ τούτοις αὐτοῖς ἐξ ἀρχῆς ἄγλη ὑπῆρχεν, τοῦ τε εἰπεῖν, ὃν ὑμεῖς λέγετε, καὶ τοῦ εἰπεῖν, πῶς οὖν βλέπει ἄρτι; τοιῶν τοίνυν ἐρωτήσεων γεγονυιῶν, εἰ υἱὸς αὐτῶν ἐστιν, εἰ τυφλὸς ἦν, καὶ πῶς ἀνέβλεψε, ἅμα δύο μόνας ὁμολογοῦσι, τὴν τε τελείαν καὶ πεποσθήσασι. Ἐκ τούτου γὰρ τῆς ἀληθείας λέγονται, ὡς μηδένα ἄλλον, ἀλλὰ καὶ τιθεραπευμένον, καὶ ἀξιόπιστον ὄντα, ταῦτα ὁμολογεῖν. πῶς γὰρ οὐ ἐφείσαντο ὁ γονεύς, ὁ ὢν ἠδίσταν ἴσα σιγήσαντες διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων; τί γάρ φασιν;

20 Οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν, ἡμεῖς οἴδαμεν, καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη·

21 Πῶς δὲ νῦν βλέπει, ἢ τίς ἀνέῳξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν· αὐτὸν ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν περὶ ἑαυτοῦ λόγον λαλήσει. Ἀξιόπιστον αὐτὸν ποιήσαντες, ὅτι πρῆτήσαντο· οὐκ ἔστι παιδίον, φησίν, οὐδὲ ἀτελής, ἀλλ' ἱκανὸς ἑαυτῷ μαρτυρῆσαι.

22 Ταῦτα δὲ εἶπον διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων. Ὅρα πῶς πάλιν τιμὴν δόξαν αὐτῷ ὁ εὐαγγελιστὴς καὶ τιμὴν γνώμην εἰς μέσον ἄγει. ταῦτα λέγω διὰ τὸ ῥῆμα σκῆψιν, ὃ ἔμπροσθεν ἔλεγον εἰπόντες, ὅτι ἴσως ἑαυτὸν ποιεῖ τῷ Θεῷ· ὅτι εἰ καὶ σκῆψις τῆς γνώμης

ἰω τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ μὴ τῆς χρίσεως τοῦ Χριστοῦ, προσέθηκεν ἀν ὁ εἰπών, ὅτι γνώμη ἰω Ἰουδαϊκή. ἐπεὶ οὖν παρέπεμψαι αὐτὸν πρὸς Φ τὴν θεραπαινίδα, πάλιν ἐφώνησαν ὁκ ὀρθότερον. ὁ φανερῶς μὲ ὁ αἰσχρῶς ὑ λέγεσιν, ἀρνησαμένου ὅτι ὁ Χριστός σε ἐλευθέρωσε· προσχήματι ὁ βλασφημίας τοῦτο καταπιθάσαι βούλονται.

24 Δὸς γὰρ, φησι, δόξαν τῷ Θεῷ. Τοῖς μὲ γὰρ γονεῦσιν εἰπεῖν, ἀρνησαμένοις ὅτι υἱὸς ὑμῶν ὅδε, ὃν ὅτι τυφλὸν ἐγεννήσατε, σφόδρα ἐδόκει κατηγόρησεν εἶναι· αὐτῷ ὁ πάλιν εἰπεῖν τοῦτο, φανερὰ ἰω ἀναισχυντία." ἀλλὰ τοῦτο μὲ ὑ λέγεσιν, ἑτέρως ὁ αὖ μεταδιώκουσι, δὸς δόξαν τῷ Θεῷ, λέγοντες· τουτέστιν, ὁμολόγησον ὅτι σοῦ ὧδέ ἐργάσατο. Ιο. ιδ

Ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι οὗτος ἁμαρτωλός ἐστι. Πῶς οὖν αὐτὸν ὁκ ἠλέγξαντε λέγοντα, Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; πόθεν ὁ ἴσμεν ὅτι ἁμαρτωλός ἐστιν; ἢ πόρτωσι ὁ αὐτῶν, δὸς δόξαν τῷ Θεῷ, ὁ τοῦτο μηδὲν εἰπόντος, ἀπεμπτήσας ὁ Χριστός, ἐπήνεσι, ὃ ὁκ ἐπῃνέθησαν, οὐδὲ εἶπε, δόξαν τί ὁκ ἔδωκας δόξαν τῷ Θεῷ; ἀλλὰ τί; πιστεύεις εἰς Φ τὸν τοῦ "Θεοῦ; ἵνα μάθῃς, ὅτι τοῦτο ἔστι δοῦναι δόξαν τῷ Θεῷ. Εἰ ὁ οὐκ ἰω ἰσότιμος ὃ πατρί, αὐτὴ δόξα ὁκ αὐ ἰω. ἀλλ' ὅπερ ὁ ἡμῶν Φ υἱὸς, αὐτός ἐστιν ὁ ἡμῶν Φ πατήρ, εἰκότως οὐκ ὠνείδισται ὁ τυφλός. ὅτε μὲ οὖν προσεδόκων οὗτοι γνῆσίς αἰτανεύειν ὁ ἀρνήσασθαι, οὐδὲν αὐτῷ ἐλεγον· ὅπερ ὁ εἶδον οὐδὲν πλέον ἀνθρώποι ὁκ τότε, ὅτι τοῦτον ἔρχονται πάλιν λέγοντες, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστι οὗτος. χ. ἀνάγκ. χ. ἡμῶν

25 Ἀπεκρίθη ὁκοῦν ὁ εἶπεν, εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν, ὁκ οἶδα· ἓν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὢν, ἄρτι βλέπω. Ἀρα μὴ ἐφοβήθη ὁ τυφλός; μὴ γέγονε. ὁ πῶς, ὁ εἶπεν, ὅτι προφήτης ἐστί, λέγει, εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν ὁκ οἶδα; ὑ χ ἅπας ἔχει, οὐδὲ τοῦτο πεπειθὼς ἑαυτόν· ἀλλὰ βεβούλευται ἀπὸ τ τῆς προσλήμματος μαρτυρείας," ἀφ' ὁκ ἀπὸ τ αὐτῆς φωνῆς ἀπαλλάξαι τὴν ἐγκλημ χ αὐτόν, ὁ ἀξιόπιστον ποιῆσαι τὴν ἀπολογίαν, τῆς ἀπὸ τῆς ἐνεργείας μαρτυρείας καταψηφιζομένης αὐτῷ. Εἰ γὰρ μὴ πλείονας λόγους εἶπόντος αὐτοῦ, ὅτι εἰ μὴ οὗτος ἰω ἦσοιεν, ὁκ ἠδυνάτο τοιαῦτα σημεῖα ποιῆν, ὕπνος ἠμφιάκλωσε ὡς εἶπεν, ὁ ἁμαρτίας σὺ ἐγεννήθης ὅλος· ὁ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; εἰ ὁ ἐξ ἀρχῆς τοῦτο εἶπε, τί ὁκ λῦ ἐπροξένει; τί ὁ ὁκ εἶπεν; εἰ ἁμαρτωλός ἐστι, ὁκ οἶδα· ὡσανεὶ ἔλεγε, οὐδὲν ὑπὲρ τούτου λέγω πέρι, οὐδὲ ἀποφαίνομαι τέως· ἐκεῖνο μόνον οἶδα σαφῶς, καὶ διϊσχυρίσαιμὶ ἂν, ὅτι ἁμαρτωλὸς ὢν, ὁκ ἂν τοιαῦτα ἐποίησε. ἀλλὰ τοῦτο ὑ δύναται ἐποίησεν ἑαυτόν, ὑ τῶν μαρτυρείαν ἀδέκαστον, ὡς ὁκ ἔστι χειροζόμενος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς προσλήμματος μαρτυρῶν. ἐπεὶ οὖν ὁκ ἴσχυσαν αἰτιάσασθαι οὐδὲ ἀνελεῖν ὃ γέγονε, πάλιν ὅπερ ὃ προτέρου ἤρξαντο, Φ τρόπον τῆς θεραπείας προεργαζόμενοι, καθάπερ "ἵππος θέλων ἀσφαλῶς" προκαταβάλλει πάντοθεν διερευνώμενος, γνῶναι μὲ ὦδε, πῶν ὁ ἐκ προτέρου ἤρξαντο λέγοντες, ἵνα πάλιν σε θέλωσι αὐτὸν ποιῆσαι ὃ ξανὸν ἐρωτᾶν, ὑ λέγωσι. χ. πολλὰ δέον ἀπὸ λοῦ αἰῶνος ἀκούειν. π. χ. καθάπερ

26 Τί ἐποίησέ σοι; πῶς ἀνέῳξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; Τί ὧν εἶπεν; ναὶ σας αὐτὸν ὑ καταβαλὼν, ὁκ ἔτι λοιπὸν ὑφειμένως ἐμαλέγετο. ἕως μὲ γὰρ τὸ πρᾶγμα ἐξεπίστεως ἐδόξαν ὑ ἐλέγχειν, πρόκειτο τὴν ἀπόδειξιν ὑστεραλμένως φλεγόμενος. ὅπερ ὁ εἶλε ὑ εἰκῆ νίκην λαμπρὰν, θαρρῶν ἐπεμβαίνει λοιπόν· ὑ τί φησιν;

27 Εἶπον ὑμῖν ἅπαξ, ὑ ὁκ ἠκούσατε· τί πάλιν θέλετε ἀκούειν;

Εἶδες παρρησίαν ἐπαίτου πρὸς ἄνδρας γραμματεῖς ὑ φαρισαίους; οὕτως ἰσχυρὸν ἡ ἀλήθεια, ὥστε ἀδεᾶ τὸ ψεῦδος. ἐκεῖνοι μὲ γὰρ, καὶ τῶν τυχόντων ὑπολαβόντες, λαμπροὺς αὐτοὺς ἀποφαίνει· τοῦτο ὁ, καὶ μὴ τῶν ἰσχυρῶν ἦ, ἀδεεῖς αὐτοὺς διίστησι. ὃ ὁ λέγω, τοιοῦτόν ἐστι· ὑ προσέχετε τοῖς λεγομένοις· ἀλλὰ τοῦτο ὁκ ἔτι ἐρῶ, οὐδὲ ἀποκρινοῦμαι ὑμῖν ἐρωτῶσιν εἰκῇ, ὑ ὑ χ ὑπὲρ τοῦ μαθεῖν βουλομένοις ἀκούσαι, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ τοῖς λεγομένοις

λεγομένοις ἐπηρεάσαι. Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε μαθηταὶ αὐτοῦ γενέσθαι; Τέως ἑαυτὸν οὐκ ἔτι τοῦτο μαθητὴν ἐγκαλεῖ ἀλλὰ χείρονα. τὸ γὰρ, μὴ καὶ ὑμεῖς, δεικνύοντος ἑαυτὸν ὄντως μαθητοῦ ὄντα. εἶτα αὐτοὺς ἐκωμῴδησεν καὶ διέπληξεν ἱκανῶς. ὅπου γὰρ ἤδει, ὅτι σφόδρα αὐτοὺς τοῦτο ἐπλήττει, κεφάλαιον μὲν ὑπερβολῆς αὐτοῦ βυλόμενος, ὅτι ὑπῆρχεν· ὅσον ἐν ψυχῆς πεπληρωσμένης καὶ διεπερωμένης ἐκφορώσης αὐτῷ τὰ μανίας, καὶ δεικνύσης αὐτῷ μέγα τὸ ἀξίωμα, ἐφ' ᾧ σφόδρα ἐθαύμαζεν, καὶ δηλούσης ὡς ἐκεῖνοι θαυμαστοὶ ὄντα αὐτοὶ ὑβρίζοι, αὐτὸς δὲ οὐχ ὑβρίζετο, ἀλλ' ὅπερ ὡς ὕβρεως τοσαύτης, τοῦτο ὡς ἐλαίου ἥπτασε.

28 Σὺ εἶ μαθητὴς ἐκείνου, φασὶν ἡμεῖς δὲ τοῦ Μωϋσέως ἐσμὲν μαθηταί.

Αλλ' οὐκ αἰσχύνεσθε τοῦτο. ὑμεῖς γὰρ οὔτε Μωϋσέως, οὔτε τούτου. εἰ γὰρ ἦτε Μωϋσέως, καὶ τούτου ἂν ἐθέλετε. Ἀλλὰ τοῦτο ἄνωθεν ἔλεγεν αὐτοῖς ὁ Χριστὸς, Εἰ ἐπιστεύετε Μωϋσῇ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοὶ (περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν) ὅπου εἰς τούτους αἰεὶ τοὺς λόγους κατέφθασεν. Ιωαν. ε. μϛ.

29 Ημεῖς οἴδαμεν, ὅτι Μωϋσῇ λελάληκεν ὁ Θεός. Τίνος εἰσὶν οὗτοι; ὅλως ἀπολαλήκασιν; τῶν προγόνων, φασὶ, τῶν ἡμετέρων. Εἶτα, τῶν προγόνων τῶν ὑμετέρων οὐκ ἔστιν ἀξιοπιστότερος, ὁ διὰ τῶν σημείων τούτων διαβεβαιούμενος, ὅτι τε ἀπὸ Θεοῦ ἦκεν, καὶ ὅτι παιδεύειν φιλεῖ ἑαυτόν; ἢ οὐκ εἶπον, ἡμεῖς ἀκούσαμεν, ὅτι Μωϋσῇ λελάληκεν ὁ Θεός, ἀλλ' ὅτι οἴδαμεν. πόθεν δὲ ἀκοὴν ὑμῖν, ὦ Ιουδαῖοι, ὡς εἰδόσιν, διηκριβώσατο; πόθεν δὲ ἀπὸ τῆς ὄψεως, ἀκοὴν ἐλάβομεν εἰδέναι νομίζετε; καὶ μοι σκοπεῖν μὴ οὐκ οἴδατε, ἀλλ' ἠκούσατε· τοῦτο δὲ οὐκ ἠκούσατε, ἀλλ' εἴδετε. τί οὖν ὁ τυφλός; 30 Εν τούτῳ γὰρ ὄντι τὸ θαυμαστὸν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ὄντι, καὶ τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖ· Οτι δὲ θεσπέσιος ὁ τοῦ θαύματος ποιητὴς ὢν, οὐδὲ τῶν προφητῶν, οὐδὲ τῶν δεδοξασμένων, τοιαῦτα δυνάμενος· ὡς εἰ πολλοὶ πολλοὶ ἦλθον, ὅτι Θεός ἐστι, οὐδὲ μιᾶς δυνάμεως δεόμενος βοηθείας.

31 Οἴδαμεν δὲ ὅτι ὁ Θεὸς ἁμαρτωλοῦ οὐκ ἀκούει. Επειδὴ γὰρ προλαβόντες εἶπον, πῶς δύναται δυνάμεις τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν; λοιπὸν καὶ τῶν ἐκείνων προλαμβάνει κρίσιν, τῶν οἰκείων αὐτοῖς ἐκπομπεύσας ῥημάτων. Ἡ δόξα, φησὶν, αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ καὶ ὑμῶν κοινή· Ζώντων τοίνυν ἐμμείνατε. καὶ θαυμαστοὶ τοῖς Ἰουδαίοις· πανταχοῦ τὸ σημεῖον προφέρει, ὅπου γε καὶ οὐκ εἶχεν, καὶ ἀπ' αὐτοῦ συλλογίζεται. ὁρᾷς ὅπου καὶ ὁ λόγος ἔλεγε, ὅτι εἰ ἁμαρτωλὸς ὅστις οὐκ οἶδα, καὶ ἀμφισβάλλων (μὴ γένοιτο) ἀλλ' εἰδὼς ὅτι οὐκ ἁμαρτωλὸς ὅστις; πῶν γοῦν ὅτι καὶ ἐποίησε, ὅσα πώς ἀπελογήσατο. οἴδαμεν δὲ ὅτι ἁμαρτωλοῦ ὁ Θεὸς οὐκ ἀκούει, Αλλ' εἰ τις θεοσεβὴς ἦ, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ. Εντεῦθεν γὰρ οὐχὶ μόνον ἁμαρτημάτων αὐτὸν ἀπέλαυσεν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀρίστην τοῦ Θεοῦ δείκνυσι, καὶ τὰ ἐκείνου πάντα προέβαινε. ὅπου γὰρ σαφῶς θεοσεβῆ ἔλεγεν ἑαυτὸν, προσέθηκε, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ. οὐκ ἀρκεῖ γὰρ τοῦτο, φησὶ, τὸ δικαιωθῆναι παρὰ Θεῷ, ἀλλὰ δεῖ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν. Εἶτα ἐπαίρει τὸ γενόμενον, λέγων

32 Απὸ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη, ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου.

Εἰ τοίνυν ὁμολογεῖτε, ὅτι ἁμαρτωλοῦ οὐκ ἀκούει, οὗτος δὲ θαῦμα ἐποίησε, καὶ θαῦμα τοιοῦτο, εἰ οὗτος αὐθέντης ἐποίησε, δῆλον ὅτι πάντα σύμφωνον ἀρετῇ, καὶ μισεῖ αὐτὸ ἐστι, καὶ οὐ δυνάμεως. τί οὖν ἐκεῖνοι;

34 Εν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; Εως μὲν γὰρ αὐτοὶ προσεδόκων ἀρχὴν λήψεσθαι, καὶ ἀξίωσιν εἰ σὺ νομίζοιεν, εἰ ἅπαξ καὶ δεύτερον κληθῶσιν αὐτοὶ. Εἰ δὲ μὴ νομίζετε ἀξίωσιν, ὅλως ἴσχει σκάλιτε καὶ δεύτερον πρώτιστε; ὅπου γε τὸν ἀληθῆ ἐφθόγξατο τοῦτον αἰδεσθεὶς, ὅτι μάλιστα αὐτὸν θαυμάσας ἐκβάλλει, τότε αὐτὸν καταδικάζουσι. Τί δέ ἐστι, τὸ ἁμαρτίαις ἐγεννήθης ὅλος; τὸ τοῦδε αὐτοῦ καὶ τῶν τυφλῶν ὀνειδίζουσι ἀφθάλμους· ὡσανεὶ ἔλεγον, ἐκ προφητικῆς τὸ ἁμαρτίαις εἶ σὺ, προλαβόντες ὅτι ἀφ'

τῦτο γέγονε τυφλὸς, ὅπερ λέγει ὅτι οὐκ εἶχεν. ὁ τότε γοῦν αὐτὸν πλάσας μυδρύμενος ὁ Χριστὸς, ἔλεγεν· Εἰς κρίμα ἐγὼ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέψωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται). Ἀλλὰ ἁμαρτίας σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; πῶς δὲ εἶπεν ὁ ἄνθρωπος; μὴ γὰρ οἰκείαν γνώμην ἔλεγεν; ὐχὶ κοινὴν κρίσιν ἔκπασε, λέγων· οἴδαμεν ὅτι ἁμαρτωλὸν ὁ Θεὸς οὐκ ἀκούει; ὐχὶ τὰ παρ' ὑμῶν λεγόμενα, εἰς μέσον ἤγαγε; Καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω. Εἶδες τὴν κήρυκα τῆς ἀληθείας, πῶς ἡ πενία τῆς φιλοσοφίας οὐκ ἐγένετο κώλυμα; ὁρᾷς ὅσα ἤκουσεν οὐκ ἀποκριθεὶς ἢ ὅσα ἔπαθε; ἢ οὐχὶ λόγων ἢ οὐχὶ ἔργων πῶς ἐμαρτύρησε;

ΘΕΙΚΟΝ Ταῦτα ἦν ἀναπεπταμένα, ἵνα καὶ ἡμεῖς μιμώμεθα. Εἰ γὰρ ὁ ἐπαίτης, ὁ τυφλὸς, ὁ μηδὲ ἑωρακὼς αὐτὸν, τοσαύτην παῤῥησίαν ἐπεδείξατο πρὸς τὴν τοῦ Χριστοῦ προσκλησιν, πρὸς ὁλόκληρον δήμους φωνὴν τὸν δαιμονῶντα καὶ μαινόμενον, καὶ ἀπὸ τῆς ἐκείνου φωνῆς βουλόμενον καταδικάσαι τὸν Χριστὸν, καὶ οὐκ εἶχεν οὐδὲν ἐπιτρέψαι, ἀλλὰ μετὰ παῤῥησίας ἁπάσης αὐτὸν ἐπεσύρισε, καὶ ἔτι βλασφημῆσαι ἔξω μᾶλλον, ἢ παραδοῦναι τὴν ἀλήθειαν· πόσῳ μᾶλλον ἡμᾶς χρὴ ἐπὶ τοσούτοις χρόνοις καὶ πίστει ζήσαντας, καὶ μυρία θαύματα ἐκ τῆς πίστεως ἐωρακότας, καὶ μείζονα βιαιοτέρους ἐκείνου, καὶ καὶ ἔνδοθεν ὀφθαλμοὺς αἰσθανομένους, καὶ τὰ ἀπόῤῥητα θεασαμένους μυστήρια, καὶ εἰς τοσαύτην κλησιν τετιμημένους, ἅπασαν παῤῥησίαν ἐκεῖθεν ἐπιδείκνυσθαι χρὴ πρὸς τὸν ἐγκαλοῦντα ἐπιχειροῦντας καὶ λέγοντας ὅτι κατ' ἐχθρῶν ἐστιν, καὶ ὑπισχνεῖσθαι, ἀλλὰ μὴ συγχωρεῖν ἁπλῶς; δυνησόμεθα ἢ τοῦτο ποιεῖν, ἐὰν καὶ παῤῥησίαν ἔχωμεν, καὶ ταῖς χερσὶν προσέχωμεν, καὶ μὴ πρὸς ἔργοις αὐτοῖς ἀκονώμεθα. Εἰ γὰρ οἱ ἀκριβῶς τὰ τοῦδε εἰσέρχονται, καὶ οἱκοι μὴ δυναμιώσωσι, πρόσεχε ἢ τοῖς τὰ τοῦδε λεγομένοις, ἀρκεῖ καὶ σεαυτὸν εἰς εἰς ἐμπειρίαν αὐτῶν καταξῆσαι πολλῷ. καὶ γὰρ νῦν οἱ τοῦτοις, αὐτοὶ ἢ ἕτερος δυναμώσομεν τὰς χεῖρας· ἀλλ' ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς καὶ ὀλιγάκτημος. ἀλλ' ὅμως ὅτως ἀθλίως πολλοὶ ὄντες, ὡς μὴ τοσαύτην δυνάμωσιν μηδὲ τὰ ὀνόματα εἰδέναι τῶν βιβλίων καὶ οὐκ ἀκηκόοι), οὐδὲ φρίττουσι, ὅτω πρόῤῥησις εἰς ἀκροατήριον θέοι εἰσερχόμενοι. ἀλλ' ὦ μὴ κιθαρῳδὸς, ἢ ὀρχηστὴς, ἢ ἄλλος τις τῶν ὅτι τὸ σκηνῆς καλέσῃ τὸ πόλιν, μετὰ πολλῆς ἀπάντες πείσουσι, καὶ χαρὰν αὐτοῦ τὴν κλῆσιν ἴσασι, καὶ ἡμέρας ὁλοκλήρους ὅλους μέσης ἀναλίσκουσι, ἐκείνῳ μόνῳ προσέχοντες τοῦ Θεοῦ δὲ καὶ προφήτου καὶ ἀποστόλων ἡμῖν παραλειπόντων, χασμώμεθα, κνώμεθα, ἀλιγιζόμεθα καὶ τὸ μὲν δὴ πολὺς ὁ ἀγκυλὸς εἰ δοκεῖ, καὶ τὸν ἀγῶνα καταλαμβάνομεν καὶ τὸ χειμῶνι πάλιν ὁ ὑετὸς κώλυμα καὶ ὁ πηλὸς, καὶ οἱκοι καθήμεθα. καὶ τὸ μὲν τὰς ἱπποδρομίας, οὐκ οὐδὲ φοῦ ὑπεκιμάρου τοῦ νέου τρέχοντος, ἀπλοίους, πολλοὶ ὁμοῦ καταφερόμενοι, καὶ ἀπὸ μου δὲ ὕδωρ εἰς ταῖς ὄψεις ῥιπίζοντες, ἱδρῶσι μανόμενοι, καὶ ψύχους καὶ ὑετοῦ καὶ πηλοῦ καὶ μήκους ὁδοῦ καταφερόμενοι, καὶ οὐδὲν αὐτῶν ὅτι οἱκοι καθῆμαι, ὅτι σκέπη κωλύει δέχεσθαι τὰ ταῦτα ἢ ὀροφὴν ὑπεκιμάρου, καὶ θέρμης οὔσης θαυμαστῆς, ἀναδύονται καὶ ἱδρύουσι καὶ ταῦτα ὅτι κέρδει τὴν οἰκείας ψυχῆς. ποῦ ταῦτα ἀνεκτὰ, εἰπέ μοι; δέχεται ἐκ σκεύους πολυτίμου ὅλες ἐμπειρότεροι, εἰ τοῖς ἀναγκαίοις παίδων ἴσμεν ἀμαθέστεροι. καὶ μέν τις πιθανὸν ὀρχηστὴν καλέσῃ, ὑβρίσθαι φήσ, καὶ πόντα ποιῆς, ὥστε σε ὄνειδος ἀποτρέψαι· ἂν ἢ ὅτι τὴν θεωρίαν σοι ἐλκύσῃ τοῦ θεάματος, οὐκ ἀποπηδᾷς καὶ τῆς ὄνομα φθόγγος τύχης, ταύτην μεταδιώκεις χαρὰν ἅπασαν. εἶθα ἢ τὸ θέαμα καὶ ὄνομα ἔχει ὠφέλιμος, καὶ εἰ ἢ καλέσθαι χρειαμὸς, οὐδὲ τί ποτ' ὄστι τὸ θέαμα οἶδας. τί ταύτης τῆς ἀνοίας γνοῖ ἂν χεῖρον; ταῦτα ἐθέλομι συνεχῶς λέγειν πρὸς ὑμᾶς· δέδοικα ἢ, μὴ ποτὲ ἀπειθαίνομεν καὶ κέρδος χωρὶς. ὁρᾶ γὰρ μεμηνότας καὶ νέους μόνον, ἀλλὰ καὶ γέροντας· ἐφ' ὧν μάλιστα αἰσχυνόμεθα, ὅταν ἴδωμεν ἄνδρα ἀπὸ τῆς πολιᾶς αἰδέσιμον, καὶ παιζόμενον τὸν πολιὸν, καὶ παιδίοις ὑπισχνούμενον. τί γὰρ ἂν γέλωτος τούτου χεῖρον; τί δ' ἔρως τούτου αἰσχύτερος; ὁ παῖς πρὸς τὸν παῖδα

διδάσκεται

διδάσκει) ἀχημονῆσι. διὰ τοῦτο τὰ ῥήματα; διὸ καὶ γὼ βούλομαι διαφέρειν ὑμᾶς τῆς δόξης τῶν ῥημάτων ἀλυπόδετος, ἵνα τῆς δόξης τῶν πραγμάτων ἀχημοσύνης ἀπαλλαγῆτε. καὶ γὰρ εἰσί τινες, οἱ πολλῷ ψυχρότεροι τούτων ὄντες· οὐ σφόδρα αἰσχύνονται ὑπὲρ τοῖς λεγομένοις, ἀλλὰ καὶ μακρὸν εἰρῆσθαι ὑπὲρ τοῦ πράγματος λόγον. καὶ μοι ἐρωτήσης, τίς ὅστιν ὁ Αμὼς, ἢ ὁ Αβδίας, ἢ ποῖος τῶν προφητῶν ὁ ἀριθμός, ἢ τῶν ἀποστόλων, οὐδὲ χρῆναι δοκῶ. ὑπὲρ γὰρ τῶν ἰδιωτῶν καὶ ἰδιώτων, σοφιστῶν δὲ ῥητόρων δεινότερον ἀπολογίαν ζητεῖσθαι· καὶ μὴ ταῦτα ἄπορα λέγωσι, καὶ τί ὁ βλάβος; καὶ τίς ἡ ζημία; δόξα γὰρ τοῦτο εἶναι, ὅτι οὐδὲ ζημίαν ἴσε ὁ πρᾶγμα, οὐδὲ αἴσθησιν λαμβάνετε τῶν κακῶν. ἔδωκέ σοι βίου πρόθεσιν ὁ Θεὸς, εἰς ὃ προσπαίειν αὐτῷ· σὺ δὲ ματαίῳ διαλίσκων αὐτὸν δὲ εἶχες καὶ σὺ οὐδενὶ χρησίμῳ, ὄφελες ἵνα τίς ἡ ζημία; καὶ μὴν ἀργύριον ὀλίγον δαπάνησης ἁπλῶς, ζημίαν ὃ πρᾶγμα καλεῖς· ταῖς δὲ ἡμέραις σου δαπανῶν ὁλοκλήρους εἰς σατανικὰς πομπὰς, οὐδὲν ἡγῇ πεῖσθαι ἄτοπον; δέον εἰς λιτὰς καὶ θυγὰς δαπανᾶν σε τὸν ζῶντα πάντα ἐρωτᾶς, τίς ἡ ζημία. οὐκ εἰδὼς ὅτι πάντος μᾶλλον ἀφελεῖν χρή, ἢ χρέος. χρυσίον μὲν ἀναλώσης, δυνήσῃ πάλιν ἀναλαβεῖν· χρέος δὲ ἂν ἀπολέσῃς, δυσχόλως αὐτὸν ἀναλήψῃ. ὀλίγος γὰρ ἡμῖν τεταμίευται χρόνος τοῦ παρόντος βίου. ἂν οὖν εἰς δέον αὐτῷ μὴ χρησώμεθα, τί ἐροῦμεν ἀπελθόντες ἐκεῖ; εἶπέ γάρ μοι· εἰ πινά σε τῶν ὑγῶν ἐκέλευσας τέκνον μαθεῖν· εἶτα ἐκεῖνος οἴκοι δόξῃ πάντος ἔμεινεν, ἢ δὲ ἄλλο τι διέτριβεν, οὐκ ἂν αὐτὸν προσήκατο ὁ διδάσκαλος; οὐκ ἂν εἶπε πρὸς σὲ, συγγραφεὺς μὲ πεποίηκας, καὶ χρέον ὤφλησας; εἰ μὴ μέλλει τοίνυν χρέον τοῦτον παρ' ἡμῖν, ἀλλ' ἐπιρρωτὶ ἀναλίσκειν ὁ παῖς, πῶς σοι προσησόμεθα μαθητήν; ταῦτα καὶ ἡμᾶς εἰπεῖν ἀναίσχυντον. ἐρεῖ γὰρ καὶ ὁ Θεὸς ἡμῖν· χρέον ὑμῖν δέδωκα, φησὶ, πρὸς τὸ μαθεῖν τὸν τέκνον τοῦτον τὸν τῆς βλασφημίας· τίνος ἕνεκεν εἶχε μάτην τὸ χρέον ἀναλώσατε τοῦτο; τί δὲ πρὸς καὶ διδάσκαλον ζωντὸς οὐκ ἐβαδίζετε, οὐδὲ πείθεσθε τοῖς λεγομένοις; ὅτι γὰρ τέκνον ὄντων ἡ βλάβη, ἄκουσον τί φησιν ὁ προφήτης· Δεῦτε τέκνα, ἀκούσατέ μου, φόβον Κυρίου διδάξω ὑμᾶς. καὶ πάλιν· Μακάριος ἀνὴρ, ὃν ἂν παιδεύσῃς, Κύριε, καὶ ἐκ τοῦ νόμου σου διδάξῃς αὐτόν. ὅταν οὖν τοῦτον ἀναλώσῃς εἶχε, ποίαν ἔξεις ἀπολογίαν; καὶ τίνος ἕνεκεν, φησὶ, ὀλίγον ἡμῖν ἐταμιεύσατο χρόνον; ὦ τῆς ἀναισθησίας καὶ τῆς ἀγνωμοσύνης. ὑπὲρ δὲ μάλιστα εὐχαριστεῖν ἔδει, ὅτι σοι τοὺς πόνους ἐπέτεμε, καὶ τὰς ἱδρῶτας ἐξέκλυσε, καὶ τὴν ἀνάπαυσιν μακρὰν ἐποίησε καὶ ἀθάνατον, ὑπὲρ τούτων ἐγκαλεῖς καὶ δυσχεραίνεις; ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδα πῶς σὺν τοῖς τοῦ λόγου ἐξηνάγκασμαι, καὶ μακρὸν εἰργασάμεθα. διὸ γὰρ ἀναλωθῆναι αὐτὸν σε χρὴ πάλιν. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τῆς ἡμετέρας ταλαιπωρείας, ὅτι σὺν τοῖς μὴ, ἂν μακρὸς γένηται ὁ λόγος, πάντες ἀκηδιῶμεν· ἐκεῖ δὲ, ἐκ μέσης ἡμέρας ἀρξάμενοι, ὑπὸ λαμπάσι καὶ λύχνοις ἀναχωροῦσιν. ἀλλ' ἵνα μὴ ἀεὶ ἐγκαλῶμεν, παρακαλοῦμεν ὑμᾶς λοιπὸν καὶ δεόμεθα· δότε τοῖς τοῖν χερσὶ καὶ ἡμῖν καὶ ἑαυτοῖς, καὶ πάντων ἀπαλλαγέντες τῶν ἄλλων, τούτοις ἑαυτοὺς προσηλώσωμεν. κερδανοῦμεν μὲν γὰρ καὶ ἡμεῖς δι' ὑμᾶς τοῖν χαρᾶν καὶ τοῖν εὐφροσύνην, ἐκ δὲ σεμνύνεσθαι ἐφ' ὑμῖν, καὶ τὸ ὅτι τούτοις λαβεῖν ἀμοιβόν. καὶ μαθὸν ἅπαντα ὑμεῖς καρπώσεσθε, ὅτι μανικῶς οὕτω προσηλωμένοι τῇ ὀρχήστρᾳ πρὸ τούτου, ἀφ' οὗ τὸν Θεοῦ φόβον καὶ τὴν ἡμετέραν διδάσκαλον, ἀφρίζατε τὸ νοσήματος ἑαυτοὺς σκεῖνον, καὶ τὰ δεσμὰ διελύσατε, καὶ πρὸς Θεὸν ἐδράμετε. οὐκ ἐκεῖ δὲ μόνον λήψεσθε μισθὸν, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα εἰλικρινῆ καρπώσεσθε τὴν ἡδονήν. τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀρετὴ, μὴ τὸν ἐκεῖ φαίνον καὶ ἐνταῦθα ἡδὺ καθίστησιν ἡμῖν βίον. πειθώμεθα τοίνυν τοῖς ἐρημικοῖς, ἵνα καὶ τὸν ἐνταῦθα, καὶ τὸν ἐκεῖσε ἐπιτύχωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομλ. ιθ 35 ΚΑΙ ΕΞΕΒΑΛΟΝ ΑΥΤΟΝ ΕΞΩ. ΚΑΙ ΗΚΟΥσεν ὁ Ιησῦς, ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω· καὶ εὑρὼν αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ· σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ; 36 Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, καὶ εἶπε· καὶ τίς ἐστι, Κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν; καὶ τὰ λοιπά.

ΟΙ δικαίως καὶ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν εἰς Χριστὸν ὁμολογίαν παρέχοντες πολλοὶ καὶ ὑβριζόμενοι, οὗτοι μάλιστά εἰσιν οἱ τιμώμενοι. ὥσπερ γὰρ τὰ χρήματα ἀπολλύς δι' αὐτὸν, οὗτός μάλιστά ἐστιν ὁ πλούσιος· καὶ ὁ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ μισῶν, οὗτος μάλιστά ἐστιν ὁ φιλῶν· οὕτω καὶ ὁ ὑβριζόμενος, οὗτός μάλιστά ἐστιν ὁ τιμώμενος· ὅπερ καὶ ὅτε τοῦ τυφλοῦ γεγένηται. ἐξέβαλον οὖν αὐτὸν ἐκ τοῦ ἱεροῦ οἱ Ιουδαῖοι, καὶ οὗτος αὐτὸν ὁ διδάσκαλος τοῦ ἱεροῦ· ἀπηλλάγη τοῦ συνεδρίου τοῦ λοιμικοῦ, καὶ ἐπέτυχε τῇ σωτηρίᾳ πηγῇ· ἠτιμάσθη παρὰ τῶν Χριστὸν ἀτιμασάντων, καὶ ἐτιμήθη παρὰ τοῦ τῶν ἀγγέλων διδασκάλου. τοιαῦτα καὶ τῆς ἀληθείας ἔπαθλα. οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἂν ἐνταῦθα ἀφῶμεν τὰ χρήματα, ἐκεῖσε εὑρήσομεν· ἂν ἐνταῦθα δῶμεν τοῖς θλιβομένοις, ἀναπαυόμεθα ἐν τοῖς ἀγαθοῖς· ἂν ὑβριζώμεθα διὰ τὸν Θεὸν, τιμώμεθα καὶ ἐνταῦθα, καὶ ἐκεῖ. ὡς οὖν ἐξέβαλον αὐτὸν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, εὑρίσκει αὐτὸν ὁ Ιησοῦς. δείκνυσιν ὁ εὐαγγελιστὴς ὅτι διὰ τοῦτο ἦλθεν, ὥστε αὐτῷ ζωοτυχεῖν. καὶ ὁρᾷ πίστιν αὐτοῦ ἀμείβεται τῷ κεφαλαίῳ τὸν ἀγαθόν. καὶ γὰρ ἑαυτὸν ἐγνώρισεν αὐτῷ τροπικῶς ἀγνοοῦντι, καὶ εἰς τὸν τῶν οἰκείων μαθητῶν ἐγκατέλεξε χορόν. σὺ δὲ σκόπει, πῶς τὸν ἀκριβῶς ὁ εὐαγγελιστὴς δέδηγεῖται. εἶπόντος γὰρ αὐτῷ, σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ; λέγει· Κύριε, καὶ τίς ἐστι; σαφῶς γὰρ αὐτὸν ἤδει, καίτοι τυφλὸν ὄμμα. τυφλὸς γὰρ ἦν, πρὶν ἢ παρὰ τοῦ εὐεργέτου ἐλθεῖν, καὶ μὴ τὸν ἴασιν ἐκεῖθεν τῶν κυρίων ἐκείνων ἀπειλήφει. καθάπερ οὖν τις ἀγωνοθέτης, ἆθλα τὸν πολλὰ κειμένοις ἐν στεφανωθῆναι δέχεται. καὶ τί φησι; πῶς πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ; τί τοῦτο; μὴ τοσαύτην ἀνθρώπων τὸν πρὸς τοῦ Ιουδαίους, μὴ τοσαῦτα ῥήματα, ἐρωτᾷ εἰ πιστεύεις; οὐκ ἀγνοῶν, ἀλλὰ βουλόμενος ἑαυτὸν γνωρίσαι, καὶ δεῖξαι, ὅτι πολλοῦ τιμᾶται τὸν αὐτοῦ πίστιν. ὑβρίσθη μὲν δῆμος τοσοῦτος, φησὶν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐμοὶ λόγος ἐκείνων· ἑνός μοι μέλει, τῷ σε πιστεῦσαι. κρεῖττον γὰρ εἷς ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, ἢ μυρίοι παράνομοι. σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ; ὡς καὶ πρώην ἐπιδεικνύμενος τὰ εἰρημένα, ὅτως αὐτὸν ἐρωτᾷ· καὶ προσέτι αὐτὸν εἰς πόθον ἑαυτοῦ κατέστησεν. ὁ γὰρ εἶπεν ἀθρόως, πίστευσον, ἀλλὰ κατ' ἐρώτησιν. τί οὖν ἐκεῖνος; καὶ τίς ἐστι, Κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν; πολλοῦσης καὶ σφόδρα ἐπιζητούσης ψυχῆς τὸ ῥῆμα. ἐπεὶ δὲ τοσαῦτα διελέχθη, τυφλὸν ἀγνοεῖ, ἵνα μαθῇς αὖθις τὸ φιλάνθρωπον. ὅπου γὰρ ἦν αὐτὸν ἑωρακώς.

37 Λέγει αὐτῷ· καὶ ἑώρακας αὐτὸν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ, ἐκεῖνός ἐστιν. Οὐκ εἶπεν, ἐγώ εἰμι· ἀλλά, μέσως ἐπεισαγαγὼν, καὶ ἑωρακας αὐτὸν. τοῦτο ἔπ ἄδηλον ἦν· δηλοῖ δὲ σαφέστερον ἐπήγαγεν, ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ, ἐκεῖνός ἐστι. 38 Λέγει· πιστεύω, Κύριε. καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ εὐθέως. Καὶ οὐκ εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ τεθεραπευκώς σε, ὁ εἰπών σοι, ὕπαγε νίψαι εἰς τὸν Σιλωάμ· ἀλλὰ πάντα ἐκεῖνα σιγήσας, φησί· πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ; εἶτα πολλῷ δέοντι ἐμφανῶν προσεκύνησεν εὐθέως, ὅπερ ὀλίγοι τῶν τεθεραπευμένων ἐποίησαν, οἷς καὶ λεπροὶ, καὶ εἷς ἄλλος, μετὰ τούτου ἐμφανῶν αὐτὸν τοῦ δείξαι δυνάμεν. ἵνα γὰρ μή τις νομίσῃ ῥῆμα μόνον εἶναι τὸ λεχθέν, καὶ τὸ ἔργον προσέθηκε. προσκυνήσαντος δὲ αὐτῷ,

39 Φησὶν ὁ Χριστός· Εἰς κρίμα ἐγὼ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι,

πωσι, ᾗ ⓐ βλέποντες τυφλοὶ γίνωνται. Τοῦτο γάρ ὁ Παῦλός φησι· Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην, κατέλαβε δικαιοσύνη, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως Ἰησοῦ· Ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασεν. Εἰπὼν δέ, Εἰς κρίμα ἐγὼ εἰς τοῦτον τὸν κόσμον ἦλθον· εἰς ⓦ κόσμον τοῦτον, καὶ ἵνα σφοδρότερον περὶ τὴν πίστιν εἰργάσατο, καὶ ἀμφίστησι σοὺ ἀκολουθούσας αὐτῷ. καὶ γὰρ ἀκολουθοῦσαι αὐτῷ φαρισαῖοι. Ὃ δέ, Εἰς κρίμα, εἰς μείζονα κόλασιν ἔλεγε· δείκνυσι ὅτι ⓐ καταδικάσαντες αὐτὸν, αὐτοί εἰσιν ⓐ καταδεδικασμένοι· ⓐ καὶ ὡς ἀμαρτωλὸν κατακρίναντες, αὐτοί εἰσιν ⓐ κατακεκριμένοι. σὺ γοῦν δύο λέγει ἀναβλέψεις καὶ δύο τυφλότητας· τὴν τε ἀθεότητα, τήν τε νοσότητα.

10 40 Λέγουσιν αὐτῷ οἱ ἀκολουθοῦντες αὐτῷ· μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοί ἐσμεν;

Ὥσπερ ἀλλαχοῦ ἔλεγον, Σοφὸν διδάσκαλον πάντοτε, φησὶ, οὐκ παρεῖας· καὶ γελώμεθα· οὕτω καὶ νῦν πρὸς τὰ ἀσθενῆ κεχωρήκασι μόνον, καὶ ταύτην ἐπαισχύνονται τὴν πτῶσιν. εἶτα δείκνυσι ὅτι βέλτιον τυφλοὺς αὐτοὺς εἶναι ἢ βλέποντας, φησί·

41 Εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε ἁμαρτίαν. Ἐπειδὴ ἀχθομένους τὸ πρᾶγμα σὸ-
15 μιζον εἶναι τὴν συμφοράν, πρὸς ἑτέραν αὖθις εἰς τὴν αὐτὴν κεφαλὴν, εἰπών· ὅτι τοῦτο ἀνεκλειπτόν ὑμῖν ἔφερε τὸν κόλασιν, πάνυ ταχὺ πρὸς οὐκ οἰκείαν τὰ δυσθεράπευτα φέρημα, καὶ εἰς ἕτερον ἄγων μεγάλην ἡμᾶς ὠφελίαν. Νῦν δὲ λέγετε, ὅτι βλέπομεν.

Ὥσπερ οὖν φησιν, οἱ ὑμεῖς ἐλέγετε, ὅτι Θεὸς ὑμᾶς ἴδοι, ὅπως μὴ πρὸς σὺ ταῦτα· νῦν δὲ λέγετε ὅτι βλέπετε· ᾗ γὰρ βλέπετε. σὺ γοῦν ὅπερ σὺ ὠόμιζον ἐγκώμιον εἶναι μέγα, τοῦτο δεί-
20 κνυσιν αὐτοῖς κόλασιν φέρον. ᾗ ἐπεὶ τὸ πρόσταγμα δεῖ πληρῶσαι τὸ ἐκ ἡμετέρᾳ τυφλόν· εἶτα πρὸς τῆς τυφλότητος αὐτὸν ἀφαλέσθαι. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν, ᾗ πρὸς τὰ ἡμετέραν πτῶσιν ᾗ προσερχόμεθα, ἀλλ' ὡς πλούσιον φθόνητος ἀποφερόμεθα, ἐπεὶ τοῦτο πλούτα ποιῆται τὸν λόγον. ὐχ ἁπλῶς δὲ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐμνημόνευσεν, ὅτι ἦλθον σὺν τῷ φαρισαίων ταῦτα ⓐ μετ' αὐτὸν ὄντες, ᾗ εἶπαν· μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοί ἐσμεν; ἀλλ' ἵνα σε ἀναμνή-
25 σῃ, ὅτι ᾗ τοι σκληροὶ ἦσαν ⓐ πρότερον ἀποκάμνοντες, εἶτα λιθάσαντες. ἦσαν γὰρ ἴσως ὑπερπολαίως ἀκολουθοῦντες, ᾗ ῥᾳδίως εἰς τὸ σωθῆναι μεταδεδημόκοτες. πόθεν οὖν κατασκευάζει, ὅτι σὺκ ἔστι πλάνος, ἀλλὰ ποιμήν; ἀπὸ τὰ γνωρίσματα ἑκατέρα, ᾗ τὸ ποιμένος, ᾗ τὸ πλάνου ᾗ λυμεῶνος, σὺ ἀπ' αὐτῶν προέχων αὐτοῖς δεικνύειν τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν. ᾗ πρότερον, τίς ὁ πλάνος ᾗ ὁ κλέπτης διέκρινεν, ἀπὸ γραφῶν αὐτὸν ὥσπερ
30 καλῶν, ᾗ λέγων·

1 Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προ- κζ 1.
βάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶ καὶ λῃστής. Ὅρα τὰ διάγματα τοῦ λῃστοῦ· πρῶτον, ὅτι ὁ πρόβασιν εἰσέρχεται· δεύτερον, ὅτι ὁ κλῖμα τὰς γραφάς· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, μὴ διὰ τῆς θύρας. σὺ γοῦν διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀπίτησεται, καὶ σὺν μετ' αὐτὸν ἐσο-
35 μένους· τὸν τε λῃστὴν, καὶ σὺν ψευδοχρίστους· τὸν τε Ἰούδαν καὶ Θευδᾶν, καὶ εἴ τινες ἕτεροι πιοῦσι γεγόνασιν. Εἰκότως δὲ θύραν τὰς γραφὰς σκάλεσεν. αὗται γὰρ ἡμᾶς πρὸς πάγουσι τὸν Θεὸν, καὶ τὴν ἀναγνώσιν δυόϊγουσιν· αὗται πρόβατα ποιοῦσιν· αὗται φυλάττουσι, καὶ σὺν λύκους σὺκ ἀφιᾶσιν ἐπεισελθεῖν. καθάπερ γὰρ ἰσ θύρα ἀσφαλὴς, ὅπως ἀποκλείει τοὺς αἱρετικοὺς τὴν εἴσοδον, σὺ ἀσφαλείᾳ καθιστῶσα ἡμᾶς πρὸς ὧν δὲ βουλώμεθα πάντων, καὶ
40 σὺκ ἐῶσα πλανᾶσθαι. καὶ μὴ πρὸς λύσωμεν αὐτὴν, σὺκ ἐσόμεθα εὐχείρωτοι τοῖς ἐχθροῖς. Διὰ ταύτης δὲ σὺν ποιμένας ᾗ σὺν ᾗ ποιμένας εἰσόμεθα ἄπαντας. τί δέ ἐστιν, εἰς τὴν αὐλὴν; πρὸς τὰ πρόβατα ᾗ τὴν ἐκείνων πρόνοιαν. ὁ γὰρ μὴ τὰς γραφὰς κρώμενος, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, τυτέστιν, ἑτέραν ἑαυτῷ δὲ μὴ νενομισμένην τιμῶν ὁδὸν, σὺκ ἔστι κλέπτης ὅτι. ὁρᾷς καὶ τοῦτον τῷ πατρὶ συμφωνοῦντα, τῷ τὰς γραφὰς εἰς μέσον πρὸ-

φέρειν;

Ιωαν. ι. λθ. φέρειν; διὰ τοῦτο καὶ τοῖς Ιουδαίοις ἔλεγεν, Ερευνᾶτε ταῖς γραφαῖς· καὶ Μωϋσέα παρήγαγεν εἰς μέσον, καὶ μάρτυρα αὐτοῖς ἐκάλει, καὶ τοῖς προφήταις πᾶσι. πάντες γάρ, φησιν, ἀκούσαντες ἐκ τῶν προφητῶν, ἤξουσι πρὸς μέ. καὶ εἰ ὅτις θέλει Μωϋσεῖ, ὅτις θέλει αὐτῷ ἐμοί. ἐκεῖθεν ἦν ὁ αὐτὸ μεταφορικῶς εἰπών. Εἰπὼν γάρ, ἀμὰς βαίων ἄλλαξθεν, καὶ τοῖς γραμματεῖς ἠνίξατο, ὅτι ἐδίδασκον ἐντάλματα, διδασκαλίας ἀνθρώπων, καὶ τὸν νόμον παρέβαινον. ὅπερ οὖν καὶ αὐτὸς ἀνεδίζων ἔλεγεν, ὀφείλεις ἀξιόπιστος εἶναι τῷ νόμῳ. καὶ καλῶς εἶπεν, ἀμάς βαίων, οὐκ εἰσιών, ὅσαπερ ὅτι χλέπτου θρηνοῦντος βουλομένου, καὶ ὑπεκδυομένου πάντα πρᾶττοντος. Εἶδες πῶς ἐπέγραψε τὴν λῆξιν; σκόπει καὶ τὸ ποιμένος ὄνομα. τί οὖν τοῦτο ἐστιν;

2 Ο εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ποιμαίνων τὰ πρόβατα· 10

3 τούτῳ ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούει τὰ πρόβατα, καὶ τὰ ἴδια καλεῖ κατ' ὄνομα. 4 καὶ ὅταν ἐκβάλῃ αὐτά, πορεύεται ἔμπροσθεν αὐτῶν. Εθηκε καὶ ὁ ποιμένος καὶ τοῦ λυμεῶνος τὰ δείγματα. ἰδωμὲν πάλιν πῶς αὐτοῖς ἐφήρμοσε τὰ ἐξῆς. τούτῳ, φησὶν, ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει. ἐπέμεινε τῇ μεταφορᾷ, ὡς ἐμφανεστέραν ποιῆσαι τὴν λῆξιν. Εἰ δὲ καὶ λέξει ἐθέλοις τὴν προσβολὴν ἐξετάζειν, οὐδὲν κωλύει θυρωρὸν ἐνταῦθα νοεῖν τὸν Μωϋσέα. ἐκεῖνος γὰρ ἦν ὁ τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ ἐμπιστευθείς· ᾧ δὴ τὴν φωνὴν ἀκούει τὰ πρόβατα, καὶ τὰ ἴδια καλεῖ κατ' ὄνομα. ὅπερ γὰρ ἄνω καὶ κάτω ἔλεγεν αὐτὸν ἀπατεῶνα εἶναι, καὶ τοῦτο ἐκ τῆς ἀπιστίας τῆς ἑαυτῶν ἐβεβαίουν λέγοντες· Ὃς τῶν ἀρχόντων ὅτις θύσει εἰς αὐτόν; δείκνυσιν, ὅτι οὐκ αὐτὸν ἐκ τῆς ἐκείνων ἀπιστίας λυμεῶνα καὶ πλάνον δεῖ καλεῖν· ἀλλ' αὐτοὺς ἐκ τοῦ μὴ προσέχειν αὐτῷ, καὶ τῆς τῶν προβάτων ἀκολουθίας ἐκβληθῆναι ταύτης. εἰ γὰρ ποιμένος ὄντος, ὃ δὴ τῆς νενομισμένης εἰσιέναι θύρας· αὐτὸς ἦν εἰσῆλθε δηλονότι· καὶ μὴ ἀκολουθήσαντες ἅπαντες δυνατὸν ἦν πρόβατα· καὶ ἦν ἀπορραθῆναι ἂν τὰ ποιμένα διέβαλον, ἀλλὰ τῆς τῶν προβάτων συγγενείας ἐξέβαλον ἑαυτούς. Εἰ δὲ λέγοι προϊὼν τὸν θύραν ἑαυτὸν εἶναι, πάλιν ἂν ἐνθορυβεῖσθαι. καὶ γὰρ καὶ ποιμένα ἑαυτὸν λέγει, καὶ πρόβατον, καὶ διαφόρως ταῖς οἰκονομίαις κηρύττει ταῖς ἑαυτοῦ. ὅταν γὰρ πρόσωπον ἡμᾶς τῷ πατρὶ, θύραν ἑαυτὸν καλεῖ· ὅταν δὲ ὑπὲρ ἡμῶν, ποιμένα. ἵνα γὰρ μὴ τοῦτο ἔργον εἶναι νομίσῃς αὐτοῦ μόνου τὸ προσαγαγεῖν, λέγει καὶ ποιμένα ἑαυτόν. καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει, καὶ καλεῖ τὰ ἴδια πρόβατα, καὶ ἐξάγει αὐτά, καὶ αὐτὸς ἔμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται. καὶ μὴν τοῦναντίον οἱ ποιμένες ποιοῦσιν, ὄπισθεν αὐτῶν ἀκολουθοῦντες. ἀλλ' αὐτὸς, δείκνυσιν ὅτι ἅπασαν ὁδηγήσει τροπὸς τὴν ἀληθῆ, ἀπειρασμοῖς ἐκείνοις ποιῶν· ὥσπερ οὖν καὶ ὅτε τὰ πρόβατα ἔπεμπε, οὐκ ἔξω τῶν λύκων, ἀλλ' ἐν μέσῳ τῶν λύκων ἔπεμπε. πολὺ γὰρ τὸ δοξοτέρα αὕτη ἡ ποιμενικὴ τῆς περὶ ἡμῶν. δοκεῖ δέ μοι καὶ ὧδε τὸ τυφλὸν ἀρίπτεσθαι. καὶ γὰρ ἐκβαλὼν ἐξήγαγε καλέσας ἐκ μέσου τῶν Ιουδαίων, καὶ ἤκουσεν αὐτοῦ τῆς φωνῆς, καὶ ἐπέγνω.

5 Αλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσουσιν, ὅτι οὐκ οἴδασι τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν. 35

Ηπει οὖν πρὸς Θευδᾶν λέγει ἐνταῦθα καὶ Ιούδαν (καὶ γὰρ ἅπαντες, ὅσοι ὅτις θύσαι αὐτοῖς, διεσκορπίσθησαι, φησιν) ἢ οὖν μὴ ταῦτα μέλλοντας ἀπατᾶν ψευδολογίστους. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν ἕνα ἐκείνων τοῦτον εἶναι, διὰ πολλῶν ἑαυτὸν ἀπ' ἐκείνων διαιρεῖ. καὶ προῆγεν μὴ πίθησι διαφορᾶν, τὴν ἀπὸ τῶν γραφῶν διδασκαλίαν (αὐτὸς μὲν γὰρ διὰ τούτων αὐτοῖς προσήγετο, ἐκείνοι δὲ οὐκ ἐπείθοντο αὐτῷ ἐφέλκεσθαι) διαπέρας, τὴν τῶν προβάτων ὑπακοήν. αὐτῷ μὲν γὰρ ἦν ζῶντι μόνον, ἀλλὰ καὶ τελευτήσαντι πάντες ὅτις θύσαι ἐκείνης ἦν θύσεως εἷασαν. καὶ πεῖθεν ἦν μὴ τούτων ὅτι εἰπεῖν ἦν μικρόν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ὡς τύραννοι, καὶ ὅτι ἀποστασίαν πάντα ἐποίουν· αὐτὸς δὲ οὕτω πόρρω ἑαυτὸν τοιαύτης κατέστησεν ὑποψίας, ὡς, καὶ θελόντων αὐτὸν ποιῆσαι βασιλέα, φυγεῖν, καὶ ἐπερωτώντων, εἰ ἔξεστι δοῦναι κῆνσον Καίσαρι,

σαι, κελεῦσαι καταβῆναι, ⁊ αὐτὸν ὑποδυῶναι τὸ δίδραχμα. πρὸς τούτοις, αὐτὸς μὲν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν προβάτων ἦλθεν, ἵνα ζωὴν ἔχωσι καὶ περισσὸν ἔχωσι, φησὶν· ἐκείνοις δὲ καὶ τῆς παρούσης αὐτοῦ ζωῆς ἀπεστέρησαν. καὶ ⓐ μὲ προεύδωκεν οὖν ἐμπιστευθῆναι καὶ ἐφυγεν· αὐτὸς δὲ ὅτως ἔστι ἡμιαίμων, ὡς καὶ τὴν ψυχὴν ὑποδυῶναι. ⁊ ⓐ μὲ ἄκοντες καὶ δυάγκαζόμενοι καὶ φθάνοντες ἁρπάζει ἃ ἥρπαζον· διὸ δή, ἐκὰν καὶ προαιρούμενος ὑπομένει ἅπαντα.

6 Ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐλοῖς ὁ Ιησοῦς· ἐκείνοις δὲ οὐκ ἔγνωσαν ἵνα τοῦτο ἐλάλησε αὐλοῖς. Καὶ τίνος ἕνεκεν ἀσαφῶς εἶπε; προσεκλικωτέρους αὐτοὺς ποιῆσαι βουλόμενος. ἐπεὶ οὖν τοῦτο κατισχύσαι, λύει λοιπὸν τὴν ἀσάφειαν, ὅτω λέγων·

10 9 Εγώ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, εἰσελεύσεται, καὶ ἐξελεύσεται, ⁊ νομὴν εὑρήσει· Οἷον, τὸ ἀσφαλεία ἔσται καὶ ἀδεία (νομὴν δὲ τὴν τροφὴν τοῦτο λέγει καὶ βοσκὴν τῶν προβάτων, καὶ ἔξοδον καὶ κυειότητα) τοῦτέστι, ἔνδον μενεῖ, καὶ ὁδηγὸς αὐτὸν ἔξω θήσει· ὅπερ οὖν ὅτι τῶν ἀποστόλων γέγονεν, οἱ μετ' ἀδείας εἰσῆεσαν, καὶ ἐξῆεσαν, ὡς πάσης κύριοι γεγυμνωμένοι τῆς οἰκουμένης καὶ ὁδηγὸς αὐλοῦ ἐκαλεῖ ἔχοντες.

15 8 Πάντες ὅσοι ἦλθον, κλέπται εἰσὶ καὶ λῃσταί· ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα. Ου περὶ τῶν προφητῶν φησὶν ἐνταῦθα, καθὼς ⓐ αἱρετικοί φασιν. ἐκείνων γὰρ ἤκουσαν, καὶ δι' ἐκείνων ὠφέλησαν, ὅσοι καὶ ὠφέλησαν τῷ Χριστῷ· ἀλλὰ περὶ Θευδᾶ ⁊ Ιούδα λέγει καὶ τῶν ἄλλων τοιούτων. ἄλλως δέ, καὶ ὅτι, οὐκ ἤκουσαν τὰ πρόβατα, ἐπαινοῦντος εἶπεν· ὕδατι μοῦσον φαρέτρῃ ἐπαινοῦντες τοὺς προσέχουσι τῶν προφητῶν, ἀλλὰ τοιούτοις καχίζων καὶ ἀγαβάλλων σφοδρῶς. ὅτι δῆλον, ὅτι ὅτι οὐκ ἤκουσαν νῦν περὶ τῶν τοιούτων ἐκείνων εἴρηκε. 10 Ο κλέπτης οὐ μὴ ἔρχεται, εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ καὶ ἀπολέσῃ· Οπερ ποτὲ γέγονε, πολλῶν σφαγέντων καὶ ἀπολομένων. Εγὼ δὲ ἦλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσι, καὶ περισσὸν ἔχωσι. Καὶ τί ζωῆς περισσότερον, εἰπέ μοι; βασιλεία οὐρανῶν. ἀλλ' ὅπου λέγει τοῦτο, ἀλλὰ ὃ τῆς ζωῆς ὄνομα περιτρέφει, ὅπερ τοῖς αὐλοῖς γνώριμον.

25 11 Εγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός.

Εναῦθα λοιπὸν περὶ οὗ παθεῖς διαλέγεται, δεικνὺς ὅτι ὑπὲρ τοῦ κόσμου σωτηρίας ἦλθε τὸ γένεσθαι, καὶ οὐκ ἄκων ὅτι τοῦτο ἔρχεται. Εἶπε λέγει ὃ δίγμα τοῦ ποιμένος πάλιν καὶ τοῦ μαθητοῦ.

Ο μὲν γὰρ ποιμὴν τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ τίθησι· 12 Ο μισθωτὸς δέ, καὶ οὐκ ὢν ποιμήν, οὗ οὐκ εἰσὶ τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ Ⓦ λύκον ἐρχόμενον, καὶ ἀφίησι τὰ πρόβατα, καὶ φεύγει, ⁊ ἔρχεται ὁ λύκος καὶ ἁρπάζει αὐτά. Εναῦθα δείκνυσιν ἑαυτὸν οὕτω κρατοῦντα, ὡς Ⓦ πατέρα, εἶτα ποιμένα αὐτὸς ὤν, καὶ ἴδια αὐτοῦ ὄντα τὰ πρόβατα. ὁρᾷς πῶς ἐν ταῖς παραβολαῖς ὑψηλότερα φθέγγεται, ἔνθα ζωοποιάσαι ὁ λόγος, καὶ οὐ δίδωσι λαβεῖν φθονερὰν τοῖς ἀκροωμένοις; τί δέ ὁ μισθωτὸς οὗτος ποιεῖ; θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον, καὶ ἀφίησι τὰ πρόβατα, καὶ φεύγει, ⁊ ἔρχεται ὁ λύκος καὶ ἁρπάζει αὐτά. ὅτε ἐκεῖνοι πεποίηκασι· αὐτὸς δὲ τἀναντία. καὶ γὰρ, πολλὰ ζωοποιήσῃ, φησὶν· Αφετε τούτους ὑπάγειν, ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος, ὃν οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο. ἔστι δὲ καὶ ἄλλως νοῆσαι καὶ ἐπιστῆσαι λύκον. καὶ γὰρ οὗτοι ἐκεῖνοι εἴασαν ἁρπασθῆναι καὶ ἁρπάσαι τὰ πρόβατα. ὁ λύκος δὲ οὗτος οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ λέων. Ο γὰρ ἐχθρὸς ἡμῶν διάβολος, φησὶ, ὡς λέων περιέρχεται ὠρυόμενος. οὗτος καὶ ὄφις καὶ δράκων ἐστί. Παντὶ γὰρ ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων.

40 Διὸ, παρακαλῶ, μιμώμεθα τὸν ποιμένα μιμηταὶ γενώμεθα· μισθωτοὶ δὲ, ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσωμεν, ἐὰν αὐτοῦ πιθώμεθα, ἐὰν μὴ ἀλλοτρίῳ ἑπώμεθα. καὶ ποία αὐτοῦ ἐστιν ἡ φωνή; Μακάριοι ⓐ πτωχοὶ τῷ πνεύματι· μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ· μακάριοι ⓐ ἐλεήμονες. ἀν ταῦτα προσέχωμεν, τὸν τοῦ ποιμένος μισθωτοὶ δὲ, καὶ ὁ λύκος ἔνδον ἡμᾶς οὐ δυνήσεται· ἀλλά, κἂν ἁρπασθῇ, ὅτι κακῶν τοῦ ἑαυτοῦ τοῦτο ἐργάσεται. ποιμένα γὰρ ἔχομεν

ΗΘΙΚΟΝ

Ιω. ιγ. ι.

ι. Πετ. ε. η. Λικ. ι. ιθ.

Ματθ. ε. γ.

μθν οὕτω φιλεῖ τοῦ ποιμένα ἡμᾶς, ὡς δὲ τὸν ψυχὴν ὑπὲρ ἡμῶν ἔθηκεν. ὅταν οὖν ἢ δυνατὸς ᾖ, καὶ φιλῇ, τί τὸ κωλύον ἡμᾶς σωθῆναι; ὁρᾶτε, εἰ μὴ ἡμεῖς αὐτοὶ ἀποξενήμεθα. πῶς
Ματθ. ε. κδ'. ἢ ἀποξενούμεθα; ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· Οὐ δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν, Θεῷ καὶ μαμωνᾷ. ἂν οὖν τούτῳ δουλεύωμεν, οὐκ ἐπακολουθοῦμεν τῷ ἐκείνου τυραννίδι. καὶ γὰρ τυραννίδος ἁπάσης πικρότερον ἡ τοῦ χρήματος ἔφεσις. πόλεμον μὲν γὰρ οὐδεμίαν ἔχει φρονήματα ἢ, δὲ φθόνος, καὶ ἐπιβουλάς, καὶ μίσος, καὶ συκοφαντίας, καὶ ἁρπαγὰς μυρία κακὰ τίκτει, ῥᾳθυμίαν, ἀσέλγειαν, πλεονεξίαν, μέθην· ἃ καὶ σὲ ἐλεύθερος δοῦλον ποιεῖ καὶ ἀχρεῖον χρήσεως, καὶ δεσπότου, οὐκ ἀνθρώπου, ἀλλὰ δὲ τὸν χαλεπώτερον τοῦ παθεῖν καὶ τοῦ ποιεῖν τῆς ψυχῆς. ὁ τοιοῦτος πολλὰ τοῦ καὶ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου μὴ ἀρεσκόντων τολμᾷ, διδιοκὼς μὴ ὡς αὐτὸν τῶν διαστροφῶν ἀφέλησθαι ταύτην. ὦ πικρᾶς δουλείας καὶ ἀβουλήτου δυναστείας. τοῦτο γὰρ μάλιστα πάντων ὀδυνᾷ τὸν, ὅτι δὲ ἀναγκάζεται, ὅπερ οὐ ποιοῦντες κατορθοῦσι χρηστοὶ ἡδόμενοι, καὶ τῶν ἄλλων ἀπαλλαττόμενοι, καὶ δεσμωτήριον οἰκοῦντες σκότος πεπληρεσμένον, εἰς φῶς ἐξελθεῖν βουλόμεθα, ἀλλ' ὑπισχνούμεθα ἑαυτοῖς τὰ κακά, καὶ ὑπομένομεν ὡς νοσήματα. ὅθεν οὐδὲ ἀπαλλαγῆναι δυνάμεθα, ἀλλὰ τοῦ τὰ μέταλλα ἐργαζομένου χαλεπώτερον ἀχθόμεθα· τοὺς μὲν πόνους δὲ τῶν τὰ μέταλλα ἐργαζομένων ὁρῶντες, τοῦ δὲ καρπῶν οὐκ ἀπολαύοντες. καὶ ὃ δὴ χεῖρον πάντων, ὅτι, καὶ ἀπαλλαγῆναι βουληθῇ τις τῆς πικρᾶς ταύτης αἰχμαλωσίας ἡμᾶς, οὐκ ἀνεχόμεθα, ἀλλὰ καὶ δυσχεραίνομεν καὶ ἀγανακτοῦμεν, καὶ δὲν ἄμφιον τοῦ μεγεθύνων ἀχθόμενοι ταύτῃ, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πάντων ἐκείνων ἀθλιώτεροι, καὶ τοσοῦτοι, ὅσον οὐδὲ ἀπαλλαγῆναι τῆς μανίας ἐθέλομεν. μὴ γὰρ ὄχλῳ τοῦτο πρᾶγμα εἰς κόσμου, ὦ δέσποτα, τοῦτο; μὴ γὰρ ὄχλου τοῦτο γέγονεν αὖ, δέσποτα, ἵνα τὰ μέταλλα ταῦτα ἐργάζῃ, καὶ συλλέγῃς χρυσίον; καὶ ἀφεὶς ταῦτα ἔπλασέ σε κατ' εἰκόνα, ἀλλ' ἵνα αὐτῷ δουλεύσῃς, ἵνα τῶν μυστηρίων ὑπερτύχῃς, ἵνα μετ' ἀγγέλων χορεύσῃς. τί τοίνυν ἐκβάλλεις σεαυτὸν τῆς τοιαύτης συνηθείας, καὶ πρὸς τὸν ἑκάτερον ἀπιμίαν δὲ δυσωδίαν ἀζωθεῖς; ὁ ταῖς αὐταῖς σοι λύσας ὠδῖνας (ὠδῖνας δὲ λέγω ταῖς πνευματικαῖς) λαμπρῷ ἀφθείρει, σὺ δὲ ὑπὸ πλησμονῆς ἀχρηστήσας· ὁ ἀδελφὸς, γυμνὸν δὲ σῶμα θεασάμενος, σὺ δὲ καὶ τοῖς ἱματίοις ἱμάτια καταπορφύρεις, ὑπτιάζων τοῖς σκώληξι τὴν τοιαύτην πρόβολον. καὶ πόσῳ βέλτιον ἦν τὰ σώματα πρόβαλλε τοῦ τὰ πενήτων. ὅτε γὰρ καὶ ἀνάλωτα ἦμεν, καὶ φρονήσεως ἁπάσης ἀπελαθῆναι, δὲ τὴν μέλλουσάν σοι ζωὴν ἐκόμιζεν. εἰ γὰρ μὴ βούλει ταῦτα ἡμᾶς σπουδάζειν, ἀλλὰ τοῖς πένησι. ἐκεῖνοι γὰρ εἰσὶ καὶ τὰ ἱμάτια ταῦτα εἰδότες πλέον καλῶς. καὶ γὰρ τὸ χιτώνιον τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ πρωτότερον καὶ ἀσφαλέστερον. ὁρᾷ γὰρ μόνον φυλάττει τὰ ἱμάτια, ὁρᾷ δὲ ἀνάλωτα ἀγαπητὰ μόνον, ἀλλὰ δὲ λαμπρότερα ἐργάζεται. τὸ χιτώνιον πολλάκις μὲν τοῦ ἱματίου ληφθὲν, ἑκάτερα σε ἀφείλατο ζημίᾳ· ταύτην δὲ οὐδὲ θαλάττης λυμαίνασθαι δυνάμενα τὸν Φυλακτήριον. οὐδὲ γὰρ πυρὶ οὐδὲ δορὶ ἁλώσιμα· οὐκ οἰκείων ἀγνοοῦντων· οὐκ ἄλλης τινὸς τοιαύτης ἀσφαλείας. καὶ γὰρ πάσης ἐπιβουλῆς ἀπηλλαγμένα, καὶ ἐπέκεινα φυλαττόμενα, ὥσπερ εἰκὸς τὰ δὲ τοῖς ὑφεκτοῖς κείμενα. πάσῃ γὰρ κακίᾳ ἐκείνος ὁ τόπος ἄβατος. ταῦτα ὅτε ἡμεῖς ἀεὶ λέγοντες ἀχθομεθύμεθα, ὅτι ὑμεῖς ἀκούοντες πείθεσθε. ὃ δὴ αἴτιον, ψυχῆς ἕνεκεν ἐπιτελεῖς, καὶ πρὸς τὸ μὴ κακοπαθεῖν καὶ χαμαὶ συρόμενος· μᾶλλον δὲ μὴ γένοιτο πάντων ὑμᾶς καταγνῶναι κακίαν, ὡς πάντας δυσὶ τὰ τοσαῦτα. εἰ γὰρ καὶ τῷ πλούτῳ μεθύοντες, ἐμφορεῖσθαι τὸ ἀκούειν πρὸς τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ τοῦ πενίᾳ συζῶντες δυνήσεσθε ἀκροᾶσθαι πρὸς τὰ λεγόμενα. καὶ τί τοῦτο πρὸς τοὺς πένητας, φησί; οὐ γὰρ χρυσὸς αὐτοῖς ὅτι, οὐδὲ ἱμάτια τοσαῦτα, φησί. ἀλλὰ ἄρτος ὅτι αὐτοῖς καὶ ὕδωρ ψυχροῦ ἀλλ' ὀλίγοι δύο, καὶ πόδες, ὥστε ὑποσκίλλασθαι τὸν ἀρρωστοῦντα· ἀλλὰ γλῶσσα καὶ λόγος, ὥστε παρακαλέσαι τοῦ βεβληκότα· ἀλλ' οἰκία δὲ τίνα, ὥστε εἰσαγαγεῖν ποιῆσαι τοῦ ξένον. οὐ γὰρ δὴ ταῦτα χρυσοῦ τοσα δὲ τοσα ἀπαιτοῦμεν πρὸς τοῦ πένητας· ἀλλὰ ταῦτα μὲ

πρὸς

τῶν πλουτούντων. Εἰ δέ τις πέπεισται, ἢ ὅτι τὰ τῶν ἄλλων ἔρχεται θύρας, οὐδὲ ὁ κόλαξ λαβεῖν ὁ δεκαπλάσιος ἡμῶν ἐπαιρόμενος), ἀλλὰ καὶ μείζονα ἔρις τῶν πολλὰ βεβλακότων εἰς ληφθέντας πρὸς αὐλόν. πόσοι τῶν νῦν ἐσπουδάκασιν ἠυξῆσθαι κατ' ὀλίγον ἡμέραν Ⓦ χωρεῖν, καθ' ὃν μὴ σαρκὸς ὁ Χριστὸς περιπόλευ τὴν γῆν, ὥστε καὶ ὁμοδίαιτοι αὐτῷ ἡμέραν καὶ σύσκηνοι; ἰδοὺ νῦν ἔξεστι τοῦτο ἡμέραν, ἢ κἂν ἀπὸ μᾶλλον ὅτι ἄριστον καὶ ἑστιᾶσθαι μετ' αὐλοῦ, καὶ ὅτι μείζονι χάριτι. τῶν γὰρ πότε αὐτῷ συνεστιαθέντων πολλοὶ καὶ ἀπώλοντο, οἷος καὶ ὁ Ἰούδας ἷς, καὶ ἕτεροι ἢ πλείστοι· τῶν ἢ καθεωμένων αὐτὸν ἕκαστος νῦν εἰς τὸ οἰκεῖον τὴν ἑαυτῷ, καὶ μεταδιδόντων αὐτῷ τραπέζης καὶ ζέης, βλασφημίας ἀπολαύοντα μεγάλης. Δοῦτε γάρ, φησι, Ⓦ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν Ματθ. κε. λδ.
βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· ἐπείνασα [γάρ,] καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ με· ἠσθένησα, ἢ ἐπεσκέψασθέ με· ὁ φυλακὴ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρὸς μέ. ἵν' οὖν τούτων ἀπολαύσωμεν τῷ ῥᾳδίῳ, γυμνοὶ Ⓦ γυμνὰ, συναγάγωμεν Ⓦ ξένοι, θρέψωμεν Ⓦ πεινῶντα, ποτίσωμεν Ⓦ διψῶντα, ἐπισκεψώμεθα Ⓦ ἀῤῥωστοῦντα, ἴδωμεν Ⓦ ὁ φυλακὴ, ἵνα παῤῥησίας ἀπολαύσωμεν, ἢ ἀμέτρητον συγχώρησιν λάβωμεν, ἢ τῶν ἀγαθῶν μεταλάχωμεν ἐκείνων, τῇ τῆ λήξει τοῦ παραύτικα καὶ νοῦν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, Ⓦ ᾧ ἡ δόξα ἢ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ομιλ. ξ. 14 ΕΓΩ ΕΙΜΙ Ο ΠΟΙΜΗΝ Ο ΚΑΛΟΣ, ΚΑΙ ΓΙνώσκω τὰ ἐμά, ἢ γινώσκομαί ὑπὸ τῶν ἐμῶν. 15 Καθὼς γινώσκει με ὁ πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω Ⓦ πατέρα, καὶ τὴν ψυχήν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων.

ΜΕγα, ἀγαπητοὶ, μέγα ἐκκλησίας πρόκριμα, ἢ πολλῆς διόλου φιλοσοφίας ἢ ἀσφαλείας τοσαύτης, ὅσης ὁ Χριστὸς εἶπεν, ὥστε τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τῶν προβάτων θεῖναι, ὥστε μηδέποτε ἐγκαταλιπεῖν αὐτὰ ἄῤῥημα καὶ γυμνά, ὥστε πρὸς Ⓦ λύκον ἴσα ἅλις ἡμιαίως. τοῦτον γὰρ ὁ ποιμὴν τοῦ μισθωτοῦ διέστησεν. ὁ μὲν γὰρ τὴν ἰδίαν σωτηρίαν πάντα χοῦ σκοπῶν, τῶν προβάτων ἀμελῶν· ὅτε ἢ πάντα χοῦ τὴν τῶν προβάτων ὀπτικήν, τὴν ἑαυτοῦ παραιτέχων. Εἶπεν τοίνυν τὰ ποιμένος τὰ δόγματα, δύο τίθησι τὰς λυμεώνας· ἕνα, Ⓦ κλέπτειν τὸν θύοντα ἢ ἁρπάζοντα· ἕτερον ἢ, τὸν τούτων μὲν οὐδὲν ποιοῦντα, μισθῶν ἢ τούτων οὐκ ὀπτιρεφόμενον οὐδὲ κωλύοντα· δι' ἐκείνων μὲν τοὺς προφήτας ἀριθμῶν, παρὰ τούτων ἢ τοὺς Ἰουδαίων διδασκάλους ἐκπομπεύων, ἢ κηδομένους οὐδὲ φροντίζοντας τῶν ἐμπεπτικότων ἀνθρώπων αὐλοῖς προβάτων. ὅπερ οὖν ἢ ὁ Ἰεζεκιήλ ἀνῴδησεν ἐγκαλῶν αὐλοῖς ἔλεγεν, Οὐαὶ, ὦ Ⓦ ποιμένες Ἰσραὴλ· μὴ βόσκουσιν ἑαυτοὺς Ⓦ ποιμένες; ἢ τὰ πρόβατα βόσκουσι Ⓦ ποιμένες; ἀλλ' ὀλίγοι τῶν ἀνθρώπων ἐποίουν, ὅπερ μέγιστον ὄντι εἴδους κακίας, ἢ τῶν ἄλλων ἅπαντων. ἔχει τοῦτο γάρ φησι· ὅτε ὁ πεπλανημένον ἐπέστρεφον, οὐδὲ ὁ ἀπολωλὸς ἐζήτουν, οὐδὲ τὸ συντετριμμένον ἐδέσμουν, οὐδὲ τὸ ἀῤῥωστοῦν ἐθεράπευον, ὅπερ ἑαυτούς, ἢ ἃ τὰ πρόβατα, ἔδοσκον. ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος ἐπέρῳ ῥήματι πάλιν ἐνάλλων λέγων· Οἱ γὰρ πάντες τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, ἃ τὰ Χριστοῦ Ἰησοῦ· ἢ πάλιν· Φιλιπ. β. κα.
Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ πλησίον ἕκαστος. ἀλλ' ἀμφοτέρων ἑαυτὸν δίδωσιν ὁ Α. Κορ. ι. κδ.
Χριστός· ἐκείνων μὲν τῶν ὅτι λύμη πρόφασιν ἐχόντων, τῇ εἶπεῖν, ἕνεκα τούτου ἦλθον, ἵνα ζωὴν ἔχωσι, ἢ περισσὸν ἔχωσι· τούτων ἢ τῶν περιορώντων ὑπὲρ τῶν λύκων ἁρπαζόμενα τὰ πρόβατα, τῇ μὴ καταλιπεῖν, ἀλλὰ ἢ τὴν ψυχὴν αὐτῶν θεῖναι ὑπὲρ αὐτῶν, ὥστε μὴ τὰ πρόβα-

τα

Κατα ἀποθλιψιν. ὅπερ γὰρ αὐτὸν ἐβουλεύοντο ἀπελθεῖν, ὅτι τῆς διδασκαλίας μετῆλθε, ὅτι οὐδὲν πιστὸν βιάζεται παθεῖν· ἀλλ' ἔστιν ἃ εἵλετο ἀποθλιψιν. Διὰ τοῦτο λύων ἐν κάτω ἔλεγεν· ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός. Εἶτα, ὅπερ ἀμάρτυρα ἐδόκει καὶ λεγόμενα εἶναι (ὃ μὲν γὰρ, τὴν ψυχήν μου τίθημι, ἵνα μὴ πολὺν τὸν ἀπόδειξιν ἔλαβε· τὸ δὲ, ἵνα ζωὴν ἔχωσι, καὶ περισσὸν ἔχωσι, μετὰ πολὺ σύντεινεν ἔμελλεν ἀποδημίαν συμβήσεσθαι, καὶ τὸν ἀγῶνα μέλλοντα) 5
πόθεν; πάτερον ἀπὸ πατέρα πιστεῦται, ἀπὸ τῶν δυνάμεων τῶν ψυχῶν, ὅτι δὲ τῶν ζωῶν δι-
Ρω. ε. ι. δωσιν. ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Οτι εἰ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ θα-
Ρω. η. λβ. νάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα. καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ· Ος γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτὸν, πῶς οὐχὶ καὶ αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται; ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν οὐκ ἐγκαλοῦσιν αὐτῷ ἰουδαῖοι, ἃ καὶ πεποίηκεν, λέ- 10
γοντες· σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς, ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής; ὅτι πολλάκις ἐπεσήμηνεν αὐτοῦ, καὶ πλείων ἡ παῤῥησία πρὸς αὐτοῦ ἀπὸ τῶν σημείων ἐγένετο. εἶτα, ὅπερ εἶπεν μειζότερα, καὶ τὰ ῥήματα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει καὶ ἀκολουθεῖ αὐτῷ, ἵνα μή τις εἴπῃ τί οὖν πρὸς τοῦτο μὴ πιστεύσαντας; ἀκούσωσι τί ἐπήγαγε, Καὶ γινώσκω τὰ ἐμά, καὶ γινώσκομαί ὑπὸ τῶν ἐμῶν· ὅπερ καὶ ὁ 15
Ρω. ια. α. Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· Οὐκ ἀπώσατο ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ ὃν προέγνω. καὶ ὁ Μωϋσῆς· Ἐγώ
β. Τιμ. β. ιθ. Κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ· ἐκείνους λέγω, φησὶν, οὓς προέγνω. εἶτα, ἵνα μὴ τῆς γνώσεως ἴσον τὸ μέτρον νομίσῃς, ἄκουσον πῶς ἐξηρτῆσθαι αὐτὸ τῇ ἐπαγωγῇ· γινώσκω τὰ ἐμά, φησι, καὶ γινώσκομαί ὑπὸ τῶν ἐμῶν. ἀλλ' οὐκ ἴσον ἡ γνῶσις. ἀλλὰ ποῦ ἴσον; ὅτι τοῦ πατρὸς καὶ ἐμοῦ. 20
ἐκεῖ γὰρ, καθὼς γινώσκει με ὁ πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα. ἐπεὶ, εἰ μὴ τοῦτο ἐβούλετο κατασκευάσαι, τίνος ἕνεκεν αὖθις ἐπήγαγε; ὅπερ γὰρ πολλαχοῦ ἑαυτὸν πέμπειν τὸ Πατρὶ συνάπτει τῇ πολλαῖς, ἵνα μή τις νομίσῃ ὅπερ, ὡς ἄνθρωπος, ὅπως ἐγίνωσκεν, ἐπήγαγε· καθὼς γινώσκει με ὁ πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα. οὕτως ἀκριβῶς αὐτὸν ὁλίσαμεν, ὡς αὐτὸς ἐμέ. διὰ τοῦτο καὶ
Λουκ. ι. κβ. ἔλεγε· Οὐδεὶς γινώσκει τὸν υἱὸν, εἰ μὴ ὁ πατὴρ· καὶ τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὁ υἱὸς, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι) φεῖν. ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχήν μου. Συνεχῶς τοῦτο λέγει, δηλῶν ὅτι οὐκ ἔστι πλάνος. ἐπεὶ καὶ ὁ ἀπόστολος, ὅτε αὐτὸν ἐβούλετο δεῖξαι γνήσιον ὄντα διδάσκαλον, καὶ πρὸς τοὺς ψευδαποστόλους ἀντιπαρεξήγαγε τὸ
β. Κορ. ια. κζ. λόγον, ἀπὸ τῶν κινδύνων καὶ τῶν θανάτων ἑαυτὸν συνίστησι, λέγων· Ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν θανάτοις πολλάκις. τὸ μὲν γὰρ λέγειν, ὅτι φῶς εἰμι καὶ ζωὴ εἰμι, ἐδόκει εἶναι τύφου πρὸς τοὺς ἀκούοντες· τὸ δὲ λέγειν, ἀποθανεῖν βούλομαι, ἐνδείκνυται βασκανίαν ἔχειν, ὑδὲ φθόνον. διὰ τοῦτο οὐδὲ λέγουσιν αὐτῷ· σὺ μαρτυρεῖς περὶ σεαυτοῦ· ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔ- 30
στιν ἀληθής. πολλαχοῦ γὰρ ἐδείκνυ τὸ ῥῆμα κηδεμονίας, εἶτα ὑπὲρ τῶν λιθαζόντων ἐβούλετο ἑαυτὸν ἐκδοῦναι. διὰ τοῦτο δὲ οὐκαίρως περὶ τῶν ἐθνῶν εἰσάγει λόγον.

16 Καὶ γὰρ καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, φησὶν, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης· κἀκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν. Ἰδοὺ πάλιν τὸ, δεῖ, ῥῆμα κείμενον, οὐκ ἀνάγκης ὄντα, ἀλλὰ τῶν πόνων ἐπανορθώσεως ἐπιτηδείων· ὥσπερ εἴ τις, θαυμάζετε, εἰ οὕτοί μοι μέλλουσιν ἕπεσθαι, καὶ τὰ πρό- 35
πατα τῆς φωνῆς μου ἀκούειν; ὅταν γὰρ καὶ ἄλλα ἴδητέ μοι ἀκολουθοῦντα καὶ τῆς φωνῆς μου
α. Κορ. ζ. ιθ. ἀκούοντα, τότε ἐκπλαγήσεσθε μειζόνως. Εἰ δὲ λέγει, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης, μὴ θορυβηθῆς. ἡ γὰρ διαφορὰ πρὸς τὸν νόμον μόνον, καθάπερ καὶ ὁ Παῦλός φησιν· Οὔπω βέλομαι τι ἰσχύει, ὅτε ἀκροβυστία. κἀκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν. δείκνυσι ἀμφοτέρους ἐσχορπισμένους καὶ μεμερισμένους, καὶ ποιμένας οὐκ ἔχοντας, κἀκείνους καὶ τοὺς, οὔπω τῆς κλησεως ἀπολαβόν- 40
τας ποιμένος. Εἶτα ἐν τίνι μέλλουσιν αὐτῷ πρόσεχειν φωνῆς ζωοποιοῦ φάσης, Οτι ἔ-
Ερασ. β. ιε. σονται μία ποίμνη. Οταν δὲ αὐτὸ πάλιν ὁ Παῦλος ἐδήλωσεν εἰπών· Ινα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρωπον.

17 Διὰ τοῦτό με ἀγαπᾷ ὁ πατὴρ, ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχήν μου τίθημι, ἵνα πάλιν λάβω αὐ-

τὴν.

τλιῶ. Καὶ τί τῦ ῥήματος τύτυ παπιπόπτεσιν ὑμῖν; δῦ, εἶγε δι' ὑμᾶς ὁ δεσπότης ἀγαπᾶσθαι μέλλει ὁ ἡμέτερος, ὅπῃ ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθνήσκει; τί οὖν, εἶπέ μοι, ⟨Ϟ⟩ ἔμπροσθεν χρόνοις οὐκ ἠγαπᾶτο, ἀλλὰ μᾶλλον τῆς ἀγάπης ἦρξατο ὁ πατήρ, ἢ ἡμεῖς γεγόναμεν τῆς ἀγάπης αὐτῷ αἴτιοι; ὁρᾶς πῶς κέρδος πάντα συγκαταβάσει; τί οὖν οὐ τοῦτο κατασκευάσας βάλλεται; ὅπῃ ἄλλοτε μὲν αὐτοὶ ἔλεγον ὅτι παῖδες ἢ πλάσμα, ἢ ὅτι λύμην ἦκεν αὐτῇ ἡ ἀπώλεια, λέγει· ἢ εἰ μηδὲν ἄλλο, ὅτι γοῦν με ἐπιθυμεῖν ἀγαπᾶσι ὑμᾶς, τοῦτο ὑμᾶς ἀγαπᾶσθαι ποιεῖ τὸ παῖδες, ὡς ἐμὲ δὲ ἐξῆν τοῦτο ἀγαπᾶσθαι πρὸ αὐτῶν, ὅπῃ ⟨Ϟ⟩ ὑμῶν ἀποθνήσκω. ἀλλ' ταῦτα μὲν ἐκεῖνοι κελασκευάσαι βάλλεται, ὅτι τί γὰρ ἄλλο ἦν ὅτι τὸ πρᾶγμα ἔρχεται; (εἰ γὰρ ἄλλο, πῶς ἀγάπης ἐστὶ ποιητικὸν τὸ γινόμενον;) ἢ ὅτι ἡ θεὸς πατὴρ μᾶλλον ⟨Ϟ⟩ κολάσεως τοῦτο δοκεῖ. εἰ δ' ὡς μὲν θεὸς ἦν τὸ δίκαιον, μὴ θαυμάσῃς. πολλάκις γὰρ τοῦτον εἰρήκαμεν αὐτόν, καὶ πάλιν καὶ αὖθις λέγειν προσήκει καὶ ἐπαναλαμβάνειν. Ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχήν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν.

18 Καὶ οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ. ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐξουσίαν ἔχω λαβεῖν αὐτήν. Ἐπειδὴ γὰρ πολλάκις ἐβουλεύσαντο αὐτὸν ἀνελεῖν, λέγει, ὅτι μὴ βουλομένου ἐμοῦ, ἀσθενὴς ὑμῖν ἐστιν ὁ πόνος. καὶ οὐκ οὖν πρότερον τὸ δόλιον κατασκευάζει, ἀπὸ τοῦ θανάτου τὴν ἀπάτησιν. τοῦτο γὰρ ἦν τὸ θαυμαστὸν καὶ παράδοξον. καὶ γὰρ ἀμφότερα κατὰ μέρος λέγεται, καὶ ⟨Ϟ⟩ τὴν κατὰ ζωὴν. προσέχωμεν δὲ μοι ἀκριβείας ⟨Ϟ⟩ λεγομένῳ· ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι, φησί, τὴν ψυχήν μου. ἢ τίς οὐκ ἔχει ἐξουσίαν θεῖναι τὴν ψυχὴν τὴν ἑαυτοῦ; ἐκὼς ὢν γὰρ βουλομένῳ δύναται ἑαυτὸν ἀνελεῖν. ἀλλ' οὐχ οὕτω φησίν· ἀλλὰ πῶς; ὅτως ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι, ὡς μηδένα δύνασθαι, ἄκοντος ἐμοῦ, τοῦτο ποιῆσαι, ὅταν ὅτι μὴ θεὸς ὢν οὐκ εἰμὶ ἡμεῖς γὰρ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἄλλως θεῖναι, ἀλλ' ἀναγκαζόμεθα ἑαυτούς. Εἰ δ' ἐμπιστοίμεθα εἰς ὑπόβουλόν τινας καὶ κυρίους ἀνελεῖν, οὐκ ἐπ' ἐξουσίαν τοῦ θεῖναι, ἀλλὰ μᾶλλον ἡμᾶς οὐκ ἔξεστιν αὐτοὺς ἀναγκάσαι. ἐπ' αὐτῷ δὲ οὐκ ὄντας ἄλλα, καὶ ἑτέρων ὑπόβουλον τινα, κύριος ἦν αὐτὸς μὴ θεῖναι αὐτόν. εἰπὲ οὖν, ὅτι οὐδεὶς αὐτὸν αἴρει ἀπ' ἐμοῦ, τότε ἐπήγαγε· ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου· τουτέστιν, ἐγὼ μόνος εἰμὶ κύριος τοῦ θεῖναι αὐτόν, ὅταν ἐφ' ἡμῖν οὐκ ἔστι καὶ γὰρ καὶ ἄλλοι πολλοὶ κύριοί εἰσι τοῦ λαβεῖν αὐτὸν ἀφ' ἡμῶν. ἀλλὰ τοῦτο πρὸς τὴν ψυχὴν οὐκ εἶπεν (οὐδεὶς γὰρ ἔμελλεν ὁ λόγος ἀξιόπιστος εἶναι) ἀλλ' ὅτι τὸν ἀπὸ τῶν πραγμάτων ἔλαβε μάρτυρα, ὅτι πολλάκις βουλευσάντων οὐκ ἴσχυσαν αὐτοῦ κρατῆσαι (καὶ γὰρ ἐξῆλθεν οὐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν μιαιφόνων) τότε λοιπὸν φησίν, οὐδεὶς αὐτὸν αἴρει ἀπ' ἐμοῦ. Εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, κἀκεῖνο ἔπεται, δεικνύτα ὅτι τοῦτο ἔρχεται. τοῦτο δ' ὄντος ἀληθοῦς, καὶ ἐκεῖνο συνέστηκε, τὸ, νίκην αὐ βουληθῆναι λαβεῖν αὐτὸν, δυνηθῆναι πάλιν· εἰ γὰρ τὸ ἀποθανεῖν μεῖζον ἦν ἢ κατ' ἀνθρώπου ἰσχύν, μηδὲ τοῦτο ἐκείνῳ λοιπὸν ἀμφισβητεῖν. τὸ γὰρ αὐτὸν μόνον εἶναι κύριον τοῦ θεῖναι τὴν ψυχὴν ἀφεῖναι, δείκνυσι καὶ τοῦ λαβεῖν αὐτὸν κύριον ὄντα· ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐξουσίας. ὁρᾶς πῶς ἀπὸ τοῦ πρᾶγμα- τος τοῦ θεῖναι τὴν κατασκευήν, καὶ ἀπὸ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐδυσχέρανε ἀναμφισβήτητον; Ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρός. Ποίαν δὴ ταύτην; τὸ ἀποθανεῖν ⟨Ϟ⟩ πρᾶγμα. ἆρ' οὖν ἀνέμενεν ἀκοῦσαι πρότερον, καὶ τότε ἔλεγεν, καὶ ἐδίδασκεν αὐτὸ μανθάνειν; καὶ τίς ἂν τοῦτον νοῦν ἔχων εἴποι; ἀλλ' ὥσπερ ἀνωτέρω εἶπον, ἀφ' οὗ τοῦτο μὲν ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ, τὴν ἐκείνου ἐδήλωσεν ὁρμήν, καὶ τὴν τῆς οἰκονομικῆς ἀνάγκης· ἐξουσίαν οὖσαν καὶ ταύτην ἐντολὴν ἔλαβεν ἀφεῖναι τὴν ψυχήν. ἐντολὴν δὲ τὴν παῖδες εἶπον, οὐδεὶς ἄλλο ἐμφαίνει, ἢ ὅτι ἐκείνῳ δοκεῖ τοῦτο, ὃ ἐγὼ ποιῶ· ἵν', ὅταν αὐτοὶ ἀνέλωσι, μὴ νομίσωσιν ὡς ἐγκαταλελειμμένον καὶ προδεδόμενον ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀνηρηκέναι, μηδὲ ὑπολάβωσιν ἄκων αὐτὸν ἀνελεῖν· ἄλλως ἔσονται, ἑαυτὸν δυνάμενον σῶσαι καὶ, εἰ μὴ ἐκ τοῦ θεοῦ, καταλυθῆναι ὑπὸ τοῦ σταυροῦ. καὶ μοι δοκῶ τοῦτο δὲ καταλαβεῖν, ὅτι μὴ ὅτι τοῦ θεοῦ. εἶτα, ἵνα μὴ ἀκούσῃ, ὅτι ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ παιδός, ἀλλότριον αὐτὸν καὶ χωριζόμενον νομίσῃς, προσλαβὼν ἔλεγεν· ὁ

ποιμένι ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων, δηλονότι τούτων διακεῖται αὐτοῦ ὅσα τὰ πρόβατα, καὶ ὅτι αὐτὸς ὁ καθάρσιος ἐκεῖνος μακρὰν ἀπῴκηται, καὶ ὑπὸ δούλου ἀνδρὸς ἐστολῆς. εἰ γὰρ ἐστολῆς ἐδεῖτο, πῶς ἔλεγεν, ἀπ' ἐμαυτοῦ τίθημι; ἐπεὶ γὰρ ἀφ' ἑαυτῆς τίθησι, καὶ δίδωσιν ἐστολῆς. ἐκ τῆς αἰτίας ἣν τίθησι, δῆλον ὅτι ποίας ἦν αὕτη ὄντως; τὸ ποιμένα αὐτὸν εἶναι, καὶ καλὸν ποιμένα. ὁ γὰρ καλὸς ποιμὴν ὑπὲρ δούλων ἑτέρων ὑπὲρ τούτου αὐτὸν διακεκαρσήκοντος. εἰ γὰρ ἐπ' ἀνθρώπων τοῦτο, πολλῷ μᾶλλον ὅτι Θεοῦ. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Ὅτι ἑαυτὸν ἐκένωσεν. οὐδὲν οὖν ἄλλο ἡ ἐστολὴ ἐκείνη τοῦτο βούλεται σημῆναι, ἀλλ' ἢ τὸν πρὸς ἡμᾶς πατέρα ὁμοίαν δοῦλον. εἰ γὰρ οὕτω τὰ πάντως ἔδοξεν καὶ τοῖς Θεσπεσίοις, τῆς τῶν ἀκουόντων ὄντως ἀδυνείας ἡ αἰτία. Φιλοπ. β. ζ.

19 Σχίσμα οὖν ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις. 20 Καὶ ἔλεγον πολλοὶ ἐξ αὐτῶν· Δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται· τί αὐτοῦ ἀκούετε; 21 Οἱ δέ, Ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ ἔστι δαιμονιζομένου. μὴ δαιμόνιον δύναται ὀφθαλμοὺς τυφλῶν ἀνοῖξαι; Ἐπειδὴ γὰρ μείζονα ἢ κατὰ ἄνθρωπον τὰ λεγόμενα καὶ ὑπὸ τῆς κοινῆς συνηθείας, δαιμονᾶν αὐτὸν ἔλεγον, τέταρτον ἤδη τοῦτο αὐτὸν προσιόντες. καὶ γὰρ ἐμοὶ ἔλεγον· Δαιμόνιον ἔχεις, τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι; καὶ πάλιν· Οὐ καλῶς ἐλέγομεν, ὅτι Σαμαρίτης εἶ σύ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις; καὶ οὐ ταῦτα· δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται· τί αὐτοῦ ἀκούετε; μᾶλλον δὲ τέταρτον, ἀλλὰ καὶ πολλάκις αὐτὸν ἀκηκοέναι. Ὃ γὰρ λέγω, καὶ καλῶς ἐλέγομεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις, καὶ τῶν δύο τὸ ἕτερον καὶ τρίτον, ἀλλὰ τὸ πολλάκις εἰρηκέναι τοῦτο, σημεῖόν ἐστιν. ἄλλοι δὲ ἔλεγον, φησί, ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ ἔστι δαιμονιζομένου· μὴ δαιμόνιον δύναται ὀφθαλμοὺς τυφλῶν ἀνοῖξαι; ὅπου γὰρ ἀπὸ ῥημάτων οὐκ ἐδύναντο ἀπιστεῖσθαι, τὸν ἀπόδειξιν λοιπὸν ἀπὸ τῶν ἔργων ἐποιοῦντο. μάλιστα μὲν γὰρ οὐδὲ τὰ ῥήματα δαιμονιώδη ὄντως· εἰ δὲ καὶ πάνυ δοκεῖ ἀπὸ τῶν ῥημάτων, ἀπὸ τῶν ἔργων δυσωπῆσθαι. εἰ δὲ μὴ δαιμονιώδη ἐστί, μείζονα δὲ ἢ κατ' ἄνθρωπον, δῆλον ὅτι θείας ἰσχὺς ταῦτα ὄντως δυνάμεως. Εἶδες συλλογισμόν; ὅτι γὰρ μείζονα ἢ κατ' ἄνθρωπον ἦν, δῆλον ἐκ τοῦ λέγειν, ὅτι δαιμόνιον ἔχει· ὅτι δὲ δαιμόνιον οὐκ ἦν, ἐδήλωσεν ἀφ' ὧν ἐποίησε. τί οὖν ὁ Χριστός; οὐδὲν πρὸς ταῦτα ἀποκρίνεται. πρότερον μὲν γὰρ ἀπεκρίνατο, ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω· νυνὶ δέ, οὐ τοῦτο. ὅπου γὰρ τὰ πράγματα τὴν ἔχει ἀπόδειξιν, ἐνταῦθα λοιπὸν οὐδὲ λόγου χρεία. οὐδὲ γὰρ ἀποκρίσεως ἦσαν ἄξιοι οἱ δαιμονιῶντα αὐτὸν καλοῦντες ὑπὲρ τούτων, ἀλλ' ὧν θαυμάζειν καὶ θεᾶσθαι αὐτοὺς ἐχρῆν. τί δὴ οὖν ἑώρων τὸν ἀπόδειξιν ἐλλείποντα, αὐτὸν κατ' ἀμηλίαν ἰσαμβοῦντα καὶ διελεγχόμενον ἀλλήλοις; ἀλλὰ τοῦτο ἴσως καὶ πρᾶως πάντα ἔφερεν. οὐ δέλεαρ ὄντως ἦν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς παιδεύων ὑπομονητικοὺς καὶ μακροθυμοῦντας πᾶσιν. ΗΘΙΚΟΝ

Τοῦτον τοίνυν ζηλώσωμεν. οὐδὲ γὰρ εἰσῆγεν μόνον, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐπῆγε, καὶ ἐρωτήσεις ἀποκρίσεις καὶ διὰ τὰ προσοίσεις αὐτοῦ ὑπεδείκνυτο. καὶ δαιμονιῶν κλῆσις καὶ μανιόλεθρος παρὰ δαιμόνων μυεῖα ὑπηργατημένων, καὶ οὐχ ἅπαξ, οὐδὲ δίς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις, οὐ μόνον οὐκ ἠμύναντο, ἀλλὰ καὶ ὑπηρετοῦσιν αὐτοῖς οὐ διέλιπε. καὶ τί λέγω ὑπηρετῶν; ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τοῦ ψυχοῦ αὐτοῦ ἔθηκε, καὶ σταυρούμενος ὑπὲρ αὐτῶν τῶν παρεσκευασμένων. ταῦτα οὖν καὶ ἡμεῖς μιμησώμεθα. τοῦτο γὰρ ἐστὶ Χριστοῦ εἶναι μαθητήν, τὸ πρᾶον εἶναι καὶ ὑποφυᾶ. πόθεν γὰρ ἡμῖν αὐτὴ ἡ πραότης; δοῦλοι καὶ ἀμαρτίας ἡμῶν λογιζώμεθα συνεχῶς, καὶ πεινῶμεν, καὶ διψῶμεν. οὐδὲ γὰρ αἱ πληγαὶ τοσαύτην συνοικοῦσαι ὀδύνην προξενοῦσιν καὶ ὀργίζεσθαι. εἶθα γὰρ αἱ μὲν πόθος, ὀργὴν εἰς ἀμήχανον εἶθα λύπη, πᾶσα ἐκπεδᾶν ὀργὴ· εἶτα συντελοῦσι σκοτίας, οὐδὲν προξυσμός. ὅταν γὰρ πόθος μετ' ἐλπίδων ᾖ σκοτία, οὐδὲν χολὴν ἔχει διεγεῖραι· ἀλλὰ σιτάζει παρὸν, καὶ κλαύσεται παρόντα. καὶ οἶδα μὲν, οὐ πολλοὶ γνώσονται ταῦτα ἀκούοντες· ἀλλ' ἐγὼ τοῦ γελᾶν ἕως ὧδε παύσομαι. πόθος γὰρ ὁ πρῶτος κακίας καὶ θρήνων καὶ ὀδυρμῶν. πολλὰ γὰρ καὶ ἐν ῥήμασι καὶ ἐν πράγμασιν ἁμαρτάνομεν· οὐ γὰρ ποιοῦμεν πλημμελοῦντες ἡδονὰ ἐκδίκησιν, καὶ ποταμὸς ζέων τὴν ῥοῦν τὸν πυρὸς, καὶ βασιλείας ἔκπτωσις, ὁ πάντων χαλεπώτατον. τούτων οὖν ἡμᾶς ἐπιλαμβάνων,

ἀπὸ

ὑπό μοι, γελᾷς σὺ καὶ τηυτᾶς; καὶ τί διασύρω σε προξιωμόνου καὶ ἀπλοϊκῶτος, ἔτηκας ἀναπεπλωκώς; καὶ τί δίδαχης μὴ τάττω σαυτῷ λημπρεῖν διὰ ἀφῆς τὴν καὶμπον; οὐκ ἀκηύεις τί καθ' ἑκάςην ὥραν ἡμέραν βοᾶ; πεινῶντά με εἴδετε, καὶ οὐκ ἐφρέψατε· διψῶντα, καὶ οὐκ Matth. xx.
ἐποτίσατε. πορεύεσθε εἰς τὸ πῦρ τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· καὶ
5 ταῦτα ἀπειλῶν καθ' ἑκάςην ὥραν. ἀλλ' ἔθρεψά, φησι, αὐτόν. πότε, καὶ πόσας ἡμέρας; δίκαι γὰρ εἶπεν; ἀλλ' ὁ τοσοῦτον βούλεται χρόνον μένειν, ἀλλ' ὅσον ὅτι [τῆς] γῆς διατρέφεις. ἐπεὶ καὶ οἱ πτωχοὶ εἶχον ἔλαιον, ἀλλ' οὐκ ἤρκουν πρὸς σωτηρίαν αὐτῶν. καὶ γὰρ καὶ αὐταὶ ἀνῆψαν ταῖς λαμπάσιν, ἀλλ' ἀπεκλείσθησαν τοῦ νυμφῶνος· καὶ μάλα εἰκότως. ἔφθησαν γὰρ σωρεύσασαι πρὸς τῆς τοῦ νυμφίου πρᾶσεως. διὰ τοῦτο πολλοῦ ἡμῖν δεῖ τοῦ ἐλαίου, καὶ διαφυ-
10 λακῆς τῆς φιλανθρωπίας. ἀκηκόασι γοῦν τί φησιν ὁ προφήτης· Ἐλέησόν με ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέ- Psal. l. a.
γα ἔλεός σου. σκόπει καὶ ἡμᾶς τοὺς πλησίον οὕτως ἐλεεῖν δεῖ, κατὰ τὸ μέγα ἔλεος τὸ περὶ ἡμῶν. οἷοι γὰρ ἂν ἡμεῖς ὦμεν πρὸς τοὺς ὁμοδούλους, τοιούτου τυγχάνομεν παρὰ δεσπότου. ποῖον δὲ ἔλεος μέγα; ὅταν μὴ κατὰ τὸ πρέπον δώμεν, ἀλλ' οὐκ ἐκ τοῦ ὑστερήματος. εἰ δὲ μηδὲ οὐκ ἐκ περισ-
15 σεύματος, τίς ἡμῖν ἔσται ἐλπὶς; πόθεν τὴν κακὴν ἐκείνην ἀπαλλαγήν; ποῦ δὲ ὑπόκειται φυ-
γεῖν καὶ σωτηρίαν εὑρεῖν; εἰ γὰρ αἱ πρῶται μὴ τοσοῦτοι καὶ τηλικοῦτοι ἱδρῶτας ἐδημίσαν οὐδαμόθεν ἔχουσι θαρρεῖν, τίς ἡμῶν περιέσται, ὅταν ἀκούσωμεν ἐκεῖνα τὰ φοβερὰ ῥήματα αὐτοῦ τοῦ δικαίζοντος, λέγοντος δὲ ὀνειδίζοντος ἡμᾶς, ὅτι πεινῶντά με οὐκ ἐθρέψατε; ἐφ'
20 ὅσον γὰρ οὐκ ἐποιήσατε ἑνί, φησι, τῶν ἐλαχίστων τούτων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε· οὐ περὶ τῶν μαθητῶν λέγων ταῦτα μόνον, οὐδὲ περὶ τῶν διηρημένων ⟨ΨΜ⟩ τῶν μοναχῶν βίον, ἀλλὰ περὶ πάντος ἀνθρώπου πιστοῦ. ὁ γὰρ τοιοῦτος, κἂν δοῦλος ᾖ, κἂν τῶν ἐν ἀγορᾷ περισσαυτούντων, πιστὸν δὲ εἰς ⟨ΨΜ⟩ Θεὸν, δίκαιον πάσης αὐτὸν ἀπολαύειν εὐποιΐας. καὶ
25 περὶ δωμῶν ⟨ΨΜ⟩ πιοῦσιν γυμνόν, ἃ πεπόνθατε, ταῦτα ἀκηύσαμεν τὰ ῥήματα· ἐκ μάλα εἰκότως. Ἦ γὰρ βαρύ, ἢ τί ἐπαρθὲς ἦτησε πρὸς ἡμᾶς; τί δὲ τῶν σφόδρα δυσκολωτάτων ἐκ ῥᾳδίων; σὺ δὲ γὰρ εἶπε, ἀδυνάτων ἡμῖν, καὶ οὐκ αἰσχύνῃ με, ἀλλ' οὐκ ἐπισκέψασθέ με· οὐκ εἶπε, ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ οὐκ ἐξεβάλετέ με, ἀλλ' οὐκ ἤλθετε πρὸς μέ. ὅσῳ
30 πάντων κοφώτερα τὰ ὑπ' ἐμοῦ πραττόμενα, τοσούτῳ μείζων ἡ κόλασις τοῖς παρακούουσι. τί γὰρ κωφότερον, εἰπέ μοι, τοῦ βασίλεως καὶ εἰς δεσμωτήριον εἰσελθεῖν; τί δὲ ἥδιον; ὅταν γὰρ ἴδῃς σὺν μὲ δεδεμένους, σὺν δὲ αὐχμοῦντας, σὺν δὲ κομῶντας καὶ ῥάκια περικειμένους, σὺν δὲ ὑπὸ λιμοῦ φθειρομένους, καὶ ὡς κυνὰς τοῖς ποσὶ περιτρέχοντας, ἑτέρους δὲ πλουτοῦντας διωρυγ-
35 μάτων, ἄλλους δὲ τῆς ἀγορᾶς πάσῃ ἐπημονίᾳ δεδεμένους, καὶ μεθ' ἡμέραν μὲ ἐπαιτοῦντας, καὶ σὺν τῷ ἀναγκαίᾳ συλλήψεσθαι ἔχοντας, εἰς ἑαυτὸν δὲ μηδὲν τῶν ἐφεστώτων τῷ πονηρῷ ἐκείνῳ καὶ ὠμῷ ἀπαντῶντας λειτουργίαν· καὶ λίθος τις ἦς, πάντως ἂν φιλανθρωπότερος· καὶ τὴν ὑγρὰν δὲ ἀφιλελευθέρου ζωὴν βίου, πάντως ἂν φιλοσοφώτερος, τὰ δὲ δεσμωτήρια τοσαῦτα γέμοντα ζωὴν βίου, πάντως ἂν φιλοσοφώτερος, τὰ δὲ
40 δεσμωτήρια τοσαῦτα γέμοντα ζωὴν βίου, πάντως ἂν φιλοσοφώτερος, τὰ δὲ

ας χαίρομεν. ὅταν γὰρ ἴδωσι τὰς ἀνεπιτηδεύτους ἐκείνας ὅτι τῆς σκιᾶς γυναῖκας, καὶ μυρία λάβωσιν ἐκεῖθεν πτοήματα, θαλάττης κυμαινούσης οὐδὲν ἀμείνους ἀχαλίνου, τοῦ τύπου τῆς ὄψεως, τοῦ σχήματος, τῆς ῥημάτων, τῆς βαδίσεως, τῆς ἄλλης πάντων τῶν ὀφθαλμῶν ἰταμότητος, καὶ τῆς ψυχρᾶς αὐτῶν πολιορκούσης. ⸋ δὲ ὀπτῆνες ἐξελθόντες, οὐδὲν τοιοῦτον πεπόνθασι, ἀλλὰ πολλῷ χαριέστεραι τὴν γαλῆν καὶ τὴν ἀλώπεκα ἐξίδμεν. ἡ γὰρ κατάνυξις ἡ ἐκ τῆς ὄψεως τῶν διεφθαρμένων ἐγειρομένη, ἅπαν ἐκφεύγει σοφὸν ὄπτῆνες δὲ πῦρ. καὶ ἀπαντήσῃ γυνὴ πορνεύουσα καὶ ἀκόλαστος ἐξελθοῦσα τῶν δεσμωτῶν, οὐδὲν αὐτὴ ἐργάσεται χρήσιμον. ὡς γὰρ ἄπλατος λοιπὸν νομίζεται, ὥστε οὐκ ἀλώσεται τοῖς δικτύοις τῆς ὄψεως ἐκείνης, διὰ τῆς ὄψεως τῆς ἀκολάστου, τὸ φόβου τῆς χρίσεως τὸν ὀφθαλμὸν αὐτῆς
Ecclesiast. 7. 27. πότε κεκμήκοι. Ὡς τοῦτο καὶ ὁ πρῶ εἰδὼς τυφῆς ἐπιβοᾷ ἔλεγε· Ἀγαθὸν πορεύεσθαι εἰς οἶκον πένθους, ἢ πορεύεσθαι εἰς οἶκον γέλωτος. καὶ σὲ ταῦτα μὴ τοσαύτην ὀπτασίαν τὴν φιλοσοφίαν, ἐκεῖ δὲ ἀκούσῃ τὰ μυρίων μακαρισμῶν ἄξια ῥήματα. μὴ τοίνυν ἀμελήσωμεν τῆς τοιαύτης πραγματείας καὶ πραγματείας. καὶ γὰρ μὴ δυνηθῶμεν τῷ φίλῳ εἰσενεγκεῖν, μηδὲ ἀργύρεοι βοηθήσαι δόντες, ἀλλὰ πολλάκις λέσαι λόγῳ, καὶ τὴν κειμένην αἰσχύνην ψυχρὰν δυνησόμεθα, καὶ ἕτερα ὠφελήσαι πολλά, καὶ τοῖς ἐμβαλοῦσι ζημιωθέντες, ἢ τοῦ ἐφεξῆς ἡμερωτέρους ποιοῦντες, καὶ ἢ μακροὶ ἢ μέγα πάντως ἐργασόμεθα κέρδος. εἰ δὲ λέγεις, ὅτι σὺκ εὐδαίμονες εἰσὶν ἐκεῖ, οὐδὲ εὔχρηστοι, οὐδὲ ὠφελεῖς ἀνδρες· ἀλλ' ἀνθρωφόνοι καὶ τυμβωρύχοι καὶ βαλαντιοτόμοι καὶ μοιχοὶ καὶ ἀκόλαστοι καὶ πολλῶν γέμοντες κακῶν, πάλιν ἀναγκαίαν μοι καὶ σπουδὴν δεικνύεις τῆς ἐκεῖ ζημιώσεως τὴν πρόφασιν. οὐ γὰρ δὴ σὸν μὲν ἀγαθοὺς ἐλεῖν, σὸν δὲ ποιητοὺς κολάζειν ἐκελεύσθημεν· ἀλλὰ πρὸς πάντας
Matth. 5. 44. ἐπιδείκνυσθαι τὴν φιλανθρωπίαν ταύτην. Γίνεσθε γάρ, φησι, ὅμοιοι τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὃς ἀνατέλλει ἥλιον αὐτοῦ ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. μὴ τοίνυν κατηγόρει τῶν ἀλλοτρίων πικρῶς, μηδὲ ἔσο σφοδρὸς δικαστής, ἀλλ' ἥμερος καὶ φιλάνθρωπος. καὶ γὰρ ἐν ἡμῖν, εἰ καὶ μὴ μοιχοὶ μηδὲ τυμβωρύχοι μηδὲ βαλαντιοτόμοι γεγόναμεν, ἀλλ' ἕλκομεν ἕτερα πλημμελήματα μυρία ἄξια κολάσεως. ἐν γὰρ καὶ ἀδελφοὶ μισοῦσιν ἐκαλέσαμεν πολλάκις, ὅπερ τῷ τύπτειν ἡμᾶς παραξύνει· καὶ γυναῖκας ἀκολάστους ἐθέσθαι ὀφθαλμοῖς, ὅπερ μοιχείᾳ ἀπηρτισμένῳ ζυγίσκοι· ἐν ὀργαὶ πάντων χαλεπώτεραι, τῶν μυσηρῶν καὶ μετέχομεν ἀξίως, ὅπερ ἡμᾶς ἐσχάτης ποιεῖ τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. μὴ τοίνυν παροξυνώμεθα τῶν ἄλλων ἁμαρτανόντων, ἀλλὰ ζημιώμεθα αὐτῶν ἐπιδώμεν, ἐν ὕστερον παυσόμεθα τῆς ἀπανθρωπίας ταύτης καὶ τῆς ὠμότητος. χωρεῖς δὲ τάχα, καὶ εἰπεῖν ἔστιν, ὅτι καὶ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς πολλοὶ βρύσουσιν αὐτοῦ, καὶ τὰ πόλεως πολλάκις ἀνατρέπεται πάσης. ἐπὶ καὶ ὁ δεσμωτήριος ἐκεῖνος, ἔνθα ὁ Ἰωσὴφ ἦν, πολλοὺς εἶχε ποιητούς· ἀλλ' ὅμως πάντων ἐπεμελήθη ὁ δίκαιος ἐκεῖνος, καὶ ἦν [καὶ] αὐτὸς μετὰ τῶν ἄλλων κρυπτόμενος ὅστις ἦν. καὶ γὰρ τῆς Αἰγύπτου πάσης ἀνάξιος ἦν, καὶ ὁ δεσμωτήριος ὅμως ὤκει, καὶ σοφὸς ἦν ἤδη τῶν ἔνδον ὄντων. καὶ νῦν τοίνυν πολλοὺς ἔστιν εὑρεῖν χρηστοὺς καὶ ὑπομένοντας, εἰ καὶ μὴ πᾶσιν εἶεν καταδηλοι· καὶ ἡ τοῦ τοιούτου ὑπομονὴ, τῆς τοῦ πάντως ἀποδῶσι σοι τὴν ἀμοιβήν. ἀλλ' ἦ καὶ μενοῦς ἡ τοιοῦτος, καὶ σὲ ταῦτα πολλὴ ἡ ἀντίδοσις. ἐπεὶ καὶ ὁ διαπύστης ὁ τοῦ, οὐχὶ δικαίοις διελέγετο μόνοις, ἀλλ' ἦ ἁμαρτωλοὺς ἐφεύγων· ἀλλὰ καὶ τὴν Χαμναναίαν μετὰ πολλῆς ἐδέξατο τῆς εὐνοίας, καὶ τὴν Σαμάρειαν τὴν σκαιὰν καὶ ἀκάθαρτον, καὶ ἑτέραν ἦ πάντων πάλιν, οὐκ ἂν ἦς καὶ ὠφελίζοι ⸋ Ἰουδαῖος, καὶ ἐδέξατο καὶ ἐφεστήκασι, ἦ σὸν πόδας βρεχομένους οὐκ ἂν τῶν δακρύων τοὺς σκαιοὺς ἐνίψατο, παιδεύων ἡμᾶς συγκατάβασιν τοῖς σὺν ἁμαρτίαις ὦσι. τοῦτο γὰρ μάλιστα φιλανθρωπία. τί φῂς; λῃσαὶ ἦ τυμβωρύχοι τὸ δεσμωτήριον οἰκοῦσι; τί ἦ πάλιν, ἐρεῖ μοι, δίκαιοι πάντες ἐσμὲν ⸋ κατοικοῦντες; ἀλλ' οὐκ ἔστιν οἱ πολλοὶ ἦ τῶν χείρους μετὰ πλείονος λῃστεύοντες ἀναισχυντίας; ⸋

μὴ γὰρ εἰ καὶ μηδὲν ἕτερον, τῷ γοῦν ἐρημίᾳ καὶ τῷ σκότει προσβάλλονται, καὶ τὸ λανθάνοντες
τοῦτο ποιοῦσι· οἱ δὲ τὸ πρόσωπον ῥίψαντες, γυμνῇ τῇ κεφαλῇ τὰ κακὰ μετέρχονται, βί-
αιοι δὲ ἅρπαγες ὄντες καὶ πλεονέκται. καὶ γὰρ δύσκολον βῆξαι διὰ θρῶπον ἀδικίας κεφάλαιον. εἰ δὲ μὴ
χρήσιμον ἁρπάζομεν, μηδὲ πλέθρα γῆς τόσα καὶ τόσα, ἀλλ' ὅμως ἀπάτῃ παρὰ καὶ κλοπῇ τὸ αὐτὸ ἐπ-
5 ελήφθησαν καὶ οἷς δυνάμεθα κἀλέγχομεν. ὅταν γὰρ ἐν ταῖς συμβολαίοις, καὶ πίκρα δ' ὧν ἀλοράσαι
δέῃ τι, ἢ καὶ ἀποδόσθαι, φιλονεικῶμεν καὶ βιαζώμεθα ἐλαττοῦν τὴν ἀξίας κεφαλαίου, καὶ πάντα ὑφ'
ἡμῶν τότε ποιούμεθα, καὶ ληστεία τὸ πρᾶγμά ἐστι· καὶ κλοπὴ καὶ πλεονεξία; μὴ γάρ μοι εἴπῃς, ὅτι
οὐκ οἰκίαν, οὐκ ἀνδράποδα πρᾶσιν ἀπατῶ. καὶ γὰρ ἡ ἀδικία καὶ ἐν μέτρῳ τὴν ἀφαιρεσιν ποιήσῃ, ἀλλὰ τῇ
προαιρέσει τὴν κλοπὴν κρίνεται. τὸ γὰρ ἄδικον καὶ τὸ δίκαιον οὐ μεγάλοις καὶ οὐ μικροῖς τὴν αὐ-
10 τὴν ἔχει δύναμιν· καὶ βδελυκτὸν μοιχὸς ὁμοίως ἐγὼ καλῶ, κἂν βαλάντιόν τις ἁρπάσῃ μικρὸν
χρήσιμον λάβῃ, καὶ ὠνείδικος ὁ δοὺς τὴν ἀλογίαν τῆς ἀξίας ἐπιδαπανήσῃ ἡμῖν· καὶ
τοιχωρύχος ἦν, οὐχ ὁ τοῖχον διελὼν μόνον ἀλλ' ὑφελόμενος καὶ τὴν εἴσοδον, ἀλλὰ καὶ ὁ δίκαιον δραφθεί-
ρας καὶ ἀφελόμενος καὶ τὸ πλησίον. μὴ τοίνυν τὰ ἡμέτερα προδιατίθεσθαι, τὴν ἀλλοτρίαν
γνώμην δικαστήν· μηδὲ, ὅπου φιλανθρωπίας χρεών, ἀξιοπαθοῦμεν πανταχοῦ· ἀλλ' ἐννοή-
σαντες πῶς ἡμᾶς διεκείμεθα πάλαι, γνώμεθα ποτὲ μεσιτεύειν καὶ φιλανθρωπεῖν. πῶς οὖν
διεκείμεθα; ἄκουσον Παύλου λέγοντος· Ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀπειθεῖς, ἀνόητοι, πλανώμενοι, Tit. 3. v. 3.
δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ζηλοῦντες, μισοῦντες ἀλλήλους. καὶ πάλιν, Η- Ep. 2. c. 2.
μεν γάρ, φησι, τέκνα ὀργῆς. ἀλλ' ὁ Θεὸς ὥσπερ τὸ δισμωτήριον κατηχουμένους ἰδών, καὶ ἀ-
λύτοις χαλεπαῖς δεδεμένους πολὺ τὸν ἀπὸ σιδήρου χαλεπωτέρους, οὐκ ἐπῆλθεν, ἀλλ'
ἦλθε καὶ ἐπέβη τοῦ δισμωτηρίου, καὶ τὸν μυελὸν ἀξίνης καλήσεως ἐζήλωσε τι σκῆψαι, καὶ
εἰς βασιλείαν ἤγαγε, καὶ τοῦ ἀγροῦ λαμπρότερον ἐποίησεν, ἵνα καὶ ἡμεῖς τὰ αὐτὰ ποιή-
σωμεν καὶ δυνάμεθα τὸν ἡμέτερον. καὶ γὰρ ὅταν λέγῃ τοῖς μαθηταῖς· Εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑ- Ioan. 13. v. 14.
μῶν τοὺς πόδας, ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πό-
δας. ὑπόδειγμα γὰρ ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα, καθὼς ἐγὼ ἐποίησα, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε. οὐχ ὅτι δὲ
νίπτειν τοὺς πόδας τοῦτο γράφει Ⓦ νόμον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οἷς παρ' ἡ-
μᾶς ἐπεδείξατο. ἀνδροφόνος ἐστὶν ὁ τὸ δισμωτήριον οἰκῶν· ἀλλ' ἡμεῖς τὸ κελεῦσαι ποιοῦντες μὴ
σκηπτώμεθα. τυμβωρύχος ἐστὶ μοιχός; ἀλλὰ μὴ τὴν κεφαλήν, ἀλλὰ τὴν συμφορὰν ἐλεώμεθα.
πολλάκις δὲ, ὅταν ἔφοδον, θυρεδόκην δὲ σκῆψιν καὶ πρόφασιν ἐν ἀνδρῶν. καὶ ζωοχὸς ἀπὸς
ἐστὶ τοῖς διδομένοις, οὐκ ἀπολαύσῃ τοιούτου θήρας. ὥσπερ γὰρ ὁ Ἀβραὰμ καὶ τοῖς τυχοῦσι
ξενοδοχεῖ ἐπέτυχέ ποτε καὶ ἀγγέλοις, ὅτου καὶ ἡμεῖς ὀπτιλυξόμεθα καὶ μεγάλων ἀνδρῶν, ἂν ἔρ-
γον δὲ πρᾶγμα ποιώμεθα. εἰ δὲ χρὴ καὶ θαυμαστὸν τι εἰπεῖν, οὐχ ὅτως ἐπαίνου ἄξιος ὁ μεγάλ-
υποδεχόμενος, ὡς ὁ τὸν οἶκον δεῖσθαι δοκῶν τῆς τοιαύτης ἐπιστροφῆς. οὐκοῦν μὴ γὰρ ὁ μοιχὸς ἀφορμὴν ἔχει τοῦ ἑαυτοῦ
βίου πρὸς τὸ παθεῖν δοῦ· ὁ δὲ ἀφῃρημένος καὶ ὑπὸ πάντων προδιδόμενος, ἕνα λιμὸν μόνον
ἔχει, Ⓦ ἔλεον τοῦ πλουσίου αὐτὸν δοῦ· ὥστε φιλανθρωπία καθαρὰ τοῦτο μάλιστά ἐστι. καὶ ὁ
μὴ Ⓦ θαυμαστὸν καὶ προφάσεως δεόμενον, πολλάκις καὶ πρὸς ἀνθρώπων ὀπτιλυξῆναι
ἐποίησεν· ὁ δὲ τὸν ἀφῃρημένον καὶ ἀπογεγυμνωμένον, ἅμα μόνον τὸν σπόλιον τοῦ Θεοῦ τοῦτο
ἐργάζεται. διὸ, κἂν δοκῶμεν πτωχοὶ, χαλεποὶ καὶ ἀναπόρευτοι εἶναι καλὸν ὄντα· καὶ
ἐλεημοσυνῶν ἐργαζώμεθα, ἐλαχίστοις καὶ ὀπτιλεῖς ἐλεεῖν ἐπαγγειλάμενοι. Ἐφ' ὅσον γὰρ ἐ- Matth. 25. v. 40.
ποιήσατε, φησι, τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. Εἰδότες τοίνυν τὸν σκοπὸν εἰ-
μόνον ζητήσωμεν, εἰσίωμεν ζωοχοὶ καὶ πρᾳγματευώμεθα, καὶ τὰ πρὸς τὰ ἥκοντα ἀσυ-
δὰς σκοῦ πρέψωμεν. καὶ μηδεὶς ἔχῃ εἰσπεγκεῖν, εἰσάγαγε τὸν ἀπὸ τῆς λόγου παρ-
εκάλεσεν. ὁ γὰρ δεῖ μόνον τὸν πρόφασιν, ἀλλὰ καὶ τὸν εἰσόντα ὁ Θεὸς ἀμείβεται. ὅταν γὰρ
εἰσελθὼν πρόσχωσι καὶ διδαχῆς τὸν ψυχὴν ὠφελήσῃς, πρόσκαλῶν, βοηθῶν, ἀντι-
χούμενος ἀμοιβήν. φιλοσοφῶν προσκυνῶ, ὁ μακρὸν καὶ σύντομον λόγῳ τὸν μισθόν. ἔχω

μὴ γὰρ σε τοιαῦτα διαλογισώμεθα, πολλοὶ δὲ γηράσαντες ἐν τῇ πολλῇ τυφλώσει διαπεπλήκασιν· οἱ δὲ ἐν συμφορᾷ ὄντες, καὶ τῆς ἀληθείας αὐτοῖς τὴν διδασκαλίαν ἐπιτρέψαντες, μετὰ πολλῆς τῆς εὐκολίας καὶ τὸν προσέχοντα τοῖς λεγομένοις, καὶ ἐπαΐοντα καὶ ἔμπειρον βλέπουσιν. ἐπεὶ καὶ Παῦλος διαμνημονεύων τοὺς Ἰουδαίους μὴ πολλάκις κατηγόρει· ἀλλὰ διασώσασθαι μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἐσπούδαζε τὴν ἀσυλίαν. οὐδὲν γὰρ ὕστερος εἰς φιλοσοφίαν ἐπιτηδεύσῃ καὶ πασκευάζῃ τὴν ψυχήν, ὡς συμφορὰ καὶ πειρασμὸς καὶ θλῖψις ἐπιπεσῇ. ταῦτα οὖν ἐννοήσαντες ἅπαντα, ὅσα μὴ σὺν ἕπεσθαι ἀγαθά, ὅσα δὲ ἡμᾶς αὐτοὺς ἐργασόμενα ζωηρὸν αὐτοῖς· καὶ μεγάλην ἐννοήσωμεν, καὶ τὰς ἐν ἀγορᾷ διατελοῦσας, καὶ τὰς ἀκαίρους ἀσχολίας ἐκφυγεῖν καὶ παιδαγωγῆσωμεν, ἵνα καθαίρειος κερδάνωμεν, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς θύφεσιν ὦμεν, καὶ τῆς Θεοῦ δόξαν θῶμεν διασκευάσαντες, τῆς αἰωνίου ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξα. 22 ΕΓΕΝΕΤΟ ΔΕ ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΕΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΟΙΣ, καὶ χειμὼν ἦν· 23 καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, ἐν τῇ στοᾷ Σολομῶντος. 24 Ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον αὐτῷ· ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις;

Ἆσται μὲν ἀρετὴ καλὴ, μάλιστα δὲ ἐπιείκεια καὶ πραότης. τοῦτο δὲ δεῖ πάντας δεῖκνυσιν ἡμᾶς· τοῦτο τῶν θηρίων δίκτυον· τοῦτο τοῖς ἀγγέλοις ἀμιλλᾶσθαι παρασκευάζει. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ζωηρῶς περὶ τούτων πολλοὺς λόγους διδάσκει τῆς ἀρετῆς, πράους εἶναι καὶ ἐπιεικεῖς κελεύων. οἱ λόγοι δὲ διδάσκει μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ παραγμοῦ τοῦτο παιδεύει· πῶς μὲ ῥαπιζόμενος, καὶ φέρων· πῶς δὲ λοιδορούμενος καὶ ἐπιτωθαζόμενος, καὶ πάλιν τοῖς ἐπιτωθαζόντων ἐφιστάμενος. καὶ γὰρ καὶ δαιμονῶντα καλέσαντες καὶ Σαμαρείτην, καὶ πολλάκις θελήσαντες αὐτὸν λιθάσαι καὶ λιθάσαντες, καὶ τοι κυκλώσαντες αὐτὸν ἠρώτων, εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός· καὶ οὐδὲ οὕτως αὐτοῖς διεκρούετο μετὰ τοσαύτας καὶ τοιαύτας ἐπιτωθάσεις, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς ἀπεκρίνατο τῆς ἐπιεικείας· μᾶλλον δὲ ἀνώθεν ἀναγκαῖον ἔδειξεν ὂν λόγον ἅπαντα. ἐλθέτω γάρ, φησι, τὰ ἐγκαίνια τὰ Ἱεροσολύμοις, καὶ χειμὼν ἦν. μεγάλη τις ἦν αὕτη ἡ ἑορτὴ καὶ δημοτελής. τὴν γὰρ ἡμέραν ταύτην ὁ ναὸς ἐνεκαινίσθη, ἐπεμελήθησαν αὐτῷ ἀπὸ τῆς μακρᾶς ἀχμαλωσίας τῆς ἐπὶ τῆς Περσίδι, ταύτην ἦγον μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς. ἐν ταύτῃ περιῆν ὁ Χριστὸς τῇ ἑορτῇ λοιπὸν γὰρ τῇ Ἰουδαίᾳ ζωηρῶς ἐπιχωρίαζεν, ὅλην τὸ παῖδος ἦν ὀπὶ φυγεῖν. ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον· ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις;

Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, εἰπὲ ἡμῖν παῤῥησίᾳ. Καὶ οὐκ εἶπε, τί ζητεῖτε με; δαιμονᾷς σκαλίσατε πολλάκις καὶ μαινόμενον καὶ Σαμαρείτην, καὶ δυνήσει τὴν σοφίαν σου πλανῶν· καὶ πρώην ἐλέγετε, σὺ μαρτυρεῖς περὶ σεαυτοῦ· ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής· πῶς οὖν ἐξετάζετε, καὶ παῤῥ ἐμοῦ βούλεσθε μαθεῖν, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἐκβάλλετε; ἀλλ' οὐδὲν τούτων εἶπε, κρείττονα εἰδὼς τὸν γνώμονα μᾶλλον ἢ ἐξετάζοι πονηρεύσασθαι. τὸ μὲν γὰρ κυκλῶσαν αὐτὸν καὶ εἰπεῖν, ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; ἐδόκει πόθου ἁπλοῦς καὶ φιλομαθείας· ἡ δὲ ἀλήθεια μᾶλλον ἢ ἠρώτων, διεφθαρμένους καὶ ὑπούλους. ἐπεὶ γὰρ τὰ μὲν ἔργα οὐκ ἐδείξατο συκοφαντίαν τινὰ καὶ ἐπήρειαν, τοῖς δὲ λόγοις ὑπισχνεῖσθαι εἶχον, ἑτέρως ἐξετάζοντες ἢ ὡς εἴρηται, ἀεὶ πλύσεις ἐποιοῦντο, ὑπισχνούμενον αὐτὸν ἀπὸ τῶν λόγων βουλόμενοι· καὶ τοῖς ἔργοις οὐδὲν ἐγκαλεῖν δυνάμενοι, λαβεῖν ἐπεθύμουν ἀπὸ τῶν ῥημάτων ἐπιθυμίαν ὀργῆς. διὰ τοῦτο ἔλεγον, εἰπὲ ἡμῖν. καίτοι πολλάκις εἶπε. καὶ γὰρ τῇ

τῇ Σαμαρείτιδι ἔλεγεν, Ἐγώ εἰμι ὁ λαλῶν σοι. ὁ δὲ τυφλῷ, Ἐώρακας αὐτόν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ ἐκεῖνός ἐστι. καὶ κύριος ἦν εἰπών, Εἰ δὲ μὴ οὕτως, ἀλλὰ διὰ ἑτέρων ῥημάτων. κἀντεῦθεν εἰ τοιοῦτον ἔσχον, καὶ ὀρθῶς ἐζητοῦντο ἐξετάζειν ἐβούλοντο, διὰ λόγων αὐτοὺς ὁμολογῆσαι λοιπὸν ἐκείνων ἐῶν. διὰ γὰρ τῶν ἔργων αὐτὸς ἐπεδείκνυτο τοῦτο πολλάκις. νυνὶ δὲ σκόπει ὃ διεγραμμένον αὐτῷ ὁ φιλόπευστος. ὅταν μὲν γὰρ δημηγορῇ καὶ διὰ λόγων παιδεύῃ, λέγουσι· Τί σημεῖον διακρίνεις; ὅταν δὲ διὰ τῶν ἔργων πρόσεχε τὰς ἀποδείξεις, λέγουσιν αὐτῷ, Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, εἰπὲ ἡμῖν παῤῥησίᾳ, τῶν ἔργων βοώντων ῥήματα ζητοῦντες, καὶ τῶν ῥημάτων διδασκόντων ὅτι τὰ ἔργα κατάφωρα ποιοῦσι, πρὸς ὃ σκοπὸν ἀεὶ ἱστάμενοι. ὅπου γὰρ ἡ παθὴ ἔσχεν ἐζήτουν, ὃ τέλος ἔλαβεν. οἱ γὰρ ὅπως ἀξιόπιστοι ὦσι σκόπει, ὡς καὶ τοῖς ἐαυτῶν μάρτυρας ὠνήσασθαι, μικρά τινα φλυαρήσαντες, ὕδατος ἐλίσθασαι, ὥστε καὶ τὸ κυκλῶσαι καὶ τὸ ἐπισείσασθαι μετὰ πομπείας ἐγένετο. καὶ ὁ τύπος τῆς ἐρωτήσεως πολλῆς ἔγκειται ἀπιστίας. Εἰ πὶ [γὰ] ἡμῖν παῤῥησίᾳ, Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός. κἀντεῦθεν μετὰ παῤῥησίας ἅπαντα ἔλεγεν ὅσα ταῖς ἑορταῖς ὑπεκρινόμενος ἀεί, καὶ οὐδὲν κρύφα ἐλάλει, ἀλλὰ διὰ τοῦτο κολακείας πρόφασιν καλλωπίζεται ῥήματα, λέγοντες· ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; ἵνα αὐτὸν σκανδαλισάμενοι, πάλιν ἰδιωτικῶς λαβεῖν θύρωσιν. ὅτι γὰρ πάντα κρυφῇ διὰ τοῦτο ἐποίουν, οὐχ ἵνα μάθωσιν, ἀλλ' ἵνα τοῖς λεγομένοις ὑπισχνῶνται, οὐκ ἀκριβῶς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχόθεν πολλαχόθεν δῆλόν ἐστι. καὶ γὰρ ὅτε προσῆλθον ἐρωτῶντες, Εἰ ἔξεστι δοῦναι κῆνσον Καίσαρι, ἢ οὔ· καὶ ὅτι Matth. xxii. κ
πρὸς ἀφέσεως γυναικὸς διελέγοντο· καὶ ὅτι πρὸς σκέψιν ἐπιωθάσοντο, ἵνα ἔφασαν ἐπὶ ἀνδρας ἐμπέσωσι, ἐάλωσαν οὐκ ἀπὸ φιλομαθείας, ἀλλ' ἀπὸ γνώμης σκαιᾶς πάλιν αὐτῷ προσάγοντες. ἀλλ' οὐκ ἐμοὶ αὐτὸν ἐλέγχῃ λέγων· τί με πειράζετε, ὑποκριταί; δείκνυς ὅτι οἶδεν αὐτῶν τὰ ἀπόῤῥητα· σὺ δὲ πόθεν ἦν τοιοῦτον φθέγξῃ), παιδεύων ἡμᾶς μὴ πάντοτε ἐλέγχειν τὸν ὑπεύθυνον, ἀλλ' ὑπεικείᾳ καὶ πραότητι πολλὰ φέρειν. ἐπεὶ οὖν ἀνοίας ἐῶν, τῶν ἔργων αὐτὸν ἀναγνωρίζοντων, τὴν ἀπὸ τῶν λόγων ζητῆσαι μάρτυρα, ἄκουσον πῶς αὐθις ἀποκρίνεται· ὁμοῦ μὲν αὐτὸν ἀπιτιόμενος ὅτι πρόσκαιρος ταῦτα ἐζήτουν, καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ μαθεῖν· ὁμοῦ δὲ δηλῶν, ὅτι καὶ τῆς ἀπὸ τῶν ῥημάτων σαφηνείας ἀφῆκα φωνὴν, τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων.

25 Πολλάκις γάρ, φησι, εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετέ μοι. τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, ἐκεῖνά ἐστι τὰ μαρτυροῦντα περὶ ἐμοῦ. Ὅπερ καὶ ὁ μακάριος αὐτὸν συνεχῶς πρὸς ἀλλήλους ἔλεγεν· οὐ γὰρ δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν· καὶ πάλιν, Ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη ὅτι ἠνέῳξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γενετοῦ· καὶ, Οὐδεὶς δύναται σημεῖα ταῦτα ποιεῖν, ἐὰν μὴ ᾖ μετ' αὐτοῦ ὁ Θεός. καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν ἃ ἐποίει, ἔλεγεν· μήτι σοὶ δοκεῖ ὅτι ὁ Χριστός; ἀλλοι δὲ ἔλεγον, ὅταν ἔλθῃ ὁ Χριστός, μὴ πλείονα σημεῖα ποιήσει ὧν ἐποίησεν οὗτος; καὶ αὐδοὶ δὲ ὅτοι σκληρὸν ἐβούλοντο πιστεῦσαι αὐτῷ, λέγοντες· τί σημεῖον διακρίνεις ἡμῖν, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι; ἐπεὶ οὖν προσεποιοῦντο τοῦτο ἀπὸ φιλοδοξίας πείθεσθαι ῥήμασιν, ἃ δοκοῦσι μὴ πιθανὰ ἔργοις, ἐλέγχει τὴν πομπείαν αὐτῶν λέγων· ὅτι εἰ τοῖς ἔργοις οὐ πιστεύετέ, πῶς τοῖς ῥήμασι πιστεύσετε; ὥστε εὐεπεία ἡ ἐρώτησις. 26 Ἀλλ' εἶπον ὑμῖν, φησι, καὶ οὐ πιστεύετέ μοι, ὅτι οὐκ ἐστὲ ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν. Ἐγὼ μὲν γὰρ τὰ πρὸ ἐμοῦ τοῦ πάντα ἐπλήρωσα, ἃ Μωσῆς ποιμένα ποιῆσαι ἐκέλευε· εἰ δὲ μὴ ἀκολουθεῖτέ μοι, οὐκ ὄντες οὐκ εἰμὶ ποιμήν, ἀλλ' ὄντες ὑμεῖς οὐκ ἐστὲ πρόβατα τὰ ἐμά.

27 Τὰ γὰρ πρόβατα τὰ ἐμά, φησι, τῆς φωνῆς μου ἀκούει, καὶ ἀκολουθεῖ μοι,

28 Καὶ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς Μωσῆν αἰῶνα, καὶ οὐδεὶς δύναται ταῦτα ἁρπάσαι ἐκ τῆς χειρός μου. 29 Ὅπ ὁ πατήρ, ὃς ἔδωκέ μοι, μείζων πάντων ἐστί· καὶ οὐδεὶς δύναται ἁρπάζειν αὐτὰ ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρός μου.

30 Ἐγὼ

30 Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν. Σκόπει πῶς οὐ ταῦτ' ἀπαγορεύων, πρόσεστι ἐπὶ εἰς τὴν ἀκολουθήσιν ἕλκει. ὑμεῖς οὐκ ἀκούετέ μου, φησὶν· οὐδὲ γὰρ ἐστε πρόβατα. Οἱ δὲ ἀκολουθοῦντες, δῆλόν ἐστι τῆς ποίμνης εἰσί. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν, ἵνα φιλονεικήσωσι γνήσιοι πρόβατα. Εἶτα, εἰπὼν ὧν τέθνηκαν, πρόσκειται τούτοις, ὥστε αὖθις διεγεῖραι καὶ εἰς ὑπόμνησιν ἐμβαλεῖν. τί οὖν; εἰ μὲν τὴν δύναμιν τοῦ πράγματος οὐδεὶς ἁρπάζει· σὺ δὲ οὐκ ἰσχύεις, ἀλλ' ἀσθενὴς εἶ πρὸς τὴν φυλακήν; ὑδαμῶς. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι ὃ, ὁ πατὴρ, ὃς ἔδωκέ μοι, διὰ ἐκείνους εἴρηται, ἵνα μὴ πάλιν αὐτὸν ἀντίθεον εἴπωσι· εἰπὼν, ὅτι οὐδεὶς ἁρπάζει αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου, πρόσθεν ἔδειξε τὴν αὐτοῦ χεῖρα καὶ τοῦ πατρὸς μίαν οὖσαν. εἰ μὲν γὰρ μὴ τοῦτο, ἀκόλουθον ἦν εἰπεῖν, ὅτι ὁ πατὴρ, ὃς ἔδωκέ μοι, μείζων πάντων ἐστὶ, καὶ οὐδεὶς δύναται ἁρπάζειν αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου. Ἀλλ' οὐκ εἶπεν οὕτως, ἀλλ' ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρός μου. Εἶτα ἵνα μὴ νομίσῃς, ὅτι αὐτὸς μόνος ἐστὶν ἀσθενὴς, διὰ τοῦτο τὴν τοῦ πατρὸς δύναμιν ἐν ἀσφαλείᾳ τὰ πράγματά ἐστι, ἐπήγαγε· ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν· ὡσανεὶ ἔλεγεν, ὃ διὰ τοῦτο εἶπον, ὅτι διὰ τὸν πατέρα οὐδεὶς αὐτὰ ἁρπάζει, ὡς αὐτὸς ἀσθενὴς τηρῶν τὰ πράγματα. ἐγὼ γὰρ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν· καὶ τὴν δύναμιν ἐν ταὐτῷ λέγων. καὶ γὰρ πρὸ τούτου ἐν ὁ λόγος ἅπας αὐτῷ· εἰ δὲ καὶ δύναμις ἡ αὐτὴ, δῆλόν ἐστιν ὅτι καὶ ἡ οὐσία. ὅπου γὰρ μυρία ἐποίουν οἱ Ἰουδαῖοι, βασταζοντες, ἀποσυναγώγους ποιοῦντες, λέγει· ὅτι πολλὰ αὐτοῖς εἰκὸς καὶ μάτην μεμηχάνηται. ἐν γὰρ τῇ χειρὶ τοῦ πατρός μου ὄντα τὰ πράγματα, ὥσπερ ὁ προφήτης λέγει· Ἐν τῇ χειρί μου ἐζωγράφησά σου τὰ τείχη. Εἶτα δεικνὺς μίαν οὖσαν τὴν χεῖρα, ποτὲ μὲν αὐτοῦ, ποτὲ δὲ τοῦ πατρὸς εἶπεν αὐτῶν. χεῖρα δὲ ὅταν ἀκούσῃς, μὴ δι' ἀσθενῆ νομίσῃς, ἀλλὰ τὴν δύναμιν, καὶ τὴν ἐξουσίαν. Εἰ δέ τις ἐρεῖ, τίνα οὐδεὶς ἥρπαζεν, ὅτι αὐτὸν ἐφύλαττον, πρόσθεν ἐρρήθη, ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν. Εἰ γὰρ ἐλάττων ἦν, πολλῆς ἦν τοῦτο τολμῆς τὸ ῥῆμα. οὐδεὶς γὰρ ἔπεισεν, ἢ ὅτι τῆς δυνάμεως ἰσοτιμίαν δείκνυσιν· ὅπερ [οὖν] καὶ Ἰουδαῖοι ζωηδότες, λίθοις αὐτὸν ἐβαλον. ἀλλ' οὐδὲ οὕτω κατῄλθε τὴν δόξαν ταύτην καὶ τὴν ὑπόνοιαν. Ἐμοὶ μὲν εἰ κακῶς ὑπῆλθόσαι ἐκεῖνοι, ἔδει διορθῶσαι καὶ εἰπεῖν· πῶς ἔνεστι ταῦτα ποιεῖν; οὐκ ἴσον μαρτυρεῖ ἐμοὶ καὶ τὰ ἔργα ταῦτα εἶπον ἐγώ. νῦν δὲ, πρὸ τῆς αἰτίας ποιεῖ, καὶ ἵστησι τὴν ὑπόνοιαν, καὶ συγχρεῖ, καὶ ταῦτα ἀγελαιοβοσίων ἐκείνων. καὶ γὰρ ἀπολογεῖται ὑπὲρ τῶν εἰρημένων, ὡς κακῶς λεχθέντων, ἀλλὰ καὶ ἐκείνοις ἐπιτιμᾷ, ὡς μὴ τὴν προσοῦσαν δόξαν ἔχουσι περὶ αὐτοῦ. ὅπου γὰρ ἔλεγον,

33 Οὐ περὶ καλοῦ ἔργου σε λιθάζομέν σοι, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι σὺ, ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν, Ἀκούουσι τί φησιν· 35 Εἰ ἐκείνους εἶπεν ἢ γραφὴ θεοὺς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγένετο, 36 Πῶς ὑμεῖς λέγετε ὅτι βλασφημεῖ, ὅτι εἶπον υἱὸς Θεοῦ εἰμι; Οὐ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· Εἰ καὶ χαρίτι τοῦτο λαβόντες, οὐκ ἐγκαλοῦσι θεοὺς ἑαυτοὺς καλοῦντες, ὁ τῇ φύσει τοῦτο ἔχων, πῶς ἂν εἴη δίκαιος ὑπόμασιν; ἀλλ' οὕτω μὲ οὐκ εἶπεν, ὕστερον οὐ αὐτὸ κατεσκεύασε, πρότερον καλέσας καὶ καθυφεὶς τὸν λόγον, καὶ εἰπών·

Οἱ ὁ πατὴρ ἁγίασε καὶ ἀπέστειλε· Καὶ πρόσωπον δηλοῖ τὸν ὑμέτερον, τότε ἐπάγει σαφῆ τὴν ἀπόφασιν. τίνος μὲν γὰρ ὤφελε διελέγχειν ὕστερον ἢ ὅτι ὃ μείζονα αὐτὸν αἰτίαν, οὕτως εἰπών· 37 Εἰ μὴ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι· 38 Εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ οὐ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις μου πιστεύσατε. Ὁρᾷς πῶς τοῦτο, ὃ ἔφη εἶπον, κατασκευάζει, ὅτι εἰς οὐδὲν ἐστὶν ἐλάττων αὐτοῦ, ἀλλὰ πάντα ἔχων ἴσος; διὰ τί γὰρ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ἰδὼν ἀμήχανον ἦν, ἀπὸ τῆς τῶν ἔργων ἰσότητός τε καὶ ταυτότητος τὴν ἀπόδειξιν τῆς καὶ τὴν δύναμιν ἀπαραλλαξίας πρόσεστι. καὶ τί πιστεύσομεν, εἰπέ; Ὅτι ἐγὼ τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί. Οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἐγὼ, ἢ ὅσα ὁ πατὴρ, μόνον υἱός· οὐδὲν ἄλλο ἐκεῖνος, ἢ ὅσα ἐγὼ, μόνον πατήρ. καὶ ἐν ἐμοὶ

Ησ. μθ. ις.

ἐμὲ γνῷ τις, ⓦ πατέρα ἔγνω· καὶ ⓦ πατέρα ἔγνω, ⓦ ἱερὸν ἔμαθεν. Εἰ δὲ ἐλαττόνα ἐστὶ τὰ τῆς δυνάμεως, καὶ τὰ τῆς γνώσεως διέφθυσε. Οὐδὲν γὰρ ὄντι ἄλλῳ δι' ἄλλης οὔτε οὐσίαν οὔτε δύναμιν μάθοις. 39 Ἠθέλησαν οὖν αὐτὸν πιάσαι, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν, 40 καὶ ἀπῆλθε πάλιν τὸν Ἰορδάνην, ὅπου ἦν Ἰωάννης βαπτίζων τὸ πρῶτον, 41 καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔλεγον· ὅτι Ἰωάννης ἐποίησε σημεῖον οὐδέν· πάντα δὲ ὅσα εἶπεν Ἰωάννης περὶ αὐτοῦ, ἐστὶν ἀληθῆ. Ὅτε γὰρ τὸ μέγα καὶ ὑψηλὸν φθέγξηται, αἰσχρὰ ταχέως, οὐδενὸς αὐτῶν τὸν θυμὸν, ὥστε λοφῆσαι καὶ λῦξαι τὸ πάθος δίχα τῆς ἀπουσίας αὐτοῦ· ὃ δὴ καὶ τότε ἐποίησε. τίνος δὲ ἕνεκεν ⓦ ὅπου ὁ βιαστὴς λέγεται μάθῃς ὅτι δίχα τοῦτο ἀπῆλθεν ἐκεῖ, δυναμωθεὶς αὐτὸν τὸν ἐκεῖ χῶρον τὰ δὲ λεχθέντα περὶ Ἰωάννου, καὶ τῆς μαρτυρείας τῆς ἐκείνου. ἐλθόντες γὰρ ἐκεῖ, βύθιον ἀνεμνήσθησαν τὸν Ἰωάννου. δίχα τοῦτο δέ φησιν, ὅτι Ἰωάννης μὲν οὐδὲν σημεῖον ἐποίησεν· οὗτος δὲ ποιῆ, φησὶν, ὑπὲρ οὗ καὶ τοῦτο ἦν ἡ ὑπεροχὴ δείκνυται. Εἰ τοίνυν, ἐκείνου σημεῖον οὐδὲν ποιήσαντος, ἐπίστευσαν, πολλῷ μᾶλλον τούτῳ. Εἶτα, ὅτι αὐτὸς ἦν ὁ μαρτυρήσας, ἵνα μὴ τὸ σημεῖον αὐτὸν μὴ πεποιηκέναι δόξῃ ἀμαύρωσιν τῆς μαρτυρείας ἀποφαίνειν, ἐπήγαγον· εἰ δὲ σημεῖον οὐδὲν ἐποίησεν, ἀλλ' ὅμως πάντα ἠλήθευσε τὰ περὶ αὐτοῦ, οὐκέτι τοῦτον ἐξ ἐκείνου, ἀλλ' ἐκεῖνον ἀφ' ὧν οὗτος ἐποίησεν ἀξιόπιστον ἀποφαίνοντες. 42 Πολλοὶ τοίνυν ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

Πολλὰ γὰρ ἦν αὐτοῦ τὰ ἐφελκόμενα. καὶ γὰρ ἐμέμνητο τῶν ῥημάτων ὧν ἔλεγε, ἰσχυρότερον ἑαυτῷ κἀκεῖνον αὐτὸν, καὶ φῶς, καὶ ζωὴν, καὶ ἀλήθειαν, καὶ τὰ λοιπὰ ἅπαντα, καὶ τῆς φωνῆς τὸ δύνασθαι ἐκφαίνεσθαι, καὶ τὸ πνεύματος τὸ ἐν ταύτῃ ἁγίου εἶδος φαινόντος τότε καὶ δείξαντος αὐτὸν ἅπαν· καὶ μὴ τούτων, τίνι ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀπέδειξε, εἰς ὃν ὁρᾶντες ἐσεσῳσμένον λοιπὸν. Εἰ γὰρ Ἰωάννης, φησὶ, πίστευεν ἐκείνῳ· πολλῷ μᾶλλον τούτῳ. Εἰ χεὶρ σημείων ἐκείνῳ, πολλῷ μᾶλλον τούτῳ, μὴ τῆς ἐκείνου μαρτυρείας, καὶ τίνι ἀπὸ τῶν σημείων ἀπέδειξε ἔχοντι. ὁρᾷς ὅσον αὐτοῦ ὕψωσεν ἡ περὶ ⓦ τόπου ζήτησις, καὶ ἡ τῶν πατρῴων ἀνδρῶν ἀπαλλαγή; Διὰ τοῦτο αὐτοῦ ξενικὸς ἐξάγει καὶ ἀπάγει τῆς ἐκείνων ξενιτείας. ὅταν οὖν καὶ ὅτι τῆς παλαιᾶς ποιήσας φανερὸν, πορρώτερον τῶν Αἰγυπτίων ὄντι τῆς ἐρήμου αὐτὸν Ἰουδαίους διαπλάττων καὶ ῥυθμίζων εἰς ἅπαντα.

Ὁ καὶ ἡμῖν παραινεῖ ποιεῖ, ἀγορὰς μὲν φάγκη καὶ βόρους καὶ ταραχὰς, εἰς δὲ ΗΘΙΚΟΝ
τὸν ταμεῖον παρεισύχεσθαι μετὰ τῆς ἡσυχίας. καὶ γὰρ πλοῖον ταραχῆς ἀπαλλαγὴν, ἐξ ἀγορᾶς πλοῦς· καὶ ψυχὴ παραγμάτων ὅσα ἐκτὸς, εἰς λιμένα καθῆται. διὰ τί γοῦν ἀρχὰς φιλοσοφωτέρας τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων εἴλ[ε]ν, οἰκουρίαν παρεσπλωμένας τὰ πλείονα. ὅτε γοῦν καὶ ὁ Ἰακὼβ ἄπλαστος ἐνῴκει, δίκην οἰκίαν ἔχει, καὶ τῶν εἰς μέσον βορίζων ἐλαύνεσθαι ἐῶν. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς αὐτὸ πέφυκεν ἡ γραφὴ εἰπεῖν ἔσπευσα, οἰκῶν οἰκίαν. ἀλλὰ καὶ ἡ εἰς οἰκία πολυΐς, φησὶ, Γεν. 28. κζ.
ὁ βόρυβος. δίκην συβάλλ, καὶ παρεῖσας σαυτὴν φερομένην ὄχλει. ὁ μὲν γὰρ διὰ τὸ μέσαις τρεφόμενος [πᾶσι] ἀγορεῖς δὲ διαφανείοις, ὥσπερ τινὸς κυμάτων, τῶν ἔξωθεν παρεισπλεόντων βορύβων· ἡ δὲ γυνὴ καθάπερ ἐν τῷ διδασκαλείῳ φιλοσοφίας τῇ οἰκίᾳ καθημένη, καὶ τὸ νοερὸν ξυνάγουσα εἰς ἑαυτὸ, καὶ βύβλοις παρασύρειν καὶ ἀναγνώσεσι καὶ τῇ ἄλλῃ δυνάμει τῆς φιλοσοφίας. καὶ καθάπερ ⓓ ταῖς ἐρήμοις οἰκοῦντες, οὐδὲν ἔχουσι τὸ σχολαιότερον· οὕτω δὲ αὐτὴ δίκην πόντος ἔνδον ὄντα, διωκόντα δυνάμενα ἀποκλύσαι γαλήνης. Εἰ δέ ποτε καὶ ὀξεληλυθὸς ἀνάγκη γένοιτ' ἄν, οὐδὲ τότε ἐκεῖ βορύβων ἐστὶ πλοῦς. ἡ γὰρ μέση τῆς οὐσίας πρᾶσις, ἡ πύξις ἂν ὃ σῶμα λύσῃ ἀφαιρεθὲν ἄλλως δίκην, αἰσχύνης παῖς γενομένη αἰσχρὰ ἐξόδου· τὸ δὲ πλείονα χρόνον ἔνδον κάθηται, καὶ δυνατὸν αὐτῷ τε φιλοσοφεῖν, καὶ ⓦ ἄνδρα δεχομένῳ

νῶν τεταραγμένον καταστέλλει, ῥυθμίζει, πρὸς τὸ πρέπον αὐτὸν τὰ πρέποντα ἡ ἄγγελος τῆς λογισμῶν, καὶ ὅπου πάλιν ἐκπέμπειν, ὅσα μὴ ἀπὸ τῆς ἀγαθῆς ἐφιλοσόφησε καρδίας, ἀποδέμενον· ὅταν ἀπὸ τῆς οἰκίας ἔμαθε καλῶς, μᾶλλον ἑαυτῷ φέρηται. Οὐδὲν γὰρ, οὐδὲν ἰσχύει γυναικὸς βλάβοις καὶ ζωῆς πρὸς τὸ ῥυθμίζειν ἄνδρα ἡ ἀγαπᾶν αὐτὸν πρὸς ψυχὴν ἐν οἷς μὴ θέλῃ. ὅτε γὰρ φίλων, ὅτε διδασκάλων, ὅτε ἀρχόντων ὅτως ἀνέξεται, ὡς τῆς ζωοποιοῦ παιδαγώγους, συμβούλους. ἔχει γάρ τινα καὶ ἡδονὴν ἡ παίδευσις, ἀφ' ὧν σφόδρα φιλεῖσθαι πρὸς συμβούλους. καὶ πολλοὺς μὲν ἔχομεν λέγειν ἄνδρας ἀκούσεως καὶ ἀπειθεῖς καταμαλαχθέντας ὅτως. αὕτη γὰρ ἡ τραπέζης αὐτοῦ, καὶ βίου, καὶ παιδοποιΐας, καὶ ῥητῶν καὶ ἀπορρήτων, καὶ εἰσόδων καὶ ἐξόδων, καὶ πολλῷ πλείονων κοινωνοῦσα ἑτέρων, καὶ ὁ ἅπασιν αὐτοῦ δεδομένος, καὶ ὅτως αὐτοῦ ζωηρμένη, ὡς εἰκὸς σῶμα κεφαλῇ ζωῆφθαι, εἰ τύχοι ζωτικῆς ὅσα καὶ ἐμμελοῦς, ἀπρεπῶς ἐκφοίτησε καὶ νικήσει εἰς τὸν τῆς ζωοποιοῦντος ἐπιθυμίαν. διὰ τοῦτο πάντα ἔρχεται τοῦτο πάσχειν καὶ τὰ δίκαια συμβουλεύειν. ὥσπερ γὰρ τοὺς ἀρετὴν, οὕτω καὶ τοὺς κακίαν πολλὴν ἔχει τὸν ἰσχύν. αὕτη Ⓦ Ἀβεσαλὼμ ἀπώλεσεν, αὕτη Ⓦ Ἀμνὼν, αὕτη Ⓦ Ἰωὰβ ἔμηνεν· αὕτη Ⓐ Νάβαλ ἐξήρπασε τῆς σφαγῆς· αὕτη ὁλόκληρον ἔθνος διέσωσε. καὶ γὰρ Δεβόρα καὶ Ἰαὴλ ἀνδρῶν στρατηγῶν κατορθώ-
α. Κορ. ζ. ιε. ματα ἐπεδείξαντο· καὶ ἄλλας ἂν μυρίας γυναῖκες. Διὰ τοῦτο καὶ Παῦλός φησι· Τί γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ Ⓦ ἄνδρα σώσεις; ἢ ὅτι τῶν χρόνων ἐκείνων, τὸν Περσίδα καὶ τὸν Μακεδόνα καὶ τὸν Πρίσκιλλαν, ἀποστολικῶν ἀναθυμίας σκαμμῶν ἐπόθουν, ἅπερ ἀναγκαῖον καὶ ἡμᾶς ζηλοῦν, καὶ μὴ ῥήμασι μόνον, ἀλλὰ καὶ πράγμασι ῥυθμίζειν τὰ ζωοποιοῦντα. πῶς ἂν αὐτὸν παιδάσομεν; διὰ τῶν πραγμάτων· ὅταν σε μὴ ποιήσαν ὅσαι ἴδῃ, μηδὲ πολυτελῆ καὶ φιλόκοσμον, μηδὲ πρόσοδος χρημῶν ἀπαιτοῦσαι πρᾶξις, ἀλλ' ἀρκούμενον πᾶσι ὅσι, τότε γὰρ, τόσε καὶ συμβουλεύοντος ἀνέξεται. ἐὰν δὲ φιλοσοφῇς μὲν τοῖς ῥήμασιν, ὦ δὲ τοῖς πράγμασι ζαίνοντα ποιῇς, καταγνώσεταί σε φλυαρίαν πολλήν. ὅταν δὲ μὴ τῶν ῥημάτων καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων πρόσεχεις αὐτῷ διδασκαλίαν, τότε καὶ ἀποδέξεταί σε καὶ πειθήσεται μᾶλλον· ὅτι, ὅταν χρήσιον μὴ ζητῇς, μηδὲ μυρίζῃς, μηδὲ ἱματισμῷ πολυτελεῖ· ἀλλ' αὐτὴ τὸ ταπεινὸν, κοσμιότητα, σωφροσύνην, δίκαιον, καὶ πρὸ σαυτῆς ζῶντα εἰσαγάγῃς, καὶ πρὸ ἐκείνου ζῶντα ἀπαιτῇς. Εἰ γὰρ χρὴ καὶ εἰς ἀρέσκειαν ποιεῖν ἀνδρὸς, ψυχὴν δεῖ, ἵ σῶμα κοσμεῖν, καὶ διαφθείρειν. οὐδὲν γὰρ ὅτω χρήσιον πρόσκειται μόνον ποιήσει ἐπᾴστον καὶ ποθητὸν ἐκείνῳ, ὡς σωφροσύνη καὶ δίκαια πρὸς αὐτὸν, ἢ τὸ ἐναντία ἀποθεῖναι τὰ ζωοποιοῦντος. ζῶντα μᾶλλον χρῆται σοὶ ἄνδρας. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ὁ κόσμος ἢ πρόσοιτα αὐτῷ, εἰς ἐκεῖνον τὰ χρήματα αὐτοῦ καλίζας, καὶ διαπρύσιον καὶ φερνίδα πολλὴν πρέχων· τὰ δὲ εἰρημένα πρόσκλωσε τῇ γυναικὶ Ⓦ ἄνδρα. δίκαια γὰρ καὶ φιλία καὶ πόθος ὅτε φερνίδας πρέχει, ὅτε διαπρύσιον ἐργάζεται, ἀλλὰ τοιαῦτα ἄπρα. κἀκεῖνος μὲν ὁ κόσμος ἐκ τοῦ ζωηθείας πρόσκορης ἦν· ὁ δὲ τῆς ψυχῆς καθ' ἑκάστην ἀνθεῖ τὴν ἡμέραν ἢ μείζονα ἀναπτῇ τὸν φλόγα. ὥστε, εἰ βούλῃ ἀνδρὶ ἀρέσκῃ, κόσμει τὸν ψυχὴν σωφροσύνῃ, δίκαια, πρόσασία οἰκίας. ζῶντα καὶ μᾶλλον χρῆται, καὶ οὐδέποτε παύεται. ὁ γῆρας καταλύει Ⓦ κόσμον τοῦτον, ὁ νόσος ἀπόλλυσι. τὸ μὲν τοῦ σώματος κόσμον χρόνος πολὺς ἀφέλυσε, καὶ νόσος ἀνάλωσε, καὶ ἕτερα πλείονα· τὰ δὲ τῆς ψυχῆς πάντων ὄντι ἀνώτερα τούτων. κἀκεῖνος μὲν ὁ κόσμος καὶ φθόνον ἔχει, καὶ ζηλοτυπίαν ἀναπτῇ· οὗτος δὲ καθαρός ὅτι νοσημάτος, καὶ πάσης ἀπηλλαχὼς κενοδοξίας. ὅτω καὶ τὰ τῆς οἰκίας εὐκολώτερα ἔσται, καὶ ἡ πρόσοδος μετ' εὐμαρείας, ὅταν ὁ χρήσιον μὴ τοῦ σώματι τοῦ σοῦ πρόσκειμένον ᾖ, μηδὲ τὰς χεῖρας δεσμοῦν, ἀλλ' εἰς ἀναγκαίας πρὸς χορηγὰς χρείας· οὕτω, εἰς διαφθορὰν οἰκέτην, καὶ παίδων ἐπιμελῆσθαι ἀναγκαίας, ἢ ἑτέρας χρείωδεις πρόφασεις. εἰ δὲ μὴ ζῶντα ᾖ, πρόσκειται δὲ αὐτὰ ἡ ὄψις, καὶ ἡ καρδία ζωοχορῆται, τί τὸ κέρδος; ποῖον τὸ ὄφελος; οὐκ ἀφίησι τὸ ζῶν-

τῆς

τῆς ἡσυχίας ἀφ' ἡδονῆς ἀκούειν λυπούμενοι. ἴσως γάρ, ἴσως ὅτι, καὶ αὐτὴν πασῶν εὐφραίνεσθαι τὴν γυναῖκα, ὑ διὰ παντὸς τέρπεσθαι ἐν ὀδυνωμένῃ τῇ ψυχῇ. Ⓦ γὰρ μέλλοντα τέρπεσθαι, χαίρειν δεῖ καὶ ἀγαλλιᾶσθαι. τὸ χρεῖττον ἢ πάντως στεναζόμενον εἰς Ⓦ κόσμον τοῦ σώματος τῆς γυναικείου, καὶ εὐσχημοσύνης ὅσης χρὴ τὴν οἰκίαν, ταῦτα μία τέρψις ὅλη τῶν ζωοποιουμένων. ὥστε, εἰ βουλόμεθα ἀρέσκειν τοῖς ἀνδράσιν, ἐν ἡδονῇ ἀκούειν καταστήσωμεν. ἐν ἡδονῇ γὰρ καταστήσομεν, αὐτὴν πρεπόντως Ⓦ κόσμοις καὶ τοῦ καλλωπισμοῦ. ταῦτα γὰρ ἅπαντα πρὸς αὐτὸν τῆς νυμφαγωγίας τὸ κομᾶν ἔχειν δοκεῖ· ὕστερον δὲ ξυρήσασθαι). εἰ γὰρ τὸ ἀρχαῖον οὕτω καλὸν ὄντα, καὶ τὸ ἥλιον ὑπὸ λαμπρὸν, ὑ σῶμα ὑδὲν ἂν ἔχοις ἴσον εἰπεῖν, οὐχ ὁμοίως θαυμάζομεν ἀφ' τοῦ ζωοποιοῦντος· πῶς σῶμα κεκαλλωπισμένον θαυμάσομεν; ταῦτα λέγω, βουλόμενος ὑμᾶς κοσμεῖσθαι τὸν κόσμον τὸν ὑγιῆ, ὃν ὁ Παῦλος ἐπιτάττει· Μὴ χρυσοῦ ἢ μαργαρίτας ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ, ἀλλ' ὁ πρέπει γυναιξὶν ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν δι' ἔργων ἀγαθῶν. ἀλλὰ τοῖς ἔξω δρᾶσαι βούλει, ἢ ἐπαινεῖσθαι πρὸς αὐτῶν; μᾶλλον μὲν οὖν, ὑ σώφρονος γυναικὸς ὁ πόθος τοῦτο· πλὴν, εἰ βούλει, καὶ τούτους ὕστερον ἐφέξεις ἔξεις σφοδροὺς καὶ τῆς σωφροσύνης ἐπαινέτας. ἐκεῖνο μὲν γὰρ δεῖ ἐπαινέσονται ὀπτικὴς καὶ μέτριος, ἀνὴρ ἀκόλαστοι καὶ λάγνοι· μᾶλλον δὲ, οὐδὲ ὅτοι ἐπαινέσονται, ἀνὴρ καὶ κακῶς ἐρεῦσι, ἀνάπαλιν ἐρευνώμενοι ταῖς ὄψεις ἐπὶ τῆς ἐκείνου γυναικὸς ἀσωτίας· ταύτην δὲ καὶ ψόγοι καὶ ὕστοι καὶ πάντες ἀποδέξονται, ἅτε μηδὲν κακὸν πρὸς αὐτῆς λαμβάνοντες, ἀνὴρ ἡ διδασκαλίαν φιλοσοφίας· ἡ πολὺς μὲν ἔσται τοῦτο ἀνθρώπων ὁ ἔπαινος, πολὺς δὲ τοῦτο τῷ Θεῷ ὁ μισθός. τοῦτον τοίνυν ζηλώσωμεν τὸν κόσμον, ἵνα καὶ σὺν ταύτῃ μὴ ἀδείας ζήσωμεν, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτυχωμεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. a. Τιμ. c. β.

Ομιλ. ξβ. 1 ΗΝ ΔΕ ΤΙΣ ΑΣΘΕΝΩΝ ΛΑΖΑΡΟΣ ΑΠΟ Βηθανίας, ἐκ τῆς κώμης Μαρίας ἡ Μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. 2 Ἡ δὲ Μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν Κύριον μύρῳ. χξ' ια.

Πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅταν ἴδωσί τινας τὸν ἀρεσκόντων τῷ Θεῷ πάσχοντάς τι δεινὸν, οἷον, ἢ ἀρρωστίαν ἐπεισιόντας, ἢ πενίαν, ἢ ἄλλῳ τινὶ τοιούτῳ, σκανδαλίζονται· οὐκ εἰδότες, ὅτι τοῖς μάλιστα τῷ Θεῷ φίλοις τὰ τοιαῦτα πάσχειν ἔθος· ἐπεὶ ἡ ὁ Λάζαρος τὸν φίλον ἦν τοῦ Χριστοῦ, ἐν ἀσθενείᾳ. τοῦτο γοῦν ἡ Ⓦ πέμψασα ἔλεγεν· ἴδε, ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ. ἀλλ' ἴδωμεν αὖθις τὸν ῥητόν. ἦν ἧς, φησὶ, ἀσθενῶν Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας. οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ ὡς ἔτυχεν, εἶπε πολλῶν ἦν ὁ Λάζαρος, ἀλλὰ δείκνυσι τὴν αἰτίαν ἦν μὴ ταῦτα ἐρεῖ. τίνος ἦν τὸ προκειμένου ἐχόμενα. καὶ ταῖς ἀδελφαῖς ἦν αὐτὸν ἡμᾶς διδάσκει χρησίμως [ἡ ἔτι ὁ πλέον εἶχε Μαρία, ἐπαγαγὼν ἡ λέγων·] "ἦν ἦν Μαρία, ἡ ἀλείψασα Ⓦ Κύριον μύρῳ. ἐν ταῦθα ἴσως" δέονται ἐξηγητοῦ, πῶς, φασὶ, ἐνόμιζεν ὁ Χριστὸς γυναικὸς ταῦτα ποιούσης; ἴσως μὲν οὖν ἐκεῖνο ἀναγκαῖον μαθεῖν, ὅτι ὑχ αὕτη ἐστὶν ἡ πόρνη ἡ ἐν τῷ Ματθαίῳ, οὐδὲ ἡ ἐν τῷ Λουκᾷ· "ἄλλη γὰρ αὕτη. ἐκεῖναι μὲν γὰρ πόρναι" διὰ τινες ἦσαν ἐν πολλοῖς γέμουσαι κακοῖς· αὕτη δὲ, ἐν σεμνῇ ἐν σωφρονούσῃ. ἐν γὰρ τοῦτο ἐκ τοῦ ἐκ χιλίων ἐσωφρόνησε τὸν Χριστόν. δείκνυσι δὲ ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅλη ἐν αἱ ἀδελφαὶ ἐφίλουν αὐτὸν, ἐν ὅμως ζωοχρήστει τὸν Λάζαρον ἀποθανόν. τίνος δὲ ἕνεκεν οὐκ ἐάσασαι τὸν ἀδελφὸν κεῖσθαι, ὅπερ ἐποίησεν ὁ ἑκατόνταρχος καὶ ὁ ἄρχων ὁ βασιλικὸς, ἀπῆλθον πρὸς αὐτὸν, καὶ παρεσῶσι; σφόδρα ἐθάρρει τῷ Χριστῷ, ἐ πολλοῦ πρὸς αὐτὸν εἶχον οἰκείωσιν.

στιν. ἄλλως δὲ, καὶ γυναῖκες ἦσαν ἀδεεῖς, καὶ ὃν πολλὴ παῤῥησία· ἐπεὶ οὖν ὑ καταφρονοῦσαν τοῦ ἐποίουν, ὕστερον ἐδήλωσαν. οὐ μὴν οὖν οὐκ ἦν αὐτῇ ἐκεῖνα, δῆλον. ἀλλὰ καὶ ἐκείνων τίνος ἕνεκεν ἐδέξατο ὁ Χριστός, φησιν; ἵνα λύσῃ τὴν κακίαν· ἵνα δείξῃ τὴν φιλοσοφίαν· ἵνα μάθῃς, οὗ οὐκ ἔστι νόσημα ἰσχὺν αὐτοῦ τὴν ἀγαθότητα. μὴ τοίνυν τοῦτο μόνον ἴδῃς, οὗ ἐδέξατο, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο σκόπει, πῶς μετῴκοδόμει. καὶ τίνος ἕνεκεν " ἀναμιμνήσκει τ ἰσοτιμίας ταύτης ἡμᾶς ὁ εὐαγγελιστής· μᾶλλον δὲ τί διδάξαι βούλεται τῷ λέγειν, χ. ἰσοτιμ.

5 Ἠγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ Λάζαρον;

Μηδέποτε ἀγωνιάσῃς μηδὲ δυσχεράνῃς, εἰ τις ἀθετεῖται ὑμῶν παῤῥησίαν τοῦ εὐσεβοῦς ἄνδρας καὶ τῷ Θεῷ φίλους.

3 Ἴδε, ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ. Εἰς οἶκτον ἐβούλοντο τὸν Χριστόν. ἔτι γὰρ ὡς ἀνθρώπῳ προσῆγον. καὶ ἄλλοι δὲ ἐξ ὧν λέγουσιν, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανε· " καὶ οὐκ τοῦ μὴ εἰπεῖν, ἴδε, Λάζαρος ἀσθενεῖ, ἀλλ' ἴδε, ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ. τί οὖν ὁ Χριστός; χ. ἀλλ'

4 Αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ δι' αὐτῆς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ὁρᾷς πῶς πάλιν μέμνηται τῆς δόξης φησὶν αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρός. Εἰ γὰρ Θεοῦ, ἐπῄνεσεν, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον. ὅπερ γὰρ ἔμελλεν ἐκεῖ ἡμέρας δύο μεῖναι, τοῦτο αὐτοῦ ἀπεπέμπετ ὑπὲρ ἀπαλλάττοντος. ἐφ' ᾧ καὶ θαυμάσας ὅτι τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ," πῶς ἀγνοήσασαν, ὅτι οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, καὶ ἐδόξασαν αὐτὸν ἀποθανόντα, οὐκ ἐσκανδαλίσθησαν, ἀπιστίας τοῦ πράγματος γεγονυίας· ἀλλὰ πρὸς σῆλον" ἐστὶ τοῦτο, καὶ οὐκ εἰκότως αὐτοὶ ἀφῃρῆσθαι. ὃ δή, ἵνα, σταῦτα οὐκ ἀπωλείας, ἀλλ' ἐνδείξεως ᾖ. ζωὴν μὲν γὰρ ἐπέρωσεν ἡ ῥᾳθυμία, ἐγείρεται δὲ αὐτῇ εἰς δόξαν Θεοῦ. χ. τῷ ἴσα

6 Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἔμεινεν ἡμέρας δύο. Τίνος ἕνεκεν ἔμεινε; ἵνα ἀπαντήσῃ καὶ ταφῇ, ἵνα μηδεὶς ἔχῃ λέγειν, ὅτι ὕπω τελευτήσασι αὐτοὶ ἀνέστησεν· ὅτι κύριος ἦν, ὅτι ἔκλυσις ἦν, οὐ καλακωγή τις, καὶ ὁ θάνατος ὄκνῳ τοῦτο καὶ χρόνοι ποσοῦτοι" ἔμεινεν, ὡς καὶ φθορὰν ἤδη, καὶ εἰ ἔπεσεν," ἤδη ὄζει. 7 Εἶτα λέγει τοῖς μαθηταῖς· ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν. χ. ἀλλ' χ. ἔτι

Τί δήποτε ὑδαμοῦ πρόφασιν ἀγαχρὸ, σταῦτα προλέγει; ἐδιδοίκεισαν σφόδρα· " καὶ ἐπὶ ταύτῃ διέκειντο, προλέγει, ἵνα μὴ τὸ ἀδόκητον ταράξῃ αὐτούς. τί δ' ὁ μαθηταί; χ. δεδοί σει.

8 Νυνὶ ἐζήτουν σε Ἰουδαῖοι λιθάσαι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ; Ἐδεδοίκεισαν μὲν οὖν καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ· τὸ δὲ πλέον, μᾶλλον ὑπὲρ ἑαυτῶν. ὅπου γὰρ ἦσαν ἀπηρτισμένοι. διὸ καὶ τῷ δεῖν καταστόμωμος λέγει Θωμᾶς· ἄγωμεν, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀποθάνωμεν. ἀθυμίᾳ γὰρ ἦν ἄλλων ἕνεκεν καὶ " ἀπιστίας. ἀλλ' ὅρα πῶς αὐτοῦ δι' ὧν φησι παῤῥησιάζεται ὁ Ἰησοῦς. χ. ἀπιστ ας.

9 Οὐχὶ δώδεκά εἰσι τῆς ἡμέρας; " Ἡ τοῦτο τοίνυν φησὶν, ὅτι ὁ μηδὲν ἑαυτῷ συνιδὼς πταίειν, οὐδὲν πείσεται λυπηρόν· ὁ δὲ τὰ φαῦλα πράττων, πείσεται (ὥστε ἡμᾶς χρὴ διοδεύειν, οὐδὲν γὰρ ἄξιον θανάτου ἐπράξαμεν) ἢ ὅτι ὁ τὸ φῶς τοῦ κόσμου τοῦτο βλέπων, οὐ σφήλεται" ὅτι. Εἰ δὲ ὁ τὸ φῶς τοῦ κόσμου τοῦτο βλέπων, πολλῷ μᾶλλον ὁ μετ' ἐμοῦ, ἐὰν μὴ ἀποσκήψῃ ἑαυτὸν ἐμοῦ. τοῦτο παῤῥησιάζεται, ἐπαγγελίᾳ καὶ τῷ αἰτίαν ἀναλαμβάνειν ὅσων τῆς ἀφίξεως τῆς ὀκνοῦ· καὶ δεικνὺς, ὅτι οὐκ εἰς τὸ Ἱεροσόλυμα μέλλουσι ἀπιέναι, ἀλλ' εἰς Βηθσαϊδάν, χ. ἵνα χ. ἵνα πιστεύσωσιν βασιλ.

11 Λάζαρος ὁ φίλος, φησὶ, κεκοίμηται, καὶ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν·

Τυτέστιν, οὐκ ὅτι τοῖς αὐδεῖς ἄπιμι πάλιν ὀχλεξόμενος δὲ ὁμόσε χωρίσων τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ ὃν φίλον ἐξυπνίσων ὃν ἡμέτερον. 12 Λέγουσιν οἱ μαθηταί· Κύριε, εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται. Τοῦτο δὲ οὐκ ἁπλῶς εἶπον, ἀλλ' ἐγκόλπιον βουλόμενοι τὴν ἐκ προοιμίων. λέγεις, φησὶν, ὅτι καθεύδει; οἶκοθεν δὲ καταπίπτει τὸ ἀπιθανὸν. κἀκεῖνος δηλοῖ τοῦτο εἶπεν, οὐχ ὁ φίλος ἡμῶν, ἵνα δείξῃ ἀναγκαίαν τὴν προοιμίαν. ἐπεὶ οὖν ὀκνηρότερον

εφτιεσι διέκειντο, 14 Τότε λέγ, ἀπέβανε. Τὸ μὲ οὖν πρεσβύτερον, τὸ ἀχόμπατον προδαχῆσαι βυλόμβος, ἔλεγν· ὅπῳ ὁ ζωπχαν, ἐπάγ· ἀπέβανε,

15 Καὶ χαίρω δι ὑμᾶς. Τί δήποτε δι ὑμᾶς; ὅτι πρεσεῖπον σὐκ ὢν ἐκῆ, ἢ ὅτι, ἐπειδὴ δυάσησω, σὐδὲ μία ἔσαι ὑποψία. ὁρᾶς πῶς ἔτι ἀτελέστερον διέκειντο ⓐ μαθηταί, ἢ σὐκ ἤδεσαν αὐτὸ τὸν δυνάμιν ὡς ἐχρῆν; τοῦτο ὁ ἐποίουν ⓐ μεταξὺ φόβοι παρέχοντες αὐτῶν ταῖς ψυχαῖς ἢ θορυβοῦντες. Ἐπὲ ὅτε μὲ ἔλεγε, κεκοίμηται, λέγ· πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν· ὅτε ὁ εἶπεν, ἀπέβανεν, οὐκέτι προσέθηκε, πορεύομαι ἵνα δυάσησω αὐτόν. ὁ γὰρ ἠβούλετο τοῖς ῥήμασι προσλέγειν, ἀ ἔδει τῶν ἔργων ἔμβρις βεβαιοῦσθαι, ὃ ἀνεπόδοξον πάντα χοῦ διδάσκων ἡμᾶς, ἐπὲ ὃ μὴ δεῖ ἁπλῶς ὑπολαμβάνειν. Εἰ ὁ ὅτι τῦ ἐκατονταπάρχυ τῦτο ἐποίησε προσκληθεὶς (εἶπε γὰρ, Ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν) ἵνα δείξῃ τὸν ἐκείνου πίστιν, τῦτο εἶπεν. Εἰ ὁ λέγει ὡς, πολλοὶ ὕπνοι κατέλαβον ⓐ μαθηταί, ἢ σὐδὲ ἀπὸ τύτυ ζωέγνωσαι βαίαιον εἶ), ἀπὸ τῦ εἶπε, πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν; (ἢ γὰρ αἰσίας ἦν, εἶγε προσεδόκων σαφῶς πάντα ἢ δεῖν αὐτὸν παρεῖναι ὥστε ἐξυπνίσαι) ἐκεῖνο δὲ ἐποιοῦμεν, ὅτι ἐνόμιζον τῦτο αἴτιγμα εἶ), οἷα πολλὰ διελέγετο. πρῶτος μὲ οὖν ἐδιδοίκεισαι τὴν τῶν Ἰουδαίων ἔφοδον, ὅθεν ὁ σὺν ἄλλοις ὁ Θωμᾶς· διὸ ἢ ἔλεγε, Matth. 4. ζ.

16 Ἀγωμεν, ἵνα ἢ ἡμεῖς ἀποθάνωμεν μετ' αὐτῦ. Καὶ πῶς μὴ φασιν, ὅτι ἐπεθύμει ἐκ αὐτὸς ἀποθανεῖν· σὐκ ἔστι δέ. δυλίας γὰρ μᾶλλον ὁ ῥῆμα. ἀλλ' σὐκ ἐπεβαμήθη. διεβάζε γὰρ αὐτῦ τὴν ἀθέσιαν ἐπ. ὕστερον μέντοι πρῶτον ἰαχυρότερος γέγονε ἢ ἄληπλος. τὸ γὰρ ναι μαστὸν τῦτο ἔστιν, ὅτι ⓦ ὕπως ἀθετῆ προ τῦ σαυρῦ, μὴ ⓦ σαυρὸν ἐκ τὸ πιστεῦσαι τῇ δυάσάσει θερμότερον πρῶτον αὐτὸν ὁρῶμεν· τοσαύτη ἡ τῦ Χριστῦ δυνάμις. ὁ γὰρ μὴ τοῦ Χριστοῦ εἰς Βηθανίαν μὴ τολμῶν ἀπελθεῖν, σὺν ⓦ Χριστὸν ὑχ ὁρᾶν, ἀλλὰ τὴν οἰκουμένην διέβραμε, ἢ σὸ μέσος δήμος ἐστρέφετο φονεῦσι ἢ βυλομένοις αὐτὸν ἀνελεῖν. Εἰ ὁ ἀπὸ δεκαπέντε σταδίων ἦν ἡ Βηθανία, ὅσαν ὅσι μίλια δύο, πῶς τεταρταῖος ὁ Λάζαρος; ἔμεινε δύο, ἢ προ τῶν δύο ἦλθε ὡς ἀπαγγέλλων καθ' ὧν ἢ ἐτελεύτησε· Εἶπα κατὰ αὐτὴν τὴν τετάρτην ἡμέραν πρεσεγένετο. διὰ τοῦτο ἢ κλαυθῶναι ἀνέμεινε, ἢ ὑχὶ αὐτεπάγγελτος ἦλθεν, ἵνα μὴ ὡς ἐκ ἀποβύσῃ τὸ γεγονός. ἢ σὺν αὐταὶ πρεσεγένοντο αἱ φιλούμεναι, ἀλλὰ ἄλλοι πέμπονται. 18 Ἦν ὁ ἡ Βηθανία ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε. Οὐχ ἁπλῶς τῦτο ὑπεσημάνατο· ἀλλὰ βούλεται διδάξαι ὅτι ἐγγὺς ἦν, ἢ εἰκὸς ἀπὸ τύτυ πρόφασιν πολλοῖς. διὸ ἢ τῦτο δηλῶν ἐπάγ λέγων· 19 Πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἦλθον, ἵνα παραμυθήσωνται αὐτάς.

Καὶ πῶς παρεμυθοῦντο αὐτὰς φιλούμενοι κατὰ τὸ Χριστοῦ, κἂν ἔζωντο, ἐαν τις ὁμολογήσῃ Χριστὸν, ἵνα ἀποσυνάγωγος γένηται; ἢ δῆλον τὸν δυάγκην τῆς συμφορᾶς, ἢ ὡς βυλομένας αἰδούμενοι, ἢ ⓐ μὴ ποτε οἱ, ὅτοι πρῶτον. πολλοὶ γοῦν ἢ ἐξ αὐτῶν ὑπέστρεψαν. Ταῦτα ὁ λέγ ὁ διαγγελιστὴς, πιστούμενος ὅτι τέθνηκε Λάζαρος. Ἵ δήποτε ὁ ὁ παρακαλούμενος τὴν ἀδελφὴν Μάρθα εἰς ἀπάντησιν ἐρχομένη τῦ Χριστοῦ; βούλεται καταπλῆξαι αὐτὰς ζωντυχῶν, ἢ τὸ γεγονὸς ἀπαγγεῖλαι. ὅπῳ ὁ αὐτὸν εἰς ἐλπίδας ἔρχεται ἄγαν, τότε ἀπειρεῖ ἢ καλεῖ τὴν Μαρίαν, ἢ ἀπήντησεν αὐτῷ, τῦ πόθους ἀκμάζοντος ἔτι. ὁρᾶς πῶς ζέον ὁ φίλερον ἦν; αὕτη ἐστὶ περὶ ἧς ἔλεγε· Μαρία ὁ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο. πῶς οὖν, φησι, θερμοτέρα ἦν ἡ Μάρθα φαίνεται; οὐ θερμοτέρα, ἀλλ' ὅπῳ ὕπω μαθοῦσα ἦν ἐκείνη· ἐπὶ αὕτη ἐ ἀθενεστέρα ἦν. ἢ γὰρ ἀκούσασα τοσαῦτα, ἓν ζαπεινὰ φθέγξε)· ἤδη ὄζει, τεταρταῖος γάρ ἐστιν. ἐκείνη ὁ, καίτοι μηδὲν ἀκούσασα, τοιοῦτον σὐδὲν ἐφθέγξατο, ἀλλ' ὑγρὸς πιστεύσασα λέγει· Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελφός μυ σὐκ ἂν ἀπέθανεν. ὁρᾷς ὅση φιλοσοφία γυναικῶν, εἰ ἢ ἀθενὴς αὐτῶν ἡ γνώμη; ἰδοῦσα γὰρ τὸν Χριστὸν, σὐκ ἀγρίως εἰς ὀργὴν σὐδὲ εἰς κακυσμὸν σὐδὲ ὀλολυγμοὺς ἐκπιπτούσιν, ὅπερ πά-

θρωμεν ἡμεῖς, ἐπειδὴ ἴσως γνωρίμως ἐπισπόμεθα ἰδιωμάτων τῶν πάθει· ἀλλὰ βέλτιον διδάσκαλον θαυμάζοιεν. ἐπίσθιον μὲν οὖν ἦν ἀμφοτέροις εἰς Χριστὸν, ἀλλ' οὐχ ὡς προσῆκεν. "Ὅπου γὰρ ἀκριβῶς ἠπίσταντο, ὅτε ὅτι Θεὸς ἦν, ὅτε ὅτι οἰκεία δυνάμει τὰ αὐθεντικὰ ταῦτα ποιεῖ· ἄπερ ἀμφότερα αὐτὰ ἐδίδαξεν. "σκῆψιν μὲν γὰρ ἠγόουν τῶν λόγων, 5

21 Εἰ ἦς ὧδε οὐκ ἂν ἀπέθανεν ὁ ἀδελφός μου," Τοῦτο ἦν τῶν λόγων,

22 Ὅσα ἂν αἰτήσῃ Θεὸν, δώσει σοι, Ὡς περὶ σπουδαίου τινὸς καὶ βιοδοκίμου διαλεγόμενοι. "ὅρα δὲ τί φησιν ὁ Χριστός·

23 Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. Ἐκεῖνο τοίνυν ἀναπέπτει ὃ, ὅσα ἂν αἰτήσῃ· ἢ γὰρ εἶπεν, αἰτῶ, ἀλλὰ τί; ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. ὃ μὲν οὖν εἰπεῖν, ὦ γύναι, ἔτι καὶ τὸν βλέπεις, ἢ δόμενον βοηθείας ἑτέρας, ἀπ' ἐμοῦ πάντα ποιῶ, σφόδρα ἴσως φορτικὰ, ἢ προσῆκεν ἐν τῇ γυναικί· ὃ δὲ εἰπεῖν ἀναστήσεται, μέσον ἴσως ποιοῦντος λόγου. ἢ δηλαδὴ τὴν ἐξῆς τὰ ταῦτα ἅπερ εἶπον ἠνίξατο. Εἰπούσης γὰρ,

24 Οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ, Σαφέστερον δείκνυσι αὐτῇ τὴν ἀνθεντίαν, λέγει· 25 Ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή· Δηλαδὴ, ὅτι ἡ δεῖται ἑτέρου βοηθοῦντος, εἶτα αὐτός ἐστιν ἡ ζωή. Εἰ δὲ δεῖται ἑτέρου, πῶς ἂν εἶπεν αὐτὸς ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή; ἀλλ' ὅπου φανερὰς οὐκ εἶπεν, ἠνίξατο δῆλον. πάλιν δὲ ἐκείνης εἰπούσης, ὅσα ἂν αἰτήσῃ, αὐτὸς πάλιν λέγει· Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται), Δείκνυσιν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ χορηγὸς τῶν ἀγαθῶν, καὶ πρὸς αὐτὸν δεῖ αἰτεῖν.

26 Καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. Ὁρᾷς πῶς αὐτῆς αἰτεῖται νοῦν. ἢ γὰρ τοῦτο ἴσως ὃ ζητούμενον μόνον, τὸ Λάζαρον ἀναστῆσαι, ἀλλ' ἔδει καὶ τούτων καὶ σὺν πολλοῖς μετ' αὐτῆς τῶν ἀνάστασιν μαθεῖν. δηλοῖ τοῦτο περὶ τῆς ἀναστάσεως φιλοσοφῶν δηλονότι τῶν ῥημάτων. Εἰ δὲ ἡ ἀνάστασις αὐτός ἐστιν καὶ ἡ ζωὴ, οὐ τόπῳ περιείληπται, ἀλλὰ πνευματικοῦ πρέπον οἶδεν ἰᾶσθαι. Εἰ μὲν οὖν εἶπεν, ὡς ὁ ἐκπεπτωκὼς ἀρχῆς, εἶπε λέγω, καὶ ἀναστήσει) ὁ παῖς μου, τοῦτο δὲν ἐποίησεν· ὅπου δὲ καλέσας αὐτοὺς πρὸς ἑαυτὸν, καὶ προσομιλήσαι ἠξίωσεν, τότε ἔνεστι συγκατάθεσιν, ὥστε αὐτὸν ἀναστῆσαι ἀπὸ τῆς παπειότητος τῆς περὶ αὐτὸν, καὶ προσηλθεῖν κατὰ τὸν τόπον. ὅμως καὶ συγκαταβάσεως δείκνυσι καὶ οὗτος, ὅτι καὶ ἀπὼν δύναται θεραπεύειν. Διὰ τοῦτο ἦν καὶ βραδύνει. οὐ γὰρ ἂν ἔφαίνη ἡ χάρις θᾶττον δοθεῖσα, εἰ μὴ καὶ ἡ δυσωδία προσεχώρησε. καὶ πόθεν ἤδει ἡ γυνὴ τῶν μέλλοντα ἀνάστασιν; ἤκουσαν πολλὰ τοῦ Χριστοῦ περὶ ἀναστάσεως λέγοντος, ἀλλ' ὅμως ἐκείνη αὖτη ἐπιθυμεῖ ἰδεῖν καὶ" ὅρα πῶς κἀκεῖ τρέφεται ἔτι. ἀκούσασα γὰρ ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ, οὐδὲ οὕτως εἶπεν, ἀνάστησον αὐτόν· ἀλλὰ τί; 27 Πιστεύω ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Τί οὖν ὁ Χριστὸς πρὸς αὐτὴν; 25 Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται), Τοῦτον τὸν θάνατον τὸν χοϊκὸν λέγων· 26 Καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ, Τὸν θάνατον ἐκεῖνον δηλονότι. ἐπὶ οὖν ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις, μὴ θορυβηθῇς, εἰ καὶ τεθνηκεν ἤδη, ἀλλὰ πίστευε. οὐ γὰρ ὅτι τοῦτο θάνατος. τίνος αὐτὴν ὅτι ὧδε συμβεβηκότι πρέμνησατο, καὶ ἐλπίδας ἐνέφυσε, καὶ τῷ εἰπεῖν ὅτι ἀναστήσεται, καὶ ὃ εἰπεῖν, ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις· καὶ ὅτι ἀναστὰς, κἂν πάλιν ἀποθάνῃ, οὐδὲν πείσεται. ὥστε οὐ χρὴ φείδεσθαι τοῦ θανάτου. ὃ δὲ λέγω τοιοῦτόν ἐστιν· ὅτι οὔτε σοὶ τεθνηκεν, οὔτε ὑμεῖς τεθνήξεσθε. Πιστεύεις τοῦτο; λέγει σκέπτου· πίστευε ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος. Δοκεῖ μοι μὴ ζωηρέαν τὸ γύναιον τὸ λεχθέν. ἀλλ' ὅτι μὴ μέγα τι ἴσως, ζωῆδες· οὐ μικρὸν κατάπτωσε ὃ πάθος. διὰ τοῦτο ἕτερον ἐρωτηθεῖσα, ἕτερον ἀποκρίνεται). τίνος μὴ ὄντος σκῆψις ἑτέρωθεν, ὃ καταλύσαι ὃ πένθος. τοιαύτη γὰρ τοῦ Χριστοῦ λόγων ἡ δυνάμις· διὰ τοῦτο καὶ σκιὰν προσέφασε, καὶ αὖτη ἠκολούθησεν, ἡ γὰρ εἰς διδάσκα-

λον

λει βύσσα, ἢ πρώτως οὐ σφόδρα αἰσθάνεται ζωοχόρτ· ὥστε μὴ τῆς χαίτης ἡ γνώμη τῆ γυναικῶν φιλόσοφος ἰῶ.

Ἀλλὰ νῦν μὴ τὴν ἄλλην κακίαν ἡ ἢ τῶν γυναικῶν ὁ νόσημα κρατεῖ. ὑπόδειξιν ὁ ΘΕΟΣ ΛΟΓΟΣ τοῖς θρηνώδεσι ποιῶν ἢ τοῖς κωκυτοῖς, γυμνῶσαι βεκχίσας, ἀσπάσασαι τείχας γραῒ-
5 δρας πεισθεῖσαι ἢ τὴν πλάνην. ἡ ὅτι ποιῶσιν αἱ μὲν ἀπὸ πένθους, αἱ δὲ ἀπὸ ὑπερηφανίας καὶ φιλοτιμίας, αἱ δὲ ἀπὸ ἀσωτίας· ἡ οὐκ ἀπὸ βεκχίσας γυμνῶσιν, ἐπ' ὀψέσι καὶ τοῖς τῶν ἀνδρῶν. τί ποιῆς, ὦ γύναι; γυμνοῖς σεαυτὴν ἀσχημόνως, εἰπέ μοι, ὅτι μέσης τῆς ἀγορᾶς, τὴν Χειστὸ μῆνος οὖσα, ἀνδράσι πρόσωπον ἢ τὴν ἀγορὰν τείχας πλεῖς, ἡ ὄχλους ἐκκλίνεις ἐκθέτου, ἢ μέγα κωκύεις, ἡ χορὸν ἐπείρασας, ἡ μαινάδων γυναικῶν εἰκόνα ἀφομοίωσας, ἡ οὐχ ἡ τῷ
10 Θεῷ προσκρούεις; πίστις ταῦτα μανίας; ἆρ' οὐ γελάσονται ἕλληνες; ἆρ' οὐ μῦθος τὰ ἡμέτερα εἶναι νομίσουσι; ἐρεῖσι γάρ· οὐκ ἔστι ἀνάστασις, ἀλλὰ χλιδὴ τὰ τῶν χριστιανῶν, ἀπάτη ἡ συνήθεια. καθάπερ γὰρ οὐδεὶς ὅστις μὴ ταῦτα, οὕτω κωκύουσιν αἱ περὶ αὐλοῖς γυναῖκες. οὐ προσέχουσι τοῖς ῥήμασι τοῖς ἐν τοῖς βιβλίοις αὐτῶν κεκαθαγμένοις· πλάσματα οἰκεῖα πάντα, καὶ δηλοῦσιν αὐτά. εἰ γὰρ ὑπῆρχεν, ὅτι ὁ τετελευτηκὼς οὐ τετελεύτηκεν,
15 ἀλλ' ἐπὶ βελτίονα ζωὴν μετῆκεν, οὐκ ἂν αὐτὸν ὡς οὐκ ἔτι ὄντα ἐθρήνουν, οὐκ ἂν ὕστερον κατεκόπτοντο, οὐκ ἂν τεταῦτας ἀφῆκαν φωνὰς ἀπιστίας γεμούσας· οὐκ ἔτι σε ὄψομαι, οὐκ εἶμι σε ἀπολήψομαι. μῦθος ἅπαντα τὰ περὶ αὐλοῖς. εἰ γὰρ τὸ κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν οὕτω διέπιστεῖται, πολλῷ μᾶλλον ἡ τὰ ἄλλα τὰ περὶ αὐλοῖς σεμνά. οὐκ οὕτως ἕλληνες χυδαϊκίζονται. πολλοὶ περὶ αὐλοῖς ἐφιλοσόφησαν· καὶ ἀκούσασα [ἕλλην] γυνὴ πρὸς παιδὸς ὁ πολέ-
20 μῳ προσπεσόντος, βύθιος ἤρετο· τὰ δὲ τῆς πόλεως πῶς διάκειται πράγματα; ἡ ἄλλος φιλόσοφος ἐρωτώμενος, διὰ τί ἤκουσιν ὅτι οὐκ τῆς πατρίδος ὁ παῖς ἔπεσεν, ἀφελόμενος Ⓜ εἶφασι, ἡ ἐρόμενος ὁπότερος τοῖν δυοῖν, διὰ τί ἔμαθε Ⓜ πεσόντα, Ⓜ εἶφασι λύγος πάλιν ἐπέθηκε. πολλοὶ δὲ ἡ ὑῆς ἡ θυγατέρας ἐπέδωκαν εἰς σφαγὴν, δαίμονας πιμπλῶντες· αἱ δὲ Λακωνικαὶ γυναῖκες ἡ θαμινοῖς τοῖς παισὶν, ἢ τὸ ἀσπίδα διασῶσαι
25 ἢ τὸν πολέμιον, ἢ ἐπ' αὐτῆς ἐνεχθῆναι νεκρόν. διὰ ταῦτα αἰσχυνόμεθα ὅτι ἕλληνες ταῦτα φιλοσοφοῦσι, ἡμεῖς δὲ ἀναμενοῦμεν. Ⓐ πρὸς ἀνάστασιν οὐδὲν εἰδότες, τὰ τῶν εἰδότων προσπίπτομεν· Ⓐ δὲ εἰδότες, τὰ τῶν ἀγνοούντων. πολλοὶ ἡ ὁ διὰ Θεὸν οὐ ποιοῦσι, τοῦτο δι' ἀνθρώπων αἰδῶ προσπίπτουσι πολλάκις. αἱ γὰρ εὐπορώτεραι τῶν γυναικῶν τείχας οὐ πλύνουσι, οὐ βεκχίσας γυμνοῦσιν. ὃ ἡ αὐτὸ κατηγορίας ἑκάστης, οὐκ ὅπως οὐ γυμνῶσιν, ἀλλ'
30 ὅπως ἐν δι' εὐλαβοῦμαι αὐτὸ προσπίπτουσιν, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ δόξαι καταισχύνειν ἑαυτάς. εἶτα αἰδῶς μὲν πένητες κρατεῖ, ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ φόβος οὐ κρατεῖ; ἡ πῶς οὐκ ἑκάστης ταῦτα κατηγορίας ἄξια; ἐγρῶ δὴ ὃ ποιῶσιν αἱ πλουτοῦσαι διὰ Ⓜ πλοῦτον, ταῖς πενομένας διὰ τὸν Θεοῦ φόβον ποιῆ· νῦν δὲ πολλὰ ἀπεναντίας, καὶ κεῖναι διὰ κενοδοξίαν φιλοσοφοῦσι, ἡ αὐτὰς διὰ μακροψυχίαν ἀσχημονοῦσι. τί ταύτης τῆς ἀνωμαλίας χεῖρον; πολλὰ δὲ ἀνθρώπους,
35 κολλᾶται διὰ τὰ τοιαῦτα προσπίπτομεν· ἡ ῥήματα πολλαχοῦ γέγραπται φθέγγονται καὶ πολλῶ γέλωτος. ὁ δὲ Κύριός φησι· Μακάριοι Ⓐ πενθοῦντες, ὅτι τὰ ἁμαρτήματα "πενθοῦντας λέγων. ἡ οὐδεὶς τοιοῦτο πενθεῖ ὃ πένθος, οὐδὲ φροντίζει τῆς ψυχῆς ἀπολωλείας· τοῦτο δὲ ὑπὸ τοιούτων ἐλεύθημεν" προσπίπτομεν. τί οὖν φησι; καὶ ἄνθρωποι ὄντα ἐπὶ μὴ δακρύειν; "οὐδὲ ἐγὼ τοῦτο κωλύω," φησὶ κωλύω ὃ κόπτεσθαι, ὃ ἀμέτρως τοῦτο ποιῆν. οὐκ εἰμὶ ἀναισθής,
40 οὐδὲ ἀπαθής· οἶδα ὅτι ἡ φύσις ἐλέγχεται, ἡ ἐπιζητεῖ τὴν ὁμιλίαν τὴν ἀνθρωπίνων. οὐκ ἔνεστι μὴ λυπεῖσθαι. τοῦτο ἡ ὁ Χριστὸς ἔδειξεν. ἐδάκρυσε δὲ ὅτι τὸν Λάζαρον. τοῦτο δὲ σὺ ποίησον· δάκρυσον, ἀλλ' ἀρέμα, ἀλλὰ μὴ ἀνάμεσον, ἀλλὰ μὴ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. διὰ δάκρυσον οὕτως, οὐχ ὡς τῇ ἀναστάσει ἀπιστῶν τοῦτο ποιεῖς, ἀλλ' ὡς οὐ φέρων τὸν χωρισμόν. ἐπεὶ καὶ σὺν ἀποδημοῦντας καὶ ἀναχωροῦντας δακρύομεν· διὰ δὲ ποιῶμεν τοῦτο ὡς

ἀποπνιγόμενοι. οὗτοι γὰρ σὺ δάκρυσον, ὡς ἀπεδημοῦντα προσπέμπων. ταῦτα δὲ νομοθετῶν λέγω, ἀλλὰ συγχωρῶν. εἰ μὲν γὰρ ἁμαρτωλὸς ὁ πενθῶν, καὶ πολλὰ τῷ Θεῷ προσεκχρουόμενος, δεῖ δακρύειν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ δακρύειν μόνον (τοῦτο γὰρ οὐδὲν ὄφελος ἐκείνῳ) ἀλλὰ ποιεῖν τὰ δυνάμενά τινα φιλοσοφίαν αὐτῷ· εἰ δὲ ποιοῦσαν, ἐλεημοσύνας καὶ προσφοράς. δεῖ δὲ καὶ ὅτι τούτῳ χαίρει, ὅπου ἐκεκόπη τὰ τῆς κακίας αὐτοῦ. εἰ δὲ δίκαιος, ἀγάλλεσθαι· πάλιν, ὅπου ἐν ἀσφαλείᾳ τὰ ἐκείνου κεῖται, καὶ ἀπήλλακται τῶν μέλλοντος ἀδηλίας· δῶμεν νέος, ὅπου ταχέως ἀπηλλάγη τῶν ἐν τῷ μέσῳ κακῶν· ἀλλὰ πρεσβύτης, ὅπου ὁδοῦ πορρωτέρω ἦλθεν, τοῦτο μὴ κόρου λαβὼν ἀπῆλθε. σὺ δὲ ταῦτα ἀφεὶς λογίζεσθαι, καὶ θεωρεῖς παρίδας κακοπαθοῦντα πρὸς ὁρμάς, ὡς δῆθεν πεμφθέντα ἀπελθόντα, ὅσον ἑκάστης ὥρας· ἀπιμίας. ἢ γὰρ πρὸ τοῦ τεθνηκότος, οὐ θρῆνοι καὶ οἰμωγαί· ἀλλ' ὕμνοι καὶ ψαλμῳδίαι, καὶ βίος ἄρίστος. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἀπελθών, μετ' ἀγγέλων ἀπολαύσεται, καὶ μηδεὶς αὐτὸν ἐνταῦθα λειψάνῳ· οὗ διεφθαρμένος, καὶ τῇ πόλει ἔχθρα προσπέμψασαι, οὐδὲν χαρπώσεται. βούλει πέμψασι ἀπελθόντα; ἕτερος τὴν μίσησιν, ἐλεημοσύνας ποιῶν, [βύεργασίας, λῃτουργίας.] ἡ δὲ ὄφελος ἀπὸ τῶν πολλῶν ὀδυρμῶν; ἐγὼ γὰρ ἕτερον ἤκουσα χαλεπόν· ὅτι δὴ πολλαὶ καὶ ἑκάσταις ὥραις τῶν θρήνων, τῇ θερμότητι τῆς κοπετοῦ φιλοδοξίαν δόξαι ἑαυταῖς κατασκευάζουσαι. ὦ σχολιχῆς ὑποκρίσεως· ὦ σατανικῆς ἐφευρέσεως. μέχρι ποτὲ γῆ καὶ σποδὸς ἡμεῖς; μέχρι ποτὲ αἷμα καὶ σάρκες; ἀναβλέψωμεν εἰς τὸν οὐρανόν, λάβωμεν ἔννοιαν τῆς πνευματικῆς. πῶς ἕλληνι ἐπιτιμῆσαι δυνησόμεθα; πῶς θρηνήσαι, τοιαῦτα πεπονθότες; πῶς αὖθις περὶ ἀνάστασεως σφαλεξόμεθα; πῶς περὶ τῆς ἄλλης φιλοσοφίας; πῶς αὖθις βιωσόμεθα μετ' ἀδείας; Οὐκ οἶδας, ὅτι ἀπὸ λύπης ἐκβαίνει θάνατος; σκυθίζουσα γὰρ ὁ θρηνητικὸς τῆς ψυχῆς, οὐ μόνον οὐδὲν ἀφίησιν ἰδεῖν τῶν δεόντων, ἀλλὰ καὶ πολὺ τὸ βλάβος ἐργάζεται. ἐκείνως μὲν οὖν καὶ τῷ Θεῷ προσκρούομεν, καὶ αὐτοὶ ἑαυτοὺς, αὐτὸν ἀπελθόντα ὠφελοῦμεν· ὅταν δὲ καὶ τῷ Θεῷ βαρεζόμεθα, καὶ αὖθις ἀνθρώποις εὐδοκιμοῦμεν. ἐὰν μὲν καταπέσωμεν καὶ αὐτοὶ, ταχέως ἀναιρεῖ τὸ λείψανον τῆς ἀθυμίας· ἐὰν δὲ ἀγανακτῶμεν, ἀφίσιν ἡμᾶς ἐκδότους τῇ λύπῃ γενέσθαι. ἐὰν εὐχαριστῶμεν, οὐκ ἀθυμήσομεν. καὶ πῶς δυνατόν, φησι, μὴ λυπεῖσθαι, ὁ υἱὸν ἢ θυγατέρα ἢ γυναῖκα ἀποβαλών; οὐ λέγω, μὴ λυπεῖσθαι, ἀλλὰ μὴ ἀμέτρως τοῦτο ποιεῖν. ἐὰν γὰρ ἐννοήσωμεν ὅτι ὁ Θεὸς ἀφείλετο, ὅτι θνητὸν ἔχομεν ἄνδρα καὶ υἱόν, ταχέως ληψόμεθα θάρσος. τὸ δὲ ἀγανακτεῖν, μείζονί τινι τῆς φύσεως ὅτι ζητοῦντι ὄντι. αὐθέκτος ἐγενήθης, καὶ θνητός· τί οὖν ἀλγεῖς, ὅτι ὃ κατὰ φύσιν ἔλαβετο; μὴ ἀλγεῖς ὅτι ἐαθὲν τρέφῃ; μὴ ζητεῖς χωρεῖς τοῦτο ζῆν; οὕτω ποιεῖ καὶ ὅτι τὸ θανατόν, καὶ μὴ ζητεῖ τέως. ἀθανασίαν θνητὸς ἐλπόμενος ἄπαξ τοῦτο ὠείδη. μὴ τοίνυν ἄλγει, μηδὲ καταπέσῃς, ἀλλὰ χάρητι τὰ κοινὰ πάσι νομοθετηθέντα· ἀλγεῖ γὰρ τῶν ἁμαρτημάτων. οὗτος γὰρ πένθος καλεῖ, τοῦτο φιλοσοφίαν μεγάλην. ἔχουσι τοῦτο πενθῶμεν διὰ παντός, ἵνα τῆς ἐκεῖ χαρᾶς ὑπερτύχωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. ξγ. 30 ΟΥΠΩ ΔΕ ΕΛΗΛΥΘΕΙ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΙΣ ΤΗΝ

κώμην, ἀλλ' ἦν ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου ἀπήντησεν αὐτῷ ἡ Μάρθα.
31 Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ παρηγορούντες.

ΜΕγα ἀγαθὸν φιλοσοφία· φιλοσοφίαν δὲ λέγω, τὴν πρὸς ἡμᾶς. καὶ γὰρ τῶν ἔξωθεν, ῥήματα καὶ μῦθοι πολλοί εἰσι, καὶ οὐδὲν αὐτοῖς οἱ μῦθοι "φιλόσοφόν τι ἔχοντες. δόξης γὰρ ἕνεκεν ἅπαντα γίνονται καὶ πρὸς ἐκείνους. μέγα τοίνυν ἀγαθὸν ἡ φιλοσοφία, ἐκ ταύτης ἀμοιβὰς ἐντεῦθεν ἡμῖν ἀποδίδωσιν. ὅταν γὰρ χρημάτων καταφρονῶμεν, εὐτυχοῦμεν ἤδη καρπώσασθαι τὸ "ὄφελος, φρονήσεως ἀπαλλαττόμενος καὶ σοφίας καὶ δυνάμεως·

ὅτι δίξῃ καταπαύσῃ, ἐπειδὴ ἤδη ἀμελοῦσι μαθεῖν, δοῦλος ὢν, δηλαδὴ τῶν ἄντως ἐλευθερωθέντων ἐλευθέρας· ὁ τὴν ἔρημον ὑπερβαίνων, ἐστιν ὃς λαμβάνει πλεῖν αὐτὸ δοῦναι, ἐπεὶ τὰ πρόντα εἰς ἰσοτιμίαν ἔρχεται, ἢ λύπης ἀπάσης κρατοῦσι ῥᾳδίως. ἰδοὺ γυνὴ καὶ γυνὴ αὕτη φιλόσοφος μαθεῖν ἐπιθυμεῖ ἀπὸ λάκκου. ἔρχεται, πάντων τὴν ἀκρίβειαν δηλοῦσα πεπλουτηκὼς καὶ πολυόμβρου, καὶ θέλουσα ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν τὸν διδάσκαλον, ὅτι πλεῖν ἀξίαν ἐπήρατο, ὅτι ἐκ τῶν πόνων κατηξιώθη (καὶ γὰρ μὴ τῆς ἄλλης ἐπιδείξεως αἱ πηγαὶ ἔσονται καὶ τοῦτο τὸ κέρασμα ἔχουσι, φίλτρα μεῖζον ὅτι τὴν πρόνοιαν βεβλῆσθαι) δηλοῖ τοῦτο ἐκεῖνο ἔπαθεν, δηλαδὴ ἄμα ἔκλαυσε, καὶ ἔρχεται ἐπὶ τὸν ἐκεῖ αὐτόν. ὁ δὲ Ἰησοῦς ὑπερελπίζει εἰς τὸ κάμνειν βρέγεσθαι γὰρ ἐβούλετο, ἵνα μὴ δόξῃ ὑπερρίπτειν ἑαυτὸν τῷ σημείῳ, δηλαδὴ ἀξιοῦσθαι πρὸς ἐκείνου. ἢ τοῦτο γοῦν βεβλῆσθαι ὁ ἀναγελιστὴς ὃ, ἐξαίρεται ἐπὶ γῆν, εἶπεν· ἢ δείκνυσι, ὅτι ὅπως ἔδραμεν, ὡς προσφιλὴς ἐκεῖνον ἐρχόμενον. ἄρχεται δὲ ἐν μέσῃ, δηλαδὴ καὶ τὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ ὑπισχνούμενον Ἰουδαίοις· σφόδρα ἐνεστάλη δῆλον τοῦτο καὶ λόγοις ἐφώνησεν αὐτὴ ἡ ἀδελφή, ὥστε μὴ θαρρῆσαι εἰπεῖν τὸν ἀναστήσεται, καὶ τοῦτό τι αἰτιῶδες εἶπεν. ἦ γὰρ ἂν πολλοὶ καὶ ἀνέχρησαν. ἐκεῖνον δὲ ὡς κλαίοντα ἀναστροφὴν πρότερον ἠκολούθουν· καὶ δῆλον τοῦτο πάλιν, ὅτι τεθνηκὼς λάζαρος, πεπλυμένος.

32 Καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ. Θερμοτέρα αὕτη πίστις ἀνέχρησε. ἢ δὲ ὀκνηρὰ ἠδέσθη, ὅτι ἐκεῖνον μέλλει ἐλεγχθήσεσθαι αὐτῇ (ἦσαν γὰρ πολλοὶ καὶ τὴν ἔμφασιν, οἵτινες καὶ ἔλεγον· οὐκ ἠδύνατο οὗτος, ἀνοίξας τὸν ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ;) ἀλλὰ πρὸς ἐξέβαλε πάντας τοὺς διδασκάλου, καὶ ἑνὸς ἠμύετο μόνου, τῆς εἰς τὸν διδασκάλου τιμῆς. καὶ τί φησι; Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανεν ὁ ἀδελφός μου. Τί δὲ ὁ Χριστός; οὐκέτι αὐτῇ διαλέγεται πλεῖν, οὐδὲ λέγει τοῦτο, ἃ καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς (ὄχλος γὰρ πρὸ τοῦ πολύς. καὶ οὐκ ἴσον τοῖς μὴ πάνυ καιρὸς ἐκείνοις) ἀλλὰ μόνον μετεμάζει τι καὶ συγκαταβαίνει, καὶ τὸν δὲ δεκτικὸν φύσιν πεσούμενος διακρύει πρῶτα, καὶ ὁ σημεῖον πρὸς ὃ παρὸν διαβαλλεται. ὅπερ γὰρ τὸ θαῦμα μέγα ἦν, καὶ τοσοῦτον, οἷ ὀλιγάκις ἐποίησε, καὶ ἔμελλον πολλοὶ πεπιστεύειν δι' αὐτόν, ἵνα μὴ τὸ αὐτὸ αὐτὸν ποιῆσαι πρόφασιν τοῖς ὄχλοις, καὶ μηδὲν καρδιώσωσιν ὑπὸ τῶν μετέπειτας, πολλοὺς ὑπάσας) μάρτυρας τῇ συγκαταβάσει, ἵνα μὴ τὸν θάνατον ἀπολέσῃ, καὶ δείκνυσιν ὅσον ἦν δεκτικὸν φύσεως. δακρύει γὰρ ἡ συγχεῖται. οἷον γὰρ παθὸς ἀναρριπίζει πάθος. εἶτα ὑπολυμήνας ἑαυτὸν πάλιν (τοῦτο δὲ ἐνεβριμήσατο ἑαυτὸν πνεύματι, τοῦτ' ἔστιν, ἐπέσχε τὸν σύγχυσιν) οὕτως ἐρωτᾷ. 34 Ποῦ τεθείκατε αὐτόν; Ὥστε μὴ ἀλλοφρονεῖν ἡμᾶς τὸν ἐρώτησιν. τί δήποτε ἡ ἐρωτᾷ; οὐ βουλόμενος ἑαυτὸν ὑπερρίπτειν, ἀλλὰ πάντα πρὸ ἐκείνων μανθάνειν ἡ προσκαλούμενος πιστῶν, ὡς τὰ πάσης ἐπιφανείας ἀπαλλάξαι τὸ σημεῖον. Λέγουσιν αὐτῷ· ἔρχου καὶ ἴδε. 35 Ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς. Ὁρᾷς ὅτι σαφῶς οὔπω ἀναστάσεως σημεῖον ἐστι δίδακτον, οὐδὲ οὕτως ἀπίστει ὡς ἀναστήσει, ἀλλ' ὡς δακρύσει; ὅτι γὰρ οὕτως ἀπίστει ἐδόκει, ὡς θρηνήσει, ἀλλ' οὐχ ὡς ἀναστήσει, δηλοῦσιν Ἰουδαῖοι, οἱ δι' ἃ ἔλεγον· 36 Ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν. Ἰωὴς ἦ ἐξ αὐτῶν εἶπον·

37 Οὐκ ἠδύνατο οὗτος ὁ ποιήσας ἀνοῖξαι τοῦ ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ; Οὐδὲ σὺ ταῖς συμφοραῖς τῆς παιδείας καθυφίεσαι· καίτοι ὁ μέλλει ποιεῖν, πολὺ θαυμαστότερον. τὸ γὰρ ζῆσαι θαυμαστὸν ὑπέρτατον, ὃ προσκυνοῦσιν καὶ κρατήσαντα ἀπειλήσαι, πολλῷ μεῖζόν ἐστι. ἐξ ὧν οὖν ἔδει θαυμάζειν αὐτὸν τὴν δύναμιν, ἐκ τούτων αὐτὸν θαρρεῖ ἀλλοῖοι. πῶς ὁμολογοῦσιν ὅτι ἀνέῳξε τοῦ τυφλοῦ τοὺς ὀφθαλμούς· καὶ δῆλον ἐκείνου θαυμάζειν, ἢ ἦ ἀπὸ τούτου καὶ ἐκεῖνο ὑποθαρρεῖν ἀλλοῖοι, ὡς οὐδὲ γεγηθός. οὐκ ὀκνηρὸν ἦ μόνον δείκνυται πάντες διεφθαρμένοι· ἀλλὰ καὶ τὸ μέτριον ἀλλότριος, μηδὲ ὀπτιδεξαμένου, προλαμβάνειν αὐτοῦ τὰς κατηγορίας, οὐκ ἀναμένοντας τὸ

τοσόγμματος ὁ τόπος. Εἶδες πῶς διεφθαρμένη αὐτῆ ἡ κρίσις ἰοῦ; ἔρχεται τίνων εἰς τὸ μνῆμα, ἢ πάλιν ὑπονοίας τοῦ πάθους. τί δήποτε; ἢ ἀπειδασκάλους ὁ βιαστὴς οὗτος ἢ κλέπτων φησὶν, ὅτι ἐδάκρυσε, ἢ ὅτι ἐνεβρίμησατο; ἵνα μάθῃς, ὅτι ἀληθῶς τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν ἀπεδύσατο. ὅπερ γὰρ μεγάλα καὶ αὐτὸ δῆλόν ἐστι λέγων τῶν ἄλλων μᾶλλον ἔστος, ἢ ἐν τοῖς σωματικοῖς πολὺ ταπεινότερα ὀπτάζων φθέγγεται. ἐνθένδε γοῦν ἀπὸ τοῦτου τοῦτου εἶπεν, ὅτι ὁ λυπεῖ, ὅτι ἀπέλυπος γέγονε, ὅτι σαρκικός· ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον, ὅτι ἐν ὑπερβολῇ ἔρριψε. Τὸ γοῦν ἐλλιφθὲν σαφῆ ἀνεπλήρωσεν ἐντεῦθεν ἀφ' τῶν πάθους. ἀπεὶ γὰρ τὸ θανάτου ἀφῆλε λόγισμός, λέγει· ἔξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου· ἢ ἐνθένδε ταπεινὸν σαφῆ φθέγγεται. ἀφ' τοῦτο ἢ καὶ ὁ τοῦ πάθους πολὺ ὁ δυσθεστῶν αὐτοῦ ἀπεσκεύασεν, ἀπὸ τούτου δηλωθέντες, ὅτι ἀληθῆ τὰ τῆς οἰκονομίας. ἢ ὁ μὲν Ματθαῖος, ἀπὸ τῆς ἀγανίας ἢ τοῦ θορύβου ἢ τοῦ ζῆλου ἢ τοῦ ἰδρῶτος· οὗτος ἢ, ἀπὸ τοῦ πάθους πεισθέντα. οὐκ ἀν ἢ, εἰ μὴ τῆς φύσεως ἰοῦ τῆς ἡμετέρας, ἐπὶ τοῦ πάθους ὀκφοβηθῆ, ἢ ἀπαξ, ἢ δεύτερον. τί ἢ ὁ Ἰησοῦς; τὴν μὲ ἐγκλημ ἔσχεν ἐνθένδε αὐξῆς ἀπολογεῖται· τί γὰρ ἔδει ἀφ' ἡμῖν ὑπονομίζειν μᾶλλον ἐκ αὐτὸν ἀφ' τὴν ἔργων τοῦτο πάσχει, ὅπερ αἰσπαζόμενον ἰοῦ ἢ μᾶλλον κατασκευάζει αὐτὸν ἡμῶν;

39 Φησὶ ἢ, ἄρατε τὸν λίθον. Τί δήποτε δὲ οὐχὶ ἀπὸν ἐκάλεσε ἢ πρόσωπον αὐτοῦ; μᾶλλον ἢ ἀφ' τί ἡχὶ τὸν λίθον ὑπεκαιμένου ἐποίησε διὰς ἰοῦας; ἢ γὰρ ὁ δυνάμενος σῶμα κατῆσαι νεκρὸν τῇ φωνῇ, ἐ ἐλυσιμένον πάλιν διῆξαι, πολλῷ μᾶλλον λίθον κατῆσαι ἴσχυσε ἀν τῇ αὐτῇ φωνῇ· ὁ δὲ διδυμόρου κυρίας καὶ ταύτας συμπεποδισμένος ἀφ' τῆς φωνῆς βαδίζειν παρασκευάσας, πολλῷ μᾶλλον λίθον ὑπῆσαι ἀν. τί δήποτε οὖν οὐκ ἐποίησε; ἵνα αὐτὸν μάρτυρας ποιήσῃ τοῦ θαύματος· ἵνα μὴ τοῦτο λέγωσι, ὃ ἢ ὅτι τοῦ τυφλοῦ, ὅτι σὸς ἐστι, οὐκ ἔστι σός. αἱ γὰρ χῆρες, ἢ τὸ ἀπελθεῖν εἰς τὸ μνημεῖον, ἐμάρτύρουν ὅτι αὐτὸς ὄντι· ὥστε, εἰ μὴ παρῆν ὁ τοῦτο, ἐ φάντασμα ἀν ὑπόμισε, ἢ ἕτερον αὐτὸ ἑτέρου φῆσι. νῦν δὲ τὸ ἀπελθεῖν εἰς τὸν τόπον, ἢ τὸν λίθον ἆραι, ἐ τὸ ἐπαναγαγεῖν τεθνηκότα ὄντι τῆς ἀσπίδας λύσαι τὴν δισμοῦ, ἐ τὸ σὸν φίλως σὸν ἀξιοεγκλήτως τοῦ πάθους, ὡς αὐτὸς ὄντι, ἀπὸ τῆς ἀπαρχῶν ὑπογινώσκειν, ἐ τὸ τὰς ἀδελφὰς μὴ ἀπολιφθῆναι, ἢ τὸ ταῦτην εἰπεῖν, ἤδη ὄζει, τεταρταῖος γὰρ ὄστ· πάντα ἤδη ταῦτα ἰσχυρὰ ὑπομένοντα ἀναγκαιοῦσας, μάρτυρας γενομένους τοῦ σημείου. ἀφ' τοῦτο αὐτὸν κελεύει λίθον ἆραι ἀπὸ τοῦ τάφου, δικαίως· ἐπὶ αὐτὸν ἐλαίρει. ἀφ' τοῦτο ἢ ἐρωτᾷ· πῶς τεθείκατε αὐτόν; ἵνα οἱ εἰπόντες, ἔρχου ἐ ἴδε, ἢ ἀγαγόντες αὐτὸν, μὴ ἔχωσι λέγειν, ὃν ἕτερον ἥπειρε· ἵνα ἢ ἡ φωνὴ ἢ αἱ χῆρες μάρτυρῶσιν (ἡ μὲ φωνὴ λέγουσα, ἔρχου ἐ ἴδε· αἱ δὲ χῆρες λίθον ἆραι, τὰ σπάργανα λύσασαι) ἐ ἡ ὄψις ἐ ἡ ἀκοὴ (ἐκείνη τὴν φωνῆς ἀκούσασα, αὕτη ἰδοῦσα ἀπελθόντα) καὶ ἡ ὀσφρησις δὲ τῆς δυσωδίας ἀντιλαμβανομένη. Φησὶ γὰρ, ἤδη ὄζει, τεταρταῖος γὰρ ὄστ. Εἰκότως ἄρα ἔλεγεν, ὅτι ἐνθένδε ἢ ζωοποιεῖ τὸ γινόμενον ὧν εἶπεν ὁ Χριστὸς, ὅτι, καὶ ἀποθάνῃ, ζήσεται. ὅρα γοῦν καὶ ἐνταῦθα ἃ φησιν, ὡς ἀδυνάτων τῷ προσώπου ὄντος λοιπὸν ἀφ' χεῖρον. καὶ γὰρ ἰοῦ ξένον, τὸ τεταρταῖον καὶ διεφθορότα δύασθαι νεκρόν. καὶ τοῖς μὲ μαθηταῖς εἶπεν, ἵνα δοξασθῇ ὁ ἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀπεὶ ἑαυτῷ δηλοῖ· τὴν γυναικὶ δὲ, ὀφθήσῃ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, ἀπεὶ τοῦ παθοῦς λέγων. ὁρᾷς ὅτι ἡ ἀθάνεια τῆς ἀναστάσεως τῆς ἀφοροῦσι τῆς λεγομένης αἰτία ὄστι; ἀναμιμνήσκει δὲ ὧν διελέχθη πρὸς αὐτὴν, χρεῶν ὄντι πιθῆναι ὡς ἀν ἀναστησούσης. οὐκ ἐβούλετο δὲ τέως παρέχειν σὸν θαῦμα· ἀφ' φησιν,

40 Οὐκ εἶπόν σοι, ὅτι, ἐὰν πιστεύσῃς, ὄψῃ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ;

ΘΕΙΚΟΝ Μέγα ἄρα πίστις ἀγαθὸν, μέγα, καὶ μεγάλως δικαίου σὸν μὴ βίου καταρθοῦσθαι αὐτήν· ἀπὸ ταύτης ἢ ἀν ἄρξῃ τὰ τοῦ Θεοῦ ποιῆν τὸ τοῦ ὀνόματος ἐκείνου ἐ κλῆσις ὁ Χριστὸς ἔλεγεν. Ἐὰν ἔχητε πίστιν, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ, μετάβηθι, ἢ μεταβήσῃ· ἢ πάλιν, Ὁ πιστεύ-

Matθ. ιζ. κ. Ioan. ιδ. ιβ.

ων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει. ποῖα φησι μείζονα; ἃ ὁ μαθηταὶ φαίνον) μὴ ταῦτα ποιοῦντες. καὶγὰρ ἡ σκιὰ Πέτρου νεκροὺς ἤγειρεν. ὅπως ἐκηρύττετο καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ μᾶλλον δυνάμις. ὁ γὰρ οὕτως ἐν ῥημασὶ ζῶντα αὐτῷ ῥημάτων ἔργῳ, ὡς ῥηθέντος αὐτῷ ἑτέρους οὐ δι' ὁμοίων ἐκείνοις μείζονα αὐτῷ δυνηθῆναι. ἀναμφιβόητος γὰρ ἐν τοῖς τῆς ἀναστάσεως ἀπόδειξις. οὐκ ἂν οὖν, εἰ πᾶσιν ὤφθη, οὕτως ἐπιστεύθη. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ εἶχον ἂν καὶ ἀπιστῆσαι, ὅτι φάντασμα ἐν ὃ ὁρῶν ἀπὸ τοῦ σώματος αὐτοῦ· μόνῳ πολλῷ μείζονα γινόμενα σημεῖα, ἢ ὅτε αὐτὸς ζωοποιῶν μὴ δι' ἄλλου ἔπεισεν, εἰ μὴ σφόδρα δυνάμενος ἐν. μέγα τοίνυν ἀγαθὸν πίστις, ὅταν ἀπὸ ῥημάτων γένῃ) δικαιοσύνης, ἀπὸ φίλτρου πολλοῦ δὲ ζεούσης ψυχῆς. αὕτη φιλοσόφους ἡμᾶς δείκνυσι, αὕτη τὰ θνητὰ τῶν ἀποκρύπτει, καὶ δὸν λογισμοὺς ἀφοσιοῖ κάτω, ὡς ἐν τοῖς οὐρανοῖς φιλοσοφοῦσι σχήματος· μᾶλλον δέ, ὅπερ ἡ τῶν ἀνθρώπων σοφία θύρᾳ καὶ δυνάμει), * ἐκ τῆς οὐσίας τοῦτο αὐτὴ καταλαμβάνει δὲ καὶ τοῖς. ἐχώμεθα τοίνυν ταύτης, καὶ μὴ λογισμοῖς τὰ καθ' ἑαυτὸν θνητὰ ἐπιτρέπωμεν. Διὰ τί γὰρ Ἕλληνες, εἰπέ μοι, οὐδὲν θύρᾳ κατώρθωσαν; καὶ σοφίαν πᾶσαν τίνι ἐξώθεν ἔγνωσαν; πόθεν οὖν ἀλιείων καὶ σκηνοποιῶν καὶ τῶν ἀσυνέτων ἐξηνέχθη; οὐκ ἴσασιν; ἀρ' οὐχ ὅτι ἐκείνοις μὲν λογισμοῖς, ὅτοι γε πίστις τὸ πρῶτον ἐπέτρεψαν; Διὰ τοῦτο Πλάτωνος καὶ Πυθαγόρου καὶ πάντων ἁπλῶς τῶν πλανηθέντων ὅτοι κατεγέλων, καὶ οὐκ ἀστρολογίας καὶ μαθηματικῆς καὶ γεωμετρίας καὶ ἀριθμητικῆς καταπτελοῦσας, δὲ πᾶσιν παίδευσιν ἐκμάθοντας ὠφέλησαν, καὶ τοσοῦτοι ἐγένοντο βελτίους, ὅσοι ὁ ἀληθῶς φιλόσοφοι καὶ ὄντως τῶν φύσει μωρῶν καὶ ἀβεβαιοτάτων. ὅσα γὰρ ἀβάσανα εἶπον τίνι ψυχῇ ὅτοι· μᾶλλον ἢ οὐκ εἶπόν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔπεισαν. ἐκεῖνοι δὲ πρότερον μὲν οὐδὲ ἤδεισαν ὅ, τί ποτέ ἐστι ψυχή· ὅπῃ δ' ἔχει, καὶ διέκρισαν ἀπὸ τοῦ σώματος αὐτήν, πάλιν δ' αὖ ἔπαθον, ὁ μὲν ἀσώματον εἰπόντες εἶ) αὐτήν, ὁ δὲ σῶμα, καὶ αὖπαλ σώματι ζωοδοκήσαντες. πρὸ ἐράνου πάλιν ὁ μὲν εἶπον, ὅτι ἔμψυχος καὶ θεός· ὁ δ' ἀλιεῖς, ὅτι ἔργον θεοῦ δὲ τέχνημα, δὲ ἐδίδαξαν καὶ ἔπεισαν. ἀλλὰ δ' μὲν Ἑλλήνων λογισμοῖς κεχρῆσθαι ῥαιμαστὸν οὐδέν· δὲ τοὺς δοκοῦντας εἶ) πιστοὺς, τούτους θύρᾳ εἰσκεῖσθαι ψυχικοὺς, τοῦτ' ἔστι τὸ θρήνων ἄξιον. Διὰ τοῦτο καὶ οὗτοι ἐπλανήθησαν, ὁ μὲν λέγοντες ὅτως εἰδέναι Θεόν, ὡς αὐτὸς ἑαυτὸν οἶδεν, ὅπερ οὐδεὶς οὐδὲ σκεῦος ἐπόλμησεν εἰπεῖν· ὁ δὲ λέγοντες μὴ δύνασθαι Θεὸν ἁπλῶς ἡμᾶς, μηδὲ συγχωρεῖσθαι αὖπαλ πλέον τι τῶν αἰῶνος ἔχειν· ὁ δὲ λέγοντες, ὅτι ὅτι δὴ βίος ὀρθὸς οὐδὲν ὠφελεῖ, ὅτε πολιτεία ἀκριβὴς. ἀλλ' ὅμως τοῦτο ἐλέγχειν ἔχω. ὅτι μὲν γὰρ οὐδὲν ὠφελεῖ πίστις ὀρθή, βίου ὄντος διεφθαρμένου, καὶ ὁ Χριστὸς, καὶ ὁ Παῦλος δηλοῦσι, δὲ πλέον τοῦτο τῶν μέρους φερομένων· ὁ μὲν Χριστὸς, ὅταν διδάσκῃ· Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· καὶ πάλιν, Πολλοὶ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, Κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν; καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ ὁ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν (ὁ γὰρ μὴ προσέχοντες ἑαυτοῖς, εὐκόλως εἰς ποτε ἐκολιαθήσονται, καὶ πίστιν ἔχωσιν ὀρθήν) ὁ δὲ Παῦλος, ὅταν Ἐφεσίοις ἐπιστέλλων ὕτω λέγῃ καὶ προσῇ, Εἰρήνην μοι πάντων διώκετε καὶ τὸν ἁγιασμὸν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον, ἁγιασμὸν καλῶν τὴν σωφροσύνην, ὥστε ἕκαστον δεκτὸν εἶναι τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ χρῆναι, καὶ μὴ ἐπιπλέον ἑτέραν. τὰ γὰρ μὴ δεχόμενοι, ἀμήχανον σωθῆναι· ἀλλ' ἀνάγκη πάντως ἀπολέσθαι, καὶ μυρία ἔχει κατορθώματα. μὴ γὰρ πορνείας ἀδύνατον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. μᾶλλον δὲ οὐ πορνεία τοῦτο λοιπόν, ἀλλὰ μοιχεία. ὥσπερ γὰρ ἡ δεδεμένη ἀνδρὶ, ἂν ἑτέρῳ συνέλθῃ, λοιπὸν μεμοίχευται· οὕτως ὁ δεδεμένος γυναικὶ, ἂν ἑτέραν ἔχῃ, ἐμοίχευσεν. ὁ δὲ τοιοῦτος οὐ κληρονομήσει βασιλείαν, ἀλλ' εἰς γέενναν ἐμπεσεῖται. ἄκουσον καὶ περὶ τούτων τί φησιν ὁ Χριστός· Ο σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβεσθήσεται. σβεννύμενον γὰρ Μαρκ. θ. μθ.

ἔχει

ἔχω συγγνώμην ὁ μὴ γυναῖκα ἐκ πορνείας τοσαύτην ἐξευρίσκων εἰς ἑτέρους. τί τοῦτο γάρ; ἀκρασία λοιπόν. εἰ γὰρ ἀπὸ τῆς γυναικὸς ἀπήρχοντο οἱ πολλοὶ ὅταν πηρίας χωρὶς ᾖ, ὅταν πορνεύσῃς· ὁ μηδὲν τοιοῦτον ἐργαζόμενος, ἀλλὰ καὶ ἑτέρας μισῶν ἄνθρωπος, πόσοι σοῦ σωρεύει πῦρ ἑαυτοῖς; Εἰ δὲ ἀπολύσαντα τὴν ἑαυτοῦ καὶ ἐκβαλόντα ἑτέρα μίγνυσθαι, οὐκ ἔστι (μοιχείας γὰρ τοῦτο ἐστὶν) ὁ ἐνδεῖ αὐτῆς οὔσης ἑτέρας ἐπιτιμήσαι, πόσοι ἐργάζεται κακόν, μηδεὶς τοίνυν ἔστω τὸ νόσημα συγχωρείτω μένειν ἐν τῇ ψυχῇ, ἀλλὰ πανταχόθεν ἐξαιρείσθω. οὐκ οὖν τοῦτο ἀδικεῖ τὴν γυναῖκα, ὡς ἑαυτόν. οὕτω γὰρ τὸ ἁμάρτημα τοῦτο χαλεπὸν καὶ ἀσυγγνωστον, ὅτι, αὐτὴ ἐβουλήθη ἑαυτὴν χωρισθῆναι μὴ βουλομένου ἐκείνου, κωλύει τὴν γυναῖκα ὁ Θεός· πόρνου γὰρ ἑαυτὴν χωρισθῆναι, οὐκέτι. ὁρᾷς ὅσον ἐστὶ τοῦτο κακόν; Ἐὰν γάρ τις, φησὶ, πιστὴ ἀνδρὶ ἔχῃ ἄπιστον, καὶ αὐτὸς βούληται οἰκεῖν μετ' αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω αὐτόν. καὶ ἡ πόρνη οὐχ οὕτως· ἀλλὰ τί; Ἐὰν τις ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι. Εἰ γὰρ ἡ ξωὴ σῶμα ἓν ποιεῖ, τὸ συγκόλλησιν ἐργαζόμενον πόρνη ἀνάγκη ἓν σῶμα γενέσθαι. πῶς οὖν δίξεται ἡ κοσμία τύπον Χριστοῦ μέρος ὄσα; ἢ πῶς ἑαυτῇ ξωάψῃ τὸ μέλος τῆς πόρνης; καὶ ὅσα τοιαῦτα ἀνθρωπολογεῖ. ἡ μὲν τῷ ἀπίστῳ ξωοικοῦσα, οὐκ ἔστιν ἀκαθαρτος (ἡγίασται γάρ, φησὶν, ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικὶ) ὅτι δὲ τῆς πόρνης οὐχ οὕτως· ἀλλὰ τί; ἆρα οὖν τὰ μὲν τοῦ Χριστοῦ ποιήσω μέλη πόρνης; ἐκεῖ μὲν γὰρ ὁ ἁγιασμὸς μένει καὶ ἐκείνου ξωοικοῦντος, καὶ οὐκ ἐξίστα· ἐνταῦθα δὲ ἀμαχωρί. δεινὸν γὰρ ἡ πορνεία, δεινὸν, καὶ ἀθεράπευτον παρεχομένη κέλευσιν. καὶ ἐνταῦθα δὲ μυρία ὑπάρχει τὰ κακά. βίοι γὰρ παλαίπωροι καὶ μεμελημένοι ἀναγκάζεται ζῆν ὁ τοιοῦτος, καὶ τὴν κολάζουσαν οὐδὲν ἄμεινον διάκειται. Εἰς ἀλλοτρίαν οἰκίαν ὑπείσιον μὴ δίκαιος καὶ ἔμπολυ πολλοῦ, καὶ πάντας ὁμοῦ ὑποπτεύων καὶ οἰκέτας καὶ ἐλευθέρους. δεῖ παραιτεῖσθαι ἀπαλλάττεσθαι τοῦ νοσήματος τούτου. εἰ δὲ μὴ πιθανὸς, τί παρεύρεσιν μὴ ὑπολαμβάνετε τὴν ἱεράν. καὶ γὰρ τὰ ἡμέτερα ἐμπεπλησμένα παρέβατα, καὶ νόσου γέμοντα, καὶ δεῖ μὴ τὸ ὑγιαῖνον ἀπολλύειν, ἀλλ' ἀπελαύνειν τὸ πολέμιον, ἕως ἂν τὸ νοσοῦν ἀποθῶνται. μὴν Χριστοῦ γενόμενοι μὴ δὴ μὴν πόρνης ἐμφορώμεθα. οὐκ ἔστι τὰ τοιαῦτα πορίσαι, ἀλλ' ἐκκλησία· ταῦτα δὲ μὴν τὸ πόρνης ἀν ἔχῃς, μὴ ἐν ἐκκλησίᾳ, ἵνα μὴ ἐξευρίσῃς τὸ τόπον. εἰ γὰρ μὴ γένοιτο ἐκεῖ, εἰ γὰρ μὴ κόλασις ἦν, μὴ ταῖς ξωῆκες ἐκείνας ἐν ταῖς γαμηλίοις λαμπάσιν, μὴ τὸ εὐνοῦχον τὸν διηγήσει, μὴ τὸν παιδοποιΐαν, μὴ τὸν χοροποιΐαν, πῶς ἀνέξῃ παρεσκευάσθαι ἑτέρᾳ; πῶς οὐκ αἰσχυνῇ, οὐδὲ ἐρυθριᾷς; οὐκ οἶδας, ὅτι ἡ μὴ τὸν τελευτὸν τῆς ἑαυτοῦ ἑτέρᾳ ἐπισπασαμένου, παρὰ πολλὰ καταγώσεται, καὶ τοῦ κόλασιν ἔχει τὸ παράγμα; σὺ δὲ ἐν ζώσῃ ἑτέραν ἐπεισάγῃς. καὶ πόσης ταῦτα λαγνείας; μάθε τί περὶ τῶν τοιούτων εἴρηκεν· ὁ σκώληξ, φησὶν, αὐτῶν οὐ τελευτήσει, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβεσθήσεται. φείδου τοῦ ἀπειλοῦντος, φοβήθητι τοῦ κόλασιν. οὐκ ἔστιν ἐταίρᾳ τοσαύτη ἡ ἡδονὴ, ὅσον ἐκεῖ λυμαίνεται. ἀλλὰ μὴ γένοιτο ἐμὲ ἐπιτυθῆναι γέενναν τῆς κολάσεως ἐκείνης· ἀλλὰ τὸν ἀγωνοθέτην ἀσκοῦντας ἰδεῖν Χριστὸν, καὶ τὴν ἐπηγγελμένην τυχεῖν ἀγαθῶν, [ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀπολαῦσαι] χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁμιλ. ξθ'. 41 Ο ΔΕ ΙΗΣΟΥΣ ΗΡΕ ΤΟΥΣ ΟΦΘΑΛΜΟΥΣ ἀνέω, καὶ εἶπε, πάτερ, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου. 42 Ἐγὼ δὲ ἤδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ο παλαιὸς

Πολλάκις εἶπον, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ, ὅτι ὁ Χριστὸς οὐχ ὅτι πρὸς τὴν ἀξίαν ὁρᾷ τὴν ἑαυτοῦ, ὡς πρὸς τὴν σωτηρίαν τὴν ἡμετέραν· διὰ τοῦτο τι μέγα φθέγξηται, ἀλλ' ὅπως δυνάμενοι ἡμᾶς ὠφελῆσαι. Διὰ τοῦτο τὰ μὲν ὑψηλὰ καὶ μεγάλα, ὀλίγα, καὶ αὐτὰ ἐγκεκρυμμένα· τὰ δὲ ταπεινὰ καὶ εὐτελῆ, πολλὰ πρὸ πολλοῦ τοῖς αὐτοῦ λόγοις. Ὅπου γὰρ τούτοις ἐσπούδαστο μᾶλλον, τούτοις καὶ σοφίζεται, καὶ ὅτι αὐτὰ δίδαγμα φιλίας, ὥστε μὴ σοῦ μοι θαῦμα βλασφήμωσι, ὅτι αὐτὰ ἀποσιωπᾷ, ὥστε μὴ σοῦ τότε σκανδαλισθῶσι. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς ταπεινότητος πρὸς ὃ τέλος ἔξελθόντες, καὶ ἐπὶ ποῖον ὑψηλὸν δόγματος ὃ πρῶτον διωκόντων καταδεῖ· ἐπὶ δὲ ταπεινοὶ ὄντες, εἰ μὴ πολλάκις θαῦμα ἦκουον, οὐδ' ἂν ὅλως προσῆλθον. ἀμβλὺ γὰρ οἶδε μοι τοσαῦτα μυστήρια, ἀλλὰ δι' ὑλιζόντων καὶ διώκοντων, καὶ αἰσχρῶς ὑβριζομένων, δι' βλασφημιῶν ἀποκαλυπτόντων. καὶ ὅταν μὲν ἴσον ἑαυτὸν ποιῇ τῷ Θεῷ, ὕστερα λέγουσιν, οὐδὲ βλασφημεῖ· ὅταν δὲ εἴπῃ, ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι σου, ἔπι καὶ δαιμονιῶντα καλοῦσιν· ὥσπερ καὶ ὅταν θανάτου χρείττονα εἴπῃ τὰ ἀκούοντα αὐτοῦ τῷ ῥήματι, ἢ δι' ὅταν λέγῃ, ἐγὼ καὶ τοῦ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ δι' ἐμοῦ, ἐγκαταλιμπάνουσι αὐτὸν καὶ σκανδαλίζονται πάλιν, ὅταν λέγῃ δι' τοῦ ὄρους καταβεβηκέναι. Εἰ γὰρ ταῦτα οὐκ ἔφερον ἀσθενείας λογισμόν, σχολῇ γ' ἄν· εἰ δὲ διὰ πάντων ὑψηλὸς ἦν ὁ λόγος καὶ ὅτως ὑφάρετο, προσέχον ἄν αὐτῷ. ὅταν γὰρ λέγῃ, καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ πατὴρ οὕτω λαλῶ· καὶ, ὅτι ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, τότε πιστεύουσι. δι' ὅτι τότε, δῆλον ἀπὸ τοῦ τὸν εὐαγγελιστὴν τοῦτο διαπεμπόμενον καὶ εἰπεῖν, ὅτι ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. Εἰ τοίνυν ὃ μὲν ταπεινὰ φθέγξεσθαι πρὸς πίστιν ἐφέλκε, τὸ δὲ ὑψηλὰ ἀπιστοῦσι, πῶς οὐκ ἐκάτερα μοίρας μὴ ζημιοῦσθαι λογίζεσθαι τὴν ταπεινὴν τὴν αἰτίαν, ὅτι διὰ σοῦ ἀκριβάζει εἴρηται. ἐπεὶ καὶ ἄλλως μέγα τι εἰπεῖν βουληθεὶς ἐσίγησε, τὴν αἰτίαν ταύτην προθεὶς δι' εἰπών· ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, βάλε ἄγκιστρον εἰς τὴν θάλασσαν· ὃ δὲ ποιεῖ καὶ σύ. μὴ γὰρ τὸ ἐσθίειν· ἐγὼ ἤδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις, ἐπήγαγε· ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον προεῖπον, ἵνα πιστεύσωσι. μὴ ἠμέτερα τὰ ῥήματα; μὴ τοσαῦτα μυστήρια; ὅταν οὖν τις ἀπὸ τῶν γεγραμμένων μὴ δύνηται πείθεσθαι, ὅτι ἐσκανδαλίζοντο ὅτι τοῖς ὑψηλοῖς, ἀκούων τοῦ Χριστοῦ λέγοντος διὰ τοῦτο ταπεινὰ φθέγξεσθαι, ἵνα μὴ σκανδαλισθῶσι, πῶς λοιπὸν τῆς φύσεως εἰναι τὰ εὐτελῆ τὰ τοιαῦτα ῥήματα, δηλαδὴ μὴ συγκαταβάσεως; ὅτι καὶ δηλαδή, φωνῆς ἐκβοησάσης ἄνωθεν, ἔλεγεν· Οὐ δι' ἐμὲ ἡ φωνὴ αὕτη γέγονεν, δηλαδὴ δι' ὑμᾶς. καίτοι δι' μὲν ὑψηλῶν ἔξεσι πολλὰ περὶ ἑαυτοῦ λέγει ταπεινά· διὰ δὲ ταπεινῶν ἡ θέσις περὶ ἑαυτοῦ μέγα τι καὶ ὑψηλὸν φθέγξασθαι. ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἀπὸ συγκαταβάσεως ἦν, διὰ τὴν τῶν διδασκομένων ἀδυναμίαν αἰτίαν ἔχει, μᾶλλον δὲ ὁ σάρκα περιβάλλεσθαι, καὶ ὁ παιδοῦσθαι σοῦ ἀκούοντος μηδὲν περὶ ἑαυτοῦ μέγα λαλοῦντος, καὶ ὁ * νομίζεσθαι δυσσεβοῦντος, καὶ ὁ ἀπιστεῖσθαι ἥκειν παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ ἐπιορκεῖσθαι λύειν τὸν νόμον, καὶ ὁ βασκαίνειν σοῦ ἀκούοντος, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀπειλῶς διαιτᾶσθαι, δῆπου ἔλεγεν ἑαυτὸν ἴσον τῷ Θεῷ· ὃ δὲ ταπεινόν οἷόν τινα ὑψηλόν τι περὶ ἑαυτοῦ λέγει, οὐδεμίαν ἔχει αἰτίαν ὅτε εὐλογεῖ, ὅτε ἀλογεῖ· δηλαδὴ ἡ ἀπόνοια δι' ἐπὶ μείζονι καὶ δυσαίδητα καὶ τόλμα ἀσύγγνωστος. Ἵνος δὲ ἔνεκεν ταπεινὰ φθέγξεται, τῆς ἀπορρήτου καὶ μεγάλης οὐσίας ἐκείνης ὤν; τῶν τε εἰρημένων ἕνεκεν, καὶ ὥστε μὴ νομισθῆναι ἀλλότριος. καὶ γὰρ Παῦλος τοιοῦτόν τι φαίνεται φοβηθείς· διὸ καὶ ἔλεγε, Χωρεῖς τὸν ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα. ἀσεβὲς γὰρ τοῦτο ἡγήσασθαι. Εἰ γὰρ ἐλάττων τοῦ μείζονος ὢν τὴν ἑτέρας οὐσίας, ἴσος νομίζετο, οὐκ ἂν πάντα ἐποίησεν, ὥστε μὴ νομισθῆναι τοῦτο; νῦν δὲ αὐτὸς τοὐναντίον ποιῶ, λέγων· εἰ μὴ ποιῶ τὰ ἔργα

Μαρ. β. ζ. Ιω. ι. λγ. Ιω. ι. νβ.

Ιωαν. ιβ. ιγ.

α. Κορ. ιε. κζ.

γα τῦ πέμψαντός με, μὴ πιστεύετέ μοι. κὴ ὃ λέγω δέ, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, κὴ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί, τὴν ἰσότητα ἡμῖν ἀρίτηται. ἐγχεῖν δὲ μοι πολλῆς αὐτὸ σφοδρότητος καὶ ἁλῆς, εἰ γε καὶ δεύτερος ἰωὴ, κὴ μηδαμοῦ ὅλως εἰπεῖν, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, κὴ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί, ἢ ὅτι ἓν ἐσμεν, ἢ ὅτι ὁ ἑωρακὼς ἐμέ, ἑώρακε τὸν πατέρα. καὶ γὰρ πρὸς δυνάμεως ὅτε λέγεις Ιωαν. ι. λ. ἰωὴ αὐτῷ, ἔλεγεν, Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἓν ἐσμεν· κὴ πρὸς οὐσίας ὅτε λέγεις ἰωὴ, πάλιν ἔλε- ωαν. ε. κ. γεν, Ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς κὴ ζωοποιεῖ, οὕτω κὴ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ· ὅπερ οὐ δυνατὸν ἰωὴ ἑτέρας ὄντα οὐσίας ποιεῖν. εἰ δὲ κὴ δυνατὸν ἰωὴ, οὐκ ἐχρεῖν τοῦτο εἰπεῖν, ἵνα μὴ ταπεινώσωσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν εἶναι. εἰ γὰρ ἵνα μὴ ταπεινώσωσιν ὅτι ἀνθρώπους ὄντας, κὴ τὰ μὴ πρέποντα αὐτῷ φρονεῖν πολλάκις, πολλῷ μᾶλλον ἔδει τότε. νῦν δὲ τὸ λέγειν, ἵνα ὦμεν υἱοὶ, καθὼς ὑμεῖς πατέρα· τὸ δὲ λέγειν, τὰ ἔργα ἃ ἐκεῖνος ἐργάζεται κἀγὼ ὁμοίως ποιῶ· κὴ τὸ λέγειν ἑαυτὸν δύασθαι κρίνειν καὶ ζωὴν τὸν κόσμου, ἐξισοῦντός ἐστι τῷ γεννήσαντι ἑαυτόν, κὴ τὴν ταυτότητα ἴσως ἔχοντος, ἰωὴ εἶχεν ἐκεῖνος. Εἶδες πῶς ὅτι μὲν τὸν νόμον λύει, τοσαῦτα λέγει κὴ ἀπολογεῖται· τὴν δὲ δόξαν τῆς ἰσότητος τῆς πρὸς τὸν πατέρα μένον οὐ καθαιρεῖ, ἀλλὰ κὴ ἴσχυσιν; [οὕτω] κὴ εἰπόντων, ὅτι βλασφημεῖς ὅτι ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν, ἀπὸ τῆς τῶν ἔργων ἰσότητος αὐτὸ ἔλυσε. κὴ τί λέγω, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦτο ἐποίησεν, ὅπου γε κὴ ὁ πατὴρ, ὁ μὴ σάρκα λαβών, τοῦτο ποιεῖ; κὴ γὰρ καὶ αὐτὸς ἰνέχετο πολλὰ πρὸς Γεν. γ. θ. αὐτὸν ταπεινὰ λέγοντα διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀκουόντων. τὸ γὰρ, Ἀδὰμ ποῦ εἶ; κὴ Γεν. ιη. κα. τὸ, Ἵνα γνῶ, εἰ ἆρα κεκραγυῖαν αὐτὴν βοηθήσουσι κὴ τὸ, Νῦν ἔγνων ὅτι φοβῇ τὸν Γεν. κβ. ιβ. Θεόν σου· καὶ τὸ, Ἐὰν ἆρα ἀκούσωσι· καὶ [τὸ,] Ἐὰν ἆρα βοηθῶσι· κὴ, Τίς δώσει τὴν καρ- Ησ. εκ. γ. ια. Δευτ. ε. κθ. δίαν τῷ λαῷ τούτῳ οὕτως εἶναι; κὴ τὸ λέγεσθαι, Οὐκ ἔστιν ὁμοίως σοι τὰ θεῖα, Κύριε· καὶ πολ- Ψαλμ. πε. ιζ. λὰ ἕτερα τοιαῦτα τὰ τῇ παλαιᾷ εἰ μὴ ἐκλέγοι, ἀναξίαν τὴν τοῦ Θεοῦ ἀξίας ὄντα βρήσει. τὰ ὅτι τὸν Αχαὰβ ἔκρηνεν· Τίς ἀπατήσει μοι τὸν Αχαάβ; τὸ ἀεὶ τὴν ἑλληνικὴν ἄγαν κὴ β. Παραλ. κη. κθ σύγκρισιν ἑαυτὸν ποιεῖσθαι, πάντα ἀνάξιαν τοῦ Θεοῦ· ἀνὴ ἑτέρως ἄξια ἦν, "Ὅλη ὅτω φι- κ. ὴ ἦν λάνθρωπός ἐστιν, ὡς δηλοῖ τὸν ἡμέτερον σωτηρίαν τὴν τῇ ἀξίᾳ αὐτὴν παρεπόντων ῥημάτων ἐκφήνας. "κὴ γὰρ ἡ αὐτὸ, τὸ ἀγαθοποιῆσαι ἡμᾶς, ἀνάξιον, κὴ τὸ δουλεύειν μορφὴν λαβόν, κὴ κ. αλλὰ ἡ αὐτὴ ταπεινὰ φθεγγέσθαι ῥήματα, κὴ ταπεινὰ ποιεῖσθαι, ἀνάξιον μέν, εἴ τις πρὸς τὸν ἀξίαν κ. ἐσμεν ἐκεῖνον ἰδίαν ἀξίαν δέ, εἴ τις τὸν ἄφατον τῆς αὐτὸν φιλανθρωπίας" πλεῖόν λεγήσαμεν. κ. ἔγνων ἔστι δὲ κὴ ἑτέρα τῆς ταπεινότητος τῶν ῥημάτων αἰτία. ποία αὕτη; ὅτι τὸν μὲν πατέρα κὴ ἤδεσαν κὴ "ὡμολόγουν, αὐτὸν δὲ οὐκ ἤδεσαν. δηλοῖ τοῦτο ἐπ' αὐτοῦ καθαφύγει ὡς κ. ἐδείκνυ ὡμολογημένου, ἅτε αὐτὸς οὐκ ὢν οὐδέπω ἀξιόπιστος· οὐ πρὸς τὴν οἰκείαν ἐυτέλφαν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἄνοιαν τῶν ἀκουόντων διὰ τὴν ἀσθένειαν. διὰ τοῦτο δὲ βύχεται καὶ λέγει· πάτερ, βύ- χαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς μου. εἰ γὰρ οὓς θέλει ζωοποιεῖ, κὴ καθὼς ὁ πατὴρ, οὕτω ζωοποιεῖ, τίνος ἕνεκεν πρόσκαιρον; ἀλλ' ὥσπερ λοιπὸν "ἄνωθεν "ἄρξεται τὸ χωρεῖον. ἤρκει οὖν τοῖς λίγοις οὐ κ. οὐκ ἐμοῦ ἰωὴ ὁ τιθηνικὸς κείμενος. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω, κὴ εἶπε· πάτερ, βύχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς μου. ἐγὼ δὲ ἤδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις· ἀλλὰ διὰ τοὺς ὄχλους τοὺς περιεστῶτα εἶ- ις. ἐκβάλλειν πον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας. ἐρωτήσωμεν οὖν τὸν αἱρετικόν· ἀπὸ τῆς βύχῆς ρο- Μαρκ. θ. κε. τὴν ἔλαβε, κὴ τὸν νεκρὸν ἀνέστησε; πῶς οὖν τὰ ἄλλα χωρεῖς εὐχῆς ἐποίει, λέγων· Σοὶ λέγω τὸ Μαρκ. α. μα. δαιμόνιον, ἔξελθε ἀπ' αὐτοῦ· κὴ, Θέλω, καθαρίσθητι· κὴ, Ἐγείρεις ἔστι τὴν πενθερὰν σου· κὴ, Α- Ιωαν. ε. θ. φέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου· κὴ τῇ θαλάσσῃ, Σιώπα, πεφίμωσο; διὸ ὅλως ἔχει τῶν ἀποστόλων Ιωαν α. μα. πλέον, εἶγε κὴ αὐτὸς "ἀπὸ εὐχῆς ποιεῖ; μᾶλλον δὲ ὅτε ἐκεῖνοι μὴ εὐχῆς πάντα ἐποίουν, ἀλλὰ Ματθ θ. β. κ. οὐκ Μαρκ. δ. λθ. κὴ χωρεῖς εὐχῆς πολλάκις τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ καλοῦντες. εἰ δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοσαύτην εἶχεν ἰσχύν, πῶς αὖ αὐτὸς εὐχῆς ἐδεήθη; εἰ δὲ εὐχῆς ἐδεῖτο, οὐκ ἂν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἴσχυσεν. ὅτε δὲ ὅλως ἐποίει τὸν αἰῶνα, ποίας εὐχῆς ἐδεήθη; οὐχὶ ὁμολογία ἐκεῖ πολλή; ποιήσωμεν γάρ, φησιν, αἰῶνα. τί δὲ ἀσθενέστερον, εἰ εὐχῆς ἐδεῖτο; ἴδωμεν δὲ κὴ ἡς ἡ εὐχή. πάτερ, εὐχαρι-

στῶ

ςῶ σε, ὅτι ἤκουσάς μου· τίς ποτέ ἐστιν ὅτου ἤκουσε ποτε; περὶ ἧ[γε]ν εἰπεῖν, εὐχαριςῶ σοι λέγει, δεικνὺς ὅτι οὐ δεῖται εὐχῆς. ἐγὼ δὲ ἤδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις. τοῦτο εἶπεν, οὐχ ὡς αὐτὸν ἀδυναζωῶτος, ἀλλ' ὡς μιᾶς γνώμης οὔσης τίνος δὲ ἕνεκεν ἡ εὐχὴς ῥῆμα ἀνέλαβε, μὴ ἐμοῦ, "ἀλλ' αὐτὸν ἀχνυσον λέγοντος. Διὰ τὸ παρεςῶτα ὄχλον, ἵνα πιςεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέςειλας. οὐκ εἶπεν, ἵνα πις βύσωσιν ὅτι ἐλαθῆναι θέλω· ὅτι χρείαν ἔχω ῥοπῆς τῆς ἄνωθεν· ὅτι χωρὶς βυχῆς οὐ δυνάμεθα ποιῆσαι· ἀλλ' ὅτι σύ με ἀπέςειλας. ζῶντα γὰρ πάντα ἡ εὐχὴ δηλοῖ, καὶ ἁπλῶς αὐτὸν ἐκλαβώμεθα. οὐκ εἶπεν, ἀπέςειλάς με ὡς ἀδυνάτου, τὸν δὲ δουλεύειν ἐπιτηδεύοντα, τὸ δὲ ἐφ' ἑαυτῷ δόξαν ποιοῦντα· ἀλλὰ ζῶντα πάντα ἀφεὶς, ἵνα μηδὲν τούτων ὑπονοήσωσι, πᾶσι τὴν ἀληθῆ τῆς εὐχῆς αἰτίαν, ἵνα μὴ καθ' ἑαυτοῦ με νομίσωσιν· ἵνα μὴ λέγωσιν, ὐκ ἔςιν ἐκ τοῦ Θεοῦ· ἵνα δείξω κἀγὼ μίαν γνώμην ζῶν τὸν ἔργον ἐπόμενον· μονονοὺ λέγων, ὅτι εἰ ἦμεν ἀπίθανος, οὐκ ἂν ἐπεδεχόμην τὸ ἐπόμενον. τὸ δὲ, ἤκουσάς μου, καὶ ὅτι φίλων λέγει καὶ ὅτι ὁμοτίμων. ἐγὼ δὲ ἤδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις, τουτέςι, πρὸς τὸ θέλημά μου τὸ θέλημα οὐ δέομαι εὐχῆς, ἀλλ' ὥςε πεῖσαι ὅτι σοι καὶ ἐμοὶ μία βούλησις. τί οὖν εὐχή; δηλονότι ἀδυνησίας καὶ παχυτέρας. 43 Καὶ ζῶντα εἰπὼν, ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ. Διὰ τί ἦδ οὐκ εἶπεν, ἐν τῷ ὀνόματι τῷ παρ' ἐμοῦ δοθέν ἔξω; δηλονότι ἵνα μὴ εἴπεν, αἰάσησον αὐτὸν, πάτερ· ἀλλὰ ζῶντα πάντα ἀφεὶς καὶ εὐχαριςήσου ῥῆμα ἀνάληψεων, δηλονότι τῶν παραγγελμάτων τὴν αὐθεντίαν ἐπιδείκνυται; ὅτι ἐκ τῆς αὐτῆς σοφίας, δηλονότι μὲν ῥημάτων συγκαταβάσεις, δηλονότι καὶ τῶν ἔργων ἐξουσίαν ἐπιδείκνυται. ὅθεν γὰρ ἐδόθη ἄλλο εἶχον ἐγκαλεῖν αὐτῷ, ἀλλ' ἢ ὅτι οὐκ ἔςι τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτω τοὺς πολλοὺς ἠπάτων, τοῦτο ἔτεκνα μὴ καταβολῆς δείκνυσι τοῦτο αὐτὸς δι' ὧν φησι, ἐκ καθ' ὧν ἔχουσι τὴν ἀθέτειαν ἐκείνων ἀπαιτεῖ. ἐκεῖνο μὲν γὰρ καὶ ἄλλως δείξας τὴν συμφωνίαν μετὰ τῆς οἰκείας ἀξίας· ἀλλ' οὐκ ἐδυνάτο ἀναβολὴν τοσοῦτος ὁ ἔλεγχος. καὶ φησὶ Λάζαρε, δεῦρο ἔξω. τοῦτο ἔςιν ὁ ἔλεγχος· Ερχου ὥςε, ὅτι οἱ νεκροὶ ἀκούσουσι τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσουσι). ἵνα γὰρ μὴ νομίσῃς, ὅτι πρὸς ἑτέρου ἔλαβε τὸ ἐνέργημα, ἀνώνυμόν σε τοῦτο ἐδίδαξε, καὶ δηλονότι τὸ ἔργον ἐπέδειξε. καὶ οὐκ εἶπεν, ἀνάσηθι· ἀλλὰ, δεῦρο ἔξω, ὡς ζῶντι δηλονότι τῷ τετελευτηκότι. Τί οὖν τῆς ἐξουσίας ἦμοιρε· αὐ ἴσοι; εἰ μὴ ἰδίᾳ δυνάμει τοῦτο ποιεῖ, τί πλέον ἔξει τῶν ἀποςόλων τὸ λεγόμενον· Τί ἡμῖν προσέχετε, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ βιοτεία πεποιηκόσι τοῦτο περιπατεῖν αὐτόν; Εἰ γὰρ οὐ ποιῶ ἰδίᾳ δυνάμει, οὐ προσεθήκατο τοῦτο, ὅταν ὁ ἀποςολος προσέταττεν, ἔσονται πως σκῆνοι μᾶλλον φιλοσοφοῦντες, τῆς δηκρούσεως τὴν δόξαν. "καὶ ἀλλαχοῦ· ἄνδρες, τί ζῶντα ποιεῖτε; ἐκ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμεν ὑμῖν ἄνθρωποι. Εἶτα ὁ μὲ ἀποςολος, ὅπου ὑδεὶς οἴκοθεν ἔπροσκείτο, ζῶντα ἔλεγεν ὥςε πεῖσαι τοῦτο· αὐτὸς γε τοιαύτην προσῆκεν ἑαυτῷ δόξαν ἔχων, οὐκ ἂν τὴν ὑπόνοιαν ἀφῆκεν, εἴτε μὴ οἰκείᾳ αὐθεντίᾳ ἐποίει; καὶ πῶς αὐ τοῦτο εἶπεν; "καὶ μοῦ τὸ ἐναντίον ποιεῖ ὁ Χριςὸς λέγων· δηλονότι τοῖς προσεςῶτα ὄχλοις εἶπεν, ἵνα πις βύσωσιν. ὥςε εἰ ὁπῖς βυοι, οὐκ ἐμοῦ χρεία τῆς βυχῆς. εἰ δὲ μὴ ἐμοῦ ἀναξίου αὐτὸν τὸ βυχᾶσθαι, δηλονότι ἐκείνοις τὴν αἰτίαν λήψεται; δηλονότι τί δὲ μὴ εἶπεν, ὅπως ἵνα πις βύσωσιν ὅτι οὐκ ἐμοί σε ἴσος; ἐχρῆν γὰρ δηλονότι τὴν ὑπόνοιαν πρὸς τοῦτο ἐλθεῖν. ἀλλ' ὅτε μὲ ὑπανωτεθήκετο λύειν ὡς νόμον, τὴν λέξιν αὐτοῦ τίθησι, μηδὲ εἰρηκότων ἐκείνων, Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον λύσαι ὡς νόμον· ὁ δὲ ζῶντα ἦ ἴσησι τὴν ὑπόνοιαν. ὅλως δὲ, τί ἔδει πρόσοδου τοσαύτης καὶ αἰνιγμῶν; ἤρκει γὰρ εἰπεῖν, οὐκ ἐμοί ἴσος, καὶ ἀπαλλαγῆναι. τί οὖν; οὐκ εἶπε, φησὶν, ὅτι ἐμοῦ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν; ἀλλὰ καὶ τοῦτο ζωτικοποιήσεως, καὶ πρὸς τὴν ἐκείνου ἀθέτειαν, καὶ ἀπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας ἀφ' ἧς καὶ ἡ βυχὴ γέγονε. "τί δέ ἐςιν, ὅτι ἤκουσάς μου; τουτέςιν, ὅτι οὐδὲν ἐναντίον ἐμοῦ πρὸς σέ. ὥσπερ οὖν ὅ, ὅτι ἤκουσάς μου, τὸ τοῦτο ἐςὶ δηλωτικὸν, ὅτι αὐτὸς οὐκ ἴχνευεν (εἰ γὰρ τοῦτο ἦν, οὐκ ἀδυναμία μόνον ἔσται, ἀλλὰ καὶ ἀγνοια, εἴγε πρὸ τοῦ εὔξασθαι οὐκ ἤδει ὅτι μέλλει ἐπινεύειν ὁ Θεός· εἰ δὲ οὐκ ἤδει, πῶς ἔλεγεν, ὅτι παρρύομαι ἵνα ἀξυπνίσω αὐτὸν;

τὸν;

τοι; ἢ οὐκ εἶπε, πορεύομεν ἵνα βλέψωμεν τὸν πατέρα ἵνα ἐξυπνίσῃ αὐτὸν) ὥσπερ οὖν τοῦτο οὐκ ἀθετείας, ἀλλ' ὁμοιγνωμοσύνης· οὕτω καὶ ὅ, πάντοτέ μου ἀκούεις. ἢ τάχα οὖν ἔστιν ὑπεῖν, ἢ ὅτι πρὸς τὸν ἀποστολον τὸν ἐκείνων εἴρηται. Εἰ δ' ὅτι ἠγνόει, ὅτε ἠθέλει, βλέπε ὅπως ἀμφὶ τοῦτο τὰ ἀπεναντία φθέγξε) ῥήματα, ἵνα καὶ ἐκ τῆς ἀποδοχῆς πιαθῇς δ' ἀναγκαθῇς ὁμολογῆσαι, ὅτι οὐ τῆς ἀξίας αὐτὸ ἔστι, ἀλλὰ τῆς συγκαταβάσεως. τί οὖν ⓐ τὴν ἀληθείας ἐζήτει; ὁ πρὸς τὸν ἀθέτειαν τὴν ἀκούοντων εἴρηκέ, φησι, δ' πέμψάς με, ἀντὶ ἵνα δείξῃ τὸν ἀποστολόν. ἢ μᾶλλον τοῦτο οὐκ ἴσως δείξαι τὸν ἀποστολόν, ἀντὶ σφόδρα ἀπτόησαν ἑαυτὸν, ἢ ἀποφῶναι οὐδὲν ἀνθρώπου πλέον ἔχοντα. δ' γὰρ βούλεσθαι, ὁ χὶ Θεὸς, οὐδὲ χὶ Χριστός. ὁρᾷς ὅτι ἀδαμάντιον ἐπίρρωσεν ὅτι τοῦτο ἤλθεν, ἀλλὰ διὰ τὸν ἀπιστίαν ἐκείνων; ὅσα γοῦν [ἢ] δ' ἔργα μαρτυρῶ αὐτῷ τὸν αὐθεντίαν. Ἐκάλεσε, ἢ ἐξῆλθε ὁ τεθνηκὼς ζωοποιημένος. Εἶτα, ἵνα μὴ δόξῃ φαντασία εἶναι) δ' σῶμα (τὸ γὰρ αἷμα ἔμενε δ' ἐξελθεῖν δεδεμένον οὐκ ἔλαττον ἐδόκει εἶναι) σπάδοξον) ἐκέλευσεν αὐτὸν λῦσαι, ἵνα ἢ ἁψάμενοι ἢ πλησίον γενόμενοι, ἴδωσιν ὅτι ὄντως ἐκεῖνός ἐστι. καί φησι

44 Ἄφετε αὐτὸν ὑπάγειν. Εἶδες τὸ ἀκόμπαστον; οὐκ ἐπαίρει) αὐτὸν, οὐδὲ χαλεύει μετ' αὐτὸ σεμνύεσθαι, ὥστε μὴ δόξαι ἴσως ἐπιδείκνυσθαι. ὄντως ἤδει μετεσχηκέναι. γνωμολόγου ἦν τὸ σημείου, ⓐ μὴ ἐθαύμαζον· ⓐ δὲ σοφιλόγητος ἀπήγγελλον τοῖς Φαρισαίοις. τί οὖν ἐκεῖνοι; δέον ἐκπλήττεσθαι ἢ θαυμάζειν, βουλεύονται) αὐτὸν ἀνελεῖν, τὸ δυνάσαντα νεκροὺς. ὦ τῆς ἀνοίας· τὸ ἐν τοῖς ἄλλοις σώμασι θανάτῳ περιπίπτοντα θανάτῳ παραδοῦναι ἐτόλμων.

47 Καὶ λέγουσι τί ποιοῦμεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ; Ἄνθρωπον αὐτὸν ἔτι καλοῦσι, ⓐ ποσαυτὸν λαβόντες ἀπόδειξιν τῆς αὐτοῦ θεότητος. Τί ποιοῦμεν; πιστεύσαντες ἤδη ἢ θεασάμενοι ἢ μᾶλλον νομίζειν ἄνθρωπον.

48 Ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτως," ἔρχονται ⓐ Ρωμαῖοι, καὶ ἀροῦσι ἡμῶν καὶ τὸ ἔθνος ἢ τὴν πόλιν. Τί ἐστιν" ὁ βουλεύονται ποιεῖν; τὸν λαὸν ἐπιστεῦσαν βούλονται λοιπὸν, ὡς μέλλοντες καταγνώσεσθαι ὅτι τυραννίας τυραννίδος. ἐὰν γὰρ ὀχλαγωγηθῶσι, φησι," μάθωσι αὐτὸν ⓐ Ρωμαῖοι, ἐπαναστήσονται ἡμᾶς," καὶ ἐλεύσονται καὶ καθελοῦσιν ἡμῶν τὴν πόλιν. Τίνος ἕνεκεν, εἰπέ μοι; μὴ γὰρ ἀποστασίαν ἐδίδασκεν; οὐκ ἐπέτρεψε φόρους δοῦναι Καίσαρι; ἢ χὶ βασιλέα αὐτὸν ποιῆσαι ἠθέλησατε, ἢ ἔφυγε; ἢ χὶ τὰ ἐντελῆ ἢ ἀκόμπαστον μετεδίωκε βίον, μήτε οἰκίαν ἔχων, μήτε ἄλλο τῶν τοιούτων ὄντα; ταῦτα μὲν οὖν ἔλεγον, ἃ προσδιδηλοῦντες, ἀλλὰ βασκαίνοντες. ἐξέβη δ' ἢ μὴ προσδεχάντων αὐτὸν, ἢ δ' ἔθνος καὶ τὴν πόλιν ἔλαβον, ὅπερ ἀμύνασθαι αὐτοί. καὶ γὰρ πόρρω πάσης ὑποψίας ἦν τὰ λεγόμενα. ὁ γὰρ ἰούδαιος τοσοῦτος, ἢ ἄρτι διδάσκων βίον, καὶ ἀρχὴν πιθανὸν ἐπιτάττων, ἢ χὶ τυραννίδα ζητῶν, ἀγαθὰ κατέλυεν. ἀλλ' ἀπὸ τῶν προτέρων τοῦτο ὑπονοοῦσι, φησι. ἀλλ' ὀκτὼ ἀποστασίαν ἐδίδασκεν· οὐδ' ἢ τοιοῦτον. ὁρᾷς ὅτι ὑποκρίσεις ἦν τὰ λεγόμενα; τί γὰρ ἐπεδείκνυτο τοιοῦτον; δορυφόρους" συνεστῶτας ἐπῆγετο; ὀχήματα ἐπεσύρετο; ἢ χὶ ἅρματα ἐρημίας ἐδίωκεν; ἀντὶ ἵνα μὴ δόξωσι" δ' πάθος τῶν ἑαυτῶν λέγειν, τὴν πόλιν φασὶ κινδυνεύειν πᾶσαν, καὶ τὸ κεφάλαιον ὑπολουλεύεσθαι, καὶ πρὸ τῶν ἑκάστου αὐλῆς εἶναι) ⓦ" φόβον. οὐ ταῦτα τῆς ἀρχιμανίας ὑμῖν αἴτια γέγονεν, ἀλλὰ τὰ σώματα, καὶ ταῦτης, καὶ τῆς εἰς Βαβυλῶνα, καὶ τῆς ὅτι Ἀντίοχου τῆς μυσαρᾶς· ἢ τὸ εἶναι) πρὸ ὑμῶν θεασάμενοι, ἀλλὰ τὸ εἶναι) σὺν ὑμῖν ἀδικοῦντες καὶ ⓦ Θεὸν προσοργίζοντες, τοῦτο ὑμᾶς σπάδοντας ἐποίησεν. ἀλλὰ τοιοῦτοι ὁ φθόνος· οὐδὲν τῶν δεόντων ὁρᾷ ἀφιεὶς, ἅπαξ πεπρωσας τὸν ψυχὸν. ἢ χὶ σοφὸς ἐδίδασκεν εἶναι)· ἢ χὶ ῥᾳδιούργους τὸν δεξιὸν τρέφειν καὶ τὸν ἑτέρων; ἢ φέρειν ἀδικουμένους; ἢ μείζονα ἐπιδείκνυσθαι προθυμίαν πρὸς τὸ κακῶς παθεῖν, ἢ ἕτερον ἔχοντα πρὸς τὸ κακῶς ποιῆσαι; ζητῶ δή, εἰπέ μοι, τυραννίδα ζωντὸς, ἀντὶ ἢ τυραννίδα καθαιρουμένου;

ΗΘΙΚΟΝ Ἀλλ', ὅπερ ἔφην, διὰ τοῦτο ἡ βασκανία καὶ ὑποκρίσεως γέμει· τοῦτο τὸν οἰκουμένων μυρίων

ων ἐκέπλησε χαρᾶς· ἀπὸ τοῦ νοσήματος τούτου τὰ δικαιήρια [κρισομένων] πεπλήρωται· ἀπὸ τούτου δόξης καὶ χρημάτων ἔρως· ἀπὸ τούτου φιλαρχία καὶ ὑπερηφανία· ἐντεῦθεν ἐδουλώθη τὰ ἔθνη, καὶ μυριοις, καὶ θαλάσσια πεπόρθηται ἔχθη· ἐντεῦθεν ἡ τῶν οἰκουμένων φόνοι· ἐντεῦθεν τὸ ἕλκος ἡμῶν διέφαγεν. ὅπερ αὖ ἴδοις καὶ, ἀπὸ ταύτης ἰὼν ὅλης. ὅτε καὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας εἰσχώρησε τὸ νοῦσημα καὶ μυεῖα εἰργάσατο δεινά· ἔστι τοῦτο φιλαργυρίαν ἕτερον. αὕτη ἡ νόσος τὰ δύο κακὰ ἐποίησε, καὶ τὸ δίκαιον διέφθειρε. Δῶρα γάρ, φησι, ἐκτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς σοφῶν, καὶ ὡς φίμος στόματα, ἀποτρέπει ἐλέγχους. ὅτε δοῦλος αὐτὸ ἐλεύθερον ποιεῖ· πρὸ τούτου καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐλέγχει τὰ ἁμαρτήματα. ἔνθεν ἀρχὴ πολέμων καὶ μαχῶν. Σκιρ. κ. κθ.

Ἀκούσατε τοίνυν, ἀγαπητοί, ἵνα μὴ τὰ αὐτὰ πάθωμεν, μηδὲ ἐκεῖνα ἀκούσωμεν· ἐπλούτησε βύλαθος ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἡμῶν ὅστις ὁ θρίαμβος λοιπόν· μᾶλλον δὲ τοῦτο ἀφ' ἑκάστης ἡμέρας. ἔνθεν οὖν βύλαθος ἀνύομεν, ἔνθεν οὖν συμβόλαια καὶ πρᾶσεις λείπεται ἆρα ὁ δάκρυσι. τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἐποίησε· πολλὰ τοῖς ἐν Ἱερουσαλὴμ πρᾶσιν, ὡς ἔνθεν ἐκέρδαινον ἐκεῖνοι, ἐδάκρυσεν αὐτὴν τὴν πώρωσιν. τοῦτο καὶ οἱ προφῆται ποιοῦσι· τοῦτο καὶ ἡμᾶς προτρέπωμαι ποιῶν. θρίαμβος λοιπὸν ὁ χρυσός, καὶ δάκρυον καὶ οἰμωγῆς. βύσσινα ἔστιν ἃ ἡμᾶς ποιῶν, Κλαύσατε τὰς θριαμβούσας, καὶ πρὸς τὰς σοφὰς ἀποτείλατε, καὶ φθεγξάμενοι σωσαν. ἕως ὅτου δύνασθε ἐκβαλεῖν τὸ νόσημα τῶν τὰς οἰκίας οἰκοδομούντων καὶ λαμπρὰς, τῶν ἀγρὸν προσθέντων ἀγρῷ καὶ ἀρπαγῆς. θρίαμβος δίκαιον· ἀλλὰ συλλάβεσθέ μοι καὶ ὑμᾶς τῶν θριάμβων, καὶ γεγυμνωμένοι τε καὶ ἠδικημένοι· τοῖς ὑμῶν θριάμβοις καταγελατέ μου καὶ δάκρυα. ἀλλὰ θριαμβοῦντες, μὴ ἑαυτὸν, ἀλλ' ἐκείνους θριαμβεύσωμεν· ἵνα ὑμᾶς ἠδίκησαν, ἵνα ἑαυτὸν ἀπώλεσαν. ὑμᾶς μὲν γὰρ ἔχετε τὸν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἀντὶ τῆς ἀδικίας· ἐκεῖνοι δὲ τὸν γέενναν ἀντὶ κερδέως. ἆρα τοῦτο βέλτιον ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν. θριαμβεύσωμεν ἑαυτὸν θριαμβεῦσαι, μὴ τῶν· ἀνθρώπινον, ἀλλὰ τῶν ἀπὸ τῆς γείτονος χαρᾶς, ἵνα καὶ τῶν προφητῶν ἐθριάμβευσαν. θριαμβεύσωμεν μετὰ Ἡσαΐου· παρρησιασώμεθα· Οὐαὶ τοῖς συναπτοντες οἰκίαν πρὸς οἰκίαν, καὶ ἀγρὸν πρὸς ἀγρὸν ἐγγίζοντες, ἵνα τοῦ πλησίον ἀφέλωνται τι. μὴ οἰκήσετε μόνοι ἐπὶ τῆς γῆς; οἰκίαν μεγάλην καὶ καλὴν, καὶ οὐκ ἔστιν οἰκοῦντες ἐν αὐτῇ. θριαμβεύσωμεν μετὰ τοῦ Ναούμ, καὶ εἴπωμεν μετ' ἐκείνου· καὶ ὁ οἰκοδομῶν εἰς ὕψος τὸν οἶκον αὐτοῦ· μᾶλλον δὲ θριαμβεύσωμεν αὐτοὺς, καθάπερ καὶ ὁ Χριστὸς τοὺς πρὸ, λέγων Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν. ὅτε, παράκλητε, θριαμβοῦντες καὶ ὑμᾶς μὴ παυσώμεθα. Εἰ δὲ μὴ ἄφημεν, καὶ κολασώμεθα ὑπὲρ τῆς τοῦ ἀδελφοῦ ῥᾳδιουργίας· μὴ κλαίωμεν νῦν τὰ ἀπολωλεκότα, ἀλλὰ κλαίωμεν τὰ ἁρπαγα, τὰ πλεονεκτήματα, τὸν φιλαργυρίαν, τὸν ἀπληστον. ἵνα τί γενέσεις θριαμβεύομεν, ἐφ' ὧν οὐδὲν ὅστις ἀνύσας λοιπόν; θριαμβεύσωμεν τούτους, ἐφ' ὧν ὅστις καὶ μεταβολή. ἀλλ', ἡμῶν θριαμβούντων, ἴσως ἀναισθητοῦσιν. ἀλλὰ καὶ τοῦτο θριάμβου ἄξιον, ὅταν ἀναισθητῶσιν ἐφ' οἷς ἔδει πενθεῖν. Εἰ μὲν γὰρ ἐπαχθές τι ἀπὸ τῆς ὀδυρμοῦ τῶν ἡμετέρων, ἐχέτω παύσασθαι, ὀδυρομένους ὡς μέλλοντας ἀναρθοῦσθαι· ὅταν δὲ ἀναισθήτους ἴδωμεν ἡμᾶς κλαίοντας, μὴ τοὺς πλουτοῦντας ἁπλῶς, ἀλλὰ τοὺς φιλαργύρους, τοὺς πλεονέκτας, τοὺς ἁρπαγας. καὶ κακὸν ὁ πλοῦτος (ἔστι γὰρ αὐτῷ καὶ εἰς δέον χρῆσασθαι, ὅταν εἰς τοὺς δεομένους ἀναλίσκωμεν)· ἀλλὰ κακὸν ἡ πλεονεξία, τὰς ἀθανάτους προξενοῦσα κολάσεις. θριαμβεύσωμεν πάντα. ἴσως γὰρ τις ἐξ αἰῶνος ἀναρθῶσις· καὶ ἐμπίπτοντες μὴ ἀπόλωνται, ἕτεροι γενῶν καὶ προπίπτωσι τῷ δικῃ, ἀλλὰ φυλάξονται. γένοιτο καὶ ἐκεῖνος ἐλευθερωθέντα τοῦ νοσήματος, καὶ ἡμῶν μηδένα προπίπτειν πτῶσι, ἵνα χαρῇ πάντες τῇ ἐπαγγελίᾳ τύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Ἰακ. ε. κδ. Ἡσ. ε. ια. Ἀμ. ε. κδ. Ψαλμ. ιβ. α. Ἱερ. θ. ιτ.

Ομιλ. ξε. 49 ΕΙΣ ΔΕ ΤΙΣ ΕΞ ΑΥΤΩΝ ΚΑΙΑΦΑΣ ΑΡ-
χιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς· ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν,
50 Οὐδὲ διαλογίζεσθε ὅτι συμφέρει ὑμῖν, ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ
ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται· ᾗ δὲ ἑξῆς. 5

Psal. 6. 15. ΕΝεπάγησαν ἔθνη εἰς ἀφθορᾶν ἢ ἐποίησαν· εἰς παγίδα ταύτην, ἣν ἔκρυψαν, συνελήφθη ὁ πούς αὐτῶν. τοῦτο ὅτι Ἰουδαίων γέγονεν. αὐτοὶ μὲν γὰρ ἔλεγον ἀνέλωμεν Ἰησοῦν, ἵνα μὴ ἔλθωσιν οἱ Ρωμαῖοι, καὶ ἄρωσιν αὐτῶν καὶ τὸ ἔθνος καὶ τὴν πόλιν. ὅπερ ἦν ἀνάγκη γενέσθαι, ταῦτα ἔπαθον· 10 καὶ ἅπερ ὡς ἀφανιζόμενοι ἔπραξαν, ταῦτα ὅπερ ἔπραξαν, ἀπέθνῃσκον. ἀλλ' ὁ μὲν ἀναιρεθεὶς ἐστὶν εἰς ὑράνιος· οἱ δὲ ἀπολόμενοι, τὴν γεέννην κληρονομοῦσι. καίτοι ταῦτα ἐσκέψαντο· ἀλλὰ τί; ἐβούλοντο, φησὶν, ἀνελεῖν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης. εἶπον γάρ, ὅτι ἐλεύσονται οἱ Ρωμαῖοι, καὶ ἀφοῦσιν ἡμῶν τὸ ἔθνος. 15 εἷς δέ τις ἐξ αὐτῶν Καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν, ἀναισχυντότερος ὢν τῶν λοιπῶν· ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν. ἆρα ἐκεῖνοι ἀμφέβαλλον, καὶ οὐ ταῦτα βουλῆς προετίθεσαν (ἔλεγον γάρ· τί ποιοῦμεν;) τοῦτο οὗτος ἀναισχύντως καὶ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ καὶ μετ' ἰταμότητος ἀνεβόησε. τί γὰρ φησιν; ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν, οὐδὲ διαλογίζεσθε ὅτι συμφέρει, ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται.

51 Τοῦτο δὲ οὐκ εἶπεν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ προεφήτευσεν ἀρχιερεὺς ὢν. 20

Ορᾶς πόση τῆς ἀρχιερατικῆς ἀξιοῦσιας ἡ δύναμις; ὅπερ γὰρ ὅλως ἠξίωσε τὴν ἀρχιερωσύνης, καίτοι ἀνάξιος ὢν τοῦ πράγματος, προεφήτευσεν, οὐκ εἰδὼς ἅπερ ἔλεγε· καὶ τῷ σώματι μόνον ἐκείρετο ἡ χάρις, τῆς δὲ μαρᾶς καρδίας οὐχ ἥπτετο. πολλοὶ γοῦν καὶ ἄλλοι τὰ μέλλοντα εἶπον, ἀνάξιοι ὄντες, ὁ Ναβουχοδονόσορ, ὁ Φαραώ, ὁ Βαλαάμ· ἀλλ' ὅμως πάντων ἡ αἰτία δήλη. οὐ λέγω, τοιοῦτόν ἐστιν· ὑμεῖς ἔτι καθεύδετε, ἔτι ὀκνεῖτε τῷ πράγματι προσέχετε, καὶ οὐκ ἴστε ἑνὸς ἀνδρὸς σωτηρία πολλῶν τὸ κοινὸν καταφερομένων. ὅσα πόση τοῦ πνεύματος ἡ δύναμις· ἀπὸ βραχείας πομπῆς ἴσχυσε ῥήματα προειπεῖν προφητείας τίμια θαυμαζῆς. τέκνα γὰρ Θεοῦ καὶ ἔθνη καλῶ ὁ εὐαγγελιστής, Isaiah. 1. 15. ἀπὸ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι· ὥσπερ οὖν καὶ αὐτὸς φησι, Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῶν μελλόντων αὐτὰ καλεῖ. τί δέ ἐστιν, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου; μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο διέφθαρτο. οὐκέτι γὰρ οἱ χρόνοι ἅπαντα τῆς ζωῆς ἐφέρετο, ἀλλ' ἐνιαυτοὶ, ἐξ ὧν γενήσεται ὠφελίμων αἱ δοχαί. πλείω δὲ καὶ ὑπὲρ πλείω ἔλυε τὸ πνεῦμα. ὅπερ γὰρ χεῖρας ἦρεν ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, τὸ πλημμελὲς αὐτοῦ ἐγκατέλιπε, καὶ μετῆλθε τὸ τοῦ ἀποστόλου. καὶ τοῦτο τὸ κατάπτασμα ἐθέλω χαίρεσθαι, καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ φωνὴ ἡ λέγουσα· Matth. xxiv. Ιδοὺ, ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. καὶ Ἰωσήπους μετὰ βραχὺ γλυκάσθω χρόνοις, ἔφη λαὸς ἀγέλας τοῦ ἑλεῖν θαμβουμένους, εἰ μὴ βουληθεῖεν ἐκεῖνοι μεταπεσεῖν, καταλιπεῖν αὐτούς. ἕως μὲν γὰρ ὁ ἀμπελὼν εἰστήκει, πάντα ἐγίνετο· ὅπερ γὰρ κληρονόμοι ἀπέλειπον, οὐκ ἔλυ, ἀλλ' ἀπώλοντο· καὶ καθάπερ ἱμάτιον λαμπρὸν ἀπὸ παιδὸς ἀχρήστου τῶν Ἰουδαίων λαζῶν ὁ Θεὸς, τοῖς βυγνώμοσι δούλοις ἔδωκε τοῖς ἐξ ἐθνῶν, ἐκείνοις ἐρήμους ἀφεὶς καὶ γυμνούς. καὶ μικρὸν ἦν τοῦτο ἰδεῖν, τὸ δὲ τὸν ἐμφύτως προφητεύσαντα ταῦτα. τοῦτο καὶ τοὺς ἄλλους ἐκπαίσασθαι ἠδύνατο. καὶ μὴ γὰρ τῶν αὐτῶν προαίρεσιν, ὁμοπαθῶς ἀξιέω. ὅπερ γὰρ ἀπέθανε, διὰ τοῦτο τῆς μιαρᾶς καὶ λεπρώσης ἀπηλλάγησαν οἱ πιστοί. τί δέ ἐστιν, ἵνα συναγάγῃ τοὺς ἐκλεκτοὺς καὶ τοὺς μαθητάς; εἰ σῶμα ἐποίησεν. ὁ δὲ Ρώμης καθηλωθεὶς, τοὺς Ἰουδαίους μέλη τοῦ ἰδίου νομίζει ἑαυτοῦ. τί ταύτης τῆς συναγωγῆς ἴσον; καὶ πάντων κεφαλὴ ὁ Χριστός.

53 Ἀπ'

53 Απ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐβουλεύσαντο οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν.

Καὶ μέντοι περιττεύει ἐζήτουν. λέγε γάρ· Διὰ τοῦτο ἐζήτουν οἱ Ἰουδαῖοι αὐτὸν ἀπο- Ioan.5 m.
κτεῖναι· ἢ, Τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι; ἀλλὰ τότε μὲν ἐζήτουν, ὅτε ἦ καὶ ἐκώλυσαν τὸν γνώ- Ioan.7. 18.
μενον, καὶ ὡς ἔργον τοῦ περιττοῦ μανθάνειν χρείαν.

54 Ἰησοῦς οὖν οὐκέτι παρρησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς Ἰουδαίοις. Πάλιν αἰνιττόμενος
ἑαυτὸν σώζει, καὶ συνεχῶς τοῦτο ποιεῖ· τὸν δὲ αἴτιον εἶπον, διὰ τὸ πολλάκις ἀπεῖπε καὶ
ἀνεχώρησε. καὶ τοι ἐκλείς τῆς ἐρήμου ἀπατεῖσθαι ἐν Ἐφραὶμ, καὶ οὐκ ἔμενε μετὰ τῶν μα-
θητῶν αὐτοῦ. πῶς οἴει θαρρεῖσθαι τοὺς μαθητάς, ὁρῶντας αὐτὸν ἀνθρωπίνως σωζόμενον; τοιγὰρ
λοιπὸν ἠκολούθησαν. τῆς γὰρ ἑορτῆς οὔσης ἐκεῖ, πάντες ὅτι τὰ Ἱεροσόλυμα ἔτρεχον· αὐτοὶ δέ,
ὅτε πάντες ἔχαιρον καὶ ἐπαμφοτερίζον, τότε κρύπτονται, τότε ἐν κινδύνοις εἶσιν· ἀλλ' ὅμως
παρέμενον. ἐν γὰρ τῇ Γαλιλαίᾳ, τῶν πάλαι ὄντες ἐν τῇ σκληροτραχήλῳ, ἐκρύπτοντο· καὶ πάλιν
μετὰ ταῦτα τῆς ἑορτῆς οὔσης, ὅτε φθάνει καὶ ὅτε κρύπτεσθαι μόνοι τῶν ἄλλων μετὰ τοῦ διδασκάλου,
τὸν θυμὸν ὑπεδυσκόλυνον. ἐντεῦθέν φησιν ὁ Λουκᾶς αὐτοὺς εἰρηκέναι, ἐγὼ παρέμεινα ὑμῖν
ἐν τοῖς πειρασμοῖς. ταῦτα δὲ ἔλεγε, δεικνὺς ὅτι παρὰ τῆς αὐτῆς ῥοπῆς ἐδέησαν μενῶσαι.

55 Πολλοὶ δὲ ἐκ τῆς χώρας ἀνέβησαν ἀγνίσαι ἑαυτούς. 57 Καὶ ἔδωκαν
παραγγελίας οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, ἵνα πιάσωσιν αὐτόν. Θαυμαστὸς ἁγνισμός,
μετὰ μιαιφόνου προαιρέσεως, μετὰ ἀνδροφόνου διανοίας, μετὰ ἡμαγμένων χειρῶν.

56 Καὶ ἔλεγον· δοκεῖτε ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν; Διὰ τοῦ πάλαι ἐπιβουλῆναι,
καὶ τὸ χαίρειν τῆς ἑορτῆς ἐποιοῦ τὸ χαίρειν σφαγῆς· τουτέστιν, εἰ τοῦδε αὐτοὶ ἐμπεσεῖν δεῖ, τὸ
χαίρειν καλοῦντος αὐτόν. ὦ τῆς ἀσπλεία· ὅτε πλείονος ἔδει τῆς βουλῆς, καὶ οὐδ' ὅτι τοῖς
ἑκατὸν εἰλημμένοις ἀφίεναι, τότε καὶ οὐδὲν ἠδικηκότα ἐμηχανῶντο ὅτι χαίρειν. καίτοι καὶ
πάλαι ἦσαν ποιοῦντες οὐ μόνον οὐδὲν ὤφελον, ἀλλὰ καὶ καταγέλαστοι γεγόνασι. διὰ τοῦτο
γὰρ ἐμπίπλων διαφεύγει, καὶ βουλομένους αὐτὸν αἰσθῆναι κατέχει καὶ ἀπρᾶγμον ποιεῖ, τῇ τῆς δυ-
νάμεως ἀποδείξει καταμύσαι βουλόμενος· καὶ ἵνα, ὅταν λάβωσιν αὐτὸν, μάθωσιν ὅτι οὐ τῆς οἰ-
κείας ἰσχύος ἐστί, ἀλλὰ τῆς ἐκείνου συγχωρήσεως ὃ γινόμενοι. οὐδὲ γὰρ τότε ἴσχυσαν αὐτὸν
συλλαβεῖν, καὶ ταῦτα πλησίον ὄντος τῆς Βηθανίας· ἐπεὶ ὅτε ἦ ζωὴ ἐλθόν, ἐβρίψαν αὐτοῖς τὸν θάνατον.

1 Πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα ἦλθεν εἰς Βηθανίαν, ὅπου ἦν Λάζαρος, 2 Καὶ κζ΄ ιϛ.
ἐποίησαν δεῖπνον αὐτῷ ἐκεῖ, καὶ Μάρθα διηκόνει, καὶ Λάζαρος εἷς ἦν ἐκ τῶν συνανακειμένων αὐτῷ. Τοῦτο δὲ τῆς εἰλικρινοῦς ἀναστάσεως σημεῖον ἦν, ὃ μὴ ἡμέρας πολλὰς ἦ ζῶν ἦ ἐκεῖ. ἐπὶ Μάρθα διηκόνει.
ὅθεν δῆλον, ὅτι ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῆς ὁ ἀρίστην ἦν· ἄπτεται γὰρ φίλου καὶ φιλούμενος δίκαιος ὁ Ἰη-
σοῦς. τινὲς δέ φασιν ὅτι ἐν ἀλλοτρίᾳ οἰκίᾳ τοῦτο ἐγένετο. ἡ δὲ Μαρία οὐ διηκόνει· μαθητρια γὰρ ἦν. πάλιν ἐν ταῦτα αὖτη πνευματικώτερον. οὐ διηκόνει γάρ, ὡς κεκλημένη, οὐδὲ καινὸν ποιοῦσα τὸν ὑπηρετοῦν· ἀλλ' εἰς αὐτὸν μόνον ἐποιεῖτο τὴν ὁμιλίαν, καὶ οὐχ ὡς ἀνθρώπῳ προσῆν, ἀλλ' ὡς Θεῷ. ὃ γὰρ μύρον διὰ τοῦτο ἔχεαν, καὶ τοῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς ἀ-
πέμαξεν, ἅπερ οὐκ ἦν ὑπολαβεῖν ἐχούσης περὶ αὐτοῦ τοιαύτην, οἵαν οἱ πολλοί. ἀλλ' ἐπλήμμησεν ὁ Ἰούδας, προσχήματι δῆθεν βελτίονος; τί οὖν ὁ Χριστός;

7 Ἔργον καλὸν ἐποίησεν εἰς ἐμὲ ἐνταφιασμόν μου. Τί δήποτε ἦ οὐκ ἔλεγξε τὸν
μαθητὴν ὅτι τῆς γυναικός, οὐδὲ εἶπε τοῦτο σαφῶς ὁ εὐαγγελιστής εἶπεν, ὅτι διὰ τὸν οἰκεί-
αν κλοπὴν ἐπετίμα τῇ γυναικί; τῇ πολλῇ μακροθυμίᾳ ἐντρέψαι αὐτὸν ἐβούλετο. ὅτι γὰρ
ἔδει ὅτι προδότης ἦν, δῆλον καὶ ἐκ τοῦ ἔλεγξε πολλάκις εἰπών· οὐ πάντες καθαροί ἐστε, καὶ εἷς
ἐξ ὑμῶν διάβολός ἐστιν. ἐπλήρωσε μὲν οὖν, ὅτι οἶδεν αὐτὸν προδότην, οὐκ ἔλεγξε δὲ φανε-
ρῶς, ἀλλὰ συνεχώρησεν, ἐμάχετο ἐκείνῳ θέλων. πῶς οὖν ἄλλος φησὶν, ὅτι πάν-
τες οἱ μαθηταὶ τοῦτο ἐφθέγξαντο; καὶ πάντες, καὶ ἕκαστος· ἀλλ' οἱ λοιποὶ οὐ τῇ αὐτῇ προαι-
ρέσει. εἰ δέ τις ἐξετάζοι, τί δήποτε κλείσῃ ὅτι ὁ γλωσσόκομον συνεχείριζε τῶν χρημάτων, καὶ

οἰκονομεῖν ἐποίησε φιλαργυρεῖν οἶδα, σκῆνος δὲ εἶπον, ὅτι οὐκ ἀπέρρητον λόγον ὁ Θεὸς οἶδεν· εἰ δὲ μὴ χρὴ ἡμᾶς σοχαζομένους εἰπεῖν, ἵνα πᾶσαι σκάνδαλον πεῖφασιν. ἡ γὰρ εἶχεν εἰπεῖν, ὅλα δι' χρημάτων ἔρωτα τοῦτο ἐποίησε (ἡ γὰρ ἰσχὺς οὐκ ἔχει σκῆνος ἡ ἐπιθυμίας τοῦ πονηροῦ) ἀλλὰ δι' πονηρίαν πολλὴν, ἣν ἐβούλετο κατέχειν ὁ Χριστὸς, πολλῇ συγκαταβάσει πρὸς αὐτὸν κεχρημένος. διὰ τοῦτο σιγᾷ λοιπὸν αὐτῷ κλέπτοντι, καίτοιγε εἰδώς, ἐμφανίζων τὴν πονηρὰν ἐπιθυμίαν, ἡ πᾶσαν ἐξαίρων ἀπολογίαν. ἄφετε αὐτὸν, φησὶν· εἰς γὰρ τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τοῦτο ἐποίησε. πάλιν Ⓦ προδότην αἰνίττεται, ἐνταφιασμὸν εἰπών. ἀλλ' οὐ κατηχήσαι αὐτὸν ὁ ἔλεγχος, οὐδὲ μαλάξαι ὃ ῥῆμα, καίτοι ἰσχυρὸν αὐτὸν εἰς οἶκτον ἐμβαλεῖν· ὡσανεὶ ἔλεγε, ἐπαχθής εἰμι ἡ φορτικός; ἀλλὰ δυάμενοι μακρὰν, ἡ ἀπελθόντες. ἡ γὰρ τοῦτο κατισχύσει σε παῦλαι λέγειν. χ. κωλύειν

8 Ἐμὲ γὰρ οὐ πάντοτε ἔχετε. Ἀλλ' οὐδὲν τούτων Ⓦ ἀπειρόδυλα ἡ μικρόμοιρα ἐπιτιμᾷ. καίτοιγε καὶ τούτων πολλῷ πλείονα ἡ εἶπε ἡ ἐποίησε, ἡ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔνιψε καὶ αὐτὸν τὸν νίκτα, ἡ τραπέζης αὐτῷ μετέδωκε ἡ ἀλοᾶ· ὁ δὲ τοιαῦτα ληστρικὰς οὐδὲ κατέχειν ψυχὰς (ἡ ῥήματα ἕτερα ἐφθέγξατο, ἰσθμὰ ἡ λίθοι μαλάξαι) ἡ τοιοῦτα, οὐ πρὸς πολλὴν τὴν χρείαν, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ, ἵνα μηδὲ ὁ χρόνος εἰς λήθην ἐμβάλῃ. ἀλλὰ πρὸς ἀπόντα ἔσῃ.

ΗΘΙΚΟΝ Δεινὴ γὰρ ἡ φιλαργυρία, δεινὴ· ἡ ὀφθαλμοὺς ἡ ὦτα πηροῖ, ἡ θηρίου χαλεπωτέρους ποιεῖ, ἡ ζωφόρους, ἡ φιλίαν, ἡ εὐσέβειαν, ἡ τὴν τῆς οἰκείας ψυχῆς σωτηρίαν ἐπιποσαν συγχέασα, ἀλλὰ καθάπαξ πάντων ἀποξήσασα, δούλους αὐτοὺς ποιεῖ τοῦ ἀλόγου, καθάπερ ὑς τυρβώνης χαλεπή. ἡ ὃ δεινὸν τῆς ὕτω πικρᾶς δουλείας, ὅτι δὲ χαρὰν αὐτοῖς ἔχει δυαπείθη· ἡ ὅσῳπερ δὴ αὐτῇ μᾶλλον δουλεύσωσι, τοσούτῳ καὶ τῆς ἡδονῆς αὔξεται· ἡ ταύτῃ μάλιστα ἀνίατον τὸ νόσημα ἔχει, ταύτῃ δυσάλωτον τὸ θηρίον. τοῦτο Ⓦ Γιεζῆ λεπρᾶν αὐτὶ μαθητοῦ δὲ προφήτην πεποίηκε· τοῦτο τοῦ πρὸ Ἀναστάσεως ἀπώλεσε· τοῦτο Ⓦ Ἰούδαν προδότην εἰργάσατο· τοῦτο τοὺς Ἰουδαίων ἄρχοντας διέφθειρε, λαμβάνοντας δῶρα ἡ χρυσοῦς κλέπτων τυμβώρυχους. τοῦτο μυρίους πολέμους εἰσήγαγεν, αἱμάσσει μὲν τὰς ὁδοὺς, θρηνῶν δὲ ἡ οἰμωγαὶ τὰς πόλεις πληροῦσαν. τοῦτο ἡδύσματα ἐποίησε γλυκάζειν ἀκάθαρτα ἡ παρθένας σαγήνης, ἡ ἐδίσματα δαιμονίας ἐτέκλησε. διὰ τοῦτο αὖθ' εἰδωλολατρείαν σκάλευσιν ὁ Παῦλος. ἀλλ' οὐδὲ ὕτως ἐφόβησε. διὰ τί δ' εἰδωλολατρείαν φησίν; ἔχουσι πολλοὶ χρήματα, καὶ χρήσασθαι αὐτοῖς οὐ τολμῶσιν, ἀνὰ ἀφιερούσιν, εἰς ἐγλοίους [ἡ δὲς ἐγλοίων] δαπέμποντες ἀετάφια, καθάπερ ἴσασι δύο δημάτων οὐ τολμῶντες ἅψασθαι. ἐὰν δέποτε ἡ αἰαγκασθῶσιν, ὥσπερ ἀθέμιτόν τι προέξαντες, ὕτω διάκεινται. ἡ ἄλλως δ', ὥσπερ ὁ ξύλινον προσείπει ὁ ἕλλην· ὅτι σὺ τὸ χρυσίον θύεις πῖς θεῷ ἡ μοιχεῖς, αὐτὶ ναοῦ τὸ κιβώτιον κατασκευάζων ἡ σκαπτόμενος σκεύεσι ἀργυρᾶς. ἀλλ' οὐ προσκυνεῖς, καθάπερ σκῆνος τὸ ξύλινον; ἀνὰ πᾶσαι ὑπεδείκνυσαν περὶ αὐτοῦ θεραπείαν. πάλιν σκῆνος ἰδίως μὲν τοῦτο ὀφθαλμοὺς ἡ τὴν ψυχὴν προέσιτο, ἢ τὸ ξύλινον. τοῦτο καὶ Ⓐ τὸ χρυσίον φιλοῦντες. ἀνὰ οὐ προσκυνῶ τὸ χρυσίον, φησίν. οὐδὲ σκεῦνος τὸ εἴδωλον, φησὶ, προσκυνῶ, ἀλλὰ Ⓦ σκευχεῦντα δαίμονα· ὕτω ἡ σὺ, κἂν μὴ τὸ χρυσίον προσκυνῇς, ἀνὰ Ⓦ ἀπὸ τῆς ὄψεως τοῦ χρυσοῦ ἡ τῆς ἐπιθυμίας ὑπιπτεύεται σε τῇ ψυχῇ δαίμονα. δαίμονος γὰρ χαλεπώτερον τῆς φιλαργυρείας ἡ ἐπιθυμία, ἡ ταύτῃ πολλοὶ μᾶλλον πείθονται, ἢ ἕτερα τοῖς εἰδώλοις. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ πολλὰ προσκύνουσι· σταυρὸν ἓν πάντα εἶχεσι, καὶ ὅσα αἱ εἶπη ποιῆσαι, πείθονται. τί λέγει; πολέμιος ἔσο, φησὶ, ἐχθρὸς ἀπάντων, ἀγνόει τὴν φύσιν, καταφεύγει Θεοῦ, καταδύσει μοι σαυτὸν ἡ πάντα πείθονται. ἡ τοῖς μὲν ξοάνοις βοᾶς ἡ προσκαπτόμενος θύσον· ἡ ὁ φιλαργυρία λέγει, δῦσόν μοι τὸν σαυτοῦ ψυχὸν, ἡ πείθει. ὁρᾷς οἵους ἔχει βωμούς; οἷα δέχεται θύματα; βασιλείαν Θεοῦ ἡ κληρονομήσουσι Ⓐ πλεονέκται· καὶ οὐδὲ ὕ-

τω

πω διδοίκασι. καίτοιγε πάμπαν ἡ ὀπτὴ μία αὕτη ἀφανεστέρα. ὁ γὰρ ἔμφυτος σὺν τῇ φυσικῇ (ἡ γὰρ αὐ τοῦδε τοῦ ἀρχαίου σκευὴ) πῶς ἂν ἐκ τοσούτου ἀφῶεν, σὺν ἄλλα τοῖς χρυσίοις. ἀλλ', εἰ βούλεσθε, λέγω πόθεν εἰσῆλθε ὁ κακός. ἕκαστος γὰρ αὐτοῦ ζηλωτὴς ἐπέτρεψε τὸ νόσημα, καὶ ὁ βουλόμενος ὁ τοιοῦτος ἐρεθίζει. ὅταν γὰρ ἴδωσιν οἰκίας λαμπρὰς, καὶ πλῆθος ἀργῶν, καὶ ἁρμάτων ἀγέλας, καὶ ἀνδράποδων ἀπείρους, καὶ πολυτίμητα ἱμάτια φορυτοὺ, πάντα ταράττουσιν, ὥστε ἐκφρονεῖν. ὥστε οἱ τῶν δυστήνων αὐτοὶ γίνονται, καὶ κλαίουσι τοὺς μετ' αὐτοὺς. εἰ γὰρ ἐβούλετο σωφρονεῖν, οὐκ ἂν τοῖς ἄλλοις ἐπόρνευε διδάσκαλοι, μᾶλλον δὲ οὐδὲ τούτοις ἐστὶν ἀπολογία. εἰσὶ γὰρ ἕτεροι χρημάτων καταφρονοῦντες. καὶ πῶς, φησι, καταφρονεῖ; ὁ γὰρ δοκῶν, ὅτι ἐκ πολλῆς κακίας εἰς ἀδυνάτου δοκεῖ τοῦτο ἐκβεβαιῶσθαι, καὶ οὐδὲ πιστεύεται τις κατορθοῦν. εἶπω τοίνυν πολλοὺς οὐ τὰς πόλεις, οὐ τοὺς ὄρεσι; καὶ τί ὄφελος; οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τούτων ἔστιν βελτίους. ἄλλως γὰρ ἐκεῖ τούτου πάντων ὁ λόγος πέφυκεν, ὥστε κενοῦσθαι τὰ οἰκία. ἐβουλόμην δὲ πλείονα ἀλλ' ὅπερ μεῖζον ὑμῶν τὸ φορτίον, οὐκ ἀναγκάζω. ἀλλ' ὥστε μὴ τῶν ἀλλοτρίων ἐφίεσθαι, ὥστε οὐκ ἀφαιρεῖσθαι τῶν ὄντων μεταδιδόναι. πολλοὺς γὰρ τοιούτους εὑρήσομεν τοῖς οἰκείοις ἐγκαλοῦντας, τῶν ἑαυτῶν ὀπτῶντας μείζονας, καὶ ἀπὸ δικαίων ζώντας πόνων. ὅρα τί μὴ τούτους ζηλοῦμεν καὶ μιμούμεθα; σκοπῶμεν οὖν μὴ ἡμῶν οὐχὶ τὰ κτήματα αὐτῶν ἔρημα μένει τὰ οἰκήματα αὐτῶν ἀφανίζοντα; τοῦ δήμου τὸ βαλανεῖον, καὶ τῶν δήμων τὸ πρόαστιον, καὶ τὸ κατάλυμα; οὐχὶ βλέπων θεατὰ μένομεν, σκοποῦντες πόσοι πόσοι ἐκ τέμενος, πόσας ἁρπαγὰς ἥρπασε, καὶ ὁπόσα μοῦ φαγεῖν; ἀλλ' ἀντιφωνοῦσιν ἕτεροι τοῖς εἰρημένοις, ὅτι οὐδὲ προσδέχονται, ἵνα μὴ καὶ ἐμφρονοῦσι, σὺν ἑκάστῳ δίδοντος δίκαιον. ταῦτα καὶ ἡμᾶς βλάπτει. πάντας γὰρ ἀποθανούμεθα, πάντες τέλος ἐκτησόμεθα. πόσων ὀργῶν, εἰπέ μοι, πόσων δαπάνων, πόσας ἀπειθείας ἐκτέσησαν; καὶ τί τὸ κέρδος; κόλασις ἀθάνατος, καὶ τὸ μηδεμιᾶς τυχεῖν παραμυθίας. ἐκ τοῦ μὴ ζῶντας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπολλύντας κατηγορῆσθαι παρὰ πάντων. τί δὲ; τῶν πολλῶν ἐκ εἰκὸς ὅταν ἴδωμεν ἀναπεπταμένας τὰς οἰκίας, καὶ μᾶλλον θρηνοῦμεν; ἀληθῶς καλῶς εἶπεν ὁ προφήτης· Πλοῦτον μάτην τεθησαύρισται πᾶς ἄνθρωπος ζῶν. τεθησαύρικε γὰρ οὕτως ἡ πενία τοσαῦτα κακά· τεθησαύρικε καὶ λύπας πολλάς. ἀλλ' οὐκ ἐν ταῖς μοναῖς ταύταις αἰωνίοις τοῦτο ἔστιν, οὐδὲ ἐν ταῖς σκηναῖς ἐκείναις. ἐνταῦθα μὲν γὰρ ἕτερος ἐμόχθησε, καὶ ἕτερος ἀπολαύει· ἐκεῖ δὲ τῶν ἑαυτῷ μόχθων ἕκαστος ἔσται κύριος, καὶ πολυπλασίονα λήψεται τοῦ ἀμοιβοῦ. πρὸς ἐκείνην τοίνυν ἐπειγώμεθα τὴν κλῆσιν, ἐκεῖ κατασκευάζωμεν ἑαυτοῖς οἰκίας, ἵνα ἀναπαυσώμεθα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Φιλιπ. β.

Ομιλ. ξς'. 9 ΕΓΩ ΟΥΝ ΟΧΛΟΣ ΠΟΛΥΣ ΕΚ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ὅτι ἐκεῖ ἐστι, καὶ ἦλθον, οὐ διὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἴδωσιν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν.

Ὥσπερ ὁ πλοῦτος τοὺς μὲν πρόσχοπας ἐκπεπαχύλισεν εἴωθεν, ὅπου καὶ ἡ ἀρχή· ἐκεῖνος μὲν γὰρ εἰς πλεονεξίαν, αὕτη δὲ εἰς ἀπίστιαν αἴτιος. ὅρα γοῦν τὸ ἀρχιερατικὸν πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ὑγιαῖνον, σὺν δὲ ἀρχιερεῖς διεφθαρμένους. ὅτι γὰρ οὗτοι αὐτοῦ ὀπτῆρες ἦσαν, λέγουσι μὲν συνεχῶς καὶ βασκαίνουσι, ὅτι πολλοὶ ἐκ τοῦ ὄχλου ὀπτῆρες ἦσαν αὐτοῦ, οὐκ ἂν τῶν ἀρχόντων πιστεύσαντων. καὶ αὖθις λέγουσιν, οὐχὶ ὁ ὄχλος, Μή τις τῶν ἀρχόντων ὀπτῆρες ἦσαν εἰς αὐτόν; ἀλλὰ τί, φησι; τὸ πλῆθος, ὃ μὴ εἰδότες Θεόν, ὀπτῆρας τοὺς ἐκείνου εἶναι. τοὺς πιστεύοντας ὀπτῆρας ἔλεγον, ἑαυτοὺς δὲ μαθητὰς συνε-

Ioan. ζ. μη.

επεις. καὶ σὺ ζῶν δὲ τὸ θαῦμα θαυμάζομεν, ὅπερ θυοι ⓐ πολλοί· ⓐ δὲ ἀρχοντες οὐκ ἠρκεῖτο μόνον τοῖς οἰκείοις κακοῖς, ἀλλὰ καὶ τὸν Λάζαρον ἀνελεῖν ἐπεχείρουν. ἔτι, τὸν Χριστὸν, ὅτι τὸ σάββατον ἔλυεν, ὅτι ἴσον ἑαυτὸν ἐποίει τῷ πατρὶ, καὶ ἁπλῶς τοὺς Ρωμαίους ὃς φατε· τῷ Λαζάρῳ δὲ ἔχοντες ἐγκαλεῖν ἐπεχείρουν αὐτὸν ἀναιρεῖν; μὴ ἀρα τὸ καλῶς παθεῖν ἔγκλημα; ὁρᾶς πῶς αὐτῶν φονικὴ ἡ προαίρεσις; καίτοι πολλὰ σημεῖα εἰργάσατο· ἀλλ' οὐδὲν αὐτοὺς ἔπεισεν, οὐχ ὁ παράλογος φθόνος, οὐχ ὁ τυφλός. τοῦτο γὰρ ἐν τῇ φύσει θαυμαστότερον ἐστιν, ἐν μὴ πολλὰ ἐγίνετο, καὶ ἐν προσδόξου νεκροῦ τεταφιευμένου ἰδεῖν προσεπεύθετο καὶ φθεγξομένου. καλά γε τῆς ἑορτῆς τὰ κατορθώματα, φόνους ἀναμιγνύναι τῇ πανηγύρει. ἄλλως γε, ἐκεῖ μὲν ἐδόκουν ἐγκαλεῖν τὸ σάββατον, καὶ ταύτῃ ἀπάγειν σὺν ὄχλῳ· σὺ δὲ οὐθὲν γε, ὅτῳ μηδὲν ἔνοχοι μεμφαῖς, καὶ τῶν παραπλησίων ποιοῦσιν τῷ ὑπεναντίῳ. σὺ δὲ οὐθὲν γὰρ, ἀλλ' ὅτι σωτηρίαν τῷ πατρὶ ἔνοχοι εἶπεῖν. ἡ γὰρ βλάβη αὐτοῦ ἐπεσύμβαινεν. ἐπεὶ οὖν καὶ ὁ ἀεὶ συνεχάλασεν ἀνήρητο, καὶ τὸ σημεῖον λαμπρὸν ἦν, ὅτι τὸν φόνον ὥρμησαν. ὥστε καὶ ὅτι τὸ τυφλοῦ τοῦτο ἀπέκτεινεν, εἰ μὴ ἔνοχοι ἐγκαλεῖν τὸ σάββατον. ἄλλως γε, ἐκεῖνος μὲν ἄσημος ἦν, καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν σὺν ἱερεῖ· οὗτος δὲ ἐπίσημος· καὶ δῆλον σὺν πολλοὺς ἐλθεῖν εἰς προσηλυτίαν τῷ ἀδελφῷ· καὶ πάντων ὁρώντων τὸ θαῦμα ἐγίνετο, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς προσδοκοποιίας. ἐξὸν τοῦτο πάντες ἔτρεχον ὀφόμενοι. τοῦτο οὖν αὐτοὺς ἔδακνε, τὸ τῆς ἑορτῆς ἐσώσης πάντας ἀφέντας ἐπὶ τὴν Βηθανίαν ἔρχεσθαι. ἐπεχείρησαν οὖν αὐτὸν ἀνελεῖν, καὶ οὐδὲν ἐδόκουν τολμᾶν· ὕπνος ἦσαν φονικοί. καὶ διὰ τοῦτο ἔρχόμενος ὁ νόμος, ἀπὸ τούτου ἄρχεται· ὑ φονεύσεις. καὶ ὁ προφήτης τοῦτο ἐγκαλεῖ· Αἱ χεῖρες αὐτῶν αἵματος πλήρεις. πῶς οὖν παρρησία μὴ προσπαῖσι τῇ Ιουδαίᾳ, καὶ εἰς τὴν ἔρημον ἀναχωρῶν, πάλιν εἰσέρχεται παρρησίας; σβέσας τὴν θυμὸν τῇ ἀναχωρήσει, πεπαυμένοις αὐτοῖς ἐφίσταται· ἄλλως γε, τὸ πλῆθος τὸ προάγον καὶ τὸ ἑπόμενον ἐθυμοῦτο ἐπὶ αὐτοῖς ἐγκαλεῖν. οὐθὲν γὰρ οὕτως ἐπεσπάσατο αὐτοῖς σημεῖον, ὡς τὸν Λαζαρον. καὶ ἄλλος γε διαγελῶσι φησιν, Οὐκ ἐστερῶς τοῖς ποσὶν αὐτοῦ τὰ ἱμάτια, καὶ ὅπου πᾶσα ἡ πόλις ἐσείετο μετὰ τοσαύτης εἰσόδου ἡμῶν ἐποίει τοῦτο, προφητείαν τὴν μὲν τυπῶν, τὴν δὲ πληρῶν καὶ τὸ αὐτὸ τὸ μὲν ἐγίνετο ἔρχεται, τὸ δὲ πῶλος. τὸ μὲν γὰρ, Χαῖρε σφόδρα, θύγατερ Σιών; Επει δὲ πάντες αὐτὸν ⓐ βασιλέα ὡς ὑπὲρ τὸ πολὺ ἄδικοί τινες ἦσαν καὶ πλεονέκται, καὶ προδόντα αὐτοὺς τοῖς ἐχθροῖς, καὶ τὸ πλῆθος διέστρεφον, ὡς ἀναθύνους ἐποίουν τοῖς πολεμίοις, διαρρεῖ, φησίν· οὐκ ἔστιν τοιοῦτος, ἀλλὰ πρᾶος καὶ ὑπήκοος· καὶ δείκνυται ἀπὸ τῆς ὄνου. οὐ γὰρ στρατόπεδον ὑπεισερόμενος εἰσῆλθεν, ἀλλ' ὄνον ἔχων μόνον.

16 Τοῦτο δὲ οὐκ ἠδεσαν, φησιν, ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ, ὅτι ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένον.

Ορᾶς ὅτι τὰ πλείονα ἠγνόουν, ὅτε αὐτὸς οὐκ ἀνεκαλύπτετο αὐτοῖς; ὡς γὰρ ὅτε εἶπε, λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, ὡς ἐπεισὶ ἡμέρας ἐγερῶ αὐτὸν, οὐδὲ τότε ἠδεσαν ⓐ μαθηταί.

ται. καὶ ἄλλος δὲ εὐαγγελιστὴς λέγει, ὅτι ἐν αὐτοῖς κεκρυμμένος ὁ λόγος ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἤδεισαν ὅτι
οἱ ἐξ αὐτοῦ ἀναστήσονται ἐκ τῶν νεκρῶν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἰκότως ἐκρύπτετο (διὰ καὶ ἄλλος λέ- Ματθ.ιζ κγ.
γει εὐαγγελιστὴς, ὅτι καθ' ἕκαστον ἀκούοντες ἤλγουν ἐπ' ἴσης ἐν κατηφείᾳ· τοῦτο δὲ, οὐκ ἐκ τοῦ μὴ
εἰδέναι ἀλλὰ διὰ τῆς ἀναστάσεως λέγειν) ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἰκότως ἐκρύπτετο, ἅτε μείζονι ἢ
κατ' αὐτοὺς· τὸ δὲ λοιπὸν τῆς ὄνου ἕνεκα τί ἀνῆκται οὐκ ἀπεκαλύφθη; ὅτι καὶ τοῦτο μέγα ἐστὶν ἔργον
καὶ φιλοσοφίαν εὐαγγελικὴν, πῶς οὐκ ἐπαιρόμενοι τοῖς παροῦσιν ἀγαθοῖς ἐκπομπεύειν. ὅτι μὲν οὖν γέγραπται, ἤδεισαν· ὅτι δὲ ἐπ' αὐτῷ γέγραπται, οὐκ ἤδεισαν. καὶ γὰρ
ἐν ἐκαινοδάλισεν αὐτὸν, εἴγε βασιλεὺς ὢν τοιαῦτα μέλλοι πάσχειν ἕτως ἐκδιδόσθαι. εἰ
ἄλλως δὲ, οὐκ ἂν εὐθέως ἐχώρησαν τοῖς γεγονόσι τῆς βασιλείας, οὐ ἔλεγε. εἰ γὰρ ἄλλος εὐ-
αγγελιστὴς φησι, ὅτι περὶ βασιλείας ἐδόκουν ταύτης λέγεσθαι. Ματθ.κ κθ.

17 Εμαρτύρει δὲ ὁ ὄχλος, ὅτι αἰτέσησε Λάζαρον. Οὐ γὰρ ἂν τοσοῦτοι με-
τέλαβον ἁπλῶς, φησὶν, εἰ μὴ ὄντως ἦσαν ἐν σημείῳ.

19 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι εἶπον πρὸς αὐτούς· θεωρεῖτε, ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν; ἴδε, ὁ κό-
σμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθε· δοκεῖ δέ μοι τοῦτο εἶναι τῶν ὑγιαινόντων μᾶλλον, οὐ τολμώντων δὲ πρ-
ρησιάσασθαι· εἶτα ἀπὸ τῆς ἐκβάσεως καταιδούμενοι αὐτοὺς ὡς δυνηθέντα ὀπίσω ἐπιστρέψαι.
κόσμον δὲ ἐνταῦθα πάλιν, τὸν ὄχλον φασίν. οἶδε γὰρ ἡ γραφὴ κόσμον καὶ τὴν κλῆσιν λέγειν, καὶ
οὐδὲν ἐν πονηρίᾳ ζωῆς. καὶ ὅ μὲν φησιν, ὅταν λέγῃ, Ο ἐκφέρων κύριε ἀριθμὸν τὸν κόσμον Ησ μ.κε.
αὐτοῦ· τὸ δὲ, ὅταν λέγῃ, Ο κόσμος ὑμᾶς οὐ μισεῖ, ἐμὲ δὲ μισεῖ. καὶ χρὴ ταῦτα ἀκριβῶς εἰ- Ιωαν. ζ.ζ.
δέναι, ἵνα μὴ πρὸς τὴν σημασίαν τὴν ὁπουμένην λαβεῖν προέχωμεν τοῖς αἱρετικοῖς.

20 20 Ησαν δέ τινες τῶν ἑλλήνων διαβάντες προσκυνῆσαι εἰς τὴν ἑορτήν.
Εἰσὶν ὅντες λοιπὸν τοῦ προσήλυτοι γίνεσθαι, ἦσαν εἰς τὴν ἑορτήν. τῆς φήμης δὲ ἐξε-
δοξάσης, λέγουσι· 21 Θέλομεν τὸν Ιησοῦν ἰδεῖν. Ο δὲ Φίλιππος προσχωρεῖ
τῷ Ανδρέᾳ, ἅτε προσήκοντι, καὶ ὁ προσῆλυς αὐτοῦ κηδόμενος. Ἀλλ' οὐδὲ οὗτοι ἁπλῶς
ἀνέπεσαν. ἤκουσε γὰρ· Οπου εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε. ἐξεῖ τοῦτο μὲν τοῦ μαθητοῦ κοι- Ματθ. ι. ε.
νωνεῖ μόνος, τῷ διδασκάλῳ δὲ διαφέρει· ἀμφότεροι γὰρ εἶπον αὐτῷ. ὁ δὲ τί φησιν;

23 Ηλθεν ἡ ὥρα, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

24 Εαν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει.

Τί ἐστιν, ἦλθεν ἡ ὥρα; ἔλεγεν, εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, πᾶσαν ἐγκόπτων ἀγω-
γὴν σωτηρίας πρόφασιν ἀπὸ Ιουδαίων, καὶ κατισχύων αὐτούς. ἐπεὶ οὖν ἐπέμενον ὅτι ἀπειθοῦ-
τες, ἐκεῖνοι δὲ ἐβούλοντο προσελθεῖν, καιρὸς λοιπὸν, φησιν, ὅτι τὸ πάθος ἐλθεῖν πρώτως πε-
πληρωμένων. Εἰ γὰρ μέλλοιμεν τούτοις μὴ [καὶ] ἀπειθοῦσι προσεδρεύειν, ἐκείνοις δὲ βου-
λομένοις μὴ προσίεσθαι, ἀνάξια τῆς ἡμετέρας ἔσται ταῦτα κηδεμονίας. ἐπεὶ οὖν ἔμελλεν
ἀφήσειν τοὺς μαθητὰς ὅτι τὰ ἔθνη λοιπὸν ἱέναι μέλλει τοῦ σωτῆρος, ὁρᾷ δὲ αὐτοὺς προσπηδῶντας,
φησὶ· καιρὸς ὅτι τοῦ σωτῆρος ἐλθεῖν. ὁ προέτεροι γὰρ αὐτοὺς ἔασεν, ἵνα ᾖ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.
31 ἕως γὰρ ὅτου τὰ ἔργων αὐτοὺ διεκρύσαντο, ἕως αὐτὰ ἐξαύρωσαν, οὐκ εἶπε, Πορευθέντες μα- Ματθ.κη.ιθ.
θητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη· ἀλλ', Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε· καὶ, Οὐκ ἀπεστάλην, εἰ μὴ Ματθ.ι.ε.
εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ισραήλ· καὶ, Οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέ- Ματθ.ιε.κδ.
κνων, καὶ δοῦναι τοῖς κυναρίοις. ὅτε δὲ ἐμίσησαν αὐτὸν, καὶ οὗτος ἐμίσησεν ὡς ἀνέλῃ, τότε δὴ Ματθ.ιε.κε. Ιωαν.ιδ.ιε.
τὸν ἐᾶν προσεδρεύειν ἐκείνων. καὶ γὰρ παρῃτήσαντο αὐτὸν λέγοντες· Οὐκ ἔχο- Ματθ.κγ.λζ.
μεν βασιλέα, εἰ μὴ Καίσαρα. τότε δὴ λοιπὸν αὐτοῦ ἀφῆκεν, ὅτε αὐτοὶ ἀφῆκαν. ἐξεῖ τοῦτο
λέγει· Ποσάκις ἠθέλησα ὅτισωσαγαγεῖν τὰ τέκνα ὑμῶν, καὶ οὐκ ἠθελήσατε; ἵνα ὅτι, ὁ κόκ-
κος τοῦ σίτου ἐὰν μὴ πεσὼν ἀποθάνῃ; τότε τοῦ σωτῆρος λέγει. ἵνα γὰρ μὴ θορυβῶνται σκοποῦν-
τες ὅλως, ὅτε καὶ ἐλλίνες προσῆλθον, τότε ἀνῃρέθη, λέγει, αὐτὸν μᾶλλον τοῦτο μάλιστα αὐτοῦ ποιῆ
προσελθεῖν, καὶ αὐξήσει ὁ κήρυγμα ὁ ἐμόν. Εἶτα, ὅτε ἀπὸ λόγων οὐκ ὄντως ἔπειθεν, ἀ-

πὸ

πὸ τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως ἀλλὰ μεθοδεύει λέγων, ἐπεὶ καὶ ὁ σὸς τρόπος τοῦτο ἐπιτηδεύει· μᾶλλον φέρει καρπὸν, ὅταν ἀποθάνῃ. Εἰ δὲ ὁ τοῖς σπέρμασι τοῦτο, πολλῷ μᾶλλον ὁ ἐμός. ἀλλ' οὐκ ἠδέσαν ⓐ μανθάνειν τὰ λεγόμενα. διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸ πάθοιεν ὁ εὐαγγελιστὴς, ἀπολογούμενος ὑπὲρ τῆς μὴ ταῦτα φυγῆς. τοῦτον δὲ καὶ τῆς ἀναστάσεως διελεγόμενος ὁ Παῦλος τὸν λόγον ἐκίνησε.

ΗΘΙΚΟΝ Ποίαν οὖν ἔχουσιν ἀπολογίαν ⓐ τῇ ἀναστάσει ἀπιστοῦντες, ὁ τοῖς σπέρμασι τοῦ πράγματος καθ' ἑκάστην ὥραν μεγεθυνομένου τὴν ἡμέραν, καὶ ὁ φυτοῖς, καὶ ἐπὶ τῆς ἡμέρας τῆς ἡμετέρας; πρότερον γὰρ ἡμᾶς φθαρτῶν ὁ σπέρμα, καὶ τότε γενέσθαι ἡμᾶς. ὅλως γὰρ, ὅταν ὁ Θεὸς ᾖ ποιῇ, λογισμοὶ οὐκ ἔστι χρεία. πῶς γὰρ ἂν οὐκ ὀφθῶμεν ἡμᾶς ἐποίησε; ταῦτα πρὸς Χειστιανοὺς λέγω, οὐ λέγοντας πείθεσθαι γραφάς. ἐγὼ γὰρ καὶ ἕτερον ἐρῶ ἀπὸ λογισμῶν ἀνθρωπίνων. τῶν ἀνθρώπων ⓐ μὲν ὁ κακία διέφυγεν, ⓐ γὰρ ὁ ἀρετὴ. ἀλλὰ τῶν ὁ κακία παρεισόντων πολλοὶ εἰς ἔκπτωσιν ἦλθον ὑπαγομένων· τῶν γὰρ ὁ ἀρετὴ, τὰ ὁμοῖα ὑπομείναντες. πότε οὖν τὰ κατ' ἀξίαν ἀπολήψεται ἕκαστος; ὁ ποίῳ καιρῷ; ναί, φησι· ἀλλ' ὁ σωμάτων οὐκ ἔστιν ἀνάστασις. οὐκ ἀκούουσι τοῦ Παύλου λέγοντος, Δεῖ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ὁ δύσασθαι ἀφθαρσίαν; ὁ πῶς ψυχῆς (οὐδὲ γὰρ φθείρεται ἡ ψυχὴ) ὁ ἀνάστασις ἢ τοῦ πεπλωκότος λέγεται· ἔπεσε γὰρ τὸ σῶμα. Διὰ τί γὰρ βούλει ἀνάστασιν εἶναι σώματος; πότερον οὐ δυνατὸν τῷ Θεῷ; ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἑκάστης ἀνοίας λέγειν. ἀλλ' οὐ πρέπει; διὰ τί γὰρ πρέπει τὸ φθαρτὸν καὶ πόνῳ καὶ θανάτῳ κοπωθῆναι, κοπωθῆναι καὶ τῇ σφαγῇ; Εἰ γὰρ μὴ ἔπρεπεν, οὐδ' ἂν ταῦτα τοῦ δεσπότου ἐδέξατο, οὐκ ἂν σάρκα αὐτὸς ἀνέλαβεν. ὅπου γὰρ ἀνέλαβε, καὶ αὐτοῦ ἀνέστησιν, ἀκούσου τί φησι· Βάλε τὸν δακτύλον σου, καὶ ἴδε, ὅτι πνεῦμα ὀστᾶ καὶ νεῦρα οὐκ ἔχει. διὰ τί δὲ τοῦ Λαζάρου ἀνέστησεν, εἰ βέλτιον ἦν χωρὶς σώματος ἀναζῆναι; τί δὲ τάξει σημείου καὶ ἐνεργείας ἀπὸ ποίας; τί δὲ ὅλως ἔδωκε δόξαν; μὴ τοίνυν ἀπατᾶσθε ταῦτα τῶν αἱρετικῶν, ἀγαπητοί. καὶ γὰρ ἀνάστασίς ἐστι, καὶ χρίσις ἐστί. ταῦτα δὲ ἀναιροῦσιν, ὅσοι μὴ βούλονται δοῦναι λόγον τῶν πεπραγμένων. καὶ γὰρ διὰ τοῦ ἀνάστασιν τοιαύτην εἶναι, οἵα γίνεται ἐπὶ τοῦ Χειστοῦ. ἀπαρχὴ γὰρ ἐκείνος, καὶ πρωτότοκος ἀπὸ τῶν νεκρῶν. Εἰ δὲ ἀνάστασις τοῦτο ἐστι, ψυχῆς καθαρμὸς καὶ ἁμαρτιῶν ἀπαλλαγὴ, ὁ δὲ Χειστὸς οὐκ ἥμαρτε, πῶς ἀνέστη; πῶς ἡμᾶς τῆς κατάρας ἀπηλλάγηκεν, εἴτε καὶ αὐτὸς ἥμαρτε; πῶς δὲ λέγει, Ὁπίσω ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ὁ ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν; ταῦτα γὰρ ὁ ἀναμάρτητον δηλοῦντός ἐστι. οὐκοῦν κατ' αὐτοὺς ἢ οὐκ ἀνέστη, ἢ ἵνα ἀναστῇ, ἥμαρτε περὶ τῆς ἀναστάσεως. ἀλλὰ καὶ ἀνέστη, καὶ ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν. οὐκοῦν ἀνέστη σῶμα πνευματικὸν καὶ ταῦτα δόγματα ταῦτα τὰ ποιοῦντα οὐδέν ἐστιν ἕτερον ὄντα, ἀλλ' ἢ κενοδοξίας ἔκτροπα. Φεύγωμεν τοίνυν τοῦτο τὸ νόσημα. Φθείρουσι γάρ, φησι, ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί. οὐκ ἔστι ταῦτα ἀποστόλων διδάγματα. Μαρκίων ἐστὶ καὶ Οὐαλεντῖνος ὁ ταῦτα καινοτομήσας. Φεύγωμεν τοίνυν, ἀγαπητοί. οὐδὲν γὰρ ὄφελος βίου καθαροῦ, δογμάτων διεφθαρμένων· ὥσπερ οὖν οὐδὲν τοὐναντίον, δόγματος ὑγιοῦς, ἐὰν βίος ᾖ διεφθαρμένος. Ταῦτα ἐλλιμένες ἔτεκνα, ταῦτα σκεῦος ἠύξησαν, ἀπὸ τῶν ἔξωθεν φιλοσόφων λαβόντες, καὶ τὴν ὕλην ἀγένητον λέγοντες, καὶ πολλὰ τοιαῦτα. ὥσπερ οὖν εἶπόν, ὅτι οὐκ ἂν εἴη δημιουργὸς, μὴ ὑποκειμένης ὕλης ἀγενήτου ὄντος καὶ τὴν ἀνάστασιν ἠθέτησαν. ἀλλὰ μὴ παρεισέρχωμεθα, εἰδότες Θεοῦ δύναμιν παναρκῆ· μὴ παρεισέρχωμεθα. ὑμῖν λέγω ταῦτα. ἡμεῖς γὰρ τὴν πρὸς αὐτοὺς ὁ προσπαιτήσομεθα μάχην. ἀλλ' ὁ ἄοπλος καὶ γυμνὸς, καὶ εἰς ἀθενεῖς ἐμπέσῃ, καὶ ἰσχυρότερος ᾖ, ῥᾳδίως ἀλώσεται. Εἰ μὲν γὰρ γραφὰς παρεισέρχεται, καὶ μὴν ἑκάστη ἑαυτὰς ἡνώνατε τὴν ἡμέραν, ὅτε αἱ πρὸ ἡμῶν τὰ πρὸς ἐκείνους φθόγγοι μάχην, ἅμα καὶ συμπλέκεσθαι συνεβάλλοντο ἀλλήλαις. ὁ γὰρ ἰσχυρὸς ἦν ἀληθῶς. ὅπου δὲ γραφὰς αὐτὰ οὐκ ἴσχει, δέδοικα τὸ συμπλοκὴν, μὴ λαβόντες ὑμᾶς ἀοπλους καταβάλωσιν. οὐδὲν γὰρ, οὐδὲν ἀδυνατώτερον ἐκείνων τῶν τῆς τοῦ πνεύματος

βοηθείας

βοηθείας πρημωμβόων. Εἰ δὲ τῇ ἔξωθεν κέχρεῶ) σοφίᾳ, θαυμαίζει ὑ χρὴ, ἀλλὰ καταγελᾶν, ὅπι τοῖς μωρεῖς κέχρεῶ) διδασκάλοις. ὅτε γὰρ περὶ Θεοῦ, ὅτε περὶ κτίσεώς τι ὑγιὲς εὑρῇ ἠδυνήθησαν ἐκεῖνοι· ἀλλ' ἅπερ ἡ πρὸ ἡμῶν χρεὼ ὑπέῤῥαπται, ταῦτα Πυθαγόρας οὐδέπω ἤδει, ἀλλ' ἔλεγλν ὅτι θάμνος * καὶ ἰχθὺς καὶ κύων ἔχει ἡ ψυχή. τούτοις δή, Εἰπέ μοι, περὶ τίνος ἐλέγχει σὺ; ἢ πῶς ἂν ἔχοι λόγον; μεγάλοι εἰσὶν οὗτοι τῇ κώμῃ ἐκεῖνοι, καλοὶ βοῤῥύχες τρέφουσι, ἡ τείχεσιν ἀναβεβλήκασι· μέχρι τούτων αὐτοῖς ἡ φιλοσοφία. ἀλλ' οὐ τὰ ἔνδοθεν ἴδης, τάφος καὶ κόπις καὶ ὀστᾶ σαθρὰ, ἀλλὰ τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, πρῶτα ἀκαθαρσίας ἔχων γέμοντα καὶ ἰχῶρες, καὶ τὰ δόγματα πρῶτα σκωλήκων. ὁ γοῦν πρῶτος αὐτῶν ὃ ὕδωρ ἔφησεν εἶ) Θεὸν, καὶ ὁ μετ' ἐκεῖνον ὃ πῦρ, ἄλλος τὸν ἀέρα, καὶ εἰς τὰ σώματα κατελυέχθησαν. τούτοις οὖν, Εἰπέ μοι, θαυμάζειν χρὴ, τοὺς οὐδὲ ἔννοιάν σωμάτου λαβόντας Θεοῦ; Εἰ δέποτε ἡ ὕστερον ἔλαβον, μὴ τὸ συνεπεσθαι τὸ Αἰγύπτιον τοῖς ἡμετέροις. ἀλλ' ἵνα μὴ πολλὰ ὑμῖν ἐπάγωμεν λόγον, τὰ μὲν λόγου κατάλυσιν. ἀν γὰρ ἀρξώμεθα τὰ ἐκείνων περιπλέκειν δόγματα, καὶ τὰ μὲν περὶ Θεοῦ, τὰ δὲ περὶ ὕλης, τὰ δὲ περὶ ψυχῆς, τὰ δὲ περὶ σωμάτων εἰπεῖν, πολὺς ἔσται γέλως· καὶ οὐδὲν τῆς πρὸ ἡμῶν κατηγορίας δεήσονται. αὐτοὶ γὰρ ἀλλήλους ἔβαλον. ὁ γοῦν καθ' ἡμῶν γράψας τὸν περὶ τῆς ὕλης λόγον, ἑαυτὸν ἀνῄρε. διόπερ ἵνα μὴ μεταίους ὑμᾶς ἀποκλήσωμεν, καὶ λαβεῖν δόξητε λόγων ἀνελίαστωμεν, ταῦτα ἀφέντες, ἐκεῖσε ἐρχόμεθα, τῆς ἀκροάσεως τὴν θείαν ἔχειν χάριν, ἡ μή μοι λογομαχεῖν εἰς οὐδὲν δέον· ὃ ἡ Παῦλος παραινεῖ Τιμοθέῳ, κατέχειν πολλῆς σοφίας ἐμπεπλησμένῳ, ἐπὶ τὸν ἀπὸ τῶν σημείων ἔχοντα δυνάμιν. πειθώμεθα τοίνυν ἐκείνῳ, καὶ τὰς φλυαρίας ἀφέντες, τὸν ἔργον ἐχώμεθα, φιλαδελφίας λέγω καὶ φιλοξενίας· καὶ πολὺν ποιησώμεθα τῆς ἐλεημοσύνης λόγον, ἵνα τῶν ἐπηγγελμένων τύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ομιλ. ξζ. 25 Ο ΦΙΛΩΝ ΤΗΝ ΨΥΧΗΝ ΑΥΤΟΥ, ΑΠΟΛΕΣΕΙ ΑΥΤΗΝ· Ὁ ΔΕ ΜΙΣΩΝ ΤΗΝ ΨΥΧΗΝ ΑΥΤΟΥ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ΕΙΣ ΖΩΗΝ ΑΙΩΝΙΟΝ ΦΥΛΑΞΕΙ ΑΥΤΗΝ. 26 Ἐὰν ἐμοί τις διακονῇ, ἐμοὶ ἀκολουθείτω·

Λυκὺς ὁ πρῶτος βίος, καὶ πολλῆς γέμων ἡδονῆς· ἀλλ' οὐχ ἅπασιν, ἀλλὰ τοῖς περισπωμένοις αὐτῷ. Εἰ δέ τις εἰς τὸν ἔσχατον διαβολέν, καὶ τὰ ἐκεῖ ἴδοι καλὰ, ταχέως αὐτὸν καταφρονήσει, καὶ οὐδένα ποιήσεται λόγον· ἐπεὶ καὶ κάλλος σωμάτων, ἕως μὲν ἔστιν μὴ φαίνηται λαμπρότερον, θαυμάζεται· ἐπειδὰν δὲ φανῇ τὸ κρεῖττον, καταφρονεῖται τὸ παρόντερον. μὴ τοίνυν θαυμάσωμεν ἡμεῖς εἰς ἐκεῖνο τὸ κάλλος ἰδεῖν, καὶ τὴν ὑπερέπειαν τῆς ἐκεῖ βασιλείας κατανοήσαντες, ταχέως ἑαυτοὺς τῶν δεσμῶν ἀπολύσωμεν τῶν παρόντων. δεσμὸς γάρ τις ὅστις ἡ παρὸς τὰ παρόντα συμπάθεια. καὶ εἰς τοῦτο ἡμᾶς ἐπαγων ὁ Χριστὸς, ἄκουσον τί φησιν· ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. ὁ ἐμοὶ διακονῶν, ἐμοὶ ἀκολουθείτω. καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμός. ἀπίγματι ἐοικέναι δοκεῖ τὰ λεγόμενα. ἀλλ' οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ πολλῆς ἐμπέπλησται σοφίας. καὶ πῶς ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν; ὁ δὲ ὑπὸ ἐπιθυμίας αὐτὴν ποιῶν καὶ ἀπόπτως, ὁ χαρίζόμενος αὐτῇ πᾶσι δέον. διὸ ὅταν πρᾶγμα τις λέγων, Μὴ πορεύου ἐν τῇ ἐπιθυμίαις τῆς ψυχῆς σου. οὗτος γὰρ αὐτὴν ἀπολεῖ (τὴν γὰρ ὁδὸν τὴν ὑπὸ τὸν ἀρετὴν ἀγούσης ἀπάγει) ὥσπερ οὖν ὁ σώφρων ὁ μισῶν αὐτὴν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, σώσει αὐτήν. τί δέ ἐστιν, ὁ μισῶν αὐτήν; ὁ μὴ ἔχων αὐτῇ τὰ βλαπτοντα κεκλυσόν. καὶ οὐκ

Συμπ. 12. Α.

εἶπεν,

εἶπεν, ὁ μὴ ἔχων αὐτὴν, ἀλλ' ὁ μισῶν αὐτόν. καθάπερ γὰρ τῶν μισουμένων οὐδὲ φωνὴν ἀκοῦσαι ἡδέως ἐθέλομεν, οὐδὲ ὄψιν ἰδεῖν ἡδέως· ὅταν καὶ τὸν ψυχὸν, ὅταν σκληρὰ ὑπομένῃ τῶν τοῦ Θεοῦ δοκούντων, μὴ σφοδρότητος ἀποσκήπτειν ἕνεκεν. ὅθεν γὰρ οὐδὲ θανάτου μέλλει λοιπὸν αὐτοῖς ἀφαιρήσεσθαι, θανάτου τοῦ ἑαυτῶν, καὶ πολλὴν κατηφείαν ἐπιφέρεται καταπίπτουσα, καθάπερ ὁλοσχερῆ τινα ἐπιπεπτωκότα λέγων, τί λέγω, ἐὰν μὴ ἀποθάνητε ὑμεῖς ἀφεθήσεται ὑμῖν ἐξ αἰῶνος κέρδος ὑδέν. καὶ ὅρα πῶς πάλιν μυθεῖται λέγων. σφόδρα γὰρ φορτικοὶ καὶ ἐπαχθεῖς τὸ ἀκοῦσαι ὅτι δεῖ ἀποθανεῖν φιλοψυχοῦσι δὴ πάντες. καὶ τί λέγω τὸ παλαιόν; ὅτι καὶ νῦν πολλοὶ βύρσαν ἡδέως πρὸ τῆς ψυχῆς ἀντιμίσθωσαν, καθάπερ τὸν πρόσθεν καρπώσασθαι βίον, καὶ ταῦτα πάλιν τῶν μελλόντων πεπιστευμένοι· οἱ, ἐπειδὴν ἴδωσιν οἰκοδομήματα καὶ τείχη μεγάλα καὶ μνήματα, δακρύουσιν ὑπολείποντες τόσα ἀγαθὰ μηχανάται, καὶ τίνος χάριν; ὅτω πολλὴ τῆς παρούσης ζωῆς ἡ ὑπόμνησις. ταῦτα τοίνυν ἅπαντα λύων ὁ Χριστὸς καὶ διαιρῶν, φησιν· ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. ὅπερ γὰρ ἐκείνοις πάντων ἔλεγε, καὶ τῷ Πέτρῳ· ὁ φόβος αὐτῶν καταλύων, ἀναιρῶν τὴν ἐξ ἀνθρώπων ἡδονὴν, ἐμοὶ ἀκολουθήσατε, φησὶ, καὶ θανάτου λέγων, καὶ τὴν ἀγάπην τὴν πρὸς χρήματα ἀναλύθησιν ἁπάντων. δεῖ γὰρ πάντως τὸν ἀγαπῶντα τὸν ἀγαπώμενον ἕπεσθαι, καὶ σκέψῃ ποτὲ αὐτοῖς ταῦτα ἀγαλλόμενοι· οὐχ ὅτι ἐδιώκοντο, ἀλλ' ὅτι ἐθαρρήσαν, ὅτι ἐσώζοντο ἐν ἀσφαλείᾳ εἰκότως ἀγάλλεται τὴν τῶν πολλῶν ὁμιλίαν καὶ θεραπείαν· ὅτε καὶ διώξασθαι ἠδυνήσατο καὶ ἀκοῦσαι· καὶ ἀεράτω τῷ σώματι αὐτὸν, καὶ ἀκολουθήτω μοί τουτέστιν, ἀεὶ πάντα τὰ γνώριμος ἔσῃ, φησὶ, τοῖς κινδύνοις, τοῖς θανάτοις, τοῖς ἀποδημίαις τὸν ὀρθρινὸν. εἶπα, ὅθεν τὰ φορτικὰ εἶπε, καὶ ὃ ἔπαθεν οὐ φησι. ποῖον οὖν τοῦτο ἐστὶν; ὃ αὐτῷ ἀκολουθεῖν, καὶ εἰ ἔνθα δεῖ· δικαίως ὅτι διώξασιν ἀποθανεῖν ἀγαθὸν ἔδειξε. Οὗπερ γάρ εἰμί, φησιν, ἐγὼ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμός. Ποῦ οὖν ὁ Χριστός; ὁ οὐρανοῖς. καὶ τοῖς τῆς ἀναστάσεως τοίνυν ἐκεῖ μεταξῶμεν τῇ ψυχῇ καὶ τῷ νῷ. Ἐὰν τις ἐμοὶ διακονῇ, ἀγαπήσει αὐτὸν ὁ πατήρ. Διὰ τί οὐκ εἶπεν, ἐγώ; ὅθεν οὐδέπω τοῖς τοσούτοις ἀγαθοῖς ἐκέχρηντο ἐκεῖ αὐτὸν δόξαν εἶχον, ἀλλὰ μείζονα τὸν τοῦ Υἱοῦ. ἐπεὶ γὰρ μηδὲ ὅπερ αἰτοῦσιν αὐτὸν ἐκέλευε εἰδότες, πῶς μεγάλα τὸν αὐτὸν ἐφαντάσθησαν; διὸ τοῖς υἱοῖς Ζεβεδαίου φησὶν, Οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται τοῖς πατρός μου· καίτοιγε αὐτός ἐστιν ὁ κρίνων. σὺ τοῦτο οὖν καὶ ὁ γνήσιος προῖσχεται. ὡς γὰρ γνησίου παιδὸς διάκονος, οὕτως ὁ πατὴρ ἀποδείκνυται.

27 Νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται. καὶ τί εἶπω; πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης.

Καὶ μέντοι τοῦτο οὐκ ἔστι παρεπόμενον ὅτι θανάτου ἐλθεῖν. μάλιστα μὲν δεῖν παρεπόμενον. ἵνα γὰρ μὴ λέγωσιν, ὅτι αὐτὸς ἔξω τὴν ὠδῖνα ὧν τῶν αἰνιγμάτων, εὐκόλως τοῦ θανάτου φιλοσοφεῖ, καὶ ἡμῖν δεῖξῃ ἀκαδιώκου παθόντος, δείκνυσι ὅτι καίτοι ἀγαπῶν αὐτὸν, ὅμως διὰ τὸ χρήσιμον αὐτὸν παραιτεῖται. ταῦτα δὲ τῆς οἰκονομίας ἐστὶν, καὶ τῆς θεότητος. διὰ τοῦτό φησι· νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται (ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦσι, ποίαν ἀκολουθίαν ἔχει τὸ λεχθὲν, καὶ τὸ εἰπεῖν, πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης;) καὶ ὅτι τετάρακται, ὡς τὸ ἀπαλλαγὴν ζητεῖ, εἶτα εὐθὺς διαφυγεῖν. ταῦτα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ ἀδυνήματα. ἀλλ' οὐκ ἔχω τί εἶπω, φησὶν, ἀπαλλαγὴν αἰτούμενος. Διὰ γὰρ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην· Ὡσανεὶ ἔλεγε, καὶ θορυβώμεθα, καὶ ταραττώμεθα, μὴ φύγωμεν θάνατον· ἐπεὶ καὶγὼ νῦν ταραττόμενος, καὶ λέγω ὥστε φυγεῖν. διὰ γὰρ φέρει τὸ ὑπόπτον. καὶ λέγω, ἀπάλλαξόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης· ἀλλὰ τί;

28 Πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα. Καίτοι τῆς παραχῆς τοῦτο ἀναγκαζούσης λέγειν, τὸ σεαυτὸν λέγω, δόξασόν σου τὸ ὄνομα, τουτέστιν, ἀγαπᾷ λοιπὸν ὅτι τοῦ σωτῆρος· ὃ πολὺ τὸ δι' ἀνθρώπων ὑπεδείκνυται, καὶ τὴν φύσιν μὴ βουλομένου ἀποθανεῖν, ἀλλὰ τῆς παρούσης ἀντιχομένου ζωῆς· δικαίως, ὅτι οὐκ ἔξω τῶν αἰνιγμάτων παθὼν ἐκ. ὥσπερ γὰρ τὸ πυ-

νη, οὐκ ἔγκλημα, ἀλλὰ τὸ καθυβρίσαι ὕστερον καὶ διὰ τὸ πρόσκομμα ζωῆς ἐφίεσθαι. ὁ γὰρ Χριστὸς σῶμα καθαρὸν ἁμαρτημάτων εἶχεν, οὐχὶ φυσικῇ ἀναγκῇ ἀπηλλαγμένον ἐπεὶ οὐδ' αὐτὸ σῶμα ἦν. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἕτερόν τι ἐπαιδολύσει. ποῖον δὴ τοῦτο; ἵνα, εἴ ποτε σὺ ἀγανακτήσῃς διπλοΐᾳ, μηδὲ αὐτὸς ἀπαπηδήσωμεν τῷ προκειμένῳ. τῷ γὰρ εἰπεῖν, πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα, δείκνυσιν, ὅτι ἀληθείας ἀποδήκει, δόξαν εἰς Θεοῦ τὸ πρᾶγμα καλῶν· καὶ τοῦτο διαφέρει μὴ φανερόν. ἔμελλεν ὑπερφέρειν ἡ οἰκουμένη, καὶ γνωρίζειν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ θεραπεύειν αὐτόν· καίτοι γε τοῦτο τοῦ μόνου, ἀλλὰ τοῦ υἱοῦ· ἀλλ' ὅμως τοῦτο σιγᾷ. Ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ἐδόξασα, καὶ πάλιν δοξάσω. Ποῦ ἐδόξασεν; ἐν τοῖς πρὸ τούτων γεγονόσιν. καὶ πάλιν δοξάσω μὴ φανερόν. τί οὖν ὁ Χριστός;

30 Οὐ δι' ἐμὲ ἡ φωνὴ αὕτη γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. Εἰκότως γε βροντὴν ἐνόμιζε τὴν φωνήν), ἢ ἄγγελον αὐτῷ λελαληκέναι. καὶ πόθεν τοῦτο ἐνόμισαν; μὴ γὰρ οὐκ ἦν ἐμπνους καὶ σώματος ἡ φωνή; ἀλλὰ ταχέως αὐτοῦ ἀπέπτη, ἅτε παχυτέρων ὄντων καὶ ἐγκειμένων καὶ ῥαδύμων. καὶ ὁ μὲν οὐκ ἦκουε κατ' ἀξίαν μόνον· ὁ δέ, ὅτι μὲν ἔγεγόνει διὰ τῆς φωνῆς, ἤδεισαν· τί δὲ ἐσήμαινεν, οὐκ ἔφη. τί οὖν ὁ Χριστός; οὐ δι' ἐμὲ ἡ φωνὴ αὕτη γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. Διὰ τί τοῦτο εἶπε; πρὸς ἐκεῖνο· ἐκείσε μένος ὁ ἔλεγεν ἀεί, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ. ὁ γὰρ ἐκ τοῦ Θεοῦ δοξάζόμενος, πῶς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, εἰ τὸ ὄνομα δι' αὐτὸν δοξάζεται); Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἡ φωνὴ ἐγένετο. διὸ καὶ αὐτὸς φησι, οὐ δι' ἐμὲ ἡ φωνὴ αὕτη γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς· οὐχ ἵνα ἐγὼ μάθω τι ἀγνοῶν περὶ αὐτῆς (πάντα γὰρ οἶδα τὰ τοῦ Πατρός) ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. ὅπερ γὰρ ἔλεγεν, ὅτι ἄγγελος ἐλάλησεν αὐτῷ, ἢ βροντὴ γέγονε, καὶ οὐ προσεῖχεν, φησι· ὅτι δι' ὑμᾶς ἐλήλυθεν, ἵνα καὶ οὗτος σπουδὴν πρὸς τὸ ἐρωτῆσαι τί τὸ λεχθέν. ὁ γὰρ ἐπαισθομένοις, οὐδὲ οὗτος ἐπύθετο ἀκηκοότες, ὅτι αὐτοῖς ἐγένετο τὸ πρᾶγμα. τῷ γὰρ οὐκ εἰδέναι προὔκειτο ὁ ἐλέγετο, εἰκότως οὐκ ἐδέχθη (οὐκ ἔστιν ἔμπνους καὶ σώματος ἡ φωνή. δι' ὑμᾶς ἡ φωνὴ γέγονεν. ὁρᾷς ὅτι καὶ παιδαγωγικὸν δι' αὐτὸν ἦν, οὐχ ὡς τοῦ υἱοῦ δεομένου βοηθείας;

31 Νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου· νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κάτω βληθήσεται. Τοῦτο πάλιν ἀκολουθίαν ἔχει πρὸς τὸ, ἐδόξασα καὶ δοξάσω; πολλὴν δὲ σφόδρα ζωὴν δίδωσιν. ὅπερ γὰρ εἶπε, δοξάσω, δείκνυσι καὶ ἐνταῦθα τὴν δόξαν. Τίς δὲ ὁ τρόπος ἐστίν; σκληρὸς βληθήσεται κάτω, φησί. Τί δέ ἐστι, κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου; ὡσανεὶ ἔλεγε, δικαστήριον ἔσται ἡ σκλήρυνσις. πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; αἴρει τὸ πρόσκομμα, ὑπεύθυνον λαβὼν τὴν ἁμαρτίαν (ἔχει γὰρ τὴν ἁμαρτίαν εἰσπλεῦσαν ὁ θάνατος) ὃ ἐμοὶ τοῦτο οὐχ ὑπῆρε. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐνεπήδησε, καὶ θανάτῳ παρέδωκε; τίνος ἕνεκεν εἰς τὸν Ἰούδαν ἐμβαλεῖν ὥστε με ἀνελεῖν; μὴ γὰρ μεῖζόν ἐστιν οὗτος, ὅτι ὁ Θεὸς ἐκφεύξεται (τοῦτο γὰρ οὐ τοῦ διαβόλου, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ σοφίας) τέως ἐκείνου ἡ γνώμη ἐξεταζέσθω τὸ πότερον. πῶς οὖν κρίνει ὁ κόσμος; ἐμοὶ πιστεύσαντι δικαστηρίου καθεζομένου, λεχθήσει πρὸς αὐτόν, ἔξω, πάλαι ἀνῆκας ἁμαρτίας· τὸ δὲ ἁμαρτίας ἐστὶ θυμοῦσθαι λίαν. Χριστὸν δὲ τί ἀνῆκας; οὐκ ἐνδηλον, ὅτι ἀδίκως; οὐκοῦν δι' αὐτὸ ἐκδικηθήσεται ὁ κόσμος ἅπας. ἵνα γὰρ καὶ φείσεται, τοῦτο διὰ τοῦ παραδείγματος αὐτὸ ποιήσω φανερόν. ἔστω τις βίαιος τύραννος, πάντας τοὺς ἐμπίπτοντας μυρίοις πρόσκαλλων κακοῖς. οὗτος ἐάν συμβαλὼν βασιλεῖ, ἢ ὑφ' βασιλέως, ἀνέλῃ αὐτὸν ἀδίκως, ὁ ἐκείνῳ θανατος οὐ τοῦτο ἄλλους ἐκδικήσαι δυνήσεται. ἔστω τις ὀφειλέτης ἀπαιτῶν, καὶ τυπτέτω, καὶ εἰς δεσμωτήριον ἐμβαλλέτω. εἶτα ἐκ τῆς αὐτῆς ἀπονοίας καὶ τὸν ὀφείλοντα τὸν αὐτὸν εἱρκτὸν ἀγέτω. οὐδὲ καὶ ὧν εἰς τοὺς ἄλλους ἐποίησε δώσει δίκην. αἰσθήσεται γάρ· αὐτὸν ἐκεῖνος. οὕτω καὶ ὅτε γέγονεν. ὧν γὰρ εἰς ἡμᾶς ἐποίησεν ὁ διάβολος, δι' ὧν εἰς Χριστὸν ἐτόλμησεν, ἀπαιτηθήσεται δίκην. καὶ ὅτι τοῦτο αἰνίττεται, ἄκουσον τί φησι· νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου βληθήσεται κάτω διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἐμοῦ·

32 Καὶ

32 Καὶ ἐγὼ ἐὰν ὑψωθῶ, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν. Τυτέστι, ἡ τοὺς ἐξ ἐθνῶν. Ἵνα μή τις εἴπῃ, πῶς βληθήσεται κἀκεῖ, εἰ μὴ σὺ προσέλθοιτε; λέγει, οὐ προσέλθοιτε· πῶς γάρ, τοῦ μὴ ζῶντος ἄλλους ἕλκοιτος; ἢ οὐ λέγει τὸν αὐάρξασιν, ἀλλ' ὁ τῆς δυάρξεως πλέον ὄντι, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν. Εἰ μὲν γὰρ εἶπεν, ὅτι ἀναστήσομαι, οὔπω ἦλθεν ὅτε ἠ πιστεύσουσι· πῶς δὲ εἶπεν, ὅτι πιστεύσουσιν, ἀμφότερα ζωαποδείκνυται, ὅτι καὶ ἀναστήσεται. Εἰ γὰρ νεκρὸς ἔμενε, καὶ φιλὸς ἀνθρώπος ἦν, οὐδεὶς ἂν ὤπτο ἦλθεν. πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν. πῶς δῆλον φησι, ὅτι ὁ πατὴρ ἕλκει; ὅλως, ὁσοῦ ἕλκοιτος, πατὴρ ἕλκει. ἑλκύσω δέ, φησι, ἅπερ ὑπὸ τυράννου κατεχομένους, καὶ ἀφ' ἑαυτῶν μόνων οὐ δυναμένους προσελθεῖν καὶ τὰς ἐκείνου χεῖρας ἀφυγεῖν, ἅπερ ἀντέχομένου. ἀλλὰ χοῦν δὲ τοῦτο ἁρπαγὴν καλῶ. Οὐδεὶς δύναται τὰ σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ ὁ ἰσχυρὸς, καὶ τότε τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσῃ. Ταῦτα ἦ δ βίαιον αὐτὸ πρὶν ὦν ἔλεγον. ὅπερ οὖν ἐκεῖ ἁρπαγὴν, ἐνταῦθα ἕλξιν ἐκάλεσε. Ματθ. ιβ. κθ.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτ' οὖν εἰδότες, διαναστῶμεν, δοξάσωμεν ὁ Θεὸν, μὴ διὰ πίστεως μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ βίου· ἐπεὶ ὄφελος αὐτὸ εἴη δόξα, ἀλλὰ βλασφημία. ὁ γὰρ οὕτω βλασφημῶν Θεὸς, ἕλλιπος ὄντος μισθοῦ, ὡς χρηστοῦ διεφθαρμένου. διὸ δὴ δέομαι πάντα ποιῶν, ὥστε δοξάζεσθαι ὁ Θεόν. οὐαὶ γάρ, φησι, τῷ δούλῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ βλασφημεῖται (ὅταν ἢ ἁμαρτάνῃ, πᾶσα βιωτικὸς κόλασις ἡ τιμωρία ἕπεται) μακάριος ἦ, δι' οὗ τὸ ὄνομα δοξάζεται. μὴ τοίνυν ὡς ἐν τοῖς σκότει ὦμεν· ἀλλὰ πάντα φεύγωμεν τὰ ἁμαρτήματα, μάλιστα ἦ τὰ εἰς χρημάτων διαβαίνοντα βλάβην, ὅθεν μάλιστα εἰώθασιν ὁ Θεὸς βλασφημεῖσθαι. τίνα γὰρ ἔξομεν συγγνώμην, ὅταν ἕτεροι δῆθεν προσκαλούμενοι, τὰ ἑτέρων ἁρπάζωμεν; τίς ἡμῖν ἔσται ἐλπὶς σωτηρίας; εἰ μὴ πεπαύμεθα ἐφ' ἑαυτοῖς, καλῶς· εἰ δὲ ἦ ἀπέδυσας ἐνδεδυμένοι, ποίαν τοῦτο συγγνώμην; τοῦτο ἀνεχῶς λέγοντες ὁ παυσόμεθα. ἴσως γὰρ ὦ τὴν μὲν ἀκούσαντες, αὖθις ἀκούσονται· ὦ ἦ τὸν αὖθις μὴ προσέχοντες, τὸν μετ' ἐκεῖνον πεισθήσονται. Εἰ δὲ ἅπαξ καὶ ἀπιθεῖς εἶεν διαπαντὸς, ἀλλ' ἡμῖν αἰσθήσονται ἔσται ὁ δικαστήριον. ὁ γὰρ ἡμῶν ἐπληρώσαμεν. ἡμῶν ἦ μήτε ἡμᾶς αἰσχυνθῶμεν ὅτι τοῖς λεγομένοις, μήτε ὑμᾶς ἐγκαλύψασθαι· ἀλλὰ πανταχοῦ διωκθῶμεν μὴ παρρησίας ἕνεκα ὅτι τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα καὶ αὐτοὶ διωκθῶμεν καυχήσασθαι ἐφ' ὑμῖν, ὁ τῶν ἡμετέρων κακῶν ἀδαμαντίνην ἀπὸ λαβόντες, ἢ ὑμετέραν βιοδοκίμησιν, ὁ Χριστῷ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τοῦ ἁγίου πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ομιλ. ξη. 34 ΑΠΕΚΡΙΘΗ ΑΥΤΩ Ο ΟΧΛΟΣ, ΗΜΕΙΣ ΗΚΟΥσαμεν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ Χριστὸς μένει εἰς ὁ αἰῶνα· καὶ πῶς λέγεις σὺ, ὅτι δεῖ ὑψωθῆναι ὁ υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; τίς ἐστιν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;

ΕΥφώσατο ἡ πλάνη καὶ ἀσθενὲς, καὶ μειρίοις ἔζωγει ἀλείφῃ χρώμασι. καθάπερ ὦ τὰ σαθρὰ τῶν πίνακων κηρίναντες, ἐκ ἰσχύουσι διὰ τῆς ἀλοιφῆς διορθοῦν· οὕτω καὶ ὦ ψευδόμενοι ῥᾳδίως ἐλέγχονται· ὁ δὴ καὶ ἐνταῦθα πεπόνθασιν [ὦ] Ἰουδαῖοι. τοῦ γὰρ Χριστοῦ πρὸς αὐτοὺς εἰπόντος· ὅταν ὑψωθῶ ἀπὸ τῆς γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν· ἡμεῖς ἠκούσαμεν, φασι, ἀπὸ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ Χριστὸς μένει εἰς ὁ αἰῶνα· καὶ πῶς σὺ λέγεις, ὅτι δεῖ ὑψωθῆναι ὁ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; τίς ἐστιν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου; ἄρα ἤδεισαν κἀκεῖνοι ὅτι ὁ Χριστὸς ἀθάνατος ἦν ὅτι, ἢ ζωὴν ἔχει πρὸς ὃν ἔρχονται. ἐνταῦθα κἀκεῖνοι ἤδεισαν ὅπερ ἔλεγε. καὶ γὰρ πολλαχοῦ τῶν γραφῶν ὁμοῦ καὶ ὁ πάθος καὶ ἡ ἀνάστασις κεῖται. καὶ γὰρ Ἡσαΐας ἅμα ταῦτα πέφηνεν, Ὡς πρόβατον ὅτι Ησ. νγ. ζ.

ὅτι σφαγὴν ἤχθη λέγων, ἡ τὰ ἑξῆς ἄπιστα· καὶ ὁ Δαβὶδ ἐν τῷ δευτέρῳ ψαλμῷ, καὶ ἄλλαχοῦ πολλαχοῦ σωφάπει ταῦτα ἀμφότερα. καὶ ὁ πατριάρχης ὁ Εἰπών, δύο ἀπεσώθη ἐκτιμήθη ὡς λέων, ἐπήγαγε· Καὶ ὡς σκύμνος λέοντος, τίς ἐγερεῖ αὐτόν; ὁμοῦ καὶ ὁ θάνατος καὶ ἡ Γεν. μθ. θ. Αριθ. κδ. θ.
ἀνάστασιν ἐδιδάχθημεν. Ἀλλ' ὅτοι νομίζοντες βαπτιζομένοις αὐτοὺς καὶ δεικνύναι οὐκ ὄντα Χει-
5 στὸν ἐκ τούτου, ὁμολογοῦσιν ὅτι ὁ Χριστὸς Εἰς Ⓦ αἰῶνα μένει. Ἐ ὅρα πῶς κακουργῶς. οὐ γὰρ Εἶπον, ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν ὅτι ὁ Χριστὸς οὐδὲν πάσχει, οὐδὲ φανερῶται, ἀλλ' ὅτι μένει εἰς τὸν αἰῶνα. καίτοι οὐδὲ τοῦτο ἦν εἰρημένον ἐναντίον ἐκείνῳ. τῇ γὰρ ἀναιρέσει, ὁ πάλος οὐκ ἐγένετο χάλυμα. ἐντεῦθεν δῆλον ὅτι ἴδειν, ὅτι πολλὰ τῷ ἀμφιβόλῳ ζωΐεσαν, καὶ ἐκόντες ἐκακουργοῦν. ὅπερ γὰρ ἔφθη πρὸ ἐκείνου θανάτου ἀγαλλιᾶσθαι ἐναυλοῦντα, τοῦτο ἐπανώρθωσαν. Εἶτα λύσεως· Τίς ἐστιν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου; Ἐ τοῦτο κακούργως. μὴ γὰρ δὴ νομίσῃς, φησὶν, ὅτι περὶ σοῦ τοῦτο λέγομεν, καὶ Εἶπῃς ὅτι δι' ἀπάτην ἐναντιούμεθα. ἰδοὺ γὰρ οὐκ οἴδαμεν περὶ τίνος λέγεις, καὶ ὅμως ἀποφαινόμεθα. Τί οὖν ὁ Χριστός; βαπτιζομένοις αὐτοὺς Ἐ δεικνὺς, ὅτι ὁ πάλος οὐδὲν χάλυμα τρόπος ὁ μένειν αὐτὸν Εἰς τὸν αἰῶνα,

35 Ἔτι, φησὶ, μικρὸν χρόνον ὁ φῶς μεθ' ὑμῶν ἐστι· Δηλῶν, ὅτι ὁ θάνατος αὐτοῦ με-
15 τάστασίς ἐστι. καὶ γὰρ ὁ φῶς τὸ ἡλιακὸν οὐκ ἀναιρεῖται, ἀλλὰ μικρὸν ὑπεχωρῆσαι πάλιν φανέται. Περιπατεῖτε, ἕως ὁ φῶς ἔχετε. Ποῖον ἐναυλοῦται λέγει καιρόν; ἕως τοῦ προδοῦναι ζωοῦ ἅπασαν, ἢ τὸν μετὰ τὸ σταυρὸν χρόνον; ἔγωγε οἶμαι ἀμφοτέρους. σχεδὸν γὰρ τοῦ ἀφάτου αὐτοῦ φιλανθρωπίαν, πολλοὶ καὶ μετὰ τὸν σταυρὸν ἐβαπτίσαντο. λέγει δὲ πάν-
τα καταπείγων αὐτοὺς Εἰς τὴν πίστιν, ὅπερ καὶ ἀνωτέρω πεποίηκεν, οὕτω λέγων, Ἔτι μικρὸν Ioan. ζ. λγ.
20 χρόνον μεθ' ὑμῶν Εἰμί. Ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ, οὐκ οἶδεν ποῦ ὑπάγει.

Πόσα γοῦν Ⓐ Ἰουδαῖοι νῦν πεφάτηκεν, καὶ οὐκ ἴσασι τί πεφάτηκεν, ἀλλ' ὡς ἐν σκότει, ὅτε βαδίζοντες διὰ τοῦ ὁρθοῦ ὁδεύειν ὁδὸν, τοῦ δὲ σκοτίᾳ βαδίζοντι, σάββατον κατηγορηκότες, καὶ νόμου φυλακτήριον, καὶ βρωμάτων παρατηρήσεις, Ἐ οὐκ ἴσασι ποῦ πε-
ριπατοῦσι. Διὰ τοῦτο ἔλεγε·

25 36 Περιπατεῖτε Εἰς ὁ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε, Τουτέστιν, ἐμοὶ υἱοί. καίτοι ἐν παροιμίοις φησὶν ὁ βιαστὴς, Ὅτι οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, Ioan. α. ιγ.
ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν, τουτέστι, τοῦ παρόντος· ἐναυλοῦται δὲ αὐτοὺς λέγειν τούτοις γεννᾶν, ἵνα μάθῃς, ὅτι μία ἐστὶν εὐγένεια παρόντος καὶ μέλλοντος. Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἀπ' αὐτῶν, ἐκρύβη. Νῦν τί κρύπτεται; οὐδὲ γὰρ λίθους ἔφερον κατ' αὐτοῦ, οὐδὲ ἐβλα-
30 σφήμησάν τι τοιοῦτον, οἷς ἐμαρτύρατο. Διὰ τί οὖν ἔνεστιν ἐκρύβη; διὰ καρδίας ἐμβατεύων ἤδει τὸν θυμὸν αὐτοῖς ἀγελαίοντα, εἰ καὶ μηδὲν ἐφθέγγοντο· ἠλάζοντα Ἐ φοιτῶντα, καὶ οὐ περιέμενεν ὥστε Εἰς ἔργον ἐξελθεῖν, ἀλλὰ κρύπτεται, προμηθούμενος αὐτῶν Ⓦ φθόνου. ὅρα γοῦν πῶς αὐτὸν ἠνίξατο ὁ βιαστής. Εὐθέως γοῦν ἐπήγαγε·

37 Τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος, οὐκ ἐβαπτίζοντο εἰς αὐτόν. Ποῖα τοσαῦτα; ὅσα
35 παρέλιπεν ὁ βιαστής. Ἐ οὐκ ἦν μὴ ταῦτα δι' οὗτο δῆλον. καὶ γὰρ ὑπεχωρήσας καὶ σιω-
δοὺς, καὶ ἐπανελθὼν πάλιν ὑφειμένως αὐτοῖς Διαλέγεται, ὥστε λέγων· Ὁ πιστεύων Εἰς ἐμέ, Ioan. ιβ. μδ
καὶ πιστεύει Εἰς ἐμέ, Ἀλλ' Εἰς Ⓦ πέμψαντά με. ὅρα γὰρ τί ποιεῖ. ἄρχεται ἀπὸ ταπεινῶν καὶ ζωοποιῶν ἀναλύων, καὶ καταφθάνει Εἰς τὸν πατέρα· Εἶτα πάλιν ἀνάγει τὸν λόγον. καὶ ὅταν ἤδη οὐκ ἀνεκινοῦντας ὑπεχωρῆσαι, καὶ πάλιν ἐφίσταται, Ἐ ἀπὸ ταπεινῶν προοιμιάζεται πά-
40 λιν. καὶ ποῦ τοῦτο ἐποίησε; ποῦ γὰρ οὐκ ἐποίησεν; ὅρα γοῦν ἐν ἀρχῇ Ἵνα φησὶ· Καθὼς ἀκούω, Ioan. ε. λ.
κρίνω. εἶτα ὑψηλότερον· Ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς Ioan. ε. κα.
θέλει ζωοποιεῖ. πάλιν, Ἐγὼ δὲ κρίνω ὑμᾶς, ἄλλος ἐστὶ ὁ κρίνων. εἶτα ἀναχωρεῖ πάλιν. εἶτα, βαπτί- Ioan. ε. ν.
σας τὴν Γαλιλαίαν, Ἐρχόμενος, φησὶ, μετὰ τὸ βρῶσιν τὸ ἀπολλυμένην. καὶ εἰπὼν περὶ αὐτοῦ μεγά- Ioan. ϛ. κζ.
λα, ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκεν, ὅτι ζωὴν αἰώνιον δίδωσι, πάλιν ἀναχωρεῖ. καὶ τῇ σκηνοπηγίᾳ πά-

λιν ὑπισχνῆται, ὃ αὐξάνει τοῦτο ποιεῖ. καὶ διὰ τοῦτο ἵδοι τις ἂν ὕστερον ποικίλλοντα τὴν διδασκαλίαν, πρόνοιαν, ἀπόνοιαν, ταπεινοῖς, ὑψηλοῖς λόγοις· ὁ καὶ ἐνταῦθα πεποίηκε. τοσαῦτα ὑπὲρ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος, οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν, φησίν,

38 Ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος Ἡσαΐου, ὃν εἶπε· Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; Καὶ πάλιν 39 Οὐκ ἠδύναντο, φησί, πιστεύειν, ὅτι εἶπεν Ἡσαΐας· 5
41 ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε. Ταῦτα ὑπὲρ εἶπεν, ὅτε εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ. Ἰδοὺ πάλιν ὃ, ὅτε, καὶ εἶπεν, οὐχὶ ἀπολογίας, ἀλλ' ἐπιδόσεως. ὅτε γὰρ ὑπὲρ εἶπεν Ἡσαΐας, οὐκ ἐπίστευον· ἀλλ' ὑπὲρ οὐκ ἔμελλον πιστεύειν, ἕνεκα τούτου εἶπεν Ἡσαΐας. τί οὖν οὐχ οὕτως ὁ εὐαγγελιστὴς λέγει, ἀλλὰ τὴν ἀπιστίαν ἀπὸ τῆς προφητείας, οὐ τὴν προφητείαν ἀπὸ τῆς ἀπιστίας εἰσφησί· καὶ προϊών, σφοδρότερον τοῦτο αὐτὸ τίθησιν, οὕτω λέγων, ἕνεκα τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεύειν, ὅτι εἶπεν Ἡσαΐας; ἐπιτιθεῖσαν πολλὴν καὶ πολλαχοῦ βιαζόμενος τὸ τῆς γραφῆς ἀψευδές. ὅτι δὲ οὐ προεφήτευσεν, οὐχ ἕτερος δείκνυσι, ἀλλ' ὡς εἶπεν. ἵνα γὰρ μή τις λέγῃ, καὶ τίνος ἕνεκεν ἦλθεν ὁ Χριστός; οὐκ ἤδει ὅτι οὐκ ἔμελλον αὐτῷ προσέχειν; καὶ τοῦ προφήτου εἰδότος τοῦτο εἰδότος. ἦλθε δέ, ἵνα προφασιν μὴ ἔχωσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν. ἃ γὰρ προεῖπεν ὁ προφήτης, ὡς πρώτως ἐσόμενα προεῖπεν. εἰ γὰρ μὴ πρώτως ἔμελλεν ἔσεσθαι, οὐκ ἂν προεῖπε· πρώτως δὲ ἔμελλεν ἔσεσθαι, ὅτε αἰσίως εἶχον σχήσει. εἰ δὲ καὶ τότε, οὐκ ἠδύναντο, ἀλλὰ τοῦ, οὐκ ἤθελον, μὴ θαυμάσῃς. καὶ γὰρ ἀλλαχοῦ φησι· Ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω. οὕτως οἶδε Ματθ.ιθ.ιβ. Ιωαν.ζ.ζ. πολλαχοῦ δύναμιν τὴν προαίρεσιν λέγειν. καὶ πάλιν· Οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν ὑμᾶς· ἐμὲ δὲ μισεῖ. τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῆς καινῆς σωτηρίας φυλαττόμενοι ἴδοι τις ἂν· ὡς ὅταν λέγῃ τις, οὐ δύναμαι ἀγαπῆσαι Ⓜ σφᾶς, τὸ σφοδρὸν τῆς βουλήσεως δύναμιν λέγων. καὶ πάλιν, Ιερ.ιγ.κγ. οὐ δύναται ὁ δεινὰ ἠμέλεσθαι ἔρημος. καὶ ὁ προφήτης δὲ τί φησιν; Εἰ ἀλλάξεται Αἰθίοψ τὸ δέρμα αὐτοῦ, καὶ πάρδαλις τὰ ποικίλματα αὐτῆς, καὶ ὁ λαὸς οὗτος δυνήσεται εὖ ποιῆσαι μεμαθηκὼς κακά. οὐ δι' ὃ φησιν, ὅτι ἀδυνάτου αὐτοῖς ἡ τοῦ ἀρετὴν ἐργασία· ἀλλ' ὅτι οὐ βούλονται, διὰ τοῦτο οὐ δύνανται. καὶ ὃ λέγει ὁ εὐαγγελιστής, τοῦτό φησιν, ὅτι ἀδυνάτου αὐτῶν ἦν φθάσαι Ⓜ προφήτην. ὑπὲρ μὲν διὰ τοῦτο ἀδυνάτουν αὐτοὺς πιστεῦσαι. σὺν ὧν γάρ, καὶ πῶς θυσιαστὴν αὐτῷ, ἀψυδῆ μήφει. ὑπὲρ δὲ ὧν ταῦτα προεῖπεν, εἰ πιστεύσῃ ἔμελλον. τί οὖν, φησιν, οὐχ οὕτως εἶπεν; ὅτι ἰδιώματα ἴσασι καὶ γραφὴ τοιαῦτα ἔχει, καὶ δι' ὧν νόμοις αὐτῆς προχωρεῖν. ταῦτα δὲ εἶπεν, ὅτι εἶδεν τὴν δόξαν αὐτοῦ. ἵνος; τοῦ παθόντος. πῶς οὖν ὁ Ἰωάννης τοῦτό φησιν ὑπὲρ λέγει, ὁ δὲ Παῦλος τοῦτό πνεύματος; οὐχ ὡς συναλείφοντες καὶ ὑποστάσεις, ἀλλὰ μίαν ἀξίαν δηλοῦντες εἶναι, φασί. καὶ γὰρ τὰ τοῦ παθόντος, τοῦ υἱοῦ, καὶ τὰ τοῦ υἱοῦ, τοῦ πνεύματος ἐστί. καίτοι πολλαχοῦ διὰ ἀγγέλων εἶπε, καὶ οὐδεὶς λέγει, καθὼς εἶπεν ὁ ἄγγελος· ἀλλὰ τί; ὁ Θεὸς εἶπε. τὰ μὲν γὰρ διὰ τοῦ Θεοῦ διὰ ἀγγέλων εἰρημένα, τοῦ Θεοῦ αὐτὰ εἶπε· οὐκ ἔστι γὰρ τὰ τοῦ Θεοῦ, τῶν ἀγγέλων. οὕτω καὶ ἐνταῦθα ὑπὲρ τοῦ πνεύματος φησιν εἶναι τὰ ῥήματα. καὶ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ. Ησ.ε.α. τί ἐλάλησεν; Εἶδεν Ⓜ Κύριον καθήμενον ὀπὶ θρόνου ὑψηλοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς. δόξαν οὖν οὕτω φησὶ, τὴν ὄψιν ἐκείνην, Ⓜ καπνὸν, ὃ ἀκούσαν μυστηρίων ἀπορρήτων, τὸ ἰδιῶν τὰ Σεραφίμ, τὴν ἁγραπτίαν τὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου πηδῶσαν, ἣν διὰ πολέμους αἱ δυνάμεις οὐκ εἶχον ἐκφῆναι. Ησ.ε.ν.θ. καὶ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ. τί ἐλάλησεν; ὅτι ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν· Τίνα ἀποστείλω, καὶ τίς πορεύσεται; καὶ εἶπον· ἰδοὺ ἐγώ εἰμι, ἀπόστειλόν με. καὶ εἶπεν· ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. 40 Ἐτύφλωσε γὰρ αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμούς, 40 καὶ πεπώρωκεν αὐτῶν τὴν καρδίαν, μή ποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσιν.

Ἰδοὺ πάλιν ἕτερον ζήτημα· ἀλλ' οὐκ ἔστιν, ἐὰν ὀρθῶς προσέχωμεν. ὥσπερ γὰρ ὁ ἥλιος τῶν ἀνθρώπων πλήττει τὰς ὄψεις ὑπὲρ τὴν οἰκείαν φύσιν· ὅτε καὶ ὅτε τῶν μὴ προσεχόντων τοῖς τοῦ Θεοῦ λόγοις ἔπαθε. ὅτε καὶ ὅτε τοῦ Φαραὼ τὴν καρδίαν σκληρῶσαι λέγεται, ὅτε

καὶ

καὶ ἐπὶ τῆς φιλονεικούντων τι τοῖς τοῦ Θεοῦ λόγοις γίνεται. ἰδίωμα γὰρ καὶ τοῦτο τῆς γραφῆς· ὡς ἐπὶ τοῦ, Παρεδωκεν εἰς ἀδόκιμον νοῦν, καὶ ὅ, ἀπείμι τοῖς ἔθνεσι· τοῦτέστι, συνεχώρησεν, ἀφῆκεν. οὐκ ἐνεργοῦντα αὐτοὺς σώζεσθαι εἰσάγει, ἀλλ' ἐκ τῆς ἑτέρων πονηρίας τοῦτο γινόμενα δείκνυσιν. ὅταν γὰρ ἐγκαταλειφθῶμεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, πολλοὶ δόλοι καὶ δόλους ἐκβάλλω· τῷ γὰρ βουλομένῳ καὶ πολλοὺς παγίδας δίνα. φοβοῦ τοίνυν ὁ ἀκροατὴς φησὶν, ἐσκλήρυνε καὶ πεπέδωκεν. ὅτι γὰρ αὐτὸς οὐ μόνον οὐ πεδησίδωσι, ἀλλ' οὐδὲ ἐγκαταλιμπάνει, ἐὰν μὴ βουληθῶμεν, ἄκουσον τί φησιν· Οὐχὶ αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν διίστασι δύο μέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν; καὶ πάλιν, Οἱ μακρύνοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ σοῦ, ἀπολοῦνται. ὁ δὲ Ωσηέ φησιν· Επελάβου τοῦ νόμου Θεοῦ σου, ἐπιλήσομαί σου κἀγώ. καὶ αὐτὸς δὲ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις· Ποσάκις ἠθέλησα ἐπισωρεῦσαι τὰ τέκνα ὑμῶν, καὶ οὐκ ἠθελήσατε; καὶ ὁ Ησαΐας δὲ πάλιν, Ηλθον, καὶ οὐκ ἦν ἄνθρωπος· ἐκάλεσα, καὶ οὐκ ἦν ὁ ὑπακούσομενος. ταῦτα δὲ λέγει, δεικνὺς ἡμᾶς ἀρχομένους τῆς ἐγκαταλείψεως, καὶ αἰτίους γινομένους τῆς ἀπωλείας. ὁ γὰρ Θεὸς οὐ μόνον οὐ καταλιπεῖν ταχὺ κολάσαι βούλεται, ἀλλὰ καὶ ὅτι κολάζει, μὴ θέλων αὐτὸ ποιεῖ. Οὐ βούλομαι γάρ, φησι, θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν. ὁ δὲ Χριστὸς ἐπὶ τῇ καταστροφῇ Ιερουσαλὴμ ἐδάκρυσε, οὐκ ἦμας ὅτι φίλων ποιούμενος.

Ταῦτ' οὖν εἰδότες, πάντα τρόπον φεύγωμεν ὥστε μὴ ἀφεῖσαι τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐχώμενοι τῆς ΗΘΙΚΟΝ
καὶ ψυχικῆς ἐπιμελείας καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης, καὶ μὴ ἀπαρεσκώμεν ἡμῖν τὰ μέλη (τοῦτο γὰρ μεγαλοφώνων καὶ ὑπερκοσμίων ἐστὶν) ἀλλ' ὅσῳ αἱ καιρὸς δέχεται μᾶλλον ἰδιωμεν, θεραπεύσωμεν μᾶλλον. καὶ γὰρ καὶ ἐν τοῖς σώμασι πολλοὺς πολλάκις ὁρῶμεν δυσγράπεστα ἔχοντας καὶ αἰσχρὰ νοσήματα, καὶ οὐ παυόμενα ὀπτῶντες φαρμακα. τί γὰρ ποδαλγίας χεῖρον; τίνι δ' ἂν χρησαίμεθα; ἆρ' οὖν ἀποκόψωμεν τὰ κῶλα; μὰ δαμῶς· ἀλλὰ πάντα ποιοῦμεν ὥστε θεραπεῦσαι, ὅπως λύσαι τὸ κακὸν οὐ δυνάμενα. τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς ἀδελφῆς ποιῶμεν· καὶ μὴ μίαπερ νοσοῦσι, μυρίως θεραπεύοντες, καὶ βαρύνωμεν ἀλλήλων τὰ βάρη. οὕτω γὰρ πληρώσωμεν τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ, καὶ τυχόμεν τῆς ἐπηγελμένων ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ρωμ. α. κδ.

Ησ. ιθ. β.
Ψαλ. ρλ. λ.
Ωσηέ δ. ς.
Λευ. κγ. λ.
Ησ. ν. β.
Ιεζεκ. ιη. λβ.

Ομιλ. ξθ. 43

ΟΜΩΣ ΜΕΝΤΟΙ ΚΑΙ ΕΚ ΤΩΝ ΑΡΧΟΝτων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται. 43 Ηγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἤπερ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.

ΑΥΤΑ μὲν φθάνει ὁμοίως ἡμῖν ἀναγκαῖον τὰ τῆς ψυχῆς διαφθείροντα πάθη· πολλῷ δὲ πλέον ἐκεῖνα τὰ πολλὰ καὶ ἐξ ἑαυτῆς τίκτοντα ἁμαρτήματα· περὶ ἃ λέγω, τὴν φιλαργυρίαν. ἔστι μὲν οὖν καθ' ἑαυτὸ δεινὸν τὸ νόσημα· πολλῷ δὲ γε χαλεπώτερον, ὅπερ ῥίζα καὶ μήτηρ ὄντι πάντων τῶν κακῶν. τοιοῦτον καὶ ἡ κενοδοξία. ἰδοὺ γοῦν καὶ ὅτι τῆς πίστεως δι' αὐτὴν ἀπερράγησαν ἔρωτα. πολλοὶ γάρ, φησι, καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· διὰ δὲ τοὺς Ιουδαίους οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται· ὅπερ οὖν καὶ αὐτοῖς ὕστερον ἔλεγε, Πῶς δύνασθε πιστεῦσαι, δόξαν παρ' ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες; οὐκ ἄρα ἄρχοντες ἦσαν, ἀλλὰ δοῦλοι δουλείαν τὴν ἐσχάτην. πλὴν ἀμφὶ καὶ τοῦτο ὕστερον ἐλεύσεται ὁ φόβος. οὐδαμοῦ γὰρ ὅτι τῶν ἀποστόλων ὁρῶμεν τοῦτο κατηκολουθηκὸς τῷ πάθει. καὶ γὰρ ἄρχοντες ἐπ' ἐκείνων ἐπίστευσαν καὶ ἱερεῖς. ἡ γὰρ τῶν πνευμάτων χάρις ἐλθοῦσα,

Ιωαν. ε. μδ.

σα, πάντας αὐτὸν ἀδάμαντος ἐποίησε σιδηροτέρους. ἐπεὶ οὖν τοῦτο ἦν ὃ κωλύον αὐτὸν πιστεῦσαι τότε, ἄκουσον τί φησιν·

44 Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμέ, ἀλλ' εἰς Ⓦ πέμψαντά με·

Ὥσανεὶ ἔλεγε, τί δεδοίκατε πιστεῦσαι εἰς ἐμέ; εἰς Ⓦ Θεὸν ἡ πίστις διαβαίνει δι' ἐμοῦ, ὥστε οὖν καὶ ἡ ἀπιστία. ὅρα πῶς διὰ πάντων τὸ ἀπαράλλακτον δείκνυσι τῆς οὐσίας. καὶ οὐκ εἶπεν, ὁ πιστεύων ἐμοί, ἵνα μή τις εἴπῃ, ὅτι τῷ ῥήματι ἔνεκεν ἔλεγε, ὁ καὶ ἐπ' ἀνθρώπων δυνατὸν ἦν εἰπεῖν. ὁ γὰρ τοῖς ἀποστόλοις πιστεύων, οὐκ ἀνθρώποις πιστεύει, ἀλλὰ τῷ Θεῷ. ἀλλ' ἵνα μάθῃς, ὅτι τῆς εἰς τὴν οὐσίαν πίστεως αὐτὸ φησιν, οὐκ εἶπεν, ὁ πιστεύων μοι τοῖς ῥήμασιν, ἀλλ' ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ. καὶ διὰ τί μηδαμοῦ, φησιν, εἶπεν ἀπιστρόφως· ὁ πιστεύων εἰς Ⓦ πατέρα, οὐκ εἰς Ⓦ πατέρα πιστεύει, ἀλλ' εἰς ἐμέ; ὅπου εἶπεν ἀνθ', ἰδοὺ ἡμεῖς πιστεύομεν εἰς Ⓦ πατέρα, καὶ εἰς σὲ οὐ πιστεύομεν. καὶ γὰρ ἀσθενέστερον ἔπι διέκειτο. Τοῖς γοῦν Ioan. 18. a. μαθηταῖς διαλεγόμενος οὕτως εἶπε· Πιστεύετε εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε. τούτους δὴ ἀσθενεστέρους ὁρῶν τὰ ἰσάδελφα ἀκούσαντας ῥήματα, ἄλλως σκάνδαλα, δείκνυσιν ὅτι οὐκ ἔστι πιστεῦσαι τῷ πατρὶ, μὴ πιστεύσαντας εἰς αὐτόν. καὶ ἵνα μὴ νομίσῃς ὅτι ὡς ἐπ' ἀνθρώπου εἴρηται, ἐπάγει·

45 Ὁ θεωρῶν ἐμέ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με. Τί οὖν; σῶμά ἐστιν ὁ Θεός; οὐδαμῶς. θεωρίαν γάρ, τὴν τοῦ νοὸς φησι συνάφειαν, καὶ σύνεσιν τὸ ὁμοούσιον δηλῶν. καὶ τί ἐστιν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ; ὡς δ' εἶπεν τις· ὁ τοῦ ποταμοῦ διαιρούμενος ὕδωρ, οὐ τὸ ποταμῶν, ἀλλὰ τοῦ πηγῆς λαμβάνει. μᾶλλον δὲ καὶ αὕτη ἔτι ἀσθενεστέρα καὶ εἰκὼν πρὸς τὸ προκείμενον.

46 Ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ πατὴρ τούτῳ καλεῖται πάμ- Esp. a. γ. παλαι σὺ τῇ παλαιᾷ καὶ σὺ τῇ καινῇ, καὶ αὐτῷ κέχρηται τῷ ὀνόματι. διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος ἀπαύγασμα αὐτὸν καλεῖ, σύνεσιν μαθών. καὶ πολλαχοῦ δείκνυσιν σύνδρομα τὰ πρὸς τὸν πατέρα συγγένειαν καὶ οὐδὲν τὸ μέσον, εἶναι τοῦ εἰς αὐτὸν πίστιν, μὴ εἰς αὐτόν, ἀλλ' εἰς ἕκαστον διαβαίνειν φησί. φῶς δὲ ἑαυτὸν σκάλεσι, διὰ τὸ τῆς πλάνης ἀπαλλάττειν, καὶ τὸ νοητὸν λύειν σκότος. 47 Καὶ τίς μου μὴ ἀκούσῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν. οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω Ⓦ κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω Ⓦ κόσμον. Ἵνα γὰρ μὴ νομίσωσιν ὅτι δι' ἀθέειαν τὸν καταφρονοῦντας πεπέδραμε, διὰ τοῦτο εἶπε τό, οὐκ ἦλθον ἵνα κρίνω Ⓦ κόσμον. εἶπα, ἵνα μὴ ῥᾳθυμότεροι ταύτῃ χρῶνται, μαθόντες ὅτι ὁ πιστεύων σώζεται, ὁ δὲ ἀπιστῶν κολάζεται, ὅρα πῶς ἀνδρῶν καὶ φοβερὸν ἐπέστησε διαιρέσεον, ἐπάγων δὲ λέγων· 48 Ὁ ἐμὲ ἀθετῶν, καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου, ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν. Εἰ ὁ πατὴρ οὐδένα κρίνει, καὶ σὺ οὐκ ἦλθες ἵνα κρίνῃς τὸν κόσμον, τίς αὐτὸν κρίνει; Ὁ λόγος οὗ ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτόν. Ἐπειδὴ γὰρ ἔλεγον, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, τοῦτό φησιν, ὅτι οὐ τότε δώσουσι δίκην ταῦτα λέγοντες, ἀλλὰ τὰ ῥήματα, ἃ ἐλάλησα ὑμῖν, ἐν τάξει τινὶ κατηγόρου, ἐλέγχοντα αὐτῶν τὴν πᾶσαν βλασφήμουντα ἀπόνοιαν. καὶ ὁ λόγος οὗ ἐλάλησα. ποῖος λόγος;

49 Ὅτι ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα· ὅτι ὁ πέμψας με πατήρ, ἐκεῖνός μοι ἔδωκεν ἐντολὴν, τί εἴπω καὶ τί λαλήσω, Καὶ ὅσα τοιαῦτα ἕτερα. ἆρα ταῦτα διὰ αὐτὸν οὕτως ἐλέγετο, ἵνα μηδεμίαν ἔχωσιν ἀπολογίας πρόφασιν. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, τί Ησαΐας Ησ. v. δ. πλέον εἶπε; δὲ γὰρ ἐκεῖνος ὁ αὐτὸ τοῦτό φησι· Κύριος δέδωκέ μοι γλῶσσαν παιδείας, τοῦ γνῶναι καιρὸν ἐν ᾧ εἴπῃ λόγον. τί δὲ Ἱερεμίου; καὶ γὰρ ἐκεῖνος, ὅτε ἐπέμπετο, ἐκεπύρου. τί δὲ Ιεζ. γ. α. Ἰεζεκιήλ; δὲ γὰρ δὲ αὖ τὴν κεφαλίδα κατεφάγων, οὕτως ἐφθέγγετο. ἄλλως δέ, φοβηθήσονται μέλλοντες ἀκούειν ὅπερ ἔλεγον, αἴτιοι τῆς γνώσεως ὄντες αὐτοῖς. Εἰ γὰρ ὅτε ἐπέμπετο, ἐκολάζετο τότε ἔλαβε, τί εἴπῃ, λοιπὸν ἔρχεται ὅπου καὶ ὀργὴν καὶ πεμφθῆναι οὐκ ἤδει. καὶ τί τούτων ἀσεβέστερον τῷ ῥήματι, εἰ οὕτως αὐτὰ λάβοιτο, καὶ μὴ κατὰ μαθητὰς τῆς ἀπιστίας

τος

τος αὐτῶν τέκνων" ἀπὸ τίνος; ἀλλ' ὁμῶς Παῦλός φησι καὶ αὐτὸς εἰδέναι καὶ τοὺς μαθητὰς ὅτι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον· οὐ γὰρ οὕτως ἁπλοῦν ἦν τοῦτο καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἐκκείμενον, ὥστε καὶ τοὺς ἰδιώτας διαφυγεῖν· καὶ πῶς δ' ἂν ἔχοι λόγον τοῦτο; ὁρᾷς ὅτι ἀφ' ἑνὸς τούτου εἰς χιλίας ἁπλῶς ἐκκλησίας ἐξέβη καὶ μυρίους ἀγῶνας, ἵνα καὶ κεῖνος ὑπερασπίσῃ, καὶ τοὺς μετ' ἐκεῖνα ὑπερασπίσωμεν, καὶ τοῦτο μετὰ ἀκριβείας· ἀφ' ἑνὸς γὰρ τούτου πάντα ἀνεῳγμένα ἐστὶ τὰ τῆς θεοσεβείας. διὰ τοῦτο καὶ ἐνταῦθα φησὶν ἡμῖν ἀφορμὰς ῥήματα, ἵνα καὶ ὅταν ἀναγκάσῃ φυγεῖν ὁ διωγμὸς τοὺς λεχθέντας, γινώσκωμεν ὅτι οὐ τῆς φύσεως ἐστὶ τὰ λεχθέντα, ἀλλὰ τῆς τοῦ ἀκούσαντος ἀθυμίας.

50 Καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιός ἐστιν. ἃ οὖν λαλῶ, καθὼς εἰρήκατό μοι ὁ πατήρ μου, οὕτω λαλῶ. Ὁρᾷς τὸ ἀκριβὲς τῶν εἰρημένων; ὁ γὰρ ἐντολὰς λαβών, οὐκ ἔστιν ἑαυτοῦ κύριος. κατέστηκε αὐτὸς φησὶ· ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ. εἶτα ἐγείρει μὲν οὓς θέλει ἐξουσίαν ἔχει· εἶπε δὲ ὃ βούλεται οὐκ ἔχει· "ὃ οὖν θέλει εἰπεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ, τοῦτο ἐστι· ὅτι οὐκ ἔχει φύσιν δὲ παράγματα ἕτερα μὲ ἐκφῆναι λέγειν, ἕτερα δ' ἐμὲ φθέγξασθαι. καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιός ἐστι. πρὸς ἐκείνους τοὺς πλάνους αὐτὸ λέγουσι, καὶ ὅτι λύμη παραγιγνομένη τοῦτο εἶπεν. ὅταν δὲ λέγῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω," μὴ δεῖ τῆς ἀπωλείας τῶν τοιούτων ἑαυτὸν δικαστὴν ἄγειν. ἀφ' ἑαυτοῦ γὰρ τοῦτον μισοῦντες ἁμαρτάνουσι, μέλλουσι δὲ φίλτατοι αὐτῷ καὶ μακάριοι συγκρίνεσθαι, ὅτι οὐδὲν ἐγὼ ὡς ἴδιον φθεγξόμενος διελέχθην ὑμῖν, ἀλλὰ πάντα ὡς παρὰ τοῦ πατρός. καὶ ἀφ' οὗτο εἰς τὰ ἑαυτοῦ πρόσωπα μεταβὰς λέγει πρὸς αὐτοὺς καὶ τέλειοι, ἵνα εἴπῃ, ὅτι ἕως τέλους τοῦτο πρὸς αὐτοὺς ὑστέρουν ἀφῆκα φθόνῳ. ποίαν δὴ τοῦτο; καθὼς εἴρηκέ μοι ὁ πατήρ, οὕτω λαλῶ. εἰ δὲ ἀπλοῦς ἦμεν, τυφλοὶ ἂν εἶπον· ὅτι οὐδὲν τῶν θεῶν δοκούντων λέγω, ὥστε εἰς ἐμαυτὸν παρεῖχόν σοι τὴν δόξαν. πῶς γὰρ τοσοῦτοι εἰς αὐτὸν πόρρω ἀνήγαγεν, ὡς μηδὲν ἐμοὶ φῆσαι. πῶς οὖν ἔσχεν ὁ τῆς θύρας μοι λέγοντι, ὅτι ἐντολὰς ἔλαβον, καὶ ἅπερ σφόδρα ἀναγκαίως ἐμοὶ τοῦτο πεποίηκεν τὴν τῆς ἀπιστίας; ὥσπερ γὰρ τοὺς ἐντολὰς δεχομένους ἀδιάστατον ἄλλο μηδὲν ἢ ποιῆσαι ἃ λέγει, οὕτως ἃ ὅσα ἂν πέμψαι βούλεται, ἕως ἂν ἐντολὰς πληρώσῃ καὶ μὴ παραχαράξῃ. ὅτι καθὼς ἐμὲ ἄλλο τι παρεῖχεν ἢ εἰπεῖν δυνατόν, ἀλλ' ἢ ἅπερ ὁ πατὴρ βούλεται. Α γὰρ ἐγὼ ποιῶ, ἐκεῖνος ποιεῖ, ὅτι μετ' ἐμοῦ ἐστι, καὶ οὐκ ἀφῆκέ με μόνον ὁ πατήρ. ὁρᾷς πῶς πάντα δείκνυσι ζωημένος ἑαυτὸν τῷ ἐνθυμήματι, ἐξ οὗπερ ἦσαν; καὶ γὰρ ὅταν λέγῃ, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, οὐ τοῦ ἐξουσίαν ἀφαιρούμενος λέγει, ἀλλὰ τὸ ἀλλότριον καὶ ξένον αἱρούμενος. εἰ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ, πολλῷ μᾶλλον ὁ μείζονός ἐστιν. καὶ ὅτι ὑπ' ἐκείνου ἀληθῆς, ἀκούσον τί φησιν ὁ Παῦλος, ὅτι Ἐκάνωσεν ἑαυτὸν καὶ πεπέδωκεν. ἐμοὶ γὰρ οὐδὲν ἦν, ὅπερ ἔφην, δεινὸν ἡ κενοδοξία, δῆλον. αὕτη γὰρ καὶ ἐκείνους μὴ πιστεῦσαι, καὶ ἑτέρους κακῶς πιστεῦσαι παρεσκεύασε, καὶ ἃ δὴ ἐκείνης ἐλέγετο φιλαυτίας ἦκεν, ταῦτα εἰς ἀσέβειαν ἐκλαβόν.

Φεύγωμεν τοίνυν τὸ δαιμόνιον τοῦτο πάθος. πολλὰ γάρ ἐστι τὰ πανταχοῦ μᾶς ἀπείργοντα οἰκοῦσα ἡδονή, ἐξ ἧς ἐγεννήθημεν, καὶ ἡ τρυφή, καὶ ἡ κακία πᾶσα μᾶς· μᾶς δὲ τῶν πολεμίων τούτων ἐστὶν ἡ κενοδοξία· διὰ τοῦτο ἀπαλλάττωμεν ἑαυτοὺς τοσούτου πολέμου. πολὺς ἐν ἡμῖν ὁ πόλεμος οἰκεῖος· ἐκ τούτου πόλεμος μᾶς μὲν ἐκ τῶν οἰκείων καὶ συμμάτων, καὶ ἐν τῇ πατρίδι· διὰ τοῦτο καὶ πλειοτέρα κεῖται; βασιλεῖς δόξης ἀπολωλυῖαι; ἔργασαι ἐλεημοσύνην τότε σε ἐπαινέσονται οἱ ἄγγελοι, τότε σε ὁ Θεὸς ἀποδέξεται. νῦν ὦν γὰρ τὰ τῶν μακρὰν τῶν χρυσῶν ἐστὶ καὶ τὰ τῶν ὑφάντων· σὺ δὲ ἀκρίβωσον τὸν ἄνθρωπον, καὶ πέρας ὁρῶσα σταθερὸν διηνεκῶς πολλάκις. ἀλλ' δὲ ταῦτα μὴ τῷ σώματι σεσιδήρῳ, ἀλλ' εἰς ψυχὴν χαρίσασθαι πενομένων κενώσῃς, πολλὸς ὁ κόρος πάντα χεῖται, πολλὴ ἡ ἀπορία. τότε γὰρ ἔχεις ὅταν ἀπόλεσις ᾖς· ἕως δ' ἂν μένῃ κατέχεις, οὐκ ἔχεις. θησαυρὸς γὰρ ἄπιστος ἡ οὐσία· θησαυρὸς δὲ βέβαιος αἱ τῶν πενήτων χεῖρες· τὸ σῶμα κτήσεις, τῆς ψυχῆς ἡμελημένης, ἀκαθαρσίας καὶ τρυφῆς. τί μοι παστάδων ἀποτέμνεις τὴν ψυχὴν ἐξ οἴκου, ὅλον δὲ σώματι χαί-

τοιγε πλείονα ἔδει· ἀλλ' ὅμως," ἀγαπητοὶ, καὶ τὴν ἴσην αὐτῇ πρόχειρ ἔδη παρέσεσθαι. εἰ- χ. ἀγαπητοὶ
πὲ γάρ μοι· Εἶπέ μοι σε ἤρετο, τί βούλει, τὸ σῶμά σου εἰς λαμπρὸν ἢ βύσσινον ἢ ὥρα νικᾶν ἢ ἱματίοις φορῆν βύτελῆ· ἢ τοῦτο μὲν ἀναπηρίαν ἔχειν ἢ τοσοῦτον ἐμπεπλησμένον, ἢ χρυσοφορεῖν καὶ καλλωπίζεσθαι; ἢ πολλῷ μᾶλλον ἐθέλειν ἐν τῇ φύσει τὸ σώματος ἔχειν τὴν εὐμορφίαν, ἢ τῇ παρασκευῇ τῶν ἱματίων; εἶτα ὅτι μὲν τοῦ σώματος τοῦτο αἱρήσῃ, ὅτι δὲ τῆς ψυχῆς τοὐναντίον; καὶ αἰσχρὰν αὐτὴν ἔχουσα καὶ δυσειδῆ καὶ μυσαρὰν, οἴει τι χαρεῖσθαι ἀπὸ τῶν χρυσίων; καὶ ποίας ταῦτα ἀνίας; τρέψον τὸν λόγον τοῦτον εἴδοι, καὶ τὰ παρέλκοντα ταῦτα τῇ ψυχῇ παρεῖδες. τὰ μὲν γὰρ σώματα παρεκείμθα, ὅτε εἰς ὑγίειαν, ὅτε εἰς εὐμορφίαν αὐτὸ ὁτοῦν οἰήσῃ (οὔτε γὰρ τὸ μέλαν λευκὸν ἐργάσεται, οὔτε τὸ αἰσχρὸν καλὸν ἢ ἀνειδές) τὴν δὲ ψυχὴν ἂν παρεῖδῃς, ταχέως αὐτὴν αὐτὶ μελαίνης λευκὴν ἐργάσῃ· αὐτὶ αἰσχρᾶς καὶ δυσειδοῦς καλὴν καὶ εὐειδῆ. Ησ. α. τα. Λευκ. ια. μέλ.

Οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου οὕτω λέγοντος· Ἐὰν ὦσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευνανῶ· ἢ, Δότε ἐλεημοσύνην, ἢ πάντα ὑμῖν ἔσται καθαρά. οὐ σαυτὸν ἕνεκεν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀνδρῶν ὅπως καλὸν ποιήσεις. ἂν γὰρ ἴδωσι τὸν κόσμον τοῦτον ἀποθεμένην, ἢ πολλὴν ἔξουσι δαπάνης αἰτίαν· οὐκ ἔχοντες ὅ, πλεονεξίας ἀπορήσουσι πάσης, καὶ εἰς ἐλεημοσύνην ἔσονται εὐχερέστεροι, ἢ ὑμᾶς ὅ αὐξῆς δυνήσεσθε μὴ πρόφασιν συμβάλλεσθαι τὰ δίοντα. νῦν μὲν γὰρ πᾶσαι προφήσεσθε τὴν τοιαύτην ἐξουσίαν. ποίαν γὰρ τοῦτο παρεῖδες ἀφαιρήσεσθε; ποίους ὀφθαλμοὺς ἀποβλέψετε ἐλεημοσύνην ἀπαιτοῦσαν τὸν ἄνδρα, ὅταν τὰ πλείονα εἰς τὴν τοῦ σώματος παρασκευὴν ἀναλίσκητε; τότε δυνήσῃ μὴ πρόφασιν ἀφαιρεῖσθαι τῷ ἀνδρὶ παρὲκ ἐλεημοσύνης, ὅταν τὸν κόσμον τῶν χρυσίων ἀποθῇ. καὶ μηδὲν ἀνύσῃς, ὃ σαυτῆς ἐπλήρωσας ἅπαν· μᾶλλον ἂν ἀμήχανον μοι ἡ ἐκεῖνον κερδῆναι, ἀφ' ὧν παρεσκεύασαι αὐτῷ ἀφορμὴν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν. Τί γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; ὥσπερ οὖν νῦν ἡ μὲν ἑαυτῆς ἡ δὲ ἐκείνου δώσεις λόγον, ὅτε, ἐὰν τὴν φαντασίαν ταύτην ἀποδύσῃ πᾶσαν, διπλοῦν τὸ σφάλμα ἕξεις, μὴ τῷ ἀνδρὶ συμφορεῦσα καὶ πομπεύουσα μετὰ τῶν ἀκολούθων αἰσχύνης, καὶ τῶν αἰσχίστων ἀπολαύουσα ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς τυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Ἐφ. ε. ιγ. Ματθ. ε. κθ. χ. ἀμήν.

χξ ιγ. Ὁμιλ. ο. ΠΡΟ ΔΕ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ, ΕΙΔΩΣ Ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἦλθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα, ἵνα μεταβῇ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα, ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς.

Μιμηταί μου γίνεσθε, φησὶν ὁ Παῦλος, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ. ἀφ' οὗ δὲ τοῦτο ἡ σαρκὶ ἐκ τοῦ φυράματος ἔλαβε τῆς ἡμετέρας, ἵνα δι' αὐτῆς ἡμᾶς παιδεύσῃ τὸν ἀρετήν. Εἰ γὰρ ὁμοιώματι σαρκὸς, φησὶν, ἁμαρτίας, ἡ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί. Καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς φησὶ· Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ· καὶ ταῦτα οὐ μόνον ῥήμασι τούτοις, ἀλλὰ καὶ ἔργοις τοῖς παρ' ἑαυτοῦ ἐδίδαξε. καὶ γὰρ καὶ Σαμαρίτην καὶ δαιμονιῶντα αὐτὸν ἐκάλεσαν, καὶ πλάνον, καὶ λίθους ἤφεσαν κατ' αὐτοῦ· καὶ τῶν μὲν πρόσω ἀπῆλθον οἱ Φαρισαῖοι, ὥστε αὐτὸν συλλαβεῖν, νῦν δὲ ἄλλως καθῆσαι ὀπτεύοντας· καὶ αὐτοὶ πολλάκις ὑβρίζοντες διετέλουν, καὶ ταῦτα τοῦτον ἔχοντες ἐγκαλεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐνεργετοῦμενοι διετέλουν· καὶ ὅμως μετὰ πάσης ταύτης ἀφίξεως αὐτοῦ εἰς ποίους καὶ ἀφ' ἡμῶν καὶ ἀφ' ὧν ἐποίησε. καὶ οἰκέτης δὲ ὢν ῥᾳδίως αὐτοῦ, φησὶν· Εἰ μὲν κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί Ματθ. ια. κθ. Ρωμ. η. γ. α. Κορ. ια. α. χ. ἀλλ'

τί με δέρεις; ἀλλ' ἐκεῖνα μᾶλλον πρὸς τοὺς ἐχθροὺς καὶ τοὺς ἀντιβουλεύοντάς μοι. ἴδωμεν δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς τί ποιεῖ νῦν· μᾶλλον δὲ καὶ ἃ νῦν ἀντιδείκνυται πρὸς τὴν ἀντίβουλον. οἱ γὰρ μάλιστα πρότερον ἐχρῶντο μισεῖν, ὅτι μαθητὴς ὢν, καὶ πρωτοστατῶν καὶ ἀλοὺς κοπιῶσας, καὶ θαύματα ἰδὼν, καὶ πολυτίμων ἀξιωθείς, πάντων ἐποίησε χαλεπώτερα, λίθοις μὲν οὐ βάλλων, οὐδὲ ὑβρίσας, ἀλλὰ πρόδοὺς αὐτὸν καὶ προδούς, τοῦτο ὅρα πῶς φιλοφρόνως δέχεται, νίπτων αὐτῶν τοὺς πόδας. καὶ γὰρ ζητῶν αὐτὸν καταφιλεῖν ἐβούλετο τῆς προθέσεως ἐκείνης. καὶ ποιεῖ τοῦτο, ἐλέγχων, εἴπερ ἦλθε, καὶ ξηραίνων αὐτὸν ὡς τὴν συκῆν, καὶ ἀτιμάζων ὥσπερ ἐκεῖ πέτρας ἔρρηξε, καὶ ἀφανίσας ὥσπερ ὃ καπνίσμα· ἀλλ' οὐκ ἐβούλετο ἀνάγκην, ἀνὰ πρόσωπον τῆς ἀντιδίκης αὐτὸν ἀπαγαγεῖν. διὸ καὶ τοῦτο νίπτει τοὺς πόδας· καὶ οὐδὲ τοῦτο ἠδέσθη ὁ θαλάττιος ἐκεῖνος καὶ ἄθλιος. πρὸ γὰρ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα, φησὶν, εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἦλθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα. οὐ τότε εἰδώς· ἀλλ' ὅτι ἐποίησεν, ὅπερ ἐποίησεν, εἰδὼς πάλαι. ἵνα μεταβῇ. μεγαλοφρόνως ὁ εὐαγγελιστὴς μετάβασιν αὐτὴν θάνατον καλεῖ. ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς. εἶδες πῶς μέλλων ἐγκαταλιμπάνειν αὐτοῖς σφοδροτέραν τὴν ἀγάπην ἐπιδείκνυται; ὃ γὰρ, ἀγαπήσας, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς, τοῦτο δηλοῖ, οὐδὲν ἀπέλιπεν ὧν τὸν σφόδρα ἀγαπῶντα εἰκὸς ἦν ποιῆσαι. τί δήποτε γὰρ οὐκ ἐξ ἀρχῆς τοῦτο ἐποίησε; τὰ μείζονα ὑστερεῖ ἐργάζεται, ὥστε αὐτὴν ἐπιτεῖναι τὴν οἰκείωσιν, καὶ πολλὴν αὐτοῖς περιποιῆσαι παῤῥησίαν πρὸς τὰ μέλλοντα ἐπιέναι δεινά. ἰδίους δὲ αὐτοὺς λέγει καὶ τῆς οἰκειώσεως λόγον· ἐπεὶ καὶ ἄλλους ἰδίους λέγει καὶ τῆς δημιουργίας, ὡς ὅταν λέγῃ· Οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. τί δέ ἐστι, τὰς ἐν τῷ κόσμῳ; ὅπερ ἦσαν αὐτοῦ ἴδιοι καὶ Ⓐ τοιτέστιν ὑπήκοοι, Ⓐ πρὸ τοῦ Αβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, καὶ Ⓐ κατ' ἐκείνους· ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ κόσμῳ ἦσαν ἐκεῖνοι. ὁρᾷς ὅτι παλαιᾶς καὶ χαμηλῆς αὐτὸς ἐστιν ὁ Θεός; τί δέ ἐστι, Εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς; ἔμεινε ἀγαπῶν διηνεκῶς, καὶ τιμωρίαν τῆς πολλῆς ἀγάπης τοῦτο λέγει. καὶ πάλιν ἄλλως δέ ἐστιν εἰπεῖν, ὅ, τὴν ψυχὴν θεῖναι ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ· ἀλλ' οὔπω ἐκεῖσε ἐλαύνει. ἵνως δὲ ἔσχε τοῦτο [νῦν] ἐποίησεν· ὅτι πολλῷ θαυμαστότερον ἦν, ὅτε λαμπρότερος πᾶσι ἐφαίνη καὶ πολυμηδὴς δὲ μᾶλλον κατέλιπε μέλλων ἀναχωρεῖν. ἐπειδὴ γὰρ ἔμελλον ὀδυνᾶσθαι σφοδρῶς, ἀντέῤῥοπον αὐτοῖς τῶν μελλόντων παῤῥησίαν ἐπεισάγει.

2. Καὶ δεῖπνου γινομένου, τοῦ διαβόλου βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα, ἵνα παραδῷ αὐτόν. Τοῦτο ἐκπληττόμενος εἶπεν ὁ εὐαγγελιστὴς δηλονότι, ὅτι τοσοῦτον ἤδη προεδόθη ἐλθεῖν αὐτόν, εἰπών. δείκνυσι δὲ αὐτὸν πολλῶν τὴν πονηρίαν, ὅτι οὐδὲ τῷ ἀλοὶ αὐτοῦ ἡ κοπιὰ κατέχει, ὃ μάλιστα οἶδεν ἐπέχειν πονηρίας, καὶ τὸ μέχρι τῆς ἐσχάτης ἡμέρας παραμεῖναι τὸν διδάσκαλον αὐτὸν διαβαστάζοντα.

3. Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα αὐτῷ εἰς χεῖρας δέδωκεν ὁ πατὴρ, καὶ ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐξῆλθε, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπάγει. Ἐνταῦθα καὶ θαυμάζω λέγει, ὅτι ὁ τοσοῦτος καὶ τηλικοῦτος, ὁ παρὰ Θεοῦ ἐλθών, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀπιών, ὁ πάντων κρατῶν, τῦφον ἐξηράσατο, καὶ οὐδὲ ὅπως ἀπολύσωσι καταδέξασθαι πρᾶγμα τοσοῦτον. παρὰ δόσιν δέ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὴν τῶν πιστῶν σωτηρίαν σύνταξα καλεῖ. ὅταν γὰρ ὅτε μὲν λέγῃ, Πάντα μοι παρεδόθη παρὰ τοῦ πατρός μου, τοῦτον λέγει τὸν παράδοσιν· ὡς δὲ ἀλλαχοῦ φησι, Σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς ἔδωκας· καὶ πάλιν, Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ἑλκύσῃ αὐτόν· καὶ, Οὐκ ἐὰν μὴ ἦ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. ἢ τοῦτο οὖν φησι, καὶ ὅτι οὐδὲν ἐλαττοῦσθαι ἔμελλεν ἀπὸ τούτου, ἀπὸ Θεοῦ ἐξελθὼν καὶ πρὸς Θεὸν ὑπάγων καὶ πάντα ἔχων. ὅταν δὲ ἀκούσῃς παρεδόθη, μηδὲν δυσχερὲς ὑπονόησῃς. τὴν γὰρ εἰς τὸν πατέρα οἰκειότητα τιμῶν καὶ ὁμοούσιον. ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ αὐτῷ παραδίδωσι, ὅτι καὶ αὐτὸς τοῦ πατρός. καὶ δηλοῖ Παῦλος λέγων, Ὅταν παραδῷ τὴν βασιλείαν τῷ Θεῷ καὶ πατρί. δυσχερεστέρα δὲ αὐτῷ ἐνταῦθα εἶπε, τὴν πολλὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπιμέλειαν· δυκνύμενος καὶ τὴν ἅφατον πρὸς

αὐτοὺς

Matth. κα. ζ. Ioan. ιζ. ε. Ioan. ε. μδ. Ioan. γ. κζ. a. Cor. ιε. κδ.

αὐτοὺς ἐμφαίνων ἀγάπην, ὅπως οἰκείων ἐπιμέλεσθαι λοιπὸν, διδάσκων αὐτοὺς τὴν μητέρα τὴν ἀγαθὴν τὴν παρθενοφθορωμένην, ἵνα ἀρχὴν καὶ τέλος ἔφησεν εἶναι τῆς ἀρετῆς. οὐχ ἁπλῶς δὲ προσκείται ὁ, ἀπὸ Θεοῦ δεδιδαγμένη καὶ προσιοῦσα τῷ Θεῷ· ἵνα μάθωμεν ὅπως ἄξια ἐποίει ἃ οὐδὲν ἐλλιπὲς καὶ οὐδὲν ἀπιστοῦσα, ἀπήντα κατὰ πάντα τύφοι. χαίρουσα. χ. τοῖς ἄξια ἐν.

4 Καὶ δύσας ἀπὸ τοῦ δείπνου, ἐκ θεὶς τὰ ἱμάτια. Οὐκ πῶς ὁ παρίνψας μόνοι, 5
ἀλλὰ καὶ ἑτέρως ὁ παρεῖναι ἐδείκνυ). ὁ γὰρ ὥρᾳ ἢ κατακλιθῆναι, ἀλλὰ μὴ ὁ δύπτειν πρῶτα, τότε λύειν. ἔπειτα οὐδὲ ἁπλῶς νίπτει, ἀλλὰ τὰ ἱμάτια ἀποτιθέμενος. καὶ οὐδὲ μέχρι τούτων ἔστη, ἀλλὰ καὶ λέντιον διέζωσατο. καὶ οὐδὲ τοῦτο ἤρκεσθη· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐγένετο, καὶ ὃ οὐκ ἐτέρῳ πληρῶσαι ἐκέλευσεν, ἀλλὰ πρῶτα αὐτὸς ἐργάζεται ταῦτα, ἔπειτα πρότερον δείκνυσι ὅτι οὐκ ἀφοσιουμένους ἦν ποιεῖν τὰ τοιαῦτα, ὅταν δι' ποιεῖσθαι, ἀλλὰ μετὰ πάσης προθυμίας. ἐμοὶ δοκεῖ τῷ προδότῃ προσέτι νίψαι τοὺς πόδας, οὐκ τῷ Εἰπεῖν, κεκαθαρμένοι ἐστε

5 Ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ ἐπαγαγεῖν,

6 Ἔρχεται πρὸς Σίμωνα Πέτρον· καὶ λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος, σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας; Ταῖς χερσὶ ταύταις, φησὶν, αἷς ὀφθαλμοὺς ἀνέῳξας καὶ λεπροὺς ἐκαθάρισας, καὶ νεκροὺς ἀνέστησας; πολλῶν δὲ ἔμφασιν καὶ τοῦτο ἔχει· διὸ περ οὐδὲ εἰδέναι αὐτῷ τι πλέον εἶπεν, ἢ ὅ σύ. καὶ γὰρ καὶ ἑαυτὸν ἰσχυρὸν ἐῶ ὁ πρῶ ἐνδείξασθαι. ζητήσεις δ' ἴσως τις εἰκότως, πῶς οὐδεὶς αὐτὸν τῶν ἄλλων ἐκώλυσεν, ἀλλὰ Πέτρος μόνος, ὅπερ καὶ μακρὸς φίλτρου καὶ αἰδοῦς ἦν. τίς οὖν ὅστις ἦν ἀρτία; ἐμοὶ δοκεῖ προσέτι τοῦ προδότου νίψαι, εἶτα πρὸς τὸ Πέτρου ἐλθεῖν, καὶ τοῦ ἄλλους ἀπ' ἐκείνου παιδεύσαι λοιπόν. ὅτι μὲν οὖν ἄλλοι ἐκωλύθησαν αὐτὸν νίψαι, δῆλον ἐκ τοῦ Εἰπεῖν, ὅτι οὐ ἦλθε πρὸς Πέτρον. ἀλλ' οὐκ ἔστι σφοδρὸς κατηγορεῖν ὁ θαυμαστὸς ἐλεήσας. τὸ γὰρ ἤρξατο, τοῦτο ἔστιν ἀρτίως. εἰ δὲ καὶ ὁ Πέτρος προῆκτος ἦν, ἀλλ' εἰκὸς τοῦ προδότου ἐπαμῦναι ὅπως καὶ πρὸ τοῦ χορυφαίου καταπλαγῆναι. ἐκ γὰρ καὶ ἐπρωθεῖν ὁ ἐπαμῦναι αὐτὸν δείκνυ), ὅταν βάπτῃ μὴ ὁ διδασκάλου, καὶ ὅταν ἐλεγχόμενος μὴ καταμύσαι). ἀλλ' ὁ μὲν Πέτρος ἀπαλλάττει μηδὲν εἰς τοῖς ἐμπροσθεν, καὶ ταῦτα ἀπὸ φιλοτιμίας τὰ ῥήματα εἶπεν, ἵνα ζωοποιήσῃ, ὡς καὶ ἀγωνίσῃ καὶ τέμνων ἑτέρᾳ δεικνῦναι προσέτι τὴν ἐρώτησιν· ὃ δὲ ζωοποιῶν ἐλεγχόμενος οὐκ ἠθάνετο.

6 Ὅτε γοῦν ἦλθε πρὸς τὸν Πέτρον, λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος· Κύριε, σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας;

7 Λέγει αὐτῷ· ὃ ἐγὼ ποιῶ, σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι· γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα.

Τουτέστι, ὃ κέρδος ὅσον ὃ ἐκ τούτου, τὴν ὠφέλειαν τῆς διδασκαλίας, καὶ πῶς ἱκανὸν εἰς πᾶσαν ἀγαγεῖν ταπεινοφροσύνην ἡμᾶς. τί οὖν ὁ Πέτρος; ἔτι κωλύει, καὶ λέγει·

8 Οὐ μὴ νίψῃς τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα. Τί ποιεῖς, ὦ Πέτρε; ὃ μεμνησαι τῶν προτέρων ῥημάτων; οὐκ εἶπας, ἴλεώς σοι, καὶ ἤκουσας, ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ· καὶ οὐδὲ ὅτι σοφρονίζει, ἀλλ' ἔτι σφοδρὸς εἶ; ναί, φησὶ· πολὺ γὰρ ὃ ἡδόμενος καὶ ἐκπλήξεως γέμει. ἐπεὶ οὖν ἀπὸ πολλῆς ἀγάπης τοῦτο ἐνεργεῖται οὐκ ἐστὶν, ἀπὸ τῆς αὐτῆς αὐτὸν χειραγωγεῖ πάλιν καὶ ὁ Χριστὸς, ὥσπερ [οὖν] καὶ ἐκεῖ σφοδρῶς ὑπολαμβάνων ἐκ εἰπὼν, Σχόλαζε μοι νῦν, οὕτω καὶ οὐ ταῦτα λέγων, Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ. Τί οὖν ὁ θερμὸς καὶ ἁπλοῦς; Matth. xv. Isai. xl. 6.

9 Κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ ἐκ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλήν. Καὶ οὐ τῇ προθυμίᾳ σφοδρὸς, καὶ οὐ τῇ συνηθείᾳ σφοδρότερος ἦν· ἐκ ἔπεσε δὲ ἐξ ἀγάπης. δῆλον γὰρ οὐκ εἶπε, πῶς ἔνεκα ἐποίει τοῦτο, ἀλλ' ἀπιλλεῖν οὐ ἤθελεν ὅπως ἐκ ἀπέσθαι. Εἰ γὰρ εἶπεν, ἔασόν με, δῆλον ἦν τοῦτο πείθων ὑμᾶς ταπεινοφρονεῖν, ὥστε ἔχειν δὲ μυρίας τοῦτο ὥστε τῷ μὴ διαστεῖλαι τοῦτο ποιῆσαι. νῦν δὲ ἵνα φησὶν ὁ μαλλιστὰ ἐδιδάσκῃ ἑτέρους, ὃ ἀφαιρεθῆναι αὐτόν. αὐτὸς γὰρ ὅστις ὁ ζωοποιῶν, ποῦ ὥσπερ ἀγάλλεται; δείκνυσι καὶ ἐλέγχει,

ὅτι

ὅπι καὶ τὸν ψυχὸν δώσω σοῦ. Εἰ γὰρ ἀκούεις, ὅτι οὐκ οἶδας ὃ ποιῶ ἐγώ, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα, οὐδὲ ὅτως ἀπίστη, πολλῷ μᾶλλον, εἰ ἔμαθε. Διὰ γὰρ τοῦτο εἶπε, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα, εἰδὼς, ὅτι ἐμὸν νῶν μάθῃ, δυτικείσεται ἕλκ. καὶ οὐκ εἶπε, δίδαξον σῶν με, ἵνα ἀφῶ· ἀλλ' ὃ πολλῷ σφοδρότερον ἦν, οὐδὲ μαθεῖν ἐπείγετο, ἀλλ' ἐπίσταται λέγων· ἐὰν μὴ νίψῃς μου τοὺς πόδας. ὅπερ δὲ ἐπείλησεν, εὐθέως ἐχάλασε Ⓦ τοῦτον. Τί δέ ὅστι, γνώσῃ μετὰ ταῦτα; μετὰ ταῦτα· πότε; ὅταν τὸ ἐμὸν ὀνόματι δαιμόνια ἐκβάλῃς, φησίν· ὅταν ἴδῃς εἰς σὲ ἑαυτοὺς ἀναλαμβανόμενον· ὅταν σοὶ τὸ παθεῖν μάθῃς, οὐκ ἐκ δεξιῶν" κάθῃ), τότε εἴσῃ ὃ νῦν γινόμενον. Τί οὖν ὁ Χριστός; ὅπερ εἶπεν ὁ Πέτρος, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλήν,

10 Ο λελουμένος, φησίν, οὐ χρείαν ἔχει, εἰ μὴ τοὺς πόδας νίψασθαι μόνον, ἀλλ' ἔστι καθαρὸς ὅλος. καὶ ὑμεῖς καθαροί" ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες.

11 Ἤδει γὰρ Ⓦ τὸν παραδιδόντα αὐτόν. Καὶ εἰ καθαροί εἰσι, τίνος ἕνεκεν νίπτει τοὺς πόδας; ὥστε ἡμᾶς μετεωρίζειν μαθεῖν. Διὰ τοῦτο οὐκ ἐφ' ἑτέρων μέσος ἦλθεν, ἀλλ' ὁ τῶν ἄλλων ἀτιμότερον εἰ) δοκῶ. τί δέ ὅστιν, ὁ λελουμένος; αὐτὴ τοῦ, ὁ καθαρός. ἆρ' οὖν αὐτοὶ καθαροὶ ἦσαν" οἵγε οὐδέπω τῶν ἁμαρτημάτων ἦσαν ἀπηλλαγμένοι, οὐδὲ πνεύματος ἠξιωμένοι, ἅτε τῆς ἁμαρτίας ἐπικρατούσης, τῆς κατάρας τοῦ χειροτέχνου μένοντος, τοῦ ἱερείου οὐδέπω προσενεχθέντος; πῶς οὖν αὐτοὶ καθαροὶ εἰ) λέγῃ; "ἀλλ' ἵνα μὴ δόξῃ ταῦτα τομίσῃς αὐτοὺς καθαροὺς ὡς ἁμαρτημάτων ἀπηλλαγμένους, ἐπήγαγε· "ἴδε, ὑμεῖς καθαροί ἐστε διὰ Ⓦ λόγου οὗ λελάληκα ὑμῖν· τοιοῦτοι, ταύτῃ τοίνυν ἐστὲ καθαροί· ἤδη δὲ φοβεῖσθε· ἤδη τῆς πλάνης ἀπηλλάγητε τῆς Ιουδαϊκῆς. καὶ γὰρ ὁ προφήτης φησί· Λούσασθε, καθαροὶ γένεσθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν. ὥστε ὁ τοιοῦτος λέλουται καὶ καθαρός ὅστιν. ἐπεὶ οὖν πᾶσαν πονηρίαν ἔρριψαν ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἐκεῖνοι, καὶ μετὰ εἰλικρινοῦς διανοίας ζωοῦσαι αὐτῷ, διὰ τοῦτό φησι καὶ Ⓦ προφητικὸν λόγον, ὁ λελουμένος ἤδη καθαρός ὅστι. καὶ γὰρ ἐκεῖ λοῦσιν, οὐ δὲ δι' ὕδατος λέγει τὸν Ιουδαϊκόν, ἀλλὰ τὸν τῆς Χριστιανικῆς καθαρμόν.

Γεγώμεθα τοίνυν καὶ ἡμεῖς καθαροί· μάθωμεν καὶ λοιπὸν ποιεῖν. τί δέ ὅστι τὸ καλόν; Κρίνετε ὀρφανῷ καὶ δικαιώσατε χήραν· καὶ δεῦτε, καὶ διαλεχθῶμεν, λέγει Κύριος. πολλὰ ὁ λόγος ἐν ταῖς γραφαῖς τῶν χρεῶν καὶ [τῶν] ὀρφανῶν· ἀλλ' ἡμῖν οὐδὲν τούτου λόγος. καίτοιγε σύνοσον ἡλίκον τὸ ἔπαθλον. Ἐὰν ὦσί, φησίν, αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· ἐὰν ἦ ὦσιν ὡς κόκκινον, ὡς ἔριον λευκανῶ. καὶ γὰρ ἀπροσδιόριστον ἡ χάρις· διὰ τοῦτο πολλοὶ ἐπὶ αὐτῆς πίστιν ἀπορρίπτουσι. καὶ γὰρ πρὸς δυσπέρατος ὁμιλοῦσα γάμοις, διὰ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον τὰ ἀπὸ τῆς χρείας ἐπανορθοῦσι δεινά. ὁρίζωμεν τοίνυν αὐτοῖς χεῖρα ἀπόρνους καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἵνα μήποτε ἐπισκώπτωμεν διὰ τῆς χρείας δεινά." καὶ ἐπισκώπτωμεν, πολλοὶ ἀποδώσουσι φιλανθρωπίας" ἡμῖν ἀφορμάς. ἡ μὲν χεὶρ δύναμις τοῦ δανείου τῆς χρείας ὅστιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ὀφειλόμενον διὰ ταύτης δύναται. μὴ τοίνυν αὐτοῖς ἐπιμεμφώμεθα, μηδὲ χείρονα ποιῶμεν τὴν συμφοράν, ἀλλὰ πάντα τρόπον βοηθῶμεν." οὕτω ποιῶμεν, πολλοὶ ἑαυτοῖς ἀσφάλειαν καὶ τῶν παρόντων καὶ τῶν μελλόντων αἰώνων. οὐ γὰρ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἡμῖν προσήσονται, τὰ πλείονα τῶν ἁμαρτημάτων ἡμῖν διὰ τῆς εἰς αὐτοὺς ὑπερτασίας ἐπισκοπούμενοι, καὶ μετὰ παῤῥησίας ποιοῦσαι παῤῥησιάζεσθαι τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ· "οὗ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΗΘΙΚΟΝ Ησ. α. κγ. Ησ. α. ιβ.

Ομιλ.

Ομιλ. οα. 12 ΚΑΙ ΕΛΑΒΕ ΤΑ ΙΜΑΤΙΑ ΑΥΤΟΥ, ΚΑΙ ΑΝΑΠΕΣΩΝ, ΠΑΛΙΝ ΕΙΠΕΝ ΑΥΤΟΙΣ· ΓΙΝΩΣΚΕΤΕ ΤΙ ΠΕΠΟΙΗΚΑ ΗΜΙΝ; ΚΑΙ ΤΑ ΕΞΗΣ.

Ἀλεπόν, ἀγαπητοί, χαλεπὴν εἰς βάθος κακῶν ἐλθεῖν. λοιπὸν γὰρ δυσδιόρθωτος ἡ ψυχὴ γίνεται. διὰ τοῦτο χρὴ πάντα φεύγειν, ὥστε μὴ ἁλῶναι τῷ ἔρωτι. βιχθλώτερον γὰρ μὴ ἐμπεσεῖν, ἢ ἐμπεσόντα ἀναχθῆσαι ἑαυτόν. ὅρα γοῦν, ὅπως ἐβούλετο ἑαυτὸν ὁ Ἰούδας, πόσης ἀπολαύειν βοηθείας, καὶ οὐδὲ οὕτω διέσωσεν. Εἶπε τοῖς αὐτοῖς, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν διάβολός ἐστι· εἶπεν, ὅτι οὐ πάντες πιστεύουσιν· εἶπεν, ὅτι οὐ περὶ πάντων λέγω· καὶ, ὅτι οἶδα ἐγὼ οὓς ἐξελεξάμην, καὶ οὐδενὸς τούτων ἀγνοεῖται. ὡς δὲ ἔνιψε τοὺς πόδας, καὶ ἀνέλαβε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ κατεκλίθη, φησί· γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν; οὐκέτι τοῖς Πέτρου μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀπὸ μακρᾶς διαλέγεται).

13 Ὑμεῖς φωνεῖτέ με· ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος· καὶ καλῶς λέγετε, εἰμὶ γάρ. χ. κυριος

Ὑμεῖς φωνεῖτέ με· τὴν χρείαν αὐτῶν προσλαμβάνει. Εἶπα ἵνα μὴ τῆς ἐκείνων χάριτος εἰς δόξαν τὰ ῥήματα, ἐπαίρῃ· εἰμὶ γάρ. Ὧν μὲν οὖν πρὸς αὐτῶν τί λέγει εἰσαγαγεῖν, θᾴδίως δύνεται δεῖξαι ποιεῖ· ὧν δὲ πρὸς ἐκείνων εἰσαχθέντα βεβαιῶσαι πρὸς ἑαυτόν, δύσποπτον. εἰμὶ γάρ, φησιν. ὁρᾷς ὅταν τοὺς μαθητὰς διαλέγηται, πῶς ἐκκαλύπτων τὰ καθ' ἑαυτὸν φθέγγεται μᾶλλον; ὥσπερ οὖν λέγει, μὴ καλέσητε διδάσκαλον διὰ τῆς γῆς· εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστιν ὁ καθηγητής· οὕτω λέγει, καὶ μὴ καλέσητε πατέρα διὰ τῆς γῆς. ὃ δὲ εἷς καὶ εἷς, καὶ πρὸς τὰ ἔξω εἴρηται μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτόν. εἰ γὰρ ἑαυτὸν ἐκβάλλων ἔλεγε, πῶς φησιν, ἵνα μὴ φωτὸς γένησθε; καὶ πάλιν, εἰ διδάσκαλον μόνον ἔλεγε καὶ πατέρα, πῶς λέγει, εἰμὶ γάρ· καὶ πάλιν, εἷς ἐστιν ὑμῶν ὁ καθηγητής, ὁ Χριστός;

14 Εἰ οὖν ἐγώ, φησιν, ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας, καὶ ὑμεῖς ἀλλήλων ὀφείλετε νίπτειν. 15 Τοῦτο γὰρ ὑπόδειγμα ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιῆτε. χ. Χριστὸς

Καὶ μοι οὐκ ἔστι τὸ αὐτό. αὐτὸς μὲν γὰρ διδάσκαλος καὶ κύριος, ὑμεῖς δὲ ἀλλήλων ὁμοδούλοι. τί οὖν ἐστι τό, οὕτω; μετὰ τῆς αὐτῆς ταπεινώσεως. δεῖ γὰρ τοῦτο ἀπὸ τῶν μειζόνων φερόμενον λαμβάνειν τὰ παραδείγματα, ἵνα καὶ τὸ ἔλαττον ἐργασώμεθα. καὶ γὰρ καὶ διδάσκαλοι τοῖς παισὶ τὰ γράμματα μετὰ πολλοῦ τοῦ κάλλους γράφουσιν, ἵνα καὶ πρὸς τὸ καταδιέτειεν ἔλθωσι τῆς μιμήσεως. ποῦ νῦν καὶ διαπίνοντες τοὺς ὁμοδούλους; ποῦ νῦν καὶ τοὺς ὑμᾶς ἀπαιτοῦντες; καὶ περιδότω τοῖς πόδας ὁ Χριστὸς ἕνιψε, καὶ ἱερουσάλημ καὶ κλέπτου, καὶ παρὰ τὸν καιρὸν τῆς παρουσίας, καὶ δυνάμενος ἔχοντα πραπέζης καπηλεῖον ἐπίστε, καὶ σὺ μεγαφρονεῖς καὶ τοὺς ὀφρῦς ἀναστρέφεις; τοῖς πόδας οὖν ἀλλήλων νίπτωμεν, φησιν· οὐκοῦν καὶ τῶν οἰκετῶν. καὶ τί μέγα, εἰ καὶ τῶν οἰκετῶν; οὐ ταῦτα μὲν γὰρ ὁ δοῦλος καὶ ὁ ἐλεύθερος, ὁμοίως δὲ διαφορά· οὐκ ἔνι, πρὸς γε μὴν ἀλήθειαν. φύσει γὰρ αὐτὸς κύριος ὢν, καὶ ἡμεῖς δοῦλοι, καὶ οὐδὲ τοῦτο προῃτήσατο νῦν [πιστὸν.] νυνὶ δὲ ἀγαπητὸν, εἰ μὴ τοῖς ἐλευθέροις ὡς δούλοις ἡμᾶς χρησαίμεθα, ὡς αἰδραπόδοις δεσμωτηρίοις. καὶ τί ἐροῦμεν τότε, τοσαύτης μὲν δυνεξικακίας ὑποδείγματα λαβόντες, αὐτοὶ δὲ οὐδὲ μακρὰν μεμιμήμενοι, ἀλλ' ἐξ ὑπερηφανίας ἑστῶτες καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐπαιρόμενοι καὶ τὸν ὀφθαλμὸν οὐκ ἀποδιδόντες; ὀφειλέτας γὰρ ἡμᾶς ἀλλήλων κατέστησεν ὁ Θεὸς, αὐτὸς δὲ καταρξάμενος τούτου, καὶ ὀφειλέτας ἐλάττονος μοίρας. αὐτὸς μὲν γὰρ κύριος ὢν· ἡμεῖς δὲ πρὸς οὐδὲν συνδοῦλοι τοῦτο ποιῶμεν, ἐὰν ποιήσωμεν. ὃ δὴ καὶ αὐτὸς ἠνίξατο διὰ τοῦ εἰπεῖν· εἰ οὖν ἐγὼ, ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, ὅπου καὶ ὑμεῖς. τὸ μὲν γὰρ ἀκόλουθον ἦν εἰπεῖν, πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς καὶ δοῦλοι· ἀλλ' ἀφῆκεν αὐτὸ ὡς συνδοῦλοι τῶν ἀκροωμένων.

πι

χξ' ιγ'

τί δήποτε ὁ αὐτὸ νεῦν πεποίηκεν; ἔμβλεπε λοιπὸν τιμῆς ἀπολαύσεσθαι ⓐ μὴ πλείονος, ⓐ ὁ ἐλαττόνος. ἵν' οὖν μὴ κατ' ἀλλήλων ἐπαίρωνται, καὶ ταῦτα λέγουσιν ἃ καὶ περὶ τούτου, τίς ὅστις μείζων· μηδὲ ἀγανακτῶσι πρὸς ἀλλήλους, πρώτων αὐτῶν καθαιρῶν τὰ φρονήματα, λέγων· ὅτι καὶ σφόδρα ἦς μέγας, ὀφείλεις ὅτι τὸν ἀδελφοῦ μηδὲν μέγα φρονῆν. καὶ οὐκ εἶπε τὸ μεῖζον, ὅτι Εἰ ἐγὼ τοῦ προδότου σοῦ πόδας ἔνιψα, τί μέγα, σὺ ὑμεῖς σοῦ ἀλλήλων; ἀλλὰ διὰ τῶν ἔργων αὐτὸ δηλώσας, ἔλαθεν ἐν τῇ κρίσει τῶν ἀνωμάλων λοιπόν. διὰ τοῦτο ἔλεγεν, ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ διδάξαι, τὸ διὰ τῶν ἔργων αὐτὸ ποιῆν. τίνα γὰρ οὐκ ἂν τοῦτο τύφοι καθέλοι; ποίαν οὐκ ἂν κενώσειεν ἀπονοίαν καὶ ἀλαζονείαν; ὁ καθημένος ὅτι τῶν Χερουβίμ, σοῦ πόδας ἔνιψε τοῦ προδότου· σὺ δ' ἂν θερμῇ, γῆ καὶ σποδὸς ὢν καὶ τέφρα καὶ κόνις, ἐπαίρεις σεαυτὸν, καὶ μέγα φρονεῖς; καὶ πόσης οὐκ ἂν εἶης ἄξιος γέλωτος; Εἰ" οὖν ὄντως ὀρθυμεῖς μεγάλων φρονήματος, δεῦρο ἐγώσοι δείξω ὁδόν. οὐδὲ γὰρ οἶδας τί ποτέ ἐστιν. ὁ τοίνυν τοῖς πρόσθεν ὡς μεγάλοις προσέχων, οὗτος ψυχῆς ἐστιν ὑψηλοτέρας. ὥστε οὐδὲ ταπεινοφρονοῦντα χρὴ αὐτὸν, εἰ μὴ μετὰ μεγαλοψυχίας· οὐδὲ φύσημα, εἰ μὴ ἀπὸ μακροψυχίας. καθάπερ γὰρ ⓐ παῖδες ⓐ μικροὶ πρὸς τὰ λίτελη τῶν προγυμνασμάτων ἐπιδίδωται, πρὸς σφαίρας καὶ τροχοὺς καὶ ἁρπαγάλας καὶ κηρύκια, τῶν μεγάλων οὐδὲ ἔννοιαν λαβεῖν δυνάμενα· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, ὁ μὴ φιλοσόφων οὐδὲν κτήσεται τὰ πρόντα (οὐκοῦν οὐδὲ αὐτὸς αἱρήσεται κατασχεῖν, οὐδὲ πρὸς ἕτερα αὐτὰ λαβεῖν) ὁ δὲ μὴ τοιοῦτος σκαπτὰ πτίσεται, πρὸς δράκοντας καὶ σκίας καὶ ὀνείρατα καὶ τὰ τούτων ἀδρανέστερα προσφάγματα ἐπιτηδείους.

16 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν.

17 Εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε ἐὰν ποιῆτε αὐτά. 18 Οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω, ἀλλ' ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, ὅτι ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ Ⓜ ἄρτον, ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ [τὴν] πτέρναν αὐτοῦ. Ο αἰωτήρω εἶπε, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα λέγει ἐντρέπων. Εἰ γὰρ οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν, πῶς ἐμοῦ ὁ ταῦτα γένηται, πολλῷ μᾶλλον χρὴ ταῦτα πρὸς ὑμῶν γίνεσθαι. Εἶτα, ἵνα μή τις εἴπῃ, τί δήποτε ταῦτα λέγεις; πῶν γὰρ οὐκ οἶδαμεν; πρόσεσχε τοῦτο αὐτοῖς, οὐχ ὡς ἀγνοοῦσι ταῦτα λέγω, ἀλλ' ἵνα διὰ τῶν ἔργων ὑπόδειξῃτε τὰ λεγόμενα. Τὸ μὲν γὰρ εἰδέναι, πάντων· τὸ δὲ ποιῆν, οὐ πάντων. διὰ γὰρ τοῦτο εἶπε, μακάριοί ἐστε ἐὰν ποιῆτε αὐτά, διὰ δὴ τοῦτο αὖθις συνεχῶς καὶ ἐγὼ ἀεὶ λέγω, καίτοιγε εἰδότων ὑμῶν, ἵνα εἰς τὸ ἔργον ὑμᾶς ἐμβιβάσω. ἐπεὶ καὶ Ἰουδαῖοι οἴδασιν, ἀλλ' οὐκ εἰσὶ μακάριοι. οὐ γὰρ ποιοῦσιν αὐτά. οὐ περὶ πάντων, φησὶν, ὑμῶν λέγω. βαθεῖαν τῆς ἀνεξικακίας. Οὐδέπω Ⓜ προδότην ἐλέγχει, ἀλλὰ συσκιάζει τὸ πρᾶγμα, σπεύδων δοῦναι αὐτῷ μετάνοιας χώραν. καὶ ἐλέγχει, καὶ οὐκ ἐλέγχει οὕτω λέγων· ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ Ⓜ ἄρτον, ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ πτέρναν. δοκεῖ δέ μοι καὶ τὸ, οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ πρὸς τοῦτο εἰρῆσθαι, ἵνα εἴ ποτε πρὸς οἰκεῖόν, ἢ παρά τινων βαρυτέρων πάθοιεν τινες κακὸν, μὴ σκανδαλίζωνται, εἰς ὃ κατ' Ⓜ Ἰούδαν ἀφορῶντες πρόσκομμα, ὃς μυρίων ἀπολαύσας ἀγαθῶν, τοῖς σφαγεῦσι ἡμείβετο τὸν εὐεργέτην. διὰ καὶ ἐπήγαγε· ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ ἄρτον· καὶ πάντα τὰ ἄλλα πρὸς τοῦτο, ὃ μάλιστα ἰκανὸν ἦν αὐτὸν κατασχεῖν καὶ σωτηρίαν, τίθησιν· ὁ πρὸς ἐμοῦ τρεφόμενος, ὁ πρὸς ἐμοῦ τραπέζης κοινωνῶν, φησὶ. ταῦτα δ' ἔλεγε, παιδεύων αὐτοὺς τοὺς καλῶς ποιοῦντας εὐεργετεῖν, καὶ μυρίων ἀνιάτων ἔχοντας. εἰπὼν δέ, οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω, ἵνα μὴ εἰς πολλοὺς περιενέγκῃ ὁ δίος, ἀποκλείει λοιπὸν αὐτὸν οὕτω λέγων· ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον. Τὸ γὰρ, οὐ περὶ πάντων, οὐ πάντως εἰς ἕνα περιέπει τὸν λόγον· διὰ ἐπήγαγε, ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον, δεικνὺς ἐκείνῳ ᾧ ταλαιπώρῳ, ὅτι οὐκ ἀγνοῶν συλλαμβάνεται, ἀλλὰ

ἀλλὰ δὲ σφόδρα εἰδὼς· ὁ δὲ αὐτὸ μάλιστα πάντων ἰσχυρὸν ἰῶ αὐτὸν καθαρεῖν. ἢ οὐκ εἶπε, τὰ δαιδίωσον ἐμέ· ἀλλ', ἤρεν ἐπ' ἐμὲ πλεονασμόν, τὸ δουλεῦσαι καὶ ὑπῆλθεν καὶ λαθραῖον τὴν ἐπιβουλὴν τὰ δαιμονα βουλόμενος.

ΗΘΙΚΟΝ Ταῦτα δὴ γέγραπται, ἵνα μὴ μισητικαχῶμεν τοῖς ἀδικοῦσιν· ἀλλ' ἐλέγχωμεν αὐτοὺς καὶ θρηνῶμεν. θρηνῶν γὰρ ἄξιοι, οὐχ ὡς πάσχοντες, ἀλλ' οἱ ποιοῦντες κακῶς ἑαυτοὺς μᾶλλον γὰρ μέγιστα ἀδικοῦσιν ὅ τε πλεονέκτης, ὅ τε συκοφάντης, ὅ τε ἕτερόν τι κακὸν ἐργαζόμενος· ἡμᾶς δὲ ὠφελοῦσι τὰ μέγιστα, ἐὰν μὴ ἑαυτοὺς ἀδικῶμεν. οἷόν τι λέγω· ἥρπασεν ὁ δίκαιος κτῆσιν ἀφελόμενος τοῦ ἀδικίας σὺ, καὶ ἐδόξασας τὸν Θεόν· μυρίους δι' τὸν φιλοχρηματίαν ἀπώλεσε πολλούς· ὥσπερ οὖν ἑαυτῷ ἕλκος ἀφανὲς ἑαυτῷ ζωπύρησε πῦρ. εἰ δὲ λέγεις ὅτι· τί γάρ, εἰ μὴ ἠδίκησα ἄλλον ἀμύνασθαι ἠδικησάντα ἀθετήσεως ὤν; ἀκούσατε καὶ ἐγὼ ὅτι, ὅτι ἠδύνατο πρᾶξαι τὸ δυσχερέστατον, τὸ ἀποδυσπετῆσαι. ταῦτα γὰρ τὸν ὀξύτατον ἡμῶν, τὸν κατόξασαν τὸν λευπηκότος, τὸν καταφάσασαν αὐτοῦ μυρίας, τὸν πρὸς πάντας ὀφθαλμόν. ὁ τοίνυν ταῦτα μὴ ποιήσας, καὶ τοῦ μὴ ἀμυνάσασθαι μισθὸν λήψεται. δῆλον γὰρ ὅτι καὶ ἐκείνου κύριος ὤν, οὐκ ἂν ἐποίησεν. ὁ γὰρ ἠδικημένος, πρὸς πολλοὺς χάριν ἔχει ὅπλῳ, ὅταν μακροψυχος ὦν, καὶ παίσας, λοιδορίας, ἐπιβουλὰς ἀμύνεται τὰ ἠδικηκότα. ταῦτα τοίνυν σὺ μὴ ποιήσῃς μόνον, ἀλλὰ καὶ εὐχὰς αὐτοῦ. " καὶ γὰρ ἂν ταῦτα μὴ ποιήσῃς, ἀλλὰ καὶ εὐχὴ ὑπὲρ αὐτοῦ, πρὸς Θεὸν γίνονται ὅμοιος. Εὐχεσθε γάρ, φησιν, ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε ὅμοιοι τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὁρᾶς πῶς μέγιστα κερδαίνομεν ἀπὸ τῆς τῶν ἐπήρειας; ὀφείλει ὅτω Θεὸν βούφαινεν, ὡς δὲ μὴ ἀποδιδόναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ. καὶ τί λέγω, μὴ ἀποδιδόναι κακὸν ἀντὶ κακοῦ; τοσοῦτον μὲν οὖν ἀποδιδόναι ἐπετάγημεν, εὐεργεσίας, εὐχάς. ἀλλὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς μέλλοντα αὐτὸν προδιδόναι, τοῖς σφετέροις πᾶσιν ἠμείψατο· οὗ, οὐ πόδας ἔνιψεν, ἤλεγχε λαθραῖα, φειδομένως ἔπληττεν, ἐθεράπευσε, τραπέζης καὶ φιλήματος μετεδίδου· καὶ οὐδὲ " τούτοις ἐγίνετο βελτίων· δὲ [ὅμως] πρὸς ἔμαθεν αὐτὸς τὰ ἑαυτοῦ ποιῶν. ἀλλά, φέρε, δὲ ἀπὸ τῶν δούλων σε παιδεύσωμεν, καὶ οὐ προσοισίας, τὸ δὲ τῇ παλαιᾷ, ἵνα εἰδῆς οὐδεμίαν ἔχοντας ἡμᾶς ἀπολογίας ἀφορμὴν, ὅταν μισητικαχῶμεν. βούλεσθε οὖν εἴπω Μωϋσέα, ἢ ἔπι τὸν λόγον αἰωτέρω ἀγάγωμεν; ὅσῳ γὰρ ἂν ἀρχαιότερα διεθῇ τὰ παραδείγματα, τοσούτῳ μᾶλλον ἡμᾶς νικώμενα. τί δήποτε δέ; ὅτι τότε δυσκολωτέρα ἦν ἡ ἀρετή. οὐδὲ γὰρ ἦσαν ἐλεάφους εἶχον οὐκεῖνοι τότε, οὐ βίαν παραδείγματα· ἀλλὰ γυμνὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ φύσις ἠγωνίζετο, καὶ ἀνέρματίστος πάντα χοῦν ἡγεῖτο ἰδιωτικάζετο. διὰ τοῦτο καὶ Νῶε ἐπαινεῖται, οὐχ ἁπλῶς τέλειον καλέσεν, ἀλλὰ προστέθηκεν, ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ, τουτέστιν, ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, ὅτι πολλὰ τὰ κωλύματα ἰῶ. ἐπεὶ μετ' αὐτὸν ἔλαμψαν ἕτεροι, καὶ ὅμως οὐδὲν ἔλαττον αὐτῶν ἔχει. ἐν γὰρ τοῖς χρόνοις αὐτοῦ τέλειος ἰῶ. τίς οὖν προ Μωϋσέως μακρόθυμος; ὁ μακάριος δὲ γεννάγος Ἰωσήφ· ὃς τῇ σωφροσύνῃ λαμπρὰς, οὐκ ἔλαττον ἔλαμψε τῇ μακροθυμίᾳ. ἐπρεσβεύθη γὰρ οὐδὲν ἠδικηκώς, ἀλλὰ θεραπεύων, δουλεύων, τὰ οἰκετῶν πάντα ὑπεδεικνύμενος. κατεψεύγκαν γειῶν αὐτῷ ψόγον ποιησόν, καὶ οὐκ ἠμύναστο, καίτοι τὸν πατέρα ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ· ἀγαθὸς δὲ ἀπῆλθε κομίζων ἀμοιβὰς εἰς τὴν ἔρημον ἔφριν· δὲ οὐχ εὗρεν αὐτούς, οὐ προεκάκησαν, οὐδὲ ἐπέστρεψε (καίτοιγε εἶχε πρόφασιν, εἶπε ἐβούλετο) ἀλλὰ πρὸς τὰ ἀνεῖα καὶ τοὺς ὁμοίους ἐκείνης ἦλθεν ἀλλοφύλου γηπίου φυλάττων προαίρεσιν. πάλιν τὸ δεσμωτήριον οἰκήσας, καὶ τὴν αἰτίαν ἐρωτηθεὶς, οὐδὲν εἶπε πρὸς αὐτὸν πονηρόν· ἀλλ' ὅτι οὐδὲν ἐποίησα, καὶ κλοπῇ ἐκλάπην οὐκ γῆς Ἐβραίων. καὶ μὴν ταῦτα πάλιν γλυκύθυμος κύριος, καὶ ἔθρεψε καὶ ἀπήλλαξε μυρίων δεινῶν. αἱ δὲ νήφωμεν, οὐκ ἰσχύει τὸν πλησίον ἡ κακία τῆς ἀρετῆς ἡμᾶς ἐκβαλεῖν τῆς ἑαυτῶν. ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνοι τοιοῦτοι· ἀλλὰ καὶ ἀπέδυσαν, δὲ αἰεὶ ἐπιχείρησαν, καὶ ὠειδίζοισι δὲ σύμπνιον, καίτοι καὶ θρόνων πρὸς αὐτὸν " κομισάμενοι, δὲ ζωῆς καὶ ἐλευθερίας αὐτὸν ἐκβαλεῖν

ἐκβαλῶ ἐπιχείρεσιν. καὶ ἵνα μὴ πάθοι, τί ἡ ἀδελφὴ ἀφειδεῖται σὺ λάσκει γυμνὸν ἐρρίμενον; τί τούτης τῆς θηριωδίας ἡμῖν ὄφελος; πόσων ἀνδροφόνων σὺκ ἦσαν χείρες; καὶ μὴ τούτων ἡ αὐτὴ ἀνελκύσαντες, μυρίοις θανάτοις παρέδωκεν, ἀνθρώποις βαρβάροις καὶ ἀγρίοις αὐτὴν ἀποδόμενοι τοῖς βαρβάροις μέλλουσιν ἀπιέναι. ἀλλ' αὐτὸς ἡμέρωσε βασιλέα, οὐ μόνον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σώσας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ τότε, τότε ὡς αὐτὸν ἦκεν, ἀπήλλαξεν, οἰκτισμοῖς θεοῦ τὰ γεγυμνωμένα καλῶν, καὶ ποτὲ μὲν σκληρῶν· καὶ ἅπερ ἡ ἐποίησεν εἰς αὐτοὺς, καὶ μνησικακῶν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦτο πάντα ὑπέμεινε. μὴ γοῦν τοῦτο, ὅπερ εἶδεν ἀντιχριστος αὐτὸν, ἔρριψε τὸ πρόσωπον βιάως, καὶ ὠλόλυξε καὶ κατεστέλλατο ὡς τὰ μέγιστα δυνηγετημένος, ὁ πάλαι πρὸ αὐτοῦ δυνηθείς, καὶ πάντας αὐτοὺς εἰς Αἴγυπτον κατήναγε, καὶ μυρίαις ἀνηγορίαις ἠμείψατο. τίνα οὖν ἔξεστιν ἀπολογίαν, μὴ νόμου καὶ χάριτος καὶ τοσαύτης φιλοσοφίας δοθείσης μηδὲ τὰ πρὸς τῆς χάριτος καὶ τοῦ νόμου ζηλώσαντας; ἵνα ἡμᾶς ἐξαιρήσῃ τῆς κολάσεως; καὶ γὰρ δῆτα, οὐκ ἔστι μυρίας κολάσεως χαλεπώτερα. καὶ τοῦτο ἐδήλωσεν ὁ τὰ μύρια πάλαι πάντα ὀφείλων· εἶπε σὺκ ἀπαντήσεις, καὶ πάλιν ἀπαντήσεις· σὺκ ἀπαντήσεις μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ φιλοσοφίαν, δεσπότην δὲ ἀπαντήσεις διὰ τὴν οἰκείαν πονηρίαν, καὶ τὸ μυησικακῆσαι τῷ συνδούλῳ. ἅπερ πάντα μαθόντες, ἀφῶμεν τοῖς πλησίον τὰ ἁμαρτήματα, καὶ τοῖς ἐνδεέσιν αὐτοῖς ἀμεδώμεθα, ἵνα καὶ τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ τύχωμεν φιλοσοφίας, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. οβ. 20 ΑΜΗΝ, ΑΜΗΝ ΛΕΓΩ ΥΜΙΝ, Ο ΛΑΜΒΑΝΩΝ, ἐὰν ἴσως πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει· καὶ ὁ ἐμὲ λαμβάνων, λαμβάνει τὸν πέμψαντά με.

ΜΕγάλη τῆς εἰς τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ θεραπείας ἡ ἀνταπόδοσις, καὶ τοὺς καρποὺς ἐστιδῆναι ἡμῖν ἀποδίδωσιν. ὁ δεχόμενος γάρ, φησὶν, ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται· ὁ δὲ λαμβάνων ἐμὲ, λαμβάνει τὸν πέμψαντά με. πῶς δὲ τὸν Χριστὸν δέξασθαι καὶ τοῦτον παίειν, οὐ γέγονεν ἀν ἴσον; καὶ ποία αὕτη ἀκολουθία πρὸς τὰ ἔμπροσθεν εἰρημένα; τί δὴ χρὴ ἔχει πρὸς ὃ εἶπεν, ἐὰν ποιῆτε ταῦτα, μακάριοί ἐστε, δὲ ἐπαγάλλειν, ὁ διωκόμενος ὑμᾶς; μεγάλη καὶ σφόδρα συνάδουσα. καὶ σκέψαι πῶς. ὅπερ γὰρ ἔμαθον ἐξείπαι καὶ πολλαὶ πάσχειν δυνατόν, δύο δεῖπνοις αὐτοὺς παραμυθεῖται· εἰ μὲν, τῷ πρὸ ἑαυτοῦ· ἑτέρῳ δὲ, τῷ πρὸ ἑτέρων. ἐὰν γὰρ φιλοσοφῆτε, φησὶ, ἐμὲ δεῖ πάντος ἔχοντες τὸ μισεῖν, καὶ ἅπερ ἔπαθον, καὶ ἅπερ ἐποίησα, εὐκόλως ἀποφέρητε ἄπαντα, ῥᾳδίως οἴσετε τὰ δεινά. καὶ τούτου δεῖ μόνου τοῦ δεῖπνου, ἀλλὰ καὶ τοῦ παρὰ πάντων πολλῆς ἀπολαύειν θεραπείας. καὶ ὃ μὲ πρότερον ἐδήλωσεν, εἰπὼν· ἐὰν ποιῆτε ταῦτα, μακάριοί ἐστε· ὃ δὲ ἔπειτεν, ὁ διωκόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται, λέγων. ταῦτα γὰρ πάντων ἀνέῳξεν αὐτοῖς οἰκίας, ὥστε καὶ σὺκ τῆς τοῦ δεῖπνου φιλοσοφίας, καὶ σὺκ τῆς τοῦ θεραπεύοντος προθυμίας διπλοῦν ἔχειν παράκλησιν. εἶπε, ὅπερ ταῦτα αὐτοῖς διεπράξατο ὡς μέλλουσι τὴν οἰκουμένην διατρέχειν ἅπασαν, σποδὸν ὀλίγου ἐκτινάσσειν τούτων ὁ προδότης ἀπεῖρηται, καὶ σβεσθεὶς αὐτὸν ἀπολαύσεται, ὅτε τῆς εἰς τοὺς πόνους ἐστερήσθη, ὅτε τῆς τοῦ ὑποδεχομένου θεραπείας, ἐστερήθη πάλιν. ὅπερ καὶ ὁ βαπτιστὴς ὅπου μαρτύρων καὶ δηλοῖ, ὅτι δι' ἐκεῖνον ταῦτα πάσχει· ἐπαγαγὼν·

21 Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς, ἐταράχθη τῷ πνεύματι, καὶ ἐμαρτύρησε καὶ εἶπεν· εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. Πάλιν εἰς πόνους ἀπέστησε φόβου δὲ μὴ ὀνομασὶ εἰπεῖν·

22 Οἱ ὑ ἀπορεῶνται, Καίτοι ἑαυτοῖς μηδὲν ζωνειδότες πονηρὸν τῆς οἰκείας γὰρ λογισμῶν τὴν ἀπόφασιν τοῦ Χριστοῦ πιστοτέραν ἡγοῦντο· διὸ ὑ ἔβλεπον εἰς ἀλλήλους. "Ὧ μὴ οὖν εἰς ἕνα ἀπειρηκὼς ὁ πόθος· " ὃν ὑ παρεθήκαμεν, ὡς χ. νι
ἐξ ὑμῶν, ζωνεπάρασιν ἀπόνοιας. Τί οὖν; ⟨Ⓦ⟩ μὴ ἄλλοι βλέπουσι εἰς ἀλλήλους, ὁ δὲ χ. νι
πόθος καὶ θερμὸς Πέτρος 5

24 Τῷ Ἰωάννῃ νεύει. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ μὲν τοιοῦτος ἐπιτιμᾶσθαι, ὁ βουλόμενος τιμᾶσθαι ἐκώλυσε, ὁ πόθος καὶ διείσκεται ἀπὸ πόθου μὴ ὁρμῆσαι, ἐγκαλούμενος ὑ, τοῦτο χάριν διδοὺς ὅτι ἠσύχασεν, ὅτε ἐφθέγξατο· ἀλλὰ διὰ μέσου ὁ Ἰωάννης βούλεται μαθεῖν. ἐκεῖνο ὑ ἄξιον διαπορῆσαι, τί δήποτε, πόθων ἀγωνιώντων, τρεμόντων, ὁ χορυφαῖος διδάσκαλος, ὁ Ἰωάννης οὕτως εὐφυὴς, ἀνάκειται εἰς ⟨Ⓦ⟩ κόλπον τοῦ Ἰησοῦ· ὁ οὐκ ἀνάκειται μέσος, ἀλλὰ ὁ τῆς ἡδονῆς ἐπιπίπτει; ὁ δὲ τοῦτο μόνοι ἄξιοι ζητήσεως, ἀλλὰ δι' ὃ ἐρῶ. τί ὑ τοῦτο ἐστι; ὁ θεῖος ἑαυτὸν λέγει, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς. διὰ τί γὰρ μηδεὶς ἕτερος τοῦτο εἶπε περὶ αὐτοῦ; καίτοι ὁ ⟨Ⓦ⟩ ἄλλοι ἠγαπῶντο· ἀλλ' οὗτος πλέον τῶν ἄλλων. Εἰ ὑ μηδεὶς ἄλλος τοῦτο περὶ αὐτοῦ εἶπεν, ἀλλ' αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ, θαυμαστὸν οὐδέν. ποῦ δὲ αὖ καὶ Παῦλος, καμοῦ καλοῦντος, οὕτω λέγων· 10
β. Κορ. ιβ. β. Οἶδα ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ δικαιοπάρων. καίτοιγε ὁ μικρὸν αὐτοῦ διῆλθεν ἐγκώμια ἕτερα. ἢ μικρὸν εἰ σοι δοκεῖ τὸ ἀκούσαντα, ἀκηλάθησαι, εὐθέως ἀφέπτα τὰ δίκτυα καὶ ⟨Ⓦ⟩ πατέρα, ἀκολουθήσας, καὶ ὁ μὴ Πέτρου μόνοι αὐτὸν λαβόμενοι εἰς τὸ ὄρος, καὶ ἄλλα χορὸν πάλιν εἰς οἰκίαν εἰσελθόντα; αὐτὸς ὑ πάλιν ἐγκώμιον τοῦ Πέτρου διῆλθε, ὁ οὐκ ἀπεκρύψατο, εἰρηκέναι ⟨Ⓦ⟩ Χριστὸν λέγων· Πέτρε, φιλεῖς με πλέον τούτων; καὶ πάντα χορὸν ὑ δίκτυον αὐτὸν θερμὸν ὁ γνησίως ἔχοντα πρὸς αὐτόν. ὅτι γοῦν ἔλεγεν, οὐκ ὑ οἶδ; οὐκ πολλοῦ πόθου ὕστερον ἔλεγε. τί οὖν ἄλλος οὐδεὶς εἶπε περὶ αὐτοῦ; " ὅτι οὐδεὶς αὐτὸς εἶπεν αὐ, εἰ μὴ εἰς τοῦτο σκέπτοιτο ὁ χωρίον. Εἰ γὰρ εἶπεν, ὅτι πάλιν ἐγκώμιον τοῦ ἀποστόλου ἦν, πολλῷ ἐποίει τὸν ἀπορεῖσθαι, καὶ ζητεῖν ἀναγκάζει ἡμᾶς τὴν αἰτίαν. διὰ τοῦτο λύων αὐτὸς ταύτην, ἀνέκειτο, φησὶν, εἰς ⟨Ⓦ⟩ κόλπον τοῦ Ἰησοῦ. ἢ μικρὸν οἴει μεμαθηκέναι, ἀκούσας οὐ ἀνέκειτο· καὶ τοσαύτης" αὐτοῖς ὁ διδάσκαλος μετιδίδου παῤῥησίας; Εἰ ὑ καὶ τοῦτο τὸν αἰτήσαι ζητεῖς μαθεῖν, ἀγάπης τὸ τεκμήριον ἦν. διὰ τοῦ φησὶ, ὃν ἐφίλει ὁ Ἰησοῦς. ἐγὼ ὑ αὐτοῖς καὶ δι' ἄλλο οἶμαι τοῦτο ποιεῖν, βουλόμενον δεῖξαι ἀλλότριον" ἑαυτοῖς τῶν ἐγκωμίων. διὰ τοῦτο παῤῥησιάζεται καὶ θαῤῥεῖ. ἐπεὶ διὰ τί μὴ ὁ ἄλλος χορὸς τοῦτο εἶπεν, ἀλλ' ὅτι ὁ χορυφαῖος ἐνθουσιᾷ· ἐνταῦθα γὰρ μὴ νομίσῃς, ὅτι ὡς μείζονι ὄντι ἐνθουσιᾷ, λέγει ὅτι διὰ τὸ πολλοῦ ἀγαστὸν τοῦτο ἐγένετο. τί ὑ ὁ ἁπαπίπτει τῇ ἡδονῇ; οὐδὲν οὐδέπω περὶ αὐτοῦ μέγα ἐπῳκοδόμηται· ἄλλως ὑ, ὁ τὸν ἀθυμίαν καταφαύσει. Εἰκὸς γὰρ ὁ τὸν ὄψιν αὐτῶν εἰ) κατηφῆ τότε. Εἰ γὰρ ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν ἐπαρρήσιάζοντο, πολλῷ μᾶλλον ταῖς ὄψεσι. μειλιττόμενος τοίνυν αὐτοὺς ὁ τῷ λόγῳ ὁ τῇ ἐρωτήσει, προσοδοποιεῖ ὁ συγχωρεῖ λυπεῖσθαι ὅτι ὁ ἡδονὴ ὑ αὐτὸν ὁ τὸ ἀκόλουθον. ὁ γὰρ εἶπε τὸ ὄνομα, ἀλλ' ὅτι οὐ ἠγάπα· " καθάπερ ὁ Παῦλος, χ. φιλ. ιι. ἔλεγχ.
ὅτι ἔλεγεν, οἶδα αὖ, ἄνθρωπον πρὸ ἐτῶν δικαιοπάρων. πότε δὲ πρῶτον αὐτοῖς ἐλέγχει ὁ Ἰησοῦς, ὁ οὐδὲ τότε ὀνομαστί· ἀλλὰ πῶς;

26 Ὧ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω. Καὶ ὁ δῆτα σκηπτικός. οὐδὲ γὰρ τὸν πατέρα ἠδέσθη, τῷ αὐτῷ ἄρτῳ κοινωνήσας. ἔτι, ὁ κοινωνία τοῦ ἁλὸς οὐκ ἐσκήπτετο τὸ ὁ πρὸ αὐτοῦ δέξασθαι τὸ ψωμίον, ἵνα οὐκ αὖ ἐπιπλήξαιτο; ἀλλ' οὐκ ἔσχεν.

27 Διὸ ὁ Σατανᾶς τότε εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν, Γελάσας αὐτοῦ τὰς ἀναισχυντίας. ἕως γὰρ ὧν τῷ χορῷ, οὐκ ἐβλήμα ἐπιπεδῆσαι, ἀλλ' ἔξωθεν" προσίσταλλεν. ὅπου χ. ασφ.
ὑ δῆλον αὐτὸν ἐποίησε ὁ ἀφώρισεν, ἐπεπήδησε λοιπὸν μὴ ἀδείας. οὐδὲ γὰρ ἔδυ τοῦτον ὅπου ὁ ἀσφαλῶς ὅτι πολὺ μᾶλλον κατέχειν ἔμελλε. Διὰ τοῦτο ὁ ἐξέβαλεν αὐτὸν λοιπὸν, ὁ ἀπὸ μικρῶν ἁμαρτάνειν ὅτι ἐκεῖνος, καὶ καταλιπὼν αὐτοῖς ἐξῆλθε" νυκτός. χ. ιεσθ.

27 Λέγει

27 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἑταῖρε, ὃ ποιεῖς, ποίησον τάχιον. 28 Καὶ τοῦτο ἔγνω τῶν ἀνακειμένων. Βαβαί, πόση ἡ ἀναισθησία; πῶς οὐκ ἐμαλάχθη τοῦτο ἠμύνθη· ἀλλὰ ἀναιχμώντες ἠνόμιμος, ἄζηει· τὸ δέ, ποίησον τάχιον, ὑ προσέπεσε τοῦτο ὅτι τοῦτο συμβαλόντος, ἀλλ' ὑπειδίζοντος καὶ δεικνύοντος, ὅτι αὐτὸς μὴ ἐβούλετο διαρρήσσεσθαι· ὅπερ δὲ ἀδιαρρήκτως εἶχεν, ἀφίησιν αὐτόν. καὶ τοῦτο τοῦτο, φησὶ, ἔγνω τῶν ἀνακειμένων. πολλαὶ δ' ἂν τις εὑρεῖν ἔνδεια ἀποείδη εὕρεσι, ἄγε, ἐρωτήσαντων τῶν μαθητῶν τίς ἐστι, λέγει· ᾧ βάψας τὸ ψωμίον ὑπιδώσω, καὶ τοῦτο ὕστερον ζωπυρεῖ· πλὴν εἰ μὴ λάθρα εἴρηκεν, ὥστε μηδένα ἀκοῦσαι. καὶ γὰρ ὁ Ἰωάννης, ἀλλὰ τοῦτο τοῦ ζήλους ἀναπτεῖσαι, ἐρωτᾷ μονονουχὶ τοὺς τόους, ὥστε μὴ γλυκὺ φθέγξαι Ⓜ τοῦ δότου, καὶ ὁ Χριστὸς ὕστερος ἀπεκρίνατο, ἢ τοῦτο τοῦτο αὐτῷ ἐποίησε φανερόν. καὶ ὁ μὲν καιρὸν ἐμφαντικῶς εἶπεν, ἑταῖρε, ὃ ποιεῖς, ποίησον τάχιον," Ⓐ ὃ τοῦτο ὕστερος ζωπύρησαι. τοῦτο δ' ἔλεγε, δείκνυς ὅτι ἀληθῆ τὰ τοῦ τοῦ Ἰούδα περὶ αὐτοῦ εἰρημένα ἵνα αὐτῷ τοῦτο ὑ θανάτου. καὶ γὰρ τοῦτο ἐκείνης εἴρηκε τὸ, Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν, καὶ τοῦτο ἄρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ. ἕως γοῦν κατεῖχεν, τοῦτο ἴσχυεν· ὅπερ δ' ἀφῆκε λοιπόν, δῆλον τοῦτο τὸ πρᾶγμα ἦν. Ioan. 10. 18.

Τοῦτ' οὖν ἅπαντα αἰτιώμενος εἶπεν, ὃ ποιεῖς, ποίησον τάχιον· καὶ τοῦτο τοῦτο" αὐτὸν δῆλον ἐποίησε. τάχα γὰρ ἂν αὐτὸν ἐδιέσπασαν, τάχα ἂν ὁ Πέτρος ἐφθασεν αὐτόν. Διὰ τοῦτο οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων. Εἶτα τοῦτο ὁ Ἰωάννης; τοῦτο τοῦτ· οὐ γὰρ ἂν προσεδέχησαν ὅτι μαθητὴς ὅτι τοσοῦτον" χωρήσει τοῦ ἀνομίας. ὅπερ γὰρ πόρρω τῆς τοιαύτης πονηρίας ἦσαν, τοῦτο τοῦτο ἐτέραν τοιαύτα ὑπονοῆσαι εἶχεν. ὥσπερ οὖν ἔμπροσθεν αὐτοῖς εἶπεν, ὅτι οὐ περὶ πάντων λέγω, ἐγὼ οἶδα οὓς ἐξελεξάμην, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἐνόμισαν περὶ ἑτέρου λέγεσθαι.

30 Ἦν δὲ νὺξ ὅτι ἐξῆλθε, φησί. Διατί μοι τὴν χεῖρα λέγεις; ἵνα μάθῃς τὴν ἰταμότητα, ὅτι τοῦτο ὁ χειρὸς αὐτὸν ἐπέσχε τῆς ὁρμῆς· ἀλλὰ τοῦτο τοῦτο αὐτὴν κατέδηλον ἐποίησε. "καὶ γὰρ φόβῳ κατεχόμενοι καὶ ἀγωνίᾳ πολλῇ τότε ἐθορυβοῦντο· ἐκ τοῦ μὴ ἀληθῆ τῶν εἰρημένων αὐτοῖς οὐκ ἠδέσαι," ἐνταῦθα δὲ, ὅτι, πῖς πέπωσιν ἵνα ἁλῷ, ταῦτα ἔλεξε. πολλαὶ γὰρ ἐποιεῖτο τὴν οἰκονομίαν, διδάσκων καὶ ἡμᾶς πολλαὶ ταῦτα ποιεῖσθαι σπουδαί.

29 Ἐδόκουν δὲ οὐκ ἁπλῶς, ἀλλ' ὅπερ ὃ γλωσσόκομον εἶχε.

Καίτοιγε οὐδεὶς φαίνεται προσεγκαλῶν αὐτῷ χρήματα, ἀλλ' ὅτι μὴ ἔτρεφεν αὐτὸν ἐκ τῶν ἐναρχόντων αἱ μαθητεῖαι, εἶπε· τοῦτο δ' ὑδαμοῦ ἠνίξατο. πῶς δ', μὴ πήρας, μὴ χαλκὸν, μὴ ῥάβδον κελεύων ἀπιφέρεσθαι, γλωσσόκομον ἐπεφέρετο πρὸς τὴν τῶν πεντακισχιλίων; ἵνα μάθῃς ὅτι καὶ Ⓜ σφόδρα ἀκτήμονα καὶ ἐσταυρωμένοι, τούτου δεῖ τὰ μέσεις πολλοῦ ποιεῖσθαι τοὺς προτρέποντας. πολλὰ γὰρ πρὸς τὴν ἡμετέραν οἰκονομῶν διδασκαλίαν ἐποίησε. τοῦτο οὖν καὶ λέγει ἐνόμισαν Ⓐ μαθηταί, ἵνα τοῖς πένησι δῷ, καὶ οὐδεὶς ὕστερος ἐπέτρεψε δὲ μέχρις ἑκάστης ἡμέρας μὴ θελῆσαι αὐτὸν προδιηγματίσαι. τοῦτο καὶ ἡμᾶς δεῖ ποιεῖν, καὶ μὴ ἐκπομπεύειν τὰ τῶν ζώντων ἁμαρτήματα, καὶ αἰτίας ἔχωσι. καὶ γὰρ καὶ μετὰ ταῦτα ἐλθόντι προδοῦναι φίλημα ἔδωκε, καὶ κατεδέξατο πρᾶγμα τοσοῦτον, καὶ ὅτι ὃ πολλῷ" τολμηρότερον προσῆλθε, Ⓜ φανερὸν" αὐτὸν, Ⓜ θάνατον τὸν ἐπονείδιστον. καὶ πάλιν ἐκ τοῦ αὐτοῦ φιλεῖν δεῖγμα ἐπεδείκνυτο, καὶ δόξαν ἐνταῦθα τὸ πρᾶγμα καλεῖ, διδάσκων ἡμᾶς, ὅτι οὐδεὶς ὕστερος αἰσχρὸν καὶ ἐπονείδιστον, ὃ μὴ λαμπρότερον ποιεῖ τὰ μετόπισθε, ὅταν μετὰ Θεοῦ ᾖ. μετὰ γοῦν τὸ ἀξιῶσαι τὸν Ἰούδαν ὅτι" τὸ προδοῦναι, λέγει·

31 Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, Ταύτην πεποιῶσθαι τὸν λογισμὸν τῶν μαθητῶν αἰνιττόμενος, ἐκ πίθων μὴ μένοι μὴ καταφύγοι, ἀλλὰ ἐκ χαίρειν. δεῖ δὲ τοῦτο τὸ Πέτρου δεῖ δεχῶς ἐπιτίμησε. τὸ γὰρ ἐν θανάτῳ ἡγούμενον παρεῖναι θανάτου, δόξα μεγάλη· ἐκ

τῶν ἔσῃ ὁ ὡδὶ ἑαυτῷ ἔλεγε, Ὅτε μ' ὑψώσῃ, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι· καὶ ἀπὸ ἐμαυτοῦ οὐδὲν ποιῶ. Ἰωαν. ιβ. λγ. Ἰωαν. β. ιθ. Λυκ. ια. κθ.

Ⓦ ναὸν τοῦτον· καὶ πάλιν, Σημεῖον δὸς ἡμῖν, εἰ μὴ ὃ σημεῖον Ἰωνᾶ. πῶς γὰρ ἡ δόξα μεγάλη, ὃ καὶ μὴ θάνατον ἰσχύσας τὸν ἐκ τοῦ θανάτου μείζονα; ἵνα γὰρ πίστις γένηται καὶ ἀνάστασις, μείζονα εἰργάσαντο Ⓖ μαθηταί. Εἰ δὲ μὴ ἔζη, καὶ Θεὸς ἦν, πῶς ἂν τῷ σώματι αὐτοῦ τοσαῦτα εἰργάσαντο θαύματα;

32 Καὶ ὁ Θεὸς δοξάσει αὐτόν. Τί ἐστι, καὶ ὁ Θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ; τουτέστι, δι' ἑαυτοῦ, καὶ δι' ἑτέρου. Καὶ εὐθέως δοξάσει αὐτόν· Τουτέστιν, ἅμα τῷ σταυρῷ. Οὐδὲ γὰρ ἐξῆν χρόνου πολλοῦ φθάσαι, οὐδὲ Ⓦ μακρὰν τῆς ἀναστάσεως αὐτὰ μεμῦσθαι χωρεῖ· οὐδὲ τότε δεῖξαι λαμπρὸν, ἀλλ' εὐθέως ἐν αὐτῷ τῷ σταυρῷ τὰ λαμπρὰ φανῆναι. ὁ γοῦν ἥλιος "ἐσκοτίσθη, αἱ πέτραι ἐρράγησαν, ὃ καταπέτασμα ἐσχίσθη, πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη, ὁ τάφος σημάντρα εἶχε, καὶ φύλακες περιεκάθεζον· καὶ ὁπτικειμένου τοῦ σώματος τοῦ λίθου, ἀνέῳξε τὸ σῶμα· πολλαχόθεν ἡμέραι πρῆλθον, καὶ ἡ τῶν πνευμάτων ἦλθε χορηγία, καὶ πρώτοις αὐτοῖς εὐθέως ἀνεκήρυττον. τοῦτο ἔστι, δοξάσει αὐτὸν ἐν "ἑαυτῷ, καὶ εὐθέως δοξάσει αὐτόν· καὶ δι' ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων, οὐδὲ δι' ἄλλης τινὸς δυνάμεως, ἀλλὰ δι' ἑαυτοῦ. πῶς δὲ καὶ ἐδόξασε δι' ἑαυτοῦ; πρότερα παρέξας καὶ ποιὴς δόξαν τῷ υἱῷ· κρίνει πάντα ὁ υἱὸς ἐποίησεν. ὁρᾷς ὅτι καὶ "ἐν αὐτῷ γενόμενα τῷ πατρὶ αὐτὰ ἔδωκε;

33 Τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι. Ζητήσετέ με, καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν· καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι.

Ἀρχεται λοιπὸν τῶν λυπηρῶν μετὰ τὸ δεῖπνον. ὅτι γὰρ Ἰούδας ἐξῆλθεν, οὐκ ἔτι ἐπισκέλλω, ἀλλὰ νύξ. Ἵνα μὴ ἔμελλον μακρὰν ὑστερεῖν βαπτίσασθαι, ἔδει πάντα ἐν ἀκαταθέσει αὐγαῖς, ὥστε ἔλαιον τὸ μύημα μᾶλλον ἢ τὸ πνεῦμα "πάντα αὐτὸν ἀνέμυσεν. πολλὰ γὰρ εἶχος, ἅτε ποιητὸν τότε ἀκηκοότας, καὶ τοιούτους μέλλοντας πιεσασμοὺς ὑπομένειν, ἀποβάλλειν αὐτούς. Ⓖ γὰρ καὶ ποιὲς ὕπνου καταφερόμενοι (καθὼς καὶ ἕτερός φησι βιαγελιστὴς) καὶ ἀθυμίᾳ ζωγρούμενοι (καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς λέγει· Ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν) πῶς ἂν ταῦτα πάντα κατέχοι ἀκριβῶς; Ἰωαν. ιε. ς. Ἵ δήποτε οὖν ἐλέγετο; ἐν μακρῷ αὐγῆς ἐγίνετο χάρδος εἰς τὴν Χριστοῦ δόξαν, ὃ σαφῶς εἰδέναι μετὰ ταῦτα "πάντα μιμησκομένους, ὅτι ταῦτα πάλαι ἀκηκόεσαν παρὰ τοῦ Χριστοῦ. Ἵνα οὖν ἐνέχει ποιὴ καταβάλλειν αὐτὴν τὴν ψυχὴν, λέγων· Ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι; τοῖς μὲν γὰρ Ἰουδαίοις εἰκότως ἐλέγετο· ὑμᾶς δὲ τίνος ἕνεκεν εἶπε θλῖψιν εἰς τὴν αὐτὴν ταύτην ἄγοντας ἐκείνοις τοῖς ἀγνώμοσιν; ἀδαμῶς. καὶ τίνος ἕνεκεν εἶπε, καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις; ἀνέμνησεν ὅτι οὐχὶ νῦν ἀπὸ τῆς τῶν δυνῶν προαιρέσεως ταῦτα ποιεῖται· ἀλλ' ἄνωθεν αὐτὰ ποιήδει, καὶ μάρτυρες αὐτοὶ Ⓖ ἀκηκόασιν, ὅτι καὶ ποιὲς Ἰουδαίοις ταῦτα ἔλεγε. δηλοῖ δὲ ποιοῦσα ὁ, τιχρία· ἵνα ἀκούσαντες, καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις, μὴ καὶ ποιὲς αὐτοὺς ὁμοίως εἰρῆσθαι ὁ εἰρημένον νομίσωσιν. καὶ καταβάλλων τοίνυν αὐγαῖς, ἀλλὰ παραμυθούμενος ταῦτά φησιν· ἵνα μὴ ἀναπροσδόκητα θλῖψαι αὐγὰς τὰ δεινὰ ἐκπλαγείῃ. ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. δείκνυσι, ὅτι ὁ θάνατος αὐτοῦ μετάστασις ἐστί, καὶ μετάθεσις ἀμείνων εἰς τόπον σώματα οὐ δεχόμενον φθαρτά. ταῦτα δὲ λέγει, καὶ Ⓦ εἰς αὐτὸν διεγείρων πόθον καὶ θερμότερον ποιῶν. οἶδε γὰρ ὅτι, ἐπειδὴν ἴδωσιν τὸν φιλπάτωνα ὠὰς ἀναχωρούντα, μᾶλλον ἀναθερμαινόμενα, καὶ μᾶλλον, ὅταν ἴδωσιν εἰς τόπον ἀπιόντα, εἰς ὃν οὐδὲ δυνατὸν ἡμῖν ἀπελθεῖν. ἐκείνους μὲν οὖν φοβῶν ταῦτα ἔλεγε, τούτους δὲ πόθον ἐξάπτων. τοιοῦτός, φησὶν, ἐστὶν ὁ τόπος, ὥστε μὴ μόνον ἐκείνους, ἀλλὰ μηδὲ ὑμᾶς τοὺς φιλπάτους δύνασθαι φθάνειν ἐκεῖ. ἐντεῦθεν δὲ τὸ ἀξίωμα τὸ ἑαυτοῦ δείκνυσι· καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι. δηλαδὴ τί ἄρτι; ἑτέρως ἐκείνοις, καὶ ἑτέρως ὑμῖν· τουτέστιν, οὐ μετ' ἐκείνων. ποῦ δὲ αὐτοὶ ἐζήτησαν Ⓖ Ἰουδαῖοι, ποῦ δὲ Ⓖ μαθηταί; Ⓖ μαθηταὶ μὲν, ὅτε ἔφυγον· Ⓖ Ἰουδαῖοι δὲ, ὅτε καὶ ἀνήκεστα ἔπαθον

παχοι δεινὰ ϗ πάθῃ ἐπαρθαίνοντα λόγοι, τῆς πόλεως αὐτῆς ἀλούσης, ϗ τῆς θεηλάτου πάμπολυ κατ' αὐτὴν φερομένης ὀργῆς. ἐκείνοις μὲν οὖν τότε ἔλεγε διὰ τὴν ἀπιστίαν, ὑμῖν δὲ νῦν διὰ τὸ μὴ ἀπροσδόκητα ἐπιπλῆξαι ϗ δεινά.

34 Ἐπιτολὴν κρείττω δίδωμι ὑμῖν. Ἐπειδὴ γὰρ εἰς θόρυβον αὐλοὶ ἐμπίπτειν εἰκὸς ἦν τοῖς ἀκούουσι, ὡς ἐρήμης μέλλοντας ἔσεσθαι, πολλαχοῦ καὶ αὐλοί, τὴν πάμπαν τὴν ἀγαθὴν ῥίζαν ϗ ἀσφάλειαν περιβάλλων αὐλοῖς, τὴν ἀγάπην· ὡσανεὶ ἔλεγε, ἀλλ' εἰ καὶ ἀπίστης ἐμοί; ἀλλ', ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, ἔσται θεῷ ἰσχυρότερον. πῶς οὖν τοῦτο εἶπεν; "ὅτι ὁ τούτου μᾶλλον ὤφειλε αὐλοῖς, εἶπεν. 35 Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες, ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε. Διὰ γὰρ τοῦτο ἄμα ἐκέλευσεν, ὅτι ἔμελλε θορυβεῖσθαι ὁ χορός, ὅπου ϗ γνώρισμα αὐτοῖς ἔδωκε. τοῦτο δὲ εἶπεν, ὅτε ὁ προδότης αὐτὸν ἀπεχώρει. πῶς δὲ αὐτὴν ἐντολὴν λέγει κρείττω, ὅτ' ἐν τῇ παλαιᾷ κειμένην; αὐτὸς αὐτὴν ἐποίησε κρείττω ὁ δοὺς τὸν νόμον. ἐπήγαγε γοῦν· Καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. Οὐ γὰρ παρυπεργάζεται ὑμῖν κατορθώματα ὄφλημα ὑμῖν ἀπέδωκα, ἀλλ' αὐτὸς κατῆρξα, φησίν. οὕτω ϗ ὑμᾶς διεγεῖραι τοὺς φιλοπόνους χρὴ ϗ μὴ ὀφείλοντας αὐτοῖς. ϗ ἀφεὶς ἐπῆρε τὰ θαύματα, ἃ ἔμελλον ποιεῖν, ἀπὸ τῆς ἀγάπης αὐτοὺς χειραγωγεῖ. τί δήποτε; ὅτι τοῦτο μάλιστα ἴδιόν ἐστι τοῦ δικαίου καὶ θεοφιλοῦς ἀγάπη. πᾶσι γὰρ ὅσοι ἀρετὴν ἐπασκήσαμεν. διὰ τοῦτο μάλιστα ϗ σωζόμεθα πάντες. τοῦτο γάρ ἐστιν, φησί, μαθητάς, οὕτως ὑμᾶς" ἅπαντες ἐπαινέσονται, ὅταν ἴδωσιν ὑμᾶς μιμουμένους τὴν ἐμὴν ἀγάπην. Τί οὖν; ἢ πολλῷ μᾶλλον τὰ θαύματα δείκνησι τοῦτο; ἢ δαιμόνων. πολλοὶ γάρ ἐροῦσι· Κύριε, οὐκ ἐν τῷ σῷ ὀνόματί σου δαιμόνια ἐξεβάλομεν; ϗ πάλιν χαιρόντων αὐτῶν ὅτι τὰ δαιμόνια αὐτοῖς ὑπακούει, φησί· Μὴ χαίρετε, ὅτι τὰ δαιμόνια ὑμῖν ὑπακούει· ἀλλ' ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν γέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ϗ μέντοι τοῦτο τὴν οἰκουμένην ἐπῃνέσατο, ὅτι ἐκφοβοῦσι. εἰ δὲ μὴ νῦν ἐκφοβεῖ, ἴσως τοῦτο προσέμενε. τοῦτο γοῦν αὐθις αὐτοὺς ἐποίησε καλοὺς ϗ ἀγαθούς, ὃ τὴν καρδίαν πάντων ϗ τὴν ψυχὴν κεῖται μέσον. Εἰ δὲ διέστησαν ἀπ' ἀλλήλων, ἅπαντα αὐτοὺς ἀπολώλει. Luc. 1. 2.

35 Οὐκ ἐκείνοις δὲ ταῦτα διελέγετο" μόνοις, ἀλλὰ ϗ πᾶσι τοῖς μέλλουσι πιστεύειν εἰς αὐτόν. ἐπεὶ ϗ νῦν ὁρᾷς ἄλλο ὅσοι ὁ σκανδαλίζων ἕλλησιν, ἢ ὁ μὴ ἀγαπῶν ἐστί). ἀλλὰ ϗ τὸ σημεῖα μὴ γίνεσθαι ἐγκαλεῖσθαι, φησίν. ἀκήκοας γὰρ οὕτω. ποῦ δὲ τὴν ἀγάπην ἐπεδείξαντο οἱ ἀπόστολοι; ὁρᾷς Πέτρον ϗ Ἰωάννην ἀδιαπαύστως ἔχοντας ἀλλήλοις, ϗ ὅτι τὸ ἴσον ἀναβαίνοντας; ὁρᾷς Παῦλον ὅπως πρὸς αὐτοὺς διακείμενον, ϗ ἀπορεῖς; Εἰ γὰρ τὰ ἄλλα ἐκέκλειστο, πολλῷ μᾶλλον ἔδει τὴν μητέρα τὴν ἀγάπην. ἀπὸ γὰρ ψυχῆς σπαρέντα ὅλον τὸ πρᾶγμα βλαστάνει· εἶτα δὲ ποιμένα, τοῦτο ξηραίνεται τὸ φυτόν. ὅταν γάρ, φησί, Πληθυνθῇ ἡ ἀνομία, ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. ϗ ἕλλησιν δὲ οὐχ οὕτως ἐπάγει) σημεῖα, ὡς βίος· βίοι δὲ σοῦν οὕτως εἰσί) ποιμένες, ὡς ἀγάπη. ἐκεῖνα μὲν γὰρ σοῦν ποιοῦσιν πολλάκις ϗ πλάνης σπάλεσαν· βίου δὲ ὑπολαβέσθαι σὸν οὐκ ἂν ἔχοιεν καθαροῦ, ὅτε μὲν οὖν οὕτω τὸ κήρυγμα διαδοθῆναι ἔδει, εἰκότως τὰ σημεῖα ἐθαυμάζετο· νῦν δὲ ἀπὸ βίου χρὴ θαυμάζεσθαι. σοῦν γὰρ οὕτως ἐστὶ πανταχοῦ ἕλλησιν, ὡς ἀρετή· σοῦν σκανδαλίζει, ὡς κακία· ϗ εἰκότως. ὅταν γὰρ ἴδῃ πλεονεκτοῦντα, ἁρπάζοντα, ϗ σαρκία κολλύρια περιβάλλοντα, ϗ τοῖς ὁμοφύλοις, ὡς θηρίοις, κεχρημένον ϗ κολαζόμενον ϗ ἐχθροῖς ἀγαπῶντα, λῆρον ἱερὰ ϗ εἰρημένα. ὅταν ἴδῃ τὸν ἐμοῦντα θάνατον, πῶς δέξεται σοῦν τοῦτον ἀναστάσεως λόγους; ὅταν ἴδῃ φιλαργυροῦντας ϗ τοὺς ἄλλους δουλεύοντας πάθεσιν, ἀκριβέστερον ἐν τοῖς ἑαυτῶν ὠφελεῖ δόγμασιν, σοῦν μέγα τοῦτο ἡμῶν φαντάζόμενος. ἡμεῖς γὰρ ἐσμεν ἄπιστοι, ἡμεῖς τοῦ μόνου αὐθις ὅτι τῆς πλάνης. τὰ μὲν γὰρ δογμάτων, τὴν πρὸς ἑαυτοῖς πάλαι κατήγνωσται, ϗ ἡμεῖς δὲ ὁμοίως θαυμάζουσιν· ἐν τῷ βίου δὲ ἡμῶν κωλύονται. τὸ μὲν γὰρ δόξαι λόγων φιλοσοφῆσαι, οὐχ ἅλις (πολλοὶ γὰρ δὲ πρὸς αὐθις τοῦτο ἐποίησαν) ὅπως κτήσῃ τὴν ἀρετὴν ὅπως δύξῃ. ἀνὰ σοῦν παλαιοὺς

πρὸ ἡμῶν ἐποείτωσαν. ἀλλ' οὐδαμοῦ πις θύσει, ἀλλὰ τοῦ νῦν ζωντας ὀπιζητοῦσιν. δειξον γάρ μοί, φησι, τὴν πίστιν ἐξ ἔργων σου. ἀλλ' οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ μᾶλλον ὀρῶντες ἐκ ῥιζῶν ἀπαιρόντας ἡμᾶς τοὺς πλησίον, λύμην ἡμᾶς καλοῦσι τῆς οἰκουμένης. ζῶντα ἔλλινας κατέχει, καὶ οὐκ ἀφίησι πρὸς ἡμᾶς μεταβαίνειν. ὥστε ἡμεῖς ἐκ τούτων δίκην δώσομεν· οὐχ ὑπὲρ ὧν κακῶς ποιοῦμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ὧν βλασφημεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. μέλει λίνος χρήμασι, καὶ τυφῇ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐσμὸν πρόσκομμα πάθεσι; ἀποτιθώμεθα οὖν λοιπόν. ἄκουσον τί φησιν ὁ προφήτης περὶ ἰουδαίων δούλων· Φάγωμεν καὶ πίωμεν· αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν. διὰ τί δὲ τῶν πρόσθεν ἀπόντων πρόκειται τοῦτο ἔστιν εἰπεῖν. ὅτε πολλοὶ τὰ τῶν ἀπόντων προσκάλλονται. ὅτε καὶ αὐλῆς ὀνειδίζων ἔλεγεν ὁ προφήτης· Μὴ οἰκήσουσι μόνοι ὅτι τῆς γῆς; διὰ δὲ δίδοικε μή τι γένηται χαλεπὸν, καὶ πολλοὶ ὀπιασασώμεθα τοῦ θεοῦ τιμωρείαν. ὅπερ ἵνα μὴ γένηται, τῆς ἀρετῆς ὀπιμελώμεθα πάσης, ἵνα καὶ τῆς μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ησ.κε.ργ.

Ησ.ε.α.

χ. ἐπιλαβ μαθ

Ομιλ.ογ. 37 ΛΕΓΕΙ ΣΙΜΩΝ ΠΕΤΡΟΣ, ΚΥΡΙΕ· ΠΟΥ ΥΠΑΓΕΙΣ; ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ὅπου οὐ δύναμαί σοι νῦν ἀκολουθῆσαι· ὕστερον δὲ ἀκολουθήσεις μοι.

ΜΕγα ἀγάπης, καὶ πυρὸς αὐτὸ σφοδρότερον, καὶ ῥομφαίας αὐτὸν διεῖναι τὸ οὐρανόν· ἐκ τούτου δῆλον, ὅτι κώλυμα, ὅπερ αὐτῆς τὴν ῥαγδαίαν ὁρμὴν ὀπισχεῖν διανύσαι. ὁ γοῦν θερμότατος Πέτρος, ἀκούσας ὅτι ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς δύνασθε ἐλθεῖν, τί λέγει; Κύριε, ποῦ οὐκ ἀπάγεις; ὅτι δὲ εἶπεν, οὐχ οὕτω μαθεῖν βουλόμενος, ὡς ἀκολουθῆσαι ὀπιθυμῶν. φθάνει γὰρ μικρὸν ἔμπροσθεν εἰπεῖν, ὅτι ἔρχομαι, οὐκ ἐπόλμησε πῶς· φησὶ δὲ ποῦ οὐκ ἀπάγεις; ὁ Χριστὸς δὲ οὐ πρὸς τὰ ῥήματα, ἀλλὰ πρὸς τὴν διάνοιαν ἀπεκρίνατο. ὅτι γὰρ τοῦτο ἤθελε, διὰ ὧν ὁ Χριστὸς εἶπε, δῆλον. Διὰ γάρ φησι; ὅπου ἐγὼ οὐκ ἀπάγω, οὐ δύνασαί μοι νῦν ἀκολουθῆσαι. ὁρᾷς ὅτι τὸ ἀκολουθῆσαι ἐπὶ πόθῳ, καὶ διὰ τοῦτο ἐρωτᾷ; ἀκούσας δὲ, ὅτι ἀκολουθήσεις ὕστερον, οὐδὲν ὅτῳ πόθου κατέσχε· καίτοι κρείττονας ἐλπίδας λαβών, ἀλλ' ὅτως ἐπείσθη ὡς εἶπεν,

χ. ἐμὲ ἀπ ῥίς τὸ προφήτην, χ ἴδιον ἐδ σαι τ αὐτὸν μα,

38 Διὰ τί δύναμαί σοι νῦν ἀκολουθῆσαι; τὴν ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω.

Ἐπειδὴ γὰρ ἀπεσείσατο τὸν φόβον τῆς προδοσίας, καὶ τῶν γνησίων ἐφάνη καὶ αὐτὸς ὤν, μὴ πρόπετές δι' ἑαυτὸν λοιπὸν ἐρωτᾷ, τῶν ἄλλων σιγάντων. Διὰ λέγεις, Πέτρε; εἶπεν, ὅτι δύνασαι, καὶ σὺ λέγεις, * δύναμαι; σχολῇ εἶσι δῆλον τῆς πίστεως αὐτῆς, ὅτι οὐδὲν σοῦ ὄντος ἀγαπᾷ, μὴ τῆς αὐχουσης πλούσης ῥοπῆς. ὅλον δῆλον, ὅτι καὶ τὸ πάθος ἐκεῖνο, αὐτὸν κηδόμενος, συνεχώρησεν. ἐβούλετο μὲν γὰρ καὶ ἀπὸ τῶν φόβων παιδεῦσαι· ὅπου δὲ ἐπέμεινε τῇ σφοδρότητι, αὐτὸς μὲν οὐκ ἐπέδωκεν αὐτὸν, ὅτε ὤσεν ὅτι τὴν ἀρχὴν, εἴασε δὲ ἔρημον, ὥστε μαθεῖν τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν. Εἶπεν, ὅτι δεῖ παραδοθῆναι, καὶ λέγει· Ἰλεώς σοι, κύριε μὴ ἔσαι σοι τοῦτο. ἐπετιμήθη, καὶ οὐκ ἐπαιδεύθη· ἀλλὰ πάλιν, βουλομένου τοῦ Χριστοῦ νίψαι αὐτοῦ τοὺς πόδας, φησὶν· οὐ μὴ νίψῃς μου τοὺς πόδας εἰς τὸν αἰῶνα. ἀκούσας πάλιν, ὅτι οὐ δύνασαί μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, λέγει· καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται, ἐγὼ οὐκ σκανδαλισθήσομαι. ἐπεὶ οὖν εἰκὸς ἦν αὐτὸν ἐξ εἰς ὑπόνοιαν ἐλθεῖν μαθητῶν τὰ ὑπὲρ ἐγὼ αὐτῷ, παιδεύει λοιπὸν αὐτὸν μὴ αὐτοσχεδιάζειν. τοῦτο γοῦν καὶ ὁ Λουκᾶς ἀπομνημονεύσας, αὐτὸν φησιν εἰρηκέναι· Καὶ ἐγὼ διατέθειμαι πρός σε, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου· σύ ποτε, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἀπόλῃ, διὰ

* ἴσ

Ματθ.ις.κ.β.

Λουκ.κβ.λβ.

παντων

πάντων ταπεινοφρονεστάτων αὐτὸν διδάσκων, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἐλέγχων φύσιν ὀφθῆναι αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν οὖσαν. ὅπερ γὰρ ἡ πολλὴ ἀγάπη ἀπιστικὸν αὐτὸν ἐποίησε, σωφρονίζει λοιπὸν αὐτὸν, ἵνα μὴ καὶ ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα τοῦτο πάθῃ, ὅταν τῆς οἰκουμένης τὴν οἰκονομίαν ἀναδέξηται· ἀλλ' ἵνα ἀναμιμνησκόμενος ὧν ἔπαθεν, ὑπταιώσκῃ ἑαυτόν. καὶ ὅρα σφοδρότητα τοῦ σώματος. καὶ γὰρ ἅπαξ ἐδίστασεν ἔπαθεν, ἀλλ' ὅτως ἔξεστι, ὡς ἐν βεβαίῳ καιρῷ τεύξεσθαι τοῦ ῥήματος τὸ τῆς ἐρωτήσεως· ἵνα μάθῃ, ὅτι οὐχ οὕτως ἠγάπησεν, ὡς ἠγαπήθη. ἀλλ' ὅμως πῶς οὕτω πεισθῆναι πάλιν λέγει· ἀγαπᾷς με πλέον τούτων; ὅτως οὐκ ἀπὸ ψυχῆς, ἀλλ' ἐκ τοῦ γυμνασθῆναι τῆς ἀνθρωπίνης βοηθείας ἔτυχε. τὴν μὲν οὖν ἀγάπην ἀποδέχεται ὁ Πέτρος, τὴν δὲ ἐξ αὐτῆς καλομένην ἀνθρωπίαν ἀπεκόπη. Εἰ γὰρ ἀγαπᾷς, ὀφείλεις ὡς ἠγαπημένῳ πιστεύειν. Εἶπε καί σοι ἐν τοῖς μετ' οὐ, ἃ δύνασαι· Οἶδα φιλονεικῆς; οὐκ οἶδας, οἶδα ποτὲ ὅστις ἀπαγόρευσις Θεοῦ; ὅπερ οὐ τούτῳ μαθεῖν οὐ θέλεις, ὅπερ ὑπὲρ οἷόν τε μὴ γνῶναί ὃ λέγω, οὐ τῇ ἐρωτήσει αὐτὸ μαθήσῃ. καίτοι πολύ σοι τοῦτο τότε ἀπιστότερον εἶναι ἐφαίνετο. τοῦτο μὲν γὰρ οὐδὲ ἤδεις· ἐκείνου δὲ τὴν γνῶσιν αὐτὸς εἶχες οὐ τῇ ψυχῇ. ἀλλ' ὅμως ἐγένετο τὸ μηδὲν τοσοῦτον ἰσχυθῆναι. τὴν ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω. "ὅπερ γὰρ ἤκουσεν, ὅτι Ἰωαν. ιε. ιγ.
μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἐπεπήδησεν θύραις, ἀχόρεστος ὢν καὶ τῆς ἄκρας ἐφιλοκαλίας βουλόμενος. ἀλλ' ὁ Χριστὸς, δικαίως ὅτι αὐτὸν μόνον ὅστις ταῦτα μετ' αὐθεντίας ἐπαγγέλλεσθαι, φησί·

39 Πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι· Τυπτήσει, φησί. οὐδὲ γὰρ ἰσοῦ πολὺ ὁ μέλλημα. ἀφεὶς γὰρ τὴν νυκτὸν διελέγετο, ἐν πρωΐᾳ δὲ ἤδη ἰσοῦ φυλακὴ διελθοῦσα.

20 1 Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία. Τοῦτο λέγει, ὅπερ εἰκὸς ἰσοῦ αὐλοῖς ἀχουσαν- κεφ. ιδ'.
ται παρατρέπειν. Εἰ γὰρ ὁ χορυφαῖος καὶ ὅτω δέους πρὸ φωνῆς ἀλέκτορος τοὺς ἀπαρνήσασθαι ἤκουσε, μεγάλου πνὰ πρόσοδον αὐλοῖς προσποιησάμενον εἰκὸς ἰσοῦ, ἰχθυοῦ καὶ ταῖς ἀδαμαντίνους προσπέφυκε ψυχάς· ἐπεὶ οὖν ταῦτα λογιζόμενος εἰκὸς ἰσοῦ αὐτὸν ἐν σκηνῇ, ὅρα πῶς αὐτὸν θεραπεύει, μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία, λέγων· τούτῳ προσέτι
25 τὸ ἀδύνατος αὐτοῦ τὸ δυνάμενον ἐνδυκνύμενος, ὅπερ ἂν τὴν ψυχὴν εἶχον, ταῦτα οἶδε καὶ εἰς μέσον ἄγει.

Πιστεύετε εἰς Θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε· Τυπτήσει, πρὸ τοῦ ἐλεύσεται τὰ δεινά. ἡ γὰρ εἰς ἐμὲ πίστις καὶ Θεὸν μεγαλοπρεπέστερον τῶν ἐπιόντων ὄντα, καὶ οὐδὲν ἐάσει χεῖρον πάσχειν τῶν δυναμένων. Εἶτα ἐπάγει·

2 Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν. Ὥσπερ Θεὸν Πέτρον ἀλύοντα
30 προδαμυδᾶσθαι λέγων, ἀχλυθῆσαι ὑπὲρ ὕστερον· ὕτω καὶ τούτοις τὴν ἐλπίδα ἀναφαίνει. ἵνα γὰρ μὴ νομίσωσιν ἐκείνῳ μόνῳ τὴν ἐπαγγελίαν δεδόσθαι, φησί· ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν. Εἰ δὲ μή, εἶπεν ἂν ὑμῖν, πορεύομαι ἑτοιμάσαι τόπον ὑμῖν·

Τυπτήσει, ὅτι καὶ ὑμᾶς ἐκβήσει ὁ χρόνος δίκαια ὁ καὶ Θεὸν Πέτρον. ἀφθονία γὰρ ἐκβολῆς πολλὴ κατηγορίαν, καὶ οὐκ εἰκὸς εἶπεν ὅτι ἑτοιμασίας δεῖται. ὅπερ γὰρ εἶπεν, οὐ δύναταί μοι νῦν
35 ἀκολουθῆσαι, ἵνα μὴ νομίσωσιν εἰς τέλος ἐκκεκόφθαι, "ἐπάγει·

3 Ἵνα, ὅπου ἐγώ εἰμι, καὶ ὑμεῖς ἦτε. Τοσαύτην τοῦ σχήματος τύπον πεποίημαι τὴν ἀσυνδεσίαν, ὅτι πᾶν ἂν τοῦτο ἐλθόμενον, εἰ μὴ πάλαι ὑμῖν προεσκεύασται, "δείκνυσιν ὅτι σφόδρα αὐτοῖς χρὴ θαρρεῖν καὶ πεποιθέναι. Εἶτα, ἵνα μὴ δόξῃ, ὥσπερ ψυχαγωγῶν αὐτοὺς, λέγειν, ἀλλὰ πιστεύσωσιν ὅτι "ὅτως ὄντι, ἐπάγει·
40 4 Καὶ ὅπου ὑπάγω οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε. Ὁρᾷς πῶς δίδωσιν αὐτοῖς ἀποδεῖξιν τοῦ μὴ ἁπλῶς ταῦτα εἰρῆσθαι; "τοῦτο γὰρ λέγει, ὅπερ ζωγράφου αὐτὴν τὴν ψυχὴν ἔστω λοιπὸν ζητοῦσαι μαθεῖν. ὁ μὲν γὰρ Πέτρος, οὐχ ὑπὲρ τοῦ μαθεῖν, ἀλλ' ὥστε ἀκολουθῆσαι, ἔλεγεν ὅπερ ἔλεγε. ὅπερ γὰρ ἐπεπήδησεν ἐκβολὴς, καὶ ὅτως ἀδυνάτου ἐδόκει εἶναι, δυνατὸν αὐτὸς "ἀπεφήνατο, ἀδύνατον δὲ φανεὶς εἰς ἐπιθυμίαν αὐτὸν ἦλθε τοῦ γνῶναι μετ' ἀκριβείας

αὐτό.

αὐτό. Διὰ τοῦτο τοῖς φησί· καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε. ὥσπερ γὰρ εἶπεν, ἀπρόπτως με, μηδενὸς μηδὲν προφθεγξαμένου, καὶ τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ ἐρευνῶν, ἔλεγε· μὴ τάραττέσθε· ἵνα καὶ σὺ τοῦτο εἴπῃς, ὅτι οἴδατε, τὴν ἐπιθυμίαν ἐμὴν τὴν ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῶν, καὶ αὐτὸς αὐτοῖς δίδωσι προφάσεις τοῦ ἐρωτῆσαι. Ὁ δὲ, ποῦ ὑπάγεις, Πέτρος μὲ ἀπὸ φιλοσοφίας πολλῆς, Θωμᾶς δὲ ἀπὸ δειλίας λέγει. χ.φ.

5 Κύριε, οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις. Τὸν τόπον οὐκ ἴσμεν, φησί· καὶ πῶς ἐκεῖ φέρουσαν ὁδὸν πῶς εἰδέναι μέλλομεν; καὶ ὅρα μεθ' ὅσης ὑποστολῆς. ἃ γὰρ εἶπεν, εἶπε ἡμῖν τὸν τόπον· ἀλλ', οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις. τοῦτο γὰρ πάλαι πάντες μαθεῖν ἐῴκεισαν. Εἰ γὰρ Ἰουδαῖοι διηπόρουν ἀκούοντες, καίτοιγε ἀπαλλαγὴν αὐτῶν βουλόμενοι, πολλῷ μᾶλλον καὶ μηδέποτε αὐτῶν χωρισθῆναι βουλόμενοι μαθεῖν ἤθελον. ἐδεδοίκεισαν μὴν ἂν αὐτὸν ἐρωτῆσαι· ἐρωτῶσι δὲ ὅμως ἀπό τε τοῦ πολλοῦ πόθου καὶ τῆς ἀγωνίας. Διὰ τοῦτο ὁ Χριστός; χ. διὰ τοῦ χ. διὰ τί;

6 Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή. Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρὸς (W) πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. Τί οὖν οὐκ ἀθρόως ἐρωτηθεὶς παρὰ τοῦ Πέτρου, ποῦ ὑπάγεις, εἶπεν, ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα πορεύομαι, ὑμεῖς δὲ οὐ δύνασθε ἐλθεῖν νῦν· ἀλλὰ τοσούτων ἐπέβαλε λόγων προοδοῦ, ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις ζωτηθείς; Ἰουδαίοις μὲν γὰρ εἰκότως τοῦτο οὐκ ἔλεγε· τούτοις δὲ διὰ τί; Εἶπε μὲν καὶ τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθε, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπάγει καὶ νῦν δὲ αὖθις λέγει σαφέστερον καὶ προϊέμενον. ἄλλως δὲ, καὶ Ἰουδαίοις μὲν σαφῶς οὕτως οὐκ εἶπεν. εἰ γὰρ εἶπεν, ὅτι δύνασθε πρὸς τὸν πατέρα ἐλθεῖν, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ, βλάσφημοι ἂν τύφοι τὸ πρᾶγμα ὑπέμισαν· νῦν δὲ ἀποκρύψας, εἰς ἀγωνίαν αὖθις ἐκάλεσε. καὶ τοῖς μαθηταῖς δὲ πόνος ἔνεκεν οὕτως εἶπε, φησί, καὶ τί Πέτρε; ἤδει αὐτοῦ τὴν πολλὴν προθυμίαν, καὶ ὅτι μᾶλλον ἐντεῦθεν ὑπτιάσει ἐσόχλων. ὥστε οὖν αὐτὸν ἀπαγαγεῖν, κρύπτει. καταρθώσας δὲ ὅπερ ἐβούλετο διὰ τῆς ἀσαφείας καὶ τὴν κρύψιν τοῦ λόγου, πάλιν αὖθις ἐκκαλύπτει. Εἶπων γὰρ, ὅτι ὅπου εἰμὶ, ἐκεῖσε δύνασθε ἐλθεῖν, ἐπήγαγε, διὰ τῆς οἰκείας τοῦ πάθους μονὰς πολλὰς εἶναι· καὶ πάλιν, ἐκεῖσε ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. τοῦτο οὖν οὐκ ἐβούλετο αὖθις διὰ τοῦ ἐγχωρεῖν εἰπεῖν, ὥστε μὴ εἰς πλείονα ἀθυμίαν ἐμβαλεῖν· ὅπερ ὅταν αὐτὸν κατιδεῖν, τότε λέγει. ἀπὸ γὰρ τῆς ὑπερβολῆς τοῦ Πέτρου τὸ πολὺ τῆς ἀθυμίας ἐξέβαλεν, εἰς φόβον τε ἐμπεσόντες μήποτε διὰ ταῦτα ἀκούσωσι, καὶ τί ἐλλοντο μᾶλλον. ἐγώ εἰμι ἡ ὁδός. τοῦτο ἀποδείξεις του, ἐκεῖσε ἔρχεται, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ· ὃ δὲ, καὶ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ τοῦ, ὅτι σφόδρα ταῦτα ἔστι. Ἐκεῖσε τοίνυν πρὸς ἐμοῦ ψεῦδος, εἰ ἀλήθεια· εἰ δὲ ζωή, ὅτε αὐτὸς ὁ θάνατος ὑμᾶς κωλύσαι δύναιτο ἐλθεῖν. ἄλλως δὲ, εἰ ἐγώ εἰμι ἡ ὁδός, ὑ δεῖ στεῖν τοῦ χειραγωγοῦντος· εἰ δὲ καὶ ἡ ἀλήθεια, οὐ ψεῦδος τὰ λεγόμενα· εἰ δὲ καὶ ζωή, κἂν ἀποθάνητε, πεύξεσθε τοῖς εἰρημένοις. Ὃ μὲν οὖν τῆς ὁδοῦ καὶ ζωποιήσω καὶ ὡμολόγησαν· τὰ δὲ λοιπὰ ἠγνόουν. ὑ μὲν ἐτόλμων εἰπεῖν ἄντικρυς ἠγνόουν· ἀλλ' ὅμως πολλὴν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τοῦ θανμάσιαν ἔλαβον. Εἰ δὲ ποίαν ἐγὼ κύριός εἰμί, φησί, τοῦ πρὸς τὸν πατέρα ἀγαγεῖν, πάντως ἤξετε ἐκεῖ. Οὐδεὶς γάρ ἐστιν ἕτερον ἐλθεῖν ὁδόν. εἶπον δὲ ἔμπροσθεν, ὑ δεὶς δύναται ἐλθεῖν πρὸς μέ, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ἑλκύσῃ αὐτόν· καὶ πάλιν, ἐὰν ἐγὼ ὑψωθῶ ἀπὸ τῆς γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν· καὶ νῦν πάλιν, ἐκεῖσε ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ, δείκνησιν ἴσον ἑαυτὸν τῷ γεγεννηκότι. πῶς δὲ εἶπεν, ὅπου ὑπάγω οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε, ἐπήγαγε· 7 Εἰ ἐμὲ ἐγνώκειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν, καὶ ἀπάρτι γινώσκετε αὐτὸν, καὶ ἑωράκατε αὐτόν; Οὐχὶ ἐνθυμητέον. ἤδεισαν μὲν γὰρ αὐτὸν, οὐχ οὕτω δὲ, ὡς ἐχρῆν. Θεὸν μὲν γὰρ ἤδεισαν, πατέρα δὲ οὐδέπω. ὕστερον γὰρ τὸ πνεῦμα ἐπελθὸν πᾶσαν ἐν αὐτοῖς κατεσκεύασε τὴν γνῶσιν. Ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· εἰ ἤδειτε τὴν ἐμὴν οὐσίαν καὶ τὴν ἀξίαν, καὶ τὴν τοῦ πατρὸς ἤδειτε. καὶ ἀπάρτι γινώσκετε αὐτὸν, καὶ ἑωράκατε αὐτὸν (ὃ μὲν μέλλοντος, ὃ δὲ παρόντος) τοῦτέστιν, δι' ἐμοῦ. εἶπε δὲ λέγει, τὴν κατ' ἐξουσίαν

δξαίοισιν γνῶσιν. τοῦτο μὲν γὰρ ὁρωμένοις δυνάμεθα καὶ ὁρᾶν καὶ ἀγνοεῖν· τοῦτο δὲ γινωσκομένοις δυνάμεθα γινώσκειν καὶ ἀγνοεῖν. δξαὶ δέ τό φησι, καὶ εὐφράκατε αὐτόν· ὥσπερ φησὶν, ὤφθη καὶ ἀπέλθοις. καίτοιγε οὐκ αὐτὴ ἡ οὐσία ὤφθη· ἀλλ' ὅμως φησὶν ὤφθαι δηλαδὴ, ὡς ἐκείνοις ἰδεῖν δυνατόν. "Ὅτω δὲ εἴρηται, ἵνα μάθῃς ὅτι ὁ αὐτὸν εὐφράκως, Ⓦ γελμητικότα οἶδεν. ἐθεάσαντο δὲ αὐτὸν οὐ γυμνῇ τῇ οὐσίᾳ, ἀλλὰ σάρκα ἐνδεδεδημένον. οἶδε δὲ ἀλλαχοῦ καὶ τὴν ὄψιν γνῶσιν λέγειν· ὡς ὅταν λέγῃ, Μακάριοι Ⓐ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ Ⓦ Θεὸν ὄψονται. καθαροὶ δὲ, οὐχὶ τοῦ πορνείας ἀπηλλαγμένοι, ἀλλὰ τοὺς πάντων ἁμαρτημάτων φησί. πᾶσα γὰρ ἁμαρτία ῥύπον ἐπιτίθησι τῇ ψυχῇ. Ματθ. ε. η.

Πάντα τοίνυν προσάπωμεν, ὥστε ἀποσμῆξαι τὴν ῥυπαρίαν. ἀποσμήχει δὲ προσῆκον ΘΕΙΚΟΝ
λέγειν· ὕστερον δὲ ἕτερα ὁδοὶ πολλαὶ καὶ πάντοθεν ἀπαί. φιλάνθρωπος γὰρ ὢν ὁ Θεὸς, καὶ μετὰ ταῦτα ἔδωκεν ἡμῖν ὁδοὺς ποικίλας ἀπαλλαγῆς· ὧν προέστη πασῶν ὄντων ἡ διὰ τῆς ἐλεημοσύνης. Ελεημοσύναις γάρ, φησι, καὶ πίστεσι ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι. ἐλεημοσύνῃ δὲ καὶ τὴν ἐξ ἀδικίας πλέγω. τοῦτο γὰρ οὐδὲν ἐλεημοσύνη, ἀλλ' ὁμότιμος δὲ ἀπάνθρωπία. τί γὰρ ὄφελος ἐκδῦσαι ἕτερον, καὶ ἐνδῦσαι ἕτερον; ἀπὸ γὰρ οἰκίας τὸ προσήκοντος ἀρξάσθαι δεῖ. τοῦτο δὲ ἀπάνθρωπία. καὶ γὰρ πάντα τὰ τῶν ἑτέρων δῶρα, οὐδὲν κέρδος ἡμῖν. καὶ δείκνυσιν ὁ Ζακχαῖος, ὃς τότε ἔφησεν ὀξιλεούσθω Ⓦ Θεὸς, ἁρπάσας τῶν ἀφαιρεθέντων τετραπλασίονα. ἡμεῖς δὲ μυεῖα ἁρπάζοντες, καὶ ὀλίγα διδόντες, νομίζομεν ἱλεῶν ποιεῖν Ⓦ Θεὸν, "Οὐκ οἶδατε ὅτι μᾶλλον αὐτὸν προσοχύνομεν. Εἰπέ γάρ μοι· εἶγε ὁποιοτεχρὸν καὶ στεφάνους ἀπὸ τῆς πειόδου καὶ τῶν ἀμφόδων ἐλκύσας ὅτι τὸ θυσιαστήριον ἔφερες, ἆρα οὐκ ἂν ἄπαντες σε κατέλθυσαν, ὡς σφαγῆ καὶ μυσαρόν τι δῶν, ἐὰν ἐλέγξω ὅτι ἡ θυσία ἡ ἐξ ἁρπαγῆς μυσαρωτέρα τοῦτο, ποίας τευξόμεθα ἀπολογίας; θωρᾶν γάρ τι χειμήλιον γενόμενα ἐξ ἁρπαγῆς· οὐχὶ ὅσου τιθηνότος μᾶλλον ὅδωδε; βούλει μαθεῖν πόσῃ τῆς ἁμαρτίας ἡ σπουδὴ ἔστι; ἄκουσον τοῦ προφήτου λέγοντος· Περισώζεσαι καὶ ἐσάπησαν Ⓐ μέλωπές μου. σὺ δὲ ἐκεῖ μὲν ῥαπίζῃ Ⓦ Θεὸν ἀξιοῖς ἐπιλαθέσθαι ὧν ποιεῖς κακῶν· αὐτὸς δὲ διὰ ὧν ποιεῖς ἁρπάζων καὶ πλεονεκτῶν, καὶ προσκυνάζεις μεμνῆσθαι δικαίως, ἐπιπλήττεις σου τὴν ἁμαρτίαν ἐπὶ θυσιαστηρίου. ἰοῦ δὲ τοῦτο μάθοι ἔστι τὸ ἁμάρτημα, ἀλλὰ καὶ τὸ τούτου χαλεπώτερον, ὅτι ζῶντας ἁλίων μολυσμὸς ψυχάς. τοῦτο μὲν γὰρ λίθος ἔστι καὶ ἁλίζεται· ἐκεῖναι δὲ ἐμψύχους αὐτὸν φέρουσι Ⓦ Χριστόν· καὶ τολμᾷς ἐκεῖ πέμπειν ἀπὸ τοιαύτης ἀκαθαρσίας; καὶ μή, φησιν· οὐκ αὐτὰ τὰ χρήματα, ἀλλ' ἕτερα. γέλως ταῦτα καὶ λῆρος. οὐκ οἶδας, ὅτι καὶ εἰς πολὺ πλῆθος χρημάτων τῆς ἀδικίας ἐμπέσῃ ῥαδίως, πάντα μολυνόμενα; καθάπερ οὖν εἰς πηλὸν καθαρὸν κόπρου τις ἐμβαλών, πᾶσαν αὐτὸν ἀκαθαρτον εἰργάσατο· οὕτω καὶ ὁ πλούτῳ πλεονεξία τις εἰσελθοῦσα, πάντα ἀποπνίγει πολὺς τῆς ἐκεῖθεν δυσωδίας. Εἶτα χεῖρας μὲν νιπόμεθα εἰς ἐκκλησίαν εἰσιόντες· τὴν δὲ καρδίαν οὐκεῖ. μὴ γὰρ αἱ χεῖρες φωνὴν ἀφιᾶσιν; ἡ ψυχὴ" προσφέρει τὰ ῥήματα· εἰς ἐκείνην ὁ Θεὸς καθορᾷ. οὐδὲν δὲ τῆς τοῦ σώματος καθαρότητος, ἐκείνης μεμολυσμένης. τί γὰρ ὄφελος, ἂν τὰς ἐξωθεν μὲν χεῖρας ἀποσμήξῃς, τὰς δὲ ἔνδοθεν ἀκαθάρτους ἔχῃς; τὸ γὰρ δεινὸν καὶ πάντα δυσαπότρεπτον τοῦτο ἔστιν, ὅτι τὰ μικρὰ διεδικότες, τῶν μεγάλων καταφρονοῦμεν. τὸ μὲν οὖν ἀνίπτοις χερσὶν ἐσθίεσθαι, ἀδελφοφονεῖν· τὸ δὲ ἀνίπτῳ διάνοιᾳ, τοῦτο ἔστι τὸ πάντων ἔχατον τῶν κακῶν." ἄκουσον καὶ Ἰουδαίοις τοῖς περὶ τὰς τοιαύτας ἀκαθαρσίας πεπλημμελημένοις τί" εἴρηται; Ἀπόπλυναι Ιερ. δ. ιδ.
ἀπὸ κακίας τὴν καρδίαν σου· ἕως πότε ἔσονταί σοι διαλογισμοὶ πονηροί σου; ἀποπλύνωμεν" καὶ ἡμεῖς, μὴ βορβόρῳ, ἀλλ' ὕδατι καθαρῷ, ἐλεημοσύνῃ, καὶ μὴ πλεονεξίᾳ. προσῆκον ἀπαλλαγῆναι τοῦ ἁρπάζειν, καὶ τότε ἐπιδοῦναι τὴν ἐλεημοσύνην. Ἐκκλίνωμεν ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιήσωμεν ἀγαθόν. ζητοῦσι γὰρ χεῖρας ἀπὸ πλεονεξίας, καὶ ὅπως αὐτὰς ἐπὶ τὴν ἐλεημοσύνην ἄρτι. ἀλλ' ἐπὶ ταῖς αὐταῖς ἄλλας ἀποδύωμεν, εἰ καὶ μὴ ταῖς ἐξ ἐκείνων ἀφηρημένοις ἐνδύωμεν, Ψαλμ. λε. κζ. Σαμ. γ. κθ. Λουκ. ιθ. η. Ψαλμ. λζ. ε.

οὐδὲ

οὐδὲ ὕτω ἀφοβήτως πρὸς κόλασιν. ἡ γὰρ ὑπόθεσις τῆς ἰλασμοῦ, πάσης πλημμελείας ὑπόθεσις ἐστί. τῷ γὰρ ὕτως ἐλεῆσαι ὃ μὴ ἐλεῆσαι χρῆναι. ἐπεὶ καὶ Καὶν βέλτιον ἦν μηδὲ ὅλως προσενεγκεῖν. Εἰ δὲ ὁ τὰ ἐλάττω χαρίσας, θεὸν προσεῖπεν, ὁ τὰ ἀλλότρια διδοὺς, πῶς ὁ προσιὼν; ἐγώ σοι εἶπον, φησι, μὴ αἰτιάζειν, ἀλλὰ σὺ μὲ ἐξ αὐτῶν τιμᾶς; Ὑ νομίζεις; ὅτι ἥδομαί τούτοις; οὐκοῦν ἐρῶ πρὸς σέ, Ὑπέλαβες ἀνόμοιόν, ὅτι ἔσομαί σοι ὅμοιος. ἐλέγξω σε καὶ παραστήσω σοι πρόσωπόν σου τὰς ἁμαρτίας σου. ἀλλὰ μὴ γένοιτο μηδένα ταύτης ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς, ἀλλ' ἐλεημοσύναις καθαρεύοντας, καὶ λαμπρὰς τὰς λαμπάδας ἔχοντας, ὕτως εἰς τὸν νυμφῶνα εἰσελθεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ζὼν σὺν πατρὶ καὶ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ψαλμ. μθ. κα.

Ομιλ. οδ. 8 ΛΕΓΕΙ ΑΥΤΩ ΦΙΛΙΠΠΟΣ, ΚΥΡΙΕ· ΔΕΙΞΟΝ ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν. 9 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε; ὁ ἑωρακώς ἐμέ, ἑώρακε τὸν πατέρα.

Ἡσ. γ. γ.

Ὦ μῆ προφῆτης ἔλεγε Ἰουδαίοις· Οὕτως πόρρης ἐγένετό σοι, ἀπηναγκασμένως πρὸς πόλεμον. ὡς ἔοικε καὶ οὐκ ἐκείνῃ τῇ πόλει δίκαιον μόνον ταῦτα εἰπεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς δυσμαχήτως πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀντιβλέπουσι. τὸ γὰρ Φιλίππου πρὸς τὸν Χριστὸν εἰπόντος, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα σου, φησὶ· τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε; καὶ ὅμως τοιοῦτοί εἰσι καὶ μετὰ ῥήματα τοῦτα ἀποφαίζοντες τὸν γεγεννηκότος τὸν υἱόν. καίτοι πόθεν μείζω τούτης ζητῶ ἐγὼ τύχην; τοιοῦτος γὰρ οὐκ τῆς ῥήσεως ταύτης καὶ εἰς τὴν Σαβελλίου νόσον ἐνέπεσον. ἀλλὰ καὶ τούτους καὶ ἐκείνους ἀφέντες ἡμεῖς, ὡς ἐκ δυνάμεως, ἴδωμεν τὴν εἰρημένων τὴν ἀκρίβειαν. τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε, φησί; τί γάρ; σὺ εἶ ὁ πατήρ, οὐ θεωρῶ; ἀλλ', φησί. Ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲ εἶπεν, οὐκ ἔγνωκας αὐτόν· ἀλλ', οὐκ ἔγνωκάς με, οὐδὲν ἄλλο ἐμφαίνων, ἢ ὅτι οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ὁ υἱός, ἢ τοῦτο ὅσον ἐστὶν ὁ πατήρ, μόνων τὸν τοῦ υἱοῦ. πόθεν δὲ ὅτι τοῦτο ἦλθεν ὁ Φίλιππος; ἔλεγεν, Εἰ ἐμὲ ἐγνώκειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν· καὶ τοῖς Ἰουδαίοις πολλάκις εἶπε τοῦτο. ἐπεὶ οὖν ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Πέτρος πολλάκις, καὶ Ἰουδᾶς, Οὗς ὅστιν ὁ πατήρ, ἠρώτησεν δὲ αὐτὸν καὶ ὁ Θωμᾶς, καὶ οὐδεὶς οὐδὲν ἔμαθε σαφές, ἀλλ' ἐπὶ ἠγνοοῦτο τὰ λεγόμενα, ἵνα μὴ δόξῃ προσχρῆσθαι ὁ Φίλιππος καὶ διενοχλεῖν αὐτὸν μετὰ τῶν Ἰουδαίων ἐρωτῶν καὶ αὐτός, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα σου, ἐπήγαγε, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν· οὐδὲν πλέον ζητοῦμεν. καίτοι ὁ Χριστὸς ἔλεγεν, Εἰ ἐμὲ ἐγνώκειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν, καὶ δι' ἐμοῦ τὸν πατέρα εἴδετε· ὁ δὲ ἀντιστρέφει τὴν τάξιν, καὶ φησι, τὸν πατέρα δεῖξον, ὡς αὐτὸν εἰδὼς ἀκριβῶς. ἀλλ' οὐκ ἀνέχεται αὐτοῦ ὁ Χριστός, ἀλλ' ὅτι τὴν ὁδὸν αὐτὸν ἴσησι, δι' αὐτοῦ τὸν πατέρα μανθάνειν πείθων· αὐτὸς γὰρ τοῖς τοῦ σώματος ὀφθαλμοῖς τούτοις ἐβούλετο ἰδεῖν, ἴσως διὰ τὴν προφητῶν ἀχρεῖων, ὅτι εἶδον τὸν Θεόν. ἀλλὰ συγκαταβασις ἦν σφόδρα, ὦ Φίλιππε. διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς ἔλεγε· Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· καὶ πάλιν, Πᾶς ὁ ἀκούσας παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ μαθὼν, ἔρχεται πρὸς μέ· Οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε, ὅτι εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε· καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ, Οὐδεὶς ὄψεται ὃ πρόσωπόν μου, καὶ ζήσεται. τί οὖν ὁ Χριστός; σφόδρα ὑπομνηστικῶς· τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε; καὶ οὐκ εἶπεν, οὐκ εἶδές με, ἀλλ' οὐκ ἔγνωκάς με. μὴ γὰρ σὲ βούλομαί, φησι, μαθεῖν; τὸν πατέρα σου ἰδεῖν ζητῶ

Ιωαν. α. ιη.
Ιωαν. ε. με.
Ιωαν. ε. λζ.
Εξοδ. λγ. κ.

τῶ πω· σὺ δὲ μοι λέγὰς, οὐκ ἔγνωκάς με; πόσας δὴ ἀκολουθίας ἔχῃ τοῦτο; πολλὰς μὲν οὖν. ὅπῃ γὰρ τοῦτο ἔστι, ὅταν ὅστις ὁ πατὴρ, ἰδίωμα γὸς, εἰκότως ἐκ αὐτῷ δείκνυσι τὸν γεγεννηκότα. εἶτα Δημιρῶν ἐκ ὑποστάσεις, φησὶν· ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα, ἵνα μή τις εἴπῃ, ὅτι αὐτὸς πατὴρ, αὐτὸς γὸς. εἰ γὰρ αὐτὸς ἦν ὁ πατὴρ, οὐκ ἂν εἶπεν, ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἐκῆνον ἑώρακε. πῶς γὰρ οὐκ εἶπεν αὐτῷ, ἀδυνάτα αἰτεῖς, ἐγὼ γὰρ ἂν δεῖξαι; ἐμοὶ γὰρ μόνῳ τοῦτο δυνατόν. ὅπῃ δὲ εἶπεν, δεῖξόν ἡμῖν, ὡς αὐτὸν εἰδὼς, δείκνυσιν ὅτι ὄδὲ αὐτὸν ἑώρακεν. ἢ γὰρ ἂν κἀκεῖνον εἶδεν, εἰ ἐγὼ αὐτὸν ἠδυνάσθη. ὥσπερ ἔλεγε· ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα. εἷς γὰρ ἐμὲ εἶδε, κἀκῆνον ὤφθαι. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν, ὅτι ὅτε ἐμὲ, ὅτε ἐκῆνον δυνατὸν ἰδεῖν. ὁ γὰρ Φίλιππος τὸν δι' ὄψεως ἐζήτει γνῶσιν. καὶ ὅπῃ αὐτὸν μὴ ἑωρακέναι ὑπολαμβάνει, ἐβούλετο δὲ καὶ τὸν πατέρα ὅτως ἰδεῖν, δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ αὐτὸν εἶδεν. εἰ δὲ λέγοι τις ὄψει σὺ ταῦτα τὸν γνῶσιν, οὐδὲ τούτῳ ἀντιλέγω· ὁ γὰρ ἐμὲ γνοὺς, φησὶν, ἔγνω τὸν πατέρα. ἀλλ' οὐκ εἶπε τοῦτο· ἀλλὰ ὃ ὁμοούσιον βουλόμενος εἶπειν, ὁ τὸν ἐμὸν οἰσίαν εἰδὼς, οἶδε καὶ τὸν τοῦ πατρός. καὶ τί τοῦτό φησι; καὶ γὰρ ὁ τὸν κύσιν εἰδὼς, οἶδε καὶ τὸ Θεόν. καίτοι πολλοὶ ἴσασι τὸ κτίσιν καὶ ἑωρακέναι· τὸ δὲ Θεὸν οὐκ ἴσασι πάντες. ἀλλως δὲ, ἰδωμὲν τί ὁ Φίλιππος ζητεῖ ἰδεῖν. ἆρα τὸν σοφίαν τοῦ πατρός; ἆρα τὸν ἀγαθότητα; ἀλλά· ἁπλᾶ οὖν ὃ τί ποτέ ἐστιν ὁ Θεὸς, αὐτὸ τὸ οἰσίαν. πρὸς τοῦτο οὖν ἀποκρίνεται ὁ Χριστὸς, ὁ ἑωρακὼς ἐμέ. ὁ δὲ τὸν κύσιν ἰδὼν, ἀλλὰ καὶ τὸν οἰσίαν εἶδεν. εἴ τις εἶδεν ἐμὲ, τὸ πατέρα μου εἶδε, φησὶν· εἰ δὲ ἑτέρας οἰσίας ἦν, οὐκ ἂν τοῦτο εἶπεν. ἵνα δὲ καὶ παχυτέρου ἄφωμεν λόγου, οὐδὲ ἐς χρυσὸν ἀγαγοῦ, ὃ ἀργύρῳ τῷ χρείσιον τὸν οἰσίαν ἰδεῖν δυνατόν. ἀλλη γὰρ ἄλλῃ δὲ ἄλλης φαίνεται φύσις. Δι' ὃν καλῶς ἐπετίμησεν εἰπών, τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμὶ· τοσαύτης ἀπολαύσας διδασκαλίας, εἶδες σημεῖα μυρία καὶ αὐθεντίας, καὶ ῥήματα ἅπερ θεότητος ἦν ἴδια, ἃ ὁ πατὴρ μόνος ἐργάζεται, ἀμέριστα ῥήματα λυόμενα, ἀσπόρητα εἰς μίσον ἀγόμενα, θαύματα ἀναχωρούντα, δημιουργίαν ἀπὸ γῆς γενομένην, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με; ὅπῃ γὰρ σάρκα περιέκειτο, διὰ τοῦτο εἶπεν, οὐκ ἔγνωκάς με. εἶδες τὸν πατέρα· μὴ ζήτει πλέον ἰδεῖν. τὸ σκεῦος γὰρ με ἑώρακας. εἰ εἶδές με, μηδὲν περιεργάζου. ἐγὼ γὰρ τὸ ἐμοὶ σκεῦος ἔγνως.

10 Οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ τὸ τῷ πατρί; Τοῦτ' ἔστι, τὸ σκεῦος τῇ οὐσίᾳ φαίνομαι. Τὰ ῥήματα, ἃ ἐγὼ λαλῶ, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ. εἶδες ἐκ ὑποστάσεως διαφορὰν, καὶ μιᾶς οἰσίας ταυτότητα; ὁ δὲ πατὴρ, ὁ τὸ ἐμοὶ μένων, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα. πῶς ἀπὸ ῥημάτων ἤρξατο λόγος ἐπὶ τὰ ἔργα ἐλθεῖν; ὃ γὰρ ἀκόλουθον ἦν εἰπεῖν, αὐτὸς λαλεῖ τὰ ῥήματα· ἀλλὰ δύο ζητοῦσι τὸ ταῦτα, περὶ διδασκαλίας καὶ σημείων· ἢ ὅπῃ καὶ τὰ ῥήματα ἔργα ἦν. πῶς οὖν αὐτὸς ποιεῖ; καὶ μάλα ἀλλαχοῦ φησιν· εἰ μὴ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι. πῶς οὖν ὁ πατὴρ ἐν τῷ πατρὶ φησὶ ποιεῖν; ὃ αὐτὸ τοῦτο δηλοῖ, ὅτι ὁ μένων ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ υἱός. ὃ δὴ λέγει τοῦτό ἐστιν· οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐποίησεν ὁ πατὴρ, καὶ ἄλλως ἐγώ. καὶ μάλα ἀλλαχοῦ καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ ἐργάζεται, λέγων· Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι· οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐποίησεν τὸ ἔργον, ὑποτάσσεται δὲ τῷ ταὐτὰ ὑποδιδύμῳ. εἰ δὲ καὶ πρόσχημα τῆς λέξεως ἔμφασις ταπεινότητος ἐμφαίνει, μὴ θαυμάσῃς. πρότερον γὰρ εἰπὼν, ὁ πιστεύων, τότε τοῦτο ἐφθέγξατο, δυνηθεὶς, ὅτι ἐκ τοῦ εἰς πίστιν αὐτὸν ἀγαγεῖν ὅτως ἐκμάσσει τὰ ῥήματα. ἐκ γὰρ καρδίας αὐτῷ ὑποβάθρα. Ioan. 5. 17.

11 Πιστεύετε ὅτι ἐγὼ τὸ τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ τὸ ἐμοί; Εἰ δὲ μὴ ὑμᾶς ἀκούοντας πατέρα καὶ ἐμὲ, μηδὲν ἔτερον ζητεῖν εἰς πίστασιν τῆς κατὰ τὸν οἰσίαν συνθείας. εἰ δὲ υἱῶν οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο πρὸς τὸ δεῖξαι τὸ ὁμότιμον καὶ ὁμοούσιον, καὶ ἀπὸ τῶν ἔργων μάθετε. καὶ τὸ, ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα μου, εἰ πρὸς ἔργων ἐλέγετο, οὐκ ἂν ὑγιὲς εἶπεν· Εἰ δὲ μή, διὰ τὰ ἔργα πιστεύετέ μοι. Εἶτα δείκνυσι, ὅτι καὶ ταῦτα δυνάμει μένοι, ἀλλὰ

ἀλλὰ καὶ ἕτερα πολλῷ τούτων μείζονα, μᾶλλον ἐπαγωγὰ αὐτὰ πιθησιν. καὶ γὰρ λέγω, ὅτι καὶ μείζονα τούτων δυνάμεις ποιήσας· ἀλλ' ὁ πολλῷ θαυμαστότερον ἦν, καὶ ἑτέρους δυνάμεις δοῦναι, φησι, καὶ μείζονα ποιῆσαι τούτων.

12 Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα πορεύομαι. Τοῦτ' ἔστιν, ὑμᾶς ἔστι λοιπὸν τὸ θαυματουργεῖν, ἐγὼ γὰρ ἀπέρχομαι. Εἶτα, ὅπως ἴδωσιν ὅπερ ὁ λόγος ἐβούλετο, φησίν·

13 Καὶ ὅ τι ἂν αἰτήσητε τὸ πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου [λήψεσθε, καὶ ἐγὼ] τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ. Ὁρᾷς πῶς πάλιν αὐτὸς ποιεῖ τοῦτο; ποιήσω γάρ, φησιν, ἐγώ. καὶ οὐκ εἶπεν, ἀξιώσω τὸν πατέρα, ἀλλ' ἵνα δοξασθῇ ἐν ἐμοὶ ὁ πατήρ. καὶ μικρὸν ἀνωτέρω ἔλεγεν· ὁ Θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ· ἐνταῦθα δὲ αὐτὸς δοξάσει τὸν πατέρα. ὅταν γὰρ ὁ υἱὸς φάρπαγμα μεγάλης δυνάμεως, δοξασθήσεται ὁ μεγαλουργός. τί δέ ἐστιν, ἐν τῷ ὀνόματί μου; ὅταν ἀπόστολοι ἔλεγον, ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔγειρε καὶ περιπάτει. πάντα γὰρ τὰ σημεῖα, ἃ ἐποίησαν, αὐτὸς ἐνήργει, καὶ χεὶρ Κυρίου ἦν μετ' αὐτῶν.

14 Ἐγὼ ποιήσω, φησίν. Ὁρᾷς καθεξῆς πάντα; τὰ δὲ ἄλλων αὐτὸς ποιῶ· τὰ δὲ δι' αὐτοῦ οὐκ ἰσχύω, ἀλλ' ἐκεῖνος συνεργεῖ μοι; καὶ τίς αὐτὰ εἶπεν; ἵνα δι' ἕτερον δεύτερον αὖθις πιθήσῃ; βεβαιῶν ἑαυτὸν λέγει, καὶ δεικνὺς ὅτι τὰ μείζονα συγκαταβάσεως ἦν. τὸ δέ, πρὸς τὸν πατέρα πορεύομαι, τοῦτο ἔστιν· οὐκ ἀπολλύμενος, ἀλλ' ὅτι τῆς οἰκείας ἀξίας μένω, καὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς εἰμι. πάντα δὲ ταῦτα πρὸς μυθούμενος αὐτοὺς ἔλεγεν. ὅπως γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς μηδέπω τοὺς περὶ τῆς ἀναστάσεως εἰδότας λόγους ἐννοεῖν ἢ συνιέναι πού, ἑτέροις ἐπαγγέλλεται παιδεῦσαι δώσειν αὐτοῖς, πνεῦμα παράκλητον ἀποστείλων αὐτοῖς, καὶ δεικνὺς ὅτι μαθεῖν διδακτοὺς, καὶ οὐ μαθεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ μείζονα ἐπιδείξασθαι δύναμιν.

ΗΘΙΚΟΝ Ἀκηλουθήσωμεν τοίνυν αὐτῷ καὶ καθέλωμεν τὸν φανερόν. Εἰ γὰρ καὶ μὴ πρέπει διωγμός, ἀλλ' ἑτέρως πρέπει θανάτου καιρός. Νεκρώσατε γάρ, φησι, τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. Κολ. γ. ε. σβέσωμεν οὖν ἐπιθυμίαν, ἀποκλείσωμεν θυμόν, ἀνέλωμεν φθόνον. τοῦτο ἐστὶ θυσία ζῶσα. οὐκ εἰς τέφραν αὕτη ἡ θυσία τελευτᾷ, οὐδὲ εἰς καπνὸν ἀφανῆ, οὐδὲ ξύλων δεῖται καὶ πυρὸς καὶ μαχαίρας. ἔχει γὰρ πῦρ καὶ μάχαιραν, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ταύτῃ χρησάμενος τῇ μαχαίρᾳ σβέσω τῆς καρδίας τὸ πρόσπτωτον καὶ ἀνιαρὸν· δύσιχον τὸ μνησικακεῖν τῆς ἀκοῆς. ταῦτα γὰρ νοσήματα καὶ αἱ ποικίλαι ἐπιθυμίαι ἐμφέρουσιν εἰώθασι τὸν λόγον τοῦ ἐσθίειν. καὶ γὰρ ἡ ἐπιθυμία πρέπει λέγειν, οὐκ ἀφίσιν ἀκοῦσαι τὸν περὶ ἐλεημοσύνης λόγον, καὶ βασκανία πολλαχοῦ διαστρέφει τοῦ περὶ τῆς ἀγάπης διδασκαλίαν, ἕτερα νοσήματα ἐμπίπτει πάλιν νοσοῦσι καταπολεμεῖ πρὸς πάντα. ἀνέλωμεν τοίνυν ταῖς πηγαῖς ἐπιθυμίας. καὶ γὰρ ἐρᾶν κωλύσας

τῷ πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἀρχουσιν, οὐκ ἔστι μοι ἄξιος. ὁ μὲν γὰρ ἰδὼν βύκχλον, πτήσσει· ὁ δὲ ὑπερβαίνει καὶ πολλοὺς, ὑπεξέρχεται τὴν προαίρεσιν. τί τοίνυν πάσης ἀποτιμῶμεν ἑαυτοὺς ἀπολογίας; ὁ μὲν γὰρ ὑπὸ τῆς τυραννικωτέρας πάθους ἁλοὺς ἐν πολλοῖς δάκρυσι δίκτυ· ὁ δὲ ὑπὸ τῆς ἀθυμίας χειρωθεὶς, πάσης ἀπεξέρηται ἀπολογίας. τί γὰρ ἐροῦμεν, ὅταν λέγῃ· πεινῶντά με εἴδετε, καὶ οὐκ ἐθρέψατε; ποίαν ἔξομεν ἀπολογίαν; τίνα πενίαν προβαλούμεθα πάντως. ἀλλ' οὐκ ἐσμὲν τῆς χώρας ἐκείνης πενέστεροι, ἧς δύο ὀβολοὺς βαλόντα, πάντας ὑπερήκοντισεν. ὑπὲρ γὰρ ποσότητα εἰσφορᾶς ἁπάντων ὁ Θεὸς, ἀλλὰ μέτρα γνώμης· καὶ τοῦτο δὲ ἐστὶν αὐτῷ κηδεμονίας. θαυμάσαντες τοίνυν αὐτοῦ τὴν φιλοσοφίαν, καὶ δυνατὰ ζωυσιτεγκώμεθα· ἵνα δὲ καὶ τὸν βίον καὶ μέλλοντα πολλῆς τυχόντες τῆς τοῦ Θεοῦ φιλοσοφίας, δι' ἧς ἐπιδεδώμεθα ἀπολαῦσαι τῆς ἐπιεικείας ἡμῶν ἀγαθοῦ, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. οε 15 ΕΑΝ ΑΓΑΠΑΤΕ ΜΕ, ΤΑΣ ΕΝΤΟΛΑΣ ΤΑΣ ΕΜΑΣ ΤΗΡΗΣΑΤΕ· 16 Καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς αἰῶνα, 17 τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ, οὐδὲ γινώσκει αὐτό.

ΕΡγον ἡμῖν δοκεῖ προσέξεως πάντα χρόνον, διὰ τῆς δηλουμένης ὑπερβολῆς. εἰ μὲν γὰρ καὶ ὑποφέρεται, πάντα τὸν ῥᾴδιον· προσέχειν δὲ οὐκέτι ὁμοίως βύκχλον. τί δήποτε δὲ ταῦτα εἶπεν; ὅτι πολλοὶ νῦν εἰσι λέγοντες φοβεῖσθαι τὸν Θεὸν καὶ ἀγαπᾶν, τοῖς δὲ ἔργοις καὶ ὀλιγωρίᾳ ὑπερβαίνουσι. ὁ δὲ Θεὸς τὴν δι' ἔργων ἀγάπην ὑπερβολῆς. διὰ τοῦτο καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς ἔλεγεν· ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, καὶ τὰς ἐντολάς μου τηρήσετε. ὅπερ γὰρ εἶπεν, ὅτι ὅσα αἰτήσητε, ἐγὼ ποιήσω, ἵνα μὴ νομίσωσιν ἁπλῶς τὴν αἴτησιν ἰσχύειν, ἐπήγαγεν· ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τοῦτο, φησὶ, ποιήσω. ὅπερ δὲ εἰκὸς ἦν αὐτοὺς καὶ ἀκούοντας, ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα πορεύομαι, θορυβεῖσθαι, φησὶν· ὑ τοῦτο ἔστι τὸ ἀγαπᾶν τὸ θορυβεῖσθαι ἐμοῦ, ἀλλὰ τὸ πείθεσθαι τοῖς λεγομένοις. ἔδωκα ὑμῖν ἐντολὴν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· ἵνα οὕτω ποιῆτε ἀλλήλοις, καθὼς ἐγὼ ὑμῖν ἐποίησα. τοῦτο ἔστιν ἀγάπη, τὸ πείθεσθαι τούτοις, καὶ εἶκειν τῷ προαιρέσθαι. καὶ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν. συγκαταβάσεως πάλιν ὁ λόγος. ὅπερ γὰρ οὐδέπω αὐτοὺς ἐγνωκότας εἰκὸς ἦν σφόδρα ὑπερβαλλόντως τὴν ζωοποιὸν ἐκείνην, καὶ ῥήματα, τὴν καὶ σάρκα αὐτοῦ προσοισθήν, καὶ μυστήρια δι' ἃ δεῖ παραμυθίαν ἀπάντων, τί φησι; ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν, τοῦτέστι, ἄλλον ὡς ἐμέ. αἰχμαλωτίσασι καὶ τὰ Σαβελλίου νοσοῦντας, καὶ τὰ περὶ τοῦ πνεύματος δὲ τὴν προσοικείωσιν δόξαν ἔχοντας. καὶ γὰρ τὸ θαῦμα τοῦ λόγου τοῦτο ἔστιν, ὅτι καὶ οὐκ ἐχρῆν οὕτω ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἀφορμῶν εἰς τοῦτο ἐλθεῖν. τοῦ μὲν γὰρ εἰπεῖν, ἄλλον, δείκνυσιν αὐτοῦ τὴν ὑποστάσεως τὴν διαφοράν· τοῦ δὲ εἰπεῖν, παράκλητον, τὴν ὁμοίας τὴν συμπάθειαν. διὰ τί δέ φησιν, ἐρωτήσω τὸν πατέρα; ὅτι εἰ εἶπεν, ἐγὼ πέμψω, οὐκ ἂν ὁμοίως ὑπῆκουσαν· νῦν δὲ τὸ ἀποδεδειγμένον τοῦτο ἔστιν, ὡς πρὸς θυγατέρα αὐτόν. ὑστερεῖ γὰρ αὐτὸς φησιν αὐτὸν πέμπειν, λέγων· λάβετε πνεῦμα ἅγιον· ὀφείλουσι δέ φησιν ἐρωτᾶν τὸν πατέρα, ὡς ἀξιόπιστον ποιοῦσαν αὐτοῖς τὸν λόγον. ἐνθεῖ ὁ Ἰωάννης φησὶ πρὸς αὐτὸν, Ὅτι οὐκ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν. ὃ δὴ Ioan. a. 16.
εἶχε, πῶς πρὸς ἕτερον λαμβάνει; καὶ πάλιν, αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί. τί δὴ τῶν ἀποστόλων πλέον εἶχεν, εἰ πατέρα ἀξιοῦν ἔμελλεν, ὡς δώσοντα ἕτερον, ὁπότε οὐκ ἦσαν πολλάκις καὶ χωρὶς εὐχῆς φάσκοντα τοῦτο ποιοῦντες; πῶς δὴ, εἰ καὶ ἀξιώσαν πα-

ρα τ̃ παῦρος πέμπεται, αὐτὸ ἀφ' ἑαυτ̃ ἐφίπαται; πῶς ὁ πρ̃ ἑτέρου πέμπεται ὃ πάντα-
Πραξ. ιγ. c. χοῦ παρὸν, ἡ σχημεσῶν ἰδία ἑκάστῳ καθὼς βούλεται, & λέγει μ̃ αὐθεντίας, Ἀφορίσατε δή μοι Παῦλον κ̀ τ̃ Βαρνάβαν; καίτοι πρ̃ Θεῷ ἐλειτούργουν λειτουργοῦντες, ἀλλ' ὅμως μ̃ αὐθεντίας εἰς ὃ ἴδιον ἔργον ἐκάλεσεν· οὐχ ὅτι ἐπ' ἄλλο ἔργον ἐκάλει, ἀλλ' ἵνα τὸν ἐξουσίαν δείξῃ. τί οὖν, φησὶν, ἐρωτήσω πατέρα; δεικνὺς τ̃ς πρ̃ υσίας κτ̃ εόν. ὅτε γὰρ αὐλοὺς ἐκάθαρε δι' τ̃ς ὑσίας, τότε ἐπέπλη τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἡ δή ποτε ὅτος μετ' αὐτ̃ οὐκ ἐπ̃ρχετο; ὅτι οὐδέπω ἐν ἡ ὑσία ἀνωεγμένη. ὅπ̃ ὁ λοιπὸν & ἡ ἁμ̃ρτία ἐλύθη, κ̀ αὐλοὶ πρὸς χαρᾶν ἐτίμηντο, & πρὸς τὸν ἀγῶνας ἀπεδύοντο, εἶδεν ἀλείφοντα ἐλθεῖν. ἴσως δὲ ἔνεκεν οὐκ εὐθέως μ̃ τὸν ἀνάστασιν τὸ πνεῦμα ἔρχεται; ἵνα ἐν πολλῇ αὐτὸν καταστάντες ὑπ̃υμία, μ̃ πολλῆς αὐτὸ δέξωνται χάριτος. ἕως μὲν γὰρ ἐν̃ μετ' αὐτ̃ ὁ Χριστὸς, οὐκ ἦσαν ἐν θλίψ̃· ὅπ̃ δὲ ἀπ̃ῆλθε, γυμνωθέντες & ἐν φόβῳ πολλῷ καταστάντες μ̃ πολλῆς μ̃ους αὐτὸ τ̃ πρ̃υμίας δέχεσθαι. Μεθ' ὑμῶν μένει.

Τοῦτο δηλοῖ, ὅτι οὐδὲ μ̃ πελθὼν ἀφίστατο. ἵνα δὲ μὴ πρ̃δόκλησιν ἀκούσαντες, πάλιν ἐπισάρκωσιν ἑτέραν ὑποπτεύσωσι κ̀ ὀφθήσεσθαι πρὸς τ̃ς δεχησομένους αὐτὸ θεωρ̃ν, διορθούμενός φησιν·

Ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρ̃ αὐτό. Οὐ γὰρ οὕτως ὑμῖν ζωὴ ἔσται, ὡσπερ ἐγὼ· ἀλλ' ἐν αὐτοῖς οἰκήσει τ̃ ὑμετέρας ψυχ̃ς. τοῦτο γάρ ἐστι, τὸ ἐν ὑμῖν ἔσται. πνεῦμα δὲ ἀληθείας αὐτὸ καλεῖ, δεικνὺς τούτου & τὸν τύπους & ἐν τῇ παλαιᾷ δηλῶν. ἵνα μὴν ὑμῶν ᾖ. τί ἐστι, μὴν ὑμῶν ᾖ; ὁ φησιν αὐτὸς, ὅτι ἐγὼ μὴν ὑμῶν εἰμι. ἄλλως ᾖ, κ̀ ἕτερόν τι αἰτήσεται, ὅτι οὐ πείσεται ταῦτα ἅπερ ἐγὼ, οὐδὲ ἀποφοιτήσει. Ὁ κόσμος οὐ δύνα-ται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρ̃ αὐτό. Τί γάρ, εἰπέ μοι, τ̃ν ἄλλων θεωρητὸν; οὐδέν. ἀλλ' ἐν-ταῦθα τὸν γνῶσιν φησιν. ἐπήγαγε γάρ· Οὐδὲ γινώσκει αὐτό. Οἶδε γὰρ κ̀ ὅτι τ̃ς ἀκριβοῦς γνώσεως θεωρίαν λέγει. ὅπ̃ γὰρ τ̃ν ἀληθείαν τεκμήρια ἐστὶν ἡ ὄψις, δι' ταύτης ἀεὶ τὸν ἀκριβῆ παρίστησι γνῶσιν. κόσμον δ' ἐνταῦθα, οὐ πονηρὸν φησι, κ̀ ταύτην πρ̃δήλως αὐτοὺς ᾧ δοκεῖν ἀῤῥ̃ς δῶρον δέχεται. ὅσα πόσους ἐπῆρε τ̃ πρὸς αὐτὸν λόγον. εἶπεν, ὅτι ἄλλος ὡς ἐγώ ἐστι· εἶπεν, ὅτι οὐκ ἀφήσουν ὑμᾶς· εἶπεν, ὅτι πρὸς ὑμᾶς μόνους ἔρχε-ται, ὥσπερ οὖν κ̀ ἐγώ· εἶπεν, ὅτι οὐ ὑμῖν μένει· ἀλλ' οὐδὲ ὅσα τὸν ἀγαπήσαν αὐτ̃ δέδεκται. τοῦτο γάρ ἐστιν ἀγαπᾶν, φησίν·

18 Οὐδὲ ἐγὼ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς· ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Μὴ δείσητε, φησὶν· οὐ δι' τοῦτο εἶπον ἄλλον πρ̃δόκλητον πέμπειν, ὡς αὐτὸς ὑμ̃ν εἰς τέλος ἀπαλλαγησόμενος· οὐ δι' τοῦτο εἶπον, ὅτι πρ̃ ὑμᾶς μένει, ὡς οὐκέτι ὀφλόμενος ὑμᾶς. & γὰρ & αὐτὸς ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς. ὅπ̃ γὰρ ἀπερχόμενος ἔλεγε, τηκτὰ, δι' τοῦτο κ̀ σταυθὰ φησι· οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς. πρ̃δήλως μὲν οὖν τὸν ἀπ̃χὴν ἔλεγεν, ὅτι ἤξετε ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, & ὅτι ἐν τῇ οἰκίᾳ τ̃ πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν· ἐνταῦθα ᾖ, ὅπ̃ μακρὸς ὁ χρόνος ἐκεῖνος ἦν, δίδωσι τὸ πνεῦμα. ἀλλ' ὅπ̃ μὴ εἰδότες, ὅ, τι ποτε ἦν ὃ λεγόμενον, οὐκ εἶχον ἐκεῖνον πρ̃δόκλητον, οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς λέγει. τοῦτο γὰρ μάλιστα ἐζήτουν· ἀλλ' ὅπ̃ [ὃ,] ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς δηλοῦντος ἐν πρ̃σοδον, ἵνα μὴ πάλιν τὸν αὐτὸν ὑπολάβητε πρ̃σοδον οἴεσθαι & τοιοῦτόν ἐστιν, ὅσα πῶς αὖθις σαφῶς μὲν οὐκ εἶπεν, ᾐνίξατο δέ. εἰπὼν γάρ,

19 Ἔτι μικρὸν, κ̀ ὁ κόσμος οὐ θεωρ̃ με, Ἐπήγαγεν, Ὑμεῖς δ' θεωρ̃τέ με·

Ὡσανεὶ ἔλεγεν, ἔρχομαι μὲν πρὸς ὑμᾶς, ἀ μέντοι ὁμοίως, ὡς πρότερον, κ̀ θ' ἑκάστην ὑμῖν ἀεὶ συνεσόμενος τὸν ἡμέραν. κ̀ ἵνα μὴ λέγωσι, πῶς οὖν Ἰουδαίοις εἶπας, ἀπ̃ρτι οὐκ ὄψεσθέ με; λύει τ̃ ἀπορίαν εἰπὼν, πρὸς ὑμᾶς μόνους· ἔτι κ̀ τὸ πνεῦμα τοιοῦτόν ἐστιν. Ὅτι ἐγὼ ζῶ, κ̀ ὑμεῖς ζήσεσθε. Οὐ γὰρ δὴ ὁ σωτὴρ διέσησεν ἡμᾶς εἰς πέλος, ἀλλ' ἡ προπέτεια μικρὸν ἀποκρύπτει

ποκρύπτει μόνον ζωὴν δὲ μοι δοκεῖ οὐχὶ τὴν πρὸ ὧδε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν μέλλουσαν λέγειν.

20 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν.

Ἐπὶ μὲν οὖν τῆς παρούσης, ὑσίας ἔστιν· ὅτι ἓν αὐτό, ὁμονοίας καὶ βοηθείας τὸ πρὸς ἀλλήλους Θεοῦ δῶρον εἰρημένον. καὶ πῶς ἔχει λέγειν, εἰπέ μοί, φησι; πῶς μὲν οὖν ὁ εὐαγγέλιον ἔχει λέγειν; πολὺ γὰρ ὁ μέσος καὶ σφόδρα ἄπειρος τῆς Χριστοῦ καὶ τῶν μαθητῶν. Εἰ δὲ τὰ αὐτὰ κεῖται ῥήματα, μὴ θαυμάσῃς. οἶδε γὰρ ἡ γραφὴ πολλάκις τοῖς αὐτοῖς ῥήμασιν ὅτε Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων κεῖσθαι οὐχ ὁμοίως καλεῖσθαι· ἐπεὶ καὶ θεοὶ λεγόμεθα, καὶ υἱοὶ Θεοῦ, καὶ τὸ αὐτὸ ἰσχὺν ἔχει τὸ ῥῆμα ἐφ' ἡμῶν καὶ τοῦ Θεοῦ κείμενον. καὶ Εἰκὼν ὁ μὲν λέγεται καὶ δόξα, καὶ ἡμεῖς· ἀλλὰ πολὺ τὸ μέσον. καὶ πάλιν, ὑμεῖς ἐν Χριστῷ, Χριστὸς ἐν Θεῷ· οὐχ ὁμοίως ἐν Θεῷ ὁ Χριστὸς, καὶ ἡμεῖς τῷ Χριστῷ. τί δέ ἐστιν ὃ λέγει; ὅταν μάσω, φησιν, ἔσεσθε ὅτι οὐκ ἀπέχομαι τοῦ πάθους, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἔχω δύναμιν, καὶ ὅτι μᾶλλον ἐίμι δι' ὑμᾶς ἐκκεκαυμένος ὑπὲρ ἐμοῦ φιλοσοφίαν, τὴν ἐμὴν κατεσταλμένην, ὑμῶν ὑπὲρ ῥᾳθυμούντων, τὴν δεινὴν οὐκ μέσην νομιζόντων, τοῦ κηρύγματος καθ' ἑκάστην ἀνθρώπους τὴν ἡμέραν, πέμπουσι δὲ καὶ χρημάτων τὴν λόγῳ τῆς εὐσεβείας. καθὼς ἀπέστειλέ με, κἀγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς. ὁρᾷς ὅτι οὐδὲν ἐνδέουσι τὸ αὐτὸ ἐμοὶ ἡ λέξις ἔχει; Εἰ γὰρ τοῦτο οὕτως ἐκδεξόμεθα, οὐδὲν ἔσονται διεστηκότες ὁ ἀπόστολος καὶ Χριστός. Πῶς δὲ φησι, τότε γνώσεσθε; ὅτε τότε εἶδον αὐτὸν ἀναστάντα καὶ ζῶντα αὐτοῖς· τότε τὸ ἀκριβὲς πίστιν ἔμαθον. μεγάλη γὰρ ἡ τοῦ πνεύματος δύναμις ἦν, ἡ πεῖσα αὐτοὺς παραδοῦσα. 21 Ὁ ἔχων μου τὰς ἐντολὰς καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με.

22 Οὐ γὰρ ἐξεῖ ὃ ἔχει μόνον, ἀλλὰ καὶ φυλακῆς ἡμῖν δεῖ ἀκριβοῦς. διὰ τί δὲ πολλάκις αὐτοῖς ὃ αὐτὸ λέγει; ὅτι, ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολάς μου τηρήσετε· καὶ, ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς· καὶ, ἐὰν τις με ἀκούσῃ τὸν λόγον καὶ τηρήσῃ αὐτὸν, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ μὴ ἀκούων οὐδὲν λέγεις μου οὐκ ἀγαπᾷ με. οἰόμενοι αὐτὸν ἀμύνεσθαι τὸν ἀθυμίαν αὐτῶν. ὅπερ γὰρ πολλὰ πρὸς θανάτου αὐτοῖς ἐφιλοσόφησε λέγων· ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν· καὶ, ἐὰν μή τις λάβῃ τὸ σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθήσῃ μοι, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· μέλλει δὲ καὶ ἕτερα πλείονα λέγειν, ὀνειδίζων αὐτούς φησι· νομίζετε ὑμεῖς ὅτι ἀγάπης πάσχω ὁ λυπεῖσθαι; τὸ μὴ λυπεῖσθαι μᾶλλον οἶδεν ἀγάπης ἴδιον. ὅπου δὲ ὅτου δεῖ ὅλου κατασκευάσαι βούλεται, εἰς αὐτὸ πρόεισιν τὸν λόγον ἀνέκφαλαίωσιν. εἰ γὰρ ἠγαπᾶτέ με, φησιν, ἐχάρητε ἂν ὅτι πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύομαι· πεῖσαι γὰρ ὑπὲρ δουλίας τὸ πάσχειν. ὃ δὲ ὅτου δεῖ πρὸς θάνατον, οὐκ ἔστι τὴν ἐμὴν ἐντολὴν μεμνημένους πιστῶν. ἐγείρω γὰρ ὑμᾶς σαυτοῦσθαι, εἴγε ἦτε ἠγαπᾶτέ με. ἐγὼ γὰρ ὁ ἐμὸς λόγος πρὸς τὸ μὴ φοβεῖσθαι ἀπὸ τῆς ἀποκτεινάντων τὸ σῶμα. οὐ τοιούτους καὶ ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ, καὶ ἐγώ,

22 Καὶ ἐμφανίσω αὐτοῖς ἐμαυτόν. Εἶτα ὁ Ἰούδας· καὶ τί, φησιν, ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτόν; Ὁρᾷς ἀπὸ δουλίας πεπληρωμένον αὐτῶν τὴν ψυχήν; Συνεχύθη γὰρ καὶ ἐπαρρησιάσθη, καὶ ἐνόμισεν, ὥσπερ οὐ νεκροὺς ὁραμένου ὅταν, οὕτω καὶ αὐτὸν μέλλειν ὁρᾶσθαι. ἵν' οὖν μὴ τοῦτο ὑποθόσωσιν, ἄκουσον τί φησιν·

23 Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἐλευσόμεθα πρὸς αὐτὸν, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν·

Μονοῦχὶ λέγων, ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐμφανίζει ἑαυτὸν, οὕτω καὶ ἐγώ. οὐ ταύτῃ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ εἰπεῖν, ὅτι μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν, αἴνιξε τὸν ὑποψίαν, ὅπερ ὀνειδίζων οὐκ ἔστι. σὺ δὲ μοι θέα μαθητὰς δορυφορουμένου καὶ οὐ πολλοῦ τὰ σαφῆ εἰπεῖν, ὅπερ εἰπεῖν ἐπιθυμεῖ. οὐ γὰρ εἶπεν, ἵνα ἡμῖν ὅτι ἀποθνήσκῃς, καὶ ὡς πεπληθυντικότες, μέλλῃς ἡμῖν ἐφίστασθαι· ἀλλ' οὐκ εἶπεν οὕτως, ἀλλὰ, τί ἐστιν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν, καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ; λέγει οὖν, ὅτι ὑμᾶς ἀποδέχομαι, ὅτι ὑμεῖς τὴν ἐντολήν μου τηρεῖτε. ἵνα γὰρ μὴ μὴ ταῦτα ὁρῶντες αὐτὸν, φάντασμα νομίσωσι, διὰ τοῦτο ταῦτα προλέγει. καὶ ἵνα μὴ

μὴ ὕτως, ὡς εἶπον, νομίσωσιν αὐτοῖς φαίνεσθαι, λέγει γὰρ τὴν αἰτίαν· διὰ τὸ τὰς ἐντολάς μου τηρεῖν, λέγει ὅτι κἀγὼ τὸ πνεῦμα ὕτω μέλλει φαίνεσθαι. Εἰ δὲ τοσοῦτον αὐτῷ συνῆμεν χρόνον, ὕπω φέρουσιν ἐκείνην τὴν οὐσίαν, μᾶλλον δὲ οὐδὲ νοοῦσιν αὐτήν· ἢ οὐ ἔπαθον, εἰ καὶ τὴν ἀρχὴν ὕτως αὐτοῖς ἐφάνη; Διὰ τοῦτο δὲ ἔλεγεν, ἵνα μὴ φάντασμα τὸ σῶμα νομισθῇ. Εἰ γὰρ ὅτι τὴν ὑδάτων ἰδότες τοῦτο ἐνόμισαν, καίτοι τῆς αὐτῆς ὄψεως φαινομένης καὶ τὸ πολλοῦ διαστάντος, τί δὴ οὐκ ὠκνήθυσαν, εἴγε εἶδον αὐτὸν ἀΰλως διαστάντα, οἳ εἶδον κατεχόμενον καὶ ἐσταυρωμένον; ἀλλὰ τοῦτο ἔλεγεν αὐτοῖς λέγει, ὅτι φανήσομαι, καὶ ἀλλὰ τί φανεῖται, καὶ πῶς, ἵνα μὴ φάντασμα νομίσωσιν.

24 Ὁ μὴ ἀγαπῶν με, τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ. Καὶ ὁ λόγος, οὓς ἠκούσατε, οὐκ ἔστιν ἐμός, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με. Ὡστε οὐκ ἐμὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν πατέρα ἀγαπᾷ ὁ μὴ τούτων ἀκούων τῶν λόγων. Εἰ γὰρ τοῦτο τεκμήριον ἀγάπης, τὸ ἀκούειν τῆς ἐντολῆς, αὕτη ἡ τοῦ πατρός εἰσιν, οὐκ ἀκούων οὐκ ἐμοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ πατέρα οὐκ ἀγαπήσει. πῶς δὲ σός καὶ οὐ σός; τοιοῦτον, ὅτι οὐδὲν ἔξω τοῦ πατρός φθέγγομαι, οὐδὲ ἴδιόν τι ἄλλο παρὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ. χ. εἰσίν.

25 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων. Ἐπειδὴ ταῦτα ἀσαφῆ ἦν, καὶ τὰ μὲν οὐδὲ συνίεσαν, τὰ δὲ πλείονα τὰ ἀμφέβαλλον, ἵνα μὴ θορυβῶνται πάλιν, μηδὲ λέγωσι, ποίας ἐντολάς, ἀπήλλαξεν αὐτοὺς τῆς ἀγωνίας ἁπάσης, εἰπών·

26 Ὁ δὲ παράκλητος, ὃν πέμψει ὁ πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει.

Τάχα ἀσαφῆ καὶ εἰρημένα ἦν ὑμῖν, ἀλλ' ἔστι τούτων σαφὴς διδάσκαλος ἐκεῖνος. Τὸ δέ, παρ' ὑμῖν μένει, ἀπιστοῦμεν ὅτι, ὅπου αὐτὸς ἔπεισιν. Εἶτα, ἵνα μὴ λυπῶνται, φησιν· ὅπου εἰκὸς αὐτὸν παρ' αὐτοῖς αὐτὸς μένῃ, καὶ τὸ πνεῦμα μὴ ἔρχηται, οὐδὲν μέγα οὐδὲ ὑψηλὸν διωνήσονται ζωιδεῖν. Ταῦτα δὲ λέγει, παραμυθούμενος αὐτοὺς ἀγωνιῶντας ἐπεγχεῖν αὐτῷ τὴν ἀναχώρησιν, ὡς μεγάλων ἀπόντων ἐσομένων αὐτοῖς ἀγαθῶν. Ζωοποιὸς δὲ παράκλητος καλεῖται, διὰ τὰ ζωοποιούσας αὐτοὺς τότε θλίψεις. ἐπεὶ οὖν καὶ ταῦτα ἀκούοντες ἐπαρθέντες ἐσωπῶντες τὰς ἐπαγγελίας, τὸν πολέμους, τὴν ἀναχώρησιν τὴν αὐτοῦ, ὅσα πως αὐτοὺς καταπλήττει πάλιν λέγων·

27 Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, Μονονουχὶ λέγων, τί βλασφημεῖτε ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου παραχῆς, ἕως δὴ εἰρωνεύεσθε πρὸς μέ; οὐ γὰρ ταύτην αὕτη ἡ εἰρήνη. ἣν μὲν γὰρ ἔχωμεν, καὶ ὅτι καλῶ ζῶντες πολλάκις καὶ ἀόριστος, καὶ τοῦτ' ἔχοντας οὐδὲν ὠφέλησιν· ἐγὼ δὲ δίδωμι τοιαύτην, ὥστε μετ' ἀλλήλων εἰρηνεύειν, ὅπερ ὑμᾶς ἰσχυροτέρους ποιεῖ. ἀλλ' ὅπερ πάλιν εἶπεν, ἀφίημι, ὅπερ ἐγὼ ἀναχωρούμενος, καὶ ἱκανὸν ἐμοῦ αὐτοῖς συγχεῖν, διὰ τοῦτο πάλιν φησί·

Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία, μηδὲ δειλιάτω. Ὁρᾷς ὅπου τὰ μὲν ὑπὸ φιλοσοφρίας, τὰ δὲ ὑπὸ δειλίας ἔπαθον; χ. ἐμοῦ

28 Ἠκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Εἰ ἠγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἄν, ὅτι πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα, ὅτι ὁ πατὴρ μείζων μού ἐστι. Καὶ πόθεν τοῦτο αὐτοῖς μεγέθος φέρειν ἔμελλε; πόθεν παρεμυθεῖτο; τί οὖν ὅτι τὸ εἰρηνεύειν; οὐδέπω ἤδεισαν περὶ τῆς ἀναστάσεως, οὐδὲ οἷαν ἐχρὴν περὶ αὐτὸν δόξαν εἶχον· πῶς γάρ, ὃν μηδὲ ὅτι ἀναστήσεται εἰδότες; τὸν δὲ πατέρα μείζονα ἐνόμιζον. λέγει οὖν, ὅτι εἰ μὲ περὶ ἐμοῦ δεδοίκατε, ὡς οὐκ ἀρχαίου ἐμαυτὸν ποιοῦντος εἶναι, οὐδὲ θαρρεῖτε ὅτι μὴ τὸν σαυτὸν πάλιν ὑμᾶς ὄψομαι· ἀλλὰ ἀκούσαντες ὅτι πρὸς τὸν πατέρα ἀπέρχομαι, ἔδει χαίρειν λοιπόν, ὅτι πρὸς τὸν μείζονα ἄπειμι καὶ δυνατὸν πάντα λύσαι καὶ δοῦναι. ὑμεῖς ἠκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. διὰ τί τοῦτο τίθησι; ὅτι ὅταν σφόδρα θαρρῶ, φησι, ταῖς γνωμαῖς, ὡς καὶ πρᾶξαι· ὕτως ἐδίδαξα. χ. ἐκεῖ

29 Τοῦτο γοῦν καὶ μὴ ταῦτα εἶπον ὑμῖν πρὶν γένεσθαι, ἵν', ὅταν γένηται, πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ

γώ εἰμι· Ωσαυτὼ ἔλεγε, μὴ πιστεύητε, εἰ μὴ ἐγὼ εἶπον. οὐκ ἀν ἦ εἶπον, εἰ μὴ ἐθάρρουν. Εἶδες συγκαταβάσεως λόγον; τί γὰρ ὅταν λέγῃ· Δυνατόν ἐστιν ὃν ἀμύνα- Matth xx. γκ.
μην προσκαλέσασθαι πατέρα ἢ προσῆσθαι μοι δώδεκα λεγεώνας ἀγγέλων, προς τὴν ὑποψίαν τῶν ἀκουόντων φλέγεται. Οὐδὲ γὰρ ἀν οἶκός ἐστι τοις ἀν, καὶ σφόδρα ἦ μεμηνώς,
5 ὅτι οὐκ ἐδυνατο ἑαυτὸν βοηθῆσαι, ἀλλ' ἀγγέλων ἐδεῖτο· ἀλλ' ὅτῳ προσεῖχεν αὐτῷ, ὡς ἀν θεόπνευστον, δόξαν εἶχεν, ἀφ' ἧς τοῦτό φησι δώδεκα λεγεώνας ἀγγέλων. κἀπειτα ἁπλῶς αὐτοις ἠρώτησεν, ἢ ἔρριψεν εἰς τὸ ὑποπτον. Εἰ δὲ λέγοι τις μείζονα τιμὴν τοῦ πατέρα κατὰ τὸ αὐτὸ τοῦ υἱοῦ, οὐδὲ τοῦτο λυτρῶδες. ἀλλ' ὁ μὲν τοῦτο ὑπέρεσχε τοῦ υἱοῦ τῷ ἀγεννήτῳ εἶναι τῆς οὐσίας ποιᾷ. ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν
10 ἐστιν· ἕως μὲν αὐτὸ τοῦτο ὦ, εἰκὸς νομίζειν ὑμᾶς ὅτι κινδυνεύομεν· ἐὰν δὲ οἶκός ἀπέλθω, παύσεται ὅτι τὸ ἀσφαλὲς ἐσμέν. ἐκείνου γὰρ οὐδεὶς ἀπειλήσεται δυνήσεται. Τοῦτο δὲ πολλὰ προς τὴν ἀνθρωπίνην ἐλέγετο. καὶ αὐτὸς μὲν γὰρ ἀπαρρησίαστος καὶ ὁ φειδόμενος τοῦ θανάτου. Διὰ τοῦτο καὶ εἶπεν, τοῦτο εἶπον ὑμῖν ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε. ὅτῳ δέ, φησιν, ὑμᾶς οὐδὲν δυνατὸν ἀδικῆσαι ἀπειλῶν τύπον δέξασθαι λέγων, καὶ ἀπὸ τοῦ παθους, ὃ ὁμολογεῖται μέγα εἶναι, εἰσάγων τὴν προσκλησιν. προσκαμμυθησάμενος πάλιν αὐτοῦ, πάλιν λέγει τὰ
15 λυποῦντα.

30 Οὐκέτι λαλήσω μετὰ ὑμῶν. διὰ τί; ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχων, καὶ οὐκ ἐμοὶ ἔχει οὐδέν. Κόσμου δὲ ἄρχοντα τὸν Διάβολόν φησι, καὶ οὐκ ἀπεικοτως ἀπὸ τοῦ θεμελίου τοῦτον καλεῖ. ὁ γὰρ θεμέλιος ἀρχὴ καὶ γῆς· ἐπεὶ καὶ τὰς ἁμαρτίας πάντας καὶ κατέβαλεν· ἀρχὴ δὲ τῶν ἑαυτοῦ προσηλύτων αὐτός. Διὰ τοῦτο καὶ ἄρχοντα τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου καλεῖ, σκή-
20 πτους οὐκ οὐσίαν πάλιν ἐμὲ ποιοῦσας προσέχειν καλεῖ. τί οὖν; ὁ Διάβολός σε ἀναιρεῖ; ὁ δαιμόνιος. ὁ γὰρ ἔχει σε ἐμοὶ οὐδέν. πῶς οὖν σε ἀναιρεθῆναι; ὅτῳ βούλομαι, καὶ ἵνα γνῷ ὁ κόσμος, ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα. οὐ γὰρ ἀπαθὴς ὢν θανάτῳ, φησὶν, οὐδὲ ὀφείλων αὐτῷ, διὰ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς τὸν πατέρα ἀποκρίνομαι. τοῦτο δέ φησιν, ἵνα πάλιν αὐτὸν ἀναζήσῃ τῇ ψυχῇ, καὶ μάθωσιν ὅτι οὐκ ἄκων, ἀλλ' ἑκὼν ὅτι τοῦτο ἔρχεται, καὶ ὅτι καταφρονεῖ τοῦ διαβόλου. ὁ γὰρ εἰπὼν τὸ εἶπῃ, ὅτι μαρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, ἀλλὰ συνεχῶς ἀπ' αὐτοῦ τοῦτο
25 φρίφει τὸ λυπηρὸν, εἰκότως, ἵνα μὴ ἀπὸ πρὸς αὐτοις θυμῷ διαδέξηται ποιήσῃ πρὸς φάσιν αὐτοῦ πολλῆς. διὰ τοῦτο ποτὲ μὲν λέγει, ἔτι μικρὸν καὶ ἔρχομαι, καὶ ὅπου ὅπου εἰμὶ ἐγὼ ἵνα καὶ ὑμεῖς ἦτε· καὶ, ὁ δυνάμενός μου ἀκολουθῆσαι, ἀκολουθήσατε· καὶ ἀπελθεῖν καὶ πρὸς τὸν πατέρα πορεύομαι· καὶ, ὁ πατήρ μείζων μού ἐστι· καὶ, ἀρὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν· καὶ, ὅτι οὐκ ἀπὸ ἀναγ-
30 κης τοῦτο πάσχω, ἀλλὰ διὰ ἀγάπην τοῦ πατρός· ὥστε σπουδὴν αὐτοις ὅτι οὐκ ὀλέθριον τὸ πρᾶγμα οὐδὲ βλαβερὸν ἔχει, εἶπε ὅτι σφόδρα αὐτὸν ἀγαπῶν, καὶ ὁ ἀγαπώμενος πρὸς αὐτοῦ ὅτου βούλεται. ἵνα δὲ τοῦτο καὶ χρησιμεύσῃ τοῦτο ἀναμιγνὺς, συνεχῶς ἔλεγε καὶ τὸ λυπηρὸν, ἐτοιμάζων αὐτὸν τὸν ἀκροατὴν. καὶ γὰρ τὸ, πρὸς ὑμᾶς μένει, καὶ ὅτι συμφέρει ὑμῖν ἡ ἀναχώρησις, προσμυθουμένου ἐστίν. ἵνα γάρ τοι τοῦτο προλαβὼν μυεῖται εἶπε πρὸς τοῦ
35 πνεύματος, τὸ, ἐν ὑμῖν ὄντι, καὶ, ὃ ὁ κόσμος ὐ δύναται λαβεῖν, καὶ, αὐτὸς ἀναμνήσει πάντα ὑμᾶς, πνεῦμα ἀληθείας, καὶ πνεῦμα ἅγιον, καὶ προσκλητὸν, ὑμᾶς, ὅπου συμφέρει ὑμῖν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν ὡς οὐδενὸς ὄντος τοῦ προσκαμμύοντος καὶ βοηθήσοντος. συμφέρει δὲ λέγει, δηλονὸν ὅτι πνευματικὴν αὐτοις ἐργάσηται.

Τοῦτο γοῦν καὶ ὁρᾶτε μὴ γελασθῆτε. ὁ γὰρ τιμωρητὴς καὶ διδάσκαλος, μὴ τὸ λαβεῖν τὸ ΗΘΙΚΟΝ
40 πνεῦμα εἰς μέσους ἤλλετο τοὺς καθημένους, καὶ πρὸς οἰδήσει καὶ πῦρ καὶ θηρία καὶ πλάγη, καὶ πρὸς πᾶσαν ἀπειδύσατο τιμωρίαν. καὶ ὁ ἀγαθὸς μαθητὴς καὶ ἰδιώτης μὴ τοσαύτης διελέγετο παῤῥησίας, ὡς ἐκπλήττειν τοὺς ἀκροωμένους. ἀπὸ γὰρ πηλίνων σιδηρεῖς αὐτοὺς ἐποίησε τὸ πνεῦμα, καὶ πλουσίους εἰργάσατο, καὶ πρὸς οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων καταπτεῖν ἀφῆκε. τοιαύτη γὰρ ἡ χάρις ἐστίν. καὶ ἀθυμίαν εὕρῃ, ἀφανίζει, καὶ ὑπερθυμίαν πο-

ησεν, δαπάνᾳ, καὶ διελίσθω, σκελλέτω, καὶ οὐκ ἀφίστω λοιπὸν αὐθέντου εἶ) ⓦ μεταχόντα αὐτοῦ, ἀλλ' ὥσπερ εἰς αὐτὸν μεταξάντα ⓦ οὐρανοῦ, πάντα τὰ σκῦλ φαντάζεσθαι τῶν δε-
Πραξ. ε. λε. σκυβάλων. ἔχει τοῦτον οὖν εἰς τὴν τῶν ἀρχόντων" αὐτοῦ ἔλεγεν ἴδιον εἶ) · ἀλλὰ τῆς ἐσ- κ. ἀπὸ
καρτέρουν ταῖς εὐχαῖς καὶ ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας. τοῦτο γὰρ μάλιστα δύναται
Γαλ. ε. κε. ὁ πνεῦμα ὁ ἅγιον. Ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ πνεύματος, χαρά, εἰρήνη, πίστις, μακροθυμία, χρηστότης. ἡμεῖς δὲ ἀλλήλοις πολλάκις ⓦ πνευματικοί, φησι. ἀλλ' ἡ λύπη χαρᾶς ἐστιν πάλιν. ἐπεὶ δὲ ὁ Κύριος ἐλυπήθη, ἀλλὰ τὴν τοῦ κόσμου λύπην · καὶ ὁ Παῦλος ἐλυπήθη, ἀλλὰ τὴν τοῦ Θεοῦ. πολὺ γὰρ ὅσον ἂν ἦ πνευματικοῦ, κέρδος ἐχει μέγιστον · ὥσπερ καὶ ὁ κοσμικὸς ἄπαν, ζημίαν ἐκάτερον. ὑπὲρ ἀπάσης οὖν τούτων τῶν ἀμαρτιῶν τοῦ πνεύματος βοηθείας, ἵνα ἐντολὰς τη-
ρεῖν τὰς τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ἀγγέλων ἐσόμεθα ἐλάττους. ὅτι γὰρ σκῦλοι, ὅπερ ἀσώματοί εἰσι, τοιοῦτοί εἰσιν (εἰ γὰρ τοῦτο ἦν, οὐδεὶς ἂν τῶν ἀσωμάτων ἐγίνετο πονηρός) ἀλλ' ἡ προαίρεσις πάντα ταῦτ' ἐποίησεν αἰτία. ἔχει τοῦτο καὶ ἐν τοῖς ἀσωμάτοις, ἐν θεοῖς μὲν χείρους καὶ ἀλλόκοτοι εὑρέθησαν · καὶ ἐν τοῖς σώμασι ἔχουσι, ἀσωμάτων κρείττους · πάντες γοῦν ⓦ δίκαιοι τὸν γῆν οἰ-
κοῦντες, ἐν σώμασι ἔχοντες, κατώρθωσαν ἄνθρ κατώρθωσαν. ὡς γὰρ πάροικοι ὄντες καὶ ξένοι, τὸν γῆν ᾤκησαν · ⓦ οὐρανοί, ὡς πολῖται. μὴ τοίνυν μηδὲ σὺ λέγε, σάρκα περι- ιε
κειμένη · ἐν δυνάμει προεστήμεθα," οὐδὲ τῶν ἐκεῖ ἀρετῶν ἱδρῶτα λαβεῖν. μὴ καταγ- κ. τῶν ἐν ἀ-
νώσῃς τοῦ δημιουργοῦ. Εἰ γὰρ τὸ σάρκα φορεῖν ἀδύνατον ποιεῖ τὸν ἀρετὴν, οὐκ ἡμῶν τὸ ρετῶν ἱδρῶ-
ἔγκλημα. ὅπου γὰρ οὐ ποιεῖ ἀδύνατον, ἔδειξεν ὁ τῶν ἀγίων χορός. ⓦ γοῦν Παῦλον οὐκ ἐ- τον. μετὰ
κώλυσε τῆς σαρκὸς ἡ φύσις γενέσθαι τοιοῦτον, οἷος ἐγένετο · οὐδὲ Πέτρον λαοῦ ἅπαντος κλῆσις τῶν οὐρανῶν. Ἐνὼχ δὲ ὁ μετατεθεὶς, οὐκ εὐαίσκετο. ὥστε καὶ ὁ Ἠλίας ἁρπα- ιε
γὴν μετὰ τῆς σαρκός · καὶ ὁ Ἀβραὰμ μετὰ τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τοῦ ἐγγόνου σάρκα ἔχοντες ἔλαμψαν · καὶ ὁ Ἰωσὴφ μετὰ ταύτης ἐπάλαισε τοῖς τὸ ἀκόλαστον σκῆνος γυμνάσαι. καὶ τί λέγω σάρκα; καὶ γὰρ
Ε. Τιμ. ε. θ. ἄλυσιν τῇ χειρὶ περιθεὶς, οὐδὲν ἐκώλυσεν. Εἰ γὰρ καὶ ἐγὼ δέδεμαι, φησὶν ὁ Παῦλος, ἀλλ' ὁ λό-
γος τοῦ Θεοῦ οὐ δέδεται. καὶ τί λέγω δεσμὰ καὶ ἄλυσιν; περιάδεις δ' δεσμωτήριον καὶ κλοιὸν, κ. λιμνοδ-
καὶ οὐδὲ ὅτι κώλυμα ἦν ταῦτα τῇ ἀρετῇ. ὅτι γοῦν ἐμπεριῴκησεν ὁ Παῦλος. δια- ια
μὸς γὰρ ψυχῆς, οὐ σίδηρος, ἀλλὰ διολία καὶ χρημάτων ἐπιθυμία, καὶ τὰ μυρία πάθη. ταῦτα δεσμεῖ, καὶ λελυμένον ἢ τὸ σῶμα. ἀλλ' ἀπὸ τοῦ σώματος ταῦτα πίπτειν, φησὶ. σκῆψις ταῦτα καὶ προφάσεις ψευδεῖς. Εἰ γὰρ ἀπὸ τοῦ σώματος ἐπίκειται, πάντες ἂν αὐτὰ ἐπέμενον. ὥσπερ γὰρ κόπος ἐστὶν ὑπνου καὶ τὸ πεινῆν καὶ διψῆν οὐκ ἔνι ἀφυγεῖν, ὅπερ φύσεώς ἐ-
στιν · ὥστε καὶ ταῦτα, εἰ τοιαῦτα ἦν, οὐδένα ἂν ἀφῆκαν ἔξω τοῦ αὐτοῦ εἶ) τυραννίδος. εἰ δὲ πολλοὶ ἀφα- ιε
φεύγουσιν, ἔνδηλον ὅτι ῥᾳθυμίᾳ ἐστὶν ψυχῆς καὶ τοιαῦτα ἐλαττώματα. ταύτην οὖν ἐγκόψωμεν, καὶ μὴ κατηγορῶμεν τοῦ σώματος, ἀλλ' ἐπιστομίζωμεν αὐτὸ τῇ ψυχῇ · ἵνα εὐδίωνα ἔχοντες, τῶν αἰωνίων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

κεφ. ιε. Ὁμιλ. οϛ. 31 ΕΓΕΙΡΕΣΘΕ, ΑΓΩΜΕΝ ΕΝΤΕΥΘΕΝ. 1 ΕΓΩ ΕΙΜΙ Η ΑΜΠΕΛΟΣ Η ΑΛΗΘΙΝΗ · ΥΜΕΙΣ ΤΑ ΚΛΗΜΑΤΑ, ΚΑΙ Ο ΠΑΤΗΡ ΜΟΥ Ο ΓΕΩΡΓΟΣ ΕΣΤΙ.

ΔΕιλιῶ καὶ ἀνδρεῖον τὸν ψυχὴν ἡ μαθητὴς ὥσπερ οὖν μεγάλων καὶ ὑψηλῶν, ἡ τῶν ἀρετῶν ὀργὴ παίδευσις. οὐδημιᾶς γὰρ ἀπο- λαύουσα ὑπομελείας, δειλὴ πέφυκεν · οὐ κατὰ φύσιν, ἀλλὰ κατὰ προαίρεσιν. ὅταν γὰρ ἴδω τὸν ἀνδρεῖον μηδὲν πάσχοντα, πάνυ δειλὸν, οὐκέτι φύ- σεως εἶναι φημι τὸ πάθος. τὰ γὰρ τῆς φύσεως ἀμετάβατα. πάλιν, ὅταν ἴδω τὸν μὴ δειλιῶντα ἀθρόοις πολεμίοις γινομένοις, τὸν αὐτὸν πάλιν

φοβούμενον,

ψηφίζομαι, τῇ προαιρέσει τὸ πρῶ δυάλυτος. ἐπεὶ δὲ ὁ μαθηταὶ σφόδρα ἦσαν δειλοὶ, πρὶν ἢ μαθεῖν ἄνωθεν ἐκεῖνα, καὶ τῆς τοῦ πνεύματος ἀξιοθαύμαστος δωρεᾶς· ὕστερον μάθοι, λέγων ἐλάμβανε, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς, καὶ οὐκ ἐφείδετο ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὥσπερ ὄναρ πάσχων ἃ ἔπασχε, οὕτως ἐπαρρησιάζετο. ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ σώματος. Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς ἔλεγε· ἐπίτρεψόν, ἄγαμαι σου τὴν ὄψιν. Ἵνα τί ἔσχεν, εἰπέ μοι; οὐκ ἦν ἐν τῷ ὄρει, καθ' ὧν ἐμέλλετε βλασφημεῖν ὁ Ἰούδας; ἀλλ' ἐν εὐδοκίᾳ μὴ σκῆνος ἐλθὼν καὶ πάσχῃ αὐτοῦ, καὶ, πρὶν ἢ πληρῶσαι τὴν ἀκίνδυνον διδασκαλίαν, βλασφῆσαι; ἆπαγε· πόρρω τοῦτο αὐτοῦ τῆς ἀξίας. Εἰ πίνων μὴ ἐδεδοίκει, ἵνα δύνηται ἀπωθήσασθαι αὐτὸ, καὶ μὴ τὸ πληρῶσαι, τότε εἰς ὄνειδος ἦλθε τοῦ Ἰούδα γενέσθαι; Εἰ δὲ ὁ πρόδοτος ἐβουλήθη ὁ Ἰούδας, οὐκ ἠδυνάτου αὐτὸν προδοσίαν ἐργάσασθαι, ὃ μὴ βουλόμενος ἐποίησε; Τίνος οὖν ἕνεκεν ἀφίσταται; μικρὸν ἀναπνεύσας δίδωσι τοῖς μαθηταῖς. καὶ γὰρ εἰκὸς ἦν αὐτὸν, ἅτε ἐν καταβολῇ γενόμενον οὕτω, τρέμειν καὶ διδοικέναι, ἀπὸ τῆς χειρὸς, ἀπό τε τοῦ τόπου (καὶ γὰρ ἐν ἐσχάτοις ἦν βαθυτάτοις) καὶ μηδὲν προσκρούειν τοῖς λεγομένοις, ἀλλ' ἀεὶ προσεπιφέρειν καὶ φθάνειν ἐπιζητοῦντας· καὶ μάλιστα ὁπότε καὶ ὁ λόγος ὁ τοῦ διδασκάλου προσδοκᾶν ἐποίει τὰ δεινά. ἔτι γὰρ μικρὸν, φησὶ, καὶ οὐκ εἰμὶ μεθ' ὑμῶν, καὶ ἔρχεται ὁ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχων. ἐπεὶ οὖν ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἀκούοντες ἐθορυβοῦντο, ὡς αὐτίκα μάλα ἀλωσόμενοι, ἅτε εἰς τόπον αὐλοὺς ἐπιόντες, ἵνα νομίσαντες ἐν ἀσφαλείᾳ εἶναι, μιᾷ ἀθλίᾳ λοιπὸν ἀκούσωσι. καὶ γὰρ ἔμελλον μεγάλων ἀκούσεσθαι δογμάτων. ὅρα γοῦν τοῦτο φησὶν, ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν. Εἶτα ἐπάγει, φησὶν· ἐγὼ εἰμὶ ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. τί βούλεται ὅρα τῆς παραβολῆς ἀρίστευσαν; ὅτι μὲν γὰρ στέγουσι τοῖς λεγομένοις ζῆν οὐκ ἔνι, καὶ ὅλα τὰ μέλλοντα σημεῖα ἀπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἴσχυε δυνάμεως. ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστι. τί οὖν; ἐνεργείας ἔδει ὁ γεώργος ἐστί; πάνυ. Τὸ γὰρ ὑπόδειγμα τοῦτο οὐ τοῦτο δηλοῖ. ὅσα γοῦν μὴ ὅσης ἀκριβείας ἐπέρχεται τῷ παραβολῷ. ὑπὲρ γὰρ τῶν ῥίζαν ἀποβαλούντων τὴν ἐπιμελείας τοῦ γεωργοῦ, ἀλλὰ τὰ κλήματα φησὶν. ἡ ῥίζα ἡ δι' ὅσων περιέλκεται σὺ ταῦτα, ἀλλ' ἵνα μάθωσιν, ὅτι τῆς αὐτῆς δυνάμεως χρείᾳ ἐστὶν ἐργάζεσθαι δικαίους, καὶ ὅτι οὕτως αὐτοῖς ἔσεσθαι δεῖ τῇ πίστει, ὡς τὸ κλῆμα τῇ ἀμπέλῳ.

2 Πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν, αἴρει αὐτὸ ὁ πατήρ. Ἐντεῦθεν βίου ἀρίστης, δίκαιος, ὅτι χρείᾳ ἔργων οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. Καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτό. Τινές, πολλῆς ἐπιμελείας ἀποδεικνύει ποιῆ. κάπτει ἡ ῥίζα δεῖται ἐπιμελείας πρὸ τοῦ κλήματος, περισκαπτομένη, γυμνουμένη· ἀλλ' οὐδὲν ἐνταῦθα περὶ τούτου φησὶν, ἀλλὰ τὸ πᾶν περὶ τοῦ κλήματος· δίκαιος, ὅτι αὐτὸς μὲν ἑαυτῷ ἀρκεῖ, οἱ δὲ μαθηταὶ δέον) πολλῆς παρὰ τοῦ γεωργοῦ βοηθείας, κἂν σφόδρα σπουδαῖοι ὦσι. ὅρα τοῦτο φησὶ, τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτό. τὸ μὲν γὰρ, ὅτι ἄκαρπόν ἐστι, οὐδὲν ἐν τῇ ἀμπέλῳ δεῖ) δύναται· τὸ δὲ, ὅτι καρπὸν φέρει, χρημάτων αὐτὸ ἐργάζεται. τοῦτο δὲ καὶ περὶ τοῦ Ἠλίου φησὶν αὐτῷ εἰρῆσθαι καὶ τότε ἐπαχθείσας εἶναι τὰς δύο. τὸ γὰρ, καθαίρει αὐτὸ, σημαίνει ὅτι, ὅπερ χρημάτων ποιεῖ τὸ κλῆμα. ὅθεν δείκνυται ὅτι ἐν πειρασμοὶ μᾶλλον αὐτοὺς ἰσχυροτέρους ἐργάζονται. Εἶτα, ἵνα μὴ λέγωσι, τί τοιαῦτα λέγει, καὶ πάλιν εἰς φειδὼ αὐτὸν ἐμβάλῃ, φησίν· 3 Ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον, ὃν λελάληκα ὑμῖν.

Ὁρᾷς πῶς ἑαυτὸν εἰσάγει ὑπομιμνήσκων τῶν κλημάτων; ἐγὼ γὰρ ὑμᾶς ἐκάθηρα, φησὶ. κρίσεως δυσωτέρω διάκεισι ὁ παιδεύσας τοῦτο ποιοῦντα. ἀλλ' οὐδὲν μέσον παίζεις καὶ ὑποῦ. διὰ τί οὖν ἀρξάμενος λοιπὸν τὰ πρὸ ὑμῶν. εἶτα, ἵνα δείξῃ, ὅτι οὐχὶ τῆς αὐτῶν διαθέσεως ἀλλὰ χαρίσεως τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλ' ἵνα προκόψωσιν, ἐπάγει· 4 Καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ φέρειν καρπὸν, ἐὰν μὴ μένῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ· οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μένητε. Ἵνα γὰρ μὴ ἀπὸ τῆς δικαίας ἀποχωρήσωσι,

ἀποχριθῶσι, χαμηλωθῆσαι αὐτῷ ὃ φόβῳ τῷ ψυχῇ ὑπισφίγξει ἡ ἑαυτὰς συγκολλᾷ ἡ χρηστὰς ἀποτίνει λειποὺ ἐλπίδας. ἡ μὲν γὰρ ῥίζα μένει· ὁ δὲ αἴρεσθαι ἡ ἀφίεσθαι τὰ κλημάτων ἐστίν. Εἶτα, ἐκατέρωθεν προορμήσας, ἡ ἀπὸ τῶν χρηστῶν, ἡ ἀπὸ τῶν λυπηρῶν, τὰ παρ' ἡμῶν ἀπαιτεῖ πρᾶγματα.

5 Ὁ σὺ ἐμοὶ μένων, κἀγὼ σὺ αὐτῷ. Ὁρᾷς ἡ ὅτι οὐκ ἔλαττον ζωπυροῦντα τὸν παρὸς πρὸς τὸν τῶν μαθητῶν ὑπομένειν; ὁ μὲν γὰρ πατὴρ καθαίρει, αὐτὸς δὲ σὺ ἑαυτὰς κατέχει. Ὃ δὲ σὺ τῇ ῥίζῃ μένῃς, τοῦτο ποιεῖ καρποφορεῖ τὰ κλήματα. τὸ μὲν γὰρ μὴ καθαιρόμενον, μένον δὲ σὺ τῇ ῥίζῃ, φέρει καρπόν, εἰ καὶ μὴ ὅσον προσῆκε· ὃ δὲ μὴ μένον, οὐδ' ὅλως. Ἀλλ' ὅμως ἡ ὃ καθαίρει, τοῦτο ἐδιήρθη οὖν, ἡ τὸ μένειν σὺ τῇ ῥίζῃ, τοῦ παρὸς τοῦ τὰ ῥίζαν ἀγαθοποιοῦντος. Εἶδες πῶς κοπὰ πάντα, ἡ τὸ καθαίρειν, ἡ τὸ τῆς δυνάμεως τὴν ἀπὸ τῆς ῥίζης ἀπολαύειν; μεγάλη μὲν οὖν ζημία ἡ τὸ μηδὲν δύνασθαι ποιεῖν, πολλῷ δὲ μείζων τούτου ἴσασι τὸν κόλασιν, ἀλλὰ πειρατέρω προφήτου λέγει. 6 Ἐξηράνθη γάρ, φησὶν, ἔξω, Οὐκέτι τῆς γεωργικῆς ἀπολαύει χάριτος· Καὶ συνάγεται, Τυγχάνει, Εἴ τι εἶχε τῆς ῥίζης, ἀπορρίπτεται), Εἰς πῦρ βάλλεται). Ἀλλ' ὁ τοιοῦτος ὁ μένων πρὸς αὐτόν. Εἶτα διδάσκει τί ἐστὶ τὸ μένειν, καὶ φησιν· 7 Ἐὰν τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ. Ὁρᾷς ὅλη ἡ πρὸ τούτου εἰκότως ἔλεγεν, ὅτι τὸν ἀπὸ τῶν ἔργων ἐπιδείξει ζητεῖ; Εἰκότως γὰρ, ὅτι ὃ ἐὰν αἰτήσητε ποιήσω, ἐπήγαγεν· ἐὰν ἀγαπᾷτέ με, καὶ ἐντολάς τὰς ἐμὰς τηρήσετε· ἡ ἐνταῦθα, ἐὰν μένητε ἐν ἐμοὶ, καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ ἐὰν θελήσητε αἰτήσασθε, καὶ γενήσεται ὑμῖν. Ταῦτα δὲ ἔλεγε, δεικνὺς ὅτι οἱ μένοντες αὐτῷ, κατακαίσονται· αὐτοὶ δὲ καρπὸν οἴσουσι. τὸν φόβον τοίνυν ἐξ αὐτῶν εἰς ἐκείνους μεταθεὶς, ἡ δείξας ὅτι αὐτοὶ ἀκίνδυνοι ἔσονται, φησίν· 8 Ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα ὑμεῖς ἐμοὶ γένησθε μαθηταί, ἡ καρπὸν πολὺν φέρητε. Ἐντεῦθεν τὸν λόγον ἀξιόπιστον ποιεῖ. Εἰ γὰρ εἰς δόξαν τοῦ παρὸς ἀνῆκε τὸ καρποφορεῖν, οὐκ ἀμελήσει τῆς δόξης τῆς ἑαυτοῦ. ἡ γένησεσθε ἐμοὶ μαθηταί. ὁρᾷς πῶς ὁ τὸν καρπὸν φέρων, ἐκεῖνός ἐστι μαθητής; Ἢ δὲ ἐστι, σὺ τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ; τουτέστι, χαίρει, ὅταν σὺ ἐμοὶ μένητε, ὅταν καρπὸν φέρητε.

9 Καθὼς ἠγάπησέ με ὁ πατὴρ, κἀγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς. Ἐνταῦθα λοιπὸν δυθεωρητέον ἀμελέτητα. τὸ γὰρ, ὡς παρὸς" ἀνθρώπους εἰρηκὼς, τὸ οἰκεῖον ἔχειν ἐφαμύ. ὁ γὰρ ἡ ἀποδιαστὴ ἐλάττονος, ἡ δούλους ὄντας ἡ ἐχθροὺς ἡ πολεμίους τοσαύτης καλαξιώσας τιμῆς, καὶ εἰς υἱοθεσίαν" ἀναγαγὼν, πόσον ἐπεδείξατο μέτρον ἀγάπης; Εἰ τοίνυν ἀγαπῶ ὑμᾶς, θαρρεῖτε· εἰ τὸ παρὸς ὅτι δόξα τὸ καρποφορεῖν, μηδὲν καταπλήττεσθε ποτε. Εἶτα ἵνα μὴ ὑπολίοις ἐργάσηται, ὁρᾷ πῶς ὑπισφίγγει πάλιν. Μείνατε σὺ τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ.

Τοῦτο γὰρ ὑμεῖς κύριοι. πῶς ἡ τοῦτο ἔσται; 10 Ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρῆτε, φησὶ, καθὼς ἐγὼ τοῦ παρὸς τὰς ἐντολὰς τετήρηκα. Πάλιν δυθεωρήσωμεν ὁ λόγος προέρχεται. ἡ γὰρ δήπου ὁ νομοθέτης τοῦ ἐντολὰς ἔμελλε χαίρεσθαι. ὁρᾷς ὅτι ὅπερ ἀεὶ λέγω, τοῦτο σὺ ἐνταῦθα δείκνυται ἀπὸ τῶν ἀκροωμένων ἀδήλου; πρὸς γὰρ τοιούτοις αὐτοῖς πολλὰ λέγει, ἡ δῆλα πάντων δείκνυσι τὸ ἀσφάλειαν ὅτι τὸν ἐχθροὺς αὐτῶν ἀπολυμένους, ἡ ὅλα πᾶν, ὅπερ ἔχουσι, ἀπὸ ἡ ὃ ἔχουσι, ἡ ὅτι βίον αἰ ὑπεδείξωνται καθαρὸν, οὐδὲν αὐτοῖς προσέσται ποτὲ σκόπει ἡ αὐτοὺς αὐθαδιαχύτους ἀπὸ ἀπὸ λέγεσθαι. ἡ γὰρ εἶπε, μείνατε σὺ τῇ ἀγάπῃ ἡ παρὸς, ἀλλ' σὺ τῇ ἐμῇ εἶτα ἵνα μὴ λέγωσι, ὅτι πᾶσι ἡμᾶς ἐξεπολέμησας, τότε ἡμᾶς ἀφίης ἡ ἀναχωρεῖς, δείκνυσι ὅτι οὐκ ἀφίησι, ἀλλ' οὕτως αὐτοῖς κεκόλλη), ἐαὶ θέλωσι, ὡς τὸ κλῆμα [σὺ] τῇ ἀμπέλῳ. ἡ πάλιν, ἵνα μὴ θαρρήσαντες ὑπλοι ἡμῶνται, ἡ φησιν ἀκίνητον εἶ) τὸ κακὸν, ἐὰν ῥαθυμῶσιν. Εἶτα ἵνα μὴ εἰς ἑαυτοὺς ἀφορήσῃ τὸ πρᾶγμα, ἡ πίστιν βεβαιώσῃ μᾶλλον, φησὶ· σὺ τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ. πάντα γὰρ τὰ ἑαυτοῦ ἡ τὰ

τοῦ

τῦ παῤῥ ὑς δείκνυσι ἀγάπω εἰς αὐτούς. οὐκ ἄρα τὰ Ἰουδαίων δόξα, ἀλλὰ ταῦτα ἄ ἔμ-
λθομεν λαμβάνειν. εἶτα, ἵνα μὴ λέγωσιν, ἐξεπέσομεν τῆς πατρῴας, ἐγκατελείφθημεν,
γυμνοὶ καὶ ἔρημοι πάντων ἐγθυόμενα, εἰς ἐμέ, φησι, βλέπετε, ἠγάπημαι παῤῥ ὑ παῤῥ ὑς,
ἀλλ' ὅμως πάσχω ταῦτα τὰ προσχεί μενα. οὐ τοίνυν οὐδὲ ὑμᾶς δεῖ τὸ μὴ ἀγαπᾶν ἐγκα-
ταλιμπάνειν τοῦ. εἰ γὰρ ἐγὼ ἀναιρεθμην, καὶ οὐ ποιῦμεν τῦτο τεκμήριον τῦ μὴ ἀγαπᾶν
παῤῥ ὰ τῦ παῤῥ ὑς, οὐδὲ ὑμᾶς χορυβεῖσθαι χρή. αἰ γὰρ ὅτι τῆς ἀγάπης μόνης τῆς ἐμῆς, ὑ-
δὲ ὑμᾶς ταῦτα πάσχειν δεινὰ παῤῥ αλέλαφεν δικαίως εἰς τὸν τῆς ἀγάπης λόγον.

Ἐπεὶ δῦν μέγα ἐστὶν ἀγαπᾶν τοὺς ἐχθρούς, καὶ οὐκ ἔστι ῥᾴμα φίλοις, ὅπι δείξωμεθα δι' ΗΘΙΚΟΝ
τῶν ἔργων αὐτῶν. αὐτὸς ἐχθροὺς ὄντας καταλλάττει, ἡμᾶς φίλους ἡμόμβους μείνωμεν· αὐτὸς
ἤρξατο, ἡμεῖς καὶ ἀκολυθήσωμεν· αὐτὸς οὐκ εἰς οἰκεῖον κέρδος ἀγαπᾷ (ἀνενδεὴς γάρ ὅστι)
ἡμεῖς καὶ εἰς ὃ συμφέρει ἡμῖν· αὐτὸς ἐχθροὺς ὄντας ἐφίλησεν, ἡμᾶς καὶ φίλους ὄντα ἀγα-
πήσωμεν· ὡς ἂν τοῦτο τὰ σύμπαντα ποιῦμεν. καθ' ἑκάστην γὰρ ἡμέραν βλασφημεῖται δι' ἡ-
μᾶς ὁ Θεός, διὰ τὰς ἁρπαγάς, διὰ τὰς πλεονεξίας, καὶ τάχα τις ὑμῶν ἴσως ἐρεῖ· καθ' ἑκάστην ἡ-
μέραν περὶ πλεονεξίας λαλεῖγε. εἶτα καὶ καθ' ἑκάστην νύκτα σὺν τῦτο εἰπεῖν· εἶτα
καὶ σὺ ἀγορᾷ παῤῥ ακολυθοῦσα, ὅ ὅπι τῆς τραπέζης· εἶτα καὶ γυναῖκας, καὶ φίλους, καὶ παι-
δας, καὶ οἰκέτας, καὶ γεωργοὺς, καὶ γείτονας, ὅ αὐτὸ ὅ ἔδαφος, καὶ σῦν τοίχους ἢ δυνατὸν ταύτην
ἀεὶ ῥηγνυναι τὴν φωνήν, ἵνα καὶ μακρὰν οὖσαν σπεδάσωμεν. τὴν γὰρ οἰκουμενικὴν κατέλα-
βεν ἅπασαν τυτὶ τὸ νόσημα, καὶ ταῖς πόλεσι κατέχει ψυχάς, καὶ πολλῆ τῇ μεμμωνᾷ ἡ τυραννίς.
ὥσπερ Χειροσὶ ἐλυτρώθημεν, καὶ ταῖς χρυσίῳ δουλεύομεν. ἐπὶ μὲν τὴν διαστολὴν ἀναχω-
ρῦμεν, καὶ ἐπὶ μὲν πενίαν ὁρμῦμεν· καὶ ὅταν αὖ ὅπι πάῤῥ ῃ, μετὰ τρυφῆς ὥσπερ ἀναχεόμεθα, καὶ
γέλως, καὶ φιλία, καὶ φύσις, καὶ νόμοι, καὶ πάντα ἡγνόηται παρ' ἡμῖν δι' ὀφθαλμόν. σοὶ δὲ ἀναβλέπει εἰς τὸ
μέλλον· σοὶ δὲ σπυδὴ πάντα τὰ μέλλοντα. ἀλλ' ἔσται κέρδος, ὅταν σοὶ τῆς λόγων τύτων ἔσται κέρδος.
Εἰ γὰρ τὰ ἄλλη, φησί, τίς ἐξομολογήσεταί σοι; πολλοὶ ὁ χρυσίον, καὶ πολλοὶ πρόκειται τοῖς Ψαλμ. 5. 5.
τρυφῶσι ἡμῖν, καὶ ἡμῖν εἰ ποιῆς· ἀλλ' οὐχ οὕτως, ὡς ὁ μέγας τῦ γὰρ πλυτοῦντα καὶ ἀπο-
κρέφονται πολλοὶ καὶ μισῦσι. ὁ δὲ ἀρετὴν ζωὴν αἰδοῦνται καὶ τιμῶσιν. ἀλλὰ καὶ γελᾶται ὁ πένης, καὶ σκάρετος ἦ, φησι. ἀλλ' οὐ παῤῥ ὰ τοῖς αἰσθητοῖς, ἀλλὰ παῤῥ ὰ τῖς
ἀληθοῦς. διόπερ σοὶ ὅπι φρέφεσθαι χρή. σοὶ γὰρ, εἰ κατεμυκῆτο μὲν οἶνοι, καὶ κα-
πνίσκοιεν κολικοί, ὁ δὲ ὄφοὶ πάντες ἐπῆσαν· ἀφέντες τῦτο ὃ θαῦμα, πρὸς τὰς τῆς
ἀληθοῦς κρυπτὰς εἰσόδους ἔλθωμεν. καὶ γὰρ ὁμοίως κολικοὶ, καὶ ὅταν χαίρεις ὁ τὰ πρόσ-
τα θαυμάζοντες. εἶτα μὲν μὴ βασιλεὺς ὅπι ταῦτα θαυμάζῃ, σοὶ εἶτα τῆς πολλοῦ ποιῇ,
λέγει, καὶ πάντες καταγελῶσι· μὲν δὲ ὁ τῆς ὅλων δεσπότης σε ἐπαινῇ, κθμθάρων καὶ
κωφῶπτων εὐφημίας ὅπι ζητεῖς; τῦτο γὰρ οὖτοι πρὸς ὁ Θεὸν, μᾶλλον δὲ σοὶ τῦτος· ἀλλ'
ἔλαττον τύτων εὐτελέστερον. μέχρι τίνος σὺ βορβόρῳ τρεφόμεθα; μέχρι τίνος βλάκες καὶ χα-
μαιπετεῖς καλούμεθα ἡμῖν θεοί; σκῆνος σοὶ κυβεύοντας δοῦναι δοκιμάζειν καλῶς, σοὶ
μεῖζονος, σοὶ τῆ χαρὶ ζωῆς· ἀρετῆς δὲ καὶ κακίας σοὶ οὐαρ φαντάζεσθαι δοῦναι. εἶ-
τα ἐμοὶ μοὶ τίς σε σκώπτῃ, ὅτι σοὶ ὀχετοὺς τῆς ἀμῤῥοῦς οὐκ ὅπίσασιν ἔλκειν, σοὶ δὲ κήπους
δεῖπνοι, ἀλλὰ καὶ καταπλήσσει τῦ τῆς ἀπειρίας ταύτης προσβαλλομένου· ἀρετῆς δὲ ἀ-
σκῆ βυλόμενος, σοὶ σοὶ ταύτης εἰσόδους, δοκιμασὰς τύτων καλῇς; διὰ τῦτο σοὶ-
ποτε φθανόμεν εἰς τὸν πτωχὸν ἐκεῖνον. ὁ γὰρ τοῖς ἐμπείροις, ἀλλὰ τοῖς ἀμαθέσιν ὅπι-
τρέπομεν τὰ ἡμέτερα. σκῆνος δὲ οὐ χρὴ τοὺς τῆς πτωχῆς λόγους, ἀλλὰ χρὴ τὸν οἰκείαν ἀμαθί-
αν δοκιμάζουσι. διόπερ, παῤῥ ακαλῶ, καταφρονῶμεν τῶν πολλῶν· μᾶλλον δὲ μηδὲ ἐπαίειν
ὅπιθυμῶμεν, μὴ χρημάτων, μὴ πλύτου, μηδὲ κακόν τι νομίζωμεν πενίαν. ἡ γὰρ φρονήσεως καὶ
καρτερίας καὶ πάσης φιλοσοφίας διδάσκαλος ἡμῖν ἡ πενία. ἐπεὶ καὶ ὁ Λάζαρος πενίᾳ
συνέζη, καὶ ἰσχνὸν ἦν· καὶ ὁ Ἰακὼβ ἄρτου μόνου ὅπιτυχεῖν ἐπεθύμει, καὶ ὁ Ἰωσὴφ σὺν ἑβδόμῃ

πενίᾳ

πενία ἐπιγένει, καὶ οὐχὶ δοῦλος μόνον ἰῶ, ἀλλὰ καὶ δεσμώτης· καὶ σχῆμα ἕτερον μᾶλλον αὐτὸν θαυμάζομεν. καὶ οὐχ ὅτως ἐπαινοῦμεν, ὅτε ☩ σῖτοι διένεμεν, ὡς ὅτε ὁ δεσμωτήριον ᾤκει· οὐχ ὅτε τὸ σχῆμα περιέκειτο, ἀλλ' ὅτε τοῖς ἁλύσεσιν· οὐχ ὅτε ὑπὲρ τοῦ θείου ἐκαθέζετο, ἀλλ' ὅτε ἐπεδιαλύετο καὶ ἐπολεμεῖτο. Ταῦτα οὖν ἅπαντα ἐννοοῦντες, καὶ ἐκ τῶν ἀγώνων τούτων πλεκώμεθα στεφάνους, μὴ πλούτου καὶ τιμῆς καὶ τρυφῆς καὶ δυναστείας· ἀλλὰ πενίαν, καὶ ἅλυσιν, καὶ δεσμά, καὶ καρτερείαν τοῦ ὑπὲρ ἀρετῆς θαυμάζωμεν. τὸ μὲν γὰρ τέλος ἐκείνων, θορύβων γέμει καὶ ταραχῆς, καὶ τοῦ πρὸς ὀργὴν συγκεχλημένου βίου· τούτων δὲ καρπὸς, εὐφροσύνη, καὶ τὰ ἐν τοῖς εὐφροσύνοις ἀγαθά, ἃ μήτε ὀφθαλμὸς εἶδε, μήτε οὖς ἤκουσεν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. χ. ἁπαλῆς. χ. τρυφῆς

Ομιλ. οζ. 11 ΤΑΥΤΑ ΛΕΛΑΛΗΚΑ ΥΜΙΝ, ΙΝΑ Η ΧΑΡΑ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ. 12 Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς.

ΤΑΥΤΑ τὰ ἀγαθὰ τότε ἔχει ☩ μαθεῖν, ὅταν εἰς τέλος ἔλθῃ ὃ προσῆκεν· ἐὰν δὲ σκοπῇ μεταξύ, ναυάγιον ἔχει. καθάπερ ὃ πλοῖον ὃ μεμεταγωγὸν, ἐὰν μὴ φθάσῃ κατενεχθῆναι πρὸς τοὺς λιμένας, ἀλλ' ἐν μέσῳ βαπτισθῇ τοῦ πελάγους, οὐδὲν ἀπώνατο τοῦ πολλοῦ πλοῦ, ἀλλὰ καὶ μείζονα εἰργάσατο τὴν συμφοράν, ὅσῳ καὶ πλείους ἐκόμισε πόνους· οὕτω καὶ αἱ πρὸς τὸ τέλος τῶν πόνων ἀναπεσοῦσαι ψυχαὶ καὶ ἐν μέσοις σκυλεύονται τοῖς ἀγῶσι. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος δόξαν καὶ τιμὴν καὶ εἰρήνην ἔλεγε στεφανοῦσθαι τοὺς καθ' ὑπομονὴν ἔργων ἀγαθῶν πρέχοντας· ὅταν οὖν καὶ ὅταν τῶν μαθητῶν ὁ Χριστὸς κατασκευάζει πάντα. ὅπου γὰρ ἀπεδέξατο αὐτοὺς, ἐκεῖ ἔλαμψεν ἐπ' αὐτοῖς· εἶτα τὸ πάθος περιμένουσι καὶ τὰ σκυθρωπὰ ῥήματα σχολάσειν ἔμελλε τὴν ἡδονὴν, μὴ τὸ σκληρὸν ἰσχνὰ καὶ καταμηνύσαι αὐτοὺς, φησὶ· ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ· τουτέστιν, ἵνα μὴ ἀποκναισθῆτέ μου, ἵνα μὴ σκυθρώπητε ☩ δρόμοι. ἐχαίρετε ἐν ἐμοὶ καὶ σφόδρα ἐχαίρετε, ἀλλ' ἐπέπεσεν ἀθυμία. Ταύτην οὖν ἀφαιρῶ, ἵνα πρὸς τὸ τέλος ἔλθῃ ἡ χαρὰ, δεικνὺς, ὅτι ἀλύπως ἄξια τὰ πρόσκαιρα, ἀλλ' ἡδονῆς. Εἶδον ὑμᾶς σκανδαλιζομένους· ἀπεφηνάμην, οὐκ εἶπον, σχῆμά τι γὰρ μὴ μάθητε ψυχαῖοι; ἀλλ' ἐλάλησα ὑμῖν τὰ παράκλησιν φέροντα. οὕτω βούλομαι ὑμᾶς παιδεύεσθαι τῆς αὐτῆς ἀγάπης τηρῆσαι. ἠκούσατε πρὸ βασιλείας· ἐχάρητε. ἵν' οὖν πληρωθῇ ἡ χαρὰ ὑμῶν, ταῦτα εἶπον ὑμῖν. αὕτη δέ ἐστιν ἡ ἐντολὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς. ὁρᾷς τὸ Θεοῦ τὴν ἀγάπην συμπεπλεγμένην τῇ ἡμετέρᾳ, καὶ ὥσπερ σειράν τινα συνημμένην; σχῆμα τοῦτο ποτὲ μὲν δύο φησὶ ταῖς ἐντολαῖς, ποτὲ δὲ μίαν. οὐ γὰρ ἔνι τῆς πρεσβείας λαβόμενον, μὴ τὴν ἄλλην ἔχειν. ποτὲ μὲν γὰρ φησιν, Ἐν τούτῳ ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται· ποτὲ δέ, Ὅσα θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, ταῦτα καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. ἔστι γὰρ ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται. καὶ, Πλήρωμα νόμου ἡ ἀγάπη· οὗ καὶ τοῦτο λέγει. Ἐὰν γὰρ τὸ μεῖναι, ἀπὸ τῆς ἀγάπης ἴσχυε· ἡ δὲ ἀγάπη, ἀπὸ τῆς τῶν ἐντολῶν τηρήσεως· ἡ δὲ ἐντολή ἐστιν, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους· τὸ μεῖναι ἐν τῷ Θεῷ, ἀπὸ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης ἴσχυε. καὶ οὐχ ἁπλῶς ἀγάπην φησὶν, ἀλλὰ καθὼς ☩ εἶπον δηλονότι· καθὼς ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς. πάλιν δείκνυσιν, ὅτι οὐχὶ ἴσους ἐστὶν αὕτη ἡ ἀναχώρησις, ἀλλὰ ἀγάπης· ὥστε με μᾶλλον ἐχρῆν θαυμάζειν ὑμᾶς τότε. ἐὰν γὰρ ὑμῶν τὴν ψυχὴν μου τίθημι. ἀνθ' ἁδαμοῦ οὕτω φησὶν αὐτό· ἀλλ'

Ρω. ε. ζ.

Ματθ. κε. μ. Ματθ. ζ. ιβ.

Ρω. ιγ. ι.

λα'

λα᾽ ἀνωτέρω μᾶλλον, ἢ ἄρειστι ἀποχαράξαι πιυθμένα· ἐπαυθα γάρ, ὁ τῆς ἀδικίας οἰκοδόμος ἀνοικοδομεῖ τὴν διχόνοιαν τῆς ἀγάπης τὸ μέτρον, καὶ ἑαυτὸν ὅσης ὀφείλει. Ἵνος γὰρ ἔνεκεν πόντα χαρίζεται τὴν ἀγάπην ἐπαίρει; ὅτι τοῦτο ἔστι τὸ δεῖγμα τοῦ μαθητοῦ, τοῦτο τὸ συγχρωτοῦν τὴν ἀρετήν. διὸ καὶ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος τοσαῦτα περὶ αὐτῆς φησιν, ἅτε μεθητὴς ὢν γνήσιος τοῦ Χριστοῦ, καὶ πείσας αὐτῆς λαβών.

14 Ὑμεῖς φίλοι μού ἐστε. Οὐκ ἔτι ὑμᾶς λέγω δούλους.

15 Ὁ γὰρ δοῦλος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ ὁ κύριος αὐτοῦ· ὑμεῖς φίλοι μού ἐστε. πάντα γὰρ ὅσα ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου, ἐγνώρισα ὑμῖν. Πῶς οὖν λέγει, πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ᾽ οὐ δύναδε βαστάζειν ἄρτι; οὐδὲν ἄλλο δηλοῖ ἢ πάντα ἁπλῶς, ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου, ἐγνώρισα ὑμῖν. Οὐδὲν ἀλλότριον φθέγγεται, ἀλλ᾽ ἢ τὰ παρὰ τοῦ πατρός. ὅπερ ἦν τοῦτο μάλιστα διεκρίνει φιλίας εἶδος τὸ τὰ ἀπόρρητα λέγειν, καὶ ταύτης ἠξιωμένους, φησί, τῆς κοινωνίας. πάντα ἅπερ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου, ταῦτα ἐγνώρισα ὑμῖν, λέγει. Εἶτα καὶ ἄλλο τεκμήριον τὸ τυχὸν φιλίας τίθησι. ποῖον δὴ τοῦτο;

16 Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, φησίν, ἀλλ᾽ ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς. Τουτέστιν, ἐγὼ τὴν φιλίαν ἐπέδραμον τὴν ὑμετέραν, καὶ οὐδὲ σὺν ταύτῃ ἦσαν. Ἀλλά καὶ ἔθηκά, φησί, ὑμᾶς, Τουτέστιν, ἐφύτευσα, Ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑπάγητε. Ἐπὶ τὴν μεταφορὰ κέχρηται τῆς ἀμπέλου· τουτέστιν, ἵνα σκάπτητε, Καὶ καρπὸν φέρητε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ. Εἰ γὰρ ὁ καρπὸς μένει, πολλῷ μᾶλλον ὑμεῖς. διὰ γὰρ ἐφίλησα μόνον ὑμᾶς, φησίν, ἀλλὰ καὶ μέγιστα βυργάτησά, πόντα χοῦν τῆς οἰκουμένης σκτείνων ὑμῶν τὰ χλήματα. ὁρᾷς δὲ ὅσων δείκνυσι τὴν ἀγάπην; ὃ τὰ ἀπόρρητα εἰπεῖν, ὃ τὸ ἐφ᾽ ὅπερ ἐδράμης τὴν φιλίαν, τοῦ μεγάλα αὐτοῖς χαρίσασθαι καὶ ἀγαθά, ὃ καὶ εἰπεῖν ὑπὲρ αὐτῶν ἀπρεπέστερον τότε. Ἀπὸ δὲ τούτου δείκνυσι, ὅτι καὶ τὸν θάνατον διὰ τοιούτους αὐτοὺς μέλλουσι διδόναι καρπόν. αἰτήσῃ γὰρ τὴν πρὸς αὐτοῦ βοήθειαν ἀπολαύοντες, οὕτω δὲ καρποφορήσαι. Ἵνα ὅ ἐὰν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δῴῃ ὑμῖν. Καὶ πάλιν ἀπευθύνου ἐστὶ δοῦναι, εἰ μὴ ὁ πατὴρ αἰτεῖται, πῶς ὁ υἱὸς ποιεῖ; ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐκ ἐλαττῶν ὁ υἱός.

17 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Τουτέστιν, οὐκ ὀνειδίζων ταῦτα λέγω, ὅτι τὴν ψυχήν μου τέθημι, ὅτι περισσοὺς ὑμῖν ἐπέδραμον, ἀλλ᾽ εἰς φιλίαν ὑμᾶς ἐκάλεσα. Εἶτα διὰ τί δεῖ διώκεσθαι πάντα καὶ ὀνειδίζεσθαι χαλεπὸν ἴσως καὶ δύσκεστον, καὶ ἐχθρὸν καὶ τὴν ψυχὴν ταπεινώσαι ψυχόν, δηλοῖ τοῦτο μυεῖα περιεπτόν, ὅτε εἰς τοῦτο καθήκει ὁ Χριστός. περιελεήμας γὰρ αὐτὴν τὴν ψυχὴν, οὕτως ὅτι ταῦτα ἔρχεται, καὶ αὐτὰ οὐκ περιουσίας δίκαιός ἐστιν αὐτῇ ὄντα, ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα ἀπέδωκε. καθάπερ γὰρ εἶπεν, ὅτι οὐ μᾶλλον οὐκ ἀλγεῖ, ἀλλὰ καὶ χαίρει δηλονότι, ὅτι ἀπέρχομαι πρὸς τὸν πατέρα (οὐ γὰρ ἐγκαταλιμπάνων αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ σφόδρα φιλῶν τοῦτο ποιῶ) ὅτων καὶ τοῦτο διέκρινεν, ὅτι χαίρειν, οὐκ ἀλγεῖν δεῖ. Ἐπὶ ὅσα πῶς αὐτὸ καταπαύει. οὐ γὰρ εἶπεν, οἶδα λυπεῖν ὂν τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ δι᾽ ἐμὲ φέρετε, ὅπερ καὶ δι᾽ ἐμὲ πάσχετε. Οὐδέπω γὰρ αὐτοῖς ἡ παρουσία ἐχθρὴ ἴσως ἐδόκει γεγονέναι. διὸπερ αὐτοῖς ἀφεῖς, ἐπὶ σὲ περιέπτωσε φησί. ποῖόν δὴ τοῦτο; ὅτι τῆς παρουσίας δέρετος τοῦτο τεκμήριον. καὶ τοιοῦτοι ἀλγεῖν ἐχρεών, ἀλλ᾽ ὅτι μέλλετε λυπεῖσθαι, ἀλλ᾽ εἰ ἐμέλλετε φιλήσεσθαι. τοῦτο γὰρ αἰτίαται οὐκ τὸ λέγειν.

19 Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει. Ὥστε εἰ ἐφιλήσθε, δῆλον ὅτι ποτὲ μὲν ἐκ τοῦ κόσμου ἐστὲ φέρετε δίκαιον. Εἶτα, ὅπερ τῶν προειπὼν οὐκ ἐξεργάσατο αὐτό, ἐπεξέρχεται πάλιν ὃ λέγω·

20 Οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν. Ἐδίωξε ζηλωτὰς αὐτοὺς τοῦτο μάλιστα ποιοῦντας. ἕως μὲν γὰρ ἦν ἐν σαρκὶ ὁ Χριστός, πρὸς σκηνὴν ἦσαν πάλεμον ἔχοι· ὅπερ ἦν μετὰ, πρὸς αὐτοὺς πάλιν ἤλθεν ἡ μάχη. Εἶτα ὅπερ ἀλήθει οἵτινες ἐθαρρεῖτο δῆλον ποσὸν μέλλοντες πόλεμον καταδέχεσθαι, ἀφίησιν αὐτοῖς

ψυχὴν

ψυχικὸν λέγων· ὅπου γε μάλιστα χαίρειν ἔργον ἐστί, τοῦτο μισεῖσθαι παρ' αὐτῶν. οὕτω γάρ μοι χειρωσεσθε τὸν πλησίον. οὐ τοίνυν ὑμᾶς θορυβεῖσθαι χρή. οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐμοῦ κρείττονες, ὥσπερ οὖν καὶ προλαβὼν εἶπον, οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. εἶτα καὶ τρίτη παραμυθία, ὅτι καὶ ὁ πατὴρ ὑβρίζεται μετ' αὐτῶν.

21 Ταῦτα γὰρ ἅπαντα ποιήσουσί, φησι, διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἴδασι τὸν πέμψαντά με· Τούτοις, καίτοι ὑβριζουσι. πρὸς τούτοις συγγιώμης αὐτοῖς ἀποχρώσης, καὶ πηδᾷς ἐπὶ ἑτέραν παραμυθίαν, φησίν·

22 Εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἴχοσαν, Δείκνυσιν ὅτι ἀδίκως καὶ τὰ εἰς αὐτοὺς καὶ τὰ εἰς ἐκείνους ἐργάσονται). Τί οὖν ὅτι τοσαῦτα ἡμᾶς ἤγαγες κακά; ὑβρὶ καὶ πρόφασις τοῦ πολέμου; τὸ μῖσος; διὰ τοῦτο πάλιν φησίν· 10

23 Ὁ ἐμὲ μισῶν, καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ, Οὐ μικρὰν καὶ ἐντεῦθεν αὐτοῖς προφωνῶν κόλασιν. ὅπερ γὰρ ἄνω καὶ κάτω προεφασίζοντο, ὅτι διὰ τὸ πατέρα αὐτοὺς ἐδίωκεν, ἀναιρῶν αὐτῶν τὸν ἀπολογίαν ταύτην εἰρηκεν. οὐ γὰρ ἔχοντες προφάσει· τὸν ἀπὸ τῶν λόγων διδασκαλίαν παρεχόμενον, τὸν ἀπὸ τῶν ἔργων προσέθηκε καὶ τὸν Μωϋσέως νόμον· ὃς τῷ τὰ τοιαῦτα ποιοῦντι καὶ λέγοντι πείθεσθαι ἅπαντας ἐκέλευσεν, ὅταν καὶ πρὸς βδελυγμίαν ἄγῃ, καὶ θαύματα παρέχῃ μείζονα. οὐχ ἁπλῶς δὲ εἶπε σημεῖα, ἀλλὰ τὰ μηδεὶς ἄλλος ἐποίησε. Matth. 8. λγ. Ἐκ τούτων αὐτοὶ μάρτυρες οὕτω λέγοντες· Οὐδέποτε οὕτως ἐφάνη ἐν τῷ Ἰσραήλ· καὶ, Οὐκ ἠκούσθη ἐκ τοῦ αἰῶνος, ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου· καὶ ὃ κατὰ τὸν Λάζαρον τοιοῦτον, καὶ τὰ ἄλλα πάθη τοιαῦτα, καὶ ὁ τῆς θαυματουργίας τρόπος καινός, καὶ παράδοξα ἅπαντα. τίνος οὖν ἕνεκεν, φησι, καὶ σὲ καὶ ἡμᾶς διώκουσι; ὅτι ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ. εἰ γὰρ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει. προεφαμιλλήσατο τῶν ῥημάτων αὐτούς, ὧν καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς εἶπε τοὺς ἑαυτοῦ· ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ἠνίκα τέρψει, ἵνα μὴ πλήξῃ· ἐνταῦθα δὲ τοιαῦτα τὸ πᾶν ἀπεκάλυψε. καὶ πόθεν δῆλον ὅτι διὰ τοῦτο μισούμεθα; ἀπὸ τῶν εἰς ἐμὲ γεγονότων. τίνος γάρ, εἰπέ μοι, τῶν λεχθέντων ἢ τῶν προειρημένων ὀφείλοντες ἔχοντες οὐκ ἐδέξατό με; εἶτα ἐπειδὴ τὸ πρᾶγμα ἔκπληκτον ἦν ἡμῖν, εἶπε καὶ τὸν αἴτιον· τοῦτο δέ, τὸ προειρημένον τὸν αὐτῶν. καὶ οὐδὲν ἐνταῦθα ἴσα)· ἀλλὰ καὶ ὁ προφήτων ἐπαγγέλλεται), διὰ τοῦτο αὐτοὶ δῶσιν προφασιζόμενα καὶ λέγοντα,

Ψαλμ. ξη. ι. 25 Ὅτι ἐμίσησάν με δωρεάν· Ὁ καὶ Παῦλος πού. πολλοὶ γὰρ θαυμάζοντων πῶς Ἰουδαῖοι οὐκ ὀφείλουσι, προφάσεις ἄλλας προλέγοντες δῶσι καὶ τὸν αἰτίαν δηλοῦντας, ὅτι ἡ κακοήθεια αὐτῶν καὶ ἡ ἀπόνοια τῆς ἀπιστίας αἰτία. τί οὖν; εἰ τὸν λόγον σου οὐκ ἐτήρησαν, σὸν τὸν ἡμέτερον τηρήσουσι· Εἰ σὲ ἐδίωξαν, καὶ ἡμᾶς διώξουσι· Εἰ σημεῖα εἶδον, οἷα σὺ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκεν, εἰ ῥημάτων ἤκουσαν, οἷων οὐδεὶς, καὶ οὐδεὶ ἀπόνητο· εἰ τὸν πατέρα σου μισοῦσι, καὶ σὲ μετ' ἐκείνου· ἵνα οὖν ἔχωσιν ἡμᾶς ἐγκαλεῖν; πῶς ἡμεῖς ἀξιόπιστοι λοιπὸν ἐσόμεθα; τίς ἂν προσέσχε τοῖς ὁμοφύλοις ἡμῖν; ἵν' οὖν μὴ ταῦτα σκοποῦντες θορυβῶνται), ὅρα οἷόν ἐπάγει παράκλησιν.

26 Ὅταν ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται), ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ.

27 Καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστε. Ἐκεῖνος ἀξιόπιστος ἔσται· πνεῦμα γὰρ ἀληθείας ὄντι. ἐκεῖ τοῦτο οὐ πνεῦμα ἄγιον, ἀλλ' ἀληθείας αὐτὸ ἐκάλεσε. ὃ δέ, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται), δηλοῖ ὅτι πάντα οἶδεν ἀκριβῶς, καθάπερ καὶ αὐτὸς φησι περὶ ἑαυτοῦ· ὅτι οἶδα πόθεν ἔρχομαι, καὶ ποῦ ὑπάγω, καὶ ἐκεῖ ἀληθείας ἀγαλεγόμενος. οὐ γὰρ ἐγὼ πέμψω. ἰδοὺ οὐκέτι ὁ πατὴρ μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ υἱὸς ὅστις ὁ πέμπων. καὶ ὑμεῖς δὲ ἔσεσθε, φησι, δι' ἀξιόπιστον καὶ σὺν ἐμοὶ γινόμενοι, καὶ μὴ πρὸς ἑτέρων ἀκηκοότες. καὶ οἱ ἀπόστολοι οὐκοῦν διαχεύζονται), λέγοντες· Οἴδαμεν ὅτι νῦν οἶδας πάντα, καὶ οὐ χρείαν σοι ἔχει ἵνα τις σε ἐρωτᾷ· ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθες. καὶ ὁ Παῦλος δὲ ἐπὶ τοῦ Ἀθήνησι βωμοῦ τὸν θεὸν ἐκεῖνον ἐκήρυττε, τὸν ἀγνοούμενον μὲν ὑπὸ τῶν πολλῶν, γνωριζόμενον δὲ ὑπὸ τῶν ἀποστόλων. καὶ ὁ Ἰωάννης δὲ ἐν τῇ ἀποκαλύψει τὸν αὐτ

πρὸς χάριν ἐλθεῖν), ὅτι μάρτυρεῖ τὸ πνεῦμα τοῖς λεγομένοις. 1 Ταῦτα λελάληκα κζ ις.
ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε· Τυπτήσει, ὅταν ἴδωσι πολλοὺς ἀπιδιοῦσας καὶ δικαὶ
πάσχοντας ὑμᾶς. 2 Ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς. Ἤδη γὰρ ζημίωσις, ἐὰν
μή τις ὁμολογήσῃ Χριστόν, ἵνα ἀποσυνάγωγος γένηται). Ἀλλ' ἔρχεται) ὥρα, ἵνα πᾶς
ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς, δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ Θεῷ.
Οὕτω τὸν ὑμέτερον διώξουσι φόνον, ὡς προσφορὰν εὐσεβοῦς καὶ ὁσίου θεοῦ ἀρέσκον. εἶτα τὴν
μυρίαν ἐπάγει πάλιν.
3 Καὶ ταῦτα ποιήσουσιν, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν Χριστὸν πατέρα, οὐδὲ ἐμέ.
Ἀρκεῖ ὑμῖν εἰς παράκλησιν, τὸ δι' ἐμὲ καὶ Χριστὸν πατέρα ταῦτα πάσχειν. εἰ ταῦτα δυνάμε-
10 νοήσει πάλιν αὖθις μανιώδεσμον, οὐ δεχόμενος ἔλεγχον· Μανιώδεις ἐστὶ ὅταν οἰκοδίσωσιν ὑμᾶς Matth. 2. 16.
καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν, ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ· χαίρετε καὶ
ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
4 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵν', ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, μνημονεύητε αὐτῶν.
Ὡς ἀπ' ἀρχῆς καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ἡτοίμασε. καὶ γὰρ ἔξεστιν εἰπεῖν, ὅλη κολασθῆναι ἡμᾶς τὰ
15 πρὸς χάριν ἔλεγον μόνον· οὐχ ὅλα ἀπάτης ἐστὶ τὰ εἰρημένα. καὶ γὰρ καὶ ὁ μέλλων ἀπατᾶν, καὶ
ταῦτα προεῖπεν ὑμῖν τὰ ἀπειρέπετα. διὰ τοῦτο οὖν προεῖπον, ἵνα μὴ ἀπροσδόκητα
προσπεσόντα ὑμᾶς διαπτοήσῃ· καὶ δι' ἑτέραν δὲ αἰτίαν, ἵνα μὴ λέγητε, ὅτι οὐ προεῖδον ἐσόμε-
να ταῦτα. μνημονεύετε οὖν, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. καὶ γὰρ ἀεὶ προεῖπόν σοι ἀῆμα τῇ διώξει αὐτῶν
ποιεῖν, ὡς λυμεῶνας ἐλαυνόντες· ἀλλ' οὐκ εἴρυσεν οὐδὲ μαθητὰς τούτου, προσαχύσαι-
20 τας δὲ εἰδότας ὑπὲρ ὧν ἔπασχον. ἰσχὺν γὰρ αὐτοῦ ἡ αἰτία τῶν γινομένων ἀφαιρήσεται. διὰ
τοῦτο αὐτοῖς πάντα προσπαίζει λέγων· οὐκ ἔγνωσάν με, καὶ ὅτι δι' ἐμὲ ποιήσουσι καὶ διὰ
τὸ ὄνομά μου καὶ διὰ τὸν πατέρα, καὶ ὅλα ἐγὼ προεῖπον ἔπαθον, καὶ ὅτι οὐκ ἀπὸ δικαίας αἰτίας
ταῦτα τολμῶσι.
Ταῦτα δὲ ἡμεῖς ἐν τοῖς πλεονασμοῖς γράφομεν, ὅταν πάντα πόνον καὶ πάσχομεν ἀνθρώ- ΗΘΙΚΟΝ
25 πινον, εἰς τὸν ἀρχηγὸν ἡμῶν ὁρῶντες καὶ τελειωτὴν τῆς πίστεως, ἐξ ὅτι πάντα φαύλων ἀνθρώ-
πων, καὶ ὅτι δι' ἀρετὴν, καὶ ὅτι δι' αὐτόν. δι' ὧν γὰρ ταῦτα ἐποιοῦμεν, ἀπρόσβλητα ῥᾴστα ἔσται καὶ φορητά. εἰ γὰρ
καὶ σφόδρα ἀγαπητὸς ἡμῖν ὁ πάσχων ἐξ ὑπαρχῆς) ἀλλὰ τὴν θείαν ἐάν τις πάθῃ τιμήν, ποίαν λήψεται) ἀπόθεσιν
τῶν ἁμαρτιῶν; καὶ γὰρ αὐτὸς προστάγματα ἐποιήσατο τὰ σωτήρια, δόξαν οὐκ ἀλλοτρίαν ἀπ' ἡμῶν· πολλῷ μᾶλλον
ἡμᾶς ὕστερα ἁμαρτάδας χρή. Εἰ γὰρ παθὼν ὕστερα δικαιοῦται καὶ φέρειν, πολλῷ μᾶλλον χρὴ
30 μᾶλλον καὶ πλεονεξίας. διὰ τοῦτο, ὅταν τι μέλλωμεν πάσχειν ἀνδρικῶς, μὴ σὺν πόνῳ, ἀλλὰ σὺν
εὐφροσύνῃ συνεῖναι. ὥσπερ γὰρ ἐμπορεῖα, ἃ τὰ πλάγια μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ κέρδη λογίζονται· οὕτω καὶ ἡμᾶς, χριστιανοὺς, καὶ τὰ πρὸς Θεὸν προσβήσεσθαι δικαιολογίζεσθαι χρή. καὶ
γὰρ δὴ φανερὸν τὸ πλεονεκτεῖν, σημαίνουσι ὅτι ὁ Χριστὸς οὐ βούλεται, καὶ ἀνδρικῶς φιλεῖται. πάλιν
δὲ ἐπαιδεύθη ἢ ὅτι πένησι δίδοναι, μὴ μίσει τῆς δαπάνης ἡμᾶς λογισμοί· ἀλλ' ὑπὲ-
35 ρας μεταλαγεῖν τὸν ἀγαθοποιοῦντα ὑπὲρ τοῦ ἀπόντος. καὶ ὅταν φορτικὸν ᾖ τὸ καταφρονεῖν ἔρωτος γυναικὸς ἀλλοτρίας, λογίζου χριστιανὸς ἀπὸ τοῦ πόνου εὐφροσύνην, καὶ ῥᾳδίως οἴσεις
τὸν πόνον. Εἰ γὰρ δοῦλος θεράποντι φόβος ἀπειλεῖται τοῦ ἀτόπου προσβλήματος, πολλῷ μᾶλ-
λον ὁ τοῦ Χριστοῦ πόθος. σκληρὰ ἡ ἀρετή· ἀνάγκη προσβαλεῖν αὐτῇ τὴν ὅλην τῆς τοῦ μηδὲν
ποιεῖν ἐπαγγελίας τὸ μέγεθος. ὃ μὴ γὰρ ὠφελεῖται καὶ χωρεῖς τούτου αὐτὸν καθ' ἑαυτὸν ὠφελή-
40 σαι ὁρῶσι, καὶ ὅτι τοῦτο αὐτὸν μετέρχεται) καὶ ὅτι τὸ τοῦ Θεοῦ δέχεσθαι, οὐκ ὅτι μισθῷ ἐργάζε-
ται· καὶ μέγα ἡγεῖται τὸ σωφρονεῖν, καὶ ὅτι τὸ μὴ κολάζεσθαι, ἀλλ' ὅτι ὁ Θεὸς ἐπέταξεν.
Εἰ δέ τις ἀδυνατεῖ, καὶ τὰ βραδύτερα ὠφελεῖται. οὕτω καὶ ὅτι τῆς ἐλεημοσύνης ποιούμεθα,
καὶ ἐλεοῦμεν τοὺς ὁμοφύλους, μὴ δὲ προσορῶμεν τὸ τοῦ λιμοῦ φθειρομένους. πῶς γὰρ
οὐκ ἄτοπον, αὖθις μὲν ὅτι τῆς τραπέζης καθίζεσθαι γελοίους καὶ τρυφῶντας· ἑτέρων δὲ

δηλ τῶ ἀμφόδου παιδίων ἀχνύοντας ὀλοφυρομένων, μηδὲ ὑπισχνεῖται πρὸς τὸν ὀλολυγμὸν, ἀλλὰ ἡ δυσχέρεια τὴν ἀπάτην καλῇ; τί λέγῃς, ὦ δέσποτα; δι' ἄρτον ἵνα τὶς ἀπάτῃν πλέκει; ναί, φησι. σέκομῶ ταύτῃ μάλιστα ἐλεεῖσθαι· ταύτῃ μάλιστα τῆς αἰσχύνης ἀπαλλαττόμεθα. εἰ δὲ μὴ βούλῃ δοῦναι, μηδὲ ὑβρίσῃς· εἰ δὲ μὴ βούλῃ λῦσαι τὸ ταῶν ἄγιον, μὴ ὤσῃς εἰς βάραθρον. σύνοισον γὰρ ὅτι ὅταν προσιλθόντα ἀπώσῃ Ⓦ πένητα, ὡς ἔστι Ματθ. ζ. c. Ⓦ Θεὸν προσκαλῶν. Ὃ γὰρ μέτρῳ μετρεῖτε, φησι, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν. σύνοισον πῶς ζωντανοεῖς σκῶλος ἄπεισι, κάπα κακοφώνως, ὀδυρόμενος, μᾶλλον δὲ πενίας καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ ὕδατος πληγῆς λαβών. εἰ γὰρ ὁ ἐπαιτεῖν καταισχύνων ὑμᾶς πέπαυται, ὁ αἰτοῦντα μὴ λαβεῖν, καὶ ὑβριζόμενος ἀπελθεῖν, σκέψαι πόσην χαμηλὰ ἐργάζεται. μᾶλλον τίνος τῶν θηρίων ἐσίγησεν, ἢ τὴν φύσιν αὐτῶν ἔχει τὸ πλεονεξίας ἀγνοοῦμεν; πολλοὶ σιγάζουσιν ὅπλα τύπτοντες· ἀλλ' ὁ βούλομαι νῦν, ἀλλὰ ἔχει πάντως τοῦτον ἔχειν Ⓦ ἔλεος. σύνοισον μοι τὴν ἡμέραν σκιάν, ὅταν προσδεχώμεθα βήματα τοῦ Χριστοῦ, ὅταν προσκαλῶμεν ἐλεημοσύνας, καὶ εἰς μέσον αὐλοὺς ἀγαγὼν ὁ Χριστὸς λέγῃ πρὸς ἡμᾶς, ὅτι δι' ἄρτον ἕνα καὶ ὀβολὸν ἕνα, τοσούτους τοὺς ψυχὰς ταύτας σπουργάσασθε κλυδώνιον, τί ἐροῦμεν; τί γὰρ ἀπολογησόμεθα; ὅτι γὰρ εἰς μέσον αὐλοὺς ἄξει, ἄκουσον τί φησι· ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. οὐδὲ γὰρ σκῶλοι λοιπὸν ἐροῦσί τι πρὸς ἡμᾶς, ἀλλ' ὁ Θεὸς ὑπὲρ αὐτῶν ἡμῖν καθάψεται. ἐπεὶ ἡ Λυκ. ιε. Ⓦ Λάζαρον ὁ πλούσιος εἶδε· καὶ ὁμῶ Λάζαρος οὐδὲν πρὸς αὐτὸν εἶπεν, ὁ δὲ Ἀβραὰμ τὸν ὑπὲρ ἐκείνου λόγον ἐποιήσατο. οὕτω καὶ ὑπὲρ τῶν πενήτων ἔσται, τὴν ὧν πρὸς ἡμᾶς καταφρονουμένων. οὐ γὰρ χεῖρας αὐτοῖς προτείνουσιν ὀφθαλμοὺς ἐλεεινῷ σχήματι, ἀλλ' ἐν ἀναπαύσει ὄντες· ἡμεῖς δὲ ὅ ἐκείνων λυπούμεθα σχῆμα· καὶ εἴ τε ὅ σχῆμα μόνον, καὶ μὴ ὅ πολλῷ χαλεπώτερον, πονηρία. οὐδὲ γὰρ ὁ πλούσιος ψιχίων ἐπεθύμει χορταθῆναι ἐκεῖ· ἀλλ' ἀπεστηναίζετο· ἐ- Λυκ. ιε. κελεύσθη χαλεπῶς, καὶ ἠκούσατε, Ὃν ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος τὰ κακά. μὴ τοίνυν μέγα νῦν τὸν πλοῦτον νομίζωμεν. οὐδὲ γὰρ ἐφόδιον ἡμῖν ἔσται κολάσεως, ἐὰν μὴ προσέχωμεν· ὥσπερ οὖν ἐὰν προσέχωμεν, καὶ ἡ πενία προσαθλία γίνεται καὶ πυφῆς καὶ ἀναπαύσεως ἡμῖν. ἐὰν γὰρ ἐὰν ἁμαρτήματα ἀποτιθέμεθα, καὶ εὐχαρίστως ταύτην φέρωμεν, ἐὰν πολλῷ μᾶλλον τὸν θεὸν κτώμεθα τὴν παῤῥησίαν. μὴ τοίνυν ἀεὶ τὸ ἄδειαν ζητῶμεν, ἵνα ἀδείας ἀπολαύσωμεν οὐκ· ἀλλὰ σὺν ὑπὲρ ἀρετῆς δεξώμεθα πόνους, ἐὰν τὰ προκείμενα προεκκόπτωμεν, καὶ μηδὲν πλέον ὑπιζητῶμεν, ἀλλ' εἰς σὺν δεομένοις τὰ ὄντα πάντα ἀναλίσκωμεν. ἵνα γὰρ ἔξομεν ἀπολογίαν, ὅταν αὐτὸς μὲ ἡμῖν Ⓦ θεσπὸν ἐπαγγέλληται, ἡμεῖς δὲ μηδὲ ἄρτον αἰτῶ παῤῥησιάζωμεν; ὅταν αὐτὸς μᾶλλον σοι τὸν ἥλιον ἀνατέλλῃ, καὶ πᾶσαν τῆς κτίσεως παῤῥησίαν τὸν δίκαιον· σὺ δὲ οὐδὲ ἱμάτιον αὐτῷ δίδως, οὐδὲ στέγης κεπωνῆν ποιῇς; καὶ τί λέγω ἥλιον καὶ κτίσιν; τὸ σῶμά σοι παρέδωκε, τὸ αἷμα τὸ ἅγιον ἔδωκε· σὺ δὲ οὐδὲ πεντελεῖ μεταδίδως. ἀλλ' ἔδωκας ἅπαξ; ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο ἔλεος. ἕως γὰρ δύ' ἔχῃ μὴ ἐπιλήσῃ, οὐδέπω τὸ πᾶν ἐπλήρωσας. ἐπεὶ καὶ αἱ παρθένοι ταῖς λαμπάδας ἔχουσαι, εἶχον ἔλαιον, ἀλλ' οὐ δαψιλές. ἐλεῶ μὲ οὖν, εἰ καὶ ἀπὸ τοῦ σαυτοῦ παρῆκας, μηδὲ οὕτως εἰ φειδωλός· πῶν δὲ τὰ ὑπ' ἐκείνου δίδοις, ἵνος ἔνεκεν μακρολογῇ; εἶπω βούλεσθε τὸν αἰτίαν ταύτης τῆς ἀπανθρωπίας; ἀπὸ πλεονεξίας ζωάγρησι τὰ ὄντα, καὶ πρὸς τὸν ἐλεημοσύνῳ εἰσὶν οἰκεῖοι οὗτοι. ὁ γὰρ ὕτω μαθὼν κερδαίνειν, ἁμαλίσκειν σέκ οἶδεν. πῶς γὰρ ἂν τις παρεσκευασμένος εἰς ἁρπαγὴν, πρὸς τὸ σκαπτὸν ἑαυτὸν ῥοθμίσειεν; ὁ γὰρ τὰ πρὸς ἑτέρων λαμβάνων, πῶς δυνήσεται τὰ ἑαυτοῦ προέσθαι ἑτέρῳ; καὶ γὰρ κύων μεγέθησας ἁρπαγὴν ἀπαγόμενος, φυλάττειν σκεύη δυνάται τὸν ἀγέλην. δηλ τοῦτο τοὺς τοιούτους καὶ ἀναιρῶσι Ⓓ πολεμίους. ὅταν ἵνα μὴ καὶ ἡμεῖς πάσχωμεν, ἀποκόπτωμεν τὸ τοιαύτης ζοίνης. ἐὰν γὰρ καὶ ὅτι ἁρπαγὴν ἀπαγόμενον, Ⓓ τὸ δηλ λιμὸν θάνατον ἐπεισαγόντες. οὐχ ὁρᾶς πῶς πάντα κοινὰ ἡμῖν ἀνῆκεν ὁ Θεός; εἰ γὰρ σὺ χρήσῃ εἷς τῶν πενήτων, καὶ αὐτὸ τῆς τοῦ πλουσίου ἕνεκα· ἐλεημοσύνης· ἵνα ἔχωσι δηλ-

τῆς

τῆς εἰς ἐκείνους ἐλεημοσύνης ἀποδύεσθαι τὰ ἁμαρτήματα. σὺ δὲ καὶ σὺ τούτῳ ὁμοίως ἀπρόθυμος γένησαι. ὅλον δῆλον ὅτι εἰ καὶ σὺ τοῖς μείζοσι ταύτην ἔλαβες τὴν ἐξουσίαν, μυρίους δὲ ἐργάσου φόβους, καὶ τὸ φῶς καὶ τὴν ζωὴν ἅπασαν ἀπέκλεισας. ὅπερ ἵνα μὴ γένηται, ἀνάγκη τὴν σὲ ἐκείνους ἁπλησίαν διέξοδον. εἰ δὲ ἀληθῆ ταῦτα ἀκούοντες, πολλῷ μᾶλλον ἐγὼ ταῦτα γινόμενα ὁρῶ. μέχρι ποτὲ σὺ πλούσιος, καὶ ἐκεῖνος πένης; μέχρι τῆς ἐσπέρας, περαιτέρω δὲ οὐκ ἔλυε. ὅτω γὰρ βραχὺς ὁ βίος, καὶ πάντα τὸ ἑκάστοις, καὶ πάντα ὅπου χώραις ἔσηκε λοιπόν, ὡς ὤφειλε βραχεῖαν τὸν πᾶν εἰ νομίζεσθαι. τί σοι δεῖ τὰ μείζονα ἐρεθιζομένων, καὶ πλήθους οἰκέτῃ ἢ οἰκέτου; ἀλλὰ τί μὴ μυρίους ἔχῃς κήρυκας τῆς ἐλεημοσύνης; ὃ μὲν γὰρ τάμισος ἡδέμιδν ἀφίπη φωνῶ, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἐπισπάσεται λῃστάς· τὰ δὲ τῶν πενήτων ταμιεῖα τοὺς αὐτοὺς διαδήσεται Θεὸν, καὶ πάντα τὸν βίον, καὶ πάντα λύσει τὰ ἁμαρτήματα, καὶ δόξαν τοῦτο Θεῷ, καὶ ὑμῖν τοῦτο δυσωπίας οὖσι. τί τοίνυν φθονῇς σεαυτῷ τοσούτων ἀγαθῶν; καὶ γὰρ ἐκείνοις, ἀλλὰ σαυτὸν οὐ ποιήσεις μείζονος, ἐκείνους βλέπων. τοὺς μὲν γὰρ τὰ πρόσκαιρα ἐπισωρεύσαντας, σαυτῷ δὲ τὴν μέλλουσαν δόξαν καὶ παρρησίαν τοσαύτην κτησάμενον· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ζὼν τῷ πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ομιλ. ον. 4 ΤΑΥΤΑ ΔΕ ΕΞ ΑΡΧΗΣ ΟΥΚ ΕΙΠΟΝ ΥΜΙΝ, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην. 5 Νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με ποῦ ὑπάγεις· 6 Ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν.

ΜΕγάλη τῆς ἀγνωμίας ἡ τυραννὶς, καὶ πολλῆς ἡμῖν τῆς ἀνοίας σοφῆ, ὥστε ξένην πρὸς τοῦτο τὸ πάθος γνώμην, καὶ τὴν χρήσιμον ἀπ' αὐτῆς καρπωσόμενον, τὸ πρόσωπον ἐᾷν. ἔχει γὰρ ἡ καὶ χρήσιμον. ὅταν μὲν γὰρ ἁμαρτάνωμεν ἡμεῖς ἢ ἕτεροι, τότε μόνον λυπεῖσθαι καλόν· ὅταν δὲ ἀνθρωπίναις πρόσκασιν ἐμπέσωμεν, ἄχρηστος λοιπὸν τῆς ἀγνωμίας ἡ χρῆσις. ἐπεὶ δοῦναι καὶ τοῦτο μαθεῖν ἐθέλοντας τελείους εἶναι αὐτὴν κατιπάλασιν, ὅσα πρὸς αὐτὸν διορθοῦται διὰ τῆς ὑπερβολῆς. ὁ γὰρ μυρία πρὸ τούτου αὐτὸν ἐρωτῶντες (ἔφη γάρ ὁ Πέτρος ἔλεγε, ποῦ ὑπάγεις; καὶ ὁ Θωμᾶς δέ, οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις, καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι; καὶ ὁ Φίλιππος· δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα σου) οὗτοι πολὺ ἀκριβέστερον ὕστερον ἐρωτήσουσιν, ὅτε ἀποσυνάγωγους ποιήσουσι, καὶ ὅτι μισήσουσιν ὑμᾶς, καὶ ὅτι ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξει λατρείαν προσφέρειν τῷ Θεῷ, οὕτω κατέπεσον, ὡς ἀφασίᾳ κατασχεθῆναι λοιπὸν, καὶ μηδὲν αὐτοῖς διαλέγεσθαι. ὅπερ οὖν αὐτοῖς ὠφελίζων ἔλεγε· ταῦτα δὲ ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον ὑμῖν, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην. νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, ποῦ ὑπάγεις· ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. διὰ γὰρ ἡ ταύτης ἀμετρία, διὰ καὶ θανάτου κατασκευαστική. διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος ἔλεγε· μή πως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. ταῦτα δὲ ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον ὑμῖν, φησι. τίνος δὲ ἕνεκεν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπεν; ἵνα μὴ ὡς λέγῃ, ὅτι ἀπὸ τῶν πολλάκις συμβαίντων τοσαῦτα ὀλοθύρεται ἔλεγε. εἰ δέ ποτε περάσματι ἐπιχειρεῖ τοσαύτην ἔχοντι δυσχολίαν; ἤδειν μὲν, φησιν, αὐτὰ ἐξ ἀρχῆς, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔλεγον, ἀλλ' ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην. καὶ τοῦτο αἰνιττόμενος πάλιν· ὡσανεὶ ἔλεγεν, ὅτι σὺν ἀσφαλείᾳ ἦτε, καὶ ἐξὸν ὑμῖν ἐρωτᾷν ὅτι ἐβούλεσθε, καὶ ἐπ' ἐμὲ ὁ πόλεμος ἅπας ἀνερρίπιζετο, καὶ πρέπον ἦν εἰπεῖν ταῦτα ἐξ ἀρχῆς. διὰ τοῦτο τότε οὐκ εἶπον; διὰ σὲ δώδεκα καλέσας ἔλεγεν·

Matth. x. 18. Επὶ ἡγεμόνας καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε, καὶ μαστιγώσουσιν ὑμᾶς ἐν ταῖς συναγωγαῖς; πῶς οὖν φησιν, ὅπου ἀπ' ἀρχῆς οὐκ εἶπον; ὅτι μάστιγας καὶ ἀπαγωγὰς προεφώνησεν, ἵνα μὴ οὕτω δόξῃ ὁ θάνατος αὐτῷ ἴδιος) παρασυνάδασος, ὡς καὶ λοιπὸν τὸ πρᾶγμα νομίζεσθαι. τοῦτο γὰρ πάντων μᾶλλον ἐκείνοις ἐφόβει καὶ ἀπαλλάξαι, εἴτι ἔμελλον ὡς ἀσεβεῖς καὶ λυμεῶνες χριθήσεσθαι. πρὸς τοῦτο οὖν ἀκριβῶς ἐστιν εἰπεῖν, ὅπου οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐθῶν ἔμελλεν ἀπαγεῖν εἶπεν· ἐνταῦθα δὲ καὶ Ἰουδαϊκὰ προσέθηκε μὴ πλείονος τῆς ἐπιβολῆς, ἐπ' ὀλίγον δὲ ὅτι θύραθεν ἐστὶν ἐδίδαξε. πῶν οὖν ἀπάγω πρὸς τὸ πιμπλασθαί με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν λέγει, ποῦ ὑπάγεις; ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. ἵνα μικρὰ καὶ αὐτὴ παραμυθία τὸ μαθεῖν αὐτοὺς, ὅτι ἤδη τῆς ἀγωνίας τῆς ἀπὸ τῆς ἐρημίας τῆς αὐτοῦ καὶ τὰ μέλλοντα ἐκδιήγεσθαι αὐτοὺς δεινὰ (οὐδὲ γὰρ ἤδεισαν, εἰ δυνήσονται) ἀνδρείως ἀγωνίσεσθαι. Ἵνος οὖν ἔσεται ἵνα μὴ ταῦτα εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι τῷ πνεύματος κατισχύθησαν; ἵνα μάθῃς ὅτι σφόδρα ἦσαν ἀγαθοί. εἰ γὰρ μηδέπω πνεύματος καταλιωθέντες, οὐκ ἀπεπόδησαν τῇ λύπῃ καταχωσθέντες, ἐννόησον τίνες ἔμελλον ἔσεσθαι τῆς χάριτος ἀπολαύσαντες. Εἰ γὰρ τότε ἀκούσαντες ἐλύπησαν, ἔφ' πνεύματι αὖ τὸ πνεῦμα ἐλεγχόμενα· πῶν οὖν ὁ ὀλέκλησις τῆς ἀγαθοῖας αὐτῶν ἐστιν ὁ καρπὸς, καὶ σαφὴς τοῦ πόθου τοῦ πρὸς τὸν Χριστὸν ἀπόδειξις, γυμνοῦν ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος βασανίζοντος.

7 Ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λέγω. Οσα πῶς παραμυθεῖται αὐτοὺς πάλιν. οὐ γὰρ τὰ πρὸς χάριν λέγω, φησὶν, ἀλλὰ, καὶ μεγάλης λυπεῖσθε, ὅ συμφέρει ἀκοῦσαι δεῖ. ὑμῖν μὲν γὰρ κατ' οἰκονομίαν ἐστὶν ἐμὲ πρᾶξαι· τὸ δὲ συμφέρει ἕτερον. κηδεμόνου δέ ἐστι, τὸ μὴ ὅτι πρὸς συμφέροντα τῶν γνωρίμων φείδεσθαι, καὶ ἀπαγαγεῖν τῶν λυπεῖσθαι αὐτούς.

Ἐὰν γὰρ ἐγὼ μὴ ἀπέλθω, φησὶν, ὁ παράκλητος οὐ μὴ ἔλθῃ. Τί λέγουσιν οἱ ταῦτα τὴν προσηχοῦσαι πρὸς τὸ πνεύματος οὐκ ἔχοντες δόξαν; συμφέρει διαπόντιον ἀπελθεῖν, καὶ δοῦλον παράκλητον ἔχειν; ὁρᾶς πῶς πολλὴ τὸ πνεύματος ἡ ἀξία;

Ἐὰν δὲ ἀπέλθω, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς. Καὶ τί δὲ κέρδος;

8 Ἐκεῖνος ἐλθὼν, ἐλέγξει τὸν κόσμον. Τουτέστιν, οὐκ ἀπομερπὶ ταῦτα προέξουσιν, ἀλλ' ἐκεῖνος ἔλθῃ. ἐκφανῶ μὲν γὰρ καὶ τὰ κρυπτὰ γεγυμνωμένα ὑπερσωμίσαι αὐτούς· ὅταν δὲ καὶ δι' ἐκείνου ταῦτα γένῃ), καὶ διδάγματα πολλῷ σοφώτερα καὶ σημεῖα μείζονα, πολλῷ μᾶλλον καὶ διορθώσονται, ὁρῶντες τοσαῦτα ἐν τῷ ὀνόματί μου γινόμενα· ὅπερ σαφέστερον ποιεῖ τῆς ἀναστάσεως τὴν ἀπόδειξιν. πῶν μὲν γὰρ δυνάμενος) λέγειν, ὅτι ὁ τὸν τυφλὸν ἰάσας, καὶ ἡμᾶς οἶδα μόνον τὸν πατέρα καὶ τὸν μητέρα· ὅταν δὲ ἴδωσι θάνατον λυόμενον, καὶ δι' ἐκβαλλομένων, χολὴν φύσεως διορθουμένην, δαίμονας ἐλαυνομένους, πνεύματος χερηίαν ἀφαιρεῖ, καὶ ταῦτα πάντα ἐμοῦ καλουμένου γινόμενα, τί ἐροῦσιν; ἐμὲ τύρσοι γὰρ πρὸς ἐμοῦ καὶ ὁ πατήρ· μέρτυρήσει δὲ καὶ τὸ πνεῦμα. καίτοι καὶ παρὰ τοῦ ἀγγέλου ἐμέρτυρήσαν· ἀλλὰ καὶ πῶν τοῦτο πεπίστευσαν. ὃ δὲ, ἐλέγξει 9 Περὶ ἁμαρτίας, Τουτέστι, πᾶσαν ἀπολογίαν αὐτῶν ἐκκόψει, καὶ δείξει πεπλημμεληκότας ἀσυγγνώστα.

10 Καὶ περὶ δικαιοσύνης, ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα πορεύομαι, καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με· Τουτέστιν, ὅτι "ἄληπτον πρᾶγμα βίου. καὶ τοῦτο τιμώμενοι, ὅ πρὸς τὸν πατέρα πορεύεσθαι. ὅπερ γὰρ αὐτῷ ἀεὶ τοῦτο ἐπιτελεῖν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι τοῦτο ἀμαρτωλὸν αὐτὸν ἔλεγεν καὶ παράνομον, φησὶν· ὅτι καὶ ταύτην ἀναιρήσει τὴν πρόφασιν. Εἰ γὰρ τὸ νομίζεσθαι ἐμὲ μὴ ἐκ) ἐκ τοῦ Θεοῦ τοῦτο παράνομον δείκνυσι· ὅταν δείξῃ τὸ πνεῦμα ἐκεῖ με ἀπελθόντα, καὶ ὁ πρὸς ὤφειλε, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκεῖ (τὸ γὰρ, οὐκ ἔτι θεωρεῖτέ με, τοῦτο ἔστι δηλοῦσιν) τί ἐροῦσι λοιπόν; ὅσα δὲ δύο τούτων ἀναιρεθέντων τὴν ποινὴν ἐκτίνυσιν. ὅτε γὰρ τὰ σημεῖα ποιῇ, ἁμαρτωλὸς (οὐ γὰρ δύνατα) ἁμαρτωλὸς σημεῖα ποιεῖ) ὅτι τὰ παρὰ Θεοῦ ἐκ) ἀγαπώμενος, ἁμαρτωλὸς. ὥστε οὐκ ἔτι ἔλεγχε λοιπὸν, ὅτι οὐκ ἁμαρτωλὸς ὅστι, ὅτι οὐκ ἐστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ.

11 Περὶ

11 Περὶ δικαιοσύνης δὲ ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται. Πάλιν ἀναζωπυρεῖ τὴν διάνοιαν ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης ἀμφοτέρας λέγων, ὅτι καὶ ἐπάλαισε τῷ διαβόλῳ. οὐκ ἀμφιβάλλω μὲν ὅτι ἁμαρτωλὸς ὢν κατεπάλαισεν· ὅπερ οὐδὲ δικαίου τινὸς ἀνθρώπου ποιῆσαι ἴσχυσεν. ὅτι γὰρ κατακέκριται δι' ἐμέ, εἴσονται οἱ κατεπαλαιστηκότες αὐτοῦ ὕστεροι, καὶ τὴν ἀνάσασιν μου σαφῶς εἰδότες, ὅπερ καὶ ἀκεινήτου αὐτοῦ ὄντος. ὁ γὰρ ἰσχυρότερός με καταβαλεῖν ἐπεὶ δὲ ἔλεγον, ὅτι δαιμόνιον ἔχω, καὶ ὅτι πλάνος εἰμί, καὶ ζητῶ μὴ ζητῶν δοξασθῆναι ἕως λοιπὸν ὅτε. ὁ γὰρ ἐμὲ αὐτὸν ἐτίμων, εἶτα ἁμαρτία ὑπεύθυνος ἦμαν· νυνὶ δὲ κατακέκριται δι' ἀκριβείαν. 12 Ἔτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. Οὐκοῦν συμφέρει ἐμὲ ἀπελθεῖν, εἶτε τότε μέλλετε βαστάζειν, ὅταν ἀπέλθω. καὶ τί γέγονε; μείζονι σοι δοκεῖ πνεύματι ὅστις, ὅτι νῦν μὲν οὐ βαστάζομεν, ἀκριβῶς δὲ ἡμᾶς βαστάζειν ἐπαγγέλλεται; μείζων ἡ ἀκρίβεια καὶ τελειοτέρα; οὐ τοῦτο. δι' ἀκριβῆ γὰρ ἐκεῖνος τὰ ἐμὰ ἐρεῖ. διὰ τοῦτό φησιν· 13 Ὅταν δὲ ἐκεῖνος ἔλθῃ, ἐκεῖνος, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ, λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ. 14 Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. 15 Πάντα, ὅσα ἔχει ὁ πατήρ, ἐμά ἐστιν. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει καὶ ἀναμνήσει, καὶ ὁ τῆς ζηλώσεως ὑμᾶς ἀναμνήσεται, ὅταν αὐτὸς ἐκεῖνος ποιήσῃ, καὶ ὅτι συμφέρει ἐμὲ ἀπελθεῖν, καὶ ἐκεῖνος ἐλθεῖν, καὶ νῦν μὲν οὐ δυνάσθε βαστάζειν, ὕστερον δὲ δυνήσεσθε, καὶ ὅτι ὁδηγήσει εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν· ἵνα μὴ ταῦτα ἀκούοντες μείζονι τὸ πνεῦμα νομίσωσι, καὶ εἰς ἀσεβείας ἔννοιαν ἐμπέσωσι, διὰ τοῦτό φησι, ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται· τουτέστιν, ἅπερ ἂν εἴπω ἐγώ, ταῦτα κἀκεῖνος ἐρεῖ. ὅταν δὲ εἴπῃ, ἐκεῖνος ἀφ' ἑαυτοῦ λαλήσει, ἐκεῖνος ἑαυτοῦ, ἐκεῖνος ἴδιον διὰ τὰ ἐμά φησιν. ὥσπερ οὖν τὸ ἐξ ἑαυτοῦ λέγειν, ἀντὶ ἐμαυτοῦ δὲ λαλῶ, τοῦτό φησιν, ὅτι ἐκεῖνος τὸν τοῦ Πατρὸς, ἐκεῖνος ἴδιον καὶ πρὸς ἐκεῖνον καὶ ἀναπεμπόμενον, ὅταν καὶ ὅτι τοῦ πνεύματος. τὸ δὲ ἐκ τοῦ ἐμοῦ, ἐξ ὧν ἐγὼ οἶδα, ἐκ τῆς ἐμῆς γνώσεως. μία γὰρ ἐμοῦ καὶ τοῦ πνεύματος γνῶσις. καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν. ἐπῆρεν αὐτῶν τὴν διάνοιαν. πρὸς ἐκεῖνα γὰρ ὅταν λίχνον τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὡς πρὸς τὸ μανθάνειν τὰ μέλλοντα. τοῦτο γοῦν συνεχῶς ἠρώτων αὐτὸν, ποῦ ἀπέρχῃ, τίς ἐστιν ἡ ὁδός; καὶ ταύτης οὖν ἀπαλλάττων αὐτοὺς τῆς φροντίδος, λέγει· ὅτι πέμψει ὑμῖν πρέσβυν, ὥστε μὴ ἐμπίπτειν ἀφυλάκτους. ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει. πῶς; ὅτι τοῦ ὀνόματι τῷ ἐμῷ δώσει τὰς ἀνέρτειας. ὅπερ γὰρ μείζονα ἔμελλον ποιεῖν σημεῖα πρὸς ἀναπεμπόμενον τοῦ πνεύματος, διὰ τοῦτο πάλιν τὴν ἰσοτιμίαν εἰσάγων, φησίν· ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει. ποίαν λέγει πᾶσαν ἀλήθειαν; καὶ γὰρ καὶ τοῦτο αὐτῷ μάρτυρες, ὅτι ὁδηγήσει εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. αὐτὸς μὲν γὰρ διὰ τὸ σάρκα περικεῖσθαι, καὶ διὰ τὸ μὴ δόξαι περὶ ἑαυτοῦ λέγειν, καὶ διὰ τὸ μηδέπω αὐτοῖς τὴν ἀνάσασιν εἰδέναι σαφῶς, καὶ ἀτελεστέρους ὄντας, καὶ διὰ τὸν Ἰουδαίους, ἵνα μὴ ὡς παρανομοῦντα δόξωσι κολάζειν, οὐδὲν μέγα ἐφθέγγετο συνεχῶς, ὅτι τοῦ νόμου σαφῶς ἀπέσχισεν. ὅπερ οὖν αὐτῷ ἀπεμάθησαν οἱ μαθηταί, καὶ ἔξω λοιπὸν ὄντας ἐκεῖνος, καὶ πολλοὶ πιστεύειν ἐμελλον καὶ τὴν ἁμαρτημάτων ἄφεσιν, καὶ ἄλλοι ὄντες ὡς αὐτοῦ λέγοντες, οὐκ ἐξ αὐτοῦ ἑαυτοῦ μεγάλα εἰκότως ἐφθέγγετο. ὥστε ὑπὲρ τῆς ἀγνοίας τῆς ἐμῆς, φησι, τὸ μὴ εἰπεῖν ἄφρονα εἰπεῖν ἐγχειρῶ, ἀλλὰ τὴν ἀκουόντων ἀσθένειαν. διὰ τοῦτο εἶπεν, ὁδηγήσει εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, ἐπήγαγεν· ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ ἐρεῖ. ὅλως γὰρ οὐ διδασκαλίας τὸ πνεῦμα δεῖται, ἀλλ' ἀκούστου τοῦ Παύλου λέγοντος· Οὕτω δὲ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. ὥσπερ οὖν τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου οὐ μεμαθήκαμεν παρ' ἑτέρου οἶδεν· ὅταν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐκ ἐμοῦ λήψεται· τουτέστι, ζωώδια τοῖς ἐμοῖς ἐρεῖ. πάντα, ὅσα ἔχει ὁ πατήρ, ἐμά ἐστιν. ἐπεὶ οὖν ἐμά ἐστιν ἐκεῖνα, ἐκεῖνος οὐκ ἀπ' οὐδενὸς ἐρεῖ, οὐκ ἀπ' ἐμοῦ ἐρεῖ. διὰ τί δὲ οὐκ ἦρχετο πρὶν ἢ αὐτοὺς ἀπελθεῖν; ὅτι οὔπω τὰ καλάμους ἐβρέχοντα, οὔπω τὰ ἁμαρτίας λυθείσης, ἀλλ' ἐπὶ πάντων ὑπευθύνων ὄντων τῇ πικρίᾳ, οὐκ ἦν πρεπόμενον. δεῖ οὖν, φησι, τὴν ἔχθραν λυθῆναι, καὶ καταλλαγῆναι ἡμᾶς τῷ Θεῷ, καὶ τότε δέξασθαι τὸ δῶρον. ἐκεῖνος δὲ τί φησι, πέμψω αὐτόν, τουτέστι, παρορμήσω

σκηνάσω ὑμᾶς μετὰ τὴν ἀναστολήν. πῶς γὰρ ὁ παράκλητος οὐ πέμπεται; ἄλλως γὰρ, καὶ τῆς ὑποστάσεως ὁ διαφορὰ δείκνυσι. διὰ δύο γὰρ ταῦτα οὕτω φιλεῖται, καὶ ὅπως ὅτι δυσαπαράστως ἔχῃ, πείθων τὸ πνεύματος ἔχεσθαι, καὶ ἵνα αὐτὸ θεραπεύσωσιν. ἠδυνάτομεν γὰρ ἂν αὐτὸς ταῦτα ἐργάζεσθαι· ἀλλὰ διὰ τοῦτο συγχωρεῖ θαυματουργεῖν, ἵνα μάθωσιν αὐτοῦ τὴν ἀξίαν. ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἠδυνάτο τὰ ὅντα δημιουργεῖν· ὁ δὲ υἱὸς αὐτὸ ποιεῖ, ἵνα μάθωμεν αὐτοῦ τὴν δύναμιν, ὅτι καὶ τοῦτο. διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐσαρκώθη, ἵνα πνεύματι τηρῶν τὴν ἐνέργειαν, καὶ ἐμφερείαν τὰ σώματα τοῦ τῆς ἀναστάσεως φιλανθρωπίας εἰς ἀφορμὴν ἀσεβείας λαμβάνωσιν. ὅταν γὰρ λέγωσιν, ὅτι διὰ τοῦτο ἐσαρκώθη ὁ υἱὸς, ὅπως καταδέσεως ἴδῃ τὸ παθός, ἐροῦμεν πρὸς αὐτούς, τί οὖν δὴ ἔποιησε καὶ τὸ πνεύματος; καὶ γὰρ ἔλαβε σάρκα, καὶ οὐδὲν διὰ τοῦτο μεῖζον τοῦ υἱοῦ αὐτὸ ἐρεῖτε, οὐδὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ καταδέσεως. διὰ τοῦτο δὲ ὅτι τὸ βαπτίσματος ἠτείας ἀναλαμβάνεται. καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τὸ πᾶν ἐργάσεται, δύναται, καὶ ὁ υἱὸς, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἀλλ', ὅπερ καὶ τὸ παθός οὐδεὶς ἀμφισβάλλει, τοῦ ἀμφίβολον ἵνα καὶ τὸ υἱοῦ καὶ τὸ πνεύματος τὸ ἁγίου, πρὸς εἰλικρίνειαν τὸ τῆς μυσταγωγίας, ἵνα τὸ τῆς κοινωνίας τὸ χορηγίας τὸ ἀπορρήτων ἐκείνων ἀγαθῶν καὶ τὸ κοινωνίαν τὸ ἀξίας καταμανθάνωμεν. ἐπεὶ οὖν δυνατὸν ὁ υἱὸς καθ' ἑαυτὸν ταῦτα, ἅπερ ὅτι τὸ βαπτίσματος μὴ τὸ παθός δυνατὸν), καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἄκουσον ταῦτα σαφῶς. τοῖς μὲν Ἰουδαίοις ἔλεγεν ἵνα μὲν εἰδῶσιν ὅτι ὀξυσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας· καὶ πάλιν, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε· καὶ, Ἐγὼ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς. εἶτα μὴ ταῦτα, ἵνα ζωὴν, φησὶν, ἔχωσι, καὶ περισσὸν ἔχωσιν. ἴδωμεν δὴ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιοῦν. ποῦ ἐστιν ἰδεῖν; Ἐκεῖ φησὶν ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος, φησὶ, δίδοται πρὸς τὸ συμφέρον. ὁ τοίνυν ταῦτα πρέχων, καὶ ἁμαρτήματα πολλῷ μᾶλλον ἀφήσει. καὶ πάλιν· Τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν, Ζωοποιήσει διὰ τοῦ οἰκοῦντος αὐτοῦ πνεύματος ἐν ὑμῖν· καὶ, Τὸ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην· καὶ πάλιν, Εἰ δὲ πνεῦμα ἄγεσθε, οὐκ ἐστὲ ὑπὸ νόμον. ἐὰν γὰρ ἔλαβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας. καὶ τότε δὲ πάντα ἄπερ ἐποίουν, ἐναργουμένου τοῦ πνεύματος ἐθαυματούργουν. καὶ Κορινθίοις δὲ γράφων ἔλεγε Παῦλος· Ἀλλ' ἀπελούσασθε, ἀλλ' ἡγιάσθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. ἐπεὶ δὲ μὴ τοῦ παθὸς πολλοὶ ἤκουσαν, καὶ τὸν υἱὸν δὲ εἶδον πολλὰ ἐργασάμενον, οὐδὲ τοῦ πνεύματος οὐδὲν οὐδέπω σαφῶς ἤδεισαν, θαυματουργεῖ, καὶ τὸν τελείαν εἰσάγει γνῶσιν. ἀλλ' ἵνα μὴ μεῖζον ὑποπτεύσῃς ἀποστολεύειν (ὅπερ ἐφθάσαμεν εἰπόντες) διὰ τοῦτό φησιν· ὅσα δ' ἀκούσῃ, λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ. ἐπεὶ, εἰ μὴ τοῦτο ἔστι, πῶς οὐκ ἄτοπον, εἰ τότε ἔμελλεν ἀκούειν, καὶ διὰ τοὺς μαθητευομένους; οὐδὲ γὰρ τότε ἔμελλε καθ' ὑμᾶς εἶδέναι, εἰ μὴ διὰ τοῦ ἀκουσομένους. καὶ τί τούτου σαφέστερον τοῦ ῥήματος γένοιτ' ἄν; ἄλλως δὲ· τί καὶ ἔμελλεν ἀκούσεσθαι; καὶ ταῦτα πάντα" εἶπε διὰ τὴν τῶν Φαρισαίων; εἶτα γὰρ διὰ τῆς τοῦ νόμου λύσεως ἔμελλε διδάσκειν, εἶρητο· εἶτα διὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς θεότητος αὐτοῦ, καὶ τῆς οἰκονομίας, καὶ ταῦτα εἶρηκε. τί γὰρ καὶ πεφύτευται ἔμελλε μὴ ταῦτα ἐρεῖν; καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ. τὰ ταῦτα μάλιστα δείκνυσιν αὐτοῦ τὸ ἀξίωμα, ὅπερ Θεοῦ τοῦτο μάλιστα ἴδιον, τὸ λέγειν τὰ μέλλοντα. εἰ δὲ καὶ ἄλλοι μεμαθήκασι παρ' ἑτέρων, οὐδὲν πλέον ἔχει τοῦ Φαρισαίου· ἀλλ' οὐ ταῦτα τὴν ἀπηκριβωμένην περὶ τοῦ Θεοῦ γνῶσιν δηλοῖ, οὐ δυνατοὶ ἄλλῃ φθέγξασθαι αὐτό. τὸ δὲ, ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, ἔστι ἐκ τοῦ χρείσματος τοῦ εἰς τὴν σάρκα τὴν ἐμὴν ἐλθόντος, ἢ [ὅτι] ἀπὸ τῆς γνώσεως, ἣν καὶ ἐγὼ ἔχω, οὐχ ὡς δεόμενος, οὐδὲ ὡς παρ' ἑτέρου μαθών, ἀλλ' ὡς μίας οὔσης καὶ τῆς αὐτῆς. καὶ διὰ τί ἅπαξ εἶπε, καὶ μὴ ἑτέρως; οὐ δυνάμενοι τὸ τοῦ πνεύματος ἡδέσαι λέγειν. διόπερ ἐν κατασκευάζει μόνον, ὥστε πιστευθῆναι αὐτὸ καὶ δι' ἑαυτῶν καὶ παρ' αὐτοῦ, καὶ μὴ σκανδαλισθῆναι. ὅπερ γὰρ ἔλεγεν, ὡς ὅτι ὑμῶν ὁ διδάσκαλος ὁ Χριστὸς, ἵνα μὴ

μὴ νομίσωσι ῥᾳδιουργεῖν ἐκεῖνοι πιθόμενοι, μία ἡ ἐμὴ καὶ ἡ ἐκείνου διδασκαλία, φησὶν, ὅτι ἃ ἐγὼ ἔμαθον ἐγὼ διδάσκειν, οὐκ ἴδιά αὐτῶν καὶ αὐθαίρετα. μὴ δὴ νομίσητε ἕτερόν τι παρ' ἐκείνου. καὶ γὰρ καὶ σκῆψιν ἐμὰ ὅτι καὶ τὸ ἐμοὶ συνήροτοι δόξαν. εἰ γὰρ θέλημα πάσχει ἐμοῦ καὶ ἀγάπης πνεύματος. οὕτω καὶ ἡμᾶς εἰ βούλει λέγειν, ἵνα ὦσιν ἓν, καθὼς καὶ ἐγὼ καὶ σὺ ἓν ἐσμεν.

Οὐδὲν γὰρ ὁμοιοῖ ἴσον τοσοῦτο συμφωνίας. ὁ γὰρ εἷς, πολλοστός ἐστιν ἅπας. αἱ γὰρ ΗΘΙΚΟΝ
ὁμόψυχοι ὦσι δύο ἢ δέκα, οὐκ ἔτι εἷς ὅστις ὁ εἷς, ἀλλὰ δεκαπλασίων ἕκαστος αὐτῶν γίγνεται, καὶ εὑρήσεις τὸ τῶν δέκα ἕν, καὶ τὸ ἓν εἰς τοσοῦτον δέκα. καὶ ἐμβρόν ἔχωσι, τὸ ἓν εἰς πεντακόσιαν λάβῃ, ὡς τοῖς δέκα πεντακόσιοι, ὅτως αἱ λίσκει. οὐ γὰρ ὑφ' ἑνὸς βάλλει μόνοι, ἀλλ' ὑπὸ τῶν δέκα τιμᾷ. ἢ πόρισαι ὁ εἷς; ἀλλ' οὐκ ἔστι τὸ ἀπορεῖ. ὃ γὰρ μείζοσι μέρει, τοῦτοις, τοῖς σὺν ἐμοὶ, εὐπορεῖ, καὶ τὸ ἀπορούμενον συσκιάζει μέρος, τὸ ἔλαττον, ὅπερ τὸ πλείονος τῶν εὐπορουμένων. ἕκαστος τούτων ἑκατὸν χεῖρας ἔχει καὶ ἑκατὸν ὀφθαλμούς, καὶ πόδας τοσούτους. ὁ γὰρ τοῖς ἑαυτοῦ μόνοι ὀφθαλμοῖς ὁρᾷ, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἑτέρων, ὁ τοῖς ἑαυτοῦ βαδίζει ποσὶ, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἑτέρων· οὐ ταῖς ἑαυτοῦ χερσὶν ἐργάζεται, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἐκείνων. ψυχὰς ἔχει δέκα. ὁ γὰρ αὐτὸς ὑπὲρ ἑαυτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκείνων ὑπὲρ αὐτοῦ μεριμνᾷσι. εἰ δὲ καὶ ἑκατὸν γένοιντο, τὸ αὐτὸ ἔσται πάλιν, καὶ ἐκπλήσει τὰ τῆς δυνάμεως. εἶδες ἀγάπης ὑπερβολήν, πῶς ἀκαταγώνιστον ποιεῖ ἕνα καὶ πολλαπλασίω; πῶς ὁ εἷς καὶ πολλαχοῦ δυνατὸς εἶ; ὁ αὐτὸς καὶ ὁ Περσὴς καὶ ὁ Ρώμης· καὶ ὅπερ φύσις ἐστὶ δυνατὸν, ἡ ἀγάπη δυνατόν. τὸ μὲν γὰρ αὐτοῦ τοῦτο ἔσται· τὸ δὲ ἐκεῖ· μᾶλλον δὲ ὀλόκληρος σῶμα, καὶ ὁλόκληρος ἐκεῖ. ἐὰν δὲ χίλιοις ἔχῃ φίλους, ἢ διχιλίοις, ἐνέσεσι πρὸ πάλιν ὑπερβολὴ τὰ τῆς δυνάμεως. ὁρᾷς πῶς αὐξητικὸν ἡ ἀγάπη; τοῦτο γάρ ἐστι, τὸ χιλιοστὸν ποιῆσαι τὸ ἕνα. ἴσως οὖν ἔνεκεν ἐστὶ τὴν δυναμιν ταύτην, καὶ τὸ ἀσφαλείᾳ κεκτῆσθαι ἑαυτούς; τοῦτο δυναστείας καὶ πλούτου χρῆσις πάντως, τοῦτο ὑγιείας, τοῦτο αὐτὸ τὸ φῶτος πλῆθος, τοῦτο εὐθυμίας ὑπόθεσις. μέλει ἴσως εἰς ἕνα καὶ δύο ἀφιέσθαι τὴν ἀγάπην; μάθε καὶ ἐξ εὐσημείας τὸ πρᾶγμα. ἔστω ἵνα μηδένα φίλον ἔχωμεν, ὥσπερ ἰδιώτας ἐστὲ ἕκαστος (ὡσεὶ γὰρ ἐρῶ, οὐχ ὑπὲρ ἀρχὴν μοι φίλος) ὁ τοιοῦτος πόθεν ζήσεται ζωήν; καὶ γὰρ μυριάκις ἡ πλούσιος, καὶ ἡ ἀφθονία καὶ τρυφὴ, καὶ μυρία ἀγαθὰ κεκτημένος, πάντων ἔρημος καὶ γυμνὸς καθίσεται. ὅτι δὲ τῶν φίλων οὐχ ὅτως, ἀλλὰ, καὶ πέντε ὧσι, τῶν πλουσίων ὑπερῴτερα τυγχάνουσι· ἃ ἄπειρ αὐτὸς ὑπὲρ αὐτοῦ οὐκ εἰπεῖν ὅτι χειρῶν, ταῦτα ὁ φίλος ἐρᾷ· καὶ ὅσα δύναται ἑαυτῷ χρήσασθαι, δι' ἑτέρου δυνήσεται καὶ πολλῷ πλείονα, καὶ πάσης ἡμῖν ἔσαι ἀπολαύσεως καὶ ἀσφαλείας ὑπόθεσις. ὁ γὰρ ὅστις παθεῖν κακῶς ὑπὸ τοσούτοις δορυφόροις φυλαττόμενον. ὁ γὰρ τοιοῦτος τοῦ βασιλέως σῶμα φυλάσσει ἀκριβῶς, ὡς ὅτοι. σῶμα μὲν γὰρ δυάγκη σὺν φόβῳ τινὶ φυλακὴν ὑποδύεσθαι· σῶμα δὲ εὐνοίᾳ καὶ ἀγάπῃ· πολλῷ δὲ φόβου τυραννικώτερα αὕτη. καὶ ὁ μὲν τοῦ φύλακας αὐτὸν δίδοικεν, τοῦτο δὲ τούτοις μᾶλλον, ἢ ἑαυτῷ θαῤῥεῖ, καὶ διὰ τούτους τοῦτον τῶν ὑποβουλευόντων δίδοικεν. ἐμπορευσώμεθα τοίνυν τὴν ἐμπορείαν ταύτην· ὁ πένης, ἵνα τῆς πενίας ἔχῃ τὸ ἀμύνεσθαι· ὁ πλούσιος, ἵνα τοῖς πλοῦτοι σὺν ἀσφαλείᾳ κεκτῆσθαι· ὁ ἄρχων, ἵνα μὴ ἀσφαλείας ἀσφαλείᾳ ἄρχῃ· ὁ ἀρχόμενος, ἵνα εὐνοίᾳ ἔχῃ τὸν ἄρχοντα. τοῦτο ἡμερότητος ἀφορμὴ, τοῦτο ἀφαιρέτου ὑπόθεσις. ἐπεὶ καὶ τὸ τοῖς θηρίοις σκῆνα μάλιστα ὅστι χαλεπὰ καὶ ἀπάθαστα, τὰ μὴ ζωαγελαζόμενα. διὰ τοῦτο πόλεις οἰκοῦμεν, καὶ ἀγορὰς ἔχομεν, ἵνα ἀλλήλοις συνῶμεν. τοῦτο καὶ Παῦλος ἐκέλευσε λέγων· Μὴ ἐγκαταλιμπάνοντες τὴν ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν. Εφ. ι. κα.
ἐστὶν γὰρ ὅτως ὡς μόνωσις κακὸν, καὶ ὃ ἀσυνδετον καὶ ἀσυμβίωτον. τί οὖν οἱ μοναχοί, φησὶ, καὶ οἱ ἐν τοῖς κορυφαῖς τοῦ ὄρους κατοικοῦντες; οὐκ ἐκεῖνοι φίλων εἰσὶ χωρὶς, ἀλλὰ σὺν μὲν ὅτι τῆς ἀδοξίας ἔφυγον θορύβους, πολλοὺς δὲ ἔχουσιν ὁμοψύχους καὶ ἀκριβῶς ἀλλήλοις συνδιαιτωμένους. καὶ ἵνα τοῦτο κατορθώσω-

σιν

σιν, ἀνέχάρησαν. ὅπερ γὰρ ἡ τῶν πραγμάτων φιλοσοφία πολλὰς ποιεῖ τὰς ἔριδας, δηλοῖ τοῦτο οὐκ μόνον ἡμῶν μεθ' ἑαυτῶν τὴν ἀγάπην διαφυλαττόντων μετὰ ἀκριβείας πολλῆς. τί οὖν, εἰ τις μόνος εἴη, φησί, καὶ ἕνδεκα μυρίους ἔχῃ φίλους; ἐγὼ μὲν γὰρ βούλομαι, εἰ δυνατόν, καὶ συνδιατρίβειν ἀλλήλοις εἰδέναι· τέως δὲ μηδὲ τὰ τῆς φιλίας ἀκούειν. ὁ γὰρ οὕτως ποιῶν τὰς φίλους, πολλοὺς ἐκείνους ἔχειν τοὺς θαυμάζοντας οὐκ ἂν δύναιτο, εἰ μὴ ἐφίλουν. καὶ αὖθις πάλιν· ἀπόντος (οὐχοῦν) τῆς οἰκουμένης, ὅπερ μέγιστον φιλίας ὅρος ἐστὶ τοῦτο μάλιστον. Διὰ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς μυστηρίοις ἀσπαζόμεθα ἀλλήλους, ἵνα μὴ πολλοὶ ἡμῶμεθα ἕν· καὶ ὅτι τῶν ἀμύητων κοινὰς ποιούμεθα τὰς εὐχάς, λυτρωσόμενοι γὰρ νοσοῦντας, καὶ τῶν καρπῶν τῆς οἰκουμένης, καὶ γῆς καὶ θαλάττης. ὁρᾷς πᾶσαι τῆς ἀγάπης τὸ δύσαμον; ἐν ταῖς εὐχαῖς; ἐν τοῖς μυστηρίοις; ἐν ταῖς προσφοραῖσι; τοῦτο πάντων αἴτιον τῶν ἀγαθῶν. διὰ ταύτης ἐχόμεθα μὴ ἀκριβείας, καθὰ πρέπον καλῶς οἰκονομήσωμεν, καὶ τῆς βασιλείας ἐπιτυχόμεθα· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. οθ. 16 ΜΙΚΡΟΝ, καὶ οὐ θεωρεῖτέ με· καὶ πάλιν μικρόν, καὶ ὄψεσθέ με, ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα. 17 Εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους· τί ἐστιν ὃ λέγει, μικρόν; καὶ οὐκ οἴδαμεν τί λαλεῖ. χ. κεφ.

ΗΝ ὀδυνωμένων ψυχὴ καὶ ἐκ τῆς ἀθυμίας κατεχομένων πολλῆς, οὐδεὶς οὕτως εὐθὺς καταβάλλει, ὡς τὰ τοῦ λυπεῖν πικρότατα ῥήματα τρεφόμενα συνεχῶς. τί δήποτε οὖν ὁ Χριστὸς εἶπεν, ὑπάγω, καὶ οὐκέτι λαλήσω μεθ' ὑμῶν, συνεχῶς τὰ αὐτὰ τρέφων, λέγων· μικρόν, καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με, καὶ, ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με; ὅτι γὰρ αὐτοῦ αἰτιᾶται τὸ πρᾶγμα ὁ τρόπος λέγων, ὅτι πάλιν αὐτῶν καταβάλλει τὰ φρονήματα. ἵνα οὖν ἔνεχει τοῦτο ποιῇ; βασανίζει τὸ σχῆμα καὶ δοκιμωτέραν ἐργάζεται, καὶ συνηθίζει καλῶς αὐτοὺς τῇ τῶν λυπηρῶν ἀκροάσει ἡμερώτερον ἐνεγκεῖν αὐτὸν τὸν χωρισμόν. ὁ γὰρ τοῖς ῥήμασι τούτοις μαθητεύσας, ἔμελλον καὶ τοῖς πράγμασιν αὐτὸ ῥᾳδίως οἴσειν λοιπόν. Εἰ δέ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειε, καὶ αὐτὸ τοῦτο παραμυθία ἐστί, τὸ εἰπεῖν ὅτι πρὸς τὸν πατέρα ἀπέρχομαι. τοῦτο γὰρ δηλοῦντος ἦν, ὅτι οὐκ ἀπολεῖται, ἀλλὰ μεταίσιος ἧς ἐστιν αὐτὸν ἡ τελευτή. καὶ ἑτέραν παραμυθίαν αὖθις ἐνήνεγκεν. ὁ γὰρ εἶπε, μικρόν, καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με, μόνον, ἀλλὰ καὶ προσέθηκε· μικρόν, καὶ ὄψεσθέ με, δηλῶν ὅτι καὶ ἐπανήξει, καὶ πρὸς ὀλίγον ἔσται ὁ χωρισμός, καὶ ἀδιανόητος ἡ μετ' αὐτῶν συνουσία. τοῦτο μάθητε οὐ συνῆσθον. ὅθεν καὶ εἰκότως αὖ τις θαυμάσειε, πῶς πολλάκις ταῦτα ἀκούοντες, ὡς μηδὲν ἀκηκοότες, ὥσπερ ἀμφιβάλλουσι. πόθεν οὖν ὁ συνίεσαν; ἢ διὰ τὸν λύπειν, ὡς ἔγωγε οἶμαι (αὐτὰ γὰρ ἐξέβαλλε τῆς διανοίας αὐτῶν τὰ λεγόμενα) ἢ διὰ τὸν ἀσάφειαν τῶν λεγομένων. διὸ καὶ ἔδοξεν αὖθις δύο ἐναντία πλέειν οὐκ ὄντα ἐναντία. Εἰ γὰρ ὀψόμεθά σε, φησι, πρὸ ὑπάγεις; Εἰ δὲ ὑπάγεις, πῶς ὀψόμεθά σε; διὰ τοῦτο λέγουσι, οὐκ οἴδαμεν τί λαλεῖ. ὅτι μὲν γὰρ ἀπέρχεσθαι ἤμελλεν, ἤδεισαν· ἠγνόουν δὲ ὅτι μετ' ὀλίγον ἥξει πρὸς αὐτούς. διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὑπεμνᾶ αὐτοῖς, ὅτι οὐ συνῆσθε τὸ λεγόμενον. βουλόμενος γὰρ αὐτοῖς ἐμπῆξαι τὸ περὶ τοῦ θανάτου δόγμα, τί φησιν;

20 Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς· ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται. Ἐπειδὴ γὰρ διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι, ταχέως ἐπίστευον τῷ πιστεύειν, ὅτι οὐκ ἀποθανεῖται, εἶτα ἀκούσαντες ὅτι ἀποθανεῖται, ἀμφέβαλλον οὐκ εἰδότες τί ποτέ ἐστι τὸ μικρόν, φησι· κλαύσετε καὶ θρηνήσετε.

τι· ἀλλ' ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται). Εἶτα διακρίνει, ὅτι μὲν τὴν λύπην χαρὰ γίνεται, καὶ ὅλη ἡ λύπη ἴσχυει τὴν χαράν, καὶ ὅτι αὐτὴ μὲν βραχεῖα, ἡ δὲ ἡδονὴ ἀπέραντος, ὅτι τὸ ἀνθρώπινον ἦλθε χρῆμα· καὶ τί φησιν;

21 Ἡ γυνὴ ὅταν τίκτῃ, λύπην ἔχει. Καὶ κάλλιον) τὸ ἀβολὴν ἡ καὶ ὁ Θεὸς ποιεῖται, συνεχῶς τὴν ἐπιβολὴν τῶν ὠδίνων καὶ ἀγωνίας παραβάλλοντες. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ὠδῖνες λήψονται ὑμᾶς· ἀλλ' ἡ ὠδὶς τῶν τόκων χαρᾶς αἰτία· ἅμα καὶ ὁ Κύριος εἰς ἀναστάσεως πίστωμα λέγει, καὶ διακρίνει ὅτι ὃ σπείρεται ἀπόλλυται, ὅμοιόν ἐστι τῷ ἀπὸ μήτρας ἀπόλλυσθαι εἰς λαμπρὸν φῶς· ὡσανεὶ ἔλεγε, μὴ θαυμάσητε ὅτι ἡμᾶς λύπης τοιαύτης ὄντας καὶ συμφέρουσαν ὑμᾶς ἄγω· ἐπεὶ καὶ ἡ μήτηρ ὅτι ὃ γίνεσθαι μέλλει τὴν μήτρα ἔχουσα χαρᾶς λύπης. ἀνίησι) ἢ σὺν αὐτῷ καὶ ἡ μυστική· ὅτι ἐλύσατο αὐτὸς τὰς τοῦ θανάτου καὶ ὠδῖνας, καὶ νέον καὶ θεῖον ἀπογεννᾷ τέκνον πεποίηκε. Καὶ οὐκ εἶπεν ὅλη πεπαύσεται ἡ θλῖψις μόνον, ἀλλ' οὐδὲ μέμνηται αὐτῆς (τοσαύτη ἡ παραυτίκα χαρά) οὕτω καὶ τοῖς ἁγίοις ἔσται. καὶ μικρὸν δὲ καὶ τοῦτο χαίρει ἡ γυνή, ὅτι ἦλθεν ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον, ἀλλ' ὅτι αὐτῇ παιδίον ἐτέχθη. ἐπεὶ, εἰ καὶ ὅτι τοῦτο ἔχαιρεν, οὐδὲν οὐκώλυε καὶ ἐφ' ἑτέρᾳ γυναικὶ τικτούσῃ καὶ μὴ τικτούσῃ χαίρειν. ἵνα οὖν ἔσχεν ὅπως εἴπῃ· ὅτι εἰς τοῦτο μόνον προέλαβε τὸ ἀνθρώπινον, εἰς ὃ δεῖξαι προσαγαγὼν μὲν τὸν λύτρον, διὰ τοῦτο καὶ τὸν χαρὰν· ἐν εἰς ὃ μεταστῆναι δεῖ) πρὸς ζωὴν, καὶ εἰς τὸ μέγα τῆς ὠδῖνος τὸ κέρδος. ἐν οὐκ εἶπεν, ἐτέχθη παιδίον, ἀλλ', ὅτι αὐτὴ ἄνθρωπος. σὺν αὐτῷ γὰρ μοι τὸν ἀνάστασιν ἀρίδηλον τὸν αὐτὸν, ἐν ὅλῃ οὐκ ἐκείνῃ ὃν ὠδῖναι θανάτου, ἀλλὰ τῇ βασιλείᾳ ἁλίσκεσθαι ἔμελλε. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ἐγεννήθη αὐτῇ παιδίον, ἀλλ', ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον.

22 Καὶ ὑμεῖς οὖν νῦν μὲν λύπην σχήσετε· πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται. Εἶτα, ὅτι οὐκ ἔτι ἀποδιδράσκει δηλοῖ, φησί·

Καὶ οὐδεὶς αἴρει ἀφ' ὑμῶν. 23 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν.

Πάλιν οὐδὲν ἄλλο καταισχύζει ἀλλὰ τοῦτον, ἢ ὅτι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐστι. τότε γὰρ εἴσεσθε πάντα λοιπόν. Τί δέ ἐστιν, ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε; οὐ διστάσετε μισεῖν, ἀλλ' ἀρκεῖ τὸ ὄνομα μόνον εἰπόντας πάντα λαβεῖν. Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅσα ἐὰν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου. Δείκνυσι τοῦ ὀνόματος τὴν δύναμιν, εἴτε μὴ ὀρθόμβους, μηδὲ παρακαλούμβους, ἀλλ' ὀνομαζόμβους μόνον, οὐ προσῆκε τῷ πατρὶ ποιεῖν θαυμαστούς. πῶς δὴ τοῦτο λέγουσιν; εἶθα λέγουσιν, Ἐπειδὴ ὅτι καὶ ἀπιστίας αὐτῶν, οὐδὲ τοῖς δούλοις σου μὴ παρρησιάζου ἃς λαλεῖν ὁ λόγος σου, οὐ ποιῶν ἐν τῷ ὀνόματί σου σημεῖα. οὐ ἐστάθη ὁ τόπος εἶθα ἦσαν. Πραξ. δ. λδ.

24 Ἕως ἄρτι οὐκ ἠτήσατε οὐδέν. Ἐντεῦθεν δείκνυσι, ὅτι συμφέρει πάλιν αὐτοὺς ἀπιέναι, εἰς ἕως τότε οὐδὲν ἠτήσαν, οὐ τότε [δὲ] λήψονται) πάντα ὅσα ἂν αἰτήσωσι. μὴ γὰρ, ὅλως λοιπὸν ὑμᾶς σωσόμενοι ὑμῖν, νομίσητε ἐκλελοιφέναι· τὸ ὄνομά μου μείζονα ὑμῖν δώσει παρρησίαν. ἐπεὶ οὖν σωσόμενα τοῦ τὰ εἰρημένα, φησί·

25 Ταῦτα ἐν παροιμίαις λελάληκα ὑμῖν, καὶ ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκέτι ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν. Ἐσται καιρὸς, ὅτε πάντες εἴσεσθε σαφῶς. λέγει δὲ τὴς ἀναστάσεως χρόνον. τότε παρρησίαν πρὸς τὸν πατέρα ἀναλελοιπὸς ὑμῖν (ἐν γὰρ ὅτι πολλαχόσε ἡμέρας ζωῆς ἐξελήλυθε αὐτοῖς, σωματιζόμενος καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ) νῦν μὲν γὰρ ἐν φόβῳ ὄντες, καὶ προσέχετε τοῖς λεγομένοις· τότε δὲ ἀναστάντα ἰδόντες καὶ συνόντες δυνήσεσθε παρρησίαν πᾶσαν μαθεῖν, ὅλως αὐτὸς ὁ πατὴρ ὑμᾶς φιλήσει, τῆς εἰς ἐμὲ πίστεως βεβαίας γενομένης.

26 Καὶ οὐκ ἐρωτήσω τὸν πατέρα. Ἀρκεῖ ἡ εἰς ἐμὲ ἀγάπη προσῆκεν ὑμῖν.

27 Ὁ πατὴρ ἐμὲ πεφίληκε, καὶ πεπιστεύκατε, ὅτι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον. 28 Ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἐξῆλθον, καὶ ἔρχομαι εἰς τὸν κόσμον. πάλιν ἀφίημι τὸν κόσμον, καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα.

τέρα. Επειδὴ γὰρ ὁ τῆς ἀναστάσεως λόγος οὐκ ὡς ἔτυχεν αὐτοῖς προεμυθεῖτο, καὶ μὴ τύπτειν ὃ ἀκούειν ὅτι παρὰ Θεοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐκεῖθεν ἀπάγω, συνεχῶς αὐτὰ παρεισρέφει. ὃ μάθ' γὰρ ἠγνόατο, ὅτι ὀρθῶς πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν· τὸ δ', ὅτι μάλιστα σὺν ἀσφαλείᾳ εἰσ). ὅτι μὲν οὖν ἔλεγε, μακρὰν, καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ μικρὸν, καὶ ὄψεσθέ με, εἰκότως ἠγνόουν· νῦν δ' οὐκέτι. τί δ' ὅτι, ἐμὲ οὐκ ἐρωτᾶτε; οὐκ ἐρεῖτε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα σου, καὶ ποῦ ἀπάγῃς, ὅτι πᾶσαν εἰσεδε τὴν γνῶσιν, ἐξ ἀγκαίσης) πρὸς ὑμᾶς ὁ πατὴρ, ὥσπερ κἀγώ. ὅτο μάλιστα αὐτοὺς ἀναπνεῦσαι ἐποίησε. ὃ μαθεῖν ὅτι ὧν παρ' ἑαυτοῦ) φίλει. διὰ λέγει·

30 Νῦν οἴδαμεν ὅτι οἶδας πάντα. Ορᾷς ὅτι πρὸς ὃ ὑφορμοῦσι τὴν ἀγκοίαν ἀπεκείνατο; Καὶ οὐ χρείαν ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ. Τοῦτο, φησὶν ἡ ἀκούσαντες οἶδας τὰ σκανδαλίζοντα ἡμᾶς, καὶ ἀνέπαυσας, ὅτι εἶπες ὁ πατὴρ ὑμᾶς φιλεῖ, ὅτι ἐμὲ πεφιλήκατε. μὴ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα, τότε λέγουσι, νῦν οἴδαμεν. ὁρᾶς πῶς ἀπλῶς εἶχον; εἶπα ὅτι ὥσπερ ἵνα μὴ χρείαν αὐτοῦ προέχοντες λέγουσι, νῦν οἴδαμεν, λέγει, πολλῶν δεῖσθε ἑτέρων, ὥστε ὅτι τὸ τέλειον ἐλθεῖν. σὺν οὖν σὺν πάντα ὑμῖν κατώρθωσ). νῦν οὖν προεδώσετέ με τοῖς ἐχθροῖς, καὶ τοσοῦτος ὑμῶν κατασχήσει φόβος, ὥστε μηδὲ μετ' ἀλλήλων διαμένειν ἀναχωρῆσαι. ἀλλ' ὑδεὶς ἀπὸ τούτων πείσομαι δεινόν. ὁρᾶς πῶς πάλιν συνκαταβαίνει ὁ λόγος; τοῦτο γοῦν αὐτοῖς καὶ ἐπαλγές, ὅλη συνκαταβάσεως δεῖν) δι' ἐμέ. ὅπερ γὰρ ἔλεγεν, ἴδετε νῦν παρρησίᾳ λαλεῖ, καὶ παροιμίαν οὐδεμίαν λέγει, καὶ σαφῶς τοῦτο πιστεύομεν σοι, δείκνυσιν ὅτι νῦν, ὅτι πιστεύουσιν, ὅπου πιστεύσουσι, ὑδὲ προσίεται αὐτῶν τὰ ῥήματα. ταῦτα λέγει, εἰς ἔπεσεν αὐτοὺς παραπέμπων καιρόν. τοῦ, 32 Ο πατὴρ μεθ' ἐμοῦ ἐστι, Δι' αὐτοὺς πάλιν τέθνηκε. ὅτο γὰρ αἴτιον καὶ τοῦτο ἐβούλοντο μαθεῖν. εἶτα διακρεῖ, ὅλη ὑ τὴν τελείαν γνῶσιν παρεδίδου αὐτοῖς ταῦτα λέγων, ἀλλ' ὥστε τὸν λογισμὸν αὐτοῖς μὴ ταπαίζῃ (εἰκὸς γὰρ αὐτοὺς λογίζεσθαι ἀνθρώπινά τινα, καὶ ὅτι ὑδὲ μιᾶς ἀπολαύσουσι παρ' αὐτοῦ βοηθείας) φησί· 33 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε· Τοῦτέστιν, ἵνα μὴ σκανδαλητὲ με τὴν ἀγκοίαν ὑμῶν, ἀνὰ παραδέξησθε. μὴ θαυμάσητε εἰς δόγμα ὃν εἰκότα τὰ λεγόμενα. Εἰς γὰρ ἡμετέραν εἰρήν) παράκλησιν καὶ ἀνάπαυσιν. ὅσοι γὰρ μέχρι τούτου, φησὶ, τοιαῦτα πάσχουσι, " φησὶν) ὑμῖν ἔσται πολλὴ θλῖψις· ἀλλ' ἕως δὴ ἦτε ἐν τῷ κόσμῳ, θλίψιν ἕξετε, ἐν νῷ ὅτι παρὰ δίδομαι, ἀλλὰ καὶ μετ' αὐτῶν. ἀλλὰ θαρσήσητε τῷ λογισμῷ. σὺν οὖν πείσεσθε δεινόν. τὸ γὰρ διδασκάλου παρεγγυομένου τὴν ἐμφρονα, καὶ χρὴ σὺν μαθηταῖς ἀλύειν. ἐπὶ πῶς νενίκηκας, εἰπέ μοι, τὸν κόσμον; εἶπον μὲν πολλά, ὅλη τὸν ἀρχηγὸν αὐτοῦ καταβαλὼν κάτω· εἵστηκε δ' ὕστερον, πάντων εἰκόντων ὑμῖν καὶ παραχωρούντων.

ΘΕΙΚΟΝ Εξεστι δὲ καὶ ἡμῖν νικᾶν, ἐὰν βουλώμεθα, εἰς ὃν ἀρχηγὸν τῆς πίστεως ἡμῶν ἀφορῶντας, καὶ τοῦτον βαδίζοντας τὴν ὁδὸν, ἵνα αὐτὸς ἡμῖν ἕτερον. ὅτως οὖν θάνατος ἡμῶν παύσεται. τί οὖν; οὐ τεθνήξομεν, φησι; ἀπὸ γὰρ τούτου δῆλον, ὅτι οὐ παύσεται. καὶ μὴν τότε ὁ ἀγωνιστὴς ἔσται λαμπρὸς, οὐχ ὅταν μὴ συμπλακῇ τῷ ἐχθρῷ, ἀλλ' ὅταν συμπλακεὶς μὴ κατίσχηται. οὐ τοίνυν ἀφ' οὗ συμπλοκὴν ἔσχεν, ἀλλ' ἀφ' οὗ τέλος ἔλαβε θάνατος. τότε γὰρ δὴ ἡμᾶς θνητοὺς, ἐπεμόμεθα πρὸς αὐτὸν διηνεκῶς. ὥσπερ οὖν οὐκ ἂν εἴποιμι τὰ μακροβιώτατα τῶν ζώων ἀθάνατα, καίτοιγε πολλὴν ἰδέαν χρόνου ἔχοντα θανάτου· ὅτως οὐδὲ θνητὸν, ἀφ' οὗ λύεσθαι θανάτου, ὃν μέλλοντα μὴ ὃν θανάτου αἴσχος ἄθαν. εἰπέ γὰρ μοι, εἴ τις πρὸς ὀλίγον ἐρυθριάσειε, τοῦτον ὅτω καλέσωμεν διηνεκῶς ἐρυθρὸν *; ὑδαμῶς. ὑ γὰρ δῆλον τὸ πρᾶγμα ἔξις. εἴ τις ὠχρὸς ἡμέρας, τοῦτον ἰκτερικὸν πρὸσεροῦμεν; οὐδαμῶς. πρόσκαιρον γὰρ τὸ πάθος. οὐκοῦν οὐδὲ θνητὸν καλέσεις ὃν τὸ ὀλίγον χρόνῳ ἡμέραν τὸ θανάτου· ἐπεὶ δὲ σὺν καθ' ὑδὸν ὅτως ἐρῶμεν. τεθνήκασι γὰρ, ὡς εἶπεν, καὶ εἰσιν ἀνενέργητοι. ἀλλὰ φθείρει τὰ σώματα; καὶ τί τοῦτο; οὐ γὰρ ἵνα τὸ φθορᾷ μείνῃ, ἀλλ' ἵνα βελτίω ἡμῖν. νικήσωμεν τοίνυν ὃν κόσμον, πρὸς ἀθανασίαν δραμόντες,

μωμεν,

μεθ᾽ ἡμῶν, ἀχθευθήσωμεν τῆς βασιλ. ϛ ἐσόμεθα γὰρ ἄπαιδον· καταφρονήσωμεν αὐτῆς τῆς ἡδονῆς. καὶ δεῦτε πίνων. μεταθῶμεν τὴν ψυχήν· τοὺς Ⓜ ὑγιαίνει, καὶ νενίκηται ὁ κόσμος ἅπας. δεῦ μὴ ὑπεξυμήσῃς αὐτὸν, νενίκηται· αἱ καταγλώσσης αὐτοῦ, πέπτωκα. ξένοι ἐσμὲν καὶ παρεπίδημοι· μηδενὶ τοίνυν τὴν λυπηρὰν ἀλγῶμεν. οὐδὲ γὰρ, εἰ πατρίδος ἠξιούμεθα λαμπρᾶς καὶ περιφανοῦς τυχεῖν ἐπὶ μακρὰν πάντως ἀπῆλθες, μηδενὶ γνώριμος ὤν, μηδὲ παῖδας ἔχων, μηδὲ πλοῦτον, εἶτά τις ὑβρίσειεν, πλήξασα δεῦ, ὡς οἶκοι ταῦτα πάθοι. ὃ γὰρ εἰδέναι σαφῶς, ὅτι σὺ ξένη καὶ ἀλλοτρία εἶ, πάντα φέρειν εὐκόλως ἐπιτήδει, καὶ ὃ καταφρονεῖσθαι καὶ ὃ πεινῆν ἢ διψῆν καὶ ὅ τι οὖν παθεῖν. τοῦτο λέγουσι καὶ νῦν, ὅτι ξένος εἶ καὶ παρεπίδημος, καὶ μηδέν σε τῶν ἐν τῇ ξένῃ ταύτῃ θορυβείτω. καὶ γὰρ πόλιν ἔχεις, ἧς τειχίτης καὶ δημιουργὸς ὁ Θεός. ἢν δὲ πρόοικησις αὕτη τοῖς βεκχὺ ϛ καὶ ὀλίγῃ ὁ βίος λάμπει τυπτέτω, ὑβριζέτω, λοιδορείτω· ἐν ξένῃ ἐσμὲν καὶ εὐτελῶς ζῶμεν. τὸ γὰρ δεινὸν, ὅτι τῆς πατρίδος τοῦτο παθεῖν, ὅτι τῆς πολιτῶν· τότε ἡ μεγίστη ἀδημοσιώνη καὶ ζημία. ἐὰν δὲ ἢ τις ἄθλα μεγάλα γνώριμον ἔχῃ, πάντα εὐκόλως ὑφίσται· ἡ γὰρ ὕβρις ἀπὸ τῆς γνώμης τῆς ὑβριζόντων χαλεπωτέρα ϛ ἐστί, ἐὰν τις εἰδὼς τὸ ὑπάρχον ὅτι ὑπάρχει ὑβρίσῃ, τότε ἡ ὕβρις πικρά· ἐὰν δὲ ἰδιώτην νομίσας ὑβρίσῃ, οὐδὲν ἀλγοῦσαι διὰ ταῦτα πάσχοντος· οὕτω δὲ καὶ ἡμᾶς λογισώμεθα. οὐδὲ γὰρ ἴσασιν ὅσον ἐσμὲν Ⓜ ὑβρισταὶ, οἵ, ὅτι πολῖται τῶν ἁγίων καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν "ἀποτεγραμμένοι πατρίδα, καὶ τὴν χαρδίαν ἐσμὲν συγχωρηταί. μὴ τοίνυν ἀλγῶμεν, μηδὲ ὕβρει ἡγώμεθα τὴν ὕβριν. εἰ ἐγνώρισαν, οὐκ ἂν ὕβρισαν. ἀλλὰ πῶς οἱ καὶ βίπτελεῖς νομίζουσι; μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμᾶς ταύτην ὕβριν νομίζωμεν. εἰ πέ γὰρ μοι, εἴ τις ὁδοιπορῶν, παῖδας σὺν αὐτῷ φλάσας, ὀλίγῃ δίαιτα καὶ πεπηδοχείᾳ ἐκαθίζετο πλησίον αὐλῆς· εἶτα ὁ πανδοκεὺς, ἢ τῶν ὁδοιπόρων τις, ἀγνοῶν ὅστις δεῦ εἴη, δυσχεράνειε πρὸς σκῆνος καὶ λοιδορηθείη· ἆρα γελάσεται τὴν ἄγνοιαν ἐκείνου; ἢ τέρψῃ μᾶλλον αὐτὸν ἡ πλάνη; οὐκ ἐντρυφήσει, ὡς ἄλλο τινὸς ὑβριζομένου; οὕτω καὶ ἡμᾶς προσπαίζωμεν. εἰ γὰρ καὶ πανδοχείῳ καὶ δηλαδὴ πλησιάζοντες σὺν ἡμετέροις, σὺν ὁδοιπόροις τοῖς ὁδοῦ ταύτης. ὅταν ὁμοῦ πάντες γελῶμεν, τότε εἴσονται πάντας ὑβρίζοισιν. ὅτι τότε κάτω νεύουσι, τότε ἐρεύδουσι· τοῦτ᾽ ἔστιν οἱ ἔφοδον ἡμῖν Ⓜ ἄφεσιν εἰς γέλωτα. δύο τοίνυν τύποις προγυμνασώμεθα ἑαυτοὺς, ὅπ τε ἡμᾶς οὐχ ὑβριζόμεθα (καὶ γὰρ ἴσασιν οἱ πάντες ἐσμεν) καὶ ὅπ, καὶν βουλώμεθα δίκην λαβεῖν, δώσουσιν ὕστερον χαλεπωτάτην. ἀλλὰ μὴ γένοιτο ἵνα ὕπως ὠμὸν καὶ ἀπάνθρωπον ἔχωμεν ψυχήν. Οἱ οὖν, δεῦ προὶ τῶν ὁμοφύλων ὑβριζώμεθα; τοῦτο γὰρ ἔστι τὸ φορτικόν. τοῦτο μὲν οὖν ἔστι τὸ χαῦφον. τί δήποτε; ὅπ οὐχ ὁμοίως σὺν ἀγαπωμένους ὑβρίζοντας φέρομεν, καὶ ὡς οὐκ ἴσμεν. ταῦτα γοῦν προκαλούντες σὺν ὑβρισμένους, λέγωμεν τὰ ῥήματα πολλάκις· ἀδελφός ἐστιν ὁ ὑβρίκως, φέρε γνησίως· πατὴρ ἔστι· ἰατρός ἐστιν. εἰ ἢ τῶν ἀδελφοῦ καὶ παῖδες τὸ ὄνομα δυσωπεῖ, πολλῷ μᾶλλον, δεῦ εἶπω τούτων γνησιώτερον. οὐ γὰρ ἀδελφοὶ μόνοι" ἀλλήλοις ἐσμὲν, ἀλλὰ καὶ μέλη ἐσόμεθα σώματος ἑνός. εἰ ἢ τῶν ἀδελφοῦ ὄνομα δυσωπεῖ, πολλῷ μᾶλλον ὃ τῶν μελῶν. οὐκ ἤκουσας τῆς ἔξω προοιμίας λεγούσης, ὅπ δεῖ σὺν φίλοις μὴ τὴν ἐλαχίστην ἔχειν; οὐκ ἤκουσας Παύλου λέγοντος, Αλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε; οὐχ ὁρᾷς σὺν ἐρανίζας; ἀναγκάζομαι γὰρ, ὅπερ ἀφ᾽ ὑμῶν ὃ προδείγμα ἔχειν οὐκ ἔχομεν, ἐπ᾽ ἐκείνων τῶν ἀποστόλων Ⓜ λέγειν ἀναγκαῖον. ποιῆ αὖν καὶ ὁ Παῦλος ὕτω λέγων· Εἶτα σὺν μὲ τ Χριστὸς ἡμῶν πατέρας ἔχομεν παιδεύτας, καὶ * ἐντρεπόμεθα: μᾶλλον Ecc. 18.8.
ὃ σκῆνος εὐκαιρότερον εἰπεῖν, ὅπερ Ρωμαῖοι φησὶν, Ωσπερ πρέσησαλε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ Pw. 6.18.
ἀκαθαρσίᾳ καὶ τῇ ἀνομίᾳ εἰς τ ἀνομίαν· οὕτω παρέστησαλε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ. δῆλα οὕτω καὶ ἡμεῖς παρρούντες ἐχόμεθα δ παραδείγματος. οὐχ ὁρᾷς τοίνυν σὺν ἐρανίζας, πόσα οὕτοι πορνῶν γυναικῶν περιχαμένοι πάσχουσι δεινὰ, ῥαπιζόμενοι, τυπτόμενοι, γελώμενοι, θρυπτόμενοι ἀνεχόμενοι πορνῶν, ἀπερρομμένων μυρία ὑβριζόντων; ἀλλ᾽ ὅμως καὶ ἅπαξ ἡδύ τι καὶ

ἥμαρτον

ἡμέροι ἴδωσιν, πρώτα αὐτοῖς ἐν ἐπαγγελίᾳ, καὶ πρώτα οἰκεῖα πατέρα, καὶ πάντα ἄξυλείων φίρε), καὶ πενία, καὶ νόσος, καὶ ὁποιῶν τούτοις ἕτερον. ⓦ γὰρ βίοι ⓦ ἑαυτῷ πῆμι) ἀθλιότατε καὶ μακάριον, ὡς δῦ τὶν ἐρωμένῳ ἔχωσι πρὸς αὐτοῖς ⲭαχειμένῳ. καὶ ὁ δέξαι ἴσασιν δὺ θεοπίνων, οὐκ ἀπιμίδω· ἀλλά, καὶ ὑβείζῃ τις, ⸗ τὸ πολλῆς ἡδονῆς καὶ τῆς πρὸς ἐκείνης ἐνημελίας, ἅπαντα φέροισι ῥᾳδίως· ἐκείνη γὰρ καὶ λοιδορήσῃ), καὶ εἰς ὃ πρόσωπον πίσῃ, ῥόδοις βάλλεσθαι νομίζοισι ταῦτα πάσχοντες. καὶ τί θαυμαστόν, εἰ ⲭρὴ αὐτὸν οὕτω ⲭχεῖν); καὶ γὰρ τ οἰκίαν [τ] ἐκείνης παῶν εἰ) λαμπρότεραν νομίζοισι, καὶ πολίτη ἢ, καὶ κεφαλὴ πίπτουσα. ⸗ τί λέγω τὸν τοίχους; καὶ γὰρ τὸν τόπους αὐτοῦ, ὅθα ⲭχετίζουσι τὸ ἑαυτέρα, ὁρῶντες ⲭαιρίσαν). τὸ ταῦ δέ μοι δότε λοιπὸν τὸ ἀποστολικὸν εἰπεῖν. καθάπερ ἐκεῖνός φησι, ὥσπερ παρεῖχεν τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ, οὕτω παρέχεσθε τὰ μέλη ὑμῶν τῇ δικαιοσύνῃ τ αὐτοῦ. ⲭ ὅπου καὶ γὼ λέγω, ὡς ἠγαπήσαμεν ταύτας, ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους, καὶ τοῦτ δεινὸν ἠνησόμεθα πάσχειν. καὶ τί λέγω ἀλλήλους; οὕτως ἀγαπήσωμεν τ Θεόν. ἐφείξαλε ἀκούσαιλε ὅτι τοσοῦτον ἀπαυτῷ μέζων ἀγάπης ὅτι Θεοῦ, ὅσον πρὸς τ πόρνη ἐπεδειξάμεθα; ἀλλ' ἐγὼ φείπω, ὅπ τοσοῦτον ὅτι δειξεικνύμεθα. καὶ, εἰ βούλεσθε, ἐπιξέλθωμεν τῷ λόγῳ, εἰ καὶ σφόδρα φορλικὸν τ λεγόμενον. ὁ ἐρωμένη τοῖς ἐρῶσι τοῦτ ⸗ ⲭρηστὸν εἶ) χρηστὸν, ἀλλ' ἀλυσίδα καὶ αἰχμάλωτα καὶ ὕβριν. τοῦτο γὰρ τί) ποιῇ τὸ πρόσταγμα πόρνη γυναικί, καταγέλαστον, αἰσχρόν, ἄτιμον. ὁ δ Θεὸς ἀγαθὸς ⸗ τὰ ὑπεναντίοις ἐπαγγέλλεται ἀγαθά, καὶ γοῦς ἡμᾶς ἐποίησεν, ⸗ ἀδελφοὺς τοῦ μονογενοῦς, καὶ ζωῆς σοι μυρία πρόκεται, καὶ πολιτῶν αὐτὸν ἀάσαι, καὶ τοσαῦτα ἐπαγγέλλεται δῶσιν ἀγαθὰ, ἅπερ μηδὲ ἐνόησαν ὀφθαλμοί, καὶ ἀκοαὶ οὐκ ἀκούσαν, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, καὶ ἀδελφοὺς καὶ τέκνα ποιῇ. καὶ πάλιν, ἐκείνη δαπανᾷ ἀναγκάζει πάντα τὰ αὐτῆς εἰς βάραθρον καὶ ἀπώλειαν· ὁ δ Θεὸς ἀπείρων κελεύει ⓦ ὄντων, καὶ ἐκατονταπλασίονα δίδωσι, καὶ ζωὴν αἰώνιον. πάλιν, ἐκείνη ὡς ὕδρα πόδα κέκρηται τῆς φιλεωΐης, τυραίνου πάντος χαλεπώτερον ὀπιπάτησα· ὁ δ Θεὸς φησιν, οὐκέτι λέγω ὑμᾶς δούλους, ἀλλὰ φίλους. εἶδετε τὴν ἀνθρωπίνην καὶ τ ἐναυθα κακῶν, καὶ τ ἀγαθῶν τ ἐκεῖ; τί οὖν τὰ μὴ ταῦτα. ταύτης μὲ ἔνεκεν καὶ ἀγρυπνοῦσι πολλοί, καὶ ἅπερ δῦ ὀπιπάξῃ μὴ τοσαύτης ἀνακτήσεσι, καὶ οἰκίαν ἀφίασι, καὶ πατέρα, καὶ μητέρα, καὶ φίλους, καὶ χρήματα, καὶ πρόσταγμα, καὶ πάντα τὰ ἀπρεπῆ καὶ ἐρημία τὰ αὐτῶν· τ δ Θεοῦ πολλάκις ἕνεκεν, μᾶλλον δ ἡμῶν αὐτῶν ἕνεκεν, οὐδὲ τοιτῶν μοῖραν ἀναλώσαν ἀριθμὸν τῶν ὄντων, ἀλλὰ πεπωκότα ὁρῶντες φιλοροῦμεν, καὶ πρόσταγμα γυμνά, καὶ οὐδὲ λέγω μαγαδίδωμι. ἐκείνης δ καὶ θεραπαινίδα ἴδωσι ⓦ ἐρᾶσαι καὶ βαρβάρου, ἐν μέσῃ τῇ ἀγορᾷ ἑστῶτες, ὥσπερ ἐγκαλλωπιζόμενοι καὶ ἀγαλλόμενοι ⲭαλέγονται, μακρῶν λόγων ἀνελίποντες διαύλους· καὶ οὐδὲ εἰ τ βίοι πάντα νομίζοισι δι' αὐτὸν, οὐκ ἀρκοῦσι, ἀ βασιλέα (καὶ ἴσασι οὗσι ὑ νοσήματος ἐλεηφασι πεῖσαι) καὶ χρήμα ἔχοισι πλείονα ὀπιπατοῦσι, ἢ σηκλαδίοισιν ἕτεροι. ἆρ οὐκ εἰκότως γέενα; ἆρ οὐκ εἰκότως μυρίας κολάσεις; ἀνατήσωμεν τοίνυν, καὶ πρόσχωμεν τῇ τ Θεοῦ ⲭαχονίᾳ καὶ τοσοῦτον, καὶ τὸ ἥμισυ μέρος, ὑ τῇ πόρνῃ πρόκεισι ἕτεροι, καὶ τὸ τέτοτον. πάλα φείπετε πάλιν· καὶ γὰρ καὶ αὐτός. ἀλλ' οὐκ ἐβουλόμην ὅπι τῶν λόγων μόνοι, ἀλλὰ ὑ ὅπι τῶν πραγμᾶν φείπειν ὑμᾶς. νῦν δ τὰ ταῦτα μὲ ἡμῖν ἡ καρδία συνέλλεται, ὀξελθόντες δ πάντα ῥίπτομεν. τί οὖν ὁ κέρδος; δῦ μὲ γὰρ ἐκ δίκης χρήματα ἁναλίσκειν, οὐδὲ πενίαν ὀδύρεται, ἀλλὰ ὑ δημοσιάζομος ἔδωκε πολλάκις ἀλσεῖ· τὰ ταῦτα δ, ἐὰν ἐλεημοσύνης μεταδῶμεν, παῖδας ⸗ γυναῖκας, ⸗ οἰκίαν ὑ πρόσταγμα, ὑ μυρίας πρόφασις ἡμῖν πρόβαλλονται. ἀλλ' ἡδονὴ πολλή, φησι, ἐκεῖ; τοῦτο γὰρ ὄφελον ὁ ἀρνοῦμαι ὑ ὀδύρομαι. τί οὖν, ἐὰν δείξω μείζονα τὰ ταῦτα τὴν ἡδονήν; ἐκεῖ μὲ γὰρ ὑ μικρὸν ἀνατέτμηται τῆς ἡδονῆς ἡ αἰσχύνη ὑ ἡ ὕβρις ὑ ἡ δαπάνη, δόλιεσι ὁ πόλεμος ὑ ἡ ἀπιστία· τὰ ταῦτα δ τοῦτον τοιοῦτον. τί γὰρ τῆς ἡδονῆς ταύτης ἴσον, εἰ πί μοι, καθῆναι πρόσωπα ⓦ ὑ-

ενὸν

σαυτὸν ἐν τῷ ἐκῆ βασιλείᾳ, ἐν τῷ λαμπρότητα τῆς ἀγίων, ἐν τῷ ζωῇ τῷ ἀπολύτητι; ἀλλὰ ταῦτα ἐν προσδοκίαις, φησὶ, σαφῆ δὲ ἐν πείρᾳ. ποίᾳ πείρᾳ; βούλῃ ἐν σταυθῆναι καὶ ἐν πείρᾳ εἶπω; σταύρωσιν πόσης ἐλευθερίας ἀπολαύεις, ἢ πῶς σοὶ δοθέντα διδάσκεις σοὶ τὸ μέσον ἀρετῇ συζῆν, σὺκ ἐρρῶσθαι, σὺκ ὀλίγου εἶναι, ἢ συνεφαπτῶν, ἢ πρὸς δοκιμωτάτου, σὺκ ἀντερᾶν ἐῶ, ἢ ζηλότυπον, ἢ πενίᾳ, ἢ νόσοι, σὺκ ἄλλο τῆς αἰσθητῶν σοὶ· σὺκ ἔστι, καὶ μέλεια καὶ γεώμετρον γῆν), ἢ ὥσπερ σὺκ πηγῶν ὁ πλοῦτος ἐκπίπτει, ὁ τῶν ἀντιπάλων πόλεμος, ἢ αἱ ἐπιβουλαὶ, ἐν ἅπασι λόγοι πάντων ἀθλιώτερον ποιοῦσι τὸν μετ' ἐκείνων πλουτοῦντα βίον. τῆς γὰρ καταπύστου δυστυχίας ἐκείνης ἢ πτῶσις, ἀνάγκη πόλεμοι ἀναρπίζεσθαι εἰς τὸν ἐκείνης ἀφέλκειαν. τοῦτο δὴν μέλεον θανάτων χαλεπώτερον καὶ πάσης ἀποφορτίτερον ὠμότητος. ἀλλ' οὐκ οἶσθα τοιοῦτον σοὶ.

Ὁ δὲ καρπὸς, φησὶ, τοῦ πνεύματος, ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη. ὕδατος πόλεμος, σοὶ χεμάρρου ἄκρατος δαπάνη, σοὶ οἰκίδη μὴ δαπάνης. καὶ ὅλον σῆς, καὶ ἄρτου, καὶ ποτηρίου ψυχροῦ, πολλοῦ σοι τῷ χάρι ἔστιν, ἐν σοὶ ὅτι" τὸ σὲ δακεῖν ἢ λυπῆσαι ποιῆ, δηλαδὴ πάντα ὥστε ποιῆσαί σε ἔνδοξον, ἢ πάσης ἀπαλλάξαι αἰχμῆς. τίνα δὴν ἔχομεν ἀπολαύσεις, ποίαν συνηνώμεθα, παῦται μὲν ἀφίεντες, τοῖς δὲ σώμασιν ἑαυτῶν σκληρύνοντες, ἢ εἰς τὸ τοῦ πυρὸς κάμινον τὸ χαμαιρῶν ἑκάστοτε ἑαυτῶν σκεδάλλοντες; διὸ παρακαλῶ τοὺς ταῦτα νοσεῖν ἀναπείθεσθαι ἑαυτοῖς, ἢ πρὸς τὸ ὑγιείαν ἐπιμαγαγεῖν, μηδὲ ἀφίεναι εἰς ἀπόγνωσιν ἐμπεσεῖν. ἐπεὶ ἢ ὁ υἱὸς ἐκεῖνος πολλῷ χαλεπώτερα τούτων ἔπαθεν· ἀλλ' ὅτι πρὸς τὸν οἶκον ἐπανῆλθε τὸ πατρῷον, ἐν ὅτι τῆς πρότερας ἠξιώθη ἡμέρας, ἢ τοῦ ἀχαπήτου εὐδοκιμήσαντος ἐφάνη λαμπρότερος. τοῦτον ἢ ἡμεῖς ζηλώσωμεν, ἢ πρὸς τὸ πατέρα ἐπανελθόντες ὀφλήσωμεν ποτὲ, τῆς αἰσχυνάλωσίας ἀποσῶμεν ἐκείνης, ἢ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἑαυτοὺς μεταγάγωμεν, ἵνα καὶ τῆς βασιλείας τῆς ἐκείνου ἀπολαύσωμεν, χάριτι ἢ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ δόξα, κράτος ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. π. 1 ΤΑΥΤΑ ΕΛΑΛΗΣΕΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ, ΚΑΙ ΕΠΗΡΕ ΤΟΥΣ ΟΦΘΑΛΜΟΥΣ [ΑΥΤΟΥ] ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΟΥΡΑΝΟΥΣ, ΚΑΙ ΕΙΠΕ· ΠΑΤΕΡ, ΕΛΗΛΥΘΕΝ Η ΩΡΑ, ΔΟΞΑΣΟΝ ΣΟΥ ΤΟΝ ΥΙΟΝ, ΙΝΑ ΚΑΙ Ο ΥΙΟΣ ΣΟΥ ΔΟΞΑΣΗ ΣΕ. κζ ξ.

Ποιήσας δὲ διδάξας, φησὶν, ὅτι μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ἢ μάλα εἰκότως. ὃ μὲν γὰρ δι' ῥημάτων φιλοσοφῆσαι, δύσκολον· ἢ δι' ἔργων ὑποδεῖξαι, ῥᾳδιούργου πάνυ καὶ μεγάλου. διὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἐν αἰχμαλωσίας ἀφελεγόμενος μέσον ἑαυτὸν τίθησι, καλλίων σκήπτρων λαμπόμενον καὶ διαδήματα. διὰ τοῦτο ἢ μὴ τὴν, ἐν ταύτῃ ὅτι διδάσκων τοῦτον, παιδεύων ἡμᾶς ἐν τοῖς πειρασμοῖς πάντα ἀφέντας ὅτι Θεὸν καταφεύγειν. ὅπερ γὰρ εἶπεν, ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἕξετε, ἢ κατίσχυσεν αὐτῶν καὶ ψυχάς, διὰ τῆς ἐλπίδος ἀνίκησον πάλιν. ὡς γὰρ ἀνθρώπῳ τίνος πεσόντι· ἢ δι' ἐκείνου ταῦτα ποιῆ, ὥσπερ οὖν ἢ ὅτι Λαζάρου, καὶ λέγει τὴν αἰτίαν, ὅτι διὰ τὸν ὄχλον τὸν περεστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν, ὅτι σύ με ἀπέστειλας. ναί, φησὶν· Ioan. 11. μ. ἀλλ' ὅτι μὲν τῶν Ἰουδαίων εἰκότως ταῦτα ἐγένετο· ὅτι δὲ τῶν μαθητῶν τίνος ἕνεκεν; ἢ ἐπὶ τῶν μαθητῶν εἰκότως. ἐν γὰρ μὴ τοσαῦτα λέγοντες, τῶν οἴδαμεν, ὅτι πάντα οἶδας, μάλιστα πάντων βεβαιοῦσθαι ἐδέοντο. ἄλλως δὲ, σοὶ δὲ ἐγὼ ὁ διαγελιστὴς τὸ πρᾶγμα καλῶ· ἀλλὰ τί φησι; πρὸς σοὶ ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν, ἢ δέλεξε πρὸς τὸν πατέρα μᾶλλον εἰπών. Εἰ δὲ ἀλλαχοῦ λέγει ἐγὼ, ἐν δείκνυσιν αὐτὸν ποτὲ μὲν ὅτι κατα

Ioan.12.μς. ναπα χαμαιπτόμενοι, ποτὲ μὲν τοῖς ὀφθαλμοῖς εἰς τὸ ὑπερῶον ἀέρος ἀφορῶντες, μὴ θαρρωθῶσι. Διὰ γὰρ τοῦτο παιδοποιΐα ὁ σκηνὲς ὁ ἐν ταῖς δεήσεσι, ἵνα μὴ ἐσῶντες ἀμαθλέπωμεν, μὴ τοῖς ὀφθαλμοῖς τῆς σαρκὸς μόνοι, ἀλλὰ καὶ τῆς διανοίας· καὶ ἵνα χαμαιπετώμεν τὰ γήϊνα, τὴν ἑαυτῶν καρδίαν ζωοτρέφοντες. ἦλθε γὰρ ὁ Χριστὸς, οὐχ ἑαυτοῦ δεῖξαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς παιδοποιῆσαι ἄφατον. τὴν μὲν παιδοποΐαν, οὐ διὰ ῥημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ πραγμάτων παιδοποιεῖ μᾶλλον. ἀνύσωμεν τοίνυν ἃ φησὶν ὁ Σωτήρ. πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, δόξασόν σου τὸν υἱὸν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε. πάλιν δείκνησιν ἡμῖν ὅτι οὐκ ἄκων ὑπὸ τοῦ σταυροῦ ἔρχεται). πῶς γὰρ ὁ εὐχόμενος τοῦτο γένηται, καὶ δόξῃ τὸ πρᾶγμα καλῶν, οὐκ αὐτὸ μόνον τὸ σταυρωθῆναι, ἀλλὰ καὶ τὸ παθεῖν; ἐπὶ καὶ ὕπνος ἐγένετο. ὑπὲρ γὰρ ὁ υἱὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ πατὴρ ἐδοξάσθη. πρὸ

Mr.a.γ. μὲν γὰρ τοῦ σταυροῦ οὐδεὶς Ἰουδαίων αὐτὸν ἤδεισαν· Ἰσραὴλ γάρμά, φησὶν, οὐκ ἔγνω· μοῦ δὲ τὸν σταυρὸν ἡ οἰκουμένη ἅπασα προσέθραμεν. Εἶτα λέγει καὶ τὸν τρόπον τῆς δόξης, καὶ πῶς αὐτὸν δοξάσει.

2 Καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκὸς, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ μὴ ἀπόληται.

Τὸ γὰρ ἐνεργητὴν ἀεὶ, τῷ Θεῷ δόξα. τί δέ ἐστι· καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός; τίνος δείκνησιν, ὅτι οὐκ εἰς Ἰουδαίους μόνους τὸ τοῦ κηρύγματος ἔστι ζωοτροφία, ἀλλ' εἰς τὴν οἰκουμένην ἐκτείνεται πᾶσαν, ἣν προκαταβάλλεται προοίμια τῶν ἐθνῶν. ὅπερ γὰρ εἶπεν, εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε· μέλλει μὲν ταῦτα λέγειν, παρελθόντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, δείκνησι καὶ τὸ πατέρα τοῦτο βουλόμενον. σφόδρα γὰρ τοῦτο ἐσκανδάλιζεν Ἰουδαίους, ὡς οὐδὲ μαθητὰς δέ. οὐδὲ γὰρ μετὰ ταῦτα εὐκόλως ἐνείχοντο τῶν ἐθνῶν ἅπτεσθαι, ἕως τὴν τοῦ πνεύματος ἔλαβον διδασκαλίαν. ἦν γὰρ ὑ μικρὸν σκάνδαλον Ἰουδαίοις ἐγένετο. μετὰ οὖν [τὸ] τοσαύτην τοῦ πνεύματος ὑπόδειξιν, εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα πορευόμενος ὁ Πέτρος, μόλις ἴσχυσε τὰ ἐγκλήματα διαφυγεῖν, εἰπὼν τὰ κατὰ τὴν σινδόνα. τί δέ ἐστι, ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός; πότε ἄρα τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἔλαβεν, ἐρήσομαι τοὺς αἱρετικούς; πρὸ τοῦ πλάσαι αὐτούς, ἢ μετὰ τὸ πλάσαι; αὐτὸς μὲν γὰρ φησι μετὰ τὸ "σταυρωθῆναι καὶ ἀναστῆναι. τότε γοῦν λέγει, ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία· πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη. τί οὖν; οὐκ εἶχεν ἐξουσίαν τῶν ἔργων τῶν ἑαυτοῦ· ἀλλ' ἐποίησε μὲν αὐτὰς, ἐξουσίαν δὲ αὐτῶν οὐκ εἶχε μὴ τὸ πεῖσαι; καὶ μᾶλλον φαίνεται πάντα αὐτὸς ποιῶν καὶ τοῖς ἄνω χρόνοις, καὶ τὰς μὲν κολάζων ὡς ἀμαρτάνοντας (οὐ μὴν κρύψω γάρ, φησι, ἀπὸ τοῦ παιδός μου Ἀβραάμ, ὃ ἐγὼ μέλλω ποιεῖν) τὰς δὲ ἁμαρτάνοντας ὡς κατορθοῦντας. εἶτα τότε μὲν εἶχε, νῦν δὲ ἀπώλεσε, καὶ πάλιν ἔλαβε; καὶ ποῖος δὴ ταῦτα δαίμων ἐφθόγξατο; εἰ δὲ ἡ αὐτὴ ἐξουσία καὶ τότε καὶ νῦν (ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει, φησὶ, τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ) τί δήποτε ὁ εἰρηκὼς, ἔμβλεψον αὐτοῖς πέμπειν εἰς τὰ ἔθνη· ἵν' οὖν μὴ νομίσωσι χαροποιᾶσθαι εἰ) δεῖ τὸ λεγόμενον, οὐκ ἀπιστήσαμεν, εἰ μὴ εἰς τὰ προβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ, δείκνησι καὶ τῷ πατρὶ τοῦτο σπουδάζων. εἰ δὲ μὴ πολλῆς αὐτὸ τῆς εὐτελείας φθείρεται, θαυμασὸν οὐδέν. ὅπου γὰρ καὶ χείρονες ὠφελήθημεν τότε, καὶ οὐ μὴ ταῦτα· καὶ ὅπερ εἶπον, ἀεὶ τῇ τῆς εὐτελείας ὑποβολῇ σφόδρα ἔπεισεν ὅτι συγκαταβάσεως ἰδιότητα λέγομεν. τί δέ ἐστι, πάσης σαρκός; ὑπὲρ δὴ πάντες ἔθνη ἔθυσαν καὶ μίαν, τὸ αὐτὸ μέρος, πάντες ἔθνη ἔθυσαν· εἰ δὲ μὴ προσέχει τοῖς λεγομένοις, ὑπὲρ τῶν διδάσκοντος τὸ ἔγκλημα, ἀλλὰ τῶν μὴ διδομένων.

Ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δῷ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. Εἰ δὲ καὶ ἐνταῦθα ἀνθρωπότερον φθείρεται, μὴ θαυμάσῃς. τῶν τι γὰρ εἰρημένων αὐτῷ ὕστερον τοῦτο ποιεῖ, καὶ φυλαττόμενος ἀεὶ ὁ αὐτὸς τὴν αὐτὴν ἑαυτῷ λέγει μέγα, ὅπερ τοῦτο προσῆκε τοῖς ἀκροωμένοις, διὰ τὸ μηδὲν μέγα περὶ αὐτοῦ φαντάζεσθαι τινας. ὁ γοῦν Ἰωάννης, ὅταν ἐξ οἰκείου φθόγγου προσώπου, οὐχ οὕτω ποιεῖ, ἀλλ' ὅπερ ὑψηλότερον ἀναγκαῖον λόγῳ, οὕτω λέγων· πάντα

δι'

δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν· καὶ, ὅτι ζωὴ ἐν αὐτῷ ἦν, καὶ ὅτι φῶς ἦν τῶν ἀνθρώπων· καὶ ὅτι Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε· οὐχ ὅτι οὐκ εἶχεν ἐξουσίαν, εἰ μὴ ἔλαβεν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἑτέρους ἔδωκεν ἐξουσίαν τοῦ γενέσθαι τέκνα Θεοῦ. καὶ ὁ Παῦλος ὁμοίως ἔστι αὐτὸν λέγειν τῷ Θεῷ. αὐτὸς γὰρ ἀνθρωπίνως ἐστὶν εἰπεῖν αὐτῷ οὕτω λέγων· ἵνα πᾶν, ὃ δέδωκας αὐτῷ, δῷ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. Φιλιπ. ς. 5.

3 Αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωή, ἵνα γινώσκωσί σε (Ⓦ) μόνον ἀληθινὸν Θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν. Μόνον ἀληθινὸν Θεόν, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν οὐκ ὄντων φησί. καὶ γὰρ Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε καὶ οἱ ἴδιοι παρέπεμψεν ἐμέ. Εἰ δὲ οὐκ ἀπέχονται, ἀλλὰ δηλοῖ τὸ μόνον συγκαλλοῦσι τῷ (τοῖς) ἀληθινῷ Θεῷ τὸν υἱόν, ὅπου προϊόντες καὶ τὸν Θεὸν (τοὺς) συγκαλέσουσι. καὶ γὰρ φησι, Τιμὴ δόξαν τιμῶ πρὸς τὸ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντε. τί οὖν; οὐκ ἔστι Θεὸς ὁ υἱός; Εἰ δὲ Θεὸς ὁ υἱός, καὶ μόνου τὸ παῦσις λεγομένου, ὥσκλεν ὅτι καὶ ἀληθινός, καὶ μόνου ἀληθινοῦ καλουμένου. τί δέ; ὅταν λέγῃ Παῦλος· Ἡ μὴν ἐγὼ καὶ Βαρνάβας, οὐκ ἐκβάλλει τὸν Βαρνάβαν; ὕδωρ ἐσμέν. τὸ γὰρ, μόνος, πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἑτέρων κεῖται). Εἰ δὲ οὐκ ἀληθινὸς Θεός, πῶς ἀληθῆ; ὅπου πολὺ γὰρ τὸ ἀληθινοῦ ἡ ἀλήθεια διαφέρει. τὸν μὴ ἀληθινὸν ἀθεότητι (τοῖς) ἴσα ἐροῦμεν, εἰ τοῦ μὴ; ἢ οὐδὲ ἀθεότητι; ὥστε, εἰ ἀληθινὸς Θεὸς οὐκ ἔστιν ὁ υἱός, πῶς ὅτι Θεός; πῶς δὲ ἡμᾶς θεοὺς ποιεῖ καὶ υἱούς, μὴ ὢν ἀληθής; ἀλλ' ὥσπερ τούτων ἀκριβέστερον ἡμῖν ὁ ἕτερος εἴρηκε· διὰ τοῦ ἑξῆς ἐλεύσομαι. Ioan. 1. μέ. 2. Κορ. 6. 5.

4 Ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς. Καλῶς εἶπε, ὅτι τῆς γῆς. ὁ γὰρ τῷ ὑστερεῖν διδόξαστο, ἢ τε τῇ φύσει τιμὴν δόξαν ἔχων, καὶ πρὸς τὴν ἀγγέλων προσκύνησιν· ὅτοιπερ καὶ ἐκείνης τῆς δόξης φησὶ τῆς τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ συγκεκληρωμένης (ἐκείνην γὰρ τιμὴν δόξαν, καὶ μηδεὶς αὐτὸν δοξάσῃ, μάτην πεπληροφόρηται) ἀλλὰ ταύτην φησὶ τιμὴν ἀπὸ τῆς τῶν ἀνθρώπων λατρείας γενομένην. ἔχουσι καὶ τὰ, δόξασόν με, τοιοῦτόν ὅτι. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι ἕτερον τὸν τρόπον τῆς δόξης φησὶν, ἄκουσον τῶν ἑξῆς. Τὸ ἔργον ἐτελείωσα, ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω αὐτό. Καίτοι [γε] ἀρχὴν οὔπω τὸ πρᾶγμα εἶχε, μᾶλλον ἢ οὐδὲ ἀρχήν. πῶς οὖν λέγει, ἐτελείωσα; ἢ ὅτι ὃ ἐμαυτῷ πᾶν ἐποίησα· ἢ ὅτι τὸ ἐσόμενον, ὡς ἤδη γεγενημένον λέγει· ἢ ὃ μάλιστα πάντων ὄντων εἰπεῖν, ὅτι τὸ πᾶν ἐμὲ ἤδη γεγενημένον τῶν τῆς ῥίζης τῆς ἀγαθῆς καταβεβλημένης, ἢ πάντως ἐξ ἀνάγκης ἔμελλον ἔκφυλοι οἱ καρποὶ, καὶ τῶν τοῖς μέλλουσι μὴ ὄντα γίνεσθαι αὐτὸν παρῶν καὶ συναποστολικῶς φησι, ὃ ἔδωκάς μοι. εἰ γὰρ δεῖ μάθειν ἀκριβῶς καὶ μαθεῖν, πολὺ ὄντα τὴν δόξης αὐτὸν ἀποδίδοται δῶ εἶπε. ὅτι γὰρ ἐξ οἰκείας ὅτι τῦτο γνώμης ἦλθε, πολλαχόθεν δῆλον· ὡς ὅταν λέγῃ Παῦλος, Οτι οὕτως ἠγάπησεν ἡμᾶς, ὥστε παραδοῦναι ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν· καὶ, Ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών· ὃ πάλιν, καθὼς ἠγάπησέ με ὁ πατὴρ, κἀγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς. 5 Δόξασόν με σὺ πάτερ παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ, ἣν εἶχον, πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι), παρὰ σοί. Καὶ ποίαν δόξαν ἐκείνην; ἔφην μὲν γὰρ παρὰ ἀνθρώποις εἰκότως ἄδοξος· ἐμοῦ δὲ τοιαύτην ἐνδυομένου δόξαν· πῶς καὶ παρὰ Θεῷ δοξασθῆναι ζητεῖ; ἢ οὖν ὁ τοῦτό φησι; πρὸς τῆς οἰκονομίας ὁ λόγος· ἐπεὶ ὅπου δεδόξασται τῆς σαρκὸς ἡ φύσις, οὐδὲ ἀφανίσας ἀπολαύσασα, ὅτε τῷ θείῳ κοινωνήσασα τοῦ βασιλικοῦ. ἀλλὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ὅτι τῆς γῆς· ἀλλὰ παρά σοί.

Ταύτης καὶ ἡμεῖς ἀπολαυσόμεθα τῆς δόξης κἂν ὀλίγον μέγεθος, ἐὰν ἀφωμεν. ἀλλὰ ΗΘΙΚΟΝ τοῦτο φησὶ Παῦλος· Εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν. μυρίων ἄρα ἀξίαι Ρωμ. 8. δακρύων ἐστὶν, τοσαύτης προκειμένης δόξης, ἀλλὰ νωθρίαι καὶ ὕπνοι ὀλιγοψυχίαι καὶ ἐκλύσεις ἑαυτοῖς. καὶ εἰ γέεννα μὴ ἦν, ἀθλιώτεροι ἦμεν, οἷς βασιλεύσαι παρὸν καὶ συνδοξασθῆναι τῷ υἱῷ τοῦ Θεοῦ, τοσοῦτον ἑαυτοὺς ἀπεστερηκότες ἀγαθῶν. εἰ γὰρ κατακρίσεως ἦσαν, εἰ γὰρ μυρίοις ἀποθανεῖν θανάτοις, εἰ μυρίας ὑπενεγκεῖν ψυχὰς καὶ τοσαῦτα σώματα καθ' ἑκάστην ἡμέραν· οὐκ ἦν τοσαῦτα γένεσθαι ἄρα τοσαύτης δόξης ἀπολαῦσαι ἢ οὐδὲ μιᾶς κατάφορ-

νοδμθμ, ὥ̃περ ὕ̃στεροι ⸌ ἄ̃χοντες ἀποχησόμθα· ὑ καταφρονοδμθμ χρημᾶ̃χ, τῶ̃ μυρίους ἡμᾶς πρεβαλλόντων κακοῖς, τῶ̃ ὀ τῶ̃θα ὠνόντων, τῶ̃ ὐχ ἡμῶ̃. τὰ γὰρ ὐχ ἡμῶ̃ δηλοχόδμθμ, κἀ̃ παῤῥησί᾽ ἔ̃χομθμ. ὅταν ὁ̃ ὑ γέεννα πρέχη, ὑ σκώληξ ἀτελεύτητος, ὑ ἄσβεστον πῦρ, ὑ βρυγμὸς ὀδόντων, πῶς οἴσομεν τῶ̃τα, εἰπέ μοι; μᾶ̃λλον ὑνὸς ὑ ἀμελέπομεν; ἀλλ᾽ εἰς μάχας ᾽ καθημερινὰς καὶ φιλοτιμίας καὶ λόγους ἀνοήτους τὸ πᾶν δαπανῶμεν, τῶ̃ γλῶ̃ τρέφοντες, τὸ σῶμα πιαίροντες, ὑ τῆς ψυχῆς ἀμελοῦντες· τῶ̃ μὲ ἀναγκαίων ὀνείδια ποιούμθοι λόγοι, τῶ̃ ὁ̃ πρεπόντων καὶ ἀνοήτων πολλῶ̃ τῶ̃ φροντίδα; καὶ λαμπρυνόμεθ᾽ οἰκοδομούμθμ τοῖχοι, καὶ ὠρόμθα πολυτελῆς οἰκίας, καὶ παντοδαπῶν οἰκετῶ̃ ἀπείλας πρεσύρομθμ, ὑ οἰκονόμους ἀλλοφύρους ὑπτιοῦμθμ, ἀγρῶν, οἰκιῶν, χρημᾶ̃χ ἀρχοντας, ὑ ἀρχοντας ἀρχόντων καθιςῶντες· τῆς ὁ̃ ψυχῆς ἠρημωμθύης ὀνείδη ἡμῖν λόγος. καὶ τί τούτων ἔσαι τὸ ὄφελος; οὐχὶ μίθμ χαίρα πληροῦμθμ; ὐχὶ ἓν σῶμα πρεβάλλομεν; τίς ὁ πολὺς τῦ πρεσμᾶ̃χ θόρυβος; τί δήποτε, ὑ ὅλως τί τῦ᾽ μίαν ψυχὴν, ἣν᾽ ἐλάχιςον, καὶ ἀκόπομθμ, ἀσπρέπομεν εἰς τῦ᾽ τοιούτων λειτουργίαν, χαλεπὴν ἑαυτοῖς ὑπνοδίαις ὀλυλείαν; ὁ γὰ πολλῶν διάμθος, πολλῶν ὀλοδλός ὅ̃ςι, καὶ ὁλοχὴν κρατεῖ τούτων. ἐπεὶ καὶ τῶ̃ οἰκετῶ̃ ὀλοδλός ὅ̃ςιν ὁ διαπότης, καὶ ἡδυπείας ἕτεροι εἰσφέρει ζήτει μείζονα· καὶ ἄλλως ὁ̃ ὀλοδλος, χωρὶς ἐκείνου οὐκ εἰς ἀγορὰν ἐμβαλῆν τολμᾷ, οὐκ εἰς βαλανῖον, οὐκ εἰς ἀγρόν· ὅτοι ὁ̃ πολλάκις χωρὶς ἐκείνου παταχοῦ πρεῖᾶσιν. ἀλλ᾽ ὁ ὀλοχῶ ἐ᾽) κύριος, ἀν μὴ πῤῥῶσι ⸌ ὀλοδλοι, ὑ τολμᾷ πρεελθεῖν οἴκοθεν, ἀλλ᾽ ἀπὸ πρεκύλης τῆς οἰκίας μόνος, καταλάβασι ἑαυτὸν ἐ᾽) νομίζῃ. τάχα τινὲς γελῶσιν ἡμᾶς τῶ̃τα λέγοντας· ἀλλ᾽ διὰ τοῦτο μᾶ̃λλον δακρύων ἄξιοι ἀν ἦεν. ὅτι γὰ δουλεία τοῦτο, ὐδὲν ἀν οι ἐοικέναι· ἐοῦλον δεῖσθαι τῶ ⓦ ψωμοῦ τῷ σώματι σου πρεσιλόντος, ἢ τῶ̃ κόλικα τοῖς χείλεσι πρεσάλλοντος; ὐχὶ δακρύων σὸμιζες ἀξίον ἐ᾽) τῶ̃ ἀκνηρίαν τοῦτο; τί ὁ̃, εἰ βασανίζοιτο ἰατοῦ πρὸς ὀβελίσκων διωκτικῶν, οὐκ ἂν σεαυτὸν ἐλεεινὸν ὑ ἀθλιώτερον τούτῳ πάντων ὠόμισας; οὐκοῦν ὑ νῦν ὕτω διακεῖσθαι ἔδει. οὐδὲ γὰ ὠφέρει, εἶτα τοῦτο ἀλόγως, εἶτα τοῦτο ἀνθρώπων τοῦτά τις παθεῖ. τί ὁ̃, εἰπέ μοι· ὐχὶ ὑ τούτῳ διεσπάκασιν ἡμᾶς ⸌ ἄγελοι, ὅτι οὐ δύνται ὅσων ἡμεῖς; οὐκοῦν ὅσῳ μᾶ̃λλον ἐλαττόσων διόμθα, τοσούτῳ πρὸς ἐκείνους ὀφείλομθμ· ὅσῳ ὁ̃ ἀν πλείοσιν, τοσούτῳ πρὸς ⓦ ὑπάκηεν τῦτον καταπίπτομθμ βίον. ὑ ἵνα μάθῃς, ὅτι τοῦτα ὕτως ἔχει, ἐρώτησον τὸν γεγηρακότας, ποῖον μακαρίζουσι βίον, ⓦ ὅτι ἐκφυγόντων μάτιον, ἢ τῦ᾽ ὅτι αὐτῶ̃ κρατοῦσι πω̃; ἀφ᾽ ὧν᾽ τῦτο αὐδεὶς ἐκείνους ἐκαλέσαμθμ, ὅπῳ ⸌ ὁ νεότητι μεθύοντες ὀφθεὶς ἴσασι τῆς δουλείας τὸν ὑπνοδολέα. τί ὁ̃ ⸌ πυρέτοντες· ὅταν πολλὰ διηῶντες πολλὰ πίνωσι ὑ πολλῶν δέονται, ἢ ὅταν ὑγιάναντες ἀπαλλαγῶσι τῦ ὀπτημμίας, ἑαυτοὺς μακαρίζουσι; ὁᾳᾶς, ὅτι πάντα χοῦ τὸ πολλῶν δεῖσθαι ἐλεεινὸν, ὑ πόῤῥω φιλοσοφίας ⸌ δουλείας ὑ ὀπτημμίας ὀπέπασις; τί παίπω ἐκόντες ὀπτιτεινόμθμ ἑαυτοῖς τῶ̃ ἀθλιότητα; εἰπέ γὰ μοι· εἶτι ἰῶ̃ χωρὶς σίγης ὑ τοίχου μηδὲν βλαπτόμθμοι οἰκεῖν, οὐκ ἂν ἐβλαν τῦτο μᾶ̃λλον; τίνος οὖν ἕνεκεν πὰ σύμβολα τῆς ἀθυσίας ὀπιτείνεις; ὑ ὄχ᾽ τῦτο τῦ᾽ Ἀδὰμ μακαρίζομθμ, ὅτι ὠδίνος ἐδεῖτο, οὐκ οἰκημᾶ̃χ, οὐκ ὀδυμᾶ̃χ; ναί, φησὶν ἀλλὰ πῶ̃ ὀ χρεία καθεσήκαμθμ. Ὦ τοίνυν τῦ᾽ χρείαν αὐξομθμ; εἰ γὰ πολλοὶ ὑ τῦ᾽ χρείας πολλὰ πρεσκόπτουσι (ὀλυσίτελεις λέγω ὑ οἰκήματα ὑ χρήματα) τίνα ἀν ἔχοιμθμ ἀπολογίαν, τῦ᾽ χρείαν ὑπερβαίνοντες; ὅσῳ ἀν πλείονα πρεβάλλῃ, τοσούτῳ ὀλυσιτελέστερος γίνεται. ὅσῳ γὰ ἀν πλείονων δεηθῇς, τοσούτῳ τῶ̃ ἐλευθερίαν ἐπιτίμα. ἢ μᾶ̃λλον ἀκριβὴς ἐλευθερία, ὅ̃ μηδενὸς ὅλως δεῖσθαι· ἢ ὅ̃ μετ᾽ ἐκείνων, ὅ̃ ὀλίγων δεῖσθαι, ὧν ἄγελοι μάλιςα ἔχουσι, ὑ ⸌ τούτων μιμηταί. ὅ̃ ὑ ὑ ὁ πνευματικὸς σώματι μόνον ζῶν καταρθῶσαι τῦτο, ὁπόσοι ὑλίκοι ἔχουσι τῦ᾽ ἔπαινοι. τῦτο ὑ ὁ Παῦλος ἔλεγε Κορινθίοις χράφων· Ἐγὼ ὁ̃ ὑμῶν φείδομαι· ὑ, ἵνα μὴ θλίψω τῇ σαρκὶ ἐξώσω ⸌ πιῦσι. ὀχὶ τῦτο χρήματα λέγεται, ἵνα χρώμθα εἰς δέον, οὐχ ἵνα φυλαττώμθμ ⸌ κατορύττωμθμ.

ι.Κορ.ζ.χπ.

ρύπωμεν. τοῦτο γὰρ οὐκ ἔστι κτήσασθαι, ἀλλὰ κτηθῆναι. εἰ γὰρ τοῦτο μέλλομεν σκηπτεῖν, ὅπως αὐτὰ πολλὰ ποιήσαιμεν, οὐχ ἵνα ἀπολαύσωμεν εἰς δέον, ἀντέσπασται ἡ ἕξις, καὶ σκῆνα ἡμᾶς κέκτηται, οὐχ ἡμᾶς σκῆνα. ἀπαλλαγῶμεν τοίνυν τῆς χαλεπῆς ταύτης σπουδαλείας, καὶ γλιχώμεθά ποτε ἐλευθέρου. τί μυείας ἑαυτοὺς ἀπιστοῦμεν καὶ ποικίλους δισμούς; οὐκ ἀρκεῖ σοι τῆς φύσεως ὁ δεσμός, καὶ ἡ ζωῆς ἡ ἀνάγκη, καὶ ὁ τῶν μυείων πανταχοῦ ὄχλος· ἀλλὰ καὶ ἕτερα σεαυτῷ πλέκεις δίκτυα, καὶ τοῖς ποσὶ περιβάλλεις; καὶ πότε ἀπολήψῃ τὸ ἀρχαῖον, καὶ πρὸς ὃ ὕψος ἐξ ἑωθινῆς σκάφης διωκήσῃ; ἀγαπητοὶ γάρ, ἀγαπητοὶ πάντα ταῦτα διαπλάσαντα καὶ χοϊκία διωκιδίῳ ἀπιλαβέσθαι τῆς ἄνω πόλεως· τοσαῦτα ἕτερα ὄντι καὶ κωλύματα· ἄπειρ ἵνα νικήσωμεν ἅπαντα, τῆς ἀτελείας ἐχώμεθα. ἵνα γὰρ ἀπολησώμεθα καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς, χαίρωμεν καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. πα'. 6 ΕΦΑΝΕΡΩΣΑ ΣΟΥ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΙΣ ἀνθρώποις, οὓς ἔδωκάς μοι ἐκ κόσμου. 7 Σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς ἔδωκας, καὶ πάντα ὅσα δέδωκάς μοι παρὰ σοῦ εἰσιν.

Μεγάλης βουλῆς ἄγγελος λέγεται ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, τῶν τε ἄλλων ἕνεκεν ὧν ἐδίδαξε, καὶ παρὰ πάντα ὅτι τὸν πατέρα εἰς ἀνθρώπους κατήγαγεν· ὅπερ δὴ καὶ νῦν φησιν, ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις. εἶπεν γάρ, ὅτι ἐτελείωσά σου τὸ ἔργον, ἐπιζητεῖται πάλιν αὖθις, λέγων ποῖον ἔργον. τὸ μὲν οὖν ὄνομα. καὶ γάρ ὁ Ἡσαΐας φησίν· Ὁμεῖς δὲ θεοὶ καὶ ἀληθινοί. ἀλλ' ὁ πολλαχοῦ εἰπών, τοῦτο καὶ νῦν λέγω, ὅτι εἰ καὶ ἄλλοις ἐγνώσθη, ἀλλ' Ἰουδαίοις, ἀλλ' οὐδὲ τούτοις πᾶσιν νῦν ἢ πρὸ τοῦ ἐφανέρωσεν φησι. καὶ τοῦτο μόνον δηλοῖ, ἀλλ' ὅτι καὶ πατέρα αὐτοὺς ἐγνώσαν. οὐκ ἔστι δὲ ὁμοίως μαθεῖν, ὅτι διαφέρουσι, καὶ ὅτι υἱὸς ἦν ἐκεῖ. ἐφανέρωσε δὲ αὐτοῖς τὸ ὄνομα, καὶ διὰ λόγων, καὶ διὰ πραγμάτων. ὃς ἔδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου. ὥσπερ αὐτοῦ φησιν, οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς μέ, ἐὰν μὴ ἡ δεδομένον αὐτῷ· ἔστι, ἐὰν μὴ ἑλκύσῃ αὐτὸν ὁ πατήρ μου· ὅτω δὲ σταυθῆναι, ὃς ἔδωκάς μοι. καὶ μέντοι αὐτὸς φησιν ὁδὸν εἶναι ἑαυτόν. ὅθεν δῆλον, ὅτι δύο σταυθῆναι καταπαύσαι δεῖ τὴν εἰρημένων, ὅτι τε οὐκ ἀναντίος ὁ πατὴρ, καὶ ὅτι βούλημα αὐτοῦ τὸ πιστεῦσαι αὐτοῖς ὃν ἐγώ σοι ἤνεγκα, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας. σὺ γὰρ ἐδίδαξας σφόδρα ἀναπαύεσθαι πρὸς ὃ παθεῖν. ἐπεὶ ὅτι τε οὐκ ἐδεήθη ἵνα λάβοιεν αὐτοὺς, δῆλον ἐκ τοῦ. αὐτὸς αὐτοὺς ἔλαβεν ἐποίησεν, αὐτὸς αὐτὸν προήκατο διηνεκῶς· πῶς οὖν αὐτοὺς ἔλαβεν; ἀλλ', ὅπερ ἔφην, τοῦτο δηλοῖ τὸ πρὸς τὸν πατέρα ὁμόνοιαν. εἰ δὲ αὐθεντικῶς ἦν βούλοιτο αὐτὸ ἐξετάζειν, ἵνα ὅπως ὡς εἴρηται, ἐκεῖνο ἔσονται τοῦ παθεῖν. εἰ γὰρ ὅτε ὁ πατὴρ αὐτοὺς εἶχεν, οὐκ εἶχεν αὐτοὺς ὁ υἱός, εὐδηλον ὅτι καὶ ὅτε ἔδωκεν αὐτοὺς ἐγώ, αὐτὸς ἀπέστη τῆς διακονείας· καὶ τὸ ἀνάπαλιν πάλιν. εὑρεθήσονται γὰρ ἰδίᾳ μὲν ὄντες πρὸς τὸν πατέρα ἀτελεῖς ὄντες· ὅτε δὲ πρὸς ἐμὲ ἦλθον, τότε γενόμενοι τέλειοι. ἀλλὰ τέλεως ταῦτα καὶ εἰπεῖν. Τί οὖν δηλοῖ τοῦτο δηλοῖ; ὅτι καὶ αὐτῷ δέδωκε τὸ πιστεύειν αὐτοὺς τῷ ἐμῷ. καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασι,

Καὶ νῦν ἔγνωσαν ὅτι πάντα ἃ ἔδωκάς μοι, παρὰ σοῦ εἰσιν.

Πῶς τὸν λόγον σου ἐτήρησαν; τῷ ἐμοὶ πιστεῦσαι, καὶ μὴ προσέχειν τοῖς Ἰουδαίοις. ὁ γὰρ πιστεύων αὐτῷ, φησιν, ἐσφαλμένως ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθής ἐστι. λυπεῖ δὲ λέγεσθαι, ὅτι νῦν ἔγνωσαν ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι παρὰ σοῦ ἐστιν· ἀλλ' οὐκ ἀεὶ ἔχοι τοῦτο λέγειν. πῶς γὰρ ἔμελλεν ἀγνοεῖν ὁ υἱὸς τὸν πατέρα; ἀλλὰ πρὸς τοὺς μαθητὰς εἴρηται. ἐξ ὧν γὰρ αὐτὰ εἶπεν, φησιν, ἔμαθον ὅτι πάντα ὅσα ἔδωκάς μοι, παρὰ σοῦ ἐστιν· οὐδὲν ἀλλότριον, οὐδὲν ἴδιον

διον ἐμοὶ δεδωκάς σοί. Ὅτι γὰρ ἴδιοι, ὡς ἐπ' ἀλλοτρίῳ τὰ πολλὰ πέφηνεν. ἔγνωσαν οὖν ὅτι πάντα, ὅσα δι' διδάξω, σά ἐστι καὶ διδάγματα καὶ δόγματα. καὶ πόθεν ἔμαθον; ἀπὸ τῆς ῥημάτων τῆς ἐμῆς. οὔπω γὰρ καὶ ἐδίδασκεν. καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ δεδώκασιν οὐκ ἐζηλωσαν. τοῦτο γὰρ ἅπαντες ἐπασύδασαν καπασκευάσαι εὐαγγελίου. Ιν. 6

9 Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ. Τί λέγεις; ὡς ἀγνοοῦντα τὸν πατέρα διδάσκεις; ὡς πρὸς ἀνθρώπου οὐκ εἰδότα ἅπαντα λέγεις; τί οὖν βούλεται αὐτὸν ἡ ἀφαίρεσις; ὁρᾷς ὅτι δι' ἑαυτὸν ἕτερον ἢ εὐχὴ ἦν, ἀλλ' ἵνα μάθωσι τὸν ἀγαπῶντα ὑπὲρ ἐκείνων; Εἰς αὐτοὺς; ὁ γὰρ μὴ μόνον Χ. τὰ πρὸς αὐτὸν δεδεγμένον, ἀλλὰ καὶ ἕτερον ὑπὲρ τούτου δεδεγμένον, πλείονα δίκαιος τὸν πόθον. τί οὖν ὅτι, περὶ τούτων ἐρωτῶ; Οὐχ ὑπὲρ πάντος τοῦ κόσμου, φησὶν, ἀλλ' ὑπὲρ ὧν ἔδωκάς μοι. Σωζῶν δηλοῖ ὃ, ἔδωκας, ἵνα μάθωσιν, ὅτι τῷ πατρὶ τοῦτο δοκεῖ. Εἶτα ὅπως συνεχῶς εἶπε, σοί εἰσι, καὶ σύ μοι αὐτοὺς ἔδωκας, ἀναιρῶν τὸν πονηρὸν ὑποψίαν, ἵνα μή τις νομίσῃ περίσφατον αὐτὸν εἶναι τὸν ἀρχὴν, καὶ τῶν ἀνθρώπων εἰληφέναι, ἃ φησι;

10 Τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστι, καὶ τὰ σὰ ἐμά, καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς. Εἶδες ἰσοτιμίαν; ἵνα γὰρ μὴ, ἀκούων ὅτι ἔδωκάς μοι, νομίσῃς αὐτοὺς ἀλλοτριωθῆναι τῆς παρὰ σοῦ ἐξουσίας, καὶ πρὸς τοῦτο τοῦ ὑοῦ, ἀμφότερα ἀνέλεγεν, εἰπὼν ἅπερ εἶπεν· ὥσπερ ἔλεγε, μήτε ἀκούων ὅτι ἐμοὶ αὐτοὺς ἔδωκας, νομίσῃς αὐτοὺς ἀλλοτρίους εἶναι τῆς παρὰ (τὰ γὰρ ἐμὰ αὐτά ἐστι) μήτε ἀκούων ὅτι σοὶ ἦσαν, νομίσῃς ἀλλοτρίους αὐτοὺς εἶναι ἐμοῦ. Τὰ γὰρ αὐτὰ ἐμά ἐστιν. ὥστε ὃ, ἔδωκας, συγκαταβάσεως μόνης ἐστὶν ἔρη). ἅπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει, τοῦτο ὁ υἱός ἐστιν καὶ ἅπερ ὁ υἱὸς ἔχει, τοῦ πατρός. ὅταν δὲ ἀεὶ ὅτι ὁμοῦ καὶ αὐτοὺς δωρεὰν λέγειν, ἀλλ' ὅτι μείζονες εἰσιν ἰσοτιμίας. τὸ μὲν γὰρ ἐλάττονος, ὅτι τοῦ μείζονός ἐστι πομπή που δῆλον· ὃ δὲ ἔμπαλιν, οἰκεῖα. σὺ δὲ ταῦτα Ισαι. 55. 11. δὶ αἰτιολογεῖ, ἢ δὲ αἰτιολογίαν τὴν ἰσοτιμίαν δηλοῖ. τοῦτο δὲ ἀλλαχοῦ δηλοῖ ἔλεγε· Πάντα τὰ τοῦ πατρός ἐμά ἐστι, καὶ γνώσεως ἀγαλεγόμενος. Χ. Νιστ. ὃ δέ, ἔδωκάς μοι, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἵνα δείξῃ, ὅτι οὐχ ὡς ἀλλότριος ἐλθὼν αὐτοῖς ἐπεπαύσατο, ἀλλὰ τοὺς ἰδίους ἔλαβεν. Εἶτα δὲ τὸν αἰτήσαντα τί θέσει καὶ ἀπόδειξιν, λέγων· καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς· τοιοῦτον, ἢ ὅτι ἐξουσίαν αὐτῶν ἔχω, ἢ ὅλως δοξάσουσιν ἐμέ, σοὶ πιστεύοντες καὶ ἐμοί, καὶ δοξάσουσι ὁμοίως. Εἰ δὲ οὐχ ὁμοίως δεδόξασαι ἐν αὐτοῖς, οἰκείαν αὐτὴν ἴσθι τὰ ἐκείνου. Οἰκεῖος γὰρ ἐν οἷς οὐκ ἔχει ἐξουσίαν δοξάζεται. πῶς δὲ δεδόξασαι ὁμοίως; ἅπαντες ὁμοίως ἀποθήσκουσι γὰρ αὐτοί, ὡς καὶ γὰρ ὁ παῖς, καὶ κηρύττουσιν, ὥσπερ καὶ ὁ πατὴρ καὶ ὥσπερ ἐν ὀνόματι αὐτοῦ λέγουσι πάντα γίνεσθαι, οὕτω καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ ὑοῦ. Καὶ οἰκέτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσί· Τοῦτο, καὶ μὴ φάρωμεν κατὰ σάρκα, ἀφ' τούτων δοξάζομαι. τί δήποτε δὲ συνεχῶς λέγει, ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ οὐκ εἰμί· καὶ ὅτι, ὅπου ἀφίημι αὐτοῖς, σοὶ αὐτοὺς παραπέμπω, καὶ ὅτι ἤμην ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ τετήρηκα αὐτοὺς; εἰ γὰρ ταῦτα ἁπλῶς οἰκλήσει τις, πολλὰ ἕψεται τὰ ἄτοπα. πῶς γὰρ δὴ ἔχει λέγειν, ὃ μὴ ἔστι αὐτοῖς ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ὅτι ἀπέστειλα, ἐπέρᾳ αὐτοὺς παρακαταθήσαι; ταῦτα γὰρ ὡς δὴ, θεσπεσίου φιλοῦ χωρίζομένου αὐτῶν διαλεκτικῶς ἐν ῥήματα. ὁρᾷς ὅτι δὴ, θεσπεσίως τὰ πλάστα δέχεται); καὶ πρὸς τὴν αὐτῶν δέησιν, νομίζοντων ὅτι πλείονα ἴσα εἶχεν ἀσφάλειαν ἀπὸ τῆς παρουσίας αὐτοῦ; διὸ φησιν, ὅτι ἐγὼ ἤμην, ἐτήρουν αὐτούς. καὶ μὴν λέγει, ὅτι ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ μεθ' ὑμῶν εἰμι ἕως τῆς συντελείας. πῶς οὖν ὡς χωρίζεσθαι μέλλων ταῦτα λέγει; ἀλλ', ὅπερ ἔφη, πρὸς τὴν ἐκείνων ὑπόνοιαν, ἵνα μικρὸν ἀναπνεύσωσιν, ἀκούοντες αὐτοῦ ταῦτα λέγοντος καὶ πεπαιδευμένου ὑπὸ πατρός. ὅπου γὰρ πολλὰς πρὸς αὐτοῦ παρακλήσεις ἀκούοντες οὐκ ἐπείθησαν, λοιπὸν ὑπὸ πατρὸς ἀγαλέγεται τὴν εἰς αὐτοὺς στοργὴν ὑποδιακύμενος· ὡσανεὶ ἔλεγεν, ὅπου πρὸς ἑαυτόν με συγκαλεῖς, καὶ ἀφίησιν αὐτοὺς ἡ ἀσφάλεια. ἐγὼ γὰρ πρὸς σὲ ἔρχομαι. Τί λέγεις; ὃ δὲ δυνάσαι τηρῆσαι αὐτούς; ναί, δυνάμεθα. Τίνος οὖν ἕνεκεν ταῦτα λέ-

γεις;

γαις; ἵνα ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην· τουτέστιν, ἵνα μὴ δορυφορῶνται ἀπιλέγειν ὄντες· ταῦτα ὁ Εἷπών, ἐδήλωσεν ὅτι δι' ἐκείνων ἀνάπαυσιν καὶ τὴν χαρὰν πρώτα ταῦτα ὕστερον ἔλεγλε· ἐπεὶ δοκεῖ σοφὸς ὁ λόγος εἶ). νῦν ὁ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου, καθώς καὶ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου εἰσί. τοῦτο γὰρ ἐπανώτερον ἐκείνοι. τέως οὖν αὐτοῖς συγκαταβαίνει. εἰ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐγὼ τηρῶ αὐτούς, οὐκ ἂν οὕτως ὑπέφευγον. διόπερ φησί·

11 Πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου· Τουτέστι, διὰ τῆς σῆς βοηθείας.

12 Ὅτε ἤμην ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ αὐτοὺς ἐτήρουν ἐν τῷ ὀνόματί σου.

Πάλιν ὡς ἀληθὴς διαλέγεται καὶ ὡς προφήτης· ἐπεὶ ὑδαμοῦ φαίνεται σῴζων ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ πεποιηκώς. Οὓς ἔδωκάς μοι ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. Καὶ ἀλλαχοῦ φησι· πῶς ὃ ἔδωκάς μοι, τοῦτο μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ· καίτοι οὐκ ἐκεῖνος ἀπώλετο μόνος, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ὕστερον. πῶς οὖν φησιν, οὐ μὴ ἀπολέσω; τὸ ἐμὸν μέρος, τοῦτο μὴ ἀπολέσω· ὅπερ καὶ ἀλλαχοῦ σαφέστερον δηλῶν ἔλεγλε, τοῦτο μὴ ἐκβάλω αὐτὸν ἔξω· οὐ προδοτὴν ἐμοῦ αἰτίαν, οὐδὲ ἐμοῦ ὠθούντος, οὐδὲ ἐγκαταλιμπάνοντος. Εἰ δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ ἀποπηδῶσι, πρὸς ἀπάγκλιν οὐκ ἔλκω.

13 Νῦν δὲ πρός σε ἔρχομαι. Ὁρᾷς πῶς εὐσεβέστερον συγκεκαμμένον τὸν σχηματισμὸν τῆς λέξεως; ὥστε εἴ τις βούλοιτο ἐλαττοῦσθαι τοῦ υἱοῦ ἀπὸ τούτων, ἐλαττώσει καὶ τοῦ πατέρα. ὅθεν καὶ ἐγὼ ἐξ ἀρχῆς, πῶς ὁ μὲν ὡς διδάσκων φησὶ καὶ σαφηνίζων αὐτά, ὁ δὲ ὡς προσκαλούμενον. ἆρα μὲν ὡς διδάσκων, ὡς ὅτε μὲν λέγῃ· καὶ πρὸ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ· ἆρα δὲ ὡς προσκαλούμενον· ἐγὼ ἐτήρησα αὐτοὺς ἕως ἄρτι, καὶ οὐδεὶς ἀπώλετο· καὶ σὺ τοίνυν τήρησον αὐτούς, φησι. καὶ πάλιν· σοὶ ἦσαν, κἀμοὶ αὐτοὺς ἔδωκας· καὶ, ὅτε ἤμην ἐν τῷ κόσμῳ, ἐτήρουν αὐτούς. ἀλλὰ πρώτων ἡ λύσις, τὸ πρὸς τὸν ἀθετοῦντα αὐτῶν εἰρῆσθαι τὰ εἰρημένα. εἰπὼν δὲ, ὅτι οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἐπήγαγεν, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. ποίαν γραφὴν φησι; τὴν πολλὰ περὶ αὐτοῦ προλέγουσαν. οὐ μὴν ἐκεῖνο ἀπώλετο, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. καὶ περὶ τούτου πολλὰ καὶ ἔμπροσθεν διελέξαμεν, ὅτι ἰδιάζων ἐστὶν ὁ τρόπος, ὡς ἀπιθανολογίαν πλεονάσης οὐκ ἂν τῆς ἐκβάσεως συμβαινούσης. καὶ δεῖ πρώτα μὲν ἀκριβείας ἐξετάζειν, καὶ τὸν τρόπον τοῦ λεγομένου, καὶ τὴν πρόθεσιν, καὶ τοὺς νόμους τοὺς τῆς γραφῆς· εἶτα μὴ μέλλοιμεν προσκαλεῖσθαι. ἀδελφοὶ γάρ, μὴ παιδία γένεσθε ταῖς φρεσί.

Τοῦτο δὲ οὐχ ὑπὲρ τῆς τοῦ γραφοῦ κατηγορήσεως ἀναγκαίως εἴρηκεν ἐχρῆν μέντοι, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν βίων ἀσυνδοσίας. καὶ γὰρ οἱ παῖδες οἱ μικροί, τὸν μὲν μεγάλων οὐκ ἐφίενται, τὰ δὲ μικρὰ ἄξια θαυμάζειν εἰώθασι. καὶ γὰρ ὀχήματα, καὶ ἵππους, καὶ τὸν ὀρεωκόμον, καὶ τὸν ἡνίοχον, πρώτα ἐξ ὀφθαλμοῦ πεποιημένα, χαίρουσι βλέποντες· διὸ δὴ βασιλέα καθήμενον ἐπ' ὀχήματος ἴδωσι χρυσοῦ καὶ ἡμιόνων ζεύγος λευκῶν καὶ πολυτελῆ τὸν κόσμον, οὐδὲν ὑπερφέρουσιν. καὶ νύμφας πάλιν ἀπὸ μέρους τῆς αὐτῆς ὕλης κατασκευάσας πεποιημένας, καλλωπίζοισι· τοιοῦτοι δὴ ὄντως ἀληθῶς καὶ λαμπύσας, οὐδὲν ἴσασι. καὶ ὅτι πολλῶν ἑτέρων τὸ αὐτὸ πάσχουσι. τοῦτο πολλοὶ τῶν αἱρετικῶν ὑποπτεύουσι νῦν. τοιοῦτοι γὰρ τῶν ὑψηλῶν ἀκούοντες, οὐδὲν προσέχουσι· πρὸς δὲ τὰ πήλινα πρώτα ὁμοίως τοῖς παισὶν εἰσὶν ἐπιποθοῦντες, καὶ ἀπὸ τῆς γῆς πλοῦτον τιθέμενοι, καὶ δόξαν ἐκ τυφλοῦ τοῦ πρόσθεν βίου ζητοῦσι· καίτοι αὐτὰ μὲν ὅτι παιδικὰ ὥσπερ σκιαὶ· σκιαὶ δὲ ζωῆς καὶ δόξης ἐκ ἀνέσεως ἄπτα. ἀλλ' ὥσπερ οἱ παῖδες, τούτων μὲν ἀπεστερημένοι κλαίουσι, ἐκείνων δὲ οὐδὲν ἡδέσθαι τὸ ὑπερθυμίᾳ ἴσασιν· οὕτω δὴ καὶ τῶν ἀνδρῶν οἱ δοκιμώτατοι πολλοί. Διὸ τοῦτό φησι· Μὴ παιδία γένεσθε ταῖς φρεσί. χρημάτων ἐρᾷς, εἰπέ μοι· καὶ οὐκ ἐρᾷς πλούτου τοῦ μόνου, ἀλλὰ ἀθύρματος παιδικοῦ; εἶπα, διὰ μόνα ἃ ἴδῃς θαυμάζοντα μολύβδου νόμισμα καὶ καταχύπτοντα ὥστε ἀπέλεσθαι, καὶ καταγνώσῃ πολλοῦ αὐτὸ τοῦ πτύσματος. σὺ δὲ τὰ τούτων ὑπερέχειν ὑπολάμβανε, ἐν τοῖς πλουτοῦσι σαυτὸν ἀριθμεῖς; καὶ πῶς διὰ ἔχοι τοῦτο λέγειν; πλούσιοι γὰρ ἐκεῖνοί εἰσι) φησὶν ὁ

ΗΘΙΚΟΝ

ἐὰν ἐρωτῶντα

ὑπερορῶντα τῶν παρόντων ἀπρύτων. Οὐδὲις γὰρ, οὐδὲις τῶν μικρῶν τούτων, ἀργύρου δὲ χρυσοῦ καὶ τῆς ἄλλης φαντασίας αἰρήσεται καταγελάσας, ἂν μὴ τῶν μειζόνων καὶ πολλῶν ἔχῃ, ὥσπερ οὖν οὐδὲ τοῦ μολυβδίνου νομίσματος, ἂν μὴ χρυσᾶ νομίσματα κεκτημένος ᾖ. καὶ σὺ τοίνυν ὅταν ἴδῃς ἂν ἄθεον πένητα καὶ κόσμου πάσης ἐχόμενα, μηδαμοῦ ἄλλοθεν νόμιζε τοῦτο ποιεῖν, ἢ ἀπὸ τοῦ τὰ μείζονα βλέπειν κόσμου. οὕτω καὶ γεωργὸς τὴν ὀλίγην πυρῶν καταφρονεῖ, ὅταν μείζονα προσδοκήσῃ καὶ ἀμήτου. Εἰ γὰρ ἀφέλοιτο τῆς ἐλπίδος ἅπαντα, τὴν οὖσαν καταφρονοῦμεν· πολλῷ μᾶλλον ὅταν τῆς βεβαίας προσδοκίας τοῦτο δῷ πίστιν. διὸ δὴ δέομαι καὶ παρακαλῶ, μὴ ζημιοῦν ἑαυτὸν, μηδὲ βόρβορον κατίχοντας ἀποστρέφειν ἑαυτὸν τῶν ἀῴων θησαυρῶν, μὴ καλάμης καὶ ἀχύρου ὁ πλοῦτος εἰς τὸν λιμένας ἄγοντας. ὁ βουλόμενός τις λεγέτω παρ' ἡμῖν, δυσχεραινέτω πρὸς ὃ ζωοχὴς τῆς παρακλήσεως· φλυάρους καλείτω, προσοχθίζῃς, ἐπαχθεῖς· οὐκ ἀποκτενούμεθα ζωοχῶς γὰρ αὐτὴν παρακαλοῦντες, ἢ ζωοχῶς ἔχειν ὃ τῶν πραγμάτων πᾶσιν ἀποφαινόμενοι ὑμῖν. Τὰς ἁμαρτίας σου σὺ ἐλεημοσύναις λύτρωσαι, καὶ ῥᾳδίως ἀπομιεῖς σου τὰ οἰκήματα πάντων, καὶ ἄφαντα αὐτὰ ὅπου ζῶν τις ἀκούσῃ. μὴ σπείρῃς μὴ ποιήσῃς, αὔριον ὁ ἀποξῇς. καὶ γὰρ τὸ σῶμα τοῦτο καθημερινῆς δεῖται τροφῆς· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ πολλῷ μᾶλλον ἐκείνη. καὶ μὴ καταβάλῃ, ἀδιενεκέσα γίνῃ καὶ αἰχροτέρα. μὴ δὴ παρίδωμεν ἀπολλυμένην, ἀγχομένην. πολλὰ γὰρ μαραίνει καθ' ἑκάστην ἡμέραν πάθη, ἐπιθυμοῦσα, ὀργιζομένη, ῥαθυμοῦσα, λοιδορουμένη, ἀμνημονοῦσα, βασκαίνουσα. ταῦτα ποίνιον αὐτὴ καὶ φαρμακα κατασκευάζει. ὑμεῖς δὲ μακροὶ τὸ τῆς ἐλεημοσύνης φάρμακον, πᾶσι τοῖς πάθεσιν ἐπιτιθέντες δυνάμενον. Διὸ γὰρ ἐλεημοσύνην, φησὶ, καὶ πάντα ὑμῖν ἔστι καθαρά· ἐλεημοσύνην, μὴ πλεονεξίαν. τὰ γὰρ ἐκ πλεονεξίας οὐ μόνον, κἂν τοῖς δικαίοις δῷς. ἐλεημοσύνη γὰρ, ἡ πάσης ἀπηλλαγμένη ἀδικίας ἐστὶν· αὕτη πάντα ποιεῖ καθαρά. ἔστω καὶ ἡσυχίας βέλτιον καὶ χαμευνίας. κρείττονα σκήπτρα μοχθηρότερα καὶ ἐπιπονώτερα, ἀλλ' αὕτη κερδαλεωτέρα. φωτίζει μου τὴν ψυχὴν, λιπαίνει, καλλύνει καὶ ὡραίαν ποιεῖ. οὐχ ὕπνου τοῦ ἀθλίου ὁ τῆς ἐλεημοσύνης καρπὸς ἀπέχει, ὡς τοῦ ἀγωνιᾶν τῆς θυσεβείας τυπτομένου. ἔλαιον ἀναλίσκειν. ἀλείφωμεν τοίνυν ταύτῃ χρήσεως, ἵνα πρὸς τὴν ἀντίπαλον ἀνταρώμεθα καλῶς. ὁ μὲν γὰρ ἐλεῶν δίδωμι, ταχέως καὶ τὸ πλεονεκτεῖν ἀποκόπτει· ὁ δὲ πλατεῖαν τὴν θύραν διδοὺς πάσῃ, ταχέως τὸ ὀργᾶν ἀποκόπτει, καὶ τοῦτο μέγα φέρουσι ποτέ. καθάπερ γὰρ τοὺς τετραυματισμένους ζωοχῶς θεραπεύουσιν ἰατροὶ, συγκολλῶσι ῥᾳδίως, ἐὰν πᾶς ἕτερον συμφορᾶς πλεῖον ἀνθρώπινον καθορᾶν φύσιν· οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐὰν * πᾶς τὸ πενήτων ζωωσόλθωμεν ὀπτικουρίαις, φιλοσοφήσομεν εὐκόλως, καὶ ὑπεραναβάντες πλοῦτον, οὐδὲν μέγα ἡμῖν πρόσοντα ἡγησόμεθα, ἀλλὰ καταφρονήσομεν πάντων, καὶ μεταρσιοι γενόμενοι πρὸς τὸ ἐκεῖνο, εὐκόλως ἐπιτευξόμεθα τῆς αἰωνίου ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. πϛ. 14 ΕΓΩ ΔΕΔΩΚΑ ΑΥΤΟΙΣ ΤΟΝ ΛΟΓΟΝ σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτοὺς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου.

ΟΤαν ἐναρέτοι ἡμῖν ἄνθρωποι διακόπτωμεν πρὸς τὴν πορνῶν, καὶ τῆς ἀρετῆς ἐφιέμενοι χλευάζωμεν πρὸς ἐκείνων, μὴ ἀλύωμεν, μηδὲ δυσχεραίνωμεν. τοιαύτην γὰρ ὁ πρόσταγμα τῇ φύσει ἔχει, καὶ πάντα χοῦ μῖσος εἶναι πίκτει ἡ ἀρετὴ πρὸς τὰς πονηρίας. φθονοῦντες γὰρ τοῖς ὀπτικοῖς βίοις βασκαίνομεν, καὶ οἰόμενοι πρασκυνεῖν ἑαυτοῖς ἀπλησίαν, ἐὰν τινὸς ἑτέρου δόξαν καταβάλωσι, μισοῦσί τε ὡς ἐναντία

πίᾳ

Ὰ μετὰ ὀργῆς, ἢ πάντα προσήκουσιν ὑπὲρ τῆς καταγνώσεως Ⓦ βίου Ⓦ ἐκείνων. ἀλλὰ μὴ ἀληθῶμεν. τοῦτο γὰρ ἀρετῆς σημεῖον. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς φησιν· Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει. καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν· Οὐαὶ ὑμῖν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσι πάντες Ⓦ ἄνθρωποι. διὰ τοῦτο καὶ σώζεσθαί φησι Ⓦ λέγων σε δέδωκα αὐτοῖς, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς. πάλιν λέγει τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἄξιοί εἰσι πολλῆς προσοχῆς τοῦ παρ' ἐμοῦ θησαυροῦ τυχεῖν. διὰ γὰρ σε ἐμισήθησαν, φησι, καὶ τὸ λέγειν τὸ σόν· ὥστε δίκαιοι πάσης ἂν εἶεν ἀπολαῦσαι προνοίας. 15 Οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ. Πάλιν σαφηνίζει Ⓦ λέγων, πάλιν τῇ αὐστηρᾷ ἐργάζεται· ὅπερ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ διαπυμάνου, ἢ ὅτι πολλὴν αὐτῶν ποιεῖται κηδεμονίαν, ὃ μὴ ἀκριβείας ποιεῖσθαι τὴν ὑπὲρ αὐτῶν προθυμίαν. καὶ μάλιστα αὐτὸς ἔλεγεν, ὅτι πάντα ποιήσει ὁ πατήρ, "ὅσα ἂν αἰτήσωσι. πῶς οὖν σώζεσθαι αὐτὸς ὑπὲρ αὐτῶν προθυμεῖται; οὐδὲν ἄλλο, ὅπερ ἔφην, ἢ τὴν ἀγάπην ἐνδεικνύμενος.

16 Ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσὶ, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. Πῶς οὖν ἀλλαχοῦ φησιν, Οὓς ἔδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου, ζητεῖται; ἐκεῖ μὲν τὴν φύσιν λέγων, ἐνταῦθα δὲ τὴν προαίρεσιν πονηρῶν. καὶ μακρὰν αὐτὴν ζωντήθησαν ἐγκώμιον προσῆκεν, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου εἶπε, ὅτι αὐτοὺς αὐτοῖς ἔδωκεν, καὶ ὅτι τὸν λόγον αὐτοῦ ἐτήρησαν, καὶ ὅτι μισοῦνται. εἰ δὲ λέγει, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου, μὴ γοητευθῇς. τὸ γὰρ, καθὼς, σύγκρισιν οὐκ ἔχει ἀπαρεμφάτου ἀκλίτου ἀκριβείας. ὥσπερ γὰρ, ὅταν ἐπὶ αὐτοῦ καὶ τῶν παθῶν λέγῃ τὸ καθὼς, πολλὴν τὴν ἰσότητα δηλοῖ τοῦ φύσεως συνειδήσεως· οὕτως ὅταν ἐφ' ἡμῶν ἃ αὐτὸς λέγηται, πολὺ δὲ μέσον δηλοῖ τὸ καὶ πολὺ εἶναι) δὲ μέσον καὶ ἄπειρον ἐκατέρας τῆς φύσεως. εἰ γὰρ ἀμάρτιας οὐκ ἐποίησεν αὐτὸς, οὐδὲ δόλος ηὑρέθη ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, πῶς δυνατὸν ἂν Ⓦ ἀπέστολοι κρίνεσθαι αὐτοῦ; τί οὖν ἐστιν ὃ φησιν, οὐκ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσί; πρὸς ἑτέρους ὁρᾶσιν, οὐδὲν κοινοὺς πρὸς τὸν ζῆλον ὄντας αὐτοῖς, ἀλλὰ τὴν ἐναντίαν λαχόντας πολίτευμα. ὃ οὐκ τούτων ἦν τὸν ἀγάπτειν αὐτὸν δίκαιοσιν, ὅταν πρὸς τὸν πατέρα αὐτοὺς ἐγκωμιάζῃ, καὶ διαπίπτωσι τῶν γεγλυπτῶν. εἰπὼν ἦν, τηρήσει αὐτοὺς, οὐ πρὸς τὰς τῶν χειρῶν ἀπαλλαγὴν φησιμένοι, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν σὺν πίστει προθυμίαν. διὸ καὶ ἐπήγαγεν,

17 Ἁγίασον αὐτοὺς σὺ τῇ ἀληθείᾳ σου· Ἁγίους ποίησον διὰ τῆς τῶ πνεύματος δόσεως καὶ τῆ ὀρθῆς σιγγνώμης. ὥσπερ ὅταν λέγῃ, καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον, ὃν λελαλήκα ὑμῖν, καὶ πάλιν τὸ αὐτὸ φησι· παίδευσον αὐτοὺς, δίδαξον τὴν ἀλήθειαν. καὶ μέντοι τοῦτο λέγει τὸ πνεῦμα ποιεῖν. πῶς οὖν αὐτὸ προσῆκε τῶν παθῶν αἰτεῖν νῦν; ἵνα μάθῃς πάλιν τὸν ἰσοτιμίαν. τὰ γὰρ ὀρθὰ δόγματα σοῦ Θεοῦ λεγόμενα, ἁγιάζει τὴν ψυχήν. εἰ δὲ λόγῳ φησὶν ἁγιάζεσθαι, μὴ θαυμάσῃς. καὶ ὅτι σοῦ σιγγνώμης φησὶν, ἐπήγαγεν· Ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστι.

Τυχόντες, ἃ δὴν ψεύδους τὸ αὐτοῦ, πάντας ἢ ἐκκλίνειν δεῖ πάντα τὰ εἰρημένα, καὶ ὅτι οὐδὲν τυπικὸν δηλοῖ πάλιν, οὐδὲ σωματικόν. καθὼς καὶ Παῦλός φησι περὶ τῆς ἐκκλησίας, ὅτι ἡγίασεν αὐτὴν τῷ ῥήματι. οἶδε γὰρ καὶ ῥῆμα Θεοῦ καθαίρον. σχολαῖ δέ μοι καὶ ἕτερον δηλοῦν τὸ, ἁγίασον αὐτοὺς, οἱονεὶ τὸ ἀφόρισον αὐτοὺς τῷ λόγῳ τῷ τῶν κηρύγματων. καὶ τοῦτο πάλιν ἐκ τῶν ἑξῆς δῆλον.

18 Καθὼς γὰρ ἐμὲ, φησιν, ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτούς· Ὁ λέγει καὶ Παῦλος, Θέλημος τοῦ ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς. ὑπὲρ οὗ γὰρ ὁ Χριστὸς ἀφῖκται, ὑπὲρ τούτου καὶ οὗτοι τὴν οἰκουμένην κατέλαβον. τὸ δὲ, καθὼς, πάλιν ἐνταῦθα οὐχ ὁμοιώσεως ὅτι αὐτὸν καὶ τῶν ἀποστόλων κεῖται. πῶς γὰρ ἄλλως ἐγὼ ἐγχωρήσω αἰθέριος ἀπέστειλεν; ἔστι δὲ αὐτὸ καὶ τὸ μέλλον ὡς γενησόμενον λέγειν.

19 Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἁγιάζω ἐμαυτὸν, ἵνα ὦσιν ἡγιασμένοι ἐν τῇ ἀληθείᾳ.

Τί ἐστιν, ἁγιάζω ἐμαυτὸν; προσφέρω ζῶν θυσίαν. αἱ δὲ θυσίαι πᾶσαι ἁγίαι λέγονται·

καὶ

καὶ καυχείσθω ἄγαν, τὰ τῷ Θεῷ ἀνακείμενα. ὅπερ γὰρ τὸ παλαιὸν ἐν τύπῳ ὁ ἁγιασμὸς ἦν ἐν τῷ προβάτῳ· νυνὶ δὲ οὐκ ἔστιν ἐν τύπῳ, ἀλλ' ἐν αὐτῇ τῇ ἀληθείᾳ· διὸ φησιν· ἵνα ὦσιν ἡγιασμένοι ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. καὶ γὰρ καὶ αὐτοὺς ζῶν αἱματίθημι καὶ πιὸν προσφέρω· ἤτοι δηλῶν τὸ τῆς κεφαλῆς εἶδος λέγεσθαί φησιν, ἢ δηλῶν τὸ καὶ αὐτὸς θύεσθαι. Παρασκήσατε γὰρ, φησί, ζῶντα μέλη ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν· καὶ, Ἐλεγίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς. καὶ χωρὶς θανάτου, θυσίαν αὐτὸν ἐργάζεται καὶ προσφορά. ὅτι γὰρ τὴν θυσίαν ἠνίξατο τὴν αὐτὴν, εἰ πάνυ ἀναζῶ, δῆλον οὐκ ἔστιν. Ρω.ιβ. α. Ψαλμ. μγ. κδ.

20 Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων.

Ἐπειδὴ γὰρ ὑπὲρ αὐτῶν ἀπέθνησκεν, εἶπε δή, ὅτι ὑπὲρ αὐτῶν ἁγιάζω ἐμαυτόν· ἵνα μὴ τις νομίσῃ, ὅτι ὑπὲρ τῶν ἀποστόλων τοῦτο μόνον ἐποίει, ἐπήγαγεν· οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ. σύνεσθαι πάλιν ἐποίησεν αὐτῶν τὰς ψυχὰς, διὰ τῆς ἑνώσεως πολλὴν μαθησιν. ὅπερ γὰρ, ὅπερ εἶχον ἐξαίρετον, καὶ ἐποίησε, πάλιν αὐτοὺς προσαμῶται, δηλῶν καὶ τὴν ἄλλην σωτηρίας γνωμάρους αὐτοῦ αἰτίους. εἰκὸς δὲ καὶ περὶ σωτηρίας αὐτῶν καὶ ἁμαθίαν τῇ πίστει καὶ τῇ θυσίᾳ, λέγει λοιπὸν περὶ ὁμονοίας, καὶ εἰς τοῦτο λοιπὸν καταχλείει τὸν λόγον, σύνεσθαι δεξαμένους, καὶ εἰς αὐτὸ καταλύσας. καὶ γὰρ δεχόμενός φησιν, σύνεσθαι καὶ δίδωμι ὑμῖν. καὶ σύνεσθαι, χ. ἵνα πάντες. χ. ἵνα μὴ τις. χ. ἵνα πάντες.

21 Ἵνα ὦσιν ἕν, καθὼς σὺ πάτερ ἐν ἐμοὶ, καὶ ἐγὼ ἐν σοί. Πάλιν τὸ, καθὼς, οὐκ ἀκριβοῦς δέεισώσεως ἐπ' αὐτῶν. οὐδὲ γὰρ δυνατὸν αὐτοῖς ἴσως τοσοῦτον, ἀλλ' ὡς αἰθρώποις δυνατόν· ὥσπερ ὅταν λέγῃ, γίνεσθε οἰκτίρμονες, ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν. τί δέ ἐστιν,

Ἐν ἡμῖν; Ἐν τῇ πίστει τῇ εἰς ἡμᾶς. ὅπερ γὰρ οὐδέν ἐστιν ὅταν σκανδαλίζωμεν ἀπόντας, ὡς δὲ διεστῶτας, τοῦτο κατασκευάζει ὥστε γίνεσθαι ἕν. τί οὖν; λύουσιν αὐτὸ, φησι; καὶ σφόδρα λύουσι. ἀπόντες γὰρ καὶ ἀφ' ὧν ἀποστόλων πίστις βύσαντες, ἓν εἰσιν, εἰ καὶ πίστις δὲ αὐτῶν διεστάθησαν. οὐδὲ γὰρ ὅτι αὐτὸν πρέλαβεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ προφθάσῃ, καὶ ἐδιίξε τὸν ἀνθρώπων ῥᾳθυμίας ὄν. Ἵνα ὁ κόσμος πίστις βύσῃ, ὅτι σύ με ἀπέστειλας. Ὅπερ οὖν καὶ δεξιόμενος ἔλεγεν, ὅτι σὲ τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοί ἐστε μαθηταί, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. καὶ πῶς σύνεσθαι πίστις βύει ἕνωσιν; ὅτι τῆς εἰρήνης εἰ Θεός, φησι. διὰ τοῦτο, ἅπερ ἐξ ὧν ἔμαθον, διατηρήσωσιν, εἰσονται τὸ διδάσκαλον ἀπὸ τῶν μαθητῶν καὶ ἀκουσίλες· ἐὰν γὰρ μάχωνται, οὐκ ἐφασιν εἰρωνικοὶ Θεοῦ εἶναι μαθηταί· μὴ ὄντα δὲ με εἰρηνικὸν, οὐχ ὁμολογήσουσι ἀπεσταλθαι παρὰ σοῦ. ὁρᾶς πῶς μέχρι τίνος τοῦτο κατασκευάζει ὁ Χριστὸς πατέρα ὁμοούσιον; χ. διδασκάλου τον, χ. διαμένω μεν,

22 Κἀγὼ τὴν δόξαν, ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς· Τὴν δὲ τῶν σημείων, τὴν δὲ τῶν δογμάτων, ἵνα ὦσιν ἕν. αὕτη γὰρ δόξα, ἵνα ὦσιν ἕν, τὰ σημεῖα μείζονα. ὥσπερ γὰρ ὁ Θεὸς θαυμάζοισι, ὅτι οὐκ ἔστι σάρξ, οὐδὲ μάχη πρὸς τὴν φύσιν ἐκείνη, καὶ μεγίστη αὕτη δόξα· ὅταν δὲ ὅτοί, φησι, σύνεσθαι ἡμεῖς ὦσι λαμπροί. καὶ πῶς ὁ πατὴρ, φησι, αἰτεῖ τοῦτο δοῦναι αὐτοῖς, αὐτὸς αὐτὸ λέγων δεδόναι; εἴτε γὰρ τὰ σημεῖα, εἴτε τὴν ὁμοιότητα, εἴτε τὴν εἰρήνης ὁ λόγος αὐτὸς, φαίνεται αὐτὸς αὐτοῖς ταῦτα πρεσχηκώς. ὅλον δὲ δῆλόν ἐστι, ὅτι πρὸς μωδίας εἶχεν τῆς αὐτῶν ἡ αἴτησις. χ. δόξαν τὴν, χ. τὰ δὲ σημεῖα μείζονα, χ. τὸ δὲ Σαδδουκαίων δὲ τοιαῦτα σήματα, ἀ-

23 Ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοί. Πῶς ἔδωκε τὴν δόξαν; ἐν αὐτοῖς γενόμενος, καὶ ὁ πατὴρ ἔχων μὲν ἑαυτὸν, ὥστε αὐτὸν συγκροτῆσι. ἀλλαχοῦ δὲ, οὐχ ὅτι φησίν· ὁ γὰρ δι' αὐτοῦ τὸν πατέρα προσγίνεσθαι, ἀλλ' αὐτὸν ἐν τῷ πατέρα προσγίνεσθαι, καὶ μενεῖν πρὸς αὐτὸν ποιεῖ, ἐκεῖ μὲν ὃ τῶν Σαδδελλίου, ἐνταῦθα δὲ Ἀρείου τὸν ἀνόητον δόγμα ἐστί. χ. ἀπὸ χ. ἐν τοῖς χ. ἀναιρεῖ. χ. ἀναιρεῖ.

Ἵνα ὦσι τετελειωμένοι εἰς ἕν, ἐν ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος, ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

Συνεχῶς αὐτὸ λέγει, δεικνὺς σημεῖον μᾶλλον τὴν εἰρηνικὴν δυναμένην ὅπαντα σώζεσθαι. ὥσπερ γὰρ ἡ ἔρις ἀφανιστική, οὕτως ἡ συμφωνία συγκροτητικόν. Καὶ ἠγάπησα αὐτοὺς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας. Πάλιν σὺ ἐν ἐμοὶ, καθὼς, ὡς ἀνθρώποι ἀγαπᾶσθαι ἐν- χ. διαίρεσιν χ. ἀφανισμὸν

χορεῖ·

χωρῆς· ᾗ τιμήσειαν τῆς ἀγάπης ὃ ἑαυτὸν ἐχαρίσατο αὐτῶν δοῦναι. εἰπὲ οὖν τοῦτο, ὅτι ἔσονται σὺ ἀσφάλεια, ὅτι δι' ἃ ἔπεισας πίστευσαν, ὅτι ἔσονται ἅγιοι, ὅτι πολλοὶ πίστεως βύσσου δι' αὐτῶν, ὅτι πολλῆς ἀπολαύσουσι δόξης, ὅτι οὐκ αὐτοὺς αὐτοὺς ἠγάπησε μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ πατὴρ, λέγει λοιπὸν ἐπὶ τῶν μελλόντων· σὺ γὰρ ἔδωκάς μοι τοῦτο ἀποδημίας, καὶ τῶν βραβείων καὶ στεφάνων τῶν ἀποκειμένων αὐτοῖς. 24 Πάτερ γάρ, φησι, ὃς ἔδωκάς μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, κἀκεῖνοι ὦσιν.

Ὅπερ οὖν ἐξ ἀρχῆς ἀεὶ λέγοντες, ποῦ ἐστὶν ἅγιος; τί λέγεις; τοῦτο σὲ αἰτήσει λαμβάνειν; καὶ ὁρᾷς πῶς ἔχεις; πῶς οὖν αὐτοῖς ἔλεγες, καθίσεσθε ὅτι δώδεκα θρόνους; πῶς ἕτερα ἐπηγγείλω πλείονα καὶ μείζω; ὁρᾷς ὅτι πάντα συγκαταβάσεως ἕνεκεν λέγει; ἐπεί, πῶς ἔλεγεν, ἀκαλλιθρόνιστος ἦν ὕστερον; ἀλλ' ἦν πλείονος πληροφορίας καὶ ἐπιδείξεως ἀγάπης τοῦτο φησιν.

Ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν ἣν ἔδωκάς μοι. Πάλιν οὗτος τὸν πατέρα ὁμοουσίου σημαίνει, ὑψηλότερον μὲν τῶν προφητῶν (πρὸ καταβολῆς γάρ κόσμου, φησὶν) ἔχει δὲ ἅμα καὶ αὐτὸ συγκαταβαίνει. ἔδωκάς γάρ μοι, λέγει. Εἰ δὲ μὴ οὗτος ἐστὶν, πόθεν ἂν ἐφιλονείκει τὸν ἀπλήστως; ὁ διδοὺς, ὑφεῖναι τοῖς λαβοῦσι δίδωσιν. ἆρ' οὖν προσῆκεν αὐτῷ δοξασθῆναι, ὕστερον τὴν δόξαν ἔδωκε, προστάττει ἀφεῖναι; ἄδοξοι καὶ πῶς ἂν ἔχοι οὗτος λόγος; ὁρᾷς ὅτι τὸ, ἔδωκεν, ἐμφυτεύει ὅτι; ἀλλά τί δὴ μὴ εἶπεν, ἵνα μετέχωσι τῆς δόξης· ἀλλ' ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν; σὺ μὲν ἀρίστη, ὅτι ἡ πᾶσα οἰκονομία αὕτη ἐστὶ, τὸ θεωρῆσαι εἰς ἐμὲ τὸν Θεόν. οὗτος γάρ καὶ δοξάζεσθαι πάλιν· ὁ δὲ Παῦλός φησιν, Ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμενοι. ὥσπερ γὰρ οἱ πρὸς ἀκτῖνας θεωρουμένου καὶ αἴρεσις ἀπολαύοντες λεπτοτάτης, ἀπὸ τῆς ὄψεως ἔχουσι τὴν ἀπόλαυσιν· οὕτω καὶ τότε, καὶ πολλῷ πλέον οὗτος ἡμῖν ἐργάσεται τὴν σωτηρίαν. ἅμα δὲ καὶ δείκνυσι, ὅτι οὐ τοῦτο ἐστὶ τὸ ὁρώμενον, ἀλλὰ φύσεώς τις ἀνεκφοίτητος. 2 Cor. 3. 18.

25 Πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω. Τί βούλεται τοῦτο; ποίαν ἔχει τὴν ἀχολαυσίαν; δείκνυσι σεαυτὸν μηδένα εἰδότα Θεὸν, ἀλλ' ἢ μόνους σοῦ τοῦ υἱοῦ ἐπιγνωκότας. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ἐβουλόμην ἁπάντων τοῦτο εἶναι, ἀλλ' οὐκ ἔγνωσαί σε, καίτοι σοῦ ὄντες ἔχοντες ἐγκαλεῖν. τοῦτο γάρ ἐστι, πάτερ δίκαιε. σεαυτὸν μοι δοκεῖ καὶ δυσχεραίνων τοῦτο λέγειν, ὅτι οὗτος ἄγαθὸς καὶ δίκαιον οὐκ ἠθέλησαν ὑπειδῆναι. ὅπερ γὰρ Ἰουδαῖοι ἔλεγον τὸν Θεὸν εἰδέναι, αὐτοὶ δὲ μὴ εἰδέναι, πρὸς τοῦτο ἀποτείνει λέγων, Ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου, Ἀπολογίαν ζητοῦσι πρὸς τὰς κατηγορίας τῶν Ἰουδαίων. ὁ γὰρ δόξαν λαβὼν, ὁ ἀγαπηθεὶς πρὸ καταβολῆς κόσμου, ὁ μάρτυρας βουλόμενος ἔχειν αὐτοὺς τῆς δόξης ἐκείνης, πῶς σεαυτὸν οὐ τῷ πατρί; καὶ τοιοῦτόν ἐστιν ὅπερ φασὶν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι αὐτοὶ μέν σε γινώσκομεν, ἐγὼ δὲ ἀγνοῶ· ἀλλὰ τοιουτοτρόπως, ἐγὼ μέν σε οἶδα, αὐτοὶ δέ σε οὐκ ἔγνωσαν. Καὶ ὅτι δὲ ἔγνωσαν, ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

Ὁρᾷς ὅτι αὐτοὺς ἀρίστη· οὐδὲν λέγουσα μὴ εἰ αὐτὸν οὐκ ὢ Θεοῦ, ἢ πρὸς τοῦτον τὸ λέγειν ἀναχεφαλαιοῦται πάντα;

26 Καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου, καὶ γνωρίσω. Καὶ μέν ὅ πανταχοῦ φησι τὰ τελείως γνῶσιν· ἀλλὰ τοῦ πανταχοῦ ἐμά ἐστιν. Ἵνα ἡ ἀγάπη, ἣν ἠγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς ᾖ, κἀγὼ ἐν αὐτοῖς. Εἰδὼς γὰρ μαθήσει, τίς σὺ, τότε εἶσονται ὅτι οὐκ ἀπεχθισμένος ἐγὼ, ἀλλὰ τὴν σφόδρα ἠγαπημένην, καὶ γνήσιος υἱὸς καὶ μονογενής. τοῦτο δὲ πιστεύοντες ὡς χρὴ, καὶ τὴν πίστιν τὴν εἰς ἐμὲ καὶ τὴν ἀγάπην διατηρήσουσιν ἀκριβῆ. ἀγαπῶσι δὲ αὐτῶν ὡς χρὴ, ἐγὼ μανθάνω σε αὐτοῖς. ὁρᾷς πῶς εἰς καλὸν τέλος ἀπήρτησεν, εἰς ἀγάπην, τὴν πάντων μητέρα τὴν ἀγαθήν, ἀπήρτισας οὗτος λέγει;

Πίστευσωμεν τοίνυν, καὶ ἀγαπήσωμεν Θεὸν, ἵνα μὴ καὶ ἡμῖν λέγηται, Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται· καὶ πάλιν, Τὸν πίστιν ἤρνηται, καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων. ὅταν γὰρ ἐκφύγωμεν καὶ οἰκέται καὶ συγγένειαι καὶ ἀλλοτρίοις ὑπεκουρῇ· σὺ δὲ μηδὲ οὕτω

πρὸς ΗΘΙΚΟΝ Tit. 2. 15. 2. Tim. 2. 2.

ωσὲς ὄχλος ωεφοίκοντας θεραπαίνης, ὡς ἔοικε, καὶ λοιπὸν ἀπολογία, τῷ Θεοῦ βλασφημουμένου καὶ ὑβριζομένου σιγᾷ σε; σκόπει γὰρ πόσας ἔδωκεν ἡμῖν ἀφορμὰς ὑποψίας ὁ Θεός. ⓦ μὴ ὡς συγγνώμη, ⓦ ἢ ὡς φίλοι, τ' ἢ ὡς γείτονα, τ' ἢ ὡς πολίτῃ, τ' ἢ ὡς δι' ὃν θεραπεύει ἐλέει, φησίν. διὰ ταῦτα μηδέν σε τούτων κατέχῃ, ἀλλὰ πρῶτα διαῤῥήξας καὶ δεσμὰ, ἀκούσῃ δ' Παύλου, ὅτι ἀπίστου εἶ χείρων· ὅτι ὄχλος μὲν ὧδέ πως ἐλεημοσύνης ἀκούσας, οὐδὲ τ' ὀνείδισεν, ἐχαρήκοντίσε σε τῇ φιλοθεραπείᾳ· σὺ δὲ αὐτοὺς ἐχθροὺς ἀγαπᾶν κελευσθεὶς, τοὺς οἰκείους, ὡς ἐχθροὺς, ὁρᾷς, καὶ χειμῶν φεύγῃ μᾶλλον ἢ σωμῆν. κεῖται τὰ μὲν ἀναλισκόμενα οὐδὲν πέρα δεινόν· οὗτοι δὲ τεθορυβήμενος, οἰχήσεται. ὡς οὖν ἡ μανία χειμῶν φεύσεται, καὶ ἀφεδεῖν συγγνώμην; πόθεν οὖν; ὁ πόθος εἰσεκώμασε; πόθεν ἡ ἀπόνοια θεραπεία αὕτη καὶ ἡ ὠμότης; εἰ γάρ τις, ὥσπερ ὅτε θεατὴν χρυσῆς χλαίνας, ⓦ κόσμον καταστήσασθαι πρῶτα, μᾶλλον δ', εἰ βούλεσθε, μίσθ' ὅσας μεταχειρισώμεθα πόλιν. εἰ τις τοίνυν ἐφ' ὑψηλοῦ καθίσας πρῶτα καπδεῖν δυνηθείη τὰ δι' ὀφθαλμῶν, ὅσον ὅσον κατηγώσεται ἀλγήδων; ὅσα δάκρυα εἶσι; ὅσον γελάσεται γέλωτα; ὅσον μισήσει μῖσος; τοιαῦτα γὰρ τεθεάτρωμεν ὡς ἐν γέλωτος καὶ ἀνοίας καὶ δακρύων καὶ μίσους ἐστὶ) ἄξια. ὁ δεῖνα πέφευγε κύνας, ἵνα θηρία ἄγρια σταλωσθῇ, αὐτὸς εἰς θηριωδίαν ἐκπίπτων· ἕτερος οἴκους καὶ τοίχους, ἵνα μετακομίζῃ λίθους· ἀνθρώπους δὲ περιορᾷ λιμῷ τηκομένους. καὶ χρυσίον μὲν ἀπειρον δαπανᾷ, ἵνα λίθους διὰ θεάτρου ἐργάσηται· τοὺς δ' ὄντως διὰ θεάτρου λίθους ἡμιθνῆτας ὑπὸ τῆς κακουχίας, ὑποροᾷ. ἕτερος ψηφῖδας χρυσᾶς συλλέγων μετὰ πολλῆς τῆς ἀφειδείας περιβάλλει τοὺς τοίχους· τοὺς δὲ γαστέρας τῶν πενήτων γυμνὰς ὁρῶν, οὐκ ἐπιχαμπτεται. ⓒ μὴ τοῖς ἱματίοις αὐτῶν ἱμάτια πάλιν ἐπινοῶσιν· ἕτερος δὲ οὐδὲ αὐτὸ σῶμα γυμνοῦσθαι περιβάλλειν ἔχει. οἱ δικασταὶ δὲ πάλιν ἄλλος ἄλλοι καταπίπτει· ἄλλος εἰς πόρνας ἀναλίσκει ⓒ εἰς ωαιδεραστίτους· ἕτερος εἰς μίμους καὶ ὀρχήστρας· εἰς οἰκοδομὰς ἕτερος λαμπρὰς, εἰς ἀδοξασίας ἀγρῶν καὶ οἰκιῶν. πάλιν ὁ μὲν τοίχους ἀριθμεῖ, ὁ δὲ τοίχους τοίχων, ὁ δὲ γραμμαίδια ζωτίθησι πολλῶν γέμοντα φόνων, καὶ ὑδὲ τ' ἀπὸ τ' νικτὸς διαπαυσιν κερδοῦσται, ὅτι τοῖς ἑτέρων κακοῖς ἀγευστῶν. ἡμέρας δὲ ἥμισυ, ὁ μὲ ὅτι κέρδος ἄδικον, ὁ δ' ὅτι διαπωλῶ ἀσελγῶς, ⓒ δ' ὅτι κλοπίμῳ διδημοσιευμένῳ τρέχουσι. καὶ τῶν μὲν ωεστῶν ⓒ κακοκυμένων πολλὴ ἡ ασυνδή· τῶν δὲ αἰσχυνῶν οὐδεὶς ὁ λόγος. ⓒ δ' κείροντες, ὃ μὲν ὄνομα δικαίων ἔχουσι· ὃ δ' ἔργον ληστῶν καὶ ὑδροφόνων. καὶ τοὺς δίκας ὡς ἕξετάσῃ, καὶ τοὺς διδάσκοντας, μυρία πάλιν εὑρήσει καὶ σώματα κακὰ, δόλους, κλοπὰς, ὑπουλοὺς· καὶ ωεὶ τοῦτο ἅπασα ἡ σχολὴ, τῶν δ' πνευματικῶν λόγος οὐδεὶς· ἀλλὰ τὸν ὄχλησόν ὑποδὺς τὸ μόνον ἰδεῖν ἐνοχλοῦσιν ἅπαντες· ὃ δ' ζητούμενον ὑ τοῦτο ἔστι· ἀλλ' ἔργων δεῖ ἡμῖν καὶ δικαιοσύνης καθαρᾶς. αὐτὸ δὲ τὸν πᾶσαν ἡμέραν διαλούσης εἰς πλεονεξίαν, εἶτα μικρὰ ῥήματα εἰσιὼν εἴπῃς, ὑ μόνον οὐκ ἐποίησας ἵλεων ⓦ Θεὸν, ἀλλὰ καὶ πρώξεως μείζονος εἰ γὰρ βούλει καταλλάξαι σε τ' δεσπότην, ἔργα ἐπίδειξαι, μάθε ⓦ φορυτὸν τῶν συμφορῶν, βλέπε τοὺς γυμνοὺς, τοὺς πεινῶντας, τοὺς ἀδικουμένους. μυρίας ἐστὶ φιλοθεραπείας ἔτοιμος ὁδός. μὴ τοίνυν ἀπατῶμεν ἑαυτοὺς, εἰκῇ καὶ μάτην ζῶντες· μηδὲ, ὅτι νῦν ὑγιαίνομεν, καταφρονήσωμεν· ἀλλ' ἐννοήσαντες ὅτι πολλάκις εἰς νέσους καταπεσόντες καὶ εἰς ἔσχατον ἀῤῥωστίας ἐλθόντες, ἀπειθήσομεν τῷ δεῖ καὶ τῇ ωεοσδοκίᾳ τῶν μελλόντων, ωεοσδοκήσωμεν πάλιν εἰς τὰ αὐτὰ καταπεσεῖσθαι, ⓒ ⓦ αὐτοὶ κτησώμεθα φόβον, καὶ γλωσσίδια βελτίονα· ὡς γά γε νῦν μυρίας κατηγορίας ἄξια. ⓒ μὲν γὰρ τοῖς δικαστηρίοις λέουσιν ἐοίκασι καὶ κυσὶν, ⓒ δ' τοῖς ἀγοραῖς, ἀλώπηξιν, ⓒ δ' ⓦ ἀωεσάγμονα ζῶντες βίον, οὐδὲ ὅτοι εἰς δέον τῇ ἀωεσαγμοσυνῃ χέζειν), τ' σχολὴν ἅπασαν εἰς θέατρα καὶ τοὺς ἐκεῖθεν κακοὺς ἀναλίσκοντες. καὶ ὁ μὲν ὑπὲρ μὲν τῶν γυμνιδίων, οὐδεὶς· ⓒ δὲ ζηλωτὴς καὶ διακόψας, ὅτι μὴ ἵσα αὐτοῖς ωεφόρηται, πολλοί· ὥστε καὶ τούτους πάλιν κολάζεσθαι, ⓒ μὴ ποιοῦντας τὰ ποπερά. Ρω.α.λϛ. Οὐ γὰρ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ ζηλωτὰς ποιοῦσι τοῖς ωεράτοις.

καὶ τῆς ωεθυμίας

προθυμίας αὐτῶν ὁμοίως διέφθαρ). ὅθεν δῆλον, ὅτι ἡ γνώμης ὀξὺ ἡλουῶαι δικλίν. Ταῦτα καθ' ἑκάστην ἡμέραν λέγω, καὶ λέγων οὐ παύσομαι. αὐ μὲν γὰρ τινες ἀκηύσωσι, κέρδος· αὐ δὲ μηδεὶς ὁ προσέχων ᾖ, τότε ἀκηύσαθι ταῦτα, ὅτε κέρδος σὺν ὑμῖν, καὶ μεμνῆσθε ἑαυτῶν, καὶ τῆς αἰτίας ἡμᾶς καθαρεῖ. ἀλλὰ μὴ γένοιτο ταύτην μέτοι ἡμᾶς τὴν ἀπολογίαν ἔχειν, ἀλλὰ καύχημα ὑμᾶς γενέσθαι ἡμῶν πρὸς τὸ βῆμα τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κοινὴν τὴν ἀγαθὴν ἀπολαύσωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ πρέπει ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ομιλ. πγ. 1 ΤΑΥΤΑ ΕΙΠΩΝ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΞΗΛΘΕ ΣΥΝ κζ m.
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν κέδρων, ὅπου ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

ΠΡιν ἢ θάνατος ἐφόβει γένεσιν πολλοῦ· ἀλλ' οὐ πρὸς τοὺς τηνικάδε φιλοσοφίαν εἰσόδους. οὐ μὴ γὰρ μηδεὶς πρὸ τοῦ μυηθέντων σαφῆς βαπτίσματος, ἀλλὰ διαφανῶς ἴσα τελευτὴν ζωῆς τὸ παρόν νομίζων, εἰκότως φείδεται καὶ δίδοσθαι, ὡς εἰς τὸ μὴ εἶναι χωρεῖν. ἡμεῖς δὲ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι τὰ ἀόρατα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας αὐτοῦ μαθόντες, καὶ ἀποδημίαν τὸ παρὸν εἶναι νομίζοντες, οὐκ αὖ ἐπιμένειν δίκαιοι τέλειοι, ἀλλὰ καὶ χαίρειν καὶ εὐφραίνεσθαι, ὅτι τῶν βαπτισθέντων βίον ἀφέντες, ἐφ' ἕτερον ἐρχόμεθα ἀμείνω πολλῷ καὶ λαμπρότερον καὶ τέλος οὐκ ἔχοντα. ἅπερ οὖν καὶ ὁ Χριστὸς διδάσκων ἔλεγε τῶν ἔργων, ὅτι βίᾳ καὶ ἀνάγκῃ, ἀλλ' ἑκὼν ὅτι ὁ πάντος ἔρχεται. Ταῦτά, φησι, ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀπῆλθε πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν κέδρων, ὅπου ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

2 Ἤδει δὲ καὶ ὁ Ἰούδας, ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, τὸν τόπον, ὅτι πολλάκις συνήχθη ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Μέσων νυκτῶν ὁδὸς πορεύεται, καὶ πεπαυμένου ἤδη βαρέως, καὶ ἐπιζητεῖ πρὸς τὸν τῶν παρόντων γνώριμον τόπον ἐλθεῖν, ἐκκόπτων τοῖς ὑπεξουλθύουσι πόνοις, καὶ ἀπαλλάττων τὰ λυπηρὰ τῆς ἀποδημίας αὐτοῦ ἀπάσης, καὶ δεικνὺς τοῖς μαθηταῖς ὅτι ἐκὼν ὅτι τὸ πάθος ἔρχεται· ὅπερ ἰσχυρὸν αὐτοῦ μᾶλλον πάθος μυθοποιεῖσθαι ἦν. καὶ γὰρ καθίστησι ἑαυτὸν, ὥσπερ τὸ διορωρυχεῖον, τὸ τοῦ κήπου. Ταῦτα ἐλάλησεν αὐτοῖς. τί λέγεις; τὸν μὲν τοῦ πατρὸς διελέγετο, τὸν μὲν ἴδιον ἔχειν. ἔχει τί οὖν μὴ λέγεις, ὅτι παυσάμενος τῆς ψυχῆς ἦλθεν ἐκεῖ; ὅτι οὐκ ψυχὴ ἦν, ἀλλὰ λαλιὰ ἔχει τὸν μαθητὰς γνωσθῆναι. καὶ εἰσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν κῆπον. οὕτως αὐτοὺς τὸ δίκαιος ἀπήλλαξεν, ὡς μὴ ἀνιστῆναι λοιπὸν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν κῆπον εἰσελθεῖν. πῶς δὲ ὁ Ἰούδας ἐκεῖ ἤρχετο; ἢ πόθεν μαθὼν ἐκεῖ ἦλθεν; ἐστεῖλεν δῆλον, ὅτι τὰ πολλὰ ἔξω διευκλέρευεν. καὶ γὰρ αὖ, εἶπα οἶκει δεῖπνον, ὅτι τὸν ἔρημον ὁ Ἰούδας ἦλθεν, ἀλλ' ὅτι τὸν οἰκίαν, ἐκεῖ προσδοκῶν αὐτὸν εὑρήσειν καθεύδοντα. ἵνα δὲ μὴ ἀκούσας, κῆπον, κρύπτεσθαι νομίσῃς, ἐπήγαγεν, ὅπου ᾔδει ὁ Ἰούδας τὸν τόπον· καὶ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὅτι καὶ πολλάκις συνήχθη ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. καὶ γὰρ πολλάκις αὐτοῖς συνεγένετο ἰδίᾳ, πρὸ αἰσχρῶν ἐκλεγόμενος, ἐν ὧν οὐ πάντες ἑτέρωσε ἀκηύσαμεν. ποιᾷ δὲ τούτῳ τὸ ὄρεσι καὶ τὸ κήποις μάλιστα, καταφεύγοντα ὀρύζων ὀπίζητῶν ἀεὶ χωρίον, ὥστε μὴ τὸν πάντοθεν ἐκκρούεσθαι τῆς ἀκροάσεως.

3 Ὁ δὲ Ἰούδας παραλαβὼν τὸν στρατιὰν, καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων ὑπηρέτας, ἔρχεται ἐκεῖ. Καίτοι πολλάκις καὶ ἄλλοτε ἔπεμψαν συλλαβεῖν αὐτὸν· ἀλλ' οὐκ ἴσχυσαν. ὅθεν δῆλον, ὅτι καὶ τότε ἑκὼν ἑαυτὸν ἐξέδωκε. καὶ πῶς τὸν στρατιὰν ἔπεισαν; ἄνδρες ἦσαν γραπτοὶ, χειμῶνι ποιᾷ πρὸ μεμυθετηκότες.

4 Ιησοῦς οὖν εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτὸν, ἐξῆλθε, καὶ λέγει αὐτοῖς· Τίνα ζητεῖτε;

Τουτέστιν, οὐκ ἀπὸ τῆς προνοίας ἐκείνων ἐδιδάσκετο αὐτὰ μαθεῖν, ἀλλ' ἀπλανέστατος ὢν πάντα εἰδὼς ταῦτα, ὅτων καὶ ἔλεγε καὶ ἐποίει. διὰ τί δὲ μετὰ ὅπλων ἐπέρχονται μέλλοντες συλλαμβάνειν; ἐδεδοίκεσαν τὸν ἐπιόμβρους καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀωρὶ τῶν νυκτῶν ἐπέστησαν. καὶ ἐξῆλθεν λέγει αὐτοῖς· Τίνα ζητεῖτε; 5 Οἱ δὲ λέγουσιν, Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον. 5

Εἰδὼς δυνάμει ἅμαχον, πῶς ἐν μέσῳ ὢν ἐπήρωσεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμούς; ὅπερ γὰρ ὁ σκότος αἴτιον ἦν, ἐδήλωσεν ὁ εὐαγγελιστής, εἰπών, ὅτι καὶ λαμπάδας εἶχον. εἰ δὲ μὴ λαμπάδες ἦσαν, ἀπὸ τῆς φωτὸς ἦν ἔδει γνωρίσαι· εἰ δὲ καὶ ἐκεῖνοι ἠγνόουν, πῶς ὁ Ἰούδας ἠγνόησεν, ὁ ζυνὼν αὐτῷ διὰ παντός; καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς εἱστήκει μετ' αὐτῶν, καὶ τοῦδε ἦδει πλέον, ἀλλὰ καὶ ἔπεσε μετ' αὐτῶν ὕπτιος. ἐποίησε δὲ τοῦτο ὁ Ἰησοῦς, δηλῶν ὅτι οὐ μόνον συλλαβεῖν αὐτὸν ἠδύνατο, ἀλλ' οὐδὲ ἰδεῖν ἐν μέσῳ ὄντα, εἰ μὴ αὐτὸς ἐβούλετο.

7 Πάλιν λέγει αὐτοῖς, Τίνα ζητεῖτε; Ὢ τῆς ἀνοίας. τὸ ῥῆμα αὐτὸ ἔβαλεν αὐτοὺς ὕπτιους, καὶ οὕτως ἐπέτρεψεν τοσαύτην μαθόντας δύναμιν, ἀλλὰ πάλιν ὑπεστήσατο τοῖς αὐτοῖς. ἐπεὶ οὖν τὰ αὐτὰ πάντα ἐπλήρωσε, τότε λοιπὸν ἑαυτὸν παρεδίδωσι.

8 Καὶ λέγει αὐτοῖς· Εἶπον ὑμῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι. Εἰσῆκει δὲ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτόν. Ὁρᾷς ὃ ἀνεπαρδὲς τῷ εὐαγγελιστοῦ, πῶς οὐχ ὑβρίζει τὸν προδότην, ἀλλὰ δηλοῖ τὸ γεγονός, ἓν μόνον δεῖξαι σπουδάζων, ὅτι ὃ πᾶν τοῦ αὐτὸν συγχωρήσεως γέγονεν. εἶτα ἵνα μή τις λέγῃ, ὅτι αὐτὸς αὑτὸν εἰς τοῦτο ἤγαγεν, ἑαυτὸν ἐγχειρίσας καὶ δῆλον καταστήσας αὐτοῖς, ὅτι δεξάμενος ἅπαντα ἅπερ ἐκεῖνα διὰ τοῦτο αὐτοῖς ἀναχρούσασθαι, ὅπως ἐπίμενον τῇ κακίᾳ καὶ τοσαύτην ἔσχον ἀπολογίαν, τότε ἑαυτὸν ἐνεχείρισε λέγων· Εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν, μέχρι τῆς ἑαυτοῦ ὥρας τὴν εἰς αὐτοὺς φιλανθρωπίαν ἐπιδεικνύμενος. Εἰ γὰρ ἐμοῦ δεῖσθε, φησι, μηδὲν ὑμῖν ἔστω πρὸς τούτους κοινόν. ἰδοὺ γὰρ ἐμαυτὸν παραδίδωμι.

9 Ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν, ὅτι Οὓς δέδωκάς μοι, οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα.

Ἀπώλειαν δὲ ἐνταῦθα οὐ τὴν τότε φησὶ τὴν τοῦ θανάτου, ἀλλ' ἐκείνην τὴν αἰώνιον. ὁ δὲ εὐαγγελιστὴς ἐκ τοῦ παρόντος αὐτὸ προέλαβε. θαυμάσειε δ' ἄν τις, πῶς καὶ αὐτοὺς δέ φησιν ἔλαβον μετ' αὐτοῦ καὶ κατέχειν, καὶ μάλιστα τοῦ Πέτρου προξενοῦντος αὐτοὺς δι' ὧν εἰς τὴν δούλων ἐποίησε. Τίς οὖν αὐτοὺς κατεῖχεν; ἄλλος μὲν οὐδείς, ἢ ῥίψασα αὐτοὺς δυνάμις ὑπτίους. ὅπερ οὖν καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς δηλοῖ, ὅτι οὐ τῆς ἐκείνων γνώμης ἦν, ἀλλὰ τῆς τοῦ συλληφθέντος δυνάμεώς τε καὶ ἀποφάσεως, ἐπήγαγεν· ἵνα ὁ λόγος πληρωθῇ ὃν εἶπεν, ὅτι οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο. ὁ γοῦν Πέτρος θαρσήσας ταύτῃ τῇ φωνῇ καὶ τοῖς ἤδη γεγυμνασμένοις, ὁπλίζεται τῷ ἐπελθόντων. Ἐπεὶ πῶς, φησι, ὁ κελευσθεὶς μὴ πήραν ἔχειν, μὴ δύο χιτῶνας, μάχαιραν ἔχει; ἐμοὶ δοκεῖ τοῦτο αὐτῷ δεδιδαχὼς προεσκευάσθαι πάλαι. Εἰ δὲ λέγεις, πῶς ὁ κελευσθεὶς μὴ ῥαπίζειν, αὐθροφόνος ἦν; μάλιστα μὲν μὴ ἀμυνεσθαι παρεσκεύαζε· ἐνταῦθα δὲ οὐχ ἑαυτῷ ἤμυνεν, ἀλλὰ τῷ διδασκάλῳ. ἔπειτα δὲ οὐδὲ πάλαι πω ἀπηρτισμένοι ἦσαν. σὺ δέ, εἰ βούλει Πέτρου φιλοσοφοῦντα ἰδεῖν, ἐκεῖνα μὲν ταῦτα πεπαιδαγωγημένον καὶ πραΰν φέροντα, καὶ μυρία πάσχοντα δεινὰ, καὶ οὐ προξενοῦντα. ὁ δὲ Ἰησοῦς καὶ ἐνταῦθα μαρτυρεῖ, ὁμοῦ τι παιδεύων ὅτι τὸν ποιοῦντα κακῶς ἀνέργετον χρὴ, καὶ τὴν δυνάμιν ἐκκαλύπτων τὴν ἑαυτοῦ. τότε μὲν οὖν τὸ ὠτίον ἀπέδωκε, Πέτρῳ δὲ φησιν, ὅτι πάντες οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρᾳ ἀπολοῦνται· ὥσπερ καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ τῶν ληστῶν ἐποίησε, δι' ἀπειλῆς τὸν τόνον αὐτοῦ χαλάσας· οὕτω καὶ ἐνταῦθα. Τὸ δὲ ὅμοια τοῦ δούλου παθεῖν δηλοῖ ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτι πολὺ μέγα τὸ γινόμενον ἦν, οὐχ ὅτι ἐθεράπευσε μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ ἐλθόντα, καὶ μικρὸν ὕστερον μέλλοντα ῥαπίζειν αὐτὸν, καὶ ὅτι τὸ ἐντεῦθεν μέλλοντα ἀναῤῥιπίζεσθαι πόλεμον καὶ τοῖς μαθηταῖς ἐπέχειν. διὰ τοῦτο δὲ ὅμοια πέπονθεν ὁ εὐαγγελιστής,

λιστής,

λιςὴς, ὥςε τοῖς τότε ἀμαχωτέροις εἶναι ζητοῦσι καὶ ἐξεργάσασθαι, εἶτα ὄντως γένωνται μαθηταί. οὐχ ἁπλῶς δὲ καὶ ὁ δεξιὸς αὐτοῦ λέγει· ἀλλ', ἐμοὶ δοκεῖ, τὴν ὁρμὴν εἰσπεῖν τοῦ ἀποστόλου θέλων, ὅπερ ἐδόκει ἐπ' αὐτὴν ὥρμησε τὴν κεφαλήν. ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἀπειλῆσαι αὐτὸν κατέχει, ἀλλὰ καὶ ἑτέρως διδάσκειται, λέγων·

11 Τὸ ποτήριον, ὃ ἔδωκέ μοι ὁ πατὴρ, οὐ μὴ πίω αὐτό; Δεικνὺς ὅτι οὐ τῆς ἐκείνων δυνάμεως ὁ φόβος ἦν, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ συγχωρήσεως· καὶ δηλοῖ, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀντίθεός τις, ἀλλ' ὑποκόοος μένει θανάτῳ τῷ πατρί. 12 Τότε λοιπὸν συλλαμβάνεται ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἔδησε αὐτὸν, 13 Καὶ ἀπήγαγον πρὸς Ἄνναν. Διὰ τί πρὸς Ἄνναν; ὑποτὸ τὴν ἡδονὴν ἐπεπόμπευον τοῖς φονεῦσι, ὡς δὴ ἔμπαλιν ἡσαΐας. Καὶ ἦν ὁ Καϊάφας πενθερὸς τοῦ 10 Καϊάφα. 14 Ὁ δὲ Καϊάφας οὗτος ἦν ὁ συμβουλεύσας τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι συμφέρει ἕνα ἄνθρωπον ἀποθανεῖν. Τί πάλιν ὑπέμνησεν ἡμᾶς τῆς προφητείας ὁ εὐαγγελιστής; δηλῶν ὅλη ὑφ' ἑαυτὸν ἐποιεῖτο τὰ ἐγκώμια. καὶ τοσαύτη τῆς ἀληθείας ἡ ὑπερβολὴ, ὡς καὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτὰ προσαναφωνεῖν. ἵνα γὰρ μὴ δισσοὺς ἀκούσας ὁ ἀκροατὴς θορυβῆται, ἀναμιμνήσκει τῆς προφητείας ἐκείνης, ὅτι ἡ σωτηρία τῇ οἰκουμένῃ ὁ θάνατος αὐτοῦ ἦν.

15 15 Ἠκολούθησε δὲ Πέτρος, καὶ ὁ ἄλλος μαθητής. Τίς ὅστις ὁ ἄλλος μαθητής; αὐτὸς ὁ ταῦτα γράψας. καὶ τίνος ἕνεκεν ἑαυτὸν οὐ λέγει; ὅτε μὲν γὰρ ὅτι ὁ ζῆλος ἀνέπεισε τὸν Ἰησοῦν, εἰκότως ἑαυτὸν κρύπτει· πῶς δὲ τίνος ἕνεκεν τοῦτο ποιεῖ; τῆς αὐτῆς ἕνεκεν αἰτίας. ἐκ γὰρ τούτου μέγα κατόρθωμα δικεῖται, ὅτι πάντων ἀποπηδησάντων αὐτὸς ἐπηκολούθει. διὰ τοῦτο κρύπτει ἑαυτὸν, οὐ προσθήσει ἑαυτῷ τὸν Πέτρον. καὶ ἑαυτῷ ἦν ἀναγκαῖον ὑπομνησθῆναι τῶν, ἵνα μάθῃς, ὅτι ἀκριβέστερον διηγεῖται τῶν ἄλλων καὶ καθ' ἑαυτὸν ἄττα ἔνδον ὤν. καὶ ὅρα πῶς ἀποτίμως) ὁ ἴδιον ἐγκώμιον. ἵνα γὰρ μή τις λέγῃ, πῶς, πάντων ἀναχωρησάντων, οὗτος καὶ εἰσῆλθε; λέγει, ὅτι καὶ τοῦ ἀρχιερέως γνώριμος ἦν· ὡς μηδένα θαυμάζειν ὅλως ἠκολούθησε, μηδὲ ὅτι ἀνδρείᾳ αὐτὸν ἀνακηρύττειν. ὃ δὲ θαῦμα ἐκεῖνο ἦν ὃ τοῦ Πέτρου, ὅτι ὕστερον εἰσῆλθε, τῶν ἄλλων ἀναχωρησάντων. τὸ μὲν ἔσω ἐλθεῖν ἐκεῖ, πόθου· ὃ δὲ μὴ εἰσελθεῖν ἔνδοθι, ἀγωνίας καὶ φόβου. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ταῦτα ἀνέγραψεν ὁ εὐαγγελιστής, προσοδοποιῶν τῇ ἀπολογίᾳ τῆς ἀρνήσεως. καὶ γὰρ ὡς μέγα τι προσλαβὼν αὐτὸν φησιν, ὅτι γνώριμος ἦν τῷ ἀρχιερεῖ· ἀλλ' ὅμως εἶπεν, ὅτι συνεισῆλθε τῷ Ἰησοῦ μόνος, ἵνα μὴ νομίσῃς ὅτι ὑψηλῆς γνώμης ἦν τὸ πρᾶγμα, φησὶ καὶ τὴν αἰτίαν. ὅτι δὲ καὶ ὁ Πέτρος εἰσῆλθεν ἀνδρείᾳ, διὰ τοῦ ἑξῆς ἐδήλωσεν. ὅμως 30 γοῦν ἔξεισι, καὶ τὴν θυρωρὸν ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰσαγαγεῖν, οὐδόλως εἰσῆλθεν ὁ Πέτρος. διὰ τί δὴ αὐτὸς αὐτὸν οὐκ εἰσήγαγε; τὸ Χριστοῦ εἵνεκεν, καὶ ἐπηκολούθει. διὰ τοῦτο τὴν γυναῖκα προσκέλευσιν εἰσαγαγεῖν αὐτήν. τί οὖν ἡ γυνή;

17 Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; ὁ δὲ φησιν, οὐκ εἰμί.

Τί λέγεις, ὦ Πέτρε; οὐχὶ πρώην εἶπες, ὅτι, ἂν δέῃ με καὶ τὴν ψυχήν σου θεῖναι, θήσω; τί τοίνυν γέγονεν, ὅτι οὐδὲ θυρωρὸν φέρειν ἐρώτησιν; μὴ γὰρ τραπεὶς τὸν ἐρωτᾷ; μὴ γὰρ τῶν καταγόντων ἦς; θυρωρὸς μὲν εὐτελὴς καὶ ἀπερίεργος, καὶ οὐδὲν ἡ ἐρώτησις θρασεῖα. καὶ γὰρ εἶπε, τοῦ πλησίον καὶ τοῦ λυμεῶνος μαθητὴς εἶ, ἀλλὰ, τοῦ ἀνθρώπου τούτου· ὅπερ ἐλεούσης μᾶλλον καὶ καταχαριτούσης ἦν. ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἴσχυεν ὁ Πέτρος. τὸ δὲ, μὴ καὶ σύ, διὰ τοῦτο εἴρηται, ὅπως ὁ Ἰωάννης ἔνδον ᾖ. οὕτω προσεκτικῶς διελέγετο ἡ γυνή· ἀλλ' οὐδενὸς τούτων ἤκουσε, οὐδὲ εἷς τῶν ἐλάβεν, οὐδὲ ὅτι τὸ πρῶτον, οὐδὲ ὅτι τὸ δεύτερον, ἀλλ' οὐδὲ τὸ τρίτον, ἀλλ' ἕως ἀλέκτωρ ἐφώνησε. καὶ οὐδὲ τοῦτο αὐτὸν εἰς ἔννοιαν ἤγαγεν, ἕως ὅτι ἔβλεψεν εἰς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς πικρὸν καὶ αὐτὸς μὲν εἰσήκει θερμηνόμενος μετὰ τῶν τοῦ ἀρχιερέως δούλων· ὁ δὲ Χριστὸς ἔνδον κατέκειτο δεδεμένος. ταῦτα δὲ λέγομεν, οὐ τοῦ Πέτρου κατηγοροῦντες, ἀλλὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ εἱρημένων τὴν ἀλήθειαν ὑπιδιεκνύμενοι.

19 Ο οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησε τ̃ Χριστὸν περὶ τ̃ μαθητ̃ αὐτοῦ καὶ τ̃ διδασκαλίας. Ω τ̃ τυφλείας. Συνεχῶς ἀκούων τὸ τ̃ ἱερῶ δημηγορ̃ντος καὶ παρ̃ησίᾳ διδάσκοντος, νῦν βούλεται μαθεῖν. ὅλως γὰρ ἔγκλημα οὐδὲν εἶχεν περισπεῖσαι, περὶ τ̃ μαθητ̃ ἠρώτων· ἴσως, ποῦ εἰσι, καὶ τίνος εἴεχεν αὐτοὺς συνέλεξε, καὶ τί βουλόμενος, καὶ ὅτι τίνι. τοῦτο δὲ ἔλεγε, ὡσανεὶ τασιαστὴν καὶ νεωτεριστὴν ἐλέγξαι θέλων, ὡς οὐδενὸς ἐτέρου προστάτου αὐτῷ, ἀλλ' ἢ μόνων ἐκείνων, ὡς ἐργαστηρίου τινὸς ὄντος πονηροῦ. Τί οὖν ὁ Χριστός; τοῦτο ἀνατρέπων, φησίν·

20 Ἐγὼ παρ̃ησίᾳ ἐλάλησα τ̃ κόσμῳ, Οὐχὶ τοῖς μαθηταῖς ἰδίᾳ· Ἐγὼ παρ̃ησίᾳ ἐδίδαξα τὸ τ̃ ἱερῷ. Τί οὖν; οὐδὲν ἐλάλησεν ἐν τ̃ κρυφῇ; ἐλάλησε μέν, ἀλλ' οὐχ, ὡς ὅτοι τὸ ὁμιλοῦν, διδοὺς καὶ συζητήσεις ποιούμενος, ἀλλ' ὅπου τῆς τῶν πολλῶν ἀκροάσεως αἰώρεσε τὰ λεγόμενα ἐῶ. 21 Τί με ἐπερωτᾷς; ἐρώτησον τοὺς ἀκηκοότας. Οὐκ ἀνθαδιαζομένου ὅτι τὰ ῥήματα, ἀλλὰ παῤῥοιῶντος τὴν τῶν εἰρημένων ἀλήθεια. ὅπερ οὖν ἀρχόμενος ἔλεγε· ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής, τοῦτο δὲ νῦν αἰτίᾳται, ἐκ περιουσίας βουλόμενος ἀξιόπιστον καταστῆσαι τ̃ μαρτυρίαν. ὅλως γὰρ τῶν μαθητῶν ἐμνημόνευσε, τί φησιν; ἐμὲ περὶ τῶν ἐμῶν ἐρωτᾷς; ἐρώτησον τοὺς ἐχθρούς, τοὺς βλασφήμους, τοὺς δήσαντάς με· ὅτοι λείπουσαι. αὕτη γὰρ ἐστὶ τ̃ ἀληθείας ἀναμφισβήτητος ἡ ἀπόδειξις, ὅταν τοὺς ἐχθροὺς ὡς ἐπαίνους λέγει καλῆ μαρτύρας. Τί οὖν ὁ ἀρχιερεύς; δέον ὅτω ποιήσασθαι τὴν ἐξέτασιν, τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖνος.

22 Εἷς δὲ τῶν παρεστηκότων ὑπηρετῶν ἔδωκεν αὐτῷ ῥάπισμα λαβὼν εἰπόντι.

Τί τὸ τοιοῦτον μανίαι; φρίξον θεατά, ἔκστηθι γῆ τ̃ τοῦ δικαστοῦ μανιοθυμίᾳ καὶ τ̃ τῶν ὅλων ἀγωμοσυνῃ. καίτοι τί ποτε ἐῶ ὃ λεχθὲν; ὅτι γὰρ ὡς βλασφήμου εἰπεῖν ἔλεγε, τί με ἐρωτᾷς; ἀλλὰ πᾶσαν ἐκκόψαι βουλόμενος ἀγωμοσύνης ὑπόθεσιν. ὃ ὅτι τοῖς ῥαπιαθεῖς, πάντα σιωπήσας καὶ ἀφανίσας καὶ μεταχωρήσας δυνάμενος, τοῦτον μὲν οὐδενὶ ποιῇ· φθέγξεται γὰρ ῥήματα πᾶσαν δυνάμενα θηριωδίαν ἐκλῦσαι. 23 Καί φησιν, Εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τ̃ κακοῦ· Τυτέστιν, εἰ μὴ ἔχεις ὅπλα βλασφήμου τ̃ εἰρηνάρχου, ἀπόδειξον· εἰ δ' οὐκ ἔχεις, τί με τύπτεις; ὁρᾷς τὸ δικαστήριον θορύβου γέμον καὶ ταραχῆς καὶ θυμοῦ καὶ συγχύσεως; ἠρώτησεν ὁ ἀρχιερεὺς ἀπλῶς καὶ ὁλοκλήρως· ἀπεκρίνατο ὁ Χριστὸς ὀξὺ βλέπειας, καὶ ὡς ἐχρεών. Τί τοίνυν ὁ ἀκόλουθος ἐῶν; διελέγξαι, ἢ ἀπὸ δίκαιον τὸ εἰρηνάρχου. ἀλλ' οὐχί· ἀλλ' ὁ δοῦλος αὐτὸν ῥαπίζει. ὅτως οὐχὶ δικαστήριον, ἀλλὰ σύγχυσις καὶ ταραχὴ καὶ γινόμενα. Εἶτα μηδὲ ὅτως εὑρίσκηται ἢ πλέον,

24 Πέμπουσιν αὐτὸν δεδεμένον πρὸς Καϊάφαν. 25 Ἦν δὲ Πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος. Βαβαί, πόσῳ καιρῷ καταίσχυνε ὁ θερμὸς καὶ μεμπτὸς ἀπαγαθοῦ τ̃ Ἰησοῦ; τὸ μὴ τοσαῦτα οὐδὲ καθ' ἡμᾶς λοιπὸν, ἀλλ' ἐπὶ θερμῇ τῇ), ἵνα μάθῃς ὅση τ̃ φύσεως ἡ ἀσθένεια, ὅταν Θεὸς ἐγκαταλίπῃ· καὶ ἐρωτηθεὶς πάλιν ἀρνῆται,

26 Εἶτα λέγει ὁ συγγενὴς τ̃ δούλου ὃν ἀπέκοψεν ὁ Πέτρος τὸ ὠτίον, Αλλων ὅτι τὸ ἐθεωρημένον· Οὐκ ἐγώ σε εἶδον ἐν τ̃ κήπῳ; Καὶ οὐδὲ ὁ κῆπος αὐτοῦ εἰς μνήμιον τ̃ ἐθεωρημένων ἦλθε, οὐδὲ ἡ πολλὴ φιλοστοργία, ἵνα οὐκ ἀφ' ἑαυτ̃ τὴν ῥημ̃ ἐπεδείξατο ἐκείνην, ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἐκ τ̃ τῆς ἀγωνίας ἐξέβαλε. Τί δήποτε δὲ τὸ εὐαγγελιστὴ ὁμοφώνως περὶ αὐτοῦ διέγραψαν; οὐχὶ τ̃ μαθητ̃ κατηγορ̃ντες, ἀλλ' ἡμᾶς παραδοῦναι βουλόμενοι, πόσον κακὸν ὁ μὴ Θεῷ τὸ πᾶν ὑπιτρέπειν, ἀλλ' ἑαυτῷ θαῤῥ̃σαι. σὺ δὲ θαύμασον τ̃ διδασκάλου τὴν ἡδυμονίαν, ὅτι τὸ κατηχούμενος καὶ δεδιμένος πολλὰ ἐποίησε τὸ μαθητ̃ πρέποντα, ὥστε βλέμματος αὐτοῦ κείμενον αἰσχρὸν, καὶ εἰς δάκρυα καλέσαι. ἄγουσι οὖν αὐτὸν πρὸς Πιλάτον ἀπὸ τοῦ Καϊάφα. ἐτέτακτο δὲ τοῦτο, ἵνα τ̃ δικαίων ὁ πλήθος καὶ ἀκόπως αὐτ̃ ὑπόδειξῃ τὸ βεβασανισμένον τ̃ ἀληθείας. ἐῶ δὲ περαίνειν. περὶ ἡ μὲ

ἀλέκτορα

ἀλέκτορα φωνῆσαι, πρὸς Καϊάφαν ἄγει· περὶ πρὸς Πιλάτον· δι' ὧν δείκνυ· ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτι τὸ ἥμισυ τῆς νυκτὸς ἀπῆν· τοῦτο Καϊάφα ἐρωτώμενος, οὐδὲν ἐξηλέγχετο· διὸ δὲ πρὸς ἐπέμψαν αὐτὸν τῷ Πιλάτῳ. ἀλλ' ἐκεῖνα τοῖς ἄλλοις ἀφεὶς διηγήσασθαι, αὐτὸς τὰ ἐξῆς λέγει. καὶ σκόπει τὴν Ἰουδαίων τὸ κατάπτωσιν. Ⓦ ἀθῷον συλλαβόντες, καὶ ὅπλα βαστάσαντες, εἰς τὸ πραιτώριον οὐκ εἰσέρχονται, ἵνα μὴ μιανθῶσι. καίτοι ποῖος μολυσμὸς, εἰπέ μοι, ὀπτανίαν δικαστηρίῳ, ἔνθα δίκαιον Ⓐ ἀδικουμένους διδάσαι; Ⓐ ἀποδικατουμένους τὴν ἡδύοσμον καὶ τὸν ἄνηθον, φοβούμενοι μὴ ἀδίκως οὐκ ἐνόμιζον μιαίνεσθαι· δικαστηρίῳ δὲ καὶ ὀπτανίαν μιαίνειν ἐαυτὸν ἠγοῦντο. Ⓒ τίνος ἕνεκεν αὐτὸν οὐκ ἀφῆκεν, ἀλλ' ὅτι Ⓦ Πιλάτου ἤγαγον; μάλιστα μὲν ὁ πολὺς τῆς ἀρχῆς αὐτῶν καὶ τῆς ἐξουσίας· ἵνα ἐπὶ μηδὲν λοιπὸν, ἵνα τοῦ Ρωμαίους τῶν πραγμάτων κυριεύσῃ. καὶ ἄλλως δὲ, ἐδιδοίκεσαν μὴ δίκαιον ὑπέρθεσιν δώσειν κατηγορηθέντες πρὸς αὐτόν. τί δέ ἐστιν, ἵνα φάγωσι τὸ πάσχα; καὶ μέλλουσι λοιπὸν τὴν μιαρὰν τῶν ἀζύμων. ἤτοι οὖν τὸ πάσχα τὴν ἑορτὴν πᾶσαν λέγει· ἢ ὅτι τότε ἐποίουν τὸ πάσχα, αὐτὸς δὲ πρὸ μιᾶς αὐτὸ προέδωκε, τηρῶν τὴν ἑαυτῷ σφαγὴν τῇ προδοσίᾳ, ὅτι καὶ τὸ παλαιὸν ἐγίνετο τὸ πάσχα. διὸ δὲ ὅπλα βαστάσαντες, ὅπερ οὐκ ἔδει, καὶ αἷμα ἐκχέοντες, ἵνα τὸν τόπου ἀκαθόλεθρον ποιήσωσι, καὶ ἔξαγοντες τοὺς ἑαυτοὺς Ⓦ Πιλάτον.

29 Καὶ ἐξελθὼν, φησὶ· ἵνα κατηγορίαν ἔχητε κατ' αὐτοῦ τούτου;

Ὁρᾷς ἀπαλλαγμένον τῆς φιλαρχίας αὐτὸν δὲ βασκανίας; ἰδοὺ γὰρ αὐτὸν διδυμόρφον καὶ τοσοῦτον ἀγώνισμα, οὐκ ἐνόμισεν ἔλεγχον ἔχειν ἀναμφισβήτητον κατηγορίας· ἀλλ' ἐρωτᾷ, ἄτοπον ποιῶν) λέγων τίνα μὲν κρίσιν αὐτοῖς ἁρπάσαι, τίνα δὲ κόλασιν χωρὶς κρίσεως ὀπτανίας ἐκείνῳ. τί οὖν ἐκεῖνοι;

30 Εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιὸς, οὐκ ἄν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν. Ὢ τῆς ἀνοίας. Οὐ γὰρ λέγετε τίνα κακοποίαν, ἀλλὰ συσκιάζετε· διὰ τί οὐκ ἐλέγχετε τὸ κακόν; ὁρᾷς πάντα χρόνον παραμυθούμενον τὴν ἐξ ἀθλίας κατηγορίαν, καὶ οὐδὲν δυναμένους εἰπεῖν; Ἀπορῶν ἐκεῖνος ἠρώτησε πάλιν τῆς διδασκαλίας, καὶ ἀκούσας ἔπεμψε πρὸς Καϊάφαν· δὲ αὐτὸς ἐρωτήσας πάλιν, δὲ μηδὲν εὑρὼν, ἀπέστειλεν αὐτὸν τῷ Πιλάτῳ. ὁ Πιλάτος λέγει, ἵνα κατηγορίαν φέρετε κατ' αὐτοῦ; καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἔχουσί τι εἰπεῖν, ἀλλὰ σοφισμοῖς πάσι χρῆσθαι πάλιν. ἐντεῦθεν αὐτὸς ἀπήρησας φησί· 31 Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ Ⓦ νόμον ὑμῶν κρίνατε [αὐτὸν.] εἶπον οὖν ἐκεῖνοι· ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα.

32 Τοῦτο δὲ ἔλεγεν, ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, ὃν εἶπε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν. Καὶ πῶς τοῦτο ἐδήλου, οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα; ἢ τοῦτό φησιν ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτι οὐχ ἑαυτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἔθνους ἤμελλεν αἱρήσεσθαι· ἢ ὅτι σταυρῶσαι αὐτὸν οὐκ ἔδει. εἰ δέ λέγουσιν, οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν οὐδένα, τί Ⓦ χειροτονοῦσιν ἐκεῖνοι φασιν. ἐπεὶ ὅτι γε δυνήσεται, καὶ ἄλλῳ τρόπῳ δυνήσεται, δείκνυσιν ὁ Στέφανος λιθαζόμενος· ἀλλὰ σταυρῶσαι αὐτὸν ἐπεθύμουν, ἵνα καὶ Ⓦ τρόπον τῆς τελευτῆς ἐκπομπεύσωσιν. ὁ δὲ Πιλάτος ἀπαλλαγὴν ἐπιθυμίας βουλόμενος, εἰς κρίσιν αὖθις οὐκ ἀφίησι μάχεσθαι·

33 Εἰσελθὼν δὲ ἐρωτᾷ τὸν Ἰησοῦν, καὶ φησι, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;

34 Ὁ δὲ Ἰησοῦς· ἀπὸ σαυτοῦ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι σοι τοῦτο εἶπον; Τίνος ἕνεκεν τοῦτο ἐρωτᾷ ὁ Χριστός; τίνι ποτὲ τῶν Ἰουδαίων ἐκκαλύψαι γνώμην θέλει. ἠκηκόει μὲν οὖν καὶ πολλάκις τοῦτο ὁ Πιλάτος. ὅπως δὲ ἂν ἔχοι εἰπεῖν ἐκεῖνοι, καὶ τὸ μὴ πολλοῦ γίνεσθαι τὴν ὀξέπασιν, ὅπερ ἀεὶ πρὸς ἐφέρετο, τοῦτο εἰς μέσον ἀγαγεῖν βούλεται. ὅπως δὲ εἶπεν αὖθις, ὅτι κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνετε αὐτὸν, δείξαι βουλόμενος ὅτι οὐκ ἔστιν Ἰουδαϊκὸν τὸ ἀμάρτημα, λέγουσιν· ὅτι οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν. διὰ γὰρ τὸν Ⓦ νόμον Ⓦ ἡμέτερον ἡμάρτετε, ἀλλὰ κοινόν ἐστι τὸ ἔγκλημα. τοῦτο οὖν ζητῶν ὁ Πιλάτος, ὡς μέλλων καταδικάζειν, λέγει· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; διὰ τοῦτο ἀγνοῶν ὁ Χριστὸς ἐρωτᾷ, ἀλλὰ διὰ τοῦτ' αὐτὸν κατηγορηθῆναι

τοῦ Ἰουδαίοις βλάσφημος, φησιν, ἄλλοι σοι εἶπον; ὅπερ οὖν ἐμοὶ φαίην ὁ Πιλάτος ἔλεγε,
35 Μήτι ἐγὼ Ἰουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθνος σου καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί· τί ἐποίησας; Ἐναγῶς βλάσφημος ἑαυτὸν ἀπαλλάξαι. εἶτα ὅπως εἶπε, σὺ εἶ ὁ βασιλεύς; ἐλέγχων αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, φησὶ τοῦτο γὰρ ἦκουσας παρὰ τῶν Ἰουδαίων. ἵνα ἔτερόν τι ἀκριβῶς ποιῇ τὸ ἐξέτασιν; εἶπον, ὅτι κακοποιός εἰμι· ἐρώτησον, τί κακὸν ἐποίησα. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐ ποιεῖς, ἁπλοῦς δὲ ἀπλᾶς ζωπυρεῖς. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἀπὸ σαυτοῦ τοῦτο λέγεις, ἢ ἕτεροί σοι εἶπον περὶ ἐμοῦ; εἶτα ἐκφοβεῖ, ὅτι μὴ ἤκουσε, παρρησίαν οὐκ ἔχει λέγειν, ἁπλῶς δὲ ἔπεται τοῖς λεγομένοις, παρέδωκάν σε ἐμοί, λέγων· δεῖ οὖν σε ἐρωτῆσαι τί ἐποίησας. τί οὖν ὁ Χριστός;
36 Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Ἀναγκαῖα Πιλάτου σφόδρα ὀλίγα ποιήσει, οὐδὲ κατ' ἐκείνους, βούλεται δεῖξαι, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνθρωπος ψιλός, ἀλλὰ Θεός, καὶ Θεοῦ υἱός. Τί φησιν; Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμή, ὑπηρέται ἐμοὶ ἠγωνίσαντο ἄν, ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις. Οπερ ἐδιδάχθη τέως ὁ Πιλάτος, διέλυσε, τὴν τυραννίδος ὑποψίαν. Εἶτα οὐκ ἔστι" νῦν τοῦ κόσμου τούτου χ. ια
ἡ βασιλεία αὐτοῦ; πάνυ μὲν οὖν. πῶς οὖν φησιν, οὐκ ἔστιν; οὐχ ὅτι οὐ χωρεῖ τὸ σῶμα, ἀλλ' ὅτι καὶ δύνασθαι ἔχει τινὰ ἀρχήν, καὶ οὐκ ἔστιν αἰώνιος, ἀλλὰ πολλῷ μείζων τούτου καὶ λαμπροτέρα. Εἰ οὖν μείζων, πῶς ὑπὸ τούτων ἐάλω; ἐκών, καὶ ἑαυτὸν παραδούς. ἀλλ'" οὐκ χ. ι καὶ ιε
ἀποχειροτονήσεως τοῦτο, ἀλλὰ τί φησιν; Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦμεν, ὑπηρέται ἐμοὶ ἠγωνίσαντο ἄν, ἵνα μὴ παραδοθῶ. δείκνυσι σαφῶς τῆς βασιλείας τῆς πρὸς ἡμᾶς ὁ ἀθάνατος, ὅτι οἱ τοῖς ὑπηρέταις ἔχει τινὰ ἰσχύν· καὶ γὰρ οὐκ, αὐτάρκης ἐστὶν ἑαυτῇ, μηδενὸς δεομένη. σαθρὰν ὑπαγορεύει τὴν ἀφορμὰς, ἀλλοτρίων αὐτοῖς εἰσφερομένων. τί οὖν, ὁ Ιωαν. α.ια. τὴν λέγει, Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε; τί δῆτα, ὅταν λέγῃ, οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου; ὅταν τοίνυν τὴν βασιλείαν φησὶν οὐκ εἶναι, οὐ τὸν κόσμον ἀποστεροῦσι αὐτοῦ τῆς οὐσίας καὶ τῆς ὑποστάσεως, ἀλλὰ δείκνυσιν, ὅπερ ἔφην, οὐκ ὄντα αἰώνιον οὐδὲ ὑπάρχοντα. τί οὖν ὁ Πιλάτος; 37 Οὐκοῦν βασιλεύς εἶ σύ; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· σὺ λέγεις ὅτι βασιλεύς εἰμι. ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι. Εἰ τόπων βασιλεὺς γεγέννηται, καὶ τὰ ἄλλα πάντα γεγέννηται, καὶ οὐδὲν προσλαβὼν ἔχει. ὥστε ὅταν ἀκούσῃς, ὅτι καθὼς ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν, μηδεὶς ἄλλο, ἢ τινὰ γέννησιν νόμιζε· καὶ ὅτι τῶν ἄλλων ὁμοίως. Καὶ διὰ τοῦτο ἦλθον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ· Τουτέστιν, ἵνα τοῦτο αὐτὸ εἴπω καὶ διδάξω καὶ πίστιν παράσχω.
ΗΘΙΚΟΝ Σὺ μὲν ταῦτα ἀκούων, δέσποτα, καὶ ὁρῶν διαπτύσω σε μεδυμφίους καὶ ἀσεμνομόμους, μηδεὶς τὰ πρόσωπα προσώπατα νόμιζε. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, εἰ ὁ μὲν Χριστὸς τοσαῦτα ὑπὲρ ἐμοῦ σοὶ σέ· σὺ δὲ οὐδὲ ῥήματα πολλάκις φέρεις; ἀλλ' αὐλὸς μὲν ἐμπνέῃ, σὺ δὲ καλλωπίζῃ μαπίοις καὶ δακτυλίοις; καὶ μὴ τῆς παρὰ πάντων εὐφημίας τύχῃς, ἀβίωτον νομίζεις βίον. καὶ ὅπου μὲν ὀπαδίζεται, σκώμματα φέρει, πλῆγας καταπλήξεις καὶ τῆς σαγήνης· σὺ δὲ πομπεύεις μιμᾶσθαι βούλει, καὶ φέρεις ὀπαδισμὸν τοῦ Χριστοῦ; οὐκ a.Κορ.ια.α. ἀκούεις Παύλου λέγοντος· Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ; ὅταν οὖν σε ἴδωμεν ὑβριζόμενον, μὴ σεαυτὸν ὑβρίσῃς, ὅτι μὴ χλεύης αὐτῷ προσκυνῶ, καὶ διὰ ῥάμματος, καὶ διὰ προσώπου αὐτὸν διέσυρεν, καὶ εἰρωνείαν πολλὴν ἐπεδείκνυτο· αὐτὸς σὲ οὐ μόνον οὐκ ἠμύνατο, ἀλλὰ καὶ τοῖς σοφοῖς ἠμείψατο, παράστηθι καὶ σὺ ἐπιτεχείᾳ. τοῦτοι δὴ καὶ ἡμεῖς ζηλώσωμεν. ὅταν γὰρ δυσωπούμενα καὶ ὕβρεως ἀπαλλαγῶμεν πάσης. οὐ γὰρ ὁ ὑβρίζων, ἀλλ' ὁ μακροθυμῶν καὶ ἀλγῶν ταῖς ὕβρεσιν, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ κατασκευάζων καὶ ὕβρεις καὶ διάκτυ ποιῶν. ἂν γὰρ μὴ ἀλγήσῃς, οὐχ ὑβρίσθης. οὐ γὰρ παρὰ σοῦ ποιοῦμαι, ἀλλὰ παρὰ σοῦ πάσχομαι καὶ δὴ τὰ δεινὰ πάσχειν. τί γὰρ ὅλως ἀλγεῖς; εἰ μὲν ἀδίκως ὑβρισται, ταύτῃ μάλιστα ἀγωνιᾶν οὐ χρή, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἐλεεῖν· εἰ δὲ δικαίως, πολλῷ μᾶλλον ἡσυχάζειν χρή. ὥσπερ

γὰρ

γὰρ εἰ πείνα οἴδα πλήσει τοῦ σεῖτε τις, οὐδὲν πρὸς σὲ τὸ εἰρηνεύων ὁ ἔπαινος, ἀλλὰ χλευασία μᾶλλον τὸ ἐλεγχόμενον ὅταν δὲ ὑβρίζωσι καὶ μὴ ὄντα εἴπῃ, οὐδὲν τοῦς σὲ πάλιν ὁ ὄνειδος. εἰ δὲ ὀπτιλαμβάνεται ὁ ζωνειδὸς τῆς εἰρηνεύων, μὴ ἀλγήσῃς τοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ διόρθωσον τοὺς τρόπους. καὶ ταῦτα λέγω ὅτι τῆς ἀληθοῦς ὕβρεως. ἐπεὶ δὲ πείρας ἀηδίζῃ καὶ δυσχεράνῃ, καταπέλασον πάλιν. ὁ γὰρ ὄνειδος ταῦτα τὸ ἀκούοντος, ἀλλὰ τὸ λέγοντος, ἅτε οὐκ εἰδότος φιλοσοφεῖν. ἀλλ' ὅταν ὅτι πολλοὶ ταῦτα λέγηται, φησίν, ἀγροικώτατον τὸ ἀληθὲς, ἀφόρητον ἦν ὁ ἔλεγχος. τοῦτο μὲν μάλιστα ὅτι φορητὸν, ὅταν σὺ θάττον παρῇ μάρτυρων ἐπαρκέσων, ἀπροσκόπων, σκωπτόντων οὐκ ἄσχημον, κωμῳδούντων. ὁ γὰρ ὁ ἀμυνόμενος, δηλ' ὁ μηδὲν εἰπών, οὗτος ἦν μανικὸς τοῦς τοῖς νοῦν ἔχουσιν. αὖ δὲ μηδεὶς ἢ νοῦν ἔχων τῶν πρόσθεν, ταύτῃ μάλιστα αὐτὸν καταπέλασον, καὶ σκῶψον τῷ θεάτρῳ ὁ ἀγαθός. οὐκ ἔστι γὰρ σε πτύσαι ἐπαινέσαι καὶ χροτήσαι καὶ ἀποδέξαι. ἔρχεται δὲ εἷς ἄγγελος αὐτῇ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης. καὶ τί λέγω σοὶ ἀγγέλους, ὁπόταν αὐτὸς σὺ ὁ διαύστης ἀναχηρύξῃς; τούτοις τοῖς λογισμοῖς γυμνάζωμεν ἑαυτούς. ὁ γὰρ ὅστις ἐλέγξαι με ὑβριάθητα σιγήσας, ἀλλὰ τὐναντίον ὑβριαθήτα ἀμύναθαι. εἰ γὰρ ἐλέγξαι με τὸ φέρῃ σιγῇ καὶ λεχθέντα, οὐκ ἂν εἶπεν ὁ Χριστός· Ἐάν τις σε ῥαπίσῃ εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην. ἀλλὰ μὴ Ματθ. ε. λθ.
δοῦν καὶ μὴ ὄντα λέγῃ, καὶ δόξῃ τοῦτο αἰτεῖν ἐλεῶμεν, ὅτι τὴν τῶν κατηγορούντων ὀπτασίαν κόλασιν καὶ τιμωρίαν, οὐδὲ χρατὰς ἀναγινώσκῃ γινόμενος ἄξιος. Τῷ γὰρ ἁμαρτωλῷ φησιν ὁ Θεὸς, ἵνατί σὺ ἐκδιηγῇ τὰ δικαιώματά μου, καὶ ἀνέλαβες διαθήκην μου διὰ στόματός σου; καθήμενος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου κατέλαλεις. ἂν δὲ τὰ ὄντα εἴπῃ, καὶ ὕβρεις ἐλεεῖ- Ψαλμ. μθ. ιζ.
νός. ἐπεὶ καὶ ὁ Φαρισαῖος τὰ ὄντα ἔλεγε· ἀλλὰ καὶ οὗτος, τὸν μὲν ἀκούοντα ἔβλαψεν οὐδὲν, ἀλλὰ καὶ ὠφέλησεν· ἑαυτὸν δὲ ἀπεστέρησε μυρίων ἀγαθῶν, ναυάγιον ἀπὸ τῆς κατηγορίας ἐποιήσας ταύτης. ὥστε ἀμφοτέρωθεν ἐκεῖνος ὅστις ὁ ἀδικούμενος, καὶ σύ. σὺ μὲν, ἂν νήφῃς, διπλᾶ κερδήσεις· τό τε ἐξιλεοῦσθαι τὸν Θεὸν τῇ σιγῇ, καὶ τὸ μετρίαζειν μειζόνως, καὶ ἀφορμὴν λαμβάνειν ἐκ τῶν εἰρηνεύων διορθοῦσθαι τὰ πεπραγμένα, καὶ τὸ τῆς δόξης τῆς ἀνθρωπίνης ὑπεροράν. καὶ γὰρ σύτειθεν ἡμῖν τὸ ἄλγος ἐγίνετο, ὅτι πολλοὶ πρὸς τὸν τῶν ἀνθρώπων ἐποιοῦντο κενοδοξίαν. ὅταν ἐὰν θελήσωμεν φιλοσοφεῖν, εἰσόμεθα καλῶς ὅτι οὐδὲν τὰ ἀνθρώπινα. μάθωμεν τοίνυν, καὶ τὰ ἐλεγχόμενα ἑαυτῶν ἀναλογισάμενοι, διορθώσωμεν τῷ χρόνῳ τὸν τρόπον διόρθωσιν, καὶ τῷ μὲν πρόσθεν μεῖνον τοῦτο, τῷ δὲ ὀπίσθεν τὸ ἕτερον, καὶ τῷ μετ' ἐκεῖνον ἄλλο πάλιν ὀείσωμεν ἑαυτὸν κατορθοῦν. καὶ ὅπως, καθάπερ βαθμοῖς τισιν ἀναβαίνοντες, φθάσωμεν πρὸς τὸν ἀγαθὸν διὰ τῆς κλίμακος τοῦ Ιακώβ. καὶ γὰρ ἡ κλίμαξ ἐκείνη καὶ τοῦτο μοι διὰ τῆς ὄψεως ἐκείνης ἀρίστευσθαι δοκεῖ, τὸν μὲν διὰ τῆς ἀρετῆς ἀναβαίνειν, δι' ἧς ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν ἀγαθὸν ἀναβῆναι ἔστι, καὶ βαθμοῖς οἱονεὶ χρωμένους, ἀλλ' ὀπισθόστι δύπτων καὶ διορθώσει. ὀπτιλαβώμεθα τοίνυν τῆς ἀπολαυσίας ταύτης καὶ τῆς ἀναβάσεως, ἵνα ὀπιτυχόντες τῶν ἀγαθῶν, ἐν τῷ ἐκεῖ πρόσθεν ἀπολαυσώμεθα ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ομιλ. πδ'. 37 ΕΓΩ ΕΙΣ ΤΟΥΤΟ ΓΕΓΕΝΝΗΜΑΙ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΤΟ ΕΛΗΛΥΘΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ, ΙΝΑ ΜΑΡΤΥΡΗΣΩ ΤΗ ΑΛΗΘΕΙΑ. ΠΑΣ Ο ΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ, ΑΚΟΥΕΙ ΜΟΥ ΤΗΣ ΦΩΝΗΣ.

Θαυμαστὸν

Αυμασὶν ἡ μακροθυμία, ᾗ ὥσπερ ἐν βιβλίῳ λιμβῖ καθῆσι τὴν ψυχὴν, κυμάτων ἀπαλλάττουσα ἐ πνευμάτων πονηρῶν. ᾗ ταύτην πάντα χῶ μὴ ἡμᾶς ὁ Χριστὸς ἐπαίδευσεν· μάλιστα ᾗ τῶν χριστιανῶν ᾗ ἀγαθῶν καὶ πλειανόμενος. ἐ γὰρ πρὸς τὸν Ανναν ἀπεκρίθη, μᾶ πολλῆς ἀπεκρίνατο τῆς ἐπιεικείας, καὶ πρὸς ῥαπίσαντα ὑπηρέτην εἶπε· ταῦτα πάντα καθελεῖν δυνάμενα τὸν φωνὴν· καὶ κεῖθεν πρὸς Καϊάφαν, εἶτα πρὸς τὸν Πιλάτον ἐλθὼν, ᾗ ὁλόκληρον διαπεμπήσας νύκτα ἐν τούτοις, ἀφ' ἑσπέρας τὴν αὐτὴν παράστασιν ἐπιδείκνυται· καὶ λεγόντων, ὅτι κακοῦργός ἐστι, καὶ ἐλέγξαι μὴ δυναμένων, εἰσῆκε σιγῶν· ὅτε ᾗ ἠρωτήθη πρὸς τῆς βασιλείας, τότε ἐφθέγξατο πρὸς τὸν Πιλάτον, παιδεύων αὐτὸν καὶ" ἐάσαι πρὸς ὑψηλότερα. ἀλλὰ τί δήποτε ὁ Πιλάτος οὐκ ἐπ' αὐτῷ ποιεῖται τὴν ἐξέτασιν, ἀλλ' ἰδίᾳ εἰς τὸ πραιτώριον εἰσελθών; μεγάλην τινὰ εἶχεν ἐπανόρθωσιν πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐβούλετο μὴ θορυβουμένων Ιουδαίων πᾶσι ἀκριβῶς μαθεῖν. εἶτα ὅλῳ εἶπε, τί ἐποίησας; πρὸς μὲν τοῦτον οὐδὲν ἀπεκρίνατο· πρὸς ᾗ ὃν μάλιστα ὁ Πιλάτος ἀκοῦσαι ἐπόθει, τ βασιλείας τῆς αὐτοῦ, πρὸς ταύτης ἀποκρίνεται λέγων· ἡ βασιλεία μου οὐκ ἔστιν ἐκ τ κόσμου τούτου· τουτέστι, βασιλεὺς μέν εἰμι, ἀλλ' οὐ τοιοῦτος, οἵ ἐπανοπλεύεις, ἀλλὰ πολλῷ λαμπρότερος, καὶ ἀφ' τούτων ᾗ ἀφ' τῶν ἔξω, ὅτι οὐδὲν ἐβλαψαι αὐτὸν δεινὸν," ἀποφαίνων. ὁ γὰρ εἶπεν, εἰς τοῦτο γεγέννημαι, ᾗ εἰς τοῦτο ἦλθον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ, δείκνυσι οὐδὲν εἰργασμένον αὐτὸν δεινόν. Εἶτα εἶπεν, πᾶς ὁ ὢν ἐκ τ ἀληθείας, ἀκούει μου τ φωνῆς, ὅτι καὶ πάντα ἀφ' τούτων ᾗ πείθει γνώσεσθαι τῶν λεγομένων ἀκριβῶς. Εἴ τις γὰρ ἐστί, φησὶν, ἀληθὴς, ᾗ ταῦτα πείθει, πάντως ἀκούσεταί μου. ὕστερον ᾗ αὐτὸν εἶλε τοῖς βεβαίοις ῥήμασιν, ὡς εἰπεῖν·

38 Τί ἐστιν ἀλήθεια; Αλλὰ τίνος πρὸς ὃ κατεπείγει ἴσασιν. Συνῆδει γὰρ, ὅτι τοῦτο μὲν ἐδεῖτο χωρὶς ὃ ἐρώτημα· θέλει ᾗ αὐτὸν ἁρπάσαι τῆς ὁρμῆς τῶν Ιουδαίων. διὸ ἐ ἐξῆλθε, ᾗ τί φησιν; Εγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ. Καὶ σκόπει πῶς Συνετῶς. ὑ γὰρ εἶπεν, ὅτι, ὅλῳ ἤμαρτε ᾗ ἄξιος ἐστὶ θανάτου, συνείσαγε αὐτὸν τῇ ἑορτῇ· ἀλλὰ πρῶτον αὐτὸν ἀπαλλάξας αἰτίας ἁπάσης, τότε ἐκ περιουσίας ἄξιοι, εἰ ἐ μὴ βούλοιντο ὡς ἀληθῶς ἀφιέναι, κἂν ὡς ἐπιβούλῳ ὃ χωρὶς συνείσαγε. διὸ ἐ ἐπήγαγε·

39 Εστι Συνήθεια ὑμῖν, ἵνα ἕνα ἀπολύσω ἐν ὃ πάσχα· Εἶτα ἐντεῦθεν, Βούλεσθε οὖν ἀπολύσω τ βασιλέα τ Ιουδαίων; ἐκραύγασαν οὖν πάντες· 40 Μὴ τ τον, ἀλλὰ τὸν Βαραββᾶν. Ω τῆς μιαιφονίας γνώμης· τὸν μὲν ὁμοεθνεῖς αὐτῶν, καὶ τὸν ἐπιθυμοῦντες ἀφιέναι· τὸν ᾗ ἀνθρωποκτόνον καλέσαι καλοῦσιν. τοῦτ γὰρ αὐτοῖς αἴρετον ὁ νόμος. σὺ ᾗ ὑπὲρ πάντων σκόπει τὸν φιλανθρωπότατον τὸν διδάσκαλον τὸν ἐπὶ τούτοις. ἐμάσιξεν αὐτοὺς ὁ Πιλάτος, ἅπερ ἐκλῦσαι βουλόμενος ᾗ παραμυθήσασθαι τὸν Ιουδαϊκὸν ζῆλον. ὅλῳ γὰρ τοῖς προτέροις οὐκ ἴσχυσεν αὐτοὺς ἀφελέσθαι, ἀπιδὼν μέχρι τούτου ὃ δεινὸν ἔπραξαν, καὶ ἐμάσιξε, καὶ γνόφον τὰ γνόμενα συνεχώρησε, τὸν χαλεπώτατον ᾗ τὸν φθόνον ἀφεστιθῶναι, ὡς αὐτὸν χαλάσαι τὸν ὀργήν. διὰ τοῦτο καὶ ἐστεφανωμένον ἔζηγαγε πρὸς αὐτούς, ἵνα τὸν ὕβριν τ εἰς αὐτὸν γενομένων ἰδόντες, μικρὸν ἀναπνεύσωσι τῶν πάντων ᾗ ἐμέσωσι τὸν ἰόν. καὶ πῶς ᾗ γραπτέον ταῦτα ἐποίουν, ἄγε μικρὰ ἐπιστήμα ᾗ ἀρχαίους λόγους εἰς χάριν τῶν Ιουδαϊκῶν. ἐπεὶ οὖν τὸν ἀρχηγὸν πρὸ ἐκείνου κολαζόντες εἰσῆλθον κύκλῳ, ἀνὰ τοῖς Ιουδαίοις χαριζόμενοι, χρημάτ ἕνεκεν πάντα ἐτόλμων. ἀνῆ ὅμως τοσούτων καὶ τηλικούτων γνωρισμάτων αὐτὸς εἰσῆκει σιγῶν, ὅπερ οὖν ᾗ ἐπὶ τῆς ἀξιοπίστου ἐποίησε, ᾗ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. σὺ δὲ μὴ μόνον ἄκουε ταῦτα, ἀλλὰ ᾗ ἐπὶ τῆς ἀφανοῦς ἴχνη διωκέ, καὶ τ βασιλέα τῆς οἰκουμένης ᾗ τῶν ἀγγέλων πάντων ὁρῶν κολαζόμενον ἀντὶ γραπτῶν, ἀφ' ῥημάτ, ἀφ' ἡμάτων,

μάτων, καὶ πάντα φέροντα σημεῖα, μιμοῦνται τὸν ἔργων αὐτός. ὅπερ γὰρ εἶπεν ὁ Πιλάτος, τὸν βασιλέα τῶν Ιουδαίων, καὶ σῆμα αὐτοῦ χλευασίας λοιπὸν ἐπιθέασιν.

4 Εἶτα ἐξαγαγὼν αὐτὸν, φησὶν· Ἐγὼ μίαν αἰτίαν εὑρίσκω κατ' αὐτοῦ. Ἐξῆλθεν κζ' ιθ'. οὖν ἔχων τὸ στέφανον, καὶ οὐδὲ ὅπως ἐσθέσθη ἡ ὀργὴ, ἀλλ' ἐθέλων σαυρῶσαι, σταυρῶσαι αὐτόν. ἰδὼν 5 τοίνυν ὁ Πιλάτος εἶχε πάντα γινόμενα, φησὶν·

6 Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ σταυρώσατε. Οὐκ ἦλθεν ὅτι καὶ αὐτὸς μέτεσχε μέρους τοῦ ἐκείνων ἀνοσιουργήματος. Ἐγὼ γάρ, φησὶν, οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω κατ' αὐτοῦ.

Ὅρα μέντοι πόσων ὁ δικαστὴς ἀπολελυτῶται, συνοχὰς αὐτὸν ἀπαιτήσαντων ἐγκλημάτων· ἀλλὰ τοῦτον κωλύει τούτων ἀπάγειν. καὶ γὰρ τὸ, λάβετε καὶ σταυρώσατε, * ἀφοσιουμένου ἐστὶ, καὶ 10 ἐπὶ πρᾶγμα οὐ συγκεχωρημένου αὐτοῖς ὠθουμένου. αὐτοὶ μὲν οὖν ἦγαγον αὐτὸν, ἵνα μὴ τῆς τοῦ ἀρχιερέως χρίσεως τοῦτο γένηται· συνέβη δὲ τοὐναντίον, ἀπὸ τῆς χρίσεως τοῦ ἀρχιερέως αὐτὸν ἀπολυθέντα μᾶλλον. Εἶτα, ὅπερ κατηγορήθησαν,

7 Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, φησὶ, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι υἱὸν Θεοῦ ἐποίησεν ἑαυτόν. Πῶς οὖν, εἰ πάντος τοῦ δικαστοῦ, λάβετε αὐτὸν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν 15 κρίνατε, ἐλέγετε, οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν ἀποκτεῖναι οὐδένα· σταυρώσατε δὲ ὅλως τὸν νόμον καταφεύγετε; καὶ σκόπει τὸν κατηγορεῖν. υἱὸν Θεοῦ ἐποίησεν ἑαυτόν. τοῦτο ἔγκλημα, εἰπέ μοι, ὃ τὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ πράττοντα λέγειν αὐτὸν εἶναι υἱὸν τοῦ Θεοῦ; τί οὖν ὁ Χριστὸς; καὶ ταῦτα πρὸς ἀλλήλους διαλεγομένων αὐτῶν ἐσίγα, πληρῶν ὃ προφητικὸν εἶχεν, ὅτι οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ· ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἦρθη. Εἶτα Πιλάτος μὲν φοβεῖται, περὶ αὐ- 20 τῶν ἀκούσας, ὅτι υἱὸν Θεοῦ ἑαυτὸν ἐποίησε, καὶ δέδοικε μήποτε ἡ ἀληθὴς ὃ λεγόμενον, καὶ δόξῃ προδώσομεν· αὐτοὶ δὲ διὰ προφάσεως καὶ ῥήματος τοῦτο μαθόντες καὶ πιθανίσαντες, ἀλλ' ἀναγεῦσιν αὐτόν. ὑπὲρ ὧν ἐγκαλῶ προσκαιρεῖ. διὰ τοῦτο οὐκ ἐπὶ αὐτὸν ἐρωτᾷ, τί ἐποίησας; ἀλλ' ἀνωθεν πάλιν ὑπὸ τοῦ φόβου καταστέλλεται ποιεῖται τὴν ἐξέτασιν, λέγων· Εἶ σὺ εἶ ὁ Χριστός; ἀλλ' οὐκ ἀπεκρίνατο. ὁ γὰρ ἀκούσας, ὅτι εἰς τοῦτο γεγένημαι καὶ εἰς τοῦτο ἦλ- 25 θον, καὶ ὅτι ἡ βασιλεία μου οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν, καὶ ὀφείλων αἰτίας ἑαυτοῦ δέξεσθαι, τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησεν, ἠκολούθησεν ἂν τῇ Ιουδαϊκῇ ὁρμῇ. Εἶτα σκῆπτρον πάντοθεν ἐπιτομιζόμενοι, ὅτι δημόσιον ἔγκλημα τὸν λόγον ἐξάγουσι, λέγοντες· Ὁ ποιῶν ἑαυτὸν βασιλέα, ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι. Ἐγκαλῶ οὖν τοῦτο ἐξετάσαι μὲν ἀκριβείας, εἴτε τυραννίδι ἐπέθε- το, καὶ τὴν Καίσαρα τὴν βασιλείας σκοπὸν ἐπιχείρησεν. ἀλλ' ὁ ποιήσας τὴν ἐξέτασιν μὲν ἀκρι- 30 βείας. διὰ τοῦτο οὐδὲν αὐτοῦ ἀπεκρίνατο, ὅπερ ἤδει εἰκῇ πάντα ἐρωτῶν. καὶ ἄλλως δὲ, τῶν ἔργων μαρτυρούντων αὐτῷ, οὐκ ἐβούλετο διὰ λόγου ἀκαίρου καὶ ἀπολογίαν συντίθεσθαι, δικαίως ὅτι ἐκεῖνοι ὅτι τοῦτο ἔργαται. ἐπεὶ δὲ ἐσίγησε, 10 Φησὶν ὁ Πιλάτος· οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε; Ὁρᾷς πῶς ἑαυτὸν προκατέκρινεν; εἰ γὰρ σὲ σοὶ ὁ πόνος ἔφαγε, τίνος ἕνεκεν ἀδικίαν αἰτίαν εὑρὼν οὐκ ἀπολύεις; ἐπεὶ δὲ καθ' ἑαυτὸν τὴν ἀπόφασιν ἐξήνεγκε, δῆτα λέγει· 35 11 Μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει ὁ παραδιδούς μέ σοι, Δικαίως ὅτι καὶ αὐτὸς ἐναβύθιος ἁμαρτίας ἐστίν. Εἶτα κατὰ σοῦ αὐτοῦ τὸ φρόνημα καὶ τὸν τρόπον, φησὶν· Οὐκ εἶχες ἐξουσίαν, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον, Δηλονότι οὐχ ἁπλῶς καὶ τοῖς τοῦ πολλοὶ ἀκολουθοῦμεν τοῦτο γινόμενοι, ἀλλὰ μυστικῶς ἐπιτελούμενοι. ἵνα μὴ ἀκούσας, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον, νομίσῃ τὸ πάντος ἀπηλλάχθαι ἐγκλήματος, δῆτα τοῦτο εἶπε· μείζονα ἁ- 40 μαρτίαν ἔχει ὁ παραδιδούς μέ σοι. ἐμοὶ μὲν εἰ δεδομένον ἦν, ὅτε σοὶ, ὅτε ἐκεῖνοι ἐναβύθιοι ἐγκλήματα. εἰκῇ ταῦτα λέγεις. ὃ γὰρ δεδομένον σταυρωθῆναι ὃ συγκεχωρημένον ἐστὶ· σώσαι εἴλεγεν, εἶασε ταῦτα γενέσθαι· ὑμεῖς μὲν δῆτα τοῦτο τῆς πονηρίας ἐκπνεύσατε. κατέπληξεν αὐτὸν διὰ τοῦ ῥήματος, καὶ σαφῆ πεποίηκε τὴν ἀπολογίαν. ὅλως δὲ ἐζήτει αὐτὸν ἀπολῦσαι ἐκεῖνος. ἀλλ' αὖθις πάλιν ἐκραύγαζον·

12 Εἰ

12 Εαὶ τῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος τῦ Καίσαρος. Επειδὴ γὰρ ἀπὸ τῦ νόμυ πολλαχόθεν ἐγκλήματα εὑρεῖν ὥπτοσαν, κακεῖργας ὅτι τὸν ἔξω τῆς οἰκυμένης τέμνεις, λέγοντες· Πᾶς ὁ βασιλέα ἑαυτὸν ποιῶν, ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι. Καὶ πῦ ἦν τετραρχικὸς ἐφόδιον; πόθεν ἦ ἔσχεν ἰσχὺν τῦτο; ἀπὸ τῆς ἀλυσιτελείας; ἀπὸ τῦ ἀζημίυ; ἀπὸ τῦ ἀζήμιος; ἀπὸ τῶν γραπτῶν; ὐχὶ μόνος αὐτὸς τῦ δώδεκα μαθητὰς ἐδιδάσκει, πόνυς ἐυπετῶς μετιών, καὶ ζῆφον, καὶ φολιὸν, καὶ οἶκησιν; ἀλλ' ὢ τῆς ἀμαθείας, καὶ τῆς ἀκρείυ φιλίας. ὁ γὰρ Πιλᾶτος, νομίσας καὶ δωυθῆναι λοιπὸν, εἰ παιδεύσει ταῦτα, ἐξέρχεται μὲν ὡς ἐξετάσων τὸ πρᾶγμα (τί γὰρ καθίσας τοῦτο ἐδίκαζε) συνόμοιος ἦ ποιησάμενος ἐξέτασιν, παραδώσων αὐτὸν, νομίζων δυσωπήσειν αὐτούς. ὅπερ γὰρ ὕστερος αὐτὸ ἐποίησε, πάλιν ἐπιχειρεῖ λέγων·

χ. ὀχήματι
χ. παιδεία
χ. πανταχόθεν

14 Ιδε ὁ βασιλεύς ὑμῶν. Επειδὴ δὲ εἶπον [ἐκεῖνοι,] χαίρωσον, πάλιν ἐπηγάγετο λέγων·

15 Τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; ἵνα μὲ ἴδωσιν, οὐκ ἔχομεν βασιλέα, εἰ μὴ Καίσαρα. Εκεῖνος ἑαυτοὺς ἐπαίρεσθαι τῇ κολάσει. Διὰ τῦτο καὶ ὁ Θεὸς αὐτοὺς παρέδωκεν, ὅτι καὶ αὐτοὶ πολλοῖς τῆς προνοίας αὐτῦ καὶ τῆς ὑπερβασίας ἑαυτῶν ἐξέβαλον. καὶ ὅτε ὁμοφώνως ἠρνήσαντο τὸν βασιλέα, εἶασεν αὐτοὺς πᾶς ἑαυτοῖς ψήφοις πολεμεῖσθαι. καίτοι τὰ λεγόμενα ἰκανὰ πᾶσαν τῆς ὀργῆς αὐτοῖς λοιπὸν. ἀλλ' ἰδιδοίκεισαν, μὴ πάλιν ἀφεθεὶς ὀχλαγωγήσῃ, καὶ πόνυς· ἐκεῖνος τότε ἔπεσεν. δεινὸν γὰρ ἡ φιλαρχία, δεινὸν, καὶ ψυχὴν ἱκανὸν ἀπολέσαι. Διὰ τῦτο οὐδέποτε αὐτὸν ἡσύχασαν· ἀλλ' ὁ μὲν Πιλᾶτος ἀπὸ φιλανθρωπίας ἐβύλετο ἀφεῖναι· ὕστερος ἦ ἐγκείμενος λέγοντες, χαίρωσον. καὶ τί δήποτε ὕστερος ἀνέλαβεν αὐτὸν ἐπιχείρησιν; ἐποιεῖτο τοῦτο ὁ διάβολος ἰῶ. διεδέκοντες οὖν μή τις αὐτὸν μὴ ταῦτα λάβῃ μανθάνῃ, ἀσυνδάζωσι καὶ ὑπὲρ ὑμωμοσίας ἀγαγεῖν τὸν ἐπάρατον, οὐκ εἰδότες, ὅτι διὰ τῦ κωλυμένου αἴρεται ἡ ἀλήθεια. ὅτι γὰρ τῦτο ἐπανώρθωσεν, ἀκούσον τί φασιν· ἡμεῖς ἠκούσαμεν, ὅτι πλάνος ἐκεῖνος εἶπεν, ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. Διὰ τοῦτο πάντα ἐκύκων, αὖθις καὶ κάτω τρέφοντες, ὥστε τὰ μετὰ ταῦτα λυμαίνασθαι· καὶ συνεχῶς ἐπιβόων, σταύρωσον, δῆμος ἅπας ἐπὶ τῶν ἀρχόντων διεφθαρμένος.

χ. φασὶ

ΗΘΙΚΟΝ Ημεῖς ἦ μὴ μόνον διανεωσόμεθα ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς Διαιοίας φέρομεν αὐτά, ⓦ τέφρυον ⓦ ἀκτένιστον, ὁ ἱμάτιον, ⓦ κάλαμον, τὰ ῥαπίσματα, τὰς ὑπὲ κόρρης πληγὰς, τὰ ἐμπτύσματα, τὸν εἰρωνείαν. ἱκανὰ γὰρ ταῦτα συνεχῶς τρεφόμενα ἅπασαν ὀργὴν καθελεῖν. καὶ χλευάζομαι, καὶ ἀδίκως τι πάσχομεν, συνεχῶς λέγομεν· οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τῦ κυρίυ αὐτῦ· καὶ τὰ μὲν τῶν Ιουδαίων λεγόμενα φέρομεν εἰς μέσον, ἅπερ ἐφθέγξαντο λυττῶντες καὶ λέγοντες, ὅτι δαιμόνιον ἔχεις, καὶ Σαμαρίτης εἶ σὺ, καὶ ὅτι ὁ Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. διὰ γὰρ τοῦτο ταῦτα πάντα ὑπέμεινεν, ἵνα αὐτὸν καὶ ἴχνος βαίνωμεν ἡμεῖς, καὶ σκώμματα φέρωμεν ἃ μάλιστα τῦ λοιδορεῖσθαι ἐζήτησε. ἀλλ' ὅμως αὐτὸς μόνον ἔφερε ταῦτα, ἀλλὰ καὶ πάντα ἔπραττεν, ὥστε σῶσαι καὶ ἀπαλλάξαι τοῦ ταῦτα ποιοῦντας τῆς ἀποκειμένης κολάσεως. Ἐὰν γὰρ καὶ τῦ ἀποστόλους ὅτι τῇ τύπτειν ἔπεμψε σωτηρία. ἀκούεις μου τῶν λεγόντων, ὅτι οἶδα μὲν ὅτι κατ' ἄγνοιαν ἐποίησατε, ἐὰν δὲ τύπτειν εἰς μετάνοιαν αὐτοὺς ἐλκύσῃτον. ταῦτα καὶ ἡμεῖς ζηλώσωμεν. οὐδὲν γὰρ οὕτω ⓦ Θεὸν ἵλεων ποιεῖ, ὡς τὸ ἀγαπᾶν τῦτον ἐχθροὺς, καὶ εὖ ποιεῖν τῦτον ἐπηρεάζοντας. ὅταν τις ἐπηρεάζῃ, μὴ ποιῇς αὐτὸν ἴδῃς, ἀλλὰ ποιῇς ⓦ κτενῶντα δαίμονα, καὶ τῷ ὀργῷ ἅπασαν κατ' ἐκείνυ κίνησον· αὐτὸν ἦ ἐλέᾳ τὸ ὑπ' ἐκείνυ κινύμενον. εἰ γὰρ ὁ ψευδὸς ἀπὸ τῆς ἀκολάστυ, καὶ ὁ ὀργίζεσθαι ἐκκῇ πολλῷ μᾶλλον ἐκβλητέον. ὅταν κωμῳδυμένα ἴδῃς, σκόπησον ὅτι ὁ διάβολός ἐστιν αὐτὸν ὁ κινῶν. ὑ γὰρ χειρὶ ἀνῶν τὰ σκώμματα. ὁ γὰρ καλλωπιεῖς πανῆκῃ, καὶ ἀκτένιστον, καὶ ⓐ γελᾶντας· ἵνα ὀνειδίζων καὶ σκώπτων ἐκβακχεύσῃ, καὶ τῦ λοιδορεῖσθαι πρὸς ἡμᾶς, ἀμὰ θρυπτῆς ἄξιος, ἐπεὶ καὶ ὁ Χριστὸς ἐτραχήλισε ⓦ Ιούδαν σκώπτων. ταῦτα οὖν ἅπαντα μιμεῖσθαι ὑμᾶς ὅτι τῶν ἔργων. ἂν γὰρ ταῦτα μὴ καταρτώσωμεν, εἰκῇ καὶ μάτην εἰς τὸν κόσμον ἤλθομεν· μᾶλ-

λον

λση ὁ κ ὁπὶ κακῶ. ὁ γὰρ ὄστις ἡ πίστις ἐκβαλὴ εἰς τ̃ βασιλείαν εἰσαγαγεῖν· ἀλλὰ καὶ ταύτη μάλιστα καὶ ἀκριβῶς τὸν βίον φαῦλον ὁπιδικαιοῦσθαι ἔχει. Ὁ γὰρ εἰδὼς τὸ θέλημα τ̃ κυρίου αὐτ̃, Λκκ. ιϛ'. μη. μὴ ποιήσας, δαρήσεται πολλάς. κ πάλιν, Εἰ μὴ ἦλθον, φησί, καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν Ιωαν. ιε. κγ. οὐκ εἴχοσαν. ποίαν οὖν ἔχομεν ἀπολογίαν, οἱ τὸς τ̃ βασιλείαν γινόμενοι, καὶ εἰς τὰ ἄδυτα ἀκάνθας καταξιωθέντες, κ κοπετοὶ καὶ τρίζειν μυκτήρων ἀπαλλαττόμενοι, καὶ τ̃ σὺν τούτων μέλεσι πόνων ἡδόμενοι χάριτας; εἰ γὰρ ἐκεῖνοι διὰ δόξαν κενὴν τοσαύτην ἐπεδείξαντο φιλοσοφίαν, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς διὰ τὸ τῷ Θεῷ δοκεῖν χρὴ πᾶσαν ἀρετὴν ὁπτίεται. νῦν δ' σὺν χρεμπ̃ καταφρονοῦμεν· ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲ κ τῆς ἑαυτῶν πολλάκις ὑπερφέρουσι ψυχῆς, καὶ παῖδας ἐπέδωκαν σὺ πολέμοις τῇ τῶν δαιμόνων μανίᾳ, καὶ τῆς φύσεως κατεφρόνησαν διὰ σὺν δαίμονας· ἡμεῖς δ' σὺν ἀργυρίᾳ διὰ τ̃ Χριστὸν, σὺν ὀργῆς διὰ τὸ δοκεῖν τῷ Θεῷ, ἀλλὰ φλεγμαίνομεν, καὶ πυρεττόντων σὺν ἄμπελοι διακείμεθα. καὶ καθάπερ ἐκεῖνοι τῷ κακῷ κατιχόμενοι διακεῖσι· ὕτω κ ἡμεῖς, ὥσπερ ἀπὸ πυρὸς ἕνος ἀγχόμενοι, ὑδαμοῦ τῆς ὁπιθυμίας ζῶσαι δυνάμεθα, κ ὀργὴν κ φιλοχρηματίαν αὔξομεν. διὰ ταῦτα ἀχνύομαι κ ἐκπλήττομαι, πῶς μὲ ἕλκοντι βλέπων χρημ̃ καταφρονοῦντας, πῶς ἡμῶν μαθητὰς ἀπάγονται. εἰ γὰρ κ τούτων ὑγιαίνουσαν καταφρονοῦμεν, ἐτέρως ἀλόντας, ὑμῶν κ βασκανίᾳ· κ τὸ κέρδος δύσκολον καθορᾶν φιλοσοφίαν ὀργή. ὃ δ' αἴτιον, οὐ κατανοοῦμεν τὰ φάρμακα λαβοῦσι πῶς τὴν ζωφάν, σὺν μ̃ κατανύξεως αὐτὰς προσιόντες, κ ὀδυνῶν καὶ στεναγμοῦ, ἀλλ' ἁπλῶς, εἴ ποτε σχολὴν ἀγάλλοιμεν. διὰ ὅτο, ἐπειδὴ πολὺς φόρτος ἔλθῃ βιωτικῶν πραγμ̃, ὁπισκλύζει πάντα, κ εἴ τι ζέον κέρδος, ἀπόλλυσιν. σὺν γὰρ, εἴ τις τραῦμα ἔχων, εἶτα φάρμακον ὁπιτιθεῖς, μὴ μ̃ ἀκριβείας ὁπιδέησιεν, ἀλλ' ἐάσειεν ἐκπεσεῖν, κ ὕδατι, ἢ κόνει, ἢ αὐχμῷ, κ μυελοῖς ἑτέρως τοῖς δυναμένοις ὁπιτρέψαι τὸ ἕλκος ἑαυτ̃ σκεδάσαι, οὐ δηλήσεταί σε πλέον αὐτό· ἀλλὰ κ πρὸς τὴν τῶν φαρμάκων ἀθέτησιν, ἀλλὰ διὰ τ̃ οἰκείαν ῥᾳθυμίαν. ὕτο καὶ ἡμῖν συμβαίνει ἐνίοτε, ὅταν τοῖς μὲ θείοις λογίοις μακρὰν προσέχωμεν, τοῖς δ' βιωτικοῖς ἀφέσει ἑαυτοὺς σκεδάννυμεν καὶ διωκόμεθα. ὅταν γὰρ ὁ αὐτὸς ἀποπνίγηται πᾶς, κ πάντα ἄκαρπα γίνῃ. ἵν' οὖν μὴ τοῦτο γένηται, μικροὶ διαβλέψωμεν, ἀναβλέψωμεν εἰς τὸν οὐρανὸν, κ κατανοήσωμεν εἰς τὰ μνήματα καὶ τὰς σορεῖς τῶν ἀπελθόντων. κ ἡμᾶς γὰρ τὸ αὐτὸ μόριον τέλος, ἢ αὐτὴ τῆς ἀποδημίας ἀνάγκη πολλάκις προσ̃ τῆς ἑαυτέρας ἡμῖν ὁπισήσεται. παρασκευαζώμεθα τοίνυν πρὸς τὴν ἔξοδον ταύτην. κ γὰρ πολλοὶ ἡμῖν λῃ τῶν ἐφοδίων· ἐπεὶ κ πολὺ τὸ χάσμα ἐκεῖ, πολλὴ ὁ αὐχμὸς, πολλὴ ἡ ἐρημία. οὐκ ἔστιν εἰς πανδοχεῖον καταλῦσαι λοιπὸν, οὐκ ἔστιν ἀγορᾶσαι ἃ μὴ πάντα σὺν τοῦδε λαβόντα. ἄκουσον γοῦν ἃ λέγουσιν αἱ παρθένοι, τῶν ἀγόντων προσ̃ σὺν πωλοῦντας· ἀλλ' ὐκ εὗρον ἀπ' ἐκείνου σαν. ἄκουσον ἃ φησιν ὁ Αβραάμ· ὅτι χάσμα μεταξὺ ἡμῶν κ ὑμῶν. ἄκουσον τί φησιν ὁ Ιεζεκιὴλ πρὸς τῆς ἡμέρας ἐκείνης· ὅτι Νῶε κ Ιὼβ κ Δανιὴλ σὺν υἱοὶς αὐτῶν ὐ μὴ ῥύσονται. ἀλλ' ἡμᾶς μὴ γένοιτο τότων ἀκούσαι τ̃ ῥημ̃, ἀλλ' ἀρχούντως τῆς αἰωνίου ζωῆς λαβόντας σκεῦος τὰ ἐφόδια, μ̃ πρ̃σίας ἰδεῖν τὸν Κύριον ἡμῶν Ιησοῦν Χριστὸν, μθ' ὃ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν ᾗ ἀεὶ, κ εἰς σὺν αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ομιλ. πζ'. 16 ΤΟΤΕ ΟΥΝ ΠΑΡΕΔΩΚΕΝ ΑΥΤΟΝ ΑΥτοῖς ὁ Πιλάτος ἵνα σταυρωθῇ. πρ̃λαβον δ' τὸν Ιησοῦν, καὶ ἤγαγον [αὐτὸν,] 17 Καὶ βαστάζων τ̃ σταυρὸν ἑαυτῷ ἐξῆλθεν εἰς τ̃ λεγόμενον κρανίου τόπον, ἑβραϊστὶ δὲ Γολγοθᾶ, 18 Οπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν.

ΑΙ αὐτοεαγίαι τοῦ ὑ τοεσέχοντας διπαῖ καὶ αβαλφὶ ὧ τοδασύραν. ὅ- * καὶ
τα γὰ Ιουδαῖοι τοδῶ τὶω ἀρχὶω ἀπολωύοντες τῆς τῦ Θεοῦ ροπῆς,
ⓦ νόμοι τῆς τῶν ἐθνῶν βασιλείας ἐπιζήτουν, γὰ σὺ ἐρήμῳ μῦ ὃ
μαπα χρομμύων ἐμέμνηντο. κῦ ⓦ αὐτοὶ δὲ ἔφπον γὰ σὺ ζωῦδα, τὴ 5
βασιλείαν τῦ Χειςοῦ τοδαπτύθμει, τὶω τῦ Καίσαρος ἐπ' αὐςοῦ
ἐκάλεων. τοίγαρτοι ἀφ' τῦτον ἐπέζησαν αὐτοῖς βασιλέα κῦ τὶω αὐ-
τῶν ἀπόφασιν. ἐπεὶ οὖν ζωῦτα ἤκουσεν ὁ Πιλάτος, πεοέδωκεν αὐτοὺς ἵνα ςαυρωθῇ· σφό-
δρα ἀλόγως. δέον γὰ ἐρωτῆσαι, εἴ γε ἐαυτοῦ δίδασκε ὁ Χειςὸς ὅπι θεὸς ἐςι τυραπίδι, ἀπὸ τῦ
φόβου μέντοι τὶω ἀπόφασιν ἤνεγκε. κἀκεῖνοι ἵνα μὴ τῦτο πάθῃ, τοοσλαβὼν ὁ Χειςὸς φη- 10
σιν, ἡ ἐμὴ βασιλεία οὐκ ἔςιν ἐκ τῦ κόσμου τύτυ. ἀλλὰ τοῖς πεῦσιν ἑαυτοὺς ὅλως δοὺς,
ὑδὲν μέγα φιλοσοφῆσαι ἠθέλησε· κἀκεῖνοι ὃ τῆς γεωμαχικῆς ὅπαρ ἰχθμὸν ἰῶ αὐτὸν κατα πλῆ-
ξαι. ἀλλ' οὐδὲν τύτων ἐγένετο βέλτιον, οὐδὲ τοοὺς τὸν ὄχλον εἶδεν, ἀλλὰ πεέδωκεν αὐ-
τόν. ⓓ ἢ ἐπὶ ἡγεμὼν αὐτῷ τοῖ ςαυροῖ ὡς κατασίχων λοιτοῖ. ὑ γὰ ὃ ξύλον οἰωνίζοντο, κἀ
οὐδὲ ἄλλο ἰῶ ἐγίνετο. ὕτω γὰ ἐν ᾧ τύπῳ γέγονε. ὑ γὰ ὁ Ισαὰκ τὰ ξύλα ἐβάςασεν. ἀλλὰ 15
τότε μὲ μέχρι τῆς γνώμης τοῦ πατρὸς ἦν ὃ τοᾶγμα (τύπος γὰ ἰῶ) νῦν ἢ ὑ ὅτι τὴν ἔρ-
γων ἐξῆλθεν. ἀλήθεια γὰ ἰῶ. ὑ ἦλθεν εἰς τὸν χρμίου τόπον. ἰνές φασιν ἐκεῖ τὸν Αδὰμ τε-
τελευτηκέναι καὶ κεῖσθαι· καὶ ⓦ Ιησῦς ἐν ᾧ τόπῳ, εἶθα ὁ θάνατος ἐβασίλευσεν, ἐ-
κεῖ ὑ ὃ ζωὴ ἔπαυσε ςῆσαι. ὑ γὰ ζωὴ ἔπαυσε δεῖν βασάζων τὸν ςαυρὸν κῦ τῆς τῦ θανάτυ τυ-
ραπίδος. καὶ καθάπεο ⓓ νικηταὶ, οὕτω καὶ αὐτὸς ὅπλα τῶν ὤμων ἔφερε τὸ τῆς νίκης σύμ- 20
βολον. τί γὰ, εἰ καὶ ἑτέρα γνώμη ἔπαυσε ζωῦτα ⓓ Ιουδαῖοι; ςαυροῦσι ὃ αὐτὸν καὶ χ. ἐπὶ τὸν
μῦ λῃςῶν, ἄκοντες καὶ ὲ τύτῳ τὶω τοοφητείαν πληρωῦντες. ἃ γὰ ὑβρίζοντες ἐ-
πίσευν οὗτοι, ζωῦτα τῆ ἀληθείᾳ ζωντέλει· ἵνα μάθῃς ὅση αὐτῆς ἡ δύναμις. καὶ γὰ
Ησ. ιγ. 8. ὑ τῶν ἀνόητον τοοφήτην ὁ τοοφήτης, Οτι μῦ ἀνόμων ἐλογίσθη. ἐβούλετο τοιγαροῦν
συσκιάσαι ὃ γινόμενον· ὁ δαίμων· δῆ· οὐκ ἴσχυσεν. ἐςαυρώθησαν μὲ γὰ ⓓ τρεῖς, ἔλαμψε 25 χ. ἀφ' ὧν ἡ
ἢ μόνος ὁ Ιησῦς· ἵνα μάθῃς, ὅτι ἡ δύναμις αὐτῦ ὃ πανταχῦ ἐἰργάσατο. κἀκεῖνοι, τῶν τριῶν ὅτι ἀ λάμπα.
τῦ ςαυροῦ τοοσπλωσθέντων, τὰ ςαύματα ὕτως ἐγένετο· ἀλλ' ὅμως οὐδεὶς οὐδὲν τῶν γινο-
μένων ἐπέτρεψαν οὐδενὶ ἐκείνων, ἀλλ' ἢ μόνῳ τῷ Ιησῦ. ὕτως ἕωλος ἡ τῦ Βαβυλῶνος ὅπι-
βουλὴ γέγονε, ὑ εἰς τὸν αὐτὸν ὃ πανταχῦ τοεσεςάπη κεφαλαίων. ὑ γὰ ὀκ τῶν δύο τύπων διε-
σώθη εἷς. ὑ μόνον τοίπιον οὐκ ἐπηρέασε τῇ δόξῃ τοῦ ςαυροῦ, ἀλλὰ ὑ ζωντέλεσεν οὐ μι- 30 χ. ςαυροῦ
κρόν. τῦ γὰ κλοπῆσαι ζωὶ πέτρας οὐκ ἔλαβεν ἰῶ τὸ λῆξαι ἰῶ τὸ λῃςᾶναι ἐν ςαυρῷ μεταβαλεῖν, ὑ εἰς
τοοδόσιον εἰσαγαγεῖν.

19 Ἔγραψε δὲ ὑ καὶ τίτλον ὁ Πιλάτος· Ομοῦ μὲ οὖν Ιουδαίους ἀμυνόμενος, ὁ-
μοῦ δ' ἀπολογούμενος ὑπὲο τῦ Χειςοῦ. ὅπο γὰ ὡς φαῦλον ἐξέδωκεν, ὑ τὶω ψῆφον
ζωύτιν τῇ κοινωνίᾳ τῶν λῃςῶν βεβαιῶσαι ἐπιχείοησεν, ἵνα μηδενὶ λοιπὸν ἄξιον ποιήσας ὅπι- 35
φέρειν αἰτίας ὑ κατηγορῆν, ὡς Φαύλου ἰῶ ποιητῦ, ἐμφανίσῃ αὐτῶν τὰ σώματα καὶ
ποῶτον τῶν κατηγορεῖν βουλομένων, ὑ δεικνὺς ὅτι τῷ οἰκείῳ βασιλεῖ ἐπομένησαν, ὥσπεο ὅπι
δικαίου ἰῶ, ὕτω τὰ γράμματα ἔθηκε, λαμπεὰν ἀφιέντα φωνὴν, ὑ τὶω νίκην δηλοῦντα, ὑ τὶω βασιλέα τῶν ἀπαντηύντων, εἰ καὶ μὴ ὁλόκληρον· ὑ τότε ὑ μιᾷ γλώττῃ, ἀλ-
λὰ τοισὶ φωναῖς δῆλον ἐποίησεν. ὅπο γὰ πολλοὶ ἦσαν εἰκὸς μεγάλας ὲ τοῖς Ιουδαίοις ἄξιαι 40
τὶω ἑοοτὶω, ὥστε μηδένα ἀγνοῆσαι τὶω ἀπολογίαν, ταῖς φωναῖς ἁπάσαις τῶν Ιουδαίων τὶω
μεμψίαν ἐσκέπτουσε. ὑ γὰ ὑ ἐςαυρωμένος ἐβάσκαινον. κἀκεῖνοι τί τῦτο ὑμᾶς ἔλαθεν; ὑ-
δέν. Εἰ γὰ θνητὸς ἰῶ ὢν ἀθανάτυ ὑ σέβεσθαι ἔμαθε, πῶ διδάσκαλε ζὰ γράμματα λέγειλα,
ὅτι βασιλεὺς ἐςὶ τῶν Ιουδαίων; ὑ τί φασιν;

21 Εἶπε,

21 Εἰπέ, ὅτι αὐτὸς εἶπε. Νῦν μὲν γὰρ ἀπόφασίς ἐστι ἡ χειροτονία· διὸ καὶ προστεθῇ, ὅτι σκληρὸς εἶπε, τῆς αὐτῆς προπετείας καὶ ἀλαζονείας δίκην ὁ ἔγκλημα ὤν. Ἀλλ' οὐχ ὁ Πιλάτος πεῖσαι θέλει, ἀλλ' ὅτι τῆς προπέτειας ἔξω γενώμενος. οὐ μαρτυρῶ ἐγὼ τοῦτο οἰκειούμενος, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα. ὅπερ γὰρ καταχρώμενος τῷ σαυρῷ ὁ ξύλον, ὡς ὀφείλοντος αὐτὸν ἀπελεύθαι ἀπυδάζοντος, καὶ φόβου ὑπάρξαι, καὶ πρὸς ἕτερα καταπτήσσοντα τὸν πιστεύοντα ἀπύδειν, ἔμελλε ἡ χρεία ὕστερον ὑπιζητεῖσθαι· εἰκὸς ἦν τὸν πεῖσαι ὑμᾶς χρῆσθαι σαυρῷ· ἵνα μὴ ἀγνοῆται ὁ τοῦ διαπύτου, πρῶτον μὲν ἀπὸ τοῦ μέσου αὐτοὶ χρῆσθαι, ἔπειτα ἐγὼ καὶ ἀπὸ τοῦ πίναξ δῆλος πᾶσιν ἐγένετο. ⓜ γὰρ τῶν λοιπῶν πίναξ οὐκ εἶχον. ⓛ δὲ γράφωσι διειμάντο τὰ ἱμάτια, ⓦ ἡ χιτὼν οὐκ ἦν. ὅρα πάντα χρὸς δι' ὧν ἐπορεύοντο 10 τὰς προφητείας πληρούσας. ἐν γὰρ τούτῳ μόνῳ προείρητο. χιτῶνα τρεῖς ἦσαν σαυρούμενοι· ἀλλὰ τὰ τῶν προφητῶν ἐπ' αὐτοῦ ἐπληρώθη. ὅρα τί γὰρ μὴ ὅτι τῶν ἄλλων τοῦτο ἐποίησαν, ἀλλ' ὅτι τούτῳ μόνῳ; σὺ δέ μοι σκόπει προφητείας ἀκρίβειαν. οὐ γὰρ ὅτι ἐμερίσαντο μόνον, ἀλλὰ ὅτι ἡ οὐκ ἐμερίσαντο, εἶπεν ὁ προφήτης. τὰ μὲν οὖν διειμάντο, ⓦ ἡ χιτὼν δ' διειμέμητο, ἀλλὰ κλῆρῳ ὁ προῆγμα ἐπὶ τοῖς ἔφασι. τὸ δέ,

15 23 Ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφάντου, Οὐχ ἁπλῶς προέσχηται· ἀλλ' ⓜ μοῦ φασιν ἀληθείαν δι' αὐτοῦ δηλοῦσθαι, ὅτι οὐχ ἁπλῶς αὐθέντης ἦν ὁ σαυρούμενος, ἀλλὰ καὶ ἄνωθεν τοῦ θεότητα εἶχε. ἰσχὺς δὲ αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς χιτωνίσκης φασὶ τὸ εὐαγγελιστοῦ ἰσορρόν. ὅπερ γὰρ οἱ Παλαιστῖναι δύο ῥάκη συμβάλλοντες ὕπας ὑφαρόσοι τὰ ἱμάτια, δηλοῖ ὁ Ἰωάννης ὅτι τοιοῦτος ἦν ὁ χιτωνίσκος, φησὶν οὐκ ἦν ἄνωθεν ὑφάντος. τοῦτο δὲ ἐμοὶ δοκεῖ λέγειν ἀριστόμυθος ὁ 20 εὐτελὴς τῶν ἱματίων, ἡ ὅτι καθάπερ οἱ τοῖς ἄλλοις ἅπασι, οὕτω καὶ τῇ σολῇ ὁ λιτὸν ἐδώκε σχῆμα. 24 Καὶ ⓛ μὲν γράφωσι ταῦτα ἐποίουν, Αὐτὸς δὲ ἡ σαυρούμενος προβάλλεται τὴν μητέρα αὐτοῦ τῷ μαθητῇ, παιδεύων ἡμᾶς μηδένα ἐκάστης ἀναπνοῆς πᾶσαν ποιεῖσθαι ὑπιμέλειαν τῶν γεγηθοτῶν. ὅτε μὲν οὖν ἀκαίρως ἐνόχλησε, λέγει· τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γύναι; ἡ, τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου; οἶδα δὲ πολλοῦ τὴν φιλοστοργίαν ὑπιδείκνυται, ἡ προβάλλεται αὐτὴν τῷ μαθητῇ οἱ ἠγάπα. πάλιν ἑαυτὸν κρύπτει ὁ Ἰωάννης μετεωρίζων. εἰ γὰρ ἠβούλετο κομπάζειν, ἡ τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἠγαπᾶτο. ἡ γὰρ εἶχε τοῦ μεγάλην τινὰ εἶ) ἡ φιλοσοφίαν. ἵνα δὲ ἔσχε ταύτην ἕτερον δὲ Ἰωάννην δηλοῖ), ταύτην προβάλλεται αὐτὸν κατηφοῦντα; οὐ κομψὸς οἶδε τοῦ τῶν ῥημάτων προβολέως· καὶ ἄλλως δέ, ὑ μαρτυρῶ τοῦ τιμηθῆναι αὐτὸν τιμῇ τοιαύτῃ, ἡ τῆς προμηθείας λαβεῖν ⓦ μι- 30 σθόν. σὺ δέ μοι σκόπει πῶς ἡ ἐσταυρωμένος ἅπαντα ἀταράχως ἔπραττε, δι' μαθητῇ δηλαλεγόμενος περὶ τῆς μητρός, προφητείας πληρῶν, δι' ληστῇ χρηστὰς ἐποτίσων ἐλπίδας. καίτοι περὶ ἣν ἐσταυρωθῆναι, φαίη) ἰδρῶν, ἀγωνιῶν, δεδοικώς. τί οὖν τοῦτο ἔστι; ὑδὲν ἄπορον, ὑδὲν ἀσαφές. ἐκρύβη μὲν γὰρ ἡ τῆς φύσεως ἀσθένεια ἐδίδου· ἐσταῦτα ἡ ἡ τοῦ δυνάμεως ἐξουσία ἐδείκνυτο. ἄλλως ἡ, ἡ ἡμᾶς δι' ἀμφοτέρων παιδεύει τοῦτο, καὶ πρὸ τῶν δεινῶν θορυ- 35 βούμενα, μὴ δόξῃ τοῦτο ἀφίσταν τῶν δεινῶν· ἐπιθυμῶ ἡ εἰς ⓦ ἀγῶνα ἐμβαλεῖν, πάντα ῥᾴσα ἡ εὐκόλα ἡγεῖσθαι. μὴ τοίνυν τρέμωμεν θάνατον. ἔχει μὴν γὰρ ἡ ψυχὴ τὴν φύσιν τὸ φιλόζωον· ἀλλ' ὁ ἡμῖν κεῖται λοιπὸν ἡ λύσις ταύτης τὰ δεσμά, τὴν ἐπιθυμίαν ἀθανῆ ποιῆσαι, ἡ δῦσαι ἡ τυραννικωτέραν ἐργάσασθαι. ὥσπερ γὰρ ἔχομεν τὴν ἐπιθυμίαν τῆς τῶν σωμάτων μίξεως, ὅταν ἡ φιλοσοφῶμεν, ἀθανῆ ποιοῦμεν τὴν τυραννίδα· ὕτω δὲ ἐπὶ τῆς 40 ζωῆς συμβαίνει. καθάπερ γὰρ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν σωμάτων ὁ ἐνέθηκε ταῖς παιδοποιίαις, συγχεῶν ἡ μὴν τὰ Σοδόμων ὁ Θεός, ἡ κωλύων τὴν ἀνωτέρω τῆς ἐγκρατείας ὁδεύειν ὁδόν· ὕτω ἡ ⓦ πόθον τῆς ζωῆς ὁ ἔπαυσε, κωλύων ἑαυτοὺς ἀναιρεῖν, οὐκ ἐμποδίζων ἡ ἡμῖν πρὸς τὸ τῆς πρώτης ζωῆς ἀναφοράν. ὁ χρὴ ταῦτα εἰδότας τὰ μέτρα φυλάττειν, ἡ μήτε ὕβρεως ὅτι ⓦ θάνατον ἴσην ποτὲ, καὶ μυεῖα δὲ ἔχη δεινά· μήτε ἐλκόμενοι ὑπὸ τῶν

δ᾽ Θεῷ ἀηχοιώτων αἰαδύεσθαι καὶ ὀκνεῖν, ἀλλὰ θαῤῥοῦντας ἀποδύεσθαι, τὴν μέλλουσαν τῆς πρόσης ζωῆς προεπιμέλειαν. 25 Αἱ δὲ γυναῖκες πρόφασιν δὲ ἔσυρον,

Καὶ τὸ ἀδενέστερον ἦθος αὐδρότερον ἐφαίνετο. ὕτω πάντα μετισχυάζετο λοιπόν. αὐδὲς ὁ τὴν μητέρα προδηλῶν, φησὶν

26 Ἰδὲ ὁ υἱός σου. Βαβαὶ τῆς ἀμῆς· ὅση ⟨W⟩ μαθητὴν ἐτίμησε τιμήν; ὅπου γὰρ αὐδὲς ἀπῆν λοιπὸν, τῷ μαθητῇ προέδωκε τηρεῖσθαι. ὅπου γὰρ εἰκὸς ἦν, ἄτε μητέρα ὖσαν, ἀλγεῖν, ἢ τὴν προσασίαν ζητῶν, εἰκότως αὐτὴν ἐγχειρίζει τῷ παθουμένῳ.

27 Τότῳ φησὶν, ἴδε ἡ μήτηρ σου. Ταῦτα δὲ ἔλεγε, ζωὰ πλέον αὐδεὶς εἰς ἀγάπην· ὅπερ δῆλον ἢ ὁ μαθητὴς ζωιεῖς, εἰς τὰ ἴδια αὐτὴν ἔλαβε. ὅμοι τί γὰρ μαθήσεις ἄλλης ἐμνημόνευσε γυναικὸς, καίτοι γε ἑτέρα εἰσήκει; διδάσκων ἡμᾶς πλέον τι νέμειν ταῖς μητράσιν. ὥσπερ γὰρ σαρκικοῖς τοῖς γεννῶσι προσὶ τὰ πνευματικὰ, οὐδὲ εὐδίαιαι χρὴ, ὅταν ὅταν μηδὲν ἐμποδίζωσι, ἀπὸν δὲ εἰκὸς ἀποτέμνειν αὐδεῖς δεῖ, ἢ προσῆκε ἄλλοις αὐτοὺς πλέαι, αὐτὸ ὧν ἔτυχεν, αὐτὸ ὧν ἀνέθρεψαν, αὐτὸ ὧν μοῖα ὑπέσησαν δεπά. ὕτω καὶ Μαρκίωνος ὕβρισμάζετε ἀναγκωτέον. εἰ γὰρ μὴ ἐγεννήθη χῦ σάρκα, μηδὲ μητέρα ἔσχε, ἵνος ἔνεκεν τοσαύτην προσὶ αὐτὸν μόνον ποίησιν προσήκατο; 28 Μετὰ ταῦτα εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα τετέλεσται· Τουτέστιν, ὅτι οὐδὲν λείπει τῇ οἰκονομίᾳ. πάντα γὰρ ἐσαυτοῦ ἔδειξε καιρὸν δείξας ⟨W⟩ θάνατον τοῦτον ὅτε, εἶγε σὺν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ πολυτίμητος ὃ πάντα ἔκειτο, καὶ ὑπέτεσεν ἑπόμενον τῷ σώματι ἡ πολυτή, ἕως ὅτε αὐτὸς ἐβούλετο· ἐβούλετο δὲ μὴ τὸ πάντα πληρῶσαι. ὅμοι τοῦτο καὶ ἔλεγεν, Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. Εἰδὼς οὖν πάντα πεπληρωμένα λέγει· δι᾽ ὧν, πάλιν σὺν τούτοις προφητείαν πληροῖ. σὺ δέ μοι τὸ μακρὸν τῆς προτέρων σύντομον. καὶ γὰρ μυρίοις ἔχομεν ἐλέγχοις, καὶ δικαίως πεποιήκοτες ὧμεν, ὁρῶντες αὐδεὶς δικαιοσυνήσοις καταχαμοῦμεν. ὅτου δὲ οὐδὲ ὕτως ἐσωίσαντο προσὶ αὐτὸν, οὐδὲ τοῖς ὁρωμένοις γενήσεσι ἤμεσεν, ἀλλ᾽ ἐξεθηλοῦτο μᾶλλον, καὶ τὴν εἰρωνείαν ἐπέτεινον· ὃ καὶ ἐκ τοῦ προσεγκωμιάζειν ὄχος, ὕτως αὐτὸν ἐπόπιζον, ὡς τοῖς καταδίκοις αὐτὸ προσφέρεσθαι· ἐπεὶ δὲ ὕδατος ὅμοι τοῦτο προσῆκεν).

30 Λαβὼν οὖν φησι, τετέλεσται. Εἶδες ἀπαρέγχως καὶ μετ᾽ ἐξουσίας πάντα προσέθηκα; ὃ τὸ ἐξῆς ἦν τοῦτο δηλοῖ. ὅπου γὰρ πάντα ἀπηρτίσθη, κλίνας τὴν κεφαλὴν (οὐδὲ γὰρ αὖτη προσῆλωτο) τὸ πνεῦμα ἀφῆκε, τουτέστιν, ἀπέψυξε. καίτοι γε μὴ δὲ κλίναι τὴν κεφαλὴν δὲ ἀκριβῶς σὺν τοῦτο ἦν θαυμαστόν. ὅτου δὲ ὅπου ἐξέπνευσεν, ἔκλινε τὴν κεφαλήν, ὅσον ἐφ᾽ ἡμῖν ἴσμεν, ἀλλ᾽, ὅπου ἔκλινε τὴν κεφαλήν, ὅτι ἐξέπνευσε· διὸ ὧν πάντων ἐδήλωσεν ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτι γε πάντως κύριος αὐτὸς ἦν. ἀλλ᾽ οἱ Ἰουδαῖοι πάλιν, ⟨W⟩ τὴν κάμηλον καταπίνοντες, καὶ ⟨W⟩ κώνωπα διϋλίζοντες, τηλικοῦτον ἐργασάμενοι βλημμα, περὶ τὰς ἡμέρας ἀκριβολογοῦνται). 31 Ἐπεὶ γὰρ προσκυνητὴν ἦν λοιπὸν, ἵνα μὴ μείνῃ ὑπὲρ τὰ σώματα, ἠρώτησαν ⟨W⟩ Πιλάτον, ἵνα κατεαγῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη. Ὁρᾷς πῶς ὅτι ἠμελεῖτο ἡ ἀλήθεια; διὰ ὧν σκῆνοι σπουδάζοισι, δῆλον τούτων ἡ προφητεία πληροῦται. ἀπὸ γὰρ τούτων ἑτέρα αὐδεῖς αὕτη προσαναφώνησις λαμβάνει τέλος. ἐλθόντες γὰρ ⟨Φ⟩ γραπτῶσι, τῶν μὲν ἄλλων κατεάξαι τὰ σκέλη· τοῦ δὲ Χριστοῦ οὐκ ἔτι. ἀλλ᾽ ὅμως ὅτι χαριζόμενοι τοῖς Ἰουδαίοις ἔνυξαν αὐτοῦ τὴν πλευρὰν τῇ λόγχῃ, καὶ ἐκεῖ τὸ σῶμα λοιπὸν σύνδεσμοι. ὦ τῆς μιαρᾶς προαιρέσεως καὶ σκαιᾶς. ἀλλὰ μὴ θορυβηθῇς μηδὲ καταφήσῃς, ἀγαπητέ. ἃ γὰρ ἀπὸ πονηρᾶς ἑτοιμότητος σκῆνοι, ταῦτα τῇ ἀληθείᾳ ζωογονίζετο. προφητεία γὰρ ἦν καὶ σταυρὸν λέγουσα· Οἴμοι, εἰς οἷ ἐξεκέντησαν. καὶ ὅτου μόνου, δηλαδὴ τοῖς μέλλουσιν ἀπιστεῖν ἐγίνετο πίστεως ἀπόδειξις τὸ τολμηθὲν, οἷ δὲ Θωμᾶς καὶ τοῖς κατ᾽ ἐκεῖνον. μὴ γὰρ τοῦτο καὶ μυστήριον ἀπόῤῥητον ἐτελεῖτο. ἐξῆλθε γὰρ ὕδωρ δὲ αἷμα. οὐκ ἁπλῶς δὲ, οὐδὲ ὡς ἔτυχεν, αὗται ἐξῆλθον αἱ πηγαί· ἀλλ᾽, ὅπου ἐξ ἀμφοτέρων τούτων ἡ ἐκκλησία

Ζαχ. ιβ. ι.

Ἰω. ι. ιη.

χ τότε

Ζωιεῖται.

ζωώσησε. καὶ ἴσασιν Ⓐ μυστα γαρ ἐγώμεθα, δι' ὕδατος ἅμα καὶ πνεύματος ἀναγεννώμενοι, δι' αἵματος δὲ καὶ σαρκὸς τρεφόμενοι. ὁπόταν οὖν ἔρχωμαι λαμβάνειν τὰ μυστήρια, ἵνα, ὅταν πορεύσῃς ἐπὶ φερνὴν πατρικὴν, ὡς ἀπ' αὐτῆς πίνων τῆς πλευρᾶς, ἅτοιμος πορεύσῃς.

35 Καὶ τοῦτο ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε, καὶ ἀληθὴς ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ. Τοῦτ-
ἔστιν, ὁ περὶ ἑτέρων ἔκραζα, ἀλλ' αὐτὸς πρῶτον εἶδον, καὶ ἀληθὴς ἐστὶν ἡ μαρτυρία. Εἰκότως. ὕδωρ γὰρ ἀναμφίλεκτον ἐξηγεῖται, καὶ μέγα τι καὶ θαυμαστὸν ἐξηγεῖται, ἵνα κἀκεῖνος Ⓐ λέγῃ· ἀλλ' αὐτὸς τὰ τῆς αἱρετικῆς ἀσφαλῶς ὁράμενος τόματα, καὶ τὰ μέλοντα προδιαφωνεῖν μυστήρια, καὶ τὸ σαπροχείμενον αὐτῶν καταπτύσῃ θησαυροῦ, ἀκριβολογεῖται περὶ τοῦ συμβάντος.

36 Πλεονάζει καὶ ἐνταῦθα ἡ προφητεία, ὅτι οὕτω αὐτοῦ καὶ ζωοτεύσουσι.

Εἰ γὰρ καὶ περὶ τοῦ πρὸ Ἰουδαίοις ἀμφοῦ τοῦτο εἴρηται, ἀλλὰ σφόδρα τῶν ἀληθῶν ὁ τύπος προέδραμε, καὶ ὅπερ τούτου μᾶλλον ἀξίον. σφόδρα καὶ Ⓐ προφήτην εἰς μέσον ἤγαγε. ὅπου γὰρ ἄνω καὶ κάτω ἑαυτὸν εἰς μέσον φέρων οὐκ εἰδὼς ἀξιόπιστος εἶ), προφέρει Ⓐ Μωϋσέα λέγων, ὅτι ἁπλῶς οὕτω τοῦτο ἐγένετο, ἀλλ' ἄνωθεν προεγράφη. καὶ ὅτι ἔστιν ἐκεῖνο τὸ εἰρημένον, ὅτι ὀστοῦν αὐτοῦ οὐ συντριβήσεται). Ἐκ πάλιν τῷ προφήτῃ πρὸ ἑαυτοῦ τὴν πί-
στιν παρέχει. Ταῦτα δὲ εἶπον, φησὶν, ἵνα μάθητε ὅτι πολλὴ ἡ συγκίνεια τοῦ τύπου πρὸς τὴν ἀλήθειαν. ὁρᾷς πόσων πεῖται ἀπιστιῶν ὡς πιστοῦσθαι δεόντων ἐπαίδευσεν εἶναι καὶ αἰσχύνης φέρειν; τὸ γὰρ καὶ εἰς νεκρὸν ὑβρίσαι σῶμα Ⓐ γραπτοῦσθαι, πολὺ σωφρονοῦσαι πολλῷ χεῖρον ἦν. ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα, φησὶν, εἶπον, καὶ μὴ πολλῆς ἀπιστίας εἶπον, ἵνα πιστεύσητε. μηδεὶς τοίνυν ἀπιστείτω, μηδὲ αἰσχυνόμενος βλασφημείτω τὰ ἡμέτερα. Τὰ
γὰρ μάλιστα ἐπαινούμενα δεχόμενα ἐστὶν), ταῦτα ὅτι τὰ συμβολεύματα τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν. 38 Μετὰ ταῦτα ἠρώτησεν Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, μαθητὴς ὢν

Οὐ τῶν δώδεκα, ἀλλὰ τῶν ἑβδομήκοντα ἴσως. λοιπὸν γὰρ νομίσαντες ἐσβέσθαι τὸν ὀργὸν τοῦ σταυροῦ, μὴ ἀδείας προσῆσαν, καὶ τῆς κηδείας ἐπεμέλοντο. προσελθὼν τοίνυν, φησὶ τοῦ Πιλάτου τὸν χεῖρα αἰτεῖ, καὶ δίδωσιν ἐκεῖνος. Τί γὰρ οὐκ ἔμελλε; Συναπτε-
λαμβάνει) αὐτῷ καὶ Νικόδημος, ὁ πολυτελῆ ποιῶν τὸν ταφόν. ἔτι γὰρ ὡς περὶ ἀνθρώπου διέκειντο φιλοσόφως. Τοῦτα φέρουσι ἀρώματα, ἃ μάλιστα τὸ σῶμα σήπεται δύναται, καὶ μὴ συγχωρεῖν ταχέως εἰς διάλυσιν τῇ φθορᾷ· ὅπερ οὐδὲν μέγα περὶ αὐτοῦ φαντα-
ζομένων ἦν· πολὺ ἀλλὰ πολλῷ φιλοτιμίαν ἐπεδείκνυντο. πῶς δὲ οὐδεὶς τῶν δώδεκα προσῆλθεν, οὐκ Ἰωάννης, οὐ Πέτρος, οὐκ ἄλλος τις τῶν ὀπισημένων; ὅτε τοῦτο κρύπτει ὁ μαθητής. Εἰ γὰρ τὸ φόβου λέγει τῶν Ἰουδαίων, καὶ ὅτι ἐκ αὐτοῦ κατέσχοντο φόβος καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖ ἦν, φησὶ, κεκρυμμένος διὰ Ⓐ φόβου τῶν Ἰουδαίων. καὶ οὐκ ἔχει τις εἰπεῖν, ὅτι "Ὦ σφόδρα αὐτὸ καταφρονεῖν τοῦτο ἐποίησε, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δεδοικὼς ὅμως προσῆλθεν. ὁ δὲ Ἰωάννης καὶ πρῶτον καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀπεψύξατο, οὐδὲν ἐοικότα ἐποίησε. τί οὖν ἐστι; ἐμοὶ δοκεῖ τῶν σφόδρα ὀπισημένων εἶ) (καὶ ἀπὸ τῆς καταφορᾶς δῆλον) καὶ τὸν Πιλάτου
δῆλος ἦν ὢν τὸν χεῖρα ἔλαβε. καὶ καταφιλεῖ λοιπὸν, οὐχ ὡς καπηλεύων, ἀλλ' ὡς ἔξω τοῦς Ἰουδαίους πολυτελῶς, ὡς μέγαν τινὰ καὶ θαυμαστόν. ὅπου δὲ ἐκεῖνο τὸ κρεμεῖν ζωοποιεῖται (σπάνιος γὰρ ὥρας ἡμιούσης τοῦς πολίταις, εἶτα μετὰ τὴν Πιλάτου προσταγὴν, καὶ καθαιρουμένων τὸ σῶμα, εἰκὸς ἦν ἐπιμεῖναι καταλαβεῖν, ὃ ἡμῖν οὐκ ἦν ἐργάσασθαι) πείθουσι αὐτὸν εἰς τὸ πλησίον μνημεῖον. οἰκονομεῖται δὲ εἰς καιρὸν αὐτὸν τοιοῦτον μνημεῖ-
ον, ἵνα μηδεὶς ἐτίθη, ὥστε μὴ ἑτέρου ἴσως νομισθῆναι τὸν ἀνάστασιν γεγενῆσθαι τοῦ μετ' αὐτοῦ κειμένου· καὶ ὥστε σὺν μαθηταῖς διανυκτερεῦσαι μετ' ὀλίγων ἀναγκασθῆναι, καὶ θαυμαστὰ πᾶσι συμβεβηκέναι γεγενῆσθαι πλησίον ὄντος τοῦ τόπου· καὶ τῆς ταφῆς δὲ μάρτυρες εἶ) οὐκ αὐτοὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐχθρούς. τὸ γὰρ σήμαντρα ἐπιθεῖναι τῷ ταφῷ, καὶ φύλακας ἐκεῖ προσκαθῆσθαι στρατιώτας, μάρτυρα ὄντων ἦν τῇ ταφῇ. τῆς γὰρ ἀναστάσεως οὐκ

ἦλθον ὁμολογηθῆναι τοῦτο ἐπαυδάχει ὁ Χριστός. διὸ καὶ Ⓜ μαθηταὶ πολλῷ μᾶλλον τότε τοῦτο ποιοῦσται παυδλεῖ, ὥστε δεῖξαι ὅτι ἐπιλεύτησι. τὸν μὲν γὰρ ἀνάστασιν ὁ μὴ ϖαῦλα ἀπὸ τοῦ ϖάθους ἔμβλεψε βεβαιοῦν χρόνος· ἐκεῖνη δὲ εἰ τότε ζωπυρισθῆ, καὶ μὴ σφόδρα καταδηλος γένηται, ἔμβλεψε λυμήνεσθαι τῷ τῆς ἀναστάσεως λόγῳ. ὑ τούτων δὲ μόνον ἔσχεν τὸ εἰπεῖν τηθῆναι γένηται, ἀλλ' ὥστε καὶ ψαυδῆ διαθῆναι Ⓜ ϖᾶσι τοῖς κλοπῆς λόγον. 5

κζ κ. 1 Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων (τουτέστι, τῇ κυριακῇ) Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἔρχεται ϖρωΐ ὄρθρου βαθέος, καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου.

Ἀνέῳγε μὲν γὰρ, καὶ τοῦ λίθου καὶ τῶν σημάτων ὑπεκειμένων. ὅθεν δὲ ἐκείνη καὶ σὺν ἄλλοις πληροφορηθῆναι, δύο ἢ τὰ μνημεῖον μὲν τὸν ἀνάστασιν, καὶ οὔτω πιστεῦσαι τὸ γεγονός. τοῦτο γοῦν καὶ τὸν Μαρίαν ἐκίνησε. πάνυ γὰρ ϖρὸς τὸν διδάσκαλον φιλοτέργως ἔχουσα, ὅθεν τὸ σάββατον ϖρῆλθεν, οὐκ ἠνείχετο ἡσυχάζειν, ἀλλ' ἦλθεν ὄρθρου βαθέος, ἀπὸ τοῦ τόπου ϖροσμηδὲν ἰσαὶ εὑρεῖν βουλομένη. ἓ "ἰδοῦσα τὸν τόπον, ἓ τὸν λίθον ἠρμένον, οὐκ εἰσῆλθεν, οὐδὲ διέκυψεν, ἀλλ' ὅτι σὺν μαθηταῖς ἐδραμὸν ἀπὸ πολλοῦ τοῦ ϖάθους. ὅτε γὰρ ἰῶ αὐτῇ τὸ παυδαζόμενον, μὲν πολλοῦ τῶ ζάχεις μαθεῖν ἦλθε τί ἔγεγε τὸ σῶμα. καὶ γὰρ ὁ ϑρόμος τοῦτο ἐβούλετο, καὶ τὰ ῥήματα τοῦτο ἐμφαίνει. χ. καὶ ἰδ. ὃν ἠμ. 15

2 Ἠραν γὰρ, φησι, τὸν Κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ϖοῦ τεθείκασιν αὐτόν.

Ὁρᾶς ϖῶς οὐδέϖω ϖερὶ ἀναστάσεως ἤδει τι σαφὲς, ἀλλ' ᾠήτο μεταθεσιν γεγονέναι τοῦ σώματος, καὶ ἁπλάστως ϖάντα ἀπαγγέλλει τοῖς μαθηταῖς; ὁ δὲ διαγελιεῖς οὐκ ἀπεζήτησε τὴν γυναῖκα ἐγκωμίου τηλικούτου, οὐδὲ αἰσχύνην ὑϖέμεινε ὃ ϖᾶν αὐτῆς αὐτοῖς μαθεῖν ϖερὶτέρας ταῦτα ζηλοτυπούσης. οὕτω ϖάντα δὲ φιλόλογος αὐτὸ ἐζηλώθη τὴν ζήτησιν. ἐκεῖ δὲ ἦλθε, καὶ ταῦτα εἶπεν, ἀκούσαντες ἐκεῖνοι μὲν ϖολλῆς τῆς παυδοῦς ἐφίσαν) τὸ μνημείῳ, καὶ θεωροῦσι τὰ ὀθόνια κείμενα, ὅπερ ἰῶ ἀναστάσεως σημεῖον. ὅτε γὰρ εἰ μετεθηκότες, τοῦτο δὲ ἐποίησαν τὸ σῶμα γυμνώσαντες· ὅτι εἰ ἔκλεψαν, "τούτου δὲ ἐφείσαντο, ὥστε ἄραι τὸ σουδάριον, καὶ ἀντιλίξαι, καὶ θεῖναι εἰς ἕνα τόπον· ἀλλὰ χ. τῶν πῶς; ὡς εἶχον ἔλαβον δὲ τὸ σῶμα. διὸ γὰρ τοῦτο ϖροσλαβὼν ὁ Ἰωάννης φησὶν· ὅτι σμύρνη ζωεπάφη πολλὴ, ἣ μολύνδου οὐχ ἧττον συγκολλᾷ τῷ σώματι τὰ ὀθόνια· ἵ ὅταν ἀκούσῃς ὅτι τὰ σουδάρια ἐκειτο ἰδίᾳ, μὴ ἀνάσχῃ τῆς λεγόντων ὅτι ἔκλεψαν. ὑ γὰρ οὕτως ἀνόητος ἰῶ ὁ κλέπτων, ὡς ϖερὶ ϖρᾶγμα ϖοιεῖσθαι τοσαύτην ἀναλίσκειν παυδοῦ. τίνος γὰρ ἕνεκεν τὰ σουδάρια ἠφίει; πῶς ἂν ἔλαθε τοῦτο ποιῶν; ἓ γὰρ πολλῷ εἰκὸς ἰῶ αὐτὸν ἀναλῶσαι χρόνον, καὶ κατάφωρον ϑρέαθαι μέλλοντα ἓ βεκδιώκοντα. ἵ δήπουθεν ἂν ἓ χωρεὶς τὰ ὀθόνια κεῖται, καὶ ὁ σουδάριον χωρεὶς ἐντετυλιγμένον; ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐκ ἰῶ αὐτοῦ δύντων οὐδὲ ϑορυβουμένων ὁ ϖρᾶγμα, ἔχωρεὶς μὲν ἐκεῖνα, χωρεὶς ἂν τὰ ζῶντα ὀθόνια καὶ ἐντυλίξαι. ἀπὸ τούτου τῆ ἀναστάσει ὑπὶς ἦσαν. διὸ τοῦτο μὲν ταῦτα αὐδὶς φασεται ὁ Χριστὸς ἀπὸ τῆς ὄψεως πιστωθῆσι. ἔσα γοῦν καὶ ἐνταῦθα ὁ ἀτυφος τῷ διαγελιστῇ, ϖῶς τὸν ἀκρίβειαν τῆς ἐρμηνείας τῷ Πέτρῳ μάρτυρι. ϖροφθάσας γὰρ αὐτὸν καὶ ἰδὼν τὰ ὀθόνια κείμενα, οὐδὲν πλέον ϖεποίηκεν, ἀλλ' ἀφίσαται ἐκεῖνος ὁ ἑρμηνεὺς εὐδοτέρων ϑρόμενος, ἅϖαντα κατανοῆσαι ἀκριβῶς, καὶ ἃ πλέον εἶδε, καὶ τότε οὕτως ὅτι τῇ ϑέᾳ ϖροσεκλήθη. μὲν γὰρ ἐκεῖνος εἰσῆλθεν, τὰ σουδάρια εἶδε κείμενα καὶ σὺν ἡμῖν ἀνάστασιν. ὁ γὰρ διελθὼν, καὶ χωρεὶς μὲν ἦν, χωρεὶς ἐκεῖνος ὑπὶς ἦσαν ἐλίξαντα, ἵνα ὡς μετ' ὀπτωμένης ϖιστωθῆς, καὶ οὐχ ὡς ἔτυχε ϑορυβουμένῳ. 40

ΗΘΙΚΟΝ Σὺ δὲ ὅταν ἀκούσῃς, ὅτι γυμνὸς ὁ διασώτης ἀνέῳγε, ϖαῦσαι τῆς ϖρὸς τὸν κηδεμόνα μανίας. τί γὰρ βούλει) καὶ ϖεσεῖν αὐτὸν δαπάνην καὶ ἀνόητος, ϖολλῶν μὲν φίσουσα τοῖς κηδεύσεσι ζημιῶν, ὧν ἓ ἀπειλήσει κέρδος οὐδὲν, ἀλλ', εἰ χρὴ τὰ εἰπεῖν, καὶ βλάβην· τί γὰρ πολυτέλεια τῆς ταφῆς τυμβωρυχίας αἰτία γέγονε πολλάκις, καὶ γυμνοὶ καὶ ἄταφοι ἐκείνοι ἐρ-

ῥίφθαι

ρίφθαι ⸗ ὑπὲρ ἐμοῦ ταφέντα. ἀλλ' ὦ τῆς κενοδοξίας. πόσῳ γὰρ ἐν ᾧ πάθῃ τὸν τυραννίδα ὑπεδύσατο; πόσῳ τὴν μοιχαν; πολλοὶ γεγόνασιν, ἵνα μὴ ὑπὲρ ἐμοῦ λέγῃ, ταῖς λεπτὰς ἐκείνας ὀδύνας ἀφέντες, καὶ πολλὰ τὰ δεσμωτήρια ἐμπλήσαντες, ὥστε διπλῆν γενέσθαι τοῖς ἐπηρεάζουσιν ἄλγησα, ὅτε τῇ γῇ παρεδίδοσαν. ταῦτ' οὖν ἐγὼ μακαρίσω; ταῦτ' ἐγὼ θαυμάσομαι; φιλοτιμίαν ὑπεδείκνυσθαι, καὶ πάλιν αὐτὴ ἀφομοίζειν; ναί, φησιν· ἵνα μὴ ἀσφαλείας χάριν παρὰ δεξιᾶς νεκρῷ, ταῦτα πάσχω μηχανώμαι. τί οὖν, αἱ τιμωρύχοι μὴ λάβωσιν, καὶ σῆτες ἐσθίουσιν καὶ σκώληκες; τί δὲ αἱ σῆτες καὶ σκώληκες μὴ λάβωσιν, ὁ χρόνος καὶ ὁ ἰχὼρ οὐκ ἀπόλλυσι; θαυμάζω μὴ τιμωρύχους, μὴ σῆτας, μὴ σκώληκας, μὴ χρόνον, μὴ ἄλλο μηδὲν δαπάνημα τὰ λείψανα· ἀλλὰ καὶ ὁ σῶμα ἀνέπαφον εἰς μέσον τῆς ἀναστάσεως, καὶ αὐτὰ δὴ ταῦτα κρατεῖ καὶ νεοπαγῆ καὶ λεπτὰ τηρεῖσθαι. ἢ πλέον ἐστὶ θεῖναι τοῖς ἀπολλῦσι χρυσίον, ὅταν μυσὶ μὲ ὁ σῶμα ἐγείρῃ, ταῦτα δὲ καὶ ταῦτα μᾶλλον καὶ μισθαποδοσίας ὠφελῆσαι πρὸς ταύτην ἐνδεικνύμενα ἐκείνας; τίνος οὖν ἕνεκεν, φησιν, ὅτι τὸ Χριστοῦ λέγομεν; μάλιστα μὲν καὶ παρέλαλλε ταῦτα τοῖς ἀναθεσπίσοις ἐπεὶ καὶ μᾶλλον ἔδει ἔχειν καὶ πόρρω ὅτι τοῦ ἁγίου πάθους ἐκείνου. εἰ δὲ χρὴ καὶ παρὰ τούτων εἰπεῖν, ἵνα μὴ οὐκ εἰδότων τὴν ἀναστάσεως λόγον τὴν τοιαύτην ταῦτα ἐγίνετο· ἵνα καὶ ὅτι φησὶ καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς Ἰουδαίοις. ὑπὲρ γὰρ τὸν δώδεκα ἦσαν οἱ τὸν Χριστὸν ὑμνήσαντες, ἀλλ' ἐκεῖνοι μὴ σφόδρα αὐτὸν ὑμνοῦντες. καὶ γὰρ δώδεκα οὐχ ὕστερον αὐτὸν ἔλιθον, ἀλλὰ θανάτῳ καὶ σφαγῇ καὶ τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ κινδύνοις. ἵνα μὲν γὰρ ἐκεῖνο ὑμνῶ· πολλῷ δὲ ἐλάττων ταύτης ἦν ἔπεσεν. ἄλλως δέ, ὅπερ ἔφθην εἰπών, καὶ δι' ἑτέρων ἡμῖν ὁ λόγος νῦν· τότε δὲ ταῦτα καὶ τὰ διαστόλου ἐγίνετο. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι τότων ἀδεὶς τῷ Χριστῷ Matth. κε. λζ.
λόγος, εἶπε· Πεινῶντά με εἴδετε, καὶ ἐθρέψατε· καὶ διψῶντα, καὶ ἐποτίσατε· καὶ γυμνόν, καὶ περιεβάλετε· καὶ ἄδικον ἔπεσε, καὶ ἐδικάσατε· καὶ ταῦτα λέγω, ἵνα ταφὴν ἀναιρῶν (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ τὴν ἀσωτίαν ἐκκόπτων καὶ τὴν ἄγαν φιλοτιμίαν. τὸ γὰρ πάθος, φησί, καὶ ἡ ὀδυνη, καὶ ἡ πρὸς ⸗ ἀπελθόντα συμπάθεια ταῦτα ποιεῖ. οὐκ ἔστι ταῦτα συμπαθείας τῆς πρὸς τὸν ἀπελθόντα, ἀλλὰ κενοδοξίας. ἐπεὶ εἰ βούλῃ ζηλωτὴν θεὸν ποιῆσαι, δείκνυμί σοι ἑτέραν ὁδὸν κηδείας, καὶ διδάσκω σε ἱμάτια ὑφῆναι, καὶ ζηλωτὰς ἀπόστολα αὐτῷ, καὶ λαμπρὸν ἀποφαίνοντα. ταῦτα γὰρ καὶ ἱμάτια, ὅτε μὲν τοῦ σοῦ (μὴ γένοιτο) ἅψεται), ὅτε δὲ τοῦ χρόνου δαπάνα), ὅτε δὲ τοῦ τιμωρύχων κλέπτειεν. ποῖα δὴ ταῦτά ἐστιν; ἡ τῆς ἐλεημοσύνης πρόκλησις. αὕτη γὰρ μετ' αὐτοῦ οἰκήσεται ἡ στολή. ἐλεημοσύνης γὰρ σφραγὶς μετ' αὐτοῦ. ἀπὸ τούτων λάμψεισι τοῦ ἱματίου ⸗ πότε ἀχύροντας, πεινῶντά με ἐθρέψατε. ταῦτα ὑπὲρ σήμερον ποιεῖ, ταῦτα πρόφασις, ταῦτα σὲ ἀσφαλείᾳ καθίστησι· καὶ γὰρ νῦν, ὅτε ἕτερόν ἐστιν, ἢ δαπάνη σοῦ, καὶ πρόπτωσα σκωλήκων. καὶ ταῦτα λέγω, ἵνα κηδεύειν κωλύων, ἀλλὰ μετὰ συμμετρείας τοῦτο ποιῇ, ὥστε σκέπειν τὸ σῶμα, καὶ μὴ γυμνὸν παραδιδόναι τῇ γῇ. εἰ γὰρ ζώντας μηδὲν ἔχειν πλέον κελεύει ἀλλ' ἢ σκέπασμα· πολλῷ μᾶλλον τελευτήσαντας. ὑπὲρ γὰρ ὧν τετελευτηκὸς τὸ σῶμα διὰ τὴν ἱματίων ὡς ζῶν καὶ ἐμπνέον. ζῶντες μὲν γὰρ, αἱ ψυχοὶ ἔνεκεν καὶ εὐχημοσύνης διόμβα τῆς τῶν ἱματίων πρόκλησις· τελευτήσαντες δὲ, τούτων μὲν οὐδενὸς ἕνεκεν· ἵνα δὲ μὴ γυμνὸν κεῖται τὸ σῶμα, διόμβα τὸ σταφίου· καὶ πρὸς τῶν σταφίων δὲ ἔχομεν χάλυμμα κάλλιστον τὴν γῆν, καὶ τῇ τοιαύτῃ τοῦ σώματος φύσει πρεπωδέστερον. εἰ τοίνυν εἴδῃ τοσαύτας χρείας, οὐδὲν δεῖ πρόσθεν ὅτι ζητῶ· πολλῷ μᾶλλον, εἴδῃ δὲ τοσαύτην ἡ ἀνάγκη, ἄκρως ἡ φιλοτιμία. ἀλλ' ⸗ ὁρῶντες γελάσονταί, φησι. μάλιστα μὲν καὶ ἡ ἡμῖν ὁ γελᾶν, δεῖ πολλοῦ πρὸς ταῦτα λόγον τοῦ ὅτι σφόδρα αἰσχυνόμενοι· νυνὶ δὲ πολλοὶ ⸗ θαυμάζοντες μᾶλλον, καὶ τὸν φιλοσοφίαν διηκόμβοι τὸν ἡμετέραν. γέλωτος γὰρ ἄξια δὲ ταῦτα, ἀλλ' ἃ ποιοῦμεν νῦν, ὀδυρόμενοι, πενθοῦντες, συκοφαντοῦντες ἑαυτοὺς τοῖς ἀπολλῦσι. ταῦτα δὲ γέλωτος καὶ χλευασμοῦ ἄξια· ὃ δὲ φιλοσοφεῖν καὶ σὺν τύποις καὶ σὺν τῇ τῶν ἱματίων συμμετρίᾳ, σεμνοῖς καὶ ἐπαινετοῖς ἡμῖν παρέξειν, καὶ πάντες ἡμᾶς κροτήσουσι, καὶ θαυμάσουσι) τὸν Χριστοῦ

δυνάμει, καὶ ἐροῦσι· βαβαί, πόση ἡ τοῦ σταυροῦ ἰσχύς; ἔπεισε τοὺς ἀπολλυμένους καὶ φθειρομένους, ὅτι οὐκ ἔστι θάνατος ὁ θάνατος. διὰ τοῦτο καὶ τῶν ἀπολλυμένων ποιοῦσι, ἀλλὰ καὶ τῶν προπετόντων εἰς ἀπώλειαν ἀμείνω. ἔπεισεν αὐλοὺς, ὅπου τὸ σῶμα τὸ φθαρτὸν τοῦτο καὶ γήινον, ἱμάτιον ἐνδύσεται) τῶν σηρικῶν καὶ χρυσοπάστων πολὺ λαμπρότερον, τοῦ ἀφθάρτου. διόπερ οὐδὲ πολλοῦ δεῖ τὰ φαῦλα ποιοῦντας κολάζειν, ἀλλ' ὀπτάφιον ἡγεῖσθαι θαυμαστὸν, βίον ἀναίρετον. ταῦτα, δὴ φιλοσοφοῦντας ἰδόντες, ἐροῦσι· δὴ καὶ κατακεκαυμένους, καὶ μιαιφονουμένους, καὶ ἐρεῖς τοὺς ἀθλίους τοὺς ἀναιδῶς θλιβομένους καὶ κομῳδήσεσι, καὶ μυρία κατηγορήσουσι, ὡς σύ ἐστε τοῦ ἐξηκῆ δαπάνου, τοῦ ματαιοπονίου. καὶ γὰρ ταῦτα ἀκούομεν καὶ κατηγορούντων πάντων· καὶ μάλα εἰκότως. ποίαν γὰρ ἔξομεν ἀπολογίαν, ὅταν ὁ μὲν σῶμα εἰς ἰχθῦς καὶ σκώληκας δαπανώμενον καλλωπίζωμεν, τὸν δὲ Χριστὸν ἀδιορατοῦντα διψῶντα, γυμνὸν ἀδιόπαλον καὶ ξένον. παυσώμεθα τοίνυν τῆς ματαίας ταύτης ἀσωτίας· κηδεύσωμεν τοῦτον ἀπελθόντας, ὡς καὶ ἡμῖν καὶ ἐκείνοις συμφέρει πρὸς δόξαν Θεοῦ· πολλοῦ γὰρ αὐτῷ ἐπιτελέσωμεν ἐλεημοσύνῃ· συμπέμψωμεν αὐτοῖς ἐφόδια
Βασ.δ.ιθ.λδ κἀκεῖνα. εἰ γὰρ μνήμη θαυμαστῶν ἀνδρῶν τετελευτηκότων πρέσκει τοῖς ζῶσιν (γράφει γάρ, φησι, τῆς πόλεως ταύτης διὰ ἐμὲ καὶ τὸν Δαβὶδ τὸν παῖδά μου) πολλῷ μᾶλλον ἐλεημοσύνη τοῦτο ἐργάσεται. αὕτη γὰρ, αὕτη καὶ νεκροῖς ἀνέσεσιν, οἵαν εἶχε πρόσκαιρον
Πραξ.θ.λς. ὀπτασίαν ἐμήνυσαν ὅσα ἐποίει μετ' αὐτῆς ὅσα ἡ Δορκάς. ὅταν οὖν ἴδωμεν μέλλοντα τελευτᾶν, ὁ αἰκεῖος δὴ τελευτῶντι κατασκευαζέτω τὰ ὀπτάφια, καὶ πειθέτω τὰ ἀπόπατα τοῖς δεομένοις ἢ καταλιμπάνῃ. μὴ δὴ τούτων ἀποπεμπέτω τῶν ἰματίων, κληρονόμοι ἀφιέναι τὸν Χριστόν. εἰ γὰρ ὁ βασιλεὺς ἐκλεάφοντας κληρονόμους, τοῖς οἰκείοις μοίραις καταλιμπάνοισιν ἀσφαλείας· ὁ τὸν Χριστὸν ἀφιεὶς μὴ τῶν παίδων, σύνοισον ὅσιον ὀπτασάσθαι) αὐτοῖσι καὶ ἑαυτῷ καὶ τοῖς αὐτοῦ πᾶσι; ταῦτα ὄντα τὰ ὀπτάφια καλά, ταῦτα οἴκοθεν καὶ τοὺς μόνους ἔχειν καὶ τοὺς ἀπερχομένους. αἰ ὄντως ὀπταφιαδῶμεν, λαμπρὸν καὶ τὸν τῆς ἀναστάσεως ἐσόμενα κριτήν. δὴ δὴ τὸ σῶμα θεραπεύοντες τῆς ψυχῆς ἀμελῶμεν, πολλὰ σκῆψιν ποιούμενα φέρειν, καὶ πολλοῦ ὀφλήσομεν γέλωτα. οὐδὲ γὰρ ἡ τυχοῦσα ἀχημοσύνη, γυμνὸν τῆς ἀρετῆς ἀπελθεῖν· δὲ ὅταν τὸ σῶμα ἀταφον ἐρριμμένον καταισχύνῃ), ὡς ψυχὴ τότε γυμνὴν τῆς ἀρετῆς φαινομένην. ταύτην ἀμφιάσωμεν, ταύτην πλουτίσωμεν, μάλιστα μὲν πρὸ πάντα τὸν χρόνον· εἰ δὲ σπανίζομεν ἡμῶν ἀναγκαίως καὶ τελευτῶντες ἥψωμεν, καὶ τοῖς οἰκείοις ἐπισκήψωμεν συμπέμψαι ἀπελθοῦσι δι' ἐλεημοσύνης ἡμῖν. ὅτω γὰρ ἀλλήλων βοηθούμενοι παῤῥησίας πολλῆς ἐπιτύχωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. πς. 10 ΑΠΗΛΘΟΝ ΟΥΝ ΠΑΛΙΝ ΠΡΟΣ ΕΑΥΤΟΥΣ ὁ μαθηταί· 11 Μαρία δὲ εἱστήκει πρὸς τὸ μνημεῖον κλαίουσα ἔξω.

Ἐπαθές πως τὸ γυναικεῖον ἦθος, καὶ πρὸς οἶκτον ἐπιῤῥέπουσιν. τοῦτο δὲ εἶπον, ἵνα μὴ θαυμάσῃς ποτὲ Μαρία μὲν πρῶτον ἐφθέγξατο τῷ ἀφῷ· πέντε δὲ οὐδὲν τοιοῦτον ἔπαθεν. ὁ μὲν γὰρ μαθητὴς, φησιν, ἀπῆλθον πρὸς ἑαυτούς· ἡ δὲ εἱστήκει δακρύουσα. καὶ γὰρ ἡ φύσις εὐέμπλωτος, καὶ πρὸς ἀναστάσεως οὐδέπω σαφῶς ἦδει λόγον· καθάπερ ἐκεῖνοι καὶ ὀθόνια θεασάμενοι καὶ πιστεύσαντες, ἀπῆλθον πρὸς ἑαυτοὺς ἐκπλησσόμενοι. καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ εὐθέως ἦλθον εἰς τὸ Γαλιλαῖον, καθάπερ αὐτοῖς ζωτικὸν πρὸ τῶν παθῶν; ἀπέμενον τοῦ λοιποῦ ἴσως· καὶ ἄλλως

λως ἦ, ἕτι σε ἀκμαζούσης ἦσαν ἐκπλήξει. ὅτοι μὴ οὖν ἀπῆλθον· ἐκεῖνη δὲ εἰς ἑκεῖνα τοὺς τῦ τόπου. μέγα γὰρ, ὅπερ ἔφην, τοὺς τοιῦτους ἡδονὴ μνῆμα φαντάζουσι. ὁρᾶς γοῦν αὐτὴν, ὡς πλέον ἀναπαύεται, ὃ τοιαῦτα ἀκούουσαν καὶ βουλομένων τόπον ἰδεῖν ἔνθα τὸ σῶμα ἔκειτο; Διὰ δὴ τοῦτο ἡ τῆς πολλῆς ταύτης ἀσωτίας μιαθοῦ ἔλαβεν ὁ μακάριος. 5 ὃ γὰρ οὐκ εἶδον οἱ μαθηταὶ, τοῦτο εἶδεν ἡ γυνὴ τοιαύτη, καὶ θημένοις ἀγγέλοις, μὴν τοὺς ποδῶν, δὲ τοὺς κεφαλῆς τὸ λευκοῖς· καὶ τὸ σχῆμα φαιδρότητος πολλῆς γέμει καὶ χάριτος. ὅπερ γὰρ οὐκ ἰσῶ ὑψηλὴ τῆς γυναικὸς ἡ Διάνοια, ὡς ἀπὸ τῶν συνήθων ἐπὶ τὰ ἀνώτερα μεταδιδάσκεσθαι τὴν ἀνάγκην, γίνεταί τι πλέον, καὶ ἀγγέλους θεωρῆσαι καὶ θημένους τὸ φαιδρὸν τοῦτο σχῆμα, ὥστε αὐτὴν ἀναπνεῦσαι τέως τῦ πάθους ὀπτεύθεν καὶ μεταμεθῆσαι. 10 ἀλλ' ὅδε αὐτὴ πάλιν ἀναπίπτει λέγουσι· ἀλλ' ἡρέμα μεταβαίνει τοῦτο τὸ δόγματι τούτῳ. Εἶδεν ὄψις φαιδρὰ καὶ μᾶλλον ἢ κατὰ τὴν ζωὴν ταύτην· ἤκουσε συμπαθοῦς φωνῆς.

13 Τί γὰρ, φησι, γύναι, τί κλαίεις; Διὰ δὲ τούτων ἀπαιτοῦσιν, ὥσπερ θύρας ἀνοιγομένης καὶ μαθηταὶ εἰς τὸ πάλιν ἀναστάσεως ἤγετο λόγον· ὁ δὲ τόπος δὲ τῆς καθέδρας αὐτῶν, εἰς ἐρώτησιν αὐτὴν ἦγε. καὶ γὰρ εἰκὸς ἦν ὅτι ἤδεισαν τὸ γεγονός. Διὰ τοῦτο οὐδὲ ὁμοῦ κάθηνται, ἀλλὰ διεσπασμένοι ἀλλήλων. ὅπερ γὰρ οὐκ εἰκὸς αὐτὴν παλαιᾶσαν ἁπλῶς πυθέσθαι, καὶ τῇ ἐρωτήσει καὶ τῷ τόπῳ τῆς καθέδρας ἀγαγεῖν αὐτὴν ὅπου Διάλεξιν. τί οὖν αὐτή; θερμῶς ἅμα καὶ φιλοστόργως. Ηγουν Κύριέ μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ τεθείκασιν αὐτόν. Τί φῂς; ὑδέπω οὐδὲν πρὸς ἀναστάσεως οἶδας, ἀλλ' ἕν τι φησιν φαντάζῃ; ὁρᾶς πῶς οὐδέπω ὑψηλὸν κατεδέξατο δόγμα;

14 Καὶ ταῦτα εἰποῦσα, ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω. Καὶ ποία αὕτη ἀχαλινωσία, τοὺς ἐκείνους διαλεγομένους, καὶ μηδέπω μηδὲν ἀκούσασαν πρὸς αὐτῶν, γραφῆναι εἰς τὰ ὀπίσω; ἐμοὶ δοκεῖ ταῦτα λεγούσης αὐτῆς ἅπαξ φανεὶς ὁ Χριστὸς ὀπισθεν αὐτῆς ἐκπλῆξαι τοῦ ἀγγέλους· καὶ εἰκότως θαυμάσιος τῆς διαστάσεως τῆς ἐν τῷ σχήματι καὶ τῷ βλέμματι καὶ τῷ κινήματι τῦ θείου ἐμφανῶς, ὅτι τῆς Κύριον εἶδον· καὶ ἅπτο τῇ γυναῖκα ἐπιστρέψαι καὶ εἰς τὰ ὀπίσω γραφῆναι ἐποίησεν. ἐκείνοις μὲν οὖν ὅτως ἐφάνη· τῇ γυναικὶ δὲ οὐχ ὅτως, ὥστε αὐτὴν μὴ ἐκ προοιμίων ἐκπλῆξαι τῆς ὄψεως, ἀλλ' ἐν ἀτελεστέρῳ καὶ κοπῷ τῷ σχήματι. καὶ δῆλον ἐξ ὧν καὶ κηπουρὸν αὐτὸν εἰ ὑπέλαβε. τῇ δὲ ὅτω ταπεινῇ οὐκ ἔδει ἀθεόητον ὅτι τὰ ὑψηλὰ ἀγαπᾶν, ἀλλ' ἡρέμα. πάλιν οὖν αὐτὴν ἐρωτᾷ·

15 Γύναι, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; Τοῦτο ἐπέφηνεν εἰδέναι αὐτὴν ὁ βούλεται ἐρωτῆσαι, καὶ εἰς ἀπόκρισιν ἦγαγε. ὅτο οὖν καὶ ἡ γυνὴ ζωιφσα, οὐκ ἐπὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ιησοῦ λέγει, ἀλλ' ὡς εἰδότος τοῦ ἐρωτῶντος αὐτὴν τοῦ τὸν ζητουμένου, φησίν· Εἰ σὺ ἐβάστασας αὐτὸν, εἰπέ μοι ποῦ ἔθηκας, κἀγὼ αὐτὸν ἄρω. Πάλιν θέσιν καὶ αἴρεσιν, καὶ τὸ βαστάσαι, ὡς παρὰ τοῦ σχολαστικοῦ λεγόμενον, φησίν. ὃ δὲ ἐμφαίνει, ὅτο ἔστι· εἰ διὰ τὸν φόβον τῶν Ιουδαίων ἔθαψας αὐτὸν σεαυτῇ, εἰπὲ μοι, ἵνα ἐγὼ λήψομαι αὐτόν. πολλὴ ἡ εὔνοια καὶ φιλοστοργία τῆς γυναικός· ὑψηλὸν ὂν οὐδὲν οὐδέπω πρὸς αὐτήν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ποιεῖται αὐτὴν ὅτο, οὐ διὰ ὄψεως, ἀλλὰ διὰ φωνῆς. ὥσπερ γὰρ τοῖς Ιουδαίοις ποτὲ μὲν ἐνωρείζετο, ποτὲ δὲ ἄδηλος ἦν καὶ πρόσω· οὕτω καὶ φλεγόμενος, ἵνα ἐβούλετο, τότε γνώριμον ἑαυτὸν ἐποίει. καὶ γὰρ ὅτε τοῖς Ιουδαίοις ἔλεγε, ἵνα ζητεῖτε; οὐ τὸν ὄψιν, οὐ τὸν φωνὴν ἐπέγνωσαν, ἕως ἠθέλησεν. ὁ δὴ καὶ ἐνταῦθα ζωιέδη. οὐ δὲ ὄνομα αὐτῆς μέσον σκάλεσεν, ἀναδίζων καὶ καθαπτόμενος, ὅτι ταῦτα τοῦ ζῶντος ἐφαντάζετο. πῶς δὴ Στραφεῖσα λέγει, Εἶτα τοῖς αὐτὸν διαλέγεσθε; ἐμοὶ δοκεῖ Εἰπούσαι αὐτὸν ὅ, ποῦ τεθείκασιν αὐτόν, " γραφεῖσαι τοῖς τῦ ἀγγέλοις, ὡς ἐρωτῶσαι, τί ἐξεπλάγησαι· Εἶτα τὸν Χριστὸν καλέσασα αὐτὸν ὀπισθόφιλος πρὸς ἑαυτὴν αὖ ἐκείνων, οὐ διὰ τῆς φωνῆς δῆλον ἑαυτὸν ποιῆσαι. ὅτι γὰρ σκάλεσεν αὐτὸν,

Μαρία,

Μαρία, τότε αὐτὸν ἐπέγνω. οὕτως οὐκ ὄψεως ἦν, ἀλλὰ φωνῆς ἡ ὑπόγνωσις. Εἰ δὲ λέγοιεν, πόθεν δῆλον ὅτι ⟨Θ⟩ ἄγγελοι ἔζεσαν λάγναν, καὶ σῶμα τοῦτο ἐπεφάνη καὶ γυνή; καὶ σὺ θαυμάζεις, πόθεν δῆλον ὅτι ἥψατο αὐτοῦ, καὶ προσέπεσεν; ἀλλ' ὥσπερ τοῦτο δῆλον ἀπὸ τοῦ εἰπεῖν, μή μου ἅπτου· οὕτω κἀκεῖνο ἀπὸ τοῦ εἰπεῖν, ὅτι ἐφάνη. Τίνος δὲ ἕνεκεν εἶπε,

17 Μή μου ἅπτου; Τινές φασιν, ὅτι χαρὰν αὐτῆς πνευματικὴν, ἀκούσασα μὴ τῶν μαθητῶν λέγοντος· Ἐὰν πορευθῶ πρὸς ⟨Θ⟩ πατέρα, ἐρωτήσω αὐτὸν, καὶ δώσει ὑμῖν ἄλλον παράκλητον. καὶ πῶς ἡ μὴ πεισθεῖσα μὴ τῶν μαθητῶν ταῦτα ἤκουσεν; ἄλλως δέ, καὶ πόρρω τῆς ὑψηλοτέρας ταύτης καὶ τοιαύτης φαντασίας. πῶς δὲ αὐτῇ, οὐδέπω πρὸς ⟨Θ⟩ πατέρα ἀπεληλύθοτος; τί οὖν; δοκῇ μοι βούλεσθαι αὐτὴν ἐπὶ ζωὴν αὐτῇ, ὥσπερ τότε, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς μηδὲν ἀνοήσασαν μέγα, εἰ καὶ πολλῷ βελτίων ἐγηγόνει καὶ σάρκα. ταύτης γοῦν ἀπάγων αὐτὴν τῆς ἀνοίας, καὶ τὸ μὴ πολλῆς αὐτῇ δυλίας ὑφαλέγεσθαι (οὐδὲ γὰρ τοῖς μαθηταῖς φαίνε) λοιπὸν ὑπεχωλάζων ὁμοίως) ἀνάγει αὐτῆς τὴν ὑψηλοτέραν, ὥστε αἰδεσιμώτερον αὐτῇ προσέχειν. τὸ μὴν οὖν εἰπεῖν, μή μοι προσθί, καθάπερ καὶ πρότερον (οὐ γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἦν πράγμασι, οὐδὲ ὁμοίως μέλλω ζωηφιᾶν λοιπὸν ὑμῖν) προσαρτῆσαι μὲν καὶ κόμπον ἔχει· τὸ δὲ εἰπεῖν, οὔπω ἀναβέβηκα πρὸς ⟨Θ⟩ πατέρα, εἰ καὶ ἀνεπαχθές, τὸ αὖθις δηλοῦντος ἦν. Εἰπὼν γὰρ ὅπου ὅπου ἀναβέβηκα, ἐμφαίνει ὅτι σκιᾶ ἀπεύδει καὶ ἐπείγεται ⟨Θ⟩ ἦ σκιᾶ μέλλοντα ἀπέναι, καὶ μηκέτι μὴ αἰσθέσθαι θρέφεσθαι, οὐκ ἔδει μὴ τῆς αὐτῆς ὁρᾶν ὑψηλοτέρας, ἧς καὶ πρότερον. καὶ ὅπερ τοῦτο ἔστι, δηλοῖ τὸ ἑξῆς.

Πορεύου, καὶ εἰπὲ τοῖς ἀδελφοῖς, ὅτι πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ Θεόν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν. Καίτοι οὐκ ἔμαθεν οὐδέπω ὅπερ ποιεῖ, ἀλλὰ μὴ πιστεύσαντα ὑμέτερα. πῶς οὖν τὸ φησιν; ἀναζῆσαν βουλόμενος αὐτὸν τὴν ὑψηλοτέραν καὶ πεῖσαι, ὅλα εἰς σὸν εὐεργετοῦς ἀφῆχε). Ὃ δή, πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ Θεόν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν, τῆς οἰκονομίας ὅστιν, ἐπεὶ καὶ ὁ ἀναβῶναι τῆς ἀρχὴς ὅστι. πρὸς γὰρ τὸν οὐδέν μέγα φαντάζομένον ταῦτα φθέγγε). ἕτερος ὅν αὐτοῦ πατὴρ, καὶ ἕτερος ἡμῶν; πάνυ μὲν οὖν. εἰ γὰρ τῷ δικαίῳ ἕτερος Θεὸς, καὶ τῷ ἄλλως δυσθέστῳ· πολλῷ μᾶλλον ἕτερος ἡμῶν. ὅπερ γὰρ εἶπε, εἰπὲ τοῖς ἀδελφοῖς, ἵνα μὴ ἀπὸ τούτου ἴσον τι φαντασθῶσι, δείκνυσι τὸ συνηλαγμένον. αὐτὸς μὲν γὰρ ἐμάνη καθήψασθαι ὅτι τοῦ θεοῦ τοῦ πατρικοῦ, ὅτι ἦ πεῖσαι. ὥστε εἰ καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν τὴν ἐν σαρκὶ ἀδελφὸς ἡμῶν ἐγένετο, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ πολὺ διεστηκε, καὶ οὐδέ ἐστιν εἰπεῖν ὅσον.

18 Αὕτη μὲν οὖν ἀφῆχε) ταῦτα ἀπαγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς. Τοσοῦτον δεῖ πρεσβεία καὶ καρτερία κεκλῆσθαι. σκῆπτρον μὲν πῶς λοιπὸν οὐκ ἔλαυνον μέλλοντος ἀπέναι, οὐδὲ ἐφθέγξατο οἷα καὶ πρότερον ποτὲ μὲν οὖν ὡς τεθνηξομένου, τὸν ἔπαινον· νῦν δὲ ἀναστάντος, τίνος ἕνεκεν ἔμελλον ἀλγεῖν; ἀπῄρχετο δὲ καὶ τῷ ὄψει καὶ τοῖς ῥήμασι, ἅπερ ἰσχυρὰ μὲν οὖν ἀδελφοῖς προσομιλῆσθαι. ὅπερ οὖν εἰκὸς μὲν οὖν μαθητὰς ταῦτα ἀκούοντας, ἢ δύνασθαι τὴν γυναῖκα, ἢ πιστεύσαντας ἀλγεῖν, ὅτι αὐτοῖς ὑπεξίοιτο τὸ ὄψεως, καίτοιγε ἐπαγγελλόμενος σὺν τῇ Γαλιλαίᾳ αὐτοῖς φανεῖσθαι· ἵν' οὖν μὴ ταῦτα τρέφοντες ἀλύωσιν, οὐδὲ ἡμέραν μίαν ἀφῆκε διελθεῖν, ἀλλ' εἰς ὑπόμνησιν αὐτοῖς ἀγαλὼν ᾧ τι ἤδη εἰδέναι ἐγκείρησαι αὐτόν, ᾧ τε προσῆκε τὴν μὲν ἀκοὴν ἀκοῦσαι, διδῶσι αὐτοῖς ἰδεῖν καὶ πεφόβοις οὖσιν (ὃ καὶ αὐτὸ μάλιστα τὴν πόθον ἐπείει πλείονα) ὅτι οὐσίας ὑμομόνης ἐφίσατο, καὶ μὴ πολλοῦ τοῦ θαύματος. καὶ τί δήποτε ἐπόρευσας ἐφαίη; ὅπου γε μάλιστα εἶχεν αὐτοῖς εἰ) πεισθῆς. ἀλλὰ δὲ θαυμαστὸν, πῶς φάντασμα αὐτὸν οὐκ ἐνόμισαν. καὶ γὰρ κεκλεισμένων εἰσῆλθε τῶν θυρῶν καὶ ἀναθεοῦ. μάλιστα μὲν ἐκ τῆς γνώμης πεπεισθυσα πολλοῦ τοῦ πίστει ἐργάσατο· ἄλλως δέ, καὶ τεθνηκὼς καὶ ἡμέραν τὸν ὄψιν αὐτοῖς ἐπέδειξεν. ἡμέρας δὲ οὐκ ἐπέσχε τοσοῦτον, ὡς συλλεγῆναι ἅπαντας ὁμοῦ. πολλὴ γὰρ ἡ ἐκπληξις. οὐδὲ γὰρ τοῦ φεύγειν ἐπάτραξεν, ἀλλ' ἀναθεοῦ ἔστη μέσος, καὶ

ἐπέδειξε

χ. ἐφίσατο,

χ. ἴσον

ἐπίδυξι τὴν πλθυσμὸν καὶ τὰς χεῖρας. ἅμα δὲ καὶ τῇ φωνῇ κατισόρεσε κυμαίνοντα τ̃ λογισμόν, εἰ πών·

19 Εἰρήνην ὑμῖν, Τυτέστι, μὴ θορυβεῖσθε, καὶ ῥήματος αἰσχροῦ ἐπακούσατε, ὃ πρὸς ἑαυτὸν πρὸς αὐτοὺς εἶπεν, Εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφίημι ὑμῖν· καὶ πάλιν, τὸ ἐμοὶ Εἰρήνην ἔχετε, τὸ τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔχετε.

20 Ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τ̃ Κύριον. Ὁρᾷς ὅτι τῆς ἔργων τὸν λόγους ἐκβαίνουσι; ὃ γὰρ ἔλεγε πρὸς τοῦ ἑαυτοῦ, ὅτι πάλιν ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ' ὑμῶν, τοῦτο διὰ τῶν ἔργων ἐπλήρωσεν. ἅπαντα δὲ τοῦτο σώζων αὐτοὺς εἰς πίστιν ἀκριβεστάτην. ὅπως γὰρ πόλεμον ἀπροσδόκητον ἔχοντες πρὸς Ἰουδαίους, συνεχῶς ὑπτιλέγει τοῖς, Εἰρήνην ὑμῖν, ἀντίρροπον διδοὺς τῷ πολέμῳ τὴν παράκλησιν. τοῦτο γοῦν προῆκτο μὴ τὴν ἀνάστασιν εἶπε τὸ ῥῆμα (διὸ καὶ Παῦλος πάντας οὕτω φησί, χάρις ὑμῖν καὶ Εἰρήνη) πᾶσι δὲ γυναιξὶ χαρὰν εὐαγγελίζεται, διότι τὸ λύπης τὸ Matth. xx. 8. γένος ἐκφύγοι ἴσως, τοιούτοις ἐδίξατο προήκτοις ἀρχήν. καταλλήλως μὲν οὖν τοῖς ἀνδράσι λέγει πόλεμον, Εἰρήνην, πᾶσι δὲ γυναιξὶ, διὰ τὴν λύπην, εὐαγγελίζεται χαρὰν. πολύτα δὲ καταλύσας τὰ λυπηρὰ, ὑπιλέγει τὰ κατορθώματα τοῦ σαυτοῦ. τοιοῦτα δὲ ἴσως ἡ Εἰρήνη. ἐπεὶ οὖν ἅπαντα ἀνήρητας τὰ κωλύματα, φησὶ, τὴν πίστιν κατίσησα λαμπροτέραν καὶ κατόρθωτον πάντα, εἶτα λοιπὸν φησι·

21 Καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατὴρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς. Οὐδεμίαν ἔχετε δυσχολίαν ἀπὸ τῆς ὕλης γεγονυίας, ἀπὸ τῆς ἀξίας ἐμοῦ τοῦ πέμποντος. [διὸ φησιν] ὁποίαν ἐπαίρει αὐτὴν τὴν ψυχήν, καὶ δίκαιον πολὺ τὸ ἀξίωμα, εἴγε μέλλουσιν αὐτὸ τὸ ἔργον ἀναδέχεσθαι. καὶ οὐκέτι προσάγκης πρὸς τὸν πατέρα χωρεῖς, ἀλλ' αὐθεντίαν δίδωσιν αὐτοῖς τὴν δύναμιν. 22 Ἐνεφύσησε γὰρ, καὶ εἶπε· λάβετε πνεῦμα ἅγιον.

23 Ὧν ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφέωνται, καὶ ὧν κρατῆτε, κεκράτηνται).

Καθάπερ γὰρ τὰς βασιλικὰς ἀρχὰς ἀποστέλλων, ἐξουσίαν εἰς δεσμωτήριον καὶ ἐμβαλεῖν καὶ ἀφιέναι δίδωσιν· ὅπου τοίνυν ἐκπέμπει, τοιαύτην προβάλλει τὴν δύναμιν. πῶς οὖν φησιν, ἐὰν μὴ ἀπέλθω, ἐκεῖνος οὐ μὴ ἔλθῃ, καὶ διὰ τὸ πνεῦμα δίδωσι; τινὲς μὲν φασιν, ὅτι τὸ πνεῦμα ἔδωκεν, ἀλλ' ὑπετυπώθησαν αὐτὸν πρὸς τὸ ἀποδοχεῖον διὰ ἐμφυσήματος κρατῆσαι. Εἰ γὰρ ἄγγελον ἰδὼν ὁ Δανιὴλ ἐξέστη, τί τὸν ἀπόῤῥητον χάριν ἐκείνων διενέμοντο οὐκ ἂν ἔπαθον, εἰ μὴ μαθηταὶ αὐτοὺς πρότερον κρατοῦσαν; διὰ τοῦτο οὐκ εἰπέ, φησιν, ἐλάβετε πνεῦμα ἅγιον· ἀλλὰ, λάβετε πνεῦμα ἅγιον. οὐκ ἂν δέ τις ἁμάρτῃ ποτὲ εἰλικρινείας αὐτοῖς λέξων ἐξουσίαν ἵνα πνευματικὴν καὶ χάριν· ἀλλ' οὐχ ὡς νεκροὺς ἐξείρῃ καὶ δυνάμεις ποιῇ, ἀλλ' ὡς ἀφέσεως ἁμαρτήματα. διαφορὰ γὰρ τὰ χαρίσματα τοῦ πνεύματος. διὸ ἐπήγαγε, ὧν ἂν ἀφῆτε, ἀφέωνται, δείκνυσι ποίαν ἐξουσίαν δίδωσιν. ἐκεῖ δὲ μὴ ἐπιτίκοντα ποιήσαντα ἡμᾶς τὴν σημείων ἐλάβομεν ἐνέργειαν. διὸ φησι· λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ· μάρτυρες δὲ διὰ τὴν σημείων ἐγένοντο. ἡ γὰρ ἅφατος τοῦ πνεύματος χάρις, καὶ πολυειδὴς ἡ δωρεά. τοῦτο δὲ λέγει, ἵνα μάθῃς, ὅτι παρὰ τοῦ υἱοῦ τὸ πνεύματος ἁγίου μία ἡ δωρεὰ καὶ ἐξουσία. ἃ γὰρ δοκεῖ ἰδιάζοντα εἶναι τοῦ παρὰ, ταῦτα καὶ τοῦ υἱοῦ εἶναι φαίνεται καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. πῶς οὖν οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τ̃ υἱόν, φησι, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ἑλκύσῃ αὐτόν; ἀλλὰ τοῦτο δείκνυται τοῦ υἱοῦ ὄν. ἐγὼ γάρ εἰμί, φησι, ἡ ὁδός· οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. ὅρα δὲ αὖθις καὶ τοῦ πνεύματος ὄν. οὐδεὶς γὰρ δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. καὶ πάλιν, τοῦτο ἀποστέλλει ποτὲ μὲν ὑπὸ τοῦ παρὰ, ποτὲ δὲ παρὰ τοῦ υἱοῦ, ποτὲ δὲ παρὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος διδόσθαι τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ τὰς διαιρέσεις τῶν χαρισμάτων παρὰ τοῦ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος ὁρισθὲν οὔσας.

Πάντα

ΗΘΙΚΟΝ Πάντα ποιῶν παρακαλῶμεν ὥστε διώκειν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔχειν πρὸς ἑαυτούς, καὶ τοῦ ἐγκαταλειπομένους τῆς ἐνεργείας μὴ πολλῆς ἀπολαύειν τῆς ψυχῆς. μεγάλη γὰρ ἡ τῶν ἱερέων
Εφ. ιγ. ις. ἀξία. ὧν δὲ ἀφῆκε, φησὶν, ἀφέων) αἱ ἁμαρτίαι. διὸ καὶ Παῦλος ἔλεγε· Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπείκετε, καὶ ὑπερεκκείσεσθε ἡγεῖσθε αὐτοὺς ἐν ψυχῇ. σὺ μὲν γὰρ τὰ σαυτοῦ μεμέμνησαι· καὶ παύσῃ δίκην καλῶς, οὐδείς σοι τῶν ἄλλων ἔσται λόγος· ὁ δὲ ἱερεὺς, καὶ χ. ιβ
ὢν οἰκεῖον καλῶς οἰκονομήσῃ βίον, τὸν σὸν, ἵνα μὴ ἀπαιτῶν τὸν περὶ αὐτὸν μὴ μετ' ἀκριβείας ὑπομνήσῃ, μετὰ τῶν πονηρῶν εἰς τὴν γέενναν ἅπεισι· καὶ πολλαχοῦ ἀπὸ τῶν οἰκείων ὑποπεσόντες, ἀπὸ τῶν ὑμετέρων ἀπόλλυται, διὰ μὴ πάντα τὰ εἰς αὐτὸν ἥκοντα ἀκριβῶς
Εφ. ιγ. ις. πάσῃ καλῶς. Εἰδότες οὖν τὸν κίνδυνου τὸ μέγεθος, πολλὴν ἀποίσεσθε αὐτῶν ἔννοιαν· ὁ καὶ Παῦλος ἠνίξατο λέγων, Οπα ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν· καὶ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὡς λόγον ἀποδώσοντες. διὰ τῆς πολλῆς διαφορᾶς αὐτῶν ἀπολαύει. ἐὰν δὲ ἐπιμελείᾳ τε μετ' τῶν ἄλλων αὐτὸς ᾖ ὑμῶν, καὶ οὐδὲν τὰ ὑμέτερα καλῶς διακείσεται. ἕως μὲν γὰρ ἡ εὐθυμία διάγει ὁ κυβερνήτης, ἡ ἀσφάλεια ἔσται καὶ τὰ τῶν ἐπιβατῶν· ἂν δὲ, λιποψυχοῦντων ἐκείνων καὶ ἀπειροκάλως ἐχόντων πρὸς αὐτὸν καταπονῆται, οὐδὲ ἀγρυπνῆν ὁμοίως δύναται, οὔτε τῇ τέχνῃ διασώζειν, καὶ ἅπαντων μυρίοις αὐτὸν περιβάλλει κακοῖς. ὕπου καὶ ἱερεὺς, ἂν μὲν ἀπολαύσῃ τῆς παρ' ὑμῶν ψυχῆς, τὰ ὑμέτερα διαθήσεται καλῶς δυνήσεται· χ. κἂν μὲ
ἂν δ' ἀφυμίᾳ αὐτοὺς περιβάλληται, ταῖς χερσὶν ἐκλύσαντες, ἀγκυρώτους μὲν ὑμῶν αὐτὸν χ. διεκπίπτει,
ποιήσετε τοῖς κύμασι, καὶ σφόδρα ἐγγυᾶσθε. ἐπόησεν τί περὶ τῶν Ιουδαίων φησὶν ὁ Χριστός; ὅτι τῆς Μωϋσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. πάντα οὖν ὅσα λέγουσιν ὑμῖν ποιεῖν, ποιεῖτε. τοῦτο δὲ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι τῆς Μωϋσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ ἱερεῖς· ἀλλ' ὅτι τῆς τοῦ Χριστοῦ. τοῦ γὰρ ἐκείνου διεδέξαντο διδασκαλίαν. διὸ καὶ
Ι. Κορ. ε. χ. Παῦλός φησιν· Υπὲρ Χριστοῦ πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν. οὐχ ὁρᾶτε ὅτι τὴν ἐξουσίαν δεδώκασιν ἅπαντας ὑποκύπτοντας, καὶ ἡμᾶς βελτίους ὄντας πολλαχοῦ καὶ βίᾳ καὶ ζωστοὺς τῆς διδασκαλίας αὐτοῖς; ἀλλ' ὅμως διὰ τὴν δεδωκότα ταύτην ἐποῦσιν, ἀλλ' αἰδούμεθα τοῦ φοβεροῦ τοῦ βασιλεύοντος, καὶ ὑστεροῦμεν ὁ λαὸς ἢ τοῦ δεσπότου. εἶτα χ. βασιλέως,
ἂν μὲ ἄνθρωπος ἐφοβήθη, τοσοῦτος φόβος· ὃν δὲ Θεοῦ χειροτονήσας, καὶ ὑπερορᾶμεν τὸν χειροτονοῦντα ἡμῶν τὸν λοιδορούμενον καὶ μυρίοις ὀνείδεσι πλυνόμενον, καὶ τοῦ ἀδελφοὺς ἡμῶν κωλύοντες χ. λοιδορούμενον
κρίνειν, καὶ τῶν ἱερέων τοῦ γλώσσαν ἀκούομεν; καὶ ποῦ ταῦτα ἀπολογίας ἄξια, ὅταν τὴν μὲν τῷ ὀφθαλμῷ τῷ ἑτέρῳ δικὴν μὴ βλέπωμεν, τὸν δὲ κάρφος τοῦ ἑτέρου πικρῶς ἐξεργαζώμεθα; οὐκ οἶδα ὅπου καὶ χαλεπώτερον σαυτῷ ποιεῖς ὁ δικαστήριον ὅταν δικάζῃ; καὶ ταῦτα λέγω, οὐκ ἀποδιδοὺς τοῦ ἀναξίους τοῦ ἱερωσύνου διαβάλλων, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἐλεῶν καὶ δακρύων. ὑμεῖς δὲ τοῦτό φημι δίκαιον εἶναι τοὺς ἀρχομένους κρίνειν, [καὶ μάλιστα τῶν πάνυ ἀφελεστέρων.] κἂν ὁ βίος αὐτῶν σφόδρα διαβεβλημένος ᾖ, σὺ δὲ, ἂν σαυτῷ προσέχῃς, οὐδὲν παραβλαβήσῃ εἰς τὰ ἐγκαταλειπόμενα αὐτῷ παρὰ τοῦ Θεοῦ. εἰ χ. εἰ
γὰρ δι' ὅτου φωνὴ ἀφεθῆναι ἐποίουν, καὶ διὰ μυστικῆς βλασφημίας πνευματικὰς ἐργάσατο, ὁ ἀληθῶς σώματι καὶ οὐ ἀκαθάρτῳ γλώσσῃ τοῦ Βαλαὰμ ἐνεργήσας διὰ τοῦ προσκαιρουκότας Ιουδαίους· πολλῷ μᾶλλον δὲ ὑμᾶς τοὺς βιγνώμονας, καὶ εἰ σφόδρα φαῦλοί εἶσιν ἱερεῖς, τὰ αὐτοῦ πάντα ἐργάσονται, καὶ πέμψει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. οὐδὲ γὰρ ὁ καθαρὸς ἀπὸ τῆς οἰκείας ὑποστάσεως ἀλλὰ καθαρότητος, ἀλλὰ χάριτος ἔστιν ἡ τὸ πνεῦμα ἐργαζομένη. πάντα γάρ, φησὶ, δι' ὑμᾶς, εἴτε Παῦλος, εἴτε Απολλῶς, εἴτε Κηφᾶς. ἃ γὰρ ἐγκαλεῖσαι οἱ ἱερεῖς, Θεοῦ μόνου ὄντος δωρεᾶσθαι καὶ ὅπου περ δὴ καὶ διεκπίπτει φιλοσοφία, ἐκεῖνοι τὰ χείρους σκέπτεσθαι. καὶ ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα ῥᾳθυμῶμεν τὰ ἑαυτῶν βίου οἰκοπεδεύωμεν, ἀλλ' ἵνα μὴ ῥᾳθυμοῦντων τινῶν τῶν προεστώτων ὑμᾶς καὶ ἀρχομένους ἐκείνοις πολλαχοῦ ὑποσυρόντων καὶ κακῶ. καὶ τί λέγω σοῦ ἱερεύς, ὅτε ἀγγέλους ὅτε ἀρχαγγέλους ἐργάσασθαί τὰ δυνατὰ)

Εἰς

Εἰς τὰ διδυμία τῆς τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ πατὴρ καὶ υἱὸς ἓν ἄγιον πνεῦμα πάντα οἰκονομεῖ· ὁ δὲ ἱερεὺς τιμᾷ ἑαυτὸν δοκιμάζων γλῶσσαν, καὶ τιμᾷ ἑαυτὸν πρέπει χάρις. ἐγὼ γὰρ οὐδὲν δίκαιον ἐν τῷ ἑτέρου κακίᾳ εἰς τὰ σύμβολα τῆς σωτηρίας ἡμῶν τὸν πίστιν προσοίσας παραλαβεῖν. ταῦτα οὖν ἅπαντα εἰδότες, ἐν Θεοῦ φοβώμεθα, καὶ τὸν ἱερέα αὐτὸν ὁλίμως ἔχωμεν, πᾶσαν αὐδῆς ἀποστέμοντες μῦλον· ἵνα ἐν τῶν οἰκείων κατορθώμασι, ἐν τῆς εἰς ἐκείνους θεραπείας πολλὴν λάβωμεν παρὰ τοῦ Θεοῦ τιμὴν ἀμοιβήν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. πζ. 24 ΘΩΜΑΣ ΔΕ ΕΙΣ ΤΩΝ ΔΩΔΕΚΑ, ΛΕΓΟΜΕνος Δίδυμος, οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν ὅτε ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς. 25 Ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί· ἑωράκαμεν τὸν Κύριον. ὁ δὲ εἶπεν, ἐὰν μὴ ἴδω ἐν τοῖς χερσὶν αὐτοῦ, καὶ μὴ πιστεύσω.

ΟΣπερ ὁ ἁπλοῦς καὶ ὡς ἔτυχε πιστεύειν, εὐχαλίας ἐστὶν· οὕτω δὲ πέρα τοῦ μέτρου περιεργάζεσθαι καὶ πολυπραγμονεῖν, παχυπάτης ἀφροσύνης. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θωμᾶς ἐγκαλεῖται. τοῖς γὰρ ἀποστόλοις εἰρηκόσιν, ὅτι ἑωράκαμεν τὸν Κύριον, οὐκ ἐπίστευσε· καὶ τοσοῦτον ἐκείνοις ἀπιστῶν, ὅσον τὸ πρᾶγμα ἠνύμφος ἀδυνάτου εἶχε· τουτέστι, τῷ οὐκ ἐκφῦναι ἀνάστασιν. καὶ γὰρ εἶπεν, ὃν καὶ πιστεύω ὑμῖν· ἀλλ', ἐὰν μὴ βάλω τὸν δάκτυλόν μου, καὶ πιστεύω. πῶς οὖν, πάντων ζωηγμένων, τοῦτο ἀπελιμπάνετο μόνος; εἰκὸς ἦν ἀπὸ τῆς ἀγαπητῆς τῆς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ σαββάτων καὶ τότε αὐτὸν ἐπιμελεῖσθαι. σὺ δὲ ὅταν ἴδῃς ἀπιστοῦντα μαθητὴν, ὑποπτεύσῃς τὸν διδάσκαλον ὡς φιλανθρωπίας, πῶς καὶ μιᾶς ψυχῆς δίκτυον ἑαυτὸν τραύματα ἔχοντα, καὶ [illegible] ἵνα ἀγαπήσῃ καὶ τὸν ἕνα, καίτοι τῶν ἄλλων παχύτερον ὄντα. διὰ τοῦτο διὰ τῆς ἀναθήσεως τῆς παχυπάτης ἐζήτει πίστιν, καὶ οὐδὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπίστευεν. ὃν γὰρ εἶπεν, ἐὰν μὴ ἴδω· ἀλλ', ἐὰν μὴ [illegible] τοῦτο, μή πως φαντασίαν τὸ ὁρώμενον ᾖ. καὶ μιμοῦ ἀπαγγέλλοντας ἀξιόπιστοι τὸν [illegible] καὶ αὐτὸς ἐπαισχύνεσθαι· ἀλλ' ὅμως, ὅπως πλέον ἐζήτησεν, οὐδὲ τούτων αὐτὸν ἀπεστέρησεν ὁ Χριστός. καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ εὐθέως αὐτὸν φαίνεται, ἀλλὰ μεθ' ἡμέρας ὀκτώ; ὥστε μεταξὺ κατηχούμενον αὐτὸν ἐποίησε τῶν μαθητῶν καὶ δι' αὐτοῦ ἀκούοντα, καὶ εἰς πλείονα ἐκκαλεῖσθαι πόθον, καὶ τιμιώτερον ποιῆσαι τὸ μέλλον γνέσθαι. πόθεν δὲ ἦδει ὅτι ἡ πλευρὰ ἐνύττετο τῷ μαθητῇ ἀκούσας; πῶς οὖν τὸ μὲν ἐπίστευσε, τὸ δὲ οὐκ ἐπίστευσεν; ὅτι τοῦτο πολὺ προσεδόκησε καὶ θαυμαστὸν ἦν. σκόπει δέ μοι τὸ φιλάληθες τῶν ἀποστόλων, πῶς καὶ ἐλαττώματα ἐκρύπτοντο, καὶ καὶ ἑαυτῶν, ὅτε καὶ ἐτίμων, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς αὐτὰ ἀναγράφουσι τῆς ἀληθείας. ἐφίσταται δὲ [illegible] ὁ Ἰησοῦς, καὶ ὑπομένει πρὸς ἐκείνου ἀξιωθῆναι, οὐδὲ ἀκούσαι τι τοιοῦτον, ἀλλά, μηδὲν εἰπεῖν [illegible] αὐτὸς προσλαβών, ἅπερ ἐπεθύμει, πλησιάσαι, διακρίνει ὅτι καὶ, ἵνα τοῦτο ἐφθέγξατο πρὸς τὸν μαθητάς, πρὸ ἐμοῦ. καὶ γὰρ τοῖς ῥήμασιν ἐχρήσατο τοῖς αὐτοῖς, καὶ σφόδρα ὑποτιμητικῶς καὶ εἰς τὸ ἑξῆς παιδευτικῶς. Εἰπὼν γάρ,

27 Φέρε δάκτυλόν σου, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ βάλε [τὸν χεῖρά σου] εἰς τὴν πλευράν μου· Ἐπήγαγε, Καὶ μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός. Ὁρᾷς ὅτι ἀπιστίας ἦν ἡ ἀμφιβολία; ἀλλὰ πρὶν ἢ τὸ πνεῦμα λαβεῖν· μετὰ ταῦτα οὐκέτι, ἀλλ' ἀπηρτισμένοι λοιπὸν ἦσαν. καὶ ταύτῃ μόνον ἐπετίμησεν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἕξιν. ὅπου γὰρ σκῆνος ἀνέπνευσε πληροφορηθεὶς, καὶ ἀνέβησαν,

28 Ο Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου· Λέγει, 29 Ὅτι ἑώρακάς με, πεπίστευκας· μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες, καὶ πιστεύσαντες. Τοῦτο γὰρ ἦν πίστεως, τὸ τὰ μὴ ὁρώμενα δέχεσθαι. Εἰ γὰρ πίστις ἐλπιζομένων ἐστὶν ὑπόστασις πραγμάτων, ἔλεγχος οὐ βλεπομένων. οὐκοῦν δὲ οὐ μαθηταὶ μακαρίζει μόνους, ἀλλὰ καὶ τοὺς μετ' ἐκείνους πιστεύσοντας. καίτοι, φησὶ, οἱ μαθηταὶ εἶδον, καὶ ἐπίστευσαν. ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον εἰρήκασιν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν σωμάτων εὐθέως τὸν περὶ ἀναστάσεως ἐδέξαντο λόγον, καὶ πρὶν ἢ τὸ σῶμα θεάσασθαι, τῇ πίστει ἐπεδείξαντο πᾶσαν. ὅταν οὖν λέγῃ τις ἡμῖν, ἐγὼ βούλομαι καὶ τοῦτον ἰδεῖν, καὶ ἅψασθαι τοῦ τραύματος ἐκείνου, καὶ ὁρᾶν τὰ ἧλοις ἐμπαιχθέντα, ἐνταῦθα, ὅτι μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες, καὶ πιστεύσαντες. ἄξιον δὲ ἀπορῆσαι πῶς σῶμα ἄφθαρτον τύπους ἐδείκνυτο τοῖς ἥλοις, καὶ ἀπτοῖτο καὶ ἁπτῆ χειρί. ἀλλὰ μὴ θορυβοῦ. συγκαταβάσεως γὰρ ἦν ὁ λόγος. ὃ γὰρ ὕστερον λεχθὲν καὶ κρύφιον, ὡς κεκλεισμένων εἰσελθεῖν τὴν θύραν, παχύτητος πάσης ἀπήλλακτο· ἀλλ' ὥστε πιστευθῆναι τὴν ἀνάστασιν, τοῦτο δείκνυται, καὶ ὥστε μαθεῖν ὅτι αὐτὸς ἦν ὁ σταυρωθείς, καὶ οὐκ ἄλλος ἀντ' αὐτοῦ ἀνέστη. Διὰ τοῦτο ἔχων τὰ σημεῖα τοῦ σταυροῦ, καὶ πρώτοις ὤφθη τούτοις. κ. οὕτως

Ἀλλ' ἐρεῖ τις ἀπιστῶν τοῦτο μὲν καὶ κατὰ σημεῖον ἐποιοῦτο τῆς ἀναστάσεως, λέγοντες· οἵτινες ἐσωφάγησαν αὐτὸν καὶ ἐσωπίσθη. ὥσπερ οὖν ὅτι τὴν κοιλίαν ἐκπεπωκότα ἀναστῆναι φησὶν ἡμῖν τὸ σῶμα οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ τῆς ἡμετέρας· ὅτου μὴ τὴν ἀνάστασιν αὐτὸν ὁρῶντες τοῦ τύπους ἔχοντα, οὐκ ἐροῦμεν αὐτὸν φθαρτὸν εἶναι λοιπόν. διὰ γὰρ τοῦτο ταῦτα ἐδείκνυτο. κ. αὐτ.

30 Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς· Ἐπειδὴ γὰρ ἐλάττονα τὴν ἄλλων εἶπεν ὁ εὐαγγελιστής, λέγει ὅτι οὐδὲ οἱ λοιποὶ πάντες πάντα εἶπον, ἀλλ' ὅσα ἱκανὰ ἦν πρὸς πίστιν ἐφελκύσασθαι τοὺς ἀκούοντας. ἐπεὶ, Εἰ πάντα, φησὶν, ἐγράφετο, οὐδὲ τὸν κόσμον οἶμαι χωρῆσαι τὰ βιβλία. ὅθεν δῆλον ὅτι οὐ φιλοτιμίας ἕνεκεν, ἀλλὰ χρείας ἐγράφη, εἶπον, αὐτοῦ τοῦ χρησίμου μόνον. οἱ γὰρ πλείονα ἀφέντες, πῶς· σὺ ταῦτα δὲ γέγραπται φιλοτιμίᾳ ἐγράφη; τίνος οὖν ἕνεκεν οὐ πάντα ἐπῆλθον, μάλιστα μὲν διὰ τὸ πλῆθος· ἔπειτα δὲ καὶ ἕτερον εἰκότως, ὅτι ὁ μὴ πιστεύσας τοῖς ἑνὶ μέρει, οὐδὲ τοῖς πλείοσι προσέσχε· ὁ δὲ ταῦτα δεξάμενος, οὐδὲν διέστηκε τοῦ εἰδέναι εἰς τῆς πίστεως λόγον. ἐμοὶ δὲ οὐ ταῦτα τοῦ δοκεῖ τὰ μὴ τοῦ θαύματος λόγου σημεῖα. διὰ φησι, Ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Ὥσπερ γὰρ περὶ τῆς ἀναστάσεως ἔδει ἡμᾶς πολλὰ, ἵνα [illegible] ὅτι υἱὸς ἦν Θεοῦ· ὅτε καὶ μὴ τοῦ θαύματος, ἵνα κατα[illegible] ὤφελεν. Διὰ τοῦτο καὶ περιέθηκεν, οὐ πιστεύσαντες μόνοις αὐτοῖς ἐπίστευσε μὴ τοῦ θαύματος. διὰ καὶ ἔλεγεν· ὁ κόσμος οὐκέτι με θεωρεῖ. Εἶτα, ἵνα μάθῃς ὅτι τῶν μαθητῶν ἕνεκεν μόνον ἐγένετο τὰ γενόμενα, ἐπήγαγεν, κα.

31 Ἵνα καὶ πιστεύσαντες ζωὴν αἰώνιον ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ,

Κοινῇ πρὸς τὴν φύσιν διαλέγεται, καὶ δηλοῖ ὅτι οὐκ ἐκείνῳ τῷ πιστευομένῳ, ἀλλ' ἡμῖν αὐτοῖς τὰ μέγιστα χαρίζεται. ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, τουτέστι, δι' αὐτοῦ. αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ ζωή. 1 Μετὰ ταῦτα ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν τοῖς μαθηταῖς ὅτι τῆς θαλάσσης τῆς Τιβεριάδος. Ὁρᾷς ὅτι καὶ συνεχῶς αὐτοῖς ὀπτασιάζεται, καὶ ὥσπερ ἔμπροσθεν; ἐφάνη [illegible] ἑσπέρας, καὶ ἀπέπλη· εἶτα μετὰ ἡμέρας πάλιν, καὶ πάλιν ἀπέπλη· εἶτα μετὰ ταῦτα ὅτι τῆς θαλάσσης, καὶ πάλιν μετὰ πολλοῦ τοῦ φόβου. τί δέ ἐστι τὸ, ἐφανέρωσεν; οὐκ τότε δῆλον, ὅτι οὐκ ἐφαίνετο, εἰ μὴ συγκατέβη, ἀλλὰ τὸ λοιπὸν ἄφθαρτον τὸ σῶμα καὶ ἀπαθὲς. διὰ τίνος δὲ ἔνεστι μαθεῖν τὸ πρᾶγμα; δείκνυσιν ὅτι τὸ πλέον ἀφῆκε τοῦ δίκτυος, ὡς λοιπὸν αὐτοῖς καὶ προσκύπτειν τὰ οἰκεῖα, καὶ πολλὰ χορηγεῖσθαι. οὐκέτι γὰρ ὅτι τὰ οἰκεῖα συγκεκλεισμένοι ἦσαν, ἀλλ' ὅτι τὴν Γαλιλαίαν ἦλθε, τὸ κίνδυνον σκεδάσαντες τοῦ Ἰουδαίων. ἔρχεται τοίνυν ὁ Σίμων ἁλιεύσας. ὅπου γὰρ ὅτε αὐτὸς αὐτοῖς συνεχῶς συνῆν, ὅτε τὸ πνεῦμα δοθὲν ἦν, ὅτε περὶ ἐκκλησιασμένοι τότε ἐτύγχανον, οὐδὲν ἔχοντες προσέπεσον, ἀλλὰ τῷ τοίχῳ μετῆσαν. 2 Καὶ ἦσαν Σίμων ὁμοῦ καὶ Θωμᾶς ὁ Να-

θαναὴλ

θυγατηρ ὁ ἀπὸ τῆ Φιλίππου κληθεὶς, καὶ ⓜ ὑοὶ Ζεβεδαίε, ⓒ ἄλλοι δύο. Οὐδὲν
αὖν ἔχοντες προφάσει, ὅτι τὴν ἀλείαν ἦσαν, καὶ σὺν νυκτὶ τῦτο αὐτὸ ἐποίουν ὥςε τὸ προδήλε
εἶ). ὅτο καὶ ὁ Λυκᾶς φησιν. ἀλλ' οὐκ ἔςι ὅτο σκῆνος, ἀλλ' ἕτερον ὅτο. ⓜ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ εἵποντο
ὥςε τὸ ζωοδιδάσθαι λοιπὸν ἀλλήλοις, καὶ ἅμα βουλόμενοι ἅπασαν τὴν ἀλείαν καὶ τὴν χολὴν βῦ
χ. διαδῦσαι. 5 βάσθαι. κάμνουσι τοίνυν, ⓒ ταλαιπωρημένοις ἐφίσταται ὁ Ἰησῦς, καὶ οὐκ αὐθέως ἑαυτὸν
δείκνυσιν, ὥςτε καὶ εἰς ὄφελος ἐλθεῖν. λέγε οὖν αὐτῖς·

5 Μήτι προσφάγιον ἔχετε; Τέως ἀνθρωποπρεπῶς διαλέγε), ὡς μέλλων τι ὠ-
φελεῖν πρὸς αὐτῶν. ὡς δὲ ἀνέπτυσαν μηδὲν ἔχειν, εἰκότως βαλὼν εἰς τὰ δεξιὰ καὶ βαλόντες ἐπί-
τυχον τῆς ἄγρας. ὡς δὲ ἐπέγνωσαν αὐτὸν, πάλιν τὰ ἰδιώματα τῆ οἰκείω ἐπιδείκνυνται
10 ζήλῳ ⓜ μαθηταὶ, Πέτρος καὶ Ἰωάννης. ὁ μὲν γὰρ θερμότερος, ὁ δὲ ὑψηλότερος λῶ· καὶ ὁ μὲ ὀ-
ξύτερος λῶ, ὁ δὲ βραδυπορώτερος. διὰ τοῦτο ὁ μὲ Ἰωάννης προῆτος ἐπέγνω τ Ἰησῦν, ὁ δὲ Πέ-
τρος προῆτος ἦλθε πρὸς αὐτόν. καὶ γὰρ οὐ τὰ τυχόντα γνωρίσματα λῶ σημεῖα. τίνα δὲ λῶ τὰ
γενόμενα; προῆτον μὲ ὃ πολλὰς συλληφθῆναι σὺν ἰχθύσι· ἔπειτα, ὃ μὴ γαθῆναι ὃ δί-
κτυον· εἶτα, τὸ, πρὶν ὀπτηθῆναι, εὑρεθῆναι τὰς ἀνθρακας, καὶ ἰχθὺν ὀπτὸν κείμενον καὶ ἄρτον.
15 οὐκέτι γὰρ ἐξ ὕλης ὑποκειμένης ἐποίει, ὥσπερ ἀφ' ἑτέρα οἰκονομίαν ἐποίει προῒ τῆ σταυ-
ροῦ. ὡς οὖν ἐπέγνω αὐτὸν, πάντα ἔρριψε, καὶ σὺν ἰχθῖ καὶ τὰ δίκτυα, καὶ διεζώσατο ὁ Πέτρος.
ὁρᾷς καὶ τὴν αἰδῶ ⓒ ⓜ πάθος; καίτοι ἀπὸ ἀρχαίων πηχῶν ἦσαν· ἀλλ' οὐδὲ ὕτως σκαρ-
τέρησε τῷ πλοίῳ προῒς αὐτὸν ἐλθεῖν, ἀλλὰ πηχόμενος προῆλθετο. Τί οὖν ὁ Ἰησῦς;

12 Δεῦτε, φησὶ, ἀριστήσατε. καὶ οὐδεὶς ἐτόλμα ἐρωτῆσαι αὐτόν.
20 Οὐκέτι γὰρ τὴν αὐτὴν παῤῥησίαν εἶχον, οὐδὲ ὁμοίως ἐθαῤῥοῦν, οὐδὲ ἤρχοντο προῒς
αὐτὸν ἀφ' ἑτέρου λοιπὸν, ἀλλὰ μετὰ σιγῆς καὶ δέους πολλοῦ καὶ αἰδοῦς σκαληζόντο προσέ-
χοντες προῒς αὐτόν.

Ἠδεισαν μὲ γὰρ ὅτι ὁ Κύριός ὅστι· Καὶ ἀφ' τῶν οὐκ ἠρώτων, ὡς εἰδ. τὴν δὲ
μορφὴν ἀλλοιοτέραν ὁρῶντες, καὶ πολλῆς ἐκπλήξεως γέμεσαν, σφόδρα ἦσαν καταπεπλη-
25 μμένοι, ⓒ ἐβούλοντό τι προῒ αὐτῆς ἐρωτᾶν· ἀλλὰ δ δέος, καὶ δ εἰδέναι αὐτὸν, ὅτι ἀχ ἕτερός
τις λῶ, ἀλλ' αὐτὸς, ἐπεῖχον τὴν ἐρώτησιν, καὶ μόνοι ἥδιον, ἅπερ αὐτῖς ἐδημιούργησε μετ πλεί-
ονος ἐξουσίας. ἐνταῦθα δὲ οὐκέτι ἀναβλέπει εἰς ⓜ ὐρανὸν, οὐδὲ τὰ δυθεσπέσια ἐκφέ-
ρησι, δεικνὺς ὅτι καὶ χάρις συγκαταβάσεως ἔνεκεν ἐλήλυθε. ὅτι δὲ οὐδὲ ζωοχῶς ἐπεχωρίαζεν,
οὐδὲ ὁμοίως, λέγει,

30 14 Ὅτε τρίτον τῦτο ἐφάνη αὐτῖς, ὅτε ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν. Καὶ καλῶς ἐκ τῆ
ὀφαείου ἐσεκρύ, δεικνὺς ὅτι δ ὁρώμενος οὐκ ἦν φάντασμα. ἀλλ' ἐνταῦθα μὲ ὁ λέγει,
ὅτι ἐφάνη μεῖ αὐτῶ· ὁ δὲ Λυκᾶς ἀλλαχ" αὐτὸν φησι, ὅτι ζωναλιζόμενος αὐτοῖς λῶ. τὸ
λ. σὺν αὐτῶ δὲ πῶς, ὐκ ἠμέτερον εἰπεῖν· ἔστω γὰρ ἵνα δοξοτέρω ταῦτα ἡγῆται· ὐκ ὡς τῆς φύ-
σεως διαμιᾶς βρωμένης λοιπὸν, ἀλλὰ συγκαταβάσεως πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀναστάσεως
35 γενομένης.

Τάχα ταῦτα ἀκούοντες διεγερμήθητε, καὶ τὺς ζωόντας αὐτῆ τότε ἠμακείσατε, καὶ τὺς ΗΘΙΚΟΝ
μέλλοντας ζωΐσεσθαι κτ τὴν ἡμέραν τῆς κοινῆς ἀναστάσεως. ὀκνοῦσι ἅπαντα προφέρω-
μεν, ὥςτε δ πρόσωπον σκῆνος τὸ φαινόμενον ἰδεῖν. Εἰ γὰρ νῦν ἀκούοντες ὅτως σκηνόμεθα,
καὶ ὀπτανόμεθα κατ' ἐκείνας γενέσθαι ταῖς ἡμέραις, ἃς ὅτι τῆς γῆς διέτεμε, καὶ φωνῆς ἀ-
40 κοῦσαι, καὶ ὄψει ἰδεῖν, καὶ προσελθεῖν, καὶ ἅψασθαι, καὶ ἀφικνεῖσθαι· τίνοσοι ἡλίκον αὐτὸν ὄντα
ἰδεῖν οὐκέτι τὸ θνητῶ σώματι, οὐδὲ δυθεσπέσια ποιοῦντα, ἀλλ' ἐκ ἀγγέλων δορυφο-
ρούμενον, τὸ ἀκηράτω καὶ αὐτοὺς ὄντας, καὶ σκῆνος βλέποντας, καὶ τῆς ἄλλης εὐημερίας ἀπο-
λαύοντας τῆς πάντα νικώσης λήξεν. διὸ δή, παρακαλῶ, πάντα προφέρωμεν, ὥςτε μὴ τῆς
τοσαύτης ἐκπεσεῖν δόξης. οὐδὲν γὰρ δύσκολον, ἐὰν θέλωμεν· οὐδὲν φορτικὸν, ἐὰν προσ-

ἐχωμὲν. εἰ γὰρ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν. τί ὅστιν, ὑπομένομεν; εἰ ταῖς θλίψεις φέρομεν, εἰ τὸν διωγμούς, εἰ τὰ ἐπιόντα βαστάζομεν ὁδόν. ἡ γὰρ ἐπιμονὴ, τῇ φύσει μὲν ὄντι ὑπομονῆς· τῇ
β. Κορ. δ. ιζ. παραιρέσει δὲ τῇ ἡμετέρᾳ κύφη γίνεται, τῇ τῶν μισθῶν ἐλπίδι. τὸ γὰρ πρὸς αὐτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως, καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται, μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. μεταστήσωμεν τοίνυν τὸν ὀφθαλμὸν εἰς τὰ ἔσχατα, καὶ ἀναπόδρατος ἐκεῖνα φαντασώμεθα, καὶ βλέπωμεν. ἀεὶ γὰρ ἐν ἐκείνοις αἰεὶ ἀναπείσωμεν, ἃ τοὺς μὲν ἡδέα πάσχοντα πείσομεθά τι, ἃ πάλιν λυπηρὰ βαρέως οἴσομεν· ἀλλὰ δὲ τύπτων δὲ τῶν ὁμοίων καταγελασόμεθα, καὶ οὐδὲν ἡμᾶς ὄφελος δουλώσας, οὔτε ἐπάρας δυνήσεται, μόνον ἀεὶ τὸν πόδα ἐκεῖ τιθῶμεν, ἀεὶ τοῖς τοῦ ἀγάπου ἐκείνου βλέπωμεν. καὶ τί λέγω, οὐκ ἀλγήσομεν τοῖς πρόσθεν δεινοῖς; ὅταν γὰρ ὁρᾶν δόξωμεν αὐτὰ λοιπόν. τοιοῦτον γάρ ὅστιν ὁ ἔρως. οὐδὲν γὰρ οὕτω μὴ συμπαθεῖς ἡμῖν, ὡς ἀπόντας, πολυμόρους ὄντας, καὶ ἐκάστην φαντάζομαι τὴν ἡμέραν. μεγάλη γὰρ τῆς ἀγάπης ἡ τυραννίς. πάντων ἀφίησι, καὶ τῷ πολυμόρῳ προσδεσμεῖ τὸν ψυχήν. αὖθις τὸν Χριστὸν ἀγαπήσωμεν, πάντα τὰ ἐνταῦθα σκιὰ, πάντα εἰκὼν φαντάσματα καὶ ὄναρ. ἐρασθῶμεν καὶ ἡμεῖς· Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλῖψις ἢ στενοχωρία; οὐκ εἶπε, πενία, ἢ πλοῦτος, ἢ κάλλος (ταῦτα γὰρ σφόδρα ἐντελῆ καὶ καταγέλαστα) ἀλλὰ τὰ δοκοῦντα εἶναι βαρέα πράγματα, λιμοὺς, διωγμοὺς, θανάτους. εἶτα ἔσχατος μὲν ὡς οὐδὲν ὄντα καὶ ταῦτα διέρχεται· ἡμεῖς δὲ ἀεὶ χρήματα χωρίζομεν τῆς ζωῆς τὰ ἡμέτερα, καὶ τὸ φῶτος ἀπερχόμεθα. ὁ Παῦλος μὲν οὐδαμοῦ, οὐδὲ ζῶν, οὐδὲ σιέζοντα, οὐ μέλοντα, οὐ κτήσιν ἑτέραν προτιμᾷ τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης· ἡμεῖς δὲ χρήσιμον ὀλίγην αἰδόμεθα, ἐκχεόμενα, καὶ τοῦτο αὐτὸ πατοῦμεν ἰόμενοι. εἰ δὲ ὄντα ταῦτα λεγόμενα, πολλῷ μᾶλλον γινόμενα. τί γὰρ δεινόν ἐστιν, ὅπου ἀκουόντες μὲν φείδομεν, προσέχοντες δὲ οὐ φείδομεν· ἀλλὰ καὶ ὀμνυμεν εὐκόλως, καὶ ἐπιορκοῦμεν, καὶ ἁρπάζομεν, καὶ τόκους ἀπαιτοῦμεν, καὶ σωφρονοῦντας ἀμελοῦμεν, καὶ εὐχὰς ἀκριβεστάτης ἀφεῖναμεν, καὶ τὰ πλείονα προβαίνομεν τῶν ἐπιταγμάτων, καὶ χρημάτων ἔνεκεν τῶν μελῶν τῶν ἡμετέρων οὐδὲν ποιοῦμεν λόγου. ὁ γὰρ χρημάτων ἐρῶν, μυρία πλησίον πλησίον
χ. διαπίπτει
ἁμαρτήσεται κακὰ, καὶ ἑαυτὸν μετ' ἐκείνου. καὶ γὰρ ἐργάσεται ῥᾳδίως, καὶ λοιδορήσεται, καὶ μισήσει καλέσει, καὶ ὀμεῖται, καὶ ἐπιορκήσει, καὶ οὐδὲν τῶν παλαιοῦ τὰ μέτρα νόμου. ὁ γὰρ ἀγαπήσει τὸν πλησίον ὁ δὲ χρήσιον ἀγαπῶν. καίτοιγε καὶ ἡμεῖς καὶ τοῦ ἐχθροὺς καλυόμεθα ἁμὰ τὴν βασιλείαν φιλεῖν. εἰ γὰρ τὰ παλαιὰ ἐπιτάγματα πληρωθῆναι, καὶ δυνησόμεθα ἐπιδιῶναι τῆς βασιλείας τὸν ἔσχατον, ἐὰν μὴ περιατύσῃ ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν πλέον ἐκείνων· οἱ δὲ ἐκεῖνα προβαίνοντες, τίνος τυγχάνομεν ἀπολογίας; ὁ χρημάτων ἐρῶν, καὶ μόνον ἐχθροὺς οὐκ ἀγαπήσει, ἀλλὰ καὶ φίλοις ὡς ἐχθροῖς χρήσεται. καὶ τί λέγω φίλους; καὶ γὰρ αὐτὸν πολλάκις τὴν φύσιν ἠγνόησαν οἱ χρημάτων ἐρῶντες. ὁ τοιοῦτος δὲ συγγένειαν οἶδεν, καὶ ζωηθείας μέμνηται, οὐκ ἠλικίαν αἰδέσεται, καὶ φίλον ἔχει ἴσα, ἀλλὰ πρὸς πάντας ἀπλῶς ἔχθιστος), καὶ πρὸς τῶν ἄλλων πάντων, πρὸς ἑαυτόν· καὶ μόνον τῶν ἀπολλύειν τὴν ψυχὴν τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ ὧν μυρίας ἑαυτὸν καταπείνει φέρεσθαι καὶ μάχθοις καὶ λύπαις. καὶ γὰρ ἀπόδημίας καὶ ἀπεδείας καὶ κινδύνους καὶ ἐπιβουλὰς, καὶ πᾶν ὁποιονοῦν ὑπατεήσεται, μόνον ἵνα τὴν ῥίζαν τῶν κακῶν ἔχῃ πρὸς ἑαυτῷ, καὶ πολὺ χρυσίον ἀριθμῇ. τί τοίνυν ἡμῖν ἐστιν ἡ τοσαύτης χαλεπώτερον; καὶ γὰρ καὶ πενίας καὶ πόνου ἀπάσης ἐξέρχεται), διὰ ἓν πολλὰ ἀμπλήσουσιν δυσθεσπεσίας καὶ δόξης καὶ ἡμῶν. ὁ γὰρ χρημάτων ἐρῶν, καὶ ὑπὸ πάντων μισεῖσθαι μυρίους, καὶ κατηγόρους ἔχει πολλοὺς, καὶ τοὺς βασκαίνοντας, καὶ τοὺς βλασφημοῦντας, καὶ τοὺς ἐπιβουλεύοντας. οἱ μὲν γὰρ ἀδικούμενοι μισοῦσιν, ἅτε κακῶς πάσχοντες· οἱ δὲ μηδέπω πάσχοντες, διδοικότες μὴ πάθωσι, καὶ ζωαλγοῦντες τοῖς πεπονθόσιν, ἐπιδείκνυνται πόλεμον αὐτόν· οἱ δὲ μείζους καὶ δυνατώτεροι, δακνόμενοι καὶ ἀγανακτοῦντες ὑπὲρ τῶν ταπεινοτέρων, ἔτι δὲ καὶ βασκαίνοντες, ὁμοίως εἰ-

σὶ

σὶν ἐχθροὶ καὶ μισῶσι. καὶ τί λέγω τοὺς ἀνθρώπους; ὅταν γὰρ καὶ τὸν Θεὸν ἐκπεπολεμωμένον ἔχῃ τις, τίς αὐτῷ λοιπὸν ἐλπὶς ἔσται; ποία σωτηρία; τίς παράκλητος; " ὁ χρημάτων ἐρῶν, ἢ χρῆσθαι αὐτοῖς δυνήσεταί ποτε, ἀλλὰ δοῦλος ἔσται καὶ φύλαξ, ἢ διακονητής. πλείονα γὰρ ἀεὶ ποιεῖν κοπιᾷ ζῶν, ἢ δαιμονᾷ ἀναλίσκειν ἐθελήσει, συγκόπτῃ ἑαυτὸν, καὶ πάντων πεινῶν πενέσεται, [ὡς] δαιμονᾷ τῆς ἐπιθυμίας ἰσχύοντος. καίτοι γε χρήματα, οὐχ ἵνα φυλάξωμεν, ἀλλ' ἵνα χρώμεθα, γεγόνασιν· εἰ δὲ μέλλοιμεν αὐτὰ καταρύπτειν ἐτέρως, τί ἂν ἦμεν ἀθλιώτεροι, οἱ τοσοῦτον χρόνον τὰ πάντων συλλαβόντες κοπιῶντες, ἵνα ἀποκλείσωμεν ἑαυτοὺς, καὶ τῶν χρημάτων στερίσκωμεν χρῆσιν; ἔστι καὶ ἑτέρα νόσος ταύτης οὐχ ἧττων. ὁ μὲν γὰρ εἰς τὸν γλίσχρον καταρύτηται, ὁ δὲ εἰς τὸν γαστέρα καὶ ἡδονὴν καὶ μέθην, μετὰ τῆς ἀδικίας καὶ τῆς ἀπὸ τῆς ἀσελγείας περιττεύοντες ἑαυτοῖς κόλασιν. καὶ ὁ μὲν πολλοῖς καὶ κόλαζιν· ὁ δὲ κύβοις καὶ πόρναις· ὁ δὲ ἑτέραις τοιαύταις λειτουργοῦσι δαπάναις, μυρίας τέμνοντες ἑαυτοῖς εἰς γέενναν φερούσας ὁδούς, τὴν ὀρθὴν δὲ νενομισμένην ἀφέντες, τὴν πρὸς ἀρετὴν φέρουσαν. καίτοι τί χρῆσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡδονὴν μείζονα τῆς ἐρημίας ἔχει. ὁ μὲν γὰρ πόρναις δίδοις, καταπίλασος ἔσται καὶ αἰσχρὸς, καὶ πολλοὺς ἕξει πολεμίους δὲ βέλτιον τὴν ἡδονὴν μᾶλλον ἢ σὲ βελτίω. ὅσα γὰρ ἂν δῷ τοῖς ἑταιριζομένοις γυναιξὶν, ἀνδρικὴν χάριν αὐτῷ εἴσονται. Πίστος γὰρ τετηρημένος ὅτι οἶκος ἀλλότριος. καὶ ἄλλως ἢ, ἰ- Παρ. κγ. κζ.
ταμὸν ὁ γάμος ἐκεῖνο, καὶ ὃν ἂν δῇ παρὰ τοιούτου ἔρωτα πρὸς ἑαυτὴν ὁ Σολομὼν, δὲ τότε ἴσται μόνον, ὅταν πάντων γυμνωθέντα ἴδῃ ἐκεῖνον· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τότε ἴσται), ἀλλὰ καὶ βδελυττομένη μείζονος, δὲ ἐπιμελεῖται κεκλυκὼς, καὶ πολλὰ κατ' αὐτοῦ κακὰ γέλωτα, δὲ τοσαῦτα αὐτὸν ἐργάζεται κακὰ, ὅσα οὐδὲ ἐπελθεῖν λέγω δυνατόν. ἀλλ' οὐχ ἡ ἡδονὴ τῶν σωζομένων τοιαύτη. ὅτε γὰρ ἀντέχεται τοῦ ἔχῃ τις ἐν ταύτῃ, ἀλλὰ πάντες χαίρουσι καὶ ἀγάλλονται, οἵ τε βλέποντες, οἵ τε ὁρῶντες. οὐ θυμὸς, οὐκ ἀθυμία, οὐκ ἀχθηδὼν καὶ ὄνειδος τῶν τοιούτων πολιορκεῖ ψυχήν· ἀλλὰ πολλὴ μὲν εὐφροσύνη δ' συνειδότος, πολλὴ δὲ ἡ τῶν μελλόντων ἐλπὶς· λαμπρὰ ἡ δόξα καὶ πολλὴ ἡ ἀφθονία, καὶ πλείων πάντων ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ εὔνοια καὶ ἀσφάλεια, καὶ χρημνὸς οὐδὲ εἷς, οὐδὲ ὑποψία· ἀλλὰ λιμὴν ἀκύμαντος καὶ γαλήνη. ταῦτα οὖν ἅπαντα σπουδῶντες, δὲ ἡδονὴν ἡδονῆ παραλλάττοντες, ἐλώμεθα" τὴν βελτίω, ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ομιλ. πη. ΟΤΕ ΟΥΝ ΗΡΙΣΤΗΣΑΝ, ΛΕΓΕΙ Ο ΙΗΣΟΥΣ ΤΩ Σίμωνι Πέτρῳ, Σίμων Ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλέον τούτων; λέγει αὐτῷ· ναὶ, Κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε.

Ολλὰ μὴν ὅτι καὶ ἕτερα δωρήματα δωρᾶται παρρησίαν ἡμῖν πρὸς Θεὸν, καὶ δύναται λαμπρὰς καὶ εὐδοκίμους· ὃ δὴ μάλιστα πάντων παρέχει ἡμῖν τὸν ἄνωθεν εὔνουν ἡμῖν καὶ τοὺς πλησίον ὅτι κηδεμονίαν· ὅπερ οὖν καὶ ὁ Χριστὸς ἅπασι τοῖς Πέτρου. ὅθεν γὰρ τέλος εἶχεν αὐτοῖς τὰ τῆς ἐδωδῆς, λέγει τῷ Σίμωνι Πέτρῳ ὁ Ἰησοῦς· Σίμων Ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλέον τούτων; λέγει αὐτῷ· ναὶ, Κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ· Βόσκε τὰ πρόβατά μου. Καὶ τί δήποτε, σὺ ἄλλους παραδραμὼν, τούτῳ περὶ τούτων διαλέγῃ); ἔκκριτος ἦν τῶν ἀποστόλων, καὶ στόμα τῶν μαθητῶν, καὶ κορυφὴ τοῦ χοροῦ. διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος ἀνέβη ποτὲ αὐτὸν ἱστορῆσαι παρὰ τοὺς ἄλλους· ἅμα δὲ καὶ δεικνὺς αὐτῷ, ὅτι χρὴ θαρρεῖν λοιπὸν, ὡς τῆς ἀρνήσεως ἐξαλειφθείσης, ἐγχειρίζεται τὴν προστα-

σίαν αὐτῷ τὴν ἀδελφήν. καὶ τίνι μὲν ἄρτιον οὐ προσφέρει, δῆλον ἐκεῖθεν ὁ γεγονώς· λέγει γάρ, ὅτι Εἰ φιλεῖς με, πρεσείσασθε τῶν ἀδελφῶν, καὶ τίνι θερμῶς ἀγάπησιν, ὧν δηλονότι πάντων ἐπεδείκνυτο καὶ ἐφ' ᾗ ἠγαλλιάσω, πᾶν δῆλον, καὶ τίνι ψυχήν, ἣν ἔλεγεν ὑπὲρ ἐμοῦ, ταύτην γὰρ τῶν προβάτων ὑπέδος τῶν ἐμῶν. ἐπεὶ οὖν ἅπαξ" ἠρωτήθη καὶ δεύτερον, αὐτὸν Ⓦ τὰ ἀπόρρητα τῆς καρδίας εἰδότα μάρτυρα ἐκάλεσεν, εἶτα γ' ἠρωτήθη καὶ τρίτον, ζωνεζωσμένος, πάλιν δεδοικὼς τὰ πρότερα (καὶ γὰρ τότε διϊσχυριζόμενος ἠλέγχετο μὴ ταῦτα) διὰ τοῦτο πάλιν ἐπ' αὐτὸν καταφεύγει. τὸ γὰρ Εἶπεῖν, χ. ἐπιτ.

17 Σὺ οἶδας πάντα, Τοῦτο ἔστι, τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα. ὁρᾷς πῶς ἐλήφθη βλέπων καὶ σωφρονέστερος, οὐκ αὐθαδιζόμενος λοιπὸν καὶ διὰ πλέονα; διὰ γὰρ τοῦτο ἐταράχθη, μή ποτε ἐγὼ μᾶλλον νομίζω φιλεῖν, ἃ φιλῶ δέ· ὥσπερ καὶ πρότερον πολλὰ νομίζων καὶ διϊσχυριζόμενος ἠλεγχόμην ὕστερον. τέτοιοι γ' αὐτοὶ ἐρωτᾷ καὶ τέτοιον ὑπισπάττει τὰ αὐτά, δεικνὺς ὅσον πιμᾶται τὴν προστασίαν τῶν οἰκείων προβάτων, καὶ ὅτι τοῦτο μάλιστα τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης σημεῖον. Εἰπὼν δὲ αὐτῷ πρεῖ τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης, προαγορεύει αὐτῷ καὶ τὸ μαρτύριον ὅπερ ἔμελλεν ἐπιμένειν, ἐμφαίνων ὅτι οὐκ ἀπίστων αὐτῷ ἔλεγεν ἃ ἔλεγεν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα πιστεύων, τῆς δὲ εἰς αὐτὸν ἀγάπης τὸ δεῖγμα δοὺς βουλόμενος καὶ παιδεῦσαι ἡμᾶς, ποίᾳ δεῖ ἕπεσθαι μάλιστα αὐτὸν ἀγαπᾶν, δηλοῖ φησιν·

18 Ὅτε ἦς νεώτερος, ἐζώννυες σεαυτὸν, καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες· ὅταν δὲ γηράσῃς, ἄλλοι σε ζώσουσι καὶ οἴσουσιν, ὅπου οὐ θέλεις. Καὶ μέντοι τοῦτο ἤθελε καὶ ἐπεθύμει· διὸ καὶ δῆλον αὐτῷ τοῦτο πεποίηκεν. ὅπερ γὰρ ἄνω ἃ κάτω ἔλεγε, τίνι ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω, καὶ, κἂν δέῃ με ζῶν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι," ἀπέδωκεν αὐτῷ τίνι ἐπεθύμει. Τί οὖν ἐστι τὸ, ὅπου οὐ θέλεις; τὰ φύσεως λέγει ὃ συμπαθὲς καὶ τὸ φρικῶδες τὸ ἀναγκαῖον, καὶ ὅτι ἄκουσα ἀπορρήγνυται τοῦ σώματος ἡ ψυχή. ὥστε εἰ καὶ τὰ τῆς προαιρέσεως ἐρρῶτο, ἀλλ' ὅμως καὶ ὕπνος ἡ φύσις ἐλέγχετο. οὐδὲν γὰρ ἀπαθὲς τὸ σῶμα ἀποτίθεται, τοῦτο τοῦ Θεοῦ, ὅπερ καὶ ἐμπροσθεν ἔφην, συμφερόντως οἰκονομήσαντος, ὥστε μὴ πολλοὺς γήρᾳ σβεννυμένους βιαίοις θανάτοις. εἰ γὰρ τότων ὅταν ἴσχυσεν ὁ δημιουργὸς ὕπνος ἐργάσασθαι, καὶ μυρίους ὑπὸ κρημνοὺς ἤγαγε καὶ βόθρους· εἰ μὴ τοσαύτη ἦν ἡ ἐπιθυμία τῆς ψυχῆς τοῦ σώματος, καὶ ἀπὸ τῆς τυχούσης ἀθυμίας ταχέως ἂν οἱ πολλοὶ πρὸς τοῦτο ὥρμησαν. Ὃ δή, ὅπου μὲ θέλεις, τὸ φυσικὴν δηλοῦντός ἐστι συμπάθειαν. πῶς γ' εἶπεν, ὅτε ἦς νεώτερος, πάλιν λέγει, ὅταν δὲ γηράσῃς; οὗτος γὰρ δεικνύντός ἐστι μὴ ὄντα τότε νέον. μὲ δὲ γὰρ ἦν ἀλλ' οὐδὲ γεγηρακώς, ἀλλ' ἀνὴρ τέλειος. Τίνος οὖν ἔνεκεν ἀμείμνησεν αὐτὸν τοῦ προτέρου βίου; δηλονότι, ὅτι τοιαῦτα τὰ αὐτά. ἐν μὲν γὰρ τοῖς βιωτικοῖς, ὁ μὲν νέος χρήσιμος, ὁ δὲ γεγηρακὼς ἄχρηστος· ἐν δὲ τοῖς ἐμοῖς, φησὶν, οὐχ οὕτως, ἀλλ', ὅταν ἐπέλθῃ τὸ γῆρας, τότε ἡ ἀρίστεια λαμπροτέρα, ὅτε ἡ αὐθαδαλαζονία προφανεστέρα, ὅταν ἀπὸ τῆς ἡλικίας κωλυομένη. Ταῦτα γ' ἔλεγεν, ὧν καταπλησσόμενος αὐτὸν, ἀλλὰ διεγείρων. ἤδει γὰρ αὐτοῦ τὸ πάθος, καὶ ὅτι τοῦτο μάλιστα ὠδίνει τὸ καλόν. ὁμοῦ γ' ἐν τῷ ἕπεσθαι δηλοῖ τὸν θάνατον. Ὅπερ γὰρ ὁ Πέτρος ἐκεῖ πάντως ἐβούλετο εἶναι) ἐν τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ κινδύνοις, θαρρεῖ, φησίν. ὅτε γὰρ ἐμπλήσω σου τὴν ἐπιθυμίαν, ὥστε ἅπερ οὐκ ἔπαθες νέος ὤν, ταῦτά σε δεῖ παθεῖν γεγηρακότα. Εἶτα ἐγείρων τὴν ἀκροατὴν ὁ εὐαγγελιστὴς, ἐπήγαγε·

19 Τοῦτα γ' ἔλεγε, σημαίνων ποίᾳ θανάτῳ δοξάσει τὸν Θεόν. Οὐκ εἶπεν, ἀποθανῇ· ἀλλὰ, δοξάσει τὸν Θεόν, ἵνα μάθῃς ὅτι τὸ παθεῖν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, δόξα τοῦ πάσχοντος καὶ ὑμνοῦ.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν, φησὶ, λέγει· ἀκολούθει μοι. Ἐντεῦθεν πάλιν τὸ κινδυνωδέστερον αἴρεται· καὶ τὸ σφόδρα πρὸς αὐτὸν οἰκείως διακεῖσθαι. Εἰ γ' λέγοι τις, πῶς οὖν ὁ Ἰακωβος Ⓦ θᾶττον ἔλαβε τὴν Ἱερουσαλὴμ; ἐκεῖνο μὲν ἐροῦμεν, ὅτι τοῦτον [τὸν τρόπον, ἀλλὰ] τῆς οἰκονομίας ἐκείνης τότε διδάσκαλον. Στραφεὶς οὖν ὁ Πέτρος, βλέπει τὸν μαθητὴν,

θητιὼ, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς, ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ ὅτι ὁ σῆμος αὐτοῦ,

21 Καὶ λέγει· Κύριε, οὗτος δὲ τί; Τίνος ἕνεκεν ἀνέμνησεν ἡμᾶς τῆς ἀσυγχύτου ἐκείνης; οὐχ ἁπλῶς οὖν ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ δεικνὺς ὅσον ὁ Πέτρος τὴν παῤῥησίαν ἔδει μὴ τὴν αὐθάδειαν. ὁ γὰρ πάντα μᾶλλον ἐρωτῆσαι, ἀλλ' ἑτέρῳ ταῦτα ὑπετίθετο, διὸ καὶ τὴν παρεστάσαν ἐπεστεύθη τῶν ἀδελφῶν, καὶ ἅμα ἵνα ἑτέρου παρόντος καὶ καθ' ἑαυτὸν οὐκ ὑπετίθετο, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἑτέρου παρόντι ὡς διδασκάλῳ πᾶσιν λοιπὸν· ἡ Ἰωάννης μὲν σιγᾷ, ἐκεῖνος δὲ ἀμελεῖ). δείκνυσι δὲ καὶ ἐνταῦθα τὴν ἀγάπην ἣν παρὰ αὐτοῦ εἶχε. καὶ γὰρ σφόδρα ἐφίλει τὸν Ἰωάννην ὁ Πέτρος, ἡ τοῦτο ἡ ἐκ τῶν μὴ ταῦτα δῆλον· ἡ διὰ τοῦ βαπτιστοῦ δὲ πάντες δεῖκνυ) τοῦτον ὁ Σωσιδισμὸς, καὶ ἐν ταῖς παρόδοις. ἐπεὶ οὖν μεγάλα αὐτῷ παρῆν, ἡ τὸ οἰκουμένην ἐνεχείρισε, καὶ τὸ μαρτύριον παρασφώνησε, καὶ ἀγάπην ἐμαρτύρησε πλείονα τῶν ἄλλων, βουλόμενος καὶ τοῦτον λαβεῖν κηπωνὸν, φησὶν· ΣΥ δὲ τί; ἡ τοῦ αὐτοῦ ἡμῖν οὐδὲν ἔζει; καὶ καθάπερ τότε αὐτὸς μὴ δυνάμενος ἐρωτῆσαι, τοῦτον παρεκάλεσε· οὕτω καὶ νῦν ἀποδίδοὺς αὐτῷ τὴν ἀμοιβὴν, καὶ νομίσας αὐτὸν βούλεσθαι ἐρωτᾶν ἐκεῖνον, εἶτα μὴ θαῤῥοῦντα, αὐτὸς ἀνεδέξατο τὸν ἐρώτησιν. Τί οὖν ὁ Χριστός;

22 Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ; Ἐπειδὴ σφόδρα κηδόμενος ἔλεγε, καὶ μὴ βουλόμενος αὐτὸν ζημιωθῆναι, δείκνυς ὁ Χριστὸς ὅτι ὅσοι ἂν ἀγαπήσῃ, τὴν ἀγάπην τὴν αὐτοῦ οὐ φθάνει, φησὶν· ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν, τί πρὸς σέ; ἵνα τούτων παῤῥησίαν ἡμᾶς μὴ ἀφέλλειν, μηδὲ πολυπραγμονεῖν μηδὲν πέρα τῶν δεδομένων αὐτῷ. ὅπερ γὰρ ἀεὶ ὁ Πέτρος εἰς ἐκεῖ τοιαύτας ἐρωτήσεις θερμὸς ὢν, καὶ πρεσπέσθαι, ἐκκόπτων αὐτὸν πάλιν τὴν θερμότητα, καὶ παῤῥησίαν πλειστέρω μὴ πρεσεργάζεσθαι, τοῦτό φησιν.

23 Ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφοὺς [μαθητὰς] ὅτι ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει. Οὐκ εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ', ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ; Μὴ γὰρ δι' νομίσῃς, φησὶν, ἐνὶ ζήτῳ με ἐκ καθ' ὑμᾶς δέικεῖν. ὅτου δὲ ἐποίει τῆς ἀκαίρου συμπαθείας τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀπάγων αὐτούς. ὅπερ δὲ ἔμελλον τῆς οἰκουμένης τὸ ὅπλον παραδέξασθαι, οὐκ ἔδει συμπεπλέχθαι λοιπὸν ἀλλήλοις. ἡ γὰρ δὴ μεγάλη τῶν τῆ οἰκουμένη γένεσις ζημία. δέδωκε αὐτῷ φησιν· ἔργον ἐνεχείρισάς, αὐτὸ σκόπει, ἡ δοῦναι ἐκ ἄθλει ἡ ἀγωνίζου. τί γὰρ εἰ ἐκ βούλομαι αὐτὸν μένειν ἐνταῦθα; σὺ τὰ σαυτῆ σκόπει ἡ μελέτα. σὺ δέ μοι κἀνταῦθα ὃ ἄτυφον ἐπόησον τῇ διαγελείσῃ. εὐπὰν γὰρ τὴν δόξαν τῶν μαθητῶν, διορθοῦται αὐτοὺς, ὡς δ' Σωσεφοκότων αὐτῶν ὅπερ εἶπεν. οὐ γὰρ εἶπέ, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἀποθανεῖται, ἀλλ', ὅτι ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν.

24 Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς, ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων καὶ γράψας ταῦτα, καὶ οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ. Τί δήποτε τῶν ἄλλων οὐδενὸς τοῦτο ποιοῦντος, οὗτος μόνος ταῦτα φησι, καὶ δοὺς ἑαυτὸν μαρτυρῶν ἑαυτῷ; δοκεῖ γὰρ προσίεσθαι τοῖς ἀκροωμένοις. τί οὖν ἐστὶ ὃ λέγει) ὕστερος πρὸς τὸ γράφειν ἐληλυθὼς, τοῦ Χριστοῦ κατόσαντος αὐτὸν ὅτι τοῦτο καὶ διεγείραντος, καὶ δι' τοῦτο δείκνυσιν αὐτοῦ τὴν ἀγάπην Σωεχῶς, ἀριθμούμενος τὴν ἀγάπην, ἀφ' ἧς ὅτι ὁ γράφειν ὥρμησε. δι' ὃ τὸ καὶ Σωεχῶς μέμνη)*, ἀξιόπιστον ποιῶν τὸν λόγον, καὶ δηλῶν ὅτι κατῆλθε σκοπὸν ἦλθεν ὅτι τοῦτο. καὶ οἶδα, φησὶν, ὅτι ἀληθῆ ἐστὶ ἃ λέγω. Εἰ δὲ μὴ πιστεύουσι οἱ πολλοὶ, ἔξεστιν αὐτοῖς ἀπὸ τούτου πιστεῦσαι. ποῖ; τοῦ ἐξῆς εἰρημένου.

25 Εἰσὶ γὰρ, φησὶ, καὶ ἄλλα πολλὰ ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφῃ) καθ' ἕν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία. Οἶδεν δῆλον, ὅτι οὐκ ἂν ἐγραψεν ἀμέλει. ὁ γὰρ τοσούτων ὄντων οὐδὲ τοσαῦτα εἰπὼν ὅσα οἱ λοιποὶ, ἀλλὰ τούτων μὲν τὰ πλείονα παρέλιπεν, ἃ δὲ ὑπεδέξατο ἃ Ἰουδαϊκὰς, ἃ καταλύσεις, ἃ μῖσος, ἃ ὕβρεις, ἃ λοιδορίας εἰς μέσην παρῆκε, καὶ δηλώσας πῶς καὶ δαιμονῶντα ἃ πλάνον ἐκάλεσε, ἔνδη-

λον

χ. θεῖ

ἀῶπες,

χ. πιστεύσωσιν

λειν ὅτι οὐκ ἀν ἐψευσάμην. τὴν γὰρ ψευζόμενον τοιοῦτον ἔδει ποιεῖν, ἵνα μὴ ἐποιείδιζα
" ἀποκρούεσθαι, ἀλλὰ λαμπρὰν παρεπέναι. ἐπεὶ οὖν ἀπὸ πολλῆς πληροφορίας ἔγραψεν ἰσ. ἀπεκρί-
ἃ περ ἔγραψεν, ἀ ἀπαιτεῖται τὴν ἑαυτῆ μαρτυρίαν εἰς μέσον φέρειν, παρακαλούμενος καθ' θέσθαι,
ἕκαστον ἑξετάζειν καὶ βασανίζειν τὰ γεγραμμένα. ἔθος γὰρ ἡμῖν, ὅταν σφόδρα ἀληθεύειν
δοκῶμεν, μήτε τὴν ἑαυτῶν μαρτυρίαν ἀρκεῖσθαι. εἰ δὲ ἡμεῖς τοῦτο ποιοῦμεν, πολλῷ μᾶλλον 5
Πρεσ. β. λβ. ἐκεῖνος ὁ πνεύματι χρώμενος ὅπερ οὖν καὶ ⓐ λοιποὶ ἀπόστολοι κηρύττοντες ἔλεγον· Ἡμεῖς ἐσ-
μὲν μάρτυρες, φησὶν, ὧν λέγομεν, καὶ τὸ πνεῦμα ὃ ἔδωκε τοῖς πειθαρχοῦσιν αὐτῷ. καὶ
πᾶσι δὲ πρῶτον, καὶ οὐδὲ φανερυμένου ἀπελιμπάνετο, καὶ τὴν μητέρα ἐπεχείρησεν· ἅπερ
πάντα σημεῖα τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης, καὶ τοῦ μὴ ἀκριβείας εἶδέναι πάντα. Εἰ δὲ το-
σαῦτα ἔφησε γεγράφθαι τὰ σημεῖα, μὴ θαυμάσῃς· ἀλλ' ἐννοήσας τὴν ἄφατον τοῦ 10
ποιοῦντος δύναμιν, δέξαι μὴ πίστεως ὃ εἴρηται μόνον. ὥσπερ γὰρ ἡμῖν εὐκολον
φυλάττεσθαι· οὕτως ἐκείνῳ, μᾶλλον δὲ πολλῷ ῥᾷον, ποιεῖν ἅπερ ἤθελεν. ἤρκει γὰρ θελῆσαι
μόνον, καὶ πάντα εἶπετο.

ΗΘΙΚΟΝ Περισχώμεν οὖν ἀκριβῶς τοῖς εἰρημένοις, καὶ μὴ παραλίπωμεν ἀναπύοντες
αὐτὰ καὶ διερευνώμενοι. ἀπὸ γὰρ τῆς συνεχοῦς ἐντεύξεως ἐστί τι πλέον ἡμῖν. οὕτω 15
τὸν βίον τὸν ἑαυτῶν ἐκκαθαίρειν δυνησόμεθα, οὕτω τὰς ἀκάνθας ἐκτεμεῖν. τοιοῦτον
γὰρ ἡ ἁμαρτία καὶ ἡ βιωτικὴ φροντὶς, ἄκαρπον καὶ ὀδυνηρόν. καὶ καθάπερ ἡ ἀ-
κάνθα, ὅθεν δὲ κατέχῃ, κεντᾷ τὸ κατέχοντα· οὕτω καὶ τὰ βιωτικὰ, ὅθεν δὲ καταπάσχῃς, λυ-
πεῖ τὸν περισφίγοντα αὐτὰ καὶ θαλπόντα. ἀλλ' οὐ τὰ πνευματικὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ μαργα-
είτης μὲν περιστοιχεῖ ὅθεν ἂν περιρρέψῃς, πέρπει δὲ ὀφθαλμούς. οἷ' τι λέγω· ἐποίησέ τις 20
ἐλεημοσύνην· οὐ μόνον τὴν ἐλπίδα τοῦ μέλλοντος πέφε), ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐνταῦθα ἀγαθοῖς
γάνυ), θαρρᾶν παρασκευάζει καὶ μὴ πολλῆς πάντα ποιεῖν τῆς παῤῥησίας. περιελήλυθε πο-
νηρᾶς ἐπιθυμίας· καὶ περὶ τῆς βασιλείας ἐντεῦθεν ἡδὺ τὸ καρπὸν ἕλαβεν, ἐπαινούμενος,
θαυμαζόμενος περὶ τῶν ἄλλων πάντων ἀπὸ τοῦ οἰκείου συνειδότος. καὶ ἕκαστον δὲ τῶν
ἀγαθῶν ἔργων τοιοῦτόν ἐστιν, ὥσπερ οὖν καὶ ποτηρὰ καὶ περὶ τῆς γεέννης ἐνταῦθα καλεῖ 25
ὁ Σωτήρ. κἂν τὰ μέλλοντα ἐννοήσῃς ἀμαρτῶν, περιδεὴς καὶ ἔντρομος καὶ μυδνὸς καλέ-
ζοντος γέγονας· κἂν τὰ παρόντα, πολλοὺς ἔχεις ἐχθροὺς καὶ μὴ ἀσφαλῶς ζῇς, καὶ οὐδὲ
ἀπολέλαυκε δυνήσῃ τῶν ἡδικηκότων λοιπόν· μᾶλλον δὲ καὶ τῶν μὴ ἠδικηκότων. οὐ γὰρ το-
σαύτην ἐπ' αὐτῶν χαρπούμεθα τὴν ἡδονὴν, ὅσην τὴν ἀλυπίαν, τοῦ συνειδότος κατα-
δικάζοντος, τῆς ἐξωθεν δὲ θεάτρου καταγινωσκόντων, τοῦ Θεοῦ προεξιωμένου, τῆς γεέννης 30
ὠδινούσης ἡμᾶς λαβεῖν, τῆς λογισμῶν ἐνοχλούντων. βαρὺ γὰρ, βαρὺ καὶ φορτικὸν
ἡ ἁμαρτία, καὶ μολίβδου παντὸς χαλεπώτερον. ὁ γὰρ αἰσθόμενος αὐτῆς, οὐδὲ μικρὰν
ἀναλέλαυκε δυνήσεται, κἂν σφόδρα ἀναίσθητος ᾖ. οὕτω γὰρ καὶ ὁ Ἀχαάβ, καίτοι σφό-
δρα ἀσεβὴς ὤν, ὅτε ταύτης ἥψατο, κἀτω κύπτων ἐβάδιζε, συντετριμμένος, καὶ τεπα-
γ. Βασ. κα. λαιπωρημένος. διὰ τοῦτο καὶ σάκκον περιεβάλετο καὶ πηγὰς ἠφίει δακρύων. ἂν 35
κζ. τοῦτο ποιῶμεν ἡμεῖς, καὶ πεινῶμεν ὡς ἐκεῖνος, ἀποδυσόμεθα τὰ ἐγκλήματα, ὡς
Ζακχαῖος, καὶ ἡμᾶς τρυξόμεθα ἅπαν συγκόμης. καθάπερ γὰρ ὅτε τὴν τῶν οἰδημά- χ. τροκμένον
των καὶ τὴν συείλησιν, δὲ μὴ περιτρέσῃ ἡσὶν ὡς ⓦ χυμὸν ⓦ ὑπερρέοντα καὶ τὸ
πεῦμα ὑπιτείνοντα, ὅσα δὲ ὑπιδήσῃ φάρμακα, τῆς πηγῆς τὸ κακὸν μὴ κατα-
γηλείσης, εἶχε πάντα ποιεῖ· ὅτω καὶ ἡμεῖς, δὲ μὴ τὴν χεῖρα ἡσόμεθα τῆς πλεονεξί- 40
ας, καὶ τὸν ποτηρὰν ταύτην ὑπερρέων ἀναστείλωμεν, καὶ ἐλεημοσύνην δῶμεν, εἶ-
χε πάντα ποιοῦμεν. ὃ γὰρ θεραπεῦσαι δεῖ αὐτῆς, ἐπληθυσεν ἡ πλεονεξία" κατέ- χ. κατέλυσεν
κλυσεν καὶ ἐλυμαίνατο, καὶ χαλεπώτερον τὸ πάθος εἰργάσατο. παυσώμεθα
τοίνυν ἁρπάζοντες, καὶ ὅπως ἐλεήσωμεν. Εἰ δὲ εἰς κρημνοὺς ἑαυτοὺς φέρωμεν, πῶς

δυνησόμεθα

δυνησόμεθα ἀναπνεῦσαι; καὶ γὰρ εἴ τις τὸν μέλλοντα καταπίπτειν ἀῶσαι ἔλκοι (ὅπερ ὅστις ἡ ἐλεημοσύνη) ἕτερος ὑπ' αὐτὸν βιάζοιτο, οὐδὲν ἔσται τὸ πλέον ἀπὸ τῆς τοιαύτης πάλης, ἢ ὁ ἀμφοτέρους τὸν ἀῶσαι. ἵν' οὖν μὴ τοῦτο πάθωμεν, μηδὲ, βαρυνόντες τῆς πλεονεξίας κάτωθεν, ἡ ἐλεημοσύνη καταλιποῦσα ἡμᾶς ἀπέλθῃ, κουφίσωμεν ἑαυτοὺς, καὶ ἀναπτερώσωμεν, ἵνα διὰ τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν κακῶν καὶ διὰ τῆς τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἐργασίας τελειωθέντες, ἐπιτύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ETONÆ,
Excusum in Collegio Regali.
M. DC. X.